קבלה · זהר

הסולם על ספר הזהר

הרב יהודה לייב הלוי אשלג

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הסולם על ספר הזהר

הרב יהודה לייב הלוי אשלג

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הסולם-על-ספר-הזהר/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 4
בראשית א 281
בראשית ב 641
נח 855
לך לך 964
וירא 1097
חיי שרה 1216
תולדות 1286
ויצא 1354
וישלח 1498
וישב 1570
מקץ 1639
ויגש 1701
ויחי 1739
שמות 1961
וארא 2061
בא 2121
בשלח 2180
יתרו 2287
משפטים 2404
תרומה 2554
ספרא דצניעותא 2796
תצוה 2837
כי תשא 2890
ויקהל 2920
פקודי 3065
ויקרא 3307
צו 3428
שמיני 3491
תזריע 3522
מצורע 3579
אחרי מות 3598
קדושים 3729
אמור 3766
בהר 3871
בחקותי 3895
במדבר 3910
נשא 3932
האדרא רבא 3979
בהעלותך 4156
שלח לך 4207
קרח 4327
חקת 4342
בלק 4366
פנחס 4514
מטות 4801
ואתחנן 4802
עקב 4863
שופטים 4882
כי תצא 4896
וילך 4940
האזינו 4952
האדרא זוטא 4971

הקדמה

פסקה א

א) **ר' חזקיה פתח** וכו': ר' חזקיה פתח, כתוב, כשושנה בין החוחים. שואל מהי שושנה. ומשיב, זו היא כנסת ישראל. שהיא מלכות. משום שיש שושנה ויש שושנה. מה שושנה בין החוחים יש בה אדום ולבן אף כנסת ישראל יש בה דין ורחמים. מה שושנה יש בה י"ג עלים, כך כנסת ישראל יש בה י"ג מדות הרחמים המסבבות אותה מכל צדדיה. אף אלקים, שבמקרא שבכאן דהיינו בראשית ברא **אלקים**, משעה שנזכר, הוציא י"ג מלים לסבב את כנסת ישראל ולשמרה. שהן: את, השמים, ואת, הארץ, והארץ, היתה, תהו, ובהו, וחשך, על, פני, תהום, ורוח. דהיינו עד אלקים מרחפת וגו'.

ביאור הדברים, עשר ספירות הן, כתר, חכמה, בינה, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד ומלכות. ועיקרן הוא רק חמש, כתר, חכמה, בינה, תפארת ומלכות, משום שספירת התפארת כוללת בתוכה שש ספירות חג"ת נה"י. והן נעשו חמש פרצופין: א"א, ואו"א, וזו"ן. הכתר נק' בשם אריך אנפין. חכמה ובינה נק' בשם אבא ואמא. ת"ת ומלכות, נק' בשם זעיר אנפין ונוקבא. (ביאורן של עשר הספירות עי' בפתיחה לחכמת הקבלה אות ה').

ודע, שסוד ז' ימי בראשית ה"ס ב' הפרצופין ז"א ונוקבא דאצילות, שיש בהם ז' ספירות חג"ת נה"י ומלכות, כנ"ל. אשר באלו הכתובים דמעשה בראשית מתבאר, איך אבא ואמא, שהם חו"ב, האצילו אותם מתחילת התהוותם עד סוף הגדלות, שנוהג בהם בהמשך שתא אלפי שני. וענין זה מתבאר והולך כאן בזוהר בראשית.

ור' חזקיה פתח בביאור הנוקבא דז"א, לבאר סדר אצילותה מאמא, שהיא הבינה הנק' בשם אלהים. וזהו שפתח בביאור השושנה, שהיא הנוקבא דז"א. והנוקבא דז"א בעת גדלותה נקראת בשם כנסת ישראל, כמ"ש להלן, וזהו שאומר, **מָאן שׁוֹשַׁנָּה, דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל** (מהי שושנה, זו היא כנסת ישראל).

ויש בשושנה זו ב' מצבים: מצב של קטנות, דהיינו של תחלת התהוותה, שאז אין בה אלא ספי' אחת כתר, שבתוכה מלובש אור הנפש שלה, וט' הספירות התחתונות שלה נבחנות כנופלות לבר מאצילות. והן בעולם הבריאה. ועוד בה מצב של גדלות, שאז מתעלות ט"ס התחתונות שלה מן עולם הבריאה אל עולם האצילות, והיא נבנית עמהן לפרצוף שלם בעשר ספירות. ואז עולה עם ז"א בעלה לקומה שוה עם או"א דאצילות ומלבישים אותם. ואז נק' ז"א, בשם ישראל. שהוא אותיות לי ראש, והנוקבא נק' בשם

כנסת ישראל, על שם שכונסת בתוכה כל האורות של ישראל בעלה שהיא משפעת אותם אל התחתונים.
והמצב של הקטנות נק' בשם שושנה בין החוחים, משום שט"ס התחתונות שלה נתרוקנו מאור האצילות, ונשארו כחוחים. והמצב של הגדלות נק' בשם שושנה סתם, או כנסת ישראל. וזה **אמרו אִית שׁוֹשַׁנָּה וְאִית שׁוֹשַׁנָּה** (יש שושנה ויש שושנה).
והנה גוון סומק מורה שיש שם אחיזה לחיצונים,ולקליפות לינק ממנה, וזהו בזמן המצב של הקטנות, שט"ס התחתונות שלה הן בבריאה, ויש בה ג"כ בחינת חוור, דהיינו בכלי דכתר שלה, שאין שם אחיזה לחיצונים. וז"ש **מַה שׁוֹשַׁנָּה דְּאִיהִי בֵּין הַחוֹחִים אִית בַּהּ סוּמָק וְחִוָּור, אוף כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִית בַּהּ דִּין וְרַחֲמֵי** (מה שושנה בין החוחים יש בה אדום ולבן אף כנסת ישראל יש בה דין ורחמים), להורות כי גם בגדלותה בעת שנקראת כנסת ישראל, אע"פ שעולה אז ומלבישה את הבינה במצב גדלותה כנ"ל, מ"מ נשארת בה בחינת דין, כי היא נצרכת לסוד המסך המתוקן בה לצורך הזווג דהכאה, שמסבת הדין שבמסך, הוא מכה על האור העליון ומחזירו לאחוריו, ומעלה עי"ז ע"ס דאור חוזר הנקרא אור של דין, וממשיך בתוכן ע"ס דאור ישר, הנקרא אור של רחמים. (עי' בפתיחה לחכמת הקבלה אות י"ד) וע"כ גם בכנסת ישראל אית בה דין ורחמי כנגד הסומק והחוור שיש לשושנה בין החוחים.
וז"ס הים שעשה שלמה, העומד על שני עשר בקר. כי אלו טה"ס התחתונות שלה שנפלו לבריאה, כנ"ל, נתתקנו שם בסוד שני עשר בקר, ונקודת הכתר שנשארה באצילות ה"ס הים העומד עליהם מלמעלה, וכללותם יחד נק' תליסר **עלין דשושנה**. וענין ההתחלקות הזו של עה"ס שלה לסוד י"ג מתבאר להלן במראות הסולם.
והנה המוחין דגדלות של הנוקבא, שיש בהם מהארת החכמה, הם נמשכים מסוד י"ג השמות הנק' י"ג מדות הרחמים. וז"ש **אוף כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אִית בַּהּ תְּלֵיסַר מְכִילִין דְּרַחֲמֵי** (כך כנסת ישראל יש בה י"ג מדות הרחמים). והעיקר מה שבא ר' חזקיה להורות בהשואה הזו משושנה דבין החוחים לכנסת ישראל, הוא ללמדנו, שכל שיש לנוקבא במצב גדלותה צריך להמצא בה כנגדן בחי' הכנה והכשר עוד בתחילת הויתה דהיינו במצב הקטנות. וז"ש, שכנגד חוור וסומק דקטנות יוצא בה דין ורחמי בגדלות, וכנגד י"ג עלין דקטנות יוצא בה י"ג מדות הרחמים בגדלות. והוא מביא זאת כאן, בכדי ללמדנו איך הכתובים שלפנינו מבארים אותם ב' הסדרים דקטנות וגדלות, הנוהגים באצילות הנוקבא, כמו שממשיך והולך, אוף אלהים דהכא וכו'.

וז"ש, **אוף אֱלֹהִים דְּהָכָא מְשַׁעְתָּא דְּאִדְכַּר אַפִּיק תְּלֵיסַר תִּיבִין** (אף אלקים, שבמקרא שבכאן, משעה שנזכר, הוציא י"ג מלים): מורה, שאלהים שבמקרא דהכא בראשית ברא אלהים, שה"ס הבינה המאצלת לנוקבא דז"א, אפיק י"ג מלים שהן: את השמים ואת הארץ והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום ורוח, דהיינו עד אלהים תנינא, שאלו י"ג תיבין רומזים על אותם י"ג עלין של שושנה בין החוחים בסוד הים העומד על שני עשר בקר, כנ"ל, שהם הכנה והכשר לכנסת ישראל שתקבל י"ג מכילן דרחמי.
וז"ש, **לְסַחֲרָא לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּלְנַטְרָא לַהּ** (לסבב את כנסת ישראל ולשמרה), כי י"ג מדות הרחמים, שהן המוחין השלמים דנוקבא, נבחנות שהן מסבבות ומאירות אליה מכל הצדדים סביב סביב, ונשמרת על ידיהן ממגע החיצונים, כי כל זמן שאין בה המוחין הגדולים בהארת החכמה מי"ג מדות, יש בה יניקה לחיצונים.

פסקה ב

ולבתר אדכר וכו': ואח"כ נזכר שם אלקים פעם אחרת, דהיינו **אלקים** מרחפת וגו'. ולמה נזכר פעם אחרת. הוא כדי להוציא חמשה עלים קשים המסבבים את השושנה. ואלו חמשת העלים נקראים ישועות, והם חמשה שערים, ועל סוד זה כתוב כוס ישועות אשא, זו היא כוס של ברכה. כוס של ברכה צריכה להיות על חמש אצבעות ולא יותר, כמו השושנה היושבת על חמשה עלים קשים, שהם כנגד חמש אצבעות. ושושנה זו היא כוס של ברכה. מהשם אלקים השני עד שם אלקים השלישי חמש מלים. שהן: מרחפת על פני המים ויאמר. שהן כנגד ה' עלים הנ"ל. מכאן ולהלאה, שנאמר, אלקים יהי אור וגו', הוא האור שנברא ונגנז ונכלל בברית ההוא שנכנס בשושנה והוציא בה זרע, וזה נקרא עץ עושה פרי אשר זרעו בו. והזרע ההוא נמצא באות ברית ממש.
ביאור הדברים, **חמש עלין תקיפין**: ה"ס ה"ג של הנוקבא, שהן ע"ס דאו"ח, שהנוקבא מעלה על ידי זווג דהכאה באור העליון, הנק' אור של דין, (כנ"ל ד"ה סומק) כי עה"ס דאור ישר נק' ה' חסדים חג"ת נ"ה, והן מתלבשות בה' גבורות חג"ת נ"ה דאו"ח, ואלו חמש עלין תקיפין הן, כחות הדין שבמסך, המעכב את האור העליון מהתלבש ממסך ולמטה. וע"כ נק' עתה רק ה' עלין תקיפין, כי עוד אינה ראויה לזווג עליהם. ובזמן הגדלות כשהמסך בא בזווג עם האור העליון הם נק' ה' גבורות. כנ"ל.
ואלו ה' עלין תקיפין ה"ס ה' תיבות שיש מאלקים תנינא עד אלהים תליתאה, שהן: מרחפת על פני המים ויאמר. וז"ש **אמאי אדכר זמנא אחרא**, שמשמע שיש כאן פעולה חדשה, ואומר, שהוא כדי להוציא מהנוקבא ה' עלין תקיפין אלו, שהם הכנה לזווג בזמן הגדלות.

ומה שאלו ע"ס דאו"ח נקראות ה"ג שהן חג"ת נ"ה ואינן נקראות כח"ב תו"מ, כנ"ל. הענין הוא, מפני שאינן ממשיכות אלא אור חסדים לבד, ולכן ירדו כח"ב ממעלתם ונקראים חג"ת, ות"ת ומלכות נק' בשם נו"ה.

וז"ש, **חמש תרעין וכו' כוס ישועות**: היינו בעת הגדלות, שה' עלין תקיפין נעשו לה' גבורות, אז הם נבחנים לחמש תרעין, שהם שערים פתוחים לקבל ה' החסדים דאור ישר. וכן הם נקראים ישועות מטעם זה. ואז נק' הנוקבא **כוס ישועות** או **כוס של ברכה**, כי בסגולתן נעשית הנוקבא כלי מחזיק הברכה, שהיא ה"ח הנ"ל.

והנה מספר הספי' הן בב' בחי' או במספר עשר, שעיקרן הן חמש בחי' כנ"ל. או במספר י"ג, כמו י"ג מדות הרחמים. וההבדל ביניהם הוא, שהמספר עשר מורה על ספירת זו"ן שיש בהן רק אור חסדים לבד. והמספר י"ג מורה על המוחין דהארת החכמה המקובלת לזו"ן. וענין זה מתבאר להלן במראות הסולם.

ואומר, **שכוס של ברכה** המורה על המשכת ה' חסדים תוך ה' גבורות שלה, כנ"ל. **אצטריך למהוי על חמש אצבען**, דהיינו רק במספר עשר, שהן חג"ת נ"ה כנ"ל **ולא יתיר**, דהיינו לאפוקי ממספר י"ג. והטעם הוא, כי אין הנוק' ראויה לקבל חכמה מסוד הי"ג, זולת בדרך התלבשות החכמה בחסדים. ולפיכך אצטריך מקודם להמשיך ברכה, שהם ה' חסדים על ידי ה' אצבען דוקא, שהן ה' הגבורות, ואז יכולה לקבל גם מי"ג.

ומשמע, שהכונה היא על ה' אצבען דיד שמאל, שהן ה"ג, כי ה' אצבען דיד ימין ה"ס ה"ח. ולפיכך צריכים להגביה את הכוס של ברכה בב' ידים, דהיינו גם עם ה' אצבען דיד שמאל, כדי לרמז על הכונה הנ"ל דה"ג. אמנם אח"ז בתחילת הברכה צריכים להשאיר את הכוס על ה' אצבען דיד ימין בלבד, כי אין לעורר אחיזה לס"א היונקת משמאל.

וז"ש, **מכאן ולהלאה אור**: כלומר, אלהים תליתאה אדכר במאמר יהי אור וכו' שהוא להאציל בחינת הגדלות דנוקבא, שה"ס ה"ח וי"ג מכילן דרחמי, אשר ה' החסדים ה"ס ה' פעמים אור שבמאמר, שהן: יהי אור, ויהי אור, האור כי טוב, בין האור, לאור יום. והי"ג מכילן דרחמי מרומזין בכתוב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד. כי אחד ה"ס י"ג והוא גם בגי' י"ג. (ועי' בתי"ז תיקון כ"ו).וה' האורות הללו, ה"ס משחז"ל האור שברא הקב"ה ביום א' היה אדם צופה בו מסוף העולם עד סופו כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד וגנזו מהם, (חגיגה י"ב) וזה אמרו **דאתברי ואתגניז**.

וז"ש, **ואתכליל בברית ההוא דעאל בשושנה**: כלומר שה' החסדים הללו נכללו מקודם ביסוד דז"א, ולא באו ישר מבינה, הנק' אלהים, אל הנוקבא. והברית היא יסוד דז"א דעאל בשושנה ונתן אותם אליה. והטעם יתבאר בסמוך.

והנה אלו ה"ח היוצאים על ה"ג, כנ"ל, הם נק' זרע, גם תדע, שעיקר תוקף הדין והגבורות שבמסך, שבכחם מכה על האור העליון ומחזירו לאחוריו, הנה הוא נמצא רק בעטרת היסוד דז"א, שהוא ממשיך אותם ממזל ונקה שבדיקנא, והנוקבא מקבלת ממנו רק הארה וענף בלבד. ולפיכך עיקר הזווג שעל המסך, המעלה ה"ג הממשיכות והמלבישות את ה"ח שהם ה' אורות הנ"ל, הנה הוא נעשה ביסוד דז"א, והוא הנותן אותם לנוק'. וזה שמדייק להשמיענו, **דההוא זרעא**, שהם ה"ח וה"ג, **קיימא באות ברית ממש**, כי באות ברית שהיא עטרת יסוד דז"א, נמצאת ממשיות הגבורות הממשיכות ה' החסדים הנק' זרע, אבל יסוד הנוק' מקבל רק בחינת דיוקנא של הגבורות שלו. וע"כ נק' יסוד הנוקבא רק בשם דיוקנא דברית.

פסקה ג

ג) **וכמה דדיוקנא דברית** וכו': וכמו שצורת הברית נזרעה במ"ב זווגים מאותו הזרע, כך השם החקוק והמפורש נזרע במ"ב אותיות של מעשה בראשית.

ביאור הדברים, סוד שם מ"ב אתוון, הוא הוי"ה פשוטה, והוי"ה במילוי, והוי"ה במילוי דמילוי, שיש בהן מ"ב אותיות. ועניין יתבאר במראות הסולם. וההוא זרעא דקיימא באות ברית, שהן ה"ח וה"ג, כנ"ל, הוא נמשך מהשם מ"ב.

וזה אמרו **וּכְמָה דְּדִיוּקְנָא דִּבְרִית** (וכמו שצורת הברית) שהיא הנוקבא, **אִזְדָּרַע בְּאַרְבְּעִין וְתַרִין זְווּגִין דְּהַהוּא זַרְעָא, כָּךְ אִזְדָּרַע שְׁמָא גְּלִיפָא מְפָרַשׁ, בְּאַרְבְּעִין וְתַרִין אַתְוָון דְּעוֹבָדָא דִּבְרֵאשִׁית** (נזרעה במ"ב זווגים מאותו הזרע, כך השם החקוק והמפורש נזרע במ"ב אותיות של מעשה בראשית) פי' כי ב' בחי' יש להבחין בנוקבא: א' היא בנין פרצופה, שהיא נבנית ע"י הבינה, המתבאר כאן בעובדא דבראשית. הב' היא ענין הזדווגותה עם הז"א, הנקראת רזא דיחודא. וזה אמרו, **וּכְמָה דְּדִיוּקְנָא דִּבְרִית** (וכמו שצורת הברית) שהיא יסוד הנוקבא, **אִזְדָּרַע בְּאַרְבְּעִין וְתַרִין זְווּגִין דְּהַהוּא זַרְעָא** (נזרעה במ"ב זווגים מאותו הזרע), דאות ברית, שהבחן זה הוא ברזא דיחודא, דהיינו בסוד הזווג, הנה כך תקיש לסדר אצילות בנינה של הנוקבא ע"י הבינה הנק' עובדא דבראשית, שהיתה ג"כ בסוד שם מ"ב.

וכבר ידעת שיש ב' מצבים בבנין הנוקבא, שהם קטנות וגדלות. הנה הקטנות נק' בשם גליפא, שפירושו חקיקה לבית קבול לאורות של זמן הגדלות, כי כל המקובל לנוקבא בזמן הגדלות צריכה להכנה ולהכשרה להם מימי הקטנות (כנ"ל אות א' בד"ה והנה המוחין) וע"כ נק' בשם גליפא, ובחינת הגדלות שלה נק' בשם מפרש, כי כל הסתום בעת הקטנות מתפרש ונודע בעת הגדלות. וזה אמרו **כָּךְ אִזְדָּרַע שְׁמָא גְּלִיפָא מְפָרַשׁ** (כך השם

החקוק והמפורש נזרע) הנוקבא נק' שם, גליפא היא הקטנות שלה, **מפרש** הוא הגדלות שלה. וגם הם אזדרעו ונבנו במ"ב אתוון, כמו המ"ב זווגין שברזא דיחודא באות ברית. וז"ש **בְּאַרְבְּעִין וְתֵרִין אַתְוָון דְּעוֹבָדָא דִּבְרֵאשִׁית** (במ"ב אותיות של מעשה בראשית) שהן מ"ב האותיות המובאות כאן מבראשית עד הב' של ובהו.

פסקה ד

ד) **בראשית ר' שמעון** וכו': בראשית. ר"ש פתח, הנצנים נראו בארץ. **הנצנים**, זה הוא מעשה בראשית. **נראו בארץ**, מתי. הוא ביום השלישי, שכתוב ותוצא הארץ, אז נראו בארץ. **עת הזמיר הגיע**, זה הוא יום רביעי, שהיה בו זמיר עריצים. שע"כ כתוב בו יהי מארת חסר ו' שהוא לשון קללה. **וקול התור**, זה הוא יום חמישי, שכתוב בו, ישרצו המים וגו' לעשות תולדות. **נשמע**, זה הוא יום ששי, שכתוב בו, נעשה אדם, שהוא עתיד להקדים עשיה לשמיעה, כי כתוב כאן נעשה אדם, וכתוב שם, נעשה ונשמע. **בארצנו**, זה הוא יום שבת. שהוא כמו ארץ החיים. שהוא עולם הבא.

ביאור הדברים, **הנצנים דא עובדא דבראשית**: כלומר, ששת ימים דמעשה בראשית, שהם ו' קצוות חג"ת נה"י דז"א שמהם נבנים ע"ס דפרצוף הנוקבא דז"א. כי הנוקבא לית לה מגרמה ולא מידי, וכל בנינה הוא ממה שהז"א נותן לה. והולך ומפרש כאן איך הנוק' נבנית והולכת מהו"ק דז"א. ואומר, נראו בארץ, אימתי, ביום ג', כי הנוק' נקראת ארץ, ואומר שהנצנים שהם ספירות הז"א, נתקבלו ונראו בנוקבא, הנק' ארץ, ביום ג' דמעשה בראשית. והנה נראו משמע שנראו פעם כך ועתה נראה באופן אחר. וזה ששואל אימתי היה זה, ומשיב שזה היה ביום ג', שהוא ת"ת. וביאור הדברים הוא, כי תחילה נאצלה בסוד ב' מאורות הגדולים, ואז היתה שוה לת"ת דז"א. ונמצא שנאצלה ביום ג' בשוה עם ת"ת דז"א, הנק' יום ג' דמעשה בראשית. וז"ש **כדין נראו בארץ**: כלומר, כיון שהמצב הזה לא היה מתקיים בנוקבא, כמו שאומר להלן, לכן אומר הכתוב **נראו בארץ**, דהיינו שנראו פעם כך. ואח"כ **עת הזמיר הגיע**.

דא יום ד' דהוה ביה זמיר עריצים: כי ביום ד' נתמעטה הלבנה שהיא הנוקבא דז"א, כמו שאמרו חז"ל שקטרגה הלבנה ואמרה אי אפשר לב' מלכים שישתמשו בכתר אחד, ואמר לה הקב"ה לכי ומעטי את עצמך. (חולין ס:) ואז ירד לבחי' נקודה תחת היסוד דז"א, וט"ת שלה נפלו לבריאה. ולא נשאר לה באצילות זולת נקודת הכתר שלה, ועמדה תחת היסוד, ומעתה הולכת ונבנית ע"י נצח והוד ז"א, כמו שמבאר והולך. ונקרא זה, **זמיר עריצים**, מפני שהמיעוט נעשה הכנה ובית קבול לקבלת מוחין דחיה, אשר מוחין

אלו מכריתין כל הקליפות הנאחזות בנוקבא. וזמיר לשון כריתה, **ועריצים** הם החיצונים והקליפות הסובבים את השושנה.

וז"ש, **וקול התור דא יום חמישי**: התור, הוא נצח דז"א וקול התור, הוא הוד דז"א, והוא יום חמישי דמעשה בראשית. ובשביל שהיא מקבלת מההוד הכלול בנצח דז"א, ע"כ נקרא קבלתה זו, בשם קול התור.

וז"ש, **נשמע דא יום ששי**: כלומר שקול התור אינו מקובל אל הנוקבא רק באמצעות יום ו', שהוא יסוד דז"א הכולל נו"ה יחד, והוא משפיע אותם לנוקבא. וז"ש, שנשמע אל הנוקבא רק ביום הששי. וזה הכלל שאין הנוקבא מקבלת רק מהקו האמצעי דז"א, שהוא דת"י או מדעת, או מת"ת, או מיסוד.

דכתיב נעשה אדם דהוה עתיד למקדם עשיה לשמיעה: שמיעה ה"ס בינה כי ראיה ושמיעה הם חכמה ובינה. עשיה ה"ס המלכות, ונודע, שבסוד התיקון דצמצום ב', שה"ת עלתה לנקבי העינים, כדי לשתף אותה במדת הרחמים, שהיא בינה עילאה, הנה אבא הוציא אמא לחוץ ואבא עצמו אתתקן כעין דכר ונוקבא. כי עינים ה"ס אבא, וע"י עלית ה"ת אליו נתתקן הזווג של ראש בה"ת, שנקראת נקבי העינים, ואמא שהיא בינה יצאה משום זה מהראש אל הגוף. שז"ס שאין בא"א אלא כו"ח בראשו ובינה יצאה לגוף.

ונמצא עתה שהעשיה שהיא ה"ת מלכות, קודמת לשמיעה, שהיא בינה. וז"ס מ"ש בתיקונים תי ' ס"ט,אני ישנה שניה ודאי לחכמה, ע"ש. כי אבא נתתקן בנוק' הנק' אני, ונעשתה הנוקבא כמו אבא, לספירה שניה לכתר, ודורש, כי ישנה היא אותיות שניה ואני ישנה כמו אני שניה. ע"ש.

ומחמת עלית המלכות לנקבי העינים נמתקה שם מאד, ונעשתה ראויה אח"כ לעלות ולהלביש או"א עילאין, ולקבל מוחין שהם מוחין דחיה כמו אמא עילאה. וה"ס סיהרא באשלמותא. ולפיכך במתן תורה הקדימו ישראל נעשה לנשמע, והקדימו עשיה לשמיעה, שבזה זכו לקבלת התורה.(שבת פח:)כי העשיה שהיא מלכות עלתה והלבישה את או"א עילאין ונגלה סוד היובל, שער הנון.

וזה אמרו כאן, שלכן היתה השמיעה ביום הששי, כי בו נעשה התיקון הזה להקדים עשיה לשמיעה. כמו במתן תורה, וע"כ נעשתה המלכות בשבת בראשית בבחינת ארץ החיים, שה"ס אמא עילאה. כמו שמבאר והולך. וענין זה עמוק מאד, ועי' כאן במראות הסולם, שהרחבנו ענין זה.

בארצנו דא יום שבת, דאיהו דוגמת ארץ החיים: אמא עילאה נק' ארץ החיים. וע"י השפעת יום הששי, עלתה הנוקבא ביום שבת דמעשה בראשית עד אמא עלאה, ונעשתה

גם הנוקבא דוגמת ארץ החיים. כי זה הכלל אם התחתון עולה לעליון ממנו נעשה כמוהו ממש.

פסקה ה

ה) **ד"א הנצנים אלין** וכו': פירוש אחר. **הנצנים**, אלו הם האבות שנכנסו במחשבה, ונכנסו בעולם הבא, שהוא בינה, ונגנזו שם. ומשם יצאו בגניזו, ונסתרו תוך נביאי האמת. נולד יוסף ונסתרו בו. נכנס יוסף בארץ הקדושה, והקים אותם שם, ואז **נראו בארץ** ונגלו שם. ומתי הם נראים. היינו בשעה שהקשת נראית בעולם. כי בשעה שהקשת נראית, אז הם מתגלים. ובאותה שעה, **עת הזמיר הגיע**, היינו, עת לקצץ את הרשעים מן העולם. למה נצולו. היינו משום שהנצנים נראו בארץ. ואם לא היו נראים מכבר, לא היו נשארים בעולם, והעולם לא היה מתקיים.

ביאור הדברים, כאן מבאר את הכתוב הנ"ל, על בחינת השגת מוחין דחיה של ז"א גופיה. ואומר, שהנצנים סובבים על חג"ת דז"א, שנק' אבהן, כי הנה"י דז"א נק' בנין, והם ב' פרצופין, הנחלקין על החזה של הז"א, כי חג"ת נק' זו"ן הגדולים, ונה"י נק' זו"ן הקטנים. וע"כ מדייק להשמיענו שהוא מז"א הגדול, וע"כ אומר, **אבהן**. ונק' בשם **נצנים**, שפירושו נטיעות, הוא, מפני שהולכים וגדלים כדרך נטיעות. שמתחילה היתה מדתם כמו נה"י, ואח"כ ביניקה נעשו חג"ת, ואח"כ בגדלות א', נעשו חב"ד של נשמה. ואח"כ בגדלות ב', נעשו חב"ד דחיה.

וז"ש **דעאלו במחשבה ועאלו בעלמא דאתי**: הכונה היא על עיבורו של ז"א, כי בעת עיבורו הוא עולה לאו"א הנק' מחשבה ועלמא דאתי, אבא נק' מחשבה, ואמא נק' עלמא דאתי, ושם ראשית בנינו של הז"א בבחינת ג' גו ג', שפירושו שהחג"ת מלובשים תוך הנה"י. וז"ס הנטיעות כקרני חגבים היו, עקרן משם ושתלן במקום אחר והגדילו. הנטיעות הן אבהן כנ"ל, שהן חג"ת משרשן, וע"י עליתן לעיבור לחו"ב, דהיינו ששתלן במקום אחר, והשיגו שם את המלכות המתוקנת הראויה למוחין לעת גדלות. הנה עי"ז גדלו לאט לאט, ע"י העיבור, אח"כ ע"י יניקה אח"כ ע"י גדלות א' ולבסוף ע"י הגדלות הב', כמו שמבאר והולך. וז"ש **ומתמן נפקו בגניזו**: שאחר שקבלו החג"ת כל המוחין דעיבור, הם נולדים ויוצאים מאו"א למקומם למטה, **ונפקי בגניזו**, כי גם אחר יציאתם מאו"א למקומם נשארו עוד בגניזו, דהיינו באור מועט.

וז"ש **ואטמירו גו נביאי קשוט**: כלומר, על ידי השגת מוחין דיניקה, נמשך האור המיוחד אל ספי' נה"י דז"א, הנק' **נביאי קשוט**, ואז נתפשטו להם החג"ת מתוך הנה"י, והשיג ו"ק, ועכ"ז הם עוד בטמירו, כי נמצאים עוד בהעלם מוחין דראש, ואין להם אלא נפש

רוח בלבד. וז"ש **ואטמירו גו נביאי קשוט** נביאי קשוט, הם נו"ה שהשיגו על ידי היניקה, אבל אטמירו בהם, כי האור שלהם נעלם עוד ואינו נגלה. ודע שיש תמיד ערך הפוך מכלים לאורות, כי בהתחשב עם בחינת האורות, משיגים ע"י יניקה, אור דחג"ת שהוא רוח, ובהתחשב עם בחי' הכלים, משיגים ביניקה כלים דנו"ה, ואור הנפש שהיה בחג"ת, יורד בהם. וכן במוחין דגדלות שמבחי' האורות, נבחן, שהם משיגין אור דחב"ד, ומבחי' הכלים נבחן שהשיגו כלי היסוד דגדלות, כמ"ש להלן.

וז"ש, **אתיליד יוסף ואטמירו ביה**: כי אחר תשלום המוחין דיניקה עולה ז"א לעיבור ב' למוחין דגדלות א', שע"י מוחין אלו נעשו החג"ת שלו לבחינת חב"ד וראש, ונה"י שקנה ע"י היניקה נעשו לו לחג"ת, ונולדים לו נה"י חדשים המכונים נה"י של מוחין דגדלות, ואלו נה"י מכונים בשם יוסף, שהוא יסוד דגדלות הכולל נו"ה דגדלות. וז"ש **אתיליד יוסף**, דהיינו היסוד דגדלות.

ואומר **ואטמירו ביה**, להשמיענו שעדיין אין להם לחג"ת האורות דגדלות בשלימות, ועדיין הם בהעלם, כי בגדלות א' הוא משיג רק המוחין דנשמה, שהם נבחנים עוד לבחינת אחורים אצל הז"א, וע"כ אומר **ואטמירו ביה**, כלומר, עוד הם בהעלם.

וז"ש, **עאל יוסף בארעא קדישא ונציב לון**: כי אחר מוחין דגדלות א' מתחיל הז"א לקבל מוחין דגדלות ב' שהוא מוחין דחיה, ואז ננסרת הנוקבא ממנו ונבנית לפרצוף שלם במוחין דחיה, ואז נקראת הנוקבא **ארעא קדישא** כי המוחין דחיה נק' קודש. והוא שאומר **עאל יוסף** שהוא יסוד דגדלות של הז"א **בארעא קדישא** שהיא הנוקבא פב"פ עם הז"א בקומה שוה. וז"ש, **ונציב לון תמן**: בארעא קדישא דייקא, כי אין המוחין דחיה, שה"ס חכמה, נמשכים רק בעת הזווג, שהזו"ן ברוא דאחד, והם נשארים רק ברשות הנוקבא, כי רק על ידה נמשכו בעת הזווג, וז"ש ונציב לון תמן, דהיינו בביתא דידה. והטעם כי ערך ז"א כלפי הנוק' כערך או"א עי' כלפי ישסו"ת, וע"כ אין מוחין דחיה שה"ס חכמה, נגלית אלא בנוק' שהוא בחי' ישסו"ת. וז"ש להלן **וכדין נראו בארץ ואתגלו תמן** כלומר, עתה נתגלו במדת הגדלות כראוי, אבל עד עתה נחשבים לטמירין ונעלמים.

ואומר עוד **ואימתי אתחזון** וכו'. ואין לשאול הלא כבר ביאר זאת לעיל שהם מתגלים בשעתא דעאל יוסף בארעא קדישא, דהיינו בעת הזווג, גם השמיענו שמקום ההתגלות הוא בנוקבא, וא"כ מאי שואל עוד הפעם **אימתי אתחזון**. הענין הוא כי גם בעת הזווג ישנן ב' הבחנות, כי יש התכללות שמאלא בימינא דהיינו בסוד ה' חסדים שבזכר, ויש התכללות ימינא בשמאלא בסוד ה' גבורות שבנוקבא. וע"כ שואל אימתי אתחזון, אם בסוד התכללות ימינא בשמאלא, אם בסוד התכללות שמאלא בימינא.

ומשיב. **בשעתא דאתגלי קשת בעלמא**: קשת, היא יסוד דז"א, **בעלמא**, הוא הנוקבא, שהיא בחינת התכללות ימינא בשמאלא בעת הזווג, בסוד את קשתי נתתי בענן וכו'. ואומר שרק מבחינה זו נמשכין המוחין העילאין. וז"ש, **כדין אתגליין אינון**, דהיינו רק מבחינת התכללות ימינא בשמאלא.

וז"ש, **ובההיא שעתא עת הזמיר הגיע לקצץ חייבין בעלמא**: כלומר בעת שמתרבין הרשעים בעולם, שמחמתם נעשו אחיזה מרובה לקליפות והס"א, ע"ד שהיה בזמן דור המבול, שנמחה מחמת זה כל היקום, הנה אז אין לבני העולם תקנה אלא על ידי הגילוי של מוחין עילאין הנ"ל, שהם המוחין דחיה. כמ"ש והולך. וז"ש, **אמאי אשתזיבו, בגין דהנצנים נראו**: פירוש, למה בני העולם מוצלים מכליה, כמו שהיה בימי המבול, הוא משום דהנצנים נראו בארץ. כי גילוי המוחין דחיה מעביר את הקליפות מהארץ שהיא המלכות, ואינן יכולות להאחז בה עוד. שז"ס הכתוב וראיתיה לזכור ברית עולם.

וז"ש, **ואלמלא דנראו לא אשתארון בעלמא** כו': יש כאן סוד גדול. כי תחלה נבנית הנוקבה בסוד ב' המאורות הגדולים, שיש לה לנוקבא קומה שוה עם ז"א, אלא שעומדת באחוריו של ז"א, שבשביל זה קטרג הירח שאין ב' מלכים משתמשים בכתר אחד, וע"כ נבחנים אלו המוחין מוחין דאחור, וכן נקראים מוחין דו"ק דנוקבא, שהם מוחין שבשעת קטנותה, כלומר מתחילת התהוותה. ואז נבחנים הזו"ן לאפי זוטרי, ונק' ינוקי רביין עולמין. אלא אחר שהיא משתלמת עם המוחין הללו, חוזרת לעיבור ב' לאו"א עילאין, ואז נבנית בנין גדול, במוחין דפב"פ עם הז"א. ואז הם נק' אפי רברבי, ונודע, שאין שינוי או העדר ברוחני, ואלו המוחין דאחור, אפי זוטרי, נשארים בה גם בעת המוחין דגדלות. ולא עוד אלא שסבת המשכת המוחין דחיה הנ"ל הם בעיקר בכלים דמוחין דאחור בסוד אפי זוטרי. וז"ש, **ואלמלא דנראו לא אשתארון בעלמא** כלומר, דאלמלא דנראו בנוקבא אותם הנצנים כבר מזמן בעת קטנותה, דהיינו בבנין האחורים שלה כנ"ל, הנה לא אשתארון בה המוחין דחיה גם בעת גדלות, כי לא היו לה כלים במה לקבלם.

פסקה 1

ו) **ומאן מקיים עלמא** וכו': ומי הוא המקיים את העולם וגורם לאבות שיתגלו. היינו קול הילדים העוסקים בתורה, ובשביל ילדי עולם אלו, העולם ניצל. כנגדם כתוב, תורי זהב נעשה לך. אלו הם ילדים, נערים, עלמים, שכתוב, ועשית שנים כרובים זהב.

ביאור הדברים **רביין דעלמא** הם בחי' מוחין דאחור הנ"ל בדיבור הסמוך, הנקרא **אפי זוטרי**, וכן **רביין דעלמא** וכן **ינוקי רביין עולמין** ובחי' הזווג שלהם במצב זה, נקרא **קל ינוקי דלעאן באורייתא**. וה"ס **תורי זהב** וה"ס **ב' הכרובים**, דאינון אפי זוטרי, אשר אלו

המוחין דחיה הנמשכים בסוד התכללות ימינא בשמאלא, לא היו מקובלים כלל בנוקבא זולתם, כמ"ש כל זה לעיל בדיבור הסמוך. וז"ש, **ומאן מקיים עלמא**, דהיינו בעת ריבוי הקלי' שיש להן כח להחריב עולם כבימי המבול, הנה אין תקנה זולת בהמשכת מוחין דחיה בסוד קשת בענן, כנ"ל, שעי"ז **עלמא אשתזיב** ומי הוא המקיים והמציל את העולם בעת ההיא, וגרם **לאבהן דאתגליין** שגורמים לגילוי החג"ת בסוד מוחין דראש, שהחג"ת נעשו אז לחב"ד דחיה. ואומר, שהגורם לכל זה הוא, **קל ינוקי דלעאן באורייתא**, דהיינו המוחין דאחור כנ"ל. שה"ס קל ינוקי ותורי זהב.

פסקה ז

ז) **בראשית ר' אלעזר** וכו': בראשית. ר"א פתח, שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. **שאו מרום עיניכם**, שואל, לאיזה מקום. ומשיב, למקום שכל העינים תלויות אליו. ומי הוא. הוא פתח עינים, שהוא מלכות דראש א"א, ושם תדעו, שעתיקא הסתום הזה, שנוהגת בו שאלה, **ברא אלה**, ומי הוא. הוא הנקרא **מ"י**, שהוא ז"ת דבינה, אותו הנקרא מקצה השמים למעלה, שהכל עומד ברשותו, ובשביל שנוהגת בו שאלה, והוא בדרך סתום שאינו מגולה, נקרא **מ"י**. שהוא לשון שאלה. כי למעלה ממנו, אין שאלה נוהגת שם. וקצה השמים הזה, שנוהגת שם שאלה נקרא **מ"י**.

ביאור הדברים **ר' אלעזר פתח**. הוא בא לבאר הפירוש של בריאת שמים וארץ שבמקרא דבראשית. כי שמים וארץ הם הכלל דז' ימי בראשית, שהם הזו"ן דאצילות, ואם כן למה כתוב ברא שהיא בריאה ולא אצילות, והיה צ"ל האציל. ואומר, **ומאן איהו פתח עינים**, המלכות דראש א"א דאצילות מכונה פתח עינים, כי ספירת החכמה של ע"ס דראש נק' עינים. ונודע שאין בראש א"א אלא כתר חכמה בלבד, וע"כ המלכות שלו נק' פתח עינים, כי בפתיחתה מושפעים המוחין דחכמה מראש א"א, לכל פרצופי אצילות. וז"ש, **לאתר דכל עייניו תליאן ליה** כי מוחין דחכמה נק' עייניו, ואין מוחין דחכמה בכללהו פרצופי אצילות, זולת ע"י פתיחתה של המלכות דראש א"א.

ותמן תנדעון, היינו בפתח עינים, שהוא המלכות דראש דא"א, שם תנדעון הסוד הזה, איך שהבינה בראה את הזו"ן. כי המלה ברא, פירושה לבר ממדרגת אצילות, ומתוך שהבינה עצמה יצאה לבר ממדרגת הראש דא"א, ונעשתה משום זה לבחינת בריאה בערך הראש דא"א, ע"כ היא בראה בהכרח גם את הזו"ן, ונעשה הז"א בבחינת יצירה, כי היוצא מבחינת בריאה נק' יצירה, והנוקבא נעשתה בחינת עשיה, כי כל היוצא מיצירה, נק' עשיה. אמנם אין להשוותם לבי"ע ממש שמאחורי הפרסא דאצילות, כי אלו הבינה וזו"ן עומדים למעלה מפרסא דהיינו בעולם אצילות, אלא הכוונה היא בערך הראש

דא"א לבד, וע"כ יש ב' מיני בי"ע, הא' הוא בי"ע דפרודא, שנפרדו מכל בחינת אצילות ע"י הפרסא, שהוא הקרקע דעולם האצילות העומדת עליהם מלמעלה. והב' הם הבי"ע דעולם אצילות גופיה, שהם הבינה וז"א ונוקביה שהם לבר מהראש דא"א בלבד, ועדיין הם אצילות, אלא שהפרסא שבגוי מעוהי דא"א, שבמקום החזה שלו, עומדת עליהם מלמעלה, שמשום זה הם נבדלים מבחינת ראש דא"א, ונחשבים לבחינת גוף בלי ראש, כלומר למחוסרי מוחין דחכמה, הנק' ראש מבחי' עולם אצילות, כי בדרך כלל נבחן עולם האצילות לבחינת חכמה, דכללות ד' עולמות אבי"ע, וע"כ המחוסר חכמה, נבחן שם לגוף בלי ראש. ויתבאר עוד להלן.

וז"ש, **דהאי סתים עתיקא** וכו' **ברא אלה**, הבינה שיצאה מהראש דא"א, מכח הנוקבא שעלתה לחכמה דא"א, וסיימה שם בחינת הראש דא"א, שמשום זה יצאה לבחינת בריאה וגוף דא"א, כנ"ל, הנה היא נחלקה משום זה לב' בחינות: ג"ר בפ"ע, וז"ת בפ"ע, מטעם, כי הבינה ממקורה בע"ס דאור ישר, אין מטבעה לקבל חכמה כלל, אלא רק אור חסדים בלבד, בסו"ה כי חפץ חסד הוא ולא חכמה, ((עי' בפתיחה לחכמת הקבלה אות ה') ולפיכך אין יציאתה לגוף פוגמתה כלל, שהרי אפילו בעת שהיא נמצאת בראש א"א, אינה מקבלת ממנו חכמה, ולפיכך אין לה שום פחיתות של משהו מחמת עמידתה למטה ממלכות דראש דא"א, ונחשבת גם עתה לבחינת ראש גמור, וכאלו לא יצאה כלל מהראש דא"א דמיא. והיא נתקנת בסוד או"א עילאין המלבישין לא"א מפה עד החזה. ובחינה הב' שהיא הז"ת דבינה, הנה הן מבחינת התכללות הזו"ן בבינה, שהם שרשים של הזו"ן הנמצאים בבינה, ולפיכך הם צריכים להארת חכמה בשביל הזו"ן, וע"כ הם נפגמו מחמת מציאותם בגוף דא"א, שנעשו למחוסרי חכמה, והם נחשבים לבריאה, ולו"ק בלי ראש. ועליהם נאמר אבא הוציא אמא לחוץ, דהיינו לבר מהראש דא"א, והם נק' ישסו"ת, ומלבישין לא"א מחזה עד הטבור, והבנים שלהם שהם הזו"ן, הם מלבישים מטבור ולמטה, דא"א עד סיום עולם האצילות. וז"ס הפרסא שבגוי מעוהי דא"א העומדת בחזה שלו, כי היא כח המלכות שבראש דא"א המוציא את הז"ת דבינה לבר מראש, ומפריעתם מלקבל חכמה, כי אע"פ שמסך הזה עומד בפה דראש א"א, מ"מ שם אינו פועל כלום, כי שם עומדים או"א עילאין, שהם בחי' הג"ר דבינה, הנחשבים עוד לבחי' ראש א"א מטעם הנ"ל, ונמצא כי רק במקום החזה דהיינו ממעל הז"ת דבינה שולט כח המסך להוציא הז"ת דבינה שמתחתיו לבר מראש דא"א, וזכור זה.

ולפיכך הג"ר דבינה, נק' בשם האי סתים עתיקה, כי הראש דא"א נק' עתיקא קדישא, וכיון שהג"ר דבינה אע"פ שהם מפה ולמטה דא"א נבחנים כאלו עומדים עוד בראש

דא"א, ע"כ נקראים גם הם בשם עתיקא כמו הראש דא"א, אלא משום המצאם בגוף א"א נק' בשם סתים עתיקא.

וזה אמרו **דהאי סתים עתיקא דקיימא לשאלה ברא אלה** כלומר, רק הז"ת של האי סתים עתיקא הנק' ישסו"ת שהם בחי' **קיימא לשאלה**, דהיינו לקבל בתוכם את הזו"ן ע"י עלית מ"ן, כי שאלה פירושו עלית מ"ן מלשון שואלין על הגשמים. (ריש תענית) ואומר שרק הז"ת דהאי סתים עתיקא הנק' ישסו"ת שהן קיימות לשאלה, דהיינו לקבל מ"ן להמשכת אור החכמה, להיותן מחוסרי חכמה, שלפני זה הן נחשבות לבחינת בריאה, וע"כ **ברא אלה**, שהם הזו"ן הנק' אלה. ונבראו גם הם בכחם במחוסרי ראש כמהו. כי המלה ברא מורה על חסרון ראש מבחי' אצילות. וז"ש **ומאן איהו מ"י**: הז"ת דבינה שהן עומדות לשאלה, הן הנק' מ"י,ועליהן נופלת לשון ברא, כנ"ל, כי הן עצמן נעשו בחינת בריאה, מחמת הפרסא שבחזה דא"א המבדלת אותן מהארת ראש דא"א. כנ"ל. וז"ש **מקצה השמים לעילא דכלא קיימא ברשותיה**, הז"ת דבינה, שהן נק' ישסו"ת ונק' מ"י הן בחי' **קצה השמים לעילא**, כי השמים הם ז"א, והוא מקבל רק מישסו"ת הנק' **מ"י**, וע"כ נק' המ"י **קצה השמים לעילא**, **דכלא קיימא ברשותיה**, כי השמים והארץ שהם זו"ן וכן הג' עלמין בי"ע התחתונים כולם מקבלים מישסו"ת הזה הנקרא מ"י, וע"כ כלא קיימא ברשותיה.

וז"ש, **לעילא לית תמן שאלה והאי קצה השמים אקרי מ"י**: כלומר, לעילא דהיינו הג"ר דבינה, שהן או"א עלאין, **לית תמן שאלה**, כי הם אינם מקבלים מ"ן להמשכת חכמה, להיותם בעצם רק בחינת אור חסדים ואינם מחוסרי חכמה, וע"כ אינם נק' מ"י, גם אינם בחי' **קצה השמים**, כי הם אינם נזקקים לזו"ן הצריכים להארת החכמה. ורק הז"ת שהן ישסו"ת שהם קיימין לשאלה, דהיינו לקבל מ"ן מהזו"ן ולעלות לראש דא"א לקבל בשבילם הארת חכמה, ע"כ נבחנים לקצה השמים לעילא, משום שהז"א הנק' שמים מקבל מהם.

פסקה ח

ח) **ואית אחרא לתתא** וכו': ויש אחר למטה, ונקרא **מ"ה**. מה בין זה לזה. ומשיב, אלא הראשון הסתום, שנקרא **מ"י**, נוהגת בו שאלה, כיון ששאל האדם וחקר להסתכל ולדעת ממדרגה למדרגה עד סוף כל המדרגות, שהוא מלכות, אחר שהגיע שמה, הוא **מ"ה**. שפירושו, מה ידעת, מה הסתכלת, מה חקרת, הלא הכל סתום כבתחילה. **מפשפש** פירושו חקר. כי חקר, מתרגם פשפש (איוב ח' ח').

ביאור הדברים, הנוקבא דז"א, בהיותה עם הז"א פב"פ, נקראת גם הנוקבא בשם **מ"ה**, כמו הז"א, והיא נבחנת לבחינת קצה שמים דלתתא, כי היא סוף כל דרגין ומסיימת את האצילות, ונמצא הז"א הנק' שמים עומד בין הישסו"ת הנק' קצה השמים לעילא, ובין הנוק' הנק' קצה השמים לתתא. וז"ש **כיון דשאל בר נש ומפשפש לאסתכלא**: **לאסתכלא** היינו הזווג דאו"א הנק' הסתכלות או"א זה בזה ע"י עליתם לראש דא"א, שאז הבינה חוזרת לקבל הארת החכמה בשביל הזו"ן, כי אפילו ישסו"ת שהם הז"ת דבינה אינם צריכים להארת החכמה לצורך עצמם, כי מבחינת עצמם דומים הז"ת דבינה אל הג"ר שלהם, ואינם נזקקים לקבל חכמה. אלא בעת שהזו"ן עולים למ"ן לישסו"ת, מתעוררים הישסו"ת בשבילם לעלות לראש דא"א ולקבל חכמה. אבל גם הזו"ן אינם עולים למ"ן לישסו"ת רק ע"י העלאת מ"ן מבני אדם התחתונים אל הזו"ן. באופן שנשמות בני אדם עולות למ"ן אל הזו"ן, ואז עולים הזו"ן למ"ן אל הישסו"ת, ואז עולים הישסו"ת לא"א ונעשים שם פרצוף אחד עם או"א עילאין, ואז מסתכלים או"א זה בזה וממשיכים חכמה בשביל הזו"ן.

וזה אמרו **כיון דשאל בר נש** דהיינו שמעלה מ"ן, **ומפשפש** היינו שמפשפש במעשיו. כדי להעלות הזו"ן לזווג או"א, דהיינו **לאסתכלא** בכדי שאו"א יסתכלו זה בזה וימשיכו חכמה. **ולמנדע מדרגא לדרגא עד סוף כל דרגין**, כי הארת החכמה הנמשכת ע"י עלית מ"ן וזווג כנ"ל, נק' בשם ידיעה, או נק' חכמה ע"י הדעת, כי הזו"ן העולים למ"ן נבחנים שם לבחי' דעת לאו"א, כי המה הגורמים לזווג שלהם, והזווג נק' בשם ידיעה, מלשון, וידע אדם את חוה אשתו. וז"ש **ולמנדע** דהיינו להמשיך המוחין בסוד הדעת **מדרגא לדרגא** מדעת של מדרגת או"א אל המוחין דמדרגת הז"א, **עד סוף כל דרגין** דהיינו מהז"א אל הנוקבא הנק' סוף כל דרגין. וענין עלית מ"ן)עי' בפתיחה לחכמת הקבלה אות צ"ד וצ"ה(. כי הבינה עומדת אב"א עם החכמה להיותה רק בחי' חסדים, וחוזרת פב"פ עם החכמה רק לצורך הזו"ן. ע"ש.

וז"ש **כיון דמטי תמן מ"ה**: כיון שהמוחין מטי תמן אל הנוקבא דז"א, אז נקראת הנוקבא בשם מ"ה. ונק' כן מטעם המבואר בזוהר (תרומה דף קכ"ז ע"א). וז"ל, "**דרגא תתאה דאיהו רזא דעלמא תתאה אקרי מ"ה, ותנינן: אל תקרי מ"ה אלא מאה**,(מנחות מג:) **בגין דכל דרגין עילאין באשלמותהון הכא אינון**" עכ"ל. הרי שע"כ נק' מ"ה להורות שכל השלימות הגדולה של המוחין ההם באה רק אחר דמטי המוחין לנוקבא. ואומרו, **מה ידעת מה אסתכלתא מה פשפשתא הא כלא סתים כדקדמיתא**: גם זה מבואר בזוהר תרומה הנ"ל, וז"ל **תו, אמאי אקרי מ"ה, אלא אע"ג דמשיכו עילאה דאתמשך לא אתגליא**

עד דאשתלים הכא, דאיהו אתר סופא דכל דרגין, סופא דאמשכותא דכולא, וקיימא באתגליא, ואע"ג דאתגליא יתיר מכולא קיימא לשאלה, מ"ה, מה חמית, מה ידעת, כמא דאת אמרת, כי לא ראיתם כל תמונה עכ"ל.

והנך רואה דברי הזוהר, שאע"פ שכבר נמשכו לה המוחין העליונים ע"י העלאת מ"ן וכבר נשלמה בהן, מ"מ איהי קיימא לשאלה כמו שישסו"ת היו מטרם העלאת מ"ן. וזהו ג"כ דברי ר' אלעזר כאן **מה ידעת מה אסתכלתא מה פשפשתא הא כלא סתים כדקדמיתא**, דהיינו ג"כ כמו בזוהר תרומה, אשר אחר העלאת המ"ן והמשכת המוחין עוד הכל סתום בנוקבא כמו מטרם העלאת מ"ן, דהיינו דקיימא עוד לשאלה, שפירושו העלאת מ"ן.)(כנ"ל אות ז' בד"ה וז"ש לעילא. לית תמן שאלה(.

ויש להבין הדברים, א"כ מה מועילים התחתונים בהעלאת מ"ן, וכן למה נמשכו אליה המוחין כיון שאינם נגלים כלל. ועוד, שהרי אומרים שם בזוהר תרומה בטעם הא' למה נקראת הנוקבא מ"ה, משום שה"ס, אל תקרי מ"ה אלא מאה (מנחות מג:), שה"ס מאה ברכות, שהנוקבא משפעת לתחתונים. ולפי"ז איך יתכן לומר שעוד נשארת הנוקבא בבחינת קיימא לשאלה, והכל סתים כדקדמיתא.

והענין הוא: כי יש ב' בחינות מוחין דגדלות בנוקבא, הנק' גדלות א' וגדלות ב'. אשר בגדלות א', עולים רק או"א עילאין לראש דא"א ולא הישסו"ת, ואע"פ שנעשו לפרצוף אחד, מ"מ נשארו הישסו"ת בגוף א"א, אלא שנתעלו למקום או"א שמקודם לכן, דהיינו שמלבישין מפה עד החזה דא"א ולפיכך מצד אחד נעשו הישסו"ת בחי' ראש א"א, שהרי נעשו פרצוף אחד עם או"א עילאין העומדים עתה בראש א"א, וכן עלו למעלה מפרסא דחזה דא"א ששם מאיר הראש דא"א, ע"ד שנתבאר (עי' לעיל אות ז' ד"ה וז"ש דהאי סתים)(באו"א גופייהו שהיו עומדים שם מטרם העלאת מ"ן. ומשום זה הם משפיעים מוחין שלמים דג"ר אל הז"א, והז"א אל הנוקבא, והנוקבא נעשית בסוד מאה ברכות כנ"ל, כי ע"י מוחין אלו מתעלים הזו"ן ועולים למקום הישסו"ת שמקודם העלאת מ"ן, דהיינו מחזה עד הטבור דא"א, ונמצאת הנוק' במקום אמא, וע"כ נעשית הנוקבא בסוד מאה כמו אמא, כי בחי' מאה היא באמא ואלפים היא באבא, והתחתון העולה לעליון נעשה כמוהו, כנודע.

אמנם מצד אחר, דומה הנוקבא רק לבחינת מ"י דקיימא לשאלה, דהיינו ממש לגמרי כמו שהישסו"ת היו מטרם העלאת המ"ן והמשכת המוחין. והוא מטעם הלבשתה את מקום הישסו"ת דקטנות, דהיינו מהחזה עד הטבור דא"א ונמצאת עומדת למטה מפרסא שבגוי מעוהי דא"א, שבחינת הארת ראש דא"א נפסק למעלה מפרסא זו, כנ"ל(אות ז'

ד"ה וז"ש דהאי עש"ה).(וע"כ מבחינה זו לא הרויחה הנוקבא את המוחין וראש א"א, שכל העלאת המ"ן היו לזה, והכל סתים כדקדמיתא כמטרם העלאת מ"ן. אמנם מבחינה אחרת, הרי הרויחה הנוקבא בחינת אמא, כי עלתה למקום ישסו"ת, שנק' אמא, שז"ס שנעשתה בסוד מאה ברכות כנ"ל.

ומשום זה נבחנים אלו המוחין רק לבחינת ו"ק דגדלות, כי לא תוכל לקבל בחינת ראש דגדלות, להיותה נמצאת למטה מפרסא דחזה דא"א, כנ"ל, אבל מדרגתה עתה שוה כמו הישסו"ת בעת היותו בחינת ו"ק, דהיינו מטרם העלאת מ"ן, שהיה עומד שם מחזה עד הטבור דא"א. שזה ודאי גדלות גדולה בשביל הנוקבא, אלא שהיא ו"ק דגדלות, אבל עוד חסר ג"ר דגדלות, והשגת ג"ר דגדלות נק' גדלות ב' של הנוק' וזה יתבאר להלן במאמר מי ברא אלה דאליהו.

עתה תבין היטב כוונת הזוהר תרומה הנ"ל בב' הטעמים שאומר, על מה שנק' הנוקבא בשם מ"ה. אשר בטעם הא' מבאר המוחין העליונים שהשיגה הנוק' הנק' מאה ברכות, שע"כ אמרו אל תקרי מ"ה אלא מאה, והיינו ע"י עליתה למקום ישסו"ת בכח אלו המוחין וטעם ב' מדגיש לבאר, אשר עכ"ז, כיון שעלתה רק למקום הישסו"ת דקטנות, דהיינו בעוד שהיה קיימא לשאלה, שהוא מהחזה עד הטבור דא"א הרי גם המוחין דנוק' דומים לגמרי כמוהו, ונעשית גם הנוק' בבחינת קיימא לשאלה, שפירושו ו"ק בלי ג"ר, אלא הרווח אמנם גדול מאוד, מפני שהוא ו"ק דאו"א עילאין, דהיינו ו"ק דגדלות. וכן גם כאן במאמר הזה, שאומר מה ידעת ומה וכו' הכל סתים כדקדמיתא, אין הפירוש של כדקדמיתא, כמו שהנוקבא היתה מטרם העלאת מ"ן. אלא הפירוש הוא, כמו שהישסו"ת היו מטרם העלאת מ"ן. אבל הנוקבא הרויחה הרבה ע"י העלאת מ"ן שהרי קבלה עתה בחינת אמא שה"ס מאה ברכות, אלא שהן ו"ק דגדלות, ונמצאת עוד קיימא לשאלה כמו הישסו"ת מטרם העלאת מ"ן. והבן זה היטב.

פסקה ט

ט) **ועל רזא דנא** וכו': ועל סוד זה כתוב, מה אעידך ומה אדמה לך. כי כשחרב בית המקדש, יצא קול ואמר **מה** אעידך **ומה** אדמה לך, דהיינו **במ"ה** ההוא אעידך. שבכל יום ויום העידותי בך מימים קדמונים, שכתוב, העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ. **מה** אדמה לך, באותו אפן ממש, העטרתי לך בעטרות קדושות, ועשיתי אותך ממשלה על העולם. שכתוב, הזאת העיר שיאמרו כלילת יופי וגו'. קראתי אותך, ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה. **מה** אשוה לך, כעין שאת יושבת, כך הוא כביכול למעלה דהיינו בירושלים של מעלה. כמו שעתה אין נכנסים בך העם הקדוש בסדרים הקדושים, כך

אני נשבע לך, שלא אכנוס אני למעלה עד שיכנסו בך צבאותיך למטה. וזו היא הנחמה שלך, מאחר שאני משוה לך מדרגה זו, דהיינו ירושלים של מעלה, שהיא המלכות, בכל. ועתה שאת כאן, **גדול כים שברך**. ואם תאמרי, שאין לך קיום ורפואה. מי ירפא לך, דהיינו אותה מדרגה הסתומה העליונה, הנקראת **מ"י**, שהכל מתקיים על ידיה, שהיא בינה, תרפאך ותקים אותך. **אכלוסך** פירושו גדודיך צבאותיך, כי גדוד, מתרגם אוכלסא (איוב י"ט י"ב).

ביאור הדברים, כי חורבן ביהמ"ק היה מחמת שחטאו ישראל בע"ז ולא רצו להעלות מ"ן לזווג זו"ן אלא שרצו להמשיך השפע לס"א הנק' אלהים אחרים, שמסבה זו נפרד הזווג הנ"ל דזו"ן ונתבטלו מאה הברכות מן הנוקבא ונחרב ביהמ"ק.

וזה אמרו **נפק קלא ואמר מה אעידך** וכו' **בכל יומא ויומא אסהידת בך מיומין קדמאין** אלו הו"ק דגדלות שהנוקבא מקבלת בסוד **מ"ה** כנ"ל, נק' יומין קדמאין, וה"ס הכתוב כי שאל נא לימים ראשונים וגו' ולמקצה השמים ועד קצה השמים וגו' (דברים ד' ל"ב) ונק' כן להיותם ו"ק דאו"א, כי הישסו"ת הוא ז"ת דאו"א, כנ"ל (אות ז' ד"ה וז"ש דהאי ע"ש). וז' הימים של או"א הם ראשונים אל ז' הימים דזו"ן דכתיב **העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ** כי שם באותה פרשה (דברים ד' כ"ו) כתוב פסוק זה, שפירושו על זווג זו"ן שהם נק' שמים וארץ, שהזהיר הכתוב לשמור ולקיים את הזווג, ואם לא, מזהיר הכתוב, כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ וכו'. וז"ס מ"ה אעידך, על אלו מאה ברכות הזהרתי אותך לשמרם ולעשותם, ואתה עברת עליהם לכן נתקיים בכם ח"ו כי אבד תאבדון מהר מעל הארץ וכו'.

וז"ש, **מ"ה אדמה לך בההוא גוונא ממש עטרית לך בעטרין קדישין** וכו' **כעיר שחוברה לה יחדיו** כי אלו מאה הברכות שהנוקבא מקבלת מהז"א בזווג. דמ"ה, הן בסוד עליתם לישסו"ת, ונעשה הז"א לבחי' ישראל סבא, והנוק' נעשתה לבחי' תבונה, ואז נעשים האורות שלה בסוד מאה ברכות כמו האורות דתבונה כנ"ל, וע"ז אומר הכתוב, **כעיר שחוברה לה יחדיו**, כי הנוק' הנק' עיר, נתחברה עם התבונה יחדיו ונעשתה הנוקבא לבחינת התבונה. והיא מקבלת משם המוחין דתבונה הנק' עטרין קדישין, ואז נק' כלילת יופי משוש כל הארץ, ומקבלת **שלטנו על עלמא**.

וז"ש, **מ"ה אשוה לך כגוונא דאנת יתבא**, כלומר, שבסבת חטאם של ישראל שנחרב ביהמ"ק ונגלו מעל אדמתם, גרמו בזה גם פירוד לנוקבא כי ט"ס התחתוניות שלה נפלו לקליפות והיא חזרה לנקודה תחת היסוד. וז"ש **מ"ה אשוה לך** וכו'. וז"ש **מ"י ירפא לך**: היינו אם ישובו בני ישראל בתשובה ויתקנו מעשיהם ויעלו מ"ן לזו"ן, הנה אז שוב

ימשכו המוחין עילאין אל הזו"ן ושוב תעלה הנוקבא לישסו"ת הנק' **מ"י**, ואז תהיה לך רפואה.

פסקה י

י) **מי קצה השמים** וכו': **מ"י** פירושו קצה השמים למעלה שהוא ישסו"ת, **מ"ה**, פירושו קצה השמים למטה. שהוא המלכות. וזה ירש יעקב שהוא ז"א, שהוא מבריח מן הקצה אל הקצה. מן הקצה הראשון שהוא **מ"י**, עד הקצה האחרון, שהוא **מ"ה**. משום שהוא עומד באמצע בין ישסו"ת למלכות. ועל כן, מי ברא אלה. שישסו"ת שנקראו **מ"י** בראו את ז"א ומלכות הנקראים **אל"ה**.

ביאור הדברים, כי לכאורה היה לו להכתוב לומר מראש השמים ועד קצה השמים, ולמה אומר מקצה ועד קצה, דהיינו מסוף עד סוף, שאין כאן כל משמעות. וז"ש **מ"י קצה השמים לעילא**, דהיינו ישסו"ת דקיימא לשאלה המלביש מהחזה עד הטבור דא"א. **מ"ה** היינו הנוקבא שמטרם העלאה מ"ן שהיא סוף כל דרגין מחזה דז"א ולמטה. וביניהם עומד יעקב, הוא ז"א המתחיל להלביש ממקום הטבור דא"א עד הנוקבא, ואז הוא מבריח מקצה דמ"י עד הקצה דמ"ה. כי המ"י מסתיים בטבור דא"א, ושם מתחיל יעקב כנ"ל, והנוקבא שהיא **מ"ה** עומדת בסיומו כנ"ל.

אמנם הכתוב מדבר כבר אחר המשכת המוחין אל הזו"ן, כמ"ש, ברישא דקרא, שאל נא לימים הראשונים וכו', שהפירוש הוא בעת שהזו"ן עולים ומקבלים המוחין דישסו"ת, הנק' ימים ראשונים, כנ"ל, שאז נמצא, שקצה השמים דלתתא שהוא **מ"ה** דהיינו הנוקבא, עלתה והלבישה על קצה השמים לעילא, דהיינו על המ"י שהוא ישסו"ת, ונמצאים שניהם במקום אחד ממש. וע"כ אומר הכתוב מקצה עד הקצה, שהרי עתה נעשו שניהם בחי' קצה השמים אחד. כי הימים הראשונים מקבל הז"א, שהם ו"ק מישראל סבא שהם חג"ת נה"י, והנוק' נוטלת התבונה, שהיא המלכות דבינה, הנמצאת עתה בקצה דז"א, הנק' שמים, אלא בערך הקודם למוחין, נבחנת לראש השמים.

ויש עוד פי' ב', אשר השמים דלעילא הוא יש"ס, הכולל ו' הימים הראשונים, שהם חג"ת נה"י דבינה. וקצה השמים דלעילא הוא התבונה, שהיא המלכות דבינה. ויהיה שיעור הכתוב מהקצה דיש"ס, עד הקצה דז"א הנק' שמים דלתתא.

וז"ש **ועל דא מ"י ברא אלה**: כלומר, על אלו המוחין אומר הכתוב **מ"י ברא אלה** כי **מ"י** הוא ישסו"ת העומד במקום בריאה דא"א, דהיינו מחזה עד הטבור, למטה מפרסא שבגוי מעוהי דא"א, ששם אינה מגיעה עוד הארת ראש דא"א, (כנ"ל אות ז' ד"ה וז"ש דהאי, ע"ש). דע"כ נבחן לבריאה דהיינו לבר מראש דא"א, וע"כ הוא קיימא לשאלה, כנ"ל.

ונמצא אחר שהזו"ן משיגים אלו המוחין שהם עולים ומלבישים את המ"י הזה ונוטלים מקומו מהחזה עד הטבור דא"א, הרי גם המוחין שלהם עתה רק בבחינת בריאה דא"א, וז"ש הכתוב, **מ"י ברא אלה** שהם הזו"ן, כלומר הזו"ן נטלו מוחין דבריאה מן **המ"י**.

פסקה יא

יא) **אמר ר"ש** וכו': אמר ר' שמעון: אלעזר בני, עמוד מלדבר, ותתגלה סתימת הסוד העליון, שבני העולם אינם יודעים אותו. שתק ר' אלעזר. בכה ר"ש, ועמד רגע אחד. א"ר שמעון: אלעזר, מהו **אל"ה**. אם תאמר, שהוא הכוכבים והמזלות, הלא תמיד הם נראים. ובמ"ה, שהיא מלכות, נבראו. כמו שאתה אומר, בדבר ה' שמים נעשו. דהיינו, במלכות הנקראת דבר ה', נעשו השמים. ואם אל"ה נאמר על הדברים הסתומים, לא היה צריך שיכתוב **אל"ה**, שהרי ככבים ומזלות גלויים הם.

ביאור הדברים, כי ר' אלעזר לא גילה כאן אלא בחינת המוחין דגדלות א', ור"ש היה רוצה לגלות סוד המוחין דגדלות ב', שהוא מוחין עילאין דחיה. ע"כ צוה לו לפסוק דבריו, ויגלה לו סתימא דרזא עילאה דבני עלמא לא ידעין ליה, כי עוד לא היו נגלים מוחין אלו בעולם ור"ש גילה אותם כאן.

וזה אמרו, **מאי אלה, אי תימא ככביא ומזלי** וכו', ר"ש שאל לו, מאי אלה, איזה חידוש משמיענו הכתוב במ"י ברא אלה, שהם הזו"ן, אי תימא ככביא ומזלי, דהיינו על המוחין דו"ק דגדלות שהשיגו, וע"ז סובב הכתוב מ"י ברא אלה, כי מוחין דו"ק נק' ככביא ומזלי. ע"ז הקשה, איזה חידוש הוא, **הא מתחזי תמן תדיר**, כלומר, הלא הם המוחין הרגילים של הזו"ן, שאפשר להמשיכם תמיד, דהיינו אפי' בימות החול, ואינם חידוש כל כך שעליהם יראה הכתוב **מ"י** ברא אלה.

ואין לפרש שהמוחין האלו נוהגים תדיר בלי הפסק, כי זה אינו כן, שהרי בקביעות אין לז"א אלא ו"ק בלי ראש, ורק על ידי העלאת מ"ן ותפלה ממשיכים אלו המוחין. אלא הפירוש הוא כנ"ל, שאפשר להמשיכם תדיר, היינו אפילו בימות החול. כי כן הם נמשכים בכל יום בעת תפילת שחרית. ועוד מקשה לו **ובמ"ה אתבריאו** כי אלו המוחין אינם מיוחסים לבינה אלא לזו"ן דאצילות הנק' **מ"ה**, שמהם יצאו, כמ"ש **בדבר ה'** שהוא ז"א ונוקביה, הז"א נק' **ה'**, והנוק' **דבר**.

פסקה יב

יב) **אלא רזא דא** וכו': אלא סוד זה לא נתגלה, אלא ביום אחד שהייתי על חוף הים, ובא אליהו ואמר לי: רבי, הידעת מהו **מי ברא אלה**. אמרתי לו, אלו הם, השמים וצבאם,

מעשה הקב"ה, שיש לבני אדם להסתכל בהם ולברך אותו. שכתוב, כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך וגו', ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ.

פסקה יג

יג) **א"ל רבי** וכו': אמר לי: רבי, דבר סתום היה לפני הקב"ה, וגילה אותו בישיבה של מעלה, וזה הוא. בשעה שהסתום מכל סתומים רצה להתגלות, עשה בתחילה נקודה אחת, שהיא מלכות, וזו עלתה להיות מחשבה, שהיא בינה, כלומר שהמלכות עלתה ונכללה בבינה. צייר בה את כל הציורים, חקק בה כל החקיקות.

ביאור הדברים, פרצוף עתיק הוא הראש הא' של עולם האצילות, והוא נק' סתימא דכל סתימין. ועליו אמרו באדרא רבא (אות קע"ד) **כל רישא דעמא דלא אתתקן הוא בקדמיתא לית עמא מתתקנא. מנא לן. מעתיק יומין, דעד דלא אתתקן הוא בתיקונוי לא אתתקנו כל אינון דבעי לאתתקנא, וכלהו עלמין אחרבו**. וכן איתא באדרא זוטא (אות ע"ד). **תאנא, בשעתא דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין בעא לאתתקנא, כלא אתקין כעין דכר ונוקבא** וכו' **דהאי חכמה אתפשט ואפיק מיניה בינה, ואשכח דכר ונוקבא** וה"ס התיקון דצמצום ב'.

וזהו שמבאר כאן ואמר **בשעתא דסתימא דכל סתימין בעא לאתגלייא עבד ברישא נקודה חדא**. שבעת שעתיקא קדישא רצה להתגלות לעולמות, בכח התיקון דאתתקן בצמצום ב', הוא **עבד ברישא** דא"א, דהיינו בחכמה שלו **נקודה חדא**, דהיינו שהעלה המלכות הנק' נקודה לבחי' רישא דא"א, ושם נתתקנה הנוק' המעלה או"ח להלביש ע"ס דראש א"א, ונסתיים הראש דא"א בספי' החכמה סתימתה, **ואשתכח** החכמה **כדו"נ** ובינה וזו"ן דראש א"א יצאו לבר מהראש דהיינו למדרגת הגוף דא"א. וז"ס **חכמה אתפשט ואפיק מיניה בינה** דהיינו שחכמה הוציאה לבחינת גוף.

וז"ש, **ודא סליק למהוי מחשבה**: כלומר, נקודת המלכות הזו אשר עלתה לחכמה והחכמה נתקנה על ידה כדכר ונוקבא, היא עלתה משום זה ונעשתה למחשבה דהיינו לבחי' בינה הנקראת מחשבה. והטעם הוא פשוט, כי כיון שעומדת בזווג עם חכמה, היא מקבלת מחכמה, והמקבל מחכמה נבחן לבינה, ולא למלכות. ונמצא שאעפ"י שמשורשה היא מלכות ובחי' נקודה, הרי נעשתה, מחמת העליה לבחי' בינה. וז"ש **ודא סליק למהוי מחשבה** שזה גרם אל הנקודה למהוי בינה הנקראת מחשבה.

ודע, כי לפעמים נק' בזוהר, השם מחשבה על החכמה ופעמים על הבינה, והענין הוא, כי מחשבה, פירושה, הנוק' דחכמה, וע"כ יש לכנותה בשם חכמה, כי היא הנוק' דחכמה,

אמנם מעצם בחינתה הנה היא בינה ולא חכמה, כנ"ל. אכן אין הבינה נקראת בשם מחשבה רק בהיותה בחינת ראש ביחד עם החכמה. וזכור זה.

וז"ש, **צייר בה כל ציורין חקק בה כל גליפין**, כי בהאי נקודה דסליק למהוי מחשבה צייר וחקק כל ה' פרצופי אצילות, שהם א"א או"א וזו"ן. וז"ש, **צייר בה**, **וחקק בה**, רומז בזה לענין רב, כי **צייר בה** פירושו, שנאצל על ידה כלהו ציורין, שהם ה"פ אצילות דהיינו ע"י הזווג שנעשה על המסך דהאי נקודה דסלקא למהוי מחשבה, יצאו קומת ו"ק דאו"ח ואו"י בכלים דכתר וחכמה בכל פרצוף ופרצוף. אבל **חקק בה כל גליפין**, פירושו ענין חסרון, דהיינו שעם עלית הנקודה למהוי מחשבה, נעשו חסרונות וחקיקות, שהם הכנות לבחי' בית קבול על האורות בכלהו פרצופי אצילות. ומתוך שענין זה הוא יסוד כל המוחין דאצילות, יש לבארו היטב.

והענין הוא, כי עלית הנקודה לבחינת מחשבה שהיא בינה, נמצא בזה שנעשה סיום חדש בע"ס דכל מדרגה, כי הנקודה, שה"ס המלכות עם המסך שבה, שהיתה עומדת לזווג במקום מלכות של ע"ס דראש הנק' פה, וסיימה שם, בחי' הראש, עלתה עתה למקום הבינה של ראש הנק' נקבי עינים, דהיינו נוקבא דחכמה שהיא בינה, ונעשה הזווג על המסך שלה, שם במקום נקבי עינים וסיימה שם את הראש, וג' הספירות בינה ז"א ומלכות של הראש הנק' אח"פ, ירדו מתחת מקום הסיום של הראש, דהיינו למדרגת גוף. ועד"ז נעשה בהכרח גם בע"ס דגוף, אשר המלכות המסיימת את הגוף של הפרצוף, שהיתה עומדת מקודם לכן במקום הנקודה האמצעית שהיא המלכות דע"ס דגוף, הנק' סיום רגלין, עלתה עתה למקום בינה של הגוף, הנקראת ת"ת, כי חג"ת דגוף הם כח"ב, וסיימה את הגוף שם בת"ת במקום החזה, ואלו ג' הספירות בינה וזו"ן דגוף הנק' תנהי"ם. יצאו מבחינת אצילות ונפלו לבחי' בי"ע דפרודא.

הרי שבסבת עלית הנקודה למהוי מחשבה נבקעה כל מדרגה לב' חצאים שחציו העליון, שהם כתר חכמה נשארו במדרגה, והבינה וז"א ונוקבא דכל מדרגה נאבדו ממנה וירדו למדרגה שמתחתיה. וז"ס ענין התחלקות של השם אלהים על **מ"י אל"ה**, כי מדרגה שלמה בע"ס כח"ב זו"ן נק' בשם קדוש אלהים, שבו ה' אותיות נגד ה' ספי' כח"ב זו"ן, **שאל"ה** הן כח"ב, **י"ם** הן זו"ן, ועתה אחר שנחלקה כל מדרגה לב' חצאים, שכתר וחכמה נשארו, ובינה וזו"ן נפלו ממנה, כנ"ל, נמצא כי לא נשארו בכל מדרגה, זולת ב' האותיות **מ"י**, וג' אותיות **אל"ה** נפלו מכל מדרגה למדרגה שמתחתיה.

ואין לשאול, כי לפי"ז היו צריכות להשאר ב' אותיות **א"ל** במדרגה, **והי"מ** היו צריכות לנפול ממנה להמדרגה התחתונה. והענין הוא שיש תמיד ערך הפוך בין הכלים לאורות.

כי זה הכלל, בכלים באים העליונים מתחלה, דהיינו תחלה בא הכלי דכתר ואח"כ הכלי דחכמה וכו' עד כלי המלכות לבסוף. והיפוכו הוא באורות שבהם באים התחתונים תחילה מתחילה בא אור המלכות, ואח"כ אור הז"א, ואח"כ אור הבינה, וכו' עד אור הכתר לבסוף. ולפיכך אם אין מבחינה הכלים אלא ב' הכלים של כתר ושל חכמה, הרי אין בהם אלא ב' האורות, אור המלכות ואור הז"א, הנק' ו"ק. ולפיכך אנו מבחינים שרק ב' האותיות מ"י נשארו, במדרגה שה"ס אור המלכות ואור הז"א של השם אלהים, אבל ג' אותיות **אל"ה** נפלו מהם, וע"כ נעשתה כל מדרגה מחוסרת ג"ר שבה.

וזה אמרו **צייר בה כל ציורין חקק בה כל גליפין** שרומזין בזה על התחלקות כל מדרגה לב' חצאים מכח סליקת הנקודה למהוי מחשבה, **צייר בה כל ציורין** היינו על ב' האותיות מ"י שנשארים בכל המדרגה צייר הציור דאו"י. **חקק בה כל גליפין** היינו ג' האותיות **אל"ה** שנפלו מכל מדרגה ונחסרה מהם, כי מסבת חסרונן לא נשאר במדרגה זולת אור המלכות ואור הז"א, וג' האורות דכח"ב חסרים מהן, כי אין אור בלי כלי. באופן שאם שוב ישיגו הכלים דבינה וזו"ן תיכף ישיגו גם ג"ר דאורות. כי זה תלוי בזה. וזכור דברים האלו המבוארים כאן, כי הם יסוד כל החכמה.

פסקה יד

יד) **ואגליף גו בוצינא** וכו': וחקק בתוך הנר הקדוש הסתום, שהיא המלכות שנכללה בבינה, חקיקה של ציור סתום אחד, קדש קדשים, שהוא בנין עמוק היוצא מתוך המחשבה, שה"ס ג"ר, ונקרא **מ"י**, שהוא התחלה אל הבנין. והוא עומד ואינו עומד, הוא עמוק וסתום בשם אלקים, ועוד אינו נקרא אלא **מ"י** דאלקים, דהיינו שחסרות אותיות **אלה** מהשם אלקים. רצה להתגלות ולהקרא בשם זה אלקים, הוא התלבש בלבוש יקר המאיר, שהוא אור החסדים. וברא **אל"ה**, ועלו אותיות **אל"ה** בשם אלקים, שנתחברו אותיות אלו באלו, דהיינו אותיות **מ"י** באותיות **אל"ה**, ונשלם השם **אלהים**. וכל עוד שלא ברא **אל"ה**, לא עלה בשם **אלהים**. ואלו שחטאו בעגל, אמרו על סוד זה **אל"ה** אלהיך ישראל.

ביאור הדברים, כי על ידי עלית מ"ן מתחתונים נמשך אור חדש מע"ב ס"ג דא"ק, שבהיות האור הזה מע"ב ס"ג דא"ק, שלמעלה מצמצום ב' הנ"ל, הבוקע כל מדרגה לשתים, ע"כ בעת שנמשך האור הזה לראש א"א, הוא חוזר ומוריד את הנקודה מתוך המחשבה שהיא מקום הבינה, חזרה למקומה, למקום המלכות של הראש, כמו שהי' לפני צמצום ב', וג' הספירות בינה, ז"א ומלכות שנפלו מהראש, נמצאות חוזרות לבחינת ראש, שהרי הזווג נעשה במקום המלכות שלמטה מהן. ונבחן שהשם אלהים חזר ונתגלה, כי ג' האותיות

אל"ה חזרו ונתחברו אל **המ"י** במדרגה אחת, ונשלם שם אלהים במדרגה. וכיון שחזרו בינה וזו"ן דכלים חזרו גם ג"ר דאורות כנ"ל, ונתלבשו כח"ב זו"ן דאורות בה' אותיות דשם אלהים: אורות כח"ב **באל"ה**, אורות זו"ן **בי"ם**.

וזכור זאת היטב **שאל"ה** הנפולים הם בחי' כלי בינה וזו"ן החסרים למדרגה, אבל בעת **שאל"ה** מתחברות בשם אלהים הן נעשות אורות כח"ב, שהוא מטעם הערך ההפוך שבין הכלים לאורות כנ"ל. וזה אמרו **ואגליף גו בוצינא קדישא סתימא**, היינו שנחקק מסך ומקום זווג מחדש במלכות דראש א"א, הנק' בוצינא קדישא סתימא. והיא **גליפו דחד ציורא סתימאה קדש קדישין** אשר הגליפו החדשה הזו ממשיך חד ציורא דהיינו קומה של ע"ס, שהוא קדש קדישין, והוא קומת ג"ר הנק' קדש קדישין. והוא משום **דנפק מגו מחשבה**, משום דהאי נקודה דסלקא להיות מחשבה, הנה עתה חזרה ונפק מגו מחשבה, ובאה למקומה האמיתי למקום המלכות דראש. וע"כ ג' הכלים בינה ז"א ונוק' שהם **אל"ה**, חזרו עתה למדרגה של הראש, ונשתלם שם אלהים. ומה שמכנה את הקומה הזו דג"ר בשם **ציורא סתימאה**, יתבאר בהמשך.

וז"ש, **ואקרי מ"י שירותא לבנינא**: כלומר, אע"פ שכבר התחברו **אל"ה במ"י** ונעשה השם **אלהים** כנ"ל, מ"מ עדיין נק' רק **מ"י** והוא שירותא לבנינא, הוא התחלה לבנין השם אלהים, כי הבנין עוד לא נשלם, כמו שמפרש והולך.

וז"ש, **קיימא ולא קיימא**, כלומר מצד אחד כבר קיימא בנינא בכל השלימות, שהרי מקום הזווג חזר למקומו בפה דראש, ובינה וזו"ן חזרו למדרגה, וכן ג"ר דאורות, והשם אלהים נשלם. אמנם מצד ב' **לא קיימא** עוד בנינא דשמא, כי הוא **עמיק וסתים בשמא** כלומר שהאורות של השם אלהים הם עוד עמוקים וסתומים ואינם מאירים ב**אל"ה**, שהם בינה וזו"ן שעלו למקום הראש. והוא מטעם, כי מחמת עליתם לראש א"א, ששם מאירה החכמה בלבדה, הנה אין בקומה הזו אלא אור החכמה, וכיון שהם ז"ת, וז"ת שעלו אינן יכולות לקבל החכמה בלי התלבשות תוך חסדים, וחסדים אין להם שם, ע"כ אינם יכולים לקבל גם החכמה. ולפיכך נבחן שהשם **עמיק וסתים** ואינו מתפשט עוד בג' אותיות אל"ה. ומטעם זה נבחן עוד בנין קומה זו בבחי' **לא קיימא** ועדיין **אל"ה** אינם מגולים בה. וזה אמרו שלפני זה **לא אקרי אלא מי** כי האותיות **אל"ה** עוד סתומות בשמא דאלהים, ואין שם רק **מ"י**.

וז"ש, **בעא לאתגלייא ולאתקרי בשמא** כיון דכבר נשלם השם, כי כבר עלו אל"ה לראש, ועכ"ז אינן מאירות כלל, כנ"ל, וזה אמרו, **בעא לאתגלייא ולאתקרי בשמא אלהים. אתלבש בלבוש יקר דנהיר**. פירוש, כיון דכל הסיתום של השם שאינו יכול להאיר

באל"ה הוא מחמת חסרון הלבוש דחסדים, שאין ז"ת יכולות לקבל אור חכמה בלי חסדים, כנ"ל. ע"כ חזר ועשה הזווג דקטנות, כבעת היותו בגוף דא"א, והמשיך קומת החסדים, והקומה דחכמה נתלבשה באור החסדים שהמשיכה, והאור ההוא נעשה אל הקומה **לבוש יקר דנהיר** אשר דרך הלבוש הזה דחסדים, הוא יכול להאיר את אור החכמה בז"ת שהן אל"ה.

וזהו אמרו, **אתלבש בלבוש יקר דנהיר. וברא אל"ה וסליק אל"ה בשמא**, היינו על ידי הלבוש היקר הנ"ל שהוא קומת החסדים, שקבל מבחינת זווג הגוף, שלמטה מחזה הנק' בריאה, **ברא אלה**, דהיינו שהשפיע האור ההוא לאל"ה, ועי"כ **סליק אל"ה בשמא** כי מאחר שכבר יש להם לבוש יקר מחסדים הן יכולות לקבל בו גם חכמה, ואז נגלו **אל"ה** בשמא אלהים כי עתה מאירים בו הבינה וזו"ן בתכלית השלמות שבהם, ונבחן, כי עתה נשתלם ונתגלה שמא דאלהים. וזה אמרו **אתחברן אתוון אלין באלין** היינו **מ"י באל"ה. ואשתלים בשמא אלהים** כי עתה מקבלות אל"ה קומת החכמה מפאת שהשיגו לבוש דחסדים, וכל ה' אותיות אלהים מאירות בשלמותן. וזה אמרו, **ועד דלא ברא אל"ה לא סליק בשמא אלהים**, כי מטרם שה**מ"י** השפיע להם אור החסדים ללבוש, לא היו **אל"ה** יכולות לקבל כלום ממ"י ולא האיר באלהים אלא **מ"י** בלבד. כנ"ל. וז"ש, **דחבו בעגלא** וכו' **אלה אלהיך ישראל**: כי הם פגמו בהאי לבוש יקר דנהיר הנ"ל, וע"כ ה**מ"י** נפרד מן **אל"ה** ולכן אמרו **אל"ה אלהיך**, ויצא השפע לאלהים אחרים.

פסקה טו

טו) **וכמה דאשתתף** וכו': וכמו שנתחברו **מ"י באל"ה** והיו לשם אלקים, ע"י לבוש יקר המאיר שהוא אור החסדים, כך השם מתחבר תמיד, ע"י לבוש יקר המאיר. ובסוד זה מתקיים העולם, שהסו"ה עולם חסד יבנה. ואליהו פרח, ולא ראיתי אותו. וממנו ידעתי הדבר, שעמדתי על הסוד והסתר שלו. בא ר' אלעזר, וכל החברים, והשתטחו לפניו. בכו ואמרו, אם לא היינו באים לעולם, אלא לשמוע את זה, היה די לנו.

פירוש, באותו הדרך שנתבאר **דלא סליק בשמא אלהים** עד דקומת החכמה אתלבש בלבוש יקר דנהיר ואז אשתתף **מ"י באל"ה** וסליק בשמא אלהים **הכי הוא שמא דאשתתף תדיר** כן הוא קיים לעד לנצחיות, ולא סליק בשמא בלאו הכי. **וברזא דא אתקיים עלמא**, גם עלמא תתאה שהיא הנוקבא הנק' **מ"ה**, מקבל המוחין בדרך זה של שיתוף **מ"י באלה** ואשתלים לגמרי כמו עלמא עילאה, כמו שר' שמעון הולך ומבאר. וזהו, לאפוקי מר' אלעזר שאמר על עלמא תתאה, **כיון דמטי תמן מ"ה, מ"ה ידעת וכו' הא כלא סתים כדקדמיתא**, ע"ש. נמצא לדבריו דלא אתקיים עלמא תתאה כמו עלמא עילאה.

וז"ש **וברזא דא אתקיים עלמא** כגוונא דעלמא עילאה. וע"כ פסק ר"ש דבריו לעיל. והנה אליהו לא פירש אלא סדר המוחין, ובנין שמא אלקים באו"א לבד, אבל לא ביאר כלום, איך סדר בנין אלקים הוא בנוקבא, וזהו שמפרש ר"ש בעצמו עד סוף המאמר.

פסקה טז

טז) **א"ר שמעון** וכו': אר"ש, על כן השמים וצבאם נבראו **במ"ה** שהוא המלכות. כי כתוב, כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך וגו'. ומקודם לכן כתוב, **מ"ה** אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים. הרי השמים נבראו בשם מ"ה, שהוא המלכות והכתוב, **על השמים**, המורה על הבינה הנקראת **מ"י**, שהוא מעל ז"א. הנקרא שמים, הפירוש הוא, שעולה בשם אלקים. פירוש. **מ"ה**, שהוא מלכות, עולה ונכלל בבינה הנקראת אלקים, אחר שברא אור לאורו, דהיינו אחר שברא אור חסדים ללבוש יקר אל אור החכמה שבשם **מ"י** (כנ"ל אות י"ד) שאז נתלבשו זה בזה, והמלכות עלתה בשם העליון אלקים. שהוא שם הבינה. שהמלכות נכללת בה. וע"כ, בראשית ברא אלקים. היינו אלקים העליון, שהוא בינה, ולא מלכות. כי **מ"ה**, שהוא מלכות, אינו כך ולא נבנה בסוד מ"י אל"ה, שאמרנו. פירוש, כיון דעלמא תתאה, **מ"ה** ממשיך המוחין בשמא אלהים בעלמא עילאה, ע"כ היתה היכולת שיבראו שמים וחיליהון ע"י מ"ה, כי אין תולדות בלי מוחין עילאין הנ"ל, שהם מוחין דחיה. וזה אמרו, **ועל דא** משום שגם עלמא תתאה **מ"ה**, אתקיים בשמא אלהים מעלמא עילאה, **שמיא וחיליהון במ"ה אתבריאו** היה כח ל**מ"ה** לאפיק תולדות אלו **שמיא וחיליהון**.

ולכן אומר הכתוב, אשר תנה הודך על השמים, להשמיענו, שהמוחין נמשכים משם אלהים דישסו"ת ע"י השיתוף **דמ"י באל"ה** שהן ממעל השמים שהם ז"א. וז"ש **על השמים איהו לסלקא בשמא**, שההוד שהוא המוחין, הוא על השמים מעל לז"א, שהוא ישסו"ת, שבו סליק בשמא אלהים, שהוא **מ"י ברא אל"ה**. כנ"ל. אבל בשמים עצמו, שהם ז"א אין שם **מ"י** רק **מ"ה**. כנ"ל.

והנה אחר שנמשכה קומת החכמה מחמת הנקודה דחזר ונפיק מגו מחשבה, חזר ועשה זווג דו"ק להמשכת אור חסדים, ואתלבש אור חכמה באור חסדים, ואז **מ"י** נהיר ב**אל"ה**. כנ"ל. וז"ש **בגין דברא נהורא לנהוריה** דהיינו אור חסדים אל אור החכמה **ואתלבש דא בדא וסליק בשמא עילאה** ונתלבש אור החכמה באור החסדים, וע"כ הגיעו המוחין מ**מ"י** ל**אל"ה**, ואתחברו אתוון אלו באלו וסליק בשמא אלהים. כנ"ל. והוא **בשמא עילאה**, דהיינו מעל השמים, מישסו"ת שבהם **מ"י**, אבל לא בשמים שהוא **מ"ה**.

וז"ש, **מ"ה לא הוי הכי ולא אתבני**, כי **מ"י** שהיא בינה, אשר מעת צמצום א' לא היה בה שום צמצום כלל, כי הצמצום לא היה שם אלא על הנקודה האמצעית לבדה, שהיא המלכות, שנצטמצמה שלא לקבל בה אור, ונתתקנה בסוד הזווג דהכאה להעלות או"ח, אבל ט"ס הראשונות היו נקיות מכל צמצום, והיו ראויות לקבל אור החכמה, אלא רק בצמצם הב', כדי להמתיק המלכות במדת הרחמים, סליק המלכות לאבא, ואבא אתתקן בה כעין דכר ונוקבא, וקבלה המלכות מקום בינה, והנקודה שהיא מלכות סליק למהוי מחשבה, בינה, ומאז נצטמצמה גם הבינה ונתתקנה במסך שלא לקבל אור החכמה בתוכה, כדי לקבל הזווג דהכאה ולהעלות או"ח, כנ"ל.

הרי שהבינה ממקורה ראויה לקבל חכמה בלי שום צמצום, ומה שקבלה בתוכה הצמצום והמסך, לא היה אלא להמתיק המלכות. ולפיכך ע"י העלאת מ"ן מתחתונים, נמשך אור חדש מע"ב ס"ג דא"ק, המוריד בחזרה את הנקודה ממקום בינה למקומה, למלכות, כמו שהיה בצמצום א', ונפק הנקודה ממחשבה. שע"י זה נטהרת הבינה מכל צמצום וחוזרת ומקבלת אור חכמה כמ"ש לעיל. ואחר שקומת החכמה מתלבשת בחסדים מאירה **מ"י באל"ה** ומתגלה שם אלהים. והנה כל הבנין הזה דשמא אלהים לא יתכן כלל **במ"ה**, כי המ"ה היא קצה השמים לתתא, דהיינו המלכות עצמה, שעליה היה הצמצום ממקורה גם בצמצום א' ואינה ראויה לקבל בתוכה שום הארת חכמה, וז"ש **מ"ה לא הוי הכי ולא אתבני**, כי רק במ"י שייך כל הבנין של שם אלהים, ע"י דחזר ונפיק מגו מחשבה, ולא במ"ה.

פסקה יז

יז) **אלא בשעתא דאתמשכן** וכו': אלא בשעה שאותיות אלו **אל"ה** נמשכות ממעלה, מבינה, למטה, למלכות, כי האם משאלת בגדיה לבת ומקשטת אותה בקישוטיה. אז נמשך השם אלקים מבינה שהיא האם למלכות שהיא הבת. ומתי מקשטת אותה בקישוטיה כראוי. היינו, בשעה שנראה לפניה כל זכר. שאז כתוב עליה, אל פני **האדון** ה'. כי אז נקראת המלכות **אדון**, שהוא לשון זכר. כמו שאתה אומר, הנה ארון הברית **אדון** כל הארץ. הרי הכתוב קורא את המלכות המכונה ארון הברית בשם אדון כל הארץ. שהוא שם זכר. והיינו משום שקבלה את הכלים המכונים בגדים, והמוחין המכונים קישוטין, מהאם שהיא בינה. כי אז יוצאת **הה'** מן מ"ה ובמקומה נכנסת **י'**, ונקראת המלכות **מ"י** כמו הבינה. ואז היא מתקשטת בבגדי זכר, דהיינו בגדים דבינה כנ"ל, כנגד כל זכר בישראל.

ביאור הדברים, כמו שנתבאר)לעיל אות י"ג) , דאחר **דעבד ברישא** דא"א **נקודה חדא ודא סליק למהוי מחשבה**, כי החכמה נתקנה בה כעין דכר ונוקבא, הנה אז **צייר בה כל ציורין**, שכל הקומות דה"פ אצילות נצטיירו בה, באופן שאין יותר מכתר חכמה בכל קומה, בא"א ואו"א וזו"ן, **וחקק בה כל גליפין**, שבכחה נפרדו ג' ספירות בינה וז"א ומלכות מכל קומה למדרגה שמתחתיה: כי בינה ז"א ומלכות דא"א נפלו לאו"א, ובינה ז"א ומלכות דאו"א נפלו לזו"ן, ובינה ז"א ומלכות דזו"ן נפלו לבי"ע. ע"ש.

ונתבאר שם בהסולם, שאלו ב' הספירות שנשארו במדרגה, שהן כתר וחכמה הן נק' **מ"י**. ואלו ג' ספירות שנפרדו מכל מדרגה, הן נק' ג' אותיות **אל"ה**

וזה אמרו, **בשעתא דאתמשכן אתוון אלין אל"ה מלעילא לתתא**, דהיינו בעת דנקודה סלקא למהוי מחשבה, כנ"ל, שאז נפרדו ג' האותיות **אל"ה** מאו"א ונפלו למדרגה שמתחתיהם שהם הזו"ן, כנ"ל. כי אז נבחן **שאל"ה** דאו"א שהן בזו"ן נמשכו מלעילא לתתא ונתלבשו תוך הזו"ן, כי **אל"ה** דאבא שהוא יש"ס נמשך לז"א. **ואל"ה** דאמא שהיא תבונה נמשכה לנוקבא.

וז"ש, **ואמא אוזיפת לברתא מאנהא וקשיטא לה בקישוטהא**, היינו בעת ביאת המוחין דגדלות המבוארים לעיל בדברי ר"ש, שנמשך **גליפו דחד ציורא סתימאה קדש קדשין**, **בניינא עמיקא דנפיק מגו מחשבה**. שפירושו, שהנקודה חזר ונפיק מגו מחשבה למקומה, למלכות, שבזה הוחזרו ג' הכלים בינה וזו"ן למדרגה, ונמשכו ג' האורות דכח"ב הנק' **קדש קדשין**, ע"ש.

ותדע, כי בעת שהוחזרו הכלים בינה וזו"ן מהגוף אל ראש דא"א, נמשכו עמהם גם או"א המלבישים עליהם, ועלו גם הם לראש דא"א, וקבלו שם אותם המוחין דקדש קדשין שבראש א"א. והטעם הוא, כי זה הכלל, העליון היורד לתחתון נעשה כמוהו, וכן התחתון העולה לעליון נעשה כמוהו. ולפיכך במצב הקטנות, שבינה וזו"ן נפרדו מהראש דא"א ונפלו לגוף שלו שהם מלובשים באו"א מפה ולמטה, נעשו הבינה וזו"ן דא"א לבחי' או"א ממש. וע"כ במצב הגדלות שחזרו הבינה וזו"ן דא"א למדרגת הראש שלו, הנה לוקחים עמהם גם האו"א, כי כבר נעשו למדרגה אחת בשעת הקטנות, ונמצאים משום זה גם בגדלות, שאו"א עלו עתה עמהם לראש דא"א, שנעשו ג"כ שוים כמוהו ומקבלים אותם המוחין שבראש דא"א הנק' **קדש קדשין**.

ועד"ז ממש, עלו הזו"ן לאו"א, כי אחר שאו"א קבלו המוחין שבראש א"א, נפיק גם בהם הנקודה מגו מחשבה למקום המלכות, שבזה הוחזרו הבינה וזו"ן שלהם אל מדרגתם דאו"א כנ"ל בא"א. והנה בה בעת, שהכלים בינה וזו"ן חזרו ועלו לאו"א, לקחו עמהם

גם את הזו"ן המלבישים עליהם, ועולים גם הזו"ן לאו"א ומקבלים המוחין **דקדש קדשין** אשר שם.

וזה אמרו **ואמא אוזיפת לברתא מאנהא וקשיטא לה בקישוטהא**, כלומר, כיון דג' אותיות **אל"ה** דאמא נמשכו אל הנוקבא במצב הקטנות, כנ"ל, שזה נבחן **דאמא אוזיפת לברתא מאנהא**, כי עי"ז שג' הכלים בינה וזו"ן שהם **אל"ה**, נפרדו מאמא ונפלו לנוקבא, הרי הן נעשו לבחינת נוק' ממש, כי העליון היורד לתחתון נעשה כמוהו. ונבחן שאמא השאילה כלים אל"ה שלה לברתא שהיא הנוקבא, כי עתה משמשת עמהם הנוק'. ועם זה נמצא ג"כ דקשיט לה בקישוטהא, היינו לעת גדלות, שג' הכלים **אל"ה** בינה וזו"ן דאמא חוזרים לאמא, הנה אז עולה עמהם גם הנוקבא לאמא, כנ"ל. ואז מקבלת הנוקבא המוחין דקדש קדשין שבאמא, כי התחתון העולה לעליון נעשה כמוהו, כנ"ל. ונמצא עתה, שמתוך שאמא אוזיפת מאנהא **אל"ה** לברתא בעת הקטנות, ע"כ קשיט לה, בקישוטהא, שהם המוחין, בעת הגדלות, ונמצאת מתקשטת בקישוטין דאמא.

ואימתי קשיטא לה בקישוטהא כדקא חזי, כי יש ב' מיני קישוטין מאמא אל הנוקבא, שהם המוחין דג"ר: או מאמא תתאה הנקראת תבונה העומדת מחזה ולמטה דא"א, או מאמא עילאה העומדת מחזה ולמעלה דא"א. וכשהנוקבא עולה לתבונה והתבונה מקשטת לה בקישוטהא דילה, נבחן שעדיין הקישוטין האלו אינם כדקא חזי, משום, שאז עוד נמצאת הנוקבא בבחינת קיימא לשאלה, כמו התבונה שמטרם עלית מ"ן כנ"ל (אות ח' ד"ה והנך), וע"כ אינן כדקא חזי. אלא בעת שהנוקבא עולה למקום אמא עילאה שמחזה ולמעלה דא"א, ואמא עילאה מקשטת לנוקבא בקישוטין דילה, אז נבחן שהקישוטין הם כדקא חזי, כמו שמפרש והולך.

בשעתא דאתחזון קמה כל דכורא וכו' **ודא אקרי אדון**: בעת שהנוקבא עולה לתבונה ומקבלת המוחין ממנה. הנה אז עוד הקישוטין אינם כדקא חזי, כי היא עוד קיימא לשאלה, שפירושו, שצריכה עוד להעלאת מ"ן מן התחתונים כדי להשתלם לגמרי, כנ"ל. ואז נבחן, שהזכרים שבישראל מקבלים מן ז"א שעלה לישראל סבא, אבל בעת שנוקבא עולה לאמא עילאה, הרי היא נשלמת לגמרי ואינה קיימת עוד לשאלה, דהיינו לקבל מ"ן, ואז היא נחשבת לדכורא, והזכרים שבישראל מקבלים ממנה.

וז"ש **בשעתא דאתחזון קמה כל דכורא**, דהיינו שכל הזכרים בישראל מתראים לפניה ומקבלים ממנה. **ודא אקרי אדון** כלומר, שאז אינה נקראת בשם אדנ"י שהיא בחי' נקבה, אלא בשם אדון שהוא זכר. והוא מפני שאינה קיימא לשאלה עוד, כי אין ענין עלית מ"ן נוהג עוד בה, וע"כ נחשבת לזכר. וז"ש, **הנה ארון הברית אדון כל הארץ**: ארון נק'

הנוקבא, כי היסוד דז"א הנק' ברית עייל בה. הרי שהכתוב מכנה את הנוקבא בשם **אדון כל הארץ**, שהוא שם זכר. וז"ש, **כדין נפקת ה' ואעילת י'**: היינו **ה' דמ"ה** נפקת ממנה, כי **ה' זו דמ"ה** מורה שהיא קיימא לשאלה, כנ"ל, שפירושה **מ"ה ידעת** וכו' **הא כלא סתים כדקדמיתא**, ע"ש. הרי **שה' דמ"ה** מורה על קיימא לשאלה. ואומר **דה' זו דמ"ה** נפקת ממנה ואעילת **י'** במקום **ה'** ונק' **מ"י** כמו אמא. ואז אתבניאת בשמא אלהים כמו אמא.

פסקה יח

יח) **ואתוון אחרנין** וכו': והאותיות האחרות, דהיינו **אל"ה**, ממשיכות להם ישראל מלמעלה, מן הבינה. אל מקום זה, דהיינו אל המלכות הנקראת עתה בשם מ"י כמו הבינה. **אל"ה אזכרה**. פירושו, הנני מזכיר אותיות **אל"ה** בפי, ואני שופך דמעות ברצון נפשי, כדי להמשיך אותיות אלו אל"ה, מן הבינה. ואז **אדדם** מלמעלה מבינה, **עד בית אלקים**, שהוא המלכות. כדי שהמלכות תהיה נקראת אלקים כעין הבינה שנקראת אלקים. ובמה אמשיך אותן. היינו, **בקול רנה ותודה המון חוגג**.

פירוש, אחר דנפקת **ה' ממ"ה** ואעילת **י'** אל **המ'** ונק' **מ"י** אז ממשיכים לה ישראל ע"י עלית מ"ן אותיות אחרות **אל"ה**, לגבי אתר דא, דהיינו **מ"י**, והנוקבא סלקא בשמא אלהים. וענין המשכה זו כבר נתבאר לעיל. **דאל"ה** דעליון נופלות לתחתון בעת קטנות, וע"כ הן נמשכות לתחתון בעת הגדלות, כי בעת שהבינה ותו"מ דעליון, שהם אתוון אל"ה, חוזרים לראש דעליון, הם לוקחים עמהם גם התחתון, והתחתון קונה את אתוון אל"ה ואת המוחין שבהם, מחמת היותו עמהם יחד בראש דעליון. כי התחתון העולה לעליון נעשה כמוהו(. כנ"ל אות י"ז ד"ה וז"ש ואמא.(

וז"ש, **ואתוון אחרנין** וכו' **אל"ה אזכרה** וכו' **בגין לאמשכא אתוון**, ה"ס העלאת מ"ן דישראל מעלין מ"ן כדי להמשיך המוחין דגדלות ע"י המשכת אותיות **אל"ה** דאמא עילאה אל הנוקבא. וז"ש **אל"ה אזכרה**, היינו להמשיך אותם, לכן **אדכרנא בפומאי ושפיכנא דמעאי ברעות נפשי**, היינו התפלה בשערי דמעות שאינן חוזרות ריקם, וכדין היינו אחר שהעלה המ"ן **אדדם מעילא** אמשיך לאותיות **אל"ה** מעילא, מאו"א, עד בית אלהים היינו עד הנוקבא שנק' **בית אלהי"ם**, ואחר המשכת האותיות **אל"ה** היא נקראת בעצמה אלהים. וז"ש **למהוי אלקים כגוונא דיליה**, דהיינו כמו אמא.

וז"ש, **מלה בסלע משתוקא בתרין**, כי מאמר דר' אלעזר העלה את הנוקבא עד התבונה שהיא למטה מחזה דא"א, שאז עוד נק' קיימא לשאלה, כנ"ל, ונק' **סלע**. וז"ש **מלה בסלע**. אבל במה דשתיק ר"א ונתן מקום לר"ש שיגלה המוחין דחיה, שהיא ע"י עלית הנוקבא לאמא עילאה, הרי נבנו תרין עלמין כהדא. כי עלמא תתאה שהיא הנוקבא נעשית אחד

עם עלמא עילאה, וז"ש **משתוקא בתרין, דאברו ואבנו תרין עלמין כחדא**. כי הנוקבא עלתה לאמא ונעשית דכר כמו אמא עלאה.

פסקה יט

יט) **אמר רבי שמעון** וו': אר"ש, מכאן ולהלאה, שלמות המקרא, שכתוב, המוציא במספר צבאם. כי שתי מדרגות הן, שכל אחת מהן צריכה להיות רשומה. דהיינו מצוינת, אחת היא שנאמר עליה **מ"ה**, ואחת שהיא **מ"י**. זה מ"י, היא עליונה, וזו, מ"ה, היא תחתונה, המדרגה העליונה רושמת ואומרת המוציא במספר צבאם, אשר **ה'** הידיעה של **ה**מוציא רומזת על אותה שנודעת ואין כמוה. דהיינו מ"י. כעין זה, המוציא לחם מן הארץ,הנה ה' הידיעה של המוציא רומזת על אותה שנודעת, שזו מדרגה התחתונה, דהיינו מ"ה. והכל אחד. ששתיהן הן במדרגה אחת שהיא מלכות, אלא העליונה היא מ"י דמלכות והתחתונה היא מ"ה דמלכות. המוציא במספר. פירושו, כי מספר ששים רבוא הם הכוכבים העומדים יחד, והם מוציאים צבאות למיניהם שאין להם מספר.

ביאור הדברים, כי אחר שהכתוב רמז לנו, בשאו מרום עיניכם וראו **מ"י** ברא **אל"ה**, להתבונן על בנין הנוקבא בשמא אלהים, שהיא ממשכת מאו"א עילאין, שעל ידי כן אמא עילאה מקשטת לה בקישוטין דילה, כנ"ל, הנה הוא ממלא ומשלים את הביאור הזה בהמשך של הכתוב המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא מרוב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר. כמו שר"ש מבאר והולך.

וז"ש, **תרין דרגין אינון דאיצטריך למהוי רשים כל חד מינייהו**, רשים פי' מצוין, בה' הידיעה. שב' מדרגות צריכות להיות מצוינות בנוקבא שהן מדרגת **מ"י** ומדרגת **מ"ה**, אשר המוחין דג"ר שמקבלת ע"י עליתה והלבשתה לעלמא עילאה, שאז נעשית הנוקבא כמו עלמא עילאה עצמה, זו היא הנקראת **מ"י**, כי אפקת **ה' דמ"ה** ואעלית **י'** במקומה, ונקראת גם הנוקבא **מ"י** כעלמא עלאה, דאתקשטת במאני דכורא, כנ"ל. אמנם יחד עם זה, אין מדרגתה הקודמת שהיא **מ"ה** נחסרת ממנה, אלא גם **המ"ה** צריך להמצא בה כמקודם לכן. והטעם הוא כמו שמבאר לפנינו, אשר דרגא **דמ"י** אצטריך כדי להמשיך השלימות ובחי' קדש קדשין אל התולדות. אבל הולדת הבנים והפריה והרביה רק בשם **מ"ה** תלויים. ולפיכך אם תחסר חד דרגא מהן לנוקבא, אינה ראויה להוליד.

וז"ש, **עלאה רשים ואמר המוציא במספר צבאם** כלומר, דרגא **דמ"י** שהנוקבא יורשת מעלמא עילאה, עליה אומר הכתוב, המוציא במספר צבאם. כי ה' הידיעה של המוציא רומזת על המוחין השלמים שמקבלת מאו"א עלאין, שהם בהי' הקשוטין במאני דכורא הנ"ל, דאפיק ה' ועייל **י'**. וז"ש **המוציא, ההוא דאשתמודע ולית כוותיה** כי אלו הם

תכלית גבהם של המוחין הנוהגים בנוקבא במשך שתא אלפי שני. וז"ש, **המוציא לחם** וכו' **דא דרגא תתאה וכלא חד**: כלומר, גם ה' הידיעה של המוציא לחם רומזת על מוחין דג"ר, דהיינו **ההוא דאשתמודע**, אלא הם מוחין דישסו"ת שהנוקבא מקבלת ואשתמודעית בהם והוא דרגא דמ"ה, כמו שביאר ר"א למעלה. כי גם דרגא זו צריכה להיות רשים בנוקבא, וז"ש **וכלא חד** כלומר שהן שתיהן, מ"י ומ"ה, כלולות יחד בנוקבא לבחינת פרצוף אחד: זו עלאה, וזו תתאה.

ואין להקשות ממ"ש הזוהר פרשת תרומה (אות תשע"א), שהמוציא במספר צבאם, וכן בכל מקום שכתוב ה' הידיעה, היא מעלמא תתאה דאתגליא יתיר, וכאן אומר שהיא מעלמא עילאה. והענין הוא כמ"ש לעיל, שגם כאן היא הכוונה על עלמא דאתגליא, שהיא הנוקבא דז"א, ומה שקורא לה עילאה, הפירוש הוא, על מדרגת מ"י של הנוקבא, שאינה מקבלתה זולת בעת שעולה ומלבשת את עלמא עילאה שהיא אמא עילאה, ועל שם זה קורא לה עילאה, ולמדרגת **מ"ה** של עלמא דאתגליא קורא תתאה. כמ"ש לעיל. ומ"ש שם בתרומה, כל מילין דאינון מרזא דעלמא עלאה, סתירא אסתרא ה' מתמן: הכוונה היא, בעת שעלמא דאתגליא אינה עולה ומלבשת לעלמא עילאה, שאז עלמא עילאה בסתירא, ואיננה מאירה לתחתונים, וע"כ אינו כתוב בה' הידיעה, כי נסתר הוא. עש"ה.

וז"ש, **במספר שתין רבוא אינון, דקיימין כחדא, ואפיקו חילין לזיניהו דלית לון חושבנא**: מספר, פירושו תכלית השלימות. בסו"ה השמים מספרים כבוד אל וכו' (תהלים יט), כמ"ש בזוהר ((תרומה אות קפ"ה) מאי מספרים וכו' אלא דנהרין ונצצין בנציצו דנהורא עילאה, וסליקין בשמא דכליל בנהירו דשלימו עילאה וכו', ובגין כך סלקין בשמא שלים, ונהירין בנהירו שלים, ונצצי בנציצו שלים. וכו' עש"ה. הרי שמספר, מורה על הארת השלימות הגמורה. ומכאן תבין שההארה הבלתי שלמה נבחנת, לבלי מספר או דלית ליה חושבנא להורות שהם מחוסרי השלימות הנק' **מספר**.

ותדע דאלו המוחין דאו"א עילאין הנ"ל שהז"א משפיע אותם לנוקבא, הוא סו"ה השמים מספרים כבוד אל וכו' כי השמים ה"ס ז"א, כבוד אל, הוא נוקביה דז"א, מספרים, הם שפע המוחין דאו"א עילאין. ומוחין אלו נבחנים לסוד ששים רבוא, כי מדרגות דנוקבא נבחנות ליחידות, דז"א לעשרות, דישסו"ת למאות, דאו"א עילאין, לאלפים, ודא"א לרבבות. ויש לאו"א עילאין ב' הבחנות, או מבחינתם עצמם, שאז נבחנים לאלפים. או מבחינת מוחין דחכמה, שמקבלים מן הראש דא"א, שאז נבחנים גם הם לרבבות כמוהו, אלא רק לו"ק דא"א, להיותם מלבישים מפה ולמטה דא"א, וע"כ הם ביחס הזה רק בחי'

ו"ק דא"א, שהיא רבבות, וו"ק הם ששים, וע"כ ה"ס ששים רבוא. ולפיכך בעת שהנוקבא עולה ומלבשת לאו"א עילאין, היא מקבלת מספר שלם שהם ששים רבוא: ששים, פירושם ו"ק, כי עדיין חסרה גם אז לבחינת הראש דא"א, ורבוא מורה על מדרגות דא"א, המאירות תוך או"א, דהיינו תוך הו"ק שלו, המתלבשים באו"א, וע"כ יש לה לנוקבא מספר ששים רבוא.

וזה אמרו, **במספר שתין רבוא אינון דקיימא כחדא, ואפיקו חילין לזינייהו דלית לון חושבנא** כי נתבאר דב' דרגין **מ"י ומ"ה** רשימין בנוקבא, אשר **מ"י** ה"ס או"א עילאין המתלבשים בנוקבא, ונעשית בזה לבחינת עלמא עילאה. ואז יש לה מבחינה זו סוד מספר דשתין רבוא. ובחינת **מ"ה** שבנוקבא, ה"ס ישסו"ת המתלבשים בנוקבא בבחינת קיימא לשאלה מ"ה, כנ"ל, ומבחינה זו ה"ס עלמא תתאה, ואלו ב' דרגין **מ"י ומ"ה** האמורים, נעשות בה בבחינת פרצוף אחד, אשר מחזה ולמעלה שלה היא מלבשת לאו"א עילאין, ומחזה ולמטה שבה היא מלבשת לישסו"ת. והם פרצוף אחד בה, כמ"ש לעיל דכלא חד, ולפיכך, נבחנות גם בתולדות של הנוק' אלו ב' דרגין, כי מצד עלמא עילאה **מ"י** שבה, ה"ס המוציא במספר צבאם דהיינו **במספר שתין רבוא** ומצד עלמא תתאה מ"ה שבה נבחנות התולדות שהן מבחינת בלי מספר. וז"ש **ואפיקו חילין לזינייהו דלית לון חושבנא** דהיינו שמוציאה התולדות למיניהן לבלי מספר, כלומר, שאין בהן אותן המוחין דמספר מאו"א עילאין, אלא מישסו"ת שהם בלי מספר.

ושמא תאמר, א"כ נמצאות התולדות שלה מחוסרי השלימות להיותן בחסרון המספר. לזה אומר במספר **שתין רבוא אינון דקיימין כחדא ואפיקו חילין** וכו', כלומר, דאלו ב' דרגין שבה, שהן: מספר ובלי מספר, הן קיימין בה כחדא, שמחוברות בה בבחי' מדרגה אחת ממש, וע"כ נמצאות גם בתולדות שלה אינון ב' דרגין כחדא: שמצד אחד נבחנות התולדות שלה שהן במספר שתין רבוא, ומצד הב' הן בלי מספר. וכיון שכן, נבחנת בהן הבלי מספר, לתוספות שלמות בלבד, ולא כלום למשהו חסרון.

וטעם הדבר, כי הברכה והפריה ורביה דזרע תלויות לגמרי בבחינת עלמא תתאה מ"ה, הנבחנת לבלי מספר. שז"ס ברכת הזרע המובא בכתוב הבט נא השמימה וספור הככבים אם תוכל לספור אותם, ויאמר לו כה יהיה זרעך (בראשית ט"ו), הרי שברכת הזרע באה רק בבלי מספר, דהיינו משם **מ"ה**. ולפיכך אחר כל השלימות של המוחין דמספר שהשיגה מאו"א עילאין **מ"י**, יש לה תוספת לברכה מן **מ"ה** בסוד בלי מספר, **דלית לון חושבנא**, ויש לה גם ברכה, ושתיהן נכללות בנשמות ובתולדות.

פסקה כ

כ) **לכלם בין אינון** וכו': לכלם בין לששים רבוא אלו, ובין לכל צבאותיהם, שאין להם מספר, **בשם יקרא**. מהו, בשם יקרא. אם תאמר, שקורא אותם בשמותיהם, אינו כן, כי אם היה כן, היה צריך לומר בשמו יקרא. אלא בזמן שמדרגה זו אינה עולה בשם אלקים, אלא נקראת **מ"י** (כנ"ל אות י"ד) אינה מולידה, ואינה מוציאה את הגנוזים בה, למיניהם, אע"פ שכולם היו נסתרים בה, דהיינו אע"פ שכבר עלו אותיות אל"ה, אלא שעוד הן חסרות לבוש היקר של חסדים, שאז הן נסתרות, ואינן עולות בשם אלקים (כנ"ל אות י"ד בהסולם) כיון שברא אותיות **אל"ה**, ועלו בשמו, דהיינו שנתלבשו בלבוש היקר דחסדים, שאז מתחברים אל"ה עם מ"י, ונקרא **אלהים**, כנ"ל. אז בכח השם הזה הוציא אותם בשלמות, וזהו **בשם יקרא**, שפירושו, באותו שם שלו קרא והוציא כל מין ומין שיתקיים בשלמותו. ואז כתוב, המוציא במספר צבאם לכולם **בשם** יקרא. דהיינו בשם השלם אלקים. כעין זה, כתוב, ראה קראתי **בשם**, שפירושו, אני מזכיר את שמי, כדי שבצלאל יתקיים במלוא קיומו.

ביאור הדברים, הוא כנ"ל בדבור הסמוך, שהשלימות הגדולה של המוחין, שה"ס שמא דאלהים, שורה על הנשמות והתולדות שלה בב' דרגותיה כחדא, דהיינו הן על דרגת שתין רבוא שבה. והן על דרגת כל חילין דלית לון חושבנא, על שתיהן שורה השם. שעל זה רומז הכתוב, **לכלם בשם יקרא**. וז"ש, **מ"י לא אוליד** וכו' **כיון דברא אלה** וכו' **בחילא דשמא דא אפיק לון בשלימו** כי נתבאר לעיל בסמוך, שברכת הזרע תלויה לגמרי בשם **מ"ה** שהיא בחינת דלית להון חושבנא. והפירוש הוא, כי המוחין דמספר הם הארת החכמה. שהיא סוד השם השלם, וכל בחינותיה הן בתכלית השלימות. והמוחין דבלי מספר הבאים דוקא משם מ"ה, הם המוחין דחסדים לבד. ונתבאר לעיל במאמר אליהו לר"ש, שהארת החכמה אינה מקובלת בלי לבוש יקר דחסדים, שמטרם זה, אע"פ שאותיות **אל"ה** עלו ל**מ"י**, מ"מ לא סליק בשמא **אלהי"ם**, שז"ס **מ"י** ברא **אל"ה**, שפירושו, דברא נהורא דחסדים לנהוריה דחכמה, **ואתלבש דא בדא**, **וסליק בשמא עילאה**.

וזה אמרו כאן: **מ"י לא אוליד ולא אפיק טמירין לזיניה אע"ג דכלהו הוו טמירין ביה**, דהיינו כנ"ל, דאע"ג דכבר **נפיק** הנקודה **מגו מחשבה** למקומה למלכות, והיתה לגליפו דחד ציורא קדש קדשין, כי חזרו בה בינה וזו"ן דכלים וגה"ר דאורות, ועכ"ז כלא טמירא ביה, ועוד נשארים **אל"ה עמיק וסתים בשמא**, מטעם שהם אינם יכולים לקבל הארת חכמה בלי חסדים.

אלא **כיון דברא אל"ה**, היינו אחר שהוסיף ונזדווג על מסך דמ"ה שהוא בחי' עלמא תתאה, והוציא עליו קומת מוחין של חסדים הנק' **בלי מספר**, והשפיע אותה לאל"ה, שה"ס **ברא אל"ה**, דהיינו שנתן בהם הלבוש של חסדים הנק' **ברא** הנה אז **ואסתליק בשמיה ואקרי אלהים**, כי עתה אחר שהשיגו קומת חסדים יכולים לקבל הארת חכמה שהם המוחין דמספר שתין רבוא, ואז אתחברון אתוון אלין באלין ואסתלק בשמיה ואקרי אלקים. **כדין בחילא דשמא דא אפיק לון בשלימו**, לכן גם על הנשמות והתולדות שיצאו משם אלהים, נמצאת בהן אותה השלימות של השם, שהיא התלבשות החכמה בחסדים. **ודא הוא בשם יקרא** שהשם נקרא על התולדות **בההוא שם דיליה קרא ואפיק כל זינא וזינא לאתקיימא בשלימותיה**, שבשם הזה הוציא התולדות הן במין **דששים רבוא** והן במין **דלית לון חושבנא**, כדי שיתקיימו שבשלימותה של השם, דהיינו שיתלבשו זה בזה כמו שהם מלובשים בהשם. ומ"ש ראה קראתי בשם וכו': מביא ראיה מהכתוב, שהמלים קריאה בשם, מורות על קיום ושלימות.

פסקה כא

כא) **מרוב אונים**: שואל, מהו, מרוב אונים. ומשיב, זהו ראש המדרגות, שכל הרצונות עולים בו, ומתעלים בו בדרך סתום. **ואמיץ כח**, זהו סוד העולם העליון, הנקרא מ"י, שנתעלה בשם **אלקים**, כמו שאמרנו. **איש לא נעדר**, היינו מאותם ששים רבוא שהוציא בכח השם הזה. ומשום שאיש לא נעדר ממספר ששים רבוא, ע"כ בכל מקום שמתו ישראל ונענשו בחטאותיהם, נמנו אח"כ, ולא נעדר מאלו ששים רבוא אף אחד, כדי שיהיה הכל בצורה אחת, הן למעלה והן למטה, וכמו שאיש לא נעדר ממספר ששים רבוא, למעלה, כך לא נעדר איש ממספר זה למטה.

ביאור הדברים, **מרוב אונים**, רומז לכתר דאו"א עילאין, שהוא **ריש דרגין** של המוחין הללו, שה"ס בינה דא"א שנעשה כתר לאו"א, ששם **סליקו דכל רעותין**, שכל המדרגות מקבלות ממנה. ועכ"ז **ואסתלקו ביה בארח סתים**, כי ה"ס אוירא דלא אתידע שהי' לא נפיק מאוירא דיליה, כי הוא בסוד כי חפץ חסד הוא, וע"כ הוא בתכלית השלימות (כנ"ל במראות הסולם ד"ה והוא) וע"כ נק' אוירא דכיא, ומשמיענו, שאע"פ שקומת החסדים המכונה אויר היא יוצאת על בחי' עלמא תתאה, שהיא **מ"ה**, מ"מ היא בתכלית השלימות, משום שהאור הזה נמשך מבחינת ג"ר דבינה דא"א, שהיא ריש כל דרגין דאצילות, שהן או"א וישסו"ת וזו"ן. ולפיכך נבחנת גם קומת החסדים שבה לבחינת אוירא דכיא כמו בג"ר דבינה דא"א.

וז"ש, **ואמיץ כח**, **דא רזא דעלמא עלאה**: דהיינו בחינת מ"י שבנוקבא, שמשם נמשך המספר דשתין רבוא. כי היא מלבשת לעלמא עילאה, שהיא או"א עילאין כנ"ל. וזה אמרו **איש לא נעדר**, **מאינון שתין רבוא דאפיק בחילא דשמא**, כי משם משגת המוחין דמספר שתין רבוא, כנ"ל. וז"ש, **כמא דאיש לא נעדר לעילא אוף הכי לא נעדר לתתא**: כיון שהנוקבא הלבישה לאו"א עילאין, בסוד **אמא**, **אוזיפת לברתא מאנהא וקשיט לה בקישוטהא**, כנ"ל, ע"כ נעשית לגמרי כמו או"א עילאין, וכמו שמוחין דאו"א עילאין הם שלמים בסוד מספר שיתין רבוא. ואיש מהם לא נעדר, כן הנוקבא שלימה במספר הזה, ואיש לא נעדר.

פסקה כב

כב) **בראשית**, **רב המנונא** וכו': בראשית. רב המנונא סבא אמר, מצאנו במלים בראשית ברא אלקים את, סדר האותיות שבהן, בהפך. שמתחילה כתוב **ב**' ואחר כך **ב**', דהיינו בראשית ברא. ואח"כ כתוב **א**' בתחילה ואחר כך **א**', דהיינו **א**לקים **את**. ומשיב, כאשר רצה הקב"ה לעשות את העולם, כל האותיות היו עוד סתומות. ואלפיים שנה מטרם שנברא העולם, היה הקב"ה מסתכל ומשתעשע באותיות.

ביאור הדברים, שתי קושיות מקשה, א) למה באו **האותיות א"ב בהפוכא** בהתחלת התורה, מתחילה ב' ואח"כ א'. ב) למה נכפלו אותן האותיות, שמתחילה ב' ביתין דשתי המלות **בראשית ברא**, ואח"כ ב' אלפין דשתי המלות **אלהים את**.

ומשיב, **כד בעא קב"ה למעבד עלמא**, בעת שהקב"ה, שהוא בינה, רצה להוציא את הזו"ן שהם נק' עולם, היו עוד האותיות, שהן הכלים של זו"ן, שנקראים אותיות, **סתימין** שהיו נכללות בגה"ר שהן או"א, ולא היו נודעים. וחכמה ובינה נק' ב' אלפין שנין, ומטרם דברא עלמא, היו האותיות דזו"ן כלולות בחו"ב, ע"כ מכונה התכללות זו דזו"ן שבתוך חו"ב, אשר **ב**' **אלפין שנין**, **עד דלא ברא עלמא**, **הוה מסתכל קב"ה ואשתעשע בהו**, כי אז היו הזו"ן לבחינת מ"ן בהב' אלפין שנין, שהם חו"ב, והמ"ן גורמים תמיד שעשועים לעליון, וז"ש, שבעת ההיא שהיו למ"ן בחו"ב **הוה מסתכל קב"ה ואשתעשע בהו**.

פסקה כג

כג) **כד בעא למברי** וכו': כשרצה לברוא את העולם, באו כל האותיות לפניו מסופן לראשן, והתחילה אות **ת**' להכנס בתחילה. אמרה רבון העולמים: טוב לפניך, לברוא בי את העולם, כי אני חותמת הטבעת שלך שהיא אמ**ת**, כלומר, אות אחרונה שבמלה אמ**ת**. ואתה נקרא בשם אמת. יפה למלך להתחיל באות אמת, ולברוא בי את העולם. אמר לה הקב"ה: יפה את, וישרה את, אבל אין את ראויה לברוא בך את העולם, משום

שאת עתידה להיות רשומה על מצחותיהם של אנשי האמונה, שקיימו את התורה מן **א**' עד **ת**', וברשימתך ימותו (כמ"ש שבת נ"ה.) ועוד, שאת חותם המות**,** כלומר **ת**' היא אות אחרונה גם במלה מות**.** ומשום שאת כך, אין את ראויה לברוא בך את העולם. מיד יצאה.

ביאור הדברים, בעת שהתחיל לברר את הזו"ן הנק' עולם, בכדי למברי אותם, באו כל האותיות דזו"ן קמיה דקב"ה, החל **ת**' שהיא סופא דכלהו אתוון ומסיים **א**' שהיא רישא דכלהו אתוון. וענין ביאתן מסופא אריש**י**הו ולא כסדרן בא"ב, הוא משום שבאו בסוד מ"ן, שבהם מסודרים כן בסוד תשר"ק וכו'. וסדר אב"ג בסדרן הוא רק בסוד מ"ד, שהם ממעלה למטה. אבל המ"ן, סדרן הפוך תמיד מהמ"ד, להיותו ממטה למעלה. (כמ"ש בז"ח שה"ש אות רפ"ד).

והנה הדרוש הזה של האותיות הוא עמוק מכל עמוק, ובכדי לבארו באפס מה, אתן לך הקדמה קצרה על הקפו של הדרוש הזה. והוא: כי בריאת העולם פירושו, שכלול וקיום, באופן שיוכל העולם להתקיים ולגמור הכונה שעליה נברא. ונודע שזה לעומת זה עשה אלהים. שפירושו שכנגד כל כח שיש בקדושה, עשה הקב"ה כח שקול בס"א כנגד הקדושה, כמו שיש ד' עולמות אבי"ע דקדושה, כן יש ד' עולמות אבי"ע דטומאה כנגדם, וע"כ בעולם עשיה לא יוכר בין עובד אלקים ללא עבדו, שפירושו, שאין בירור כלל בין קדושה לטומאה (ע"ח ש' מ"ג בהקדמה) ולפי"ז קשה מאד, איך אפשר לעולם שיתקיים, כי איך נדע להבדיל בין טוב לרע, בין קדושה לטומאה.

אמנם יש בירור אחד חשוב מאד, והוא: כי אל אחר אסתרס ולא עביד פירי, וע"כ הנכשלים בו ללכת בדרכי אבי"ע דטומאה, מתייבש מקורם ואין להם שום פירות רוחניות לברכה, והם נובלים והולכים עד שנסתמים לגמרי. והפוכו הם הדבקים בקדושה שזוכים לברכה במעשה ידיהם, **כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח**. (תהלים א') והוא הבירור היחיד שבעולם העשיה, לדעת אם הוא קדושה, או ח"ו להיפך. וז"ס הכתוב, **ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות, אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די**. ואחר כך כתוב, **ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים ללא עבדו**. (מלאכי ג'). הרי מפורש, שאין להבחין כלל בין עובד אלהים ללא עבדו, רק בסוד הברכה בלבד ולא בשום דבר, כי ע"כ כתוב, ובחנוני נא בזאת.

וזהו הקוטב של כל הדרוש הזה של האותיות, כי באו כל האותיות כולן אף אחת מהן לא תחסר, בכדי לברוא העולם בהוראת מדרגתה בקדושה המיוחדת לאותה האות, כי

כ"ב אותיות, הן פרטות כל ראשי המדרגות הנמצאות בד' העולמות אבי"ע, וכל אות מהן היתה חושבת את מעלת מדרגתה, להורות, שעל ידי השגת מדרגתה, יוכלו בני העולם להגביר את הקדושה על הקליפות, בכדי להגיע אל גמר התיקון הנרצה. והקב"ה השיב לכל אחת מהן, שיש כנגדה אותו הכח גם בקליפות, ועל כן לא ישיגו בני העולם על ידה שום בירור, עד שבאה ה**ב**', שהוראת מדרגתה היא הברכה, שכנגדה אין שום לעומת בקלי', כי אל אחר אסתרס ולא עביד פרי כנ"ל. ואז **אמר לה הקב"ה, הא ודאי בך אברי עלמא** וכו'. כי בה לבד יש בירור והבחן לדעת בין עובד ה' ללא עבדו, משום שלא נמצא לה לעומת בס"א. וע"כ, בה ודאי יתקיים עלמא לברר ולהגביר את הקדושה על מרכבות הטומאה עד שיבולע המות לנצח. ויבואו לגמר התיקון.

גם יש לדעת בכלל, ענין התחלקות כ"ב האותיות לג' מדרגות בדרך כלל, שהן: בינה, ז"א, מלכות. כי למעלה מבינה אין כלים, שהם האותיות. וכ"ב האותיות שבבינה נק' אתוון רברבין, וכ"ב האותיות שבז"א הן אתוון סתם, וכ"ב האותיות שבמלכות הן אתוון זעירין. ועד"ז הן מתחלקות בדרך פרט לג' מדרגות: בינה, ז"א, ומלכות. כי בכ"ב אותיות שבבינה יש בינה, ז"א ומלכות, וכן בכ"ב שבז"א, וכן בכ"ב שבמלכות. כי ע"כ כ"ב האותיות עצמן מתחלקות לג' דרגות: ליחידות, לעשרות ולמאות. שהיחידות מא' עד אות ט', הן ט"ס דבינה, והעשרות מיו"ד עד אות צ', הן ט"ס דז"א והמאות הן מהנוקבא. ולכן אין במלכות כי אם ד' אותיות קרש"ת, כי אינה תופסת רק ד' ספי' של הז"א שמחזה שלו ולמטה, שהן נהי"ם, **ק**"**ר** הן נו"ה, **ש**"**ת** הן יסוד ומלכות.

ואין להקשות, הרי נודע, שיחידות הן בנוקבא, ועשרות בז"א ומאות באמא. והענין הוא: כי תמיד יש ערך הפוך בין האורות לכלים, שבכלים נבחן, שהעליונים באים בתחילה, והפוכו באורות, שבהם התחתונים באים תחילה. באופן שאם אין שם אלא יחידות דכלים, שהם מא' עד י', אין שם אלא בחינת מלכות דאורות. ואם באות גם העשרות דכלים, בא גם אור הז"א דאורות. ואם נשלמות גם המאות דכלים **קרש**"**ת**, באים האורות של הבינה, שהם מאות. וע"כ נבחנות המאות לבינה, והעשרות לז"א, והיחידות למלכות. אמנם מבחי' הכלים לבדן הוא בהיפוך, שיחידות באמא, ועשרות בז"א, ומאות בנוקבא. וז"ש, **שריאת את ת' למיעל** וכו'. פירוש, כי ידעת שכל אות ואות מהא"ב, יש לה מדרגה מיוחדת בשליטתה. ולפיכך טענה ה**ת**' שהיא יותר ראויה לשכלול העולם מכל האותיות כולן, לפי שבה שליטת האמת, והיא חותמא דגושפנקא דמלכא.

והענין הוא, כי נודע שאין הסטרא אחרא מתקיים אלא ממה שהקדושה מאירה לו נהירו דקיק, שה"ס **ורגליה יורדות מות**, וה"ס **ומלכותו בכל משלה**. וז"ס רגל הק' הנמשכת

למטה משורת האותיות, הרומזת על נהירו דקיק שהמלכות נותנת לס"א. וע"כ לא תמצא בכל כ"ב האותיות יציאת רגל למטה רק בק', שהיא שייכת לאותיות המלכות, כי **קרש"ת** הן במלכות כנ"ל. אמנם בתחילה היתה הרגל השמאלית של **ה**ת' מתחלת להמשך למטה מהשורה, וראה הקב"ה שתהיה אחיזתו של הס"א חזקה יותר מדאי, ע"כ הפסיק אותה הקב"ה, והחזיר רגלה להסתיים בשוה עם השורה דקדושה, ולכן נתעבתה הרגל השמאלית שלה, כי החלק הנמשך לחוץ שהחזירה, נתכפל עליה שם, ומחמת זה לא מגיעה ממנה שום הארה אל הקלי' וס"א, ולא עוד, אלא שנתתקנה להיות חותמא דגושפנקא, השומר על הקליפות שלא להתקרב לינק דרך שם מן הקדושה, וכל הנוגע בה ימות. ועניין ההארה הדקיקה הנצרכת לקיום הקלי' נעשה באות **ק**', כי מצד היותה האות היותר גבוהה שבמלכות, ורחוקה מהקלי' והס"א, ע"כ אין פחד מאחיזה יתירה אל הקלי'. ומטעם זה נק' **קוף**, להורות שממנה באה תחילת הכח אל הס"א והקלי', הנק' אדם בליעל, להדמות אל פרצופי הקדושה בסוד **זה לעומת זה**, כמו הקוף הדומה לאדם, וטועים בני אדם אחריהן, והן משקרין בשמא דקודשא ב"ה.

וזה שטענה ה**ת**', כיון **דאנא חותמא דגושפנקא דילך**, שאנכי עומדת בסיום כל פרצוף, ואיני נותנת לקליפות להתקרב ולינק מהקדושה ולשקר בשמא דילך, לפיכך מהראוי שיברא בי העולם, ועל ידי יהיו כל הבירורים בין הס"א לקדושה, ויובטחו בני העולם לתעודתם.

וזה אמרו **ואת אתקריאת אמת יאות למלכא למשרי באת אמת ולמברי בי עלמא**, פי' כיון שהשם שלך אמת, שמורה שאי אפשר להדבק בך זולת ע"י השגת מדת האמת, לכן יאות למלכא למשרי באות אמת, ולמברי בי עלמא, כי במדתי ירחיקו בני העולם את הס"א והקליפות, ויתדבקו בך, ואז יהיו בני העולם מובטחים לגמר התיקון. וזה שאיתא בזוהר: **קרוב ה' לכל קוראיו**, **למאן קרוב**, **חזר ואמר**, **לכל אשר יקראוהו באמת**, **וכי אית מאן דיקרי ליה בשקרא**, **אמר ר' אבא**, **אין**, **ההוא מאן דקרי ולא ידע למאן דקרי**. **מנלן**, **דכתיב לכל אשר יקראוהו באמת**, **מאי באמת**, **בחותמא דגושפנקא דמלכא דהוא שלימא דכולא**. (האזינו אות ר"י).

והשיב לה הקב"ה, כי היא אינה ראויה למברי בה עלמא, משום שבכוחה יהיו הדינים קשים יותר מדאי, שהרי אפילו צדיקים גמורים שכבר זכו לרשימו דחותמא שלה, וקיימו את התורה מ**א**' עד **ת**', מ"מ נענשין מכחה קשה, משום שלא מיחו ברשעים. כמ"ש במ' שבת (דף נ"ה ע"א). ועוד שהיא ג"כ חותמא דמות, שמכחה נתהוה המות בעולם, כי לא

נתקבצו בני האדם למיתה, אלא משום שהנחש זייף החותם שלה והחטיא לאדה"ר בעץ הדעת. כמ"ש בתקונים (תקון כ"ב) ולפיכך אי אפשר שיוכל העולם להתקיים על ידה.

פסקה כד

כד) **עאלת את ש**' וכו': נכנסה לפניו אות **ש**'. אמרה לפניו: רבון העולמים, טוב לפניך לברוא בי את העולם, כי בי נקרא שמך **ש**די, ויפה לברוא את העולם בשם קדוש. אמר לה: יפה את, וטובה את, ואמיתית את, אבל משום שאותיות שקר לקחו אותך להיות עמהן, איני רוצה לברוא את העולם בך, כי לא יתקיים **ש**קר, אלא אם האותיות **ק**' **ר**' יקחו אותך.

ביאור הדברים, ב' סיומין יש לה לנוקבא. הא' נק' מלכות דמלכות, והיא **ת**', וסיום הב' נק' יסוד דמלכות, והוא **ש**'. והענין הוא, כי בהיותה בלי בנין מאו"א, נבחנת **ת**' לסיומא, שהיא דינא קשיא, כמ"ש לעיל בדיבור הסמוך. ובהיותה בבנין פרצוף ע"י או"א עילאין, נעשית בסיום שלה אות **ש**', אשר ג' הראשים של **ש**' מורים על הארת חג"ת דאמא, שמקבלת ע"י הז"א, בנקודת הסיום שלה. בסו"ה באר חפרוה שרים וגו' (במדבר כ"א). כי ע"י הארה זו נעשית כלי לקבל מאה ברכות מז"א, בסוד אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי (סנהדרין כ"ב.), כי נעשית בזה לבית קבול, לקבל מאה ברכאן מהיסוד דז"א. וע"כ נקרא הסיום הזה בשם **נקודה האמצעית דישובא**, כי כל ישוב העולם ממנה בא, ונק' ג"כ בשם יסוד הנוקבא.

ולפיכך נק' אות **ש**' אות אמת כמו **ת**', וכן נק' חותמא דמלכא כמוה. כי מלת חותם היא רבת משמעות. הא', מורה על סיום הפרצוף, כמו חותם המלך, הבא בסיום הכתב, הנכתב בשם המלך. והב' הוא, כי חותם המלך הוא כמו המלך עצמו כמ"ש בתקונים (תקון כ"ב), **הכי דחילין מרשימו דחותמא דמלכא כאילו הוי מלכא**. ומטעם זה נקרא החותם אות אמת, כי ע"כ כל האמתיות ניכרת מתוך החותם. אמנם עולה מעלת **ש**' על **ת**', כי **ש**' נק' בסוד השם **שד**"**י**. שפירושו: שאמר לעולמו די ואל תתפשט יותר (חגיגה י"ב.). ומורה בזה על בנין העולם מבחינת הישוב שנסתיים רק **ב**ש', ובה אמר לעולמו די, ואל תתפשט בבחינת **ת**'. וע"כ נקראת נקודת הסיום **ש**' בשם נקודה אמצעית דישובא. וזו טענת **ש**', **ניחא קמך למברי בי עלמא, דבי אתקרי שמך שד**"**י** כי אחר שראתה שדחה **ת**' משום מדת הדין הקשה שבה, חשבה **ש**' בעצמה, שהקב"ה יבחר את מדתה למברי בה עלמא, שהרי יש לה כל המעלות של **ת**', כי גם היא חותם המלך, וגם היא אות אמת. ועוד לה מעלה נוספת, כי בה נק' השם **שד**"**י**, כי היא נבחרת לסיומא

דנוקבא לבחי' ישוב העולם, ולא הת', ע"כ מצאה עוז בעצמה לבא לפני הקב"ה שיברא העולם במדתה.

השיב לה הקב"ה, לש', אע"פ שמעלתך גדולה מאד, כמו שאמרת, הנה דוקא משום זאת, הלעומת שלך בקליפה מתחזק ביותר. כי לא היה מתקיים שקרא בעולם, אם לא היו **נטלין לך** ב' האותיות דזיוף ושקר של הקלי', שהם **ק' ר'**. פי', כי ב' מקורות הן אל הס"א ולכל הקלי': האחד הוא בחינת הארה דקיק, שהקדושה בעצמה מאירה להן כדי להיות לה קיום, שלא תתבטלנה כל זמן שיש צורך בהן להעניש את הרשעים. ומצד זה אין בנינן גדול כי ההארה מועטת מאד, והוא רק כדי חיותן בלבד, שהזכר דקלי' הוא בבחי' ו"ק בלי ראש, והנוק' רק בבחינת נקודה בלי התפשטות כלל. וכבר ידעת שהארה דקיק זו נמשכת להן ע"י אות **ק'**, שבזה התחלת כחן להדמות אל האדם דבי"ע דקדושה, כקוף בפני אדם. שה"ס זה לעומת זה עשה אלהים (קהלת ז'). ומקור ב' אל הס"א, הוא מחמת קלקול התחתונים. שע"י מעשיהם הרעים מוציאים אורות דקדושה אל הקליפות, שהקלקול הראשון היה בחטא דעצה"ד, שמכח זה נעשה להן בנין גדול בה' פרצופין ובאבי"ע, כמו שיש לקדושה.

והמקור הב' הזה הוא אות **ר'**, שזה מורה שעולות ומתאחזות עד הבינה דמלכות שהיא אות **ד'**, כי נתבאר לעיל שכ"ב האותיות של המלכות נחלקות בה, לבינה ז"א מלכות, שהיחידות בינה, והעשרות ז"א, והמאות מלכות. ונמצאת הד' של כ"ב אותיות דמלכות עומדת בהתחלת ז"ת דבינה שלה, כי **אב"ג** הן ג"ר ומהד' ואילך עד הט' הן ו"ק דבינה שבמלכות.

וסוד הד' זו מורה על בחינת העוני והמסכנות שבמלכות בכללה, כי **לית לה** למלכות **מגרמה ולא מידי, אלא ממה דיהיב לה בעלה** ז"א, כנודע. ומדתה זו נרשמת בסוד הד' שלה. כי במילואה היא **דל"ת** מלשון דלות וריקנית, ויש לה לד' בחי' זוית בולטת בגגה, שזה מורה על בליטת החסדים שבה, שהד' לוקחת מן הג' שמלפניה, שג' זו היא מג"ר דבינה שלה, המקבלת מבחי' שכנגדה בז"א, והוא מבחינה שכנגדה בבינה, ששם החסדים בשפע גדול. וע"כ נק' ג' מלשון גומל חסדים, (שבת ק"ד). כי הוא גומל חסד עם הד' דלית לה מגרמה ולא מידי ומשפעת לה חסדים בשפע. ובליטת חסדים זו, נרמזה בזויות שבגגה של הד'.

אמנם הלעומת של המלכות דקדושה, הוא נרגן מפריד אלוף, שה"ס **דל גאה** ואינה רוצה להיות מקבלת מהג' ולהיות נכנעת אליה, אלא שמתיימרת להיות ראש בגאוה גדולה, וע"י פגם זה נמחקה הזוית מן הד', שהיא בליטת חסדים שבה, ונעשתה **דל ורש**, כי

מחיקת הזוית מן הד' עושה אותה צורת ר' דהיינו **רש**, שז"ס גם במלכותו נולד רש (קהלת ד'). והיחוד של הז"א ונוקבא דקדושה הוא בסוד **אח"ד**, כי **א"ח** הוא ט"ס דז"א, והוא משפיע מן **ג**' דבינה אל **ג**' דמלכות, שעי"ז נעשית המלכות בסוד **ד**' בזוית בולטת בחסדים בשפע, ועי"ז נעשים הזו"ן לבשר **אחד** ביחוד גמור. ונמצא בעת שהתחתונים מקלקלים מעשיהם נותנים כח למלכות דס"א להתאחז **בד**' שהיא המלכות. למחוק הזוית הבולטת בחסדים, ולעשותה **ר**', ואז נעשה **מאח"ד אח"ר**, ואלהים אחרים נאחזים בזו"ן דקדושה. שז"ס ונרגן מפריד אלוף (משלי ט"ז).

ואז נבחן **שק"ר** דס"א הנ"ל חומסות להן את חותם **הש**', שהיא אות אמת, ויסוד הנוקבא, שהיא בית הקבול של יסוד דז"א, כנ"ל, הנה עתה הגיע זה לאל אחר דס"א, כי נבנה **בש**' זו בחי' יסוד אל הנוקבא דס"א, וגדל ע"כ הס"א בע"ס שלמות עם ראש, ובחינת **הש**' שעשקה נעשית לה לנקודה דחורבא, כי מחורבן הקדושה נבנה הס"א, ומכאן נבנו האבי"ע דאדם בליעל. והנה נתבאר, איך **ק"ר** הן ב' מקורות של הס"א, וע"כ נק' אתוון דזיופי, כי הס"א זייף אותן על דרך הנ"ל, כדי להחריב הבנין ויחוד דקדושה, כדי להבנות מחורבן הקדושה, כנ"ל, והוא בעיקר, ע"י שהמשיכה להן את **הש**', שהיא צורת היסוד דנוק', אל חלקן ורשותן ע"י הזיוף של **הד' לר**', שזייפו אחד לאחר, ונעשה בנין לפרצופי אלהים אחרים. הרי שלא היו מתקיימים שקרא וזיוף בבנין גדול כל כך, אם לא היו **ק"ר** דס"א חומסות להן את **הש**'.

וזה שהשיב לה הקב"ה ל**ש**', **יאות אנת וטב אנת וקשוט אנת, אבל הואיל ואתוון דזיופא נטלין לך למהוי עמהון לא בעינא למברי בך עלמא, דבגין דלא יתקיים שקרא אלא אי יטלון לך ק"ר** דהיינו כמבואר, שלא היה בנין לזיוף ולשקר דס"א אם לא היו חומסות להן את **הש**', ולפיכך אין לברוא את העולם על ידי מדתה, כי הלעומת שלה שקולה כנגדה, ואין גמר התיקון בטוח על ידה.

פסקה כה

כה) **מכאן מאן דבעי** וכו': מכאן נשמע, שכל מי הרוצה לומר שקר, יקח בתחילתו יסוד אמת, ואחר כך יקיים לו השקר. כי אות **ש**', אות אמת היא, אות אמת שבה נתיחדו האבות, כי **ג**' הקוים **שבש**' רומזים על **ג**' אבות שהם חג"ת. וק' **ר**' הן אותיות הנראות על צד הרע, כי הסטרא אחרא היא **קר**, בלי חום שהיא חיות, מפני שהוא יונק מן המלכות בעת שהיא ימא דקאפו (כנ"ל בראשית א' דף מ"ז ד"ה ימא דקאפו) וכדי שיתקיימו, הן לוקחות אות **ש**' בתוכן, ונעשה, הצירוף, קשר, שהוא לשון חיזוק וקיום. כיון **שהש**' ראתה כן, יצאה מלפניו.

פירוש. כמ"ש לעיל, שהארת חג"ת דבינה המושפעין לה ע"י יסוד דז"א, בנתה את נקודת הסיום של הנוקבא, לבחינת כלי ובית קבול למאה ברכאן מהז"א. והחג"ת נק' אבות, וז"ש **דאבהתן אתיחדו בה**, ומשום זה נקרא אות אמת, כנ"ל ע"ש.

ק"ר **אתוון דאתחזיאו על סטרא בישא**: כבר נתבאר זה לעיל בסמוך כי הן ב' המקורות של הס"א ע"ש. וז"ש, **נטלי את ש' בגווייהו הוי קשר**: כי על ידי מחיקתן את הזוית של הד' דאחד, הן חומסות לתוכן את היסוד דנוקבא דקדושה שהיא **ש**', ונבנה היסוד דנוקבא דקלי' באות ה**ש**' שע"י זה נעשה להן אחיזה גדולה ביותר בקדושה, הנק' **קשר**. כי קשר מורה שהאחיזה חזקה מאד וקשה לנתק אותה.

פסקה כו

כו) **עאלת את צ'** וכו': נכנסה אות **צ**'. אמרה לפניו: רבון העולם, טוב לך לברוא בי את העולם, שבי חתומים צדיקים, ואתה שנקרא **צ**דיק, אתה רשום בי, שכתוב, כי צדיק ה' צדקות אהב, וראוי לברוא בי את העולם. אמר לה: צדי, צדי את וצדיק את, אבל את צריכה להיות נסתרת, אין את צריכה להתגלות כל כך, להתחיל בך בריאת העולם, בשביל שלא לתת פתחון פה לעולם. מהו הטעם שצריכה להיות נסתרת, הוא מפני ש**נ**' היתה, ובאה הי' של השם, שהוא ברית הקדוש, ורכבה על ה**נ**' ונתאחדת עמה. ונעשתה **צ**'. וסוד הדבר הוא, כי כשברא הקב"ה את אדם הראשון, שה"ס ז"א, ב' פרצופין בראו, דהיינו פרצוף זכר ופרצוף נקבה דבוקים זה לזה באחוריהם. ומשום זה פניה של הי' מוחזרת לאחור, מן ה**נ**', כעין זה, **צ**', שהי', פניה לצד זה, וה**נ**', פניה לצד אחר, ואינם מוחזרים פנים בפנים, כעין זה **צ** אלא הי' מסתכלת למעלה כעין זה **צ**, וה**נ**' מסתכלת למטה כעין זה **צ**'. עוד אמר לה הקב"ה: אני עתיד לנסור אותך, דהיינו להפריד דבקות אחור באחור שבך, ולעשות אותך בחיבור של פנים בפנים, אבל במקום אחר תתעלה להיות כן, ולא מיד, בהתחלת בריאת העולם. שצריכה אז להיות אחור באחור, שיורה שהארתה נסתרת. וע"כ אין לברוא בה את העולם. יצאה אות **צ**' מלפניו, והלכה לה.

ביאור הדברים, כי אחר שראתה הצדי' שה**ת**' נדחתה מפני הדינין הקשים שבה, וה**ש**' מפני אחיזת הס"א שבה. מצאה עוז לחשוב שהיא ודאי ראויה למברי בה עלמא, כי גם לה מעלת החותם כמותן, ונוסף עליהם, שאין בה שום אחיזה אל הס"א. וז"ש **בי חתימין צדיקים**, דהיינו חותם אות ברית קודש, ע"י מילה ופריעה, הדוחה כל החיצונים. **ואנת דאתקריאת צדיק בי רשים**, כי גם הקב"ה שהוא הבינה, נתקנה בסוד צדיק וצדק כמו הז"א, שהם ג"ר דבינה שנתתקנו באו"א, בסוד האי שביל דאבא, בהאי נתיב דאמא יתיב. ובסוד כתרין רחימין דמתחבקין תדיר בזווג דלא פסיק לעלמין. דכתיב **צדיק ה**'

צדקות אהב, צדיק, רומז על יסוד דאבא. צדקות, רומז על יסוד דאמא, שהיא בחינת נצח והוד הנקראים צדקות ה', ומשום שהצדיק צדקות אהב, ע"כ זווגייהו לא פסיק לעלמין. וע"כ אמרה: אני ראויה למברי בי עלמא, ועל ידי מדתי יתקיים העולם בדרך בטוח אל גמר התיקון.

וז"ש, **אמר לה**, **צדי**, **צדי אנת**, **וצדיק אנת**: אות צדי היא יסוד דז"א, וכשהיסוד כלול יחד עם הנוקבא נק' צדיק. כי ט"ס דז"א הן **מי** עד **צדי**, והק' היא התחלת הנוק', כנ"ל, וכשהנוקבא דבוקה ביסוד, הרי הק' דבוקה בצדי, ונק' אז היסוד, צדיק. וזה ששיבח אותה הקב"ה, **צדי אנת**, במקומך ביסוד ז"א. **וצדי אנת** במקומי, כי את רשומה בי, בזווג דלא פסיק, כדברך. וגם **צדיק אנת**, כי גם הנוקבא כלולה בך, בסוד **ק'** של אחר הצדי. ועכ"ז אינך ראויה למברי בך עלמא. כמ"ש והולך.

וז"ש, **אנת צריך למהוי טמירא לית אנת צריך לאתגליא כל כך** וכו' **מ"ט נ' איהי**: פי' כי היסוד דז"א כולל עמו הנוקבא, שהיא הק' בסוד צדיק, כמו שרמז לה הקב"ה, **צדיק אנת**. וכשהנוקבא כלולה בו בציור **הצ'**, היא מצטיירת בו כאות **נ'**. כי **הנ'** היא בחינת גבורה דז"א, כי **י' כ' ל'** הן ג"ר כח"ב, **ומ' נ'** הן חסד וגבורה. ועל **נ'** זו נאמר אני בינה לי גבורה (משלי ח). כי בגדלות בעת שהחג"ת נעשים לחב"ד כנודע, נעשית גבורה זו לבינה. ובעת קטנות שאבא הוציא אמא לחוץ, נעשית הבינה לגבורה **לנ'**, וע"כ רמיז בה נפילה, כי נופלת מבחינת ג"ר לו"ק מכח אבא שהוציא בינה וזו"ן לחוץ מהראש.

וזה אמרו **לית אנת צריך לאתגליא כל כך**, **בגין דלא למיהב פתחון פה לעלמא מ"ט נ' איהי**, **אתיא י' דשמא דברית קדישא רכיב עלה ואתאחד בהדה**, כלומר, הנוקבא הכלולה **בצ'** היא ציור אות **נ'** שבה, שהיא גבורה מבחינת בינה הנופלת, **והי'** שבה היא יסוד דז"א עצמו, שהוא שמא דברית קדש. והן עומדות בציור אחור באחור, אשר אחוריהן דבוקים זו בזו ופניהן מגולים לצד חוץ, כי פני הי' מסתכלת לחוץ ולא לצד **הנ'**, וכן פני **הנ'** מסתכלת לצד חוץ ולא לצד **הי'**, שזה רומז שיש אחיזה באחוריים שלהן, וע"כ צריכים אחוריהן להיות נסתרים, בסו"ה **ואחוריהם ביתה** (מלכים ז'), כדי שלא יתאחזו בהן החיצונים. וז"ש **לית אנת צריך לאתגליא כל כך בגין דלא למיהב פתחון פה לעלמא**, כי מתוך שיש חסרון באחוריים שלך, הנך צריכה להיות בהסתר, כדי שלא לתת פתחון פה אל החיצונים להתאחז שם בין הדבקים, וע"כ אינך ראויה למברי בך עלמא, כי גם בך תצויר בחי' אחיזה לקלי', ומכח **צ'** זו, שהיסוד והמלכות הם בה אב"א, יצא גם אדה"ר אב"א, בסוד דו פרצופין, וז"ש **ורזא דא כד ברא קב"ה לאדם הראשון דו פרצופין בראו**.

וז"ש, **תו דאנא זמין לנסרא לך ולמעבד לך אפין באפין אבל באתרא אחרא תסתלק**: פירוש, שמא תאמר, אפשר לי למברי בך עלמא בבחינת פב"פ, כמו שאנא זמין לנסרא לך אח"כ ולעשותך פב"פ. גם זו אינה טענה, כי גם בעת שאתקן לך פב"פ עם הנוקבא, הנה גם אז לא יהיה זה במקומך למטה, אלא רק על ידי עליה למקומי למקום או"א עלאין, וכיון שהפב"פ לא יתוקן במקומך, הרי גם אז תהיה אחיזה לקלי' בדרגתך, וע"כ אינך ראויה למברי בך עלמא. וז"ש, תו, עוד יותר מזה, **דאנא זמין לנסרא לך ולמעבר אפין באפין** אמת הוא שאני עתיד לנסרא לך ולעשותך פב"פ, אכן לא תהיה זאת במקומך **אבל באתרא אחרא תסתלק** זה יהיה במקום אחר, דהיינו במקום או"א, כי אז תעלה ותלביש לאו"א, אבל במקומך עצמך לא יתוקן זה עד לגמר התיקון. ואיך אברא בך העולם, בעוד שגם בך יש אחיזה לחיצונים.

פסקה כז

כז) **עאלת את פ**' וכו': נכנסה אות **פ**' אמרה לפניו: רבון העולמים, טוב לפניך לברוא בי את העולם, כי הגאולה שאתה עתיד לעשות בעולם רשומה בי, כי זה הוא **פ**דות. כלומר, שהגאולה היא פדות מצרינו. והיא מתחלת באות פ', וע"כ בי ראוי לברוא את העולם. אמר לה: יפה את, אבל בך נרשם **פ**שע שבסתר, כעין הנחש שמכה ומביא ראשו לתוך גופו. כך מי שחוטא, כופף ראשו, כלומר שמעלים עצמו מעין רואה, ומוציא את ידיו, לחטוא. והיינו כמו צורתה של ה**פ**' שראשה כפופה לתוכה. וכן אמר לאות **ע**', שבה נרשם **עון**. ואע"פ שאמרה: שיש בי **ע**נוה. אמר לה הקב"ה, לא אברא בך את העולם. יצאה מלפניו.

ביאור הדברים, פורקנא פירושו גאולה, ואמרה ה**פ**' כי הגאולה העתידה להיות בעולם רשומה בה, וע"כ היא ראויה שיברא בה העולם. כי הגלות והגאולה הנוהגים בעולם, הן תלויות בנוקבא, כי בעת שהנוקבא מחוסרת בנין ג"ר, הנק' מוחין, הנה אז גלו ישראל מעל אדמתם, ארץ ישראל. כי א"י של מטה מכוונת נגד ארץ ישראל של מעלה, שהיא הנוקבא דז"א. וכמו שיש פירוד למעלה בין הז"א שנק' ישראל, לנוקבא שהיא ארצו. כן ישראל שלמטה נפרדים מארצם. וכשבני ישראל מטיבים מעשיהם, גורמים שישראל של מעלה משפיע בנוקביה, שהיא ארצו, ובונה אותה עם מוחין ומתיחד עמה פב"פ, ואז גם בני ישראל שלמטה זוכים לגאולה וגם הם שבים לאדמתם.

ואלו המוחין דג"ר של הנוקבא, שהז"א בונה אותה, הם באים אליה מלובשים תוך הנצח וההוד של ז"א, שמוח החכמה של הנוקבא מלובש בנצח, ומוח הבינה מלובש בהוד. כנודע. והאותיות **ע**' **פ**' הן נצח והוד דז"א, כנ"ל. וזוהי טענת ה**פ**' שהיא הוד דז"א, **פורקנא**

דאנת זמין למעבד בעלמא בי רשים. כי המוחין דנוקבא המביאים הגאולה לעולם מתלבשים בי, ולכן אם תברא העולם במדתי הרי בלי ספק שיוכשרו לבא לגמר התיקון. ומה שה**פ**' חשבה את עצמה ראויה למדת בריאת העולם יותר מן ה**ע**', שהרי המוחין דנוקבא מתלבשים בשניהם בנו"ה, שהם **ע**' **פ**' ועיקרם בנצח שהוא ה**ע**', וא"כ למה חשבה ה**פ**' את עצמה ראויה יותר מן ה**ע**'. וז"ש **ודא הוא פדות**, כי הפדות היא רק במדת ההוד, שהוא ה**פ**'. וענין הפדות הוא, שאמא פודה תחילה את הנוקבא מן הדינין, ואז הנוקבא ראויה לגאולה. וה"ס הכתוב כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף וגו' (דברים ל"ב). ודרשו רז"ל, הנשר הזה רחמני הוא על בניו וכו', ואומר **מוטב שיכנס החץ בי ואל יכנס בבני** (עי' רש"י דברים ל"ב י"א).

פירוש, כי נתבאר לעיל אשר המ"ה אינו ראוי למוחין זולת ע"י התיקון, **דאמא אוזיפת לבריתא מאנהא**, כי הנוקבא בהיותה ממקורה מצומצמת שלא לקבל האור, דהיינו מעת צמצום א', לא היתה יכולה לקבל שום מוחין, אלא משום שיצאה אמא חוץ מהראש דא"א, ונעשה ו"ק בלי ראש, אז נמשכו אתוון **אל"ה** שלה אל הנוקבא, ואתבני גם הנוקבא בשמא אלהים. (עי' לעיל אות י"ז ד"ה וזה) ואמא נק' **נשר**, שהוא רחמן על בניו זו"ן, וע"כ יצאה לחוץ, ונחצית קומתה לו"ק בלי ראש, דהיינו בחי' **חץ**, שה"ס שאמרה, מוטב שיכנס החץ בי, שע"י כן פדתה את הבנים מן הדינים ונעשו ראויים לקבל מוחין בהמאנין שלה **אל"ה** כנ"ל. וז"ס פדות ופדיון, שאמא פודה את הנוקבא מדינין שלה, שלולא זה, לא היתה ראויה למוחין. ופדות הזו, שורה בעיקר על קו שמאל של הנוקבא ששמה הדינין, וכן על הוד דז"א, שהוא אות **פ**'. ולפיכך חשבה ה**פ**' שהיא ראויה יותר מה**ע**', כי הפדות הזו מאמא מלובשת רק בה ולא ב**ע**' משום שהדינין הם בקו שמאל, ולא בקו ימין. וז"ש, **יאות אנת אבל בך אתרשים פשע בטמירו**: כי כל הגאולות הנוהגות בשתא אלפי שני, אינן אלא בבחינת ו"ק דמוחין דחיה, כי בחינת ג"ר דמוחין אלו, ה"ס או"א הפנימים ששמשו בנקודים, והמה נגנזו, ולא יתגלו זולת בגמר התיקון. דהיינו אחר שיתקן החטא דעצה"ד, שאדה"ר חטא והמשיך המוחין עילאין למקום בי"ע דפרודא שלמטה מפרסא, שאין שם המאנין דאמא, אלא בחינת מלכות המצומצמת, שה"ס הפרסא שתחת האצילות ששם עומדת עתה ה"ת דצמצום א', ומסיימת האורות דאצילות, שלא יתפשטו ממנה ולמטה. וע"י זה, שהמשיך השפע למטה מפרסא דאצילות אתרשים פשע בנוקבא, שה"ס בא הנחש על חוה והטיל בה זוהמא, (שבת קמ"ו.) אשר זוהמא זו לא תתוקן אלא בגמר התיקון בסו"ה **בלע המות לנצח ומחה אדני ה' דמעה מעל כל פנים**. (ישעיה כ"ה) כי החסרון של המוחין דאו"א הפנימים שנגנזו, נק' בשם דמעות, שה"ס ב' דמעות

שמוריד ה' לים הגדול, שהן כנגד ב' עייניו, חו"ב אלו הפנימיים, שנגנזו ואינם. כי עינים ה"ס חו"ב, ודמעות הן בחינת חסרון שבהם, מכח הזוהמא שנתערבה ונדמעה ע"י חטא עצה"ד, וזה גרם החורבן של ב' מקדשין. (עי' זהר בראשית א' אות רנ"ד) ואומר הכתוב שאין הדמעות האלו נמחות מהפנים של הנוקבא, זולת בעת שיבולע המות לנצח. דהיינו שיתוקן חטא עצה"ד לגמרי, כי יתוקן הפשע, שהוא המות לעולם, ואז יאירו גה"ר של מוחין דחיה, שהם חו"ב הפנימים ונמצא שמחה אדני ה' דמעה וכו'.

וזה אמרו, **יאות אנת, אבל בך אתרשים פשע בטמירו** כי אע"פ שיש בך פדות ע"י אמא, שע"י כן את מביאה גאולה לעולם, שהיא המוחין דחיה, שכל הגאולות באות על ידיה, ועכ"ז הרי הגאולות אלו מחוסרי השלימות, כי חזרו ונגלו מעל אדמתם, וב' המקדשין חזרו ונחרבו, והוא מטעם כי **בך אתרשים פשע בטמירו**, כי הפדות דאמא עוד אין ביכלתה למחות הפשע דחטא עצה"ד, לגמרי, וע"כ יש בך עוד אחיזה לקלי', כי ע"כ אין המוחין אלא מבחינת ו"ק דחיה, והם חסרים בחי' ראש דמוחין דחיה. ולפי שיש בך אחיזה לקלי', אינך ראויה שיברא העולם על ידיך.

וז"ש, **כגוונא דחיויא דמחי ואעיל רישיה בין גופיה**: כי הפשע הזה להיותו בטמירו, נמצא כח הנחש, דמחי לבני עלמא והביא מיתה לעולם, עודו בכל תוקפו, ואי אפשר להעביר אותו. בדומה לנחש הנושך לאדם, ותיכף מכניס ראשו לגופו, שאז אי אפשר להורגו, כי אין הנחש נהרג אלא אם פוגעין בראשו. וזה שגרם לאדם **דחב** בעצה"ד, ולבניו, **דכפיף רישיה ואפיק ידוי**. כלומר, שגם המוחין הנמשכים ע"י הפדות דאמא, הם בבחי' כפיפת ראש, ורק ידוי, שהן חג"ת מתגלים במוחין ההם. הרי שאחיזת הנחש עוד נמצאת בפ', וע"כ אינה ראויה למברי בה עלמא, כי לא תהיה ראויה לגמר התיקון. כמבואר.

וז"ש, **וכן ע' עון, אע"ג דאמרה דאית בי ענוה** וכו': אמא עילאה נקראת ענוה. ונודע שבהיות הנצח דז"א, שהוא **ע'**, מתלבש עם המוחין בנוקבא, היא עולה ומלבשת לאמא עילאה, ואמא מקשטת לה בקישוטהא, כנ"ל. וזהו שאמרה דאית בי **ענוה**, כי אמא שנק' ענוה מתלבשת בי. אמנם בשביל האי פשע הנ"ל בדיבור הסמוך, דאית בהו, בנצח הוד אלו, בטמירו, לכן אמר לה קב"ה לע', לא אברי בך עלמא.

ומה שמכנה כאן הפשע בלשון עון, ולא פשע כנ"ל בפ', הוא כי עיקר הפשע אתרשים בהוד, שהוא פ', מפני שההוד דז"א הוא מהתכללות המלכות בו, שבה נאחזו הקליפות מכח החטא דעצה"ד כנ"ל. אבל נצח דז"א כבר הוא מדת עצמו דז"א, שלפי האמת אין אחיזה לקלי' בו, אלא בסוד בהדי הוצא לקי כרבא (ב"ק צ"ב) נאחזו הקלי' גם בנצח.

כנודע. ולכן נבחן בו זה הקלקול בשם עון, להורות כי באמת ישר הוא אלא שנתעוות מכח חיבורו עם ההוד. (עי' בתלמוד עשר ספירות חלק י"ג אות ר"ו ד"ה אבל, ובאו"פ). ומה שאינו אומר באות **ע**', **עאלת אות ע**', כמו שאומר בכל האותיות, אלא שכללה יחד עם הפ', הוא מפני שנצח והוד הם תרי פלגי דגופא, ולפיכך עלו באמת שתיהן כאחת, אלא שהזוהר מבאר טעם כל אחת לחוד, בזו אחר זו.

פסקה כח

כח) **עאלת את ס**' וכו': נכנסה אות **ס**', אמרה לפניו: רבון העולמים, טוב לפניך לברוא בי את העולם. כי יש בי **ס**מיכה לנופלים, שכתוב, סומך ה' לכל הנופלים. אמר לה: משום זה את צריכה למקומך, ואל תזוזי ממנו, שאם את יוצאת ממקומך, שבמלה סמך, אלו הנופלים מה יהיה עליהם, מאחר שהם סמוכים עליך. מיד יצאה מלפניו.

ביאור הדברים, אות **ס**' היא ת"ת דז"א, והיא בחינת בינה דגופא, כי הכח"ב שנעשו בז"א לחסדים נשתנו שמייהו לחג"ת, כנודע, והנה הבינה נחלקה לב' בחינות ג"ר וז"ת, שהג"ר שבה נעשו לאו"א עילאין ומלבישין מחזה ולמעלה דא"א, ונחשבין עוד לבחינת ראש דא"א אע"פ שעומדים בגוף שלו, להיותם אור חסדים, בסוד כי חפץ חסד הוא (סוף מיכה). ולפי שאינם מקבלים אור חכמה גם בהיותם בראש א"א, ע"כ אין היציאה מהראש ממעטת אותם כלל, ונחשבים עוד לבחי' ראש א"א. והם נק' **ס**', מפני שאלו ג"ר דבינה נתקנו לאו"א, ומתפשטות בהן שש ספירות חב"ד חג"ת עד החזה. אבל ז"ת דבינה, שהן מבחינת התכללות הזו"ן בבינה, ואינן עצם הבינה, הנה נתחלקו מהבינה, ונעשו לפרצוף ישסו"ת, המלבישים לד' ספירות תנה"י דאו"א, שהם מחזה דאו"א ולמטה, והם צריכים להארת חכמה, בכדי להשפיע לזו"ן, וכיון שיצאו מהראש דא"א לבחינת גוף, והם מחוסרי חכמה, לכן נפגמו מחמת יציאתן, ונעשו ו"ק חסר ראש, והן נק' **ם**' סתומה, מטעם שהם תופסים רק ד' ספירות תנה"י דאו"א. שהם מלבישים שם כנ"ל. (ועי' במראות הסולם אות ב' ד"ה והוא).

והנה התחלקות הבינה לס' **ם**' האמורים, זה נעשה בבינה דא"א שיצאה לבר מהראש דא"א, ונתפשטה בחג"ת שלו עד שליש תחתון דת"ת שבו. והם המשפיעים כל המוחין לזו"ן.

אמנם לא כל העתים שוות. כי בעת שהתחתונים מטיבים מעשיהם ומעלים מ"ן לזו"ן והזו"ן לאו"א, הנה אז נעשים או"א וישסו"ת פרצוף אחד, ועולים לא"א, ומשפיעים מוחין שלימים בהארת חכמה מא"א אל הז"א, והז"א אל הנוקבא בסוד מאה ברכות, כי הס' שהיא או"א עילאין, נעשתה אחת עם הם' שהם ישסו"ת שעולים יחד למספר מאה.

אכן בעת שהתחתונים חוזרים ומקלקלים מעשיהם, נמצאים המוחין מסתלקים מהזו"ן וחוזרים לבחינת ו"ק ונקודה. וגם או"א וישסו"ת מתחלקים זה מזה ואו"א עי' נעשים שוב לס' שהיא שש ספירות חב"ד חג"ת לבד, שכל אחת כלולה מיו"ד, וישסו"ת שוב נעשים לם' סתומה, שהיא תנה"י דאו"א לבד. כנ"ל.

ובעת שהזו"ן הם במצב הזה של הקטנות דו"ק ונקודה, יש פחד מאחיזת הקליפות. שאז היו נופלים מאצילות לבי"ע דפירודא. לכן משפיעים להם או"א עילאין מבחי' הס' שלהם, אשר אלו האורות אע"פ שהם רק אור חסדים, מ"מ הם נחשבים לאוירא דכיא ולבחי' ראש. כנ"ל, וע"כ אין לשום קליפה אחיזה בזו"ן גם בעת הקטנות, כי אלו האורות דס' מגינים עליהם. ולכן נק' אורות אלו בשם סמך, להיותם סומכים לזו"ן שלא יפלו מאצילות בעת היותם בקטנות בבחינת ו"ק בלי ראש. כמבואר.

וזה אמרו **עאלת את ס'** וכו' **דאית בי סמיכא לנפלין דכתיב סומך ה' לכל הנופלים** דהיינו כדאמרן, שחשבה את עצמה יותר מוכשרת מכל האותיות שקדמו לה משום שהאורות של הס' יכולים להאיר אל הזו"ן גם בעת קטנותם, בהיותם רק אור חסדים, ואין באורות החסדים האלו שום אחיזה של משהו לקלי', כי החיצונים בורחים מהאורות של ג"ר דבינה, ולפיכך היא חשבה את מדתה ראויה ביותר למברי בה עלמא, כי יכולה להגן על בני העולם גם כשמעשיהם מקולקלים. כנ"ל. וגם אז לא תהיה אחיזה לקלי'.

וז"ש, **א"ל על דא אנת צריך לאתרך ולא תזוז מניה**: כלומר, כיון שהמקום שלך הוא לסמוך את הנופלים, להגן עליהם בעת קלקולם של בני העולם, הנה משום זה את צריכה להיות רק במקום הזה ולא לזוז מניה, כי אם יברא בך העולם, ותהי מדתך לשליטה מספקת תמידית, נמצא שאלו הנופלים שהם זו"ן ישארו תמיד בקטנות ולא יתעוררו התחתונים להעלות מ"ן ולא יתגלו כל המוחין הגדולים שצריכים להביא לגמר התיקון. אלא את צריכה להמצא באתרך בלבד, לבחי' מקום תיקון בעת שהתחתונים אינם כדאיים. אבל כשיהיו זכאים יוכלו להמשיך המוחין הגדולים מכל הקומה בסוד מאה ברכות.

וזה אמרו **אי את נפיק מאתרך מה תהא עלייהו דאינון נפילין** כי אז ישארו תמיד בבחי' נופלים, הצריכים תמיד לסמיכא דידך. וז"ש **הואיל ואינון סמיכין עלך** כלומר, כיון שהם רק סמיכין עלך, ואין להם שלימות לזו"ן לעמידה בפני עצמם. ע"כ אינך ראויה לברא העולם במדתך.

פסקה כט

כט) **עאלת את נ**' וכו': נכנסה אות **נ**'. אמרה לפניו: רבון העולם, טוב לפניך לברוא בי את העולם, שבי כתוב, **נ**ורא תהלות. וכן בתהלה של צדיקים כתוב, **נ**אוה תהלה. אמר לה: נון, שובי למקומך כי בשבילך חזרה האות **ס**' למקומה, והיי סמוכה עליה. כלומר, **הנ**' רשומה במלה **נ**פילה, שהסמך, שה"ס סומך ה' לכל הנופלים, חזרה בשבילם למקומה לסמוך אותם, כנ"ל בדבור הסמוך. מיד חזרה למקומה, ויצאה מלפניו.

פירוש. אחר שה**נ**' ראתה את האות **ס**' נדחית, מטעם שאינה משמשת רק בעת קטנות, דהיינו רק לבחינת סמיכה בלבד. כנ"ל. חשבה ה**נ**' בעצמה, שהיא ודאי ראויה לבריאת העולם, להיות בה כל מעלת ה**ס**' וגם נוסף עליה שהיא משמשת גם במוחין דגדלות, וע"כ אין לה אותו החסרון שמפניו נדחתה ה**ס**'. וז"ש **דבי כתיב נורא תהלות**. כי הגבורה דז"א נקראת **נ**', מטעם היותה כולה נמתקת במדת הרחמים של הבינה הנק' **נ**' שערי בינה. ומכח זו הגבורה נקרא הז"א **נורא תהלות**, כי אמא עילאה נק' תהלה, וכיון שהגבורה שלו נמשכת מבינה, ע"כ נקרא נורא תהלות ו**נ**' זו דז"א משמשת ביסוד דגדלות דז"א בעת הזווג עם הנוקבא שלו, שאז נק' מכחו גם הנוקבא בשם תהלה כמו אמא עילאה. ונמצא הז"א אחיד בתהלה עילאה ותהלה תתאה כאחד.

וזה אמרו **עאלת את נ**' וכו' **דבי כתיב נורא תהלות** כי בזה שאני נמצא לבחינת גבורה וקו שמאל בז"א, הריני ממשכת החסדים היוצאים מאות **ס**' שהיא תהלה עילאה ונמצא הז"א הנק' בסבתי נורא תהלות, כנ"ל, וע"כ יש בי כל מעלות ה**ס**', כי החסדים הנמשכים על ידה, הם מבחינת ג"ר ומרחיקים החיצונים לגמרי מכל אחיזה שהיא, הכל כמעלת ה**ס**'. ועוד בי מעלה נוספת **ותהלה דצדיקים נאוה תהלה** שהרי אני משמשת גם ביסוד דגדלות דז"א, כנ"ל באות **צ**' שאומר שם ד**נ**' איהי ואות **י**' רכיב עלה, עש"ה, ש**נ**' זו נבחנת לתהלה דצדיקים, כי נתבאר שם, שאפילו בעת הגדלות שהזו"ן עולים לאו"א, משמשת גם אז **נ**' זו ביסוד דז"א בבחינת אב"א, אלא שממשכת אוירא דכיא מאו"א עי' שהם סוד **ס**' הנ"ל, ואז נק' ה**נ**' בשם תהלה דצדיקים. כי הי' שהיא צדיק יסוד עולם רכיב עלה. ואז נקראת נאוה תהלה, להיותה ממשכת מוחין דגדלות למלכות, ונמצא שכל היופי של המלכות מקובל מן **נ**' זו שביסוד דז"א. ולכן טענה ה**נ**' שבה ראוי העולם למברי, כי בהארתה נוספו גם המוחין דגדלות הנותנים עמידה וקיום לזו"ן מעצמם, ולא רק בחינת סמיכה לבד כמו ה**ס**'.

אמר לה, נון תוב לאתרך דהא בגינך תבת סמך לאתרה: אמר לה הקב"ה: לא כמו שאת חושבת את מדתך לתיקון השלם שאין בו עוד אחיזה לקלי', אלא גם מדתך צריכה סמיכה

מן **הס**', כי ע"כ את נמצאת עוד בבחי' אב"א ואורות **הס**' מגולים כלפי חוץ לשמרך מפני החיצונים. ונמצא כי גם בגינך תבת **הס**' לאתרה לסמוך אותך, ועוד אין זה תיקון השלם. ולכן לא אברי בך עלמא. וז"ש **והוי סמיך עלה** כלומר, שגם מדתך היא רק סמיכא לבד.

פסקה ל

ל) **עאלת את מ**' וכו', נכנסה אות **מ**'. אמרה לפניו: רבון העולם, טוב לפניך לברוא בי את העולם, כי בי נקראת מלך. אמר לה: כך הוא ודאי, אבל לא אברא בך את העולם, משום שהעולם צריך למלך. שובי למקומך, את, והל', והכ', כי לא יפה לעולם לעמוד בלא מלך.

פירוש. **המ**' היא חסד דז"א המקבל מהבחינה שכנגדו מחסד דבינה שה"ס יומם יצוה ה' חסדו (תהלים מ"ב), דהיינו יומא דאזיל עם כלהו יומין. ובעת השגת המוחין אל הז"א, נעשו החג"ת שלו לבחינת חב"ד, ונמצא החסד דז"א עולה ונעשה לחכמה, ואז נגלה אור פני מלך חיים מן הז"א.

וזו היא טענת **המ**' למברי בה עלמא, מבחינה זו **דבי אתקריאת מלך** וכיון שיתגלה אור פני מלך בעולם, ודאי לא תהיה עוד אחיזה לחיצונים, וגמר התיקון יהיה מובטח בעולם. **לא אברי בך עלמא בגין דעלמא אצטריך למלך**: כלומר, אי אפשר לגלות אור זה בעולם משום שהעולם צריך שיתלבש האור הגדול הזה רק בג' האותיות **מל"ך**. וז"ש **תוב לאתרך אנת ול**' **וך**', **דהא לא יאות לעלמא למיקם בלא מלך**, כלומר, שובי למקומך והתחברי עם האותיות **ל**' **וך**', ואז תהיה מציאות שיתגלה האור הגדול הזה בעולם. והוא מטעם **דהא לא יאות לעלמא למיקם בלא מלך** כלומר, שאין העולם יכול לעמוד ולהתקיים בלא התלבשות בסדר ג' האותיות **מל"ך**.

וביאור הדברים הוא, כי **המ**' דמלך ה"ס החסד הגדול, בסוד יומם יצוה ה' חסדו (תהלים מ"ב) שהוא יומא דאזיל עם כלהו יומי, שז"ס **מ**' פתוחה בהרוחה גדולה. והל' דמלך ה"ס מגדל הפורח באויר, שהיא בינה שנעשית חכמה בראש א"א ומתפשטת לז"א. והך' דמל**ך** ה"ס המלכות, שהיא הנוקבא דז"א, כי אין מלך בלא מלכות. ולא עוד, אלא שכל הגדלות של אלו המוחין הגבוהים אינם מתגלים זולת ע"י המלכות **וברשותא דידה**.

ובעת הזאת נבחנת המלכות שהיא מאירה לו אל הז"א בג' מקומות: א) שהיא נעשתה לכסא לו, בסוד **המלך** יושב על **כסא** רם ונשא: כי מדת זו ה"ס ישת חושך סתרו, וכסא הוא לשון כסוי והעלם, וע"כ נקראת כ' כפופה. ב) שהיא נעשתה לו ללבוש, כי אין המוחין הגדולים האלו מתראים רק על ישראל בלבד, וע"כ המלכות נעשית לו לבחינת לבושא דקדרותא, שבעת גילוי מלכותו הוא מתפשט מלבושא דקדרותא זה, וזריק אותו

על האומות עובדי כוכבים ומזלות, ואור פניו מתפשט ומתגלה על ישראל. ולעת ההיא אמרו חז"ל עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכל אחד ואחד מראה באצבעו ואומר הנה אלהינו זה וכו' (סוף תענית). ובחינת ההתפשטות הזו מלבושא דקדרותא ה"ס ך' פשוטא ואריכא. ג) שהמלכות נעשית לו עטרה על רישיה, בסו"ה צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו (שיר ג'). וז"ס שה**כ**' היא כתר. והנה נתבארו ג' האותיות **מ' ל' ך'**. והבן היטב.

פסקה לא

לא) **בההיא שעתא נחתא** וכו': באותה שעה ירדה מלפניו אות **כ**' מעל **כ**סא כבודו. נזדעזעה ואמרה לפניו: רבון העולם, טוב לפניך לברוא בי את העולם, כי כבודך אני. כשירדה אות **כ**' מעל כסא כבודו, נזדעזעו מאתים אלף עולמות ונזדעזע הכסא, וכל העולמות נזדעזעו לנפול. אמר לה הקב"ה **כ**"**ף כ**"**ף**, מה את עושה כאן, לא אברא בך את העולם, שובי למקומך, כי בך **כ**ליה, ובך נשמעה **כ**לה ונחרצה, שובי לכסאך והיי שם. באותה שעה יצאה מלפניו וחזרה למקומה.

פי', **בההיא שעתא** שהיתה המ' נושאת ונותנת עם קב"ה למברי בה עלמא מבחינת גילוי אור פני מלך בעולם כנ"ל, גרם זה לירידת ה**כ**' מעל כסא הכבוד, שהיא עולם הבריאה **ואזדעזעת ואמרה** וכו' **דאנא כבודך**. ואז **אזדעזעו ר' אלף עלמין** הנמשכים מחו"ב דבריאה. שהיא כח"ב דבריאה. **ואזדעזע כורסייא**, **וכלהו עלמין** שמשם ולמטה **אזדעזעו למנפל**.

ביאור הדברים. כי אלו הטענות של האותיות לפני הקב"ה למברי בהו עלמא, הן כמו עלית מ"ן לקבל מקב"ה מ"ד לאותה הקומה השייכת למדתה של האות, ותהיה הנהגת הזו"ן שהם המשפיעים של העולם, בבחינת קומת מ"ד המושפעת על אותה האות. וכן ענין תשובתו של הקב"ה לכל אות ואות מכ"ב האותיות דזו"ן, הוא בחינת הורדת מ"ד ויציאת קומת האור לשעתו, בשיעור המ"ן שהעלתה כל אות ואות וכשקומת האור התחילה לגלות הנהגתה בעולם, הנה אז נשמעה תשובתו של הקב"ה לאותה האות, כי נגלתה אי יכלתה להנהיג העולם מחמת האחיזה של הקליפה במדתה, בסוד, זה לעומת זה עשה אלהים, ובזה נסתלקה לה כל אות ואות והלכה לה למקומה. שז"ס השעשועים של הקב"ה עם כל אות ואות של כ"ב האותיות, מתוך נתינת מקום לכל אחת ואחת לגלות שליטתה כרצונו, עד שיתבררו מאליהן מתוך חפצן עצמן, מי מהן זכאית להנהגת העולם על ידה. וז"ש לעיל **ותרין אלפין שנין עד דלא ברא עלמא הוה מסתכל קב"ה ואשתעשע בהו**.

ועם זה תבין שבעת שהתחילה **המ**' לגלות האור הגדול שלה בעולם, גרמה ל**כ**' לירד מעל כסא הכבוד. כי סוד הכסא הוא בב' בחינות: א) שהוא מכסה על המלך, בסוד ישת חושך סתרו (תהלים י"ח), ומשום זה נק' כסא מלשון כיסוי. ב) היא מגלה כבוד המלכות בעולמות, בסו"ה ועל הכסא דמות כמראה אדם (יחזקאל א') והוא על ידי צירוף ג' האותיות **מל"ך** שאז אותה המלכות שנעשתה כסא המלך, ומכסה עליו, בסוד ישת חושך סתרו, עולה למעלה ונעשית **ך**' פשוטה שה"ס לבוש אל המלך עצמו, שהמלך עצמו, שהוא ז"א מתגלה על ידה כנ"ל, גם נעשתה עטרה על ראש המלך כנ"ל.

אבל בעת שה**מ**' התחילה לגלות אור פני מלך בעולמות בלא לבוש **ך**', הנה אז ירדה ג"כ ה**כ**' מעל כסא הכבוד, כלומר, שהפסיקה פעולתה לכסות על המלך, וגם היא אמרה **ניחא קמך למברי בי עלמא דאנא כבודך** דהיינו שהנהגת גילוי כבוד המלך תשלוט בה בלבד, בלי שום כיסוי, דהיינו כרצונה של ה**מ**'. וז"ש **בההיא שעתא** ואינו אומר שה**כ**' עאלת ואמרה קמיה ניחא וכו', כמו שאיתא בכל האותיות, והוא משום שהיא לא נתעוררה מעצמה, אלא עם שליטתה של ה**מ**', כי שליטת ה**מ**' לשעתה, הורידה גם את ה**כ**' מעל כסא הכבוד שבעולם הבריאה כמבואר.

וז"ש, **אזדעזעת ואמרה ניחא** וכו' כי בעת ירידתה מעל הכסא נזדעזעה היא ור' **אלף עלמין** שהם העולמות הנמשכים מחו"ב שבבריאה וכן **וכלהו עלמין אזדעזעו למנפל**. והענין הוא, כי כל הקשר בין עליון לתחתון, מראש המדרגות עד סופן, הוא ע"י מלכות דעליון שנעשתה כתר לתחתון וסוד הכ' ה"ס התלבשות המלכות דעליון בתחתון. וג' בחי' יש בכסא. א) נק' **שש מעלות לכסא**, שהן וה"ק של התחתון הנקראים חג"ת נה"י. ב) הן **ד**' **רגלי הכסא**, והן המוחין כחב"ד של התחתון. ג) היא המלכות של העליון היורדת מהעליון לתחתון ומתלבשת בו, שבדרכה של המלכות באים כל האורות מהעליון ומאירים בתחתון.

ולפיכך, בעת ירידת ה**כ**' מכסא הכבוד נפסק הקשר של אצילות עם כסא הכבוד שהוא עולם הבריאה. כי הכ' היא מלכות דאצילות המלובשת בכחב"ד דבריאה, ומשפעת לעולם הבריאה הנק' כסא הכבוד, את כל אורותיה וכיון שה**כ**' ירדה משם, נתבטל הקשר עם האצילות, ונזדעזעה ה**כ**', כי נפסק כחה מלהשפיע לבריאה, ונזדעזעו **מאתן אלף עלמין**, שהם חו"ב, הכוללים את כחב"ד דבריאה. וכן כל העולמות **אזדעזעו למנפל**. כי אבדה מהם כל חיותם והשפעתם מעולם האצילות.

וכן עד"ז יש לפרש ביחס של הקב"ה שהוא בינה עם הזו"ן דאצילות, כי המלכות של הבינה המתלבשת בז"א היא ה**כ**' ונמצאה ה**כ**' הזאת שהיא הכסא של הקב"ה השורה על

הז"א, כי הקב"ה הוא בינה, שהוא העליון דז"א, והז"א נעשה כסא לבינה. ונמצא שנפסק בירידת הקשר של הבינה עם הז"א, כי **הכ**' ה"ס מלכות הבינה המתלבשת בז"א ומשפעת לו כל אורותיה. ולפיכך נזדעזעה היא עצמה, דהיינו שנפסקה יכלתה להשפיע אל הז"א, וכן **אזדעזעו מאתן אלף עלמין**, שהם המוחין של הז"א הנק' חו"ב, וכן נק' כחב"ד, שהם ד' רגלי הכסא כנ"ל, כי כל השפע שלהם נפסק וכן **כלהו עלמין אזדעזעו למנפל**, שהם וה"ק דז"א, חג"ת נה"י, שהם כוללים כל העולמות שמתחתיו, כי נאבד מהם כל שפע הבינה, וכיון שנתרוקנו מאורות אצילות נזדעזעו ליפול לבי"ע דפירודא ולהחרב.

וז"ש, **אמר לה קב"ה** וכו' **כלה ונחרצה אשתמע, תוב לכרסייך**: היינו כנ"ל, שמסבת ירידת **הכ**' מעל כסא הכבוד **אזדעזעו** גה"ר דז"א וכלהו עלמין אזדעזעו ליפול ולהחרב דהיינו שנשמע **כלה ונחרצה**, שפירושו כליון חרוץ לבלי תקומה עוד. ולכן את מוכרחה לשוב לבחינת הכסא כנ"ל.

וז"ש, **בההיא שעתא נפקת מקמיה**: מדגיש שוב לומר **בההיא שעתא** להורות כי ענין חזרתה למקומה לבחי' כסא, באה יחד עם התשובה של הקב"ה ל**מ**', **דלא יאות לעלמא למיקם בלא מלך**, כלומר, שענין הזעזועים שנתגלו בכ' בעת ירידתה מעל כסא הכבוד, דכלהו עלמא אזדעזעו ליפול, וענין התשובה של הקב"ה אל ה**מ**' **דלא יאות לעלמא למיקם בלא מלך**, הנה ב' אלו באו בבת אחת, והבן.

פסקה לב

לב) **עאלת את י**' וכו': נכנסה אות **י**'. אמרה לפניו: רבון העולם, טוב לפניך לברוא בי את העולם, כי אני התחלת השם הקדוש, ויפה לך לברוא בי את העולם. אמר לה: די לך, שאת חקוקה בי, ואת רשומה בי, וכל חפצי בך, עלי, לא יפה לך להיות נעקרת משמי. פירוש. כיון שהי' היא אות ראשונה של שם הוי"ה, דהיינו תחילת הגילוי ובחי' עליונה של האור הזה הקדוש, לכן טענה, שיברא העולם במדתה ויהיה גמר התיקון בטוח.

וז"ש, **אמר לה, די לך דאנת חקיק בי ואנת רשים בי** וכו': כבר ידעת, שענין השאלה והתשובה של האותיות, הוא ענין השעשועים דקב"ה עם האותיות, שהשאלה היא בחי' מ"ן, והתשובה היא המ"ד של האור העליון. ועם זה תבין שהמלה **די לך** ה"ס תיקון גבול, בסוד שאמר לה **די לך** ואל תתפשטי יותר. כמ"ש לעיל בשם קדוש **שד"י**. כי אחר שהי' התחילה להתפשט באור הגדול והקדוש הזה, הפסיק אותה הקב"ה, ולא נתן לה להתפשט עד הת' אלא רק בסוד הש' (כנ"ל אות כ"ד ד"ה ולפיכך) כי אמר לה, די לך ואל תתפשטי יותר. וז"ש, **סליק, לית אנת יאות לאתעקרא מן שמי**, כי אם תתפשטי יותר לא תוכלי להיות עוד קבועה בשם הוי"ה.

וביאור הדברים, כי אמרו חז"ל לא כשאני נכתב אני נקרא, כי נכתב אני **בהוי"ה** ונקרא **באדנ"י** (פסחים נ.) פירוש, כי שם הוי"ה אין לו שינוי לעולם. בסוד הכתוב אני **הוי"ה** לא שניתי (מלאכי ג'). וכיון שבימי עולם נוהג קלקול ותיקון, הרי יש שם שינוי, לפיכך קודם גמר התיקון הוא נקרא באדני, שבשם הזה יתכן שינוי, ולא בשם הוי"ה, שבו אין שינוי ח"ו. אלא לעתיד אחר גמר התיקון, יהיה נקרא כמו שהוא נכתב, בסו"ה ושם העיר מיום הוי"ה שמה. (בסיום יחזקאל) וז"ש לה: **סליק, לית אנת יאות לאתעקרא מן שמי** כי אם יארע בך איזה קלקול, את נמצאת נעקרת משמי, כי בשמי הוי"ה אינו נוהג קלקול ותיקון כמבואר. ולפיכך אינך ראויה למברי בך עלמא.

ואמרו, **דאנת חקיק בי ואנת רשים בי וכל רעותא דילי בך**, מורה על ג' מדרגות שבי' דשם הוי"ה: חקיק בחכמה דז"א רשים בחכמה דאו"א עילאין, **וכל רעותא דילי בך**, הוא בחכמה דא"א הנק' חכמה סתימאה.

פסקה לג

לג) **עאלת את ט**' וגו': נכנסה אות **ט**'. אמרה לפניו: רבון העולם, טוב לפניך לברוא בי את העולם, כי בי אתה נקרא טוב וישר. אמר לה: לא אברא בך את העולם, כי טובך סתום בתוכך, וגנוז בתוכך. ז"ש, מה רב טובך אשר צפנת ליראך. וכיון שהטוב גנוז בתוכך הרי אין בו חלק לעולם הזה שאני רוצה לברוא, אלא בעולם הבא. ועוד, משום שטובך גנוז בתוכך, יטבעו שערי ההיכל. ז"ש טבעו בארץ שעריה. ועוד, כי הח' כנגדך, וכשתתחברנה יחד, תהיינה **ח"ט**. דהיינו חטא. וע"כ לא נרשמו אותיות אלו בשבטים הקדושים. מיד יצאה מלפניו.

ביאור הדברים, **הט**' היא יסוד דז"א מבחינת פנימיותו. כי **הצ**' היא תשיעית לבחי' אותיות הז"א, שהוא המזדווג עם הנוקבא בסוד **צדיק**. כנ"ל. אבל הט' היא תשיעית לאותיות בינה דז"א. והיא פנימיות יסוד הז"א. והוא נק' **טוב**, בסו"ה אמרו צדיק כי **טוב**. (ישעי' ג') ובהיותו בחינת נשמת היסוד, שאין בו שום אחיזה לקליפות, ע"כ טענה **הט**' שיברא בה העולם.

וז"ש, **דהא טובך סתים בגווך וצפון בגווך** וכו': ה"ס מ"ש רז"ל (חגיגה יב.) האור שברא הקב"ה ביום ראשון אדם צופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגנזו וכו' לצדיקים לעתיד לבוא, שנאמר (בראשית א') וירא אלהים את האור כי טוב, ואין טוב אלא צדיק שנאמר אמרו צדיק כי טוב. פירוש, כיון שראה הקב"ה שהרשעים יקלקלו מעשיהם ויתנו באור הזה אחיזה לקליפות, לכן גנזו בצדיק וצדק העליונים דאו"א, ומצדיק וצדק דאו"א נמשך

האור הזה בגניזו לפנימיות היסוד דז"א שהוא **הט**'. ובסוד התיקון הזה השיב לה הקב"ה לט' **דהא טובך סתים בגווך וצפון בגווך** וכו' **הואיל וגניז בגווך לית ביה חולקא לעלמא דא**, **דאנא בעי למברי, אלא בעלמא דאתי**, כלומר, כיון שאני צריך להסתיר אותך מהרשעים, ואינך ראויה אלא לצדיקים הראויים לקבל מעלמא דאתי, הרי שאין לך חלק לתקן את העולם הזה שה"ס זו"ן, משום שיש בך אחיזה לחיצונים.

וז"ש, **ותו, דעל דטובך גניז בגווך יטבעון תרעי דהיכלא**: כי מתוך שאין האור הזה מאיר רק בפנימיות היסוד בגניזו, כן לא תוכל הנוקבא לקבל מן האור הזה בשעריה רק דרך גניזו בפנימיותה, שמחמת זה נטבעים שערי הנוקבא לתוך פנימיות היסוד שלה, שעי"ז נשמרים ממגע החיצונים, ותהיה בטוחה שלא ישלטו החיצונים בשעריה, שבזמן החורבן לא שלטו האויבים בשערי ההיכל, אלא שנטבעו בארץ, כדרשת חז"ל (סוטה ט. ועי"ש ברש"י). ומתוך שאנת צריכה לשמירה כל כך, אינך ראויה למברי בך עלמא.

וז"ש, **ותו, דח' לקבלך, וכד תתחברון כחדא הא ח"ט**: כי **ח**' היא הוד, דהיינו המלכות הכלולה בז"א, וה"ס הצנור השמאלי שביסוד דז"א. כי ב' צנורות הם ביסוד דז"א, א) להולדת נשמות, והוא הימני. ב) לדחית פסולת לחיצונים, והוא השמאלי, הנק' **ח**', והענין הוא, כי הוא מבחינת הק' הנכללת ביסוד (כנ"ל אות כ"ד ד"ה השיב) שממנה יוצא הנהירו דקיק לחיצונים, שמתוך זה קונים החיצונים כח להדמות לצדם דקדושה, כקוף בפני אדם, בסוד, זה לעומת זה עשה אלהים. כי אלו ב' הצנורות קרובים זה לזה, ואין ביניהם אלא כקליפת השום ולכן יש כח לצנור השמאלי, שיתגבר על הצנור הימני, ואז נעשה **ח"ט**. וז"ס **שח"ט** בגי' **טו"ב**, דהיינו זה לעומת זה.

כי בהתגבר הימין שהוא **ט**', אז בגי' **טו"ב**, בסו"ה אמרו צדיק כי טוב. (ישעיה ג'). ואם ח"ו מתגבר הצנור השמאלי שהוא **ח**' על **הט**' אז בגי' **ח"ט**.

וזה אמרו **ותו דח' לקבלך** כלומר, כי יש כח לצנור השמאלי שהוא **ח**' להתגבר עלך ואז **וכד תתחברון כחדא הא ח"ט**, דהיינו שתוכלנה הקליפות להוציא השפע דקדושה אליהן, שמשם יש שליטה לכל החטאים, וזה אמרו **ועל דא, אתוון אלין, לא רשימין בשבטין קדישין**. כי זה הטעם שאין בשמות של השבטים האותיות, **ח**' **ט**', להורות שהם גבוהים ונפרשים מבחינת הח' הזו, שהיא שורש כח הלעומת, שז"ס, שיעקב מטתו שלימה, ולא יצאה ממנו שום פסולת לחיצונים, כמו מאברהם ויצחק, כדברי חז"ל (פסחים נו.).

פסקה לד

לד) **עאלת את ז'** וכו': נכנסה אות ז'. אמרה לו: רבון העולם, טוב לפניך לברוא בי את העולם, כי בי ישמרו בניך שבת, שכתוב זכור את יום השבת לקדשו. אמר לה: לא אברא בך את העולם, כי יש בך מלחמה, דהיינו חרב שנונה ורומח שעושים בהם מלחמה, שהם נקראים כלי **זיין**. ואת כעין **הנ'**, שלא נברא בה העולם, משום שיש בה **נפילה**, (כנ"ל אות כ"ט) מיד יצאה מלפניו.

ביאור הדברים, כי סוד הז' היא **י'** על **ו'**, שזה מורה על גדלות המוחין של הנוקבא בסו"ה, אשת חיל עטרת בעלה. (משלי י"ב), כי היא נכללת בעולם הזכר, והוא **ו'**. ואז נעשתה עטרה על ראשו, שה"ס **הי'** שעל **הו'** ובעלה מתעטר בה. וז"ס, **זכור את יום השבת לקדשו** שעי"ז שמעלים את **יום השבת**, שהוא הנוקבא, למעלה לעטרה על הז"א, שהיא נכללת אז בסוד **זכור**, נקראת הנוקבא **קודש**. וטענה הז': כיון שאור זה הוא גדול וקדוש בסוד המנוחה, ושם השבתת כל הקליפות, ע"כ אני ראויה שיברא העולם במדתי.

וז"ש, **אמר לה לא אברי** וכו': פי', כי הז' היא נצח דז"א, כי **ז' ח' ט'** הן נה"י דז"א. וכשהנוקבא נכללת בז' שהיא נצח, משגת כח לעלות עם הז"א לאו"א עילאין, ושם נעשית עטרה לראשו, ובעלה מתעטר בסוד **השבת**, כנ"ל.

אמנם כיון שכל התיקון הזה, הוא רק ע"י התכללות בזכר ועליה לאו"א, ולא במקומה עצמה למטה, במקום עמידתה תמיד עם הז"א, ע"כ אין תיקונה שלם בשתא אלפי שני, כי בימות החול כשחוזרת למקומה, נבחנת אז התכללותה בז', לבחינת כלי זיין, עד שממנה נחשבות כל המלחמות עם הס"א, בסוד ימות החול המכינים לשבת, ובסוד **מאן דנצח לקרבא יהבין ליה ברתא דמלכא**. שבימות החול צריך כל אחד ואחד לנצח בקרבא עם הס"א והחיצונים, ואז הוא זוכה **לבת מלך**, שהיא **השבת**. הרי, שאין עוד הארת השבת שבשתא אלפי שני מספקת להשבתת הקליפות בשלמות, כי ע"כ חוזרים וסובבים עליה ימות החול, עד לגמר התיקון לע"ל, שאז יהיה יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

וזה אמרו **לא אברי בך עלמא דאנת אית בך קרבא, וחרבא דשננא, ורומחא דקרבא** דהיינו כמבואר, כי עדיין אין הארתך שלמה, להיותך למטה במקומך בלתי שלמה וצריכים לזכות בך רק ע"י מלחמות עם הס"א. **וקרבא**, מורה, על מלחמות התחתונים עם הס"א. **וחרבא דשננא**, מורה, על מדת המלכות בעת התכללותה בנצח בימות החול, שאז היא חרב שנונה לעומת הקליפות הרוצות להאחז בה. **ורומחא דקרבא**, מורה, על הז"א עצמו הנק' רומח, שהוא בציורא דאות **ו'**, שהוא כעין רומח לדקור במדתו את הס"א. וזה אמרו, **כגוונא דנו"ן**, הוא כי גבורות הזכר הן מבחי' בינה שהיא **נ'**. כנ"ל.

פסקה לה

לה) **עאלת אות ו**' וכו': נכנסה אות ו'. אמרה לפניו: רבון העולם, טוב לפניך לברוא בי את העולם, שאני אות משמך הויה. אמר לה: **וא**"**ו**, את **וה**' די לכן, שאתן אותיות משמי, הויה, שאתן בסוד שמי, וחקוקות ומפותחות בשמי, לא אברא בכן את העולם.

פירוש, כי אע"פ דכבר בקשה זאת **הי**' לעיל ונדחית, אעפ"כ חשבה הו' שה**י**' נדחית מטעם קומתה הגבוהה יותר מדאי, וטענה הו' שיברא העולם במדתה, דהיינו בקומת ו"**ה** שבשם שהיא מוחין דאמא.

אמר לה: **ואו**, **אנת וה**', **די לכון דאתון אתוון דשמי** וכו': השיב להן אותה התשובה שהשיב **לי**' לעיל, ע"ש, כי הגביל גם אותה, בסוד שאמר לה **די** ואל תתפשטו רק לבחי' **הש**', כדי שלא תאחזנה בכן הקליפות וע"כ אינכן ראויות למברי בכו עלמא. כי גם אתן צריכות שמירה מהקליפות.

פסקה לו

לו) **עאלת את ד**' וכו': נכנסו אות **ד**' ואות **ג**'. אמרו אף הן כך. אמר גם להן, די לכן להיות זו עם זו, שהרי לא יחדלו אביונים מן הארץ, וצריכים לגמול עמהם חסד. **הד**' היא עניה, כי נקראת דלת מלשון **ד**לות. **הג**', גומלת לה חסד, לדלת. וע"כ אל תתפרדנה זו מזו. ודי לכן, לזון זו את זו.

ביאור הדברים, בחי' **הד**' כבר נתבארה (לעיל אות כ"ד ד"ה וזה ע"ש). ונתבאר שם שאע"פ שה**ד**' מקבלת שפע מה**ג**', והזווית שלה שעל גגה בולטת בחסדים, מ"מ יש כח לס"א להאחז בה להפרידה ולזייף בה אות **רי**"**ש**, ושוב נעשתה **ריש ומסכן**, ע"ש. וז"ש, **די לכון למהוי דא עם דא** כלומר, אתן צריכות לשמירה יתירה שתוכלנה **למהוי דא עם דא** וה**ג**' תשפיע לד', **דהא מסכנין לא יתבטלון מן עלמא** כי יש כח בלעומת להפריד ביניכן ולהשיב המלכות, הנק' עולם, לבחינת ריש ומסכנותא **וצריכין לגמול עמהון טיבו**, שאז צריכים לאתערותא דלתתא, ליתן צדקה למסכני, כדי להחזיר את הד' לקבל מן הג'. ולפיכך, **ודי לכון למיזן דא לדא**, כי די לכן, אם תוכלנה להחזיק לעצמכן בזווגא למיזן זו לזו, ולא תשלוטנה בכן הקליפות וע"כ לא אברי בכו עלמא.

פסקה לז

לז) **עאלת את ב**' וכו': נכנסה אות **ב**'. אמרה לו: רבון העולם, טוב לפניך לברוא בי את העולם, כי בי מ**בר**כים אותך למעלה ולמטה. כי ב' היא **ב**רכה. אמר לה הקב"ה: ודאי בך אברא את העולם, ואת תהי ההתחלה, לברוא בך את העולם.

פירוש. האות **ב**' ה"ס חכמה, והיינו חסד דחכמה בסוד נקודה בהיכליה, כי אור החסדים הם היכל לאור החכמה, והוא ברכה, בסו"ה והריקותי לכם ברכה וגו' (מלאכי ג'). ואור זה אינו מתמעט כלום בהיותו עובר ומשתלשל דרך המדרגות, וכמו שהוא בראש המדרגות המקבל מא"ס ב"ה, כן הוא בכל גדלו ושבחו בעולם אצילות, וכן עד סוף עשיה, ואינו מתעבה כלום מחמת כל אלו המסכים שהוא עובר דרכם. וזהו שטענה אות **ב**': **ניחא קמך**, **למברי בי עלמא**, **דבי מברכאן לך לעילא ותתא**. כלומר, כי אור הברכה שלי הוא בשוה לעילא ולתתא בלי שום הפרש, ושום מסך ועביות לא יוכל לפגום משהו בהארותי, ולכן מדתי מוכשרת לבריאת העולם, כי לא תהיה שום אחיזה בי לקליפות. כי אין הקליפות נאחזות רק במקום שיש איזה חסרון, וכיון שאין בי שום חסרון, לא תהיה בי שום אחיזה.

א"ל קב"ה: הא ודאי בך אברי עלמא, **ואת תהא שירותא למברי עלמא**: כי הסכים עמה שמדתה ראויה לבריאת העולם, וה"ס הכתוב, כי אמרתי עולם חסד יבנה (תהלים פ"ט). ומלת **יבנה** פירושו בנין והבנה, כי קבע אותה לבירור מספיק, להבדיל בין הדבקים בקדושה לבין הסרים מאחרי ה' להדבק באל אחר. בסו"ה ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות, אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די (מלאכי ג'), אבל בעוד שהם נוטים לאל אחר, הם מחוסרי ברכה, כי אל אחר אסתרס ולא עביד פירי. וזה שמסיים שם הנביא, ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עובד אלהים ללא עבדו, הרי שהעולם חסד יבנה.

וז"ש, **שירותא למברי עלמא**: שירותא פירושו, התחלה, ומורה בזה, כי לא קבע את אור הברכה לשלימות העולם, אלא להתחלה טובה ומספקת להביא את העולם לכלל השלימות. והטעם הוא כי אור זה דחסדים הוא בחינת ו"ק בחסר ראש, ועדיין אינו מספיק להולדת נשמות לפריה ורביה, כי אין הולדה לשום פרצוף מטרם שישיג ג"ר הנקראים ראש. וע"כ הוא עוד מחוסר השלמה. וענין הקביעות שקבע את ה**ב**' והברכה **למברי** בה **עלמא** היינו לבחינת **עיקר** כל פרצוף, כלומר, שזה לא יחסר משום פרצוף דקדושה, וענין ההשלמה של גה"ר הנצרך למוחין דהולדה, כבר אינו עיקר בפרצוף, אלא נבחן לבחינת תוספות בלבד. דהיינו התלוי במעשיהם הטובים של התחתונים אבל בחינת ו"ק לא תחסר לעולם.

פסקה לח

לח) **קיימא את א**' **וכו**': עמדה אות **א**' ולא נכנסה. אמר לה הקב"ה: **אלף אלף**, למה אין את נכנסת לפני כשאר כל האותיות. אמרה לפניו: רבון העולם, כי ראיתי שכל האותיות

יצאו מלפניך בלי תועלת, מה אעשה שם אני. ועוד, כי כבר נתת לאות **ב**' את המתנה הגדולה הזו, ואין ראוי למלך העליון, שיעביר את המתנה שנתן לעבדו, ולתת אותה לאחר. אמר לה הקב"ה, **אלף אלף**, אע"פ שבאות **ב**', נברא העולם, את תהי ראש לכל האותיות, אין בי יחוד אלא בך, בך יתחילו כל החשבונות, וכל מעשי בני העולם. וכל היחוד אינו אלא באות **א**'.

פירוש, כי כבר ידעת שכל אלו השאלות של האותיות, הן העלאת מ"ן של האותיות, והתשובות הן סוד ירידת המ"ד, כנ"ל. והנה השלימות הגדולה הזו שבאות **א**', לא תתכן בה אתעדל"ת אלא רק בכח אתעדל"ע לבד. כמ"ש בזוהר (ויקרא אות פ"א), על הכתוב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. דלא תוסיף קום מעצמה אלא קב"ה יוקים לה. ע"ש. ולפיכך הן בהתחלת האצילות של המוחין דג"ר, דהיינו בעודם בסוד שעשועים בהיכל או"א, שבזה עוסק הזהר בדרוש שלפנינו, והן בגמר התיקון, לא תתעורר האות **א**' בהעלאת מ"ן מתתא לעילא, כדרך יציאת המוחין דג"ר במשך שתא אלפי שני, אלא הכל יהיה בסוד אתערותא דלעילא בלבד. שז"ס **לא תוסיף קום מעצמה אלא קב"ה יוקים לה**. וזהו שאומר כאן, **קיימא אות א**' **לא עאלת אמר לה קב"ה, א**' **א**' **למה לית אנת עאלת**. מורה, כי **הא**' לא נתעוררה כלל בהעלאת מ"ן כמו שאר האותיות עד **דאמר לה קב"ה**, שז"ס, **קב"ה יוקים לה**. ע"ש היטב בהזוהר. ואמרו, **א**', **א**', פעמים, הוא להורות על ב"פ הנ"ל, הראשונה היא בעת שהיו האותיות בסוד השעשועים, והשניה רומזת על גמר התיקון, כי אז ג"כ **קב"ה מעצמו יוקים לה**.

וז"ש, **בגין דחמינא כל אתוון נפקו מן קמך בלא תועלתא**: כי הטעם שלא הרהיבה **הא**' להעלות מ"ן מעצמה, הוא, משום שראתה שכל האותיות יצאו בלי תועלת, כי נתברר שיש בכל הקומות בחינת זה לעומת זה, לפיכך חשבה שגם היא אינה טובה מהן, וגם כנגדה יש לעומת. וזהו שאמרה **מה אנא אעביד תמן** כי ראיתי שאיני טובה יותר מהן.

וז"ש, **ותו דהא יהיבתא לאת ב**' **נבזבזא רברבא דא ולא יאות למלכא עילאה לאעברא** וכו': וטעם ב' שלא הרהבתי לעלות מ"ן, הוא משום שראיתי שכבר קבעת עיקר בנין כל פרצוף במדתה של האות **ב**' בסוד הכתוב **עולם חסד יבנה**, כנ"ל, ע"כ לא היה לי ספק שיהיה עוד אפשר איזה שינוי בזה, כי אין מדרך המלך להעביר מתנה שנתן לעבד זה וליתן אותה לעבד אחר.

וז"ש, **א"ל קב"ה א**' **א**' **אע"ג דאת ב**' **בה אברי עלמא את תהא ריש לכל אתוון**: פירוש, כי הן אמת שכבר נברא העולם באות **ב**' וגם זה אמת שלא אעביר מתנתה לאחר. אמנם לא נברא במדתה אלא בחי' ו"ק בלי ראש כנ"ל, וא"כ עדיין האתוון חסרות ראש, כי לא

יכשרו לפריה ורביה זולתו, לכן **את תהא** משמשת להמשכת **הראש לכל אתוון**, דהיינו בחינת המוחין דג"ר, שהם המוחין דפב"פ והולדה.

וז"ש, **לית בי יחודא אלא בך, בך ישרון כל חושבנין וכל עובדי דעלמא**: כלומר, כי אין היחוד שלי מתגלה בעולם אלא במדתך, ועוד נוסף, כי כל ענין שכר, עונש, ותשובה, שעליהם יתגלה גמר התיקון, לא יהיו אלא **בך**, כי בחינת **הב'** קבעתי רק לעיקר הפרצוף, שלא יהיה תלוי כלום במעשה התחתונים, ואפילו אם יריעו מעשיהם לא יגיע מזה שום שינוי באלו המוחין כנ"ל, אמנם המוחין שבך תלויים לגמרי במעשה התחתונים, אם יריעו מעשיהם יסתלקו המוחין דג"ר שבך, ואם יחזרו בתשובה, ימשיכו שוב המוחין דג"ר.

וזה אמרו **בך ישרון כל חושבנין וכל עובדי דעלמא**. חושבנין, מורה אם יקלקלו מעשיהם, בסוד הכתוב אשר עשה אלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים, (קהלת ז'). כי אז יסתלקו המוחין דג"ר. **ועובדי דעלמא**, מורה, על העלאת מ"ן ע"י מעשים טובים, כי אז יחזרו וימשיכו המוחין דג"ר. **וכל יחודא לא הוי אלא באת א'**, זה רומז על היחוד הגדול של גמר התיקון, יהיה ג"כ **באת א'**.

פסקה לט

לט) **ועבד קב"ה אתוון** וכו': ועשה הקב"ה אותיות עליונות גדולות, הרומזות על ספירות הבינה, ואותיות תחתונות קטנות, הרומזות על ספירות המלכות, ומשום זה כתוב **ב'**, דהיינו **בראשית ברא**, וכן **אלף אלף**, דהיינו **אלקים את שהא'** וה**ב'** הראשונות הן אותיות מלמעלה, מבינה. וה**א'** וה**ב'** השניות הן אותיות מלמטה, ממלכות. וכולן הן ביחד, מעולם העליון, שהוא בינה, ומעולם התחתון, שהוא מלכות. כדי שישפיעו זו בזו. ביאור הדברים, **אתוון רברבן** הן מבחינת הבינה, **ואתוון תתאין זעירין** הן בזו"ן. והנה כשהעליון רוצה להשפיע בתחתון הוא צריך להתלבש בתחתון וז"ס שתי הביתי"ן **דבראשית ברא**, ושני האלפי"ן **דאלקים את**: כי **ב'** הראשונה היא של העליון, שהיא בינה, וה**ב'** השניה היא של התחתון ז"א אשר ה**ב'** הראשונה התלבשה בו. וכן ה**א'** הראשונה היא דבינה, שהיא התלבשה ב**א'** השניה של ז"א, כדי להשפיע אליו. וזה אמרו **וכלהו כחדא הוו, מעלמא עלאה ומעלמא תתאה** כלומר, ששני הביתי"ן הן ענין אחד, וכן שני האלפי"ן הן ענין אחד, אלא הראשונות הן מעלמא עלאה והשניות הן מעלמא תתאה, והן אחת, כי מתלבשות זו בזו, כדרך העליון הרוצה להשפיע בתחתון, וה**ב'** **דעלמא עלאה** התלבשת ב**ב'** **דעלמא תתאה**, וכן ה**א'** **דעלמא עלאה** התלבשה ב**א'** **דעלמא תתאה**.

פסקה מ

מ) **בראשית**, **רבי יודאי** וכו': בראשית, ר' יודאי אמר, מהו בראשית. היינו בחכמה. וזו היא חכמה, שהעולם שה"ס ז"א, עומד עליה, להכנס תוך סודות הסתומים העליונים. דהיינו באורות הבינה. וכאן נחקקו ששה קצוות הגדולים העליונים, שהם ו"ק דבינה, שמהם יוצא הכל, ומהם נעשו ששה מקורים ונחלים, שהם ו"ק דז"א, להביאם תוך הים הגדול, שהוא מלכות. והיינו **ברא שית**, הרמוז באותיות בראשית, כי ששת הקצוות נבראו מכאן. מי ברא אותם. היינו אותו שלא נזכר, אותו הסתום שאינו ידוע, שהוא א"א. ביאור הדברים, יש ב' חכמות בעולם האצילות: א) היא חכמה קדומה, שהיא חכמה דא"א הנק' חכמה סתימאה. ב) היא החכמה דל"ב נתיבות, שהיא הבינה העולה לראש דא"א ונעשית שמה חכמה כדי להשפיע אל הז"א. וזה אמרו **מאי בראשית**, **בחכמה**. כי ראשית, הוא שם החכמה, אבל לא החכמה הקדומה דא"א, אלא **דא חכמה דעלמא קיימא עלה** היינו החכמה דל"ב נתיבות, דעלמא שהוא זו"ן **קיימא עלה**, שמקבל ממנה ומתקיים בה, משא"כ החכמה דא"א עצמו, אין ז"א יכול לקבל ממנה כלום, ולא נברא העולם על ידה. וע"כ **בראשית ברא**, הכוונה היא על החכמה דל"ב נתיבות, שהיא בינה החוזרת להיות חכמה ע"י עליתה לראש א"א.

וז"ש, **לעאלא גו רזין סתימין עלאין**: כי בעת שהזו"ן, הנק' עולם, מקבלים מן החכמה דל"ב נתיבות, הם עולים לאו"א עלאין, ואו"א נק' רזין סתימין עלאין. וז"ש, **דא חכמה דעלמא קיימא עלה לאעלא גו רזין סתימין עלאין**. **קיימא** פירושו, השגת מוחין, ואומר, **דא חכמה**, היא החכמה, **דעלמא** זו"ן **קיימא עלה**, שע"י המוחין שמקבל ממנה, זו"ן מתקיימין, ועולים ע"י ל**רזין סתימין עלאין** שהם או"א ומלבישים אותם, דהיינו שהם נעשים כמוהם. כי תחתון העולה לעליון נעשה כמוהו.

וז"ש, **והכא אנליפו שית סיטרין רברבין עי**' וכו' **והיינו בר"א שי"ת**: כי **בראשית** נוטריקון **בר"א שי"ת**, **ושית סיטרין** פירושו, ו' קצוות. ואמר, שבחכמה זו נחקקו ששה קצוות **רברבין עלאין**, שהכל נאצלים ויוצאים מהם. בסו"ה כולם בחכמה עשית. (תהלים ק"ד) כי **חכמה** זו, פירושה, בינה שיצאה מראש דא"א, בסוד אבא הוציא אמא לחוץ אודות הבנים, ואבא עצמו אתתקן כעין דכר ונוקבא, שפירושו, שחכמה דא"א, וכן אבא דאצילות, נתקנו בעצמם כעין דו"נ, ע"י המלכות שעלתה להם במקום בינה, ונמצא שהבינה עצמה יצאה מבחינת ראש דא"א ומאבא, ונעשתה לבחינת גוף דא"א חסר ראש, כי בעמדה בגוף דא"א אינה יכולה לקבל מבחינת ג"ר דא"א, ונעשתה לבחינת ו' קצוות חסרת ג"ר. (עי' לעיל במראות הסולם אות ב' ד"ה ונודע) הרי שהבינה נחקקה ונעשתה

שית סטרין בלי ראש. וזה אמרו **והכא אגליפו שית סטרין רברבין עלאין דמנהון נפיק כלא** כי בחכמה דל"ב נתיבות שהיא בינה, נחקקו בה ו"ק בחסר ג"ר מפאת יציאתה מראש דא"א. ואח"כ ע"י מ"ן מתחתונים, חוזרת לראש דא"א ומקבלת ג"ר דחכמה מא"א, והיא משפעת לזו"ן, שהם משפיעים השפע לכל העולמות. הרי, שמאלו **שית סטרין** שנחקקו בבינה יוצאים כל העולמות. ומה שקורא אותם ו"ק **רברבין עלאין**, הוא משום שהם מבינה, ע"ד האותיות דבינה, הנק' **אתוון רברבין**.

וז"ש, **דמנהון אתעבידו שית מקורין ונחלין לעאלא גו ימא רבא**: כי החקיקה **דשית סטרין** בעת היות הבינה לבר מראש דא"א, נקראות **שית מקורין**, להיותן רק מקורין אל המוחין דז"א. ואח"כ בעת חזרתה לראש דא"א, הן נעשות למוחין דג"ר הנק' **נחלין** אל הז"א, ואז הם נעשים **לשית נחלין**. בס"ה מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש. (תהלים ק"י) ואז הז"א משפיע אותם **לימא רבא**, דהיינו אל הנוקבא שלו. וז"ש **דמנהון** מו"ק **רברבין עלאין** דבינה **אתעבידו שית מקורין**, הם ו"ק דז"א דקטנות. **ונחלין** הם המוחין דז"א. **לעאלא** היינו להשפיע, גו **ימא רבא** היינו לנוקבא. ומה שו"ק דקטנות דבינה נק' מקורין למוחין, הוא משום שלא יצאה הבינה לחוץ לבחי' ו"ק דקטנות, אלא כדי להעשות למקור להשפיע מוחין לזו"ן. ולולא יצאה הבינה לחוץ לא היו ראויים לשום מוחין כנ"ל.

וז"ש, **והיינו ברא שית מהכא אתברהאו**: **ברא**, מורה על ו"ק סטרין בלי ראש, כי מלת **ברא** פירושו, סיתום, כמ"ש להלן. ולפיכך ב' ענינים מרומזים כאן במלת **בראשית**: א) על חכמה, כי **ראשית**, מורה חכמה. ב) **ברא שית**, להורות כי מחכמה נבראו ונחקקו **שית סטרין** בלי ראש, שהם המקורין למוחין לזו"ן שהם נק' עולם, והם ז' ימי בראשית. וז"ש, **מאן ברא לון**, **ההוא דלא אדכר**, **ההוא סתים דלא ידיע**: כיון דמלת **ברא** היא **בבר**אשית עצמו, א"כ מי הוא ש**ברא** זה, ע"ז אומר שהוא **ההוא סתים דלא ידיע**, דהיינו חכמה סתימאה דא"א. כי הוא הוציא הבינה מהראש שלו ועשה אותה לבחינת ו"ק, שהוא **ברא שית סטרין רברבין** אלו הנרמזים בבראשית.

פסקה מא

מא) **רבי חייא ורבי** וכו': ר"ח ור' יוסי היו הולכים בדרך. כשהגיעו לשדה אחד, אמר לו ר' חייא לר' יוסי: מה שאתם אמרים **ברא שית**, שמרומז בבראשית, ודאי כך הוא, משום ששת ימים עליונים, דהיינו רק הו"ק דבינה, הם משפיעים אל התורה, שהיא ז"א, ולא יותר. האחרים, דהיינו הג"ר דבינה, הם סתומים.

ביאור הדברים, אורייתא היינו ז"א המכונה בשם אורייתא. שית יומין עלאין, הם ו"ק של הבינה, שהם לעילא מן הז"א. ואומר, שע"כ נרמז במלת בראשית **בר"א שי"ת**, כי בראשית מורה על הבינה שחזרה להיות חכמה, כדי להשפיע אל הז"א. ומתוך שהז"א אינו מקבל ממנה ג"ר דחכמה, אלא ו"ק דחכמה בלבד, ע"כ מרומזות בחכמה זו שבבראשית האותיות **בר"א שי"ת**, להורות שאין לו לז"א ממנה אלא ו"ק דחכמה בלבד. וזה אמרו **אבל אחרנין סתימין אינון**, כי ג"ר של החכמה נשארות סתומות לז"א ואינו משיג אותן.

וטעם הדבר הוא, כי נודע שעתיק אתתקן בצמצום ב', דהיינו שהעלה ה' תתאה לנקבי העינים שלו, כדי להאציל לפרצוף א"א (כנ"ל אות י"ג ד"ה וזהו). ולכן נחלק הכתר לשני חצאין, שגולגלתא עינים ונקבי עינים נשארו בנוקבא דעתיק. ומחצית הכתר התחתון, שהוא אזן, חוטם פה, נתקן לפרצוף א"א. ונבחן שה"ת משמשת בנקבי עינים בעתיק, ויה"ו באח"פ שהן א"א, כי ה"ת דהוי"ה חסרה בא"א, וע"כ אין בא"א אלא ט"ס ראשונות בחוסר מלכות. ורק עטרת יסוד דא"א משלימתו לע"ס, כנודע. והמלכות נגנזה בנקבי עינים דעתיק. ומהם נחתמו כל פרצופי האצילות, וכל הפרצופין נחלקו בעצמם לב' חצאים: גו"ע ונקבי עינים לחוד, ואח"פ לחוד. כי הבינה נחלקה לב' פרצופין, שגו"ע ונקבי עינים שבה, נתקנו לאו"א עלאין, ואח"פ שבה לישסו"ת.

ונמצאת ה"ת בנקבי עינים דאו"א, ויה"ו בחוסר ה"ת בישסו"ת, והם חסרים מלכות, כי המלכות שלהם נשארה בנקבי עינים דאו"א עלאין, ע"ד הנ"ל בעתיק וא"א. וכן בזו"ן נתתקנו גו"ע לבחינת זו"ן הגדולים, ואח"פ בזו"ן הקטנים. והמלכות נשארה בנקבי עינים דזו"ן הגדולים, וזו"ן הקטנים אין להם אלא ט"ס ראשונות בחוסר מלכות, ורק עטרת יסוד משלימה למלכות שלהם, ע"ד הנ"ל בעתיק וא"א. הרי, כמו שנחלק הכתר לב' חצאים ג"ר וז"ת, כן נחלקה גם הבינה וגם הזו"ן, שה"ת נשארה בג"ר של כל אחד, ובז"ת אין שם רק **יה"ו** בחוסר ה"ת, רק עטרת יסוד דמלכות משלימתם במקום מלכות.

ולפיכך, נשארה מחציתה העליונה של כל מדרגה, בבחינת לא אתידע. כמו פרצוף עתיק, שפירושו, שה"ת אינה חוזרת ויורדת מנקבי העינים שלהם גם בעת הגדלות, כי הגם שבעת הגדלות הם מחזירים אליהם, האח"פ דכלים החסרים להם, אמנם אינם ממשיכים ג"ר דאורות, שהוא מטעם ה"ת הגנוזה בהם, שעליה היה צמצום א' שלא לקבל חכמה, ולכן נשארים תמיד באור חסדים, בסוד אוירא דכיא. אלא רק מחציתה התחתונה של כל מדרגה ממשכת לעת גדלות את ג"ר דאורות, בסוד הי' דנפיק מאויר שלהם וחזרו להיות אור חכמה, וג"ר.

ומכח זה נבחן שכל פרצופי ג"ר הנמשכים בה"פ אצילות הם רק בחי' ו"ק דחכמה ונשארים חסרים ג"ר דחכמה. והוא משום שג"ר דכל פרצוף אינן מקבלות חכמה אלא ו"ק דכל פרצוף, ולכן אין באלו המוחין אלא ו"ק דחכמה.

וזה אמרו **דשית יומין עלאין גבי אורייתא ולא יתיר** דהיינו כמבואר, שאין אל הז"א ממוחין עלאין אלא שית יומין, שהם ו"ק של המוחין, אבל **אחרנין סתימין אינון** אבל ג"ר של המוחין הן נעלמות, שהרי אפילו בפרצופין העליונים ממנו הן נעלמות, כי אין מוחין אלא לבחינת ו"ק של הפרצופין העלאין.

פסקה מב

מב) **אבל חמינן גו** וכו', אבל ראינו בסתרי בראשית, שאומר כך אותו הסתום הקדוש, חקק חקיקה תוך מעיו, שה"ס בינה, של נסתר אחד, שה"ס נוקבא דעתיק, הנקוד בנקודה הנעוצה. שה"ס נקודת המלכות דצמצום א', שעלתה לבינה, והוציאה אח"פ דא"א לחוץ מראש שלו. אותה החקיקה, שנחקקה בבינה, נחקקה ונסתרה בה, כמי שגונז הכל תחת מפתח אחד, ואותו המפתח כולו גנוז בהיכל אחד. ואע"פ שהכל גנוז באותו ההיכל, עיקר הכל, באותו המפתח הוא, כי אותו המפתח הוא סוגר ופותח.

ביאור הדברים, **גליפי** היינו החקיקה דחסרון אח"פ דכלים, **סתימאה קדישא** היינו א"א הנק' חכמה סתימאה קדישא, **דחד טמירו** היינו נוקבא דעתיק, **גו מעוי דחד טמירו**, פירושו, בפנימיות הנוקבא דעתיק, **נקיד** פירושו תיקון המסך לסוד הזווג. **בנקודה דנעץ**, פירושו, בנקודה דנעיץ בעזקא, שהיא המלכות דצמצום א' הנקראת נקודה אמצעית, שעליה היה הצמצום הא', וזהו לאפוקי מהמסך המתוקן עם עטרת יסוד, כנהוג בו"ק דכלהו פרצופין, כנ"ל בדיבור הסמוך. כי מסך זה דעטרת יסוד, נק' בשם נקודה דישובא, ולא בשם נקודה אמצעית.

ושיעור הדברים, הוא כי א"א נחקק ונחסר מג"ר שלו ע"י פנימיות העליון שלו שהוא נוקבא דעתיק, שהיא מתוקנת בה"ת בנקבי עינים שלה כנ"ל.

וז"ש, **ההוא גליפי אגליף וטמיר ביה**, **כמאן דגניז כלא תחות מפתחא חדא**: **מפתחא**, פירושו בחינת המלכות דעטרת יסוד, המתוקנת בכלהו ו"ק דפרצופי אצילות, כנ"ל בדיבור הסמוך. כי נתבאר שם שבפרצופי ו"ק נפיק **י'** מאויר שלהם ונעשים אור. שפירושו שהמסך יורד מנקבי עינים שלהם אל הפה, ומחזירים אח"פ למדרגה, ואז אחר שיש להם אח"פ דכלים קונים גם ג"ר דאורות. וע"כ נבחן המסך שבנקבי עינים בשם **מפתחא**, כי הוא סוגר את הפרצוף מהארת ג"ר בעת שהוא בנקבי עינים, והוא פותח

אותו בחזרה עם אורות דג"ר בעת ירידתו בחזרה למקומו לפה. ומטעם זה הוא מכונה ג"כ **פתח עינים**. (כנ"ל אות ז' ובהסולם ד"ה ותמן).

וזה אמרו **וטמיר ביה כמאן דגניז כלא תחות מפתחא חדא** כלומר, כי אע"פ שעתיק עצמו נחקק בה"ת כנ"ל, מ"מ האי גליפי וחקיקה שנעשה בא"א מכח עתיק, אינו, דומה לחקיקה דעתיק עצמו, כי א"א נחקק ע"י **מפתחא**, שהוא עטרת יסוד, כי הוא חסר מלכות, כנ"ל. ונמצא שבנקבי עינים דא"א שולטת רק עטרת יסוד ולא ה"ת. ולפיכך אוירא דא"א אתיידע, להיותו מתוקן במפתחא דא, משא"כ אוירא דעתיק לא אתיידע, כי המלכות דנקודה אמצעית בו, שאינה ממשכת בו ג"ר כנ"ל. ולא יקשה לך מה שאנו אומרים כאן שיש בא"א גו"ע, ולעיל אמרנו שאין בו אלא אח"פ, שהם מחצית הכתר התחתון. כי כלפי עתיק אין לו אלא אח"פ, אמנם כלפי עצמו הוא גו"ע וחסר אח"פ. כמבואר, (בספרי פתיחה לחכמת הקבלה דף כ"ה ד"ה וע"ז).

וז"ש, **וההוא מפתחא גניז כלא בהיכלא חדא**: כי א"א האציל לאו"א עילאין וחקק גם לאו"א בחסרון ג"ר דאורות ואח"פ דכלים, והם **ההיכל**, שבו נגנזו כל האורות דג"ר, הן ג"ר דנשמה, והן ג"ר דחיה והן ג"ר דיחידה. ואמרו **דגניז כלא**. הכוונה הוא, שא"א המשיך גם בחי' ה"ת דעתיק להיכלא דא, וגם בחינת עצמו, שהוא **המפתחא**.

וז"ש, **ואע"ג דכלא גניז בההוא היכלא עקרא דכלא בההוא מפתחא הוי**: היכלא הוא הבינה שהיא היכל לחכמה, שבה ג"ר וו"ק, שבג"ר שלה שולטת ה"ת, ובו"ק שלה שולט **המפתחא**, שהוא עטרת היסוד, וז"ש **ואע"ג דכלא גניז בההוא היכלא**, דהיינו גם בחי' ה"ת מעתיק, מ"מ **עקרא דכלא בההוא מפתחא הוי** היינו רק בעטרת יסוד, כי ו"ק דבינה הנק' ישסו"ת, רק בהם נבחן הגניזו שפירושו ו"ק מחוסרי ראש דג"ר, משא"כ בג"ר דבינה שהם או"א, ששם ה"ת בנקבי עינים, שם אינו חסר כלל ג"ר, כי החסדים של או"א עלאין חשובים כמו חכמה וג"ר. (כנ"ל במראות הסולם אות ב' ד"ה והוא).

וז"ש, **ההוא מפתחא סגיר ופתח**: ואף ע"פ שהסגירו ופתיחו נעשים ע"י ה"ת שבנקבי העינים: שבהיותה עולה לנקבי עינים היא סוגרת המוחין דג"ר, כי אז נשאר הפרצוף בחסרון אח"פ דכלים ובחוסר ג"ר דאורות. ובהיותה יורדת מנקבי עינים בחזרה לפה, היא פותחת המוחין דג"ר שיאירו בפרצוף. כי אז מחזרת האח"פ דכלים וג"ר דאורות לפרצוף. הרי שרק ה"ת עצמה היא הפותחת והסוגרת. עכ"ז כיון שפתיחת מוחין אינם בג"ר אלא רק בז"ת, שבהן אינה שולטת ה"ת אלא עטרת היסוד הנק' **מפתחא**, וג"ר דכל מדרגה שבהן שולטת ה"ת נשארות תמיד בבחינת אוירא דלא אתיידע, כנ"ל. לפיכך מיוחסות הסגירה והפתיחה על המפתחא, ולא על ה"ת.

פסקה מג

מג) **בההוא היכלא איתי** וכו': באותו היכל יש אוצרות סתומים ומרובים, אלו על אלו. באותו ההיכל יש שערים עשוים לסתימה, כלומר שנעשו כדי לסתום את האורות, והם חמשים. נחקקו לד' רוחות, והיו למ"ט שערים, כי שער אחד אין לו צד, ואינו ידוע אם הוא למעלה או הוא למטה. ומשום זה נשאר השער ההוא סתום.

פירוש, כי יש הרבה מיני ג"ר, שיש ג"ר דנשמה, ג"ר דחיה, וג"ר דיחידה, ובכל אחת מאלו ג' מיני ג"ר יש הרבה פרטים לאין קץ. וז"ש, **גניזין סתימין סגיאין אלין על אלין**. ובעת שה"ת שוכנת בנקבי עינים, נמצאות כל אלו המדרגות בגניזו ובלתי נודעות.

וז"ש, **תרעין עובד סתימו ואינון חמשין**: תרעין פירושו שערים, דהיינו בית קבול לאורות. ויש בהם, ב' בחינות א) כשהם עוד **בסתימו**, שהשערים סגורים וסתומים ואינם מקבלים כלום. ב) בעת שהשערים פתוחים ומקבלים האורות מהעליון. וז"ש **תרעין עובד סתימו ואינון חמשין** שבעת ששערי ההיכל הם בסתימו הם במספר חמשים. אבל מבחינת פתיחת השערים אינם אלא ארבעים ותשע, כמ"ש להלן. וענין המספר חמשים, הוא, כי ע"ס הן בעיקר רק ה' ספירות, שהן כח"ב תו"מ, אלא הת"ת כוללת ו"ק והן עשר. ולפיכך כשכל אחת בה' ספירות כוללת עשר, הן חמשים.

אגליפו לארבע סטרין והוו ארבעין ותשע: כי מביא לעיל שהסגירו ופתיחו אינו נעשה בה"ת רק **בהאי מפתחא**, שהוא עטרת. ונמצא שבחינת הגליפו דהיינו החקיקות הראויות לקבלה לא נעשו בכל ה' הספירות כח"ב תו"מ, רק בד"ס לבד שהן כח"ב ת"ת, ולא במלכות. וד"פ עשר הם ארבעים. אמנם גם המלכות כוללת עשר ספירות שהן כח"ב תו"מ, ונמצאת שגם היא יכולה לקבל מהמפתחא אל ט"ס הראשונות שלה, דהיינו עד עטרת יסוד שלה, לכן יש כאן חקיקה ל**ארבעין ותשע** ספירות: **ארבעים** מד' הספירות כח"ב ת"ת, שכל אחת מהן כלולה מעשר. ותשע הספירות הראשונות מהמלכות שכוללת עשר. ונמצא שאינו חסר אלא המלכות דמלכות.

חד תרעא לית ליה סטרא, לא ידיע אי הוא לעילא אי הוא לתתא ובגין כך ההוא תרעא סתים: היינו המלכות דמלכות, שהיא השער הנו"ן, שהוא עצם ה"ת היורדת מעינים לפה בעת גדלות כנ"ל. ונתבאר לעיל, שאע"פ שה"ת יורדת מנקבי עינים דאו"א עלאין אל הפה, ואח"פ שלהם עם ישסו"ת המלבישים עליהם מתחברים למדרגת או"א לפרצוף אחד, שאז נמשכין בהם ג"ר דאורות, עכ"ז אין או"א מקבלים כלום מהאורות דג"ר, ונשארים בבחי' אוירא דכיא בלבד, ודומים כמו שה"ת עוד לא ירדה כלל מנקבי העינים שלהם. והנה לפי"ז נמצא, כי ביחס ג"ר דבינה שהן או"א עלאין, לא נודע אם ה"ת עוד

עומדת בנקבי העינים שלהם לעילא, שהרי עדיין נמצאים באור חסדים לבד כמקודם לכן. או שהיא ירדה מנקבי עינים לתתא אל מקום הפה, שהרי העלו לכלים דאח"פ שלהם עם ישסו"ת ומשפיעים המוחין דג"ר דאורות אל ישסו"ת, נמצא בהכרח שה"ת ירדה לתתא לפה. באופן שאם אנו מסתכלים ביחס או"א עי' נדמה לנו שה"ת היא לעילא בנקבי עינים. ואם אנו מסתכלים ביחס ישסו"ת רואים אנו אותה לתתא בפה.

וז"ש **חד תרעא לית ליה סטרא** היינו המלכות דמלכות שהיא עצם ה"ת. **לא ידיע אי הוא לעילא אי הוא לתתא** כי ביחס או"א היא לעילא, וביחס ישסו"ת היא לתתא **ובגין כך ההוא תרעא סתים** ונמצא משום זה, שהאי מלכות דמלכות לא נפתחה כלל, והיא סתומה כמזמן הקטנות, דהיינו כמטרם ירידתה לפה, כי פתיחת השערים נעשתה רק בישסו"ת שבהם חסרה ה"ת, ועטרת היסוד משמשת בהם במקומה, אבל באו"א עלאין שבהם משמשת ה"ת, הם נשארו סתימין מג"ר כמקודם לכן.

וז"ש, **בגין כך ההוא תרעא סתים**. ותשכיל אמנם, כי אע"פ ששער הנו"ן הוא המלכות דמלכות, כנ"ל, הנה זהו רק ביחס לכלים, אמנם ביחס לאורות הוא נבחן לג"ר של המוחין, שהרי מחמתה נשארו או"א עי' באור חסדים בלי ג"ר וכן כל העליונים (כנ"ל בד"ה וטעם הדבר באות מ"א). הרי שסתימת השער הנון גורמת חסרון ג"ר דמוחין מכלהו מדרגות ואין בהן רק ו"ק דמוחין. ובזה תבין מה שאמרו חז"ל (נדרים ל"ח ע"א) שחמשים שערי בינה כולן ניתנו למשה חסר אחד, והוא סוד חסרון ג"ר דמוחין, כנ"ל, כי ג"ר אלו דמוחין לא יאירו בעולמות רק בגמר התיקון.

פסקה מד

מד) **גו אינון תרעין** וכו': בתוך אותם השערים, יש מנעול אחד, ומקום צר אחד להכניס בו אותו המפתח, ואינו נרשם וניכר רק לפי הרשימה של המפתח, שאינם יודעים בו, במקום הצר, אלא במפתח ההוא בלבד. ועל סוד זה כתוב, **בראשית ברא אלקים**. בראשית, זהו המפתח שהכל סתום בו, והוא הסוגר והפותח. וששה שערים כלולים בו במפתח ההוא הסוגר והפותח. כשסוגר אותם השערים, וכולל אותם בתוכו, אז ודאי כתוב **בראשית**, מלה גלויה בכלל מלה סתומה. **ברא**, בכל מקום שהוא, היא מלה סתומה, שמורה, שהמפתח סוגר ואינו פותח.

ביאור הדברים, הה"ת שבנקבי עינים נק' **מנעולא** בהיותה נועלת את האורות דג"ר שאינם יכולים להאיר בפרצוף כל עוד שהיא עומדת לעילא בנקבי עינים. וז"ש **גו אינון תרעין אית מנעולא חדא**, **ובהאי מנעולא יש חד אתר דקיק** היינו היסוד שבה' תתאה שהיא השער המ"ט דכלים, כי עצם ה' תתאה היא מלכות דמלכות שער הנון, ויסוד דמלכות

הוא שער מ"ט, **לעאלא ההוא מפתחא** כי ביסוד של ה"ת נכנס **המפתחא**, שהוא בחינת עטרת יסוד של המוחין המוריד את ה"ת מנקבי העינים לפה ונפתח הפרצוף באורות דג"ר. וע"כ נק' עטרת היסוד בשם **מפתחא**.

וז"ש, **ולא אתרשים אלא ברשימו דמפתחא, לא ידעין ביה אלא ההוא מפתחא בלחודוי**: המפתחא הוא עטרת היסוד של המוחין, והוא נכנס בבחינה שכנגדו שבה"ת, שהיא יסוד דמלכות כנ"ל, המנעולא שהיא ה"ת לא אתרשים לגנוז ולנעול את ג"ר **אלא ברשימו דמפתחא** השולט בז"ת דבינה שהן ישסו"ת. אבל לא בבחינת עצמו, שהוא ה"ת השולטת בג"ר דבינה, שהן או"א עילאין הנחשבים תמיד לג"ר גמורות. וכמו כן המנעולא לא אתרשים להפתח אלא ביסוד דמוחין.

ובזה נמצא **לא ידעין ביה אלא ההוא מפתחא בלחודוי** ידיעה, פירושו המשכת מוחין ואומר כי לא נמשכו המוחין אלא בבחינת המפתחא בלבד, דהיינו בז"ת של הבינה. ששם משמשת המפתחא, עטרת יסוד, אבל במקום או"א עלאין שהם ג"ר דבינה ששם אינה משמשת המפתחא אלא ה"ת עצמה, שם נשארו בבחינת לא אתיידע. ובזה נתבאר היטב, שאע"פ שבבחינת עצם ה"ת **לא ידיע אי הוא לעילא, אי הוא לתתא**, כנ"ל, עכ"ז מספיק להיות ידיע בשביל ישסו"ת כי נפתח על ידה במוחין דג"ר. והוא כי אין בישסו"ת רק **יה"ו** בחוסר מלכות, ועטרת יסוד משמשת בו למסך במקום המלכות. וגם המוחין המורידים את ה"ת מנקבי העינים לפה, משמשים ג"כ רק בבחינת מסך דעטרת יסוד, כי בה"ת לא היתה כלל סגירה וחסרון ג"ר שתהיה צריכה להפתח. שהרי היא משמשת באו"א שהם תמיד בבחי' ג"ר כנ"ל.

ולפי שכל הגניזו והסגירה לא היו אלא בבחינת עטרת יסוד המשמשת בישסו"ת, נמצא משום זה, שעטרת היסוד דמוחין היא לבדה המפתחא להוריד ה"ת מהעינים לפה, דהיינו רק בכלים הדקים הנעשים בכח המסך דעטרת יסוד כמוהם. וזה שמסיק **לא ידעין ביה אלא ההוא מפתחא בלחודוי** כלומר, שאין המוחין מגיעים אלא לכלים דישסו"ת היוצאים מבחי' המפתחא, שהוא עטרת יסוד. ולא לאו"א שהם בחי' ה"ת שהיא המלכות דמלכות, ועצם המנעולא.

וז"ש, **בראשית דא מפתחא** וכו': כלומר, כי המלה בראשית שהיא החכמה, כוללת בתוכה רק בחינת המפתחא הנ"ל, שהיא רק עטרת יסוד, שער מ"ט דכלים, ואינה כוללת את שער הנון דכלים שהוא מלכות דמלכות, וז"ש **בראשית דא מפתחא, דכלא סתים ביה** כלומר שעמו נעשה הסתימו דכלא בעת הקטנות **והוא סגיר ופתח**, כי הוא סוגר כל המוחין בעת הקטנות בעוד הה"ת בעינים, ופותח אותם בעת הגדלות להוריד הה"ת

מנקבי עינים לפה. והנפקא מינה בזה הוא, כי ע"כ אין פתיחת החכמה הרמוזה במלה בראשית, אלא להו"ק של המדרגות, שהן מבחינת הכלים **דההוא מפתחא** (כמ"ש לעיל אות מ"א ד"ה וטעם הדבר ע"ש), אבל לג"ר של הפרצופין, אין המוחין דבראשית מאירים להן. כי הכלים שלהן אינם מבחינת **המפתחא** אלא מבחי' **ה"ת** כנ"ל.

וזה אמרו **ושית תרעין כלילן ביה בההוא מפתחא דסגיר ופתח**, כי ג"ר של המוחין חסרות בו, ואינו פותח אלא ז"ת של המוחין, שכל אחת מז"ת אין בה אלא ו"ק, והן ז"פ ו"ק, ונמצא **המפתחא** שהוא הספירה הז', דהיינו עטרת יסוד, שהוא כולל בתוכו רק שית תרעין. וז"ש **ושית תרעין כלילן ביה בההוא מפתחא דסגיר ופתח** ומורה בזה, שאינו ממשיך אלא ו"ק דמוחין.

וז"ש, **בראשית, מלה גליא בכלל מלה סתימאה, ובכל אתר, בר"א מלה סתימאה איהו**: כלומר, **בראשית** מורה על חכמה, שהיא **מלה גליא**, אבל אומרו בראשית ברא, המשמעות היא שהחכמה נעלמה ונסתמה. וז"ש **בראשית מלה גליא בכלל מלה סתימאה** שהוא משום שכתובה אחריה המלה **ברא**, **ובכל אתר בר"א, מלה סתימאה איהו** הרי שבראשית ברא פירושו שהחכמה נסתמה. ונמצא כי המשמעות היא **סגיר ולא פתח** שהחכמה נסגרה, ועוד לא נפתחה.

פסקה מה

מה) **אמר ר' יוסי** וכו': אר"י, ודאי כך הוא. ושמעתי ממאור הקדוש שהוא רבי שמעון, שאמר כך, אשר **ברא** היא מלה סתומה שמורה, שהמפתח סוגר ואינו פותח. ובעוד שהמפתח סוגר במלה **ברא**, לא היה העולם, ולא נתקיים, ותהו היה מחפה על הכל. וכשתהו זה שלט, לא היה העולם, ולא נתקיים.

פסקה מו

מו) **אימתי ההוא מפתחא** וכו': ומתי פתח מפתח ההוא את השערים, והוכן לשמוש ולעשות תולדות. הוא כשבא אברהם, שה"ס חסד, שכתוב, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ולמדנו, אל תקרא בהבראם, אלא באברהם. ואז, מה שהיה סתום הכל במלת **ברא**, כנ"ל, חזרו האותיות, שהם הכלים, ונפתחו לשמוע, ויצא העמוד העושה תולדות, אבר יסוד קדוש, שהעולם עומד עליו. כי ברא הוא אותיות אבר.

ביאור הדברים, ששואל, **אימתי ההוא מפתחא פתח תרעין, ואזדמן לשמושא, ולמעבד תולדין** ויש בשאלה הזו ג' דברים: א) **פתח תרעין**, והוא ענין ירידת ה"ת מנקבי עינים לפה, שאז נפתחו מ"ט שערים במוחין דחכמה כנ"ל. ב) **ואזדמן לשמושא**, והוא ענין התלבשות החכמה באור חסדים שמטרם התלבשות אור החכמה באור דחסדים, לא

יוכלו האח"פ לקבל המוחין דחכמה, אע"פ שכבר נתחברו בגו"ע למדרגה אחת. (כמ"ש לעיל אות ט"ז), כי בלי לבוש דחסדים עוד **מ"י** לא נהיר **באלה**, ואל"ה עוד סתים בשמא, ע"ש. ונבחן שעוד המוחין לא אזדמנו לשמושא בתחתון. ג) **ולמעבד תולדין**, שפירושו הוא הולדת נשמות, כי אחר שהז"א מקבל המוחין האלו בשלימות הוא מזדווג בנוקבא ומוליד נשמות הצדיקים.

ומשיב **כד אתא אברהם וכו' מה דהוה כלא סתים במלת ברא אתהדרו אתוון לשמושא**, אברהם ה"ס חסד דז"א דגדלות שאז נעשה החסד חכמה, כמ"ש בזוהר (שמות אות רמ"ט). ומטרם שבא אברהם היה הכל סתים במלת **ברא**, ושלטא תוהו על עלמא שהם זו"ן ולא היה לזו"ן אז, לא חסדים ולא חכמה, **וכד אתא אברהם**, שהוא אור החסד המושפע בז"א, הנה אז נפתחו השערים בשפע החכמה, כי ה"ת ירדה מעינים לפה וישסו"ת נתחברו עם או"א למדרגה אחת ונמשכו לישסו"ת ג"ר דאורות, שהן אור החכמה. וכיון שכבר היה לו לז"א אור חסדים מבחינת **אברהם**, הנה נתלבשו אור חכמה באור חסדים, ואז **נתחברו אתוון אל"ה במ"י ונשלם שמא אלהים**, והמוחין נתלבשו בז"א.

וז"ש **כד אתא אברהם** וכו' **אתהדרון אתוון לשמושא** שנמשכו מוחין דחכמה תוך החסדים ונתלבשו בז"א **ונפק עמודא דעבד תולדין**, כי אז ירדה ה"ת מנקבי עינים דז"א לפה שלו, והשיג גם הוא בינה וז"א ונוקבא שהיו חסרים לו, שהם נקראים אצלו נה"י חדשים, עם יסוד דגדלות הנקרא **אבר יסודא קדישא**, **דעלמא קיימא עליה**, כי דרך אבר זה הוא משפיע לנוקבא, הנק' עלמא תתאה, ומוליד נשמות הצדיקים. וזהו בדרך כלל. אבל איך הוא הסדר של המשכת המוחין בפרטות, מבאר אח"כ.

פסקה מז

מז) **כד האי אבר** וכו': כשה**אבר** הזה נרשם במלת **ברא**, אז רשם הסתום העליון, רושם אחר לשמו ולכבודו, וזה הוא **מ"י**, וברא **אל"ה**. וגם השם הקדוש המבורך שהוא מ"ה, נרשם והוציא מן **ברא**, **אבר**. והוא רשום באלה מצד זה, ובאבר מצד זה. הסתום הקדוש **אל"ה** קיים, ואבר קיים. כשנשלם זה, נשלם זה. חקק לאבר הזה אות **ה'**, וחקק ל**אל"ה** הזה אות **י'**.

ביאור הדברים, עתה מבאר בפרט, ענין המוחין דז"א, שהביא מקודם בדרך כלל. ואומר, שבעת שה**אב"ר** נרשם במלת **בר"א**, **רשים סתימאה עילאה רשימו אחרא** שהיא **מ"י**. פי', כי **אב"ר** הוא יסוד ועטרה, **וברא**, מורה על הסגירו של ג"ר מכח עלית ה"ת לנקבי עינים כנ"ל. ואומר, שהאי עטרה של ה**אבר אתרשים** בה"ת שבנקבי עינים, דהיינו כמו

שאמר ר' חייא לעיל, **דהאי מנעולא** שהוא ה"ת, **אתרשים ברשימא דמפתחא**, שהיא עטרת יסוד, ע"ש. וזה נבחן דהאי **סתימא עלאה**, שהם או"א עילאין, הנרשמין בה"ת, עשו עתה **רשימו אחרא** בהאי **מנעולא** שלהם, דהיינו הרשימא של **המפתחא**, שהיא עטרה דהאי **אב"ר**. ואז אקרי **מ"י דקיימא לשאלה**, דהיינו הראוי לקבל מ"ן, ולהוריד ה"ת מעינים, ולהעלות להם אתוון **אלה**, שהן אח"פ, שעמהן נמשכות ג"ר דאורות. משא"כ מטרם שהה"ת אתרשים ברשימא **דאב"ר**, לא היתה שום מציאות להמשכת גה"ר, כי ה"ת עצמה ה"ס שער הנון, שאינו נפתח בג"ר, כנ"ל, וע"כ מטרם דאתרשים בהאי **מפתחא דאבר**, אינם נק' מ"י כי לא קיימא לשאלה.

וזה אמרו **כד האי אב"ר אתרשים במלת בר"א**, בעת שה"ת שבמלת **ברא** קבלה הרשימה **דאבר**, שהיא **המפתחא**. **כדין רשים סתימאה עילאה רשימו אחרא לשמיה וליקריה ודא איהו מ"י**, הנה אז רשים או"א את **המפתחא** בה"ת שבנקבי עינים שלהם, שתהיה ראויה להקרא **מ"י דקיימא לשאלה** ולהמשיך מוחין דג"ר כנ"ל. כי אין המוחין נמשכים אלא רק **ברשימא דהאי מפתחא**.

וז"ש, **וברא אלה**: דהיינו אחר שנתרשם האי **מנעולא** שבמלת **ברא** עם **הרשימו דמפתחא**, שהוא **האבר**, ונעשה בסוד **מ"י**, כנ"ל, הנה אז **מ"י ברא אלה**, כלומר, שירדה ה"ת מנקבי עינים לפה והעלה אח"פ שהם אתוון **אל"ה** אל הראש, ונמשכו ג"ר כנ"ל. ומה שאומר **ברא אל"ה**, שהוא לשון של סתימו, הוא מפני שעדיין אין בהם לבוש החסדים, ונמצאים אתוון **אל"ה** שעלו, שעוד הן **סתימין בשמא**, (כנ"ל אות י"ד ד"ה קיימא), ואינן יכולות להתגלות בלי לבוש החסדים.

וז"ש, וג"כ **שמא קדישא דאתברכא דאיהו מ"ה אתרשים ואפיק מן ברא אב"ר**: המלכות שירדה מעינים לפה נק' **מ"ה** כי עלמא תתאה נק' **מ"ה** (כנ"ל אות ח', ע"ש), וזה המסך שהיה מקודם בנקבי עינים ירד עתה לפה ונעשה הזווג עליה והוציאה קומת חסדים, שהיא אור של ברכה, (כנ"ל אות י"ד ד"ה וז"ש בעא). וע"י זה אפיק סתימא של מלת **בר"א** ועשה אותו **לאבר**, שהוא יסוד המשפיע חסדים. וז"ש, דאחר דגם **שמא קדישא דאתברכא דאיהו מ"ה אתרשים**, **ואפיק מן ברא אב"ר**, כי היה חסר עוד באתוון **דאל"ה** אור של חסדים לאתלבשא בהו, וע"כ היו עוד **אל"ה סתימין בשמא**, וע"י אור של ברכה **דמ"ה** נפתח הסתימו **דברא** ונעשה **לאב"ר** משפיע.

וז"ש, **והוא רשים באלה מסטרא דא**, **ואבר מסטרא דא**: כלומר, עתה נבחנו בהם ב' מדרגות זה כנגד זה. כי **אל"ה** שהן אח"פ עם המוחין דחכמה שעודם בחוסר חסדים בסטרא דא. **ואבר** שהוא היסוד שקבל קומת חסדים מן **המ"ה** עומד כנגדו מסטרא דא,

בחוסר חכמה. וזה אמרו **סתימאה קדישא אל"ה קיימא, אבר קיימא**. כי **אלה** שהשיגו המוחין דחכמה הנק' **קדש**, קיימא בסתימו בפרצוף מסטרא דא, וכנגדו עומד **אב"ר** בקומת החסדים בפרצוף. וזה אמרו **כד אשתלים דא אשתלים דא**, כי שניהם יצאו על ידי ירידת ה"ת מנקבי עינים לפה, כי **האבר** יצא מכח **המ"ה** שבפה וכן **אל"ה** שהן אח"פ, עלו למעלה מכח ביאת המלכות מתחתיהם לפה. ונמצא **כד אשתלים דא אשתלים דא** כי באים בבת אחת.

גליף להאי אבר ה', **גליף להאי אלה י'**: כי **ה'** מורה על המסך המוציא רק קומת חסדים בלי חכמה, להיותה בחינת מלכות שאינה ראויה לקבל חכמה רק חסדים. **וי'** מורה, על מסך דזכר הראוי לקבל חכמה. וזה שאמר **גליף להאי אבר ה'**, דהיינו עם המסך **מ"ה** הממשיך רק חסדים בלי חכמה. וגליף **להאי אל"ה י'**, דהיינו עם מסך דזכר הממשיך חכמה ולא חסדים.

פסקה מח

מח) **אתערו אתוון לאשלמא** וכו': ומפרש דבריו, כי כאשר התעוררו האותיות, אבר ה' ואותיות אלה י', להשלים לצד זה ולצד זה, אז הוציא אות **ם**'. לקח אחד את **הם**' לצד זה, דהיינו לצד אותיות אלה"י, ואחד לקח את **הם**' לצד זה, דהיינו לצד האותיות אבר"ה, ונשלם השם הקדוש ונעשה הצירוף אלקים. ונשלם ג"כ השם **אברהם**. וזה מ"ש לעיל, כשנשלם זה נשלם גם זה. ויש אומרים, שלקח הקב"ה את האותיות **מ"י** ונתנן באותיות **אל"ה**, ונעשה הצירוף **אלקים**. ולקח הקב"ה אותיות מ"ה ונתנן **באב"ר** ונעשה הצירוף אברהם. והמלה **מ"י** רומזת לחמשים שערי בינה, ויש בה במלה מ"י אות **י**', שהיא אות ראשונה של השם הקדוש. והמלה **מ"ה** רומזת למספר השם הקדוש, כי הויה במילוי אלפין, הוא בגימטריא מ"ה, ויש בה, במלה מ"ה, אות השניה של השם הקדוש הויה. שהיא **ה**'. כמ"ש, אשרי העם וגו' שהויה אלקיו. וכתוב תולה ארץ על בלי**מה**. שרומז על מספר הויה במילוי אלפין, שהוא בגי' **מ"ה**. ואז נתקיימו ב' עולמות, **בי**' העולם הבא, ו**בה**' העולם הזה (כלומר, **במ"י** ברא את העולם הבא, ובמ"ה ברא את העולם הזה. וזהו רומז למעלה ולמטה) ואז עשה תולדות, ויצא השם שלם, מה שלא היה מקודם לכן. זהו שנאמר אלה תולדות השמים והארץ **בהבראם**, שהוא אותיות באברהם, כי כל התולדות היו תלויות בלי שלמות, עד שנברא שמו של **אברהם**. כיון שנשלם השם הזה של אברהם נשלם השם הקדוש. זהו שכתוב, ביום עשות הויה אלקים ארץ ושמים. כי ביום עשות, פירושו ביום שנשלמו, ע"י השם אברהם, ואז נזכר השם הויה, מה שלא נזכר עד כאן השם הויה בתורה.

פירוש, שאלו ב' הקומות: אור חכמה **שבאל"ה**, ואור החסדים **שבמ"ה**, נתעוררו להשלים זה על זה, דהיינו להתלבש זה בזה, ואז אחר שנתלבשה החכמה בחסדים **אפיק מ"ם** דהיינו המלכות המקבלת מאלו ב' הקומות יחדיו.

וז"ש, **נטיל חד להאי סטרא וחד להאי סטרא אשתלים שמא קדישא ואתעביד אלהים, גם כן שמא דאברהם**: פי' כי נתבאר מקודם, **דגליף להאי אל"ה י'**, וא"כ יש עתה ד' אתוון **אלה"י**. וכן **גליף להאי אב"ר ה'**, ויש שם ד' אתוון **אבר"ה**. ונמצא עתה אחר שהשלימו אתוון זו על זו, דהיינו שנתלבשו ב' הקומות חכמה וחסדים זה בזה, ואפיק **מ"ם**, שהיא המלכות המקבלת מכולם, כנ"ל. הנה אז **נטיל חד** אותה **המ"ם להאי סטרא דידה, וחד נטיל המ"ם להאי סטרא** דידיה. **וחד נטיל המ"ם להאי סטרא** דידה כי אותיות אלה"י נטלי **הם' אשתלים שמא קדישא ואתעביד אלהים**. וכן אותיות **אבר"ה** נטלי את **הם'** ונשלם גם כן **שמא דאברהם**.

וי"א דנטיל קב"ה מ"י: מכאן עד המלות, רמז עילא ותתא, המוקפים אינן מדברי הזוהר. **כיון דאשתלים שמא דא דאברהם שמא קדישא אשתלים** וכו': כי הם ב' קומות חכמה וחסדים הצריכות זו לזו כנ"ל. וע"כ לא נשלם **שמא קדישא** מטרם שנשלם **שמא דאברהם**.

פסקה מט

מט) **אשתטח ר' חייא** וכו': השתטח ר' חייא על הארץ, ונשק את העפר, ובכה ואמר, עפר עפר, כמה אתה קשה עורף, כמה אתה בעזות, אשר כל מחמדי העין יהיו בלים בך, כל עמודי האור שבעולם תאכל ותטחון. כמה אתה חצוף, המאור הקדוש שהיה מאיר לעולם, השליט הגדול, הממונה על העולם, שזכותו מקיים את העולם, נבלה בך: רבי שמעון, אור המאור, אור העולמות, אתה בלה בעפר, ואתה קיים ומנהיג את העולם. השתומם רגע אחד, ואמר, עפר עפר, אל תתנאה, כי עמודי העולם לא יהיו נמסרים לך, שהרי רבי שמעון לא נבלה בך.

יש להבין היטב ענין ההשתטחות הזאת דר"ח. והענין הוא כי תמצא במאמר דר"ח לר' יוסי, שעיקר העסק שלהם בהאי אורחא דאזלי יחד, היה **בהאי תרעא סתים**, שהיא המלכות דמלכות שאינה מקבלת כלום מכל אלו המוחין העלאין שבשתא אלפי שני מטרם גמר התיקון. כמ"ש מפורש היטב במאמר דר"ח. ור' יוסי השיב לו בשם ר' שמעון, **דודאי הכי הוא**, שהשער הזה נשאר סתום וכל השלימות היא רק בסוד המפתחא, כנ"ל. וזה שהציק להם מאד, עד שבא ר' חייא להתעוררות גדולה, **ואשתטח בארעא ונשק לעפרא ובכה ואמר עפרא עפרא כמה את קשי קדל**, וכו'.

וז"ש, **דכל מחמדי עינא יתבלון בך**: כי ע"י חטאו של אדה"ר נשרו כל הנשמות ממנו ונפלו בשביה אל הקליפות, שהן כוללות כל הנשמות שבעולם. ואדה"ר בתשובתו תיקן רק את חלקו בלבד, וגם זה לא בשלימות הגמורה. ואחריו הן הנשמות המתבררות בכל דור ע"י תשובה ומע"ט עד גמר התיקון. ונמצא שכל אלו הנשמות הגבוהות מבחינת יחידה וג"ר דחיה, שהן תלויות בהברור ובהזווג על המלכות דמלכות, שהיא השער הסתום שאין לה בירור וזווג כנ"ל, הנה כל הנשמות ההן מתבלות בעפרא שהוא הקליפות, וה"ס דמעת העשוקים ואין להם מנחם (קהלת ד'), כי קליפת העפר שולטת עליהם בחוצפה ובקשיות עורף, בהיותה בטוחה בכחה שאין מי שיוכל להציל אותם מידה. וזה שבכה ר' חייא ואמר לעפרא שהוא הקליפות **כמה את קשי קדל כמה את בחציפו דכל מחמדי עינא יתבלון בך** כי כל אלו הנשמות הגבוהות מכולם, שהן **מחמדי עינא** נרקבות בך בלי תקוה להצילן מידך.

וז"ש, **כל עמודי נהורין דעלמא תיכול ותידוק**: היינו כל צדיקי העולם המאירים את העולם, נמצאים גם הם חסרים מהשלמתם מסבת השביה של אלו הנשמות הגבוהות. משום שכל הנשמות כלולות זו מזו. ולפיכך נמצא שגם הם נאכלים ונדקים בכח החוצפה של האי עפרא.

וז"ש, **בוצינא קדישא** וכו' **ר"ש לא אתבלי בך**: תחילה רצה לומר שגם ר"ש אתבלי בהאי עפרא, והוא כי שמע מר' יוסי שגם הוא הסכים ששער זה סתום ואין לגלותו, ואח"ז תמה ואמר **ר"ש נהירו דבוצינא** וכו' **ואנת קיים ונהג עלמא**, כלומר, כיון שהוא המקיים כל העולמות ומנהיג אותם איך אפשר שלא יהיה שלם בכל שלמותו. אח"ז **אשתומם רגעא חדא**, כלומר, שהתישב בדעתו, ואמר בהחלט **שר"ש לא אתבלי בך**. כי הוא ודאי בתכלית השלימות אלא שלא יכול להבין האפשרות הזו.

פסקה נ

נ) **קם רבי חייא** וכו': קם ר' חייא, והיה הולך ובוכה, ור' יוסי עמו. התענה ארבעים יום מאותו היום, לראות את ר' שמעון. אמרו לו: אינך ראוי לראות אותו. בכה והתענה ארבעים יום אחרים. הראו לו במחזה, את רבי שמעון ורבי אלעזר בנו, שהיו עוסקים במלה זו שאמר ר' יוסי משמו של ר"ש. לעיל (אות מ"ה) וכמה אלפים היו מקשיבים לדבריו.

פירוש, מתוך מצוקתו על האי שופרא דבלי בעפרא, הנ"ל, התאוה מאד לראות מדרגתו של ר"ש. כי החליט לעיל, ש**רבי שמעון לא אתבלי בעפרא. במלה דא דאמר רבי יוסי**: היינו במאמר הנ"ל שר"י אמר לר"ח משמיה דר"ש. שממנו הגיע לכל התעוררותו זו.

פסקה נא

נא) **אדהכי חמא כמה** וכו': בתוך כך, ראה כמה כנפים גדולות ועליונות, ורבי שמעון ורבי אלעזר בנו עלו עליהן, ועלו אל הישיבה של הרקיע. וכל אלו הכנפים היו מחכות להם. ראה, שר"ש ור"א, חוזרים ומתחדשים בזיוום, והאירו יותר מאור זיו השמש.

פירוש, **מתיבתא דרקיעא**: היינו מתיבתא **דמט"ט**. כמ"ש בזוהר דמתיבתא עלאה היא מתיבתא דקב"ה. ומתיבתא דרקיעא היא מתיבתא דמט"ט. (עי' בז"ח יתרו דל"ו ע"א ובז"ח עם פירוש הסולם הוא ביתרו אות רנה).

וז"ש, **וכל אלין גדפין הוו מחכאן להו**: **גדפין** הם המלאכים המסייעים לנשמות להעלותן ממדרגה למדרגה. וכשם שהנשמה צריכה לסיוע הגדפין אל העליה, כן צריכה לסיוע שלהם להחזרתם למקומה. וז"ש **שהגדפין הוו מחכאן להו**, דהיינו להחזירן.

וז"ש, **חמא דמתהדרן**, **ומתחדשן בזיוון** וכו': ראה אותם חוזרים ממתיבתא דרקיע למקומם, דהיינו למתיבתא דר"ש. ונתחדשו בזיו אור פניהם והאירו יותר מהאור של השמש.

פסקה נב

נב) **פתח ר"ש ואמר** וכו': פתח ר' שמעון ואמר, יכנס ר' חייא ויראה, בכמה עתיד הקב"ה לחדש פני הצדיקים לעולם הבא. אשרי הוא, מי שבא לכאן בלי בושה, ואשרי הוא, מי שעומד באותו העולם כעמוד חזק בכל. וראה ר' חייא את עצמו שהיה נכנס, ורבי אלעזר היה קם, וכן שאר עמודי העולם שהיו יושבים שם היו קמים מפני ר' חייא. והוא, ר"ח, היה מתבייש ונכנס, והשמיט את עצמו וישב למרגלותיו של רבי שמעון.

פירוש, ר"ש רמיז ליה **זכאה איהו מאן דעאל הכא בלא כסופא**. וכן ראה את **ר"א ושאר עמודין דיתבין תמן**, **שהיו בלא כסופא**. אבל הוא בעצמו היה **בכסופא** מחמת האי שופרא דבלי בעפרא, ואין לו כח להתגבר עליהם, כנ"ל. וז"ש **כסיף ואשמיט גרמיה** וכו'.

פסקה נג

נג) **קלא נפק ואמר** וכו': יצא קול ואמר, השפל עיניך, אל תזקוף ראשך, ואל תסתכל. השפיל את עיניו, וראה אור, שהיה מאיר למרחוק. חזר הקול כבתחילה, ואמר, עליונים הנסתרים והסתומים, פקוחי העינים המשוטטות בכל העולם, הסתכלו וראו. תחתונים, הישנים, ואור עיניכם סתום בחורי עיניכם, הקיצו.

קלא אהדר כמלקדמין היינו, אחר שציית להשפיל עיניו למטה ולא לזקוף רישיה, זכה לשמוע הכרוז הזה שבגללו השיג כל מבוקשו. כמ"ש להלן.

וז"ש, **עלאין, טמירין סתימין, פקיחי עינא אינון דמשטטין בכל עלמא, אסתכלו וחמו: תתאין, דמיכין סתימין בחוריכון אתערו**: הכרוז עורר אלו הנשמות, דהוו צייתין למלוליה דר"ש, דהוו תמן, וגם אלו דלא הוו תמן. והיו בהם ב' כתות כמ"ש להלן.

וז"ש, **עלאין טמירין** וכו' **אסתכלו וחמו, תתאין דמיכין** וכו' **אתערו**: הכרוז יצא לכל נשמות הצדיקים, וחלק אותם לב' כתות: כת א' היא קדישי עליונים **טמירין סתימין**, שזכו לפקיחות עינים ולשוטט בכל עלמא, להם קרא שיסתכלו ויראו, כלומר שימשיכו האורות העליונים, דהיינו בצוותא חדא עם הכת הב', שהיא כל אינון משריין דאזלין מתתרכין בתר קב"ה ושכינתיה ואזלין מתתרכין משכינתיה, ומכנה אותם **תתאין דמיכין סתימין בחוריכון** שהם דמיכין ישנים ואור עיניהם סתים בחורי העינים, ולהם קרא שיתעוררו.

פסקה נד

נד) **מאן מנכון די** וכו': מי מכם, אשר הפך חשך לאור, והמר יטעם לו כמתוק, עוד מטרם שבא לכאן, דהיינו בעודו בחיים בעולם הזה. מי מכם, אשר בכל יום הוא מצפה לאור, המאיר בשעה שהמלך פוקד את האילה, שאז מתגדל כבוד המלך, ונקרא מלך על כל מלכי העולם. ומי שאינו מצפה לזה בכל יום בעודו באותו העולם, דהיינו בעולם הזה, אין לו חלק כאן.

פירוש, הכרוז מדגיש לכל כתה את עיקר המעלה הרצויה בכל אחת מהן: למעלת הכתה הא' אומר, **מאן מנכון די חשוכא מהפכן לנהורא, וטעמין מרירא למתקא**. והם הנשמות דאצילות. כי בבי"ע, זה לעומת זה עשה אלהים, חושך לעומת אור, ומר לעומת מתוק. ולפיכך באורייתא דבי"ע יש כשר ופסול, טמא וטהור, איסור והתר, קודש וחול. משא"כ באורייתא דאצילות שם כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה ואין ח"ו שום חול שם. כי שם נבחן, לבן הארמי לשם קדוש, וכן פרעה וכל השמות, שבבי"ע הם קליפות וטומאה, המה שמה רק שמות קדושים נשגבים. ונמצא שאלו הנשמות שזכו לאור האצילות, מהפכות כל חושך להיות אור, וכל מר למתוק.

ולמעלת כתה ב' אמר **מאן מנכון דמחכאן בכל יומא לנהורא דנהיר בשעתא דמלכא פקיד לאילתא** וכו' **מאן דלא מצפה דא בכל יומא בההוא עלמא לית ליה חולקא הכא**, דהיינו אלו דמנדדין אחר שכינתא דיתבא בדד, ומצפין תמיד לקב"ה דיוקים שכינתא מעפרא. אבל לאחרים זולתם **לית ליה חולקא הכא**.

פסקה נה

נה) **אדהכי חמא כמה** וכו': בתוך כך ראה הרבה מן החברים מסביב כל העמודים העומדים, וראה שמעלים אותם לישיבה של הרקיע, אלו עולים ואלו יורדים, ולמעלה מכולם, ראה את בעל הכנפים, שהוא מטטרון, שהיה בא.

פירוש. בעוד שהכרוז קרא, הוא ראה כמה מן הנשמות הצדיקים השייכות לאותן ב' כתות הנ"ל, מסביב **כל אינון עמודין דקיימין**, הן נשמות הצדיקים שכבר היו ב**מתיבתא דרבי שמעון** וראה אותן עולות **למתיבתא דרקיע**, מהן עלו ומהן ירדו. כי כתה א' עלתה וכתה ב' ירדה וז"ש **אלין סלקין ואלין נחתין**. כי כן הם מסייעין זל"ז, כפי קריאת הכרוז, שלכתה א' אמר **אסתכלו וחמו** ולכתה ב' אמר **אתערו**.

וראה כי מהתעוררותן של כל אלו הנשמות, דהיינו מכח ב' כתות יחד, ירד **מט"ט** ממתיבתא דיליה למתיבתא דר"ש ונשבע השבועה דלקמן וז"ש **ועילא דכלהו, חמא מארי דגדפי דהוה אתי והוא אומי אומאה כי ועילא דכלהו** פירושו, כמו מכח כולם. **ומארי דגדפי**, הוא מט"ט.

פסקה נו

נו) **והוא אומי אומאה** וכו': והוא, המלאך מטטרון, נשבע שבועה, ששמע מאחורי המסך, שהמלך מפקד בכל יום וזוכר את האילה השוכבת לעפר, ובאותה שעה בועט בעיטות בשלש מאות ותשעים רקיעים, וכולם חרדים ונבהלים מלפניו. והוא, המלך, מוריד דמעות על זה, שהשכינה בעפר, והדמעות, הרותחות כאש, נופלות לתוך הים הגדול. ומכח הדמעות האלו עומד ומתקיים אותו הממונה שעל הים, שנקרא רהב, ומקדש את שם המלך הקדוש, ומקבל עליו, לבלוע כל מימי בראשית, ויאספם לתוכו, בשעה שכל העמים יתאספו על העם הקדוש, והמים יתיבשו, ויעברו ביבשה.

פירוש. הוא נשבע שבועה, שהמלך פוקד וזוכר בכל יום **לאילתא די שכיבת לעפרא**, שהיא השכינה הקדושה. אמנם אין הכוונה על כללות השכינה הק', כי על זה לא היה צריך לישבע השבועה, כי דבר גלוי לכל הוא אלא הכוונה היא על מלכות דמלכות, דסבר ר' חייא שהיא שבויה בין הקליפות, ונעזבה לגמרי, ש**בכה ואמר עפרא עפרא** וכו' **דכל מחמדי עינא יתבלון בך** וכו'. ולפיכך היא מכונה **אילתא די שכיבת לעפרא**, וכאן נגלה לו לר' חייא הסוד הגדול הזה ע"י מט"ט שבא למתיבתא דר"ש, כי **מלכא מפקד בכל יומא ודכיר לאילתא די שכיבת לעפרא**. אלא באותו הדרך שמט"ט הולך ומבאר לפנינו. וז"ש, **ובעט בעיטין בההוא שעתא בתלת מאה ותשעין רקיעין** וכו': הזווג דהכאה של האור העליון על המסך נבחן שהאור העליון **בעט בעיטין** במסך, כלומר, שהאור העליון

בועט ורוצה להכנס למטה מהגבול שבמסך, והמסך מעכב אותו ומחזיר את האור העליון לאחוריו, שהחזרה זו, ה"ס או"ח העולה מהמסך ממטה למעלה ומלביש את האור העליון. וענין זה כבר נתבאר היטב (בהפתיחה לחכמת הקבלה דף ד' אות י"ד עש"ה).

וענין **תלת מאה ותשעין רקיעין** הוא, כי המסך נק' רקיע המבדיל, והוא כולל בתוכו ד' בחינות, שהן חו"ב תו"מ, שהן ד' אותיות הוי"ה. ומתוך שהמלכות נמתקת בבינה, נמצא המסך בבחינת בינה, כנ"ל, וספירת הבינה מרומזת במאות, כנודע. ונמצא שאלו ד' הבחינות שבמסך: חו"ב תו"מ עולות לד' מאות, אמנם נתבאר לעיל, שעל המלכות דה"ת אין זווג נעשה עליה, כי ה"ס השער הסתום, ולפיכך נבחנת בהמאה דספירת המלכות, שהיא ה"ת, שחסרה שם עשר של המלכות דמלכות, ואין בה אלא ט"ס ראשונות שעולות לתשעים. וזהו הרמז, שבמסך הנק' רקיע, שהאור העליון מזדווג עליו בזווג דהכאה, שהיא בעיטה, אין שם ד' מאות, אלא ש"צ, וחסרה י', שהיא מלכות דמלכות. וע"כ מכונה הרקיע בשם ש"צ רקיעין, וז"ש **בעט בעיטין**, **בתלת מאה ותשעין רקיעין**, בכל יומא, בעת הזווג עם שכינתיה. דהיינו לאפוקי מה**אילתא די שכיבת לעפרא**, שמבחינת הזווג הזה היא חסרה שם, כי היא סוד העשר החסרות מארבע מאות.

וכלהו מרתתין וזעין קמיה: סוד הכאת המסך באור העליון הוא בסוד רתת וזיע, דהיינו מתוך יראה שלא יקבל יותר מגבולו.

וז"ש, **ואוריד דמעין על דא**: המוחין דקומת חכמה מכונים עינים, כי ה' הספירות דראש נק' גלגלתא, עינים, ואח"פ. וכמו שאלו הטפות שהעינים פולטות אותן מהן ולחוץ. נק' דמעות, כן אלו הטפות שקומת חכמה פולטתן ממנה ולחוץ מכונות דמעות. וענין פליטת טפין אלו, הוא כי נתבאר לעיל בסמוך (בד"ה בעט בעיטין), בסוד הזווג דהכאה, כי האור העליון הנמשך לתחתון ופוגע במסך הוא בועט ומכה בו, שפירושו שרוצה להמשך למטה מהגבול שבמסך, אלא שתיכף ומיד המסך מתחזק עליו ודוחה אותו לאחוריו, כי אינו נותן לו לעבור גבולו, ע"ש.

אמנם בינתיים, היינו מטרם שהמסך דחה אותו לאחוריו, היו נמשכות בהכרח איזה טפות קטנות מאד, מהאור העליון, למטה מגבולו של המסך, שהמסך עם כל זריזותו לא הספיק לדחותן ממנו ולמעלה. ותדע, שאלו הטפות לא תוכלנה להכלל בקומת החכמה שיצאה בתחתון, להיותן בלי לבוש של או"ח, והן נפלטות ויוצאות לחוץ מן פרצוף החכמה, והן המכונות דמעות.

וז"ס שבעת שהאדם הגשמי מתמלא רחמים ואהבה על חבירו הוא מוריד דמעות מעיניו, כי זה נמשך משורש הדמעות הרוחניות האמורות, כי כל דבר רוחני הנוהג בעליונים

מכה ומוציא לו ענף בבריות הגשמיות כנודע. כי מה שהאור העליון בועט ומכה על המסך לעבור גבולו, הוא משום שהאור העליון נמשך תמיד רק מא"ס ב"ה שלמעלה מעולם הצמצום, שאינו נבחן שם שום גבול ח"ו.

ומתוך שהאור העליון חושק ומתאוה להתפשט, ע"ד שאמרו חז"ל נתאוה הקב"ה לדור בתחתונים, וכן שכינה בתחתונים צורך גבוה. ע"כ, הוא בועט ומכה על הגבול שבמסך להמשך למטה מגבולו והמסך מחזירו לאחוריו בסוד או"ח. אשר בינתיים נפלטו דמעות לחוץ כנ"ל. הרי שהדמעות האלו באו מתוך הרחמים והאהבה אל התחתון. ולכן גם בענף הגשמי נפלטו תמיד דמעות בעת שמעיו הומים ומתעוררים באהבה וברחמים על חבירו. אבל הדמעות הרוחניות אינן נאבדות כמו הגשמיות, כמ"ש להלן.

וז"ש, **ונפלי אינון דמעין רתיחין כאשא לגו ימא רבא**: וה"ס הכתוב, כי עזה כמות אהבה קשה כשאול קנאה רשפיה רשפי אש שלהבת יה (שה"ש ח'), כי נתבאר שאלו הדמעות באות מתוך רחמים ואהבה מהאור העליון אל התחתון. וכמו שתמצא בענף הגשמי בעת שהאדם נכמרו מעיו באהבה ורחמים על חבירו נמצאות הדמעות רותחות כפי מדת כמידת מעיו עליו. כן הוא בדמעות האמורות שהן רותחות מאד כאש, בסוד רשפיה רשפי אש שלהבת י"ה. וזה אמרו **דמעין רתיחין כאשא לגו ימא רבא** ומדת המלכות מצד החכמה נק' **ימא רבא**, כי ממנה נמשכים מים רבים אדירים משברי ים.

וז"ש, **ומאינון דמעין קאים ההוא ממנא דומא ואתקיים**: היינו אותו השר של הים שנהרג בעת בריאת העולם. כמ"ש חז"ל (ב"ב ע"ד) על הפסוק ובתבונתו מחץ רהב, שבעת שנאמר לו יקוו המים אל מקום אחד (בראשית א'). לא רצה לבלוע מימי בראשית, ואומר, שמאלו הדמעות הנופלות **לימא רבא**, הוא **קאים ואתקיים**, שהולך ע"י ושב לתחיה.

וז"ש, **וקדיש שמיה דמלכא קדישא וקביל עליה למבלע כל מימוי דבראשית**: כי בעת בריאת העולם לא הגיע שום תיקון אל המלכות דמלכות, כי המאציל תיקן את העולמות אבי"ע בסוד מ"ן דבינה, ולא במ"ן דמלכות שזה הספיק רק לט"ר דמלכות ולא למלכות דמלכות, כנ"ל.

וז"ס מ"ש חז"ל על הפסוק עמי אתה (ישעיה נא), עמי אתם בשותפות, אני התחלתי העולמות ואתם גומרים אותם כי המלכות דמלכות כל תיקונה מוטל רק על התחתונים. ולפיכך כשנאמר לו לשר הים, יקוו המים אל מקום אחד (בראשית א'), סירב ולא רצה לבלוע כל מימי בראשית, כי הקליפות היו גוברות עליו מחמת חסרון התיקון של המלכות דמלכות, וע"כ נהרג. אמנם אלו הדמעות הנ"ל, הן המבררות והמתקנות את המלכות דמלכות, וע"כ נותנות חיות לשרו של ים, שיוכל לעמוד **לקדש שמיה דמלכא**

קדישא, דהיינו לקיים ציוויה דמאריה **ולמבלע כל מימוי דבראשית**, כי אז תתבטלנה כל הקליפות שבעולם, וכל כחות הרשע, ויקוו כולם אל מקום אחד, שה"ס אצילות, כי עולם האצילות יתפשט בשוה עם רגלי א"ק עד לעולם הזה, ויהיה גמר התיקון, כי ישוב הבי"ע להיות אצילות. וז"ש **ומאינון דמעין קאים ההוא ממנא דימא ואתקיים וקדיש שמיה דמלכא קדישא**, **וקביל עליה למבלע כל מימוי דבראשית**.

וז"ש, **בשעתא דיתכנשון כל עממיא על עמא קדישא**: כי זה יהיה לעתיד בגמר התיקון, שאז כל אומות העולם תתקבצנה בבת אחת להשמיד את ישראל ח"ו, ואז יתגלה זה, ששרו של ים יבלע כל **מימוי דבראשית**. **וינגבון מיא ויעברון בנגיבו**, שיתיבשו המים וב"י יעברו ביבשה. שז"ס כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מיכה ז'). אבל אז היתה רק התחלה, כי לא היה אלא בים סוף, ורק לשעתו, אבל בגמר התיקון יבולע המות לנצח.

ובזה, ביאר מט"ט היטב את השבועה שלו, שנשבע, **דמלכא מפקד בכל יומא ודכיר לאילתא די שכיבת לעפרא**, כי הגם שהזווג שעושה בכל יום עם שכינתיה, הוא רק בבחי' **ש"צ רקיעין**, שהוא רק בט"ר דמלכות, והמלכות דמלכות נשארה **שכיבת בעפרא**, שנדמה לנו, שאין המלך זוכר אותה כלל, הנה אינו כן, אלא שפוקד אותה עם כל זווג וזווג, כי בכל זווג נפלטות דמעות לחוץ מכח הבעיטין דבעיט בש"צ רקיעין, ואינן נאבדות אלא נופלות **לימא רבא** שה"ס המלכות דמלכות הנ"ל, המקבלת תיקונה ע"י הדמעות הללו לאט לאט, שבשיעור הזה הולך וקם לתחיה שרו של ים, עד שמתקבצות הדמעות לשיעורן המספיק לברר המלכות כולה, שזה יהיה בעת שתתקבצנה כל האומות שבעולם בבת אחת על ישראל, ואז יקום שרו של ים לתחיה ויבלע כל **מימוי דבראשית** כי המלכות דמלכות תקבל תיקונה משלם. הרי שהמלך פוקד ל**אילתא** בכל יום ויום, עד שתקבל תיקונה משלם. וכאן נגלו לרבי חייא כל משאלותיו, כי ראה ששום דבר אינו מתבלה ח"ו בעפרא אלא להיפך, שיש עליו זווג בכל יום ויום, כמו שנשבע לו מט"ט.

פסקה נז

נז) **אדהכי שמע קלא** וכו': בתוך כך שמע קול שאמר, פנו מקום פנו מקום, כי מלך המשיח בא לישיבתו של ר' שמעון. משום שכל הצדיקים שם הם ראשי ישיבות שאותן הישיבות ידועות הן שם. וכל אלו החברים שבכל ישיבה, עולים מישיבה שבכאן לישיבה שברקיע, ומשיח בא בכל אלו הישיבות, וחותם תורה מפיהם של החכמים. ובשעה ההיא בא המשיח, לישיבתו של ר' שמעון, מעוטר מן ראשי הישיבות בעטרות עליונות.

פירוש. כי מכח הגילוי הגדול הזה, שבשבועת מט"ט, שהוא בחינת גילוי הקץ, נתעלו מאד כל אלו הצדיקים שהיו במתיבתא דר"ש, ומכ"ש אלו ב' כתות הצדיקים שהם היו הגורמים לביאת מט"ט ושבועתו, שעי"ז השיגו מעלות נפלאות ביותר, ונתעטרו כולם והגיעו למדרגות **רישי מתיבתא**. כי בכל מתיבתא ומתיבתא יש חברי המתיבתא, ויש עלייהו רישי מתיבתא, וההפרש ביניהם, כמבחינת ו"ק של המדרגה, לבחינת ג"ר של המדרגה.

וז"ש **אדהכי שמע קלא דאמר פנון אתר, פנון אתר, דהא מלכא משיחא אתי**, שבעת שגילה מט"ט סוד הקץ, יצא קול ואמר פנו מקום, פנו מקום, כי המלך המשיח בא, כי ענין הקץ קשור בענין מלך המשיח. ונותן טעם על מה שזכו לזה כל הצדיקים שבמתיבתא דר"ש, שהוא **בגין דכל צדיקייא דתמן, רישי מתיבתא** כי לזכות לקבל פניו של המשיח, צריכים להשואת הצורה עמו. וסוד מלך המשיח ה"ס אור יחידה כנודע. ולפיכך, לולא שזכו כל החברים להשיג בחינת **רישי מתיבתא**, לא היו זוכין לקבל פניו של המשיח.

וז"ש **בגין דכל צדיקייא דתמן רישי מתיבתא**.

וז"ש, **ואינון מתיבתי דתמן רשימין אינון** וכו', **סלקי ממתיבתא דהכא למתיבתא דרקיעא**: משמיענו, שלא לחשוב שבחינת **רישי מתיבתא** הוא ג"ר של מדרגות נמוכות. לזה אומר, **ואינון מתיבתי דתמן** היו במדרגות גבוהות מאוד נעלות, עד שהחברים כולם של אלו המתיבתות זכו לעלות משם **למתיבתא דרקיעא**. ועתה זכו כל אלו החברים לבחינת רישא דאלו המתיבתות. וזה אמרו **ואינון מתיבתי דתמן רשימין אינון** שהם רשימין במדרגות גבוהות מאד נעלות, עד **וכל אינון חברין די בכל מתיבתא, סלקי ממתיבתא דהכא למתיבתא דרקיעא** שכל החברים משם היו זוכין לעלות משם **למתיבתא דרקיעא**, ולא עוד אלא גם **משיח אתי בכל אינון מתיבתי וחתים אורייתא מפומייהו דרבנן** כלומר, כל כך גבהה מעלת חברי המתיבתות האלו, עד שהמשיח בא בכל אלו המתיבתות להתעטר מחידושי תורתם של חברי המתיבתא, ועתה זכו כל אלו חברי המתיבתות להיות בדרגת **רישי מתיבתי** לאותם המתיבתות.

וזהו שמסיק **בההיא שעתא אתי משיח מתעטר מן רישי מתיבתי, בעטרין עלאין**, אמנם עתה אחר שכל אלו חברי המתיבתות זכו למדרגת **רישי מתיבתי**, נמצא **שמשיח נתעטר** מאורייתא **דרישי מתיבתות**, ונמצא **מתעטר מן רישי מתיבתי בעטרין עילאין** ביותר.

פסקה נח

נח) **בההוא שעתא קמו** וכו': באותה שעה קמו כל החברים, וקם ר' שמעון, ואורו היה עולה עד רום הרקיע. אמר לו, המשיח: רבי, אשרי לך, שתורתך עולה בשלש מאה

ושבעים אורות, וכל אור ואור מתפרש לשש מאות ושלשה עשר טעמים, עולים וטובלים בנהרי האפרסמון הטהור. והקב"ה, הוא חותם תורה מישיבתך, ומישיבת חזקיה מלך יהודה, ומתוך ישיבת אחיה השלוני.

פירוש. שבעת שנגלה להם המשיח, ובא **למתיבתא דר"ש**, אז קמו כל החברים ור"ש קם באותה המדרגה עד והוא **סליק נהוריה עד רום רקיע**. וזה רומז שר"ש השיג לאותו האור של עשרת הרקיעין החסרים מחמת השער הסתום של המלכות דמלכות. וז"ש **והוה סליק נהוריה עד רום רקיע**. שה"ס אור יחידה.

וז"ש, **דאורייתך סלקא בתלת מאה ושבעין נהורין, וכל נהורא ונהורא אתפרשת לתרי"ג טעמין** וכו' **דאפרסמונא דכיא**: כלומר, דאורייתא דיליה סלקת לעתיק יומין, שבו כל ספירה סלקא עד מאה אלף, וד' הספירות חו"ב תו"מ, הן בו ד' מאה אלף. כי יחידות בנוקבא, ועשרות בז"א, ומאות באמא, ואלפים באבא, ורבוא בא"א, ומאה אלף בעתיק. אמנם לפי"ז היה לו לומר, דאוריתך סלקא בד' מאה נהורין דכל נהורא סלקא לאלף טעמין, דהיינו ד' מאה אלף. אלא רמז לו, כי מבחינת האורות שהם מאמא אינו משמש בד' מאות אפי' בהשלמות, רק בש"ע, שה"ס מן השלשים הכי נכבד ואל השלשה לא בא (שמואל ב' כ"ג). כי אע"ג **דנהוריה סלקא עד רום רקיעא** כמ"ש לעיל, מ"מ אל ג"ר של המאה העליון של הי' לא בא, ונמצא לו רק **ש"ע נהורין** חסר הל' העליונים, ועד"ז מבחינת האלפים, שהן אורות דאבא אינו משמש בג"ר ממש דכל אלף, אלא רק בו"ק דכל אחד, שהן שש מאות, ובמקום ג"ר דכל אלף הוא משמש בי"ג, שהם בחי' חכמה דל"ב נתיבות, (כנ"ל במראות הסולם אות ב' ד"ה ועם זה ע"ש). כי סוד י"ג הם חכמה דל"ב נתיבות הנק' **אפרסמונא דכיא**.

וזה שאמר לו **דאורייתך סלקא בש"ע נהורין, וכל נהורא ונהורא אתפרשת לתרי"ג טעמין, סלקין ואסתחיין בנהרי אפרסמונא דכיא**, אשר בד' המאות דאמא חסרים השלשים דחכמה עליונה ואין בה רק ש"ע. ובכל אלף חסרות ד' המאות העליונות שהן מחכמה קדומה. ובמקומן משמש י"ג **נהרי דאפרסמונא דכיא**, ואין בכל אלף רק **תרי"ג**, כי כן הם העולים כל רזין סתימין עלאין ממתיבתא דר"ש.

וקב"ה איהו חתים אורייתא ממתיבתך וכו': כי אומר לעיל דמשיח **חתים אורייתא מפומייהו דרבנן**, כי הוא מתגדל ומתעטר ע"י חדושי התורה של כל הצדיקים. ונודע מ"ש חז"ל (סנהדרין צט.), שכל הנביאים לא נבאו אלא לימות המשיח, אבל לע"ל עין לא ראתה אלהים זולתך ישעיה ס"ד). כי אז כבר תתוקנה כל המדרגות השייכות לימות המשיח, וכלהו רזין דאורייתא יהיו בבחי' עין לא ראתה וכו'. ואז נבחן **דקב"ה חתים**

אורייתא. וכיון דאורייתא דאילין ג' ראשי נשמות היא מבחינת לאחר ימות המשיח, דהיינו מבחינת עין לא ראתה וכו' לכן א"ל משיח, כי **קב"ה חתים אורייתא ממתיבתך**, **וממתיבתא דחזקיה מלך יהודה**, **ומגו מתיבתא דאחיה השילוני**, כי אלו הג' זכו לרזין דאורייתא דעין לא ראתה אלקים זולתך, **וקב"ה** עצמו **חתים אורייתא** מפומייהו.

פסקה נט

נט) **ואנא לא אתינא** וכו': ואני לא באתי לחתום תורה מישיבתך, אלא משום שבעל הכנפים יבא כאן, כי אני יודע שלא יכנס לישיבה אחרת אלא לישיבתך, באותה שעה, סיפר לו ר' שמעון אותה השבועה, שנשבע בעל הכנפים. אז נזדעזע המשיח, והרים קולו, ונזדעזעו הרקיעים, ונזדעזע ים הגדול, ונזדעזע הלויתן, והעולם חשב להתהפך. בתוך כך ראה את ר' חייא למרגלותיו של ר' שמעון. אמר, מי נתן כאן אדם לבוש בגד עולם ההוא. דהיינו בגוף מעולם הזה. א"ר שמעון זה הוא ר' חייא, אור מאור התורה. אמר לו, יאספו הוא ובניו, כלומר שיפטרו מן העולם הזה, ויהיו מן הישיבה שלך. אמר ר' שמעון, זמן ינתן לו. נתנו לו זמן.

פירוש, משיח א"ל כי לא בא **למחתם** אלא משום **דמארי דגדפין**אתא למתיבתא שלו, הרוצה לדעת מה שאמר לו. ומה שאמר **דהא ידענא דלא ייעול גו מתיבתי אחריתי**, היינו לאפוקי **ממתיבתא דחזקיה מלך יהודה ואחיה השלוני**.

וז"ש, **אזדעזע משיח וארים קליה** וכו': כי מחמת גילוי הקץ שגילה מט"ט, שבעת ההיא יהיו צרות נוראות על ישראל, שיזדעזעו הרקיעין, וכן ימא רבא, ועלמא יתהפכא, בסוד וחד חרוב (סנהדרין צז) ע"כ **ארים קליה** כי רצה להמתיק כל אלו הזעזועין.

וז"ש, **מאן יהב הכא בר נש לביש מדא דההוא עלמא**: המשיח התפלא על רבי חייא על היותו מלובש בגוף הגשמי של העולם הזה, דהיינו, **מדא דההוא עלמא**. כי אחר שזכה להיות הכא, וזכה להאי גילוי דמט"ט ולשבועתו, נמצא שכבר תיקן כל בחינת הרע (כנ"ל אות נ"ו ד"ה בשעתא דיתכנשון. ע"ש). וכן זכה לקבל פני המשיח. נמצא שגמר כל עבודתו בעוה"ז, ואין לו מה לעשות עוד בעוה"ז, א"כ הוא צריך להסתלק וליכנס למתיבתא דר"ש בג"ע. ולמה לו להיות עוד בעוה"ז בחנם.

וז"ש, **אמר ר"ש זימנא יתייהב ליה**: כלומר, ר"ש הוכיח לו שיש ליתן לו **זמנא** מחדש, כי הוא צריך עוד לחיות בהאי עלמא ולעסוק בתיקונים חדשים. ואז **יהבו ליה זמנא** כלומר, שהמשיח ור"ש הודיעו לו מה שיש לו עוד לעשות בעוה"ז.

פסקה ס

ס) **ונפק מתמן מזדעזע** וכו': ויצא המשיח משם כשהוא מזדעזע, ועיניו זולגות דמעות. נזדעזע ר' חייא, ובכה, ואמר, אשרי חלקם של הצדיקים בעולם ההוא, ואשרי חלקו של בן יוחאי שזכה לכך. עליו כתוב, להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא.
פירוש, כי המשיח נפק ממתיבתא דר"ש **וזלגין עינוי דמעין** מרוב הגעגועים לגאולה השלמה. ומהאי טעמא **אזדעזע גם רבי חייא**.

פסקה סא

סא) **בראשית, ר' שמעון פתח** וכו': בראשית: ר"ש פתח, ואשים דברי בפיך. כמה יש לו לבן אדם לעמול בתורה יום ולילה, כי הקב"ה מקשיב לקול העוסקים בתורה, ובכל מלה המתחדשת בתורה, על ידי האדם ההוא העמל בתורה, עושה רקיע אחד.
פירוש, השי"ת נתן את כח הדיבור שלו בפיהם של הצדיקים, כמו שמסיק **עמי אתה, למהוי שותפא עמי. מה אנא במלולא דילי עבדית שמים וארץ כד"א בדבר ה' שמים נעשה, אוף הכי את**. כן הצדיקים יבראו שמים בכח הדיבור שלהם. ובזה פתח ר"ש את המקרא **בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, וברא** לשון סתימא הוא, לישנא **דסגיר ולא פתח**. כנ"ל, ויש להבין למה עשה אותם בסתימו, ואומר שעשה כן בכדי לשים גמר תיקונם של שמים וארץ בדיבור דצדיקים, ולעשותם שותפים עמו ית' בבריאת שמים וארץ. וזה שמביא הכתוב **ואשים דברי בפיך**.
ומבאר לפנינו, שיש בזה ב' בחינות של חידוש שמים וארץ, שנתן בפיהם של הצדיקים:
א) לתקן חטאו של אדם הראשון, כי המאציל עשה התיקון שמים וארץ באופן הנעלה קודם חטאו של אדם הראשון, כמו שהכתובים מבארים לנו במעשה בראשית, אשר הזו"ן דאצילות עלו לא"א ואו"א עלאין, ואדם הראשון עלה והלביש את ישסו"ת וזו"ן דאצילות, והיה לו לאדה"ר נר"ן דאצילות הנק' **זיהרא עלאה** עד שעקבו של אדה"ר היה מכהה גלגל חמה (עיין ב"ב נח.), ואחר החטא דעצה"ד ירד עד לעוה"ז הגשמי (עיין חגיגה יב.), והנר"ן שלו באים לו עתה מג' עלמין דבי"ע דפרודא. ושמים וארץ דאצילות ירדו בסבתו לבחינת ו"ק ונקודה מטבור דא"א ולמטה. ומוטל על הצדיקים תיקון זה לתקן כל הפגמים שנעשו ע"י החטא, ולחזור ולחדש את השמים ואת הארץ דאצילות שהם זו"ן ולהעלותם לא"א ולאו"א כמו שהיו לפני החטא, והצדיקים עצמם יקבלו בחזרה את הזהרא עלאה של אדה"ר שהיא נר"ן מעולם האצילות.
ב) כי גם אדה"ר קודם החטא לא היתה לו כל השלמות שרצה המאציל להעניק לו, וע"כ אחר שהצדיקים יתקנו החטא דעצה"ד, וישיגו השלמות דנר"ן דאצילות שהיתה

לו לאדה"ר קודם החטא, מוטלת עליהם עבודה מחדש, דהיינו להמשיך כל המוחין העליונים, שעוד לא היו בעולם לגמרי, שה"ס עין לא ראתה אלהים זולתך.
ואלו העולמות דעין לא ראתה שישלימו הצדיקים, נק' **שמים חדשים וארץ חדשה** כי הם חדשים ממש שעוד לא היו במציאות לגמרי. משא"כ אלו שמים וארץ שהצדיקים מחדשים ומחזירים אותם כמו שהיה במעשה בראשית קודם החטא דאדה"ר, אינם נקראים שמים וארץ **חדשים** ממש, שהרי היו פעם בעולם, כי כבר המאציל תיקן אותם מעצמו קודם החטא, אלא שהם **מחודשים** כי לאחר שנפגמו ונתבטלו חזרו ונתחדשו.
וע"כ אין הצדיקים האלו נחשבים עוד לשותפים עמו ית'. הרי שהמקרא **ואשים דברי בפיך** שמביא ר"ש כוונתו הוא על המוחין העלאין שגם אדה"ר היה חסר מהם, שאלו נתחדשו ממש ע"י הצדיקים, כי לא יצאו עוד מהמאציל, וע"כ נחשבים הצדיקים בהם לשותפים ממש.
וז"ש, **קב"ה ציית לקלהון דאינון דמתעסקי באורייתא ובכל מלה דאתחדש באורייתא** וכו': ז"א נקרא קול, ונוקבא שלו נקראת דיבור, וכשהצדיק עוסק בתורה מעלה מ"ן לזו"ן, בקול ודיבור דאורייתא שלו, שהקול עולה לז"א, והדיבור לנוקבא. וז"ש **קב"ה ציית לקלהון דאינון דמתעסקי באורייתא**, כי קול התורה עולה למ"ן לז"א, הנק' **קב"ה**. **ובכל מלה דאתחדש באורייתא** וכו' **עביד רקיעא חדא**, **מלה** פירושו דיבור, וכל דיבור ודיבור המתחדש **באורייתא** של העוסק בתורה עולה למ"ן לנוקבא הנק' בשם מלה ודיבור. שעי"ז נעשה **רקיעא חדא**, רקיע, ה"ס המסך שעליו נעשה הזווג דקב"ה ושכינתיה, שזה נעשה ע"י המ"ן, שהצדיקים מעלים בעסק תורתם.
וענין החידוש שאומר ב**המלה דאורייתא** ואינו אומר חידוש ב**הקול דאורייתא**. הוא משום שהנוקבא צריכה לכל זווג בנין יסודה מחדש, כי אחר כל זווג חוזרת להיות בתולה, וע"י המ"ן דצדיקים מתחדש בה תמיד בחינת היסוד שלה, דהיינו בית הקבול לאורות דז"א. ולפיכך אומר **ובכל מלה דאתחדש באורייתא** כי **המלה** שהיא מלכות מתחדשת ממש ע"י דבר תורה של הצדיק. כי אחר כל זווג חוזר ונעלם בית הקבול שלה. כמבואר.

פסקה סב

סב) **תנן בההיא שעתא** וכו': למדנו. באותה שעה שדבר תורה מתחדש מפי האדם, הדבר ההוא עולה והועד לפני הקב"ה. והקב"ה לוקח אותו הדבר ונושק אותו, ועוטר אותו בשבעים עטרות מפותחות ומחוקקות. ודבר החכמה שנתחדש, עולה ויושב על ראש

צדיק חי העולמים, ומשם עף ושט בשבעים אלף עולמות, ועולה לעתיק יומין, שהוא ספירת הכתר. וכל דברי עתיק יומין, הם דברי חכמה בסודות הסתומים העליונים.

פירוש, **ההיא מלה סלקא** וכו': כלומר, בעת שהאדם מעלה מ"ן בדבר תורה שלו, אז **ההיא מלה** עליונה שהיא הנוקבא דז"א **סלקא ואתעתדת קמיה דקב"ה** לזווגא עמו.

וז"ש, **וקב"ה נטיל לההיא מלה ונשיק לה ועטר לה** וכו': ב' בחינות נוהגות בכל זווג זו"ן, הנק' זווג דנשיקין, וזווג דיסודות. כי נתבאר (לעיל במאמר אמא אוזיפת אות ט"ז), כי לא אשתלים שמא עד דברא **נהורא לנהוריה ואתלבש דא בדא**, עש"ה. שפירושו, שמלבד קומת חכמה, צריך זווג ב' לקומת חסדים שתתלבש קומת החכמה בקומת החסדים, לפיכך, כל זווג כולל ב' זווגים: א) לקומת החכמה, וזווג זה נקרא זווג דנשיקין שהוא בפה דראש, דהיינו לקומת ראש וג"ר. ב) לקומת חסדים, וזווג זה נק' זווג היסודות, דהיינו לקומת חסדים. וז"ש **וקב"ה נטיל לההיא מלה** דהיינו להנוקבא **ונשיק לה** היינו זווג דנשיקין לקומת ג"ר, **ועטר לה** היינו זווג היסודות לקומת חסדים, שאז מתלבשת החכמה בחסדים והנוקבא מתעטרת במוחין שלמים.

וז"ש, **בשבעין עטרין גליפין ומחקקן**: המוחין השלמים של הנוקבא נק' **שבעין עטרין**. כי הנוקבא היא היום השביעי, וכשמקבלת מז"א, שהוא בסוד עשרות, נעשית **שבעים**, ובחי' המוחין נק' **עטרין**, וע"כ נק' **שבעין עטרין**. ואומר שהם **גליפין ומחקקן**, כלומר, שע"י המ"ן דצדיקים הם נעשים לבית קבול **לשבעין עטרין** הללו.

וז"ש, **ומלה דחכמתא דאתחדשא סלקא ויתבא על רישא דצדיק ח"י עלמין**: נתבאר לעיל שיש ב' בחינות חידושין דשמים וארץ, שהם זו"ן, א) להחזיר העטרה ליושנה כמו שהיתה מטרם חטאו של אדה"ר, ותדע שמבחינת החידוש הזה נק' הנוקבא בשם **מלה דאורייתא**, והיינו שביאר ר"ש עד הנה. ב) חידוש שמים וארץ בבחינת מוחין עלאין שאפילו אדה"ר לא השיג אותם, ומבחינה זו נק' הנוקבא בשם **מלה דחכמתא**. וחידושה הולך עתה ומבאר לפנינו.

ואומר **ומלה דחכמתא דאתחדשא סלקא ויתבא על רישא דצדיק ח"י עלמין**, דהיינו בסוד שאמרו רז"ל צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם. (ברכות יז'.) כי ע"י המ"ן של הצדיקים, השלמים כבר בזהרא עילאה דאדה"ר, כמו ר"ש וחבריו, עולה הנוקבא דז"א להיות עטרה לראש צדיק, שהוא הז"א מבחינת היסוד שלו, שה"ס ח"י עלמין. פירוש, אור החכמה נק' אור חיה, והואיל שאי אפשר לז"א להמשיך אור חיה זולת ע"י הנוקבא (כנ"ל אות ה' ד"ה ונציב ע"ש). נבחן שאינו **ח"י** רק כשהוא בזווג עם הנוקבא, הנק' **עלמא**, ע"כ נק' אז **ח"י עלמין**. וכן נבחן, שהנוקבא היא עטרה על ראשו, כלומר, שהמוחין הנק'

עטרה הם מבחינת הנוקבא, שלא היה זוכה בהם זולתה. גם זה סוד שלא זז מחבבה עד שקראה אמי, (מדרש שה"ש ספ"ג) כי המסובב נבחן לבן הסבה שלו, ומתוך שהנוקבא היתה סבה לאור החיה דז"א, הרי מבחינה זו נעשית הנוקבא לאמו.

וז"ש, **וטסא מתמן ושטא בשבעין אלף עלמין**: אחר שנזדווגה עם הז"א בסוד עטרה על ראש צדיק, היא מעופפת ועולה עוד למעלה, דהיינו לא"א, ושם מתקנות ז' הספירות שלה בסוד ז' רבוא עלמין, שהם ע' אלף. כי הספירות דא"א הן בסוד רבוא כנ"ל. ומשם היא עולה יותר עד עתיק יומין. וז"ש **וסליקת לגבי עתיק יומין** כי מא"א עולה עד עתיק יומין. והוא חושב העליות של זו"ן בזה אחר זה עד **עתיק יומין**, הנעשה מכח המ"ן של הצדיקים השלמים. כי בחינת הזווג דעטרה על ראש הצדיק, הוא ע"י עליה לאו"א עי', ומשם עולה לא"א בסוד ע' אלף עלמין, ומשם לעתיק, שהוא תכלית הגובה.

וז"ש, **וכל מלין דעתיק יומין מלין דחכמתא**, **אינון ברזין סתימין עלאין**: מפרש מעלת המוחין המושפעין לנוקבא ע"י עליתה לעתיק יומין. ואומר וכל מלין דעתיק יומין, דהיינו כל הקומות המקובלות מעתיק יומין, הן **מלין דחכמתא ברזין סתימין עלאין** כלומר, שהם בחינת ג"ר דחכמה, כי **מלין דחכמתא** מורה על קומת החכמה, **ורזין סתימין עלאין** היינו ג"ר דחכמה. והן אינן מתגלות זולת ע"י עליה למקום **עתיק יומין** ולא למטה ממנו.

פסקה סג

סג) **וההיא מלה סתימא** וכו': ואותו דבר החכמה הסתום שנתחדש כאן, בעולם הזה, כשהוא עולה, הוא מתחבר באלו הדברים של עתיק יומין, ועולה ויורד עמהם, ונכנס בשמונה עשר עולמות צפונים, אשר עין לא ראתה אלקים זולתך. ויוצאים משם ומשוטטים, ובאים מלאים ושלמים ונועדים לפני עתיק יומין. באותה שעה, עתיק יומין מריח באותו הדבר, ורצוי לפניו יותר מכל. אז, לוקח את הדבר ההוא, ומעטר אותו בשלש מאה ושבעים אלף עטרות. ודבר חידושי התורה ההוא משוטט ועולה ויורד, ונעשה ממנו רקיע אחד.

פירוש, כי בעת עלית הנוקבא ל**עתיק יומין**, היא נכללת בזווג אשר שם, והיא מעלה או"ח וממשכת או"י מבחינת עתיק יומין. **וסלקא** פירוש שמעלה או"ח ממטה למעלה. **ונחתא** פירוש, שממשיכה או"י ממעלה למטה. שאז מקבלת החכמתא ברזין סתימין עלאין הנ"ל. ואמרו **בהדייהו** מורה שנכללת עם האו"ח ואו"י שבעתיק עצמו.

וז"ש, **ועאלת בתמניסר עלמין גניזין דעין לא ראתה אלהים זולתך**: כי הזווג הזה הנעשה בעתיק, הוא ג"כ על היסוד דעתיק אשר שם, והוא ג"כ **צדיק ח"י עלמין** כמו יסוד דז"א

בעת עליתו לאו"א עלאין כנ"ל. אלא ההפרש הוא, כי היסוד הזה דעתיק **עין לא ראתה אלהים זולתך**. כי הזווג של היסוד נעשה על המסך בסוד ההכאה, המעלה או"ח כדי להלביש את האו"י, כנודע. והנה למטה באו"א נבחן המסך לבחינת כנפים המכסות על האור העליון בעת שדוחים אותו לאחוריו, וזה מורה שיש בהם כח הדין, שז"ס שכל או"ח נק' אור דין.

משא"כ ביסוד עתיק הנ"ל, ששם נאמר לא יכנף עוד מוריך וגו', (ישעיה ל') כי אע"פ שהמסך מעלה או"ח ממטה למעלה, מ"מ אין בו בחינת כנפים. וע"כ הוא מכונה **ח"י עלמין גניזין דעין לא ראתה אלהים זולתך**. כלומר, שאין שם עוד בחינת כנפים המכסות מעין זר, כי אין שם שום דינים אלא **עין לא ראתה אלהים זולתך**. והבן היטב. כי הבחינה שממטה למעלה נקראת גניזין אמנם היא בבחינת **עין לא ראתה** וכו'.

וזה אמרו **נפקי מתמן ושאטן ואתיין מליאן ושלמין** כי **נפקי מתמן** היינו מסוד הזווג על המסך הנק' **ח"י עלמין גניזין דעין לא** וכו' **ושטאן** היינו שמעלה או"ח ממטה למעלה. ואתיין היינו שממשכת האו"י ממעלה למטה ואז הם **מליאן ושלמין** מלאים באו"י **מחכמתא ברזין סתימין עלאין**. ושלמים בבחינת או"ח שאין בו שום דין אלא כולו רחמים גמורים בשוה עם האו"י. ואז **ואתעתדו קמי עתיק יומין** שהם מוכנים להלביש את העתיק יומין.

וז"ש, **בההיא שעתא ארח עתיק יומין בהאי מלה וניחא קמיה מכלא**: ארח ה"ס נייחא דרוחא, כי הזווג הגדול והנשגב הזה גורם נייחא דרוחא מאד נעלה לעתיק יומין. והוא משום שכל העולמות כולם וכל שבחם נכללים אז בנוקבא. וז"ש **וניחא קמיה מכלא**, כי זה הנייחא דרוחא מגיע לו **מכלא** מכל העולמות כולם בבת אחת, להיותה תכלית השלמות והגובה שעליה נבראו העולמות.

וז"ש, **נטיל לההיא מלה ואעטר לה בתלת מאה ושבעין אלף עטרין**: פירוש, כי אז משפיע לה המוחין הנשגבים דעתיק עצמו, שהם חו"ב תו"מ, שכל אחת עולה מאה אלף, כי ספירות דעתיק, הן כל אחת מבחינת מאה אלף כנ"ל. אלא ההפרש הוא כי בשלשים העליונים של החכמה, ששם סוד משלשים הכי נכבד ואל השלשה לא בא (ש"ב כ"ג), כלומר, שאף על פי שהיא מקבלת ונכבדת גם מג"ר דחכמה דעתיק שהן שלשים אלף העליונים, כמו שאומר לעיל, עכ"ז אל השלשים אלף עצמם לא תוכל הנוקבא לעלות ולהלביש ממש. והטעם הוא כי אם היתה מלבשת גם שלשים אלף אלו, היתה הנוקבא מתבטלת בו, כנר בפני אבוקה. לכן אינה מקבלת מעתיק רק **ש"ע אלף עטרין** דהיינו ד' מאות אלף פחות שלשים אלף מטעם האמור.

וז"ש, **ההיא מלה טסת וסלקא ונחתא ואתעבידא רקיעא חדא**: **טסת** פירושו, מעופפת למעלה, **וטסת וסלקא**, היינו שהיא מעלה או"ח ממטה למעלה. **ונחתא** שע"י האו"ח שהיא מעלה יורדת עם אור ישר ממעלה למטה. **ואתעבידא רקיעא חדא** שע"י הלבשת או"ח לאו"י נעשה שם רקיע אחד. כי אותו המסך שנתקן במלכות כדי להעלות או"ח, שהוא הגיע לנוקבא ע"י מע"ט והמ"ן, שהעלו כדי להשפיע נ"ר ליוצרם כנ"ל. הנה אחר הזווג שנעשה עליו, הוא נעשה רקיע, שדרך בו משיגים הצדיקים אותה קומת הזווג שנעשה עליו. והענין הוא, כשהמדרגה יורדת לצדיקים דרך הרקיע, נמצאת מתלבשת בלבוש הנמשך **מהרקיעא** ההוא, שהוא בחינת או"ח, המתהפך מהרקיע ולמטה, עם האו"י שמרקיע ולמעלה, וכן היא באה להשגת הצדיקים המלובשים זה בזה.

וביאור הדברים הוא, כי אלו הצדיקים שזכו לשלמות ההיא, להעלות מ"ן לזווג הגבוה הזה, הנה כבר אין בהם מבחינת קבלה לצרכם עצמם ולא כלום, ומ"ן שהעלו היו רק כדי להשפיע ולא לקבל, ולפיכך הם מתקנים עם המע"ט והמ"ן, בחינת המסך לנוקבא, ומכשירים אותה לזווג הגדול הזה, שההכשר עצמו הוא סוד או"ח העולה מהמסך של הנוקבא ולמעלה, כי כל העולה ממטה למעלה, ה"ס השפעה ודחית הקבלה לעצמו, ואז נעשה הזווג דהכאה עם האור העליון, והאור העליון מתלבש בלבוש של או"ח העולה.

והנה האור היורד ממעלה למטה ומתלבש באו"ח, הרי הוא בא לקבלת התחתון דהיינו לאותו צדיק שהעלה המ"ן, כי כל הבא מלמעלה למטה פירושו שבא לקבלה. וכיון שהאור העליון עובר לתחתון דרך הרקיע, נמצא נוטל עמו בחינת הלבוש דאו"ח מהרקיע, והתחתון מקבל האור העליון תוך לבושו זה. והפירוש הוא, כי גם אחר שבאה הקומה להשגת התחתון, אינו נהנה במשהו מן האור העליון היורד אליו, אלא לפי מדת השפעת נ"ר ליוצרו, דהיינו במדת הלבוש של או"ח המלביש על האור העליון. וזה נבחן למקבל על מנת להשפיע, ואינו מקבל משהו אם לא תמצא בו השפעה ליוצרו. וע"כ הקבלה מלובשת תוך ההשפעה, או"י באו"ח. וזהו שמדייק ומדגיש **ההיא מלה טסת וסלקא ונחתא ואתעבידא רקיעא חדא** כלומר, שאינו מקובל לתחתונים רק דרך הרקיע, דהיינו בבחינת לבושו עמו כנ"ל.

פסקה סד

סד) **וכן כל מלה** וכו': וכן כל דבר ודבר של חכמה נעשים רקיעים עומדים בקיום שלם לפני עתיק יומין, והוא קורא אותם, שמים חדשים. כלומר, שמים מחודשים, שהם סתומים של סודות החכמה העליונה. וכל שאר דברי תורה המתחדשים, שאינם מבחינת

חכמה עליונה, עומדים לפני הקב"ה, ועולים ונעשים ארצות החיים, ויורדים ומתעטרים אל ארץ אחת. ונתחדש ונעשה הכל ארץ חדשה, מכח דבר ההוא שנתחדש בתורה.
פירוש, כי כן הולכים הצדיקים ומעלים מ"ן תמיד וממשיכים המדרגות הנשגבות ההן מעתיק יומין ע"י אותם הרקיעים שנעשו ע"י הזווג העליון. ומאלו הרקיעים נעשו סוד **השמים חדשים**, שהם מתחדשים במדרגת עתיק יומין כנ"ל. וע"כ נק' אלו ההשגות הגבוהות בשם **סתימין דרזין דחכמתא עלאה** דהיינו על שבאות מלובשות בלבוש הנמשך מהרקיעין.
וז"ש, **שאר מלין דאורייתא** וכו' **לגבי ארץ חד ואתחדש ואתעביד כלא ארץ חדשה**: כי בכל קומה יש חו"ב תו"מ, ועד כאן היה המדובר רק מבחינת **רזין דחכמתא** לבדה, ולא מבינה וז"א ומלכות שבכל קומה. וז"ש, **ואתעבידו ארצות החיים** שנעשים כולם לבחינת בינה, הנק' ארץ החיים. ונחתין **ומתעטרין לגבי ארץ חד** היינו להמלכות הנקראת **ארץ** סתם **ואתחדש ואתעביד כלא ארץ חדשה** כי המלכות נתעטרה וקבלה כל המדרגות דארצות החיים, שהן בינה, וע"י זה עלתה המלכות להיות בינה.
ונק' עתה **ארץ חדשה**, כי מה שהיתה מקודם לכן בחינת מלכות, היא עתה בחינת בינה. וז"ס עתיד הב"ן להיות ס"ג, והמ"ה להיות ע"ב. כי בחינת שמים הם ז"א, ועתה במדרגת עתיק יומין הם ב**רזין דחכמתא עלאה**, הרי שהמ"ה שהוא ז"א נעשה לבחינת ע"ב שהיא חכמה. ובחינת ארץ שהיא נוקבא דז"א נעשה לבחינת ס"ג שהיא בינה. ונמצא שסוד **שמים חדשים וארץ חדשה** הם מ"ה וב"ן שנתבטלו ונעשו לע"ב ס"ג.

פסקה סה

סה) **ועל דא כתיב** וכו': ועל זה כתוב, כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני **עושה** עומדים לפני וגו'. עשיתי לא כתוב, אלא **עושה**, לשון הוה, משום שעושה תמיד, שמים וארץ חדשים, מאלו החידושים והסודות של התורה. ועל זה כתוב, ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסוד ארץ. השמים לא כתוב, אלא שמים. בלי ה' הידיעה מפני שאינו סובב על השמים ממש, אלא על שמים המחודשים שנעשו מדברי תורה.
פירוש, **עשיתי לא כתיב אלא עושה**, וכו' מורה בזה, שלא לטעות בפירוש הכתוב **דשמים חדשים וארץ חדשה**, שהוא כמו ענין של תיקון דבר הנעשה ונתחדש פעם אחת ודי. כי אינו כן, אלא הם ענין עבודת תמיד. כי הצדיקים שכבר נשלמו בזהרא עלאה, הם הולכים ועושים תדיר שמים וארץ חדשים. שז"ס צדיקים הולכים מחיל אל חיל (סוף ברכות). ומביא ראיה על זה, כי כתוב **השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה**

ולא כתיב אשר אני עשיתי, הרי שאלו שמים וארץ הולכים ומתחדשים תדיר מחדושי אורייתא של הצדיקים הגמורים. וכן מביא ראיה מהכתוב **לנטוע שמים**, שאם היה זה לפעם אחת, היה צריך להכתב לנטוע השמים, בה' הידיעה. וכיון שכתוב **שמים**, משמע שנוהג תדיר.

פסקה סו

סו) **א"ר אלעזר מהו** וכו': אר"א, מהו ובצל ידי כסיתיך. אמר לו, בשעה שנמסרה התורה למשה, באו הרבה רבבות מלאכים עליונים לשרוף אותו בשלהבת פיהם, עד שחיפה עליו הקב"ה. ועתה, שדבר החידוש שבתורה, עולה ומתעטר ועומד לפני הקב"ה, הוא מחפה על הדבר ההוא, ומכסה על אדם ההוא, שלא יוודע להם אלא להקב"ה, ולא יקנאו אותו, עד שנעשה מדבר ההוא שמים חדשים וארץ חדשה. ז"ש ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסוד ארץ. מכאן, שכל דבר המכוסה מן העין עולה לתועלת עליונה. ז"ש, ובצל ידי כסיתיך. ולמה נתחפה ונתכסה מן העין, היינו בשביל התועלת העליונה, ז"ש לנטוע שמים וליסוד ארץ. כמו שלמדנו. דהיינו, כדי שיצמח מזה שמים וארץ חדשים.

ובצל ידי כסיתיך וכו', הכוונה היא על הלבוש הנ"ל הנמשך מהרקיע ומלביש ומכסה על קומת המוחין, (כנ"ל ד"ה ההיא מלה ע"ש). אשר הלבוש הזה הוא בחינת **צל** המכסה על המוחין ומעלימם מעין זר, ואינם ידועים אלא לקב"ה בלבדו. ומבאר הטעם, שהוא כדי להעלים המדרגות הגדולות האלו ממלאכי השרת כדי שלא יקנאו בו. וענין הקנאה הזו של המלאכים, הוא בהיותם זכי החומר, נמצא כשמסתכלים בצדיק מגלים בו כעין פחיתות, בקנאתם עליו על המדרגה הגבוהה שזכה, ואח"כ נאחזים המקטרגים באותה הפחיתות שגילו בו המלאכים.

ולפיכך, כשמתלבשת המדרגה בהאי לבוש של הרקיע, שהלבוש הזה מודד לו את המדרגה, שלא יקבל ממנו יותר רק לפי מה שהוא לתועלת העליון יתברך. הרי הוא נשמר מקנאת המלאכים, כי אז יכול הצדיק להיות נשמר מלפגום במדרגה בשוה ממש עם המלאכים.

וז"ש, **דכל מלה דסתים מעינא סלקא לתועלתא עלאה**: רומז בזה שהעין רואה, והלב חומד, ואינו יכול להשמר שתהיה מחשבתו נקיה רק לעשות נ"ר ליצרו, אלא שהוא מקבל גם לתועלת עצמו. אמנם **הסתים מעינא** דהיינו המלובש בלבוש הרקיע, בטוח הוא שלא יקבל יותר ממה שעולה לתועלת העליון ית'. וזה אמרו **ואמאי אתחפי ואתכסי מעינא, בגין לתועלתא עלאה** כמבואר.

פסקה סז

סז) **ולאמר לציון עמי אתה**: ולאמר, היינו לאמר לאלו השערים והדברים המצוינים אלו על אלו, דהיינו לחידושי התורה, **עמי אתה**, אל תקרא עמי אתה, עם ע' פתוחה, אלא עמי אתה, עם עין חרוקה, שפירושו, להיות שותף עמי, מה אני עשיתי שמים וארץ בדברי, כמו שנאמר, בדבר ה' שמים נעשו, אף אתה כך, שבדברי חכמה שלך, עשית שמים וארץ חדשים. אשרי הם העמלים בתורה.

פירוש, בחינת הקבלה נקראת **תרעין**, שהם השערים הפתוחים לקבל, ובחינת ההשפעה ע"י המ"ן נקראת **מלין** כנ"ל. ואומר שהם **מצויינין אלין על אלין**, כלומר, שהם מתלבשים זה תוך זה וע"י זה הם מצוינים.

פסקה סח

סח) **ואי תימא דמלה** וכו': ואם תאמר, שדבר חידוש של כל אדם, ואפילו, שאינו יודע מה שאומר, עושה את זה. בוא וראה, אותו שאין דרכו בסודות התורה, וחידש דברים שאינו יודע אותם לאמיתם כראוי. אותו דבר החידוש עולה, ויוצא אל אותו הדבר, איש תהפוכות לשון שקר, מתוך נקבת התהום הגדול, והוא מדלג חמש מאות פרסאות לקבל את הדבר ההוא, ולוקח אותו, והולך עם הדבר אל הנקבה שלו ועושה בה רקיע שוא, הנקרא תוהו.

ביאור הדברים, כבר ידעת שסוד המ"ן שמעלים הצדיקים כדי לעשות נ"ר ליוצרם דהיינו **לתועלתא עלאה**, הם נק' בשם **מלין דאורייתא** שנתדשו, כי הן מתחדשות ע"י הזווג העליון והזו"ן מקבלים מוחין חדשים על ידיהם, עד שזוכים עי"ז לסוד **לנטוע שמים וליסוד ארץ** וכו' ונעשים שותפים עם הקב"ה, כי מתחדשים שמים וארץ ע"י המלין שלהם כנ"ל.

ואומר אבל **ההוא דלאו אורחיה ברזין דאורייתא** כלומר, שאינו בקי בדרכי ה' לידע לשמור את עצמו מלפגום במדרגות העליונות. והוא אומר בעצמו, שכוונתו היא **לתועלתא עלאה**, והוא אמנם מטעה את עצמו, כי לא ידע כי בנפשו הוא לידע בבירור שאינו מכוון ח"ו לצרכו עצמו, הנה ענשו גדול מאד, כי נותן כח לקליפות **לקטלא בני נשא**, כמו שמבאר והולך וז"ש **וחדש מלין דלא ידע על בורייהון כדקא יאות**, דהיינו שמעלה מ"ן לזווג העליון, ואינו יודע על בוריו בכל הצורך שהוא באמת כן, הנה אז נמצא, דהאי **איש תהפוכות לשון שקר** דליג ועושק **להיא מלה**, כמ"ש והולך.

וז"ש, **איש תהפוכות לשון שקר מגו נוקבא דתהומא רבא**: כי גם בקליפות יש דכר ונוקבא, אשר הדכר נק' **שוא** והנוקבא נקראת **שקר**. וביאור הדברים, כי הזכר דקליפה

אינו כל כך רע כמו הנוקבא, וכשהוא לעצמו אינו מכשיל בני אדם לשקר בשמא דקב"ה, ואדרבה להיפך, כי מדבר טוב כפי מראית עין, אלא שהוא רע עין, בסו"ה אל תלחם את לחם רע עין, אכול ושתה יאמר לך ולבו בל עמך (משלי כ"ג) וכל הנלכד בידו הוא נושא שם ה' לשוא, כי נפרד מהשי"ת, ואינו יכול לקבל שום שפע. וז"ס שאמרו רז"ל כל המתגאה, אומר הקב"ה: אין אני והוא יכולין לדור במדור אחד (סוטה ה' ע"א). שבהיות כוונתו לקבלת צרכיו עצמו, להתרברב להתגאות וכדומה, הנה הוא נלכד ברשותו של רע העין, ונמצאת העלאת מ"ן שהוא מעלה, אינו ממשיך שום שפע מלמעלה, והוא נושא שם ה' לשוא, וע"כ נק' הזכר דקליפה **שוא**. כי הקב"ה אינו יכול להדבק באיש ההוא לדור עמו במדור אחד.

והנוקבא דקליפה נק' בשם **שקר**. כי אחר שהאיש ההוא נלכד ברשת הזכר הנק' **שוא**, יש לו כח להזדווג עם הנוקבא שלו שהיא קליפה רעה ומרה, המזייפת שמא דקב"ה, ומשקרת בו, ואז יורדת ומסיתה, ועולה למעלה ומקטרגת, ונוטלת את נשמתו הימנו.

וע"כ נק' **איש תהפוכות**, כי תחילה אכול ושתה יאמר לך, דהיינו שיעלה מ"ן למעלה להקב"ה, וימשיך שפע לצורך גבוה, והוא נראה לו כמו שהוא מסטרא דקדושה, ואח"כ בכח **השוא** שלו מזדווג עם **הנוקבא דתהומא רבא**, שעם **השקר** שלה הוא נוטל את נשמתו והורגו. וז"ש **איש תהפוכות לשון שקר מגו נוקבא דתהומא רבא** כי הוא מתהפך **לשון שקר** רק מכח **הנוקבא דתהומא רבא** דאשתתף בה, ולא מבחינת עצמו.

וז"ש, **ודלג חמש מאה פרסי לקבלא לההיא מלה**: פי' כי הזו"ן דטומאה אין להם משורשם רק ו"ק ונקודה לבד, דהיינו רק לעומת ו"ק ונקודה דזו"ן דקדושה, ואין להם שום מקום וכח להתאחז בבינה. אמנם ע"י **ההיא מלה**, דהיינו המ"ן שהעלה התחתון, נותן כח לזכר דטומאה לדלג על ז"ת דבינה הנמשכות בזו"ן דקדושה, שהן בעקרן רק ה' ספירות חג"ת נ"ה, הנקראות **חמש מאה פרסי**, כי ספירות הבינה הן במספר מאות כנודע, וז"ש **ודלג חמש מאה פרסי לקבלא לההיא מלה** כי תיכף בעת עלית המ"ן השיג כח לדלג למקום דלאו דיליה, דהיינו לה' ספירות תחתונות חג"ת נ"ה דבינה הנקראות חמש מאה פרסי. לקבלא לההיא מלה. דהיינו בחי' המ"ן, שהעלה האיש **דלא ידע** על בוריו אם כוונתו לעשות נ"ר ליוצרו.

וז"ש, **ואזיל בההיא מלה לגו נוקביה ועביד בה רקיעא דשוא דאקרי תהו**: כלומר, שהוא מזדווג עם הנוקבא שלו **דתהומא רבא** על המ"ן הללו, וממשיך לו אורות דקדושה לחלקו ולבניו, בדומה לשמים חדשים דקדושה הנעשה ע"י המ"ן דקדושה כנ"ל. ואלו שמים שהמשיך בזווגו נק' **רקיעא דשוא** מבחינת הזכר, ומבחינת השתתפות עם **הנוקבא**

דתהומא רבא, נקרא רקיע **דתהו**. כי **תהו** שם הזכר, והשם של הנקבה הוא תהום וז"ש **ועביד רקיע דשוא** מכח בחינתו עצמו, **דאקרי תהו** מכח השתתפותו עם **תהום** שהיא הנוקבא.

פסקה סט

סט) **וטס בההוא רקיעא** וכו': ואותו איש תהפוכות מעופף ברקיע שוא ההוא, ששת אלפים פרסאות בבת אחת. ואחר שרקיע שוא זה עומד, מיד יוצאת אשת זנונים, ומחזיקה באותו הרקיע שוא, ומשתתפת בו. ומשם היא יוצאת והורגת כמה אלפים ורבבות. כי בשעה שהיא נמצאת באותו הרקיע, יש לה הרשות והיכולת לעוף ולעבור את כל העולם ברגע אחד.

פירוש, כי אלו המוחין שנמשכו לו בההוא **רקיעא דשוא**, הם מס"א שכנגד החכמה דקדושה, שספירותיו הן במספר אלפים. וז"ש **וטס בההוא רקיעא** שהוא מעופף ונאחז על ידו, **שיתא אלפי פרסי בזמנא חדא**, בשש הספירות חג"ת נה"י דחכמה, המכונות **שיתא אלפי פרסי**, בהיותן מחכמה.

וז"ש, **כיון דהאי רקיעא דשוא קאים**, **נפקת מיד אשת זנונים ואתקיף בההוא רקיעא דשוא ואשתתפת ביה**: כלומר, אחר שנשלמו השמים החדשים דקליפת הזכר, הנק' רק בשם **שוא** אז מגלה **הנוקבא דתהומא רבא** את כחה, וכחה מתקיף את הרקיע, לשקר בשמא דקב"ה, והיא נמצאת מעופפת ברקיע, ואז נקרא **רקיע דתהו** כנ"ל.

וז"ש, **ומתמן**, **נפקת**, **וקטלת** וכו' **בגין דכד קיימת בההוא רקיעא אית לה רשו ויכלתא למהוי טס כל עלמא ברגעא חדא**: כי בהיותה משותפת בההוא רקיעא היא מתחזקת ומתגדלת עוד יותר מקומת הזכר, כי הזכר גדל רק ו"ק דחכמה, שהם שיתא אלפי פרסאות כנ"ל, והנוקבא גדלה על ידו בעשר ספירות שלמות, דהיינו עולם שלם, וז"ש **אית לה רשו ויכלתא למהוי טס כל עלמא** דהיינו עולם שלם בע"ס. **ברגעא חדא** ה"ס וכמה זעמו רגע. (ברכות ז' ע"א). וע"כ כחה גדול לקטלא לבני נשא לאלפים ורבבות. בסו"ה כי רבים חללים הפילה (משלי ז'), וביאר לנו ר"ש, כי זה לעומת זה עשה אלהים, וכמו שע"י המ"ן דצדיקים נבנים תמיד שמים וארץ חדשים לקדושה, כן ע"י המ"ן של אלו דלא ידעון איך למפלח לקב"ה על בורייהון, הולכים ונבנים שמים וארץ לקליפות.

פסקה ע

ע) **ועל דא כתיב** וכו': ועל זה כתוב, הוי מושכי העון בחבלי השוא. **העון**, זהו זכר. וכעבות העגלה חטאה. מהו חטאה. היא הנקבה, דהיינו אשת זנונים הנ"ל, הנקראת **חטאה**. הוא, החוטא, מושך, אותו הנקרא **עון**, דהיינו את הזכר, בחבלי שוא האלו.

ולאחר זה, כעבות העגלה חטאה. שהוא מושך, לאותה הנקבה הנקראת **חטאה**, שהיא מתגברת שם לעוף ולהרוג בני אדם. ועל כן, כי רבים חללים הפילה. מי הפילה. היא אותה **החטאה** ההורגת בני אדם. ומי גרם לזה. היינו תלמיד חכם שלא הגיע להוראה, ומורה. הרחמן יצילנו.

פירוש. כמ"ש לעיל, שהזכר אינו כל כך רע כמו הנוקבא, כי הוא מדמה עצמו לקדושה, בסו"ה אכול ושתה יאמר לך ולבו בל עמך (משלי כ"ג), וע"כ הוא נקרא **שוא**. אמנם משום זה, כחו גדול ביותר ללכוד בני אדם לרשתו, ואחר שנפל לרשתו בא ומזדווג בנוקביה, ואז **כעבות העגלה חטאה** שמשכתו לתהומא רבא. וזה שיעור הכתוב **הוי מושכי עון בחבלי השוא**. כי **השוא**, רק קושר אותו בחבלים ולוכד אותו, ואח"כ הוא מפילו לפני הנוקבא שלו, ואז **כעבות העגלה חטאה** אשר **החטאה** מפילתו לתהומא רבא והורגתו. וז"ש, **דא ההיא חטאה דקטלית ב"נ**.

פסקה עא

עא) **אמר ר' שמעון** וכו': אר"ש אל החברים. בבקשה מכם, שלא תוציאו מפיכם דבר תורה, שלא ידעתם ולא שמעתם מאילן גדול כראוי. בשביל שלא תהיו גורמים לאותה **חטאה**, להרוג המוני בני אדם חנם. פתחו כולם ואמרו, הרחמן יצילנו, הרחמן יצילנו.

פירוש **מלה דאורייתא** וכו', כלומר, אם אתם יודעים מעצמכם, מוטב,, ואם לא, צריכים אתם לשמוע איך לעבוד את ה' **מאילנא רברבא כדקא יאות**, דהיינו מאדם גדול שאפשר לסמוך עליו. **בגין דלא תהוון גרמין** וכו'.

פסקה עב

עב) **תא חזי באורייתא** וכו': בוא וראה, בתורה ברא הקב"ה את העולם. והעמידוהו, שכתוב, ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום. שסובב על התורה שהיה הקב"ה משתעשע בה אלפים שנה מטרם שנברא העולם. (כנ"ל אות כ"ב) והוא הסתכל בה פעם ושתים ושלש וארבע פעמים, ואח"כ אמר להם. ולבסוף עשה בה מעשה. ללמד בני אדם שלא יבואו לטעות בה. כמו שאתה אומר, אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה ויאמר לאדם. אשר ראה, הוא פעם א'. ויספרה, פעם ב'. הכינה, פעם ג'. וגם חקרה, פעם ד'. ואח"כ אמר להם, דהיינו, ויאמר לאדם.

פסקה עג

עג) **ולקביל ארבע זמנין** וכו': ונגד ארבע פעמים אלו שכתוב, אז ראה, ויספרה, הכינה, וגם חקרה, ברא הקב"ה מה שברא. ועד שלא עשה מעשהו, הביא בתחילה ארבע מלים,

שכתוב, בראשית, ברא, אלקים, את, הרי ארבע. ואח"כ כתוב השמים, שהם כנגד ארבע הפעמים שנסתכל הקב"ה בתורה מטרם שהוציא מעשהו למלאכתו.

פירוש. **ולקביל ארבע זמנין אינון** וכו': אלו ארבעה זמנין ה"ס חו"ב תו"מ: **אז ראה** הוא חכמה, **ויספרה** הוא בינה, **הכינה** הוא ז"א, **וגם חקרה** הוא מלכות. ואחר ד' ההתלבשויות האלו, **ברא קב"ה מה דברא**. וכן רומזות ד' התיבות הראשונות שבתורה, **בראשית** היא חכמה, **ברא** היא בינה, **אלהים** היא ז"א, **את** היא מלכות. ואחר ד' התלבשויות אלו, נבראו השמים.

פסקה עד

עד) **רבי אלעזר הוה** וכו': ר' אלעזר הלך לראות את ר' יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חותנו, ורבי אבא עמו. ואיש אחד היה מחמר אחריהם, דהיינו שהיה מוליך חמוריהם. אמר ר' אבא, נפתח פתחי התורה, שעתה השעה והזמן להתתקן בדרכנו. **טעין** פירושו דוקר, כי על מדוקרים מתרגם מטענין, (ירמיה ל"ז) והוא שם מושאל למוליך חמורים, מפני שדרכו לדקור את החמורים במחט, כדי שימהרו ללכת.

פסקה עה

עה) **פתח ר' אלעזר** וכו': פתח ר"א ואמר, את שבתותי תשמורו. בוא וראה, בששת ימים ברא הקב"ה את העולם. וכל יום ויום גילה מעשהו ונתן באותו יום את כחו. מתי גילה מעשהו ונתן כחו. הוא, ביום הרביעי. בשביל שאותם שלשת ימים הראשונים, היו סתומים כולם ולא נגלו, כיון שבא יום הרביעי הוציא המעשה והכח של כולם.

פירוש. **בההוא יומא**, היינו ביום **השבת**. שית יומין הם חג"ת נה"י, והם מגלים שלמות מלאכתם וכחם ביום השבת. שהוא מלכות.

ומ"ש, **אימתי גלי עבידתיה ויהב חיליה ביומא רביעאה** וכו': הנה מקודם לכן אמר, דכל יומא ויומא יהב חיליה **ביום השבת**. וכאן אומר אימתי היה זה רק **ביום רביעי**. ויש להבין זאת. והענין הוא כי המלכות נקראת רביעי ושביעי, **רביעי לאבות** שהם חג"ת, **ושביעי לבנין** שהם נה"י, וכן אומר ר"ש (לעיל אות ד'). כי **הנצנים** שהם חג"ת **נראו בארץ ביום השלישי ועת הזמיר הגיע דא יום רביעי**. שאז נתמעטה המלכות ועלתה לעיבור ב' ע"ש. הרי שהמלכות נאצלה מחג"ת ביום ג', ונתקנה ביום ד', ע"י נצח דז"א שהוא יום ד', וע"כ מבחינה זו היא נקראת **רביעי לאבות**. ואח"כ אומר שם **בארצנו דא יום שבת דאיהו דוגמת ארץ החיים**, הרי שהמלכות הנקראת **ארץ** היא בחינת **יום שבת**, והיא **שביעי לבנין**. וענין זה, של רביעי ושביעי, הוא שמתבאר כאן.

וזה אמרו **בגין דאינון תלת יומין קדמאין כולהו הוו סתימין ולא אתגלו**, כי כל זמן שהמדרגה היא בחסרון המלכות, נבחנת לסתומה ובלתי נודעת ובהשגתה את המלכות משגת את שלמותה וזה סוד ששת ימי המעשה ושבת, כי לכאורה צריכים ששת ימי המעשה להיות יותר חשובים מיום השבת, שהרי חג"ת נה"י שהם ששת ימי המעשה חשובים יותר מהמלכות שהיא יום השבת. אלא הפי' הוא, שכל שבוע הוא מדרגה בפ"ע שבימות החול היא חסרה המלכות, וע"כ המדרגה סתומה ואין בה קדושה, כי בחסר המלכות חסר ג"ר דאורות כנ"ל, ורק בהתגלות המלכות במדרגה ההיא, דהיינו בביאת יום השבת, אז מתגלה הקדושה בכל המדרגה דהיינו גם בששת ימי המעשה, והקדושה שורה בכל השבוע ההוא ועד"ז גם בששת ימי בראשית, כאשר נאצלו **ג' יומין קדמאין** שהם חג"ת מטרם שנגלתה המלכות הרי היו **סתימין** בלי גילוי הקדושה שבהם, וכשנאצלה המלכות, שהיא ביום רביעי אז נתגלתה קדושתם של כל ארבעת הימים. וז"ש **כיון דאתא יומא רביעאה אפיק עבידתא וחילא דכלהו** דהיינו שנתגלתה הקדושה במלאכה ובכח דכל ארבעת הימים, כי המלכות משלמת המדרגה.

פסקה עו

עו) **דהא אשא ומיא** וכו': כי אש ומים ורוח, שהם חג"ת, וה"ס שלשת הימים הראשונים, אע"פ שהם, שלשה יסודות עליונים, דהיינו ג' ספירות חג"ת, כולם היו תלוים ולא נגלה המעשה שלם עד שהארץ, שה"ס מלכות, גילתה אותם. אז נודעה מלאכתם של כל אחד ואחד מהם.

פסקה עז

עז) **ואי תימא הא** וכו': ואם תאמר, הרי ביום השלישי הוא, שכתוב, תדשא הארץ דשא, וכתוב, ותוצא הארץ. הרי שגילוי מעשה של הארץ, שהוא המלכות, היה ביום השלישי. ומשיב, אלא אע"פ שזה כתוב ביום השלישי, שה"ס ת"ת, יום הרביעי היה, שה"ס מלכות, ונכלל ביום השלישי, להיות, ת"ת ומלכות, אחד בלי פרוד. ואחר כך, גילה יום הרביעי מעשהו, להוציא את האומן למלאכתו של כל אחד ואחד, מחג"ת, משום שיום הרביעי הוא הרגל הרביעית של כסא העליון, שהוא בינה, שד' רגלים שלו הם חג"ת ומלכות. פירוש. כי בהיות המלכות מגלית קדושת ג' הימים, ע"כ עלתה ונכללה ביום השלישי, כדי לגלות עליהם היחוד דהיינו **למהוי חד בלא פרודא**.

וז"ש, **ולבתר יומא רביעאה** וכו', כי ביום רביעי השלימה המלכות על ג' הימים הראשונים בלבד. ולאחר כך יצאו עוד ג' ימים, שהם נצח הוד יסוד, וז"ש **ולבתר יומא רביעאה, אתגלי עבידתיה לאפקא אומנא לאומנותיה דכל חד וחד**, כי אחר שנתגלתה

הקדושה על ג' הימים הראשונים. שהם חג"ת, הנק' אבות, שהם עיקרו של הז"א, הנה אז יצא הז"א שהוא האומן, **לאומנותיה**, ונאצלו בנין, הנק' נצח הוד יסוד, דהיינו ג' הימים האחרונים דששת ימי בראשית. והוא **בגין דיומא רביעאה איהו רגלא רביעאה דכרסייא עלאה** הז"א נבחן לכסא אל הבינה, וכמו שאין הכסא נשלם מטרם שנגמרת בו הרגל הרביעית, כן הז"א אינו נשלם מטרם שנתגלתה בו המלכות ביום הרביעי, ולא היה יכול להאציל את ג' הימים נה"י זולת אחר השלמתה.

פסקה עח

עח) **וכל עבידתייהו דכלהו** וכו': וכל מעשיהם של כולם, בין ג' ימים הראשונים, שהם חג"ת, ובין של ג' ימים האחרונים, שהם נה"י, היו תלוים ביום השבת, שהוא המלכות בבחינת הג"ר וכל שלמותה. זהו שכתוב, ויכל אלקים ביום השביעי. זו היא שבת, וזו היא הרגל הרביעית של הכסא. כלומר ששבת ויום הרביעי שניהם בחי' מלכות, אלא יום הרביעי הוא מלכות הנכללת בז"א בת"ת שלו מחזה ולמעלה. ויום השבת ה"ס מלכות בזווג ז"א פנים בפנים.

פירוש. **וכל עבידתייהו דכלהו** וכו', כלומר אעפ"י שג' הימים הראשונים נשלמו ביום הרביעי, מכל מקום לא נשלמו בו לגמרי, **והוו תליין עד יום השבת**, ונמצא כי ביום השבת נשלמו **בין יומין קדמאין** שהם חג"ת, **ובין יומין בתראין** שהם נה"י, וז"ש, **ויכל אלהים ביום השביעי את כל מלאכתו אשר עשה**. דהיינו כל ששת הימים, לרבות ג' הימים הראשונים.

וז"ש, **דא שבת ודא הוא רגלא רביעאה דכרסייא**, כלומר, שיום השביעי הוא **שבת**, דהיינו שביעי לבנין, וכן הוא **רגלא רביעאה דכרסייא**, דהיינו שמשלים גם על האבות, והשבת הוא רביעי להם. והטעם שג' הימים חג"ת לא נגמרו לכל תיקונם ביומא רביעאה, אלא שצריכים ליום השבת שישלים אותם, הוא, מפני שהיה ביום רביעי מיעוט במלכות, הנק' מיעוט הירח, שמשום זה חזרה לעיבור ב', ונתגלתה שלמותה ביום השבת. ונמצא שיום השבת השלים גם על ג' הימים הראשונים.

פסקה עט

עט) **ואי תימא אי** וכו': ואם תאמר, אם כן, ששבת היא מלכות, מהו שכתוב, את שבתותי תשמורו, שהן שתים. ומשיב, אלא שבת של ליל שבת שהיא מלכות, ושבת של יום ממש, שהוא ז"א, המאיר בשבת שהיא מלכות. אין להם פרוד, כי מיוחדים פב"פ, והם נקראים שתי שבתות.

פירוש, שאל כי לפי ההוה אמינא, שב' המלכיות, רביעי ושביעי, שלמות כל אחת בפני עצמה, מובן היטב הכתוב **את שבתותי** שהם **תרין**, רביעי ושביעי. אבל אחר שתאמר שברביעי לא נשלם אלא רק אחר שנכלל בשביעי, א"כ הם רק שבת אחת. ולמה אומר הכתוב **את שבתותי**, **תרין**. ומשיב, שהכוונה היא על בחינת ז"א ונוקבא המאירים בקדושת השבת, כי יום השבת הוא הזכר ומעלי שבתא היא הנוקבא. והם ב' שבתות הנכללים **בשבתותי**, להיותם ממש **חד בלא פרודא**, וע"כ נק' גם הז"א בשם שבת. והבן.

פסקה פ

פ) **אמר ההוא טייעא** וכו': אמר אותו מוליך החמורים שהיה מחמר אחריהם, ומהו ומקדשי תיראו, אמר לו, זו היא קדושת השבת. אמר לו, ומהי קדושת השבת. אמר לו זו היא קדושה הנמשכת מלמעלה, מאו"א. אמר לו, אם כן עשית את השבת שהיא עצמה אינה קדש, אלא הקדושה שורה עליה מלמעלה, מאו"א. אמר ר' אבא, וכך הוא, שכתוב, וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד, הרי שנזכר שבת לבד, וקדוש ה' לבד. אמר לו, א"כ, מי הוא קדוש ה'. אמר לו, הוא הקדושה היורדת מלמעלה, מאו"א, ושורה עליה, על השבת. אמר לו אם הקדושה הנמשכת מלמעלה נקראת מכובד, נראה, שהשבת עצמה אינה מכובדת, וכתוב, וכבדתו. הרי שהשבת עצמה היא מכובדת. אמר ר' אלעזר לרבי אבא, עזוב אותו האדם, כי יש בו דבר חכמה, שאנו אין יודעים אותה. אמרו לו, אמור אתה.

פירוש. שאל אותו, **ומהו ומקדשי תיראו**, כיון שאתה אומר שסוד השבת הוא בחינת זו"ן, א"כ למה קורא אותם הכתוב בשם **מקדשי**, כי רק או"א בלבדם נק' קדש.

וז"ש, **אדכר שבת לחוד וקדוש ה' לחוד**. הוכיח לו מכאן, כי השבת עצמה היא בחינת זו"ן **דלאו איהו קדש** מעצמה, אלא משום שנמשכת לה **קדושא מלעילא**. דהיינו מאו"א עלאין הנק' **קדש**. ובחי' המשכה מאו"א נק' **קדוש ה'**, שעליו נאמר **ולקדוש ה' מכובד**.

פסקה פא

פא) **פתח ואמר את** וכו': פו"א, את שבתותי. **את** בא לרבות תחום שבת, שהוא שני אלפים אמה לכל צד, ומשום זה הוסיף הכתוב, את המלה, א"ת. **שבתותי**, שהוא לשון רבים, זו היא שבת עליונה ושבת תחתונה, שהן שתים כלולות ביחד וסתומים ביחד.

פירוש. **את לאסנאה** וכו'. כי אעפ"י דכתיב, אל יצא איש ממקומו ביום השביעי (שמות ט"ז), הרבה הכתוב במלת **את** ב' אלפים לכל רוח מחוץ למקומו. **ואת** ה"ס המלכות שמזווגה יוצאים המוחין של או"א המאירים בשבת בתוספת על הארת הזו"ן. כי או"א ה"ס ב' אלפים. וז"ש **בגין כך אסגי את** שע"ז בא **את** לרבות.

וז"ש, **שבתותי, דא שבת עלאה ושבת תתאה**, שבת עלאה הוא תבונה ושבת תתאה הוא מלכות, נוקבא דז"א, שהם נק' (לעיל אות ח'). **מ"י ומ"ה**, או, **עלמא עלאה ועלמא תתאה**, ע"ש. **כלילן כחדא** כי בשבת עולים זו"ן ומלבישים לאו"א, נמצאות תבונה ומלכות **כלילן** זו בזו **כחדא**, כי התחתון העולה לעליון נעשה כמוהו. **סתימין כחדא** כי עכ"ז אין המלכות נעשית תבונה ממש בלי הכר ביניהן, משום שאלו המוחין דתבונה אינם מקובלים למלכות רק למעלה במקום התבונה, אבל במקומה עצמה של המלכות למטה אין לה מוחין אלו, ובשיעור הזה נחשבת עוד המלכות לסתימא. ואומר שגם התבונה סובלת מהסתימא של המלכות, כי משום שמוחותיהן **כלילן כחדא** הן ג"כ **סתימין כחדא**, ונמצא שאף על פי שהתבונה לפי עצמה בהיותה עתה בשבת פרצוף אחד עם אמא עלאה, אין לה שום סתימא, מ"מ כיון שמוחותיה מאירים בכללות אחת עם המוחין של המלכות, ע"כ מורגשת הסתימא של המלכות גם במוחין דתבונה.

פסקה פב

פב) **אשתאר שבת אחרא** וכו': נשארה שבת אחרת שלא נזכרה, והיתה בושה. אמרה לפניו: רבון העולם, מיום שעשית אותי אני נקראת, שבת. ואין יום בלא לילה. אמר לה: בתי, שבת את ושבת קראתיך, אבל, הנה אני מעטר אותך בעטרה עליונה ביותר. העביר כרוז ואמר, מקדשי תיראו. וזו היא שבת של ליל שבת, שהיא יראה, ושורה בה יראה. ומי היא. ומשיב היינו שהקב"ה כלל ביחד ואמר, **אני ה'**. אשר **אני**, ה"ס המלכות, שה"ס ליל שבת. ה' ה"ס ז"א. ובמלות **אני ה'**, נכללו יחד. ואני שמעתי מאבי שאמר כך, ודייק, שהמלה **את** הוא לרבות תחום שבת. **שבתותי**, שהוא לשון רבים, היינו העגול, והרבוע שבתוכו, שהם שנים, דהיינו ב' שבתות, וכנגד שנים אלו, יש שתי קדושות, שיש לנו להזכיר, אחת היא ויכולו, ואחת היא קידוש. **ויכולו**, יש בו שלשים וחמש מלים. **ובקידוש** שאנו מקדשים יש בו שלשים וחמש מלים, ועולים הכל ביחד לשבעים שמות, שהקב"ה וכנסת ישראל מתעטרים בהם.

פסקה פג

פג) **ובגין דעגולא ורבועא** וכו': ומשום שהעגול והרבוע הזה הם **שבתותי**, שתיהן כלולות **בשמור**, שכתוב שבתותי **תשמורו**. אבל שבת העליון לא נכלל בשמור, אלא **בזכור**, כי מלך העליון, שהוא בינה, הושלם בזכור. וע"כ נקראת הבינה מלך שהשלום שלו, כי השלום שלו, הוא זכור. ועל כן אין מחלוקת למעלה.

פירוש. **אשתאר שבת אחרא** וכו': ה"ס המלכות דמלכות, הנק' נקודה אמצעית, שאינה מקבלת מוחין גם ביום השבת, בהיותה סוד המנעולא עצמה, וכל המוחין באים רק

בסוד המפתחא, שהיא היסוד דמלכות, (כנ"ל אות מ"ב), וכיון שלא קבלה מוחין הוית בכסופא.

וז"ש **אשתאר שבת אחרא דלא אדכר** דהיינו הנקודה האמצעית שלא נזכרה, שלא קבלה מוחין **והוה בכסופא** והיתה בבושה. **אמרה קמיה** וכו', היא טענה, הרי **מיומא דעבדית לי**, דהיינו בתחילת אצילותי בעולם אדם קדמון, **שבת אתקרינא**, היו כל המוחין מושפעין על ידי, כי בא"ק לא היתה מלכות אחרת רק נקודה אמצעית והיא לא נתמעטה רק בעת צמצום ב', לעולם האצילות.

ועוד טענה **ויומא לאו איהו בלא ליליא**. וה"ס נפלא מאד כי טענה, הרי אפילו ביום הראשון כתוב, ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, שהיחוד מתגלה על יום ולילה יחד. וא"כ למה לא נזכר לילה בשבת בראשית, כי ביום השביעי דמעשה בראשית לא כתוב לילה.

אמר לה וכו', הכוונה היא, שהקב"ה אמר לה, **שבת אנת** לעתיד באלף השביעי, ביום שכלו שבת **ושבת קרינא לך**, היינו מיומא דעבדית לך, בעולם א"ק כנ"ל.

אבל הא אנא מעטר וכו', היינו שהקב"ה העלה אותה, שתשמש בג"ר של הפרצופין, (כמ"ש לעיל אות מ"א), כי היא נתקנה למלכות דאו"א עלאין, בסוד אוירא דלא אתידע, ע"ש. ואו"א עי' נק' קדש קדשין, ונמצאת גם היא בסוד קדש עלאה.

וז"ש **אעבר כרוזא ואמר מקדשי תיראו** כי בכח תיקונה באו"א עלאין נעשית בסוד מקדש שה"ס **מקדשי תיראו**. ונמצא עתה שהרויחה המלכות עטרא עלאה, יותר משהיתה לה בעולם א"ק, כי שם היתה משמשת בסיום הספירות במקומה, ועתה עלתה לשמש במקום ג"ר, באו"א עלאין הנק' קדש קדשין, וז"ש **הא אנא מעטר לך בעטרא עלאה יתיר**.

וז"ש, **ודא שבת דמעלי שבתא, דאיהי יראה** וכו', המלכות נק' **יראה**, כי עליה היה הצמצום שלא תקבל למדתה, ואינה משמשת באו"י מלמעלה למטה לבחינת עצמה אלא רק באו"ח בלבד, בהיותה מתוקנת במסך ברתת וזיע שלא יעבור האור מהמסך ולמטה. (כנ"ל אות נ"ו ד"ה וכלהו ע"ש). ועתה בעליתה לקדש עלאה דאו"א, **שריא בה יראה** עלאה, כי הוי"ה עלאה דאו"א שורה בה, וה"ס הלילה של יום השבת שנתקנה עתה כטענתה: **ויומא לאו איהו בלא ליליא**. וז"ש **ודא שבת דמעלי שבתא**. ונכללה מדת לילה גם ביום השבת.. וז"ש **ומאן איהו**, מאן איהו היראה דשריא בה, **דקב"ה אכליל ואמר אני ה'**, כי הוי"ה עלאה דאו"א נכלל בה ואמר אני הוי"ה. ובכדי לפרש זה. מביא המאמר ששמע מאביו.

וביאור הדברים הוא כי תמונת העגול מורה, שהאור מאיר שם באפן שוה בכל מקום ואין שם בחינת דין כלל שיארע משום זה איזה שינוי במדת ההארה. ותמונת המרובע

מורה, שיש שם בחינת דינים, שבסבתם יש להבחין בין ימין לשמאל, ובין מזרח למערב. וע"כ נבחן הראש שהוא בצורת עיגול כלפי הגוף שהוא ברבוע. כי בג"ר שהוא הראש אין דינין ובגוף יש דינין, שבסבתם יש בגוף ימין ושמאל פנים ואחור.

וכבר ידעת סוד השבת, שהזו"ן עולים ומלבישים לאו"א, שהם בחי' **שבת עלאה ושבת תתאה כלילן כחדא**, כנ"ל. ושבת עלאה שהוא בחינת או"א, נבחן לבחינת **עגולא**. ושבת תתאה שהיא בחינת זו"ן שהם בחינת גוף, נבחן לבחינת **רבועא**. וע"כ בשבת, הזו"ן שברבועא עולים ונכללים באו"א שהם בחי' עגולא. וז"ש **שבתותי**, **דא עגולא ורבועא דלנאו ואינון תרין** דע"כ אומר הכתוב **שבתותי**, לכלול ב' שבתות: שבת עליון שהוא **עגולא**, **ורבועא** שבתוכו, שהוא שבת תחתון שעלה ונכלל בו.

והנה המוחין דחכמה נק' **ע' שמהן** או ע' עטרין, כי עין רומזת לחכמה. ומתוך שאין המוחין הללו מתגלים אלא ע"י עלית השבת התחתון להעליון, נמצאים המוחין מתחלקים על שניהם: חציים לשבת העליון, וחציים לשבת התחתון. ולכן יש **בויכלו ל"ה תיבין** שהן חצי המוחין שבשבת העליון, ובקדוש עצמו יש ג"כ ל"ה תיבין הרומזות לחצי המוחין שבשבת התחתון. ואלו הם המוחין **שכנסת ישראל** שהיא המלכות הנק' שבת, **מתעטרא בהו**.

וזהו שאומר, **ובגין דעגולא ורבועא דא**, וכו', כלומר, כיון שהעגולא והרבועא כלילן יחד ב**שבתותי**, נמצאים גם המוחין דעגולא בבחי' **שמור** כמו הרבועא. ואע"פ ששמור מורה על בחינת דין וגבול, שצריכין להשמר ממנו. ובשבת עלאה, שה"ס עגולא אין בו דין, כמ"ש להלן, מ"מ מתוך התכללותו כחדא בשבת דרבועא, נוהגת גם בעגולא בחינת **שמור**.

דהא שבת עלאה, הכא לא אתכליל בשמור: כי שבת עלאה עצמו נכלל ב**זכור** ולא ב**שמור**, כי מלכא עלאה בזכור אסתיים, ואין בו בחינת דין כלל שיהיה ראוי לומר עליו **שמור**, כי אין שמור נוהג רק בנוקבא. אמנם מבחינת מה ששבת עלאה נכלל בשבת התחתון נוהג **שמור** בתרוייהו יחד, אבל לא בשבת העליון בפני עצמו.

ושלמא דיליה זכור איהו ועל דא לית מחלוקת לעילא: כי מלכא עלאה ה"ס הבינה דאסתיים בי', שה"ס מאני דכורא, (כנ"ל אות י"ז ע"ש), שזה מורה שאין שם בחינת **מחלוקת** כלל, דהיינו בלי משהו דין, כי ע"כ נק' בשם עגולא. (כנ"ל ד"ה ובגין). אבל שבת תחתון ה"ס מ"ה, דאסתיים ב**ה**' וע"כ אית בה מחלוקת, דהיינו ימין ושמאל, וע"כ נק' רבועא.

פסקה פד

פד) **בגין דתרין שלומות** וכו': כי שני שלומים יש למטה. אחד הוא יעקב. שהוא ת"ת. ואחד הוא יוסף, שהוא יסוד. ומשום זה כתוב, שתי פעמים שלום: שלום שלום לרחוק ולקרוב. **לרחוק** זהו יעקב. **ולקרוב**, זהו יוסף. **לרחוק** הוא כמו שאתה אומר, **מרחוק** ה' נראה לי. וכן ותתצב אחותו **מרחוק**. **ולקרוב**, הוא כמו שאתה אומר, חדשים **מקרוב** באו. פירוש. **בגין דתרין שלומות לתתא** וכו', לתתא היינו בזו"ן, שיש בו בחי' **יעקב**, שהוא ת"ת, ויש בו בחינת **יוסף** שהוא יסוד. וזה רומז על ב' בחי' זווג שיש בזו"ן, כי **שלום** ה"ס זווג. כי יש בו זווג עליון להמשכת קומת חכמה, ויש בו זווג תחתון להמשכת חסדים, והעליון ה"ס **יעקב** והתחתון ה"ס **יוסף**.

ונתבאר לעיל (אות י"ד ד"ה קיימא), שאין ז"ת יכולות לקבל קומת החכמה בלי חסדים, וע"כ נבחנת קומת החכמה בזו"ן שהיא רחוקה מהם, שהרי לא יוכלו לקבל אותה רק ע"י התלבשות בחסדים וז"ס **מרחוק ה' נראה לי**, כי קומת החכמה רחוקה ממנו והוא צריך ללבוש בכדי לקבלה.

וע"כ נקראת בחי' **השלום** של יעקב, בבחינת **רחוק**, והזווג התחתון שהוא **שלום** של **יוסף**, נק' **קרוב**, כי הוא מקובל לו בלי לבוש, ולא עוד, אלא שע"י הקומה שלו דחסדים יוכל לקבל גם חכמה. (כנ"ל אות י"ד) וז"ס הכתוב, **שלום שלום לרחוק ולקרוב**, שהם ב' שלומות: **דיעקב ויוסף**, הנוהגים תמיד בזווג דגדלות של הזו"ן. ואלו **תרין שלומות**, שהם בזו"ן הנבחנים לסוד **רבועא**, הרי יש בהם מחלוקת, והם מסתיימים **בה'** שה"ס נוקבא. משא"כ **מלכא עלאה** שה"ס בינה המסתיימים **בי'** שה"ס דכורא, ואין בהם מחלוקת, ואפילו ענין **רחוק וקרוב** אינו נוהג בבינה עצמה, בהיותה בחינת ג"ר, וג"ר יכולות לקבל חכמה **בקרוב**, כלומר, שאינן צריכות ללבוש החסדים כלל, והן מקבלות חכמה בלי חסדים. וזה שרומז לעיל, **דמלכא עלאה** הוא מלך שהשלום שלו, ואין בו **ב' שלומות** כמו בזו"ן.

פסקה פה

פה) **מרחוק דא נקודה** וכו': מרחוק, זו היא הנקודה העליונה העומדת בהיכלו. ועל זו כתוב, **תשמורו**, שנכללת בשמור. **ומקדשי תיראו**, זו היא הנקודה העומדת באמצע, שיש לפחד מפניה יותר מכל, כי עונשה מיתה. והיינו שכתוב, מחלליה מות יומת. מי הם מחלליה, הוא, מי שנכנס לתוך החלל של העגול והרבוע, למקום שאותה הנקודה שורה, ופוגם אותה, מות יומת. ועל זה כתוב, **תיראו**. והנקודה ההיא נקראת, **אני**. ועליה שורה אותו הסתום העליון שלא נגלה, והיינו **הויה**. ואני והויה, הכל אחד. ירדו ר' אלעזר ור'

אבא מחמוריהם, ונשקוהו. אמרו: ומה כל החכמה הזו שישנה תחת ידך, ואתה מחמר אחרינו. אמרו לו, מי אתה. אמר להם, אל תשאלו מי אני, אלא אני ואתם נלך ונעסוק בתורה. וכל אחד יאמר דברי חכמה, להאיר את הדרך.

פירוש. **מרחוק דא נקודה** וכו', ה"ס **המפתחא** שממנו מושפעת החכמה דל"ב נתיבות. (כנ"ל מ"ב. ע"ש.) וה"ס **הב**, **דבראשית** המכונה **נקודה בהיכליה**, שמשם קומת החכמה לזו"ן בעת שהזו"ן עולים ומלבישים לאו"א עלאין, כי אז נכללים ב' השבתות שבת עליון, ושבת תחתון ביחד, ועליהם נאמר **מרחוק ה' נראה לי**, כי אין הזו"ן יכולים לקבלה זולת בלבוש החסדים (כנ"ל בדבור הסמוך).

וז"ש **מרחוק**, **דא נקודה עלאה דקיימא בהיכליה** שאלו החו"ב הנק' **נקודה בהיכליה**, מכונים שהם מרחוק אל הזו"ן, וצריך ללבוש החסדים מעלמא תתאה שה"ס **מ"ה** המסתיימים בנוקבא, (כנ"ל אות ט"ז ד"ה בגין) **ועל דא כתיב תשמורו אתכליל בשמור** כיון שנצרך לזווג התחתון דמ"ה דאסתיים בנוקבא הנק' **שמור**, הרי גם קומת החכמה נכללה **בשמור**, ולפיכך כתוב עליהם **את שבתותי תשמורו**, וגם השבת העליון הנכלל בזו"ן, נכלל במדת השמור, ולא בזכור כי הם בהכרח בנוקבא מסתיימים, כדי לקבל קומת החסדים, כמבואר, ורק **מלכא עלאה**, שהוא חו"ב בפני עצמם, המקבלים חכמה מקרוב, דהיינו בלי לבוש החסדים, הם נבחנים **שבזכור** מסתיימים, ונק' **זכור** ולא **שמור**.

ומקדשי תיראו, **דא נקודה דקיימא באמצעיתא**: הוא בחינת עצם **המנעולא** שנתקנה באו"א עלאין בסוד אוירא דלא אתידע, שה"ס הנקודה האמצעית. המשמשת רק בא"ק, ולא בעולם האצילות וע"כ לית השגה תפיסא באו"א עלאין שהם ג"ר דבינה, וכל החכמה המושפעת בעולם האצילות היא רק מז"ת דבינה הנקראות ישסו"ת, ששם משמש **המפתחא** הנק' **נקודה בהיכליה** (כנ"ל בדיבור הסמוך). ומתוך שנתקנה באו"א עלאין היא נקראת ומקדשי, (כנ"ל אות מ"א ד"ה וטעם), וע"כ שריא בה יראה ע"ש. וז"ש **ומקדשי תיראו דא נקודה דקיימא באמצעיתא**.

וז"ש, **מאן מחלליה**, וכו': כבר ידעת, **שענולא** הוא או"א, **ורבועא** הוא זו"ן המלבישים לאו"א ונכללים **גו ענולא**, והמלכות דאו"א ה"ס הנקודה שבתוכם, ויש במלכות הזו ב' בחינות. שהן **מנעולא ומפתחא**, שהמפתחא נק' **נקודה בהיכליה**, והיא רק בחינת יסוד שבמלכות, והיא משמשת רק בישסו"ת. והמנעולא היא מלכות שבמלכות, שהיא **נקודה אמצעית** ממש, והיא משמשת רק באו"א עלאין, (כנ"ל בדיבור הסמוך). וז"ש **מאן דעאל לגו חלל דענולא ורבועא** כלומר, לבחינת מלכות דאו"א שהיא **חלל**, דאוירא דילה לא אתידע, **לאתר דההוא נקודה שריא**, כלומר, למקום הנקודה **דאמצעיתא**, **ופגים ביה**.

דהיינו שרוצה להמשיך אור לתוך **החלל** שלה **מות יומת** כי אסור להמשיך בה שום אור. **ועל דא כתיב תיראו** דהיינו **ומקדשי תיראו** דכתיב, דקאי על **נקודה דאמצעיתא**.

וז"ש, **וההיא נקודה** וכו', הנקודה בעצם נק' **אני**, ואו"א הם **הוי"ה דשריא עלה** דהאי **נקודה**, כי ע"כ הם **סתים עלאה דלא אתגליא**, דלית מחשבה תפיסא בהם כלל, וזה **אני הוי"ה. וכלא חד** שהם נחשבים לאחד, כי ע"כ נק' גם הנקודה בשם או"א, דהיינו **ומקדשי תיראו**, שעצם הנקודה נבחנת לקדש, כמו או"א, כי הם אחד.

וז"ש, **נחתו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקוהו**: בכדי להמשיך ביאור המאמר שלפנינו, מוכרח אני לגלות יותר הענין הזה של ההוא דטעין חמרי. ותדע שהאי **אורחא דאזלי ר' אלעזר ור' אבא**, אינו כפשוטו, אלא ה"ס אורח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום (משלי ד'). ואומרו, שהלך לראות את **ר"י בר"ש בן לקוניא חמוי**, יש בזה רמז לשיעור המדרגה שהיו עומדים בה אז. כי הז"א יש לו או"א של עצמו, שהם או"א עלאין. גם יש לו או"א של אשתו, שהם ישסו"ת. ותחילה משיג הז"א לאו"א של הנוקבא שלו שהם ישסו"ת, דהיינו הנק' מוחין דנשמה. ואח"כ עולה למדרגה יותר גבוהה ומשיג לאו"א של עצמו, שהם או"א עלאין הנק' מוחין דחיה. והנה הצדיקים ההולכים במדרגות הם מרכבה לז"א. וכיון שההוא **אורחא דאזלי ביה ר' אלעזר ור' אבא** היה במוחין דנשמה, ע"כ בא הרמז, שר"א הלך לראות **לחמוי**, דהיינו לאו"א של הנוקבא שלו שהיא מוחין דנשמה.

והענין ההוא **דטעין חמרי אבתרייהו** ה"ס הסיוע לנשמות הצדיקים, הנשלח להן ממרומים בכדי להעלותן ממדרגה למדרגה. כי לולא הסיוע הזה שהקב"ה שולח לצדיקים, לא היו יכולים לצאת ממדרגתם ולהתעלות יותר למעלה. ולכן שולח הקב"ה לכל צדיק וצדיק נשמה גבוהה ממרומים, לכל אחד לפי מעלתו ומדרגתו, המסייעת לו בדרכו. והנה בתחילה אין הצדיק מכיר את הנשמה ההיא כלל, ונדמה לו שהיא נשמה נמוכה ביותר שנתלותה עמו בדרכו, והוא נק' עיבור נשמת הצדיק, כלומר, שהנשמה של מעלה עוד לא גמרה הסיוע שלה, וע"כ אינה ניכרת כלל מי היא. אלא אחר שגמרה כל הסיוע שלה. והביאה את הצדיק למדרגה הרצויה, הנה אז ניכרת אצלו, ורואה את רוממותה, וזה נקרא גילוי נשמת צדיקים.

והנה נשמה זו שבאה לסייע לר"א ור"א, היתה נשמת **ר' המנונא סבא**, שהיא נשמה מאד נעלה ואין קץ לרוממותה. והיא בחינת אור יחידה. אמנם בתחילה באה אליהם בדרך עיבור ולא הכירו בה יותר רק במדתו של **טעין חמרי**, שפירושו הפשוט הוא, בעל חמורים. שאומנותו היא להעביר נוסעים על חמוריו ממקום למקום, והוא עצמו הולך

ברגל לפני חמוריו ומוליכם. וע"כ נק' **טעין חמרי**, שמוליך חמורים. ובלשון חז"ל נק' חמרין, שרובן רשעים, והיא הצורה הנמוכה ביותר.

וז"ש רבי אבא **נפתח פתחין דאורייתא, דהא שעתא ועדנא הוא לאתקנא בארחן**, דהיינו לפתוח את צנורות הנשמה ע"י פתיחת שערי סודות התורה. בכדי שיתקנו בדרך ה' שהולכים בו. וביאר רבי אלעזר הפסוק של **שבתותי תשמורו**. מבחינת המדרגה שהיה עומד בה. דהיינו ממוחין דישסו"ת, שה"ס **למחמי לחמוי**, כנ"ל. וע"כ ביאר, ששבת עצמה היא בחינת זו"ן שאינם עוד בבחינת קדש, אלא שהם ממשיכים מקדש, דהיינו מוחין דישסו"ת, שהזו"ן ממשיכים ביום השבת. ועל המוחין האלו דרשו את הכתוב **ומקדשי תיראו**. כי החכמה הבאה מבחינת מוחין תתאין דישסו"ת לזו"ן, עוד נוהגת בהם יראה. (כנ"ל במאמר מי ברא אלה אות ז' ד"ה וזה אמרו), כי הם עוד עומדים לשאלה, וע"כ יש בקודש ההוא בחינת **יראה**.

וכאן סייע אותם ההוא **דטעין חמרי אבתרייהו**, וגילה בהן סוד מוחין דחיה. כי **את שבתותי תשמורו** ביאר על שבת עליונה ושבת תחתונה הבאים ביחד ע"י עלית זו"ן למקום או"א ונעשים הזו"ן עצמם קודש בסוד **רבועא בנו עגולא**. ועליהם לא נאמר **יראה**, כי אם **תשמורו** לבד. כי המוחין דחיה דוחין כל החיצונים, וכל דינין מתעברין מינה ביום השבת, ומבחינה זו אין שם **יראה**, והכתוב **ומקדשי תיראו**, ביאר להם על **נקודה דאמצעיתא** המשמשת בג"ר דאו"א, דהיינו ג"ר של מוחין דחיה, שבה לית השגה תפיסא כלל, ובה אית **יראה**.

ובזה גמרה הנשמה את תפקידה כי הביאה אותם להשגת מוחין דחיה, ואז זכו לגילוי נשמת הצדיק, כי עתה הכירו את ערכה של אותה הנשמה. וע"כ **נחתו רבי אלעזר ורבי אבא ונשקוהו** כי השגת המעלה מתבארת בפעולת נשיקה. אמנם באמת עוד לא נגמר תפקידה של הנשמה ההיא, כי עוד היה לה לסייע אותם בהשגת אור היחידה, כמ"ש לפנינו, אלא כיון שהשגת חיה בלבדה היא מדרגה שלמה בפני עצמה, לפיכך נבחן שהנשמה נתגלתה להם בשיעור זה. וז"ס שחשבו אותו עתה שהוא **בריה דרב המנונא סבא** ולא **רב המנונא סבא** עצמו. והוא כי רב המנונא סבא הוא בחינת יחידה ובנו הוא בחינת חיה. וע"כ לפי שלא השיגו עתה רק בחי' חיה, ע"כ עוד טעו בו וחשבו שהוא בנו של רב המנונא. אמנם להלן אחר שהודיע להם סוד הכתוב של בניהו בן יהוידע, שהוא גילוי מדרגת יחידה, אז נגלה אליהם בשלמותו, וראו כי הוא **רב המנונא סבא** עצמו.

וז"ש, **אמר לון לא תשאלון מאן אנא**:כי הרגישו בעצמם שעדיין אינם מכירים אותו לגמרי, (כנ"ל בדיבור הסמוך), כי עוד לא נגמר תפקיד סיועה של הנשמה. וע"כ הפצירו

בו שיגלה את שמו. אמנם השיב להם, שלא ישאלו לשמו, כי עוד צריכים לגילוים של רזין דאורייתא, כלומר, שהאורח עוד לא מתוקן לגמרי, וז"ש להם **אלא אנא ואתון ניזל ונתעסק באורייתא**, כי אתם עוד צריכים לי לסייע אתכם בעסק התורה **וכל חד יימא מלין דחכמתא לאנהרא אורחא**, כי צריכים עוד להאיר את הדרך, כי עדיין לא באנו למחוז חפצנו.

פסקה פו

פו) **אמרו ליה מאן** וכו': אמרו לו, מי נתנך ללכת כאן, להיות מוליך חמורים. אמר להם, הי' עשתה מלחמה בשתי אותיות **בכ**' ובס', כדי שיבואו להתקשר עמי. ה**כ**' לא רצתה להסתלק ממקומה ולהתקשר עמי, מאחר שאינה יכולה להיות רגע אחד אלא בו, בכסא (כנ"ל אות ל"א). ה**ס**' לא רצתה להסתלק ממקומה, משום שצריכה לסמוך את אלו הנופלים (כנ"ל אות כ"ח) כי בלי **סמך** אינם יכולים להיות.

פסקה פז

פז) **יוד אתא לגבאי** וכו': היוד באה אלי יחידה. נשקה אותי, וחבקה אותי, ובכתה עמי, ואמרה לי: בני, מה אעשה לך, אבל הנה אני מסתלקת, ומתמלאת מכמה דברים טובים, ואותיות נסתרות עליונות ויקרות, ואח"כ אבוא אליך, ואני אהיה עוזרת לך. ואתן לך נחלת שתי אותיות, שהן יותר עליונות מאלו שנסתלקו, שהן **י**"**ש**, **י**' עליונה, **ש**' עליונה, שהן יהיו לך אוצרות מלאים מכל. ומשום זה, בני, לך והיה מחמר אחר חמורים. ועל כן אני הולך בכך.

פירוש כבר ידעת, שסוד טעין חמרי ה"ס עיבור נשמת הצדיק, הבאה לסיוע להולך בדרכי ה', לצאת ממדרגתו ולבא למדרגה יותר חשובה, כדוגמת החמרים המסיעים אנשים ממקום למקום על חמוריהם. והנה בעת ההיא גם הצדיק נופל ממדרגתו הקודמת ובא לבחינת עיבור של מדרגה חדשה כמו בחינת הנשמה שבאה לסייע לו. ובחינת עיבור פירושו הסתלקות מוחין. וזה שרצו לדעת ממנו, איך סיבב הקב"ה שאתה באת בעיבור אלינו, שעי"ז באנו להסתלקות המוחין. וז"ש **מאן יהב לך למיזל הכא**, **למהוי טעין בחמרי**.

וז"ש, **אמר לון**, **יו"ד עבד קרבא בתרין אתוון בכ"ף וסמ"ך לאתקשרא בהדאי**, **י**' ה"ס חכמה, כנודע. ומדרגת המוחין דנשמה נק' **כס**, מלשון כסא הכבוד. והוא משום שהמוחין דחכמה באים בה בלבוש וכיסוי ואינם מגולים. ובעת הגיע הזמן להשגת המוחין דחיה שהיא **י**' דהוי"ה, שהיא המדרגה שבאתי לזכותכם בה, הנה באמת רצתה החכמה לקשר בי גם המוחין ד**כ**"**ס**, שהם המוחין דנשמה שהיתה בכם מקודם לכן, והי'

עבד קרבא עמהם, אמנם **כ"ף לא בעא לאסתלקא ולאתקשרא בתר דלא יכלא למהוי רגעא חדא אלא ביה**, פירוש כי המלכות דעליון המתלבשת בתחתון ה"ס **כ'**, (כנ"ל במאמר רב המנונא סבא ד"ה ולפיכך ע"ש). ונתבאר שם שבעת שרצתה **הכ'** לירד מעל הכסא **אזדעזעא הכסא וכלהו עלמין אזדעזעו למנפל**. כי כל התקשרות המדרגות זו בזו מראש האצילות עד סוף העשיה היא ע"י מלכות דעליון המתלבשת בתחתון, וע"כ אינה יכולה לירד ממקומה דהיינו ממדרגת ישסו"ת שהיא קומת נשמה, אפילו **רגעא חדא**, כי אי אפשר לעשות הפסקה במדרגות.

והס' **לא בעא לאסתלקא בגין לסעדא לאינון דנפלין דהא בלי סמך לא יכלין למהוי**, כי סוד **הס'** הוא עצם המוחין שהנשמה מקבלת מחב"ד חג"ת דאו"א, שהם מושפעין לזו"ן בעת קטנותן, וסומכין אותם שלא יפלו מאצילות לחוץ, (כנ"ל אות כ"ח ד"ה דאית ע"ש). וע"כ צריכה להיות בקבע במקומה בלי שינוי. והענין הוא, כי המדרגות קבועות הן, ורק הנשמות מקבלות שינוים בעת הליכתן ממדרגה למדרגה. ולפיכך לא רצו המוחין של הנשמה להתחבר עם **הי'** שהיא קומת החכמה ולהתקשר בנשמת **רב המנונא סבא** בעת ירידתה לסייע לר"א ור"א. כי היו צריכים לבנין והמשכת מוחין על הסדר מחדש, החל בעיבור וכו' עד קומת חיה.

וז"ש באות פ"ז **יוד אתא לגבאי יחידאה** וכו', כלומר, שבאה אלי בלי המוחין דחב"ד חג"ת דאו"א, הנק' **ס'** (כנ"ל בדיבור הסמוך). ונודע שקומת חכמה אינה יכולה להתלבש בלי קומת חסדים הנמשכת מה**ס'** כנ"ל. וז"ש כיון שה**י'** באה **יחידאה** בלי קומת חסדים ע"כ **נשיק לי, וגפיף לי, ובכה עמי, ואמר לי, ברי מה אעביד לך**. כלומר, **שנשיק** לו **וגפיף** לו כי רצתה להתלבש בלי חסדים, וע"כ בכתה עמו ואמרה **ברי מה אעביד לך**, הרי אין לי שום תחבולה להתלבש בך.

וז"ש, **אנא אסתלק ואנא אתמלי מכמה טבין ואתוון טמירין** וכו': כלומר, ע"כ אני מוכרחת להסתלק עכשיו, ואתה תבא בסוד העיבור, כדי שתבנה מעצמך בכל הבחינות של עיבור יניקה מוחין מחדש, ואז אחזור אליך במוחין שלמים ומלאים מכל. ותדע שמטעם זה המובא כאן, נוהג כך בכל מדרגה חדשה, כי כל אימת שהאדם צריך לקבל מדרגה חדשה, הוא מחויב לבא להסתלקות המוחין הקודמים ולהתחיל מחדש לקנות בחינת נפש הנק' עיבור ואח"כ יניקה שהוא סוד אור הרוח וכו', כמו שלא היתה לו שום מדרגה מעולם. וז"ש **ובגין כך ברי, זיל והוי טעין חמרי** כי בשביל שאי אפשר להמשיך כלום מהמדרגה הקודמת, ע"כ אתה צריך לבחי' עיבור מחדש, הנק' **טעין חמרי**.

וז"ש, **אחסנתא דתרין** וכו', ה"ס המוחין דחיה, הנקרא **אחסנתא** דאו"א, וכן נקראים **י"ש**, כי **י'** היא חכמה והש' היא בינה. שהן ודאי חשובות יותר מאינון המוחין דנשמה שנסתלקו. וה"ס הכתוב להנחיל אוהבי **י"ש** ואוצרותיהם אמלא (משלי ח'). וז"ש **למהוי לך אוצרין מלייא מכל**. דהיינו בשיעור הכתוב ואוצרותיהם אמלא.

פסקה פח

פח) **חדו ר' אלעזר** וכו': שמחו ר"א ור' אבא, ובכו, ואמרו: לך רכב על החמור ואנחנו נהיה מחמרים אחריך. דהיינו שהוא ירכב, והם יוליכו החמור. אמר להם: ולא אמרתי לכם שהיא פקודת המלך עד שיבוא אותו המוליך חמורים. רומז על המשיח, שנאמר עליו עני ורוכב על החמור. אמרו לו, הנה את שמך לא הגדת לנו, מקום מושבך איפא הוא. אמר להם, מקום מושבי הוא טוב ורב ערך אצלי, והוא מגדל אחד הפורח באויר, הרב והיקר, ואותם הגרים במגדל הזה, הם הקב"ה ועני אחד. וזה הוא מקום מושבי. והגליתי משם, ואני מחמר אחר חמורים. הסתכלו בו רבי אבא ור' אלעזר, והיו מוטעמים להם דבריו, שהיו מתוקים כמן וכדבש. אמרו לו, אם תאמר לנו שם אביך, ננשק את עפר רגליך. אמר להם ולמה זה, אין דרכי בכך להתגאות בתורה. **עיילא** הוא מלשון דפליג בעלויא, שפירושו ערך (קדושין מב:).

פירוש. עתה שהכירו גודל מעלתו, לא יכלו לסבול בחינת העיבור שלו לצרכם, וע"כ אמרו לו, כי עתה שכבר השיגו המוחין, א"כ די לו, והוא יכול לצאת מבחינת העיבור, ואם אולי יש להם עוד מה להשלים, יוכלו בעצמם להיות בעיבור, ולמה לו לסבול בשבילם. וז"ש **זיל רכיב ואנן נטעין אבתרך**.

ולא אמרית לכון וכו' עד דייתי ההוא דטען חמרי: הכוונה היא במה שאמר להם מקודם לכן, שלא ישאלו לשמו משום שצריכים עוד לגילוים של רזין דאורייתא. ורמז להם כאן עוד, כי הכוונה היא על בחינת יחידה שחסר להם, שה"ס קבלת פנים של המלך המשיח (כנ"ל אות פ"ה ד"ה ובזה) וזה הרמז **עד דייתי ההוא דטען חמרי**, שמלך המשיח ה"ס **עני ורוכב על החמור**. (זכריה ט'). וז"ש **דפקודא דמלכא איהו עד דייתי ההוא דטען חמרי**, כי מצוות המלך היא עליו, לסייע להם עד שיזכו לאור היחידה.

וז"ש, **הא שמך** וכו': כיון שלא אמרת לנו את שמך, שהוא משום שעוד לא השגנו ממך מה שצריך לנו להשיג כנ"ל, א"כ עכ"פ תוכל לומר לנו **אתר בית מותבך**, דהיינו מקום מדרגתך, שבזה נדע עכ"פ מה שחסר לנו מלהשיג ממך. **אמר לון אתר בית מותבי איהו טב ועיילא לגבאי**, כלומר, מקום מדרגתי הוא טוב ונשא לגבי המדרגה שאני עומד בה עכשיו. כי עתה גם ממני עצמי הוא נפלא מהשגתי.

וז"ש, **מגדל חד** וכו': מגדל זה, ה"ס היכל המשיח, וז"ש **דדיירין ביה קב"ה וחד מסכנא**. כי המשיח ה"ס עני ורוכב על החמור. ומה שמכנהו **רב ויקירא**, הוא, כי סתם מגדל הפורח באויר, הוא בינה. אבל כאן דקאי על היכלו של המשיח, ע"כ מציין אותו בשם **מגדל חד דפרח באוירא רב ויקירא**. וז"ש, **ודא הוא אתר בית מותבי וגלינא מתמן ואנא טעין חמרי**: מקום מושבי הוא במגדל, אבל עכשיו הוא נפלא ממני, כמו שאמר מקודם לכן, שהוא **טב ועיילא לגבאי**. כי **גלינא מתמן ואנא טעין חמרי**.

פסקה פט

פט) **אבל אבא דילי** וכו': אבל מקום מגורי אבי, היה בים הגדול. והוא היה דג אחד, שהיה מסבב את הים הגדול מעבר לעבר. והיה גדול ויקר, וזקן ושבע ימים, עד שהיה בולע כל שאר דגי הים, והוציאם אחר כך חיים וקיימים ומלאים מכל טוב העולם. ובתקפו היה שט כל הים ברגע אחד. והוציאני, כחץ ביד אדם גבור, והחביאני באותו המקום שאמרתי לכם, דהיינו במגדל הפורח באויר, והוא שב למקומו, ונגנז בים ההוא. ביאור הדברים, הזווג הנעלם, מכונה **חד נונא**, הרומז לשער הנון. **וימא רבא** הוא המלכות. והנה כל הזווגים שמעתיק דאצילות ולמטה אינם כוללים כל **ימא רבא**, דהיינו לכל ספירותיה של המלכות, אלא רק לט"ר של המלכות בלבד, והמלכות דמלכות אינה בכלל הזווג. (כנ"ל אות מ"ג ד"ה אגליפו עש"ה). כי היא נשארת בסוד נתיב דלא ידעו עיט, אמנם בעתיק יומין יש זווג על המלכות הזו גם כן, שהוא יתגלה רק בגמר התיקון. ורב המנונא יצא מהזווג הנעלם ההוא שבעתיק יומין, וע"כ קורא אותו בשם **אבא דילי**, וז"ש **אבא דילי הוה דיוריה בימא רבא** כלומר, שנזדווג עם המלכות הנקראת ימא רבא. ושמא תאמר, הרי כל הפרצופין מזדווגין על המלכות, לזה אומר **ואיהו הוה חד נונא דהוה אסחר ימא רבא מסטרא דא לסטרא דא** כלומר, שהוא בחינת זווג של שער הנון, שהוא מזדווג עם **ימא רבא** מכל הבחינות שבה. מכתר עד מלכות, דהיינו **מסטרא דא לסטרא דא**, לרבות גם על המלכות דמלכות. וז"ש **והוה רב ויקירא ועתיק יומין** כי הוא נק' בשם **עתיק יומין**. וממנו ולמטה אין הזווג הגדול הזה במציאות.

וז"ש **עד דהוה בלע כל שאר נונין דימא**: כי הזווג הגדול הזה בולע בתוכו כל הזווגים והנשמות שבכל העולמות כולם, כי כולם נכללים ומתבטלים בו כנר בפני האבוקה. ומבחינת התכללות זו, נק' אז כולם בשם נונין.

וז"ש **ולבתר אפיק לון חיין וקיימין מליין מכל טבין דעלמא**: היינו אחר תיקונים גדולים הבאים לאחר הזווג הזה, חוזר ומוליד כל אלו המאורות והנשמות שבלע אותם בעת

הזווג, והם חיים וקיימים לנצח, כי כבר נתמלאו **מכל טבין דעלמא** מכח שבלע אותם ע"י הזווג הגדול שלו.

וז"ש, **ושאט ימא** וכו' כי כל הזווגים שמעתיק יומין ולמטה באים בבחינות התלבשות הספירות זו בזו, שהתלבשיות אלו נבחנות כמו הפסקות בדרך הזווג עד שהטפה באה ליסודות דו"נ. משא"כ בזווג הגדול הזה דעתיק יומין, הוא בלי שום התלבשות וע"כ נבחן שהזווג הוא **ברגעא חדא**.

וז"ש **ושאט ימא ברגעא חדא** בלי שום התלבשות. והוא **בתוקפיה** כי זה הוא מחמת רוב הגבורות הנכללות בזווג זה. וז"ש **ואפיק לי כגירא בידא דגבר תקיף**. הוליד אותי כחץ ביד איש גבור. אמנם גבורות אלו אין להן שום דמיון לגבורות הנוהגות בזווגים שלמטה מעתיק יומין, אלא שהן סוד עין לא ראתה אלהים זולתך. כמ"ש להלן. אמנם ודאי הוא, שאין לידה בלי גבורות. כי זרע שאינו יורה כחץ אינו מוליד (חגיגה ט"ז). וז"ש **ואפיק לי כגירא בידא דגבר תקיף**.

וז"ש **וטמיר לי בההוא אתר דאמרית לכו** היינו **במגדל רב ויקירא, דדיירין ביה קב"ה וחד מסכנא** כנ"ל. **והוא תב לאתריה ואגניז בההוא ימא** כלומר, לאחר שהוליד אותי וגנז אותי **במגדל רב ויקירא**, חזר לזווג שלו וגניזו במקומו כלפנים.

פסקה צ

צ) **אשגח ר' אלעזר** וכו': הסתכל ר' אלעזר בדבריו, אמר לו: אתה הוא בנו של המאור הקדוש, אתה הוא בנו של רב המנונא הזקן, אתה הוא בנו של מאור התורה, ואתה מחמר אחרינו. בכו יחד, ונשקוהו, והלכו. חזרו ואמרו לו, אולי טוב לפני אדוננו להודיענו את שמו.

פירוש. כי עוד לא השיגו דבריו הנ"ל בשלמות, והשגתם היתה עוד רק במוחין דחיה לבד, וע"כ חשבוהו **לבריה דרב המנונא סבא**, כי רב המנונא עצמו הוא מבחינת המוחין דיחידה. **לאודעא לן שמיה**: היינו לקבל מדרגתו, כי השגת שמו, פירושה השגת מדרגתו. כנ"ל.

פסקה צא

צא) **פתח ואמר ובניהו** וכו': פו"א, ובניהו בן יהוידע (שמואל ב' כ"ג) מקרא זה העמידוהו, ויפה הוא. אבל מקרא זה, להראות סודות העליונים של התורה הוא בא. והשם **בניהו בן יהוידע**, לרמז על סוד החכמה הוא בא. דבר סתום הוא מרמז, והשם גרם. **בן איש חי**, זה הוא צדיק חי העולמים. **רב פעלים**, היינו שהוא אדון כל המעשים, וכל צבאות

העליונים, כי כולם יוצאים ממנו, הוא נקרא ה' צבאות, להיותו אות בכל הצבאות שלו, מצויין הוא ורב מכל.

פירוש. שהכתוב מראה ומגלה כאן רזין עליונים דאורייתא, **ובניהו בן יהוידע על רזא דחכמתא קא אתא** כי השם הקדוש **יהו-ידע**, ידיעה זו באה **על רזא דחכמתא. מלה סתימא איהו**, הוא רז סתום מאד נעלה. **ושמא גרים** השם **יהו-ידע** גורם שיהיה סתום.

וביאור הדברים. כי הכתר דאצילות הנק' רדל"א ועתיק יומין הוא בבחינת מקיף על ה"פ אצילות א"א ואו"א וזו"ן, והוא נק' רישא דלא ידע ולא אתידע, לא ידע, פירושו שאין שם זווג אפילו במקומו עצמו, ולא אתידע, פירושו, שאין ממנו המשכת מוחין למדרגות שממנו ולמטה. וגם א"א דאצילות נעלם מהתחתונים. כי ע"כ הוא נקרא בשם **חכמה סתימאה**. אמנם אינו נבחן ללא ידע כמו רדל"א, כי יש בו זווג במקומו עצמו, אלא שהוא רק לא אתידע בלבד, שאין ממנו המשכת מוחין למטה. וכל המוחין דאתידע בעולמות בשתא אלפי שני הם רק מבחינת או"א וישסו"ת, הנק' חכמה דל"ב נתיבות, או ל"ב אלהים דמעשה בראשית.

וז"ס הכתוב (איוב כ"ח, כ'), והחכמה מאין תבא ואי זה מקום בינה ונעלמה מעיני כל חי וכו' אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה. וביאר (באדרת האזינו אות ע"ב) **אלהים הבין דרכה, דרכה ממש. אבל והוא ידע את מקומה מקומה ממש, וכ"ש דרכה, וכ"ש ההיא חכמה דסתימא ביה בעתיקא קדישא**. ע"ש. כוונתם היא, כי הבין דרכה היינו רק החכמה דל"ב נתיבות, שה"ס ל"ב אלהים דמעשה בראשית, וע"כ אומר **אלהים** הבין דרכה, ומדגיש הכתוב את החכמה בלשון בינה, כי אומר **הבין דרכה**, משום כי חכמה זו מבחינת עצמותה היא רק בינה, אלא נעשית לחכמה ע"י עליתה לראש א"א, שמקבלת מח"ס ומשפעת למטה. ונמצאת שהחכמה הזו נגלית רק בדרכה של הבינה בעת עליתה לחכמה סתימאה דא"א, וזה שיעור הכתוב, **אלהים**, שהוא הבינה, **הבין דרכה** לשפע החכמה, וז"ש, **דרכה ממש** רק בחינת דרך אל שפע החכמה, אבל היא עצמה היא בינה ולא חכמה.

וסו"ה **והוא ידע את מקומה**, קאי על א"א, כי השם הוא מורה על נסתר וסתום מתחתונים, שהוא א"א הנק' **עתיקא קדישא**. ועליו אומר **שידע** את **מקומה** של החכמה דל"ב נתיבות, להיותו עצם החכמה המשפיע אל הבינה. וז"ש הזוהר, **מקומה ממש וכ"ש דרכה** כי בהיותו מקומה של השפעת החכמה הזו מכ"ש שיודע את דרכה של החכמה כשהיא מלובשת בבינה. ואומר עוד **וכ"ש ההיא חכמה דסתימא ביה בעתיקא קדישא** כלומר, מכ"ש שהוא ידע בחינת חכמה סתימאה של עצמו. אלא ג"כ בסוד והוא ידע

את מקומה, כי רק בו במקומו ממש, מגולה הזווג הזה, אבל ממנו ולמטה אינו מושפע כלום. הרי שמוחא דא"א הוא בבחינת ידע במקומו עצמו, אבל הוא בבחינת לא אתידע ממנו ולמטה. ורק מוחין דאו"א שהם המוחין דל"ב נתיבות החכמה. הם בבחינת אתידע. בסו"ה אלהים הבין דרכה. אבל הראש העליון שהוא למעלה מא"א, דהיינו הראש דעתיק יומין, הוא בבחינת לא ידע ולא אתידע, שאין זווג אפילו במקומו עצמו, ואין ממנו שום התפשטות מוחין לתחתונים.

והנה כל זה אמור רק בכללות הנשמות והעולמות. אמנם מבחינת פרטיות הנשמות, יש נשמות גבוהות שזכו להיות מ"ן לזווג הגדול דההוא רישא דע"י לאחר פטירתם, ולקבל שם בעולם העליון קומת היחידה הבאה מזווג זה, שהם הנשמות **דבניהו בן יהוידע**, **ודרב המנונא סבא** ועוד. ואלו הנשמות הגבוהות מתגלות לצדיקים שבעוה"ז, וגם הצדיקים זוכים ליאות לאור היחידה המאיר בנשמות הגבוהות ההן.

וזה אמרו **ובניהו בן יהוידע על רזא דחכמתא קא אתא**, שהנשמה הזו הנק' בשם **בניהו בן יהוידע** באה מפנימיות החכמה, דהיינו חכמה דע"י הנ"ל. **מלה סתימא איהו** הארת הנשמה ההיא היא ענין סתום. **ושמא גרים** כי השם **יהו-ידע** גרם להארת הנשמה ההיא שתהיה סתומה, כי משמעותו היא, כי **יה"ו ידע**, אבל לא אתידע לאחרים, וא"כ הרי נשאר סתום במקומו עצמו. והנה תחילה הוא מבאר איכות הזווג ומעלת קומת האור הגדול היוצא מזווג זה דרישא דע"י, שזה מתבאר בסו"ה **בן איש חי רב פעלים מקבצאל**. ואח"כ מבאר ענין מלה סתימא שבהארת הנשמה ההיא. וזה המתבאר בכתוב והוא הכה שני אריאל מואב עד סוף הפסוק.

וז"ש **בן איש חי** וכו': פי' כי ידעת שענין הזווג הזה הוא בחינת הזווג של גמר התיקון, וסודו הוא הזווג הכולל לכל הזווגים והקומות שיצאו בזו אחר זו במשך שתא אלפי שני, אשר כל האורות הללו כולם מתקבצים בו בבת אחת, ועד"ז גם בחינת מ"ן העולים לזווג הזה כוללת בתוכה כל בחינת היסורים והעונשים שנתגלו בשתא אלפי שני בזה אחר זה. ולפיכך אין קץ לגבהה של הקומה היוצאת מזווג זה, והיא משביתה הקליפות והס"א לנצח. והיסוד שהוא משפיע המיין דוכרין הכוללים כל האורות שיצאו בשתא אלפי שני, הוא נק' **איש חי רב פעלים**, ובחי' המלכות הכוללת בתוכה כל המ"ן והיסורין שנגלו בשתא אלפי שני, היא נק' **מקבצאל**.

וזה אמרו, **בן איש חי דא צדיק חי עלמין** כי השם הזה מורה תמיד על היסוד המשפיע לנוקבא, אשר אין לו מקום בית קבול לצורך עצמו, וע"כ נבחן שאינו חי רק בעלמא, דהיינו בנוקבא בהיותו משפיע אליה. וע"כ נקרא צדיק חי עלמין. אבל בזווגו זה הוא

מצוין בשם **רב פעלים**, שפירושו הוא **מארי דכל עובדין וכל חיליו עלאין**, שהוא כולל עתה בהמ"ד שלו כל המעשים הטובים, וכל המדרגות העליונות שנתגלו בזה אחר זה במשך הזמן דשתא אלפי שני. כי הם כולם נתקבצו בו עתה בבת אחת, ומתחדשים באור העליון ויוצאים ממנו בבת אחת אל הנוקבא, ולכן הוא נקרא בשם **רב פעלים**.

וז"ש **בגין דכלהו נפקי מניה** שיוצאים כולם בבת אחת אל הנוקבא. **הוי"ה צבאות איהו, אות הוא בכל חייליו דידיה, רשים הוא ורב מכלא**, כלומר, כי עתה נגלה בו השם הקדוש **ה' צבאות** בשלמותו הנעלה, שהרי הוא עתה **אות** בכלהו צבאות שלו להיותו רשום מכל עובדין וחיליו **והוא רב מכלא** והוא מתגדל ועולה בהארתו על כל אלו.

פסקה צב

צב) **רב פעלים איהו** וכו': רב פעלים הוא מקבצאל. אילן הגדול והיקר הזה, הגדול מכל, מאיזה מקום יצא. מאיזה מדרגה בא. חזר הכתוב ואמר **מקבצאל**, שהיא מדרגה עליונה וסתומה, שעין לא ראתה וגו'. שהיא מדרגה שהכל בה, והיא מאספת בתוכה מאור העליון, וממנה יוצא הכל.

ביאור הדברים, הנוקבא נק' עתה בשם **מקבצאל**, והוא מטעם, כי **רב פעלים איהו מקבצאל**, שהנוקבא מקבצת בתוכה האורות כולם בבת אחת מן היסוד, הנק' משום זה **רב פעלים**. ומבאר: הקומה היוצאת על הזווג הזה נק' **אילנא רב ויקירא**, שהוא נפק מן היסוד, ואתא אל הנוקבא. ואומר שבכדי להראות לנו את איכותה של הקומה הגבוהה הזו מאין היא נפקת ובאה, השיבו הכתוב בשם **מקבצאל**, שהאור העליון מקבץ אותם ביסוד, ומשפעתם לנוקבא. ונקראים שניהם יחד בשם מקבצאל.

והוא **דרגא עלאה סתימאה דעין לא ראתה** וגו' כלומר, שהמדרגה הזאת היוצאת מהזווג הזה, נקראת בשם **עין לא ראתה אלהים זולתך**. ואומר, בהאי **דרגא** נמצא כל התקון בזמן השלמות האחרונה, וע"כ הוא נבחן **לדרגא דכולא ביה**, והוא מכח **וכניש בגויה מגו נהורא עלאה כי קבץ בתוכה מכח נהורא עלאה**, לכל טבין ונהורין עלאין, מכל שתא אלפי שני בבת אחת, וחידש אותם באור העליון. ולפיכך **ומניה נפיק כלא**, כי ע"כ יוצאת ונגלית עתה כל השלמות המקווה.

פסקה צג

צג) **ואיהו היכלא קדישא** וכו': והוא ההיכל הקדוש הסתום, שכל המדרגות נאספות וסתומות בו, ובגוף אותו ההיכל נמצאים כל העולמות, וכל הצבאות הקדושים נזונים ממנו, ונמצאים בקיומם.

פירוש. קאי על רישא דעתיק יומין עצמו, ואומר, שהוא היכל קדוש וסתום, שכל המדרגות שבכל העולמות מקובצות ונעלמות בתוכו. ומבאר בזה איך נתהווה ונתאפשר הזווג הגדול הזה של גמר התיקון, שיהיה כולל בתוכו כל המדרגות והקומות שיצאו בזו אחר זו בשתא אלפי שני, ולחדשו ולהוציאו בבת אחת כנ"ל.

וז"ש, כי האי רישא דעתיק יומין **איהו היכלא קדישא סתימא, דכל דרגין כנישין וסתימין בגויה** כלומר, שבמשך ימי העולם, שהמדרגות הן בעליה וירידה, כי אחר שנתגלתה המדרגה, חוזרת ומסתלקת בסבת חטא התחתונים, הנה בעת הסתלקות המדרגה, אינה נאבדת ח"ו, אלא עולה למעלה לרישא דעתיק, ונעלמת שם. ובדרך זה הוא הולך ומקבץ בתוכו כל קומה ומדרגה המתגלה בעולמות, והן באות שם בזו אחר זו, ומתקבצות ונעלמות בתוכו, עד הגיע העת של גמר התיקון, ואז מחדש אותן ומוציא אותן בבת אחת.

וז"ש, **וכגופא דהאי היכלא** וכו': כי האי **היכלא קדישא סתימא** הנקרא רישא דעתיק יומין הוא נבחן בכל משך שתא אלפי שני, בבחינת לא ידע ולא אתידע, כנ"ל. וע"כ הגם שהוא הולך ומקבץ לתוכו כלהו נהורין המתגלים בעולמות, לא נגלה משהו מהם עד גמר התיקון, ונמצאת כל מדרגה ומדרגה אחר העלמתה בסבת פגם התחתונים, כי עלתה לרישא דעתיק ונעלמה שם, כנ"ל, **דכל דרגין כנישין וסתימין בגויה**. אמנם **גופא** דעתיק יומין, דהיינו מפה דראש שלו ולמטה, הוא מלובש בכל ה' פרצופי אצילות, ומאיר על ידיהם לכל העולמות, ואין לך הארה קטנה או גדולה זולת הבאה מגופא דעתיק יומין.

וז"ש **ובגופא דהאי היכלא קיימין כל עלמין וכל חיילין קדישין**, כי הגוף דע"י מתלבש בכל הפרצופין שבאבי"ע, ונמצאים כל העולמות כולם מלבישים עליו והם קיימין עליו, שכל מציאותם והארתם ממנו באים. **מניה אתזנו וקיימי על קיומיהון**. הן האורות הבאים להחיות העולמות הנק' מזונות, והן האורות הבאים למוחין דגדלות, כולם הם נמשכין מ**גופא** דעתיק יומין. וכנגד השפע להחיות העולמות, אומר **ומניה אתזנו** דהיינו מזונות. וכנגד המוחין דגדלות, אומר **וקיימי על קיומיהון**, כי המוחין מעמידים לכל פרצוף בשיעור הגובה המיוחס לו.

פסקה צד

צד) **הוא הכה את** וגו': הוא הכה את שני אריאל מואב. שני מקדשים היו קיימים ונזונים בשבילו, מקדש ראשון ומקדש שני. כיון שהוא נסתלק, נמנעה ההמשכה שהיתה נמשכת למעלה. ונחשב, שכביכול הוא הכה אותם, והחריב אותם, וכלה אותם.

פירוש. אחר שהארת גוף דעתיק יומין נסתלקה, השפע שנמשך ממנו מלמעלה נפסק, וע"כ נחרבו **תרין בתי מקדשין ונמצא כביכול הוא הכה לון וחריב לון ושצי לון**, הנה

הדברים האלו עמוקים מאד, כי משמע שבסבת גילוי קומת הזווג הגדול דרישא דעתיק יומין נסתלקה הארת הגוף דע"י מכל העולמות, כי ע"כ נחרבו המקדשין, וכל נהורין דהוו נהירין לישראל, כלם אתחשכו, כמ"ש לפנינו. והדברים נפלאים ביותר.

והענין הוא, כי כל התיקונים סובבים רק על בחי"ד, הנקראת מלכות ונוקבא דז"א, או פרצוף ב"ן, כי מכחה היתה שבירת הכלים, וכן חטא דעצה"ד, שכל עבודת הצדיקים בשתא אלפי שני, הוא לחזור ולתקנה כמו שהיתה מטרם שביה"כ ומטרם החטא של אדה"ר, שאח"ז יתגלה הזווג הגדול הנ"ל, דרישא דע"י, המבער את הקליפות והס"א לנצח, בסוד בלע המות לנצח, וכו' (ישעיה כ"ה). וכיון שהב"ן כבר נתתקן לנצח, ואינו צריך עוד לשום תיקונים, הנה אז ישוב הב"ן להיות ס"ג, ובזה נגמר כל התיקון.

אמנם בינתים, דהיינו אחר הזווג הגדול דעתיק יומין, ומטרם שיבת הב"ן להיות ס"ג, יש ענין הסתלקות הארת גופא דעתיק, שבסבת הסתלקותו חרבו ב' בתי מקדשים, דהיינו ב' בחינות המוחין המאירות בב' מקדשין, שהן מוחין דאו"א עלאין שמאירים בבית ראשון, והמוחין דישסו"ת שהם מאירים בבית שני. וכלהו נהורין דישראל נחרבו ונסתלקו, כמ"ש לפנינו, אשר כל אלו החורבנות הם התיקונים האחרונים המשיבים את הב"ן להיות ס"ג, שהוא כל הנרצה.

ואז יחזרו ויבנו ב' המקדשין בידי שמים, מבחינת המסך דבחי"ב שהיא בינה דהיינו ע"ד המסך דס"ג דא"ק שמלפני צמצום ב', הנבחן שהוא נקי מכל צמצום, אלא רק מידי שמים, בסוד כי חפץ חסד הוא (סוף מיכה), ואז ב' המקדשין יתקיימו לנצח ויהיה אור הלבנה כאור החמה (ישעיה ל'). דהיינו בינה עלאה, שהיא עתה האור של ז"א הנק' חמה. ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים, דהיינו כז"ת דעתיק יומין, שמהן נמשך האור לאו"א שהאצילו ז' ימי בראשית. כי ז"א שהוא החמה ישוב להיות ע"ב, שבתוכה האור דגופא דעתיק.

וטעם הסתלקותו של גופא דעתיק מטרם אלו התיקונים, הוא, כי אין יותר בע"ס אלא ב' נוקבין, שהן בינה ומלכות, הנק' ס"ג וב"ן. ונמצא אחר הזווג הגדול דע"י שנתבטלה בחי' הב"ן, הנה נתבטלה עמה גם בחינת מסך דס"ג. והיה זה מטעם התיקון הנעשה בגופא דעתיק לשתף הבינה והמלכות זו בזו, בסוד שיתוף מדת הדין במדת הרחמים. (כנ"ל אות ד' ד"ה אדם ע"ש) שמכח השיתוף הזה האציל לפרצוף א"א דאצילות, וכלהו פרצופי אבי"ע יצאו ונתקיימו רק במלכות הזו המשותפת והממותקת במדת הרחמים שהיא בינה. ולפיכך כיון שנתבטלה בחינת המסך דב"ן, נתבטל עמה יחד המסך דבחי"ב שהוא ס"ג, בהיותם כרוכים יחד כאחד, וכיון שנתבטלו בחינת הנוקבא והמסך, א"כ

נפסק הזווג עם האור העליון, וע"כ כל הארת הגוף דעתיק, שהיתה על המסך המשותף במדת הרחמים, נסתלקה לגמרי, וממילא נחרבו כל המאורות שממנו ולמטה, הנמשכים מגופא דעתיק.

וזה אמרו **הוא הכה את שני אריאל מואב**, **תרין מקדשין הוו קיימין בגיניה** וכו' **כיון דאיהו אסתלק**, **נגידו דהוה נגיד מלעילא אתמנע**, דהיינו כמבואר, כי מתוך שנתבטל הב"ן מכח הזווג הגדול דע"י, נתבטל עמו גם הס"ג, דהיינו גם המסך דבחי"ב עצמו, וכיון שאין המסך מוכשר לזווג, נפסק ע"כ האור העליון, שהוא **נגידו דהוה נגיד מלעילא אתמנע**, נגידו, פירושו המשכה והתפשטות האור העליון מעילא לתתא. והוא נפסק מטעם ביטול המסך, כמבואר. הרי, שמסבת הזווג הגדול שנעשה ברישא דע"י, נפסקה ונתבטלה השפעת האור מגופא דעתיק יומין, כי הזווג של הראש ביטל המסך דב"ן, וכיון שעד עתה היה המסך דב"ן מחובר עם המסך דס"ג בגופא דעתיק יומין כאחד, לכן נתבטל גם המסך דס"ג, וכיון שאין מסך לזווג דהכאה אין מקום לאור העליון להשפיע שם. כנודע.

פסקה צה

צה) **וכרסיא קדישא נפלת** וכו': והכסא הקדוש, שהוא המלכות, נפל. ז"ש **ואני** בתוך הגולה, היינו אותה מדרגה הנקראת **אני**, שהיא מלכות, היא בתוך הגולה. למה. על נהר כבר, שפירושו, על הנהר הנמשך ויוצא שמכבר, ועתה כלו מימיו ומבועיו, ואינו נמשך כבתחילה. ז"ש, ונהר יחרב ויבש, **יחרב** בבית ראשון, **ויבש** בבית שני. ומשום זה כתוב, הוא הכה את שני אריאל מואב. **מואב** פירושו, שהם מהאב שבשמים, ונחרבו וכלו בשבילו, וכל האורות שהיו מאירים לישראל, כולם נחשכו.

פירוש. **כרסייא** מורה על מיתוק המלכות בבינה, שה"ס כסא הרחמים, שעל ידו מושפעין כל המוחין בשתא אלפי שני, לכלהו פרצופי אבי"ע. וז"ש **כרסייא קדישא נפלת** שמתוך ביטול המסך דב"ן, נתבטל ונפל גם המסך דס"ג שה"ס **כרסייא**, הה"ד **ואני בתוך הגולה**, **ההוא דרגא דאקרי אני**, **הוא בתוך הגולה**. אני ה"ס מלכות דעליון הנעשה כתר לתחתון, כי אותיות **אני**, הן אותיות **אי"ן** שהוא שם הכתר.

ונודע שמלכות דעליון זו היא כל הקשר שבין הפרצופין, שכל עליון עושה הזווג על המלכות שלו המוציאה או"ח המלביש האו"י דעליון, ואח"ז יורדת המלכות דעליון, בסוד ע"ס דאו"ח שלה, שבתוכם קומת האו"י, ומתלבשת בתחתון. ונמצא עתה אשר **ההוא דרגא דאקרי אני**, **הוא בתוך הגולה**, כי נתבטל ממנה הזווג עם האור העליון, ונפסק האור העליון מכלהו פרצופין, וזה אמרו **אמאי**, **על נהר כבר**, **על נהר דנגיד ונפיק**,

דפסיק מימוי ומבועי, כי בהיותה מתוקנת במסך, היא נק' נהר דנגיד ונפיק, כלומר, שהאור העליון נמשך על ידה לתחתון, כמו מימי נהר הנמשכים והולכים בלי הפסק.
אבל עתה כשנתבטל המסך, נבחנת בחינת הנהר הזה בשם **נהר כבר**, שמכבר היה נהר ולא עתה, כי עתה **פסיק מימוי ומבועי**, מימוי, היינו האור העליון שהיה נמשך בו. ומבועי, היינו המסך, שבהיותו מתוקן בה היה נבחן למבוע, כי השפע היה קשור בו ונובע ממנו בלי הפסק. ועתה נפסק כל זה **ולא אנגיד כד בקדמיתא**, שאינו נמשך ממנו האור העליון כמו מקודם. **הה"ד ונהר יחרב ויבש**, **יחרב בבית ראשון**, **ויבש בבית שני**, אמא נק' **בית ראשון** והתבונה נק' **בית שני**. ועל בית ראשון יאמר **יחרב**, כי בו נפסק הזווג, משום שהמבוע שהוא המסך נחרב. וכיון שאין זווג באמא עלאה, נמצאת התבונה יבשה לגמרי, וע"כ על התבונה אומר, **ויבש**.
וז"ש, **מואב**, **דהוו מאב דבשמיא** וכו': כי שורש המוחין דב' המקדשין הוא מאבא שהוא האב שבשמים, כלומר המאיר לז"א הנק' שמים, שאורותיו העלו זו"ן לישסו"ת במקדש שני, ולאו"א עלאין במקדש ראשון. שהם נחרבו עתה ונחשכה, **בגיניה** היינו בגין הפסקת השפע דגופא דעתיק יומין, **וכל נהורין דהוו נהירין לישראל כלהו אתחשכו**, כלומר, לא רק המוחין הגדולים דב' מקדשין נחשכו, אלא כלהו נהורין שהיו מאירים לישראל נחרבו, דהיינו אפילו האורות דו"ק ואורות דבי"ע.

פסקה צו

צו) **ותו**, **הוא ירד** וכו': ועוד. הוא ירד והכה את הארי. בזמנים הראשונים, כשהנהר הזה היה מושך מימיו למטה, היו ישראל נמצאים בשלימות, כי היו זובחים זבחים וקרבנות לכפר על נפשותיהם, ואז היתה יורדת מלמעלה דמות של אריה אחד, והיו רואים אותו על המזבח רובץ על טרפו, אוכל הקרבנות כאיש גבור, וכל הכלבים, דהיינו המקטריגים, היו נחבאים מלפניו, ולא יצאו לחוץ. לקטרג.
ביאור הדברים, האש של גבוה שהיה רבוץ על המזבח בבית המקדש, אמרו ז"ל (יומא כא:) שהיה רבוץ **כאריה**, שהיה שורף את הקרבנות שב"י מקריבים עליו, וז"ש **בזמנין קדמאין**, **כד האי נהר הוה משיך מימוי לתתא**, **הוו קיימין ישראל בשלימו**, כי מטרם שנתבטלה הארת עתיק, והאורות העליונים, היו נמשכים לישראל, כנהר שמימיו נמשכים ממעלה למטה בלי הפסק, הנה אז היו ישראל בכל שלימותם.
דדבחין דבחין וקרבנין לכפרא על נפשייהו, שעם הקרבנות שהיו זובחים, היו מעלים מ"ן לזווג העליון שעל המסך, ונמשכו מיין דוכרין שהם המוחין, שעי"ז נתקרבו בדבקות גדולה לאביהם שבשמים, וכל הקלי' ברחו ונתרחקו מהם, שה"ס **לכפרא על נפשייהו**,

כי התרחקות הקליפות מעל הנפשות נבחנת **לכפרה**, בדמיון בגד מוכתם ומלוכלך בכתמים, שע"י רחיצה מעבירים ומכפרים כל הכתמים מהבגד.

וע"כ נק' **קרבנות**, שמקריבין את ישראל לאביהם שבשמים, וכיון שהיו על שלימותם והיו מעלים מ"ן רק לעשות נ"ר ליוצרם, היה המ"ן עולה עד הבינה, ששם אור החסדים והשפעה בסוד **אריה**, שהוא שם החסד, ונבחן שהאריה של הבינה קבל המע"ט והמ"ן שהעלו בני ישראל. וראו איך המ"ן שלהם הוא בחינת טרף לבינה עלאה, ואור החסדים של בינה נמשך בסוד או"י על המ"ן, והיה או"י רובץ על הטרף, דהיינו המ"ן, ואוכל אותו. וענין אכילת האריה את הקרבן, הוא, כי עקרו של הקרבן, הוא המ"ן העולה לחיזוק המסך ולהעלאת או"ח כנ"ל. ומכיון ששיעור גודל או"י נמדד במדת האו"ח שעולה מעל המסך, הרי נבחן, שהאו"י נזון מהמ"ן ומתגדל ומתקיים על ידו, בדוגמת בעל החיים שמתקיים וגדל ע"י המזונות שאוכל. וכן כל חיותו של החי הגשמי תלויה במזונות שאוכל, שבהפסקתם הוא מת, כן האור העליון תלוי באו"ח העולה מהמסך, ובהפסק האו"ח הוא מתבטל מתחתון.

וז"ש **נחית מלעילא דיוקנא דחד אריה** דהיינו, אור הבינה הנמשך ממעלה למטה בסוד או"י, הוא **בדיוקנא דאריה**, דהיינו בצורת השפעה כטבע הבינה. **והוו חמאן ליה ע"ג מדבחא רביץ על טרפיה** שראו את האו"י שהוא מתלבש ורובץ תוך האו"ח העולה מהקרבן, שהוא טרפו ומזונותיו כנ"ל.

אכיל קרבנין כגבר תקיף, שהוא אוכל וגדל ע"י הקרבנות כאיש גבור, כי לפי שהיו ישראל בשלימות, היתה מדת ההשפעה, שהיא העלאת מ"ן ואו"ח, בגבורה גדולה ממטה למעלה, כי קומת האו"ח נמדדת במדת גדלה של הכאת המסך ברתת וזיע הדוחה האור העליון ממטה למעלה. וכמדת גדלות קומתו של עליית האו"ח, כן קומת האו"י הנמשכת בו. וע"כ אם קומת האו"ח עולה בגבורה גדולה, נבחן, **שהאריה אכיל קרבנין כגבר תקיף** בקומה זקופה בגבורה, כי ע"י הגבורה מתגדלת ועולה קומתו. (עי' כל זה בספרי פתיחה לחכמת הקבלה דף ד' אות י"ד).

וזהו אמרו **וכל כלבין הוו מתטמרין מקמיה ולא נפקי לבר**, כי הקליפה של הקבלה לעצמה, מכונה בשם כלב. כמ"ש בזוהר על הכתוב, ולעלוקה שתי בנות הב הב (משלי ל'), דצווחין ככלבא ואמרין הב לן עותרא דעלמא הדין, הב לן עותרא דעלמא דאתי. והיא הקליפה החזקה ביותר, ואחיזתה מתחזקת ביותר כנגד אור היחידה. בסו"ה הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי (תהלים כ"ב), והיא הלעומת של האריה **דאכיל קרבנין** הנזכר.

כי כמו שהאריה, שה"ס החסד, הוא כולו להשפיע ולא לקבל כלום, כמ"ש חז"ל במדת החסיד, שלי שלך ושלך שלך (אבות פ"ה), כן קליפת הכלב היא כולה לקבל ולא להשפיע כלום. כמ"ש בחסידי אומות העולם, שכל חסד דעבדין, לגרמייהו הוא דעבדין (ב"ב י':). כי הם קשורין בקליפת כלב.

וז"ש, כי בזמן שהיו ישראל שלמים, וזכו לבחינת **אריה**, **אכיל קרבנין**, הנה אז **כל כלבין הוו מתטמרין מקמיה ולא נפקי לבר**, כי העלו מ"ן בגבורה גדולה, שבזה נתנו כח למסך שבמלכות לדחות האור העליון ממנו ולמעלה בגבורה גדולה, שמתוך כך נמצאה מדת האו"ח שהיתה בקומה גבוהה מאד, בסוד **אכיל קרבנין כגבר תקיף**, ולפיכך, גם אלו הקליפות הקשות שהן הכלבים, כולן ברחו ונסתתרו מפחד גבורתו של האריה ההוא, ולא יצאו ממחבואן לחוץ.

פסקה צז

צז) **כיון דגרמו חובין** וכו': כיון שגרמו העונות, הוא ירד לתוך המדרגות שלמטה והרג אותו האריה. כי משום שלא רצה לתת לו טרפו כבתחילה, נחשב, כביכול, שהרג אותו, ע"כ ודאי, הוא הכה את הארי. **לתוך הבור**, היינו לעיניו של צד האחר הרע. כיון שראה זאת אותו צד האחר, התגבר ושלח כלב אחד לאכול את הקרבנות, מעל המזבח, במקום האריה. ואותו האריה מה שמו. אוריאל שמו, שפניו פני אריה. ומה שמו של אותו הכלב. בלאדן שמו. כי בלאדן הוא אותיות בלאדם, שה**ם**' מתחלפת בן'. כי אין הוא בכלל אדם, אלא כלב, ופני כלב.

פירוש. כי מתוך שנתבטלה בחינת המסכים מב"ן ומס"ג כנ"ל, גם ישראל לתתא לא יכלו להעלות עוד מ"ן, שהיא מזונותיו של אריה (כנ"ל בדיבור הסמוך). ונפסק הזווג, והאור העליון שהוא, בחי' **האריה** נסתלק, ונבחן **כביכול** כאלו **קטיל** להההוא **אריה**. כי הוא נתעלה למעלה לשורשו ונעלם מהתחתונים.

וז"ש, **לתוך הבור**, **לעינהא דסטרא אחרא בישא**: כי שורש הקבלה לעצמו הוא, בעינים, בסוד העין רואה והלב חומד (רש"י סוף פ' שלח). ובחי' הקבלה הזו נק' **בור**, כי הוא בור ריק ואין בו מים (בראשית ל"ז), שאין האור העליון נמשך לשם, בסוד אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד (סוטה ה').

וז"ש **הכה את הארי לתוך הבור לעינהא דס"א בישא** כי הכאת הארי היתה לעיניהם הרעות דס"א הנק' בור, שהן בורות נשברות אשר לא יכילו המים. והם יצאו עתה ונגלו ממחבואיהם בשליטה גדולה. **ושדרת לחד כלבא למיכל קרבנין**: כי הלעומת דאריה **אכיל קרבנין**, הוא הכלב הצועק תמיד הב הב, כנ"ל.

וז"ש, **שמיה דההוא אריה אוריאל, דאנפוי אנפי אריה**: סוד שם **א"ל** הוא החסד, שה"ס ימין, והאריה ההוא, שהוא אור החסד כנ"ל, נק' **אורי-אל**, כלומר **האור** הנמשך מהשם **א"ל**. ופניו אל הימין, שה"ס השפעה, בסו"ה ופני אריה אל הימין לארבעתם (יחזקאל א'). וז"ש, **שמיה דההוא כלבא, בלאדן שמיה דלאו איהו בכלל אדם, אלא כלבא**: כי הז"א נק' אדם בעת שיש בו מוחין מהבינה, שה"ס **אד"ם** בגי' **מ"ה**. וסוד הבינה הוא השפעה כנ"ל, שע"כ אמרו ז"ל אתם קרואים **אדם** (יבמות ס"א.) ולא אומות העולם קרואים **אדם**, משום דכל חסד דעבדין, לגרמייהו הוא דעבדין (ב"ב י:). וע"כ נקרא **בלאדן** שהם נוטריקון **בל-אדם** כי מ' מתחלפת בנ'.

פסקה צח

צח) **ביום השלג ביומא** וכו': ביום השלג. היינו, ביום שגרמו העונות, שהדין נדון למעלה מן בית הדין העליון. וע"כ כתוב, לא תירא לביתה משלג, שזה דין העליון, המכונה שלג. למה אינה מתיראת. משום שכל ביתה לבוש שנים, ע"כ יכלה לסבול אש חזקה. עד כאן הוא סוד הכתוב.

פירוש. הדינין שכנגד הזכר נק' **שלג** וע"כ נבחנים שנמשכים מ**בי דינא עלאה**. ודינין אלו קשים מאד ברישא אלא שנייחים בסיפא, כי אינם נמתקים רק בסיפא שהוא הנוקבא. וכנגד הדינין הללו אמרה הנוקבא, סמכוני באשישות (שה"ש ב'), הרומז לב' אשיות, אש של מעלה שהיא הבינה, ואש שלה עצמה.

ואז אחר שיש לה ב' אשיות אלו, היא ממתקת את הדינין הקרים **דשלג**, כי האש שלה מוציאה צינתם. וז"ש **לא תירא לביתה משלג דא דינא עלאה**, דהיינו הדינין הקשים דדכורא הנק' דינא עלאה, **אמאי, בגין דכל ביתה לבוש שנים**, שנים, ה"ס ב' אשיות הנ"ל, ומשום שביתה לבוש בב' אשיות, ע"כ **לא תירא לביתה משלג**, ואדרבה, השלג מתמתק תוך האשיות שלה,

וזה אמרו **ויכיל למיסבל אשא תקיפא**, שהשלג הזה עוזר לה לסבול את האשיות שלה. ומשמיענו שעתה אחר שנתבטלו המסכים והזווגים דב"ן ודס"ג, ונתבטלו ב' האשיות הללו, חזרו הדינין דשלג לתוקפם. **ע"כ רזא דקרא, מה כתיב בתריה** וכו': רומזים בזה, כי המובא עד כאן, נגלה תיכף ומיד אחר הזווג דע"י, אבל המובא בכתוב אח"ז, הוא מסובב ובא לאחר מכאן.

פסקה צט

צט) **מה כתיב בתריה** וכו': מה כתוב אחריו. והוא הכה את איש מצרי איש מראה. כאן בא סוד הכתוב להודיע, שבכל פעם שחטאו ישראל, הוא נסתלק, ומנע מהם כל

הטוב וכל האורות שהיו מאירים להם. הוא הכה את איש מצרי, זהו אור, דהיינו אותו האור שהיה מאיר להם לישראל, ומי הוא. הוא משה. שכתוב עליו ותאמרנה איש מצרי הצילנו וגו'. כי שם במצרים נולד, ושם גדל, ושם נתעלה לאור העליון.

פירוש. אין כוונת הכתוב על **איש** ממש, אלא על **נהורא**, כי ביטל והעלים את האור, ונבחן כאלו קטיל יתיה. וז"ש, **דההוא נהורא דהוה נהיר לון לישראל ומאן איהו, משה**: כלומר, שהוא ביטל את האור הגדול ההוא של הארת **משה** אל ישראל. ומכנהו **איש מצרי**, משום כי במצרים נולד, ושם נגדל, דכתיב ויגדל משה ויצא אל אחיו, וכו' (שמות ב') ושם זכה לאור העליון, לגאולת ישראל ממצרים.

פסקה ק

ק) **איש מראה כד"א** וכו': איש **מראה**. היינו כמו שאתה אומר, ומראה ולא בחידות. **איש** הוא כמו שאתה אומר, איש האלקים כביכול, בעלה של אותו מראה כבוד ה'. שהיא מלכות. כי זכה להנהיג מדרגה זו בארץ בכל חפצו, מה שלא זכה לזה איש אחר.

פירוש. כי ההפרש בין משה לשאר הנביאים, כי משה היה מרכבה לז"א, והיה בונה ומשפיע מהז"א אל הנוקבא, משא"כ שאר הנביאים היו מרכבה לנוקבא, והם מושפעים מן הנוקבא. וז"ש **איש האלהים**, **כביכול**, **בעלה דההוא מראה**, שהוא הנוקבא, שהיא נק' **כבוד ה'**, ולמה נבחן לבעלה דשכינתא, הוא משום **דזכה לאנהגא דרגא דא**, כי הוא היה מרכבה לז"א, והיה בונה ומשפיע ומנהיג את דרגא דא, שהיא הנוקבא, **מה דלא זכי בר נש אחרא**, כי יתר כל הנביאים היו מרכבה לנוקבא, והנוקבא היתה משפעת אליהם, ונמצאים הם תחתונים ממנה, ומונהגים על ידיה. הרי ששום איש בעולם לא זכה למדתו של משה.

פסקה קא

קא) **וביד המצרי חנית**: זו היא מטה האלקים, שהוא נמסר בידו. כמו שאתה אומר, **ומטה האלקים בידי**, וזהו המטה שנברא ערב שבת בין השמשות, וחקוקה בו חקיקה קדושה, השם הקדוש. ובמטה הזה חטא בסלע. כש"א ויך את הסלע במטהו פעמים, אמר לו הקב"ה, משה, לא לזה נתתי לך את המטה שלי, חייך, לא יהיה עוד בידך מכאן ולהלאה. ביאור הדברים, בין השמשות, ה"ס מיתוקה הגדול של המלכות בבינה, עד שאין להבחין בה, אם היא מלכות, או בינה. כי בשבת עולה המלכות לאו"א, ונעשית בינה, ובע"ש **בין השמשות**, אינה עוד בינה ממש, אבל גם אינה ניכרת לבחינת מלכות. וז"ס עשרת הדברים שנבראו בין השמשות, שאז אין היכר בהם מאין מוצאם, אם מבינה אם ממלכות. כי גם בנוקבא עצמה אין אז היכר.

וז"ס המטה שנברא ע"ש בין השמשות, ומטעם זה **וחקוק ביה שמא קדישא גליפא קדישא**, חקיקה **דשמא קדישא**, מורה על בחינת בינה, שממנה נמשכה הקדושה. **וגליפא קדישא**, מורה על המלכות שהיא רק גליפא לקבל את **שמא קדישא**. וב' החקיקות הללו היו כלולות במטה כמו בחינה אחת בלי היכר כנ"ל, מטעם שהוא נברא **ע"ש בין השמשות**. וע"כ היה כחו יפה להמשיך להם לישראל כלהו נהורין וכל הנסים והנפלאות, שהם סוד המשכת אורות הבינה במלכות. ועל ידו זכה משה לבינה עלאה, ולבחי' איש האלהים בסוד כלת משה. והוא הנקרא **מטה האלהים** על שם הבינה. והיא הנקראת חנית בסוד ו' דהוי"ה המזדווג עם ה"ת.

והנה המלכות נקראת **צור**, ובסוד הבינה נקראת **סלע**. והזווג הפנימי של זו"ן, דהיינו בעת שעולה לאו"א, והנוקבא משמשת במאנין דאמא, (כנ"ל אות י"ז), מכונה הזווג דהכאה בשם דיבור. והזווג החיצון של זו"ן דהיינו במקומם עצמם מכונה בשם זווג דהכאה. וז"ס שבפרשת בשלח (שמות י"ז) נאמר לו למשה **והכית בצור** ויצאו ממנו מים וכו'. כי ה**צור** ה"ס מלכות שבה נוהגת הכאה. אבל בפרשת חוקת (במדבר כ') נאמר **ודברתם אל הסלע** וכו', כי הסלע שהוא במקום בינה, מכונה הזווג בשם דיבור. וז"ס חטאו של משה, כי שמש במטה שלו **פעמיים**, כי מלבד שהכה בו בצור, הכה גם ב**סלע**. והיינו **פעמיים**. ונמצא **חב בסלע** כי בו אינה נוהגת הכאה אלא **דיבור**. (כמ"ש בזהר תצא אות ע"ו).

וז"ש **ובהאי חב בסלע**, כי מתוך שמטה האלהים לא היה בו היכר אם הוא שייך למלכות או לבינה כנ"ל, ע"כ יצא לו לשמש עמו גם בסלע. **כד"א ויך את הסלע במטהו פעמים** דהיינו **בצור ובסלע**. כנ"ל. **אמר לו קב"ה, משה לא יהבית לך מטה דילי להאי**: לא נתתי לך המטה שלי שתשמש עמו גם בבחינת הסלע..

פסקה קב

קב) **מיד וירד אליו** וגו': מיד וירד אליו בשבט. היינו בדין קשה. ויגזול את החנית מיד המצרי. היינו כי מאותה שעה נמנע ממנו המטה, שהוא החנית, ולא היה עוד בידו לעולם. ויהרגהו בחניתו. היינו, שמשום אותו החטא שהכה את הסלע במטה ההוא, הוא מת, ולא נכנס לארץ הקדושה. ואור זה נמנע מישראל.

להבין הדברים, יש לזכור כאן כל המתבאר לעיל (אות צ"ד ד"ה וטעם הסתלקותו), כי מכח הזווג הגדול דעתיק יומין לא היה צריך להתבטל רק הב"ן לבדו, ולא כלל הס"ג, ואז היה תיכף הב"ן עולה ונעשה ס"ג לנצחיות, אלא מתוך שהס"ג והב"ן היו דבוקים יחדיו נתבטל גם הס"ג עם הב"ן, שע"כ נחרבו בינתיים המקדשין וכו' ע"ש. ומאותו הטעם

נתבטלה גם הארת משה לבני ישראל, כי הוא עוד חטא ביותר בדבר החיבור של בחינת הב"ן עם הס"ג ע"י הכאת הסלע, כנ"ל.

ולכן **וירד אליו בשבט בדינא קשיא** כי ביטול הס"ג נעשה בדינא קשיא, כי באמת אין לו שום חיבור עם הב"ן, וביטול הב"ן אינו נוגע אליו כלל. כי ז"ס הכתוב יודע כמביא למעלה בסבך עץ קרדומות, ועתה פתוחיה יחד בכשיל וכילפות יהלומון (תהלים ע"ד), כי מחמת העלאת והמתקת המלכות ועליתה אל הבינה, נעשה עתה כמו מביא למעלה בסבך עץ קרדומות, כי גם הס"ג נתבטל בגלל עליה זו. דהיינו בכשיל וכילפות יהלומון. וז"ש **ויגזול את החנית מיד המצרי דמההיא שעתא אתמנע מניה ולא הוה בידיה לעלמין**, כי החנית היה שייך באמת לב"ן כנ"ל. וע"כ נתבטלה הארתו **לעלמין**, כי הב"ן עצמו נתחדש אח"כ ונעשה ס"ג לנצחיות, וע"כ אין עוד ענין לשימוש המטה בבחי' הכאה. וז"ש **ויהרגהו בחניתו, על ההוא חובא דמחא בההוא מטה מת**. כי לולא נזהר לשמש עמו רק **בצור** ולא **בסלע**, לא היתה בחינת הס"ג מתבטלת עם הב"ן, ולא היה **מת** אלא עולה תכף לבחינת הס"ג. וז"ש **ולא עאל לארעא קדישא**, כי ארץ ישראל ה"ס עלית הב"ן אל הס"ג, וע"כ נק' **ארעא קדישא**, כי המוחין דבינה המאירים אז בה נקראים **קדש**. ובטרם גמר התיקון, שיש עליות וירידות, ע"כ יש חורבנות וגלויות, אבל בגמר התיקון ישאר הב"ן בס"ג לנצחיות שה"ס ארץ ישראל, כמבואר. ולא תהיה יותר שום גלות.

פסקה קג

קג) **מן השלשים הכי** וגו': מן השלשים הכי נכבד, אלו הם שלשים שנה עליונות, שהוא היה לוקח מהן והמשיך למטה, ומהם, הוא היה לוקח והתקרב. ואל השלשה לא בא. הם היו באים אליו ונותנים לו בחפץ לב, והוא לא בא אליהם.

פירוש. ג"ר שהן חב"ד, נקראות **שלשים**. דהיינו ג' ספירות שכל אחת נכללת מעשר, שהן כלל המוחין המאירים בשתא אלפי שני, ונשמת **בניהו** הבאה מהזווג הגדול דעתיק יומין, המקבץ מכל אלו הזווגים דשתא אלפי שני בסוד, **רב פעלים ומקבצאל** בקומה אחת, שהיא בניהו בן יהוידע כנ"ל. נמצא שהוא מקבל ומתכבד מכל אלו שלשים השנה העלאין.

וז"ש **דאיהו נטיל מנהון ואנגיד לתתא**, שהוא נוטל מהמוחין **דשלשים** שנה, ונמשכים אל הנשמה שלו **לתתא**, בסוף כולם. **ומנייהו איהו הוה נטיל ואתקרב**, כי כל הקומה שלו היא רק ממה שלקח וקיבץ מהזווגים שלהם שבאו בזה אחר זה, כנ"ל. ועכ"ז **ואל השלשה לא בא אינון הוו אתיאן לגביה, ויהבי ליה ברעותא דלבא, ואיהו לא הוי אתי לגביהון**, כי אע"פ שהם נתנו לו כל מעלתו הנשגבה **ברעותא דלבא**, עכ"ז הוא לא יכול

לבא אצלם אח"ז ולקבל עוד מהם. והוא מהטעם הנ"ל, כי מתוך ביטול המסך דב"ן נתבטל לו ג"כ מסך דס"ג, ונשאר לבלי מסך, וע"כ לא היה יכול לבא אצלם להעלות מ"ן ולקבל מהם עוד.

פסקה קד

קד) **ואע"ג דלא עאל** וכו': ואע"פ שלא נכנס במנין וחשבון שלהם, עם כל זה, וישימהו דוד אל משמעתו, שלא נפרד מלוח לבו לעולם, כי אין להם פירוד לעולם. דוד שם לבו אליו, והוא לא שם לבו לדוד. משום שהתשבחות והשירים והחסד, שהלבנה עושה לשמש, היא מושכת בזה אליה, שיהיה מגורו עמו. וזה הוא, וישימהו דוד אל משמעתו.

פירוש. דוד הוא בחינת המלכות, שהיא הרגל הרביעית של ג"ר. ואומר, דאע"ג שלא יכול לבא אל שלשים השנה העלאין שהן ג"ר, מ"מ **וישימהו דוד אל משמעתו**, שנתדבק בו ולא זז מלוח לבו **לעלמין**. והוא מטעם שכל בחינת השלמות שבמלכות מגולה בו, להיותו מהזווג הגדול דעתיק יומין המשבית כל הקליפות מהשם ב"ן, בסו"ה בלע המות לנצח. (כנ"ל אות צ"ד ד"ה והענין הוא, ע"ש).

וז"ש, **דוד שם ליה לביה כנ"ל, דלא אתפרש מלוחא דלביה לעלמין** כי שלמותו בו. אבל **בניהו בן יהוידע**, לא שם לבו **לדוד** כי דוד הוא רגל רביעית לג"ר, וע"כ כמו שלא יכול לקבל מן ג"ר, כנ"ל. כן לא היה יכול לקבל **מדוד**. וע"כ לא שם אליו לבו.

דתושבחן ושירין וכו': ע"י המ"ן שהמלכות, הנקראת **סיהרא**, מעלה אל ז"א, הנק' **שמשא**, ע"י תשבחות ושירים ורחמים היא נמצאת ממשיכה אליה את הארת נשמת בניהו בן יהוידע, שהיא שלמותה האחרונה כנ"ל, **למהוי דיוריה בהדה**, שיתדבק בה לנצח.

פסקה קה

קה) **נפלו ר' אלעזר** וכו': נפלו ר' אלעזר ור' אבא לפניו, על פניהם. בתוך כך לא ראו אותו. קמו והסתכלו לכל הצדדים, ולא ראו אותו. ישבו ובכו ולא יכלו לדבר זה עם זה. לאחר כך, אמר ר' אבא, ודאי זהו שלמדנו, שתמיד בכל דרך שהצדיקים הולכים ודברי תורה ביניהם, באים אליהם הצדיקים מעולם ההוא. לגלות להם דברי תורה. ודאי זה הוא, מה שרב המנונא סבא בא אלינו מהעולם ההוא, לגלות לנו הדברים האלו. וטרם שהספקנו להכיר אותו, הלך לו ונעלם ממנו. קמו, והיו רוצים להנהיג את החמורים, ולא הלכו, ושוב רצו להנהיגם, ולא הלכו. פחדו, ועזבו את החמורים. ועד היום קוראים למקום ההוא, מקום החמורים.

פירוש. כי לא יכלו לסבול את האור הגדול הזה, שנגלה להם בעת גילוי הסודות הללו, ונפלו קמיה. וז"ש, **נפלו רבי אלעזר** וכו'.

וז"ש, **אדהכי והכי לא חמו ליה** כי אחר שזכו לקבל ממנו את מדרגתו הגדולה והנשאה, נעלם מהם תיכף ולא יכלו למצאו ולהשיגו עוד. ולפיכך **יתבו ובכו ולא יכלו למללא דא לדא** שהיה צערם גדול וישבו ובכו עד ולא יכלו לדבר זה עם זה.

וז"ש, **דא הוא רב המנונא** וכו', כי עתה הכירו דרגתו, שהוא **רב המנונא סבא** בעצמו, ולא כמו שחשבו לפני זה שהוא רק **בריה** דרב המנונא סבא. (עיין לעיל אות צ'). **קמו והוו בעו למטען לחמרי** וכו' **ואנחו לון לחמרי**: כי **החמרי** הם סוד הכחות שנתנה להם נשמת **רב המנונא סבא** שיוכלו להעלות מ"ן להשיג את המדרגות הללו, חיה יחידה, שהשיגו על ידו.

שז"ס שהרכיבם על החמורים והלך לפניהם להאיר להם את אורח הצדיקים. (כנ"ל אות פ"ה ד"ה נחתו. ע"ש). ועתה אחר שגמר תפקידו ונעלם מהם, היו רוצים שוב לעלות ולרכב על החמורים שלו, כלומר שרצו להעלות מ"ן מחדש, בכדי לחזור ולהשיגו שנית. אמנם **בעו למטען ולא אזלו** כי עתה לא היו יכולים לקבל מהם שוב כוח להעלאת מ"ן. וע"כ יראו והניחו את החמורים במקום ההוא שרב המנונא סבא פרח מהם. וסימנו את המקום ההוא בשם **דוך דחמרי** מקום החמורים, דהיינו על המאורע, שלא יכלו עוד לשמש עמהם.

פסקה קו

קו) **פתח ר' אלעזר** וכו': פתח ר' אלעזר ואמר, מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו' (תהלים ל"א). כמה הוא הטוב העליון והיקר, שעתיד הקב"ה לעשות לבני אדם, לאותם הצדיקים העליונים יראי חטא העוסקים בתורה, כשהם באים לעולם ההוא. טובך, לא כתוב אלא **רב טובך**, ומי הוא. היינו, זכר רב טובך יביעו וזהו חיי עונג הנמשכים מעולם הבא אל חי העולמים. שהוא נקרא זכר רב טובך. והוא ודאי **ורב טוב** לבית ישראל וגו'.

פירוש. המלה **רב**, מורה תמיד על בחינת גדלות, וכיון שהכתוב מדגיש לומר כאן **רב טובך** ולא **טובך** סתם, ע"כ הוא מורה על **עינוגא דחיין**, דהיינו מוחין דג"ר. כי עיקרו של הפרצוף והחיים שלו הוא מוחין דו"ק, המקובל מזווג דאו"א כדי להחיות העולמות, אמנם יש גם מוחין דתוספת המענגים את החיים, שהם מוחין דג"ר, והם הנק' **רב טובך ועינוגא דחיין**.

וז"ש, **דנגדין מעלמא דאתי לגבי חיי עלמין**: כי מוחין דג"ר שהם חכמה נמשכין מהבינה, הנקראת **עלמא דאתי**, ומתלבשים בלבוש יקר דחסדים הבא מזווג היסודות, הנק' **חי עלמין**, ומשם מגיעים המוחין אל הצדיקים **דחלי חטאה**.

פסקה קז

קז) **תו מה רב** וכו': עוד, יש לפרש, **מה רב טובך**. שכאן נחקק סוד החכמה, וכל הסודות נכללו כאן. כי **מה** פירושו כמו שלמדנו, (לעיל אות י"ט). **רב** זהו, אילן רב וחזק. שהוא ז"א. משום שיש אילן אחר הקטן ממנו, דהיינו המלכות, וזה ז"א, הוא רב. ומביאו ברום הרקיעים.

פירוש. שנוסף על זה שביאר את הכתוב על השגת המוחין דג"ר, יש עוד להבין הכתוב, כי בו נרשמה פנימיות החכמה, וכל הסודות נכללו בפסוק הזה: **רזא דחכמתא**, מורה על זווג עתיק. **וכל רזין**, מורה על גמר כלל התיקון.

מ"ה כמא דאתמר, רב דא אילנא רב ותקיף, מ"ה היינו עלמא תתאה, **כמה דאתמר** לעיל (אות ח'). **רב** מורה על **אילנא רב ותקיף**, היינו ז"א בעת הלבשתו לפרצוף ע"ב, ונקרא אז **אילנא רב**, על שם החכמה, ונק' **תקיף**, מבחינת עצמו, אמנם בעת שז"א במקומו עצמו, נק' **אילנא** סתם. וז"ש **בגין דאית אילנא אחרא זוטא מניה**, שהוא המלכות, הנקראת ג"כ אילן. **ודא הוא רב**, וכשמלביש לקומת ע"ב נק' **רב**, **ואעיל ליה ברום רקיעין** הע"ב מביא את הז"א **לרום רקיעין**. כי רומיה דע"ב מטי עד הכתר הנק' **רום רקיעין** כי הע"ב מלביש על פרצוף הכתר. וע"כ הע"ב מעלה את הז"א **לרום רקיעין**.

פסקה קח

קח) **טובך, דא אור** וכו', **טובך**, הוא האור שנברא ביום הראשון, של מעשה בראשית. **אשר צפנת ליראיך**, היינו, בשביל שגנזו לצדיקים לעולם ההוא. **פעלת**, זהו גן עדן העליון, שכתוב, מכון לשבתך **פעלת** ה'. וזהו פעלת לחוסים בך.

פירוש. האור שנברא ביום ראשון, הוא האור, שהיה אדם הראשון צופה בו מסוף העולם ועד סופו. וה"ס ה' פעמים אור הנאמרים ביום ראשון דמעשה בראשית. **לצדיקייא בההוא עלמא**, היינו **בעלמא דאתי** כי האור הזה נגנז ביסודות שהם צדיק וצדק של או"א הנק' עלמא דאתי, ואלו צדיק וצדק נק' **יראיך**, ע"ש כח הגניזו שבהם, ומהם מתקבל האור הזה אל הצדיקים.

פעלת, דא גן עדן עלאה: כי מקודם לכן כתוב **אשר צפנת**, שפירושו שהמוחין באים בלבוש יקר דצדיק וצדק בגניזו מכוסים באלו הלבושים. וכאן כתוב **פעלת**, שהמשמעות

היא פעולה גלויה בלי הכיסוי האמור, ומביא ראיה מהכתוב **מכון לשבתך פעלת ה'** דהיינו פעולה שלמה וגלויה.
ודרש כי **פעלת** נאמר על **גן עדן** העליון, שהוא נפעל ויצא מכלל אלו המוחין הקודמים בכתוב, הנוהגים בכל שתא אלפי שני. ויהיה שיעור הכתוב **מה רב טובך אשר צפנת ליראיך**, שהם המוחין דכלל שתא אלפי שני, אשר כל אלו **פעלת** ע"י הזווג הגדול דעתיק יומין, **לחוסים בך**, שממוחין אלו נפעל ויצא ג"ע העליון, ששם שרויים צדיקים גמורים החוסים בו ית', והיינו אותן הנשמות דבניהו בן יהוידע וכדומה, שזוכות לקבל מהזווג הגדול דעתיק, המקובץ מכל אלו המוחין דשתא אלפי שני. כנ"ל.
ודע. שמקום מנוחתן של הנשמות נקרא **גן עדן**. ויש גן עדן הארץ, הנק' ג"כ גן העדן התחתון, והוא בחי' ו"ק, ויש גן עדן עליון שהוא בחינת ג"ר של ג"ע. וכל הנשמות שרויות רק בג"ע התחתון, אלא ברישי ירחי ושבתי עולות לג"ע העליון ואח"כ חוזרות למקומן. אלא שיש יחידי סגולה שמקומם הוא בג"ע העליון. ועליו אמר ר"ש, ראיתי בני עליה שהם מועטים.

פסקה קט

קט) **נגד בני אדם**: זהו גן עדן שלמטה, שכל הצדיקים עומדים שם, ברוח המתלבש בלבוש יקר, כאותו האפן והצורה שהיו בעולם הזה. וזה הוא, **נגד בני אדם**, דהיינו, באותה צורה של בני אדם שבעולם הזה. ועומדים שם, ופורחים באויר משם, ועולים לישיבת הרקיע באותו גן העדן של מעלה. ופורחים שמה ומתרחצים בטל נהרות אפרסמון טהור, ויורדים ושורים למטה. בג"ע התחתון.
ביאור הדברים, כי ההבדל העיקרי שיש בין ג"ר ובין ז"ת, הן בפרצופין והן בנשמות, הוא, כי ג"ר יכולות לקבל אור החכמה כמות שהוא, ואינן צריכות שתתלבש להן החכמה בלבוש של אור חסדים. משא"כ פרצופי ו"ק, וכן הנשמות הנולדות מזו"ן שעיקרן ו"ק, הן אינן יכולות לקבל אור החכמה זולת בדרך התלבשותו באור החסדים.
וז"ש **דא ג"ע דלתתא, דכל צדיקייא תמן קיימי ברוחא דאתלבש בלבוש יקר, כגוונא ודיוקנא דהאי עלמא**, כי כל הצדיקים שבג"ע התחתון, הרוחות שלהם מלובשות בלבוש יקר של אור החסדים, כמו נשמות בני אדם שבעוה"ז, שע"י **לבוש יקר** זה הנק' **אוירא**, הן יכולות לעלות לג"ע העליון ולקבל משם אור החכמה, ואח"כ חוזרות למקומן לג"ע התחתון.
וז"ש **וקיימי תמן**, שעיקר מקומן הקבוע הוא בג"ע התחתון **ופרחי באוירא וסלקו לגו מתיבתא דרקיעא בההוא ג"ע דלעילא**, שבכח האי **אוירא** שהוא אור החסדים הן פורחות

ועולות לג"ע העליון לקבל חכמה **ופרחי ואסתחיין בטלי נהרי אפרסמונא דכיא**, כי אור החכמה שהן מקבלות שם בג"ע מכונה בשם **י"ג נהרי דאפרסמונא דכיא**, כי החכמה נקראת **שמן** והמספר **י"ג** מורה על חכמה דל"ב נתיבות, (כנ"ל במראות הסולם ד"ה ועם) ואח"כ **ונחתי ושראן לתתא** דהיינו, שאינן יכולות לשהות שם, ותיכף אחר קבלתן החכמה תוך **לבוש היקר** שלהן, יורדות מג"ע העליון למקומן, לג"ע התחתון. ולפי שהן צריכות לקבל החכמה תוך לבוש החסדים, דוגמת נשמות בני אדם שבעוה"ז, ע"כ הכתוב מכנה גם אותן, נגד בני אדם **בההוא דיוקנא דבני אדם דהאי עלמא**, כי הן באותה הצורה כמו בני אדם שבעוה"ז, כי גם הן צריכות ללבוש החסדים כמותם.

פסקה קי

קי) **ולזמנין אתחזון נגד** וכו': ולפעמים, הצדיקים האלו, **נראים נגד בני אדם**, לעשות להם נסים, כמלאכים עליונים, כעין שראינו עתה אור המאור העליון, ולא זכינו להסתכל ולדעת סודות החכמה יותר.

פירוש. הכוונה על נשמות יחידי הסגולה, שבג"ע העליון, שאע"פ שמעלתן גבוהה כל כך, עד שאפילו הנשמות שבג"ע התחתון העולות אליהן ברישי ירחי ושבתי, אינן יכולות לשהות שם אלא יורדות תיכף למקומן, עכ"ז **ולזמנין אתחזון נגד בני אדם** שהן יורדות מג"ע העליון לעוה"ז ומתראות לבני אדם, כמו מלאכי עליון היורדים לפעמים לעוה"ז. והיינו **כגוונא דחזינא השתא נהירו דבוצינא עלאה**. כמו שראה עתה האור של המאור העליון, דהיינו לרב המנונא סבא, שירד אליהם מרום מעלתו מג"ע העליון ונגלה לעיניהם בעוה"ז.

ודורש המקרא **נגד בני אדם**, על ב' משמעויות:

א) על הנשמות שבג"ע התחתון, שיש להן **דיוקנא דבני אדם**, ופעל להן האורות הנשגבים שבג"ע העליון, שיכלו לקבל משם בדרך עליה בר"ח ובשבתות. שאז הן זוכות לקבל פניהן של הנשמות שבג"ע העליון ולירד שוב למקומן.

ב) דורש **נגד בני אדם**, ממש שבעוה"ז, שהנשמות האלו שבג"ע העליון יורדות לפעמים לעוה"ז, כמו מלאכי מרום, ונראות לעיני הצדיקים.

וז"ש, **ולא זכינא לאסתכלא ולמנדע רזין דחכמתא יתיר**: מתאונן על שתיכף נעלם מהם, ומהעת ההיא לא זכה להשיג עוד **רזין דאורייתא** עד הנה.

פסקה קיא

קיא) **פתח ר' אבא** וכו': ויאמר מנוח אל אשתו מות נמות כי אלקים ראינו. אף על פי שמנוח לא ידע מה מעשיו, שכתוב, כי לא ידע מנוח כי מלאך ה' הוא. בכל זאת, אמר

כיון שכתוב, כי לא יראנו האדם וחי, ואנו ראינו ודאי, ועל כן מות נמות. ואנחנו ראינו וזכינו לאור הזה שהיה הולך אתנו, ובכל זאת נתקיים בעולם, כי הקב"ה שלחו אלינו, להודיע לנו סודות החכמה שגילה. אשרי חלקנו.

פירוש. כי כשנראה מלאך ה' אל מנוח לא היתה השגתו בו שלמה, שהרי לא רצה לגלות לו את שמו, כמ"ש למה זה, תשאל לשמי והוא פלאי (שופטים י"ג), ועכ"ז פחד מהכתוב **לא יראני האדם וחי**. (שמות ל"ג) ואנן זכינו להשגה השלמה, כי ידענו את שמו, שהוא **רב המנונא סבא**, ואנו חיים וקיימים בעוה"ז. ומכאן תבין שענין קבלת פניו של מדרגת רב המנונא הוא בחינת הראני נא את כבודך, שבקש משה מהשי"ת, שעל זה אמר לו השי"ת, לא תוכל לראות את פני כי לא יראני אדם וחי (שמות ל"ג), ונמצא שהשגתם גדלה מהשגת משה. ועל זה אמרו חז"ל נביא הוא דלא קם כמשה אבל חכם קם (סוף ילקוט ראובני). וכן חכם עדיף מנביא (ב"ב י"ב.)

ובזה שבחו את עצמם **ואנן חמינן וזכינן לנהורא דא דהוה אזיל בהדן, ונתקיים בעלמא** כי אנחנו זכינו לנהורא דא שעליו נאמר **לא יראני האדם וחי**, ואנחנו חיים בעוה"ז. (ועי' בתק"ז תק' ס"ט דף קט"ו ע"ב).

פסקה קיב

קיב) **אזלו מטו לחד** וכו': הלכו. הגיעו להר אחד, כנטות השמש. התחילו דופקים ענפי האילן שבהר זה בזה, ואומרים שירה. בעוד שהיו הולכים שמעו קול אחד חזק שהיה אומר, בני אלקים קדושים, אותם הפזורים בין החיים בעולם הזה, אותם מאורות בני הישיבה, האספו למקומכם להשתעשע עם אדונכם בתורה. הם פחדו, ונשארו עומדים במקומם, וישבו.

פירוש. הלכו ובאו להר אחד, ה"ס ההר, שעליו אמר דוד המלך, מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו (תהלים כ"ד). וכשעלו על ההר העריב השמש, רומז שנסתלקו הארתם. והענפים של האילנות קשקשו זה בזה, ובסוד שיחת האילנות, שמעו מהם שירה, בסוד הכתוב אז ירננו כל עצי יער (תהלים צ"ו).

וז"ש, **שמעו חד קלא** וכו', פירוש. שמעו קול חזק אומר להם, שישובו למקומם **לאשתעשעא** בהשי"ת ותורתו, דהיינו שירדו מן ההר. וקורא אותה **בני אלהין קדישין**, על שם מדרגתם הנשגבה, אבל רמז להם, שאין בני אדם שבעוה"ז כדאים לדור עמהם יחד. וזה שרמז להם **אינון דאתבדרו ביני חיי דהאי עלמא** כלומר, שאין בני העוה"ז הולמים אותם, כי לא יוכלו לסבול זה את זה.

וז"ש, **דחילו אלין** וכו', נפלה יראה עליהם, ומ"מ לא ירדו מההר, אלא קמו ישבו ולא הזיזו עצמם ממקומם.

פסקה קיג

קיג) **אדהכי נפיק קלא** וכו': בתוך זה, יצא קול כבתחילה, ואמר, סלעים חזקים, פטישים רמים, הנה בעל הצבעים, המרוקם בציורים, עומד על העמוד, הכנסו והאספו. באותה שעה, שמעו קול ענפי האילנות גדול וחזק. והיו אומרים, קול ה' שובר ארזים. נפלו על פניהם רבי אלעזר ורבי אבא. ופחד גדול נפל עליהם. קמו בחפזון והלכו, ולא שמעו מאומה. יצאו מן ההר, והלכו. **אצטוונא** פירושו עמוד. כי תרגום של העמוד, הוא על אסטוונא. (מ"ב י"א- י"ד).

פירוש. כי לעיל (אות ק"ה ד"ה קפו) נתבאר, כי ע"כ לא יכלו **למטען חמרי**, שפירושו, שלא יכלו להעלות עוד מ"ן, משום שכבר גמר רב המנונא סבא את תפקידו שהיה לו לסייע אותם, וע"כ נתבטל כח החמרין שלו, ולא יכלו לשמש עמהם עוד בכדי להעלות מ"ן ולזכות לדרגין עלאין יותר. ולפיכך אמר ר' אלעזר לעיל, **ולא זכינא לאסתכלא ולמנדע רזין דחכמתא יתיר**.

ויש אמנם להבין הטעם מה ענין השגת המוחין לביטול הכח לעלית מ"ן. והענין הוא, כי אחר שהשיגו קומת היחידה, שהיא גילוי נשמת בניהו בן יהוידע ע"י רב המנונא סבא, הנה קרה להם כמו שנתבאר בנשמת בניהו בן יהוידע, כי אחר שנתבטל להם המסך דב"ן נתבטל עמו יחד גם המסך דס"ג, וע"כ לא יכלו עוד להעלות מ"ן, **ואנחי להו לחמרי**. (כנ"ל אות ק"ה ד"ה קמו ע"ש). ונתבאר שם, שכל ההפסק של הארת הגוף דעתיק היה, כדי להקנות להם כח לברר להם מחדש את מסך דס"ג, ואז ישוב הב"ן להיות ס"ג, ואז יחזרו להעלות מ"ן מחדש, וילכו שוב מחיל אל חיל ע"ש.

והנה גם בר' אלעזר ור' אבא, מזמן שהניחו החמורים ואזלי להם עד הנה, הספיקו כל ההרפתקאות הנ"ל עד הנה, שיתברר להם כח, לעלית מ"ן מחדש, ולהחזיר הב"ן להיות ס"ג. וז"ש, **נפק קלא כמלקדמין ואמר, טנרין תקיפין פטישין רמאין** כי הקול רמז להם שהם סלעים חזקים ופטישים רמים, כי עמדו בכל הנסיונות הגדולים עד עתה, והם עצרו כח לעמוד בפניהם כסלעים חזקים, גם גברו על כל המכשולים, עד שפיצצו אותם כפטיש גדול היורד מרום גבוה למטה.

וגרמו בזה, **הא מארי דגוונין מרקמא בציורין קאים על אצטוונא**, כי הבינה, הנקראת **מארי דגוונין** בהיותה עצמה בלי גוון כלל אלא כולה רחמים, אמנם כל בחינת הגוונין מתערין ויוצאין הימנה, וע"י עמידתם כסלע איתן מול כל אלו הנסיונות, נתרקמה עתה

הבינה בציורין מחדש, ולפיכך מכנה את הבינה בשם **מארי דגוונין מרקמא בציורין**, כי קבלה כח להתתקן במסך, שעליו יוצאות קומות ומדרגות חדשות הנקראות ציורין והיא **קאים על אצטוונא**, אצטוונא פירושו כסא, כי עתה נתקנה הבינה בסוד הכסא כמקודם. ולפיכך: **עולו ואתכנשו** הגיעה העת שתכנסו למקומכם בקדש כמלפנים.

בההיא שעתא שמעו קל ענפי דאילנין רב ותקיף והוו אמרי קול ה' שובר ארזים: כלומר, יחד עם הקול, שבישר להם שכבר נתקן המסך של הבינה ובחינת הכסא, שמעו גם קול מענפי האילנות שאמרו **קול ה' שובר ארזים** (תהלים כ"ט) רומז להם, כי כבר נשברו כל הארזים שהיו להם למעצורים בדרכם לקודש. וז"ש, **נפקי מן טורא**, כי עצרו עתה כח לצאת מההר ולעשות הילוכם בקודש כמלפנים.

פסקה קיד

קיד) **כד מטו לבי** וכו': כשהגיעו לבית ר' יוסי ברבי שמעון בן לקוניא, ראו שם את ר' שמעון בן יוחאי, ושמחו. שמח ר' שמעון. אמר להם, ודאי עברתם דרך של נסים ואותות עליונים. כי עתה אני ישנתי, וראיתי אתכם ואת בניהו בן יהוידע, שמשלח לכם שתי עטרות, על ידי זקן אחד, לעטר אתכם. ודאי, בדרך זה היה הקב"ה. עוד, כי אני רואה את פניכם משונים. א"ר יוסי, יפה אמרתם, שחכם עדיף מנביא. בא ר' אלעזר, ושם ראשו בין ברכי אביו ר' שמעון, וספר לו את המעשה.

פירוש. זה רומז לב' ענינים: א) שזכו מחדש והשיגו המוחין דס"ג, שהם בחינת **חמוי** דרבי אלעזר (כנ"ל אות פ"ה ד"ה נחתו), הנק' **ר"י ברשב"ל**. ב) כי עתה נתחבר להם הס"ג עם הע"ב יחד בזווג דלא פסיק. כי אביו של רבי אלעזר שהוא רבי שמעון רומז על מוחין דע"ב. וז"ש, **כד מטו לבי ר' יוסי ברשב"ל חמו לרבי שמעון בן יוחאי תמן**, כי עתה זכו לבחינה הגדולה שהב"ן שלהם שב להיות ס"ג ממש לנצחיות, גם בזווג דלא פסיק עם הע"ב.

וז"ש, **דקא משדר לכון תרין עטרין על ידא דחד סבא**: רמז להם, כי **בניהו בן יהוידע** שלח להם ע"י רב המנונא סבא, **תרין עטרין**, א) הם מוחין דיחידה, דהיינו בחינת **בניהו בן יהוידע** עצמו, ב) בחינת מוחין של ע"ב ס"ג החדשים שהשיגו עתה, אשר גם הם נמשכו בכוחו של בניהו בן יהוידע.

כלומר, רמז ואמר להם: זה ההמשך של הנסיונות וההרפתקאות שהיו לכם, שעל ידיהם זכיתם למדרגה של עתה, הלא גם הוא המשכה ישרה מהאור הגדול של נשמתו. ונמצא ע"כ ש**תרין עטרין** שלח להם בניהו בן יהוידע ע"י רב המנונא סבא. וזה אמרו **ודאי**

בארחא דא קב"ה הוה כלומר, אמר להם, שכל אלו הנפילות שארעו לכם אינם ח"ו פגמים, אלא **קב"ה** עצמו הוביל אתכם אל מעלתכם הגבוהה של עתה.
וז"ש, **תו דחמינא אנפייכו משניין**, נוסף על זה שהשגתם, אני רואה את פניכם מזהירות ביותר מכח ה**אורחא דא** שהלכתם, ואם היה בו איזה פגם ח"ו, ודאי שלא הייתם זוכים לפנים מאירות כמו שאני רואה אתכם.
א"ר יוסי יאות אמריתון דחכם עדיף מנביא: כי הם חשבו שע"כ קרו להם כל הני הרפתקאות משום שהזיחו דעתם על משה רבינו, שחשבו על עצמם, חכם עדיף מנביא, כי אמרו **אנן חמינן וזכינן לנהורא דא דהוה אזיל בהדן ונתקיים בעלמא**. (עי' לעיל אות קי"א) וע"ז נחם אותם ר"י, **יאות אמרתון דחכם עדיף מנביא** כנים דבריכם.

פסקה קטו

קטו) **דחיל רבי שמעון** וכו': פחד ר' שמעון ובכה, אמר, ה' שמעתי שמעך יראתי. מקרא זה אמר חבקוק, בשעה שראה מיתתו, ואת התחיה שלו על ידי אלישע. למה נקרא חבקוק. הוא בשביל שכתוב, למועד הזה כעת חיה את **חובקת** בן. כי זה, חבקוק, היה בנו של השונמית. ושני חבוקים היו, אחד של אמו, ואחד של אלישע, שכתוב, וישם פיו על פיו.
ביאור הדברים, דלכאורה יש לשאול, איך יתכן שאלישע הנביא ימשיך לשונמית בברכתו זרע שאינו של קיימא. והענין הוא, כי אלישע הנביא היה גדול מכל הנביאים לבר ממשה. (כמ"ש הזוהר בשלח אות ב'). והוא זכה לבחינת הנשמות מג"ע העליון, שהב"ן שלהן היה כבר בתכלית הטהרה והשלמות כמו לע"ל. ולפיכך בעת שהמשיך לה הבן לא נזהר לקשרו בעלמא דדכורא, כי אמר לה **את חובקת בן**, וקשר את החבוק בסטרא דנוקבא לבדה, ומתוך שהנוקבא שהיא הב"ן קרובה לקליפות וס"א, ע"כ נאחז בו הס"א ומת.
ונמצא שסבת המיתה אינה אלא מטעם רוממותו הנשגבה של הנביא, להיות הב"ן שלו עצמו כבר נקי מכל אחיזת הס"א והמיתה, וזה שהתפלא הנביא (מלכים ב' ד' כ"ז) וה' העלים ממני ולא הגיד לי. כלומר שלא היה לו מקום אפילו להעלות שיתכן שתארע בו מיתה מחמת התקשרותו בב"ן לבדו. ולפיכך היה צריך לחזור ולהחיותו ולקשרו בעלמא עלאה בסוד תחית המתים כמו שיתבאר לפנינו.
וסוד החיבוק הוא, כי עצם הולד הוא הלובן שבו, שמאבא (נדה לא.), שה"ס חכמה, כי החכמה נקראת בשם לובן, כנודע, וה"ס כולם בחכמה עשית (תהלים ק"ד). אמנם ללבוש חסדים צריך, כי אין מציאות לחכמה בלי לבוש חסדים. וע"כ צריכים לבחינת

האודם דאמא, שה"ס המסך הממשיך חסדים להלביש החכמה. ונבחן שע"י החיבוק של החסדים לחכמה נמשך ומתקיים הולד. וז"ש **ודא בריה דשונמית הוה** כלומר, החיבוק הזה דחסדים בחכמה, שנעשה על הולד, היה כולו מאמו השונמית, דהיינו מסטרא דב"ן בלבד.

וז"ש, **ותרין חבוקין הוו, חד דאימיה וחד דאלישע**: כי בעת שהחיה אותו, היה ממשיך לו בחינת לובן ואודם מחדש, ונמצא שאלישע עשה לו חיבוק שני, הרי **שתרין חיבוקין** היו לו, **חד דאימיה וחד דאלישע**.

פסקה קטז

קטז) **אשכחנא בספרא דשלמה** וכו': מצאתי בספרו של שלמה המלך, שהשם החקוק של שבעים ושנים שמות, חקק אלישע עליו, על חבקוק, במלים. שכל מלה מצורפת משלש אותיות, (כמ"ש בזהר פרשת בשלח אות קע"ג בציור האחרון ע"ש) משום שאותיות האלף בית שחקק בו אביו בתחילה, פרחו ממנו כשמת, ועתה שאלישע חיבק אותו, חקק בו כל אלו האותיות שבע"ב שמות. והאותיות החקוקות של אלו ע"ב שמות, הם מאתים ושש עשרה אותיות. דהיינו ג' אותיות בכל שם.

פירוש. כי האותיות שמהן נבנה הולד, הן **רי"ו** אותיות, והם בחינת הארת החכמה הנמשכת מישסו"ת. ואז נבחן הולד שיש בו **רי"ו** אותיות שהן בגי' **ראי"ה** דהיינו אור העינים שהוא חכמה. ובעת הגדלות שמקבל לבוש דחסדים מעלמא עלאה מאו"א ורי"ו מתלבשות בהם, אז נקרא בשם **ע"ב תבין**, שכל ג' אותיות מהן מתחברות בתיבה אחת, והן **ע"ב תבין**.

ובעת שאין לו חסדים להתלבשות רק מעלמא תתאה, הוא נבחן לרי"ו **אתוון**, וכשמשיג הע"ב דכורא, כלומר את החסדים מעלמא עלאה, מתחברות אז כל ג' אותיות לתיבה אחת, וה"ס שם **ע"ב**, וזה אמרו **שמא גליפא דע"ב שמהן אגליף עלוי בתבין** כי אלישע בעת שהחיה את בן השונמית, שהוא חבקוק, חקק בו **ע"ב תבין** מרי"ו **אתוון**, כי המשיך בו החסדים דעלמא עלאה, הנקרא **ע"ב** דכורא, המסדרין את **רי"ו אתוון** בתיקון קוין של שלש שלש אותיות בכל תיבה, וכשהאותיות מתלבשות בהן ה"ס שם **ע"ב**, שהוא מוחין דחכמה בשלמות.

אבל מקודם לכן בעת שלא היה לו אלא החסדים דנוקבא, עדיין הם חסרי הצירוף של **ע"ב תבין**, כלומר, שאין בהם תבין דהיינו כלים להתלבשות חכמה, ונקרא רק בשם **רי"ו** אותיות לבד, כי עדיין יש בהם אחיזה לס"א. וע"כ לא יכלו המוחין דחכמה להתלבש שם.

וז"ש, **בגין דאתוון דא"ב** וכו', כי אלו **רי"ו אתוון** שהיו לו לחבקוק מעת לידתו **פרחו** ונסתלקו **מניה** בשעת המיתה ולפיכך היה צריך להמשיך לו רי"ו אתוון וע"ב שמהן מחדש, וז"ש **וכלהו אתוון אגליף ברוחיה אלישע, בגין לקיימא ליה באתוון דע"ב שמהן**, כי היה צריך לחקוק בו רי"ו אתוון מחדש, בכדי לצרף רי"ו אתוון לע"ב תבין, ע"י החסדים העליונים, שאז נעשים **לע"ב שמהן**.

פסקה קיז

קיז) **וכלהו אתוון אגליף** וכו': וכל האותיות האלו חקק אלישע, ברוחו של חבקוק, בשביל להחיות אותו באותיות של ע"ב שמות. וקרא אותו חבקוק. שהוא שם המשלים ומרמז לכל הצדדים, כי משלים ומרמז על שני חבוקים, כמו שאמרתי, ומשלים ומרמז לסוד מאתים ושש עשרה אותיות, של השם הקדוש, כי חבקוק בגי' מאתים ושש עשרה, שמהם נצטרפו ע"ב שמות כנ"ל. בע"ב תיבות החיה והשיב רוחו, וברי"ו אותיות החיה כל גופו על קיומו. וע"כ נקרא חבקוק.

פירוש. כי **חבקוק** מורה על **ב' חבוקין**, והיינו **דאשלים לחבוקין**, גם **חבקוק** בגי' **רי"ו**, והיינו **אשלים לרזא דרי"ו אתוון**, והביאור הוא, כי החכמה נקראת **רזא דרי"ו אתוון**, אמנם צריכים לחבוק, דהיינו להתלבשות חסדים כנ"ל, ובחבוק הראשון שהיה מסטרא **דאמיה**, עוד לא היתה החכמה יכולה להתגלות **ברי"ו אתוון**, כי הס"א היתה לה אחיזה באודם **דאמיה**, אלא עתה **שאלישע** המשיך לו חבוק מחסדים דעלמא עלאה, דאו"א, נצטרפו האתוון לתבין, ומוחין דחכמה נתלבשו בתבין בקביעות, כי בחסדים דעלמא עלאה אין אחיזה עוד לס"א.

והשם **חבקוק**, מורה על **ב' חבוקין** שהוא על חבוק **דאמיה**, ועל חבוק הנוסף בו **מאלישע**, והוא נשלם **מכל סטרין**, הן מחכמה בכל השלמות, והן מחסדים בכל השלמות, וז"ש **אשלים לחבוקין, ואשלים לרזא דרי"ו אתוון**, חבוקין הם החסדים דאו"א, **ורזא דרי"ו** הוא החכמה.

וז"ש, **בתבין אתקיימא לאהדרא רוחיה, ובאתוון אתקיים כל גופיה על קיומיה**: כי התבין שנצטרפו **מרי"ו אתוון** נעשו ע"י החבוק הב' של **אלישע**, שע"י החבוק הזה חזר לתחיה, שהם המשכת החסדים מעלמא עלאה, שאין שם אחיזה לס"א שהוא המיתה. **וברזא דרי"ו אתוון** נתקיימה בו החכמה, שהיא קיום כל גופו על קיומו, כי מוחין דחכמה משלימים את הגוף בכל השלמות הרצויה.

ויש לשאול, הרי **רי"ו אתוון** שהיו לו מלידתו **פרחו מניה** בעת המיתה, וא"כ למה נקרא **חבקוק** על שם **ב' חבוקין** הרי החבוק דאמיה פרח מניה בעת המיתה, ואין בו אלא

החבוק של **אלישע**. והענין הוא, כי באמת לא המשיך בו **אלישע** בעת תחיתו שום דבר חדש מלבד בחינת החבוק שהמשיך לו מאמא עלאה ס"ג, שבה סוד תחית המתים, אבל **רי"ו אתוון** גם בחינת החבוק **דאמיה** מב"ן, הנה הן רק חזרו לתחיה, והן אותן רי"ו ובחינת הב"ן, מבעת שנולד, דאל"כ היה כולו נשמה חדשה ולא יתכן לומר בו ענין תחיה.
ונמצא שיש לו עתה **ב' חבוקין** ממש, כי גם חבוק ראשון **דאמיה** חזר לתחיה, אלא ה"ס, שהב"ן עלה והלביש הס"ג, וכיון שהב"ן הוא במקום הס"ג, ע"כ נבחנים החסדים שהם מעלמא עלאה, ואין בהם אחיזה לס"א שהוא המיתה. וע"כ נקרא **חבקוק** על שם **ב' חבוקין**.

פסקה קיח

קיח) **ואיהו אמר ה'** וכו': והוא אמר ה' שמעתי שמעך יראתי. שפירושו, שמעתי מה שהיה לי, שטעמתי מעולם ההוא, דהיינו, בעת מיתתו, ומקודם שהחיה אותו אלישע, ויראתי. התחיל לבקש רחמים על נפשו, ואמר, **ה' פעלך** שעשית לי **בקרב שנים** יהיו חייו, **כי חייהו**, פירושו כמו חייו. וכל מי שמתקשר באלו שנים קדמוניות שהן ספירות דעתיק, מתקשרים בו החיים. **בקרב שנים תודיע**, היינו להשפיע חיים לאותה מדרגה שאין בה חיים, שהיא מלכות דמלכות כי תודיע פירושו תשפיע.
פירוש. שהיראה שלו היא מהזמן שעבר, כי כבר נעשה שלם מכל סטרין ולא שייכת בו עתה יראה, אלא שהיראה שלו היא מהזמן שעבר, דהיינו ממה דהוה לו בעת שנפטר מהעולם. וז"ש **שמענא מה דהוה לי דאטעימנא מההוא עלמא**, דהיינו לאחר פטירתו, ומקודם שהחיה אותו **אלישע**. ומשם ממשיך גם עתה יראה שתהיה לו לבחינת מסך להעלות מ"ן. וז"ש **שרא למתבע רחמין על נפשיה**, דהיינו בכח היראה מהזמן שעבר, התחיל להעלות מ"ן, שה"ס בקשת רחמים על עצמו.
וכן הוא סוד המסך שלעתיד, בסוד אחר שהב"ן ישוב להיות ס"ג, כי אז יהיה כבר בלע המות לנצח (ישעיה כ"ה), ולא יהיה שום כח שיתכן ליראה ולהחזיק עצמו בטהרה ולהשמר מאיזו אחיזה, וכל בחינת היראה, תהיה אז מכח הזמן שעבר. שרשימותיו ישארו בב"ן גם אחר שנעשה לס"ג. והענין הזה הכרח הוא, כי אין תיקון המסך בלי יראה. ועל הסוד הזה אמר להם ר"ש את הדרוש הזה דחבקוק, ללמדם שגם הם יקבלו יראה מהאי אורחא דנסין ואתין עלאין דעברו ביה, דהיינו כמו חבקוק לפי מדרגתו, שהשתמש ביראה הזו.
וז"ש, **פעלך דעבדת לי בקרב שנים יהון חייהו**: כי היו לו ב' בחינות **שנים**, **שנים** מקודם מיתתו, ו**שנים** לאחר ששב לתחיה, שביניהם היה נפטר בעולם האמת, ועל הזמן

ההוא שהיה בההוא עלמא, שהם **בקרב** ב' בחי' **השנים**, אומר, **פעלך** שעשית לי בהם **יהון חייהו**, כלומר ע"י שאני זוכר זמן מיתתי **שבקרב השנים** אני מתקשר בחיים של עלמא עלאה, שבהם החיה אותי **אלישע**, (כמ"ש לעיל בסמוך). **שמענא מה דהוה לי דאטעימנא מההוא עלמא ודחילנא** ע"ש.

והנה הז"ת דעתיק נקראות **שנים קדמוניות**, והוא מבחינת מה שהמלכות דאדם קדמון מתלבשת בהן, והן **קדמוניות** מצמצום א', כמו אדם קדמון. והן אינן מאירות בשתא אלפי שני, אלא בגמר התיקון, כי בשתא אלפי שני, מאירות ז"ת דעתיק מבחינת התיקון דצמצום ב', בסוד ה' זעירא דהבראם, כנודע.

אמנם **חבקוק**, מיתתו טהרה אותו לגמרי כמו בגמר התיקון, וע"כ זכה לאתקשר באינון שנים קדמוניות דעתיק בכח החבוק ותחית המתים שזכה על ידי **אלישע**. וז"ש **פעלך דעבדת לי בקרב שנים**, דהיינו הטהרה והיראה שזכה **בקרב שנים** בעת מיתתו, **יהון חייהו**, שמכח היראה הזו, יזכה להתקשר באינון **שנים קדמוניות** דעתיק, שהחיים האלו הם חיים נצחיים. וז"ש **וכל מאן דאתקשר באינון שנים קדמוניות חיין אתקשרו ביה** כי נקשרו בו החיים לנצח.

וז"ש **בקרב שנים תודיע**, **להההוא דרגא דלית בה חיין כלל**, כי ע"י הטהרה שזכה בסבת מיתתו קבל הב"ן את תיקונו השלם, שעלה ונעשה ס"ג בעת מיתתו כנ"ל, ואז נמצא להההיא דרגא דלית בה חיין כלל, שהוא המלכות דמלכות, שאין בשבילה שום זווג קודם גמר התיקון (כנ"ל אות מ"ג ד"ה חד), הנה עתה מקבל גם **הדרגא** ההיא החיים שלה.

פסקה קיט

קיט) **בכה רבי שמעון** וכו': בכה ר"ש ואמר. אף אני יראתי מהקב"ה ממה ששמעתי. נשא ידיו על ראשו, ואמר, והרי ר' המנונא סבא אור התורה, אתם זכיתם לראותו פנים בפנים, ואני לא זכיתי בו. נפל על פניו. וראה אותו עוקר הרים, ומדליק נרות בהיכל מלך המשיח. אמר לו, רבי, בעולם ההוא תהיו שכנים לראשי הישיבות לפני הקב"ה. מיום ההוא והלאה, היה קורא לרבי אלעזר בנו ולר' אבא, **פניאל**. כמו שכתוב, כי ראיתי אלקים פנים אל פנים.

פירוש. שיבח את עצמו, שגם הוא משמש באותה היראה של חבקוק הנביא, דהיינו מבחינת **ממה דשמענא**, מהזמן שעבר, בסו"ה **שמעתי שמעך יראתי** (כמ"ש לעיל בסמוך בד"ה שמענא מה דהוה לי ע"ש).

והנה בהיכל המלך המשיח, כבר מוכנים ומזומנים כל התיקונים הצריכים להתגלות בגמר התיקון עם ביאת המלך המשיח, אף פרט קטן לא יחסר. ואלו הנשמות שבהיכל המלך המשיח, הן כל אלה שכבר זכו לגמר התיקון מבחינת שורש נשמתם עצמם.

וז"ש **וחמא ליה מעקר טורין מנהיר שרגין בהיכלא דמלכא משיחא**, כי **רב המנונא סבא** הוא מארי דתקונים הללו שבהיכל המשיח, דהיינו **לעקר טורין** דס"א, בסוד שנדמה לצדיקים כהר גבוה (סוכה נב.) והוא **מנהיר שרגין** דהיינו מתקן את המסך החדש מבחינת הס"ג להעלאת מ"ן בגמר התיקון, כי סוד המ"ן נק' מאורי האש, וה"ס נר ה' נשמת אדם (משלי כ'). כי אור השמש מורה על ירידת המ"ד, דוגמת אור השמש היורד אלינו ממעלה למטה. ומאורי אש ה"ס או"ח העולה ממטה למעלה, כמו שלהבת העולה מן הנר.

וז"ש שב' התיקונים הללו, להעביר הס"א, ולהעלות ולאנהיר הנרות **בהיכלא דמלכא משיחא**, הם בידיו **של רב המנונא סבא**, ואלו צדיקים גמורים הצריכים לאלו ב' התיקונים, אינם זוכים בהם כי אם ע"י גילוי **נשמת רב המנונא סבא**. ובישר לו כי גם הוא ותלמידיו ר"א ורבי אבא יזכו לאחר פטירתם לשמש שם בהיכל המלך המשיח, ויהיו שכנים לו שם, ויהיו שם **מארי אולפנין**, דהיינו רישי מתיבתא **קמי קב"ה**.

פסקה קכ

קכ) **בראשית. ר' חייא** וכו': בראשית. ר"ח פתח ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם תהלתו עומדת לעד(תהילים, קיא, י). ראשית חכמה. שואל, מקרא זה היה צריך לומר סוף חכמה יראת ה', כי יראת ה', ה"ס מלכות; שהיא סוף חכמה. ומשיב, אלא היא, המלכות ראשית להכנס לתוך מדרגת החכמה העליונה. ז"ש, פתחו לי שערי צדק דהיינו שערי המלכות שנקראת צדק, זה השער לה'. ודאי אם לא יכנס בשער הזה, לא יכנס אל המלך העליון לעולם, כי הוא עליון ונסתר וגנוז, ועשה לו שערים, אלו על אלו. ביאור הדברים. כי מקשה, הרי **יראת ה'** היא ספירת המלכות שהיא בסיום ע"ס, וע"כ היה לומר **סוף חכמה יראת ה'**. ואומר, **למלכא עלאה דאיהי עלאה וטמיר וגניז** וכו': אין זה משל אלא הוא הנמשל עצמו. פירוש כי בהיותו **מלכא עלאה וטמיר וגניז** ולית מחשבה תפיסה ביה כלל, לפיכך עביד שערים רבים **אלין על אלין**, אשר בסגולתם עשה האפשרות להתקרב לפניו ית'. וה"ס הכתוב פתחו לי שערי צדק (תהלים קי"ח). שהמה השערים שעשה ה' ונתן אפשרות לצדיקים שיבואו לפניו דרך אותם השערים.

ואמר, **ולסוף כל תרעין עבד תרעא חד בכמה מנעולין** וכו', והיינו השער הנק' מלכות דמלכות, שהוא נקודה דסיומא דכלהו שערים עלאין, והשער הזה האחרין הוא השער

הראשון **לחכמה עלאה**. כלומר, שאי אפשר לזכות לחכמה העליונה זולת אחר השגת השער הזה האחרון דוקא, כי להשגת **חכמה עלאה** הוא השער הראשון, ועל סוד זה, כתוב **ראשית חכמה יראת ה'** (תהלים קי"א), כי יראת ה' מכונה דוקא השער האחרון, שהוא הראשון לחכמת ה'.

פסקה קכא

קכא) **ולסוף כל תרעין** וכו': ולסוף כל השערים, עשה שער אחד בכמה מנעולים, בכמה פתחים, בכמה היכלות, אלו על אלו. אמר, כל מי שרוצה להכנס אלי, השער הזה יהיה הראשון, אלי. מי שנכנס, דרך השער הזה יכנס. אף כאן, השער הראשון לחכמה העליונה הוא, יראת ה'. שהיא מלכות. וזה הוא שנקרא ראשית.

פירוש. יש להבין היטב מהו **מנעולין**, ומהו **פתחין**, ומהו **היכלין**, ותדע, שהם ג' צורות הבאות בזו אחר זו על חומר אחד. והוא ענין עמוק ביותר, ואתאמץ לבארו לפי היכולת שתספיק להבין באפס מה מדברי הזוהר שלפנינו, ויש לדעת, שהגם שזה ברור דלית מחשבה תפיסא ביה כלל וכלל, הנה האמת היא, כי מחשבת הבריאה היא להנות לנבראיו, ואין שום הנאה מובנת לנברא אם היותו מחויב ח"ו להיות בפרודא מהבורא ית'. ולא עוד אלא שאמרו חז"ל נתאוה הקב"ה לדור בתחתונים.

והצד השוה להבין ב' ענינים אלו המכחישים זה את זה, הוא, כי העולם נברא בהפך גמור מהשי"ת מהקצה אל הקצה בכל מאת הנקודות, כי העוה"ז נברא בבחינת הרצון לקבל, שהוא צורה הפוכה כלפי השי"ת, שאין בו מרצון זה אפילו משהו. וז"ס עייר פרא אדם יולד (איוב י"א). ומבחינה זו, נמצאים לנו כל עניני ההנהגה מהשגחתו ית' בעוה"ז בסתירה גמורה לקוטב מחשבה הבריאה, שהיא רק להנות לנבראיו, כי כן הוא לפי הרצון לקבל שבנו שהוא הטעימה, ואמת המידה שלנו.

וז"ס **המנעולין** שעל השערים. כי באמת כל ריבוי הסתירות נגד יחודו ית' שאנו טועמים בעוה"ז, אף על פי שמתחילתן הן מפרידות אותנו מהש"י, הנה בהיותינו מתאמצים לקיים התורה והמצות באהבה בכל נפשנו ומאדנו כמצוה עלינו, דהיינו ע"מ להשפיע נ"ר ליוצרנו, וכל אלו כוחות הפירוד אינם משפיעים עלינו לגרוע משהו מאהבת ה' בכל נפשנו ומאדנו אז כל סתירה וסתירה שהתגברנו עליה, נעשית שער להשגת חכמתו ית', כי כל סתירה יש בה סגולה מיוחדת לגלות מדרגה מיוחדת בהשגתו ית'. ואלו הזכאים שזכו לזה נמצאים מהפכים חשוכא לנהורא, ומרירא למתקא, כי כחות הפירוד כולם, הן מבחינת חשכת השכל, והן מבחינת מרירות הגוף, נעשו להם שערים להשגות מדרגות נשגבות, ונעשה החושך לאור גדול, והמר נעשה מתוק.

באופן, שבשיעור הזה שהיה להם מקודם לכן כל הנהגות השגחתו ית' לבחינת כחות דפרודא, נתהפכו להם עתה כולם לבחינת כחות דיחודא, ונמצאים מכריעים את כל העולם כולו לכף זכות, כי כל כח וכח משמש להם עתה **לשערי צדק**, שדרכם יבואו לקבל מהש"י, כל מה שחשב עליהם להנותם במחשבת הבריאה, וזה השער לה' צדיקים יבואו בו (תהלים קי"ח).

אמנם, מטרם שזוכים להפך בחינת הרצון לקבל שבנו, ע"י תורה ומצות, לקבלה ע"מ להשפיע, נמצאים מנעולין חזקים על אותם השערים לה', כי אז יש להם תפקיד הפוך, דהיינו להרחיק אותנו מהש"י, ע"כ נקראים אלו הכחות דפרודא בשם **מנעולים**, כי סותמים את שערי ההתקרבות ומרחיקים אותנו מהש"י. אבל אם אנו מתגברים עליהם, שלא ישפיעו עלינו לצנן אהבתו ית' מלבנו, הנה אז נהפכים **המנעולים** ונעשים **פתחין**, והחושך נהפך לאור, והמר למתוק כנ"ל. והוא, משום שעל כל מנעול ומנעול מקבלים אנו מדרגה מיוחדת בהשגחתו ית' ונעשים ל**פתחים**, למדרגות של השגה בו ית', ואלו המדרגות שאנו מקבלים על **הפתחים** נעשו **להיכלות** החכמה.

הרי איך ש**המנעולים** ה**פתחין**, וה**היכלין**, הם ג' צורות העוברות על חומר אחד שלנו, דהיינו על הרצון לקבל שבנו, שמטרם שאנו הופכים אותו לקבלה ע"מ להשפיע נ"ר ליוצרנו, הופך החומר הזה לפי הטעם שלנו, את האור לחושך, ואת המתוק למר. כי כל הנהגות השגחתו ית' מרחיקות אותנו ממנו, ובעת ההיא נעשה מהרצון לקבל שבנו בחינת **מנעולים**. ואחר תשובתנו שזוכים אנו לקבלה ע"מ להשפיע, נעשו כל ה**מנעולים** ל**פתחין**, ואח"כ נעשו ה**פתחין** ל**היכלין** כמבואר. וזכור זאת היטב לכל ההמשך כי לא אכפיל הדברים.

ומ"ש **אמר כל מאן דבעי למיעל לגבאי, תרעא דא יהא קדמאה לגבאי**: כבר ידעת היטב ענין התרעין כמ"ש בסמוך. וענין **סוף כל תרעין**, פירושו בחינה אחרונה שבהם, שאין עוד שפלה הימנה, ואפשר לכנותה מלכות דמלכות. ואומר שכדי לזכות **בחכמה עלאה** נעשה זה השער האחרון מכולם, אל השער הראשון להיכל **החכמה עלאה**. כי באמת כל השערים כולם משמשים **לפתחין והיכלין** של חכמת ה', אמנם **חכמה עלאה**, אי אפשר להשיג זולת בהשגת השער האחרון דוקא, כי **להחכמה עלאה** הוא הראשון.

וז"ש **ודא איהי ראשית**: היינו **בראשית** שבו פתח התורה, כי **בראשית** מורה על **יראת ה'** מבחינת השער האחרון, שהוא **ראשית** להשגת **חכמה עלאה**.

פסקה קכב

קכב) **ב'**, **תרין אינון** וכו': ב' מבראשית, מורה, ששנים הם המתחברים יחד, במלכות, והם שתי נקודות, אחת גנוזה ונסתרת, ואחת נמצאת בגלוי. ומשום שאין להן פירוד, נקראות ראשית, דהיינו רק אחת ולא שתים, כי מי שלוקח את זו, לוקח גם את זו, והכל אחת, כי הוא ושמו אחד, שכתוב, וידעו כי אתה שמך ה' לבדך.

ביאור הדברים, תרין נקודין הללו, ה"ס המיתוק דמדת הדין במדת הרחמים, שמלכות עלתה ונמתקה בבינה, שהיא מדת הרחמים, בסו"ה ותלכנה שתיהן (רות א'). שה"ס בינה ומלכות יחדיו, (כמ"ש בזהר פנחס אות נ"ח ובכ"מ). ונמצא המסך שנתקן במלכות כלול משתיהן, וע"כ יש שם **ב'** **נקודות** מחוברין כחדא. וז"ש **חד גניזא וטמירא**, **וחד קיימא באתגליא** כי בחינת הדין שבנקודת המלכות **גניזא וטמירא**, ורק בחינת הרחמים שהיא מנקודת הבינה היא **דקיימא באתגלייא**. כי לולא זה לא היה העולם יכול להתקיים, כמ"ש חז"ל בתחילה נברא העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת הרחמים (ב"ר פ"א).

וז"ש, **ובגין דלית להו פרודא אקרון ראשית חד ולא תרין**, **מאן דנטיל האי נטיל האי**: כלומר, אע"פ שמדת הדין היא **בגניזא**, אין הפירוש שאין הזווג נעשה עליה, כי אלו ב' הנקודות נעשו אחת ממש, וגם נקודת המלכות מקבלת הזווג עם נקודת הבינה, אלא בחשאי ולא **באתגליא** ועל זה מורה השם **ראשית**, שהיא לשון יחיד, ששתיהן הן אחת. **וכלא חד דהא הוא ושמיה חד**: **הוא** מורה על הבינה, **ושמיה** מורה על המלכות. ואומר שבסוד **הוא ושמו אחד** מחויבות שתיהן להיות אחת, כי בהיותן אחת, מקבלת גם המלכות את הזווג העליון יחד עם הבינה, שעי"ז נמתקת לבסוף גם מדת הדין בפני עצמה בגמר התיקון, אשר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

ועל שם מדת הדין הזו הכלולה **בב'** **דב**ראשית, היא נקראת **ראשית** אל החכמה, שתיקונה יהיה בגמר התיקון ואז תתגלה **חכמה עלאה**, ומלאה הארץ דעה את ה' (ישעיה י"א). כי היא השער האחרון שהוא השער הראשון אל החכמה. וזהו שמביא הכתוב **וידעו** כי אתה שמך ה' (תהלים פ"ג). כי אז תתגלה הדעת בכל הארץ.

פסקה קכג

קכג) **אמאי אקרי יראת** וכו': למה נקראת המלכות, יראת ה'. ומשיב, משום שהמלכות היא אילן של טוב ורע, זכה האדם, הנה טוב. ואם לא זכה, הנה רע, ועל כן שורה באותו מקום יראה. והיא השער, לבא לכל טוב שבעולם. **שכל טוב**, הוא אלו ב' שערים דהיינו

ב' הנקודות, שהם כאחד. ר' יוסי אמר, **שכל טוב**, זהו עץ החיים, שהוא שכל טוב בלא רע כלל, ובשביל שאין רע שורה בו, הוא שכל טוב, בלי רע.
פירוש. מבאר למה נק' השער האחרון בשם **יראת ה'**, שכתוב עליה **ראשית חכמה יראת ה'**. הוא, כי ה"ס עצה"ד שחטא בו אדם הראשון, כי על נקודה דא עונשיה במיתה, והיראה הגדולה היא שלא לפגמה. ובגמר התיקון כשהנקודה הזו תתוקן כולה בכל השלמות, יתקיים בלע המות לנצח. וע"כ נק' **יראת**. וז"ש **ועל דא שרי בהאי אתר יראה**. וז"ש, **ודא תרעא לעאלא לכל טובא דעלמא**: כי גילוי **החכמה עלאה** הוא כל טוב העולם, הנכלל במחשבת הבריאה. וכיון **שיראת ה'** היא השער הראשון ל**חכמה עלאה**, נמצא שהוא השער **לכל טובא דעלמא**.
וז"ש **שכל טוב אלין תרין תרעין דאינון כחדא**: היינו **ב' הנקודות** יחדיו כמות שהן כלולות **בב' דבראשית**. ומה שאינו אומר **ב' נקודות**, אלא **ב' תרעין**, הוא, כי הכוונה היא לאחר תיקון הב"ן, שאז נק' אלו **ב' נקודות** בשם **ב' תרעין**, כי אז שתיהן טוב בלא רע כלל, וע"כ יתכן הכתוב **שכל טוב**. משא"כ מטרם גמר התיקון, הרי הן נק' עצה"ד **טוב ורע**. כנ"ל.
ר' יוסי אמר וכו'. רבי יוסי אינו חולק על רבי חייא, אלא משמעות דורשין איכא בינייהו. כי רבי חייא מבאר המקרא על אחר תיקון הב"ן, שאז נעשו ב' הנקודות ב' תרעין, כנ"ל ואין בהם **רע**, והם **שכל טוב בלא רע כלל**. ורבי יוסי מבאר המקרא מטרם גמר התיקון, שאז הן בחינת עצה"ד **טוב ורע**, וע"כ אומר **שכל טוב דא אילנא דחיי**, שהוא ז"א במוחין דאמא הנק' **עץ החיים** שהוא כולו טוב בלא רע כלל גם מטרם גמר התיקון. משא"כ **ב' הנקודות** הם בבחינת **טוב ורע**, מטרם גמר התיקון, שבסיבתם נק' המלכות אילנא דטוב ורע. כנ"ל.

פסקה קכד

קכד) **לכל עושיהם. אלין** וכו': לכל עושיהם, אלו הם חסדי דוד הנאמנים, מחזיקי התורה. ואלו המחזיקים את התורה, הם כביכול העושים אותה. כל אלו העוסקים בתורה, אין בהם עשיה בעוד שהם עוסקים בה, אבל אלו שמחזיקים אותה, יש בהם עשיה. ובכח זה מתקיים הכתוב, תהלתו עומדת לעד. והכסא עומד על קיומו כראוי.
ביאור הדברים, כי ביאר לעיל, ששער זה דיראת ה', שהוא אחרון השערים, הוא השער הא' לחכמה עלאה, ונמצא **אינון דלעאן באורייתא**, שהם כבר תיקנו השער האחרון, ונעשו להם ב' הנקודות לב' תרעין, שהם שכל טוב בלא רע, הרי נבחן ש**אינון דלעאן באורייתא לית בהו עשיה**, שהיא בחינת **עצה"ד טו"ר**. אבל אינון שעוד לא זכו לגמר

התיקון, שהם נק' **תמכין אורייתא**, בהם **אית עשיה**, שהיא **טו"ר**, כי עוד לא תיקנו החטא ד**עצה**"ד.

וזה אמרו, **ואינון דתמכין אורייתא כביכול אינון עבדין**, כי נתבאר לעיל באורך, איך כל אלו הכחות דפרודא מתהפכין ונעשין לשערים, וכל מנעול נעשה לפתח, וכל פתח להיכל החכמה, שעל ידיהם מתגלות ובאות כל המדרגות הנשגבות הנכללות במחשבת הבריאה להנות לנבראיו ע"ש.

נמצא כי כל החכמה וכל התורה אינה באה לכלל גילוי, זולת ע"י ה**תמכין דאורייתא**, **דאית בהו עשיה**, דהיינו שנוהג בהם ענין טוב ורע, ומשום זה נק' **תמכין דאורייתא**, כי רק על ידיהם היא נגלית, והכתוב קורא אותם **עושיהם**, כי המה כביכול, כמו עושיהם של התורה, כי לולא ההסתרות שלהם, שע"י התגברותם עליהם נהפכו לשערים, לא היתה באה התורה לכלל גילוי, וז"ש **ואינון דתמכין אורייתא כביכול**, **אינון דעבדין** כלומר, שנחשבים **כביכול** לעושיה, המגלים אותה.

ומה שאומר כביכול, הוא כי התורה קדמה לעולם (פסחים נד.), וודאי הוא, שהקב"ה עשה אותה, אלא מתוך שלולא המע"ט של ה**תמכין דאורייתא** לא היתה באה לעולם לכלל גילוי, ע"כ נחשבים המה לעובדים ועושים את התורה.

וז"ש, **ובחילא דא כתיב תהלתו עומדת לעד**: כלומר, **בחילא** של ה**תמכין** ד**אורייתא**, נמצאת **תהלתו** שהיא כל החכמה וכל התורה **עומדת לעד**, לנצח, דהיינו לרבות גם לאחר גמר התיקון, כי גם אז יהיו צריכים **ליראת ה'**, ולאחר תיקון עצה"ד לא יהיה להם מאין ליקח **יראת ה'** זולת מהזמן שעבר. דהיינו מבחינת ה**תמכין דאורייתא** (עיין לעיל אות קי"ח) ונמצא שהם מעמידים תהלת ה' לעד ולנצח נצחים. וז"ש **וקיימא כורסייא על קיומיה כדקא יאות** שבזה מתקיים **כסא** הן **כדקא יאות** לנצח.

פסקה קכה

קכה) **רבי שמעון הוה** וכו': ר"ש היה יושב ועוסק בתורה, בלילה שבו הכלה, שהיא מלכות, מתחברת בבעלה. שלמדנו, כל החברים שהם בני היכל הכלה, צריכים באותו הלילה, שלמחרתו ביום השבועות, הכלה נועדת להיות תחת החופה עם בעלה, להיות עמה כל אותו הלילה, ולשמוח עמה בתקוניה שהיא מתתקנת בהם, דהיינו, לעסוק בתורה, ומתורה לנביאים, ומנביאים לכתובים, ובדרשות המקראות, ובסודי החכמה. משום שאלו הם התקונים שלה ותכשיטיה. והיא, הכלה, ועלמותיה, באה ועומדת על ראשיהם, ומתתקנת בהם, ושמחה בהם כל אותו הלילה. ולמחרת, ביום השבועות, אינה באה לחופה אלא עמהם. ואלו, החברים העוסקים כל הלילה בתורה, נקראים

בני החופה. וכיון שבאה לחופה הקב"ה שואל עליהם, ומברך אותם, ומעטר אותם בעטרותיה של הכלה. אשרי חלקם.

ביאור הדברים, יש בזה ב' פירושים ושניהם עולים בקנה אחד: א) כי ימי הגלות נק' **לילה**, כי הוא הזמן של הסתרת פניו מבני ישראל, ואז שולטים כל כוחות דפרודא על עובדי ה', ועם כל זה, דוקא בעת ההיא מתחברת הכלה בבעלה, ע"י התורה והמצות של הצדיקים הנקראים בעת ההיא בשם **תמכין דאורייתא**, וכל המדרגות הנשגבות הנקראות **רזין דאורייתא** מתגלות על ידיהם, כי ע"כ הם נק' **עושיהם**, שהם **כביכול** העושים של התורה. (כנ"ל אות קכ"ד). ונמצא שימי הגלות נקראים **ליליא דכלה אתחברת בבעלה**. **וכל אינון חבריא דבני היכלא דכלה**, הם ה**תמכין דאורייתא**.

ולאחר **גמר התיקון** והגאולה השלימה, שה"ס הכתוב, והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור (זכריה י"ד). הוא שאומר **דכלה אזדמנת למהוי ליומא אחרא גו חופה בבעלה**. כי אז ישוב הב"ן להיות ס"ג והמ"ה יהיה ע"ב. וע"ב נבחן **ליומא אחרא**, ולחופה חדשה.

והצדיקים בעת ההיא נקראים **בני חופתא**, שה"ס ה**לאן דאורייתא** שאין בהם **עשיה**, כי אז נאמר ומלאה הארץ דעה את ה' (ישעיה י"א) ולהיות הצדיקים הללו ע"י מעשיהם הטובים יעלו הב"ן להיות ס"ג, מכח המשכתם היראה מזמן שעבר, נבחנים שהם עושים את החופה החדשה הזו, וע"כ נקראים **בני חופתא**.

והפירוש הב' הוא. אשר ליל שבועות נק' **ליליא דכלה אתחברת בבעלה**. כי אז הוא **אזדמנת למהוי ביומא אחרא גו חופה בבעלה**, דהיינו ביום השבועות, שהוא יום קבלת התורה. אמנם הוא ענין אחד ממש עם הביאור הא' הנ"ל. כי ביום קבלת התורה היה כבר בחינת גמר התיקון, בסוד בלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים (ישעיה כ"ה) כמו שדרשו חז"ל על הפסוק חרות על הלוחות (שמות ל"ב), אל תקרי חרות אלא חירות, כי באה חירות ממלאך המות (שמו"ר פמ"א).

אלא מחמת חטא העגל חזרו וקלקלו את התיקון. הרי שענין יום קבלת התורה הוא ענין אחד עם גמר התיקון. ונמצא שבלילה קודם קבלת התורה, נגמרו בה כל הזווגים שבימי הסתרה, וע"כ נבחן הלילה ההוא **לליליא דכלה אתחברת בבעלה**, **ואזדמנת למהוי ליומא אחרא גו חופה בבעלה**, שהוא חג השבועות שבו נגמר התיקון בחירות ממלאך המות, שהוא הזמן שהצדיקים ע"י מעשיהם הטובים עושים חופה חדשה לכלה.

והנה נוח לי יותר להמשיך הביאור בדרך הפירוש הא', והמעיין מדעתו יוכל להעתיק הדברים על יום השבועות, כי ענין אחד הוא.

וז"ש, **כל אינון חבריא** וכו' אלו ה**תמכין דאורייתא** הנק' בני היכלא דכלה (כנ"ל בדיבור הסמוך) הם צריכים להיות דבוקים בשכינה הקדושה הנק' **כלה בכל ההוא ליליא** של הגלות, כי אז בימי הגלות היא מתתקנת ע"י ה**תמכין דאורייתא** בכל אלו המע"ט והתורה ומצוות שהם עושים, עד לטהר אותה מבחינת טו"ר, ותהיה מזומנת לאינון **דמלעי באורייתא** שאין בהם מבחינת **עשיה** כלל, אלא היא כולה **טוב בלא רע**. (כנ"ל אות קכ"ג ד"ה שכל עש"ה).

ולפיכך צריכים ה**תמכין דאורייתא**, שהם **בני היכלא דכלה** לשמוח עמה על התיקון הגדול הזה שנעשה בכלה על ידיהם. וז"ש **ולמחדי עמה בתקונהא דאיהי אתתקנת למלעי באורייתא**, דהיינו בתיקונים הבאים לפנינו **מתורה לנביאים** וכו'. שצריכים לעשותם בשמחה.

והנה נתבאר שכל המדרגות וגילוי רזין דאורייתא, שהם בנין השכינה לגמר תיקונה, כל אלו נעשים רק ע"י ה**תמכין דאורייתא** בימי הגלות. ולפיכך כל אלו המדרגות והקומות היוצאות בזמן הגלות, נקראות **תקונהא** דכלה **ותכשיטהא דילה** ואלו הם שהולך ומפרט, **מתורה לנביאים** וכו': כי חג"ת ה"ס תורה, ונו"ה ה"ס **נביאים**, והמלכות עצמה ה"ס **כתובים**, והמוחין דו"ק שממשיכין לה ה"ס **מדרשות דקראי**. והמוחין דג"ר שממשיכין לה ה"ס **רזי דחכמתא**. כי כל אלו התיקונים, צריכים להמשיכם לכלה **בההיא ליליא**, שבהם נגמרת ה**כלה** לגמר התיקון, שה"ס יומא דחופה.

וז"ש, **ואיהי ועולמתהא** וכו', המלאכים שבהם מלובשים הכלים דאחורים דמלכות דמצב הא', הן נקראות עלמות המשמשות לשכינה, ואומר, שהשכינה **קיימת על רישיהון, דאינון תמכין דאורייתא**, בסוד ועל ראשי שכינת אל.

ועמה יחד **העלמות** המשמשות אותה, והיא שמחה עמהם בהיותה מתקנת והולכת על ידיהן. וז"ש **וחדת בהו כל ההוא ליליא**, דהיינו בכל משך זמן התיקונים הנק' **ליליא**. (ועי' בז"ח שה"ש אות קנ"ט). וז"ש, **וליומא אחרא** וכו', שביום גמר התיקון שהוא **יום החופה**, לא תוכל להכנס לחופה אלא באלין **התמכין דאורייתא** שבנו ותיקנו אותה בכל הצורך **מתורה לנביאים** וכו' כנ"ל, ולכן נק' **בני חופתא**.

וז"ש **וכיון דעאלת** וכו', כבר ידעת, שגמר התיקון לא יביא עמו שום דבר חדש, אלא ע"י האור העליון דעתיק יומין יתקבצו כל המ"ן ומ"ד וכל הזווגין וכל המדרגות שיצאו בשתא אלפי שני בזה אחר זה לזווג אחד ולקומה אחת **רב ויקירא**, ועי"ז יתתקן הכל. (כנ"ל אות צ"א ד"ה בן) ואז תכנס הכלה לחופה.

וז"ש **קב"ה שאיל עלייהו**, דהיינו על כל אחד ואחד, שהעלה פעם מ"ן לזווג עליון, כי כביכול יושב ומחכה עד שיתקבצו כולם, ונמצא שואל ומחכה על כל אחד ואחד. ואחר שמתקבצים, נעשה אז הזווג דרב **פעלים ומקבצאל** כנ"ל, **ומברך לון ומעטר לון**, שמתברכים ומתעטרים כולם בבת אחת, ואז נגמר התיקון הנק' **עטרהא דכלה**.

פסקה קכו

קכו) **והוה ר' שמעון** וכו': והיה ר"ש וכל החברים מרננים ברננת התורה, וכל אחד ואחד מהם היה מחדש דברי תורה, ורבי שמעון היה שמח. וכן כל שאר החברים. אמר להם רבי שמעון: בני, אשרי חלקכם, כי למחר לא תבא הכלה אל החופה, אלא עמכם, משום שכל אלו המתקנים תקוני הכלה בלילה הזה, ושמחים בה, כולם יהיו רשומים וכתובים בספר הזכרון, והקב"ה מברך אותם בשבעים ברכות ועטרות מהעולם העליון.

ביאור הדברים, ספר הזכרון (המובא במלאכי ג' ט"ז). דכתיב אמרתם שוא עבוד אלהים וגו'. נבנו עושי רשעה גם בחנו אלהים וימלטו אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו. והיו לי אמר ה' צבאות ליום אשר אני עשה סגולה וגו'. ויש להבין הדברים, בעת שאמרו איש אל רעהו ונדברו ביניהם דברים בזויים כאלו, שוא עבוד אלהים ומה בצע כי שמרנו משמרתו וגו' יאמר עליהם הנביא אז נדברו יראי ה'איש אל רעהו, ולא עוד אלא שנכתבים בספר הזכרון, לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו.

והענין הוא, כי לעת קץ, כאשר יתגלה הזווג הגדול דעתיק יומין בסוד **רב פעלים ומקבצאל**, יתגלה אור גדול בכל העולמות, שעי"ז ישוב כל בשר בתשובה שלמה מאהבה, ונודע מ"ש חז"ל (יומא פו:) שהזוכה לתשובה מאהבה זדונות נעשים לו כזכיות, וזה שאמר הנביא, על אלו הרשעים שאמרו, ונדברו ביניהם חירוף וגידוף, לומר, שוא עבוד אלהים ומה בצע כי שמרנו משמרתו: אשר ביום הגדול, דגמר התיקון, שיתגלה האור של תשובה מאהבה, הנה גם הזדונות האלו, שאין עוד גרוע מהם, יתהפכו ג"כ לזכיות, ויחשבו אלו המדברים, ליראי ה'.

והיינו בגמר התיקון, כמו שמסיק הנביא, והיו לי אמר ה' צבאות ליום אשר אני עושה סגולה וגו', דהיינו ביום גמר התיקון. ולפיכך יש בהכרח ספר זכרון בפניו על הזדונות והפשעים הנעשים בעולם, שהרי הוא צריך להם ליום שהוא עושה סגולה, כי אז יהפכו להיות זכיות ויצטרפו וישלימו קומת האור של גמר התיקון.

וזה שכתוב, ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו, והיו לי, אמר ה' צבאות, ליום אשר אני עושה סגולה. כי אז אני צריך להם, כדי להשלים הקומה. וזה שהנביא

מסיים, וחמלתי עליהם כאשר יחמול איש על בנו העובד אותו. כי אז יהיו יקרים לי וחביבים לי כמו שהיו מהעובדים אותי.
וזהו אמרו, **כלהו יהון רשימין וכתיבין בספרא דדכרניא**, הוא בא לרבות שאפילו הזדונות שעשו יהיו אז **רשימין וכתיבין** בספר הזכרון. ויכתוב אותם הקב"ה כאילו היו זכויות, וכאילו היו עובדים אותו בהם. דהיינו כמו שאמר הנביא.
והנה המספר שבעים מורה על מוחין דחכמה וג"ר, שהמה נק' **עטרין**. וסוד ברכה, הוא על אור החסדים, (כנ"ל אות ל"ז), שהעולם נברא **בב'** שה"ס ברכה, דהיינו עולם חסד יבנה (תהלים פ"ט). עש"ה. והוא בחינת ו"ק. ואומר שבגמר התיקון גם אור החסדים יהיה בבחינת **ע' עטרין** כמו החכמה, כי המ"ה וב"ן יעלו לע"ב ס"ג, וז"ש **וקב"ה מברך לון בשבעין ברכאן ועטרין דעלמא עלאה**, דע"ב ס"ג. וע"כ נבחנים אז גם **ברכאן** במספר **שבעין**.

פסקה קכז

קכז) **פתח ר' שמעון** וכו': פתח ר"ש, ואמר, השמים מספרים כבוד אל וגו'. מקרא זה כבר העמדתי אותו, אבל בזמן הזה, שהכלה מתעוררת להכנס לחופה, למחר, היא מתתקנת, ומאירה בקישוטיה עם החברים ששמחו עמה כל אותו הלילה, והיא שמחה עמהם.

פסקה קכח

קכח) **וביומא דמחר כמה** וכו': ולמחר, כמה המונים, צבאות, ומחנות, מתאספים אליה, והיא, וכולם, כל אלו הצבאות והמחנות, מחכים לכל אחד ואחד מאלו שתקנו אותה בעסק התורה, בלילה הזה. כיון שנתחברו יחד, ז"א ומלכות, והיא, המלכות, רואה את בעלה, ז"א, מה כתוב, השמים מספרים כבוד אל. **השמים**, זהו החתן הנכנס לחופה. שהוא ז"א הנקרא שמים. **מספרים**, היינו שמאירים כזוהר הספיר, המאיר ומזהיר מסוף העולם ועד סוף העולם.
ביאור הדברים, יום גמר התיקון נק' **יומא דמחר**, כמ"ש חז"ל היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם (עירובין כב.). **אוכלוסין** הם עמא דארעא בלתי עובדי ה' **חיילין** הם עובדי ה' **ומשריין** מורה על המחנות העליונים שהם מלאכים המלוים את הנשמות, בסו"ה כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכך וכו' (תהלים צ"א). ואומרו **ואיהי וכלהו מחכאן לכל חד וחד**, כבר נתבאר (לעיל אות קכ"ה ד"ה והנה ע"ש). כי כמו דקב"ה שאיל על כל חד וחד, כן השכינה מחכאת על כל חד וחד.
וז"ש **כיון דמתחברן כחדא ואיהי חמאת לבעלה** וכו': כי לא תוכל לראות בעלה מטרם שיתקבצו כולם כנ"ל. ותלויים זה בזה.

השמים דא חתן דעאל לחופה: הוא דורש זאת על גמר התיקון, שעליו נאמר והיה אור הלבנה כאור החמה וגו' (ישעיה ל') ואומר **השמים דא חתן דעאל לחופה**. כי קב"ה נק' **שמים**, ולעת גמר התיקון נק' **חתן**, בסוד הכתוב וכמשוש חתן על כלה ישיש עליך אלהיך. (ישעיה ס"ב). פי' כי בכל מקום דכתיב וירד ה', הוא ענין של דין או גבורה כי מורה על ירידה ממעלתו ומרוממותו ית' באשר עוז וחדוה במקומו.

אמנם בגמר התיקון שכל הפגמים והזדונות יתהפכו לזכיות כי אז יתברר שכל הירידות לא היו אלא עליות, נקרא הקב"ה בשם **חתן**. והשכינה הקדושה נק' בשם **כלה**, כלה היא מלשון גמר התיקון, מלשון ויהי ביום **כלת** משה להקים את המשכן (במדבר ז'), דהיינו שגמר כל מלאכת המשכן והקמתו. והמלה חתן מורה ג"כ על ירידה, כי על רד מתרגמינן חות וכמ"ש חז"ל נחית דרגא ונסיב איתתא (יבמות ס"ג.), אמנם ירידה זו גדולה היא מכל העליות הקודמות, בהיותה לקראת הכלה, שהיא השכינה בעת גמר התיקון הנקראת אז **כלה**.

וחופה, היא כינוס וקיבוץ של כל האו"ח שיצא ע"י המ"ן שהעלו הצדיקים בכל אלו הזווגין דקב"ה ושכינתיה, שנתגלו בזה אחר זה בכל הימים והזמנים דשתא אלפי שני, כי כולם נעשו עתה לאור גדול אחד של או"ח העולה וחופף על קב"ה ושכינתיה, הנקראים עתה **חתן וכלה**, שהאו"ח חופף ממעל להם כמו **חופה**. ולפיכך נק' אז הצדיקים **בני חופתא**, כי כל אחד ואחד יש לו חלק בחופה זו, בשיעור המ"ן שהעלה למסך שבמלכות לעלית או"ח. וז"ש **השמים דא חתן דעאל לחופה**. היינו לומר, שהכונה היא על העת של גמר התיקון, שאז נקרא קב"ה **חתן**, והוא נכנס אז לחופתו.

וז"ש, **מספרים מנהרין** וכו'. **מספרים**, ה"ס הזווג הגדול שיהיה לעתיד, שהוא מלשון אשה מספרת עם בעלה (ברכות ג.) וספיר הוא שם השכינה הק', מלשון ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר (שמות כ"ד). **זוהרא דספיר** היינו האו"ח שהיא מעלה מתתא לעילא, ונהיר, פירושו אור ישר, **וזהיר**, פירושו אור חוזר. ואומר, שע"י הזווג הגדול הזה הנעשה בגמר התיקון, שהוא קבוץ מכל הזווגין, הנה האו"י והאו"ח שבזווג הזה נהיר וזהיר מסוף העולם עד סופו, שז"ס **השמים מספרים**.

פסקה קכט

קכט) **כבוד אל**, **דא** וכו': כבוד **אל**, זה הוא כבוד הכלה, דהיינו המלכות, שנקראת **אל**. שכתוב, אל זועם בכל יום. בכל ימי השנה היא נקראת אל, ועתה, בחג השבועות, שכבר נכנסה לחופה, היא נקראת **כבוד**, ונקראת אל. שזה מורה, יקר על יקר, אורה על אורה, וממשלה על ממשלה.

פירוש. כי השם **אל** הוא שם החסד הגדול, והנה הכתוב אומר, א"ל זועם בכל יום, ונמצא לכאורה, שהוא להיפך מהחסד. והענין הוא, כי ה"ס ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד (בראשית א') כי השכינה הקדושה ה"ס המאור הקטן לממשלת הלילה (שם), והיא נקראת יראת שמים, כי הצדיקים צריכים להעלות מ"ן ע"י אתערותא דלתתא שלהם, ולתקן אותה בסוד המסך המעלה או"ח, ואז נמשך השפע מעילא לתתא, ולא זולת, כנודע.

וז"ס והאלהים עשה שיראו מלפניו (קהלת ג'). כי לא יתכן אתערותא דלתתא ולהעלות מ"ן בלי יראה, וז"ס שהיא שולטת בלילה, כי ע"י חסרון האור שהוא בחינת לילה, הכוללת כל הדינין והיסורים, שהם ההיפך ממדת יום שהוא חסד, יש יראה מלפניו, ולולא היראה לא היתה נגלית מדת היום והבוקר.

וז"ס ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, כי גם הלילה נכנס בבוקר, כי לולא הלילה לא היה בוקר, ואי אפשר בלאו הכי. וז"ס **ואל זועם בכל יום**, כי מדת החסד הנקרא **אל** אינה מתגלית זולת ע"י הלילה שהוא בחינת **זועם**. וע"כ נבחן הזעם ג"כ לחסד, כי אי אפשר שיתגלה החסד בדרך אחר, ומבחינה זו נקראת גם השכינה הקדושה בשם **א"ל**.

וזה אמרו **כבוד אל**, **כבוד דא כלה דאקרי א"ל**, דהיינו מבחינת מה דכתיב **ואל זועם בכל יום**, שפירושו, שאי אפשר להיות יום בלי הזעם דלילה, **בכל יומא שתא אקרי א"ל**, כי כן הוא בששת ימי המעשה, שנאמר בכל אחד מהם ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד או יום שני וכו'. ונמצא שהלילה נכנס תחת השם של היום. וע"כ נק' אז בששת ימי המעשה וכן בשתא אלפי שני, בשם **א"ל** שהוא שם החסד.

וז"ש, **והשתא דהא** וכו' כי בזווג הגדול דגמר התיקון, יהיה אור הלבנה כאור החמה, בסו"ה והיה לעת ערב יהיה אור (זכריה י"ד). ונמצאות המדרגות שלה נכפלות, כי גם בשתא אלפי שני, בבחינת אור הלבנה היתה בסוד ויהי ערב ויהי בוקר, **והשתא** שהיא עצמה גדלה כמו החמה, שהיא ז"א הנקרא **כבוד**, הרי יש לה כבוד על כבוד, כי נעשית עכשיו לעצם הכבוד כי גדלה כז"א.

וכבוד מתרגמינן **יקר**. וז"ש **יקר על יקר**. וכן **נהירו על נהירו**, כי גם בשתא אלפי שני, היתה נכללת באור בוקר, בסוד ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, אבל עתה כשהיא גדלה כחמה, נעשית לעצם האור, ונמצא שיש לה **נהירו** עצמית **על נהירו** בהתכללות שהיתה לה מקודם לכן.

וכן **שלטנו על שלטנו**, כי בשתא אלפי שני היתה לה שלטנו, שהיא ממשלה, רק בבחינת המאור הקטן לממשלת הלילה, ועתה נתוסף לה גם **שלטנו** דיום, כי גדלה כאור החמה

שהיא לממשלת היום. ומשמיענו בזה, שלא תטעה לומר, שבעת שגדלה להיות כאור החמה מתבטלות ח"ו המדרגות שלה עצמה, שהיו לה מעת שתא אלפי שני, שאינו כן, אלא רק תוספת יש כאן על מדרגותיה עצמה, באופן שיש לה **יקר על יקר** וכו'.

פסקה קל

קל) **כדין בההיא שעתא** וכו': אז, באותה שעה שהשמים, שהם ז"א, נכנס לחופה, ובא ומאיר לה, כל אלו החברים שהתקינו אותה, בעסק התורה בלילה, כולם נודעים שם בשמותיהם, זהו שכתוב, ומעשה ידיו מגיד הרקיע. **מעשה ידיו**, אלו הם בעלי אות ברית, שנקראים מעשה ידיו. כמו שאתה אומר, ומעשה ידינו כוננהו. שהוא אות ברית החתום בבשרו של אדם.

פירוש, **חברייא** התמכין דאורייתא, דאית בה עשיה שהיא טו"ר, ואומר כי אפילו אותם החלקים שהיו עדיין בחינת הרע שלהם בלי תיקון, הנה גם הם **אתפרשי בשמהן** דקדושה. וז"ש **הה"ד ומעשה ידיו מגיד הרקיע**. כי **הרקיע** ה"ס **ספר הזכרון**, כמ"ש להלן, שה"ס אור הזווג הגדול המביאים לתשובה מאהבה, שזדונות נעשו להם כזכויות (יומא פו:), ואפילו אלו שנתנו פה לדבר סרה, יאמר עליהם, אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו וכו' (כנ"ל אות קכ"ו ע"ש).

ונמצא שהעשיה הזו שהיא התמכין דאורייתא, שבה טו"ר, אשר לזוכה הוי טוב, ולבלתי זוכה הוי רע, הנה עתה עלתה העשיה כולה להיות קודש, ונעשתה לבחינת **מעשה ידיו** של הקב"ה. שהרי גם על אלין דלא זכו **מגיד הרקיע** עליהם, אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו כנ"ל. ונמצא דכלהו חברייא לא עשו רק עבודת הקדש, כי אתקינו לה לחופה, **וכלהו אתפרשי בשמהן**.

וז"ש, **כד"א ומעשה ידינו כוננהו**: ולכאורה הראיה היא לסתור, שהכתוב אומר **מעשה ידינו** ולא **מעשה ידיו**. אמנם אינו מביא ראיה מהכתוב רק **שברית קיימא** נקרא **מעשה ידינו**, כי כוננהו הוא בחינת היסוד המכונן ומיסד לכל הבנין, ותיקון היסוד הוא ברית מילה, ומכאן שברית קיימא נקראת **מעשה ידינו**. כי אנחנו מסירים הערלה מעל היסוד, והוא **מעשה ידינו**.

וזה הוא רק מקודם גמר התיקון, אבל בגמר התיקון, יתגלה הכל **למעשה ידיו** של הקב"ה, והוא עצמו יהיה מעביר הערלה. וז"ש **אינון מארי קיימא דברית אקרון מעשה ידיו**, כי אז הקב"ה עצמו יעביר הערלה, שז"ס **מעשה ידיו מגיד הרקיע**, ומביא ראיה על תיקון הברית שנקראת עתה **מעשה ידינו** מהכתוב **מעשה ידינו כוננהו**.

פסקה קלא

קלא) **רב המנונא סבא** וכו': רב המנונא הזקן, אמר כך. אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. היינו שלא יתן האדם את פיו, לגרום, לבוא להרהור רע, ויהיה גורם להחטיא את בשר הקדש ההוא שחתום בו ברית קדוש. שאם הוא עושה כן, מושכים אותו לגיהנם. ואותו הממונה שעל הגיהנם, דומה שמו, וכמה רבבות מלאכי חבלה הם עמו, ועומד על פתח הגיהנם, וכל אלו ששמרו ברית הקדוש בעולם הזה, אין לו רשות לקרב אליהם.

ומ"ש **למיתי להרהורא בישא**. פירושו, אזהרה היא שכל אדם ישמור את הפה שלו, שהוא ענין העלאת מ"ן ע"י תורה ותפלה, שיהיה בתכלית הטהרה. כי אם תהיה בו איזו אחיזה לס"א, אז יקבל הס"א המ"ן שלו, ובכח זה יביאהו להרהורים על הש"י, דהיינו מחשבות זרות ח"ו, ואז **ויהא גרים למחטי להההיא בשר קדש דחתים ביה ברית קדישא**, כי ע"י ההרהורים נמצא מושך ערלה על ברית קודש, והנשמה הקדושה נופלת בשבי לידי הס"א, ואז הס"א מושך הנשמה שלו לגיהנם. והוא בדרך שאמר רבי אלעזר (לעיל אות ס"ח), דמהא מלה אתעבידת רקיעא דשוא דאקרי תהו, ונופל ליד לילית ע"ש. אמנם כאן מדבר מפגם ברית קדש ביחוד.

ואומרו **למחטי להההיא בשר קדש דחתים ביה ברית קדישא**, הכוונה על הנשמה הקדושה, שהיא נקשרת ונשמרת ע"י ברית קדש כמ"ש בזוהר (לך לך אות ת"י), ומבשרי אחזה אלוה, מאי ומבשרי, ומעצמי מבעי ליה. אלא מבשרי ממש וכו', דתניא בכל זמנא דאתרשים בר נש בהאי רשימא קדישא דהאי את, מניה חמי לקב"ה, מניה ממש, ונשמתא קדישא אתאחידת ביה. ואי לא זכי דלא נטיר להאי את, מה כתיב, מנשמת אלוה יאבדו, ע"ש.

וז"ש כאן **ויהא גרים למחטי להההיא בשר קדש**, דהיינו, שמכח ההרהורים חוזרת הערלה שהיא הס"א לננוע בברית הקודש, שעי"ז מסתלקת תיכף נשמת אלוה ממנו. וז"ס שצעק העץ רשע אל תגע בי, (כמ"ש בזהר בראשית דף רסג: בהשמטות, ובאבות דר"נ פ"א). כי העץ הוא היסוד, ועטרת היסוד ה"ס עץ הדעת טוב ורע, (כמ"ש בעה"ח שער מ"ג פ"ג, ובספרי בית שער הכוונות דף מ"ה ד"ה ובחטא).

וז"ש, **וההוא דממונה על גיהנם דומה שמיה**: ונק' **דומה** מלשון דממה, כי נוטל ממנו נשמת החיים ומשאירו בדממה שהיא מיתה. ועוד אפשר לפרש, משום שהוא המלאך המביא את ההרהורים אל החוטא, ועושה מחשבותיו של הקב"ה **דומה** למחשבות של ילוד אשה. כי כל זמן שהאדם מבין שלא מחשבותיו מחשבותינו ולא דרכיו דרכינו,

דהיינו דלית מחשבה תפיסא ביה כלל לא במחשבותיו ולא בהנהגתו, הרי לא יצויר כלל אצלו שיעלה על הדעת ח"ו איזה הרהור אחריו ית',
אלא בסבת חטא נמצא מלאך **דומה** מזדקק אליו, ומביא בו רוח שטות, לומר שילוד אשה דומה להשי"ת בדעת ובשכל, ואז כבר מוכשר לכל מיני הרהורים ומושכו לגיהנם. הרי שכל כחו הוא בשם **דומה**, וז"ס מי כמוך בעל גבורות ומי **דומה** לך מלך ממית ומחיה. שבהכשל בדומה לך ח"ו נמצאת המיתה, ובהבנה שאין דומה לו, נמצאים החיים. וז"ש **וכמה רבוא מלאכי חבלה בהדיה, וקאים על פתחא דגיהנם**, כי ההרהורים שהוא מביא לאדם הם **כמה רבוא** לאין קץ, וכל אלו הם על פתחא של **גיהנם**, כלומר, הוא הפתח שדרך בו מושכין את האדם לגיהנם, אך אינו הגיהנם עצמו.
וז"ש **וכל אינון דנטרי ברית קדישא בהאי עלמא לית ליה רשו למקרב בהו**: כלומר, אע"פ שאינם נקיים לגמרי ועוד יש בהם בחינת עשיה טו"ר, מ"מ אם הם שומרי ברית הקדש. באופן שלא יבא פעם לידי הרהור, אין למלאך **דומ"ה** רשות למשכו לגיהנם.

פסקה קלב

קלב) **דוד מלכא בשעתא** וכו': דוד המלך, בשעה שקרה לו אותו מעשה, פחד. באותה שעה עלה דומה לפני הקב"ה, ואמר לו, רבונו של העולם, כתוב בתורה, ואיש אשר ינאף את אשת איש. וכתוב, ואל אשת עמיתך וגו'. דוד, שחלל בריתו בערוה, מהו. אמר לו הקב"ה, דוד צדיק הוא, וברית הקדוש על תקונו עומד, כי גלוי לפני, שבת שבע מוכנת לו מיום שנברא העולם.
פירוש. אע"פ שלא חטא, כמ"ש חז"ל כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה (שבת נו.) מ"מ נפלה עליו יראה כמו שהיה חוטא ממש. ומפרש, שהיה זה מטעם קטרוגו של **דומה**. כמ"ש לפנינו. **כתיב בתורה ואיש אשר ינאף** וגו', **וכתיב** וכו', מביא ב' כתובים אחד לעונש ואחד לאזהרה.
וז"ש, **וברית קדישא** וכו', כי השיב לו, שלא היה לו לדוד הרהור עבירה, כי **בת שבע** בת זוגיה היא מעת בריאת העולם (סנהדרין קז.), וכיון שכן לא קלקל בריתו ח"ו, **וברית קדישא על תקוניה קיימא**. וכד תאב לדידיה תאב. והטעם דנטיל לה אוריה מקודם לדוד, מפרש בזוהר (אחרי אות שצ"ה), דנטל לה אוריה ברחמי, אע"פ דלא הוית דיליה ע"ש, ויש להבין זה. שהרי דכר ונוקבא הם תרי פלגי גופא, וא"כ אם הוא בחינת פלג גופא של דוד המלך, איך לקחה אוריה שאין לו שום שייכות עמה. והענין הוא, כי **בת שבע** היא באמת נוקביה **דדוד** מיום בריאת העולם. כי דוד הוא הדכר שבמלכות, ובת שבע היא הנוקבא שבמלכות. אלא, כמו שבעת תיקון המלכות לאצילות העולמות, היה שם

בחינת עלית המלכות לבינה, בכדי להמתיקה במדת הרחמים, כן היתה בת שבע צריכה למיתוק הזה בג"ר, שבלי מיתוק זה לא היתה ראויה כלל להוליד נשמת שלמה המלך. ואוריה החתי היה נשמה גבוהה מאד, כי היה כולו מבחינת ג"ר, ושמו מוכיח עליו, **אור-יה**, כי לא היה בו מבחינת ו"ק שהוא **ו"ה** כלום. ולפיכך בכדי להמתיק את בת שבע במדת הרחמים, לקחה אוריה שהוא בחינת ג"ר, ונמתקה על ידו, ואח"כ היתה ראויה למלכות ישראל. וז"ש **דנטל לה אוריה ברחמי**, דהיינו בכדי להמתיקה ברחמים, שהוא בשם **י"ה שבאוריה**. וע"כ נטל לה אע"ג דלא הוית דיליה. ועוד יתבאר להלן.

פסקה קלג

קלג) **אמר ליה אי** וכו': אמר לו דומה, אם לפניך גלוי, לפניו לא גלוי. אמר לו הקב"ה, ועוד, כל מה שהיה בהתר היה. לפי שכל היוצאים למלחמה, אף אחד מהם אינו יוצא עד שיתן גט לאשתו. אמר לו, אם כן, היה לו לחכות שלשה חדשים, ולא המתין, אמר לו, במה הדבר אמור, רק במקום שאנו יראים אולי היא מעוברת, וגלוי לפני, שאוריה. מעולם לא קרב אליה, כי שמי חתום בו לעדות, שכתוב **אוריה**, שהוא אותיות אור י"ה. וכתוב **אוריהו**, שהוא אותיות אור יה"ו. שחתום בו שמי, לעדות, שלא שמש בה מעולם. ביאור הדברים, יש להבין מה ענין השם **י"ה שבאוריה** להעיד עליו שלא נגע ב**בת שבע לעלמין**. והנה זה מבואר בכתוב (שמואל ב' י"ב) במשל של נתן הנביא, כי מדמה את **דוד** לעשיר **ואוריה** לרש, **ובת שבע** לכבשת הרש, ואת הס"א ל**הלך**. ואומר, **שלרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה** וכו'. וסודם של הדברים, כי אוריה היה מבחינת ג"ר בחסרון ו"ק, כדיוק של הזוהר **כתיב אוריה וכתיב אוריהו**, כי (בירמיה כ"ו) כתיב השם הזה **אוריהו** ב**יה**"ו **שי**"**ה** הם ג"ר והו' הוא ו"ק אבל כאן כתוב רק **אוריה** בלי ו', והוא להורות שלא היה בו מבחינת ו"ק כלום, אלא חכמה בחוסר חסדים.

ולפיכך נבחן לרש בלי כל, כי האור דחסדים מרומז **בכל**, וז"ש **כי אם כבשה אחת קטנה אשר קנה ויחיה**, שהיא בת שבע שקנה אותה, ומורה בזה שאינו מבחינת חלק נשמתו אלא רק קנה אותה, בכדי להחיות אותה ולתקנה ברחמים, שזהו **אשר קנה ויחיה**, ואומר עוד **ותגדל עמו ועם בניו יחדיו**. זה מורה שהשפיע לה הגדלות שלו כמו לבניו. דהיינו בדרך ש**מפתו תאכל ומכוסו תשתה ובחיקו תשכב**, אמנם בל נטעה ונחשוב כי גם קרב אליה, ע"כ מסיים ותהי לו **כבת**, ולא לאשה,

הרי שהכתוב מעיד שאוריה לא קרב אליה. אלא שהזוהר מפרש הטעם למה לא קרב אליה, וע"כ אומר **כתיב אוריה וכתיב אוריהו**, **שמי חתום בהדיה דלא שמש בה לעלמין**, דהיינו השם **י"ה** בלי ו', שזה מורה שהוא חסר בחינת חסדים, שהיא ו', וע"כ לא יכול

לקרב אליה, כי אין זווג בלי אור דחסדים. ונמצא שם **י"ה** דחתים בשמיה מעיד עליו שלא היה ראוי כלל להזדווג עמה.

פסקה קלד

קלד) **אמר ליה מארי** וכו': אמר לו, רבונו של עולם, הנה זה מה שאמרתי, אם לפניך גלוי שאוריה לא שכב עמה, לפניו מי גלוי, היה לו לחכות שלשה חדשים. ועוד, אם תאמר, שדוד ידע שלא שכב עמה מעולם, למה שלח אותו דוד וצוה אותו לשמש באשתו, שכתוב, רד לביתך ורחץ רגליך.

פסקה קלה

קלה) **אמר ליה ודאי** וכו': אמר לו, ודאי לא ידע, אבל חיכה יותר משלשה חדשים, כי ארבעה חדשים היו. שלמדנו, בחמשה ועשרים בניסן העביר דוד כרוז בכל ישראל ללכת למלחמה. והיו עם יואב בז' בסיון, והלכו והשחיתו ארץ בני עמון. וסיון תמוז אב ואלול נתעכבו שם. ובכ"ד באלול היה מה שהיה בבת שבע. וביום הכפורים מחל לו הקב"ה אותו העון. ויש אומרים, בז' באדר העביר הכרוז, ונתאספו בט"ו באייר, ובחמשה עשר באלול היה מה שהיה מבת שבע, וביום הכפורים נתבשר, גם ה' העביר חטאתך לא תמות. מהו לא תמות. היינו לא תמות ביד דומה.

ביאור הדברים, כי **דומה** הוא הממונה על גילוי עריות, וחטא זה נתכפר לו ביה"כ ונמצא שלא ימות **בידא דדומה**. אמנם מיתתו היתה מחמת החטא של אוריה, שהרגו בחרב בני עמון. כמו שהעיד עליו הכתוב (מלכים א' ט"ו) אשר עשה דוד את הישר בעיני ה' ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק בדבר אוריה החתי. וז"ש **לא תמות בידא דדומה**, שהוא הממונה על גילוי עריות. רק בדבר **אוריה החתי**.

פסקה קלו

קלו) **אמר דומה מארי** וכו': אמר דומה: רבונו של עולם, דבר אחד יש לי אצלו. כי הוא פתח פיו ואמר, חי ה' כי בן מות האיש העושה זאת. והוא דן את עצמו למות, ע"כ כח יש לי עליו להמיתו. אמר לו אין לך רשות להמיתו, כי הודה לפני ואמר, חטאתי לה', ואע"פ שלא חטא. אבל במה שחטא בהריגת אוריה, כתבתי עליו עונש, וקבלו. מיד שב דומה למקומו במפח נפש. **טרוניא** הוא מלשון, אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו (פסיקתא רבתי, כי תשא) שפירושו בזרוע, בכח.

ביאור הדברים, כי הנה נתבאר לעיל, בסוד מצות המילה שקשורה באות ברית השם אלוה (כנ"ל אות קל"א עש"ה) והנה בה' זו דשם אלוה, שהיא המלכות כלולות ב' נקודות דין ורחמים, (כנ"ל במאמר ב' נקודין) וכל תיקון הברית הוא שכח הדין יהיה

גניזא וטמירא והרחמים באתגליא, ואז שורה עליו השם אלוה. כי אע"פ שישנה שם גם המלכות, שעליה היה הצמצום הא', שהוא בחינת הדין, שממנה יונקים כל החיצונים, עכ"ז כיון שהיא טמירא ונעלמה, ורק מדת הרחמים שמבינה היא באתגליא, אין כח לחיצונים להאחז בה. כמ"ש לעיל **וכל אינון דנטרו ברית קדישא בהאי עלמא לית ליה רשו למקרב בהו**.

אבל המקלקל הברית, נמצא מגלה בחינת הדין שבמלכות, דהיינו בה' דאלוה, ותיכף מתקרבין לה כל החיצונים לינק ממנה, כי היא חלקם וכל חיותם, וע"כ תיכף מסתלקת הנשמה הק' שהיא השם אלוה, בסו"ה מנשמת אלוה יאבדו (איוב ד').

והנה דוד עצמו היה מבחינת מלכות זו הממותקת במדת הרחמים, וע"כ היה צריך לשמירה יתירה, שלא יתגלה בו מבחינת הדין שבמלכות. וע"כ בזה שאמר, **חי ה' כי בן מות האיש העושה זאת**. שדן דינא שהמקלקל ברית ליתן כבשת הרש לפני ההלך. שהוא הס"א, דינו במיתה, נתגלה בו עצמו בחי' הדין לפני הס"א, שהוא המלאך **דומה**, ורצה ע"כ להאחז בנשמת דוד, כי ע"י דיבורים אלו נתגלה כח הדין הגנוז וטמיר בו.

וז"ש המלאך דומה **הא מלה חדא אית לי גביה, דאיהו אפתח פומיה ואמר, חי ה' כי בן מות האיש העושה זאת. ואיהו דן לנפשיה**, דהיינו ע"י הדיבורים, שדן המקלקל ברית למיתה, נמצא **דן לנפשיה**, כי נגלה בזה הדין הטמיר והגניז שבנפשיה, וע"כ **טרונייא אית לי עליה**, יש לי שליטה עליו לינק מנשמתו.

וז"ש, **אמר ליה לית לך רשו, דהא אודי לגבאי ואמר חטאתי לה' ואע"ג דלא חב**: כבר נתבאר שע"י הדיבורים שאמר ודן דינא **אנפשיה**, גילה בחינת הדין לפני הס"א, כמו הפוגם בריתו, ורצה המלאך דומה להאחז בנשמתו ולמשכה לגיהנם. כנ"ל בסמוך. ואמר קב"ה דכבר התוודה ועשה תשובה על גילוי עריות **אע"ג דלא חב** כלל בזה כנ"ל, וע"כ מועילה לו תשובה זו על מה **שדן לנפשיה**, וע"כ **לית לך רשו למקרב לגביה**.

וז"ש, **אבל מה דחטא באוריה עונשא כתבית עליה וקבל**: כלומר, **אבל בחטא** שהרג את **אוריה** בחרב בני עמון, הנה כבר קבל עונשיה ממני, ואין לך עסק בזה, כי אתה ממונה רק על גילוי עריות בלבד. **מיד אהדר דומה לאתריה בפחי נפש**. דהיינו, לפתחא דגיהנם, שהוא אתריה כנ"ל.

פסקה קלז

קלז) **ועל דא אמר** וכו': ועל זה אמר דוד. לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה **דומה** נפשי. לולי ה' עזרתה לי, היינו, לולי שנעשה שומר ומשגיח עלי, כלפי המלאך דומה. כמעט שכנה וגו', מהו כמעט. היינו כשיעור חוט דק שיש ביני ובין הצד האחר, כשיעור ההוא

היה, שלא שכנה **דומה** נפשי. היינו עם המלאך דומה בגיהנם. **אפוטרופוס**, היינו שומר ומשגיח, כי תרגום ויפקד פקידים, הוא, וימני אפוטרופוס (בראשית מ"א ל"ד).
ביאור הדברים, דוד ה"ס מלכות, שעליה כתוב רגליה יורדות מות (משלי ה'). כי היא בחינת הסיום דקדושה, שממנה מתקיימים הס"א והקליפות, בסו"ה ומלכותו בכל משלה (תהלים ק"ג). אמנם כשהמלכות בתיקונה במדת הרחמים, על דרך שאמר רבי חייא לעיל (אות קכ"ב) כי אז נבחנת לב' נקודין, שהם נקודת הדין מעצמה, ונקודת הרחמים שקבלה מבינה, והדין שבה גניזא וטמירא, ורק הרחמים שבה קיימא באתגליא ע"ש.
וע"י התיקון הזה אין לו לס"א מהארת המלכות אלא נהירו דקיק בלבד, שהוא רק בחינת שורש מספיק לקיום הקליפות, אבל אין להם שום כח של התפשטות. ושורש זה נק' ג"כ בשם **חוטא דקיק**, שפירושו שורש דק לחטאים. ע"ד שאמרו חז"ל בתחילה דומה לחוט של עכביש, ואח"כ נעשה כעבותות העגלה (סוכה נ"ב.) ומכונה בשם **דקיק**, על היות הדין טמיר וגניז בנקודת הרחמים כנ"ל.
אבל הפוגם בריתו גורם שתתגלה נקודת הדין שבמלכות, ואז מתקרבות הקליפות אליה ויונקות ממנה שפע מרובה, ומקבלות כח להתפשטות גדולה. והאיש העושה זאת מאבד בידים את נשמתו, בסו"ה מנשמת אלוה יאבדו (איוב ד'), וכשזוכה ועושה תשובה, חוזר ומתקן את המלכות בתיקון דמדת הרחמים, שע"כ נק' בשם תשובה שהיא אותיות **תשוב ה'** דהיינו שמשיבה למקומה למדת הרחמים, וכח הדין חוזר ונגנז בה בפנימיותה, בסוד נהירו **דקיק** בלבד.
וזה אמרו **לולי ה' עזרתה לי דהוה אפוטרופא דילי**. דהיינו, שקבל תשובתי, ודחה למלאך דומה לאתריה, כנ"ל, כי חזר והשיב המלכות למקומה למדת הרחמים ולא השאיר ממדת הדין רק נהירו דקיק, **כמעט**, **כחוטא דקיק**, **כשיעורא דאית ביני ובין הס"א**. דהיינו, רק כאותו השיעור המועט המוכרח להשאר בין המלכות לס"א, כדי ליתן לה בחינת קיום בהארה מועטת, הנק' **חוטא דקיק**, **כההוא שיעורא הות דלא שכנה דומה נפשי**, הנה זה השיעור הציל אותי שלא נפלתי ביד המלאך **דומה**, כלומר, כי לולא חזר כח הדין שבמלכות להיות כשיעור **חוטא דקיק**, כבר שכנתי בידו של **דומה**.

פסקה קלח

קלח) **ובג"כ בעי לאסתמרא** וכו': ומשום זה צריך האדם להשמר שלא יאמר דבר כדוד, משום שאינו יכול לומר למלאך דומה, כי שגגה הוא (קהלת ה') כמו שהיה לדוד, שנצחו

הקב"ה בדין. למה יקצוף אלקים על קולך (שם) היינו על אותו הקול שאמר. וחבל את מעשה ידיך, היינו בשר קדש, שהוא ברית קדש שפגם, ונמשך לגיהנם על ידי דומה.
ביאור הדברים, יש ב' בחינות של תשובה: א) תשובה מיראה, שזדונות נעשים לו כשגגות. ב) תשובה מאהבה, שזדונות נעשים לו כזכויות (יומא פו:). והביאור הוא, כי מטרם גמר התיקון, כל עוד שצריכים כח הדין בעולם, בסו"ה והאלהים עשה שיראו מלפניו (קהלת ג'), נמצאת המלכות מחוייבת לקיים את הס"א עכ"פ בשיעור דנהירו דקיק, כדי שלא יתבטלו הקליפות והס"א. וע"כ כל תיקונה של המלכות הוא בסוד ב' נקודין, רחמים ודין, אלא שהדין הוא גניז וטמיר והרחמים באתגליא, כי ע"כ אית בה יראה בסוד אילנא דטוב ורע, זכי בר נש הא טוב, לא זכי הא רע. (כנ"ל במאמר ב' נקודין) ונמצאת התשובה שאנו עושין במשך שתא אלפי שני, אינה אלא תשובה מיראה, שזדונות נעשים לו כשגגות, כי ע"י התשובה אנו מחזירים המלכות למדת הרחמים, והדין שבה נגנז לשיעור נהירו דקיק, וחוטא דקיק, כי המלכות עדיין מוכרחה להשאר במדת היראה, וע"כ נקראת תשובה מיראה.
והאי **חוטא דקיק** המוכרח להשאר, נק' בשם שגגות, כי השוגג לפי עצמו אינו חטא, אלא השגגות מביאות את האדם לעבירות במזיד, כי אין אדם חוטא במזיד מטרם שנכשל מקודם באיזו שגגה. והנה כן הוא האי חוטא דקיק הנשאר במלכות, כי אע"פ שנשאר כן אינו חטא, אמנם בסבת הדין הנעלם הזה אנו באים לידי זדונות, וז"ס שאמרו חז"ל מתחילה הוא כחוט השערה, דהיינו כהאי **חוטא דקיק**, ואח"כ אם אין משמרים הברית כראוי נעשה כעבותות העגלה, כי מתגלה מדת הדין שבמלכות.
וז"ס דדומה יתיב אפתחא דגיהנם. שהוא כח חוטא דקיק, שהוא רק פתח, בסוד שמתחילה הוא כחוט השערה. ולפיכך נק' תשובתנו זו רק כמו שנתכפרו עונותינו ונעשו לשגגות, כי נשאר החוטא דקיק, שיש בידו להביאנו לידי מזיד. וענין בחינה ב' של תשובה שהיא מאהבה, שזדונות נעשים לזכויות (עיין לעיל אות קכ"ו).
וזה אמרו **ובגין כך בעי לאסתמרא בר נש דלא יימא מלה, כדוד**. דהיינו, שלא יאמר **מלה**, הגורמת לגלות מדת הדין שבמלכות כמו שעשה דוד, **בגין דלא יכיל למימר לדומה, כי שגגה היא**, כי אינו בטוח שיוכל תיכף לחזור בתשובה שיתכפר לו העון לשגגה **כמה דהוה לדוד, ונצח ליה קב"ה בדינא**.
כי דוד שעשה הישר בעיני ה' כל ימי חייו, ולא היה לו שום חטא מימיו זולת בדבר אוריה, ע"כ נעשה לו הקב"ה **אפטרופא** דיליה, ועזרו תיכף לחזור בתשובה, ונעשה לו

העון כשגגה, כמ"ש **לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי**, אבל שאר בני אדם צריכים לפחד, שלא יוכלו לומר לפני המלאך **כי שגגה היא**, ויפלו בידי **דומה** לגיהנם. **וחבל את מעשה ידיך דא בשר קדש**, **ברית קדישא דפגים**, **ואתמשך בגיהנם על ידא דדומה**: כי תיקון **הברית קדש** נק' **מעשה ידינו**, כמ"ש **ומעשה ידינו כוננהו**, וסוד הנשמה הקדושה נקראת בשר קדש, בסו"ה ומבשרי אחזה אלוה (איוב י"ט, כנ"ל אות קל"א). שע"י גילוי הדין שבמלכות מתקלקל תיקון הברית, והנשמה נמשכת לגיהנם ביד דומה כנ"ל.

המלים **בגין כך**, סובבות על כל המאמר דרב המנונא סבא שהביא לפנינו, שאחר שמתבאר בו היטב ענין תיקון הברית, הן בשכרו והן בענשו, ואשר משום זה נקרא תיקון הברית **מעשה ידינו**, הוא חוזר כאן לענינו, בביאור ענין גמר התיקון להאי יומא, שהשמים הוא החתן שנכנס לחופתו עם הכלה, (כנ"ל בביאור הכתוב השמים מספרים כבוד אל),

ואומר, **ובגין כך**, אומר הכתוב בגמר התיקון **ומעשה ידיו מגיד הרקיע**, כי אז יתגלה שכל אלו התקונים אינם **מעשה ידינו**, אלא **מעשה ידיו**, וזה **מגיד הרקיע**, שעליו נעשה הזווג הגדול בסוד רב פעלים ומקבצאל, (כנ"ל אות צ"ב), **ומגיד**, הוא ענין גילוי המשכת השפע.

ודע, שזה כל ההפרש שיש בין עוה"ז שמלפני התיקון אל גמר התיקון. כי מטרם גמר התיקון נקראת המלכות בשם אילנא טוב ורע כנ"ל, שפירושו, כי המלכות היא סוד הנהגתו ית' שבעוה"ז, וכל עוד שהמקבלים לא באו לידי השלמה, שיוכלו לקבל שלמות הטבתו, שחשב עלינו במחשבת הבריאה, מוכרחה ההנהגה להיות בדרך טוב ורע, ושכר ועונש. כי כלי קבלה שלנו מלוכלכים עוד בקבלה עצמית המצומצמת מאוד במדתה, וגם מפרידה אותנו מהבורא ית'.

והטבה שלימה, בשיעור הגדול שחשב עלינו, איננה, אלא בבחינת השפעה, שהיא תענוג בלי שום גבול וצמצום, משא"כ הקבלה לעצמו, הוא מוגבל ומצומצם מאד, כי השביעה מכבה תיכף התענוג. וז"ס הכתוב כל פעל ה' למענהו (משלי ט"ז), דהיינו שכל הפעולות הנוהגות בעולם לא נבראו מתחילתן אלא להשפיע נ"ר אליו. ולפיכך נמצאים בני אדם משמשים בעסקי העולם בהיפך גמור ממה שנבראו מתחילתם, שהרי הקב"ה אומר כל העולם בשבילי נברא, דהיינו כל פעל ה' למענהו (משלי ט"ז), וכן כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו (ישעיה מ"ג).

ואנו אומרים ההיפך ממש מקצה אל הקצה, כי אנו אומרים כל העולם אך בשבילנו נברא, ואנו רוצים לבלוע כל טוב העולם לבטננו להנאותינו, ולכבודינו. ולפיכך אין פלא מה שאין אנו ראויים עוד לקבל הטבתו השלמה. וע"כ מוטעמת לנו השגחתו ית' בבחינת טוב ורע, דהיינו בבחינת הנהגת שכר ועונש, כי זה תלוי בזה, ששכר ועונש מסובב מטוב ורע. כי כיון שאנו משתמשים בכלי הקבלה בהיפך ממה שנבראו, הרי אנו מרגישים בהכרח בפעולות שבהנהגה, שהם בחינת רע בעדנו.

כי חוק הוא זה, שלא יוכל הנברא לקבל רע מאתו ית' בגלוי, כי הוא פגם ח"ו בכבודו ית' שהנברא ישיגו כפועל רעות, כי אין זה מתאים לפועל השלם. וע"כ בעת שהאדם מרגיש רע, הנה באותו שיעור שורה עליו כפירה על השגחתו ח"ו, ונעלם ממנו הפועל ית', שהוא העונש היותר גדול שבעולם.

הרי שהרגשת טוב ורע בהשגחתו מסבבת עמה הרגשת שכר ועונש, כי המתאמץ שלא להתפרד מאמונתו ית' אע"פ שטועם רע בהשגחה, יש לו שכר, ואם ח"ו לא יעלה לו להתאמץ, יש לו עונש, כי נפרד מאמונתו ית'. ונמצא, שאע"פ שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים כולם, מ"מ נשאר זה נסתר ממרגישי טו"ר, כי בשעת הרע ניתן כח לס"א להעלים השגחתו ואמונתו, ובאים לידי העונש הגדול דפרודא, ונעשים מלאים הרהורים של כפירה. וכשחוזרים בתשובה, נמצאים כנגד זה שהם מקבלים שכר, ויכולים שוב להדבק בו ית'.

אמנם מכח הנהגת שכר ועונש עצמה, הכין ה' שסוף כל סוף אנו זוכים על ידה לגמר התיקון, דהיינו שכל בני אדם ישיגו הכלים של הקבלה המתוקנים על מנת להשפיע נ"ר ליוצרם, בשיעור הכתוב כל פעל ה' למענהו (משלי ט"ו), כמו שנבראו מתחילתם כנ"ל. ואז יתגלה הזווג הגדול דעתיק יומין, ואנו באים לידי תשובה מאהבה, וכל הזדונות יהפכו לזכויות, וכל הרעות לטובות גדולות, ואז תתגלה השגחתו הפרטית בעולם כולו, דהיינו שכולם יראו, כי הוא לבדו עשה ועושה ויעשה כל אלו המעשים והפעולות שמקודם לכן, כי עתה אחר שכבר נהפכו הרע והעונש לטובות ולזכויות, תנתן האפשרות להשיג פועלם, כי כבר מתאימים הם למעשה ידיו ית', כי עתה ישבחו ויברכו אותו על אלו הרעות והעונשים המדומים בשעתם.

וזהו עיקר הקוטב של המאמר, כי עד עתה היו גם התיקונים נחשבים ל**מעשה ידינו**, כי ע"כ קבלנו עליהם שכר ועונש, אמנם בזווג הגדול של גמר התיקון יתגלה שהן התיקונים והן העונשים כולם הם רק **מעשה ידיו** כנ"ל. וזה אמרו **ומעשה ידיו מגיד הרקיע** כי הזווג

הגדול שעל הרקיע יגיד, שהכל הוא **מעשה ידיו**, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים כולם.

פסקה קלט

קלט) **ובג"כ ומעשה ידיו** וגו': ומשום זה, **ומעשה ידיו מגיד הרקיע**. אלו הם החברים שנתחברו בכלה זו, שהיא המלכות, ע"י עסק התורה בליל שבועות (כנ"ל אות ק"ל) **ובעלי אות ברית שלה** הנקראים מעשה ידיו (כמ"ש שם). **מגיד** ורושם כל אחד ואחד (כמ"ש שם). מי הוא הרקיע. זה הוא הרקיע, שבו החמה והלבנה והכוכבים והמזלות, והוא נקרא ספר הזכרון, הוא המגיד, והרושם אותם, והכותב אותם, שיהיו בני ההיכל שלו, ושיעשה רצונם תמיד.

ביאור הדברים, יסוד דז"א, שבו נעשה הזווג לגילוי כל הקומות ודרגין עלאין, שהן **חמה ולבנה וככביא ומזלי**, הוא נקרא רקיע. כמ"ש (בזוהר בראשית אות ת"ב), **ויתן אותם ברקיע השמים**, **וכד כלהון קיימין ביה**, **כדין חדוותא דא עם דא**, **כדין סיהרא אזעירת נהורא מקמי שמשא**, **כל מה דנטיל בגין לאנהרא לה הה"ד להאיר על הארץ**.

פירוש, כל המאורות העלאין ניתנו **ברקיע השמים**, שהוא יסוד דז"א, **וכלהון קימין ביה**, והוא מזדווג **בחדוותא** עם הנוקבא הנקראת **ארץ** ונותן לה כל אלו המאורות. שז"ס **להאיר על הארץ**. ואז נבחן שהמלכות קטנה מן השמש שהיא ז"א. אבל בגמר התיקון. **רב יצחק אמר כתיב**, **והיה אור הלבנה כאור החמה**, **ואור החמה יהיה שבעתים באור שבעת הימים** וכו'. דהיינו שאז לא תהיה המלכות קטנה מז"א, אלא תגדל כמו הז"א בששת ימי בראשית, והז"א עצמו יעלה שבעתים כששת ימי בראשית.

ושואל שם רבי יהודה **ואימתי יהא דא**, **בזמנא דכתיב בלע המות לנצח**, **וכדין כתיב ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד** ע"ש. פי' כי הרקיע, שהוא ז"א, הוא **הוי"ה**, הנקרא **שמש**, **ושמו** הוא הנוקבא המקבלת ממנו, הנקראת **לבנה**, ובשתא אלפי שני המקבלים משמש ימי בראשית לא נגלה להם כי הוא ושמו אחד, כי הלבנה קטנה מהשמש שהוא ז"א הנקרא **הוי"ה**. וענין קטנותה הוא, שהמלכות מתוקנת בסוד עשיה דאית בה טוב ורע שכר ועונש, (כמ"ש לעיל באורך בדיבור הסמוך עש"ה), ויש הבדל גדול בין: הוא, אל שמו, כי בשמו, שהוא המלכות באים הזווגים בזה אחר זה זמנין בחבורא וזמנין בפרודא ע"ש.

אבל בגמר התיקון, דהיינו, **בזמנא דכתיב בלע המות לנצח**, הנה אז **יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד**, כי **שמו** שהוא הנוקבא תשוב כאור הז"א ממש, דהיינו כולו טוב בלי רע כלל. ותתגלה בה השגחה פרטית כנ"ל. שז"ס והיה אור הלבנה כאור החמה.

וע"כ בעת ההיא תקרא הנוקבא בשם **ספר זכרון**. כי המלכות נקראת **ספר**, בהיות כל מעשי בני העולם נרשמים בה. ויסוד דז"א נקרא **זכרון**, כי הוא זוכר מעשי עולם וחוקר כל יצורי קדם, שממנו מושפעים כולם, כנ"ל בסו"ה להאיר אל הארץ. ובשתא אלפי שני מטרם גמר התיקון, הרי **ספר** לבד **וזכרון** לבד דהיינו לזמנין בחבורא ולזמנין בפרודא. אבל בגמר התיקון, אינון תרין דרגין נעשות אחת, בסוד הוי"ה אחד ושמו אחד, ואז נקראת המלכות עצמה **ספר זכרון**, כי הם אחד ממש, שהרי אור הלבנה נעשה כאור החמה. (ועי' בזוהר ויקהל אות ק').

וזהו אמרו **מאן הרקיע, דא איהו הרקיע דביה חמה ולבנה וככביא ומזלי**. דהיינו, יסוד הז"א שבו יוצאים כל המאורות שבעולם, וביה קיימין, והוא המשפיע אותם אל המלכות, בעת שהיא קטנה ממנו ואינה עוד בבחינת ה' אחד ושמו אחד, **ודא איהו ספר זכרון**, והוא עצמו יהיה ג"כ בחינת המלכות של גמר התיקון, שתהיה נקראת משום זה, **ספר זכרון**. כי אז תקבל המלכות כל בחינת הז"א, וזה **הרקיע** הנקרא **זכרון**, יקרא אז **ספר זכרון**, דהיינו בחינת מלכות עצמה, הנקראת **ספר**, והזכרון שהוא **הרקיע**, יהיה עמה אחד ממש, בסו"ה ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

פסקה קמ

קמ) **יום ליום יביע אומר**: פירושו, יום קדוש מאלו ימים העליונים של המלך, דהיינו הספירות של ז"א הנקראות ימים, משבחים את החברים, שעסקו בתורה בליל שבועות, ואומרים כל אחד לחבירו, אותו הדבר שאמר, וז"ש, **יום ליום יביע** אותו אומר, ומשבח אותו. **ולילה ללילה**, היינו כל מדרגה השולטת בלילה, היינו הספירות של המלכות השולטת בלילה, משבחים זה לזה, אותה הדעת שכל אחד מקבל מחבירו. וברוב שלמות הם נעשו להם חברים ואוהבים.

ביאור הדברים, אחר שביאר, שמעשה ידיו מגיד הרקיע, הוא **ספר הזכרון** הכתוב במלאכי, הולך ומבאר הכתובים שלאחריו על דרך שפרט הנביא שם את הכתוב בספר הזכרון. כי אומר שם (מלאכי ג' י"ד) אמרתם שוא עבוד אלהים, ומה בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדרנית מפני ה' צבאות וכו' אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, ויקשב ה' וישמע, ויכתב **ספר זכרון** לפניו, ליראי ה' ולחושבי שמו, והיו לי אמר ה' צבאות ליום אשר אני עושה סגולה, וחמלתי עליהם כאשר יחמול איש על בנו העובד אותו.

והנך מוצא **דההיא מלה דאמר כל חד לחבריה**, שוא עבוד אלהים ומה בצע כי שמרנו משמרתו וכו', נכתבים **בספר הזכרון** ליראי ה' ולחושבי שמו, כי ה' יחמול עליהם כאשר

יחמול איש על בנו העובד אותו, דהיינו רק ליום אשר אני עושה סגולה, שהוא יום גמר התיקון.

וביאור הדברים, כי מטרם גמר התיקון, דהיינו מטרם שהכשרנו את כלי הקבלה שלנו, לקבל רק ע"מ להשפיע נ"ר ליוצרנו ולא לטובת עצמנו, נקראת המלכות בשם **אילנא דטוב ורע**, כי המלכות היא הנהגת העולם לפי מעשה בני אדם, וכיון שאין אנו מוכשרים לקבל כל העונג והטוב שחשב השי"ת בעדנו במחשבת הבריאה, מטעם האמור לעיל בדיבור הסמוך, ע"כ מוכרחים לקבל הנהגת טוב ורע מהמלכות, שהנהגה זו מכשירה אותנו סוף כל סוף לתקן כלי הקבלה שלנו ע"מ להשפיע, ולזכות לעונג ולטוב שחשב בעדנו. וכבר הארכנו בזה בסמוך (בד"ה ובגין כך מעשה ידיו עש"ה).

ונתבאר שם כי הרגשתנו הטו"ר מסבבת ג"כ ענין שכר ועונש, כי הרגשת הרע גורמת פרודא מאמונתו ית' ע"ש. ונמצא שאם האדם מתאמץ בעת הרגשתו הרעה שלא לפגום אמונתו מחמת זה, ויוכל לשמור התורה והמצוות בשלמות, הרי הוא מקבל שכר. ואם חלילה אינו עומד בנסיון ומקבל פרודא, הוא מתמלא בהרהורים רעים כמ"ש שם.

ונודע כי על הרהורים אלו אמרו חז"ל (עיין קידושין מ.), שהקב"ה מעניש עליהם כמו על מעשה, שע"ז כתוב למען תפוש את בית ישראל בלבם. גם נודע שצדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו, אכן זה רק בתוהה על הראשונות. אמנם לפעמים מתגברים ההרהורים על האדם, עד שתוהה ח"ו על ריבוי המעשים הטובים שעשה, ואומר מה בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדורנית מפני ה' צבאות, כי אז נעשה רשע גמור, שהרי הוא תוהה על הראשונות, והוא מאבד כל המע"ט שעשה בהרהור רע זה. כמ"ש צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו. ועכ"ז מועילה תשובה. אבל אז נחשב כמתחיל לעבוד ה' מחדש, וכקטן שנולד דמי, שהרי כל צדקתו מימים שעברו חלפה ואינה.

והנה הנהגת טוב ורע גורמת לנו הרבה פעמים עליות וירידות כנ"ל, כל אחד לפי מה שהוא. ותדע שכל עליה נחשבת משום זה ליום בפני עצמו, כי מסבת הירידה הגדולה, שהיתה לו בינתים, בהיותו תוהה על הראשונות, נמצא בעת עליה, שהוא כקטן שנולד כנ"ל. הרי שבכל עליה הוא כמתחיל מחדש לעבוד את ה', וע"כ נחשבת כל עליה ליום מיוחד. ועד"ז כל ירידה נחשבת ללילה מיוחד.

וזה אמרו **יום ליום יביע אומר**, **יומא קדישא מאינון יומין עלאין דמלכא**. דהיינו, בכל עליה שהיתה לו לאדם שנתדבק אז **ביומין עלאין** של הקב"ה **משבחין לון לחברייא ואמרין ההיא מלה דאמר כל חד לחבריה**. כי ע"י הזווג הגדול שבגמר התיקון יזכו לתשובה מאהבה, כי יגמרו תיקון כלי הקבלה, שיהיו רק ע"מ להשפיע נ"ר להשי"ת,

ויתגלה לנו בזווג הזה כל הטוב והעונג הגדול של מחשבת הבריאה, ואז נראה בעליל, כי כל אלו העונשים שהיו בימי הירידה עד שבאנו להרהורים לתהות על הראשונות, הם היו המטהרים אותנו, וגורמים ישרים לכל האושר והטוב, שהגיע לנו בעת גמר התיקון, כי לולא אותם העונשים הנוראים לא באנו לעולם לעונג ולטוב הזה, ואז הזדונות האלו נמצאים נהפכים לזכויות ממש.

וז"ש **יום ליום יביע אומר**, שכל עליה ועליה שמטרם גמר התיקון, היא יום אחד **מאינון יומין עלאין דמלכא**, משבחין לון לחברייא. ונמצא עתה שהוא חוזר ומתגלה בכל הדרת שלמותו השייכת לאותו יום ומשבח לחברייא התמכין דאורייתא, עם **ההיא מלה דאמר כל חד לחבריה**, שהוא שוא עבוד אלהים ומה בצע כי שמרנו משמרתו, שהביאם אז לעונשים גדולים, כי עתה נהפכו לזכויות, שהרי כל שלמותו ואשרו של אותו יום לא היו יכולים להתגלות עתה באותו פאר והדר לולא העונשים ההם, וע"כ נחשבו דוברי המלות ההן, ליראי ה' ולחושבי שמו, כמו המע"ט האמיתים, וע"כ נאמר גם עליהם, וחמלתי עליהם כאשר יחמול איש על בנו העובד אותו.

וז"ש **יומא ליומא יביע ההוא אומר ומשבח ליה**. כי כל הלילות האלו, שהם הירידות, היסורים והעונשים, שהפסיקו את דבקות ה', עד שנעשו ימים מרובים בזה אחר זה, הנה עתה אחר שגם הלילות והחושך שבינתים נעשו גם הם לזכויות ולמעשים טובים, ולילה כיום יאיר וחשכה כאורה, שוב אין הפסקות בינתים, ונמצאים מתחברים כל השתא אלפי שני ליום אחד גדול בלבד, ונמצאות כל הזווגים שיצאו בזה אחר זה, וגילו עליות ומדרגות נפרדות כל אחת מחברתה כנ"ל, נתקבצו עתה לקומת זווג אחד רם ונשא המאיר מסוף העולם עד סופו. וז"ס **יומא ליומא יביע אומר**, כי המלה ההיא הנ"ל שהפסיקה בין **יומא ליומא** נעשית עתה לשבח גדול, **ומשבח ליה** כי נעשה לזכות. וע"כ נעשו כולם יום אחד לה'.

וז"ש **ולילה ללילה כל דרגא דאשלים בליליא, משבח דא לדא, ההוא דעת דכל חד מחבריה**: כי כל אלו המלים והיסורים, הנק' לילות, שבסבתם נעשו המדרגות פסקי פסקי בזה אחר זה, הנה עתה אחר שגם הם כיום יאירו, משום שנתקבצו כולם ונעשו לבית קבול אחד לדעת הגדולה הממלאת כל הארץ דעה את ה', נמצא שכל לילה בפני עצמו היה נשאר בחשכה אם לא היה בא עתה בקיבוץ אחד עם כל הלילות. כי כל לילה מקבל חלקו **בדעת** רק מתוך החיבור עם שאר הלילות. וע"כ כל לילה נבחן כי **יחוה דעת** לחברו כי לא היה מוכשר ל**הדעת** אלא בצירוף עם חברו,

וז"ש **כל דרגא דאשלים בליליא**, דהיינו כל לילה שנשלם עתה להיות בית קבול לדעת ה', **משבח דא לדא**, נמצא שכל אחד משבח לחברו משום **ההוא דעת דכל חד**, שחלק הדעת שקבל כל אחד, הוא **מחבריה**, על ידי החיבור עם חברו הלילה, כי לא היה מקבלו אם לא בצירוף עם חברו, כי רק כולם יחד בקיבוץ נעשו ראויים לקבל הדעת הגדולה הזו. וזה אמרו **ובשלימו סגי**, **אתעבידו לון חברין ורחימין**, שבשלמות הגדולה שקבלו יחד, נעשו כל הלילות לרעים אהובים זה לזה.

פסקה קמא

קמא) **אין אומר ואין דברים**: היינו אומר ודברים משאר דברי העולם, שאינם נשמעים לפני המלך הקדוש, ואינו רוצה לשמוע אותם. אבל אלו הדברים בכל הארץ יצא קום. היינו שאלו הדברים עושים קו מדרי מעלה ודרי מטה. מאלו הדברים נעשים רקיעים, ומאלו הדברים מאותה התשבחה נעשה ארץ. ואם תאמר שאותם הדברים משוטטים בעולם במקום אחד. אומר הכתוב, ובקצה תבל מליהם.

ביאור הדברים, כי עד כאן דברנו מהעונשים והיסורים הנוראים ביותר, דהיינו הפירודא מאמונתו יתברך, ואומר כי גם העונשים והיסורים **משאר מילין דעלמא**, דהיינו מעבירות פרטיות ומיסורי גיהנם והיסורין הגופניים, וכדומה הממלאים כל העולם הזה, הנה גם הם מתקבצים ונכללים בזווג הגדול הזה, בסו"ה והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם כן ישיש ה' עליכם להאביד אתכם ולהשמיד אתכם וגו' (דברים כ"ח) כי כולם מתקבצים ונעשים לאור גדול ונהפכים לששון ולחדוה רבה.

וז"ש **אין אומר ואין דברים בשאר מילין דעלמא**, שהם כל יסורי העולם הזה, **דלא אשתמעו קמי מלכא**, בההפכם לששון ולחדוה **ולא בעי למשמע לון**, שלא יתאוה לשמוע אותם, כי מתוך ההפכם לששון ולחדוה, הרי **מלכא קדישא** יחזור אחריהם ויתאוה לשמוע אותם. כלומר שזכר כל צער וכאב מהימים שעברו יגרום עתה בגמר התיקון חדוה ועונג רב. בסו"ה בימים ההם ובעת ההיא יבוקש את עון ישראל ואיננו (ירמיה נ'). כי בעת שיהפכו לזכויות, יעלו כל כך נייחא דרוחא עד שיבוקשו העונות מימים שעברו, בכדי להתבדח עליהם, ולא ימצאו. כלומר, שידמה לנו כי אינם נמצאים עוד בצורתם האמיתית, כמו שהיו בימים שעברו, וז"ש **ולא בעי למשמע לון** דהיינו שאין אומר ואין דיבור שלא יחזור עליהם ברצון וחשק גדול לשמוע אותם, מפאת היותם עתה כולם לאורות קדושים ונאמנים.

והנה הקומה הגדולה הזו העולה בזווג הגדול מכל הנשמות ומכל המעשים הטובים והרעים יחדיו שבגמר התיקון, נבחנת כמו קו ועמוד אור, המאיר מסוף העולם ועד סופו,

שה"ס היחוד הגדול בסו"ה יהיה ה' אחד ושמו אחד (זכריה י"ד). וזה אמרו **הני מילי** היינו **מילין דעלמא** הנ"ל בדיבור הסמוך. **בכל הארץ יצא קום** כי הקומה היוצאת על **הני מילי**, שהם כל מיני יסורים ועונשים, מאירה מסוף העולם ועד סופו. דהיינו בכל הארץ. ואמרו, **מדורי עלאי ומדורי תתאי**. הוא ענין מאד נשגב ואתאמץ לבארו לפי האפשרות. כי יש לדעת, שאין סדר הזמנים בנצח כמו בעוה"ז, ונמצא, שבעת שחשב הש"י לברוא העולם, הרי כבר נבראו אצלו ית' כל הנשמות עם כל התנהגותן עד הגמרן בכל השלמות הנרצה מהן, כדי לקבל כל העונג והטוב שחשב עליהן להנהותן, כי אצלו ית', היהיה משמש לו כמו ההוה, ואין עתיד ועבר נוהגים בו.

ובזה תבין מ"ש חז"ל (סנהדרין ל"ח:) הראה לו הקב"ה לאדה"ר דור דור ודורשיו וכו' וכן למשה (כמ"ש בזוהר פ' לך אות של"א, ויחי אות שס"ט). שלכאורה תמוה, כיון שעוד לא נבראו איך הראה אותם. אלא כמ"ש, שכל הנשמות וכל התנהגותן עד לגמר התיקון, כבר הן יצאו לפניו במציאות. והן נמצאות כולן בסוד גן העדן העליון. ומשם הן יורדות ובאות בהתלבשות הגופים בעוה"ז, כל אחת ואחת בשעתה, ומשם הראה הקב"ה אותן לאדה"ר ולמשה ולכל הכדאים לזה. והוא ענין ארוך לאו כל מוחא סביל דא, (וכבר הרחבתי בזה בספרי פנים מסבירות ענף א').

וז"ס מ"ש בזוהר (תרומה אות קס"ג) **כגוונא דאינון מתיחדין לעילא ברזא דאחד אוף הכי איהי אתיחדת לתתא ברזא דאחד** כי קומת הזווג הגדול שבגמר התיקון, בסו"ה יהיה ה' אחד ושמו אחד, הנה כבר יצאה לעילא קומה זו, מכל הנשמות ומכל מעשים שבעולם, שיבראו עד גמר התיקון, דהיינו מבחינת נצחיותו ית', שכל העתיד משמש לו כהוה, ונמצא עמוד האור הזה המאיר מסוף העולם ועד סופו שיאיר בגמר התיקון, כבר הוא עומד כן בגן העדן העליון ומאיר לפניו, כמו שיתגלה לנו בגמר התיקון.

וזה שאומר שם, **חד לקבל חד קודשא בריך הוא אחד**, כי לעת גמר התיקון יאירו ב' הקומות **חד לקבל חד**, ואז יהיה ה' אחד ושמו אחד. וזה אמרו, **עבדי משיחא אינון מילין**, **מדורי עלאי ומדורי תתאי**, משיחא פי' קו, המאיר **מדורי עלאי ומדורי תתאי**, דהיינו חד לקבל חד, כי אותה הקומה מאירה **מדורי עלאי**, שהם הנשמות כולן הנמצאות בגן העדן העליון. ומאירה **מדורי תתאי**, שהם כל הנשמות אחר עברן בפועל בהתלבשות הגוף בעוה"ז ובאו לגמר התיקון. כלומר שאותם ב' הקומות מאירות בגמר התיקון יחד, ואז מתגלה יחודו ית' בסוד ה' אחד ושמו אחד.

והנה משמיענו לבל נטעה לחשוב, שעמוד אור זה המאיר בג"ע העליון, נמשך ומאיר בגמר התיקון בעוה"ז. לזה אומר שאינו כן. אלא **מאלין אתעבידו רקיעין**, כי קומה זו

יוצאת על היסוד דז"א הנקרא רקיע, (כנ"ל אות קל"ח), ולפיכך יש עדיין ההבחן הזה שבכל הזווגים, אשר הקומה יוצאת תחילה מהרקיע ולמעלה, ואח"כ היא מאירה אל המקבלים מרקיע ולמטה, אשר הקומה היוצאת מרקיע ולמעלה נקראת **שמים**, והקומה המקובלת מרקיע ולמטה נקראת **ארץ**.

וזה אמרו שבעת שקו האור מתיחד **מדורי עלאי ומדורי תתאי**, נשאר עוד ההבחן מג"ע העליון אל דרי העולם הזה, כי קומת הזווג היוצאת מהרקיע ולמעלה מקבלים דרי ג"ע העליון, כי **מאלין אתעבידו רקיעין**, דהיינו שמים חדשים לדרי מעלה. ורק הזוהר הנמשך מהרקיע ולמטה, הוא המקובל **למדורי תתאי**. ונקרא ארץ חדשה (כנ"ל אות ס"ד ד"ה שאר ע"ש). וזה שמסיים **מההיא תושבחתא**, כלומר, שדרי מטה משיגין רק בחינת **תושבחתא** והזוהר הנמשך משמים לארץ.

וז"ש, **ואי תימא דאינון מלין באתר חד**, מאחר שנתבאר שהזווג נעשה כדרך כל הזווגים, שמהרקיע ולמעלה נמשך אל מהרקיע ולמטה, א"כ אפשר לטעות ולומר שהוא רק בחינת קו דק העולה בסוד מקום אחד, כמו שנזכר במעשה בראשית, יקוו המים אל מקום אחד דהיינו רק לפנימיות העולמות, המגיע רק לישראל בלבד, ולא לחיצוניות העולמות. (עי' בזוהר בראשית א' אות רי"ח). ואומר שאינו כן, אלא **משטטא בעלמא**, שהאור משוטט וממלא את העולם, מסוף העולם עד סופו, דהיינו **בקצה תבל מליהם**, כלומר, אפילו לחיצוניות העולמות, שמגיע גם לאומות העולם, בסו"ה ומלאה הארץ דעה את ה' (ישעיה י"א).

פסקה קמב

קמב) **וכיון דאתעבידא** וכו': וכיון שנעשו מהם רקיעים מי שורה בהם. חזר ואמר, לשמש שם אהל בהם. אותו השמש הקדוש, שהוא ז"א, שם מדורו ומשכנו בהם, ונתעטר בהם. פירוש. שואל מאחר שאומר שהעמודא דנהורא יוצא מהרקיע ולמעלה, ומהרקיע ולמטה לא נמשך רק תושבחתא מנהון, א"כ יש לשאול, מאן משמש בהאי עמודא דנהורא. וז"ש **מאן שריא בהון**. ומשיב כי הז"א הנקרא **שמשא** הוא המתעטר ושם **משכניה** בעמודא דנהורא הזה. כי הוא מתעטר בהאי עמודא כמו תחת חופה, כי **אהל** פירשו חופה ממעל לו, וזהו **לשמש שם אהל בהם**.

פסקה קמג

קמג) **כיון דשרי באינון** וכו': כיון, שז"א, שורה באותם הרקיעים, ומתעטר בהם, אז, והוא כחתן יוצא מחופתו, הוא שמח ורץ ברקיעים אלו, ויוצא מהם, ונכנס ורץ לתוך מגדל אחר אחד, במקום אחר. מקצה השמים מוצאו. ודאי מעולם העליון יוצא ובא,

שהוא קצה השמים למעלה, דהיינו בינה. **ותקופתו**, מי הוא תקופתו. הוא קצה השמים למטה, דהיינו מלכות. שהיא תקופת השנה הסובבת לכל הסיומים, ונקשרה מן השמים עד הרקיע הזה.

פירוש. רומז כאן לסוד גדול ונורא, והוא יציאת החמה מנרתיקה, דהיינו מחופתה, כי אחר שנעשה הזווג הגדול **באינון רקיעין**, בסוד החופה, הוא יוצא מאינון הרקיעין **למגדלא חדא אחרא באתר אחרא** דהיינו, במקום המלכות, הנקראת מגדול עוז שם ה'. כי אז עולה המלכות למעלה ומתיחדת עמו ברזא דאחד.

והנה סיום המלכות נק' **תקופת השנה**, שמטרם התיקון היו נאחזות שם הקליפות הנקראות קץ הימים. (כמ"ש בזוהר בא אות ל"א). ועתה אחר גמר התיקון צריכים עוד לתקן הבחינה הזאת במיוחד, וזה נעשה ע"י יציאת החמה מנרתיקה, בסו"ה **והוא כחתן יוצא מחופתו**, ומאיר ובא **במגדלא חדא** שהוא המלכות כנ"ל, ואז ישיש כגבור לרוץ אורח, כי הוא רץ בהאי מגדלא **ותקופתו על קצותם**, כי הוא מאיר **מקצה השמים לעילא** עד כל הסיומין שבמלכות, כדי לתקן האי **תקופת השנה דקצה השמים דלתתא**.

וז"ש **דאסחרא לכל סייפין**, סייפין פירושו סופין, דהיינו סיומין, כי תיקון זה גומר לתקן כל בחינות הסיומין שיש במלכות. ובזה **אתקשרת מן השמים עד רקיעא דא**, כלומר, שהמלכות מקבלת הארת **קצה השמים** מלעילא עד **רקיעא דא** של הז"א.

פסקה קמד

קמד) **ואין נסתר מחמתו**: היינו, שאין נסתר מחמתו מאותה תקופה, שהיא תקופת השנה הנ"ל, ומתקופת השמש הסובב בכל צד. **ואין נסתר**, פירושו, שאין מי מכל המדרגות העליונות שתסתר ממנו, שהיו כולן סובבות ובאות אליו, וכל אחת ואחת אין מי שתסתר ממנו. **מחמתו**, פירושו, שמתחמם ושב אליהם אל החברים בשעה שהם בתשובה שלמה. כל השבח הזה, וכל הערך הזה, הוא בשביל התורה שעסקו. שכתוב, תורת ה' תמימה. **עלויא** פירושו ערך, מלשון, דפליג בעלויא (קדושין מ"ב).

פירוש, כי לאחר הזווג הגדול הזה נעשה כיסוי והעלם לכלהו נהורין עלאין (כנ"ל אות צ"ד עש"ה). וע"כ צריכין לזווג החדש הזה בהאי **מגדלא חדא** בסוד **ותקופתו על קצותם**, שהוא חוזר ומגלה כל נהורין עלאין **דאתכסי** בסבת ביטול הב"ן מטרם עליתו לס"ג כנ"ל ע"ש.

וז"ש **ואין נסתר מחמתו דההיא תקופה דא ותקופה דשמשא דאסחר בכל סטרא**, כי הזווג הזה דתקופת השמש עם תקופת השנה הנ"ל, מתקן את הסייפין דמלכות מכל סטרא, דהיינו מכל הבחינות, עד שהוא מספיק לתיקון השלם, שיעלה הב"ן וישוב להיות

ס"ג. שהוא תיקון שלם מכל הבחינות, אשר אחר זה **ואין נסתר**, **לית דאתכסי מניה מכל דרגין עלאין** כי כלהו דרגין ונהורין עלאין חוזרים להתגלות בתכלית הגילוי **דהוו כלהו מסחרין ואתיין לגביה וכל חד וחד לית מאן דיתכסי מניה** כי כלהו דרגין ונהורין חוזרים ובאים לו לאט לאט עד שאין דבר נעלם ממנו.

וז"ש, **מחמתו**, **בשעתא דאתחמם ותב לגבייהו בתיובתא שלים**: כלומר, שאין גילוי האמור נעשה ברגע אחד, כי תקופת השמש הולכת ומאירה עד שיתחמם בשיעור מספיק **לתיובתא שלים**, ע"ד שאמרו חז"ל שהרשעים נידונים בו וצדיקים מתרפאים הימנו. ואז זוכים לגילוי הגדול האמור.

פסקה קמה

קמה) **שית זמנין כתיב** וכו': שש פעמים כתוב כאן הויה, ששה פסוקים הם מן השמים מספרים עד תורת ה' תמימה (תהלים י"ט) ועל סוד זה כתוב, **בראשית**, שבו שש אותיות. **ברא אלקים את השמים ואת הארץ**, הן שש מלים. המקראות האחרים, שמן תורת ה' תמימה עד הנחמדים מזהב הם רק כנגד שש פעמים הויה שכתוב בהם, אבל ששה הכתובים עצמם אינם נדרשים. ששת המקראות שמן השמים מספרים עד תורת ה' תמימה, הם בשביל שש אותיות שבכאן, שבמלה בראשית. וששת השמות, הם בשביל שש המלים שבכאן, שהם ברא אלקים את השמים ואת הארץ.

ביאור הדברים, נודע שכל דרגא הנגלית בעולמות, הנה תחילה באה בבחינת אותיות, שאז עדיין לא נודעה. ואח"כ באה בצירופי תיבות, ואז נודעת המדרגה מה שיש בה. ע"ד שנתבאר לעיל בסוד רי"ו אותיות, וע"ב תיבין. (אות קט"ז) וז"ס **שית אתוון** שבמלת **בראשית** שהן כבר כוללות כל מציאות שמים וארץ בסוד שית אתוון שבהם, אלא עוד לא נודעו, כי ע"כ מרומזין רק באתוון בלי שום צירופי מילים. ואח"כ יש **שית תבין** שהם: **ברא**, **אלהים**, **את**, **השמים**, **ואת**, **הארץ**. וכאן באה לכלל גילוי מה שכלול במלת **בראשית**, כי הם השמים והארץ ומלואם.

ועד"ז יש להבין את ה**שית קראי** שיש מן **השמים מספרים** עד **תורת ה' תמימה**, שהוא עדיין תחילת הגילוי של גמר התיקון דהיינו עוד בבחינת אותיות, ע"ד ה**שית אתוון** שבמלה **בראשית**. והגילוי הגמור של גמר התיקון מתחיל מ**תורת ה' תמימה** ולהלן, שיש שם **שית שמהן**, שכל שם מורה על השגה, להורות שרק אחר התיובתא שלימתא, בסו"ה **ואין נסתר מחמתו**, אז מתגלים כל צירופי התבין שהיו בזווג הגדול בגמר התיקון, דהיינו ה**שית שמהן**.

וזה אמרו **ועל רזא דא כתיב בראשית, הא שית אתוון. ברא אלהים את השמים ואת הארץ, הא שית תבין**. על סוד השית קראי ושית שמהן הנ"ל, כתוב בתורה שית **אתוון** בבראשית, ששם שמים וארץ נעלמים. ובשית תבין באו לידי גילוי, דהיינו **ברא, אלהים, את, השמים, ואת, הארץ**. כן השית קראי שמ**השמים מספרים עד תורת ה' תמימה** עוד לא נגלה הזווג הגדול דגמר התיקון על בוריו, אלא אח"כ, אחר הכתוב **אין נסתר מחמתו**, נגלו **שית שמהן**, אשר ב**שית שמהן** אלו בא כל הגילוי הגדול של גמר התיקון על בוריו ושלימותו.

וז"ש **קראי אחרנין לקבל שית זמנין ה'**. דהיינו **שית שמהן** הוי"ה, כי הפסוקים הכתובים אחרי ואין נסתר מחמתו עד סוף המזמור רומזים כנגד ה**שית שמהן** שכתוב בהם. ונמצא אשר **שית קראי בגין שית אתוון דהכא, שית שמהן בגין שית תבין דהכא**, דהיינו כמבואר, ש**שית קראי** מן **השמים מספרים עד תורת ה' תמימה**, הם כמו **שית אתוון דבראשית** שאינן מגולות בשלמות. ו**שית שמהן** שבכתובים מ**תורת ה' תמימה** עד הסוף הם כמו שית תבין, **ברא אלהים את השמים ואת הארץ**, שכאן באו על שלמותם. ובא להשמיענו, ש**בשית קראי** עוד לא נודעה מדרגתם, והם כמו **שית אתוון דבראשית**, אלא אחר ה**שית קראי**, ב**קראי אחרנין** שבהם **שית שמהן**, אז באו לגילוי הנרצה.

פסקה קמו

קמו) **עד דהוו יתבי** וכו': בעוד שהיו יושבים, נכנסו רבי אלעזר בנו ור' אבא. אמר להם, ודאי פני השכינה באו, ועל כן קראתי אתכם פניא"ל (כנ"ל. אות קי"ט) שהוא אותיות פני אל. כי ראיתם פני השכינה פנים בפנים, ועתה, שאתם יודעים, וגילה לכם המקרא של בניהו בן יהוידע, ודאי שהוא דבר של עתיקא קדישא, שה"ס הכתר, וכן המקרא שלאחריו, והוא הכה את האיש המצרי. ואותו הסתום מכל, אמרו שהוא עתיקא קדישא. פירוש. סובב על הענין ההוא דטעין חמרי שגילה להם לרבי אלעזר ור"א את נשמת **בניהו בן יהוידע**, שקרא ר"ש להם משום זה בשם פניאל, (לעיל אות קי"ט), שנשמת **בניהו בן יהוידע**, היא ממש קומה זו העתידה להגלות בגמר התיקון, כמ"ש שם, וע"כ קרה גם להם ענין הכיסוי והעלם לכלהו נהורין עלאין (כנ"ל אות קי"ג) כמ"ש כאן בזווג דתקופת השמש בתקופת השנה, עד דמטי לר"ש בן לקוניא וחמי לר"ש תמן, שאז זכו שוב לכלהו נהורין כמ"ש שם.

וז"ש להם ר"ש כאן **והשתא דקא ידעתון וגלי לכו קרא דובניהו בן יהוידע**, כי רמז להם שהם כבר זכו ל**שית קראי** דהשמים מספרים, והם כבר ב**שית שמהן** דבקראי אחרנין, כי כבר נודע להם בגלוי נשמת **בניהו בן יהוידע**. כי בזמן שהשיגו נשמת בניהו בן יהוידע

ע"י **ההוא טייעא**, עוד לא היתה השגתם נודעת, כי היו אז בסוד **שית קראי**, כי ע"כ עבר עליהם האי אורחא דנסין ואתוון. אבל עתה נודעת להם נשמת בניהו בגלוי. וזה אמרו **והשתא דקא ידעתון וגלי לכו קרא דובניהו בן יהוידע**.

וזה אמרו **ודאי דמלה דעתיקא קדישא איהו וקרא דאבתריה**, כי נשמת **בניהו בן יהוידע** ה"ס **מלה דעתיקא**, דהיינו הזווג הגדול דעתיק יומין, שזה **ידעתון** גם אז, אבל עתה נודע לכם כי גם **קרא דאבתריה**, **שהוא הכה את שני אריאל מואב** וגו' **והוא הכה את האיש המצרי** וגו', שכל אלו קראי הם ג"כ מלה דעתיקא. **וההוא דסתים מכלא אמרו**, דהיינו עתיק יומין שהוא **סתים מכלא**.

פסקה קמז

קמז) **והאי קרא איהו** וכו': והמקרא הזה, והוא הכה את האיש המצרי, הוא מתבאר במקום אחר, דהיינו במדרגה אחרת, באופן הזה. פתח ואמר. והוא הכה את האיש המצרי איש מדה חמש באמה. והכל הוא סוד אחד. המצרי הזה, הוא אותו הנודע, שעליו כתוב, גדול מאד בארץ מצרים בעיני עבדי וגו'. כי הוא גדול ויקר, כמו שגילה הזקן ההוא (לעיל אות צ"ט).

פירוש. האי קרא שביארו רב המנונא סבא, דהיינו **והוא הכה את איש מצרי איש מראה** וכו', הוא מתבאר במדרגה אחרת באופן אחר, דהיינו ע"פ הלשון שבדברי הימים, כמ"ש והולך.

והוא הכה את האיש המצרי וכו' **וכלא רזא חדא איהו**: ב' הכתובים הם סוד אחד, כי (בשמואל ב' כ"ג) כתוב **והוא הכה את איש מצרי איש מראה**, וכאן בדברי הימים כתיב, **והוא הכה את האיש המצרי איש מדה חמש באמה**, הנה שניהם סוד אחד, וקאי על משה, וענין שינוי הלשון, מבאר לפנינו.

פסקה קמח

קמח) **והאי קרא במתיבתא** וכו: והמקרא הזה, נשנה בישיבה העליונה. איש מדה, הכל אחד. איש מראה ואיש מדה, הכל אחד. משום שהוא שבת ותחום שבת. שכתוב, ומדותם מחוץ לעיר. וכתוב לא תעשו עול במשפט במדה. ועל כן איש מדה הוא. והוא ממש איש מדה, ארכו הוא מסוף העולם ועד סוף העולם. כן היה אדם הראשון. ואם תאמר, הרי כתוב, חמש באמה. חמש באמה אלו, מסוף העולם עד סוף העולם היו.

פירוש. הוא מתיבתא דקב"ה, שעל בני מתיבתא זו אמר ר"ש ראיתי בני עליה והם מועטים (סוכה מ"ה:), ויש מתיבתא תתאה, והוא מתיבתא דמט"ט. ואומר, **שהאי קרא** שביארו הסבא, נתבאר **במתיבתא עלאה**. לפי שמבאר לפנינו.

והנה **איש מראה** הוא המדרגה דמשה, שעליו נאמר, ולא קם עוד נביא בישראל כמשה (דברים ל"ד), שה"ס ומראה ולא בחידות (במדבר י"ב). **ואיש מדה**, קאי ג"כ על סוד המראה, אלא בסוד המדה דהאי מראה. כי סוד המדה דהאי מראה הוא מסוף העולם עד סופו.

ומראה ומדה דומים לשבת ותחום שבת, שתחום שבת הוא קצה המדה דשבת. אלא בשתא אלפי שני, מדת התחום שבת מצומצמת רק על אלפים אמה. ואחר גמר התיקון יהיה תחום שבת מסוף העולם עד סופו. שהוא סוד והיה ה' למלך על כל הארץ (זכריה י"ד).

וז"ש, **איש מראה ואיש מדה כלא חד בגין דאיהו שבת ותחומא. דכתיב ומדותם מחוץ לעיר, וכתיב לא תעשו עול במשפט במדה**. הרי שענין מדה הוא קצה הגבול של הדבר, כן **איש מדה** מורה על קצה הגבול של שבת לאחר גמר התיקון, שהוא מסוף העולם ועד סופו. וז"ש, **ואיהו ממש איש מדה**: איש מדה פירושו בעלה דהאי מדה ממש. כלומר, שאין המדה שולטת עליו, אלא הוא השולט על המדה ועושה אותה ע"פ חשקו וחפצו.

וז"ש **אדם הראשון הכי הוה**: היינו מקודם שחטא בעצה"ד, שהיה ארכו מסוף העולם עד סופו (חגיגה י"ב.) ומאיר מסוף העולם עד סופו, כמדת תחום השבת שלאחר גמר התיקון.

אינון חמש באמה מסייפי עלמא עד סייפי עלמא הוה: כי אלו **חמש באמה** ה"ס ע"ס, אשר עיקרן הן רק כח"ב תו"מ (כנ"ל במראות הסולם אות א' ד"ה אמנם) שלאחר גמר התיקון הן יתפשטו מסוף העולם עד סופו.

פסקה קמט

קמט) **וביד המצרי חנית**: הוא כמו שאתה אומר כמנור אורגים, שזהו מטה האלקים שהיה בידו, המפותח בשם החקוק והמפורש בהארת צירופי האותיות, שחקק בצלאל והישיבה שלו, שנקראת אורג, שכתוב, מלא אותם וגו'. חרש וחושב וגו' ובשש **וארג**. והמטה ההוא היה מאיר בו השם החקוק בכל הצדדים, בהארת החכמים שהיו חוקקים את השם המפורש בארבעים ושתים בחינות. והמקרא שמכאן והלאה הוא כמו שביאר הזקן לעיל. אשרי חלקו.

פירוש. סוד הצירופים של האותיות לשמות הקדושים נקראים מעשי **אורג**, בדומה לאורג האורג החוטים לבגד, כן מצטרפות ומתחברות האותיות לתבות של שמות הקדושים, שפירושן השגות קדושות. ואומר שב**מטה האלהים** שהיה ביד משה, **חקיק**, אותם צירופי האותיות של השם המפורש, דחקיק **בצלאל ומתיבתא דיליה** במלאכת המשכן,

ולזה נקרא **מטה האלהים** בשם **מנור אורגים**, על שם **בצלאל** הנקרא **אורג**, **ומנור** כמו מאור, ואורג הוא **בצלאל**. לרמז שהמאור של צרופי אתוון דשם המפורש היה בבחינת המאור של השם המפורש דחקיק בצלאל. וז"ש, **בנהירו דצרופי אתוון דהוה גליף בצלאל**, וכו'.

והנה מטרם גמר התיקון לא היה המטה מאיר מכל סטרין, שהרי היה בו הפרש בין מטה אלהים למטה משה, ובמטה משה כתוב, שלח ידך ואחוז בזנבו, ויהי למטה בכפו. הרי שלא היה מאיר מכל סטרין. אמנם לאחר גמר התיקון, הוא מאיר מכל סטרין.

וז"ש **וההוא מטה הוה נהיר שמא גליפא בכל סטרין, בנהירו דחכימין דהוו מגלפין שמא מפרש במ"ב גווני**. כי השם המפורש, שהיה חקוק במטה היה מאיר **בכל סטרין**, דהיינו בבחינת בלע המות לנצח (ישעיה כ"ה) כנ"ל. וע"כ היה מאיר מכל הצדדים בשוה, והאור של השם שהיה חקוק במטה, היה בסוד נהירו דחוכמתא דשם מ"ב.

פסקה קנ

קנ) **תיבו יקרין תיבו** וכו': שבו יקרים, שבו ונחדש תקון הכלה בלילה זה, שכל מי שמתחבר עמה בלילה הזה, יהיה נשמר, כל אותה השנה, למעלה ולמטה, ויוציא שנתו בשלום. עליהם כתוב, חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם טעמו וראו כי טוב ה'.

יש בזה ב' פירושים ששניהם יחד אמיתיים. (עיין לעיל אות קכ"ה) וכן הוא בפירוש של **ויפיק שתא בשלם**. ולפי הפירוש הא' המובא שם הוא כפשוטו, שמתוך שיום מתן תורה הוא בחינת הארה של גמר התיקון, דבלע המות לנצח וחירות ממלאך המות. ע"כ ראוי להתאמץ להמשיך האור הזה בשעתו ביום השבועות, כי בטבע המאורות שחוזרים ומתחדשים במועדם, ויהיה מובטח גם עתה **דיפיק שתא בשלם**, ותהיה לו חירות ממלאך המות.

ולפי הפירוש הב' אשר שם, דקאי על הזמן של גמר התיקון ממש, יהיה כאן הפי' של **ויפיק שתא בשלם**, כי המלכות נקראת שנה, ומתוך התחדשות המאורות של התמכין דאורייתא, לאחר גמר התיקון, הנה יהיה מובטח לתקן השנה שהיא המלכות בכל השלימות. כי בחינת התחדשות המאורות של התמכין דאורייתא נקראת תיקון ליליא דכלה, שהיא המלכות הנקראת שנה, כמ"ש שם. ועי"ז **יפיק שתא בשלם**, יוציא השנה בשלום, בכל השלמות, כמבואר.

פסקה קנא

קנא) **פתח ר"ש ואמר** וכו': פתח ר' שמעון ואמר, בראשית ברא אלקים. מקרא זו, יש להסתכל בו. כי כל מי שאומר שיש אל אחר, נאבד מן העולם. כמו שנאמר, כדנה תאמרון

להום, אלהא די שמיא וארקא לא עבדו, יאבדו מארעא ומן תחות שמיא אלה, משום שאין אל אחר חוץ מהקב"ה בלבדו.

ביאור הדברים, סובב על מה שאמר **תיבו ונחדש תיקון דכלה**, וע"כ פתח לבאר היטב קרא דבראשית ברא אלקים, שהוא השורש לכל תיקוני הכלה במשך שתא אלפי שני, וסמך על מה שפירש לעיל (אות י"ד) דאלקים הוא אלהים עלאה, שהוא בינה. ונקרא אלהים בסוד **מ"י** ברא **אל"ה**, וכמה דאשתתף מ"י באל"ה הכי הוא שמא דאשתתף תדיר, וברזא דא אתקיים עלמא עש"ה.

ועם זה ביאר כאן, **אלהא די שמיא** וכו', כי הקב"ה הוא הבינה דאקרי **אלהים** בסוד שיתוף **מ"י באל"ה** על ידי התלבשות אור החכמה בלבוש יקר דנהיר מחסדים כנ"ל, דברזא דא אתקיים עלמא. וע"כ **אלהיא די שמיא וארקא לא עבדו**, אשר לא יכלו ליתן קיום לעולם, דהיינו אלהים אחרים, המפרידים **אל"ה ממ"י**, הם מוכרחים בהחלט להאבד **מן תחות שמיא** דא דאתתקן בחיבור **אלה במ"י**. כי מכחם לא יכול להיות קיום לעולם, אלא חורבן. וע"כ מדגיש הכתוב **ומן תחות שמיא אל"ה**. וז"ש **והאי קרא איהו תרגום בר ממלה דסוף קרא**, דהיינו אל"ה, שהוא להורות על ענין חיבור **מ"י אל"ה** הנ"ל. כמ"ש והולך.

פסקה קנב

קנב) **והאי קרא איהו** וכו': ומקרא זה הוא תרגום חוץ מהמלה אלה, שבסוף המקרא. אם תאמר, שהוא משום שהמלאכים הקדושים אינם מקשיבים לתרגום, דהיינו ללשון ארמי, ואינם מכירים אותו. א"כ להיפך, היה צריך לומר דבר זה בלשון הקדש, בשביל שישמעו מלאכים הקדושים, ויהיו מקשיבים, כדי להודות על זה. ומשיב, אלא ודאי, משום זה כתוב תרגום, בשביל שהמלאכים הקדושים אינם מקשיבים לו, ולא יקנאו את האדם להרע לו. כי במקרא הזה גם המלאכים הקדושים בכלל, כי גם הם נקראים אלהים, והם בכלל אלהים, והם לא עשו השמים והארץ.

ביאור הדברים, כי יש להבין זאת, הרי לשון התרגום קרובה ללשון הקודש, ומ"מ אין המלאכים נזקקים לה ואינם יודעים אותה, ולשאר לשונות אומות העולם המה נזקקים ויודעים. והענין הוא, כי לשון התרגום ה"ס אחורים דלשון הקודש, דהיינו בחי' ו"ק של לשון הקודש, כי ו"ק נקראים אחורים ותרדמה, בלי מוחין שהם ג"ר. וע"כ התרגום הוא באמת קרוב מאד ללשון הקודש, אלא שיש כאן ענין אחר שבסבתו אין המלאכים נזקקים לה. והוא, כי סוד לשון הקודש הוא הלשון המכריעה באמצע דהיינו לשון המאזנים המכריעה את כף הזכויות על החובות ומחזיר הכל לקדושה. וע"כ נקראת לשון הקדש.

וסוד המאזנים תבין עם מ"ש לעיל (אות ט"ז). **שמיא וחיליהון במ"ה אתבריאו** וכו', **ובראשית ברא אלהים, דא אלהים עלאה, דהא מ"ה לא הוי הכי ולא אתבני. אלא בשעתא דאתמשכן אתוון אלין אל"ה מלעילא לתתא, ואמא אוזיפת לברתא מאנהא** וכו' **אלה אזכרה אדכרנא בפומאי, ושפיכנא דמעאי ברעות נפשי, בגין לאמשכא אתוון אלין** אל"ה, **וכדין אדדם מעילא עד בית אלהים, למהוי אלהים** וכו', עש"ה בפירוש הסולם.

הרי אשר בשמים וארץ שנבראו **במ"ה**, אין שמא **דאלהים** מתגלה בהם, זולת בהמשכת אתוון **אל"ה** מאמא עלאה ע"י מ"ן ומע"ט, כמ"ש **אל"ה אזכרה אדכרנא בפומאי ושפיכנא דמעאי** וכו', וז"ס שהמוחין דג"ר הנקראים אלקים אינם בקביעות בשמים ובארץ שהם זו"ן. כי בעת שמעלים מ"ן מלתתא נעשה **מ"ה** ל**מ"י**, ואתוון **אל"ה** מתחברות **במ"י**, ואתעביד שמא אלהים, שהם המוחין בשמים וארץ. ואם התחתונים מקלקלים מעשיהם מסתלקים המוחין מזו"ן, ונשארים בכתר וחכמה דכלים וברוח נפש דאורות, הנק' **מ"י** או **מ"ה**, ואתוון **אל"ה** נופלות לקליפות. כי **מ"י** ה"ס גלגלתא ועינים, **ואל"ה** ה"ס אח"פ (כמ"ש לעיל עש"ה).

הרי שכל התיקון תלוי בחיבורא דאתוון **אל"ה במ"י** ע"י מ"ן, וע"כ נקרא תקון זה לשון הקודש, שה"ס לשון המאזנים המכריעה באמצע, שעל ידו נמשכים המוחין הנקראים קודש. כי ממשיך שמא קדישא דאלהים לזו"ן, ומכריע אתוון אל"ה לכף זכות דקדושה. ונק' מאזנים מלשון אזן, כי אורות אח"פ נקראים על שם בחינה עליונה שבהם שהיא אזן. ולעומתו יש לשון **תרגום**, כי בעת שאין התחתונים מעלים מ"ן בטהרה, נבחן שהם רוצים להאחז רק באתוון **אל"ה** לבדן, ולא לחברן בשם **מ"י** שהוא הבינה, ואז נגלין האחורים דזו"ן שה"ס **מ"ה** כנ"ל, וחוזרים שמים וארץ שהם זו"ן לבחינת ו"ק. והוא לשון תרגום, ובזה תבין אשר **תרדמ"ה** בגי' **תרגום**, והוא אותיות **תרד מ"ה**, כי ע"י לשון זה, שאינה בטהרה על דרך **אדכרנא בפומאי** וכו', הנה אז מתגלים האחורים שה"ס **מ"ה**, וז"ס **תרד מ"ה**. ונמצא יורדים המאזנים ובאים לכף חובה.

וכ"ז הוא בנוגע לזו"ן שהם שמים וארץ ד**במ"ה אתבריאו**. כי הם יצאו מבחי' הזווג דיסודות הנקרא **מ"ה** כנ"ל. אבל המלאכים הקדושים, הם יצאו מזווג דנשיקין דאו"א, ואין בהם מבחינת **מ"ה** ולא כלום, אלא רק בחינת **מ"י** לבדה, שהיא עלמא עלאה בינה. אשר מצד אחד הם נמצאים משום זה תמיד רק בו"ק בלא ג"ר, אמנם מצד הב' גם ו"ק שלהם הם אור חסדים דבינה עלאה **מ"י**, החשובים כג"ר ממש, ואינם צריכים לחכמה, כמו אמא עלאה, וע"כ הם קדושים כי ג"ר נקראות קודש כנודע.

ולפיכך, אין המלאכים מתפעלים כלל מלשון התרגום המגלה בחינת **מ"ה** בזו"ן ומחזירתם בו"ק, מב' טעמים: א) שאפי' בעת שיש להם לזו"ן ג"ר מלשון הקודש, אינם מקבלים ממנו הג"ר בהיותם חפצים רק באור חסדים כמו אמא עלאה. ב) כי גילוי האחורים דמ"ה אינו נוגע להם, כי אין בהם מבחינת מ"ה ולא כלום.

וז"ס **דמלאכין קדישין לא נזקקין לתרגום ולא אשתמודען ביה**, אינם נזקקים, משום שאינם מפסידים כלום מחמתו, ואינם מרויחים מהסתלקותו, כי הם רק בבחי' ו"ק בלאו הכי. **ולא אשתמודען ביה**, כי אין בהם מבחינת מ"ה הזה ולא כלום. (ועי"ז תבין מ"ש בזה להלן בזהר לך לך מן אות רפ"ט עד אות רצ"ה).

ולא יקנאון בבר נש לאבאשא ליה וכו' כי עיקר הפסוק הזה הוא מקלל אלהים אחרים המפריעים לגילוי מוחין דג"ר מחכמה, שע"כ הם צריכים להאבד מארעא ומתחות שמיא אל"ה. ולפי שגם המלאכים אין להם בחינת ג"ר דחכמה, אלא ג"ר דחסדים לבד, הרי ירגישו מחמת זה בזיון לדרגתם, ויקנאו אותנו על היותינו מחשיבים את עצמנו כל כך.

וז"ש **דהא אינון אלהים אקרון**, **ובכללא דאלקים הוו**, **ואינון לא עברו שמיא וארקא** כי נק' אלהים בהיותם נמשכים מאמא הנקראת אלהים, וע"כ המה **בכללא דאלהים**. **ואינון לא עבדו שמיא וארקא**, כי גם הם אינם יכולים לקיים שמים וארץ בג"ר דחכמה, ואין קיום לשמים וארץ לישובא דבני אדם בזרע וקציר רק על ידי המוחין דג"ר דחכמה, הרי שגם המה **לא עבדו שמיא וארקא**.

פסקה קנג

קנג) **וארקא**, **וארעא מבעי** וכו' שואל, הכתוב אומר וארקא, וארעא היה צריך לומר. ומשיב, משום שארקא הוא אחת משבע הארצות שלמטה. ובמקום זה יש בני בניו של קין, כי לאחר שנגרש מעל פני הארץ, ירד שמה ועשה תולדות, ודעתו נתבלבלה שם, שלא ידע מאומה. והיא ארץ מכופלת, שנכפלה מחשך ואור. **אשתבש** פירושו מבולבל, כי על שריגים מתרגם שבשין (בראשית מ' י"ב) ובשביל ששריגי הגפן מבולבלים ומסוכסכים זה בזה ע"כ הושאל ללשון בלבול וסכסוך.

פירוש. ז"ת נכללות זו מזו, ויש בכל אחת ז"ס חג"ת נהי"מ, ונמצאות גם במלכות. ז"ס, וכן בארץ התחתונה יש ז' ארצות, שהן: **ארץ**, **אדמה**, **ארקא**, **גיא**, **נשיה**, **ציה**, **תבל**. והארץ שלנו היא **תבל**, שהיא העליונה מז' הארצות. **וארקא** היא הג' מז' הארצות.

והנה הנשמות דקין והבל נמשכו מהשם **אלהים**, אלא מסבת הזוהמא דאטיל נחש בחוה, יצאה תחילה נשמת קין מאתוון **דאל"ה**, ואחר כך יצא הבל מאתוון **מ"י**. והיו צריכים להתכלל זה בזה ברחימותא, ואז היה שורה השם **אלהים** על שניהם יחד, כמו

דאשתתף **מ"י באל"ה** תדיר בסוד השם **אלהים** כנ"ל. אמנם כח הזוהמא דחויא שיצא עם נשמת קין, גרם לו לקטרג על אחיו הבל שה"ס **מ"י** דאלהים, עד ויקם עליו ויהרגהו, כי גרם להסתלקות אתוון **מ"י** מן אלה, שז"ס הריגת הבל. **ואל"ה**, שהוא בחינת עצמו נפל לקליפות.

וז"ש **דאתתרך מעל אפי ארעא**, כי נפל מארץ דקדושה, **נחית לתמן** לארקא שהיא מקום הקליפות. **ועביד תולדות ואשתבש תמן דלא ידע כלום**, כי עביד תולדות בשליטת הקליפות, וע"כ **אשתבש** לשון הקדש בפיו אל לשון תרגום, **דלא ידע כלום**, כי אבד בחינת הדעת, כי הקליפות מחוסרי דעת. כי אין להן אלא מוחין דחו"ב בלי דעת.

וענין הריגתו את הבל, הוא כמ"ש (לעיל אות קנ"ב), שרק בכח מ"ן בטהרה ממשיכים **מ"י** אל זו"ן, ואח"כ ממשיכים אתוון **אל"ה** ואשתלים שמא דאלהים גם בזו"ן כמו באו"א. ואז גם הנוקבא מסתימת במאנין דדכורא כמו אמא. בסוד נפקת **ה'** ועאלת י', (כנ"ל אות י"ז).

ואין הפירוש כי **הה'** של **מ"ה** דנוקבא מסתלקת לגמרי, אלא שה**ה'** נכנסה בפנימיות הנוקבא בטמירו, והי' **דמ"י** נתגלתה כלפי חוץ. ובאופן זה שורה שמא קדישא דאלהים גם בזו"ן שהם בחינת שמים וארץ. אמנם קין העלה מ"ן שלא בטהרה, ורצה להגביר אותיות **אל"ה** של בחינת עצמו להנות עצמו, וה"ס **ויקם קין על הבל אחיו**, כי הקים עצמו למעלה בשליטה על ה**מ"י** שהוא הבל אחיו, ואז נתגלו תיכף האחורים של הנוקבא, שהיא **הה' דמ"ה** שהיתה בגניזו, והשם **מ"י** נסתלק מהנוקבא, ונמצא משום זה שגם נשמת הבל שהיתה נמשכת מה**מ"י** של הנוקבא, שגם היא נסתלקה למעלה, וע"כ **ויהרגהו**.

וז"ס שאומר הזוהר (בראשית ב' אות שמ"א), בשעתא דקטיל קין להבל וכו' והוה נשיך ליה בשיניה כחויא ע"ש. והיינו כנ"ל, כי הזוהמא דנחש היתה בו, שמשום זה היה רוצה להגביר אתוון **דאל"ה** ולבטל את ה**מ"י** ולהכניעו תחתיו, וע"כ גילה האחורים שהם **מ"ה** בנוקבא ונסתלק ה**מ"י** ממנה וע"כ פרחה נשמת הבל הנמשכת ממנה, **ויהרגהו**. וקין עצמו שהוא **אל"ה** נפל לרשות הקליפות, שהם **ארקא**. הנקראת בכתוב **ארץ נוד**, כמ"ש וישב בארץ נוד (בראשית ד').

וז"ש, **ארעא כפילא דאתכפל מחשוכא ונהורא. ואית תמן תרין ממנן**: כי אור וחושך משמשים שם בערבוביא בלי תחומין ביניהם, מטעם שיש שם שני ממונים השולטים בשוה על הארץ הזו, האחד ממונה על החושך והוא משרה שם את החושך, והשני ממונה על האור והוא משרה שם האור.

פסקה קנד

קנד) **ואית תמן תרין** וכו': ויש שם שני ממונים שליטים, השולטים, זה בחשך וזה באור, והיו עוינים זה את זה. ובשעה שירד שמה קין, נתחברו זה בזה, ונשלמו יחד. וראו הכל שהם תולדות קין. ועל כן, שני ראשים להם כשני נחשים, חוץ מבעת שאותו הממונה שעל האור שולט, הוא מנצח על שלו, דהיינו על האור, ומנצח על האחר. דהיינו על הממונה שעל החשך. ולפיכך, נכללו אותם שבחשך באותם שבאור, והיו אחד.

ביאור הדברים, ובכדי להבין זה, צריכים להעמיק יותר בענין קין והבל. וכבר נתבאר (לעיל אות י"ד) ביציאת שמא קדישא אלהים, אשר תחילה עולות אתוון **אל"ה** ומתחברות **במ"י** בבחינת סתים בשמא, מטעם היותן מחוסרי חסדים, והקדש שהוא חכמה, אינו יכול להתלבש בהם בלי לבוש של חסדים, והם ע"כ סתומין בשמא דאלהים. ואח"כ נעשה זווג ב' **במ"י** להמשיך חסדים, אשר עתה מתלבשת החכמה בחסדים ואשתלים שמא דאלהים. וכמ"ש שם שה"ס **מ"י ברא אל"ה**, כי ברא נהורא לנהוריה דהיינו לבוש יקר דחסדים ואתלבש בהו ואתחברו אל"ה במ"י ואשתלים אלהים.

והפירוש הוא כי במ"י שהוא בינה, יש ג"ר הנקראות או"א עלאין והן נתקנו בסוד אוירא דכיא, בסוד חפץ חסד הוא, ואינן מקבלות חכמה. ורק ז"ת **דמ"י** הנקראות ישסו"ת הן המקבלות חכמה. ולכן בתחילת עלית אתוון דאלה **למ"י** הן עולות לז"ת **דמ"י** המקבלות חכמה, ואז הן סתומות בשמא דאלהים כנ"ל. אלא אח"ז נעשה זווג הב' דג"ר **דמ"י** שהן אוירא דכיא, הן משפיעות הלבוש היקר דנהיר **לאל"ה**, ואז נשלמו בשמא קדישא **אלהים**. ונשמת קין היתה מבחינת **אל"ה** בעוד שהן סתים בשמא, וע"כ הקדושה שהיא החכמה היתה סתומה עליו מטעם חסרון לבוש דחסדים. והנה לא די שלא העלה מ"ן להמשיך **המ"י** דחסדים, אלא עוד שרצה להמשיך חכמה מבחינת או"א עלאין, ובזה הרג את הבל, כי גילה האחורים דנוקבא דז"א כנ"ל. והוא עצמו הפיל נשמתו לקליפות שהן **אל"ה**. שמקום קליפות אלו הוא **בארקא**.

וענין ב' ממונים אשר שם הם מבחי' **האל"ה** דקליפות, כי **זה לעומת זה עשה אלהים**. כי נתבאר לעיל שבנוקבא יש אחורים **דמ"ה** בגניזו, ובחינת **מ"י** באתגליא, ואז יכולה להאיר אל הנשמות בשמא קדישא דאלהים, בתכלית השלמות. כי אז החכמה דאתוון **אל"ה** שקבלו מז"ת **דמ"י**, מתלבשות בחסדים דג"ר **דמ"י**, ונגלה שמא קדישא.

אמנם בסטרא אחרא, שכל יניקתן הוא מאחורים דקדושה, שהוא **מ"ה**, נמצאות בהן אתוון **אל"ה** בב' ליקויים: א) שהן מחוסרי חסדים לגמרי. ב) כי אפילו שהחכמה

שב**אל"ה** אינה יכולה להתלבש שם מחמת חסרון החסדים **דמ"י**, וע"כ הן שרויות בחושך ולא באור.

והוא הזכר **דאל"ה** דקליפה, כי הכלים שלו הם כלים דחכמה שהם **אל"ה**, אבל ריקנים מחכמה מטעם חוסר חסדים **דמ"י**, באופן שכולו חושך, הן מחכמה והן מחסדים. אבל מעלתו גדולה בכח הכלים שלו, שהם היו ראויים לחכמה אם היה אפשר לו לקבל לבוש חסדים. והנוקבא של **אל"ה** דקליפה, היא מאחורים של **המ"ה** דנוקבא דקדושה, שהיא כלי של חסדים, אבל בקליפה היא פגומה מאד, שהיא שורש דפרודא המזייפת בשמא דמלכא, ויש לה הרבה שמות הטומאה לפי הקלקולים שלה, אמנם יש לה נהורא דקיק מכח הכלים שלה שהם מאחורים **דמ"ה**, שהם בשורשם כלים דחסדים.

ותדע, שאלו הזכר והנקבה **דאל"ה** דקליפה, הם ב' הממונים שבארץ ארקא: הזכר הוא הממונה על החושך והנקבה היא הממונה על האור אשר שם. וע"כ הם מקטרגים זה לזה להיותם הפוכים זה מזה, כי הזכר, להיות בו הכלים הריקים דחכמה מאתוון **דאל"ה**, הוא שונא לכח הזיוף והפרודא שיש בכלים דנוקבא שלו, והוא בוחר יותר בחושך שבו. והנקבה שיש לה נהירו דקיק מחסדים, אינה חושקת כלל באור חכמה, ומכ"ש לחושך דזכר, וע"כ מקטרגת בו ובורחת ממנו.

וז"ש **תרין ממנן שליטין די שלטין דא בחשוכא ודא בנהורא ותמן קטרוגא דא בדא** כי הזכר שולט בחושך, והנוקבא באור, והם מקטרגין ושונאים זה את זה. ומתוך שהם נפרדים זה מזה, אינם יכולים להתפשט כלל ואין בהם כח להזיק.

אלא אחר שחטא קין והפיל אתוון **אל"ה** דקדושה שבנשמתו אל הקליפות ההן שב**ארקא**, נתלבשו אז אתוון **אל"ה** שלו, הסתומות ג"כ מחסדים. בתוך הנהורא דנוקבא **דאל"ה** דקליפה, שבזה החיה ניצוצין קטנים שנשארו בכלים **דאל"ה** דקין מבחינת החכמה, כי האור דקליפה בישא החיה אותם בדוגמת אור חסדים דקדושה, שמתוך כך גם הזכר **דאל"ה** דקליפה נזדווג עם הנוקבא הזו שהלבישה **אל"ה** דקין, כי גם לו אותם הכלים דקין. וע"י זווג זה הוליד קין תולדות, שהם מניצוצי חכמה שנשארו באתוון **אל"ה** שלו המעורבים בכלים **דאל"ה** דזכר דקליפה, שהן נתלבשו באור של הנוקבא בישא דקליפה.

וזה אמרו **ושעתא דנחית לתמן קין אשתתפו דא בדא ואשתלימו כחדא**, כי ניצוצי חכמה שנשארו ב**אל"ה** דקין נתלבשו באור הנקבה דקליפה, שעי"ז חשק בה גם הזכר דקליפה כדי לקבל ולהנות מניצוצי החכמה **דאל"ה** דקין, ונזדווגו זה בזה, דהיינו שנשתתפו **כחדא**, ונשלמו זה מזה **כחדא**, וז"ש **וכלא חזי דאינון תולדות דקין**, שע"י הזווג הזה יצאו

תולדות, שהם בחינת התלבשות ניצוצין **דאל"ה** דקין בנהורא דקליפה, ונמצאו שנגלו עי"ז ניצוצי חכמה דנשמת קין וכולם ראו שהם **תולדות דקין** שנולדו ע"י הזווג הרע הזה. **ועל דא אינון בתרין ראשין כתרין חיוון**: כי מתוך שיצאו מחיבור הזכר והנקבה **דאל"ה** דקליפה, שהם משורשם הפוכים זה מזה כנ"ל, ע"כ התולדות שהוליד קין בעזרתו, יש להם אותם ב' הראשים של אלו ב' הקליפות, שהאחד נוטה לחושך דכלים דחכמה, והשני נוטה לנהורא שבכלים דטומאה של הנוקבא דקליפה.

ואמרו, **כתרין חיוון**, הם הלעומת דב' חיות שבמרכבה שהם **שור ונשר**, כמ"ש להלן. והנה מה שאומר שיש להם ב' ראשים, היינו רק בעת שליטת הזכר, שהיא שליטת החושך, כי ע"י התלבשותו בנהורא דנוקבא כדי להנות מניצוצי חכמה דקין כנ"ל, נמצא שהוא מקיים גם שליטת הנוקבא שלו בעל כרחו, כי צריך לנהורא דילה, וע"כ יש אז להתולדות ב' ראשים, זה מושך לכאן וזה מושך לכאן.

מה שאין כן הנוקבא דקליפה, שהיא אינה צריכה כלל לזכר שלה, שהרי אינו נותן לה מאומה, כי כולו חושך כנ"ל. ולפיכך בעת שהנוקבא שולטת ורוצה לנצח בטומאה שלה הרי יש לה שליטה שלמה, ואינה משאירה מבחינת הזכר כלום, ואז גם התולדות דקין ב' הראשים שלהם חוזרים להיות אחד.

וזהו אמרו **בר דכד ההוא נהורא שליט נצח דיליה ונצח על אחרא**, היינו בעת שהנוקבא דקליפות שולטת, שהיא בעלת האור, ומתחזקת לנצח על הזכר, שהוא הממונה אחרא, **ונצח דליה**, ונצח הכח שלו, וגם **נצח על אחרא**, ונצח ג"כ על הממונה האחר, שהוא הזכר. כי היא מנצחת את הזכר תחת שליטתה לגמרי, **ועל דא אתכלילו די בחשוכא בנהורא והוו חד**, ומשום זה נכללה שליטת הזכר שהוא החושך תוך שליטת הנקבה שהיא האור, ונעשו ב' הראשים אחד.

פסקה קנה

קנה) **אנון תרין ממנן** וכו': אלו ב' ממונים, נקראים, עפרירא וקסטימון, והצורה שלהם, הוא כצורותיהם של מלאכים הקדושים, בשש כנפים. אחד הוא בצורת שור, ואחד בצורת נשר. וכשמתחברים נעשו לצורת אדם.

פירוש. הזכר נקרא **קסטימון**, והוא נגזר מלשון **קוסטי** שפירושו חורבן. ונקרא כן להיותו חושך ואינו ראוי לישובא דבני אדם. והנקבה נקראת **עפרירא**, והוא מלשון **עפר**, שפירושו שאינו ראוי לזריעה. ונקראת כן, להורות שהגם שיש בה אור כנ"ל, עכ"ז אינו מספיק לזריעה וקצירה ליזון בו בני אדם.

ואומר שצורתם הוא כצורת המלאכים בעלי שש כנפים. והוא להיותם הלעומת של המלאכים העליונים שיש להם שש כנפים כנגד הו' דהוי"ה. ולאפוקי מחיות הקודש, שאין להן אלא ד' כנפים, כנגד אותיות דשם **אדנ**"י. ובא להורות על הגובה של הקליפות, הללו, שהן הלעומת דמלאכי קודש העליונים.

והנה הזכר **קסטימון**, **דיוקנא כתורא** שהוא לבושא קדמאה דאתלבש בה ס"א. כמ"ש בזוהר (פר' תשא אות נ"ז), שאומר שם שמשמרי היין **נפק חד ערעורא מקטרגא**, **מזיקא קדמאה**, **ואיהו ברזא דיוקנא דאדם**, **כד קריב לגו קדשא**. **כיון דאתעבר מתמן**, **ובעי לנחתא לתתא**, **בעי לאתלבשא בלבושא**, **לנזקא עלמא**, **ונחית היא ורתיכוי**. **ולבושא קדמאה דקא נקיט**, **תבנית שור דיוקנא דשור**. **וקדמאה לנזקין מאינון ארבע**, **שור איהו**. פירוש, כי המוחין העליונים נקראים יין המשמח אלהים ואנשים, ויש בסופן בחינת סיגים, המכונים **שמרי היין**, ומפסולת זו יוצא המזיק הראשון לעולם, שבעודו דבוק בקדושה דהיינו בשמרים, יש לו **דיוקנא דאדם**, אלא כשהוא יורד להזיק לבני אדם הוא מתלבש ב**דיוקנא דשור**. וע"כ השור הוא הראשון מארבעה אבות נזיקין.

וזה שאומר כאן ש**קסטימון** זה הוא בחינת המזיק שיש לו **דיוקנא דשור**, להורות שהוא שורש כל המזיקין הנקראים **שור** דקליפה, והוא בחינת הסיגים של המוחין העליונים דשמא קדישא אלהים, דהיינו כנ"ל, שהוא בחינת **אל**"**ה** דקליפה שהוא כנגד אל"ה של שמא דאלהים, להיותו סיגים ושמרים העומדים מתחתיהם, וע"כ בהיותו עוד מחובר בקדושה היה לו **דיוקנא דאדם**, כי מוחין אלו דאלהים ה"ס **צל**"**ם** אדם, שעליו אומר הכתוב ב**צל**"**ם אלהי**"**ם** עשה את האדם, אמנם בהפרדו מהקדושה וירד למקומו ל**ארקא** הנ"ל, נתלבש בלבושא דשור.

והנקבה שלו ש**בארקא**, יש לה **דיוקנא דנשר**, והוא על שם תפקידה לנשר נשמות דבני אדם הנופלות תחת שליטתה, כי **נשר** הוא מלשון נשירת עלין מהאילן, כי מתפקידה לשוטט בעולם ולהביא בני אדם למקרה לילה, דהיינו לפגום ברית קדש שבסבת הפגם הזה נושרות, הנשמות מבני אדם. (כנ"ל אות קל"א) ואומר **וכד מתחברן אתעבידו דיוקנא דאדם** כלומר, אם חוזרים ומתחברים בקדושה להיות שמה בבחינת שמרים תחת היין, הם חוזרים להיות ב**דיוקנא דאדם**, כמו שהיו מטרם שירדו ל**ארקא**, ונעשו למזיקים, (כמו שאומר בזוהר תשא הנ"ל. ועיין בזוהר נשא אות של"ו). 1

פסקה קנו

קנו) **כד אינון בחשוכא** וכו': כשהם בחשך הם מתהפכים לצורת נחש בשני ראשים. והולכים כנחש. ומעופפים בתוך התהום, ורוחצים בים הגדול. כשמגיעים לשלשלת של

עזא ועזאל, הם מרגיזים אותם, ומעוררים אותם, והם מדלגים תוך הרי חשך, וחושבים שהקב"ה רוצה לקרוא אותם לדין.

פירוש. סובב על הדברים דלעיל שאומר **דכד ההוא נהורא שליט ונצח דיליה ונצח על אחרא**, **ועל דא אתכלילו די בחשוכא**, **בנהורא**, **והוו חד**, שבעת שליטת הנוקבא שהיא **נהורא**, חוזרים **השני ראשין** להיות ראש אחד כנ"ל. ואומר כאן אבל **כד אינון בחשוכא**, דהיינו בעת שליטת הזכר הנקרא **קמטימון**, **מתהפכין לדיוקנא דנחש בתרין ראשין**, כי הזכר אינו יכול לבטל שליטת הנוקבא, בהיותו צריך להתלבש באור שלה, (כמ"ש לעיל), וע"כ הם כנחש בב' ראשין. **ואזלין כחויא** כלומר, שהולכין להזיק בדרך הנחש, דהיינו באותו דרך שהנחש פיתה את חוה לאכול מעצה"ד.

והנה מכח הראש של הנוקבא דקליפה, נמצאים **טאסין גו תהומא**, ששם שורש הקליפות הנקרא **תהום**, שהוא ירידה שאין למטה הימנה, בסוה"כ יעלו שמים ירדו תהומות (תהלים ק"ז). ומכח הראש של הזכר דקליפה נמצאים **אסתחיין בימא רבא**, שהוא החכמה דקליפה, כי **ים** הוא שם החכמה. ותדע, שמשום זה נקראת **ארקא** בשם ארץ נוד, להיותם מתנדנדים תמיד מחמת ב' הראשים של הממונים הללו: פעם עולים בים הגדול ופעם יורדים תהומות.

והנה ביאור מלאכים אלו **עזא ועזאל** הוא ענין ארוך מאד, וכבר ביארתי קצתו בספרי בית שער לכונות (דף ס"ג ד"ה זו"ן ובהמשך שם). וכאן אתאמץ לבאר לפי הצורך. ותדע, כי **עזא ועזאל** הם מהמלאכים הגבוהים ביותר, כי תמצא שגם אחר נפילתם מהשמים לעוה"ז, להרי החושך, ונקשרו בשלשלאות של ברזל, היה בלעם משיג על ידם כל מדרגת נבואתו, שעליהם נאמר אשר מחזה שדי יחזה, דהיינו בכח השגתו לאלו המלאכים. הנקרא נופל וגלוי עינים. כי **עזא** נקרא נופל ע"ש נפילתו משמים לארץ. **ועזאל** נקרא וגלוי עינים, בערך **עזא** דקב"ה זריק חושך באנפוהי, (כמ"ש כל זה בזוהר בלק אות תט"ז). ושמא תאמר שמדרגת נבואתו של בלעם היא דבר קטן, הנה אמרו חז"ל ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, בישראל הוא דלא קם אבל באומות העולם קם ומנו בלעם (במדבר רבה פרק י"ד).

והנה סבת נפילתם משמים לארץ, ביארו בזוהר בכמה מקומות שהוא מכח שקטרגו על האדם בעת הבריאה. אמנם יש להבין הלא הרבה מלאכים קטרגו אז כמ"ש במדרשות חז"ל, ולמה הפיל הקב"ה רק **לעזא ועזאל** בלבד.

ואמנם בזוהר בלק (מן אות תט"ז עד אות תכ"ה) נמצא שם ביאור מלא על ענין זה. וז"ל שם. **בשעתא דסליק ברעותיה דקב"ה למברי אנשא**, **קרא לכתות כתות דמלאכי עלאה**

ואותיב לון קמיה, אמר לון מעינא למברי אדם. וכו'. **אמרו קמיה מה אנוש כי תזכרנו** (תהלים ח'), **מה טיבו דבר נש דא. אמר לון בר נש דיהא בצלמא דידן, דיהא חכמתא דיליה, עלאה מחכמתכון**. פירוש הדברים, כי בעת שעלה ברצון הקב"ה לברוא האדם, קרא כתות כתות מלאכי עליון, והושיבם לפניו ואמר להם רוצה אני לברוא אדם, אמרו המלאכים לפניו, **מה אנוש כי תזכרנו**, מה טיבו של האדם הזה שאתה רוצה לבוראו. אמר להם, האדם יהיה בצלמנו, ותהיה חכמתו למעלה מחכמתכם.

כי נשמת האדם היא כלולה מכלהו מלאכים ומדרגות העליונים, כמו שגופו כולל כל בריות העולם הזה, ולפיכך בעת בריאת נשמתו של האדם קרא לכלהו **מלאכי עלאה** שיכללו את עצמם בנשמת האדם. שז"ס נעשה אדם בצלמנו כדמותנו (בראשית א'). ששיתף כל המלאכים שיכללו בצל"ם ודמות האדם. ושאלו הם, לקב"ה מה טיבו של בר נש זה, כלומר, מה נרויח ממנו ע"י התכללותנו בו.

והשיב להם **בר נש דיהא בצלמא דידן דיהא חכמתא דיליה עלאה מחכמתכון**. שהבטיח להם, שזה האדם שיתכלל מהצלם שלנו תהיה חכמתו גדולה מחכמתכם. ונמצא שתרויחו גם אתם ההשגה גדולה ההיא שחסרה לכם עתה. והיינו כמ"ש חז"ל, על הפסוק, כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל (במדבר כ"ג), אשר לע"ל ישאלו המלאכים מישראל מה שלא ידעו עצמם, כי מעלת ישראל תהיה אז גדולה מהמלאכים וע"כ נשתתפו כולם ונכללו בצלמו של האדם.

ואומר עוד שם **כיון דברא אדם וחטא, ונפק בדימוס קמיה, אתו עזא ועזאל אמרון קמיה, פתחון פה אית לן גבך, הא בר נש דעבדת חטי קמך. אמר להו אלמלי תהוון שכיחי גבייהו** וכו' (**יתיר הויתון חבין מיניה** וכו') **מה עבד קב"ה אפיל לון מדרגא קדישא דלהון מן שמיא** וכו', **בתר דאפיל לון קב"ה מאתר קדישא דלהון, טעו בתר נשי עלמא, ואטעו עלמא**. ביאור הדברים כמו שנברא האדם וחטא, ויצא חייב לפניו, באו **עזא ועזאל** אמרו לפניו פתחון פה יש לנו אצלך, הרי האדם שעשית חטא לפניך וכו' מה עשה הקב"ה, הפילם מהמדרגה הקדושה שלהם, מן השמים וכו'. אחר שהפילם הקב"ה מהמקום הקדוש שלהם, טעו אחר נשי העלם, והטעו בני העולם.

כי תראה שלא כל המלאכים באו להתלונן קמי קב"ה אחר חטאו של אדם, רק **עזא ועזאל** לבדם. וזה מטעם שידעו שיעשה תשובה. אך **עזא ועזאל** ידעו כי זה הפגם שהשיגו מחמת חטאו של אדם, לא יתוקן כלל מחמת תשובתו. ולא עוד אלא שמוטב היה להם שלא יעשה תשובה כל עיקר, ולפיכך רק הם שהתלוננו על חטאו של אדם, כי כלפיהם הוא מעוות שלא יוכל להתקן וחסרון שלא יוכל להמנות.

והענין הוא, כי שבירת הכלים וחטאו של אדם הראשון הם ענין אחד, אלא שמבחינת מציאות העולמות נקרא שבירת הכלים, ומבחינת הנשמות הוא הנעשה בחטאו של אדם. ונודע ששבירת הכלים שלטה בשמונה מלכים, שהם מלך הדעת וז"ת חג"ת נהי"ם, אשר בכל מלך מהם מ' בחינות, שהן ע"ס שבכל ספירה ד' בחינות חו"ב תו"מ. ונמצא שמונה פעמים מ' הם ש"כ בחינות. ונק' ש"כ ניצוצין דאזדריקו לכל עבר בעת שבירת הכלים.
וענין התשובה הוא שע"י עלית מ"ן אנו מעלים ניצוצין אלו מן הקליפות בחזרה למקומם לאצילות. כמו שהיו מטרם החטא של אדם הראשון. אמנם אין כח בידינו לברר את המלכויות שבח' המלכים האלו כי פגמם למעלה מכחנו לגמרי, וע"כ אין אנו רשאין לברר רק רפ"ח ניצוצין עם תשובתנו, שהם רק ט' פעמים ל"ב, אבל ל"ב הבחינות של המלכויות שבהם, אסור אפילו לנגוע בהם, והוא הנקרא **ל"ב האבן**.
ומכח זה נגנזו ג"ר דאו"א, הנקראות או"א הפנימיים. כי אלו ל"ב הניצוצין שייכים להם להשלמת עה"ס שלהם, וכל עוד שהם חסרים מהם אין להם זווג. אמנם אחר שיגמר הבירור של כל רפ"ח הניצוצין, ימצא ל"ב האב"ן הנ"ל מתברר מאליו, ואינו צריך למעשה ידינו, ואז נאמר והסירותי את ל"ב האבן מבשרכם (יחזקאל ל"ו). ואז ישיגו או"א הפנימיים את המוחין שלהם. שזה יהיה בגמר התיקון. אבל לפני גמר התיקון, לא יוכלו אלו אחורים דאו"א לקבל שום תיקון ע"י תשובתנו.
ותדע שאלו המלאכים עזא ועזאל הם מבחינת אחורים דאו"א הנ"ל שנתבטלו בעת שביה"כ, והנה קודם החטא של אדה"ר חזרו ונתקנו במדה מרובה, ואחר חטאו של אדה"ר חזרו לביטולם, ואין להם עוד תקנה קודם גמר התיקון. ולפיכך התלוננו עזא ועזאל קמי קב"ה על המוחין שלהם שהפסידו מחמת חטאו של אדם, כי ראו שאין להם שום תקוה שיוכל האדם לתקן אותם ע"י תשובתו.
ולא עוד כי ראו שאדה"ר ע"י תשובתו יפיל אותם עוד יותר מדרגתם. כי כל התשובה צריכה להיות רק על רפ"ח ניצוצין, ולא לנגוע בל"ב האב"ן השייכים לתיקון או"א הפנימים, שאליהם מתיחסים המוחין של המלאכים ההם כנ"ל. וכל ענין התשובה והעלאת מ"ן, הוא להסיר הפסולת הזו, דהיינו הל"ב ניצוצין, מן האוכל שהם הרפ"ח, ונמצא שמורידים עוד יותר בחינת **עזא ועזאל** בהסרת הפסולת, שהיא ל"ב האבן, מן הקדושה לגמרי. ולפיכך קטרגו ומנעו את האדם מעשות תשובה, כי התשובה מורידתם עוד יותר. כי ל"ב הניצוצין הללו שייכים לבנינם.
וכיון שראה הקב"ה שקטרוגם זה יחליש את האדם מלעשות תשובה. לפיכך אמר להם **אלמלי תהוון שכיחי גבייהו יתיר הויתון חבין מיניה**, אמר להם, כי אדם הראשון לא

קלקל אותם כלל בחטאו, כי הגם שיש להם מעלה וקדושה בהיותם בשמים, ששם אין אחיזה לקליפות, הנה אין זה שלימות גמורה בעוד שאינם יכולים להמצא בעוה"ז שלנו במקום הקליפות, וע"כ אמר להם הקב"ה, הרי לא הפסדתם כלום בחטאו של אדם, כי בלאו הכי אינכם טובים ממנו, שהרי כל מעלתכם היא רק מחמת שהמקום גורם.

והנה דיבורו של הקב"ה הוא מעשה, ותיכף נפלו משמים לארץ שלנו. והנה **בתר דאפיל לון קב"ה מאתר קדישא דלהון טעו בתר נשי עלמא, ואטעו עלמא** כלומר, שכיון שבאו להאי עלמא התחילו לברר מל"ב האב"ן הכלול בבנות האדם. שז"ס ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה ויקחו להם לנשים מכל אשר בחרו (בראשית ו'), כי לא רצו להפריד הפסולת דל"ב האבן ולבחור רק ברפ"ח, אלא שלקחו מכל אשר בחרו, דהיינו גם את ל"ב האבן, ואז נכשלו גם הם בנוקבא לילית הרשעה, ורצו להטעות העולם במעשיהם הרעים האלו, כי לא רצו שהאדם יחזור בתשובה, שזהו בנגוד לשורשם כנ"ל.

מה עביד קב"ה חמא דאטעיין עלמא, קשר לון בשלשלאי דפרזלא בטורא דחשוכא, כי ראה הקב"ה שאם יהיה להם כח לחזור לשמים אחר חטאם זה, יכשלו כל בני האדם אחריהם ולא יוכלו לעשות תשובה, כי שליטתם תהיה רבה מאד. וע"כ אע"פ ששורשם גבוה, נתן רשות לשורש הקליפות הנקרא **ברזל**, בסוה"כ כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו (מלכים ו'). וכיון שקליפה זו נדבקה בהם נקשרו בה כמו בשלשלאות של ברזל, בתוך הרי חושך, ולא יוכלו לעלות משם טרם גמר התיקון, ודי בזה כי כבר הארכתי כאן יותר מדאי ולהלן אבאר עוד.

וזה אמרו כאן **כד מטאן לשלשלאה דעזא ועזאל**, כי אחר ד**אסתחיין בימא רבא** שהוא חכמה דקליפות קבלו כח להתחבר עם **עזא ועזאל** שבהרי חושך למילף מנייהו חכמתא, ועוררו אותם שישפיעו להם מהחכמה שלהם. **מרגיזין להון ומתערי לון**, ההתעוררות דבחי"ד שהוא גדלות הקבלה, מכונה בשם כעס והתרגזות, ע"ד שאמרו ז"ל כל גרגרן כועס, **ואינון מדלגין גו טורי חשוכן והשבי דקב"ה בעי למתבע לון דינא** כי לא יכלו לעלות לשורשם לקבל בעדם חכמה מחמת שלשלאות הברזל שעליהם,

ולפיכך נבחן שהיו קופצים כלפי מעלה ונופלים חזרה, שמחמת זה העמיקו להם מקומם תוך הרי חושך, וחשבי דקב"ה רוצה לחדש עליהם כח הדין מחמת הקפיצות שלהם לקבל משורשם, וע"כ פסקו מלדלג עוד. ועם כל זה **ואלין תרין ממנן שאטין בימא רבא**, כלומר, אע"פ שלמעשה לא יכלו להשפיע להם כלום, כי רק דלגו ונפלו כנ"ל, עכ"ז היה מספיק בעד ב' הממונים לקבל מהם חכמה, עד **דשאטין בימא רבא** כי עתה היה להם כח לשוט שם בים החכמה דקליפה, מה שמקודם, לא היה להם כח אלא להתרחץ שם בלבד,

והטעם הוא כי כל ענין הקליפות הללו הגבוהות אין בהן מעשה, וכל הפעולות שלהן נגמרו רק במחשבה ורצון בלבד, שהוא מחמת היותן הכחות דפרודא, ובטרם יספיקו לבא לכלל מעשה נמצאת הקדושה מסתלקת משם, וע"כ לא יצויר זה לעולם שיבואו לכלל מעשה. וז"ס כאן שהיא בחינת ע"ז, הקב"ה מעניש ג"כ על המחשבה והרצון בלבד, בסוה"כ למען תפוש את בית ישראל בלבם (יחזקאל י"ד), שאמרו חז"ל, שהאדם נענש על הרהור ע"ז שבלב כמו על מעשה. ולפיכך הספיקו הקפיצות **דעזא ועזאל** לקבלת החכמה שלהם, אע"פ שלמעשה לא נתנו להם כלום.

פסקה קנז

קנז) **ואלין תרין ממנן** וכו': ואלו שני הממונים, שוחים בים הגדול, ופורחים משם, והולכים בלילה אל נעמה אם השדים, שטעו אחריה בני אלהים הראשונים (בראשית ו'), וחושבים לקרב אליה, והיא מדלגת ששים אלף פרסאות, והיא נעשית ומתהפכת לכמה צורות לבני אדם, בשביל שיטעו אחריה בני אדם.

פירוש. כי אחר שקבלו כח מ**עזא ועזאל**, יכלו גם להזדווג עם **נעמה**, שגם המלאכים הראשונים, **עזא ועזאל** טעו אבתרה. ומגו זווגא דא, ילדה **נעמה** כל הרוחין בישין ושדין דעלמא, (כמ"ש בזוהר בראשית א' אות ק"ב). וז"ש **דטעו אבתרהא דחלין קדמאין**, שהם **עזא ועזאל** הנקראים **דחלין**, שפירושן בני אלהים הכתוב במקרא (בראשית ו'). ויש להבין הדבר, כיון שמלאכי מעלה היו, איך באו לכלל טעות לזנות עם **נעמה**, וכן למה הולידה **נעמה** ע"י זה רק **שדין ורוחין** ולא אנשים.

והענין הוא בקיצור, כי ידעת שעלמא עלאה שהוא או"א נברא ב**י**', שהיא בחינת דכורא, ואין בהם מבחי"ד ולא כלום. אבל הזו"ן שהם עלמא תתאה, נבראו ב**ה**', הכלולה גם מבחי"ד (כנ"ל אות מ"ח). גם ידעת שאו"א שה"ס בינה עומדים תמיד בחשק אחר אור חסדים, כי כן יצאה הבינה מתחילתה בד' הבחינות דאו"י. אבל הזו"ן צריכים לאור חכמה דוקא, כי כך נאצל הז"א דאו"י בהארת חכמה בחסדים אלו. (עיין בספרי תלמוד ע"ס דף ו' ד"ה וטעם).

והנה מזווג או"א יצאי המלאכים, הנמצאים גם בסיומא די' כמוהם, וחושקים רק אחר חסדים ולא אחר חכמה כמוהם. ונשמות בני אדם יצאו מעלמא תתאה זו"ן, ונמצאות הנשמות בסיום ה**ה**', שעליה היה הצמצום שלא לקבל חכמה מחמת הבחי"ד הכלולה בה, וכן יש להן צורך וחשק אחר חכמה כמו הזו"ן להיותן נמשכות מהם.

והנה אדם הראשון בעת שנולד מהזו"ן היו הזו"ן מלבישין לעלמא עלאה או"א, ונסתיימו גם הם ב**י**', אלא ה**ה**' היתה גנוזה באחורים שלהם. וע"כ היתה מעלת אדה"ר גדולה מאד.

כי בהיותו בהזו"ן בעלמא עלאה, ונסתיים ב**י**', היתה מדרגתו כמלאכי מעלה הנולדים מאו"א, ועם זה היה מקבל חכמה עלאה להיותו מבחינת זו"ן. והיה שורה עליו שמא דאלהים. שהוא חכמה, בשלימות דעלמא עלאה, כי בבחינת ה**י**' אין שם צמצום ובחי"ד כלום. ומבחינה זו הוליד קין והבל קין מ**אל**"**ה**, והבל מן **מ**"**י**, כנ"ל, ובשניהם לא היתה מגולה ה"ת אלא ה**י**' לבדה, וכיון שכן היו בהם חכמה עלאה, ועיקר נושא החכמה הוא אל"ה, שהוא ז"ת דבינה, דהיינו נשמת קין.

אמנם קין התקנא בתאומה היתירה הגנוזה ב**מ**"**י**, כי ב**י**' זאת נמצאת בטמירו ה"ת כנ"ל, וקין רצה להזדווג עמה שפי' שרצה להמשיך החכמה שלו לבחי"ד זו הגנוזה בנשמת הבל. ובזה הרגו להבל, כי אחר שנתגלתה ה"ת נגלה עמה גם הצמצום שעליה, שאסורה לקבל מאור העליון, וע"כ נסתלק שמא דאלהים משניהם. אלא ה**מ**"**י** שהוא הג"ר נסתלק למעלה, ונבחן בזה שהרגו להבל. ו**אל**"**ה** דקין, להיותו בחינת ז"ת, הוא נפל למקום הקליפות, שהוא **ארקא** כנ"ל. וכבר נתבאר שאע"פ שנפל לקליפות מ"מ נשארו בכלים מבחינת ניצוצין מועטין של החכמה, ומכ"ש הבנות שלו שלא נפגמו כל כך, היו בהן עוד יותר ניצוצין מהבינה.

ובזה תבין **שנעמה** זו שהיא מבנות קין היתה יפה מאד מכל בנות האדם, כי עיקר החטא היה בזכרים דקין ולא בנקבות, שהן קרקע עולם (סנהדרין ע"ד:), ולפיכך אחר שהפיל הקב"ה ל**עזא ועזאל** לעוה"ז שנברא ב**ה**', וראו את **נעמה** נתעורר בהם חשק גדול חדש, שלא היה מעולם, דהיינו החשק אחר אור החכמה, כי הם משורשם אין להם חשק אלא אחר חסדים בלבד כנ"ל, רק הראיה ד**נעמה** הולידה בהם חשק חדש זה להמשיך חכמה. ומתוך שמבנינם עצמם אין להם כלל בחינת ה"ת המצומצמת, וגם בבנין **נעמה** לא היתה הה"ת מגולה להיותה נמשכת מ**אל**"**ה** דקין, לכן **טעו** בה שהיא ראויה לקבלת חכמה ונזדווגו עמה. והיתה הטעות שלהם בב' דברים, א) אע"פ שאין בהם בחינת ה"ת מבנינם עצמם, מ"מ המקום גורם, כיון שהם בעוה"ז כבר ה"ת שולטת עליהם, והיו אסורים להמשיך אור החכמה. ב) מה שחשבו שגם בבנין **נעמה** אין ה"ת, כי באמת היתה בה ה"ת בגניזו. ולפיכך יצאו מזווגם זה כל השדין ורוחין מזיקי העולם.

ובזה תבין מ"ש חז"ל, שהשדין חציים כמלאכי השרת וחציים כבני אדם (חגיגה ט"ז.). כי מצד אביהם **עזא ועזאל** הם כמלאכים, ומצד אמם **נעמה** הם כבני אדם. אמנם לא יכלה להוליד אנשים, מחמת שלא היה בה זרע אנשים אלא ממלאכים. ומה שהם מזיקים, הוא להיותם נולדים מזנות דפרודא היותר גדול שבעולם, וע"כ מוליכים עמהם זוהמתם להזיק בכל אשר ימצאו.

וז"ש **ואזלין בליליא לגבי נעמה אמהון דשדין**, **דטעו אבתרהא דחלין קדמאין**, כי אחר שקבלו כח מאלו המלאכים שזנו תחילה עם **נעמה** זו, יכלו גם הם לילך לזנות עמה כמוהם. ומ"ש **דאזלין בליליא** הוא כי כח החכמה דקליפות אינו שולט אלא בחושך ובלילה, שהוא בעת שליטת הדינים, וכל מחמת שרשם שהם **עזא ועזאל** שנקשרו בהרי חושך.

וחשבין למקרב לגבה, **ואיהי דליגת שתין אלפין פרסין** וכו': כי אחר שזנו עמה, קפצה ששים אלף פרסאות, שפירושו, שהעלתה צחנה עד שרצתה לבטל הפרסא שעל גבי ו"ק דא"א, אשר כל ספירה שלו נבחנת ברבוא, ונמצאים ו"ק שלו שש אלף פרסאות. אמנם אינו אומר שקרבו לגבה. אלא רק **וחשבין למקרב לגבה**, וכן אינו אומר, ששטית **שתין אלפין פרסין**, אלא רק **ודליגת שתין אלפין פרסין**, שהפירוש הוא, כי רק דלגה, אבל נפלה תיכף בחזרה למטה ולא נגעה בהם. והוא מטעם הנ"ל, אשר בקליפות הגבוהות הללו אין שום מעשה נוהג ח"ו בהם, וכל פגמן הוא רק במחשבה ורצון בלבד (כנ"ל בדיבור הסמוך).

אמנם עכ"ז כבר יש לה די כח **דיטעון בני נשא אבתרה**, כי הגם שאינה גורמת לאדם מעשה בפועל, אלא רק מחשבה ורצון כמותה, אבל הקב"ה מעניש כאן על המחשבה כמו על מעשה, בסוה"כ למען תפוש את בית ישראל בלבם (יחזקאל י"ד) כנ"ל. ומ"ש **ואתעבידת בכמה ציורין לגבי בני נשא** היינו הן מבחינת גילוי עריות והן מבחינת שפיכת דמים (כמ"ש להלן בזוהר בראשית [ב]אות שנ"ד), והיא אתמנת על ליליא באסכרה דרביי וכו', דהיא אתמנת לחייכא עם בני נשא, ע"ש.

פסקה קנח

קנח) **ואלין תרין ממנן** וכו': ואלו שני הממונים, פורחים ומשוטטים בכל העולם, וחוזרים למקומם. והם מעוררים את בני בניו של קין, ברוח של יצרים הרעים, לעשות תולדות. פירוש. **ומשטטן בכל עלמא**: היינו להזיק בני אדם, כי גרמין לבני נשא לאסתאבא במקרה לילה כמ"ש להלן.

וז"ש, **ואהדרן לאתרייהו ואינון מתערין לאינון בני בנוי** וכו' **למעבד תולדות**: כי אחר שמחטיאים בני העולם הזה, חוזרים למקום הקבוע שלהם שהוא **ארקא**, ומעוררים שם בני בניהם דקין למעבד תולדות בזוהמתם כנ"ל, ומשמיענו כי מלבד שהם מחטיאין בני קין ב**ארקא**, הם גם משוטטין בארץ שלנו שהיא **תבל**, והם מחטיאים גם יושבי הארץ הזאת.

פסקה קנט

קנט) **שמיא דשלטין תמן** וכו': השמים השולטים שם אינם כאלו השמים שלנו, ואין הארץ מולידה בכחם, זרע וקציר כאלו שלנו, ואין הזרעים חוזרים לצמוח, אלא בכמה שנים וזמנים. והם שנאמר עליהם, **אלהיא די שמיא וארקא לא עבדו יאבדו מארעא**, העליונה הנקראת תבל, שלא ישלטו בה, ולא ישוטטו בה, ולא יהיו גורמים לבני אדם להטמא ממקרה לילה. ועל כן **יאבדו מארעא ומן תחות שמיא** שנעשו בהשם **אל"ה**, (עי' לעיל אות י"ד) כמו שלמדנו.

פירוש. כי השמים שלנו מקבלים מז"א, שיש לו מוחין דהולדה, וע"כ הארץ שלנו המקבלת בנוקבא שלו, היא מקבלת זרע וקציר. אבל שמים **דארקא** אין להם מוחין דהולדה בסבת שליטת הקליפות אשר שם, וע"כ **ולא אולידת ארעא בחילא דלהון זרועא וחצדא כהני**, שאין כח בארץ לקבל זרע להוציא תבואות וקציר כנהוג בארצנו **ולא אהדרן אלא בכמה שנין וזמנין** כי לא יצמח הזרע שמזריעין שם אלא רק בכמה שנים וזמנים.

ומ"ש, **ואינון אלהא די שמיא וארקא לא עבדו** וכו': קאי על אותם ב' הממונים **עפרירון וקסטימון**, שהם **אלהא די שמיא וארקא לא עבדו**, כלומר, שלא יכלו לתקן **השמיא וארקא** שתהא ראויה להוציא פירות, ע"כ אין להם רשות לשוטט ולהחטיא אנשים בארץ שלנו שהיא **תבל**. כי בהמצאם כאן, הם מחבלים גם את ארצנו להיות כמו **שמים וארקא** שלהם.

וז"ש **יאבדו מארעא עלאה דתבל**, שיאבדו מהארץ שלנו הנקראת **תבל**, שלא ישלטו בה, ולא ישוטטו בה, ולא יגרמו לאנשים שיטמאו במקרה לילה. כי על ידי השוטטות שלהם **בתבל** שלנו גורמים למחטי **בני נשא במקרה ליליא**, שהוא הקללה הרובצת על **ארקא** מחמת שליטתם שם.

ומתחת השמים שלנו שנעשו בשם **אל"ה**, כי השמים שלנו מקבלים מזו"ן המתוקנים **בשמא דאל"ה כמא דאתמר**, דהיינו בסוד **בראשית ברא אלהים**, **שמ"י** אשתתף **באל"ה**, וע"כ הארץ שלנו מתוקנת ג"כ בקדושה עלאה. כי ברזא דא אתקיים עלמא. (כנ"ל אות ט"ו). וע"כ אין רשות לאלו ב' הממונים לשוטט כאן.

פסקה קס

קס) **ועל דא האי** וכו': ועל כן מקרא זה תרגום, שלא יחשבו מלאכים העליונים שעליהם אומרים זה, ולא יהיו עוינים לנו. ועל כן סוד המלה **אלה**, הוא כמו שאמרנו, שהיא מלה קדושה שאינה מחולפת בתרגום.

פירוש. כי כל המקרא כתוב בלשון תרגום לבד מהמלה אל"ה, דאומר **יאבדו מארעא ומן תחות שמיא אל"ה**. ואמר הטעם כי מלה דא אין לה תרגום. והוא כי חיבור **אל"ה במ"י** ממשיך מוחין עלאין דחכמה כנ"ל, ואם ח"ו פוגמין באתוון **דאל"ה** כמו קין, הרי אלו נופלין בקליפות, ואפילו קדושת **התרגום** לא נשארת בהם. באופן שלא תצויר בהם בחינת **תרגום**, שהיא בחינת ו"ק דקדושה. (עי' לעיל אות קנ"ב).

פסקה קסא

קסא) **אמר ליה רבי אלעזר** וכו': א"ל ר"א, מקרא הזה שכתוב, מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה. איזה שבח הוא זה. אמר לו ר"ש: אלעזר בני, מקרא זה נאמר בכמה מקומות. אבל ודאי אין הוא כך כמשמעותו הפשוטה, שכתוב, כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך, שזה בא לתת פתחון פה לרשעים, לאותם, שחושבים שהקב"ה אינו יודע את ההרהורים והמחשבות שלהם. ובשביל זה יש להודיע השטות שלהם. כי פעם אחת בא אלי פילוסוף אחד של אומות העולם. אמר לי, אתם אומרים שאלקיכם מושל בכל רום השמים, וכל הצבאות והמחנות אינם משיגים ואינם יודעים המקום שלו, הנה המקרא הזה, אינו מרבה כבודו כל כך. שכתוב, כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך, מהי ההשואה הזו, לבני אדם שאין להם קיום.

פירוש. והוא ע"ד הכתוב, ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון, הנה אלה רשעים ושלוי עולם השגו חיל (תהלים ע"ג). כמו שמביא לפנינו דברי הפילוסופא. האי פילוסופא היה אחד גדול מחכמי הגוים, ובא לפני ר"ש לבזות את חכמת ישראל ועבודתנו באמונה שלימה, שהיא בתמימות גדולה בגין דלית מחשבה תפיסא ביה כלל. וחכם זה היה מהפילוסופים האומרים שעיקר עבודת ה' היא להשיג אותו, כי לדעתם הם משיגים אותו, ובא להתלוצץ עלינו.

וז"ש, **דאלהכון שליט בכל רומי שמיא**, כלומר, שהוא מרומם מכל שכל אנושי, והוא שליט ברוממותו זו, וצוה לכם לעבוד לפניו באמונה ותמימות, ולא להרהר בו כלל. משום **דכלהון חיילין ומשריין לא אדבקן**, שלא לבד ששכל אנושי אינו משיגו אלא אפילו החיילות והמלאכים העליונים לא ישיגוהו כלל **ולא ידעי אתר דיליה**, שאפילו מקומו אינם משיגים, דהיינו כמו"ש, שאומרים, **ברוך כבוד ה' ממקומו**, משום שאינם יודעים היכן מקומו.

וע"ז בא להקשות כדלהלן, **האי קרא לא אסגי יקריה כל כך** פסוק זה אינו מרבה כבודו כל כך. **דכתיב כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך**, אם הנבואה באה לשבח אלהי ישראל, שהוא יותר חשוב מהאלהים שמשיגים חכמי הגוים ע"פ כחם האנושי

עצמם וחכמתם **לא אסגי יקריה כל כך**, הרי שבח זה אינו מרבה לו כבוד כל כך, כי **מאי שקולא דא לבני נשא די לית לון קיימא**, איזה משקל והשואה היא מהבורא ית' לבני תמותה, ונמצא כאן זלזול גדול לאלהיכם, להעריכו בערך חכמי הגוים בני התמותה.

פסקה קסב

קסב) **ותו דאתון אמרין** וכו': ועוד. שאתם אומרים על הכתוב, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם. אף אני אומר כך: בכל חכמי הגוים אין כמוהו, אבל בחכמי ישראל יש כמוהו. וא"כ, אלקים שיש כמוהו בחכמי ישראל, אין הוא אלקים עליון שליט. הסתכל במקרא ותמצא שדייקתי כראוי.

פירוש. כאן דיבר בלשון חכמה. כמ"ש **אסתכל בקרא ותשכח דדייקנא כדקא יאות**. והוא, כי הבין שיתרצו לו קושיתו בנקל, שהפירוש הוא כי **בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם** אין מי שישיג אותך, כי **מאין כמוך** הוא על דרך **אלמלא ידעתיו הייתיו**, ולפי שחכמי הגויים מתפארים שמשיגים אותו הם נבחנים משום זה **כמוהו**, ולכן אומר הכתוב ששקר דברו ואינם כמוהו, כי אינם משיגים אותו אלא הם מטעים את עצמם.

ולפיכך החכים קושיתו לשאול, שלפי"ז משמע, שרק **בחכמי הגוים אין כמוהו**, **אבל בחכמי ישראל אית כמוהו**, דהיינו שמשיגים אותו, א"כ אלהא דאית בבני ישראל כוותיה לאו איהו **עלאה שליטא**. אלהים שיש בבני ישראל כמוהו אינו אלהים שליט ומרומם. כלומר, שלפי"ז איך אתם אומרים שאלהי ישראל לית מחשבה תפיסא ביה כלל ושליט על עבדיו בכח האמונה ברוממותו ית' כנ"ל בתחילת דברו שאמר **אתון אמרין דאלהכון שליט בכל רומי שמיא**, והרי הכתוב אומר שב**חכמי ישראל** אית כמוהו, שהפירוש הוא, שיש חכמי ישראל שמשיגין אותו. הרי שהכתוב סותר אתכם.

פסקה קסג

קסג) **אמינא ליה ודאי** וכו': אמרתי לו, ודאי יפה אמרת, שיש בישראל כמוהו, כי מי מחיה מתים, הלא הקב"ה לבדו, באו אליהו ואלישע והחיו מתים. מי מוריד גשמים, הלא הקב"ה לבדו, בא אליהו ומנע אותם והוריד אותם בתפלתו. מי עשה שמים וארץ, הלא הקב"ה לבדו, בא אברהם, ונתקיימו שמים וארץ בקיומם, בשבילו.

פירוש. ר"ש תירץ לו, כי זהו ודאי אמת כמו שאמרת, שבישראל אית כמוהו, **ודאי שפיר קא אמרת**, ועם זה אינו סותר כלל את אמונתנו התמימה דלית מחשבה תפיסא בו כלל וכלל, ואיהו **שליט בכל רומי שמיא**, דהיינו שגם המלאכים העליונים אינם משיגים אותו **ולא ידעי אתר דיליה**, אמנם כלפי זה נתן לנו תורה ומצוות שע"י העסק בתורה ומצוות לשמה, זוכים ישראל להדבק בו ממש, ושכינתו יתברך מתלבשת בהם עד שהם עושים

אותם המעשים שהבורא ית' עושה, שהם מחיים מתים ומורידים גשמים, ומקיימים שמים וארץ, וכו' ומבחינה זו הרי הם כמוהו ממש, שה"ס ממעשיך הכרנוך, אבל כל זה משיגים רק מבחינת אמונה שלמה ותמימה שאינם מעלים הרהור כלל וכלל כדי להשיג אותו בחכמתם. כדרך חכמי הגוים.

פסקה קסד

קסד) **מאן מנהיג שמשא** וכו': מי מנהיג השמש, הלא רק הקב"ה, בא יהושע והשתיק אותו וצוהו שיעמוד על עמדו, ונשתתק. שכתוב, וידום השמש וירח עמד. הקב"ה גוזר דין, אף משה כך, גזר דין ונתקיים. ועוד, שהקב"ה גוזר גזרות וצדיקי ישראל מבטלים אותם, שכתוב, צדיק מושל יראת אלקים. ועוד, שהקב"ה צוה אותם ללכת בדרכיו ממש להדמות לו בכל. הלך אותו הפילוסוף ונתגייר בכפר שחליים. וקראוהו, יוסי הקטן, ולמד הרבה תורה, והוא בין החכמים והצדיקים שבאותו המקום.

פירוש. שמא תאמר סוף סוף הם ממעטים כח אמונתם התמימה משום זה, בהיותם זוכים להיות כמוהו ממש, אמנם המה עושים זאת משום שצוה אותם לעשות כן ולהשיגו מכח מעשיו **דאיהו פקיד לון למהך באורחוי ממש** שה"ס הכתוב והלכת בדרכיו (דברים כ"א), ומצוות המלך המה עושים, כדי **לאתדמא ליה בכלא**, והנה הפלוסוף נתפעל מאמת זו עד שהלך ונתגייר וקבל עליו עול תורה ומצוות.

פסקה קסה

קסה) **השתא אית לאסתכלא** וכו': עתה יש להסתכל במקרא. והרי כתוב, כל הגוים כאין נגדו, איזה יתרון יש כאן. ומשיב, אלא, מי לא ייראך מלך הגוים, וכי מלך הגוים הוא ולא מלך ישראל. אלא בכל מקום רוצה הקב"ה להשתבח בישראל, ואינו נקרא אלא על ישראל לבד, שכתוב, אלקי ישראל. אלקי העברים. וכתוב, כה אמר ה' מלך ישראל. מלך ישראל ודאי. אמרו אומות העולם מגין אחר יש לנו בשמים. כי מלככם אינו שולט אלא עליכם לבד, ועלינו אינו שולט.

פירוש. השתא, היינו בהאי לילא דכלה אזדמנת למיעל לחופה, דהוה ביה ר"ש, ובעי לקשט עתה קשוטא לכלה כנ"ל, יש להסתכל מחדש בהאי קרא, **דמי לא ייראך מלך הגוים**, ולפרשהו בדרך קישוטא דכלה. וחוזר על תחילת הכתוב, שנאמר מי לא ייראך מלך הגוים **מאי רבויא הכא** איזה רבותא יש כאן. **והא כתיב כל הגוים כאין נגדו** ומה משמיענו כאן. וז"ש **פטרון אחרן אית לן בשמיא**: כי האומות מונין את ישראל לומר, שיש להם מגין ומנהיג טוב בשמים הנותן להם חכמה ושררה. ומלך ישראל אינו שולט עליהם.

פסקה קסו

קסו) **אתא קרא ואמר** וכו': בא הכתוב ואמר, **מי לא ייראך מלך הגוים**. היינו מלך עליון עליהם, לרדות בהם, ולהכות בהם, ולעשות בהם כרצונו. **כי לך יאתה**, לירא ממך למעלה ולמטה. **כי בכל חכמי הגוים**, אלו הם השליטים והשרים שלמעלה, הממונים עליהם. **ובכל מלכותם**, היינו באותה מלכות שלמעלה. כי ארבע מלכיות שליטות יש למעלה, ושולטים ברצונו של הקב"ה, על כל שאר העמים. ועם כל זה אין בהם מי שיעשה אפילו דבר קטן, אלא כמו שצוה אותם. שכתוב, וכמצביה עביד בחיל שמיא ודיירי ארעא. **חכמי הגוים**, הם הממונים והשרים שלמעלה, שחכמת הגוים מהם הוא. **בכל מלכותם**, היינו מלכות השולטת עליהם כאמור. וזהו פשוטו של המקרא.

ביאור הדברים, כי המקרא הזה מבאר איך הכלה מזדמנת בימי הגלות למיעל לחופה בגמר התיקון. והוא כי כל כחם של הגוים לכבוש אותנו בגלות תחת שליטתם, הוא ע"י החכמה והמלכות שלהם, שהם הממנין העלאין שבשמים דקליפות, המשפיעים להם חכמה ושררה, שע"י חכמתם מביאים אותנו לידי הרהורים רעים, לרצות להבינו ית' מכל הבחינות: אותו ודרכיו ומחשבותיו בלי שום יראה ושום התחשבות ברוממות מלכותו ית', שע"י הרהורים רעים אלה, אנו מתרוקנים מכל שפע קדושה והשפע עובר למלכות שלהם, בסוד לא נתמלאה צור אלא מחרבנה של ירושלים, שבזה משיגים כח לרדות בנו ולהלקות אותנו, ולהכריחנו לעשות רצונם. שז"ס ד' המלכויות המשעבדות אותנו בד' גלויות, המרומזות בד' בחינות חו"ב תו"מ שלהם, המרומזות בצלם של נבוכדנצר, **ראשה די דהב טב**, **חדוהי ודרעוהי די כסף**, **מעוהי וירכתה די נחש**, **שקוהי די פרזל**, **רגלוהי מנהון די פרזל**, **ומנהון די חסף**, (דניאל ב'). ובעת שליטת הצלם הזה הם מתלוצצים עלינו, שיש להם **פטרון אחרן בשמיא** וכו'.

אמנם כל זה ה"ס ואלהים עשה שיראו מלפניו (קהלת ד'). כי השכינה נקראת יראת שמים, זה רומז שאין לנו שום מציאות להדבק בו ית' לנצחיות זולת ע"י יראה גדולה מרוממותו ית', לקבל עלינו עול תורה ומצוות באמונה שלמה וטהורה, מבלי להרהר ח"ו אחר מדותיו ית', בכל פנים שבעולם שלא יסתר ממנו, כי אז אנו נדבקים בו ית' לנצחיות בקשר כל ימות, ואז גם ה' יתן הטוב בכל אשר חשב להנות אותנו במחשבת הבריאה, ואנו זוכים לגאולה השלימה ולגמר התיקון. אבל מטרם זה כל המשתכר הוא משתכר אל צרור נקוב (חגי א' ו') כי הס"א יש לו תמיד כח לעשוק השפע שאנו מקבלים בכח ההרהורים הרעים שמביא בנו, בסוד לא נתמלאה צור אלא מחרבנה של ירושלים.

אמנם גם עונשים אלו אינם לרעתנו, אלא להכשיר אותנו ליראתו ית', ע"י ריבוי הנסיונות שהגלות מביאה עלינו, עד שאנו זוכים לקבל אמונתו בשלמות וביראת הרוממות, ואז נאמר, זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו (תהלים צ"ח), כי לעת הקץ יזכור ה' לנו כל חסדיו עם שלמות אמונתו בבת אחת.

כי אחר שקבלנו כח לקבל אמונתו בשלמות, תבנה ירושלים מחורבנה של צור, כי כל החסדים והשפע שהמלכויות דס"א גזלו מאתנו בימי הגלות כנ"ל, ישובו לנו, אחר שלימות אמונתנו, בכל מילואן, אף משהו לא יחסר. ואז, ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו. כי יראו כל האומות שגם עד עתה היו רק שומרי חנם על השפע שלנו, בכדי להחזירם לנו בעת הרצויה, ונמצא ששלט אדם באדם, הוא לרע לו, (קהלת ח' ט') כי קושי השעבוד ששלטו בנו בעת ששלט אדם בליעל באדם דקדושה, לא היה אלא להרע לאדם בליעל, כי מחמת זה מהרנו לבא לאמונתו ית', ולגבות ממנו כל הגזל שעשק מאתנו.

ועל העת ההיא אמר הנביא, **מי לא יראך מלך הגוים**, כי עתה אחר שנתגלה כי מלך הגוים אתה **לרדאה לון ולאלקאה לון ולמעבד בהון רעותיה**, לרדותם ולהלקותם ולעשות בהם כרצונו, כי מה שנדמה מקודם לכן שהם רודים בנו, נגלה עתה ההפך, שהם היו רק משמשים ועבדים שלנו. בכדי להביאנו לאמונה שלמה. ומה שנדמה מקודם שהם מלקים אותנו, נגלה עתה ההיפך כי לקו בעצמם, כי עי"ז מהרו אותנו לבוא לידי השלמות, ומהרו לעצמם את סופם המר כנ"ל. ובמקום שנדמה שהם מרדו בו ית' ועושים חפצם ורצונם לדכא אותנו למילוי תאותם הרעה ואין דין ואין דיין ח"ו, נגלה עתה כי עשו רק רצונו ית'. להביאנו אל השלמות. ובזה נתברר כי **מלך הגוים** אתה מתחילה ועד סוף, שהרי משלת עליהם והכרחת אותם לעשות רצונך תמיד כמלך על עבדיו. ועתה נגלית יראת רוממותך בכל הגוים, וזה שאומר, **מי לא יראך מלך הגוים**.

בכל חכמי הגוים שכתוב, הכוונה היא, על השליטים והשרים הממונים עליהם. והם הממונים **עפרירון וקסטימון** שבארקא, וכן **עזא ועזאל** וכו' שמהם שואבים חכמי הגוים את חכמתם ומציקים להם לישראל.

ובכל מלכותם וכו' **ארבע מלכוון שליטין אית לעילא ושלטין ברעותיה על כל שאר עמין**: ד' מלכויות אלו מרומזות בצלם דחזי נבוכדנצר א) **ראשה די דהב טב** ב) **חדוהי ודרעוהי די כסף**, ג) **מעוהי וירכתה די נחש**, ד) **שקוהי די פרזל**, **רגלוהי מנהון די פרזל ומנהון די חסף**. וד' הללו הן חו"ב תו"מ דקליפות, והן שולטות על כל ע' האומות שבעולם.

ועם כל זה, אין בהם מי שיעשה אפילו דבר קטן מעצמם, אלא רק כמו שצוית להם. והיינו כמ"ש לעיל באורך, כי לעת קץ יתגלה, שכל הרידוים והמכות שבכחם הרחיקו את ישראל מאביהם שבשמים, לא היו בזה אלא משמשים נאמנים לקרבם לאביהם שבשמים, באופן שלא עשו משהו אלא כמו שפקדת עליהם לעשות עש"ה.

והיינו כמ"ש **וכמצביה עביד בחיל שמיא ודיירי ארעא**. דהיינו כדי להביאנו לאמונה שלמה לזכות לקבל כל חסדיו בסו"ה זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו, ואז נשבר הצלם, כמ"ש חזה הוית עד די אתגזרת אבן די לא בידין ומחת לצלמא על רגלוהי די פרזלא וחספא וכו' ונשא המון רוחא וכל אתר לא השתכח להון, ואבנא די מחת לצלמא הות לטור רב ומלאת כל ארעא (דניאל ב'). כי האמונה הקדושה נקראת אבן דלא בידין, ואחר שזכר חסדו ואמונתו, הנה אז נגזרה האי אבן דלא בידין, ומחת לצלמא על רגלוהי, וכו' ונעשה כעור מן עדרי קיט ונשאם הרוח ואינם, ולא נודע מקומם אים. וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו. והאי אבנא נעשתה לטור רב ומלאת כל ארעא, ומלאה הארץ דעה את ה', כמים לים מכסים (ישעיה י"א).

פסקה קסז

קסז) **אבל בכל חכמי** וגו': אבל בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם, מצאתי זה בספרי הראשונים. אשר הם, המחנות והצבאות שלמעלה, ואע"פ שהפקדו על עניני העולם, וצוה לכל אחד לעשות עבודתו, מי הוא שיעשה, אף אחד מהם, כמוך. משום שאתה רשום בערכך, ואתה רשום במעשיך מכולם. וזה הוא **מאין כמוך ה'**. מי הוא הסתום הקדוש למעלה ולמטה שיעשה ויהיה כמוך, ויהיה דומה לך, בכל מעשה המלך הקדוש שבשמים ובארץ. אבל הם תהו, וחמודיהם כל יועילו. בהקב"ה כתוב, בראשית ברא אלקים וגו'. במלכותם כתוב, והארץ היתה תהו ובהו.

פסקה קסח

קסח) **א"ר שמעון** וכו': א"ר שמעון לחברים. בני החתונה הזאת, כל אחד מכם יקשט קשוט אחד לכלה. אמר לר' אלעזר בנו, אלעזר, הן מתנה אחת לכלה, כי למחר יסתכל, ז"א, כשיכנס לחופה, באלו שירים ושבחות שנתנו לה בני ההיכל, שתעמוד לפניו.

פסקה קסט

קסט) **פתח ר' אלעזר** וכו': פתח ר"א ואמר, מי זאת עולה מן המדבר וגו'. **מי זאת**, הוא כלל של שתי קדושות, של שני עולמות, שהם בינה ומלכות, בחבור אחד וקשר אחד. **עולה**, שעולה ממש להיות קדש קדשים, כי **מי**, שהיא בינה, היא קדש קדשים, ונתחברה

בזאת, שהיא מלכות, בשביל שהמלכות תהיה עולה, שהוא קדש קדשים. **מן המדבר**, היינו כי מן המדבר ירשה זאת, להיות כלה ולהכנס לחופה.
פירוש. הכתוב **מי זאת עולה מן המדבר מתרפקת על דודה** (שיר השירים ח' ה') המדובר הוא בגמר התיקון בשעתא דכלה עאלת לחופה, כמ"ש להלן.
ומפרש **מי זאת** על הבינה שנקראת מי, ועל המלכות שנקראת **זאת**, ואומר שאז יהיה **מי זאת** בכללא חדא, **כללא דתרין קדושין**, כי מטרם גמר התיקון נקראת רק הבינה **קדש**, והמלכות העולה אל הבינה מקודשת רק בקדושת הבינה, אבל אז תהיה גם המלכות עצמה קדושה כמו הבינה, ותהיה **מי זאת עולה כללא דתרין קדושין**. משום **דתרין עלמין בחבורא חדא וקשורא חדא**.
קשורה היינו הצרורא דחיי, שהוא הסיום של המלכות והמסך המעלה או"ח ומקשר כל הספירות כאחת, שהיא תסתיים אז בבחינת **י'** בשוה עם הבינה לנצחיות, שזהו נק' **קשורא חדא**. **וחבורא חדא** היינו כי קומת האור של המלכות תהיה מחוברת בקומת הבינה כאחת ממש. כי אז **עולה ממש למהוי קדש קדשין**, שהמלכות עצמה עולה להיות קדש קדשים ממש כמו הבינה,
ואומרו **עולה ממש**, היינו כמו קרבן עולה, שהוא קדשי קדשים. כי **מ"י** שה"ס או"א הוא קדשי קדשים, והוא נתחבר **בזאת** שהיא המלכות, כדי שתהיה המלכות בבחינת עולה שהיא קדשי קדשים. כי אז נעשה חיבור ה**מ"י בזאת** כדי לעשות ה**זאת** עצמה **לקדש קדשין**. וכיון שכן, הרי אי אפשר עוד שיהיה איזה מיעוט במלכות, אחר שקדושתה עצמה היא **קדש קדשין** כמו הבינה, וע"כ בלע המות לנצח.
ומ"ש **דהא מן המדבר ירתא למהוי כלה ולמיעל לחופה**: מדבר היינו מקום נחש שרף ועקרב וכו' וכבר נתבאר לעיל (אות קכ"ד), אשר בחינת התמכין דאורייתא הם נבחנים בעיקר לעושי התורה עשיה, ונמצא שהזווג הגדול הזה דגמר התיקון נעשה **מן המדבר דוקא**.

פסקה קע

קע) **תו**. **מן המדבר** וגו': עוד. מן המדבר היא עולה, כמ"ש ומדברך נאוה. דהיינו במדבר ההוא של לחש השפתים, היא עולה. כי מדבר, פירושו דבור. ולמדנו מהו שכתוב, האלקים האדירים האלה אלה הם האלקים המכים את מצרים בכל מכה במדבר וכי כל מה שעשה להם הקב"ה היה במדבר, הלא בישוב היה. אלא במדבר, פירושו, בדבור. כש"א ומדברך נאוה, וכתוב ממדבר הרים. אף עולה מן המדבר כך, מן המדבר ודאי,

דהיינו באותו הדבר של הפה, היא, המלכות, עולה, ונכנסת בין כנפים של האם, שהיא בינה. ולאחר כך, ע"י דבור היא המלכות יורדת ושורה על ראשי העם הקדוש.
ביאור הדברים, כי מטרם גמר התיקון, בעוד שהמלכות נקראת **אילנא דטוב ורע**, הנה כל תיקונה נעשה ע"י המ"ן, שהצדיקים מעלים על ידיהן את המלכות לבינה, וע"י עליה זו נעשית המלכות לשעתה קדושה כבינה. ומ"ן אלו ה"ס תפלה בלחש, כי המלכות ה"ס דבור, ואי אפשר שתהיה בבחינת דיבור טוב בלי רע כלל, רק בעת שהקול שבדיבור הוא מבחינת הבינה, שז"ס יחוד קול ודיבור, שהם זווג זו"ן בגדלות.
כי הז"א מקבל קול דאמא ומשפיע בדיבור של המלכות, ואז הדיבור כולו טוב בלי רע כל, ומקבלת המוחין דקודש. אכן בלי המיתוק הזה מהקול דבינה, הנה הקול של המלכות בבחינת טו"ר כנ"ל, ויש בה אחיזה לקליפות, ואינה יכולה לקבל מהקודש. ולפיכך נבחנת עלית המ"ן, שהצדיקים מעלים, בתפלה, שהם **בלחישו דשפוון**, כלומר, דיבור בלי קול. בסוה"כ, רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע (שמואל א' ב') כי אז אין שום אחיזה במ"ן שמעלים, ויכולים להעלות גם את המלכות עד הבינה, כדי שתקבל הקול מהבינה, ואז נעשית בנין קדוש ומקבלת מוחין בזווג קול ודיבור, וקדושת הדיבור שלה **שריא על רישייהו** של הצדיקים שתיקנו אותם כן.
וז"ש **מן המדבר איהי עולה**, **כד"א ומדברך נאוה**, כי הכלה אזדמנת עתה לזווג הגדול **למיעל לחופה** ע"י עלית מ"ן של הצדיקים, בסוד **מדברך נאוה**, שהמשיכו בדיבור, שהיא המלכות, את הקול מאמא, ועי"ז נעשית מדברה של המלכות נאוה ויפה כבינה. כי כל אלו הזווגים שנעשו מקודם בזה אחר זה, נתקבצו עתה לזווג הגדול לעאלא לה לחופה, ונמצא **בההוא מדבר דלחישו בשפוון איהי עולה** שעל ידי המ"ן שהעלו מקודם לכן **בלחישו בשפוון** דהיינו, בדיבור בלי קול, כי הקול שלה היה עדיין בבחינת טו"ר כנ"ל, והמשיכו בה הקול דאמא, הנה מכל אלו המע"ט נעשה עתה הזווג הגדול לעאלא לה גו חופה, כי עתה נעשה גם קולה עצמה טוב בלי רע כלל, ונעשית **קדש קדשין** כמו אמא. והנה הדיבור בלחש נבחן ל**מלה דפומא**, כלומר, בלי הצירוף של חיך וגרון ולשון ושנים, אלא רק ע"י מוצא השפתים **ופומא**. שיהיה בבחינת קולה לא ישמע כנ"ל, וז"ש **בההיא מלה דפומא איהי סלקא**, שכן דרך העלאת מ"ן, ואז **ועאלת בין גדפי דאמא**, והיא עולה בין כנפי הבינה. כלומר שמקבלת קול כנפים דאמא לתוך הדיבורים שלה **ולבתר בדבורא נחתא ושריא על רישיהו דעמא קדישא**, ואח"כ בדיבור שמקבלת, היא יורדת ושורה על ראשי העם קדוש. כי אחר שקבלה הקול דמדת הרחמים דאמא, נעשה **קדש** כמותה,

וקדושתה חוזרת לאלו שתיקנו אותה, ונקראים גם הם עם קדוש כמוה. כי הדיבור שלה הוא עתה קדוש כמו אמא. וז"ש **בדבורא נחתא** וכו'.

פסקה קעא

קעא) **איך סלקא בדבורא** וכו': שואל, איך עולה המלכות בדבור. ומשיב, כי בתחילה, כשאדם קם בבקר, יש לו לברך לאדונו, בשעה שהוא פוקח את עיניו. איך הוא מברך. כך היו עושים החסידים הראשונים. כלי עם מים היו נותנים לפניהם, ובשעה שהיו מתעוררים בלילה, היו רוחצים את ידיהם, ועומדים ועוסקים בתורה, ומברכים על קריאתה. בשעה שתרנגול קורא, ואז חצות לילה ממש, נמצא אז הקב"ה עם הצדיקים בגן עדן. ואסור לברך בבקר עם ידים טמאות ומזוהמות. וכן בכל שעה.

ביאור הדברים, מקשה, כיון דאמרת דתחילת תיקונה של המלכות צריך להיות ב**לחשיו בשפוון**, א"כ איך תיכף בשעת היקיצה מהשנה אנו מברכים בקול, והיה צריך לברך בלחש כדי להמשיך תחילה הקול מאמא שהוא להעלות המלכות **בדבורא** בקול דאמא. ומשיב ש**חסידי קדמאי** תקנו אותו התיקון הנ"ל בדרך עובדא, כי ענין עלית המ"ן הוא או בעובדא או במלולא כמ"ש בזוהר (בחוקותי אות ה'). וע"כ כיון שבעת שנתו של אדם מסתלק רוחא דקודשא, ורוחא דמסאבא דנחש הקדמוני שורה עליו כי השינה היא א' משששים למיתה. כנודע (ברכות נ"ז:), והמיתה היא מטומאת הנחש הקדמוני, לכן בעת הקיצו משנתו, עוד לא נתפרש האי רוחא בישא ממנו לגמרי והוא נמצא עוד שורה על ראשי אצבעות הידים שלו, והוא מטעם, כי כל הקדוש ביותר נדבק בו הס"א ביותר, ואצבעות ידים הן קדושות ביותר משאר הגוף, כי שם מקום השראת החכמה, בסו"ה וכל אשה חכמת לב בידיה טוו וכו' (שמות ל"ה), וע"כ אין הס"א דבחינת המיתה פורשת משם גם לאחר הקיצה.

והוא צריך לעובדא, והוא נטילת ידים, ויש להכין ב' כלים: עליון הנקרא **נטלא**, וכלי תחתון לקבל הזוהמא. והכלי העליון הנקרא **נטלא**, רומז על כלי הבינה, שהס"א בורח מפני אור הבינה, ונמצא שרחיצת האצבעות ממימי הבינה מבריחין הס"א משם, ונטהרת המלכות מבחינת הרע שבה, ונשארת טוב, ואז אפשר לעסוק בתורה ולברך על התורה. באופן, שזה העובדא של רחיצת הידים דומה להעלאת מ"ן ב**לחישו בשפוון**, ל**גדפי דאמא**. ומיושבת בזה הקושיא שהקשה.

והנה בעת שהתרנגול קורא, אז הוא חצות לילה ממש. והוא סוה"כ, את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה וגו' (בראשית א'). כי השכינה הקדושה נתמעטה בסוד המאור הקטן והתלבשה בקליפות, בסו"ה ורגליה יורדות מות

(משלי ה') דהיינו אילנא דטוב ורע **זכי בר נש הא טוב ואי לא זכי הא רע**, (כנ"ל אות קכ"ג ע"ש). הרי שיש בה ב' פלגין: טוב, ורע, דהיינו פלגא לזכי בה, ופלגא ללא זכי בה. ולפיכך גם ממשלתה שהיא הלילה, נחלקה אחריה ג"כ לב' פלגין, שפלגא דלילה הראשון הוא מבחינת לא זכי ורע, בסו"ה תשת חושך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער (תהלים ק"ה). ופלגא דלילה השני הוא מבחינת זכי וטוב. והנה התיקון הראשון לפלגא דטוב, נעשה בנקודת חצות לילה ממש, כי אז מקבלת המלכות את הקול דבינה, דהיינו שהמלכות עולה ונמתקת תוך המלכות דאמא, והדין שבתוך המלכות נעשה דין קדוש מסטרא דטוב בלי רע כלל. והפירוש הוא, שהדין הזה נופל ושורה על הס"א והוא נעשה רחמים על ישראל.

ובזה תבין מ"ש בזוהר (שלח דף ק"ג אות רס"ז) **מבתר פלגא ליליא**, **שלהובא דעמודא דיצחק נפיק ובטש בהאי תרנגולא דאקרי גבר כגוונא דגבר אחרא עילאה עליה**, יצחק ה"ס בינה. **ושלהובא דעמודא דיצחק**, ה"ס דין של הבינה. והמלאך גבריאל נקרא **תרנגולא** דהיינו **גבר**, שרומז על מדת גבורה, שהוא המשמש ל**גבר עלאה** מניה, שהוא המלכות דאצילות, סוד המאור הקטן. ואומר, שהדין דבינה **בטש** תחות כנפים דגבריאל, ונמצאת המלכות מקבלת אז על ידו את הקול דבינה.

וז"ש עו"ש, (אות רס"ח) **ובשעתא דאיהו קרי כל תרנגולין דהאי עלמא קראן**, **ונפיק מניה שלהובא אחרא ומטי לון תחות גדפייהו וקראן**, שבשעה שגבריאל משמיע קול הבינה ל**גבר עלאה** דהיינו למלכות, הנה אז יוצאת השלהבת מגבריאל **ומטי** לכל התרנגולים של העוה"ז, שהם בחינת הדינים שבחלל העוה"ז, וכולם קוראים רק בהאי קול הנמתק במדת הרחמים מבינה.

באופן שבחינת הקול שהיא הדין של המלכות כבר אינה שולטת במחצית הלילה השניה, ומקומה לקח הקול דבינה, שע"ז מורה קריאת התרנגולים דעוה"ז. וז"ש כאן **תרנגולא קרי וכדין פלגות ליליא ממש** כי קול התרנגול רומז שכבר נתקבל קול הבינה אל המלכות כנ"ל, ונמצא שאז היא ממש נקודת החצות, שממנה מתחיל **פלגא דלילא** שהוא טוב בלי רע כלל כנ"ל.

ואחר שהמלכות מקבלת קול הבינה, הצדיקים מעלים מ"ן ע"י התורה שעוסקים אחר חצות לילה, והם מעלים אותה עד הגבורות המשמחות דאמא עלאה, ואז נאמר ותקם בעוד לילה (משלי ל"א), כי היא מתגלית אז בכל הדרה ותפארתה, כי כן דרך המלכות הקדושה להתגלות רק בלילה כמ"ש בזוהר (פנחס דף רס"ו, וכן בסבא דמשפטים דף ז' אות ט"ו). **ואיהי אזלת ביממא ואתגליא בלילא ופלגא בצפרא**.

וענין התגלותה הוא רק בגן עדן, דהיינו לאלו הצדיקים המתקנים אותה כן, עם עסק תורתם שלומדים אחר חצות לילה. (כמ"ש בזוהר לך לך דף קכ"ג). וזה אמרו כאן **קב"ה אשתכח עם צדיקייא בגנתא דעדן**. כי השכינה הקדושה נתקנת אז בסוד ג"ע, בהיותה משתקייא מנחל עדנים שה"ס חכמה, ומשתעשעת עם הצדיקים שנכללו בה בסוד המ"ן. וז"ש, **ואסיר לברכא בידין מסואבות ומזוהמות וכן כל שעתא**: כבר נתבאר זה (לעיל ד"ה ומשיב), כי הרי רוח מסאבא דנחש הקדמוני נשאר שורה על אצבעותיו של האדם גם אחר שנעור משנתו, ואין זוהמא זו עוברת רק ע"י רחיצה מכלי ע"ש. ואומר דכן הוא בכל **שעתא**, דלאו דוקא אחר השינה, אלא כל זוהמא ולכלוכא הוא מקום אחיזה לס"א ואסור לברכא רק אחר רחיצה במים.

פסקה קעב

קעב) **בגין דבשעתא** וכו': משום שבשעה שהאדם ישן, רוחו פורח ממנו. ובשעה שהרוח פורח ממנו רוח הטומאה מוכן לו, ושורה על ידיו, ומטמא אותם. ואסור לברך בהן בלא נטילת ידים, ואם תאמר, אם כן, הנה ביום שאינו ישן, ואין הרוח פורח ממנו, ורוח הטומאה אינו שורה עליו, ובכל זאת, כשנכנס לבית הכסא, לא יברך ולא יקרא בתורה אפילו מלה אחת, עד שרוחץ ידיו. ואם תאמר משום שהן מלוכלכות, אין הוא כן, כי במה נתלכלכו.

פסקה קעג

קעג) **אלא ווי לבני** וכו': אלא אוי להם לבני העולם, שאינם משגיחים ואינם יודעים את כבוד רבונם, ואינם יודעים על מה העולם עומד. הנה רוח אחד יש בכל בית כסא שבעולם, השורה שם ונהנה מאותו הגועל והצואה, ומיד הוא שורה על אותן אצבעות ידיו של האדם.

פסקה קעד

קעד) **פתח ר' שמעון** וכו': פתח ר"ש, ואמר, מי ששמח במועדים ואינו נותן חלקו להקב"ה, אותו רע עין, השטן, שונא אותו ומשטין עליו, ומעבירו מן העולם. וכמה צרות על צרות מסבב לו.

ביאור הדברים, כבר נתבאר לעיל (אות ס"ח ד"ה איש תהפוכות), כי יש בקליפות דכר ונוקבא, והזכר אינו כל כך רע כמו הנוקבא, והוא אינו מכשיל בני אדם לשקר בשמא דקב"ה, אלא אדרבה מעוררו לעשות מצוות, אלא שלא בטהרה על מנת להשפיע נ"ר ליוצרו, רק בעירוב להנאת עצמו, שז"ס אל תלחם את לחם רע עין וגו', אכול ושתה יאמר לך ולבו בל עמו (משלי כ"ג).

כי על ידי כך שאין כוונתו להשפיע, נמצאת המצוה בלי טעם ובלי אהבה ויראה, דהיינו בלא לב. אמנם כיון שכבר משך את האדם לרשתו, יש לו כח אח"ז להזדווג עם הנוקבא שלו דתהומא רבא, שהיא קליפה רעה ומרה, המזייפת בשמא דקב"ה, ואז נוטלת נשמתו הימנו עש"ה. וזה אמרו **ההוא רע עין שטן שונא אותו וקא מקטרג ליה וסליק ליה מעלמא** כי אחר שהכשילו במצות שמחת יו"ט שלא יהיה להשפיע נ"ר ליוצרו, כי זה נראה מתוך שאוכל לבדו ואינו מהנה לעניים, הנה אח"כ מזדווג עם הנוקבא שלו ונוטל נשמתו.

פסקה קעה

קעה) **חולקיה דקב"ה למחדי** וכו': חלקו של הקב"ה הוא, לשמח את העניים, כפי מה שיכול לעשות. כי בימים האלו, במועדים, הקב"ה בא לראות את אלו כלים השבורים שלו. ונכנס אליהם, ורואה, שאין להם במה לשמוח. ובוכה עליהם, ועולה למעלה להחריב העולם.

הנה כדי להבין מאמר זה, וענין הקטרוג דמלאכי עלאי, צריכים להבין מקודם מדרש חז"ל (מ"ר פ"ו) שבעת בריאת העולם, כשאמר למלאכים נעשה אדם בצלמנו, הנה חסד אמר יברא, מפני שהוא גומל חסדים. אמת אמר אל יברא מפני שכולו שקרים, צדק אמר יברא, מפני שעושה צדקות, ושלום אמר אל יברא, מפני שכולו קטטה, מה עשה הקב"ה נטל האמת והשליכו לארץ, הה"ד ותשלך אמת ארצה (דניאל ח') ע"ש.

פירוש, כי נודעו דברי חז"ל, שלעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה (פסחים נ:) כי האדם מתוך שפלותו אי אפשר לו לעסוק תיכף בהתחלה במצותיו ית' כדי להשפיע נ"ר ליוצרו, כי ועייר פרא אדם יולד (איוב י"א) ואי אפשר לו מטבעו לעשות איזו תנועה אם לא לטובת עצמו, לכן הוא מוכרח מתחילה לעסוק במצות שלא לשמה, דהיינו מתוך תועלת עצמו, אבל עכ"ז ממשיך שפע קדושה תוך מעשי המצות, אשר ע"י השפע שממשיך, סופו לבא לעסוק במצות לשמה, דהיינו בכדי לעשות נ"ר ליוצרו.

וזה שקטרג האמת על בריאת האדם, שאמר שכולו שקרים. כי נתרעם, איך אפשר לברוא אדם כזה מלכתחילה שיעסוק בתורה ומצות בשקר גמור, דהיינו שלא לשמה. אבל חסד אמר יברא, מפני שהוא גומל חסד, כי מצות גמילות חסדים שעושה, שהוא בהכרח מעשה מבוררת להשפיע, הנה על ידיה נמצא מתתקן לאט לאט, עד שיוכל לעסוק בכל המצות ע"מ להשפיע. וא"כ, הוא בטוח בסופו להגיע למטרתו לעסוק לשמה, וע"כ טען החסד, שיש לבראו.

וכן השלום קטרג שכולו קטטה, כיון שאי אפשר לו לעסוק במצות ע"מ להשפיע, אלא עם עירוב של הנאת עצמו, הנה ע"י זה נמצא תמיד בקטטה עם השי"ת, כי נדמה לו שהוא צדיק גמור, ואינו מרגיש כלל בחסרונותיו, דהיינו שאינו מרגיש שכל עסקו בתורה ומצות הוא שלא לשמה, והולך ומתרעם ח"ו על השי"ת, שאין מטיבין עמו כמו שצריכין להטיב עם צדיק גמור. ונמצא פוסח על ב' הסעיפים, פעם הוא בשלום עמו ית' ופעם הוא במחלוקת ח"ו, ולכן טען השלום שאינו כדאי להבראות.

אבל צדק אמר יברא, שהוא עושה צדקות, כי מחמת מצות צדקה לעניים שעושה. נמצא לאט לאט מתקרב אל מדת השפעה עד שבא לעסוק לשמה, ויזכה לשלום תמידי עם השי"ת, וע"כ יברא. ואחר שנשמעו טענותיהם של אלו ואלו, הסכים הקב"ה עם מלאכי חסד וצדק, והשליך אמת ארצה. כלומר שהתיר לעסוק במצות מלכתחילה שלא לשמה אע"פ שהוא שקר, ונמצא השליך אמת לארץ, והוא מטעם שקבל טענת חסד וצדק. שע"י מצות גמילות חסדים ומצות צדקה למסכני, סופו לבא לאמת, דהיינו לעבוד את הש"י רק בכדי לעשות נ"ר אליו. כי סופו לבא לשמה, ואז תעלה האמת מן הארץ.

והנה גם ז"ס שבירת הכלים, שהיתה קודם בריאת העולם, כי ע"י שבירת הכלים דקדושה ונפילתם לבי"ע דפרודא, נפלו עמהם ניצוצין דקדושה לקליפות, שמהם באו עניני תענוגות ואהבות מכל המינים לרשותם של הקליפות שהם מעבירים אותן לקבלת האדם ולהנאתו. והם גורמים בזה לכל מיני עברות כמו גנבה גזלה ורציחה. אמנם יחד עם זה נתן לנו תורה ומצות אשר אפילו אם מתחיל לעסוק בהם עוד מתוך שלא לשמה, דהיינו להנאתו עצמו למלאות תאותיו השפלות, כפי כחות שבירת הכלים, הנה סופו יבא על ידם לשמה, ויזכה למטרת הבריאה, דהיינו לקבל כל הנועם והטוב שבמחשבת הבריאה בכדי להשפיע לו נ"ר כנ"ל.

וזה אמרו **קב"ה ביומייא אלין אתי למחמי לאינון מאנין תבירין דיליה**, כי בימים טובים, שהאדם מקיים מצות שמחת יו"ט מרוב השפע שנתן לו השי"ת, הנה אז הולך הקב"ה לראות את הכלים הנשברים שלו, שעל ידיהם ניתנת לאדם הזדמנות לעסוק במצות שלא לשמה כנ"ל, והולך לראות כמה גמרו את תפקידם להביא את האדם לידי לשמה.

וחמי דלא אית להון למחרי ובכי עלייהו. ורואה שאין להם, **למאנין תבירין**, במה לשמוח, והוא בוכה עליהם. כי רואה שלא נברר עוד מהם כלום, דהיינו שלא הביאו את האדם כלל לידי לשמה, אלא שעוסק בשמחת יו"ט רק להנאת עצמו לבדו, הנה אז **בכי עלייהו**, כלומר, שכביכול מתחרט עליהם על מה ששיבר אותם, כי לא שיבר אותם, וכן לא השליך האמת ארצה, אלא לטובת האדם שיוכל להתחיל לעבוד שלא לשמה, ואח"כ

יבוא לשמה, וכשהוא רואה שהאדם עוד לא זז משהו מתאותו עצמו, א"כ שבר אותם בחנם, ובוכה עלייהו.

סליק לעילא לחרבא עלמא, כביכול עולה אז לסלק השפע מהעולם ולהחריב העולם, כי בעת שאין השלא לשמה ראוי להביא האדם לשמה, נמצא שהשפע עצמו הוא לרע לו, כי הוא נטבע על ידו יותר תוך קליפת הקבלה. וא"כ מוטב בשביל האדם להפסיק לו השפע ולהחריבה לגמרי.

פסקה קעו

קעו) **אתאן בני מתיבתא** וכו': באים לפניו בני הישיבה, ואומרים, רבון העולם, רחום וחנון אתה נקרא, יתגלגלו רחמיך על בניך. אמר להם: וכי לא עשיתי את העולם אלא על חסד, שכתוב, אמרתי עולם חסד יבנה. והעולם עומד על זה. ואם אינם עושים חסד עם העניים אחריב את העולם. אומרים המלאכים העליונים לפניו: רבון העולם, הנה פלוני, שאכל ושתה לרויה, ויכול לעשות חסד עם העניים, ולא נתן להם כלום. בא המשטין, ולוקח רשות, ורודף אחרי האדם ההוא.

פירוש. הנשמות העליונות הנקראות **בני מתיבתא**, מתחילות אז להתפלל על התחתונים שלא יפסיק השפע מהם ויש לו לרחם על בניו, כי מלמדים זכות לפניו ית', ואומרים כיון שעושים מצותיו באמונה, הם נקראים בנים למקום, וע"כ ראוים לרחמים כרחם אב על בנים. והשיב להם הקב"ה, הלא לא בניתי העולם אלא על **החסד**, דכתיב וכו', והעולם רק על **חסד** עומד.

כלומר כי לא יגיע להם שום תיקון ע"י השפע בעת שאין מהנים למסכנא, כי בריאת העולם היתה על מה שהסכמתי למלאכי חסד, שע"י עשית חסד איש לרעהו יתקיים עלמא, ויבואו לידי לשמה, ועתה שאינם עושים חסד, לא יצמח מזה שום תיקון.

ואז אמרו לפניו מלאכי עליון: רבונו של עולם, הרי פלוני שאכל ושבע, והוא יכול לעשות חסד עם עניים, ואינו נותן להם כלום. פירוש, כי אז גם המלאכים העליונים התחילו עתה לקטרג על הבריאה דהיינו מלאכי חסד וצדקה וכל אלו שהסכימו לבריאה, כי לא הסכימו לבריאה בדרך זה של שלא לשמה אלא כדי שיעשה חסד וצדקה ויבואו על ידם לידי לשמה, ועתה שאינם עושים זאת, ואינם ראוים לבוא לשמה, הם מתחרטים על הסכמתם ומקטרגים על האדם. ואז **אתי ההוא מקטרגא ותבע רשו ורדף אבתריה דההוא בר נש**, כי אחר שנתברר שאין האדם ראוי לבוא עוד לשמה עם המצות שלו, אז ניתנת רשות למקטרג לעשות את שלו.

פסקה קעז

קעז) **מאן לן בעלמא** וכו': מי לנו בעולם גדול מאברהם, שעשה חסד לכל הבריות. ביום שעשה משתה מה כתוב, ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק. עשה אברהם משתה וקרא לכל גדולי הדור לאותה הסעודה. ולמדנו בכל סעודה של שמחה, הולך ורואה אותו המשטין: אם האדם ההוא הקדים לעשות חסד עם העניים, ואם יש עניים בבית, המשטין נפרד מאותו הבית, ואינו נכנס שמה. ואם לא, המשטין נכנס שמה, והוא רואה הערוב של השמחה בלא עניים, ובלי שהקדים חסד לעניים, עולה למעלה ומשטין עליו.

פסקה קעח

קעח) **אברהם, כיון דזמין** וכו': אברהם כיון שהועיד לגדולי הדור, ירד המשטין וקם על הפתח כעין עני. ולא היה מי שיביט עליו, אברהם היה משמש את המלכים והשרים, שרה הניקה הבנים מכולם, משום שלא היו מאמינים כאשר ילדה, אלא אמרו שיצחק הוא אסופי, שמן השוק הביאו אותו. משום זה הביאו את בניהם עמהם, ושרה לקחה אותם, והניקה אותם לפניהם. ז"ש מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה. והיה צריך לומר הניקה בן, שרה, אלא בנים ודאי, דהיינו בניהם של כל האורחים. ואותו המשטין עמד בפתח. אמרה שרה צחוק עשה לי אלקים. מיד עלה המשטין לפני הקב"ה, ואמר לו: רבון העולם, אתה אמרת אברהם אוהבי, הנה עשה סעודה ולא נתן לך מאומה, ולא לעניים, ולא הקריב לפניך אפילו יונה אחת. ועוד, הנה שרה אומרת, שצחקת בה.

יש להבין זה, הרי הוא שנצטיין בעיקר בהכנסת אורחים ובחסד, וכל יומוי הוה קאים בפרשת אורחין, לזמן אושפיזין (כמ"ש בזוהר אמור דף קע"א אות רע"ט). ואיך אפשר שיהיה נכשל בדבר זה, שלא ליתן צדקה למסכנא. ועוד למה הטריח עצמו המקטרג להתחפש כמו מסכנא, שאין דרכו בזה לגבי אחרים. אמנם כאן אינו כפשוטו, ויש בזה סוד גדול, שאינו נוהג אלא בקדישין עליונין.

ועיין בזוהר (פקודי דף ק"ו אות שכ"ט). וז"ל, **אמר ר"ש אע"ג** וכו' **ורוח מסאבא בעי לאכפייא ליה בכל סטרין. תא ואימא לך רזא חדא ולא אתייהיב לגלאה בר לאינון קדישי עליונין** וכו' **דבעינן גו רזא דתפילין לאצנעא חד שערא דעגלא דיפוק לבר ויתחזי**, וכו' **וההוא שערא בעי לעאלא ליה בגו קדושה עלאה דילן** וכו' **כדין לא יקטרג ליה ולא יכיל לאבאשא ליה לעילא ותתא. דהא דוכתא יהיב ליה. ואי ההוא חולקא לא יהבין ליה בהאי קדושה, יכיל לאבאשא ליה לתתא וסליק מקטרגא ליה לעילא.** וכו'.

פירוש, כי מטרם גמר התיקון אי אפשר להעביר הס"א לגמרי, ואפילו הצדיקים והקדושים העליונים, וכמה שהצדיק נזהר לעשות המצוה בטהרה, הנה נשאר עוד כח לס"א לקטרג עליו, ולהראות מקום חסרון במצוה. ולפיכך הכין השי"ת בשביל הצדיקים אופן אחר להכניע ולסתום פה המקטרג. והוא, ליתן חלק מועט מהקדושה אל המקטרג הזה שנשאר, שבשביל זה נסתם פיו של המקטרג, ואינו רוצה לקטרג עליו כדי שלא יאבד חלקו מהקדושה שיש לו מאותה מצוה. שה"ס השערה שאנו נותנים בתפילין. וה"ס שעיר המשתלח, וה"ס פרה אדומה. עש"ה. ועוד תמצא ענין זה בזוהר (אמור דף פ"ח).

וז"ש כאן **נחת מקטרגא וקם על פתחא בגוונא דמסכנא ולא הוה מאן דאשגח ביה.** כי לכל העניים ודאי שהאכיל אותם מסעודתו כדרכו בהכנסת אורחים תמיד, רק האי מקטרגא הנ"ל, שאינו מועיל שום טהרה להעבירו זולת להנות אותו מעט מהקדושה כנ"ל, שהיה כאן בבחינת המסכנא, כי רצה לקבל חלקו מהקדושה. אבל אברהם לא רצה להנות לס"א אף משהו מהקדושה, אלא שרצה להכניעו בכחו ולדחותו לגמרי, ולפיכך עלה וקטרג כמ"ש להלן. וז"ש הזוהר **נחת מקטרגא כגוונא דמסכנא**, שלא היה עני ממש אלא המדובר הוא במקטרג שהתחפש כמו עני, ותבע להנות אותו מסעודתו של אברהם כמבואר. אבל אברהם הרגיש בו שהוא מבחינת הס"א, וע"כ לא רצה ליתן לו כלום.

וז"ש, **אפילו יונה חד** כי יש בזה רמז נכבד, כי בסדר הקרבנות באים רק שני בני יונה, כנגד ב' נקודות הכלולות יחד במלכות הממותקת במדת הרחמים, שיש בה דין ורחמים יחד, והדין שבה גניזא וטמירא, והרחמים שבה קיימא באתגליא, (כנ"ל אות קכ"ב) כי לולא המיתוק הזה לא היה העולם יכול להתקיים כנ"ל. וע"כ אין להקריב רק ב' בני יונה, ותדע, שסוד **יונה חד** ה"ס היונה ששלח נח מן התיבה ולא יספה שוב אליו עוד (בראשית ח') כי **יונה חד** רומזת למדת הדין שבמלכות בלי מיתוק במדת הרחמים, וכיון שנח לא יכול לתקן בה שום תיקון ע"כ לא יספה לשוב אליו עוד. (עי' בזוהר שלח דף נ"ב).

וכבר נתבאר ענין המקטרג שתבע חלקו מסעודתיה דאברהם ביום הגמל את בנו, שהוא ענין תיקון חסרון, אשר אי אפשר לתקנו מטרם גמר התיקון בדרך אחר, (כנ"ל בדיבור הסמוך) ותדע, שה"ס מדת הדין שבמלכות, שאין העולם יכול להתקיים בה, והיא צריכה להיות גניזא וטמירא, שהיא ג"כ סוד היונה, אשר לא יספה לשוב אל נח כנ"ל. אמנם אברהם היה יכול לתקנה, והיה מוטל עליו לתקנה, דהיינו בדרך למיהב מידי למקטרג למסתם פומיה, (כנ"ל בדיבור הסמוך). וכיון שלא נתן לו למקטרג כלום, לכן עלה וקטרג.

וז"ש **ולא יהיב לך מידי, ולאו למסכני**, כי קטרג שבכל סעודתו זו לא תיקן כלום למדת הדין שבמלכות, שהיא נקראת מסכנא, דלית לה מגרמה ולא מידי, והוא אמנם חולקא

דקב"ה, כי היא עצם המלכות נוקבא דז"א, שהוא קב"ה. שהרי לא המתיק אותה במדת הרחמים אלא לצורך קיום העולם, וע"כ המוחין הנמשכים ע"י מדת הרחמים, נבחנים כמו חלק של בני העולם, שעל ידי זה יתקנו גם עצם המלכות שהיא חולקא דקב"ה לבדו. וכיון שע"י הנס הגדול ד**הניקה בנים שרה** המשיך אברהם כל המוחין שבמדת הרחמים, כבר היה סיפק בידו לתקן גם בחינת המסכנא שבמלכות, שהיא חולקא דקב"ה, לכן קטרג **ולא יהיב לך מידי** היינו חולקיה דקב"ה. **ולאו למסכנא** היינו חלקה של עצם המלכות שהיא במסכנותא, שאין בני העולם יכולים לתקן בה, **ולא קריב קדמך אפילו יונה חד** היינו היונה, שנח לא היה יכול לתקן אותה כנ"ל.

ותו אמרת שרה דחייכת בה, כי שרה ה"ס בינה ומדת הרחמים המאירה במלכות, ובאמירתה, **צחוק עשה לי אלהים כל השומע יצחק לי** המשיכה בזה אור שלם ומיתוק גדול מאד, עד שלא נראתה עוד כל בחינת חסרון בעצם מדת המלכות, ונעשה חשש גדול שמא לא תשאר מחמת זה שום תשומת לב לתקן את עצם המלכות. והוא דומה לסוה"כ פן ישלח וגו' מעץ החיים ואכל וחי לעולם (בראשית ג'), דהיינו שלא ירגיש עוד בעצמו שום חסרון ולא יהיה מוכרח לתקן את הפגם שבעץ הדעת.

פסקה קעט

קעט) **אמר ליה קב"ה** וכו': א"ל הקב"ה, מי בעולם כאברהם. והמשטין לא מש משם עד שבלל כל אותה השמחה. והקב"ה צוה להקריב את יצחק לקרבן. ונגזר על שרה שתמות על צער בנה. כל הצער ההוא, גרם, מה שלא נתן משהו לעניים.

פירוש. כי עקדת יצחק היתה לתקן עצם המלכות, מה שלא תיקן עם המשתה הגדול ביום הגמל את יצחק. ומיתת שרה היתה מסבת האורות הגדולים שהמשיכה בסוה"כ **צחוק עשה לי אלהים** וגו' (בראשית כ"א), שהם הפריעו לתיקון המלכות כנ"ל.

פסקה קפ

קפ) **פתח רבי שמעון** וכו': פתח ר"ש ואמר, מה שכתוב, ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'. בוא וראה, כמה חזק כח התורה, וכמה היא עליונה על הכל. כי כל מי שעוסק בתורה, אינו ירא מעליונים ומתחתונים, ואינו ירא מחליים רעים שבעולם, מפני שהוא אחוז בעץ החיים, ולומד ממנו בכל יום.

פסקה קפא

קפא) **דהא אורייתא תוליף** וכו': כי התורה מלמדת את האדם ללכת בדרך אמת, מלמדת לו עצה איך ישוב לפני אדונו לבטל הגזירה. כי אפילו נגזר עליו שהגזירה לא תתבטל, היא מתבטלת מיד ונעברת ממנו, ואינה שורה על האדם בעולם הזה. ומשום זה, צריך

האדם לעסוק בתורה יום ולילה, ולא יסור ממנה. ז"ש, והגית בו יומם ולילה. ואם הוא סר מן התורה, או נפרד ממנה, הוא כאלו נפרד מעץ החיים.
ביאור הדברים, הנה פתח בתפילה, בפסוק **ויסב חזקיהו פניו אל הקיר**, ומפרשו רק באורייתא. והענין הוא כמ"ש במקום אחר (זוהר ואתחנן דף ד' אות י"א) שע"כ נתקבלה תפילתו משום שלא היה דבר חוצץ בינו ובין הקיר, שה"ס השכינה הקדושה.
וע"ז אומר כאן, שעצה זו עלתה לו רק בכח התורה, שהשיג על ידה לבא לתשובה שלמה, עד שלא היה דבר חוצץ בינו ובין השכינה הקדושה, וע"כ נתבטלה הגזירה שנגזרה עליו מיתה. וע"כ מסיים **ובגין כך** כיון שאנו רואים שכח התורה גדול כל כך עד לבטל גזירת מות, **בעי ליה לב"נ לאשתדלא באורייתא יממא ולילי. ולא יתעדי מינה.**

פסקה קפב

קפב) **ת"ח עיטא לבר** וכו': בוא וראה, עצה לאדם: כשהוא עולה בלילה על מטתו צריך לקבל עליו מלכות שלמעלה, בלב שלם, ולהקדים למסור אליו פקדון נפשו, ומיד הוא ניצל מכל חליים רעים ומכל הרוחות הרעות, שאינן שולטות עליו.
ביאור הדברים, כי קרא ה', לאור יום, דהיינו אור הדביקות והקדושה, שאנו משיגים מהש"י. וזהו ממשלת היום, ולחושך קרא לילה, דהיינו הכחות דפרודא המפרידות אותנו מאורו ית', הוא ממשלת הלילה. ולפיכך אנו ישנים בלילה, שהוא חלק א' ששים במיתה שהוא ממשלת הס"א. ומתוך ב' הממשלות האלו אין אנו יכולים להדבק בו ית' לנצח, כי אנו מפסיקין דבקותו ית' מכח ממשלת הלילה החוזרת ובאה עלינו תמיד והמפסקת אותנו מעבדותו ית'.
ולתקן זה, נותן לנו ר"ש עצה, שבכל לילה טרם שהולך לישון, **בעי לקבלא עליה מלכותא דלעילא בלבא שלים**, כי בעת שהלילה מתוקן כמו במעשה בראשית, דכתיב, ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, שפירושו, שלילה ויום מיוחדים שניהם לגוף אחד ויום אחד, הנה אז נקראת הלילה ממשלת המלכות, ושום קלי' לא תתערבה עמה.
וע"כ גם האדם צריך לקבל עליו מלכות עליונה זו בלב שלם, בלי שום חציצה בינו ובין המלכות, כלומר, שיקבל עליו מלכות שמים בין לחיי ובין למותא, ושום דבר שבעולם לא יזיזוהו להרחיקו ח"ו במשהו מהמלכות העליונה, דהיינו בסו"ה ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך (דברים ו'), ואם קבל זה עליו בלב שלם, נמצא בטוח בעצמו שכבר לא יצוייר יותר שום דבר חוצץ בינו למקום ית'.
וע"כ נבחן בזה שנתקדם **לממסר פקדונא דנפשיה**, כי הקדים למסור נפשו בידו של הקב"ה, דהיינו לקיים מצותיו בכל השלמות עד למסירות נפש, וע"כ כשישן ורוחו

מסתלק, אינו טועם עוד בזה א' משש ים ממיתה, שהוא כח הס"ם, אלא רק בחינת מסירת נפש בדרך מצוה, כי כבר אין כח מיתה שולט עליו. באשר שהכניסו לכח מס"נ של מצוה.

וכשעושה כן. שוב אין ממשלת הלילה יכולה לפגום אותו, ולהפסיקו מנועם עבודתו ית', כי אצלו כבר הערב והבוקר יום אחד, ואין הלילה אלא חלק מהיום ממש. וע"כ **ומיד אשתזיב מכל מרעין בישין ומכל רוחין בישין, ולא שלטין עליה**, כי הלילה שלו כבר יצא מרשות הס"א, שהרי לא יצוייר לו עוד, שום דבר חוצץ בינו ובין השכינה הקדושה, ואין עוד כחות הס"א והדין שולטים עליו.

פסקה קפג

קפג) **ובצפרא, קם מערסיה** וכו': ובבוקר כשהוא קם ממטתו, הוא צריך לברך לאדונו ולהכנס לביתו, ולהשתחוות לפני היכלו ביראה גדולה. ואחר כך יתפלל תפלתו. ויקח עצה מן האבות הקדושים שכתוב, ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך.

פירוש. הוא תרגום של הפסוק ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך. **ואני ברוב חסדך** הוא ל**ברכא למאריה**, על החסד שעשה עמו. **אבא ביתך**, הוא **ולמיעל לביתיה. אשתחוה אל היכל קדשך**, הוא **ולמסגד קמי היכליה. ביראתך**, הוא **בדחילו סגיא. ובתר כן יצלי צלותיה**. וטעם הדבר הולך ומבאר לפנינו.

וז"ש, **ויסב עיטא** וכו', כי התפלה שאנו מתפללין, היא תיקון השכינה הקדושה, להמשיך לה שפע למלאותה מכל חסרונותיה. כי ע"כ כל הבקשות הן בלשון רבים, כמו וחננו דעה וכו' השיבנו אבינו וכו'. כי התפילה היא בעד כלל ישראל, שכל שיש בשכינה הקדושה, יש בכלל ישראל. והחסר בה, חסר בכלל ישראל, ונמצא כשאנו מתפללין בעד כלל ישראל, אנו מתפללין לצורך השכינה הקדושה, כי היינו הך.

ונמצא שקודם התפילה אנו צריכים להסתכל בחסרונות שבה, כדי שנדע מה שצריך לתקן בה ולמלאותה, אמנם כל הדורות של כלל ישראל כלולין בשכינה הקדושה, ואלו התיקונים שקבלה מהדורות שקדמו לנו אין אנו צריכים עוד לתקן בה, אלא שאנו צריכים להשלים עליהם, דהיינו לתקן מה שנשאר חסר בה אחר תיקונם.

והנה האבות הקדושים הם הכולל של כלל ישראל, כי הם ג' השרשים של כל ששים רבוא נשמות ישראל מכל דור ודור עד לגמר התיקון, וכל ההמשכות והשפעות. שכלל ישראל ממשיכים ומקבלים בכל הדורות, מקובלים תחילה אל האבות הקדושים, ומהם מגיע השפע אל כלל ישראל שבאותו הדור שהמשיכו השפע. כי כן הסדר הרוחני, ששום

ענף אינו יכול לקבל כלום רק דרך שרשו, ועיקר ההארה נשאר בשורש ורק חלק ממנו נמשך לענף. ולפיכך נמצא, שכל התיקונים שכבר נתקנו בשכינה הקדושה, הם עומדים וקיימים בנשמות אבותינו הקדושים.

וזה אמרו **לא לבעי ליה לבר נש לעאלא לבי כנישתא אלא אי אמליך בקדמיתא באברהם יצחק ויעקב**, כמבואר, שכל ענין תפילתנו היא רק להשלים מה שחסר עוד בשכינה אחר התיקונים שכבר נעשו בה עד עתה. לכן צריכים מקודם לדעת ולהמשיך בשכינה הקדושה את כל התיקונים שכבר תיקנו בה, ואז נדע מה שצריך עוד להוסיף עליהם.

וז"ש שאין לאדם ליכנס לבית הכנסת מטרם שאילת עצה באבות הקדושים, כי צריכים להמלך בהם לידע מה שצריך עוד לתקן, וזה יתכן, רק אחר המשכתנו בשכינה הקדושה כל מה שהאבות הקדושים כבר תיקנו בה, ואז נראה מה שעוד חסר בה, וז"ש **בגין דאינון תקינו צלותא**, כי הם תיקנו ה**צלותא**, שהיא השכינה הקדושה שתיקון אברהם, נקרא **שחרית**, דיצחק **מנחה**, ודיעקב, **ערבית**, וכיון שכן, אנו צריכים מקודם להמשיך כל שיעור התיקון, שכבר תיקנו הם ב**צלותא**, ואז נדע מה שיש עוד להתפלל ולתקן מה שחסר בה.

פסקה קפד

קפד) **הכי אוקמוה** וכו': והעמידוהו כך. שאדם אינו צריך להכנס לבית הכנסת, אלא אם נמלך מתחילה, דהיינו שמקבל רשות, באברהם יצחק ויעקב, משום שהם תקנו התפילה לפני הקב"ה. ז"ש, ואני ברוב **חסדך אבא ביתך**, זהו **אברהם**, שהוא חסד. אשתחוה אל **היכל** קדשך, זהו **יצחק**. שמצדו נקראת המלכות היכל. **ביראתיך**, זהו **יעקב**. שה"ס ת"ת הנקרא נורא. וצריך להכלל בהם תחילה, ואח"כ יכנס לבית הכנסת ויתפלל תפלתו. אז כתוב, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

הנה הולך ומבאר כאן ג' תיקונים כוללים שנעשו בשכינה הקדושה ע"י האבות: אשר **אברהם** תיקן אותה בבחינת **בית**, שפירושו דירת קבע, באופן שהאדם יוכל להדבק בה בתמידות כמו שהוא בביתו בתמידות, **ויצחק** הוסיף תיקון, ותיקן אותה בבחינת **היכל הקדש**, שפירושו, שהמלך שוכן בה בקביעות כי המלך נמצא תמיד בהיכלו.

ויעקב הוסיף תיקון, ותיקן אותה בבחינת **יראה**, שהוא ענין **תרעא לדרתא**, דהיינו בחינת פתח, הן לבחינת בית שבה והן לבחינת היכל הקודש שבה, בסוה"כ מה נורא המקום הזה וזה שער השמים (בראשית י"א). ואחר שהאדם נכלל כבר בג' התיקונים ההם של האבות בשלימות, אז אפשר לו לדעת כל השיעור שכבר נתקן בשכינה הקדושה, ואז **ייעול לבי כנישתא ויצלי צלותיה**, לתקן בשכינה מה שעוד חסר בה.

וביאור הדברים, כי אברהם הוא שורש החסד שבנשמות ישראל, כי הוא תיקן השכינה הקדושה לבחינת בית קבול לאור החסד, וקבלה החסדים בעד כל נשמות ישראל בכל מלואן. ואם היה נשאר כן, היו כל ישראל דבקים בהשי"ת דבקות תמידית, והשכינה הקדושה היתה בית מלכות המלא כל טוב ועונג, ולא היה שום איש רוצה להפרד ממנה אפילו לרגע.

אמנם כל תיקונו של אברהם היה, בסוד שעשה בית קבול שלם, לבלי שום אפשרות של פגם, לאור החסדים, דהיינו שהעלה אותה לבחינת השפעה ונ"ר ליוצרנו ית', ולא לקבל להנאת עצמנו כלום, כי זהו המדה ובית הקבול של אור החסד. כמ"ש חז"ל על מדת האומר שלי שלך ושלך שלך חסיד (אבות פ"ה), שאינו דורש להנאת עצמו אף משהו.

וכיון שכל הצמצומים וכל אחיזת הס"א הוא רק בבחינת הקבלה לעצמו, נמצא שהסיר בזה כל חלאת הקליפות והס"א לגמרי, ונתקנה השכינה בתכלית הטהרה. אמנם עוד לא היתה נגמרת בזה מחשבת הבריאה כי מחשבת הבריאה היתה בעיקר, להנות לנבראיו אשר מדת ההנאה תלויה ושקולה רק בשעור החשק לקבל, שלפי גדלות החשק לקבל, כן מדת התענוג מהקבלה.

וע"כ אחר שכבר נתקנה השכינה רק בכלי של השפעה בלי קבלה לעצמו כלום, שהוא ענין הסתלקות מלקבל ממנו ית', ורק להשפיע אליו לבד, וא"כ לא הגיע עוד מזה שום תיקון למחשבת הבריאה השורשית שאינה באה רק בגדלות החשק לקבל.

וז"ס **אברהם הוליד את יצחק**, כי אחר שיצחק מצא השכינה בתכלית השלימות והמילוי מאור החסד ע"י התיקונים של אברהם הרגיש את החסרון שיש בשכינה, שעוד אינה ראויה לקבל כל הכלול במחשבת הבריאה כנ"ל, ע"כ הלך ותיקן אותה לבית קבול, באופן שתהיה ראויה לקבל כל השלימות הנרצה והכלולה במחשבת הבריאה, דהיינו שעורר גם את החשק לקבל ממנו ית', אלא רק בבחינת קבלה ע"מ להשפיע, שפירושו, שחושק מאד לקבל ורק מטעם שהמשפיע רוצה כן, ולולא שהמשפיע היה רוצה כן, לא היה בו שום רצון של משהו לקבל ממנו.

ונודע שקבלה ע"מ להשפיע נחשבת להשפעה ממש, ונמצא שאין עוד לס"א שום אחיזה ברצון לקבלה הזו. וע"כ נתקנה על ידו השכינה הקדושה בכל השלימות הגדולה האחרונה, כי עתה היא ראויה לקבל כל הנועם והרוך מכל מה שחשב הש"י להנות לנבראיו, בעת שעלו במחשבה לבראם.

ולפיכך נקראת עתה השכינה הקדושה בבחינת היכל קדשו ית', כי עתה שוכן בה המלך בכל הדרו ותפארתו כמו מלך בהיכלו. אמנם מבחינת תיקונו של אברהם היא נקראת

רק בית, כלומר בית המלכות, כי עוד לא היה ניכר שם כל כבודו והדרו, כי אין כבודו של מלך ניכר אלא בהיכלו המיוחד לו,

ונבחן בזה, שיצחק תיקן כל הגבורות שבנשמות ישראל, שפירושו, מיתוק כל הדינים שבהנהגתו ית': כי כל הצמצומים והיסורים והעונשים הבאים בעולם אינם אלא כדי לתקן את כלי הקבלה של הנשמות, שיהיו ראוים לקבל כל הטוב הכלול במחשבת הבריאה, ומתוך שיצחק כבר תיקן בשעתו את השכינה בשלימות הזו, הרי נתקנו בזה כל הגבורות, כי באו כבר למטרה הרצויה להם.

אמנם גם תיקונו לא נשאר כן, והוא כי העולם עוד לא היה מוכשר לגמר התיקון, וע"כ יצא ממנו עשו הרשע, שהוא קלקל את תקונו, ולא עמד בו להיות מקבל רק ע"מ להשפיע, כמו שתיקן יצחק, אלא שנכשל בקבלה לעצמו, כלומר שגם בעת שנגלה לו שאין המשפיע רוצה שיקבל, רצה ג"כ לקבל מטעם הנאת עצמו, וע"כ נאחזו בו הס"א והקליפות בסוד אדמוני ואיש שעיר. ועי"כ הוריד שוב רגלי המלכות לקליפות, בסוד ורגליה יורדות מות.

וכיון שראה יעקב את הקלקול של עשו הרשע, הלך ותיקן את השכינה הקדושה במדת היראה. שה"ס וידו אוחזת בעקב עשו (בראשית כ"ה), שאמרו בזוהר דהאי **י**' דשדי עשו לעקבוי, ארמה יעקב לרישיה. כלומר כיון שראה יעקב את הקלקול של עשו בהאי **י**' שה"ס השכינה, תיקן את עצמו ביראה גדולה עד שהעלה את השכינה לבחינת עטרה על רישיה. ועי"ז נאחז בב' התיקונים של אברהם ויצחק בבת אחת, ולא יצא ממנו שום פסול. אמנם תיקון זה אינו עוד גמר תיקון, כי היראה דומה לבחינת יראת חטא שהרי עקבו של עשו גרם לו היראה ההיא, מבלי לחטוא כמותו, אבל בגמר התיקון, הוא, אחר שיתבטל עקבו של עשו, בסו"ה בלע המות לנצח, שהיראה תהיה אז, רק **בגין דאיהו רב ושליט**. והנה יעקב לעצמו ודאי השיג גם היראה האמיתית הזו, אלא מבחינת כלל ישראל נשאר תיקון זה לכל הדורות אחריו עד גמר התיקון.

וזהו אמרו **ואני ברוב חסדך אבא ביתך**, **דא אברהם**, כי **אברהם** תיקן אותה בבחינת בית המלכות המלא מכל טוב, באור החסד כנ"ל. **אשתחוה אל היכל קדשך**, **דא יצחק**, כי **יצחק** תיקן אותה בבחינת היכל הקדש להדר כבוד המלך. כראוי לו ית' כנ"ל, **ביראתך**, **דא יעקב**, כי **יעקב** תיקן אותה במדת היראה, ועי"ז תיקן אותה לבית קבול לכל התיקונים של אברהם ויצחק יחד, כנ"ל.

ובעי לאכללא לון ברישא, כי איך ידע מה שנשאר לתקן עוד לשכינה, אם לא יכלל את עצמו בכל אלו ג' התיקונים, שכבר תיקנו בה האבות הקדושים, דהיינו שיקבל על עצמו להתנהג על פי תיקוניהם הנ"ל. וזה נבחן שנכלל במדתם כנ"ל.

ורק אחר שנכלל בכל אלו ג' תיקונים של אבותינו הקדושים, יתחיל לתקן אותה ממקום שהניח לנו **יעקב** אבינו, דהיינו להעלות היראה למדת הרוממות בגין דאיהו רב ושליט, **ובתר כן ייעול לבי כנישתא ויצלי צלותיה**, דהיינו שיתפלל וימשיך בה האורות העליונים עם יראת הרוממות להביאה לגמר התיקון. **כדין כתיב ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר**.

פסקה קפה

קפה) **רבי פנחס הוה** וכו': ר"פ היה רגיל לפני רבי רחומאי בשפת הים של כנרת. ואדם גדול ושבע ימים היה, ועיניו כהו מראות. אמר לרבי פנחס, שמעתי בודאי שיוחאי חברנו יש לו מרגלית, אבן טובה, דהיינו בן, והסתכלתי באור המרגלית ההיא, שהוא יוצא כהארת השמש מנדנה, ומאיר את כל העולם.

ביאור הדברים, המלכות בכל תיקוניה, נקראת **אבן טוב** ונקראת **מרגלית**, ואומר **דיוחאי חברנא אית ליה מרגלית אבן טבא**. שכבר זכה במלכות בכל תיקוניה וקישוטיה, והסתכל ברוח הקודש באור של **המרגלית**, שהיא מאירה כאור השמש ביציאתה מנרתיקה, שה"ס תיקון העתיד של המלכות, שתהיה אור הלבנה כאור החמה, שאז היא מאירה כל העולם כולו.

והנה אחר שאור המלכות נעשה לאור החמה, ועלה עד השמים שיאה, הנה האירה מהשמים עד לארץ בעמודא חדא דנהורא לכל העולם כולו, והיה מאיר והולך עד שהספיק רשב"י לתקן כרסייא ד**עתיק יומין כדקא יאות**. והרמז הוא, שכבר זכה לב' הגלויים שבגמר התקון שהם **שית קראי ושית שמהן** (הנ"ל אות קמ"ה) כי **נהורא קאים משמיא לארעא** וכו' ה"ס **שית קראי**, **ועד דיתיב עתיק יומין ויתיב על כרסייא כדקא יאות**, ה"ס **שית שמהן** עש"ה.

פסקה קפו

קפו) **וההוא נהורא** וכו': ואותו האור עומד מן השמים עד הארץ, ומאיר כל העולם, עד שיבא עתיק יומין, שהוא הכתר, וישב על הכסא כראוי, דהיינו עד גמר התקון. ואותו האור כלול כולו בביתך, דהיינו בבתו, כי בתו של ר' פנחס היתה אשת ר"ש בן יוחאי, ומן האור שנכלל בביתך יוצא אור דק וקטן, שהוא בן בתו, ר' אלעזר, ויוצא לחוץ ומאיר

את כל העולם. אשרי חלקך. צא בני, צא. לך אחרי אותה המרגלית המאירה את העולם. כי השעה עומדת לך.
פירוש. כי ברתיה דרבי פנחס בן יאיר היתה אשתו של ר"ש ונמצא רבי שמעון כליל בביתו של רפב"י. הכוונה היא על רבי אלעזר שיצא מה**נהורא דאתכליל** בבית רפב"י, שהוא ר"ש ואשתו, אשר הוא יצא והאיר כל העולם כולו.

פסקה קפז

קפז) **נפק מקמיה וקאים** וכו': יצא מלפניו ועמד להכנס באניה. והיו עמו שני אנשים. ראה שתי צפרים, שהיו באות ועפות על הים. הרים קולו ואמר, צפרים צפרים, הרי אתן מעופפות על הים, הראיתם את המקום שבן יוחאי שמה. חיכה מעט, אמר, צפרים צפרים, לכנה והשבנה לי. עפו והלכו. נכנסו בים והלכו להן.
פירוש. כי ר"ש ברח מפני המלכות שצותה להורגו, ונסתתר הוא ובנו במערתא חדא (כדאיתא שבת ל"ג:) ולא ידעו איפה הוא. וע"כ יצא רפב"י לבקשו באיי הים.

פסקה קפח

קפח) **עד דנפק הא** וכו': מטרם שיצא לאניה, והנה באו הצפרים, ובפיה של אחת מהן מכתב אחד, וכתוב בתוכו, אשר ר' שמעון בן יוחאי יצא מן המערה עם ר' אלעזר בנו. הלך ר' פנחס אליו. ומצא אותו שנשתנה, וגופו מלא נקבים ופצעים, מרוב הישיבה במערה. בכה עמו, ואמר אוי שראיתיך בכך. אמר לו ר"ש, אשרי חלקי, שראית אותי בכך, כי אם לא ראית אותי בכך, לא הייתי כך. **חלודין**, הוא מלשון שמחלידין את הקרקע (ב"ב י"ט:) שפירושו שעושים נקבים בקרקע. פתח ר' שמעון במצות התורה ואמר, מצות התורה שנתן הקב"ה לישראל, כתובות כולן בתורה בדרך כלל.
פירוש. כי מרוב שנים שישב במערה היה מוכרח לישב שם תוך החול, כדי לכסות ערומו ולעסוק בתורה, ונחלד בשרו מחמת זה. בכה עליו ואמר. אוי לי שראיתיך בכך. ענה לו ר"ש, אשרי חלקי אשר ראיתני בכך, שאלמלא לא ראיתני בכך, לא הייתי בכך, כלומר, שלא הייתי זוכה לגילוי רזין דאורייתא, כי כל רוממות חכמתו הגדולה זכה באותם י"ג שנים שהיה מוסתר במערה.
פתח ר"ש וכו': כל המצות שבתורה שנתן הקב"ה לישראל הן כתובות כולן בדרך כלל בפסוק **בראשית ברא אלהים** עד המאמר **ויהי אור**. כמ"ש והולך, שהוא מצות **היראה** ועונשה, ובה כלולות כל המצות שבתורה.

פסקה קפט

קפט) **בראשית ברא אלקים**: זו היא המצוה הראשונה לכולן, ומצוה זו נקראת יראת ה', הנקראת ראשית. שכתוב ראשית חכמה יראת ה'. יראת ה' ראשית דעת משום שדבר זה, יראה, נקרא ראשית. וזה הוא שער להכנס אל האמונה. ועל מצוה זו מתקיים כל העולם. פירוש. הוקשה לו, כי כאן חושב המקרא את היראה שהיא **ראשית** אל **החכמה**, וכאן שהיא **ראשית** אל **הדעת**. ואומר, מפני שהיראה היא ראשית לכל ספירה וספירה שאי אפשר להשיג שום ספירה זולת ע"י השגת היראה תחילה.

וז"ש, **תרעא לעאלא גו מהימנותא**: כי אי אפשר להשיג אמונה שלימה זולת מתוך יראתו ית', וכפי שיעור היראה כן שיעור השראת האמונה. וע"כ **ועל פקודא דא אתקיים כל עלמא**. כי אין העולם מתקיים אלא על תורה ומצות, כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי (ירמיה ג'). וכיון שה**יראה** היא **ראשית** ושער לכל מצוה להיותה השער לאמונה, נמצא שעל ה**יראה** מתקיים כל העולם, וז"ש הכתוב **בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ**. שעם ה**יראה** הנקראת **ראשית** שכל מצות כלולות בה **ברא אלהים את השמים ואת הארץ**. ולולא היראה לא היה בורא אלהים כלום.

פסקה קצ

קצ) **יראה אתפרש לתלת** וכו': היראה מפורשת לשלש בחינות, שתים מהן, אין בהן שורש כראוי, ואחת היא שורש היראה. יש אדם שירא מהקב"ה בשביל שיחיו בניו ולא ימותו, או ירא מעונש גופו או מעונש כספו, ועל כן הוא ירא אותו תמיד. נמצא, שהיראה שהוא ירא מהקב"ה, לא שם אותה לשורש כי תועלת עצמו היא השורש, והיראה היא תולדה ממנה. ויש אדם הירא מפני הקב"ה, משום שירא מעונש העולם ההוא ומעונש של הגיהנם. שתי מיני יראות האלו, דהיינו היראה מעונש עוה"ז, והיראה מעונש עוה"ב, אינן עיקר היראה ושורשה.

פסקה קצא

קצא) **יראה דאיהי עיקרא** וכו': היראה שהיא עיקר הוא שאדם ייירא מפני אדונו, משום שהוא רב ושליט, העיקר והשורש של כל העולמות, והכל נחשב כאין לפניו. כמו שכתוב, וכל דיירי ארעא כלא חשיבין. וישים חפצו באותו המקום שנקרא יראה.

ביאור הדברים, מלמדנו שיש ג' אופנים ביראת ה', שרק אחד מהם נחשב ליראה אמיתית. א) שמתירא מהקב"ה ושומר מצותיו כדי שיחיו בניו ויהיה נשמר מעונש גופו או ממונו, דהיינו יראה מעונשים שבעוה"ז. ב) שמתירא גם מעונשים של גיהנם. ואלו

השתים אינן יראה אמיתית, כי אינו מקיים היראה מטעם מצות ה', אלא מטעם תועלת עצמו, ונמצא שתועלת עצמו הוא השורש, והיראה היא ענף ומסובבת מתועלת עצמו, אלא **יראה דאיהי עקרא, למדחל בר נש למאריה בגין דאיהו רב ושליט, עקרא ושרשא דכל עלמין, וכלא קמיה כלא חשיבין**, דהיינו שיירא מהשי"ת משום שהוא גדול ומושל בכל. הוא גדול משום שהוא השורש, שממנו מתפשטים כל העולמות, וגדלותו מתראה על מעשיו, והוא מושל בכל משום שכל העולמות שברא הן העליונים והן התחתונים, נחשבים לפניו כלא כלום, שאינם מוסיפים משהו על מהותו יתברך.

וז"ש, **ולשואה רעותיה בההוא אתר דאקרי יראה**: שישים לבו ומאויו באותו מקום הנקרא יראה, שיהיה דבוק ביראתו יתברך ברצון ובחשק המותאם והראוי למצות המלך.

פסקה קצב

קצב) **בכה רבי שמעון** וכו': בכה ר"ש ואמר, אוי אם אומר אוי אם לא אומר. אם אומר, ידעו הרשעים איך לעבוד לאדונם. ואם לא אומר יאבדו החברים את הדבר הזה. כי במקום שהיראה הקדושה שורה יש כנגדה למטה יראה רעה, שמכה והולמת ומשטינה, והיא רצועה להכות את הרשעים. דהיינו להענישם על עונותיהם. וע"כ ירא מלגלות, כדי שלא ידעו הרשעים איך להפטר מן העונש. כי עונשם הוא טהרתם.

ביאור הדברים, רומז בזה, שאינו יכול לגלות במקום הזה את דבריו במילואם, מפני שמתירא שלא להזיק את הרשעים. והוא כי בא לגלות כאן איך להתדבק בעץ החיים, ולא לנגוע לעולם באילנא דמותא, שזה יכשר רק לאותם שכבר תיקנו בחינת עץ הדעת טו"ר. אבל הרשעים שעוד לא תיקנו את החטא של עצה"ד טו"ר, אסור להם לידע זה, כי הם צריכים לעמול מקודם בכל העבודות, עד שיתקנו את החטא דעצה"ד.

ותמצא כזה גם בכתוב פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם (בראשית ג'). שאחר שחטא אדם בעצה"ד גורש מג"ע, מחשש שמא יתדבק בעץ החיים ויחיה לעולם, ונמצא הפגם שעשה בעצה"ד ישאר לעלם בלי תיקון. ולפיכך, בכדי שלא יאבד מהצדיקים הזכאים לידע דבר זה, גילה הדבר בדרך רמז.

פסקה קצג

קצג) **ומאן דדחיל בגין** וכו': ומי שירא מפני עונש הכאה ושיטנה, כאמור, אינה שורה עליו אותה יראת ה', הנקראת יראת ה' לחיים. אלא מה שורה עליו. היא אותה יראה רעה. ונמצא ששורה עליו אותה הרצועה, היראה הרעה, ולא יראת ה'.

פסקה קצד

קצד) **ובג"כ אתר דאקרי** וכו': ומשום זה, המקום שנקרא יראת ה' נקרא ראשית דעת. וע"כ נכללה כאן מצוה זו. וזו היא השורש והיסוד לכל שאר מצות התורה. מי ששומר את היראה הוא שומר הכל. ומי שאינו שומר את היראה, אינו שומר מצות התורה, כי זו, היראה, השער לכל.

פירוש. סובב על מה שהביא לעיל שפעם אומר הכתוב **ראשית חכמה יראת ה'**, ופעם **יראת ה' ראשית דעת**. וביאר **באתר דיראה קדישא שרי**, **מלרע אית יראה רעה דלקי ומחי ומקטרג** וכו', כלומר, שבסיום היראה הקדושה הנקראת **יראת ה' לחיים**, יש שם **יראה רעה דלקי ומחי ומקטרג ואיהי רצועה לאלקאה**, וה"ס ורגליה יורדות מות. אשר המקיים מצות היראה מטעם **דאיהו רב ושליט**, נמצא מתדבק ב**יראת ה' לחיים**.

ואותם המתיראים מטעם עונש דמלקיותא ולא מטעם מצוה, עליהם נאמר, מגורת רשע היא תבואנה (משלי ח') כי היראה דסיומא שולטת עליו ומלקי ליה. ומבחינה זו, שהסיום של היראה שוכנת ב**רצועה רעה** לאלקי לחייבא, נקראת גם היראה העליונה הקדושה בשם **ראשית דעת יראת ה'**, להורות שיש להדבק רק בבחינת הראשית שלה שהיא **יראת ה' לחיים**. ולהשמר מ**היראה דמלרע**, שהיא הרצועה בישא. ועי"ז נתקן החטא דעצה"ד.

פסקה קצה

קצה) **ובג"כ כתיב בראשית** וכו': ומשום זה כתוב, **בראשית**, שהוא יראה, ברא אלקים את השמים ואת הארץ. כי מי שעובר על זו, עובר על כל מצות התורה. ועשו של מי שעובר על זו, הוא, שרצועה הרעה הזו דהיינו, היראה הרעה, מכה אותו. והיינו, והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלקים. הרי אלו ארבעה עונשים להעניש בהם את הרשעים.

פסקה קצו

קצו) **תהו דא חנק** וכו': **תהו**, זה חנק, שכתוב קו תהו (ישעיה ל"ד) חבל מדה (זכריה ב'). **בהו**, זו סקילה, היינו אבנים המשוקעות בתוך תהום הגדול, בשביל עונש הרשעים. **וחשך**, זו שרפה, שכתוב, ויהי כשמעכם את הקול מתוך החשך וההר בוער באש עד לב השמים חשך וגו'. וזו היא אש חזקה, שעל ראש רשעים יחול (ירמיה כ"ג) לשרוף אותם. ביאור הדברים, כי אותם שאינם מקיימים יראת ה' מטעם מצות המלך, אלא מטעם יראת עונש, נלכדים בקליפות **תהו**, שתמהים למה אינם מבינים מחשבותיו ודבריו ית', וקליפה זו נבחנת לחבל מחנק על צוארו של האדם המפסיק לו אויר דקדושה לנשימת

חייו. וז"ש **דכתיב קו תהו, חבל מדה**, מקרא א' כתוב **קו תהו**, ומקרא ב' **חבל מדה**, ובא זה ולמד על זה, אשר פירושו של קו תהו הוא **חבל מדה**, כי לפי הקו והשיעור של תמיהתו כן מדת החבל שהס"א משליך על צוארו וחונק אותו. והסה"כ **מושכי העון בחבלי השוא** (ישעיה ה').

וז"ש, **בהו דא סקילה**, אחרי שכבר ניצוד ע"י הס"א בחבל על צוארו, כבר יש להן כח לעשות בו כחפצן, או לסלקו או לשרפו או להרגו בסייף, כמ"ש והולך. **וסקילה** פירושו שמרוצצין את גלגלתו ע"י תאוות רעות ומחשבות רעות ומושכים אותו לתהומא רבא להענישו **וחשך דא שריפה** וכו' **שרי לאוקדא לון** שס"א מסבב אותו באש חזק ההולך ושורף החיות דקדושה מהם.

פסקה קצז

קצז) **ורוח דא הרג** וכו': **ורוח** זהו הרג בחרב. כי רוח סערה היא חרב שנונה, הלוהטת בו. כמו שאתה אומר, ואת להט החרב המתהפכת, ונקראת רוח. זה הוא עונש למי שעובר על מצות התורה, שכתוב אחר יראה, הנקראת ראשית, שהיא כלל הכל. כי אחר בראשית שהיא יראה, נאמר תהו ובהו וחשך ורוח, שהם עונש ד' מיתות, מכאן ולהלאה, שאר מצות התורה.

פירוש. כי הס"א שולח בו **רוח סערה**, שהוא כמו חרב שנונה המפרידה ראשו מגופו ופסקיה לחיותיה.

וז"ש, **האי עונשא** וכו' **וכתיב לבתר יראה ראשית, דאיהי כללא דכלא**: סובב על הנ"ל, שכל המצות שבתורה כלולות בב' הפסוקים הראשונים, מ**בראשית** עד **ויאמר אלהים יהי אור**.

ואומר, **דהאי עונשא** הנזכר שהוא ד' מיתות המרומזות ב**תהו**, **בהו**, **חשך**, **ורוח**, הן כתובות אחר **יראה ראשית** המרומז בכתוב **בראשית ברא אלהים**, ונמצא שהפסוק הא' הוא **יראה ראשית**, דהיינו עיקר **היראה** שהיא **לחיים**, והפסוק הב' הוא העונש למי שאינו דבוק ב**יראה ראשית**, והם **כללא דכלא**, להיותם השער לאמונתו יתברך כנ"ל. ונמצא שכל המצות שבתורה כלולות בה. **מכאן והלאה שאר פקודין דאורייתא** מה**פסוק ויאמר אלהים יהי אור** ואילך, דהיינו כל המצות שבתורה, הן פרטים כולן של מצות **היראה**.

פסקה קצח

קצח) **פקודא תניינא** וכו': המצוה השניה, זו היא מצוה שמצות היראה מתאחזת בה ואינה יוצאת ממנה לעולם, והיא **אהבה**, שיאהב אדם את אדונו אהבה שלמה. ומה היא

אהבה שלמה. זו היא אהבה רבה, שכתוב, התהלך לפני והיה תמים, תמים, פירושו שלם באהבה. וזהו שכתוב, ויאמר אלקים יהי אור, זו היא אהבה שלמה הנקראת אהבה רבה. וכאן היא מצוה, שיאהב אדם את אדונו כראוי.

ביאור הדברים, כי יש **אהבה** התלויה בדבר, דהיינו שבאה מרוב טובה שהשפיע לו השי"ת, שעי"ז נתדבק בו ית' בלב ונפש. והנה אע"פ שדבוק בו ית' בתכלית השלימות מ"מ נחשבת ל**אהבה** בלתי שלימה. וזה שדרשו רז"ל (ב"ר פ"ל) על הפסוק את האלהים התהלך נח, אשר נח היה צריך סעד לתמכו, כי היה נסעד ברוב טובה שהשפיע לו השי"ת.

אמנם אברהם לא היה צריך סעד לתמכו, כמ"ש **התהלך לפני והיה תמים**. כי **התהלך לפני**, פירושו בלי סעד, אלא **לפני**, ואע"פ שלא תדע אם אבא אחריך לסעדך. וז"ש **רחימו שלים**, **דא אהבה רבה**, **דכתיב התהלך לפני והיה תמים**, דהיינו שלא יהיה נצרך שום סעד לתמכו, כמו שנאמר אצל אברהם התהלך לפני, **והיה תמים שלים ברחימותא**, שאע"פ שאיני נותן לך כלום, מ"מ תהיה אהבתך שלימה להדבק בי בכל לב ונפש.

פסקה קצט

קצט) **אמר רבי אלעזר** וכו': אר"א: אבי, אהבה בשלמות אני שמעתי פירושה. אמר לו: אמור בני לפני רבי פנחס, כי הוא נמצא באותה המדרגה. אמר רבי אלעזר, אהבה רבה, היינו אהבה שלמה שהיא בשלמות משני הצדדים, ואם לא נתכללה בשני הצדדים, אין היא אהבה בשלמות כראוי.

פירוש. שאמר לו לפרש בחינת אהבה רבה **קמיה דרבי פנחס** משום שהוא כבר השיג מדת **אהבה רבה** כהלכתה, ויבין היטב מה שיאמר.

וז"ש, **אהבה שלימתא בשלימו דתרין סטרין**: כמ"ש להלן, **בין בדינא ובין בטיבו**, ואפילו הוא נוטל את נשמתך תהיה אהבתך בו ית' בשלמות הגמורה, כמו בעת שנותן לך כל טוב שבעולם.

פסקה ר

ר) **ועל דא תנינן** וכו': וע"כ למדנו, בשני צדדים מפורשת האהבה להקב"ה, יש מי שאוהב אותו בשביל שיש לו עושר, אריכות ימים, בנים סביב לו, מושל על שונאיו, דרכיו יכונו לו, ומתוך כך אוהב אותו. ואם יהיה לזה ההפך, והקב"ה יחזור עליו הגלגל בדין קשה, יהיה שונא אותו, ולא יאהב אותו כלל. ומשום זה אהבה זו אינה אהבה שיש לה יסוד. פירוש. שמתוך ששורש אהבתו מיוסד על דבר משהו, נמצא, אם בטל הדבר, בטלה האהבה.

פסקה רא

רא) **רחימו דאקרי שלים** וכו': האהבה שנקראת שלמה, היא, אותה האהבה שהיא בשני צדדים, בין בדין, בין בחסד והצלחת דרכיו. שיאהב את הקב"ה, כמו שלמדנו, אפילו הוא לוקח ממך את נשמתך, זו היא אהבה שלמה שהיא בשני צדדים, בחסד ובדין. ועל כן, האור של מעשה בראשית יצא, ואחר כך נגנז, וכשנגנז יצא דין הקשה, ונכללו ב' הצדדים, חסד ודין, יחד, שיהיו שלמות. זו היא אהבה כראוי.

פירוש. כי האור שנברא בששת ימי בראשית, דהיינו במאמר יהי אור, חזר ונגנז, כמ"ש (בראשית א' דף רפ"א אות שנ"ב). **יהי אור לעוה"ז ויהי אור לעוה"ב** כי נגנז האור מעוה"ז והוא מתגלה רק לצדיקים לעוה"ב,

ולמה נגנז, והוא **כד אגנז נפק דינא קשיא**, שעם גניזת האור יצא דין קשה בעוה"ז, שעי"ז **ואתכלילו תרין סטרין כחדא**, **למהוי שלימו**, שניתן מקום להתכללות ב' הקצוות כאחת, כי עתה תצויר האפשרות לגלות שלימות אהבתו גם בשעה שנוטל את נפשו ממנו, וניתן מקום להשלמת ה**אהבה**. באופן שאם לא היה נגנז, והדין הקשה לא היה נגלה, היתה **אהבה רבה** זו חסרה מהצדיקים, ולא היתה לה שום אפשרות לבוא פעם לכלל גילוי.

פסקה רב

רב) **נטליה ר' שמעון** וכו': לקחו ר' שמעון ונשקו. בא רבי פנחס ונשקו וברכו. ואמר, בודאי הקב"ה שלחני כאן, זה הוא אור הדק שאמרו לי שנכלל בביתי, ולאחר כך יאיר כל העולם. (לעיל אות קפ"ו) א"ר אלעזר, ודאי, היראה אינה צריכה להשכח בכל המצות, כל שכן במצוה זו, האהבה, צריכה היראה להתדבק בה. ואיך היא מתדבקת. היינו, כי האהבה היא טוב מצד אחד, כאמור, בשעה שנותן לו עושר וטוב, אריכות ימים בנים ומזון, ואז צריכים לעורר היראה, ולירא שלא יגרום החטא, ויתהפך עליו הגלגל. ועל זה כתוב, אשרי אדם מפחד תמיד, כי היראה כלולה באהבה.

פסקה רג

רג) **והכי אצטריך בסטרא** וכו': וכך צריך לעורר היראה בצד האחר של דין קשה. כי כשרואה שדין קשה שורה עליו, יעורר אז היראה ויירא מפני אדונו כראוי ולא יקשה לבו. ועל זה כתוב ומקשה לבו יפול ברעה. דהיינו שיפול בצד האחר ההוא שנקרא רעה. נמצאת היראה שנתאחזה בשני הצדדים, בצד הטוב והאהבה, ובצד דין הקשה, ונכללת מהם. ואם היראה נכללת בצד הטוב והאהבה, היא אהבה השלמה כראוי.

ביאור הדברים, כי היראה היא מצוה הכוללת כל המצות שבתורה להיותה השער לאמונתו ית', שלפי התעוררות יראתו כן שורה בו האמונה בהשגחתו ית' כנ"ל, וע"כ

לא אצטריך לאתנשי יראה בכל פקודין, אין לשכוח **היראה** בכל מצוה ומצוה **כל שכן בפקודא דא**, וכ"ש במצות **האהבה** שצריכים לעורר עמה **היראה**, כי במצות האהבה, היראה מתיחדת בה ממש כנ"ל. וע"כ צריכין לעורר היראה **בב' הסטרין** של **האהבה**, הן **באהבה בעת טיבו ותקונא דארחוי**, והן ב**האהבה** בעת **דינא קשיא**, כמ"ש והולך.

וז"ש, **אצטריך יראה לאתדבקא בהאי היך אתדבקת אהבה**: מורה שלא נטעה בדבריו במה שאמר **שאהבה** שלים הוא בעת שנוטל נפשו, דהיינו בעת **דינא קשיא**, ונחשוב שהכוונה היא שלא לפחוד כלום מפני הדין הקשה, רק להתדבק באהבתו במסירות נפש בלי שום **יראה**. וזהו שמסיים **דאצטריך יראה לאתדבקא בהאי היך אתדבקת אהבה**, שגם את **יראה** צריך לעורר בעת ההיא כמו שמעורר את **רחימו שלים**.

והנה חוזר על **ב' הסטרין** של **האהבה** שמביא לעיל, דהיינו **בין בדינא ובין בטיבו ותקונא דארחוי**, ואומר שצריכים לעורר **היראה בב' הסטרין** של **האהבה**, שבעת **הטיבו ותיקונא דארחוי**, צריך לעורר יראה מפניו ית' שמא יגרום החטא ויתקרר מאהבתו ית', ונמצא בזה שכולל **היראה באהבה**. וכן בסטרא הב' של **האהבה** בעת **דינא קשיא** יעורר יראה ממנו ית', ולא יקשה לבו ויסיח דעתו מן הדין, ונמצא בזה, שגם כאן כולל **היראה באהבה**, ואם נוהג כן נמצא תמיד **באהבה** שלימה כראוי להיות.

ועל התכללות **היראה באהבה** בסטרא **דטיבו** מביא הפסוק **אשרי אדם מפחד תמיד**, ודורש את המלה **תמיד**, שמשמע אפילו בעת שהשי"ת עושה טובות עמו צריך ג"כ לפחד ממנו, והיינו שמא יגרום החטא. ועל התכללות **היראה באהבה** בסטרא **דדינא**, מביא הכתוב **מקשה לבו יפול ברעה**, שהמשמעות היא שאין להקשות לבו בעת הדין משום טעם שבעולם, כי אז יפול **לס"א דאקרי רעה**. אלא שצריכים, אז לעורר ביותר את **היראה** לירא מפניו, ולכלול **היראה באהבה** שלים שלו שבעת ההיא. אמנם הן היראה הראשונה והן היראה השניה אינן ח"ו לתועלת עצמו, אלא רק מפחד שמא ימעט בעשית נ"ר ליוצרו והבן היטב.

והנה נתבארו היטב ב' הפקודין הראשונות **שפקודא קדמאה** היא **היראה** והיא כללא של כל התורה ומצות, והיא **בראשית** ומתבארת בפסוק הראשון. והיא **בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ**. כלומר, **שהיראה** שהיא **ראשית**, ממנה יצאו **השמים והארץ** שהם זו"ן ועניפיהם שהם בי"ע. והפסוק הב' הוא פירוש ענשה, שהם ד' מיתות: תהו הוא **חנק**, בהו **סקילה**, חושך **שריפה** ורוח **הרג**.

ופקודא תנינא, היא **אהבה**, והיא מתבארת בכתוב **ויאמר אלהים יהי אור** וכו'. ויש בה **ב' סטרין**: סטרא א' היא, **בעותרא**, **ובארכא דיומין** וכו'. סטרא ב' היא **בכל נפשך ובכל**

מאדך. דהיינו בעת שנוטל ה**נפש** וה**מאד** שלך תהיה ה**אהבה** שלימה, כמו בעת שנותן לך **עותרא ואורכא דיומין** וכו', אשר בכדי לגלות **אהבה** זו, נגנז האור דמעשה בראשית **וכד אגניז נפק דינא קשיא** כנ"ל, גם צריכין לאכללא ה**יראה באהבה בב' הסטרין** שלה: בסטרא א' צריכין לירא שלא יגרום החטא ותתמעט אהבתו, ובסטרא ב' צריכין לירא מפני הגניזו, שהוא הדין שהש"י דן אותו, וזהו לפי פשוטן של דברי הזוהר.

אמנם כדי להמשיך בשאר הפקודין, צריכין לבאר הדברים בעמקות יתירה, בדרגין עלאין דאצילות.

ודע, כי ד' האותיות דשם **הוי"ה** שהן חו"ב תו"מ, נקראות בדברי הזהר בשם **יראה**, **אהבה**, **תורה**, **ומצוה**. **הי'** שהיא חכמה נקראת **יראה**, **ה'** ראשונה שהיא **בינה** נקראת **אהבה**. **הו'** נקראת **תורה**. **ה'** תתאה נקראת **מצוה**. (כמ"ש בזוהר בראשית בהשמטות דפו"י דף רס"ה ע"א ובזוהר נשא י' אות ל"ז).

וז"ש **בראשית** וכו' **פקודא קדמאה** וכו' **פקודא דא יראת ה' דאקרי ראשית**. פי' כי פרצוף א"א הוא הכלל דכל עולם האצילות המאיר לכל העולמות דרך הלבושין שלו, הנקראים או"א וישסו"ת וזו"ן. והוא נקרא ג"כ בשם חכמה סתימאה, משום שהחכמה שלו נסתמה בראשו עצמו, ואיני משפיע ממנה כלום לעולמות, ורק הבינה דא"א מאירה לעולמות, ולפיכך בינה זו נקראת **ראשית**, להיותה הראשית והשורש לכל העולמות, ונקראת **יראת ה'**, דהיינו יראת הרוממות, **בגין דאיהו רב ושליט עקרא ושרשא** וכו' **וכלא קמיה כלא חשיבין**. וממנה יצאו הזו"ן הנקראים **שמים וארץ**, וזה שעור הכתוב. **בראשית**, עם **יראה**, **ברא אלהים שמים וארץ**, שהם זו"ן.

וז"ש **דכתיב ראשית חכמה יראת ה'**, **יראת ה' ראשית דעת**, **בגין דמלה דא ראשית אקרי**, כי המוחין הם חב"ד, אמנם החכמה של המוחין, אינה חכמה ממש דא"א, אלא רק בינה דא"א כנ"ל, כי הבינה דא"א כשעולה לראש דא"א, היא חוזרת שם להיות חכמה, ומשפעת חכמה לפרצופין. ונמצא שהבינה שהיא **יראה** היא ראשית אל החכמה, וז"ש, **ראשית חכמה יראת ה'**. וכן היא **ראשית** אל הדעת, כי הדעת ה"ס שורשי הזו"ן, שהם מעלים אותה לראש דא"א לקבל חכמה, וע"כ גם הזו"ן מקבלים חכמה ממנה. וז"ש **יראת ה' ראשית דעת**. ודברי הזוהר שמכאן ואילך, הם כמ"ש לעיל.

וז"ש, **פקודא תניינא דא איהי פקודא**, **דפקודא דיראה אתאחדת בה**, **ולא נפקא מינה לעלמין**, **ואיהי אהבה**, כי החכמה נקראת **אהבה**, כי הי' דה**וי"ה** ה"ס עצם הבינה, דהיינו ג"ר שבה, והן או"א עלאין, והן בחינת אוירא דכיא, ואור החכמה סתים בהן, כנ"ל אות ז' ד"ה וז"ש דהאי) ומקום גילוי אור החכמה הוא מז"ת דבינה. הנקראות ישסו"ת, שהם

ה' ראשונה דהוי"**ה**, וע"כ הם נקראים **אהבה**, והוא **פקודא תניינא** בתר **יראה**, משום שחכמה זו אינה מקובלת מחכמה דא"א עצמה אלא מהבינה שהיא יראה כנ"ל.
ואומר **דיראה אתאחדת בה ולא נפקא מינה לעלמין**, שהבינה מיוחדת תמיד בחכמה ואינה נפרדת ממנה לעולם. ובכל מקום שיש בינה נמצאת עמה בהכרח גם חכמה, כי חכמה ובינה דבוקות תמיד זו בזו, ולא תמצא לעולם חכמה בלי בינה או בינה בלי חכמה.
ומשמיענו בזה, שאע"פ שאמר כי **פקודא קדמאה** היא **יראה**, דהיינו בינה, אל תטעה שהיא בינה בלי חכמה, וכן ב**פקודא תניינא** שהיא **אהבה**, דהיינו חכמה, אל תטעה שהיא חכמה בלי בינה, אלא שיש חכמה גם ב**פקודא קדמאה**, ויש בינה גם ב**פקודא תניינא**, כי חו"ב כלולות ובאות יחד ואינן נפרדות לעולם אלא אנו מכנים אותן לפי השליטה, כי ב**פקודא קדמאה** שהיא או"א עלאין, וג"ר דבינה, שהן עצם הבינה, הנה עיקר השליטה היא בינה, וע"כ קוראים לה **יראה**, וכאן ב**פקודא תניינא** עיקר השליטה היא חכמה, ע"כ אנו קוראים לה **אהבה**. וזכור זה ואל תשכח.
וז"ש **ומאן איהו רחימו שלים דא אהבה רבה** וכו', **ודא הוא דכתיב ויאמר אלהים יהי אור**, פירוש, כי **בראשית** מאמר סתים איהי, ועיקר גילוי של **בראשית** מתחיל במאמר **יהי אור**, שה"ס עלית הבינה, שהוא **ראשית**, אל הראש דא"א, שחוזרת שם לבחינת חכמה כנ"ל. ואז נקראת חכמה בינה יחד בשם **אהבה רבה**, וז"ס המאמר **יהי אור**, כי הבינה עלתה לא"א ומשפעת אור אל כל העולמות, בסוד **אהבה רבה**, שהיא חכמה ובינה.
וז"ש **בתרין סטרין אתפרש אהבה רחימו דקב"ה, אית מאן דרחים ליה מגו דאית ליה עותרא, אורכא דיומין וכו'** דרחים ליה למאריה, כמה דתנינן, אפילו הוא נטיל נשמתך וכו' **וע"ד אור דמעשה בראשית נפק ולבתר אגניז, כד אגניז נפק דינא קשיא**, פירוש, כי אומר להלן (בראשית א' דף רפ"א אות שנ"ב). **יהי אור לעולם הזה ויהי אור לעולם הבא**, פירוש, כי ראה שאין העולם הזה כדאי להשתמש בו עמד וגנזו בעוה"ב, שהוא למעלה מפרסא מגו מעוהי דא"א, ששם הוא בחינת עולם הבא, דהיינו במקום עמידת או"א עלאין ג"ר דבינה, המסתיימות בחזה דא"א, ששם הפרסא המבדלת בין מים עליונים, שהם או"א עלאין, ובין מים תחתונים, שהם ישסו"ת וזו"ן. כי מחזה ולמטה דא"א נחשך האור ואינו מאיר עוד, וישסו"ת העומדים מחזה עד הטבור דא"א, שהם ז"ת דבינה כנ"ל, הנה האור גנוז שם ואינו מאיר בהם.
ונמצא שהבינה נחלקה ל**ב' סטרין**, כי ג"ר שבה, שהן או"א עלאין העומדים למעלה מחזה דא"א בסוד מים עליונים, הרי האור מגולה בהם, והזוכה למדרגת או"א עלאין

נמצא שיש לו עושר ואריכות ימים, ובנים כשתילי זיתים מסבבים לשולחנו, ושולט על שונאיו, ואורחוי מתתקנן ליה, וכל אשר יעשה יצליח. אמנם ז"ת דבינה העומדות למטה מחזה דא"א בסוד מים תחתונים, כבר האור נגנז מהן, ואותם המקבלים מהן, צריכים לאהוב את השי"ת בבחינת, אפילו הוא נוטל את נפשך. וז"ס ב' סטרין **דאהבה**, שהן ג"ר וז"ת דבינה מבחינת הימין שבה דהיינו **אהבה**. וזה נעשה ע"י גניזת האור דמעשה בראשית. והזוכה להיות שלם באהבתו ית' הן בבחינת **אהבה** דאו"א עלאין והן בבחינת **אהבה** שבישסו"ת, **דא אהבה כדקא יאות**.

ואומר שצריך להכליל את **היראה** בב' סטרין הללו של **אהבה**, כי בסטרא דאו"א עלאין **אצטריך לאתערא יראה ולמדחל, דלא יגרום חובא**. ועד"ז בסטרא דאהבה דישסו"ת **יתער יראה וידחל למאריה כדקא יאות ולא יקשה לביה**, דהיינו כי חכמה ובינה שהן **אהבה ויראה**, דבוקות תדיר זו בזו, ולפיכך יש להכליל בחינת הבינה, שהיא **יראה**, הן בג"ר דבינה שהן או"א, והן בז"ת דבינה שהן ישסו"ת.

ואז **אשתכח יראה דאתאחדת בתרין סטרין ואתכלילת מנייהו, ודא איהו אהבה שלימתא כדקא יאות**. ויש כאן שתים שהם ארבע, כי אין **אהבה** אלא **בב' סטרין**, שהם ג"ר וז"ת דבינה, ואין **אהבה** שלים בכל אחד מב' סטרין אלא אם יש בכל אחד מהם **יראה**. כי לא תצוייר כלל חכמה בלי בינה, שהיא **אהבה** בלי **יראה**.

פסקה רד

רד) **פקודא תליתאה** וכו': המצוה השלישית, היא, לדעת שיש אלקים גדול ושליט בעולם. וליחדו בכל יום יחוד כראוי, בששה קצוות העליונים, חג"ת נה"י דז"א, ולעשותם יחוד אחד בשש מלים של שמע ישראל, ולכוין הרצון עמהם למעלה. ועל כן צריכים להאריך במלה **אחד** כשיעור שש מלים.

ביאור הדברים, אומר ב' דברים, א) שצריכים **למנדע** וכו', ב) **וליחדא ליה** וכו'. כי תחילה צריכים **למנדע** לדעת אותם **ב' סטרין** שיש **באהבה** שהם או"א עלאין, וישסו"ת כנ"ל, **דאית אלהא רברבא** היינו או"א עלאין שהוא רב וגדול בחסדים. **ושליטאה בעלמא**, היינו ישסו"ת, דאקרי שליט, שמורה על הדינין שמתערים מהם, שהאור נגנז מהם ונפק **דינא קשיא** (כנ"ל בדבור הסמוך). כי השם שליט ומושל מורה על דינין.

והפירוש הוא שיש לדעת **ב' סטרין** אלו **דאהבה**, ולכלול בכל אחת מהם **יראה** כנ"ל, ויקבל אהבתו ית' הן **בטיבו ותיקונא דארחוי**, והן **בדינא**, כי אז נחשב ל**אהבה** שלימא ולא זולת. ואח"כ צריכים **ליחדא ליה בכל יומא יחודא כדקא יאות באינון שית סטרין עלאין**, דהיינו להעלות מ"ן לזו"ן, וזו"ן לישסו"ת, ואז עולים ישסו"ת וזו"ן ומתיחדים

כאחד עם **שית סטרין עלאין** שהם או"א, הנקראים **שית סטרין** עליונים, להיותם מלבישים ו"ק דא"א, שע"י היחוד הזה מתעלים ישסו"ת במקום או"א למעלה מפרסא דא"א, ששם סוד מים עליונים, ואין האור ננגז מהם, וכשישסו"ת מתמלאים באור אז הם משפיעים לזו"ן, וזו"ן לכל העולמות ומתגלים החסדים בעולמות. וזהו סוד **קריאת שמע**, כמ"ש לפנינו.

והנה שית תבין **דשמע ישראל** הן שית סטרין דזו"ן, ואומר שצריכין ליחד את שית סטרין דזו"ן, שיתחברו כאחד עם **השית סטרין עלאין** שהם או"א וישסו"ת (כנ"ל בדבור הסמוך). וצריכים **לכוונא רעותא לעילא בהדייהו**, דהיינו לכוון רצונו והנר"ן שלו שיתכללו עמהם בבחינת מ"ן.

ולפיכך, דהיינו, כדי למעבד **יחודא** בו"ק דז"א, שהם **שית תבין דשמע**, צריכין להאריך **באחד**, שצריכין להמשיך החכמה במלת **אחד**, כי אור החכמה הנמשך מא"ס ב"ה אל ו"ק עלאין, שהם או"א וישסו"ת, מיחד את ו"ק דז"א באור א"ס ב"ה, כי **אחד** בגימטריא **י"ג** הרומז על המשכת אור החכמה (כנ"ל במראות הסולם ד"ה ועתה נבאר ע"ש). וע"כ צריכין לכוון **באחד**, המשכת החכמה אל ו"ק דז"א.

אמנם ביחוד הזה אין הכוונה להמשיך ג"ר לז"א, אלא רק להגדיל את ו"ק דז"א לבד ע"י התכללותם בו"ק עלאין. וז"ש **אחד אית לארכא ליה בשית תבין**, לארכא פירושו המשכת חכמה, **בשית תבין**, היינו תוך ו"ק דז"א, שבזה נעשים ו"ק שלו ו"ק דגדלות, כי **שית תבין** דשמע, הן נגד ו"ק דז"א. וע"י היחוד הזה המגדילו בו"ק דגדלות, אפשר לאח"ז להמשיך גם בחינת ג"ר אל ז"א.

פסקה רה

רה) **ודא הוא דכתיב** וכו': וזה הוא שכתוב, יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד. שפירושו, תתכנסנה המדרגות שמתחת השמים אל מקום אחד, להיות בשלמות לששה קצוות כראוי. ועם כל זה, ביחוד הזה, דשמע ישראל, צריך לקשר בו היראה, שצריך להאריך **בד'** דאחד. כי ע"כ **הד'** דאחד גדולה. והיינו שכתוב, ותראה **היבשה**, שתראה ותתקשר **הד'**, שהיא יבשה, באותו היחוד.

כבר נתבאר בדיבור הסמוך שיחוד דשמע הוא להמשיך ו"ק דגדלות וז"ש, **ודא הוא דכתיב יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד. יתכנשון דרגין דתחות שמיא לאתאחדא ביה למהוי בשלימו לשית סטרין כדקא יאות**, כי **מקום אחד** הוא ו"ק עלאין, ששם מאיר אור א"ס ב"ה באור החכמה, ואומר שיתכללו **דרגין דתחות שמיא**, שהן **שית סטרין** דז"א, שהם **תחות** הבינה הנקראים שמים בערכו של הז"א, **אל מקום אחד**,

שהם **שית סטרין עלאין כדי לאתאחדא ביה למהוי בשלימו לשית סטרין כדקא יאות**, שיקבלו גם הם אור החכמה, ויתיחדו ו"ק דז"א כראוי. אבל רק **בשלימו לשית סטרין**, דהיינו לגדלות ו"ק בלבד כנ"ל.

וז"ש, **ועם כל דא בההוא יחודא אצטריך לקשרא ביה יראה דאצטריך לארכא בדל"ת דאחד**: היינו **היראה** תתאה, כי אמר לעיל (אות ר"א). **רחימו דאקרי שלים**, **ההוא דהוה בתרין סטרין**, **בין בדינא ובין בטיבו** וכו', **וע"ד אור דמעשה בראשית נפק ולבתר אגניז כד אגניז נפק דינא קשיא ואתכלילו תרין סטרין כחדא למהוי שלימו**, **דא אהבה**, **כדקא יאות**. לאח"ז (באות ר"ב) אומר שגם **באהבה** זו צריכים לעורר בה **יראה** (עיין בסולם אות ר"ב ע"ש כל ההמשך).

ונתבאר שם שיש ב' בחינות **אהבה ויראה**, **שאהבה ויראה** עלאין, נקראות או"א עלאין, **ואהבה ויראה** תתאין נקראות ישסו"ת. ואין השלימות מקובלת אלא ע"י ב' הבחינות יחד, ולפיכך נעשית גניזת האור בישסו"ת, כדי לגלות **אהבה** תתאה, שהיא אפילו בעת שנוטל את נפשך, גם צריכה **היראה** לאתדבקא בהאי **אהבה** תתאה **וידחל למאריה כדקא יאות ולא יקשה לביה**, ואז יש לו **אהבה ויראה** בשלימות. והוא מתדבק באו"א עלאין ובישסו"ת, ומקבל כל הנועם והטוב שבהם.

וזה שאומר כאן ביחוד דק"ש, כי אחר שהעלה את הזו"ן וכלל אותם **בשית סטרין** עלאין להמשיך את **האהבה רבה** בזו"ן במלת **אחד**, שה"ס האור שנברא ביום א' במאמר **דויאמר אלהים יהי אור**, (כנ"ל אות קצ"ח). הנה **ועם כל דא**, **בההוא יחודא אצטריך לקשרא ביה יראה**, כי צריך ג"כ לגלות ולהמשיך בחינת גניזת האור הזה שנעשה בישסו"ת כדי להשתלם גם **באהבה ויראה** תתאין, כי בלאו הכי לא נקרא שלימות כנ"ל.

וז"ש כאן **דאצטריך לארכא בד' דאחד**, **דד' דאחד גדולה**, כי אתוון רברבן הן בתבונה, וע"כ הד' **דאחד גדולה** שהיא רומזת על מקום הגניזו של האור שנעשה בנה"י דתבונה, וע"כ צריכים להאריך בה, ולכוון בגניזו אשר בה, והיינו כדי לאתדבקא גם **באהבה ויראה** תתאין, כמ"ש והולך.

וז"ש, **ותראה היבשה**, **דתתחזי ותתקשר דל"ת דאיהו יבשה בההוא יחודא**: כי אין שלימות **באהבה ויראה עלאין** שנמשכו **בשית תבין** דק"ש ע"י מלת **אחד**, שה"ס **יהי אור**, זולת ע"י **אהבה ויראה** תתאין המתגלות ע"י גניזת האור בנה"י דתבונה, הנק' **ד'** כנ"ל, וע"כ, אחר **יקוו המים אל מקום אחד**, שה"ס המשכת אור החכמה אל **השית דרגין** דז"א, שהם **תחות שמיא**, כתוב **ותראה היבשה**, שסובב על הד' **דאחד** שצריכין **לארכא ליה** ולכוון שהיא נעשית **יבשה** על ידי גניזת האור, והוא כדי **דתתחזי ותתקשר ד' דאיהו**

יבשה בההוא יחודא שתתראה ותתקשר האי **ד**', שה"ס התבונה, **בההוא יחודא** דאור שבאו"א עלאין, שנמשכו בו"ק דזו"ן, כדי להשלים **האהבה בתרין סטרין** כמבואר.

פסקה רו

רו) **ולבתר דאתקשר תמן** וכו': ואחר שנתקשרה שם המלכות למעלה, בו"ק דז"א, צריך לקשר אותה למטה בהמוניה, דהיינו בששה קצוות אחרים שלמטה במלכות. והיינו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שיש בו שש מלים אחרות של היחוד, ואז, מה שהיתה יבשה נעשה ארץ, לעשות פירות ואבים, ולנטוע אילנות.

ביאור הדברים, אחר היחוד העליון שבק"ש, שנקשרה הד' **דאחד** למעלה באו"א, צריכים לקשר לה לד' **דאחד** בו"ק אחרים שלמטה, דהיינו **בשית סטרין** של הנוקבא דז"א, שהיא רחל העומדת מחזה ולמטה דז"א, שבה כלולין כל הששים רבוא נשמות ישראל הנקראות **אכלוסהא** של הנוקבא, דהיינו ההמונים שלה.

ואומר, שאחר שנכלל ז"א בבחינת האור של או"א עלאין, וגם נתגלה בו בחינת הגניזו של התבונה שה"ס **ותראה היבשה** של הד', צריכין להמשיך את ב' הבחינות האלו אל הנוקבא דז"א שמחזה ולמטה שלו, שה"ס **שית תבין** של **ברוך**, **שם**, **כבוד**, **מלכותו**, **לעולם**, **ועד**. כי **שית תבין** אלו הם נגד **שית סטרין**, חג"ת נה"י, של הנוקבא דז"א. וז"ש **בשכמל"ו**, דאית ביה שית תבין אחרנין דיחודא.

וז"ש, **כדין מה דהות יבשה אתעבידת ארץ למעבד פירין ואיבין**: פירוש כי אמר לעיל (באות ר"א) שבכדי לגלות **רחימו שלים בתרין סטרין**, ע"כ **נפק** האור **ולבתר אגניז**, **וכד אגנז נפק דינא קשיא**, **ואתכלילו תרין סטרין כחדא**. הרי שבגניזו לבדה עוד לא נשלמה **האהבה בתרין סטרין**, אלא רק ע"י **דינא קשיא** דנפק אחר הגניזו.

ולפיכך מטרם **דנפק דינא קשיא**, היתה הד' **דאחד** בבחינת **יבשה** בלבד, בלי שום תועלת ולא כלום, כי יצאה מכלל האור ע"י הגניזו וגם בחינת היראה לא נשלמה בה, כדי שתתקן **באהבה** ויראה תתאין המשלימות ל**אהבה** ול**יראה** עלאין, כי עוד לא נגלה **הדינא קשיא**, שהיא העיקר המגלה את **האהבה** ו**היראה** תתאין, כנ"ל.

והנה אותו הדינא קשיא, מקום מציאתו הוא, בעקבים דלאה שבמקום הראש רחל. כי ב' נוקבין יש לו לז"א, א) מחזה ולמעלה, ונקראת לאה. ב) מחזה ולמטה ונקראת רחל. ונמצאות עקבים דלאה המסתיימות בחזה דז"א הן נוגעות בראש רחל העומדת מחזה ולמטה דז"א. ומציאות **הדינא** קשיא הוא בסיום עקבים דלאה הנוגעות בתוך הראש דרחל, ולפיכך, אין פעולת **הדינא קשיא** רק ברחל, כי אין שום מסך ודין יכולים לגלות

שליטתו רק ממקום מציאותו ולמטה. ונמצא שאין בחינת הגניזו נשלמת לבחינת מדרגת **אהבה ויראה** תתאין רק אחר שנמשכת למקום רחל, ששם פועל **הדינא קשיא**.
וז"ש **כדין, מה דהות יבשה אתעבידת ארץ למעבד פירין ואיבין ולנטעא אילנין**, כי אותה הד' **דאחד**, שבמקומה מטרם שנגלה **הדינא קשיא**, היתה **יבשה** ומקום חורבא שאינה ראויה לישוב, הנה עתה אחר שנמשכה לו"ק דרחל שמחזה ולמטה דז"א, נעשתה לארץ מוציאה פירות הראויה לנטיעת אילנות, דהיינו למקום ישוב כלומר, כי נגלה בה בחינת **אהבה** ויראה תתאין בשלימות, המשלמת לאהבה ול**יראה** עלאין, שתהיה הרחימו ב**תרין סטרין**, אשר רק בדרך זה מתגלה כל הנועם והטוב שבאו"א עלאין כנ"ל.
וז"ש, **והיינו דכתיב ויקרא אלהים ליבשה ארץ, בההוא יחודא דלתתא, ארעא רעוא שלים כדקא יאות**. ארץ, היא מלשון רצון, וז"ש הכתוב **ויקרא אלהים ליבשה ארץ**, שהמשיך את בחינת הד' **דאחד** אל הנוקבא דז"א ל**שית סטרין שלה**, ששם כבר מגולה פעולת ה**דינא קשיא**, ואז הד' שהיתה ה**יבשה** וחורבא, נעשתה בנוקבא דז"א ע"י זווגה עמו, לבחינת ארץ מוציאה פירות ומקום ישוב, ובזה קרא אלהים ליבשה **ארץ רעוא שלים כדקא יאות**, כי נגלה בה הרצון השלם כראוי, דהיינו **רחימו שלים**.

פסקה רז

רז) **והיינו דכתיב ויקרא** וגו': והיינו שכתוב, ויקרא אלקים **ליבשה** ארץ. שהוא באותו היחוד שלמטה, בבשכמל"ו, שנעשית ארץ, שהוא רצון שלם כראוי. כי ארץ היא לשון רצון. וע"כ כתוב, כי טוב כי טוב שתי פעמים, אחד ליחוד עליון ואחד ליחוד תחתון. כיון שנתאחדה המלכות בשני הצדדים, בו"ק דז"א ובו"ק שלה, הנה מכאן ולהלאה, תדשא הארץ דשא. כי נתתקנה לעשות פירות ואבים כראוי.
פירוש. **יחודא עלאה**, היינו יחוד ד**שית תבין** דק"**ש** שהוא ב**שית סטרין** רברבין עלאין דאו"א, המתבאר בכתוב, **יקוו המים מתחת השמים אל מקום אח"ד**, אשר יחוד זה ממשיך האור שנברא ביום א' מ**שית סטרין** דאו"א עלאין אל ו"ק דז"א כנ"ל. וזהו **כי טוב** הא' הנאמר ביום ג' דמעשה בראשית.
ויחודא תתאה, היינו יחוד ד**שית תבין**, ד**ברוך**, **שם**, **כבוד**, **מלכותו**, **לעולם**, **ועד**, שהוא השלמת הד' **דאחד**, שאין לה שלימות, של כלום זולת ב**שית סטרין** של הנוקבא דז"א כנ"ל, שזה מתבאר בכתוב **ויקרא אלהים ליבשה ארץ**, ובכתוב **תדשא הארץ דשא** וגו', כי בו"ק דנוקבא נעשתה ה**יבשה**, לבחינת ארץ שמוציאה פירות, ועל היחוד הזה של ו"ק דנוקבא נאמר פעם שניה **כי טוב**.

ונמצא **כי טוב** הא' הוא ליחוד העליון. **וכי טוב** הב' הוא ליחוד התחתון, וז"ש **כיון דאתאחד בתרין סטרין**, דהיינו, **תרין סטרין של אהבה**, ע"י **יחודא עלאה ויחודא תתאה. מכאן והלאה תדשא הארץ דשא, אתתקנת למעבד פירין ואיבין כדקא יאות** כי היחודא **תתאה** השלים **האהבה לתרין סטרין**, ונמשכים האורות דאו"א עלאין אל ו"ק דנוקבא, ומשפעת **פירין ואיבין לאכלוסהא** דילה, שהם ששים רבוא נשמות ישראל, כראוי להיות.

פסקה רח

רח) **פקודא רביעאה** וכו': המצוה הרביעית היא, לדעת כי ה' הוא האלקים. כמו שאתה אומר, וידעת היום והשבות אל לבבך כי הויה הוא האלקים. דהיינו שהשם אלקים יהיה נכלל בשם הויה, לדעת שהם אחד, ואין בהם פירוד.

פירוש. **הוי"ה** הוא ז"א, **ואלהים** הוא הנוקבא דז"א. ואומר שצריכים ליחד הז"א והנוקבא, שיהיו אחד בלי שום **פרודא** ביניהם. כלומר שיתכלל **שמא דאלהים** שהוא הנוקבא **בשמא דהוי"ה** שהוא הז"א, וגם הנוקבא תהיה בחינת **הוי"ה**. כמו שמבאר לפנינו. והיחוד הזה ה"ס המשכת ג"ר אל זו"ן. כי היחוד של ק"ש המבואר ב**פקודא תליתאה**, היה להמשכת ו"ק מאו"א אל זו"ן, ויחוד המתבאר כאן, הוא להמשכת ג"ר מאו"א אל זו"ן. וזה הכלל, שהמשכת כל מדרגה שתהיה, אי אפשר להמשיכה כולה בבת אחת, אלא תחילה צריכים להמשיך ו"ק של אותה מדרגה, ואח"כ ג"ר.

פסקה רט

רט) **והיינו רזא דכתיב** וכו': והיינו סוד הכתוב, יהי מארת ברקיע השמים להאיר על הארץ. שפירושו שיהיו שני השמות, הויה אלקים, אחד בלא פרוד כלל, שיהיה נכלל מארת חסר ו' שהיא המלכות הנקראת אלקים, בשם השמים שהוא ז"א הנקרא הויה, כי הם אחד ואין בהם פרוד. אור שחור, שהוא מלכות, באור לבן, שהוא ז"א, אין בהם פרוד, והכל אחד. וזה הוא ענן הלבן של היום, וענן האש של הלילה, דהיינו מדת יום ז"א, ומדת לילה, מלכות, שיתתקנו זה בזה ביחוד אחד, להאיר. כמו שנאמר, להאיר על הארץ.

ביאור הדברים, הנוקבא נקראת **מארת חסר ו'**, המורה על מיעוט הירח, כמ"ש חז"ל תחילה היו ב' המאורות גדולים בקומה שוה, וקטרג הירח, אין ב' מלכים משתמשים בכתר אחד. ואמר לה הקב"ה לכי ומעטי את עצמך (חולין ס:). ואז ירדו ט"ס תחתוניות שלה לעולם הבריאה, והיא נתמעטה לנקודה תחת היסוד דז"א. ואומר שצריכים להכליל את המלכות אחר שנתמעטה, **בשמא דשמים**, שהיא ז"א, דהיינו להגדילה בחזרה,

שתהיה בקומה שוה עם הז"א פב"פ, שצריכים להעלות בחזרה את הנוקבא מעולם הבריאה אל האצילות, ולתקן את הפירוד, שנעשה בין הז"א ובין הנוקבא בעת מעוט הירח.

והנה ענין מיעוט הירח הוא, כי שלט עליה הדינא קשיא שבעקבים דלאה, ועי"ז נתמעטה עד לבחינת נקודה, וט"ס תחתונות שלה נפלו לבריאה, והנה על ידי היחוד דק"ש (הנ"ל בפקודא תליתאה) נבנתה הנוקבא, בו"ק. בסוד **יחודא תתאה דבשכמל"ו**, והוא משום שע"י כח הדין שבה תיקנה את הד' **דאחד**, שהיתה **יבשה** וחורבה, לבחינת **ארץ** מוציאה **פיריו ואיביו** (כנ"ל עש"ה).

ונבחן עתה, אשר בחינה **אוכמא** שבנוקבא, שהיא כח הדין שבה, שהפיל אותה עד לנקודה, נתעלה עתה לבחינת אור ממש, שהרי בכח הדין דוקא נבנתה הד' **דאחד**, להיות בחינת ישובא הארץ מוציאה פירות, ולולא כח הדין שבנוקבא היתה הד' **דאחד** שהיא התבונה, נשארת בבחינה **יבשה** וחורבא. הרי שכח הדין שבה נעשה אור ממש. ונקרא **נהורא אוכמא**, משום ש**אוכמא** היה הגורם אל האור הזה. וגם נבחנת לאור ו"ק, שהוא אור דחסדים.

ולפיכך אפשר עתה להמשיך גם **נהורא חיוורא** אל ו"ק דנוקבא, שפירושו אור חכמה שהוא ג"ר, כי לבן פירושו חכמה. והוא על ידי שמעלים את הזו"ן להיכל או"א עלאין. כי עתה יכולה גם הנוקבא דז"א להתכלל באו"א כמו הז"א, שהרי כח הדין שבה נתהפך להיות אור ממש. ואע"פ שהיא **נהורא אוכמא**, אין זה חוצץ כלל שלא תוכל להכלל באו"א עלאין, משום **דנהורא אוכמא בנהורא חוורא לית בהו פרודא וכלא חד**, כי בהיותה בחינת **נהורא** יכולה להכלל ב**נהורא** דאו"א, כי אור באור הוא מין במינו ונחשבים לאחד, וענין ה**אוכמא**, שהוא הגורם לאור שלה אינו חוצץ ואינו משפיל אותה עתה כלום, שהרי הוא הגורם לכל מעלתה, שבלעדיו לא היתה לבחינת אור.

וז"ש, **ודא הוא עננא חוורא דיממא ועננא דאשתא בלילא**, **מדת יום ומדת לילה**: כלומר, שע"י היחוד הזה דהתכללות זו"ן באו"א, שז"א נכלל שם באבא עלאה, והנוקבא באמא עלאה, נעשה הז"א לבחינת **עננא חוורא** לאור היום, והנוקבא ל**עננא דאשתא** לאור הלילה, דהיינו **מדת יום ומדת לילה**, המיוחדות זו בזו בסוד **ויהי ערב ויהי בקר יום אחד**, וז"ש **ולאתתקן דא בדא לאנהרא**, **כמה דאתמר להאיר על הארץ**, שמדת יום נכללת ב**מדת הלילה**, שהיא הנוקבא, בסוד **יום אחד**, ונתקנים זה בזה להאיר על הארץ, אל ה**אכלוסהא** של הנוקבא שבג' עלמין בי"ע.

פסקה רי

רי) **ודא חובא דההוא** וכו'. וזהו חטא הנחש הקדמוני, שמחבר למטה ונפרד למעלה, ומשום זה גרם מה שגרם אל העולם. כי צריכים להפריד למטה ולחבר למעלה, ואור השחור, שהוא המלכות, צריך ליחדו למעלה, בז"א, בחבור אחד, שתתאחד אחר כך בצבאיה ביחודה, ולהפרידה מצד הרע.

פירוש. כי היחוד של המשכת ג"ר לזו"ן, הוא רק על ידי שמעלים אותן למקום או"א שלמעלה מחזה דא"א, שהז"א נכלל באבא והנקבא באמא, ואז מתיחדים שניהם, והז"א משפיע ג"ר מאבא אל הנוקבא המלבשת לאמא. אבל למטה מחזה דא"א, ששם עמידתם של הזו"ן בקביעות, אסור לעשות היחוד דהמשכת ג"ר לנוקבא. והטעם הוא ענין ארוך, ואומר, שזה הוא החטא של עצה"ד, אשר **הנחש** הקדמוני הביא על ידו מיתה לעולם. כי הסית את אדם וחוה לעשות יחוד זה לתתא במקום זו"ן, שלמטה מחזה דא"א שעי"ז פגם גם לעילא, שמחמת זה נפסק הזווג גם באו"א עלאין,

וז"ש **ודא חובא דנחש קדמאה**, **חבר לתתא ואתפרש לעילא**, **ובגין כך גרם מה דגרם לעלמא**, כי חבר את הזו"ן להשפעת ג"ר בנוקבא **לתתא** במקומן, שעם זה **גרם מה** דגרם לבני העולם, דהיינו שהביא עליהם מיתה, והוא משום ד**אתפרש לעילא**, שזה גרם להפסק הזווג באו"א, שמשם נמשכים החיים לבני העולם,

כי בעת שהס"א מתקרב לינק מהזווג שלמטה מחזה דזו"ן, ששם מקום אחיזתן, נפסק תיכף הזווג העליון דאו"א, כי הם מתפרשים תיכף מלהשפיע זה בזה כדי שלא ירד השפע לס"א. וכל זה היה **דאצטריך לאפרשא לתתא ולחברא לעילא**, כי צריכין להשמר **לאפרשא** לזו"ן **לתתא** במקומם, שלא יזדווגו שם למטה בהמשכת ג"ר, **ולחברא** אותם רק **לעילא**, דהיינו במקום או"א עצמם.

וז"ש, **ונהורא אוכמא אצטריך לאתאחדא לעילא בחבורא חדא**: כי **נהורא אוכמא**, שהיא הנוקבא דז"א, צריכין להעלותה עם הז"א **לעילא לנהורא חוורא**, דהיינו לאו"א, ולחבר הזו"ן שם **בחבורא חדא**, וז"א משפיע שפע ג"ר מאבא אל הנוקבא. ואחר זה חוזרת הנוקבא עם השפע שקבלה אל מקומה למטה, ששם נמצאות נר"ן דנשמות ישראל בבחינת מ"ן,

ולאתאחדא לבתר באכלוסהא ביחודהא, והיא מתיחדת עם נשמות בני ישראל, הנקראות **אכלוסהא** של הנוקבא, ביחוד אחד, ומשפעת להם משפע שקבלה למעלה במקום או"א. **ולאפרשא לה מסטרא בישא**, כי ע"י זה שנמנעים לחבר את הזו"ן במקומם **לתתא**, מפרישים לנוקבא **מסטרא בישא**, שאין הס"א יכול להנות מהשפע. אמנם אם

מחברים לזו"ן **לתתא**, אז יכול הס"א לקבל את השפע, וע"כ מתפרשן או"א **לעילא** ומפסיקין את הזווג שלהם כנ"ל.

פסקה ריא

ריא) **ועם כל דא אצטריך** וכו': ועם כל זה צרך לדעת אשר **אלקים הויה**, הכל אחד בלא פרוד. הויה הוא האלקים. וכשהאדם ידע שהכל אחד, ולא ישים פרוד אז אפילו הצד האחר יסתלק מן העולם, ולא יהיה נמשך למטה.

פירוש. עם כל זה, שיש פחד כל כך, שלא יעורר הזווג דזו"ן במקומם, אין להמנע מחמת זה מעשות היחוד כהלכתו, דהיינו במקום או"א, אלא **למנדע דאלהים הוי"ה כלא חד בלא פרודא**, אלא שצריכים להמשיך יחוד הזו"ן במקום או"א, כדי ליחד הז"א עם הנוקבא כאחד בלי פרודא,

וכד ינדע בר נש דכלא חד ולא ישוי פרודא אפילו ההיא סטרא אחרא יסתלק מעל עלמא ולא אתמשך לתתא, כי אם יתעצם האדם להעלות מ"ן ולהעלות הזו"ן ליחדם במקום או"א כהלכתו, הנה לא לבד שלא יאחז הס"א בשפע, אלא עוד גורם זה להעביר את הס"א שלא תוכל לשלוט בעולם.

פסקה ריב

ריב) **והיינו רזא דכתיב** וכו': והיינו סוד הכתוב, והיו **למאורות**, שהוא אותיות אור מות, כי הקליפה הולכת אחר המוח. המוח **אור**, הצד האחר **מות**. אור הוא בחבור, האותיות במאורות, מות הוא באותיות נפרדות במאורות, וכשאור זה מסתלק משם, מתחברות אותיות הפרוד **מות**. כלומר, כשתקח אותיות אור מתוך המלה **מאורות** מצטרפות האותיות מות.

פירוש. זסו"ה והיו למאורות. אשר הקליפה עולה ובאה אחרי המוח. מוח הוא "אור" הסטרא אחרא היא "מות" **אור** הוא בחיבור האותיות, **מות** הוא בפירוד האותיות. פירוש: כח הדין שבמלכות הוא שורש למציאות הס"א והקליפות, בסו"ה ומלכותו בכל משלה. והנה ע"י היחוד של הזו"ן באו"א להמשכת ו"ק וג"ר, נמצא כח הדין שבמלכות מתהפך להיות לבחינת **נהורא אוכמא** ע"י המשכת ו"ק **ביחודא תתאה** דק"ש כנ"ל, ואח"כ מעלים אותה שנית אל או"א, **ונהורא אוכמא** של המלכות מתיחד **בנהורא חוורא** דאו"א עלאין כנ"ל.

ולפיכך נרמז היחוד הזה בכתוב, והיו למאורות, שהוא אותיות **אור-מות**, **אור בחבור דאתוון**, שע"י המשכת ו"ק וג"ר לנקבא **בחבורא חדא** עם הז"א במקום או"א, הנה כמו שנתהפך כח הדין שבנוקבא להיות **אור** ממש, כן נתבטלו כל הכחות של הס"א

והקליפות הנמשכות מכח הדין הזה, ונמצא **קליפה בתר מוחא סלקא**, שהקליפה מתבטלת מכח המוחין דנוקבא, כיון ששורשו של ס"א, שהיא כח הדין שבנוקבא, נתבטל **במוחא** דנוקבא ונעשה **לאור**, הנה בהכרח שגם כח הקליפה נתבטל,
ונמצא **אור בחבורא דאתוון מות בפרודא** שע"י החבור דזו"ן, שכח הדין נעשה **לאור**, נפרדו **אתוון דמות** שהן הס"א, כלומר שנתבטלו תוך **האור** ונעשה הצירוף **מאורות אור** באמצע **בחבור**, **ומות** בפרודא, **המ'** בתחילת התיבה, **וות'** בסוף התיבה.
אבל **וכד האי אור אסתלק מתמן מתחברא באתוון מות דפרודא**, כלומר, בעת שאינו עושה את היחוד במקום או"א, אלא במקום זו"ן לתתא, הנה **האי אור אסתלק מתמן**, כי תיכף נפרשים או"א לעילא מזווגם ונפסק **האור**, ויוצאת המלה **אור** מן **מאורות**, ונמצאת **מתחברא באתוון מות**, כי אחר יציאת **אור** מהמלה **מאורות** נשאר שם המלה **מות**, כי האותיות **אור** כבר יצאו מהתיבה, ואינן מפסיקות עוד להפריד את האותיות **מות**. וזהו רומז על **חובא דההוא נחש קדמאה שחבר לתתא** במקום זו"ן, וע"כ **אתפרש לעילא** לאו"א, כי נפסק זווגם מחמת זה והביא **המות** לעולם.

פסקה ריג

ריג) **מאלין אתוון שריאת** וכו': מאלו האותיות התחילה חוה, וגרמה רעה לעולם. כמו שכתוב, **ותרא** האשה כי טוב החזירה האותיות של **מאורות** לאחור, שלקחה משם אותיות ותרא, ונשאר במלה **מאורות מ"ו**. והן הלכו ולקחו האות **ת'** עמהן, ונעשה הצירוף **מות**. וגרמה מות לעולם. כמו שכתוב.
פירוש. מהיחוד המתבאר **באתוון דיהי מאורות** שהן המשכת ג"ר לזו"ן. שהמיחדם לעילא במקום או"א ממשיך אור **בחבורא**, שהוא מפריד **אתוון דמות** בהתפשטותו לתוכן, ונעשה הצירוף **מאורו"ת**, ואם מיחדים את זו"ן לתתא במקומם, חוזר ומסתלק אור מהצירוף מאורות, ונשאר שם **מות בחבור דאתוון**, (כנ"ל בדבור הסמוך).
ואומר **מאלין אתוון שריאת חוה**, כי תחלת חטאה של חוה בעצה"ד מתחיל מן **ותרא האשה כי טוב**, רומז **שחוה** משכה לה אתוון **ותרא** מן המלה **מאורות**, דהיינו ששמעה בעצת הנחש לחבר זו"ן למטה במקומם, ופגמה בזה את הצירוף של **מאורו"ת**, ואז **אהדרת אתוון למפרע**, כי מתוך שחברה **לתתא** גרמה לאפרשא או"א **לעילא** ונתפרדו **אתוון** של הצירוף או"ר המפרידות ומבטלים צירוף **מו"ת**, שבסוד המלה, **מאורו"ת**, ועשתה הצירוף של **ותרא**, **שאתוון אור** מפוזרות בה **למפרע**, מתוך **הת'** שנתמצעה ביניהן, אשר **ת'** זו היא בחינת הנוקבא דס"א הנקראת **מו"ת**, שנתקרבה אל **האור** לקבל ולינק ממנו.

כי בס"א הנקראת **מות**, יש דכר ונוקבא **ס"ם ולילית**. שהאות **מ**' היא הדכר של **מו"ת** הנקרא **ס"ם**, והאות **ת**' היא הנוקבא שלו הנקראת **לילית**. וע"י ששמעה בעצת הנחש לחבר מלת**תא**, תיכף נתקרבה הנוקבא דמו"**ת** לינק מהשפע, ונתפזרו **אתוון דאור למפרע**, כצירוף של **ותרא**, כי ה**ת**' נתמצעה תוך ה**אור** ופיזרה אותן.

ואחר **שחוה** משכה לה אתוון **ותרא** ממאורות, **אשתאר מ**"ו מהצירוף **מאורו**"**ת**, שהן הדכר הנקרא **מ**' **דמות**, ובחינת היסוד הנקראת **ו**' של מות. **ואינון אזלו ונטלו אות ת**' **בהדייהו**, שהדכר דמו"**ת** שהוא **מ**"**ו** שנשאר ממאורות אזלו אל הנוקבא שהיא **ת**' דמו**ת**, ונזדווגו שניהם והביאו **מו**"**ת** על העולם, **כמה דכתיב ותרא**, כי הדכר דס"א שהוא **מ**"**ו** נזדווג **בת**' של **ותרא**, שכבר היתה **בחוה**. וז"ס ביאת הנחש על חוה והטיל בה זוהמא, שע"י שמיעתה לעצת הנחש נכנסה בה ה**ת**' שהפרידה ופזרה לאתוון דאו"**ר** ועשתה בראיה שלה את הצירוף של אתוון **ותרא**, ואח"כ בא הדכר דס"א שהוא **מ**"**ו** ונזדווג עם **ת**' זו, שכבר היתה בה בחוה. ונתגלה המו"**ת** בעולם.

פסקה ריד

ריד) **ותרא א**"**ר אלעזר** וכו': ותרא: אמר ר' אלעזר, אבי, הנה למדתי, אחר שחוה לקחה אותיות ותרא מן מאורות, לא נשאר מ"ו, אלא שנשארה ה**מ**' יחידה, משום שהו' שהיא תמיד אות של חיים, נתהפכה, למות, שהלכה ולקחה עמה ה**ת**', שכתוב **ות**קח **ות**תן, ונשלמה מלה זו ונתחברו האותיות, מות. אמר לו ברוך אתה בני. והרי העמדנו דבר הזה. פירוש. ר"א השיב אותו הרי למדנו שה**מ**' נשארה יחידה כלומר, בלי **ו**' שהיא יסוד, כי ל**ס"ם** שהוא דכר של **מו**"**ת** לא היה בחינת יסוד, כי אל אחר אסתרס, אלא הו' שהיא חיים תמיד, דהיינו יסוד של הקדושה, נתהפך מהקדושה אל הקליפה, ונעשה יסוד אל הדכר של **מות**, ואחרי כן, דהיינו אחר שהרויח בחינת יסוד מהקדושה, הלכה **ו**' ונזדווגה עם ה**ת**' ואז **ואתחברו אתוון**, נתחבר ה**מ**' עם ה**ת**', ע"י הו' שעשק מהקדושה.

ומביא ראיה מהכתובים של החטא דעצה"ד, שמתחילים בחיבור **ו**' **ת**', **דכתיב ו'תקח ו'תתן**, כי יציאת הו' לס"א נולדה ע"י החטא דעצה"ד עצמו, מה שלא היה לה מקודם לכן. והודה ר"ש לדבריו, **ואמר ליה בריך אנת ברי** וכו'.

פסקה רטו

רטו) **פקודא חמישאה** וכו': המצוה החמישית. כתוב, ישרצו המים שרץ נפש חיה. במקרא הזה יש שלש מצות, אחת, לעסוק בתורה, אחת, לעסוק בפריה ורביה, ואחת, למול לשמונה ימים ולהעביר משם את הערלה. וצריך לעסוק בתורה ולעמול בה בכל יום, לתקן נפשו ורוחו.

פירוש. כי ד' **פקודין** הקודמים, הנמשכים מד' הימים הראשונים דמעשה בראשית, באו לתקן את המדרגות בעולם האצילות עצמו, שהן ד' המדרגות חו"ב וזו"ן שבעולם האצילות כנ"ל, אשר **פקודא קדמאה** הנמשך ממלת **בראשית** ה"ס **יראה**, דהיינו בינה עלאה, שה"ס יראה **בגין דאיהו רב ושליט**, והיינו רק בחינת ג"ר של הבינה, שנתקנה לאבא ואמא עלאין המלבישין לא"א מפה עד החזה שלו, הנקראות **י'** דהוי"ה.

ופקודא תניינא, הנמשך מהמאמר **יהי אור**, הוא לתקון ז"ת דבינה, בסוד **אהבה רבה שלימתא**, הנקראות ישראל סבא ותבונה, שמבחינת הקביעות הן מלבישות לא"א מחזה עד הטבור שלו, דהיינו למטה מהפרסא שבגוי מעוהי דא"א. אמנם במאמר **יהי אור** הנאמר בהן, עלו ונעשו פרצוף אחד עם או"א שלמעלה מחזה דא"א, ומשם לראש דא"א, והבינה חזרה שם להיות חכמה. שה"ס **אהבה רבה**, וה"ס **ה'** דהוי"ה, ומהם מושפעין כל המוחין לזו"ן.

אבל מאו"א עלאין עצמם, שהם ג"ר דבינה אין זו"ן יכולים לקבל מוחין, כי הם נתקנו בעצמם בסוד אוירא דכיא, שהוא אור חסדים בסוד כי חפץ חסד הוא. ומשום זה הם נקראים **יראה**, כי סוד **אהבה רבה** שהם מוחין דהארת חכמה אינם מושפעים מהם לזו"ן, אלא רק מז"ת דבינה הנקראות ישסו"ת,

אמנם בחינת ה**אהבה רבה** שבישסו"ת אינה מגולה רק מבחינת מחזה ולמעלה דישסו"ת, שהם עומדים אז למעלה מפרסא דבגוי מעוהי דא"א, אמנם מחזה ולמטה דישסו"ת העומדים למטה מפרסא דאו"א, נעשה שם בחינת הגניזו של אור החכמה, שה"ס **ויהי אור** לעולם הבא, שהם ישסו"ת שלמעלה מפרסא, אבל ישסו"ת השניים שלמטה מפרסא הנה האור נגנז בהם. ובחינת התבונה שבהם נעשית בסוד **יבשה**.

ופקודא תליתאה, הנמשך מב' המאמרות שביום ג', שהם **יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה**. ומ**תדשא הארץ דשא** וכו', הם לתיקון מוחין דו"ק לזו"ן, **שיחודא עלאה** נמשך מהמאמר **יקוו המים** והוא לז"א. **ויחודא תתאה** נמשך אל ו"ק דנוקבא מהמאמר **תדשא הארץ דשא**.

ופקודא רביעאה, הנמשך מהמאמר **דיהי מאורות**, הוא לתקון ג"ר בז"א ונוקבא. הרי שעד יום חמישי כבר נתקנו כל התיקונים הצריכים לאו"א וישסו"ת וזו"ן דאצילות, עד שהזו"ן קבלו ג"ר שבהם ונעשו ראויים לזווג פב"פ בקומה שוה, וע"כ מכאן ואילך, באים שאר הפקודין, שהם תיקונים הצריכים להמשיך מזווג הזו"ן פב"פ.

וזה אמרו **פקודא חמישאה**, **כתיב ישרצו המים שרץ נפש חיה**, **בהאי קרא אית תלת פקודין**, כי עתה צריכין להמשיך השלימות מסוד זווג זו"ן פב"פ, שהא' הוא להמשיך

משם נשמה קדושה, שגם האדם עצמו יזכה לזווג טהור וקדוש, שזה נעשה ע"י עסק התורה, והב' הוא להוליד נשמתין קדישין והג' לתיקון ברית קיימא ע"י חיתוך ופריעה. כמו שמבאר והולך.

וז"ש, **למלעי באורייתא ולאשתדלא בה ולאפשא לה** וכו': **למלעי** היינו להגות בפה אע"פ שלא ידע, בסו"ה חיים הם למוצאיהם, למי שמוציא אותם בפה. שעי"ז קונה נפש קדושה, **ולאשתדלא בה**, היינו להשתדל ולעשות כל מה שבכחו כדי להשיג אותה ולהבינה, שעי"ז קונה רוח קדוש, **ולאפשא לה**, היינו אחר שזכה לתקן **נפשיה ורוחיה**, לא יסתפק בזה, רק צריך להרבות אותה תמיד, בסוד מעלין בקודש ואין מורידין ועי"ז זוכה לנשמה קדושה..

וז"ש **ולאפשא לה בכל יומא לתקנא נפשיה ורוחיה** להרבות בתורה בכל יום בכדי לתקן נפשו ורוחו. כי עי"ז שמרבה בתורה בכל יום ומוסיף תיקון לנפשו ורוחו הוא זוכה לנשמה קדושה. **דכיון דבר נש אתעסק באורייתא אתתקן בנשמתא אחרא קדישא**, שמכיון שהאדם עוסק בתורה הוא מתתקן בנשמה קדושה אחרת, כי המרבה בעסק התורה, מלבד שזכה בנפש ורוח. הוא זוכה ומתתקן גם בנשמה קדושה.

פסקה רטז

רטז) **דכיון דבר נש** וכו': מכיון שהאדם עוסק בתורה, הוא מתתקן בנשמה אחרת קדושה, שכתוב, שרץ נפש חיה. שפירושו, נפש מחיה ההיא הקדושה, שהיא המלכות, כי כשהאדם אינו עוסק בתורה, אין לו נפש קדושה, הקדושה שלמעלה אינה שורה עליו, וכשהוא עוסק בתורה, באותו הרחש שדובב בה, זוכה לנפש חיה ההיא, ולהיות כמלאכים הקדושים.

פירוש, חיה ה"ס הנוקבא דז"א בעת שהיא בגדלות פב"פ עם הז"א, כי אז נקרא הז"א **עץ החיים**, והנוקבא **חיה**. ועי"ז שהאדם מעלה מ"ן ע"י עסקו בתורה לשמה, ומזווג לזו"ן פב"פ, הוא ממשיך מזווגם נפש קדושה. וז"ש **נפש דההיא חיה קדישא**, שהיא הנוקבא דז"א. והאדם משיג זה רק ע"י העלאת מ"ן בעסק התורה, ונמצא **דכד בר נש לא אתעסק באורייתא לית ליה נפשא קדישא**, כי אין לו חלק בזווג קב"ה ושכינתיה, שהרי לא העלה מ"ן לייחד אותם.

וזה שיעור הכתוב, **ישרצו המים שרץ נפש חיה**. כי התורה נקראת **מים**, וע"י שמריץ מ"ן ע"י התורה זוכה ל**נפשא קדישא**, **מחיה** עלאה. ותדע, כי אין האדם זוכה להדבק בהקב"ה מטרם שישיג נפש רוח נשמה **מחיה** עלאה קדישא (כמ"ש בזוהר ויקרא דף קמד אות תלד). דנפש אתקשר ברוח ורוח בנשמה, ונשמה בקב"ה.

פסקה ריז

ריז) **דכתיב ברכו** וגו': שכתוב, ברכו ה' מלאכיו. אלו הם העוסקים בתורה, שנקראים מלאכיו בארץ. וזהו שכתוב, ועוף יעופף על הארץ. זה הוא בעולם הזה. ובעולם ההוא, למדנו, שעתיד הקב"ה לעשות להם כנפים כנשרים, לשוטט בכל העולם. שכתוב, וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים.

פירוש, כי כתוב, **ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו**, ופירשו חז"ל, עושי והדר לשמוע. כלומר שמדרך האדם שלא יוכל לעשות שום שליחות בטרם שישמע מה שהמשלח אומר אליו. משא"כ המלאכים, עושים את שליחותם מטרם שישמעו ויבינו מה שהשי"ת צוה אותם. והטעם כי רצון השי"ת שולט עליהם ואין בהם שום דבר חוצץ שלא ימשכו אחר רצון השי"ת, וע"כ הם נמשכים אחר השי"ת. כצל הנמשך אחר האדם, ונמצא משום זה אשר עשייתם קדמה לשמיעתם.

ואומר **דאינון דמתעסקין באורייתא** וממשיכים **נפש קדישא** נמצא החומר שלהם, אע"פ שהוא מארץ, הוא מתהפך להיות כמלאכי מרום, ועשייתם קדמה לשמיעתם, שעושים מצותיו ית' בכל השלימות מטרם שמשיגים מה שעושים. להיותם נמשכים גם הם אחר הש"י כצל הנמשך אחר האדם, ותוכל לדמות זה כמו שתמצא, שבעת שהרוח מעלה משהו אבק לעיני האדם, הריהו סוגר מהר את עפעפיו מטרם שמחשבתו תרגיש זאת, ותמצא בזה תמיד, אשר עשייתו שהוא עצימת עיניו, מוקדמים לרגש מחשבתו באבק המתקרב.

וז"ש **מלאכיו אלין אינון דמתעסקין באורייתא**, **דאקרון מלאכיו בארעא**, כי אע"פ שהם בארץ, נעשה גופם כמלאכי מרום, ועשייתם קדמה לשמיעתם, דהיינו שאינם נמלכים בשכלם כדי לעשות מצותיו ית' בשלימות, אלא עושים המצוה בכל שלימותה מטרם שיספיקו להרגיש במחשבתם מה שעושים, כדוגמת עצימת העפעפים המוקדם להמליך במחשבה, ולפיכך הם נבחנים למלאכים בארץ.

וז"ש **גדפין כנשרין**, **ולאשטא בכל עלמא דכתיב וקוי ה'** וכו': עתיד הקב"ה לעשות להם כנפים כנשרים לשוטט בכל העולם. כי כל עוד שבר נש לא זכה לנפש קדושה, שולטים עליו הס"א, בסוה"כ **ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע** (שמואל א' כה) שפירשוהו (בזוהר ויקרא אות תכה) **דאזלן ושטאן בעלמא**, **ולא אשכחן אתר לנייחא**, **לאתקשרא ביה**, **ואסתאבן בגו סטרא דמסאבותא**, וכו' **דהא בקדושה לא עייל ולא אתכליל**.

פירוש, כי אי אפשר להדבק בהשי"ת ולקיים מצותיו כראוי, רק אחר שמאמין בשמותיו של הקב"ה שהוא טוב ומיטיב לכל ורחום וחנון וכו', ואלו, שעוד לא זכו לנפש דקדושה,

הרי גם הס"א עוד שולטת עליהם ונמצא **דאזלן ושטאן בעלמא ולא אשכחן אתר לנייחא** שבעת שמחשבותיהם משוטטות בעולם, ורואים ההנהגה של הש"י בבני העולם, שלפי דעתם אינה כל כך טובה כפי שצריכה להיות ע"פ שמותיו הקדושים, נמצאים פוגמים ח"ו בשמותיו הקדושים, **ולא אשכחן אתר לנייחא**, שאינם מוצאים מקום מנוחה שיוכלו להאמין בשמותיו ית', **לאתקשרא בי**', ולפיכך **ואסתאבן בגו סטרא דמסאבותא** ונטמאים בתוך סטרא דטומאה, כלומר, שבאים ח"ו לכפירה בו ית', וכל זה הוא **דהא בקדושה לא עייל ולא אתכלייל** שהרי לא נכנס בקדושה, ולא נכלל בה. כי לא זכה בנפש דקדושה, ואינו עושה פעולות להכלל בקדושה.

אמנם **אינון דמתעסקין באורייתא** והמשיכו נפש קדישא, הנה מתהפך גופם להיות כמלאכים, שזוכים להקדים עשיה לשמיעה כמוהם, וע"כ עליהם כתוב, ועוף יעופף על הארץ, **דזמין קב"ה למעבד לון גדפין כנשרין ולאשטא בכל עלמא** שעתיד הקב"ה לעשות להם כנפים כנשרים וישוטטו בכל העולם. פירוש, כי הם משוטטים במחשבותיהם בכל העולם כולו ורואים הנהגתו ית', ועכ"ז לא לבד שאינם נכשלים **בסטרא דמסאבותא**, אלא שעוד הם מקבלים כח להעלות מ"ן ולהגדיל כחם תמיד **דכתיב וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים**, כי עי"ז מעלים **אבר כנשרים**, לשוטט בכל מקרי בני העולם, והם מחליפים כח תמיד, ומעלים מ"ן בכח אמונתם ביחודו ית' וממשיכים תמיד רוח קדישא מלעילא.

פסקה ריח

ריח) **והיינו דכתיב ועוף** וגו': וזהו שכתוב, ועוף יעופף על הארץ. כי התורה שנקראת מים ישרצו ויוציאו רחש של נפש חיה, ממקומה של חיה ההיא, שהיא המלכות, ימשכו אותה למטה. כמו שלמדנו. ועל זה אמר דוד, לב טהור ברא לי אלקים, לעסוק בתורה, ואז, ורוח נכון חדש בקרבי.

פירוש, כי חוזר לבאר שיעור הכתוב. **ישרצו המים שרץ נפש חיה**. ואומר **שמים** זו **תורה**, **ישרצון**, פירושו, שיוציאו נפש חיה, **מאתר דההיא חיה ימשכון לה לתתא**, שימשכו הנפש הזו מנוקבא עלאה, שהיא נקראת חיה, וממנה ימשכוה לעולם הזה.

ועל דא אמר דוד לב טהור ברא לי אלהים, **למלעי באורייתא** שביקש שיתן לו השי"ת לב טהור לעסוק בתורה ולהעלות מ"ן **וכדין ורוח נכון חדש בקרבי**, ואז יזכה להמשיך רוח נכון ויוכל להדבק בו ית'.

פסקה ריט

ריט) **פקודא שתיתאה** וכו': המצוה הששית היא, לעסוק בפריה ורביה. כי כל מי שעוסק בפריה ורביה, גורם לאותו הנהר, יסוד דז"א, שיהיה נובע תמיד. ומימיו לא יחדלו, והים, שהוא המלכות, מתמלא מכל הצדדים, ונשמות חדשות מתחדשות ויוצאות מאותו האילן, וצבאות רבים מתרבים למעלה עם אותן הנשמות כדי לשומרן. ז"ש, ישרצו המים שרץ נפש חיה. זהו אות ברית קדש, הנהר הנמשך ויוצא, והמים שלו מתרבים ורוחשים רחש, ורבוי נשמות, לחיה ההיא.

פירוש. כי באתערותא דלתתא אתער לעילא וגורם זווג קב"ה ושכינתיה, ואז **הנהר**, שהיא יסוד דז"א, **נביע תדיר** במיין דכרין **ולא יפסקון מימוי** מלהשפיע בנוקבא **וימא** שהיא הנוקבא דז"א **אתמליא בכל סטרין** מתמלא בכל הצדדים, דהיינו הן מסטרא של הזווג להחיות העולמות, והן מסטרא דהולדות נשמות ונשמות חדשות מתחדשות ויוצאות מעץ ההוא כלומר, לא נשמות חדשות ממש, אלא נשמות ישנות שכבר היו באדם הראשון ונשרו ממנו מחמת החטא דעצה"ד, הן חוזרות ומתחדשות ע"י **האי אילנא**, שהוא ז"א, ונקראים משום זה נשמות חדשות.

וז"ש **ונשמתין חדתין מתחדשן**. כי נשמות חדשות ממש אינן באות לעולם רק אחר גמר התיקון של החטא דעצה"ד. וצבאות רבים נאצלים למעלה עם הנשמות האלו. כי עם כל נשמה **נפקין כמה מלאכין** כמ"ש להלן. וכמן כן בזווגים דלהחיות העולמות יוצאים גם כן מלאכים.

וז"ש, **ברית קיימא קדישא נהר** וכו', פירוש, כי **שרץ נפש חיה** רומז על יסוד דז"א הנקרא **ברית קיימא** והוא **נהר דנגיד**, שהוא בחינת הנהר הנמשך ויוצא מז"א, המלביש לאו"א הנקרא עדן, להשקות את הגן, שהוא הנוקבא שלו. **ומיא דיליה אתרביאו ורחשין רחשא** היינו מזווגים דבחינת ו"ק הנקראים **רחשין**, שהוא תרגומו של **ישרצו שרץ**. ומבחינת זווגים דג"ר להולדת נשמות, אומר **וריביא דנשמתין להיא חיה** והיא הנקראת **נפש חיה** בכתוב.

פסקה רכ

רכ) **ובאינון נשמתין דעאלין** וכו': ועם אלו הנשמות הנכנסות באותה החיה, שהיא המלכות, יוצאים כמה עופות, דהיינו מלאכים, הפורחים ומשוטטים בכל העולם. וכשנשמה יוצאת לעולם הזה, העוף ההוא, שפרח ויצא עם הנשמה הזו מאותו האילן, יוצא עמו. כמה מלאכים יוצאים עם כל נשמה ונשמה. שנים, אחד מימין ואחד משמאל. אם זוכה הם שומרים אותו. שכתוב, כי מלאכיו יצוה לך לשמרך. ואם לא, הם משטינים

עליו. אמר רבי פנחס, שלשה מלאכים הם, הנמצאים מגינים על האדם, כשהוא זוכה. שכתוב, אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו: אם יש עליו **מלאך**, הרי אחד. **מליץ**, הרי שנים. **אחד** מני אלף להגיד לאדם ישרו הרי שלשה.

פסקה רכא

רכא) **א"ר שמעון** וכו': א"ר שמעון, חמשה מלאכים הם, כי כתוב עוד, ויחננו ויאמר: ויחננו, אחד. ויאמר, שנים. הרי חמשה. אמר לו, אינו כן, אלא **ויחננו**, זה הקב"ה לבדו, ולא מלאך, כי אין רשות לאחר לחונן אותו, אלא הוא בעצמו. אמר לו, יפה אמרת.

פירוש. יחד עם הנשמות נולדים ויוצאים כמה מלאכים הנקראים **עופין**, שהמלאכים ההם מסייעים הנשמות להכרעת כף הזכות, או להיפך שהם מקטרגים עליהן ודוחים אותן לכף חובה. כמ"ש והולך. וז"ש **דפרחן וטאסן כל עלמא** שהם פורחים ומשוטטים בכל העולם, ורואים השגחתו יתברך על בני העולם כולו, איך הם מושגחים ממנו ית', ומודיעים לה לנשמה, ואם הנשמה זוכה היא מכריעה את עצמה ואת כל העולם כולו לכף זכות, ואם אינה זוכה, מכריעה את עצמה ואת כל העולם כולו לכף חובה. וז"ש **כמה נפקן בכל נשמתא ונשמתא**.

והנה רבי פינחס אינו חולק על ר"ש, שאומר שרק **תרין עופין**, נולדים עם הנשמה. אלא אומר כי כל זמן שאין לו אלא אלו **תרין עופין**, אי אפשר לו להכריע את עצמו לכף זכות לגמרי, אלא הוא מטולטל מדין לרחמי ומרחמי לדין. אלא ע"י מעשים טובים נולד לו מלאך שלישי, ואז זוכה להכריע לכף זכות. וז"ש **תלתא אינון** וכו' **כד זכי** שלא יוכל לזכות זולת ע"י שלשה מלאכים.

פסקה רכב

רכב) **ומאן דאתמנע** וכו': ומי שנמנע מפריה ורביה, מקטין כביכול את הצורה הכוללת כל הצורות, שהיא צורת אדם, וגורם לאותו הנהר, ליסוד דז"א, שמימיו אינם נמשכים, ופוגם ברית הקדוש בכל הצדדים. ועליו כתוב, ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי. בי ודאי. וזהו אמור לגוף, ונשמתו אינה נכנסת למסך כלל. דהיינו למחיצתו של הקב"ה. וגורש מהעולם ההוא.

ביאור הדברים המלכות נקראת **דיוקנא דכליל כל דיוקנין**, כי כל הצורות של הנר"ן דצדיקים ומלאכים דג' העולמות בי"ע נמשכות על ידיה, שהם חייליה וצבאיה, ולכן מי שאינו עוסק **בפריה ורביה**, נמצא שהוא ממעט דמות המלכות, ומעכבה מלהוציא כל חייליה וצבאיה. כי ע"י אתערותא דלתתא יוצא כנגדה אתערותא דלעילא, וגורם לזווג קב"ה ושכינתיה, להוליד נר"ן ומלאכים בבי"ע. כמ"ש לעיל.

וז"ש **וגרים להההוא נהר דלא נגדין מימוי** שגורם ליסוד דז"א שלא ישפיע מיין דוכרין לשכינה הקדושה. ופוגם בברית הקודש בכל הבחינות שלו. כי הוא מעכב ב' בחינות הזווגים, הן מסטרא דו"ק והן מסטרא דג"ר. **ועליה כתיב ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי**, כי מצות **פריה ורביה** מגדילה לנשמתו בתמידות, ועי"ז מנצח גם את גופו לנצח, שיעמוד בתחית המתים, ומי שאינו עוסק ב**פריה ורביה** נמצא עושה את גופו כמו **פגר**, שעליו נאמר ויצאו וראו בפגרי וגו'. שנשמתו לא תוכל להכנס למחיצתו של הקב"ה והוא נדחה מהעולם הבא.

פסקה רכג

רכג) **פקודא שביעאה** וכו': המצוה השביעית היא, להמול לשמונה ימים, ולהעביר זוהמת הערלה, משום שאותה החיה, שהיא מלכות, היא המדרגה השמינית לכל המדרגות, דהיינו כשמתחילים מבינה, ואותה הנפש העפה ממנה צריכה להראות לפניה לשמונה ימים, כמו שהיא המדרגה השמינית.

פירוש. שאין הנוקבא דז"א נקראת **חיה** זולת על ידי עליתה והלבשתה את הבינה, שהיא דרגא תמינאה של ע"ס מתתא לעילא, ונקראת גם המלכות שהיא נוקבא דז"א בשם שמיני, כי עלתה שמונה מדרגות, שממנה עד הבינה, ורק אז נקראת גם היא **חיה** כמו הבינה.

והנה נפש האדם שנולדה מן הנוקבא דז"א שנק' **חיה**, ונקראת שמינית, צריכה להראות לפני הנוקבא עם התקונים של מילה ופריעה, ביום השמיני ללידה שלה, ואז נראה וניכר בודאי, שהיא נפש מאותה חיה קדושה, ולא מצד אחר. כי אז, בכח המילה והפריעה נדחה ס"א לגמרי **מההיא נפש** אדם, והיא יכולה לקבל שלימות אורותיה של החיה ההיא. **ודא איהו ישרצו המים**. ובזה מקבלת המיין דוכרין עלאין מזו"ן ומשתלמת במים האלו.

פסקה רכד

רכד) **וכדין אתחזי ודאי** וכו': ואז נראה ודאי שהיא נפש חיה. דהיינו נפש של אותה החיה הקדושה, שהיא מלכות, ולא מצד האחר. וזה הוא ישרצו המים, שפירש בספרו של חנוך, יתרשמו מי זרע הקדוש ברושם של נפש חיה. וזה הוא הרושם של אות י', הנרשם בבשר קדש, יותר מכל שאר רשימות העולם.

פירוש. כי מבאר הכתוב **ישרצו המים שרץ נפש חיה**, מלשון התרשמות והצטיירות, שע"י המילה והפריעה, מצטיירין ומתרשמין המיין דוכרין עלאין המושפעים לנפש אדם, **ברשימו** וציור של הנוקבא הנקראת **נפש חיה**.

והנה עלמא עלאה בינה נרשם ונחתם עם **י**', ועלמא תתאה מלכות נרשם ונחתם עם **ה**', ובעת שהמלכות שהיא הנוקבא עולה ומלבשת על עלמא עלאה בינה, **כדין נפקת ה**' ממנה, **ואעילת י**' כמו הבינה. (כמ"ש לעיל סוף אות י"ז, ע"ש בסולם).

וז"ש **ודא רשימו דאת י**' **דאתרשים בבשרא קדישא מכל שאר רשומין דעלמא** כי ע"י מילה ופריעה מתעברים גם מהאדם כל **הרשימין דעלמא** דין שהם מבחינת **ה**', **ורשימו דאת י**' באה במקומה, כמו שנעשה בנוקבא שעלתה לבינה כנ"ל, וכיון שבשר הקודש של היסוד נחתם **בי**' יכול גם האדם לקבל **נפש חיה** שלימה מהנוקבא **קדישא**.

פסקה רכה

רכה) **ועוף יעופף** וכו': ועוף יעופף על הארץ. זה הוא אליהו, העף כל העולם בארבע עפיפות, כדי להיות שם באותה ברית מילה הקדושה. וצריך לתקן לו כסא, ולהזכיר בפיו, **זה כסא של אליהו**. ואם לא, אינו שורה שם.

ביאור הדברים, כי יש להבין, דכאן דריש המקרא **ועוף יעופף** על **אליהו דטאס כל עלמא בארבע טאסין**, ולהלן (פרשת בראשית א' דף שי"ד אות ת"ז) דריש המקרא שלאחריו, ואת כל עוף כנף למינהו, על מלאכין דטאסין ושאטין עלמא בשית טאסין.

והענין הוא, כי כאן דריש בעיקר סיומא דקרא, דכתיב **על הארץ**, שאין לפרשו אל מלאכים עליונים, כי הם אינם בארץ, וע"כ הכרח הוא שהוא **אליהו**. (כמ"ש להלן בראשית ב' דף ק"ז אות קס"ו), **יעופף על הארץ דא אליהו דאשתכח תדיר בארעא ולא מסטרא דאבא ואמא אשתכח**, **דאיהו בד**' **טאסין**. פירוש כי המלאכים הם **מסטרא דאו"א**, וע"כ הם רק נמצאים בשמים, ויש להם ו"ק חג"ת נה"י, וע"כ כשבאים לארץ לעשות שליחותם טאסין **בשית טאסין**, כי הם מתלבשים בשש ספירות.

אבל **אליהו** אינו **מסטרא דאו"א** אלא מסטרא דמלכות וז"ס **אשתכח תדיר בארעא**, ולפי שהמלכות אין לה אלא ד' ספירות מז"א, שהן תנה"י שמחזה ולמטה שלו, ע"כ הוא **טאס כל ארעא** רק **בד**' **טאסין** דהיינו בהתלבשות ד' הספירות תנה"י. וכיון שהכתוב אומר **ועוף יעופף על הארץ** הרי שאינו קאי על מלאכים אלא על **אליהו** שהוא בארץ. משא"כ המקרא **ואת כל עוף כנף למינהו**, שלא נזכר שם **על הארץ**, קאי על המלאכים שהם **מסטרא דאו"א**, **דטאסין עלמא בשית טאסין**.

למהוי תמן בההוא גזירו דקיימא קדישא (להלן פרשת לך לך דף קכ"ט אות שפ"ח). אומר הטעם כי משום שאמר אליהו **קנא קנאתי לה**' **כי עזבו בריתך בני ישראל** וגו' **א"ל חייך בכל אתר דהאי רשימא קדישא ירשמון ליה בני בבשרהון אנת תזדמן תמן**,

ופומא דאסהיד דישראל עזבו הוא יסהיד דישראל מקיימין האי קיימא. והא תנינן, על מה אתענש אליהו קמי קב"ה, על דאמר דלטורא על בנוי. עכ"ל.

וח"ו להבין הדברים לפי פשוטן **שאליהו** נתחייב להיות על כל ברית מילה בבני ישראל מטעם עונש על שאמר **דלטורא** על ישראל. ועוד, איך אמר כאן לפנינו שצריכין להזמין אותו **ולאדכרא בפומיה דא כורסייא דאליהו, ואי לאו לא שארי תמן**. ואם ח"ו הוא מוכרח להיות על הברית מילה מטעם עונש, הלא הוא מוכרח להיות **תמן**. ועוד למה צריך לסהדותא **דאליהו** שיעיד לפניו שבנ"י מקיימים ברית מילה, וכי אין הכל גלוי לפניו ית'. אלא סוד גדול ונורא הסתירו כאן תחת מתק לשונם כדרכם תמיד.

והענין תבין עם המובא בזוהר (שלח לך דף ל"ט אות קי"ז). **פתח רבי אילעי** וכו' **באברהם כתיב התהלך לפני והיה תמים, יעקב דאשתלים יתיר כתיב יעקב איש תם, אמאי אקרי איש תם בגין דלא אשתאר ביה פסולת כלל, דהא פריעה הוה ביה** וכו', **אתר דפריעה שארי איהו שור דיוקנא דשמאלא דכורסיא דיליה, וההוא שור אקרי שור תם** וכו', **בגין דאית שור מועד בסטר ערלה פריעה, וכמה גרדיני נימוסין נפקין מניה עד דרגא בתרייתא דאקרי שאיה** וכו', **ודא בחבורא דחמור בישא** וכו' **ויעקב איש תם בעלה דההוא תם**, ע"ש.

ביאור הדברים כי ד' קליפות הן: רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת, ונוגה לו סביב. וג' הראשונות הן קליפות טמאות כולן, אבל קליפת הנוגה חציה טוב וחציה רע, ובעת שג' הקליפות דבוקות בה נעשית כולה רע. ובעת שנפרדת מהן ומתדבקת בקדושה היא נעשית כולה טוב. ומקומן של ד' קליפות אלו הן בסיום הפרצוף, שהוא בסיום היסוד, שיש שם ב' עורות זה על זה, העור הא' נקרא **ערלה**, ובו כלולות ג' הקליפות הטמאות: רוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת, והעור הב' נקרא עור ה**פריעה**, שהיא בחינת קליפת נוגה, שחציה טוב וחציה רע.

והנה אדם הראשון נולד מהול, כי ג' הקליפות הטמאות לא היתה להן שום אחיזה בו, ולא היה בו אלא קליפת הנוגה לבד, שהיא עור ה**פריעה**, והיתה גם היא כולה טוב, להיותה נבדלת מג' הקליפות הטמאות, ונתדבקה בקדושה. אלא בחטא דעצה"ד בפיתוי הנחש, הכלול מג' הקליפות הטמאות, משך עליו את העור הב' שהוא ה**ערלה** כמ"ש חז"ל (סנהדרין לח:) אדה"ר מושך בערלתו היה.

וז"ס הכתוב **והועד בבעליו ולא ישמרנו** וגו' **השור יסקל וגם בעליו יומת** (שמות כא), כי בעת שהערלה קפצה עליו ונתחברה ביסוד שלו תיכף פרחה ממנו הנשמה דאצילות ונפל לעשיה ונגזרה עליו מיתה. וז"ס זוהר הנ"ל, **דאית שור מועד בסטר ערלה פריעה**

כי מחמת שהועד שלא לאכול מעצה"ד ולא נשמר ואכל ע"כ קפצה עליו הערלה כנ"ל. ונטמאו ב' העורות יחד, כי גם עור ה**פריעה** שהוא נוגה, נטמא גם הוא מכח חיבורו ודבקותו בערלה, שהן ג' הטמאות. אמנם יש הפרש ביניהם, כי עור הפריעה נקרא **שור תם**, ולא **מועד**, מטעם היותה בקדושה גמורה מטרם חטא דעצה"ד, והוא נטמא רק ע"י הערלה שנתדבקה בו.

ולפיכך יש ב' תקונים מיוחדים מילה ופריעה, כי ב**שור המועד** נאמר **השור יסקל** וכן הערלה צריכים להעביר ולחתוך מהקדושה ולזרוק אותה לעפר. אבל ב**שור תם** נאמר, **וחצו את כספו** וכן עור הפריעה יש להניחו בקדושה מחובר ליסוד, אלא שצריכים לחצות ולקרוע אותה לכאן ולכאן, שבזה מתגלים המוחין בחזרה אל הפרצוף, ונגלה בשר קודש. וז"ש שם **ובהאי שור עביד פריעה**, **ואעבר זוהמא דפסולת כלא** כי ע"י שחוצים העור לכאן ולכאן מסביב היסוד, מתבטלת והולכת כל הזוהמא שקבל עור **הפריעה** מכח חיבורו הקודם ב**ערלה**, והמוחין שנסתלקו מחמת הערלה יכולים לחזור ולהתגלות.

אמנם אין זה מספיק עוד להחזיר כל המוחין שנסתלקו מאדה"ר מחמת החטא דעצה"ד, שהרי כתוב **וגם בעליו יומת** אע"ג ש**יסקל השור**. והוא מטעם כחו הגדול של **שור המועד**, שה"ס הס"מ המקטרג, מכח הכתוב **והועד בבעליו ולא ישמרנו**.

וכדי לתקן זה נטל **אליהו** אותו **הדלטורא** של הס"מ על עצמו, וקטרג על בני ישראל, במקום הס"מ כמ"ש **כי עזבו בריתך בני ישראל**, ונמצא בזה, שסתם פיו של הס"מ ונתבטל שליחותו של הס"מ, משום ש**אליהו** קבל על עצמו את שליחותו, ואז יש לו כח גם להעשות סנגור אח"כ, בעת שהוא רואה שבני ישראל מקיימים ברית.

וזה אמרו (להלן לך לך דף קכ"ט אות שפ"ח), הטעם ש**אליהו** צריך להיות בכל ברית מילה, משום **ופומא דאסהיד דישראל עזבו**, **הוא יסהיד דישראל מקיימין האי קיימא**, כיון שהוא נטל על עצמו כח הקטרוג של הס"ם על בני ישראל, לאמר דישראל עזבו ברית בסו"ה **והועד בבעליו ולא ישמרנו**, הנה משום זה יש לו כח להעיד גם כן שמקיימים הברית, ואז מתעבר כחו של **השור המועד** לגמרי, וכל המוחין שנסתלקו בסבת **שור המועד** יכולים לחזור ולהתגלות. והבן היטב. ועוד יתבאר להלן.

וז"ש, **ואצטריך לתקנא ליה כורסייא**: דהיינו מלבד כסא הסנדק שעליו נעשים ה**מילה והפריעה**, יש לתקן עוד כסא ב' לצורך **אליהו**. ויש להבין למה אינו מספיק כסא אחד לשניהם. והענין הוא כי סוד הכסא בכל מקום, הוא תחילת התיקון להשראת עליון בתחתון. וכבר נתבאר לעיל (בדיבור הסמוך), שענין המוחין המתגלים על ידי המילה והפריעה, וענין סהדותא של **אליהו** על קיום הברית הם ב' דברים מיוחדים, כי שיעור

המוחין המתגלים ע"י ה**פריעה** הם מבחינת **שור תם**, **שלא נודע כי שור נגח הוא**, שה"ס החזרת הנוגה לקדושה ע"י **וחצו את כספו** ע"ש.

וענין סהדותא של **אליהו** הוא להעביר את רעתו של **שור מועד**, שהוא כחם של ג' הקליפות הטמאות עצמן ולהסתים פיהם שלא יכלו לקטרג. ולפיכך צריכים לב' כסאות: הא' הוא כסא ה' והיינו הכסא של הסנדק, שהוא להשראת עצם המוחין ע"י המילה והפריעה. והב' הוא להשראת הארת **אליהו**, הסותם פיהן של הקליפות שלא יוכלו לקטרג, והוא **כסא אליהו**.

ולאדכרא בפומיה דא כרסייא דאליהו ואי לאו לא שארי תמן: ויש להבין מהו החוב הגדול הזה להזכיר בפה, **דא כרסייא דאליהו**, עד שאם אין מזכירין בפה, אע"פ שהכינו לו כסא לא יבא שם. והענין הוא, כי מובא בזוהר (תשא דף ט"ו אות מ"ו), על הכתוב מה לך פה אליהו, שה"ס פומיה דאליהו, וברית קיימא פה ה' איהו ע"ש. הרי שיש הפרש בין ברית קיימא שהיא המוחין המתגלים ע"י מילה ופריעה בסוד פה ה', ובין הפה של אליהו עצמו.

ובכדי להבין זה, יש להעמיק יותר בענין סתימת פה של **השור המועד**, שלא יקטרג על ישראל אחר החזרת המוחין ע"י מילה ופריעה. כי מלבד סהדותא **דאליהו** הנ"ל צריכים עוד לתיקון מיוחד הנעשה ע"י זריקת הערלה אל עפרא. כמ"ש בזוהר (פקודי דף רי"ב, אות תרצ"א), **בזמנא דאתגזר בר נש לתמניא יומין ושראת עליה שבת, מלכות קדישא, ההיא ערלה דגזרין ושדאן לה לבר, כדין קיימא ההוא ס"א, וחמא דהאי איהו חולקים מקרבנא דא, כדין אתבר ולא יכיל לשלטאה ולקטרגא עלוי, וסליק ואתעביד סניגוריא על ישראל קמי קב"ה**, ע"כ. בעת שהאדם נימול לח' ימים, שכבר עבר עליו יום השבת שה"ס מלכות במוחין דאו"א הנקראת קודש, הנה ערלה ההיא שחותכין ומשליכין אותה לחוץ, רואה אותה הס"א שנותנין לה חלק מאותו הקרבן של ברית המילה. וע"י מתנה זו היא מתהפכת מקטיגור להיות סניגור על ישראל לפני הקב"ה.

וביאור הדברים. כי מטבע הרוחניים שנכללים זה בזה, וכיון שהערלה היתה פעם דבוקה ביסוד, נמצא שבעת שחותכין אותה מהיסוד נוטלת עמה חלק מהקדושה, וכיון שאנו משליכין את הערלה אל החיצונים, הרי הם יונקים עי"ז איזו נהירו מהמוחין המתגלים ע"י מילה ופריעה. וע"כ אינם רוצים עוד לקטרג על ישראל ולהשבית את המוחין האלו, כי גם הם יפסידו את חלקם שלוקחים מאלו המוחין, וע"כ נעשים סניגור על ישראל, דהיינו לקיים בהם המוחין.

ולפיכך אין **אליהו** סובל תיקון זה, כי אע"פ שהם פוסקין מלקטרג על ישראל, אמנם הם לוקחים בעד זה חלק מהקדושה, ובכדי לתקן זה, נטל **אליהו** כל הקטרוג על עצמו, ואינו רוצה כלל לפייס אותם ע"י נתינת חלק מקרבנא דקדושה, לפיכך אע"פ שהס"א כבר פסקה מלקטרג והיא נעשית סניגור, הרי **אליהו** עצמו מקטרג עוד, כדי לעקור כחו של הס"א לגמרי ולהפרידו מהקדושה, ולפיכך צריכים לפה של **אליהו** נוסף על **פה ה'** שמתגלה ע"י המילה והפריעה המשאיר חלק מהקרבן לס"א, כי **פי אליהו** עוקר את הס"א לגמרי, בסוד **ופומא דאסהיד דישראל עזבו ברית**, **הוא יסהיד דישראל מקיימי ברית**, (כנ"ל בדיבור הסמוך).

וזה שצריכים **לאדכרא בפומיה**, **דא כרסייא דאליהו** דהיינו שצריכים להזכיר ולהמשיך בחינת **פומיה דאליהו** על **כרסייא** שלו ולא יסתפק **בפה ה'** המסלק ג"כ את הקטיגור ומהפכו לסניגור, שהרי נשאר מחויב ליתן חלק לס"א כנ"ל. אבל על ידי פומיה דאליהו הוא מסלק את הקטיגור, ואינו צריך ליתן לו שום פיוס על זה.

ואם האדם אינו מתאמץ להמשיך **בפומיה**, את **הפה דאליהו** על **כרסייא** שלו **לא שארי תמן**. כי צריכים להמשיך אותו. ואין תימה איך אפשר **שפומיה דאליהו** יתקן יותר **מפה ה'**, כי ז"ס **אשר ברא אלהים לעשות**, כי השי"ת התחיל הבריאה באופן שיכול האדם במע"ט שלו לגמרה.

פסקה רכו

רכו) **ויברא אלקים את** וגו': ויברא אלקים את התנינים הגדולים. תנינים הם שנים, ואלו הם ערלה ופריעה, דהיינו כריתת הערלה, ואחר כך פריעה. והם זכר ונקבה. ואת כל נפש חיה הרומשת. זה הוא הרושם של אות ברית קדש, שהוא נפש חיה קדושה, כמו שאמרנו. אשר שרצו המים, היינו מים העליונים, שנמשכו אליו, לאות רושם הזה.

פירוש. **התנינים** הם לויתן ובת זוגו, וכנגדם הם **ערלה ופריעה**, שהם נחש בריח ונחש עקלתון, זכר ונקבה, כי **ערלה** היא נחש בריח, זכר, שצריכין להעבירו ולהשליכו לעפר. ופריעה היא תיקון להעביר את רעת נחש העקלתון, שהיא הנקבה.

והנה הכתוב, ואת כל החיה הרומשת, רומז על הרשימו דאות ברית קודש, כי ע"י הפריעה שחוצים את עור **הפריעה** לכאן ולכאן על היסוד, מתגלה הרשימו **די'** שהיא בחינת סיומא דעלמא עלאה הנקרא **חיה**, (כנ"ל אות י"ז, ועי' לעיל אות רכ"ד). וע"כ נקרא **רשימו דנפש חיה קדישא**, שעליו אומר הכתוב **ואת כל נפש החיה הרומשת**.

וז"ש, **מיין עלאין דאתמשכו לגבה דאת רשימו דא**, היינו **המיין** דוכרין דעלמא עלאה, או"א עלאין הנקראים **חיה**, שהם נמשכים רק על רשימו **די** (כנ"ל באות י"ז) נפקת **ה'** ואעלת **י'** ע"ש.

פסקה רכז

רכז) **ובגין דא אתרשימו** וכו': ומשום זה נרשמו ישראל ברושם קדוש וטהור למטה. כמו שהרשימות הקדושות שלמעלה, הם כדי להכיר בין צד קדוש לצד האחר, כך ישראל רשומים, כדי להכיר בין קדושת ישראל לעמים עכו"ם הבאים מצד האחר. כמו שלמדנו. וכמו שרשם את ישראל, כך רשם את הבהמות והעופות שלהם, להבדיל ביניהם, לבין הבהמות והעופות של העמים עכו"ם. אשרי חלקם של ישראל.

פירוש. כן נרשמו בהמות ועופות שלהם, כי יחס האדם אל שאר הבריות שבעולם הוא כיחס הכלל אל הפרטים שלו, כי האדם כולל בגופו כל בריות העולם בכללא חדא, וכל בריה ובריה היא פרט אחד העומד בפני עצמו שנתפרט מצורת האדם. ולפיכך כמו שנבדלו ישראל מאומות העולם מבחינת האדם שבהם, הנה אותו החילוק נוהג ג"כ בפרטים שלהם, שהם **בעירי ועופי**. ומה דנקט דוקא **בעירי ועופי** הוא משום שהכתוב מזכיר אותם, אבל הוא הדין בשאר בריות הנפרטים מישראל ומאומות העולם.

פסקה רכח

רכח) **פקודא תמינאה** וכו': המצוה השמינית היא, לאהוב את הגר הבא להמול ולהכנס תחת כנפי השכינה. והיא, המלכות, מכנסת תחת כנפיה אותם המפרידים עצמם מצד האחר הטמא, ומתקרבים אליה, שכתוב, תוצא הארץ נפש חיה למינה.

ענין כנפי השכינה הוא ענין ארוך ועמוק מאד, אבל אבארו לפי הצורך להבין המאמר שלפנינו. כי המלכות שהיא הנוקבא דז"א נקראת **שכינה** מבחינת הגילוי שאינה מסתלקת מאתנו, אפילו בזמן שאנחנו רחוקים ממנה ביותר בסוד **בכל מקום שגלו שכינה עמהם** ובסוד **השוכן אתם בתוך טומאותם**. ומבחינה זו נקרא הז"א **שוכן** והנוקבא **שכינה**. ואין גילוי זה רק בזמן היות הזו"ן פב"פ בקומה שוה, כי אז הארת הזווג גדולה מאד עד שמתגלה היחוד גם על המקומות הרחוקים ביותר והמצומצמים ביותר. ונודע, שבנין הגדלות של זו"ן אינו בא בבת אחת, אלא תחילה נבנה הקטנות דזו"ן במוחין דו"ק, ואח"ז ממשיכין הגדלות, וזה נוהג בכל המדרגות של הזו"ן. ולא עוד, אלא אפילו בעת שיש לו לזו"ן מוחין דגדלות, אין המוחין דקטנות בטלים ח"ו, כי גם הם צריכים לסייע אל הזווג של מוחין דגדלות, והם נקראים אז בשם **כנפי השכינה**.

והסוה"כ **והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת**, (שמות כ"ה) ועיקר תשמישם הוא לפרוש כנפיהם ולכסות על הארת הזווג דגדלות באופן שגם הרחוקים ביותר יוכלו לקבל מאור הזווג ולא יגיע עי"ז משהו אל הקליפות. כי אותם שאינם בטהרה הגמורה נדחים תמיד מאור הקדושה מפחד שלא יעבירו השפע אל הקליפות, אמנם עתה ע"י הכיסוי של הכנפים יש שמירה גדולה אל השפע, עד שאפילו הקרובים ביותר לקליפות, לא יוכלו להכשל ולהוריד השפע לקליפות, כי הכנפים מגינות עליהן.

ולפיכך הבא להתגייר ולמול, מאחר שגופו בא מבחינת **ערלה**, שאבותיו לא עמדו על הר סיני ולא פסקה מהם זוהמת הנחש, מ"מ יש לנו כח להעלותו לקדושה עליונה. דהיינו ע"י העלאת מ"ן לזווג הגדול דזו"ן פב"פ, ששם שולטים **כנפי השכינה**, שפורשים כנפיהם ומכסים על אור הזווג כנ"ל, ואז אנו יכולים ג"כ להעלות שמה נפש הגר, ומתקדש באור הזווג הזה,

ואע"פ שאינו טהור לגמרי, יכול בעת הזה לקבל מהארת הזווג, כי הכנפים מגינים עליו שלא יעבור ח"ו השפע אל הקליפות אע"פ שהוא קרוב אליהן. ומה שאומר תחת כנפי השכינה, הוא משום שאינם יכולים לקבל רק מאור המלכות בלבד, ורק מהכנפים שלה, דהיינו חיצוניות המלכות, אבל לא מ**גופא דשכינתא**, ומכ"ש מז"א עצמו, כמ"ש והולך. ואומר **ואיהי אעילא לון תחות גדפהא** וכו'. ואין לשאול כי מקודם לכן אומר, **ולעאלא תחות גדפוי דשכינתא**, משמע שאנו צריכים להעלות הגר תחת כנפי השכינה וכאן אומר, **ואיהי אעילא לון תחות גדפהא**, משמע שהשכינה עצמה מעלה אותם אליה.

והענין הוא, כי אי אפשר לקרב את נפש הגר, רק בעת זווג דגדלות, כי רק אז כנפי השכינה סוככים על הארת הזווג כנ"ל, וע"כ אנו צריכים מקודם להעלות מ"ן לעורר הזווג דגדלות הזה, ולהמשיך הארת הזווג לנשמתנו, אשר אז השכינה פורשת כנפיה וסוככת על אור הזווג, ומכניסה אליה תחת כנפיה, את נפש הגר. ונמצא שמתחילה אנו מעלים את נפש הגר ע"י המ"ן שלנו, ואחר שעלה, השכינה מקבלתו תחת כנפיה.

פסקה רכט

רכט) **ואי תימא דהאי** וכו': ואם תאמר, שנפש חיה זו הכלולה בישראל, היא נועדת לכל. חזר ואמר, למינה. דהיינו לישראל ולא לגרים. כמה מסדרונות וחדרים זה לפנים מזה, יש לה לארץ הזו, שהיא נקראת חיה, תחת כנפיה.

פירוש, נתבאר שאי אפשר להעלות את נפש הגר אלא בעת שאנו מעלים מ"ן לזווג דגדלות ואנו ממשיכים לעצמנו הארת נשמה מהזווג הזה, אשר אז נוהגת פרישת כנפי השכינה ששם מתעלה נפש הגר, ומקבל גם הוא מאור הזווג כנ"ל.

ולזה אומר, **ואי תימא דהאי נפש חיה דכלילא בישראל לכלא היא אזדמנת** שמא תאמר שגם הגר מקבל מאותו אור הזווג ד**נפש חיה** שישראל המשיכו להארת נשמתם **הדר ואמר למינה** שהגרים מקבלים מהארת הזווג השייך למין שלהם, דהיינו רק מבחינת החיצוניות של הזווג, ולא מפנימיות השייך רק לישראל.

והנה כבר ידעת ש**הגדפין** הם בחינת הו"ק מעת קטנות, המשמשים גם בעת הזווג דגדלות לכסות על אור הזווג. ובו"ק יש חג"ת נה"י, והחג"ת נקראים **אדרין**, שפירושו חדרים לשבת בהם. והנה"י נקראים **אכסדרין**, שהם רק בית שער וכניסה אל החדרים, ובהם עצמם אין ענין לשבת שם, כי אינם משמשים אלא כניסה ויציאה בלבד.

והטעם הוא כי עיקר החג"ת הוא ת"ת קו אמצעי שלהם, שהוא כלי גמור ובית קבול לאור חסדים. ועיקר נה"י הוא יסוד קו אמצעי, שאין בו בית קבול לעצמו ולא כלום, ואינו משמש אלא אורחא למעברא ביה, וכן להעלות או"ח, כנודע. וע"כ נקראים הנה"י בשם **אכסדרין** לבד.

ואומר **כמה אכסדרין ואדרין** וכו' **תחות גדפהא** כי צריכה להכניס **תחות גדפהא** שלה גרים מע' אומות, וע"כ מוכנים להם **כמה אדרין** בחג"ת ד**גדפין**, **וכמה אכסדרין** בנה"י ד**גדפין**. שבחינת נפשין מקבלים מ**אכסדרין**, ובחינת רוחין מ**אדרין**.

פסקה רל

רל) **גדפא ימינא איתּ** וכו': הכנף הימנית, של המלכות, יש לה שני מסדרונות, שהם מתחלקים מכנף זו לשתי אומות אחרות, הקרובות לישראל ביחוד, להכניסם לתוך אלו המסדרונות. ותחת הכנף השמאלית יש שני מסדרונות אחרים, שמתחלקים לשתי אומות אחרות, שהם עמון ומואב. וכולם נקראים נפש חיה.

פירוש. הנה מקודם לכן אומר, שיש **כמה אכסדרין**, וכאן אומר רק ב' **בימינא** וב' **בשמאלא**, הענין הוא כי כאן מדבר רק על הכוללים לבד, שיש **תרין אכסדרין** בימין כוללים לבחינת האומות השייכות לימין, וכן יש ב' **אכסדרין** כוללים בשמאל לאומות השייכות לשמאל.

ואומר שיש **ב' אומות** מסטרא דימינא כוללות לכל האומות שמסטרא דימין, שהן מתיחסות ל**ב' אכסדרין** הכוללים ש**גדפא ימינא**, ולא פירש הזוהר מי הם. וכן יש ב'

אומות מסטרא דשמאלא כוללות לכל האומות שמסטרא דשמאלא, שהן **עמון ומואב**, והן מתיחסות לב' **אכסדרין** הכוללים שב**גדפא שמאלא**.
וז"ש, **וכלהון אקרון נפש חיה**, כל נפשות הגרים הבאות מכל האומות נקראות בשם **נפש חיה**. וזה משום שאינם יכולים לקבל רק מזווג דגדלות דזו"ן, שאז הזו"ן הם במקום או"א עלאין, ואז נקראת המלכות **נפש חיה**, מטעם היות בה מאור או"א שהוא **אור חיה**. וכיון שנפשות הגרים מקבלות מה**גדפין דנפש חיה**, נקראות גם הן **נפש חיה**.

פסקה רלא

רלא) **וכמה אדרין סתימין** וכו': וכמה חדרים סתומים אחרים, והיכלות אחרים, בכל כנף וכנף. ומהם יוצאים רוחות, להתחלק לכל אלו הגרים המתגיירים, ונקראים נפש חיה. אבל למינה. וכולם נכנסים תחת כנפי השכינה, ולא יותר.
פירוש, כי כל **גדפא** כלול מו"ק שהם חג"ת נה"י, הנקראים **אדרין** ו**אכסדרין**, אשר לכל אומה ואומה חדר מיוחד בחג"ת, ו**אכסדרא** מיוחדת בנה"י, שמ**אכסדרין** מקבלת כל אחת בחינת **נפש**, ו**מאדרין** מקבלת כל אחת בחינת רוח. ומה שאומר **אדרין סתימין**, הוא משום שהחג"ת דו"ק הם בחינת חסדים מכוסים, שהם **סתימין** מהארת חכמה, כנודע, וע"כ מכנה אותם בשם **סתימין**.

פסקה רלב

רלב) **אבל נשמתא דישראל** וכו': אבל הנשמה של ישראל יוצאת מתוך גופו של אותו האילן, שהוא ז"א, ומשם נשמות עפות לתוך ארץ הזו, שהיא המלכות, לתוך מעיה לפני ולפנים. והסוד הוא, כי תהיו אתם ארץ חפץ. (מלאכי ג') ועל כן ישראל, הוא, בן יקיר שמעיה המו עליו, ונקראים העמוסים מני בטן ולא מן הכנפים, שהן לחוץ מגוף. ועוד, הגרים אין להם חלק באילן העליון, שהוא ז"א, וכל שכן בגוף שלו, אבל חלקם הוא בכנפים של המלכות, ולא יותר. והגר הוא תחת כנפי השכינה, ולא יותר. גרי הצדק הם אותם השורים ומתאחזים שם, ולא בפנים, כאמור. ומשום זה, כתוב, תוצא הארץ נפש חיה למינה. ולמי. בהמה ורמש וחיתו ארץ למינה. הכל שואבים נפש מאותה החיה, אבל כל אחד למינו כראוי לו.
פירוש, הז"א נקרא **אילנא** דהיינו עץ החיים, והנוקבא נקראת ארץ החיים, דהיינו בעת הגדלות, בזמן שהם מלבישין לאו"א עלאין, שהם מוחין דחיה. ואומר **נשמתא דישראל נפקא מגו גופא דההוא אילנא** היינו מבחינת פנימיות ז"א, **ומתמן פרחין נשמתין לגו האי ארץ גו מעהא לגו לגו**, שע"י זווג **דההוא אילנא** שהוא ז"א, **בארץ** החיים שהיא הנוקבא, הז"א משפיע **נשמות ישראל** לנוקבא אל פנימיות פנימיותה, וממנה מקבלים

ישראל הנשמה שלהם, ולא כגרים שאינם מקבלים רק מהנוקבא לבדה, ורק מהחיצוניות של הנוקבא מה**גדפין** שלה, ולא מן **לגו לגו**, שפירושו פנימי פנימיות.
והענין הוא, כי הנוקבא יש לה ג' פרצופין מלובשין זה בתוך זה, הנקראים עיבור, יניקה, מוחין, שפרצוף המוחין מלובש תוך פרצוף היניקה, ופרצוף היניקה מלובש תוך פרצוף העיבור, ודייק **שישראל** מקבלים מפנימי דפנימי של הנוקבא, דהיינו מפרצוף המוחין. וז"ש, **בן יקיר** וכו', וע"כ נקראים ישראל בן יקיר, שהמו מעיה לו, ונקראים העמוסים מני בטן, ולא מהכנפים שהן חיצוניות שלה, פירוש, הנה"י דנוקבא מכונים בשם **בטן**, מפאת ששם מקום העיבור והגידול של נשמות ישראל, אמנם אין המדובר בבחינת נה"י של ב' הפרצופין החיצונים הנקראים עיבור ויניקה, שהם בחינת **גדפין**, אלא המדובר הוא בנה"י של פרצוף המוחין, שהם בחינת בני מעים,
וז"ס הכתוב **הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו** וגו' (ירמיה ל"א), שמתוך שנשמות ישראל הן מפנימיות המלכות הנקראת בני מעים, ע"כ אומר **המו מעי לו**, וע"כ קורא אותן הכתוב **העמוסים מני בטן**. שכל אלו הן בחינת נה"י דפרצוף המוחין, ולא **מגדפין דלבר**, ולא מנה"י דב' פרצופין החיצונים שהן בחינת **גדפין**.
וז"ש, **ותו גיורין לית** וכו', ועוד, כי הגרים אין להם חלק באילן העליון, ומכ"ש בגוף שלו. אלא חלקם הוא רק בכנפים ולא יותר, והיינו רק מתחת **כנפי** השכינה ולא יותר, ולכן נקראים גירי צדק כי השכינה נקראת צדק, ותחת כנפיה הם שוכנים, ובה הם מתייחדים, ואין להם חלק מלמעלה, מהשכינה.
וז"ש, **ולמאן בהמה ורמש וחיתו ארץ** וכו': כל מי שיש לו **נפש** מבחינת **בהמה ורמש וחיתו ארץ**, מקבל אותה רק **מנפש דההיא חיה**, שהיא המלכות בזווג דגדלות פב"פ עם הז"א, ועם כל זה **כל חד למינה כדקא חזי לה** דהיינו רק מבחינת ה**גדפין**, ולא מפנימיות של הארת הזווג הגדול הזה.

פסקה רלג

רלג) **פקודא תשיעאה** וכו': המצוה התשיעית היא, לחון את העניים, ולתת להם טרף. שכתוב, נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. נעשה אדם הוא בשיתוף, מפני שהוא כולל זכר ונקבה. בצלמנו, היינו עשירים. כדמותנו, היינו העניים.

פסקה רלד

רלד) **דהא מסטרא דדכורא** וכו': כי מצד הזכר הם העשירים. ומצד הנקבה הם העניים. וכמו שהם בחיבור אחד, וחסים זה על זה, ונותנים זה לזה, וגומלים לו חסד. כך האדם למטה צריך להיות, העשיר והעני בחבור אחד, שיתנו זה לזה ויגמלו חסד זה עם זה.

פסקה רלה

רלה) **וירדו בדגת הים** וגו': סוד זה ראינו בספרו של שלמה המלך. שכל מי שמרחם על העני בחפץ לב, אין צורתו משתנה מצורת אדם הראשון, לעולם. וכיון שנרשמה בו צורת אדם, הוא שולט על כל בריות העולם על ידי צורה ההיא. ז"ש, ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ וגו'. כולם זעים ומפחדים מאותה הצורה שנרשמה בו. כיון שמצוה זו, לחון את העניים, היא מצוה משובחת על כל שאר המצות, להתעלות בן אדם, בצורתו של אדם הראשון.

פסקה רלו

רלו) **מנלן מנבוכדנצר** וכו': מאין לנו זה. מנבוכדנצר, אע"פ שחלם אותו החלום, כל זמן שהיה חונן עניים לא נתקיים בו החלום. כיון שהטיל עין רעה שלא לחון את העניים, מה כתוב, עוד מלתא בפום מלכא וגו'. מיד נשתנתה צורתו, ונרחק מן בני אדם. ומשום זה כתוב, **נעשה** אדם. כתוב כאן עשיה, וכתוב שם שם האיש אשר **עשיתי** עמו היום בועז, שעשיתי פירושו צדקה, אף כאן נעשה, פירושו צדקה.

ביאור המאמר, יש להבין הדברים, אם אמנם מבואר בכתוב בריאת **דכר ונוקבא** דהיינו **עתירי ומסכני**, אבל אין כאן רמז כלל שה**עתירי** צריכים לרחם על **מסכני** ולפרנסם, כי אומר שהמקרא הזה הוא **פקודא למיחן למסכני** וכו'. אכן יש כאן עמקות גדולה מאד. כי משונה מאמר זה מכל המאמרים הקודמים, כי בכולם תמצא מאמר לחוד ועשיה לחוד, כמו **ויאמר אלהים יהי אור**, **ויהי אור**. **ויאמר אלהים יהי רקיע** וגו' **ויעש אלהים את הרקיע**. וכן **ויאמר אלהים יקוו המים** וגו' **ויהי כן**.

וכן בכולם לא תמצא שהעשיה תהיה מעורבת במאמר, והטעם (כמ"ש הזהר להלן), שהבריאה יצאה בסוד או"א, שאבא אמר ואמא עושה. שאבא השפיע השפע לאמא ואחר שהשפע נתרשם בגבולים שבאמא יצא השפע לפועל, ודומה כמו כח ופועל, כי מבחינת אבא לבד לא יכולה שום בריאה לצאת אל הפועל ממש, משום שאין בה שום גבול שיציירו הפעולות באיזו צורה שהיא, כנודע, ולפיכך יש מאמר מאבא, שה"ס ההשפעה לאמא, וכיון שעודו בבחינת ה**כח** לא יתכן שיאמר בו לשון **עשיה**, אלא לשון **יהי**. אבל

במאמר דבריאת אדם כתיב במאמר עצמו לשון **עשיה**, שהרי כתיב **ויאמר אלהים נעשה אדם**. ועוד שינוי גדול יש כאן, כי כתיב **נעשה** לשון רבים, ולא כתיב **אעשה אדם**.
והענין הוא כי קודם בריאת עולם התיקון היה שבירת הכלים בז"ת דעולם הנקודים, כמ"ש ז"ל ברא עולמות והחריבן עד שברא עולם זה ואמר דין הניין לי. (ב"ר פ"ג ז') והנה ע"י שבירת הכלים שהיתה בז"ס חג"ת נהי"ם דנקודים, נתערבה הקדושה בקליפות, ואח"כ נתגלה השם **מ"ה** והוציא ד' העולמות אבי"ע בדרך התיקון שז"ס שאמר דין הניין לי, כי בירר את הנצוצין קדישין מן הקליפות וכפי הבירור של הקדושה כן נבראו העולמות וכל מה שבהם.
וז"ס מה שתמצא בכל מעשה בראשית ענין הבדלה ובירורים, כמו ויבדל אלהים בין האור ובין החושך, וכן בין מים למים, וכן בין מים ליבשה, וכן ענין למינהו הנאמר בתדשא הארץ דשא וכו', וכן בין ממשלת היום ובין ממשלת לילה, וכן ענין יציאת נפש חיה מן המים ומן הארץ
שכל זה יורה ענין בירור הקדושה מן הקליפות והטוב מהרע, וכל מה שנברר נעשה לבחינת מציאות קיימת לפי הראוי לו בקדושה. וז"ס שכל מעשה בראשית כלול ביום הראשון במאמר **דיהי אור**, כי שם היתה הבדלה כוללת בין האור ובין החושך, כי בדרך כלל נקראת הקדושה **אור** והקליפות **חושך**, כי כל שאר התוארים של הקדושה והקליפות, אינם אל פרטים וענפים של **אור וחושך**.
והנה מבחינה זו של הבדלה בין האור ובין החושך, שעל פיה נתבררו כל בריות בראשית, עדיין אין התיקון שלם, כי מבחינה זו היתה נשארת כל בחינת הרע והחושך כדבר שאין צורך בו, שאין זה מותאם כלל לשלימותו ית', כי אין התיקון נגמר אלא בסוד הכתוב גם חשך לא יחשיך ממך וגו' כחשיכה כאורה (תהלים קל"א). וכדי לתקן זה נברא **האדם**, שהוא כולל הכל, מתכלית הרע עד תכלית הטוב, ויהיה על ידו גמר התיקון בשלימות הנרצית, דהיינו שיהפוך הרע להיות טוב והמר למתוק וחשך כאור תהיה ובלע המות לנצח, והיה ה' למלך על כל הארץ.
ולפיכך יצא מאמר זה דבריאת האדם בשינוי גדול משאר המאמרות, שהיו לשאר בריות בראשית, כי כאן נתערבה העשיה במאמר עצמו, והוא משום שמאמר זה הוא מאמא ולא מאבא, ואמרה **נעשה אדם**, שיורה לשון משותפת, כי היא נשתתפה עם המלכות דאצילות כדי לברוא את האדם. פירוש, כי המלכות דאצילות כוללת הכל בסוד הכתוב ומלכותו בכל משלה, כי היא מפרנסת ונותנת קיום גם לכחות הרע, שלולא כן לא היה לרע שום כח להמצא. שז"ס ורגליה יורדת מות, כי הקליפות מקבלות ממנה נהירו דקיק

כדי קיומם, שז"ס שהמלכות נקראת עשיה, להיותה מתפשטת ושולטת בכל העשיה כולה, וכן נקראת חושך כי היא מאירה נהירו דקיק כדי לקיים החושך והרע, כנ"ל.
ועל פי זה תבין שבעת שאמא נכללה בעצמה במלכות בשתופא חדא, נתערבה בה עצמה בחינת עשיה וחושך. וז"ס **נעשה אדם בצלמנו כדמותנו**, כי **האור** נקרא **צלם**, **והחושך** נקרא **דמות** (כמ"ש בזהר להלן). כי אחר שאמא נשתתפה במלכות נעשו בה עצמה ב' הכוחות **צלם ודמות**, אשר על פיהם בראה את האדם שיהיה כולל גם הוא מב' הכחות צלם ודמות, וע"כ **אמרה בצלמנו וכדמותנו**. ואחר שידעת כל זה יתבארו היטב דברי הזוהר שלפנינו.
וז"ש **נעשה אדם**, **בשותפא** כלומר, לשון נעשה יורה משותף, **כלל דכר ונוקבא** יורה שאמא עצמה נכללת מדכר ונוקבא. כי אעפ"י שאמא היא בחינת עלמא דדכורא, ואין בה בחינת נוקבא כלל, היא השתתפה עתה עם המלכות שהיא נוקבא, כנ"ל. **בצלמנו עתירי כדמותנו מסכני**, **דהא מסטרא דדכורא עתירי ומסטרא דנוקבא מסכני** כי זכר ה"ס אור ועשירות, ונוקבא ה"ס חושך ועניות.
וכיון שאמרה בצלמנו וכדמותנו, הרי שנמצא בה עצמה ענין החושך והעניות, שהוא מחמת השתתפותה עם המלכות לצורך בריאת האדם, ויצא גם האדם כלול **מעתירי ומסכני** דהיינו מאור וחושך, שעי"כ יגמר על ידו כל התיקון, והמלכות תתפשט בקדושתה על כל הארץ, **ויהיה ה' אחד ושמו אחד**, כי החושך שבמלכות יתהפך אז לאור גמור כמו הזכר שהוא הוי"ה, ויהיה הוא אחד ושמו אחד. ואז יקוים **אפס כי לא יהיה בך אביון**.
וזה אמרו **כמה דאינון בשותפא חדא וחס דא על דא**, **ויהיב דא לדא**, **וגמיל ליה טיבו**, **הכי אצטריך בר נש לתתא למהוי עתירא ומסכנא בחבורא חדא**, **ולמיהב דא לדא**, **ולגמלאה טובא דא לדא** כמו שהצלם והדמות הנכללים באמא הם **בשותפא חדא** מחמת שאמא חסה על הדמות שהיא המלכות, כדי לתקן כל בחינת החושך שבה, ואמא עלאה מיעטה את עצמה ונתנה מחלקה אל המלכות, שהיא עניה, **וגמיל לה חסד**. כן האדם שנברא על ידה בצלם ודמות, צריך לרחם ולחוס על **מסכני**, שהם בחינת הדמות שבו, להיות עמהם בחיבור אחד, ולפרנסם בכל מה שחסר להם, ולגמול עמהם חסד. וע"י קיום מצוה זו, ימשיך על עצמו הצלם והדמות דאמא שנברא בו, שה"ס כל המוחין עלאין, שזכה בהם אדה"ר בעת שנברא בצלם ובדמות האלה.
ואז וירדו ברגת הים וגו' **דכל מאן דחס על מסכני ברעותא דלבא לא משתני דיוקניה לעלם מדיוקנא דאדם הראשון**, **וכיון דדיוקנא דאדם אתרשים ביה**, **שליט על כל בריין**

דעלמא בההא דיוקנא וירדו בדגת הים וגו' כל מי שהוא מרחם על העני בלב שלם, לא ישונה לעולם צלמו מצלמו של אדה"ר. כי ע"י מצוה זו זוכה לאותו צלם ודמות של אדם, דהיינו לכל אלו המוחין וזהרא עלאה דאצילות שזכה אדה"ר, שהוא שלט בכחם **על כל בריין דעלמא**, כלומר, שלא היה שום כח מכחות הרע שלא נכנע לפניו **כלהו זעין ודחלין מההוא דיוקנא דאתרשים ביה** כולם חרדים ויראים מהצלם ההוא שנרשם בו. כי ביטל כל כוחות הרע והחושך ולא היתה להם שום תקומה לפניו, כי שם ה' נקרא עליו, שה"ס **צלם אלהים** כנ"ל.

ומביא ראיה **מנבוכדנצר**, שלא היתה לו שום מצוה ועם כל זה אחר שנגזרה עליו הגזרה, בחלום ופתרון דדניאל, אמר לו דניאל **וחטאך בצדקה פרוק**, וכן עשה, **וכל זמנא דהוה מיחן למסכני לא שרא עליה חלמיה**, **כיון דאטיל עינא בישא דלא למיחן למסכני מה כתיב**, **עוד מלתא בפום מלכא** וגו' **מיד אשתני דיוקניה ואטריד מן בני נשא** כל זמן שהיה מרחם על העניים לא היתה חלה עליו גזרת החלום כיון שהטיל עין הרע שלא לרחם על העניים, מה כתיב עוד מלתא בפום מלכא וגו' מיד נשתנתה צורתו ונטרד מן האנשים. הרי שמצוה זו גדולה מכל המצות שבתורה, שהיא לבדה יכולה לבטל מהאדם כל מיני גזרות רעות שנגזרו עליו.

וז"ש (באות רל"ו), **כתיב הכא עשיה** וכו', ויליף גזרה שוה, מה עשיתי שבבועז הוא צדקה אף נעשה שבכאן הוא צדקה. כלומר לשון **נעשה** הנאמרה בבריאת האדם מורה על מצות צדקה, כי אמא עשתה צדקה עם המלכות ונכללה בה, כנ"ל. ומביא ראיה מרות, שאמרה, **שם האיש אשר עשיתי עמו**, כי לכאורה אין לו פירוש, כי מה עשתה עמו, הלא רק קבלה ממנו, אמנם עם הפירוש הנ"ל אשר עשיה הוא לשון חבור של **עתירי ומסכני** צודק לשון עשיה עם **בועז**, כי נשתתפו שניהם בחבורא חדא ע"י הצדקה

פסקה רלז

רלז) **פקודא עשיראה** וכו': המצוה העשירית היא, להניח תפלין, ולהשלים עצמו בצורה העליונה. שכתוב, ויברא אלקים את האדם בצלמו. פתח ואמר, ראשך עליך ככרמל. מקרא זה העמדנו ונשנה. אבל ראשך עליך ככרמל, זהו ראש העליון, תפלין של ראש, של מלך העליון הקדוש **הוי"ה** באותיות רשומות. כל אות ואות, שבשם הוי"ה, היא פרשה אחת בתפילין, וכך השם הקדוש חקוק בפרשיות התפילין, בסדר האותיות כראוי. ולמדנו. כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, אלו הם תפלין של ראש, שהם השם הקדוש, לפי סדר האותיות.

ביאור הדברים, כי **בפקודא למיחן למסכני** הנ"ל, נעשה רק התחלה להמשכת **דיוקנא עלאה**, שה"ס **צלם אלהים**, כמ"ש לעיל, שע"י פקודא דלמיחן למסכני, נכללה אמא במלכות בסוד **נעשה אדם בצלמנו כדמותנו**, ותדע שה"ס **אמא אוזיפת לברתא מאנהא** (כמ"ש לעיל באות י"ז) שע"י התכללות המלכות באמא, נפלו אתוון **אל"ה** למקום הזו"ן, ולא נשאר באמא כי אם אתוון **דמ"י** בלבד ונבחן שאתוון **אל"ה** דאו"א ירדו לבחינת זו"ן, דהיינו שבחינת אבא שבהם לקח הז"א, ובחינת אמא שבהם לקחה הנוקבא, ונעשים לבחינת זו"ן ממש, כי העליון היורד לתחתון נעשה כמוהו.

ועל ידיהם הרויחו הזו"ן בחינת הקטנות של **צל"ם אלהים**, כלומר, ו"ק בלי ראש, משום שגם אמא עצמה הפסידה בחינת הג"ר שלה ע"י השתתפות זו, כי נפלו ממנה ג' הכלים **אל"ה** שהם בינה וז"א ומלכות של הע"ס שלה, ולא נשארו בה כי אם ב' אתוון **מ"י**, שהן כתר וחכמה דע"ס שלה ונודע, שחסר ג' תחתונות דכלים חסר ג' ראשונות דאורות, ולא נשאר בהכלים **דמ"י** שלה, אלא אורות דרוח נפש לבד, אור הרוח בכלי דכתר, ואור הנפש בכלי דחכמה.

וע"כ לא היתה יכולה להשפיע לזו"ן רק ו"ק בלי ראש. ואם כן עוד לא נשלם הזו"ן **בדיוקנא עלאה** שהם מוחין דג"ר הנק' **צל"ם אלהים**. וז"ש **לאנחא תפילין ולאשלמא גרמיה בדיוקנא עלאה** שע"י **פקודא דתפילין** ממשיכין הג"ר להזו"ן, שהם השלמת צלם עלאה.

ולא יקשה לך, הרי כאן המדובר הוא מהאדם התחתון, והזו"ן כבר נשלמו בהכרח, כי לא יכלו להוליד נר"ן אל האדם התחתון טרם שיעלו בעצמם למקום או"א, ויגדלו במוחין שלהם כמוהם, וא"כ איך אנו אומרים שאפילו אמא עודנה בקטנות.

אכן, תדע, כי בעת שהזו"ן משיגים המוחין דאו"א, נמצאים מלבישים לאו"א והם כמוהם ממש, כי התחתון העולה לעליון נעשה כמוהו ממש. וא"כ כל מה שאנו מבחינים עתה באו"א, הכוונה היא על זו"ן שנעשו לאו"א. כי כל אותם הדרכים הנוהגים באו"א ללידת מוחין דזו"ן דאצילות, נוהגים כן בדיוק גמור בזו"ן שנעשו לאו"א, בעת שהם מולידים המוחין, שהם הנר"ן, לאדם התחתון, בלי הפרש של כלום. ולפיכך אין צורך לשנות את השמות כלל, ומכנים עתה לזו"ן בשם או"א, ולנר"ן דאדם התחתון בשם זו"ן. וזכור זה להלן בכל ההמשך.

וז"ש, **דכתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו**: סוד **הצל"ם** הוא ענין ארוך מאד, אמנם אבארו כאן לפי הנחיצות להבין הדברים שלפנינו. וצריך שתזכור כל המתבאר לעיל

במראות הסולם (אות ב' בענין המספר י"ג שיש בספירות עד אות ד') עש"ה, כי אין להכפיל דברים בכדי.

ותראה שם שליחידה חיה אין כלים, ורק לנר"ן יש כלים בינה וזו"ן, ואפילו כשאנו אומרים במפורש כלי דכתר, הכוונה היא לבינה וזו"ן דכתר. והבינה וזו"ן מתחלקים לע"ס ע"י תיקון קוין, שג' קוין דבינה הם חב"ד, ודז"א הם חג"ת, ודנוקבא הם נהי"ם, ומספר זה נוהג לאור דחסדים. אמנם להשפעת הארת החכמה, נחלקה הבינה לב' בחינות: או"א וישסו"ת, שהם חב"ד חג"ת, אשר עם הז"ת דזו"ן הם י"ג ספירות, שז"ס הגימטריא **אח"ד** שהוא י"ג, הרומז לשמא שלים.

ושורש הדברים, כי הכתר והחכמה נסתמו בח"ס דא"א, ורק הבינה שלו מאירה כל המוחין דאצילות, והיא נחלקה לאו"א וישסו"ת דאצילות, שהג"ר שלה מאירים באו"א והו"ק שלה בישסו"ת, וב' בחינות הבינה הללו נקראות **ם**' **ל**' ד**צל"ם**, שאו"א נקראים **מ**' ד**צל"ם**, ונקראים כן בסוד עזקא דכיא, כי ה**ם**' היא כמו עזקא סגורה הסוגרת המוחין סביב סביב. וישסו"ת נקראים **ל**' ד**צל"ם**, ונקראים כן, כי ה**ל**' מגבהת ראשה למעלה כמו מגדל, שראש זה רומז על מוחין דג"ר, וה"ס הכתוב, מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב. כי הישסו"ת ה"ס מגדל, והז"א נקרא צדיק הרץ במגדל הזה ונשגב מאד.

באופן שאו"א הם בסוד עזקא הסוגרת המוחין, ואור החכמה לא יתגלה בהם לרוב גבהם, כי אור החכמה שבהם, הוא בחינת חכמה סתימאה עצמה, שנעלמה מכל פרצופי אצילות, וע"כ אינה מתגלית בהם, ואין בהם רק אור חסדים לבד, הנקרא אוירא דכיא, כי אויר ה"ס אור הרוח. ונקרא ג"כ אויר סתום, כי הי' לא נפיק מאויר שלהם לעולם.

אבל הישסו"ת, להיותם רק בחינת הז"ת דבינה, שה"ס בחינת זו"ן הכלולים בבינה, אינם נקראים אויר סתום, כי בעת השפעת מוחין דגדלות לזו"ן הי' נפיק מאויר שלהם ונעשו אור, שפירושו חכמה ומוחין דג"ר. ומסבה זו נקרא הישסו"ת מגדל הפורח באויר, כי מגדל פירושו גדלות דג"ר, ומשום שאין מוחין אלו קבועים בזו"ן נמצא שהזו"ן בעת הקטנות, הוא משום שנכנסה הי' באור ונעשה אויר, ולעת גדלות חוזרת ויוצאת הי' מהאויר ונעשה אור, ע"כ נבחן כמו מגדל פורח מחמת התיקון שבו בסוד אויר. והז"א נקרא **צ**' ד**צל"ם**, כי הוא הצדיק הרץ במגדל ונשגב כנ"ל.

ונתבארו היטב ג' האותיות **צל"ם**, בסוד ז"א שהוא **צ**', וישסו"ת שהם **ל**', ואו"א שהם **ם**'. והם סוד חכמה בינה דעת, כי או"א הם חכמה, המסוגרים בעזקא דכיא, להיותם בבחינת ח"ס. וישסו"ת הם בינה, אמנם בעת עליתה לראש א"א, יוצאת הי' מאויר שלה ומשפעת חכמה, בסוד מגדל הפורח באויר. וז"א הוא הרץ במגדל הזה דהיינו שהוא

המקבל של המוחין האלה וה"ס דעת. וזכור היטב כל זה, שהם משרשי החכמה, ולא יארע בדרכים אלו שום שינוי לעולם, ולפיכך נקראים המוחין תמיד בשם **צל"ם**.

ומה שאמרנו שחב"ד הם ג' אותיות **ם' ל' צ' דצל"ם**, אין לערבם עם ג' הקוים שבמוחין הנק' חב"ד, כי אלו החב"ד **דצל"ם** אינם בבחינת ג' קוין, אלא שהם ג' פרצופין שלמים המתלבשים זה בתוך זה, כי החכמה שהיא **ם'** דצלם, ה"ס או"א המתלבשים מחזה ולמטה תוך הבינה שהיא ישסו"ת **ול' דצל"ם**. והישסו"ת מתלבשים מחזה ולמטה תוך הדעת שהוא הז"א, הנקרא **צ' דצל"ם**.

וזה אמרו **ולאשלמא גרמיה בדיוקנא עלאה דכתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו**, שע"י ה**תפילין** ממשיכים מוחין דג"ר בסדר אותיות ה**צל"ם** המובא בכתוב **ויברא אלהים את האדם בצלמו**, שה"ס **הזהרא עלאה** דאצילות שקבל אז אדה"ר בעת שנברא ואנו ממשיכים אותם מקודם אל הזו"ן, ומשם משפיעים אלו המוחין גם עלינו. וסדר אותיות ה**צל"ם** מתבאר בד' הפרשיות של ה**תפילין** כמ"ש לפנינו.

וז"ש, **תפילין דרישא שמא דמלכא עלאה קדישא יהו"ה באתוון רשימין**: תפילין של ראש הוא שמו של המלך העליון הקדוש, הוי"ה באותיות רשומות. התפילין מכונים **כרמל**, כי **כרמל** פירושו **כר מלא** מכל טוב, וז"ס הכתוב **ראשך עליך ככרמל** דהיינו שראש עלאה דז"א וכן דנוקבא בעת שמלובשים ב**תפילין דרישא**, שהם המוחין עלאין **דצל"ם**, הם דומים **ככרמל**, **ככר מלא** מכל טוב. ומוחין אלו נקראים **שמא דמלכא עלאה קדישא**, דהיינו ד' אותיות **הוי"ה** כסדר האותיות שלהן **י' ה' ו' ה'**. ומה שמדגיש **הוי"ה באתוון רשימין**, היינו שכל אות ואות רשומה בפרצוף בפני עצמה, והוא משום שבכל פרצוף יש ד' אותיות **הוי"ה** שהן ע"ס. ע"כ אומר שהכוונה היא על **אתוון רשימין** דהיינו שכל אחת היא פרצוף שלם בפ"ע.

וז"ש **כל את ואת פרשתא חדא** וכו' **גליפא בסדורא דאתוון כדקא יאות**: כל אות ואות של השם הוי"ה היא פרשה אחת מארבע הפרשיות שבתפילין, השם הקדוש חקוק בהן כסדרן של האותיות כראוי. פרשה, פירושה פרצוף שלם בפני עצמו, ואומר, שכל אות ואות דשם **הוי"ה** נעשה בסוד המוחין לפרצוף שלם בפ"ע ומסודרות בבתים **בסדורא דאתוון כדקא יאות**, דהיינו בסדר **י' ה' ו' ה'**. וה"ס **תפילין דרש"י**, כי ה**תפילין דר"ת** מסודרות בבתים בסדר הר"ת היוצא מהפסוק, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי דהיינו י' ה' ו' ה'. כנודע.

פסקה רלח

רלח) **פרשתא קדמאה קדש** וכו': הפרשה הראשונה שבתפילין, היא קדש לי כל בכור היא **י**' דהוי"ה, שהיא **קדש**, דהיינו חכמה, שהיא הבכור של כל **קדשים** העליונים. היא, פטר כל רחם, על ידי אותו שביל הדק היורד מן הי', שהוא הפותח את הרחם לעשות פירות ואבים כראוי. והוא קדש העליון.

פירוש. היינו או"א **עילאין**, הרמוזין באות יוד דשם **הוי"ה**, שהי' רומזת לאבא, והמלוי דיוד שהוא ו"ד רומז לאמא. ופרצוף דאו"א נקרא **קדש**, ונקרא **בכור** משום שאין שום פרצוף מישסו"ת וזו"ן דאצילות נקראים **קדש**, אלא א"כ הם מקבלים הקדושה מאו"א עלאין.

וז"ש **בוכרא דכל קודשין עלאין** שהוא **הבכור** לכל פרצופין **קדישין** דאצילות, כי הקדושה שבפרצופי אצילות מאו"א נמשכת. והטעם הוא כי אור החכמה נקראת קדש, וכבר נתבאר שאו"א הם **ם**' **דצל"ם**, והם חכמה דאצילות משום שחכמה סתימאה מתלבשת ומתעלמת בהם.

ועכ"ז הם עצמם נבחנים רק לבחינת אוירא דכיא, דהיינו אור חסדים, משום שחכמה זו נסתמה ברישא דא"א, ואין הפרצופין יכולים לקבל חכמה, רק מבינה החוזרת להיות חכמה בעת שעולה לרישא דא"א, ומתיחדת שם עם החכמה סתימאה ע"י או"א, ואז נקראת הבינה ג"כ בשם חכמה, וחכמה זו נקראת בשם חכמה דל"ב נתיבות. הרי שאפילו הבינה החוזרת להיות חכמה הנקראת **קדש** אין זה אלא מחמת שמקבלת מחכמה סתימאה שבאו"א ע"י עליתה לא"א. ומכ"ש שאר פרצופי אצילות המקבלים רק מבינה זו שחזרה להיות חכמה. ויתבאר עוד לפנינו.

וז"ש, **שביל דקיק דנחת מן י**' **דאיהו אפתח רחמא למעבד פירין ואבין**: פותח כל רחם, עם אותו שביל הדק היורד מהי' שהוא פותח הרחם לעשות פירות ואבים. פירוש כי נבחן בהי' ג' בחינות: **רישא**, **גזעא**, **ושבילא** הקוץ העליון שבה נקרא **רישא**, הרומז לבחינת א"א הנעלם ומלובש באו"א, (כנ"ל בדיבור הסמוך). וגופה של **י**' נקראת **גזעא** הרומז לפרצוף או"א עצמם. והקוץ התחתון של הי' נקרא **שבילא**, הרומז על יסודות דאו"א שהם בסיום פרצוף שלהם, והיא נקראת **שביל דקיק**.

אמנם עיקר השם **שביל** הוא רק על יסוד דאבא, כי יסוד דאמא נק' **נתיב**, בסוד האי שביל בהאי נתיב יתיב, והסו"ה ושבילך במים רבים. כי החסדים בעת שהם בשפע גדול נקראים מים רבים, שע"י זווג זה ד**שביל ונתיב** שהוא זווג דלא פסיק לעלמין, משפיעים

מים רבים בלי הפסק לעולמות. ומטרם שנתקנו פרצוף או"א בחבורא דשביל ונתיב לא היה מושפע שום שפע אל העולמות.

וז"ש, **פטר כל רחם**, **בההוא שביל דקיק דנחת מן י'** הנתיב דאמא נקרא **רחם** שכל הרחמים משם מושפעים, שמטרם שנתקנו או"א בחבור דשביל ונתיב היתה סתומה, ולא נפתחה רק ע"י **השביל דקיק** דאבא, וע"כ נקרא השביל דקיק, **פטר כל רחם**. **דאיהו אפתח רחמא**, **למעבד פירין ואבין כדקא יאות** כי **פטר** פירושו פותח, ומעת שנתחבר בה **שביל דקיק** דאבא משפעת אמא **פירין ואבין** בשפע גדול **כדקא יאות**, בסו"ה ושבילך במים רבים.

פסקה רלט

רלט) **פרשתא תניינא והיה** וכו': הפרשה השניה, היא והיה כי יביאך, היא **ה'** דהויה, שהיא בינה, שהיא ההיכל, שנפתח רחמה על ידי **הי'**, בחמשים פתחים ומסדרונות וחדרים סתומים שבו. אותה הפתיחה שעשתה **הי'** בהיכל הזה, היא כדי לשמוע בו את הקול היוצא מתוך השופר הזה, שהיא בינה. משום ששופר זה, הוא סתום מכל הצדדים, ובאה **הי'** ופתחה אותו, להוציא ממנו קול. וכיון שפתחה אותו, תקעה בו, והוציאה ממנו קול להוציא עבדים לחרות.

פירוש, כי **ה'** דשם **הוי"ה** רומזת על פרצוף ישסו"ת, שה"ס **ל' דצל"ם**, הנקרא מגדל הפורח באויר והוא **היכלא דאתפתח** וכו' **בחמשין פתחין**, כי או"א נבחנים לאויר סתום דלא אתפתח, שהם בסוד **ם' דצל"ם**, הרומזת לעזקא המקפת מוחין שלהם, **והי'** לא נפיק מאויר שלהם באופן שישפיעו אור החכמה, אשר ע"כ אינם משפיעים אלא אוירא דכיא לבד, שהוא אור חסדים כנ"ל, אבל הישסו"ת שה"ס **ל' דצל"ם**, ובחינת בינה הם נבחנים ל**היכלא דאתפתח** וכו' **בחמשין פתחין** ומשפיעים חכמה לזו"ן ע"י עליתם לראש א"א ששם הבינה מתהפכת להיות חכמה כנ"ל.

ובינה זו נקראת **חמשין** שערי בינה, כי בה **ה'** ספירות כח"ב זו"ן שבכל אחת מהן עשר ספירות, והן חמשים. וכל ספירה וספירה מהחמשים מתחלקת **לאדרין ואכסדראין**, שבחינת חג"ת שבספירה נקראת **אדרין**, שפירושו חדרים, ובחינת נה"י שבהן נקראת **אכסדרין**, שמורה, שאין בה בחינת כלי קבלה לעצמם הם, אלא רק לבחינת הוצאה והכנסה אל החדרים, (כנ"ל אות רכ"ט).

וזה אמרו **והיה כי יביאך דא ה'**, **היכלא דאתפתח רחמא דילה** כי פרשה ב' **דתפילין** שהיא **והיה כי יביאך** רומזת על **ה'** דשם **הוי"ה**, שהוא פרצוף ישסו"ת דאצילות, אשר **רחמא דילה** אתפתח להשפיע חכמה לזו"ן כנ"ל. ומ"ש **מגו י'** יתבאר לפנינו.

וז"ש, **למשמע בה קלא** וכו', הפתיחה ההיא עשה הי' בהיכל ההיא, כדי לשמוע בה הקול היוצא מתוך שופר הזה, משום ששופר הזה סתים מכל הצדדים. פירוש, כי כבר נתבאר לעיל, שבעת שהישסו"ת שהיא בינה נשתתפה בהמלכות, ירדו ג' ספירות **אל"ה**, שהם בינה וזו"ן דגופא דישסו"ת, אל מקום הזו"ן דאצילות, ולא נשאר בהישסו"ת, אלא ב' אתוון **מ"י**. ואח"כ ע"י העלאת מ"ן חוזרת להוריד ה"ת מנקבי עינים שלה למקום הפה, כמו שהיתה מטרם השיתוף, ואז חוזרים ועולים אליה ג' אתוון **אל"ה ואשתלים** שוב **שמא דאלהים** (כנ"ל אות י"ד עש"ה).

ועם **אל"ה** אלו שעלו אל הבינה בחזרה עולים גם הזו"ן, (כנ"ל אות י"ז ד"ה ואימא אוזיפת עש"ה) גם נתבאר (לעיל אות י"ד ד"ה קיימא ולא קיימא). שאע"פ שהג' אתוון **אל"ה** כבר עלו ונתחברו אל הבינה, **ואשתלים שמא דאלהים**, מ"מ נבחן עוד שהשם **אלהים עמיק וסתים בשמא**, משום שאין שם אלא אור החכמה לבד, ואין הארת החכמה יכולה להתקבל ל**אל"ה** זולת ע"י לבוש של חסדים. עש"ה. ולפיכך נבחן, שאלו אתוון **אל"ה** הם בחי' **שופר**, שבתוכו מלובשים הזו"ן, שעלו עמהם אל הבינה, הנבחנים לקול, והוא משום שהם המעלים עמהם את הזו"ן לבינה מכח היותם כלולים בהם מעת קטנות, ונמצאים נושאים בתוכם את הז"א, כמ"ש שם.

וזה אמרו **דההוא פטר דעביד י' בהאי היכלא למשמע בה קלא די נפקא מגו שופר דא**, שפתיחה ההוא עשאה היוד בהיכל הזה, כדי לשמוע בה הקול היוצא מהשופר הזה. כי הי' שהם או"א עלאין, הם המשפיעים הארה עליונה להוריד ה"ת מנקבי עינים דישסו"ת בחזרה אל הפה שלהם, ומעלים את הג' אתוון **אל"ה** שהיו במקום הזו"ן, ומחברים אותם שוב אל הבינה, כמו שהיו מטרם השתתפותם עם המלכות, ונמצא שהי' פתחה את ההיכל דישסו"ת בכדי להשפיע מוחין לז"א, מתוך **השופר**, שהם אתוון **אל"ה** שהעלתה, כי גם הזו"ן עולים עם אתוון **אל"ה** ההם אל הבינה ומקבלים שם חכמה,

וז"ש **למשמע בה קלא** דהיינו להאציל הז"א עם המוחין דגדלות הנקרא **קול**, ואצילותו נבחן להשמעת **קול**. **בגין דשופר דא סתים בכל סטרין**, משום ששופר הזה סתום מכל הצדדים, דהיינו הן מחסדים והן מחכמה. כי אלו אתוון **אל"ה** הנקראים **שופר** המה נופלים במקום זו"ן, והם סתימין שם הן מג"ר והן מאור חסדים וע"כ הם צריכים ב' תקונים: א)להעלותם ולחברם בבינה שישיגו בחינת הג"ר שלהם, שהוא אור החכמה. ב) להשפיע בהם אור חסדים שיהיה לבוש להחכמה.

וז"ש, **ואתא יוד ופתח ליה לאפקא מניה קלא** היינו תיקון הא', שהיוד ממשיך הארה עליונה אל הה' שהיא היכלא דישסו"ת, המורידה ה"ת למקומה, ומעלה ג' אתוון **אל"ה**

עם הזו"ן שבתוכם ומחברם אל הבינה, ומשיגים על ידי זה הארת החכמה, שהוא גם מוחין אל הז"א שעלה עם האתוון **אל"ה**. אמנם הארת החכמה עודנה סתומה ואינה מאירה, מטעם חסרון חסדים כנ"ל, וע"כ נבחן שעוד לא יצא **הקול**, דהיינו שעוד לא נולד הז"א, וז"ש **לאפקא מניה קלא** להוציא ממנו אח"כ, ע"י תיקון ב', את **הקול**. ועתה עוד לא יצא.

ואחר כך **וכיון דאפתח ליה תקע ליה, ואפיק מניה קלא, לאפקא עבדין לחירו** היינו התיקון הב' הנ"ל, כי אחר שפתח ההיכל, דהיינו שחיבר אתוון **אל"ה** עם זו"ן בחזרה לבינה, והשיגו שם אור חכמה, **תקע ליה** היינו **שהיוד** תקעה אויר תוך **השופר**, כי אויר פירושו אור חסדים, וכיון **שהשופר**, שהוא אתוון **אל"ה**, קבלו גם אויר, שהוא אור חסדים **ואפיק מניה קלא** הוציא והוליד את הז"א שנק' **קול**, והוציאו בשלימות למקומו. כי ע"י לבוש החסדים דתקעה הי' יכולה החכמה להתלבש בו ולהתקבל אל הז"א. וע"כ המוחין האלו אשר השיג הז"א, הנק' **קול**, הוא מוציא את העבדים לחרות, כלומר שהז"א משפיע הארתו לעולמות, ובני ישראל זוכים אז במוחין דג"ר הנקראים חרות.

פסקה רמ

רמ) **ובתקיעו דשופרא דא** וכו': ובתקיעת השופר הזה יצאו ישראל ממצרים. וכך עתיד, לתקוע בשופר, בפעם אחרת באחרית הימים. וכל גאולה באה משופר הזה, שהוא בינה. ומשום זה, יש בה בפרשה זו, יציאת מצרים, משום שמשופר הזה באה, בכח הי' שפתח רחמה, והוציא קולה לגאולת העבדים. וזו היא **ה'**, אות שניה משם הקדוש.

פירוש, כי כל המוחין המושפעים לזו"ן באים **מהאי שופר**, שהם אתוון **אל"ה** הנ"ל. גם אלו המוחין הגדולים שקבל הז"א להוציא ישראל ממצרים היו **מהאי שופר** על הדרך הנ"ל, וכן המוחין שיתגלו באחרית הימים לגאולה השלימה יהיו **מהאי שופר** ע"ד הנ"ל, **ובגין כך אית בה יציאת מצרים בפרשתא דא** ומשום זה יש בפרשה הזו יציאת מצרים. היינו בפרשת **והיה כי יביאך** שבתפילין, **דהא מהאי שופר אתי** כי המוחין שנתגלו ליציאת מצרים באו מ**השופר** הזה שבישסו"ת, דהיינו **בחילא דיוד דפתח רחמא דילה** בכח או"א הנק' **י'** דהוי"ה, שפתח הרחם דישסו"ת שהם אתוון אל"ה, כנ"ל,

ואפיק קליה והוציא קולו. שהוא הז"א הנק' **קול**, ע"י השגת המוחין הללו, **לפורקנא דעבדין** לגאולת העבדים. שהם מספיקים להוציא ישראל מעבדות לחרות. ודע שאין ז"א ונוקבא נקראים **קול ודיבור** רק בהשגת המוחין דחיה, ולא בשאר המדרגות הפחותות ממדרגת חיה, ומהמוחין דחיה באות כל הגאולות. כמבואר.

פסקה רמא

רמא) **פרשתא תליתאה רזא** וכו': הפרשה השלישית, היא, סוד היחוד של שמע ישראל, שהוא **ו'** דהויה, הכוללת הכל, שהוא ז"א, ובו יחוד הכל, שבו מתיחדים, והוא לוקח הכל. הפרשה הרביעית היא, והיה אם שמוע, שהיא כללות שני הצדדים, חסד וגבורה, שכנסת ישראל, שהיא הגבורה שלמטה, שהיא המלכות, נתאחדת בהם. וזו היא **ה'** אחרונה דהויה, הלוקחת אותם ונכללת מהם.

פירוש, כי פרשה ג' דתפילין שהיא **שמע ישראל**, היא פרצוף ז"א הנק' **ואו** דהוי"ה **דכליל כלא** שהוא הכולל לכל אלו ד' הפרשיות שבתפילין, כי אע"פ שב' הפרשיות הראשונות **קדש**, **והיה כי יביאך** הם או"א וישסו"ת, הנק' חו"ב, אין הפירוש שהם או"א וישסו"ת עצמם, אלא הם או"א וישסו"ת המתלבשים בראש הזו"ן, בסוד חכמה בינה שבמוחין דז"א, המכונים **ם'** **ל'** דצלם דז"א.

וכן פרשה רביעית **והיה אם שמוע**, שאומר להלן שהיא הנוקבא דז"א, אין הפירוש על הנוקבא עצמה, אלא רק בחינת הנוקבא הכלולה בז"א, שהיא נקראת בו בשם מוח הגבורה של הז"א. כי ג' מוחין הם בז"א הנק' חכמה בינה דעת, והם מכונים **ם'** **ל'** **צ'** דצלם הז"א. והם חו"ב תו"מ שבמוחין דז"א. כי בדעת שהיא **צ'** יש חסד וגבורה, והחסד שבדעת נבחן לבחינת ז"א עצמו, והגבורה שבדעת נבחנת להתכללות הנוקבא. והם ד' פרשיות שבתפילין.

הרי שהז"א שהוא **ואו** דהוי"ה **כליל כלא**, לכל ד' הפרשיות. **וביה יחודא דכלא** שכל היחודים האמורים באו"א וישסו"ת הם רק בז"א, כלומר לצורך ז"א לבד. כי הפרצופין הקודמים לז"א הם תמיד ביחוד, ואינם צריכים למ"ן מהתחתונים ליחד אותם, וכל היחודים שאנו עושים ע"י מ"ן בפרצופין העליונים אינם כלום לצרכם עצמם, אלא לצורך הז"א.

וביה אתייחדן שאין יחוד לחכמה ובינה בשביל התחתונים, שהבינה תחזור להיות חכמה, אלא ע"י עלית הז"א להם למ"ן. כי בעת שהז"א עולה למ"ן אל הבינה, אז עולה הבינה לראש דא"א ומקבלת חכמה להשפיע לז"א. אבל לא לצורך עצמה, כי הבינה מטבעה בע"ס דאו"י, הוא אור החסדים לבד, בסו"ה כי חפץ חסד הוא. ואין לה ענין לעלות לראש א"א להזדווג שם עם החכמה, אלא הז"א העולה אל הבינה, מעורר אותה להשפיע חכמה בשבילו.

הרי שאין הבינה מתיחדת עם החכמה אלא בכח הז"א ובשביל הז"א, וז"ש **וביה אתייחדן**. **והוא נטיל כלא** והז"א נוטל הכל. כי גם אור החכמה שהבינה נוטלת בעד

הז"א, אינו מתגלה כלל במקום הבינה, אלא רק במקום הז"א מחזה ולמטה, כמ"ש במקומו. הרי שהז"א הוא הנוטל לכל המוחין הללו, ולא העליונים ממנו.

וז"ש, **והיה אם שמוע, כלילו דתרין סטרין דאתאחדת בהו כנסת ישראל, גבורה דלתתא**: כי פרשת **שמע** ה"ס הז"א **ואו** דהוי"ה, וה"ס **היחוד העליון** (המובא לעיל אות ר"ז בפקודא תליתאה) שבו מגולה סוד האהבה בסטרא דטיבו לבד, (כמ"ש באות ר"ה בד"ה ועם כל דא. ע"ש). שזהו פרשת **ואהבת**, שכולה אהבה ואין בפרשה זו בחינת דין כלל.

אבל פרשה רביעאה **והיה אם שמוע**, היא בחינת **ה"ת** דהוי"ה שהיא הנוקבא דז"א הכלולה בו, כנ"ל, שהיא גבורה שבדעת דז"א, ובה מתגלית האהבה בתרין סטרין **הן בסטרא דטיבו והן בסטרא דדינא קשיא**, (כמ"ש באות ר"ו בד"ה כדין מה דהוית יבשה אתעבידת ארץ, עש"ה). וע"כ יש בפרשת **והיה אם שמוע** הן **אהבה מסטרא דטיבו** עד הפסוק **השמרו לכם, והן סטרא דדינא קשיא** מן השמרו לכם והלאה.

וז"ש **והיה אם שמוע כלילו דב' סטרין** שיש בה סטרא דטיבו וסטרא דדינא קשיא **דאתאחדת בהו כנסת ישראל** שהוא **היחודא תתאה דבשכמל**"ו שהנוקבא דז"א הנקראת כנסת ישראל מתיחדת בהו, (כנ"ל בד"ה מה דהוית יבשה אתעבידת ארץ).

גבורה דלתתא כלומר אין זו הנוקבא עצמה ממש, אלא גבורה שלמטה, שבמוח הדעת, כנ"ל. ודא **ה' בתראה דנטלא לון ואתכלילת מנהון** כי הגבורה שבדעת היא **ה'** תתאה דשם הוי"ה, שהיא נוטלת כל המוחין **שביחודא עלאה דשמע ישראל** ונכללת מהם. כי רק בה נשלמים המוחין, כי בה המקום לגלות **האהבה בתרין סטרין**, משום שבחינת דינא קשיא המשלים לאהבה אינה נמצאת למעלה ממנה. כנ"ל.

ועל דא ראשך עליך ככרמל אלין תפילין דרישא וע"כ הכתוב **ראשך עליך ככרמל** רומז על תפילין של ראש. כי אחר שהז"א מתלבש בכל אלו ד' המוחין המרומזין בד' הפרשיות, שהם ג' אותיות צל"ם, כנ"ל, נבחן שראשו כמו **כרמל**, נוטריקון **כר מלא**, מכל טוב.

פסקה רמב

רמב) **ותפילין אתוון דשמא** וכו': והתפלין הן אותיות השם הקדוש ממש. וע"כ, ראשך עליך ככרמל, הוא, אלו התפילין של ראש. ודלת ראשך, היא אותה תפלה של יד, שהיא מלכות, שהיא עניה כלפי מעלה, ז"א, וגם כן יש לה שלמות כעין של מעלה.

פירוש, המלכות ה"ס תפלה של יד, ואיהי **מסכנא לגבי עילא** שהיא עניה כלפי עלמא עלאה. שהרי עלמא עילאה בינה אשתתפא בה, (כנ"ל בפקודא תשיעאה), בכדי להשלימה, **אוף הכי שלימו אית לה כגוונא דלעילא** אעפ"כ, יש לה שלימות כעין של מעלה. כי היא מקבלת עתה כל אותה שלימות של עלמא עילאה בינה. והיינו ע"י יחודא

תתאה דבשכמל"ו שנתבאר לעיל בפרשה רביעאה דז"א, וכיון שאינה נוק' שבגופו דז"א, אלא שהיא נוקבא דז"א הנפרדת, ע"כ היא נוטלת ממנו כל ד' הפרשיות שהם חו"ב חו"ג דז"א, להיותה פרצוף נבדל ושלם, אלא שהם בבית אחד, ולא בד' בתים מיוחדים כמו התפילין דז"א.

והטעם הוא, כי פרשה ה"ס האור, והבית שלה ה"ס הכלי. ונודע שמכל זווג נמשך אור וכלי. ולפיכך הז"א, שד' הפרשיות, שהם ד' המוחין שלו חו"ב חו"ג, נמשכים לו בארבעה זווגים, יש לו ג"כ ד' בתים, לכל פרשה בית מיוחד. אבל הנוק', שבה עצמה אין שום זווג, אלא שמקבלת כל ד' המוחין, שהן ד' הפרשיות, בזווג אחד מן הז"א, לכן אין לה, אלא בית אחד לכל ד' הפרשיות.

פסקה רמג

רמג) **מלך אסור ברהטים**: היינו שהוא קשור ואחוז באותם הבתים של התפילין, כדי להתאחד באותו השם הקדוש כראוי. ועל כן, מי שהוא מתתקן בהן, הוא נמצא בצלם אלקים. מה אלקים, מתיחד בו השם הקדוש, אף הוא מתיחד בו השם הקדוש כראוי. זכר ונקבה ברא אותם. היינו תפילין של ראש ותפלה של יד. והכל אחד.

מלך אסור ברהטים, פירושו, שהז"א קשור ומאוחד בבתים האלו. פירוש כי הבתים שבהם מונחים הפרשיות נקראים **רהטים**, כי **רהטים** הם שקתות המים שהצאן שותה מהם, וכן המוחין שהם מימי החכמה ומימי החסדים קשורים ומכוסים בכלים שלהם שהם הבתים, וע"כ מכונים הבתים בשם רהטים

וז"ש **קשיר איהו ואחיד באינון בתי לאתאחדא בההוא שמא קדישא כדקא יאות הוא קשור** ואחוז בבתים האלו, כדי להתיחד בשם הקדוש כראוי. כי סוד הבתים הם בחינת תנה"י דתבונה, הנקרא **ד'** גדולה דאחד, שעליה נאמר **ותראה היבשה** (כנ"ל בפקודא תליתאה). ונתבאר שם שע"י שנגלה בז"א האי יבשה, הוא יכול אח"כ להשפיע את המוחין לנוקבא בסוד **מה דהוית יבשה אתעבידת ארץ למעבד פירין ואבין ולנטעא אילנין**, הרי שאלמלא הבתים שלו, שהם מבחינת היבשה הזו, לא היה יכול הז"א לתת המוחין לנוקבא שלו.

וז"ש **קשיר איהו ואחיד באינון בתי** שהז"א קשור ואחוז בבתים של הפרשיות הבאות מבחינת היבשה **לאתאחדא בההוא שמא קדישא כדקא יאות** כדי שיוכל להתיחד ולהשפיע לשמא קדישא שהיא הנוקבא, כדקא יאות, בסוד הגילוי **דמה דהוית יבשה אתעבידת ארץ למעבד פירין** וכו' עש"ה. וז"ס **מלך אסור ברהטים**.

וז"ש **ועל דא מאן דאתתקן בהו איהו הוה בצלם אלהים**: וע"כ מי שנתקן בד' הפרשיות הללו, יש לו **צלם אלקים**. דהיינו האדם התחתון המניח תפילין, הוא ממשיך המוחין חו"ב חו"ג מהזו"ן שהם נק' **צל"ם**. כי חו"ב נקראים **ם' ל'**. וחו"ג נקראים **צ'**. שז"ס צלם אלקים. **מה אלקים אתיחדא ביה שמא קדישא אף הוא אתיחד ביה שמא קדישא כדקא יאות** מה אלהים שהוא הבינה נתייחד בה השם הקדוש שהוא הנוקבא, כן נתייחד בו באדם השם הקדוש כראוי דהיינו כמ"ש לעיל.

וז"ש, **זכר ונקבה ברא אותם**, **תפילין דרישא ותפלה של יד וכלא חד**: הכתוב זכר ונקבה ברא אותם, קאי אל תפילין של ראש ועל תפילין של יד, והכל אחד. פירוש כי **ויברא אלהים את האדם בצלמו**, היינו המוחין חו"ב חו"ג הנק' צל"ם כנ"ל. ויש בהם זכר ונקבה שהם צל"ם דז"א וצלם דנוקבא, הנקראים תפילין של ראש ותפילין של יד.

פסקה רמד

רמד) **פקודא חדסר** וכו': המצוה האחת עשרה, היא לעשר מעשר הארץ. כאן יש ב' מצות, אחת לעשר מעשר הארץ. ואחת, להביא ביכורי פירות האילן, שכתוב, הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע אשר על פני כל הארץ. כתוב כאן הנה **נתתי**, וכתוב שם ולבני לוי הנה **נתתי** את כל מעשר בישראל, וכתוב, וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא.

פירוש. דורש המקרא **הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע** על **מעשר הארץ** שהותר לאדם הראשון, ואת המקרא **ואת כל העץ אשר בו פרי העץ זורע זרע**, על **בכורי דאילנא** שהותרו לאדם הראשון, (כדלהלן בפקודא תריסר). ויש להבין א"כ איזה ענין יש למקראות אלו לחייב אותנו במעשר ובכורים להפריש לה' ולא לאכול אותם. שהוא ההיפוך מהמשמעות.

אמנם יש כאן ענין עמוק כי ענין האכילה ה"ס בירור הנצוצין הקדישין מתוך הקליפות, שעל ידי האכילה מתחברין הנצוצין הקדישין שבמאכל אל נפש האדם לבשר מבשרו, והפסולת שבמאכל יוצאת לחוץ מגופו. עד שבמשך שני חייו הולך ומלקט כל הנצוצין הקדישין השייכין להשלים את נפש האדם, שבלעדם הוא חסר שלימותו. והנה בזוהר (לך לך דף ק"א אות ש') אומר, כי לאדם הראשון לא ניתן לאכול בשר, דכתיב **הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע** וגו' **לכם יהיה לאכלה**, ודריש ולא יתיר מזה. דהיינו ולא בשר. אלא **כיון דחטא ויצה"ר אשתאיב בגופא דיליה** נאמר לנח **כירק עשב נתתי לכם את כל**, דהיינו אפילו בשר. ע"ש.

וביאור הדברים, כי אדה"ר נברא בשלימות גדולה, וכבר נבררה בו כל השלימות הראויה מצד בחינת בעלי חיים כמ"ש **ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה** וגו' **וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו**, שפירושו, שהשיג כל שם ושם מבעלי חיים על מתכונתו, כי היו כבר נבררים לו בכל שלימותם, (כמ"ש בתקוני זוהר תיקון נ"ז ע"ש) ולפיכך לא ניתנו לו בעלי חיים לברורים ע"י אכילה, כי כבר היו נבררים לו ע"י המאציל. ורק הדומם והצומח היו חסרי הברור, וע"כ נתנו לו רק תבואת הארץ לאכול ולברר אותם ללקט מתוכם נצוצין קדישין החסרים להשלמתו. אלא אחר חטא עה"ד, חזרו ונתקלקלו כל הברורים. וכמו שאברי נשמתו נשרו ונפלו לקליפות, כן נתקלקל עמו כל בעל חיים וצריכים לברור מחדש. ולפיכך נתנו לנח גם בעלי חיים לאכול ולברר אותם, וכן לדורות אחריו.

והנה אדה"ר נברא **בצל"ם אלהים**, שהם המוחין הנ"ל (המבוארים בפקודא עשיראה) בסוד **ד' פרשיות התפילין**. והם נשמה שלו, אמנם אחר שנולד בבחינת הנשמה הקדושה הזו, זכה ע"י מעשים טובים לברר ולהעלות מ"ן ולהשיג בחינת חי"ה, ואח"כ ביום השבת גם לבחינת יחידה (כי לא אבד הזהרא עלאה רק אחר השבת כנודע) ולפיכך הותרו לו **המעשר והבכורים**, ואדרבה ע"י האכילה של **המעשר והבכורים** זכה לברר ולהעלות מ"ן, עד שזכה לחיה ויחידה.

אמנם אחר החטא דעצה"ד שחזרו ונתקלקלו כל הברורים ואשתאיב יצה"ר בגופא. נאסר לנו **המעשר והבכורים** מחמת יצה"ר שבנו, מחשש שלא נפגם בקדושה עלאה שבהם, אלא שאנו מחוייבים ליתנם לכהנים וללוים, וכשאנו מקיימים עכ"פ את המצות האלו **דמעשר ובכורים** כמצוה עלינו, יהיה לנו כח להעלות מ"ן ולהמשיך בחינת מוחין דחיה **ביום השבת**, על דרך שאדה"ר המשיך ע"י אכילתו בעצמו את **המעשר והבכורים**.

וזה אמרו **פקודא חדסר לעשרא מעשרא דארעא** כי אחר שהמשכנו בחינת אור נשמה ע"י הנחת **תפילין**, יש לנו להעלות מ"ן ע"י ב' פקודין **מעשר ובכורים**, בכדי להמשיך מוחין דחיה. ונתבאר שאדה"ר המשיך המוחין דחיה ע"י אכילתו ה**מעשר והבכורים** בעצמו, אבל אנחנו שאין אנו רשאים לאכול אותם מחמת היצה"ר שבגוף שלנו, ניתנה לנו במקומו המצוה, ליתן אותם לכהנים וללוים, וע"י זה ניתן גם לנו הכח להמשיך המוחין ההם. וזה שמביא ראיה שהכתוב מדבר ב**מעשר ובכורים** דוקא, משום **דכתיב הכא והנה נתתי** וגו' וכתיב **ולבני לוי הנה נתתי**, וכמו ששם מדבר במעשר כן הכא באדה"ר מדבר במעשר. וכן יליף **מפרי העץ לה'**.

פסקה רמה

רמה) **פקודא תריסר** וכו': המצוה השתים עשרה, היא, להביא בכורי האילן, שכתוב, ואת כל העץ אשר בו פרי עץ זורע זרע. כל מה שראוי לי, אסור לכם לאכול. התיר להם ונתן להם כל המעשר שלו ובכורי האילן. שכתוב, נתתי **לכם**. לכם, ולא לדורות שאחריכם. ביאור הדברים, סובב על הפסוק שסיים בו את הפקודא חדסר, שהוא דכתיב **וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא**, ואומר, כי הכא כתיב **ואת כל העץ אשר בו פרי עץ זורע זרע**, ויליף גזרה שוה משם, מה התם **בכורים** אף כאן **בכורים**.

ואומר **כל מאן דאתחזי לי**, **לכון אסירא למיכל** כלומר דלאו דוקא **מעשר** אלא גם לרבות **בכורים** מפסוק הזה **מפרי העץ לה' הוא**, כי **לה' הוא** משמע כל מה **דאתחזי לי** דהיינו גם **בכורי העץ**, ומכאן הגזרה שוה שגם הכתוב דהכא **ואת כל העץ אשר בו פרי עץ זורע זרע**, מיירי ג"כ ב**בכורים**. וז"ש **אתיר לון ויהיב לון כל מעשרא דיליה ובכורין דאילנין** התיר להם ונתן להם כל המעשר שלו ובכורי אילנות. כי יליף מג"ש שהכתובים מיירי רק ב**מעשר ובבכורים** כמבואר.

ואל תתמה במה שהכתוב מ**פרי העץ לה' הוא**, נאמר בפקודא חדסר, ולא בפקודא דהכא. כי באמת כן ערבבם הזהר יחד תיכף בתחילת פקודא חדסר, שאומר שם **הכא אית תרין פקודין**. אלא שהמדפיס חלק אותם לשנים, ונמצא שחתך אותם באמצע, והניח הפסוק ד**בכורים** בפקודא חדסר, והוא פשוט.

ועוד דייק שהכתוב מדבר ב**מעשר** וב**בכורים**, משום שכתוב **נתתי לכם** דמשמע **ולא לדרין דבתריכון** רק לכם נתתי לאכול ולא לדורות שלאחריכם. וא"כ אי אפשר לומר שהכתוב מדבר בתבואת הארץ סתם, המותרת גם לנו לאכול, אלא שמדבר רק במה שאסור לנו לאכול מתבואת הארץ, שהוא בהכרח ה**מעשר** וה**בכורים**.

פסקה רמו

רמו) **פקודא תליסר** וכו': המצוה השלש עשרה, היא לעשות פדיון לבנו לקשר אותו בחיים. כי שני ממונים הם, אחד על החיים, ואחד על המות. והם עומדים על האדם. וכשאדם פודה את בנו, פודה אותו מיד אותו הממונה על המות, ואינו יכול לשלוט עליו. וזה סוד, וירא אלקים את כל אשר עשה. זהו בכלל. **והנה טוב**, זהו מלאך החיים. **מאד**, זהו מלאך המות. ועל כן, באותו הפדיון מתקיים המלאך של חיים, ונחלש המלאך של מות. בפדיון זה קונה לו חיים, כאמור, ואותו הצד הרע עוזב אותו, ואינו נאחז בו.

פירוש. יליף זה מהכתוב **וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד**, אשר **והנה טוב**, **הוא מלאך חיים**, **מאד**, זה **מלאך המות**. כי אז ביום הששי דמעשה בראשית, בסוד ה'

דהששי, נתעלו העולמות מאד, שהז"א עלה במקום א"א והנוקבא במקום או"א, והשיג אדה"ר אז המוחין דחיה בשלימות שע"י זה נתבטל כחו של מלאך המות, ולא עוד אלא שנמתק בבחינת **מאד**, כמו שיהיה בגמר התיקון בעת בלע המות לנצח, שע"ז בא הרמז, **והנה טוב דא מלאך חיים**, **מאד דא מלאך המות**.

אכן עתה אחר החטא דעצה"ד, אין העולמות מתעלים כל כך בשעה ה' דערב שבת בסוד **ה' דהששי**, וע"כ אנו צריכים למצוה מיוחדת, להמשיך לנו הכנה וכח לקבל אור החיה עכ"פ ביום השבת, והיא המצוה דפדיון בכור אדם, משום **בההוא פורקנא אתקיים דא דחיים**, **ואתחלש ההוא דמות** בפדיון זה מתקיים מלאך החיים ונחלש מלאך המות. דהיינו בדומה שנעשה אז לאדה"ר ע"י המאציל עצמו, בסוד **ה' דהששי**, שנעשה מלאך המות טוב מאד, כן סגולת מצוה זו דפדיון בכור.

אלא לא לגמרי כמו אז, שלא היה לו למלאך המות אז שום כח, כי עתה אפשר ע"י מצות פדיון בכור רק להחלישו בלבד, ולא להעבירו לגמרי. **בפורקנא דא קני ליה חיים כמה דאתמר**, **וההוא סטרא בישא שבק ליה ולא אחיד ביה** כי בפדיון זה קונה לו החיים כמו שאמרו, והכח הרע ההוא עוזב אותו ואינו נאחז בו עוד. כלומר, אחר שנטהר לגמרי על ידי מצוה זו, ואין עוד שום אחיזה בו לכחות הרע, אז יכול לקנות לו החיים שה"ס מוחין דחיה דיום השבת, כי כבר הוא טהור לגמרי מסטרא בישא דאשתאיב בגוף מחמת החטא דעצה"ד, וע"כ יש לו הכנה לקבל המוחין דיום השבת.

פסקה רמז

רמז) **פקודא ארביסר** וכו': המצוה הארבע עשרה, היא, לשמור את יום השבת, שהוא יום המנוחה מכל מעשה בראשית. כאן כלולות שתי מצות אחת, שמירת יום השבת. ואחת לקשור יום ההוא בקדושתו. כלומר להמשיך המוחין דחכמה הנקראים קדש, לשמור את יום השבת, היינו כמו שזכרתי והעירותי עליו, שהוא יום המנוחה לעולמות, וכל המעשים נשתכללו בו, ונעשו מטרם שנתקדש היום.

פירוש, כי ביום השבת עולה הז"א לא"א והנוק' לאו"א ובי"ע עולים לישסו"ת וזו"ן דאצילות, ונמצאים נר"ן של האדם עולים עמהם לאצילות והם מקבלים שם אור החיה. ולפיכך יש **ב' פקודין חד לנטרא יומא דשבתא**, דהיינו שלא יכשל בעשית מלאכה והוצאה מרשות לרשות וכו', כי אחר שהעולמות נפרדו לגמרי מהקליפות, עלינו להשמר שלא נגרום לקליפות כח לחזור ולהתערב ביום ההוא, אשר העושה מלאכה בו גורם שוב להתערבות הקליפות בקדושה. ופקודא ב' הוא **לקשרא ההוא יומא בקדושיה** כראוי,

דהיינו ע"י תענוג שבת ממשיכים אור האצילות לנר"ן שלנו, ואור האצילות הוא אור החכמה הנקרא **קדש**, ואנו מתקדשים על ידו.

וז"ש, **לנטרא יומא דשבתא** וכו'. פירוש, כל הטרחות והמלאכות רמוזים בעבודות ובמלחמות עם הס"א, המפרידים אותנו מלהתדבק בו ית'. וזה הכלל שבאתר דאית טרחותא תמן אית ס"א. כי ע"י המלחמות והטרחות אנו מבררים הנצוצין קדישין המובלעין תוך הס"א, שכל ברור וברור נבחן למלאכה מיוחדת, שמתחילה נעשו כל הברורים האלו ע"י המאציל עצמו, שהם כל המלאכות של הבורא ית' המובאים בששת ימי בראשית, וכאשר נגמרו כל הברורים כולם, נבחן שהם נשתכללו ובאו על תכליתם, ואז נתקדש השבת, שהוא יום המנוחה, שהרי כלה המלאכה ואין עוד מה לתקן. והבן זה (ועי' בזוהר חדש יתרו דף כ"ה אות צ"ז צ"ח).

לכן סוד **יום השבת** שהוא **יום המנוחה** לכל העולמות, כי בכל שבת חוזרת ובאה אותה השלימות שהיתה בשבת בראשית, בסוד יום המנוחה, דהיינו שנפרדו כל הקליפות ונתקעו בתהומא רבא, והעולמות עולים לאצילות, שה"ס היחוד הגמור. וצריכים אנו להמשיך קדושה זו, והוא נמשך לנו ע"י ב' הפקודין **זכירה ושמירה**.

פסקה רמח

רמח) **כיון דאתקדש יומא** וכו': כיון שנתקדש היום, נשארה בריאת הרוחות שלא נברא להם גוף. שואל, וכי לא היה יודע הקב"ה לעכב מלקדש היום, עד שיבראו גופים לאותם הרוחות. ומשיב, אלא עץ הדעת טוב ורע, היה מעורר את הצד האחר הרע, ובקש להתגבר בעולם. ונבדלו ויצאו הרבה רוחות בהרבה כלי זיין להתחזק ולהתלבש בגופים בעולם.

פירוש, כיון שנתקדש היום, נשארה הבריאה של הרוחות, שעוד לא נבראו להן גופות. כלומר, נתקדש היום טרם שהספיק הקב"ה לברוא גופות בשביל הרוחות הללו. וה"ס **אשר ברא אלהים לעשות** הנאמר ביום השבת, כי אומר **אשר בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות**, שלכאורה אין לו פירוש, אם באמת גמר כל מלאכתו בתכלית הנרצה, א"כ לא ברא לנו כלום **לעשות**, כי הכל כבר עשה וגמר מעצמו.

אלא הסוד הוא שהשי"ת עשה כל הברורים וגמר כל המלאכות, באופן שתהיה לנו האפשרות **לעשות**, דהיינו שנוכל לעשות ולגמור אותם על ידי העבודה שלנו בתורה ומצות. וענין השביתה נאמר רק על מה ששייך למלאכת המאציל. ומשמיענו הכתוב, כי השי"ת כבר **שבת מכל מלאכתו**, עד כי לא חסר משהו מצדו ית', וכל זה **אשר ברא אלהים** וגמר, הוא מאפשר גם לנו **לעשות** ולגמור אותם מצדנו.

וזה אמרו **אשתאר בריאה דרוחין דלא אתברי לון גופא** שנשארו רוחות שלא הספיק הש"י לעשות להן גופין עד שקדש השבת, ונשארו **רוחין ערטילאין בלי גופא** והרוחות האלו בלי הגופין, הן הקליפות והמזיקין המביאים את האדם לידי חטא, (כמ"ש להלן) ובכונה הניחם, כי עי"ז נשארו לנו כח הבחירה ומקום עבודה בתורה ומצוות.

ומקשה, וכי לא ידע הקב"ה להתעכב מלקדש היום עד אחר שיבראו גופין לאותן הרוחות. ומתרץ, **אלא אילנא דדעת טוב ורע אתער ההוא סטרא אחרא דרע ובעא לאתתקפא בעלמא**, אלא עץ הדעת טו"ר היה מעורר הסטרא אחרא ההוא של הרע, ובקש להתגבר בעולם. פירוש, כי המלכות נקראת עצה"ד טוב ורע, (כנ"ל אות קכ"ג), **זכי הא טוב לא זכי הא רע**, ע"ש הטעם. וכיון שחטא האדם בעצה"ד, ונעשה לא זכי, ע"כ נתעוררה בחינת הרע שבאילנא דדעת טו"ר, ורצה הרע להתתקף בעולם. כלומר שרצה להתגבר על הטוב ולהתאחז בעולם, באופן שהטוב לא יוכל לעולם לנצח אותו.

ואז **ואתפרשו כמה רוחין בכמה זיינין לאתתקפא בעלמא בגופין** ויצאו להם כמה רוחות בכמה מיני כלי זיין בכדי להתתקף בעולם ולהתלבש בגופים. פירוש, ב' נקודין נתחברו במלכות, האחת ממותקת בבחינה בינה מדת הרחמים, והשניה היא מדת הדין שבמלכות עצמה. וכשהמלכות מתוקנת בקדושה כראוי להיות, אז נקודה דמדת הדין גניזא וטמירא, ונקודה דמדת הרחמים קיימא באתגליא (כנ"ל אות קכ"ג ובהסולם ע"ש). ואז זכי האדם **והא טוב**. ואם חוטא האדם ופוגם בה, אז מתגלה מדת הדין שבמלכות, וניתן הכח לבעלי ההזק והחורבן לשלוט עליו, **והא רע**.

ואם זוכה ונקודה דרחמים שולטת באתגליא, הוא זוכה להעלות במעשיו את המלכות עד הבינה עלאה, ומתגלים עליו הרחמים והמוחין עלאין. ואם אינו זוכה ומגלה מדת הדין שבה, הנה לא רק שפוגם במלכות, אלא פוגם גם בנקודת הבינה שנתחברה עם המלכות, כי הפכה מרחמים לדין מחמת התגלות הדין שבמלכות, כי כל המגולה היא השולטת.

ולפיכך אחר החטא דעצה"ד, הנה נתגלה כח הדין שבמלכות, שאז פגם גם בנקודת הבינה שבה, שהפכה למדת הדין, אשר נקודה זו דבינה היא כל אפשרות התיקון שיש במלכות, שמצדה היא נקראת **טוב** בעת שנקודת הבינה באתגליא כנ"ל, ועתה אחר שנפגמה גם נקודת הבינה ונהפכה לדין, חשב הסטרא אחרא, שעתה הגיעה שעתו להתגבר בעולם ולהתלבש בגופין של בני אדם דהיינו של אדה"ר ובניו, כלומר, שגוף דס"א יירש מקומו של הגוף דאדה"ר, ולא תצויר עוד שום בחינת תיקון המלכות מסטרא דטוב. כי ראה שגם נקודת הבינה שבמלכות נתהפכה והיתה למדת הדין, ולא יצוייר שום תיקון עוד.

וז"ש, **ואתפרשו כמה רוחין בכמה זיינין לאתתקפא בעלמא בגופין** הרבה רוחות יצאו להתתקף בעולם בכמה מיני כלי זיין, דהיינו כחות החורבן, להתלבש בגופין של בני אדם בעולם הזה ולשלוט כאן בקביעות, כי חשבו שאין מציל מידם, מחמת הפגם שעשה האדם בחטאו, בנקודת הרחמים שבמלכות כנ"ל.

פסקה רמט

רמט) **כיון דחמא קב"ה** וכו': כיון שהקב"ה ראה את זה, העיר נשיבת הרוח מתוך עץ החיים שהוא ז"א, ודפק בעץ אחר, שהוא המלכות, ונתעורר הצד האחר הטוב, ונתקדש היום. כי בריאת הגופים והתעוררות הרוחות בלילה הזה, של שבת, הן בצד הטוב, ולא בצד האחר.

פירוש. כיון שראה הקב"ה ששורת הדין הוא עם הס"א, ויש להם כח להתלבש בגופין בעולם, אשר אז ימנע לגמרי בחינת תיקון עוד, (כנ"ל בדיבור הסמוך) הנה אז **אתער מגו אילנא דחיי נשיבו דרוחא** העיר נשיבת רוח החיים מתוך עץ החיים **ובטש באילנא אחרא** ונזדווג עם העץ האחר, דהיינו עם המלכות, שהשפיע לה נשיבת רוח חיים, **ואתער סטרא אחרא דטוב** ושוב נתעורר במלכות הצד השני שבה, דטוב, דהיינו כמו שהיה לפני החטא דאדה"ר, בסוד **זכי הא טוב**, כנ"ל. **ואתקדש יומא** ונמשכה קדושת השבת בעולם.

כלומר, שאע"פ שמשורת הדין היה כח לס"א להתלבש בגופין, עשה הקב"ה לפנים משורת הדין, ולא השגיח כלל בפגם שעשה אדה"ר, והזו"ן, שהם **עץ החיים ועץ הדעת טוב**, נזדווגו יחד כלפני החטא, והמשיכו קדושת המוחין דיום השבת בעולם. וז"ס שאמרו (זהר בראשית ב' דף צ"ה אות קמ"ח) **שהאור ששימש בששת ימי בראשית לא נגנז רק לאחר השבת**. וע"י פעולה זו שנמשך יום השבת בעולם נתבטלה זממת הס"א, להתלבש בגופין של בני אדם בעוה"ז, ונשארו בבחי' רוחות בלי גופים. וע"כ היה יכול האדם לעשות תשובה.

כי בריאת הגופין והתעוררות הרוחות בלילה הזה הוא מהצד הטוב, ולא מהסטרא אחרא. כי פעולת הקב"ה קיימת לנצחיות וכמו שבשבת בראשית לא השגיח כלל במה שכבר נפגם האדם בחטא דעצה"ד, והזו"ן נזדווגו, וקידש היום כמו לפני החטא, כי ביטל כל שליטתם דס"א אע"פ שהיה להם כח לשלוט, כנ"ל, כן בכל השבתות דשתא אלפי שני, אע"פ שהאדם עוד מלא מזוהמא דחוייא, כי עוד לא תיקן את החטא דעצה"ד, מ"מ כשהוא מזדווג ב**ליל שבת**, אין שום שליטה לכחות הרע עליו, והוא ממשיך בזווגו את

הגוף והרוח של הולד הנולד, כאילו לא היה בו שום פגם מעצה"ד, דהיינו כאילו כבר תיקן בעצמו את החטא דעצה"ד.
וזה אמרו **דהא בריאו דגופין ואתערו דרוחין בסטרא דטוב איהו בהאי ליליא** כי אע"פ שהאדם עצמו עוד לא זכי, אין בהאי לילה שום שליטה לס"א עליו, ויוכל להמשיך גופין ורוחין, ע"י זווגו, מסטרא דעץ הדעת טוב, ולא מס"א, שהוא כח התיקון שהיה **בשבת בראשית**, שהקב"ה לא השגיח כלל ברע שהמשיך עליו אדה"ר כנ"ל.

פסקה רנ

רנ) **ואלמלא אקדים** וכו': ואם היה מקדים הצד האחר בלילה הזה, מטרם שיקדים הצד הטוב, לא היה יכול העולם לעמוד בפניהם אפילו רגע אחד, אבל הקב"ה הקדים רפואה, וקדוש היום דלג לפניו, והקדים לבא לפני הצד האחר, ונתקיים העולם. ומה שחשב הצד האחר להבנות בעולם להתחזק, נבנה בלילה הזה הצד הטוב ונתחזק, שנבנו גופים ורוחות קדושים, בלילה הזה, מצד הטוב. ומשום זה עונתם של חכמים, היודעים זה, הוא משבת לשבת.

פסקה רנא

רנא) **דהא כדין חמאת** וכו': כי אז, כשראה זה הצד האחר, אשר כמו שהוא רצה לעשות עשה הצד של הקדושה. הוא הולך ומשוטט בכמה חיילות וצדדים שלו, ורואה כל אלו המשמשים מטתם כשהם ערומים, לאור הנר. ולפיכך, כל הבנים הנולדים משם, הם נכפים, משום ששורים עליהם הרוחות מאותו צד האחר. והם הרוחות הערומים של הרשעים, הנקראים מזיקים, ולילית שורה עליהם והורגת אותם.

פסקה רנב

רנב) **כיון דאתקדש יומא** וכו': כיון שנתקדש היום, והקדושה שולטת על העולם, אותו הצד האחר מקטין את עצמו, ומסתתר בכל ליל השבת ובכל יום השבת. חוץ מן אסימון וכל הכת שלו, שהולכים על הנרות בסתר, לראות את גילוי התשמיש, ולאחר כך הם מסתתרים בתוך נקב תהום רבה. כיון שיצאה השבת, כמה צבאות ומחנות עפים ומשוטטים בעולם. ועל כן נתתקן שיר של פגעים, דהיינו יושב בסתר, שלא ישלטו על עם הקדוש.
ביאור המאמר, כי משורת הדין היה הס"א ביכולת להתלבש בגופין, כנ"ל, ואלמלי הספיקו להתלבש בגופין, הנה אז היתה הארץ ניתנת ביד רשע, וכל הגופין והתולדות שהיו באים לעולם היו כולם מבחינת הרע דס"א, ולא היה להם כח להתקן בסטרא דטוב לעולם. וז"ש **ואלמלא אקדים ס"א בהאי ליליא, עד דלא יקדים סטרא דטוב, לא יכיל**

עלמא למיקם קמייהו אפילו רגעא חדא כי היתה זוהמתם שולטת על כל התולדות שבעולם, ולא היתה אפשרות להאחז בסטרא דטוב אפילו רגע אחד.
אבל אסוותא אקדים קב"ה אבל הקב"ה הקדים רפואה לזה, וזהו **דדליג קמיה קדושא דיומא ואקדים קמי ס"א** כי דלגה קדושת השבת וקידמה את הס"א, ונגלה אור השביתה והמנוחה בעולמות, המכניע ומפיל את הס"א וכל הקליפות לנוקבא דתהומא רבא, **ואתקיים עלמא** כי עי"ז נעשתה הזדמנות להוליד גופין ורוחין מ**סטרא דטוב** בזווגא דלילה דשבתא, ואתקיים עלמא באופן הנרצה.
ומה שאומר **דדליג קמיה** הוא כי כל דבר הבא שלא כסדר מערכת העולמות נקרא בשם דילוג. ומתוך שקדושת השבת באה על ידי אתערותא דלעילא בלבדה, כי האדם עוד לא עשה שום תשובה ותיקון שיהיה ראוי לזה, אלא המאציל עצמו הקדים רפואה לתיקון העולם, לפיכך מכונה זה בשם **דילוג**.
וז"ש (באות ר"נ) **ומה דחשיב** וכו': ומה שחשב הס"א להבנות בעולם ולהתגבר, נבנה בלילה הזה הצד הטוב ונתגבר. כי לילה זה אחר הפגם דעץ הדעת היה שייך משורת הדין רק לבנין הס"א בכל תוקפו, וכן חשב הס"א, אמנם היה להיפך, כי מקומו לקחה הקדושה, כי **ואתבנון גופין ורוחין קדישין בהאי ליליא מסטרא דטוב**, ונבנו גופות ורוחות קדושות בלילה הזה מהצד הטוב. כי נעשתה הכנה, שכל המזדווג בהאי לילה הוא ממשיך גופין ורוחין מ**סטרא דטוב** שאין בהם שום אחיזה לס"א. דהיינו בהיפך ממש מה שחשב הס"א.
וז"ש, **ובגין כך עונתן דחכימין דידעי דא משבת לשבת דהא כדין** וכו': ומשום זה, עונתם של חכמים היודעים זאת, הוא משבת לשבת. כי אז הגופין והרוחין נבנין מסטרא דטוב כנ"ל, **דהא כדין חמאת דא ס"א דכמה דאיהי חשיבת למעבד, עבידי סטרא דקדושה** שהרי אז, כיון שהס"א רואה זה, שמה שהוא חשב לעשות הקדים ועשה הצד הטוב. כי הוא חשב להבנות ולהתתקף בהאי לילה דשבתא, ולבסוף נבנה הסטרא דקדושה. **אזלא ומשטטא בכמה חיילין וסטרין דילה** הס"א הולך ומשוטט בכמה מחנות וצדדים רעים שלה, **וחמאת כל אינון דקא משמשי ערסייהו בגלויא דגופיהון לנהורא דבוצינא** ורואה כל אלו המשמשים מטותיהם לאור הנר בגילוי הגוף **וכל אינון בנין דנפקין מתמן הוו נכפין** וכל הבנים הנולדים מהם נלקים בחולי נופל **דשרו עלייהו רוחין מההוא ס"א, ואינון רוחין ערטילאין דחייביא דאקרון מזיקין** והס"א משרה על אלו הבנים רוחות רעות שהם רוחות רשעים הנקראים מזיקין שמחמתם **ושריאת בהון ליליתּ, וקטילת לון** לילית שורה עליהם והורגתם.

אבל כיון **דאתקדש יומא ושלטא קדושה על עלמא** בעת שמתקדש היום וקדושת השבת שולטת בעולם **ההוא ס"א אזעירת גרמה ואטמרת כל ליליא דשבתא ויומא דשבתא** ההוא ס"א ממעט עצמו ומסתתר בכל הלילה דשבת ויום השבת. וע"כ אז עונתם של החכמים. **בר מן אסימון וכל כת דיליה דאזלי על שרגי בטמירו למחמי על גילויי דשמושא** חוץ מן המזיק הנקרא אסימון וכל המחנה שלו, ההולכים עם נרות בסתר לראות בגילוי התשמיש **ולבתר אטמרון גו נוקבא דתהומא רבא** ואחר זה הם מסתתרים בנוקבא דתהומא רבא. כי אסימון זה אע"פ שיש לו כח לראות בתשמיש לאור הנר גם בשבת, אמנם אין לו כח להזיק בשבת, אלא מחויב תכף לחזור לנוקבא דתהומא רבא, ורק אחר השבת הוא יכול להזיק.

וביאור הדברים. כי ר"ש הרגיש כאן קושיא על המאמר ד**עונתן דחכימין משבת לשבת**, שהרי בכל יומי בחצות לילה הקב"ה מטייל עם הצדיקים בג"ע, **וזווגא אשתכח לחכימי**, ולאו דוקא בלילי דשבת. וקושיא זו הקשה בזהר (ויקהל דף ס"ה אות קצ"ד ע"ש) ולתרץ זה האריך כאן לבאר ההבדל שיש בין זווג דשבת לזווג דחול בענין התשמיש לאור הנר. שלפי פשוטן של הדברים ההפרש הוא, שבלילות חול יש כח לס"א להלקות הבנים הילודים בחולי נופל, וכן לילית יש לה כח להמיתם. משא"כ בלילות שבת, הגם שיש מזיק אסימון וכת דיליה שיש לו כח גם בשבת לראות בהם, אבל אין לו כח אז להזיקם רק אחר השבת ויש לזה תיקון גם כן, דהיינו ב**הבדלה דצלותא ובהבדלה על הכוס**, ואז מתבטל כחו של המזיק הזה לגמרי, כמ"ש להלן. הרי שיש הבדל גדול בין זווגא דליל שבת ללילות חול בחצות לילה.

וסודם של הדברים, כי יש **מאורי אור** שהוא ז"א, וה"ס **יחודא עלאה**. ויש **מאורי אש**, שהיא הנוקבא דז"א(כנ"ל אות ר"ט ע"ש) וה"ס **יחודא תתאה** . וג' בחינות יש **בשלהובא דילה**: הא' הוא **נהורא חוורא**, הב' **נהורא תכלתא** שמתחת הנהורא חוורא, הג' הוא **דבר גס** כמו **חלב ושמן ופתילה** שבו נאחז הנהורא תכלתא. והאי נהורא תכלא, ה"ס **אש אוכלא אש**, **דאכיל ושצי כל מה דשריא תחותיה**, כי הוא בחינת הדין שבה, וע"כ אוכל ומכלה כל מה שמתחתיה, כי היא אוכלת החלב והפתילה שמתאחזת בהם. **נהורא חוורא** ה"ס הרחמים שבה, כי לבן הוא רחמים.

וז"ס **המשמש מטתו לאור הנר הוו בניו נכפין**, וכן לילית יכולה להמיתם משום דנהורא תכלא של הנר, שהוא מדת הדין, שורה שם, ויש כח לס"א להתאחז בזווג, כי ע"י מדת הדין מתגלים גופיהון, דהיינו בחינת זוהמא דחויא שיש בגופים של המשמשים, ומוצא מין את מינו וניעור.

באופן, דמה שהותר הזווג בחצות לילה, היינו דוקא בחושך, שאין שם אור כי אז נאמר במלכות **ותקם בעוד לילה**, והרחמים מתגלים. אבל אם יש שם אור הנר, גורם זה, שתתגלה הזוהמא בגופין והס"א נאחז בזווג. וז"ש **וחמאת כל אינון דקא משמשי ערסייא בגילויא דגופיהון לנהורא דבוצינא** כי ע"י אור הנר רואה הס"א גילוי הזוהמא שבגופיהון, ומקטרגת עליהם ונאחז בזווגם, כמבואר.

אמנם בליל שבת כל דינין מתעברין מינה, ונהורא דתכלתא מתהפכא ג"כ לנהורא חוורא, שלפי"ז היה מותר לשמש גם לאור הנר, ולא עוד אלא אפילו הזוהמא שבגוף האדם נמצאת מתעלמת לגמרי מכח קדושת השבת, ואין פחד עוד מפני גילוי הגוף לאור הנר. לזה אומר **בר מן אסימון וכל כת דיליה דאזלי על שרגי מטמירו למחמי על גילויי דשמושא** כי אפילו בשבת שנהורא תכלא נעשה לחוורא, ואין שם דין כלל, מ"מ הכרח הוא שאור הנר צריך לדבר גס להאחז בו, שהיא בחינת דין בהכרח, כי דבר גס הוא עכור ורומז על דינים, אלא בשבת אין צורת דין ניכרת בו, והוא נבחן כמטבע שאין עליו צורה, ולא נודע מה הוא וע"כ נק' מזיק זה הנרמז בדבר הגס שאור הנר אחוז בו, בשם אסימון, שפירושו מטבע בלי צורה.

וז"ש **דאזלי על שרגי בטמירו** כי הוא סוד הדבר הגס הנמשך בסתר עם הנר, כי הנר לא היה דולק זולתו כנ"ל, וע"כ הוא הרואה גילוי הזווג שעי"ז הוא יכול להזיקו אחר יציאת השבת. והן אמת שמטעם גילוי דגופיהון אין חשש בליל שבת, כי זוהמא דגוף אינו ניכר בשבת, אמנם אחר השבת יש לו כח לגלות צורת הרע שבו ולהזיקו. (ועיין בזוהר בראשית ב' דף ק"נ).

ומ"ש **כיון דנפק שבתא כמה חיילין** וכו'. פירוש. אע"פ שבשבת אין אסימון וכת דיליה יכולים להזיק, כי אז אין בו עוד שום צורה של רע, אבל לאחר השבת, הוא והכת דיליה קונים בחזרה את צורתם, ועולים **מתהומא רבא** אל הישוב, ופורחים ועולים מתהומא רבא ומשוטטים בעולם ויכולים להזיק. וע"כ נתקן **שיר של פגעים**, שהוא **יושב בסתר עליון** וגו' שע"י תשובה ותפלה זו **דיושב בסתר** נצולים מהם.

פסקה רנג

רנג) **לאן אתר משטטי** וכו': לאיזה מקום הם משוטטים באותו ליל מוצאי שבת. הנה כשהם יוצאים בחפזון, וחושבים לשלוט בעולם על עם הקדוש, ורואים אותם עומדים בתפלה ואומרים שירה זו, דהיינו יושב בסתר עליון, ובתחילה מבדילים בתוך התפלה, ואחר כך מבדילים על הכוס, הם עפים משם, והולכים ומשוטטים ומגיעים לתוך המדבר. הרחמן יצילנו מהם ומצד הרע.

פירוש. הוא שואל רק על **מוצאי שבת**, ולא על כל לילות החול, כי במוצאי שבת עוד שורה רשימו מקדושת השבת, וע"כ שואל כיון דכד נפיק שבתא פורחין ועולים מתהומא רבא, לאן אתר הם פורחין. ואומר **כד נפקי בבהילו וחשבין לשלטאה בעלמא**, כשיוצאים מתהומא רבא במהירות וחושבים לשלוט בעולם, **על עמא קדישא** על ישראל. **וחמאן לון בצלותא ואמרין שירתא דא** ורואים אותם עומדים בתפלה ואומרים שיר זה של יושב בסתר, **ובשירותא מבדלי בצלותא ומבדלי על הכוס**, ובתחילה הם אומרים הבדלה בתפלה והבדלה על היין, **פרחי מתמן ואזלי ומשטטי ומטאן לגו מדברא**, הם מסתלקים ופורחים מהם והולכים ומשוטטים ומגיעים לתוך המדבר, דהיינו למקום שאין שם ישוב בני אדם, ובני אדם ניצולים מהם.

ונמצא ג' בחינות מקומות לס"א: כי בשבת הם בנוקבא דתהומא רבא, ואין להם כח להזיק כלל. ובמוצאי שבת ע"י תפלה והבדלה, הם תוך המדבר במקום שאין אדם שם, ונמצא להם כח להזיק אלא שנדחין ממקום ישוב. ובשאר לילות הם נמצאים גם במקום ישוב.

פסקה רנד

רנד) **תלתא אינון גרמין** וכו': שלשה הם הגורמים רעה לעצמם: אחד מי שמקלל את עצמו. השני, מי שזורק לחם או פירורים שיש בהם כזית. השלישי, מי שמדליק את הנר במוצאי שבת מטרם שבאו ישראל לקדושא דסדרא, שבתוך ואתה קדוש, הנה באותו האש הוא גורם להדליק אש הגיהנם עד שלא הגיע זמנם.

פסקה רנה

רנה) **דחד דוכתא אית** וכו': כי מקום אחד יש בגיהנם לאותם שמחללים שבתות. ואותם הנענשים בגיהנם מקללים למי שהדליק הנר מטרם שהגיע זמנו, ואמרים לו, הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר וגו'. צנוף יצנפך צנפה כדור אל ארץ רחבת ידים.

פירוש. יש מזיק אחד הנקרא **רע עין**, והוא אוהב קללה, בסו"ה **ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה** (תהלים קט) וכשאדם מקלל עצמו, נותן בזה כח להאי רע עין האוהב קללה, ושולט עליו, ונמצא גורם רעה לעצמו.

וז"ש, **מאן דזרק נהמא או פרורין דאית בהו כזית**: כי אין לך דבר בעוה"ז שלא יהיה לו שורש חשוב למעלה, ומכ"ש לחם, שבו תלויים חייו של האדם, הרי יש לו שורש חשוב מאד למעלה, ולפיכך המזלזל בלחמו גורם פגם בשורש חייו למעלה. וזה מובן לכל אדם רק בסעודה שיש בה שביעה הנותנת לו חיים. אמנם בלחם ופרורין שאין בהם אלא כזית, יש בני אדם המזלזלים בהם וזורקים אותם, משום שאין בהם בחינת שביעה, אמנם כיון

שהחמירו חז"ל לברך ברכת המזון, גם על כזית, ע"כ יש להחשיבם כמו סעודה שיש בה שביעה, ואסור לזלזל בהם. והמזלזל בהם גורם רעה לעצמו.
והענין הוא, כי אמרו חז"ל (ברכות כ:) אמרו מה"ש לפני הקב"ה רבש"ע כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד, והלא אתה נושא פנים לישראל דכתיב ישא ה' פניו אליך, אמר להם וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה, ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה. הרי שבזכות הדקדוק על כזית, להחשיבו סעודה שיש בה שביעה זוכים שהש"י נושא לנו פנים אע"פ שאין אנו כדאים, נמצא כי אלו המזלזלים בפרורין דאית בהו כזית, ואינם מחשיבים אותם בסעודה שיש בה שביעה, אינם זוכים לנשיאת פנים מהש"י, וגורמים רעה לעצמם (עי' בזוהר ברע"מ פנחס דף רל"א אות ת"ר).
וז"ש, **מאן דאוקיד שרגא** וכו': מי שהדליק נר במוצאי שבת טרם שהגיעו ישראל לקדושה דסדרא גורם להדליק אש של גיהנם באותה האש. כי עד האי זמנא שבת הוא, וקדושה דשבת שליט עלנא (כמ"ש להלן), ואין אש הגיהנם שולטת עוד, כמו בשבת. **ומאן דאוקיד שרגא קודם קדושא דסדרא**, נבחן כמחלל שבת, כי הוא מדליק אש הגיהנם לפני זמנה, וע"כ גורם רעה לעצמו, **דחד דוכתא אית בגיהנם לאינון דקא מחללי שבתות**, כי חילול שבת הוא החמור ביותר, כי יש בגיהנם מקום מיוחד לענוש מחללי השבת. ועוד **ואינון דענושין בגיהנם לייטין ליה** והנדונים בגיהנם מקללים אותו על מה שגרם במעשיו להדליק אש הגיהנם קודם זמנה.

פסקה רנו

רנו) **בגין דלאו יאות** וכו': משום שאינו ראוי להדליק את הנר כשיוצא השבת, מטרם שישראל מבדילים בתפלה, ומבדילים על הכוס, כי עד הזמן ההוא, שבת הוא, וקדושת השבת שולטת עלינו, ובשעת שמבדילים על הכוס, כל אלו הצבאות וכל אלו המחנות הממונים על ימי החול, כל אחד ואחד שב למקומו ולעבודתו שהוא ממונה עליה.
פירוש. עיקר האיסור הוא רק עד קדושה דסדרא כנ"ל, אמנם צריך להזהר שלא ידליק נר עד לאחר הבדלה, כי עד ההוא זמנא נחשב עוד לשבת. אמנם ודאי שמותר להדליק נר לצורך **הבדלה ובורא מאורי האש**. וזה פשוט.

פסקה רנז

רנז) **בגין דכד עאל** וכו: כי כשנכנסה השבת ונתקדש היום, נתעורר הקדש ושולט בעולם, והחול הוסר משליטתו, ועד השעה שהשבת יוצא אינם שבים למקומם. ואף על פי שיוצא השבת, אינם חוזרים למקומם, עד השעה שאומרים ישראל, בא"י המבדיל

בין קדש לחול. אז הקודש מסתלק, והמחנות שנתמנו על ימי החול, מתעוררים וחוזרים למקומם, כל אחד ואחד על משמרתו אשר הפקד עליו.

פסקה רנח

רנח) **ועם כל דא** וכו': ועם כל זה אינם שולטים עד שיהיו אורות מסוד אור הנר, שכולם נקראים מאורי האש, משום שמסוד עמוד האש, ומיסוד האש, באים כולם, ושולטים על העולם התחתון. וכל זה כשאדם מדליק את הנר מטרם שגמרו ישראל קדושא דסדרא.
פירוש. המלכות נקראת עמודא דנורא (כנ"ל אות ר"ט), ואלו כחות שבאור הנר, הם דינים (כנ"ל ד"ה ובגין כך עונתן, ע"ש). ולפיכך אין להם כח לפעול הדינים מטרם שמדליקים את הנר.

פסקה רנט

רנט) **אבל אי איהו** וכו': אבל אם הוא מחכה, עד שיגמרו קדושא דסדרא, אותם הרשעים שבגיהנם מצדיקים עליהם את הדין של הקב"ה, והם מקיימים על האדם ההוא, את כל הברכות שאומרים הצבור, דהיינו, ויתן לך האלקים מטל השמים. ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה וגו'.
פירוש. ע"י אמירת **קדושא דסדרא** ממשיכים הארה גדולה, שנצולים על ידה מדינה של גיהנם. וכיון שהרשעים שבגיהנם רואים זה, הם מתחרטים על מעשיהם הרעים ומצדיקים עליהם הדין של הקב"ה, שראוים לעונש שלהם. ומתוך דבר נש ההוא גרם שיצדיקו הדין שלהם ולקדוש שם שמים, נמצאים מקיימים בבר נש ההוא כל הברכות הנאמרות במוצאי שבת בצבור בפסוקים של **ויתן לך האלהים** וגו'.

פסקה רס

רס) **אשרי משכיל** וגו': אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'. היה צריך לומר, ביום רע, מהו ביום רעה. ומשיב, היינו ביום שאותה **רעה** שולטת לקחת נשמתו. אשרי משכיל אל דל, דל הוא חולה מסוכן, שמשכיל, לרפאהו מחטאיו לפני הקב"ה. פירוש אחר. זהו יום שהדין שורה בו על העולם, ומשכיל להנצל ממנו, כמו שנאמר, ביום **רעה** ימלטהו ה'. דהיינו ביום שנמסר הדין **לרעה** ההיא לשלוט על העולם, ימלטהו ה'.
פירוש. מקשה שהיה לו לכתוב לומר ביום רע ימלטהו ה', ולמה אומר ביום רעה, שהוא לשון נקבה. אלא שהכתוב רומז שליטת הקליפה הנקראת רעה הנוטלת נשמתו של אדם. והמשכיל אל דל שפירושו שמדבר לחולה לשוב בתשובה, הרי הקב"ה ממלט אותו משליטת הקליפה שנק' רעה.

והזהר מביא כאן זה משום שאומר לעיל תלתא אינון דגרמין בישא על נפשיה, שגורמים לעצמם רעה. ולכן מביא כאן עצה לזה, **שישכיל אל דל**, שידבר על לב חולה שישוב בתשובה **וירפאהו ה'**, ובשכר זה ימלטהו ה' מיום רעה, דגרם לנפשיה. **דבר אחר דא יומא דדינא שריא על עלמא אשתזיב מיניה** שאפילו יומא דדינא שריא על כל העולם **ימלטהו ה'**, בשכר שהשכיל אל החולה להחזירהו בתשובה. כי **יום רעה** פירושו **יומא דאתמסר דינא להוא רעה לשלטאה על עלמא** ביום שכבר נמסר הדין להוא ממונה הנקרא רעה שישלוט על העולם, ועם כל זה אותו שישכיל אל החולה להחזירהו בתשובה **ימלטהו ה' מההוא רעה**. וההפרש מב' הפרושים הוא, כי לפירוש הא' קאי רק על יחיד שגרם לעצמו רעה. ולפירוש הב' קאי גם על הרעה שנגזר על כל העולם, וגם אז **ימלטהו ה'** בזכות המצוה הנ"ל.

בראשית א

פסקה א

בריש הורמנותא דמלכא: בתחילת גילוי רצונו של המלך. כלומר, כשעלה ברצונו של המלך להאציל ולברוא העולמות. **הורמנותא** פירושו רשות ורצון.

גליף גלופי בטהירו עלאה בוצינא דקרדינותא: ניצוץ הקשה חקק חקיקה באור העליון. **גליף גלופי**, פירושו חקק חקיקה, וענינו הסתלקות וצמצום האור, המשאיר המקום פנוי וריקן מאור, ונבחן כמו חקיקה. **טהירו עלאה**, פירושו אור העליון, כי צהרים מתרגמינן טהירא (ירמיה ז). כי מטרם הבריאה היה אור העליון ממלא את כל המציאות, וכשעלה ברצונו לברוא העולמות, עשה חקיקה באור העליון, דהיינו שצמצם וסילק האור מסביב המלכות, כמ"ש לפנינו, ובחקיקה זו נעשה מקום לכל העולמות. **בוצינא**, ענינו ניצוץ אש. **קרדינותא**, פירושו קושיות, מלשון חיטי קורדניתא. (פסחים ז.) וענינו הוא כח דין קשה שבכלי המלכות, שמסיבתו נצטמצם ונסתלק האור מסביב להמלכות.

ופירושו המלא של **בוצינא דקרדינותא** מובא בזוהר חדש (פרשת ואתחנן דף נז ע"א). וזה לשונו. **כד פעאן לנפקא**, כשהאורות רוצים לצאת ולהתגלות, **האי נציצו דביה גוונין בטש בההוא אתפשטותא ואתדחיק**, ניצוץ הזה, שבו כח הדינים המכונים גוונים, הכה בהתפשטות ההוא דאור העליון, ונלחץ ההתפשטות לאחוריו. **ומגו דחיקו**, **נפקין אינון נהורין דקיקין**, **ואשתמעו כחדא**, ומתוך הלחץ וההכאה, יוצאים אורות האלו הדקים, ונשמעים כאחד, עם התפשטות אור העליון. ואורות הדקים הללו מכונים בשם אור חוזר, וההתפשטות אור העליון מכונה בשם אור ישר. **כדין האי נציצו אחזי בהו גווני**, **ואצטבע**

כלהו כחדא: **חוור וסומק וירוק ואוכם** וכו', אז ניצוץ הזה גילה בהם צבעים, דהיינו שינוי מדרגות, ונצטבעו כולם יחד, הן אור החוזר והן אור הישר, בד' גוונים, שהם: לבן אדום ירוק ושחור. והם ד' המדרגות חכמה בינה תפארת ומלכות. **והאי נציצו סלקא ונחתא**, וניצוץ הזה עולה ויורד. עולה פירושו עלית ההארה מלמטה למעלה, המכונה ראש. יורד פירושו, התהפכות ההארה להאיר ממעלה למטה, המכונה גוף, **והאי איקרי בוצינא דקרדינותא**, וניצוץ הזה נקרא בוצינא דקרדינותא. **האי אתקין ובטש בכל נטיען נהורין, ואומר לו גדל**, ניצוץ הזה תיקן והכה בכל נטיעות המאורות, ואומר לכל אחד, גדל. כלומר מתוך ההכאה שלו בהתפשטות אור העליון כנזכר, יוצאים כל שעורי קומה של כל המדרגות כולן שבהעולמות, והוא מודד מדת גדלה של כל מדרגה ומדרגה. והביאור של זווג דהכאה הנזכר נתבאר בספרי (פתיחה לחכמת הקבלה, אות ט"ז). וענין מדידת גדלם של המדרגות נתבאר שם (באות כ"א).

והנך מוצא כאן בז"ח, אשר **בוצינא דקרדינותא**, הוא בחינת ניצוץ, הבוטש על התפשטות אור העליון ומעלה אור חוזר ומלבישו, שמבטישא זו נולדות ויוצאות כל המדרגות כולן. וענינו הוא כח הצמצום שבכלי המלכות שלא לקבל אור העליון, שנתקן אחר כך גם במסך קשה, שהזהר שלפנינו מכנהו בשם **נביעו** להלן דף ד' ובהסולם ד"ה בגו בוצינא) אמנם כאן המדובר הוא בתחילת יציאת **הבוצינא דקרדינותא מרזא דאין סוף**, שעוד לא נתקן במסך, אלא שהוא כח הדין שגרם לצמצום האור מכלי המלכות. (כמו שנתבאר בהסולם שם ד"ה בגו בוצינא ע"ש).

ונפיק גו סתים דסתימו מרזא דאין סוף קוטרא בגולמא: הבוצינא דקרדינותא יצא ונתהוה, תוך הסתום מכל סתום מסוד אין סוף, צורה בבחינת גולם. כלומר, שצורת הדין היתה עוד בבחינת היולי בלתי נכרת כלל. **נעיץ בעזקא**, **לא חוור ולא אוכם**, **ולא סומק ולא ירוק**, **ולא גוון כלל**, הבוצינא דקרדינותא היה נצב ותחוב בתוך עגול, כלומר במרכז העגול, לא היה לבן ולא שחור, לא אדום ולא ירוק. **סתים דסתימו מרזא דאין סוף**, פירושו בחינה אחרונה דאין סוף, שהיא בדוגמא כמו מלכות דאין סוף (עי' להלן דף ד' בהסולם ד"ה בגו בוצינא) **קוטרא** פירושו צורה מלשון הריני צר אותו בכל קטורין של אביו, וכן וצר כל קטורין של הולד, (ויקרא רבה כ"ג) **בגולמא** פירושו גולם, מלשון גלמי ראו עיניך. (תהלים קל"ט) **עזקא** פירושו עגול כטבעת.

ביאור הדברים. כי מטרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים היה אור העליון הפשוט ממלא כל המציאות, ולא היה שום מקום פנוי בשביל מציאות נאצלים ונבראים. ולא היה שם בחינת ראש וסוף, אלא הכל היה אור פשוט בהשואה אחת, והיא נקרא אור

אין סוף. וכשעלה ברצונו הפשוט לברוא העולמות ולהאציל הנאצלים, יצא הבוצינא דקרדינותא, דהיינו כח הדין שנתגלה בתוך המלכות שיצא מרזא דאין סוף, וחקק חקיקה באור העליון, ונצטמצם האור ונסתלק מתוך כלי המלכות ומסביב לה, שהסתלקות האור הזה מכונה בשם חקיקה באור העליון, כי נעשה שם חלל ריקן מאור. ובחלל ריקן הזה יצאו אח"כ כל העולמות ואשר בהם.

ומתוך שהבוצינא דקרדינותא, שה"ס כח הדין, יצא ונתהווה זה עתה מסוד בחינה אחרונה דא"ס, לכן עוד לא היה יכול להתגלות בו שום דין ח"ו, אלא רק שורש, שממנו נתפשטו ונתהוו אח"כ כל הדינין בהעולמות, והוא עצמו היה בבחינת צורה גלמית וכח היולי בלבד, שעוד לא היה ניכר בו שום צורה של דין. וכן מקום המצומצם, דהיינו חלל הפנוי שהאור נסתלק משם, היה ג"כ בבחינת השואה אחת, שלא היה ניכר שם צורת דין כלל, שזה מכונה צורה עגולה, דהיינו **נעיץ בעזקא**, שכח הדין היה נעוץ במרכזו של העגול, בסוד נקודה האמצעית. שהוא שם כמו בחינת ציר, שכל העולמית סובבים עליה כדי להמתיקה ולתקן אותה. ויתכן שמטעם זה כינו את הניצוץ בשם **בוצינא דקרדינותא**, כי **בוצינא** פירושו ג"כ ציר מלשון בוצינא דריחיא (פסחים צד:) שהוא ציר, שהשוכב של הריחים סובב עליו.

וכן לא היה שם בהחלל שום גוונין. כי הגוונים הם בחינת דינים העושים שינוים בהמדרגות, ושם עוד לא ניכר שום דין כנזכר. ואומר לא לבן, כי לבן יורה על אור החכמה שאין בו שום גוון ודין, וכיון שהאור נסתלק ונצטמצם משם, הרי אין שם בחינת לבן. ואם תאמר כיון שנסתלק האור הרי יש שם גוון שחור, המורה על חסרון אור, ואומר שגם שחור אין שם. ולא אודם, שהוא גוון הבינה, ולא ירוק שהוא גוון הת"ת. (ותכן הדברים האלו נתבאר באורך בספרי תלמוד עשר ספירות שיעור א' בתחילתו. וכן בפתיחה לחכמת הקבלה אות י"ד עד אות כ"ו).

כד מדיד משיחא עביד גווניו לאנהר לגו: כאשר מדד שעור קומה, עשה גווניו להאיר לתוך החלל והחקיקה חנ"ל. פירוש. כי אחר הצמצום והחקיקה הנ"ל, המשיך התפשטות קו אור, מאור א"ס לתוך מקום החלל הפנוי, אשר ראש העליון של ההתפשטות נפשך מא"ס עצמו ונוגע בו, וסיומו של ההתפשטות היה במקום הבוצינא דקרדינותא העומד בנקודה האמצעית, במרכזו של העגול כנ"ל. כי משום שהבוצינא דקרדינותא מעכב את אור העליון מלעבור דרך בו, לכן נסתיים האור שם. והתפשטות קו אור הזה כולל בתוכו ד' גווניו שהם: חכמה בינה ת"ת ומלכות, והם המאירים בתוך מקום המצומצם. וז"ש **כד מדיד משיחא עביד גווניו לאנהרא לגו**, שבעת התפשטות

קו האור, אז נעשו הגוונין להאיר להמקום, אבל מטרם זח לא היה במקום המצומצם שום גוונין.

ודע ששתי פעולות יש בבוצינא דקרדינותא, א) הזווג דהכאה שממנו נמשכות כל המדרגות (כנ"ל בזוהר חדש המובא בד"ה גליף), ופעולה זו היא בהמלכות של ראש, המעלה אור חוזר ממטה למעלה ומוציא ע"ס של ראש, וכן מתהפך להאיר ממנו ולמטה ומוציא ע"ס של הגוף. ב) היא פעולת הסיום של כל מדרגה, כי בעת שמתפשטות הע"ס דגוף של המדרגה ממעלה למטה, דהיינו מכתר עד המלכות, הנה לא יוכל האור להתקבל בהמלכות דגוף, מחמת הבוצינא דקרדינותא אשר שם, המעכב על האור ואינו מניחו להתפשט שם, וע"כ ההארה מסתיימת. וזה מבואר בתקונים חדשים (דף ק"ד טור ג' שורה י"ז). וזה לשונו, **מאין סוף נפקא בוצינא דקרדינותא**, מא"ס ב"ה יוצא הבוצינא דקרדינותא, **לאעטרא לכלא**, להמשיך עטרות ומוחין לכל המדרגות. כלומר, שכל המוחין נמשכים ע"י זווג דהכאה של הבוצינא דקרדינותא כנ"ל, **לאנהגא לימא רבא דלא יפוק משעורא לבר, הדא הוא דכתיב עד פה תבא ולא תוסיף ופה ישית בגאון גליך**. ופעולה זו של הבוצינא הוא, להנהיג את המלכות הנקראת ימא רבא. שלא תצא משעורה לחוץ, כלומר שלא תקבל לתוכה את אור העליון ממקום המסך ולמטה, שעליו אימר הכתוב, עד פה תבא ולא תוסיף, כלומר עד הגבול של המסך יבא האור ולא יוסיף להתפשט עוד. ופה ישית בגאון גליך, דהיינו בדומה לחול, המגביל ומסיים מימי הים, ודוחה גלי הים לאחוריהם בגאון רב. ומטעם זה מכונה המלכות של ראש, מלכות המזדווגת, והמלכות של הגוף, מלכות המסיימת.

גם תדע, שהתפשטות קו אור האמור כאן, ה"ס פרצוף אדם קדמון, שהוא בחינת כתר לד' העולמות: אצילות בריאה יצירה עשיה. וכיון שבהכרח יש בכל התפשטות, ה' קומות זה למטה מזה, הנקראות: ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן, כמ"ש באורך (בספרי פתיחה לחכמת הקבלה מאות ל' עד אות מ"ו). לכן כולל ג"כ הקו הזה ה' פרצופין, שהם ה' פרצופי אדם קדמון. **בגו בוצינא נפיק חד נביעו דמניה אצטבעו גוונין לתתא**: בתוך הבוצינא דקרדינותא הנ"ל, יצא מעיין אחד, שממנו נצטבעו הגוונים למטה. **נביעו** פירושו מסך, שנתקן בתוך המלכות להעלות או"ח, (כנ"ל בזוהר חדש המובא בדף א' ד"ה גליף), כי הביטוש, שה"ס זווג דהכאה עם אור העליון, הוא בחינת זווג דלא פסיק, ונעשה המסך כמו מעיין נובע אור חוזר בלי הפסק. **גוונין** פירושו דינים. **אצטבעו** אצטבעו פירושו התגלות דינים. **לתתא** פירושו בספירות של הגוף. כי אומר בזוהר חדש (המובא לעיל בד"ח גליף גלופי), **והאי נציצו סלקא ונחתא** שהארת אור חוזר מאיר ממטה למעלה, וממעלה למטה. והנה

הארתו ממטה למעלה מכונה ראש, ובהארת הראש עוד לא נגלו גוונים, אלא רק בהארתו ממעלה למטה המכונה גוף, שם ניכרו ד' הגוונים, וזה שאומר כאן, **אצטבעו גונין לתתא**, דהיינו בההארה מלמעלה למטה נגלו הגוונים ולא בההארה שממטה למעלה.

והטעם שלא יכלו הדינים להתגלות ממטה למעלה הוא, כי עליון ותחתון הם תמיד סבה ומסובב, שהתחתון מסובב מהעליון. ולכן כיון שהבוצינא דקרדינותא נמצא למטה בהמלכות של ראש, ומאיר ממטה למעלה, אין הסבה, דהיינו ט"ס עליונות, מתפעלת כלום מהחסרונות של המסובב שלה, שהיא המלכות. אבל הגוף, שהוא מסובב מזווג דהכאה של הבוצינא דקרדינותא, ונמצא הבוצינא דקרדינותא סבה אליו, לכן מתגלים בו הדינים של הבוצינא דקרדינותא, כי כל כח הדינים אשר בהסבה מתגלים בהמסובב ממנה. ומכאן תדע, אשר כל בחינת עוביות וחסרון לא יוכל לפעול רק ממקום מציאותו ולמטה, ולא כלום ממקום מציאותו ולמעלה.

פסקה ב

סתים גו סתימין מרזא דאין סוף בקע ולא בקע: הסתום מכל סתום מסוד אין סוף, האציל ב' פרצופין, האחד בבחינת בקע, והב' בבחינת לא בקע. **סתים גו סתימין**, פירושו מלכות דאדם קדמון. **בקע** פירושו יציאת חצי מדרגה, דהיינו ו"ק בחסרון ג"ר. **לא בקע**, פירושו יציאת מדרגה שלמה. **אוירא**, פירשו קומת רוח שהיא ו"ק בחסרון ג"ר. **אתיידע**, פירושו זווג להמשכת הג"ר. **לא אתיידע** פירושו שאין שם זווג להמשכת ג"ר.

וביאור הדברים. כי אחר שהודיע לנו הזהר, סוד הצמצום והבוצינא דקרדינותא, והנביע דנתתקן תוך הבוצינא, והתפשטות קו מא"ס שה"ס פרצוף אדם קדמון, מתחיל לבאר איך יצאו ה' פרצופי אצילות מהמלכות דא"ק. ומבאר איך המלכות דא"ק האצילה את פרצוף הכתר דאצילות הנקרא פרצוף עתיק, ונוקביה דעתיק, אשר הנוקבא דעתיק יצאה ממנה בבחינת **בקע**, והדכר דעתיק יצא ממנה בבחינת **לא בקע**. וענין בקיעה זו ה"ס שתוף מדת הדין במדת הרחמים, המכונה צמצום ב' דא"ק. וה"ס מה שאמרו חז"ל, בתחילה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין, שהכוונה הוא על המלכות דא"ק שמזווגה יצאו פרצופי א"ק, שהיא בחינת מדת הדין, "ראה שאין העולם שתקיים והקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין" (ב"ר ספי"ב), ראה שאין קיום להעולמות, העלה מדת הדין שהיא מלכות דא"ק, לבינה דא"ק שהיא מדת הרחמים, דהיינו מלכות המזדווגת שעמדה בסוף ספירות של ראש, עלתה במקום בינה של ראש, ושם עשתה זווג דהכאה עם אור העליון. ונמצא האור חוזר שלה העולה ממטה למעלה לא הלביש אלא שתי הספירות כתר וחכמה בלבד, וג' הספירות בינה וזו"ן של ראש ירדו מבחינת ראש ונפלו לבחינת

גוף. וכן מלכות המסיימת שעמדה למטה מכל ספירות הגוף, עלתה ועמדה במקום בינה דגופא, שהוא בחצי ספירת הת"ת, בנקודת החזה, כי ת"ת נבחן לבינה דגופא, וסיימה את הפרצוף במקום נקודת החזה, והבינה וזו"ן דגופא, לא יכלו לקבל שום אור, להיותם נמצאים למטה ממלכות המסיימת, ויצאו לגמרי מבחינת אצילות.

והנך מוצא שמסבת עלית המלכות במקום בינה נבקעה כל מדרגה לשתים, אשר חציה נשארה בהמדרגה, וחציה התחתונה יצאה וירדה להמדרגה שמתחתיה, וחצי מדרגת הראש ירדה לבחינת גוף, וחצי מדרגת הגוף ירדה למתחת האצילות. לפיכך נבחן, שכל פרצוף היוצא על ידי שתוף מדת הרחמים בדין, הוא יוצא בבחינת בקיעת מדרגה לב' חצאים.

וכשהאצילה מלכות דאדם קדמון את עתיק דאצילות, האצילה את הדכר דעתיק בבחינת לא בקע, דהיינו בלי שתוף דמדת הרחמים, ויצא עתיק במדרגה שלמה, שלא נבקע לב' חצאים. ואת הנוקבא דעתיק האצילה בבחינת שתוף מדת הדין ברחמים, ויצאה בבקיעת המדרגה. דהיינו רק בכתר וחכמה בראש, ובכתר וחכמה בגוף, ובינה ת"ת ומלכות דראש נפלו לבחינת גוף, ובינה תפארת ומלכות דגוף נפלו, למטה מסיום כל המדרגה דאצילות, כי נעשה סיום חדש של אור העליון, דהיינו במקום החזה דגוף, ששם בחינת חצי בינה דגוף כנ"ל. ודע שסיום חדש הזה נקרא **פרסא**. והטעם שפרצוף עתיק ונוקביה כולל ב' הבחינות ביחד, הוא בכדי שיהיה אמצעי בין פרצופי א"ק שהם יצאו בבחינת **לא בקע**, לבין פרצופי ד' עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה, שיצאו בבחינ' בקע. באופן שהדכר דעתיק שיש לו השתוות עם אדם קדמון, נוטל מא"ק ומשפיע אל הנוקבא שלו, והנוקבא דעתיק שיש לה השתוות עם פרצופי אבי"ע משפעת אל **אבי"ע**. וזה אמרו **סתים גו סתימין מרזא דאין סוף** דהיינו המלכות דאדם קדמון, האצילה פרצוף אחד שהוא עתיק דאצילות, בבחינת **בקע ולא בקע**, הדכר דעתיק בבחינת **לא בקע**, והנוקבא דעתיק בבחינת **בקע** כמבואר. ומה שהקדים בחינת **בקע** שהיא הנוקבא דעתיק אל בחינת **לא בקע** שהיא הדכר דעתיק, הוא משום שהנוקבא דעתיק קדומה אל הדכר דעתיק, כי הנוקבא נאצלה ויצאה בג"ר דנקודים, והדכר יצא בעולם האצילות, שלאחר עולם הנקודים.

אוירא דיליה לא אתיידע כלל: האויר שלו לא נתודע כלל. ה' קומות הן, נפש רוח נשמה חיה יחידה. וקומת הרוח נקראת **אויר**. ובחינת בקע, שאין שם אלא ב' הספירות כתר וחכמה בהמדרגה, לא תוכל לקבל אלא ב' אורות נפש רוח, וחסרה מג' אורות, נשמה חיה יחידה, מפני החסרון של ג' הכלים בינה ת"ת ומלכות, כנודע בערך ההפכי בין

אורות לכלים, שבכלים, העליונים נגדלים תחילה. ובאורות, התחתונים נכנסים תחילה (כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"ד).

ואומר, שקומת אויר של עתיק שהיא בחינת בקע דעתיק, שהיא הנוקבא שלו, לא נתודע כלל, אין לו זווג שימשיך הג' אורות נשמה חיה יחידה. כי הזווג מכונה בשם דעת, כמו וידע אדם את חוה אשתו. וטעם הדבר, נתבאר (לעיל בהקדמת ספר הזוהר דף נ"ה אות מ"א. ד"ה וטעם הדבר ע"ש).

עד דמגו דחיקו דבקיעותיה, נהיר נקודה חדא סתימא עלאה: עד שמתוך הכאה דבחינת בקיעה שבעתיק, האירה נקודה אחת סתומה עליונה. **דחיקו** פירושו לחץ והכאה, (כנ"ל בזוהר חדש המובא בדף א' בד"ה גליף). דהיינו זווג דהכאה שממנו נאצלות ויוצאות כל המדרגות כולן כמ"ש שם. **דבקיעותיה** פירושו בחינת הבקיעה שלו, שהיא נוקבה דעתיק. **נקודה חדא סתימא עלאה**, פירושו פרצוף א"א דאצילות. והנה באמת נקודה היא שם המלכות תמיד, ומה שא"א מכונה בשם **נקודה עלאה**, הוא להורות על ההפרש והחדוש שבו כלפי הנוקבה דעתיק, שהוא בעיקר על שיש לו מלכות הממותקת במדת הרחמים, העומדת להתודע, דהיינו להזדווג להמשכת הג"ר, ומלכות זו הממותקת מכונה בשם **נקודה עלאה**. כי ע"כ הנוקבא דעתיק **לא אתיידע**, משום שהיא מתוקנת גם בנקודה תתאה הנקראת **מנעולא**, כי הגם שהיא בבחינת **בקע**, דהיינו במלכות הממותקת במדת הרחמים, הנקראת **מפתחא**, מ"מ יש לה ב' הנקודות, דהיינו גם המלכות הבלתי ממותקת, ולכן **לא אתיידע**. הרי שכל החדוש בא"א כלפי הנוקבא דעתיק, הוא בנקודה עלאה שבו, לכן מכנהו הזהר בשם **נקודה עלאה** בהרבה מקומות. ומה שנקרא **נקודה סתימא**, הוא לאפוקי ממלכות דא"ק הנקראת **סתים דכל סתימין** או **סתים דסתימו**, אבל המלכות שבא"א נקראת בשם **סתימא** בלבד.

בתר ההיא נקודה לא אתיידע כלל, ובגין כך אקרי ראשית מאמר קדמאה דכלא: למעלה מנקודה. זו לא נתודע כלל ומשום זה נקראת הנקודה בשם ראשית, שפירושו, מאמר ראשון לכל המאמרות.

אחר כל הקדמות הנ"ל, בא לבאר המלה הראשונה שבתורה, שהיא המלה **בראשית**, ואומר שהמלה **בראשית** קאי על פרצוף א"א דאצילות, שהוא הנקרא בשם **ראשית**. והוא מטעם שהוא פרצוף הראשון שממנו מושפעים כל המוחין שבהעולמות. אבל מן הפרצופין שלמעלה ממנו, דהיינו מפרצופי אדם קדמון, ודכר ונוקבה דעתיק, אין מגיע מהם שום מוחין להעולמות, כי הם לא אתיידע כלל, שאין בהם זווג להשפיע מוחין (כמ"ש לעיל). כי פרצופי א"ק ועתיק דכורא, נתקנו בהמלכות דמדת הדין הבלתי

ממותקת, שעליה אמרו חז"ל ראה שאין העולם מתקיים. ואפילו פרצוף נוקבא דעתיק, ג"כ אינה משפעת מוחין, להיותה נכללת מב' הנקודות יחד, (כנ"ל בדיבור הסמוך), ולכן היא ג"כ לא אתיידע. ונמצא שהפרצוף הראשון דאתיידע הוא פרצוף א"א, להיותו מתוקן בנקודה עלאה הממותקת בלבדה, שה"ס ה **מפתחא**, וע"כ נברא א"א בשם **ראשית**, ולפיכך האריך הזהר לבאר עד כאן מראשית הצמצום עד דכר ונוקבא דעתיק דאצילות, כדי להורות לנו, שפרצוף א"א הוא הנושא **לנקודה עלאה**, והוא הנקרא **ראשית**, והוא הנרמז בהמלה **בראשית** שבתורה. משא"כ כל אלו הפרצופין והעולמות שקדמו לו, כי הם לא אתיידעו ואינם משפיעים להתחתונים, וע"כ לא נמצא עליהם שום מלה בהתורה, כי מה שלא נשיג לא נדעהו בשם ומלה. ותחילת השורש להשגה מתחיל רק בא"א, שהוא **אתיידע**, אמנם רק בבחינת שורש להשגה. ולכן מכונה בשם **בראשית**, ולכן הוא בהכרח מלה ראשונה שבהתורה, כי תורה היא בחינת השגה.

פסקה ג

והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וגו': **והמשכילים**, פירושו זו"ן דאצילות או נשמות הצדיקים. **זהר הרקיע**, פירושו הארת ג"ר, המתגלה ע"י שתוף דמדת הרחמים. ויש להבין למה מביא כאן הכתוב הזה ולכנות יציאת כל פרצופי אצילות בשם **זהר** שבכתוב הזה. והענין הוא, כי הכתוב מדבר כאן ביחוד מאותה המלכות הממותקת במדת הרחמים, דהיינו המלכות שבקעה כל המדרגה עם עליתה לבינה, ועשתה סיום חדש באמצע הספירות של המדרגה, דהיינו במקום בינה שבגוף שהוא החזה (כנ"ל דף ד' ד"ה סתים גו סתימין ע"ש). ונתבאר שם שסיום חדש הזה נקרא בשם **פרסא** שהיא העומדת במקום החזה ומסיימת שם את הפרצוף. וה"ס הפרסא שבגוי מעוהי דבר נש שבמקום החזה שלו, המבדלת בין אברי החיות, שהם הריאה והלב, לבין אברי המזונות. ותדע, שסיום החדש הזה מכונה גם כן בשם **הרקיע** המבדיל בין מים עליונים למים תחתונים. כי חמש ספירות יש בגוף הנקראות חסד גבורה תפארת נצח הוד, שהן כנגד חמש ספירות הנקראות כתר חכמה ובינה תפארת ומלכות, וחג"ת דגוף הם בחינת כח"ב, דהיינו ג"ר של הגוף, והן מסתיימות במקום החזה, ששם ה **פרסא** המכונה **רקיע**, ולכן מכונים חג"ת הללו בשם מים עליונים. ומחזה ולמטה הם בחינת ת"ת ומלכות דגופא, והם מכונים מים תחתונים. הרי ש **הרקיע** עומד באמצע כל מדרגה, ומבדיל בין מים עליונים למים תחתונים. וז"ס הכתוב יהי רקיע בתוך המים ויחי מבדיל בין מים למים.

וכבר הבאנו דברי חז"ל, שבמדת הדין, שהיא מלכות דא"ק מטרם שנמתקה בבינה שהיא מדת הרחמים לא היה העולם מתקיים. והטעם הוא, כי העולם יש לפרשו על

הזו"ן דאצילות המכונים בשם עולם, וכן בכללו בני אדם שבעולם הזה. כי כל המקובל לזו"ן דאצילות, אפשר שיקובל לבני אדם שבעולם הזה, וכל שאינו מקובל לזו"ן אינו מקובל לבני אדם שבעולם הזה, כי מלמעלה מזו"ן אין אנו מקבלים כלום כמ"ש במקומו. ולפיכך, אם הנוקבא דז"א, שהיא מלכות, לא היתה ממותקת בבינה, לא היתה ראויה לקבל שום אור ישר, דהיינו אור העליון, אלא רק אור חוזר לבד, שהוא אורות דקיקים, (כנ"ל בזוהר חדש המובא בדף א'), שפירושו אורות דין. ואז נמצא שבני אדם שבעולם הזה, לא היה ראוים לקבל שום מוחין, שהם אור ישר, מאין סיף ב"ה. וזה שאמרו, ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת הרחמים, דהיינו שהעלה אותה למקום בינה כנ"ל, ונבקעו כל המדרגות, ונעשה סיום חדש בחצי כל מדרגה הנקרא רקיע. ונמצא המלכות שעלתה במקום בינה, שהיא הרויחה ב' ספירות הראויות לקבל אור העליון, שהן ספירת בינה וספירת הת"ת. כי בהיות המלכות במקום בינה, נמצאים בינה ות"ת מתחתיה והם כלולים בה. ולכן אחר שבני אדם מעלים מ"ן ע"י מצות ומע"ט, ממשיכים הארה חדשה מלמעלה, המורידה את המלכות ומקום הזווג בחזרה למקומה, דהיינו למטה מת"ת, ויוצאת מדרגה שלמה נפש רוח נשמה חיה יחידה, שהם מקובלים בהספירות בינה ות"ת שנכללו מקודם לכן בהמלכות, הראויות לקבל אור העליון כנ"ל. ואז גם נשמות הצדיקים מקבלות מוחין עליונים מזו"ן דאצילות, להיותן נכללות במלכות העליונה (וענין זה נתבאר בהסולם לעיל בהקדמת ספר הזהר דף כ' ד"ה וז"ש ציר. ואין להאריך כאן).

הרי שכל המוחין הם רק מכח המלכות שעלתה לבינה, ונעשה שם סיום חדש הנקרא **רקיע**, ולולי הרקיע לא היו יכולים הזו"ן לקבל כלום מאור העליון. ולכן מכנה הכתוב את המוחין הללו בשם **זהר הרקיע**, כלומר, האור המתגלה בסוד הסיום דשתוף הרחמים בדין. וז"ס הכתוב, **והמשכילים**, שהם זו"ן וכן נשמות הצדיקים, **יזהירו כזהר הרקיע**, יקבלו מוחין המאירים כמו **זהר הרקיע**, כי כל המוחין שלהם **מזהר הרקיע** באים.

ולפיכך מביא הזוהר את הכתוב הזה, על כל המוחין שנאצלו מא"א ולמטה, כי כולם יצאו מאלו האורות ד **זהר הרקיע**, ולכן יש בהם השגה לתחתונים. והולך ומבאר ג' בחינות ב **בזהר הרקיע**. א) הוא **זהר סתימא דסתימין ואוירא דיליה** שהוא דכורא דעתיק ונוקבא דעתיק, כי הדכר דעתיק נקרא **סתימא דסתימין**, **ואוירא דיליה**, הוא הנוקבא דעתיק, שהאצילה לא"א בסוד זהר הרקיע. ב) הוא **זהר בראשית** שהוא א"א, שממנו נאצל ישסו"ת. ג) הוא **זהר סתים**, שהוא ישסו"ת, שממנו נאצלו כל עשרה מאמרות שבמעשה בראשית שהם המוחין דזו"ן. אבל או"א עלאין אינם מבחינת זהר הרקיע, להיותם בחינת לא אתיידע והי' לא נפיק **מאויר** שלהם כמ"ש להלן. והנה **זהר הרקיע**

הא', ה"ס שורש כדי להאציל לא"א, כי הוא עצמו **לא אתיידע** כנ"ל. ו **וזהר הרקיע** הב', הוא הנושא לנקודה עלאה, שה"ס מפתחא, ולכן נחשב לראשית לכל המוחין ד **דזהר הרקיע**, וע"כ נקרא **בראשית**. ועכ"ז אין אלו המוחין מתגלים בו עצמו, אלא הוא משפיע אותם לישסו"ת, שהוה **זהר הרקיע** הג', ובישסו"ת מתגלים כל המוחין האלו בפועל ממש, שמהם מקבלים הזו"ן.

זהר סתימא דסתימין בטש אוירא דיליה ואנהיר בהאי נקודה: זוהר הסתום מכל סתום, האויר שלו הזדווג והאיר בנקודה הזו. **סתימא דסתימין** הוא עתיק ונוקבא שלו, והגם שהנוקבא שלו כבר נתקנה עם מלכות הממותקת במדת הרחמים, בסוד הרקיע כנזכר לעיל. מכל מקום, כיון שהיא **לא אתיידע** כנ"ל, לכן נכללת בדבר דעתיק ונקראת **סתימא דסתימין** כמוהו. אלא שהיא מכונה בשם **אוירא דיליה**, להיותה רק חצי מדרגה, דהיינו ב' כלים כתר וחכמה, שבהם ב' אורות נפש ורוח. וז"ש **בטש אוירא דיליה ואנהיר בהאי נקודה**, שאוירא דעתיק, שהיא הנוקבא שלו, המשיכה הארה לא"א, המכונה **נקודה עלאה**, ויצאו בו המוחין דג"ר הנקראות **זהר הרקיע**.

וכדין אתפשט האי ראשית ועביד ליה היכלא ליקריה ולתושבחתיה: ואז, אחר שקבל א"א הארת הנוקבא דעתיק, התפשט ראשית הזה, שהוא א"א, בראש וגוף, ועשה לעצמו היכל, לכבוד ולתהילה. כלומר, שהאציל לפרצוף או"א עלאין, שהם הלבישו אותו ותקיפוהו מסביב בבחינת היכל.

וצריך שתדע, ששה פרצופין הם בעולם אצילות, שזה יצא מזה, ובכל פרצוף יש דכר ונוקבא. ונקראים: עתיק ונוקביה, אריך אנפין ונוקביה, אבא ואמא עלאין, ישראל סבא ותבונה, זעיר אנפין ונוקביה הגדולים, וזעיר אנפין ונוקביה הקטנים. והולך הזהר ומבארם כאן על סדר מדרגתם, כי אוירא דעתיק, האצילה לא"א ונוקביה, וא"א ונוקביה האצילו לאו"א עלאין וישסו"ת, וישסו"ת האצילו לזו"ן הגדולים ולזו"ן הקטנים. ומבאר, איך כל אלו מרומזים בהכתוב **בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ**. כמו שתראה לפנינו.

תמן זרע זרעא דקודשא לאולדא,לתועלתא דעלמא. ורזא דא וכו': שם בהיכל שעשה, שהוא פרצוף או"א עלאין, זרע א"א זרע קודש, להולדת נשמות, ולתועלת העולם. וזה סוד, זרע קדש מצבתה. פירוש ב' מיני מוחין מאיר א"א באו"א עלאין, א) הם מוחין דחסדים, שהם להחיות העולמות. ב) מוחין דגדלות שהם להולדת נשמות.

פסקה ד

זהר דזרע זרעא ליקריה כהאי זרעא דמשי דארגוון טב, דאתחפי לגו: זהר שזרע זרע לכבודו, בדומה לזרע של משי וארגמן הטוב. שהתולעת הזורעת את המשי מתכסה בפנימיות המשי. כי כן טבע התולעת הזו, שמוציאה מתוכה חוטי המשי והיא מעטפת את עצמה עמהם מסביב לה עד שמתכסית כולה בחוטי המשי ואינה נראית לעין. ועל דרך זה גם א"א, כשהוא זורע האורות בהיכל הזה השני, הנקרא ישסו"ת, הוא מעלים ומכסה את אורותיו עצמו, ונמצא מתעלם על ידי המוחין הללו דישסו"ת שמאציל, כמו התולעת המתעלמת על ידי חוטי המשי שהיא פועלת. (ובאור הדברים הוא להלן בדיבור הסמוך).

ועביד ליה היכלא, דאיהו תושבחתא דיליה ותועלתא דכלא: ועשה לעצמו מאותו הזרע, היכל שהוא לתהילה לעצמו ולתועלת הכל.

הנה היכל השני הזה הוא סוד פרצוף ישסו"ת שהאצילו א"א, ואומר הזהר, שאצילותו היה כעין **זרעא דמשי**, שפירושו, שא"א היה, מוכרח להתעלם בעת אצילותו את פרצוף הזה (כנ"ל בדיבור הסמוך). וענין זה מבואר היטב בתקוני זהר, (תקון חמשאה דף י"ט ע"א) וזה לשונו. **בההוא היכל, זרע זרעין לתקונא דיליה** וכו' בהיכל ההוא זרע זרע אורות לתקון שלו וכו', **ורזא דמלה עוטה אור כשלמה, כד איהו אור מעוטף ולא אתפשט, ואיהו סתים אתקרי אויר**, וסוד הדבר, עוטה אור כשלמה, כשהוא אור מעוטף בלי התפשטות, והוא סתום, נקרא אז אויר, שענינו הוא **אור סתים באת י'**, **נקודה בהיכליה**, האור נעשה סתום על ידי אות י', כי י' נכנסה בהמלה **אור**, ונעשה הצירוף **אויר**, שה"ס נקודה בהיכליה פירוש, המלכות נקראת **נקודה**, וישסו"ת שהם בינה, נקראים **היכל** (כנ"ל בזהר), ובסוד המיתוק דמדת הרחמים עלתה **הנקודה בהיכליה** דא"א, שהמלכות עלתה לבינה, ונמצא אשר **אור** ההיכל נסתם ונעשה **לאויר**, שפירושו קומת רוח. כי כשיש שם כל ה' אורות נרנח"י, נקרא בשם **אור**, אבל ע"י עלית **הנקודה להיכל**, נעשה הסיום והזווג מתחת החכמה, ובינה ת"ת ומלכות ירדו מחוץ ההיכל למטה. וכיון שלא נשאר בהיכל אלא ב' כלים כתר וחכמה לכן לא נשאר שם אלא ב' אורות נפש רוח, ואור רוח מכונה בשם **אויר**, הרי שמסבת עלית הנקודה לאור ההיכל נסתלק האור משם, שה"ס הג"ר: נשמה חיה יחידה, ולא נשאר שם אלא קומת הרוח נפש, שה"ס **אויר. ודא איהו, ויאמר אלהים יהי אור** וכו', וזה הוא ויאמר אלהים יהי אור. כלומר, אח"כ כשהאירו המוחין דגדלות דישסו"ת, חזר והוריד את ה **הי' מאויר**, וחזר צירוף

אור למקומו כבתחילה. כי אחר שהחזיר המלכות למקומה, חזרו ג' הכלים בינה ותו"מ ונתחברו למדרגתם, וכיון שכבר יש ה' כלים. חזרו ה' אורות נרנח"י ונתלבשו בהם.
וענין ביאת הי' באור האמור, ה"ס אצילת א"א לישסו"ת, כי בעת שהאציל לישסו"ת, העלה המלכות לבינה שלו, שה"ס נקודה בהיכליה, ונשאר א"א בב' כלים כתר וחכמה, שבהם ב' אורות נפש רוח, ואז האציל גם לישסו"ת בחצי מדרגה כמותו, דהיינו בב' כלים כתר חכמה ובב' אורות נפש רוח ונמצא שגם א"א היה צריך להתעלם ולהתמעט מאור שלו, לבחינת אויר, בעת אצילותו לישסו"ת, בדומה לזרעא דמשי.
בהאי ראשית ברא ההוא סתימא דלא אתיידע להיכלא דא וכו': בזה הראשית ברא סתום ההוא, שלא נתודע להיכל הזה. סובב על הכתוב בראשית ברא אלקים, ואומר, בזה **הראשית**, שהוא א"א, **ברא** סתום הזה, שהוא עלית ה **י'** ל **אור** ההיכל ונעשה ל **אויר** סתום בסוד **נקודה בהיכליה**, (כנ"ל בדבור הסמוך). שלא נתודע להיכל הזה, שהוא ישסו"ת, בעת הקטנות. ולפי שנמשך מא"א, לכן הוא אתיידע בעת גדלות, שאז חוזרת ויוצאת ה **י'** מ **אויר** ונעשה **אור** (כנ"ל בדבור הסמוך). אבל אם היה נמשך מעתיק, היה נשאר תמיד **לא אתיידע** וה **י'**, לא היתה יצאת מ **אויר** לעולם, כנוהג באו"א עלאין, שיצאו מבחינת עתיק. **היכלא דא איקרי אלהים**, היכל זה השני נקרא בשם אלהים, לאפיקי ההיכל הראשון דא"א שהוא או"א עלאין, אינו בחינת **אלהים**, אלא בחינת השם **אהי"ה**.

פסקה ה

ורזא דא בראשית ברא אלהים, וזה סוד בראשית וגו'. אשר א"א הנקרא **ראשית**, **ברא**, האציל בחינת הקטנות והסתימה, הנקרא זהר סתום, שבגדלות הוא השם **אלהים**. המלה **ברא**, יורה תמיד התהוות דבר סתום, כמ"ש בדברי הזוהר לעיל (בהקדמת ספר הזהר דף נ"ט אות מ"ד). דבכל אתר, ברא, מלה סתימא איהו ע"ש.
זהר דמניה כלהו מאמרות אתבריאו ברזא דאתפשטותא דנקודה דזהר סתים דא: היכל זה הוא זהר, שממנו נבראו כל עשרה מאמרות, בסוד התפשטות הנקודה מזהר סתום הזה. פירוש, המוחין דגדלות דזו"ן מכונים **מאמרות**, כמ"ש לפנינו. ואומר, שמ **זהר סתים** דישסו"ת, יצאו כל בחינת המוחין דזו"ן. דהיינו בסוד התפשטות ויציאת הנקודה מ **אויר** הסתום, שאז נשארו אותיות **אור**. (כנ"ל בסמוך בד"ה ועביד).
אי בהאי כתיב ברא לית תווהא דכתיב ויברא וגו': אם בישסו"ת כתיב ברא, אין תמיה עוד במה שכתוב ויברא אלקים את האדם בצלמו. פירוש, האדם דאצילות הוא ז"א, שיצא עם המלכות בסוד דו פרצופין. ונודע שהמלכות נצטמצמה מלקבל לתוכה שום אור ישר רק אור חוזר לבד, וא"כ תימה איך יכולים זו"ן לקבל מוחין מישסו"ת שהם אור

ישר. וקושיא זו הקשה ר"ש (לעיל ב הקדמת ספר הזהר דף י"ט אות ט"ז) **דהא מ"ה לא הוי הכי ולא אתבני** ע"ש בהסולם). וזהו שמתרץ כאן, ואומר **אי בהאי כתיב ברא** אם בישסו"ת כתיב **ברא**, שפירושו, שהמלכות עלתה במקום בינה, ובינה תפארת ומלכות דישסו"ת ירדו לזו"ן, כבר אין תימה בהכתוב, **ויברא אלהים**, שהוא בינה, **את האדם** שהוא זו"ן, **בצלמו**, במוחין דאמא, אע"פ שאינם ראוים ממקורם לקבל אור ישר. כי אותם בינה ותו"מ דישסו"ת שירדו לזו"ן בעת קטנות, נעשו עם הזו"ן לאחד, והם מקבלים בהם את המוחין דאמא שהם אור ישר. ואותו התירוץ מתרץ ג"כ ר"ש לעיל (בהקדמת ספר הזהר דף כ"ה אות י"ז). **דאמא אוזיפת לברתא מאנהא** (עיין בהסולם שם).

פסקה 1

זהר רזא דא בראשית, קדמאה דכלא שמיה: זהר, שהוא א"א ה"ס בראשית, כי ראשון אל הכל שמו. אחר שפירש הכתוב **בראשית ברא אלהים** בדרך כלל על א"א שהאציל לישסו"ת הנקרא **אלהים**, חוזר לבאר הדברים בדרך פרט. ואומר שהמלה **בראשית** היא שם קדוש, והוא השם של א"א, ששמו ראשון אל הכל כנ"ל, שבסוד המוחין **דזהר הרקיע**, נבחן א"א שהוא **ראשית** הכל, מטעם, שהוא הפרצוף הראשון המתוקן בסוד נקודה קדמאה, שה"ס המפתחא (כנ"ל בדף ו' ד"ה בתר ההיא נקודה, ע"ש) **אהיה שמא קדישא גליפא בסטרוי** השם הקדוש אהיה, חקוק בצדדיו, של א"א, וה"ס או"א עלאין המלבישים בימין ושמאל של א"א עד החזה, שהם סוד השם **אהיה**. והם תמיד בבחינת אוירא דכיא, כי ה **י'** והם תמיד בבחינת אוירא דכיא, כי ה **אויר** שלהם לעולם. ואלו המוחין דזהר הרקיע אינם נמצא בהם. **אלהים גליפא בעיטרא** השם אלהים חקוק בעטרה. **עטרה** פירושו מוחין דג"ר, בסו"ה צאינה וראינה וגו' בעטרה שעטרה לו אמו וגו' (שה"ש ג') ואומר שהשם **אלהים** דהיינו ישסו"ת הנקרא **אלהים** כנ"ל, הוא חקוק בא"א בבחינת **עטרה**, דהיינו במוחין דג"ר.

וסובב על ביאור השמות **אהיה אשר אהיה**. ואומר ש **אהיה** ראשון ה"ס או"א עלאין שהם חקוקים ורשומים בצדדיו דא"א, שהם סוד אוירא דכיא, ולא אתיידע כנ"ל. והשם אלהים הוא חקוק בא"א בבחינת ג"ר בסוד זהר הרקיע. שהוא ישסו"ת כנ"ל. וה"ס **אשר היכלא טמיר וגניז, שריאותא דרזא דראשית**, אשר הוא היכל נסתר וגנוז, והוא התחלת גילוי של סוד בראשית. פירוש כי השם אלהים, ה"ס **אשר**, ש **באהיה אשר אהיה**, באופן ש **אהיה** הראשון ה"ס או"א עלאין, ו **אשר**, ה"ס ישסו"ת הנקרא אלהים. שהוא היכל נסתר וגנוז, דהיינו בעת קטנות, והוא התחלת גילוי של סוד בראשית, שבישסו"ת התחלת הגילוי דמוחין דזהר הרקיע מא"א שה"ס ראשית. **אשר ראש דנפיק מראשית**, המלה

אשר, היא אותיות **ראש** אלא בסדר הפוך. שה **ר**' שהיא לראשונה ב **ראש**, היא לאחרונה בהמלה **אשר**. שזה יורה שהוא **ראש** שיצא מ **ראשית** שהוא א"א, וע"כ יצא מבחינת ראש, ונעשה לבחינת גוף בלי ראש.

באור הדברים, כי נתבאר, שבכדי להאציל לישסו"ת, נתכסה ונתעלם א"א בדומה ל **לזרעא דמשי**, שעשה מקודם אותו התקון, דעלית המלכות למקום בינה, בפרצופו עצמו, בכדי להאציל במדה זו את ישסו"ת. ולפיכך, נתקן א"א רק בב' ספירות כתר חכמה בראשו, והבינה שלו יצאה לחוץ מראש, ויצאה למדרגת גוף. וספירת בינה הזו נתקנה ממנה ב' הפרצופין או"א וישסו"ת, מהג"ר שלה נתקנו או"א עלאין ומהו"ק שלה נתקנו ישסו"ת. ולפיכך נשארו או"א בבחינת ראש תמיד, אע"פ שהם רק בחינת חסדים בלבד, כי הג"ר דבינה אינן מקבלות חכמה אפילו כשהן בראש, ולפיכך אינם מרגישים שום שינוי בהיותם מחוץ להראש. משא"כ ישסו"ת שהם בחינת ז"ת דבינה דא"א, שדרכן לקבל חכמה, הרי נתמעטו מקבלת חכמה, מסבת יציאת בינה דא"א לגוף, ונבחנים משום זה לבחינת גוף בחוסר ראש. (ועי' לעיל בהקדמת הזוהר דף ל"ג אות כ"ח בד"ה דאית, ו במראות הסולם דף י"ב ד"ה ונודע, שנתבאר זה באורך).

וזה אמרו **אשר**, **ראש דנפיק מראשית**, המלה **אשר** שסדר אותיותיה מהופך מהצירוף **ראש**, יורה שהיתה בראש דא"א, אלא שיצאה ממנו, והיינו ישסו"ת שה"ס בינה דא"א שיצאה מראש לגוף. וע"כ אותיות **אשר** כמו **ראש**, ומה שנתהפך הסדר, הוא מחמת יציאתו מראש דבראשית, שהוא ראש דא"א.

פסקה ז

וכד אתתקן לבתר נקודה והיכלא כחדא כדין בראשית כליל ראשיתא עלאה בחכמתא:

אחר שנתתקן הנקודה וההיכל כאחד, אז בראשית, שהוא א"א, כולל התחלה עליונה לאור החכמה. עתה מרחיב לבאר למה מכונה הישסו"ת בשם **אשר**, שיורה, **ראש דנפיק מראשית**. ואומר, אחר שנתקן ישסו"ת בסוד נקודה והיכל כאחד, דהיינו בעלית הנקודה, שהיא מלכות, להבינה, שנקראת היכל. דהיינו בעת שנשאר בא"א רק כתר חכמה. והבינה ת"ת ומלכות דראש דא"א יצאו ממדרגת ראש למתחת הראש. וכן נשאר בישסו"ת רק כתר וחכמה, ובינה ותו"מ שלו ירדו להמדרגה שמתחתיהם, דהיינו לזו"ן. הנה בעת שנעשה המיעוט הזה נכלל בא"א התחלה עליונה לגילוי החכמה אל התחתונים. כלומר, שלולא נעשה המיעוט הזה, לא היו המוחין דחכמה מגיעים אל הזו"ן ולנשמות הצדיקים. (כנ"ל דף ז' ד"ה והמשכילים) **לבתר אתחלף גוון ההוא היכלא, ואקרי בית**, אחר כך, נתחלף המראה של אותו ההיכל, ונקרא בשם בית.

פירוש. כי בעת המיעוט, שנתקן נקודה והיכל כאחד, היה ההיכל רק בבחינת אור החסדים בלי חכמה, דהיינו גוף בלי ראש כנ"ל, שה"ס שהנקודה נכנסה ב **אור** ההיכל, ונעשה האור ל **אויר**, שהוא אור חסדים, ולעת גדלות ע"י העלאת מ"ן ממע"ט של הצדיקים, יוצאת ה **הי' מאויר** וחוזר ההיכל להיות **אור** כנ"ל. ואז נבחן שנתחלף גוון החסדים של ההיכל, וחזר וקבל גוון החכמה. ואז מתחלף ג"כ שמו של ההיכל להשם **בית**. כי בעת שיש אור החכמה בההיכל, הוא נקרא **בית**.

ובתקוני הזהר (תקון י"ח דף ל"ז ע"ב) מובאים דברים הללו ביתר הרחבה. וזה לשונו. **וכד איהי באוירא, איהי סתימא ולא אתחזיא כלל**, בעת שהנקודה היא באוירא, האור סתום ואינו נראה כלל. **וכד אתפשטת לאתגליא נפיק מהאי אוירא נקודא חדא, ומה דאשתאר איהו אור** וכו', ובשעה שההארה מתפשטת להתגלות, יוצאת מ **אויר** הזה נקודה אחת, ומה שנשאר אחר יציאת הנקודה, הוא **אור**. **והאי נקודה בתר דאתפשט מהאי אור, אתלבשא בגוונין ארבע בהיכלא עלאה, ומאי איהי, בית. ועלה אתמר בחכמה יבנה בית**, ונקודה זו אחר שיצאה מאור זה, נתלבש האור בהיכל העליון בארבע גוונים, שהם חכמה בינה תפארת ומלכות, ומה הוא אז, הוא בית. ועליה נאמר, בחכמה יבנה בית. הרי מבואר בהתקונים, שבעת שה **י'** יוצאת מ **אויר** וחוזרת להיות **אור**, נשתנה שם ההיכל להקרא בשם **בית**.

אמנם התקונים מדבר, אחר התלבשות החכמה בחסדים, שעם התלבשות הזה מתפשטים הארבעה גוונים חו"ב תו"מ, וזה מכונה להלן בשם **פשיטו דישובא** בה **בית**. אמנם כאן בהזהר שלפנינו, עוד לא היה התלבשות החכמה בחסדים, אלא רק אור חכמה בלי חסדים, ונמצא רק שנתחלף גוון החסדים לגוון החכמה, ואין כאן רק גוון אחד לבד, גוון החכמה. ונבחן משום זה, שהאור הוא סתום עוד, ואינו מאיר, כי אין אור החכמה יכול להאיר בלי לבוש של אור החסדים.

ומטעם זה, נקרא ענין יציאת ה **י'** מאויר והתגלות **אור** החכמה, רק בשם **פשיטו דתקונא** דביתא. התפשטות של תקון הבית, לאפוקי שעוד אין כאן **פשיטו דישובא דביתא** התפשטות לישוב הבית. כי כל עוד שהאור סתום, אין בהבית בחינת ישוב לדור בו, אלא שהיא תקון הראשון בלבד שאי אפשר להשיג הג"ר זולת תיקון זה. ולכן מכונה רק **תקונא דביתא**, ולא **ישובא דביתא**.

וזה אמרו **אתחלף גוון ההוא היכלא ואקרי בית**, שנתחלף גוון החסדים שבהיכל לגוון החכמה ונקרא בשם בית, כמ"ש לעיל, **ונקודה עלאה אקרי ראש**, ונקודה עליונה, שהיא פרצוף א"א נקרא ראש, **כליל דא בדא ברזא בראשית**, נכללים זה בזה בסוד בראשית.

כלומר שאע"פ שנתחלף הגוון חסדים לאור החכמה, מ"מ אין הבית יכול לעמוד בפני עצמו לבחינת **ישובא דביתא** כנ"ל, משום חוסר התלבשות באור חסדים. ולפיכך נבחן שהבית עוד כליל בא"א שנקרא **ראש**, ונעשה על כך הצירוף **בית-ראש** ביחד, שהוא אותיו' **בראשית**, שזה יורה שהבית אינו מאיר בפני עצמו, אלא עוד כליל בהארת א"א. ותדע, שהארה זו מכונה בשם מוחין דו"ק. כי בעת שה **י'** היתה באור ההיכל, היה ההיכל בבחינת **אויר**, שענינו הוא חסדים בלי חכמה, המכונה ו"ק בלי ראש. ועתה כשה **י'** יצאה מ **אויר** ההיכל וחזר ההיכל להיות **אור** החכמה, שהוא בחינת ג"ר, הרי זה נחשב רק למוחין לבחינת ו"ק, כלומר, אע"פ שיש מוחין מ"מ עוד הוא כמו ו"ק בלי ג"ר. שהוא מטעם חסרון חסדים, שאין אור החכמה יכול להאיר בלי התלבשות באור החסדים. (ועי' לעיל בהקדמת הזהר דף י"ז ד"ה אתלבש).

וזה אמרו **כד איהו כלא כחדא בכללא חדא עד לא הוי ישובא בביתא**, שבית ראש כלולים זה בזה ברזא בראשית, כל עוד שהם כאחד, כל עוד שאין בחינת ישוב בהבית, דהיינו שאין עוד התלבשות חכמה בחסדים, המגלה ארבעה גוונים בהבית, שהם חו"ב תו"מ, שהם מוחין דג"ר. אבל מטרם זה נבחן רק למוחין דו"ק בלבד. כמבואר, כי החכמה אינה מאירה בלי התלבשות בחסדים.

כיון דאזדרע לתקונא דישובא, כדין אקרי אלהים טמירא סתימא: כיון שנזרע לתקון הישוב, נקרא אז, בשם אלהים נסתר וסתום. פירוש, כי בעת שה **י'** נכנסה ל **אור** ונעשה ל **אויר**, נבקעה המדרגה לשני חצאים, אשר כתר וחכמה לבדם נשארו בהמדרגה, ובינה ותו"מ נפלו למדרגה שמתחתיה, כנ"ל. והנה ישסו"ת נקרא בשם אלהים, (כנ"ל, באות ד') ונמצא אחר שנשאר בחצי מדרגה, נבחן אשר ב' אותיות מ"י **דאלהים** נשארו בהמדרגה דישסו"ת, וג' האותיות **אל"ה** נפלו ממדרגת ישסו"ת להמדרגה שמתחתיה, והשם **אלהים** נעלם מהם לגמרי.

אבל אח"כ, שיצאה הנקודה מ **אויר** ההיכל, וחזר ההיכל להיות אור החכמה, כי ע"י מ"ן של הצדיקים נמשכה הארה עליונה מע"ב ס"ג דא"ק, המוציא את המלכות ממקום בינה ומחזירה למקומה כבתחילה, שאז חוזרים ג' הכלים בינה וזו"ן, המכונים כאן לבחינת ג' אותיות **אל"ה**, ומתחברים שוב עם ב' האותיות מ"י שנשארו בישסו"ת, הרי אז חוזר ומתגלה בישסו"ת השם **אלהים** כבתחילה, אלא שנבחן שהשם **אלהים** הוא נסתר וסתום בישסו"ת, משום חוסר התלבשות החסדים כנ"ל. וז"ש **כיון דאזדרע לתקונא דישובא, כדין אקרי אלהים טמירא סתימא**, כלומר, אע"פ שעוד אין שם בחינת **פשיטו דישובא**, שהוא מוחין דג"ר המאירים, מ"מ, כיון שעכ"פ נעשה תיקון המכשיר את התפשטות

הישוב, דהיינו יציאת ה' מ **אויר**, שהעלה את ג' אותיות אל"ה בחזרה אל ישסו"ת, הרי נשלם בהם השם **אלהים**, אלא שהוא בחינת **אלהים טמירא סתימא**. כל עוד שאין שם התפשטות לישוב הבית. ועי' לעיל (בהקדמת ספר הזהר דף י"ז בהסולם ד"ה קיימא) שמכנהו שם בשם, אלהים עמיק וסתום בשמא. עיין שם היטב.

פסקה ח

זהר סתים וגניז, עד דבנין בגויה לאולדא, וביתא קיימא בפשיטו דתקונא דאינון זרע קודש: הזוהר הוא סתום וגנוז, מטרם שהבנים באו בתוכו להוליד, והבית עומד בהתפשטות התיקון דזרע קודש **ועד לא אתעדיאת ולא אתפשט פשיטו דישובא** וכל עוד שלא נתעברה, ולא נתפשט התפשטות של ישוב בהבית, **לא אקרי אלהים, אלא כלא בכללא בראשית**, אינו נקרא עוד בשם אלהים. אלא הכל הוא עוד בכלל בראשית, כלומר, מטרם שנתפשטו ד' תקונים הללו האמורים, אינו נקרא עוד בשם **אלהים**, כי אינו מאיר עוד בשלמות. ונבחן שהכל כלול עוד בכלל א"א, הנקרא ראשית.

ויש כאן ד' תקונים, המכונים בספרים, עיבור א', מוחין דו"ק, עיבור ב', ומוחין דג"ר. וזה סדרם א) **עד דבנין בגויה לאולדא**, פירושו עיבור א', דהיינו כניסת ה' באור שנעשה **לאויר**. שאז יוצאים הו"ק של המדרגה. ב) **וביתא קיימא בפשיטו דתקונא דאינון זרע קדש**, פירושו, התקון דיציאת ה' מ **אויר**, שזה מכונה מוחין דו"ק ג) **ועד לא אתעדיאת** פירושו, עיבור ב' דזו"ן, כי להיותם דבוקים באתוון אל"ה מעת הקטנות, לפיכך כשיצאה ה' מאויר ועלו אתוון אל"ה מן הזו"ן, עולים עמהן גם הזו"ן לישסו"ת, ונבחן לעיבור ב'. ד) **ולא אתפשט פשיטו דישובא** פירושו, התפשטות המוחין דג"ר, שאז נעשה בחינת ישוב בהבית כנ"ל.

וזה אמרו **זהר סתים וגניז**, א) **עד דבנין בגויה לאולדא**, ב) **דביתא קיימא באינון פשיטו דתקונא דאינון זרע קדש**, ג) **ועד לא אתעדיאת**, ד) **ולא אתפשט פשיטו דישובא**, הנה מטרם שעברו על ישסו"ת אלו ארבע התקונים בזה אחר זה, לא אקרי אלקים אלא **כלא בכללא בראשית**, אין הישסו"ת נקרא עוד בשם **אלהים**, אלא הכל הוא עוד בכלל בראשית שהוא א"א. ומה שאומר בתקון הב', שנקרא בשם **אלקים**. הרי אומר שם שהוא בחינת **טמירא סתימא**, ואינו מאיר כלל, אבל בגמר אלו ד' התקונים נקרא בשם אלהים המאיר כל המוחין אל הזו"ן. (כמ"ש לפנינו).

לבתר דאתתקן בשמא דאלהים, אפיק אינון תולדין מההוא זרעא דאזדרע ביה: אחר שנתקן בהשם אלהים, דהיינו אחר שנגמרו ד' התקונים, (הנ"ל בדיבור הסמוך), הוציא תולדות האלו מאותו הזרע שנזרע בו. כלומר אחר שעברו על הישסו"ת ד' התקונים

הנ"ל, שהם, עיבור לו"ק ומוחין דו"ק, ועיבור ב' לו"ק דגדלות, ומוחין דג"ר דגדלות, (כנ"ל בדיבור הסמוך) אז מאיר השם **אלהים** בשלימות בישסו"ת, ומאציל המוחין אל הבנים, שהם זו"ן שעלו אליו בב' עיבורים הנ"ל. שהמוחין דזו"ן הם הזרע שנזרעו בישסו"ת, וז"ש **מאן ההוא זרעא, אינון אתוון גליפן רזא דאורייתא דנפקו מההיא נקודה**, שואל, מי הוא אותו הזרע שבישסו"ת, ואומר שהוא אותיות חקוקות האלו, שה"ס התורה דהיינו ז"א הנקרא תורה, שהוא יוצא מאותו הנקודה, שהיא א"א. כלומר, שבהיותו בעיבורים הנ"ל בישסו"ת, הוא מקבל מוחין דחכמה מא"א.

פסקה ט

ההיא נקודה זרע בגו ההוא היכלא רזא דתלת נקודין חולם שורק חירק: ההיא נקודה עלאה שהיא א"א זרע בתוך היכל זה, שהוא ישסו"ת סוד ג' נקודות: **חולם**, **שורק**, **חירק**. **חולם** פירושו גוון חסדים, בסוד נקודה והיכלא כחדא. **שורק** פירושו גוון חכמה בבחינת אור סתום. **חירק** פירושו לבוש יקר דחסדים היוצא על מסך דזו"ן, שהוא מלביש גוון החכמה בגוון החסדים זה בתוך זה ומאירים שניהם בכל שלמותם. ביאור הדברים כי תמצא כאן ג' זריעות, כי כל בחינת סתימא הנעשה בהאור נבחנת ל **זריעה**. א) בעת יציאת ישסו"ת מהראש דא"א, בסוד **אשר** ראש דנפיק מ **ראשית** כנ"ל, ונתקנו בסוד **נקודה והיכלא כחדא**, שנעלמו מהם הג"ר דאורות ונשארו בו"ק חסר ראש. ובעת ההיא נפלו ג' אתוון **אל"ה** שלהם למדרגת הזו"ן והישסו"ת נשארת רק בב' כלים גו"ע, שהם ב' אותיות **מ"י**. (כנ"ל דף י"ד ד"ה פירוש).

ב) בעת ד **אתחלף גוון ההוא היכלא** מגוון חסדים לגוון חכמה, כי הנקודה שהיתה במקום בינה חזרה למקום הפה, וג' כלים בינה ותו"מ, הנקראים **אל"ה**, עלו ונתחברו לישסו"ת, ויכלו לעלות לראש א"א ולקבל גוון החכמה. אמנם נעשו ל **לזהר סתים**, מטעם חוסר חסדים כנ"ל. וזה זריעה שניה.

ג) אחר שהעלו הישסו"ת ג' הכלים **אל"ה** שלהם כנ"ל, הנה גם הזו"ן עלו עמהם, כי העליון היורד לתחתון נעשה כמוהו ממש, וכיון שהכלים **אל"ה** של ישסו"ת נפלו למקום הזו"ן נעשו דבוקים בזו"ן כמו מדרגה אחת, ולכן עתה, שישסו"ת העלו בחזרה אתוון **אל"ה** למדרגתם הנה גם הזו"ן נמשכו עמהן למדרגת ישסו"ת ונבחן זה שהישסו"ת, כלומר התבונה, נתעברת עם הזו"ן, כי באו בקרבה כדוגמת ולד המונח במעי אמו, ואוכל מה שאמו אוכלת, כלומר, שהמה מקבלים שם מכל האורות שבתבונה, כמו שהיו באמת מעצמות התבונה. וכלפי ישסו"ת נחשב ביאת זו"ן אליהם לבחינת זריעה, להיותם בחינה שפלה מהם, והם נעכרים באיזה שעור בסבת התכללותם בהם. וזהו זריעה שלישית.

ותדע שג' זריעות אלו. נקראות **חולם שורק חירק**, שזריעה א) בסוד **אש"ר**, **ראש דנפיק מראשית**, נקראת **חולם**. זריעה ב) ד **אתחלף גוון דההוא היכלא**, מגוון אור חסדים לגוון אור החכמה, ונעשה ל **זהר סתים**, נקראת **שורק**. וזריעה ג) שעלו לתוכם הזו"ן עם אתוון **אל"ה** שלהם, ונתמעטה התבונה מתוך שנתעברה עם הזו"ן, נקראת **חירק**. וטעם הדברים, כי האותיות ה"ס כלים ונקודת חולם עומדת ממעל לאותיות שהן הכלים, וכן בעת יציאת הבינה מראש דא"א לבחינת ו"ק נמצא אור ג"ר דישסו"ת נשאר תוך הראש דא"א, ואינו מתלבש תוך הכלים דישסו"ת. בדומה לנקודת החולם שאינו בתוך האותיות אלא למעלה מהן. ולפיכך מכונה זריעה זו בשם חולם. ונקודת שורק היא מה שאנו קוראים מלאפום, דהיינו ו' ונקודה בתוכה, כזה וּ, שהנקודה מלובשת תוך האותיות, שהן הכלים כן בעת שישסו"ת החזירו אליהם. אתוון אל"ה ועלו לראש דא"א, הנה שוב בא אור הג"ר דא"א תוך הכלים שלהם, שהוא כדמיון נקודת השורק המלובשת תוך האותיות. וע"כ מכונה זריעה זו בשם **שורק**. ונקודת החירק עומדת מתחת האותיות שהן הכלים, וכן המיעוט הזה שישסו"ת משיגים מכח הזו"ן שנתחברו בהם, אינו ממדרגת הכלים שלהם עצמם אלא ממדרגה שמתחת הכלים שלהם, שהם הזו"ן שמתחתיהם, דהיינו בדומה לנקודת חירק העומדת מתחת האותיות, וע"כ נקראת זריעה זו בשם **חירק** (ועי' היטב בז"ח שה"ש אות תר"י).

וזה אמרו **ההיא נקודה זרע בגו ההוא היכלא**, **רזא דתלת נקודין: חולם**, **שורק**, **חירק**, ו **אתכלילו דא בדא**, **ואתעבידו רזא חדא**, **קול דנפיק בחבורא חדא** ההיא נקודה עלאה שהיא א"א, זרעה בתוך אותו היכל, שהוא בינה, סוד ג' נקודות: חולם, שורק, חירק. ונכללו זו בזו, ונעשו סוד אחד, קול היוצא מחבורן של ג' נקודות יחד. פירוש, כי אחר שהנקודה שהיא א"א **זרע** בישסו"ת הנקרא היכלא, ג' זריעות הנ"ל, המכונות **חולם שורק חירק**, היו ישסו"ת בבחינת **אלהים טמירא וסתימא**, עד שיצאה קומת חסדים על בחינת המסך ד **חירק**, שהיא מסך דבחי"א שבזו"ן, המזדווג עם אור העליון ויוצאת עליו קומת נפש רוח, שהיא קומת חסדים, ואז נתלבש אור החכמה **בלבוש יקר דנהיר**, **וברא אל"ה**, **ואשתלים שמא** ד **אלהים**, כי קומת חסדים הנ"ל נעשה לבוש יקר לאור החכמה, ואז ה **מ"י** שה"ס ה **חולם**, נתחברה עם אתוון **אל"ה** שעלו ונתחברו בה בסוד נקודת ה **שורק**, ונתגלה השם **אלהים** ע"י הלבוש יקר דחסדים שיצא על ידי המסך שבבחינת ה **חירק**. והנה נבחן עתה שכל ג' הזריעות נשלמו יחד על ידי המסך של ה **חירק**, דהיינו ע"י קומת חסדים שיצאה על ידו. וז"ש **ואתכלילו דא בדא**, כי קומת החסדים השלימה כולן, וכולן נקשרו עי"ז, ונכללו זו בזו כמו בחינה אחת, שהרי בחוסר בחי' אחת מהן היתה נמנעת

שלימות הזו. ועתה יש להן כל **ארבע גוונין** המובאים בת"ז (שנתבאר לעיל אות ז' ד"ה אתחלף) שהן חו"ב חו"ג, כי חכמה ובינה יצאו ע"י **מ"י אל"ה** שהן **חולם שורק**, וחו"ג ע"י המסך שב **חירק**, והן משלימות זו על זו כמבואר. וזה אמרו **ואתעבידו רזא חדא קול**, הז"א נקרא **קול**, שה"ס ה **חירק**, שעליו יצאה קומת חסדים, שחיברה **מ"י אל"ה בשמא קדישא אלהים**, והתחתון המשלים לעליון זוכה באותו שיעור המוחין שהשלים לעליון. ונמצא שכל אלו ה **ארבע גוונין** חו"ב חו"ג שיצאו ע"י השלמת ג' הזריעות **חולם שורק וחירק**, זכה בהן הז"א, כי לא יצאו שם אלא על ידו. וז"ש **ואתעבידו רזא חדא קו"ל דנפיק בחבורא חדא**, כי ה **חולם שורק חירק** נתחברו כולם ב **רזא** דמוחין של הז"א, ונולד ויצא מישסו"ת ולחוץ, ובא למקומו באותם המוחין חו"ב חו"ג שנתחברו בו ב **חבורא חדא**. **בשעתא דנפק**, **נפקת בת זוגיה בהדיה דכליל כל אתוון**, **דכתיב את השמים קול ובת זוגו**: בעת שהקול יצא, יצאה בת זוגו עמו, שהיא כוללת כל האותיות, שנאמר את השמים, שהן קול ובת זוגו. פירוש, כי ענין זכר ונקבה הוא, שבחינת האור מיוחסת לזכר, ובחינות הכלים שהן אותיות הן להנקבה. וע"כ נקראת: הנוקבא בשם **א"ת**, להורות שבה נכללות כל האותיות מ **א**' עד **ת**'. וז"ש בעת שיצא הז"א ונולד מהבינה ובא למקומו יצאה גם הנוקבא עמו, שהיא כוללת כל הכלים הנקראים אותיות, **דכתיב את השמים**, אשר השמים הוא ז"א הנקרא קול, **א"ת** היא שם הנוקבא. הרי שיצאו **קול ובת זוגו**, שהם זו"ן. **האי קול דאיהו שמים איהו אהיה בתראה**: קול זה שה"ס שמים, הוא שם אהי"ה האחרון. פירוש, כי **אהיה אשר אהיה**, הן חכמה בינה דעת, ש **אהיה קדמאה** היא חכמה, ו **אשר** היא בינה. ו **אהיה בתראה** היא דעת. וסוד ספירת הדעת היא בחינת זו"ן שבמוחין דבינה, כי כיון שכל עיקרם של המוחין דישסו"ת לאשלמא שמא קדישא **אלהים**, הוא ע"י בחינת ה **חירק** שבזו"ן, שעלו עם אתוון ד **אל"ה** כנ"ל, דהיינו ע"י קומת החסדים וגבורות שיצאו שם על מסך שלו, כנ"ל, לפיכך משאיר שם הזו"ן את בחינתו בהכרח גם אחר יציאתו ולידתו למקומו, כי זולת לבוש יקר דחסדים שלו, לא אשתלים שם שמא ד **אלקים** כנ"ל. ובחינת הזו"ן שהשאיר בהישסו"ת להיות שם לקומת חו"ג להלביש תמיד אור החכמה בלבוש שלו דנהיר, הוא הנק' ספירת הדעת. הרי שספירת הדעת הוא הז"א עצמו שנשאר להאיר בהישסו"ת. אלא כיון שהנוקבא כלולה בגופו של הז"א תמיד, לכן יש בדעת ב' בחינות: ימין, ושמאל. שהימין נקרא חסדים, והוא בחינת הזכר שבדעת. והשמאל נקרא גבורות והיא בחינת הנוקבא שלו, אמנם שניהם הם בחינת הז"א עצמו. וז"ש **האי קול דאיהו שמים איהו אהיה בתראה**, דהיינו הדעת

שבבינה. אבל אין לפרשו על בחינת הזו"ן ממש, כי השם **אהיה** אינו אלא בבינה לבדה ולא בז"א, אלא קאי על הדעת.

זהר דכליל כל אתוון וגוונין כגוונא דא: זהר, הכולל כל האותיות והגוונים באופן הזה. גוונים הם, חו"ב תו"מ כנ"ל. ואותיות הן הכלים. פירוש, האי **אהיה בתראה** שהוא בחינת הז"א הנקרא **שמים**, שה"ס אור החסדים, היוצא ומלביש על החכמה ו **מ"י אל"ה** מתחברים בשמא **אלהים**, הנה הזהר שלו כולל כל אתוון שהן הכלים וכל גוונין שהם האורות, כי לא יצאו אלא בכח מסך ד **חירק** שבו, (כנ"ל בדיבור הסמוך) שכל הזריעות ד **חולם שורק חירק** נכללות בהז"א, ע"ש. וע"כ האי קול כולל כולם, באופן הזה שהולך ומבאר לפנינו.

פסקה י

עד הכא ה' אלהינו ה', **אלין תלתא דרגין לקבל רזא דא עלאה בראשית ברא אלהים**: עד כאן ה"ס ה' אלקינו ה', וג' מדרגות האלו הן כנגד סוד העליון הזה, שבהכתוב בראשית ברא אלקים. פירוש כי **ה' אלהינו ה'**, הם חכמה בינה דעת, **ה'** הוא חכמה, **אלהינו** הוא בינה, **ה'** הוא דעת. וכן **בראשית ברא אלהים** נתבאר לעיל בסוד השמות **אהיה אשר אהיה**, שהם ג"כ חכמה בינה דעת. וז"ש **עד הכא** כל המתבאר עד כאן, ה"ס **ה' אלהינו ה'**, **אלין תלתא דרגין** אלו שלש המדרגות שבג' שמות הללו, שהם חב"ד, הם **לקבל רזא דא עלאה בראשית ברא אלהים**, הם כנגד סוד עליון הזה המרומז בהכתוב **בראשית ברא אלהים**, כי **בראשית** שמיה **אהיה** כנ"ל, והיינו **אהיה קדמאה**, חכמה. ו **ברא** ה"ס **אשר** דנפק מ **ראש**, וכן חזרתו ל **ראש** בסוד **זהר סתים**, שהוא בינה, והוא בחינת **אלהים טמירא סתימא**, כי עמיק וסתים בשמא ואינו יכול להתגלות בלי חסדים. ו **אלהים** הנגלה ה"ס **אהיה בתראה** דהיינו דעת, כי אחר שיצאה קומת חו"ג על מסך דזו"ן ונתלבשה החכמה בהחסדים, אז נתחברו **מ"י אל"ה** ואשתלים שמא ד **אלהים**, כי הגילוי של שם **אלהים** בא רק בסוד **אהיה בתראה** שהוא הדעת, ובחינת הזו"ן. הרי ש **בראשית ברא אלהים** הם ג"כ חב"ד כמו **אהיה אשר אהיה** וכמו **ה' אלהינו ה'**.

וזה אמרו **בראשית רזא קדמאה** המלה בראשית היא סוד הקדמון, דהיינו חכמה הנקראת ראשית. **ברא רזא סתימא לאתפשטא מתמן כלא**, המלה ברא, יורה על סוד סתום, כדי שיתפשט הכל משם. פירוש כי מלת **ברא** יורה **סתימא** ומיעוט, וה"ס הזריעה, ד **חולם שורק חירק**. שהכל מתפשט ומתקיים ע"י הזריעה הזאת (כמ"ש לעיל). **אלהים רזא לקיימא כלא לתתא**, השם אלקים, סודו הוא, לקיים הכל למטה. פירוש, כי ע"י חיבור **מ"י אל"ה** לאשלמא שמא ד **אלהים**, שהוא ע"י לבוש דחסדים דנהיר בסוד הדעת, ממנו

מתקיימים **כלא**, הן החו"ב והן הזו"ן שלמטה, כנ"ל. **את השמים**, **דלא לאפרשא לון דכר ונוקבא כחדא**, המלות את השמים יורה על דכר ונוקבא כאחד, שאסור להפריש אותם פירוש, הז"א נקרא **שמים** כנ"ל, והנוקבא שלו נקראת **א"ת**, ונמצא כי **את השמים** יורה על ז"א ונוקבא ביחד. וע"כ נרמזת גם ה **נוקבא** בהז"א, להורות שאסור להפריש ביניהם אלא ליחד אותם **כחדא**, שהם סוד קול ודיבור, **הוי"ה אדנ"י**, והקול ודיבור מיוחדים כאחד.

פסקה יא

א"ת, **כד נטיל אתוון כלהון**, **כללא דכלהו אתוון אינון רישא וסיפא**: את, כשנוטלת כל האותיות היא הכלל של כל האותיות, ראש וסוף. פירוש הנוקבא נקראת **את** בעת שנוטלת כל האותיות, מטעם שהאותיות הן כלים והכלים, נכללות רק בהנוקבא, והיא **כללא מרישא** שהיא **א'** עד סיפא שהיא **ת'**. ולכן הנוקבא נקראת **א"ת**. **לבתר אתוסף ה' לאתחברא כלהו אתוון בה'**, אח"כ נתוסף על **א"ת** אות **ה'**, כדי לחבר כל הכ"ב אותיות עם **ה'**. פירוש, כי אחר שכבר נכללו מכלהו אתוון דז"ס תחתוניות, נתוסף עליה **ה'** ראשונה מבחינת אמא, ואז היא ראויה לזווג עם הז"א **ואתקרי אתה**, **ועל דא ואתה מחיה את כלם** ואז היא נקראת אתה, וזה שאומר הכתוב ואתה מחיה את כלם. כי ע"י זווגה עם הז"א יכולה להחיות כל צבאיה שבג' העולמות בי"ע ולהשפיע להם בכל צרכם. **א"ת רזא אדני והכי אקרי**, **השמים דא הוי"ה רזא עלאה** א"ת ה"ס אדנ"י, וכן היא נקראת, השמי"ם הוא הוי"ה, שה"ס העליון להשם אדנ"י, כי הז"א הנקרא **השמים** ונקרא קו"ל, ה"ס שם הוי"ה. והנוקבא שלו, הנקראת **את** ונקראת דיבור, ה"ס שם **אדני**.

פסקה יב

ואת תקונא דכר ונוקבא, **ואת רזא והוי"ה וכלא חד**: וא"ת יורה על התיקון דכר ונוקבא, בסוד והוי"ה, והכל אחד. פירוש, כי כמו שה **שמים** כולל דכר ונוקבא, בסוד **את השמים**, כן הנוקבא שהיא **ארץ** כוללת ג"כ **דכר ונוקבא**, וזה נרמז במלת **וא"ת**. כי **א"ת** היא הנוקבא, וה **ו'** ד **וא"ת** ה"ס הדכר שבנוקבא. ואם תאמר, מה ההפרש בין **השמים** שהוא ז"א העליון, הנקרא קול, ובין הז"א התחתון הכלול בה **ו'** שב **וא"ת**, ע"ז מביא **רזא והוי"ה**, שה **ו'** היא לרבות בית דינו שהוא ה **נוקבא** הכלולה עמו יחד, כי בכל מקום שנאמר והוי"ה פירושו הוא ובית דינו כן הז"א הכלול בהנוקבא כאן בה **ו'** שב **וא"ת**, הוא כלול בבית דינו שהוא הנוקבא.

והביאור הוא, כי הזו"ן נחלקים לב' פרצופים, בסוד ואנכי איש חלק, שמחזה ולמעלה נקראים ישראל ולאה, ומחזה ולמטה נקראים יעקב ורחל. וע"כ **את השמים** הם **דכר**

ונוקבא העליונים, הנקראים ישראל ולאה, שהם בחינת מחזה ולמעלה דזו"ן. **ואת הארץ** הם **דכר ונוקבא** התחתונים הנקראים יעקב ורחל שמחזה ולמטה דז"א.

ואל יקשה לך, כי לפי זה, למה קורא הנוקבא ד **את השמים** בשם **אדנ"י**, שהוא השם של הנוקבא הקטנה רחל. הענין הוא, כי המדובר הוא במוחין דגדלות דזו"ן, כי רק בעת הגדלות נקראים הזו"ן קול ודיבור, שאז הזו"ן פב"פ בקומה שוה, שפירושו, שהנוקבא הקטנה רחל עולה למעלה במקום נוקבא הגדולה לאה ומלבשת אותה, וע"כ נקראת הנוקבא אז על שם נוקבא הקטנה **אדנ"י**, כי אז נגדלה נוקבא הקטנה בקומת נוקבא הגדולה, ובעת ההיא שמה **אדנ"י**, בסוד היחוד **יאהדונה"י**, קול ודיבור **כחדא** כנודע.

הארץ דא אלהים כגוונא עלאה למעבד פירין ואיבין: המלה הארץ, היא השם אלקים כעין העליון, הראויה להוציא פירות ואבים. כלומר, אימתי נקראת הנוקבא בשם **ארץ**, היינו רק בעת **דאמא אוזיפת לברתא מאנהא**, ונתקנת **כגוונא עלאה**, דהיינו עם מוחין של **אלהים** שהוא בינה. דהיינו בסוד יחודא תתאה המבואר לעיל (בהקדמת ספר הזהר דף קצ"ו בפקודא תליתאה ורביעאה) דמה דהות יבשה אתעבידת ארץ למעבד פירין ואיבין. ע"ש.

שמא דא כלילא בתלת דוכתי, **ומתמן אתפרש שמא דא לכמה סטרין**: השם הזה כלול בשלשה מקומות, ומשם מתבאר שם הזה לכמה בחינות. כלומר השלימות של שם **אלהים** בא ע"י חיבור ד **תלת דוכתי**, א) **מ"י** בסוד **אשר דנפיק מראשית**, כי מקומה היתה בראש א"א ויצאה למקום גוף שלו, כנ"ל. ב) הם **אתוון** אל"ה, שהן אח"פ שלה שנפלו למקום זו"ן, ושוב קנו מקום חדש, ואח"כ בעת הגדלות חזרו למקומם. ג) הוא אחר החזרתה אתוון **אל"ה** עם הזו"ן למדרגתה, והיא מקבלת קומת חו"ג היוצאת על המסך דזו"ן הדבוקים באתוון **אל"ה** שלה, שאז מתלבש אור החכמה בקומת החסדים וה **מ"י** מתחברת באתוון **אל"ה** ואשתלים שמא ד **אלהים**. הרי **דשמא דא כלילא בתלת דוכתי**, שאין השם **אלהים** מתגלה רק בקיבוץ של ג' מקומות הנ"ל. **ומתמן אתפרש שמא דא לכמה סטרין**, כי משם יש להשם הזה **אלהים** צרופים רבים, כי יש ק"כ צרופי **אלהים**, שהוא לפי תמורת השליטה של אותם הג' מקומות הנ"ל.

עד הכא רזא דסתרא דסתרין דגליף ובני וקיים באורח סתים בסתרא דחד קרא: עד כאן הוא סוד סתר שבסתרים, שחקק ובנה וקיים בדרך סתים, בסוד פסוק אחד. פירוש כי **גליף ובני וקיים**, ה"ס **תלת דוכתי** הנ"ל בדיבור הסמוך). **כי גליף** ה"ס נקודת **החולם**, שהוציאה הבינה מראש לבחינת ו"ק כנ"ל, שעי"ז נפלו אתוון **אל"ה** שלה למקום זו"ן, ונחשב שנעשה בה חקיקה וחסרון, כי נאבדו לה אתוון **אל"ה**. **ובני**, ה"ס החזרתה את

אתוון **אל"ה** אליה, וחזרתו לראש א"א למקום חכמה, שזה נחשב לבנין שלם של ע"ס שלה מבחינת הכלים, כי עתה השיגה אתוון **אל"ה** ונשלמו ע"ס שלה, וכן עלתה למקום החכמה. אמנם עוד אין לה בחינת קיום שם לקבל החכמה מא"א מחמת חוסר חסדים, וע"כ לקיום היא צריכה. וזהו **וקיים**, כי בהזווג על מסך **דחירק**, שהשיגה לבוש דחסדים, אז נתלבש אור החכמה תוך החסדים, ונתקיימו המוחין שלה בסוד ארבע גוונין חב"ד כנ"ל. וכל זה הוא **באורח סתים בסתרא דחד קרא**, היינו **באורח סתים** בסוד ג' זריעות ד **חולם שורק חירק**, כמ"ש לעיל). וכל זה מרומז **בסתרא דחד קרא**, שה"ס הכתוב **והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע**.

פסקה יג

בראשית, **ברא שית**, **מקצה השמים ועד קצה השמים שית סטרין דמתפשטן מרזא עלאה**: בראשית נוטרקין בר"א שי"ת, מקצה השמים ועד קצה השמים, יש שש קצוות המתפשטים מסוד העליון. פירוש, כי בראשית ה"ס א"א, והוא נוטרקון **ברא-שית**, להורות שא"א הוא שורש ה **שית סטרין** דז"א, שהז"א נקרא **שמים**, **מקצה השמים ועד קצה השמים**, הוא כולל כל הספירות שבז"א דהיינו כל הו' קצוות שלו, אשר כולם לקח מ **שית סטרין** עלאין הנמשכים מא"א. **דמתפשטן מרזא עלאה באתפשטותא דבר"א**, המתפשטות מסוד העליון, בהתפשטות של ברא. פירוש, כי ע"י **אשר דנפיק מראש דבראשית** שה"ס **אתפשטותא דבר"א**, שה"ס **זהר סתים** הנ"ל הכולל **חולם שורק חירק**, כנ"ל באות י' ובהסולם שם). עי"ז השיג הז"א **שית סטרין** עלאין מא"א. דהיינו ו"ק דחכמה בסוד קול ודיבור, (כמ"ש לעיל). **מגו נקודה קדמאה ברא אתפשטותא דחד נקודה דלעילא**, מתוך נקודה הראשונה שהיא א"א ברא התפשטות נקודה אחת שלמעלה. פירוש, מתוך שא"א הוציא הבינה לחוץ **ברא אתפשטותא דחד נקודה** שבהוציאה לחוץ נכנסה **נקודה** באור הבינה ונעשה אויר, שה"ס **ברא**, והנה עי"ז נברא גם התפשטות ד **נקודה** מתוך האויר והחזרתה לאור, שמכאן כל המוחין דזו"ן כנ"ל. הרי ש **מגו נקודה קדמאה**, שהיא א"א, **ברא** התפשטות ה **נקודה** מאויר, שמכאן ה **שית סטרין** דז"א המרומזים ב **בראשית**, **בר"א שי"ת** כנ"ל. ומ"ש **דחד נקודה דלעילא**, הוא רומז על ב' נקודין שיש בהמסך דאו"א עלאין, הנקראות **מנעולא ומפתחא**,, והתפשטות ה **י'** מאויר הוא רק על נקודה אחת מהן, שה"ס ה **מפתחא**, אבל נקודה ד **מנעולא** נשארת באו"א עלאין. ואינה יוצאת מאויר דאו"א עלאין. כמו שהאריך לבאר זה לעיל (בהקדמת ספר הזהר דף נ"ט אות מ"ד ועי' בהסולם שם).

והכא אגליף רזא שמא דארבעין ותרין אתוון: וכאן נחקק סוד השם של ארבעים ושתים אותיות. פירוש, סוד הגליפו דשם מ"ב, הוא ג' ידין דאמא שנתחדשו מכח שהוציא א"א את הבינה לחוץ, שהן אתוון **אל"ה** דאמא, הנבחנות לחג"ת דאמא הנקראות ידים, כי בידים אלו היא מעלה את הזו"ן אליה כנ"ל, מתוך שבעת יציאתה מראש נפלו **אל"ה** שלה לזו"ן, ע"כ, בעת שמעלה בחזרה את אתוון **אל"ה** נמשכים עמהן גם הזו"ן להראש, והן כדוגמת ידים המעלות את הזו"ן, ממקומם התחתון למקומה עצמה. וג"פ **י"ד** הם בגימטריא **מ"ב**. וז"ס שהשם **מ"ב** נקרא שם המעלה. אמנם בחינת שם מ"ב עצמו ה"ס מחזה ולמעלה. דא"א, ששם ג' פרצופין: עתיק א"א ואו"א, שה"ס **הוי"ה** פשוטה שהיא ד' אותיות, ו **הויה** במילוי שהן עשר אותיות, ו **הוי"ה** במילוי המילוי, שהן כ"ח אותיות, אשר הויה פשוטה ה"ס פרצוף הכתר, שהוא עתיק, כתר דמ"ה, ו **הוי"ה** במילוי, ה"ס פרצוף החכמה, שהוא א"א ע"ב דמ"ה. ו **הוי"ה** במילוי המילוי, ה"ס פרצוף הבינה, שהוא או"א בקומת ס"ג דמ"ה. שהן ביחד **מ"ב** אותיות. ד' י' וכ"ח. וכיון שהזו"א עולה אל הבינה משיג שם בחינת ג"ר שמחזה ולמעלה דא"א, שהם ג' פרצופין כח"ב. שהם **מ"ב אתוון**.

פסקה יד

והמשכילים כגוונא דטעמי דמנגני ובנגונא דלהון אזלין אבתרייהו אתוון ונקודי: והמשכילים יזהירו כמו הטעמים המנגנות, ועל פי הנגינה שלהן הולכות אחריהן האותיות והנקודות. בכדי להמשיך הביאור של דברי הזהר, מוכרחים אנו להעמיק יותר בדברי הזהר מתחילת המאמר עד הנה. ונחזור על התמצית מכל המתבאר בזהר במאמר הזה. ויש לדעת שהעשר ספירות נחלקות לג' עיקרים, הנקראים **טעמים**, **נקודות**, **אותיות**. הטעמים הם סוד כתר, הנקודות הן חכמה, והאותיות הן ישסו"ת וזו"ן. וזהו רק מבחינת הכלים. אמנם מבחינת המוחין, נבחנים הטעמים לחכמה, הנקודות לבינה, והאותיות לזו"ן, וענין הפרש הזה מבין המוחין אל הכלים הוא נמשך מבי' הפרצופין דא"ק, כי הכלים נמשכים מפרצוף הכתר של א"ק, ששם האורות מלובשים בהכלים שלהם כהלכתן. אמנם המוחין נמשכים רק מפרצוף ע"ב דא"ק, ששם נתחלפו האורות בסדר התלבשותם בהכלים, שהוא מטעם שהוא חסר ממלכות דכלים ומכתר דאורות, וע"כ נתלבש שם אור חכמה בכלי דכתר שלו, ואור בינה בכלי דחכמה, ואור ז"א בכלי דבינה. (כמ"ש כל זה באורך בתלמוד ע"ס שיעור ה' ואין כאן המקום להאריך). וע"כ מבחינת הפרצופין וכלים הנמשכים מפרצוף כתר דא"ק, נבחנים הטעמים בכתר, והנקודות בחכמה, והאותיות בבינה. אמנם מבחינת המוחין הנמשכים רק מע"ב דא"ק

לבד, שאור חכמה מלובש בכתר שלו, ואור בינה בחכמה שלו, ואור ז"א בבינה שלו, הרי הטעמים הם מאור החכמה, והנקודות הם מאור הבינה, והאותיות הן בזו"ן.
והנה הטעמים הם סוד **זהר הרקיע** שמביא הזהר בתחילת המאמר, והנקודות הם ג' הנקודות: **חולם שורק חירק** שמביא בהבינה, והאותיות הן בב' פרצופי הזו"ן שמביא בסוד **את השמים ואת הארץ**. גם תדע שכל אחד מהטעמים הנקודות והאותיות, מתחלק בעצמו לג' בחינות טעמים נקודות ואותיות. כי יש טעמים נקודות אותיות בטעמים לבד. וכן בנקודות לבד, וכן באותיות לבד. והם ג' בחינות ראש תוך סוף, בכל אחת מהטעמים ומהנקודות ואותיות. וראש תוך סוף דטעמים, הם טעמים עליונים, טעמים אמצעים, וטעמים תחתונים. דהיינו טעמים ממעל לאותיות כמו פשטא רביעי, ושבתוך האותיות הם פסיק ומקף, ושלמטה מאותיות שהם כמו מרכא טפחא. ועד"ז בנקודות יש נקודות שלמעלה מאותיות כמו **חולם**, ושבתוך האותיות כמו **שורק** דהיינו מלאפום, שהנקודה תוך אות ה ו' כזה · ושלמטה מאותיות כמו ה **חירק**. ועד"ז באותיות שהן זו"ן. כמו שיתבאר.
ותחילה מביא ג' בחינות הטעמים, שהן ג' מיני הזהר: א) **זהר סתים דסתימין**, שהוא זהר עתיק, כי עתיק הוא כתר דאצילות, וע"כ הוא בחינות טעמים דטעמים. ב) **זהר ראשית** שהוא א"א, שהוא טעמים אמצעים נקודות דטעמים. **זהר סתים** שהוא ישסו"ת, טעמים תחתונים, ובחינת אותיות דטעמים. וכאן הוא מתחיל מעתיק שהוא כתר בהיותו מדבר מבחינת פרצופין וכלים שהם נמשכים מפרצוף כתר דא"ק כנ"ל. ואח"כ מביא שוב ג' מיני זהר, שהוא מפרש אותם על השמות **אהי"ה אשר אהיה**, שהם המוחין חב"ד בסוד **בראשית ברא אלהים**, ושם משנה הסדר, כי **זהר** א' חושב את **זהר בראשית** שהוא א"א, ואינו חושב את עתיק, כי המוחין נמשכין מע"ב דא"ק, שבו אור חכמה בכלי דכתר, ונמצא הטעמים הם חכמה שהיא א"א ואו"א עלאין, שהם טעמים דטעמים וסוד **אהיה קדמאה**. ו **זהר** ב' חושב את ה **זהר סתים**, שהוא ישסו"ת ובינה, שהוא כאן נקודות דטעמים, וטעמים אמצעים. ו **זהר** ג' חושב **זהר דכליל כל אתוון וגוונין** שהוא זו"ן בסוד הדעת והוא **אהיה בתראה**. דהיינו אותיות דטעמים.
והנה הנקודות ה"ס ישסו"ת, שהם **אשר דנפק מראשית**. והן עצמן נחלקות לעליונות אמצעות, תחתונות, ראש תוך סוף, דהיינו טעמים נקודות אותיות דנקודות. כי ה **חולם** שה"ס **מ"י** היא נקודות עליונות, **טעמים** דנקודות. ו **השורק** שה"ס **אל"ה** היא נקודות אמצעית, **נקודות** דנקודות. וה **חירק** שהיא מבחינת זו"ן הדבוקים ב **אל"ה**, היא נקודות תחתונות, **אותיות** דנקודות. וכל אלו נכללות במלת **ברא** כנ"ל.

והאותיות ה"ס זו"ן, הנחלקות לב' בחינות זו"ן, בסוד **את השמים**, **ואת הארץ**, וגם האותיות נחלקות לג' בחינות ראש תוך סוף, שהן טעמים נקודות אותיות שב **אותיות**, כי זו"ן הגדולים הנכללים ב **את השמים** הם בחינת טעמים ד **אותיות**, וה"ס אתוון רברבן, ו"ק גדולים. וז"א הקטן, הנקרא יעקב, ה"ס אותיות אמצעות, נקודות ד **אותיות**, ונוקבא הקטנה שה"ס רחל. ה"ס אותיות זעירין, אותיות ד **אותיות**.

ונמצא כי מלת **בראשית** ה"ס **טעמים** שהם: א"א ואו"א עלאין, ויש בהם ג' בחינות **זהר**, בסוד טעמים נקודות אותיות ד **טעמים**, שהם: בחינתם עצמם הוא טעמים דטעמים, ומה שמאירים אל ישסו"ת בסוד **זהר סתים**, הם נקודות ד **טעמים**, ומה שמאירים לזו"ן בסוד **זהר דכליל כי אתוון וגווינין**, הם אותיות ד **טעמים**.

ומלת **ברא** ה"ס **נקודות**, שהן ישסו"ת, הנחלקות לפי עצמן לג' בחינות, טעמים נקודות אותיות שב **נקודות**: כי מה שמקבלות מאו"א, נבחן לנקודות עליונות, סוד **חולם**, וטעמים ד **נקודות**. ובחינתן עצמן ה"ס נקודות אמצעות, סוד **שורק**, ונקודות ד **נקודות**. ומה שמאירות אל הזו"ן ה"ס אותיות ד **נקודות**, סוד **חירק**.

והמלות **את השמים ואת הארץ**, הן כולן בחינות **אותיות**, וגם הן נחלקות לטעמים נקודות אותיות ד **אותיות**, דהיינו ראש תוך סוף ד **אותיות**: כי זו"ן הגדולים, שהם **את השמים**, ה"ס טעמים ד **אותיות** אשר מקבלים מאו"א. וז"א הקטן יעקב, הוא נקודות ד **אותיות** אשר מקבלים מישסו"ת, והוא ה **ו**' אשר ב **ואת הארץ**. ונוקבא הקטנה רחל, ה"ס אותיות ד **אותיות**, דהיינו בחינת עצמן של ה **אותיות**. וזכור ההבחנות הנ"ל, כי הם מפתח גדול להבין בו כל דרכי המוחין. ועתה נבאר המשך דברי הזהר.

וזה אמרו **והמשכילים יזהירו כגוונא דטעמי דמנגני ובנגונא דלהון אזלין אבתרייהו אתוון ונקודי ומתנענען אבתרייהו כחיילין בתר מלכיהון**, פירוש **המשכילים** הם האותיות, יזהירו עם נקודותיהם, כמו הטעמים המנגנים, ועל פי הנגינה של הטעמים נמשכות והולכות אחריהם האותיות ונקודותיהן, כמו חיילות אחר מלכיהם. וכבר ידעת פרושם, שהטעמים הם או"א עלאין, ונקודות הן ישסו"ת, ואותיות הן זו"ן. ואומר שזו"ן הנקראים **משכילים**, מזהירים עם המוחין שמקבלים מישסו"ת הנקראים נקודות, כפי אור הטעמים, שהם או"א עלאין, אשר ישסו"ת וזו"ן נמשכים והולכים אחר או"א כמו חיילות אחר מלכם, וזהו בדרך כלל. ואח"כ מפרש בפרטות כדלהלן.

גופא אתוון ורוחא נקודי וכו' וקיימי בקיומייהו: האותיות הן גוף, ונקודות הן בחינת רוח אליהן וכולן נוסעים במסעיהם אחרי הטעמים, ומקבלים הקיום שלהן. פירוש, כי מפרש שענין נקודין ואתוון, דומה לגוף עם רוח החיים שבו, כלומר, שאותיות בלי נקודות הן

כגוף בלא רוח, וכן הזו"ן שהם אותיות, הנה כל רוח החיים שבהם נמשך מישסו"ת, שזולת הישסו"ת המאיר בהם לא היה בהם רוח חיים כלל. אמנם גם הישסו"ת שהם רוח החיים של הזו"ן מקבלים את קיומם וחיותם מן או"א עלאין שהם הטעמים. וז"ש **כלהו נטלו במטלניהון בתר טעמי, וקיימי בקיומייהו**, שכלהו, הן האותיות והן הנקודות, נוסעות במסעיהם אחר הנגינה של הטעמים, ומקבלות מהם את כל חיותן ושעור קומתן. **כד נגוני דטעמי נטיל נטלי אתוון ונקודי אבתרייהו, כד איהו פסיק אינון לא נטלין**: כשהנגינה דטעמים נוסעת, נוסעות האותיות והנקודות אחריה. כשהנגינה דטעמים נפסקת, הן אינן נוסעות. פירוש, כי ה"ס על פי ה' יחנו על פי ה' יסעו. אם יסעו הטעמים, דהיינו שישפיעו אורותיהם אל הנקודות ואותיות, הן נוסעות ואם יחנו הטעמים, דהיינו שמפסיקים מן הנקודות ואותיות את השפעתן, אז יחנו הנקודות והאותיות.

ופנימיות הדברים, כי כמו שאנו מוצאים בניגון הטעמים שמהפך המלות, שהן אותיות המנוקדות, מהקצה אל הקצה, כן השפעת או"א שהם טעמים, שולטים על המוחין דישסו"ת וזו"ן להפכם מקצה אל הקצה. כי למשל, כאדם האומר לחברו, ספר חשוב כזה אתן לך. הנה יכול להיות בזה מובן של נתינה והתפשטות ממנו לחברו. דהיינו אם הם בניגון של ניחותא. ויכול להיות בהם מובן הפכי, דהיינו של שלילה והפסק נתינה, דהיינו אם יאמר בניגון של תמיהא, הרי שהמלות אין להן שום עמידה והוראה לפי עצמן רק לפי הניגון והטעמים שלהם, כן ערך השפעת מוחין דאו"א על ישסו"ת וזו"ן, שאין בהמוחין שום משמעות לא של קיום ולא של שלילה. אלא רק לפי הארת או"א אליהם.

פסקה טו

והמשכילים יזהירו אתוון ונקודי וכו' **הרקיע אתפשטותא דנגונא** וכו' **ומצדיקי הרבים אינון פסוקי דטעמי** וכו' **אשתמע מלה**: הכתוב והמשכילים יזהירו פירושו. אותיות ונקודות. המאירות. כזהר פירושו. ניגון הטעמים. הרקיע פירושו. התפשטות בקול הניגון. דהיינו כל אלו הטעמים שמתפשטים והולכים בהתפשטותו של הניגון. ומצדיקי הרבים הם טעמים מפסיקים, הפוסקים את מסעיהם של ניגוני הטעמים, שמשום זה נשמע היטב מובן המלה. פירוש, כי עכשיו מפרש הכתוב הזה אשר התחיל בו לעיל (באות ג') בתחילת המאמר. אשר לפי כל הענינים שנתבארו עד הנה מבואר הכתוב הזה על תכונתו. ואומר **והמשכילים יזהירו, הם אתוון ונקודי** כי והמשכילים הם אתוון דהיינו זו"ן, שכל זהרם וחיותם הם מהנקודות, שהן ישסו"ת, כנ"ל. ואומר **כזהר נגונא דטעמי** שזהרן של הנקודות שהן ישסו"ת, הוא ע"פ הזהר שמקבלים מהטעמים שהם או"א. והנה בניגון של הטעמים יש שני עיקרים כוללים, כי יש טעמים המורים קיום

ונתינה או שמורים על שלילה והפסק נתינה. והנה **הרקיע**, **אתפשטותא דנגונא**, **כגון אינון דמתפשטי בפשיטו ואזלו בנגונא**, השם **רקיע** יורה על אותם הטעמים המורים התפשטות ונתינה, דהיינו שאומר המשפט בניגון של ניחותא, (כנ"ל בדבור הסמוך). דהיינו ד **אזלי בנגונא** של התפשטות להמקבל, **ומצדיקי הרבים אינון פסוקי דטעמי דפסקי במטלניהון** והשם מצדיקי הרבים יורה על אותן נגינות של טעמים המורות שלילה והפסק השפע, שמפסיק התפשטות השפע אל המקבלים. דהיינו כהאומר בניגון של תמיהא, (כנ"ל בדבור הסמוך) ונמצא שאלו הטעמים פסקי למסעיהן של הנקודות ואותיות, כי מפסיקין להן שפען וחיותן, וע"כ יש בדרך כלל ב' בחינות של טעמים: הא' נקראת **אתפשטותא דנגונא**, שהוראתה נתינה והתפשטות השפע, ונקראת בשם **זהר הרקיע**. והב' נקראת **פסוקי דטעמי**, שהוראתן הפסק השפע ושלילה, ונק' בשם **מצדיקי הרבים** (הטעם מובא בתק"ח דף קח. וז"ל "מצדיקי הרבים ולא לכלא" ע"ש). ואומר. שגם אלו ה **פסוקי** ד **טעמי** מוכרחים כמו ה **אתפשטותא דנגונא**, כי ע"י הפסוקי דטעמי נשמעות המלות, כדמיון הפסיק והמקף שבטעמים, שנותנים אותם בין מלה למלה, שזולתם חיו המלות מעורבבות ולא היו מובנות. כמו שמפרש והולך.

יזהירו, **אתוון ונקודי ונהרין כחדא במטלנין ברזא דסתימו**, **במטלנותא באינון שבילין סתימין**: "יזהירו" היינו האותיות והנקודות המאירות כאחת בהמסעות בסוד הסתימה, בהמסע באותם שבילים הסתומים. אותיות הן זו"ן, נקודות, הן ישסו"ת. מסעות, פירושו דרכי התפשטות השפע. בסוד הסתימה, היינו ישסו"ת המכונה זהר סתום. שבילין סתימין, פירושו ג' הזריעות, חולם שורק חירק. ולהבין זה צריכים לזכור כל המתבאר עד הנה בהמאמר שלפנינו. כי נתבאר ג' בחינות של זהר: א) **זהר רזא דבראשית** שה"ס א"א ואו"א עלאין, שעליהן רומזת מלת **בראשית**, ונקראים טעמים. ב) **זהר סתים וגניז**, וה"ס **אשר דנפק מבראשית**, הנבחן לסוד ג' נקודות, שהן **חולם שורק חירק**, שפירושו ג' זריעות וסתומות. כי **חולם** ה"ס הבינה שיצאה מהראש דבינה דא"א לבחי' ו"ק בלי ראש, שה"ס **אשר דנפק מבראשית**, שלא נשאר בה רק **מ"י**, וג' אתוון **אל"ה** ירדו לזו"ן. ו **שורק** ה"ס החזרתה את אותיות **אל"ה** למדרגתה עם הזו"ן הדבוקים בהן, ושיבתה לחכמה, להראש דא"א, שמשגת שם סתימא מחוסר אור החסדים, מפאת היות א"א כולו חכמה. ואפילו החכמה לא תוכל לקבל ממנו, מטעם חוסר לבוש החסדים, וע"כ נבחנת הבינה שם בסוד **אלהים טמירא וסתימא**. ו **חירק** הוא המיעוט של הבינה מכח הזו"ן הדבוקים על אתוון **אל"ה** שלה, להיותם פחותי ערך כלפי הבינה וממעטים אותה. ומחמת ג' הזריעות הללו, נבחנת הבינה הזו, דהיינו הישסו"ת, בשם **זהר סתים**. וכן

נקראים משום זה נקודות. ג) הוא **זהר דכליל כל אתוון וגווניו**, שהוא קומת הזווג הנמשך מאו"א עלאין אל הבינה על המסך דנקודת ה **חירק** שלה, אשר אז נפיק **קו"ל** שה"ס הדעת, ונשלמים עמו ג' הנקודות בתכלית השלימות, כי ע"י קומת החסדים שיצאה על המסך ד **חירק** נתלבש אור החכמה בהאי לבוש דנהיר, ויכולים עתה ישסו"ת לקבל האור מא"א, ואשתלים שמא דאלהים. ונבחן הדעת בשם **קו"ל**, כי מטרם שנעשה הזווג על נקודת החירק של הז"א, לא נשמעו המוחין, כלומר שלא היו נודעים לתחתונים, והיו גנוזין ב **חולם שורק חירק** של בינה בבחינת **זהר סתים**, בסוד **דעמיק וסתים בשמא**, אמנם אחר שנעשה הזווג על הסתימא ד **חירק** שה"ס מסך דזו"ן, ונגלה קומת חסדים, הנה אז נתלבשה החכמה בחסדים, ונגלו המוחין דג' הנקודות בשלימות, וזה נבחן דאשתמע הקול. וע"כ נק' הזו"ן בשם **קו"ל**, כי זולת המסך שלהם שנדבק באתוון אל"ה דבינה, היו נשארים כל המוחין דבינה בלחישו, שפירושו בלתי נודעים להעולמות. וע"כ נקרא זהר זה של הדעת בשם **זהר דכליל כל אתוון וגווניו**, כי אחר שהחכמה מתלבשת בקומת החסדים של הדעת, אז נעשה בה ד' גווניו, שהם חכמה בינה חסדים וגבורות, הת"ת מכונה חסדים להיותו בחינת האור דחסדים, והמלכות נקראת גבורות להיותה בחי' המסך. הרי ש **הקול** שה"ס זו"ן ודעת, **כליל כל גווניו**, כי זולתו לא היו אלו ד' גווניו. וכן **כליל כל אתוון** כי בחינת זו"ן עצמו נקראת **אותיות**, ומתוך שהוא השלים ד' גווניו להבינה, הוא נוטל לתוך האותיות שלו כל אלו הד' גווניו חו"ב חו"ג, נמצא הזו"ן **כליל כל אתוון וגווניו**. והנה אחר כך הזו"ן יוצאים מהיכל הבינה ובאים למקומם עצמם. והנה נתבאר ג' בחינות זוהר, אשר **זהר בראשית**, ה"ס **טעמים**. ו **זהר סתים** ה"ס **נקודות**. ו **זהר דכליל כל אתוון** ה"ס **אותיות**.

וג' בחינות זהר הללו, ה"ס **אהיה אשר אהיה**, וה"ס **חכמה בינה דעת**, וה"ס **ה' אלהינו ה'**, וה"ס **בראשית ברא אלהים**. כי א"א ואו"א עלאין הם **זהר בראשית**, והם הטעמים, שכל המוחין הן דחכמה והן דחסדים נמשכים מהם וה"ס: **אהיה קדמאה**. **חכמה**, **הוי"ה קדמאה**. והבינה, שה"ס ישסו"ת, ה"ס **זהר סתים**, וה"ס **ברא**, **אשר**, **אלהינו**, וג' הנקודות **חולם שורק חירק והזו"ן**, שהוא זהר הג' **דכליל כל אתוון וגווניו**, ה"ס **אהיה בתראה**, **דעת**, **הוי"ה**, **בתראה**, **אלהים** דבראשית ברא אלהים, כי על ידי זהר הג' אשתלים בהבינה השם **אלהים**. וכשהזו"ן יוצאים מהבינה ובאים למקומם עצמם או הם נקראים **את השמים ואת הארץ**, שה"ס **אותיות**.

ותדע שכל המוחין הנ"ל נכללים בהטעמים שהם זהר א ד **בראשית**, שהם א"א ואו"א עלאין. כי הם המוציאים את הבינה לחוץ בסוד **זהר סתים** בג' הנקודות **חולם שורק**

חירק, וכן הזווג הנעשה על נקודת חירק שהוא מסך דזו"ן, נמשך גם הוא מקומת חסדים דאו"א עלאין שהם טעמים.

ולפיכך נכללים הטעמים, מג' בחינות, הנקראים עליונים אמצעים ותחתונים, טעמים עליונים כמו **פשטא רביעי** שעל האותיות, הם בחינת או"א עצמם. וטעמים אמצעים, שהם **פסיק ומקף**, הבאים תוך האותיות הם מבחינת התכללות הישסו"ת באו"א, דהיינו הוצאת הבינה בסוד ג' הזריעות. הפסיק, ה"ס התכללות מנקודת החולם, שה"ס הוצאת הבינה לחוץ, שנשארת ב **מ"י** ואתוון **אל"ה** יורדות לזו"ן. וע"כ נקרא **פסיק**. כי פוסק מדרגת הבינה לב' חצאים **מ"י אל"ה**. והמקף, ה"ס התכללות מנקודת השורק, דהיינו אח"כ כשמאירים הטעמים ומחזירים אתוון **אל"ה** אל הבינה שעי"ז נעשה נקודת השורק בהבינה. והטעמים התחתונים שמתחת האותיות כמו **תביר ואתנחתא**, ה"ס התכללות דנקודת החירק, מכח הזו"ן שנמשכו עם **אל"ה** בעת חזרתם להבינה. וגם הזווג הנעשה על המסך דזו"ן נמשך ג"כ מטעמים התחתונים.

וזה אמרו **והמשכילים יזהירו**, **אתוון ונקודי**, והמשכילים שאומר הכתוב, הם אותיות ונקודות, דהיינו זו"ן וישסו"ת. והם מאירים מג' בחינת הטעמים: עליונים, אמצעים, תחתונים. א) **כזוהר נגונא דטעמי**, כזוהר נגונים של הטעמים, שהם טעמים עליונים שעל האותיות כנ"ל. ב) **הרקיע**, **אתפשטותא דנגונא**, הרקיע, פירושו טעמים המתפשטים בניגונים, **כגון אינון דמתפשטי בפשיטו**, **ואזלו בנגונא**, דהיינו הטעמים האלו המתפשטים והולכים בהתפשטות הנגינה. והם טעמים תחתונים שמתחת לאותיות, דהיינו קומת החסדים להתלבשות החכמה כנ"ל. שאז המוחין מתפשטים לתחתונים בכל שלמותם. ג) **ומצדיקי הרבים אינון פסוקי דטעמי דפסקי במטלניהון דבג"כ אשתמע מלה**, ומצדיקי הרבים, פירושו, אותם פסוקי הטעמים הנק' פסיק ומקף, המפסיקים הנגון עם נסיעתם, שה"ס טעמים אמצעים שבתוך האותיות, כי הפסיק ומקף בתוך השורה נמצאים. שה"ס התכללות ג' הזריעות בהם כנ"ל. שמשום כך נשמעת המלה. כלומר, שהמוחין נשמעים ומושפעים לתחתונים.

ואחר שביאר ג' מיני הטעמים שבהכתוב: כזוהר הרקיע, ומצדיקי הרבים, שהם משפיעים המוחין דישסו"ת וזו"ן לכל בחינותיהם. חוזר הכתוב לבאר את עצם המוחין דישסו"ת וזו"ן. ואומר **יזהירו**, **אתוון ונקודי ונהרין כחדא במטלנין ברזא דסתימי** שהאותיות והנקודות, שהן זו"ן וישסו"ת, מאירים כאחת, במסעיהם בסוד הסתימה. כי מתוך פעולת הסתימה דטעמים האמצעים, פסיק ומקף, קונים הזו"ן כח להאיר עם הישסו"ת כאחד, כי ע"י הפסיק, יורדות אתוון **אל"ה** דישסו"ת להזו"ן, ומתדבקות עמהם

במקומם למדרגה אחת, לפיכך בעת שהמקף, מחזיר אתוון אל"ה למדרגת ישסו"ת, עולים עמהם גם הזו"ן למקום ישסו"ת, ומאירים עמהם כאחד. וזה שאומר ב **מטלנותא באינון שבילין סתימין** בהמסע בתוך השבילים הסתימים, כלומר שכל אלוה מוחין הגדולים יוצאים בסוד ג' הזריעות דחולם שורק, חירק, שהם שבילים סתומים, שלולא ג' זריעות הללו לא יצוייר כלל שזו"ן והתחתונים ישיגו מוחין.

מהאי אתפשט כלא הכל נתפשט מזה, כלומר שבדרך זה, דג' שבילים סתומים, יוצאים כל המוחין שבזו"ן ושבעולמות.

ודע שאלו ג' חלקי הזוהר שאמרנו בטעמים, שהם או"א, בסוד: זוהר, רקיע, ומצדיקי הרבים. הנה הם באו"א רק בבחינת העברה והשפעה לישסו"ת וזו"ן, ולא כלום לצורך עצמם, כי או"א הם תמיד בבחינת אוירא דכיא הנקרא אור או אויר ולא זוהר. (עי' בזוהר שמות כג. ההפרש מאור המאיר אל אור דזיהרא).

קיימין וסמכין דההוא אפריון המשכילים אינון קיימין וסמכין עלאין וכו': המשכילים יזהירו לעמודים ואדנים שלאותו אפריון. והמשכילים עצמם הם עמודים ואדנים העליונים, שהם מסתכלים בתבונה להשפיע כל מה שצריך אפריון ההוא, והאדנים שלו. קיימין, פירושו חג"ת, וסמכין, פירושו נה"י. (כמ"ש בתק"ז בהקדמה דף יב:) פירוש, כי ידעת שזוהר ה"ס אור הארת חכמה, ואומר, אשר זוהר זה מקובל רק לקיימין וסמכין של הנוקבא דז"א, הנקראת אפריון, ולא כלל אל המדרגות שלמעלה הימנה. והמשכילים עצמם הם קיימין וסמכין העליונים, דהיינו הספירות שמחזה ולמעלה דז"א, שהם עצמם אינם מקבלים כלום מהזוהר הזה שה"ס חכמה, כי הם מקבלים רק אור חסדים בלבד, אלא בכדי להשפיע כל הצורך אל הנוקבא, הנקראת אפריון, שהיא צריכה להארת החכמה, הם מקבלים הזוהר הזה לצרכה, אע"פ שהם עצמם אינם צריכים לו. וז"ש **דאינון מסתכלי בסכלתנו בכל מה דאצטריך ההוא אפריון**, שאע"פ שהם עצמם אינם צריכים לזוהר הזה, מ"מ הם מקבלים אותו לצורך האפריון, כי אין האפריון נשלם רק באור חכמה הזה. **סתרא דא כד"א אשרי משכיל אל דל**, סוד הזה מרומז בהכתוב אשרי משכיל אל דל. משכיל הוא הז"א ודל הוא הנוקבא שלו, שהוא מקבל הזוהר, בשביל הדל הצריך לו. **יזהירו, דאי לא יזהירו ולא נהרין, לא יכלין לעיינא ולאסתכלא בההוא אפריון בכל מה דאצטריך**, יזהירו, הו"ק העליונים דז"א, כי אם לא יזהירו ולא יאירו, הרי לא היו יכולים לעיון ולהסתכל באותו האפריון לתקן אותו בכל מה שצריך. דהיינו כנ"ל, כי לולא היו להם הצורך לתיקון האפריון, לא היו מקבלים כלום אור הזוהר הזה, משום שאינם מקבלים לעצמם רק אור חסדים לבד, כמו הג"ר דבינה.

פסקה טז

כזוהר הרקיע, **ההוא דקיימא על גבי אינון משכילים** וכו': והם מאירים כזוהר אותו הרקיע העומד על המשכילים האלו, שכתוב בו ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא. והוא רקיע דישסו"ת, **זהר דההוא נהיר לאוריתא זהר דנהיר לאינון ראשי דההוא חיה**, שזהר הרקיע זה הוא המאיר לז"א בכללו הנק' אוריתא, וכן מאיר להראשים של אותו החיה, הנקרא. אפריון. דהיינו שמאיר לקיימין וסמכין שמחזה ולמעלה דז"א. שהם הראשים, כלומר המשפיעים את הארת החכמה הנק' זוהר, אל האפריון.

ואינון ראשי אינון משכילים דנהרין תדיר: ואלו הראשים, שהם קיימין וסמכין עלאין דז"א, שהם נקראים משכילים, מאירים תמיד בלי הפסק. **ומסתכלן להההוא רקיע להההוא נהירו דנפיק מתמן**, שמסתכלים לרקיע ההוא, לקבל האור היוצא משם. פירוש ב' מיני אורות נבחנים באותו הרקיע, הא' הוא הארת החכמה הנק' **זוהר**, והב' **אור דחסדים** מבחינת אוירא דכיא דאו"א עלאין, שהזווג שלהם **לא פסיק לעלמין**, אבל אור הא' הנק' **זוהר** הוא **זווג דפסיק** ואינו מאיר תמיד. ואומר שאע"פ שהמשכילים מקבלים הארת חכמה מן הרקיע להשפיע להאפריון, והיה צריך להיות **זווגייהו פסיק** שלא יאירו תמיד, אמנם אינו כן, אלא מאירים תמיד בזווג דלא פסיק ואומר הטעם, שהוא משום שהם מקבלים את האור דאוירא דכיא הנ"ל, שזווגו לא פסיק לעלמין, ומבחינת אור הזה הם מאירים תמיד. וז"ש **להההוא נהירו דנפיק מתמן**, ואינו אומר להההוא זוהר דנפיק מתמן, דהיינו להורות על אור הב' הכלול ברקיע הנק' נהירו, ולא זוהר. **ודא איהו נהירו דאורייתא דנהיר תדיר ולא פסיק**, וזהו ג"כ אור של הז"א בכללו הנק' תורה, שהוא מאיר תמיד בלי הפסק. כלומר, שהז"א בכללו אינו מקבל לעצמו בחינת הזוהר אלא אור הזה דלא פסיק בלבד כנ"ל.

פסקה יז

היתה דייקא מקדמת דנא תלגא גו מייא נפקא מנה וכו': המלה היתה שבהמקרא, הוא בדיוק, שיורה על מקודם לכן, בעת שהיתה שלג תוך מים ויצא ממנה הזוהמא וכו'. הוקשה לו כי הפסוק בראשית כבר מדבר בהתיקון דשמים וארץ, כמ"ש לעיל בסוד המשכילים יזהירו וכו' ולפי"ז קשה למה חוזר כאן לדבר מתוהו ובוהו בהפסוק והארץ היתה תוהו וכו' שבחינות אלו היו בארץ רק מלפני התיקון. ולתרץ זה אומר **היתה דייקא מקדמת דנא** שהכתוב באמת רוצה להשמיענו מה שהיה מקודם התיקונים המבוארים בהכתוב דבראשית ברא. ואומר שהיתה **מקדמת דנא תלגא גו מייא** שהיתה מקודם לכן שלג בתוך מים פירוש, כי נתבאר (לעיל באות א'), שבתחילה כשעלה ברצונו לברוא

העולמות, יצא בחינת צמצום אור העליון המכונה חקיקה, ואח"כ נתקן בחינת מסך לזווג דהכאה להעלות או"ח, הנקרא בשם נביע. וב' בחינות הללו היו במדת הדין לבד. ואח"ז שיתף עמו מדת הרחמים, שהעלה המלכות עד הבינה, ונעשה צמצום ב' במקום בינה שהיא רחמים, ואח"כ נתקן שם בחינת המסך לזווג, והאציל א"א דאצילות, וכן כל העולמות, במדת הרחמים. (כמ"ש לעיל אות ב' ד"ה סתים) ונמצא שיצאו ב' בחינות, שהם צמצום ומסך, במדת הדין, וכן ב' בחינות, צמצום ומסך במדת הרחמים. והנה כן הסדר ממש בכל הבירורים שנעשו בעולם התיקון אחר שבירת הכלים. אשר כל ספירה וספירה שנבררה מהז' מלכין דמיתו, עובר עליה מתחילה ענין צמצום א' שה"ס החקיקה, ותיקון המסך שה"ס הנביע. אח"כ נעשה בו צמצום ב' בסוד השיתוף דמדת הרחמים בדין, וכן נתקן שם מסך בסוד נביע. והם ד' בחינות: צמצום א' ומסך, וצמצום ב' ומסך. והנה כאן הכתוב מדבר מבירור ספירת המלכות דאצילות הנקראת ארץ, ואומר בה ד' בחינות הללו שעברו עליה עד תיקונה השלם, אשר אצלה הן נקראות: **תהו**, **בהו**, **חושך**, **רוח אלהים**. שצמצום א' ה"ס **תהו** והמסך שבו ה"ס **בהו**. וצמצום ב' ה"ס **חושך**, והמסך שבו ה"ס **ורוח אלהים מרחפת על פני המים**. כמ"ש לפנינו.

והנה שורש המלכות הוא בסוד מים תחתונים. וכאשר עבר עליה הצמצום א' נעשו המים לשלג. בסו"ה ולשלג יאמר הוי ארץ. וז"ש **היתה מקדמת דנא תלגא גו מייא**, כי צורת תיקון הא' שעבר עליה, היה התהוותה לבחינת שלג, שהוא כח הצמצום א', **נפקא מנה זוהמא בההוא חילא דתלגא במייא** יצאה ממנה זוהמא בכח ההוא, דהתהוות השלג במים. כלומר שמתוך שנקפאו המים ונעשו לשלג, יצא בה זוהמא. כי כל חסרון נבחן לזוהמא ולפסולת ולקליפות, אלא בתחילת התהוות החסרון מטרם שניכר עוד לחסרון של משהו, נבחן בשם זוהמא, שהוא נוטריקון זו מה היא, כי יש איזה השתנות ועוד לא נודעת לחסרון. וכשנתגלה לחסרון נקראת פסולת וקלי'. וזה שאומר, שבתהוותה לשלג עוד לא ניכר זה לחסרון בהמים אלא רק לזוהמא לבד. ואחר זה **ואקיש בה אשא תקיפא והוה בה פסולת ואתעדיאת ואתעבידת תהו** הכה בה אש חזקה, ונתהווה בה פסולת ונתעברת ונעשית תהו. ואתעדיאת פירושו ונתעברת, ואומר, שאחר זה, הכה בה כח דין חזק הנקרא אש תקיף, ועשה את הזוהמא לפסולת, ונתעברת הזוהמא עם פסולת ההיא ונעשה לתהו. ואומרו ונתעברת, הוא, כי המלה עיבור יורה, שאין הצורה ניכרת אלא ע"י שהיות זמן וחזרת הפעולה הרבה פעמים עד שנגמרת. כן כאן לא נעשה הזוהמה לפסולת תיכף בהכאה הראשונה של האש החזקה, אלא הכאות ההם חזרו עליה הרבה פעמים עד שנפעלה ונעשה לבחינת תהו. וז"ש **ואתעדיאת ואתעבידת תוהו** שנתעברת

ונעשית לתוהו, כי ע"י העיבור היא נעשה לתהו. **ומאתר דזוהמא קינא דפסולת** וממקום שהיתה מתחילה רק זוהמא בלבד, נעשתה עתה לקן של פסולת הנקרא תהו. והרי עברו ד' פעולות עד שנעשית לתהו: א) האור נעשה למים. ב) המים לשלג. ג) ע"י הכאת אש נעשה השלג לפסולת. ד) שהיית זמן עד שהפסולת ניכרת לקרוא אותה תהו.

ובהו ברירו דאתבריר מגו פסולת ואתיישב בה: ובהו, פירושו בירור שיצא ונברר מתוך הפסולת ונתתקן בה. ובירור הזה ה"ס מסך, כי אחר זה נתקן הפסולת ההיא לבחינת מסך בהמלכות, לעכב על אור העליון שלא יתפשט דרך בו ולמטה. ומחזיר את אור העליון לאחוריו, כעין אור השמש המכה בעששית שחוזר לאחוריו מחמת עוביות העששית. ואור החוזר הזה נעשה ללבוש על אור העליון, (כנ"ל באות א') שהוא הנקרא בשם נביע.

וז"ש **ובהו, ברירו דאתבריר מגו פסולת**, כי מתוך הפסולת הזה נעשה מסך הדוחה ומחזיר אור עליון לאחוריו שלא יעבור ממנו ולמטה, ואותו חלק האור החוזר ממנו ולמעלה, נעשה ללבוש על האור העליון, באופן שנעשה כלי ובית קבול על אור העליון כמ"ש שם. ונקרא **ברירו** משום שעל ידו נתברר הפסולת לבחינת טוב ומעלה חשובה, שלולא הפסולת לא היה נעשה המסך, ולא היה כלי לבית קבול על אור העליון, **ואתיישב בה** שנתישב ונתקן בה לקביעות שתשמש בה בבחי' נביע ובית קבול על האור.

חשך, רזא דאשא תקיפא וההוא חשך חפי על גבי ההוא תהו על גבי ההוא פסולת ואתתקנת מיניה: חשך ה"ס אש חזקה. וחשך הזה חופה על התהו, על גבי אותו פסולת, והוא נתתקן ממנה. כלומר, שחשך אין פירושו העדרו של האור בלבד, דהיינו ריקנות אלא הוא בחינה הפועלת ריקנית, כמו אש חזקה השורפת ומכלה כל ישות שנוגעת בו ומניחה מקומו ריקן. וז"ש **חשך רזא דאשא תקיפא** חשך ה"ס אש חזקה ששורפת ומכלה כל, כן הוא מכלה ומשבית את האור שבמקומו **וההוא חשך חפי על גבי ההוא תהו** ואותו החשך חופה על תהו ההוא. ומה שנקרא בשם חשך ואינו נקרא בשם אש, הענין הוא, כי כח השריפה שבו אינו מעצמו אלא מתוך שהוא שורה על ההוא פסולת הנקראת תהו ומקבל ממנה. כי ז"ס שיתוף מדת הדין במדת הרחמים שהמלכות עלתה למקום בינה להתתקן שם עם בחינת המסך שבה, וכיון שאין שם בבינה שום דין ואש שתוכל המלכות להתתקן במסך כמו שנתקן הבהו כנ"ל, לפיכך שורה החשך הזה על התהו ששם אש החזקה שהיפך את הזוהמא לפסולת ותהו כנ"ל, ומשם מקבל ההוא חשך כח של אש שורפת כמו האשא תקיפא שבתהו. וז"ש **וההוא חשך חפי על ההוא תהו וכו' ואתתקנת מיניה** כי מקבל מהתהו אותו כח של אש חזקה ושורפת. וע"כ הוא מכונה צמצום ב', כי הוא אינו כח חדש אלא שמקבל כח מצמצום א', ואין כאן חידוש

אלא במה שעלתה למקום הרחמים, ונעשה אותה הצמצום שבמלכות, במקום הרחמים שהיא בינה. וע"כ נק' צמצום ב'.

פסקה יח

ורוח אלהים, רוח קודשא דנפיק מאלהים חיים: ורוח אלקים פירושו, רוח הקודש שהוא יוצא מאלקים חיים. כי אחר שנתתקן המסך שבמלכות מבחינת החשך, שה"ס הצמצום ב' שבמקום בינה, כנ"ל, יצא על המסך הזה זווג דהכאה והמשיך קומה חדשה דבחינת ו"ק, הנקראת קומת רוח. וקומת רוח זו נמשך מאלהים חיים, שהיא הבינה הנקראת אלהים חיים, כי עתה המלכות היא במקום בינה. וז"ש **רוחא קודשא דנפיק מאלהים חיים**.

בתר דהאי רוח נשיב, אבריר דקיקו חד מגו ההוא פסולת כטיסא דזוהמא: מרחפת ע"פ המים, פירושו, אחר שנשב הרוח הזה, נברר דקות אחת מתוך אותו הפסלת כמו התעופפות זוהמא. דקיקו פירושו, דקה מן הדקה. טיסא פירושו התעופפות. ואומר אחר שרוח זה נשיב, שהוא קומת רוח שהלביש ע"י האו"ח של המסך הנק' חשך, שהוא רוח אלהים חיים כנ"ל, נברר בזה כח התהו שבהמסך לבחינת פסולת דק מן הדק, כמו התעופפות של זוהמא, דהיינו רק בשיעור מספיק לעכב על אור העליון כדי להעלות אור חוזר. משא"כ כשהיה המסך במקום המלכות, היה ניכר שם התהו לבחי' פסולת עבה. באופן שאח"כ **כד אבריר ואצניף ואצריף זמנא ותרין עד דאשתאר ההוא זוהמא דלית ביה זוהמא כלל** בירר ועטף וזיקק פעם ופעמים עד שנמצא אותה הזוהמא שאין בה שום זוהמא כי בהיות המסך הזה דחשך בתחלה רק פסולת דקיק, ע"כ אחר שיצא עליו קומת אור הראשון הנקרא קומת נפש, ואח"כ קומה השניה הנקרא רוח, כבר נזדכך משם שארית הזוהמא כולה, ויכלה לקבל קומת גדלות בסוד המאמר ויהי אור, כמ"ש להלן. אבריר פירושו שנברר לתיקון של מסך. אצניף פירושו שמעלה האור למעלה בסוד או"ח ומכסה ועוטף ומלביש על אור העליון, כי צנפא פירושו כנפים, כי על כנפי בגדיהם מתרגמינן ריש צנפא. וכן האו"ח מעלה כנפים ומלביש על או"י. ואצריף, פירושו נזדכך, כי האורות מזככים ושואבים את הפסולת שבהמסך, עד שהמסך יורד למקומו ויוצא עליו קומת אור דגדלות, כמ"ש להלן.

והנה נתבארו ד' הבחינות שעברו על המלכות הנק' ארץ עד שנתקנה לקבל הגדלות והמאמר דיהי אור. א) הוא השלג, שנעשה לפסולת ותהו. ב) המסך שנתקן, וקומת אור שנמשך על המסך, הנקרא בהו. ג) צמצום ב' במקום הרחמים שהיא בינה, הנק' חשך.

ד) הוא קומת נפש רוח שיצא על המסך הזה דחושך, הנק' רוח, שה"ס ורוח אלהים וכו'. ואח"ז נאמר, ויאמר אלהים יהי אור וכו', שה"ס קומת הגדלות.

פסקה יט

כד האי תהו אבריר ואצריף נפק מיניה רוח גדולה וחזק: כשהתהו הזה נברר ונצרף, יצא ממנו רוח גדולה וחזק. עתה מבאר אותם ד' בחינות הנ"ל באלו הד' מראות שראה אליהו. ואומר, שבעת שהתהו נברר ונצרף, דהיינו ענין העיבור שאומר לעיל בזוהמא דתלגא, דאתעדיאת ואתעבידת תהו, הנה בעת ההוא, יצא ממנו אותו הרוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים שראה אליהו. **אבריר בהו ואצריף ונפק מיניה רעש**: נברר הבהו ונצרף, ויצא ממנו רעש. כי בעת שנברר הבוהו לבחינת מסך כנ"ל, כבר נתמעט כח הדין שבו, שאינו עוד מפרק הרים ומשבר סלעים, אלא הוא נבחן בו לבחינת רעש לבד.

ואבריר חשך ואכליל ברזא דיליה אש: וכשנברר החשך, נכלל בסוד שלו אש. כי בעת שהמסך עלה ונתתקן במקום הבינה, נכלל החשך בסוד האש דתהו כנ"ל. ואז נתמעט כח הדין דבחינת רעש ונשאר בבחינת אש לבד. דכתיב ואחר הרעש אש.

אבריר רוח ואתכליל ברזא דיליה קול דממה דקה: נברר הרוח, ונכלל בסוד שלו, קול דממה דקה. כי בעת שהמסך דחשך קבל קומת הרוח, כבר נתמעט כח הדין שבו לבחינה קול דממה דקה כנ"ל, דאבריר דקיקו חד מגו ההוא פסולת. וה"ס הקול דממה דקה הכתוב באליהו. והנה נתבארו ד' המראות דאליהו, שהם בחינת תהו ובהו וחשך ורוח הנאמר כאן בהכתוב והארץ היתה תוהו. כי תוהו ה"ס רוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים. ובוהו ה"ס רעש. חושך ה"ס אש. רוח ה"ס קול דממה דקה.

פסקה כ

תהו, אתר דלית ביה גוון ולא דיוקנא ולא אתכליל ברזא דדיוקנא: תהו, הוא מקום שאין בו שום צבע ושום צורה, ולא נכלל כלל בסוד הצורה. אחד שביאר לנו סוד ד' הבחינות תהו ובהו וחשך ורוח בדרך כלל הולך ומבאר אותן בדרך פרט. ואומר שבחינת תהו אין לתפוס בו לא גוון ולא צורה. כי תהו ה"ס צמצום א', ובהו הוא המסך שנתתקן לסוד הזווג, כנ"ל. גם נתבאר לעיל באות א' שבעת שיצא צמצום א' היה בסוד קוטרא בגולמא דהיינו בחינה גלמית, שלא היה עוד נכרת בה שום צורה, ולא היה בה שום גוון, לא חיור ולא אוכם וכו' ע"ש בהסולם. ולפיכך כאן בתוהו שנמשך מכח הצמצום הא' הזה, כנ"ל, הנה גם בו לית גוון ולא דיוקנא, כי גם הוא בחינת קוטרא בגולמא וכו'. גוון ה"ס השינוי שבין המדרגות היוצאות על ד' בחי' העוביות שבמסך, הנק' חו"ב תו"מ. ודיוקנא הוא צורת הדין עצמו, שגם הוא היה עוד בצורה גלמית ולא אתכליל ברזא דדיוקנא כלומר, כי

אפילו צורת הדין שיצא ממנה אחר שנתקן המסך בסוד נביע, הנקרא בהו, הנה אפילו צורה זו לא היתה נכללה בהגולם דתהו.

השתא איהו בדיוקנא כד מסתכלין ביה לית ליה דיוקנא כלל: עתה הוא עם צורה, וכשמעיינים בו אין לו צורה כלל. כלומר שאי אפשר לומר שצורת הדין לא נראה כלל בתהו, שהרי כבר אמר לעיל שהיא בחינת זוהמא שנעשה לפסולת מכח הכאה דאשא תקיפא, אלא הפירוש הוא שלא ניתנה להסתכלות ולהכרה, כי כרגע נראה צורת פסולת הנ"ל, וכשפונה שוב לראות הצורה, כבר אינו רואה אותה ואינו מוצאה, והביט על מקומה ואיננה, וז"ש השתא איהו בדיוקנא כד מסתכלין ביה לית ליה דיוקנא כלל.

לכלא איתּ לבושא לאתלבשא בר האי: לכל יש לבוש להתלבש, מלבד לתוהו. כי מטבע דברים הרוחניים הוא, שכל סבה מתלבשת בהדבר המסובב ממנו, דהיינו שמקיים אותו. ואם המסובב הזה נעשה סבה למסובב שני, כן גם הוא מתלבש בו, ונותן לו כח הקיום. וכן הלאה, באופן שאין שום סבה מתבטלת. ואם היתה מתבטלת איזה סבה, היו נאבדות תיכף עמה כל המסובבות שנשתלשלו ממנה. וענין זה נבחן להתלבשות, שכל סבה מתלבשת בהמסובב ממנו כדי לקיימו. וזה אמרו "לכלא איתּ לבושא" דהיינו שמתלבשים זה בזה עליון בתחתון, דהיינו כל סבה במסובב, "בר האי" חוץ מתהו הזה שאין לו שום לבוש, כי אינו מתלבש בהתחתון שלו המסובב ממנו. אלא הוא כמו עומד בפני עצמו, בלי שום קשר עם האחרים המסובבים ממנו.

פסקה כא

בהו להאי איתּ ליה ציורא ודיוקנא: **אבנין משקעין גו גליפא דתהו**: לבהו כבר יש לו ציור וצורה, שהוא האבנים המשוקעות תוך החקיקה דתוהו. פירוש, כי בוהו ה"ס המסך שנתקן בהמלכות לזווג דהכאה כנ"ל. וכח הדין שנתגלה בהמלכות עם תיקון המסך, מכונה בשם אבנים. להיותו קשה כאבן כלפי אור העליון ולא יניחהו לעבור לכלי המלכות. וצורה זו עוד לא נתגלה בתהו אלא רק בבהו. והוא מטעם שבתחילה בה **גליפא דתהו**, שה"ס צמצום האור כנ"ל, הנה נסתלק האור מכל העשר ספירות, ולא היה ניכר כח הדין במלכות יותר מבשאר הספירות, שהרי האור נסתלק מכולן בשוה. אלא אח"כ בתיקון **הבהו** שה"ס המסך שנתקן בהמלכות, שעשה זווג דהכאה עם אור העליון, שלא הניחו לבא לתוך המלכות והמשיך האור רק בט' ספירות עליונות בלבד, הרי נגלה כח הדין בהמלכות, כי נשארה בלי אור ישר, ונמצא שנשארה המלכות שקועה עוד בגליפא דתוהו, שה"ס הצמצום. הרי שבתהו עוד לא היה שום דיוקנא של דין, אלא רק אחר

תיקון הבהו נגלה הדיוקנא של דין, דהיינו צורת אבנין שקועות תוך גליפא דתהו, שהוא חלל ריקן בלי אור.

נפקי גו גליפא דמשקען תמן, ומתמן משכי תועלתא לעלמא בציורא דלבושא: האבנים יוצאות תוך החקיקה שמשוקעות שם, ומשם מושכות תועלת לעולם, בציור של לבוש. אחר שביאר הדיוקנא שיצאה בתיקון בהו מבאר עתה הציור שנעשה. ואומר שאלו האבנים שה"ס כח הדין שבמסך, שיצאו ונתקנו תוך החקיקה שבהמלכות, מושכות אורות לתועלת העולם בציור של לבוש, כלומר שמושכות אור ישר, וע"י הכאה הם מעלים אור חוזר המלביש לאור ישר בציור של לבוש. וז"ש **משכי תועלתא מעילא לתתא וסלקא מתתא לעילא**, שמושכים אור ישר לתועלת העולם ממעלה למטה, ומעלים או"ח ממטה למעלה, ומלבישים האור ישר. והוא המכונה בשם ציור.

פסקה כב

ועל דא נקיבן ומפולמין: ועל כן האבנים נקובות ומפולמות. אבנים הנמצאים במערות שמים נובעים מהן תמיד, כמו ממעין הנובע, נקראות אבנים מפולמות. שהוא מטעם, שהמה שוכבות על מעין וסותמות אותו, וע"כ בוקעים המים דרך הנקבים הנמצאים באבנים האלו, ומטפטפים ויוצאים על פניהן תמיד. ואומר שאלו האבנים הנקראות בהו, הן ג"כ נקובות ומפולמות, להיותן מתוקנות בסוד המסך המעלה או"ח תמיד, כמו אבנים המפולמות המוציאות מעצמן מים תמיד. וכן אומר בזהר כי תצא (דף רע"ט ע"א), **בהו, אבנין מפולמין, דאינון סלעים תקיפין וכו' ובגין דין אתקריאו אבנים מפולמות, דמנייהו מיין נפקין**. בהו, פירושו אבנים מפולמות, שהן סלעים חזקים וכו', ועל כן נקראות אבנים מפולמות, משום שמים יוצאים מהן. וע"כ מכנה הזהר לעיל את המסך בשם נביע, (באות א' ועיין בהסולם שם).

הני תליין באוירא: אבנים אלו תלויות באויר. פירוש, כי בעת שאין הבהו מתוקן בסוד מסך לזווג דהכאה, נבחנות האבנים, שיורדות ונשקעות תוך התהו, דהיינו תוך הגליפא דתהו, שהיא הצמצום וכח הדין, כמ"ש להלן. אמנם האי בהו שבכאן הוא, כשהוא מתוקן בסוד זווג דהכאה, ומחמת זה נבחן שהוא מרומם מהגליפא דתהו, ונמצא באוירא, שפירושו אור חסדים הנק' אויר. כי אע"פ שאין המלכות יכולה לקבל האו"י, אמנם בחינת או"ח היא יכולה לקבל. ואו"ח הזה מעלה אותה לבחי' אוירא. וז"ש **הני תליין באוירא**, שאלו אבנים המפולמות, שהן המלכות המתוקנת במסך כנ"ל, נתרוממו משקיעת התוהו ונתלו באויר. שפירושו שיצאו מהחשך וקבלו אור חסדים. וז"ס עשר ולא תשע האמור בספר יצירה, שלא יעלה על דעתך, שמכח הצמצום והמסך שנתקן

בהמלכות נשארה המלכות ריקנית מאור לגמרי, ואינה בכלל ע"ס, כי אינו כן, משום שמקבלת הארתה מן האו"ח שהיא מעלה מתתא לעילא, שאו"ח הזה נמשך ג"כ לתוך המלכות. והוא מטעם שהאו"ח הוא בחי' אור חסדים, שעליו לא היה הצמצום. וע"כ נבחנת גם המלכות לספירה שלמה כמו הט"ס ראשונות, והן עשר ולא תשע.

לזמנין תליין באוירא דסלקי מתמן לעילא, לזמנין מטמרין ביומא דעיבא וכו' לאתזנא תהו: לפעמים הן תלויות באויר, כי עולות משם, מגליפא דתהו, למעלה, ולפעמים, ביום המעונן הן מסתתרות ומעלות מים מתהום להזין מהם את התהו. פירוש, כי בעת שהתחתונים זכאים ועוסקים בתורה ומע"ט להעלות מ"ן, הם מתקנים את המלכות בסוד המסך וזווג דהכאה, שהיא ממשכת או"י ממעלה למטה ומלבשת האו"י עם האו"ח שלה מתתא לעילא. ואז נבחן שהבהו, שה"ס אבנים המפולמות, **תליין באוירא דסלקא מתמן לעילא** כי האו"ח, שהאבנים מפולמות מעלות, מעלה אותן מגליפא דתהו, ומרומם אותן לבחינת אוירא, שהוא אור דחסדים, כנ"ל בדיבור הסמוך. אמנם בעת שהתחתונים מקלקלים מעשיהם, מתקלקל אז תיקון המסך שנעשה בהמלכות, ואינה ראויה לזווג דהכאה עם אור העליון, ואז נבחן שנסתלק האור, ונעשה כיום המעונן שהשמש אינו מאיר, והאבנים המפולמות חוזרות ומתעלמות תוך הגליפא דתהו. וז"ש **מטמרין ביומא דעיבא ומפיקי מיא מגו תהומא לאתזנא תהו מתמן** שהמלכות יורדת לבחינת גליפא דתהו, והיא מסתתרת ביום המעונן ההוא ומוציאה מים מתוך התהום, שהם דינים, ומפרנסת עם המים הללו את התהו, כלומר שהיא מחזקת את התהו שיתראה גבורותיו, שעי"ז חוזרים התחתונים בתשובה ומטיבים מעשיהם, שה"ס והאלהים עשה שיראו מלפניו. וז"ש **דהא כדין חדוה ושטותא, דקא אתפשט תהו בעלמא** והרי אז יש שמחה, ויש שטות, שהרי התהו נתפשט בעולם. כלומר, שמצד אחד יש חדוה, שהרי ע"י כן התחתונים חוזרים בתשובה, ונמשכים המוחין, ויש שמחה בהעולמות. אמנם מצד הב' יש שטותא, כי התהו נתפשט בעולם, ומתרבה רוח שטות, שהוא רוח הקליפות והדינים, ע"י התפשטות התהו שנעשה.

פסקה כג

חשך הוא אשא אוכמא תקיף בגוון, אשא סומקא תקיף בחיזו, אשא ירוקא תקיף בציור, אשא חוורא וכו': חושך, הוא אש שחורה החזקה בצבע. כי שום צבע לא ישלוט לשנות את צבע השחור. והוא אש אדומה החזקה במראה. כי צבע האדום בולט למראה העין יותר מכל הצבעים. והוא אש ירוקה החזקה בציור. ששלימות כל ציור הוא ע"י צבע הירוק. והוא אש לבנה, שהוא צבע שרשי לכל הצבעים. פירוש, כי אחר שביאר

ב' הבחינית תהו ובהו, בא לבאר עתה את בחינת החשך מה הוא. וצריך שתדע שיש כמה כינוים להעשר ספירות שהם חו"ב תו"מ. כי שמותיהן משתנות לפי ענינן ולפי פעולתן. ומבחינת יסודות הספירות מכונים החו"ב תו"מ: מים, אש, רוח, עפר. ומבחינת המסך והמלכיות שבהספירות מכונים החו"ב תו"מ ד' גוונים: לבן, אדום, ירוק שחור. ומבחינת יחס שאר הספירות אל הגוונים הבאים ממלכיות, מכונים החו"ב תו"מ: כולל, חיזו, ציור, גוון.

גם תדע, שבדרך כלל, מיוחס הצמצום א' לספירת החכמה, והצמצום ב' לספירת הבינה. והוא מטעם, כי הצמצום ב' לא עלה אלא עד מקום בינה, ולא כלום לחכמה שלמעלה הימנה, וע"כ נשארה החכמה בבחינת צמצום הא'. ומבחינה הזו נבחן יסוד ספירת החכמה למים, שרומז שאין שם שום כח צמצום ודין. ויסוד ספירת הבינה נבחן לאש, שכל הדינים מתעוררים הימנה. ולפיכך מבאר הזוהר את בחינת התהו שהוא מים ושלג, מטעם היותה בחינת צמצום א' המיוחס לתהו, שה"ס מים. ואת החשך שהוא צמצום ב', מבארו הזוהר שהוא אש, להיותו מיוחס לבינה שה"ס אש. והנה נתבאר למה נבחן החשך בשם אש.

ועתה נבאר החו"ב תו"מ המכונים ד' גוונים, וחו"ב תו"מ המכונים כולל וחיזו וציור וגוון. וכבר ידעת שהגוונים באים מהמסך שבמלכות, מסוד זווג דהכאה שבה, המעלה ע"ס חו"ב תו"מ ממטה למעלה הנקרא ראש, וע"ס חו"ב תו"מ ממעלה למטה הנקרא גוף. וכמו שביאר הזוהר (לעיל דף ד' אות א) **דאצטבעו נווניו לתתא** שרק בהע"ס שממעלה למטה הנק' גוף, יצאו ד' גוונים חו"ב תו"מ, ולא בע"ס דראש, מטעם שהגוונים ממלכות באים, ולהיותה הסבה לחו"ב תו"מ דגוף, לכן נצטבעו בגוונים, משא"כ בהראש, שהיא למטה ממנו, אין הדין שבה יכול להתעלות למעלה ממקום מציאותו עש"ה.

ולפיכך החו"ב תו"מ דע"ס דראש מכונים בשם: כולל, חיזו, ציור, גוון. החכמה היא בחי' כולל ושורש לבד, ואין בה אפילו חיזו מהגוונים, ובבינה יש עכ"פ בחינת חיזו, ובת"ת יש בחינת ציור הקרוב יותר לבחינת גוון, וגוון ממשי הוא רק בהמלכות של ראש, כי בחינת הגוון להיותו דין אינו יכול לעלות למעלה ממקומו.

והנה ד' הבחינות האלו שבחו"ב תו"מ דראש, מראות כחן ושליטתן גם בד' גוונים לבן אדום ירוק ושחור, שבחו"ב תו"מ דגוף. וז"ש **אשא אוכמא תקיף בגוון** כי המלכות דגוף נבחנת לגוון שחור, ונמשך לה כח מיוחד מבחינת **גוון** שלה, בבחינתה בחו"ב תו"מ דראש, ע"כ שליטתה גדולה בבחינת הצבע, שאינה מקבלת שינוי ע"י שאר הצבעים. **אשא סומקא תקיף בחיזו** הבינה דגוף שהיא בגוון אדום, שליטתה גדולה בבחינת ה **חיזו**

שמקבלת מבחינתה בחו"ב תו"מ דראש. **אשא ירוקא תקיף בציור** הת"ת דגוף, שהוא בגוון ירוק, שליטתו גדולה בבחינת ה **ציור** שמקבל מבחינתו בחו"ב תו"מ דראש. **אשא חוורא דכליל כלא** החכמה דגוף שהיא בצבע לבן, כליל כלא, כי מקבל שליטה מבחינתו בחו"ב תו"מ דראש, והוא נעשה ג"כ בגוף לבחינת שורש לכל הצבעים.

חשך תקיף בכל אשין ודא אתקיף לתהו: חשך הוא חזק בכל מיני האש, והוא מתקיף את התהו. כלומר, שהוא הכולל של כח הדין של כל ד' אשין שבבינה, וע"כ החשך מתקיף ומתגבר על המלכות דתהו, כי מעביר כח הדין דתהו מהמלכות, וממתיקה במדת הרחמים שבה. כי מתחילה הבינה קולטת בתוכה את המלכות דתהו, ואח"כ היא מהפכת המלכות הזו למדת הרחמים שבה. **אתקיף**, פירושו שלוחם עמו כדי להכריעו. והוא מלה"כ ואם יתקפו האחד (קהלת ד' י"ב) וכן מתקיף לה הנמצא בגמרא. וז"ש **ודא אתקיף לתהו** כלומר שמתגברת על התהו ומעבירה כח הדין ממנו.

חשך הוא אשא, ולאו איהו אשא חשוכא בר כד אתקיף לתהו וכו'. חשך הוא אש, הנושא ד' גוונין הנ"ל, ואינה אש חשכה רק בעת התקפתה את התהו. כלומר כי חשך בעצם הוא הבינה הנקראת אש, והחו"ב תו"מ שבה, הם מלובשין בד' גוונין הנ"ל: לבן אדום ירוק ושחור, שהם אינם אשא חשוכא. ומה שנק' חשך, שהמשמעות הוא אשא חשוכא, ואומר שהיא נקראת בשם זה, רק בעת פעולתה להתקיף את התהו ולהמתיקו במדת הרחמים שבה. וז"ש **ולאו איהו אשא חשוכא בר כד אתקיף לתהו**. שאינה אש חשיכה, רק כשמתקפת את התהו. והיינו רק בעת שמעבירה מדת הדין של התהו. וז"ש **ורזא דא ותכהנה עיניו מראות ויקרא את עשו** וכו' כי יצחק ה"ס הבינה, כי האבות הם חב"ד, ובעת שרצה להכניע את עשו, הוכרח להשתתף אז עם בחינת המלכות, שעי"ז ותכהנה עיניו מראות, דהיינו שהבינה עצמה נתמעטה מכח השתתפותה עם המלכות, בסוד אשא חשוכא, ואז קרא את עשו שהוא כה הדין שבתהו כדי להכניעו תחת הקדושה. הרי שבעת פעולת הבינה להכניע את התהו, היא נבחנת לאשא חשוכא.

חשך פני רע, דאסבר אנפין לרע, וכדין אקרי חשך, דשרי עליה לאתקפא ליה: הפנים של רע הוא חשך, ויצחק שהסביר פנים לרע, לעשו, נקרא אז חשך, ששורה עליו בכדי להתקיף אותו. פירוש, הוא מבאר הכתוב ותכהנה עיניו מראות, מפני שיצחק הסביר פנים לעשו שהוא רע, ע"כ קפץ עליו פני רע, שהוא חושך. ולמה הסביר פנים לעשו, הוא משום **דשרי עליה לאתקפא ליה**, ששרה עליו כדי להתקיפו. כי בהשראתו עליו נמצא מתקיף אותו ומכניעו. וכיון שהוא שורה על הרע כדין אקרי חושך. ומכאן ראיה שאין הבינה נק' בשם חשך, אלא בעת שפועלת להמתיק כח הדין דתהו מהמלכות, כי

אז בהכרח היא נמצאת שורה על התהו כדי להכניעו, שמשום זה היא נחשכת ונעשית לאשא חשוכא.

פסקה כד

רו"ח, הוא קול דשארי על בה"ו, ואתקיף ליה ואנהיג ליה בכל מה דאצטריך: רוח, שבהכתוב ורוח אלהים, הוא קול, השורה על בה"ו ומנהיג אותו בכל מה שצריך. פירוש, כי תיקון המסך בסוד צמצום ב' הנ"ל. נק' בשם רוח. (כנ"ל באות י"ז ע"ש בהסולם). כי המסך הזה מעלה או"ח וממשיך קומת ע"ס באור של קומת רוח, וכיון שבא מן הבינה הנקראת בשם אלהים, ע"כ נק' קומה זו שיצאה על המסך הזה בשם **רוח אלהים**. כי הוא רוח קודשא דנפיק מאלהים חיים שהוא הבינה, ע"ש. וקומה זו של **רוח** נבחן לאור הז"א, כי **רוח** הוא בחינת ז"א, והוא נק' **קול**, כנ"ל.

וזה אמרו **רו"ח, הוא קול דשארי על בהו** כי יש כאן ענין צמצום לחוד, שהוא הנק' חשך. ויש כאן ענין מסך לחוד הנק' רוח. וכן לעיל אומר ענין צמצום א' לחוד הנק' תהו, וענין מסך לחוד הנק' בהו. ולפיכך בחינת צמצום ב' הנק' חשך, שורה על התהו ואתקיף ליה ומכניעו, כנ"ל בסמוך. והמסך דצמצום ב' הנק' רוח, שורה על המסך דצמצום א' הנק' בהו ואתקיף ליה, לכלול אותו בתוכו, בכדי שיוכל להמשיך רוח אלהים חיים מן הבינה. וז"ש **רו"ח, הוא קול** דהיינו קומת ז"א הנמשך מאלהים חיים הנקרא **קול, דשארי על בהו** שהוא רוכב על המסך דצמצום א' הנק' **בהו, ואתקיף ליה ואנהיג ליה בכל מה דאצטריך** והוא מתקיף אותו ושולט עליו כדי להנהיג אותו בכל מה שצריך. כלומר שיוכל להמשיך עליו כל המוחין שצריך, שמתחילה ממשיך עליו קומת רוח חיים מהבינה ואח"כ גם בחינת ג"ר מהבינה, כמ"ש להלן בהמקרא דיהי אור. וכל כמה שכח המסך דבהו שולט, לא יוכל להמשיך מבחינת בינה כלום, כי כל בחינה מקבלת רק מבחינה שכנגדה ולא כלום מלמעלה מבחינתה, וע"כ כל עוד שכח המסך דבהו שולט על המלכות, שהיא בחינתה עצמה, לא תוכל המלכות לקבל מהבינה כלום. אלא אחר שהשיגה כח המסך דצמצום ב' הנק' רוח, שהוא בא מן המלכות שנכללה בבינה עצמה, ונעשתה מחמת זה כמו עצם הבינה, ע"כ יכולה לקבל מהבינה, כי נעשתה בזה כמו בחי' שכנגדה ממש. ולפיכך אומר, שהמסך דרוח שורה על המסך דבהו, ואתקיף ליה כדי לבטלו, ויוכל להמשיך כל מה דאצטריך אל המלכות, שהם ו"ק ומוחין מהבינה, כי אין תיקון להמלכות זולת ע"י המוחין מן הבינה כנודע.

אבנין משקען גו תהומי דנפקא מיא מנהון, ועל דא אקרון פני המים: האבנים משוקעות תוך התהומות שמים יוצאים מהם, ועל כן נקראות פני המים. פירוש. כבר נתבאר לעיל,

שתיקון המסך בהמלכות נק' בשם אבנין, משום שעל ידו מתאבנית המלכות שלא לקבל לתוכה את אור העליון, שעי"ז נעשה עליה הזווג דהכאה. ואומר שמשום שהמסך משוקע ומתוקן תוך התהומות, דהיינו בהמלכות. שע"י זווג דהכאה יוצא מים משם, לכן אומר הכתוב ורוח אלקים מרחפת על פני המים. כי ה **אבנין** שהם המסך נקראות **פני המים** כי מזווגם יוצא המים שהם המוחין. והנה לעיל אצל המסך דצמצום א' הנק' בשם בהו, אומר **אבנין משקעין גו גליפא דתהו נפקי גו גליפא דמשקען תמן** (אות כ"א ע"ש) וכאן בהמסך דרוח אומר "**אבנין משקען גו תהומי דנפקא מייא מנהון**" ויש להבין ההפרש בין **גליפא דתהו** ובין **גו תהומי**. והענין הוא, הצמצום א' נק' **תהו** ולא **תהום**, אלא הצמצום ב' נק' **תהו"ם**, כמ"ש וחשך על פני תהום, שפירושו מוצא המים בלבד, כי בחינת **התהו** שבו, כבר נמתק עם עליתו להבינה, ולא נשאר ממנו אלא בחינת מוצא מים בלבד.

וזה אמרו **רוח הוא קול דשארי על בהו וכו' ורזא דא קול ה' על המים**, **וכן ורוח אלהים מרחפת על פני המים** ומשמיענו שמסך הזה דצמצום ב' הנק' רוח אלהים, אין בו מבחינת גליפא דתהו כמו בהמסך דבהו, משום **דשארי על בהו ואתקיף ליה ואנהיג ליה** וכו', וע"כ אין בו אלא מבחי' צמצום ב' הנק' תהום, שהוא מוצא מים לבד, דהיינו מוצא למוחין, כי כח הדין דתהו חלף ועבר משם. ולפיכך מכנהו הכתוב בשם מים, כמ"ש ורוח אלהים מרחפת על פני המים, כי **אבנין משקעין גו תהומי דנפקא מייא מנהון** כי המלכות לא נתאבנה שלא לקבל האור מטעם תוקף הדין של גליפה **דתהו**, אלא, היא נתאבנה שלא לקבל האור ולדחותו בזווג דהכאה, רק מטעם כדי לאפקא מייא, דהיינו כדי להמשיך קומת אור ממעלה למטה ולהלבישו עם האו"ח שלה ממטה למעלה. ולפיכך **אקרון פני המים** כי בחינת הצמצום נק' **פני תהום**, בסוה"כ וחשך על פני תהום, ובחינת המסך נק' **פני המים**, כי הן הצמצום והן המסך לא באו כאן משום דין, אלא להוציא מים בלבד. כי **רוח אנהיג ואתקיף לאינון פנים פני תהום** הרוח הנהיג והתקיף להפנים האלו הנקראות פני תהום. פירוש כי קומת הרוח שיצא על המסך, הנהיג וקיים את הפנים של פני תהום, וכן אתקיף את הפני תהום. כלומר, כי תחילה אנהיג וקיים את פני תהום כדי להוציא מיים בזווג דהכאה. ואח"כ גם אתקיף ליה לבטלו לגמרי, כנ"ל (באות י"ח) **דישתאר ההוא זוהמא דלית ביה זוהמא כלל**. עש"ה. והיינו בעת שרוצה להמשיך מוחין דג"ר בסו"ה יהי אור, כמ"ש להלן. וז"ש **דא כמה דאצטריך ליה ודא כמה דאצטריך ליה** זה כפי מה שצריך לו, וזה כפי מה שצריך לו. כי בעת שצריך לקומת חסדים מהבינה הנק' מים הוא מנהיג ומקיים את ה **פני תהום** ובעת שצריך להמשיך מוחין דג"ר, הוא מבטל אותו לשעתו, כדי שיוכל להמשיך מוחין דג"ר מהבינה.

פסקה כה

תהו, עליה שריא שם שדי וכו'. על תהו שורה השם שדי. סוד שם שדי, ה"ס הגבול והסיום של התפשטות האור. בסוד שאמר לעולמו די ולא יתפשט יותר. ובהיות הארץ, שהיא המלכות בבחינת תהו, שריא עלה השם שדי, דהיינו לבחינת גבול וסיום האור בלבד. כי האור לא היה יכול להתפשט לתוכה מכח הצמצום הרוכב עליה כנ"ל, ונמצא, שנסתיים האור ממעל לה, והיא עשתה סיום עליו, שהוא סוד שם שדי.

בהו, עליה שריא שם צבאות: על בהו שורה השם צבאות. סיום כל פרצוף מבחינת המסך דיסוד, נק' צבאות, בסוד אות הוא בצבאות שלו, כי הוא רומז על בחינת הזווג שאינו נעשה רק על המסך הזה, ומשם נולדים ויוצאים כל צבאות ה'. וכיון **שבהו** ה"ס תיקון המסך בסוד הזווג, כנ"ל, נמצא שקנתה המלכות בחינת יסוד הנק' צבאות.

חשך עליה שריא שם אלהים: על חושך שורה השם אלהים. כי חשך, ה"ס צמצום ב', דהיינו עלית המלכות למקום בינה, כנ"ל, והבינה נק' אלהים, נמצא שהארץ, שהיא המלכות שנכללה בחושך הזה, הרויחה בזה שם אלהים מהבינה.

רוח, עליה שריא שם הוי"ה: על הרוח שורה השם הוי"ה. כי רוח ה"ס תיקון המסך דצמצום ב' בהמלכות, שהמשיכה קומת ז"א הנק' קול, מהבינה, בסוד "קול דרכיב על בהו ואנהיג ליה בכל מה דאצטריך", כי מבחי' המסך דבהו לא היה ראויה המלכות למוחין דג"ר, הנקראים בשם הוי"ה, משום שכח הדין דגליפא דתהו שורה עליו, כנ"ל, אבל אחר שהשיגה מסך מבחינת בינה, בסוד אבנין משקען גו תהומי דנפקי מניה מייא, שפירושו, שאין בהמסך שום דין, אלא שהמסך נתאבן לעכב על אור העליון בכדי לעשות זווג דהכאה להמשיך קומת החסדים מהבינה, הרי יכולה המלכות לקבל עתה גם מוחין דג"ר הנקראים הוי"ה, בסוד יהי אור, שה"ס שם הויה, וז"ש, רוח, עליה שריא שם הוי"ה.

פסקה כו

רוח חזק מפרק הרים לא ברוח הוי"ה וכו':ברוח אינו שורה השם הוי"ה וכו'. כי רוח חזק זה הוא יוצא מבחינת תהו (כנ"ל באות י"ט) ועל כן אומר הכתוב לא ברוח ה', כי בתהו רק שם שדי שורה עליו. וכן ברעש, שמבואר שם, שהוא יוצא מבהו, אומר הכתוב לא ברעש ה' רק השם צבאות שורה עליו. וכן באש היוצא מהחשך, אומר הכתוב לא באש ה', כי רק שם אלהים שורה עליה. אבל בקול דממה דקה, שהוא בא מבחינת רוח אלהים שעליו שורה השם הויה, אומר הכתוב, ויהי כשמע אליהו וכו' והנה אליו קול ויאמר מה לך פה אליהו, והנך מוצא, שבג' בחינות הראשונות, לא יצא מהמערה, רק

בעת ששמע קול דממה דקה, יצא תיכף מהמערה וקבל פני ה', שהוא מטעם כי **הכא אשתכח שם הוי"ה**, וידע שהוי"ה מדבר אליו.

פסקה כז

ארבע פרקין הכא דאינון פרקי גופא ואברין ידיען, דאינון ארבעה ואינון תריסר: בהשם הוי"ה יש ארבע פרקין, דהיינו ד' אותיות, הרומזים לפרקי גופא דאדם ואברים ידועים, שהם ארבע והם שנים עשר. **והכא שמא גליפא דתריסר אתוון דאתמסר לאליהו במערה.** וכאן ה"ס שם בן י"ב אותיות, שנמסר לאליהו במערה. דהיינו ג' הויות שבכל אחת ד' אותיות שהם י"ב. וכן השם י"ב מרומז בגוף האדם: כי בו ג' הויות, הא' בראש שלו, הנק' חב"ד. הב' בגוף שלו עד הטבור, הנק' חג"ת. הג' מטבור ולמטה שלו הנק' נה"י. והם בו בבחינת נקודת הסגול, חו"ב בימין ושמאל, והדעת באמצע, חו"ג בימין ושמאל, והת"ת באמצע. ונו"ה ימין ושמאל, והיסוד באמצע. וג' הספירות האמצעיות, שהם דעת ת"ת יסוד, נבחנת כל אחת מהם בב' בחינות, שהם דכר ונוקבא, וע"כ יש ג' חלקים בגוף האדם, שהם ראש גוף רגלין, ובכל חלק ד' אברין: ד' אברי הראש הם חב"ד, שחו"ב הם י"ה, והדעת ו"ה. וכן בחלק הגוף ד' אברים, שחו"ג הם י"ה, והת"ת ו"ה. וכן ברגלין ד' אברים, שנצח והוד הם י"ה, ויסוד ועטרה הם ו"ה. שז"ס שם בן י"ב המרומז בגוף האדם.

פסקה כח

מהכא איהו שירותא לאשכחא גניזין, היך אתברי עלמא בפרט: מכאן מהמאמר יהי אור, היא התחלא למצוא הסודות, איך נברא העולם, בדרך פרט. **דעד הכא הוה בכלל**, שעד כאן נזכר בריאת העולם בדרך כלל, דהיינו בהכתוב בראשית ברא אלהים וכו', **ובתר, אתהדר כלל למהוי כלל ופרט וכלל**. ואח"כ חזר הכלל להיות כלל ופרט וכלל. פירוש, כי תחילה נזכר בריאת העולם בדרך כלל, בהכתוב הא' בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. ולא נזכרו שום פרטים איך נבראו שמים וארץ. אמנם אח"ז נזכרו כל פרטי מעשה הבריאה, ממאמר הא' יהי אור עד הכתוב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד וכו' ויכולו וכו'. הרי עתה, נעשה הכלל דהיינו הכתוב הא', לכלל ופרט וכלל, כי הכתוב בראשית הוא כלל הא'. ומהמאמר יהי אור והלאה הם הפרט והכתוב וירא וכו' הוא כלל האחרון.

פסקה כט

עד הכא הוה כלא תלייא באוירא מרזא דאין סוף: עד כאן, היה תלוי הכל באויר המושפע מסוד אין סוף. נשמר בזה שלא יוקשה. הלא כבר כתוב והארץ היתה תהו ובהו וכו', שהיא פרטיות הבריאה ולא **כלל**. וע"כ אומר, שעד כאן היה תלוי הכל באויר, כלומר

שלא היה בהעולם, שהוא ז"א, רק קומת אויר, שהוא אור דנפש רוח בכלים דכתר חכמה. דהיינו כמ"ש לעיל בהכתוב ורוח אלהים מרחפת על פני המים. כנ"ל בדף ל ד"ה ורוח. ולפיכך עוד אין זה נחשב לבחינת בריאת עולם בפרט, כי חסרה ג"ר, אלא נבחן שעוד הבריאה כלולה בסוד א"ס, שלא יצאה עוד לגילוי.

כיון דאתפשט חילא בהיכלא עלאה, רזא דאלהים כתיב ביה אמירה: כיון שנתפשט הכח בהיכל העליון, שה"ס אלהים, כתוב בו אמירה. היכל העליון הוא פרצוף ישסו"ת שהוא היכל הב' דא"א הנזכר לעיל בדף ט' אות ד'. ואומר שם שתחילה יצא ההיכל מראש דא"א בסוד **אשר ראש דנפיק מראשית**. ונתבאר שם בהסולם שישסו"ת ה"ס השם אלהים, שה' אותיות הם כח"ב תו"מ, וכשיצא מראש דא"א, לא נשאר בו אלא ב' אותיות מ"י דאלהים, שה"ס קומת אויר, בכלים דכתר חכמה שהם מ"י, ואז לא האיר בההיכל השם אלהים, שהיו חסרים לו האותיות אל"ה דאלהים, ואח"כ על ידי הארה עליונה הוחזרו ג' אותיות אל"ה אל הישסו"ת, וחזר ונשלם השם אלהים והאיר בההיכל, ויצאה בו קומת ג"ר. עש"ה. וז"ש כאן **כיון דאתפשט חילא בהיכלא עלאה**, דהיינו שחזרו ג' אותיות אל"ה אל ההיכל, **רזא דאלהים**, שה"ס השלמת ה' אותיות דאלהים כנ"ל **כתיב ביה אמירה**, אז כתוב בו המלה **ויאמר**, שמשמעותו, זווג להשפעת ג"ר, כמ"ש להלן. והוא **פרט** הראשון דבריאת העולם. **דהא לעילא לא כתיב ביה אמירה בפרט**, שהרי מקודם לכן לא כתוב המלה ויאמר, שהוא פרט, **ואע"ג דבראשית מאמר הוא אבל לא כתיב ביה ויאמר**, ואע"פ שהכתוב בראשית הוא ג"כ מאמר, המשלים לעשרה מאמרות שבמעשה בראשית, אבל לא כתוב בו ויאמר, להיותו בבחינת כלל, וויאמר הוא פרט. הרי שהכתוב ויאמר אלהים יהי אור, הוא התחלת הפרטים שבבריאת העולם.

פסקה ל

דא ויאמר איהו קיימא למשאל ולמנדע: ויאמר זה, הוא עומד לשאלה ולדעת. כי **ויאמר**, הוא אותיות **מי אור** שזה יורה בחינת שאלה. והיינו פרצוף ישסו"ת שאומר עליו לעיל (בהקדמת הזוהר דף ח' אות ט') שה"ס **מ"י דקיימא לשאלה** (ועש"ה פירוש הדברים). והוא לאפוקי את או"א עלאין שמהם אינם נמשכים מוחין אלו, כי הם אינם עומדים לשאלה, כי הם אוירא דלא אתיידע, כמ"ש שם.

ויאמר חילא דאתרם וארמותא בחשאי: ויאמר, יורה כח שהונף, והתכופה היא בלחש. פירוש, ויאמר ה"ס אבא, אלהים ה"ס אמא, והיינו או"א תתאין הנק' ישסו"ת וזכור זאת לכל ההמשך. וכבר ידעת שענין יציאת המוחין דגדלות, הוא ע"י החזרת האותיות אל"ה דבינה ממקום זו"ן למקום בינה, להשלמת השם אלהים. וז"ש **ויאמר, חילא דאתרם**,

ויאמר, יורה על הכח שהונף, דהיינו שהניף האותיות אל"ה ממקום זו"ן למקום בינה, כי תנופה זו נעשה על ידי הארת אבא המרומז בויאמר. **וארמותא בחשאי**, והתנופה, שהארת אבא עושה, הוא עושח בלחש. כלומר שהארת החכמה אינו נודעת לחוץ ממנו, אלא האור סתום במקומו. והוא מטעם חוסר אור החסדים, שאין החכמה מאירה בלי לבוש מאור החסדים כנ"ל בדט"ז ד"ה וזה אמרו. **מרזא דא"ס ברישא דמחשבה**, האור נמשך מסוד א"ס ברישא דמחשבה, דהיינו בעצם הבינה בהג"ר שלה הנק' רישא דמחשבה, ולא לז"ס תחתונות דמחשבה. והוא מטעם, כי הג"ר יכולות לקבל אור החכמה בלי לבוש דחסדים, ולכן מתפשט בהם האור אע"פ שאין שם חסדים. משא"כ ז"ס תחתוניות אינן יכולות לקבל אור חכמה בלי התלבשות באור חסדים. וע"כ כיון שחסר שם אור החסדים, אין אור החכמה יכול להתפשט בהם.

ויאמר אלהים, **השתא אוליד ההוא היכלא ממה דאתעדיאת מזרע דקדש**: ויאמר אלהים. משמעותו. כי עתה הוליד היכל ההוא את הזרע קדש שהיתה מעוברת מהם. היכל הוא בינה הנק' ישסו"ת. זרע קודש הם זו"ן. ואומר שעתה. אחר שאבא, שה"ס **ויאמר**, הניף האותיות אל"ה והחזירם לאמא שה"ס מ"י, ונשלם בה אותיות **אלהים**, (כנ"ל בדיבור הסמוך) הוליד ההיכל, שה"ס אמא, את הזו"ן הדבוקים באותיות אל"ה, שהיתה מעוברת מהם.

פירוש כי מתוך שהאותיות אל"ה היו נפולים בתוך מדרגת הזו"ן, במשך זמן יציאת הבינה מראש, נעשו למדרגה אחת עם הזו"ן. כי זה הכלל, העליון היורד לתחתון נעשה כמוהו, וכן התחתון העולה לעליון נעשה כמוהו. ולפיכך בעת שהארת אבא הניף אתוון אל"ה למקום הבינה, הרי עלו עמהם הזו"ן הדבוקים בהם, כמדרגה אחת, וגם הזו"ן נתחברו להבינה. וזה נבחן שהבינה נתעברה עם הזו"ן, כי הזו"ן נתדבקו בה, ונעשו אליה סוד זרע קודש. כי בהיותם דבוקים בה, הם מקבלים מוחין דקודש מאבא כמו הבינה עצמה. שז"ס העובר, האוכל ממה שאמו אוכלת.

וז"ש **ואוליד בחשאי וההוא דאתילד אשתמע לבר**: הבינה הולידה את הזו"ן בלחש וההוא שנולד, נשמע לחוץ. ולכאורה תמוה, הרי ואוליד הוא ענין אחד עם דאתילד, ואם הולידה בלחש הרי הולד לא נשמע לחוץ. אמנם יש כאן ב' לידות, א) לידת המוחין להזו"ן, בעודם תוך הבינה. ב) לידת הזו"ן, להוציאם ממקום בינה למדרגתם עצמם. והנה לידת המוחין, הנעשים ע"י תנופת אתוון אל"ה למקום בינה, שאז חוזרת בינה, להראש דא"א, הם נבחנים להארה בחשאי, בלי התפשטות לחוץ, משום חוסר חסדים כנ"ל. וז"ש **ואוליד בחשאי**, דקאי על לידת המוחין. אבל לידת זו"ן עצמם ויציאתם

ממקום בינה למקומם עצמם, זה נעשה, ע"י זווג הבינה על המסך דזו"ן, שמוציאה קומת חסדים להלביש אור החכמה בחסדים. ואז הוא מולידה הזו"ן, ומורידה אותם למקומם עצמם. ועתה אחר שנתלבשה החכמה בחסדים הרי המוחין נשמעים לחוץ, שיש להם התפשטות. וז"ש **מאן דאוליד ליה אוליד בחשאי דלא אשתמע כלל**: מי שהוליד לזו"ן, הוליד אותו בלחש שלא היה נשמע כלל. וזה קאי על לידת המוחין לזו"ן בעודם תוך הבינה, שאז הם בחשאי כנ"ל. **כיון דנפק מניה מאן דנפיק אתעביד קול דאשתמע לבר**, כיון שיצא ממני, מן הבינה, מי שיצא. דהיינו זו"ן, נעשה קול, שנשמע לחוץ. וזה קאי על יציאת זו"ן מהבינה אל מקומם עצמם, שזה נעשה אחר יציאת קומת חסדים על המסך דזו"ן, שאז מתלבשת החכמה בחסדים, ויש לה התפשטות לחוץ להאיר להתחתונים.
ויש לדעת, שכל הגורם ללידת הז"א ויציאתו מהבינה, הוא הזווג הנ"ל על מסך דז"א להמשיך קומת החסדים. באופן, שהתלבשות חכמה בחסדים ולידת הז"א באים כאחד. כי ע"י זווג הזה, ניכר מדרגת הז"א, שאינו שייך להבינה, והשינוי צורה נבחן ללידה. ואכמ"ל.

פסקה לא

יהי אור, **כל מה דנפק**, **ברזא דא נפק**: כל היוצא ונאצל בהעולמות, יוצא בסוד הכתוב הזה דיהי אור. כלומר שדרכי פעולת הזווג המבוארים לפנינו בביאור הכתוב יהי אור הם נוהגים כן באצילת המוחין של כל המדרגות כולן.
יהי על רזא דאו"א דאיהו י"ה: המלה יהי רומזת על סוד או"א, שהם י"ה, ד **יהי**. ה **י** רומזת על אבא וה **ה** על אמא. והיינו או"א תתאין הנקראים ישסו"ת. **ולבתר**, אחר אותיות י"ה שב **יהי**, **אתהדר לנקודה קדמאה**, הוחזר לנקודה הראשונה. כלומר שחזר וכתב נקודה דהיינו **י** כמו ה **י** הראשונה, שכתוב **יה"י**. **למהוי שירותא לאתפשטא למלה אחרא**, להיות התחלה להתפשט לדבר אחר, פירוש, כי **י** הניתנה בסוף המלה **יהי**, אחר או"א שהם י"ה רומזת ש **י**' זו נכנסה ב **אור** או"א, ונעשו לקומת **אויר**. כי אותיות אל"ה דאלהים, נפלו מהם וירדו למקום זו"ן, ונשאר בהם רק **מ**"**י** דאלהים, שה"ס רוח. ואומר שע"כ נתמעטו או"א וקבלו **י**' בהאור שלהם. **למהוי שירותא לאתפשטא למלה אחרא**, שנעשה ע"ז התחלה, להתפשטות המוחין לפרצוף אחר, שהוא זו"ן, כי בסבת התמעטות שלהם, ירדו אותיות **אל**"**ה** לזו"ן. ואח"כ בעת שמחזירים אליהם אותיות אל"ה, עולה עמהם גם הזו"ן, ומקבלים מהם מוחין (כנ"ל בדף מ"ב ד"ה ויאמר אלהים) הרי שבסבת כניסת ה **י**' **לאור** י"ה שנעשה ל **אויר**, נעשה התחלה להתפשטות המוחין בשביל זו"ן, שעליו אומר הכתוב יהי אור.

פסקה לב

אור ויהי אור אור דכבר הוה: המלות אור, ויהי אור אינו התחדשות אור, אלא שחזר האור שכבר היה להם לאו"א. פירוש, כי ה **י** שמיעטה את ה **אור** דאו"א ל **אויר** כנ"ל, חזרה ויצאה משם, וחזר האור לאו"א כמו שהיה בהם מטרם שנתמעטו.

אור דא, רזא סתימא, אתפשטותא, דאתפשט ואתבקע מרזא דסתרא דאויר עלאה סתימא: חתפשטות אור זה, דיהי אור, הוא סוד כמוס, כי הוא התפשטות, שנתפשט ונתבקע בסוד ההסתר דאויר העליון הסתום, שהוא א"א. באופן שאין כאן באמת שום חידוש הויה, אלא שחזר ונתגלה אותה השלמות שהיה מקודם שנתבקע, כמו שמבאר והולך. ופירושו של בקיעה, תמצא לעיל בדף ד' ד"ה סתים.

בקע בקדמיתא ואפיק חד נקודה סתימא מרזא דיליה. דהא א"ס בקע מאוירא דיליה וגלי האי נקודה י': בקע מתחילה, הע"ס דאו"א, והוציא מסודו עצמו נקודה אחת סתומה, שהרי א"ס בקע, לע"ס דאו"א, מאויר שלו עצמו, וגילה נקודה הזו **י**'. דהיינו ה **י** שנחנה ב **אור** או"א, ונעשו גם הם לאויר. פירוש, כי כבר ידעת שאור זה אינו אור חכמה דא"א, אלא אור הבינה דא"א, שבעת היותה בראש א"א היתה גם היא בחינת חכמה, ואחר שהחכמה דא"א הוציאה מראש לגוף שלו, נעשתה לבחינת ו"ק, בחוסר ג"ר, שה"ס חכמה. ונבחנת אז הבינה, שהע"ס שלה נתבקעו: כי הג"ר דאורות שלה נסתלקו מנרנח"י שלה, וכן הכלים התחתונים בינה ות"ת ומלכות נתבקעו ממדרגתה וירדו לבחי' זו"ן, ולא נשאר בה אלא כלים דכתר חכמה עם אורות דנפש רוח. וזה נבחן ל **בקיעה** בבחינת הכלים, ול **אויר** בבחי' האור שהיה בה. ובינה זו דא"א מלובשת תוך או"א, המרומזים בי"ה דיה"י. באופן, שכל מה שא"א רוצה להשפיע לאו"א, הוא עושה זאת תחילה בבינה שליו, והמושפע בבינה שלו, מושפע לאו"א.

וזה אמרו **בקע בקדמיתא** שבקע הע"ס דכלים שהיו להבינה בעת היותה בראש א"א, דהיינו שהעלה המסך לבחי' הכלי דחכמה ונזדווג שם, שעי"ז נתבקעו וירדו מהבינה ג' הכלים בינה ות"ת ומלכות, אל מקום הזו"ן **ואפיק חד נקודה סתימא** דעי"ז הוצי' בבינה נקודה סתימא שה"ס י' שנכנסה באור שהיה לה, ונהפך אור שלה להיות אויר. כי הג"ר שהם נשמה חיה יחידה נסתלקו ממנה ונשארה רק בקומת נפש רוח הנקרא אויר. **מרזא דיליה** מבחינת הו"ק שלו. כי רזא הוא בחי' אחורים של אור חכמה, שהוא ו"ק בחסרון ג"ר. וזה שאומר ומפרש דבריו **דהא א"ס בקע מאוירא דיליה** כי א"א נזדווג תחילה על המסך מתחת החכמה של עצמו, שעי"ז הוציא הבינה לבר מראש לבחינת ו"ק, ונבקעו ממנה ג' הכלים בינה ות"ת ומלכות, שה"ס **אל"ה** דאלהים, ולא נשאר בה רק הכלים

דכתר חכמה לבד, שה"ס **מ"י** דאלהים, **וגלי האי נקודה י'** וגילה נקודת ה **י'** באור שהיה לה, ונהפך **אור לאויר**. כנ"ל. ופעולה זו דא"א מכונה לעיל (דף ט אות ד) בשם זרעא דמשי עש"ה. ולא יקשה לך מה שמכנה לא"א בשם א"ס, כי כל מאציל נבחן בשם א"ס, כי אינו מאציל רק באור א"ס שבו.

כיון דהאי י' אתפשט, מה דאשתאר אשתכח אור מההוא רזא דההוא אויר סתימאה: כיון ש **י'** זו נתפשטה מאויר, מה שנשאר ממלת **אויר** הוא מלת **אור**. כי אחר זה חזר א"א והוריד המסך שמתחת החכמה, למקום המלכות, והוחזרו עי"ז ג' הכלים דבינה ות"ת ומלכות למדרגת הבינה, וכן אור שלם של נרנה"י דאורות, ואז האי **י' אתפשט** ויצא מאויר שלה **מה דאשתאר אשתכח אור מההוא רזא דאויר סתימאה** כי אחר שיצא האי **י'** מאויר סתימאה חזר האויר להיות אור, שפירושו אור שלם בנרנח"י, שהוא אור חכמה. באופן שבעת שרוצה א"א להשפיע הקטנות לאו"א מכניס הי' באור שלו ונעשה לאויר. ובעת שרוצה להשפיע להם מוחין דגדלות חוזר ומוריד הי' מאויר ונעשה לאור.

פסקה לג

כד אשתכח מניה נקודה קדמאה י' אתגלי לבתר עליה מטי ולא מטי, כיון דאתפשט נפק וכו': בעת שנמצא מא"א נקודה הראשונה שהיא **י'** נגלה אורו עליה בבחינת מגיע ואינו מגיע, כיון שנתפשט הנקודה, נגלה האור, וה"ס אור שנשאב מאויר. פירוש, כי אחר שביאר דרכי יציאת המוחין דקטנות וגדלות בבינה דא"א עצמו, חוזר לבאר כאן סדר השפעות המוחין לאו"א. ומחלק אותם על ג' בחינות, שהם ג' נקודות חולם שורק חירק. בחינה א) ה"ס נקודת חולם, ואומר **כד אשתכח מניה נקודה קדמאה י'** מטרם שיצאה הי' מאויר **אתגלי לבתר עליה מטי ולא מטי** היה א"א מאיר אל הבינה בסוד נקודת החולם שממעל לאותיות, שהם הכלים דבינה, וע"כ הגיע האור לבינה בבחי' מטי ולא מטי, שפירושו, מטי בחסדים ולא מטי בחכמה, כי אור החכמה נשאר בראש א"א, ולא מטי להבינה שיצאה לבחינת גוף א"א, שהוא רק ו"ק. בחינה ב) היא נקודת השורק. וזה אמרו **כיון דאתפשט נפק** אחר כך שה **י'** נתפשטה ויצאה מאויר יצא אור החכמה, **ואיהו הוא אור דאשתאר מאויר** והוא מלת אור הנשאר אחר יציאת **י'** ממלת אויר. **והיינו אור דכבר הוה, והא קיימא** והוא האור שהיה מתחילה בהבינא בעת היותה בראש א"א, ונעלמה עם יציאתה מהראש, ועתה חזר אליה, וקיימא בה. שע"ז רומז הכתוב, ויהי אור, להורות שאין כאן חידוש במציאות, אלא הוא האור שכבר היה בהבינה כנ"ל. **נפק ואסתלק ואתגניז** האור יצא ונסתלק ונגנז. כי בעת שהאור יצא, דהיינו עם חזרת הבינה לראש א"א, אחר שירד הזווג על המסך שבמקום מלכות, והעיתה ג' אתוון אל"ה עם

הזו"ן הדבוקים בהם אל מדרגתה (כנ"ל באות ל, ד"ה ויאמר אלקים) הנה נסתלק אור החכמה ולא נתלבש באתוון אל"ה, ולא בזו"ן הדבוקים בהם בסוד העיבור, מחמת חוסר לבוש החסדים, **ואתגניז** בסוד נקודת השורק, כלומר, שלא נסתלק ממש אור החכמה מהם, אלא שלא יכלו לקבלו אע"פ שהיה מלובש תוך הכלים שלהם מפאת שהיו חסרים האי לבוש יקר דנהיר, וע"כ נבחן שהאור מאיר בבחי' גניזו **ואשתאר חד נקודה מניה למהוי מטי תדיר באורח גניזו בההיא נקודה** וע"כ, נשאר בהבינה חד נקודה ששם מטי החכמה תדיר בהכלים שלהם, והיינו נקודת השורק שהחכמה מטי בו תדיר באורח גניזו. בחינה ג) היא נקודת החירק. וזה אמרו **מטי ולא מטי נהיר ביה באורח נקודה קדמא, דנפק מניה**, אח"כ, המטי ולא מטי, שהוא מטי בחסדים ולא מטי בחכמה מאיר בו כדרך הארת נקודה הראשונה שיצא ממנו. והיינו ע"י הזווג שנעשה על נקודת החירק מהזו"ן הדבוקים באתוון אל"ה כנ"ל באות ל' ד"ה ויאמר ע"ש. אשר נקודת החירק זו מאירת **באורח נקודה קדמאה דנפק מניה** שממשכת קומת ו"ק בהבינה, כדרך שהאיר בה א"א בעת שהיתה נקורת י' באויר שלה, דהיינו אור חסדים, ואז "**אחיד דא בדא** אור חכמה מנקו' השורק מתלבש באור חסדים מנקודת החירק, ומאירים יחד, **נחיר בהאי ובהאי** ונמצא שישסו"ת מאיר בב' האורות יחד, הן באור חכמה והן באור חסדים, ונשלמו הישסו"ת במוחין שלימים בד' גוונין חו"ב חו"ג, כי מראש א"א קבלו חו"ב, וע"י הזווג על נקודת החירק קבלו חו"ג.

פסקה לד

כד סליק כלא סלקין ואתאחדן ביה: בעת שפרצוף או"א עולה לראש א"א, ומקבל שם המוחין דג' הנקודות כנ"ל כולם עולים ומתיחדים עמו. כלומר, שבא לרבות, שגם הזו"ן הדבוקים באותיות **אל"ה** דאו"א, עולים עם או"א ומקבלים מהם המוחין הללו כנ"ל (דף מ"ב ד"ה ויאמר אלקים עש"ה).

והנה הזוהר בא לבאר כאן סוד תיקון קוין בהכלים של זו"ן. כי אחר שביאר סדר התפשטות המוחין ביחס האורות בג' התיקונים המכונים חולם שורק חירק (כנ"ל באות ל"ג) בא לבאר עתה סדר התפשטות המוחין ביחס הכלים המכונים ג' קוין, ימין ושמאל, ואמצעי המכריע ביניהם.

והנה יש הרבה כינוים להעשר ספירות דהיינו על פי היחסים שלהם, כנודע. ומבחינת התלבשות האורות בכלים, הן נקראות כח"ב, תו"מ, או חג"ת נהי"מ, ובעת שהמדובר הוא מבחינת הכלים בדיוק הן נקראות כ"ב אותיות. ואין לשאול, שלפי"ז היה צריך להיות ה' אותיות כמו כח"ב תו"מ או ז' אותיות כמו חג"ת נהי"מ ולמה הן כ"ב אותיות.

והענין הוא כי האותיות נמשכות מז"ס חג"ת נהי"מ דאו"א, ולפי שיש ג' בחינות בהמוחין שלהם שהן חולם שורק חירק, לכן נמשך מהם ג' מיני התפשטות של ז' כלים, שנמשכים ז' כלים מנקודת החולם, שנבחנים לקו ימין. ונמשכים ז' כלים מנקודת השורק שנבחנים לקו שמאל. ונמשכים ז' כלים מנקודת החירק, שנבחנים לקו האמצעי. והם ביחד כ"א כלים. אמנם בנקודת החירק יש בחינה נוספת על ז' הספירות חג"ת נהי"מ דאו"א, והוא בחינת המסך של הזו"ן, ולכן נבחנת בחינה נוספת זו ג"כ לבחינת כלי, ולפיכך הם כ"ב כלים, והם המכונים כ"ב אותיות. הרי שכ"ב אותיות הן ענין אחד עם ז"ס תחתונות, אלא ביחס הכלים לפי עצמם נקראות הספירות בשם אותיות, והם במספר כ"ב, מכח תיקון ג' הקוין שבהם. ובדברים הללו יובן כל ההמשך שלפנינו, וזכור אותם.

ואיהו מטי ואגניז באתר דא"ס וכל אחד אתעביד: ואז הוא בבחינת מטי, שהוא ג"ר, והוא נגנז במקום א"ס, שהוא א"א, והכל נעשה אחד. פירוש, כיון שעלה פרצוף או"א לא"א, נעשה מטי באור החכמה כמו א"א, אמנם האור אינו מתפשט למטה אלא שנגנז במקום א"א, שהוא מטעם חוסר לבוש החסדים. וז"ס נקודת השורק כנ"ל. **וכלא חד אתעביד** ונעשו כל ג' הנקודות לאחד, וגם ב' הנקודות חולם חירק שהיו מתחילה במטי ולא מטי שפירושו ו"ק כנ"ל (דף מו ד"ה כד) נעשו עתה לבחינת ג"ר. מסבת התיחדותן לאחד עם נקודת השורק כנ"ל.

לפיכך, **ההוא נקודה דאור**, **אור איהו**, נקודה ההיא שהיתה באור, ועשתה אותו לאויר דהיינו נקודת החולם, הוא עתה אור גמור. כלומר, שנעשה לג"ר מטעם התאחדותה עם השורק, כנ"ל. **ואתפשט**, **ונהירו ביה**, **שבע אתוון דאלפא ביתא**, ונתפשט אור ז"ס תחתונות חג"ת נהי"מ דאו"א מסוד נקודת החולם, ומאירים בהתפשטות זו שבע אותיות דאלף בית. פירוש, כי האותיות הם הכלים, ומתפשטות ז"ס חג"ת נהי"מ דאו"א מצד נקודת החולם, ונתקנו ז' כלים בקו ימין דזו"ן המכונים ז' אותיות, ונבחנים לימין, מטעם שנקודת החולם הוא תמיד בבחינת אור, להיותה בחינת חסדים מעיקרה, וכל אור ה"ס ימין, **ולא אקרישו ולחים הוו**. הכלים לא נקרשו והיו עוד לחים. פירוש, כי חומר לח יורה שאין בו גבול חזק, כי דברים לחים שנפגשים, נכנס ומתערב כל אחד בגבול של חבירו, אבל כשהלח נקרש ונעשה למוצק, נעשה גבולו חזק ומוגן, שאם יפגוש בדבר מוצק שני, הוא לא יכנוס בגבולו אף משהו, וכן חבירו בו. וז"ש שהכלים לא נקרשו עוד אלא שהיו לחים, שפירושו, שלא היו נשמרים בגבולם שהוא גבול הימין, אלא שהיו עוד מתערבים בקוין האחרים כמ"ש להלן.

נפק חושך לבתר ונפקו ביה שבע אתווז אחרן דאלפא ביתא: אח"כ יצא חושך ויצאו בו שבע אותיות אחרות של הא"ב. פרוש, כי התפשטות הארת ז"ס תחתונות דאו"א מנקודת השורק נבחן ליציאת החושך להיות החכמה שבו בלי חסדים ואינה מאירה כנ"ל. וז"ש **לבתר** לאחר התפשטות ז"ס, שהם ז' אותיות מהארת נקודת החולם לקו ימין דז"א, **נפק חושך** שהוא התפשטות ז"ס מנקודתה שורק, **ונפקי ביה שבע אתוון אחרן** ויצאו בהתפשטות החושך זו, שבע אותיות אחרות, שהם ז' כלים כנ"ל, ונעשו לקו שמאל דז"א.
נפק רקיע דאפריש מחלוקת דתרין סטרין: יצא הרקיע שהפריש המחלוקת של שני הצדדים. פי' לאחר שיצאו ונמשכו ב' הקוין ימין ושמאל דז"א, כל אחד בשבע אותיות כנ"ל, נעשה מחלוקת ביניהם, שכל אחד מהם רצה לקיים שליטתו בז"א, ולבטל שליטת חבירו. והוא מפני שיש לכל אחד מהם מעלה מיוחדת שאינה בחבירו, כי לקו הימין יש מעלה להיותו כולו אור, כלומר שמאיר מזווג דלא פסיק שבאו"א עלאין, ורצה לבטל קו השמאל שהוא חשך. ולקו השמאל יש מעלה להיותו אור חכמה הגבוה הרבה מאור החסדים שבימין, ורצה לבטל הארת הימין. והיו האותיות מטולטלות מרחמים לדין ומדין לרחמים, כי פעם נצח השמאל ונעשו האותיות כולן בבחינת דין שהוא חושך. ופעם נצח הימין ונעשו כולן בחינת רחמים שהוא אור. וז"ש לעיל **לחים הוו ולא אקריישו**, דהיינו, שכל אחד נכנס בגבולו של חבירו כנ"ל, והיו תמיד במחלוקת.
ונמשכה המחלוקת, עד שנתפשטה הארת נקודת החירק מז"ס תחתונות דאו"א שהתפשטות זו נקראת **רקיע** שה"ס קומת אור החסדים שיצא בזווג על ידי מסך הזו"ן הדבוקים באתוון אל"ה כנ"ל, (דף מ"ג ד"ה וז"ש) וז"ש **דאפריש מחלוקת דתרין סטרין**, שקומת הרקיע הכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל. כי תחילה התחבר ונתוסף על אור החסדים שבקו ימין והכריע את השמאל ואח"כ המשיך ג"כ את הארת קו השמאל והלבישו תוך קו ימין ונתקיימו הארת שניהם ובטלה מחלוקת. ולפיכך נבחנת התפשטות זאת בבחינת קו אמצעי, להיותו המכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל.
ונפקו ביה תמניא אתוון אחרנין כדין כ"ב: ויצא בו שמונה אותיות אחרות ואז נעשו כולן במספר כ"ב. דהיינו י"ד אותיות דב' הקוין ימין ושמאל, ושמונה דקו אמצעי המכונה רקיע, הרי כ"ב. פירוש, כי התפשטות זו המכונה רקיע, נמשכה ג"כ מז"ס שבמוחין דאו"א מבחינת נקודת החירק שבהם כנ"ל, וע"כ יש כאן ז' אותיות מחג"ת נהי"מ שלהם. ויש כאן עוד בחינה נוספת על חג"ת נהי"מ דאו"א, והיינו מבחינת עוביות של הז"א, כי נקודת חיריק ה"ס מסך דז"א, כנ"ל (דף מ"ה ד"ה כד) ועוביות זאת ה"ס אות השמינית, וע"כ יש כאן בהרקיע, שמונה אותיות: ז' דאו"א, ואחת מזו"ן.

דלגו שבע אתוון דהאי סטרא ושבע דהאי סטרא ואתגליפו כלהו בההוא רקיע: קפצו על הרקיע, שבע אותיות דצד הימין ושבע אותיות דצד השמאל, וכולן נחקקו בהרקיע ההוא. פירוש, מתוך שמטרם יציאתם של ח' האותיות דקו האמצעי הנקרא רקיע, לא יכלו י"ד אותיות שבב' הקוין ימין ושמאל להתקיים, כי מפני המחלוקת היו מטולטלים מדין לרחמים ומרחמים לדין כנ"ל, לפיכך ביציאת הרקיע שהוא קו האמצעי, שביכלתו לקיים הארות שניהם בכל השלמות כנ"ל, דלגו י"ד האותיות, שבב' הקוין ימין ושמאל, וקפצו על קו האמצעי כדי שיתקיימו על ידו. ונמצא שקו האמצעי נכלל בעצמו מג' קוין, ומכל הכ"ב אותיות וז"ש **ואתגליפו כולהו בההוא רקיע**, שכל הכ"ב אותיות נתקנו ברקיע ההוא. ח' אותיות מעצמו, וי"ד אותיות מב' הקוין ימין ושמאל.

והוו קיימי לחים, אקריש ההוא רקיע ואקרישו אתוון, ואגלימו ואתציירו בציורייהו: יהיו האותיות לחות, נקרש הרקיע, ונקרשו עמו האותיות, ונחקקו ונצטיירו בציוריהן, כפי שצריכים להיות. פירוש, כי באמת כח הקרישה מקו שמאל בא, מנקודת השורק, כמ"ש במקומו, וא"כ הוא נגלה לפני יציאת הרקיע, אלא שעוד היו האותיות לחות, כלומר שלא נקרשו כל צרכן להיות מוצק בגבול חזק, עד שיצא הרקיע ונקרש, ואז נקרשו האותיות בקרישה גמורה.

והטעם הוא, כי קרישה גמורה תליא רק בכח המסך שבנוקבא דז"א שהוא בחינת דין, וה"ס אות השמינית דרקיע, כנ"ל (אות ל"ד ד"ה ונפקו ע"ש) ולפיכך כל עוד שלא נגלו שמונת האותיות של הרקיע לא יכלו האותיות לקבל קרישה גמורה ומוצקה בגבול חזק. ואז **ואגליף תמן אורייתא לאנהרא לבר**, ונחקקה שם התורה, דהיינו הז"א שנקרא תורה, להאיר ממנו ולחוץ. כלומר שאחר שנקרשו גבולן של האותיות, שהם הכלים בכל ג' הקוין שלו, וכל קו קבל את צרופי אותיות שלו כראוי, אז נתתקן פרצוף ז"א המכונה תורה, להאיר אל התחתונים.

פסקה לה

יהי אור, דהוא אל גדול, רזא דנפיק מאויר קדמאה: הכתוב יהי אור, רומז על השם אל גדול, בסוד שיוצא מאויר הראשון. דהיינו מעת שהיו עוד או"א בבחי' ו"ק מטרם שיצאה הי' מאויר. פירוש, אחר שכבר ביאר כל שינוי הבחינות שעברו על המוחין מעת הקטנות עד גמר הגדלות בזה אחר זה, בסוד ג' נקודות וג' קוין, ואיך הם מרומזים בהכתוב יהי אור וכו', בא עתה לבאר איך כל שינוי בחינות הללו נשארות בצורתן גם אחר גמר הגדלות, ואיך הן מרומזות בה' פעמים אור שבהכתובים.

וזה **אמרו יהי אור דהוא אל גדול**, הכתוב יהי אור, קאי על ספירת חסד דז"א, שה"ס קו ימין הנמשך מנקודת החולם דאו"א, שהוא נקרא אל גדול. פירוש, חסד דו"ק נק' **אל**, וחסד דג"ר נק' **אל גדול**, וע"כ נקרא **אל**, משום שהוא, **רזא דנפיק מאויר קדמאה**, שה"ס חסד שיצא מאויר הקודם דאו"א, דהיינו מעת הקטנות עוד מטרם שיצאה הי' מאויר דאו"א. ונקרא **גדול**, שהרי עתה כבר יצאה ה **י**' מאויר דאו"א וחזרו לאור דגדלות, והזו"ן כבר קבלו מהם מוחין דגדלות.

ויהי, **רזא דחושך דאקרי אלקים**: הכתוב ויהי ה"ס החושך הנקרא אלקים. פירוש, הכתוב ויהי קאי על ספירת גבורה דז"א, בעת שנמשכת מקו שמאל לבד שה"ס נקודת השורק, ואז ה"ס חשך, להיותה חכמה בלי חסדים (כנ"ל דף מ"ז ד"ה ונפק) ונקרא אלקים סתימא בשמא, (כנ"ל דף י"ד ד"ה אבל אח"כ) **אור**, **דאתכליל שמאלא בימינא**,, ונקרא אור אחר שנכלל השמאל בהימין. פירוש עתה שעל ידי קומת החירק נכללו ימין ושמאל זב"ז, נמשך אור חסד שבימין לספירת הגבורה שבשמאל וגם ספירת הגבורה נקראת עתה **אור**, כי **וכדין מרזא דאל הוי אלקים**, כי אז מסוד השם אל שהוא חסד נמשך השם אלקים, ונעשה גם השם אלקים בבחינת אור החסד. **אתכליל ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא** ונכללו ימין בשמאל והשמאל בימין. כלומר שקו הימין נכלל מבחינת החכמה שבקו שמאל וע"כ נק' הימין **אל גדול** כנ"ל. וכן השמאל שהיה בחושך מטעם חסרון חסדים נכלל עתה באור חסד הימין, ונעשה גם ספירת הגבורה לאור. שה"ס **ויהי אור**, הנאמר ב **גבורה** דז"א.

פסקה לו

וירא אלקים את האור כי טוב דא עמודא דאמצעיתא: הכתוב וירא וכו' קאי על עמוד האמצעי שבז"א, שהוא ספירת תפארת שבו. כי הת"ת הוא קו עמצעי המכריע על ב' הקוין דז"א שהם חסד וגבורה, וע"כ נק' עמודא דאמצעיתא. **כי טוב**, **אנהיר עילא ותתא ולכל שאר סטרין**, הכתוב כי טוב, הנאמר על ת"ת, יורה שהאיר למעלה ולמטה ולכל שאר הצדדים. **אנהיר עילא** היינו שהכריע בהמוחין דאו"א בכח קומת החירק. אנהיר **לתתא** היינו שמכריע בימין ושמאל בספירותיו של ז"א עצמו כנ"ל. **ולכל שאר סטרין**, היינו אל הספירות נהי"מ שמחזה ולמטה שלו כמ"ש לפנינו. **ברזא הויה שמא דאחיד לכל סטרין** הת"ת דז"א, ה"ס שם הויה, הכולל לכל הצדדים. דהיינו ימין ושמאל, פנים ואחור, מעלה ומטה כנ"ל. ונתבאר סוה"כ וירא אלקים את האור כי טוב איך הוא רומז על **תפארת** הז"א.

ויבדל אלקים בין האור ובין החשך וגו' אפריש מחלוקת למהוי כלא שלים. הכתוב ויבדל וכו' יורה שהפריש המחלוקת בין ימין ושמאל כדי שיהיה הכל בשלמות. פירוש, לאחר שאור וחשך שמחזה ולמעלה דז"א, שהם חסד וגבורה, נכללו זה בזה, והחשך שבגבורה חזר להיות אור כנ"ל בסמוך, עשה הבדלה מחדש בימין ושמאל שהם אור וחושך שמחזה ולמטה, הנקראים **נצח והוד**, האור ה"ס ספירת ה **נצח** החושך ה"ס ספירת ה **הוד**.

פסקה לז

ויקרא אלקים לאור יום וגו' מהו ויקרא קרא וזמין לאפקא מהאי אור שלים דקיימא באמצעיתא חד נהירו: שואל מהו הפירוש של ויקרא אלקים לאור יום, ומשיב שויקרא פירושו שקרא והזמין, להוציא מאור השלם הזה העומד באמצע, שהוא הת"ת, אור אחד, **דאיהו יסודא דעלמא**, **דעליה קיימין עלמין**, שאור ההוא, הוא יסוד העולם שעליו עומדים העולמות, שממנו נולדים הנשמות וכל העולמות, **דאיהו יום מסטרא דימינא**, שהוא יום מצד הימין. פירוש שהכתוב ויקרא וכו' רומז על הכנה להאציל ספירת **יסוד** דז"א מן ת"ת דז"א, שז"ס ויקרא אלקים ל **אור** הת"ת: שיתאצל ממנו ספירת **יסוד**, הנק' **יום**, להיותו מבחינת אור החסדים שבצד ימין.

ולחושך קרא לילה, **קרא וזמין ואפיק מסטרא דחשך חד נוקבא**: הכתוב ולחשך וכו' יורה שקרא והזמין והוציא מצד השמאל שה"ס חושך, נוקבא אחת, **סיהרא דשלטא בליליא**, **ואקרי לילה**, הנוקבא היא בסוד הלבנה השולטת בלילה, וע"כ נקראת בשם לילה. דהיינו על מדת שליטתה. **רזא דאדני אדון כל הארץ**. והיא סוד השם אדנ"י והשם אדון כל הארץ כלומר, שבכל אלו השמות נקראת הנוקבא. ויהיה שיעור הכתוב **ולחושך קרא** שהזמין להוציא מהחשך, שה"ס קו השמאל, את מדת **לילה**, דהיינו להנוקבא, שה"ס ספירת **המלכות** הנק' אדנ"י. והנה נתבאר איך ז' הספירות **חג"ת נהי"מ** מרומזים בהכתובים דיום א' דמעשה בראשית. ולהלן מבאר סדר אצילות של יסוד ומלכות.

ותדע שסוד ז' ימי בראשית ה"ס ז"א ונוקביה, אשר ששת הימים הם ששת הספירות חג"ת נה"י דז"א, יום א' הוא חסד, יום ב' גבורה, וכו' עד"ז. ויום השבת הוא המלכות. אלא לפי שהספירות כלולות זמ"ז, נמצאים כל הז"ס חג"ת נהי"מ כלולים בחסד, וכן בכל ספירה. וזה שביאר לנו הזהר ז"ס חג"ת נהי"מ הכלולים ביום א' דמעשה בראשית, שה"ס חג"ת נהי"מ שבחסד.

פסקה לח

עאל ימינא בההוא עמודא שלים באמצעיתא כליל ברזא דשמאלא: נכנס הימין בעמוד ההוא השלם שבאמצע כשהוא כלול מסוד השמאל. כלומר החסד דז"א שבו כלול גם הגבורה שלו נכנס לקו האמצעי שלו שהוא הת"ת שלו, ואז **וסליק לעילא עד נקודה קדמאה**, והז"א עולה למעלה עד נקודה הראשונה, שהוא אריך אנפין. פירוש, כמו שתחילת אצילות בז"א נעשה ע"י עליה לראש א"א עם אתוון אל"ה דאמא שהוא דבוק בהן, ואמא משפעת לו שם המוחין בסוד שלש נקודות חלם שורק חירק כנ"ל דף ט"ו ד"ה ההיא כן הוא צריך לעלות לא"א לכל בחינה חדשה היוצאת בו או שרוצה להאציל לנוקבא, שמקבל שם מוחין מחדש לאותה הבחינה שרוצה להאציל. ולפיכך, כשרוצה להאציל את היסוד דגדלות של עצמו, או את הנוקבא שלו, עולה מחדש עם או"א אל ראש א"א, לקבל המוחין בשבילם, וז"ש **וסליק לעילא עד נקודה קדמאה**, ועולה למעלה עד א"א.

וההפרש בין סדר עליה לא"א לצורך אצילות היסוד, לסדר עליה לא"א לצורך אצילות הנוקבא, הוא, כי לצורך היסוד שולט הימין דז"א בעיקר, שהוא חסד וכולו אור, ושאר ב' הקוין כלולים בו וטפלים אליו. והפוכו העליה לצורך הנוקבא, שהעליה הוא בשליטת השמאל וב' הקוין ימין ואמצע טפלים לשמאל. כמו שהזהר מבאר והולך.

וז"ש בסדר העליה לצורך אצילת היסוד **עאל ימינא בההוא עמודא שלים באמצעיתא, כליל ברזא דשמאלא, וסליק לעילא עד נקודה קדמאה**, שימין הכלול משמאל נכנס בעמוד האמצעי, ועולה עם השמאל והאמצעי אל א"א הנקרא נקודה קדמאה. חרי שהימין הוא השולט ושאר הקוין טפלים אליו, והוא העולה לא"א לקבל המוחין שם מהבחינה שכנגדו באותם המוחין, משום שהיסוד נאצל בעיקר מקו הימין.

ונטיל ואחיד תמן, מלה דתלת נקודין חולם שורק חירק זרע קודש: ולוקח וקונה שם, בא"א, המוחין, שהם דבר בסוד שלוש נקודות, חולם שורק חירק, הנקראות זרע קודש. כלומר שעל ידי ג' מיני הזריעות המכונים חולם חירק שורק מתגלים המוחין דחכמה הנקראים קדש, וע"כ נק' ג' הזריעות זרע קדש.

דהא לית זרעא דאזדרע בר ברזא דא: שהרי אין לך זרע שיזרע, לצורך מוחין, זולת בסוד הזה, דהיינו בסוד ג' הזריעות חולם שורק חירק. כלומר שכל המוחין היוצאים בהעולמות אינם יוצאים זולת בסדר ג' נקודות הנ"ל שמהן נמשכים סוד ג' הקוין. ולפיכך אע"פ שהעליה היא בשליטת הימין, הנמשך רק מנקודת החולם, מ"מ צריך לקבל מכל ג' הנקודות, כי אי אפשר בדרך אחר.

ואתחבר כלא בעמודא דאמצעיתא ואפיק יסודא דעלמא:: ונתחבר הכל, דהיינו הארת כל ג' הנקודות, בעמוד האמצעי, שהוא הת"ת, והאציל את יסוד העולם. שהוא ספירת יסוד דגדלות הראוי להולדת נשמות, וע"כ הוא יסוד כל העולם. ואע"פ שהימין דז"א הוא עיקר המאציל את היסוד שהוא ספירת החסד, מ"מ אין שום התהוות ותולדה יוכל להמשך מן הקצוות אלא רק מהאמצעי המכריע בין הקצוות, שהוא הת"ת המכריע על חסד וגבורה, אלא שהת"ת מאציל היסוד מהמוחין דימין שקבל החסד מהבחינה שכנגדו מהמוחין דאו"א. ולפיכך נבחן היסוד שנאצל בשליטת הימין, אמנם הוא כולל כל ג' הקוין. וז"ש **ובגין כך אקרי כל דאחיד לכלא בנהירו לתיאובתא**: ומשום זה נקרא היסוד בשם **כל**, להיותו קונה הכל, דהיינו להארת כל ג' הקוין, באור התשוקה. כלומר מכח תשוקת השמאל אל אור הימין נמצא היסוד מכריע ומשלים השמאל בימין וכוללם יחד, דהיינו השמאל שהוא חכמה בלי חסדים מקבל חסדים ונשלם, והימין שהוא חסדים מקבל חכמה משמאל ונשלם. וכיון שכל זה נעשה ע"י קו אמצעי, הרי קו אמצעי קונה משום זה את שניהם, ומשפיע אותם להיסוד, וע"כ נבחן היסוד שהוא קונה הכל בין אור החסדים ובין אור החכמה. והנה נתבאר סדר העליה וקבלת המוחין לצורך אצילות היסוד דז"א.

פסקה לט

שמאלא להיט בתוקפא וארח, בכלהו דרגין ארח ריחא: השמאל לוהט בתוקף הגבורה ומריח. בכל המדרגות הוא מריח את הריח. **ומההוא להיטו דאשא אפיק ההיא נוקבא סיהרא**, ומהתלהטות האש הזאת האציל הנוקבא המכונה לבנה פירוש, כי כאן מבאר הזהר סדר קבלת המוחין לצורך אצילות הנוקבא ואומר שהוא בשליטת השמאל, דהיינו שקו השמאל דז"א עלה וב' הקוין כלולים בו וטפלים אליו, והוא קבל שם מהבחינה שכנגדו בהמוחין דאו"א דהיינו מנקודת השורק, שב' הנקודות חולם וחירק טפלים אליה. ונודע שאין השמאל מאיר בהמוחין זולת בממטה למעלה, כי ע"כ יכול להכלל עם הימין שהוא חסדים. אשר מאיר ממעלה למטה, והארה זו שממטה למעלה מכונה בשם ריח, שכן דרך הריח, שמקובל להמריח ממטה למעלה. ומתחילה כשהשמאל שה"ס נקודת השורק, האיר לבדו בלי התלבשות בימין, היה מאיר גם ממעלה למטה, אבל אז היה האור סתום בו, והיה בתוקף הגבורה והתלהטות, מטעם שהחכמה לא יכלה להתפשט בו מפאת חסרין חסדים, ולפיכך ביטל הארת ממעלה למטה שלו וקבל רק הארה הריח לבד, שהחכמה תאיר בו רק ממטה למעלה.

וזה אמרו **שמאלא להיט בתוקפא וארח** שהשמאל דז"א שעלה לקבל המוחין קבל שם מהבחינה שכנגדו, שהיא השמאל דמוחין, המכונה שם שורק, ואז להט בתוקף הגבורות, כי נתעורר בו התלהטות בעת שרצה להתפשט ממעלה למטה, וע"כ **וארח**, קבל האור רק בבחינת ריח. כלומר רק בבחינת ממטה למעלה המכונה **ריח**. **בכלהו דרגין ארח ריחא**, בכל המדרגות הריח את הריח. כלומר, שלא התלבש בהחסדים להאיר גם ממעלה למטה, אלא שקבל בחינת החכמה שבכל המדרגות, והאיר בכח התלהטות אש הגבורות רק בבחינת ריח בלבד. **ומההוא להיטו דאשא אפיק ההיא נוקבא סיהרא**, ומבחינת אותה התלהטות של האש האציל נוקבא ההיא הנקראת לבנה. דהיינו מבחינת שליטת השמאל ושאר ב' הקוין טפלים אליו. **להיטו הוה חשך בגין דהוה מחשך**, ההתלהטות נבחנת לחשך משום שנמשכת מחשך, כלומר אע"פ שההתלהטות האמורה אינו חשך, משום שמקבל האור ממטה למעלה בלבד, והוא אור ולא חשך, כי רק המקובל ממעלה למטה הוא חשך ממש, מ"מ כיון שאינו יכול להמשיך האור ממעלה למטה מפחד החשך, נבחנת גם הוא לחושך, **ותרין סטרין אלין אפיקו תרין דרגין אלין חד דכר וחד נוקבא**, וב' הצדדים הללו, ימין ושמאל, הוציאו ב' מדרגות האלו, שהא' זכר והב' נקבה. דהיינו כמבואר, שמשליטת הימין דז"א נאצל היסוד, שהוא זכר. ומשליטת השמאל דז"א נאצל הנוקבא.

פסקה מ

יסודא אחיד בעמודא דאמצעיתא מההוא תוספת נהורא דהוה ביה דכיון וכו': היסוד נאחז בעמוד האמצעי ומקבל מתוספות אור שהיה בו וכו' עתה מבאר ההפרש שבין הדכר לבין הנוקבא. כי עמודא דאמצעיתא שעלה לישסו"ת וא"א, ונכלל שם בהם, הנה קבל מהם חסדים וחכמה, ונודע שהז"א דרכו לקבל רק חסדים מכוסים בלבד, שאין מטבעו לקבל חכמה כמו ג"ר דבינה. ונמצא שבחינת החכמה שקבל מא"א הוא בערכו רק לתוספת נהורא, כלומר שהיא יתרה ממדת קבלתו ולפיכך נתן תוספת נהורא ההוא אל היסוד שבו, שהוא הראוי לקבל אותה, להיותו בחינת מחזה ולמטה שלו. כנ"ל. וז"ש **יסודא אחיד בעמוד"א מההוא תוספת נהורא דהוה ביה** היסוד נאחז בעמוד"א, שהוא הז"א, בתוספת אור שהיה בו, דהיינו באור החכמה שהוא בו לבחי' תוספת. **דכיון דההוא עמודא דאמצעיתא אשתלים ועביד שלם לכל סטרין**, דכיון שהז"א נשלם לגמרי בין בחכמה ובין בחסדים, מטעם שעשה שלום לכל סטרין, בישסו"ת וא"א. כי ע"י הזווג שעשו על מסך דחירק שבו, נשתתף מ"י באלה ואשלים שמא דאלהים כנ"ל (דף ט"ז ד"ה וזה ע"ש) וכל המוחין שהתחתון גורם בהעליון, מושפעים בכמותם ואיכותם גם לתחתון

שגרם אותם וע"כ **כדין אתוסף, ביה נהירו מעילא ומכל סטרין**, הנה אז השיג המוחין **מעילא** דהיינו מא"א שהיא חכמה, **ומכל סטרין**, דהיינו מקו ימין ושמאל מישסו"ת, ובקו אמצעי שלו עצמו השיג חסדים וגבורות, **בחדוה דכלא ביה** וחדות כל העולמות נמצאת בו, שה"ס הארת החכמה המשביתה לכל הקליפות. **ומההוא תוספת דחדוה נפיק יסודא דעלמא**, ומתוספת ההוא דחדוה יצא יסוד העולם, כי אור החכמה הוא **תוספת חדוה**, שהוא אינו משמש בהם כנ"ל, וע"כ האציל ואפיק מההוא תוספת דחדוה, את ה **יסוד**, שהוא הראוי לשמש באלו המוחין כנ"ל. **ואקרי מוסף** שבשביל שהוא תוספת בהז"א, נק' היסוד, שהוא המקבל של התוספות הזה בשם, מוסף. ולהלן מפרש טעם ב' ע"ז. **מהכא נפקין כל חיילין לתתא ורוחין ונשמתין קדישין ברזא הוי"ה צבאות, אל אלהי הרוחות** מהיסוד הזה נאצלים כל המוחין לתתא בג' עלמין בי"ע, ורוחין ונשמתין דצדיקים, בסוד השמות הקדושים הוי"ה צבאות. שפירושו שהוא אות בכל צבאות שלו. ונק' אל אלהי הרוחות, שממנו נאצלים כל הרוחין ונשמתין דצדיקים.

פסקה מא

לילה אדון כל הארץ מסטרא דשמאלא מההוא חשך: לילה אדון כל הארץ, שהיא הנוקבא (כנ"ל דף נ"א אות ל"ז) היא נאצלת, מצד שמאל מהחושך ההוא. **ובגין דההוא חשך, תיאובתיה לאתכללא בימינא וחלש תוקפיה, אתפשט מניה האי לילה**, ומשום שחשך ההוא כל חשקו הוא להכלל בקו ימין לקבל אור, ונחלש גבורתו, פירוש שאינו יכול לקבל חכמה מא"א משום חוסר החסדים וע"כ נחלש גבורתו ונעשה חשך, לכן **אתפשט מניה האי לילה** נתפשט מהקו שמאל ונאצל הנוקבא הנקראת **לילה**. שמשמעות לילה הוא חשך בלי אור, דהיינו בדומה לשורשה שהיא קו שמאל דז"א. ונתבאר בזה הטעם, מה שהנוקבא היא מדת לילה, דהיינו חשך. **כד שארי לאתפשטא האי לילה עד לא אסתיים, ההוא חשך עאל ואתכליל בימינא, וימינא אחיד ליה, ואשתאר בגרייעו האי לילה**, כשהלילה התחילה להתפשט, מהשמאל, מטרם שנגמר בנינה, נכנס החשך ההוא, דהיינו השמאל, ונכלל בקו ימין, והימין קנה אותו, ונשארה הלילה בחסרון בסיומה. כי שורשה שהוא קו שמאל נעלם בימין בינתים, ולא השלימה. ונמצא שמלבד החסרון אור של הנוקבא הנמשך מחמת **בנינה** מקו שמאל, כנ"ל, הנה נוסף לה חסרון ב' הנמשך **משלילת בנינה**, מה שהקו שמאל לא הספיק להשלים בנינה. והנה נתבארו ב' חסרונות שבהנוקבא א) מה שהיא לילה דהיינו חשך ולא אור, ב) מה שהיא **בגרייעו** שהשמאל לא השלים בנינה.

פסקה מב

וז"ש, **וכמה דחושך תיאובתיה לאתכללא באור, הכי לילה תיאובתיה לאתכללא ביום**, כמו שתאות השמאל שהוא החשך, הוא להכלל באור, של קו הימין, כן הנוקבא שהיא לילה תאותה להכלל ביום. כלומר, מבחינת מה שהנוקבא נבנית מקו שמאל התואב לאור של קו ימין, נמצאת הנוקבא גם כן בבחינת לילה החושקת לאור היסוד הנק' יום. דהיינו חסרון א' הנ"ל. **חשך גרע נהוריה**, הקו שמאל שהוא חשך החסיר אורו, שלא הספיק להשלים בנין הנוקבא מחמת שנכלל בקו ימין בינתים כנ"ל, שזה חסרון נוסף על חסרון א', **ובגין כך אפיק דרגא בגריעו, ולא בנהירו**, ומשום זה הוציא דרגת הנוקבא בחסרון בנין, ובלי אור. כלומר בב' חסרונות, כמבואר. ולפיכך הנוקבא צריכה לב' תקונים, א' להאירה מהחשך שלה. ב' להשלים בנינה.

וז"ש, **חשך לא נהיר אלא כד אתכליל באור, לילה דנפיק מניה לא נהיר אלא כד אתכליל ביום**. החשך, קו שמאל, אינו מאיר אלא כשנכלל באור הימין, כן לילה שנבנה ויצאה ממנו, אינה מאירה רק כשנכללת ביום, שהוא היסוד. כלומר, שתיקון א' של הנוקבא שוה לשורשה, שהוא קו השמאל דז"א, וכמו שתיקונו של קו שמאל הוא להכלל בקו ימין שהוא אור החסדים, כן תיקונה של הנוקבא להכלל באור החסדים של היסוד דז"א הנק' יום. **גריעו דלילה לא אשתלים אלא במוסף** החסרון בנין של הלילה אינו נשלם אלא במוסף שהוא **התוספת נהורא** שקבל היסוד מעמודא דאמצעיתא. דהיינו הארת החכמה המיותרת להז"א: הנק' עמודא דאמצעיתא וע"כ נתנה להיסוד שלו. (כנ"ל דף נ"ג ד"ה יסודא) ואור הזה דתוספת שבהיסוד משלים את בנין הנוקבא דהיינו תיקון הב' הנ"ל. **מה דאתוסף הכא גרע הכא** מה שנוסף כאן גרע מכאן. כלומר, מה שנתוסף בספירת יסוד דז"א על ידי עמודא דאמצעיתא, גרע קו השמאל דז"א מהנוקבא, כי השמאל דז"א לא השלים בנינה, שעל ידי זה נתמעטה ואינה ראויה לקבל החכמה שבקו שמאל אפילו אחר שיהיה לה לבוש החסדים כנ"ל, והנה שיעור זה הוסיף קו אמצעי דז"א אל היסוד שלו בסוד **תוספת נהורא**, והיסוד גומר ומשלים חסרון הזה, עם אור התוספת שלו.

פסקה מג

במוסף הוה ביה רזא דנקודה עלאה ורזא דעמודא דאמצעיתא בכל סטרין: במוסף, שהוא יסוד דז"א. יש בו סוד נקודה עליונה שהיא א"א וסוד עמוד האמצעי המכריע בכל הצדדים. שהוא ת"ת דז"א. פירוש, שיש בו הארת חכמה מא"א שקבל בסוד **תוספת נהורא** כנ"ל. ויש בו אור דחסדים שקבל מת"ת דז"א. **ובגין כך אתוסף ביה תרין אתוון**, ומשום זה נתוסף בהיסוד ב' אותיות, שהם **ו' י'** של הכתוב ויקרא אלקים לאור יום, הרומז

על אצילת ספירת היסוד כנ"ל. אשר ה **ו'** רומזת על אור החסדים שקיבל מקו אמצעי, וה **י'** רומזת על הארת החכמה שקבל מא"א.

בלילה גריעו ביה אלין תרין, כדין קרא, באצילת הנוקבא שהיא לילה, חסר בה ב' אותיות אלו, וכתיב בה **קרא** וחסר בה אותיות **ו' י'**. **כתיב ויקרא** אצל היסוד שהוא יום כתוב **ויקרא, וגרע מניה ו' י' וכתיב קרא לילה**, והחסיר מהמלה **ויקרא ו' י'** אצל הנוקבא וכתוב בה רק **קרא לילה**. פירוש, כי יש ב' חסרונות בהנוקבא א) חסרון אור חסדים וב) חסרון בנין, כנ"ל, ועליהם רומז החסרון של ב' האותיות **ו' י'** בהמלה **קרא לילה** אשר חסרון **ו'** רומז על חסרון אור חסדים, וחסרון **י'** רומז על חסרון בנין שלה. שה"ס מה **דאתוסף הכא גרע הכא**, כי ב' אותיות הללו נתוספו בהיסוד, דהיינו הרמז של **ו' י'** של ויקרא אלקים לאור יום, והוא משלים ב' חסרונות הנוקבא. **הכא רזא דשמא דשבעין ותרין אתוון גליפא דכתרא עלאה** כאן הוא סוד השם של ע"ב אותיות החקיקות בכתר עליון. דהיינו בהרמז של ב' האותיות **ו' י'** ואכמ"ל.

פסקה מד

ויאמר אלקים יהי רקיע וגו' הכא בפרט רזא לאפרשא בין מיין עלאין לתתאי ברזא דשמאלא: האמירה שבכאן, הוא סוד תיקון בפרט להבדיל בין מים עליונים לתחתונים, בסוד השמאל. והוא פרט הב' דבריאת עולם, ופירושו, עי' לעיל (דף מ"א ד"ה כיון ובהסולם). **הכא מחלוקת ברזא דשמאלא** כאן נעשה מחלוקת בסוד השמאל **דעד הכא רזא דימינא הוא והכא הוא רזא דשמאלא ובגין כך אסגיאו מחלוקת בין דא לימינא**, כי עד כאן, דהיינו ביום ראשון, הוא סוד הימין, וכאן, ביום שני, הוא סוד שליטת השמאל, ומשום זה פרצה מחלוקת גדולה, כאן ביום ב', בין צד הזה לצד הימין. דהיינו שהשמאל רצה לבטל את שליטת הימין כולה, והימין רצה לבטל את שליטת השמאל כולה.

ימינא איהו שלימא דכלא ובגין כך בימינא כתיב כלא, דהא ביה תלייא כל שלימו: הימין, שה"ס החסד ויום הא', הוא שלימות הכל ומשום זה כתוב הכל בימין. ביום א'. כלומר שכל ז' הימים חג"ת נהי"מ יצאו בו, ונרמזים בו, (כנ"ל דף נ"א ד"ה ולחשך) והוא משום שבימין תלוי כל השלמות. כלומר שכל הספירות מקבלות שלימותן מספירה הראשונה שה"ס החסד וה"ס יום א' דמעשה בראשית, ולפיכך כל הספירות יצאו ביום הא', ונרמזות בהכתובים שבו

כד אתער שמאלא אתער מחלוקת ובההוא מחלוקת אתתקף אשא דרוגזא ונפק מניה מההוא מחלוקת גיהנם: כשנתעוררה שליטת השמאל נתעוררה המחלוקת, בינו לימין, ונתגבר בה במחלוקת ההיא אש הכעס, ויצא ונברא הגיהנם מאותה המחלוקת, **וגיהנם**

בשמאלא אתער ואתדבק, והגיהנם נתעורר ונברא מהשמאל, ונתדבק בשמאל. פירוש, כי נתבאר לעיל ביום א' דמעשה בראשית, בסדר אצילות החסד, שהוא קו ימין דז"א, שמתחילה נאצל בבחינת הקטנות, שעל זה רומז המלה **יהי** שי"ה ה"ס או"א, וי' האחרונה רומז לכניסת הי' לאור או"א, שנתמעטו להיות **אויר**, שאז נאצל הז"א בבחי' ו"ק דהיינו בקומת רוח, ואח"כ בהמלה **ויהי אור** יצאה הגדלות דקו ימין ע"ש. ועד"ז כאן באצילות יום ב' שהוא גבורה וקו שמאל דז"א, נאצלה תחלה הקטנות בסוד **יהי**, שאו"א נתמעטו בעצמם כדי להאציל לז"א בבחינת קומת רוח, דהיינו שהכניסו י' ל **אור** שלהם, שז"ה **יהי** רקיע, ואח"כ יצאה הגדלות דקו שמאל, דהיינו הג"ר, בסו"ה ויעש אלקים את הרקיע כמו שהזוהר מבאר להלן.

והנה כאן ביציאת הקטנות בסוד המיעוט ד **יהי** רקיע, שפירושו שאו"א העלו את המלכות למקום הזווג מתחת החכמה שלהם למקום בינה, והורידו הבינה ות"ת ומלכות שלהם מחוץ למדרגתם, למקום הזו"ן, ונשארו בו"ק בלי ג"ר, דהיינו בקומת רוח לבד, הנה נמשכה בריאת הגיהנם מפאת מיעוט הזה. שפירושו, שנבראו כחות הדין לענוש הרשעים. והענין הוא, כי יש ב' בחינות עלית המלכות למקום בינה, בחינה א) שהעליה היא בלי שום פגם אלא כדי להוציא מוחין בשביל התחתון. ואז ג' הספירות בינה ות"ת ומלכות יורדות להמדרגה דקדושה שמתחתיהם, ואור הג"ר מסתלק להעליון שלהן בסוד נקודת החולם. (כנ"ל דף ט"ו ד"ה היא ע"ש) בחינה ב) שהעליה היא מסבת פגם, דהיינו ע"י חטאים של התחתונים, שאז עולה המלכות למקום בינה כדי להעלים אור הג"ר מן התחתונים, שאינם ראוים להשתמש בו. ואז נמצאים ג' הכלים בינה ות"ת ומלכות אינם יורדים להמדרגה שמתחתיהם שבקדושה, אלא שיורדים לכחות הדין, שעושקים הכלים ההם לבנין פרצופיהם, וקונים על ידיהם כח לחבל ולהעניש את החוטאים.

והנה אחר יציאת הגדלות דיום א' שהוא קו ימין, הרי בהכרח נשלם עמו תכף גם קו השמאל בכל גדלותו. ונודע שקו השמאל נמשך מנקודת השורק שה"ס חכמה, לכן רצה השמאל לשלוט באור החכמה שלו, ולבטל את אור החסדים שבקו הימין. ונעשה המחלוקת ביניהם. ומפאת המחלוקת הזה, יצאה אש הכעס, שפירושו שהחושך דשליטת השורק נתפשט מכח חסרון חסדים, (כנ"ל דף מ"ז ד"ה נפק) שלבסוף חזרה המלכות לעלות למקום בינה כבעת הקטנות, שנסתלק אור הג"ר לגמרי, וג' הכלים בינה ותו"מ נפלו אז לכחות הדין משום שעלית המלכות היתה מחמת פגם ונברא הגיהנם מנצוצותיהם. והגיהנם הזה נתדבק בהשמאל, כלומר כל מי שירצה להגביר כח השמאל נופל לדינה של גיהנם הדבוק בשמאל.

וזה אמרו, **ימינא איהו שלימא דכלא**, **ובגין כך בימינא כתיב כלא**, **דהא ביה תלייא כל שלימו**, הימין הוא שלימות הכל כלומר שכל הספירות מקבלות ממנו את קיומן, ובשביל זה בימין שהוא יום א' כתוב כל התקונים דקטנות וגדלות, בסוד יהי אור ויהי אור וכו' כנ"ל. כי בו תלוי השלימות של כל הספירות, וע"כ כיון שנשלם הקו ימין נשלמו כולן, וגם קו השמאל קבל שלמותו ממנו, ונתעורר בשליטתו, **כד אתער שמאלא אתער מחלוקת**, וכשנתעורר השמאל בשליטתו והרגיש שלימותו, עורר תכף מחלוקת עם קו הימין שרצה לבטל את אור הימין ולהשליט רק את אור שלו, כנ"ל, **ובהאי מחלוקת אתתקף אשא דרוגזא** ומהמחלוקת הזו, נמשך התגברות אש הכעס. דהיינו החשך של השורק הגורם לעלית המלכות בחזרה אל מקום בינה, ואז **ונפק מניה מההוא מחלוקת גיהנם** דהיינו שעלתה למעלה והפילה הכלים דבינה ותו"מ לכחות הדין הנקרא גיהנם כנ"ל.

וגיהנם בשמאלא אתער ואתדבק, והגיהנם נתעורר ונברא מהשמאל כנ"ל ונתדבק בהשמאל. כלומר שכל שרוצה להגביר השמאל נופל לגיהנם הדבוק בשמאל.

פסקה מה

חכמתא דמשה בהא אסתכל ובעובדא דבראשית אשגח: משה בחכמתו נסתכל בזה, ובמעשה בראשית הסתכל. **בעובדא דבראשית הוה מחלוקת שמאלא בימינא**, במעשה בראשית היתה מחלוקת בין שמאל לימין. **ובההיא מחלוקת דאתער ביה שמאלא נפק ביה גיהנם ואתדבק ביה** ובמחלוקת ההיא שעורר אותה השמאל נברא בו הגיהנם, והוא נתדבק בהשמאל כמ"ש לעיל.

עמודא דאמצעיתא דאיהו יום תליתאי, **עאל בינייהו ואפריש מחלוקת ואסכים לתרין סטרין**, עמוד האמצעי שהוא ת"ת, נכנס ביניהם והסיר את המחלוקת והסכים לב' הצדדים. **וגיהנם נחית לתתא ושמאלא אתכליל בימינא והוה שלמא בכלא** והגיהנם נפרש מהשמאל וירד למטה, והשמאל נכלל בהימין והיה הכל שלום. פירוש כי קומת החסדים שיצאה על קו האמצעי שהוא ת"ת, נכנסה בין הימין לשמאל והכריעה בהחסדים שלה את קו השמאל שיתלבש בהימין, והסירה את המחלוקת. ואז ירד הגיהנם ונפרש מהשמאל, כלומר, שהכלים דבינה וזו"ן נסתלקו משם וחזרו למדרגתם, שזה נבחן שהגיהנם ירד ונפרש מהכלים ההם. והשמאל חזר והשיג הג"ר שלו, כלומר שאור החכמה שבנקודת השורק שה"ס קו שמאל, אחר שנתלבש בחסדים ונכלל בקו ימין, (כנ"ל דף ט"ז ד"ה וזה) נמצא נשלם בהארתו בבחינת ג"ר. ונמצא בזה שקו האמצעי הסכים לקיים הארתם של ב' הקוין, דהיינו אחר שהלבישם זה בזה, וז"ש **ואסכים לתרין**

סטרין. דהיינו שקיים הארת שניהם, אלא שהבדיל את הארתם, שהימין יאיר מלמעלה למטה, והשמאל יאיר ממטה למעלה, כמ"ש להלן, שבזה נעשה השלום.

פסקה מו

כגוונא דא מחלוקת קרח באהרן שמאלא בימינא: כעין זה היתה המחלוקת של קרח על אהרן, השמאל חלק על הימין. פירוש כי מבחינת אילן הנשמות, נבחן אהרן לקו ימין ולבחינת חסדים, להיותו כהן. וקרח נבחן לבחינת שמאל ולבחינת גבורה, להיותו לוי. וכיון שקרח חלק על הכהונה, הרי זה דומה, כמחלוקת קו שמאל על הימין, שהיתה בתחילת מעשה בראשית של יום הב'.

אסתכל משה בעובדא דבראשית, אמר לי אתחזי לאפרשא מחלוקת בין ימינא לשמאלא: נסתכל משה במעשה בראשית, אמר, לי ראוי להסיר המחלוקת בין ימין לשמאל פירוש, כי כמו שאהרן וקרח ה"ס חסד וגבורה, ימין ושמאל דנשמות, כנ"ל, כן משה ה"ס תפארת דנשמות, ובחינת קו האמצעי. ולפיכך כשנסתכל במעשה בראשית, וראה שם איך עמודא דאמצעותא הסיר המחלוקת של שמאל בימין, אמר, שגם לו ראוי להסיר המחלוקת בין ימין לשמאל מאילן הנשמות, להיותו בחי' ת"ת דנשמות. **אשתדל לאסכמא בינייהו ולא בעי שמאלא, ואתקף קרח בתוקפיה**: השתדל משה להסכים ביניתם והשמאל לא רצה וקרח נתחזק על אהרן בגבורתו.

פסקה מז

אמר ודאי גיהנם בתוקפיה דמחלוקת שמאלא אצטריך לאתדבקא, אמר משה, זה ודאי, שבגבורת המחלוקת של השמאל, צריך הגיהנם להתדבק. דהיינו כמו שהיה במעשה בראשית, **הוא לא בעי לאתדבקא לעילא ולאתכללא בימינא, ודאי יחות לתתא בתוקפא דרוגזא דיליה**, הוא, קרח, לא רצה להתדבק למעלה, דהיינו בתיקון הקדושה, ולהיות נכלל בקו ימין. כמו השמאל של מעלה. ודאי הוא שירד למטה, לגיהנם, בתוקף הכעס שלו. דהיינו כמו שהיה בתחילת מעשה בראשית, בעת המחלוקת של קו שמאל שיצא הגיהנם ונתדבק בהשמאל כן ידע משה שעם תוקף המחלוקת של קרח ירד קרח לגיהנם ויתדבק בו.

פסקה מח

ועל דא לא בעי קרח לאסכמא האי מחלוקת בידא דמשה בגין דלא הוה לשם שמים. וע"כ לא רצה קרח שהמחלוקת תתפשר ביד משה, משום שהמחלוקת לא היתה לשם שמים. פירוש. הז"א מכונה שמים, והנוקבא שלו מכונה שם שמים. ואומר שע"כ לא קבל ההכרעה של משה רבינו, משום שלא היתה המחלוקת שלו מכוונת ליחודו של

הז"א בנוקבא. **ולא חייש ליקרא דלעילא, ואכחיש עובדא דבראשית**, ולא חשש לכבוד העליון שהיא השכינה, והכחיש את מעשה בראשית. כלומר שסתר את תיקון הכרעת קו האמצעי שהיה במעשה בראשית, כי רצה רק בשליטת השמאל לבדו. **כיון דחמא משה דהוה מכחיש עובדא דבראשית, ואתדחא איהו לבר, כדין ויחר למשה מאד**: כיון שראה משה שהוא מכחיש את מעשה בראשית, והוא נדחה לחוץ מהקדושה, אז ויחר למשה מאד.

פסקה מט

ויחר למשה על דאכחישו ליה דלא אסכים ההיא מחלוקת,, ויחר למשה, משום שקרח ועדתו, הכחישו אותו, שלא נתנוהו להכריע אותה המחלוקת, **מאד, על דאכחישו עובדא דבראשית**, ונאמר מאד, דהיינו ויחר למשה מאד, על שהכחישו את מעשה בראשית, דהיינו שפגם בהכרעה עליונה דקו האמצעי על ימין ושמאל דז"א, שנתקן במעשה בראשית. ועל זה נאמר, מאד. **ובכלא אכחיש קרח בעילא ובתתא דכתיב, בהצותם על ה', הא תתא ועילא**, וקרח הכחיש הכל, הן למעלה בז"א, והן למטה בנשמות, דכתיב בהצותם על ה' שה"ס ז"א, הרי שהפגם שלו הגיע גם למעלה לז"א, וכן למטה למשה רבינו. **ועל דא אתדבק במה דאתחזי ליה**, ועל כן נתדבק קרח כמו שראוי לו דהיינו בגיהנם כמ"ש וירד וכו' שאולה.

פסקה נ

מחלוקת דאתתקן כגוונא דלעילא, וסליק ולא נחית, ואתקיים בארח מישר, דא מחלוקת דשמאי והלל מחלוקת שנתתקנה כעין של מעלה, שעולה ואינו יורד, ומתקיים באורח ישר, זהו המחלוקת של שמאי והלל. פירוש כי קו האמצעי המכריע המחלוקת של מעלה ומקיים את שניהם ומלבישם זה בזה, נמצא מבדיל בהארתם, שהשמאל תאיר ממטה למעלה, והימין יאיר ממעלה למטה אשר רק בדרך זה מקוימים שניהם ולא זולת כנ"ל. וז"ש **מחלוקת דאתתקן כגוונא דלעילא**, הוא **וסליק ולא נחית**, שהארת השמאל תאיר ממטה למעלה ולא מלמעלה למטה, ואז **ואתקיים בארח מישר**, והארת השמאל מתקיימת באורח הישר, כלומר, בדרך שלא יבטל הארת הימין ושניהם יאירו. **דא מחלוקת דשמאי והלל**. ששמאי היה בחינת השמאל של מעלה, וז"ס שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, שהיה אוכל בחול ומאיר מחול לשבת, דהיינו ממטה למעלה. אבל הלל היה אומר ברוך ה' יום יום וכו' (ביצה טז.) שהיה ממשיך ממעלה למטה כדרך קו ימין של מעלה, לאותו יום שהיה עומד בו. **וקב"ה אפריש בינייהו ואסכים לון** והקב"ה הבדיל ביניהם והסכים להם, כלומר שהמחלוקת וההבדל שבין שמאי והלל נמשך להם

מקו האמצעי של מעלה, שה"ס קב"ה, אשר על ידי הבדל הזה שהשמאל יאיר ממטה למעלה והימין ממעלה למטה כנ"ל, נמצא מקיים הארת שניהם ומלבישם זב"ז, ואז הקב"ה נותן הארת שניהם בסוד הזווג להנוקבא. **ודא הוה מחלוקת לשם שמים**, וזהו מחלוקת לשם שמים, כלומר שההבדל הזה מימין לשמאל בדרך הארתם, הוא מזווג את **שם**, שהוא הנוקבא, עם **שמים** שהוא ז"א, כנ"ל. **ושמים אפריש מחלוקת**, והשמים, שהוא ז"א, מפריש ומבדיל מחלוקת הזו, כדי לקיים את שניהם, **ועל דא אתקיים**, ומשום זה הארתם נתקיימת, **ודא הוה כגוונא דעובדא דבראשית** ומחלוקת הזו שבדרך הארתם, הוא כעין מעשה בראשית. כלומר כדרך שעשה קו האמצעי לצורך התיקון דמעשה בראשית.

וקרח בעובדא דבראשית אכחיש בכלא, **ופלוגתא דשמים הוה** וקרח הכחיש כל התיקון דמעשה בראשית, והמחלוקת היתה על הז"א, שנקרא שמים. כלומר על קו המכריע. **ובעא לאכחשא מילי דאורייתא**, ורצה להכחיש התקונים שבהתורה, שהיא ז"א, **ודאי באתדבקותא דגיהנם הוה**, **ועל דא אתדבק בהדיה**, ודאי הוא שהמחלוקת היתה מפני שכח הדין של גיהנם נתדבק בקרח, וע"כ נתדבק בו קרח, כלומר שנפל לגיהנם.

פסקה נא

ורזא דא בספרא דאדם, **חשך כד אתער**, **אתער בתוקפיה וברא ביה גיהנם**, **ואתדבק בהדיה בההוא מחלוקת**: וסוד הזה הוא בספרו של אדה"ר. החשך כשנתעורר לשליטתו נתעורר ברוב גבורה, וברא בו הגיהנם ונתדבק הגיהנם עמו באותה המחלוקת. דהיינו כנ"ל דף נ"ו ד"ה כד ע"ש. **כיון דשכיך רוגזא ותוקפא**, **אתער מחלוקת כגוונא אחרא**, **מחלוקת דרחימו**, אחר ששקט הרוגז וכח הגבורות, נתעוררה המחלוקת באופן אחר, והוא מחלוקת דאהבה. דהיינו מחלוקת בדרך הארתם, שהשמאל יאיר ממטה למעלה, והימין ממעלה למטה, ששניהם הסכימו לזה מתוקף אהבתם זה לזה, כי השמאל חשק בהחסדים דימין, והימין בהארת החכמה שבשמאל שמתוך שנתחלקו בדרך הארתם נתלבשו זב"ז. והימין נשלם מהשמאל, והשמאל מהימין.

פסקה נב

ותרין מחלוקת הוו, **חד שירותא וחד סיומא** ושני מיני מחלוקת היו אחד בהתחלה, ואחד בהסוף. **ודא איהו ארחהון דצדיקייא**, **שירותא דלהון בקשיו**, **וסופא דלהון בנייחא** וזהו ארחות צדיקים, שתחילתם קשה, ביסורין, וסופן שלוה. **קרח הוה שירותא דמחלוקת כפום רוגזא ותוקפא ואתדבק בגיהנם**, קרח היה בחינת שמאל שבהתחלת המחלוקת, דימין ושמאל, שהיא ברוגז ותוקף הגבורות, דהיינו שכל אחד רצה לבטל הארת חברו,

שמתוך כך יצא הגיהנם ונתדבק בגיהנם כנ"ל. **שמאי סופא דמחלוקת, כד רוגזא בנייחא, אצטריך לאתערא מחלוקת דרחימו ולאסכמא על ידא דשמים**, שמאי היה בחינת שמאל, שבסוף המחלוקת, דימין ושמאל, כשכבר שכך הרוגז והכעס, שצריכים לעורר אז מחלוקת של אהבה, דהיינו מחלוקת שבדרך הארתם כנ"ל, שיקבלו הסכמה וקיום על ידי השמים, שהוא קו המכריע, דהיינו שילביש אותם זב"ז כנ"ל בסמוך.

פסקה נג

ורזא דא, יהי רקיע וכו' ויהי מבדיל, דא מחלוקת קדמאה, אתערו דרוגזא ותוקפא וזה סוד יהי רקיע וכו' זהו מחלוקת הא' שהוא התעוררות הכעס והתקיפות, דהיינו שכל אחד מתגבר לבטל הארת חברו. **בעא לאפרשא ואתער גיהנם עד דרוגזא ותוקפא אצטנן**, רצה הקב"ה להסיר המחלוקת ונתעורר הגיהנם עד שהכעס והתוקף נצטנן. כלומר שמתוך הפגם של המחלוקת, שסתם האורות, עלתה שוב המלכות למעלה למקום בינה, והעלימה הג"ר. והבינה ותו"מ, נפלו למדת הדין שנקראת גיהנם, ובזה שקטה המחלוקת, כי עם עלית המלכות נתבטלה שליטת הקו שמאל, שהרי חזר לקטנות. **וכדין ויעש אלקים את הרקיע** וגו', **אתער מחלוקת דרחימו וחביבו וקיומא דעלמא**. ואז נאמר ויעש אלקים את הרקיע, ויבדל בין וגו' שהבדלה זו היא מחלוקת של אהבה וחביבות וקיום העולם. דהיינו הבדלה בדרך ההארה כנ"ל בסמוך. **וברזא דא מחלוקת שמאי והלל**, ובסוד הזה דהיינו במחלוקת דאהבה הוא המחלוקת של שמאי והלל. דהיינו ההבדלה של ויעש אלקים את הרקיע, שהיא **סופא דמחלוקת**, אבל קרח הוא היה במחלוקת דכעס, שהיא ההבדלה של יהי רקיע בתוך המים, שהוא **שירותא דמחלוקת**. כנ"ל. אבל מחלוקת דשמאי והלל שהיא סופא דמחלוקת, היא של אהבה, ולשם שמים **דתורה שבעל פה עאלת ברחימו גבי תורה שבכתב**. שהתורה שבע"פ, שה"ס הנוקבא הנק' **שמים**, נכנסה באהבה אל התורה שבכתב, שהוא הז"א הנק' **שמים**. **והוו בקיומא שלים**, והיו בזווג שלם, כי קבלה מהז"א מוחין שלמים.

פסקה נד

הבדלה איהו ודאי בשמאלא, כתיב הכא הבדלה ויהי מבדיל, וכו' דהא ודאי לית הבדלה אלא בשני באתר שמאלא, הבדלה נוהגת ודאי רק בבחינת השמאל, כי כאן, ביום ב' שהוא שמאל, כתוב ויהי מבדיל ושם אצל קרח כתיב המעט מכם כי הבדיל, וכן בלוים כתיב בעת ההוא הבדיל ה' את שבט הלוי, הרי ודאי שאין הבדלה נוהגת אלא בשני במקום השמאל.

פסקה נה

ואי תימא הבדלה בשני איהו ודאי, אמאי הבדלה בלוי דאיהו תליתאה, הבדלה בשמעון איצטריך דאיהו שני: ואם תאמר, אם הבדלה היא ודאי בשני, למה נאמר הבדלה בלוי שהוא בן שלישי ליעקב, הלא בשמעון היתה צריכה להיות הבדלה, שהוא בן שני ליעקב. **אלא אע"ג דלוי הוא תליתאה, לדעתא דיעקב שני הוה, אלא**, התשובה היא, אע"פ שלוי הוא שלישי, מ"מ לדעתו של יעקב הוא שני. כי ראובן לא נחשב לראשון מבני לאה כי אז היה דעתו של יעקב שהיא רחל. **ולעולם בשני הוה**, ולעולם אין הבדלה אלא בשני. **וכלא בארח מישר בארח שלים כדקא יאות** שאז אחר שנעשתה הבדלה בשני, הכל הוא בדרך הישר בדרך השלם כראוי. כי ע"י ההבדלה, האורות מתלבשים זב"ז ומשתלמים זמ"ז כנ"ל.

פסקה נו

הבדלה במוצאי שבת, בין אינון דשליטין ביומי חול לשבת: ההבדלה שאנו עושים במוצאי שבת הוא להבדיל בין אלו הכוחות השולטים בימות החול ובין הקדושה השולטת בשבת. **וכד נפיק שבת סלקא מגיהנם חד סטרא מעינא בישא דבעא לשלטאה בשעתא דאמרין ישראל ומעשה ידינו כוננה עלינו**. ועם יציאת השבת עולה צד אחד מגיהנם מבחינת עין הרעה, הרוצה לשלוט בעולם בעת שישראל אומרים הכתוב ומעשה ידינו כוננהו.

ביאור הדברים, כי ב **עינא בישא** שהוא מקור כל הס"א, יש ב' צדדים ימין ושמאל, בסו"ה יפול מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש. הימין **דעינא בישא** הוא במספר אלף, והשמאל במספר רבבה. וכשפוגשים בהאדם נמצא השמאל שלהם נגד ימין האדם וימינם נגד שמאל האדם. וז"ש הכתוב רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה. דהיינו כשתביט בעיניך הטובים ותבדיל בין טוב לרע, אז ושלמת רשעים תראה.

וזה אמרו **וכד נפיק שבת**, וכחות הדין מתחילים לשלוט בעולם **חד סטרא מעינא בישא**, שהוא סטרא דשמאל שלה, מבחינת רבבה, בעא לשלטאה בשעתא דאמרין ישראל ומעשה ידינו כוננהו. כי מעשה ידינו ה"ס ברית קדש (כמ"ש בהקדמת הזהר דף קי"א אות קל"ח שאומר שם וחבל את מעשה ידיך דא ברית קדש דפגים עש"ה). ולפיכך בשעה שישראל אומרים ומעשה ידינו כוננה עלינו, דהיינו שהברית קודש הוא בשלמות, נתעורר השמאל ד **עינא בישא** להתאחז בברית קודש לקלקלו ח"ו. וז"ש **ונפק מההוא דרגא דאקרי שמאלא**, שיוצא מאותה דרגא דס"א הנקראת שמאל, דהיינו מבחינת מספר

רבבה, כנ"ל, **ובעי לאתערבא בזרעא דישראל**, ורוצה להתערב בזרע ישראל, היינו על ידי אחיזתם בברית קדש, **ולשלטאה עלייהו דישראל** ולשלוט על ישראל, להענישם.

פסקה נז

וישראל עבדי עובדא בהדס וביין, ואמרי הבדלה ואתפרש מנייהו: וישראל עושים מעשה של מצוה בהדס וביין, ואומרים הבדלה והס"א נפרשת מהם. כי על ידי מעשה ודיבורים של מצוה מתעוררת כוונת הלב, להכיר בכל המיאוס וההזק הנמשך מהעבירות וכל החיים והטוב הנמשך לעושי רצונו ית', שז"ס ההבדלה, כי אז פורשים בהכרח מהס"א ומתדבקים בהקדושה. וז"ש **ואתפרש מנייהו** שהס"א מתפרשת מישראל, כי לפי שיעור הכרת ההזק בדרך הרע כן שיעור התרחקות הרע מהאדם וז"ש **ומאיך ההוא סטרא ועאל לדוכתיה, בשאול, אתר דקרח וסיעתיה תמן, דכתיב**, וכו', ונשפל אותו הצד, ובא למקומו בשאול, במקום שקרח וסיעתו שמה. כלומר שנשקע במקורו ואינו מתפשט בעולם. אבל להיותו צד שמאל אי אפשר להעבירו לגמרי מקודם גמר התיקון. וע"כ על צד הימין אומר הכתוב יפול מצדך אלף אבל על השמאל אינו אומר יפול, אלא ורבבה מימינך אליך לא יגש, כי רק לא יוכלו ליגש אבל לא יתבטלו לגמרי מקודם גמר התיקון, וכן כאן יורד הס"א למקומה שאולה ואינה מתבטלת לגמרי, בדומה למ"ש וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה. **ואינון לא נחתי תמן עד דעבדי ישראל הבדלה מנהון דכתיב הבדלו מתוך העדה הרעה** וגו' וקרח וסיעתו לא ירדו לגיהנם מטרם שעשו ישראל הבדלה מהם, כמ"ש להם משה הבדלו מתוך העדה. אף כאן אין הס"א יורדת לגיהנם במו"ש, מטרם שישראל עושים הבדלה ביין ובהדס ונבדלים מהס"א. והנה נתבאר שגם הבדלה וגו' והנה נתבאר שגם הבדלה דמוצאי שבת דומה להבדלה דקרח.

פסקה נח

ולעולם הבדלה בשני דאיהו שמאלא: ולעולם הבדלה נוהגת רק בשני שהוא קו שמאל, דהיינו כמו שנתבאר, שאפילו הבדלה דמוצאי שבת הוא ג"כ להפריש הס"א הנמשכת מקו השמאל.

בשירותא, ותוקפא ורוגזא דאתער שמאלא במחלוקת עד לא שכיך בנייחא ואתברי ביה גיהנם: בהתחלה, של המחלוקת, שהגבורה והכעס שהשמאל עורר בהמחלוקת, טרם נשקט בשובה ונחת, ונברא בו הגיהנם, **כדין אתבריאו כל אינון מלאכים דקטרגי למריהון לעילא, ואכיל לון נורא ואתוקדו**, אז נבראו כל אלו המלאכים המקטרגים לרבונם למעלה, דהיינו להקב"ה, שה"ס קו אמצעי, והם מקטרגים על הכרעה שלו, ונוטים לשליטת השמאל, וע"כ האש שורף אותם ונשרפים, וענינם יתבאר להלן אות ע"ו

בהכתוב מצמיח חציר לבהמה, **וכן כל שאר אינון דמתבטלי ולית לון קיומא ואתאכלו בנורא**. וכן שאר המלאכים כל אלו שמתבטלים ואין להם קיום ונשרפים באש, בל אלו יצאו מכח אש המחלוקת שבהתחלה שהיה ביום ב'. **כגוונא דא קרח לתתא**, **וכלא כגוונא דא**. וכעין זה גם קרח למטה נפל ונשרף בגיהנם, כמו אלו המלאכים שנשרפים באש הנהר דינור, והכל באופן הזה, כלומר, שנמשכים מהתחלת המחלוקת שהיתה באש הכעס.

פסקה נט

יהי רקיע אתפשט פשיטו דא מן דא: יהי רקיע פירושו, שנתפשט התפשטות זו מזו. כלומר שמים תחתונים יתפשטו ויתחלקו ממים עליונים ומים עליונים יתפשטו ויתחלקו ממים תחתונים על ידי הרקיע. פירוש הבינה נקראת מים, וכח"ב תו"מ שבכללות מימי הבינה, הם ה' אותיות אלקים, והכתוב יהי רקיע. פירושו שהרקיע יבא באמצע המים דהיינו באמצע ה' אותיות אלקים, מתחת ב' אותיות א"ל, וב' אותיות א"ל דאלקים שהם כתר וחכמה יתפשטו מהרקיע ולמעלה בסוד מים עליונים וחסדים, וג' אותיות הי"ם דאלקים, שהם בינה תו"מ יתפשטו למטה מהרקיע בסוד מים תחתונים. **אל קטפא ימינא**, ב' אותיות א"ל דאלקים שמרקיע ולמעלה הם חלק הימין. כלומר שא"ל יורה תמיד על שם החסד שהוא בימין. קטפא פירושו חתיכה או חלק, מלשון וקטפת מלילות בידיך, **אל גדול אתפשט פשיטו מן גו מיא**, השם **אל גדול** נתפשט ונחלק מן מימי הבינה. כלומר שמסבת הרקיע נתפשט השם **אל גדול** מהרקיע ולמעלה, ונחלק לעצמו משאר המים דהיינו מג' אותיות **הי"ם**. **לאשתלמא שמא דא א"ל**, **ולאתכללא בההוא פשיטו דא בדא**. כדי להשלים השם **אל** הזה וכדי שיכללו המים עליונים ותחתונים זה בזה על ידי התפשטות ההוא. כלומר שע"כ נחלקו אותיות **א"ל** לעצמו מרקיע ולמעלה, ואותיות **הי"ם** לעצמן מרקיע ולמטה, כדי ששם **אל** שהוא חסד, יקבל שלמות יתירה, ואז תחזרנה ותתחברנה אלו באלו, אותיות **א"ל** עם אותיות **הי"ם**, ויכללו בשם אחד, **אלקים**. כמו שמבאר והולך. ומה שקורא ב' אותיות א"ל דאלקים בשם **אל גדול**, הוא להיותן מהבינה, שהיא תמיד בחינת ג"ר המרומזות בשם **גדול**. וכן ג' אותיות **הי"ם** דאלקים קוראן אותן הזהר להלן **הי"ם גדול**, מטעם האמור.

ואתפשט אל מאלקים, **הי"ם אלין אתפשטו ואתהפכו למהוי מיין תתאין ימ"ה**. ונתפשט השם אל מאלקים, ונשארו ג' אותיות הי"ם, הי"ם אלו נתפשטו למטה מרקיע ונתהפכו להיות מים תחתונים **ימ"ה**. כלומר, שאותיות **הי"ם** דאלקים, שהיו מקודם לכן מחוברות **באל גדול** בהבינה, והיו מים עליונים, הנה עתה, על ידי הרקיע שנתמצע באמצע המים

נדחקו **הי"ם** הללו ונתפשטו להמדרגה שלמטה מהן, שהיא זו"ן, ונעשו שמה בחינת מים תחתונים כמו מדרגת הזו"ן, ואז אבדו הצירוף של **הי"ם** ונתהפכו ונעשו לצירוף **ימ"ה**, **ההוא פשיטו דאתפשט בשני**, זהו ההתפשטות שנתפשט בשני, דהיינו שנתפשטו מצירוף הי"ם לצירוף ימ"ה. **מיין עלאין הי"ם**, **זה הי"ם גדול**, **הי"ם**, **מיין עלאין**, המים עליונים הם הי"ם, דכתיב זה הי"ם גדול, הרי שהי"ם הוא מים עליונים. כי **גדול** יורה על בינה שהיא תמיד ג"ר. **הפוכא דאלין אתוון ימ"ה**, **מיין תתאין**. אם אלו האותיות **הי"ם** הם בסדר הפוך, דהיינו **ימ"ה**, יורה, שהם מים תחתונים. **כיון דאתתקנו אתעבידו כלא כללא חדא ואתפשט שמא דא בכמה דוכתי**, כיון שאותיות ימ"ה נתקנו, דהיינו שחזרו ועלו למעלה מרקיע ונתחברו עם השם אל גדול, וחזרו להצירוף הי"ם גדול, אז נעשה הכל, דהיינו א"ל והי"ם, לכלל אחד, כלומר לשם אחד **אלקים**, ונתפשט השם זה **אלקים** בכמה מקומות. דהיינו בג' מקומות בסוד ג' נקודות חלם חירק שורק (כנ"ל דף כ' ד"ה שמא עש"ה).

פסקה ס

מיין עלאין דכורין, **מיין תתאין נוקבי**, **בקדמיתא הוי מים במים עד דאתפרשו לאשתמודעא מיין עלאין ותתאין דא אלקים ודא אדני** מים עליונים הם זכרים ומים תחתונים הם נקבות, ומתחלה, מטרם שנתתקנו, היו מעורבים מים עליונים ותחתונים יחד, עד שנתקנו ונפרשו אלו מאלו, בכדי להכיר בהם שאלו הם מים עליונים ואלו הם מים תחתונים, ולהכיר שזה הוא השם אלקים, דהיינו בינה, וזה הוא השם אדני, דהיינו מלכות. **ודא ה' עלאה ודא ה' תתאה**, וזו היא ה' ראשונה של השם הויה, שהיא בינה, וזו היא ה' אחרונה של השם הוי"ה, שהיא מלכות. פירוש, מים, הם הע"ס דבינה, כי ע"ס דחכמה נקראות אורות וע"ס דבינה נקראות **מים**. והנה בעת המאמר יהי רקיע בתוך המים, בא הרקיע ונתמצע באמצע המים, מתחת האותיות א"ל דאלקים, שהם כו"ח, שמחמת זה נפלו ג' האותיות הי"מ דאלקים שהם בינה תו"מ, להמדרגה שמתחת הבינה, דהיינו לזו"ן, ונתערבו הי"ם דבינה עם הנוקבא דז"א, ונעשו מים תחתונים ימ"ה, כמו הנוקבא דז"א, הנקראת ימ"ה, וז"ש, **בקדמיתא הוו מים במים**, שמטרם התיקון היו **הי"ם** דאלקים, שהם מים עליונים זכרים, מעורבים עם הנוקבא דז"א המכונה ימ"ה, שהיא מים תחתונים נקבות, ואח"כ חזרו ונתקנו, דהיינו שאותיות הי"ם חזרו ונפרשו מהז"א, ועלו למעלה מרקיע, ונתחברו עם אותיות **א"ל** דאלקים, ונתכללו בשם אחד **אלקים**, (כנ"ל בדיבור הסמוך), ואז נבחן שנפרשו מים עליונים **הי"ם**, ממים תחתונים ימ"ה, והוכר שהי"ם הם מבחי' השם אלקים, והנוקבא דז"א היא שם אדנ"י, וכן ניכר שאותיות הי"ם

הם מה' ראשונה בינה, ונוקבא דז"א היא ה' תתאה מלכות. **מה כתיב ויעש אלקים את הרקיע, אתפשטותא דא נטיל שמא דא, אלקים מיין עלאין ומיין תתאין אדנ"י** אז כתוב בהם, ויעש אלקים את הרקיע, שהתפשטות זו לקחה את שם הזה אלקים, כלומר כי הכתוב ויעש אלקים, יורה, שהתפשטות הזו דהי"ם חזרה לא"ל, ונעשה יחד לשם אלקים ולמים עליונים. כי השם אלקים הוא מים עליונים. והשם אדנ"י שהיא הנוקבא דז"א הוא מים התחתונים. פירוש, כי ויעש הוא לשון תיקון, וגמר מלאכה, כי עתה חזר ונתקן המיעוט שנתהווה בהמאמר יהי רקיע. וכן אומר לעיל (דף ס"א ד"ה ורזא) שהכתוב יהי רקיע וכו' יורה על התחלת המחלוקת, שאז נפלו אותיות **הי"ם** דבינה להזו"ן, ונעשו מים תחתונים **ימ"ה**, והכתוב ויעש אלקים את הרקיע מדבר בסוף המחלוקת דהיינו בעת התיקון, שאותיות **הי"ם** חזרו למדרגתם ונתחברו באל גדול שבבינה ונעשו לשם אלקים, והוכרו אותיות הי"ם שהם מים עליונים. והשם אדנ"י שהוא הנוקבא, היא בלבדה נשארה למים התחתונים. **ועם כל דא כיון דאשתלימו מיין דכורין במיין נוקבין שמא דאלקים אתפשט בכלא**, ועם כל זה כיון שהמים זכרים שהם הי"ם לא נשלמו אלא ע"י מים נקבות שהם הנוקבא דז"א, ע"כ השם אלקים דבינה נתפשט גם אל המים נקבות, וקבלו גם הזו"ן אותם המוחין של אלקים.

פסקה סא

ואע"ג דאפריש בין מיין עלאין לתתאין, מחלוקת לא אתבטל עד יום תליתאי:: ואע"פ שהפריש ביום ב' בין מים עליונים לתחתונים, כמו שנתבאר בסמוך בהכתוב ויעש אלקים את הרקיע, מ"מ המחלוקת דימין ושמאל, שהם א"ל הי"ם, לא נתבטל עד יום הג' שהוא ת"ת, **ואסכים מחלוקת ואתיישב כלא בדוכתיה כדקא יאות**, ויום הג' הכריע המחלוקת דימין ושמאל על ידי קומת חסדים שיצא על המסך דתו"מ, שהם יום ג'. שאז נתלבשו שני הקוין, **א"ל הי"ם**, זה בזה, ונתקיימו שניהם כראוי להיות, כמ"ש (לעיל דף מ"ח ד"ה ונמשכה עש"ה) הרי שמים עליונים שה"ס הי"ם דאלקים, אע"פ שחזרו לבחי' מים עליונים עוד ביום ב', מ"מ אין המחלוקת שבין **הי"ם לא"ל** מתתקן אלא רק ע"י יום ג', שה"ס ת"ת ומלכות, שהם מים תחתונים, ורק ע"י קומת חסדים שלהם מתיחדים **אל** ו **הים** לשם אחד אלקים, וע"כ השם אלקים מתפשט גם למים תחתונים תו"מ, ומקבלים גם הם המוחין האלו דאלקים, כי כל תחתון המתקן לעליון זוכה גם הוא בכל אותו שיעור המוחין שתיקן להעליון.

ובגין מחלוקת דא אע"פ דאיהו קיומא דעלמא לא כתיב כי טוב בשני דלא אשתלים עובדא: ומשום מחלוקת הזו, אע"פ שהוא קיום העולם, מ"מ לא כתיב ביום שני כי טוב,

משום שעוד לא נשלמה בו המלאכה. פירוש משום המחלוקת הזו שנתבאר בסו"ה יהי רקיע בתוך המים וכו', שהי"ם דאלקים נפלו למקום זו"ן ונעשו מים תחתונים **ימ"ה** כנ"ל. ואע"פ שנעשה לקיום העולם, שאם לא היו נופלים למקום זו"ן לא היה מצויר כלל שיהיה מוחין לזו"ן ולנשמות הצדיקים (כנ"ל דף ז' ד"ה וככר) מ"מ כיון שלא נשלם התיקון שלהם רק ביום ג', כנ"ל בדיבור הסמוך, ע"כ לא נאמר כי טוב ביום ב', כי לא יתכן לומר כי טוב על תיקון בלתי נגמר. **מיין עלאין ומיין תתאין הוו כחדא, ולא הוו תולדין בעלמא, עד דאתפרשו ואשתמודעו, ובגין כך עבדו תולדין**, מים עליונים ומים תחתונים היו מעורבים יחד, ולא היו תולדות בעולם, עד שנפרשו זה מזה והוכרו מים עליונים לחוד ומים תחתונים לחוד, אז עשו תולדות.

פסקה סב

ועם כל דא, אע"ג דהבדלה הוי בשני, ומחלוקת ביה הוה, יום תליתאי אסכים בכלא, ועם כל זה, אע"פ שהבדלה בין מים עליונים לתחתונים, כבר היה ביום שני, היה בו עוד מחלוקת בין א"ל שהוא ימין ובין **הי"ם** שהוא שמאל. ורק יום ג' הכריע והשווה הכל, וחיברם בשם אחד אלקים. **דהוא שמא דאגליף בגליפוי הו"ה, לאסתכמא מיין עלאין ומיין תתאין, ה' עלאה ה' תתאה ו' בינייהו, לאשלמא בתרין סטרין**, יום ג' שהוא ז"א, הוא שם הנחקק בחקיקתו הו"ה להשוות מים עליונים בינה, ומים תחתונים מלכות, כי הו"ה ה"ס ב' ההין, וו' באמצען, שה' ראשונה היא בינה, וה"ת היא מלכות, והו' שבאמצע הוא ז"א, הבא להשלים ולהאיר בב' הצדדים: למעלה בבינה, וכן למטה במלכות. פירוש, מתוך שה ו' תכריע עם קומת חסדים שלו בב' הצדדים שבבינה, שהם **א"ל הי"ם**, כנ"ל, לכן זוכה גם הו' עצמו באותם המוחין ומשפיע אותם להנוקבא, שהוא הת"ת, והיא נשתוית לה' ראשונה. **וסימנא דא, מי הירדן: מיין עלאין קמו נד אחד, מיין תתאין נחתו לימא, וישראל אזלי באמצעיתא**, וסימן זה הוא, בקיעת מי הירדן, שמים העליונים של הירדן קמו נד אחד ולא ירדו למטה לים המלח, והם סוד ה' ראשונה דהויה, בינה. והמים תחתונים של הירדן, דהיינו שמישראל ולמטה, ירדו לים המלח, וה"ס ה' תתאה מלכות, וישראל שה"ס ו' דהויה, הלכו באמצע, בין מים עליונים של הירדן ובין מים תחתונים של הירדן. ונמצא שישראל שה"ס ו' דהויה, מקבל מ **ה"ר** ומשפיע ל **ה"ת**.

פסקה סג

חמש רקיעין כתיבי הכא, וחי העולמים אזיל בהו ואנהיג בהו חמש פעם רקיע כתוב כאן ביום ב', וחי העולמים, שהוא יסוד דז"א, הולך בהם ונוהג בהם את העולמות. פירוש, כי סוד הרקיע נתבאר לעיל (דף ס"ד אות נ"ט) שהוא הסיום שנעשה באמצע כל מדרגה מכח

הצמצום ב', שבעת קטנות מסיים המדרגה מתחת החכמה ומוציא בינה ות"ת ומלכות מחוץ למדרגה, ולעת גדלות מוריד את הסיום שמתחת החכמה בחזרה למקום המלכות, ומחזיר את בינה ת"ת ומלכות להמדרגה. וז"ש **וחי העולמים**, הוא היסוד דז"א, שבו כח הסיום שלו, דהיינו המסך, **אזיל בהו** הולך עם המסך הזה שביסוד שלו, ועולה למעלה תחת החכמה, ומסיים שם המדרגה בסוד רקיע המבדיל **בין מים** שהם כו"ח שלה, ל **מים** שהם בינה ותו"מ שלה. **ואנהיג בהו**, היינו לעת גדלות, שחוזר ומוריד את המסך המסיים שה"ס היסוד שלו הנק' רקיע אל מקום המלכות, ומחזיר את הבינה ותו"מ להמדרגה, ואז מנהיג העולמות, ונותן להם מוחין.

ואמרו חמש רקיעין, הוא מטעם שכל הנוהג בכלל כולו נוהג גם בפרטים שבו. ולפיכך כיון שיש רקיע המבדיל באמצע מדרגת הז"א כנ"ל. כן יש רקיע בכל ספירה וספירה מה' הספירות חג"ת נ"ה שבו, שהרי כל ספירה כוללת ע"ס, וא"כ יש ביניהם רקיע המבדיל בין כו"ח לבין בינה ותו"מ שלהם, כנ"ל בכללות הז"א וע"כ הם חמש רקיעין. וכבר ידעת שעיקר ע"ס אינן אלא חמש, שהם כח"ב תו"מ, אשר בזו"ן נקראות חג"ת נ"ה.

וכלהו כלילין דא בדא, ואלמלא האי מחלוקת דאסתכם על ידא דאמצעיתא, לא אתכלילו ולא אתיישרו דא בדא: וכולם כלולים זה בזה, ואלמלא נתפשרה מחלוקת זו על ידי קו האמצעי, לא נתכללו ולא נתקנו זה בזה. פירוש, אע"פ שבכל ספירה דז"א יש רקיע מיוחד, כנ"ל מ"מ כל ה' הרקיעים כלולים זה בזה, והוא מטעם, שאין שלימות המוחין אלא ע"י קו האמצעי כי בקו ימין חסר חכמה, ובקו שמאל שיש חכמה, חסר בו חסדים, וע"כ הוא חשך, כי גם החכמה אינה יכולה להאיר, שאין החכמה מאירה בלי חסדים, אלא רק ע"י קו אמצעי נכללו הקוין זה בזה ונשלמים בהארתם זה מזה, כנ"ל (דף מ"ח ד"ה ונמשכה) ומכח זה נמצאות נכללות כל ה' ספירות דז"א וה' רקיעין שבהן לאחד. כי הת"ת שהוא קו אמצעי מיחד החו"ג עמו לאחד. ובשיעור הזה משפיע להיסוד והוא מיחד ב' הקוין נו"ה לאחד, באופן שכולן מאירות רק מכח התיחדותן בקו אמצעי.

חמש מאה שנין אינון דאילנא דחיי דביק בהו למעבד אבין ותולדין לעלמא: חמש מאות שנים הם, החמש רקיעין, שעץ החיים, שהוא הז"א, דבוק בהם לעשות פירות ותולדות להעולם, פירוש, עץ החיים, הוא הז"א, מהלך חמש מאות שנים, הוא סוד ה' רקיעים הנ"ל, שהז"א יורש אותם מבינה, כנ"ל בסמוך, וספירות של הבינה הם בסוד מאות, וע"כ נחשבים ה' הרקיעים לחמש מאות שנה. ואומר, שע"י חמש רקיעין אלו שז"א מקבל אותם מכח הכרעתו בבינה, הוא משפיע **אבין ותולדין**, דהיינו מוחין ונשמות, להעולמות, **וכל מימוי דבראשית דנגדין ואתמשכן מבראשית, אתפלגו תחותוי על ידיה**

וכל מימי בראשית, דהיינו כל מיני מוחין, הנוזלים ונמשכים מבראשית, שהוא א"א, מתחלקים מתחתיו על ידו. פירוש, כמו שז"א עצמו אינו מקבל המוחין מבינה זולת בסוד חמש רקיעים הנ"ל, המבדילים ומחלקים בו כל מדרגה לשנים, בסוד מים עליונים ומים תחתונים, כנ"ל. כן כשהז"א משפיע מוחין ונשמות להעולמות מתחלקים ומתקנים גם הם, בסוד רקיע המבדיל בין מים עליונים למים תחתינים כמו הז"א, וז"ש **אתפלגו תחותוי על ידיה**. כלומר, שמתחלקים, גם הם למים עליונים ומים תחתונים כמוהו.

ודוד מלכא נקיט כלא, ואיהו פליג לבתר דכתיב ויחלק וכו': **ודוד המלך שה"ס הנוקבא מקבל הכל, מהז"א, והוא מחלק אח"כ לעולמות התחתונים בי"ע, בסוד הכתוב, ויחלק** וכו', פירוש שהנוקבא דז"א מקבלת הכל מהז"א, דהיינו הן, בחינת מים עליונים והן בחינת מים תחתונים אלא שבחינת מים עליונים לוקחת לעצמה, ומים תחתונים היא מחלקת לתחתונים שבבי"ע, שעליהם רומזים הכתובים ויחלק וגו' תתן להם וגו' ותקם וגו'.

פסקה סד

בשעתא דאתער מחלוקת בתוקפא דשמאלא, אסגי ואתקף הורפילא דטיפסא: בשעה שנתעוררה המחלוקת בתוקפו של השמאל, נתרבה ונתגבר ערפל של אש. הורפילא הוא כמו עורפילא, שפירושו ערפל. טיפסא פירושו שלהבת אש. וענין החושך והאש, שיצא ונתרבה בסוד המחלוקת דב' הקוין ימין ושמאל, כבר נתבאר לעיל (דף נ"ז ד"ה והנה) **ונפקו מתמן טסירין ואקרישו מיד בלא לחותא**. ונולדו משם, מהערפל, רוחות, והם נקרשו מיד, ונשארו בלי לחלוחית. פירוש, החסדים נקראים מים, ולהיותם נולדים מהערפל, הבא בכח המחלוקת של השמאל על הימין שהוא חסדים, ממילא נולדו הרוחות ביבשות גמור בלי שום לחלוחית של חסדים.

והוו דכר ונוקבא ומנהון אתפרשו זיינין בישין לזנייהו: ואלו הרוחות היו זכר ונקבה, ומהם נולדו ונפרדו מזיקים רעים למיניהם. **והכא תקיפו דרוח מסאבא בכל אינון תוקפין טסירין, ואינון רזא דערלה**, וכאן התגברות רוח הטומאה בכל אלו רוחות העזים, והם סוד הקלי' דערלה. פירוש, כי הזכר ונקבה הראשונים, שיצאו ונולדו מערפל, לא היו רעים כל כך, והטומאה עוד לא היתה ניכרת בהם, מטעם שהם קרובים לקדושה, אלא באלו הרוחות והמזיקים שנולדו מזכר ונקבה האלו, כבר נתגבר בהם רוח הטומאה. **אלין אתקפו בזיינין תקיפין, חד אפעה וחד נחש** רוחות אלו נתגברו בטומאה במזיקים העזים, שהאחד נקרא אפעה, ואחד נק' נחש. **ותרווייהו חד, אפעה אוליד לשבעין שנין, בחבורא חדא אתהדר כלא לשבע שנין דנחש** ושני מינים הללו נעשו אחד: אפעה מוליד

לשבעים שנה והנחש רק לשבע שנים, (בכורות ח' ע"א) אמנם בהתחברם יחד, חוזר הכל לשבע שנים דנחש. כלומר, שאז גם האפעה מוליד לז' שנים כמו הנחש, ונעשו כמין אחד. ומשמיענו בזה, שלא בבת אחת יצאה הטומאה מהקדושה, אלא בדרך השתלשלות על סדר המדרגה, והם כנגד ג' המדרגות ז"א ויסוד ומלכות דקדושה. כי זכר ונקבה הראשונים שיצאו מהערפל דקדושה, עוד לא היה ניכר בהם שום טומאה כנ"ל, והם לעומת הז"א דקדושה. ותולדותיהם של זכר ונקבה הללו, שהם אפעה ונחש כבר הם מזיקים גמורים. ואפעה הוא כנגד היסוד דז"א שהיא זכר וז' ספירות שלו הן בסוד עשיריות, וע"כ מוליד לשבעים שנה, כנגד ז"ס הכלולות ביסוד. ונחש הוא כנגד המלכות, שז' ספירותיה הן בבחינת יחידות, וע"כ מוליד לז' שנים, כנגד ז' הספירות הכלולות בהמלכות. (ועי' לעיל שספירות דנוקבא הם יחידות ודז"א עשיריות ודבינה מאות) ולבסוף ירד אפעה למדרגת הנחש, כי בקליפות, נמצאת הנוקבא מתגברת על הזכר, וחזר האפעה למספר ז' שנים כנגד ז"ס המלכות.

פסקה סה

הכא הוא רזא דגיהנם דאקרי בשבע שמהן, יצר הרע בשבע שמהן אקרי: מכאן הוא סוד שהגיהנם נק' בשבע שמות וכן היצה"ר נק' בשבע שמות. פי' כי מספר שבע יורה על המלכות (כנ"ל בדבור הסמוך) ומתוך שהמלכות דקלי' נתגברה וחזר הכל לשבע שנים דנחש כנ"ל, לכן חזר גם הגיהנם לבחינת ז' שמות וכן היצה"ר דהיינו כנגד ז"ס המלכות. כי היא נתגברה על כולם.

ובכמה דרגין אתפשט מסאבו מהכא לעלמא, וכלא מרזא דשמאלא טב וביש, ואיהו ישובא דעלמא, ובהרבה מדרגות נתפשטה הטומאה מכאן להעולם, והכל הוא מסוד השמאל שהוא טוב ורע, וזהו ישוב העולם. פירוש כי מתוך שהאפעה ירד למדרגת הנחש, נתרבו מדרגות הטומאה בעולם. כי באמת לא תוכל להיות קליפה אלא כנגד המלכות בלבדה, שעליה היה הצמצום, ולא על יסוד דז"א שהוא מט"ס הראשונות, וקליפה שכנגד המלכות נקראת נחש כנ"ל. אלא מכח צמצום ב' שעלתה המלכות למקום בינה, נעשה אחיזה לקליפות גם כנגד היסוד הז"א, ומכח זה נתחברו האפעה והנחש יחדיו וחזר האפעה לשבע שנין דנחש. כלומר שהטומאה של הנחש שרתה גם על האפעה, שהוא משורשו כנגד היסוד דז"א (כנ"ל בדבור הסמוך), שאין שום אחיזה כנגדו בקליפות, ועתה שרתה הטומאה גם על האפעה. אמנם, **וכלא מרזא דשמאלא טב וביש**, אמנם הכל הוא מסוד השמאל טוב ורע. דהיינו המלכות שה"ס שמאל טו"ר. כלומר שאותה הטומאה שנתרבתה גם נגד היסוד דז"א, אינה מבחינת יסוד, אלא רק מבחינת

המלכות, שנתערבה בו מכח עלית המלכות למקום בינה, ונתפשטו הדינין שבמלכות גם על חצי בינה וז"א שמתחתיה, כנ"ל בכ"מ. **ואיהי ישובא דעלמא**, והוא ישוב העולם. כלומר התפשטות דינין דמלכות אל הז"א, שנעשתה מכח עלית המלכות למקום בינה, היתה זאת לתיקון ישוב העולם. כי לולא עלית המלכות הזו, לא היו שום מוחין מתקבלים אל הזו"ן, ולא היה העולם ראוי לישוב בני אדם כנ"ל (בהסולם דף ז' ד"ה וכבר).

הכא שמא גליפא דתמני סרי אתוון ממנא על גשמי רצון נדבה וברכה ישובא דעלמא: כאן סוד שם הקדוש החקוק בשמונה עשר אותיות, הממונה על גשמי רצון, נדבה, ברכה, וישוב העולם. פירוש, כי יה"ו דשם הויה בחוסר ה"ת, יש בו ששה צירופים כזה יה"ו הי"ו וי"ה וה"י הו"י יו"ה. שאותיותיהם הן שמונה עשר. ושם הזה יורה על עלית המלכות שהיא ה"ת אל ה"ר, שהיא בינה, ונעלמה שם, ונשאר השם הוי"ה רק בג' אותיות יה"ו, בחוסר ה"ת. ובסוד הצירוף הוא נק' שם בן שמונה עשר אותיות כנ"ל. וכבר נתבאר בדבור הסמוך, שלולא עלית המלכות לבינה לא היה שום מציאות לישוב בני אדם בעולם, וז"ש אשר השם הזה בן י"ח אותיות, ממונה על גשמי רצון נדבה ברכה וישוב העולם.

פסקה סו

ויאמר אלקים יקוו וגו' בארח קו למהוי בארח מישר: יקוו, פירושו, שהמוחין הנק' מים, יתפשטו בדרך קו מדויק באופן שיהיו במישר. ולא ינטו לא לצד ימין ולא לצד שמאל. כמו שמבאר והולך **דהא מרזא דההיא נקודה קדמאה נפיק כלא בסתימו**, שהרי מסוד נקודה הראשונה, שהיא א"א, יוצא הכל בהעלם, כלומר, שהכתוב מדבר על סדר יציאת המוחין, שמתחילה נעלם האור בא"א, כי מעלה המלכות שלו תחת החכמה שלו ומוציא הבינה לחוץ ממדרגת הראש, (כנ"ל דף ט"ו ד"ה ההוא, וכנ"ל דף נ"א ד"ה עאל) שה"ס נקודת החולם. **עד דמטי ואתכניש להיכלא עלאה**. עד שהאור מגיע ונאסף להיכל העליון. **דמטי**, פירושו בחכמה, מכח נקודת השורק. (ה **ואתכניש**, פירושו שהחכמה נאספת ומתלבשת תוך אור החסדים, בכח נקודת החירק (כנ"ל ע"ש) **להיכלא עלאה** פירושו לפרצוף ישסו"ת, שהוא היכל הב' המסבב לא"א (כנ"ל דף ט' ד"ה ועביד) **ומתמן נפיק בקו מישר לשאר דרגין עד דמטי להההוא אתר חד דכניש כלא בכלל דכר ונוקבא, ומאן איהו חי עלמין** ומשם, מישסו"ת, יוצא השפע בקו מישור (דהיינו שכלול מימין ושמאל ואינו נוטה ביותר לא לימין ולא לשמאל) לשאר המדרגות, דהיינו למדרגת ז"א, עד שמגיע **למקום אחד** ההוא המאסף הכל בסוד זכר ונקבה, ושואל, ומי הוא. ואומר שהוא **חי העולמים**, דהיינו יסוד דז"א, שהוא זכר, המתיחד עם המלכות שהיא בחי' נקבה, ונמצא כלול מזכר ונקבה.

וביאור הדברים, כי ז' ימי בראשית ה"ס חג"ת נהי"ם וכל אחד מהם כלול מכל ז' הימים, באופן שיש בכל יום ויום ז' הספירות חג"ת נהי"מ, ועכ"ז יש הפרש גדול מיום ליום כי ביום א' שהוא חסד ובחינת קו ימין, אע"פ שכלול מכל ז"ס וכל הפרטים שבהן, מ"מ הן כולן בו בחי' אור החסד, כמ"ש לעיל בסוד ה"פ אור (בדף נ"א ד"ה ולחשך) ומבחינה זו הם כל ביאורי הזהר שביום א'. וכן יום הב' שהוא גבורה ובחינת קו שמאל, אע"פ שכלול מכל ז"ס חג"ת נהי"מ, וכל הפרטים שבהן, אמנם הן כולן בו בחי' גבורה ובחי' מחלוקת השמאל על הימין כמ"ש לעיל בסוד ה"פ רקיע (דף ס"ח ד"ה חמש) ומבחינה זו הם כל ביאורי הזהר שביום ב'. וכן כאן ביום הג', שהוא תפארת וקו האמצעי המכריע ומייחד ב' הקוין ימין ושמאל זב"ז, אע"פ שנמצאים בו כל ז"ס חג"ת נהי"ם וכל הפרטים שבהם, אבל הן בו רק בסוד היחוד דימין ושמאל. ולפיכך כל ביאורי הזהר שבכאן הם רק בסוד היחוד בלבד.

וזה אמרו, **יקוו המים וגו'**, **בארח קו למהוי בארח מישר**, שפירושו כנ"ל שייחד ב' הקוין ולא יטה לא לימין ולא לשמאל. וכן **ומתמן נפיק בקו מישר לשאר דרגין**, **עד דמטי להההוא אתר חד דכניש כלא בכלל דכר ונוקבא**, ומשם מישסו"ת, יוצא ביחודו אל שאר המדרגות, דהיינו לייחד בין ימין ושמאל דרת"ס דז"א, עד שמגיע למקום ההוא שאוסף הכל בכלל זכר ונקבה. פירוש כי שלימות היחוד דימין ושמאל אינו נשלם זולת אחר שנתפרדו בב' פרצופין, שהאחד כולו ימין והב' כולו שמאל, שהם זכר ונקבה כמ"ש לעיל (בדף נ"א ד"ה וז"ש) שהזכר שהוא היסוד נבנה כולו מסוד קו הימין, והנקבה שהוא המלכות נבנית כולה מסוד קו שמאל, ובזווגם נשלם היחוד דימין ושמאל בשלמות הנרצה. אלא שמקודם לכן צריך להיות היחוד דימין ושמאל ע"י קו האמצעי בפרצוף אחד, וז"ש **עד דמטי ואתכניש להיכלא עלאה** דהיינו בישסו"ת וכן ברת"ס דז"א עצמו וז"ש **ומתמן נפיק בקו מישר**, דהיינו בז"א, ואח"כ יכול להיות הזווג דימין ושמאל שבב' פרצופין נפרדים וז"ש **עד דמטי להההוא אתר חד דכניש כלא בכלל דכר ונוקבא**. דהיינו ליסוד המתייחד עם מלכות, שה"ס היחוד שבב' פרצופין. כמבואר

פסקה סז

המים דנפקי מלעיל מאת ה' עלאה, המים שאומר הכתוב, פירושו שיוצאים מלמעלה מה' עליונה שבשם הוי"ה, שהוא ישסו"ת. **מתחת השמים ו' זעירא**, הכ' מתחת השמים, פירושו ו' קטנה, שהוא יסוד דז"א. כי הז"א נק' ו' גדולה והיסוד שלו נק' קטנה, **ועל דא ו"ו חד שמים וחד מתחת השמים**, וע"כ בביטוי ו' נשמעות ב' ווין. שהראשונה היא שמים, דהיינו ז"א, והשניה היא מתחת השמים, דהיינו יסוד דז"א. **כדין**, **ותראה**

היבשה דא ה' תתאה, דא אתגלי וכל שאר אתכסי, ואז, אחרי שהמוחין נמשכים מה' עלאה שהיא בינה אל מתחת השמים, שהיא יסוד דז"א, נאמר **ותראה היבשה** שהיא **ה' תתאה**, דהיינו המלכות שהיא נוקבא דז"א, כי רק זו היא שנתגלתה כאן בסוד יבשה, אבל כל שאר המדרגות זולתה נתכסו ונעלמו. גילוי, פירושו הארת חכמה. כיסוי, פירושו העלמת הארת החכמה, וז"ש שרק המלכות נתגלתה בהארת החכמה אבל שאר המדרגות שלמעלה ממנה, נתכסו, ואין בהם הארת חכמה. **ומגו האי בתראה אשתמע בסוכלתנו, ההוא דאתכסי**, ומתוך מדרגה זו האחרונה, דהיינו ה"ת, מלכות, נשמע ונתגלה אור ההוא שנתכסה. פירוש, אע"פ שאומר בהפירוש של **ותראה היבשה, דא אתגלי וכל שאר אתכסי**, חוזר ומפרש, שאין הפירוש שכל המדרגות שקדמות ליבשה נשארו מכוסים ונעלמים, אלא שחוזרים אח"כ להתגלות על ידי היבשה, שהיא המלכות, כמו שמבאר להלן.

פסקה סח

אל מקום אחד, בגין דהכא הוא קשורא דיחודא דעלמא עלאה, הכתוב אל מקום אחד, שהוא יסוד, נקרא כן, משום שכאן, ביסוד, הוא הקשר של היחוד דעולם העליון, כי בהכתוב **ה' אחד, ושמו אחד תרין יחודין, חד דעלמא עלאה לאתיחדא בדרגוי, וחד דעלמא תתאה לאתיחדא בדרגוי**, כי בהכתוב ה' אחד ושמו אחד מרומזים ב' יחודים, א' הוא עולם העליון המתיחד במדרגותיו שז"ס ה' אחד, וב' עולם התחתון המתיחד במדרגותיו שז"ס ושמו אחד, **קשורא דיחודא דעלמא עלאה עד הכא איהו**, וקשר היחוד דעולם העליון, בסוד ה' אחד, עד היסוד הוא, **חי עלמין תמן אתבסים ואתקשר עלמא עלאה ביחודא דיליה ובגין כך אקרי אל מקום אחד**, חי העולמים שהוא היסוד, נתמתק שם בהבינה, (כנ"ל בביאור יקוו המים אשר מתחת השמים, ע"ש) ונקשר עולם העליון ביחוד שלו, וע"כ נקרא מקום אחד, משום **כל דרגין וכל שייפין מתכנשין תמן והוו כלהו ביה חד בלא פרודא כלל**, משום שכל המדרגות וכל האברים, של הפרצוף ז"א, מתקבצים שמה, וכולם נעשו בו אחד בלי פירוד כלל.

והביאור הוא, כי ב' מעלות נמצאות בהיחוד דז"א בעלמא עלאה, שהיא לאה העומדת למעלה מחזה שלו, על היחוד שלו בעלמא תתאה, שהיא רחל העומדת מחזה שלו ולמטה. א) כי למעלה מחזה היא בחינת ג"ר דז"א, והג"ר, בכל מקום שהן, יכולות לקבל חכמה בלי לבוש של אור דחסדים, ולפיכך, היחוד דנקודת שורק, שפירושו, שהחכמה אינה יכולה להתלבש שם מחמת חוסר לבוש החסדים (כנ"ל דף ט"ו ד"ה ההיא) אין זה פוגם כלל בהזווג דז"א עם עלמא עלאה, כי להיותם ג"ר אינם צריכים כלל ללבוש

חסדים, והחכמה מתלבשת בהם בלי חסדים. ב) כי למעלה מחזה דז"א אין החכמה מקובלת שם לצורך עצמו, להיותו שם מתוקן באוירא דכיא דאו"א עלאין, (כנ"ל ד' ע"ב אות ס"ב) דהיינו בחסדים מכוסים מחכמה, ומה שהוא מקבל שם חכמה אינו אלא לצורך עלמא תתאה, שהיא רחל העומדת מחזה שלו ולמטה. ומטעם זה, לא נפסק אור החסדים בעלמא עלאה, אפילו בעת היחוד דנקודת שורק, כי אינה צריכה להארתו. הרי שיש בעלמא עלאה ב' מעלות, כי יכולים לקבל חכמה אפילו בלי חסדים. גם לא יארע בהם שיחסרו מחסדים. משא"כ עלמא תתאה, שהיא רחל העומדת מחזה שלו ולמטה, ששם בחינת ז"ס תחתונות דז"א, וחסרה מב' הללו, א) שאינה יכולה לקבל חכמה בלי לבוש החסדים. ב) גם בעת היחוד דנקודת השורק נשארת ריקנית מחסדים, כי היא צריכה להארתו, כי אין שלימות כלל במחזה ולמטה דז"א רק בהארת חכמה.

וזה אמרו **ובגין כך אקרי מקום אחד**, **כל דרגין וכל שייפין מתכנשין תמן**, **והוו כלהו ביה חד בלא פרודא כלל**. וע"כ נק' הזווג דז"א עם עלמא עלאה מקום אחד, משום שכל המדרגות וכל האברים מתאספים שם. כל המדרגות, היינו הן מדרגות החכמה והן מדרגות החסדים, כמ"ש לעיל, כי הם אינם מתמעטים מחסדים מחמת הארת השורק, וגם יכולים לקבל חכמה בלי חסדים. **וכל שייפין** פירושו כל האברים שהם הספירות. כי ע"י הארת השורק מוגבהים ג' הספירות בינה ותו"מ מנפילתם וחוזרים למדרגתם (כנ"ל דף ט"ו ד"ה ההוא) **והוו כלהו ביה חד בלא פרודא כלל** וכל האורות הכלים נעשו בו אחד בלי שום פירוד כלל. **ולית דרגא דאתיחדן תמן ביחודא חד אלא האי**, ואין מדרגה שתתיחד שם בהארת השורק, שהיא הארת חכמה, ביחוד שלם, אלא רק מדרגה זו. דהיינו ביחוד דז"א עם מדרגה דעלמא עלאה, כי עלמא עלאה יכולה לקבל חכמה בלי לבוש החסדים כנ"ל. **וביה אתכסיין כלהו בארח סתים**, **בתיאובתא חד**, ובו מתכסים כל האורות בדרך סתום, בהשתוקקות אחת, דהיינו השתוקקות אחר אור דחסדים בלבד. כמו שנתבאר לעיל, שמחזה ולמעלה ה"ס אוירא דכיא, ושם האורות מכוסים וסתומים מחכמה, וז"ש **בארח סתים**, להיותם סתומים מלקבל חכמה, ואינם מקבלים חכמה רק בשביל עלמא תתאה. ומטעם זה היחוד שלם מכל הצדדים כנ"ל.

עד הכא בדרגא דא אתיחד עלמא דאתגלייא בעלמא דאתכסייא עד כאן, דהיינו בהמלות ותראה היבשה, נתיחד עולם הנגלה, שהוא רחל, בעולם המכוסה שהוא לאה. פירוש, כי גם עלמא תתאה שהיא רחל נכללת בזווג העליון שהוא ז"א ולאה שמחזה ולמעלה, ועל רחל הנכללת בהם, אומר הכתוב **ותראה היבשה**, כי מתוך שרחל היא בחינת ז"ת, שאינה ראויה לקבל חכמה בלי לבוש החסדים, לכן היא נעשית שם בחינת **יבשה**, דהיינו

חרבה וריקנית הן מחסדים והן מחכמה, כנ"ל בדיבור הסמוך. ולהלן מפרש, למה נקראת רחל עלמא דאתגליא.

פסקה סט

עלמא דאתגליא אתייחד אוף הכי לתתא: עולם הנגלה, שהוא רחל נוק' דז"א שמחזה ולמטה שלו, מתייחד ג"כ למטה. פירוש, כי מלבד שעלמא דאתגליא, רחל, נכללת בזווג עלמא עלאה, בלאה שהיא מחזה ולמעלה דז"א, כנ"ל בדיבור הסמוך, הרי יש לה ג"כ זווג כזה בפני עצמה בבחינת מחזה ולמטה דז"א.

ועלמא דאתגלייא איהו עלמא תתאה, וארא את ה', ויראו את אלקי וגו', וכבוד ה' וגו', ועולם הנגלה הוא עולם התחתון, דהיינו רחל שהיא נוקבא תתאה דז"א העומדת מחזה ולמטה שלו. ומביא ראיה מהכתובים שנאמר עליה בחינת ראיה, כמ"ש וארא את וגו' ויראו את וגו' וכבוד ה' נראה ומביא ב' כתובים עם השם **א"ת**, וג' כתובים עם השם **כבוד ה'**. ונודע שהנוקבא תתאה רחל, מכונה בשם **א"ת** או **כבוד ה'**, הרי מכאן שעלמא תתאה בלבדו הוא עולם הנגלה, שבו ענין ראיה. משא"כ עלמא עלאה שהוא לאה, נוקבא עלאה דז"א, נק' עלמא דאתכסיא, כי היא נעלמת ואינה מתראה. **ודא איהו רזא ותראה היבשה** וזה הוא סוד הכ' ותראה היבשה. כלומר מכאן מוכרח שפירושו היא, על רחל שהיא עלמא דאתגליא הנכללת בזווג העליון שמחזה ולמעלה, בעלמא עלאה, כנ"ל, כי ע"כ כתוב בה לשון ראיה, דהיינו **ותראה היבשה**, ואם היה הכתוב מדבר רק בזווג ז"א ולאה שלמעלה מחזה הנק' **יחודא עלאה**, לא היה אומר **ותראה** כי בעלמא עלאה אין ראיה נוהגת בו.

פסקה ע

כמראה הקשת זה חי עלמין, וזהו את קשתי: הכתוב כמראה הקשת הנאמר במרכבת יחזקאל, פירושו חי העולמים דהיינו יסוד דז"א. וז"ש בפרשת נח את קשתי וגו'. שגם שם פירושו יסוד דז"א הנק' חי העולמים. **נתתי בענן דא מלכות** הכתוב בענן, פירושו במלכות, דהיינו נוקבא תתאה דז"א, שהיא עלמא דאתגליא רחל כנ"ל. ואומרו **נתתי, מן יומא דאתברי עלמא** ומ"ש נתתי בענן, פירוש שכבר מיום שנברא העולם נתן הקשת בענן, **ביומא דעיבא, דאתחזי קשת מראה דמות כבוד ה'**. ביום המעונן שאומר שם הכתוב, דהיינו, והיה בעננ ענן, להורות שרק אז נראה הקשת בסוד מראה דמות כבוד ה', ולא בזמן אחר. ומפרש הטעם, **אתער שמאלא לאתתקפא** בהתעורר השמאל להתגבר דהיינו בעת שז"א ורחל נכללים בישסו"ת, בסוד נקודת השורק, שהיא בחינת שמאל, להיותו חכמה בחוסר חסדים כנ"ל, ורחל נשארת ריקנית אפילו מחכמה כנ"ל,

ואינה יכולה לסבול הריקנית, הנה אז, **נפקת רחל** יוצאת רחל לחוץ מישסו"ת לבחינתה עצמה, להמשיך קומת חסדים על מסך של עצמה בכדי להלביש החכמה כנ"ל, שה"ס היחוד של נקודת החירק **ותקש בלדתה** ומתקשת בלידתה, כי נבחן שרחל מתקשית בעת לידת המוחין, כי יציאתה מהיכל העליון דישסו"ת לבחינתה עצמה, הוא מיעוט וקישוי בשבילה, וז"ש **ותקש בלדתה**. כי אין המוחין נשלמים ונולדים רק ביציאתה בסוד החירק, כמבואר. ונתבאר הטעם למה אין הקשת נראה אלא רק ביומא דעיבא, כי אין שלימות המוחין בבחינת נקודת חולם לבד שה"ס קו ימין, אלא היא צריכה להיחודים של נקודת שורק ונקודת חירק שהן בחי' דינים, והם מכונים **יומא דעיבא** כנ"ל.

וזה אמרו, **מיכאל בסטרא דא רפאל בסטרא דא גבריאל בסטרא דא**, שבעת לידת המוחין שרוים אצלה ג' המלאכים מיכאל מצד ימין, רפאל באמצע, וגבריאל מצד שמאל, שמקבלת את כחם ללידת המוחין. כי מיכאל נמשך לה מנקודת החולם שהוא ימין, וגבריאל נמשך לה מנקודת השורק שהוא שמאל. ורפאל נמשך לה מנקודת החירק שהיא אמצעי. וז"ש **ואנון גוונין דאתחזי בהאי דמות חוור וסומק וירוק** וג' בחינות הללו הם הצבעים הנראים בדמות של הקשת, שהם אדום לבן וירוק. פירוש, שהימין הנמשך מחולם, הוא מראה לבן שבקשת, והשמאל הנמשך משורק הוא מראה אדום שבקשת והאמצעי הנמשך מחירק הוא מראה ירוק שבקשת. כי אלו ג' גווני ה"ס עלמא דאתגליא, רחל, שבהם סוד הראיה כנ"ל, וע"כ אומר עליה הכתוב כמראה הקשת וגו', דהיינו ראיה

פסקה עא

כן מראה הנגה סביב, נהירו דאתכסיא בגלגולא דחיזו דעינא: הכתוב כן מראה הנגה סביב, פירושו ההארה שנתכסה ונעלמה בהבת עין שבראית העין. גלגולא, פירושו בת עין. כי תרגום בבת עינו הוא גלגל עינוהי (זכריה ב' י"ב). פירוש כי ד' גוונים הם בעין הרואה, כי עקרו גוון לבן, ובתוכו שורייקי סומקי דהיינו גוון אדום, ובאמצעו גוון ירוק שבתוכו בת העין שהיא גוון שחור. אמנם מבחינת ראיית העין אין שליטה רק לבת עין בלבדה, שהיא השחור שבעין. ונבחן שג' הגוונין לבן אדום ירוק שבעין, מתכסים ונעלמים בעת ראית העין מכח שליטת השחור שבבת העין, כי כח הראיה אינו אלא בהשחור בלבדו. וזה יורה על יחודא עלאה שהוא בהיפך ממראה הקשת המורה על יחודא תתאה, כי מראה הקשת הוא **גוונין דאתחזיין**, ומראה הנגה הוא **נהירו דאתכסיא** בגלגולא דחיזו דעינא, כמבואר, כי אותם ג' הגוונין לבן אדום ירוק המתכסים במראה הנגה, הם אתחזיין במראה הקשת כנ"ל.

הוא מראה דמות כבוד ה', **גוונין דאתיחדא יחודא תתאה לפום יחודא דאתיחד יחודא דלעילא**: הכ' הוא מראה דמות כבוד ה', סובב על הגוונין שבמראה הקשת, ולא על מראה הנגה, כי נתייחד יחוד התחתון דג' גווני הקשת, כפי היחוד שנתיחד ביחוד העליון, וע"כ ה"ס מראה דמות כבוד ה'. ואין לפרש הכ' הוא מראה וגו' על מראה הנגה, שהרי הוא **נהירו דאתכסיא**, והגוונין סתומין שם ואינם נראים **בגלגולא דחיזו דעינא**, כנ"ל בדיבור הסמוך.

ולפי"ז נמצא ביאור הכתוב, **כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם**, יורה על יחודא תתאה, רחל, וה"ס ג' גוונין דאתחזיין חיור סומק ירוק. **כן מראה הנגה סביב**, יורה על יחודא עלאה, כי מראה הנגה פירושו **נהירו דאתכסיא** וכו' והגוונין סתומין בלתי נראים. ומשוה הכתוב את יחודא תתאה דמראה הקשת אל יחודא עלאה דמראה הנגה, להורות שכל האורות שנמשכו ביחודא עלאה באתכסיא, נמשכים אל יחודא תתאה באתגלייא, ואותם ג' הגוונים הנעלמים **בגלגולא דחיזו דעינא** הן עצמן המתגלים במראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם. ולפיכך מסיים הכתוב ומדגיש על "מראה הקשת" ואומר, **הוא מראה דמות כבוד ה'**, להיותם נמשכים מיחוד הגדול והשלם העליון.

פסקה עב

ה' אלקינו ה', **גוונין סתימין דלא אתחזן ואתקשרן אל מקום אחד**, **יחודא חדא בעלאה**: ג' השמות ה' אלקינו ה', שבהכתוב שמע ישראל, מורים על גי הגוונים חוור סומק ירוק, בעת שהם סתימין ואינם נראים, ומתקשרים אל מקום אחד, שה"ס יחוד הא' בעלמא עלאה, הנקרא מקום אחד. שעל יחוד הזה רומז הכתוב במרכבת יחזקאל כן מראה הנגה סביב, כנ"ל בדיבור הסמוך. **גוונין בקשת לתתא לאתיחדא בהו**, **חוור סומק וירוק**, **כגוונין סתימין**, ויש מראות בקשת ביחוד שלמטה, להתיחד בהם, שהם לבן אדום וירוק, כנגד ג' גוונים הסתימין שהם ביחוד העליון, ה' אלקינו ה' כנ"ל. **ואינון יחודא אחרא רזא ושמו אחד**, **בשכמל"ו**, **יחודא דלתתא**, ואלו גווני הקשת, הם יחוד אחר שה"ס **ושמו אחד**, שה"ס יחודא תתאה (כנ"ל באות ע"א) וה"ס ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שאנו אומרים אחר שמע ישראל, שהוא יחוד התחתון. **יחודא עלאה**, **שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד**, **דא לקבל דא**, **הכא שית תיבין והכא שית תיבין**, יחוד העליון הוא שמע ישראל וגו', זה כנגד זה, כלומר יחוד העליון **שמע ישראל** וגו' הוא כנגד יחוד התחתון בשכמל"ו, כאן בשמע ישראל וגו' יש שש תיבות, וכאן בבשכמל"ו יש שש תיבות. ואלו שש תיבות שבב' יחודים הללו יורים על יחוד שש קצוות דגדלות כמבואר לעיל בהקדמת הזהר דף קצ"ו ד"ה אצטרי ך עש"ה.

פסקה עג

יקוו, מדידו דקו ומשחתא, משחתא בוצינא דקרדינותא, דכתיב מי מדד בשעלו מים הכתוב, יקוו, פירושו מידוד של קו ומדה, מדה. היא מכח ניצוץ הקשה שבבינה, שכתוב, מ"י מדד בשעלו מים, ומ"י הוא בינה. פירוש, כי בעת שהבינה העלתה המלכות אליה, בסוד השיתוף דמידת הרחמים בדין, אז אין הבינה נקראת בשם אלקים, אלא במ"י בלבד, כי ג' אותיות אל"ה דאלקים, נופלים אז אל הזו"ן (כנ"ל דף מ"ג ד"ה יהי על) ונמצא בעת הזאת, שקומת בינה עצמה נתמעטת לבחינת ו"ק בלי ראש, היא מודדת במדה זו גם את המוחין דז"א ונוקבא, וזהו פירוש הכתוב **מ"י** שהיא בינה, בעת שמעלית אליה המלכות, **מדד בשעלו**, מודדת בהעלאה זאת, מים, שהם המוחין דז"א ונוקבא. **ודא איהו יקוו המים**, וז"ש הכתוב יקוו המים וגו' כי עי"ז שהבינה מודדת את מוחין דקטנות דזו"ן, יש לה היכולת להשפיע לאח"ז גם את המוחין דגדלות (כנ"ל דף מ"ב ד"ה פירוש) **הכא שיעורא דיוצר עלמין יוד הא ואו הא**, כאן בהכ' יקוו המים, שיעור כל המוחין של יוצר העולמות, שהוא ז"א, המרומזים בשם הוי"ה במילוי אלפין, כזה, יוד הא ואו הא. פירוש כל גדלותם של המוחין דז"א מרומזים בהויה במילוא דאלפין, ושיעורם תלוי בהכתוב יקוו המים, שפירושו מידוד קו המדה, של הבינה בסוד שנקראת מ"י כנ"ל, ולולא מידוד הזה לא היה אפשר שיקבל הז"א מוחין דגדלות, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף ס"ב ד"ה ביאור) שמתוך שקבלו הקטנות מבינה ראוים לקבל גם המוחין דגדלות דבינה, ע"ש. וזהו יקוו המים אל מקום אחד, דהיינו מידוד שיעור הקטנות והגדלות מהבינה אל הזו"ן.

פסקה עד

קדוש קדוש קדוש, דא איהו יקוו המים ג"פ קדוש שבהכתוב, ה"ס ג' המוחין שבבינה שהסו"ה יקוו המים. דהיינו (כנ"ל דף ע"ב אות ס"ז) שאומר שם, **המים דנפקי מלעיל מאת ה' עלאה**.. והביאור ע"ש בהסולם. **ה' צבאות דא איהו אל מקום אחד ברזא דשמא דא**, הכתוב ה' צבאות, הסו"ה אל מקום אחד. שה"ס היסוד דז"א הנקרא חי עלמין, שאליו נמשכים המוחין מן הבינה בסוד אל מקום אחד, (כנ"ל דף ע"ג אות ס"ח) **מלא כל הארץ כבודו דא ותראה היבשה**, הכתוב מלא כל הארץ כבורו הסו"ה ותראה היבשה. דהיינו (כמ"ש לעיל אות ס"ח) שה"ס ה"ת הנקראת עלמא דאתגליא בעת שנכללת ביחודא דעלמא עלאה, (עש"ה ובהסולם שם) **רזא גליפא שמא דיחודא כוז"ו במוכס"ז כוז"ו**. הכתוב ותראה היבשה, ה"ס שם החקוק דיחוד כוז"ו במוכס"ז כוז"ו. כי היבש"ה שהיא העלמא דאתגליא נכללת ביחודא דעלמא עלאה, שהוא סוד ה' אלקינו ה', (כנ"ל באות ס"ח) ונחקק השם של עלמא דאתגליא בבחינות אותיות שניות לשם הזה ה' אלקינו

ה', שהן האותיות **כוז"ו במוכס"ז כוז"ו**, ששניות להוי"ה הן כוז"ו, ושניות אל אלהינו הן במוכס"ז. פירוש, הנוקבא דז"א הנקראת עלמא דאתגליא המרומזת בהכתוב מלא כל הארץ כבודו, היינו רק בעת שהיא נקראת בשם **כוז"ו במוכס"ז כוז"ו**, דהיינו רק בו בעת, שהיא נכללת ביחוד עולם העליון, ה' אלקינו ה'. ולאפוקי בעת שהנוק' יורדת משם למקומה עצמה, בסוד **יחודא תתאה**, שאז אינה בסו"ה מלא כל הארץ כבודו, כי אז אינה מאירה רק מסוד בי"ע שבה, שמחזה שלה ולמטה. כמ"ש להלן בסמוך.

פסקה עה

תדשא הארץ דשא עשב וגו' השתא אפיקת חילא באינון מיא דאתכנשו לאתר חד: הכתוב תדשא הארץ וגו' ה"ס יחודא תתאה, כי עתה מגלית כחה שבאלו המים שנקוו למקום אחד. פירוש כל הכח, שהוא המוחין, שהנוקבא דז"א קבלה ביחודא עלאה, בעת שהיתה נכללת שם, בסו"ה ותראה היבשה כנ"ל, היא מוציאה אותם עתה, כשירדה משם למקומה עצמה, שמחזה ולמטה דז"א, בסוד **יחודא תתאה**, כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר דף קצ"ו אות ר"ו) **כדין מה דהוית יבשה אתעבידת ארץ למעבד פירין ואבין**. אז, כלפי מה שהיתה יבשה, נעשתה עתה ארץ מוציאה פירות ואבים, ע"ש. כי כשהיתה נכללת ביחודא עלאה בסוד **ותראה היבשה**, היתה חרבה ויבשה, ולא היתה ראויה להאיר לישוב העולם משא"כ בסוד יחודא תתאה, נעשתה ארץ המוציאה פירות ואבים כראוי לישוב העולם, שז"ס תדשא הארץ דשא עשב מזריע וגו'.

ונגדין בגויה גו טמירן סתימאה. והמוחין נמשכים בתוכה בדרך כמוס וסתום. **ונפקין בגויה טמירין עלאין וחיילין קדישין, די כל אינון בני מהימנותא מתקנן לון בתקונא דמהימנותא, בההיא פולחנא דמאריהון**, יוצאות ונולדות בתוכה נשמות נעלמות עליונות וצבאות קדושים, אשר כל אלו הצדיקים בני אמונה מתקנים וממשיכים אותם בתקוני האמונה, דהיינו במיין נוקבין, בעבודת השי"ת. פירוש ב' מיני מוחין נמשכים ביחודא תתאה בהנוקבא, מכח התכללותה ביחודא עלאה. א) בדרך כמוס וסתום, דהיינו שאינם נגלים כלל לתחתונים. וז"ש **ונגדין בגויה גו טמירו סתימאה**. ב) הם מוחין מגולים, שיוצאים ונולדים ממנה נשמות ומלאכים להעולמות, וז"ש **ונפקין בגויה** וכו'. וביאור ב' מיני מוחין הללו מבאר לפנינו להלן.

פסקה עו

ורזא דא מצמיח חציר לבהמה וגו', דא בהמה דרביעאה על אלף טורין ומגדלין לה בכל יומא ההוא חציר:וזה סוד הכתוב מצמיח חציר לבהמה וגו', זו היא בהמה הרובצת על אלף הרים, ובכל יום מגדלים לה אותו החציר. **בהמה** היא כינוי אל המלכות בעת

שמחוסרת מוחין דג"ר. **רובצת**, יורה שהיא מחוסרת ג' כלים נה"י המכונים רגלים, בדומה לעוף הרובץ ורגלים שלו אינן נראות, רק הגוף לבד. כן המלכות, בעת שאין לה רק ששה כלים חב"ד חג"ת בחסרון ג' תחתוניות נה"י, מכונה שהיא בסוד **רובצת**, כי נה"י שלה נעלמים. מספר **אלף**, יורה על מוחין דחכמה שספירותיה הן במספר אלף, בסו"ה ואאלפך חכמה. **טורין**, הם כינוי לג' ספירות חג"ת, כמ"ש חז"ל אין הרים אלא אבות, דהיינו חג"ת, כנודע. כי החג"ת נק' אבות ונק' הרים. ונה"י נקראים בנים, ונקראים גבעות. **חציר**, היא כינוי אל המלאכים הנולדים ממוחין דג"ר שלה, אשר הצדיקים ממשיכים לה בכל יום על ידי המיין נוקבין שמעלים אליה במע"ט שלהם.

ביאור הדברים. כי אחד מראשי התיקונים בעולם התיקון אחר שבירת הכלים היה, גניזת או"א הפנימיים אשר שמשו בעולם הנקודים, מפאת שבסבת הארתם הגדולה נתבטלה הפרסה שמתחת אצילות וירדו הכלים לבי"ע. ונשברו ומתו. וענין זה נתבאר בספרי תלמוד עשר ספירות שיעור י"ג דף אלף של"ט ד"ה בינה) ומכח גניזו זו דזווג או"א הפנימיים, אין עוד הארת ג"ר דע"ב במוחין דאבי"ע, אלא רק מוחין דו"ק דע"ב, הנמשכים מאו"א החיצונים דע"ב. כלומר, המוחין דע"ב הם מוחין דחכמה, שהג"ר דמוחין הללו מכונים או"א הפנימיים או ג"ר דע"ב, והו"ק דמוחין הללו מכונים או"א החיצוניים או ו"ק דע"ב. וזכור זה.

ומסבה זו נמצאים החג"ת דכל פרצוף בבחינת חסדים מכוסים, שפירושו שאין בהם אור החכמה, כי ג' ספירות חג"ת עד החזה הן ג"ר דגופא, וספירות תנהי"מ שמחזה ולמטה הן בחינת ו"ק דגופא. ומכיון שמוחין דג"ר דע"ב מסתלקים מכל פרצוף ואינם מאירים, ע"כ נמצאים ג"ר דגופא, שהן חג"ת, חסרות מחכמה אלא שהן בחסדים מכוסים. ומכיון שמוחין דו"ק דע"ב מתלבשים ומאירים בהפרצוף, לכן בחינת ו"ק דכלים דגופא, שהם תנהי"מ שמחזה ולמטה, מאירים בהארת חכמה, דהיינו בחסדים מגולים ועל מוחין הללו דע"ב, נאמר, מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות. כי הרים פירושים חג"ת כנ"ל, שעליהם מדלגים המוחין דע"ב כלומר שפוסחים עליהם ואינם מתלבשים בהם, כי הם צריכים לג"ר דע"ב, והם נעלמים מכל הפרצוף כנ"ל. אלא שהמוחין דע"ב קופצים ובאים על הגבעות, שהם תנהי"מ שמחזה ולמטה המכונים גבעות כנ"ל, כי להיותם כלים דו"ק יש להם מוחין הללו, כי ו"ק דע"ב נשארים ומאירים כנ"ל. הרי שמדלג ופוסח על ההרים, וקופץ על הגבעות דוקא, שהם תנהי"ם.

אמנם אין הכונה, שכן יצאו המוחין מתחילת הזווג, ו"ק בלי ג"ר, כי במוחין דע"ב, שאפילו הו"ק שלו הוא בחינת ג"ר לא יצויר כלל בהם שיוכל לצאת ו"ק בלי ג"ר. אלא

שמתחילת הזווג נמשך לכל פרצוף קומה שלמה דע"ב, דהיינו ג"ר וו"ק, אלא המוחין דג"ר דע"ב חוזרים ויוצאים לחוץ מהפרצוף, ונשאר מלובש בהפרצוף רק המוחין דו"ק דע"ב. גם נודע שמכל זווג יוצאים תולדות, ואפילו מאותם המוחין דג"ר דע"ב הנמשכים רק בתחילת הזווג ותיכף נעלמים כנ"ל, גם הם מוציאים תולדות לשעתם. ולפי"ז נמצאים ב' מיני תולדות מהזווג זו"ן למוחין דע"ב, א) היוצאים בתחילת הזווג מהג"ר דע"ב, והם הנקראים **חציר**, שהם, **מלאכים שליטין לפום שעתא**, כי מוכרחים להתבטל תיכף עם העלמת המוחין דג"ר דע"ב שמשם נולדו. ב) הן המוחין דו"ק דע"ב הנשארים בכל פרצוף, והם הנק' **עשב מזריע זרע**, כמ"ש להלן.

וזה אמרו **דא בהמה דרביעאה על אלף טורין**, זו היא בהמה הרובצת על אלף הרים, בהמה, היינו הנוק' דז"א, שמבחי' **אלף**, שפירושם מוחין דחכמה, היא רובצת על **ההרים** שהם חג"ת, דהיינו שמחוסרת ג"ר, כנ"ל בסוד מדלג על ההרים. ועם כל זה **ומגדלין לה בכל יומא ההוא חציר**, **וחציר דא אינון מלאכין שליטין לפום שעתא**, כי הצדיקים מעלים מ"ן בכל יום לזווג זו"ן למוחין דע"ב, שזה נבחן שהם **מגדלין לה בכל יומא ההוא חציר**, כי בתחילת הזווג יוצאים בהכרח גם הג"ר דע"ב, כנ"ל, שתולדותיהן נקראים **חציר**, שפירושו, **מלאכים השולטים לפי שעה**, אבל מוכרחין להעלם תיכף, משום שהג"ר דע"ב יוצאות לחוץ מפרצוף כנ"ל. **דאתבריאו בשני**, ששליטתם נמשכת מקו שמאל שנברא ביום שני, כלומר, שבשליטתם רוצים לבטל את הקו ימין, כמו הקו שמאל שנברא ביום שני (כנ"ל דף נ"ו ד"ה ויאמר) **וקיימא למיכלא דהאי בהמה**, והם עומדים למאכל בשביל בהמה הזו, כלומר שמהארתם אינו נמשך כלום לתחתונים, אלא הנוקבא בעצמה נהנית מהם בעת שליטתם, ואח"כ שורפת אותם ומבטלתם, **בגין דאית אשא אוכלא אשא**, שליטת השמאל מכונה אש. שהם המלאכים הנ"ל, והנוקבא בהארת השמאל שלה, מכונית ג"כ אש, ובעת שמבטלת המלאכים הנ"ל, נבחנת לאש אוכלה אש.

פסקה עז

ועשב לעבודת האדם, **דא אלין אופנים וחיות וכרובים** ועשב, יורה על אופנים וחיות וכרובים: אופנים הם מלאכים שבעשיה. חיות הם המלאכים שביצירה. כרובים הם המלאכים שבבריאה. אשר אלו המלאכים כולם נמשכים מבחינת ו"ק של המוחין דע"ב הנ"ל, וע"כ הם בני קיימא, ולא כאותם המכונים חציר, הנמשכים מבחי' ג"ר דע"ב, שהם שולטים רק לשעתם ותיכף נשרפים, כנ"ל בדיבור הסמוך. עש"ה. **דכלהו מתתקנן גו תיקונייהו וקיימין לאתתקנא בשעתא דבני נשא אתיין לפולחנא דמאריהון בקרבניהון**

ובצלותא אשר כולם, דהיינו האופנים וחיות וכרובים, מתוקנים ומלובשים תוך התקונים שלהם, שהם מצד המאציל עצמו, והם עומדים עוד להתתקן יותר, בשעה שבני אדם באים לעבודת רבונם בקרבנותיהם ובתפלה, **דדא איהו עבודת האדם** כי זה הוא עבודת האדם **ועשב דא אזדמן ואתעתד לעבודת האדם לאתתקנא בתיקוניה כדקא יאות**, ועשב זה נועד והוכן מלכתחילה לעבודת האדם, להתתקן בתקונא דאדם כראוי.

פסקה עח

וכד אינון מתתקנן בההיא עבודת האדם, לבתר מנייהו נפקי, מזוני וטרפין לעלמא, דכתיב להוציא לחם מן הארץ, וכשהם מתתקנים באותה עבודת האדם הנ"ל, יוצאים מהם אחר כך, מזונות וטרף להעולם, כמ"ש להוציא לחם מן הארץ. **ודא איהו עשב מזריע זרע, דהא חציר לא מזריע זרע איהו, אלא אזדמן למיכלא דאשא קדישא, ועשב לתקונא דעלמא**, וזהו שכתוב כאן, עשב מזריע זרע, שה"ס המוחין דו"ק דע"ב כנ"ל, שהוא לאפוקי בחינת חציר שהוא ג"ר דע"ב, שהרי חציר אינו מזריע זרע, אלא נועד לאכילת אש הקדושה של הנוקבא, כנ"ל בדיבור הסמוך עש"ה. אבל עשב הוא לתיקון העולם, כי הוא מזריע זרע.

פסקה עט

וכל דא להוציא לחם מן הארץ, כל תקונין דבני נשא, דקא מתקני להאי עשב ארץ, וכל זה הוא, להוציא לחם מן הארץ, כי כל התיקונים שניתנו לבני אדם, הוא רק לתקן עשב זה היוצא מהארץ, שהיא הנוקבא. **דפולחנא דלהון למאריהון, לספקא על ידיהון, מההוא ארץ, טרפי ומזוני להאי עלמא ולאתברכא בני נשא מברכן דלעיל**, שעבודתם של בני אדם לרבונם, הוא, לכלכל על ידיהם, מארץ הזו, טרף ומזונות לעולם הזה, ושיתברכו בני אדם מהברכות של מעלה.

פירוש, אע"פ שהמוחין ד **חציר** הם בחי' ג"ר דע"ב, ומוחין ד **עשב** הם בחינת ו"ק דע"ב, מכל מקום עבודת האדם בקרבנות ותפלה להמשיך מוחין ושפע, הוא רק על מוחין ד **עשב** ולא כלל על מוחין דחציר, כי המוחין דחציר, אינם מושפעים כלום להעולמות, אלא הם למזונות הנוקבא, (כנ"ל בסו"ה אש אוכלה אש), וכל המושפע להעולמות אינו אלא ממוחין, ד **עשב**, באופן שכל עבודת האדם להעלות מ"ן ולהמשיך שפע מלמעלה אינה אלא להמשכת מוחין דעשב שהם ו"ק דע"ב. ולא מוחין דחציר שהם ג"ר דע"ב. וז"ש הכתוב **מצמיח חציר לבהמה**, שבחינת **חציר** הוא להנוקבא עצמה, המכונית בהמה (בסוד הויה במילוי ההין שבגימטריא בהמה דהיינו ב"ן.) **ועשב לעבודת האדם** ורק בחי' **עשב**, ניתן לעבודת האדם, בכדי להוציא לחם מן הארץ, כמבואר.

פסקה פ

עץ פרי עושה פרי, דרגא על דרגא דכר ונוקבא: הכתוב עץ וכו' הוא ב' מדרגות שהם זכר ונקבה. כלומר, עץ פרי, הוא הנוקבא דז"א, עושה פרי, הוא היסוד דז"א שהוא זכר. ונק' עושה פרי, כי כל אלו הפירות שמולידה הנוקבא באים אליה מהזכר, ונמצא הזכר הוא עושה הפירות בהנוקבא, וע"כ נק' עושה פרי.

כמא דעץ פרי אפיק חילא דעץ עושה פרי אוף הכי אפיקת איהי: כמו שעץ פרי, שהוא הנוקבא, מוציאה הכח שקבלה מעץ עושה פרי, שהוא הדכר, כן מוציאה גם כחה עצמה. פירוש, כי הוקשה לו לשון הכפול, עץ פרי, עושה פרי ואינו אומר עץ עושה פרי בלבד, כמו להלן בהכתוב ותוצא. וע"ז אומר שהכתוב מלמדנו בזה, שיש תולדות מיוחדות לעץ פרי שהיא הנוקבא, שאינם בעושה פרי, שהוא הדכר. ושואל, **ומאן איהו**, מהו הבא מכחה של הנוקבא עצמה, ואומר **אלין אינון כרובים ותמרות**, אלו הם כרובים ותמרות שהם באים מבחינתה עצמה, ושואל, **מאי תמרות**, ואומר, **אלין אינון דסלקי בתננא דקרבנא ומתתקני בהדיה ואקרון תמרות עשן**, אלו הם העולים בעשן הקרבן ומתתקנים עם הקרבן, ונקראים תמרות עשן. וזסו"ה מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן וכו'. והכרובים הם כנגד בחינת עשב שקבלה מהדכר, והתמרות עשן הן כנגד בחינת חציר שקבלה מהדכר.

ופירושם של הדברים, תבין מהזהר חדש, (תרומה דף מ"ג ע"א) וז"ל, **בכל זמנא דישראל הוו זכאין, כרובין הוו דבוקין בדביקו אפין באפין, וכו'**, **תננא דקרבנא, כד הוו ישראל זכאין, תננא הוו סליק לעילא בארח מישר וכו** בכל זמן שישראל היו צדיקים, היו הכרובים דבוקים זב"ז בדביקות דפנים בפנים וכו' ועשן הקרבן, בעת שישראל היו צדיקים, היה העשן עולה בארח ישר, שלא היה נוטה לא לימין ולא לשמאל עכ"ל. וז"ש כאן שבחינת כרובים פנים בפנים, שה"ס אנפי רברבי, וכן בחינת עשן הקרבן העולה בארח מישור בעת ההוא, הם נמשכים מכחה עצמה של הנוק', ה"ת דהויה שה"ס פנ' אדם, כמ"ש לפנינו, ולא מכח הדכר, שה"ס יה"ו, שה"ס פני אריה וכו'.

וכלהו קיימין בתיקונייהו לעבודת האדם מה דלא קיימא כן חציר, דהא אתעתד למיכל דכתיב וכו', וכולם, היינו הכרובים ותמרות, עומדים בתיקוניהם לעבודת האדם, מה שאינו עומד כן חציר, שהרי הוא נועד לאכילה. פירוש, כי יש הפרש בין בחי' ריח, לאכילה. כי ה **ריח** עולה ממטה למעלה, ואינו מתפשט למטה. **והאכילה** מתפשטת ממעלה למטה. וז"ש, אע"פ שתמרות עשן הם מוחין הנמשכים מג"ר דע"ב כמו החציר, מכל מקום נשארים עומדים וקיימים בכח תיקונם לעבודת האדם, ואינם מתבטלים,

כלומר, שהם מתוקנים ע"י עבודת הקרבנות, ששורף הקרבן באש, ומעלה העשן ל **ריח** ניחוח ממטה למעלה, שאין מגיע מהם לתחתונים, ועי"ז מתקיימים ואינם מתבטלים, משא"כ מוחין דחציר, שנועדים **לאכילה**, כלומר, להתפשט ממעלה למטה, כדוגמת האכילה, ולפיכך מתבטלים ואינם קיימים. כי המוחין הללו אינם ראוים להתפשט למטה לתחתונים. כמ"ש לעיל דף פ'. ד"ה ביאור.

פסקה פא

עץ פרי עושה פרי, **דיוקנא דכר ונוקבא**, **ודמות פניהם פני אדם**: הכתוב עץ פרי עושה פרי, יורה על צורות זכר ונקבה, אשר דמות פניהם הוא פני אדם, עץ פרי, חוא הנוקבא דז"א, עושה פרי, הוא היסוד דז"א שהיא דכר, העושה בה פירות.

אלין לאו אינון כאינון כרובין, **אלין אפי רברבן בדיקנא חתימי**, **כרובים אפי זוטרי כרביין**, אלו הדכר והנוקבא אינם הם כמו הכרובים, המרומזים בעשב מזריע זרע, כי אלו הם פנים גדולות חתומות בזקן, וכרובים הם פנים קטנות כמו פני תנוקות. פנים, פירושו, ג"ר ומוחין. ופנים גדולות היינו מוחין דגדלות המקובלות מי"ג מדות הרחמים שבאריך אנפין, הנק' דיקנא דא"א. וז"ש **בדיקנא חתימי**. ונק' ג"כ מזל. ופנים קטנות הם מוחין דקטנות.

פני אדם, **כל דיוקנין כלילן בהו**, **בגין דאינון אפין רברבן**, בפני אדם כלולים כל הצורות, שהם אריה שור נשר, משום שהם פנים גדולות. פירוש, כי **אפי רברבן** שהם מוחין דגדלות וג"ר, אינם מקובלים להנוקבא, בעת שאין לה רק ששה ספירות חב"ד חג"ת, וחסרה ד' ספירות נהי"מ, אלא אחר שמעלית את נהי"מ שלה מבי"ע, ונשלמת בע"ס דכלים, אז מזדווגת עם הז"א, ומקבלת ממנו מוחין דגדלות. ויש ב' העלאות, מתחילה מעלית נה"י בחסר מלכות, ואז יש לה רק ג"ר דו"ק, שהם מוחין דקטנות, ואח"כ כשמעלית גם המלכות, הנק' פני אדם, אז משגת מוחין דגדלות. ואילו נהי"מ שמעלית מבי"ע מכונים **ד' חיות הנושאות את הכסא** אל הז"א לזווג, כי זולתם נמצא הכסא, שהוא הנוק' דז"א, חסרה מהע"ס דכלים, ואינה ראויה לזווג. וספירת הנצח היא פני אריה, והוד הוא פני שור ויסוד הוא פני נשר, ומלכות הוא פני אדם.

וזהו אמרו, **פני אדם**, **כל דיוקנין כלילן בהו**, פני אדם, כל הצורות כלולים בהפנים האלו. והוא מטעם **בגין דאינון אפין רברבין ומצטיירין בהו ציורין גלופין כגלופי שמא מפרש בארבע סטרי דעלמא מזרח** וכו': משום שפני אדם הוא פנים גדולות, ומצטייר בהן צורות חקוקות כחקיקות שם המפורש, בארבע רוחות העולם. כלומר, שע"י פני אדם קונים גם ג' החיות פנים הגדולות, שהם חו"ב תו"מ שבמוחין דגדלות המרומזים בשם הויה בד'

אותיותיו, אשר ה **י**' הוא חכמה ודרום, ו **ה**' היא בינה וצפון, **ו**' הוא ז"א ומזרח, ו **ה**' אחרונה היא מלכות ומערב. וע"כ נבחן שכל הצורות דהיינו, אריה נשר שור, שהם נה"י, כלולות בפני אדם, שהן מלכות, שזולת פני אדם, דהיינו בהעלאת נה"י בלי מלכות, הם נמצאים עוד בפנים דקטנות במוחין דו"ק, כנ"ל.

פסקה פב

מיכאל רשים רשימו לצד דרום וכל אנפין מסתכלן לגבי פני אדם, פני אריה וכו': מיכאל רשם רשימה לצד דרום וכל ג' הפנים, שהם פני אריה פני שור פני נשר, מסתכלות אל פני אדם. **רשים רשימו**, פירושו, שמקצה מקום הזווג. **צד דרום**, הוא ימין, להמשכת אור חסדים מכוסים. **מסתכלן**, פירושו מקבלות בכח הסתכלותן. פירוש, לעת גדלות, כשהנוקבא דז"א מעלה אליה את המלכות מבי"ע, הנקרא פני אדם, (כנ"ל בדיבור הסמוך) אז נעשה זווג זו"ן על מלכות הזו מבחי' הימין, המכונה דרום, ונמשך עליה קומת מוחין דגדלות, ואז כל אנפין, שהם אריה שור נשר, מקבלות המוחין דגדלות ממלכות הזו המכונה פני אדם. ונמצא ש **כל אנפין מסתכלן לגבי פני אדם**. כלומר שמקבלות מפנים האלו. ומיכאל הוא אחד מד' המלאכים המשמשים את הנוקבא דז"א. ולפיכך הוא רושם ומכין מקום הזווג, והוא מלאך החסד, וע"כ רושם לצד דרום שהוא ימין, חסד. **אדם איהו דכר ונוקבא ולא אקרי אדם בר הני** אדם הוא זכר ונקבה, ולא נקרא בשם אדם זולתם. כלומר, שהמלכות לפי עצמה לבדה, כשאיננה בזווג עם ז"א, אינה נקראת בשם אדם, להיותה בלי דכר, אלא רק בעת שמזדווגת עם הז"א, כנ"ל, אז נקראים שניהם בשם אדם. וזה סוד הכתוב (בראשית ה') זכר ונקבה בראם וגו' ויקרא את שמם אדם וגו', הרי ששניהם ביחד נקראו אדם. אמנם כל אחד לעצמו הוא כמו פלג גופא, ואינו נקרא אדם. **ומניה, אצטיירו ציורין דרכב אלקים רבותים דכתיב וגו'**: וממנו, היינו מפני אדם שבזווג לצד דרום, נצטיירו הציורים שבסו"ה רכב אלקים רבותים אלפי שנאן, שה"ס **מרכבה תתאה**, המכונה רכב אלקים. **ציורין**, פירושו שיעורי קומה הנולדים מהזווג. כי כל קומה יש לה ציור מיוחד לפי תכונת הזווג דהכאה, (כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה מאות י"ח עד אות כ"ג).

ביאור הדברים, כי אלו ד' החיות אדם אריה שור נשר, מכונות בשם מרכבה, להיותן ד' ספירות נהי"מ העולים מבי"ע, ומתחברות אל הנוקבא דז"א להשלים הע"ס שלה, שתהיה ראויה לזווג. (כמ"ש לעיל דף פ"ד ד"ה פני אדם ע"ש). ומתוך שזולתן לא היתה ראויה לזווג, ע"כ נבחן שהנוקבא רוכבת על ד' החיות הללו, והן נעשו למרכבה אליה, כי נושאות אותה אל הזווג. אמנם יש ב' מרכבות, דהיינו לב' זווגים, המכונות, מרכבה

עלאה ומרכבה תתאה. ויש הפרש גדול ביניהן, כי במרכבה עלאה יש ד' חיות, אדם אריה שור נשר, ובמרכבה תתאה יש רק ג' חיות, שור נשר אריה, ואדם אין בהן בפרטיות רק בדרך התכללות, כמו שיתבאר.

ויש להבין למה נתחלקו החיות להעשות ב' מרכבות לב' זווגים, ולמה אינו מספיק זווג אחד, וכן למה חסר פני אדם פרטי במרכבה תתאה, והענין הוא, כי נודע שאין באריך אנפין דאצילות רק תשע ספירות, וכן לאחריו בכל פרצופי אבי"ע. כי המלכות חסרה, מטעם שנגנזה בהראש דפרצוף עתיק ולא נמשכה לא"א. שזה אחד מראשי התיקונים שנעשו בעולם התיקון. אמנם אין הפירוש שכל העשר ספירות שבמלכות חסרות, שהרי אין זווג רק בהמסך שבהמלכות בלבדה, אלא רק המלכות דמלכות בלבדה חסרה, וט"ס ראשונות שלמלכות נשארו בהפרצופין. (ועי' לעיל בהקדמת הזהר דף נ"ה ד"ה וטעם)

ולפיכך כשנבררה ועלתה אל הנוקבא המלכות שלה מבי"ע, שהוא פני אדם, לא עלו אליה רק ט"ס ראשונות של המלכות בלבדן, כי המלכות דמלכות חסרה, כנ"ל. והנה הט"ר שבכל פרצוף, נמצאות למעלה מחזה שלו, ומחזה ולמטה נבחן למלכות של הפרצוף, כנודע. ולפי"ז נמצא שאין פני אדם, שהיא המלכות העולה מבי"ע, רק בבחינת מהחזה ולמעלה, רק ט"ס ראשונות דמלכות, המסתיימות במקום החזה, אבל מחזה ולמטה, ששם המלכות דמלכות, אין שם פני אדם, כי המלכות דמלכות נגנזה בראש פרצוף עתיק, ואינה מתגלית בהעולמות כנ"ל.

ונודע שכל בחינה עולה להבחינה שכנגדה בהעליון, ולפיכך עלתה המחזה ולמעלה של פני אדם לבחי' מחזה ולמעלה של זו"ן, ונעשה הזווג השלם של פני אדם רק במחזה ולמעלה שלהם.

וזה אמרו **מיכאל רשים רשימא לצד דרום וכל אנפין מסתכלן לגבי פני אדם**, כי הזווג שמחזה ולמעלה, נק' צד דרום דהיינו צד ימין, שפירושו אור חסדים מכוסים, והטעם שמיכאל רושם מקום הזווג רק מחזה ולמעלה, הוא מטעם. שלא עלה יותר מבחינת פני אדם, שהן המלכות, רק ט"ס שלהן, המיוחסים רק למחזה ולמעלה, בלבד, ולא למחזה ולמטה כנ"ל. וכאן בבחינת מחזה ולמעלה, הזווג שלם בכל ד' החיות נהי"מ, המכונים: פני אדם, פני אריה, פני שור, פני נשר. והם הנקראים **מרכבה עלאה**, להיותם נושאים את הנוקבא להזווג העליון שמחזה ולמעלה. ולהיותם כולם מבחינת מחזה ולמעלה של כל אחד מד' החיות.

אמנם ג' העולמות בי"ע וכן נר"נ של בני אדם, אינם יכולים לקבל שפעם מהזווג שמחזה ולמעלה, כי הם מיוחסים להספירות שמחזה ולמטה דזו"ן, כנודע. ולפיכך אחר שנעשה

זווג השלם דזו"ן בבחינת מחזה ולמעלה בסוד מרכבה עלאה, עולה אח"כ גם בחינת מחזה ולמטה של ג' החיות אריה שור נשר, והן נכללות בזווג העליון שמחזה ולמעלה דזו"ן, ומקבלות השפע מפני אדם, אשר שם, ויורדות ומשפיעות לבני ג' העולמות בי"ע, וג' החיות האלו מכונות **מרכבה תתאה**. בהיותן מבחינת מחזה ולמטה בלבד, כנ"ל. וזה אמרו **ומניה אצטיירו ציורין דרכב אלקים** וגו' שמזווג העליון שבצד דרום, נצטיירו ויצאו החיות של **מרכבה תתאה**, שהסו"ה רכב אלקים רבותים אלפי שנא"ן. כי החיות ש **במרכבה תתאה**, מכונות **שנא**"ן, כמו שמבאר והולך.

פסקה פג

שנא"ן כללא דכלהו ציורין שור נשר אריה, ן' דא איהו אדם: השם שנא"ן שבהכתוב, כולל כל הציורים, דהיינו כל החיות, שהן ש'ור נ'שר א'ריה כי זהו הראשי תבות של שנ"א דשנא"ן, והן' של שנא"ן רומז על פני אדם הנכללות בהן, **פשיטו דאתכלל כחדא ברזא דדכר ונוקבא**, ה **ן'** הוא סוד התפשטות של זכר ונקבה הנכללים כאחד. פירוש, כי פני אדם חסרות בהן עצמם, להיותן מבחי' מחזה ולמטה, שהמלכות משם חסרה, כנ"ל בדיבור הסמוך עש"ה, אלא מתוך שהן עולות ונכללות בזווג העליון שמחזה ולמעלה, הן מקבלות משם פני אדם, כנ"ל בסמוך, ולפיכך הוא מרומז ב **ן'**, ולא בראשי תיבות כמו שאר ג' החיות. כי אין להן פני אדם פרטי, אלא התפשטות והתכללות מפני אדם שלמעלה מחזה.

כולהו נפקי מהני, רזא שנא"ן, ומהני דיוקנין מתפרשין כל חד וחד בסטרייהו כמה דאתחזי לון: כולם, היינו כל מה שבבי"ע, יוצאים מאלו החיות שה"ס שנא"ן, ומהם נולדים ומתפרדים הצורות שבבי"ע, כל אחד ואחד בבחינתו כראוי לו. והוא כמו שנתבאר לעיל בסמוך, שג' העולמות בי"ע וכל אשר בהם, מיוחסים לבחינת מחזה ולמטה דזו"ן. וע"כ אינם יכולים לקבל מ **מרכבה עלאה** שהיא בחינת מחזה ולמעלה דזו"ן. אלא שהם מוכרחים לקבל מהחיות ש **במרכבה תתאה** שה"ס שנא"ן, המיוחסים לבחינתם, להיותם בבחינת מחזה ולמטה דזו"ן.

פסקה פד

ואלין אינון דקא משלבין חד בחד וכליל חד בחד למהוי כל חד וחד כליל בחבריה שור וכו'. ואלו החיות הן משולבות זה בזה, וכלולות זה בזה, בכדי שתהיה כל אחת ואחת כלולה בחברתה. פירוש, שד' החיות שנא"ן משולבות זו בזו, באופן שפני שור כלולות מד' החיות, ופני נשר כלולות מד' החיות, ופני אריה כלולות מד' החיות. דהיינו שיש לכל אחת ארבע פנים, שור נשר אריה אדם, והם י"ב. אבל אינן ששה עשר, כי פני אדם

בפרטות אין להן, אלא שהיא בהם מבחינת התכללות בלבד, דהיינו בשיעור שהוא כלול ומשולב בג' החיות, וע"כ הן י"ב.

שור נשר אריה אדם אתנהגן ברזא דארבע שמהן גליפאן סלקין לאתנהגא ולאסתכלא: החיות שור נשר אריה אדם, מתנהגות בסוד ארבעה שמות חקוקים, שהם: אל הגדול הגבור והנורא שעולים אליהם להתנהג ולהסתכל. להתנהג, פירושו למוחין דו"ק, להסתכל פירושו למוחין דג"ר, פירוש, אלו ד' השמות חקוקים בד' החיות שב **מרכבה עלאה** שלמעלה מחזה דזו"ן. והחיות שב **מרכבה תתאה**, שלמטה מחזה, שאין להם זווג במקומם, משום שחסר להם פני אדם, כנ"ל, צריכים לעלות לד' השמות שלמעלה, ומקבלים מוחין דו"ק וג"ר מזווג העליון אשר שם. כמו שמבאר והולך לפנינו באורך.

פסקה פה

סליק לאתנהגא ולאסתכלא שור לאנפי אדם, סליק שמא חד מתעטרא מחקקא ברזא דתרין גווינין, ואיהו אל. עלה להתנהג ולהסתכל השור אל פני אדם עולה שם אחד מתעטר ונחקק בסוד שני צבעים, והוא השם אל. פירוש, כי כבר נתבאר, שאין לאלו החיות תתאין זווג במקומן, מפני שחסר בהן פני אדם (כנ"ל דף פ"ה ד"ה ומניה). אלא שנצרכות לעלות למעלה למרכבה עלאה, לקבל מהזווג דפני אדם אשר שם, את המוחין דג"ר וו"ק. והזהר מבאר כאן, עלית כל חיה וחיה לפני אדם שבמרכבה עלאה, ויחודה עם השמות אשר שם. ואומר, כשעולה השור, שהוא בחינת השמאל של החיות, אל זווג העליון שבמרכבה עלאה לקבל ו"ק וג"ר מפני אדם אשר שם, אינו עולה להשם גבור אשר שם, דהיינו לקו שמאל, אלא שעולה להשם **א"ל** אשר שם, שהוא בקו ימין, כי אין תיקון להשמאל אלא בחסדים שבימין. ונמצא השם **א"ל** מתעטר ונחקק בב' צבעים, שהם צבע לבן מבחינת עצמו, וצבע אדום מבחינת השור שנכלל בו. **כדין אתהדר לאחורא, וכורסייא חקיק וגליף ליה, ואתרשים לאתנהגא ברזא דשמא דא**, אז, אחר שנכלל השור בהשם א"ל, הוא חוזר לאחור, דהיינו שנשאר רק במוחין דו"ק, המכונים מוחין דאחור, והכסא, שהיא הנוקבא דז"א, חוקק ומפתח אותו, ונרשם על ידו להתנהג בסוד שם הזה א"ל, דהיינו אע"פ שהשור הוא שמאל, ודרכו בדינין וגבורות, מ"מ נרשם להתנהג בבחינת חסדים שבהשם א"ל, כי כבר נמתק כל מדת הדין שבו.

פסקה פו

סליק לאתנהגא ולאסתכלא נשר לאנפי אדם, סליק שמא אחרא, מתעטרא מחקקא ברזא דתרין אנפין גווינין, לאתנהגא ולאסתכלא בסליקו בעטורא דלעיל, ואיהו גדול. עלה להתנהג ולהסתכל הנשר לפני אדם, עולה שם אחר, מתעטר ונחקק מסוד שני פנים

וב' צבעים, שהם פני אדם ופני נשר, וצבע הימין שהוא לבן, וצבע הנשר, שהוא ירוק, להתנהג ולהסתכל בדרך עליה, בעטרה של מעלה. והוא **גדול**. מתעטרא, פירושו מוחין דג"ר. מחקקא, פירושו מוחין דו"ק. וכן לאתנהגא ולאסתכלא, פירושו מוחין דג"ר ומוחין דו"ק כנ"ל. פירוש, כשעלה הנשר, שהוא בחינת קו אמצעי של החיות שלמטה, אל זווג העליון שבמרכבה עלאה, לקבל משם מוחין דו"ק ומוחין דג"ר, המכונים התנהגות והסתכלות, עולה כנגדו השם **גדו"ל** אשר שם, והנשר נכלל בו ומקבל ממנו מוחין דו"ק וג"ר. והנה השם **גדו"ל** הוא קומת הגדלות שבמרכבה עלאה, והוא עומד שם בסוד הימין, (כנ"ל דף ס"ד ד"ה יהי, שאל גדול הוא לימין ע"ש), ואע"פ שהחכמה שהוא ג"ר נמשכת ועומדת בקו שמאל בסוד נקודת השורק (כנ"ל דף ט"ו ד"ה ההיא) אמנם ב' הקוין ימין ושמאל נכללים זה בזה בסוד הזווג על ידי קו האמצעי המכריע ומקיים הארת שניהם, באופן, שהחסדים שבימין יאירו ממעלה למטה, והארת החכמה שבשמאל תאיר ממטה למעלה, (כנ"ל דף ס' ד"ה ורזא) ואז נכללים ב' הקוין זה בזה, כי הימין נכלל בהארת חכמה שבשמאל וקונה השם **גדו"ל**, וכן השמאל נכלל בהארת החסדים שבימין ומתלבשת החכמה בחסדים, עש"ה. ולפיכך, אע"פ שעיקר הגדלות הוא בשמאל, מ"מ הגדלות נמשכת רק מקו ימין להיותו מאיר ממעלה למטה, ומגיע אל התחתונים, ולא משמאל כי הוא מאיר ממטה למעלה ואין הארתו נמשך לתחתונים.

ולפיכך ה **שור** לא נכלל אלא רק בהשם א"ל בלבד, ולא נכלל בהשם גדול, להיותו בעצמו קו שמאל, שאין המוחין שלו נמשכים רק ממטה למעלה כנ"ל. אלא ה **נשר**, שהוא בחי' קו אמצעי, שיכול להאיר ממעלה למטה, הוא, שעלה ונכלל בימין, וקבל את הגדלות אשר בהשם גדו"ל, כי יכול להאיר לתחתונים.

וזהו אמרו **לאתנהגא ולאסתכלא בסליקו בעטרא דלעיל ואיהי גדו"ל**, דהייני שמפרש איך הנשר מקבל הגדלות מקו שמאל, דרך קו הימין, ואומר שעולה להתנהג ולהסתכל בדרך עליה בעטרה של מעלה, כי החכמה הנמשכת ע"י קו שמאל ה"ס העטרה של מעלה, כי עטרה פירושו מוחין דג"ר, בסו"ה צאינה וראנה וכו' בעטרה שעטרה לו אמו, והיא מאירה בקו שמאל רק בדרך עליה, דהיינו ממטה למעלה כנ"ל, וכשמתנהג ומסתכל בעטרה המאירה בדרך עליה בהשמאל, אז נכלל הימין בהשמאל ומקבל הארת העטרה אשר שם, וקונה אז השם גדו"ל. **כדין אתהדר לאחורא, וכרסייא חקיק וגליף ליה ואתרשים לאתנהגא ברזא דשמא דא**: אז, אחר ההתכללות האמורה, חוזר הנשר למוחין דו"ק, הנק' מוחין דאחור, **וכרסייא**, שהיא הנוקבא עצמה, חוקק ומפתח אותו,

והנשר נרשם להתנהג בסוד השם הזה, דהיינו שתהינה מדותיו של הנשר כמדותיו של השם גדו"ל, שהוא ימין וחסדים.

פסקה פז

סליק לאתנהגא ולאסתכלא אריה לאנפי אדם, סליק שמא אחרא מתעטרא מתחקקא ברזא דתרין אנפין גווניו: עלה להתנהג ולהסתכל האריה לפני אדם של מעלה, עולה כנגדו שם אחר, המתעטר ונחקק בסוד ב' פנים וב' גווניו. **לאתתקפא ולאתקשרא בתוקפא ואיהו גבו"ר**, להתחזק ולהתקשר בגבורה, והוא השם **גבו"ר**. **כדין אתהדר לאחורא וכרסייא חקיק וגליף ליה ואתרשים לאתנהגא ברזא דשמא דא** אז, אחר ההתכללות, חוזר לאחוריו, דהיינו למוחין דו"ק, והכסא, שה"ס הנוק' דז"א, חוקק ומפתח אותו והוא נרשם להתנהג בסוד שם הזה, **גבור**, דהיינו שתהינה מדותיו של האריה, שהוא ימין, כמדותיו של השם **גבו"ר**, ויתנהג במדת הגבורה.

פירוש, כשעלה האריה שהוא בחינת קו ימין וחסדים, מהמערכה תתאה, אל זווג העליון שבמרכבה עלאה, שמחזה ולמעלה דזו"ן, לקבל משם מוחין דו"ק וג"ר, המכונים התנהגות והסתכלות, עולה כנגדו השם גבו"ר, שהוא קו שמאל אשר שם, והאריה נכלל בו ומקבל על ידו מוחין דו"ק וג"ר. אמנם השור והנשר לא יכלו להכלל בקו שמאל מטעם היותם בעצמם ג"כ ממדת השמאל, כמ"ש ופני שור אל השמאל וגו' וכן הנשר שהוא קו אמצעי, הרי יש בו ימין ושמאל, ואם היה נכלל בשמאל של מעלה, היתה מדת השמאל מתגברת עליו, אלא רק האריה שכולו מקו הימין, יכול לעלות לקו שמאל של מעלה, ששם הארת חכמה כנ"ל, ומקבל מדותיו ומחזירם לימין של עצמו.

פסקה פח

אדם אסתכל בכלהו, וכלהו סלקין ומסתכלין ביה: פני אדם מסתכלות בכל החיות וכולן עולות ומסתכלות בו, כי, כולן עלו לפני אדם של מעלה במרכבה עלאה. משום שלמטה לא נמצא בהן פני אדם, (כנ"ל דף פ"ה ד"ה ומניה) **כדין כלהו אצטיירו בגלופייהו בציורא דא, ברזא דשמא חד דאקרי נורא**,, אז נצטיירו כולן בחקיקותיהן בציור זה בסוד שם אחד הנקרא **נור"א**. ציור, פירושו שיעור קומה. חקיקות, פירושו כלים. נצטייר, פירושו יציאת השיעור קומה ע"י זווג דהכאה המיוחס לה. ואומר, שבעת עליות החיות לפני אדם, שהיא המלכות, שבמרכבה עלאה, וקבלו משם קומת הגדלות על ידי הסתכלותם זה בזה, הנה אז קבלו משם את השם **נור"א**, כי המלכות נקראת יראה, והדכר שלה נק' **נור"א**, שזסו"ה והאלקים עשה שיראו מלפניו. **כדין כתיב עלייהו, ודמות פניהם פני אדם, כלהו כלילן בהאי דיוקנא, והאי דיוקנא כליל לון**, אז כתיב על החיות, שור

נשר אריה, ודמות פניהם פני אדם, כי כולם כלולים בדמות הזה דאדם, ודמות הזה כולל אותם. גם ז"ס שארבע פנים להנה וגו' כי ג' החיות נכללו זה מזה וגם נכללו מפני אדם של מעלה, הרי יש לכל חיה ד' פנים: שור נשר אריה אדם. שהן י"ב פנים כנ"ל.

פסקה פט

ועל רזא דא אקרי קב"ה האל הגדול הגבור והנורא דהא שמהן אלין גליפין אינון לעיל ברזא דרתיכא עלאה: ועל סוד הזה נקרא הקב"ה האל הגדול הגבור והנורא, כי שמות האלו הם חקוקות למעלה בסוד **המרכבה העליונה**. (כנ"ל דף פ"ז ד"ה שור) **כלילא בארבע אתוון הוי"ה דאיהו שמא דכליל כולא** כלול בד' אותיות של השם הוי"ה, שהוא שם הכולל כל השמות, כי התכללות שור דלתתא באריה דלעילא הוא **י'** דהויה, וה"ס השם **א"ל**. והתכללות אריה דלתתא בשור דלעילא הוא **ה'** דהוי"ה וה"ס השם **גבור**. והתכללות נשר דלתתא באריה דלעילא הוא **ו'** דהוי"ה וה"ס השם **גדול**. ופני אדם דלעילא הנכלל בכל החיות דלתתא שעלו אליו, הוא **ה'** תתאה דהוי"ה, וה"ס השם **נורא**.

ומה שסדר החיות **דמרכבה תתאה** הוא משונה מסדר החיות **שבמרכבה עלאה**, כי במרכבה עלאה הסדר הוא: אדם אריה שור נשר, (כנ"ל דף פ"ד אות פ"ב) ובמרכבה תתאה הסדר הוא: שור נשר אריה אדם, כמו הר"ת שנא"ן כנ"ל. הנה זה מובא בזהר משפטים אות תמ"ה וז"ל דהא מסטרא דימינא, דתמן י"ה ו"ה, ד' חיון הכי איהו סדורא דלהון: אדם, אריה, נשר, שור. וכו', וחיוון דסטרא אחרא, דאינון נזיקין דשמאלא, הכי סידרייהו שנא"ן וכו'. וכן מבאר שם את הכתוב, רכב אלקים וכו' שנא"ן, דאינון שור נשר אריה אדם, ע"ש. ונודע, שמרכבה עלאה ה"ס ימין, ומרכבה תתאה ה"ס שמאל. וטעם השינוי, הוא מפני שחיות דלתתא אין להן זווג במקומם, אלא שמקבלות מזווג דלעילא, וע"כ, מטרם שנתמתק ה **שור** בעליתו לימין, לא תוכל שום חיה לעלות שם, כי רוב הדינין שבשור מעכבים עליהן. ולפיכך עולה תחילה השור, ואח"כ ה **נשר** שהוא קו אמצעי שגם בו יש בחינת שמאל וצריכים להמתיקו תחילה, ולבסוף עולה ה **אריה** לשמאל של מעלה, ואז נכללים כולם בפני **אדם** של מעלה כנ"ל. ולפיכך נשתנה הסדר לשנא"ן.

דיוקנין אלין מחקקן גליפן בכורסייא וכורסייא גליפא מרקמא בהו: צורות האלו שנא"ן, חקוקות ומפותחות בהכסא, שהיא נוקבא דז"א, והכסא נחקק ונרקם בהן, פירוש, כי צירופי שמות ושיעורי קומה זה בזה, מכונה בשם רקימה. בדומה לרוקם ב' צורות משונות זמ"ז, מעל ב' צדי היריעה, מצד אחד אריה ומצד הב' שור, וכדומה, וכן מכיון שאלו השמות והחיות. יצאו בהכסא בבחינת תרין אנפין וגוונין ביחד, ע"כ מכונה זה בשם רקימה, שהכסא נרקם מהם, **חד לימינא וחד לשמאלא וחד לקמא וחד לאחורא**,

רשימא בארבע סטרין דעלמא, ונרקמו, אחד לימין ואחד לשמאל ואחד לפנים ואחד לאחור, ורשומים לארבע רוחות העולם, כי פני אריה נרשם לימין, דהיינו רוח דרום, ופני שור משמאל, דהיינו רוח צפון, ופני נשר מפנים, דהיינו רוח מזרח, ופני אדם מאחור, רוח מערב. וה"ס ד' אותיות הויה, כי י"ה דרום וצפון, וכן ימין ושמאל. ו"ה, מזרח מערב, וכן פנים ואחור.

פסקה צ

כורסיא כד סלקא, רשימא בארבע דיוקנין אלין, אלין ארבע שמהן עלאין נטלין להאי כורסייא: בעת שהכסא, שהוא הנוק' דז"א, עולה, לזווג עם ז"א, הוא נרשם בארבע צורות הללו. שנא"ן, אלו ארבע שמות העליונים **נושאים את הכסא** הזה, לזווג עם הז"א. וכבר נתבאר זה, שאלו ד' החיות המתיחדים עם ארבע השמות האל הגדול הגבור והנורא, הם בחינת נהי"מ של הנוקבא, שנתבררו ועלו מבי"ע ונתחברו והשלימו לה הע"ס, כדי שתהיה הנוקבא ראויה לזווג עם ז"א, כי בהיותה חסרה את הספירות נהי"מ אינה ראויה לזווג, וע"כ נבחנים החיות האלו, דהיינו ד' הספירות נהי"מ, שהם **נושאים את הכסא** לזווג (כנ"ל דף פ"ד ד"ה פני אדם) וכן מכונים בשם מרכבה אל הנוקבא ע"ש. וז"ש **אלו ארבעה שמהן עלאין נטלין להאי כרסיא**, כי זולתן, הנוקבא הנקראת כסא, חסרה מספירות נה"י שלה. וכשהן עולות אליה ומתחברות בה, הן נושאות אותה לזווג כנ"ל. **וכרסיא אתכליל בהו**, והכסא, שהיא הנוקבא, נכלל בהם, בעת הזווג, כלומר, שנשלמת מהשמות הללו, שהרי הם נהי"מ המשלימים ע"ס שלה. **עד דנקטא ולקטא נפשין וענוגין דכסופין** עד שהכסא מקבל ולוקט בזווג הז"א, נפשות ותענוגים הנחמדים **כיון דנקטא ולקטא אינון ענוגין וכסופין, נחתא מלייא, כאילנא דמלייא ענפין לכל סטר ומלי איבין** אחר שקבלה ולקטה התענוגים והחמודות האלו, היא יורדת מלאה, כמו אילן המלא ענפים מכל צדדיו, ומלא פירות.

פסקה צא

כיון דנחתא, נפקא אלין ארבע דיוקנין מצטיירין בציורייהו: גליפן מנהרין נצצין מלהטין, ואינון זרעין זרעא על עלמא, אחר שיורד הכסא ממקום הזווג למקומה עצמה, שהיא בחינת מחזה ולמטה, יוצאות אלו ארבע הצורות, דהיינו ד' החיות שנא"ן, מצוירות כל אחת בציורה: חקוקות מאירות נוצצות ולוהטות, והן זורעות זרע בהעולם. גליפן, פירושו שיעורי כלים לבית קבול. מנהרין, פירושו, שיעורי קומות אור ישר. נצצין, פירושו, שיעורי קומות אור חוזר. מלהטין, פירושו הארות ממטה למעלה, כמו אש הלוהט ממטה למעלה. והן הארות השמאל, כנ"ל. והן זורעים זרע בהעולם, היינו שבהם

מושפעים כל התולדות שבג' עולמות בי"ע. **כדין אתקרי עשב מזריע זרע, עשב דאינון זרעין זרעא על עלמא**, אז נקראות, ד' החיות שנא"ן, עשב מזריע זרע, עשב, היינו החיות, הזורעים זרע בהעולם כנ"ל.

פסקה צב

נפקא דיוקנא דאדם דכליל כל דיוקנין כדין כתיב עץ פרי עושה פרי למינו: כשיוצא צורת האדם הכולל לכל הצורות, אז כתוב עליו, עץ פרי וגו' כי אדם הוא זכר ונקבה, (כנ"ל דף פ"ה אות פ"ב) ועץ פרי הוא נקבה, ועושה פרי הוא זכר. כנ"ל ע"ש.

אשר זרעו בו על הארץ לא אפיק זרעא אלא לתועלתא על הארץ. הכתוב אשר זרעו וגו' משמיענו שלא הוציא זרעו אלא לתועלת הארץ. **אשר זרעו בו דייקא, מכאן דלית רשו לבר נש לאפקא זרעא מניה לבטלא**: הכתוב אשר זרעו בו הוא בדיוק, להשמיענו שאסור לאדם להוציא ממנו זרע לבטלה.

פסקה צג

דשא דהכא לאו איהי מזריע זרע ובגין כך אתבטל ולא קיימא בקיומא כהני אחרנין: דשא שבכאן, שבהכתוב תדשא וגו', אינו מזריע זרע, וע"כ מתבטל ואינו מתקיים כאלו האחרים. כי הם אלו **מלאכין שליטין לפום שעתא דאתבריאן בשני וקיימא למיכלא דהאי בהמה** (כנ"ל באות ע"ו) כי דשא וחציר היינו הך. **דלית ליה דיוקנא לאצטיירא ולאתגלפא בדיוקנא וציורא כלל אלא אתחזון ולא אתחזון** שאין לו להדשא דמות, להצטייר ולהחקק בדמות וציור במשהו, אלא נראים ואינם נראים. פירוש, כי דמות וציור באים מהכלים, כי האורות אין להם שום שינוי מראש הקו עד סוף עשיה, וכל השינוים והצורות רק מהכלים באים. ואלו האורות הנקראים חציר או דשא, ה"ס ג"ר דע"ב שאין להם כלים בעולמות אבי"ע, כי הכלי שלהם לא נגלה אלא באו"א הפנימיים דעולם הנקודים, ונודע, שאו"א אלו נגנזו ואינם מתגלים יותר בהעולמות אבי"ע, וע"כ אין לג"ר דע"ב בחינת כלי במשהו. וע"כ **אתחזון ולא אתחזון**, כי **אתחזון** בהכרח כדי לגלות המוחין דו"ק דע"ב, שהם המוחין דחיה, כי אי אפשר שיתגלו ו"ק בלי ג"ר (כנ"ל דף פ' ד"ה אמנם) ואחר שנגלו המוחין, הם מסתלקים תיכף ומיד **ולא אתחזין**, כי אין להם כלים להתלבש שם. וזה הכלל **כל אינון דלא אצטיירו בציורא ודיוקנא, לית לון קיומא, קיימי לפום שעתא ואתאכילו באשא דאכלא אשא ומהדרין כמדלקדמין, וכן בכל יומא**, כל אלו שלא נצטיירו בצורה ודמות, דהיינו בכלים כנ"ל, אין להם קיום, אלא נבראים ועומדים לפי שעה, ונאכלים תיכף ומיד באש אוכלה אש, ושוב חוזרים ונבראים ותיכף נאכלים באש אוכלה אש כמקודם לכן, וכן חוזר חלילה, וכן בכל יום.

פסקה צד

בר נש לתתא אית ליה דיוקנא וציורא ולא איהו בקיומא כגוונא דהני דלעילא: בן אדם למטה. בעוה"ז יש לו דמות וציור, ומכל מקום אינו מתקיים לנצח כמו המלאכים של מעלה. כלומר, שהוקשה לו כי משמע לכאורה, שאין הקיום תלוי כלל בדיוקנא וציורא, כמו שכייל לעיל בדבור הסמוך. ומיישב. **ציורא ודיוקנא דלעיל**, **מצטיירין בציוריהון כמא דהויין**, **בלא מלבושא אחרא לאצטיירא**, **ובגין כך אנון בקיומא תדיר**, הציור והדמות של המלאכים של מעלה, הם מצטיירים בציוריהם כמו שהם, מבלי להצטייר באמצעות מלבוש אחר, ומשום כך המה חיים וקיימים תמיד, **ציורא דאדם לתתא מצטיירין בציורייהו במלבושא**, **ולא כגוונא אחרא**, **ובגין כך קיימין בקיומא זמן ועדן**, הציור של אדם למטה, בעוה"ז, דהיינו הנפש רוח נשמה שלו מצטיירים בציוריהם באמצעות מלבוש, ולא באופן אחר, ומשום כך, הם מתקיימים רק למועד ועת קצוב.

פירוש, כי המלאכים באים מזווג או"א, וכמו שאו"א מקבלים אורותיהם בכלים שלהם עצמם בלי מלבוש אחר, כן גם המלאכים הנמשכים מהם, יכולים לקבל אורותיהם בכלים שלהם ואינם צריכים לסיוע ממלבוש אחר. אמנם נשמות בני אדם באים מזווג זו"ן דאצילות, ונודע שזו"ן אינם יכולים לקבל אורותיהם, זולת באמצעות מלבוש שמקבלים מנה"י דאו"א, כי הכלים שלהם, אינם ראוים לאור ישר, אלא לאור חוזר בלבד (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר) ומכ"ש בני אדם הנולדים מהם, אינם ראוים לקבל האורות בהכלים שלהם עצמם, זולת באמצעות מלבוש מזו"ן, ולפיכך אינם מתקיימים לנצח, כי אין צדיק בארץ אשר לא יחטא, ובעת שיפגמו המלבוש העליון עד שאינו ראוי עוד לתפקידו, תיכף מסתלקים הנר"ן שלהם ומתים.

פסקה צה

ובכל ליליא ולילא מתפשט רוחא מהאי מלבושא וסלקא: ובכל לילה ולילה, בעת שהאדם ישן, מתפשט הרוח של האדם ממלבוש הזה, ועולה למעלה למ"ן לזו"ן. **וההיא אשא דאכלא אכיל ליה**, **ובתר אתהדר כמלקדמין ומצטיירין בלבושייהו**, ואש הזה שאוכל אש, דהיינו הנוקבא דז"א, אוכל ושורף את הרוח, ואח"כ חוזרים הרוחות לתחיתם כמתחילה, ומצטיירים בהלבושים שלהם. **ובגין כך לית לון קיומא כאינון דיוקנין דלעיל**, ומשום זה אין להם להרוחות קיום. כמו אלו הצורות של מעלה, היינו המלאכים דעשב, אלא שנשרפים וחוזרים ומתחדשים, **ועל דא כתיב חדשים לבקרים**, **בני נשא דאינון חדשים בכל יומא**, ועל זה אומר הכתוב, חדשים לבקרים וגו', דהיינו על רוחות בני אדם שהם חדשים בכל יום, כי בעת שינה עולים הרוחות למעלה ונשרפים

וחוזרים ומתחדשים כנ"ל. **מאי טעמא, רבה אמונתיך, רבה איהי ולא זעירא**, מהו הטעם, על זה מסיים הכתוב רבה אמונתך, היא רבה וגדולה, ולא קטנה.
פירוש, כי נתבאר לעיל שב' מיני מלאכים יוצאים מזווג זו"ן, א) מלאכים המכונים דשא הנמשכים מג"ר דע"ב, שיוצאים לשעתם ותיכף נשרפים בהנוקבא. ב) מלאכים המכונים עשב, הנמשכים מו"ק דע"ב, שהם בני קיום. ונודע שאין זווג בזו"ן אלא ע"י מ"ן שמעלים בני אדם. והנה בעת שינה נמצאים הצדיקים מעלים את הרוחות שלהם בסוד מ"נ לזווג זו"ן, בסו"ה בידך אפקיד רוחי וגו', ולפי הנ"ל היו צריכים לצאת ע"י אלו המ"ן, ב' מיני רוחות, א) שאינם בני קיום, אלא נשרפים תיכף, כמו מלאכים דדשא. ב) שהם בני קיום, כמו מלאכים דעשב. אמנם אינו כן, כי לא נמשך להם אלא רוח אחד, שמתחילה נשרף, ואח"כ מתחדש ומתקיים, כנ"ל.
וטעם הדבר כי אלו ב' מיני מוחין: ג"ר דע"ב וו"ק דע"ב, הם כמו ב' הפכים, שאי אפשר שיבואו בנושא אחד בזמן אחד, וע"כ במלאכים שהם למעלה מזמן, שאי אפשר שיבואו בהם בב' זמנים, לכן הם באים בהם בב' נושאים, דהיינו בב' מיני מלאכים. אבל בני אדם, שהם בעלי זמן, יכולים לבא בהם בנושא אחד, אלא בב' זמנים, שמתחילה כשמקבלים מבחינת ג"ר דע"ב הם נשרפים כמו המלאכים דדשא וחציר, ואח"כ כשמקבלים מבחינת ו"ק דע"ב הם חוזרים לקדמותם ומתקיימים. שז"ס חדשים לבקרים, כי מתוך שנשרפים, מקודם, הרי הם נבחנים כמתחדשים בכל בוקר. וז"ש **מאי טעמא, רבה אמונתך, ולא זעירא**. הנוקבה דז"א נקראת בשם אמונה, ומתוך שהנוקבא צריכה מתחילה להיות רבה, דהיינו לקבל את הג"ר דע"ב, ולא זעירא, כלומר, שלא תוכל לקבל הו"ק מטרם שמקבלת הג"ר, כנ"ל. ומטעם זה מחויבים הנשמות להשרף מקודם בעת שמאירים בה המוחין דג"ר דע"ב. ובהארת הו"ק דע"ב חוזרים ומתחדשים, וז"ש חדשים לבקרים, מטעם, רבה אמונתך, שהנוק' צריכה להיות רבה ולא זעירא.

פסקה צו

רבה אמונתך, ודאי רבה דיכלא לנטלא כל בני עלמא, ולאכללא לון בגווה עלאי ותתאי:
ודאי הוא, שהאמונה, שהיא הנוק', היא רבה, כי יכלה לקבל כל נשמות העולם ולכללן בתוכה, נשמות העליונים ונשמות התחתונים. כלומר הן הג"ר של הנשמות, הנשרפות בתוכה' כנ"ל, והן הו"ק של הנשמות, שיוצאות ממנה להעולם, **אתר רב וסגי איהו דכליל כלא ולא אתמליא יתיר, ורזא דא כל הנחלים וגו'**, הנוקבא, היא מקום רב וגדול שכולל הכל ואינו מתמלא. וזה סו"ה, כל הנחלים הולכים אל הים והים אינו מלא. הנוקבא נקראת **ים**, והנהלים פירושו הנשמות, ואומר הכתוב שכל הנשמות הולכות אל הנוקבא

והיא אינה מתמלאת. והטעם שאינו מתמלא, היא, כי **אזלי לגבי ימא וימא נטיל לון ואכיל לון בגויה ולא אתמליא**, הנשמות הולכות אל הים והים מקבל אותן ושורף אותן בתוכו, וע"כ אינו מתמלא מהן. שהרי נשרפים ואינם. **ובתר אפיק לון כמלקדמין ואזלי, ובגין דא רבה אמונתיך**, ואח"כ מוציא הים את הנשמות כבתחילה והולכות ובאות להעולם, כמו שנתבאר לעיל, ומשום זה אומר הכתוב, רבה אמונתיך.

פסקה צז

ביומא דא כתיב כי טוב כי טוב תרי זמני ביום הזה, ביום ג', כתוב בו ב' פעמים כי טוב, **בגין דיומא דא אחיד לתרין סטרין ואפריש מחלוקת, אמר להאי סטרא כי טוב** וכו' **ואסכים בינייהו, ובג"כ אית ביה תרין זמני ויאמר**. משום שיום הזה נבחן בב' הצדדים, בקו ימין ובקו שמאל (כנ"ל דף נ"ח ד"ה עמודא) ואמר לצד הזה כי טוב ולצד הזה כי טוב והכריע ביניהם, ומשום זה יש בו ב' פעמים ויאמר. פירוש, כי יום הג' דמעשה בראשית, הוא ת"ת המכריע על ב' הקוין המכחישים זה את זה, שהם חסד וגבורה, שהיו במחלוקת (כנ"ל דף נ"ח ד"ה עמודא), ולפיכך כתוב כאן ב"פ ויאמר וב"פ כי טוב, כי הת"ת אמר לקו ימין שהוא חסד כי טוב, וכן אמר לקו שמאל שהוא גבורה כי טוב, וקיים הארת שניהם.

הכא רזא דשמא דארבע אתוון גליפא מחקקא סליק לתריסר אתוון בארבע דיוקנין בד' סטרין: כאן סוד השם בן ד' אותיות, שהוא י"ה ו"ה, מפותח ונחקק, העולה לי"ב אותיות, בד' צורות בד' צדדים, **רשים על כורסיא קדישא**, נרשם על כסא הקדוש, שהוא הנוקבא דז"א.

פירוש, כי הכתוב עשב מזריע זרע שבכאן, פירושו על יציאת המלאכים שבסו"ה רכב אלקים רבותים אלפי שנא"ן, (כנ"ל דף צ"א אות צ"א) שבהם עצמם רק ג' פנים: שור נשר אריה, וחסר להם פני אדם, וע"כ אין להם עצמם זווג, אלא שצריכים לעלות לזווג שמבחינת מחזה ולמעלה, שיש שם פני אדם, דהיינו כל הד' פנים, (כנ"ל באות פ"ב) שאומר מיכאל רשים רשימא וכו'. וכלהו אנפין מסתכלין לגבי פני אדם. ונבחן שכל חיה וחיה מרכב אלקים וגו' שעלו לזווג העליון, קבל שם כל הד' פנים פני אריה פני שור פני נשר פני אדם, שה"ס שם בן ד' י"ה ו"ה, ונכלל השור מד' פנים, וכן הנשר מד' פנים, וכן האריה מד' פנים, ונחקק בזה, השם בן י"ב אותיות, בג' החיות שור נשר אריה **בארבע דיוקנין**, שקבלה כל אחת ד' צורות: אריה שור נשר אדם, בעלותם לזווג העליון, **בד' סטרין**, בד' צדדים אשר שם, פני אריה בימין בדרום, פני שור בשמאל בצפון, פני נשר באמצע במזרח, פני אדם במערב. והם נרשמו על כסא הקדוש.

פסקה צח

ויאמר וכו' מארת חסר דאתברי אסכרא לרביי: מארת חסר ו' כתוב כאן, ויורה בזה שנברא מחלת אסכרה לתנוקות. כי מארת חסר ו' הוא לשון קללה, מלשון מארת ה' בבית רשע. **דבתר דאתגניז נהירו אור קדמאה אתברי קליפה למוחא**, כי אחר שנגנז הארת אור קדמון, נברא קליפה למוח.

ביאור הדברים כי עד כאן נתבארו ג' ימים הראשונים שהם ג' הספירות חג"ת דז"א, ועתה מבאר יום הד' שהוא נצח דז"א, שעמו נתקנה גם הנוקבא דז"א. וכבר ידענו בג' ימים הראשונים שבכל מקום שנאמר **יה"י** הוא לשון מיעוט: יהי אור, יורה, שנכנס **י'** ב **אור** ונעשה אויר, והג"ר נסתלקו, (כנ"ל באות ל"א) יהי רקיע, יורה שנעשה רקיע תחת ב' אותיות א"ל דאלקים, ואותיות **הי"מ** האלקים ירדו למטה למדרגת זו"ן, ונעשו **ימ"ה** (כנ"ל באות נ"ט). והנה מכל אלו המיעוטים לא יצאו קליפות, אלא שג' הספירות בינה ות"ת ומלכות נפלו למדרגה שמתחתיהם. אמנם כאן כשהמדובר היא בהנוקבא דז"א, שהיא ספירת המלכות, שהיא בסיום עולם אצילות, שאין עוד תחתיה שום ספירה דקדושה, הנה הספירות שנפלו ממנה, נעשו מהם קליפות, כי יצאו ממדרגת אצילות דקדושה ובאו לבי"ע, ששם מקום הקליפות, כי כל אור הנופל מאצילות לבי"ע, נחשב לו למיתה ולנפילה לקליפות. ולפיכך כל מיעוט ומיעוט שנעשה ביום הרביעי דמעשה בראשית בהנוקבא דז"א, נבראו ממנו קליפה.

וזהו אמרו **יהי מארות**, **מארת חסר**, **דאתברי אסכרא לרביי**, כי יה"י יורה ענין מיעוט והסתלקות כנ"ל, אבל כאן בהנוק' נברא מהמיעוט, קליפה, וע"כ כתיב מארת חסר, שהיא לשון קללה, כי מהמיעוט הזה נבראה הקליפה הנק' אסכרה, שהורגת הילדים שלא טעמו טעם חטא, מחמת חטאים של המולידים, כמ"ש והולך. ועתה מבאר סדר השתלשלות הקליפות שיצאו מהמיעוטים שבנוקבא, **דבתר דאתגניז נהירו אור קדמאה**, **אתברי קליפה למוחא**, דאחר שנגנז האור הראשון שהיה אדם רואה בו מסוף העולם עד סופו, ונתמעט המלכות מחמת זה, נבראה קליפה להמוח, שיצאה קליפה כנגד המלכות, שה"ס קליפה קודמת למוחא, כלומר שהקליפה היא הכנה ליציאת המוחין, כמו קליפת הפרי שהיא הכנה ליציאת הפרי. וקליפה זו נקראת לילית קדמאה, שהיא שורש הקליפות. ואין לה אחיזה רק לעומת המלכות בלבד, ולא כלום בט"ס הראשונות. **וההיא קליפה אתפשט ואפיק קליפה אחרא**: וקליפה ההיא נתפשטה והוציאה קליפה אחרת. היינו בעת שנאמר יה"י מאורות, כי המלה **יה"י** יורה החזרת הבינה לו"ק בסוד מ"י (כנ"ל דף מ"ג ד"ה יהי על). כי המסך עם המלכות עלו תחת ב' האותיות א"ל דאלקים

וג' אותיות **הי"מ** נפלו למטה ונעשו מים תחתונים הנקראים **ימה**. כנ"ל בדף ס"ד ד"ה יהי) אשר אז נתרבה ועלה כח הצמצום שבהמלכות גם על מים עליונים הי"ם, שהם בינה ות"ת ומלכות. שהרי נעשו למים תחתונים כמו המלכות. וז"ש **וההיא קליפה אתפשט ואפיק קליפה אחרא**, כי נתפשטה ונאחזה גם במים עליונים הי"ם בעת שנתערבו במים תחתונים ונעשו ימ"ה, כנ"ל. וז"ש **כיון דנפקת סלקא ונחתא** כיון שיצאה הקליפה עלתה וירדה. כלומר, בעת שיצאה **סלקא** ונאחזה במים עליונים, ואח"כ, כשירד המסך מתחת אותיות א"ל למקומו והחזיר אותיות הי"מ למדרגתו (כנ"ל אות ס"ח) אז **ונחתא**, ירדה הקליפה מהם, **מטת לגבי אנפי זוטרי בעאת לאתדבקא בהו ולאצטיירא בגווייהו ולא בעאת לאפרשא מנייהו**, והגיעה לפנים דקטנות, היינו לזו"ן בעת שיש להם מוחין דקטנות, ורצתה להתדבק בהם ולהצטייר בתוכם, ולא רצתה בשום אופן להפרד מהם. כי בעת שיש לזו"ן רק מוחין דקטנות יכולה הקליפה להאחז בהם.

אפרש לה קב"ה מתמן ונחית לה לתתא כד ברא אדם, בעת שברא לאדם הראשון הפריד אותה הקב"ה משם, וירדה לה למטה, דהיינו שירדה להיות רק כנגד המלכות כמו הקליפה ראשונה לילית קדמאה. וז"ש **בגין לאתקנא האי בהאי עלמא**, בכדי לתקן אותה בעולם הזה. דהיינו רק כנגד המלכות לבדה, ולא כלום למעלה ממנה.

פסקה צט

כיון דחמת לחוה דקא מתדבקא בסטרוי דאדם דשפירו דלעילא וחמאת דיוקנא שלים כיון שראתה הקליפה את חוה שהיא מתדבקת בצדו של אדם, שהוא היופי של מעלה, וראתה בהם צורה השלמה, דהיינו השלמות דמוחין דקטנות, **פרחא מתמן ובעאת כמלקדמין לאתדבקא באנפוי זוטרי**,, פרחה ממקומה, שכבר ירדה למטה כנגד המלכות, ורצתה להתדבק כבתחילה במוחין דקטנות, של אדם וחוה. כלומר, כמו שרצתה מתחילה להתדבק במוחין דקטנות דזו"נ, כן רצתה עתה להתדבק במוחין דקטנות של אדם וחוה. **נטרי תרעין דלעיל לא שבקו לה**, שומרי השערים של מעלה לא הניחו להקליפה להתדבק בהם, **נזף קב"ה בה ואטיל לה בשיפולי ימא**, נער בה הקב"ה והשליכה למצולות ים. פירוש, שהקב"ה השפיע לאדה"ר המוחין דגדלות, שהמוחין הללו נוזפים בהקליפה ומגרשים אותה למצולת ים, ששם מקום לילית קדמאה, ונמצא בזה, שנתבטל כל כחה של אותה הקליפה שנאחזה במים עליונים, ולא נשארה רק הקליפה הראשונה בלבדה.

פסקה ק

ויתבת תמן עד דחטא אדם ואנתתיה כדין אפיק לה קב"ה משפולי ימא, ושלטא על כל אינון רביי אפי זוטרי דבני נשא: וישבה הקליפה שם, במצולות ים, עד שחטאו אדם ואשתו, ואז הוציאה הקב"ה ממצולות ים, והיא שולטת על כל אלו התנוקות, שהם פנים קטנות של בני אדם, **דאתחזון לאתענשא בחובי דאבוהון** הראוים להענש מחמת החטאים של אביהם. פירוש, כי אחר חטאו של אדה"ר, שהנחש הטיל זוהמא בחוה, והמוחין דחוה היו בחינת מים עליונים, הרי אז נפגמו שוב המים עליונים, דהיינו הספירות שהם למעלה מהמלכות, ונמצא שהקליפה הנ"ל, חזרה ועלתה משפולי ימא, דהיינו ממים תחתונים, ונאחזה במים עליונים, כמו שהיתה מטרם שהשיגו אדם וחוה המוחין דגדלות, שנאחזו אז במוחין דקטנות שלהם (כנ"ל בדיבור הסמוך) ולפיכך שולטת שוב **על אינון רביי אפי זוטרי דבני נשא**, כמו ששלטה מקודם על אנפי זוטרי דאדם וחוה.

והטעם שנענשים על חטאים של אביהם, הוא, כי אבות ובנים דנשמות בני אדם הם דוגמא לאו"א וזו"ן דאצילות, וכמו שהקטנות וגדלות דזו"ן באים מאו"א, שבעת שאמא מתמעטת ל **מ"י** ומורידה אתוון **אל"ה** לזו"ן, הרי אז הזו"ן בקטנות וכל המוחין שלהם, הם רק אתוון **אל"ה** דאמא המלובשים בהם. ואין להם מוחין מעצמם, ולעת גדלות, אמא מחזרת אתוון **אל"ה** שלה אצלה, ומשפעת להם מוחין דגדלות, ואז יש להם לזו"ן מוחין משל עצמם. כן הוא באבות ובנים דנשמות, שעד י"ג שנה אין להם לבנים שום רשות בפני עצמם, ונבחנים שעוד לא טעמו טעם חטא, כי כל הפגמים שלהם מוטלים על האבות, בדומה לזו"ן דקטנות, שאם הקליפות נאחזות בהם אז, הרי הז נאחזות רק באתוון אל"ה המלובשים בהם, שהן אז כל המוחין שבהם, ואלו אותיות אל"ה הן באמת של או"א, הרי שאו"א סובלים מאחיזת הקליפות ולא הזו"ן, וע"כ גם בבנים דנשמות, אם הקליפות נאחזות במוחין שלהם וממיתים אותם, הרי זה פגם האבות ולא של הבנים, כי אין עוד להבנים שום רשות בפני עצמם. אלא בעת שבאים המוחין דגדלות להבנים, דהיינו בי"ג שנה, אז נפטרו או"א מהם, כי אז משיגים הבנים מוחין משל עצמם, בדומה לזו"ן, שהמוחין דגדלות נחשבים בהם כמוחין משל עצמם כנ"ל, שאז אם הקליפות נאחזות בהם, אין או"א סובלים עוד.

ואיהי אזלא משטטא בעלמא, והיא הולכת ומשוטטת בעולם. **קריבת לתרעי ג"ע דארעא, וחמת כרובים נטרי תרעי דג"ע, ויתבא תמן לגבי ההוא להט החרב**, קרבה לשערי גן עדן הארץ, וראתה הכרובים שומרי שערי גן עדן, וישבה שם אצל להט החרב.

בגין דהיא נפקת מסטרא דההוא להט, משום שהיא יוצאת מצד אותו הלהט. כלומר לפיכך הלכה הקליפה לשערי ג"ע ונתישבה אצל להט החרב המתהפכת, משום שכחה נמשכת מאותו הלהט החרב, וע"כ ישבה שם לקבל כחו.

פסקה קא

בשעתא דההוא להט אתהפך ערקת ומשטטת בעלמא ואשתכחת רביי דאתחזון לאתענשא: בשעה שאותו להט החרב מתהפך לדין, בורחת הקליפה ומשוטטת בעולם ומוצאת תנוקות הראוים להענש. ונקרא להט החרב המתהפכת משום שמתהפכת מרחמים לדין ומדין לרחמים. **וחייכת בהו וקטילת לון**, וצוחקת בהם והורגת אותם. **ודא איהו בגריעו דסיהרא דאזעירת נהורא**, **ודא מארת** וזה היא עושה בשעת מיעוט הלבנה, שממעטת אורה, וזהו שכתוב מארת חסר ו' שהוא לשון קללה.

כד אתיליד קין לא יכלא לאתדבקא ביה לבתר אתקריבת בהדיה ואולידת רוחין וטיסין בעת שנולד קין לא יכלה הקליפה להתדבק בו, אלא אח"כ נתקרבה אליו ונתחברה עמו, והולידה ממנו רוחות, ורוחות מעופפות. פירוש בעת שנולד קין לא היה הרע ניכר בו כלל כמו שאמרה עליו חוה, קניתי איש את ה'. וע"כ לא יכלה שום קליפה להדבק בו. אלא מתוך שכבר היה הזוהמא דחוויא בחוה, מחמת החטא דעצה"ד, ע"כ נתערב גם בקין זוהמא דחוויא הזו, עד שקם על הבל אחיו והרגו, ומאז נגרש מעל פני הארץ לארקא, כנ"ל בהקדמת הזהר דף קכ"ב אות קנ"ג ואז נתדבקה בו הקליפה.

פסקה קב

אדם, **מאה ותלתין שנין שמש ברוחין נוקבין**: אדם הראשון מאה ושלשים שנה שימש ברוחות נקבות הנ"ל. **עד דאתת נעמה**, **ומגו שפירו דילה טעו בני האלהים בתרה**, **עזא ועזאל**, **ואולידת מנייהו**, עד שבאה נעמה, שמחמת יפיה זנו בני האלהים אחריה, שהם עזא ועזאל, והולידה מהם, מיני קליפות חדשות נוספות על קליפות הנ"ל, וז"ש ו **מנה אתפשטו רוחין בישין ושדין בעלמא דאינון אזלין ומשוטטין בלילא ואזלין בעלמא וחייכן בבני נשא ועבדי לון דאושדון קרי**, וממנה נתפשטו רוחות רעות ושדים בהעולם, שהן הולכות ומשוטטות בלילה, והולכות בעולם ומצחקות בבני אדם וגורמות להם שיוציאו קרי. **ובכל אתר דאשכחן בני נשא ניימין יחידאין בביתא**, **שרן עלייהו ואחידן לון**, **ומתדבקן בהו ונטלי מנייהו** תיאובתא ואולידן מנייהו, ובכל מקום שמוצאות אנשים ישנים ביחידות בבית, שורות עליהם ונאחזות בהם, ומתדבקות בהם, ומקבלים מהם חמדה, ומולידות מהם.

וביאור הדברים, כי טרם שבאה נעמה לא היו אלא אלו ב' קליפות הנ"ל, שהם, א) ליליתקדמאה, שנבראה מכח גניזת אור הראשון, שהיא רק בחינת מים תחתונים בלבד וכנגד המלכות בלבדה, ונבחנת שהיא מבחינת עולם הזה, כי עוה"ז הוא בחי' מלכות. ב) היא הקליפה שיצאה ונבראה בעת שג' אותיות הי"מ נפלו למים תחתונים ונעשו ימ"ה, כנ"ל באות צ"ח, ונאחזה במים עליונים הללו ימ"ה, ואחר שיצאו מוחין דגדלות בזו"ן נפרדה ממים עליונים וירדה לעוה"ז למים תחתונים כמו ליליתקדמאה. ובחטאו של אדה"ר חזרה ונאחזה במים עליונים, (כנ"ל דף צ"ז ד"ה ויתבת) ונמצא קליפה זו השניה, שיש לה אחיזה הן במים תחתונים מעת שנפלה לעוה"ז, והן במים עליונים מחמת חטאו של אדם הראשון.

וז"ש **אדם מאה ותלתין שנין שמש ברוחין נוקבין**, והיינו בב' קליפות הנ"ל (ולהלן בראשית ב'אות שמ"ו וכן בפ' אחרי מות אות שנ"ח) אומר להדיא ששימש בב' רוחין נוקבין, כי לא היה עוד בעולם יותר מב' קליפות אלו. **עד דאתת נעמה** וכו', **ומנה אתפשטו רוחין בישין ושדין בעלמא** וכו', שממנה נולדה מין קליפה חדשה, מכח הפגם שבעזא ועזאל, והיא נאחזת במים עליונים בלבד, כי עזא ועזאל בחינת מים עליונים הם שנפלו לעוה"ז. וז"ש שם בזהר אחרי מות ע"ו ע"ב וז"ל **ואתקרי נעמה, מינה נפקו רוחין ושדין אחרנין ואינון תליין באוירא** וכו' שאלו הרוחין ושדין שנולדו מנעמה תלוים באויר, שהוא בחי' מים עליונים ואין להם מהארץ כלום. ונמצא עתה ג' מיני קליפות.א) שכולה מארץ, ב) שיש בה מארץ ויש בה מאויר, ג) שכולה מאויר. ועי' להלן בדיבור הסמוך.

ותו פנעין ביה במרעין ולא ידע, וכל דא בגריעו דסיהרא: ועוד שאותם הקליפות מזיקים אותו במחלות והאדם אינו יודע, מאין באה לו המחלה, וכל זה בעת מיעוט הירח. פירוש, כי נתבאר לעיל בדיבור הסמוך שג' מיני קליפות יצאו כאן, א) כולה מהארץ ב) חציה מארץ וחציה מן האויר ג) כולה מאויר, עש"ה. ותדע שהמיתה נמשכה מקליפה קדמאה, שכולה מארץ, בסו"ה מעפר אתה ואל עפר תשוב. ובחינת מיתה לתנוקות שלא טעמו טעם חטא באה מהקליפה השניה, שחציה מעליונים וחציה מתחתונים, כי מכיון שנכללת גם מארץ, יכולה להמיתם. אמנם קליפה הג' שכולה מאויר, דהיינו ממים עליונים, אין לה ענין להרוג ולהמית בני אדם אלא רק לטמאותם בטומאת קרי בלבד. אמנם מתוך שנעמה היא מבנות הארץ, וגם חלקה מעורב באלו הרוחות ושדין, ע"כ יש להם כח להביא מחלות רעות על האדם, אבל לא להמיתם. ונתבאר, שקליפה א' אין ענינה אלא להמית בני אדם. וקליפה ב' המעורבת גם מעליונים יש לה כח לטמאות בקרי וכן להמית התנוקות. וקליפה הג' יש לה כח רק לטמאות בקרי, ולא להמית. אלא

שיכולה גם להביא מחלות על בני אדם. אמנם מדרך הקליפות להתחבר זו עם זו, כמ"ש במקום אחר.

פסקה קג

מארת כד אתתקנת סהרא אתהפכן אתוון, אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החוסים בו: הכתוב מארת, שהוא קללה, הנה כשנתקנה הלבנה, נהפכו אותיות מאר"ת, לאותיות אמר"ת בסו"ה אמרת ה' צרופה וגו'. **מגן הוא על כל אינון רוחין בישין וקסטירין דמשוטטי בעלמא בגריעו דילה לכל אינון דאחידן ביה בהימנותיה דקב"ה**. מגן הוא על כל אלו הרוחות רעות ובעלי הדין המעופפים בהעולם בעת מיעוט הלבנה. לכל אלו המחזיקים בו באמונתו של הקב"ה. קסטירין פירושו בעלי הדין המענישים, מלשון ראהו קסדר אחד (שבת מ"ט) והיינו כמו שאומר לעיל באות ס"ט **אתברי קליפה למוחא** שפירושו שהקליפה קודמת להמוח שהיא סיבה לגילוי המוחין, כנ"ל. כי הקליפה הנקרא מאר"ת מטרם תיקון הנוקבא דז"א הנק' לבנה, הוא עצמה נהפכת להיות מגן על בני אדם אחר תיקון הנוקבא, ואותיות מאר"ת נהפכו לאותיות אמר"ת, ונעשתה למגן וכו'.

פסקה קד

שלמה מלכא כד נחית לעומקא דאגוזא, דכתיב אל גנת וגו': שלמה המלך, כשירד לעומק סוד האגוז, בסו"ה אל גנת אגוז ירדתי וגו', **נטל קליפה דאגוזא ואסתכל בכל אנון קליפין וידע, דכל אנון ענוגין דהנהו רוחין קליפין דאגוזא, לאו איהו אלא לאתדבקא בבני נשא ולאסתאב לון**, לקח קליפת אגוז והסתכל בכל אלו הקליפות שבו, וידע שכל עיקר התענוגים של אלו הרוחות שבקליפות האגוז, אינו יותר אלא להתדבק בבני אדם, ולטמא אותם. **דכתיב ותענוגות בני אדם שדה ושדות**, שמשמעות הכתוב שתענוגות השדים הוא רק לבני אדם לבד. דהיינו שמסרס המקרא, ודורשו כמו שהיה כתוב, ותענוגות שדה ושדות הוא בני אדם.

פסקה קה

תו תענוגי בני אדם דמתענגי בשינתא דלילה נפקא מנייהו שדה ושדות, עוד יש לפרש הכתוב, שמתענוגי בני אדם המתענגים בשינת הלילה יוצאים ונולדים מהם שדה ושדות. **וכלא אצטריך קב"ה למברי בעלמא ולאתקנא עלמא בהו**: והכל היה צריך הקב"ה לברוא בעולם, דהיינו כל אלו הקליפות הנ"ל, ולתקן העולם בהן, **וכלא, מוחא לגו וכמה קליפין חפיא למוחא**, והכל הוא כמו האגוז, מוח בפנימיות והרבה קליפות מסבבות את המוח. **וכל עלמא כהאי גוונא, עילא ותתא**. וכל העולמות הם בזה האופן, דהיינו

כמו האגוז, מוח בפנימיות והרבה קליפות מסבבות אותו, למעלה ולמטה, כלומר הן בעולמות עליונים והן בעולם הזה, כמ"ש לפנינו.

פסקה קו

מריש רזא דנקודה עלאה עד סופא דכל דרגין, כלהו איהו דא לגו מן דא ודא לגו מן דא: מראשית סוד נקודה העליונה, שהוא אריך אנפין, עד סוף כל המדרגות, כולם הם, זה בתוך זה, וזה בתוך זה, **עד דאשתכח דהאי קליפה להאי והאי להאי**, עד שנמצא שזה קליפה לזה וזה לזה. קליפה, פירושו חיצוניות ולבוש, כמו הקליפה המלבשת את הפירי. פירוש, כי ידעת שמכח עלית המלכות והמתקתה במקום בינה, נתבקעו כל המדרגות לשתים, שכו"ח נשארו בהמדרגה, ובינה ותו"מ נפלו להמדרגה שמתחתיה ונתלבשו שם, (כנ"ל דף ה' ד"ה והנך מוצא ע"ש) והלבשה זו נשארה גם בעת גדלות, שע"כ עולה התחתון למקום העליון, משום שמלביש לבינה ותו"מ דעליון, (כנ"ל דף ט"ו ד"ה ההוא עש"ה.) הרי שבינה ותו"מ דכל מדרגה מתלבשים במדרגה שמתחתיה, ונעשה כל תחתון לבחינת קליפה, כלומר לבחינת חיצוניות, על בינה ותו"מ דעליון. וז"ש, **כלהו איהו דא לגו מן דא ודא לגו מן דא עד דאשתכח האי קליפה להאי והאי להאי**. ועליה זו של המלכות, הבוקעת את המדרגות, מתחלת מאריך אנפין הנקרא נקודה עלאה, (כנ"ל דף ו' ד"ה אחר ע"ש), וע"כ אומר **מריש רזא דנקודא עלאה** וכו', ולא למעלה מנקודה עלאה, כי עתיק הוא גם בבחינת לא בקע, כנ"ל, ומכ"ש בה"פ א"ק שאין שם בחינת בקע כלל.

פסקה קז

נקודה קדמאה, הוא נהירו פנימאה דלית ליה שיעורא למנדע זכיכו ודקיקי ונקיו דיליה: נקודה ראשונה, שהוא א"א, הוא אור הפנימי, שאין לו שיעור להבין ולדעת את הזכות, והדקות, והטהרה שלו, כי ע"כ נקרא א"א חכמה סתימאה, משום שנסתם ונעלם מכל המדרגות שמתחתיו. ואפילו מפרצופי אצילות. **עד דאתפשט פשיטו, וההוא פשיטו דההיא נקודה אתעביד חד היכלא**, עד שנתפשט התפשטות, מא"א שה"ס נקודה, והתפשטות הזו של אותה הנקודה, נעשית היכל אחד, הנקרא פרצוף או"א עלאין, המלביש לא"א מפה עד החזה שלו, כנ"ל דף ח' ד"ה וכדין. שמקיף אותו כמו היכל ע"ש, **לאתלבשא ההיא נקודה נהירו דלא ידיע לסגיאו זכוכא דיליה**, שנעשה היכל, להתלבשות אותה הנקודה שהיא אור בלתי מושג לרוב הזכות שבה. כי ההיכל שהוא פרצוף או"א עלאין, מקיפין ומלבושים לא"א מפה עד החזה, ששם בחינת בינה ותו"מ דא"א, שיצאו מראש א"א אל הגוף שלו, ונמצאים מתלבשים בפרצוף או"א, הרי שא"א מתלבש בהתחתון שלו שהוא או"א, ואו"א נעשו לחיצוניות אליו.

פסקה קח

היכלא דאיהו לבושא להההוא נקודה סתימא איהו נהירו דלית ליה שיעורא: ההיכל, או"א, שהוא לבוש לאותה נקודה הסתומה, שהוא א"א, הוא אור שאין לו שיעור, כלומר שגם אור ההיכל שהוא או"א, הוא בלתי נודע ובלתי מושג, **ועם כל דא לאו דקיק וזכיך איהו כההיא נקודה קדמאה טמיר וגניז**. ועם כל זה, אינו דק וזך כהאור של נקודה ראשונה, שהוא א"א, שהוא צפון וטמון. **ההוא היכלא אתפשט פשיטו אור קדמאה**, היכל הזה נתפשט התפשטות אור הראשון. פירוש, שהיכל הזה, שהוא או"א, נתפשט ונאצל ממנו פרצוף ישסו"ת, שבו נגלה אור הראשון, המבואר בהכתוב ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור, כי יצא ה' מ **אויר** דיליה ואשתאר אור (כנ"ל דף מ"ה ד"ה כיון.) **וההוא פשיטו איהו לבושא להההוא היכלא דקיק וזכיך פנימאה יתיר**, והתפשטות ההיא, שהוא פרצוף ישסו"ת, הוא לבוש לאותו ההיכל הדק והזך, שהוא או"א עלאין, שהוא יותר פנימי מישסו"ת. דהיינו כנ"ל, שבינה ותו"מ דאו"א ירדו ונתלבשו תוך ישסו"ת. הרי שגם או"א מתלבשים בתוך התחתון שלו, והתחתון נעשה לחיצוניות אליו.

פסקה קט

מכאן ולהלאה אתפשט דא בדא ואתלבש דא בדא: מכאן, מישסו"ת ואילך, נתפשט זה בזה ונתלבש זה בזה. הכונה הוא על ז"א ונוקביה, שבינה ותו"מ דישסו"ת ירדו ונתלבשו בזו"ן, ונעשו זו"ן חיצוניות לישסו"ת.

עד דאשתכח דא לבושא לדא ודא לדא דא מוחא ודא קליפה. עד שנמצא שכל המדרגות, זה לבוש לזה וזה לזה, זה מוח וזה קליפה. כלומר, זה פנימי המכונה מוח, וזה חיצון המכונה קליפה אליו. **ואע"ג דדא לבושא, אתעביד איהו מוחא לדרגא אחרא**, ואע"פ שזה לבוש להעליון שלו, מ"מ נעשה למוח למדרגה האחרת, דהיינו להתחתון ממנו. כי או"א הנחשבים ללבוש לא"א, נעשו למוח ופנימית לישסו"ת, וכן ישסו"ת שהוא לבוש לאו"א, נעשה מוח לז"א, וכן ז"א שהוא לבוש לישסו"ת, נעשה מוח אל הנוקבא שלו.

וכלא כגוונא דא, אתעביד הכי לתתא. וכעין זה לגמרי, נעשה ג"כ למטה. דהיינו בעולמות התחתונים בי"ע. כי הנוקבא דאצילות נתלבשה בבריאה, ובריאה ביצירה ויצירה בעשיה. וכן נשמתו של אדם מתלבשת בהרוח, והרוח בנפש וגוף, **עד כי בצלם דא איהו בר נש בהאי עלמא מוחא וקליפה, רוחא וגופא, וכלא איהו תקונא דעלמא**. עד שבצלם הזה נמצא גם בן אדם בעולם הזה, מוח וקליפה, שהוא הרוח והגוף, וכל זה הוא לתיקון העולם. פירוש, שענין התלבשות המדרגות זו בתוך זו, שחיצוניות דעליון

נעשה פנימית לתחתון. כל זה הוא לתיקון העולם, כי זולת זה לא היה אפשר כלל שזו"ן, ומכ"ש בני האדם, יוכלו להשיג מוחין עליונים (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר).

פסקה קי

כד הות סיהרא בשמשא בדבקותא חדא, הות סיהרא בנהירו: כשהיתה הלבנה עם השמש בדביקות ביחד, היתה הלבנה באור שלה. פירוש מתחלה היו ז"א ונוקביה, המכונים שמש ולבנה, בקומה שוה ודבוקים זב"ז, בסו"ה את שני המאורות הגדולים כמ"ש לפנינו, וז"ש **כד הות סיהרא בשמשא בדבקותא חדא הות סיהרא בנחירו**. כי אז היה להנוקבא, המכונה לבנה, כל האור שלה, ולא היתה צריכה לקבל כלום מז"א, המכונה שמש. אמנם לא יכלה הנוקבא להשאר במצב הזה, ונתמעטה מאורה וירדה לעולם הבריאה, ונעשתה שם ראש לשועלים, שהן ספירות דבריאה, כמ"ש לפנינו, וז"ש כאן.

כיון דאתפרשא מן שמשא, ואתפקדת על חילהא, אחר שנתפרשה הלבנה מהשמש, דהיינו שירדה לעולם הבריאה ונפקדה לראש על צבאות דבריאה, **אזעירת גרמה, אזעירת נהורא, ואתברי קליפין על קליפין לנניזו דמוחא**, מיעטה את עצמה, ומיעטה האור שבה, ונבראו קליפות על קליפות, דהיינו קליפות רבות, אלו למעלה מאלו, כדי לגנוז את המוח. דהיינו כמו שנתבאר (לעיל דף צ"ו ד"ה ביאור) שמכל מיעוט ומיעוט שנעשה באורות הנוקבא, נברא קליפה, ע"ש. ואלו הקליפות הן בסוד קליפה הקודמת למוחא, כנ"ל, וז"ש, **לגניזו דמוחא**. שאלו הקליפות מעלימים אור המוחין. ו **כלא תקונא דמוחא, וע"ד יהי מארת חסר**, והכל נעשה לתיקון אור המוחין, שזולת הקליפה לא היה מתגלה הפירי כנ"ל. ועל כן כתיב יהי מארת חסר, שהוא לשון קללה, משום אלו הקליפות שיצאו בסיבת מיעוט הלבנה, שהיא הנוקבא, **וכל דא לתקונא דעלמא, ודא הוא דכתיב להאיר על הארץ**. וכל זה נעשה לתיקון העולם, וע"כ כתיב להאיר על הארץ. כי אלו הקליפות יצאו בסוד קליפה קדמה לפירי.

פסקה קיא

ויעש אלקים וגו', ויעש, ריבויא ותקונא דכלא כדקא יאות: ויעש פירושו, גדלות ותיקון הכל כראוי. והיינו ע"ד שביאר לעיל (דף ס"ה ד"ה מיין) אשר **יה"י**, יורה על קטנות, כי לשון עתיד, יורה על הכנה והכשר, והקטנות הוא הכנה על הגדלות. אבל **ויה"י**, או ויעש, יורה על גמר הדבר, וגדלות, עש"ה. כן מבאר כאן, אשר **יהי מארת**, יורה על המיעוט ויציאת הקליפות. והכתוב **ויעש**, יורה על השלמה ותיקון, דהיינו הגדלות.

את שני המאורות הגדולים, בקדמיתא בחבורא חדא: הכתוב שני המאורות יורה שמתחילה היו ב' המאורות שהם ז"א ונוקביה, בחיבור אחד, כלומר בקומה שוה, כנ"ל בסמוך. ולא היו צריכים זה לזה. **רזא דא שמא שלים כחדא, הוי"ה אלקים אע"ג דלא איהו באתגליא אלא בארח סתים**. זה סוד שם השלם, הויה אלקים, כאחר, ואע"פ שהוא אינו בהתגלות אלא בדרך סתום. פירוש, כי השמות הוי"ה אלקים, יורו על ז"א ונוקביה, שהם בקומה שוה פנים בפנים, במוחין דגדלות. אמנם כאן הכתוב מדבר בעת שהז"א ונוקבא בקומה שוה. במצב אחורים, שפירושו, שיש להם מוחין דחכמה, אבל אינם מאירים בהנוקבא משום חוסר לבוש יקר דחסדים, וע"כ מצד אחד, נבחנים שה"ס **הויה אלקים** שפירושו שם שלם, להיותם במוחין דחכמה, כי כל השלמות הוא מאור החכמה. ומצד אחר נבחנים שהם בהעלם המוחין, כי החכמה אינה יכולה להאיר בלי לבוש יקר דחסדים. (דהיינו כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"ב אות י"ד ובהסולם) וז"ש **שמא שלים כחדא הויה אלקים, אע"ג דלא איהו באתגליא אלא בארח סתים**, כי ב' המאורות, זו"ן, הם בשם שלם **הויה אלקים**, אלא השם אלקים אינו מאיר בהתגלות רק בדרך סתים, כי החכמה אינה מאירה בשם אלקים, שהיא הנוקבא, מטעם חסרון לבוש החסדים דהיינו כמ"ש שם, (שאז נבחן שהשם אלקים עמוק וסתום בשמא. עש"ה.)

פסקה קיב

הגדולים, דאתרביאו בשמא דא כדא לאתקרי בהו שמא דכלא, מצפ"ץ מצפ"ץ. הכתוב הגדולים, יורה כי הזו"ן נתגדלו בשם, זה כזה, דהיינו בקומה שוה. שיקרא בהם השם המיחד הכל, שהוא **מצפ"ץ מצפ"ץ** כלומר שיקבלו מאלו השמות מצפ"ץ, שהז"א יקבל מ **מצפ"ץ**, הימני, והנוקבא מ **מצפ"ץ** השמאלי, ואז הם נקראים ב' המאורות הגדולים. פירוש, השם הויה בתמורה דא"ב של א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"צ ו"פ ז"ע ח"ס ט"נ י"מ כ"ל, הוא **מצפ"ץ**, כי **יוד**, תמורתה **מ'**, **ה'** תמורתה **צ'**, **ו'** תמורתה **פ'**, וכן **ה'** אחרונה תמורתה **צ'**, הרי מצפ"ץ. והם נבחנים בב' פאות ימין ושמאל דראש א"א. כי י"ג מדות הרחמים שבתורה שהם אל רחום וחנון וכו' נבחנים בי"ג תקונים של שערות דיקנא דא"א. וקודם י"ג מדות הרחמים כתוב בתורה ב' שמות הוי"ה הוי"ה, אשר חילופיהם בא"ת ב"ש הוא מצפ"ץ מצפ"ץ כנ"ל, ואומר **אלין שמהן עלאין דתליסר מכילן דרחמי**, שהם שמות עליונים וקודמים לי"ג מדות הרחמים. דהיינו בדומה אל השערות דפאות הראש, שהן עליונים לשערות י"ג תיקוני דיקנא. וביאור הדברים עיין במראות הסולם כאן.

הגדולים, אלין אתרביאו וסלקין לעילא, בגין דאינון עלאין מרזא עלאה, השמות מצפ"ץ נקראים גדולים כי נתגדלו ועלו למעלה, משום שהם עליונים הבאים מסוד העליון.

פירוש, כי הכתוב **הגדולים** משמע שעתה עשה אותם גדולים ומקודם לכן היו קטנים. ואומר ששורש גדלות זו הוא מב' השמות מצפ"ץ, שהם סוד שערות דיקנא שנבדלו ויצאו משערות רישא מסבת המלכות דע"ס דשערות, שעלתה במקום בינה דע"ס דשערות, וע"כ יצאו ונבדלו בינה ותו"מ דשערות לבחינת גוף דא"א, שזה נבחן לקטנות של ע"ס דשערות, ואח"כ לעת גדלות, שא"א הוריד המלכות ממקום בינה דשערות בחזרה למקומה בסיום, אז חזרו השערות דיקנא ועלו לראש, ונתקנו בסוד מצפ"ץ מצפ"ץ, ונבחן בזה, שעתה נתגדלו על ידי חזרתם לראש א"א, וע"כ נקראים אלו השמות בשם, **הגדולים**, כי עתה נתגדלו ומקודם לכן היו קטנים.

וז"ש **אלין אתרביאו וסלקין לעילא**, דהיינו כנ"ל, שמקודם לכן, כששערות דיקנא היו בגוף, הרי היו קטנים, כי אפילו שערות שנשארו בראש א"א, לא היה בהם אלא ב' אורות רוח ונפש בב' כלים כו"ח. משא"כ עתה כשעלו שערות דיקנא ונתחברו לשערות רישא, הרי קנו מדרגה שלמה דע"ס כח"ב תו"מ, ונעשו שניהם גדולים. הרי ששמות **מצפץ** יורו על קטנים שנתגדלו ועלו למעלה דהיינו לראש דא"א. וז"ש **בגין דאינון עלאין מרזא עלאה**, כלומר, משום זה יכלו שערות דיקנא לעלות ולהתחבר בשערות רישא, משום שהם באמת מסוד העליון, דהיינו מהראש דא"א, אלא שנתמעטו מקודם מחמת עלית המלכות למקום בינה, וע"כ יצאו מהראש כנ"ל, ולפיכך יתכן שעתה אחר חזרת המלכות למקומה, הם יכולים לחזור ולעלות למדרגתם הקודמת שכבר היו בה. ועי' היטב במראות הסולם כאן. וז"ש **וסלקין לתועלתא דעלמא, דאתקיימא בהון עלמין**, והם לתועלת העולם, כי העולמות מתקיימים בהם. פירוש, כי העליה של שערות דיקנא להראש דא"א, הוא לתועלת הזו"ן המכונים **עולם**, כי על ידי עליתם דשערות דיקנא מתקיימים העולמות, שהם זו"ן. כלומר, כי לולא תיקון זה דירידה ועליה שנעשה ע"י עלית המלכות למקום בינה, לא היו הזו"ן ראוים לקבלת המוחין, שהוא כל קיומם. כמ"ש לעיל דף ז' ד"ה וכבר עש"ה.

כגוונא דא שני המאורות, תרווייהו כחדא סליקו ברבותא חדא, כעין זה. שבב' השמות מצפ"ץ, היו גם כן שני המאורות שבהכתוב, שהם זו"ן, ששניהם כאחד עלו בגדלות אחת. פירוש שהכתוב מדבר, בעת שהז"א מחזיר בינה ותו"מ שלו, הנפולים במקום הנוקבא, ומעלה אותם בחזרה למדרגתו, ונעשה גדול בע"ס שלמות, הנה אז גם הנוקבא, שהיתה מלבישה לבינה ותו"מ דז"א הנפולים, עולה עמהם למדרגת הז"א, ואז הם מקבלים מ **מצפ"ץ מצפ"ץ**, הז"א מקבל מ **מצפ"ץ** הימני, להיותו כבחינת שערות רישא, והנוקבא מקבלת מ **מצפ"ץ** השמאל, להיותה כבחינת שערות דיקנא. ואז נעשו הז"א ונוקבא

למדרגה אחת זה ימין וזה שמאל, כעין שנתבאר לעיל בב' השמות מצפ"ץ. ולכן אומר הכתוב ויעש וכו' הגדולים, שעשה אותם לגדולים בקומה שוה. וכבר נתבאר לעיל במראות הסולם שגדלות זו נבחנת רק למוחין דו"ק, להיות החכמה בלי לבוש החסדים, שמשום זה הם נקראים **מצפ"ץ**, שהוא תמורת הויה, ההולך ומתמעט. וכן כל י"ג מדה"ר כגון אל, ת"ך. רחום, נספ"י. כמ"ש בתק"ח צ"ח. אלא שאח"ז ע"י עלית מ"ן מחדש נמשך לבוש החסדים, ואז חוזרים שמות **מצפ"ץ** לשמות הויה, וכן כולם, ונעשו רחמים. ואז מקבלים הזו"ן מהם המוחין דג"ר פב"פ, אמנם כבר אינם בקומה שוה, כי עתה הנוקבא צריכה לקבל מהז"א. אבל עתה מכונים הזו"ן הוי"ה אלקים שמא שלים.

פסקה קיג

לא אתיישב סיהרא, לגבי שמשא, דאכסיף מקמה, לא שקטה הלבנה אצל השמש, שהיתה בושה מפניה. **סיהרא אמרה, איכה תרעה ואיכה תרביץ בצהרים, שרגא זעירא אכדין ינהיר בצהרים**. הלבנה אמרה להשמש, איכה תרעה וגו', דהיינו נר קטן איך יאיר בצהרים **שלמה אהיה כעוטיה, אכדין אהוי בכסופא** (ה"ג באה"ל והגרסא שבדפוסים מוטעית) שלמה אהיה וגו' איך אהיה בחרפה. **כדין אזעירת גרמה למהוי רישא לתתאי, דכתיב צאי לך בעקבי הצאן, אמר לה הקב"ה: זילי ואזעירי גרמך** אז מיעטה את עצמה להיות ראש לתחתונים, שכתוב צאי לך וגו', אמר לה הקב"ה: לכי ומעטי את עצמך.

רעיה או **מרעה**, פירושו אור החסדים, המקובל מפה ולמטה, וחסר מאור הראש. **רביצה**, פירושו ו"ק דכלים החסר נה"י (כנ"ל דף ע"ט ד"ה ורזא) **צהרים**, היא כינוי אל אור החכמה. דהיינו בדומה לאור השמש בצהרים, העומד בראש כל אדם, ואינו עושה צל כל שהוא, כן אור החכמה מאיר לכל הרוחות, ומסיר כל הצללים.

וכבר נתבאר בדיבור הסמוך, שבסוד הכתוב ב' מאורות הגדולים, דהיינו בעת שהנוקבא היתה עם הז"א בקומה שוה, היתה אז בבחינת אחורים, כי אע"פ שהיתה גדולה כמו הז"א, דהיינו שהיה לה אור החכמה, מ"מ לא היתה החכמה מאיר בה, מפני חסרון אור החסדים, ולפיכך **לא אתיישבא סיהרא לגבי שמשא**, כי לא יכלה הנוקבא לסבול המצב הזה, וטענה, שהז"א ימשיך לה את אור החסדים, וז"ש **איכה תרעה ואיכה תרביץ בצהרים**, שפירושו, איכה תמשיך אור החסדים המכונה **רעיה ורביצה** בעת **הצהרים**, בעת שמאיר אור החכמה כי היתה רוצה בחכמה וחסדים ביחד, וז"ש **שלמה אהיה כעוטיה, אכדין אהוי בכסופא**, כי היתה בושית לעמוד במצב הזה. **כדין אזעירת גרמה למהוי רישא לתתאי**. אז אמר לה הקב"ה לכי ומעטי את עצמך, והיא מיעטה את עצמה, ויצאה מחוץ לעולם אצילות, ונעשית בבחינת ראש לעולמות התחתונים, הנקראים בי"ע.

ופנימיותה עלתה למ"ן ולעיבור מחדש אל או"א, ונבנתה בבני' חדש, שתהיה ראויה לקבל המוחין דגדלות מן ז"א בעלה, ואז נגמר מבוקשה מצד אחד, שהשיגה חכמה וחסדים יחדיו כמו שרצתה. אמנם מצד הב', הרי הוא נתמעטה בהרבה, כי מכח בנין חדש הזה, **לית לה מגרמה ולא מידי**, אין לה עוד שום אורות מעצמה, אלא שצריכה לקבל הכל מז"א בעלה. וטעם הדברים תמצא בתע"ס שיעור ט"ו, כי הוא ענין ארוך מאד. וע"ש בדף אלף תתכ"ה תשובה ז'.

פסקה קיד

ומתמן לית לה נהורא בר משמשא ומשם ואילך, אין לה אור מעצמה חוץ ממה שמקבלת מהשמש. דהיינו כמ"ש למעלה בדיבור הסמוך, ע"ש. **דבדקמיתא הוו יתבי כחדא בשקולא**, **לבתר אזעירת גרמה בכל אנון דרגין דילה**, שמתחלה היו דבוקים כאחד בקומה שוה, ואח"כ מיעטה את עצמה מכל המדרגות שלה, כלומר שאבדה כל מדרגותיה, ויצאה לחוץ מעולם האצילות, כנ"ל בסמוך. **אע"ג דאיהי רישא עלייהו**, **דהא לית אתתא בריבויא בר בבעלה כחדא**, אע"פ שהיא ראש על עולמות התחתונים בי"ע, מ"מ נבחנת שאבדה כל מדרגותיה, כי אין חשיבות לאשה זולת להמצא ביחד עם בעלה. כלומר, כיון שנפרשה הנוקבא מז"א בעלה ויצאה מאצילות לבריאה, הרי זה אבדן כל מדרגותיה, כי מה שנעשית לראש בעולם הבריאה, אין זה שום חשיבות אצלה, להיותה שם בפרודא מז"א בעלה שבעולם האצילות.

את המאור הגדול הוי"ה, **ואת המאור הקטן אלקים**, **סוף כל דרגין**, **סופא דמחשבה**: את המאור הגדול שבהכתוב, הוא ז"א הנק' בשם הוי"ה, ואת המאור הקטן שבהכתוב, הוא הנוקבא, הנקראת עתה בשם אלקים, כי נעשתה לסיום כל המדרגות, לסוף המחשבה, דהיינו לסוף של עולם האצילות הנק' מחשבה. כלומר, מה שהיו הז"א ונוקביה בתחילה בקומה שוה, בסו"ה ב' המאורות הגדולים, הנה עתה אחר המיעוט, נעשה הז"א בשם הויה, והנוקבא נתמעטה ונעשתה לסיום האצילות, דהיינו המכונה לנקודה תחת היסוד דז"א, הנמצאת בסיום האצילות, והיא נקראת עתה בהשם אלקים, הרומז לדין.

בקדמיתא אתרשים איהו לעילא באתוון דשמא קדישא, **את רביעאה דיליה**: בתחלה נרשמה הנוקבא למעלה בז"א, באותיות השם הקדוש הוי"ה, באות הרביעי של השם, שהנוקבא היתה ה' תתאה של השם הויה. דהיינו בעת שהיתה עם הז"א במדרגה אחת, היתה ה"ת של השם הוי"ה **ולבתר אזעירת גרמה לאתקרי בשמא דאלקים** ולאחר כך מועטה את עצמה להקרא בהשם אלקים, כנ"ל בדיבור הסמוך, ע"ש.

פסקה קטו

ועם כל דא סלקא לכל סטרין, לעיל באת ה' בחבורא דאתוון דשמא קדישא, לבתר, אתפשטו דרגין מסטרא דא ומסטרא דא, ועם כל זה, הנוקבא מאירה מכל הצדדים, מאירה מלמעלה, דהיינו מטרם המיעוט, בעוד שהיתה אות ה"ת שבחיבור אותיות השם הקדוש, הוי"ה, ולאחר כך, שנתמעטה, נתפשטו המדרגות מצד זה ומצד זה. כלומר, שמאירה מצד היותה מלפנים ה"ת דהוי"ה, ומאירה מצד היותה עתה שם אלקים.

דרגין דאתפשטו מסטרא דלעיל אקרון ממשלת היום, דרגין דאתפשטון מסטרא דתתא אקרון ממשלת הלילה, המדרגות שנתפשטו מצד שהיתה למעלה, דהיינו ה"ת דהויה, נקראת ממשלת היום. והמדרגות שנתפשטו מצד היותה עתה למטה, דהיינו השם אלקים, נקראות ממשלת הלילה. וביאור אלו המדרגות המתפשטות בממשלת היום וממשלת הלילה יתבאר להלן באות קכ"ו בד"ה ומאור גדול.

פסקה קטז

ואת הככבים, שאר חילין ומשריין דלית לון חושבנא, דכלהו תליין בההוא רקיע השמים, חי העולמים, דכתיב ויתן אותן אלקים וכו': ה"ג בדפוסים הראשונים. ול"ג דא ארץ עלאה וכו' עד כדונמא דלעיל, כגירסת הדפוסים שלפנינו. ונראה שגליון היה, והמדפיסים הכניסוהו בפנים. כי הוא ענין מיוחד המתבאר באורך להלן בזהר ויצא, באות של"ב ע"ש) הכתוב ואת הככבים, יורה על שאר צבאות ומחנות המלאכים, שאין להן מספר, וכולם, הן שיש להם מספר והן שאין להם מספר, תלוים באותו רקיע השמים, שהוא יסוד דז"א, הנק' חי העולמים, שנאמר ויתן אותם וגו'. ביאור ענין מספר, ובלי מספר, עי' לעיל בהקדמת הזוהר, דף כ"ט ד"ה במספר.

פסקה קיז

מלכותא דדוד, אתתקן ביומא דא, רגלא וסמכא רביעאה דכורסייא: מלכות בית דוד נתקנה ביום הזה, ביום רביעי, שהוא רגל רביעי ואדן רביעי של הכסא **אתתקנו אתוון ואתיישבו על דוכתייהו**, שאז נתקנו האותיות, ונתיישבו על מקומם כראוי. פירוש, כי נתבאר (לעיל דף פ"ד ד"ה פני אדם) אשר אלו ד"ס **נהי"מ** המתבררים ועולים להשלים ע"ס של המלכות בעת גדלותה, הם סוד ד' החיות הנושאות את הכסא, כי הם משלימים הע"ס של הכסא, שהוא המלכות, ונושאות אותה לזווג עם ז"א. ומטעם זה מכונים ג"כ ד' רגלי הכסא. וספירת הנצח ה"ס פני אריה, וספירת הוד ה"ס פני שור, וספירת היסוד ה"ס פני נשר, וספירת המלכות ה"ס פני אדם. עש"ה. עוד נתבאר שם שפני אדם הוא שלם

בהמלכות, רק בבחינת מחזה ולמעלה שלמלכות, אבל מבחינת מחזה ולמטה שלמלכות אין שם פני אדם (עי' לעיל דף פ"ה ד"ה ולפיכך) כי אין להכפיל דברים.
ואלו ב' הבחינות שבמלכות ה"ס מלכות בית דוד שה"ס יום רביעי. ומלכות בית יוסף שה"ס יום השביעי. ואלו הן ב' הבחינות שבמלכות שהוא **רביעאה לאבות**, לחג"ת, והיא **שביעאה לבנין**, לתנה"י שמחזה ולמטה, שהיא בסוף כל הספירות. כמ"ש בזהר חדש תולדות בס"ת. וז"ל, **ובית דוד** וכו' רביעאה איהי ביומין, ויוסף איהו שביעאה, עש"ה. כי בחינת מחזה ולמעלה שבה, שפני אדם נמצא שם בשלמות נבחן ל **מלכות בית דוד** ויום ד'. ובחינת מחזה ולמטה שבה, החסר מפני אדם, הוא נבחן **למלכות בית יוסף** ויום ז'. וז"ש **שמלכותא דדוד אתתקן ביומא דא**, שביום ד' דמעשה בראשית נתתקן רק מלכות בית דוד, שהיא בחינת מחזה ולמעלה של המלכות, שפני אדם נמצא שם בכל השלמות, אבל מלכותא דיוסף עוד לא נתקנה וע"כ נבחנת מלכותא דדוד, שהוא **רגלא וסמכא רביעאה דכורסיא**. כי פני אדם הוא רגל רביעי של הכסא, שהוא הכולל של כולם, וזולתו אין זווג דגדלות בזו"ן, (כנ"ל דף פ"ד ד"ה פני עש"ה) ולפיכך **אתתקנו אתוון**, היינו התיקון הא' של המלכות בסוד ב' המאורות הגדולים, שאז נאמר לה לכי ומיעטי את עצמך. ואחר המיעוט קבלה מהז"א המוחין דגדלות ואז **ואתיישבו על דוכתייהו**, וחזרו אותיותיה לבחינת א"ב ביושר, דהיינו שקבלה המוחין מבחינת הוי"ה ביושר, כנ"ל. וכ"ז נתתקן רק למלכותא דדוד בלבדה.
ועם כל דא, **עד יום שתיתאם**, **דאתתקן דיוקנא דאדם**, **תקונא כדקא יאות**, **לא אתיישב בדוכתיה**: ועם כל זה, מטרם יום הששי, שאז נתתקן צורת פני אדם תיקון שלם כראוי, לא נתישבה עוד המלכות במקומה. **וכדין אתתקן כורסייא עלאה וכורסייא תתאה**, **ועלמין כלהו אתיישבו בדוכתייהו**, ואז, ביום ו', נתקן כסא העליון וכסא התחתון, והעולמות כולם נתיישבו במקומם. **ואתוון כלהו אתתקנן על גלגלוי**, **בפשיטו דטופסירא**, **דקוטרא**, וכל האותיות נתקנו על גלגליהן, בפישוט ציור הקשר המסובך, שהיה בהאותיות.
פירוש, אע"פ שעיקר השלימות היא במלכותא דדוד, להיותו שלם, בפני אדם, שהוא רגל רביעי שה"ס התיקון שביום ד', כנ"ל בסמוך, מ"מ אינו נשלם כל צרכו מטרם שנכלל במלכות בית יוסף, שהוא יום השביעי. כמ"ש בזהר חדש תולדות הנ"ל. **ובית דוד וכו' רביעאה הוא ביומין**, **ויוסף איהו שביעאה**, **אבל כד אתכליל ביה ביוסף**, **ויהיב ליה תוספות תפנוקא מבי מלכא אקרי אוף איהו שביעאה**: מלכות בית דוד נבחן לרביעי דמעשה בראשית, ויוסף הוא יום השביעי, אבל כשמלכות בית דוד נכלל ביוסף, ויוסף נותן לו תוספות עונג מבית המלך, נקרא גם מלכות בית דוד יום השביעי. עש"ה.

והטעם הוא, כי עיקר תקונה ושלימותה של המלכות הוא בשלימות התחתונים שבג' עלמין בי"ע, והתחתונים מושרשים במחזה ולמטה שלה, וע"כ אינם יכולים לקבל מבחינת מחזה ולמעלה של המלכות. שאין להם שורש שמה, אלא רק מבחינת מחזה ולמטה של המלכות, ששורשם שם ולפיכך מטרם שהמלכות בית דוד, שה"ס מחזה ולמעלה, נכללת בבית יוסף, שמחזה ולמטה, אינה יכולה להשלים את התחתונים. והתכללות זה נעשה ביום הששי, ואז נשלמה מלכות בית דוד בכל צרכה.

וזה אמרו כאן. **ועם כל דא עד יום שתיתאה, דאתתקן דיוקנא דאדם, תקונא כדקא יאות**, כי אז ביום הששי, נכללה **מלכותא דדוד** שמחזה ולמעלה עם בחינת מלכותא דיוסף שמחזה ולמטה, ואז יצאו מהמלכות צורת האדם התחתון דהיינו הנר"נ דאצילית שלו כראוי, **וכדין אתתקן כורסייא עלאה וכורסייא תתאה**, ואז נתקנו ב' הכסאות של המלכות, דהיינו כורסיא עלאה, שהוא מחזה ולמעלה שלה, וכורסיא תתאה שהיא מחזה ולמטה שלה, (כנ"ל דף פ"ו ד"ה אמנם), כי נכללו זה בזה. **ועלמין כלהו אתיישבו בדוכתייהו** וכל העולמות נתיישבו במקומם, דהיינו ג' העולמות בי"ע התחתונים עלו והלבישו לג' פרצופי אצילות, ששם מקומם האמיתי

ואתוון כלהו אתתקנן על גלגלוי בפשיטו דטופסירא דקוטרא, וכל האותיות נתקנו על גלגוליהן וצירופיהן, בפישוט ציור הסבך של הקשר שהיה בהאותיות. פירוש, שכל עוד שהדינין היו מקושרים ומסובכים בהאותיות, היו האותיות בלי סדרים והיו בהפוכא, והשם הויה האיר רק בבחינת מצפ"ץ, ואחר שהוסרו הדינים מהם, אז **אתתקנן על גלגלוי**, שהאירו האותיות של שם הויה כסדרם ביושר כראוי, וכן כל האותיות שבה. וזה נבחן שהוסר הסבך מעליהן.

פסקה קיח

ויומא רביעאה איהו יומא מאיס מבונים כד"א אבן מאסו וגו': ויום הרביעי, שהוא מלכות דדוד, הוא יום שנמאס אל הבונים, כמו שכתוב אבן מאסו הבונים וגו', וכן כתוב בני אמי נחרו בי. פירוש, **אבן** הוא שם המלכות בקטנותה, **הבונים** הם הצדיקים המתקנים את המלכות, ובונים פרצופה שתהיה ראויה לזווג עם ז"א. ואומר הכתוב שמתחילה היתה מלכות דדוד נמאס אל הבונים, והוא מטעם **דהא נהורא דא אזעירת גרמה ונהירו דילה, וקליפין אתתקנו על דוכתייהו**, שהרי מאור הזה, דהיינו המלכות, מיעטה את עצמה והאור שלה, והקליפות נתקנו במקומן. ומתוך זה שנתנה מקום ליציאת הקליפות ושליטתן, היתה נמאסת מתחילה בעיני הצדיקים הבונים אותה. אלא אח"כ אחר שנתקנה בבנין פב"פ עם הז"א, נאמר עליה, **היתה לראש פינה. כל אינון**

נהורין דנהרן, כלהו תליין בהאי רקיע השמים, לאתקנא בהו כורסייא דדוד, כל אלו המאורות המאירים, בשתא אלפי שני, כולם תלוים ברקיע השמים הזה, בכדי לתקן עמהם כסא דדוד, דהיינו מלכות דדוד. פירוש כי סוד רקיע השמים, ה"ס הסיום החדש מצמצים ב', (כנ"ל דף ס"ח ד"ה חמש) שמכח זה נמשכים כל המוחין דגדלות שיצאו בשתא אלפי שני, כי מכח סיום הזה נפלו אתוון דאל"ה מישסו"ת לזו"ן, שלעת גדלות נמשכו עמהן הזו"ן למקום בינה, וקבלו המוחין שלהם ממקום בינה. ולולא זה לא היה שום מציאות שיהיו מוחין דגדלות אל הזו"ן (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר) הרי שכל המוחין שיצאו על המסך דצמצום ב', הנקרא רקיע השמים, לא היו אלא בכדי לתקן המלכות בלבדה, כי הספירות שלמעלה מהמלכות יכלו לקבל כל האורות גם מצמצום א', ואינם צריכים לרקיע השמים. עש"ה. וז"ש **כל אינון נהורין וכו' לאתקנא בהו כורסייא דדוד**. כי הספירות שלמעלה ממנה אינם צריכין לרקיע השמים כלל.

פסקה קיט

אלין נהורין מציירן ציורא דלתתא: אורות אלו, דמלכותא דדוד, מציירים הציור שלמטה, כלומר להמדרגות שהם מבחינת מחזה ולמטה של המלכות, שאין שם פני אדם (כנ"ל דף פ"ו ד"ה שנאן) דהיינו שהמדרגות שמחזה ולמטה, עולים ונכללים במלכותא דדוד שהוא פני אדם שמחזה ולמעלה, (כנ"ל דף פ"ו ד"ה אמנם). ציור, פירושו שיעור קומה של איזה מדרגה. מציירים פירושו כמו מזדווגים, כי בסור הזווג יוצאות המדרגות בציור הראוי, על פי תכונת אותו הזווג, **לאתקנא ציורא דכלהו דאנון בכללא דאדם, ציורא פנימאה**, לתקן ציור של כל אלו שהם נכללים בפני אדם, בציור פנימי.

דכל ציורא פנימאה אקרי הכי כי כל ציור פנימי נקרא כך, דהיינו פני אדם. **פנימי**, פירושו היוצא מזווג שמחזה ולמעלה, ששם מלכותא דדוד, דהיינו פני אדם. אמנם ע"י עליות המדרגות שמחזה ולמטה, אל מלכותא דדוד, נמצאים ג' הפנים דשור נשר ואריה, נכללים בציורא פנימאה, דהיינו בפני אדם שבזווג העליון שמחזה ולמעלה, אשר התכללות זו בפני אדם, מרומזת באות ן' פשוטה של שנא"ן, (כנ"ל דף פ"ו ד"ה שנא"ן).ע"ש. וז"ש **לאתקנא ציורא דכלהו דאנון בכללא דאדם**, דהיינו אות ן' פשוטה, שה"ס התכללות של ג' הפנים בפני אדם, ולא פני אדם ממש. שתיקון זה נעשה ע"י התכללותם בציורא פנימאה דהיינו בפני אדם שבזווג הפנימי עם מלכותא דדוד. **ומהכא, כל ציורא דאתכליל באתפשטותא דא אקרי אדם**, ומכאן תדע, שכל ציור הנכלל בהתפשטות זו, דהיינו של ן' פשוטה הנ"ל, נקרא בשם אדם, אע"פ שאין בהם פני אדם ממש. **הה"ד אדם אתם, אתם קרוין אדם ולא שאר עמין עכו"ם**, וזה שכתוב אדם אתם

וכו', אע"פ שנשמות בני אדם, נמשכות מבחינת מחזה ולמטה של המלכות, שאין שם פני אדם, מ"מ כיון שהבחינות שמחזה ולמטה עולות ונכללות בפני אדם שמחזה ולמעלה, בסוד ן' פשוטה, נקראות גם הנשמות בשם אדם. כמו הדרש של הכתוב, אתם קרוין אדם. אבל הוא רק מכח התכללות בלבד, כמבואר.

פסקה קכ

וכל רוחא אקרי אדם. וכל רוח נקרא בשם אדם. כלומד רק בחינת אור הרוח המלובש בהגוף נקרא בשם זה. אדם. **רוחא דסטר קדישא**, **גופא דיליה לבושא איהו וע"ד כתיב** וגו', והיינו הרוח שבצד הקדושה, הגוף שלו הוא רק לבוש. כלומר שהרוח הוא עצם האדם, והגוף טפל אליו והוא רק לבוש שלו. אבל בסטרא אחרא הוא להיפך כמ"ש להלן. וע"כ בקדושה כתיב עור ובשר תלבישני וגו', שמכאן משמע, **בשרא דאדם לבושא איהו**, שבשר האדם הוא רק לבוש לעצם האדם שהוא הרוח, **ובכל אתר כתיב בשר אדם**, ובכל המקומות כתוב בשר אדם. שיורה, **אדם לגו** שיש עצם אדם בפנימיותו. אבל **בשר לבושא דאדם**, **גופא דיליה**, אבל הבשר הוא רק לבוש לעצם האדם, והוא גוף אל עצם האדם, ועצם האדם הוא בחינת הרוח שבו.

פסקה קכא

סטרין דלתתא דאתהתך בהתוכא דרוחא דא: הבחינות שלמטה, דהיינו מחזה ולמטה של המלכות, שהותכו בהתכה מרוח הזה. דפני אדם, **אצטיירו מניה ציורין דאתלבשן בלבושא אחרא כגון ציורא דבעירי דכיין**, נצטיירו ממנו ציורים, דהיינו שיצאו ונולדו שיעורי קומות של רוחות, שנתלבשו בלבוש אחר, ולא בלבוש אדם, דהיינו הציורים של בהמות טהורות: **שור שה כשבים ושה עזים**, **איל וצבי ויחמור** וגו', **אינון דבעיין לאתכללא בלבושא דאדם**, שבחינות אלו, שהם שור שה וכו' היו צריכות להכלל בלבוש דפני אדם, ולא נכללו בו, אלא שנעשו לבושים אחרים, דהיינו שנעשו לבושים לפני שור ולפני נשר ולפני אריה.

ביאור הדברים, כי נודע שהאדם נקרא עולם קטן, מפני שכל פרטי העולם נכללים בו. ונמצא שיחס כל פרטי מין הבעל חי כלפי נשמת האדם, הוא כיחס של פרטים להכלל שלהם ויש להבין זה והענין הוא, כי נתבאר בסמוך (בד"ה אלין נהורין מציירן) שנשמות בני אדם נמשכות מהג' פנים שלמטה מחזה, אלא שהשיגו התכללות מפני אדם בסוד ן' פשוטה, אחר שעלו ג' הפנים שור נשר אריה, למחזה ולמעלה של הנוקבא. ונכללו בפני אדם אשר שם, עש"ה.

אמנם גם מטרם שעלו ג' הפנים שנ"א, להכלל בפני אדם שמחזה ולמעלה, הוציאו גם כן תולדות לבי"ע, באופן, אשר מההארות שנמשכו מפני שור יצאו כל הבהמות, ומפני נשר כל העופות, ומפני אריה כל החיות. אלא שבעת עליות ג' הפנים שנ"א לזווג העליון לפני אדם, עלו ונכללו בזווג העליון, גם כל הבהמות ועופות וחיות שכבר יצאו מהם, וכולם נכללו בפני אדם שלמעלה מחזה, ומכללם נולדה נשמת אדם הראשון. הרי שנשמת האדם כוללת כל פרטי בעלי חיים, שנפרטו מג' הפנים שור נשר אריה, כי אינה אלא בחינת כלל שלהם. וז"ס שאומר לעיל (בהקדמת הזהר דף ר"ח באות רכ"ב) אשר **פני אדם כליל כל דיוקנין**, ע"ש בהסולם. ומתוך שאין העדר ברוחני, וכל שינוי היוצא ברוחניות אינו אלא הוספה על הראשון. לכן אחר שיצאה נשמת אדם, מכללות כל הפרטים שבג' פנים שנ"א, שכבר נכללו כל הצורות בפני אדם, הנה אח"כ חזר כח השמאל והאיר והפריט שוב כל פרטי בעלי החי, כמו שיצאו כל אחד למינו מג' הפנים שנ"א מקודם הזווג, ונתפשטו כל אחד למקומו. באופן שאחר עלית ג' הפנים שנ"א לזווג שלמעלה מחזה, נולד מהם: כלל אחד, שהוא נשמת האדם, ואח"כ חזרו ונולדו כל הפרטים כמו שהיו מטרם הזווג, שהם כל מין בעל החי. אמנם כיון שהיו פעם נכללים בנשמה הקדושה של האדם, נחשבים למינים טהורים אע"פ שחזרו ונפרטו.

וזה אמרו **סטרין דלתתא**, הבחינות שמחזה ולמטה, דהיינו כל פרטי בעלי חיים, שיצאו מג' פנים שנ"א שמחזה ולמטה, מטרם עליתם לזווג, **דאתהתך בהתוכא דרוחא דא**, שאחר שעלו ג' הפנים שנ"א לזווג העליון ונכללו בפני אדם, והולידו מכללם את רוח האדם, חזר כח השמאל המכונה אש, והתיך את רוח האדם, וחזר והפריט ממנו כל פרטי בעלי חיים למיניהם, כמו שיצאו מג' הפנים שור נשר אריה מקודם שנכללו בזווג העליון. וזה נבחן, כמו מתכת, המורכבת מכמה יסודות, וכח מקשר עושה כולם לכלל אחד דהיינו לצורת מתכת, ואח"כ כשנותנים את המתכת על גבי האש, הרי היא אובדת כח המקשר שבה ומתהתכת לנוזלים, שכל יסוד ויסוד שבה נפרד לעצמו, ואינו מתקשר עוד עם חבירו. כן פועל כח השמאל על רוח האדם, הכולל לכל בעלי החיים, שמהתך אותו, עד שכל פרט ופרט הנכלל בו הולך ונפרד לעצמו כמו שהיה מטרם התכללותו ברוח האדם. כי אבדו כח המקשר אותם, שהוא ההתכללות מפני אדם אשר שם. שקשר כולם לכלל אחד, וז"ש **דאתהתך בהתוכא דרוחא דא**, שע"י כח השמאל נתהתך רוח האדם ונפרט לכל פרטי שנ"א, שהיו כלולים בו. אמנם שניהם נשארו: ה **כלל** נשאר, שהסו"ה רוח האדם העולה למעלה, וכן ה **פרטים**, בסוד רוח הבהמה היורד למטה, והוא מטעם, כי אין העדר ברוחני כנ"ל. וז"ש **אצטיירו** וכו' **דבעיין לאתתכללא בלבושא דאדם**. כי

היו צריכים להכלל בלבוש רוח האדם, ואז היו בבחינתו, אבל ע"י כח השמאל אבדו התכללות הזה דאדם, שהיא כח המקשר שבהם, וע"כ נתכו ממנו ונתפרטו לפרטיהם, שהם **שור שה כשבים** וכו' כמו שהיו מטרם העליה לזווג העליון ללידת נשמת האדם, כנ"ל.

ההוא, **רוחא פנימאה דאנון סטרין**, **סליק בההוא שמא דאתקרי בה גופא דיליה**: הרוח הפנימי של אלו הבחינות, שור שה כשבים וכו' הנ"ל, נקרא באותו השם, שנקרא בו הגוף של אותו הרוח. **לבושא דההוא שמא**, כי הגוף הוא לבוש אל אותו השם, ואינו בעל השם בעצם. **בשר שור**, **שור איהו פנימאה דההוא גופא**, **בשר דיליה לבושא**, **וכן כלהו**, הגוף הוא בשר של השור, ושור הוא רוח הפנימי של אותו הגוף, הבשר שלו, הוא לבוש אליו. וכן כל בעלי החיים, נקראים גופם על שם הרוח הפנימי המלובש בכל אחד מהם.

פסקה קכב

כגוונא דא בסטרא אחרא דלא קדישא: כאופן הזה, שנתבאר ברוח האדם דקדושה ובעלי חיים טהורים, כן הוא גם בצד האחר שאיננו קדוש. **רוחא דאתפשט בשאר עמין עכו"ם**, **נפקא מסטרא דלא קדישא**, **לאו איהו אדם**, הרוח המתפשט בשאר עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, יוצא מהצד שאינו קדוש, הוא אינו בחינת אדם. **ובגין כך לא סליק בשמא דא**, וע"כ אינו נקרא בשם הזה. דהיינו כנ"ל אתם קרוין אדם וכו'. פירוש, כי נתבאר שפני אדם אינו נמצא מחזה ולמטה של המלכות, שמשם נולדים רוחות בני אדם, אלא שללידת נשמה קדושה, עולים הג' פנים שנ"א שמחזה ולמטה, ונכללים בזווג העליון שמחזה ולמעלה, בפני אדם אשר שם. כנ"ל בסמוך עש"ה. אמנם אחר חטאו של אדה"ר בעצה"ד, נמשכה הזוהמא דחויא בעולם, שמשם נמשכה מערכת הטומאה הנקראת **אדם בליעל**, שפירושו שאינו רוצה לעלות לפני אדם שלמעלה מחזה של המלכות, כי בליעל הוא נוטריקון **בל יעל**, אלא שרוצה להמשיך הזווג בהמקום שמחזה ולמטה דמלכות, שזהו זוהמא דחויא, כנ"ל (בהקדמת הזהר דף קצ"ט אות ר"י) שאומר, **ודא חובא דההוא נחש קדמאה**, **חבר לתתא ואתפרש לעילא**, וזהו חטאו של נחש הקדמוני, שחיבר למטה מחזה דמלכות, והפריד את הפני אדם שלמעלה מחזה, עש"ה. ומבחינת אדם בל"יעל הזה, נמשכות רוחות עובדי עבודה זרה, שהם רוחות טמאות של בני אדם, הנמשכות מזוהמא דחויא.

וז"ש, **שמא דההוא רוחא**, **טמא**. **לא סליק בשמא דאדם ולית ביה חולקא**, השם של הרוח הזה הוא טמא, ואינו נקרא בשם אדם, ואין לו בו חלק. כי הוא נמשך מ **אדם בליעל**, שאינו רוצה לעלות לפני אדם שלמעלה, ואין לו משום זה שום חלק בו, כנ"ל.

גופא דיליה לבושא דההוא טמא, **בשר טמא**, הגוף שלו, הוא לבוש של רוח הטמא הזה, והוא בשר טמא, **וטמא לגו**, **בשר לבושא דיליה** וטמא, שהוא הרוח, הוא בפנימיות, והבשר הוא הוא לבוש שלו. **בגין כך**, **בעוד דשרי ההוא רוחא בההוא גופא**, **אתקרי טמא**, **נפק רוח מההוא לבושא לאו אקרי טמא**, ומשום זה, כל עוד ששורה רוח ההוא בגוף ההוא, הוא נקרא טמא, יצא הרוח מלבוש ההוא, דהייני מהגוף, אין הגוף נקרא עוד טמא, **ולא סליק ההוא לבושא בשמא** ואין הלבוש נקרא באותו השם, דהיינו טמא, שהרי הטמא, שהוא הרוח, כבר נסתלק ויצא ממנו.

פסקה קכג

סטרין לתתא, **דאתהתך בהתוכא דרוחא דא**, **אצטיירן מניה ציורין דאתלבשן בלבושא אחרא**: הבחינות שלמטה, דהיינו בהמות חיות ועופות, שהותכו בהתכה מרוח הטמא הזה, **אצטיירן מניה ציורין דאתלבשן בלבושא אחרא כגון ציורי בעירי מסאבי**, נצטיירו מהם ציורים, דהיינו רוחות פרטיות, שנתלבשו בלבוש אחר, דהיינו הציורים של בהמות הטמאות. **ואורייתא פתח בהו**, **וזה לכם הטמא**, **כגון חזיר ועופי ובעירי דההוא סטרא**, והתורה פתח בהם בלשון,וזה לכם הטמא, שהם חזיר, ועופות ובהמות של הסטרא אחרא. **רוחא סליק בההוא שמא**, **גופא לבושא דיליה**, הרוח נקרא בשם ההוא, דהיינו טמא, והגוף הוא לבוש שלו. **וגופא בשר חזיר אקרי**, **חזיר לגו**, **בשרא לבושא דיליה**, והגוף נקרא בשר חזיר, כי חזיר היא בפנימיותו, שהוא הרוח, הבשר, הוא לבוש של הרוח הזה הנק' חזיר.

פירוש, כמו שנתבאר ברוח האדם דקדושה, אשר הפרטים דשור נשר אריה הם קודמים להכלל שהוא רוח האדם, ואחר שיצא רוח האדם, נכללו כל בעלי חיים בו, ואח"כ חזרו ונפרטו לפרטיהם כבתחילה, ומתוך שנכללו בפני אדם שבהזווג הקדוש, השיגו מזה בחינת טהרה גם אחר שנפרטו, והם בעלי חיים טהורים. כנ"ל עש"ה. ממש עד"ז, אחר שרוח האדם נטמא בזוהמא דחוויא, עי"ז שמשך הזווג שלמעלה, להמקום שמחזה ולמטה, כנ"ל בדבור הסמוך, הנה אח"כ כשעבר כח השמאל על רוח אדם הטמא הזה, והפריד כל הפרטים שבו בצורתם שיצאו מקודם שנכללו בזווג. הרי נעשו כולם רוחות בעלי חיים הטמאים, והוא מכח שהם פרטים שנהתכו מרוח הטמא.

וז"ש **ובגין כך אלין תרין סטרין מתפרשן**, **אלין אתכלילו ברזא דאדם**, **ואלין אתכלילו ברזא דטמא**, ומשום זה ב' הצדדים הללו נפרדים זה מזה, והם זה לעומת זה, אלו נכללו בסוד פני אדם, ואלו נכללו בסוד הטמא, כלומר שמצד הקדושה, עומד רוח האדם בבחינת הכללות, ורוחות בהמות חיות ועופות טהורות, שהם פרטים הנפרטים ממנו.

וכן מצד אדם בליעל, עומד רוח אדם בליעל הטמא, שהיא בבחינת כללות, ורוחות בהמות וחיות ועופות הטמאים, שהם פרטים הנפרטים ממנו. והם ב' סדרים זה לעומת זה. **כל זינא אזיל לזיניה, ואתהדר לזיניה**, כל מין מבעלי החיים הולך למינו, ואינו מתערב בהצד שכנגדו, ואפילו אם מתערב פעם, סופו הוא שיחזור למינו. שכן הוא, הן בצד הקדושה והן בצד הטומאה.

פסקה קכד

נהורין עלאין דקא מנהרין, נהרין בההוא רקיע השמים וכו' לאצטיירא לתתא ציורין כדקא חזי: כל האורות העליונים המאירים, מאירים ברקיע השמים ההוא (כנ"ל דף ק"ט אות קט"ז) בכדי שיצטייר למטה ציורים כראוי. ציורים, פירושו שיעורי קומות לספירת בי"ע, ולנר"ן דבני אדם וכן למלאכים כנ"ל. **דכתיב ויתן וגו' ולמשול ביום ובלילה, שלטנו דתרין נהורין, דא איהו שלטנו כדקא חזי**. שכתוב ויתן אותם אלקים ברקיע השמים וגו', ולמשול ביום ובלילה, והיינו **ציורין כדקא חזי**, כי ממשלה של ב' המאורות, זהו ממשלה כראוי להיות. כמו שהולך ומבאר לפנינו.

פסקה קכה

מאור גדול שלטנו ביממא מאור קטן שלטנו בלילא: מאור הגדול דהיינו ז"א, הוא ממשלת היום, ומאור הקטן, שהוא נוקביה, הוא ממשלת הלילה. **ורזא דא מהכא, שלטנותא דדכורא ביממא למלאה ביתיה בכל מה דאצטריך, ולאעלא ביה טרפא ומזונא**, וסוד הזה נלמד מכאן, ששליטת הזכר הוא ביום, למלאות הבית בכל מה שצריך, ולהכניס בו טרף ומזון. **כיון דעאל ליליא ונוקבא נקיט כלא, לית שולטנו דביתא בר דנוקבא, דהא כדין שולטנו דילה, דכתיב וכו'**, כיון שבא הלילה, והנוקבא תופשת הכל, אין שליטה בבית זולת להנוקבא, שהרי אז הממשלה שלה היא. דכתיב ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה. היא, ולא הוא. הנוקבא נותנת אז, ולא ז"א, כי **ממשלת היום** היא ד **דכורא** של הז"א, וממשלת הלילה היא **דנוקבא** ולא של הז"א.

פסקה קכו

מאור גדול דא הוא שמשא, ואית ביה תרין עשר פתחין, אית ביה תרי עשר שעתי, ושמשא שליט על יומא: מאור הגדול הוא השמש, ויש בו שנים עשרה פתחים, ושתי עשר שעות, והשמש שולט על היום. **מאור קטן, אית ביה תרי עשר פתחין, ודא סיהרא, ושלטא על ליליא, וליליא אית ביה תריסר שעתי**, מאור הקטן, יש בו שנים עשרה פתחים והיא הלבנה, דהיינו הנוקבא דז"א, והיא שולטת על הלילה, ויש בהלילה שתי עשר שעות.

ועל דא, **ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד**, וע"כ נאמר ביום ההוא וגו', שנאמר ב' פעמים אחד, כי נאמר אחד אצל שם **הויה** שהוא ז"א, מאור הגדול, ונאמר אחד אצל **שמ"ו**, שהוא הנוקבא, מאור הקטן. **שמשא ותריסר פתחין אתעבידו י"ג מכילן דרחמי**. **ליל**, **סיהרא**, **ותריסר פתחין ואתעבידו י"ג**, השמש ושנים עשר פתחים שבו, נעשו י"ג מדות הרחמים. הלילה, שהיא הלבנה, ושתים עשר פתחים שבה, נעשו גם כן י"ג. ונעשו השמש אחד, והלבנה אחד. ואז נאמר ביום וגו' **הויה אחד ושמו אחד**, כי אח"ד בגי' י"ג וכיון שיש בהויה שה"ס **שמשא**, י"ג, ע"כ נאמר הוי"ה אחד. וכן על י"ג של הנוקבא, שה"ס הלבנה הנק' **שמו**, נאמר עליה **ושמו אחד**, **ואתעבידו שמשא**, **וסיהרא חד**, **ויום ולילה אחד**, **הה"ד ויהי** וגו', ונעשו השמש והלבנה אחד, וכן יום ולילה נעשו אחד, וזה שכתוב עליהם, ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד. **ורזא דא לעילא**, וסוד יחוד הזה נעשה רק למעלה. כלומר, למעלה מחזה של הנוקבא, ששם יש יחוד השלם הזה, ולא מחזה ולמטה כנ"ל דף פ"ו ד"ה וזה ע"ש.

וביאור הדברים. כי הזהר רוצה לבאר לנו סו"ה ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, שהמשמעות הוא שגם הערב חוזר להיות יום. וכן ההפרש מהיחוד שבהכתוב ויהי ערב שבכאן, אל הכתוב ביום ההוא יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד, שכתוב בו ב"פ אחד. וצריכים לדעת, שסוד אחד, ה"ס המוחין הגדולים דהארת החכמה, שבהיותם מאירים בהעולמות מתגלה יחודו ית' בהעולם. וע"כ אמרו (בזהר חדש יתרו אות קפ"ב), אשר **אחד** הוא בגי' י"ג, בסוד י"ג מדה"ר. כי מספר י"ג הנעשה בעשר הספירות, יורה שהם ממשיכים הארת החכמה. מסוד י"ג מדות הרחמים שבא"א, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף ו' במראות הסולם ד"ה והנה) וז"ש שממשלת היום נמשך מי"ב פתחין שבשמש לי"ב שעות היום, אשר עם עצם השמש המאיר מי"ב פתחים הרי הם י"ג שה"ס **הויה אחד**. כי השמש, הוא ז"א, ממשיך מי"ג מדות הרחמים המוחין הגדולים דהארת החכמה, ואז נק' הויה אחד. ועד"ז נתקנו י"ב פתחין בהלבנה, שה"ס הנוקבא, אשר עם עצם הלבנה, שבה הפתחים פתוחים לקבל מהשמש, הוא במספר אחד, דהיינו י"ג, וז"ס **ושמו אחד**. אמנם זה יהיה בגמר התיקון, כשיהיה אור הלבנה כאור החמה, ואז נאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. אבל בשתא אלפי שני, אחר שנתמעטה הלבנה, הרי עצם הלבנה אינה מגולית כלל, שתשלים מספר אחד כנ"ל, שהרי אינה מאירה מעצם שבה, אלא ממה שמקבלת מהשמש, ולפיכך לא כתיב כאן ויהי ערב אחד ובוקר אחד, אלא שניהם נכללים ביום אחד. כי בחינת **אחד**, אינה מתגלה זולת בממשלת שניהם כאחד, אשר אז הלילה נכללת ובאה **בממשלת היום**, וע"כ כתוב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד.

פסקה קכז

ואת הככבים, כיון דנוקבא פקידת ביתא, ואתכניסת לבעלה, לית שולטנו לביתא אלא לעולמתן דאשתארן בביתא: הכ' ואת הככבים יורה, כיון שהנוקבא צותה להבית ונכנסה לבעלה, אין ממשלה בהבית אלא לעלמות שנשארו בהבית. כלומר שהעלמות המשמשות להנוקבא מכונים ככבים. והסו"ה **ואת הככבים**, שהנוקבא מוסרת להם השליטה על ביתה, בעת שנכנסת לזווג עם הז"א. וה"ס **קדרותא דצפרא**, סמוך לאור הבקר, כי אז ממשלת העלמות שהם הככבים, שהיא שליטה פחותה, וע"כ נכפל אז החושך בהעולם. שזסו"ה וחוק לנערותיה. אמנם היא הכנה אל הזווג. וז"ש **לאתקנא כל תקונא ביתא**, בכדי לתקן כל תקוני הבית, כלומר להכינה אל הזווג עם השמש, לתיקון שפע היום. **ובתר, אתהדר ביתא לשלטנו דדכורא ביממא**, ואח"כ, דהיינו אחר הזווג שבקדרותא דצפרא, חוזר הבית לממשלת הזכר ביום. **כלא כדקא חזי** ונעשה הכל כמו שצריך להיות. כלומר שהנוקבא נכללת תחת שליטת הזכר בסוד הזווג, ואז משפעת אור הבוקר להעולם, כמו שצריך להיות.

פסקה קכח

ויעש אלקים את שני המאורות דא מאור ודא מאור בגין כך אינון נהורין דסלקי לעילא אקרון מאורי אור: הכ' ויעש וכו' שני המאורות, הרי שזה מאור וזה מאור, שהשמש הוא מאור והלבנה היא ג"כ מאור בפני עצמה, משום זה אלו האורות העולים למעלה נק' **מאורי אור**, **ואינון נהורין דנחתו לתתא אקרון מאורי אש**, ואלו האורות היורדים למטה נק' מאורי אש, **דאינון דרגין לתתא ושלטי כל יומי דחול**, כי אלו מאורי אש, הם מדרגות שלמטה, ושולטות בכל ימות החול.

פירוש, כי אחר שביאר ענין הקטנות והגדלות המבוארים בהכתוב הזה, וביאר שלא יכלה הלבנה לעמוד במצב הזה של ב' מאורות הגדולים בקומה שוה, בסוד מצפ"ץ מצפ"ץ, וע"כ מיעטה את עצמה, וחזרה לעיבור, והשיגה המוחין דפב"פ, כנ"ל. ולפי"ז היה אפשר לחשוב שהמצב של שני המאורות הגדולים נתבטל לגמרי, אחר מיעוט הלבנה. וזה שמשמיענו בהמאמר שלפנינו, כי גם המצב דב' מאורות הגדולים עוד מאירים בהעולמות, אלא בסוד מאורי אש, כמ"ש לפנינו. והוא מטעם, כי שינוי הרוחני אין פירושו, שנעדר מצב הא' ומצב הב' לקח מקומו, אלא כל שינוי האמור ברוחנים, פירושו רק תוספות על מצב הקודם לכן, אבל גם מצב הקודם אינו נעדר. ולפיכך גם אחר שנתמעטה הלבנה לא נאבד מצבה הקודם, שהיתה עם הז"א בקומה שוה בסוד מצפ"ץ, כנ"ל.

וזה אמרו **שני המאורות, דא מאור ודא מאור**. הכ' שני מאורות הגדולים פירושו שהשמש היה מאור והלבנה היתה מאור. כלומר, לא כמו אחר המיעוט, שהלבנה בעצמה איננה כלל מאור, רק שמקבלת אור מהשמש אלא אז היתה גם עצם הלבנה עצם מאיר מעצמה כמו השמש. **ובגין כך, אינון נהורין דסלקי לעילא** וכו'. ומשום זה, כיון שהלבנה היתה פעם בבחינת עצם מאיר, לא לעדר ממנה מצב הזה גם לאחר המיעוט, כנ"ל. אלא מ"מ גם מבחינה זו, נמצא ההפרש עוד רב ביניהם כי אור השמש הוא מאורי אור, ואור הלבנה מאורי אש.

וטעם הדברים. כי נתבאר לעיל (בדף ק"ז ד"ה כגוונא), כי כל כח עלית הנוקבא אל הז"א לקומה שוה, הוא מטעם, שבעת קטנות היו ג' הספירות בינה ותו"מ שלו נפולים במדרגת הנוקבא, ונעשו עמה למדרגה אחת לכן בעת שהז"א חזר והעלה את בינה ותו"מ הנפולים שלו ממקום הנוקבא, והחזירם למדרגתו, הנה גם הנוקבא עלתה עמהם, להיותה נחשבה עמהם כמדרגה אחת, וע"כ נעשתה הנוקבא כעצם מדרגת הז"א, דהיינו לבחינת בינה ותו"מ שלו, אלא שנבחנו אז כימין ושמאל של מדרגה אחת, עש"ה. באופן, שהכלים כתר וחכמה דז"א, שלא נפלו ממנו לעולם, נשארו עתה לבחינת ימין וה"ס מאורי אור. ובינה ותו"מ שנפלו לנוקבא ועתה חזרו אליו, נעשו לבחינת שמאל, וה"ס מאורי אש. וזה אמרו, **נהורין דסלקי לעילא אקרון מאורי אור**, שהאורות המאירים למעלה, דהיינו בכתר וחכמה עד החזה, שלא היה בהם שום נפילה ממדרגת הז"א. הם נעשו לסוד הימין וה"ס אור השמש ונקראים מאורי אור. **ואינון נהורין דנחתו לתתא אקרון מאורי אש**, ואלו האורות שירדו למטה, דהיינו בינה ותו"מ שלו שירדו לבחינת הנוקבא, ועתה העלה הז"א אותם בחזרה אליו, ביחד עם הנוקבא, הם נקראים מאורי אש. להיותם בו בבחינת שמאל. ששם כח האש. **דאינון דרגין לתתא ושלטי כל יומי דחול**, שהם המדרגות שלמטה מחזה הנבחנות לבחינת כלים דאחורים, ושולטות בימות החול, כמו שמבאר והולך. וצריך שתבין שאין הפירוש שהז"א נשאר רק בב' ספירות כתר וחכמה, והנוקבא רק בבינה ותו"מ שלו, אלא שנכללים זה מזה, ויש כח"ב תו"מ אל הז"א, וכח"ב תו"מ אל הנוקבא, אלא כל ה' הספירות של ז"א נחשבים בעיקר לכתר וחכמה שלו, והם השולטים בו. וכל ה' הספירות של הנוקבא, נחשבים בעיקר לבינה ותו"מ דז"א, כי הם השולטים בה. וזכור זה.

וע"ד כד נפיק שבתא מברכין על שרגא, דהא אתיהיב לון רשו לשלטאה: ומשום זה, כשיוצא יום השבת מברכים על הנר, כי אז ניתן להם, למאורי אש, רשות לשלוט. פירוש כי ביום השבת נמצאו הזו"ן בזווג דגדלות פנים בפנים, וכבר נתבאר שאז הנוקבא טפלה

אל הז"א, ואין לה מגרמה ולא מידי, אלא רק מה שנותן לה ז"א בעלה. ונמצא שאין רשות להנוקבא, שתגלה אז עצם המאור שבה מבחינת מאורי אש הנ"ל, שהרי צריכה אז להמצא בבחינת המיעוט, כדי לגלות אורות דגדלות דפנים בפנים, (כנ"ל דף ק"ח ד"ה וכבר) שאינם יכולים להאיר בה רק במיעוטה. אלא במוצ"ש, אחר שכבר נפסק הזווג הגדול דז"א ונוקביה פב"פ, אז יש לה להנוקבא רשות לגלות מאורי אש שלה.

פסקה קכט

אצבען דבר נש, אינון סתרא דדרגין ורזין דלעילא, ואית בהו פנימאין ואחורים: האצבעות של אדם. הם הנסתרות שבהמדרגות וסודות העליונים, ויש בהן פנים ואחורים. פירוש, הידים ה"ס חסד וגבורה דז"א, שלעת גדלות הן נעשות חכמה ובינה. כי בעת גדלות, כשמעלה נהי"מ ומשלים ע"ס שלו עולים חג"ת לבחינת חב"ד ונה"י לבחינת חג"ת. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף ר"נ ד"ה וענין ע"ש).

ואז נבחנים ג' פרקי יד ימין לחב"ד של החכמה, וג' פרקי יד שמאל לחב"ד של הבינה. ובסוד שאו ידיכם קדש, כשמגביה הידים אל הראש, דהיינו כשהחג"ת נעשו לחב"ד, נחשב פרק היד עם האצבעות לפרק הא', דהיינו לחכמה. כי כשמגביהים הידים למעלה, נמצאות האצבעות בחלק העליון ושאר פרקי היד למטה מהן. ופרק הב', הוא הזרוע שנחשב לבינה. ופרק הג', הוא הקבורת המחובר אל הכתף, שנחשב לדעת. הרי שהאצבעות הן בחינת חכמה, דחכמה ובינה דז"א. כי אצבעות הימין הן חכמה דחכמה, ואצבעות השמאל הן חכמה דבינה. ובזה תבין דברי חז"ל שאמרו (תענית ל"א.) עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בג"ע וכל אחד ואחד **מראה באצבעו** וכו'. הנה אלקינו זה וגו'. כי האצבעות ה"ס מוחין דחכמה, כנ"ל, ומוחין דחכמה ה"ס ראיה ואור עינים כנודע, וע"כ אמרו **מראה** באצבעו.

וזה אמרו **אצבען דבר נש אינון סתרא דדרגין ורזין דלעילא**, שהאדם צריך להיות מרכבה לז"א, כמ"ש חז"ל, האבות הן הן המרכבה (בראשית רבה פפ"ב ו') וכן חייבו את האדם לומר מתי יגיע מעשי למעשי אבותי (תנדבא"ר פכ"ה) ואז נמצאות האצבעות של אדם, שהם בחינת חכמה דחכמה בימין, וחכמה דבינה בשמאל, כנ"ל, שהם המוחין הנסתרים ביותר מכל המדרגות והסודות העליונים.

ואומר, **ואית בהו פנימאין ואחורים**. פירוש, שאין לך מדרגה שאין בה פנים ואחורים, (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה דף י"ט אות ע"ז) כי בכל מדרגה יש ע"ס כח"ב תו"מ, וכו"ח שבה נחשבים לכלים דפנים, ובינה ותו"מ שבה נחשבים לכלים דאחורים עש"ה.

ונמצא, שבמדרגת האצבעות שהן חכמה, הרי ב' הספירות כו"ח שבה, כלים דפנים של האצבעות, וג' הספירות בינה ותו"מ, הם הכלים דאחורים של האצבעות.

אחורים אינון לבר, ואינון רמז לטופרין דאצבען: האחורים של האצבעות הם בחיצוניות שלהן, והם רמז לצפרנים של האצבעות. פירוש, כי נתבאר שם (בפתלחה"ק אות ס"ז) שבין הכלים דפנים לבין הכלים דאחורים יש פרסא, שה"ס רקיע המבדיל בין מים עליונים, שהם כו"ח, לבין מים תחתונים שהם בינה ותו"מ. וזה נוהג הן בכללות, שהוא הפרסא בין אצילות לבי"ע. כמ"ש שם. וכן בכל מדרגה פרטיות, שאין לך מדרגה שלא יהיו בה ע"ס כח"ב תו"מ. ויש פרסא בין כו"ח, לבינה ותו"מ שבה. ותדע, שהצפרנים ה"ס פרסא פרטית למדרגת החכמה שבאצבעות, המבדלת לבין הכלים דפנים כו"ח שבו לבין כלים דאחורים, בינה ותו"מ שבו, באופן שפנימיות האצבעות ה"ס כו"ח דחכמה, וצפרני האצבעות ה"ס הפרסא שמתחתיהם, ובינה ותו"מ דחכמה, כלולים בהצפרנים, כי הפרסא כוללת כל מה שלמטה הימנה.

ובגין כך אית רשו לאסתכלא בטופרין במוצאי שבת, דהא נהרין מההוא שרגא ונהרין מההוא אש לשלטאה: ומשום זה, יש רשות לאדם, להסתכל בהצפרנים במוצ"ש, שהרי מאירים אז מאותו הנר, ומאירים מאותה האש, לשלוט בימות החול. פירוש, כי נתבאר לעיל, שהמצב של הנוק' וגדלותה שמלפני מיעוטה, אינו בטל אפילו לאחר שנתמעטה להשגת המוחין דפב"פ. אלא שאין לה רשות להשתמש עמהם. כי צריכה להתבטל אל ז"א, כי אינם מאירים לה רק בהיותה טפלה אליו. אמנם לאחר שנסתלקו מהנוקבא המוחין דפנים בפנים, דהיינו לאחר צאת השבת, אז יש רשות להנוקבא להאיר את המאורי אש שלה בחזרה, כמו שהיתה בעת שני מאורות הגדולים. (כנ"ל דף קי"ט ד"ה ויעש) וכבר ידעת, שבמצב שני המאורות הגדולים נבחנת הנוקבא לבינה ותו"מ דז"א, דהיינו לכלים דאחורים שלו, (כנ"ל דף ק"כ ד"ה וטעם ע"ש) ונמצא שבצוצ"ש מתחילים להאיר הכלים דאחורים דאצבעות, שהם הצפרנים, כי הם מקבלים ממאורי אש של הנוקבא שה"ס אחורים דז"א, המתחילים לשלוט בעת ההוא וז"ש **דהא נהרין מההוא שרגא**, וכו', שהצפרנים מאירים ממה שמקבלים מן הנוק' מהמצב שמלפני מיעוטה, שאז היא מכונה מאורי אש דהיינו **שרגא**.

פסקה קל

אלין אתחזיין, אצבען לגו, לא אית רשו לאתחזייא בההוא שרגא: אלו נראים, דהיינו הצפרנים, אבל פנימיות האצבעות אין רשות לראות לאור הנר ההוא. פירוש, כי הצד הפנימי של האצבעות הם הכלים דפנים כו"ח, כנ"ל, והם אינם יכולים לקבל מהנוק'

דז"א, שאין לה כלל הכלים דפנים, שהם כתר וחכמה, (כנ"ל בדף ק"כ ד"ה וטעם) וזה הכלל שכל בחינה מחויבת לקבל מהבחינה שכנגדה בהעליון. וע"כ מחויבים לקבל רק מהז"א שיש לו הכלים ההם, כו"ח וע"כ אין צד הפנימי של אצבעות מאירים כלום על ידי מאורי האש, ואינם יכולים להאיר אלא מבחינת מאורי אור בלבד, שהוא הז"א שיש בו הכלים דכו"ח. וז"ש **דהא מלעילא נהרין**, שהרי הם מאירים רק מלמעלה, דהיינו רק מהכלים דפנים, שנבחנים לבחינת מחזה ולמעלה. שהם נמצאים רק בז"א כנ"ל. ואקרון **פנים פנימאין**, ופנימיות האצבעות נקראים פנים הפנימים. כנ"ל להיותם כלים דפנים, שהם כו"ח. **ורזא דא וראית את אחורי ופני לא יראו, דלא יסתכל בר נש במוצ"ש באצבען לגו בשעתא דאמר בורא מאורי האש**, וזסו"ה, וראית וכו' ופני לא יראו, דהיינו, שלא יסתכל האדם בפנימיות האצבעות בשעה שמברך במוצ"ש בורא מאורי האש. להיותם נבחנים לבחינת פנים פנימים שעליהם נאמר ופני לא יראו. **וראית את אחורי אלין פנים דלבר דאתרמיזו בטופרי, ופני לא יראו אלין אצבען לגו**, הכתוב וראית את אחורי, הם הפנים החיצונים של האצבעות דהיינו הצפרנים, שהם מאירים במוצ"ש. ופני לא יראו הם הפנים הפנימים של האצבעות, שאינם יכולים לקבל ממאורי האש כנ"ל. **אלין שלטי בשבתא, ואלין שלטי בחול**. פנימיות האצבעות שולטות בשבת, כי אז הן מקבלות מהבחינה שכנגדן שבז"א, וחיצוניות האצבעות שולטות בחול, שהן מקבלות אז מהבחינה שכנגדן בהנוקבא, בעוד שהוא בבחינת מאורי האש. כנ"ל.

פסקה קלא

וביומא דשבתא, קב"ה שליט בלחודוי, באנון פנים פנימאין, על כורסי יקריה, וכלהו אתכלילן ביה ושלטנותא דיליה איהו: וביום השבת, הקב"ה שליט בלבדו, בפנים פנימים האלו, על כסא כבודו, וכולם נכללים בו, והממשלה שלו הוא. פירוש שביום השבת, הנוקבא טפלה אל הז"א בסוד מאור הקטן, כי ע"כ מיעטה את עצמה, כדי שתוכל לקבל המוחין דפנים בפנים המאירים בשבת (כנ"ל דף ק"כ ד"ה ועל דא) ונמצא שז"א שולט בלבדו, ואז מאירים הכלים דפנים שלו, שהם כתר וחכמה כנ"ל, וז"ש **קב"ה שליט בלחודוי וכו' על בורסי יקריה**, כי הנוק' הוא בבחינת כסא וכלים דפנים האלו, וטפלה אליהם, **וכלהו אתכלילן ביה**, וכל הבחינות שלמטה מהז"א נכללת בו בהז"א, והממשלה שלו הוא.

ובגין כך אחסין נייחא לכל עלמין, וירתין ירותא דיומא דא, עמא קדישא דאקרון עמא חד בארעא: ומשום זה, הקב"ה מנחיל מנוחה לכל העולמות, והעם הקדוש, שהם עם אחד בארץ, יורשים את ירושת יום הזה. פירוש משום שביום השבת אין שליטה רק

להקב"ה בלבדו, ע"כ אין שום אחיזה לדינין ולקטרוגים ביום הזה, והוא מנחיל מנוחה לכל העולמות, ובני ישראל, שהם עם אחד בארץ, יכולים לירש המוחין הנשאים של יום השבת, מהז"א, כי אין פחד מאחיזת הקליפות. ומה שהמוחין הגדולים דשבת מכונים בשם ירושה, הוא, שכל המוחין שבני ישראל מקבלים מאביהם שבשמים, הוא על ידי אתערותא דלתתא, ע"ד שאמרו, יגעתי ומצאתי תאמין. והוא על דרך שבני אדם רוכשים קניני עולם הזה, שכל קנין הגדול ביותר, הרי היגיעה שנותנים תמורתו צריכה להיות גדולה ביותר. אמנם האורות דשבת, אינם מחייבים שום יגיעה אחריהם, ואין שום אתערותא דלתתא מועיל בהם, אלא השפע מגיע לישראל מכח ממשלה העליונה בלבדה. וע"כ נבחנת השפע של שבת, בשם ירושה, שהבן נוחל אוצרות אביו שבשמים, וזוכה בהם בלי שום יגיעה ואתערותא מצדו עצמו. אמנם האמת הוא מי שלא טרח בע"ש מה יאכל בשבת. כי גם אורות השבת צריכים יגיעה מע"ש, אמנם הכונה הוא על בחינת אתדל"ת המחויבת בשעת קבלת השפע, דהיינו ביום השבת גופיה, בעת שמקבלים אורות ההם הגדולים, שאז אין אתערותא דלתתא נוהג בהם כלל ועיקר, אלא כדרך הירושה כנ"ל.

מאורי אור מסטרא דימינא, דאיהו אור קדמאה דהוה ביומא קדמאה: מאורי אור באים מצד הימין, שהוא אור הראשון שהיה ביום הראשון, דז' ימי בראשית, דהיינו האור שעליו נאמר ביום א' יהי אור וכו'. **דביומא דשבתא נהרין אינון מאורי אור בלחודייהו ושלטין, ומנייהו נהרין כלהו לתתא**, שביום השבת מאירים אלו מאורי אור בלבדם ושולטים, ומהם מקבלים ומאירים כל העולמות שלמטה מאצילות.

פסקה קלב

וכד נפיק שבתא גניזין מאורי אור דלא אתגליין, ומאורי האש שלטין, וכשיוצא השבת, מוצנעים מאורי אור שלא יתגלו, ומאורי האש שולטין בהעולמות, **כל חד וחד על דוכתייהו**, כל אחד ואחד על מקומו. כלומר, שביום השבת, הוא מקום שליטת מאורי אור, ובימות החול, מקום שליטת מאורי אש. ושואל **אימתי שלטין**, אימתי זמן שליטתם, ומשיב **ממ"ש עד מעלי יומא דשבתא**, ממוצאי שבת עד ליל שבת. **וע"ד אצטריכו לאתנהרא מההוא שרגא במו"ש**, וע"כ הם צריכים לקבל הארתם מאותו הנר במוצאי שבת. כמבואר לעיל.

פסקה קלג

והחיות רצוא ושוב, דלא יכיל עינא למשלט בהו בגין דאינון רצוא ושוב, חיות דאתגליין אינון: הכ' והחיות וכו' פירושו, שאין העין שולט בהם משום שהן ברצוא ושוב, והן

החיות המתגלות. דהיינו חיות תתאין, הנ"ל, שעליהן נאמר וראית את אחורי. ומשמיענו בזה, שאע"פ שהן חיות דאתגליין מ"מ הן ברצוא ושוב.

דההוא אופן קאים בגווייהו, ומאן איהו דא מטטרון, כי אופן ההוא עומד בתוכם, ומי הוא, זהו **מטטרון**. שהוא כולל אלו החיות תתאין, וכשהוא רצוא נקרא **נוריאל**, וכשהוא שוב נקרא **מטטרון**. **דאיהו רב ויקיר משאר אלין, ועלאה חמש מאות פרסי** שהוא גדול וחשוב יותר משאר אלו החיות, וגבוה מהם חמש מאות פרסאות.

פירוש כי מטטרון ה"ס פני אדם הנמשך לחיות תתאין מתוך התכללות בזווג העליון שלמעלה מחזה. שה"ס ן' דשנאן, (כנ"ל דף פ"ו ד"ה שנאן). וז"ס שאמרו בזהר פנחס רכ"ג ע"ב שמטטרון ה"ס אדם הקטן, כי פני אדם אינו אלא מחזה ולמעלה, ולחיות תתאין אינו מגיע ממנו, אלא רק התכללות משל מעלה, וע"כ מכונה אדם קטן. ולפי שפני אדם כליל כל דיוקנין, (כנ"ל דף פ"ט אות פ"ח) ע"כ כולל מטטרון לכל החיות דמרכבה תתאה, להיותו פני אדם שלהן. ולפי שהוא נמשך מהתכללות בפני אדם שלמעלה מחזה, ע"כ נבחן שהוא גבוה מהחיות **חמש מאה פרסי**, כי מחזה ולמעלה, מאירים שמה המוחין דבינה, שספירותיה הן בסוד מאות, וה' הספירות כח"ב תו"מ שבה, ה"ס חמש מאות. ומתוך שמטטרון מקבל אותן רק מסוד הפרסא העומדת במקום החזה, ולא למעלה מהפרסא הזו, כי שם מקום הזווג וההתכללות, לפיכך מכונים המוחין בשם פרסאות, כלומר המקובלים מהפרסא. וז"ש **ועלאה חמש מאה פרסי** שפירושו שמקבל המוחין כח"ב זו"ן מסוד הפרסא שבחזה, אשר שאר החיות אין להן חלק שם. כי הם רק בחי' אריה שור ונשר שלמטה מחזה.

פסקה קלד

חיות דמטמרן, אנון תחות תרין אתוון עלאין דאתכסיין, י"ה, אתוון שליטין על ו"ה: חיות הנסתרות הן תחת אותיות עליונות הנסתרות, שהן י"ה דשם הויה, השולטות על ו"ה דשם הויה. פירוש, חיות הנסתרות הן בחי' מחזה ולמעלה דזו"ן, ששם בחינת ג"ר, המרומזות בב' אותיות י"ה, שעליהם נאמר הנסתרות לה' אלקינו וגו', שאין שום השגה בהן. וע"כ גם החיות העומדות שם, הן ג"כ נסתרות ונעלמות ואין השגה בהן. וחיות שלמטה מחזה, ה"ס ו"ה דשם הויה, שה"ס הנגלות לנו ולבנינו, כי שם מקום חסדים המתגלים, ושם נוהג ראיה והשגה כנ"ל, בסו"ה וראית את אחורי. **אלין רתיכא לאלין**, אלו הן מרכבה לאלו, כלומר אותיות ו"ה, הן מרכבה לאותיות י"ה, דהיינו שמגלים הארתם בדוגמא להרוכב הנגלה במרכבתו. וכן חיות תתאין הן מרכבה לחיות עלאין, שמגלים הארתן, כמ"ש להלן, **וההוא טמירא לכל טמירין דלא אתיידע כלל שליט על כלא ורכיב**

על כלא, והנסתר מכל נסתר שלא נודע כלל, שה"ס א"ס ב"ה המרומז בקוצו של יוד דשם הוי"ה, הוא שולט על כולם ורוכב על כולם. כלומר שכל המדרגות מגלות שליטתו בהעולמות. **חיות דאתגליין אינון לתתא תחות אלין עלאין דמטמרן**, **ואתנהרן מנייהו**, **ונטלין בגינייהו**, חיות תתאין המתגלות, הן לתתא מתחת אלו חיות הנסתרות, ומקבלות מהן הארתן, ונוסעות מכוחן. כלומר, שהחיות תתאין אין להן מעצמן שום כח ופעולה, אלא מה שמקבלות מחיות העליונות.

פסקה קלה

חיות עלאין כלהו כלילן ברקיע השמים, **ועלייהו כתיב יהי מארת וגו' כולהו תליין בההוא רקיע השמים**. חיות עליונות, דהיינו הנסתרות, כולן כלולות ברקיע השמים, ועליהן כתוב, יהי מארת וגו' והיו למאורות ברקיע השמים, שהכתוב מלמדנו שכל המאורות תלוים ברקיע השמים ההוא. **רקיע שעל גבי החיות**, **דא ההוא דכתיב**, **ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח**, **דא ההוא קדמון**, והוא הרקיע שעל החיות, שעליו כתוב ודמות על ראשי החיה, רקיע כעין הקרח הנורא, שזה הוא אותו רקיע הראשון.

פירוש כי בכללות נמצאים ב' רקיעים, בסו"ה מקצה השמים עד קצה השמים. רקיע, ה"ס הסיום דצמצום ב', שהוציא בינה ותו"מ דכל מדרגה להמדרגה שמתחתיה, שה"ס הפרסא העומדת במקום החזה דכל פרצוף. כנודע. ותחילת גילוי שלו הוא באמצע פרצוף הבינה דאצילות הנק' ישסו"ת, דהיינו בין הג"ר דישסו"ת העומדות מחזה ולמעלה דא"א, ובין הז"ת שלהם שה"ס בינה ותו"מ שלהם העומדות מחזה ולמטה דא"א. וע"כ נק' רקיע הזה שבתוך הבינה, בשם רקיע הקדמון. וכן נק' קצה השמים לעילא, כי רקיע הזה מוריד את הקצה דפרצוף הבינה, דהיינו בינה ותו"מ שלה לתוך השמים, שהוא הז"א. ויש רקיע ב', והוא עומד במקום החזה דז"א. והוא המוריד את הקצה דפרצוף ז"א, דהיינו בינה ותו"מ שלו לתוך הנוקבא המסיימת את האצילות, וע"כ נק' רקיע הזה, בשם קצה השמים לתתא. וז"ש **חיות עלאין כלהו כלילן ברקיע השמים** וכו' **דא ההוא קדמון**. שחיות עלאין שמחזה ולמעלה דזו"ן, כלולות כולן ברקיע השמים הקדמון, העומד במקום החזה דפרצוף הבינה, לאפוקי חיות תתאין שמחזה ולמטה דזו"ן, שאינן כלולות באותו רקיע הקדמון. וטעם הדברים הוא, (כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה אות ע"ז), שכל אחורים דעליון, דהיינו המחזה ולמטה שלו, מלובשים בכלים דפנים דתחתון, דהיינו בתוך הכלים כתר וחכמה שלו שלמעלה מחזה. אמנם אחורים דעליון אינם מלובשים לעולם, תוך הכלים דאחורים של התחתון, דהיינו במחזה ולמטה שלו, שהרי סבת ההלבשה, ה"ס עלית המלכות למקום בינה, הנעשה בעת קטנות של הפרצופין,

והנה אז, מכח עליה הזו, נמצא שכל פרצוף מחוסר לגמרי מהכלים שמחזה ולמטה שלו. ואיך יוכלו האחורים דעליון להתלבש באחורים דתחתון, בעת שמחוסרים ממנו. עש"ה. הרי שחיוון תתאין דזו"ן, שהם בחינת מחזה ולמטה, אין להן שום חיבור והתכללות עם הרקיע הקדמון, שה"ס האחורים דבינה, כי לא נתלבשו בהם מעולם. (ועי' לעיל דף כ"ח ד"ה כזוהר) בביאור הכתוב ודמות על ראשי החיה רקיע וכו' וענין ההפרש הגדול בין חיות עלאין לחיות תתאין האמור, הולך ומבאר לפנינו הזהר בארוכה.

פסקה קלו

דהא מתמן ולהלאה לית מאן דיכיל לאסתכלא ולמנדע: שהרי משם ולמעלה, דהיינו למעלה מרקיע הקדמון, אין מי שיכול להשכיל ולדעת. **מאי טעמא, משום דאיהו סתים במחשבה**, ושואל מהו הטעם, ואומר, משום שהוא סתום בסוד המחשבה. כלומר, כי למעלה מרקיע הקדמון, דהיינו למעלה מחזה דפרצוף הבינה דאצילות, הרי שם הג"ר של הפרצוף הבינה, הנבחן לבחינת מחשבה, שאין שום תפיסא בג"ר, כנודע. **מחשבה דבר נש, בכל עלמא לא יכיל לאתדבקא ולמנדע לה**, המחשבה של אדם, אין בכל העולם מי שיוכל להשיג ולדעת אותה. **מלין דתליין במחשבה עלאה לית מאן דיכיל לאתדבקא לון, מחשבה ממש על אחת כמה וכמה**. מכ"ש דברים התלוים במחשבה העליונה, אין מי שיכול להשיג אותם, ומחשבה עצמה על אחת כמה וכמה שאי אפשר להשיגה. פירוש, ספירת הבינה היא בחינת ג"ר ומחשבה, והיא כלולה אמנם מע"ס, שהג"ר שבה הן בחינתה עצמה, וז"ס תחתונות שבה אינן בחינתה עצמה, אלא בחינת זו"ן הכלולים בה. ואומר הזהר שאפילו ז"ת דבינה, שהן רק כלולות ותלויות במחשבה, שהיא בינה, אין השגה תפיסה בה, דהיינו במקומן עצמן, אלא רק במקום זו"ן, ומכל שכן הג"ר דבינה שהן עצמות הבינה, שאין שום השגה תפיסא שמה.

לגו מן מחשבה מאן איהו דעביד רעיוני, דהא לית סוכלתנו למשאל, כל שכן למנדע. יותר פנימיות מהמחשבה, שהיא בינה, מי הוא שיפעיל שמה איזה רעיון שהרי אין שם הבנה אפילו לשאול, ומכל שכן לדעת. פירוש, למעלה מבינה, הוא א"א, שה"ס הכתר, לכל פרצופי אצילות, והוא בחינת א"ס, דלית השגה תפיסא ביה כלל.

פסקה קלז

אין סוף לית ביה רשומא כלל, ולא תליא שאלתא ביה, ולא רעיונא לאסתכלותא דמחשבא כלל: אין סוף, אין בו כלל איזה רושם לאחיזה, ולא שייך בו שום שאלה או רעיון להשכלת המחשבה. מגו סתימא דסתימא, מהסתום מכל סתום. **מריש נחיתו דא"ס, נהיר נהירו דקיק ולא ידיע, סתים ברשימו כחדודא דמחטא**: מתחילת ירידת

א"ס להתגלות, האיר אור דק ובלתי מושג, וסתום ברושם דק כפתחו של מחט. כלומר שנפתח פתח צר מאד בלתי מספיק לאחיזה. **רזא סתימא דמחשבה**, והוא סוד מחשבה סתומה. דהיינו ג"ר דפרצוף הבינה המכונה לעיל **מחשבה ממש**. פירוש, כי בא"ס ב"ה שהוא א"א, אין בו שום רושם לאחיזה, ומתחילת ירידת א"ס לבא לכלל גילוי, שהוא בג"ר דפרצוף הבינה, הנקרא או"א דאצילות, נתרשם שם ברושם דק, ועדיין היה בלתי מספיק לאחיזה.

ולא ידיע, עד דאתפשט נהירו מניה באתר דאית ביה רשימין דאתוון. ולא היה מושג, עד שנתפשטה הארה ממנו להמקום שיש בו רשימות של אותיות. דהיינו פרצוף ז"ת דבינה הנקרא ישסו"ת דאצילות. כי הזו"ן דאצילות הם סוד אותיות. והז"ת דבינה אינן עצם הבינה אלא בחינת התכללות מזו"ן, כנ"ל, וע"כ הן נבחנות כרשימות של אותיות, שהן הזו"ן, וכיון שהם קרובים לבחינת זו"ן, ע"כ מתחיל מהם סוד השגה וההתגלות, **כלהו מתמן נפקן** כל המוחין דגדלות דזו"ן ובי"ע יוצאים משם, מז"ת דפרצוף דבינה, הנקרא ישסו"ת.

פסקה קלח

בריש כלא א' רישא וסופא דכל דרגין, רשימו דאתרשים ביה דרגין כלהו: בתחילת הכל נרשם אות א' שהוא ראש וסוף של כל המדרגות, והיא רשימו, שכל המדרגות נרשמו עמה **ולא אקרי אלא אחד, לאחזאה דאע"ג דאית ביה דיוקנין סגיאין לאו איהו אלא חד** ואינו נקרא אלא אחד, כלומר שהא' הוא אחד במספר, להורות, שאע"פ שיש בו הרבה צורות. כי הוא כולל לכל המדרגות כנ"ל, מ"מ אינו אלא אחד. כלומר, שכל המדרגות נעשו בו אחד. **ודאי איהו את דעלאין ותתאין תליין ביה**, ודאי הוא שה **א'** הוא אות שהעליונים ותחתונים תלוים בו.

פירוש, **כי צורת א'** יורה על צמצום ב', דהיינו על עלית המלכות למקום בינה. והסיום החדש הזה ה"ס קו אמצעי ד **א'** ו **י'** עליונה ה"ס כתר וחכמה שנשארו בהמדרגה. ו **י'** התחתונה ה"ס בינה ותו"מ, שיצאו מהמדרגה ונפלו למדרגה שמתחתיה, וכן יורה על הגדלות, שעלו בחזרה ונתחברו למדרגה אחת עם ה **י'** עליונה, ע"י הקו אמצעי שב **א'**. ואז נתגלו ממנה כל המוחין דפרצופי אבי"ע כנ"ל במקומות רבים. וכבר נתבאר לעיל (בדף ז' ד"ה וכבר), שמצמצום א', אין שום מציאות מוחין דאו"י אפילו לזו"נ עליונים, ומכ"ש לנר"ן דצדיקים עש"ה. וע"כ מכנה הזהר כאן את הצמצום א' בשם, **סתים ברשימו כחדודא דמחטא**, שהרושם הוא סתום כפתח הנעשה מחודו של מחט, שאין צורת הפתח ניכרת. כלומר, שאין הפתח ראוי לגילוי המוחין. ורשימו זו דצמצום א', ה"ס המלכות

דאו"א עלאין, שהם ג"ר דבינה. כנ"ל. ורשימו דצורת **א'**, שהוא צמצום ב', מתחיל להתגלות רק בפרצוף ז"ת דבינה, המכונה בשם ישסו"ת. (ועי' לעיל בהקדמת הזהר דף ז' ד"ה וז"ס) ונמצא, שצורת **א'** כוללת לכל המדרגות דאצילות: כי צורת ה **י'** העליונה הקודמת להקו שבאלכסון, יורה על או"א עלאין דאצילות. וקוצו של יוד עלאה, ה"ס א"א דאצילות, שבהם עוד מאיר הצמצום א' והם נבחנים למים עליונים, מטרם שנגלה הקו האלכסוני ד **א'** שהוא הרקיע דהיינו הסיום החדש דצמצום ב'. וקו האלכסוני עצמו שה"ס הרקיע המסיים לאו"א וא"א, הוא פרצוף ז"ת דבינה הנק' ישסו"ת. ויוד תחתונה, ה"ס זו"ן, הדבוקים בבינה ותו"מ שנפלו מישסו"ת, הן בקטנות והן בגדלות. כנ"ל.

וזה אמרו, **מריש נחיתו דא"ס וכו' סתים ברשימו כחדודא דמחטא** שמתחילת גילוי הארת א"ס, היה מאיר בדקות כפתחו של מחט, שה"ס צמצום א', שזו"ן ובי"ע לא יכלו לקבל דרך פתח זה כלום, כנ"ל והוא נמשך עד המלכות דאו"א עלאין שבחזה דא"א. **עד דאתפשט נהירו מניה באתר דאית ביה רשימין דאתוון**, היינו עד הז"ת דבינה, הנק' ישסו"ת, העומדים למטה מחזה דא"א, שבהם רשימא דאתוון, שהם זו"ן כנ"ל. **בריש כלא א** צורת רשימו דאתוון שיצאה תחלת הכל, היתה צורת **א**, דהיינו צמצום ב' כנ"ל, ובו **רישא וסופא דכל דרגין**, רישא, היא **י'** עלאה ד **א'**. הרומזת על א"א ואו"א עלאין, שהם ראש כל המדרגות. וסופא, היא **י'** תתאה ד **א'**, הרומזת על זו"ן, שהם סוף כל המדרגות. **רשימו דאתרשים ביה דרגין כלהו**, היינו הקו שבאלכסונא, שה"ס רקיע המבדיל, דהיינו סיומא דצמצום ב' בעצמו, שהוא ישסו"ת, שברשימתו זאת דרקיע המבדיל, נרשמו כל המדרגות כולן דזו"ן ובי"ע. **ולא אקרי אלא אחד**, כי הרקיע הזה, שה"ס ישסו"ת, עושה כל פרצופי אצילות לאחד, כי בגדלות הוא מתפשט עד סיום האצילות ועי"ז הוא עולה עם הזו"ן לראש דא"א, ונעשו שם כל הפרצופין אחד. (ו עי' לעיל דף ט"ו ד"ה ההיא.) ועם דברים הללו תבין כל ההמשך שלפנינו.

פסקה קלט

ראשיתא דא' טמירו דרזא דמחשבה עלאה, הראש של הא, דהיינו **י'** עליונה שבה, ה"ס ההסתר של מחשבה עליונה. כלומר, שרומז על עלית המלכות למקום בינה, דאו"א, המכונים מחשבה עליונה, שהוריד בינה ותו"מ דאו"א למטה לישסו"ת, ולא נשאר באו"א, אלא ב' הכלים כו"ח בלבד. באופן, שהיוד עלאה דא' יורה על או"א, בעת שאין בהם אלא כו"ח בלבד. דהיינו בעת ההסתר של המחשבה העליונה. **וההוא אתפשטו דההוא רקיע עלאה, כלא סתים בההוא רישא**, ואותה ההתפשטות של רקיע העליון, דהיינו ההתפשטות של עת הגדלות, שרקיע העליון מתפשט למקום המלכות, ומעלה

בחזרה את הבינה ותו"מ, עדיין הוא כולו סתום בראש ההוא ד **א**', דהיינו ב **י**' עליונה שלה. **בגין דכד נפק א**' **מהאי רקיע בדיוקנא דרזא דרישא דמחשבה נפקא** בכדי, בעת שתצא צורת **א** מאותו הרקיע, דהיינו מוחין דגדלות, תצא בצורת ראש המחשבה.

פירוש כי **י**' עלאה ד **א**', רומזת על א"א ואו"א כנ"ל, ואומר שסוד ה **י**' הזו רומזת על הקטנות שנעשה בא"א ואו"א, מסבת עלית המלכות, שלא נשאר להם במדרגתם אלא כו"ח בלבד, ובינה ותו"מ דא"א ירדו לאו"א, וכן בינה ותו"מ דאו"א ירדו לישסו"ת. ואומר הטעם, שא"א ואו"א קבלו לתוכם את הצמצום ב' והקטנות הנמשך ממנו, שהוא בכדי שתהיה אחר כך התפשטות הרקיע בעת גדלות בסוד צורת **א**', והאורות יצאו אז **בדיוקנא דרזא דרישא דמחשבה**, כלומר, שיתגלו האורות דא"א, הנק' ראש של או"א, שהם מחשבה כנ"ל, כי אלו בינה ותו"מ דא"א שנפלו מסבת הצמצום ב' ונתדבקו באו"א, גורם לגילוי המוחין שלו, כי בעת גדלות כשמתפשט הרקיע למטה והוא מעלה הבינה ותו"מ שלו בחזרה לראשו, עולה עמהם גם או"א הדבוקים בהם אל ראש א"א, וכן בינה ותו"מ של או"א, מעלים עמהם הישסו"ת לראש א"א, ובינה ותו"מ דישסו"ת מעלים עמהם את הזו"ן לראש דא"א, ונמצאים כולם שיוצאים **בדיוקנא דרישא דמחשבה**, שהוא א"א, וכולם מאירים בהארת חכמה על ידו. אבל אם לא היו א"א ואו"א מקבלים לתוכם את המיעוט דצמצום ב', ולא היו מורידים הבינה ותו"מ שלהם לישסו"ת, אז לא היו שום מציאות שיתגלו מוחין דא"א אל העולמות. כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר.

בההוא אמצעיתא דא' **שית דרגין כלילן ביה**: בקו האמצעי ההוא שבהא', כלולים בו ששה מדרגות, דהיינו חג"ת נה"י, כי הם ו"ק דפרצוף הבינה המכונים ישסו"ת כנ"ל. **רזא דכלהו חיות טמירין עלאין דתליין מגו מחשבה** רקיע הזה שבתוך ה **א**' הוא סוד כל החיות הנסתרות העליונות התלויות תוך המחשבה, שהוא בינה, פירוש, אחר שביאר **י**' עלאה ד **א**' שהיא או"א עלאין, והקו שבאמצעו, שהוא ישסו"ת, מבאר עתה את **י**' התחתונה של ה **א**'. ואומר, שה"ס החיות, דהיינו זו"ן, התלוים בהרקיע, כמו **י**' תחתונה התלויה בקו האלכסוני של ה **א**'. אלא שאומר, שרק החיות הנסתרות העליונות, תלויות תוך המחשבה דהיינו בהקו שהוא ו"ק דמחשבה, שהן בחינת חג"ת שמחזה ולמעלה דזו"ן, ולאפוקי חיות תחתונות הנגלות, שהן בחינת נהי"מ שמחזה ולמטה דזו"ן, הן אינן תלויות במחשבה, שהיא הרקיע שבותך ה **א**'. והטעם כבר נתבאר (לעיל דף קכ"ה ד"ה חיות עלאין) שהאחורים דעליון מלובשים רק בהכלים דפנים של התחתון, עד החזה, ולא כלל בכלים דאחורים של התחתון, שהם מחזה ולמטה, עש"ה. ולפיכך חיות עליונות שהם כלים דפנים דזו"ן דבוקות ותלויות בבינה ותו"מ, דרקיע, שהוא ו"ק דמחשבה. אבל

חיות הנגלות שמחזה ולמטה, מעולם לא נתחברו עמהם. והנה נתבאר, איך צורת ה **א**' כוללת כל המדרגות כולם: שי' עליונה היא או"א וא"א, הרקיע שבאמצעה הוא ישסו"ת, שבו דבוקה ותלויה **י**' התחתונה שהיא זו"ן.

פסקה קמ

חד נהירו, דנהיר ואתגניז, דא נהירו דאת ב' דבראשית, אור אחד, שהאיר ונגנז, זה הוא האור של אות הב' דבראשית, פירוש, אחר שביאר ראש ואמצע וסוף דצורת הא', וביאר שסוף הא' דהיינו ה **י**' התחתונה התלויה בה, ה"ס חיות טמירין עלאין, שהם ג' ספירות חג"ת שמחזה ולמעלה דזו"ן. חוזר עתה לבאר בפרטות ענין ג' חיות טמירין הללו ומכנה אותן ג' נהורין, אשר נהירו חד הוא חסד, וקו ימין ומדת אברהם, ונהירו תנינא הוא גבורה וקו שמאל ומדת יצחק, ונהירו תליתאה הוא תפארת וקו אמצעי, ומדת יעקב.

וכבר ידעת שאלו ג' הקוין דז"א, נמשכים לו מג' הנקודות חולם שורק חירק שבסדר יציאת המוחין בישסו"ת, כי אין מוחין יוצאים בהבינה, זולת בסדר ג' נקודות הללו, כנ"ל (דף נ"ב אות ל"ח) שאומר **דהא לית זרעא דאזדרע בר ברזא דתלת נקודין**, (ע"ש בהסולם בד"ה דהא. וביאורם, תמצא לעיל דף ט"ו ד"ה ההוא נקודה) שמתחילה, בעת יציאת הבינה, שה"ס ישסו"ת, מהראש דא"א, מכח עלית המלכות למקומה, נתקנה הבינה בסוד, נקודה בהיכליה, שפירושו, מוחין דחסדים בחוסר ג"ר, מטעם שה **נקודה** שהיא המלכות עלתה ל **ההיכל** דא"א שהיא בינה, וירדו מסבתה בינה ותו"מ דהיכל, להזו"ן שמתחתיו, ולא נשאר בההיכל זולת האורות דנפש רוח, בהכלים דכתר חכמה. וע"כ מכונה אור הזה **נקודה בהיכליה** וה"ס ה **נקודה** שבתוך **ב**' דבראשית, אשר ה **ב**' ה"ס הבינה הנקראת היכל. והנקודה שבתוכה, ה"ס המלכות שעלתה אליה. (כמ"ש בתקוני זוהר תק' ה' דף י"ט ע"א עש"ה). ונקודה זו ה"ס נקודת ה **חולם** שממעל לאותיות, (כמ"ש לעיל דף ט"ו ד"ה ההיא נקודה.)

וזהו אמרו כאן **חד נהירו דנהיר ואתגניז, דא נהירו דאת ב' דבראשית**, אור הראשון, הוא האור שהאיר ואח"כ נגנז, דהיינו הבינה דא"א, שמתחילה היתה בג"ר דראש א"א, ואח"כ עלתה אליה הנקודה, שהיא המלכות, ומכח זה יצאה הבינה מג"ר דראש א"א, ונגנז האור דג"ר מהבינה, ונשארה בו"ק חסר ג"ר. הרי שמתחילה האיר אור הבינה בשלמות ואח"כ נגנז, והוא האור המרומז באות **ב**' **דבראשית**, דהיינו נקודה בהיכליה, כנ"ל. ונקודה זו שעלתה להיכל שההיכל נתמעט על ידה לבחינת ו"ק, נבחנת לבחינת חמימות ודינים, ועליה רומז הכתוב, **כחום היום**. וז"ש, **חום היום, דהוה אברהם יתיב פתח האהל**, שנקודה הנ"ל מכונה חום היום, וכן היא מכונה פתח האהל, ואומר עליה

הכתוב שאברהם היה יושב פתח האהל כחום היום. **דאיהי פתחא מתתא לעילא**, כי הנקודה שהיא המלכות שעלתה להיכל בינה, היא פתח ממטה למעלה, שעל ידה עולים התחתונים, שהם זו"ן שלמטה, להבינה שלמעלה, דהיינו בעת שהנקודה חוזרת למקומה, ובינה ותו"מ שנפלו למקום זו"ן, חוזרים לבינה, הנה אז גם הזו"ן הדבוקים בהם, עולים עמהם לבינה. הרי שנקודה זו הוא **פתח ממטה למעלה**, שאלו שלמטה עולים דרך בה למעלה. **וחום היום נהיר על ההוא פתחא, ונהרא מתמן**, וחום היום שה"ס הדינין וסוד המסך שנתקן בהנקודה לדחות אור העליון ממנה, מאירה באותו הפתח, שהוא הנקודה, ממטה למעלה, ומשם מאירה ג"כ למטה, דהיינו בסוד זווג דהכאה עם אור העליון, (כנ"ל בפתלחה"ק באות כ"א ע"ש) שמעלה או"ח וממשיכה או"י. וה"ס נקודת החולם (כמ"ש לעיל דף ט"ו עש"ה), ונבחנת לאור החסד, ולקו ימין ולמדת אברהם. ומכאן פני אריה שבחיוון טמירין עלאין שמחזה ולמעלה. כמ"ש ופני אריה אל הימין.

פסקה קמא

תנינא, נהירו דאזיל לאתחשכא לעת פנות ערב, רזא דצלותא דיצחק: אור השני היא, אור ההולך ונחשך לפנות ערב, והוא סוד תפלת יצחק. **לאתקנא האי דרגא, דכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב**: כדי לתקן מדרגה הזו, כמ"ש ויצא יצחק לשוח וכו'. **אסתכלותא דערב וחשוכן כלהו לגביה**: הסתכלות דערב וכל מיני חשכות היו אצלו, בסוד תפלת המנחה. **בהאי פנות ערב אסתכל יעקב בההוא ממנא דעשו** בפנות ערב הזה, הסתכל יעקב בהממונה דעשו, שעליו נאמר, ויאבק איש עמו, כמו שמבאר לפנינו להלן.

פירוש, אור השני הזה ה"ס קו שמאל דז"א שלמעלה מחזה שלו, שהוא נמשך מנקודת השורק שבבינה, שתכנה נתבאר לעיל בדף ט"ו, כי בעת שהנקודה ירדה מההיכל, שהוא מקום בינה, וחזרה למקומה, למקום מלכות, וג' הכלים בינה ותו"מ, שנפלו מההיכל שהיא הבינה, לזו"ן, חזרו אליה, ונשלמה הבינה בע"ס, וחזרה למקומה לראש דא"א, ושוב הגיע אור החכמה דא"א אל הבינה כמקודם שנתמעטה. הנה אז, נבחנות הז"ת דבינה שהן נחשכו מכח עליה הזו לראש דא"א, מטעם שאין הז"ת יכולים לקבל אור החכמה בלי לבוש מאור החסדים, ומתוך שהראש דא"א הוא כולו אור החכמה בלבדו, לכן רק הג"ר דבינה יכלו לקבל אור הזה, אבל הז"ת דבינה נשארו בחושך, בלי אור דחסדים ובלי אור החכמה. וה"ס נקודת השורק (כמ"ש שם דף ט"ז ד"ה ותדע).

וזה אמרו, **תנינא**, אור השני, שהוא קו שמאל, הוא **נהירו דאזיל לאתחשכא לעת פנות ערב**, כי ע"י חזרת הבינה להראש דא"א הולכות ונחשכות הז"ת דבינה, כנ"ל, שה"ס

הכתוב לפנות ערב. וה"ס **צלותא דיצחק לאתקנא האי דרגא**, כי בסוד התפלה שלו המרומזת בהכתוב ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, תיקן והמשיך מדרגה זו דנקודת השורק הנ"ל, וקבל משם סוד הקו שמאל של הז"א, המשלים רק לבחינת הג"ר, והז"ת משאיר בחושך, מטעם הנ"ל. וז"ש **אסתכלותא דערב וחשוכן כלהו לגביה**, שע"י תפלת המנחה המשיך הקו שמאל מנקודת השורק, הכולל כל מיני חשכות שבעולם, ותיקן אותם כראוי. ולפיכך נבחן אור השני הזה לבחינת חושך דיצחק, ולאור הגבורה דז"א, ומכאן פני שור שבחיון טמירין עלאין. שז"ס (יחזקאל א') ופני שור מהשמאל.

פסקה קמב

תליתאה, נהירו דכליל תרין אלין נהירו, דנהיר באסוותא: אור הג' הוא, אור הכולל לב' אורות הללו הנ"ל, שהם קו ימין וקו שמאל, אור המאיר לרפואה. פירוש, אור הזה הוא קו אמצעי הנמשך מנקודת החירק שבבינה, שפירושו קומת החסדים החדשה שקבלה הבינה על ידי התלבשותה בהמסך דזו"ן שעלו אליה, שאור הזה מוסיף על החסדים שבקו ימין, והוא נעשה לבוש יקר דחסדים אל אור החכמה, ואז נכללו ב' הקוין זה בזה, שקו ימין נכלל מאור החכמה ויש לו חכמה וחסדים, וקו שמאל נכלל מחסדים ויש לו חכמה וחסדים, וע"כ אומר עליו **נהירה דכליל תרין אלין**, שאור הזה כולל ב' הקוין. כי הוא משלים שניהם, ומשום זה הוא זוכה בעצמו לקבל גם הוא הארת שניהם. כי במדה שהתחתון משלים לעליון זוכה בהן גם התחתון, להיותו הגורם. והוא **נהירו דנהיר באסוותא**, כי על ידי קומת חסדים שלו נרפא הקו שמאל, שמקבל בכחה הארת החסדים שבקו ימין. **רזא דכתיב ביעקב, ויזרח לו השמש וגו'**. ועל אור זה הג', אומר הכתוב ויזרח לו השמש וגו', **ודאי כד אתכליל בההיא פנות ערב**, הכתוב מדבר, אחר שנכלל יעקב בפנות ערב ההוא, דהיינו בחושך דקו שמאל, והיה צריך לרפואה, וע"כ נאמר ויזרח לו השמש, דהיינו לרפאותו מחושך דשמאל. ואור הג' הזה נבחן לקו אמצעי המכריע על ב' הקוין ימין ושמאל, והוא אור התפארת, והוא מדת יעקב, ומכאן נמשך פני נשר שבחיון טמירין עלאין שמחזה ולמעלה.

מכאן ולהלאה והוא צולע על ירכו: מכאן והלאה, דהיינו אחר שיעקב המשיך האור דקו אמצעי בסוד מסך דחירק הנ"ל, נאמר עליו והוא צולע על ירכו, **דא איהו נצח ישראל**, ירכו, פירושו ספירת הנצח, של ז"א הנקרא ישראל. כי ב' הספירות נצח והוד מכונים ב' ירכין כנודע. ודורש המקרא, ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צולע של ירכו, שמשמע, שזריחת השמש שה"ס אור הג' הנ"ל הוא סבה ישרה אל צולע על ירכו.

וטעם הדבר. כי בחינת המסך דחירק ממשיך קומה דבחי"א (כנ"ל דף ט"ז ד"ה וזה) שהוא בחינת ו"ק חסר ג"ר, ואע"פ שכבר השיג הג"ר בכח נקודת השורק, ולא המשיך קומה זו דחסדים אלא מטעם רפואה, כנ"ל, מ"מ נתמעט לו בחינת הג"ר באיזה שיעור מכח הזווג הזה על מסך דחירק. וכבר ידעת ערך ההפכי בין כלים לאורות, שחסרון נה"י דכלים הוא חסרון ג"ר דאורות. (כנ"ל דף ע"ט ד"ה ורזא בביאור רובצת ע"ש) ולהיפך, המיעוט של ג"ר דאורות שבא לו מסבת המסך דחירק, נבחן בהכלים לצליעה על ירכים שהם נו"ה. הרי שזריחת השמש, שה"ס קומת החסדים שהמשיך בבחינת **נהירו דאסוותא**, הוא סבה ישרה אל צולע של ירכו, דהיינו למיעוט בהג"ר. ולהלן מבאר ענין צולע על ירכו בדרך אחר.

פסקה קמג

על ירכו, **ירכו כתיב ולא ירכיו**, **דא דרגא רביעאה**, **דלא אתנבי בר נש מתמן עד דאתא שמואל**: בהכתוב על ירכו, כתוב ירכו, לשון יחיד, ולא ירכיו, לשון רבים, וזה יורה שהוא מדרגה רביעית, דהיינו נצח, שאיש לא התנבא משם עד שבא שמואל, **ועליה כתיב גם נצח ישראל** וגו' ועליו כתוב גם נצח ישראל לא ישקר וגו'. **כדין אתקן דהוה חלשא מכד אסתכן יעקב אבינו בממנא דעשו**, אז נתתקן הנצח, שהיה חלש מעת שנסתכן יעקב על ידי המלאך, הממונה של עשו.

פירוש כי הוקשה לו לפי מה שנתבאר, שענין צולע על ירכו נמשך ממיעוט הג"ר, כנ"ל בדיבור הסמוך, א"כ הרי זה נוגע לב' הירכים והיה הכתוב צריך לומר, והוא צולע על ירכיו, שהם נצח והוד המכונים ב' ירכין. ואומר שהוא באמת רק ירך אחד, דהיינו נצח מדרגה רביעית אלא שהוא כולל ב' הירכין נצח והוד. והטעם הוא כי עד הזמן ההוא עוד לא נתתקן בתיקון קוין, אלא מחזה ולמעלה דז"א בלבד, שהוא חג"ת, ועוד לא נתתקן המחזה ולמטה כלום, דהיינו הנה"י, כי היה חסר שם פני אדם (כנ"ל דף פ"ה ד"ה ומניה) ולפיכך נבחן, שעוד אין בהם מבחי' ימין כלום ונצח והוד נחשבו לבחינת שמאל, ולמדרגה אחת, וע"כ אינו אומר הכתוב והוא צולע על ירכיו, כי עוד שניהם ירך אחד וספירה אחת, ואומר שהוא ספירת נצח, ולא הוד, והוא מטעם, כי בכלים נבחן שהעליונים נגדלים תחילה, וא"כ כל עוד ששני הירכין נחשבים לאחד הם נבחנים לנצח, להיותו העליון אל ספירת ההוד, וע"כ הוא נגדל וניכר קודם להוד. וע"כ אומר **דא דרגא רביעאה**, כי עוד לא נגלה שם מדרגה חמישית שהוא הוד, וא"כ הוא בהכרח ספי' הנצח. אמנם נתבאר (ל עיל דף פ"ו ד"ה אמנם) שהתיקון שמחזה ולמטה הוא, לעלות ולהכלל בפני אדם שבזווג העליון, עש"ה. והנה תיקון זה לא נעשה אלא בימי שמואל, וז"ש **דלא**

אתנבי בר נש מתמן עד דאתא שמואל, ועליה כתיב וגם נצח ישראל וגו', כי אז נברר הנצח לבחינת ימין, ולמדרגה ד', וההוד לבחינת שמאל, ולמדרגה אחרת מהנצח, דהיינו מדרגה החמישית דכלים, שהיא הוד.

פסקה קמד

ויגע בכף ירכו, כד אתא לגבי דיעקב נטל תוקפא מההוא פנות ערב בדינא תקיפא: חוזר לבאר הדברים הנ"ל ביתר ביאור. ואומר, כי הכתוב ויגע בכף ירכו, פירושו, כשבא שרו של עשו, ליעקב, לקח יעקב התחזקות מאותו פנות ערב, (כנ"ל באות קמ"א) שה"ס נקודת השורק וקו שמאל, בתקונו של יצחק, בתוקף הדין כנ"ל. **ויעקב הוה אתכליל ביה ולא יכיל ליה**, ויעקב היה נכלל בו בקו שמאל, וע"כ לא יכול לו. **וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו נטל תוקפא דדינא מתמן**, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו, ולקח יעקב התחזקות משם. כלומר כשהמלאך נגע בכף ירכו, בהתאבקותו עם יעקב, כדי להפילו, לקח יעקב כח וחיזוק מאותו הירך, בכדי לדחות להמלאך משם בכח אותו תוקף הדין שיש בקו שמאל שלמעלה מחזה, ולפיכך ותקע כף ירך יעקב, דהיינו שהמלאך נתגבר עליו. ומפרש הטעם **בגין דירכא איהו לבר מגופא**, משום שהירך הוא מחוץ להגוף, **דיעקב גופא הוה, וגופיה הוה כליל ברזא דתרין דרגין ברזא דאקרי אדם**, כי יעקב הוא ספירת תפארת המכונה גוף, וגופו זה היה כלול בסוד ב' המדרגות שהם, דכר ונוקבא, בסוד שהוא נקרא אדם. כי אדם כלול דכר ונוקבא, (כנ"ל באות פ"ב) פירוש כי מחזה ולמעלה יש שם פני אדם בשלמות, וע"כ לא יכול לו המלאך, **כיון דנטל תוקפא לבר מגופא, מיד ותקע כף ירך יעקב**. וכיון שיעקב לקח חיזוק, מבחינת מחזה ולמטה, שהוא מחוץ לגוף שלו, מיד ותקע כף ירך יעקב. פירוש, אחר שנגע המלאך בהבחינה שמחזה ולמטה, שלא היה יכול להתתקן בזווג העליון, מפני שחסר בו פני אדם, וכל תקונו היה אז בסו"ה ואחוריהם ביתה, אבל אחר שיעקב היה רוצה להמשיך משם כח כלפי המלאך, נגלה תכף החסרון פני אדם אשר שם, ומכח גילוי חסרון הזה נאחז המלאך בו ותקע כף ירך יעקב.

פסקה קמה

ולא אתנבי בר נש מתמן עד דאתא שמואל, ועל דא נצח ישראל כתיב ביה, כי לא אדם הוא: ולא נתנבא איש משם עד שבא שמואל ותיקן את הנצח. וע"כ כתוב אצל נצח ישראל, כי לא אדם הוא. פירוש, כי משמיענו הכתוב, אע"פ שנצח הוא לבר מגופא דהיינו למטה מחזה, שאין שם פני אדם, וע"כ לא תיקן אותו איש עד הנה, עכ"ז, תיקן אותו שמואל, ע"י שהעלה וכלל אותו בפני אדם שלמעלה מחזה וע"כ נצח ישראל

לא ישקר. והכתוב כי לא אדם הוא פירושו, אע"פ שאינו כפני אדם, מ"מ תיקן אותו. אמנם בחינת הוד נשאר בחולשתו כי גם שמואל לא יכול לתקן אותו והוא יתוקן לעתיד בגמר התיקון. וז"ש להלן (אות רמ"ט)אשר על הוד, שוקא שמאלא, נאמר והוא צולע על ירכו. דהיינו גם לאחר שתיקן שמואל את הנצח והחזירו לימין, נשאר החולשא בשוקא שמאלא הוד.

יהושע אתנבי מהודו של משה, דכתיב ונתת מהודך עליו: יהושע נתנבא מספירת הוד של משה, שכתוב בו ונתת מהודך עליו. כלומר שיהושע היה מטרם שבא שמואל הנביא. וע"כ לא היה יכול להתנבא מנצח, מטעם החולשה מנגיעת המלאך כנ"ל, וע"כ כתוב בו ונתת מהודך עליו. ללמדנו, שנתנבא מהודו של משה. **ודא דרגא חמישאה**, הוד הוא מדרגה חמישית. פירוש, כי משה ה"ס פנימיות הז"א וכולו הוא מבחינת מחזה ולמעלה דז"א, אלא שהמחזה ולמעלה יש בו פרצוף שלם חג"ת נה"י ואלו הנו"ה שמחזה ולמעלה הם נבדלים זה מזה וע"כ יש שם חמשה מדרגות חג"ת נ"ה, שהם נגד כח"ב תו"מ, ויהושע נתנבא ממדרגה החמישית, משא"כ מחזה ולמטה דז"א, חסר שם פני אדם, שה"ס מלכות והוד, ואין שם רק ארבעה מדרגות, דהיינו עד נצח, וחסר הוד כנ"ל. ואחר שהנצח נחלש ע"י נגיעת המלאך, לא נתנבא בר נש משם.

נצח ירכא שמאלא דיעקב, ובגין כך אתא דוד וכליל ליה בימינא. נצח הוא ירך השמאל של יעקב, וע"כ בא דוד וכלל אותו בימין, **דכתיב נעימות בימינך נצח, ימינך לא כתיב אלא בימינך**. שלא כתוב נעימות ימינך נצח אלא נעימות בימינך נצח, שזה יורה שמקודם דוד לא היה הנצח בימין, אלא דוד החזיר אותו עתה לבחינת ימין. והיינו כאמור, שמיעקב עד שמואל ודוד היה הנצח נחשב לבחינת שמאל, (כנ"ל דף קל"ב ד"ה פירוש).

פסקה קמו

מאי טעמא אתחלש ירכא דיעקב, בגין דאתקרב ביה סטר מסאבא ונקיט תוקפא מניה: שואל מהו הטעם שנחלש ירך יעקב, ומשיב, משום שצד הטומאה קרב אליו, ולקח חיזוק ממנו. ואז נגלה החסרון פני אדם כנ"ל. ובכל מקום שיש חסרון בקדושה נאחז שם הס"א. **ואתעכב עד שמואל, ועל דא אתא לאדכרא דדא איהו ירכא דישראל, דכתיב וגם נצח ישראל**, ונתעכב התיקון עד שמואל, כמ"ש לעיל. וע"כ בא שמואל להזכיר, שזה הוא ירך ישראל שכתוב וגם נצח ישראל. פירוש כי ב' שמות לז"א, בעת קטנות נק' יעקב, ובעת גדלות נקרא ישראל. וענין הכתוב ותקע כף ירך יעקב, הוא בעת שנק' יעקב, שאז ב' הספירות נצח והוד כירך אחד הן, כי בחינת שמאל הן, כנ"ל. אמנם בעת שנק' הז"א בשם ישראל, דהיינו בעת גדלות נבחנים הנצח והוד לב' מדרגות ימין ושמאל,

כנ"ל. ולפיכך בעת ששמואל תיקן בחזרה את הנצח, הזכיר עליו השם ישראל, שיורה על בחינת גדלות, שאז הנצח הוא לימין וההוד לשמאל. ואז נאמר וגם נצח ישראל לא ישקר וכו'.

ועל דא כל מילוי הוו בדינא בשירותא ובסופא: וע"כ כי דבריו של שמואל היו בדין, בהתחלה, ובסוף. פירוש שבהיות כל עקרו היה לטהר את הנצח מהחולשה שגרם לו שרו של עשו, ע"כ, היתה נבואתו בגבורה ובדין, כי כן צריכים לתקוני טהרה. ותכף בתחילת נבואתו ניבא דינים על בית עלי, וכן בסופו ניבא דינים על שאול.

פסקה קמז

ותו קב"ה כליל ליה לבתר בהוד, ועוד כלל אותו הקב"ה גם בספירת הוד. **אימתי, לבתר דמשח מלכין**, ושואל אימתי כלל אותו הקב"ה בהוד, ומשיב, בעת שמשח המלכים שאול ודוד. **ועל דא שקיל איהו כמשה ואהרן, מה משה ואהרן בתרין סטרין דלעילא, אף הוא לתתא כגוונא דאינון ב' סטרי, ומאן אינון נצח והוד כגוונא דמשה ואהרן דלעילא** וע"כ שקול שמואל כמשה ואהרן, מה משה ואהרן היו נבדלין לב' הצדדים, ימין ושמאל של מעלה, דהיינו למעלה מחזה, כך שמואל למטה, דהיינו בבחינתו שהיה מבחינת מחזה ולמטה דז"א, היה כמוהם בב' צדדים, ימין ושמאל, ומי הם אלו ב' צדדים, הן נצח והוד, ואעפ"י שהיו כאן רק צד אחד, דהיינו צד שמאל, מכל מקום על ידי שמואל נבדלו לב' צדדים, כמו משה ואהרן של מעלה. הרי, ששקול שמואל, אע"פ שהוא מחזה ולמטה, כמו משה ואהרן שהם מחזה ולמעלה. כי שמואל העלה הנה"י שמחזה ולמטה דזו"ן, להכלל בהזווג דפני אדם שבחג"ת דזו"ן למעלה מחזה. (כנ"ל דף פ"ו ד"ה אמנם בביאור אלפי שנאן עש"ה) ו אז נפרדו הנו"ה שמחזה ולמטה ונעשו לב' צדדים, כמו החסד וגבורה שמחזה ולמעלה. וז"ש **וכלהו דרגין אחידן דא בדא דכתיב משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו**, שע"י שמואל נכללו כל המדרגות זו בזו, כי ע"כ נעשה שקול כמשה ואהרן, כנ"ל, כמרומז בהכ', משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו **דהא שית סטרין אתכלילו ואחידן דא בדא**, שהרי שש קצוות חג"ת נה"י נכללו זה בזה. כי על ידי תיקונו של שמואל כנ"ל, שהעלה הנה"י שמחזה ולמטה דזו"ן וכללם בהחג"ת שמחזה ולמעלה, דהיינו שהמשיך מנקודת החולם לתוך הנצח ומנקודת השורק לתוך ההוד, ומנקודת החירק לתוך היסוד, ונמצאים נכללים כל השית סטרין זה בזה: שהנצח נתחבר עם החסד, וההוד עם הגבורה, והיסוד עם הת"ת. וכולם בפני אדם, שהוא מלכות.

פסקה קמח

כמה דאלין אחידן משה אהרן ושמואל אוף הכי אחידן יעקב משה ויוסף. כמו שימין ושמאל שלמעלה מחזה שהם משה ואהרן נאחזים ומיוחדים בימין ושמאל שלמטה מחזה שהוא שמואל, כנ"ל. כן נאחזים ומתיחדים הקו האמצעי של מעלה שהוא ת"ת, שהוא בחינת יעקב ומשה, עם הקו האמצעי שלמטה מחזה, שהוא יסוד ובחינת יוסף. הרי שכל השית סטרין אתכלילו ואחידן דא בדא, ד' סטרין דמשה אהרן ושמואל, וב' סטרין של יעקב ומשה עם יוסף. וצריך שתדע שיעקב ומשה שניהם הם בחי' ת"ת דז"א, אלא שפנימיות הת"ת ה"ס משה, וחיצוניות הת"ת ה"ס יעקב. כמו שיתבאר עוד לפנינו. ולא יקשה לך מה שלמעלה אמר,שמשה ואהרן הם ימין ושמאל של מעלה, וכאן אומר, שמשה הוא ת"ת. כי יש הרבה בחינת משה.

יעקב מאריה דביתא מית יעקב נטל משה ביתא ומני לה בחייו: יעקב הוא בעל הבית, מת יעקב לקח משה את הבית ופקד עליה בחייו. פירוש, אין לך דבר שאין בו פנימיות וחיצוניות. כי כל מדרגה נחלקת: לכלים דפנים שהם כתר וחכמה ושליש עליון דבינה עד החזה ששם הפרסא, ולכלים דאחורים וחיצוניות, שהם בינה ותו"מ שמפרסא ולמטה. (כנ"ל דף קכ"א ד"ה ואומר עש"ה). אמנם הכלים דפנים והכלים דאחורים נכללים זה מזה, ואפילו אם תקח את הכלים דפנים של איזה מדרגה בלבדם, הרי יש להבחין גם בהם פנימיות וחיצוניות, אשר הפנימיות הוא עיקר מדרגתם, דהיינו הכלים דפנים, שהם כו"ח, או חג"ת, וחיצוניותם הם רק התכללות מהכלים דאחורים שהם בינה ותו"מ או תנהי"מ. ועד"ז אם תקח את הכלים דאחורים בלבדם, הרי גם בהם יש פנימיות וחיצוניות, שבחינת התכללותם מכלים דפנים שלמעלה נבחן לפנימיות שלהם, שהם כו"ח עד החזה, ובחינתם עצמם שהם בינה ותו"מ שלמטה מחזה, הם חיצוניותם. ועד"ז לכל מדרגה ולכל ספירה.

והנה משה ויעקב שניהם מרכבה לבחינת ז"א דאצילות, אלא משה הוא מרכבה לפנימיות הז"א, שהם הכלים דפנים שמחזה ולמעלה דז"א, ויעקב הוא מרכבה לחיצוניות הז"א, שהם כלים דפנים הנכללים בהכלים דאחורים דז"א, העומדים מחזה ולמטה.

והנוקבא דז"א, הוא כולה רק מבחינת האחורים שמחזה ולמטה דז"א, והיא מכונה בשם **בית**. ונמצא אשר משה, שהוא מרכבה לפנימיות הז"א שמחזה ולמעלה, אינו בבחינה אחת עם הנוקבא דז"א, שהיא כולה מבחינת מחזה ולמטה דז"א. וע"כ רק יעקב, שהוא חיצוניות הז"א, שפירושו כלים דפנים הנכללים מחזה ולמטה דז"א, הרי יש לו השואה

עם הנוקבא דז"א, שהיא הכלים דאחורים שמחזה ולמטה. וע"כ נחשב יעקב למארי דביתא, ולא משה, כי הוא ממדרגה גבוה מהנוקבא דז"א. ודכר ונוקבא מחויבים להיות מבחינה אחת, כי זווג פירושו השואת הצורה.

וזה אמרו **יעקב מאריה דביתא**, כי להיותו מרכבה לחיצוניות הז"א, יש לו השואה עם הנוקבא דז"א המכונה בית, ונבחן יעקב לבעל שלה. **מית יעקב נטל משה ביתא**, **ומני לה בחייו**, אחר שיעקב מת, לקח משה את הבית, שהוא הנוקבא דז"א, ופקד עליה בעודו בחיים בעוה"ז. ואע"פ שמבחינת הרוח שלו הוא מרכבה אל פנימיות הז"א ואין לו השואה עם הנוקבא, מ"מ כל עוד שרוחו היה מלובש בגוף בעוה"ז, וכל גוף הוא כולו מבחינת הכלים דאחורים, ע"כ היה לו השואה עם הנוקבא דז"א, מצד גופו, והיה גורם זווג ז"א עם הנוקבא, במשך ימי חייו בעוה"ז, לאחר שמת יעקב.

יוסף על ידא דיעקב ומשה הוה צדיק: יוסף היה צדיק, על ידי יעקב ועל ידי משה. פירוש, כי נתבאר שיעקב ומשה היו שניהם מרכבה לכלים דפנים דז"א, שהם כו"ח, או חג"ת, אלא זה למעלה מחזה וזה למטה מחזה, כנ"ל בדיבור הסמוך. ונודע שאין זווג אלא ע"י בחינת קו אמצעי דנה"י, שהוא יסוד צדיק. ולפיכך לא יכלו יעקב ומשה בלבדם לגרום לזווג ז"א עם הנוקבא, זולת אם היו מתחברים במדרגת יוסף שהוא מרכבה ליסוד דז"א, ואז יכלו לגרום לזווג זו"ן, באופן שיוסף שימש ליסוד צדיק הן למשה והן ליעקב.

פסקה קמט

יעקב ביוסף נטל ביתא, **דכתיב אלה תולדות יעקב יוסף**. והראיה, שיעקב לקח הבית שהיא הנוקבא דז"א, על ידי יוסף, הוא הכתוב אלה תולדות יעקב יוסף. שזה יורה שהיו מחוברים זה בזה. **משה לא שמש בה עד דנטל ליה ליוסף**, **כד נפקת שכינתא מן גלותא**, **לא יכיל לאזדווגא בה אלא ביוסף דכתיב ויקח משה וגו'**. וכן משה לא גרם זווג להנוקבא, עד שלקח ונתחבר עם יוסף, כי בעת שהשכינה יצאה מגלות מצרים, לא יכול משה, שהיא פנימיות הז"א, להזדווג עם השכינה אלא על ידי יוסף. כמו שכתוב, ויקח משה את עצמות יוסף עמו.

אמאי כתיב עמו, **אלא גופא לא אזדווג בנוקבא**, **עד דאזדווג בהדי ברית**: למה כתוב ויקח וגו', עמו. הוא, כי בחינת גוף אינו ראוי לזווג, אלא אם כן שהגוף מזדווג מקודם עם הברית, שהוא היסוד. כלומר, משה הוא מרכבה לגופא דז"א שמחזה ולמעלה כנ"ל, ואין לו השואה, המכונה זווג, עם הנוקבא, אלא שמוכרח להזדווג מקודם עם בחינת יוסף, שהוא מרכבה ליסוד דז"א המכונה ברית, כנ"ל, **ועל דא משה נטל ליה ליוסף עמיה**, **כיון דהוה עמיה שמש בנוקבא כדקא יאות**, ועל כן לקח משה את יוסף עמו,

כיון שיוסף היה מחובר עמו היה הז"א משמש בנוקביה כראוי להיות. **ובגין כך יעקב משה ויוסף כחדא אזלי**, ומשום זה נבחן, שיעקב משה ויוסף באים כאחד, כי הן יעקב והן משה צריכים להתחבר עם יוסף, כמבואר.

פסקה קנ

יעקב מית, וגופיה אעלו ליה בארעא קדישא, יוסף מית גופיה לא אתקבר בארעא קדישא אלא גרמוי, משה, לא האי ולא האי, אמאי: יעקב מת, והעלו את גופו לארץ הקדש. יוסף מת, ולא נקבר גופו בארץ הקודש רק עצמותיו בלבדם. משה לא זה ולא זה, כי הן גופו והן עצמותיו נקברו בחוץ לארץ, ושואל למה היו השינוים הללו ביניהם.

אלא יעקב בעלה קדמאה דמטרוניתא הוה: אלא יעקב היה בעלה הראשן של הנוקבא. כלומר, כי יעקב הוא מרכבה לחיצוניות הז"א, דהיינו להכלים דפנים שמחזה ולמטה שלו, ויש לו השואה עם הנוק' שהיא כולה מחזה ולמטה דז"א (כנ"ל דף קל"ו. ד"ה והנוקבא) וע"כ, הוא בעלה האמיתי והראשון של הנוקבא, **מית יעקב אזדווגא ביה במשה** אלא אחר שמת יעקב, נזדווגה הנוקבא עם פנימיות הז"א, שנקרא משה, **ובעוד דהוה משה בהאי עלמא, מני לה כדקא יאות, ואיהו הוה בעלה תניינא**, ובעוד שהיה משה מלובש בגוף בעולם הזה, שמשום זה היה לו עמה בחינת השואה (כנ"ל דף קל"ו ד"ה וזה) פקד אותה כראוי, והוא היה בעל השני של הנוקבא. ולפיכך,

פסקה קנא

יעקב אעילו ליה לארעא קדישא גופיה שלים בגין דאיהו גופא, ולפיכך יעקב, העלו אותו לארץ הקודש בכל גופו, משום שהוא גוף. כלומר, בשביל שהוא מרכבה אל הגוף של הז"א, דהיינו לת"ת הכלול בבחי' מחזה ולמטה שלו, להיותו בחי' כלים דפנים הכלולים בכלים דאחורים, כנ"ל. **יוסף גרמוי ולא גופיה בגין דגרמין אנון חיילין ומשריין דלעילא**, ויוסף, העלו רק עצמותיו לארץ הקודש, ולא גופו, משום שהעצמות הם צבאות ומחנות של מעלה.

פירוש, כי כבר ידעת שאין לך דבר שאין בו פנימיות וחיצוניות, ואפילו בחינת יוסף שהוא יסוד דז"א, שכולו בחינת מחזה ולמטה דז"א, יש בו ג"כ פנימיות וחיצוניות, כי התכללותו מכלים דפנים שמחזה ולמעלה הוא פנימיות שבו, ובחינתו עצמו הוא חיצוניות שבו. והע"ס כח"ב תו"מ שבגוף, מכונים: מוחא, עצמות, גידין, בשר ועור. ונמצא שמוחא ועצמות, שהם כתר וחכמה הם פנימיות הגוף דיוסף ממה שהוא כלול מחזה ולמעלה דז"א, וגידין בשר ועור, הם חיצוניות הגוף דיוסף מבחינתו עצמו, שמחזה ולמטה דז"א.

ומטרם גמר התיקון, יש אחיזה לקלי' בהכלים שמחזה ולמטה דז"א. ועכ"ז באותם הכלים דפנים הכלולים בהכלים דאחורים אין להם אחיזה. ולפיכך יעקב, שהוא כולו מרכבה בעיקר לבחינת גוף הז"א, דהיינו לבחינת כלים דפנים הכלולים בהאחורים, דהיינו בחי' חג"ת שמחזה ולמטה דז"א ומבחינת אחורים עצמם יש לו רק התכללות לבד, כנ"ל. ע"כ אין שום אחיזה לקלי' בכל גופו, ואפילו בהאחורים הכלולים בו, ונקבר כל גופו בארץ הקודש. משא"כ יוסף להיותו מרכבה בעיקר רק לבחי' מחזה ולמטה דז"א, דהיינו רק ליסוד, ע"כ אינו משומר מכל אחיזה רק בהכלים הפנימים שלו, שהם מוחא ועצמות כנ"ל, אמנם בהכלים דחיצוניות שלו שהם גידין בשר ועור, יש אחיזה לקליפות. ולפיכך רק עצמותיו נקברו בארץ הקודש, כי הם משומרים מכל אחיזה לטומאת הקליפות, אבל גידין ובשר ועור שלו לא נקברו שם מחמת שיש בהם אחיזה לטומאה.

וז"ש **יוסף, גרמוי, ולא גופיה, בגין דגרמין אנון חיילין ומשריין דלעילא** יוסף נקבר עצמותיו בארץ, ולא גופו משום שהעצמות הם צבאות ומחנות של מעלה. כלומר, כי מוחא ועצמות הם מבחינת התכללות מהכלים שמחזה ולמעלה דז"א, שאין שום אחיזה להטומאה בהם, כנ"ל, ע"כ נקברו בארץ הקודש, משא"כ חיצוניות הגוף שהיא גידין בשר ועור, שיש בהם אחיזה להטומאה לא יכלו להקבר. וז"ש **וכלהו נפקי מההוא צדיק**, וכולם יוצאים מאותו צדיק, כלומר שגם הבחינות שמחזה ולמעלה דז"א נכללים ויוצאים מיוסף שהוא יסוד צדיק דז"א, ו **צדיק צבאות אקרי מאי טעמא, בגין דכל צבאות ומשריין עלאין מניה נפקין** ויוסף הצדיק נקרא בשם צבאות, ומהו הטעם, משום שהצבאות ומחנות שלמעלה מחזה דז"א, יוצאים ממנו, הרי שגם הבחינות שלמעלה מחזה כלולים ביוסף, והם המכונים מוחא עצמות שלו כנ"ל, **ועל דא גרמוי, דאנון צבאות, אעלו בארעא**, ומשום זה עצמות של יוסף, שהם בחי' צבאות שמחזה ולמעלה, העלו אותם לארץ הק', שהם מוחא ועצמות שאין בהם אחיזה להטומאה, משא"כ גידין ובשר ועור, שיש בהם אחיזה לטומאה. כנ"ל, לא יכלו להקבר שם.

פסקה קנב

משה הוה לבר, ולא עאל תמן לא גופיה ולא גרמוי: משה היה בחוץ לארץ, ולא נכנס שם לא גופו ולא עצמותיו. **אלא עאלת שכינתא בארעא בתר דמית משה ואתהדרת לבעלה קדמאה, ודאי איהו יעקב** אלא השכינה נכנסה בארץ, אחר שמת משה, וחזרה לבעלה הראשון, שהוא יעקב בודאי כנ"ל. פירוש, כי להיות משה מבחינת פנימיות הז"א, היה לו השואה עם הנוקבא רק בחייו ולא אחר פטירתו, (מטעם הנ"ל דף קל"ו ד"ה והנוקבא) **מכאן נוקבא דאתנסיבת בתרין, בההוא עלמא אהדרת לקדמאה**, פנימיות הז"א, מכאן

נשמע, שאם נקבה, היתה נשואה לב' אנשים בעולם הזה, חוזרת, לאחר פטירתה, לבעלה הראשון. **משה הוה לבר כיון דבעלה קדמאה הוה בארעא** ולפיכך נקבר משה בחוץ לארץ, משום שבעלה הראשון, יעקב, היה בארץ, והנוקבא שייכת רק לבעלה הראשון.

פסקה קנג

משה זכה בחייו מה דלא זכה ביה יעקב, יעקב שמש בה בההוא עלמא משה בהאי עלמא: משה זכה בחייו מה שיעקב לא זכה בחייו, כי יעקב גרם זווג ז"א בהנוקבא בעולם העליון רק לאחר פטירתו, אבל משה גרם לזווג ז"א עם הנוקבא בעודו בחיים בעוה"ז, אבל לא לאחר פטירתו. **ואי תימא דגריעו דמשה הוה, לאו הכי** ואלו תאמר, שזהו היה חסרון של משה, דהיינו מה שלא יכול לגרום זווג זו"ן לאחר פטירתו, אינו כן, **אלא כד נפקי ישראל ממצרים, מסטרא דיובלא הוה, וכל אינון שתין רבבן מעלמא עלאה הוו**, אלא כשיצאו ישראל ממצרים מצד היובל היה גאולתם, שהוא בינה, וכל אלו ששים רבוא של דור המדבר, היו מעולם העליון. דהיינו בינה. **ובההוא דיוקנא אזלו במדברא, וחד מנהון לא עאלו בארעא** ובאותה הצורה, דהיינו בינה, הלכו במדבר, ואפילו אחד מאותו הדור לא בא לארץ.

אלא בניהון, תולדין דלהון כדקא חזי דאינון תקונא דסיהרא אלא בניהם הנולדים מהם, באו לארץ, כראוי להיות, להיותם בתיקון הלבנה, שהיא הנוקבא. **וכל עובדי ארעא תקונא דסיהרא הוה**, וכל עובדי הארץ, בחרישה וזריעה, הוא תיקון הלבנה.

פירוש, כי נשמות ישראל נמשכות מזו"ן, ומתוך שהנוקבא דז"א ממותקת בבינה, שהוא נבחנת לעולם העליון, ע"כ יש לנשמות ישראל שורש גם שם בבינה. ובכדי להוציא בני ישראל מארץ מצרים, שבדרך הטבע מצד זו"ן לא היו ראוים להגאל, המשיך הקב"ה לכל אותו הדור נשמות גבוהות מעולם העליון, מבינה, בלבדה, ומכח שורשם הגבוה הזה גאל אותם הקב"ה, וז"ס וגאלו מיד חזק ממנו. כי משורשם הישר של נשמות ישראל היתה הטומאה של מצרים חזקה מקדושת ישראל, אלא שהאיר להם נשמות גבוהות מבינה וגאל אותם.

וזה אמרו **כד נפקי ישראל ממצרים מסטרא דיובלא הוה** כשיצאו ישראל ממצרים, היתה זה מצד הארת הבינה הנקראת יובל. **וכל אנון שתין רבבן מעלמא עלאה הוו**, וכל אלו ששים רבוא נשמות ישראל, מאותו הדור היו נמשכות מעולם העליון דהיינו מבינה, כנ"ל. כי ע"כ היה להם כח להתגבר על טומאת מצרים ולהגאל מהם. **ובההוא דיוקנא אזלו במדברא וחד מנהון לא עאלו בארעא**, ובאותו הצורה, דהיינו בהארת הבינה הלכו במדבר, ואפילו אחד מהם לא נכנס לארץ. כי ארץ ישראל הוא בחינת הנוקבא דז"א,

וכיון שלא היתה להם הארת הנוקבא תתאה, לא יכלו להכנס לארץ **אלא בניהון תולדין דלהון, כדקא חזי, דאינון תקונא דסיהרא**, אלא בניהם של דור המדבר, הנולדים מהם, שהם נמשכו כראוי להיות, דהיינו מתיקון הלבנה, שהיא הנוקבא דז"א, הם נכנסו לארץ ואכלו מתבואתה. **וכל עובדי ארעא תקונא דסיהרא הוה** וכל עובדי האדמה הוא תיקון הלבנה. פירוש, כי דור המדבר שהיו נמשכים מעולם העליון לא היו עובדי אדמה, אלא שאכלו לחם מן השמים, אלא בניהם שנמשכו מהנוקבא הם עסקו בעבודת האדמה כי עבודת האדמה הוא תיקון הנוקבא דז"א, אשר דור המדבר לא שייכים אליה.

פסקה קנד

משה שמש בסיהרא בעוד דאיהו בגופא ומני לה לרעותיה: משה המשיך זווג ז"א בהלבנה, שהיא הנוקבא, בעוד שהוא בגוף בעוה"ז, ופקד עליה כרצונו, בסוד שנבחן לבעלה דמטרנותא. **כד אתפטר מהאי עלמא סליק בסליקו עלאה ברוחא קדישא ואתהדר ברוחא ליובלא עלאה** אבל כשנפטר מעולם הזה, נתעלה רוחו הקדוש בעליה העליונה, וחזר הרוח ליובל העליון, דהיינו לבינה. **ותמן אתדבק באינון שיתין רבוא דהוו דיליה**, ושם, בעולם הבינה, נתדבק משה בששים רבוא נשמות של דור המדבר, שהיו שלו, כלומר מבחינתו.

מה דלא הוה כן ליעקב, דהוא אתהדר ברוחא לגו שמטה: מה שלא היה כן ביעקב, כי הוא לא עלה לאחר פטירתו לבינה כמו משה, אלא שחזר רוחו לתוך השמטה, דהיינו להנוקבא דז"א. כי הבינה מכונה יובל, והנוקבא שמטה כנודע. **מה דלא הוה כן בחייו**, מה שלא היה כן, בעודו בחיים. כלומר, שבחייו לא היה דבוק כן בהנוקבא דז"א כמו לאחר פטירתו, **כיון דביתא אחרא הוה ליה**, משום שבחייו היה לו בית אחר, דהיינו נוקבא אחרת. כלומר, שהיה לו אשה בעוה"ז בחייו, וע"כ לא היה יכול להדבק לגמרי בנוקבא דז"א כמו לאחר פטירתו. כמ"ש להלן.

פסקה קנה

וארעא קדישא בתקונא דלתתא, אתתקנת בחילא דלעילא: וארץ הקדושה, בתיקונה התחתון, נתתקנה בכח הנוקבא של מעלה. כלומר, שהנוקבא של מעלה, דהיינו אמא, שורה על ארץ הקדושה הנוק' התחתונה, מפאת התיקונים של הצדיקים התחתונים. **ועל דא לא אתחזון למהוי כלהו כחדא**, ועל כן אי אפשר שיהיו כולם ביחד. כלומר, שאי אפשר שיהיו בחינת משה ודור המדבר, ביחד, עם בחינת יעקב ובאי הארץ. **אינון דעלמא עלאה הוו בלחודייהו כלהו ברוחא, ואינון דעלמא תתאה הוו בלחודייהו כלהו בגופא**, כי אלו הנמשכים מעולם העליון, שהוא בינה, הם כולם בחינת רוח ביחוד. ואלו

הנמשכים מעולם התחתון שהוא הנוקבא דז"א, הם כולם בחינת גוף ביחוד. פירוש, כי ערכה של הנוקבא כלפי הבינה, הוא כמו גוף אל רוח. וע"כ גם הנשמות הנמשכים מהן הוא כן. **ולא אתחזון למהוי אלין ואלין גו סיהרא, אלא אלין גו סיהרא ואלין לבר**, ואינו ראוי שיהיו אלו ואלו תוך הלבנה, שהיא הנוקבא, אלא אלו תוך הלבנה ואלו מחוץ לה **לנהרא אלין מגו אלין**, שיקבלו הארה אלו מאלו. כלומר, שאלו הנמשכים מהנוקבא, צריכים לקבל הארה מאלו הנמשכים מבינה, כמו גוף הצריך להארת הרוח. ולפיכך אלו הנמשכים מהנוקבא, שהם יעקב ובאי הארץ, הם תוך הנוקבא, שהיא ארץ הקדושה, ואלו הנמשכים מהבינה, שהם משה ודור המדבר, הם מחוץ לארץ הקדושה, והמה מאירים להנשמות שבארץ הקדושה.

פסקה קנו

וכלהו דעאלו בארעא דיוקנא דקדמאי הוו, ולא הוו בסליקו עלאה כוותייהו, וכל אלו שנכנסו לארץ, היו רק צלם מהראשונים, מדור המדבר. אבל לא היו במדרגה עליונה כמוהם. **בגין דלא יהא דרא, ולא הוה מקדמת דנא, כאינון קדמאי, דאתחזיא להון זיו יקרא דמאריהון אפין באפין**. משום, שלא יהיה עוד דור, ולא היה דור מקודם לכן. כאלו הראשונים, דהיינו כדור המדבר, אשר נראה להם זיו יקר רבונם פנים בפנים.

פסקה קנז

יעקב שמש בנשוי בגופא, לבתר אתדבק רוחא ברוחא: יעקב שמש בנשיו בחייו, בגוף, ולאחר פטירתו, עלה רוחו ונתדבק ברוח הנוקבא. **משה אתפרש מאתתיה, ושמש כד איהו בגופא בההוא רוחא קדישא**, משה נפרש מאשתו שבעוה"ז, שהוא צפורה, ונתדבק בעודו בגוף באותו רוח הקדוש, דהיינו בהנוקבא דז"א. **לבתר, אתדבק רוחא ברוחא עלאה טמירא דלעילא**, לאחר פטירתו, נתדבק רוחו של משה ברוח הנסתר העליון, שלמעלה. דהיינו בהבינה, כנ"ל.

וכל דרגין הוו מתדבקן כולהו כחדא: וכל המדרגות כולן היו מתדבקות להאיר כאחת. דהיינו שמאירות זו לזו כנ"ל. דהיינו אותן הנמשכות מבינה, שיש להם ערך רוח, אל אותן הנמשכות מהנוקבא שיש להם ערך גוף. **רוחא דמשה דיובלא איהו, גופיה דשמטה**, הרוח של משה הוא מיובל, מבינה, והגוף שלו הוא משמטה דהיינו מנוקבא. **רוחא דיעקב לאתדבקא בשמטה, גופיה דנשוי הוה בהאי עלמא**, רוחו של יעקב הוא להתדבק בשמטה דהיינו בהנוקבא דז"א, וגופו היה שייך לנשיו שבעוה"ז. ולפיכך בחייו לא היה יכול להתדבק בנוקבא דז"א, אלא לאחר פטירתו. ומשה להיפך, כי הגוף שלו היה בהשואה להנוקבא דז"א, (כנ"ל דף קל"ו ד"ה וזה) וע"כ היה דבוק בהנוקבא דז"א בחייו,

ולא לאחר פטירתו, משום שהרוח שלו דבוק בבינה, ואין לו שום השואה אל הנוקבא דז"א עש"ה.

פסקה קנח

כל אנון נהורין עלאין בדיוקנא דלהון לתתא בארעא: כל אלו אורות עליונים נמצאים בצורתן בארץ שלמטה, **וכלהו תליין ברקיע השמים**, וכולם תלוים ברקיע השמים. כלומר שעל ידו הם מאירים לארץ של מטה. (כנ"ל דף קי"ז ד"ה נהורין) דהיינו שכתוב, ויתן אותם אלקים ברקיע השמים להאיר על הארץ.

הכא רזא דתרין שמהן כלילן כחדא, ושכלולא דלהון תלתא, ואתהדרן לחד, דא לקבל דא: ואומר שהכתוב מאורות הגדולים, ה"ס ב' שמות כלולים כאחד, שהם **מצפ"ץ מצפ"ץ**, מטעם שהנוקבא סתימא בשמא בעת שהוא כלולה עם הז"א בקומה שוה, שפירושו, שאינה צריכה לקבל אורותיה מז"א (כנ"ל דף ק"ד ד"ה את) וז"ש **ושכלולא דלהון תלתא**, כי הטעם שאינם מאירה בהיותה בקומה שוה עם הז"א, הוא מחוסר לבוש החסדים, כי עוד לא נגלה הזווג דקומת החסדים שעל מסך דחירק, שה"ס קו השלישי המכריע על ב' הקוין ימין ושמאל ומלבישם זב"ז. (כנ"ל דף מ"ח ד"ה ונמשכה) הרי שהשכלול שלהם הוא בשלשה דוקא, דהיינו בג' קוין. **ואתהדרן לחד דא לקבל דא**, ואחר שנשתכללו בג' קוין חוזרין שניהם בסוד **אחד**, (כנ"ל דף קי"ח ד"ה ועל דא) זה מול זה, דהיינו בסו"ה **ה' אחד ושמו אחד** עש"ה, כי אז נמשך בסוד שמשא וי"ב שעתי י"ג מדה"ר, שה"ס **אחד**, וכן בסוד הלבנה וי"ב שעתי דלילה י"ג מדה"ר שה"ס **אחד**. עש"ה. **ואיהו שמא גליפא מחקקא כלילן בהאי ברזא דמהימנותא**, והוא שם מפותח וחקוק, וכלולים בה בסוד האמונה. פירוש שסוד השם **אחד**, נחקק ונכלל ע"י אלו התיקונים גם בהנוקבא, הנקראת אמונה, כלומר שהוא רק הכנה, שבגמר התיקון יגולה השם אחד גם בהנוקבא לבדה. כי בשתא אלפי שני עוד לא מגולה זה בהנוקבא לבדה, (כנ"ל דף קי"ח ד"ה וביאור עש"ה) אלא כלולה בה, שפירושו שעתיד להתגלות אבל לא מגולה עוד.

פסקה קנט

ויאמר אלקים נעשה אדם, סוד ה' ליראיו וגו': בהכתוב ויאמר אלקים וגו' יש סוד שאינו נגלה אלא ליראיו. **פתח ההוא סבא דסבין ואמר שמעון שמעון מאן הוא דאמר נעשה אדם, ויאמר אלקים, מאי ניהו הכא האי אלקים**. פתח אותו זקן הזקנים ואמר: שמעון שמעון, מי הוא שאמר, נעשה אדם. וכתוב בו ויאמר אלקים, מי הוא כאן השם אלקים הזה. **אדהכי, פרח ההוא סבא דסבין, ולא חמא ליה**, בינתים, פרח לו אותו זקן הזקנים ולא ראה אותו **וכמה דשמע רבי שמעון, דהוה קרי ליה שמעון, ולא רבי שמעון, אמר**

לחברוי, ודאי האי הוא קב"ה, דאתמר ביה ועתיק יומין יתיב. וכמו ששמע ר"ש, שהיה קורא אותו שמעון, ולא רבי שמעון, אמר לחבריו, בודאי שזה הוא הקב"ה, שנאמר בו ועתיק יומין יתיב. **הא כען איהו שעתא, למפתח בהאי רזא, דודאי, הכא אית רזא דלא אתיהיב רשו לאתגליא** הרי עתה השעה לפתוח בסוד הזה, כי כאן יש סוד שלא ניתן רשות לגלותו, **וכען משמע דרשותא אתיהיב לאתגליא**, ועתה משמע שניתן הרשות לגלות.

פירוש, כי נודע שהסודות שנגלו לחכמי הזהר, היה על ידי השגות האורות של המדרגות העליונות, בדרך השראה. ויש בהם פנים ואחורים, שפירושו העלם וגילוי. ולפי מדת גדלה של בחינת פנים של המדרגה כן מדת גדלה של של בחי' האחורים שלה. והשראת האחורים, ה"ס קריאה והזמנה להשראת הפנים. ולכן היו יודעים ממדת ההעלם של האחורים שהשיגו, את מדת הגילוי העתידים להשיג. וז"ש **וכמה דשמע ר"ש דהוי קרי ליה שמעון ולא רבי שמעון**, דהיינו שהשראת האחורים שה"ס קריאה, היתה חזקה כל כך עד שנאבדו לו כל המדרגות ונעשה לאדם פשוט, דהיינו לשמעון מן השוק, והכיר בזה שהוא קריאה והזמנה להשגת פנים מאד נעלה, לפיכך תיכף **אמר לחברוי ודאי האי הוא קב"ה, דאתמר ביה ועתיק יומין יתיב**. שאין מדרגה גבוה ממנו. וז"ש **וכען משמע דרשותא אתיהיב לאתגליא**, שעתה נראה, שהשיג רשות לגלות סוד הגבוה הזה. והוא המרומז באלו ב' שאלות הנ"ל: מי אמר נעשה אדם, ואיזה שם אלקים נאמר בהכתוב הזה. אם הוא אלקים דבינה או אלקים דמלכות.

פסקה קס

) **פתח ואמר, למלכא דהוה ליה כמה בניינין למבני, והוה ליה אומנא וההוא אומנא לא הוה עבד מדעם אלא מרשו דמלכא**: פתח ר"ש ואמר. כמו מלך שהיה לו הרבה בנינים לבנות. והיה לו אומן, ואותו האומן לא עשה משהו אלא ברשותו של המלך. **כד"א ואהיה אצלו אמון**. שזסו"ה, ואהיה אצלו אמון. **מלכא ודאי איהו, חכמה עלאה, לעילא ועמודא דאמצעיתא מלכא לתתא**: מלך, בודאי הוא חכמה עליונה, שהוא אבא. ועמוד האמצעי שהוא ז"א, הוא מלך למטה. **אלקים אומנא לעילא, ודא אמא עלאה, אלקים אומנא לתתא ודא שכינתא דלתתא** אלקים הוא אומן למעלה, שהיא אמא עלאה, אלקים הוא אומן למטה שהוא השכינה שלמטה. פירוש, כי כמו שיש ב' בחינות **מלך**, כן יש ב' בחינות ב **אומן** שהוא השם אלקים, כי האומן של החכמה שהוא מלך למעלה הוא אמא הנקראת אלקים, והאומן של תפארת, שהוא מלך למטה, הוא השכינה של מטה. דהיינו הנוקבא הנקראת ג"כ אלקים.

וצריכים להבין היטב את ב' השאלות הנ"ל. כי השאלה הא' היתה, כיון שבכל מאמרות דמעשה בראשית, נבחן ויאמר אלקים, לאבא ואמא, שאבא אומר, ואמא עושה. וא"כ כאן, שכתוב ויאמר אלקים נעשה אדם, נמצא שגם אבא האומר נשתתף בהעשיה, שזה לא יתכן. וזהו ששאל, **מאן הוא דאמר נעשה אדם**, שאי אפשר לומר גם כאן שאבא אמר נעשה, שהרי מאבא אינו נמשך שום עשיה. כי אבא נבחן כמו "כח" ואמא כיציאה לפועל.

השאלה הב' היתה, כי כל השמות **אלקים** הנאמרים במעשה בראשית ה"ס אמא, ונודע שנשמות בני אדם הן תולדות מז"א ונוקבא, וא"כ שאל, **מאי ניהו הכא האי אלקים**, כי אלקים שבכאן, הנאמר לבריאת אדם אי אפשר לומר שהוא אמא, כי נשמת אדם אינה נמשכת מאמא רק מהנוקבא.

וזה שמתרץ, ואומר, **למלכא דהוה ליה כמה בניינין למבני והוה ליה אומנא** וכו' כי המשיל את אבא ואמא למלכא ואומנא שמהם נאצלו כל מעשה בראשית. אלא כמו שאו"א הם מלכא ואומנא לעילא דהיינו כלפי כל המדרגות דזו"ן דאצילות, כן ז"א ונוקבא הם מלכא ואומנא לתתא, דהיינו כלפי נר"ן דבני אדם ועולמות בי"ע. פירוש, כי אין ז"א ונוקבא יכולים לברוא נשמות בני אדם, זולת אם הם עולים ומלבישים את או"א, והתחתון העולה לעליון נעשה כמוהו, וא"כ בעת שהנוקבא הוציאה נשמת אדה"ר, היתה במדרגת אמא דהיינו בשם **אלקים** וכן ז"א במדרגת אבא. ומיושב השאלה הב' ששאל **מאי ניהו הכא האי אלקים**. כי באמת הוא הנוקבא דז"א, אמנם כיון שעלתה והלבישה לאמא, הרי היא כמו אמא. ולהלן הולך ומתרץ שאלה הא'.

פסקה קסא

ואתתא לית לה רשו למעבד מדעם בלא רשו בעלה, ואשה אין לה רשות לעשות משהו בלי רשות בעלה, **וכל בניינין דהוו בארח אצילותא**, **הוה אמר אבא באמירה לגבי אמא יהא כדין וכדין ומיד הוה**, וכל הבנינים שהיו בדרן אצילות, דהיינו בעולם האצילות, היה אומר אבא, רק באמירה, לאמא, יהי כזה וכזה, ומיד נעשה על ידי אמא. **כד"א ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור**, **ויאמר**, **הוה אמר לאלקים יהי אור**, **מארי דבניינא**, כמ"ש ויאמר אלקים וגו' ויאמר, היינו בעל הבנין, אבא, שאמר לאלקים יהי אור, **איהו אומר ואומנא עביד מיד**, בעל הבנין, אבא, אמר, והאומן אמא, עשתה מיד. **והכי כל בניינין בארח אצילותא**, **הוה אמר יהי רקיע יהי מארת**, **וכלא אתעביד מיד**, וכן היה בכל הבנינים, דהיינו המדרגות, שיצאו בבחינת אצילות, שאבא היה אומר, יהי רקיע, יהי מארת, והכל נעשה תיכף ומיד.

פירוש כי אבא הוא כבחינת מחשבה ואמא כבחינת מעשה. ובכל עולם האצילות אין שום מסך. כמ"ש להלן, והאמירה הוא כבחינת מחשבה, ובדומה למחשבת אדם עם אבריו, כי תיכף כשחושב לעשות עושים האברים. וז"ש **וכלא אתעביד מיד**, כלומר שאין מסך שיעכב משהו לחלק, מן האמירה עד העשיה, משא"כ מאצילות לבי"ע, יש שהיה ועכוב בין האמירה להעשיה, דהיינו כפי מדת עוביותו של המסך החוצץ ומבדיל ביניהם. ונבחן האמירה לאמירה ממש, שפירושו זווג דהכאה. כמו אמירת מלך לעבדיו, דהיינו ב' גופין, כי יש מסך מבדיל בין עולם אצילות לעולם הבריאה, והזווג דהכאה שעל המסך, נבחן לדיבור ואמירה.

פסקה קסב

כד מטא לעלמא דפרודא דאיהו עולם הנבדלים אמר אומנא למארי בניינא נעשה אדם וגו': כשהגיע להמדרגות מעולם הפירוד שהוא עולם הנבדלים, דהיינו לברא נשמת אדם שבעולם הבריאה, שעולם זה כבר נבדל מאלקיות, ובחינת הכלים אשר שם כבר אינם אלקיות. אמר האומן לבעל הבניין נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. דהוונו להיפך מבכל מעשה בראשית עד בריאת אדם, שבהם בעל הבנין אמר, וכאן אמר האומן. **אמר מארי בניינא ודאי טב הוא למעבד ליה, אבל עתיד הוא למחטי קמך, בגין דאיהי כסיל** וכו' אמר בעל הבניין, ודאי טוב הוא לעשות את האדם, אבל הוא עתיד לחטוא לפניך, משום שהוא כסיל, וז"ש בן חכם ישמח אב, ובן כסיל תוגת אמו. כלומר שאבא אמר שהחטא של האדם אינו מגיע לו אלא לאמא, כי בן כסיל תוגת אמו.

ביאור הדברים, כי נתבאר שבעולם האצילות אין שום מסך, ולפיכך איהו וחיוהי וגרמוהי חד בהון. ואע"פ שאנו מבחינים זווגים על המסכים גם באצילות, אכן נתבאר (בפתיחה לחכמת הקבלה אות נ"ט) שיש ב' בחי' מלכות, מלכות שבע"ס דראש, הנבחנת למלכות המזדווגת עם אור העליון בזווג דהכאה, ונבחנת לבחינת מאציל לאותו פרצוף. ויש מלכות המסיימת את ההארה דהיינו מלכות דע"ס דגוף. ובעת צמצום ב', שע"י עלית המלכות למקום בינה נעשה סיום חדש באמצע כל מדרגה, שמלכות המזדווגת עלתה לנוקבי עינים, ומלכות המסיימת למקום החזה דע"ס דגוף, הנה הסיום של המלכות שבנוקבי עינים אין בהם שום דין ועוביות להיותה בחינת מלכות המזדווגת, ובחינת מאציל, אלא רק מלכות המסיימת העומדת בחזה, נבחנת למסך גמור, שהרי כח הצמצום שהיה בנקודה דעולם הזה, עלה שם במקום החזה והפסיק האור של אותו מדרגה. ותדע שמסך המסיים הזה שעלה למקום החזה, הוא הפרסא שבין אצילות לבריאה, (כמ"ש בפלחה"ק אות ס"ז) המסיימת לכל הפרצופין שבאצילות. באופן שכל אלו

המסכים הנמצאים בעולם האצילות מלפני הפרסא הם רק מבחינת מלכות המזדווגת, שאינה נחשבת למסך כלל, ואדרבה הוא המאצלת בכח זווגה עם אור העליון לאותו המדרגה שנמצאת בה, וא"כ אין שום מסך ממשי בכל עולם האצילות, אלא רק בהפרסא שמתחתיו, שהיא בחי' מלכות המסיימת לכל מדרגה ומדרגה שבאצילות, ולפיכך כל אלו זווגי דהכאה שעל מסכים שבעולם האצילות אינם אמירה ממש הנוהג בב' גופין נבדלים, שהרי אינו מסך ממשי שיבדיל ביניהם, אלא הוא בבחי' מחשבה, כי אמירה נופל גם על מחשבה, כמו ויאמר בלבו.

וז"ש **איהו אומר ואומנא עביד מיד**, אבא, שהוא מחשבה ה"ס ויאמר, ואומנא, שהיא אמא, מביאה המחשבה לכלל עשיה תכף ומיד, כי זכר ונקבה, הוא כמו אור וכלי, ונבחן אבא לבחי' אור העליון, ואמא נבחנת לנושאת המסך, שעליו מזדווג אור העליון. ואע"פ שאבא שהוא אור העליון מכה על המסך דאמא, כדי להאציל כל קומה וקומה שבאצילות, מ"מ הכאה זו אינה הכאה המכונה אמירה בפה הנוהג בב' גופים נפרדים, אלא כאדם עם מחשבתו שכמו שמחשב תכף עושים אבריו. כי אין מסך ממשי שיבדיל בין המדרגות להפרידם לב' גופין.

וז"ש **כד מטא לעלמא דפרודא** וכו' **אמר אומנא למארי בניינא נעשה אדם** כי אמירה דאבא שהוא אור עליון שבאצילות כבר נפסק על הפרסא המסיימת האצילות, המפרדת ג' עולמות בי"ע לגופים נבדלים מאצילות, ולפיכך אין ענין מחשבה מועיל כאן, שה"ס אמירה דאבא, אלא בחינת זווג דהכאה ממשי, המכונה אמירה דאמא הנוהג בין ב' גופין, בסוד הכאת שפה אל שפה, שה"ס דיבור ממשי הנפרד ונשמע מגוף אל גוף שני. וע"כ אמרה אמא לאבא נעשה אדם, כי אור אמא שהוא אור חסדים אפשר לו להפרד ולבא לעולם הנבדלים דהיינו לנשמת אדם דבריאה, ולא אור אבא, שהוא אור חכמה, המאיר רק בעולם האצילות בלבדו, ונפסק הארתו ממעל הפרסא. ואין להקשות א"כ למה אמרה לאבא נעשה אדם, כיון שאין אורו מושפע לבריאה. והתשובה הוא **ואתתא לית לה רשו למעבד מדעם בלא רשו בעלה**, כנ"ל, ולפיכך אמרה אמא נעשה אדם, כי קבלה רשות מאבא להאיר אליו ולהעלותו מבריאה לעולם האצילות.

וז"ש **עתיד הוא למחטי קמך בגין דאיהו כסיל**, האדם דקליפה נק' כסיל, והוא יפתה את האדם להמשיך לו אור אצילות לבי"ע, לקליפות, ואז נקרא האדם בן כסיל משום שנתדבק בכסיל. וצריך שתדע שאו"א עלאין מכונים שניהם בשם אבא, וישסו"ת מכונים שניהם בשם אמא, ולפיכך אמר אבא, **עתיד הוא למחטי קמך**, כי בני אדם אין להם

שורש באו"א כלל, אלא רק בישסו"ת בלבד שהוא אבא. וע"כ החטאים של האדם אינם מגיעים כלום לאבא. אלא לאמא בלבד.

פסקה קסג

איהי אמרה, בתר דחוביה תליא באמא ולא באבא, אנא בעינא למברי ליה בדיוקנא דילי הה"ד וכו' אמרה אמא, מאחר שחטאיו תלוים באמא ולא באבא, ע"כ אני רוצה לברוא אותו בצלם שלי, וזה שכתוב, ויברא אלקים את האדם בצלמו, **ולא בעא לאשתתפא ביה אבא**, כי לא כתיב כאן בצלמנו, מפני שלא רצתה לשתף בו את אבא.

פירוש, כי נתבאר לעיל (בהקדמת הזהר דף נ"ז ד"ה ואע"ג) שאו"א עלאין נתקנו בסוד מנעולא, שה"ס מלכות דצמצום א', שאין עליה זווג, וישסו"ת נתקנו בסוד מפתחא. שה"ס מלכות הממותקת בבינה. עש"ה. וז"ש אמא, **אנא בעינא למברי ליה בדיוקנא דילי**, דהיינו בבחינת מפתחא, ולא יהיה לו כלום ממלכות דמדת הדין מצמצום א', שהוא בבחינת אבא. כי אז יהיה נפרש לגמרי מהקליפות ולא יחטא. וזה שאמרו (בזהר קדושים דף פ"ג ע"א) דאה"ר לא הוה ליה מהאי עלמא כלום, כי היה כולו מבחי' אמא שהיא בינה, וממלכות דצמצום א' שה"ס עולם הזה הכלול באבא, לא היה לו לאדה"ר כלום. כי אמא לא רצתה לשתף מבחינת מלכות דצמצום א' שהיא באבא. כמבואר.

פסקה קסד

בזמנא דחב מה כתיב וכו' אמר מלכא לאמא, ולא אמרית לך דעתיד הוא למחטי: בשעה שחטא אדם, מה כתיב, ובפשעכם שלחה אמכם, אמר מלכא, שהוא אבא, לאמא, ולא אמרתי לך שהוא עתיד לחטוא, ולמה בראת אותו, **בההוא זמנא תריך ליה ותריך אמיה עמיה ובג"ד כתיב בן וכו'** באותה שעה הגלה אותו והגלה את אמו עמו, ומשום זה כתיב בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו. **בן חכם דא אדם דאיהו באורח אצילות ובן כסיל דא אדם דבריאה**. בן חכם היינו אדם שבאצילות שהוא ז"א, ובן כסיל זה אדם דבריאה, דהיינו אדם הראשון, שנשמתו מבריאה.

פסקה קסה

קמו כלהו חברייא ואמרו: רבי רבי, וכי אית פרודא בין אבא ואמא, דמסטרא דאבא איהו בארח אצילות, ומסטרא דאמא בבריאה. קמו כל החברים ואמרו לר"ש בתמיהא, רבי רבי וכי יש פירוד כל כך בין אבא לאמא, עד שהנאצל מצד אבא, יהיה אדם דאצילות, ומצד אמא, יהיה אדם דבריאה, הלא אבא ואמא הם שניהם מדרגת הבינה דאצילות. **אמר לון, חברייא חברייא לאו הכי הוא**, אמר להם ר"ש: חברים חברים אין הפירוש כך, **דהא אדם דאצילותא דכר ונוקבא הוה מסטרא דאבא ואמא, ודא איהו ויאמר וגו'**

יהי אור מסטרא דאבא ויהי אור מסטרא דאמא ודא איהו אדם דו פרצופין, שהרי אדם דאצילות, זכר ונקבה הם מצד אבא ואמא, זכר מצד אבא ונוקבא מצד אמא. וזה הוא ויאמר אלקים יהי וגו' יהי אור הוא מצד אבא, ויהי אור הוא מצד אמא, ואדם זה היה נאצל בדו פרצופין, שפירושו, שהיו שניהם דבוקים זה בזה בקומה אחת. הרי שהזכר ונקבה שנאצלו מאבא ואמא היו שניהם שקולים שזה מראה שאו"א הם ג"כ במדרגה אחת.

פסקה קסו

אבל להאי לית ביה צלם ודמות, אבל לזה, לאדם דבריאה, אין לו צלם ודמות מאבא ואמא. כלומר שמשורשו אין לו שום שייכות לאו"א שיקבל מהם המוחין דצלם ודמות. **אלא אמא עלאה הוה לה חד כנוי דסליק לחושבן אלקים**, **וההוא כנוי איהו אור וחושך**, אלא אמא עלאה היה לה כנוי אחד, העולה פ"ו כחשבון אלקים, וכנוי ההוא הוא אור וחושך.

פירוש, יש שם העצם, שהשם הוא מעצם המדרגה, ויש כנוי, שפירושו שם המושאל ממדרגה אחרת. וז"ש אמא עלאה, שהיא בינה היה לה כנוי אחד, דהיינו מלכות, שעלתה בחשבון אלקים, דהיינו שעלתה אל הבינה ולקחה ממנה את השם אלקים. כי הנוקבא מבחינת עצמותה אין לה שם הזה, אלא ששאלה אותו מאמא, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"ה אות י"ז דאמא אוזיפת לברתא מאנהא, ע"ש) ולפיכך השם אלקים דנוקבא הוה **כנוי** מאמא.

וההוא כנוי איהי אור וחשך, **ובגין ההוא חשך דהוה בההוא כינוי**, **אמר אבא**, **דעתיד למחטי לאדם דבריאה**, ובכנוי ההוא דהיינו בהנוקבא כנ"ל, יש בה אור וחשך, ומשום אותו חשך שהוא בכנוי ההוא, אמר אבא, שאדם דבריאה עתיד לחטוא. **דאיהו אור לבוש עלאה**, שהוא, דהיינו האדם דבריאה, אור לבוש העליון, כלומר שאורו של האדם הוא מלבוש העליון ממנו, שהוא הנוקבא, שיש בה אור וחשך, ועתיד לחטוא מכח החשך שבה.

פירוש, כי אע"פ שהנוקבא נמתקה באמא, והשיגה השם אלקים כמותה, מ"מ לא נאבדה ממנה בחינת עצמה לגמרי, שהיא מדת הדין, אלא שבחינתה עצמה נגנזה בפנימיותה, ולא ניכרת בה רק מדת הרחמים דאמא. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קכ"ד אות קכ"ג זכי הא טוב לא זכי הא רע, ע"ש. בהסולם) הרי שיש בה אור וחשך, ואם לא זכי נגלה החשך. ומסבה זו אמר אבא שהאדם עתיד לחטיא, כי האדם נברא מכח **אור לבוש עלאה**, כי אלו הכלים בינה ותו"מ דנוק' שירדו בעת קטנות לנשמת אדה"ר, נעשו לבוש אל הנוקבא

בעת גדלותה ונשמת אדה"ר עולה עמהם, ומקבל המוחין דגדלות על ידיהם, (להלן בדף קנ"ט ד"ה ביאור עש"ה), ולפיכך יכול להכשל מפאת החושך שלה.

פסקה קסז

והאי איהו אור דברא קב"ה ביום ראשון דגנזו לצדיקיא, וההוא חשך דאתברי ביומא קדמאה לרשיעיא כד"א וגו' ואותו אור שהאדם מקבל בלבוש העליון, הוא האור שברא הקב"ה ביום א' דמעשה בראשית, שהאדם היה רואה בו מסוף העולם עד סופו, ואח"כ גנזו לצדיקים (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קנ"ד ד"ה כד אגניז) ועליו נאמר יהי אור. ואותו חשך הנ"ל הנעלם תוך הנוקבא, הוא החשך שנברא ביום א' לרשעים. ועליו כתוב ורשעים בחושך ידמו, **ובגין ההוא חשך דהוה עתיד למחטי להההוא אור לא בעא אבא לאשתתפא ביה**, ומשום חשך ההוא העתיד להחטיא לאור ההוא דנשמת האדם, ע"כ לא רצה אבא להשתתף בו, דהיינו בעת שאמא אמרה לו נעשה אדם. כנ"ל.

ובגין דא אמר נעשה אדם, בצלמנו ההוא אור, כדמותנו ההוא חשך דאיהו לבושא לאור, ובשביל זה אמרה אמא נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, בצלמנו פירושו באור שלנו, כדמותנו פירושו בחשך שלנו, שהוא לבוש להאור, לאפוקי מאותו חשך שנברא ביום א', שעליו נאמר ורשעים בחשך ידמו, כי הוא אינו לבוש להאור אלא מחטיא את האדם כנ"ל בדבור הסמוך. **כגוונא דגופא דאיהו לבושא לנשמתא** שחשך דאמא הוא לבוש להאור כמו הגוף שהוא לבוש להנשמה. הה"ד עור ובשר תלבישני. פירוש כי חשך דאמא נעשה מכח עלית המלכות אליה לקבל מדת הרחמים שבה, שאז ירדה בינה ותו"מ דאמא לזו"ן ונעלמה הג"ר שלה. וזהו עשתה אמא בכוונה, בכדי להמשיך מוחין ואור לזו"ן כנ"ל, (דף ז' ד"ה וכבר) הרי שהחשך הוא הכנה ולבוש אל האור, כי אלו הכלים בינה ותו"מ שירדו מאמא לזו"ן נעשו לבוש לאמא אח"כ בעת גדלות, וזו"ן דבוקים באותו לבוש ומקבלים האור על ידו. וז"ש שחשך דאמא הוא לבוש להאור. **חדו כלהו ואמרו זכאה חולקנא דזכינא למשמע מלין דלא אשתמעו עד כען** שמחו כולם ואמרו, אשרי חלקנו שזכינו לשמוע דברים שלא נשמעו עד הנה.

ועתה מיושבת ג"כ השאלה הא' הנ"ל, ששאל מאן הוא דאמר נעשה אדם, כי כל ויאמר המובא במעשה בראשית קאי על אבא, ואיך אפשר שאבא יאמר נעשה הרי אין עשיה רק באמא. והשיב ר"ש, כי קאי באמת על אמא כי אמא אמרה לאבא נעשה.

פסקה קסח

מאי ניהו דאמר,ראו עתה כי אני אני הוא: שואל, מי הוא שאמר את הכתוב הזה, ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי וגו'. ומשיב **אלא דא הוא עלת על כל עלאין**,

ההוא דאתקרי עלת העלות, עלת מאלין עלות אלא זה שאומר הכתוב ראו עתה וגו', הוא עלת על כל העלות, ההוא שנקרא עלת העלות, אינו למעלה מכל העליונים, אלא עלה בין שאר עלות.

פירוש. המדרגות משתלשלות זו מזו בסוד עלה ועלול, שכל תחתון עלול ומסובב מהעליון שלו. עלה, פירושו פועל, עלול, פירושו נפעל. שזה יורה שאין כלום להתחתון אלא מה שמקבל מהעליון שלו. והחברים ששמעו הבינו דברי ר"ש, **שעלת על כל עלאין**, מכנה ר"ש לפרצוף אדם קדמון, שהוא למעלה מהעולמות אבי"ע. ועלת העלת מכנה ר"ש לפרצוף עתיק דאצילות, שהוא עלול מא"ק, והיא עלה לכל פרצופי אבי"ע. ור"ש דחה אותם כמ"ש להלן.

דלא יעביד חד מאלין עלות שום עובדא עד דנטיל רשות מההוא דעליה, כמה דאוקימנא לעילא בנעשה אדם: שכל אחד מאלו העלות, לא יעשה דבר, עד שמקבל רשות מהעלה העליונה עליו, כמו שבארתי למעלה בהכתוב נעשה אדם. אשר אמא אינו יכולה לעשות משהו בלי רשות מאבא, כן הוא בכל עלה ועלול, שכל תחתון אין לו כח לעשות משהו אלא אם כן מקבל את הכח מעליון.

פסקה קסט

נעשה, ודאי על תרין אתמר, דאמר דא להההוא דלעילא מניה נעשה. הכתוב נעשה אדם, ודאי סובב על שנים דהיינו שכל תחתון אמר להעליון שלמעלה ממנו, נעשה אדם. **ולא עביד מדעם אלא ברשו ואמירה מההוא דלעילא מניה, וההוא דלעילא מניה לא עביד מדעם עד דנטיל עצה מחבריה.** והתחתון אינו עושה משהו בלא קבלת רשות ואמירה של אותו הפרצוף העליון ממנו. וכן העליון שלו ההוא, אינו עושה משהו עד שמקבל עצה מחברו שלמעלה הימנו. באופן שכל פרצוף ופרציף מפרצופי אצילות אמר נעשה אדם להעליון שלו, והעליון לעלי עליון. פירוש, כי כל חידוש ואצילות בא מא"ס ב"ה, ומשתלשל דרך המדרגות עד שבא למקומו. ועניין ההשתלשלות נבחן כאן שכל תחתון אומר נעשה אדם לעליון ממנו, בעת שמקבל ממנו נשמת אדם להעבירה להתחתונים ממנו. **אבל ההוא דאתקרי עלת על כל עלות, דלית לעילא מניה ולא לתתא שוה ליה כד"א וכו'** אבל פרצוף ההוא הנקרא עלת על כל העלות, שאין דומה לו למעלה ולא למטה, כמ"ש, ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש, **אמר, ראו עתה כי אני אני הוא, ואין אלקים עמדי, דנטיל עצה מניה, כגוונא דההוא דאמר** וגו' **נעשה אדם**. אמר, את הכתוב ראו עתה וגו', ואין אלקים עמדי, לקבל עצה הימנו, כעין שאמר כל תחתון לעליון ממנו, נעשה אדם.

פסקה קע

קמו כלהו חברייא ואמרו: רבי הב לנו רשו למללא בהאי אתר, אמרו והא לא אוקמת לעילא דעלת העלות אמר לכתר נעשה אדם. קמו כל החברים ואמרו לר"ש: רבי תן לנו רשות לדבר במקום הזה, אמרו לו, וכי לא ביארת למעלה, שעלת העלות אמר לכתר נעשה אדם. פירוש, החברים הבינו בדברי ר"ש **שעלת על כל עלאין** הוא אדם קדמון, שהוא כתר לכל העולמות ואין למעלה ממנו שום מדרגה, כי הוא מדרגה הראשונה שנאצלה מא"ס ב"ה. **ועלת העלות**, חשבו שהוא כנוי לעתיק דאצילות. כנ"ל בדיבור הסמוך. ואחר זה שאמר שכל מדרגה ומדרגה אמרה להעליונה ממנה נעשה אדם, נמצא שגם עלת העלות שהוא **עתיק** אמר ל **א"ק** שהוא **כתר**, נעשה אדם. ואותו הכתוב ראו עתה כי אני וגו' ידעו החברים דקאי על עתיק. וע"כ הקשו לו איך אמר עתיק, ואין אלקים עמדי ליטול עצה מניה, הרי יש לו ליטול עצה מהכתר שהוא א"ק, כמו שאמר ר"ש לעיל, שכל עלול אמר לעלתו נעשה אדם. **אמר לון הוו שמעין אודנייכו מה דפומכון ממללן:** אמר להם ר"ש, ישמעו אזניכם מה שפיותיכם מדברים. **והא לא אמרית לכו השתא דאית דאתקרי עלת העלות ולאו איהו ההוא דאתקרי עלת על כל עלות**, האם לא עתה אמרתי לכם, שיש שנקרא בשם, **עלת העלות**, והוא אינו אותו הנקרא בשם **עלת על כל העלות, דלעלת על כל עלות לית ליה תניינא דנטיל עצה מניה, דאיהו יחיד קדם כלא, ולית ליה שותפו**, אשר לעלת על כל העלות אין לו שני, שיקח עצה ממנו, כי הוא יחיד קודם כל, ואין לו שתוף.

פסקה קעא

ובגין דא אמר ראו עתה כי אני אני הוא, ואין אלקים עמדי דנטיל עצה מניה דלא אית ליה תנינא ולא שותפא, ולא חושבנא, ומשום זה אמר, ראו וגו' ואין אלקים עמדי, לקבל עצה ממנו, כי אין לו שני, ולא שיתוף, ולא חשבון, **דאית אחד בשתוף כגון דכר ונוקבא, ואתמר בהון, כי אחד קראתיו, אבל איהו חד בלא חושבן ולא שתוף, ובג"ד אמר ואין אלקים עמדי**, כי יש אחד בשתוף, כגון זכר ונקבה שנאמר בהם כי אחד קראתיו, אבל הוא, אחד בלי חשבון ובלי שתוף, ומשום זה אמר ואין אלקים עמדי.

ביאור הדברים, כי השכיל אותם להבין, שהוא מדבר, ממשפיע הראשון אל העולמות שאין למעלה ממנו, ומבחינה זו, נמצא עתיק שהוא **עלת על כל עלאין**, כי א"ק שלמעלה מעתיק, אינו נחשב למשפיע, להיותו מתוקן במלכות דצמצום א', אשר מלכות זו נגנזה בראש עתיק, ואין עליה שום זווג, ואין העולמות מקבלים ממנה קודם גמר התיקון. ולפיכך נתקן עתיק בבחינת **בקע ולא בקע**, שהוא אמצעי בין א"ק ואבי"ע, (כנ"ל דף ה'

ד"ה וכשהאצילה) וע"כ נחשב עתיק למשפיע הא' להעולמות שאין למעלה ממנו, שהרי מא"ק לא יוכלו העולמות לקבל משהו.

אמנם בגמר התיקון תתגלה המלכות הזו דצמצום א' שנגנזה בראש עתיק, ותקבל זווג מעתיק ותשפיע להעולמות אבי"ע. ואז נאמר עליה אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה, כי המלכות נקראת אבן, ובהיותה נגנזת בראש עתיק בלי זווג, ע"כ בכל מקום שנגלית מלכות זו נמשכה ממנה דינים ועונשים, וע"כ מאסו אותה הבונים, אמנם בגמר התיקון כשתקבל הזווג שם בראש עתיק תגלה ותראה לכל שהיתה ראש פנה.

ואז, יאמר עתיק הכתוב הזה ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי, שפירש ר"ש **ואין אלקים עמדי דנטיל עצה מניה, דלא אית ליה תניינא, ולא שותפא, ולא חושבנא**. כי בשתא אלפי שני, נחשב א"א כתר לעולם אצילות, ועתיק נעלם לגמרי, מטעם גניזת המלכות דצמצום א', שאין עליה זווג, והזווג נעשה רק בסוד בקע, שהיא מלכות המשותפת במדת הרחמים שפרצוף הא' שיצא על המלכות המשותפת הזו הוא א"א שהוא חסר מלכות דצמצום א' וקבל במקומה את מלכות המשותפת, וע"כ הוא המשפיע לכל פרצופי אצילות, דהיינו שמקבל מעתיק ומשפיע לאצילות, ועתיק עצמו לא אתידע, מטרם גמר התיקון.

ובגמר התיקון כשיתגלה הכתוב היתה לראש פנה, או אתמר, ראו עתה כי **אני אני הוא**, המלכות מכונה **אני**, וכיון שהמלכות דצמצום א' תקבל הזווג הגדול, יתגלה בעולם כי **אני** שבשתא אלפי שני שהיתה משותפת במדה"ר, ועצמותה היתה נעלמת, **אנ"י** הוא, דהיינו **אנ"י** דצמצום א', שהיא גילוי עצמותה של המלכות, **ואין אלקים עמדי**, **דלית לי תניינא דנטיל עצה מניה**, כי אנ"י המגולה בשתא אלפי שני היתה צריכה למדרגה שניה, דהיינו לבינה, לקבל ממנה עצה, דהיינו תיקון, משא"כ עתה איני צריך לקבל עצה משני, כי אני מושלמת בכל צרכי מעצמי. **ולא שותפא**, שאין לי עוד שתוף דמדת הרחמים, בהיות הדין שלי מתוק במתיקות השלמות. **ולא חושבנא**. פירוש, המסך המשותף במדת הרחמים דבינה מכונה בשם חשבון, כי חשבון הוא מלשון מחשבה, שהוא שם הבינה הממתקת את המסך. ואומרת שמעתה אינה צריכה עוד לחשבון הזה, דהיינו למסך ממותק.

וזהו אמרו, **דאית אחד בשתוף כגון דכר ונוקבא, ואתמר בהון כי אחד קראתיו**. כי מטרם התיקון היתה המלכות בשתוף דמדה"ר, כגון ז"א ונוקביה, המכונים לעיל שמש ולבנה, שבסוד השתוף דמדה"ר קבלו המוחין די"ג מדת הרחמים, שה"ס **אחד** ואז נאמר על זו"ן כי אחד קראתיו (כמ"ש לעיל דף קי"ח ד"ה ועל דא) בסו"ה הוא אחד ושמו אחד, עש"ה.

אבל איהו חד בלא חושבן ולא שתוף אבל עתה המלכות עצמה היא אחד בלי חשבון, שהוא מסך ממותק, ובלי שיתוף דמדה"ר, שזסו"ה **ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד**, כי הלבנה אינה צריכה להכלל בז"א בסוד הוא ושמו אחד. אלא הלבנה מעצמה תהיה מהות מאיר בסוד אחד, וע"כ הוא אחד, השמש, ושמו אחד, הלבנה. כי תהיה אור הלבנה כאור החמה.

קמו כלהו ואשתטחו קמיה ואמרו זכאה בר נש דמאריה אסתכם עמיה לגלאה רזין טמירין דלא הוו מתגליין למלאכייא קדישייא: קמו החברים כולם ונשתטחו לפניו, ואמרו אשרי האיש שרבונו מסכים עמו לגלות סודות נסתרים, שלא היו מגולים אפילו להמלאכים הקדושים.

פסקה קעב

אמר לון: חברייא אית לן לאשלמא קרא, דכמה רזין טמירין אית בהאי קרא, אמר להם: חברים, יש לנו להשלים הכתוב, כי כמה סודות נסתרים יש בכתוב הזה, **אני אמית ואחיה וגו' אני אמית ואחיה בספירן, אחיה מסטרא דימינא חיי מסטרא דשמאלא מותא**: אני אמות ואחיה, היינו על ידי הספירות, שמקו ימין נמשך החיים, ומקו שמאל נמשך המות. **ואי לא אסתכמן תרוייהו בעמודא דאמצעיתא לא אתקיים דינא**, ואם שניהם אינם באים לידי הסכמה בקו האמצעי, אין הדין מקוים, **דאנון במותב תלתא כחדא**, שהם בישיבת שלשה ביחד. כלומר שאין הדין מקוים אלא בעת שיש ג' קוין ביחד. פירוש, אע"פ שמקו ימין נמשך החיים לצדיקים, ומקו שמאל נמשך המות לרשעים, היינו רק אחר שבא קו האמצעי והכריע ביניהם, והלביש הקוים זב"ז (כנ"ל דף ס"ג ד"ה ואע"ג) אמנם מטרם הכרעת קו האמצעי, אין קיום לא להחיים הנמשך לצדיקים מקו ימין ולא למיתה הנמשך לרשעים מקו שמאל. שהקוין הם במחלוקת, ופעם מנצח השמאל לדין, ופעם מנצח הימין לחסד, בלי קביעות וקיום.

פסקה קעג

ולזמנין אסתכמו תלתא למעבד דינא, וייתי יד דאיהו פשוטה לקבל שבים: ולפעמים מסכימים שלשתם לעשות דין, ויבוא יד הפשוטה לקבל שבים. **דאיהי י"ה ו"ה, יוד הא ואו הא**, שי"ד ההוא, הוא י"ד אותיות דהיינו ד' אותיות שבהויה פשוטה, ויוד אותיות שבהויה במילואה. ד' אותיות של הויה פשוטה י"ה ו"ה, רומזות על ספי' כתר. יוד אותיות שבהויה במילואה יו"ד ה"א וא"ו ה"א, רומזות על ספירת החכמה. פירוש, כי ידעת שבעת קטנות יורדות ג"ס בינה ותו"מ מהנוקבא לבי"ע ולקלי', ואינה נשארת אלא בב' הספירות כתר וחכמה דכלים, (כנ"ל דף צ"ו ד"ה וההוא) ואז מרומזת הנוק' בשם

י"ד הרומזת לב' ספירות כו"ח, שבהם י"ד אותיות, ד' בכתר יו"ד בחכמה, כנ"ל. ואז **אסתכמו תלתא למעבד דינא**, דהיינו שאפילו קו ימין מסכים לדין, מטעם שאין בכל קו רק י"ד אותיות מכו"ח, ובינה ותו"מ שלו נפלו לקליפות, ואז קונים הקליפות כח (שה"ס כ"ח אותיות דמילוי המילוי הרומזים על כלי דבינה ותו"מ הכלולים בה) להחטיא את התחתונים גם להענישם, שב' הללו הם אחד, כמ"ש חז"ל (ב"ב ט"ז.) הוא השטן הוא היצה"ר הוא מלאך המות, שהוא המחטיא והוא העולה ומקטרג, והוא היורד ונוטל נשמתו. הרי שהחטא ועונשו א' הוא.

גם נתבאר לעיל, שע"י מ"ן ותשובה ומע"ט מעלה הנוק' בחזרה את בינה ותו"מ שלה מהקליפות, והם מתלבשים בנשמות התחתונים שעשו תשובה. ואח"כ מורידה המסך מנוק' עינים לפה והיא מעלה הבינה ותו"מ לאצילות ביחד עם הנשמות, ונשלמת בע"ס ומקבלת מוחין דגדלות לנשמות התחתונים הדבקים בהכלים בינה ותו"מ שעלו אליה. וז"ש **וייתי יד דאיהו פשוטה לקבל שבים**, **דאיהו י"ה ו"ה**, **יוד הא ואו הא**. כי אגלאי מלתא למפרע, שלא נתמעטה הנוקבא מתחילה להשאר בי"ד אותיות הללו שהם כו"ח דכל קו שלה, אלא בכדי לקבל אח"כ השבים בתשובה ולהעלותם לאצילות. כי לא היה אפשר להשפיע מוחין דגדלות לתחתונים בלאו הכי, (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר).

וזה אמרו, **ודא שכינתא**, **אתקרי יד ימין מסטרא דחסד**, **יד שמאל מסטרא דגבורה**, **יד הויה מסטרא דעמודא דאמצעיתא**, וזהו השכינה הנקראת יד ימין מצד קו החסד, ונקראת יד שמאל מצד קו הדין, ונק' יד ה' מצד קו האמצעי, שהוא קו הרחמים. כלומר שלא נשאר בכל קו וקו מהנוקבא, בעת הקטנות, רק י"ד אותיות שה"ס כו"ח שבכל קו, ובינה ותו"מ שלכל אחד נפלו לבי"ע כנ"ל. **כד ב"נ תב בתיובתא האי יד שזיב ליה מן דינא**, כשחוזר בתשובה אלו י"ד אותיות מצילים אותו מדין. כלומר, אחר שהנוק' מורידה המסך מתחת החכמה למקומו כבתחילה ומעלה הבינה ותו"מ בחזרה אליה, עולים עמהם גם הם ע"י תשובה כנ"ל, ומקבלים המוחין דגדלות שה"ס אור הרחמים.

אבל כד דן עלת על כל העלות, **אתמר ביה ואין מידי מציל**, אבל כשדן עלת על כל העלות אין היד פשוטה לקבל שבים, אלא להיפך, ואין מידי מציל. פירוש, כל הנ"ל אמור בחשך דאמא, אבל בחשך דצמצום א' דהיינו הגנוז בעתיק הנק' עלת על כל העלות, שבסו"ה והרשעים בחשך ידמו, או אין מידי מציל, (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר)

פסקה קעד

ועוד ג' זמנין אתמר בהאי קרא אני אני אני, **דאית בהון א' א' י' י'** ועוד, כי ג' פעמים אני נאמר בפסוק הזה, שיש בהם בר"ת ג' אלפין, וג' יודין בס"ת, כי ראש התבה של כל

אני הוא אלף, וסוף התבה הוא יוד. **דאתרמיזו ביוד הי ואו הי. יוד הא ואו הא**, ג' היודין רומזים על השם ס"ג שהוא מילוי השם הויה, כזה. יוד הי ואו הי, שהוא בגי' ס"ג. שיש בו ג' יודין. וג' האלפין רומזים על מילוי השם הויה במספר מ"ה, שהוא יוד הא ואו הא, שבג' מ"ה, שיש בו ג' אלפין.

פירוש. כי עוד יש לבאר הכתוב ראו עתה וכו', כי בגמר התיקון, אשר אז ישוב השם ב"ן שהוא הנוק', להיות כשם ס"ג, כנודע וזהו שאומרת ראו עתה כי **אני** שהיתי כלול ומקבל עד עתה רק משם הויה דמלוי אלפין בלבד, דהיינו יוד הא ואו הא, שיש בו ג' אלפין הרומזת על ז"א. הרי עתה בגמר התיקון **אני הוא**, בבחינת הויה במילוי ס"ג, שיש בו ג' יודין, הרומזת על אמא עלאה. ועל זה בא הרמז הג"פ אני שבהן המילואים דב' הויות. ג' יודין דס"ג וג' אלפין דמ"ה. שז"ס והיה אור הלבנה כאור החמה כנודע. **ואית בהון ג' ווין, ו' ו' ו', ו'אחיה, ו'אני, ו'אין, דאתרמיזו באלין שמהן** ויש בהפסוק, ג' ווין דהיינו ו' של ו'אחיה ו'אני ו'אין, הרמוזים ג"כ באלו ב' השמות ס"ג ומ"ה הנ"ל, שיש בכל אחד ג' ווין. פירוש, ו' רומז על ז"א, להורות שגם הוא כלול באלו העליות המרומזים בב' השמות הנ"ל, אלא שהוא עולה להוי"ה במילוי ע"ב, כזה, יוד הי ויו הי, שה"ס אבא עלאה.

פסקה קעה

ועם כל דא דהאי קרא, הא אוקמוה חבריא לגבי אלהים אחרים: ועם כל הרוממות שבהכתוב הזה, פירשוהו החברים כלפי אלהים אחרים. **כד"א ראו עתה כי אני אני הוא, דא קב"ה ושכינתיה, דאתמר בהו אנ"י וה"ו**, הכתוב אני, אני הוא, קאי על הקב"ה ושכינתו, דהיינו ז"א ונוקביה: **אני** היינו השכינה, **הוא**, היינו הקב"ה הנק' **והו**, ושיעור הכתוב, שלעתיד בגמר התיקון תאמר הנוקבא, ראו, כי אני וה"ו אחד, דהיינו סוה"כ והיה אור הלבנה כאור החמה. שהנוקבא שוה אל הז"א. **ואין אלקים עמדי, דא ס"ם ונחש**, הכתוב ואין אלקים עמדי, הכונה על אלהים אחרים שהם ס"ם ונחש, כי אז יגלה, שהס"ם ונחש לא הפרידו מעולם בין קב"ה ושכינתיה. והיינו כמ"ש בזהר, שאמרו על פי שנים עדים ימות המת, קאי על ס"מ שהוא מת מעיקרו. ולא היה אלא עבד למהר פדות נפשנו. וזהו, **אני אמית ואחיה, אני אמית בשכינתי למאן דאיהו חייב ואני אחיה בה למאן דאיהו זכאי**, כי אז תתגלה שאני אמית בשכינתי למי שהוא חייב, ואני אחיה בשכינתי למי שהוא זכאי. כלומר, שיתגלה השגחתו ית' למפרע בכל העולם כולו, ואז יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם. דהיינו לאפוקי ממה שנדמה לנו בשתא אלפי שני שיש הנהגה המתנגדת להקדושה שהם ס"ם ונחש. בסו"ה אשר שלט האדם באדם לרע לו. אבל אז יגלה לעין כל, אני אמית בשכינתי ואחיה בשכינתי, ואין עוד מלבדו.

ואין מידי מציל, דא יד הויה, דאיהו י"ה ו"ה, יוד הא ואו הא ואיהו כוז"ו במוכס"ז כוז"ו: הכ' ואין מידי מציל, היינו י"ד אותיות שבשם הויה, שהן ד' אותיות של הויה פשוטה, ועשר אותיות של הויה במילוי אלפין, כזה יוד הא ואו הא, וכן הוא י"ד אותיות אשר בשמות **כוז"ו במוכס"ז כוז"ו**, כלומר ג' הקוין ימין ושמאל ואמצעי מכונים ג' ידים, משום שיש בכל קו י"ד אותיות השם. בקו ימין י"ד אותיות שהן, הוי"ה אלקינו הוי"ה, ובקו שמאל י"ד אותיות כוז"ו במוכס"ז כוז"ו, ובקו אמצעי י"ד אותיות מהוי"ה פשוטה, ומהוי"ה במילואה כנ"ל. וביאור אלו השמות, הויה אלקינו הויה, וכוז"ו במוכס"ז כוז"ו, (עי' לעיל דף ע"ח ד"ה קדוש), ואלו ב' הקוין נמשכים מחולם ושורק, והם ג"ר אבל קו אמצעי, נמשך מחירק, שה"ס קומת ו"ק בלי ראש, שנמשך על מסך דבחי"א, (כנ"ל דף ט"ז ד"ה וזה אמרו), ועל זה יש שם י"ד אותיות הויה פשוטה, והויה במילואה, הרומזים על כתר וחכמה דכלים ורוח נפש דאורות, וחסרה בינה ותו"מ דכלים, שה"ס כ"ח אותיות דמילוי המילוי שבהויה. (כמ"ש בזהר עקב אות מ"א) וז"ל **כ"ח דיליה, יוד ואו דלת, הא אלף, ואו אלף ואו, הא אלף**, עש"ה כי מילוי המילוי של **י'** הוא יוד ואו דלת, ומילוי המילוי של **ה'** הוא הא אלף, ומילוי המילוי של **ו'** הוא ואו אלף ואו, וה"ת הוא הא אלף, וזסו"ה כי י"ד על כס יה מלחמה לה' בעמלק וגו', כי אין בקו אמצעי אלא י"ד אותיות, ולפיכך אין שם אלא י"ה, וחסרים האותיות ו"ה, שה"ס כ"ח אותיות דמילוי המילוי, וכל זה הוא מפני שמלחמה לה' בעמלק. וז"ס תפלת משה, ועתה יגדל נא כ"ח ה', דהיינו שימשכו כ"ח אותיות אל הי"ד אותיות ויושלם השם הויה בע"ס דכלים ונרנח"י דאורות. וזה אמרו. **ואין מידי מציל דא** וכו', פירושו על אלו ב' ידין, שהם י"ד אותיות שבקו אמצעי, החסרה מג"ר, וע"כ היא נוקמת בהרשעים, וי"ד האותיות שבקו שמאל שהם כוז"ו וכו', שהם ג"כ בחינת דינים, ונוקמת ברשעים, ומגלות את היחוד השלם, ולע"ל יראו הכל, שאין מיד"י מציל, כי הביאו את גמר התיקון **וכלא קשוט, אבל מה דאתמר לעילא, עלת עלאה דאיהו עלת על כל העלות, והאי רזא לא אתמסר לכל חכימא ונביאה**, והכל אמת הן הפירוש הא', והן הפירוש הב', והן מ"ש החברים בביאור הכתוב, אמנם מה שנאמר למעלה, עלה העליונה שהיא עלה על כל העלות, הוא שאמר אני אני הוא, דהיינו עתיק דאצילות, בעת שיתגלה הזווג של מלכות הגנוז, בסוד ראש פנה (כנ"ל דף קנ"ג ד"ה אמנם) הנה סוד הזה לא נמסר לכל החכמים והנביאים. כלומר שלא נמסר אלא ליחידי סגולה שביניהם.

פסקה קעו

ת"ח כמה עלות אנון סתימין דאנון מתלבשין ואנון מורכבין בספירן וספירן מרכבה לגבייהו: בוא וראה, כמה עלות, דהיינו מדרגות, שהן סתומות. ואינן נודעות, אלא שהן מתלבשות ומורכבות בהספירות והספירות הן מרכבות אליהן. כלומר, כמו מרכבה, המגלה מציאות הרוכב בה. כן הספירות מגלות את המדרגות המלובשות בהן.

פירוש כי נתבאר שהמדרגות משתלשלות ויוצאות זו מזו בדרך עילה ועלול, שפירושו שכל תחתונה נפעלת מהעליונה ממנה, ומתקיימת על ידה, (כנ"ל דף קנ"א ד"ה פירוש) ויש עלות שהן סתומות מהתחתונים, שהן ג' פרצופין הראשונים: א"א ואבא ואמא. כי תחילת הגילוי מתחיל מישסו"ת ואילך. ועל אלו ג' הראשונים אומר **כמה עלות אנון סתימין** וכו'. אלא שמתלבשים בספירות שהן ישסו"ת וזו"ן, הנעשים מרכבה אליהם, דהיינו שמתגלות בתוכם, כמו רוכב שאינו מגולה רק במרכבתו. וז"ש **דאנון טמירין ממחשבתא דבני נשא, ועלייהו אתמר כי גבוה וגו'** שאלו ג' ראשונות, נסתרות ממחשבת בני אדם, ועליהם כתיב, כי גבוה מעל גבוה שומר וגו', **נהורין מצוחצחין אלין על אלין, ואלין דמקבלין, אנון חשוכין מאחרנין דעלייהו דמקבלין מנייהו**, האורות מצוחצחות אלו מאלו, שכל העליון מחברו מצוחצח יותר הימנו, ואלו המקבלים חשכים מאלו האחרים שעליהם, שמהם הם מקבלים, כלומר כל התחתון מחברו הוא יותר כהה הימנו. ואע"פ שכלפי התחתון הוא נחשב לאור מצוחצח, מ"מ כלפי העליון ממנו נחשב כמו חשך, כי כן הולכת המדרגות ומתמעטות אחת מחברתה. **ועלת העלות לית נהורא קיימא קמיה, דכל נהורין מתחשכן קמיה**, ועלת העלות, אין אור שיוכל לעמוד בפניו, כי כל האורות נחשכים ומתכבים לפניו.

פסקה קעז

ד"א, נעשה אדם בצלמנו כדמותנו הא אוקמוה חברייא על מלאכי וכו' פירוש אחר. הנה הכתוב נעשה אדם וגו', בארו אותו החברים על מלאכי השרת, שהם אמרו הכתוב הזה, אל הקב"ה. (והמאמר שלהם מובא בפ' בלק מאות תט"ז) **אמר להו, בתר דהוו ידעין מה דהוה ומה דעתיד למהוי, ואנון הוו ידעין דעתיד למחטי, אמאי בעו למעבד ליה** אמר להם ר"ש, מאחר שהמלאכים יודעים את ההוה, ואת העתיד להיות, והיו יודעים שהאדם עתיד לחטוא, א"כ למה רצו לעשות את האדם. כי אמרו נעשה אדם וגו'.

פסקה קעח

ולא עוד, אלא דעזא ועזאל הוו מקטרגי עליה, בזמנא דאמר שכינתא לקב"ה נעשה אדם, ולא עוד, אלא שהמלאכים: עזא ועזאל, היו מקטרגים על בריאת האדם, בעת שאמרה

השכינה להקב"ה נעשה אדם. **אמרו**, **מה אדם ותדעהו**, **מה את בעי למברי אדם**, **ותדעהו**, **דעתיד מחטי קמך באתתא דיליה דאיהי חשך**. אמרו, מה אדם ותדעהו, למה אתה רוצה לברוא האדם, בעת שתדע, שהוא עתיד לחטוא לפניך באשתו, שהיא חושך. **דאור איהו דכורא**, **וחשך נוקבא**, **שמאלא חשך דבריאה**, כי אור הוא זכר. וחשך היא הנוקבא, שהיא מקו שמאל, הנבחן לחשך דבריאה.

ביאור הדברים, כי נתבאר (לעיל בהקדמת הזוהר דף ר"ג אות רט"ו בהסולם עש"ה) אשר אחר גדלות הזו"ן, שהשיגו בששת ימי בראשית, דהיינו שעלו והלבישו לאו"א עלאין, אז הוציאו הזו"ן את אדה"ר. וסדר בריאתו, היה מתחילה בקטנות ואח"כ בגדלות, על דרך שיצאו כל מעשה בראשית, אשר בהמאמרות יהי אור יהי רקיע יהי מאורות יצאו המעוטים שהביאו הקטנות, ובויהי אור, ובויעש אלקים את הרקיע וגו', ובויעש אלקים את שני המאורות וגו' יצאו הגדלות שלהם. דהיינו שהחזירו אתוון אל"ה. (כנ"ל דף ק"ד ד"ה ויעש) ועד"ז גם כאן בהמאמר נעשה אדם נעשה המיעוט, דהיינו שהנוקבא הורידה אתוון אל"ה שלה לבי"ע, ועי"ז נתמעטה הנוק' לו"ק בלי ראש, ועמה כל המלאכים כולם, שהם צבאותיה, ובהכתוב ויברא אלקים את האדם יצאה הגדלות. וז"ש החברים (בזהר בלק מאות תט"ז) **קרא לכתות כתות דמלאכי עלאי ואותיב לון קמיה אמר לון בעינא למברי אדם**. קרא כתות כתות של מלאכים העליונים והושיב אותם לפניו ואמר להם, אני רוצה לברוא אדם. דהיינו כנ"ל שהזו"ן נתמעטו לבחינת ו"ק ועמהם כל מלאכי מעלה, בעת שרצה לברוא האדם, ורמזו זה בהמלות **ואותיב לון קמיה**, כי ישיבה, רומזת על מיעוט שיעור קומה. כי אין הקומה בשלימות רק בעת עמידה, אבל בישיבה מתקצר הקומה. והיינו שנתמעטו כל המלאכים לו"ק בלי ראש.

ולפיכך נתרגשו כל המלאכים ושאלו **מה טיבו דבר נש דא**, מה טיבו של אדם זה, שבשביל בריאתו מיעטת אותנו. **א"ל בר נש דיהא בצולמא דידן יהא חוכמתא דיליה עלאה מחכמתכון**. אמר להם, האדם הנברא בצלם שלנו יהיה חכמתו מרובה מחכמתכם. דהיינו, אחר שהזו"ן יחזרו את אתוון אל"ה למדרגתם, יתעלו עמהם גם העולמות בי"ע לאצילות, וישיג האדם נר"ן דאצילות, שהוא גבוה לאין שיעור מבחינת מלאכים, ואז כל המלאכים יתעלו בשבילו לאצילות. כמו שהיה באמת ביום ששי מלפני החטא. וכיון ששמעו המלאכים את זה תיכף הסכימו לבריאתו.

וזה אמרו כאן, **הא אוקמוה חברייא על מלאכי השרת דאנון אמרי האי קרא**, שהחברים אמרו, שהמלאכים עצמם הסכימו ואמרו נעשה אדם שבכתוב הזה, דהיינו מטעם הנ"ל שאמר להם הקב"ה שעל ידו ישיגו כולם עליה לאצילות. וע"ז א"ל ר"ש **בתר דהוו ידעין**

וכו' **דעתיד למחטי אמאי בעו למעבד ליה**, מאחר שהיו יודעים העתיד להיות, שהוא עתיד לחטוא ויאבד בחזרה כל המוחין דאצילות, ויפול בחזרה לבי"ע ועמו כל המלאכים, וא"כ למה הסכימו לעשות האדם. הרי יפסידו יותר ממה שירויחו לשעתם. **ולא עוד אלא דעזא ועזאל** וכו', כלומר אם תמצא לומר שהמלאכים לא ידעו שיחטאו, הרי עזא ועזאל קטרגו תכף והודיעו שיחטא האדם, ועכ"ז הסכימו כל המלאכים.

בההוא זמנא שכינתא אמרת לון בהאי דאתון מקטרגין אתון עתידין למנפל כדכתיב וגו', באותה שעה אמרה להם השכינה בדבר זה שאתם מקטרגין בו עתידים אתם לפול. כמ"ש ויראו בני האלקים את בנות האדם וגו' **וטעו בהון ואפיל לון שכינתא מקדושה דלהון**. וזנו אחריהן, והשכינה הפילה אותם מקדושתם, וענין עזא ועזאל כבר נתבאר לעיל (בהקדמת הזוהר דף קנ"ה ד"ה והנה ביאור עש"ה) וכאן אבאר בקיצור לפי הענין. ויש להבין למה קטרגו עזא ועזאל, ולא הסכימו לבריאת האדם, כמו שהסכימו כל המלאכים העליונים. והנה נתבאר לעיל (דף פ' ד"ה ביאור) שכל המוחין דגדלות היוצאים בשתא אלפי שני אינם מבחינת ג"ר דע"ב, אלא מבחינת ו"ק דע"ב, ע"ש הטעם. ותדע שאלו המלאכים עזא ועזאל הם נמשכים מבחינת אחורים דאו"א הפנימים ששמשו בנקודים, שה"ס ג"ר דע"ב, שהמה נגנזו, ואינם מתגלים בשתא אלפי שני כנ"ל. ולפי"ז נמצא שתשובה זו שהשיב הקב"ה להמלאכים עליונים כולם, **בר נש דיהא בצולמא דידן יהא חוכמתא דיליה עלאה מחכמתכון** כנ"ל בדיבור הסמוך, שבשביל זה נתרצו כולם להתמעט בעת המאמר נעשה אדם. הרי זו תשובה שאינה מספקת כלל בשביל **עזא ועזאל**, כי להיות בחינתם מבחינת ג"ר דע"ב, הרי כל המוחין הגדולים דאדם הראשון, ואפילו המוחין שמטרם החטא, אינם שייכים כלל לבחינתם, כי כולם היו רק מו"ק דע"ב, (כנ"ל דף פ' ד"ה ביאור) וא"כ לא ירויחו כלום על ידי בריאת האדם, ולפיכך יצאו מכלל כל המלאכים העליונים וקטרגו על בריאת האדם, כי לא רצו להתמעט בשביל בריאתו. וקטרוגם זה עוד הגדילו ביותר לאחר שחטא, כמו שאומר בזהר בלק הנ"ל, **כיון דברא אדם וחטא וכו' אתו עזא ועזאל אמרו קמיה פתחון פה אית לן גבך, הא בר נש דעבדת חטי קמך**, אחר שברא האדם וחטא, באו עזא ועזאל, ואמרו לפני הקב"ה, פתחון פה יש לנו לפניך, הרי האדם שעשית, חטא לפניך, ומסבת הקטרוג שלהם נתעכב האדם בתשובתו (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קנ"ו ד"ה ותדע עש"ה).

וזהו אמרו **בהאי דאתון מקטרגין אתון עתידים למנפל** וכו' כי בסבת קטרוג שלכם ימנע האדם מלשוב תכף אחר החטא, ויצאו בנות האדם בלתי מתוקנות, שסופכם לזנות אחריהם. כנ"ל בהקדמת הזהר, ע"ש.

פסקה קעט

אמרו חברייא: רבי, רבי, אדהכי עזא ועזאל לא הוו משקרין במלולייהו אמרו לו החברים: רבי רבי, סוף סוף, לא שקרו עזא ועזאל בדבריהם. כלומר שהשכינה היתה צריכה להשיב להם עכ"פ תירוץ על קטרוגם. **דודאי בנוקבא עתיד אדם למחטי**, כי אמת הוא שאדם היה עתיד לחטוא בסבת הנוקבא, כמ"ש עזא ועזאל. שכן הכתוב אומר, האשה אשר נתת עמדי נתנה לי מן העץ ואכל, **אמר להו הכי אמרה שכינתא: אתון אזדמנתון לקטרגא קדמי יתיר מחילא דמרומא**, אמר להם כך אמרה השכינה: אתם, עזא ועזאל, נזדמנתם לקטרג לפני, יותר מכל צבאות של מעלה, **אי אתון הויתון שפירין מאדם בעובדיכו, יאות לכו לקטרגא עליה**, אם היתם במעשיכם טובים מהאדם, היתם צודקים לקטרג עליו. **אבל איהו עתיד למחטי באתתא חדא, אתון בנשין סגיאין, חבתיכון יתיר מבני נשא כמה דכתיב** וגו', אבל אדם עתיד לחטוא רק באשה אחת ואתם בנשים רבות, הרי חטאיכם מרובה מחטאי בני אדם, כמ"ש **ויראו בני האלקים וגו' את בת האדם לא נאמר, אלא את בנות האדם, דהיינו הרבה בנות. ולא עוד, אלא אם אדם חב, הא אקדים ליה תשובה לאהדרא למאריה, לאתקנא במה דחב**, ולא עוד, אלא אדם חטא, הרי הקדמתי בעדו תשובה, לתקן מה שחטא. כי תשובה קדמה לעולם, אבל למלאכים אין תשובה מועלת כלום.

פירוש, כי שתי תשובות השיבה להם השכינה. א) לא לכם לקטרג כל עיקר, כי אתם גרועים מהאדם. ב) אם יחטא האדם, כבר הקדמתי לו תיקון התשובה, ויתקן מה שחטא, וביאור הדברים, וענין חטאם של עזא ועזאל כבר נתבאר לעיל בהקדמת הזהר דף קנ"ח ד"ה ויש. עש"ה.

פסקה קפ

אמרו ליה חברייא, אי הכי, אמאי כולי האי: אמרו לו החברים, אם כן הוא למה כל זה. כלומר, אם כל התירוץ על בריאת האדם הוא מפני שיכול לעשות תשובה, ויתקן את קלקולו, א"כ למה כל זה, מוטב היה שלא לברא החושך בהנוקבא, והאדם לא יבא לכלל חטא מלכתחילה.

אר"ש לחברייא, אי לא דהוה הכי דברא קב"ה יצרא טבא ובישא, דאנון אור וחשך, לא הוה זכו וחובה לאדם דבריאה: והשיג ר"ש להחברים, אם לא היה כך, שברא הקב"ה יצר טוב ויצר הרע, שהם אור וחשך, לא היה מצות ועבירות להאדם דבריאה. **אלא דאתברי מתרווייהו ובגין דא, ראה נתתי לפניך וגו'**, אלא שהאדם נברא משניהם, מאור ומחשך ועל כן אומר הכתוב ראה נתתי וגו' את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע. כלומר

משום זה נוהג בהאדם מצות ועבירות והוכן לו הבחירה לבחור בין טוב לרע. **אמרו ליה כולי האי אמאי, ולא הוה שפיר, דלא אתברי דלא למיחב ולגרמא כל מה דגרים לעילא ולא הוה ליה לא עונש ולא שכר**, אמרו לו, למה כל זה, הלא מוטב היה שלא יברא החשך, ולא היה לו להאדם, לא עונש ולא שכר, משיברא, ויחטוא, ויגרום לכל אלו קלקולים הרבים שגרם בחטאו.

פסקה קפא

אמר לון, מן הדין הוה ליה למברייה כך, בגין דאורייתא בגיניה אתבריאת דכתיב בה עונשא לרשיעייא ואגרא לצדיקיא: אמר להם, מן הדין היה לו לבראו כך, באור וחשך, משום שהתורה נברא בשביל האדם, שכתוב בה עונש לרשעים ושכר לצדיקים, **ולא הוה אגרא לצדיקיא ועונשא לרשיעייא אלא בגין אדם דבריאה, לא תהו בראה** וגו', ולא יצוייר שיהיה שכר ועונש אלא באדם דבריאה, הכלול מאור וחשך, כמ"ש, לא תהו בראה לשבת יצרה. שלא נברא העולם להיות בתהו, דהיינו בחשך להרשעים, אלא לשבת יצרה, דהיינו ליתן שכר טוב לצדיקים. והשכר הוא השגת התורה, כמ"ש ומלאה הארץ דעה וגו'. כי אורייתא וקב"ה חד הוא. ואם לא היה נברא האדם באור וחשך, שיתכן בו ענין הבחירה בין טוב ורע וענין שכר ועונש, לא היה אפשרות שיתגלה שכר הטוב הזה לצדיקים, דהיינו המקובל בהתורה שנבראה בשבילו. **אמרו ודאי כען שמענא, מה דלא שמענא עד השתא, דודאי, לא ברא קב"ה מלתא דלאו איהו צריך**, אמרו החברים, ודאי שמענו עתה, מה שלא שמענו עוד עד היום, ועתה ברור, שלא ברא הקב"ה דבר מה שאינו צריך לו.

פסקה קפב

ולא עוד, אלא אורייתא דבריאה איהי לבושא דשכינתא: ולא עוד אלא התורה דבריאה, שיש בה אור וחשך שכר ועונש, היא לבוש של השכינה. **ואי אדם לא הוה עתיד למברי הות שכינתא בלא כסויא כגוונא דעני**, ואם האדם לא היה עתיד להבראות, היתה השכינה בלי לבוש, כעני, שאין לו בגדים. **ובגין דא כל מאן דחב, כאלו אפשיט לשכינתא מלבושהא, והאי איהו עונשא דאדם**, ומשום זה, כל החוטא, הריהו כאלו הפשיט הלבושים מן השכינה, וזהו עונשו של האדם החוטא.

פסקה קפג

וכל מאן דמקיים פקודין דאורייתא, כאלו הוא לביש לשכינתא בלבושהא: וכל מי שמקיים מצות התורה, הריהו כאלו הוא מלביש את השכינה בלבושיה. **ובגין דא אוקמוה בכסויא דציצית כי היא כסותו לבדה, היא שמלתו לעורו במה ישכב בגלותא,**

והא אוקמוה. וע"כ פרשו את הכתוב, הנאמר בטלית בציצית כי היא כסותו וגו', שהוא סובב על הגלות, שאז על ידי החטאים של ישראל נתפשטה השכינה מלבושיה. ונאמר עליה במה ישכב כמבואר.

וטעם הדברים הוא, כי החשך דבריאה הנאמר כאן, ה"ס חשך דאמא, (כי בריאה, פירושו ז"ת דבינה, המלבישות לא"א מחזה שלו עד הטבור, והם נק' או"א תתאין) והוא כמ"ש לעיל באות קס"ו. **אמא עלאה הוה לה חד כנוי וכו' וההוא כנוי איהו אור וחשך ובגין ההוא חשך דהוה בההוא כינוי, אמר אבא דעתיד למחטי לאדם דאצילות, דאיהו אור לבוש עלאה**. עש"ה בהסולם. הרי שחושך דבריאה האמור כאן, המחטיא את האדם דבריאה, הוא סוד הכנוי של אמא עלאה, ונתבאר שם בד"ה ובגין דא, שחשך דאמא הזה הוא לבוש לאור העליון, כי חשך זה נעשה על ידי עלית המל' המצומצמת למקום בינה, לאמא, וירדו אתוון אל"ה, שה"ס בינה ותו"מ דאמא למקום הנוקבא, וכן בינה ותו"מ דנוקבא יורדות לנר"ן דבני אדם. ונשארה אמא משום זה במ"י דאלקים שה"ס כו"ח דכלים ובו"ק בלי ראש דאורות וכן הנוקבא נחשכה, בו"ק בלי ראש. וה"ס החשך שנברא בסוד הכנוי דאמא. אמנם אמא עשתה זאת בכונה, כי ע"י עלית מ"ן מתורה ומע"ט של התחתונים, מחזרת אמא אח"כ את אתוון **אל"ה** שלה, ונשתלם בה השם אלקים. וכן הנוקבא שהיתה מלבשת על אתוון **אל"ה** עולה עמהם לאמא ומחזרת אתוון **אל"ה** שלה ונשתלם גם בה השם אלקים: ואז עולים גם נר"ן דבני אדם עם אתוון אל"ה של הנוקבא למקום אמא, ומקבלים שם המוחין שבאמא. ולפיכך נבחנת אתוון **אל"ה** הללו לבחינת **לבוש עלאה**, להיותם עולים ממקום התחתון אל העליון, ומלבישים בחזרה על העליון כמו שהיו מטרם נפילתם למקום התחתון. וע"כ המוחין שהתחתון מקבל בעת עלותו עמהם להעליון נק' **אור לבוש עלאה**. להיותו מקבל האור דרך אתוון **אל"ה** הללו, שחזרו ונעשו ללבוש להעליון. וז"ש לעיל דף צ"ג אות צ"ד, שבני אדם אינם יכולים לקבל אור העליון אלא באמצעות מלבוש. עש"ה. וזה שאומר שם **דעתיד למחטי לאדם דאצילות, דאיהו אור לבוש עלאה**, כי אם התחתונים מקלקלים מעשיהם, אז נפסק הזווג העליון, ואתוון אל"ה דזו"ן חוזרים ונופלים לבי"ע, למקום הקליפות, וכן אתוון אל"ה דאמא נופלות למקום זו"ן, ושוב יוצא החשך בעליונים, כי חוזרים לו"ק בלי ראש. הרי שהאדם גורם מיעוט ופגם לאדם דאצילות, מטעם היותו מקבל **אור לבוש עלאה**, וע"י החטא, חוזר הלבוש, שהוא אתוון אלה ונופל לקליפות.

וז"ש כאן **אורייתא דבריאה, איהי לבושא דשכינתא** כי התורה ומע"ט שאדם דבריאה עוסק בה, נמצא מעלה אתוון אל"ה של השכינה מבי"ע לאצילות, ונעשו לבוש אליה, וכן

אמא מחזרת אתוון אל"ה שלה עם הנוקבא ומעלה אותם למקומה והיא מקבלת המוחין הגדולים שבמקום אמא, הרי שהתורה דבריאה נעשית לבוש אל השכינה. וז"ש לעיל באות קע"ט שתשובה קדמה להעולם. כי העולם היה מחויב להבראות בחשך דבריאה, דהיינו להוריד אתוון אל"ה מהמדרגות, הגורם חשך בעולם, ומסבת החשך חוטא האדם, והוכן לו תשובה, שע"י התשובה מחזיר אתוון אל"ה, והאור, שהוא מטרת הבריאה, נמשך להעולמות. **ואי אדם לא הוה עתיד למברי הות שכינתא בלא כסויא כגוונא דעני**, ואם לא נברא האדם, ולא היה ענין של העלאת אתוון אל"ה מבי"ע לאצילות, היתה השכינה בלי לבושים, כלומר בלי מוחין הגדולים דאמא, כי בכח העלאת אתוון אל"ה שלה מבי"ע, היא יכולה לעלות לאמא עם אתוון אל"ה דאמא ולקבל ממנה המוחין. ואם לא היה נברא האדם לא היה לה להנוקבא שום מוחין, והיתה נחשבת כמו עני (כמ"ש לעיל דף ז' ד"ה וכבר) הרי שכל הלבושים של הנוקבא אינם אלא מסבת חשך דאמא, שה"ס חשך דבריאה.

ת"ח חשך איהו אוכמו דאורייתא אור חיורו דאורייתא, בוא וראה, חשך, ה"ס השחור שבתורה, דהיינו הדיו שבאותיות שבה, אור, הוא הלבן שבתורה, דהיינו הגוילים, שעליתם כתובים האותיות. (וחסר כאן ההמשך, ותמצאהו בתק"ח, דף קט"ז ט"א שורה ל"ד. כי כל המאמר הזה מאות קנ"ט עד קפ"ד הוא העתק מלה במלה משם, וז"ל) **וכד איהו אור מתלבש בחשך אתמר באורייתא שחורה אני ונאוה, וכד אסתלק מתמן אור דאיהו חוורו, איהי אומרת אל תראוני שאני שחרחורת. וכשהאור מתלבש בחשך, נאמר על התורה, שחורה אני ונאוה, וכשהאור נסתלק משם, שהוא הלבן שבתורה, התורה אומרת אל תראוני שאני שחרחורת**. פירוש, כי ז"א מכונה תורה, והמוחין שלו ה"ס אור תורה, והוא הלבן שבה. ולבושי המוחין, שהם החשך דאמא, דהיינו אתוון אל"ה דאמא כנ"ל בדיבור הסמוך, ה"ס השחור שבתורה. ובעת שהמוחין דאמא מלובשים בהחשך, דהיינו באתוון אל"ה שבה, אומר אז הז"א שחורה אני ונאוה, כי הלבושים הללו הם סבת כל המוחין שלו. (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר) אמנם כשמסתלק האור מן הלבושים והלבושים חוזרים ונופלים מאמא, וכן לבושי זו"ן דהיינו אתוון אל"ה שלהם, חוזרים ונופלים לבי"ע, כנ"ל בדיבור הסמוך, אז אומר הז"א שהוא התורה, אל תראוני שאני שחרחורת. כי הקלי' מתאחזים אז בהשחור שלו, להיותו בבי"ע, וריקן מאור. ועל דבר זה רמזו חז"ל **זכה, נעשה לו סם חיים**, כי כל המוחין של העוסק בתורה, נמשכים לו בהשחור שבתורה, ונעשה השחור לבוש על הלבן. **לא זכה נעשה לו סם המות**, כי אז המוחין מסתלקים מלבושיהם, והלבושים נופלים לקליפות, ונעשים לו לסם המות, והבן.

פסקה קפד

ואי צלותא לאו איהי שלימא, כמה מלאכי חבלה רדפין אבתרה, כד"א כל רודפיה השיגוה בין המצרים ואם התפלה אינה שלמה, כמה מלאכי חבלה רודפים אחריה כמ"ש כל רודפיה וכו'. ו **בגין דא מצלין: והוא רחום יכפר עון, דא ס"מ דאיהו נחש. ולא ישחית, דא משחית. והרבה להשיב אפו, דא אף. ולא יעיר כל חמתו דא חמה.** ומשום זה מתפללים, והוא רחום וכו' שהוא כנגד ד' קליפות: יכפר עון, הוא כנגד **ס"מ** שהוא הנחש. ולא ישחית, הוא כנגד הקלי' הנקראת **משחית**. והרבה להשיב אפו הוא נגד הקלי' הנק' **אף**. ולא יעיר כל חמתו הוא נגד הקלי' הנק' **חמה**. ואנו מתפללים, **בגין דלא ירדפין בתר צלותא**, שד' הקליפות הנ"ל לא ירדפו אחרי התפלה. **וכמה מלאכי חבלה תליין מנייהו**, וכמה מלאכי חבלה תלוים באלו ד' הקליפות הנ"ל. **שבעה ממנן אנון, ותליין מנייהו ע', ובכל רקיעא ורקיעא אינון מקטרגין, ותליין מנייהו ע' אלף רבוא,** שבעה ממונים הם, ותלוים בהם שבעים. ואלו ע' ממונים מקטרגים בכל רקיע ורקיע, שהתפלה עוברת דרכו, ואז תלוים מהם שבעים אלף רבוא מלאכי חבלה.

פסקה קפה

ואי צלותא סלקא שלימא בעטופא דמצוה ותפילין על רישא ודרועא, אתמר בהו, וראו וגו' ואם התפלה עולה בשלמות, שהיא בטלית של מצוה ותפילין על ראש וזרוע, אז נאמר בהם וראו כל עמי הארץ וגו'. **שם ה' אוקמוה דאיהי תפילין דרישא, ומאן דחזי שם הוי"ה על רישא בצלותא דאיהי אדני, מיד כלהון ברחין הה"ד יפול מצדך אלף,** שם ה' בארוהו שהוא תפילין של ראש, וכל הרואה את שם הויה על הראש, בהתפלה שהיא שם אדנ"י, תכף בורח, וז"ש יפול מצדך אלף.

פסקה קפו

ויעקב, בגין דחמא ברוחא דקודשא, דוחקא דגלותא בתראה בסוף יומיא, אמר ויירא יעקב מאד ויצר לו: ומשום שראה יעקב ברוח הקדש, את הדוחק שבגלות האחרון באחרית הימים, נאמר עליו, ויירא יעקב מאד ויצר לו. **ופליג עמא קדישא בגלותא לג' סטרין, כד"א וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, ברישא, בגלותא דאדום, ואת לאה וגו'** ויחלק את העם הקדוש בגלות לג' בחינות, כמ"ש וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, דהיינו בראש, בגלות אדום, ואת לאה וגו'.

ביאור הדברים, כי ג' בחינות נבחנות בפרצוף הנוקבא דז"א: א) חב"ד חג"ת שלה שמחזה ולמעלה, והיא לאה. ב) תנה"י שלה שמחזה ולמטה, והיא רחל. ג) מלכות שלה, והיא בחינת השפחות. כי מלכות דנוקבא, נקראת **אחרית הימים**, כלומר סוף הספירות,

כי הספירות מכונות ימים, ובכדי לתקנה, סובלים ישראל גלות אדום, וגם בני ישראל נחלקים לפי ג' בחינות הנ"ל שבהנוקבא, דהיינו בני לאה, בני רחל, בני השפחות. וזשה"כ וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, שהם הראשונים, בגלות אדום, כי בהם עיקר אחיזת הקליפות, להיותם מבחינת מלכות המלכות, אמנם ב' הבחי הראשונות, שהם בני לאה ובני רחל הן מתוקנות בפני עצמן, אלא שסובלים מפאת הפגם שבבחינה הג', דהיינו המלכות דמלכות, כי סוף סוף כל ג' הבחינות הן ע"ס של פרצוף אחד, ואלו ג' הבחינות ערכם, כמו נפש רוח נשמה, כי בני השפחות הן בחינת נפש. ובני לאה שהן חב"ד חג"ת דכלים עם נפש רוח דאורות, הן בחינת רוח. ובני רחל, בערך שהם משלימים הע"ס בכלים דתנה"י שמחזה ולמטה, הן בחינת נשמה. **ובגין דחמא בתר כן עניותא וצערא דלהון. אמר ושבתי בשלום אל בית אבי, דא מקדשא**, ומשום שראה אח"כ העניות והצער שלהם, אמר והתפלל עליהם, ושבתי בשלום אל בית אבי, דהיינו שיזכו להגאל ולבא לבית המקדש. ואמר **ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש**, והתפלל עליהם שיתן להם לחם לאכול ובגד ללבוש, דהיינו שלא יתחזקו עליהם הקליפות להפסיק שפעם.

פסקה קפז

ודוד בגין גלותא אמר, רעב ועיף וצמא במדבר, בגין דחמא שכינתא חרבה יבשה הוה נטיל צערא בגינהא: ועל הגלות הזה, אמר דוד על השכינה, רעב ועיף וצמא במדבר, משום שראה אותה חרבה ויבשה היה לוקח חלק בצער השכינה. פירוש, אע"פ שבחינת דוד עצמו, הוא מחזה ולמעלה, כי הוא מבני לאה, וענין גלות אדום, הוא על בחינת מלכות דמלכות שמחזה ולמטה, השתתף בצערה והתפלל עליה, אע"פ שאינה בחינתו עצמו.

לבתר דחמא דהדרין ישראל בתשובה בחדוה תקין עשר מיני תהלים, ובסוף כלהו, אמר תפלה לדוד וגו', אחר שראה את ישראל חוזרים בתשובה בשמחה, תיקן עשרה מיני תהלים, ובסוף כולם, אמר תפלה לדוד הטה ה' אזנך ענני כי עני ואביון עני. (ה"ג בתק"ח) **חזא דכולהו צלותין דנגונא הוו מתעטפין קדם מלכא ולא הוו יאלין עד דייעול צלותא דעני**, ראה שכל התפלות, שהם בניגון, היו מתאחרות להתקבל לפני המלך, ולא היו נכנסות אליו, עד שתכנס תפלת העני, **ובגין דא צלותא דעני אקדים לכלהו**, ומשום זה, הקדים תפלת העני לכל התפילות. פירוש, כי אחר שישראל חזרו בתשובה, והעלו מ"ן ע"י תורה ומע"ט והחזירו את זו"ן פב"פ, כי נשלמה בנין פרצופה של הנוקבא, הנה אז תיקן דוד עשרה מיני תהלים (כמ"ש בת"ז תק' י"ג) שהם כנגד עשר ספירות דנוקבא.

והנה מובא לעיל שג' בחינות הן בע"ס דפרצוף הנוקבא, שהן: לאה, רחל, ושפחות. ובזמן שתא אלפי שני רק לאה ורחל, שהם ט"ס שלה, יכולות להתתקן בשלימות, אבל בחינת השפחות שהיא מלכות שלה, לא תתקנה בכל השלימות, רק בגמר התיקון. וע"כ נקראת המלכות הזאת בשם אחרית הימים. ולפי זה נמצא שרק ט' מיני תהלים שהם כנגד לאה ורחל, תיקן בשלמות הראוי, אבל העשירית, שהיא כנגד המלכות לא היה יכול דוד לתקן כראוי לה.

וזה אמרו, **ובסוף כלהו אמר תפלה לדוד וגו' כי עני ואביון אני**, **כלומר**, **שבסוף כלהו**, שהיא כנגד המלכות לא היה יכול לתקן אותה ולומר תהלים בניגון כראוי, וע"כ אמר תפלה בלא ניגון, ואמר שבבחינה זו הוא עני ואביון, ואינו יכול להמשיך לה שום שפע. וזהו מטעם הנ"ל, כי היא עומדת להתתקן רק בגמר התיקון, ולא מקודם לכן.

אמנם עכ"ז יש לה תיקון במקצת גם בשתא אלפי שני מטרם גמר התיקון, כמ"ש הזהר לפנינו, בסוד עטופא דמצוה. ולא עוד, אלא מטרם שבחינה אחרונה זו מקבלת תחלת תיקונה הזה, לא יעשה שום תיקון גם בט"ס הראשונות של המלכות. וזה אמרו, **חזא דכלהו צלותין דניגונא הוו מתעטפין קדם מלכא**, **ולא הוו עאלין עד דייעול צלותא דעני**. ראה שכל התפלות השלמות, שהם בניגון, דהיינו הט' מיני תהלים, שהם כנגד ב' בחינות הראשונות דנוקבא, לאה ורחל, אשר ראויות לקבל כל תיקוניהם גם בשתא אלפי שני, ועכ"ז הן מתאחרות מליכנס לפני המלך, ולא יכנסו לקבל תיקונם עד שבחינה ג' האחרונה, שהוא מלכות שלה הנקראת תפלה לעני תכנס מתחילה, לקבל את תחילת התיקון שלה הנ"ל בסוד **עטופא דמצוה**, **וז"ש**, **הה"ד תפלה לעני כי יעטוף דעטף כל צלותין קדמאי עד דעאל צלותא דעני**, וז"ש תפלה לעני כי יעטוף, שפירושו, שהעני מעטף ומאחר כל התפלות הקודמות, עד שנכנס תפלתו תפלת העני. יעטוף, פירושו יאחר, מלשון העטופים ללבן. **ובגין דא צלותא דעני אקדים לכלהו**, וע"כ נמצא שמקדים תפלת העני לכל התפלות, ולכן נאמר תפלה לעני כי יעטוף, משום שהוא צריך להכנס מקודם, הוא נמצא מעטף האחרים.

פסקה קפח

מאן צלותא דעני דא צלותא דערבית דאיהי רשות בפני עצמה בלא בעלה: ושואל מי הוא תפלת העני, ואומר, שהיא תפלת ערבית, שהיא הנוקבא, בעת שהיא רשות בפני עצמה, כי אז הנוקבא היא בלי בעלה. **ובגין דאיהי בלא בעלה איהי עניה יבשה ברשות כל אינש**, (ה"ג בתק"ח) ומשום ואומר, שהיא בלי בעלה היא עניה ויבשה בלי שפע, והיא ברשות כל אדם. כלומר שכל אחד משעבד אותה עם דרכיו ומעשיו. **דא זרעא**

דיעקב דאיהו ברשות כל אומין דעלמא וזה הוא זרעו של יעקב, שהם ברשות כל אומות העולם, שכל האומות משעבדות אותם תחת רשותם. **ודמיא לצלותא דערבית** וזה דומה לתפלת ערבית, שכמו שהנוקבא מבחינת תפלת ערבית, היא ברשות כל אדם, כן זרעו של יעקב הם בגלות ברשות אומות העולם.

ביאור הדברים, כי ג' תפלות הן, שחרית מנחה ערבית, וב' תפלות הראשונות מתקנות ב' בחינות ראשונות של הנוקבא, שהן ט"ס ראשונות שלה, שהם ראוים לקבל תקונים משלם, וע"כ הם מצוה. ותפלת ערבית, היא רשות להיותה תיקון בחינה ג' של הנוקבא, שהיא מלכות שלה, שאין לה תיקון בשתא אלפי שני, וע"כ נבחנת ל **רשות** בפני עצמה בלא בעלה, כי אין לה זווג עם בעלה עד גמר התיקון. וענין התיקון של תפלת ערבית יתבאר לפנינו.

פסקה קפט

וצלותא דשבת איהי צדקה לעני, כמה דאוקמוה מארי מתניתין, שמש בשבת צדקה לעניים: ותפלת שבת איהי צדקה לעני, כמו שבארוה בעלי המשנה, שמש בשבת צדקה לעניים. פירוש, הז"א מכונה שמש, ובשבת יש לו זווג פב"פ עם הנוקבא, כמו או"א עלאין, ואז מקבלת גם בחינה ג' של הנוקבא שהיא המלכות שלה, את שפעה. אמנם לא מפני שהיא משתלמת אז מבחינתו עצמה, כי אינה נשלמת מטרם גמר התיקון, כנ"ל, אלא מכח האורות השלמים של או"א עלאין המאירים ביום השבת, מגיע השפע גם אל בחינה הג' אע"פ שאינה ראויה. ולפיכך מכונה השפע שמקבלת בשם **צדקה**, שזה יורה שהיא עצמה אינה ראויה להשפע, אלא שמתפרנסת מאחרים, וזהו שרמזו **שמש בשבת צדקה לעניים**, שמה שבחינה ג' דנוקבא מקבלת בשבת מהשמש, שהוא ז"א, אינו אלא רק בתורת צדקה. כי מטרם גמר התיקון, עוד אינה ראויה להשפע הגדול הזה.

ובג"ד צריך בר נש למהוי איהו כעני לתרעא דמלכא בצלותא דעמידה בכל שית יומין דחול בגין שכינתא: וע"כ צריך האדם לעשות עצמו כעני בשער המלך, בתפלה דעמידה של כל ששת ימות החול, בשביל השכינה. דהיינו להשתתף בצער השכינה כמו דוד. **ומתעטף לה בעטופא דמצוה דציצית, כעני ויהא בתפילין כאביון לתרעא דהיכלא דאיהי אדנ"י, דהכי סליק לחושבן היכל** ומתעטף בעטיפת מצוה, דהיינו בטלית מצויצת, כמו עני, ויהיה בתפילין כאביון, בשער המלך: שהיא אדנ"י, שכן עולה בחשבון היכל, כי אדנ"י בגי' ס"ה כמספר היכל. פירוש, הנוקבא נקראת בשם אדנ"י, וכבר ידעת שהיא מתחלקת לג' בחינות, והנה משתי בחינות הראשונות היא בבחי' היכל המלך, וז"ש שאדנ"י בגי' היכל. ומבחינה ג' היא נבחנת כמו שער המלך, שאי אפשר לבא אל

היכל המלך שהוא ז"א, זולת דרך שער המלך, כן האדם צריך להתעטף בציצית כמו עני ובתפילין כמו אביון כדי להמשיך מתחילה את תחילת התיקון לבחינה ג' דנוקבא, שהיא תפלת עני המעטף לכל התפלות וכל התיקונים כנ"ל, וע"כ היא מבחינה זו, כמו שער שהיא תחילת הכניסה להיכל. וז"ש **ודא איהו אדנ"י שפתי תפתח**, שבתקון בחינה זו הג' נפתחות השפתים, ואפשר להתפלל שאר התפלות, ולא מקודם לכן. ואח"כ ימשיך לה להנוקבא כל תיקוניה הצריכים לב' בחינות הראשונות שלה, שהם עצם ההיכל.

פסקה קצ

וכד אפתח פומיה בצלותא דערבית נשרא קא נחית ביומין דחולא לקבלא בגדפהא צלותא דליליא: וכשאדם פותח פיו, בימות החול, בתפלת ערבית, יורד הנשר, לקבל בכנפיו את תפלת הלילה. **דא נוריאל. אתקרי אוריאל מסטרא דחסד, ונוריאל מסטרא דגבורה, דאיהו נור דליק, דאתמר בי' נהר דינור**. ונשר הזה נקרא נוריאל, כי אוריאל הוא נקרא מצד החסד, ונוריאל הוא נקרא מצד הגבורה, להיותו אש דולק, שנאמר בו, נהר דינור נפיק מן קדמוהי. (והביאור הוא להלן בדיבור הסמוך).

פסקה קצא

ובצלותא דשחרית אריה נחית לקבלא צלותא, בדרועוי וגדפוי, דד' גדפין אית לכל חיה, דא מיכאל: ובתפלת שחרית יורד האריה לקבל התפלה בזרועיו וכנפיו, כי ד' כנפים יש לכל חיה, וזהו מלאך מיכאל. **ובצלותא דמנחה, שור נחית לקבלא צלותא בקרנוי וגדפוי, ודא גבריאל**, ובתפלת המנחה, יורד השור לקבל התפלה, בקרניו וכנפיו, וזהו מלאך גבריאל.

ביאור הדברים. כי תפלה ה"ס הנוקבא, שעל ידי תפילותינו אנו מקרבים אותה להזווג עם ז"א בעלה. וסוד ג' התפלות הן כנגד ג' קוין שלה, שתפלת שחרית ה"ס קו ימין, שהוא חסד. ותפלת המנחה ה"ס קו שמאל, שהוא גבורה. ותפלת ערבית ה"ס קו אמצעי שהיא תפארת. וז"ס שאברהם תיקן תפלת שחרית, שה"ס החסד. ויצחק תפלת המנחה, שה"ס הגבורה. ויעקב תפלת ערבית, שה"ס ת"ת.

ונתבאר לעיל, (דף פ"ד ד"ה פני אדם עש"ה) שאין הנוקבא עולית מעצמה אל הזווג אלא שיש ד' **חיות הנושאות את הכסא**, שהיא הנוקבא, אל הזווג עם ז"א. שהן מכונות: אריה שור נשר אדם. וזהו למעלה מחזה דזו"ן, ולמטה מחזה, הן בסוד שנא"ן. (כנ"ל דף פ"ה ד"ה ביאור עש"ה כי אין להכפיל דברים). והנה בג' תפלות של ימות החול נמצאות חיות תתאין שנא"ן שהן נושאות את הנוקבא לזווג, וביום השבת החיות עלאין שמחזה

ולמעלה נושאות אותה אל הזווג. ואומר כאן, שאלו ג' החיות תתאין אריה שור נשר, מכונות מיכאל גבריאל אוריאל נוריאל.
וזהו אמרו, **ובצלותא דשחרית, אריה נחית לקבלא צלותא וכו' דא מיכאל**. כי בשחרית הזווג הוא בבחינת קו ימין שהוא חסד, וע"כ יורד האריה לקבל התפלה ולהעלותה לזווג, כי אריה ה"ס חסד, וה"ס מלאך מיכאל. **ובצלותא דמנחה שור נחית לקבלא צלותא וכו' ודא גבריאל**, כי בתפלת המנחה הזווג הוא בבחינת קו שמאל שהוא גבורה, וע"כ יורד השור לקבל התפלה ולהעלותה, לזווג, כי שור ה"ס גבורה, וה"ס מלאך גבריאל. **ובצלותא דערבית נשרא קא נחית וכו' לקבלא בגדפהא צלותא דלילא ודא נוריאל**, ובתפלת ערבית הזווג הוא בבחינת קו אמצעי שהוא ת"ת, והיינו רק מבחינת הגבורה דקו אמצעי, הנקרא נוריאל, וזה שאומר, הנשר, יורד לקבל התפלה ולהעלותה לזווג, שהוא קו אמצעי ת"ת, אלא בבחינת **נוריאל** שבנשר. ולא מבחינת **אוריאל** שבנשר והוא מטעם, כי בלילה הוא זמן הדינים שבנשר והגבורות הבאים מכח בחינה ג' של הנוקבא, שה"ס תפלה לעני כנ"ל שה"ס רשות בלא בעלה, (כנ"ל בדף קס"ט ד"ה ביאור) ואין הגבורות אלו נמתקין שתהא ראויה לזווג, אלא בהגבורות שלמעלה, שהם באים מסוד נקודת החירק שבבינה, שה"ס צד שמאל דת"ת, כלומר בחינת המסך דחירק שעליו יוצאת קומת החסדים המכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל, שמבחינת קומת החסדים שבו, נמשך המלאך **אוריאל** ומבחינת כח הדין שבהמסך נמשך המלאך **נוריאל**. ולפיכך אין תפלת ערבית נמתקת שתהיה ראויה לזווג, זולת ע"י המלאך **נוריאל**, כי הגבורות שלו כבר נמתקו בהבינה, במדת הרחמים. ועליו אומר הכתוב כנשר יעיר קנו וגו' כמ"ש בהקדמת הזהר דף ל"א בד"ה ודא הוא פדות, עש"ה.

פסקה קצב

ובשבת נחית קב"ה בתלת אבהן, לקבלא בת יחידא דיליה בהון, ובשבת יורד הקב"ה בסוד ג' אבות חג"ת, שמחזה ולמעלה דזו"ן, לקבל בהם הבת יחידה, דהיינו התפלה, שהיא הנוקבא. דהיינו כנ"ל בדיבור הסמוך, שביום השבת החיות עלאין, חג"ת שלמעלה מחזה, הן נושאות את הנוקבא לזווג, הרי שהקב"ה, דהיינו הז"א, מקבל את **הבת יחידא**, עם **תלת אבהן**, שהם חג"ת, חיות עלאין, כמבואר. **ודא רזא דשבת, ש'ב"ת, בג' אבהן מקבל קב"ה לצלותא, דאיהי שבת, בת יחידא דיליה**, וזהו סוד השבת, שהיא נוטריקון **ש' ב"ת**, שג' קוין שב **ש'** רומזים על ג' אבות חג"ת, כי בג' אבות מקבל הקב"ה את התפלה, שהיא שבת, בת יחידה שלו. דהיינו בג' חיות עלאין שמחזה ולמעלה, הנקראות **מרכבתא עלאה**. כמ"ש והולך.

בההוא זמנא, חיוון עלאין דאתקריאו בשמא דהוי"ה, פתחין ואמרין שאו שערים ראשיכם וגו' בעת ההוא, חיות העליונות הנקראות בשם הוי"ה, פותחות ואומרות, שאו שערים ראשיכם וגו' ויבא מלך הכבוד. פירוש, הבחינה הג' של הנוקבא מכונה בשם שער המלך, (כנ"ל דף קס"ט ד"ח ובג"ד ע"ש בטעמו) והיא מקבלת ביום כל שלימותה, בסוד **שמש בשבת צדקה לעניים**. (כנ"ל דף קס"ט ד"ה וצלותא) וזהו שהחיות הנושאות את הכסא לזווג, אומרות באותה שעה, שאו שערים ראשיכם וגו', שמשתבחות בשלימות בחינה הג', המכונה שער, וההארות הנמשכות הימנה מכונות שערים.

פסקה קצג

בההוא זמנא מתפתחין ז' היכלין: היכל קדמאה היכלא דאהבה, תנינא היכלא דיראה, תליתאה וכו': באותה שעה נפתחים ז' היכלות: היכל הא' הוא היכל אהבה, הב' היכל היראה, הג' היכל הרחמים, הד' היכל הנבואה מבחינת אספקלריא המאירה, הה' היכל הנבואה מבחינת אספקלריא שאינה מאירה, הו' היכל הצדק, הז' היכל הדין. והם כנגד ז"ס חג"ת נהי"מ, היכל האהבה, הוא כנגד החסד. היראה, הוא כנגד גבורה. הרחמים כנגד תפארת. אספקלריא המאירה, כנגד נצח. שאינה מאירה, כנגד הוד. הצדק כנגד יסוד. הדין כנגד מלכות.

ביאור הדברים, כי ז"ס חג"ת נהי"מ יש בהנוקבא דז"א, וכל אחת מהן כוללת כולן, ויש בכל אחת מהן חג"ת נהי"מ. וספירת המלכות שבכל אחת ה"ס היכל, וע"כ יש לה להנוקבא ז' היכלות. וכבר ידעת שרק ב' בחינות הראשונות של המלכות ה"ס היכל, אבל בחי"ג שלה, ה"ס שער ההיכל, (כנ"ל דף קס"ט ד"ה ובג"ד ע"ש) ולפיכך בחול, שאין שום תיקון לבחינה ג' של המלכות, כנ"ל, נמצאים כל ז' היכלות בשערים סגורים וסתומים, אלא רק ביום השבת שמגיע התיקון גם לבחינה הג', הרי נתקנו כל השערים, וההיכלות נפתחים.

פסקה קצד

ועלייהו אתמר, בראשית ברא שית, אלקים היכלא שביעאה: ועליהם אמרו, אשר בראשית הוא נוטרקין ברא-שית, דהיינו ששה היכלות, אלקים, הוא היכל השביעי, פירוש, כי כל תיקון השבת הוא מחמת עלית הנוקבא לבינה שמקבלת אורותיה, כנודע. וז"ש שבשביל תיקון ז' היכלות של הנוקבא, נתקנה גם הבינה בז' היכלות, והם נרמזים בהכתוב בראשית ברא אלקים, שביום השבת, המה מאירים אל ז' היכלות של הנוקבא. **ואינון ז' היכלין לתתא, וז' היכלין לעילא**: (בתק"ח) והם ז' היכלות מחזה ולמטה, וז' היכלות מחזה ולמעלה. פירוש, אלו ז' היכלות דבינה המרומזות בהכתוב בראשית ברא

אלקים, נתקנו בה בכפולות, בסו"ה שבעה בשבעה מוצקות (זכריה ד') דהיינו ז' היכלות למעלה מחזה, וז' היכלות למטה מחזה, וכן הם בכל פרצוף ופרצוף באופן, שאלו ז' היכלות הכפולים, נבחנים כן בכללות ה' פרצופי אצילות, דהיינו בא"א הכולל אותם, שיש ז' היכלות למעלה מחזה דא"א, דהיינו באו"א המלבישים אותו שמה, וכן יש ז' היכלות מחזה דא"א ולמטה, דהיינו בזו"ן המלבישים אותו שמה. וכל הנוהג בכלל נוהג ג"כ בפרטי פרטיות. וע"כ יש בכל פרצוף ופרצוף אלו ז' היכלות כפולים, ז' מחזה ולמעלה וז' מחזה ולמטה.

ולקבלייהו שבעה קלין דהבו לה', וי"ח אזכרות דביה, דבהון שט קב"ה בי"ח עלמין, ברכב אלקים וגו' דאנון י"ח רבוון עלמין: וכנגדם הם הז' קולות שיש בהמזמור הבו לה' בני אלים, והי"ח אזכרות, דהיינו י"ח שמות הוי"ה, הנמצאות בו, שבהם הקב"ה משוטט בי"ח עולמות בסו"ה רכב אלקים רבותים אלפי שנאן, שהם י"ח רבוא עולמות. פירוש, כנגד הז' היכלות שלמטה וז' שלמעלה שאמרנו בבינה, שה"ס או"א עלאין, בסו"ה בראשית ברא אלקים, הרי יש כנגדם כן גם בזו"ן, (כנ"ל בדיבור הסמוך), שעליהם רומזים הז' קולות וי"ח אזכרות שבמזמור הבו לה' בני אלים, ז' הקולות רומזים על ז' היכלות שמחזה ולמעלה דזו"ן, וי"ח אזכרות רומזים על ז' היכלות שמחזה ולמטה דזו"ן.

ודע שהספירות שמחזה ולמעלה מכונות בשם חג"ת, שעיקרן הוא קו האמצעי שהוא ספירת תפארת. והספירות שמחזה ולמטה מכונות בשם נה"י, שעקרן הוא קו האמצעי שבהן, שהוא ספירת יסוד, ולפיכך נבחנים הז' היכלות שמחזה ולמעלה שהם בתפארת. והז' היכלות שמחזה ולמטה, שהם ביסוד, הנק' ח"י העולמים. וז"ש שז' קולות שבמזמור הבו לה' רומזים על ז' היכלות שלמעלה, דהיינו שבת"ת, כי התפארת מכונה בשם קול. והמספר ח"י אזכרות, יורה על היסוד הנק' ח"י העולמים, וע"כ אומר שח"י אזכרות רומזים על ז' היכלות שלמטה דהיינו שביסוד, הנקרא ח"י.

וזה אמרו **דבהון שט קב"ה בי"ח עלמין** שבז' היכלות שלמטה מחזה, משפיע הז"א, על ידי ספירת היסוד שבו, המכונה ח"י עלמין. כי ז' היכלות שלמטה עומדים ביסוד דזו"ן, כנ"ל. וז"ש **ברכב אלקים רבותים אלפי שנאן דאנון י"ח רבוון עלמין**, כי כל הבחינות שמחזה ולמטה, הן מרכבה אל הבחינות שמחזה ולמעלה, (כנ"ל דף קכ"ד ד"ה חיות שאומר שו"ה הם רתיכין לי"ה ע"ש בהסולם) וע"כ מכונים ז' היכלות בשם רכב אלקים, דהיינו שהם מרכבה להבינה הנקראת אלקים, שהיא בז' היכלות שלמעלה בסוד י"ה, ודורש הכתוב, רבותים אלפי שנאן, שרומז על י"ח אלפים, כי **רבותים**, עשרים אלפים, **אלפי**, הם ב' אלפים, **שנאן**, פירושו **שאינן**, ויורה עשרים אלפים פחות שני אלפים

שאינם, דהיינו י"ח אלפים. הרי אשר רכב אלקים, שהוא הז' היכלות שלמטה מחזה, היא י"ח אלפים, שמספר הזה רומז על יסוד הנק' ח"י העולמים, כנ"ל. ואומרו, **דאנון י"ח רבוון עלמין**, ואינו אומר דאנון י"ח אלפי עלמין, הוא מטעם המובא בתקוני הזהר (בהקדמה דף ד' ע"א) ומסטרא דצדיק ח"י עלמין הוא כליל י"ח רבוא מרכבות, עש"ה. ואין להאריך.

וכמה נטורי תרעין אית להיכלין, דמקבלין צלותין, וכל צלותא לא תעול אלא במדה במשקל: וכמה שומרי שערים נמצאים אל ההיכלות, שהם מקבלים התפלה, וכל תפלה אינה נכנסת אלא במדה ומשקל. **מדה** ה"ס ו"ק, דהיינו אור חסדים בשלמות, **משקל**, ה"ס ג"ר, להיותם נמשכים בסוד שקל הקודש. ואומר שאין התפלה מתקבלת, אלא על ידי המשכת מוחין בו"ק וג"ר. ואם אין המדה והמשקל בכל השלימות אין התפלה מקובלת.

פסקה קצה

ולית מאן דקאים קמי תרעא דצלותא, ועליה אתמר לא יבושו וגו' דאיהי תרעא דמלכא: ואין מי שיעמוד לפני שער התפלה, למנוע אותה מלהתקבל, ועליו נאמר, לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער, בשער פירושו בשער המלך. דהיינו שער ההיכל. פירוש, כי עיקר אחיזת הקליפות הוא בשער, שהיא בחי"ג כנ"ל, וע"כ אם ממשיך המוחין דמדה ומשקל, כנ"ל, אז נאמר עליו יפול מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש, דהיינו שכל הקליפות והמקטרוגים בורחים ומסתלקים מעל שערי התפלה ואז התפלה מתקבלת. וצדיק ההוא הממשיך המוחין, נבחן כמו שהוא לוחם עם הקליפות ומבריחם מעל שער המלך, וע"כ רומז עליו הכתוב לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער.

בגין דצלותא איהי מצוה ודא שכינתא, ואורייתא דא קב"ה, לא צריך הפסקה ביניהו: משום שהתפלה היא מצוה, והיא השכינה, דהיינו הנוקבא דז"א, ותורה שהוא הקב"ה דהיינו ז"א, אסור שתהיה הפסקה ביניהם. דהיינו שצריכים להבריח הקליפות המפסיקים בין קב"ה ושכינתיה, בסו"ה ונרגן מפריד אלוף. וזה נעשה ע"י המשכת המוחין במדה ומשקל כנ"ל.

וצריך לסלקא תורה ומצוה בדחילו ורחימו, דכל פקודין דעשה ולא תעשה, כלהו תליין משם הוי"ה: וצריכים להעלות התורה והמצוה על ידי יראה ואהבה, כי כל מצות עשה, ומצות לא תעשה, תלוים כולם בשם הוי"ה. **כמה דאוקימנא רזא דא, שמי עם י"ה שס"ה מצות לא תעשה, וזה זכרי עם ו"ה רמ"ח מצות עשה, והא הכא שס"ה ורמ"ח**. כמו שביארו את סוד הזה, אשר, מספר אותיות שמ"י, שהם ש"נ, עם מספר אותיות י"ה שהם ט"ו עולים ביחד בגי' שס"ה, שהם שס"ה מל"ת, ומספר זכר"י שהוא רל"ז עם מספר ו"ה

שהוא י"א עולים ביחד רמ"ח, שהם רמ"ח מצות עשה. והרי יש כאן, בשם הוי"ה, שס"ה ורמ"ח, דהיינו שס"ה בי"ה ורמ"ח בו"ה, הרי שתרי"ג המצות כולן תלויות בשם הוי"ה. ביאור הדברים כי או"א עלאין, שה"ס ה' דשם הוי"ה, וג"ר דבינה. ה"ס יראה, וישסו"ת שה"ס **ה'** דהוי"ה, וז"ת דבינה ה"ס אהבה. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף רמ"ב אות ב' עש"ה. כי אין להאריך) ולפיכך בעת שהמוחין דזו"ן באים רק מישסו"ת, שה"ס **ה'** דהוי"ה, נבחנים שאהבה קדמה ליראה, וכשהם באים גם מאו"א עלאין, שה"ס **י'** דהוי"ה, נבחנים שהיראה קדמה לאהבה, כי ה **י'** הוא יראה וה **ה'** הוא אהבה. והרי היראה קדמה אל האהבה. ועי' היטב לעיל בהקדמת הזהר דף קצ"ב ד"ה ודע, בכל ההמשך.

וזה אמרו כאן, **וצריך לסלקא תורה ומצוה בדחילו ורחימו**, שצריכים להעלות הז"א הנק' תורה, ואת הנוקבא הנקראת מצוה, ביראה ואהבה, דהיינו עד לאו"א עלאין, שהיראה לאהבה, שאז **דכל פקודין דעשה ול"ת כולהו תליין מן שם הוי"ה כמה דאוקימנא רזא דא**, **שמי עם י"ה וכו'** שאז נכללים המצות עשה ול"ת בשם הויה, כמו שפרשו סוד הכתוב זה שמי לעלם וזה זכרי לדר ודר, אשר שמ"י עם י"ה ה"ס שס"ה ל"ת, וזכרי עם ו"ה ה"ס רמ"ח מצות עשה. ונמצאות שס"ה ל"ת, שה"ס יראה, מרומזות בג"ר, בי"ה, ורמ"ח מ"ע, שה"ס אהבה, מרומזות בו"ק שה"ס ו"ה. אבל אם אינם מעלים את הזו"ן עד או"א, אלא עד ישסו"ת בלבד, שה"ס אהבה, הרי שס"ה לא תעשה עודם אינם כלולים בזו"ן, להיותם למעלה באו"א עלאין, והוא אינו כולל רק רמ"ח מצות עשה בלבד. וז"ש **והא הכא שס"ה ורמ"ח**, כשעלו לאו"א, יש להם כל התרי"ג, שס"ה מאו"א עלאין, ורמ"ח מישסו"ת.

פסקה קצו

ואנון רמ"ח תיבין דקריאת שמע, **ואתיהיבו מרחימו ודחילו דאת ה'**, ובק"ש יש רמ"ח תיבות, וניתנו מאהבה ויראה שבאות **ה'** דשם הוי"ה. כלומר שבק"ש אנו ממשיכים רק מוחין דו"ק, שהם רק מישסו"ת, שה"ס **ה'** דהוי"ה, שבהם האהבה קודמת ליראה. וע"כ יש שם רק רמ"ח תיבין נגד רמ"ח מ"ע בלבד, שה"ס אהבה ושס"ה ל"ת אינם מאירים בהם, כי הם באות **י'** כנ"ל, **ובגין דא תקינו הבוחר בעמו ישראל באהבה** ומשום זה תיקנו לברך קודם ק"ש הבוחר בעמו וכו' להורות שאנו ממשיכים בק"ש רק בחינת האהבה בלבד, שה"ס רמ"ח מ"ע, **ואנון כלילן באברהם**, **דאתמר ביה**, **זרע אברהם אוהבי**, ואלו רמ"ח מצות עשה כלולות באברהם, כי אברהם בגי' רמ"ח, ואברהם הוא בחי' אהבה, שנאמר בו זרע אברהם אוהבי.

פסקה קצז

ישראל דסליק ביוד הא ואו הא: (זה הוא אמצע ענין, כי חסר כאן איזה שורות ותמצא אותן בתקונים חדשים דף ק"ח טור ד' שורה כ"ד וז"ל אחר זרע אברהם אוהבי) **תפילין אינון עז דאתיהיבו מיראה דאיהו לשמאלא, ודא פחד יצחק, דתמן כל מקטרגין סלקין, למתבע כל דינין, ובג"ד ובזרוע עוזו דא תפילין, י"ה ביראה, ו"ה באהבה, הה"ד אהבו את ה' כל חסידיו. תפארת הויה כליל כלא, ובג"ד אתמר ביעקב, והנה הוי"ה נצב עליו, דאיהו עמודא דאמצעיתא. לבתר דאתקרי ישראל, סליק ביוד הא ואו הא.** תפילין נקראים עז, כי ניתנו מיראה שהוא לשמאל, וזה הוא השם פחד יצחק. כי כל המקטריגים עולים שם לתבוע כל הדינים שבעולמות. ומשום זה אמרו שהכתוב ובזרוע עוזו' קאי על תפילין. כי י"ה הוא בחינת יראה, ו"ה הוא בחינת אהבה. וז"ש אהבו את ה' כל חסידיו, שפרושו, המשכת מוחין דו"ק שהם ו"ה. דהיינו כמ"ש לעיל בק"ש, שה"ס אהבה, וה"ס רמ"ח מצות עשה שבו"ה, וכן אברהם ה"ס רמ"ח שבו"ה. אבל תפילין ה"ס מוחין דג"ר והיא בחינת שס"ה ל"ת שבי"ה, דהיינו יראה בי"ה, וה"ס קו שמאל הנק' פחד יצחק. שכל המקטריגים וכל הדינים שבעולם אין להם אחיזה רק בקו שמאל בלבד. ונמצא שאברהם ה"ס ו"ה ויצחק ה"ס י"ה. אבל **תפארת הויה כליל כלא**, שהוא קו אמצעי כולל ב' הקוין את אברהם שהוא ו"ה, ואת יצחק שהוא י"ה. ולפיכך נאמר ביעקב והנה ה' נצב עליו, ולא נאמר כן באברהם ויצחק, שהוא משום שיעקב הוא בחינת ת"ת הכולל הכל להיותו עמוד האמצעי. ובעת שנקרא בשם יעקב, הוא כולל מדת אברהם שהוא ו"ה, ורמ"ח מצות עשה. **לבתר דאתקרי ישראל סליק ביוד הא ואו הא**, ואח"כ שנקרא בשם ישראל, יורה שעלה והלביש גם את י"ה, וכולל כל השם הויה, ג"ר וו"ק, שאז נבחן השם הויה, שהוא במלוי אלפין. כי אלמלא נתמלא באלפין לא היה יכול ישראל להלביש את י"ה. וביאור ד' מילואים הנוהגים בד' אותיות הויה, תמצא בספרי תלמוד ע"ס שיעור ו' דף תס"ג עש"ה ותבין זה. (ועי' לעיל דף ז' ד"ה וכבר).

ולא יקשה לך מה שאומר כאן בהיפך מבכל המקומות, שהרי קו ימין, אומר בכ"מ, שנמשך מנקודת חולם ומסוד מ"י דאלקים שהיא ג"ר, וקו שמאל נמשך מנקודת השורק ומסוד אתוון אל"ה דאלקים, שהוא ו"ק. (כנ"ל דף מ"ט ד"ה יהי ובכ"מ). וכאן אומר שקו ימין שהוא אברהם הוא ו"ק דהיינו ו"ה דהוי"ה. וקו שמאל שהוא יצחק הוא ג"ר וי"ה דהויה. והענין הוא שיש הפרש גדול בין מציאות המוחין במקומם, אל המשכתם ע"י העסק במצות. כי כאן, כל המדובר הוא רק מהעסק בתרי"ג המצות להמשיך מוחין שלימים לזו"ן ג"ר וו"ק, ואומר, שע"י העסק ברמ"ח מ"ע אנו ממשיכים אהבת חסד מקו

ימין שהוא מדת אברהם, שיש להם מעלה שאין שום דינים נאחזים בהם, וע"כ יכולים אנו להמשיכם גם בטרם שנשלמנו בשס"ה ל"ת. ומוחין דחסדים הללו, אע"פ שמבחינת מציאותם בהבינה נמצאים החסדים שהם בחינת ג"ר דבינה, מ"מ כשנמשכים למטה לנשמת הצדיקים, שכל שלמותן תלויה בהארת החכמה, נחשבים המוחין הללו דחסדים בעדם רק לבחינת ו"ק, דהיינו ו"ה דהוי"ה, ועודם מחוסרי ראש, דהיינו שחסר להן י"ה דהויה. אלא על ידי העסק בשמירה גדולה בשס"ה ל"ת, אז ממשיכים הארת החכמה מקו שמאל, שה"ס פחד יצחק, הנמשך מנקודת השורק, הנמשך לג"ר ולסוד י"ה דהויה. ומוחין הללו ה"ס תפילין הנקראים **עז**, שעליהם נאמר מגדול **עז** שם הוי"ה, וכן נאמר עליהם, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. וז"ס **ובזרוע עוזו דא תפילין**. והנה עתה נשלמו המוחין בשביל הנשמות בהארת החכמה שה"ס ג"ר, ועכ"ז לא יוכלו הנשמות לקבל המוחין הללו, כל עוד שהם בימין ושמאל, כי אין התחתונים מקבלים אלא רק מקו אמצעי, שה"ס ת"ת, וה"ס יעקב בעת שאין לו רק מוחין דו"ק, וה"ס ישראל בעת שמשיג גם הג"ר. ואז נמשכו המוחין ממנו לנשמות הצדיקים. וז"ס שנאמר רק על יעקב והנה ה' נצב עליו, ולא על אברהם ויצחק.

ורזא דמלה, ישראל עלה במחשבה להבראות, מחשבה חשב-מ"ה, ותשכח ביה שמא קדישא, וסוד הדבר, דהיינו שם הוי"ה במילוי אלפין, הוא מה שאמרו **ישראל** עלה במחשבה להבראות, אשר מחשבה הוא נוטרקין חש"ב מ"ה, שבחשבון מ"ה, דהיינו הויה במלוי אלפין, נמצא בו שם הקדוש. פירוש, הבינה נקראת מחשבה, ועליה אמרו ישראל, שהוא ז"א במוחין דגדלות, כנ"ל בדיבור הסמוך, **עלה במחשבה**, שהוא הבינה, **להבראות**, לקבל המוחין שלו. ולמה נקרא הבינה בשם **מחשבה**, הוא להיותה נוטרקין חשב מ"ה, הרומז לחשבון הויה במילוי אלפין שהוא בגי' מ"ה. שמילוי אלפין יורה על התיקונים שנתקנו לזו"ן בסוד צמצום ב' (כמ"ש בתע"ס שיעור ו' דף תס"ג עש"ה) שעל ידיהם יכול הז"א לעלות לבינה לקבל את המוחין שלה, וזולתם לא היה יכול לעלות שמה, (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר). ומשום זה קבלה הבינה את השם, מחשבה.

ובגין יעקב דאיהו ישראל אתמר ויברא אלקים את האדם בצלמו, בדיוקנא דמאריה ובשביל יעקב, שחוא נקרא ישראל בגדלות, נאמר בו ויברא אלקים וגו'. כי אחר שהז"א קבל המוחין דגדלות בסוד השם ישראל, שהם מכונים צל"ם (כנ"ל בהקדמת הזהר דף ר"כ ד"ה דכתיב) נאמר בו ויברא וגו'. כי להיותו קו אמצעי מושפעים ממנו המוחין לנשמות התחתונים, כי מן הקצוות ימין ושמאל, שהם אברהם ויצחק לא יוכל לקבל כנ"ל בסמוך עש"ה.

פסקה קצח

בני חיי ומזוני מסטרא דעמודא דאמצעיתא, דאיהו בני בכורי ישראל ואיהו עץ החיים ואיהו אילנא דמזון לכלא ביה, כי בנים חיים ומזונות נמשכים לתחתונים רק מצד עמוד האמצעי שהוא נקרא בני בכורי ישראל, והוא נק' עץ החיים וכן מכנהו הכתוב (דניאל ד' ט') בשם אילנא דמזון דכולא ביה. **ובגין דא אינון ישראל מזונא דיליה, צלותא דחשיבא לקרבנא**, (ויש כאן חסרים ובלבול דברים וצ"ל) **ובגין דשכינה אינון ישראל לתתא חיים דילה. אורייתא, מזונא דילה, צלותא דחשיבא לקרבנא, ובגלותא אתמר הבה לי בנים**, ובשביל השכינה, שהיא רק בתחתונים, נחשבים ישראל למטה לחיים שלה, של השכינה. והתורה נחשבה למזונות שלה. והתפלה, הנחשבת לקרבן, דהיינו המקרבה את השכינה לזווג עם ז"א נאמר עליה בגלות, שאומרת אל ז"א בעלה הבה לי בנים. פירוש, שהולך ומבאר ענין **בני חיי ומזוני**, שעמודא דאמצעיתא, שהוא ישראל, משפיע אל השכינה, בשביל התחתונים, ואומר שהשפעות ה **חיים** אל השכינה, ה"ס בני ישראל התחתונים הממשיכים חייהם מהשכינה, והשפעת סודות התורה בשביל התחתונים נחשב ל **מזונות** השכינה, והתפלה, שה"ס זווגה עם הז"א, ממשכת **בנים**, שה"ס נשמות בשביל התחתונים שעליה אומר הכתוב הבה לי בנים.

פסקה קצט

ושכינתא איהו קרבנא דקב"ה, דמקבל לה בימינא ושמאלא וגופא (**ויחודא דיליה עמה בצדיק, דאיהו אות תפילין ואות שבת ויו"ט**.) והשכינה היא קרבן של הקב"ה בעת שמקבל לה בימין ושמאל וגוף. והיחוד שלו עמה, הוא, על ידי הצדיק, שהוא יסוד, הנקרא אות, והוא אות תפילין ואות שבת ויו"ט. פירוש, שמבאר ב' בחינת זווגים של הז"א עם השכינה לצורך בני חיי ומזוני, הא' הוא להשפיע **חיי ומזוני**, והוא ע"י ימין ושמאל וגוף, כלומר ע"י ג' הקוין חג"ת, הב' הוא להולדת **בנים**, שהם נשמות התחתונים, שהוא רק ביחודו עמה ע"י יסוד צדיק הנק' אות. וזווג הא' יורה בעת שחסר לז"א נה"י חדשים דגדלות, שע"כ נבחן לזווג מחג"ת בלבד, ואז אינו יכול להשפיע נשמות אלא רק חיי ומזוני, וזווג הב' יורה בעת השגתו נה"י חדשים דגדלות, שאז הזווג ע"י נה"י שעקרם הוא יסוד, וראוי להוליד בנים. דהיינו השפעות נשמות.

וכד סלקא לגביה צריך לאכללא עמיה כל עשר ספירן דלית קדושה פחות מעשרה דאיהי קדושה דיליה (**ברכה דיליה יחודא דיליה**) וכשהתפלה,שהיא השכינה, עולה אל הז"א, צריכים לכלול אותה עמו בכל עשר הספירות, כי אין קדושה פחות מעשרה, שהיא קדושה שלו, וברכה שלו ויחוד שלו. פירוש, כי ג' זווגין להנוקבא עם הז"א א) זווג

נה"י, ונקרא יחוד. ב) זווג חג"ת, ונקרא ברכה. ג) זווג חב"ד, ונק' קדושה. וכשמתייחדת עמו בג' זווגים הללו היא מקבלת מכל הע"ס, חב"ד חג"ת נה"י דז"א. ודברים אלו הם תשובה על שאלה, ובדפוסי הזהר חסר כאן השאלה, ותמצאנה בתק"ח דף ק"ט טור א' שורה ז'. ששואל שם למה אנו מתפללים להקב"ה בכמה מדרגות בכמה ספירות, ועל זה משיב שצריכין ליחד השכינה בג' מיני זווגים כדי שתקבל מכל ספירה וספירה מעשר ספירות דז"א, ובכדי להבין היטב ענין ג' מיני זווגים הללו, נסמך דרוש הקירטא מר"ש. וז"ש **ובגין דא, כד בר נש בעי לסלקא צלותא** (**לעילא, צריך לסלקא לה**) **בכל תנועין**: וע"כ כשהאדם רוצה להעלות התפלה למעלה, צריך להעלותה בכל התנועות, דהיינו התנועות דטעמים ונקודות כי האותיות, ה"ס סוסים, והנקודות, ה"ס פרשים רוכבים עליהן, והטעמים, ה"ס כלי מלחמה. כמ"ש בתק"ח להלן, שהיא כדי לייחדה בג' זווגים הנ"ל עש"ה. **אם חויא בעי לקטרגא לצלותא צריך למעבד ליה קירטא, ורזא דמלה זרקא מקף שופר הולך סגולתא**, אם הנחש רוצה לקטרג על התפלה, צריכים לעשות כנגדו זריקת קירטא, שפירושו אבן הקלע, וסוד הדבר זרקא מקף שופר הולך סגולתא, כמ"ש לפנינו במאמר

פסקה ר

פתח ר"ש ואמר: עלאין שמעו תתאין אתכנשו, אלין מארי מתיבתא, דלעילא ותתא, פתח ר"ש ואמר: האזינו העליונים, והתאספו התחתונים, בעלי הישיבה של מעלה, ושל מטה. **אליהו, באומאה עלך, טול רשו מקב"ה ונחית הכא, דהא קרבא סגיאה אזדמנת לך**, אליהו, אני משביע אותך, קבל רשות מהקב"ה, ורד כאן. כי מלחמה גדולה נזדמנה לך. **חנוך מטטרון, נחית הכא, אנת וכל מארי מתיבתא דתחות ידך**, חנוך מטטרון, רד כאן, אתה וכל בעלי הישיבה שתחת ידך, **דלא ליקרא דילי עבידנא, אלא ליקרא דשכינתא**. כי לא לכבודי עשיתי זאת, אלא לכבוד השכינה.

פירוש, כי אלו הצדיקים בעלי הזהר ומכ"ש רשב"י, היו מחשבתם ודיבורם בבחינת מעשה ממש, כלומר, שכפי תכונת החידושי תורה שגילו, כן נתתקנו ונסתדרו אחריהם תכף מדרגות העליונות בפועל ממש. שז"ס צדיקים בונים עולמות, והיינו בחידושי תורה שלהם, וכיון שרשב"י הכין עצמו כאן, להלחם עם הנחש הקדמוני ולהכניעו, ע"י יחוד הקירטא, ולפתוח פתח בשביל באי עולם שידעו גם הם איך להכניע את הנחש. ונודע שאין אדם יכול לתקן במקום שאינו שם, והיה ר"ש צריך להמצא בעת ההוא במקום מציאותו של הנחש, בכדי שיוכל להכניעו, ובכדי להיות בטוח שלא יסתכן בהיותו במקום השפל הזה, לכן ביקש סיוע מאליהו ומטטרון וממתיבתא עלאה ותתאה.

פסקה רא

פתח כמלקדמין ואמר, זרקא, ודאי [בה צריך] לסלקא צלותא להוא אתר ידיע פתח ר"ש כמתחילה, לבאר זרקא מקף שופר וכו', ואמר, **זרקא**, בסוד טעם הזה הנקרא זרקא, צריכים בודאי להעלות התפלה לאותו מקום הידוע, **כמה דההוא אבנא דקירטא דאזדריקת לאתר ידיע, הכי צריך לסלקא מחשבתיה בצלותא, בההיא תגא**, [דאיהי] **אבן מוכללת ומעוטרת**, כמו אבן הקלע המוקלעת למטרה ידועה, ונזהרים שלא יחטיאו את המטרה, כן צריך להעלות מחשבתו ולכוין בתפלה, בכתר ההוא, שהוא אבן מוכללת ומעוטרת. פירוש, כתר תרגומו כלילא, וכן עטרה היא כתר. אמנם הוא רומז בזה לב' עליות של הנוקבא דז"א הנקראת אבן: עליה א' לקומה שוה עד הכתר דז"א, ומבחינה זו מכנה אותה **אבן מוכללת**. עליה ב' עד א"ס ב"ה, והיא מקבלת בזה, מדת עטרה בראש צדיק, ונעשית מוכשרת לקבל המוחין דפב"פ, ומבחינה זו מכנה אותה אבן **מעוטרת**, וצריכים לכוין בב' כונות אלו, שהם מרומזים בהטעם הנקרא **זרקא**. כמ"ש לפנינו. **דאתמר בה כל הזוקף זוקף בשם, דצריך לסלקא לה [לאתר דאתנטילת]**, שאמרו בה, בהנוקבא, כל הזוקף זוקף בשם, שפירושו, שצריכים להעלות את הנוקבא, אל אותו המקום, שמשם לוקחה.

פירוש, כי מתחילה היתה הנוקבא עם הז"א בקומה שוה, והיתה קומתה עד כתר של הז"א, והיו שניהם משתמשים בכתר אחד, בסו"ה ויעש האלקים את שני המאורות הגדולים, (כנ"ל דף ק"ז ד"ה כגוונא ע"ש) וה"ס דו פרציפין. ואח"כ נתמעטה הלבנה שה"ס הנוקבא, בקטרוגה, אין ב' מלכים משתמשים בכתר אחד, ואז חזרה לבחינת נקודה תחת יסוד דז"א, ועלתה לעיבור לאו"א, ואו"א בנו אותה מחדש בעי"מ דפנים, שהסה"כ ויקח אחת מצלעותיו וגו' ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם וגו'. וז"ש **דצריך לסלקא לה לאתר דאתנטלת**, כי אחר מיעוט הירח צריכים אנו לתקנה ע"י התפלה, ותיקון הראשון הוא לחזור ולהעלותה לקומה שוה עם הז"א שיהיו שניהם משתמשים בכתר אחד, כמו שהיתה מטרם שלקחוה או"א בעת מיעוט הירח, בסו"ה ויקח אחת מצלעותיו וגו', שעשאוה טפלה אל הז"א. (כנ"ל דף ק"ח ד"ה וכבר).

וטעם הדברים. כי בכל יום ויום, בכונת התפלה, צריכים להמשיך מוחין ולבנות הנוקבא דז"א מחדש, בסוד מ"ש ז"ל, שבכל יום חוזרת להיות בתולה ואיש לא ידעה. וסדר הבנין הוא שצריכים להמשיך לה ב' מיני מוחין, שהם: עי"מ דאחור, ועי"מ דפנים, שמתחילה צריכים להמשיך לה ג' בחינות הנקראות עיבור יניקה מוחין בבחינת אחורים דז"א, עיבור, פירושו מוחין דנה"י. יניקה, פירושו מוחין דחג"ת. מוחין, פירושו מוחין דג"ר,

ובקומה שוה עד הכתר דז"א, כנ"ל. ואחר כך יש לכוין להמשיך לה ג' הבחינות עיבור יניקה מוחין דפנים, הבאים לה ע"י בנין או"א. וז"ש שצריכים להעלות הנוקבא אל **אתר דאתנטילת**, דהיינו להמשיך לה את עי"מ דאחורים דז"א, שאז מתגדלת קומתה עד הכתר, כמו שהיתה מטרם שלקחוה או"א משם. שה"ס כל הזוקף זוקף בשם, דהיינו שאין לה להמלכות זקיפת קומה שתהיה שוה עם הז"א, אלא במוחין הללו דאחורי הז"א מטרם שנתמעטה. ואח"כ ממשיך לה בהתפלה עי"מ דפנים, כמו שממשיך הזהר לפנינו.

פסקה רב

ובההוא אתר דסליק לה לגבי בעלה אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, ובמקום ההוא שמעלה אותה אל בעלה, דהיינו בקומה שוה לכתר של בעלה, כנ"ל, אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק. **אע"ג דאתמר בה ואתה תשופנו עקב: ההיא אבן דאיהי יוד דיעקב, דאתמר בה, משם רועה אבן ישראל, לא יפסיק** [**לסלקא לה**] **להההוא אתר דאתנטילת**, אע"פ שנאמר בה ואתה תשופנו עקב, עכ"ז אבן ההיא הרמוזה ב **י'** דיעקב, כי יעקב נוטריקון **י' עקב**, שנאמר בה משם רועה אבן ישראל. הנה מכחו לא יפסיק מלהעלותה להמקום שמשם לוקחה, כנ"ל, פירוש, ואע"פ שיש לו להנחש אחיזה בהנוקבא בסו"ה ואתה תשופנו עקב שאמר ה' להנחש, שהסו"ה אשר חרפו עקבותיך ה' וגו' וכן עון עקבי, נוטריקון **עקב י'**, אמנם יעקב אבינו תיקן אותה שהעלה אותה למראשותיו בסו"ה ויקח מאבני המקום, דהיינו ה **י'** שהיתה בסוף **עקב** וישם מראשותיו. מראש **עק"ב**, דהיינו להבינה, שהיא ראש ת"ת הנקרא יעקב. כי יעקב נוטריקון **י' עקב**. ועי"ז נמתקה. עד לבחינת נוקבא אל **ישראל**, שהוא נוטריקון **לי ראש**, ונאמר עליה משם רועה **אבן ישראל**. ומכח עליה הזו, נעשה בטוח שלא יפסיק מכח אחיזת הנחש, ויוכל להעלותה אל המקום שמשם לוקחה דהיינו אל הכתר דז"א, כנ"ל.

[**מעמודא דאמצעיתא**] **צריך לסלקא לה עד אין סוף, וכד נחית לה, אתמר בה כל הכורע כורע בברוך** אחר שהחזירה לקומת כתר ז"א שהוא עמוד"א, הוא צריך להעלותה מעמודא דאמצעיתא עד א"ס, וכשהוא מורידה אצלו מא"ס, נאמר בה בהנוקבא, כל הכורע כורע בברוך. פירוש, אחר שכוון בתפלתו להמשיך להנוקבא עי"מ דאחורים, ונעשתה קומתה שוה לכתר ז"א, הוא צריך לכוון להעלותה לעיבור מחדש, ולהמשיך לה עי"מ דפנים, שה"ס, להעלותה עד א"ס, ואז היא נבנית ע"י או"א, בסו"ה ויבן ה' אלקים את הצלע וגו', ויביאה אל האדם, שהוא ז"א. וז"ש **וכד נחית לה**, דהיינו כשחוזרת בחזרה לז"א בסו"ה ויביאה אל האדם, **אתמר בה כל הכורע** וכו' כלומר שנתמעטה קומתה על ידי בנין הזה מחדש מא"ס, כי כריעה יורה על כפיפות ראש וקטנות קומה, כי עתה

נעשתה הנוקבא טפלה אל הז"א, ואין לה מעצמה כלום אלא מה שבעלה נותן לה, (כנ"ל דף ק"ח ד"ה וכבר) אמנם מתחילה כשהיתה במוחין דאחורים, אע"פ שלא היתה צריכה אל הז"א והיתה גדולה כמוהו, מ"מ לא יכלה להיות במצב הזה, משום חוסר ברכה, דהיינו אור החסדים, כי הוא סוד קטרוגה, (כנ"ל דף ק"ח ד"ה וכבר) אבל עתה אחר הבנין החדש מא"ס ב"ה בסו"ה ויבן ה' אלקים את הצלע וגו', אע"פ שנתמעטה קומתה בסוד כריעה אמנם נתברכה בקומת החסדים, שבה נתלבשה גם אור החכמה, (כנ"ל ע"ש) וזהו הרמז **כל הכורע**, דהיינו כל ענין הכריעה של הנוקבא הוא משום שכורע בברוך, שעל ידי הכריעה השיגה הברכה מבריכה העליונה, ועי"ז קיבלה המוחין דפנים בפנים, ונעשתה ראויה לזווג עם ז"א פב"פ, וז"ש **דצריך** [**לסלקא לה עד א"ס ועד אין תכלית**] **ולא יפסיק לה מניה לא לעילא ולא לתתא**: וצריך להעלותה עד א"ס ועד א"ת, ולא יפריד אותה מהז"א, לא למעלה, ולא למטה. שע"י המשכת עי"מ דאחור, הנוקבא מתיחדת עם הז"א למטה, וע"י המשכת עי"מ דפנים, היא מתיחדת עמו למעלה.

פסקה רג

לזמנין איהו בעלה ו' בצדיק בשית פרקין דתרין שוקין נחיתת לגביה בתרין שוקין לפעמים הוא בעלה, בסוד אות ו' הרומז על יסוד צדיק, הכולל ששה פרקים של ב' שוקין נצח והוד, ואז יורדת הנוקבא אליו לזווג בסוד ב' שוקים נצח והוד. פירוש, כי יש ג' פרקים רת"ס בספירת הנצח שה"ס שוק הימיני, וכן יש ג' פרקים רת"ס בספירת ההוד, והיסוד צדיק מכריע עליהם באמצע וכולל את שניהם, ונקרא ו' על שם ששה פרקים שבהם. והזהר מבאר כאן סדר עבור יניקה מוחין דאחור הנ"ל שצריך להמשיך. כי הולכת ומתגדלת לאט לאט. וזווג זה הוא הא', והוא נקרא **קומת נה"י**, וכן נק' בשם **עיבור**. **לזמנין איהו בעלה ו' בתרין דרועין בשית פרקין**, **סליקת לגביה בתהין דרועין**, ולפעמים הוא בעלה בסוד אות ו' הרומז על תפארת, הכולל ששה פרקים של ב' הזרועות, שהם רת"ס דחסד ורת"ס דגבורה ואז הנוק' מתגדלת ועולה בב' הזרועות וזו מכונה קומת **יניקה**. **לזמנין איהו בעלה בין או"א בן י"ה**, **צריך לסלקא לה לגביה תמן**. ולפעמים ז"א הוא בעלה בעת שעומד בין או"א, שנקרא אז, בן י"ה, וצריכים להעלות שם את הנוקבא לזווג, אצלו. וז"ס קומת מוחין שמשיגה מז"א, ואז מתגדלת ועולה עד לראשו. **ולזמנין איהו בעלה בכתר**, **ו' בין י' י' כגוונא דא א**, **צריך לסלקא לה לגביה**, ולפעמים הוא בעלה בקומת כתר, שה"ס צורת **א'** שהוא **ו'** בין ב' יודין, דהיינו **ו** באמצע, **י'** למעלה **ו י'** למטה, כי **א** כוללת ע"ס, כו"ח למעלה בינה ותו"מ למטה (כנ"ל דף קכ"ז ד"ה בריש) וצריכים להעלות הנוקבא אצלו, והיא מתגדלת עמו בקומה שוה לגמרי דהיינו עד הכתר. שזהו

תכלית גידולה של הנוקבא, אמנם קומה זו אינה משיגה אלא במצב אחורים כנ"ל. **וכד סליקת תמן לגביה אתמר בה אבן מאסו הבונים** וגו' וכשהנוקבא עולה ומתגדלת עד הכתר, נאמר בה, אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה, כי השיגה קומת הכתר הנבחן לראש פנה. והנה נתבאר סדר עי"מ דאחורים.

פסקה רד

וכד איהי סליקת לעילא, ברישא דכל רישין, שאלין בגינה מלאכים, איה מקום כבודו להעריצו: (בתק"ח) כשהיא עולה למעלה, בהראש לכל הראשים, דהיינו לרישא דלא אתיידע, שהיא נקראת רישא דכל רישין, שה"ס א"ס, אז שואלים עליה המלאכים, איה מקום כבודו להעריצו. והיינו העליה שלה מעמוד"א לא"ס, לקבל עי"מ דפנים בפנים, כנ"ל בסו"ה ויבן ה' אלקים את הצלע, עש"ה. והנה נתבאר ב' מיני עי"מ שצריכים להמשיך להנוקבא בסוד התפלה, עי"מ דאחור ועי"מ דפנים.

וכד סלקא לא' וכו' **איהי תגא ברישא דא' עטרה על רישיה כתר, וכד נחתא נקודה לתתא ואתעטרת, נחיתת ביה כגוונא דא א נקודה לתתא מיניה**: וכשהנוקבא עולה לז"א בעת שהיא בצורת א, היא נעשית שם כתר בראשה של הא, וכשיורדת משם בו היא יורדת, דהיינו בה **א**, ונעשית נקודה למטה מהו, שבתוך הא, דהיינו כזה **א**, פירוש. כי ה **א'** כוללת ע"ס כי ה **ו'** שבאמצע ה"ס הפרסא, ו **י'** עלאה ה"ס כתר וחכמה, ו **י'** תתאה ה"ס בינה וזו"ן שמחזה דז"א ולמטה, שהם נה"י. (כנ"ל דף קכ"ז ד"ה בריש עש"ה) וז"ש **כד סלקת לא'** דהיינו על ידי מוחין דאחורים, **איהי תגא ברישיה דא'** כי עולית עד **י'** עלאה, ששם כתר דז"א. **כד נחתא**, דהיינו ע"י עי"מ דפנים כנ"ל **ביה נחתא ואתעביד א**, ובעת שמתמעטת היא יורדת למחזה ולמטה דז"א, ואינה יכולה עוד לעלות למעלה מפרסא דז"א, ולהשתוות עמו עד הכתר, וזה נבחן שהיא יורדת מתחת ה **ו**, שה"ס הפרסא, ונעשית ל **י'** תתאה ד **א**, וכל מה שמקבלת הוא ע"י ז"א בעלה.

וכד סליקת, אתקריאת תגא ברזא דטעמי. וכד נחיתת, אתקריאת נקודה. וכד איהי כגוונא דא, מתיחדת עמיה,: וכשהנוקבא עולה, היא נקראת כתר בסוד הטעמים, וכשיורדת נקראת נקודה, וכשמתיחדת עם הז"א, הוא כזה: שורק. פירוש, הזהר מרמז איך הנוקבא עולה ויורדת ומתיחדת בדמיון צורת הא'. ומתחילה הוא מתיחדת עמו, בסוד , דהיינו שורק, ואז מקבלת ממנו הקו שמאל, שה"ס עי"מ דאחורים, כי הנוקבא לבחינת עצמותה היא נבנית רק משמאל של הז"א, (כנ"ל דף נ"ב ד"ה שמאלא) ואז מתגדלת ועולה עד קומת כתר שעל הז"א, ומקבלת שם מהטעמים דז"א. ואח"כ מקבלת עי"מ דפנים מא"ס על ידי בנין או"א, ויורדת לנקודות דז"א ואז יורדת מתחת ה **ו'** שב

א', כנ"ל בדיבור הסמוך. כי אז נעשית לסוד חכמה תתאה. כי טעמים הוא כתר ונקודות היא חכמה. ובעת שמתיחדת עמו בסוד שהוא שורק, נבחנת שהנוקבא נעשית בסוד ה **ו**' שב **א**', כזה: **א**, ובעת שעולית עד הכתר, היא נבחנת לה **י**' עלאה כזה: **א**, ובעת שיורדת נבחנת ליוד תתאה כזה: **א**. ואל תתמה שלבחינת מוחין דאחורים מכנה טעמים, ולבחינת מוחין דפנים מכנה נקודות, כי זה מתבאר בתקוני זהר (תקון יוד דף כ"ה ע"א) שברזא דטעמי אתקריאת תנועה, מסטרא דנקודה יחודא ע"ש ואין להאריך.

וכד איהי תגא על רישיה אתקריאת אות ז', **כלילא מניה אות ברית**, **דאיהי שביעאה דכלא**: וכשהיא כתר על ראשו דז"א, היא נקראת אות **ז**' שצורת **ו**' הוא "א, והנוקבא היא כתר על ראשו **ז**' ואות ברית שהוא יסוד דז"א כלול מאות **ז**' הזו כי היא שביעי אל הכל. כלומר שיסוד דז"א יש לו ג"כ עטרה על ראשו כמו אות **ז**', שה"ס עטרה לראש צדיק. ואומר, שהוא מבחינת התכללותו בהנוקבא מעת שעלתה לראש ה **א**' להיות קומת כתר דז"א, כנ"ל, ומבחינה זו של ה **ז**' נקראת המלכות בשם שביעי דהיינו ביום השבת, וכן היא מדה הז' לז"ס תחתוניות, שהיא שביעי אל הכל, הן למעלה מחזה בסוד כתר לז"א בסו"ה אשת חיל עטרת בעלה והן למטה מחזה בסוד עטרת היסוד.

פסקה רה

ובודאי האי אבנא היא בניינא דכל עלמין, **ובגין דא אתמר אבן וגו**', **איהי מדה בין כל ספירה וספירה דכל ספירה בה סליקת ליוד**, **שיעור דילה ו**': ובודאי אבן הזו, דהיינו המלכות שה"ס הנוקבא, היא הבנין של כל העולמות, ובשביל זה נאמר עליה, אבן שלמה וצדק יהיה לך, היא **מדה בין כל ספירה וספירה**, וכל ספירה עולית עמה להיות יוד ספירות. שיעור שלה היא **ו**'. פירוש כי אין אור נמשך מא"ס ב"ה אלא על ידי זווג דהכאה מאור העליון על המסך שבכלי המלכות (כנ"ל בפלחה"ק אות י"ד) ומטעם זה נבחנת הנוקבא שהיא בנין כל העולמות, כי זולת המסך שנתקן בה היו העולמות תהו ובהו: והיא בחינת הסיום של כל הארה, כי אחר שההארה מתפשטת בע"ס מלמעלה למטה עד בחינתה, המצומצמת מלקבל אור, נמצאת מפסקת ההארה ומסיימתה. הרי שהמלכות נעשית מדה בין כל ספירה וספירה, שהיא מסיימת הארת כל ספירה ומבדלת ע"כ בין ספירה לספירה. והיא ספירה עשירית שבכל ספירה. **שיעור דילה ו**', השיעור שהמלכות מודדת בכל ספירה על ידי זווג דהכאה שעל ה' בחינות המסך שלה, ה"ס **ו**', כלומר שממשכת אור כמדת **ו**' דשם הויה שה"ס ז"א. **שיעור** סובב על עצם אור הנמדד. **מדה** היא גבול בלבד.

ובה אתעבידת אמה יוד אמות אורך בין כל ספירה וספירה. ורזא דמלה עשר אמות אורך הקרש, **ובין כלא מאה**: על ידה נעשית כל אמה יוד אמות אורך בין כל ספירה וספירה, וסוד הדבר, עשר אמות אורך הקרש. ובין הכל היא עושית מאה ספירות. **איהי יוד בין פרק ופרק**, **עשר זמנין יוד**, **סלקא למאה**, היא יוד בין ספירה לספירה, עשר פעם יוד עולה מאה. פירוש, כי אין לך מדרגה שלא תהינה בה ע"ס, והע"ס הן כלולות זו מזו, וא"כ יש בכל מדרגה מאה ספירות, וכל ספירה אינה נבדלת מחברתה רק ע"י כח הסיום של המלכות כנ"ל, הרי שיש בהכרח בכל מדרגה מאה בחינות מלכיות. **והפוכא דמאה**, אמה, כשתהפוך אותיות **מאה**, יהיו לאותיות **אמה**. שזה יורה שכל מאה בחינות גבולים הללו, הם רק מסוד **אמה** האחת, שהוא מלכות.

פסקה רו

כל מדה ומדה אתקרי עולם, **ואינון י' ו'**, **שיעור ומדה ו' שקל י' מדה דיליה**: כל מדה ומדה שהמלכות מודדת נקראת בשם עולם, כלומר מדרגה בפני עצמה, וכל אחת היא י' ו', שיורה שיעור ומדה, הו' היא המשקל של האור, הי' היא מדתו של האור, כלומר ו' רומזת על עצם האור הנשקל או' הנמדד ע"י בחינת המסך שבהמלכות, ו י' רומזת רק על גבולו של האור ולא על עצמותו. **ושעורא דמדה חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב**, **ואינון לקבל שיעורא דכל רקיע דמהלך ת"ק ארכיה ות"ק פותייה ואינון ה' ה'**, ושעורה של המדה, הוא ה' אמות ארך וה' אמות רחב, והוא כנגד השיעור של כל רקיע, שמהלכו ת"ק פרסאות ארכו ות"ק פרסאות רחבו. כלומר, שהספירות נכללות זו מזו, וע"כ כשיוצאות ע"ס כח"ב תו"מ מהזווג דהכאה, נכללות זו מזו ומתפשטות ה' פעמים כח"ב תו"מ זה בצד זה, והן נעשות ה' בחינות לאורכם דהיינו כח"ב תו"מ מלמעלה למטה, וה' בחינות לרחבם, דהיינו ה"פ כח"ב תו"מ הנוספים ברוחב זה בצד זה, והם ה' באורך וה' ברוחב, והם כנגד הרקיע שיש בו ג"כ מאותו הטעם ת"ק פרסאות לארכו ות"ק פרסאות לרחבו. כי מצד הבינה נבחנת כל בחינה למאה, וה' בחינות הן ה' מאות. והן נכללות זו מזו, וע"כ יש בו ת"ק פרסאות לארכו וכן לרחבו. וז"ס ב' ההון שבשם הויה, שה' ראשונה רומזת על הרוחב, וה"ת על האורך. כמ"ש במקומו.

פסקה רז

הרי לך שיעור קומה באתוון י"ה ו"ה, **דאות ו' איהו תפארת שמים**, **חמש רקיעין דיליה**, **ה' אלין**, **אתקריאו השמים**, **חמש רקיעין דכלילן בשמים**. (ה"ג בתק"ח) הנה לפניך שיעור קומה, של פרצוף ז"א, המתבאר באותיות השם הוי"ה, כי ו' דהויה יורה על תפארת שמים דהיינו על ת"ת דז"א, חמשה רקיעים שלו, הם ה' אחרונה דהוי"ה,

חמשה הללו נקראים ה' שמים דהיינו ה' הנוספת שיורה על ה' רקיעים אלו הנכללים בז"א, שנק' שמים. **חמש עלאין שמי השמים ואנון ה' ה' חמש בחמש**, חמשה רקיעים עליונים נקראים שמי השמים, דהיינו שיש ה' רקיעים למעלה מחזה דז"א וה' רקיעים למטה מחזה שלו. והם ה' ה' דשם הויה, שה' ראשונה רומזת על ה' רקיעים העליונים וה' אחרונה רומזת על ה' רקיעים התחתונים. **ו' רקיע שתיתאה לון**, **ו'** דהויה, שהוא תפארת הכולל לה' רקיעים, הוא עצמו נבחן לרקיע ששי אליהם, והוא ששי לה' רקיעים שלמעלה מחזה, וכן הוא ששי לה' רקיעים שלמטה מחזה, אלא שלמעלה מחזה נקרא תפארת, ולמטה מחזה נקרא יסוד. **י' שביעאה לון**, יוד דהוי"ה ה"ס המלכות שנעשית רקיע שביעי אליהם, בסוד **תגא** על ראש **ו'**. בסוד אות **ז'** שעלתה בסוד תגא על רישיה ונעשית **י'** על **ו'** (כנ"ל אות ר"ד) וה"ס רקיע הז' הן להרקיעים שלמעלה מחזה דז"א והן להרקיעים שלמטה מחזה שלו, אלא למעלה ה"ס תגא על רישיה, דהיינו י' דהויה שבשיעור קומה דז"א, ולמטה ה"ס עטרה על ראש צדיק. (כנ"ל דף קפ"ד ד"ה וכד איהו), **ואינון שבעה בשבעה וסלקין י"ד**, והם ז' בז', כלומר ז' רקיעים למעלה מחזה דז"א. וז' רקיעים למטה מחזה שלו, ועולים י"ד רקיעים בשיעור קומתו, שהסוה"כ שבעה ושבעה מוצקות.

והנה נתבאר שיעור קומת פרצוף הז"א בד' אותיות הויה, כי ה' ספירות חג"ת נ"ה שלו ה"ס ה' רקיעים, ובהיותו נחלק על החזה לב' פרצופין, הרי יש לו ב"פ ה' רקיעים, וה' רקיעים שלמעלה מחזה ה"ס ה' ראשונה דהויה. וז"א עצמו הכולל אותם, ה"ס רקיע ששי, והוא **ו'** דהויה, ומלכות שעלתה ונעשית עטרה על ראשו בסו"ה אשת חיל עטרת בעלה, ה"ס **י'** דהויה, ורקיע השביעי שלמעלה מחזה. וה' רקיעים שלמטה מחזה, ה"ס ה' אחרונה דהוי"ה, ויסוד הכולל אותם ה"ס **ו'** שניה, המרומזת במילוי **ו"ו**, והוא רקיע ששי שלמטה מחזה. ואותה המלכות שהיא למעלה מחזה בסוד רקיע שביעי **ו' י'** דהויה, נעשית גם כאן לרקיע שביעי, וסוד עטרת היסוד, בסוד עטרה לראש צדיק. באופן שה"ס **י'** בראש הכל, וה"ס **י'** בסוף הכל. וה"ס ב' יודין שבצירוף השם יאהדונה"י, והסוה"כ שבעה ושבעה מוצקות, ז' רקיעים למעלה, וז' רקיעים למטה, שכל אחד שלמטה מקבל מהבחינה שכנגדו שלמעלה.

והכי אינון ארעין ז' על גבי ז' כגלדי בצלים וכן הם הארצות, ז' ארצות על גבי ז' ארצות החופפת זו על גבי זו, כמו קליפות בצלים כלומר שמסבבות זו את זו מכל עברים. פירוש, כי ז"א ונוקביה, מכונים שמים וארץ. וכמו שביאר בסוד שיעור קומת השמים שהוא ז"א שהם שבעה רקיעים על גבי שבעה רקיעים כנ"ל בדיבור הסמוך, אומר כאן, שכן הוא בשיעור קומת פרצוף הנוקבא המכונה ארץ, שיש לה ג"כ ז' ארצות כנגד ז' רקיעים

דז"א, ומאותו הטעם שנתבאר בז"א, הן למעלה מחזה שלה והן למטה מחזה שלה. והז' שלמעלה מחזה מקבלים מהז' דז"א שלמעלה מחזה. והז' שלמטה מחזה מקבלים מהז' רקיעים שלמטה מחזה דז"א. **וכלהו רמיזין בתרין עיינין** וכולם, דהיינו הז' שלמעלה מחזה והז' שלמטה מחזה, מרומזים בב' העינים. כי ג' גוונים לבן אדם ירוק שבעין הם ג' ספי' חג"ת, גוון לבן שבה, הוא חסד, גוון אדום, שהם גידין אדומים שבה, הוא גבורה. גוון ירוק שבה, הוא ת"ת. ב' עפעפים הם נו"ה. העליון נצח, והתחתון הוד. והעין עצמו הכולל אותם ה"ס יסוד. ונקודה שחורה האמצעית שבעין, ה"ס מלכות. הרי לך ז' ספירות חגית נהי"מ שבעין, והז' שבעין ימין ה"ס הז' שלמעלה מחזה, והז' שבעין שמאל ה"ס הז' שלמטה מחזה.

פסקה רח

י' אתקרי עולם קטן, ו' עולם ארוך, וכל מאן דבעי למשאל שאלתוי, לגבי עולם ארוך צריך לארכא ביה, וכו' **לקצרא ביה**: הי' של שם הויה, שה"ס המלכות שעלתה לתגא על ראשו דז"א, כנ"ל, היא נבחנת לעולם קטן. הו' דהויה שהוא ת"ת, נבחן לעולם ארוך. וכל הרוצה לבקש על משאלותיו, אל עולם הארוך, הוא צריך להאריך בתפלתו, וכל מי שמתפלל אל עולם הקצר, צריך לקצר בתפלתו. **ועל דא אוקמוה, במקום שאמרו לקצר אין אדם רשאי להאריך**, וע"כ בארוה, במקום שאמרו לקצר, דהיינו בי', אינו רשאי להאריך. **לקצר בצלותין, אל נא רפא נא לה, בנקודת י'**. לקצר בתפלה, היא כמשה שהתפלל תפלה קצרה, אל נא רפא נא לה, כי תפלתו היה בנקודת **י'** דהויה, שה"ס עולם קצר.

פירוש, כי ה **י'** דהויה, שה"ס המלכות שעלתה לתגא על רישיה, נבנית כולה מקו שמאל של הז"א מסוד נקודת השורק, (כנ"ל דף נ"ב ד"ה שמאלא) ואין אור החכמה שבי' הזאת יכולה להאיר בה מחוסר התלבשות בחסדים, לפיכך נבחנת **י'** זו שהוא **עולם קצר**, כי אור חכמה שבה קצר מלהתפשט למטה. וסוד **ו'** דהויה, שה"ס תפארת, ה"ס קו המכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל, ומלבישם זה בזה, ומקיים הארת שניהם וקו ימין מאיר ממעלה למטה והקו שמאל ממטה למעלה, (כנ"ל דף ס' ד"ה מחלוקת) ולפיכך נבחנת הו' לעולם ארוך, כי הארתו מתפשט לתחתונים, וזה הרמז שהי' קצרת רגל וה **ו'** יש לה רגל ארוך, ומביא ראיה לדבר מב' התפלות של משה, שתפלה האחת היתה קצרה מאד, דהיינו אל נא רפא נא לה, והשניה היתה ארוכה מאד, דהיינו שנמשכה ארבעים יום וארבעים לילה. וז"ש **לקצר בצלותין, אל נא רפא נא לה, בנקודת י'**, כי ע"כ קיצר משה כל כך בתפלתו, משום שתפלתו היתה בנקודת הי ', דהיינו המלכות בסוד תגא על ראשו, כנ"ל, שהוא

בסוד שמאל מטרם הכרעת ה **ו**' וע"כ קיצר משה בתפלתו, כי אין החכמה מתפשטת בסוד ה **י**' מטרם שנכללת ב **ו**' דהויה. כמבואר, והוא האריך רק באות **ו**' דהויה כמו שיתבאר להלן בדיבור הסמוך.

פסקה רט

להאריך, **מסטרא דאת ו**', **ונפילה באת פ**', **וכלא**, **פ"ו דואתנפל לפני ה**' **ארבעים יום וארבעים לילה**: (כצ"ל תק"ח) ומקום שאמרו להאריך שאינו רשאי לקצר, הוא מצד אות **ו**', והנפילה דמשה היתה באות פ' דהיינו מ' יום ומ' לילה שביחד הם פ', והכל הוא סוד ב' האותיות פ' **ו**' שבהמלה ואתנפל, שבהכתוב ואתנפל לפני ה' ארבעים יום וארבעים לילה. **וכלא מ' ם**', **י**' **נקודה באמצע**, **אתעביד מים**. והכל הוא ב' ממין, האחת פתוחה והשנית סתומה, ונקודת **י**' נמשכת באמצען, ונעשה הצירוף **מים**.

ביאור הדברים. כי אחר שביאר הזהר המשכת המוחין של הנוקבא באחורים ובפנים בכללות, הולך לבאר כאן בנין ג' הקוין של הנוקבא, מד' בחינות, א) מבחינת טעמים, ב) מבחינת נקודות, ג) מבחינת אותיות, ד) מבחינת הזמן. ותחילה מבארתם מבחינת האותיות, ואומר, שה"ס **פ"ו** דואתנפל, וסוד **י**' שבאמצע ב' ממין של המלה **מים**. פירוש כשהנוקבא היא בקטנותה בלי מוחין, נבחנת באות **ב**' אשר צד צפון שלה פרוצה, לרמז שחסרה המוחין דצד צפון שה"ס בינה. וכשזו"א מתחיל לבנותה, הנה תחילה ממשיך אליה המוחין דקו שמאל שלו, שה"ס המוחין מנקודת השורק, ואז נבחן, אשר **ו**' נמשך מקו שמאל דז"א, אל הנוקבא שהיא בצורת **ב**', וגודר הצד צפון שלה, ועתה היא נבחנת לצורת **ם**, הסתומה מכל רוחותיה. כמו שהאריך בזה התקונים תק' כ"ח דף ע"ב: וז"ל **ב**' **ראשית**, **נקודה בהיכליה**. **עליה אתמר**, **גן נעול וגו' מעיין חתום**. וכו' **ובמאי איהי חתום**, **באות ו**'. **ואתעבידת ב עם חתימו דו**', **ם**. **מאי דהוה ב אתעבידת ם**, **יין סתום וחתום** וכו' **ודא יין המשומר בענביו**, וכו'. ה **ב**' דבראשית ה"ס נקודה בהיכליה, דהיינו הנוקבא דז"א, (כנ"ל, דף ט' ד"ה ועביד) עליה נאמר גן נעול אחותי כלה גל נעול מעין חתום, ושואל, במה היא חתומה, ואומר, שהוא באות **ו**', כי כשנמשך ה **ו**' אל הנוקבא שהוא אות **ב**, נמצא, מה שהיתה מקודם לכן **ב**' נעשתה עתה ל **ם** סתומה, שה"ס יין המשומר בענביו. עש"ה.

והיינו כמבואר, שהמשכת מוחין דקו שמאל של ז"א, נבחן לאות **ו**' הגודר פרצת רוח צפון של ה **ב**' ונעשתה ל **ם**' סתומה, להיות מוחין הללו נמשכים מנקודת השורק שה"ס אור סתום, מטרם שמקבל את הלבוש יקר דנהיר, (כנ"ל דף מ"ה ד"ה כד אשתכח) וע"כ נסתמת הנוקבא ואינה יכולה עוד להאיר להתחתונים. אמנם מטעם אין העדר ברוחני,

נבחן שגם צורתה הקודמת של הנוקבא, שה"ס אות **ב**, נשארת גם עתה, לאחר שנעשית **ם**' סתומה, ונעשית לקו ימין שבה, כי דרך בו נמשכים החסדים מקו ימין דז"א, אלא מכח המוחין דשמאל שהם בצורת **ם**' קבלה ה **ב**' שבימין לצורת ה **ם**' אלא לא סתומה רק **מ**' פתוחה, באופן שיש לה עתה ב' קוין, קו ימין ה"ס **מ**' פתוחה בחסדים, וקו שמאל ה"ס **ם**' סתומה ואינה מאירה. וקו הימין שהוא מ' פתוחה, ה"ס ארבעים יום, וקו שמאל שה"ס **ם**' סתומה ה"ס ארבעים לילה. וכל עוד שהקוין אינם מתיחדים זה בזה, הרי עוד שניהם נבחנים בחסרון שלימות, המכונה בשם נפילה, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"ב ד"ה קיימא ולא קיימא עש"ה) ולפיכך בעת שמשה המשיך ב' הקוין הללו ימין ושמאל אל הנוקבא, אמר עליהם, **ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום וארבעים לילה**. ומטעם היותם מחוסרי שלימות, אמר עליהם **ואתנפל** בלשון נפילה.

וזה אמרו **ונפילה באות פ**', דהיינו בב' הממין, הפתוחה והסתומה, שהם בגימטריא **פ**' שבהם נפילה, וכלא **פ**' **ו**' **דואתנפל לפני ה' מ**' **יום ומ**' **לילה**. כי הכל הוא סוד **פ**' **ו**' שמשה אמר עליהם בלשון **ואתנפל**, הרי שב' הקוין שה"ס **ו**' דקו שמאל דז"א, העושה ב' ממין, מ' יום ום' לילה, שהם **פ**', עודם הם בחינת **נפילה**. כי חסר להם היחוד דימין ושמאל כנ"ל. **מ**' **ם**' **י**' **נקודה באמצע אתעביד מים**: ולפיכך צריכים להמשיך נקודת **י**' באמצע ב' הממין, שה"ס קו אמצעי הנמשך על מסך דנקודת חירק, (כנ"ל דף מ"ה ד"ה כד) ונעשה הצירוף **מים**, שיורה, על אור החסדים הפותח המוחין, שיאירו לתחתונים ממעלה למטה, **ומסטרא דחסד צריך לארכא בצלותא**, ומצד החסד, כדי שיפתחו אורות החסדים בהנוקבא, צריכים להאריך בתפלה בסוד מ' יום ום' לילה, ואח"כ להמשיך **י**' באמצעם, ואז מאירים ומתגלים החסדים שבקו ימין בהנוקבא. והנה נתבאר ג' הקוין דנוקבא בסוד האותיות. כי מ' פתוחה ה"ס קו ימין, ום' סתומה ה"ס קו שמאל, ואות **י**' באמצעם שה"ס קו האמצעי. ולהלן מבאר אותם בסוד הטעמים.

פסקה רי

ובשמא קדישא סליק הויה ברביע, לארכא בתנועה דא דאיהו רזא דתקיעה ובהשם הקדוש עולה הויה בניגון רביעי של הטעמים, וצריכים להאריך בנגינת תנועה זו, ברביעי שעל השם הויה, שה"ס תקיעה, **לקצר מסטרא דגבורה בתנועה דשברים, דתמן תביר** (כצ"ל תק"ח) והמקום לקצר הוא, בצד הגבורה בהתנועה של שברים, ששם נגינת תביר שבטעמים. **בינוני לא באריכו ולא בקציר**ו, **בתרועה, בעמודא דאמצעיתא, דאיהי שלשלת דתרויהו שקל הקדש**, בינוני שאינם מאריכים ואינם מקצרים בה, ה"ס תרועה, והוא עמודא דאמצעיתא, דהיינו קו האמצעי, שה"ס נגינת שלשלת בטעמים. פירוש

עתה מבאר ג' הקוין דנוקבא איך נרמזים בסוד הטעמים, ואומר שרביעי שבטעמים ה"ס קו ימין דהיינו אור החסדים, וע"כ צריכים להאריך, בהשם הויה המנוקד בטעם הזה, ובתקיעת שופר ה"ס התקיעה. הרומזת לימין חסדים. כי אור החסדים, הוא המקום שצריכים להאריך כנ"ל. והתביר שבטעמים ה"ס קו שמאל שהוא גבורה, וע"כ צריכים בה לקצר כנ"ל, ובתקיעת שופר ה"ס השברים הרומזת לגבורה. והשלשלת שבטעמים, ה"ס קו האמצעי המכריע ומייחד ב' הקוין ימין ושמאל, שה"ס ארוך וקצר, זה בזה, ונעשה משום זה לבינוני, הכולל שניהם, וע"כ אינו לא ארוך ולא קצר. וה"ס עמודא דאמצעיתא, דהיינו קו האמצעי. ובתקיעת שופר, ה"ס התרועה, הרומזת לקו אמצעי. וז"ש **דאיהי שלשלת דתרויהו שקל הקדש**, וע"כ נקרא קו האמצעי **שלשלת**, משום שהוא כמו שלשלת לשניהם, לקו ימין ולקו שמאל, כי קושר אותם ומייחד אותם בסוד **שקל הקדש**. וסוד שקל הקדש יתבאר במקומו.

פסקה ריא

לקבל רביע דסליק איהו חלם. שברים לקבל שבא, דא בעא לסלקא קלא, ודא בעא לנחתא לה כנגד רביעי שבטעמים העולה בניגונו היא נקודת החולם שבנקודות. להיותו חסד. והשברים דהיינו תביר שבטעמים הוא כנגד נקודת שבא שבנקודות, בזה צריכים להעלות הקול, דהיינו ברביעי, ובזה צריכים להנמיך הקול, דהיינו בתביר, להיותו גבורה. **תביר**, הוא בלשון ארמית ובלה"ק הוא שברים. **ובגין דא, אינון שברים**, משום שצריכים להנמיך הקול, נבחן לקול נשבר, הנקרא שברים, או תביר. **תרועה, שלשלת, דא י', סגולתא**, (כצ"ל תק"ח) תרועה, ה"ס קו אמצעי הנקרא שלשלת כנ"ל, וה"ס י' הנ"ל הנמשך בין ב' הממין דמ' יום ומ' לילה (כנ"ל באות ר"ט), וה"ס סגולתא כלומר, שאז, על ידי קו אמצעי, שהוא תרועה ושלשת ו י', הנה מתגלה קו ימין בכל שלמותו הנקרא **סגולתא** שבטעמים. (מכאן ואילך עד סוף המאמר, הגרסא שבזהר מסורסת מאד וע"כ אביא הגרסא מתקונים חדשים. המובא בחלופי גרסאות).

פסקה ריג

פתח ואמר, זרקא מקף שופר הולך סגולתא. פתח ר"ש ואמר, כלומר, שעם כל המתבאר עד הנה, נגלה מה שאמר ר"ש לעיל, זרקאמקף שופר הולך סגולתא. כי **זרקא** פירושו שזרקינן לה להנוקבא לאתר דאתנטילת, שה"ס עי"מ דאחורים, מטרם שבנו אותה או"א. כנ"ל. **מקף שופר**, היינו המשכת עי"מ דפנים ע"י שמעלים אותה לאמא הנקראת שופר, כי מקף הוא לשון סמיכות, כמו אין מקיפין בבועי, (חולין מו:) שופר הוא אמא כנודע. שענין הזה, ה"ס הכתוב ויבן ה' אלקים את הצלע וגו'. **הולך סגולתא**, ה"ס גילוי אור

החסדים שבקו ימין דנוקבא, כנ"ל כי אלו המוחין דפנים הולכים ומגלים הסגולתא דטעמים בכל שלמותה. **בחשאי**, **שכינתא תתאה** וכו' **וקולה לא ישמע**, (באות רי"א) הזווג הזה של **הולך סגולתא** הנ"ל נעשה בחשאי, שבשכינתא תתאה נאמר וקולה לא ישמע. והפירוש שבחשאי מבואר לעיל בהקדמת הזהר דף קס"ז ד"ה תו מן המדבר. עש"ה. ואין להאריך כאן.

נקודת ימין הוי"ה מֶלֶך, נקודת שמאל הוי"ה מָלַך, נקודה אמצעי הויה ימלוך. פתח שוב, ר"ש ואמר, נקודת ימין, שה"ס נקודת החלם וקו החסד, הוא הויה מֶלֶך, נקודת שמאל, שה"ס שורק, או שבא, וקו הגבורה הוא חויה מָלַך. נקודה אמצעית שה"ס נקודת חירק, וקו המכריע, הוא הויה ימלוך.

פירוש עתה מבאר ג' הקוין בסוד הזמן שהוא עבר עתיד הוה. ואומר שהימין בהויה מֶלֶך עם סגול, שפירושו הוה. כי הארת הימין הוא המקום שאמרו בו להאריך דהיינו להמשיכו למטה לעוה"ז. וע"כ מרומז במלך עם סגול שהוא הוה, כי אין הגשמיים נוגעים לא בעבר ולא בעתיד זולת ברגע ההוה בלבד. והשמאל, שהוא המקום שאמרו בו לקצר, כי הארתו סתום ואינו מגיע למטה לעוה"ז, מרומז במָלַך עם נקודת קמץ, שפירוש שמלך בעבר, ואין התחתונים יכולים לנגוע בעבר, וע"כ צריכים לקצר. ונקודה האמצעית, שה"ס קו המכריע ה"ס ימלוך בעתיד שה"ס בינוני, והוא מובטח להגיע לעוה"ז בגמר התיקון.

רביע לסלקא קלא, **תביר לתברא קלא**, **שלשלת אחיד בתרויהו כשלשלאה**, **ואיהו כגוונא דרביע דמאריך ביה תיבה ואיהו נקודה חדא כגוונא דחלם** (כצ"ל בתק"ח) הרביעי שבטעמים הוא להעלות הקול, התביר שבטעמים הוא להנמיך הקול, השלשלת שבטעמים נאחז בב' הקוין כמו השלשלת ומיחדם זב"ז. כנ"ל, ואז הוא ממשיך הארתם למטה כמו הרביעי דטעמים שמאריכים עמו הנגינה בהתיבה, והוא נקודה אחת כמו החולם. כלומר שהשלשלת בהיותו מייחד ב' הקוין זה בזה, אז הוא ממשיך ממעלה למטה לעוה"ז את הארת הרביעי דטעמים שה"ס הגילוי של הארת החסדים שבקו ימין.

לית נקודה דלית לה כגוונא דילה בטעמי, **סגול לגבי סגולתא**. **שבא לקבל זקף גדול**, (באות רי"ב) אין לך נקודה בנקודות, שאין לה כנגדה כבחינתה בהטעמים, כי כנגד הסגול שבנקודות הוא הסגולתא בטעמים, וכנגד נקודת השוא יש כנגדה זקף גדול בטעמים **כלהו תשכח לון נקודי כגוונא דטעמי**, **למאן דידע רזין סתימין** (באות ריב) ובכולן תמצא כן, נקודות כנגד הטעמים, לכל היודע סודות הסתומים, משמיענו בזה,

שיש יחסים שונים בהשואה של הנקודות כלפי הטעמים, ע"כ לא יוכל כל אדם להשוותן זולת היודע סודות הנסתרות.

פסקה ריד

אלה תולדות וגו' הא אוקמוה, כל אתר דכתיב אלה פסל את הראשונים, ואלין תולדין דתהו דאתרמיזו בקרא תנינא והארץ וגו': אלה תולדות וגו', הרי אמרו בכל מקום שכתוב אלה פוסל את הקודמים לו, והכתוב אלה שבכאן פוסל את התולדות דתהו, דהיינו מהמלכות דמדת הדין הנקראת תהו, שנרמז בהכתוב ו הארץ היתה תהו וגו'.

ואלין אנון דאתמר, דקב"ה ברא עלמין ומחריבן, ובגין דא ארעא הוה תוהה ובוהה, ועל אלו תולדות דתהו, אתמר, הקב"ה ברא עולמות והחריבם. ומשום זה אומר הכתוב, שהארץ היתה תהו ובהו, דהיינו שהיתה תהו על שהחריב אותם. אבל התולדות של אל"ה, שה"ס מלכות הממותקת במדת הרחמים (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"ו ד"ה ואמא אוזיפת לברתא מאנהא עש"ה) נתקיימו. וז"ש **אל"ה פסל את הראשונים**.

פסקה רטו

איך ברא קב"ה עלמין לחרבא לון שפיר הוה דלא לברי לון, מקשה, למה ברא הקב"ה עולמות מלכתחילה כדי להחריב אותם, הלא מוטב היה שלא להבראות אותם. **אלא ודאי הכא איכא רזא, מאי איהו ומחריבן, דקב"ה לא ישצי עובדי ידוי**, ובודאי שיש כאן סוד, כי מה פירושו של ומחריבן, הלא אין הקב"ה משחית מעשה ידיו, **ולא עוד אלא דא שמיא דאתמר בהו, כי שמים כעשן נמלהו וגו'**, **א"כ קב"ה עביד ומחי**, ולא עוד אלא שנאמר בשמים הללו, כי שמים כעשן נמלחו, ואם כן משמע שהקב"ה עושה ואח"כ מוחה את מה שעשה, שזה יתכן בבני אדם ולא בהקב"ה.

פסקה רטז

אלא רזא דמלה כדין הוא, דקב"ה ברא עלמא ובריה באורייתא: אלא כך הוא סוד הדבר הקב"ה ברא את העולם וברא אותו בהתורה. **כמה דאוקמוהו, בראשית, דאתמר, בה, ה' קנני ראשית דרכו, ובהאי ראשית ברא ית שמיא וית ארעא**, כמו שפרשוה, אשר בראשית הוא התורה שעליה נאמר ה' קנני ראשית דרכו, הרי שהתורה מכנה את עצמה בשם ראשית, ועם בראשית הזה, דהיינו התורה, ברא את השמים ואת הארץ. והיינו שמים וארץ עליונים, שהם ו"ק עליונים שבבינה, שהם מרומזים בבראשית בסוד ברא-שית.

ואיהו סמיך לון ביה, בגין דברית כתיב ביה בבראשית, ואתמר ביה, אם לא בריתי יומם וגו', והוא השעין אותם בהתורה, שהרי בבראשית כתיב ברית, כי בראשית נוטריקון

ברית-אש, ועליה נאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, הרי ששמים וארץ נשענים על התורה, כי שמים וארץ תלוים בקיום הברית שבבראשית, שהוא התורה, ו **אלין אינון דאתמר בהון השמים שמים לה**' וגו' ואלו השמים שנבראו ועומדים על התורה, נאמר בהם השמים שמים לה',

ואיהי ארץ החיים כלילא משבע ארעין דעלייהו אמר דוד מלכא אתהלך לפני ה' בארצות החיים, והארץ שנבראה ועומדת על התורה, היא נקראת ארץ החיים, וכלולה משבע ארצות, שעליהם אמר דוד המלך, אתהלך לפני ה' בארצות החיים, ונקראות ארצות החיים, להורות שהם מבינה הנקראת אלקים חיים, כי שמים וארץ הללו הם מבינה, כנ"ל.

פסקה ריז

וברא שמיא וארעא בתריה על תהו, **ולית תמן יסודא**, **דאיהו ברית דסמיך לון**, ואחריהם ברא שמים וארץ על תהו, שאין שם יסוד, שהיא ברית, שישעין אותם עליו, דהיינו שמים וארץ תחתונים שהם זו"ן, שמטרם שנמתקה המלכות בבינה, היתה הנוק' בבחינת תהו, שעליה נאמר והארץ היתה תהו, **בגין דא קב"ה בעא למתן אורייתא לאומין דעלמא עכו"ם**, **דאיהו ברית מילה ממש**, **ולא בעו לקבלא ליה** משום זה, רצה הקב"ה ליתן התורה לאומות העולם, שהוא ברית מילה ממש, כלומר, שע"י התיקון של ברית מילה היו ממתיקים את המלכות בבינה, שאז היו מתגלים להם המוחין הנק' תורה, אבל האומות לא רצו לקבלה. **ואשתארת ארעא חרבה ויבשה**, נשארה הארץ חרבה ויבשה.

פסקה ריח

ודא איהו יקוו המים וגו' וזה הוא שכתוב יקוו המים מתחת השמים וגו'. יקוו **המים**, **דא אורייתא**, יקוו המים היינו התורה המכונה מים. **אל מקום אחד**, **אלין ישראל**, אל מקום אחד, היינו ישראל, **בגין דנשמתייהו תליין מההוא אתר דאתמר ביה ברוך כבוד ה' ממקומו**, **כבוד ה' שכינתא תתאה**, **ממקומו שכינתא עלאה**, משום שנשמותיהם של ישראל נמשכות מאותו מקום שנאמר עליו, ברוך כבוד ה' ממקומו, כבוד ה' פירושו שכינה התחתונה, מלכות. ממקומו, פירושו שכינה העליונה, בינה. הרי שהבינה נקראת מקום. ו **כיון דאנון נשמתייהו מתמן**, **שריא עלייהו ודאי הוי"ה**, **ואתמר בהון כי חלק ה' עמו ודא איהו יקוו המים אל מקום אחד**. וכיון שנשמותיהם הם משם, דהיינו מבינה הנקראת מקום, שורה עליהם ודאי השם הוי"ה, ונאמר בהם כי חלק ה' עמו, וזהו שכתוב יקוו המים אל מקום אחד אשר מים, פירושו תורה, ומקום אחד, פירושו ישראל מקבלי

התורה, כנ"ל. לאפוקי אומות העולם שלא רצו לקבל התורה, וע"כ נשארה הארץ חרבה ויבשה.

פסקה ריט

ואורייתא איהי ישובא דעלמא ואומין דעלמא עכו"ם דלא קבילו לה אשתארו חרבין ויבשין והתורה היא ישוב העולם, כי בה נברא ובה מתקיים כנ"ל, ואומות העולם שלא קבלו אותה, נשארו חרבות ויבשות, **ודא איהו דקב"ה ברא עלמין ומחריבן, אלין דלא נטרי פקודי אורייתא**, וזהו שהקב"ה ברא עולמות והחריבם, דהיינו לאלו שלא שמרו מצות התורה ולא העלו המלכות להמתיקה במדה"ר דבינה, שהיה העולם חרב בשבילם. **לא דישצי איהו עובדוי, כמה דחשבין בני נשא** ולא שהקב"ה יכלה וישחית את מעשי ידיו. דהיינו שמים וארץ וכל אשר בהם, כמו שחושבים בני אדם בביאור המאמר, שהקב"ה ברא עלמין והחריבן.

ולמה ישצי לון לבנוי דאתמר בהון בהבראם בה' בראם: ולמה יכלה הקב"ה לבניו דהיינו לישראל, שנאמר בהם בהבראם שיורה בה' בראם, דהיינו במלכות המתוקנת במדת הרחמים, בבינה, וכיון שהם מתוקנים בבינה, הרי הם כרצונו של הקב"ה ולמה יכלה אותם.

פסקה רכ

ואלין אנון דמתגיירין מאומין דעלמא בגינייהו נפלת ה' זעירא דאברהם באלף חמישאה דהוא ה' ואלו שנתגיירו מאומות העולם, נופלת בסבתם ה' קטנה דאברהם באלף החמשי שהוא ה'. **דאיהו חרב ויבש, חרב בבית ראשון ויבש בבית שני** שהאלף החמשי הוא חרב ויבש, כלומר, שאז נאמר, ונהר יחרב ויבש. חרב, היינו חורבן בית ראשון, ויבש, היינו חורבן בית שני.

פירוש, מלכות הממותקת במדת הרחמים, שהיא בינה, מכונית ה' זעירא. ושורשה ה"ס מלכות דא"ק, דהיינו הע"ס שמטבור ולמטה דא"ק, שהם בחינת מלכות דא"ק, שע"ס הללו היו מתפשטות עד נקודה דעוה"ז, ואח"כ בכדי להתמתק במדת הרחמים, עלתה המלכות דמלכות, דהיינו נקודה דעוה"ז המסיימת, אל מקום בינה דמלכות הזאת, וסיימה שם את פרצוף המלכות דא"ק, ולא נשאר בה אלא ב' הספירות כתר וחכמה וחצי בינה, והופרס פרסה מתחתיהם, ופרסא זו סיימה את האצילות. (כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה אות ס"ז) הרי שהמלכות דא"ק, מסבת התמתקותה בבינה, נתמעטו ע"ס שלה לב' ספירות וחצי, היינו שנעשתה ל ה' זעירא. ומסבה זו מכונה המלכות הממותקת

בבינה, בכל מקום שהיא, בשם **ה'** זעירא. והיינו **ה' זעירא דאברהם** שבהזהר שלפנינו, שה"ס **ה' ה'** שהוסיף לו הקב"ה על שמו אברם.
וזהו כל ההפרש בין נשמות ישראל לאומות העולם, כי נשמות ישראל באות מ **ה'** זעירא זאת, כמ"ש לעיל, **דנשמתייהו תליין מהאי אתר דאתמר ביה ברוך כבוד ה' ממקומו**, ע"ש. אבל אומות העולם נמשכות ממלכות דמדת הדין שלא נתמתקה במדת הרחמים. וזה אמרו **ואלין אנון דמתגיירין מאומין דעלמא בגינייהו נפלת ה' זעירא דאברהם כי** הגרים שמקורם מהמלכות דמדת הדין, נמצאים מפילים את המלכות ממקום בינה, דהיינו **ה'** זעירא דאברהם, כי מעוררים מדת הדין שבה, שמסבה זו נחרבו ב' המקדשים, וז"ש קשים גרים לישראל כספחת.

פסקה רכא

ומשה בגין דבעא לאעלא גיורין תחות גדפוי דשכינתא וחשיב דהוו מאלין דאתבריאו בה': ומשה, משום שרצה להכניס גרים תחת כנפי השכינה, וחשב, שגם הם נמשכים ממלכות הממותקת במדת הרחמים, שהיא **ה'** זעירא הנ"ל. **והב בהון את ה' דאברהם**, והמשיך להם המוחין דה' זעירא דאברהם הנ"ל. **גרמו ליה ירידה, כד"א לך רד וגו'** גרמו לו הגרים, ירידה, כמ"ש לך רד כי שחת עמך וגו'. דהיינו שגרמו לישראל לחטוא בעגל, שמשום זה אמר לו הקב"ה למשה לך רד וגו', **בגין דלא קבילו לאת ה' בדחילו די' וברחימו דה' נחית איהו מדרגיה דאיהו ו'**, משום שלא קבלו את המוחין ד **ה'** זעירא הנ"ל, בהיראה די' של השם הויה, ובהאהבה ד **ה'** של השם, ירד משה ממדרגתו, שהוא **ו'** דשם הויה. פירוש, כי משה ה"ס בעלה דמטרנותא, דהיינו **ו'** דהויה. שהעלה את **ה'** דהויה שה"ס **ה'** זעירא, אל מקום בינה. דהיינו **ה'** ראשונה דהויה, וה **ו'** עלתה למקום חכמה, שהיא **י'** דהויה. ואז המשיך מוחין די' שה"ס יראה ומוחין ד **ה'** שה"ס אהבה, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף רמ"ב אות ב') אל **ה'** תתאה דהויה, העומדת ומלבשת את **ה'** ראשונה דהויה. אמנם הגרים, להיותם ממקורם ממלכות דמדת הדין הבלתי ממותקת בבינה, לא יכלו לקבל המוחין ד **ה'** תתאה בהיותה למעלה במקום **י"ה** דהויה, שה"ס **דחילו ורחימו**, והמשיכו אותה למטה, ונתגלה מדת הדין שבה וכל האורות נסתלקו ממנה. כי אין המלכות ראויה לקבלת אורות אלא אם כן שמלבשת למקום בינה, לה"ר דהויה, (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר). וסוד הכתוב לך רד, נאמר למשה שהוא **ו' מפי ה'** ראשונה, שהיא בינה. כי בעת החטא, שרצו להמשיך האורות למטה, נפרדו תכף האותיות י"ה דהויה, כדי להפסיק השפע מה"ת, ואז הורידה הבינה שהיא ה"ר, את ג' אתוון אל"ה שלה למטה, ונשארה בו"ק בלי ראש, וזה גרם בהכרח, שגם משה, שה"ס **ו'** דהויה, דהיינו

תפארת, שגם הוא יתמעט לו"ק בלי ראש, דהיינו שיוריד גם הוא את אתוון אל"ה שלו למטה. כי אחר שנתמעט העליון, מוכרחים להתמעט עמו כל התחתונים ממנו וזסו"ה לך רד, והבן.

פסקה רכב

ואת ו' נחתת עמיה בגין דלא יתאביד בינייהו, דעתיד איהו, ברזא דגלגולא, לאתערבא ביניייהו בגלותא בין ערב רב: ואות ו' דהוי"ה ירדה עם משה, לשמרו שלא יאבד ביניהם, כי בסוד הגלגול עתיד משה להתערב בערב רב. **דאנון נשמתייהו מסטרא דאלין דאתמר בהון כי שמים כעשן נמלחו וגו**': שנשמותיהם הם מצד אותם, שנאמר בהם, כי שמים כעשן נמלחו וגו'. **ואלין אנון דלא בעא נח רחמי עלייהו. ואתמר בהון וימחו מן הארץ, בגין דהוו מאלין דאתמר בהון תמחה את זכר עמלק**. ואלו הם, שנח לא בקש רחמים עליהם, ונאמר בהם וימחו מן הארץ, משום שהיו מאלו שנאמר עליהם תמחה את זכר עמלק **ומשה לא אסתמר מנייהו, ואפיל ה' ביניייהו, ובגין דא איהו לא ייעול לארעא דישראל עד דיתוב ה' לאתרה**: ומשה לא נשמר מהם, והפיל ה' זעירא ביניהם, כנ"ל. ומשום זה לא יכנוס לארץ ישראל עד שישיב ה ה' למקומה. **ובגין דא נחית איהו מדרגיה, ונחית ביה ו'. ובגין דא, ה' נפלת ו' יוקים לה ו' דמשה**, ומשום זה ירד משה מדרגתו וירדה עמו ו' דהויה, ומשום זה ה ה' נפלה וה ו יקים אותה, דהיינו ה ו' דמשה. פירוש, כי מדרגת משה ה"ס ו' דהויה, שמכח חטא העגל ירדו אתוון אל"ה דבינה ומחמתם ירדו גם אתוון אל"ה שלו ד ו' דהויה, אל ה"ת, ואתוון אל"ה דה"ת ירדו אל הקליפות. וע"כ נגזר על משה, שלא יכנס לארץ עד שישוב ה"ת למקומה לי"ה, כמו שהיתה מטרם חטא העגל. ואומר, שע"כ ירדה ו' דהויה ומשה ממדרגתם, כדי שה ו' יקים את ה ה' מנפילתה. כי מתוך שאתוון אל"ה ד ו' דהויה שהוא ז"א, ירדו ונפלו למקום ה"ת, אז בזמן התקון יחזור הז"א שהוא ו' להשיב אתוון אל"ה שלו לדרגתו, ותעלה עמהם גם ה"ת הדבוקה בהם לדרגת ה ו', וכן הבינה שהוא ה"ר תחזור למדרגתה, אתוון אל"ה שלה שנפלו למקום ה ו', ואז ה ו"ה הדבוקים בהם יעלו עמהן להבינה, דהיינו להה"ר. ונמצאים הו"ה חוזרים לי"ה כמטרם החטא. ונמצא שלולא ירידת אתוון אל"ה ד ו' למקום ה"ת, לא יכלה הו' להקים את ה"ת. וז"ש **ובגין דא ה' נפלת ו' יוקים לה**, שבשביל ירידתה של ה ו', יכלה אח"כ ה ו' להקים את ה"ת, ולהשיבה למקומה להה"ר, דהיינו ע"י החזרת אתוון אל"ה שלו למקומם.

פסקה רכג

ובגין דה' זעירא ה' דאברהם, דאיהי דהבראם, אתעזר איהו בגינה, ואתמר ביה מוליך וגו': בשביל ה' הקטנה, ה' דאברהם שהוא ה' דהבראם, כנ"ל, נעזר משה על ידה, ונאמר בו, מוליך לימין משה זרוע תפארתו, **ואפיק לה מתמן בחילא דו' ואייתי לה עמיה**, והוציאה מבין הקליפות בכח ה ו' והביא אותה עמו, כי עי"ז שה ו' החזיר אתוון אלה שלו עם הנוקבא הדבוקה בהן אל מדרגתו, הנה אז נעזר ע"י הנוקבא ועלה והלביש את ה י' דהויה, והביא את הנוקבא עמו למעלה והלבישה את **ה"ר** דהויה, **מיד שריא עליה י"ה ואשתלים אומאה, כי יד על כס יה וגו'**, ואז מיד שורה עליה, על ה"ת השם י"ה, להיותה בה"ר למעלה עם ה ו' כנ"ל, ונשלמת השבועה שבסו"ה כי יד על כס יה וגו', שמטרם זה, אין השם שלם כי חסר ו"ה, ואין הכסא שלם כי חסר א', אבל עתה נשלם השם בו"ה, והכסא נשלמה עם א':

מאי מדר דר, דא משה דאתמר ביה דור הולך ודור בא, והא אוקמוה דלית דור פחות מס' רבוא. שואל, מהו מדר דר שבהכתוב, מלחמה לה' בעמלק מדר דר, ואומר. שזה משה, שנאמר עליו דור הולך ודור בא, ופו שוה, שאין דור פחות מששים רבוא, **ודא משה, דאתמר ביה, דאנתא חדא ילדה ס' רבוא בכרם אחת**, וזהו משה, שנאמר עליו שאשה אחת ילדה במצרים ששים רבוא בכרס אחת. פירוש, **מדר דר דא משה, דאתמר ביה דור הולך ודור בא**, היינו כמ"ש, אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא והולך ובא בכל דור ודור, וכיון ששיעור נשמת משה הוא ס' רבוא, כי **משה זכה לבינה**, שפירושו למוחין דאו"א המלבישים לו"ק דא"א שספירותיו בסוד רבוא, כי ספירת הנוק' הן יחידות, ודז"א הן עשרות, ודישסו"ת מאות, ודאו"א אלפים, ודא"א רבוא, ונמצא שהו"ק חג"ת נה"י שלו הם ו' רבוא, וכשכל אחד מהן כלולה מיו"ד הן ס' רבוא. וזהו שאומר אשר אשה אחת במצרים ילדה ששים רבוא בכרס אחד, שהכונה היא על משה כי שקול משה כנגד ס' רבוא, משמע בהכרח שאין לך דור שלא יהיה בו הארת המוחין דס' רבוא, דהיינו אתפשטותא של משה. ושיעור הכתוב מלחמה לה' בעמלק מדר דר, הוא, כי ע"כ המוחין דס' רבוא אינם בקביעות אלא מתגלגלים בכל דור ודור, הוא משום שמלחמה לה' בעמלק.

פסקה רכד

וחמש מינין אנון בערב רב, ואנון נפילים וכו', **ובגינייהו נפלת ה' זעירא מאתרהא**: וה' מינים הם בערב רב, שהם נפילים גבורים ענקים רפאים עמלקים, ובסבתם נפלה ה' זעירא ממקומה, דהיינו מהבינה. פירוש כי זה לעומת זה עשה אלקים וכמו שיש ה' בחינות כח"ב תו"מ בהקדושה, כן יש כנגדן בהקליפות והם ה' מינים הנ"ל שבערב רב,

שר"ת שלהם הוא נג"ע ר"ע, או ענ"ג ר"ע כמו שחושב אותם להלן. כי ע"י הרע מתהפך ענ"ג להיות נג"ע, והנגע נעשה ענג. ואלו ה' מינים ערב רב, מעורבים בישראל ומחטיאים אותם, ומשום זה נופלת ה' זעירא ממקומה, דהיינו ממקום מיתוקה בהבינה.

בלעם ובלק מסטרא דעמלק הוו, **טול ע"ם מן בלעם**, **ל"ק מן בלק אשתאר בבל**, **כי שם בלל וגו'**: בלעם ובלק היו מבחינת עמלק, כי תקח את האותיות ע"ם מן השם בלעם, ואותיות ל"ק מן השם בלק, תשארנה האותיות בב"ל. דהיינו ב"ל מן בלעם, ב' מן בלק. ונמצא אשר ב' הקליפות עמלק ובבל מרומזות בהשמות בלעם ובלק. ומשמיענו בזה, אשר עמלק היא בחינת רישא דקליפות וכתר כמו קליפת בב"ל, שנאמר עליה (דניאל ב) ראשה די דהב טב. כי לולא היו שניהם מבחינות שוות, לא היו יכולים להתדבק בחיבור אחד בבלעם ובלק.

פסקה רכה

ואלין אנון דאשתארו מאלין דאתמר בהון וימח את כל היקום: ואלו הם שנשארו, מאלו שנאמר עליהם בהמבול, וימח את כל היקום, **ומאלין דאשתארו מנהון בגלותא רביעאה**, **אינון רישין בקיומא סגי**, ואלו שנשארו מקלי' עמלק בגלות הד', דהיינו גלות אדום, המה ראשים בהעולם, בכח רב. והוא משום שקליפה זו היא בחינת ראש וכתר דקליפות כנ"ל.

ואנון קיימין על ישראל כלי חמס, **ועלייהו אתמר כי מלאה וגו'**, **אלין אנון עמלקים** והם נעשים כלי חמס לישראל, ועליהם נאמר, בהמבול, כי מלאה הארץ חמס. אלו הם העמלקים, ונתבאר מין הראשון של החמש מינים דערב רב, שהם העמלקים. והם כתר דקליפות.

פסקה רכו

נפילים, **עלייהו אתמר ויראו וגו'**, **ואלין אנון מינא תנינא**, הנפילים דערב רב, עליהם נאמר ויראו בני האלקים את בנות האדם כי טובות הנה. ואלו הם מין השני מהערב רב, דהיינו בחינת חכמה דקליפות, **מאלין נפילים מלעילא**, והם מאלו הנפילים של מעלה, דהיינו שנמשכים מן עוזא ועזאל, שהיו מלאכי מעלה והפילם הקב"ה משמים, כמו שהולך ומפרש, וע"כ נקראים נפילים. ואלו נפילים דערב נמשכים מהם.

דכד בעא קב"ה למעבד אדם, **דאמר נעשה אדם בצלמנו וגו' בעא למעבד ליה רישא על עלאין**. כשרצה הקב"ה לעשות האדם, שאמר להמלאכים נעשה אדם בצלמנו וגו', רצה לעשותו ראש על כל מלאכי מעלה, **למהוי איהו פקיד על כלהו ולמהוי אנון פקידין על ידוי כגוונא דיוסף דאתמר ביה ויפקד וגו'**. שהוא יהיה הממונה על כל המלאכים, והם יהיו פקידים תחת שליטתו, כמו שנאמר ביוסף, ויפקד פקידים על הארץ.

פסקה רכז

אנין בעא לקטרגא ליה ואמרו מה אנוש כי תזכרנו, דעתיד למחטי קמך, וע"כ רצו המלאכים לקטרג עליו ואמרו להקב"ה, מה אנוש כי תזכרנו, הלא הוא עתיד לחטוא לפניך, ולמה אתה משפיל אותנו תחתיו. **אמר לון הקב"ה אי אתון הויתון לתתא כותיה, יתיר הויתון הבין מניה**. אמר להם הקב"ה, אם אתם הייתם למטה בארץ כמו האדם, הייתם חוטאים יותר ממנו. **מיד ויראו בני האלקים וגו' חשקו בהון וקב"ה אפיל לון למטה בשלשלאן**, מיד ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה, חשקו בהם והפיל אותם הקב"ה למטה בשלשלאות. וביאור הדברים עי' בהקדמת ספר הזהר (דף קנ"ז ד"ה וזה אמרו, בכל ההמשך).

פסקה רכח

ואנון עז"א ואזא"ל, דמנייהו נשמתהון דערב רב, דאנון נפילים דאפילו גרמייהו לזנות בתר נשיא דאנון טבאן, ואלו בני האלהים הם עזא ועזאל, שהנשמות של הערב רב ממין הב', נמשכים מהם, שהם נפילים, משום שהפילו עצמם מקדושתם, לזנות אחרי נשים שהן טובות, **ובגין דא אפיל לון קב"ה מעלמא דאתי דלא יהא לון חולקא תמן**, ומשום זה, גם הקב"ה הפיל אותם הערב רב מעולם הבא, שלא יהיה להם חלק שם, **ויהיב לון אגרייהו בהאי עלמא כד"א ומשלם לשונאיו וגו'**, ונתן להם שכרם בעולם הזה, כמ"ש ומשלם לשונאיו על פניו וגו'. דהיינו כמו שתרגם אונקלוס, ומשלם לשנאין עובדין טבין דעבדין בהאי עלמא, כדי להאבידן מעלמא דאתי. והנה נתבאר מין השני דערב רב הנק' נפילים, שהם בחינת חכמה דקליפות.

פסקה רכט

גבורים, מינא תליתאה, עלייהו אתמר המה הגבורים וגו', ואנון מסטרא דאלין, דאתמר בהון הבה וגו': הגבורים, שהם מין הג' של הערב רב, שנתערב בישראל, עליהם נאמר המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם, והם נמשכים מצד אלו שנאמר עליהם, הבה נבנה לנו עיר ונעשה לנו שם, דהיינו מצד דור הפלגה.

ובונין בתי כנסיות ומדרשות ושויין בהון ס"ת ועטרה על ראשו, ולא לשמא דה' אלא למעבד לון שם, הה"ד וכו' והם, דהיינו מין הזה דערב רב, בונים בהכ"נ ומדרשות, ונותנים בהם ספר תורה ועטרה על ראשו, והיינו כנגד הכתוב, עיר ומגדל וראשו בשמים, בונין בהכ"נ ומדרשות, הוא כנגד **עיר**. ונותנים שם ס"ת, הוא כנגד **מגדל**. ועטרה על ראשו' כנגד **ראשו בשמים**. ואינם מתכונים לשם ה', אלא לעשות לעצמם שם כמ"ש ונעשה לנו שם. **ומסטרא אחרא מתגברין על ישראל דאנון כעפרא דארעא, וגזלין לון**

ואתברת עבידתא, ועלייהו אתמר והמים וגו', ובני הסטרא אחרא מתגברים על ישראל שנתברכו להיות כעפר הארץ, וגוזלים אותם, והעבודה נשברת ונחרבת, דהיינו הבהכ"נ ומדרשות שעשו, ועליהם נאמר והמים גברו מאד מאד על הארץ, דהיינו הקליפות והס"א הנקראות מים, חרבו את הארץ בהתגברותם. ונתבאר מין הג' של הערב רב, שהם הגבורים, והם כנגד בינה דקליפה.

פסקה רל

רפאים, מינא רביעאה. אם יחזון לישראל בדוחקא מתרפין מנייהו: הרפאים הם מין הרביעי של הערב רב שנתערב בישראל, אם יראו שעת צרה לישראל מניחים אותם ומתפרשים מהם. **ואית לון רשו לשזבא לון, ולא בעאן**, ואפילו יש להם כח להצילם אינם רוצים להצילם **ומתרפין מאורייתא ומאלין דמשתדלין** בה, והם נרפים מהתורה, ומתרחקים ממנה ומכל אלו העוסקים בהתורה. **למעבד טב עם עובדי כו"מ**, לעשות טובה לעובדי ע"ז. כלומר שמתרחקים מהתורה ומישראל בשביל טובת עובדי ע"ז. **עלייהו אתמר רפאים בל יקומו**, דהיינו שלא יקומו לתחית המתים. **בזמנא דייתי פקידה לישראל אתמר בהון ותאבד כל זכר למו**, בעת שיבא פקודה לישראל ויושעו מצרתם, נאמר עליהם ותאבד כל זכר למו. כי להיותם תולדות החושך, נאבדים בהכרח עם ביאת האור לישראל. ונתבאר מין הרביעי של הערב רב, שהם הרפאים, והם כנגד ז"א דקליפה.

פסקה רלא

ענקים, מינא חמישאה. דאנון מזלזלין לאלין דאתמר בהון וענקים לגרגרותיך, ענקים הם מין חמישי של הערב רב, שהם מזלזלים באלו שנאמר בהם וענקים לגרגרותיך, דהיינו בישראל מקיימי התורה. **ועלייהו אתמר, רפאים יחשבו אף הם כענקים. שקילין דא לדא**, ועליהם נאמר, רפאים וגו' כי רפאים וענקים שקולים זה כזה. **אלין אנון דאהדרו עלמא לתהו ובהו**, אלו הם שמחזירים את העולם לתהו ובהו, **ורזא דמלה, חרב בי מקדשא, והארץ היתה תהו ובהו, דאיהי עקרא וישובא דעלמא** וסוד הדבר הוא, חרב בית המקדש, נאמר עליו והארץ היתה תהו ובהו, כי בית המקדש הוא עיקר העולם וישוב העולם. וע"כ נחשב כאלו כל הארץ היתה תהו ובהו. וב' מיני ערב רב הללו שנתערבו בישראל, גורמין חורבן בית המקדש. **מיד דייתי אור דאיהו קב"ה, יתמחון מן עלמא ויתאבדון**. תכף כשיבא האור לישראל, שהוא הקב"ה, ימחו מן העולם ויאבדו, **אבל פורקנא לאו איהו תלייא אלא בעמלק, עד דיתמחו דביה אומאה** אבל גאולת ישראל אינו תלוי במחייתם אלא רק במחיית עמלק, עד שימחה אותו שבו היא השבועה, דהיינו הכתוב כי יד על כס יה וכו' כנ"ל באות רכ"ב.

פסקה רלב

ד"א אלה תולדות השמים וגו' אלין אנון דאתמר בהון אלה אלהיך ישראל, ביומא דיתמחון אלין, כאלו ההוא יומא עביד קב"ה שמיא וארעא הה"ד וגו': פירוש אחר, על הכתוב אלה תולדות השמים וגו', אשר אלה פוסל את הראשונים כנ"ל, היינו לאלו שנאמר בהם אלה אלהיך ישראל, שהוא חטא העגל, והיום שימחה בו הקב"ה את חטא העגל, הרי הוא, כאלו באותו יום עשה הקב"ה את השמים והארץ. הה"ד ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים.

בההוא זמנא יהא קב"ה עם שכינתיה, ויתחדש עלמא, הה"ד כי כאשר השמים וגו' דא איהו ביום עשות. כי בעת ההוא יהיה הקב"ה בזווג עם שכינתו, והעולם יתחדש, כמ"ש כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וגו' וזה הוא ביום עשות שכתוב כאן. דהיינו ביום שיתחדש העולם.

פסקה רלג

בההוא זמנא, ויצמח ה' אלקים מן האדמה וגו', אבל בקדמיתא עד דיתמחון אלין לא נחית מטרא דאורייתא. בעת ההוא ויצמח וגו' כל עץ נחמד, אבל מקודם לכן, מטרם שנמחה חטא העגל אינו יורד מטר התורה, שהוא ז"א, לזריעת נשמות ישראל. **וישראל דדמיין לעשבין ולאלנין לא יצמחון, ורזא דמלה, וכל שיח השדה וגו' בגין דאדם אין, דאנון ישראל בבי מקדשא. לעבוד את האדמה, בקרבנין**. וישראל הדומים לעשב השדה ואילנות, אינם צומחים, וסוד הדבר וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח משום שאדם אין לעבוד את האדמה: אדם, היינו ישראל. אדמה, היינו בית המקדש. לעבוד, היינו עבודת הקרבנות.

פסקה רלד

דבר אחר, וכל שיח השדה, דא משיח ראשון, טרם יהיה בארעא. וכל עשב השדה טרם יצמח דא משיח שני: פירוש אחר, וכל שיח השדה קאי על משיח ראשון, דהיינו משיח בן דוד טרם שיהיה בארץ. וכל עשב השדה קאי על משיח שני, שהוא משיח בן יוסף. **ולמה בגין דלית תמן משה למפלח לשכינתא, דעליה אתמר, ואדם אין לעבוד את האדמה**. ושואל ולמה לא היו המשיחין בארץ. ואומר, שהוא, משום שאין עמהם משה, שעליו נאמר, ואדם אין לעבוד את האדמה. **ורזא דמלה, לא יסור שבט מיהודה, דא משיח בן דוד. ומחוקק מבין רגליו, דא משיח בן יוסף עד כי יבא שילה דא משה, חשבן דא כדא. ולו יקהת עמים אתוון ולוי קהת** וסוד הדבר, לא יסור שבט מיהודה זהו משיח בן דוד. ומחוקק מבין רגליו זהו משיח בן יוסף. עד כי יבא שילה, זהו משה, כי

משה בגימטריא שילה. ולו יקהת עמים, הוא אותיות ולוי קהת. כלומר שיגיע התיקון ממשה עד קהת ועד לוי שהם אבותיו.

ויש להבין, ענין ב' משיחין הללו מה הוא, ומה ההפרש ביניהם. ולמה אינם יכולים להתגלות זולת אחר גילוי נשמת משה, והענין הוא, כי מסבת שיתוף מדה"ר בדין, שהמלכות נכללה בהבינה, נחסרה עצמותה של המלכוה, ואין בה אלא בחינת ט"ר דהמלכות, דהיינו בחינת התכללותה של המלכות בהם, אמנם בחינת עצמה נגנזה בראש עתיק, ומסבה זו נחלקה מלכות דז"א לשתי ממלכות, שמחזה ולמעלה, היא אהל לאה, והוא עלמא דאתכסיא ומשם נמשך משיח בן דוד, שהיא בן לאה. ומחזה ולמטה היא אהל רחל עלמא דאתגליא, ומשם נמשך משיח בן יוסף, שהוא בן רחל (כמ"ש לעיל דף ק"י ד"ה מלכותא דדוד עש"ה) והנך מוצא שהמלכות שמחזה ולמעלה יש בה ע"ס שלמות, אבל בהמלכות שמחזה ולמטה חסרה המלכות שלה והיא מסתיימת ביסוד. ע"ש. ולפיכך יש מחלוקת בין משיח בן דוד ומשיח בן יוסף למטרת גמר התיקון. כי משיח בן דוד רוצה למלוך, דהיינו להנהיג את ישראל בבחינתו, מהמלכות שלמעלה מחזה, שהזווג הוא שלם שם, מפני אדם, וע"כ הארתו שלמה. (וכנ"ל דף ק"י) אמנם משיח בן יוסף אינו מרוצה מהנהגת משיח בן דוד, להיותו מבחינת עלמא דאתכסיא. והארתו ממטה למעלה, כי כל הנמשך מבחינת מחזה ולמעלה אינו מאיר ממעלה למטה, רק ממטה למעלה, וע"כ הוא רוצה למלוך ולהנהיג לישראל להאיר להם מבחינתו שהיא מהמלכות שמחזה ולמטה, המאירה ממעלה למטה בהנהגה גלויה, להיותה עלמא דאתגליא. וז"ס המחלוקת שהיה בין שאול ודוד, כי שאול היה מבני רחל דהיינו משיח בן יוסף, ודוד היה מבני לאה דהיינו משיח בן דוד. וכן בין רחבעם וירבעם, וכן בכל דור ודור, נמצא ב' הללו שמקטרגים זה לזה.

ובזה תבין סוד הכתובים שאמר לו יהונתן בן שאול אל דוד. ואני שלשת החצים צדה אורה וגו' אם אמר אמר לנער הנה החצים ממך והנה, קחנו ובאה כי שלום לך ואין דבר חי ה'. ואם כה אמר לעלם הנה החצים ממך והלאה, לך כי שלחך ה'. ויש להבין למה בחר יהונתן בסמנים הללו. והענין הוא, כי סוד שלשת החצים, הם ג' ענפין ד **ש**' שהם ג' ספירות חג"ת, הרומזים על ג' רגלי הכסא, אשר דוד הוא רגל רביעי אליהם. וכן הם רומזים על ג' ענפין ד **ש** התחתונה, שהם ג' ספירות נה"י, אשר מלכות בית יוסף היא רביעי אליהם, בסוד שביעאה לבנין (כנ"ל דף ק"י) ולפיכך נקראים **חצים**, משום שנחצו ונחלקו ג' ענפין הללו בין משיח בן דוד למשיח בן יוסף. הג' שלמעלה מחזה למב"ד, והג' של מטה מחזה למב"י. וז"ס אם אמר אמר לנער **הנה החצים ממך והנה**, שפירושו

ממטה למעלה, דהיינו כטבע הארת הג' ענפין שלמעלה מחזה שה"ס משב"ד, תדע ברור כי שלום לך, שזהו אות אשר אבי שאול שהוא משב"י מודה בהנהגתך, ואינו חושב להרגך. אבל, ואם כה אמר לעלם **הנה החצים ממך והלאה**, שפירושו ממעלה למטה באתגליא, כמו הג' ענפין שמחזה ולמטה שהוא מדת מב"י, ואז **לך כי שלחך ה'**, שזהו האות שהוא מקנא אותך ורוצה להרגך ולבטל הנהגתך. בכדי להנהיג את ישראל בהארת מב"י שממעלה למטה, באתגליא.

והנה נתבאר כי סבת התחלקות המלכות לב' ממלכות, לאה ורחל, שמהן ב' משיחין, מב"ד ומב"י, הוא, מחמת חסרון המלכות דמלכות שלא יוכל להמנות מטרם גמר התיקון, כי ע"כ נתקנה עכ"פ מלכות השלמה למעלה מחזה שהיא לאה, אשר מכחה מקבלת גם רחל תקונה, אע"פ שחסר לה המלכות דמלכות, דהיינו על ידי עליתה והתכללותה בלאה, ותדע, שמלכות דמלכות זו ה"ס ה' שבמש"ה וה"ס שער הג', המכונה נתיב לא ידעו עיט, שדרשו ז"ל עיט זה משה. כי כח"ב תו"מ יש בהמלכות שכל אחת מהן כלולה מעשר, הרי הן נ' שערים. וכיון שהמלכות דמלכות חסרה, אין בה רק מ"ט שערים, שמבחינת הכלים חסרה המלכות דמלכות, ומבחינת האורות היא חסרה כתר, כי יש ערך הפכי מכלים לאורות. (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"ד ע"ש) ונתבאר, כי ה' דמשה ה"ס המלכות החסרה, שה"ס שער הנ'. והיא הסבה להתחלקות משב"ד ומשב"י.

וז"ש בזהר תצא אות מ"ח, דאמרו מארי מתניתין לרע"מ **ולית חילא למשיחין למפרק לישראל בר מנך ובגינך אנון מתעכבין** ואין כח לב' המשיחין לגאול את ישראל בלעדך, ובשבילך הם נעכבים, ואינם גואלים את ישראל, עש"ה. דהיינו כמבואר, שכל עוד שלא נתקן ה' דמשה, מוכרחים להיות ב' מלכיות, בכדי שעכ"פ תהיה אחת מהם שלמה לגמרי, דהיינו שמחזה ולמעלה, והשניה תקבל שלמותה על ידי הראשונה, וע"כ גם המשיחין הנמשכים מהן אינם בשלמות, כי הארת משב"ד אינה שלמה להיותה בבחינת חסדים מכוסים, והתחתונים לחסדים מגולים הם צריכים. והארת מב"י הנמשך מרחל, אינה שלמה, כי להיות כל תיקונה של רחל תלוי בלאה, כנ"ל, ע"כ מתמעטת הארתה שלא תוכל להאיר את חסדים המגולים שלה אלא ממטה למעלה, כמו לאה כי ע"כ חולק מב"י על מב"ד והיא רוצה לתקן את רחל שלא תהיה צריכה לקבל מלאה, ואז תאיר רחל גם ממעלה למטה, כנ"ל. הרי ששניהם אינם שלמים, וע"כ לית **חילא למשיחין למפרק לישראל**, מטרם שתתקן ה' דמשה, ויתגלה שער הנ'. וז"ש **ובגינך אינון מתעכבין** דהיינו בגין ה' דמשה שאינה מקבלת תקונה השלם, כמבואר.

וז"ש בתקוני זהר (תק' כ"ב דף ס"ז ע"א) שאומר שם אשר **ה' דמשה איהו במשכונא לגביה אברהם** אשר ה' דמשה נתמשכנה אצל אברהם, וכן אומר, **מה' דאברהם למהוי בה שם עולם**, **ובה אשתלים ה' דמשה** מן ה' דאברהם, להיות בה שם עולם, נשלמה בה ה' דמשה. ע"ש. והטעם הוא, כי ה' דאברהם הוא ה' הממותקת במדת הרחמים, שה"ס ה' זעיר דאברהם, וה' דהבראם (כנ"ל בהזהר אות רכ) ונתבאר לעיל דף ז' ד"ה וכבר, שזולת המיתוק הזה, לא היה שום מציאות מוחין לזו"ן ולתחתונים, ע"ש, ואלו המוחין ה"ס גילוי שמותיו הק' שבשבילם ברא את העולם. ונמצא שכל עוד שה' דאברהם לא גילתה כל המוחין עד לגלות כל שמותיו הקדושים, אי אפשר לבטל את מיתוקה של המלכות בהבינה, וממילא לא תוכל להגלות ה' דמשה.אמנם אחר שה' הממותקת דהיינו ה' דאברהם תגלה כל שמותיו הקדושים, אז תתבטל השתוף דמדת הרחמים בדין שהוא בחינת ה' דאברהם. ותתגלה ה' דמשה בכל שלמותה. הרי **שה' דמשה איהי במשכונא לגביה דאברהם** דהיינו לגביה **ה'** דאברהם, וכל עוד **ש ה'** דאברהם לא גילתה כל המוחין הצריכים, היא מעכבת את הגילוי ד **ה'** דמשה. אכן בגמר גילוי כל שמותיו הקדושים תתבטל בחינת השיתוף בהבינה, ותתגלה **ה'** דמשה הגנוזה ברישא דעתיק, בסו"ה אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. ואז יחזרו ב' המלכיות, לאה ורחל, להיות פרצוף אחד שלם בכל השלמות, ויחד עמהן יחזרו מב"ד ומב"י להיות אחד בכל השלמות ויגאלו את ישראל. ועל עת ההוא נאמר (יחזקאל ל"ז) קח לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה וגו' ולקח עץ אחד וכתב עליו ליוסף וגו' וקרב אותם אחד אל אחד וגו' והיו לאחדים בידי וגו' ולא יחצו עוד לשתי ממלכות, כמבואר.

פסקה רלה

ד"א, **וכל שיח השדה אלין צדיקיא**, **דאנון מסטרא דצדיק ח"י עלמין**: פירוש אחרי שהכתוב וכל שיח השדה פירושו נשמות הצדיקים, שהם נמשכים מיסוד דז"א הנק' צדיק חי העולמים. כי **שי"ח**, **ש' ח"י**. **ש' תלת ענפין דאלנא ואנון ג' אבהן**, **ומן ח"י עלמין**, כי שיח, הוא אותיות ש' ח"י, אשר סתם ש' יורה על ג' ענפים של האילן, שהם ג' אבות, דהיינו חג"ת של הז"א הנק' אילן, אבל ש' של שי"ח, אינו מז"א אלא מן ח"י עלמין, שהוא יסוד דז"א. וע"כ יש בשי"ח האותיות ח"י, להורות ש **ש** זאת הוא מן ח"י שהוא יסוד דז"א. ולפיכך וכל שיח השדה יורה על נשמות הצדיקים הנמשכים מיסוד דז"א המרומז בהמלה **שי"ח**, כמבואר.

פסקה רלו

לשון אחר. וכל עשב השדה, ע"ב ש', תלת עלין, דאנון ש' יאהדונה"י, ואנון ע"ב: לשון אחר בביאור הכתוב על נשמות הצדיקים, הוא, מהכתוב וכל עשב השדה, עשב, הוא אותיות ע"ב ש', אשר ש' יורה על תלת עלים, שהם יאהדונה"י דהיינו הצירוף של הוי"ה אדנ"י, שיורה על זווג השמות הוי"ה שהוא ז"א, עם אדנ"י שהיא הנוקבא, והם ע"ב, היינו הוי"ה במילוי יודין שהוא בגי' ע"ב, שה"ס מוחין דהארת חכמה המתגלה בסוד הזווג דב' השמות בסוד יאהדונה"י. פירוש. כי יש ג' זווגים בזו"ן, זווג דג"ר ה"ס הויה אהיה, זווג דחג"ת ה"ס הויה אלקים, וזווג דנה"י ה"ס הוי"ה אדנ"י, ומוחין דע"ב שה"ס מוחין דחיה, אינם נמשכים עד שישלם הזווג גם בצירוף הג' הוי"ה אדנ"י, ואז נולדים נשמות הצדיקים מזווג הג' הוי"ה אדנ"י שיורה על זווג דנה"י דזו"ן, אמנם מב' צירופים הקודמים אינם נולדים נשמות הצדיקים, כי אינם נמשכים אלא ממוחין דע"ב, שהוא הארת החכמה, שאינה מתגלה לא בחב"ד ולא בחג"ת, אלא רק בנה"י, דהיינו בזווגי השמות יאהדונה"י. ונה"י הללו מרומזים בה **ש'** של המלה **עש"ב** שג' קוי הש' הם ג' הספירות נה"י. ומכונים **ג' עלים**, ולא **ג' ענפין**, שהם חג"ת, וע"כ נקראים **עלים**, להורות שהם תלוים על ה **ג' ענפים** חג"ת, ומקבלים שפעם מהם, והמוחין לנשמות הצדיקים הנולדים מהם, מרומזים ב **ע' ב'** שלה המלה **עש"ב**, דהיינו הוי"ה במילוי יודין, שהיא בגי' ע"ב, שיורה על המוחין ההם. וזה אמרו, **ענפין, דתליין בהון כחושבן ע"ב כלהו**, הענפים, דהיינו חג"ת, שג' העלים נה"י תלוים עליהם, הם כולם כחשבון ע"ב. כי כל אחד מג' הענפים חג"ת יש בו חשבון השם ע"ב, כי יש בחסד השם ע"ב וכן בגבורה, וכן בת"ת, (כמבואר בזהר בשלח מאות ק"ס) בסוד ג' הפסוקים ויסע ויבא ויט, ע"ש. והלשון אחר שלפנינו אינו חולק על הלשון ראשון, אלא שמבאר הענין יותר. כי ע"כ אינו אומר דבר אחר, אלא לשון אחר.

לא אתאחדין באתרא דאיהי שכינתא עד דייתי ההוא דאקרי אד"ם, דאיהו יוד הא ואו הא: המוחין דע"ב אינם מתחברים בהמקום שהיא השכינה, עד שיבא ההוא שנקרא אד"ם, שהוא הויה במילוי אלפין, כזה, יוד הא ואו הא. שהוא משה כמ"ש להלן. בסו"ה מ"ה שמו ומ"ה שם בנו, (עי' בזהר תצא ברע"מ אות ע"ז) כי הוא תיקן את השכינה והמשיך את היחוד השלם יאהדונה"י, **ודא איהו ואדם אין לעבוד את האדמה** וזהו שכתוב, ואדם אין וגו' שהכונה היא על משה, שעוד לא תיקן השכינה כראוי.

פסקה רלז

ובגין דא אתמר ביה וכל עשב השדה טרם יצמח, עד דיצמח צדיק ומניה אמת מארץ תצמח, ומשום זה נאמר על משה, וכל עשב השדה טרם יצמח דהיינו שעוד לא נצמח הצדיק, שהוא משה, שממנו מתקיים הכתוב אמת מארץ תצמח, **דאתמר ביה ותשלך אמת ארצה, ותלמידי חכמים, דאנון דשאין, לא צמחין בגלותא עד דאמת מארץ תצמח**, שנאמר בו בהאמת, ותשלך אמת ארצה, שהכונה הוא על התלמידי חכמים, שהם כמו דשאים הצומחים בארץ, אינם צומחים ויוצאים מהשכינה בגלות, עד העת שיקוים הכתוב אמת מארץ תצמח, **ודא משה דאתמר ביה תורת אמת היתה בפיהו, דלא יהא מאן דדריש לשכינתא כותיה**, ואמת זהו משה שנאמר עליו תורת אמת היתה בפיהו, שאין מי שידרוש את השכינה כמותו, **ובגין דא ואדם אין לעבוד**, ומשום זה אומר עליו הכתוב ואדם, אין לעבוד את האדמה. אדם, הוא משה כנ"ל האדמה, היא השכינה. ומטרם שבא משה, לא היה מי שיתקן את השכינה כראוי.

פסקה רלח

ומיד דאיהו ייתי, מיד ואד יעלה מן הארץ אד מן אדני, סליק ליה ו', ואתעביד בה אדון כל הארץ, ומיד שיבא משה, תכף יקוים, וא"ד יעלה מן הארץ, דהיינו א"ד מן השם אדנ"י, עולה לו ו', ונעשה בה אדון כל הארץ פי', ז"א ה"ס ו' וכשיבא משה עולה ז"א ומתיחד עם השכינה שנקראת אדנ"י, והשכינה נעשית אז אדון כל הארץ. ושיעור הכתוב, וא"ד יעלה מן הארץ, שהיא השכינה הנקראת אדני, ואדני הוא שם של נקבה, וע"כ עולה רק ב' אותיות מהשם שהן א"ד, ועולה ז"א שהוא **ו'** ומתיחד עמה, ואז היא מקבלת ממנו מוחין שלימים, והיא נעשית **אדון** כל הארץ כלומר במקום שהיתה נקראת **אדני** שהיא נקבה נקראת עתה אדון, שהוא זכר. **מיד והשקה את כל פני האדמה, מניה אתשקיין ישראל לתתא בע' אנפין דאורייתא**, מיד והשקה את כל פני האדמה, שפירושו שישראל למטה ישקו ויקבלו מהשכינה את המוחין הנקראים ע' פנים לתורה, שהם מוחין דג"ר, כי **פנים** ה"ס ג"ר בס"ה חכמת אדם תאיר **פניו** וע' ה"ס ז"ס חג"ת נה"י, שכל אחת מהן כלולה עשר. ושלשים העליונים אינם מושגים.

פסקה רלט

ד"א ואד יעלה מן הארץ, תרגומו וענא יסתלק מן ארעא, ההיא דאתמר בה, כי ענן ה' על המשכן וגו'. פירוש אחר על הכתוב ואד יעלה מן הארץ, כתרגומו, וענן יעלה מן הארץ, והיינו השכינה, שנאמר בה, כי ענן ה' על המשכן וגו'. כי לעת קץ כאשר יבא משה אז

יעלה השכינה, **ובה מתשקיין תלמידי חכמים בארעא**: והתלמידי חכמים שבארץ ישקו ויקבלו ממנה המוחין.

פסקה רמ

בההוא זמנא, וייצר ה' אלקים את האדם אלין ישראל, קב"ה צייר לון בציורין דעלמא דין ועלמא דאתי. בעת ההיא, נאמר, וייצר ה' אלקים את האדם, היינו את ישראל, שהקב"ה צייר אותם בציורים של עוה"ז ועוה"ב. ציורין, פירושו, שיעורי קומות של מוחין, דהיינו שהקב"ה ישפיע להם אז מוחין של המלכות הנקראת עוה"ז ושל הבינה הנקראת עוה"ב, כמו שהולך ומבאר באורך.

וייצר, בההוא זמנא קב"ה עייל לון בשמיה בציורא דב' יודין, י' י', ו' בינייהו, דאנון סלקין לחשבון הוי"ה, וייצר, שכתוב עם ב' יודין, יורה, שבעת ההיא, מכניס הקב"ה את ישראל בשמו, בהציור של ב' יודין, וביניהם ו', שהם עולים בגימטריא הויה, דהיינו כ"ו.

ויהון מצוירין באנפוי, באנפין דילהון, בתרין יודין, בחוטמא דלהון באת ו', וב' היודין יהיו מצוירים בפניו ובפניהם של ישראל, דהיינו בב' תפוחי הפנים שלהם, ובהחוטם שלהם יצוייר אות ו'.

פירוש, כי בהמלה **וייצר**, יש בתחלתו ו' וב' יודין, והוא רומז על המוחין הנמשכים מהיחוד של הוי"ה אדנ"י. בסור יאהדונה"י, שיש בו **י'** בתחילתו הרומזת על חכמה עלאה, ו **י'** בסופו הרומזת על חכמה תתאה, ו **ו'** אותיות אהדונ"ה בין הב' יודין, ש **ו'** אותיות הללו ה"ס ז"א המקבל מחכמה עלאה שבבינה, שה"ס עוה"ב, ומשפיע לחכמה תתאה, מלכות שה"ס עוה"ז, ומשפיע אותם לישראל. ומוחין הללו, מצוירים בישראל בב' הפנים עם החוטם, בסו"ה חכמת אדם תאיר פניו. כי המוחין דג"ר מכונים פנים, וב' הפנים ה"ס ב' הקוין ימין ושמאל, והחוטם ה"ס קו המכריע ביניהם.

פסקה רמא

ובגין דא אמר קרא כי מראש צורים אראנו, אלין אנון ציורין דשמא קדישא, ויהון מצוירין באנפייהו בתרין לוחין יקירין דאנון י' י', דאיהו ו' חרות עלייהו: ובשביל זה אמר הכתוב, כי מראש צורים אראנו, והמלה צורים, מורה על אלו הציורים של שם הקדוש, שיהיו מצוירים בהפנים שלהם בסוד ב' לוחות היקרים, שהם י' י' שהו' חרות עליהם. פירוש, שמבאר הכתוב מראש צורים אראנו עם סוד המוחין דב' יודין ו ו' שפירש לעיל הכתוב **וייצר**. כי **מראש** ה"ס מוחין דג"ר הנק' ראש. **צורים**, ה"ס שיעורי קומת המוחין המכונים ציורים, **אראנו**, ה"ס השפעת מוחין דחכמה הנק' ראיה, שמוחין הללו

יהיו מצוירים בב' תפוחי הפנים שה"ס ב' לוחות ימין ושמאל, שה"ס ב' יודין של היחוד יאהדונה"י, ו ו' אותיות אהדונ"ה, חרות עליהם בסוד החוטם, כנ"ל.

פסקה רמב

ועוד, צייר לון לכל דור בבת זוגיה עלאה, דא י"ה. ואנון ו' יחודא דתרוייהו: ועוד, שצייר להם לכל הדורות בבת זוגו העליונה, שהיא י"ה, והם ו', שהוא היחוד של שתיהן. פירוש, שמבאר עתה שבאמת נוהגים השפעת המוחין הנ"ל בסוד וייצר, גם בכל הדורות, ולאו דוקא לעת קץ, ואומר, שהקב"ה מצייר ומשפיע מוחין לישראל לכל הדורות בבת זוגו העליונה, שהיא בינה. **ש** ה"ס **י"ה** המתיחדים ב **ו'**, כי ע"כ, **בינה** היא אותיות בן י"ה, שרומז על הבן שהוא ז"א המייחד את י"ה. וההפרש מבין כל הדורות לעת קץ מבאר להלן.

וצייר לון באנון דציורא דלעילא, דאיהו ישראל עמודא דאמצעיתא, כליל שכינתא עלאה ותתאה, והקב"ה צייר ומשפיע לישראל, באלו הציורים של מעלה, כי ה"ס הז"א הנקרא ישראל, שהוא עמוד האמצעי הכולל את שכינה העליונה והתחתונה ביחד. **דאנון ק"ש ערבית וק"ש שחרית, ועלייהו אתמר עצם מעצמי ובשר מבשרי**, שהן ק"ש של ערבית וק"ש של שחרית, ועליהם נאמר, עצם מעצמי ובשר מבשרי. פירוש. בעת שהזו"ן משיגים מוחין דחיה, נעשים לו ב' הנוקבין לאה ורחל לפרצוף אחד, והוא נקרא אז בשם ישראל, שהוא נוטריקון ל"י רא"ש. וז"ש **וצייר לון באנון דציורא דלעילא**, דהיינו מוחין דחיה, שאז נקרא הז"א בשם ישראל, ועמודא דאמצעיתא כליל שכינתא עלאה ותתאה, שהם לאה ורחל שנעשו פרצוף אחד וישראל כולל אותם ביחד. ושכינתא עלאה ה"ס ק"ש של שחרית ושכינתא תתאה ק"ש של ערבית. והסו"ה **עצם מעצמי ובשר מבשרי**, כי שכינה עלאה לאה נק' עצם, ושכינה תתאה רחל נק' בשר, ובסוד, הבנין דאו"א נעשו שתיהן פרצוף אחד, וע"כ אמר עליה עצם מעצמי ובשר מבשרי.

פסקה רמג

ומיד בההוא זמנא נטע לון לישראל בגנתא דעדן קדישא, הה"ד ויטע וגו' ומיד בעת ההיא, דהיינו כשיתגלה משה לעת קץ, נטע להם לישראל בגן עדן הקדוש וז"ש ויטע וגו' כלומר, שבחינה זו הנ"ל, שלאה ורחל נעשו פרצוף אחד ה"ס ג"ע. וישראל שהוא ז"א כולל שתיהן, נבחן, שישראל הוא בג"ע. כי עדן ה"ס שכינתא עלאה, וגן הוא שכינתא תתאה, וכשנכללות יחד נקראות ג"ע. פירוש, כי בכל הדורות הוא משפיע לישראל מוחין מבחינת ג"ע, כנ"ל. אבל אינם בקביעות, להיותם בעצמם מחוץ לג"ע. ולעת קץ יעלה הקב"ה את ישראל לג"ע כמו לאדה"ר קודם החטא. ואז יהיו המוחין בקביעות לנצחיות.

וז"ש **ויטע ה' אלהים**, זה אבא ואמא, הבונים את הנוקבא, **גן** זה שכינה תחתונה, **עדן** זה אמא עלאה, **את האדם**, זה עמוד האמצעי הנק' ישראל, **איהי תהא נטע דיליה**, **בת זוגיה ולא תזוז מניה לעלם**, **ותהא עדונא דיליה**, ואז, כשיעשו שתיהן פרצוף אחד בסוד גן עדן, השכינה תהיה הנטע שלו בת זוגו, שלא תזוז ממנו לעולם, ותהיה העדן שלו לנצחיות. **וישראל קב"ה נטע לון בההוא זמנא נטעא קדישא בעלמא**, **כד"א נצר וגו'**, והקב"ה נטע את ישראל בעת ההוא נטע קדוש בעולם, כלומר וכשישראל מקבלים המוחין ההם, נעשו נטיעה קדושה בעולם, וז"ש נצר מטעי מעשה ידי להתפאר.

פסקה רמד

ויצמח ה' אלקים, **אבא ואמא**. **כל עץ נחמד**, **דא צדיק**. **וטוב למאכל**, **דא עמודא דאמצעיתא**, **דביה הוא זמין מזון לכלא**. ואז נאמר, ויצמח ה' אלקים, היינו או"א. כל עץ נחמד, היינו הצדיק, שה"ס יסוד דז"א, הנקרא עץ, והוא נחמד. וטוב למאכל, היינו ז"א, הנקרא עמוד האמצעי, שבו מאכל ומזונות לכל. כלומר, שהוא משפיע המוחין לכל התחתונים. **דכלא ביה**, **ולא אתפרנס צדיק אלא מניה**, **ושכינתא מניה**, **ולא צריכין לתתאין**, **אלא כלהו נזונין לתתא על ידיה**, שהכל בו, בז"א, ואין הצדיק, שהוא יסוד דז"א, מתפרנס, אלא ממנו, מהז"א, והשכינה מן הצדיק, ואינם צריכים לתחתונים, שאינם צריכים להתחתונים שיעלו מ"ן, אלא התחתונים ניזונים על ידי היסוד העליון והשכינה, מבלי שיצטרכו להעלות מ"ן. **דבגלותא לא הוה לשכינתא ולח"י עלמין מזונא אלא בח"י ברכאן דצלותא**, **אבל בההוא זמנא איהו יהא מזונא לכלא**, כי בהגלות לא היה מזונות להשכינה ולחי העולמים, דהיינו להיסוד דז"א, המשפיע להשכינה, אלא על ידי העלאת מ"ן, בכח שמונה עשרה ברכות שבהתפלה, אבל בעת ההוא בעת קץ, היסוד יהיה המשפיע מזונות לכולם, אל השכינה ואל התחתונים, מבלי שיצטרכו לשום אתערותא דלתתא.

פסקה רמה

ועץ החיים, **דהוא אילנא דחיי**, **יהא נטיע בגו גנתא דאתמר ביה ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם**: ועץ החיים שהוא ז"א הנק' אילנא דחיי יהיה נטוע בתוך הגן, שהיא השכינה, שאז נאמר בו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם, פירוש, כי בגלות לא היה הז"א נטוע תוך השכינה, כי לא היה זווגו קבוע, אלא במקרה, משא"כ לעץ קץ, יהיה ז"א נטוע תוך הגן תמיד בזווג דלא פסיק, שה"ס ואכל וחי לעולם, בקביעות. **ושכינתא לא שלטא עלה אילנא דס"א**, **דאנון ערב רב**, **דאנון עצה"ד טו"ר**, **ולא תקבל בה עוד טמא הה"ד ה' בדד וגו'**, והשכינה, לא ישלוט עוד עליה האילן דס"א, שהוא הערב רב,

שהם עץ הדעת טו"ר, ולא תקבל בה עוד טמא, כלומר שלא תפרנס את הטומאה וע"כ נתבטלה הטומאה מהעולם, וזה שכתוב על העת ההוא, ה' בדד ינחנו, ואין עמו אל נכר, כי יבולע כל הרע וכל הטומאה מן העולם.

ובג"ד לא מקבלים גרים לימות המשיח ותהא שכינתא כגפנא דלא מקבלא נטעא ממינא אחרא, ומשום זה אין מקבלים גרים לימות המשיח, והשכינה תהיה כמו גפן, שאינו מקבל הרכבה ממין אחר.

פסקה רמו

וישראל יהון כל עץ נחמד למראה, ויתחזר עלייהו שופרא דאתמר ביה, השליך משמים ארץ תפארת ישראל, ויהיו ישראל בבחינת הכתוב כל עץ נחמד למראה, ויחזרו וישיגו אותו התפארת שאבדו בחורבן בית המקדש, שנאמר בו השליך משמים ארץ תפארת ישראל.

ועץ הדעת טוב ורע אדחיין מנייהו ולא מתדבקין, ולא מתערבין בהון, ועצה"ד טו"ר, נפרד ונדחה מישראל, ואינם מתדבקים ואינם מתערבים בהם. **דהא אתמר בישראל, ומעץ הדעת טו"ר לא תאכל ממנו, דאנון ערב רב**, כי אז נאמר לישראל, מעץ הדעת טו"ר לא תאכל ממנו, שהוא בחינת הערב רב. דהיינו **וגלי לון קב"ה דביום אכלו ממנו גרמו דאבדו ב' אבדין, דאנון בית ראשון ובית שני, דא איהו כי ביום אכלך ממנו, מות תמות, ב' פעמים**. דהיינו שאז יגלה הקב"ה לישראל, שביום שאכלו מעץ הדעת, גרמו בזה ב' אבדות שהם חורבן ב"ר וב"ש, וזהו שכתוב ביום אכלך ממנו מות תמות, שנזכר ב' פעמים מיתה, שהוא כלפי ב' המקדשים. וגילוי זה שמגלה הקב"ה אז לישראל, נבחן כמו שאומר להם שלא יאכלו מעצה"ד כמו שאמר לאדה"ר.

ואנון גרימו דצדיק יחרב ויבש, בבית ראשון, דאיהי שכינתא עלאה, ובב"ש, דאיהי שכינתא תתאה, והם גרמו, ע"י עצה"ד, שהצדיק המשפיע להשכינה, יחרב ויבש, בב"ר. שהוא שכינה עליונה, ובב"ש, שהיא שכינה תחתונה, **דא איהו ונהר יחרב ויבש. ונהר דא ו', יחרב בה' תתאה, בגין דאסתלק מניה נביעו די' לאין סוף**, וז"ש ונהר יחרב ויבש. שנהר זה, דהיינו ז"א, יחרב ב ה' תתאה, דהיינו הנוקבא שלו, משום שנסתלק מהז"א המבוע של הי' שנובע ל ה' ראשונה בבחינת א"ס.

פסקה רמז

ומיד דיפקון ישראל מן גלותא, עמא קדישא לחוד, מיד נהר דהוה חרב ויבש אתמר ביה ונהר יוצא מעדן דא ו', להשקות את הגן: ומיד כשיצאו ישראל מהגלות, עם קדוש בפני עצמו, דהיינו שהערב רב יפרדו מהם, מיד אותו נהר שהיה חרב ויבש בעת הגלות,

נאמר בו אז, ונהר יוצא מעדן, שהוא הו' דשם הויה, להשקות את הגן, שהוא **ה'** תתאה. **ונהר, דא עמודא דאמצעיתא. יוצא מעדן, דא אמא עלאה. להשקות את הגן, דא שכינתא** תתאה. ונהר, היינו עמודא דאמצעיתא הנקרא נהר, שהוא ז"א. יוצא מעדן, היינו אמא עלאה הנקראת עדן, אשר ז"א מקבל השפע ממנה. להשקות את הגן היינו להשפיע להשכינה תחתונה, הנקראת גן.

פסקה רמח

דבההוא זמנא אתמר במשה ובישראל, אז תתענג על ה', בענג, דאיהו ע' עדן, נ' נהר, ג' גן: שבעת ההוא נאמר כמשה וישראל, אז תתענג על ה', בענ"ג, שהוא ר"ת עדן נהר גן, כי ע' דענג הוא עדן, והנ' הוא נהר, והג' הוא גן. כלומר שיתענגו אז בהמוחין הללו המשתלשלים להם, בג' המדרגות: עדן, נהר, גן הנ"ל, שה"ס מוחין דחכמה עלאה, כי אין הבינה נקראת **עדן**, אלא בזמן שמקבלת מחכמה.

ואתקיים קרא אז ישיר משה, שר לא נאמר אלא ישיר, ואז יתקיים הכתוב אז ישיר משה, כי לא נאמר אז שר משה, אלא ישיר, לשון עתיד, שיורה על זמן יציאת בני ישראל מהגלות, שמשה ישיר אז שיר חדש. **ואתהפך לערב רב ענג לנגע, ולאומין דעלמא עעכו"ם, כגוונא דפרעה ומצראי דפרח בהון שחין אבעבועות אבל לישראל יהא ענג** ולערב רב וכן לאומות העולם עובדי ע"ז, יתהפך ענג להיות לנגע, כמו שלקו פרעה ומצרים שפרח בהם שחין אבעבועות, אבל לישראל בלבד יהיה אז ענג. כלומר אותם המוחין דעדן נהר גן הנ"ל שיהיו ענג לישראל הם עצמם יכו את הערב רב ועכו"ם בנגעים גדולים.

פסקה רמט

ודא איהו ונהר וגו' והיה לארבעה ראשים. דאנין, חסד דרועא ימינא ובההוא זמנא הרוצה להחכים ידרים, ומחנה מיכאל אתשקיין מניה, ועמיה מטה יהודה ותרין שבטין: וזהו, ונהר יוצא וגו' והיה לארבעה ראשים, שהם ד' הספירות חסד גבורה נצח הוד, כנגד ארבעה דגלים של השבטים, חסד, הוא זרוע הימין, שבעת ההוא יקוים הרוצה להחכים ידרים, שכל הרוצה להחכים יכוין בתפלתו לספירת החסד שהיא בדרום וימשיך חכמה ויחכים. ומחנה המלאך מיכאל ישקו ויקבלו שפעם מהחסד הזה, ועמו מטה יהודה, וב' השבטים. פירוש, שמבאר הכתוב על ד' מחנות השכינה, שעליהם אומר והיו **לארבעה ראשים**: מיכאל גבריאל נוריאל רפאל. ובכל מחנה ומחנה יש ג' בחינות לפי ד' הדגלים, שהם י"ב, והגן עצמו שה"ס השכינה, משלימם בסוד י"ג. כמ"ש והולך. **גבורה דרועא שמאלא, ובההיא זמנא הרוצה להעשיר יצפין, ומחנה גבריאל אתשקיין מניה, ועמיה**

מטה דן ותרין שבטין. גבורה, היא זרוע השמאל, ובעת ההוא יקוים, הרוצה להעשיר יצפין, דהיינו שכל הרוצה להעשיר, יכוין בתפלתו לספירת הגבורה שהיא בצפון. ומחנה המלאך גבריאל מקבלים מהגבורה, ועמו בחינת מחנה דן וב' השבטים. **נצח שוקא ימינא ומנה אתשקיין משרייא דנוריאל, ועמיה מטה ראובן ותרין שבטין עמיה**, נצח, הוא שוק הימני, וממנה מקבלים מחנה נוריאל, ועמו הוא בחינת מטה ראובן וב' השבטים שעמו. **הוד שוקא שמאלא דעלה אתמר ליעקב והוא צולע על ירכו, ומניה אתשקיין משרייא דרפאל**, הוד הוא שוק השמאלי שעליה נאמר ביעקב, והוא צולע על ירכו, וממנה מקבלים מחנה רפאל, **דאיהו ממנא על אסותא דגלותא** שהוא ממונה על הרפואה של הגלות, (וכמ"ש לעיל דף קל"א ד"ה תליתאה עש"ה) **ועמיה מטה אפרים וב' שבטין**. ונתבארו שארבעה ראשים שבהכתוב, הם י"ב כמו הד' דגלים שהם י"ב שבטים, אשר הגן משלימם בסוד י"ג, וז"ש לעיל **אבל לישראל יהא ענ"ג ודא איהו ונהר יוצא** וגו', כי סוד י"ג ה"ס הענג, כנודע.

פסקה רנ

ד"א ומשם יפרד וגו' אלין אנון ארבעה דנכנסו לפרד"ס: פירוש אחר על הכתוב, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, הוא סוד ארבעה שנכנסו לפרדס, שהם ד' חכמים, בן עזאי ובן זומא ואחר ור"ע. ופרדס הוא ר"ת פשט רמז דרוש סוד, ודורש הלשון משם **יפרד** שהוא ר"ת פשט רמז דרוש, שבהם נכנסו ב"ע וב"ז ואחר, שהם קליפין דאורייתא כלפי סוד שהוא פנימיות, שבו נכנס ר"ע, ואומר שרק ר"ע שנכנס במוחא, שהוא בחינת סוד, דהיינו פנימיות התורה, נכנס בשלום ויצא בשלום, אבל שאר הג' שנכנסו בפר"ד ניזוקו. כמו שמבאר והולך.

חד עאל בפישון, דאיהו פי שונה הלכות, אחד, מארבעה החכמים הנ"ל, נכנס בנהר פישון, הרומז על חלק ה **פשט** שבתורה המאירה בהפרד"ס, כי פישון הוא נוטריקון פי שונה הלכות, דהיינו פשט התורה.

תנינא, עאל בגיחון, ותמן הוא קבור, ההוא דאתמר ביה, כל הולך על גחון, גבריא"ל גב"ר א"ל: השני שבהם, נכנס בנהר גיחון, ושם קבור אותו שנאמר בו, כל הולך על גחון, דהיינו משה, שה"ס ו' דגחון שהיא גדולה, והיא אמצעית לכל אותיות התורה, (כמ"ש במס' קידושין דף ל ע"א) והוא בחינת גבריאל, שאותיותיו הוא, גבר אל, דהיינו גבורה של אל. פירוש, כי כל קבורה הוא לכפרה על פגם כמ"ש וכפר אדמתו עמו, ואחר שנתכפר לו הפגם עומד לתחה"מ לנצחיות, ואומר שקבורת משה אינו מבחינת פגמו של משה אלא מבחינת גבריאל, דהיינו גבורה של מעלה, שגבר עליו ולא נתן לו

לתקן ולגלות השלימות בחייו, אע"פ שמחמת עצמו היה יכול לגלות כל השלימות, וז"ש. **עליה אתמר, לגבר אשר דרכו נסתרה ויסך אלוה בעדו**, כלומר מה שדרכו נסתרה ולא גילה שלמותו, הוא מטעם **ויסך אלוה בעדו**, ולא מפחיתותו של משה. ולפיכך, **ולא ידע גבר ית קבורתיה עד יומא דין דאתגלייא תמן**, ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה, שנתגלה שם. כי מקום הפגם הוא מקום הקבורה, וכיון שלא היה בו פגם, ע"כ לא ידע איש את קבורתו. אלא בגמר התיקון, אחר שיתגלה שלמותו של משה, אז יהיה ניכר החסרון מתוך השלמות שנתגלה, שה"ס מקום קבורתו. **ודא איהו רמז ולחכימא ברמיזא** וזה הוא חלק הרמז שבתורה, ולחכם, מודיעים ברמז.

פסקה רנא

תליתאה עאל בחדקל, ח"ד ק"ל, **ודא לישנא חדידא קלא לדרשא**, השלישי שבד' חכמים נכנס בחדקל. שאותיותיו ח"ד ק"ל, וזה יורה לשון שנון בלי פגם, שהוא קל לדרוש. חד, פירושו שנון, לשון ושננתם לבניך, **רביעאה**, **עאל בפרת**, **דאיהו מוחא דביה פריה ורביה**, הרביעי שבד' חכמים, נכנס בפרת שהוא מוח, ששם פריה ורביה, כי הזרע נמשך מהמוח.

ביאור הדברים. כי המוחין המושפעים לתחתונים, נבחנים בדרך כלל לג' בחינות: א) הוא הארת ו"ק בלי ראש, והוא בחינת יצירה, והם נקראים **רמז**, כלומר שהבנתם מצומצמת כמו רמזים בעלמא. ב) היא, מוחין דג"ר מבחינת חסדים, שהם נמשכים מעולם הבריאה, והם בחינת **דרוש**, שמושכים לבו של אדם כמ"ש (שבת פ"ז ע"ש). ג) הוא מוחין דג"ר מבחינת חכמה. שהם נמשכים מעולם האצילות, והם בחינת **סוד**. ובחינת הכלים נמשכים מעולם העשיה, והם נק' **פשט**. שהיא חלק המעשה.

וז"ש ו' דגחון חציין של אותיות ספר תורה, דרש דרש, חציין של תיבות, והתגלח, של פסוקים, (מס' קידושין דף ל.) פירוש. כי בעולם התיקון נתחלקו המדרגות ע"י פרסא לב' חצאים, שהחצי שממעל הפרסא נבחן לפנים של המדרגה. והחצי שמתחת הפרסא נבחן לבחינת אחור של המדרגה, ולולא תיקון זה של הפרסאות לא היו התחתונים ראוים לקבל שום מוחין (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר) כי כל המוחין באים מכח ירידות ועליות של הפרסאות הללו ע"ש. ובדרך כלל נבחן באבי"ע רק ד' פרסאות, כי בדרך כלל הם נחלקים לב' פרצופים, שכל פרצופי אצילות נחשב לפרצוף אחד, וכן ג' עולמות בי"ע נחשבים לפרצוף אחד. וב' פרסאות יש באצילות אחת באמצע האצילות, שהוא במקום החזה דא"א המחלקת בין פנים לאחור. ואחת בסיום אצילות המחלקת בין אצילות לבריאה. וכן ב' פרסאות בפרצוף בי"ע, אחת באמצע בי"ע, שהוא במקום

החזה בעולם היצירה, המחלקת בין פנים לאחור, והב' בסיום פרצוף בי"ע, שהיא בבינה דמלכות דעולם העשיה. ומד' פרסאות הללו מושפעים כל המוחין לתחתונים: מפרסא התחתונה שבעשיה מושפעים כלים למוחין, שה"ס **פשט**, ומפרסא שבאמצע בי"ע מושפעים ו"ק בלי ראש, שה"ס **רמז**. ומפרסא שבין אצילות לבריאה מושפעים ג"ר דחסדים, שה"ס **דרוש**, ומפרסא שבאמצע אצילות מושפעות ג"ר דחכמה, שהן סוד. וג' בחינות מוחין הללו, נבחנים לאותיות ותיבות ופסוקים שבספר תורה, כי בחינת ו"ק בלי ראש נבחנת לאותיות מטרם שנצטרפו לתיבות שעוד לא נגלה בהן ההבנה, דהיינו **רמז**, וכשנצטרפו לתיבות הרי נתגלה בהן הבנה מועטת, וזהו בחינת ג"ר דחסדים, דהיינו **דרוש**. וכשנתחברו התיבות למשפטים שלימים בפסוקים הרי הבנתם נשלמת לגמרי, וזהו בחינת ג"ר דחכמה, דהיינו סוד כנ"ל.

וזה אמרו, **ו' דגחון חציין של אותיות ס"ת**, דהיינו הפרסא שבחזה דיצירה המחלקת הבי"ע לב' חצאים, כנ"ל, שמפרסא זו מושפעים מוחין **דרמז** שהיא בחינת אותיות התורה בלי צרופין, ולהיות בחינת החצי שמחזה שביצירה ולמטה נעשה מקום לקליפות, לכן נאמר עליה כל הולך על גחון, שהיא הנחש הטמא שמקומו מ **ו**' זו ולמטה. **דרש דרש, חציין של תיבות**, דהיינו הפרסא שבסיום אצילות המבדלת בין אצילות לבי"ע, שמשם מושפעים המוחין דג"ר דחסדים, הנקראות **דרוש**. וע"כ נאמר עליה דרש דרש, שיורה על דרוש. **והתגלח, חציין של פסוקים**, דהיינו הפרסא שבעולם אצילות עצמו במקום החזה דא"א, שמשם מושפעות הג"ר דהארת החכמה, הנקראת **סוד**. ולכן נאמר עליה **והתגלח**, כי שערות רומזות על דינים, וע"י המוחין דהארת החכמה המושפעים מפרסא הזו, הן מתבטלות, ודומות כמו שנתגלחו השערות, ואין דינים שם. וע"כ נק' רבי עקיבא קרח (בכורות נ"ח) כי הוא נכנס במוחא שהוא סוד, שהפרסא משם ה"ס והתגלח, וע"כ נקרחו שערותיו, שה"ס הדינים.

וזהו, **ונהר יוצא מעדן** דהיינו הבינה שיצאה בסבת הפרסא שבחזה דא"א, לחוץ מהחכמה הנקראת עדן (כנ"ל דף רי"א ד"ה דבההוא), ועשתה זאת בכדי **להשקות את הגן**, דהיינו להשפיע מוחין להנוקבא דז"א, הנקראת גן, **ומשם יפרד, והיה לארבעה ראשים**. ומכח הפרסא שהוציאה הבינה לחוץ מעדן, נפרדו המדרגות ונעשו לארבעה ראשים, שהם ארבעה נהרות, דהיינו ארבע בחינות הארות הנמשכות מארבע פרסאות הנ"ל, הנקראות פרד"ס. כי נהר פירושו מאור. וז"ש **אלין אנון ארבעה דנכנסו לפרד"ס**, כלומר, שאלו ד' חכמים שנכנסו לפרד"ס, היינו שנכנסו בארבעה נהרות הללו הנמשכים מד' פרסאות הנ"ל: מפרסא דעשיה נמשך נהר פישון, שהיא חלק הפשט. ומפרסא

דיצירה, שה"ס **ו'** דגחון, נמשך נהר גיחון, שהוא חלק הרמז. ואלו הג"ר החסרים כאן בה **ו'** דגחון, ה"ס ג"ר דחכמה, וז"ש **ולחכימא ברמיזא**, שמה שנבחן לרמז, שפירושו ו"ק בלי ג"ר, היינו רק לחכם הצריך מוחין דהארת חכמה. אמנם מבחינת מוחין דחסדים יש שם ג"ר כמו בבריאה. אלא היצירה דוקא להארת חכמה צריך, וג"ר דחסדים אינם מספיקים לו.

ואלו הג"ר דהארת חכמה החסרים בהו' דגחון, היא השלמות דנשמת משה, שלא יתגלה רק בגמר התקון, לעת שיעמוד משה בתחית המתים. וז"ש **ותמן הוא קבור ההוא דאתמר ביה כל הולך על גחון**. כלומר ששלימות נשמת משה. קבור ונעלם בהו' דגחון, ולא יוכל להתגלות רק בתחית המתים, שאז ישוב משה לישראל, ועמו ב' משיחין, (כנ"ל דף ר"ב ד"ה דבר) דהיינו שיתגלו הג"ר ביצירה, כי אז יתבטלו כל הפרסאות, וישובו ג' עולמות בי"ע להיות אצילות, ויאירו ג"ר דחכמה גם ביצירה כמו באצילות, דהיינו התגלות נשמת משה, וב' נהרות האחרים כבר נתבאר לעיל.

פסקה רנב

א"ר אלעזר, אבא, יומא חד הוינא בבי מדרשא ושאילו חבריא מאי ניהו דאמר רבי עקיבא לתלמידוי כשתגיעו לאבני וכו'. אר"א יום אחד כשהינו בבית המדרש, ושאלו החברים, מהו שאמר ר"ע לתלמידיו: כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים, שמא תסתכנו בעצמכם, כי נאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. **אדהכי הא סבא דסבין קא נחית**, בינתים ירד שם זקן הזקנים. חו"ב נקראים סבין, וכתר שהוא למעלה מחו"ב נק' סבא דסבין וה"ס גילוי נשמת יחידה העתידה להתגלות בעולם בגמר התיקון. **אמר לון רבנן במאי קא תשתדלון**, אמר להם: רבנן, במה אתם עוסקים, **אמרו ליה, ודאי בהא דאר"ע לתלמידוי, כשתגיעו לאבני שיש וכו'**, השיבו לו, שעוסקים בזה שאר"ע לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש וכו'

אמר לון, ודאי רזא עלאה אית הכא, והא אוקמוה במתיבתא עלאה. אמר להם, ברור שיש כאן סוד עליון, והרי פרשוהו בישיבה העליונה. **ובגין דלא תטעון נחיתנא לכו, ובגין דאתגליא רזא דא בינייכו, דאיהו רזא עלאה טמירא מבני דרא**, ובכדי שלא תטעו בסוד הזה, ירדתי אליכם לבארו, ומשום שכבר נתגלה סוד הזה ביניכם, שהיא סוד נעלם, מבני הדור. כלומר, כיון שבדרך כלל, כבר נתגלה לכם סוד הזה הנעלם מכל בני דורכם לכן אפשר לבארו לכם בשלמות.

פסקה רנג

בודאי אבני שיש טהור אנון, דמנהון מיין דכיין נפקין, ודאי הוא שהם אבני שיש טהור, שמהם יוצאים מים טהורים. **ואנון רמיזין באת א' רישא וסופא ו' דאיהו נטוי ביניהו איהו עץ החיים מאן דאכיל מניה וחי לעלם**, והם מרומזים בב' יודין שבאות ה **א'** בראשה ובסופה, ה **ו'** שב **א'** הנטויה בין ב' היודין, הוא עץ החיים, שכל האוכל ממנו וחי לעלם. **ואלו ב' יודין, אנון רמיזין בווייצר, ואנון תרין יצירות, יצירה דעלאין ויצירה דתתאין**, וב' יודין הללו שב **א'** מרומזין בהכתוב **וייצר**, שיש בו ב' יודין, והם ב' יצירות, יצירת העליונים ויצירת התחתונים.

ואנון חכמה בראש וחכמה בסוף, תעלומות חכמה, ודאי אנון תעלומות מחכמה עלאה דתחות כתר עלאה. והם הב' יודין שבראש וסוף, בהשם **יאהדונה"י**, שפירושם, חכמה בראש השם וחכמה בסוף השם. ונקראות תעלומות חכמה, כי כן הם נעלמות מחכמה העליונה שמתחת כתר עליון.

פירוש, הכתר דא"א, נקרא כתר עליון. ותחתיו הוא החכמה דא"א בסוד דא לגו מן דא, (כמ"ש בזהר האזינו אות ל"ז) והיא נקראת חכמה סתימאה, מטעם שנסתמה ואינה משפעת לפרצופי אצילות. והחכמה המושפעת באצילות היא רק מבינה שנעשית חכמה ע"י עליתה לראש א"א. ובינה זו נקראת חכמה עלאה. וכשהז"א מקבל ממנה ומשפיע להנוקבא, נקראת אז הנוקבא בשם חכמה תתאה. וב' חכמות הללו נקראות **תעלומות חכמה**, להיותן נעלמות מחכמה, בערך החכמה העליונה דא"א שמתחת הכתר שלו, דהיינו החכמה סתימאה, כי לא יוכלו לקבל ממנה כלום. ואלו ב' החכמות ה"ס ב' יודין ראש וסוף שבשם יאהדונהי, והם סוד ב' יודין שבהכתוב **וייצר**, שהם: יצירת העליונים סוד עוה"ב, הנמשכים מחכמה עלאה, שהיא בינה, ויצירת התחתונים שבעולם הזה הנמשכים מחכמה תתאה שהיא מלכות, הנוקבא דז"א, (כנ"ל דף ר"ז ד"ה פירוש ע"ש). והן ב' יודין שבאות א' שיוד העליונה היא חכמה עלאה, ויוד התחתונה היא חכמה תתאה, והקו הנטוי ביניהם ה"ס ז"א הנק' **ו'** ונק' עץ החיים, המקבל מחכמה עלאה שהיא **י'** עלאה שממעל לו, ומשפיע לחכמה תתאה, שהיא **י'** תתאה שמתחתיו, והן סוד **אבני שיש טהור**, של ר"ע, דהיינו בינה הנקראת חכמה עלאה, והמלכות הנקראת חכמה תתאה, כמו שמבאר והולך.

פסקה רנד

ואנון לקבל ב' עייניין, דבהון תרין דמעין נחתו בימא רבא: והן כנגד ב' העינים, שמהם יורדות ב' דמעות לים הגדול, כי החכמה מכונה עינים, ועין ימין כנגד חכמה עלאה, ועין

שמאל כנגד חכמה תתאה. **ואמאי נחתו, בגין דאורייתא מתרין לוחין אלין, הוה משה נחית לישראל, ולא זכו בהון ואתברו ונפלו, ודא גרים אבודא דבית ראשון ושני**, ולמה ירדו הדמעות, ומשיב, משום שמב' לוחות האלו הוריד משה התורה לישראל, דהיינו בינה ומלכות, כי לוח הימיני ה"ס בינה והשמאלי מלכות, שהם כנגד ב' עינים, ולא זכו בהם ישראל, כי נשברו ונפלו, דהיינו בחטא העגל, כמ"ש וישבר אותם תחת ההר וזהו שגרם חרבן בית ראשון ושני. כי הם נמשכים ג"כ מב' הלוחות, בית ראשון מלוח הימיני, שה"ס חכמה עלאה, בינה, ובית שני מלוה השמאלי שה"ס חכמה תתאה, מלכות. וע"כ הפגם דשבירת הלוחות גרם לחורבנם. וע"כ ירדו ב' דמעות לים הגדול, הרומזים על ב' חורבנות שנעשו מפאת שבירת הלוחות הראשונים. **ואמאי נפלו בגין דפרח ו' מנייהו דאיהו ו' דוייצר**, ולמה נפלו ונשברו הלוחות, ומשיב, משום שפרח ו' מהם, שהוא ה ו' דוייצר. פירוש, כי ב' יודין שבוייצר הן ב' יודין שבאות **א**', שה"ס ב' הלוחות, וה **ו**' דוייצר ה"ס הקו הנטוי ביניהם, שה"ס עץ החיים, כנ"ל. ואחר שישראל תקנו החטא דעצה"ד, ופסקה מהם זוהמת הנחש, ע"כ זכו בהלוחות שה"ס ב' יודין חכמה עלאה וחכמה תתאה, וזכו בעץ החיים, שהוא הקו הנטוי ביניהם שה"ס חרות ממלאך המות. אמנם ע"י חטא העגל קלקלו תקונם וע"כ פרח עץ החיים מהם, כי חזר עליהם הפגם דעץ הדעת, ושוב נשתעבדו תחת מלאך המות. והלוחות שהיו נכללים מעץ החיים נשברו ונפלו. **ויהיב לון אחרנין מסטרא דעץ הדעת טו"ר, דמתמן אתייהיבת אורייתא באסור והיתר, מימינא חיי ומשמאלא מותא**, ונתן להם ב' לוחות אחרים מצד עץ הדעת טוב ורע, שמשם ניתנה להם התורה בדרך איסור והיתר, שמימין היא חיים ומשמאלא היא מות. דהיינו כמ"ש חז"ל (שבת פ"ח:) למימינים בה סמא דחיי, ולמשמאילים בה סמא דמותא.

פסקה רנה

ובג"ד אר"ע לתלמידוי כשתגיעו וכו' לא תהוו שקילין אבני שיש טהור לאבנין אחרנין דאנין חיי ומותא, דמתמן לב וגו'. ומשום זה אר"ע וכו' שפירושו הוא, אל תשוו את אבני שיש טהור לאבנים האחרות, שהם חיים ומות, שמשם לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו **ולא עוד אלא אתון תסתכנין גרמייכו, בגין דאלין דעצה"ד טו"ר אנון בפרודא ואבני שיש טהור אנון ביחודא בלא פרודא כלל** ולא עוד אלא שתסתכנו בעצמכם, משום שאלו האבנים דעץ הדעת טו"ר הן בפרוד, ואבני שיש טהור הן ביחוד בלי שום פרוד כלל. **ואי תמרון דהא אסתלק עץ החיים מנייהו ונפלו, ואית פרודא בינייהו**, ואם תאמרו, הרי עץ החיים נסתלק מהם בשעת חטא העגל ונפלו ונשברו, וע"כ יש פרוד ביניהם, **דובר שקרים לא יכון לנגד עיני דהא לית תמן פרודא לעילא, דאלין דאתברו מאנון הוו**, דובר

שקרים וגו', שהרי למעלה אין בהם פרוד, כי אלו שנשברו מאלו היו, דהיינו שהיו מאלו אבני שיש טהור, וא"כ אין בהם פרוד כמו האבני שיש טהור, ונבחנים משום זה, כמו שלא נשברו מעולם.

ביאור הדברים. כי התורה מכונה מים כמ"ש ז"ל (ב"ק י"ז.) אין מים אלא תורה ומקור התורה ה"ס ב' לוחות העדות שהם בינה ומלכות. וע"כ הם מכונים ב' לוחות אבנים להיותן נובעות מים שהיא התורה. ונתבאר לעיל, שלוחות הראשונות קבלו ישראל בבחינת השלמות כמו שיהיה בגמר התקון, שה"ס מ"ש חז"ל בהכתוב חרות על הלוחות, אל תקרי חרות אלא חירות, שהיו חרות ממלאך המות. כמו שיהיה בגמר התקון. אלא ע"י חטא העגל קלקו התיקון, וחזר עליהם שליטת מלאך המות ונשברו הלוחות, ונתנו להם לוחות שניות מבחינת חיי ומותא.

וכל התקון אינו אלא ע"י המשכת אור תורה, כי ע"י המ"ן שמעלים ישראל ע"י קיום המצות ומע"ט, הם גורמים זווגים עליונים המגלים לאט לאט את האור התורה לישראל עד שזוכים על ידו לגמר התיקון, ונגלות אז ב' לוחות האבנים, בסוד ב' אבני שיש טהור **דמנהון מיין דכיין נפקין**, ואין עוד שם מים מים בפרודא, שהם מים שבימין חיים, ומים בשמאל מות, כנ"ל, כי יבולע המות לנצח, וכולם טהורים וכולם חיים. ונמצא, שהאבני שיש טהור הן תוצאה ותולדה מכל התורה, הנגלות ע"י לוחות השניות בסוד מים מים. וזהו שהזהיר ר"ע לתלמידיו **כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים**, שהיה חושש שלא יטעו לחשוב שהאבני שיש טהור הן תוצאה מהתורה שנתגלתה בבחינת מים מים בפרודא מלוחות השניות, כי אז ישפילו מעלת אבני שיש טהור, כי אע"פ שהן עצמן מים טהורים, מ"מ כיון שיצאו מבחי' מים מים, די לבא מהדין להיות כנידון. וזה אמרו **אל תהוו שקילין אבני שיש טהור לאבנין אחרנין דאית בהו חיי ומותא**, כי בזה שתחשבו שהאבני שיש טהור הן תולדה ותוצאה מלוחות השניות שיש בהם חיי ומותא, נמצאים אתם משוים אותם אליהם, כי די לבא מהדין להיות כנידון, והרי אתם מזלזים באבני שיש טהור. **ולא עוד** וכו' **דאלין דעצה"ד טו"ר** וכו' **אנון ביחודא בלא פרודא כלל**, **ואי תימרון דהא אסתלק עץ החיים** וכו' ולא עוד, כי מלבד הזלזול הרי אתם משקרים בעצמכם, כי מטרם התקון שהיתה התורה נמשכת מלוחות השניות בבחינת עצה"ד טו"ר, היה שולט אז כח הפרוד. ועתה שנגלו האבני שיש טהור, נגלה היחוד בלי שום פירוד, כלומר, דאגלאי מילתא למפרע שלא היה פירוד כלל מעולם, ואיך תחשבו שנשברו הלוחות הראשונות ונסתלק עץ חיים מהם, שהוא שקר גמור, **דהא לית תמן פרודא לעילא דאנון דאתברו מאנון הוו** כי עתה נגלה שאין שם שום פירוד למעלה

בלוחות הראשונות, כי אלו הלוחות שנשברו היו ממש האבני שיש טהור של עכשיו, וכל השליטה שהיה בינתים לעצה"ד טו"ר בבחינת הפרוד חלף והלך לו ודומה כמו שלא היה כלל בעולם, ונמצא שהלוחות הראשונות לא נשברו כלל, וכל התורה שנגלתה והביאה לגמר התיקון יצאה ממש מלוחות הראשונות, ולא היה מעורב בה כלל בחינת טו"ר וחיים ומות, כמו שהיה נדמה לכם מטרם התיקון, בצורות לוחות השניות. וכזה תמצא ג"כ בזהר (שופטים אות י"ז) שדרשו על הכתוב ע"פ שנים עדים וגו' יומת המת והקשו החי מבעי ליה, ותרצו אלא המת דא ס"מ, דהוא מת מעיקרו. כלומר שבגמר התיקון כשיתבטל הס"מ יגלה לכל, שהס"מ לא היה חי מעולם, אלא היחוד היה שולט תמיד בסו"ה אין עוד מלבדו.

פסקה רנו

ד"א ונהר יוצא מעדן בודאי לעילא בעץ חיים תמן לית קליפין נוכראין הה"ר לא יגורך רע: פירוש אחר על הכתוב ו נהר יוצא מעדן הוא, כי ודאי הוא שבעץ החיים העליון, דהיינו בז"א דאצילות, אין שם קליפות זרות וז"ש עליו לא יגורך רע, כי הקליפות מתחילות בעולם הבריאה שמתחת האצילות, **אבל בעץ דלתתא אית קליפין נוכראין ודאי**, **ואיהו נטוע בג"ע דזעיר אפין דאיהו חנוך**, **מטטרון** אבל בהעץ שלמטה, דהיינו שכעולם הבריאה, יש קליפות זרות בודאי, ועץ הזה נטוע בג"ע דז"א שלמטה דהיינו ז"א דבריאה. והעץ אשר שם נק' חנוך או מטטרון, **דג"ע דלעילא דקב"ה לית תמן ערטומא למהוי תמן נפתל ועקש**, כי בג"ע העליון של הקב"ה, דהיינו בג"ע דאצילות, אין שם קליפות שיהיה שמה נפתל ועקש, **ובגין דא**, **ונהר יוצא מעדן וגו' ויכילנא למימר במטטרון יוצא מעדן**, **מעדון דיליה**, ועל כן נאמר עליו ונהר יוצא מעדן וגו' שנהר הוא מטטרון. יוצא מעדן, היינו שיוצא מהעדון שלו, שהם מוחין דאמא, כי הבינה נקראת עדן (כנ"ל דף רי"א אות רמ"ז) **להשקות את הגן**. **גן דיליה פרדס דיליה דתמן עאלו בן עזאי ובן זומא ואלישע**, להשקות את הגן היינו גן של מטטרון, פרדס שלו, כלומר מלכות דבריאה, ששם נכנסו ב"ע וב"ז ואלישע, **וקליפין דיליה מסטרא דא טוב ומסטרא דא רע**. **ודא אסור והתר וכו'**, והקליפות של מטטרון, הם טוב מצד זה, ורע מצד זה, וזהו שיש בהתורה, איסור והתר כשר פסול, טומאה וטהרה.

פירוש, כי הוקשה לו לר"ש על הכתוב ונהר יוצא וגו', שביארוהו לעיל (דף רי"א אות רמ"ז) שנהר הוא ז"א דאצילות. ועדן הוא אמא עלאה. כי א"כ איך אומר הכתוב יוצא מעדן שפירושו שיוצא מהמוחין דאמא עלאה, הרי באצילות אין קליפות שיעכבו שם הארת המוחין עד שיתכן לומר על הז"א שהוא יוצא ונבדל מאמא עלאה. ולפיכך פירש

ר"ש אשר נהר, הוא מטטרון, שהוא למטה מפרסא דאצילות שכבר יתכן בו קליפות להפרידו מאצילות, ועומד בג"ע דבריאה להשקות אותה. וע"כ אומר הכתוב **ונהר** דהיינו מטטרון, **יוצא מעדן** היינו מג"ע העליון, שהוא מלכות דאצילות, כי יצא ונפרד הימנה ובא לבריאה בכדי **להשקות את הגן**, שהיא ג"ע דבריאה, מלכות דבריאה, המכונה פרד"ס, ששם נכנסו בן עזאי וכו'.

פסקה רנז

קם חד סבא ואמר רבי רבי, הכי הוא ודאי, אבל עץ חיים לא אתקרי איהו: קם זקן אחד ואמר לר"ש רבי רבי, כן הוא בודאי, אשר אין קליפות באצילות. אלא בבריאה. אבל מטטרון לא נקרא עץ החיים. כלומר, שתמה עליו אם תפרש את הגן שבהכתוב על ג"ע דבריאה, א"כ איך תפרש את הכתוב, ועץ החיים בתוך הגן, הרי בגן דבריאה אין שם עץ החיים, ומטטרון אינו עץ החיים. שהרי יש בו טו"ר. **אלא הכי הוא רזא דמלה, וייצר, חד יצירה דטוב, וחד יצירה דרע, דא איהו עצה"ד טו"ר**: אלא סוד הדבר כך הוא, וייצר, שכתוב עם ב' יודין יורה ב' יצירות, האחת יצירת הטוב והאחת יצירת הרע, והיינו הוא עץ הדעת טוב ורע. שיש בו ב' יצירות הללו, **עץ, דא אדם זעירא, מסטרא דחיים מניה, ומסטרא דמותא מניה, תמן ב' יצירות דיליה, דאינון אסור והתר**, עץ הדעת הוא אדם הקטן, כלומר בעת שיש לו מוחין דקטנות, שאז ממנו צד המות וממנו צד החיים, שהם איסור והתר, כלומר, האיסור מביא מות וההתר הוא חיים, כי שנים אלו נמשכים ממוחין דקטנות של האדם, שם המה ב' יצירות שלו הנ"ל, וע"כ נקרא עץ הדעת טו"ר, וע"כ נאמר עליו **וייצר** עם ב' יודין, **ועליה אתמר וייצר ה' אלקים** וגו': ועל אדם זה דקטנות נאמר וייצר ה' אלקים וגו'.

פסקה רנח

ויפח באפיו נשמת חיים דא שכינתא עלאה עדן תיובתא: ויפח באפיו נשמת חיים היא משכינה העליונה, הנקראת עדן ונקראת תשובה, פירוש שב' מצבים מובא בכתוב הזה. א) מצב של המוחין דקטנות, ועליו נאמר וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, שהיא בחינת עץ הדעת טו"ר, כי **וייצר** יורה ב' יצירות טו"ר כנ"ל בדיבור הסמוך. ב) הוא המצב של מוחין דגדלות, ועליו נאמר ויפח באפיו נשמת חיים, כי אור הבינה שהיא שכינה עלאה, נקראת נשמת חיים, ואור הבינה היא מוחין דגדלות, והוא הנקרא בכתוב בשם **עדן, ועליה אתמר, ועץ החיים בתוך הגן, דא עמודא דאמצעיתא, הגן שכינתא תתאה תלת קטירין אינון נשמתא רוחא נפשא לגביה**, ועל האדם דמוחין דגדלות נאמר, ועץ החיים בתוך הגן, כי בגדלות נקרא עץ החיים. והוא בחינת עמודא דאמצעיתא,

דהיינו ז"א דאצילות, הגן, היא שכינה התחתונה, ונמצאו אליו ג' קשרים, הנקראים, נשמה רוח נפש, כי משכינה עלאה נמצאה לו נשמה, ומז"א דאצילות נמצא לו רוח. ומהגן שהיא המלכות שכינה תחתונה, נמצא לו נפש. **ובהון ויהי האדם לנפש חיה, דאיהי מפיו ממש אתקרי לשכינתא דאיהי נשמת חיים**, ובהם דהיינו עם הנשמה רוח ונפש, היה האדם לנפש חיה. שהוא נקרא מפיו ממש, כלפי השכינה שהיא נשמת חיים. כלומר, שעתה יתכן הכתוב ויפח באפיו, שכביכול נפח בפיו ממש, לאפיו של אדה"ר, כי נשמת חיים היינו אור השכינה עלאה, ושפע זו של השכינה שהיא ג"כ נמשך שפיו של הז"א, כלומר, שהמוחין דג"ר מושפעים תמיד מפה דראש, שה"ס המלכות של ראש כנודע, וע"כ נאמר ויפח וגו' דהיינו דרך פה.

פירוש כי עם זה מתורץ קושי' ר"ש, שהקשה איך אומר הכתוב על ז"א דאצילות, ונהר יוצא מעדן וגו' ומשם יפרד וגו', מאחר שאין שום קליפות באצילות שיפרידו את הז"א מבינה עד שהכתוב יאמר ומשם יפרד כנ"ל. וע"ז תירץ הסבא שהכתוב קאי על אדם הראשון שיש לו ב' מצבים, מצב קטנות ומצב גדלות, שבמצב הקטנות נאמר עליו וייצר שה"ס ב' יצירות טו"ר, ואז נמצא האדם בבי"ע בין הקליפות, ונקרא עץ הדעת טוב ורע. ועל מצב הזה מרמז הכתוב ונהר יוצא מעדן וגו' שאז יצא הנהר שה"ס האדם, מאצילות שנק' עדן, אל עולמות דפרודא הנק' בי"ע. ומה שהכתוב אומר ועץ החיים בתוך הגן, קאי על מצב הגדלות של אדם, שקונה נשמה רוח נפש מאצילות, כי אז עולה לאצילות ומלביש את הז"א הנקרא עץ החיים, ונבחן גם האדם לבחינת עץ החיים כמוהו, כי תחתון המלביש לעליון נעשה כמוהו. ואז היה נמצא האדם בג"ע של אצילות, **מיד דאמר מלין אלין סליק לעילא** מיד אחר שאמר דברים האלו נסתלק לו למעלה.

א"ר שמעין חברייא בודאי מלאכא הוה ובודאי סמיך אית לנא מכל אתר: אר"ש חבריא: ודאי שהיה מלאך, ומכל מקום יש לנו סמוכים בודאי. פירוש כי ר"ש ביאר הכתוב ועץ החיים בתוך הגן על גמר התיקון, כנ"ל דף ר"ט אות רמ"ה. ולפיכך לא היה צריך הסבא להקשות עליו **אבל עץ החיים לא אתקרי איהו**, כי הכתוב ונהר יוצא מעדן איירי בשתא אלפי שני שאז מטטרון בבחינות טו"ר, והכתוב ועץ החיים תוך הגן איירי בגמר התקון שאז ישוב בי"ע וכן מטטרון להיות אצילות, ויהיה אז מטטרון בבחינת עץ החיים. וכיון שראה ר"ש שהסבא לא הבין זה, ידע שמלאך הוא, כי המלאכים אין להם השגה בהעתיד להיות בגמר התיקון כמ"ש חז"ל בביאור הכתוב כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל שאז בגמר התקון תוגדל השגת ישראל מהשגת המלאכים והמלאכים ישאלו לישראל מה פעל אל, והטעם הוא, כי המאציל תקן ד' העולמות אבי"ע בכל הצורך עד שיוכלו

ישראל לגמור התיקון, אמנם מבחינת גמר התקון עצמו לא עשה כלום, והוא כמ"ש חז"ל על הכתוב עמי אתם עמי אתם בשותפות אני התחלתי העולמות ואתם גומרים אותם. ולפיכך גם המלאכים אין בהם משהו מבחינת גמר התקון, ואינם משיגים מזה כלום, והם צריכים בענין זה לשאול לישראל מה פעל אל. וע"כ מתוך שראה ר"ש שלא ידע ליישב המקראות של ועץ החיים, על גמר התקון, הבין שהוא מלאך שאין לו השגה שמה.
ועכ"ז אמר **ובודאי סמיך אית לנא מכל אתר**, כלומר, שלא לבד שהסבא לא סתר לדבריו אלא עוד נמצא סיעתא מדבריו לדברי ר"ש, כי לפי הסבא קאי הכתוב ונהר יוצא מעדן על שעת קטנות, והכתוב ועץ החיים בתוך הגן על שעת גדלות, והוא דומה לדברי ר"ש שפירש את הכתוב ונהר יוצא מעדן על שתא אלפי שני שהבי"ע בקטנות ובפרודא מאצילות והכתוב ועץ החיים בתוך הגן על גמר התקון שהבי"ע ישוב לאצילות ולבחי' גדלות הרי שדברי הסבא דומים לדברי ר"ש ויש סמוכים לדבריו.

פסקה רנט

פתח קרא אבתריה ויקח ה' אלקים וגו' פתח ר"ש אחריו, דהיינו אחר הסבא הנ"ל, לבאר הכתוב ויקח ה' אלקים את האדם וגו' כלומר אחר שהסבא ביאר הכתובים ונהר יוצא מעדן וכו' על קטנות וגדלות דאדה"ר. ביאר גם ר"ש את הכתוב ויקח ה' אלקים את האדם וגו' על קטנות וגדלות דאדה"ר.
ויקח מאן נטיל ליה, אלא נטיל ליה, מד' יסודין דאתמר בהון, ומשם יפרד וגו' אפריש ליה מנהון ושוי ליה בג"ע, הכתוב אומר ויקח, ושואל, מהיכן לקח את האדם, ששם היה מטרם שהניחהו בג"ע, ואומר, אלא שלקח אותו מד' היסודות דפרודא, שעליהם אומר הכתוב, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, הרומז על ארבעה יסודות, והקב"ה הפריד את האדם מד' יסודות הללו דפרודא והניחו בג"ע דאצילות:
פירוש. כמו שהסבא ביאר את הכתוב ונהר יוצא מעדן על אדה"ר בעת קטנות, שיצא אז מאצילות הנקרא עדן, ובא לבי"ע דפרודא. ואח"כ בעת גדלות עלה לג"ע דאצילות וקבל שם תלת קטירין, נשמה רוח נפש, הנק' עדן נהר גן, שעדן ה"ס אור הבינה הנק' נשמה. וגן ה"ס, אור המלכות דאצילות הנק' נפש. והאדם עצמו נעשה בסוד נהר המשקה את הגן' שה"ס אור הרוח. הנה על דרך הזה ביאר ג"כ ר"ש את הכתוב ויקח ה' אלקים את האדם ויניחהו בג"ע, כי מקודם לכן היה בבי"ע דפרודא, והגוף שלו היה מד' יסודות דפרודא, ולעת גדלות הפרישו הקב"ה מד' יסודות דפרודא והעלהו לג"ע דאצילות ונעשה לבחינת נהר דאצילות המקבל מעדן ומשפיע לגן.

פסקה רס

כגוונא דא יעבד קב"ה לבר נש דאתברי, מד' יסודין בזמנא דתב בתיובתא ומתעסק באורייתא, כעין זה, שנאמר באדה"ר בעת גדלותו שהעלהו מבי"ע דפרודא לג"ע דאצילות, כן יעשה הקב"ה גם לאדם השב בתשובה ועוסק בתורה, **קב"ה נטיל ליה מתמן ועלייהו אתמר ומשם יפרד, אפריש נפשיה מתאוה דלהון, ושוי ליה בגנתא דיליה דאיהי שכינתא**, אז הקב"ה לוקח את הבעל תשובה מבי"ע דפרודא, ועל ד' יסודין דפרודא נאמר עלייהו ומשם יפרד, כי הפרישו מהתאוות שלהם ומניח אותו בגן שלו שהיא השכינה, דהיינו המלכות. **לעבדה בפקודין דעשה ולשמרה בפקודין דלא תעשה**, לעבוד את השכינה במצות עשה, ולשמור את השכינה במצות לא תעשה, כלומר הכתוב לעבדה ולשמרה הנאמר בג"ע, פירושו לעסוק במ"ע ובמצות ל"ת.

אי זכה לנטרא לה, איהו יהא רישא על ד' יסודין ואתעביד נהר דאתשקיין על ידיה, ולא על ידא אחרא: אם זוכה לשמור את השכינה, הוא יהיה ראש על ד' יסודות שבגופו, ונעשה נהר שיושקו על ידו, ולא על ידי אחר, דהיינו הס"א. **ואשתמודעין ביה דאיהו רבון ושליט עלייהו**, ומכירין אותו שהוא רבון ומושל עליהם. פירוש כי בהיותו בג"ע ומקיים המצות לשמור את הגן שהיא השכינה, אז נכללים ד' יסודות שבגופו בתוך הגן, כי הגן היא בחינת נפש שלו כנ"ל בדיבור הסמוך, והגוף והנפש נכללים תמיד זה בזה, וכיון שהאדם עצמו הוא שם בסוד **נהר**, ומקבל השפע מעדן ומשקה את הגן כנ"ל, נמצא שהוא משקה את ד' יסודות שבגופו, ואז הוא מושל עליהם, דהיינו שלא יתאוו שום תאוה לעצמם ובכל שיפנו ישפיעו נ"ר ליוצרם.

פסקה רסא

ואי עבר על אורייתא, אתשקיין ממרירו דאילנא דרע, דאיהו יצר הרע: ואם עבר על מצות התורה, יושקו ד' יסודות גופו ממרירות אילן הרע, שהוא היצה"ר, **וכל אברין דאינון מד' יסודין, אתמר בהון וימררו את חייהם, וימררו במרירו דמרה**, וכל האברים שלו שהם מד' יסודות שבו, נאמר עליהם, וימררו את חייהם, דהיינו וימררו עם המרירות של המרה. פירוש כי ג' מזיקים הם בקליפות נגד נר"נ של האדם, הנק' כבד טחול מרה, כבד נגד הנפש, טחול נגד הרוח, ומרה נגד נשמה, שז"ס שאמרו חז"ל (ע"ז כ'.) שטפה של מרה תלויה בחרבו של מלאך המות וכו'. וזהו שמדייק כאן וימררו את חייהם היינו במרירות דמרה שהיא המזיק הגדול שכנגד הנשמה. (ועי' בת"ז תק' כ"א מט). **ולגבי אברין קדישין דגופא דאינון מסטרא דטוב, עלייהו אתמר ויבואו מרתה וגו'**. וכלפי

אברים הקדושים של הגוף שהם מצד הטוב, נאמר אז עליהם ויבואו מרתה,ולא יכלו לשתות מים ממרה וגו'.

כגוונא דא אמרו מארי מתניתין, וימררו את חייהם: בעבודה קשה, בקושיא, בחומר, בק"ו. ובלבנים, בלבון הלכתא וכו': כעין זה אמרו בעלי המשנה, וימררו את חייהם בעבודה קשה, היינו בשאילת קושיות. בחומר, היינו בק"ו. ובלבנים היינו בברורי הלכה. ובכל עבודה בשדה, היינו בברייתא. את כל עבודתם וגו', היינו משנה. כי בעונותיהם גרמו שנאחזה הס"א בכל חלקי התורה שלהם. וז"ש חז"ל לא זכה נעשה לו התורה סם מיתה (יומא עב)

פסקה רסב

אם תייבין בתיובתא, אתמר בהון ויורהו ה' עץ, ודא עץ חיים, וביה וימתקו המים: ואם חוזרים בתשובה, נאמר בהם, ויורהו ה' עץ, שזה הוא עץ החיים, ובו וימתקו המים. כי אז נסתלק המרירות והסם המות מהתורה, ונגלה לו המתיקות שבה שהוא סם החיים.

ודא משה משיח, דאתמר ביה ומטה האלקים בידי: עץ החיים הוא משה משיח, כלומר, נשמת משה שיתגלה עם ביאת המשיח. שנאמר בו מטרם ביאת המשיח, מטה האלקים בידי, **מטה דא מטטרון, מסטריה חיים ומסטריה מיתה, כד אתהפך למטה איהו עזר מסטרא דטוב. כד אתהפך לחויא איהו כנגדו, מיד וינס משה מפניו**: מטה האלקים ה"ס מטטרו"ן, שמצדו חיים ומצדו מות, שהוא מטעם היותו מתהפך מנחש למטה וממטה לנחש, וכשנתהפך למטה הוא עזר למשה מצד הטוב, ונמשך החיים ממנו. וכשנתהפך לנחש אז הוא כנגדו למשה, כי אז מצדו מות, ומיד וינס משה מפניו.

פסקה רסג

וקב"ה מסר ליה בידא דמשה, והקב"ה מסר את מטטרון ביד משה, שישתמש עמו בסוד מטה האלקים, כי כשהוא ביד משה הוא מטה, ואינו נעשה לנחש אלא כשאינו ביד משה. **ואיהו אורייתא דבעל פה דביה אסור והתר, ומטטרון ה"ס תורה שבעל פה שיש בה איסור והתר**, דהיינו צד טוב וצד רע, כמו מטטרון, שה"ס התורה דבריאה, אבל באצילות לא יגורך רע, וכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה כנודע.

ביאור הדברים, כי כמו שיש דו"נ באצילות שנקראים זעיר ונוקביה, כן יש דו"נ בהנוקבא עצמה, מטעם שכלולה מע"ס. ובחינת הדכר שבה המאיר בה ממטה למעלה, הוא בחינתה עצמה, אמנם בחינת הדכר שבה המאיר ממנה ולמטה לבי"ע דפרודא, הוא נקרא **מטטרון**, ונתבאר לעיל (בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב במאמר ב' נקודין, ד"ה ב' תרין) שב' נקודות נתחברו במסך הנוקבא, אחת ממדת הדין ואחת ממדת הרחמים

וכשהתחתונים זכאים נמצאת הנקודה דמה"ד גנוזה ואינה נודעת, והיא פועלת מהנקודה דמדת הרחמים ובעת הזאת נמשך הימנה רק חיים וטוב, ואם התחתונים חוטאים, המה מגלים ע"י חטאים את הנקודה דמה"ד שבהנוקבא, ונקודה דמדת הרחמים מסתתרת, ואז נמשך הימנה מות ורע. עש"ה.

ונודע שהדינים שבמסך אינם פועלים ממטה למעלה אלא רק ממעלה למטה, ולפיכך המלאך מטטרון שהוא בחינת הדכר שבה שמהמסך שלה ולמטה, נקרא בשם **מטה**, להיותו כלול מב' נקודין הנ"ל שבהמלכות, וכשהתחתונים זכאים הוא מטה כלפי חסד, וכשאינם זכאים הוא מטה כלפי חוב, וכן הוא נבחן שהוא מתהפך מנחש למטה בעת שהתחתונים זכאים, וכשאינם זכאים מתהפך ממטה לנחש. וה"ס מטה האלוהים. כי משה היה משתמש בו במטטרון להאותות והמופתים אשר עשה. וזה אמרו **ואיהו אורייתא דבעל פה, דביה אסור והתר**, כי הנוקבא נקראת תורה שבע"פ, ובהנוקבא יש ב' נקודות שמהן נמשכים איסור והתר כנ"ל, ואומר שמטטרון נמשך מב' נקודות הללו. **מיד דמחא ביה בטנרא נטל ליה קב"ה בידיה, ואתמר ביה וירד אליו בשבט למחאה ליה ביה**: וכיון שהכה עמו את הסלע, לקח הקב"ה את המטה בידו ונאמר בו וירד אליו בשבט להכותו עמו: **ושבט איהו יצה"ר חויא וכלא איהו בגלותא מחמת דיליה**, ושבט הוא היצה"ר הוא הנחש, וכל הצרות שבגלות הם מחמתו של הנחש, כלומר שהנחש הוא המקור לכל היסורים והעונשים השוררים בגלות. וביאור הדברים תמצא לעיל (בהקדמת הזוהר דף פ"ו אות ק"ב וכל ההמשך שם בהסולם) ואין להכפיל כאן כל האריכות אשר שם

פסקה רסד

ועוד ומשם יפרד זכאה איהו בר נש דאשתדל באורייתא דבזמנא דנטיל ליה קב"ה מהאי גופא מד' יסודין, ועוד י"ל בהכתוב ומשם יפרד, אשרי האיש אשר עוסק בתורה כי בעת שהקב"ה לוקח אותו מגוף הזה, מד' יסודות דפרודא שבו, **אתפרש מתמן ואזיל למהוי רישא בד' חיוון, ואתמר בהון על כפים ישאונך וגו'** אז נפרד מהם והולך להיות ראש בד' חיות המרכבה, ונאמר בהם על כפים ישאונך, וגו'. ותחת שהיה משוקע בד' יסודות הגוף דפרודא, זוכה על ידי עסק התורה, שהקב"ה יפרידהו מתאות יסודות הגוף ויעלהו למעלה ראש על ד' חיות המרכבה. והחיות נושאות אותו בסו"ה על כפים ישאונך פן תגוף באבן רגלך.

פסקה רסה

ויצו ה' אלקים וגו' הא אוקמוה לית צו אלא ע"ז דמתמן אלהים אחרים: הכתוב ויצו רומז על איסור עבודה זרה הכלול בעה"ד, כמו שאמרו אין צו אלא ע"ז, שמשם, דהיינו מעה"ד נמשכים אלהים אחרים. כי ג' עבירות כלולים בעה"ד, שהן ע"ז גילוי עריות ושפיכת דמים, כמ"ש לפנינו **ואיהי בכבד דמנה תכבד העבודה דאיהי ע"ז** וקליפת ע"ז משכנה בכבד, שממנה תכבד העבודה שהיא עבודה זרה, ליה **והכבד כועס והא אוקמוה כל הכועס כאלו עובד ע"ז**. לע"ז כועס הכבד, כי ע"י הכעס נמסר הכבד למשכן אל קליפת ע"ז, וזה שאמרו כל הכועס כאלו ע"ז. **דא איהו ויצו**. זהו שכתוב ויצו. דהיינו להשמיענו על עברה דע"ז הכלולה בעה"ד,

פסקה רסו

על האדם, דא שפיכות דמים, כד"א באדם דמו ישפך: על האדם, הנאמר בהכתוב הזה, רומז על איסור שפיכות דמים הכלול בעה"ד, כמו שנאמר, באדם דמו ישפך. כלומר שלומד גזרה שוה, כאן כתוב האדם, ושם בשפיכות דמים כתוב האדם, מה שם שפיכות דמים אף כאן שפיכת דמים. **ודא מרה, חרבא דמלאך המות, כד"א ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות**, וקליפות שפיכות דמים שוכנת במרה, והיא החרב של מלאך המות שממית בה בני אדם כמ"ש (ע"ז כ:) וטפה של מרה תלויה בחרבו של מלאך המות, ממנו מת וכו'. וכן אומר הכתוב ואחריתה מרה כלענה.

לאמור, דא גילוי עריות: לאמור האמור בהכתוב הזה, רומז על איסור גילוי עריות הכלול בעצה"ד, **ודא טחול, עליה אתמר אכלה ומחתה פיה וגו' דטחול לית לה פומא וערקין ואתשקיא מעכירו דרמא אוכמא דכבד** וכו' וקליפת גילוי עריות שוכנת בטחול, עליו נאמר אכלה ומחתה פיה וגו' כי אין בטחול פה ועורקים לשתות בהם, והוא שותה מדם שחור שבהכבד אע"פ שלא נמצא בו פה. וז"ש אכלה ומחתה פיה וגו'.

כל שופכי דמים ממרה אינון, דערקין דדמא דלבא מיד דחזאן מרה, כלהון ברחין קדמה: כל שופכי הדם באים מהקליפה השוכנת במרה וע"כ עורקי הדם שבלב כשרואים טפה של מרה מיד כולם בורחים מפניה. כלומר, על דרך שאמרו חז"ל (ברכות סא:) הכבד כועס ומרה זורקת בו טפה. כי אז בורחים הדמים שבכבד וכעסו מתקרר. ואומר שבריחה זו היא מטעם שקליפת שופכי דם אדם שוכנת במרה, ע"כ הדמים יראים ובורחים מפניה

פסקה רסז

ועריין כלהו אתכסיין בחשוכא, בדם אוכמא דטחול, ומגלי עריות כולם דרכם להסתר בחשך, דהיינו כמ"ש ועין נאף שמרה נשף לאמור לא תשורני עין (איוב כ"ד), ועל זה

יורה דם השחור שבטחול שקליפה דגילוי עריות שוכנת בדם השחור הזה הדומה לחשך. **מאן דעבר על שפיכת דמא וע"ז וגילוי עריות גליא נשמתיה בכבד מרה טחול**, מי שעבר על שפיכות דמים וע"ז וגילוי עריות מתגלגלת נשמתיה בג' כחות הקליפות: כבד, מרה, טחול, **ודיינין ליה בגיהנם**, **ותלת ממנן עלייהו משחית אף**, **וחימה**, ודנים אותם בגיהנם שלשה ממונים עליהם שמה, הנקראים משחית, אף, וחמה.

פסקה רסח

ט"ו עריין אנון כחשבן י"ה ושית אחרנין כחשבן ו': חמש עשרה עריות הן כחשבון י"ה דשם הויה, ושש עריות אחרות דהיינו שש שניות (כמ"ש יבמות פ"א) כחשבן ו' דהויה. **קדם דגלו ישראל בגלותא**, **ושכינתא עמהון**, **מני קב"ה לישראל ערות אמך לא תגלה**: עוד מקודם שנגלו ישראל בגלות והשכינה עוד היתה עמהם, צוה הקב"ה לישראל ערות אמך לא תגלה, דהיינו שלא יפגמו בהשכינה שהיא אמם של ישראל, **ודא גלותא איהו גלוי ערותה דשכינתא הה"ד ובפשעכם שלחה אמכם**, וזה הגלות נבחן לגלוי ערוה של השכינה. הה"ד ובפשעכם וגו' **ועל גלוי עריות גלו ישראל ושכינתא בגלותא ודא איהי ערוה דשכינתא**: ועל עברות של גילוי עריות גלו ישראל, והשכינה בגלות, וזה הוא ערוה של השכינה, כי ביאת השכינה בגלות נבחן לערוה שלה. כמ"ש כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה. **והאי ערוה איהי לילית אמא דערב רב**. וערוה זו של השכינה היא לילית שהיא אמא דערב רב, כלומר שע"כ נבחן לערוה כי ממשלת השכינה ושפעה שהיא האם של ישראל, עברה אל לילית שהיא האם של ערב רב. **וערב רב אינון עריות דילה ועריות דישראל דלעילא** והערב רב המקבלים שליטה בזמן הגלות נבחנים לעריות של השכינה ועריות של ישראל העליון, שהוא ז"א בעלה דשכינתא. **דעליה אתמר ערות אביך לא תגלה**, שעל ישראל העליון נאמר ערות אביך לא תגלה, כי כשהשכינה בגלות מקבלת לילית וערב רב את השפע שלו שהיה צריך ליתן להשכינה, וע"כ הגלות נבחן לערות ישראל העליון.

פסקה רסט

ואנון אפרישין בין ה' ה' דלא אתקריב ו' בינייהו, **הה"ד ערות אשה ובתה לא תגלה** והעוברים על גילוי עריות מפרידים בין ה"ר דהוי"ה לה"ת דהויה, שהו' דהוי"ה לא יבא ביניהן וז"ש ערות אשה ובתה לא תגלה. כי ה"ר היא אמא, וה"ת היא ברתא, וכיון שהו' דהויה שהוא ז"א לא יבא ביניהם לקבל מאמא ולהשפיע לברתא, נמצאים נפגמים בזה אשה ובתה, כי מניעת השפעתה של ה"ר נבחנת ג"כ לערוה אליה. וזה אמרו **ואנון שכינתא עלאה ותתאה**, אשה ובתה הם שכינה העליונה, דהיינו אמא, ושכינה תתאה.

דהיינו ברתא. והטעם שגורמים בהגלות שה ו' לא יבא בין ה' ל ה' הוא **דבזמנא דערב רב, דאנון נפילים גבורים** וכו' **בין ה' לה' לית רשו לקב"ה לקרבא בינייהו**. כי בעת הגלות, שהערב רב שהם ה' מינים נג"ע ר"ע, יכולים לבא לקבל השפע מה ו' שבין ה' ל ה', אז אין רשות להקב"ה שהוא ה ו', לבא ביניהם, **ורזא דמלה ונהר יחרב ויבש יחרב בה' עלאה ויבש בה' תתאה, בגין דלא יתפרנסון ערב רב מן ו' דאיהו עץ החיים**. וסוד הדבר, ונהר יחרב ויבש. שיחרב השפע של ה' ראשונה, הנקראת נהר, ויבשה ה' אחרונה מחסרון שפעה והוא כדי שלא יתפרנסו הערב רב מהו' כנ"ל, שהוא עץ החיים. **ובג"ד לית קריבו לו' בין ה' ה', בזמנא דערב רב בינייהו**, ומשום זה אין גישה ל ו' בין ה"ר לה"ת, בעת שהערב רב ביניהן, כלומר בית הגלות שיכולים לבא ולינק מהן.

פסקה רע

ולית רשו לאת י' לקרבא בה' תנינא הה"ד ערות כלתך לא תגלה ואין רשות לאות **י'** של השם הוי"ה לקרב אל ה"ת מסבת הערב רב שלא ינקו השפע מה"ת וז"ש ערות כלתך לא תגלה, כי ה"ת נבחנת לכלה של ה **י'** כי אומר בסמוך, שה **י'** הוא אב, דהיינו או"א עלאין, ו **ה'** הוא אם, דהיינו ישסו"ת, ה ו' הוא בן אל ה **י'** שהיא או"א, וה"ת הוא בת אל ה"ר שהיא ישסו"ת. באופן שה"ת היא בת אל ה"ר והיא כלה לה **י'**. להיותה אשת ה ו' שהוא בנה של ה **י'**. ואם ה **י'** ישפיע שפעו אל הכלה שהיא ה"ת בעת הגלות, יקבלו אז הערב רב את השפע, שבזה יתגלה ערותה של הכלה. וז"ש ערות כלתך לא תגלה.

ואנון אפרישו בין ו' לה' עלאה הה"ד ערות אשת אביך לא תגלה, די' איהו אב, ה' אם, ו' בן ה' בת, והם מפרידים בין ה ו' ל ה' ראשונה, וז"ש ערות אשת אביך לא תגלה כי **י'** הוא אב **ה'** היא אם **ו'** הוא בן, ה"ת היא בת, **ובגין דא מני לגבי ה' עלאה ערות אשת אביך לא תגלה** ומשום זה צוה עליו כלפי **ה'** ראשונה, ערות אשת אביך לא תגלה כי **ה'** ראשונה היא אשת אביו. כי אם יקרב ה **ו'** לקבל ממנה שפע בעת הגלות ינקו הערב רב מהשפע, ויתגלה בזה ערותה של אשת אביו. להיות השפע שלה היא.

ערות אחותך בת אביך דא ה' תתאה את בת בנה ואת בת בתה אנון ה' ה' דאנון תולדין דה', ערות אחותך וגו' זו היא ה"ת את בת בנה ואת בת בתה הן **ה' ה'** שהן תולדות **ה'** תתאה. פירוש אחות הוא שם החכמה. כמ"ש אמור לחכמה אחותי את ובעת שה"ת מקבלת חכמה היא נקראת אחותך בת אביך, כי אז מיוחסת לאבא, שאבא נק' חכמה עלאה והנוק' חכמה תתאה, ואז מולידה נשמות ישראל, שגם בהם יש הויה שלימה שהיא נרנח"י כנודע ואור של הנשמות מכונות אור של תולדה, כלומר שאינם עצם האור של אצילות, מטעם היותם עוברים דרך המסך של המלכות, וז"ש את בת בנה ואת בת

בתה אנון ה' ה' דאנון תולדין ד ה', דהיינו ה"ר וה"ת של אור הנשמות, שהן תולדות של ה"ת שהיא הנוקבא דאצילות, וה"ר דנשמות נקראת בת בנה, להיותה נמשכת מהדכר שבה"ת כי בינה היא בחינת זכר. וה"ת דנשמות נקראת בת בתה, להיותה נמשכת מבהינת הנוקבא שבה"ת, ואם הז"א ישפיע לה"ר ולה"ת דנשמות בעת הגלות יבא השפע לערב רב ותגלה בזה ערותו.

ערות אחי אביך דא יוד דאיהו תולדה דאת י' ואיהו אח לו' ערות אחי אביך קאי על י' שהוא תולדה די' של שם הויה והוא אח אל הו'. פירוש ה **י'** דנשמות שהוא חכמה שבהם, הוא אור של תולדה מן **י'** דהויה שהוא אבא, כי אין הנשמות מקבלים חכמה אלא בהיותם כלולים בז"א בעת שהז"א מלביש לאבא, שהוא **י'** דהויה וז"ש, **י' דאיהי תולדה דאת י' אח לו'**, כי בחינת **י'** דנשמות ובחינת **ו'** דהויה שהוא ז"א, שניהם מלבישים לאבא ונחשבים לאחים זה לזה, כי בהיות ב' בחינות במדרגה אחת נחשבים לאחים, ונאסר לישראל בגלות להמשיך שפע לבחינת **י'** של נשמותיהם, שהוא אחי הז"א אביהם של ישראל, כי השפע יגיע לערב רב, ואז תגלה ערותו.

פסקה רעא

סוף סוף בזמנא דערב רב מעורבין בישראל לית קריבו ויחודא באתוון שם הוי"ה: סוף סוף בעת שהערב רב מעורבים בישראל אין קריבה ויחוד באותיות שם הוי"ה. **ומיד דיתמחון מעלמא אתמר באתוון דקב"ה, ביום ההוא** וגו'. ומיד שימחו הערב רב מהעולם, נאמר באותיות השם של הקב"ה, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

ובג"ד אדם דאנון ישראל, אית לון יחודא באורייתא, דאתמר בה עץ חיים היא למחזיקים בה: ומשום זה, שהערב רב אינם מעורבים בישראל, אדם שהוא ישראל, יש להם יחוד בהתורה, שנאמר בה, עץ חיים היא למחזיקים בה. **ואיהי מטרוניתא מלכות, דמסטרהא אתקריאו ישראל בני מלכים**. והתורה היא בחינת מטרוניתא ובחינת מלכות, שמצדה נקראים ישראל בני מלכים, והיינו שנק' תורה דאצילות, שכולה שמותיו של הקב"ה.

פסקה רעב

ובג"ד אמר קב"ה, לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו, דא משנה אתתא דההוא נער: משום זה אמר הקב"ה לא טוב וגו' עזר כנגדו היינו משנה אל המטרוניתא, שהיא אשתו של אותו הנער. דהיינו מטטרון, כלומר לא טוב היות האדם בתורה דאצילות, אעשה לו עזר כנגדו עם התורה דבריאה שהיא אשת מטטרון, ואינה בבחינת מלכות מטרוניתא כנ"ל אלא שהיא מכונה בשם משנה תורה, להיותה משנה לתורה דאצילות, שהיא המטרוניתא. **ואיהי שפחה דשכינתא, ואי זכו ישראל, איהי עזר לון**

בגלותא מסמרא דהתר טהור כשר, ואי לאו איהי כנגדו וכו' והיא השפחה של השכינה, שלפעמים היא עזר אל השכינה, ולפעמים היא כנגדה, אם זכו היא עזר מבחינת התר טהור כשר שבהתורה, ואם לא זכו, היא כנגדה אל השכינה, מבהינת טמא פסול אסור שבהתורה. **טהור התר כשר איהו יצר הטוב, פסול טמא אסור איהו יצה"ר**, חלק התורה שבהטהור התר כשר הוא מצד יצה"ט, וחלק התורה שבה פסול טמא אסור הוא מצד יצה"ר, שלולא היה יצה"ר בעולם לא היה חלק זה בהתורה. והטעם שאמר הקב"ה על תורה דאצילות לא טוב היות האדם לבדו, עד שהיה צריך ליתן לו תורה דבריאה אשת מטטרון בבחי' עזר או כנגדו, (עי' לעיל דף קס"ב אות קפ"א וע"ש בהסולם).

פסקה רעג

ואתתא דאית לה דם טוהר ודם נדה מסטרא דמשנה איהי שויא ליה, והאשה שיש לה דם טהור ודם טמא, מצד המשנה היא שומה לו. **ולאו איהי בת זוגיה יחודא דיליה**, והיא אינה בת זוג שלו ואינה היחוד שלו. פירוש, כל עוד שהמלכות, שהיא אשתו של ז"א, צריכה להמתקת הבינה, ויש בה ב' נקודין (כנ"ל בהקדמת הזהר דף דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב' תרין) שמאחת נמשך דם טהור, ומאחת דם טמא, שע"כ הזווג אינו קבוע, אלא אם לא זכו נמשך דם טמא. וזווג זו"ן נפסק, כנודע, הנה זה שומה לה להנוקבא דז"א מחמת המשנה, שהיא אשת מטטרון, הנמשכת ממנה, (כנ"ל בהסולם כאן ד"ה ובג"ד) ולפיכך אין הנוקבא בת זוגיה דז"א בקביעות, ואיננה היחוד השלם שלו, כי אין יחוד שלם מטרם שנמחה הערב רב מהעולם.

ובג"ד אתקבר משה לבר מארעא קדישא וקבורתא דיליה משנה איהי, ולא ידע גבר ית קבורתיה עד יומא הדין, ומשום הערב רב, נקבר משה חוץ לארץ הקדושה, וקבורה שלו היא במשנה, ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה. קבורה פירושו העלם, ותחית המתים היא הגלוי, ואומר מה שנעלם משה ונקבר בחו"ל, הוא משום שליטת המשנה בעולם, וע"כ לא ידע איש את קבורתו, עד היום הזה של גמר התיקון, שאז בתחית המתים יתגלה משה עם ב' משיחין (כנ"ל דף ר"ב אות רל"ד).

קבורתא דיליה. משנה דשלטא, על מטרוניתא דאיהי קבלה למשה ומלכא ומטרוניתא מתפרשא מבעלה, הקבורה שלו, דהיינו העלם נשמת משה, בא מכח המשנה ששולטת על המטרוניתא הנקראת קבלה למשה, והיא מלכות, והמטרוניתא נפרשה מבעלה.

בגין דא תחת שלש רגזה ארץ וגו' תחת עבד כי ימלוך דא איהו עבדא ידייעא, משום זה אומר הכתוב, תחת שלש רגזה ארץ, דהיינו המלכות נוקבא דז"א, הנקראת ארץ, תחת עבד כי ימלוך היינו עבד הידוע, שהוא מטטרון. **ושפחה דא משנה**, והכתוב ושפחה כי

תירש גבירתה קאי על משנה, שהיא אשת מטטרון, **ונבל כי ישבע לחם דא ערב רב, עם נבל ולא חכם** והכתוב ונבל כי ישבע לחם, קאי על ערב רב, הנקראים עם נבל ולא חכם.

פסקה רעד

ויצר ה' אלקים מן האדמה וגו', **ווי לעלמא דאינון אטימין לבא וסתימין עיינין**: ווי לבני העולם שהם אטומי לב ושתומי עינים, **דלא מסתכלין ברזי דאורייתא ולא ידעין, דודאי חית השדה ועוף השמים אינון עמי הארץ**, שאינם מסתכלים בסודות התורה ואינם יודעים, אשר הכתוב חית השדה ועוף השמים רומז על עמי הארץ. **ואפילו באלין דאינון נפש חיה, לא אשתכח בהון עזר לשכינתא בגלותא**, ואפילו אלו שזכו לנפש חיה, ועוד לא זכו לרוח חיה, אין להשכינה עזר בהם בעת הגלות, **ולא למשה דאיהו עמה, דבכל זמנא דגלת שכינתא לא זז מנה**, וכן אין עזר מהם למשה, שהוא עם השכינה, שבכל עת שגלתה השכינה לא זז משה הימנה.

פסקה רעה

א"ר אלעזר, והא מאן יהב עובדא דאדם בישראל ובמשה, א"ל ברי, ואנת אמרת הכי, וכי לא אוליפת מגיד מראשית אחרית: אר"א, וכי מי נתן מעשיו של אדם בישראל ומשה. כלומר, שהקשה לאביו ר"ש, הרי הכתובים מדברים באדם, ואיך אתה מוציא העובדות מאדם הראשון ליתן אותם על משה וישראל אמר לו ר"ש: בני, ואתה תאמר כך, וכי לא למדת הכתוב, מגיד מראשית אחרית. אשר בתחילת הבריאה רמוזים המעשים שבאחרית הימים, דהיינו שבגמר התקון. **אמר ליה הכי הוא ודאי**, א"ל ר"א כך הוא ודאי, שמגיד מראשית אחרית. דהיינו שהודה לאביו.

פסקה רעו

ובגין דא משה לא מית ואדם אתקרי איהו, ובגיניה אתמר בגלותא בתראה, ולאדם וגו' **אלא כלהו כנגדו**: וממשיך ר"ש, ועל כן משה לא מת, כי הוא עם השכינה בגלות, כנ"ל. והוא נקרא אדם, ועליו נאמר בגלות האחרון, ולאדם לא מצא עזר אלא כולם הם כנגדו. **וכן עמודא דאמצעיתא, אתמר ביה ולאדם לא מצא עזר דאפיק שכינתיה מן גלותא, הה"ד ויפן וגו'**, וכן נאמר הכתוב, ולאדם לא מצא עזר כנגדו על עמודא דאמצעיתא, שהוא ז"א, דהיינו שלא היה מי שיעזור לו, להוציא השכינה מן הגלות, וז"ש ויפן כה וכה וירא כי אין איש, **ומשה, איהו בדיוקניה ממש, דאתמר ביה ולאדם וגו'**, ומשה הוא בבחינתו ממש, דהיינו כמו עמודא דאמצעיתא ונאמר בו ולאדם לא מצא עזר כנגדו, כמו שנאמר על עמוד"א. (והביאור הוא להלן בסמוך)

פסקה רעז

בההוא זמנא, ויפל ה' וגו' ה' אלקים, אבא ואמא. תרדמה דא גלותא, דאתמר ביה ותרדמה וגו': **בעת ההיא, דהיינו בעת שלא מצא עזר כנ"ל, ויפל ה' אלקים תרדמה וגו'**, ה' אלקים היינו או"א, תרדמה פירושו גלות, כמו שנאמר על הגלות ותרדמה נפלה על אברם, אף כאן תרדמה פירושו גלות.

ארמי ליה על משה, ויישן, לית שינה אלא גלותא, הפיל התרדמה על משה ויישן, ואין שינה אלא גלות. כלומר כי בשינה מסתלקים המוחין, וכן בגלות מסתלק הדעת מן ישראל וע"כ אין שינה אלא גלות. **ויקח אחת מצלעותיו, מצלעותיו דמאן, אלא מאלין עולמין דמטרוניתא נטלו או"א חד מנייהו:** שואל על הכתוב, ויקח אחת מצלעותיו מצלעותיו של מי לקח: ואומר, אלא מאלו הנערות של המטרוניתא לקחו או"א אחת מהן. **ואיהו סטרא חוורא יפה כלבנה.** והיא בחינת לבן, ונאמר עליה יפה כלבנה: ביאור הדברים, כי נודע שהמלכות מצד עצמה אינה ראויה למוחין, כי כן נצטמצמה בצמצום א' שלא תקבל לתוכה שום אור ישר, וכל תקונה הוא ע"י עלייתה והתכללותה במדת הרחמים שהיא בינה, הנק' או"א. (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר) אמנם לעתיד בגמר התקון, בסוד משה וב' משיחין כנ"ל, תתתקן בבחינתה עצמה ותהיה ראויה לקבל אור ישר, ולא תצטרך להתמתק בבינה. ולפיכך, יש ב' בחינות בנין אל השכינה, א) טרם גמר התקון, דהיינו ע"י המיתוק בעלייתה לאו"א, וזה לעמודא דאמצעיתא לז"א ב) בגמר התקון בבחינת עצמה, וזהו לסוד משה. וזה אמרו (באות רע"ו) **ובניניה אתמר בגלותא בתראה, ולאדם לא מצא עזר** והיינו לתקון משה וב' משיחין. כי אפילו אחר התכללותה בהבינה, לא תוכל לקבל ממנה, רק ט"ס ראשונות, אבל בחינתה עצמה, שהיא מלכות שלה נשארה בלי תקון, והיא סוד **גלותא בתראה**, (כנ"ל דף ר"ג ד"ה ויש) וע"כ נאמר עליה ולאדם לא מצא עזר, אלא כלהו כנגדו, וז"ש **בההוא זמנא, ויפל ה' אלקים תרדמה וגו', לית שינה אלא גלותא**, כי מתוך שלא מצא עזר לתקנה, ע"כ נגזר עליה הגלות האחרון. אשר תקונו ע"י משה. ומטרם גמר התקון שהוא ע"י תקון עליה. נבחן התקון על ידי עמודא דאמצעיתא כנ"ל, וזה אמרו **וכן עמודא דאמצעיתא** וכו' **מן גלותא**, דהיינו מג' גליות הראשונות שמטרם **גלותא בתראה**, שהתקון הוא ע"י עמוד"א הולך ומבאר לפנינו ב' התקונים תקון עמוד"א, ותקון משה. וזה **אמרו ויקח וגו' מאלין עולמין דמטרוניתא נטלו או"א חד מנייהו ואיהו סטרא חוורא**, כי ז' ספירות של המלכות שקבלה מאו"א בעת קטנותה נקראות עלמות, ואומר שאו"א לקחו אחת מהן, והיא חסד שבהן, כי חסד נבחן לגוון לבן, **יפה כלבנה**,

דהיינו ע"י בנין הגדלות של או"א, להשלים עמה את המלכות דמלכות החסרה, נעשית בזה יפה כלבנה.

ויסגור בשר תחתנה, **דא בשר דאתמר ביה**. **בשגם הוא בשר**: ויסגור בשר תחתנה היינו עם בשר דמשה, שנאמר בו, בשגם הוא בשר. כי בשגם בגי' משה, וע"כ יליף בשר בשר בגזרה שוה, שגם בשר הנאמר כאן הוא בשר דמשה. ובשר זה הוא בחינת גבורה, כמ"ש להלן, והמלכות נשלמה על ידו בבחינת קו שמאל שלה. **בשר דמשה סומק**, **ועליה אתמר פני משה כפני חמה**, הבשר של משה הוא אדום, ועליו נאמר פני משה כפני חמה. כלומר מה חמה נוטה לאדום אף הבשר דמשה אדום, והוא בחינת גבורה עלאה דאמא. כי גבורות דאמא מכונות בגוון אדום. **ובג"ד יפה כלבנה ברה כחמה** ומשום זה אומר הכתוב יפה כלבנה, היינו הקו ימין שלה שהיא מצד העלמה בבחינת סטרא חוורא, ברה כחמה היינו הקו שמאל שלה, שהיא מצד בשר סומק דמשה.

פסקה רעח

דבר אחר ויסגר בשר, **בעאן לאגנא בה עליה הה"ד ויסגר** וגו', פירוש אחר על הכתוב ויסגור בשר שרצו בזה להגן עליה מפני החצונים, כי ויסגור הוא לשון הגנה, ע"ד שכתוב ויסגור ה' בעדו. כי ע"י הגבורה הקדושה דבשר סומק דמשה, מבריחים החצונים.

דבר אחר, **ויסגר**, **כד"א לעומת המסגרת**, **מסגרת מתקיימת**, **דבה מטרוניתא יהיה סגור ששת ימי המעשה**. פירוש אחר על הכתוב ויסגור הוא סגירה, והיא של דרך הכתוב לעומת המסגרת, שנעשה מסגרת, ע"י הבשר סומק דמשה, שבה המטרניתא, דהיינו המלכות, סגור ששת ימי המעשה. ורק ביום השבת יפתח.

פסקה רעט

ויבן ה' אלקים את הצלע, **הכא אתרמיז רזא דיבום**, **דאמרו ביה כיון שלא בנה שוב לא יבנה**, **הה"ד אשר לא יבנה** וגו': ויבן וגומר כאן נרמז סוד היבום שאמרו בו, כיון שלא בנה שוב לא יבנה, וז"ש אשר לא יבנה את בית אחיו, שלמדו מכתוב הזה (יבמות יוד:) כיון שלא בנה שוב לא יבנה. **אבל לגבי קב"ה**: אבל בהקב"ה, אע"פ שלא בנה את השכינה בשעת הגלות, מ"מ הוא יכול לגאלה, כי **אתמר ביה ויבן ה' אלקים**, **אבא ואמא בני לה לגביה**, כי נאמר בו, ויבן ה' אלקים, דהיינו או"א בנו את השכינה בשבילו, וכיון שהוא עצמו לא בנה אותה, ע"כ לא שייך לומר בו, כיון שלא בנה שוב לא יבנה. **הה"ד בונה ירושלים הויה**, **ו' דאיהו בן י"ה** וכו', **עלייהו אתמר**, **ויבן ה' אלקים** וגו', **מן האדם דא עמודא דאמצעיתא**: וזהו שכתוב, בונה ירושלים הוי"ה, מד' אותיות הוי"ה נבנית השכינה הנקראת ירושלים, כי ה ו' דהויה, שהוא ז"א הוא בן י"ה דהויה, שהם או"א

ועליהם כתוב ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם, שהוא קו האמצעי דהיינו ז"א. **ויביאה אל האדם**, **אייתי ליה לגבי צלע דנטיל מן ה' עולימא דיליה**, ויביאה אל האדם, היינו שהביא אותו אל הצלע שלקח מן ה' תתאה דהוי"ה, שהיא העלמה שלו, כלומר שהיא מלכות דז"א עצמו, ולא מלכות דמלכות, (כנ"ל דף רל"א ד"ה בההוא) הרי שירושלים נבנית ע"י ד' אותיות הויה, שעיקר הבונים הם י"ה או"א, והצלע הנבנה היא ה"ת, שהיא מלכות של ה ו' דהויה, שהוא הז"א, בשביל ה ו', כמבואר.

פסקה רפ

ועלה אתמר, **ואני אהיה לה וכו' חומת אש סביב**, ועל המלכות דמלכות שאינה בבנין ירושלם כנ"ל, נאמר ואני אהיה לה חומת אש סביב. כלומר שנעשית חומת אש סביב ירושלים, לשמירה מפני הערב רב. ובגמר התקון יוריד אותה הקב"ה בנויה, בסו"ה ירושלים הבנויה, כמ"ש להלן, **ובגין דא**, **בטורא דא**, **אתבני בי מקדשא על ידא דקב"ה יהא קיימא לדרי דרין**: וע"כ בהר הזה, דהיינו במלכות דמלכות הנ"ל. שיבנה בו בית המקדש על ידי הקב"ה, יהיה קיים לדורי דורות לנצח, **ועליה אתמר גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון**. **דקדמאה אתבני על ידא דבר נש והאי על ידא דקב"ה**, ועליו נאמר גדול יהיה וגו', כי בית הראשון נבנה ע"י בן אדם, דהיינו שלמה, ובית זה האחרון נבנה על ידי הקב"ה. **ובג"ד**, **אם ה' לא יבנה וגו'**, ועל כן אם ה' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו. כי ב"ר וב"ש שנבנו שלא על ידי הקב"ה, לא היה להם קיום, ושוא עמלו בוניו בו.

פנימיות הדברים. כי נודע שהמאציל התחיל הבריאה ותקן אותה באופן שבני ישראל יכלו לגמור אותה, כמ"ש חז"ל עמי אתם בשותפות, אני התחלתי הבריאה ואתם גומרים אותה, ופירוש הדברים, כי המאציל תקן את המלכות, רק מבחינת ט"ס ראשונות שבה, ובחינת התיקון של מלכות דמלכות מסר לישראל שיגמרו ויתקנו אותה, ע"י עבודה ושמירה של הט"ס ראשונות. ולפיכך כל עבודת ישראל מטרם גמר התיקון, הוא רק בט"ס ראשונות של המלכות, הנבחן לבירורי רפ"ח ניצוצין שנתקנו ע"י המאציל, ומבחינה זו נבנו ב' המקדשים, למעלה שה"ס ה"ר וה"ת, וכן למטה. וע"כ נבחנים שנבנו על ידי בני אדם, כלומר ע"י עבודת בני אדם שהוטל עליהם לגמור את הבריאה, וכיון של"ב ניצוצין אחרונים השייכים למלכות דמלכות, עוד לא נתקנו, הרי נמצאים מהם הס"א והערב רב המחטיאים את ישראל, ולפיכך נחרבו ב' בתי המקדש. אמנם אחר שבני ישראל יבררו כל בחינות רפ"ח ניצוצין הנמצאים מכח שביה"כ, אז יברר הקב"ה בעצמו את ל"ב ניצוצין האחרונים, שהם מן המלכות דמלכות, הנקראים ל"ב האבן,

בסו"ה והסירותי את ל"ב האבן מבשרכם (יחזקאל ל"ו). ואז תתוקן המלכות דמלכות, שה"ס הבית האחרון, כנ"ל. וזסוה"כ, אם ה' לא יבנה בית, דהיינו מטרם גמר התקון, שהעבודה ניתנה לבני אדם, ועל ידיהם נבנו ב' בתי המקדש, הרי שוא עמלו בוניו בו, כי נחרבו, אלא אחר שיגמרו בני האדם את התקון המוטל עליהם, אז יוריד הקב"ה את ירושלים בנויה, בסוד המלכות דמלכות, ואת בהמ"ק בנוי, שה"ס הפנימיות של המלכות דמלכות, ואז יהיה בנין עדי עד לנצחיות.

פסקה רפא

וכן אתמר במשה, ויבן ה' אלקים את הצלע כד"א ולצלע המשכן השנית: וכן נאמר, בהתקון העתיד על ידי משה וב' משיחין. ויבן ה' אלקים את הצלע, על דרך שכתוב ולצלע המשכן השנית. פירוש, כי ב' צלעות הם עקרות בהמשכן, שה"ס המלכות, הנמשכות מב' נקודות שבה: צלע אחת ממדת הרחמים, וצלע השנית ממה"ד. וז"ש ויבן וגו' הצלע, הנאמר בתקון משה, היינו צלע המשכן השנית, הנמשך מנקודה דמדה"ד, דהיינו בחינתה עצמה, שהיא מלכות דמלכות, אבל הצלע הנאמר בתקון עמודא דאמצעיתא הוא סוד הצלע האחד, הנמשך מנקודה דמדת הרחמים, הכולל ט"ס ראשונות שלה. **צלע ודאי מסטרא דחסד חוור מתמן אתקריאת סיהרא, ויסגר בשר וגו' בשר דאיהו סומק מסטרא דגבורה**: צלע היא מצד המשכת החסד שהיא בחינת לבן, ומשום זה היא נקראת לבנה, דהיינו על שם אור חסד שבה, שהיא לבן. ויסגור בשר תחתנה, היינו בשר שהוא אדום, שהוא אור הגבורה כי גבורה עלאה דבינה נבחן לאדום. **ואתכליל בתרוייהו, בההוא זמנא שמאלו** וגו', והנוקבא נכללת משניהם, דהיינו מלבן ואדום, שהם חסד וגבורה. בעת ההוא נאמר בהמלכות, שמאלו תחת לראשי, דהיינו בשר סומק, גבורה, וימינו תחבקני, דהיינו אור החסד לבן, שהיא נק' צלע.

פסקה רפב

זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי דא שכינתא נערה המאורסה לגבי עמודא דאמצעיתא: זאת הפעם וגו' נאמר על השכינה, שהיתה נערה המאורסה אל קו האמצעי, שהוא ז"א **אתמר בה זאת הפעם וגו' אנא ידענא דאיהי עצם מעצמי ובשר מבשרי**, נאמר בה, זאת הפעם, אני יודע שהיא, עצם מעצמי ובשר מבשרי. פירוש, כי השכינה מטרם שהיא ראויה לזווג עם ז"א, היא נקראת נערה המאורסה, ואחר שנעשית ראויה לזווגו היא נקראת אשה. וע"כ אחר שנבנית ע"י או"א ונעשית ראויה לזווג, אמר זאת הפעם וגו'. **לזאת ודאי יקרא אשה, מסטרא עלאה וכו' כי מאיש לקחה זאת מסטרא דאבא דאיהו י'** לזאת יקרא אשה, להיותה נבנית מצד העליונה, שהיא אמא. ה"ר דהויה. כי

מאיש לקחה, היינו מצד אבא שהוא י' דהוי"ה. ופירוש זה הוא לפי תיקונה של הנוקבא על ידי עמודא דאמצעיתא מטרם גמר התקון. שהוא על ידי בנין או"א כנ"ל.
וכן משה בדיוקנא דיליה לתתא וכן מתבארים הכתובים כלפי תיקון משה, שהוא בצורת עמודא דאמצעיתא דבחינת נשמות למטה בבי"ע.

פסקה רפג

בההוא זמנא יזכו ישראל כל חד וחד לבת זוגיה. ודא איהו דכתיב ונתתי וגו': בעת ההוא יזכו ישראל כל אחד ואחד בבת זוגו, וזהו שכתוב ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה וגו' פירוש כי באמת נמשכים ישראל מן המלכות, אלא משום שלא יכול העולם להתקיים, שיתף עמה מדת הרחמים, דהיינו בינה, ונמצא משום זה, שכל הנוקבין דנשמות ישראל נמשכים מן הבינה שהיא מדת הרחמים, כי מלכות דמדת הדין נגנזה כנ"ל (דף קנ"ב ד"ה ביאור) ונמצא שאין להם לישראל בת זוגם האמיתי. אבל בגמר התקון, כשהמלכות עצמה תתקן ולא תהא צריכה עוד לשיתוף הבינה, יהיו אז הנוקבין דנשמות ישראל מבחינת המלכות עצמה, שהיא בת זוגם האמתית.
וכתיב, ונבאו בניכם ובנותיכם וגו' **אנון נשמתין חדתין דעתידין למהוי על ישראל**. וכתוב, ונבאו בניכם וגו' הם נשמות חדשות העתידות להיות בישראל **כמה דאוקמוה אין בן דוד וכו' ואז החדשות יבואו** כמו שאמרו, אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שהיו בגוף, דהיינו נשמות הישנות, ואז יבואו נשמות החדשות.
פירוש. כי כל הנשמות שבעולם היו כלולים בנשמת אדה"ר, כמ"ש (בתנחומא תשא י"ב) איפה שלך באדה"ר היכן היתה. וכיון שחטא בעצה"ד נפגמו כל הנשמות, ומתגלגלים והולכים בכל הדורות, עד שיקבלו את תקונם משלם, ויהיה גמר התקון, ואז ימשכו ישראל נשמות חדשות, דהיינו שעוד לא היו כלולים בגוף אדה"ר, ועל נשמות חדשות הללו אומר הכתוב, ונבאו בניכם ובנותיכם וגו'.

פסקה רפד

בההוא זמנא מתעברין ערב רב מעלמא ואתמר בישראל וכו' ולא יתבוששו, בעת ההיא יוסד הערב רב מהעולם, ואז נאמר בישראל ובמשה, כל אחד ואחד בבת זוגו ויהיו וגו' ולא יתבוששו, כלומר, שלא יהיו צריכים ללבושים לכסות ערוה, משום **דאתעבר ערוה מעלמא, דאלין אינון דגרמו גלותא ערב רב ודאי**, כי הוסר הערוה מן העולם, שהם הערב רב שגרמו הגלות בהעולם.

פסקה רפה

ועלייהו אתמר והנחש היה ערום וגו' ערום לרע מכל חיוון דאומין דעלמא עעכו"ם ואנון בנוי דנחש הקדמוני דפתי לחוה: ועל הערב רב נאמר, והנחש היה ערום וגו', כי הנחש היה ערום לעשות רע יותר מכל החיות, שהם אומות העולם עכו"ם, והערב רב הם בניו של נחש הקדמוני שפיתה לחוה בעצה"ד. **וערב רב ודאי אנון הוו זוהמא דאטיל נחש בחוה** והערב רב, הם היו הזוהמא, שהטיל נחש בחוה. פירוש מה שאמרו, בא נחש על חוה והטיל בה זוהמא, היינו הערב רב שנתערבו בנשמות שהוליד חוה, שהם נבחנים לזוהמא כלפי הנשמות.

ומההיא זוהמא נפק קין וקטל להבל רועה צאן, **דאתמר ביה בשגם הוא בשר**, **בשגם זה הבל**, **בשגם ודאי איהו משה**, **הקטיל ליה**, ומאותו זוהמא, שהם בחינת ערב רב, יצא קין, וע"כ הרג את הבל רועה צאן, שנאמר בו בשגם הוא בשר, בשגם זה הבל, בשגם הוא בודאי משה, והרג אותו. כלומר, בשגם הוא בגימטריא משה, ומשה הוא גלגול נשמת הבל כנודע, נמצא הכתוב בשגם רומז על הבל ומשה, וע"כ היה הבל רועה צאן כמו משה, וקין שהרג אותו, נמצא שהרג את משה. ועשה זאת מכח הערב רב שהיה מעורב בנשמתו, **ואיהו הוה ברא בוכרא דאדם**, והוא היה בן הבכור של אדם. כלומר, ע"כ נתערב הזוהמא בנשמת קין ולא בנשמת הבל, משום שקין היה בן הבכור שיצא לראשונה אחר חטא עצה"ד, וע"כ יצא בו כל הזוהמא דחיוויא.

פסקה רפו

ועם כל דא, **משה**, **בגין לכסאה על ערייתא דאבוהי**, **נטל בת יתרו**, **דאתמר ביה**, **ובני קיני** וגו': ועם כל זה, משום שרצה משה לכסות על ערות אביו, לקח לו לאשה את בת יתרו, שנאמר בו ובני קני חותן משה. **והא אוקמוה**, **אמאי אתקרי קיני**, **שנפרד מקין כד"א וחבר הקיני**, ולמה נק' יתרו קיני, משום שנפרד מקין, כמ"ש וחבר הקיני. פירוש. ועכ"ז אע"פ שקין הרג להבל שהוא משה, מ"מ חזר משה לתקן את קין שנתדבק בו הערב רב, שהם ערות אדה"ר, מחמת החטא דעצה"ד. ורצה משה למחוק הזוהמא הזו שהוא ערות אביו אדה"ר, וע"כ לקח לאשה את בת יתרו, שיתרו היה גלגול קין שע"כ נק' קיני, ובזה שלקח את בתו תקן אותו, ודחה ממנו את הזוהמא, שהיא הערב רב.

ולבתר בעא לאהדרא ערב רב בתיובתא, **לכסאה ערייתא דאבוהי**, ולאחר כך, אחר שהפריד הערב רב מנשמת קין, רצה להחזירם בתשובה, בכדי לכסות ערות אביו, אדה"ר. כנ"ל. **דקב"ה מחשבה טובה מצרפה למעשה ואמר לו קב"ה מגזעא בישא אנון תסתמר מנייהו**, שהקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה, ואמר לו הקב"ה למשה, השמר

מפניהם מגזע הרע ההוא. ואת מחשבתך הטובה, שרצית להחזירם בתשובה, אצרף למעשה. **אלין אנון חובה דאדם דאמר ליה ומעצה"ד טו"ר** וגו' **אלין אנון חובה דמשה וישראל**, ערב רב האלו, הם הכחות דפרודא שהיו בעצה"ד, שבסבתם הזהיר אותו הקב"ה ומעצה"ד טו"ר לא תאכל ממנו, וכן הם הכחות דפרודא שבחטאם של משה וישראל.

פסקה רפז

ובגינייהו גלו ישראל בגלותא ואתתרכו מתמן, הה"ד ויגרש את האדם, ואדם, ישראל ודאי, ומחמת הערב רב נגלו ישראל בגלות, ונגרשו מאדמתם, וז"ש ויגרש את האדם, אדם, רומז ודאי על ישראל. **ומשה בגינייהו אתתרך מאתריה, ולא זכה למיעל בארעא דישראל**, ומשה נגרש ממקומו מחמת הערב רב, כי לא נשמר מהם כמו שהזהיר אותו הקב"ה, אלא שרצה לקרבם להקדושה, ומשום זה לא זכה ליכנס לארץ ישראל, ונקבר בחו"ל, **דבגינייהו עבר מאמר דקב"ה, וחב בסלע דמחא ביה דלא אמר ליה** וכו' **ואנון גרמו** כי בשבילם עבר מאמר הקב"ה וחטא בסלע, שהכה אותו, שהרי לא אמר לו, אלא ודברתם אל הסלע, והוא הכה בהסלע. והערב רב גרמו לו את זה.

ועם כל דא מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, דאיהו לא קביל לון, ויהיב בהון אות ברית אלא לכסאה ערייתא דאבוה: ועם כל זה, מחשבה טובה וכו', כי משה לא היה מקבל את הערב רב ליתן בהם אות ברית, אלא כדי לכסות ערות אביו כנ"ל, וע"כ הקב"ה צירף מחשבתו הטובה למעשה **וקב"ה אמר ליה ואעשה אותך** וגו' ובשכר זאת, אמר לו הקב"ה ואעשה אותך לגוי גדול ועצום ממנו, שאמרו חז"ל שנתקיים בו במשה, כמ"ש ובני רחביה רבו למעלה ראש, דהיינו שרבו והיו למעלה מששים רבוא (ברכות ז' ע"א).

ובגינייהו אמר, מי אשר חטא לי אמחנו מספרי, ועל הערב רב אמר הקב"ה, מי אשר חטא לי אמחנו מספרי, משום **דאנון מזרעא דעמלק, דאתמר ביה תמחה** וגו' שהם מזרע עמלק, שנאמר בו תמחה את זכר עמלק, **ואנון גרמא לתברא תרין לוחין דאורייתא**, והערב רב גרמו ג"כ, שיחטאו ישראל בעגל, ונשברו ב' לוחות העדות הראשונות.

פסקה רפח

ומיד, ותפקחנה וגו' **בטונא דמצרים דהוו בלא אורייתא, ואתמר בהו ואת ערום ועריה**: הכתוב ותפקחנה וגו' רומז ג"כ על ישראל. שידעו ישראל בשעבוד מצרים שהם ערומים, דהיינו שהיו שם בלי תורה, ונאמר בהם גם בגלות האחרון, ואת ערום ועריה. כלומר כי מהתורה ומצות זוכים ישראל ללבושים לנשמתם, ובהיותם בגלות מצרים, וכן בגלות האחרון בלי תורה, נמצאים נשמותיהם בהכרח ערומים בלי לבושים **ואיוב בגין דא אמר**

ב' זמני ערום יצאתי מבטן וגו', ואיוב אמר משום זה ב' פעמים ערום, על ב' הגליות, דהיינו ערום יצאתי מבטן אמי, וערום אשוב שמה. כי ערום יצאתי רומז על גלות מצרים, וערום אשוב שמה רומז על גלות האחרון. **מה דהוה משה אתהפך לערב רב לשמה ולשנינה, אשוב שמה, הכא רמיז, דעתיד לאתחזרא בינייהו בגלותא בתראה ואזיל בינייהו לשמה** מה שהיה שמו מש"ה, נהפך בעיני הערב רב לשמ"ה ולשנינה, והיינו שאמר איוב, אשוב שמ"ה, ורומז כאן, שמשה עתיד בגלות האחרון להתהפך בין הערב רב מהשם מש"ה לשמ"ה, דהיינו שהולך ביניהם לשמ"ה: וע"כ **ואיהו אמר ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך**, ואיוב אמר על זה, ה' נתן דהיינו שנתן התורה וה' לקח, היינו שחזר ולקח אותה בגלות האחרון ונסתמה מישראל, יהי שם ה' מבורך.

פסקה רפט

ובזמנא דאתברו תרין לוחין דאורייתא ואורייתא דעל פה, אתמר בהון, ויתפרו וגו' אתכסו בכמה קליפין מערב רב ובשעה שנשברו ב' לוחות התורה, והתורה שבעל פה נסתמה נאמר בישראל, ויתפרו עלי תאנה, דהיינו שהתכסו בכמה קליפות של הערב רב, **בגין, כי ערומים הם דלא יתגלי עריתייהו** משום שנעשו ערומים מתורה כנ"ל, והתכסו שלא יתגלו ערותיהם, שהם מקומות האחיזה להקליפות. **וכיסויא דלהון כנפי ציצית,** והכיסוי שלהם הוא כנפי הציצית. כמ"ש להלן.

ורצועין דתפילין עלייהו אתמר, ויעש וגו' כתנות עור וילבישם, אבל לגבי ציצית ויתפרו עלי תאנה: ועל רצועות התפילין נאמר ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, אבל אצל ציצית נאמר ויתפרו עלה תאנה. פירוש. כי נאמר בהכתוב ב' מיני כיסוים לכסות ערותם, שהגיע אליהם ע"י העצה"ד: א) הם הכיסוים שעשו בעצמם, שהם **עלה תאנה** ב) הכיסוים שעשה להם הקב"ה, שהם **כתנות עור**. ולפיכך כשהכתובים מרמזים של ישראל אחר שבירת הלוחות כנ"ל בזהר, אומר שהכיסוי **דעלה תאנה**, רומז על כיסויא דכנפי ציצית, שהם בחינת תשמישי מצוה, שלאחר עשית המצוה נזרקים כי אין בהם שום קדושה. והכיסוי **דכתנות עור**, רומז על רצועות התפילין, שהם תשמישי קדושה שהם נגנזים. שיש בהם משום קדושה אפילו אחר עשית מצותן (כמ"ש מגילה כ"ו).

ויעשו להם חגורות, דא איהו חגור חרבך וגו' דא קריאת שמע: הכתוב ויעש להם חגורות, זהו כמ"ש חגור חרבך על ירך גבור וזהו קריאת שמע. כי קריאת שמע הוא כחרב כלפי החצונים, שחוגרים אותה על ירך. **דאתמר ביה רוממות וגו', דא הוא ויעשו**

להם חגורות שנאמר בו בק"ש, רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. דהיינו שק"ש שקורים בגרון שהוא כמו חרב. וע"כ אומר עליו הכתוב ויעש להם חגורות.

פסקה רצ

וישמעו את קול ה' אלקים וגו' כד קריבו לטורא דסיני הה"ד השמע עם וגו' הכתוב ו ישמעו את קול ה' אלקים מתהלך וגו' רומז על ישראל כשקרבו לקבלת התורה על הר סיני וז"ש השמע עם קול אלקים מדבר מתוך האש כמוך ויחי. ויליף גזרה שוה שמיעה שמיעה. **וערב רב מיתו** אבל הערב רב לא יכלו לשמוע קול אלקים ומתו, **ואנון הוו דאמרי למשה, ואל ידבר וגו'** ואלו שנשארו מהערב רב שלא מתו. אמרו אח"כ למשה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות. **ואשכחו אורייתא** וגרמו שכחה בתורה ע"י שהחטיאו ישראל בעגל.

ואלין אנון עמי הארץ דאתמר בהון ארור שוכב עם כל בהמה, והערב רב הם אלו עמי הארץ, שנאמר בהם ארור שוכב עם כל בהמה **בגין דאינון מסטרא דההוא חויא דאתמר ביה ארור אתה מכל הבהמה**. משום שהם מצד נחש ההוא שנאמר בו, ארור אתה מכל הבהמה.

פסקה רצא

והא כמה ערבובין אינון בישין, בעירן וחיוון, והרי יש כמה ערבובים רעים בישראל הנקראים בהמות וחיות, **אבל אית ערבוביא מסטרא דנחש, ואית ערבוביא** וכו', אבל יש ערב מצד הנחש, ויש ערב מצד אומות העולם עכו"ם, שהם דומים לחיות ובהמות השדה, ויש ערב רב מצד המזיקים, שהם נשמות הרשעים, כי נשמות הרשעים הם ממש מזיקי העולם, ויש ערב רב של שדים ורוחות ולילין, **וכלא מעורבין בישראל ולא אית בכלהו לטייא כעמלק דאיהו חויא בישא אל אחר**, וכולם מעורבים בישראל, ואין בכולם ארור כמו עמלק שהיא נחש הרע, ואל אחר, **איהו גלוי לכל עריין דעלמא, רוצח איהו, ובת זוגיה סם המות עבודה זרה**, הוא המגלה כל עריות שבעולם, כלומר הוא שורש הקליפה המביא גילוי עריות בעולם, הוא רוצח, שממנו נמשך הרציחה בעולם, ובת זוגו היא סם המות של עבודה זרה, באופן שג' עבירות החמורות: גילוי עריות, ושפיכת דמים, ועבודה זרה, נמשכים מקליפת עמלק, שהוא הנחש והוא אל אחר. **וכלא סמאל, ואית סמאל, ואית סמאל, ולאו כלהו שויין, אבל ההוא סטרא דחויא איהו לטייא על כלא**, וכולם הם בחינת סמאל, ויש הרבה בחינות סמאל, ואין כולם שוין אבל סמאל זה שהוא מצד הנחש איהו ארור מכולם.

פסקה רצב

ויקרא ה' וכו' **ויאמר לו איכה, הכא רמיז ליה דעתיד לחרבא בי מקדשא ולמבכי בה איכה** וכו', בהכתוב ויאמר לו איכ"ה רמז הקב"ה לאדה"ר שבית המקדש עתיד להחרב ועתידים לקונן עליו איכ"ה כמ"ש איכה ישבה בדד. כי איכה הוא נוטריקון א"י **כ"ה**, אשר **כ"ה** הוא שם השכינה, ששרתה בבית המקדש, **א"י** פירושו איה, כמו אי הבל אחיך, ולכן אחר החורבן אמר על השכינה א"י **כ"ה** איה עתה השכינה הנקראת כ"ה.

ולזמנא דאתי עתיד קב"ה לבערא כל זינין בישין מעלמא כדכתיב בלע המות לנצח, ולעתיד לבוא, עתיד הקב"ה לבער כל מיני הרע מהעולם, כמ"ש בלע המות לנצח. כי המות הוא שורש כל הרע, וכשיתבטל המות יתבטל כל הרע. **כדין תב כלא לאתריה כדכתיב ביום** וכו', אז חוזר הכל למקומו, כמו שהיה לפני החטא של עצה"ד, שממנו היה המיתה וכל מיני הרע, ככתוב ביום ההוא יהיה ד' אחד ושמו אחד.

פסקה רצג

בראשית, תנינן, כל שלמה דאתמר בשה"ש, במלכא דשלמא דיליה, במלך סתם, בנוקבא: תנינן, כל שלמה הנאמר בשיר השירים פירושו המלך שהשלום שלו. דהיינו ז"א, ואם נאמר מלך סתם, ולא המלך שלמה, פירושו הנוקבא דז"א, שהיא מלכות. **מלך תתאה בעלאה, ורזא דמלה דירתא תתאה לעלאה תרווייהו כחד**, מלך התחתון נכלל במלך העליון, וסוד הדבר הוא, שהתחתון יורש את העליון. ושניהם נעשו כאחד. פירוש, הוא מבאר דבריו, מה שמחלק בין המלך שהשלום שלו, ובין הנוקבא שהיא מלך סתם, ואומר כי **מלכא תתאה**, שהיא הנוקבא אין לה קיום אלא בעליתה לעלאה שהיא בינה, הנקראת מלך עליון, כי הנוקבא, מצד עצמה, אינה יכולה לקבל מוחין (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר), אלא ע"י עליתה של הנוקבא לבינה, **ירתא תתאה לעלאה**, יורשת התחתון שהיא הנוקבא, להעליון שהיא בינה. דהיינו כמ"ש לעיל (בהקדמת הזהר דף י"ט אות י"ז) דאמא אוזיפת לברתא מאנהא וקשיט לה בקישוטהא, ולפיכך נקראת הבינה וכן הז"א הנמשך מהבינה בשם מלך שהשלום שלו, שהרי כל השלום של הנוקבא, דהיינו הכלים והמוחין שלה נמשכים מהבינה וז"א, כמבואר. כי ע"י עליתה של הנוקבא אל הבינה, **תרוייהו כחד**, נעשו הבינה והנוקבא כמו אחד, והנוקבא יכולה לקבל אותם המוחין כמו הבינה.

והיינו בי"ת, דכתיב בחכמה וגו', וכתיב אפריון וגו' אפריון דא תקונא דעלמא תתאה מעלמא עלאה: ואז נקראת הנוקבא בשם **בית**, כי ע"י שיורשת המוחין דהארת חכמה מהבינה היא נקראת בית, כמ"ש בחכמה יבנה בית, שזה רומז, שאין הנוקבא נקראת

בית אלא בזמן שיש לה חכמה, וכתוב, אפריון עשה לו המלך שלמה וכו' אפריון, פירושו דבר התקון של עולם התחתון, שהיא הנוקבא, מעולם העליון שהיא בינה, כלומר, כשהמדובר הוא בהנוקבא בבחינת תיקונה ע"י הבינה, מכנים אז אותה בשם אפריון.

פסקה רצד

דעד לא ברא קב"ה עלמא, הוה סתים שמיה ביה, והוה הוא, ושמיה סתים בגויה, חד: כי עד שלא ברא הקב"ה את העולם, היה שמו סתום בו, והיה הוא ושמו הסתום בתוכו, אחד. שמו פירושו מלכות. שמטרם הבריאה היתה כלולה וסתומה בא"ס ב"ה בלי שום גילוי והיכר, והיה אז הוא ושמו הסתום בו, אחד, (ועינינו נתבאר היטב בתע"ס שיעור א' דף כ"ו ד"ה והן ע"ש), **ולא וקיימא מלה, עד דסליק ברעותא למברי עלמא**, ולא נגלה דבר, עד שעלה ברצונו לברוא העולם **והוה רשים ובני ולא קיימא**, והיה רושם ובונה עולמות ולא היה להם קיום ונחרבו. דהיינו העולמות שיצאו מהמלכות בעת צמצום א' הנקראים עולמות דתהו, שבהם היתה שבירת הכלים שהם חורבן עולמות הללו, ועליהם אמרו חז"ל (ב"ר ספי"ב) מתחלה נברא העולם במדת הדין, דהיינו מלכות דצמצום א' שנקראת מדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, דהיינו שנחרבו, שיתף עמו מדת הרחמים, כמו שאומר הזהר לפנינו, **עד דאתעטף בעטופא חד דזיהרא, וברא עלמא**, עד שנתעטף הקב"ה, שהוא בינה, בעיטוף אחד של אור, דהיינו שהעלה אליה את המלכות ואורה נתמעט משום זה לבחינת ו"ק, הנק' אור עטוף, (כמ"ש בת"ז תק' ה' ע"ש) אשר אז נשתתפה מדת הדין שהיא מלכות עם מדת הרחמים שהיא בינה, שעי"ז נתקיים העולם כמו שמבאר.

פסקה רצה

ואפיק ארזין עלאין רברבין מההוא נהורא זיהרא עלאה, והוציא מאור עטוף הזה, ארזים עליונים הגדולים, מזהר העליון ההוא. כלומר שאח"כ חזר והמשיך בחינת ג"ר לאור העטוף הנזכר.

ושוי רתיכוי על תרין ועשרין אתוון רשימין, ושם מרכבה שלו על כ"ב אותיות רשומות, שהם זו"ן, פירוש, כי אתוון אל"ה דבינה, שבעת קטנות יורדות ממנה לזו"ן, ובעת גדלות הבינה מחזירתם אצלה. (עי' בהקרמת הזהר דף כ"א ד"ה הרי) הן נבחנות כמו מרכבה הנוסעת הנה והנה, ואומר, **ושוי רתיכוי על כ"ב אתוון** דהיינו זון בעת קטנות, ואח"כ **אתגליפו בעשר אמירן ואתיישבו**, ובעת גדלות נחקקו הזו"ן בעשרה מאמרות, שפירושם מוחין דג"ר, ואז נתיישבו, דהיינו שבאו על תקונם הנרצה.

הה"ד מעצי הלבנון, וכתיב ארזי לבנון וגו' וז"ש אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון, וכן ארזי לבנון וגו', כי חכמה נק' לבן, ובינה נק' לבנון, ומשמיענו הכתוב, אשר האפריון שעשה שלמה, דהיינו הנוקבא, כנ"ל, עשה לו מהכלים דבינה, הנקראת לבנון, וכן ספירותיה נק' ארזי לבנון, שמן ארזים הללו נבנה הנוקנא, כמבואר.

פסקה רצו

עשה לו המלך שלמה, לו לגרמיה, לו לתקוניה, לו לאחזאה יקרא עלאה לו לאודעא דאיהו חד ושמיה חד כמד"א וכו'. עשה לו המלך שלמה, לו מיותר שהיא לדרשו, ודורש, לו לעצמו, שהמלך שלמה, שהוא ז"א במוחין דבינה, עשה את האפריון לעצמו. לו לתקונו, שתקן עצמו תחילה עם האפריון. לו, להראות כבודו העליון, דהיינו להשפיע מוחין שלו מכבוד העליון שהיא בינה, אל האפריון, שהיא מלכות. לו, להודיע שהוא אחד ושמו אחד, דהיינו להביא את גמר התיקון, כמ"ש ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ועל הזמן ההוא כתוב, וידעו כי אתה שמך ה' לבדך.

פסקה רצז

במטון דקולפוי קסטורין ידיעא, נטיף לסטרא דא לעילא נטיף לימינא, סטא לשמאלא, נחית לתתא. בהגעת הזווג דהכאה. בהמלכות דבינה, ההיכלות מושגים, דהיינו המוחין. מנטף לצד זה שלמעלה הוא מנטף לימין, נוטה לשמאל, יורד למטה. כלומר כשממשיך המוחין ממטה למעלה בלבד, הוא בחינת ימין דהיינו נצח, וכשנוטה לשמאל שהוא הוד יורדת הארת המוחין ממעלה למטה, אבל מבחינת נצח אין הארתם נמשך למטה, (להלן בבראשית ב' דף ח' ד"ה ואמרו) **וכן לארבע זויין**, וכן ממשיך המוחין לד' הזויות, שה"ס י"ב (כמ"ש להלן דפו"י רמב. ע"ש) כי כל זויות כוללת ג' בחינות (כנ"ל דף רי"ב ד"ה ודא) **מלכו, אתפרש לעילא ולתתא ולד' זויין למהוי חד נהרא עלאה**, המלכות דבינה מתפרש למעלה ולמטה ולד' זויות, בכדי להיות נהר אחד עליון כלומר המלכות דבינה משפיע כל אלו המוחין שיצאו בבינה, אל הז"א. שעל ידיהם נעשה ז"א נהר אחד עליון בסו"ה **ונהר**, ז"א, **יוצא מעדן**, שהוא בינה. ואלו המוחין הם כ"ד בחינות. כי י"ב בחינות כלולים בד' זויות, שה"ס חו"ב תו"מ מבחי' הנצח, דהיינו י"ב בחינות ממטה למעלה, ויש חו"ב תו"מ מבחי' ההוד, דהיינו י"ב בחינות ממעלה למטה, והם כ"ד בחינות, (כלהלן בראשית ב' דף ח' ד"ה ואומרו, ע"ש), וכל אלו נעשים נהר אחד, עליון. דהיינו מוחין אל הז"א שה"ס ונהר יוצא מעדן וגו'.

פסקה רצח

נחית לתתא ועביד ליה ימא רבא בד"א כל הנחלים וגו' **דהא הוא כניש כלא ושאיב ליה בגויה**: הז"א שה"ס נהרא עלאה, יורד ומשפיע המוחין הנ"ל למטה, אל המלכות, ועושה אותה ים הגדול, כמ"ש כל הנחלים הולכים אל הים וגו', כי המלכות אוספת את הכל ושואב אותם בתוכה, פירוש כי אלו המוחין שה"ס כ"ד בחינות הנ"ל יוצאים תוך הבינה, הנקראת **נחל**, בסו"ה מנחל בדרך ישתה, הז"א, ע"כ ירום ראש, דהיינו הג"ר הנקראים ראש, וע"כ נבחנות כ"ד בחינות המוחין בשם **נחלים**. ואלו הנחלים ישתה הז"א, ומשפיע אותם אל המלכות, בסו"ה כל הנחלים הולכים אל הים, כי המלכות נעשית לים הגדול ע"י הנחלים שמקבלת מן הז"א. **כד"א אני חבצלת השרון שושנת העמקים**, **ואין שרון אלא אתר ימא רבא**, **דשאיב כל מימין דעלמא**. כמ"ש, אני חבצלת השרון וגו', ואינו נקרא שרון אלא המקום הסמוך להים הגדול, שהוא שואב כל מימי העולם, פירוש, שרון הוא מלשון ישור על אנשים וגו', דהיינו ראיה, שפירושו, מוחין דחכמה. וע"כ כשיש לה להמלכות מוחין דחכמה, היא נקראת חבצלת השרון. וז"ש **ואין שרון אלא אתר ימא רבא**, שאין המלכות נקראת שרון, אלא בעת שסמוכה לים הגדול, דהיינו בעת שיש לה הנחלים דבינה, שה"ס המוחין דחכמה, **דשאיב כל מימין דעלמא**, כי אז היא שואבת בתוכה כל מימות הבינה הנקראת עולם. שהם כל כ"ד הנחלים. **דאפיק**, **ושאיב**, **ונהיר דא בדא באורחין ידיען**, שמוציא לחוץ, ושואב בתוכו ומאירים זה בזה בדרכים הידועים. פירוש, שרומז כאן על סדר יציאת המוחין **בתלת נקודין**: **חלם**, **שורק**, **חיריק**, המובא לעיל (דף ט"ו אות ט' ע"ש בהסולם) **ואפיק** ה"ס נקודת החולם. שאז מוציא א"א את הבינה לבר מראש, וכן ז"א מוציא את המלכות לבר מאצילות, ונעשית ו"ק בלי ראש, וה"ס קו ימין. **ושאיב**. ה"ס נקודת השורק, שאז הבינה חוזרת לראש א"א, וכן המלכות חוזרת לאצילות. ומקבלת המוחין דחכמה שה"ס קו שמאל, שקבלת המוחין הללו מכונים שאיבה כמ"ש להלן. **ונהיר דא בדא באורחין ידיען**, ה"ס נקודת החירק, דהיינו יציאת קומת החסדים המלבישה ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, שה"ס קו האמצעי, שאז מאירים זה בזה, שקו ימין הנמשך מהחולם, מקבל בחינת הג"ר מקו שמאל הנמשך מהשורק, וכן קו שמאל מקבל החסדים מקו ימין, ויש חכמה וחסדים בקו ימין וכן חכמה וחסדים בקו שמאל, שבזה נשלמים המוחין,עש"ה בהסולם.

וכדין עלייהו כתיב, **בחכמה יבנה בית**, **ועל דא ב' בראשית**: ואז כתוב עליהם, בחכמה יבנה בית, ועל זה רומזת ה **ב'** דבראשית. כי אחר שהחכמה נתלבשה בחסדים כנ"ל בדיבור הסמוך, נקראת הבינה, בשם **בית** וכן המלכות נקראת בשם **בית** שעליהם רומזת

ב' דבראשית, כי **ב**' נק' בית. **בית עלאה אתבני בחכמה, וכן תתאה אוף הכי** (עי' בח"ג), **אבל ביתא עלאה רברבא ישובא דעלמא, מלך סתם ביתא תתאה**. בית העליון נבנה בחכמה, דהיינו בינה, וכן בית התחתון, דהיינו מלכות, נבנה ג"כ בחכמה, אמנם בית הגדול העליון, שהיא בינה, היא ישוב העולם, כלומר שהמוחין אינם לעצמה אלא בשביל ישוב הזו"ן הנקרא עולם. ובית התחתון הוא מלך סתם, דהיינו מלכות.

פסקה רצט

והמלך ישמח באלקים עלאה, לאחדא ביה תחות רישיה, ולקרבא ליה בחדוה למהוי כלא חד: והמלך, שהיא מלכות, ישמח באלקים עלאה, שהיא בינה, לאחוז בו תחת ראשו ולקרב אותו בחדוה, שיהיו שניהם אחד. פירוש, שזסו"ה שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני הנאמר על המוחין דבינה הללו המקובלים אל המלכות על ידי הז"א, ומבאר בזה הכתוב והמלך, שהיא מלכות, ישמח בבינה הנק' אלקים עליון, להיותה אוחזת בה תחת ראשה, כלומר, שמשפעת לה מוחין שנעשים להמלכות בחינת ראש, וכן משפעת לה חסדים כדי לקרב אותה אליה להתיחד עמה לאחד. כי אז המלכות עולה ומלבשת לבינה ונעשות שתיהן אחד.

והמלך ישמח באלקים, חדו נהורא דאפיק: והמלך ישמח באלקים, היינו השמחה בהאור שהוציא. פירוש, כי לעיל ביאר הכתוב הזה בדרך כלל, ועתה מבאר את הכתוב בדרך פרט ע"פ סדר יציאת המוחין בתלת נקודין חולם שורק חירק (המובא לעיל דף רמ"ד ד"ה נחית) ותחלה מבאר הכתוב בנקודת החולם, ואומר שהשמחה הוא, **חדו נהורא דאפיק**, שמחת האור שהוציא לחוץ בסוד נקודת החולם, כמ"ש שם, ואע"פ שע"י יציאה זו נעשית רק ו"ק בלי ראש, מ"מ ע"י יציאה זו של הבינה נעשית המלכות מוכשרת לקבל כל המוחין דבינה, ולולא יציאה זו לא היתה המלכות ראויה לקבל מוחין (כמ"ש לעיל דף ז' ד"ה וכבר), וע"כ אומר הכתוב על יציאה זו, והמלך ישמח באלקים. וז"ש **דנפיק בחד שבילא טמיר וגניז, ועייל ביה ב' תרין דאנון חד**, שהשמחה הוא, משום, שיצא דרך שביל אחד נסתר וננוז, והכניס בו ב' שבילים, שנים שהם אחד. פירוש, כי אחר שנכללה ונמתקה המלכות בבינה, היא נתיסדה בב' נקודין, בנקודה של עצמה ומנקודת הבינה, המכונות מנעולא ומפתחא, (לעיל בהקדמת הזוהר דף מ"ז ד"ה גו עש"ה) אמנם בחינתה עצמה שה"ס מנעולא שאין לה זווג, נגנזה בה ואינו ניכרת בה כלל, ורק נקודת הבינה שה"ס מפתחא, שעליה יוצאים כל המוחין, היא מגולה בה, וע"כ ראויה למוחין. וז"ש **דנפיק בחד שבילא**, דהיינו במפתחא, כי הכניס בה ב' שבילים דהיינו שביל דמפתחא ושביל דמנעולא, אבל נתקנו בסוד **תרין דאנון חד**, שאינו ניכר אלא אחד, שה"ס

המפתחא, **ועל דא עלמא אשתכלל בקיומא שלים**, ומשום זה נתייסד העולם שהוא מלכות, במוחין שלימים. כי על המפתחא הנמשכת מהבינה יוצאים אח"כ כל המוחין דגדלות, ואם היה ניכר בה שביל הב' הנק' מנעולא, לא היתה יכולה לקבל שום מוחין, כנ"ל, ולפיכך נאמר על יציאה זו דרך שביל דמפתחא, והמלך ישמח באלקים.

פסקה ש

והמלך ישמח באלקים, עלמא תתאה חדי בעלמא עלאה סתימא, ההוא, דשדר חיים לכלא, חיי מלכא אקרון: והמלך ישמח באלקים, היינו שעולם התחתון ישמח בעולם העליון הסתום, אותו העולם הנותן חיים לכל, הנקרא חיי המלך. פירוש, עתה מבאר הכתוב, על נקודת השורק, ונתבאר לעיל (בהקדמת הזהר דף י"ז ד"ה קימא) שבעת שהבינה חוזרת לראש א"א, שאז נבחנת לנקודת השורק, ואז נעשית בו לבחינת חכמה, הנה נקראת אז בשם אלקים, **עמיק וסתים בשמא**, עש"ה, ואור החכמה מכונה בשם אור החיה, שזסו"ה והחכמה תחיה בעליה. כנודע, וז"ש **והמלך ישמח באלקים וכו' בעלמא עלאה סתימה**, דהיינו בעת שהבינה נקראת עולם עמוק וסתום, שהוא בעת עליתה לראש א"א ונעשית לחכמה בסוד נקודת השורק, שאז הבינה שולחת חיים, דהיינו מוחין דחכמה. לכל המדרגות. ומוחין אלו נקראים חיי המלך, ואין הפירוש שהיא משפעת עתה החיים לכל. כי עתה היא מחוסרת חסדים, והתחתונים אינם יכולים לקבל ממנה כלום בלי לבוש החסדים, כי ע"כ היא נקראת עתה **עלמא סתימא**, אלא הפירוש הוא, שלאח"כ היא מלבשת אור החכמה הזה באור דחסדים, בסוד נקודת החירק, ואז היא משפעת מכאן החכמה, הנקראת חיים, לכל המדרגות, **דא עקרא דביתא**, המיחין הללו דנקודת שורק הם עיקר הבית, כי אין המלכות נקראת בית אלא על שם מוחין דחכמה בסו"ה בחכמה יבנה בית כנ"ל בסמוך. וע"כ בחינת מוחין דשורק שה"ס חכמה, הם עיקר הבית, אלא שעדיין המוחין סתומים, מטעם חסרון חסדים. ונבחן משום זה, שעוד לא **הוי ישובא בביתא**, (לעיל דף י"ג אות ז' ע"ש בהסולם) אלא עכ"ז היא **עקרא דביתא**, כי לאח"כ ימשכו מכאן הארת החכמה שהוא עקרו של הבית, כמ"ש להלן בדיבור הסמוך. **ביתא דא בני ביתא דעלמא, ובני עלמא**: בית הזה בונה בית של העולם, שהם זו"ן, ובונה העולם שהם זו"ן. פירוש. כי עתה מבאר הכתוב על נקודת החירק, שה"ס קומת החסדים שהחכמה מתלבשת בהם בכדי שיוכלו להתלבש בתחתונים, שהם זו"ן הנקראים עולם. וז"ש **ביתא דא** דהיינו **עקרא דביתא** דבחינת נקודת השורק, בני ביתא דעלמא, מתלבש בחסדים, הנבחן לבנין בית בישובא, בשביל העולם, שהם זו"ן, כי בכ"מ שנזכר בנין, פירושו באור החסדים, הנמשכים מג"ר דבינה שהם בסו"ה כי חפץ חסד הוא. ואומר

שעקרא דביתא שה"ס חכמה. מתלבש בחסדים דנקודת החירק, שבזה בונה בית לזו"ן לישובא, דהיינו שמלבשת החכמה בחסדים, ואח"כ היא משפעת אותם לזו"ן, כשהם מלובשים זב"ז, **ובני עלמא**, ואז נבנים הזו"נ הנקראים עולם, לישובא דביתא. והמוחין נשלמים בכל צרכם. **ודא הוא בראשית ברא אלקים בית ראשית**, **ראשית**, **חכמה**, **כד כניש כלא לגויה ואתעביר ימא רבא לשאבא כלא**, וזהו בראשית ברא אלקים, אשר בראשית הוא נוטריקון בית ראשית, ראשית הוא חכמה, דהיינו כשהמלכות אוספת כל המוחין לתוכה ונעשית ים הגדול, לשאוב כל המוחין, דהיינו בסוד נקודת השורק, אז נקראת המלכות בשם ראשית. וכאשר ראשית שהיא חכמה מתלבשת בחסדים נקראת בית ראשית, כי עתה היא בית לישובא. וזהו בראשית שבהכתוב, בראשית ברא אלקים.

פסקה שא

ימא דקאפו, **מימוי שאיב כל מימין דעלמא**, **וכניש לון לגויה**, **ומיין אזלין ושאטין ואשתאבן ביה**: ים הקרוש שהיא מלכות שואבים מימיו לכל מימי העולם, ואוסף אותם לתוכו, והמים הולכים ומשוטטים בו לכאן ולכאן, ונשאבים בו. **ודא נפיק מגו עלאה**, וזה יוצא ונעשה בהמלכות מתוך העליונה, דהיינו מהבינה. **וסימניה דרזא דא**, **מבטן מי יצא הקרח**, והסימן לסוד הזה, הוא הכתוב, מבטן מי, דהיינו מהבינה הנק' מ"י, יצא הקרח, בהמלכות, ונעשית לים הקרוש. **דמימוי גלידין ביה לשאבא אחרנין**, שמימיו נקרשים בו בכדי שישאב מים אחרים. כלומר, שמטבע מים קרושים, אשר נעשה בהם נקבים חלולים מרובים, וע"כ, אם שופכים עליהם מים, הקרח בולע ומקבל אותם ונמצאו שע"י הקרישה, נעשו המים לבית קבול, לקבל מים אחרים.

פירוש, כי עתה מבאר בהסברה רחבה, ענין החיוב להתלבשות החכמה בחסדים. ואומר **ימא דקאפו** וכו' כי בעת שהמלכות מקבלת החכמה בסוד נקודת השורק ונקראת ים כנ"ל, היא נעשית אז **ים הקרוש**. כלומר, שהאורות נקרשים ונסתמים בתוכם ואינם מושפעים ממנה ולחוץ, ונעשה בה תקון זה, כל עוד שהחכמה היא בלי חסדים, שהיא מזקת לתחתונים כנ"ל, וע"כ האורות קרושים בתוכה ואינם מושפעים לתחתונים.

וז"ש ימא דקאפו, **מימוי שאיב כל מימין דעלמא**, **וכניש לון לגויה** המלכות היא ים הקרוש, בו בעת שאורותיה שואבים כל אורות העולם העליון, שהיא בינה, ואוספים אותם לתוכה, דהיינו בעת שהבינה חוזרת לראש דא"א ונעשית חכמה. **ומיין אזלין ושאטין ואשתאבן ביה**, ומתוך שאינם מושפעים ממנה ולחוץ נמצאים המים הולכים, ומשוטטים בה לכאן ולכאן. ועי"ז הם נשתאבים בה. פירוש, כי להלן אומר, שע"י התוקף דרוח דרומית, שה"ס החסדים הנמשכים בכח נקודת החירק, נימס הקרח שבה, וחוזרת

להיות נוזלים ומשפעת לתחתונים, והנה אז אחר שבאה בשליטת רוח דרומית, כבר אינה יכולה המלכות לקבל עוד חכמה, אלא אותו אור החכמה שקבלה מכבר, בעת שהיתה קפואה, מתלבש עתה באור החסדים, שמקבלת מן הדרום. וע"כ נבחן כמו שאור החכמה הולך לכאן ולכאן, כלומר שתחילה הולך ובא אל המלכות, ואח"כ, ע"י הרוח דרומית חוזר ויוצא מתוכה ובא אל שרשו, אמנם בינתים, שואבת המלכות את אור החכמה שעברה בתוכה, וז"ש **ומיין אזלין ושאטין** שמימי החכמה הולכים ומשוטטים לכאן ולכאן. כי תחילה באים אליה ונקפאים בה, ואח"כ יוצאים בחזרה ממנה בכח רוח דרומית, ובינתיים **ואשתאבן ביה**, כי נשאב בה אור החכמה כלומר. שקלטתו בתוכה ונשאר בה תמיד, מאותו העת שהיתה קפואה עמו, ואומר **ודא נפיק מגו עלאה**, שענין הקרישה והקרח נמשך אל המלכות מן העליונה דהיינו מהבינה שזסו"ה, מבטן מ"י שהיא בינה הנקראת מ"י יצא הקרח.

פסקה שב

האי קרח ימא דקפא, לא נגדין מימוי. אלא בשעתא דתוקפא דדרום מטי לגביה ומקריב ליה בהדיה: קרח זה של ים הקרוש, לא יזלו מימיו, אלא בשעה שתוקפו של הדרום, דהיינו הימין, מגיע אצלו, ולוקח אותו עמו. **כדין מיא דהוו גלידין בסטרא דצפון משתרן ונגדן**, אז' המים שהיו קרושים מבחינת הצפון דהיינו השמאל, נמסים ונמשכים מכח הדרום, ומושפעים אל התחתונים, תוקפו של הדרום פירושו נקודת החירק, דהיינו קומת החסדים היוצאת על מסך דבחי"א ומתוך שהוא מכריע את החסדים דו ימין, שהיא דרום, ומשליט אותו על השמאל שהוא צפון, ע"כ נבחן לתקפו של הדרום. ואז **תוקפו דדרום מטי לגביה** מגיע להקרח הנמשך מצפון, דהיינו מקו שמאל (כנ"ל בדיבור הסמוך) ומקריב ליה בהדיה, ולוקח אותו עמו, כלומר שכולל אותו בתוכו וכיון שקו שמאל נכלל בימין תכף נמס הקרח, והאורות נמשכים להתחתונים, וז"ש **דהא מסטרא דצפון גלידי מיא, ומסטרא דדרום משתרן ונגדין**, כי מבחינת הצפון, דהיינו מקו שמאל, נקרשים המים. ומבחינת הדרום, דהיינו מקו ימין, נמסים ונגרים להתחתונים. (כמ"ש היטב לעיל בדיבור הסמוך ע"ש) **לאשקאה כל אינון חיות ברא, כד"א וכו'** להשקות כל חיות השדה, כלומר את המדרגות שהם לבר מאצילות, בבי"ע, **ואלין אקרון הרי בתר, טורין דפרודא**, ואלו שבבי"ע נקראים הרי בתר, שפירושו הרי פירוד, כי על בי"ע נאמר ומשם יפרד וגו', **דכלהו משתקיין כד סטרא דדרום שארי לקרבא בהדיה וכדין מיא נגדין, ובחילא דא עלאה דנגיד, כלא הוו ברבו בחדו**, אשר כולם ישוקו בשעה שבחינת

הדרום מתחיל להתחבר עמו, ואז המים נמשכים ובכח עליון זה הנמשך מהדרום, דהיינו תוקפו דדרום כנ"ל, יהיו כולם בתפארת ובשמחה. כמבואר.

פסקה שג

כד מחשבה סליק ברעו מטמירא דכל טמירין מטי ואתנגיד מגויה חד נהר, כשהמחשבה עולה ובא בהרצון מהנסתר שבכל הנסתרות דהיינו א"א, נמשך מתוך המחשבה נהר אחד. פירוש הבינה נקראת מחשבה. המלכות נקראת רצון. נהר הנמשך, ויוצא מהמחשבה הם ג' אותיות אל"ה שיצאו לחוץ מהמחשבה הנקראת אלהי"ם, ואומר כשהבינה דא"א הנקראת מחשבה, קיבלה בתוכה את המלכות דא"א הנקראת רצון ונכללה בה, נמשך ונפרד מהבינה נהר אחד, דהיינו ג' אותיות **אל"ה** דאלקים נפרדו מהבינה ונמשכו וירדו למקום זו"נ, ולא נשאר בהבינה כי אם ב' אותיות **מ"י** מהשם אלקים שבה. (כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר דף כ"א אות י"ג ע"ש בהסולם) **וכד מתקרבין דא בדא בחד שביל דלא ידיע עילא ותתא והכא הוא ראשיתא דכלא**, וכשמתקרבים זה בזה, שהנהר שה"ס **אל"ה** חוזר ומתקרב אל אותיות **מ"י** שבהמחשבה וחזר ונשלם בשם אלקים ע"י שביל אחד שאינו ידוע למעלה ולמטה, נעשה כאן **ראשית** אל הכל. פירוש. בשעת גדלות, שהארת ע"ב ס"ג דא"ק חוזר ומוריד את המלכות מהמחשבה אל מקומה, הרי אז, חוזרים אותיות אלה אל המחשבה, ונשלם בה השם אלקים כמקודם לכן. (כמ"ש לעיל באורך בהקדמת הזהר דף כ"ב ד"ה ואגליף עש"ה) **וב' מלך סתם**, **מהאי ראשיתא אשתכלל ודמי דא לדא**, ובראשית שהיא נוטרקין ב' ראשית, פירושו אשר ב' שרומז על מלך סתם, שהיא המלכות, נתיסדה ונשתכללה מן **ראשית** שהיא הבינה הנקראת מחשבה, והמלכות והבינה דומות זו לזו, וע"כ באים יחד בהמלה בראשית אשר **ב'** היא המלכות, **ראשית** היא הבינה.

פסקה שד

ברא אלקים את השמים, **ואפיק קול מגויה**, **ודא אקרי קול השופר**, **והיינו ברא וגו' דאיהו קול השופר**: ברא אלקים את השמים פירושו, שהוציא מתוכו קול, כלומר, אלקים שהיא בינה, האציל והוציא את השמים, שהוא ז"א הנק' קול. והוא נקרא קול השופר, והיינו ברא אלקים את השמים, שהוא ז"א הנקרא קול השופר, (וביאור הדברים תמצא לעיל בהקדמת הזהר דף רכ"ד ד"ה למשמע, ואין להכפיל דברים)

ושמים שליטין, **בחיי המלך עלאה**, **על ארעא**. והשמים. שהוא ז"א שולטים על הארץ בכח המוחין הנ"ל, הנקראים חיי המלך העליון: פירוש אור החכמה נקרא חיים. מלך העליון, היינו הבינה שהאצילה את השמים. וע"כ נקראים מוחין אלו בשם חיי המלך

העליון. **וסימניך בן ישי חי על האדמה, דחיים תליין בבן ישי ובהו שליט בכלא**, וסימנך בהכתוב, בן ישי חי על האדמה, כי הארת החכמה הנקראת חיים, הם תלוים בבן ישי, דהיינו במלכותא דדוד, ועל ידם משל על הכל. **וארעא מניה אתזנת הה"ד ואת הארץ**. והארץ, שהיא המלכות מקבלת מן השמים, וז"ש ואת הארץ.

פירוש, כי יש ב' בחינות מלכות אל הז"א, א' היא מלכותא דדוד, דהיינו המלכות שמחזה ולמעלה דז"א, והב' היא המלכות שמחזה ולמטה, הנקראת רחל, וכן נקראת ארץ. ואומר, שאלו המוחין דחכמה, הנקראים חיי המלך העליון, הרי הז"א שנקרא שמים משפיע אותם אל הארץ, שהיא הנוקבא שמחזה ולמטה, אמנם הם תלוים במלכותא דדוד, דהיינו בהמלכות שמחזה ולמעלה, כי הזווג דז"א לקבל המוחין הוא עם מלכותא דדוד, ואחר שנתקבלו במלכותא דדוד משפיע אותם אל הארץ. שהיא הנוקבא התחתונה. וז"ש **דחיים תליין בבן ישי**, דהיינו במלכותא דדוד, כי בה נעשה הזווג לקבל מוחין הללו מהבינה, ואח"כ משפיע אותם להארץ. וזהו שמביא הכתוב בן ישי חי על האדמה. להורות שהחיים המקובלים להאדמה, שהיא נוקבא תתאה דז"א באים מבן ישי, שהיא הנוקבא שמחזה ולמעלה, כמבואר. וטעם הדברים נתבאר לעיל דף קי"ב ד"ה ויומא רביעאה וד"ה אלין נהורין ע"ש. **ו' דאתוסף לשלטאה במזוני על ארעא**, הו' שנוסף על המלה את, שנאמר ואת הארץ. הוא כדי לשלוט ולהשפיע מזונות על הארץ, דהיינו אל הנוקבא תתאה. פירוש: כי ו' זו של ואת הארץ ה"ס דכר שבנוקבא, והשפעת המזונות היא מקבלת מדכר הזה. וכל זה יתבאר לפנינו.

פסקה שה

את לעילא, והוא חילא דכללא דעשרין ותרין אתוון, דאפיק א"ת א' ת' אלקים דא, ויהיב לשמים, נאמר א"ת למעלה, דהיינו את השמים. והיא כח הכללות של כ"ב אותיות המרומזים באת. דהיינו מן **א'** עד **ת'** שהוציא אלקים זה. שהיא בינה, ונתן לשמים, שהוא ז"א. פירוש, א"ת רומז על נוקבא, כי א"ת ה"ס כללות כ"ב אותיות מא' עד ת', ואותיות הן כלים התלוים רק בהנוקבא: כי זכר ה"ס האור והנוקבא ה"ס כלים. ואומר אשר את השמים היינו הנוקבא שבגופו דז"א, שמחזה שלו ולמעלה, שהבינה האצילה אותה ביחד עם הז"א. וז"ש **כד"א בעטרה שעטרה לו אמו** וגו' כי הנוקבא הזו ה"ס עטרה שעטרה לו אמא, שהיא הבינה. **והיינו את השמים לאכללא דא בדא ולחברא לון דא בדא, לאתקיימא כחדא באינון חיי מלכא, מלך סתם, לאתזנא מן שמים**, והיינו שכתוב, את השמים, שהם דכר ונוקבא, להכליל אותם זה בזה, ולחברם זב"ז, שיתקיימו

יחד במוחין הללו הנקראים חיי המלך, והמלך סתם שהיא הנוקבא, יהיה ניזון מן הז"א הנקרא שמים.

ואת הארץ חבורא דדכר ונוקבא, דאתגליפו באתוון רשימין: הכתוב ואת הארץ, יורה על חיבור של דכר ונוקבא, שנחקקו באותיות רשומות. פירוש כי הנוקבא שמחזה ולמעלה המרומזת בהכתוב את השמים, הוא **חילא דכללא דעשרין ותרין אתוון**. דהיינו רק בחינת כח דכללות כ"ב אותיות, ואינם עוד בחינת אותיות בפועל, להיותן מלמעלה מחזה. אבל הנוקבא המרומזת בהכתוב, ואת הארץ, היא בחינת כ"ב אותיות רשומות בפועל ממש, להיותן מחזה ולמטה. וז"ש **דאתגליפו באתוון רשימין**. דהיינו בפועל ממש. **וחיי מלכא דאתנגידו מן שמיא, דשמים נגדין לון לקיימא ארעא וכל אוכלוסין דילה**, וחיי המלך, שהם המוחין דהארת חכמה, הנמשכים מן השמים שהוא ז"א, הרי השמים ממשיכים אותם רק כדי לקיים הארץ וכל ההמונים שלה. כלומר שאין הז"א ממשיך מוחין הללו בשביל עצמו, להיותו מתוקן במוחין דחסדים מאוירא דכיא של או"א עלאין, אלא שממשיך אותם רק בשביל הנוקבא שמחזה ולמטה. וכל הנשמות הנמשכים ממנה.

פסקה שו

ורזא דאלקים עלאה עבד שמים וארץ לקיומא, ואפיק לון כחד בחילא דלעילא ראשיתא דכלא: וסוד אלקים העליון דהיינו בינה, עשה שמים וארץ במוחין דקיום, שהם חיי המלך, והוציא אותם כאחד בכח שלמעלה, דהיינו ג"ר דבינה שהם או"א עלאין, הנק' ראשית כל, כלומר, הג"ר דבינה שהם או"א עילאין האצילו שמים ארץ עליונים שהם זו"ן הגדולים דהיינו בחינת מחזה ולמעלה דזו"ן. **כגוונא דא רזא עלאה נחית לתתא**, והאי בתראה עביד שמים וארץ לתתא כעין זה, ירד סוד העליון, דהיינו בינה, למטה. לבחינת ז"ת שלה, הנק' ישסו"ת, וזה האחרון, דהיינו ישסו"ת. עשה שמים וארץ התחתונים, שהם זו"ן הקטנים, דהיינו בחינת מחזה ולמטה של הזו"ן.

פסקה שז

ורזא דכלא ב' תרין עלמין נינהו, ובראו עלמין, דא עלמא עלאה, ודא עלמא תתאה: וסוד כל זה, הוא ב' דבראשית, הרומזת על הבינה, ונקראת ב', כי ב' עולמות הם בהבינה, דהיינו או"א עלאין המכונים עלמא עלאה, וישסו"ת המכונים עלמא תתאה, והם בראו עולמות, זה, דהיינו עלמא עלאה דבינה, ברא עלמא עלאה דזו"ן, וזה. דהיינו עלמא תתאה דבינה, ברא עלמא תתאה, **דא כגוונא דדא, דא ברא שמים וארץ ודא ברא שמים וארץ, וע"ד ב' תרין עלמין נינהו, דא אפיק תרין עלמין ודא אפיק תרין עלמין**, זה, דהיינו או"א,

כמו זה, דהיינו ישסו"ת. זה, או"א, ברא שמים וארץ, דהיינו זו"ן הגדולים, וזה, ישסו"ת ברא שמים וארץ, דהיינו זו"ן הקטנים. וע"כ ב' רומזת שב' עולמות הם בהבינה, דהיינו או"א וישסו"ת, זה הוציא ב' עולמות, דהיינו זו"ן הגדולים, וזה הוציא ב' עולמות, דהיינו זו"ן הקטנים. **וכלא בחילא דראשיתא עלאה**, וכולם יצאו בכח ראשית העליון, שהיא בינה שחזרה לראש א"א הנק' ראשית העליון.

פסקה שח

נחית עלאה בתתאה, ואתמליא בארח דחד דרגא דשרי עלה כגוונא דהאי שביל סתים וטמיר וגניז לעילא: עתה מבאר ההפרש מהזווג דעלמא עלאה דבינה אל הזווג דעלמא תתאה דבינה. ואומר עלמא עלאה יורד לעלמא תתאה, דהיינו להאציל את עלמא תתאה דזו"ן שהוא זו"ן הקטנים, והוא מתמלא ע"י זווג מאור העליון, בארח של מדרגה אחת השורה עליה, כעין השביל הסתום והנסתר והגנוז של מעלה פירוש. כי ב' מלכיות הם הנק' מנעולא ומפתחא אשר באו"א עלאין משמשת המלכות בסוד **מנעולא**, כלומר שהיא נועלת שם את הזווג דהארת חכמה, בסוד שהי' לא נפיק **מאויר** דאו"א, וע"כ נשארים או"א באוירא דכיא בסוד חסדים מכוסים. ולפיכך מכונה המנעולא הזאת שהיא **שביל סתים טמיר וגניז**. ובישסו"ת משמשת **המפתחא**, שהיא פותחת בהם המוחין דהארת החכמה, והי' יוצאת **מאויר** שלהם ונעשו **אור** (כמ"ש כל זה בהקדמת הזהר דף נ"ט בהמאמר מנעולא ומפתחא ואין להכפיל דברים) ולפיכך נקראת המלכות דישסו"ת בשם **ארח** או **דרך**, כי כל המוחין דהארת חכמה מתגלים בה. וז"ש **ואתמליא בארח דחד דרגא**, היינו מדרגת המפתחא השורה של עלמא תתאה שהוא ישסו"ת **דשרי עלה** בישסו"ת **כגוונא דההוא שביל וכו' לעילא**, באו"א. כמו שהזהר בעצמו הולך ומבאר לפנינו. **בר דחד שביל דקיק וחד ארח, ההוא דלתתא ארח כד"א וארח צדיקים כאור נוגה**: רק שאחד מהם הוא שביל דק, היינו באו"א. ואחד מהם ארח, דהיינו בישסו"ת, אותה שלמטה היא ארח. כמ"ש וארח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום. **וההוא דלעילא שביל דקיק, כדכתיב נתיב לא ידעו עיט**, אותה של מעלה, שהיא או"א. הוא שביל דק. כמ"ש נתיב לא ידעו עיט, כלומר, שאין שם זווג, המכונה ידיעה וע"כ אומר עליה הכתוב נתיב לא ידעו עיט, כי הוא לא אתיידע (עי' היטב בהמאמר מנעולא ומפתחא).

ורזא דכלא, הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה: וסוד כל זה, הנותן בים דרך. היינו ישסו"ת שנתקנו במלכות דמפתחא המכונה דרך, ובמים עזים נתיבה, היינו או"א ששם נתקנה מלכות דמנעולא הנק' שביל או נתיב. כי בחינת דכר של המנעולא נקרא שביל.

ובחינת נוקבא נקראת נתיב. **וכתיב בים דרכך**, היינו ישסו"ת שתיקונם במלכות דדרך. **ושבילך במים רבים**, היינו או"א שתיקונם במלכות דשביל דק, ונתבאר בכל זה, אשר בעת שעלמא עלאה דבינה נכלל בעלמא תתאה והאצילה, את עלמא תתאה דזו"ן, הנק' זו"ן הקטנים, הנה נאצלו בסוד המפתחא, המכונה דרך או ארח, וע"כ מקבלים גם הם הארת חכמה כמו עלמא תתאה דבינה.

עלמא עלאה כד אתמליא ואתעברא כנוקבא דמתעברא מן דכורא: עולם העליון דבינה, דהיינו או"א שהם במלכות דמנעולא, הנקראת שביל או נתיב, כשנתמלא בסוד הזווג דאור העליון על המלכות שלהם, ונתעברו מהאור כמו נוקבא המתעברת מן דכורא, **אפיקת תרין בנין כחד**, **דכר ונוקבא**, **ואינון שמים וארץ כגוונא עלאה**, הוציאו וילדו שני בנים כאחד, זכר ונקבה שהם זו"ן, והם שמים וארץ כעין עולם העליון דבינה, דהיינו או"א, כי גם הם נתקנו במלכות דמנעולא כמוהם, וע"כ נמצאים גם הם בחסדים מכוסים. ונתבאר ההפרש משמים וארץ עליונים שיצאו מעלמא עלאה דבינה, לשמים וארץ תחתונים שיצאו מעלמא תתאה דבינה. שהעליונים הם רק בחסדים מכוסים כי נתקנו בהמלכות דמנעולא, דלא אתיידע. והתחתונים הם בחסדים המגולים בהארת חכמה, כי נתקנו בהמלכות דמפתחא דאתיידע, שה"ס ארח, ועליה אומר הכתוב וארח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום.

פסקה שט

ממימוי דשמיא אתזן ארעא, **ומימוי אשתדן בגווה**: ממימי השמים נזונת הארץ ומימיהם נזרקים בה, כלומר הן המזונות לקיומה של הארץ שהיא הנוקבא, והן מים זכרים להולדת הנשמות הנזרקים בסוד זרע היורה כחץ מוליד, היא מקבלת מהשמים שהוא ז"א אלא **דעלאי דכר ותתאי נוקבא**, אלא המים עליונים שבהארץ, דהיינו מה שקבלה מהשמים, הם זכרים, ומים תחתונים שבה, דהיינו שבה עצמה, הם נקבות, **ותתאי מן דכורא אתזנן**. ומים התחתונים נזונים מן מים זכרים, דהיינו ממים עליונים שקבלה מהשמים. **ומים תתאין קראן לעלאין**, **כנוקבא דפתיחא לדכורא**, **ושדת מיא לקבל מים דדכורא למעבד זרעא**, ומים התחתונים שבהארץ, קוראים למים העליונים שבהשמים, שישפיעו להם צרכם. כמו נקבה הפתוחה לקבל מהזכר, והנוקבא מורה מים תחתונים כנגד מים העליונים הזכרים כדי להוליד נשמות, **ונוקבא מן דכורא אתזנת**, וכן הנוקבא נזונת מן הזכר. כי הנקבה אין לה מעצמה כלום, והן המזונות, דהיינו השפע כדי קיומה, והן הולדת הנשמות היא מקבלת מהזכר. **הדא הוא דכתיב ואת הארץ בתוספת ו' כמה דאתמר**, וע"כ כתוב ואת הארץ בהוספת ו' על המלה את שהיא רומזת על הדכר

שבהארץ, כמו שאומר לעיל בסמוך. שיש זכר ונקבה בהשמים, הנבחנים לשמים וארץ העליונים, וכן יש זכר ונקבה בהארץ, הנבחנים לשמים וארץ תחתונים. ע"ש.

פסקה שי

כתיב, שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו'. אתוון אתחקקו בעובדא דכלא: כתיב, שאו מרום וגו', אותיות נחקקו בכל מעשה בראשית **בעובדא דעלאה ובעובדא דתתאה, לבתר אתרשימו**. הן במעשה העליונה שהיא בינה הן במעשה התחתונה שהיא מלכות, ואח"כ נתרשמו האותיות ונגמרו. פירוש שסומך עצמו על המובא לעיל (בהקדמת הזהר דף י"ט בהמאמר מי ברא אלה דאליהו) בביאור הכתוב הזה, שהבינה נקראת אלקים, שה' אותיותיו הם כח"ב תו"מ, וכשעלתה המלכות למקום בינה דבינה, דהיינו תחת החכמה שבה, יצאו בינה ותו"מ שבה לחוץ ממנה שנפלו לזו"ן, ולא נשאר בהבינה כי אם ב' הספירות כתר וחכמה, שה"ס ב' אותיות מ"י דאלקים, וג' הספירות בינה ותו"מ שלה שנפלו ממנה, הם ג' אותיות **אל"ה** דאלקים, שז"ס **מ"י ברא אלה**, כי ברא, פירושו הוציא לחוץ, מלשון פוק תני לברא, **ומ"י**, הוציא אתוון **אל"ה** לחוץ מהבינה, כמבואר. והוצאה זו נבחן לחקיקת האותיות, שפירושם כלים. ואח"כ הורידה הבינה את המלכות למקומה כבתחילה, והחזירה את אתוון **אל"ה** למדרגתה, ונצטרפו שוב עם האותיות מ"י שבה, ונשלם שוב השם הקדוש **אלקים**. והחזרת אתוון אלה להשם אלקים נבחן להתרשמות האותיות, דהיינו לגמר צורתם, כי עתה נעשו מוכשרים לקבל כל המוחין. וז"ש **אתוון אתחקקו בעובדא דכלא**, וכו' כי ע"י עלית המלכות לבינה, ירדו אתוון **אל"ה** לחוץ מהבינה, כנ"ל, הנבחן לחקיקת האותיות. ואומר שחקיקה זו נעשה בכולם, הן בהבינה והן בהמלכות, כי כמו שירדו אתוון **אל"ה** מהבינה כן ירדו מכל המדרגות שלמטה מהבינה (כנ"ל, בהקדמת הזהר דף כ"א ד"ה והענין ע"ש) וז"ש **לבתר אתרשימו אתוון**, היינו אח"כ כשהחזירה הבינה את אתוון אל"ה ונשלם השם אלקים, אז נתרשמו ונגמרו האותיות שהם הכלים והטעם שמכנה זה לרשימה, הוא, כי גילוי המוחין של עתה הוא לפי החקיקה שנעשתה מקודם, וע"כ נבחן כמו שמתחילה נחקקו צורת האותיות ואח"כ נעשו הרשימות תוך החקיקות שברשימות הללו ונגמרו לתפקידם.

ואתחקקו בקרא, ב' ב'ראשית ב'רא: ונחקקו האותיות בהכתוב בראשית ברא, דהיינו בהביתין בהר"ת של המלה ב'ראשית ובהר"ת של המלה ב'רא, שאלו ב' ביתין רומזים על זמן הקטנות והחקיקה שנעשתה בהבינה, כמו שמבאר להלן. א' **א'לקים א'ת**, א' הוא בהר"ת של המלה א'לקים ובהר"ת של המלה א'ת, והוא בחינת התרשמות וגמרן של האותיות. כמו שמבאר לפנינו, **ב' ראשית, ברא ודאי כמה דאתמר**, ה **ב'** של בראשית

ברא ודאי, דהיינו שהוציאה לחוץ, כמו שאמרו (דהיינו לעיל בהקדמת הזהר דף י"ד אות י"ג ע"ש) **ב' ברא ודאי בחילא עלאה**, ה **ב'** הוציאה, אתוון אל"ה לחוץ, בודאי בכחה של עלמא עלאה, שהיא הבינה הנקראת אלקים, שהשאיר בה אתוון **מ"י**, ואתוון **אל"ה** שבה הוציאה לחוץ. **ב' נוקבא א' דכר**, אות **ב'** היא נקבה ואות **א'** הוא דכר. כלומר שאות **ב'** יורה על קטנות, דהיינו ו"ק בלי ראש, הנבחנת לבחינת נקבה. ואות **א'** יורה על גדלות, דהיינו על השגת ג"ר, הנבחנת לבחינת זכר. כי זכר מורה על שלמות, והנקבה על בלתי שלמות. והיינו כנ"ל, אשר **ב'** שבהר"ת בראשית ברא, יורה על חקיקת האותיות. וה **א'** שבהר"ת אלקים את, יורה על התרשמות וגמר האותיות.

כמה דב' ברא ודאי בחילא דלעילא, הכי א' אפיק אתוון, כללא דכ"ב אתוון. כמו שהב' דבראשית הוציאה לחוץ, בודאי בכחה של העליונה. דהיינו במדרגת הבינה, שהשאירה בו"ק בלי ראש, מחמת שהוציאה אתוון **אל"ה** לחוץ, כן **א'** דאלקים, האצילה אותיות. **א"ת**, שהן כלל הכ"ב אותיות, במדרגת הבינה כי יש בהמלה **א"ת**. א' ת'. המורה על הכ"ב אותיות שמן הא' עד ת', פירוש, כי ה **ב'** דר"ת בראשית ברא, יורה על חקיקת האותיות, דהיינו על ירידת אתוון **אל"ה** לחוץ שנשארה משום זה רק בב' אתוון **מ"י** שהן ו"ק. וה **א'** יורה על, השלמת האותיות, דהיינו על חחזרת אתוון **אל"ה** להמדרגה, ונצטרפו לאתוון **מ"י** ונשלם השם **אלקים**. שז"ס **אלקים, את**, שפירושו אחר שנשלם השם אלקים הוא האציל כללות כ"ב אותיות המרומזות בהמלה **א"ת**, דהיינו מן א' עד ת'. שפירושם כלים ומוחין דג"ר, כמו הכ"ב אותיות שהם הכלים המספיקים לבאר על ידיהם שלימת החכמה, ואומר שאלו המוחין שהאציל הבינה השלמה הנקראת אלקים, שהם כללות כ"ב אותיות, הם נאצלו תוך הבינה עצמה. כי כמו שהבריאה, דהיינו החקיקה, היתה בהבינה הנקראת ראשית, כן ההשלמה המרומזת ב **א'** נעשה ג"כ בהבינה. **השמים, ה' אפיק שמים, למיהב ליה חיין ולאשרשא ליה** המלה השמים עם ה' מורה, אשר ה' שהיא הבינה שנשלמה, האצילה את הז"א. הנקרא שמים, להשפיע לו חיים ולהשריש אותו. **חיין** פירושו, המוחין דהארת חכמה. כי אור החכמה נק' אור החיה, ואומרו **לאשרשא ליה**, להורות, שז"א עצמו אינו צריך להארת חכמה להיותו מתוקן בחסדים מכוסים, אלא שמוחין אלו נשרשים בו כדי להשפיע אותם אל הנוקבא, וע"כ אומר, **ולאשרשא ליה**, דהיינו לעשות שורש אל הנוקבא.

פסקה שיא

ואת הארץ, ו' אפיק הארץ למיהב לה מזונא, ולאתקנא לה, ולמיהב לה ספוקא דאתחזי לה. הו' של ואת הארץ תורה שהו', דהיינו ז"א. האציל הארץ שהיא הנוקבא, להשפיע

לה מזונות ולתקנה, וליתן לה כל צרכה הראוי לה. מזונות, פירושו, שפע כדי קיומה. **לאתקנא לה**, פירושו תיקון פרצופה שתהיה עמו פב"פ. **ספוקא דאתחזי לה**, פירושו, הארת חכמה.

ואת הארץ, **דנטיל ו' א"ת**, **כללא דכ"ב אתוון**, **ומתזן ארעא**: ה ו' של ואת הארץ מורה, שה ו' שהוא ז"א לקחה המלה **א"ת** שפירושה כלל כל הכ"ב אותיות מן א' עד ת', והשפיעה אותם להארץ. שהיא הנוקבא. כלומר אותו כללא דכ"ב אתוון שז"א קבלו מהבינה, כנ"ל בביאור את השמים, הוא השפיע אותם להנוקבא הנקראת ארץ. **וארעא כליל לון לגווה**, **כד"א כל הנחלים וגו'**, **והיינו רזא ואת הארץ**, **דכניש כלא לגווה**, **וקבלית לון הארץ** והארץ דהיינו הנוקבא, כלל אותם בתוכה, כמ"ש כל הנחלים הולכים אל הים, וזה סוד ואת הארץ, שהארץ אספה הכל לתוכה, והארץ קבלה אותם. פירוש המוחין הנ"ל המרומזים בא"ת, שהז"א הנק' שמים קבל אותם מהבינה, מכונים בשם **נחלים**. והוא בסו"ה, מנחל בדרך ישתה ע"כ ירים ראש, שפירושו, שז"א שותה, מיסוד הבינה הנקרא נחל, את המוחין, וע"כ הוא מרים ראש, דהיינו שמשיג ג"ר. ועל שם זה, מכנים מוחין הללו בשם נחלים, וזה שמביא הכתוב, **כל הנחלים**, דהיינו המוחין המרומזים ב **א"ת הולכים אל הים**, דהיינו אל הנוקבא הנקראת ים. כלומר שהז"א לא קיבלם מלכתחילה אלא להשפיעם אל הנוקבא, כמו שאומר לעיל **ה' אפיק שמים** וכו' **ולאשרשא ליה**, שיהיה שורש אל הנוקבא, ולא לצורכו עצמו. וזהו שמביא הכתוב, **ואת הארץ**, כי לכאורה היה יכול לכתוב, והארץ, והיה הדכר מרומז בה ו', והנוקבא היתה מרומזת, בהארץ, ולמה לי המלה **א"ת** כאן. וז"ש, **דכניש כלא לגויה וקבלית לון הארץ**, כי המלה א"ת מורה, על כללות כל המוחין, מן א' עד ת', והמלה **וא"ת** הארץ מורה שהארץ אספה אליה וקבלה לתוכה כל המוחין המרומזים ב **א"ת**: **נטלא הארץ ואת**, **דא שמים וארץ כחדא**. את השמים, רזא דשמים וארץ כחדא. ואת הארץ, שפירושו, שהארץ לקחה המוחין המרומזים בוא"ת, הוראתו, שמים וארץ ביחד. וכן את השמים, יורה על שמים וארץ ביחד. פירוש, שהזו"ן נחלקים על החזה, שמחזה ולמעלה הם נקראים זו"ן הגדולים, ומחזה ולמטה הם נקראים זו"ן הקטנים, גם עיקר הז"א הוא מחזה ולמעלה, אבל מחזה ולמטה שלו כבר נבחן לנוקבא שלו. באופן שזו"ן שמחזה ולמעלה נבחנים שניהם לז"א עצמו, וזו"ן שמחזה ולמטה נבחנים שניהם להנוקבא עצמה, וז"ש אשר **ואת הארץ** הרומז להנוק' לבדה הנקראת ארץ, יש בה עצמה ז"א ונוקבא המכונים שמים וארץ, דהיינו זו"ן הקטנים שמחזה ולמטה. וכן **את השמים**, הרומז להז"א הנקרא שמים, יש בו עצמו ז"א ונוקבא המכונים שמים וארץ, דהיינו זו"ן הגדולים שמחזה ולמעלה.

פסקה שיב

וקבילת לון לאתזנא, מטון מלה בקולפוי שכיחי, קוסטרא דקוטרא בארעא שכיח. והארץ קבלה **וא"ת** כדי ליזון מהם, וע"כ יש בה בהכרח דכר ונוקבא, שה **ו'** של **וא"ת** הוא דכר, כי הגעת הדבר לקבלה נמצא בהכאותיו של הדכר, מצודת העשן נמצא בהארץ שהוא הנוקבא, **כד אשא דמלהטא נגיד ואתער משמאלא אחיד בה וסלקא תננא, כד"א והר סיני וגו' דא אשא ודא תננא**, כאשר אש הלוהט נמשך ומתעורר מקו השמאל, הוא נאחז בהנוקבא, והיא מעלית עשן. כמ"ש, והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש, זהו אש וזהו עשן, כלומר אם היורד מלמעלה הוא אש, נעשה התחתון המקבלו לעשן. **וכתיב ואת ההר עשן, מגו דאשא כד נחית, אחידן דא בדא תננא באשא**, וכתוב, ואת ההר עשן, משום כשיורד האש למטה, נמצאים העשן והאש נאחזים זה בזה. **וכדין בסטר שמאלא קיימא כלא, והיינו רזא אף ידי יסדה וגו', בחילא דימינא דלעילא**, ואז נמצא הכל בשליטת הצד שמאל והיינו הסוד, אף ידי, דהיינו יד שמאל, שה"ס אש ועשן, יסדה ארץ, שהיא הנוקבא, וימיני טפחה שמים, ויד ימין דהיינו החסדים, מדד ועשה את השמים, שהם ז"א. בכח ימין של מעלה, דהיינו בכח ימין הבינה, כי הז"א הנקרא שמים מקבל החסדים מהבינה. **כי האי גוונא אתעבידו שמים דאיהו דכר, ודכר מסטרא דימינא קאתי ונוקבא מסטרא דשמאלא**, כעין זה נעשו השמים, שהם דכר, דהיינו ז"א, שהוא נעשה מימין הבינה, והנוקבא נעשתה משמאל הבינה. ולפיכך אי אפשר להנוקבא שתמצא בלי דכר, להיותה בחינת אש ועשן מסטרא דשמאלא, והיא צריכה לחסדי הזכר, ומטעם זה היא נבחנת בבחינת דכר ונוקבא ביחד, בסוד ואת הארץ, כנ"ל. ומהמתבאר כאן תבין, שבעת שהנוקבא הוא בלי דכר נמשכים ממנה כל מיני עונשין שבעולם, להיותה אש ועשן מצד שמאל. וכל תיקונה הוא, שתהיה מחובר כאחד. עם הזכר, שה"ס הימין, ואז נמשך ממנה כל טוב העולמות.

פסקה שיג

שאו מרום עיניכם וגו' עד הכא אסתלקו מלין דלא לשאלה: שאו מרום עיניכם וגו' דהיינו אל הבינה הנקראת מרום, כי עד כאן, דהיינו עד הבינה, נתעלו הדברם באופן שאין שם שאלה. שאלה, פירושו העלאת מ"ן לזווג, כמו שואלין על הגשמים. וענין זה מתחיל מהבינה, להיותה בבחינת אתיידע אבל למעלה ממנה, בחכמה, לא אתיידע **דחכמה אשתכליל מאין, ולא קיימא לשאלא, דסתים ועמיק לית דיקום ביה** שהחכמה נשתכללה מהכתר הנקרא **אי"ן**, וע"כ אינה עומדת לשאלה כמוהו, שהוא סתום ועמוק ואין מי שיעמוד עליו להשיגו. וטעם הדברים, כי המוחין נמשכים מהזווג על מלכות

דמפתחא, שהיא מתוקנת בהבינה, דהיינו בז"ת שלה הנקראים ישסו"ת, וע"כ משם מתחילה השאלה, שהיא העלאת מ"ן, לזווג, שאז יוצאת ה **י'** מן **אויר** שלהם ונשאר **אור** (כנ"ל דף מ"ד אות ל"ב ע"ש.) אבל למעלה ממנה, דהיינו באו"א המכונים חכמה, שהם בחי' ג"ר כמו הכתר. אין שם שאלה, להיותם מתוקנים במלכות דמנעולא, שאין עליה זווג, (ועי' לעיל בהקדמת הזהר במאמר מנעולא ומפתחא) וע"כ הם בבחינת לא אתיידע כמו הכתר דא"א הנקרא **אין**, שמשם מקבלים או"א, וה"ס אוירא דכיא, כי ה **י'** אינה יוצאת מן **אויר** שלהם. (כנ"ל דף יוד ד"ה בהאי ודף ה ' ד"ה ועד עש"ה) והטעם שכתרא דא"א נקרא **אי"ן**, הוא משום שהוא דבוק בראש עתיק, כי ג' ראשים הם דא לעילא מן דא, ודא לגו מן דא (כמ"ש בזהר האזינו אות ל"ז) דא לעילא מן דא היינו ראש עתיק, ודא לגו מן דא, היינו חכמה סתימאה דא"א תוך כתרא שלו. באופן שהם ג' ראשים זה למטה מזה, ראש הא', הוא ראש עתיק. ראש הב' הוא כתרא דא"א, הנקרא **אין**, והוא אמצעי בין ראש עתיק לחכמה סתימאה. ראש הג' הוא חכמה סתימאה דא"א הנק' א"א סתם.

כיון דאתפשט נהורא עמיקא נהוריה קיימא בשאלתא, אע"ג דאיהו סתים מכלא דלתתא: כיון שנתפשט אור העמוק דהיינו בינה בסו"ה עמוק עמוק **מ"י** ימצאנו. הרי אור שלה עומדת לשאלה, כי הוא אתיידע כנ"ל, ואע"פ שעוד נשארה נעלמה יותר מכל התחתונים שממנה ולמטה, **וקראן ליה על פום שאילתא, מ"י, מי ברא אלה**. ועל שם השאלה קוראים אותה מ"י, כמ"ש מ"י ברא אלה.

פסקה שיד

והיינו רזא דקאמרן, מבטן מ"י יצא הקרח, מבטן מ"י ודאי, ההוא דקיימא לשאלתא. והיינו הסוד שאמרנו (לעיל אות ש"א) מבטן מ"י יצא הקרח ודאי הוא מבטן מי שהיא בינה, דהיינו ההיא, שעומדת לשאלה. פירוש. מה שאומר לעיל באות ש"א **ודא נפיק מגו עלאה**, שים הקרוש יוצא מהעליון והסימן הוא מבטן מ"י יצא הקרח, הכונה היא על ז"ת דבינה שהם ישסו"ת, הנקראים מ"י, בעת שהם משפיעים חכמה בלי חסדים, דהיינו כשהוא בסוד נקודת השורק, שמשום חוסר החסדים נקרשים ונקפאים התחתונים. וע"כ, אע"פ שאתוון אל"ה כבר עלו למעלה לבינה, מ"מ מחמת שהשפע קפואה, אינם מצטרפים לגלות השם אלקים בהבינה. ועדיין נקראת מ"י. (כמ"ש בהקדמת הזהר דף כ"ב באות י"ד, ובהסולם ד"ה ואקרי מ"י, עש"ה) אמנם אחר שיוצאים החסדים ומלבישים החכמה, אז **אתחברון אתוון אלין באלין ואשתלים בשמא אלקים**. ואינה נקראת עוד מ"י. וזהו שמדייק הזהר כאן ומביא הכתוב מבטן מ"י יצא הקרח, להורות שרק בעת שמשפיעה חכמה בלי חסדים בסוד נקודה דשורק, אז היא נקראת מ"י ולא בעת

השלמות. כשמקבלה נקודת החירק, והחכמה מתלבשת בחסדים, כי אז נקראת אלקים ולא מ"י.

ולית לשאלא מה לעילא ומה לתתא, אלא לשאלא אתר דנפקן, למנדע: ואין לשאול מה למעלה ומה למטה, אלא לשאול מקום שיוצאים, לדעת. פירוש כי ג' נקודות נבחנות ביציאת המוחין מהבינה, שהן נקראות חולם שורק חירק, (כנ"ל דף ט"ו בד"ה ההוא נקודה, ע"ש בכל ההמשך, ואין להכפיל כאן האריכות הזאת) והנה בנקודת החולם ובנקודת החירק אין שאלה, שאסור בהם להעלות מ"ן להמשיך חכמה, אלא רק בנקודת השורק ששם מקום יציאת החכמה. עש"ה. וז"ש **ולית לשאלא מה לעילא**, היינו בנקודת החולם, **ומה לתתא**, היינו בנקודת החירק, אלא לשאלה אתר דנפקן היינו בנקודת השורק, כי אז הבינה בראש א"א ומשפעת החכמה, ונבחן למקום יציאת החכמה. **ולא למנדע ליה, דהא לא יכלין**, ואין הכוונה להמשיך החכמה בנקודת השורק, שהרי אינם יכולים להמשיכו, כי הכל נקרש ונעשה לקרח, (כנ"ל דף רמ"ז ד"ה פירוש) **אלא קיימא לשאלתא, ולא למנדע ביה**, אלא שאז עומדת לשאלה, ולא לדעת אותו. פירוש שאז בנקודת השורק הוא הזמן להעלות מ"ן ולשאול על הארת החכמה, אבל אי אפשר אז לקבל כלום, מפני הקפאון. אלא אח"כ בסוד נקודת החירק, שאז מתלבשת החכמה בחסדים של החירק, אז העת לקבל הארת החכמה. באופן שעת השאלה הוא בסוד נקודת השורק, ועת הקבלה הוא בסוד נקודת החירק.

פסקה שטו

בראשית ב' ראשית, ראשית מאמר הוא, או נימא, דבראשית איהו מאמר: בראשית יורה, **ב** ראשית. ושואל במה שאמרו, בראשית נמי מאמר הוא, אם הכוונה הוא על ראשית שהוא מאמר, דהיינו בלי ה **ב**', או דבראשית הוא מאמר, דהיינו עם ה **ב**' **אלא עד לא נפיק ואתפשט חיליה, וכלא סתים ביה, בראשית איהוומאמר איהו** ומשיב, אלא מטרם שיצאה המלכות מהבינה, ומטרם שנתפשט כחה, והכל עוד סתום בה בהבינה, הוא בראשית, והוא מאמר. פירוש כי ה **ב**' דבראשית אומר לעיל (אות ש"ג) שה"ס המלכות שעלתה להבינה, וכן אומר (בתיקונים תק' ה' דף יט.) שה **ב**' דבראשית ה"ס **נקודה בהיכליה**, ומבאר שם **כד איהו אור מעוטף ולא אתפשט ואיהו סתים, אתקרי אויר, אור סתים באות י' נקודה בהיכליה**. הרי שה **ב**' דבראשית רומזת על עלית המלכות לבינה, שה"ס כניסת ה **י**' **לאור** הבינה ונעשית **אויר**, וראשית יורה על הבינה (כנ"ל באות ש"ג). וז"ש **עד לא נפיק ואתפשט** וכו' **בראשית איהו**, שמטרם יציאת הי' שהיא המלכות מאור הבינה, נקראות שתיהן בראשית, **ומאמר איהו**, ושתיהן יחד הן מאמר

דהיינו בראשית עם ה **ב**' ביחד, הוא מאמר. כי מאמר פירושו מדרגה היוצאת על זווג דהכאה, בסוד הכאת שפה אל שפה, וכיון שהזווג דהכאה נעשה על ה **ב**' דבראשית שהיא המלכות, אי אפשר לומר שראשית בלבדה שהיא בינה לבדה, תהיה מאמר, שהרי הזווג דהכאה לא נעשה על המסך דבינה. **כיון דנפיק**, **ואתפשט מניה חילין**, **ראשית אקרי**, **והוא מאמר בלחודוי** כיון שיצאה ה **י**', שהיא המלכות, מאויר הבינה, ונתפשטו כחות הבינה, אז נקראת הבינה **ראשית** היא מאמר בלבדה, בלי ה **ב**' שהיא המלכות, כי כבר יצאה ממנה. **מ"י שאלתא**, **ההוא דברא אל"ה**. והיא נקראת עתה בשם מ"י, העומדת לשאלה, אותה שברא אל"ה. כלומר שהמדובר היא בסוד הארת נקודת השורק, שעוד לא נקראת אלקי"ם אלא מ"י, כי אתוון **אל"ה**, אע"פ שעלו לבינה, מ"מ הם סתומים, וכמו שהם מחוץ לבינה נחשבים, כמ"ש לעיל בסמוך. וברא, לשון סתום הוא. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף מ"ח אות מ"ה ע"ש) וז"ש **ההוא דברא אל"ה** היינו הבינה בעת שנקראת מ"י שאז סותמת את האותיות אל"ה. מחמת חסרון החסדים כנ"ל.

לבתר כד אתפשט ואשתכלל אתעביד י"ם: אח"כ כאשר נתפשטה הבינה ונשתכללה, נעשית ים. דהיינו אחר שנתלבשה בהחסדים של נקודת החירק, שאז מתחברים אותיות אל"ה במ"י ואשתלים שמא דאלקים. נמצא שאותיות מ"י כשבאו בהשם **אלקים** הם נעשים שם אותיות י"ם. **וברא לתתא**, **וכלא עביד כההוא גוונא ממש דלעילא**, ואז הבינה בראה למטה, דהיינו בהנוקבא, ועשתה בה הכל באותו הדרך ממש שלמעלה. כלומר, כמו שסדר יציאת מוחין שלמעלה היה בתלת דוכתי, בסוד תלת נקודין חולם שורק חירק, כן הוציאה הבינה את המוחין בהנוקבא, ע"פ סדר ג' נקודות הללו.

דא לקבל דא, **ודא כגוונא דדא**, **ותרווייהו ב**' זו כנגד זו, וזו כעין זו, ושתיהן הן נרמזות בה **ב**' דבראשית, **זו כנגד זו**, פירושו, שכל בחינה שבהנוקבא, קיבלה מהבחינה שכנגדה בהבינה. **וזו כעין זו** פירושו, שכל גובה המוחין שיצאו בהבינה יצאו ג"כ בהנוקבא. וכן בעת היותם בבחינת הקטנות. נרמזין שתיהן בה **ב**' דבראשית, שה"ס נקודה בהיכליה, כמ"ש לעיל.

פסקה שטז

כתיב עד שהמלך במסבו, **במסבו לאתיישבא במלכו תתאה**, **ברזא דההוא וכו' דבעדן עלאה**: במסבו פירושו, להתיישב במלכות התחתונה, כלומר, המלך הוא ישסו"ת, במסבו בעת שהוא מתלבש בהמלכות, ומשפיע לה, מסוד אותו החיבור והענג של החביבות שבעדן העליון, שהוא או"א עלאין, **בההוא שביל דסתים וגניז ולא אתיידע**, **ואתמליא מניה ונפקא בנחלין ידיען**, שמקבלים מאו"א עלאין, באותו שביל הסתום

והגנוז ולא נודע, דהיינו הנתיב דלא ידעו עיט, (כנ"ל באות ש"ח) ומתמלאים מהם, והשפע באה בהנחלים הידועים של ישסו"ת שה"ס ארח או דרך (כנ"ל באות ש"ג) ואז **נרדי נתן ריחו, דא מלכא תתאה, דברא עלמא לתתא כגוונא דלעילא, וסליק ריחא טבא עלאה, לשלטאה ולמעבד**, נרדי וגו' היינו מלכות התחתונה, כי ברא העולם למטה, שהיא המלכות, כעין עולם של מעלה שהיא עולם הבינה, דהיינו ישסו"ת, בכל מה שקבלו מעדן העליון, ועולה ריח טוב העליון מעולם התחתון לשלוט, ולפעול, **ויכיל ושליט ונהיר בנהורא עלאה**, והמלכות יכולה ושולטת ומאירה באור העליון.

פסקה שיז

בתרין גוונין אתברי עלמא, בימינא ובשמאלא בשיתא יומין עלאין: בב' בחינות נברא העולם, שהם זו"ן, דהיינו בימין ושמאל של ששה ימים העליונים, שהם חג"ת נה"י דאמא, **שיתא יומין אתעבידו לאנהרא**, ששה ימים, דהיינו החג"ת נה"י דאמא, נעשו להאיר לזו"ן, דהיינו בבחינת ימין שבהם, **כד"א, כי ששת ימים עשה** וגו' כמ"ש כי ששת ימים, שהם חג"ת נה"י דאמא עשה ה' את השמים וארץ, שהם זו"ן. ובזה קבלו הזו"ן את הימין שבהם. **ואלין כרון ארחין ועבדי שיתין נוקבין לתהומא רבא**, ואלו ששת ימים העליונים חפרו דרכים ועשו ששים נקבים בתהום הגדול, שהוא יסוד דאמא. והיינו בחינת השמאל דששת ימים דאמא, שכל אחד כלול מעשר, וע"כ חפרו בה ששים נקבים, וכולם נכללו ביסוד דאמא. **ואינון שיתין נוקבין לאעלאה מיא דנחלי גו תהומא**, וששים נקבים אלו, הם להביא מי הנחלים לתוך התהום, דהיינו ליסוד הנוקבא דז"א הנקרא תהום סתם. ובזה מקבלים הזו"ן בחינת השמאל משה ימים דאמא, המכונה **מי הנחלים**, שזסו"ה, מנחל בדרך ישתה על כן ירום ראש. שמתוך שהעולם, שהם זו"ן שותים מנחל העליון שה"ס השמאל דאמא, דרך שתין נוקבין שביסוד שלה הנק' תהומא רבא, על כן ירום ראש, דהיינו שמשיג ג"ר דאמא, המכונה ראש. כי השמאל דאמא ה"ס הכלים שזו"ן משיגים, שבכלים הללו מקבלים האורות דג"ר מאמא ולולא היה להם הכלים דאמא היה העולם נשאר בו"ק בלי ראש. (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר) **וע"ד השיתין משת ימי בראשית נבראו, ואנון הוו שלמא דעלמא**, וע"כ אמרו, שהשתין דהיינו הששים נקבים שבתהום, נבראו משת ימי בראשית דהיינו משה ימים העליונים דאמא, והם נעשו שלום העולם. כלומר שבהם קבלו המוחין דג"ר מאמא, שה"ס שלום העולם.

פסקה שיח

והארץ היתה תהו ובהו, סוספיתא דקמרי גו קולטוי: והארץ היתה וגו' הוא מטעם, שהמרירות והפסולת, של הפירות שאינם מתבשלים בהאילן, הנקראים כמרים, אינה

יוצאת מהם רק בהקליטה המיוחדת להם, שהיא האדמה. כמ"ש המכמיר בהאדמה (מעשרות ד'). אף כאן המרירות וקושיית הדינים של המלכות אינם יוצאים ממנה זולת ע"י קליטתה של הבינה, שמדת הדין שבה נקלטת במדת הרחמים של הבינה, והיא נמתקת. וז"ש **דהוה בקדמיתא ולא אתקיימת, היתה כבר**, כי הארץ היתה מתחילה ולא נתקיימה, אלא שהיתה תהו ובהו, וע"כ נאמר היתה, אשר יורה, שכבר היתה, והיינו מטרם שיתוף המלכות בבינה. **ולבתר אתקיימת, במ"ב אתוון אתגליף עלמא ואתקיימת**, ואח"כ נתקיימה המלכות שהיא העולם, כי במ"ב אתוון נחקקה העולם, ונתקיים. **וכלהו עטורא דשמא קדישא** וכל אלו מ"ב החקיקות הן לעטר את השם הקדוש. דהיינו להמשיך בתוכם את המוחין דג"ר העליונות דאמא, הנקראות עטרות. בסו"ה צאנה וראנה וגו', בעטרה שעטרה לו אמו וגו'.

פירוש. כי עיקר סוד שם מ"ב הוא בחינת ג"ר שמחזה ולמעלה דא"א, שה"ס ד' אותיות של הויה פשוטה, כתר. עשרה אותיות של הויה במילוי, חכמה. כ"ח של הויה במילוי המילוי, בינה. שהם מ"ב אותיות. וה"ס ג' הפרצופין עתיק וא"א ואו"א שמחזה ולמעלה דא"א. אבל מחזה ולמטה דא"א אין שם בחינת מ"ב הזה כי שם ו"ק ולא ג"ר. אמנם יש בהם שם מ"ב דעובדא דבראשית, בסוד החשבון דל"ב אלקים ועשרה מאמרות, שהם בגי' מ"ב. והוא נוהג בזו"ן שמחזה ולמטה דא"א, והשם מ"ב הזה נחקק בהם מכח שיתוף המלכות בבינה, וירדו אתוון אל"ה מן הבינה לזו"ן, שמכח זה הוכשרו לקבל המוחין דשם מ"ב מבינה, שהם או"א, שהכשרה זו מכונה בשם חקיקה. וכבר נתבאר זה במראות הסולם בהקדמת ספר הזהר דף ז ד"ה ובזה נבוא ע"ש ואין להאריך כאן.

וזה אמרו, **במ"ב אתוון אתגליף עלמא ואתקיימת**. עלמא, פירושו הנוקבא. הנקראת ארץ, שמטרם השיתוף במדת הרחמים היתה תהו ובהו, ואח"כ נעשה השיתוף במדת הרחמים, שהמלכות עלתה להבינה, ונחקקו עי"ז המ"ב אתוון שמחזה ולמעלה דא"א, בהזו"ן, אע"פ שהם מחזה ולמטה, ואז נתקיים העולם. כי גם המלכות הוכשרה לקבל בחינת ג"ר, (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר ע"ש.) וז"ש **וכלהו, עטורא דשמא קדישא**, וכל המ"ב אתוון שנחקקו בהמלכות מכח השיתוף הוכשרו להיות עטרות להשם הקדוש, דהיינו להמלכות. כי אח"כ כשהאותיות אל"ה שנפלו לזו"ן חוזרים להבינה, מעלים עמהם גם את הזו"ן להבינה, והזו"ן מקבלים ג"ר דבינה. שה"ס עטרה שעטרה לו אמו וגו'. כמ"ש הזהר לפנינו.

פסקה שיט

כד מצטרפין סלקין אתוון לעילא ונחתין לתתא מתעטרין בעטרין בד' סטרי עלמא: כאשר המ"ב אתוון, שנחקקו בהמלכות, מצטרפים להיות שמות, דהיינו שמקבלים הג"ר, אז עולות האותיות למעלה, בהשם מ"ב שבבינה, ומשם יורדות האותיות למטה אל הנוקבא הנקראת עלמא, כשהן מתעטרות בעטרות בד' רוחות העולם, שהם חו"ב תו"מ שבמלכות. **ויכיל עלמא לאתקיימא**, אז הנוקבא הנקראת עולם, יכולה להתקיים. כלומר שבהשגתה העטרות מהבינה, שהם ג"ר, היא מקיימת בהם בני העולם, באופן שיהיו ראוים למטרתם. **ואלין אתקיימין בעובדוי דעלמא**, ואלו המוחין שהמלכות מקבלת, מתקיימים בה ע"י המעשים טובים של בני העולם.

טופסרא דקילטא בהני שכיחי כחותמא דגושפנקא: טופס הקליטה באלו המוחין שקבלה המלכות נמצא כמו חותם הטבעת, אשר הנחתם משיג אותו הצורה הנמצאת בהחותם אותו, לא יחסר משהו. פירוש. שסובב על תחילת דבריו שאמר (באות שי"ח) **סוספיתא דקטרי גו קלטוי**. שהפירוש הוא כמו שאלו הקמרי אינם ראוים למאכל רק אחר שנקלטו באדמה. כן הארץ שהיא המלכות אינה מתקיימת לתפקידה, דהיינו לקיים בני העולם, אלא אחר שעלתה להבינה ונקלטה בה. וזה שמסיים עתה ג"כ באותו הלשון, ואומר שאופן הקליטה הזו, שהמלכות קולטת בהבינה, דומה לחותם ונחתם ממנו, שהנחתם משיג לגמרי את צורת החותם.

ויש להבחין כאן ג' בחינות. א) ציור הצורה של החותם בעודה מופשטת מחומר. ב) ציור הצורה כשהוא מצוירת בחומר החותם. ג) השעוה המקבלת חתימתו של החותם. אשר צורת החותם עוברת עליה. ותדע שהם ג' שמות של מ"ב. בחינה א', ה"ס או"א שמחזה ולמעלה דא"א, שהם עיקר הצורה של שם מ"ב, וה"ס ג' הויות שהם כח"ב, שיש בהם מ"ב אותיות, אבל אין שם שום חומר שיהיה ראוי לחתום עמו. והם נבחנים לבחינת אצילות דאצילות. ובחינה ב' של השם מ"ב. ה"ס ישסו"ת הנמצא מחזה ולמטה דא"א עד הטבור שלו, שהם בחינת חומר נושא הצורה. כלומר שה"ס בינה שיצאה לחוץ מא"א. ונתמעטה מסבת נפילת אתוון **אל"ה** שלה לזו"ן. ובעת גדלות היא מחזירה אתוון **אל"ה** שלה אליה עם הזו"ן והיא עצמה חוזרת ועולית לראש א"א. ומקבלת שם חכמה, וחותמת את הזו"ן עם המוחין שלה. (כנ"ל דף כ"ה ד"ה יזהירו) וע"כ נחשבו ישסו"ת, שה"ס ז"ת דבינה, לבחינת חומר וצורה של החותם. כי הם החותמים את הזו"ן בפועל ממש. אבל בחינה א' של מ"ב, שהם או"א עלאין, הם אינם מתמעטים מחמת יציאת הבינה מראש א"א ואינם מתגדלים ע"י חזרת הבינה לראש א"א, ונבחנים תמיד כמו שהם בראש א"א ומלבישים

לח"ס דא"א. וע"כ נחשבים לצורה מופשטת בלי חומר. ואח"כ מקבלים ישסו"ת הצורה מופשטת דאו"א, שמתלבשת בחומר שלהם. והם בחינת בריאה דאצילות. ובחינה ג' של שם מ"ב, ה"ס זו"ן העומדים למטה מטבור דא"א, שה"ס הנחתמים בצורת החותם שהוא ישסו"ת, וה"ס השעוה הנחתמת מהחותם, והם בחינת יצירה דאצילות.

ובהמתבאר תבין היטב את התקוני זהר (תק' ס"ט ק"ג ע"ב קנ"א בהמאמר דבעלי קבין) וז"ל ואית שם בן מ"ב, בצורות חותמא דשעוה נכתב. **ואית שם מ"ב בציור דיוקנא דמלכא, חקיק על חותם. ואית שם מ"ב דאיהו דיוקנא ממש**. יש שם בן מ"ב, שהוא בצורת חותם של שעוה נכתבת. ויש שם מ"ב שהוא בציור של צורת המלך החקוקה על חותם. ויש שם מ"ב שהוא צורה ממש. כלומר צורה מופשטת בלי חומר. ומבאר דבריו ואומר **שם מ"ב דאיהו דיוקני איהו: י"ה ו"ה. יוד הא ואו הא. יוד ואו דלת, הא אלף, ואו אלף ואו, הא אלף**. שם מ"ב שהוא צורה בלי חומר, הוא ד' אותיות דהויה פשוטה י"ה ו"ה. ועשרה אותיות דהויה במילוי. שהם יוד וכו'. וכ"ח אותיות דהויה במילוי המילוי, שהם ביחד מ"ב אותיות. והיא בחינה א' של שם מ"ב הנ"ל שה"ס או"א שמחזה ולמעלה דא"א, והם בחינת אצילות דאצילות. **שם מ"ב דאיהו חותמא איהו אהיה אשר אהיה** שם מ"ב שהוא צורה חקוקה בחותם, דהיינו בחומר חותם, ה"ס אהיה אשר אהיה, שב' שמות אהיה הם בגי' מ"ב, וה"ס בחינה ב', דשם מ"ב הנ"ל, שה"ס ישסו"ת שמחזה עד הטבור דא"א, והם בחינת בריאה דאצילות. **ציור מ"ב בשעוה דא אבגיתץ** ציור שם מ"ב הנחתם בשעוה ה"ס ז' שמות אבגית"ץ קרע שטן וכו' שבר"ת של אנא בכח, שיש בכל אחד ו' אותיות והם מ"ב אותיות. ומקודם לכן אומר שם הת"ז, **אינון ברזא דז' שמהן דבהו מ"ב אתוון לקבל ז' יומי בראשית דאית בהו יוד אמירן ול"ב אלקים**, שהשם מ"ב דאנא בכח, הוא בחי' שם מ"ב דמעשה בראשית, שה"ס ל"ב אלקים ועשרה מאמרות. והוא בחינה ג' דשם מ"ב הנ"ל, שהם זו"ן הגדולים. והם בחינת יצירה דאצילות, וצריך שתזכור כאן כל המתבאר במראות הסולם לעיל בהקדמת הזהר מדף ה עד דף ח ואז תבין הדברים. כי אין להכפיל כל האריכות כאן. וזה אמרו כאן **עאלו ונפקו את ואת ואתברי עלמא**, נכנסו ויצאו כל אות ואות, ממ"ב אתוון ונברא העולם. פירוש, כי מתחילה היתה הבינה כולה בראש א"א, והיתה כולה במ"ב אתוון, וכשנכנסה המלכות בראש דא"א במקום בינה, והבינה יצאה מהראש דא"א, דהיינו הז"ת דבינה שה"ס ישסו"ת שמחזה עד הטבור דא"א, ואתוון אל"ה שלהם נפלו לזו"ן, ונשארה הבינה בו"ק חסר ראש. נבחן אז שכל אות ואות ממ"ב אתוון שהיתה להבינה, שהן ג"ר, יצאו עתה ממנה ונחקקו בהזו"ן, כי הזו"ן שקבלו אתוון אלה דבינה קבלו ג"כ אלו מ"ב האותיות, והוכשרה בהן

המלכות שתוכל לקבל ג"ר. (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר) שזה נחשב לבריאת העולם באופן שיוכל להתקיים. ואע"פ שעדיין אין לה מוחין, מ"מ כיון שקלטה האותיות אל"ה, הרי יש לה הכלים להמוחין דג"ר. **עאלו גו חותמא ואצטרפו ואתקיים עלמא** נכנסו האותיות דמ"ב תוך החותם שהיא בינה, ואותיות נצטרפו להיות שמות הקדושים, דהיינו שקבלו המוחין, אז מקבלתם גם המלכות, ונתקיים העולם שהוא המלכות. פירוש, לעת גדלות מחזרת הבינה את אתוון אל"ה שלה מן הזו"ן אל מדרגתה, וגם הזו"ן הדבוקים בהם עולים עמהם, והבינה עולה לראש א"א, וחוזרת ונעשית חותם של מ"ב. דהיינו מ"ב דמין הב', שה"ס ב"פ אהיה שבגי' מ"ב, ואח"כ היא מחתמת בחותם הזה את המלכות שעלתה עמה, ואז נעשית המלכות בחינת מ"ב דמין הג'. שה"ס ל"ב אלקים ויוד אמירן. ואז מתקיים העולם כי השיגה המוחין דג"ר שהם קיום העולם.

פסקה שכ

בקולפי דחויא רברבא מחו ועאלו תחות נוקבי דעפרא אלף וחמש מאות אמה:
בהמטה של תנין הגדול הכו ונכנסו האותיות דמ"ב הנ"ל אלף וחמש מאות אמה מתחת הנוקבא דבחינת עפר. פירוש. כי מתחילה בצמצום א' לא היתה אחיזה לקליפות רק בהמלכות לבדה, ולא כלום למעלה מהמלכות. אמנם בעת שעלתה המלכות לבינה, וחצי המדרגה שהם אתוון אל"ה, דהיינו בינה ותו"מ, ירדו מתחת המלכות, נמצא כח הצמצום שבמלכות שולט גם על בינה ותו"מ שמתחתיה, והנה המ"ב אתוון הם ג"ר כח"ב, הנמשכים מאו"א שלמעלה מחזה, כנ"ל, וספירות דאו"א הם בסוד אלפים, ונמצא שהמ"ב אתוון ה"ס ג' אלפים.
ולפיכך נבחן, שבעת שעלתה המלכות לבינה ונבקעה חצי מדרגה ויצאה למטה, אשר חצי המדרגה דמ"ב ירדה למטה מתחת המלכות שעלתה. דהיינו חמש עשרה מאות. באופן שחמש עשרה מאות נשארו למעלה בסוד מ"י וחמש עשרה מאות ירדו מתחת המלכות בסוד אתוון אלה.
וז"ש **בקולפי דהויא רברבא מחו** עם המטה של תנין הגדול הכו בהאתוון דמ"ב, דהיינו מכח עלית המלכות בבינה שיצאה חצי מדרגה למטה מהמלכות כנ"ל **ועאלו תחות נוקבי דעפרא. אלף וחמש מאות אמה** וע"כ נאחזה בהם הקלי' של תנין הגדול, כי משום שחצי מדרגה דמ"ב דהיינו אלף וחמש מאות אמה כנ"ל, ירדו למטה מנוקבי דעפרא, שהיא המלכות שעלתה ממעל להם. ונמצא אותו כח הקלי' שנאחז מתחילה בהמלכות לבדה נאחז עתה באותם אלף וחמש מאות אמה שמתחת המלכות.

לבתר תהומא רבא הוה סליק בחשוכא וחשוכא חפי כלא: אח"כ היה תהום הגדול עולה בחושך, והחשך כסה הכל. בחינת הצמצום שנעשה בחצי המדרגה דבינה מחמת שירדה מתחת המלכות, נקרא תהומא רבא, ולעת גדלות כשהבינה חזרה לראש א"א והחזירה אתוון אל"ה למדרגתה, נמצא תהומא רבא שבהם, עלה ונמתק בהבינה, ונפרד מהם כח הצמצום, אלא שנעשה בהם חשך. והוא מטעם חוסר חסדים בראש דא"א שכולו חכמה, והז"ת אינם יכולים לקבל חכמה בלי לבוש החסדים. וע"כ אע"פ שאתוון אל"ה עלו למדרגת הבינה, נשארו שם בלי אור והחשך כסה הכל. כלומר, שנעשה חשך הן מהחסדים והן מחכמה. כי אפילו החכמה שיש בא"א, אינם יכולים לקבל, להיות החכמה בלי חסדים. והארה זו נקראת נקודת השורק כנ"ל (דף ט"ו ד"ה ההיא) **עד דנפק נהורא ובקע בחשוכא ונפק ואתנהיר דכתיב מגלה וגו'** עד שיוצא האור ובוקע בחשך, ויוצא ומאיר בשלמות. דכתיב מגלה עמוקות מני חשך וגו'. פירוש, שנעשה הזווג על מסך דחירק שהוא מסך דבחי"א, שקומתו ו"ק (כנ"ל דף ט"ז ד"ה וזה) ונמצא שהזווג הזה בוקע שוב המדרגה לשנים. וז"ש ובקע בחשוכא. אבל אז מתלבש החכמה בחסדים, ויוצא האור ומאיר בשלמות. אלא בבחינת ו"ק דג"ר, כי הג"ר דג"ר נעלם ע"י זווג הזה דמסך דחירק, להיותו בחי"א דמסך. ונמצא משום זה, אשר **מיא אתקלו בתקלא אלף וחמש מאה**, המים, דהיינו המוחין שנמשכו עתה, נשקלו במאזנים, בשיעור אלף והמש מאות, דהיינו רק ו"ק דג"ר חצי המדרגה, ולא מדרגה שלמה, מטעם הנ"ל. וענין המשקל והמאזנים הולך ומבאר לפנינו בדיבור הסמוך.

פסקה שכא

באצבען ג' נטיפו גו תקלא פלגו מנייהו לקיומא ופלגו דעאלו לתתא: עם האצבעות ניתנו ג' טפות לתוך המאזנים. החצי מהן לקיום, וחצי מהן נכנסו למטה. פירוש, ג' פרקים יש ביד, החלק המחובר לכתף הוא נה"י, והזרוע הוא חג"ת, וחלק האצבעות הוא חב"ד. באופן שב' פרקין שה"ס היד נבחן לו"ק, ופרק הג' של האצבעות הוא הג"ר. וכיון שהמדובר כאן הוא מהשם מ"ב שהוא ג"ר כח"ב, ע"כ אומר, שניתנו באצבען, שהם בחי' ג"ר. והן ג' אלפים הנ"ל. ובעת עלית המלכות לבינה ונחצה המדרגה לב' חצאים מ"י אל"ה, נבחן אז אשר **פלגו מנייהו** דהיינו **מ"י** הוא **לקיומא**, נשאר בהמדרגה. **ופלגו** דהיינו **אל"ה**, **דעאלו לתתא**, שהם יצאו וירדו למדרגת זו"ן, כנ"ל. ולפיכך הם נבחנים כמו שמונחים בב' כפות המאזנים, **מ"י** בכף ימין, **ואל"ה** בכף שמאל. **אלין סלקין ואלין נחתין**, אח"כ כשאתוון אלה שבכף שמאל עולים ומתחברים עם הבינה, דהיינו בסוד נקודת השורק, נמצאים אלו אתוון מ"י נחתין, כלומר שאורם נעלם ונעשה חשך כנ"ל.

כיון דסליקו בסליקו דידא קאים תקלא באורח מישר. כיון שאתוון אל"ה עולים בהעלאת היד, עומדת המאזנים בדרך יושר, אשר אתוון מ"י ואתוון אל"ה נמצאים שניהם למעלה ומאירים בשלמות. העלאת היד, פירושו בסוד נקודת החירק, המוצא על מסך דבחי"א, וממשיך קומת ו"ק, המרומז בב' פרקי היד בלי האצבעות כלל, אשר אז מתלבשת החכמה בחסדים, ומאירים שניהם בשוה, ואינם סותרים עוד זה את זה כנ"ל **ולא סטא לימינא ולשמאלא**. ואינו פונה לימין ושמאל, כי בסוד נקודת החולם היה פונה לימין בלבד, דהיינו לחסדים בלי חכמה, ובסוד נקודת השורק היה פונה לשמאל בלבד, דהיינו לחכמה בלי חסדים, אבל עתה בנקודת החירק מתלבשים ימין ושמאל זה בזה, ונבחן עתה שאינה פונה עוד לימין לבד או לשמאל לבד כמקודם לכן, כי כלולים זה מזה. **הה"ד מי מדד כשעלו מים**. מ"י פירושו בינה, מדד, היינו ע"י הזווג שעשתה הבינה על מסך דחירק מדדה ו"ק דג"ר, והעלימה הג"ר דג"ר, וסובב על הנ"ל שאומר **מיא אתקלו בתקלא אלף וחמש מאות**, דהיינו חצי המדרגה כנ"ל.

פסקה שכב

כלא הוה ביה בארעא סתים ולא אתגליא, וחילא ותקפא ומיא גלידין בגוה, ולא נגידו ולא אתפשטו. הכל היה סתום בארץ ולא נגלה בה כלום. וכחה ועוזה, והאורות המכונים מים, היו קפואים בתוכה, ולא נזלו ולא נתפשטו. פירוש, עד כאן ביאר ענין יציאת המוחין בבינה, ועתה מבאר אותם בבחינת המלכות בעת שנחתמה מהבינה. ואומר שבעת יציאת המוחין בסוד נקודת השורק, דהיינו בטרם שנתלבשו בחסדים, כנ"ל. נסתמו כל האורות בהארץ, שהיא המלכות. ונקפאו בתוכה, דהיינו שלא יכלו להתפשט בה ולהאיר. **עד דאנהיר עלה נהורא דלעילא**, עד שנמשך האור מסוד נקודת החירק אליה מלמעלה מהבינה. **ונהורא מחאת בקולטוי ואשתריאו חילה**. והאור הכה בהקליטה ונפתחו כוחותיה. קליטה, פירושו, המוחין דבחינת השורק שקלטה מהבינה, שבסבתם נסתמה ונקפאה. וכשנמשך אליה האור דבחינת החירק, הכה בהמוחין ההם, דהיינו שביטל שליטתם שלא ישלטו לבדם זולת על ידי התלבשות בחסדים, ואז נפתחו הכחות שבהמלכות מקפיאתם. **הה"ד ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור דא הוא אור קדמאה עלאה דהוה מקדמת דנא**, והוא שכתוב ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור, אשר ויהי, יורה, שע"י האור דנקודת החירק חזר להאיר בה אור הראשון שחיה בה מקודם לכן. דהיינו מקודם הקפיאה והסתימה, כי אור החכמה חזר להאיר בה ואינה מקפיא אותה עתה, מחמת שנתלבש בחסדים.

פסקה שכג

ומהכא נפקו כל חילין ותוקפין, ומכאן מאור נקודת החירק, יוצאים ומתגלים כל הכחות והגבורות שבהמלכות, **וארעא אתבסמת ואפיקת חילהא לבתר** והארץ, דהיינו המלכות, נמתקה, והוציאה אח"כ, דהיינו ביום ג', את כחותיה.

כיון דנהיר ונחית הוה אסתלק נהוריה מסייפי עלמא עד סייפי עלמא. כיון שהאור האיר בהמלכות, וירד והאיר בעולם, היה מתפשט אורו מסוף העולם עד סופו, **כד אסתכל בחייבי עלמא אתגניז**, כשהקב"ה נסתכל ברשעי עולם, שעתידים לחטוא באור הזה, גנז את האור, **ואתטמיר**, **ולא נפיק אלא בשבילוי סתימין דלא אתגליין**, האור נסתתר, ואינו מאיר זולת בשבילים סתומים שאינם מתגלים. מאמר ג' אתוון טו"ב.

פסקה שכד

וירא אלקים את האור כי טוב, **תנן**, **כל חלמא דקיימא בקיומא דכי טוב שלמא הוא לעילא ולתתא** וירא וגו' תנן, כל, חלום העומד בפתרון של כי טוב, מראה, ששלום לו למעלה ולמטה. דהיינו בעולם העליון, שאין שם שום מקטרג עליו, ובעולם התחתון. **חמי אתוון כפום ארחוי כל חד וחד**. כל אחד ואחד רואה אותיות בחלומו לפי דרכיו ומעשיו. **חמי ט' טב ליה טב לחלמיה**, **דהא אורייתא פתח ביה כי טוב**, **נהיר מסייפי עלמא** וכו' ראה **ט'** בחלומו, טוב לו וטוב לחלומו, שהרי התורה פתחה לכתוב אות ט' בהמלות כי טוב כי מקודם זה, אין אות **ט'** בהתורה, והוא סובב על האור שהאיר מסוף העולם עד סופו, **ט' טב הוא**, **טב**, **נהירו באשלמותא**, לפיכך ט' הוראתה שהיא טוב, וטוב פירושו, הארה המאירה בכל השלמות.

פסקה שכה

ט' תשיעאה דכלא, **את דאתנהיר מעלאה ראשיתא ואתכליל ביה**: אות **ט'** היא תשיעי לכל, דהיינו יסוד, שהיא תשיעי לע"ס, והיא אות המאירה על ידי העליון הנקרא ראשית ונכללה בו. דהיינו א"א, (כמ"ש לעיל דף ו' אות ב' וע"ש בהסולם) שהוא נקרא ראשית, מטעם היותו פרצוף הראשון הנושא לנקודה דמפתחא, שעל נקודה זו מתגלים כל המוחין, וכיון שהט' מקבלת מא"א הנק' ראשית נמצאת גם היא מאירה בנקודה דמפתחא וכל המוחין מתגלים על ידה.

ואתעביד בסתימו דנקודה, **רזא די' דהיא נקודה חדא**, ובכה הסתום שיש בנקודה דמפתחא, נעשה סוד ה **י'**, הנכנסת **באור** ונעשה **אויר**, שהיא נקודה אחת. כלומר שסוד ה **י'** הנכנסת ב **אור** של ישסו"ת ונעשו בבחינת **אויר**, (כנ"ל דף מ"ה סוף אות ל"ב) **י'** זו נעשתה מהנקודה דמפתחא, ונקודה הב' הנק' מנעולא אינה מגולה בה, וע"כ לעת

גדלות יוצאת ה' מ **אויר**, והישסו"ת חוזרים להיות **אור**, עש"ה, אבל אם גם הנקודה הב' הנקראת מנעולא היתה מחוברת בה' אז לא יכלה ה' לצאת מאויר, כמו שנוהג באו"א. וז"ש **דהיא נקודה חדא**, דהיינו שלא נתחברה בה נקודה השניה הנק' מנעולא. (ועי' היטב לעיל בהקדמת הזהר במאמר מנעולא ומפתחא, דף נ"ה ד"ה וטעם הדבר, ובכל ההמשך שם)

ו' מחיליה נפיק, ביה אתעביד שמים, כד אסתיים, בנקודה חד, ואתגניז גו, אתנהרא ב' הו' דהיינו ז"א, מכחה של ה **ט'** יצא, השמים, שהוא ז"א, כשנסתיים נעשה בנקודה אחת, שהוא מנעולא. ונגנזה בו בפנים, ואח"כ האירה בו נקודה הב', הנמשכת מן ה **ט'**, שהיא מפתחא. פירוש. הז"א שנק' ו' דהויה ונקרא שמים, יצא מכחה של ה **ט'**, דהיינו מנקודה דמפתחא, אמנם תחלה נתקן הז"א בנקודה אחת הנק' מנעולא, ואחר שנסתיים, דהיינו בנקודת החזה דז"א ששם מסתיים פרצוף ז"א הגדול, הנה מכחה של ה **ט'**. נגנזה שם נקודה זו דמנעולא, ונמשך המחזה ולמטה של הז"א בהארת נקודה הב', דהיינו בנקודת המפתחא, באופן שסיום פרצוף ז"א שמחזה ולמעלה, הוא בנקודה דמנעולא. וסיום פרצוף ז"א שמחזה ולמטה, הנק' ז"א הקטון הוא בנקודת המפתחא,(וטעם הדבר עי' בהקדמת הזהר דף נ"ה ד"ה וטעם הדבר).

מניה נפקו עלאה ותתאה, עלאה טמירא, תתאה אתגליא ברזא דתרין, וקיימא בחילא דלעילא: מן ז"א יוצאות ב' נוקבין, עליונה למעלה מחזה, ותחתונה למטה מחזה, העליונה היא נעלמה, להיותה יוצאת מנקודה דמנעולא שבז"א והתחתונה נתגלה בסוד ב' הנקודות, דמנעולא ודמפתחא, אבל עומדת רק בכח הנקודה העליונה דהיינו דמפתחא, ונקודה דמנעולא גנוזה בה ואינה ניכרת, וע"כ מתגלים בה המוחין.

פסקה שכו

ודא הוא טוב, אלין תלת אתוון טו"ב אתכלילו לבתר לצדיקא דעלמא, דכליל כלא לעילא ותתא: וזה הוא, ג' האותיות ט' ו' ב', ה **ט'** ה"ס יסוד דישסו"ת ה **ו'** הוא ז"א, ה **ב'** הן ב' הנוקבין עלאה ותתאה. דהיינו על דרך שנתבאר לעיל. ואלו ג' אותיות טו"ב נכללו לאח"כ בצדיק יסוד עולם הכולל הכל למעלה ולמטה. דהיינו יסוד דז"א, הכולל ג' בחינות הנ"ל.

כד"א אמרו צדיק כי טוב, בגין דנהירו עלאה כלילא ביה, והוא שכתוב אמרו צדיק כי טוב, כי הצדיק שהוא יסוד, נקרא כן משום שג' בחינות אור העליון המרומזים בט' ו' ב', נכללים בו.

דכתיב טוב ה' לכל וגו', לכל כתיב דא סתימא דמלה, בגין לאנהרא יומא חד דנהיר לכלא, שכתוב טוב ה' לכל וגו', זה המלה לכל, הוא סתם, שאינו מפרט למי הוא טוב,

שהוא משום להאיר יום אחד המאיר לכל, דהיינו היסוד,שהוא יום הששי להיותו כלול מכל חמשת הימים. וע"כ נקרא היסוד **כל**, וטוב ה' לכל, היינו שהטוב הנ"ל מאיר בהיסוד. **עד כאן סתמא דמלין**, ע"כ הדברים בסתם, דהיינו בכללות, ולהלן יתבארו בפרטות.

פסקה שכז

בראשית ברא אלקים רזא דראשית עריסותיכם חלה וגו' דא חכמה עלאה דאיהי ראשית: בראשית וגו' הסו"ה ראשית עריסותיכם וגו', שזה חכמה העליונה הנקרא ראשית. כי יליף גזרה שוה מה ראשית האמור בהכ' ראשית עריסותיכם הוא חכמה עלאה, אף ראשית האמור כאן הוא חכמה עלאה. והיינו בינה השבה להיות חכמה. כנודע.

ב' ביתא דעלמא לאתשקאה מההוא נהר דעייל ביה רזא דכתיב ונהר יוצא מעדן: ב' דבראשית יורה על הבית של העולם דהיינו הנוקבא דז"א, שבעת שמקבלת המוחין דחכמה נעשית בית לישוב העולם (כנ"ל דף י"ב ד"ה פירוש) להשקותה דהיינו שמקבלת המוחין מאותו הנהר שנכנס בה. בסוד הכתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, שפירושו, **ונהר דאכניש כלא מעומקא עלאה ולא פסיקו מימוי לעלמין לאשקאה לגנתא**, ונהר. האוסף הכל מעומק העליון, שמימיו אינם פוסקים לעולם, להשקות את הגן. פירוש. **ונהר**, ה"ס ישסו"ת. **היוצא מעדן**, שא"א הנק' עדן הוציאו לחוץ מהראש. ועשה זאת, כדי **להשקות את הגן**, כדי שישסו"ת ישקה את **הגן** שהיא הנוקבא דז"א. כי לולא יציאת ישסו"ת לא היה להנוקבא שום מוחין (כנ"ל דף ז' ד"ה וטעם) ואומר, שישסו"ת אינו מקבל המוחין ישר מא"א, אלא הוא מקבל אותם ע"י או"א עלאין הנקראים **עומקא עלאה** שזווגם לא פסיק לעלמין. וז"ש **ונהר דאכניש כלא** וכו'.

פסקה שכח

וההוא עומקא עלאה בית ראשון, אסתיימו ביה אתוון בחד שביל דקיק דגניז בגויה, ועומק העליון הוה הוא בית ראשון שהוא או"א, שהאותיות, שהם הכלים, נסתיימו בשביל דק אחד הגנוז בהם. פירוש ב' מסכים הם, מנעולא ומפתחא. והסיום דאו"א הוא במסך דמנעולא, שמסך זה לא אתידע, וע"כ נקראים או"א עומק העליון, אבל ישסו"ת שהם ז"ת דבינה, מסתיימים על מסך דמפתחא, וע"כ הם אתיידע. (כנ"ל דף רס"ו ד"ה אתעביד). **ומגו ההוא עומקא נפקו תרין חילין דכתיב את השמים ואת הארץ**, ומתוך עומק ההוא יוצאים שני כחות, דהיינו זו"ן הגדולים וזו"ן הקטנים, שכתוב: את השמים, שהם זו"ן הגדולים המסתיימים במנעולא, ואת הארץ, שהם זו"ן הקטנים, המסתיימים

במפתחא, **שמים לא כתיב אלא השמים, מגו ההוא עומקא דסתים מכלא**, שמים לא כתיב אלא השמים, עם ה', שה' זו יורה שהשמים יוצאים מתוך עומק ההוא הסתום מכל, דהיינו מבחינת שביל הדק שבאו"א שהוא נק' מנעולא. **ואת הארץ נהר דא אפיק להאי ארץ**, הכ' ואת הארץ יורה שנהר זה' דהיינו ישסו"ת, הוציא ארץ הזו שהוא זו"ן הקטנים, דהיינו (כנ"ל דף רנ"א ד"ה ורזא) אשר או"א הוציאו השמים, שהם זו"ן הגדולים וישסו"ת הוציאו הארץ, שהם זו"ן הקטנים, עש"ה.

פסקה שכט

אבל בכללא דשמים הוה ונפקו כחדא מתדבקא בסטרוי דא בדא: אבל מתחילה, בכלל שמים היתה הארץ, ויצאו שמים וארץ, שהם זו"ן, כאחד, דבוקים זה בזה באחוריהם, **כד אתנהיר ראשיתא דכלא, שמים נטלו לה ואותיבו לה באתרה**, כאשר האיר ראשית הכל, דהיינו בעת שהנוקבא קבלה המוחין דחכמה הנקראים ראשית הכל, אז שמים, שהם ז"א, לקחו את הנוקבא והושיבו אותה במקומה.

פירוש מתחלת יציאת הנוק', היתה דבוקה בז"א, כלומר, שהאירו שניהם באור אחד, שהוא אור דחסדים, וכיון שהיו בהשואת הצורה בלי הפרש מזה לזה, נבחנים לדבוקים זה בזה. כי דביקות הרוחניים היא השואת הצורה, כנודע. ומקום הדביקות היה באחור של הז"א, דהיינו מחזה ולמטה דז"א, ששם הכלים דאחוריים שלו. כי מחזה ולמעלה של כל פרצוף נבחנים לכלים דפנים, ומחזה ולמטה של כל פרצוף נבחנים לכלים דאחוריים. כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה אות ע"ו ע"ש. ואח"כ **כד אתנהיר ראשיתא דכלא**, דהיינו שהנוקבא קבלה המוחין דחכמה הנק' ראשית הכל, אז נבחן שהנוקבא נתנסרה מן הז"א, כלומר שנפרדו זה מזה, כי עתה יש שינוי צורה בין ז"א לנוקבא, שהז"א מאיר באור החסדים והנוקבא מאירה באור החכמה, כי פירוד הרוחני אינו רק שינוי צורה. וז"ש **שמים נטלו לה ואותיבו לה באתרה**. כי נפרדה ממנו, ונתן לה ז"א מקום בפני עצמה. **דכתיב ואת הארץ ואת כללא דאתוון דאינון את**, שכתוב ואת הארץ, וא"ת יורה על כלל כ"ב אותיות שהם מא' עד ת' שהם הר"ת של המלה א"ת. כלומר שיורה כי נפרדה מהז"א והשיגה כלים נפרדים בפני עצמה, כי כ"ב האותיות הם הכלים כולם של הפרצוף. שהרי כל החכמה מבוארת על פי כ"ב האותיות ואין צריכים יותר.

פסקה של

כד אתהדרת ארעא למיתב באתרה ואתפרש מסטרוי דשמים, הות תוהה ובוהה לאתדבקא בשמים כחדא כקדמיתא: כשחזרה הארץ לשבת במקומה, ונפרדה מאחוריו של ז"א הנק' שמים, היתה הארץ תהו ובהו לחזור להתדבק בשמים כאחד, כמלפנים.

בגין דחמת, לשמים נהירין והיא אתחשכת, משום שהארץ ראתה את השמים מאירים, והיא נחשכה. פירוש. כי אחר שנפרדה מז"א ע"י אור החכמה שקבלה מישסו"ת, כי ישסו"ת עלה לראש א"א ונעשה לחכמה, והשפיע אל הנוקבא, הנה אז היתה לה חכמה בלי חסדים, כי א"א כולו חכמה הוא, וז"ת אינם יכולים לקבל חכמה בלי חסדים, ע"כ נחשכה הנוקבא, וחשקה לחזור ולהדבק בז"א מאחוריו, כדי להאיר עכ"פ בחסדים כמו הז"א.

עד דנהורא עלאה נפק עלה ואנהיר לה ותבת באתרה, לאסתכלא בשמים אפין באפין: ונמשך החשך בהנוק', עד שיצא אור העליון ונמשך אליה והאיר לה, ואז חזרה להסתכל בשמים, שהוא ז"א, פנים בפנים, **וכדין אתתקנת ארעא ואתבסמת** ואז נתתקנה הארץ, שהיא הנוקבא, ונתמתקת מהדינים שהיו בה, פירוש שעלתה לעיבור לאו"א מחדש והשיגה מהם מוחין דפנים, (כמ"ש כל זה לעיל דף ק"ח ד"ה וכבר נתבאר ע"ש כל ההמשך ואין להכפיל דברים.)

פסקה שלא

נפק נהורא בסטר ימינא, וחשוכא בסטר שמאלא, ואפריש לון לבתר, בגין לאתכללא דא בדא הה"ד וכו': עתה מבאר איך הנוקבא מקבלת את אור העליון הנזכר. ואומר האור יוצא בצד ימין, כי הוא מקובל אל הז"א שה"ס ימין. והחשך נשאר בצד שמאל, שהיא הנוקבא, וז"א מפריד אח"כ את החשך מי האור, כדי שיכללו זה בזה, ואז בכח הבדלה הזו, מקבלת הנוקבא את האור מן הז"א, כמו שמבאר לפנינו. **הה"ד ויבדל אלקים בין האור ובין החשך**, שע"י הבדלה זו, ויקרא אלקים לאור יום וגו' היום ולילה נזדווגו ונעשו יום אחד. (עי' לעיל דף קי"ח ד"ה וביאור).

ואי תימא הוה הבדלה ממש, לא, אלא יום אתי מסטרא דנהורא דאיהי ימינא ולילה מסטרא דחשוכא דאיהו שמאלא: ואם תאמר, שהכתוב ויבדל אלקים בין האור וגו', פירושו הבדלה ממש, דהיינו פירוד בין האור ובין החשך, ואומר, לא כן, אלא הפירוש הוא, כי היום בא מצד האור שהוא ימין. והלילה באה מצד החשך, שהוא שמאל, **וכד נפקו כחדא אפריש לון** וכשיצאו ושלטו כאחד, הפריד אותם, **והבדלה הוה מסטרוי לאסתכלא אפין באפין ולאתדבקא דא בדא למהוו כלא חד**. וההבדלה היתה מצדו, דז"א, כדי להסתכל פנים בפנים ולהדבק זה בזה. שיהיו לגמרי אחד. (וכבר ביארתי סוד הבדלה זו, לעיל דף ס' ד"ה ורזא, דא, עש"ה כל ההמשך) שה"ס הבדלה בסדר ההארה, הנבחן **למחלוקת דרחימו וחביבו וקיומא דעלמא**, כי הוא נוהג בסוד הזווג לקיום העולם.

פסקה שלב

ואיהו אקרי יום וקרי ליה יום, ואיהי קרי לילה, כד"א ויקרא אלקים לאור יום וגו': והוא, ז"א, נקרא יום, וע"כ נאמר שקרא האור יום, והיא, הנוקבא, קרא לה לילה כמ"ש ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה, **מהו ולחשך, דא חשך דאחיד ללילה, דלית לה נהורא מגרמה**, שואל מהו החשך, שבהכתוב ולחשך קרא לילה, ואומר, שהוא החשך שנאחז בהלילה, שאין לה אור מעצמה ולא כלום. כלומר, הלילה שהיא הנוקבא, אין לה מעצמה כלום, ואפי' החשך הנאחז בה אינה שלה אלא הוא חשך הנמשך לה מאמא, דהיינו הצד שמאל שלה, הנבחן לנקודת השורק שבישסו"ת כנודע. **ואע"ג דאתי מסטרא דאשא, דאיהי חשך**, ואע"פ שהחשך בא מצד האש שהוא חשך, מ"מ אינו של הנוקבא עצמה, שאין לה כלום מעצמה.

אבל חשך עד דאתנהיר מסטרא דיום, יום נהיר ללילה: אבל החשך נמשך, עד שמאיר מצד השפעת היום, דהיינו עד שמקבל חסדים מז"א הנק' יום, ואז מתלבש אור החכמה באור החסדים (כנ"ל דף ט"ז ד"ה וזה אמרו). ונמצא מבחינה זו, שהיום שהוא ז"א מאיר להלילה, שהיא נוקבא, **ולילה לא נהיר, עד זמנא, דכתיב ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה**. אבל הלילה עצמה אינה מאירה מכח השפעת היום, עד הזמן של גמר התקון, שכתוב ולילה כיום יאיר וגו'. (ועי' לעיל דף קי"ח ד"ה וביאור)

פסקה שלג

רבי אלעזר קפץ בקדמיתא ודרש קול ה' על המים וגו', קול ה' דא קול עלאה דממנא על המים: ר"א קפץ מתחילה ודרש הכתוב קול ה' על המים וגו', אשר קול ה' הוא קול עליון הממונה על המים. פירוש, ז"א נק' קול, וכשהוא עולה להבינה, ומכריע שם בסוד המסך דנקודת חירק, בין נקודת החולם שהוא ימין לבין נקודת השורק שהוא שמאל, אז נק' ז"א קול עליון. והוא הממונה על המים, שה"ס המוחין, כי על ידי הכרעה זו שעושה בין ימין ושמאל דבינה, ומשלים שם שמא דאלקים, זוכה גם הוא באלו המוחין דג' נקודות, וממשיכים משם אל החג"ת שלו, ומהחג"ת אל הנה"י, ומנה"י להנוקבא. לפיכך קול עלאה שבבינה, נבחן לממונה על כל אלו המוחין, כי הוא השורש שלהם. וז"ש, **דנגדין מדרגא לדרגא עד דמתכנשי לאתר חד בכנופיא חדא**, שהמים אלו שהם המוחין נמשכים ממדרגה למדרגה, דהיינו ממדרגת הבינה למדרגת ז"א, וממדרגת חג"ת דז"א למדרגת נה"י שלו, עד שהמוחין מתקבצים למקום אחד, שה"ס יסוד שלו, בקיבוץ אחד. כי היסוד כולל בתוכו לכל המדרגות. וע"כ נק' **כל. ההוא קול עלאה, משדר לאינון מיין בארחייהו כל חד וחד כפום ארחיה כהאי גננא וכו'**. קול עליון הזה שולח אותם

המים בדרכם, לכל ספירה וספירה לפי דרכה, כאותו הגנן הממונה על בור מים, לשלוח המים לכל מקום ומקום כראוי לו. כך קול ה' ממונה על המים שהם המוחין.

פסקה שלד

אל הכבוד הרעים, כד"א ורעם גבורותיו מי יתבונן, דא סטרא דאתיא מן גבורה ונפקא מניה: הוקשה לו הלא **אל** הוא שם החסד, **והרעים**, הוא פעולה של גבורה. זה כיצד, ואומר שהוא כמ"ש, ורעם גבורותיו מי יתבונן, זהו בחינה המתגלית מתוך ההתבוננות ברעם הגבורה ויוצאת ממנה. כלומר, שאל הכבוד, ה"ס החסד המתגלה מחמת הגבורה, כיתרון האור מתוך החשך, וע"כ נאמר אל הכבוד הרעים, כי הוא נגלה על ידי שהרעים בגבורה, **דבר אחר, אל הכבוד הרעים, דא ימינא דנפקא מניה שמאלא**, פירוש אחר, בהכ' אל הכבוד הרעים. ה"ס ימין שהוא חסד, אשר הגבורה נאצלת ממנו, כי הספירות יוצאות ונאצלות זו מזו כנודע. וא"כ יהיה פירוש הכ' כפשוטו, **אל הכבוד** שהוא חסד, **הרעים** האציל הגבורה שה"ס רעם. **ה' על מים רבים, ה' דא חכמה עלאה דאקרי יוד, על מים רבים על ההוא עומקא סתימאה דנפיק מניה וכו'**, ה' על מים רבים, ה' פירושו התגלות חכמה העליונה הנקראת יוד, דהיינו המוחין דאו"א עילאין. על מים רבים, פירושו, שמתגלה על עומק הסתום הזה שיצא הימנו, כמ"ש ושבילך במים רבים. שה"ס המסך דמנעולא, (כנ"ל דף רנ"א אות ש"ח).

ביאור הדברים. כי יש ב' מיני התכללות הקוין של ימין ושמאל. א) שאחר שקו אמצעי הכריע ביניהם בסוד קומת החסדים היוצאת על המסך דחירק, ונכללו זה בזה, דהיינו החכמה דשמאל בחסדים דימין, וכן החסדים בחכמה, אחר זה מתגבר קו הימין, ונשארו המוחין בבחינת החסדים שבקו ימין. ב) שאחר שנכללו הקוין זה מזה, נשארים הארת שניהם, ויש חסדים וחכמה בימין, ויש חסדים וחכמה בשמאל. ודע, כי התכללות דמין הא' ה"ס מוחין דנשמה. והתכללות דמין הב' ה"ס, מוחין דחיה.

והנה הדרוש של ר' אלעזר, הוא בהתכללות דמין הא' וז"ש **אל הכבוד** הרעים, דא סטרא דאתיא מן גבורה **ונפקא מניה** כי אחר שנכללו זה מזה ע"י **קלא עלאה** מתגבר קו הימין. וזהו שמסיים על **מים רבים על ההוא עומקא סתימאה דנפיק מניה כד"א ושבילך במים רבים**, כי משום שקומת החסדים מסוד מסך דחירק, המכריע בין הקוין וכוללם זה בזה, יוצא על מסך דשביל דקיק שבז"א, הנמשך לו מחכמה עלאה, שה"ס או"א עלאין, ע"כ יש לו כח לאור דחסדים שלו להתגבר על קו שמאל, ולהשאיר הפרצוף בשליטת החסדים בלבד. הרי שהדרוש סובב על התכללות דמין הא'. וז"ש **ר"א קפץ בקדמיתא ודרש**, דהיינו מתחילה מטרם שזכה למוחין דחיה, שה"ס התכללות דמין הב', קפץ ודרש ופירש

הכתובים, רק על פי התכללות דמין הא' שה"ס מוחין דנשמה. ולהלן מביא הדרוש דר"ש שהוא ע"פ התכללות דמין הב', בסוד המוחין דחיה.

פסקה שלה

רבי שמעון פריש פלוגתא ואמר פתח קרא ואמר כתיב לעמת המסגרת וגו' מאן ההוא מסגרת ר"ש פירש המחלוקת, דהיינו שביאר ענין התכללות ב' הקוין ימין ושמאל שהיו מקודם לכן במחלוקת ואמר. פתח קרא ואמר לעומת המסגרת תהיינה הטבעות וגו' ושואל מי הוא מסגרת זו. ומשיב **דא הוא אתר סגיר דלא פתיחא בר בשביל חד דקיק**. זה הוא מקום סגור, שאינו נפתח זולת בשביל דק אחד. **דאתיידע בגניזו לגביה** שנודע בתוכו בצנעא, **ובגיניה אתמלי, ורשים תרעין לאדלקא בוצינין**, ומכחו נתמלא באור, וציין שערים להדליק הנרות. **ובגין דאיהו אתר גניז וסתים אקרי מסגרת**, ודא הוא עלמא דאתי. וההוא עלמא דאתי אתקרי מסגרת, ומשום שהוא מקום גנוז וסתום הוא נקרא מסגרת, וזה הוא עולם הבא. כי עולם הבא נקרא מסגרת.

ביאור הדברים, עולם הבא הוא ישסו"ת, כי או"א עלאין נק' לעתיד לבא. וישסו"ת נק' עולם הבא. ומבחינת המוחין דנקודת השורק, שה"ס הארת החכמה נקראים ישסו"ת בשם **מסגרת**, כי אז נסגרים האורות ואינם מאירים בה. וז"ש **הוא אתר סגיר**, דהיינו בעת הארת נקודת השורק, שאינה יכולה להאיר באור החכמה מטעם חוסר חסדים. **דלא פתיחא בר בשביל חד דקיק**, ואין אורותיה נפתחים זולת ע"י ביאת קומת החסדים מכח הזווג על המסך דנקודת החירק, שה"ס מסך דמנעולא. הנק' שביל דקיק, וקומת חסדים זו ה"ס קו המכריע המיחד ב' הקוין זה בזה, ומתלבשת החכמה בחסדים, אבל כיון שקומת חסדים יוצאת על מסך זה בשביל דקיק, הוא גורם **דאתיידע בגניזו לגביה**, שהארת החכמה נודעת בהם בצנעה, כלומר בחינת ממטה למעלה שהוא ו"ק דג"ר, ולא ממעלה למטה שה"ס ג"ר דג"ר. ולפיכך נקראים הישסו"ת גם אחר ההתכללות החכמה בחסדים, בשם **מסגרת**, כי אורותיה אינם מאירים כפי יכלתם.

פסקה שלו

תהיינה הטבעות, אלין עזקאן עלאין דאתאחדן דא בדא: תהיינה הטבעות הן הטבעות העליונות דהיינו חג"ת שלמעלה מחזה דז"א הנאחזות זו בזו, **מיא מרוחא ורוחא מאשא ואשא ממיא כלהון אתאחדן דא בדא ונפקן דא מן דא כהני עזקאן**, מים אש רוח, הם חסד גבורה תפארת דז"א. וכשמקבלים המוחין הם נכללים זה מזה, המים שהוא חסד נכלל מרוח שהוא ת"ת ורוח מאש שהוא גבורה, ואש ממים. כולם נכללים זה בזה ויוצאים זה מזה כמו הטבעות. פירוש המוחין דאו"א עלאין נקראים עזקא דכיא, ואומר שאלו

חג"ת דז"א להיותם נכללים ויוצאים זו מזו **כהני עזקאן** שהם המוחין דאו"א הנקראים עזקאן, כלומר שאינם מתגלים בדרך התכללותם זה מזה, אלא אחר שנתכללו זה מזה מתגבר שליטת החסד עליהם, כנ"ל בדברי ר' אלעזר, ודומים **כהני עזקאן**, שהם המוחין דאו"א, שהם חסדים מכוסים, ע"כ נקראים גם החג"ת דז"א בשם **עזקאן**, והכתוב תהיינה הטבעות, סובב על חג"ת הללו דז"א.

וכלהון מסתכלן לגבי ההוא מסגרת, דביה מתאחד להההוא נהרא עלאה לאשקאה לון ואתאחדן ביה: והטבעות כולם מסתכלים אל מסגרת ההוא, שה"ס ישסו"ת, ששם מושג נהר העליון להם להשקותם דהיינו הנהר היוצא מעדן שה"ס ישסו"ת, ונאחזים בו. פירוש, כשהטבעות שהם חג"ת דז"א הן לעצמן הן מסתכלין לאו"א עלאין ומקבלים מהם חסדים מכוסים, כי ע"כ הם מכונין טבעות, אבל בעת שהטבעות רוצים להשפיע הארת חכמה לנה"י שלמטה מחזה, אז מסתכלים לעמת המסגרת שה"ס ישסו"ת, ששם סוד הנהר היוצא מעדן, המשפיע הארת חכמה,אשר בהם ה **י'** יוצא **מאויר** ואשתאר **אור**, כנ"ל דף ר"נ ד"ה ורזא) ונהר הזה משקה אותם בהארת חכמה, והם משפיעים לנה"י כמ"ש לפנינו.

פסקה שלז

בתים לבדים, הני עזקאן עלאין אנון בתים ואתרין לבדים: ואז, אומר הכתוב בתים לבדים, כי אלו טבעות העליונות, שמלמעלה מחזה דז"א, הן נעשות עתה בתים ומקומות להבדים, שהם נה"י שלמטה מחזה דז"א. כלומר שנה"י מקבלים מהם המוחין דהארת חכמה המכונים בית, בסו"ה בחכמה יבנה בית, ונבחן אשר הטבעות נעשו לבתים בשביל הבדים, שהם נה"י שלמטה מחזה אבל לא בשביל עצמם, כי כשהן לעצמן אינן בחינת בתים אלא טבעות, כלומר שהם רק במוחין דחסדים מכוסים המכונים טבעות, כנ"ל. ושיעור הכתוב הוא, לעומת המסגרת תהינה הטבעות, בתים לבדים, שבעת שהטבעות רוצים להיות בתים לבדים, דהיינו להשפיע להם חכמה, אז תהינה הטבעות לעומת המסגרת, דהיינו שיקבלו מישסו"ת הנקרא מסגרת, ששם הארת חכמה, ואז יתהפכו הטבעות להיות בתים, בשביל הבדים שהם נה"י, **דאינון רתיכי, דלתתא, בגין דדא אתי מסטרא דאשא ודא מסטרא דמיא ודא מסטרא דרוחא וכן כלהו**, שהבדים הם המרכבה שלמטה, להיותם נמשכים מהמרכבה עלאה שהיא חג"ת, המכונים מים אש רוח, שקו שמאל דבדים הנקרא הוד בא מצד האש דמרכבה עלאה שהיא גבורה, וקו ימין דבדים הנקרא נצח, בא מצד המים שבמרכבה עלאה שהוא חסד, וקו אמצעי דבדים שהוא יסוד נמשך מצד הרוח דמרכבה עלאה שהוא ת"ת, וכן. כל מה שיש במרכבה עלאה נמשך

למרכבה תתאה. **בגין למהוי רתיכא לארונא**, כדי שהבדים יהיו מרכבה לארון העדות. ששם השראת השכינה.

ועל דא מאן דמקרב יקרב באלו בדים, **ולא במה דלגו**: ועל כן כל הקרב יקרב לבדים הללו שהם בחינת נה"י שמחזה ולמטה, ולא במה שהוא לפנים מהם, דהיינו שלא יקרבו להמשיך מוחין מחג"ת שלמעלה מחזה דז"א, **לך לך אמרינן לגזירא**, **סחור סחור**, **לכרמא לא תקרב**, לך לך אומרים לנזיר, סבב סבב, לכרם לא תקרב. **בר אינוץ דאתחזון לשמשא לגו**, **לון אתיהיב רשותא לאעלאה לשמשא ולקרבא**, **וע"ד כתיב והזר וגו'**, חוץ מאלו הראוים לשמש בפנים, דהיינו אותם שנשמתם היא מחזה ולמעלה דז"א, להם ניתן רשות להכנס לשמש וליקרב, וע"כ כתוב הזר הקרב יומת,

ונתבאר בדברי רבי שמעון, ענין התכללות ב' הקוין זב"ז דמין הב', שנשארים הארות שניהם (כדלעיל דף רע"ב ד"ה ביאור) והיינו רק במקום נה"י שה"ס הבדים, המקבלים מישסו"ת דרך הטבעות כמבואר, וז"ש **ר"ש פריש פלוגתא** (לעיל באות של"ה) כי אחר שמקיים הארת שניהם נבחן שישב את המחלוקת. ועשה שלום ביניהם. אבל ר' אלעזר שלא קיים אלא הארת הימין, א"כ עוד לא נתישב המחלוקת כראוי.

פסקה שלח

בית דבראשית רבא. **רבי יוסי שאיל ליה ואמר**, **האי שיתא יומי בראשית דקא תנינן**, **מאן אינון**, הב' של בראשית היא ב' גדולה במסורה, ר' יוסי שאל לר"ש ואמר. אלו ששה ימי בראשית שאנו לומדים מי הם **אמר ליה היינו דכתיב ארזי לבנון אשר נטע**, **כמה דאלין ארזין נפקין מן לבנון הכי נמי אינון שיתא יומין נפקין מן בראשית**. א"ל ר"ש היינו שכתיב ארזי לבנון וגו', כמו שארזים הללו יוצאים מלבנון, כן ששת ימי בראשית יוצאים מן בראשית. פירוש. בראשית היא חכמה כמ"ש להלן, וששת ימי בראשית הם חג"ת נה"י דז"א היוצאים מחכמה הנקראת ראשית, כמ"ש להלן.

פסקה שלט

ואלין שתא יומין עלאין קרא פריש לון, **דכתיב לך ה' הגדולה וגו' כי כל דא צדיק** אלו ששה ימים העליונים דבראשית, מפרש אותם הכתוב שנאמר לך ה' הגדולה היינו חסד והגבורה והתפארת והנצח וההוד, כי כל זה צדיק, דהיינו יסוד. הרי שהכתוב מפרש את השמות של ששה הספירות חג"ת נה"י.

בשמים דא תפארת, **ובארץ דא כנסת ישראל כתרגומו די אחיד בשמיא ובארעא**: בשמים הוא ת"ת, ובארץ זה כנסת ישראל, שהיא מלכות, ונמצא שיעור הכתוב, כי כל בשמים ובארץ, שהוא כתרגומו, די אחיד בשמיא וארעא. **כלומר דיסודא דעלמא דאקרי**

כל איהו אחיד בת"ת דאקרי שמים ובארץ דאקרי כנסת ישראל כלומר שיסוד העולם דהיינו יסוד דז"א הנקרא בשם **כל** הוא אחוז בת"ת הנקרא שמים ובארץ הנקראת כנסת ישראל דהיינו מלכות.

פסקה שמ

ועל דא בראשית ב' ראשית **היא ב'** בגין דאיהי תניינא **לחושבנא**: וע"כ נאמר בראשית על החכמה שהיא נוטרקין **ב'** ראשית, היא **ב'** משום שהחכמה היא שניה בחשבון הע"ס, **ואקרי ראשית בגין דהאי כתרא עלאה טמירא היא קדמאה ועל דלא עייל בחושבנא תניינא הוי ראשית**, והיא נקראת ראשית משום שבאמת כתר עליון הנסתר הוא הראשון מהע"ס, אלא משום שהכתר אינו נכנס בחשבון הספירות לכן ספירה השניה דהיינו חכמה נחשבת לראשית, והטעם שהכתר אינו בחשבון הספירות הוא, כי בעתיק שה"ס הכתר שולט עוד הצמצום א', וע"ס מצמצום ב' הן. ואע"פ שאומר לעיל (דף ד' אות ב') שה"ס בקע ולא בקע, דהיינו שנתקן גם מצמצום ב', אבל זה היה בשביל א"א, שהוא חכמה, כמ"ש שם. וע"כ נבחן עתיק כמו א"ק, ואינו מצטרף להספירות של עולם התקון, שהם כולם מצמצום ב'. והספירות מתחילות מחכמה, שהוא א"א, או הבינה שנעשית לחכמה. כי אחר שחכמה דא"א נסתמה ואינה משפעת לאצילות משמשת הבינה תחתיה. **בגין דא ב' ראשית**, משום זה נאמר עליה **ב'** ראשית. **ב'** משום שהיא שניה לאצילות הע"ס, **וראשית** משום שהיא ראשית לחשבון אחר שהכתר אינו נכנס בחשבון. **ועוד כמה דחכמה עלאה איהי ראשית חכמה תתאה ראשית נמי הויא, וע"ד לית לאפרשא ב' מן ראשית**, ועוד כמו שחכמה עלאה היא ראשית, כן חכמה תתאה נבחנת לראשית. משום שמחכמה עלאה עד המלכות שהיא חכמה תתאה, אין מי בכל הספירות שיקבל לעצמו הארת החכמה. (כנ"ל דף ע"ד ד"ה ועלמא) וע"כ אין להפריש את ה **ב'** מן ראשית. כלומר. **ב'** זו רומזת על המלכות. שהיא חכמה תתאה. וכיון שאין שום ספירה ביניהם שתקבל חכמה. ע"כ צריכים המלכות עם ראשית להיות ביחד. והיינו בראשית.

פסקה שמא

בראשית. מאמר קרינן ליה והכי הוא, ושיתא יומין נפקין מינה ואתכלילן ביה: בראשית. חושבים אותו למאמר, בין העשרה מאמרות, וכן הוא. ושש ימים יוצאים ממנה, היינו מן בראשית, ונכללים בה. מאמר, פירושו מדרגה שלימה בג"ר. והוקשה לו במה שאמרו, כי בראשית נמי מאמר הוא, הלא הוא נוטרקין ברא-שית, שיורה שהוא ו"ק חסר ג"ר, ועל זה משיב, כי באמת הוא מאמר שלם, ומה שנרמז בו ו"ק, הוא משום ששה ימים חג"ת נה"י דז"א יוצאים ממנו, וע"כ נכללים בו. **ואלין אקרון כגוונא דאלין**

אחרנין. ואלו שנכללו בו נקראים ששה, ונרמזים בו, ברא-שית, כמו אלו ששה דז"א שיצאו ממנו. כלומר, על שם ששה דז"א שיצאו ממנו, בסוד אשר דנפיק מבראשית, (כנ"ל דף י"א אות ו') נרמזים בו הנוטרקין ברא- שית, אבל הוא עצמו הוא מאמר שלם.

פסקה שמב

ברא אלקים, **הה"ד ונהר יוצא מעדן להשקות וגו'**: ברא אלקים היא כמ"ש ונהר יוצא וגו'. כי **ברא** היא לשון חוץ מלשון פוק תני לברא. והיינו שכתוב, ונהר יוצא מעדן. כי ברא פירושו שהוציא הבינה **לחוץ** מראש א"א, שנקרא ראשית, אשר יציאה זו מרומזת בהכתוב ונהר יוצא מעדן, כי ונהר פירושו בינה, עדן הוא חכמה, וע"י עלית המלכות לראש א"א יצא הנהר לחוץ מחכמה **מאי להשקות את הגן**, **לאישקאה**, **ולקיימא ליה**, **ולאסתכלא ביה בכל מה דאצטריך**, שואל מהו להשקות את הגן. ומשיב שפירושו הוא, להשקות את המלכות הנקראת גן ולקיים אותה, ולהסתכל בה בכל מה שהיא צריכה, **לאשקאה**, היינו השפעת המוחין דהארת חכמה המכונים שתיה, בסו"ה אכלו רעים ושתו ושכרו דודים, (כמ"ש להלן בראשית ב' במראות הסולם דף ל"ז אות ח') **לקיימא**, פירושו הלבשת החכמה בחסדים שאז המוחין בני קיום, **ולאסתכלא בכל מה דאצטריך**, היינו להביאה לגמר התקון. כי לולא יציאת הנהר לחוץ מעדן לא היתה המלכות מוכשרת לקבל שום מוחין (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר) ומכ"ש שלא היתה באה לגמר תקונה, כי ע"י המוחין שמקבלת באה לאט לאט לגמר התקון, (כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר דף ק"א ד"ה ואיהו ע"ש).

אלקים, **אלקים חיים**, **דמשמע בראשית ברא אלקים ודאי על ידא דההוא נהרא** אלקים, שבהכתוב בראשית ברא אלקים, פירושו בינה, הנקראת אלקים חיים, בעת שחוזרת לחכמה, כי המשמעות של בראשית ברא אלקים, הוא ודאי רק ע"י הנהר הזה. אשר **ברא** היא יציאת הנהר מעדן. אלקים, הוא חזרת הנהר לעדן. כי ביציאת הנהר מעדן נפלו אתוון אל"ה למטה, ועתה אחר שמחזרת אתוון אל"ה שלה אליה, היא חוזרת לראש א"א ונעשית חכמה, ואח"כ מלבשת החכמה בחסדים, אז מצטרפים אתוון אל"ה לאתוון מ"י, ונשלם בהבינה, השם **אלקים**. ונקרא **אלקים חיים**, להיותה בבחינת חכמה, הנקראת אור החיה: **בגין לאפקא כלא ולאשקאה כלא**, כדי להוציא ולהאציל הכל, ולהשקות את הכל, דהיינו להשפיע מוחין דחכמה לכל, המכונה שתיה, כנ"ל.

פסקה שמג

את השמים, **חבורא דכר ונוקבא כדקא חזי**, **לבתר האי**, **ביה אתברי עלמא לתתא**, **ביה יהיב חילא לכלא** הכ' את השמים, יורה על חיבור דכר ונוקבא, כי **את** היא נוקבא,

השמים, הוא דכר, והם זו"ן הגדולים. אחר זה, בו, דהיינו בחבור זה דזו"ן הגדולים, נברא העולם שלמטה. שהוא זו"ן הקטנים שמחזה ולמטה דז"א. בו, בעולם שלמטה, נתן שלימות לכל. וה"ס המוחין דהארת חכמה. שניתנה רק לזו"ן הקטנים שלמטה מחזה.
את השמים, **דמשמע דשמים אפיקו א"ת**, **בחילא דרזא אלקים חיים**, **בתר דראשית אפיק ליה**: את השמים, משמע, שהשמים, שהוא ז"א, האציל את הנוקבא שלו, הנקראת א"ת, בהכח שקבל מסוד אלקים חיים, שהיא הבינה. לאחר שראשית, שהוא א"א, האציל את הבינה בהשם אלקים חיים, כמ"ש לעיל.

פסקה שמד

כיון דהאי אפיק כלא, **וכלא אתיישב בדוכתיה כחד**, כיון שאלקים חיים האציל את הכל, דהיינו לכל פרצופי אצילות, והכל נתישב ונתיחד כאחד, **עזקא דא בתרייתא אתעבידת ראשית**, טבעת זו האחרונה, נעשית ראשית. כלומר פרצוף האחרון שבאצילות, שהיא הנוקבא, היא נעשית ראשית, דהיינו שקבלה את המוחין דחכמה שנק' ראשית, אבל הפרצופין שקדמו לה אינם מקבלים לעצמם מוחין אלו, אלא רק להשפיע להנוקבא, (כנ"ל דף רע"ו ד"ה ועוד) **ובהאי ראשית אפיק נהורין עלאין**, **ושרי נהרא**, **ושרי מיא לנגדא לקבלא לתתא**, ובזו הראשית דהיינו הנוקבא, האציל אורות עליונים שה"ס הארת החכמה, והתחילה להאיר בהארת החכמה, ומים, שה"ס חסדים, מתחילים ממנה להמשך למטה לקבלת התחתונים, כי לא יוכלו לקבל רק מהנוקבא, מכל אלו הטעמים נקראת גם הנוקבא בשם ראשית. וע"ד **בראשית ודאי**, **ברא אלקים ביה ברא עלמא תתאה ביה אפיק נהורין ביה יהיב חילא לכלא**, וע"כ עם ראשית שה"ס חכמה, בודאי, ברא אלקים הכל, כי בה ברא עולם התחתון, דהיינו הנוקבא דז"א, הנקראת ראשית כמוה, בה בהנוקבא דז"א, הוציא וגילה האורות דחכמה, כנ"ל, בה נתן כח לכל המדרגות. כי אור החכמה הוא חיות כל המדרגות.

פסקה שמה

) **רי"א על דא כתיב היתפאר הגרזן וגו' שבחא דמאן לאו דאומנא הוא**: רי"א, ע"כ כתוב היתפאר הגרזן על החוצב בו. למי השבח, האם אינו הוא להאומן החוצב. **כך בהאי ראשית ברא אלקים עלאה**, **את השמים**, **שבחא דמאן**, **דאלקים הוא**, כך בזו הראשית ברא אלקים העליון, דהיינו בינה, את השמים וכו' השבח של מי הוא, השבח הוא של אלקים דהיינו בינה. פירוש כל השבח שיצא במעשה בראשית בזו"ן דאצילות ובי"ע התחתונים, הוא של הבינה בלבדה, כי ע"י אתוון אל"ה שהורידה ממנה בעת קטנות,

והחזירה אותם בעת גדלות, יצאו השמים והארץ, שהם זו"ן, ובי"ע וכל מלואם (כנ"ל דף ז' ד"ה וכבר) ולולא הורידה אתוון אל"ה שלה, לא היה כל המציאות הזה קיימת. ע"ש.

פסקה שמו

אר"י, האי דכתיב אשר לו אלקים קרובים אליו, קרובים, קרוב מבעי ליה: אר"י זה שכתוב אשר לו אלקים קרובים אליו ומקשה, למה כתיב קרובים לשון רבים הלא קרוב היה צריך לומר, לשון יחיד, **אלא אלקים עלאה, אלקים דפחד יצחק, אלקים בתראה, ובגיני כך קרובים**, ומתרץ. אלא שיש, אלקים עליון דהיינו בינה. אלקים של פחד יצחק, דהיינו גבורה דז"א הנקרא ג"כ בשם אלקים. אלקים האחרון, דהיינו הנוקבא דז"א הנקראת ג"כ אלקים, כי השם אלקים של הבינה מתפשט ומאיר על הגבורה ועל המלכות. ומשום זה נאמר קרובים לשון רבים. וגבורות **סגיאין אינון דנפקין מחד**, והרבה גבורות המה הנקראות בשם אלקים, שה"ס ק"כ צירופי אלקים, שהם צירופים, יוצאים מאלקים אחד, שהיא בינה. **וכלהו חד**, וכל אלו שמות אלקים הם אחד. כלומר שכולם הם המשך מאלקים עלאה שהיא בינה.

פסקה שמז

בראשית ברא, רמז לכתר חכמה אלקים וכו': מבאר איך כל הע"ס מרומזות בפסוק ראשון שבתורה.

פסקה שמח

ויאמר אלקים יהי אור וגו' ודא איהו נהורא דברא קב"ה בקדמיתא, הוא נהורא דעינא: ויאמר אלקים יהי אור וגו', זה הוא האור שברא הקב"ה בתחלה, והוא אור העינים. **והוא נהורא דאחזי קב"ה לאדם קדמאה והוי חזי ביה מסייפי עלמא ועד סייפי עלמא**, והוא האור שהראה הקב"ה לאדם הראשון, והיה רואה בו מסוף העולם ועד סופו, **והוא נהורא דאחזי קב"ה לדוד, והוה משבח ואמר מה רב טובך וגו'** והוא האור שהראה הקב"ה לדוד, והיה משבח ואומר עליו מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. **והוא נהורא דאחזי קב"ה למשה וחמא ביה מגלעד עד דן**. והוא האור שהראה הקב"ה למשה וראה בו מגלעד עד דן, דהיינו כל ארץ ישראל.

פסקה שמט

ובשעתא דחמא קב"ה, דיקומין תלתא דרין חייבין, ואינון, דרא דאנוש, ודרא דטופנא ודרא דפלגה גניז ליה בגין דלא ישתמשון עמיה: ובשעה שראה הקב"ה שיקומו שלשה דורות רשעים, שהם דור אנוש, דור המבול, ודור הפלגה, גנז את האור, כדי שרשעים הללו לא ישתמשו עמו. **ויהב יתיה קב"ה, למשה, ואשתמש ביה תלת ירחין דאשתארון**

ליה מיומי עבורא דיליה כד"א וכו': ונתן הקב"ה את האור למשה, ושמש עמו בג' החדשים שנשארו לו מימי העיבור שלו כי נולד לששה חדשים ויום א' ונשארו לו ג' חדשים, עד ט' ירחי עיבור, שלא היה בעיבור, וע"כ כתוב ותצפנהו שלשה ירחים, דהיינו כמ"ש חז"ל (סוטה יב:) שהמצרים חשבו שתלד אותו לט' חדשים כרגיל, וע"כ לא חפשו אחרי משה קודם ט' חדשים, ויכלה להצפינו. פירוש כי אמרו (נדה ל:) בכל אדם, שבזמן עבורו נר דלוק על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם עד סופו, והרבותא הוא אצל משה שאפילו אחר שנולד לאויר העולם, עוד נתן לו הקב"ה את האור הזה, דהיינו רק אותו זמן שעוד היה צריך להיות בעיבור, שהם שלשה ירחים, ששה חדשים ויום א' עד ט' חדשים שלמים, אבל אחר ט' חדשים לקח הקב"ה את האור ממנו כמ"ש הזהר לפנינו.

פסקה שנ

ובתר תלת ירחין עאל קמי פרעה נטיל ליה קב"ה מניה: ואחר שלשה חדשים, דהיינו לאחר שלא נשאר לו כלום מימי עבורו, נכנס לפני פרעה, כלומר. שבת פרעה מצאה אותו על שפת היאור, והביאתו לפני פרעה, ואז לקח הקב"ה את האור ממנו, **עד דקאים על טורא דסיני לקבלא אורייתא והדר ליה ההוא נהורא**, עד שעמד על הר סיני לקבלת התורה, ואז החזיר לו הקב"ה את האור. **ואשתמש ביה כל יומוי ולא יכלו בני ישראל למקרב בהדיה, עד דיהב מסוה על אנפוי כד"א וכו'** ושמש עם האור כל ימיו ולא יכלו בני ישראל לגשת אליו עד שנתן מסוה על פניו, כמ"ש ויראו מגשת אליו וגו' **ואתעטף ביה כטלית הה"ד עוטה אור כשלמה** והוא נתעטף בהאור כמו בטלית, וז"ש עוטה אור כשלמה וגו'.

פסקה שנא

יהי אור ויהי אור כל מה דאתמר ביה ויהי, הוא בעלמא דין ובעלמא דאתי: יהי אור וגו' כל דבר שנאמר בו ויהי, נוהג בעולם הזה ובעולם הבא. פירוש, שתי עולמות הן בינה ומלכות, הבינה נקראת עולם הבא, והמלכות עוה"ז. וכל הקדום במעלה נבחן ג"כ שקדום בזמן, וע"כ נחשב עוה"ב לבחינת קודם, דהיינו לעבר, להיותו בינה, הקודמת למלכות. ועוה"ז נבחן לבחינת אחר כך, והיינו לעתיד, להיותו מלכות המאוחרת כלפי הבינה. והמלה ויהי, יש בו ב' משמעות, כי יהי משמעותו עתיד, והו' שבתחלת המלה מהפך אותו לעבר, וע"כ יש בו שניהם, עבר ועתיד שהם עוה"ב ועוה"ז. וע"כ אומר שכל דבר שנאמר בו ויהי, נוהג בעולם הזה ובעולם הבא. כי שניהם מרומזים בהמלה ויהי.

אמר רבי יצחק, אור דברא קב"ה בעובדא דבראשית הוה סליק נהוריה מסייפי עלמא עד סייפי עלמא, ואתגניז. אר"י האור שברא הקב"ה במעשה בראשית, היה מאיר מסוף העולם עד סוף העולם. והוא נגנז.

פסקה שנב

מאי טעמא אתגניז בגין דלא יתהנון מניה חייבי עלמא ועלמין לא יתהנון בגיניהון. שואל, מה הטעם שנגנז האור. ואומר, כדי שרשעי עולם לא יהנו ממנו, והעולמות אינן נהנים מהאור בסבת הרשעים, **והוא טמיר לצדיקיא, לצדיקים דייקא דכתיב** וכו', והוא צפון לצדיקים ובמדויק לצדיקים, שכתוב אור זרוע לצדיק וגו', **וכדין יתבסמון עלמין ויהון כלא חד**, ואז ימתקו העולמות ע"י התגלות אור הזה ויהיו כולם אחד, **ועד יומא דיהא עלמא דאתי הוא טמיר וגניז**, ועד היום שיתגלה הבינה הנקראת עולם הבא נמצא האור נסתר וצפון.

פסקה שנג

ההוא נהורא נפק מגו חשוכא דאתגלפא בקלפוי דטמירא דכלא: אור זה, המתגלה מעולם הבא, יוצא מתוך החשך שנחקק בחקיקותיו של הנסתר מכל, דהיינו בחקיקות שבבינה, שה"ס עולה"ב בסוד נקודת השורק אשר בה. כי בעת שהבינה עולה ומתיחדת בראש א"א, שבו חכמה בלי חסדים, יוצא החשך בז"ת דבינה, כי הז"ת דבינה שה"ס התכללות הזו"ן בבינה, כיון שעקרם מחסדים, אינם יכולים לקבל אור החכמה בלי לבוש החסדים, ונעשה בהם חשך. **עד דמההוא נהורא דאתגניז אתגליף בשביל חד טמירא לחשוכא דלתתא ונהורא שארי ביה**. עד שנחקק שביל אחד נסתר, מן אור הגנוז אל החשך שלמטה, שה"ס המסך דחירק, ואז שורה בו האור דהיינו שמתגלה אור הגנוז בהעולמות.

פירוש כי נתבאר לעיל (דף ט"ז ד"ה וזה) בביאור המסך דנקודת החירק, אשר בבינה. כי יוצאת בה קומת חסדים על המסך דבחי"א שבזו"ן שעלו להבינה, ואז מתלבשת החכמה בחסדים ויכולה להאיר ע"ש. והנה המסך הזה שבזו"ן היא בהנוקבא, כי היא נושאת המסך של ז"א. ונמצא שעל ידי המסך של הנוקבא האירו המוחין בהבינה, כי לולא קומת החסדים שיצאה על המסך שלה, היתה הבינה נשארה בהחשך מכח נקודת השורק. ולפיכך נבחן בזה, שהמסך של הנוקבא נחקק ונעשה לשביל היוצא מאור הגנוז שבבינה, אל החושך שבהנוקבא עצמה, אשר בשביל הזה נמשך אור הגנוז מן הבינה אל הנוקבא. כי התחתון המשלים לעליון זוכה בעצמו בכל אותו השיעור שהשלים לעליון. וז"ש, **עד דמההוא נהורא דאתגניז**, דהיינו מאור הגנוז המאיר בבינה **אתגליף בשביל חד טמירא**

לחשוכא דלתתא נחקק ונמשך בשביל נסתר אחד, דהיינו שהאור נמשך ובא בהשביל שנתתקן במסך דנקודת החירק של הנוקבא כנ"ל, אל החשך שלמטה. דהיינו להחשך של הנוקבא עצמה, ומן הנוקבא, האור מתגלה בכל העולמות. וז"ש **מאן חשוכא דלתתא וההוא דאקרי לילה**, מי הוא החשך שלמטה, ואומר, שהוא החשך הנקרא לילה. כלומר הנוקבא של הז"א.

פסקה שנד

וע"ד תנינן מ"ד מגלה עמוקות מני חשך, רי"א, אי תימא מחשך סתים אתגליין, הא חזינן דממירין אינון כל אינון כתרין עלאין וקרינן עמוקות מהו מגלה: וע"כ תנינן, מה דכתיב מגלה עמוקות מני חשך, רי"א, אם תאמר בפירוש הכתיב, שמחשך סתום, דהיינו מחשך דבינה, מתגלים העמוקות, הרי אנו רואים שכל אלו כתרים העליונים, שבבינה, הם נסתרים, והכתוב קורא אותם משום זה, עמוקות, וא"כ מהו מגלה עמוקות, הלא אינם מתגלים כלל.

אלא כל אינון טמירין עלאין לא אתגליין, אלא מגו ההוא חשוכא דאיהו ברזא דלילא, אלא, אר"י, כל אלו נסתרות עליונים אינם מתגלים, אלא מתוך אותו החשך, שהוא בסוד הלילה, שהיא הנוקבא, **ת"ח כך אינון עמיקין סתימין דנפקי מגו מחשבה וקלא נטיל לון לא אתגליין עד דמלה מגלה לון**, בוא וראה, כל אלו עמוקות הסתומות שיוצאות מתוך המחשבה, שהיא בינה, והקול, שהוא ז"א, לוקח אותם, אינן מתגלות עד שהמלה, מגלה אותן. **מאן מלה, היינו דבור**, שואל, מה היא, מלה, ואומר שהיא דבור, דהיינו מלכות, כי ז"א במוחין דגדלות נק' קול, והמלכות במוחין דגדלות נקראת דבור.

ביאור הדברים, אלו ג"ר דבינה הנעלמים עם עליית המלכות אליה, נקראים עמוקות, וכן כתרין עלאין טמירין. ועליהן אומר הכתוב מגלה עמוקות מני חשך, שמסוד החשך שבנקודת השורק, שמשם נמשך החכמה, חוזרות ומתגלות הג"ר הללו, ואומר ר' יוסי אשר אין כונת הכתוב על חשך דבינה הסתום, דהיינו בסוד נקודת השורק שבה, כי אין ענין גילוי אלא על ידי הארת החכמה, והבינה אע"פ שמקבלת חכמה אינה מקבלת בשביל עצמה, אלא בשביל המלכות, והיא עצמה נשארת לעולם בחסדים מכוסים, בסו"ה כי חפץ חסד הוא. וא"כ איך אומר הכתוב עליה מגלה עמוקות מני חשך, הרי החשך אינו מגלה שם כלום.

אלא הפירוש הוא על חשך דלילה, דהיינו חשך הנוקבא שנקראת לילה, שהיא מקבלת חשך הזה מנקודת השורק דבינה, ובה נאמר מגלה עמוקות מני חשך, כי אחר שמקבלת חסדים מז"א, הרי החכמה שהיתה שרויה בחשך שלה בשמאל, בסוד נקודת השורק,

מחוסר לבוש החסדים, מתגלה עתה ויוצא מתוך החשך, שמתלבש בחסדים שהשיגה. והוא סוד היחוד דמחשבה קול דבור, מחשבה, היא מוחין דגדלות של הבינה, קול הוא ז"א בגדלות. דבור הוא הנוקבא בגדלות, כלומר, בעת שהזו"ן מקבלים המחשבה, שה"ס מוחין דגדלות, נעשה זווג ביניהם בסוד קול ודיבור. וכמו באדם הגשמי, אין מחשבתו ניכרת מטרם שנתלבשה בקול ודבור, וגם לא בקול, אלא רק בהדבור, כן כאן אין הארת החכמה מתגלית לא במחשבה שהיא בינה, ולא בקול שהוא ז"א, אלא רק בהדבור שה"ס הנוקבא דז"א. באופן שעיקר אצילת המוחין לכל פרטיהם יוצאת בהמחשבה, שהיא הבינה, והמחשבה עם כל אשר בה מתלבשת בהקול, שהוא ז"א, ומהקול מושפעים כולם להדיבור. וכל מה שהיה במחשבה מתגלה ע"י הדיבור. וז"ש **לא אתגליין עד דמלה מילה לון**, שאינם מתגלים עד שהנוקבא מגלה אותם.

פסקה שנה

והאי דבור אקרי שבת, **ובגין דשבת אקרי דבור**, **דבור דחול אסור בשבת**. ודבור זה, דהיינו בסוד היחוד דמחשבה קול ודבור, נקרא שבת, כי שבת ה"ס הנוקבא במוחין דגדלות, שהוא נוטריקון **ש**' **ב**"**ת**, **ש** רומזת על ג"ר, **ב**"**ת** היא הנוקבא, ובשביל שהשבת נקרא דבור, אסור לדבר בשבת דבורי חול. שהם פוגמים בזווג הגדול דקול ודבור, **בגין דדבור דא בעיא לשלטאה**, **ולא אחרא**, משום דדבור זה של שבת צריך לשלוט בעולם, ולא דבור אחר של ימות החול, שהם בחינת קטנות הנוקבא, **והאי דבור דאיהו אתי מסטרא דחשך**, **מגלה עמוקות מגויה**, ודבור זה, שהיא הנוקבא במוחין דגדלות, שהיא באה מצד החשך, מנקודת השורק כנ"ל, מגלה עמוקות בתוכה, כלומר עליה אומר הכתוב מגלה עמוקות מני חשך, כי הג"ר דחכמה מתגלים בתוכה, **ומשמע**, **מני חשך**, **ההוא דאתי מסטרא דחשך**, **דכתיב מני**' **דיקא**. וזה משמע ממה שכתוב, מני חשך, שפירושו הבא מצד החשך, שכתוב מני בדיוק. פירוש, עצם החשך הוא בבינה, והחשך שבנוקבא מקובל מחשך דבינה, וכיון שהכתוב אומר מגלה עמוקות מני חושך, ואינו אומר מגלה עמוקות בחשך, משמע שהמדובר היא בהנוקבא שבאה מן חשך דבינה, וע"כ אומר מני חשך, ולא בחשך עצמו, שהיא בבינה.

פסקה שנו

אר"י אי הכי מה דכתיב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך: אר"י א"כ, שמעלת החשך גדולה כל כך, למה אומר הכתוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך. שהמשמעות, שהבדיל בין חשיבות האור לפחיתות החשך, **אמר ליה אור אפיק יום וחשך אפיק לילה**, **לבתר חבר לון כחדא והוו חד דכתיב וכו**', א"ל שמתחילה הוציא האור מדת יום, והחשך

מדת לילה, ואז נאמר ויבדל וגו' דהיינו שהבדיל בין גודל חשיבות היום לפחיתות הלילה. ואח"כ חבר את היום והלילה. שהם זו"ן, ביחד, ונעשו אחד, שכתוב, ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. **דלילה ויום אקרון חד**, ואז נאמר מגלה עמוקות מני חשך, וגדלה מעלת החשך מאד. **והאי דכתיב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך דא בזמנא דגלותא דאשתכח פרודא**, ומה שכתוב ויבדל וגו', היינו בזמן הגלות שהם נמצאים נפרדים זה מזה אז נאמר ויבדל ביניהם, כיתרון האור מתוך החשך. וכן מטרם הזווג כנ"ל:

פסקה שנז

א"ר יצחק עד הכא, דכורא באור ונוקבא בחשוכא לבתר מתחברן כחדא למהוי חד: אר"י, עד כאן, דהיינו עד הזווג, היה הזכר אור, והנוקבא חשך. ואח"כ מתחברים זו"ן כאחד, להיות אחד. פירוש. פרצוף הזכר נבנה מקו ימין שהוא חסדים, ופרצוף הנוקבא נבנה מקו שמאל, שהוא חכמה בלי חסדים, והוא חשך, משום שהחכמה אינה מאירה בלי לבוש החסדים. ושואל, **במאי אתפרשאן**, במה נבדלים זה מזה, שהכתוב אומר עליהם, ויבדל בין האור ובין החשך, ואומר **לאשתמודעא בין נהורא ובין חשוכא מתפרשן דרגין**, כדי להכיר בין האור ובין החשך, נבדלות תחלה המדרגות זה מזה, ואז ניכרים המעלות וחסרונות של האור בפני עצמו ומעלות וחסרונות של החשך בפ"ע. כי אע"פ שיש יתרון גדול להאור כלפי החשך, אבל הוא מחוסר הארת חכמה. וכן אע"פ שיש מעלה להחשך שיש בו הארת חכמה, אמנם החכמה אינה מאירה בו מחוסר לבוש חסדים, וע"כ הוא חשך בין מאור חסדים ובין מאור חכמה, ואחר שניכר היטב המעלות וחסרונות של כל אחד בפני עצמו, אז נזדווגו **ותרווייהו כחד הוו**, ושניהם נעשו כמו אחד, כי נזדווגו, **דהא לית נהורא אלא בחשוכא, ולית חשוכא אלא בנהורא**, כי צריכים זה לזה, שהרי אין האור של הז"א שלם אלא אחר שנכלל בחשך של הנוקבא, כי אז נשלם האור גם בהארת חכמה, ואין החשך של הנוקבא שלם, אלא אחר שנכלל באור, כי אז השיג החסדים ממנו, ונתלבשה החכמה בחסדים ויכולה להאיר, **ואע"ג דאינון חד, אתפרשן בגווינין**, ואע"פ שנזדווגו ונעשו אחד, מ"מ עוד נבדלים בחינותיהם זה מזה, שהרי זה חסדים וזה חכמה, **ועם כל דא אינון חד דכתיב יום אחד**, ועם כל זה, שההפרש ביניהם גדול כל כך, הם נעשו אחד ונכללים כאחד, שהרי כתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, שהמשמעות שנעשו אחד, ונמצא שר' יצחק ביאר את הכתוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך ג"כ על עת הזווג. לאפוקי מרבי יוסי, שביארו על עת הגלות דאשתכח פרודא.

פסקה שנח

ר"ש אמר על ברית עלמא אתברי ואתקיים, דכתיב וכו', מאן ברית, דא צדיק יסודא דעלמא, דאיהו רזא דזכור: ר"ש אומר על ברית נברא העולם דהיינו הנוקבא בקטנות, ומתקיים, דהיינו המוחין דג"ר שהם קיומה של הנוקבא. העולם, פירושו נוקבא. בריאה, פירושו קטנות. קיום, פירושו גדלות, שכתוב אם לא בריתי וגו', שואל מי הוא ברית ואומר, שהוא צדיק יסוד העולם, שה"ס זכור.

פירוש. ר"ש קאי על ביאור הכ' ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. שעסקו בו ר' יוסי ור' יצחק. שר' יוסי פירשו, שהיחוד הוא בסו"ה מגלה עמוקות מני חשך, שה"ס חשכת המלכות הנקראת לילה, כי להיות המלכות בחינת נושא של המסך דחירק, נמצא שכמו שאין המוחין מתגלים רק ע"י החירק, כן אין המוחין מתגלים זולת ע"י החשך שלה, ונמצא בזה שיום ולילה נעשו אחד, ששניהם גורמים שוים ביציאת המוחין, שז"ס ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. ור' יצחק פירשו על התכללות ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, שהיום הוא קו ימין והלילה הוא קו שמאל, והם נכללים זה בזה, שהוא סוד ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. ור' שמעון פירשו, על היחוד דמסך דחירק כמו ר' יוסי, אלא לא על המלכות רק על היסוד. כי המסך דחירק משותף בין היסוד והמלכות, שתקון המסך נבחן להמלכות, בסוד מילה ובסוד שמור שהיא רק תקון כלים. אמנם המוחין היוצאים על המסך, נבחן להיסוד, בסוד זכור, ובסוד פריעה, דהיינו גילוי המוחין דג"ר.

וזה אמרו, **ועל דא עלמא קיימא בברית יומם ולילה כחדא, דכתיב וכו' חקות שמים דנגדין ונפקין מעדן עלאה**: וע"כ העולם, שהיא הנוקבא, עומד על ברית, המחבר יום ולילה, שהם זו"ן, כאחד, דכתיב אם לא בריתי וגו'. חקות שמים, פירושו, המוחין הנמשכים ויוצאים מעדן העליון, ושיעור הכתוב הוא, **אם לא בריתי יומם ולילה**, אם לא היה היסוד המחבר יום ולילה כאחד, שהם זו"ן, דהיינו על ידי גילוי המוחין בסוד המסך דחירק, **חקות שמים וארץ**, שהם המוחין דג"ר הנמשכים מעדן, שה"ס בינה שנעשית חכמה, **לא שמתי**, כי לולא זה לא היה שום מציאות מוחין בזו"ן הנק' שמים וארץ, כמו שמבאר לפנינו והולך.

פסקה שנט

פתח ואמר, מקול מחצצים, בין משאבים וגו' מקול מחצצים דא קול יעקב, מחצצים, כד"א איש הבינים: פתח ר"ש ואמר בביאור הכתוב, מקול מחצצים וגו'. אשר מקול מחצצים פירושו מקול יעקב, כי מחצצים פירושו כמו איש הבינים, פירוש, כי בא לבאר כאן למה תלוים כל המוחין ביסוד, מפאת היותו בחינת המסך דחירק, וז"ש

מקול מחצצים דא קול יעקב, כי יעקב ה"ס התפארת המכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל המכונים כאן **מחצצים**, להיותם ב' חצאים של המדרגה, כי ימין ושמאל של דבר הם ב' חצאים שלו, ולהיות הת"ת ממשיך קומת החסדים על מסך דחירק, שבכחו מכריע בין ב' החצאים, אז נמשכים הג"ר כמ"ש והולך.

בין משאבים, **דאיהו יתיב בין אינון דשאבין מיא מלעילא**: בין משאבים, פירושו, שת"ת יושב בין אלו שואבי מים של מעלה, כי הת"ת שה"ס יעקב, דהיינו ז"א עולה לבינה ושם הוא מכריע עם המסך דחירק שלו, בין ב' הקוין אשר בבינה, שה"ס ב' הנקודות חולם שורק שבבינה. שהחולם ה"ס חסדים וימין, ושורק ה"ס חכמה ושמאל וקול יעקב מכריע וכוללם זה בזה, ונשלמים זמ"ז כנ"ל. ואלו ב' נקודות חולם שורק שבבינה, נקראות שואבי מים של מעלה, כי הם כוללים כל המוחין שבבינה, **והוא נטיל בתרין סטרין וכליל לחון בגויה**, והוא דהיינו ז"א, נוסע בב' צדדים, דהיינו בימין ובשמאל שהם חולם שורק, וכולל אותם בתוכו, כלומר כי הוא מכריע בין ימין לשמאל וכולל אותם זה בזה, כנ"ל, שעי"ז נגלח שלמותם של שניהם. כי יש עתה חכמה וחסדים בימין, וחכמה וחסדים בשמאל, וע"כ זוכה ז"א עצמו באלו המוחין של ב' סטרין דבינה. כי זה הכלל, כל מה שהתחתון גורם להוסיף בהעליון, זוכה גם הוא בכל אותו השיעור שהוסיף בהעליון. וז"ש **וכליל לון בגויה**, כי זוכה בהם וכולל אותם בתוכו, וע"כ כולל הז"א ג"כ ג' קוים הללו, שה"ס חג"ת.

פסקה שס

שם יתנו צדקות ה', **תמן הוא אתר מהימנותא לאתדבקא**: שם יתנו וגו', שם הוא המקום בשביל המטרוניתא, שהיא הנוקבא שלמעלה מחזה, להתדבק. פירוש כי אלו ג' קוין שזכה בהם מהבינה, ה"ס חב"ד חג"ת דז"א שמחזה ולמעלה, ושם נוהג זווג בז"א ונוק' שלמעלה מחזה. **שם יתנו צדקות ה' תמן ינקין צדקות ה' ושאבין**, עוד יורה הכתוב, שם יתנו צדקות ה', שמשם יונקים ושואבים צדקות ה'. כלומר, שמזווג דזו"ן הזה שמחזה ולמעלה, יונקים ושואבים נצח והוד דז"א, הנקראים צדקות ה'. יונקים פירושו שמקבלים מוחין דו"ק, ושואבים פירושו שמקבלים הארת חכמה. (במ"ש לעיל דף רע"ד ד"ה בתים) ונמצא שב' ענינים הם בהכתוב שם יתנו צדקות ה'. א) יורה של זווג זו"ן שלמעלה מחזה. ב) יורה שנו"ה דז"א מקבלים המוחין מזווג זו"ן ההוא.

צדקת פרזונו, **דא צדיק דעלמא**, **דאיהו קיים**, **וקדיש**, **ואיהו שאיב ונטיל כלא**: הכתוב צדקת פרזונו שהוא המשך הכתוב הנ"ל מקול מחצצים, יורה על צדיק העולם, דהיינו יסוד דז"א, שהוא ברית וקדוש, והוא שואב ונוטל הכל. **קדיש**, יורה על המשכת החסדים

סוד אוירא דכיא מאו"א עי' שה"ס קו ימין. **שאיב**, יורה על המשכת הארת חכמה מקו שמאל. **ונטיל כלא**, היינו מכח הכרעתו בין קו ימין לקו שמאל הוא לוקח את הארת שניהם, כי כמו שהת"ת מכריע בין חו"ג שמחזה ולמעלה וכולל שניהם, כן היסוד מכריע בין נו"ה שמחזה ולמטה וכולל שניהם. **ומפזר לגבי ימא רבא אינון מיין עלאין**. ומפזר לים הגדול דהיינו להנוקבא, את מים העליונים האלו, דהיינו המוחין שלו הנ"ל, הנמשכים מאמא, שה"ס מים עליונים. **בישראל**, **דישראל ירתו קיים דא**, **ויהביה לון קב"ה ירותת עלמין** הכ' בישראל, שהוא הסיום של הכתוב, יורה, שישראל ירשו ברית הזה ונתנו הקב"ה להם ירושת עולמים.

פסקה שסא

כיון דישראל שבקו ליה, **דהוו גזרין ולא פרעין**, **מה כתיב אז ירדו וגו'**: כיון שישראל עזבו ברית, כי היו מלים ולא פורעים, מה כתוב עליהם, אז ירדו לשערים עם ה'. **ירדו לשערים אינון שערי צדק**, **הוו ותבין לתרעי ולא עאלין לגו**, ירדו לשערים, פירושו שירדו לשערי צדק. שהיו יושבים בשערים ולא נכנסו לפנים. פירוש הנוקבא ה"ס היכל המלך. ובעת שישראל היו שומרי ברית. זכו להיות בהיכל המלך בפנים. כלומר שקבלו המוחין מפנימיות הנוקבא דז"א, אבל אחר שעזבו ברית. אז נתרחקו מהיכל המלך. וירדו לשערי ההיכל. הנק' שערי צדק. ולא נכנסו עוד בפנימיות ההיכל. **ובההוא זמנא כתיב ויעזבו** וגו'. ועל עת ההוא כתוב, ויעזבו בני ישראל את ה'.

עד דאתת דבורה ונדיבת לון בהאי, **כמה דכתיב בפרוע פרעות וגו'**: עד שבאה דבורה, ונדבה להם בזה, כלומר שהמשיכה וגילתה המוחין העליונים בשבילם. כמו שכתוב בפרוע פרעות בישראל וגו', ופרעות הוא גילוים, מלשון ופרע את ראש האשה והיינו התגלות המוחין שחזרה להם לישראל ע"י דבורה.

פסקה שסב

ועל דא כתיב חדלו פרזון בישראל חדלו פרזון דא הוא פרזונו דקאמרן: וע"כ כתוב על ישראל, בזמן שעזבו ברית, חדלו פרזון בישראל חדלו פרזון זה הוא פרזונו שאמרנו בביאור צדקות פרזונו בישראל, שהוא שפע המוחין דגדלות מיסוד אל ימא רבא. (כנ"ל באות ש"ס), וכיון שעזבו ברית חדלו המוחין ההם מישראל, **חדלו פרזון קיים קדישא דלא אתפרעון**, חדלו המוחין מברית קדש הנקראים פרזון, משום שמלו ולא פרעו.

עד שקמתי וגו' מאי אם, **אלא אנא נחתית מיין עלאין מעילא לקיימא עלמין**: שקמתי אם בישראל שואל מהו שקראה את עצמה בשם **אם**, אלא שאמרה להם אני הורדתי מים עליונים מלמעלה דהיינו המוחין דג"ר הנמשכים **מאמא** כדי לקיים העולמות וע"כ קראה

את עצמה בשם אם, כי גילתה המוחין מאמא, **בישראל סתם**, **לעילא ותתא**, **לאחזאה דעלמא לא אתקיים אלא על קיימא דא ורזא דכלא** וכו' הכ' בישראל, הוא בסתם, כי נעשית לאם הן לישראל של מעלה שהוא ז"א והן לישראל של מטה שהם בני ישראל. כלומר שהמשיכה המוחין גם לז"א כמו לישראל, להראות שהעולם אינו מתקיים אלא על ברית הזה. וסוד הכל הוא הכ' וצדיק יסוד עולם שהוא היסוד שהעולם עומד עליו.

פסקה שסג

תלת נפקי מחד, **חד בתלת קיימא**, **עאל בין תרין**, **תרין ינקין לחד**, **חד יניק לכמה סטרין**:

ג' יוצאים מאחד, האחד, נמצא בג', נכנס בין שנים, שנים מניקים האחד והאחד מניק לכמה צדדים. פירוש, כדי לבאר את היחוד דערב ובקר בסוד יום אחד שבשביל זה הביא את כל המאמר, חזר על כל דברי המאמר בקיצור נמרץ, ואומר, **ג' יוצאים ומתגלים מאחד**, שזה נתבאר בסו"ה מקול מחצצים בין משאבים (לעיל באות שנ"ט) שב' הקוין ימין ושמאל שבבינה מחולם שורק, נקראים משאבים, וקול מחצצים שהוא ז"א הנק' יעקב, עולה אליהם ומכריע ביניהם בסוד המסך דחירק, שעי"ז נכללים ימין ושמאל זה מזה, ויוצאים שם בבינה ג' מוחין הנקראים חב"ד, הרי **שג' מוחין חב"ד יוצאים מאחד**, שהוא ז"א שעלה לבינה, ומתוך שז"א גרם גילוי ג' מוחין חב"ד אצל הבינה, זוכה גם הוא בהם, כי כל השיעור שהתחתון גורם להאיר בהעליון זוכה בו גם התחתון, ולפיכך **חד** שהוא ז"א, **בתלת קיימא** כמו שאומר לעיל **והוא נטיל בתרין סטרין וכליל לון בגויה** שמתוך שהוא נוסע להכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל דאמא, ע"כ הוא כולל אותם בעצמו, וזוכה בעצמו בג' קוין הללו. שזוכה גם הוא בג' מוחין הללו, שהם חב"ד בראש וחג"ת עד החזה בגוף,

ואומר עוד שם (באות ש"ס) **תמן ינקין צדקות ה' ושאבין**, שמהזווג דז"א ומהימנותא שלמעלה מחזה, יונקים ומקבלים נצח והוד הנקראים צדקות ה', וז"ש כאן **עאל בין תרין** שז"א אחר שנכלל בעצמו מג' מוחין דאמא, נכנס והשפיע אותם בין השנים, שמחזה ולמטה שהם נצח והוד שלו הנקראים צדקות ה', **ותרין ינקין לחד** ואלו השנים נו"ה, מניקים לאחד, דהיינו להיסוד המכריע ביניהם, והיסוד מקבל מהם המוחין, ועי"ז נכלל מכל המדרגות הנ"ל, ואז **חד יניק לכמה סטרין**, שהיסוד משפיע להנוקבא לכל הבחינות של הנוקבא כמ"ש לעיל, **ואיהו שאיב ונטיל כלא ומפזר לגבי ימא רבא**, דהיינו להנוקבא הנקראת ים הגדול. והנה מובא בזה התמצית של כל המאמר, ועתה מסיים ר"ש, **כדין כלא חד**, אז אחר שהיסוד השפיע את הכל להנוקבא, נעשו כל המדרגות דז"א, אחד, עם המדרגות דנוקבא **הה"ד ויהי ערב ויהי בקר יום אחד דערב ובקר כליל כחדא** וז"ש ויהי

ערב וגו' שערב ובקר כלולים כאחד, **היינו רזא דברית יומם ולילה וביה כולא חד**, וזהו סוד הכתוב אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. כי בו דהיינו ביסוד, נעשה ז"א ונוקבא אחד, שהם יום ולילה, הרי שהברית שהוא היסוד עושה יום ולילה לאחד.

פסקה שסד

תנינן מל וכו' בגין דתרין דרגין אינון מילה ופריעה, זכור ושמור, צדיק וצדק, דכר ונוקבא, אות ברית דא יוסף וברית דא רחל: תנן מל ולא פרע כאלו לא לא מל משום שמילה ופריעה הם ב' מדרגות מילה הוא זכור, ופריעה היא שמור, מילה הוא צדיק, ופריעה היא צדק, מילה היא דכר ופריעה היא נוקבא, מילה הוא אות ברית שהוא יוסף דהיינו יסוד ופריעה היא ברית שהיא רחל דהיינו הנוקבא דז"א. **ואצטריך לחברא לון ובמה מחבר לון, כד איהו גזיר ופריע**, וצריכים לחבר אותם את היסוד עם הנוקבא, ובמה מחבר אותם היינו כשהוא מל ופורע את המילה, אז עולים מעשיו למ"ן, וגורם זווג לז"א עם הנוקבא, **ומאן דגזיר ולא פריע כאלו עבדו בינייהו פרודא** ומי שמל ולא פרע. הריהו כאלו עשה פירוד בין ז"א ונוקבא.

פסקה שסה

ויאמר אלקים יהי רקיע וגו'. רי"א ז' רקיעים אינון לעילא וכלהו קיימי בקדושתא עלאה ושמא קדישא בהו אשתכלל: ויאמר אלקים יהי רקיע וגו' ויהי מבדיל בין מים למים אמר ר' יהודא ז' רקיעים הם למעלה שה"ס הפרסא שבמקום הפה דא"א המוציא הבינה מחוץ לראשו וכולם עומדים בקדושה עליונה דראש א"א והשם אלקים הקדוש בהם משתכלל דהיינו שמחזיר אתוון אל"ה למ"י ונשלם השם אלקים (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"ג אות י"ד ובהסולם שם) **ודא רקיעא הוא באמצעות מיא** ורקיע זה הנאמר כאן בהכתוב הוא עומד באמצע המים, דהיינו במקום החזה דא"א החוצץ בין חג"ת דא"א שלמעלה מחזה ובין נה"י דא"א שלמטה מחזה.

ביאור הדברים. רקיע פירושו פרסא, שה"ס הסיום דצמצום ב' המוציא בינה וזו"ן דכל מדרגה מחוץ להמדרגה, ובעת גדלות חוזר לסיום דצמצום א' ומחזיר הבינה וזו"ן להמדרגה. וב' רקיעים כוללים הם באצילות. א) הוא הרקיע העליון שבמקום הפה דא"א, המוציא לאו"א מראש למקום חג"ת עד החזה. ב) הוא הרקיע האמצעי העומד במקום החזה דא"א, המוציא לישסו"ת מבחינת ראש, למקום החזה דא"א עד טבורו. ומלבד אלו יש גם רקיע התחתון המסיים עולם האצילות, וממנו אינו מדבר כאן. ובהיות הרקיע העליון שבפה דא"א, למעלה מז"ת דא"א חג"ת נהי"מ, הוא כולל אותם, וע"כ נבחן לז' רקיעים, דהיינו לבחינות חג"ת נהי"מ.

וז"ש ז' **רקיעים אינון לעילא** היינו רקיע העליון שבפה דא"א, המוציא את או"א, לחוץ מראשו, שהוא כולל ז' רקיעים כנ"ל. **וכלהו קיימא בקדושתא עלאה** כי רקיע זה, אע"פ שמוציא את או"א לבר מראש, מ"מ אינו ממעט אותם לבחינת ו"ק בלי ראש, אלא הם נבחנים כעודם בקדושה עליונה דראש א"א, והוא מטעם המבואר לעיל (בהקדמת הזהר דף כ במראות הסולם אות ג' ע"ש). **ושמא קדישא בהו אשתכלל**, כי רקיע זה הוא המחזיר את אתוון "אלה" דבינה להראש דא"א, ומשלים את השם הקדוש אלקים. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"ג אות י"ד) **ודא רקיעא הוא באמצעות מיא** ורקיע הזה שבהכתוב יהי רקיע, אינו רקיע העליון, אלא הוא רקיע האמצעי העומד באמצעית ז"ת דא"א, דהיינו במקום החזה שלו, המוציא את ישסו"ת מהראש דא"א, לבחינת המקום שמחזה עד הטבור דא"א.

פסקה שסו

דא רקיע קיימא על גבי חיוותא אחרנין, ואיהו אפריש בין מיין עלאין לתתאין: רקיע הזה היינו רקיע העליון שבפה דראש א"א, עומד על חיות אחרות, והוא מבדיל בין מים עליונים לתחתונים. פירוש כי יש ב' מיני חיות. א) חג"ת, שהם נקראים חיות גדולות. ב) נה"י שהם נקראים חיות קטנות. והרקיע הזה העליון, עומד על חיות הגדולות, כי עומד בפה דא"א שהוא למעלה מחג"ת, אבל רקיע האמצעי שהכתוב מדבר הימנו, עומד על חיות הקטנות הנקראות נה"י, שהרי הוא עומד במקום החזה, שהוא למטה מחג"ת ולמעלה מנה"י, **ומיין, תתאין קראן לעלאין, ומהאי רקיע שתאן לון, דא הוא דמפריש בינייהו**: ומים תחתונים קוראים למים עליונים שיעלו אותם אצלם, ומרקיע הזה הם שותים, דהיינו, שהוא מעלה אותם למים עליונים, ומקבלים משם המוחין דהארת החכמה הנקראים שתיה, (כמ"ש להלן במראות הסולם על ההיכלות) גם רקיע הזה הוא המבדיל ביניהם כלומר, שיש לו לרקיע ב' פעולות, הבדלה וחיבור. כי בקטנות הוא מבדיל בין מים עליונים לתחתונים, ובגדלות הוא חוזר ומחבר המים תחתונים עם העליונים.

בגין דכלהו מיא ביה כלילן: משום שכל המים, דהיינו כל המדרגות, כלולים בו ברקיע זה העליון. פירוש. כי נתבאר שג' רקיעים הם, דהיינו הסיומים החדשים מכח צמצום ב' הנקראים פרסאות, העליון הוא בפה דא"א, האמצעי במקום החזה דא"א, התחתון הוא בסיום האצילות, ולעת גדלות שהארת ע"ב ס"ג דא"ק מבטל לשעתו הסיומים דצמצום ב' ומחזיר הסיומים דצמצום א', ובזה מתבטל הגבול דסיום אצילות, אז, חוזר רקיע התחתון ויורד מסיום האצילות למקום הנקודה דעוה"ז, ומעלה ג' עלמין בי"ע דפרודא

לעולם האצילות, אל המקום שמחזה ולמטה דא"א, ששם עומדים ישסו"ת וזו"ן, והם מלבישים עליהם, ואח"ז יורד רקיע האמצעי ממקום החזה דא"א למקום סיום האצילות, ומעלה את הישסו"ת וזו"ן, שעליהם מלבישים ג' עלמין בי"ע, אל מקום או"א דאצילות, כי הגבול שבחזה כבר נתבטל, ומלבישים כולם על או"א. ולבסוף יורד רקיע העליון שבפה א"א אל מקום החזה, ומתבטל הגבול שבין הראש דא"א לחג"ת שלו, ששם או"א שעליהם מלבישים ישסו"ת וזו"ן, ועליהם ג' עלמין בי"ע, כנ"ל, ונמצאים עולים כולם לראש א"א, ומקבלים שם אור החכמה, הרי שרקיע העליון הוא כולל לכל המדרגות של אבי"ע, דהיינו או"א, וישסו"ת וזו"ן דאצילות, וג' עלמין בי"ע, ובעת שהוא יורד מפה דא"א למקום החזה הוא מעלה, כל המדרגות אל הראש דא"א. וז"ש **בגין דכלהו מייא ביה כלילן**, שכל המדרגות דאבי"ע כלולים בו, כמבואר.

ולבתר נחית לון להני חיוותא ושאבין מתמן. ואחר שהשפיע המוחין לחיות עליונות, שהם חג"ת, מוריד אותם לחיות האלו שמחזה ולמטה הנקראים חיות קטנות, והם שואבים משם המוחין דהארת חכמה. שאיבה יורה על קבלת המוחין דהארת חכמה, כנ"ל דף רמ"ד ד"ה נחית.

פסקה שסז

כתיב גן נעול אחותי כלה, גל נעול וגו' גן נעול דכלא אסתים ביה דכלא אתכליל ביה. כתוב, גן נעול אחותי וגו', הנה גן נעול נקראת הנוקבא, בעת שכל האורות נסתמים בה וכל האורות נכללים בה. **גל נעול, דההוא נהר נגיד ונפיק יעייל ביה**. גל נעול נקראת, בעת, שנהר ההוא, דהיינו נהר היוצא מעדן, נמשך ויוצא מעדן ונכנס בה בהנוקבא, להשקותה מהעדן. נהר יוצא מעדן, הוא בינה, שיצאה לבר מראש דא"א, הנק' עדן, להשקות את הגן היינו בעת שרקיע העליון יורד ממקומו אל מקום החזה, ומעלה כל המדרגות אל הראש דא"א כנ"ל (בדיבור הסמוך) אז מקבלת הנוקבא מוחין דשתיה, **וכליל ולא אפיק, וקרשי מיא ביה וקיימי**, וכולל לכל המוחין, אבל אינו מוציא הארתם, כי המים, שהם המוחין, נקרשים ועומדים בו. **מאי טעמא, בגין דרוח צפון נשיב באינון מיא ואתקרישו ולא נפקי לבר, עד דאתעביד קרח**, שואל מה הטעם שנקרשים, ואומר, שהוא משום שרוח צפון נושב באלו המים, וע"כ נקרשו ואינם יוצאים לחוץ עד שנעשו קרח. רוח צפון, פירושו קו שמאל הנמשך מנקודת השורק דבינה, דהיינו מבעת שעלתה לראש דא"א שיש לה חכמה בחוסר חסדים, וע"כ נקפאו האורות בה, כי אין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים, וז"ש, **ולא נפקי לבר עד דאתעביד קרח** שנקפאו בה האורות ולא נמשכו ממנה להאיר בחוץ, ונעשה בזה קרח וקפאון.

ואלמלא סטרא דדרום דאקיש תקפיה דהאי קרח לא נפקי מניה מיא לעלמין: ולולא צד דרום, דהיינו קו ימין, שכתש תוקפו של קרח הזה, לא היו יוצאים מים ממנו לעולם. פירוש, לולא הזווג שנעשה של המסך דנקודת החירק, הממשיך קומת חסדים מצד דרום מקו ימין, שהחכמה מתלבשת בה ומאירה, לא יכלו האורות להאיר שם לעולם, כי אפילו החכמה שבה לא היה יכולה להאיר מבלי חסדים

פסקה שסח

וחיזו דההוא רקיעא עלאה כחיזו דהאי קרח דמתקרשא, ומכנים בגויה כל אינון מיין. ומראה רקיע העליון ההוא, הוא כמראה הקרח שנקרש, שכונס בתוכו כל המים האלו ששופכים עליו, **כך ההוא עלאה, דעליה כניש כל אינון מיין ואפריש בין מיין עלאין למיין תתאין**, כך רקיע העליון ההוא, מאסף עליו כל מים האלו, ומפריש בין מים העליונים למים התחתונים. פירוש, כי סובב על הכתוב ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא (יחזקאל א') ואומר שהוא רקיע העליון שבהיותו יורד מפה דא"א ומעלה כל האורות דאבי"ע לראש א"א, כנ"ל בסמוך, הוא נעשה אז כעין קרח הנורא, שאינו יכול להאיר מחוסר חסדים אשר שם בראש א"א. ובזה מבדיל שם בין מים עליונים לבין מים תחתונים, כי הג"ר שה"ס מים עליונים, יכולים לקבל החכמה בלי חסדים, אבל הז"ת שהם מים תחתונים אינם יכולים להאיר בלי חסדים ונקפאים ונעשים לקרח. וז"ש, **דעליה כניש כל אינון מיין** שרקיע הזה מאסף כל המדרגות שהם או"א, וישסו"ת וזו"ן דאצילות, ומעלה אותם לראש א"א כנ"ל בסמוך, ואז נקפאים כל בחינות הז"ת שאינם יכולים לקבל חכמה בלי חסדים, וז"ש **ואפריש בין מיין עלאין למיין תתאין**, שמבדיל בין ג"ר שהם מים עליונים, שיכולים להאיר בחכמה בלי חסדים, לבין ז"ת שהם מים תחתונים, שאינם יכולים להאיר בלי חסדים.

והאי דאמרן, יהי רקיע בתוך המים, במציעות מיא, לאו הכי: וזה שאמרנו לעיל (באות שס"ה) בהכתוב יהי רקיע בתוך המים, שפירושו הוא, הרקיע שבאמצע המים, דהיינו רקיע האמצעי שבמקום החזה דא"א, ומשמע מכאן לכאורה שהרקיע הראשון הוא הרקיע האמצעי הזה, ואומר שאינו כן, **אלא** "**יהי**" כתיב **ההוא דהוי מניה במציעות מיא הוי, ואיהו לעיל דקיימא על רישא דחיוותא**, אלא "יהי" כתוב לפני הרקיע שבכאן, כי כתיב "יהי" רקיע, שזה יורה אשר הרקיע שנעשה מרקיע הראשון, הוא העומד באמצע המים, אבל הרקיע הראשון, עומד על ראשי החיות, דהיינו ממעל לחג"ת דא"א, ולא באמצע המים, שהוא בין חג"ת לנה"י. פירוש, המלה "יהי" שנאמר במעשה בראשית, יורה תמיד על י' שנכנס באור **י"ה**, שהם או"א, ונעשה **אויר**, (כנ"ל דף מ"ג אות ל"א

ובהסולם שם, ובדף ס"ד ד"ה יהי רקיע, ובדף צ"ו ד"ה ביאור), כי נעשה הסיום תחת כו"ח דאו"א, שסיום הזה נק' רקיע האמצעי העומד במקום החזה דא"א, ובינה וזו"ן שלהם נפלו מתחת הרקיע הזה, ע"ש. הרי שרקיע אמצעי הוא תולדה שנעשה מהרקיע הראשון העומד במקום פה דא"א, שהוא למעלה מאו"א, שעליהם סובב המלה "**יהי**", ובאמת עיקר ההבדל בין מים עליונים לתחתונים, דהיינו מה שהוציא מים התחתונים, מחוץ לג"ר שהם מים העליונים, נעשה ברקיע העליון שבפה דא"א, שהרי הוא שהוציא בינה וזו"ן מראש דא"א, וא"א נשאר רק בכתר וחכמה, שה"ס מים העליונים, ובינה וזו"ן דראש נעשו למים תחתונים ולבחינת גוף שלו, אמנם עד החזה, ששם עומדים או"א עלאין, אין שום מיעוט ניכר שם, ואו"א נחשב כמו שלא יצאו מראש דא"א, והם בחינת ג"ר, וכל כח המיעוט של הוצאת הבינה מראש א"א, שתחשב לגוף חסר ראש, מתחיל רק מתחת או"א, דהיינו ברקיע האמצעי שבמקום החזה דא"א, כנ"ל (בהקדמת הזהר דף ז במראות הסולם אות ג' עש"ה) הרי שכח המיעוט של רקיע העליון מתגלה רק ברקיע האמצעי, וז"ש **ההוא דהוי מניה במציעות מייא הוי**, כי זה כח המיעוט שברקיע האמצעי שהוציא מים התחתונים לבחי' ו"ק בלי ראש, זה נמשך ונעשה מרקיע העליון, שלא יכול להתגלות בו עצמו להיותו למעלה מאו"א, וע"כ נגלה ברקיע האמצעי כנ"ל. ונתבאר כאן ב' עקרים, א) שכח המבדיל בין מים למים שיש בהרקיע, הנעשה בעת קטנות המדרגות, הוא נעשה רק על ידי רקיע האמצעי שבמקום החזה. ב) שכח המחבר המים התחתונים בהעליונים, הממשיך הג"ר לכל המדרגות, זה נעשה רק על ידי רקיע העליון העומד בפה דא"א, שהוא המעלה אותם לראש א"א כנ"ל.

פסקה שסט

אר"י, אית קרומא במציעות מעוי דבר נש, דאיהו פסיק מתתא לעילא, ושאיב מעילא ויהיב לתתא: אר"י קרום אחד יש באמצעות בני מעים של האדם, שהוא מפסיק ביניהם ממטה למעלה, כלומר שמפסיק בין בני מעים שהם אברי המזון, לבין אברי החיות, שהם הלב והריאה, דהיינו הנקרא חצר הכבד, והקרום מתחיל מכנגד הטבור של האדם ונמשך ממטה למעלה באלכסון עד החזה שלו, והוא שואב החיות מאברי החיות שלמעלה מחזה, ונותן לאברי המזון שמתחת החזה, **כך גוונא דא רקיע, איהו באמצעיתא וקיימא על אינון חיותא דלתתא, ואיהו פריש בין מיין עלאין לתתאין**, כן הרקיע הוא כעין קרום הזה. הוא נמצא באמצע, דהיינו הגוף דא"א, שנמשך גם כן מכנגד הטבור דא"א עד החזה שלו, ועומד ממעל החיות שלמטה, דהיינו ממעל לספירות נהי"מ, הנקראות חיות

תחתונות, והוא מבדיל בין מים עליונים, שהם חג"ת שלו, לבין מים תחתונים, שהם נה"י שלו.

ת"ח אינון מיין אעדו ואולידו חשוכא ועל רזא דא כתיב והבדילה הפרוכת וגו': בוא וראה, המים אלו הרו, וילדו אפלה, ועל סוד הזה כתוב, והבדילה הפרוכת וגו', פירוש, כי אחר שהרקיע העליון, שבפה דא"א, יורד ומעלה כל המדרגות לראש דא"א, ששם חכמה בלי חסדים, נעשה אז חשך וקפאון בכל בחינות מים התחתונים שהם הז"ת שעלו שמה, (כנ"ל דף רצ"א ד"ה וחיזו דהאי רקיע) כי הם אינם יכולים לקבל חכמה בלי חסדים, ונבחן, שמים עליונים שהם ג"ר דא"א **הרו**, כי מים תחתונים שעלו ונכללו בג"ר דא"א, נבחנים כמו עובר במעי אמו, להיותם גוף זר שמה, כמו עובר שהוא גוף זר הכלול בגוף אמו, אמנם **וילדו אפלה**. כלומר, שאחר שמים העליונים השפיעו המוחין דחכמה למים התחתונים, נולדו ויצאו בחשך וקפאון, כי מים התחתונים אינם יכולים לקבל אור הגדול דראש א"א בלי חסדים. ואומר שזסו"ה והבדילה הפרוכת וגו', כי הפרוכת, ה"ס הרקיע העליון שבפה דא"א, המבדיל בין הג"ר דא"א הנקראים קדש הקדשים שהם מים עליונים, לז"ת דא"א שהם מים תחתונים, הנקראים קדש. כי המים העליונים, שהם הג"ר הנקראים קדש הקדשים, יכולים לקבל חכמה בלי חסדים, אבל מים התחתונים שהם ז"ת הנקראים קדש, אינם יכולים לקבל חכמה בלי חסדים ונעשו חשך, ונמצא הפרוכת מבדלת בין הקדש ובין קדש הקדשים.

פסקה שע

רבי אבא פתח המקרה במים וגו', **במים אלין מיין עלאין דכלא**, **דבהו תקין ביתא**, **כד"א בחכמה וגו'**: ר"א פתח בביאור הכתוב, המקרה במים עליותיו וגו', במים, פירושו מים העליונים מכל, דהיינו או"א, שהם בחינת ג"ר דבינה, שבהם תקן הבית שהיא הנוקבא דז"א, כד"א בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן. פירוש כי הזהר מבאר כאן את הכ' המקרה במים עליותיו על סדר יציאת המוחין בסוד ג' נקודות, חולם שורק חירק, אשר המקרה במים עליותיו יורה על נקודת החולם, שה"ס **מ"י** שנשארו בהמדרגה, והיא מקבלת מבחינת ג"ר דבינה. ומביא ע"ז את הכתוב, בחכמה יבנה בית וגו', להורות, שאין החכמה מאירה בהבית שהיא הנוקבא, זולת בהמשכת חסדים מהג"ר דבינה, שה"ס או"א, וה"ס מ"י דהיינו סוד נקודת החולם. ולהלן מבאר ההמשך. השם עבים רכובו, על נקודת השורק. המהלך על כנפי רוח, על נקודת החירק, כמ"ש לפנינו.

פסקה שעא

השם עבים רכובו, ר' ייסא סבא, פליג עבי"ם ע"ב י"ם, ע"ב, דאיהו חשך שמאלא דקיימא על ים דא: רי"ס, מחלק המלה עבי"ם לשתים: ע"ב י"ם. שפירושם, ע"ב, שהוא חשך השמאל, עומד על ים הזה. פירוש, הכתוב השם עבים רכובו יורה, על המוחין דנקודת השורק, שהם מאירים בשמאל בסוד החשך וקפאון, וע"כ מרומזים בהמלה **ע"ב** של עבי"ם. ונודע שאין המוחין אלו מקובלים אלא להנוקבא דז"א בלבדה, הנקראת אז בשם י"ם. וע"כ מסמיך הכתוב המוחין אלו אל המלה **י"ם**. שהוא שם הנוקבא בעת שמקבלת המוחין הללו משמאל.

המהלך על כנפי רוח דא רוחא דמקדשא עלאה, ורזא דא שנים כרובים זהב. המהלך על כנפי רוח, היא הרוח של מקדש העליון, וזה סוד, שנים כרובים זהב. פירוש, הכ' המהלך על כנפי רוח יורה על קומת החסדים, היוצאת על המסך דנקודת החירק, המיחדת ב' הנקודות חולם ושורק זה בזה. כי **כנפי**, ה"ס המסך, **רוח**. היא מדת האור היוצא על מסך הזה, דהיינו קומת חסדים הנמשכת ממקדש העליון, שהוא או"א עלאין. וז"ס ב' כרובים זהב, שהם זו"ן, כי המהלך על כנפי רוח יורה על כרוב הזכר שהוא ז"א, שהארתו הוא חסדים מכוסים. והכ' השם עבי"ם רכובו, יורה על כרוב הנקבה, דהיינו הנוקבא דז"א שהיא מאירה בהארת חכמה.

כתיב וירכב על כרוב ויעוף וידא וגו' וירכב על כרוב חד, לבתר אגלי על כנפי רוח: כתוב וירכב וגו' תחילה וירכב על כרוב אחד, דהיינו כרוב הנוקבא, שה"ס ע"ב י"ם כנ"ל, ואח"כ נגלה על כנפי רוח, שה"ס כרוב הזכר, בסוד קומת החסדים הנגלה על מסך דחירק. כנ"ל בדבור הסמוך. **ועד דהאי אתער לא אתגלי בהאי**, ועד שזה נתעורר לא נתגלה בזה. פירוש, כי עד שלא נתעורר הארת החסדים של כרוב הזכר, בסו"ה וידא על כנפי רוח, לא נתגלה המרכבה בכרוב הנקבה, בסו"ה וירכב על כרוב ויעוף. כי הארת החכמה של הנקבה שה"ס נקודת השורק, לא תוכל להאיר מטרם שמתלבשת בלבוש של הארת החסרים מנקודת החירק, כנודע.

פסקה שעב

רבי יוסי אמר, כתיב ומים תכן במדה, במדה ממש אתקין להו כד מטון לגווה: רי"א. כתיב, ומים תכן במדה, יורה, שבמדה ממש התקין אותם, כאשר הגיעו המים לתוך המדה. **במדה**, פירושו ההגבלה שנעשתה עם הזווג על מסך דחירק, שהיא מסך דבחי"א, **מים**. פירושו המוחין. ומטרם שהגיעו המוחין דבחינת החולם והשורק להמדה והגבול שנעשה בכח המסך דחירק, לא יכלו להאיר כנ"ל, ע"כ אומר הכתוב ומים תכן במדה,

שעם הגעת המים לתוך המדה, נתקנו, ויכלו להאיר, **ואינון תקונא דעלמא, כד מטון מסטרא דגבורה**, והם תקון העולם, כאשר מגיעים להמדה מצד הגבורה, פירוש, כי זווג הנעשה על מסך דבחי"א אינו ממשיך רק ו"ק בלי ראש, שהוא מיעוט גדול, אלא כאן, מאחר שהמוחין כבר באו מצד שמאל שהוא גבורה, וכבר קבלו החכמה משם בסוד נקודת השורק, ואינם יכולים להאיר בלי חסדים, אז מקבלים תיקונם כשמגיעים לתוך המדה דנקודת החירק, כי מתלבשים בקומת החסדים שבתוך המדה, ונעשים מתוקנים להאיר בעולם שהוא הנוקבא דז"א. וז"ש **ואנון תקונא דעלמא כד מטון מסטרא דגבורה**, אמנם מטרם שקבלו המוחין מצד השמאל אין בהמדה כלום משום תקון העולם, שהיא הנוקבא, כי אז אין המדה נותנת רק בחינת ו"ק בלי ראש, ורבי אבא מביא על זה ראיה. **אמר רבי אבא. כך הוו קדמאי אמרי, כד הוו מטאן להאי אתר מרחשן שפוון דחכימין ולא אמרין מדי בגין דלא יתענשון**, אר"א, כך היו הראשונים אומרים, כשהחכמים הגיעו למקום זה. דהיינו לסוד המדה הנ"ל המתקן את המים, היו שפתותיהם של החכמים נעות, ולא אמרו כלום, מפחד שלא יענשו. הרי שבמדה עצמה לבדה, אין שום תקון העולם, אלא רק כשהמוחין באים מצד הגבורה, וכבר יש להם המוחין דחכמה מנקודת השורק אשר שם, אז המדה מתקנת המוחין, כי מלבשת אותם בחסדים שבה כנ"ל.

פסקה שעג

רבי אלעזר אמר את קדמאה דאתוון, הוה שמיא על אנפיו דקטרא דכיא, ואתעטר מלרע מלעילא: ראי"א. אות הראשונה של האותיות, היתה עפה על פני קשר הטהור, ונתעטרה מלמטה ומלמעלה. פירוש, אותיות, הם הכלים של זו"ן, שמקבלים אורותיהם על ידי עליה לאו"א. והמסך שבאו"א נקרא **קטרא דכיא**, וכשזו"ן עולים לאו"א נכללים בהזווג הנעשה שם על המסך הזה. וז"ש **הוה שטיא על אנפוי דקיטרא דכיא**, שעלתה ונכללה בהמסך שבאו"א **ואתעטר** היינו שקבלה שם המוחין הנקראים עטרות. **מלרע** היינו המוחין דשורק, המאירים למטה. כלומר שנמשכים ממעלה למטה. **מלעילא** היינו המוחין דנקודת החולם המאירים מלמעלה. וה"ס ב' הקוים ימין ושמאל, שהאותיות מקבלים תחלה באו"א, ואז יש ביניהם מחלוקת. וז"ס **וסליק ונחית**, שפעם עולה ומאיר למעלה בהארת החולם, ופעם יורד ומאיר למטה בהארת השורק. כלומר פעם מתגבר קו ימין ופעם מתגבר קו שמאל.

ומיא מתגלפי בגלופייהו ומתיישבן בדוכתייהו ואתכלילו חד בחד: והמים שהם המוחין נחקקים בחקיקותיהם, דהיינו שמקבלים חקיקות המסך דנקודת החירק ואז, מתישבים המוחין במקומם, ונכללים ב' חקוין של חולם ושורק הנ"ל אחד באחד, כי ה"ס קו

האמצעי הנמשך מקומת החסדים, היוצאת על מסך דחירק, המכריע ומייחד ב' הקוין זה בזה, כנודע. **וכן אתוון כלהו כלילן דא בדא ומתעטרן דא בדא, עד דאתבני עלייהו בנינא ויסודא**, וכן כל האותיות עלו לאו"א, וקבלו תחילה המוחין מב' הקוין ימין ושמאל, הנמשכים מהנקודות חולם ושורק שבאו"א, ואח"כ הארת נקודת החירק, ואז נכללו זה בזה, ומתעטרים זה בזה, עד שנבנה עליהם בנין הפרצוף של זו"ן ויסוד שלו.

פסקה שעד

וכד אתבניאו כלהו ואתעטרו, הוו מים עלאין מתערבין במיין תתאין, ואפיקו ביתא דעלמא: וכשנבנו כל האותיות ונתעטרו במוחין דג"ר, על ידי התכללותם באו"א, מים העליונים היו מתערבים במים התחתונים והוציאו הבית של העולם. או"א נבחנים למים עליונים, וזו"ן למים תחתונים, ובעת שקבלו המוחין דחולם שורק חירק הנ"ל מאו"א, היו הכלים דז"א מעורבים בהכלים דאו"א, דהיינו שלא היה ניכר שום הפרש ביניהם ועל ידי כן, הוציאו מוחין דחכמה אל הנוקבא, שאז נקראת הנוקבא בית העולם. פירוש מתחלה נתקנו האותיות דז"א, שנכללו במים העליונים וקבלו המוחין על דרך הנ"ל, דהיינו מתחלה ב' קוין. מב' הנקודות חולם ושורק שבאו"א, ואח"כ קבלו קו האמצעי מנקודת החירק ונשתלמו. ואחר זה, נתקנה ג"כ הנוקבא באותו הדרך. שמתחלה קבלה ב' הקוין ימין ושמאל, ואז נקראת **ביתא דעלמא**, כי השם **בית** יורה בעיקר על אור החכמה המקובל ע"י המסך דשורק, אבל עדיין אין בחינת ישוב בהבית, כי אין בחינת ישוב אלא בהארת נקודת החירק. (כמ"ש לעיל דף י"ד אות ח' ועי' בהסולם שם) וכמ"ש הזהר לפנינו.

ועל דא ב' אתחזי ברישא, ומיין סלקין ונחתין: ועל כן הבית שהיא הנוקבא, נראית תחלה, שהמים עולים ויורדים בה. פירוש, שתחלה קבלה הבית, את ב' הקוין מחולם ושורק, אשר אז נעשה מחלוקת ביניהם, ופעם **סלקין** דהיינו שמתגבר קו הימין הנמשך מנקודת החולם המאיר מלמעלה, ופעם **ונחתין**, דהיינו שמתגבר בה קו שמאל הנמשך משורק, המאיר מלמעלה למטה. דהיינו כנ"ל אצל האותיות של ז"א.

עד דהאי רקיע הוה, ואפריש לון, עד שנעשה הרקיע הזה, והבדיל ביניהם. פירוש בחינת קו אמצעי הנמשך ממסך דנקידת החירק נקרא רקיע (כנ"ל דף מ"ח ד"ה נפק רקיע ע"ש) וכשנעשה הרקיע הזה המשיך קו אמצעי בהנוקבא, והסיר המחלוקת של ב' הקוין שבנוקבא, כי הלבישם וכלל אותם זב"ז, (כמו שנתבאר שם).

ומחלוקת הוה בשני, דביה אתברי גיהנם, דאיהו נורא דדליק כד"א וכו' וזמין לאשראה על רישייהו דחייביא. והמחלוקת של ב' הקוין ימין ושמאל הנ"ל היתה ביום ב' דמעשה

בראשית, שבו נברא הגיהנם מחמת המחלוקת של הקוין. שהיא אש שורפת, כמ"ש אש אוכלה הוא, והוא עתיד לשרות על ראש הרשעים.

פסקה שעה

אר"י, מהכא, כל מחלוקם דאיהו לשם שמים סופה להתקיים, וכו' ושמים בהאי אתקיים לבתר דא, דכתיב ויקרא וגו': אר"י מכאן נלמד, אשר כל מחלוקת שהוא לשם שמים סופה להתקיים. שהרי כאן, היתה מחלוקת שהוא לשם שמים, דהיינו לשם ז"א הנקרא שמים, והשמים נתקיים לאחר מכאן, דהיינו ביום ג' בסבת מחלוקת הזו, שכתוב, ויקרא אלקים לרקיע שמים, ויקרא, פירושו קרא וזמין (כמ"ש בזהר לעיל אות לז) דהיינו שלאחר מכאן ביום ג', יהיה הרקיע בבחינת שמים שהוא ז"א.

פירוש. כי הטעם שז"א מקבל המוחין דגדלות מאו"א, הוא משום שהיתה מחלוקת בב' הקוין הנמשכים מב' נקודות חולם שורק באו"א, ולא יכלו להאיר בהם עד שנעשה הזווג על המסך דנקודת החירק, שהכריע ביניהם. ומסך זה קבלו או"א מז"א שעלה עליהם, ונמצא שז"א הוא הגורם שיתקיימו המוחין באו"א, ע"כ זוכה גם הוא באותם המוחין. כי כל השיעור שהתחתון גורם להאיר בהעליון זוכה בו גם התחתון. הרי שכל המוחין של ז"א, אינם, אלא בסבת המחלוקת דימין ושמאל שהיתה באמא, שזכה בהם בסבת ההכרעה. ואם לא היתה המחלוקת הזה באו"א, לא היה לזו"ן מוחין. וז"ס שאמרו כל מחלוקת שהוא לשם שמים סופה להתקיים. כי שמים הוא ז"א, והמחלוקת שהיתה באו"א, היתה לשם מוחין להשמים, כי לולא זה לא היה מוחין להשמים. אמנם זה לא היה ביום ב' בשעת יציאת הרקיע, אלא ביום ג', כי אז נעשה ההכרעה בהקוין (כנ"ל דף ס"ז אות ס"ב). וז"ש **ושמים בהאי אתקיים לבתר דא**, דהיינו ביום ג'. שז"ס ויקרא אלקים לרקיע שמים, שהוא הזמנה ליום ג', שאז נשלמה ההכרעה שהז"א מקבל המוחין בסבתה.

בקטפירא דעיליתא. בקסטייהו, שכיחי ואתקיימו: הבנין של בית ועליה, בהקורות שביניהם הם נמצאים ומתקיימים. כי אלו הקורות שביניהם, משמשים רצפה בשביל העליה ותקרה בשביל הבית. ונמצא שמהם כל מציאות הבית והעליה, כי מטרם שהונחו הקורות באמצע הבנין, לא היה מציאות להבית והעליה הללו. וכן מתקיימים על ידם. כי אם יתבטלו הקורות הללו יתבטלו תכף הבית והעליה. **דהא תנינן כתיב והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים דייקא**, שהרי למדנו שהכתוב והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים הוא בדיוק, כלומר שעצם בחינת הקדש ובחינת קדש הקדשים, נעשו על ידי הפרכת ומתקיימים על ידה, **דהא איהו רקיע**

דמפרש בנו באמצעיתא, שהרי הפרכת הוא הרקיע המבדיל בפנים באמצע, בין מים עליונים למים תחתונים.
פירוש. או"א הם מים עליונים, וזו"ן הם מים תחתונים, כנ"ל. ולולא הרקיע שהוא ז"א שהכריע בין ב' הקוין דאו"א, לא היה מוחין למים תחתונים, שהם זו"ן כנ"ל. כי כל המוחין דז"א נמשכים לו רק בזכות ההכרעה שלו באו"א. הרי שקיומם, דהיינו המוחין של מים תחתונים, תלוים בהרקיע, וכן קיומם של מים העליונים, תלוים ברקיע, כי כל עוד שהרקיע לא הכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל שבהם, היו האורות סלקין ונחתין ולא האירו כנ"ל. הרי שהן מים העליונים והן מים התחתונים, אין להם קיום, זולת על ידי הרקיע. שזה דומה להקורות שבין הבית והעליה, שעצם הבית והעליה, נעשה על ידי הקורות כנ"ל. ורבי יהודה הביא זה כדי לחזק את דבריו, שביאר המחלוקת לשם שמים, שהוא המחלוקת שבין הקוין דאו"א, **ושמים בהאי אתקיים** שלולא מחלוקת זה היה ז"א הנקרא שמים, בלי מוחין, ולא היה לו קיום. כי משום שהרקיע שהוא ז"א קיים המוחין באו"א, נתקיימו המוחין גם בו, כנ"ל בדיבור הסמוך.

פסקה שעו

ת"ח כתיב לבתר יקוו המים וגו' מתחת השמים ממש: בוא וראה כתוב אחר כך יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד מתחת השמים ממש. פירוש. השמים הוא ז"א. ומתחת השמים, פירושו הנוקבא דז"א, שהיא מתחת מדרגת ז"א, דהיינו מתחת השמים ממש. ומים. פירושו מוחין. ושיעור הכתוב הוא, שיתקבצו המוחין אל הנוקבא. והוא לאפוקי, כי בכל מקום שנאמר מתחת היינו מחזה ולמטה של אותו מדרגה, כי עיקר כל מדרגה הוא מחזה ולמעלה. אבל כאן אין כונת הכתוב על מחזה ולמטה של ז"א הנקרא השמים, אלא מתחת ממש, דהיינו מתחת כל מדרגת הז"א, שהיא הנוקבא. **אל מקום אחד לאתר דאקרי אחד**, אל מקום אחד, פירושו למקום שנקרא אחד **ואיהו ים תתאה דהא איהו אשלים לאחד ובלא איהו לא אקרי אחד**, והוא ים התחתון דהיינו הנוקבא, שהרי הנוקבא משלמת השם אחד, ובלי הנוקבא אין ז"א נקרא אחד. פירוש ז"א נקרא **א"ח**, והנוקבא נקראת **ד'**, וכשיש יחוד ז"א ונוקבא שהוא **א"ה** עם **ד'**, אז מתגלה בהם השם **אח"ד**. הרי שהנוקבא שהיא **ד'** משלמת **לאח"ד**, וע"כ נקראת הנוקבא מקום אחד. **ומשמע דכתיב יקוו דביה מתכנשין כלהו מיא דכתיב כל הנחלים וגו'** ומשמע, שכונת הכתוב היא בהנוקבא, משכתוב, יקוו המים, ובהנוקבא, מתאספים כל המים, כמ"ש כל הנחלים הולכים אל הים שהיא הנוקבא (וביאור הכתוב נתבאר לעיל דף רמ"ד אות רצ"ח עש"ה.)

פסקה שעז

רכי ייסא אמר אל מקום אחד דא איהו אתר דכתיב ביה וברית שלומי לא תמוט: ר"י אמר בביאור הכתוב אל מקום אחד שזה הוא שכתוב בו, וברית שלומי לא תמוט דהיינו יסוד דז"א הנקרא ברית שלום. ולא כמ"ש רבי יהודה שהיא הנוקבא **דהא איהו נטיל כלא ושדי בימא וביה אתתקנת ארעא דכתיב ותראה היבשה דא הוא ארץ כד"א** וכו' שהרי היסוד לוקח כל האורות כמ"ש יקוו המים וזורקם אל הים שהיא הנוקבא בעת שיש לה מוחין דחכמה ועל ידו נתתקנת הארץ שהיא הנוקבא בעת שיש לה כל המוחין הן חכמה והן חסדים כי כתוב ותראה היבשה וזה הוא ארץ כמ"ש ויקרא אלקים ליבשה ארץ ולפי"ז יהיה שיעור הכתוב יקוו המים שהם המוחין אל יסוד דז"א הנקרא מקום אחד והוא משפיע אותם אל הנוקבא והיינו ותראה היבשה שהיא הנוקבא.

פסקה שעח

אמאי אקרי יבשה אר"י היינו דכתיב לחם עוני לחם עני כתיב ובגין דאיהי לחם עני אקרי יבשה: שואל למה נקרא הנוקבא בשם יבשה אר"י היינו שכתוב עליה לחם עוני וכתוב לחם עני בחוסר ו' שזה יורה על הנוקבא בעת שיש חכמה בחוסר חסדים שאז נקראת לחם עני משום שאינה יכולה להאיר ומשום שהיא נבחנת אז בשם **לחם עני** ע"כ היא נקראת ג"כ בשם **יבשה** דהיינו בלי מים שהם המוחין. כי החכמה שבה אינה יכולה להאיר בלי לבוש מהחסדים כנודע. וע"כ **ושאיב בנווה כל מימין דעלמא ואיהו יבשה הוי** והנוקבא שואבת לתוכה אז, כל מימות שבעולם, דהיינו אור החכמה, הכוללת כל המוחין דג"ר, ועם כל זה היא נשארת יבשה, כלומר, כמו שלא היה לה מוחין לגמרי, והוא מטעם חוסר לבוש החסדים, שאין החכמה מאירה זולתם כנ"ל.

עד דאתר דא אמלי לה וכדין נגדין מיא אורח דאינין מקורות: עד שמקום זה דהיינו היסוד שנברא מקום אחד, ממלא אותה עם אור החסדים, ואז נמשכים המים דרך מקורות הללו של שפע היסוד, דהיינו דרך התלבשות החכמה באור החסדים.

פסקה שעט

ולמקוה המים קרא ימים דא איהו בית כנישות מיין דלעילא דתמן מתכנשין כל מיא ומתמן נגדין ונפקין: הכתוב ולמקוה המים קרא ימים זה הוא בית קבוץ המים שלמעלה דהיינו שבבינה כי שם מתקבצים כל המים. ומשם נמשכים ויוצאים. פירוש כי שורש המוחין הם בבינה דהיינו בפרצוף ישסו"ת, והכתוב יקוו המים פירושו, שימשכו מישסו"ת אל מקום אחד שהוא היסוד, ומהיסוד אל הנוקבא. כנ"ל. וע"כ מסיים הכתוב ולמקוה המים דהיינו להשורש והמוצא של המוחין הללו, קרא ימים.

אר"ח מקוה המים דא צדיק דכד מטא למקוה המים כתיב וירא וגו' וכתיב אמרו צדיק וגו': אר"ח מקוה המים, פירושו צדיק דהיינו יסוד דז"א, כי בעת שהיסוד מגיע למקוה המים, כתוב וירא אלקים כי טוב וכן אמרו צדיק כי טוב. פירוש. הכתוב מדבר כאן ממוחין דחכמה הנמשכים מקו שמאל מנקורת השורק, שמטרם שהגיע היום ג' שה"ס תפארת ויסוד, שה"ס קו המכריע, לא יכלו המוחין הללו להאיר, וע"כ לא נאמר ביום ב' כי טוב כנודע. ולפיכך לא רצה רבי חייא לבאר הכתוב מקוה המים על הקו שמאל שבבינה, כיון שנאמר עליו כי טוב, א"כ כבר הוכרע על ידי היסוד שהלביש החכמה בחסדים, כי מקודם זה אין החכמה מאירה, ואיך אומר הכתוב עליו וירא אלקים כי טוב. לכן פרשוה על היסוד צדיק, שעל ידו נעשו המוחין בסוד כי טוב. בסו"ה אמרו צדיק כי טוב. דהיינו שהכריע ביניהם. **רבי יוסי אמר ישראל מקוה איהו דכתיב מקוה ישראל ה'** ר"י אומר שישראל, דהיינו ז"א, נקרא מקוה המים כי כתיב מקוה ישראל ה', פירוש, כי קו הג' המכריע ומלביש ב' הקוין ימין ושמאל זב"ז, שאז נאמר בו כי טוב, כולל ת"ת ויסוד, בסוד ברית וגופא כחדא חשבינן לה. ויום ג' בעצמותו ה"ס תפארת, וע"כ חולק ר"י על ר"ח ואינו מפרש מקוה המים על היסוד אלא על ת"ת, שה"ס ישראל, כי יום ג' הוא ת"ת, והוא המכריע בין הקוין, ועל ידו נעשו המוחין דשמאל בסוד כי טוב, כמשה"כ וירא אלקים כי טוב. ואין צורך לפרשו על יסוד.

פסקה שפ

ר"ח אמר דא צדיק היינו דכתיב קרא ימים בגין דנחלין ומבועין ונהרין כלהו נטיל לון וכו' בגיני כך ימים: לפי ר"ח שאומר שמקוה המים הוא צדיק, דהיינו יסוד דז"א, היינו שכתוב ולמקוה המים קרא ימים שהוא שם המוחין דחכמה, (כנ"ל דף רמ"ד ד"ה נחית) משום שהנחלים ומעינות ונהרות. שהם כל הבחינות של מוחין דחכמה, כולם לוקח היסוד, שלהיותו המקור של כולם בסוד ההכרעה שלו, ע"כ לוקח את כולם, ומשום זה נקרא ימים. וע"ד **וירא אלקים כי טוב**, וע"כ, משום שהיסוד מתקן את המוחין דחכמה האלו, ע"כ אומר עתה הכ' כי טוב, אבל לפי ר"י שמפרש מקוה המים, על ישראל שהוא ת"ת, שאינו מאיר במוחין דחכמה הנק' ימים, אלא רק בחסדים מכוסים, א"כ קשה למה קורא הכתוב אותו בשם **ימים** שהוא שם המוחין דחכמה. וכן למה אומר הכ' כי טוב, שפירושו על הלבשת החכמה בחסדים. שכ"ז אינו מגולה מחזה ולמעלה דז"א, שקו האמצעי אשר שם הוא ת"ת, אלא מחזה ולמטה שלו, שקו האמצעי אשר שם הוא יסוד. ובזה מבאר הזהר, מה הטעם, שר"ח אינו אומר כמו ר"י, אע"פ שפשטות הכתוב קרוב יותר לפירוש ר"י, כי ביום ג' הוא מדת ת"ת, ולא מדת יסוד כנודע.

פסקה שפא

ובגין דאתרשים, איהו אפריש בין יומא קדמאה לתליתאה ולא אתמר כי טוב בגווייהו: ומשם שנצטיין כל כך, דהיינו שכולל בתוכו כל המוחין הן חכמה והן חסדים, ע"כ הבדיל, שלא נאמר כי טוב במוחין שבין יום א' ליום ג' דהיינו בהמוחין דיום ב'. כלומר, בערך ריבוי האור שיצא ביום ג' ע"י היסוד, היו המוחין הקודמים שביום ב' נבחנים לפחיתות, עד שלא היה ראוי לומר בהם כי טוב, ולולא היתרון הגדול הזה של היסוד, לא היו המוחין דיום ב' ניכרים לפחיתות. **דהא ביומא תליתאה עבדת ארעא איבין מחילא דהאי צדיק דכתיב ויאמר אלקים תדשא** וגו' שהרי ביום ג' עשאה הארץ פירות, דהיינו הנוקבא, מכחו של צדיק הזה, דהיינו היסוד. שכתוב ויאמר אלקים תדשא וגו' **מאי עץ פרי דא עצה"ד טו"ר, דאיהו עביד איבין ופירין עושה פרי דא צדיק יסוד דעלמא** שואל, מהו עץ פרי, ואומר שזה עצה"ד טו"ר, דהיינו הנוקבא דז"א שנקראת כן (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קכ"ד אות קכ"ג ד"ה אמאי) ועושה פרי, פירושו צדיק יסוד עולם, דהיינו יסוד דז"א, שהוא העושה כל הפירות ומשפיעם להנוקבא, ומשום היתרון הזה של היסוד, ניכר יום ב' לפחיתות, עד שלא נאמר בו כי טוב.

פסקה שפב

למינו דכל בני נשא דאית לון רוחא קדישא דאיהו איבא דההוא אילנא רשים בהי רשימא למינו: הכ' למינו, שאומר עץ עושה פרי למינו, פירושו שכל איש שיש לו רוח קדוש, שהוא פרי של אותו האילן, דהיינו של הנוקבא דז"א, רושם היסוד בהם רשימה לפי מינו. **ומאי איהו ברית קדש ברית שלום ובני מהימנותא למינו**, ומה הוא, דהיינו יסוד דז"א, ברית קדש ברית שלום, כך בני האמונה, דהיינו אותם שזכו לרוח קדוש מהנוקבא, דומים למינו, כלומר שזוכים ג"כ במדרגות הללו ברית קדש וברית שלום.

למינו עאלין, ולא מתפרשן מניה, הם נכנסים למינו, כלומר שמתדבקים בו ואינם נפרדים עוד ממנו. ושיעור הכתוב עושה פרי למינו, הוא, **וצדיק עושה פרי הוא וההוא אילנא אתעברת ואפיקת ההוא פרי למינו למינו דההוא עושה פרי דיהוי כותיה**, הצדיק, דהיינו היסוד, עושה פירות הוא, דהיינו רוחין, ונשמות בני אדם, ואילן ההוא, דהיינו הנוקבא דז"א, מתעברת עם הפירות הללו שמקבלת מהיסוד, שהם הרוחין והנשמות, ומוציאה אותה הפרי למינו, דהיינו לפי מינו של עושה הפרי, שהוא היסוד, שהמקבל הפרי יהיה כמותו. וע"כ כתוב עץ פרי עושה פרי למינו, כי הרוחין יוצאים מהיסוד, שהוא העושה אותם. ומשפיעם לעץ פרי שהיא הנוקבא, והנוקבא משפעת אותם לבני

אדם. והם דומים לעושה פרי, להיסוד, וע"כ אומר עושה פרי למינו. והנפקא מינה אם דומים להיסוד או להנוקבא יתבאר להלן.

פסקה שפג

זכאה חולקיה מאן דדמי לאמיה ולאבוי, וע"כ רשימא קדישא ביומא תמינאה בגין דידמי לאמיה: אשרי חלקו של הדומה לאביו ולאמו שהם זו"נ, וע"כ רשימה הקדושה דהיינו חיתוך הערלה שביום השמיני, הוא כדי שישתוה למעלת אמו שהיא הנוקבא דז"א, **וכד אתפדעת ואתגליא רשימא קדישא, בגין דידמי לאבוי**, וכאשר נפרעת ונתגלה רשימה הקדושה, הוא כדי שישתוה לאביו שהוא ז"א. כי ע"י מצות מילה זוכה לקבל מוחין דנוקבא, וע"י פריעה מקבל מוחין דז"א. **ועל דא עץ פרי דא אמא. עושה פרי, דא ברית קדש, אבוי. למינו, דידמי ליה ואתרשים ביה** וע"כ עץ פרי זה אמא דהיינו הנוקבא דז"א כנ"ל. עושה פרי דא ברית קדש שהוא יסוד דז"א, אביו. למינו, שידמה לאביו ויצויין בו, כלומר שיקבל כל מעלותיו.

פסקה שפד

אשר זרעו בו על הארץ זרעו בו זרע בו מבעי ליה מאי זרעו בו: כתיב אשר זרעו בו על הארץ, ושואל כתוב זרעו בו, היה צריך לכתוב זרע בו בלי ו', למה כתוב זרעו בו עם ו'. ומשיב, **אלא זרע וא"ו בו**. אלא זרע ז"א, הנקרא וא"ו, בו. **על הארץ הכי הוא ודאי דהא ההוא זרעא אשדי על ארעא**, כתוב על הארץ ודאי כן הוא, כי ז"א משפיע אותו הזרע על הארץ, דהיינו הנוקבא הנקראת ארץ.

זכאה חולקיהון דישראל דאינון קדישין ודמיין לקדישין: אשרי חלקם של ישראל שהם קדושים ודומים לקדושים. דהיינו שמקבלים מוחין מזו"ן ודומים אליהם כנ"ל, **ועל דא ודאי כתיב ועמך כלם צדיקים, כלם צדיקים ודאי דהא מהני נפקו ולהני דמיין** וע"כ כתוב ועמך כלם צדיקים כי ודאי הם צדיקים. שהרי נשמותיהם יוצאים מצדיקים, שהם יסודות דזו"ן, וע"כ הם דומים להם. **זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי** אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה שפה

אר"ח כתיב עושה ארץ בכחו מאי עושה ארץ. דא קב"ה לעילא בכחו דא צדיק: אר"ח כתוב עושה ארץ בכחו ושואל, עושה ארץ מה פירושו, ואומר זה הקב"ה למעלה. כלומר שהקב"ה עושה את הנוקבא, הנקראת ארץ, מהזווג זו"ן שמחזה ולמעלה, שמשם מושפעים חסדים מכוסים. בכחו זה צדיק דהיינו יסוד הו"א, שעל ידי היסוד שלו הוא משפיע החסדים להנוקבא. **מכין תבל בחכמתו תבל דא ארץ דלתתא. בחכמתו דא צדק**

דכתיב והוא וגו' מכין תבל בחכמתו תבל פירושו ארץ שלמטה. כלומר בזווג זו"ן שמחזה ולמטה, ששם מתגלה הארת החכמה, נקראת הנוקבא בשם תבל. שהקב"ה מכין אותה. בחכמתו זה צדק, דכתיב והוא ישפוט תבל בצדק. פי' בהזווג להמשכת הארת החכמה נקרא הנוקבא בשם צדק וז"א בשם משפט. וז"ש **בחכמתו דא צדק** דהיינו להכין הנוקבא שתהיה בסוד צדק, ע"י הזווג צדק ומשפט דכתיב והוא ישפוט וגו'. ומבאר הכתובים בסוד הזווגים **דצדיק וצדק**, שהכתוב עושה ארץ בכחו מבאר על זווג דצדיק, כי **ב כחו דא צדיק**, שה"ס הזווג להשפעת חסדים והכתוב מכין תבל בחכמתו מבאר על זווג הנק' צדק, כי **בחכמתו דא צדק** אמנם זווג זה דצדק הוא רק להכנה בלבד, כלומר הוא חכמה בלי חסדים, והנוקבא אינה יכולה לקבל חכמה בלי חסדים, וע"כ צריכה עוד להשתלם ע"י זווג דצדיק, שהוא לקבלת חסדים וע"כ אומר הכתוב **מכין** תבל בחכמתו, שהוא רק להכנה בלבד, **עושה ארץ דא קב"ה דהוא מתקין ארעא ומתקין ארחוי ובמאי בכחו כדקאמרן**. עושה ארץ זה הקב"ה שמתקן הארץ, ומתקן דרכיה, ובמה מתקן אותה, היינו בכחו, כמו שאמרנו. פירוש, לעיל ביאר את הכתוב עושה ארץ מבחינת העושה, ואומר **דא קב"ה לעילא** דהיינו שעושה הארץ על ידי הזווג שמחזה ולמעלה. וכאן מבאר את הכתוב עשה ארץ מבחינת המעשה, ואומר ע"כ **דא קב"ה דהוא מתקין ארעא** וכו' כלומר שהמעשה הוא בחינת תקון שתוכל להאיר עם החכמה שקבלה, והיינו על ידי השפעת החסדים מהזווג שמחזה ולמעלה כנ"ל.

פסקה שפו

רי"א באתוון גליפן דרבי אלעזר אית קוטרי דאתוון כ"ב קטירין כחדא: רי"א, בהספר אותיות חקוקות של רבי אלעזר, יש קשרים, שכל כ"ב האותיות נקשרים על ידם כאחד. **תרין אתוון דא סליק ודא נחית, ודסליק נחית ודנחית סליק, וסימן דא אך בך אל**. שתי אותיות הן שכל אחת קושרת כל כ"ב האותיות כאחד, זו עולה וזו יורדת, וזו שעלתה יורדת, וזו שירדה עלתה, והסימן הוא אך בך אל.

ביאור הדברים רבי יהודה ממשיך לבאר ענין ב' זווגין צדיק וצדק שביאר רבי חייא בסו"ה עושה ארץ בכחו כנ"ל, ולהיותם ב' יסודות כי יסוד הזכר נק' צדיק, ויסוד הנוק' נק' צדק, ע"כ מכנה אותם ב' אותיות, כי יסוד נק' אות כנודע, וכ"ב אותיות, ה"ס עשר ספירות של בנין הפרצוף, המתחלקים ג"כ במספר כ"ב אותיות, (כנ"ל דף מ"ו ד"ה כד) באופן שכ"ב אותיות הם כל הפרצוף כולו, וספירת יסוד של הפרצוף כולל כל הפרצוף, ומקשר כל פרטי הפרצוף בקשר אחד וז"ש **אית קוטרי דאתוון כ"כ קטירין כחדא**, שהם היסודות של כל פרצוף, הקושר כל פרטי הפרצוף, שהם כ"ב אותיות, ועושה אותם כלל אחד,

דהיינו בסוד הזווג, ואומר **תרין אתוון** שהם ב' יסודות, הנקראים **צדיק וצדק** ואומר **דא סליק ודא נחית** כי הזווג בבחינת יסוד הזכר הנק' **צדיק** להמשכת חסדים, הוא רק בחינת ו"ק (כנ"ל דף רצ"ד ד"ה רבי יוס י) וכל ו"ק נבחן הארתם רק ממטה למעלה, כי רק הארת ג"ר מאירה ממעלה למטה, כנודע. וע"כ נמצא שהארת הזווג דחסדים מבחינת צדיק הוא עולה, כלומר שמאירה ממטה למעלה בלבד, וז"ש **דא סליק**. והארת הזווג דחכמה הנמשכת בבחינת יסוד דנוקבא הנקראת צדק, להיותה בחינת ג"ר, הוא מאירה ממעלה למטה, ונבחן שהארתו יורדת לכל התחתונים, וז"ש **ודא נחית**.

ונודע שאחר שנגלה קומת החסדים בהזווג דצדיק, נעשה זווג בסוד **צדיק וצדק** כאחד, ונכללים זה מזה, שצדיק נכלל מהארת החכמה שבצדק ויש לו ג"ר, וצדק נכללת מהחסדים שבצדיק, ומתלבשת החכמה שלה בהחסדים. ועל ידי זווג הזה, נמצאים החסדים שבצדיק מאירים עתה ממעלה למטה, כי יש להם עתה ג"ר מכח התכללות בצדק. והחכמה שבצדק, כדי שתוכל להתלבש בחסדים מאירה רק ממעלה למטה (כמ"ש לעיל דף ס' ד"ה מחלוקת ע"ש) וז"ש **ודסליק נחית ודנחית סליק**, כי הארת החסדים מצדיק שהיתה הארתו עולה מקודם ממטה למעלה. נמצא עתה ע"י התכללותו בצדק, שהארתו יורד ממעלה למטה להתחתונים, והארת החכמה שהארתה היתה יורדת מקודם ממעלה למטה, נמצא עתה, אחר ההתכללותה בצדיק, שהארתה עולה ממטה למעלה, ואינה מתפשטת למטה לתחתונים.

וז"ש **וסימן דא אך בך אל** א"ל הוא שם החסד, שהארתו יורדת למטה, לחחתונים, וע"כ בך א"ל, דהיינו בישראל, כי אור החסדים יורד לתוך התחתונים. אבל אומר א"ך. שהוא לשון מיעוט, כמ"ש אכין ורקין מיעוטין. והיינו למעט את הארת החכמה ושיעור הכתוב, אך השם א"ל בך, ולא אור החכמה. ובביאור הזה מתבאר היטב הכתוב הנ"ל שהביא רבי חייא עושה ארץ בכחו דא צדיק. שע"י הצדיק מקבלת הנוקבא עשיה שלימה מכין ארץ בחכמתו דא צדק, שבחינת זווג דצדק הוא להכנה בלבד, אבל לבסוף נעשה הזווג דצדיק וצדקו כמבואר, ואז התקון של הנוקבא שלם.

פסקה שפז

רי"א טיפסא דשיקלא באמצעיתא קיימא וסימן במדה במשקל וגו' משקל לישן דקיימא באמצעיתא רי"א הלשון של המשקל עומד באמצע, והסימן הוא הכתוב במדה ובמשקל וגו'. משקל, פירושו שהלשון של המאזנים עומד באמצע כי אז המשקל צדק **ורזא דא שקל הקדש כתיב ומאזנים ביה קיימן ואתקלו**, וז"ס שכתוב שקל הקודש, והמאזנים עומדים בו, בלישן דקיימא באמצעיתא. ונשקלים המוחין, וע"כ נקראים שקל הקדש.

מאן מאזנים כד"א מאזני צדק, שואל, מהו מאזנים, שאתה אומר שבו שוקלים המוחין. ואומר, שהוא כמ"ש מאזני צדק, דהיינו שהצדק נשקל בה' **וכלהו קיימין במשקל בשקל הקדש**, וכל המוחין עומדים במשקל בשקל הקודש.

ביאור הדברים, כי כל המוחין יוצאים ומתגלים, בסוד המאזנים והמשקל, שה"ס ג' נקודות חולם שורק חירק, שאותיות מ"י ה"ס חולם וכף ימנית חסדים, ואותיות אל"ה ה"ס שורק וכף שמאלית והארת חכמה ומטרם שנגלה קומת החסדים בסוד נקודת החירק, נמצאות ב' כפות המאזנים במחלוקת, שפעם מתגבר הימין וכף החסדים עולה, וכף החכמה יורדת, ופעם מתגבר השמאל, וכף החכמה עולה, וכף החסדים יורדת, (כמ"ש לעיל דף רס"ד אות שכ"א בד"ה באצבען עש"ה) וזה נמשך עד שנתגלה קו האמצעי, שה"ס החסדים, בסוד המסך דנקודת החירק, ואז נעשה הכרעה, שהחכמה מתלבשת בחסדים, וחסדים בחכמה, ומאירים שניהם ביחד, כמ"ש שם באורך, ולפיכך נבחנת קומה זו דנקודת החירק בסוד **לישן דקיימא באמצעיתא** כי בעת שהלשון של המאזנים עומד באמצע, נעשה צדקת המשקל, וב' כפות המאזנים עומדות זו מול זו, בשוה, ובדרך זה יוצאים כל המוחין, (כנ"ל דף נ"ב) שאומר **דהא לית זרעא דאזדרע בר ברזא דא** עש"ה. ומביא זה רבי יוסי כדי לחלוק על רבי יהודה, שאומר **ודסליק נחית ודנחית סליק**, אשר ע"י קו האמצעי המכריע ביניהם, נמצא הארת חסדים מתפשטת למטה, ולא הארת חכמה, ומסוד שקל הקדש הנאמר על המוחין משמע שב' כפות המאזנים מאירים בשוה, בסוד **לישן דקיימא באמצעיתא** ואין כף הימנית מתגברת יותר על כף השמאלית.

פסקה שפח

אמר ר' יצחק כתיב בדבר ה' וגו' בדבר ה' שמים נעשו, אלין שמיא דלתתא דאתעבידו בדבר שמים דלעילא אר"י כתיב וכו' בדבר ה' שמים נעשו, הם שמים תחתונים דהיינו בחינת מחזה ולמטה דז"א, שנעשו בדבר שמים עליונים, שהם מחזה ולמעלה דז"א, **ברוח דאפיק קלא, עד דמטי להההוא נהר דנגיד ונפיק ולא פסקין מימוי לעלמין**, שנעשו ברוח המוציא קול, עד שמגיע לאותו הנהר הנמשך ויוצא, שמימיו אינם נפסקים לעולם.

ביאור הדברים, שמים, הם ז"א, שמחזה ולמעלה נבחן לשמים עליונים, ומחזה ולמטה לשמים תחתונים (כנ"ל דף רנ"א ד"ה ורזא ע"ש) ונודע שמחזה ולמטה אין לו תקון במקומו, אלא צריך שיעלה ויכלל בהזווג שמחזה ולמעלה הנק' שמים עליונים (כנ"ל דף קי"ב ד"ה אלין), וז"ש **שמיא דלתתא דאתעבידו בדבר שמים דלעילא**. וכשז"א בקטנות נקרא **רוח**, ובגדלות נק' **קול**, וז"ש שנתקנו **ברוח דאפיק קלא**, דהיינו שהרוח דז"א השיג

מוחין דגדלות. וזה גדלות א', ואח"כ משיג גדלות ב' מאו"א. וז"ש **עד דמטי להההוא נהר** וכו', שה"ס או"א, שזווגם לא פסיק לעלמין.

וברוח פיו כל צבאם כולהו תתאי קיימין ברוח דאיהו דכר, והכתוב וברוח פיו כל צבאם, קאי על כל התחתונים, שהם למטה מזו"ן דאצילות, שהם עומדים רק באור הרוח, שלא השיג בחינת קול שהוא זכר, כלומר שמקבלים חסדים מכוסים מבחינת זכר, כי חסדים מכוסים מיוחסים לזכר, וחכמה מיוחסה לנקבה, כנודע. וכיון שכל התחתונים צריכים לחכמה ע"כ נחשב להם חסדים מכוסים לבחינת ו"ק בחוסר ג"ר.

ובזה הכריע רבי יצחק בין ר' יהודה לר' יוסי, כי בזו"ן עצמם המוחין הם בשקל הקודש, כדברי ר' יוסי, שהחכמה וחסדים מאירים בשוה, וזה רק מחזה ולמטה דז"א, כנודע. אמנם בכל צבאות שלמטה מזו"ן דאצילות, דהיינו העומדים בבי"ע, אינם מקבלים מחכמה, רק בחינת רוח בלבד, דהיינו הארה שממטה למעלה, כדברי ר' יהודה שאומר **ודנחית סליק**. ורק בחינת החסדים יורד עליהם, דהיינו **ודסליק נחית**, כנ"ל.

פסקה שפט

משקה הרים מעליותיו וגו' מאן עליותיו, כדקאמרן דכתיב המקרה במים עליותיו. משקה וגו' שואל מי הוא עליותיו ואומר שהוא כמו שאמרנו בהכתוב המקרה במים עליותיו (לעיל דף רצ"ג אות ש"ע) פירוש הרים ה"ס חג"ת דזו"ן שמחזה ולמעלה, ומשקה אותם מעליותיו, שהם או"א עלאין, שמקבלים מהם אוירא דכיא, שה"ס חסדים מכוסים, **מפרי מעשיך תשבע הארץ, רזא דההוא נהר דנגיד ונפיק לתתא הה"ד וכו' אשר זרעו בו וגו' והא אתמר.** מפרי מעשיך תשבע הארץ, ה"ס אותו הנהר, הנמשך ויוצא למטה, דהיינו למטה מחזה דז"א, שמשפיע שם הארת חכמה, שבה שביעה גמורה, וע"כ כתיב תשבע הארץ, דהיינו הנוקבא שהיא למטה מחזה דז"א, וז"ש אשר זרעו בו דהיינו זרע ו' בו, וכבר נתבאר לעיל דף ש"א אות שפ"ד ד"ה אשר ע"ש).

פסקה שצ

יהי מארת ברקיע השמים וגו' יהי מארת חסר, רבי חזקיה אומר מאורת דשריא ביה תוקפא דדינא, קילטא דדינא: יהי מארת וגו' כתיב מארת חסר ו', רח"א מארת ששרוי בה תוקף הדין וקליטת הדין. פירוש מארת היינו המלכות נוקבא דז"א, וע"כ חסר ו' שהוא לשון קללה, משום שיש בה בהמלכות, ב' בחינת דינים, א) הוא תוקף הדין הרובץ עליה מכח הצמצום א', שלא תקבל לתוכה אור ישר, שדינים אלו הם משורשה עצמה. ב) הוא החשך אשר בה, שקלטה מן הבינה. (כנ"ל דף ר"ע אות של"ב) וע"כ נקרא **קילטא דדינא**, שאינו מעצמה אלא ממה שקלטה מאחרים כמ"ש שם.

רבי יוסי אמר, יהי מארת לתתא איהי סיהרא דבה תליא אסכרה לרביי עלמא, ובה תליא מארת: רבי יוסי אומר הטעם שכתוב מארת חסר ו' שהוא לשון קללה. משום שהכתוב אומר יהי קללה למטה, כי היא הלבנה, דהיינו המלכות, שבה תלוי מיתת אסכרה לתינוקת שבעולם התחתון, ובה תלוי קללה. והוא חולק על רבי חזקיה, שפירש לשון מארת וענין הקללה למעלה בעולם אצילות. דהיינו במלכות דאצילות עצמה, שיש בה עצמה, תוקפא דדינא וקילטא דדינא, אלא הפירוש הוא למטה בעולם התחתון נמשך מהמלכות מארת וקללה, ועל שם הקללה שלמטה, נקראת המלכות מארת בלי ו'. וביאור הענין (עי' לעיל דף צ"ו ד"ה ביאור) **בגין דאיהי נהורא זוטרא מכל נהורין וזמנין דאתחשכא ולא מקבלא נהורא**, משום שהוא אור הקטן מכל האורות דאצילות, כלומר אור האחרון מכל האורות, ולפעמים נחשכת ואינה מקבלת אור, ע"כ נמשך ממנה למטה אסכרה וקללה.

פירוש, בעת שהמדרגות מתמעטות מכח עלית המלכות דכל מדרגה להבינה שבה, שמחמת זה, יורדים בינה ותו"מ דכל מדרגה להמדרגה שמתחתיה, נמצאים אז הבינה ותו"מ דמדרגת המלכות יורדים לבי"ע דפרודא, ששם הקליפות, להיותה אור אחרון והקטן מכל האצילות, ואין אחריה עוד שום מדרגה דקדושה, שהבינה ותו"מ שבה יפלו שמה. ומחמת מיעוט הזה נמשך ממנה האסכרה לרביי, וז"ש **בגין דאיהו נהורא זוטרא** וכו' כי בעת שנחשכת, דהיינו בעת המיעוט, יורדים בינה ותו"מ שלה לפרודא ונותנים כח למזיקים וקליפות.

פסקה שצא

ברקיע השמים, דא איהו רקיעא דאיהו כללא דכלהו, בגין דנטיל כל נהורין והוא נהיר להאי נהורא דלא נהרא: ברקיע השמים שאומר הכתוב זה הוא הרקיע שהוא כולל הכל, משום שלוקח כל האורות, והוא מאיר לאותו האור שאינו מאיר. פירוש. רקיע של הבינה כולל לכל המוחין של הזו"ן, כי הוא המעלה את אתוון אל"ה של הבינה ומחזירם להבינה, שאז גם הזו"ן הדבוקים בהם עולים עמהם אל הבינה, והם מקבלים ממנה המוחין שזה נוהג בכל המדרגות דזו"ן כנודע. וע"כ נבחן הרקיע דבינה הזה לרקיע הכולל, **והוא נהיר להאי נהורא דלא נהרא**, דהיינו שמאיר להמלכות, ע"י שמעלה אותה אל הבינה. ועל רקיע הכולל הזה אומר הכתוב, יהי מאורות ברקיע השמים וגו'.

פסקה שצב

ר' יצחק אמר ואפיק האי רקיע דלא נהיר וקרינן ליה מלכות שמים וארץ ישראל וארץ החיים: רי"א, והוציא את הרקיע הזה שאינו מאיר, וקוראים אותו מלכות שמים, ארץ

ישראל וארץ החיים. כל אלו הם שמות המלכות. פירוש. כי הוא מפרש הכתוב יהי מארת ברקיע, שהמאציל הוציא במלות הללו את הרקיע שאינו מאיר, דהיינו המלכות שהיא נוק' דז"א, וע"כ אמר המאציל יהי מארת בלא ו', כי אמר שמארת יהיה ברקיע שלא יוכל להאיר. והוא חולק על רבי יוסי שמפרש אותו שהוא רקיע הכולל דהיינו של הבינה, והוא מפרש אותו על המלכות.

השמים איהו האי רקיע, בגיני כך יהי מארת חסר ו' מאי טעמא דהא בלא ו' מותא הוא בעלמא: השמים אומר הכתוב, הוא המאיר להרקיע הזה, שז"א נקרא שמים, והוא מאיר אל המלכות, שהיא הרקיע שאינו מאיר. משום זה כתוב יהי מארת בחוסר ו', שיורה שאין בה הארת השמים הנק' ו', וכשהוא בלי ו', נמשך ממנה המות לעולם. ואח"כ כתוב השמים להאיר על הארץ, שהשמים ה"ס ו' שהוא ז"א, והוא המאיר אל הנוקבא הנקראת ארץ.

פסקה שצג

יהי מארת, כלא ביה תליא, לאכללא לילית בעלמא, כתיב קטן וגו' וכתיב כי אם שם וגו' וע"ד כתיב אך שם וגו'. יהי מארת בחוסר ו', הוא משום שהכל תלוי בה, ונמצא הכ' יהי מארת כולל ג"כ בריאת לילית בעולם, וע"כ כתוב בחוסר ו', שהיא לשון קללה. כתוב קטן וגדול שם הוא, שהמלכות כוללת הן המוחין דקטנות והן המוחין דגדלות. וכתיב כי אם שם אדיר ה' לנו, היינו המוחין דגדלות הכלולים בה. ועל זה כתוב אך שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח, דהיינו ג"כ בהמלכות. הרי שהכל כלול בה בין קטנות ובין גדלות, ואפילו קליפת לילית. והסו"ה ומלכותו בכל משלה וע"כ כתוב מארת בלי ו'.

פסקה שצד

רבי אלעזר אמר יהי מארת אספקלריאה דלא נהרא מגרמה אלא על ידא דנהורין עלאין דנהרין לה כעששיתא וכו', רא"א יהי מארת בחוסר ו', פירושו המלכות מבחינת מה שנקראת אספקלריא שאינה מאירה מעצמה, אלא ע"י האורות שלמעלה ממנה, המאירים לה כדופני הזכוכית של העששית שלוקטים אור מהנר העומד ביניהם ומאירים לחוץ, כן הנוקבא לוקטת אור מהמדרגות שלמעלה ממנה ומאירה לתחתונים, אבל בה עצמה אין שום אור, כמו בדופני הזכוכית של העששית.

כתיב הנה ארון הברית וגו', **הנה ארון, דא אספקלריאה דלא נהרא**: כתוב הנה ארון הברית וגו', הנה ארון, זה אספקלריאה שאינה מאירה, דהיינו המלכות, הנוקבא דז"א. **הברית, אספקלריאה דנהרא**, הברית הוא אספקלריא המאירה. **הנה ארון דא היא מארת, ארון תיבותא לאעלאה בגווה תורה שבכתב**, הנה ארון, זה הוא מארת חסר ו',

דהיינו הנוקבא מטרם שז"א הנק' תורה שבכתב, מתחבר בה, ארון, הוא תיבה להכניס בתוכה תורה שבכתב, שהוא ז"א. **הברית, דא שמשא דנהיר לה ואיהי ברית בהדיה** הברית, הוא השמש, דהיינו ז"א, המאיר לה להנוקבא, והיא נקראת ג"כ ברית כמוהו כשמחוברת עמו, וע"כ נקראת בהכתוב ארון הברית.

ארון הברית, דייקא, אדון כל הארץ: מה שאומר הכתוב ארון הברית אדון כל הארץ הוא בדיוק, כי ארון הברית היינו רק בעת היותה בחיבור עם הז"א הנקרא ברית, אז נקראת אדון כל הארץ, כמו בעלה ז"א, **הברית דאיהו אדון כל הארץ**, הברית שהוא ז"א, נקרא אדון כל הארץ.

פסקה שצה

ובגין דהאי ארון איהו אדון, בגין שמשא דנהיר לה ונהיר לכל עלמא, הכי אתקרי ומניה. נקטא שמא, וארון זה הוא אדון, משום שהשמש המאיר לה, ולכל העולם, נקרא כן, וממנו לוקחת הנוקבא את השם אדון. **ואתקרי האי ארון אדון ברזא דאדנ"י, כמה דאמרינן צדיק וצדק, כך אדון אדני דא בדא תליין**, ונקרא ארון זה בשם אדון, בסוד השם אדנ"י. כמו שאנו אומרים צדיק על דכר וצדק על הנוקבא, כן אדון הוא שם הדכר ואדנ"י הוא שם הנוקבא, כי כמו שהשם צדק של הנוקבא נגזר מהשם של הזכר צדיק, כך השם אדנ"י של הנוקבא נגזר מהשם של הזכר אדון. וע"כ כשהנוקבא נקראת לגמרי על שם בעלה, דהיינו השם ארון הברית כנ"ל, אז נקראת בשם הזכר **אדון**.

פסקה שצו

ת"ח ככבים ומזלות בברית קיימין דאיהו שמשא דקאמרן, ודא רקיע השמים: בוא וראה ככבים ומזלות בברית הם עומדים, שהוא השמש שאמרנו, דהיינו ז"א, וזהו רקיע השמים שבהכתוב, יהי מארת היינו הנוקבא כנ"ל, ורקיע השמים היינו ז"א, המאיר לה ולככבים ומזלות ולכל העולם כנ"ל. **דרשימין ביה גליפין ביה ככבים ומזלות וביה תליין לאנהרא**, שבו בהרקיע, רשומים וחקוקים הככבים והמזלות, ובו הם תלוים להאיר על הארץ. ונמצא שרבי אלעזר חולק על רבי יצחק, שפירש השם רקיע על הנוקבא, ועל רבי יוסי, שפירש השם רקיע על יסוד הבינה, והוא מפרש אשר יהי מארת היא הנוקבא, ברקיע השמים הוא ז"א. כנ"ל.

ר' ייסא סבא הוה אמר הכי יהי מארת דתלייא ברקיע השמים: ר' ייסא סבא היה אומר כך בפירוש הכתוב, שהמאציל אמר, יהי מארת שיהיה תלוי ברקיע השמים כלומר, שכל מדות הארתה תהינה תליות ברקיע השמים. פירוש, שהמאציל תיקן כאן, באמירת יהי מארת ברקיע השמים שכל שיעורי קומה יהיו תלוים ברקיע השמים, שה"ס הפרסא,

שבעליתו מתחת החכמה מודד קומת רוח להמדרגה. ובירידתו מתחת הבינה מודד קומת נשמה. ובירידתו מתחת ת"ת מודד קומת חיה. ובירידתו להמלכות מודד קומת יחידה. (כמ"ש בתע"ס חלק ב דף ע"ג עש"ה) **ודא סיהרא דתלייא ביה, כיון דכתיב והיו למאורות הא שמשא, ולמועדים דהא זמנייא וחגין ירחין ושבתי בהו תליאן והוו.** ומארת הוא הלבנה התלויה בכל שיעורי קומתה בהרקיע, כיון שכתוב והיו למאורות ברקיע השמים, הרי נתלה גם השמש בהרקיע. וכיון שכתוב ולמועדים, דהיינו והיו לאותות ולמועדים, הרי שכל שיעורי קומה היוצאים בהזמנים והחגים וראשי חדשים ושבתות, תלוים ונעשים בהרקיע, כנ"ל, שהוא המודד שיעורי הקומה של כל מדרגה.

פסקה שצז

וכלא בעבידתא קדמאה עלאה דשמיה קדישא אתאחיד ביה, ואיהו הוא כלא: והכל, דהיינו כל שיעורי קומה שמודד הרקיע, נעשה בפעולת רקיע הראשון העליון, שהשם הקדוש נתיחד בו, והוא הכל, והיינו הרקיע שבפה דא"א, שהוא הוציא בינה ותו"מ דא"א לבר מראש, והוא הרקיע הראשון העליון שבהעולמות, והשם הקדוש, דהיינו השם אלקים, נתיחד בו, כי בירידתו מפה לחזה דא"א, מעלה אתוון אל"ה לראש א"א, ומתחברות עם אתוון מ"י, ונשלם השם אלקים, **ואיהו הוא כלא**, כי הוא כולל בתוכו כל האורות התחתונים, וכבר נתבאר זה (לעיל דך ז' ד"ה והמשכילים ע"ש). ורקיע זה מכונה בדברי ר"י לעיל (דף רפ"ט אות שס"ה) בשם שבעה רקיעים ע"ש בהסולם.

שבעה ככבי אינון, לקבל שבעה רקיעין וכלהו מדברי עלמא ועלמא עלאה עלייהו: ז' כוכבים הם כנגד ז' רקיעים, וכולם מנהיגי העולם ועולם העליון עליהם. פירוש, כבר ידעת, שרקיע, פירושו סיום החדש שנעשה ע"י צמצום ב'. דהיינו ע"י עלית המלכות לבינה. ויש בזה פועל ופעולה, המכונים כוכב ורקיע, הפועל את הסיום נק' כוכב, ופעולת הסיום עצמה נקראת רקיע. גם ידעת שרקיע העליון שבפה דא"א מכונה ז' רקיעים כנגד חג"ת נה"י, שהוא עליון עליהם וכוללם בתוכו. (כנ"ל דף רפ"ט אות שס"ה) וא"כ יש בהם ז' ככבים, כי כח הפועל של כל רקיע מהז' נקרא כוכב. אמנם זה אמור, רק בפועל ופעולה של צמצום ב', מה שאין כן כח הפועל של צמצום א', אינו נקרא בשם כוכב. ולפי"ז לא היו צריכים הכוכבים לשלוט רק בבינה, שנצטמצמה רק מצמצום ב', אבל בהמלכות שנצטמצמה עוד מצמצום א', אין הכוכבים צריכים לשלוט שם ולהנהיגה. אלא, מכח שיתוף המלכות בבינה, נתקנה המלכות בכל תיקוני הבינה, וע"כ פועלים הכוכבים בהמלכות כמו בהבינה.

וז"ש **וכלהו מדברי עלמא**, וכל ז' הכוכבים מנהיגים את עולם התחתון, שהוא המלכות, **ועלמא עלאה עלייהו**, ועולם העליון, שהוא בינה, מיוסדת עליהם על הכוכבים, ולא עולם התחתון, שהיא המלכות שכח הצמצום שבה אינה כלל בבחינת כוכב, כנ"ל, ועכ"ז גם עולם התחתון מתנהג על ידי הכוכבים, ומפרש הטעם, ו **תרין עלמין נינהו**, **עלמא עלאה ועלמא תתאה**, **תתאה כגוונא דלעילא**, ב' עולמות הם, עולם העליון בינה, ועולם התחתון מלכות, והתחתון, שהיא מלכות, נתקן כעין העליון שהוא בינה. וע"כ כל תיקוני עולם העליון נוהג בעולם התחתון, וגם עולם התחתון מתנהג ע"י הכוכבים כמו העליון, **דכתיב מן העולם ועד העולם**, שיורה, שכל שישנו בעולם העליון, עבר ונתקן בעולם התחתון. **מלך עלאה מלך תתאה**, עולם העליון הוא מלך העליון דהיינו בינה, עולם התחתון הוא מלך התחתון דהיינו מלכות.

פסקה שצח

כתיב ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד. ה' מלך לעילא ה' מלך באמצעיתא ה' ימלוך לתתא: כתוב ה' מלך וגו', ה' מלך פירושו למעלה. ה' מלך פירושו באמצע. ה' ימלוך פירושו למטה. **ר' אחא אמר ה' מלך דא עלמא עלאה דאיהו עלמא דאתי, ה' מלך דא ת"ת ישראל, ה' ימלוך דא ארון הברית**. ר' אחא אמר ומפרש את זה ה' מלך, שהוא לשון עבר, זהו עולם העליון, שהוא עולם הבא, דהיינו בינה. ה' מלך, שהוא לשון הוה הוא ת"ת ישראל דהיינו ז"א. ה' ימלוך שהוא לשון עתיד, הוא ארון הברית דהיינו עולם התחתון מלכות. פירוש. כי בינה קדמה לבריאת העולם, וע"כ היא מרומזת בלשון עבר, דהיינו ה' מלך במ' קמוצה. ובהוה העולם מתנהג ע"י ז"א, שחג"ת נה"י הם סוד שתא אלפי שני כנודע. וע"כ הוא מרומז בלשון הוה, דהיינו ה' מלך במ' סגולה. אמנם הנוקבא, דהיינו המלכות, עוד לא נגלה בעולם בשלימותה, אלא הולכת ומתתקנת עד גמר התיקון כנודע, וע"כ מלכותה נרמזת בלשון עתיד, ה' ימלוך. ומביא כאן את זה לסייעתא על מה שאמר, **מלך עלאה מלך תתאה**, שהם בינה ומלכות, ע"כ מביא דברי רבי אחא סייעתא לדבריו. וכיון שהתחיל המאמר מסיים אותו.

פסקה שצט

אתא זמנא אחרא דוד, ואהדר לון מתתא לעילא, ואמר ה' מלך עולם ועד: בא דוד בזמן אחר והחזיר אותם ממטה למעלה ואמר ה' מלך עולם ועד. **ה' מלך לתתא, עולם באמצעיתא. ועד לעילא, דתמן ויעודא וקיומא ואשלימותא דכלא**, ה' מלך, פירושו למטה בעולם התחתון מלכות. עולם פירושו באמצע, דהיינו בז"א ועד פירושו, למעלה בבינה ששם הויעוד, דהיינו היחוד והמוחין וההשלמה של כל המדרגות, **מלך לעילא**,

ע"כ נקרא עולם העליון בינה בשם מלך, במ' קמוצה, להורות שכבר נשלמה הנהגתה בכל השלימות, אבל **ימלוך לתתא**, ימלוך שיורה שעתיד לקבל שלימות המלוכה הוא למטה, דהיינו עולם התחתון מלכות, שעוד לא נשלמה. ואין להקשות א"כ איך אומר לפני זה, **ה' מלך לתתא**, הרי שנקראת מלך במ' סגולה. הענין הוא, כי המלכות נקראת מלך בהוה, בערך מה שמקבלת מז"א בעלה, שהוא נקרא מלך במ' סגולה כנ"ל, וא"כ היא נקראת כן רק על שם בעלה, אבל מצד עצמה עוד לא נגלה מלכותה, אלא שתגלה לעתיד בגמר התקון, ומבחינה זו נקראת בשם ימלוך.

פסקה ת

רבי אבא אמר כל הני מאורות, כלהו מתחברן ברקיע השמים: רבי אבא אומר, כל אלו המאורות מתחברים ברקיע השמים, כמ"ש ויתן אותם אלקים ברקיע השמים. **להאיר על הארץ לאנהרא על ארעא, מאן הוא רקיעא דנהיר על ארעא, הוי אימא דא נהר דנגיד** וכו', להאיר על הארץ, שואל מי הוא הרקיע המאיר על הארץ, ואומר, הוי אומר שזהו הנהר הנמשך ויוצא מעדן, שכתוב בו ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. שפירושו שבינה יצא מעדן שהוא חכמה, כדי ליתן מוחין להמלכות הנקראת גן. (כנ"ל דף ר"צ ד"ה כתיב ע"ש) הרי שרקיע זה הוא בינה, המאירה על הארץ שהיא הגן. וכן כל המאורות, שהם המוחין דזו"ן, מתחברים בה, כלומר ממנה יוצאים ונמשכים.

פסקה תא

ת"ח כיון דסיהרא שלטא, ואתנהיר מההוא נהרא דנגיד ונפיק, כל אינון שמיא דלתתא וחיליהון כלהון אתוספן נהורא: בוא וראה כיון שהלבנה שולטת, ומאירה מכח אותו נהר הנמשך ויוצא מעדן, שהוא בינה, אז כל אלו שמים שלמטה מאצילות, דהיינו דבי"ע דפרודא, וצבאם, בכולם נתוסף אור, **וככביא דממנן על ארעא כלהו שלטין ומגדלין צמחים ואילנין, ועלמא אתרבי בכלהו**. והככבים שהם ממונים על העולם להנהיגו, שולטים כולם ומגדלים צמחים ואילנות, וכל מה שבעולם מתרבה ומתגדל. **ואפילו מיא ונוני ימא כלהו ברבו יתיר וכמה גרדיני נימוסין שאטן בעלמא בגין דכלהו בחדוה ברבו חילא**: ואפילו המים והדגים שבים הם בגדלות יתירה. וכמה שלוחי הדין מעופפים בעולם, משום שכולם בשמחה ביתר עוז, כלומר, שאף הם מרבים כחם מכח שליטת המלכות, וע"כ עלולים להזיק יותר מתמיד. **כד חדוה הוא בבי מלכא, אפילו אינון מבי תרעי, ואפילו אינון מדבי טרטשי**, כשיש שמחה בבית המלך, אפילו שומרי השערים ושומרי הדרכים. **כלהו חדן ושטאן בעלמא** שמחים כולם ומשוטטים בעולם, ולפיכך **ורביי דעלמא בעיין לאסתמרא**, ותנוקות שבעולם צריכים אז להשמר מפני המזיקים.

פסקה תב

רבי אחא אמר ויתן אותם וגו' וכד כלהון קיימין ביה כדין חדוותא דא עם דא: רא"א, ויתן אותם אלקים ברקיע השמים, כשכולם עומדים בו, דהיינו בעת שהשמש ולבנה נמצאים שניהם ברקיע השמים שהוא בינה, אז הם שמחים זה עם זה, **כדין סיהרא אזעירת נהורא מקמי שמשא, כל מה דנטיל בגין לאנהרא לה, הה"ד להאיר על הארץ**, אז הלבנה מיעטה את עצמה מלפני השמש, ומאז כל מה שהשמש, שהוא ז"א, לוקח, הוא רק להאיר אל הנוקבא, ולא בשביל עצמו. וזהו שכתוב להאיר על הארץ.

פירוש. ז"א נק' שמש, והנוקבא נקראת ארץ, ונקראת לבנה כנודע. והוקשה לו, כיון שכתוב ויתן אותם אלקים ברקיע השמים, הרי הנוקבא נמצאת במדרגה אחת עם הז"א, ששניהם מקבלים מרקיע השמים. ואח"כ כתוב, להאיר על הארץ, שהיא הנוקבא הנקראת ארץ, א"כ הנוקבא למטה מז"א, ומקבלת רק מהשמש שהוא ז"א, ולפיכך מתרץ. שמתחילה עמדו שניהם ז"א ונוק' ברקיע השמים, והיו שניהם בקומה שוה, ומקבלים ביחד מרקיע השמים, שהיא בינה כנ"ל. ואח"כ נתמעטה הנוקבא ונעשית למטה מז"א ומקבלת ממנו, וע"כ כתוב אח"כ, להאיר על הארץ.

פסקה תג

רב יצחק אמר כתיב והיה אור הלבנה כאור החמה וגו' מאן שבעת הימים אלין אינון ז' יומין דבראשית: רי"א כתיב והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים שואל מי המה אלו שבעת הימים ואומר שהם שבעת ימי בראשית דהיינו חג"ת נהי"מ של ז"א הנקראים שבעת ימי בראשית (כמ"ש לעיל דף רע"ה אות של"ח) ולפי"ז יהיה שיעור הכתוב, והיה אור הלבנה לעתיד לבא כאור החמה של עתיד לבא, שאז יהיה אור החמה שבעתים כמדת ז' הספירות שנתקנו בימי בראשית. ונמצא שלעתיד לבא יהיה החמה והלבנה שניהם שוים. **רבי יהודה אמר, אלין אנון שבעת ימי המלואים** רי"א, אור שבעת הימים, פירושו שבעת ימי המלואים, כלומר, ז' ספירות חג"ת נהי"מ של הנוקבא, אחר שנתמלאו בכל מלואם לעתיד לבא. שאז נקראים ספירותיה ימי מילואים, כמו שמפרש לפנינו. ולפי"ז יהיה שיעור הכתוב בהכרח, והיה אור הלבנה לעתיד לבא, כאור החמה של עתה, ואור החמה שלעתיד לבא, יהיה שבעתים בגדלו כאור שבעת הספירות חג"ת נהי"מ של הנוקבא לעתיד לבא. ונמצא שגם לאחר גמר התקון לא יהיו הז"א והנוקבא קומתם שוה, אלא ז"א יהיה עולה גם אז שבעתים על קומתה של הנוקבא.

פסקה תד

מלואים ודאי, בגין דההוא זמנא אתבסם עלמא ואתהדר באשלמותיה, ולא אתפגים סיהרא בגין חויא בישא דכתיב וכו', ספירות הנוקבא נבחנים אז ודאי לימי מילואים, משום שבעת ההוא יומתק העולם ויחזור לשלמותו, ולא יתמעט עוד הנוקבא מכח הפגם של נחש הרע, שכתוב בו ונרגן מפריד אלוף, שמפריד היחוד של ז"א ונוקביה. ומשום זה נקראות אז ספירותיה בשם ימי מילואים. ושואל **ואימתי יהא דא, בזמנא דכתיב בלע המות לנצח, וכדין כתיב ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד**. ושואל ואימתי יהיה זה, שתתמלא הנוקבא ולא יהיה בה שום מיעוט עוד. ואומר שזה יהיה בעת הזאת שכתוב בה, בלע המות לנצח, דהיינו שתתבטל הס"א והמות לנצח, ואז כתוב ביום ההוא וגו'. אמנם רבי יהודה אינו חולק על רבי יצחק רק בביאור הכתוב בלבד, שסבר, כי גם בגמר התקון יהיו ב' זמנים להנוקבא, שמתחילה תתקן הנוק' עם ז"א בקומה שוה. ואח"כ בזה למטה מזה. וע"כ רבי יצחק מפרש את הכתוב והיה אור הלבנה וגו' על הזמן הא'. ורבי יהודה על זמן הב', שהוא גמר התקון לגמרי, שאז נאשר בלע המות לנצח.

פסקה תה

ישרצו המים שרין נפש חיה למינה, אר"א, אלין מיין תתאין דרחשין זיינין כגוונא דלעילא: הכ' ישרצו המים וגו' הם מים תחתונים, שהם מולידים נפשות כמו מים עליונים. כלומר כמו מים עליונים, בינה, מולידים נשמות דזו"ן, כן מים תחתונים זו"ן מולידים נשמות הצדיקים. **אינון עלאי ואינון תתאי**, מים עליונים מולידים נשמות עליונים, זו"ן, ומים תחתונים מולידים נשמות התחתונים, נשמות הצדיקים.

רבי חייא אמר עלאי אפיקו נפש חיה ומה ניהי דא נפש דאדם קדמאה כד"א ויהי וגו': רח"א, העליונים, הוציאו נפש חיה, ומי היא, היא נפש של אדם הראשון. כמ"ש ויהי האדם לנפש חיה. ר"ח מודה ג"כ שנפשות בני אדם יוצאים מזו"ן שהם מים תחתונים, כמ"ש רבי אלעזר, אלא שר"ח קורא את הזו"ן מים עליונים, והוא מטעם שאין זו"ן יכולים להוציא נשמות בני אדם מטרם שעולים ומלבישים את או"א שהם מים עליונים, והתחתון העולה לעליון נעשה כמוהו. וע"כ חושב ר"ח אז את הזו"ן למים עליונים, כמו או"א.

פסקה תו

ועוף יעופף על הארץ, אלין שליחי עלאין דאתחזון לבני נשא בחיזו דבר נש: ועוף יעופף וגו' הם שלוחים עליונים, דהיינו מלאכים, המתראים לבני אדם כמראה בן אדם. **משמע דכתיב יעופף על הארץ, בגין דאית אחרנין דלא אתחזון אלא ברוחא ממש לפום סבלתנו**

דבני נשא, וזה נשמע ממה שכתוב יעופף על הארץ, שמורה שהם כדמות בני הארץ, משום שיש מלאכים אחרים שאינם נראים אלא ברוח ממש, לפי מושגי השכל של בני אדם, וע"כ כתוב כאן על הארץ, להורות שהם אינם כן, אלא מושגים בבחינת דמות של בני אדם, וביאור הדברים הללו עי' להלן בבראשית ב' דף כ"ז ד"ה ועלייהו.
פירוש. שיש מלאכים הנמשכים מצד המלכות, שהיא בחינת מחזה ולמטה דז"א, ועליהם אומר הכתוב ועוף יעופף על הארץ, כי הארץ ה"ס המלכות, והם נראים לבני אדם בחיזו דבר נש. ויש מלאכים הנמשכים מצד ז"א מבחינת מחזה ולמעלה, והם אינם נראים אלא ברוחא ממש לפום סכלתנו דבני נשא. כי גופות בני אדם אין להם שורש בז"א, ואין המלאכים הנמשכים מצדו יכולים להתלבש בדמות הגוף.

פסקה תז

בגיני כך, **לא כתיב באלין למינהו**, **כאינון אחרנין**, **דכתיב בהן ואת כל עוף כנף למינהו**: בשביל זה, בשביל שמשנים צורתם להתלבש בגופות בני אדם, לא כתוב בהם למינהו, כאלו מלאכים האחרים, הנמשכים מז"א. שכתוב בהם ואת כל עוף כנף למינהו, **בגין דאלין לא משניין ממינייהו לעלמין כהני אחרנין דלא כתיב בהם למינהו**: משום שאלו הנמשכים מז"א. אינם משתנים ממיניהם לעולם, ואינם משתנים להתלבש בגוף בני אדם כאלו מלאכים האחרים שלא נאמר בהם למינהו, דהיינו שכתוב בהם ועוף יעופף על הארץ ולא כתוב למינהו. **ואי תימא אית בהו דמשניין דא מן דא**, ואם תאמר שיש בין המלאכים עצמם שמשתנים אחד מחברו. **הכי הוא ודאי דהא אית בהו דמשניין אלין מאלין**, **בגיני כך כתיב ומשם יפרד**. ודאי כן הוא, שיש ביניהם שמשונים אלו מאלו, דהיינו שיש ביניהם מדרגות רבות, ומשום זה כתוב ומשם יפרד. כי אותה הפרסא שמתחת האצילות שעליה נאמר ומשם יפרד, שמשם ולמטה הוא ג' עולמות בי"ע דפרודא, שבהם נמצאים המלאכים. הנה אותה הפרסא עושה בהם מדרגות רבות. כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה דף ל"א אות קמ"ד עד אות קנ"ד בביאור העולמות הללו, ומדרגותיהן המרובות. ע"ש.

פסקה תח

ויברא אלקים את התנינים הגדולים אלין לויתן ובת זוגו: ויברא וגו' אלו הם לויתן ובת זוגו. לויתן ה"ס יסוד דז"א מבחינת הגדלות, כמ"ש להלן. **ואת כל נפש החיה הרומשת**, **דא נפש דההיא חיה דאיהי רומשת לד' סטרי עלמא** את כל נפש וגו', זה היא נפש של אותה החיה הרומשת לד' רוחות העולם, פירוש. שדורש רומשת כמו רומסת, ואומר

שהיא רומסת ומחרבת לכל רוחות העולם. **ומאן איהי חיה דאיהי רומשת הוי אימא דא לילית**, שואל, ומי היא החיה שהיא רומשת, ומשיב, הוי אומר שהיא לילית.

פסקה תט

אשר שרצו המים למיניהם, דמיין מגדלין לון אשר שרצו וגו' כי המים מגדלים אותם. קאי על לויתן ובת זוגו, שהם מתגדלים ע"י המים. **דכד אתי סטרא דדרום שראן מיין ונגדין לכל סטרין, וארבי ימא אזלין ועברין כד"א שם אניות יהלכון וגו'** כי כשבא רוח דרומית נפתחים המים מקפאונם שע"י רוח צפון (כנ"ל דף רצ"א ד"ה ואלמלא ע"ש) ונמשכים לכל עבר, ואניות הים הולכים ועוברים כמ"ש, שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו, הרי שהלויתן מתגדל ע"י המים וענין רוח דרומית שפותח את המים, כבר נתבאר שם, ואין להכפיל דברים.

פסקה תי

ואת כל עוף כנף למינהו כד"א כי עוף השמים וגו': ואת כל עוף כנף וגו' היינו אותם המלאכים שכתוב עליהם כי עוף השמים יוליך את הקול וגו', כלומר שהם בחינת מלאכים הנמשכים מז"א הנק' קול, **רבי יוסי אמר כלהון משית גדפין, ולא משניין לעלמין**, רי"א כולם הם בשש כנפים, ואינם משנים את עצמם לעולם. הם בשש כנפים מחמת שנמשכים מז"א, שהם כנגד חג"ת נה"י שלו. ואינם נשתנים פירושו, שאינם מתלבשים בגוף, (כנ"ל אות ת"ז) מטעם שלא נמצא שום שורש לגוף בבחינת ז"א כמ"ש שם. **ובגיני כך כתיב למינהו. מאי למינהו, לזיינא דלעילא**, ומשום זה כתיב למינהו. ושואל מה הפירוש של למינהו, ואומר למין של מעלה, כלומר למין של מחזה ולמעלה דז"א, שאין שם שורש לגוף כלל, וע"כ אינם משנים את עצמם להתלבש בגוף, **ואלין טאסן ושאטן עלמא בשית וחמאן עובדין דבני נשא וסלקין לון לעילא, ועל דא כתיב וכו'**, ואלו מעופפים ומשוטטים העולם בשש עפיפות, כנגד שש הספירות חג"ת נה"י שבהם, ורואים מעשי בני אדם ומעלים אותם למעלה, לב"ד של מעלה, וע"כ כתוב גם במדעך מלך אל תקלל, דהיינו מלכו של עולם, כי עוף השמים יוליך את הקול למעלה, שהם המלאכים הנ"ל.

פסקה תיא

ר' חזקיה אמר, הרומשת השורצת מבעי ליה, אלא כדאמרינן רמש ליליא, וע"ד בו תרמוש כל חיתו יער: רח"א כתוב הרומשת, הלא השורצת היה צריך לכתוב, כמו שהכתוב ממשיך אשר שרצו המים. ומשיב, אלא כמו שאנו אומרים רמש לילה, שפירושו החשיך הלילה, וע"כ בו, בלילה, שהיא המלכות. תרמוש כל חיתו יער, דהיינו

שכל כחות החשך, שהם חיתו יער, שולטים בלילה, וע"כ כל נפש חיה הרומשת, פירושו המלכות. **דכלהו שלטאן, בשעתא דאיהי שלטא**, שכולם שולטים בשעה שהלילה, שהיא הנוקבא, שולטת. כי המלכות כוללת כל מה שמתחתיה, ואפילו הקליפות. **ופתחין שירתא בתלת סטרין דפלגו ליליא וזמרי שירתא ולא משתככי, ועל אלין כתיב וכו'**, והמלאכים פותחים בשירה בג' משמרות שמתחלקת הלילה, ומזמרים שירה ואינם פוסקים, ועל אלו המלאכים כתיב המזכירים את ה' אל דמי לכם.

פסקה תיב

ר"ש קם ואמר מסתכל הוינא דכד בעא קב"ה למברי אדם אזדעזעו כל עלאין ותתאין: ר"ש קם ואמר, הייתי מסתכל, בשעה שרצה הקב"ה לברוא את האדם, נזדעזעו כל העליונים ותחתונים. והטעם שנזדעזעו הוא, מפני שכל העולמות העליונים והתחתונים תלוים במעשיו, אם לשבט ואם לחסד, ונמצא בריאת האדם נוגע לכולם, וע"כ נזדעזעו, כי יראו אולי יחטא. **ויומא שתיתאה הוה סליק בדרגוי עד דסלקא רעותא עלאה ונהיר שירותא דכל נהורין**: ויום הששי היה עולה במדרגותיו, עד שעלה ברצון העליון, והאיר ההתחלה לכל האורות.

פסקה תיג

ופתח תרעא דמזרח, דהא מתמן נהורא נפיק, ופתח שער המזרח, כי משם יוצא האור להאיר בעולם. ביאור הדברים. כי כבר ידעת שכל הפעולות שהיו מחויבות להיות בסדר אצילות פרצופי זו"ן, צריכים לחזור עליהם בסוד זווגם להולדת נשמה, וסדר אצילות פרצופי זו"ן מובא (לעיל דף רפ"ז ד"ה תלת) במלות קצרות. **תלת נפקי מחד חד בתלת קיימא** וכו', שפירושו שתחילה עולה ז"א למ"ן לישסו"ת, ומכריע שם בין ימין ושמאל דישסו"ת, בסוד קומת החסדים היוצאת שם על מסך דחירק שבו, ואז נכללים שלשתם זב"ז, ויוצאים שם בישסו"ת ג' מוחין חב"ד. שז"ס **תלת** הם חב"ד דישסו"ת, **נפקי מחד**, יוצאים מאחד שהוא ז"א, כי ע"י הכרעתו את ב' הקוין אשר שם, האירו ג' מוחין הללו שם. ולפיכך **חד** שהוא ז"א, **בתלת קיימא**, עומד גם הוא בג' מוחין חב"ד הללו, מטעם, שכל שיעור הארה שהתחתון גורם לצאת בהעליון זוכה בו גם התחתון. **עאל בין תרין** וכו'. והנה כל אותו הדרך צריכים זו"ן לעבור מחדש כדי להוליד נשמת אדה"ר. שמתחילה צריך ז"א לעלות למ"ן לישסו"ת, להכריע בין ימין ושמאל שבהם וכו', ועליה זו דז"א לישסו"ת מיוחסת בעיקר ליסוד דז"א, כי הוא הנושא למסך דחירק (כנ"ל דף רפ"ד ד"ה ר"ש אמר).

וז"ש כאן **ויומא שתיתאה הוה סליק בדרגוי עד דסלקא רעותא עלאה**, שיום הששי, שהוא יסוד דז"א, עולה במדרגותיו למ"ן לרצון עליון, שהוא ישסו"ת, ומכריע שם בין ימין ושמאל דישסו"ת, ובהכרעתו מתגלים בהם ג' מוחין חב"ד, בסוד **תלת נפקי מחד** ונמצא **ונהיר שירותא דכל נהורין**, כי אלו ג' מוחין חב"ד שיצאו בישסו"ת ע"י הכרעת ז"א, הם מוחין ראשונים דהארת חכמה שמתגלים בעולמות, כי חכמה דא"א נסתמה ואינה מאירה לפרצופי אצילות, וכל הארת חכמה המאירה באצילות, הוא רק מסוד הבינה שחזרה להיות חכמה, וה"ס ישסו"ת. הרי שמוחין הללו שיצאו בישסו"ת ונשלמו ע"י הכרעת ז"א הם המוחין הראשונים שבכל עולם האצילות. ואח"ז זכה גם ז"א עצמו באלו ג' מוחין בסוד **חד בתלת קיימא** כנ"ל, ונמצא בזה **ופתח תרעא דמזרח** שנפתח שער המזרח, כלומר שז"א הנק' מזרח, נפתח להאיר בג' מוחין כמו ישסו"ת, **דהא מתמן נהורא נפיק** כי משם מישסו"ת יוצא האור לז"א. וצריכים לזכור כאן כי ד' רוחות העולם הם כינוים לד' הבחינות חו"ב תו"מ, ובזו"ן הם חו"ג תו"מ, שדרום ה"ס ימין חסד. צפון ה"ס שמאל גבורה. מזרח ה"ס ז"א, ותפארת שהוא קו אמצעי. מערב ה"ס נוקבא דז"א ומלכות, המקבלת מג' הקוין דרום צפון מזרח. וזכור זה לכל ההמשך.

ודרום אחמי תוקפי דנהורא דירית מרישא ואתתקף במזרח ודרום, שה"ס ימין וחסד, גילה תוקף הארתו שירש מהראש דהיינו מישסו"ת, ונתחזק במזרח, שהוא ז"א. פירוש, אחר שז"א קבל המוחין בסוד ג' קוין מישסו"ת כנ"ל, המשיך לעצמו את קו הימין חסדים, כי הז"א עקרו חסדים מכוסים, ואינו צריך להארת חכמה הנמשך בקו שמאל, המכונה צפון. אמנם באמת המשיך כל ג' הקוין, שה"ס דרום צפון מזרח, אלא שקו ימין שהוא דרום נתחזק בשליטתו, וכיסה והעלים אורות האחרים. וז"ש **אחמי תוקפי וכו' וכן ואתתקף במזרח**, דהיינו שנתגבר בשליטתו וביטל האחרים.

מזרח אתקיף לצפון וצפון אתער ואתפשט וקרי בחיל סגי למערב למקרב ולאשתתפא בהדיה: מזרח שהוא ז"א התקיף לצפון כלומר שחזר וגילה בתוך עצמו הארת השמאל שהמשיך מישסו"ת, שה"ס נקודת השורק. ונתעורר הצפון ונתפשט בתוך הז"א, וקרא ברוב כח למערב שהיא הנוקבא דז"א, להתקרב ולהשתתף עמו. **כדין מערב סלקא בצפון ואתקשר ביה** אז המערב שהיא הנוקבא, עלה בצפון ונתקשר בו. פירוש. עיקר בנין הנוקבא הוא מצד שמאל שהוא צפון. (כנ"ל דף רמ"ו ד"ה והמלך ע"ש) ולפיכך עורר הז"א את הצפון שבו, להתפשט בכל שיעורו ולהתלבש בתוך הנוקבא. וז"ש **וקרא בחיל סגי למערב**. ומ"ש **בחיל סגי** הוא כי הארת הצפון הוא בכח רב, כי עם הארתו נקפאים כל אורות המלכות (כנ"ל דף רמ"ז אות ש"א).

לבתר דרום אתיא ואחיד במערב וסחרין ליה דרום וצפון דאלין נדרי גנתא: אח"כ דרום שהוא ימין וחסד, בא ונאחז בהמערב שהיא הנוקבא. ונמצא שסובבים אותה הדרום והצפון שהם גדרי הגן. פירוש. כי אחר שהנוקבא נקשרה בהארת הצפון, נקפאה בסוד ימא דקאפו, עד שחזר ז"א והמשיך אליה את הדרום, שה"ס אור החסדים שבימין, ואז נתלבשה הארת החכמה שבצפון בהחסדים שבדרום, ונפתחו אורותיה להאיר בהעולמות. (כמ"ש לעיל דף רמ"ח אות ש"ב), **מסטרא דצפון גלידי מיא ומסטרא דדרום משתרן ונגדין לאשקאה וכו'**. עש"ה. ומלבד זה, נעשו ב' הארות הללו הדרום והצפון, שומרים להנוקבא מפני הקליפות והדינים, כי רוח דרום מבטל כל הדינים, ורוח צפון מכניע את כל החצונים והקליפות. ונבחנים משום זה ששומרים אותה, כפו גדר השומר את הגן מפני זרים.

כדין מזרח קריב במערב, ומערב שריא בחדוה ובעאת מכלהו ואמר נעשה אדם וגו': אז מזרח שהוא ז"א, מזדווג במערב. שהיא הנוקבא, והמערב הוא בשמחה, ובקשה מכולם ואמרה, נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, **דלהוי כגוונא דא בארבע סטרין ועילא ותתא** שיהיה בדרך הזה, בד' רוחות דרום צפון מזרח מערב, ומעלה ומטה, דהיינו בו"ק. ואז **ומזרח אתדבק במערב ואפיק ליה**, הז"א נתדבק בהנוקבא והוציא נשמת אדם הראשון. **וע"ד תנינן אדם מאתר דבית המקדש נפק** וע"כ למדנו, שאדם יצא ממקום בית המקדש, דהיינו מהנוקבא דז"א כנ"ל. והיא נקראת בית המקדש.

פסקה תיד

תו נעשה אדם, קב"ה אמר לאלין תתאי דאתו מסטרא דלעילא רזא דשמא דא דסליק אדם. עוד יש לפרש הכתוב נעשה אדם, הקב"ה אמר, דהיינו שהמשיך, לאלו התחתונים הבאים מצד העליונים, את הסוד של שם הזה העולה במספר אדם. דהיינו השם מ"ה. כי אדם בגי' מ"ה. פירוש. **עלאי** הם ישסו"ת, שאין להם אלא ב' קוין ימין ושמאל בסוד חולם שורק, שהם מ"י אל"ה, והם סתומים. **תתאי**, הם זו"ן, שיש להם המסך דחירק, שה"ס המסך דשם מ"ה, שבסוד קומת החסדים היוצאת על המסך הזה, הוא מכריע בין ימין ושמאל דישסו"ת, ונפתחו ישסו"ת מסתימתם, ויוצאים בהם ג' מוחין חב"ד, שהם סוד **תלת דנפקי מחד**. (כנ"ל באות תי"ג) ובשביל זה גם הזו"ן זוכים באלו המוחין. כי כל השיעור שהתחתון גורם לעליון זוכה בו גם התחתון. שז"ס **חד בתלת קיימא**. וז"ס **תתאי דאתי מסטרא דלעילא**, כי זו"ן מבחינת עצמם אינם ראוים למוחין, אלא משום שגרמו יציאת המוחין למעלה בישסו"ת, ע"כ זכו בהם גם הם. וע"כ נבחנים זו"ן, שהמוחין שלהם באים מצד העליונים, ולא מצד עצמם. וכדרך שנאצלו המוחין דזו"ן מישסו"ת,

כן נאצלת נשמת אדם הראשון מזו"ן. כי אחר שקבלו הזו"ן המוחין מישסו"ת ואו"א, ועלו אליהם והלבישו אותם, שפירושו שנעשו שוים לגמרי למדרגת או"א וישסו"ת, אז האצילו לאדה"ר בכל אותם הדרכים שאו"א האצילו אותם. כי עתה נחשבים זו"ן **לעלאי** ונשמת אדם **לתתאי**, וע"כ תחלה נתמעטו הזו"ן כמו ישסו"ת, והורידו אתוון אל"ה לנשמת אדם, ואח"כ העלו אותם חזרה למדרגתם, ואז עלתה עמהם נשמת אדה"ר. וכמו בישסו"ת כן נעשה עתה גם בזו"ן ב' קוין ימין ושמאל מ"י אל"ה, ואורותיהם נסתמים, ואדה"ר יש לו עתה המסך דנקודת החירק שהוא המסך דשם מ"ה, והוא מכריע בין ב' הקוין דזו"ן, ופותח אותם מסתימתם. ובשיעור הזה שנשמת אדה"ר גרם מוחין חדשים בזו"ן זוכה בהם גם הוא, ונמצא שיציאת המוחין לנשמת אדה"ר, היה ג"כ בסוד **תתאי דאתו מסטרא דלעילא**.

וז"ש בביאור נעשה אדם **קב"ה אמר**, כלומר שהמשיך מוחין **לאלין תתאי דאתו מסטרא דלעילא**, שה"ס התחתונים הנושאים את מסך דחירק, הראוים להכריע בין ב' הקוים שבהעליונים מהם, שמוציאים מוחין בעליונים וזוכים בהם גם הם, **רזא דשמא דא דסליק אדם**, סוד שם הזה העולה מ"ה כמספר אדם, כלומר סוד קו האמצעי הנושא מסך דחירק משם מ"ה, המכריע בעליונים ומושך מהם גם לעצמו כנ"ל, שבסוד הזה יצאה ונאצלה כל השלמות שבנשמת אדה"ר כנ"ל. כמו שמבאר והולך.

אדם מרזא סתימא עלאה, אדם רזא דאתוון דהא אדם כליל לעילא וכליל לתתא: אדם הוא מסוד סתומה עליונה שכולל בתוכו ב' הקוין מן העליונים דהיינו מישסו"ת, ימין ושמאל, שמטרם הכרעה דקו ג' היו סתומים כנ"ל. וכן אדם הוא סוד האותיות דהיינו שכולל בתוכו את קו האמצעי, שהוא בחינת התחתונים כולם, מכונים אותיות. כי העליונים נבחנים לטעמים ונקודות, והתחתונים לאותיות. שהרי האדם כולל בתוכו כל מה שלמעלה וכל שלמטה. כמ"ש לפנינו.

אד"ם: א' לעילא לעילא. ם' סתימא דאיהו ם' מלסרבה המשרה. ד' תתאה דסתימא במערב: ג' אותיות הן אד"ם: ה **א**' שבשם אדם רומזת למעלה למעלה דהיינו לאו"א עלאין שמהם נמשך קו ימין מ"י. **ם**' סתומה שבהשם אדם היא ה **ם**, של הכ' לם' רבה המשרה, שמ' זו אע"פ שהיא באמצע התיבה מ"מ המסורה הוא לכתבה ב **ם**' סתומה כמו בסוף התיבה והיא רומזת לישסו"ת, שמהם נמשך קו שמאל אל"ה. **ד**' התחתונה שבשם אדם, שהיא סתומה במערב, דהיינו ש **ד**' זו כלולה בהנוקבא שמחזה ולמטה דז"א הנקראת מערב, היא רומזת לסוד המסך דחירק, שהנוקבא המכונה מערב נושאת אותו, שעל ידו יוצאה קומת החסדים ונעשה לקו אמצעי ומכריע, בין ימין שהוא **א**' דאדם, ובין שמאל

שהוא **ם'** דאדם. **ודא כללא דלעילא ותתא** וזה כלל המוחין שלמעלה ושלמטה. כי בג' דרכים אלו יוצאים המוחין בישסו"ת וזו"ן, וכן יוצאים בנשמת אדה"ר. **אתתקן לעילא אתתקן לתתא** אחר שנתקנו למעלה בזו"ן ע"י הכרעת המסך דאדם, נתקנו ג"כ למטה באדם עצמו. כי כל שיעור הארה שהתחתון גילה למעלה זוכה בה גם הוא.

פסקה תטו

אלין אתוון כד נחתא לתתא כלהו כחדא באשלמותיה אשתכח דכר ונוקבא: אלו האותיות א' ד' ם'. שהם גילו בזו"ן מוחין דחב"ד חדשים, כאשר ירדו למטה, לנשמת אדה"ר כולם כאחד בשלימותם, דהיינו בסוד הכרעת קו האמצעי ובהתכללותם זה בזה, נמצא האדם בזכר ונקבה החסדים שבהנשמה נבחנים לזכר, הגבורות, לנקבה. **ונוקבא בסטרוי אתדבקת עד דאפיל עלויה שנתא ודמוך**. והנקבה היתה מתדבקת בצדו, עד שהפיל עליו שנה ויישן, **והוי רמי באתר דבי מקדשא לתתא**. והיה מוטל במקום בית המקדש של מטה.

פסקה תטז

ונסר ליה קב"ה ותקין לה כמה דמתקנין לכלה ואעלא ליה הה"ד ויקח וגו': ונסר אותו הקב"ה, כלומר שהפריד הנקבה מהזכר, ותקן אותה כמו שמתקנים את הכלה. ויביאה אליו. וזהו שכתוב ויקח אחת מצלעותיו וגו' **ויקח אחת דייקא, בספרי קדמאה אשכחנא דא לילית קדמיתא דהות עמיה ואתעברת מניה**, ויקח אחת, הוא בדיוק. כלומר שהיה לו שתי צלעות ולקח אחת מהן. ואומר, בספר הראשונים מצאתי, שהצלע שלא לקח, היא לילית הראשונה, שהיתה אשת אדה"ר הראשונה והוסרה הימנו.

פסקה תיז

ולא הות לקיבליה עזר כמה דכתיב ולאדם לא מצא עזר כנגדו: ולילית לא היתה עזר כנגדו, כמ"ש ולאדם לא מצא עזר כנגדו **מאי עזר סמך**, מאי פירושו של עזר סמך. כלומר שהיתה קליפה רעה ולא היה סומך עליה. **עד ההוא שעתא דכתיב לא טוב וגו'** והיתה עמו עד אותה השעה שכתוב לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו. כי אז הוסרה ממנו. **ת"ח אדם בתראה דכלא הוה הכי אתחזי למיתי על עלמא שלים**, בוא וראה אדם אחרון כל הנבראים היה, לכן היה צריך לבא לעולם אדם שלם. לפיכך הוסרה ממנו לילית וניתנה לו חוה תחתיה.

פסקה תיח

תו אמר ר"ש כתיב וכל שיח השדה וגו' אלין אלנין רברבין לנטיעו לבתר, והוו זעירין: עוד אמר ר"ש, כתוב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וגו', וכל שיח השדה, אלו הם

אלנות גדולים לאחר שנטעו, והיו עוד קטנים. וע"כ אומר הכתוב וכל שיח השדה טרם יהיה אין הפירוש שלא היו כל עיקר, אלא, שהיו עוד קטנים. והזהר מבאר לפנינו מי הם אלנות הללו.

פסקה תיט

ת"ח אדם וחוה דא בסטרא דדא אתבריאו. מ"ט לא אתבריאו אנפין באנפין: בוא וראה אדם וחוה זה בצד זה נבראו ושואל למה לא נבראו פנים בפנים: ואומר **בגין דכתיב כי לא המטיר וגו' וזווגא לא אשתכח בתקוניה כדקא יאות** הוא משום שכתוב כי לא המטיר ה' על הארץ, וזווג דזו"ן עוד לא היה כתקונו. **וכד אתתקנו האי דלתתא ואתהדרו אנפין באנפין כדין אשתכח לעילא**, וכשנתתקנו אדם וחוה שלמטה, והוחזרו פנים בפנים, אז נתתקנו גם למעלה פב"פ.

פירוש. תחילה היו אדם וחוה דו פרצופין, כי חוה היתה בחינת קו שמאל של אדם, ולא היתה פרצוף בפני עצמה. והוא מטעם שזווג זו"ן לא היה עוד בשלימות, שהם המולידים אותם וז"ש כי לא המטיר ה' על הארץ, שפירושו שעוד לא היה זווג זו"ן על היכנו, כי ה' ה"ס ז"א. הארץ ה"ס הנוקבא שלו. ולא נתקנו זו"ן פב"פ מטרם שנתקנו אדם וחוה פב"פ. וטעם הדבר. כי יש ב' עיבורים בשביל כל מדרגה. אשר בעיבור א' הוא משיג ו"ק בלי ראש. ובעיבור ב' משיג הגדלות. ועיבור א' כל עליון מעלה את התחתון שלו אליו ומתקנו, אבל העיבור ב' עולה התחתון להעליון שלו מעצמו בסוד העלאת מ"ן. כי העיבור א' נעשה בעת שהעליון משיג גדלות א', שאינו עוד פב"פ, אלא במוחין דאחורים, דהיינו שמחזיר אצלו אתוון אל"ה שנפלו הימנו. ובאו בתחתון שלו, שאז עולה עמהם גם התחתון, מפאת היותו דבוק באתוון אל"ה. הרי שלעיבור א' העליון מעלה את התחתון. ואחר שהתחתון מקבל שם בחינת הקטנות, ורוצה לקבל המוחין. עולה אז למ"ן לעליון מעצמו, שע"י זה העליון מזדווג וממשיך גדלות ב', ומתתקן העליון בזווג פב"פ, ומשפיע מוחין להתחתון. הרי שכל עוד שהתחתון לא עלה למ"ן לעליון לקבל שם המוחין דפב"פ, גם העליון הוא במוחין דאחורים. ובשביל שהתחתון הוא גורם וסבה ליציאת מוחין דפב"פ בהעליון, ע"כ נבחן התחתון שהוא "קודם" להעליון, כי "הקודם והאח"כ" הרוחני פירושו סבה ומסובב.

פסקה תכ

מנלן מן המשכן, דכתיב הוקם המשכן בגין דמשכן אחרא אתקם עמיה: מאין לנו זה, זה נלמד מן המשכן, שכתוב הוקם המשכן, שמורה אשר משכן אחר הוקם עמו, דהיינו משכן של מעלה, שהיא הנוקבא, **ועד לא אתקם לתתא לא אתקם לעילא** ועד שלא הוקם

המשכן למטה לא הוקם המשכן למעלה **אוף הכא כד אתתקם לתתא אתתקם לעילא** אף כאן כשהוקם למטה, דהיינו בעת שהשיגו אדם וחוה פב"פ, הוקם למעלה, השיגו ג"כ זו"ן של מעלה הפב"פ, **ובגין דעד כען לא אתתקן לעילא דא אתבריאי אנפין באנפין וקרא אוכח דכתיב כי לא המטיר וגו'** ומשום שעוד לא נתקן למעלה, דהיינו שזו"ן לא נתקנו עוד בפב"פ, ע"כ לא נבראו אדם וחוה פב"פ, והכתוב מוכיח, שזו"ן עוד לא היו פב"פ, שכתוב כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ, שיורה שלא היה להם זווג פב"פ, כי ה' אלקים הוא ז"א, הארץ היא הנוקבא. **ובגיני כך ואדם אין דלא הוה בתקוניה**, ומשום זה מסיים הכתוב ואדם אין שפירושו שלא היה כתקונו פב"פ אלא דו פרצופין כנ"ל.

פסקה תכא

וכד אשתלימת חוה אשתלים אדם וקדם לכן לא אשתלים: וכאשר נשלמה חוה דהיינו שננסרה ונתקנה עמו פב"פ, אז נשלם אדם, וקודם לכן לא נשלם האדם. פירוש, כי חוה נבחנת לתחתון כלפי אדם, וע"כ היא סבה ליציאת מוחין של אדם כמ"ש לעיל בסמוך בכל עליון ותחתון **ורזא דא דעד כען לא אית את סמך בפרשתא** והוא סוד מה שלא כתוב עד עתה אות סמך בהפרשה. כי סמך יורה על הנוקבא, והוא עוד היתה נכללת באדם בסוד דו פרצופין. ומה שאומר **בפרשתא** ואינו אומר באורייתא, הוא משום שבפרשה הקודמת יש אות סמך, כי כתוב הסובב את ארץ וגו', ורק בפרשה זו של בריאת אדם, לא נמצא סמך עד ויסגור בשר תחתנה. **ואע"ג דחברייא אמרו אבל סמך דא עזר ודא עזר דלעילא דאתהדר לעילא אנפין באנפין** ואע"פ שהחברים אמרו (דהיינו מ"ש לעיל בספרי קדמאה אשכחנא) שהיה לו נוקבא לאדה"ר, מטרם שנתקנה חוה שנקראת לילית קדמאה, וא"כ היה לו סמך קודם שנבראה חוה. ומתרץ אבל סמך פירושו עזר, והיינו העזר של זו"ן למעלה, אחר שהוחזרו פנים בפנים שאז **דכר ונוקבא אסתמך דא לקבל דא** כשהם פב"פ נבחן, אשר הדכר והנוקבא נסמכו זה כנגד זה. כלומר שמחזקים אחד לחברו, כי כמו שהנוקבא מתחזקת מן ז"א באור החסדים, כן הז"א מתחזק מן הנוקבא בהארת החכמה, (כנ"ל דף ש"ג ד"ה ונודע) **ודאי סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר**, **סמוכים דא דכר ונוקבא דאנון סמוכים כחדא**, ודאי סמוכים לעד וגו' סמוכים פירושו, שדכר ונוקבא סמוכים ביחד, דהיינו שהם פב"פ. ובזה מתרץ מה שלילית לא נקרא סמך, כי היא לא גרמה למעלה בחינת עזר, שפירושו מוחין דפב"פ.

פסקה תכב

כי לא המטיר וגו' דהא דא בדא סמיך: כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ, דהיינו שזו"ן לא היו עוד פב"פ, משום שזה בזה סומך. שזו"ן פב"פ סומכים אדם וחוה שיהיו פב"פ,

וכן אדם וחוה פב"פ סומכים הזו"ן שיהיו פב"פ. (כנ"ל באות תי"ט ד"ה ת"ח) **עולם דא תתאה כד אתתקן, ואתהדרו אנפין באנפין ואתתקנו אשתכח סמך לעילא דהא מקדמת דנא לא הוה עובדא בתקונא, בגין וגו'**: עולם זה התחתון, דהיינו אדם וחוה בני עוה"ז, כאשר נתתקן, ואדם וחוה הוחזרו פב"פ ונתתקנו, נמצא אז סמך למעלה, דהיינו שגם זו"ן מוחזרים פב"פ, ומקודם לכן, דהיינו מטרם שזו"ן הוחזרו פב"פ, לא היה הפעולה למטה בתקונו, דהיינו הפעולה ובנין של אדם וחוה פב"פ, לא היה יכול לצאת, משום שלא המטיר ה' אלקים על הארץ, שפירושו. שזו"ן עוד לא היו פב"פ, כנ"ל. הרי **ודא בדא תלייא**, שזה בזה תלוים, זו"ן תלוים בפב"פ דאדם וחוה, וכן להיפך, אדם וחוה תלוים בזו"ן. וכבר נתבאר זה (לעיל באות תי"ט ד"ה ת"ח) שהפב"פ דזו"ן תלוים רק בהעלאת מ"ן של אדם, ופב"פ של אדם תלוים בהמוחין דפב"פ של זו"ן. והמוחין דפב"פ דזו"ן מוקדמים בהכרח לפב"פ דאדם וחוה, אלא משום שהמ"ן של אדם הם סבה ליציאת מוחין דפב"פ דזו"ן, ע"כ נחשבים לקודם, כי קודם ואח"כ, ברוחניות שאין שם זמן, פירושו, סבה ומסובב, ע"ש.

פסקה תכג

מה כתיב בתריה ואד יעלה מן הארץ, דא תקונא דלתתא, לבתר והשקה את כל פני האדמה: מה כתיב אחריו, ואד יעלה מן הארץ, שזה התקון של מטה, דאדם. שהוא מוקדם לפב"פ של זו"ן, ואח"כ והשקה את כל פני האדמה, דהיינו שיצאו הפב"פ של זו"ן. וז"א השקה את המלכות הנקראת אדמה. כי **ואד יעלה מן הארץ, דא תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא**, כי ואד יעלה מן הארץ פירושו, חשקה של הנוקבא, יעלה אל הדכר, כי העלאת מ"ן של התחתון לעליון, נבחן לתיאובתא דנוקבא לדכורא. כי כל תחתון ועליון הם בחינת דכר ונוקבא, והתחתון נבחן לנוקבא בערך העליון שלו. ובחינת העלאת מ"ן נבחן לתיאובתא. משום שהוא עולה למעלה רק בכח החשק. ושיעור הכתוב הוא, ואד יעלה מן הארץ, שמ"ן עולה מהנוקבא, דהיינו מאדם התחתון הנבחן לנוקבא כלפי זו"ן, שהם העליון שלו, ואז יוצאים הפב"פ של זו"ן, דהיינו והשקה את כל פני האדמה, כנ"ל. **ד"א מאי טעמא לא המטיר, בגין דלא אשתכח תקונא דיעלה מן הארץ**: פירוש אחר, שהכתוב ואד יעלה וגו' הוא פירוש על הכתוב, כי לא המטיר, דהיינו מה הטעם שלא המטיר וגו' שפירושו שזו"ן לא היו פב"פ, משום שעוד לא היה התקון של ואד יעלה מן הארץ, שפירושו שאדם עוד לא העלה מ"ן לזו"ן, ובלי מ"ן של אדם אינם יוצאים מוחין דפב"פ של הזו"ן. **ועל דא מן ארעא התאה אתער עובדא לעילא**, וע"כ נשמע, אשר מן ארץ התחתונה, דהיינו מאדם וחוה נתעורר הפעולה של פב"פ למעלה, בזו"ן. כמבואר.

פסקה תכד

ת"ח, תננא סליק מן ארעא בקדמיתא ועננא אתער וכלא אתחבר לבתר דא בדא: עשן עולה תחילה מן הארץ, והענן נתעורר, ואח"כ מתחבר הכל זה בזה. פירוש, נותן דמיון אל הנ"ל בסוד עליית מ"ן. מהנוהג בעוה"ז בירידת גשמים. שתחלה עולה אדים ועשן מהארץ ממטה למעלה, שמהם מתעוררים למעלה עננים ומורידים הגשמים ממעלה למטה. **כגוונא דא תננא דקרבנא אתער מתתא, ועביד שלימו לעילא, ואתחבר כלא דא בדא ואשתלימו**, ועל דרך זה, העשן של הקרבן, הנשרף על המזבח, העשן נתעורר ועולה, בבחינת עלית מ"ן, ממטה למעלה בז"ן, ועושה שלמות למעלה, דהיינו שהמוחין דפב"פ יוצאים בהם, שהם שלמות הזו"ן. ומתחבר הכל זה בזה, דהיינו שיוצאים המוחין דפב"פ, הקרבן, הנשרף על המזבח, העשן נתעורר ועולה, בבחינת עלית מ"ן, ממטה למעלה בז"ן, ועושה שלמות למעלה, דהיינו שהמוחין דפב"פ יוצאים בהם, שהם שלמות הזו"ן. ומתחבר הכל זה בזה, דהיינו שיוצאים המוחין דפב"פ, ומזדווגים פב"פ, הן למעלה והן למטה. **כגוונא דא לעילא, אתערותא שרי מתתא, ולבתר אשתלים כלא**, ועל דרך זה הוא למעלה, דהיינו בעליונים עצמם, התעוררות מתחלת תמיד מהתחתון לעליון. ואח"כ נשלם הכל. כלומר שלמעלה נ"כ, כל מדרגה תחתונה מעלית מ"ן להעליונה הסמוכה אליה, וכן העליונה לעל עליונה, כולם מעלים מ"ן תחילה עד העליונה מכולם. ואז השפע מושפעת מא"ס ב"ה מלמעלה למטה ויורדים ממדרגה למדרגה מכל עליון להתחתון שלו עד שבאים למטה. באופן שמבחינת מ"ן נמצאים כל תחתון מוקדם לעליון שלו. ומבחינת מיין דוכרין, דהיינו המוחין המושפעים מלמעלה, נמצא כל עליון מוקדם להתחתון שלו **ואלמלא דכנסת ישראל שריא באתערותא בקדמיתא, לא אתער לקבלה ההוא דלעילא ובתאובתא דלתתא אשתלים לעילא**, ואם כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא, לא היתה מתחילה בהתעוררות. לא היה מתעורר כנגדה אותו שלמעלה, דהיינו ז"א. ובהחשך שלמטה נשלם למעלה. פירוש בזה נותן טעם להחיוב של עלית מ"ן להמוחין. כי יש להבין זה מהנוקבא עם ז"א. אשר ז"א ה"ס חסדים מכוסים, ואינו מתעורר לחכמה לעולם כמו הבינה, כנודע. אבל הנוקבא צריכה להארת חכמה. ונמצא כל זמן שאין הנוקבא מעלה מ"ן לז"א, אין לז"א צורך להמשכת מוחין מא"א, אלא אחר עלית מ"ן של הנוקבא, הוא ממשיך המוחין דהארת חכמה מא"א בשבילה, ומשיגים המוחין דפב"פ. וזה הטעם מספיק לכל מדרגות של אצילות, מפני שכולן בבחי' חסדים, ורק הנוקבא לבדה צריכה להארת חכמה. ואח"כ ללידת זו"ן עולים זו"ן למדרגת או"א, ונעשית הנוקבא כמו אמא, דהיינו בחסדים מכוסים, ונמצא עתה רק חוה התחתונה צריכה להארת חכמה, במקום

הנוקבא, דז"א שתהיה צריכה להארת חכמה. וע"כ המוחין דאדם תלוים עתה בחוה, (כנ"ל באות תכ"א) שהיא המעוררת את העליון שלה, שהוא אדם, שיעלה מ"ן לזו"ן להמשכת הארת חכמה, וכן זו"ן לעליונים מהם וכו' עד המשכת השפע מא"ס ב"ה.

פסקה תכה

ר' אבא אמר אמאי כתיב ועץ החיים בתוך הגן וגו' עץ החיים הא תנינן דמהלך חמש מאה שנין הוה: ראי"א, למה כתוב ועצה"ח בתוך הגן ועץ הדעת טוב, הלא עץ הדעת אינו באמצע הגן. (כמו שמסיק להלן באות תכ"ז) **עץ החיים**, **הא תנינן**, **דמהלך חמש מאה שנין הוה**, **וכל מימוי דבראשית מתפלגין תחותוי**. הרי למדנו, שעץ החיים הוא מהלך חמש מאות שנים, וכל מימי בראשית מתחלקים תחתיו. ומפרש הטעם שהוא מהלך ת"ק שנה משום **עץ החיים במציעות דגנתא ממש**, עצה"ח, הוא באמצע הגן ממש, כלומר שהוא בחינת קו אמצעי, וע"כ כולל ומשפיע מה' הספירות שבבינה, שכל אחת ממנה ה"ס מאה, **להגן**, שה"ס המלכות, הנקראת ג"כ **שנה**, שז"ס שעצ"ח מהלך חמש מאות שנה, שמהלך ומשפיע ה' ספירות כח"ב תו"מ שבבינה אל **שנה**, שה"ס המלכות והגן. **והוא נטיל כל מימוי דבראשית ומתפלגין תחותוי**, והוא לוקח כל מימי בראשית, דהיינו כל המוחין שבבינה החזרה לחכמה, הנקראת בראשית, ומתחלקים תחתיו.

פסקה תכו

דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק הוא שריא על ההוא גנתא, **ועייל ביה**, **ומתמן מתפלגין מיא לכמה סטרין**: עתה מפרש הטעם, למה מתחלקים תחת עצה"ח כל מימי בראשית. ואומר, שהרי אותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן, דהיינו הבינה, שורה על הגן ונכנס בו, כלומר המוחין שעץ החיים מאיר בהגן הם מהנהר וכו' שהוא הבינה, ומשם, מבחינת הבינה מתחלקים המים לכמה צדדים. כי המוחין אינם מאירים בהבינה אלא בסוד ג' נקודות חולם שורק חירק, שהם התחלקות המוחין לג' צדדים ימין ושמאל אמצעי, (כנ"ל דף ש"ד ד"ה ביאור). **ונטיל כלא ההיא גנתא**, **ולבתר נפקי מנה ומתפלגין לכמה נחלין לתתא כד"א** וכו', והגן לוקח כל ג' הצדדים שבמוחין, ואח"כ הם יוצאים ומושפעים הימנה לתחתונים ומתחלקים לכמה נחלים למטה. כלומר כמו שהגן קבל המוחין בהתחלקות לג' צדדים ימין שמאל אמצע, כן כשהוא משפיע לתחתונים, מקבלים גם הם בהתחלקות לג' צדדים, כמ"ש ישקו כל חיתו שדי שפירושו שכל אחד מהתחתונים מקבל מהבחינה שכנגדו שבמוחין של הנוקבא. **כמה דנפקין מההוא עלמא עלאה**, **ואשקי לאינון טורין עלאין דאפרסמונא דכיא**, **לבתר כד מטאן לעצה"ח מתפלגין תחותוי לכל סטר כפום ארחוי**. ומפרש הטעם ביתר הסבר, ואומר, כי כמו שהמוחין

יוצאים מעולם ההוא העליון, דהיינו בינה, ששם יוצאים בג' צדדים כנ"ל, והבינה משקה המוחין לאלו הרים העליונים דאפרסמון הטהור, שהם חג"ת דבינה, ואח"כ כשמגיעים משם, מחג"ת דבינה, לעץ החיים שהוא ז"א, מתחלקים ג"כ המוחין לכל צד לפי דרכו דהיינו ימין שמאל אמצע. ולפיכך מתחלקים כן גם בהגן, המקבל מעץ החיים, וגם בבי"ע המקבלים מהגן.

פסקה תכז

ועץ הדעת טו"ר אמאי אקרי הכי, דהא עץ דא לאו איהו באמצעיתא: עץ הדעת טוב ורע, שמשמע, שהוא באמצע בין טוב שהוא ימין ובין רע שהוא שמאל, ומקשה למה נקרא כן, הרי עץ הזה אינו באמצע, אלא שהוא נוטה לשמאל יותר מימין, ומתרץ, **אבל עצה"ד טו"ר מאי הוא, אלא בגין דינקא מתרין סטרין וידע לון כמאן דיניק מתקא ומרירא** אבל מהו עצה"ד טו"ר, דהיינו למה נקרא כן, אלא משום שיונק מב' הצדדים. ימין ושמאל וידע אותם, דהיינו שמתדבק בהם כמי שיונק ממתוק וממר. **ובגין דינקא מתרין סטרין, וידע לון ושריא בגווייהו, אקרי הכי טוב ורע**. ומשום שיונק מב' הצדדים, ויודע אותם, דהיינו שמתדבק בהם, והוא שורה בתוכם נקרא משום זה בשם, טוב ורע. פירוש, משום זה נקראת הנוקבא עצה"ד טוב ורע, כי יש ב' נקודין בהנוקבא, אחת ממותקת מהבינה שה"ס טוב. ואחת מעצמה בלתי ממותקת, שה"ס רע, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב' תרין) והיא יונקת משתיהם יחדיו, ע"כ נקראת עץ הדעת טו"ר.

פסקה תכח

וכל אינון נטיעין שריין עלייהו וביה אחידן נטיעין אחרנין עלאין ואינון אקרי ארזי לבנון: וכל הנטיעות, דהיינו הספירות של המלכות, שורים עליהם, על ב' נקודות טו"ר הנ"ל, כי אלו הנקודות הם בחינת יסוד של הנוקבא, שהיא מתחת כל הספירות. ובו נאחזים נטיעות אחרות עליונות דהיינו חג"ת נה"י דז"א, שהנוקבא נבנית מהם בעת גדלותה, שהם נקראים ארזי לבנון. ושואל **מאן אינון ארזי לבנון, אינון שית יומין עלאין ששת ימי בראשית דקאמרן**, ושואל, מי המה אלו ארזי לבנון, ואומר שהם ששת ימים עליונים, שהם ששת ימי בראשית שאמרנו, (כנ"ל דף רע"ה אות של"ח) **ארזי לבנון אשר נטע, נטיעות ודאי דאתקיימו לבתר**, כתוב, ארזי לבנון אשר נטע, שהכתוב קורא אותם נטיעות, הוא כי הם ודאי נטיעות, שנתקיימו אחר שנעקרו ממקומם ונטעו אותם במקום אחר. כמ"ש לפנינו.

פסקה תכט

מכאן ולהלאה סמך, מאי הוא, ויסגור בשר תחתנה בסטרוי הוה והוה דא בסטרא דדא ודאי עקרן קב"ה מכאן ואילך כתוב סמך בהפרשה, ושואל, מאי הוא הסמך, ואומר שהוא הסמך שבהכתוב ויסגור בשר תחתנה, כלומר שמאז ואילך נעשה חוה בבחינת סמך. ותחילה היתה חוה דבוקה בצדו, והיו דבוקים זה בצד זה, ועקר אותם הקב"ה ודאי, דהיינו כמ"ש ויקח אחת מצלעותיו, **ושתיל לון באתר אחרא** דהיינו באו"א, כמ"ש ויבן ה' אלקים את הצלע, ה' אלקים היינו או"א, כלומר זו"ן שהלבישן את או"א ונעשו כמוהם, והם העלו אליהם את חוה, ובנו אותה לפרצוף מיוחד פב"פ. **ואתהדרו אנפין באנפין לקיומא** וחזרו אדם וחוה להיות ב' פרצופים פנים בפנים, ובזה נתקיימו בשלמות. ונתבאר בזה שמטרם הסמך, שבפסוק ויסגור בשר תחתיה, לא היתה חוה בבחינת **סמך** אל אדם, שפירושו ב' פרצופין פנים בפנים, אלא דו פרצופין זה בצד זה. אלא אחר שעקרה הקב"ה לחוה, בהכתוב ויקח אחת מצלעותיו, מאז ולהלאה נעשית חוה בסוד **סמך** כי חזרו פב"פ, ע"כ נכתבה ה **סמך** תכף אחר העקירה, דהיינו בהכתוב ויסגור בשר תחתנה, **כגוונא דא סמיכן עלמין** על דרך זה נסמכו גם עולמות העליונים דהיינו זו"ן, **עקרן קב"ה ושתיל לון באתר אחרא**. שתחילה היו דו פרצופין ואח"כ עקרן הקב"ה, שהם או"א עלאין. והעלו אליהם את הנוקבא ובנו אותה, **ואתקיימו בקיומא שלים** ונתקיימו זו"ן בקיום שלם דהיינו בפב"פ.

פסקה תל

ואמר ר' אבא מנלן דאדם וחוה נטיעין הוו דכתיב נצר מטעי וגו' מעשה ידי דייקא וכו': ואמר ר"א מאין לנו שאדם וחוה נקראים נטיעות, הוא ממה שכתוב נצר מטעי מעשה ידי להתפאר, מעשה ידי הוא מדויק, להורות שהכונה הוא על אדם וחוה, שלא עסקו בהם בריות אחרות רק הקב"ה בלבדו, ואותם קורא הכתוב נצר מטעי, הרי שאדם וחוה נקראים נטיעות. **וכתיב ביום נטעך תשגשגי דבההוא יומא דאתנטעו בעלמא סרחו** וכתוב ביום נטעך תשגשגי, שפירושו שביום שהוטעו בהעולם חטאו. הרי שהכתוב מדבר באדה"ר וקורא אותם נטיעה, שאמר ביום נטעך וגו'.

פסקה תלא

תנן הנטיעות כקרני חגבים היו ונהורא דלהון דקיק ולא הוו נהרין: תנן הנטיעות שהם זו"ן היו קטנים כקרני חגבים, ואור שלהם היה דק ולא היו מאירים, **כיון דאתנטעו ואתתקנו אתרביאו בנהורא ואקרון ארזי לבנון** כיון שהוטעו במקום אחר, דהיינו שעלו לאו"א ונתקנו, נתגדלו אורותיהם ונקראו ארזי לבנון, **ואדם וחוה עד דאתנטעו לא**

אתרביאו בנהורא ולא סליקו רוחא, וכן אדם וחוה מטרם שהוטעו במקום אחר, דהיינו בזו"ן, לא נתגדלו באור ולא העלו ריח טוב **ודאי אתעקרו ואשתילו ואתתקנו כדקא יאות** ודאי שנעקרו ממקומם, ונשתלו למעלה בזו"ן ונתקנו כראוי.

פסקה תלב

ויצו ה' אלקים הא תנינן לית צו אלא ע"ז. ה' זו ברכת השם. אלקים אלו הדיינין. על האדם זו ש"ד. לאמור זו ג"ע. ויצו וגו', הרי למדנו, אין צו אלא ע"ז כלומר כל מקום שנאמר צו, רומז על אסור ע"ז, אף כאן יורה המלה ויצו, שאסר לו ע"ז. ודורש את הכתוב, על שבע מצות שאדה"ר נצטוה כאן, ויצו, הוא ע"ז ה' זו אסור ברכת השם. אלקים, אלו הדיינים שישפטו צדק. על האדם, זו אסור שפיכת דמים. לאמור, זו אסור גילוי עריות. **מכל עץ הגן, ולא גזל. אכל תאכל, ולא אבר מן החי. ושפיר.** מכל עץ הגן ולא גזל וכו', והפירוש טוב ואמתי. אמנם יש עוד לפרש, **מכל עץ הגן אכל תאכל דשריא ליה כלא, דליכלינהו ביחודא**, מכל עץ הגן אכל תאכל, יורה שהתיר לו הכל דהיינו אפילו עץ הדעת, אלא שיאכל אותם ביחוד, דהיינו שהעץ הדעת יהיה ביחוד עם שאר עצי הגן, כמ"ש לפנינו.

פסקה תלג

דהא חזינן, אברהם אכל יצחק ויעקב, וכל הנביאים אכלו וחיו. כי אנו רואים אשר אברהם אכל מעץ הדעת, ויצחק ויעקב וכל הנביאים אכלו מעץ הדעת, ועם כל זה, וחיו. **אבל אילנא דא אילנא דמותא איהו, מאן דנטיל ליה בלחודוי מיית, דהא סמא דמותא נטיל**, אבל, התירוץ הוא, כי אילן זה, עצה"ד, אילן המות הוא, והיינו שכל מי שנוטל אותו עצמו לבדו הוא מת, כי סם המות לקח, פירוש עץ הדעת היא הנוקבא דז"א, כנ"ל וצריכים תמיד ליחד אותה עם שאר עצי הגן, דהייני עם הספירות של ז"א, ואז אפשר לאכול ולקבל השפע ממנה, שהיא עץ הדעת, ובאופן זה אכלו ממנה, אברהם יצחק ויעקב וכל הנביאים. אבל מי שאינו מיחד הנוקבא עם ז"א בעלה, אלא שממשיך שפע ממנה עצמה לבדה, אז היא סם המות, **ועל דא כי ביום אכלך ממנו מות תמות, בגין דקא פריש נטיעין**, ועל זה אומר הכתוב ביום אכלך ממנו מות תמות, דהיינו, ממנה בלבדה, משום שמפריד ומקצץ בנטיעות, כלומר, שמפריד בין קב"ה ושכינתיה, וע"כ דינו מיתה.

פסקה תלד

ר"י שאיל לר"ש, הא דתנינן אדה"ר מושך בערלתו הוה מאי הוא: ר"י שאל את ר"ש. מה שלמדנו, שאדה"ר היה מושך בערלתו, מה פירושו. **א"ל דפריש ברית קודש מאתריה**

ומחילקיה, ודאי מושך בערלה הוה, ושבק ברית קודש ודבק בערלה, ואתפתה במלה דנחש אמר לו, שהפריד ברית קדש, דהיינו יסוד דז"א, ממקומו וחלקו, דהיינו מהשכינה, וע"כ ודאי היה מושך בערלה, שעזב את ברית קדש, דהייני היחוד דקב"ה ושכינתיה, ונתדבק בערלה, דהיינו הקליפה המפרידה בין קב"ה לשכינתיה, ונתפתה בדברי הנחש.

פסקה תלה

ומפרי העץ דא אתתא. לא תאכל ממנו, בגין דכתיב רגליה יורדות מות: ומפרי העץ, זו האשה, דהיינו הנוקבא דז"א, ומה שכתוב לא תאכל ממנו, הוא משום שכתוב ורגליה יורדות מות, שרגלי הנוקבא יורדות לקליפות ששם המות, דהיינו אם ממשיך שפע ממנה לבדה, כשאינה בזווג עם בעלה. ואין לומר שעץ הדעת הוא ס"א, ואינו הנוקבא דקדושה, כי **ובהאי הוי פירי, דהא באחרא לא הוי פירי**, כי בהנוקבא דז"א יש פירות, ויתכן לומר עליה ומפרי העץ, אבל בסטרא אחרא לא יש פירות, כי אל אחר אסתרס ולא עביד פירי. ואיך אומר הכתוב עליו ומפרי העץ. **כי ביום אכלך ממנו מות תמות, בגין דא אילנא דמותא הוי כדקאמרן** וכו' ומשום שכתוב, כי ביום אכלך ממנו מות תמות ע"כ נקרא האילן אילנא דמותא, אע"פ שהיא הנוקבא דקדושה, כמו שאמרנו שעליה כתוב, ורגליה יורדות מות, אע"פ שהיא עצמה היא חיים קדושה.

פסקה תלו

ר' יוסי אמר האי אילנא דקא אמרן הוה מתשקי מלעילא ואתרבי והוה חדי: רי"א, אילן הזה שאמרנו, דהיינו עץ הדעת, הושקה מלמעלה, ונגדל, והיה שמח, **כד"א ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, הגן דא אתתא ונהר דא הוה עייל ביה ואשקי ליה, והוה כלא חד**, כמ"ש, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, הגן פירושו הנוקבא דז"א, ונהר זה, דהיינו בינה, נכנס בהנוקבא ומשקה אותה, דהיינו שמשפיע לה מוחין דגדלות ונעשה הכל אחד, דהיינו שע"י מוחין אלו נעשו ז"א ונוקבא אחד **דהא מתמן ולתתא איהו פרודא דכתיב ומשם יפרד**, כי משם ולמטה דהיינו למטה מהנוקבא דז"א, כבר יש פירוד ואינם יכולים לקבל המוחין הללו, שכתוב ומשם יפרד וגו' כי למטה מהגן כבר נפרד ואינו כולו אלקיות, כי בחינות נפש רוח דבי"ע שמתחת הנוקבא, אינם אלקיות כנודע.

פסקה תלז

והנחש, ר' יצחק אמר דא יצה"ר. ר' יהודה אמר נחש ממש: והנחש היה ערום וגו' ר' יצחק אמר שהנחש הוא יצר הרע המפתה לחטוא. ר' יהודה אומר שהיה נחש ממש. **אתו לקמיה דר"ש אמר לון ודאי כלא חד וסמאל הוה ואתחזי על נחש וצולמיה דנחש דא איהו שטן וכלא חד** באו לפני ר"ש, אמר להם ודאי הכל אחד, כי סמאל היה ונראה

רוכב על נחש, וצורת הנחש הוא השטן, דהיינו היצה"ר המפתה לבני אדם לחטוא ואח"כ עולה למעלה ומשטין. הרי שהכל אחד, ואפשר לומר שהנחש הוא יצה"ר, ואפשר לומר נחש ממש.

פסקה תלח

) **תנינא בההיא שעתא נחת סמאל מן שמיא, רכיב על נחש דא**: למדנו, באותה שעה, ירד סמאל המלאך מן השמים, ורכב על נחש הזה, **וצולמיה הוו חמאן כל ברייו וערקן מניה.** וצורתו ראו כל הבריות וברחו מפניו, **ומטו לגבי אתתא במלין, וגרימו מותא לעלמא** ובאו, היינו הס"מ ונחש, בדברים עם האשה, וגרמו מות להעולם, **ודאי בחכמה אייתי סמאל לווטין על עלמא, וחבל אילנא קדמאה, דברא קב"ה בעלמא.** ודאי בחכמה הביא סמאל קללות על העולם כלומר שבערמה פתה אותם לחטוא, וחבל אילן הראשון שברא הקב"ה בעולם, דהיינו את אדם הראשון, וענין הערמה, מבאר לפנינו באות תמ"ו.

פסקה תלט

ומלה דא הוי תלי תלי על סמאל עד דאתא אילנא אחרא קדישא דאיהו יעקב ונטל מניה ברכאן: ודבר זה היה תלוי על סמאל דהיינו מה שעשק את המוחין והברכות מאדה"ר ע"י ערמתו, שהחטיאו בעצה"ד, עד שבא אילן אחר הקדוש, שהוא יעקב, ולקח מן סמאל בחזרה את הברכות, **דלא יתברך סמאל לעילא ועשו לתתא**, שלא יתברך סמאל המלאך מלמעלה שהוא שרו של עשו, ולא יתברך עשו למטה. כי ע"י חורבנו של אדה"ר נבנו סמאל ועשו, וע"י חורבנם של סמאל ועשו, חוזרת ונבנית הקדושה, ולפיכך כיון שסמאל בערמתו עשק את הברכות מהקדושה, חזר יעקב ולקח את הברכות מסמאל ועשו בערמה. ומה שדוקא יעקב נתעצם בזה להשיב את הגזילה שגזל סמאל מאדה"ר, אומר, **דהא יעקב דוגמא דאדה"ר הוה דיעקב שופריה דאדם הראשון הוה**, כי יעקב היה דומה לאדם הראשון, כי יפיו של יעקב היה כיפיו של אדם הראשון, **ועל דא כמה דמנע סמאל ברכאן מאילנא קדמאה, הכי נמי מנע יעקב דאיהו אילנא דוגמא דאדם מסמאל ברכאן מלעילא ומתתא** וע"כ כמו שמנע סמאל הברכות מאילן הראשון, שהוא אדם הראשון, כן יעקב, שהוא אילן דומה לאדה"ר, מנע הברכות מסמאל למעלה, ולמטה, מעשו, **ויעקב דידיה נטיל בכלא וע"ד ויאבק איש עמו**. ויעקב, כל מה שלקח, שלו לקח, דהיינו מה שגזל סמאל מאדה"ר וע"כ כתוב ויאבק איש עמו שהוא סמאל.

פסקה תמ

והנחש היה ערום, דא יצה"ר דא מלאך המות, ובגין דנחש איהו מלאך המות גרם מותא לכל עלמא, והנחש וגו' הנחש הוא יצה"ר הוא מלאך המות, ומשום שהנחש הוא מלאך

המות ע"כ גרם מות לכל העולם. דהיינו שפיתה לחוה לחטוא בעצה"ד. **ודא הוא רזא, דכתיב קץ כל בשר בא לפני, דא הוא קצא דכל בשרא, דנטיל נשמתא לכל בשרא, ואקרי הכי**. וזהו סוד שכתוב קץ כל בשר בא לפני, שפירושו מלאך המות, שהוא עושה קץ לכל בשר, שהוא נוטל הנשמות מכל בשר, ונקרא כן, דהיינו שנקרא קץ כל בשר.

פסקה תמא

ויאמר אל האשה אף, ר' יוסי אמר באף פתח, ואף אטיל בעלמא, רי"א, הנחש פתח באף, שאמר, אף כי אמר אלקים, והביא אף וכעס לעולם, **א"ל לאתתא באילנא דא ברא קב"ה עלמא, ודאי אכלו מניה, והייתם כאלקים יודעי טו"ר**, אמר לה להאשה באילן הזה ברא הקב"ה את העולם, כי העולם נברא ע"י הנוקבא, וע"כ ודאי אכלו ממנו והייתם כאלקים וגו' ותוכלו גם אתם לברוא עולמות ע"י הנוקבא. **דהא איהו הכי הוי אלקים שמיה עצה"ד טו"ר, וע"ד והייתם כאלקים** וגו' כי הוא, דהיינו ז"א, כן הוא אלקים. שמו, דהיינו הנוקבא, הוא עץ הדעת טוב ורע, וע"כ אם תאכלו מעץ הדעת שהוא שמו, דהיינו שתתדבקו בהנוקבא ובשפעה, והייתם כאלקים, דהיינו כמו ז"א, ותוכלו לברוא עולמות כמוהו.

פסקה תמב

אר"י לא אמר הכי, דאלו אמר באילנא דא ברא קב"ה עלמא, יאות הוד, כי הוא כגרזן וגו': אר"י הנחש לא אמר כן, כי אלו אמר, באילן הזה ברא הקב"ה את העולם, היה טוב, כי האילן הוא כגרזן ביד החוצב בו. פירוש כי עצה"ד היא הנוקבא דז"א, ואלו אמר שז"א, ברא העולם על ידי הנוקבא, היה אומר אמת, כי הוא משמש בהנוקבא כמו גרזן ביד החוצב בו, כי הנוקבא לית לה מגרמה ולא מידי אלא רק מה שנותן לה ז"א, ונמצא הפועל הוא ז"א. שזהו ודאי אמת. **אבל לא אמר אלא מאילנא דא אכל קב"ה וכדין ברא עלמא** אבל לא אמר כן הנחש, אלא אמר מאילן הזה אכל קב"ה, דהיינו שז"א קבל שפע מן הנוקבא, ואז ברא ז"א העולם, **וכל אומן סני לחבריה, אכלו מניה ואתון תהון בראן עלמין**, וכל אומן שונא את חברו, אכלו מעץ הדעת, וגם אתם תוכלו לברוא עולמות. וזהו שקר גמור שהרי הנוקבא מקבלת הכל מז"א. **ועל דא כי יודע אלקים כי ביום אכלכם ממנו וגו' ובגין דאיהו ידע דא אפקיד לכו עליה דלא תיכלו מניה** וע"כ אמר כי יודע אלקים וגו' שפירושו משום שיודע זה, שתהיו כאלקים ותבראו עולמות כמותו, ע"כ צוה אתכם שלא תאכלו ממנו.

פסקה תמג

אמר ר' יצחק בכלא מלילו שקרא בשירותא דאמרו שקרא הוה דכתיב אף כי אמר וגו' ולאו הכי וכו' וכליהו שרא ליה: אר"י, כל דבריו דברי שקר, ואפילו בתחילת הדברים דבר שקר, שכתוב אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ הגן ואינו כן, שהרי כתוב, מכל עץ עץ הגן אכל תאכל, והתיר לו הכל.

פסקה תמד

אר"י הא תנינן דפקיד ליה קב"ה על ע"ז, דכתיב ויצו, וכו' וכי כמה אנשי היו בעלמא דאיהו אצטריך דא: אר"י, הרי למדנו שצוהו הקב"ה על ע"ז, דכתיב ויצו, ועל שפיכת דמים ועל גילוי עריות, ומקשה וכי כמה אנשים היו בעולם שהיה צריך הקב"ה להזהירו עליהם ומשיב **אלא. ודאי כלא על האי אילנא הוה**, אלא ודאי כל אלו ז' המצות היו רק על אילן זה של עצה"ד, משום שבו נאחזים כל אלו המצות. כמו שמבאר והולך.

פסקה תמה

בגין דביה אחידן כל אלין פקודין דכל מאן דנטיל ליה בלחודוי עביד פרישו ונטיל ליה באוכלסין דלתתא דאחידן ביה: משום שבו נאחזים כל אלו המצות. כי כל מי שלוקח העצה"ד, דהיינו הנוקבא בלבדה בלי בעלה ז"א עושה פרוד בין ז"א לנוקבא ונמצא שלוקח אותה שתשפיע בהמונים שלמטה שבבי"ע דפרודא, ששם הקליפות, שהם נאחזים בעץ הדעת. **ונטיל ע"ז ושפיכות דמים וג"ע. ע"ז באינון רברבין ממנן. שפיכות דמים בהאי אילנא תליין, דאיהו בסטר גבורה וסמאל אתפקד על דא**. ולוקח בזה על עצמו איסורי ע"ז ושפיכת דמים וגילוי עריות: ע"ז הוא עובר, באלו השרים הממונים שהוא המשיך להם השפע מעצה"ד ונמצא עובד אל הממונים, שהוא ע"ז. שפיכת דמים הוא עובר, משום שבאילן הזה תלוים הכחות של שפיכת דמים, כי הוא בצד שמאל שהוא גבורה, וסמאל שרו של עשו נתמנה על זה.

גלוי עריות, אשה היא ואנתתא אקרי, ואסור לזמנא לאנתתא בלחודהא אלא עם בעלה גילוי עריות הוא עובר, משום שעצה"ד אשה היא ונקרא אשה, דהיינו הנוקבא דז"א, ואסור להזמין אשה בלבדה, אלא ביחד עם בעלה **דלא יהא חשיד בגילוי עריות**, שלא יהיה נחשד בגילוי עריות. והחטא של עצה"ד הוא שלקח הנוקבא בלבדה בלי בעלה (כנ"ל באות תל"ג) **ועל דא בכלהו אתפקד בהאי אילנא כיון דאכל מניה בכלהו עבר דהא כלא אחיד ביה** וע"כ בכל ז' המצות נצטוה באיסור אילן הזה דעצה"ד, כיון שאכל ממנו עבר בכולם, כי כולם נאחזים בו.

פסקה תמו

רי"א ודאי מלה דא הכי הוא דאסיר לאתיחדא עם אנתתא בלחודהא אלא אם כן בעלה עמה, רי"א, ודאי שדבר הזה, דהיינו איסור עצה"ד, כן הוא. כי אסור להתיחד עם אשה לבדה אלא אם כן בעלה עמה, **מה עבד ההוא רשע אמר הא מטיתי להאי אילנא ולא מתי אוף את קריב ומטי בידך ביה ולא תמות** מה עשה אותו רשע, דהיינו סמאל, אמר הרי נגעתי באילן הזה ולא מתי, אף את קרבי ונגעי בידך בו, ולא תמות, **ומלה דא הוא אוסיף לה מגרמיה**, ודבר זה הוא הוסיף מעצמו, שהרי לא נאסר על הנגיעה, אלא על אכילה.

פסקה תמז

מיד ותרא האשה כי טוב וגו' במא חמאת אר"י ההוא אילנא סליק ריחין כד"א כריח וגו': מיד, אחר שנגעה בעצה"ד, ותרא האשה כי טוב וגו', אר"י אילן הזה העלה ריחות כמ"ש כריח שדה אשר ברכו ה' **ובגין ההוא ריח דהוה סליק חמדת ליה למיכל מניה**, ומשום הריח שהיה עולה ממנו, חמדה אותו לאכול ממנו.

ר' יוסי אומר ראיה הוה רי"א שהראיה שלה הביא לה החמדה לאכל מעצה"ד, ולא הריח, שהרי כתוב ותרא האשה, **א"ל ר' יהודה והא כתיב ותפקחנה עיני שניהם**, א"ל ר' יהודה, הרי אחר החטא כתוב, ותפקחנה עיני שניהם, הרי שלא השיגה ראיה אלא לאחר האכילה, אבל מקודם האכילה לא השיגה רק ריח בלבד.

א"ל האי ראיה בשיעורא דאילנא נקטת ליה א"ל רבי יוסי ראיה זו שמקודם האכילה, היה בשיעור של האילן, שהוא בחינת אור נקבה, שראיה זו הביאה לה החמדה, אבל הראיה שהשיגה אחר האכילה, היתה בשיעור יותר גדול מבחינת האילן, וע"ז נאמר ותפקחנה וגו' **דכתיב ותרא האשה דייקא**, שכתוב ותרא האשה, ומלה האשה הוא מדויק, להורות שהראיה היתה באור של בחינת נקבה.

פסקה תמח

ותרא האשה כי טוב חמאת ולא חמאת כי טוב חמאת כי טוב ולא אתישבת ביה: ותרא האשה כי טוב העץ וגו' ראתה ולא ראתה כי טוב העץ, ראתה כי טוב העץ ולא יכלה להחליט, **מה כתיב לבתר ותקח מפריו ולא כתיב ותקח ממנו**, מה כתיב לאחר זה, ותקח מפריו, ולא כתוב ותקח ממנו, דהיינו מן העץ, כי לא החליטה בדעתה כי טוב העץ.

והיא אתדבקת באתר דמותא וגרימת לכל עלמא מותא ואפרישת חיי מן מותא: בזה שלקחה מפריו ולא מן העץ, היא נתדבקה במקום המות, וגרמה מות לכל העולם והפרידה החיים מן המות. פירוש כי היסוד הדבוק בהנוקבא נק' עץ עושה פרי, והנוקבא נקראת פרי (כנ"ל דף פ"ב ד"ה עץ) והנוקבא כשהיא לעצמה לבדה בלי היסוד, היא מות

(כנ"ל דף ש"ו ד"ה השמים) וכיון שלקחה מהפרי ולא מן העץ, נמצא שנתדבקה במקום המות, והפרידה היסוד שהוא החיים מן הנוקבא, שהיא מות בעת שנפרדת מהיסוד. **ובחובא דא גרים פרישותא לאפרשא אתתא מבעלה דהא קול מדבור לא מתפרשן לעלמין**: ובחטא הזה גרם פירוד להפריד הנוקבא מבעלה ז"א, שהרי קול שהוא ז"א מדבור. שהיא הנוקבא, אינם נפרדים לעולם. **ומאן דמפריש קול מדבור אתאלם ולא יכיל למללא וכיון דאשתקיל מניה מלולא אתיהיב לעפרא** ומי שמפריד קול מדבור, דהיינו ז"א מן הנוקבא, נעשה אלם ואינו יכול לדבר, וכיון שניטל ממנו הדיבור הוא ניתן לעפר. וע"כ נאמר לו ואל עפר תשוב.

פסקה תמט

אר"ש כתיב נאלמתי דומיה וגו' האי קרא כנסת ישראל אמרו בגלותא: אר"ש כתיב וכו' נאלמתי דומיה, כתוב זה כנסת ישראל, שהיא הנוקבא דז"א, אמרה בזמן הגלות. **מאי טעמא בגין דקול מדבר ליה לדבור כיון דאיהי בגלותא קול אתפרש מינה ומלה לא אשתמע** מה הטעם, הוא משום שהקול שהוא ז"א, מנהיג את הדבור, שהיא הנוקבא. וכיון שהיא בגלות, הרי הקול נפרד ממנה, והדבור שהיא הנוקבא לא נשמע, **ועל דא נאלמתי דומיה וגו' מאי טעמא בגין דהחשיתי מטוב דלא אזיל קול בהדה** וע"כ אמרה הנוקבא את הכתוב נאלמתי דומיה וגו', מה הטעם שנאלמה, הוא משום שהחשיתי מטוב, שהוא ז"א הנקרא טוב, והוא קול, ונמצא שהקול אינו הולך עמה **וישראל אמרי לך דומיה תהלה מאי דומיה דא תהלה לדוד דאיהי דומיה בגלותא ושתיקא בלא קול**, וישראל אומרים אז, לך דומיה תהלה. מאי הפירוש של דומיה, הוא, אשר תהלה לדוד, שהיא הנוקבא הנקראת תהלה בעת גדלותה, נעשית דומיה בהגלות ומשותקת בלי קול. **אר"י מאי לך בגינך איהי דומיה ושתיקא דאסתלקא מנה קול**, אר"י מה הפירוש של לך, דהיינו מה שהכתוב אומר לך דומיה. ומפרש, שישראל אומרים לז"א, בשבילך היא דומיה ושותקת, כי הקול, שהוא ז"א, נסתלק ממנה כנ"ל.

פסקה תנ

ותקח מפריו הא תנינן סחטה ענבים ויהבת ליה וגרימו מותא לכל עלמא: ותקח מפריו, הנה למדנו, שחוה סחטה ענבים ונתנה לו לאדם, ובאכילתם גרמו מות לכל העולם. **דהא אילנא דא ביה שריא מותא, והוא אילנא דשלטא בלילי**א: כי אילן הזה דעצה"ד בו שורה המות, והוא אילן השולט בלילה, דהיינו הנוקבא, שה"ס המאור הקטן לממשלת הלילה, ועליה נאמר ותקם בעוד לילה, **וכד איהי שלטא כל בני עלמא טעמו טעמא דמותא** וכשהיא שולטת, דהיינו בלילה, כל בני העולם טועמים טעם המות, כי השינה הוא

אחד משש‍ים ממות, **אלא אינון בני מהימנותא מקדמי ויהבו ליה נפשייהו בפקדונא**: אלא אלו בני האמונה מקדימים ונותנים לה נפשותיהם בפקדון, דהיינו שאומרים קודם השינה את הכתוב בידך אפקיד רוחי וגו', **ובגין דאיהי בפקדונא אתהדרו נפשאן לאתרייהו, וע"ד ואמונתך בלילות כתיב**. ומשום שהנפשות הן בפקדון בהנוקבא, בזמן שליטת טעם המות, אינן ניזוקות, והנפשות חוזרים בבוקר למקומם, דהיינו להגופים, ועל זה כתוב ואמונתך בלילות, אשר האמונה, שהיא הנוקבא שולטת בלילה.

פסקה תנא

ותפקחנה עיני שניהם, ר' חייא אמר, דהא אתפקחו למנדע בישין דעלמא מה דלא ידעו עד השתא: ותפקחנה וגו' רח"א שנפקחו לדעת את רעות העולם, מה שלא ידעו עד עתה, **כיון דידעו ואתפקחו למנדע ביש כדין ידעו כי ערומים הם דאבדו זהרא עלאה דהוה חפי עלייהו**, כיון שידעו ונפקחו עיניהם לדעת רע, אז ידעו כי ערומים הם, שאבדו זהר העליון שהיה חופה עליהם, **ואסתלק מנייהו ואשתארי ערומים מניה**, ונסתלק מהם ונשארו ערומים ממנו.

פסקה תנב

ויתפרו עלה תאנה. אתדבקו לאתחפאה באינון צולמין דההוא אילנא דאכלו מניה, דאקרון טרפי דאילנא: ויתפרו עלה תאנה פירושו, שנתדבקו להתכסות בהצללים של אילן ההוא שאכלו ממנו. כי עלי האילן עושים צל מתחתיהם, פירוש, כי יש צל מהקדושה, בסו"ה בצלו חמדתי וישבתי וכן יש צל בהלעומת, בסו"ה זה לעומת זה עשה אלקים, ואחר שחטאו בעצה"ד, משכן, עליהם את הצל של אילנא דמותא, שה"ס צל - מות, ובמקום שהיה להם בתחילה הזהרא עלאה שהיה חופף עליהם, נמצאו עתה, בצל של הקליפה, הנקרא עלה תאנה.

ויעשו להם חגורות. רי"א, כיון דידעו מהאי עלמא ואתדבקו ביה: ויעשו להם חגורות: רי"א, כיון שידעו מעולם הזה ונתדבקו בו **חמו דהאי עלמא מתדבר על ידא דאינון טרפין דאילנא, ועבדו להון תוקפא לאתתקפא בהו בהאי עלמא**, אז ראו, שעולם הזה מתנהג על ידי עלי האילן הללו, ועשו להם חיזוק, להתחזק בהם בעולם הזה, פירוש כי קודם החטא היה העולם מתנהג על ידי הקדושה בלבדה, וע"י חטא דעצה"ד הפילו המוחין ממדרגות הקדושה והקליפות נתמלאו מחורבנה של הקדושה, וניתנה ההנהגה בידי הס"א בסו"ה ארץ ניתנה ביד רשע (איוב ט, כד) ונמצא שעם החטא דעצה"ד, נתנו כח ושליטה לעלי תאנה, שהם הצללים של הס"א, שישלטו בעולם הזה, **וכדין ידעו כל זייני**

חרשין דעלמא, **ובעו למחגר זיינין באינון טרפי**, **אילנא בגין לאגנא עלייהו**, ואז ידעו כל מיני כישוף שבעולם, ורצו לחגור כלי זיין מכחם של עלי האלן הללו, כדי להגן על עצמם.

פסקה תנג

ר' יהודה אומר, **כדין תלת עאלו בדינא ואתדנו**, **ועלמא תתאה אתלטיא**: רי"א, אז. ג' נכנסו בהדין ונידונו, דהיינו הנחש ואדם וחוה, ועולם התחתון נתקלל. **ולא קיימא בקיומיה בגין זוהמא דנחש**, **עד דקיימו ישראל בטורא דסיני**, ולא חזר למצבו מכח זוהמת הנחש, עד שעמדו ישראל על הר סיני שאז פסקה הזוהמא.

פסקה תנד

לבתר, **אלביש לון קב"ה בלבושין דמשכא אתהני מנייהו הה"ד כתנות עור**: אחר החטא, הלביש אותם הקב"ה בלבושים שהעור נהנה מהם, ולא הנפש, וז"ש כתנות עור. **בקדמיתא הוו כתנות אור**, **דהוו משתמשין בהו בעלאין דלעילא**, **בגין דמלאכי עלאין הוו אתיין לאתהנא מההוא נהורא הה"ד** וכו', בתחילה היו להם כתנות אור, שהעליונים היו משתמשים בהם למעלה. כי מלאכים עליונים היו באים לאדה"ר, להנות מאור ההוא, וז"ש ותחסרהו מעט מאלקים וכבוד והדר תעטרהו. **והשתא דחבו כתנות עור**, **דעור אתהני מנייהו ולא נפשא**. ועתה שחטאו, ניתן להם כתנות עור, אשר העור נהנה מהם, דהיינו הגוף, ולא הנפש.

פסקה תנה

לבתר אולידו ברא קדמאה, **ברא דזוהמא הוה**: אחר זה הולידו בן הראשון, בן הזוהמא של הנחש היה. **תרין אתו עלה דחוה**, **ואתעברת מנייהו ואולידת תרין**, **דא נפק לזיניה ודא נפק לזיניה**, שנים באו על חוה. דהיינו אדם והנחש, ונתעברה מהם והולידה שנים, דהיינו קין והבל, זה יצא למינו של מולידו, וזה יצא למינו של מולידו, **רוח דילהון אתפרשו**, **דא לסמרא דא ודא לסטרא דא**, **דא דמי לסטרוי**, **ודא דמי לסטרוי**, והרוח שלהם נפרד, זה לצד הקדושה וזה לצד הטומאה, זה דומה לבחינתו וזה דומה לבחינתו, דהיינו להצד שיצאו ממנו. פירוש שבזה שנשמעה לעצת הנחש הטיל בה זוהמתו. ונתערבה זוהמת הנחש בגופה של חוה, ואח"כ בה אדם עליה, ונבחן שנתעברה משניהם, מזוהמת הנחש ומקדושת אדה"ר. ותחילה יצא ממנה קין, שהיה מעורב בזוהמא דחוויא. ואח"כ שכבר יצאה הזוהמא מחוה עם לידת קין, יצא ממנה הבל בקדושת אדה"ר.

פסקה תנו

מסטרא דקין כל מדורין דסטרא דזיינין בישין ורוחין ושדין וחרשין אתיין: מצד קין באים כל מדורים של מינים הרעים והרוחות השדים והמכשפים. **מסטרא דהבל, סטרא דרחמי יתיר, ולא בשלימו, חמר טב בחמר ביש, ולא אתתקן בהדיה** מצד הבל, נמשך בעולם יותר רחמים, אבל לא בשלימות, בדומה ליין טוב המעורב ביין הרע, והעולם לא נתתקן על ידו. **עד דאתא שת, ואתייחסו מניה כל אינין דרין דזכאי עלמא, וביה אשתיל עלמא** עד שנולד שת, והתיחסו אחריו כל הדורות של צדיקי העולם, ובו נתיסד העולם. **ומקין אתיין, כל אינון חציפין ורשעים וחייבי עלמא**. ומקין באים, כל המחוצפים והחוטאים ורשעי עולם.

פסקה תנז

אר"א בשעתא דחב קין הוה מסתפי בגין דחמא קמיה זיני משריין מזיינין ואתיין לקטלא ליה: אר"א, בשעה שקין חטא, היה מתירא, כי ראה לפניו מיני מחנות מזוינים שבאו להרגו, **ובד אהדר בתשובה מה קאמר הן נרשת** וגו' וכשעשה תשובה מה אמר, אמר, הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר והיה כל מוצאי יהרגני, דהיינו שנתירא מפני המחנות הנ"ל שבאו להורגו. **מאי מפניך אסתר אלא אהא סתיר מבנינא דילי**, מה הפירוש של מפניך אסתר, הוא. כי אמר אהיה מוסתר ומוחרב מהבנין שלי. כי קין היה איש האדמה, וכיון שגרש אותו מעל פני האדמה, א"כ נתפרק כל הבנין שלו ולא נשאר לו כלום בעולם. **ר' אבא אמר, כד"א ולא הסתיר פניו ממנו, ויסתר משה פניו, וע"ד ומפניך אסתר, מאנון פנים דילך אהא נסתר דלא ישגחון בי, וע"ד והיה כל מוצאי יהרגני** ראי"א בפירוש הכתוב ומפניך אסתר, שהוא כמ"ש, ולא הסתיר פניו ממנו וכן ויסתר משה פניו, ועל זה אמר קין מפניך אסתר, שאמר אהיה נסתר מהפנים שלך שלא ישגחו עלי וע"כ כל מוצאי יהרגני.

פסקה תנח

וישם ה' לקין אות וגו', מאי אות, אות א' מכ"ב אתוון דאורייתא יהב עליה לאגנא עליה: וישם וגו' מהו אות, הוא אות א' מכ"ב אותיות התורה, דהיינו אות ו', נתן עליו כדי להגן עליו. כי אות ו באותיות ה"ס יסוד, וה"ס אות ברית, שזכה בו, אחר שעשה תשובה, וקבל עליו שמירת הברית.

אר"י, מאי דכתיב ויהי בהיותם בשדה מאי בשדה דא אתתא, וע"ד קם וקטיל ליה. אר"י מהו שכתוב, ויהי בהיותם בשדה, ואומר בשדה פירושו אשה. וע"כ, מסבה של אשה, קם והרג את הבל. **דהא מסטרא דא ירית לקטלא, מסטרא דסמאל דגרים מותא**

לכל עלמא, **וקני קין להבל על נוקביה**, כי מצד אשה, שהיא צד שמאל ירש כח רציחה, שהוא צד סמאל. שגרם מות לכל העולם במה שפתה לאדם וחוה בעץ הדעת, וקין קנא את הבל על נוקביה, דהיינו על נוקבא יתירה שהיתה להבל, (כמ"ש להלן בראשית ב אות שלח) פירוש, כי סוד נשמת קין והבל נתבאר (לעיל בהקדמת הזהר דף קנ"ב ד"ה ותמן) שהבל ה"ס מ"י וקין ה"ס אליה. עש"ה ונודע אשר מ"י נמשך מאו"א עי' ואל"ה מישסו"ת, גם נתבאר (לעיל דף רנ"א ד"ה נחית) אשר באו"א הם ב' נוקבין שה"ס מנעולא ומפתחא, אבל לישסו"ת האצילו בסוד מפתחא לבד, שהיא נוקבא אחת ונמצא שקין שנמשך מבחינת אל"ה, לא היה לו אלא נוקבא אחת מבחינת מפתחא, אבל הבל היה לו שתי נקבות ממנעולא וממפתחא. וז"ס שקין קנא את הבל על נוקבא יתירה שהיה לו דהיינו על הנוקבא דבחינת מנעולא. וענין הריגתו את הבל, (עי' שם בקדמת הזהר דף קנא).

ר' חייא אמר, **הא חזינן דכתיב ויחר לקין מאד ויפלו פניו על דלא אתקבל קרבניה**: רח"א, דהיינו שמקשה על ר' יהודה, הרי אנו רואים טעם הריגתו את הבל, שכתוב, ויחר לקין וגו', שהוא משום שלא נתקבל קרבניה, ולא משום נוקבא כדברי רבי יהודה. **א"ל**, **הכי הוא**, **ובלא היה לקבליה**, א"ל רבי יהודה, כן הוא, שחרה לקין על שלא נתקבל קרבנו, והכל היה לפניו, בעת שהרג את הבל, דהיינו גם הקנאה על נוקבא היתירה כנ"ל.

פסקה תנט

ואר"י, **מ"ד**, **הלא אם תיטיב שאת וגו'**, **אלא הכי קאמר**, **הלא אם תיטיב עובדך שאת**: ואר"י, מהו פירושו של הכתיב, הלא אם תיטיב שאת, ואומר, אלא כן אמר לו הקב"ה. אם תיטיב מעשיך שאת. ושואל שוב, **מאי שאת כדכתיב יתר שאת דהא בוכרא שבחא איתליה בכלא תדיר**. **ותלייא בעובדוהי**, **וע"ד** וכו', ושואל מהו שאת, ואומר שהוא כמ"ש אצל ראובן בכור יעקב, יתר שאת, כי להבכור יש תמיד מעלה ויתרון בכל דבר, והוא תלוי במעשיו, וע"כ אמר לו הקב"ה, אם תיטיב שאת, ואם לא תיטיב וכו'.

פסקה תס

מאי לפתח דא פתחא דלעילא, **דמניה נפקין דינין על עובדין בישין דעלמא**: שואל מהו לפתח, שבהכתוב לפתח חטאת רובץ, ואומר, שהוא פתח של מעלה, שממנו יוצאים דינים על מעשים הרעים של בני העולם. **פתח כד"א פתחו לי שערי צדק**, **ולההוא פתח**, **חטאת רובץ**, **דא מלאך המות והוא זמין לאתפרעא מינך**, פתח, פירושו, כמ"ש פתחו לי שערי צדק, דהיינו שערי המלכות הנקראת צדק. ולאותו הפתח של המלכות, חטאת רובץ, שפירושו, מלאך המות והוא עתיד להפרע ממך.

פסקה תסא

ת"ח ברה"ש אתיליד אדם, ברה"ש ודאי רזא לעילא ותתא. ר"ה לעילא ר"ה לתתא: בוא וראה, ברה"ש נולד אדם, ברה"ש, הוא ודאי סוד למעלה ולמטה, בזו"ן הנק' אדם העליון, ובאדם של מטה. שיש ר"ה למעלה דהיינו סוד זו"ן בשעה שהם בדין, ויש ר"ה שלמטה, דהיינו ר"ה בזמן, שהוא יום הששי לבריאת העולם, שבו נברא אדם התחתון. ומשמיענו בזה, שאדם נברא בסוד הדין, כי נברא בר"ה של מטה, הנמשך מהבחינה שכנגדו למעלה דהיינו מר"ה שלמעלה, שהוא זו"ן בשעת הדין כנ"ל.

בר"ה עקרות נפקדות, מנלן דבר"ה הוה דכתיב וה' פקד את שרה, וה' דייקא דא ר"ה: בר"ה נפקדים העקרות: מנין לנו שהיה בר"ה, ואומר, שכתוב. וה' פקד את שרה, וה' שבהכתוב הוא מדויק, שהוא להורות, שבר"ה היה הפקידה כי כל מקום שנאמר וה', יורה על ז"א ובית דינו, שה"ס ר"ה של מעלה.

ובגין דנפיק אדם מר"ה נפק בדינא, ועלמא קיימא בדינא ובגיני כך לפתח ודאי חטאת רובץ, בגין לאתפרעא מינך: ומשום שאדם נולד בר"ה, הוא נולד בדין, והעולם עומד אז בדין, ועל כן ודאי, אשר לפתח חטאת רובץ, שהוא מלאך המות כנ"ל. כדי להפרע ממך. **ואליך תשוקתו עד דתשתצי**, ואליך תשוקתו של מלאך המות להעניש אותך עד שישמידך.

פסקה תסב

ואתה תמשול בו, רזא הוא, דכתיב ואתה מחיה את כולם, מכאן אמרו לא שליט קב"ה, אלא בזמנא דישתצון חייבי עלמא: ואתה תמשול בו, הוא סוד, כי כתוב, ואתה מחיה את כולם, שפירושו שהמלכות הנקראת **אתה**, מחיה כל ואפילו את הקליפות, וכן ואתה שבכאן היא המלכות. מכאן אמרו שאין הקב"ה שולט כלומר, שאין שליטתו מגולה, אלא בשעה שישמדו רשעי עולם **ועל דא, כיון דמלאך המות ישצי לון, כדין קב"ה שליט עלוי דלא יפוק לאבאשא עלמא, דכתיב ואתה תמשול בו**, וע"כ כיון שמלאך המות ישמידם, ישלוט אז הקב"ה עליו, ולא יתן אותו להרע להעולם, כי כתוב ואתה, שהיא המלכות תמשול בו. דהיינו שהמלכות, תמשול על מלאך המות אחר שכבר עשה דין ברשעים, ולא יתן אותו להרע יותר לבני העולם. **ואתה דייקא**, המלה ואתה, שבכתוב ואתה תמשול בו, הוא בדיוק, כי היא שם המלכות.

פסקה תסג

אמר ר' יצחק בקוטרא דפלגא קפסירא שכיח: אר"י, הממשלה נמצאת בקשר המחלוקת כדי לשפטם ולקיים הדין. קוטרא פירושו קשר, ופלגא, פירושו מחלוקת, קפסירא,

פירושו ממשלה ומפרש בזה הכתוב ואתה תמשול בו, שהמלכות מגלית ממשלתה על ידי מלאך המות, להיותו מעניש את החוטאים. **ר' יהודה אומר ואתה תמשול בו בתיובתא**, רי"א, ואתה תמשול בו, הוא על ידי תשובה. אם יעשה תשובה אז ימשול על היצה"ר ומלאך המות.

פסקה תסד

רי"א, כד הוו אינון דרין דקין אזלין בעלמא, הוו מטרטשי ארעא, והוו דמיין לעלאי ותתאי: רי"א כשהדורות של קין היו הולכים בעולם,היו משוים ומחליקים את הארץ, והיו דומים למלאכי מעלה ולאנשים של מטה. והוא מטעם, שקין היה מזוהמא של סמאל שבא על חוה, שהיה מלאך. וכן מזרע אדם. מטרטשי, פירושו משוים ומחליקים. מלשון דמחייה בקורנסא וטרשיה (ב"ק צ"ח). שמרוב גבורתם של בני קין, עשו, עם הליכתם, את ההרים והעמקים שבארץ למשור.

א"ר יצחק, עזא ועזאל כד נפלו מאתר קדושתייהו מלעילא, חמו בנת בני נשא, וחטאו ואולידו בנין: אר"י, כשנפלו עזא ועזאל ממקום קדושתם מלמעלה, ראו בנות האדם וחטאו בהם, והולידו בנים, **ואלין הוו נפילים, דכתיב הנפילים וגו'**, ואלו הם הנפילים, היו בארץ.

פסקה תסה

רח"א, בנוי דקין הוו בני אלקים, דהא כד אתא סמאל על חוה אטיל בה זוהמא, ואתעברת ואולידת לקין: רח"א בניו של קין היו בני האלקים, כי כשבא סמאל על חוה הטיל בה זוהמא, ונתעברה והולידה את קין. וע"כ **וחיזו דיליה לא הות דמי לשאר בני נשא** וצורתו לא היה דומה לשאר בני אדם, מטעם היותו תולדה מן מלאך.

וכל אינון דאתיין מסטרא דיליה לא הוו אקרון אלא בני האלקים. וכל אלו הבאים מצד קין לא היו נקראים אלא בני האלקים משום שתוארם היה כמלאכים הנקראים אלקים.

פסקה תסו

רבי יהודה אמר, ואפילו אינון נפילים הכי אקרון: רי"א, ואפילו הנפילים שהם בני עזא ועזאל ונעמה, נקראים ג"כ בני האלקים. **המה הגבורים שתין הוו בארעא כחושבן דלעילא** המה הגבורים שאמר הכתוב, שמורה מיעוט, שרק המה הגבורים ולא הנפילים הראשונים שהיו בארץ, הוא מטעם ששים היו כפי החשבון של מעלה. דהיינו נגד ו"ק שהיא חג"ת נה"י דז"א. **כתיב הכא המה הגבורים אשר מעולם, וכתיב התם ששים גבורים סביב לה** לומד גזירה שוה, כי כאן כתוב המה הם הגבורים ושם במלך שלמה,

שהוא ז"א, כתוב ששים גבורים וגו' מה שם הם ששים אף כאן הם ששים. אבל הראשונים הם נמשכים מלמעלה מו"ק.

רבי יוסי אומר המה הגבורים אשר מעולם ממש מעולם דייקא: רי"א, המה הגבורים אשר מעולם, מעולם ממש מעולם הוא מדויק. ולאפוקי הנפילים הראשונים שהם עוזא ועזאל שהיו למעלה מעולם. (כמ"ש בהקדמת הזהר דף קנ"ו ד"ה ותדע ע"ש) עולם פירושו הנוקבא דז"א. והכתוב משמיענו שאלו הנפילים נתקנו למרכבתו של זו"ן ונעשו חלק מהנוקבא שנקראת עולם. **אנשי השם מאי שם, דא הוא עולם דקאמרן אנשי השם דייקא, כתיב הכא אנשי השם וכתיב התם בנקבו שם. וכתיב ויקוב בן האשה וגו'** שואל מאי שם שאומר הכתוב אנשי השם ואומר זהו העולם שאמרנו דהיינו הנוקבא אנשי השם הוא מדויק כדי ללמוד גזירה שוה. שם שם כתוב כאן אנשי השם. וכתב שם, בנקבו שם וכן כתוב ויקוב וגו' את השם, מה שם היא הנוקבא אף כאן היא הנוקבא.

פסקה תסז

רבי חייא אמר מעולם ממש הוו ומעולם דלתתא נטל לון קב"ה: רח"א מעולם ממש היו דהיינו שנתקנו למרכבה בשביל הנוקבא כדברי רבי יוסי ומוסיף לבאר אשר מעולם התחתון לקח אותם הקב"ה, כלומר אחר שנפלו לעולם התחתון נתברר מהם בירורים. ואלו הבירורים נתחברו למרכבת הנוקבא, משא"כ נפילים הראשונים לא היה להם מעולם התחתון כלום, כי מלאכים היו בשמים. **כד"א זכר רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה מעולם ודאי וכו' נטיל לון קב"ה ואינון אבהן קדמאי למהוי רתיכא קדישא לעילא**. כמ"ש זכר רחמיך וגו' שודאי הוא, כי מעולם התחתון לקח אותם הקב"ה, דהיינו הרחמים והחסדים, שיהיו מרכבה קדושה למעלה, והם אבות הראשונים. כי רחמיך הוא יעקב אבינו, וחסדיך הוא אברהם, שעלו מעולם התחתון וזכו להיות מרכבה לזו"ן למעלה, כמ"ש האבות הן המרכבה. (ומה שאינו חושב את יצחק אבינו מבאר הזהר להלן בפרשת שמיני אות מג ע"ש) **אוף הכא, המה הגבורים, אשר מעולם** אף כאן בהכתוב המה הגבורים אשר מעולם, היינו ג"כ שנתעלו מעולם התחתון ונתחברו למעלה במרכבת הזו"ן.

ר' יצוק אמר, מעולם, דא מטתו שלשלמה דכתיב הנה מטתו וגו': רי"א מעולם, אשר בהכתוב המה הגבורים אשר מעולם, זה מטתו של שלמה, דהיינו ג"כ הנוקבא, אלא מבחיבת הגבורה, שכתוב הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים וכו'. **רבי אחא אמר כלהו בני האלקים אקרון**. רא"א, כולם, דהיינו כל ששים הגבורים שמסביב מטתו שלשלמה, נקראים בני האלקים.

פסקה תסח

ארז"ל, בשעתא דברא קב"ה לאדם, ברא ליה בג"ע, וצוהו על ז' מצות, חב, ואתגרש מג"ע: אמרו רבותינו ז"ל, בשעה שברא הקב"ה את האדם, ברא אותו בגן עדן, וצוהו על ז' מצות (כנ"ל אות רנ"ט) חטא בעה"ד, ונגרש מג"ע. **עזא ועזאל אמרו קמי קב"ה, אלו הוינא אנן בארעא הוינא זכאין**: ב' מלאכי שמים, עזא ועזאל, אמרו לפני הקב"ה, אלו הינו אנחנו בארץ, כמו האדם, הינו צדיקים.

א"ל קב"ה וכי אתון יכלין על יצרא בישא, אמרו קמיה יכלין. אמר להם הקב"ה, וכי יכולים אתם להתגבר על יצר הרע השולט בארץ, אמרו לפניו, אנו יכולים. **מיד אפיל לון קב"ה, כד"א, הנפילים היו בארץ, וכתיב הגבורים וגו**'. מיד הפיל אותם הקב"ה משמים לארץ וז"ש הנפילים וגו', וכתוב הגבורים וגו'. **ובשעתא דנחתו לארעא עאל בהו יצרא בישא, שנאמר ויקחו וגו' חבו ואתעקרו מקדושתייהו**. ובשעה שירדו לארץ נכנס בהם יצה"ר, שנאמר, ויקחו להם נשים וגו', חטאו ונעקרו מקדושתם.

פסקה תסט

ת"ח כלהון נטיען הוו סתימין רשימין דקיקין באתרא חד, לבתר עקרן קב"ה ואשתיל לון באתר אחרא ואתקיימו: בוא וראה, כל הנטיעוה שהן הספירות דזו"ן, היו סתומים ורשימות דקות במקום אחד דהייני במקום המלכות, אח"כ עקרן הקב"ה משם ושלח אותם במקום אחר דהיינו בבינה ואז נתקיימו. דהיינו שהשיגו מוחותיהם (ועי' לעיל דף קצ"ג ד"ה וברא).

פסקה תע

רבי ייסא שאל מ"ד זה ספר תולדות וגו' א"ל ר"א רזא עלאה הוא תנינן תלת ספרין פתיחן בר"ה, חד דצדיקים גמורים וכו': למדנו ג' ספרים פתוחים בראש השנה דהיינו בהנוקבא, אחד הוא של צדיקים גמורים, ואחד של רשעים גמורים ואחד של בינונים ראש השנה טז:) ומבאר לפנינו רק אותו של צדיקים גמורים. **ספר עלאה דהא מניה נפק כלא, נפיק מניה כתיבה. ספר אמצעיתא כללא דעילא ותתא, דתורה שבכתב, אדם קדמאה**. ספר עליון יש בהנוקבא, שהיא בינה, שממנה יוצא הכל, וגם בחינת הכתיבה יוצאת הימנה. ספר אמצעי יש בהנוקבא שהוא כולל למעלה ולמטה, דהיינו ז"א הכולל בינה ומלכות ביחד ונקרא תורה שבכתב והוא אדם הראשון מד' בחינות אדם שבאבי"ע דהיינו אדם דאצילות **ספר תליתאה דאקרי תולדות אדם ודא איהו דצדיקים גמורים**, ספר שלישי יש בהנוקבא שנקרא תולדות אדם דהיינו תולדה של ז"א הנקרא אדם כנ"ל וזהו ספר

של צדיקים גמורים. **הה"ד זה ספר תולדות אדם, דא צדיק ודאי דעביד תולדות**, וז"ש זה ספר תולדות אדם, שזה הוא צדיק בודאי, דהיינו יסוד דז"א, שהוא עושה תולדות.
פירוש. ג' ספרים הם ג' בחינת מוחין, ראש תוך סוף, שז"א משפיע להנוקבא. שהם: מוחין מבינה הם ספר עליון, מוחין של עצמו הם ספר אמצעי, מוחין מבחינת היסוד שלו הוא ספר הג'. והוא נק' ספר תולדות. כי מהיסוד יוצאים תולדות, ולא מספירה אחרת. וכן נקרא ספרן של צדיקים, כי היסוד נקרא צדיק.
ביום ברא אדם בדמות אלקים, דהא ודאי כדין אתתקן כלא לעילא ותתא ואתקיימו בדוגמא חדא: ביום ברא אדם וגו' כי ודאי אז, אחר שנגלה ספר תולדות אדם, נתתקן הכל למעלה ומטה ונתקיימו שניהם בסדר אחד, כלומר, שסדר הקיום, דהיינו יציאת המוחין, של עולם התחתון שהם אדם וחוה, שוים לסדר הקיום של עולם העליון שהם זו"ן. **זכר ונקבה בראם, סתם, חד אתכליל בחד**: הכתוב זכר ונקבה בראם, הוא לשון סתמי, כי היה לו לומר איש ואשה בראם, והוא מטעם שאחד היה נכלל באחד, כלומר שהנקבה היתה נכללת בזכר, בשעת בריאתם, כי היו דו פרצופין, ואח"כ נסרם, כנ"ל.

פסקה תעא

כתיב, מגדל עוז שם ה' וגו' דא הוא ספר תולדות אדם דרהיט בההוא מגדל: כתוב, מגדל וגו' בו ירוץ צדיק ונשגב, צדיק זה שאומר הכתוב, הוא ספר תולדות אדם, הרץ במגדל ההוא. **האי מגדל מאי עבידתיה, אלא דא הוא מגדל דוד, ודא הוא מגדל עז וגו', וכלא חד**, שואל מגדל זה מהו ענינו, ואומר שזהו מגדל דוד, דהיינו המלכות, וזהו מגדל עוז שם ה', והכל אחד, כי מגדל הוא שם המלכות, בעת שהיא בגדלות, מגדל הוא לשון גדלות. **הכא ידיעא לבני מהימנותא, דא הוא ודאי ספר תולדות**, כאן יש סוד ידוע לבני האמונה, היינו בצירופי השמות היוצאים מהכתוב מגדל עוז וגו', וזה הוא ודאי ספר תולדות. דהיינו היסוד צדיק, כנ"ל שע"י המגדל הוא עושה תולדות.
מב"ש עו"י מי"ץ וכו'. הוא צירוף בן ל"ו אותיות בי"ב בתים שבכל בית ג' אותיות והם יוצאים מהכתוב **מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב הויה צדיק**. בטור הא' לאורכו תמצא בראשי תיבות ד' אותיות **מגדל**. בטור הב' לאורכו תמצא בראשי תיבות ד' אותיות שהם אותיות **עוז** ואות **ש** מן שם. בטור הג' לאורכו תמצא בראשי תיבות ד' אותיות שהם **מ'** מן שם ואותיות **יה"ו** מן הוי"ה, וה' תתאה של הויה זו תמצא באות האחרונה בסופי תיבות של טור הא' לאורכו דהיינו בהשם **לק"ה**. והמלות בו ירוץ צדיק תמצא באותיות האמצעות של הבתים בהטורים לרוחבם, בטור הא' לרוחבו תמצא ג' אותיות **ב"ו י'** מן ירוץ. בטור הב' לרוחבו תמצא **רו"צ** מן ירוץ. בטור הג' תמצא **צד"י** מן צדיק. ו

ק' מן צדיק תמצא בהשם **לק"ה** שבטור האחרון לרוחבו ובהשם **שו"ה יש ו'** של ונשגב. ובהשם **ונ"ק** שבטור האחרון יש **נ'** של ונשגב. ובסופי תיבות של טור הא' לאורכו תמצא אותיות שג"ב של ונשגב. והשמות **הוי"ה צדיק**, תמצא בסופי תיבות של טור האמצעי וטור הג' לאורכם.

פסקה תעב

וארי"א. ספר ודאי נחתו ליה לאדם הראשון וביה הוה ידע חכמתא עלאה וארי"א ודאי שהורידו ספר לאדה"ר ובו היה יודע ומשיג את חכמה העליונה. ועליו אומר הכתוב זה ספר תולדות אדם. **וספרא דא מטא לבני אלהין חכימי דרא ומאן דזכי לאשגחא ביה ידע ביה חכמה עלאה ומשגיחין ביה וידעין ביה**, וספר זה מגיע לבני האלקים חכמי הדור, וכל מי שזכה להסתכל בו, יודע בו חכמה העליונה, ומסתכלים בו ומשיגים בו. **וספרא דא נחית ליה מארי דרזין ותלת שליחן ממגן קמיה**, וספר זה הוריד בעל הסודות, דהיינו רזיאל המלאך, לאדה"ר בג"ע, וג' מלאכים ממונים לפניו, השומרים על הספר, שלא יתאחזו בו החיצונים.

פסקה תעג

ובשעתא דנפק אדם מגנתא דעדן אחיד בההוא ספרא כד נפיק טאם מניה: ובשעה שיצא אדם מג"ע עוד היה אוחז בספר ההוא, וכשיצא לחוץ פרח ממנו הספר. **צלי ובכי קמי מאריה ואתיבו ליה כמלקדמין**, התפלל ובכה לפני רבונו, והחזירו לו הספר כבתחילה. **בגין דלא תתנשי חכמתא מבני נשא וישתדלון למנדע למאריהון**, כדי שלא תשתכח החכמה מבני אדם, ויעסקו לדעת את רבונם.

פסקה תעד

וכן תנינן ספר הוה ליה לחנוך ודא ספר מאתר דספרא דתולדות אדם הוה: וכן למדנו ספר היה לו לחנוך. וספר זה היה ממקום הספר של תולדות אדם. **ודא הוא רזא דחכמתא** וזה הספר הוא סוד החכמה. **דהא מארעא אתנטיל הה"ד ואיננו כי לקח אותו אלקים. והוא הנער כדכתיב וכו'** כי נלקח מהארץ ונעשה מלאך בשמים, וז"ש ואיננו כי לקח אותו אלקים, והוא הנער, דהיינו שנקרא בכל מקום נער, כמו שכתוב **חנוך לנער** וגו' שזה יורה, שחנוך הוא נער, והוא מטעם שנעשה נער משמש להשכינה.

פסקה תעה

וכל גנזי עלאי אתמסרן בידיה, ודא מסיר ויהיב ועביד שליחותא. וכל הסודות העליונים נמסרו בידו, והוא מוסר ונותן אותם לכל הראוים אליהם ועושה שליחותו של הקב"ה. **ואלף מפתחן אתמסרן בידיה ומאה ברכאן נטיל בכל יומא וקשיר קשירין למאריה**

ואלף מפתחות נמסרו בידו ומאה ברכות לוקח בכל יום ומיחד יחודים לרבונו. פירוש, ספירות החכמה הם בסוד אלף, וספירות של הבינה הם בסוד מאה. מפתחות פירושו דרכי המשכה. ואומר שנמסרו בידו מפתחות החכמה ומאה ברכות של הבינה. **מעלמא נטיל ליה קב"ה לשמושיה הה"ד כי לקח אותו אלקים**, מהעולם לקח אותו הקב"ה כדי שישמשנו במרום וכו'.

פסקה תעו

ומן דא אתמסר ספרא דאקרי ספרא דחנוך: ומזה נמסר לו הספר הנקרא ספר של חנוך. **בשעתא דאחיד ליה קב"ה אחמי ליה כל גנזי עלאי אחמי ליה אילנא דחיי בגו מציעות גנתא וטרפוי וענפוי**, כי בשעה שלקח אותו הקב"ה הראה לו כל הנסתרות העליונים. וסוד עץ החיים שבתוך הגן ועליו וענפיו. **וכלא חמינן בספריה**: וכל הסודות אנו רואים בספרו, דהיינו כל מה שהראה אותו אלקים בעת שלקח אותו למרום, **זכאין אינון חסידי עלאין דחכמתא עלאה אתגלי להו ולא אתנשי מנייהו לעלמין כד"א וכו'** אשריהם לאלו חסידים העליונים שנגלה להם חכמה העליונה, ואינה נשכחה מהם לעולם כמ"ש סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם.

פסקה תעז

ויאמר ה' לא ידון וגו' ראי"א בההוא זמנא הוה ההוא נהרא דנגיד ונפיק, אפיק רוחא עלאה מאלנא דחיי: ויאמר ה' לא ידון רוחי וגו' ראי"א בעת ההיא דהיינו לפני המבול הנהר הנמשך ויוצא מעדן דהיינו בינה הוציא רוח עליון מעץ החיים שהוא ז"א **ואריק באילנא ואתמשכן רוחין בגווייהו דבני נשא יומין סגיאין** והשפיע בהאילן דהיינו בהנוקבא ונמשכו מהם רוחות החיים בתוך בני אדם וחיו משום זה ימים רבים, פירוש. ספירות הבינה הם בסוד מאות, ולפי שרוחות החיים היו נמשכים מן הבינה, חיו אז בני אדם בסוד מאות, והיו ימי שני חייהם ז' מאות שנה כנגד ז"ס תחתונות של הבינה ואם בגבורות שמונה מאות שנה וגם בתשע מאות שנה וע"כ חיו ימים רבים.

עד דסלקו בישין ואתעתדו לפתח, כדין אסתלק רוחא עלאה מההוא אילנא בשעתא דפרח נשמתין בבני נשא הה"ד וכו': עד שעלתה רעתם למרום והתיצבו לפתח דהיינו לפתח חטאת רובץ, (כנ"ל באות תס"א) אז נסתלק רוח העליון דהיינו מהבינה מהאילן דהיינו מהנוקבא, בעת שפורחים נשמות לבני אדם. כלומר שרוח העליון מהבינה נסתלק מהנוקבא, ולא נשאר בה רק רוח ז"א בלבד, והנשמות פורחים רק מצד ז"א ונוקביה בלבד: **הה"ד לא ידון רוחי באדם לעולם למיהב לעולם בשעתא דפרח נשמתין לבני נשא** וזהו שכתוב לא ידון רוחי, מבינה באדם. לעולם, היינו ליתן רוחי לעולם בעת שפורחים

נשמות מזו"ן לבני אדם. ולפיכך כיון שהבינה אינה נותנת נשמות לעולם ואין עתה נשמות רק מז"א, שספירותיו בסוד עשרות ע"כ ימי שני חיינו רק שבעים שנה, כנגד ז' ספירות תחתונות דז"א, ואם בגבורות שמונים שנה, דהיינו באחיזת הג"ר, עד בן מאה שנה, שהוא כעבר ובטל מהעולם.

פסקה תעח

בשנם הוא בשר, רא"א בשגם דא משה דאיהו נהיר לסיהרא ומחילא דא קיימין בני נשא בעלמא יומין סגיאין: בשגם הוא בשר רא"א בשגם זה משה כי הוא בגי' שמ"ה כמו מש"ה, שהוא מאיר אל הלבנה ומכח הזה חיים בני אדם בעולם ימים רבים. פירוש דעת הפנימי דז"א נקרא משה והוא ממשיך אור הבינה אל הנוקבא שספירותיה בסוד מאות וע"כ חיו האנשים ימים רבים. כנ"ל בדבור הסמוך. **והיו ימיו מאה ועשרים שנה רמז למשה דעל ידיה תורה אתיהיבת וכדין יריק חיין לבני נשא מההוא אילנא דחיין** והיו ימיו מאה ועשרים שנה הוא רמז על משה שחי ק"כ שנים שעל ידו ניתנה התורה ואז דהיינו בעת מתן תורה השפיע חיים לבני אדם מעץ החיים ההוא ויוצא מעדן מלובש בו שה"ס בינה **וכך הוה. אלמלא דחבו ישראל הה"ד חרות וגו' חרות ממלאך המות דהא אילנא דחיי הוה משיך לתתא**. ואלמלא חטאו ישראל היה תמיד כך דהיינו שהיו מקבלים החיים מעץ החיים ולא היו מתים וז"ש חרות על הלוחות להורות שהיה חרות ממלאך המות כי עץ החיים היה נמשך למטה שממנו החיים נצחיים.

פסקה תעט

וע"ד בשגם דאיהו בשר קיימא מלה לארקא רוחא דחיי בשגם אחיד לתתא אחיד לעילא: וע"כ אומר הכתוב בשגם הוא בשר, מפני בשגם שהוא בשר דהיינו משה המלובש בבשר הגוף בו תלוי הדבר להשפיע רוח החיים הנצחיים. כי בשגם שהוא משה נאחז למעלה ונאחז למטה. כלומר, שז"א שלמעלה נק' ג"כ משה, וע"כ הכתוב מדייק, בשגם הוא בשר להורות שהכונה הוא על משה שלמטה, המלובש בבשר דהיינו ע"י מתן תורה, שאז יהיו חרות ממלאך המות כנ"ל. **וע"ד תנינן משה לא מית אלא אתכניש מעלמא והוה נהיר לסיהרא דהא שמשא** וכו' וע"כ למדנו שמשה לא מת, אלא נאסף מהעולם לעולם העליון, לז"א, והוא מאיר שם להלבנה, שהיא הנוקבא, כי השמש אע"פ שנאסף מהעולם אינו מת, כלומר אינה מתבטל אלא שנכנס ומאיר להלבנה וכך הוא משה שנסתלק מעולם התחתון ומאיר להלבנה בעולם העליון.

פסקה תפ

ד"א בשגם הוא בשר במשיכו דרוחא בבני נשא זמנא רבה אתהדר למהוי בשר: פירוש אחר בהכתוב בשגם הוא בשר, הוא, כי בהמשכת רוח חיים בבני אדם זמן רב חזר הרוח להיות בשר כלומר כמו גוף, דהיינו **לאתמשכא בתר גופא ולאשתדלא בעובדין דהאי עלמא**, דהיינו להמשך אחר תאות הגוף, ולעסוק בקניני עולם הזה. ושיעור הכתוב הוא. **לא ידון רוחי באדם לעולם**, לא ימשיך רוח החיים בהאדם לימים רבים, משום **בשגם הוא בשר** משום שבאריכות הזמן מחזירים הרוח להיות בשר.

פסקה תפא

אר"י כל דרין דאשתכללו משת כלהו צדיקי וחסידי: אר"י כל הדורות שנשתכללו ובאו משת היו כולם צדיקים וחסידים. **לבתר אתפשטו ווליד ואוליפו אומנותא דעלמא לשצאה ברומחין וסייפין**, אחר כך נתפשטו בעולם והולידו בנים ולמדו אומנות העולם להשמיד עם רמחים וחרבות כלומר שחיו על חרבם. **עד דאתא נח ואתקין לון תקונא דעלמא ולמפלח ולאתקנא ארעא**, עד שבא נח ותקן להם תקון העולם ולעבוד ולתקן האדמה **דהא בקדמיתא לא הוו זרעין וחצדין לבתר אצטריכו להאי דכתיב עוד כל ימי הארץ וגו'** כי בתחילה לא היו זורעים וחורשים כי חיו על חרבם אלא אח"כ נצרכו לזה כמ"ש עוד כל ימי הארץ וגו' הרי שהיה אז נוהג בעולם זרע וקציר.

פסקה תפב

ר' אלעזר אומר זמין קב"ה לתקנא עלמא ולאתקנא רוחא בבני נשא בגין דיורכון יומין לעלמין: רא"א עתיד הקב"ה לתקן העולם ולתקן את רוח החיים בבני אדם באופן שיאריכו ימים לעולם. הה"ד כי כימי העץ ימי עמי וגו' וכתיב בלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי פי ה' דבר.

בראשית ב

פסקה א

אר"ש הא תנינן, דכד ברא קב"ה עלמא גליף בגילופי דרזא דמהימנותא גו טהירין ברזין עלאין: אר"ש הרי תנינן, אשר בעת שברא הקב"ה את העולם, חקק חקיקות של סוד האמונה, דהיינו של המלכות תוך האורות בסודות העליונים. כלומר שהעלה המלכות, לבינה, ונמצא שאותה החקיקה שהיתה במלכות, חקק אותה גם בספירות העליונות של הבינה, שה"ס שתוף מדת הרחמים דבינה בדין דמלכות, שעשה המאציל לצורך בנין העולם, כנ"ל בכ"מ, **וגליף לעילא וגליף לתתא, וכלא ברזא חדא**, וחקק למעלה, בהבינה,

וחקק למטה בהמלכות. והכל בסוד אחד. כלומר שב' החקיקות שחקק היו בצורה אחת, של הבינה. **ועביד עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה, ודא קאים לקביל דא, למהוי כלא חד ביחודא חדא** ועשה את עולם התחתון, דהיינו את המלכות, כעין עולם העליון, בינה. ועשאם זה כנגד זה בשוה, כדי שיהיו שניהם אחד, ויעלו ביחוד אחד. ביאור הדברים. כי התחתונים, ששורשם הוא מלכות, שהיא מדת הדין, שנצטמצמה שלא לקבל לתוכה את אור העליון, נמצאים משום זה, שאינם ראוים לקבל את אור העליון, כמו שורשם שהוא מלכות, וע"כ לא יכלו התחתונים להתקיים ולהגיע אל המטרה שבשבילה נבראו, לפיכך שיתף הקב"ה את מדת הרחמים שהוא בינה, במדת הדין שבמלכות, כלומר, שהעלה המלכות לתוך הבינה, ונחקקה המלכות, כמדת הבינה, דהיינו שהשיגה בית קבול לקבל אור העליון, כמו הבינה, ואחר שנשתתפה המלכות בבינה, ברא ממנה כל התחתונים, ובזה נמצאים התחתונים ראוים לקבל כל המוחין העליונים. (כמש"כ לעיל בבראשית א' דף ז' ד"ה וכבר) וז"ש שעשה עולם התחתון, דהיינו את המלכות, כמו עולם העליון שהוא בינה, ונעשתה המלכות ראויה לקבל אור העליון כמו הבינה. וז"ש **ודא קאים לקביל דא**, שזה עומד כנגד זה בשוה, כלומר, שבעת שהבינה בקטנות, נמצאת בשבילה גם המלכות בקטנות, וע"כ בעת שהבינה חוזרת לגדלותה, נמצאת גם המלכות משגת הגדלות כמותה. **למהוי כלא חד ביחודא חדא**. שנתקנו שניהם באופן כזה שיהיו שניהם אחד ביחוד אחד. ואחר שנתקנה המלכות כמו הבינה, יצאה ממנה נשמת אדם הראשון וכל התחתונים, ונמצאים גם הם ראוים לקבל כל האורות שבהבינה, כמ"ש לפנינו.

פסקה ב

ותא חזי, כגוונא דעבד קב"ה עלמא, הכי נמי ברא ליה לאדם קדמאה, ובוא וראה, באופן זה שברא הקב"ה את העולם, דהיינו בשתופה של מדת הרחמים דבינה כנ"ל, כן ברא הקב"ה לנשמת אדם הראשון, כלומר שגם נשמת אדם הראשון קבלה אותו השיתוף דמדת הרחמים, שנברא בו העולם שהוא מלכות, (כנ"ל בדיבור הסמוך), וע"כ השיג גם הוא כל האורות העליונים שבבינה, כמו המלכות. כמו שהזהר מבאר לפנינו. **פתח ואמר, והמה כאדם עברו ברית וגו' דהא קב"ה אעטר ליה בעטרין עלאין, וברא ליה בשית סטרין דעלמא למהוי שלים בכלא**: פתח וכו' שהרי הקב"ה הכתיר לו לאדם הראשון בעטרות עליונות, דהיינו במוחין דג"ר, וברא אותו בשש קצוות העולם, דהיינו מוחין דו"ק, כדי שיהיה שלם בכל. **וכלא זעאן ודחלן מקמיה, דהא כד אתברי אדם אתברי בדיוקנא עלאה, והוו מסתכלן בההוא דיוקנא וזעאן ודחלן מקמיה**: וכל הבריות

היו חרדים ומפחדים מפניו, כי כשנברא אדה"ר נברא בצורה עליונה, והיו הבריות מסתכלים באותה הצורה וחרדים ומפחדים מפניו.

פסקה ג

ולבתר אעיל ליה קב"ה כגנתא דעדן לאתעדנא תמן בעדונין עלאין, והוו מלאכין עלאין סחרין ליה ומשמשין קמיה, ורזין דמריהון הוו אודעין ליה: ואח"כ, הכניסו הקב"ה לגן עדן, להתעדן שם בתענוגים עליונים, והיו מסבבין אותו מלאכים העליונים ומשמשים לפניו, ומודיעים לו סודותיו של רבונם. **תא חזי בשעתא דאעיל ליה קב"ה לג"ע הוה חמי ואסתכל מתמן כל רזין עלאין וכל חכמתא, בגין למנדע ולאסתכלא ביקרא דמריה**, בוא וראה, בשעה שהכניסו הקב"ה לג"ע, היה רואה ומסתכל משם כל סודות העליונים וכל חכמה, בכדי שיוכל לדעת ולהסתכל ביקרו של רבונו. וכל זה היה לו לאדה"ר, משום שנברא בדיוקנא עלאה, של הבינה.

פסקה ד

שבעה היכלין מדורין אינון לעילא, דאינון רזא דמהימנותא עלאה: ז' היכלות ומדורים הם למעלה, שהם סוד האמונה העליונה, דהיינו בינה. **ושבעה היכלין אינון לתתא כגוונא דלעילא, ואינון שית כגוונא עלאה, וחד טמיר וגניז איהו לעילא. וכל אלין, אינון ברזא עלאה**. וז' היכלות הם למטה, בהמלכות, כעין ההיכלות של מעלה, בבינה, והם ששה כמו למעלה, והם נגד שש הספירות, חג"ת נה"י, והיכל אחד הסתור והצפון הוא עליהם מלמעלה, והוא נגד ספירת הבינה. וכל אלו ההיכלות של המלכות ואפילו ששה התחתונים, הם בסוד העליון, דהיינו בצורת הבינה. **בגין דכל הני היכלין, אית בהו כגוונא דלעילא, ואית בהו כגוונא דלתתא, למהוי כליל בדיוקנא דרזא דלעילא ובדיוקנא דרזא דלתתא**, משום שכל אלו ההיכלות יש בכל אחד מהם כעין של מעלה וכעין של מטה, בכדי שיהיו כלולים בצורה העליונה, שהיא בינה, ובצורה תחתונה, שהיא מלכות. **ובהו הוה דיוריה דאדם**, ובהיכלות הללו, היתה דירתו של אדה"ר.

פסקה ה

ולבתר דאתתרך מגנתא דעדן, אתקין לון קב"ה לנשמתהון דצדיקיא לאשתעשעא בהו. כדקא חזי מזיוא דיקרא עלאה: ואחר שאדה"ר נגרש מג"ע, התקין אותם הקב"ה בשביל נשמות הצדיקים, להשתעשע עמהם בזיו יקרו העליון כראוי להם. **וכל חד וחד אתתקן כגוונא דלעילא וכגוונא דלתתא כמה דאוקימנא**. וכל אחד ואחד מהיכלות האלו נתתקן כעין של מעלה שהיא בינה, וכעין של מטה שהיא מלכות, כמו שבארנו.

ביאור הדברים, כי השם היכל היא בעיקר על המלכות, כי מבחינה ידועה מכונות הע"ס כח"ב תו"מ, בהשמות: שורש, עצמות, גוף, לבוש, והיכל. הרי שהמלכות נקראת היכל. אמנם אחר שעלתה המלכות ונכללה בבינה, (כנ"ל בתחילת המאמר), הנה אז נבחנת גם הבינה בשם היכל כמו המלכות. וזהו מבחינת הכלים. אמנם מבחינת האור נבחן עיקר ההיכל על הבינה, ולא על המלכות, כי המלכות, לית לה מגרמה ולא מידי. והשם היכל, יורה שכבר השיגה המדרגה כל שיעור האור שהיא ראויה לקבל בשתא אלפי שני. וזהו שאומר הזהר לעיל (בראשית א' דף קעב)

בראשית ברא-שית, אלקים היכלא שביעאה, והכי אנון ז' היכלות לתתא, ואינו אומר, ברא שית היכלות, אלקים היכלא שביעאה, כי סוד בראשית, ה"ס אשר דנפיק מראשית שהיא א"א (כנ"ל בבראשית א' אות ו') דהיינו שעל ידי עלית המלכות דא"א במקום בינה דא"א אל הראש, אז יצאה בינה דא"א מהראש אל הגוף שלו, דהיינו שאבדה בחינת ג"ר, ונעשתה לבחינת ו"ק בלי ראש, שז"ס שה **ראש** נהפך אל **אשר** כמ"ש בהסולם שם. ועל מצב הזה נרמז בבראשית הנוטריקון ברא-שית, שברא בהבינה ו"ק בלי ראש. ולפיכך עוד לא יצאו שם בחינת היכלות, כי אינם יוצאים בשעת קטנות. אלא אח"כ כשיצאו המוחין דגדלות, ואתוון אל"ה דבינה חזרו להראש, ואשתלם שמא דאלקים בהבינה, כמ"ש שם, אז נעשתה הבינה להיכל השביעי, ואלו הו"ק שקדמו ליציאת הבינה, קבלו ג"כ את תקונם מהיכל השביעי שהיא בחי' ג"ר שהם נשמה חיה יחידה, ואז נעשו הו"ק ששה היכלות. באופן שכל הז' היכלות יוצאים בבת אחת, דהיינו אחר המשכת הג"ר. הרי שההיכלות מתחילתם לא יצאו אלא בבינה, שהששה היכלות יצאו בה בסוד ברא-שית, שהם ו"ק דבינה, אשר דנפיק מראשית כנ"ל. והיכל השביעי ה"ס ג"ר דבינה. ואח"ז קבלו גם הזו"ן המוחין הללו. ויצאו ז' היכלות גם בזו"ן כמו בבינה. וז"ש שם והכי אינון ז' היכלות למטה, וכן הם ז' היכלות למטה בזו"ן, דהיינו שמקבלים מז' היכלות דבינה. הרי שהגם שמבחינת הכלים עיקר השם היכל הוא בהמלכות, מ"מ מבחינת האור הוא להפך, שעיקר השם היכל, הוא מהבינה.

וזה אמרו כאן **שבעה היכלין מדורין אינון לעילא**, שז' היכלין ומדורין הם למעלה בהבינה, כי שם יוצאים מתחילה כנ"ל, היכלין הם ג"ר ומדורין הם בחי' ו"ק כמ"ש לפנינו, **וז' היכלין אנון לתתא כגוונא דלעילא**, שאח"כ מקבלים הזו"ן מוחין דג"ר מבינה, ומתתקנים גם למטה בזו"ן ז' היכלות. ומתוך שז' היכלות דבינה נחלקו לג"ר וו"ק, כנ"ל בסוד **בראשית ברא-שית, אלקים היכל שביעאה**, לכן אומר גם כאן **ואינון שית כגוונא עילאה וחד טמיר וגניז איהו לעילא**, והם ששה היכלות בהנוקבא כמו הששה היכלות

שבבינה, והיכל השביעי הוא עליון עליהם כמו שם בהבינה, באופן ששה היכלות התחתונים הם בחינת המלכיות שבששה ספירות חג"ת נה"י שבהנוקבא. והיכל השביעי היא המלכות שבבינה דנוקבא, שהיא ג"ר דהיכלות, דהיינו כמ"ש בשבעה היכלות דבינה.

ואלו ב' מיני היכלות שאומר כאן, הרי הם כך מבחינת הכלל. אמנם מבחינת פרט, יש ב' מיני היכלות הללו, בכל פרצוף ובכל מדרגה, שז' היכלות עליונים הם בו מחזה ולמעלה, ששם בחי' או"א שבאותו פרצוף. וז' היכלות תחתונים הם בו מחזה ולמטה, ששם בחי' זו"ן שבאותו פרצוף. ואלו ז' היכלות שהולך ומבאר לפנינו, הם ז' היכלות אשר בגן עדן, כמ"ש **ובהו הוה דיוריה דאדם, ולבתר דאתתרך מגן עדן וכו'** הרי שהמדובר הוא מז' היכלות שבג"ע, ונודע שיש ג"ע עליון מבחינת בינה וג"ע תחתון מבחינת מלכות. ואומר כאן לפנינו ששניהם שוות, ומדבר בג"ע תחתון ורומז גם על ג"ע העליון. גם צריך שתדע שההיכלות כלולים זה מזה, וכמו שיש ז' היכלות בכלל, כן כל היכל כלול מאלו הז'. והם נחלקים לג' בחינות: כי הששה היכלות הם ב' בחינות, שהם א) נה"י, ב) חג"ת. ובחינת היכל השביעי, הוא בחינת ג"ר אשר בפרטיות כל היכל והיכל. כמו שהולך ומבאר לפנינו.

פסקה 1

היכלא קדמאה, אתר דאיהו מתתקן לתתא למהוי כגוונא דלעילא: היכל הא', הוא המקום שנתתקן למטה, להיות כעין של מעלה. דהיינו יסוד שבמלכות, שנתקנה למטה במקומה, להיות כמו בינה. **והא אתערו חברייא, נמוסי דגנתא דעדן כמה דאיהו ברזא עלאה**. וכבר עמדו בזה החברים, שמחוקי הג"ע הוא, שתהיה כל הבחינות שבה, כמו שהם בסוד העליון, דהיינו בהבינה. ובחינת המלכות דמדת הדין לא תהיה נכרת שם כלל. **ולא שלטא ביה עינא**, ואין העין שולט בה, כי נקודת המלכות נגנזה בפנימיות, ואינה נראית, ורק נקודה דמדת הרחמים נראית בה, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב במאמר ב' נקודין עש"ה) **בר נשמתהון דצדיקייא למהוי גליפן לעילא ולתתא ולאסתכלא מתמן ברזא דמריהון ובענוגא דלעילא**, חוץ מנשמות הצדיקים, להיותם חקוקים למעלה ולמטה, דהיינו שהם נשלמים הן מבינה והן ממלכות, הם ראוים להשיג את נקודת המלכות, ולא עוד אלא שמשיגים על ידה להסתכל בסוד רבונם, ולהתענג בתענוגים העליונים.

פסקה ז

ואלין אנון צדיקיא דלא אחלפו יקרא דמריהון בגין דחלא אחרא, כתיב אשת חיל וגו': ואלו המשיגים את המלכות שבהיכלות, הם הצדיקים אשר לא החליפו את כבוד רבונם באלהים אחרים, שהם משיגים את המלכות בסו"ה אשת חיל עטרת בעלה. **רזא דמהימנותא לאתדבקא בר נש במריה, ולדחלא מניה תדיר, ולא יסטי לימינא ושמאלא**, כי סוד האמונה, דהיינו של המלכות, הוא, שהמשיגה, זוכה להתדבק ברבונו, ולירא ממנו תמיד, ולא יסור לימין ושמאל. **והא אוקימנא דלא יהך בר נש בתר דחלא אחרא דאקרי אשת זנונים, ובגין כך לשמרך וגו'**. ובארנו, שלא ילך אדם אחר אלהים אחרים, הנק' אשת זנונים, שמשום זה כתוב לשמרך מאשה זרה, מנכריה אמריה החליקה. ואין אדם זוכה לכל זה אלא על ידי המלכות. ולפיכך מעלת צדיקים אלו המשיגים אותה גדולה מאד. וז"ס שאמרו, צדיקים ניזונים בזרוע. אמנם שאר בני אדם אינם יכולים להשיגה, כי למדת הרחמים הם צריכים כנ"ל, ולפיכך נגנזה מדתה בפנימיות ואינה נראית. ורק נקודה דמדת הרחמים מגולית בה, כנ"ל.

וצריך שתדע, שההיכלות שיש בהם השגה, הם רק ששה היכלות, שהם חג"ת נה"י, כי בהיכל הז' אין השגה שם. ונבחנים לעשר ספירות, כי היכל זה הראשון, שהוא היכל היסוד, כולל בתוכו גם את המלכות. והיכל האחרון העליון, שהוא היכל הבינה, כולל בתוכו הג"ר שהם כח"ב. וכאן הזהר מבאר את היכל הא' מתתא לעילא שהוא היכל היסוד.

פסקה ח

היכלא דא קאים בדיוקנא דרזא עלאה, בגין דכד נשמתין דצדיקיא נפקי מהאי עלמא, עאלין גו אלין היכלין די בג"ע דלתתא: היכל הזה עומד בסוד צורה העליונה, שהיא בינה, משום שבעת שנשמות הצדיקים יוצאים מעולם הזה, דהיינו שנפטרים לעולמם, הם נכנסים תוך היכלות האלו אשר בגן עדן התחתון, **ותמן יתבין כל חד וחד כל ההוא זמנא דאצטריכא נשמתא למיתב תמן**, ויושבים שם כל אחד ואחד, כל אותו הזמן שהנשמה צריכה לישב שם. פירוש, כי נשמות הצדיקים הן אור הבינה, כי אור הבינה נקרא נשמה, וע"כ בעת פטירת הצדיק צריכה הנשמה לעלות לג"ע העליון שהיא בחינת בינה. אלא משום שהיתה מלובשת בגוף בעוה"ז, שהיא מבחינת מלכות דמדת הדין, נתרשמה ממנו, ואפילו לאחר פטירתה אינה יכולה לעלות למקומה לג"ע העליון, כי היא צריכה להטהר מבחינת הגוף שנתרשמה בה. ולפיכך הוכן בעדה ג"ע התחתון, שהוא

בעיקרו מבחינת מלכות, שיש לו יחס עם הגוף להיותו בעיקרו מהמלכות, ויש לו יחס גם עם בחינת הנשמה להיותו נכלל בצורת הבינה, כנ"ל.

פסקה ט

וז"ש **ובכל היכלא והיכלא אית דיוקנין כגוונא דלעילא, ודיוקנין בגוונא דלתתא**. ובכל היכל והיכל מג"ע התחתון, יש צורות כעין של מעלה, דהיינו כעין הבינה, ויש צורות כעין של מטה, דהיינו כעין המלכות. ולפיכך אע"פ שהנשמה עוד איננה מטוהרה מבחינת הגוף, יכולה להכנס שם, להיות שם מצורת המלכות, שיש לה יחס עם הגוף, וגם הנשמה עצמה, שהיא בחינת בינה, יכולה להכנס שם להיות שם גם מצורת הבינה, כמבואר.

וז"ש, **ותמן אתלבשת נשמתא בלבושין כגוונא דהאי עלמא, ואתעדנת תמן כל ההוא זמנא דאצטריכת**: ושם, בג"ע התחתון, מתלבשת הנשמה בלבושים הדומים ללבושה שבעולם הזה, שהוא הגוף, ומתענגת שם כל אותו הזמן שצריכה להתענג מהאורות, בכדי להטהר לגמרי מחלאת הגוף. **עד דמטי זמנא לסלקא לאתר עלאה כמה דאצטריך**. עד שמגיע הזמן שתוכל הנשמה לעלות למקום העליון, כמו שהיא צריכה. דהיינו, עד שתפסוק ממנה כל התרשמות מבחינת הגוף שהתלבשה בה בעוה"ז, ואז היא יכולה לעלות למקומה לג"ע העליון, כמו שצריכה. כי כל נשמה היא מבינה, והיא צריכה לעלות לשורשה, שהיא ג"ע העליון. כנ"ל. **ומגו ההוא מאנא דאתלבשת ביה, חמאת דיוקנין עלאין לאסתכלא ביקרא דמריהון**. ומתוך אותו הלבוש שהנשמה נתלבשה בו, היא רואה צורות עליונות, מבינה, בכדי להסתכל בכבוד רבונם, כלומר, אותו הלבוש שהיא כעין הלבוש של עולם הזה, כנ"ל, הוא כלול ג"כ מצורות עליונות, מהבינה, וע"כ יכולה הנשמה להשיג דרך בו אורות העליונים מהבינה, ולהסתכל בכבוד רבונה.

פסקה י

בהאי היכלא אית נהורין עלאין לאסתכלא ונשמתהון דאינון גיורין דאתגיירו קיימין תמן: בהיכל הזה יש אורות עליונים להסתכל, ונשמות הגרים שנתגיירו עומדות שם. **ועאלין תמן לאסתכלא ביקרא עלאה, ומתלבשן תמן בלבושא חדא דנהורא, דנהיר ולא נהיר**. ונשמות הגרים נכנסות שם להסתכל בכבוד העליון, והן מתלבשות שם בלבוש אחד של אור, המאיר ואינו מאיר. כי ע"י האורות אשר בהיכל זה, הצדיקים מסתכלים ומשפיעים לנשמות הגרים הנמצאים שם, שיוכלו הנשמות להכנס ולקבל מכבוד העליון, אחר שמתלבשות בלבוש אחד של אור, המאיר ואינו מאיר, כלומר שיש באור הזה ב' פעולות כאחד, שמאיר לאותם הכדאים לו' ואינו מאיר דהיינו שמחשיך, לאינם כדאים לו. ולבוש הזה גורם להם שמחה על אשר זכו והמה כדאים לו. **וההוא היכלא**

מקפא מאבן טבא ודהבא, והיכל הזה מוקף מאבן טוב וזהב. אורות הימין מכונים אבנים טובות, ואורות השמאל מכונים בשם זהב, כמ"ש מצפון זהב יאתה.

פסקה יא

ותמן איהו פתחא חדא דנחית לקבל פתחא דגיהנם, מתמן מסתכלן בכל אנון חייבי דעובדי ע"ז, דלא עאלו בברית קיימא קדישא, ושם יש פתח אחד היורד למול פתח הגיהנם, משם הגרים מסתכלים בכל אלו הרשעים עובדי ע"ז שלא נתגיירו ולא נכנסו באות ברית קדש. **ואתתרכו באנון מלאכי חבלה דטרדי לון בנורא דדליק, ואינון חמאן וחדאן על דאתגיירו**, והמה נגרשים על ידי מלאכי חבלה המגרשים אותם באש דולק, והגרים רואים ושמחים על שנתגיירו ונפטרו מדין קשה הזה. טרד, פירושו מגרש, כי על הכתוב (ישעיה נ"ז) כים נגרש, מתרגם כימא דטריד. וכן (בשמות י"א) על גרש מתרגם יונתן מטרד.

פסקה יב

ותלת זמנין ביומא נהרין מגו נהירו עלאה ומשתעשען תמן, וג' פעמים ביום הם מאירים מאור העליון ומשתעשעים שם. ורומז בזה על אורות דג"ר הנמשכים בהיכל הזה. (ועי' לעיל דף ד' ד"ה ואלו) כי כמו שיש ג' בחינות, נה"י חג"ת וג"ר בכלל ההיכלות, וכן יש ג' בחינות הללו בכל היכל והיכל, ובחינה א' נה"י שבהיכל הזה, היא נהורין עלאין לאסתכלא ונשמתהון דאינון גיורין וכו'. ובחינה ב' חג"ת, היא האורות דאבן טבא ודהבא. ובחינה ג' ג"ר, היא מ"ש כאן וג' זמנין ביומא וכו'. **ועילא מנהון עובדיה ואונקלוס גיורא ושאר גיורין דאתגיירו**. ולמעלה מהם יושבים עובדיה הגר ואנקלוס הגר ושאר הגרים, החשובים כמוהם, שנתגיירו. **כגוונא דא לעילא, כד זכאן לסלקא נשמתהון לאתעטרא תמן**. כעין זה שנתבאר בהיכל זה שבג"ע התחתון, כן הוא ג"כ תכונת היכל תחתון שבג"ע העליון, ששם עולות הנשמות בעת שהם יכולים לעלות להתעטר שם, דהיינו אחר שהייתם זמן מספיק בג"ע התחתון כנ"ל.

פסקה יג

היכלא דא קיימא לגו מהאי היכלא קדמאה וכו' והאי היכלא נהיר מקדמאה, הכא אית כל אבנין יקירין דמקפן ליה: היכל זה עומד בפנימיותו של היכל הראשון, והיכל זה מאיר מן היכל הראשון, כאן יש כל אבני יקר המקיפין אותו. פירוש, כי הוא בחינה ראשונה של אורות ההיכל, דהיינו אורות נה"י, שהם רק אורות חסדים המכונים אבני יקר, כנ"ל. ואורות הללו הם בעיקר של היכל הא', שאומר בו (לעיל אות יוד) וההוא היכלא מקפא מאבן טבא. אמנם מתוך התכללות ההיכלות זה בזה נמצאים האורות

הללו דאבני יקר גם בהיכל זה הב', וז"ש **והאי היכלא נהיר מקדמאה, הכא אית כל אבנין יקירין וכו'**, כי על ידי שהיכל זה מקבל הארתו של היכל הא', ע"כ יש גם כאן האורות דאבנין יקירין.

פסקה יד

בגו דהאי היכלא אית נהירו חד, כליל מכל גוונין, ואיהי נהיר מעילא לתתא: בפנימיותו של זה ההיכל, יש אור אחד, הכלול מכל גוונין, דהיינו מכל ארבע גוונין חו"ב תו"מ, והוא מאיר ממעלה למטה. פירוש, כי אורות דבחינה ראשונה לא היו בהם אלא גוון חסדים בלבד, שהם אורות נה"י, אבל כאן מאירים כל הגוונין ואפילו גוון החכמה, (כנ"ל בראשית א' דף י"ב ד"ה פירוש ע"ש) וז"ש **נהירו חד כליל מכל גוונין**. ונבחנים לאורות דחג"ת, שיש בהיכל זה, שהוא בחינה השניה שבכאן.

ואומרו **ואיהו נהיר מעילא לתתא**, יש בזה ענין רב. כי סוד היחוד הוא לששה קצוות שהם ארבע רוחות השמים דרום צפון מזרח מערב, הנקראים חו"ב תו"מ, ומעלה ומטה, שהם נצח והוד. שפירושו, שהארת הנצח מאיר בכל מדרגה את ד' הרוחות חו"ב תו"מ ממטה למעלה, דהיינו מחזה ולמעלה. וההוד מאיר בכל מדרגה את החו"ב תו"מ ממעלה למטה, כי ממשיך הארתם מחזה ולמטה עד סיום המדרגה. ולפיכך נבחן הנצח לבחינת מעלה, וההוד לבחינת מטה. וז"ש כאן בהיכל ההוד. **ואיהו נהיר מעילא לתתא**, כי ההוד ממשיך החו"ב תו"מ ממעלה למטה כמבואר.

בהאי היכלא קיימין אנין דסבלין יסורין ומרעין בהאי עלמא בגין לאתתקנא בהיכל זה נמצאים כל אלו שסבלו יסורים ומחלות בעולם הזה בכדי להתתקן בתשובה שלימה. **והוו מודן ומשבחן למריהון כל יומא, ולא הוו מבטלין צלותייהו לעלמין**, והיו מודים ומשבחים בכל יום לרבונם, ולא היו מבטלים. תפלתם לעולם. פירוש, כי מטבע האדם הדואג להתתקן לפניו ית' שרואה את עצמו מלא חסרונות, שבזה כחו יפה להתפלל תמיד על מילוי חסרונותיו אמנם אינו יכול להודות ולשבח לפניו ית', כי אין לו לדעתו על מה להודות ולשבח. וכן לאידך גיסא אם מתעצם להודות ולשבח את בוראו על מדת טובו המרבה אליו בכל יום ותמיד. הרי בהכרח שמרגיש הספקה במצבו, ושוב אינו יכול להתפלל ולהתמרמר כל כך לפניו ית' על חסרונותיו. הרי שהתאמצות בתפלה מרחיקו משבחים והודיות, והתאמצות בשבחים והודיות מרחיקו מתפלה. ואומר הזהר, שמעלתם של אלו הצדיקים היה, כי היו נשלמים מב' הצדדים, שמצד אחד **והוו מודן ומשבחן למריהון בכל יומא**, ועם כל זה לא אבדו כח התפלה, **ולא הוו מבטלין צלותייהו**

לעלמין, והיו סובלין תמיד יסורין ומכאובים לתקן מעשיהם והתפללו לפני ה' תמיד, ולפיכך זכו להכנס להיכל ההוד שבג"ע.

פסקה טו

לגו מהאי היכלא קיימין כל אנון דמקדשין בכל חילא שמא דמריהון, ואתיבו אישר"מ בכל חילא: בפנימיות של היכל זה, דהיינו תוך הבחינה שניה דחג"ת, נמצאים כל אלו הצדיקים המקדשים בכל כחם את שם רבונם, ועונים אמן יהא שמיה רבא מברך בכל כחם. והיינו בחינה שלישית של ההיכל, שהיא בחינת ג"ר, שאלו הצדיקים שזכו לקידוש השם בכל כחם, וכן לענות אישר"מ בכל כחם, זוכים בהם. **ואלין אינון קיימין לגו בגו האי היכלא**, ואלו הם הנמצאים בפנימי פנימיות של ההיכל הזה, כי החג"ת דהיכל זה נמצאים בתוך נה"י דהיכל. והג"ר דהיכל נמצאים בתוך החג"ת דהיכל. הרי שהג"ר דהיכל הם פנימי פנימיות של ההיכל, **וההוא נהורא דכליל כל גוונין נהיר לון**. ואותו האור, הנמצא בחג"ת דהיכל, הכולל לכל גוונין, חו"ב תו"מ כנ"ל, מאיר ג"כ לאלו, הצדיקים הנמצאים בג"ר דהיכל.

מההוא נהירו קיימין וחמאן נהורין אחרנין דאתאחדן ולא אתאחדן בגווייהו בכח האור הזה, שמקבלים מחג"ת דהיכל, עומדים ורואים אורות אחרים, הנתפשים ואינם נתפשים בתוכם, כלומר מרוב גדלו של אור ההוא לא יוכלו להשיגו בשלמות, אלא כמו נתפס ואינו נתפס, הוא להם. אמנם, **ועילא מנהון משיח, דאיהו עאל וקאים בינייהו ונחית לון**. ולמעלה מהצדיקים, עומד משיח, והוא נכנס ועומד ביניהם, ומוריד להם האור שיוכלו להשיגו.

פסקה טז

איהו נטיל מהאי היכלא ועאל בהיכלא תליתאה ותמן כל אנון בני מרעין וכאבין יתיר: המשיח נוסע מהיכל זה הב' ונכנס בהיכל השלישי, ושם כל אלו שסבלו מחלות ומכאובים ביותר, בכדי להתתקן. דהיינו ביותר מאלו שהם בהיכל ב', וע"כ זכו להיכל הג', והוא בחינה א' שבהיכל זה דהיינו בחינת נה"י, ובחינה ב' הוא, **וכל אינון דרדקי דבי רבן דלא אשלימו יומין**. וכל אלו תנוקות של בית רבן שלא השלימו ימיהם, ומתו בלא עתם, שהם לא טעמו טעם חטא, וע"כ אלו הנפשות הטהורות עולות למ"ן, וממשיכות האורות דבחינה השניה של היכל זה שהיא חג"ת. ובחינה השלישית הוא' **וכל אינון דעצבין על חרוב בי מקדשא, והוו אושדין דמעין**, וכל אלו המתאבלים על חורבן בית המקדש, ומורידין דמעות, שהם ממשיכים האורות דג"ר להיכל זה, וע"כ יושבים בבחינת ג"ר של ההיכל. **כלהון קיימין בההוא היכלא ואיהו מנחם לון**, כל אלו

ג' בחינות נשמות הצדיקים הנ"ל, נמצאים בהיכל ההוא, ומשיח מנחם אותם, כלומר שמאיר להם אורותיהם.
והנה בהיכל הוד, אומר **ונחית לון** שהמשיח מוריד להם האורות. וכאן אומר **ומנחם לון** ואינו אומר **ונחית לון**. והטעם הוא כי רק אורות דהוד נמשכים ממעלה למטה אבל אורות דנצח מאירים רק ממטה למעלה (כנ"ל דף ח' ד"ה ואמרו) וע"כ אינו אומר ונחית לון, שפירושו ממעלה למטה, שזה אינו נוהג רק בהיכל ההוד בלבדו.

פסקה יז

ונטיל מהאי היכלא ועאל בהיכלא רביעאה, ונוסע מהיכל זה ונכנס בהיכל הרביעי, כלומר, אחר שמשתלם בכל האורות שבהיכל הג', הוא יכול להכנס להיכל הת"ת. **ותמן כל אנון אבלי ציון וירושלים וכל אנון קטולי דשאר אמין עובדי כו"מ**. ושם כל אלו אבלי ציון וירושלים, עם כל אלו שנהרגו על ידי עמים אחרים עכו"ם. שאר עמין, פירושו, כל העמים אחרים חוץ מעם ישראל. כי אלו שנהרגו על ידי עמים אחרים יש בהם קדושה גדולה עד שנשמותיהם עולות למ"ן וממשיכים אורות הגבוהים שבהיכל זה, והם זוכים בהם. וגם אבלי ציון וירושלים מחוברים עמהם. **ואיהו שרי ובכי**, המשיח הרואה את אבלי ציון וירושלים והרוגים של האומות הוא מתחיל לבכות, **וכדין כל אנון נשיאין דזרעא דדוד כלהו אחידן ביה ומנחמין ליה**, ואז כל אלו הנשיאים מזרע דוד, כולם אוחזים בו ומנחמים אותו.
פירוש, כי המדובר כאן הוא במשיח בן יוסף, שהוא מסוד המלכות שמחזה ולמטה דז"א הנק' רחל, וע"כ תכלית גובה עליתו הוא רק עד היכל הרביעי ת"ת, ורק עד מקום החזה שבהיכל זה, ולא למעלה מחזה. אבל הנשיאים זרע דוד הם מהמלכות שמחזה ולמעלה דז"א (כמ"ש לעיל בראשית א דף ק"י ד"ה מלכותא דדוד) ולפיכך בעת שמשיח בן יוסף בא להיכל הת"ת הוא מקבל אורות ומתנחם ע"י הנשיאים מזרע דוד, שהם מבחי' למעלה מחזה שבהיכל זה, ומשתלם על ידיהם, וכאן הוא בחינה ראשונה שבהיכל זה, דהיינו בחינת נה"י.

פסקה יח

שארי תניינות ובכי, עד דקלא נפיק ומתאחד בההוא קלא וסליק לעילא: המשיח חוזר לבכות פעם ב', עד שיוצא הקול ונתאחד בקולו של משיח, ועולה קולו למעלה. פירוש, כי קול בכית המשיח בן יוסף הוא קול המלכות שלמטה מחזה, כנ"ל. וע"כ יש אחיזה לדינין בקולו, ואינו ראוי לעלות למ"ן, עד שיורד מלמעלה קולה של הבינה המתייחד עם קולו של משיח, ואז עולה קולו של משיח למעלה בסוד הזווג דקול ודבור. וענין זה

כבר נתבאר באורך לעיל (בהקדמת הזהר דף קס"ז ד"ה תו מן המדבר) ואין להאריך כאן. **ואשתהי תמן עד ריש ירחא**, , והוא מתעכב שם עד ראש חדש. כלומר שעולה ונכלל בהזווג של קול ודבור שהם ז"א ונוקביה שבהיכל הבינה, ומתעכב שם בסוד מ"ן עד שנמשכים שם המוחין **דראש**, אל הנוקבא הנקראת **חודש**, והנוקבא מתוקנת בזה, והיא נקראת **ראש חודש**. **וכד נחית נחתין עמיה כמה נהורין וזיוין, מנהרין לכל אנון היכלין**, וכשיורד, מהבינה, יורדים עמו כמה אורות ומיני זיו המאירים לכל אלו ההיכלות, **ואסוותא ונהורא לכל אנון קטולין ובני מרעין ומכאובין דסבילו עמיה דמשיח**, ורפואה ומאור לכל אלו הרוגים שעל ידי אומות העולם, ובעלי מחלות ומכאובים הסובלים עם המשיח, בכדי להמשיך הגאולה.

פסקה יט

וכדין פורפירא לביש, **ותמן חקיקין ורשימין כל אנון קטולי דשאר עמין עכו"ם**, **בההוא פורפירא**: ואז המשיח מתלבש בבגד מלכות הנקרא פורפירא, אשר כל אלו שנהרגו ע"י האומות, עכו"ם, חקוקים ורשומים באותה פורפירא. **וסליק ההוא פורפירא לעילא ואתחקק תמן גו פורפירא עלאה דמלכא**, ועולה פורפירא זו של המשיח, אל הבינה, למעלה, והוא נחקק בתוך פורפירא עליונה של המלך, שהוא ז"א המלביש את הבינה. כלומר שקטולי עכו"ם שבפורפירא של משיח מתחקקים בפורפירא עלאה, ששם נחקקים סובלי מחלות ומכאובים וכו' ושניהם נעשים למ"ן לזווג העליון דז"א ונוקבא, ואור העליון נמשך על ידיהם להיכל הזה. **וקב"ה זמין לאלבשא ההוא פורפירא ולמידן עמין**, **דכתיב ידין בגוים וגו'**, והקב"ה עתיד להתלבש בפורפירא ההוא של משיח, לדון כל אומות העולם, כמ"ש ידין בגוים מלא גויות וגו', שזה יהיה לעת קץ, אבל מטרם זה, הסדר הוא שפורפירא של משיח נמתק על ידי התחברותו בפורפירא של הקב"ה, ואז עולים שניהם למ"ן ביחד, ונעשה עליהם זווג עליון וממשיכין אורותיהם. **עד די אתא ונחים לון ונחתין עמיה נהורין ועדונין לאתעדנא**, עד שהמשיח חוזר ויורד ממקום הזווג, ומנחם את הנשמות ויורדים עמו אורות ותענוגים להתענג, **וכמה מלאכין ורתיכין עמיה כל חד וחד במלבושא לאתלבשא בהו כל אנון נשמתין דקטולין**, וכמה מלאכין ומרכבות יורדים עם המשיח, שכל אחד מהם נושא מלבוש בשביל כל אלו הנשמות של הרוגי אומות העולם עכו"ם. **ותמן מתעדנין כל האי זמנא דאיהו סליק ונחית**, ושם מתעדנים כל אותה העת שהמשיח עולה ויורד. פירוש כי **מתעדנין** פירושו שמקבלים אורות **דעדן** שה"ס חכמה, ונודע שהארת החכמה מקובלת רק ממטה למעלה. ולפיכך אומר **שמתעדנין הנשמות**, דהיינו שמקבלים הארת החכמה רק בעת שהמשיח עולה

ויורד, שאז נמצאת ההארה במצב ממטה למעלה, אבל אחר שכבר יורד המשיח לא יוכלו להתעדן, כי אז צריכים להמשיך העדן ממעלה למטה, והיא אינה מקובל רק ממטה למעלה כאמור. ונתבאר כאן, בחינה שניה שבהיכל הת"ת, דהיינו בחינת אורות דחג"ת שבהיכל זה.

פסקה כ

לגו מהאי היכלא קיימא גו דרגא עלאה אנון עשרה רברבין ממנן, רבי עקיבא וחברוי: בפנימיות של היכל זה, דהיינו בפנימיות החג"ת, שבהיכל, עומדים במדרגה עליונה אלו עשרה שרים הממונים, שהם רבי עקיבא וחבריו, **וכלהו סלקי בסליקו גו אספקלריאה דלעילא ונהרין בזיו יקרא עלאה עלייהו כתיב, עין וגו'**, וכולם עולים בהעליה תוך האספקלריאה של מעלה, שה"ס אספקלריאה המאירה, ומאירים בזיו יקר העליון, ועליהם כתיב עין לא ראתה אלקים זולתך. והוא בחינה ג', דהיינו הג"ר של היכל זה.

פסקה כא

בהיכלא חמישאה קיימין כל אנון מאריהון דתיובתא שלימתא דתבו מחטאיהון ואתנחמו בהו: בהיכל החמישי נמצאים כל אלו בעלי תשובה שלימה ששבו מחטאיהם, ונתנחמו בהם. כלומר שעשו תשובה מאהבה, שזדונות נעשו להם כזכיות, ואז נתנחמו על החטאים שחטאו, שהרי נוסף להם זכיות בשבילם. **ונפקת נשמתייהו בדכיו**, ויצאה נשמתם בטהרה. **וכל אינון דקדישו שמא דמריהון וקבילו עלייהו מותא**, גם כל אלו שקדשו שם רבונם וקבלו עליהם מסירת נפש לכבודו ית'. הנה גם הם נמצאים בהיכל הזה. **ובתרעא דהאי היכלא, קאים מנשה מלך יהודה דקביל ליה קב"ה בתיובתא שלימתא וחתר ליה חתירא לקבלא ליה** ובפתח ההיכל עומד מנשה מלך יהודה, שעשה תשובה שלימה על חטאיו, והקב"ה קבל תשובתו וחתר לו חתירה מתחת כסא הכבוד לקבל אותו, כלומר שהסתיר אותו כמו בתוך חתירה מעין המקטריגים שלא יקטרגו עליו. וכאן בחינת נה"י של היכל הזה.

פסקה כב

ולגו מהאי היכלא קיימין כל אנון מאריהון דתיובתא תקיפא, דנשמתהון נפקת בשעתא דאתמרמרו על עובדיהון: ובפנימיות נה"י שבהיכל זה, נמצאים כל אלו בעלי תשובה עצומה, שנתעצמו בתשובתם עד שנשמתם יצאה מתוך התמרמרות על מעשיהם הרעים, **ואלין מתעדנין בעדונא עלאה בכל יומא ויומא**. ואלו מתענגים בעדן העליון בכל יום ויום. וכאן בחינת חג"ת שבהיכל זה. **ותלת זמנין ביומא נהירו עאל בההוא היכלא, דמתעדנין ביה כל חד וחד כדקא חזי ליה**: וג' פעמים ביום נכנס האור בהיכל זה,

שהנשמות מתעדנים בו, כל אחת ואחת כראוי לה. וג' פעמים הללו ה"ס ג' הקוין שעליהן נמשכין אורות דג"ר שבהיכל הזה. **וכל חד נכוה מנהירו דחופה דחבריה בין לתתא בין לעילא** וכל אחד נכוה מאור חופתו של חברו בין למטה ובין למעלה. כלומר בין בהיכלות התחתונים ובין בהיכלות העליונים אין מעלת הצדיקים שוה זה לזה, וכל אחד יש לו חופה בפני עצמו ואין אחד יכול לנגוע בחופתו של חברו הגבוה ממנו כי נכוה בה כנוגע באש.

פסקה כג

האי היכלא קיימא על אנון היכלי תתאי, ואפילו צדיקים גמורין לא יכלין לאעלאה בגו האי היכלא ולמיקם ביה, היכל זה עומד ממעל כל אלו היכלות התחתונים ואפילו צדיקים גמורים שבהיכלות התחתונים אינם יכולים להכנס להיכל זה ולהשיג אותו. **והאי איהו דרגא עלאה על כלא בר דרגא דחסידי דאיהו דרגא עלאה על כלא**, והיכל זה, שהוא גבורה, הוא מדרגה עליונה על כל ההיכלות, חוץ ממדרגת החסידים דהיינו היכל החסד שהוא מדרגה הגבוה על כולם ואפילו על היכל הגבורה הזה.

פסקה כד

היכלא דא היכלא דחסידי היכלא דא היכלא עלאה על כלא: היכל זה הוא היכל החסידים היינו שמדתם לומר שלי שלך ושלך שלך, דהיינו להשפיע ולא לקבל, היכל זה הוא עליון על כל ההיכלות. כי מדרגת החסד היא העליונה משאת הספירות חג"ת נה"י. **והאי הוא היכלא דקיימא על כלא**, וזה הוא היכל העומד על כל ההיכלות. כלומר שאי אפשר לזכות בהיכל זה אלא אחר שנשלם בכל המדרגות שבהיכלות שלמטה, וזהו נבחן כמו שהיה נסמך ועומד על מדרגותיהם. **היכלא דימינא לית מאן דיקום ביה, אלא אינון חסידים קדישין וכל אינון דמרחמי למאריהון ברחימו סגי**: הוא היכל הימין, כי מדרגת חסד נבחן לקו ימין, ואין מי שישיג אותו זולת אלו חסידים הקדושים וכל אלו האוהבים את רבונם באהבה רבה. **ולפתחא דהאי היכלא קיימא כל אנון דמיחדי יחודא דמריהון בכל יומא ואלין עאלין בהאי היכלא וזמינין לסלקא בקדמיתא**, ולפתח ההיכל, עומדים כל אלו שייחדו לרבונם בכל יום, דהיינו שממשיכים בכל יום גילוי אחדותו י"ת מא"ס ב"ה להספירות ולכל העולמות. והם הראשונים לעלות משם להיכלות יותר גבוהים. דהיינו שעולים קודם לכל החסידים שבאותו ההיכל. והוא בחינת נה"י שבהיכל הזה.

פסקה כה

ועילא מהאי פתחא אברהם, ימינא דקב"ה ולפתחא אחרא קיימא יצחק וכו' ולפתחא אחרא לגו קיימא יעקב וכו': : ולמעלה מפתח הזה, דהיינו מאורות נה"י, עומד אברהם

שהוא ימין של הקב"ה, דהיינו חסד, ולפתח אחר עומד יצחק שנעקד על גבי המזבח, והיה קרבן תמים לפני הקב"ה, והוא גבורה. ולפתח אחר בתוך ההיכל עומד יעקב איש תם וי"ב השבטים מסביב לו, והשכינה על ראשם והיינו אורות דחג"ת שבהיכל הזה כי אברהם יצחק יעקב ה"ס חג"ת כנודע.

פסקה כו

וכד ישראל בעקו אתערו תלת אבהן ומתערו לה לשכינתא לאגנא עלייהו. וכשישראל בעת צרה, מתעוררים שלשת האבות ומעוררים את השכינה שתגן על ישראל. **וכדין איהי סלקא ואתעטרא לעילא ואגנא עלייהו דישראל**, ואז עולה השכינה ומתעטרת למעלה כלומר שמקבלת ג"ר הנק' עטרות, והיא מגנת על ישראל. כי אין השכינה יכולה להגן על ישראל רק אחר שמשגת מוחין דג"ר, ועל ידי התעוררות האבות, דהיינו חג"ת, כלומר ע"י שהחג"ת דז"א עולים ונעשים חב"ד, ממשיכים ג"ר אל השכינה. וכאן אורות דג"ר של ההיכל, **וכמה דאית היכלין לתתא בגנתא דעדן, הכי נמי לעילא אית היכלין מתקנן, דאינון רזא דמהימנותא**. וכמו שיש היכלות בגן עדן התחתון, כן יש בג"ע העליון היכלות מתוקנים, שהם בסוד האמונה, דהיינו המלכות. כי המלכות בשלימותה היא נקראת אמונה. וכל היכל הוא בחינת מלכות (כנ"ל בראשית א' דף קע"ב ד"ה ביאור.

פסקה כז

וכל הני היכלין כלהו מתקשרן ומתעטרן בחד היכלא דאיהו היכלא שביעאה, והאי היכלא איהו גניז וסתים מכל שאר היכלין, וכל אלו ההיכלות, מתקשרים ומתעטרים כולם בהיכל אחד, שהוא היכל השביעי והיכל הזה הוא צפון וסתום יותר מכל שאר ההיכלות. פירוש כי היכל הזה הוא היכל ג"ר, כמ"ש לעיל בראשית א' (דף קע"ב אות קצ"ד) בראשית ברא שית, אלקים היכלא שביעאה. ונתבאר שם שאלקים ה"ס מוחין דג"ר והוא היכל הז', עש"ה. **באמצעיתא דהאי היכלא קאים חד עמודא, דאיהו בגוונין סגיאין: ירוק חוור סומק אוכם**: באמצע היכל הזה עומד עמוד אחד, שבו הרבה צבעים: ירוק, לבן, אדום, ושחור. **וכד נשמתין סלקין, אנון עאלין גו האי היכלא, מאן דאתחזי להאי גוון סליק ביה ומאן דאתחזי להאי גוון סליק ביה, כל חד וחד כדקא חזי ליה**: וכשהנשמות צריכות לעלות במדרגה, הן נכנסות להיכל זה אל העמוד שבו, ומי שראוי לצבע זה שבעמוד עולה בו ומי שהוא ראוי לצבע אחר עולה בו, כל אחת ואחת עולה דרך הצבע שבעמוד, הראוי לה.

ביאור הדברים. כי ידעת שבעת צמצום ב' ירדו תנה"י דכל מדרגה למדרגה התחתונה ממנה (בהקדמה דף כ"א ד"ה והענין) שנה"י דכתר דאצילות ירדו לאו"א, ונה"י דאו"א

לישסו"ת, ונה"י דישסו"ת לז"א, ונה"י דז"א אל המלכות דאצילות. ונה"י דמלכות דאצילות ירדו להג"ר דעולם הבריאה. ונה"י דג"ר דבריאה ירדו לז"א דבריאה, ונה"י דז"א למלכות דבריאה, ונה"י דמלכות דבריאה לג"ר דעולם היצירה, וכן ירדו נה"י דכל מדרגה שבעולם היצירה להמדרגה שמתחתיה, עד שנה"י דמלכות דיצירה ירדו לג"ר דעולם העשיה. וכן בפרטי המדרגות דעשיה. הרי שנה"י דמלכות דאצילות מלובשות בג"ר של הבריאה. וכן נה"י דמלכות דבריאה בהג"ר של היצירה. וכן נה"י דמלכות דיצירה בהג"ר של עשיה, דהיינו בהיכל השביעי דגן עדן, שהיא היכל הג"ר כנ"ל. ונודע שעיקרם של נה"י הוא קו האמצעי שבהם שהוא יסוד. ותדע שיסוד הזה דעליון שיש בכל תחתון, הוא המכונה בשם עמוד שהוא נמצא בפנימיות כל מדרגה ומדרגה, מכתר דאצילות עד סוף עשיה כמבואר. גם ידעת שבעת שהעליון משפיע מוחין להתחתון שלו, הוא על ידי שמעלה את נה"י שלו בחזרה למקומו, ואז גם התחתון הדבוק בנה"י האלו עולה עמהם למקום העליון ומקבל שם מוחין (כנ"ל בהקדמה דף כ"ו ד"ה ואמא) ולפיכך נבחן העמוד הזה דהיינו הנה"י דעליון, שדרך בו עולה כל תחתון למקום העליון. ואומר שיש בעמוד הזה ארבע גוונים שהם לבן אדום ירוק שחור, דהיינו חו"ב תו"מ כנ"ל (בראשית א דף א' ד"ה ופירושו) ומשמיענו בזה שאלו העליות של התחתון העולה לעליון דרך העמוד הם לשיעורים, שלפעמים עולה הגוון לבן לבד ולפעמים גם הגוון אדום ולפעמים גם הגוון ירוק, ולפעלים גם הגוון שחור. וכן בכל גוון וגוון יש הרבה מדרגות כנודע וזה אמרו **באמצעיתא דהאי היכלא קאים חד עמודא**, באמצע היכל השביעי דג"ע דעשיה, עומד עמוד אחד. דהיינו יסוד דמלכות דיצירה, הכולל נה"י דיצירה, **דאיהו בגוונין סגיאין**, שיש בו הרבה מדרגות וכללותם הם ד' מדרגות ירוק חוור סומק אוכם, דהיינו חו"ב תו"מ, ירוק הוא ת"ת, חוור הוא חכמה, סומק הוא בינה, אוכם הוא מלכות. **וכד נשמתין סלקין אנון עאלין גו האי היכלא מאן דאתחזי להאי גוון סליק ביה ומאן וכו**' ובעת שהנשמות ראויות לעלות למעלה מעשיה, הן עולות תוך היכל הזה השביעי, כל אחת עולה להבחינה שכנגדה בהעמוד, השייכה לגוון לבן, שהיא חכמה, היא עולית דרך גוון לבן שבעמוד. וכן אם הנשמה היא מבינה עולה דרך גוון אדום שבעמוד וכו' כל אחת כפי הראוי לה. וכאן מדבר בעליה כללית מעולם לעולם, שהיא רק דרך העמוד שבהיכל השביעי. אמנם בפרטית יש עמוד בכל היכל והיכל שדרך בו עולה התחתון לעליון, כמ"ש להלן, דהיינו נה"י דהיכל העליון המלובשים בתחתון כמבואר.

פסקה כח

ואלין שית היכלין אנון למדורא כדאמרן, ושביעאה לאו איהו למדורא: ואלו ששה היכלות הם למדור הנשמות כמ"ש לעיל, אבל היכל השביעי אינו למדור הנשמות. אלא הוא לעליות הנשמות דרך העמוד שבו כנ"ל. פירוש, שיש השגה רק בהששה היכלות, אבל לא בהיכל השביעי שהוא ג"ר, ובכל ג"ר אין השגה. **ושית, כלא ברזא דשית**, וכל הששה היכלות, הן בסוד שש, כלומר, אפי' בבחינה ג' של כל היכל, שהוא ג"ר, אין לנו שם השגה, אלא רק בבחינות נה"י חג"ת שבכל היכל. **ועל דא כתיב ברא שית, שית דרגין לעילא שית דרגין לתתא וכלא רזא חדא**, וע"כ כתוב ברא שית, כי בראשית נוטריקון ברא-שית. להורות שיש שש מדרגות למעלה בתוך הבינה, עצמה, ויש שש מדרגות למטה, שהם חג"ת נה"י של הזו"ן המכונים ששת ימי המעשה. והכל הוא סוד אחד. כלומר, שבחינת ו"ק בכל מקום שהן, הן בחינת ו"ק התחתונים והן בחי' ו"ק דג"ר, הן שוות, ויש לנו בהן השגה. ובג"ר בכל מקום שהן, אין לנו בהן השגה.

פסקה כט

ת"ח בראשית, ר"י אמר, ב' בתים הוו, בית ראשון ובית שני, דא עלאה ודא תתאה ב' ההין אנון דא עלאה ודא תתאה: בוא וראה, רי"א, ב' בתים היו בית ראשון ובית שני, זה הוא עליון בינה, וזה הוא תחתון מלכות. וכן ב' ההין בשם הויה זו היא ה' עלאה, בינה. וזו היא ה' תתאה, דהיינו מלכות. ומביא ראיה מדברי ר' יהודה אשר שית דרגין דלעילא ושית דרגין דלתתא הוא ברזא חדא. כמו שמבאר והולך וכלהו חד, ב' עלאה פתחא תרעין לכל סטרא, דהכי הוא דכליל דא בדא, בוא וראה, רי"א, ב' בתים היו בית ראשון ובית שני, זה הוא עליון בינה, וזה הוא תחתון מלכות. וכן ב' ההין בשם הויה זו היא ה' עלאה, בינה. וזו היא ה' תתאה, דהיינו מלכות. ומביא ראיה מדברי ר' יהודה אשר שית דרגין דלעילא ושית דרגין דלתתא הוא ברזא חדא. כמו שמבאר והולך **וכלהו חד, ב' עלאה פתחא תרעין לכל סטרא, דהכי הוא דכליל דא בדא**, והכל אחד. דהיינו בית ראשון ובית שני הוא אחד עם ה' עלאה וה' תתאה, שהם בינה ומלכות. **ב'**, עלאה, כלומר **ב'**, דבראשית הוא בית ראשון שהיא בינה, היא פותחת שערים לכל הצדדים כי כן הן כלולות זו בזו, דהיינו המלכות שהיא בית שני כלולה בבינה שהיא בית ראשון, ועי"ז הבינה פתחה שערים לכל הקצוות הן שית סטרין שלה עצמה, והן שית סטרין שבבינה. כלומר בסבת עלית המלכות והתכללותה עם הבינה כאחת, פתחה הבינה גם את שית סטרין של המלכות, שתהיה ראויה לקבל המוחין כמותה. (כנ"ל בבראשית א' דף ז' ד"ה וכבר. עש"ה) **ראשית, כדין הוא ראשית לאעלא בחושבנא דבנינא** ראשית יורה כי אז

נעשתה הבינה בחינת **ראשית**, להכנס בחשבון של הבנין, שהוא ז"א ונוקביה, המכונים בנין העולם. כלומר שנחשבת למדרגה ראשונה המשפעת מוחין לזו"ן ולעולמות בי"ע, והיינו מחמת התכללותה לאחת עם המלכות. אבל מדרגות שקדמו לה עוד אינם נחשבים ראשית. ועל זה יורה המלה **בראשית** שבהתחלת התורה. **ב**' יורה בית עלאה, שהוא בינה, **ראשית** יורה שהיא נעשתה ראשית להשפעת מוחין להעולמות כמבואר. **ר**' **יצחק אמר למנינא**, ר' יצחק אומר שהמלה **ראשית** שבבראשית, יורה שהבינה נעשתה ראשית למנין, פירוש. המוחין דמספר ומנין הם מוחין דהארת חכמה, (כנ"ל בהקדמת הזוהר דף ל"א ד"ה מי) והם מתחילים מהבינה ולא מלמעלה הימנה, כנ"ל בהקדמת הזהר דף נ"ד ד"ה ביאור

פסקה ל

אמר רבי אלעזר, **בראשית דא כללא**, **דיוקנא דכל דיוקנין כלילן ביה**: ר"א אומר שהמלה **בראשית** שבתורה הוא כלל, דהיינו המלכות שה"ס פני אדם צורה שכל הצורות שבהמציאות כלולים בה. **דא רזא דכתיב**, **הוא מראה דמות כבוד ה'**, **חיזו דאתחזון ביה שית אחרנין**, **ודא הוא וכו' ברא-שית**, , וזה הוא סוד הכתוב הוא מראה דמות כבוד ה', דהיינו מראה, שמתראים בה שש מדרגות אחרות כלומר, שעל ידי המלכות נמשכים המוחין דהארת חכמה אל הו"ק שבבינה, כי מראה וראיה מורים על חכמה כנודע. וזהו **בראשית** שנוטריקון שלה הוא ברא - שית, כי על ידי עלית המלכות להבינה נעשו שית קצוות בהבינה, וכן היא מעלת מ"ן וגורמת להם מוחין דהארת חכמה כמו שמבאר והולך. **תא חזי כד עאלין בהאי חיזו שית גוונין היא אתקינת גרמא לאחזאה לון**, בוא וראה כשנכנסו ו"ק דבינה בההוא מראה, דהיינו במלכות, היא מתקנת את עצמה, דהיינו שמעלת מ"ן, להראות אותם, כלומר להמשיך להם הגילוי על ידי המוחין דהארת חכמה. **ולמפעל בהו אומנותא דעלמא**, ולפעל בהם דהיינו בהמוחין הללו, אומנות העולם, שהיא המוחין דהארת החכמה, שממנה כל המציאות שבששת ימי המעשה. ומשמיענו רבי אלעזר, שאע"פ שכל המוחין באים מבינה, מ"מ עקרם היא מלכות, כי על ידי עלית המלכות לבינה נחקקו ו"ק דקטנות בהבינה המרומזים בסוד ברא-שית. וכן המוחין דגדלות שלהם אינם אלא ע"י המלכות כי אין גילוי מוחין דהארת החכמה, אלא רק במקום המלכות שהוא מחזה ולמטה דז"א. וע"כ היא מכונה חכמה תתאה, כי אין החכמה מתגלית רק בה בלבדה, ונמצא שגם גדלות המוחין הוא מכח המלכות. **ואי תימא דהאי אומנותא דעלמא מדרגא דא הוא**, **כתיב ברא - שית**, **שבחא -שית איהו דעבדי אומנותא בהאי**: יאם תאמר, שאומנות העולם, דהיינו מוחין דחכמה, באים

ממדרגה זו דהיינו מהמלכות, לכן כתוב ברא - שית, להורות שהשבח הוא של הו"ק דבינה, משום שעושין אומנותן במדרגת המלכות. כלומר שאין לטעות שהכוונה היא שהמוחין עצמם באים מן המלכות, כי ע"ז מרומז בבראשית, ברא - שית להורות כי השש קצוות שבבינה הם הפועלים כי המלכות לית לה מגרמה ולא מידי, אלא הכונה הוא שכל השבח והגדלות של השש קצוות, הוא מפני שפועלים על ידי המלכות כנ"ל, וע"כ נקראים המוחין על שם המלכות.

פסקה לא

ר"י פתח, הנצנים נראו וגו', הנצנים דא הוא רזא דשית דרגין: ר"י פתח בהכתוב הנצנים נראו וגו', ואמר, הנצנים רומזים על שש המדרגות חג"ת נה"י, **נראו בארץ, בגין דאינון דיוקנין לאתחזאה בהאי דרגא**, נראו בארץ, היינו בהמלכות הנקראת ארץ, משום שהן צורות, להתראות במדרגה הזו, כלומר, שאינם מתראים בשום מדרגה, אלא בהמלכות וע"כ אומר הכתוב **נראו בארץ**, שאין הנצנים מתראים רק בהארץ, שהיא המלכות. **עת הזמיר הגיע דהא כדין משבח ומהדר, כמה דאה אמר, למען יזמרך כבוד ולא ידום**, עת הזמיר הגיע, יורה, שאז אחר השראת השכינה המכונה זמיר, עם המוחין דחכמה, הוא העת לשבח ולהדר, כמ"ש למען יזמרך כבוד וגו': **ובגין כך אמרי מזמור, כמא דתנינן דכתיב מזמור לדוד דשארית עליה שכינתא ברישא ודא הוא עת הזמיר הגיע** וע"כ נק' המלכות בשם מזמור, על דרך דתנינן (להלן נח אות קס"ח) שבמקום שכתוב מזמור לדוד, ולא לדוד מזמור יורה שמתחילה שרתה עליו השכינה ואח"כ אמר שירתא הרי שהמלכות נק' מזמור. פירוש, שתחילה ע"י השראת השכינה השיג המוחין דגדלות ואח"כ היה משורר ומשבח, וזהו **עת הזמיר הגיע**, שהשכינה הנקראת זמיר, הגיעה לו מקודם, ואח"כ היה מזמר ומשבח. **רבי חייא אמר, דהא כדין מטא זמנא לשבחא**, ר"ח אומר שעת הזמיר הגיע, הוא כפשוטו, שאחר השגת המוחין מגיע הזמן לשבח. ואינו רוצה לומר שהשכינה הקדושה מכונה זמיר.

פסקה לב

רבי אבא אמר עלמא עלאה סתים, וכל מלוי סתימין בגין דקיימא ברזא עלאה יומא דכל יומין ר"א אמר, עלמא עלאה, בינה, סתים, וכל דבריו סתומים, ואפילו הז"ת שלה משום שנמצאת בסוד העליון, בסוד הג"ר דבינה, שהיא יום שכל הימים כלולים בו. פירוש הג"ר דבינה מכונה יומא דכל יומין. או **יומא דאזיל עם כלהו יומין**, כי יום פירושו חסד, ובהיותה שורש כל החסדים שבעולמות היא מכונה יומא דכל יומין והיא אינה מקבלת חכמה לעולם בסו"ה כי חפץ חסד הוא. אמנם ז"ת דבינה מקבלים הארת חכמה

בכדי להשפיע לזו"ן. ואומר כאן שאפילו הז"ת דבינה נבחנות ג"כ לעלמא סתימא, ואע"פ שמקבלות חכמה ומשפיעות לזו"ן, מ"מ משום שנמצאות בסוד הבינה, אין גילוי החכמה כלל במקומה עצמה, אלא במקום זו"ן.

וכד ברא ואפיק אפיק אלין שית, ובגין דאיהו סתים דכל מילוי סתימין, אמר בראשית ברא-שית יומין עלאין וכשא"א ברא והוציא הבינה מחוץ להראש שלו, הוציא רק שש אלו דהיינו הו"ק דבינה, ולא הג"ר. ומשום שהוא סתום, שכל דבריו סתומים, כי הבינה סתומה הן בג"ר והן בו"ק (כנ"ל בדיבור הסמוך) לפיכך אמר בראשית, שהנוטריקון ברא-שית, ורומז על שש ימים עליונים דהיינו ו"ק דבינה, **ולא אמר מאן ברא לון, בגין דאיהו עלמא עלאה סתימא** ולא אמר מי ברא אותם, דהיינו לאלו השש ימים המרומזים בבראשית, משום שהם עולם עליון סתום. כי הם ו"ק דבינה, שהיא סתומה, שאין הארת החכמה מתגלה במקומה עצמה, (כנ"ל בדיבור הסמוך).

פסקה לג

ולבתר גלי ואמר עבידתא תתאה ואמר מאן ברא ליה, בגין דאיהו עלמא דקיימא באתגלייא ואמר ברא אלקים וגו' ואח"כ גילה ואמר בעשיה התחתונה דהיינו בזו"ן, שאמר מי ברא אותן. משום שהוא עולם העומד בנגלה, ואמר ברא אלקים את השמים ואת הארץ. שהם זו"ן. פירוש, כי בעולם העליון שהוא ו"ק דבינה, המרומז בבראשית ברא-שית, לא נאמר מי ברא אותו מטעם שהוא עולם נסתר, כנ"ל. אבל בעולם התחתון, שהוא זו"ן המכונים שמים וארץ, כתוב, כי אלקים שהוא בינה, ברא את השמים ואת הארץ. שהוא מטעם היותם עולם הנגלה, שפירושו שהחסדים שבו מתגלים על ידי המוחין דהארת החכמה. **ולא כתיב ברא בארח סתים, ברא את השמים, בגין דאיהו עלמא באתגליא, ואמר ברא אלקים, אלקים ודאי שמא באתגליא** וע"כ לא כתיב ברא בהעלם, דהיינו ברא את השמים ואת הארץ בסתם, משום שהם עולם הנגלה כנ"ל, ולכן אמר ברא אלקים, אלקים ודאי ברא אותם, שהוא שם נגלה. כי השם אלקים יורה על שלמות המוחין בהארת חכמה, (כנ"ל בהקדמת הזוהר דף כ"ב אות י"ד) **קדמאה בסתימו דאיהו עלאה, תתאה באתגליא, למהוי תדיר עובדא דקב"ה סתים וגליא.** עולם הראשון בינה הוא בהעלם משום שהוא עולם העליון. עולם התחתון, זו"ן, הוא בגלוי, מטעם שמעשה הקב"ה הוא תמיד בסתר ובגלוי, **ורזא דשמא קדישא הכי הוא סתים וגליא.** וכן הוא גם סוד שם הקדוש, סתים וגלוי, כי י"ה דשם הויה, שהם חו"ב, הוא בהעלם, כי אין השגה בג"ר. ו"ה דשם הויה, הוא בגלוי, שהם זו"ן, שיש בהם השגה. וכן היא בכל מעשה הקב"ה, דהיינו בכל המדרגות שבחינת הג"ר של המדרגה הוא בהעלם, ובחינת

הו"ק של המדרגה הוא נגלה. (ועי' לעיל בהקדמת הזהר דף נ"ה ד"ה וטעם) שנתבאר זה באורך.

פסקה לד

את השמים לאסגאה שמים תתאי לתתא, ואת הארץ לאכללא ארץ דלתתא ולאסגאה כל עובדהא כגוונא דלעילא: המלה את של את השמים, הוא לרבות השמים התחתונים למטה. והמלה את של ואת הארץ, הוא לכלול בו גם הארץ של מטה, ולרבות, שכל המעשים שבארץ התחתונה הוא כעין ארץ עליונה.

פסקה לה

והארץ וגו' כדקאמרן, והארץ דא ארץ עלאה, דלית לה נהורא מגרמה. הכתוב והארץ היתה תוהו כמו שבארנוהו לעיל. ועוד, והארץ, הוא ארץ עליונה, נוקבא דז"א, שאין לה מעצמה שום אור. **היתה. בקדמיתא כבר הות כדקא יאות, והשתא תוהו ובהו וחשך, היתה דייקא, לבתר אזעירת גרמה ואזעירת נהורא** המלה היתה, יורה שהארץ כבר היתה מתחילה בכל השלמות כראוי, אלא עתה נעשתה לתוהו ובהו וחשך. היתה שאומר הכתוב, הוא בדיוק, להשמיענו שהיתה בשלימות. ולאח"כ מיעטה את עצמה ומיעטה האור שבה, ויצא בה, **תהו ובהו וחשך ורוח, ארבע יסודי עלמא דאשתכללו בה**. ונעשתה לתוהו ובהו וחשך ורוח. שהם ארבעה יסודות העולם שנשתכללו בהארץ.

פסקה לו

ד"א ואת הארץ כדקאמרן לאסגאה ארעא דלתתא דאיהי אתעבידת בכמה מדורין כלא כגוונא עלאה: ואת הארץ הוא לרבות ארץ התחתונה שנעשתה במדורין כהעליונה. **ודא הוא והארץ היתה תהו ובהו וחשך ורוח, אלין אנון מדורי ארעא ארץ אדמה וכו'**: וזה הוא שכתוב והארץ היתה וכו' כי אלו הם המדורים שבארץ הנקראים: ארץ, אדמה, גיא, נשיה, ציה, ארקא, תבל. **וגדול שבכלם תבל, דכתיב והוא ישפוט תבל בצדק**. והגדולה שבכל הארצות הוא תבל שעליה כתיב והוא ישפוט תבל בצדק. מה שלא כתוב כזה בשאר ארצות, ע"כ משמע שהיא חשובה מכולם. ומבאר לפנינו איך אלו ז' הארצות מתחלקים בד' היסודות תהו ובהו וחשך ורוח. באופן שהכתוב והארץ היתה תהו, קאי על ארץ תחתונה דעשיה, ולא על ארץ עליונה, כמ"ש בפירוש האי.

פסקה לז

אר"י מאן הוא ציה. א"ל דא אתר דגיהנם כד"א ציה וצלמות אר"י מה הוא הארץ הנק' ציה.) אמר לו ר' אבא, זה הוא המקום של גיהנם כמ"ש ציה וצלמות. וכמו שצלמות הוא שם הגיהנם, כך ציה הסמוך לו. **ורזא דא כתיב וחשך על פני תהום דא רזא אתר דגיהנם,**

וזה סוד שכתוב וחשך על פני תהום, שזהו מקום הגיהנום, **דא הוא ציה אתר דמלאך המות כדקאמרן, דאיהו מחשיך אנפייהו דברייתא, ודא הוא אתר דחשך עלאה**. שזה הוא ציה, שהוא המקום של מלאך המות, כמ"ש שהוא מחשיך פניהם של הבריות, וזהו המקום של חשך העליון, שנאמר בהכתוב והארץ וגו'.

פסקה לח

תהו דא נשיה, דלא אתחזיא בה חיזו כלל עד דאתנשי מכלא. תהו הוא הארץ הנקראת נשיה. ונקראת כן, משום שלא נראה בה שום מראה עד שהיא נשכחה לגמרי. כי נשיה פירושו שכחה. ומה שלא נראה בתהו שום גוון ומראה, כבר נתבאר לעיל (בראשית א' דף ל"ב אות כ') **ובהו דא ארקא אתר דלא אתנשי, ובהו** שבהכתוב הוא הארץ הנקראת ארקא, שהיא מקום שאינו נשכח. (כמ"ש שם דף ל"ג אות כ"א) וז"ל, בהו, להאי אית ליה ציורא ודיוקנא, ע"ש בהסולם. ולכן אינו נשכח כמו התהו. **רבי חייא אמר דא גיא** רבי חייא פליג ואומר שהארץ הנק' גיא היא בהו, ולא ארקא. **ורוח אלקים מרחפת דא לקבל תבל דאתזן מרוח אלקים**, ורוח אלקים שבהכתוב הוא הארץ הנקראת תבל. שהית נזונת מרוח אלקים, דהיינו מרוח של הבינה הנקראת אלקים. **וכלא כחד הוא**, וכולן כמדרגה אחת הן.

ונתבארו בדברי רבי אבא, רק ד' ארצות העליונות שהם: נשיה, ציה, ארקא, תבל. אשר נשיה היא כנגד תהו, וציה כנגד חשך, וארקא כנגד ובהו, ותבל כנגד רוח אלקים. שהם **ארבע יסודי עלמא דאשתכללו בה**, דהיינו ד' היסודות אש רוח מים עפר, כי נשיה הוא תוהו ויסוד העפר. וציה הוא חשך ויסוד האש. וארקא הוא בוהו יסוד המים ותבל הוא רוח אלקים יסוד הרוח. ויש לשאול למה לא ביאר כלום על ג' ארצות התחתונות, שהן ארץ אדמה גיא. והענין הוא כי אלו ז' ארצות נבחנות כמו פרצוף אחד ראש וגוף, כי ארץ עליונה תבל, שהיא כנגד בינה, הוא ראש, ושש ארצות התחתונות הן תוך וסוף של הפרצוף שארקא ציה נשיה, הם בחינת התוך, דהיינו חג"ת עד החזה, שארקא הוא יסוד המים וחסד, וציה שהוא יסוד האש הוא גבורה, ונשיה, שהוא יסוד העפר הוא ת"ת ומלכות יחד, עד החזה, ומחזה ולמטה הוא בחינת המלכות בלבדה, באופן שבאלו ד' ארצות כבר יש כל בחינת הפרצוף שהם בינה חג"ת ומלכות, וע"כ אין צורך לבאר ג' ארצות תחתונות כי אע"פ שהם ג' בחינות נה"י, מ"מ אינם אלא התפשטות המלכות בלבדה דהיינו התפשטות התוהו שמחזה ולמטה, שאין בהם משום חידוש בחינה, ואין לשאול הרי תבל הוא בחינת יסוד הרוח שהוא ת"ת ולא תהו, כנ"ל. והענין הוא, כי תבל היא רוח דבינה, והיא נבחנת כבינה. ובחינת ת"ת של הפרצוף הוא בנשיה.

פסקה לט

כגוונא דא אית לארץ עלאה: כעין זה שנתבארו ז' מדורין בארץ התחתונה דעשיה, יש ג"כ כמוהן בארץ עליונה, דהיינו בהמלכות דאצילות, שהיא בחינת ארץ במלכות דעולם האצילות.

ז' **מדורין אנון לעילא דרגא על דרגא**: ז' מדורין הם למעלה, במלכות, מסודרים מדרגה על מדרגה כפי הסדר, **ובכלהו מדורין מלאכי עלאין אלין על אלין**, ובכל המדורין נמצאים מלאכים עליונים, אלו על אלו, דהיינו לפי סדר מדרגתם. **הכי נמי לתתא**, כן נמצאים מלאכים גם למטה, דהיינו בז' ארצות דעשיה **וכלא אחיד דא בדא למהוי כלא חד**, , וכולם נאחזים זה בזה כדי שיהיו כולם אחד **שבעה מדורין אינון לעילא**, **והא ארץ עלאה אחידת לון וכלהו קיימין בה**, ז' מדורים הם למעלה בעולם אצילות, וארץ עליונה, שהיא מלכות, כוללת כולם, וכולם נכללים בה. פירוש, כי ז' מדורין הללו הם התפשטות המלכות אל ז' ספירותיה בינה וחג"ת נה"י וע"כ כולם נכללים בה, שהרי כולם הם רק חלקי המלכות.

ובכלהון קיימא תושבחתא דקב"ה ובכולם ביחד מתלבשת תושבחתא דקב"ה. **דרגין פרישן דא מן דא ואתרין פרישן דא מן** דא, אמנם המדרגות משונות זו מזו, וכן המקומות של המדרגות הם משונים זה מזה.

ביאור הדברים, כי בתחילת המאמר ביאר ב' פרושים על הכתוב והארץ היתה תהו ובהו וגו'. פירוש הא' דקאי על ארץ עלאה, דהיינו מלכות דאצילות, שאלו ד' בחינות תהו ובוהו וחשך ורוח יצאו בה מכח שנתמעטה בסוד מיעוט הירח. (פרוש הב' דקאי על **ארעא דלתתא** שאלו ד' הבחינות תוהו ובהו וחשך ורוח, עשו בה ז' מדורין ארץ אדמה גיא וכו', ועל זה ממשיך לבאר, שאלו ב' פירושים אינם חולקים זה על זה, כי כל מה שיש בארץ התחתונה נמשך מארץ עליונה, דהיינו ממלכות דאצילות, וא"כ הכתוב והארץ היתה תהו וגו' נוהג בב' הארצות. וז"ש **כגוונא דא אית לארץ עלאה**, דהיינו ז' מדורין כמו בהארץ דלתתא, ואדרבה, ז' **מדורין דלתתא נמשכים מז' מדורין של ארץ עליונה**. **וז"ש ז' מדורין אנון לעילא וכו' וכלא אחיד דא בדא למהוי כלא חד**, כי ז' מדורים הם למעלה וכו' וכן ז' מדורין למטה וכולם אחוזים זה בזה להיותם כולם אחד, כי ז' מדורין שלמטה, כל מדור שבהם נאחז בהבחינה שכנגדו שבז' המדורין של ארץ עלאה, ונמצאים כולם אחד. וכל שיש בזה יש בזה. והולך לבאר משום זה היטב את הז' מדורין בארץ עלאה שהיא מלכות דאצילות, שמהם נקיש כל הפרטים אל הז' מדורים שכנגדם בארץ התחתונה,

כמ"ש לפנינו (באות נג) כדין הוא לארץ דלתתא בשבעה מדורין, וכלהו כגוונא דלעילא וכו' ע"ש.

אמנם כשבאים להקיש ארץ שלנו התחתונה אל ארץ עלאה דאצילות, שהיא מלכות דאצילות, צריכים לדעת, כי היחס של ארץ שלנו אל המלכות דאצילות אינה לכל המלכות דאצילות, אלא רק למלכות דחיצוניות של המלכות דאצילות, כי עולם העשיה בכללה היא מיוחסת אל כל המלכות דאצילות, ונודע שקרקע עולם עשיה היא כבחינת קרקע ג"ע, שהוא בבינה דמלכות של עולם עשיה. כלומר שהמלכות דעולם עשיה נבחנת לפרצוף מיוחד ואינה מסיימת העולם העשיה בהמלכות שבה, אלא רק בהבינה שבה, שהוא בת"ת הנבחן לבינה דגופא, ששם עומדת הפרסא שבגו מעוהי, ופרסא זאת מסיימת את עולם העשיה בסוד קרקע ג"ע.

והחלק שמחזה ולמטה של המלכות דעשיה הנמצאת תחת הפרסא הזאת, נבחנת לחיצוניות שלה, ויש בו ע"ס, והמלכות של ע"ס ההם הוא ארץ שלנו, הנחלקת לז' מדורין ארץ אדמה גיא וכו'. ובערך זה תבחין ארץ שלנו אל המלכות דאצילות. כי המלכות דאצילות בכללה מסתיימת בבינה דספירה עשירית שלה ששם הפרסא שבגו מעוהי, ומשם ולמטה נמשכות הע"ס דחיצוניות המלכות, והמלכות דע"ס ההם הוא **ארץ עלאה** עם הז' מדורין שחושב כאן לפנינו, אשר כל אחד שבז' מדורין של **ארץ דלתתא**, דהיינו ארץ שלנו, מקבל מהבחינה שכנגדו בהמדורין שבארץ העליונה. הרי שרק המלכות דחיצוניות של המלכות דאצילות מיוחסת לארץ שלנו. ובהם ז' המדורין שהזהר מבאר לפנינו.

והנה המלכות הזאת נבחנת גם היא לבחינת פרצוף, אשר ד' מדורין העליונים עומדים מחזה ולמעלה שלה, עד הפרסא אשר שם. וג' מדורין התחתונים עומדים מחזה ולמטה מתחת הפרסא שלה, אשר ג' מדורין אלו נחשבים לחיצוניות, של המלכות דחיצוניות דמלכות דאצילות. ובהם נמצאים שרשים להקליפות, שחצוניות הזה, של המלכות דחצוניות, מאיר להם נהירו דקיק להחיותם בסוד ומלכותו בכל משלה. ואלו הם שורשי הקלי' שחושב הזהר בג' מדורים תחתונים כמ"ש לפנינו. וז"ש **ובכלהון קיימא תושבחתא דקב"ה**. כלומר שאל יקשה לך, למה מאירה המלכות דאצילות אל הקליפות ומחיה אותם, ואומר, שהוא משום שתושבחתא דקב"ה לא היתה נשלמת זולתם. כי קליפה קדמה לפירי כנודע. ומ"ש בעץ חיים שער מ"ו שכה"כ פרק ב' שז' מדורין הנז' בפרשת בראשית הם היכלות הקליפות דיצירה, אין הכונה ח"ו על ז' מדורין שלפנינו, כי הם מדורין דקדושה והם של מלכות דחיצוניות של המלכות דאצילות, כמבואר.

פסקה מ

מדורא קדמאה לתתא הוא אתר בי חשוך דלא נהיר: מדור הא' למטה, דהיינו מדור התחתון שהוא מדור היסוד, שהוא הא' כשתתחיל לספור מלמטה, הוא מקום חשכה שאינו מאיר, **והוא מתתקן למדורי רוחי, וקסטירי ועלעולי תקיפין**, והוא נתתקן למדורים בשביל רוחות ועושי הדין ורוחות סערה חזקות. קסטירי הוא מלשון (שבת מ"ט) ראהו קסדור. עלעולי פירושו סערות, כי על יקום סערה, מתרגם יקום עלעולא (תהלים ק"ז) והם ג' מיני קליפות זו חזקה מזו: שהם בקליפה ראשונה של ד' הקליפות רוח סערה וכו'. **דלא אתחזיין, ולא אית ביה נהורא ולא חשוכא, ולא דיוקנא כלל**, שקליפות הללו אינם נראים. ואין בהם לא אור ולא חשך ולא שום צורה כלל. **ותמן לא ידעין ביה ידיעא כלל, דלאו ביה צורה כלל גו סורטא**, (כצ"ל) ושם, במקום ההוא, אינם יודעים בו שום ידיעה כי אין בו בתוך הרושם צורה כלל. סורטא, פירושו רושם מלשון המסרט על בשרו (שבת ל"ה) פירוש. כי אע"פ שיש שם במדור הזה ג' קליפות הנ"ל, אמנם אינם נראים למי שהוא, ואין לתפוש בהם לא אור ולא חשך, ולא איזה צורה שהיא, אכן יש בהם בהכרח איזה רושם, אבל במקום הזה, אין בהרושם שום צורה שיספיק לתפיסא, וע"כ אין יודעים מהם כלל.

וטעם הדברים, הוא, כי מדור זה הא' הוא כנגד **תהו** שבהכתוב והארץ היתה תהו. והזהר ביאר אותו לעיל (בבראשית א' דף ל"ב אות כ') וז"ל, **תהו אתר דלית בי גוון ולא דיוקנא ולא אתכלל ברזא דדיוקנא, השתא איהו בדיוקנא כד מסתכלן ביה לית ליה דיוקנא** וכו' ע"ש בהסולם. ולפיכך אומר גם בהמדור הזה שהוה כנגד תהו, שאין מי שידע מציאות הקליפות הנ"ל שם. כי **השתא איהו בדיוקנא**, ונראה שיש שם קליפות, אבל כשמתקרבים להסתכל בהם, אינם רואים שם שום צורה כלל, כמבואר שם בהסולם טעמו ונמוקו עש"ה.

פסקה מא

ועל ההוא אתר ממנא חד מלאכא טהריאל שמיה: ועל מקום הזה יש מלאך אחד ממונה עליו ושמו טהריא"ל, **ועמיה שבעין ממנן מעופפין ואתמחון מזיקי שביבי דעלייהו, ולא קיימין, ולא אתחזון, ולא משתכחי, וכד אתי צפרא כלהון מתחדשן**, ועם המלאך טהריאל יש ע' ממונים המעופפים ונמחים ע"י זיקי שלהבות שיש ממעל להם, מהם שאינם מתקיימים, ומהם שמתקיימים אבל אינם נראים. ומהם שנראים, וכשמתקרבים לראותם, אינם נמצאים. ולעת הבקר כולם חוזרים ומתחדשים. והזהר בעצמו מפרש דבריו, ואומר, **ולא קיימי, כד מטאן לגבי ההוא אתר אבדין. ולא משתבחין, ועאלין בחד**

נוקבא דתהומא. ואינם מתקיימים, למה, משום כשהם מגיעים לאותו מקום נאבדים. ואינם נמצאים, למה, משום שנכנסים בנקב אחד של התהום. **ולא אתחזון**, **כד אתרמיש לילי**א **אתמחון מאינון שביבין עד דמטי צפרא**, ואינם נראים, למה, משום שבעת. שנחשך הלילה הם נמחים על ידי אותן הלהבות הנ"ל, עד שבא הבקר.

פירוש. כי נתבאר שבסוד ומלכותו בכל משלה, המלכות דאצילות מאירה נהירו דקיק להקליפות כדי לקיימם. ולפיכך נשתרשו מקומם במדור הזה. שהיא מדור האחרון דחיצוניות המלכות, שאין עוד שם מקום יותר שפל מזה. והם אלו הקליפות הנ"ל בדיבור הסמוך. אמנם נתמנה עליהם מלאך מצד הקדושה, ונקרא **טהריאל**. דהיינו לפי פעולתו, כי פעולתו להכניע את הקליפות ולהדריכם, באופן שלא יזיקו להקדושה יותר מדאי, אלא ישמשו שהקדושה כראוי בסוד קליפה קדמה לפירי. ונמצא שהוא מכלה ומבער לבסוף את טומאת הקליפות הללו ומביא טהרה להעולמות, לפיכך נקרא המלאך **טהריאל** שהוא נוטריקון טהרה של אל.

ויש לו ע' ממונים, שתפקידם להמשיך חיות וקיום אל הקליפות שבמדור הזה. ואלו הממונים אינם בני קיום אלא נבראים ונשרפים. כי בהיותם צנורות הקיום של הקליפות, צריכים להיות בני חילוף כמוהם, שלא יהיה להם חלק בנצחיות ח"ו. ולפיכך כשמתקרבים אל המלכות ולקבל שפע בשביל הקליפות הם נשרפים. וז"ש **מעופפים ואתמחון מזיקי שביבין דעלייהו**, כשמעופפים לקבל שפע המה נמחין מנצוצין וזיקי להבות שעליהם, דהיינו מאותו נהר דינור הנמצא למעלה מהם, במדור הג' כמ"ש לפנינו. והם מתחלקים לג' שלישים, דהיינו לרת"ס שהוא כח"ב חג"ת נה"י, ועל בחינת נה"י שבהם אומר, **ולא קיימי**, **כד מטאן לגבי ההוא אתר אבדין**. דהיינו נאבדים לגמרי, כי עיקר הדינים נמצאים בבחינת נה"י של הקליפות, וע"כ צריכים הצנורות שלהם להאבד לגמרי, כדי שלא יוכלו לקבל מהם כלום. ועל בחינת חג"ת שלהם, אומר, **ולא משתכחין**, **ועאלין בחד נוקבא דתהומא**, שאינם נמצאים, כלומר שנראים אבל כשמתקרבים לראותם אינם נמצאים, משום שנכנסים בחד נוקבא דתהום, שה"ס נוקבת התהו, שאין שליטה לראותה (כנ"ל בדיבור הסמוך ע"ש) כי בחינת הדכר נק' תהו ובחינת הנוקבא נק' תהום. ועל בחינת חב"ד שלהם אומר, **ולא אתחזון**, **כד אתרמיש לילה אתמחון מאינון שביבין**, כלומר שנמצאים, אבל אינם נראים משום שנמחים ע"י זיקי שלהבת שעליהם כנ"ל. **וכד אתי צפרא כולם מתחדשים** דהיינו כל ג' הבחינות, נה"י חג"ת חב"ד. וכשמתקרבים לקבל שפע, אז שוב חוזר עליהם ג' דינים הנ"ל, שהנה"י תיכף נאבדים, והחג"ת מתחבאים בתהומא. והחב"ד נמחים ואינם נראים. וכן חוזר חלילה בכל יום,

שבאופן הזה מתצמצם בהרבה כח הקליפות שבמדור הזה, וראוים לתפקידם לשמש את הקדושה בסוד קליפה קדמה לפירי.

פסקה מב

מדורא תנינא, הוא אתר דנהיר יתיר, ואיהו חשוך אבל לא חשוך כההוא קדמאה: מדור השני, הוא מקום שמאיר בו יותר, והוא עוד חשך אבל לא חשך כל כך כמו במדור הא'. **והוא מתתקן למדורי מלאכין עלאין**: ומדור הזה נתתקן לדירה בשביל מלאכי מעלה ואין כאן קליפות, **די ממגן על עובדיהון דבני נשא, ולמסטי להון בההוא ארח בישא דאינון אזלין** שהם ממונים על מעשי בני אדם, דהיינו לסייע להם אם עושים מעשים טובים, וכן להיפך, להשטות אותם באותו דרך הרע שהולכים, כלומר שנותנים כח גם לאותם שהולכים בדרך הרע, ואעפ"כ הם מלאכי מעלה ולא ח"ו קליפות, והוא מטעם, כי ה"ס ימינך פשוטה לקבל שבים, (שענינו מבואר היטב לעיל בראשית א' קנ"ד אות קע"ג עש"ה) **וההוא אתר אתחזי יתיר מן קדמאה**. ומקום זה נראה יותר ממקום הקודם שבמדור א'. כי מדור הא' הוא בחי' תוהו, ומדור זה הב' הוא בחי' בהו, שהוא נראה יותר כנ"ל (בראשית. א' דף ל"ג אות כ"א) שאומר, בהו, להאי איית ליה ציורא ודיוקנא וכו'. ע"ש.

ואלין מלאכין איית להון קורבא עם בני נשא ומלאכים אלו יש להם קרבה עם בני אדם. פירוש. כי אמר לעיל (בראשית א' אות ת"ו) שיש מלאכים **דאתחזון לבני נשא בחיזו דבר נש, ואחרנין דלא אתחזון אלא ברוחא ממש לפום סכלתנו** ולפיכך אומר כאן שהמלאכים שבמדור הזה, יש להם **קורבא עם בני נשא**, כלומר שנראים לבני אדם כמראה שלהם. והטעם הוא מפני שהם מבחינת מחזה ולמטה דמדורין, וגם בני אדם הם מבחינת מחזה ולמטה, ע"כ יש להם קרבה והשתוות עמהם. אמנם המלאכים שמבחינת מחזה ולמעלה דמדורין, דהיינו במדור הד', אומר לפנינו בסמוך **ולא אתחזן לבני נשא בר בחזווא כסכלתנו סגי**, כי אין להם קרבה עם בני אדם, להיותם מחזה ולמעלה, **ומתזנן מריחא ובוסמא דלתתא לסלקא בתועלתא ולאנהרא יתיר**, והמלאכים אלו נזונים מן הריח והבשמים שבני אדם מעלים מלמטה, להתעלות בהתועלת שמקבלים ולהאיר יותר כלומר. ע"י המ"ן שבני אדם מעלים במעשים טובים, הנה מבחינת הריח והבשמים שבהם, מקבלים אלו המלאכים תועלת, ומאירים יותר.

פסקה מג

ועלייהו חד ממנא קדומיאל שמיה: ועל המלאכים האלו יש ממונה אחר, ושמו קדומיאל, שהוא נוטריקין קדומ"י א"ל. פירוש, כי הממונה הזה צריך לשמור את

המלאכים שבהמדור שלו, מפני כחות הדין שבהיכל הג', כמ"ש לפנינו, שלא ישלטו בהם, ובהיות היכל הג' עליון אליו, וכל עליון יש לו שליטה על התחתון ממנו, לפיכך הממונה מקבל כח להתגונן מפניו על ידי השם א"ל, כי להיות השם הזה שם החסד, שהוא קודם לגבורה, ולקו השמאל השולט בהיכל הג', ע"כ כחו יפה לבטל את כחות הדין שבעליון ממנו, שהוא הנצח, ובכח קדמות הזה שבשם א"ל הוא ניצל ממנו. ולפיכך הוא נק' קדומיא"ל, ורומז שכל כחו הוא משום שהשם א"ל הוא קודם להגבורה, שבזה מבטל ודוחה את הדינין שבמדור העליון ממנו, שלא ישלטו עליו, **ואלין פתחין שירתא ומשתככי ואזלין לון**, ואלו המלאכים, שטהריאל ממונה עליהם, מתחילים בשירה ונשתקים והולכים להם כי השירה נמשכת משמאל, וע"כ השירה מגברת כח השמאל, ואז מתעוררים עליהם משום זה כחות הדין מהיכל הג', וע"כ המלאך טהריאל, משתיק אותם באמצע שירתם ואינו מרשה להם לסיים שירתם.

ולא אתחזון, **עד דישראל לתתא פתחי ואמרי שירתא**, **כדין קיימן בדוכתייהו ואתחזון נהירין יתיר**, אחר שפסקו את שירתם והלכו להם, אינם נראים כלל עד שישראל למטה בעוה"ז, מתחילים לומר שירה אז חוזרים המלאכים למקומם, דהיינו שחוזרים לשירתם כבתחילה והם נראים מאירים יותר. **תלת זמנין ביומא מקדשי קדושתא**, ג' פעמים ביום הם אומרים קדושה. פירוש, כי ישראל דבקים בגופא דמלכא, דהיינו בקו האמצעי שה"ס גוף, המכריע ומייחד ב' הזרועות זה בזה, שהם ב' הקוין ימין ושמאל. ונמצא שירתם של ישראל נמשכת מהשמאל, רק אחר שנתקן והוכרע לימין, על ידי הרחמים שבקו האמצע, ואחר שנתקן קו השמאל ונכלל בימין, יכולים גם המלאכים העליונים לחזור לשירתם, כי שוב אין פחד מהתעוררות כחות השמאל שבהיכל הג', והמלאך טהריאל אינו מפסיקם יותר. ואז אומרים ג' פעמים ביום קדושה, כלומר שממשיכים הקדושה מכח ג' הקוין, ימין שמאל אמצע, שה"ס ג' פעמים ביום, כנודע.

וכד ישראל עסקי באורייתא, **כלהון טאסין וסהדי סהדותא לעילא**, **וקב"ה חיים עלייהו** וכשישראל עוסקים בתורה, מעופפים כל המלאכים שבמדור זה, ומעידים עדות למעלה, והקב"ה מרחם עליהם. פירוש, שע"י המ"ן שישראל מעלים בעסק התורה, נותנים כח אל המלאכים שבמדור הזה שיוכלו לעוף למעלה ליחוד העליון, שזו התועלת, שהשיגו ע"י תורתם, נבחנת, שמעידים עדות על הקדושה הגדולה שבעסק התורה, ומהיחוד הזה שנעשה ע"י המ"ן הקב"ה מרחם על ישראל דהיינו שמשפיע להם מוחין מקו אמצעי, שה"ס הרחמים.

פסקה מד

מדורא תליתאה, הוא אתר דשביבין וקטורין, ותמן נגידו דנהר דינור דנגיד ונפיק. מדור הג' שבז' מדורים של הארץ העליונה, הוא מקום להבות ותמרות עשן, ושם הקלוח של נהר דינור מזנק ויוצא, כלומר, ששם הוא מקורו של נהר דינור, **ואיהו בי מוקדא דנפשייהו דרשיעייא דמתמן נחית אשא על רישייהו דרשיעייא** שהוא בית השרפה לנפשיהם של הרשעים, שמשם יורד האש על ראשיהם של הרשעים. דהיינו שממדור הזה יורד האש על ראשיהם של הרשעים היושבים למטה בהגיהנם, ומשום שממדור הזה האש יוצא ויורד לגיהנם הוא נקרא בשם בית השרפה. **ותמן מלאכי חבלה דטרדי להו**, ושם יושבים מלאכי החבלה המכתתים אותם בגיהנם.

פסקה מה

ותמן אשתכח דלטוריא עלייהו דישראל לזמנין, ולאסטאה לון, בר בזמנא דנסבי אסותא לרחייא ליה: ושם נמצאים לפעמים מדברי לשון הרע על ישראל להשטות אותם מדרך הטוב, לבד, בעת שישראל לוקחים רפואה לדחותם אינם יכולים להזיקם. **וחד ממנא עליהו מסטרא דשמאלא**, ויש ממונה עליהם מצד השמאל, **כלהן מסטרא דחשך, כד"א וחשך על פני תהום**, כל המלאכים שיש שם הם מצר הח"ך. ועל המדור הזה נאמר וחשך על פני תהום. כי מדור הא' הוא תהו, ומדור הב' הוא בחינת בהו, ומדור הג' הוא בחינת וחשך על פני תהום, שענינו מבראר היטב בבראשית א' דף ל"ה אות כ"ג עש"ה, **וסמאל חייבא אשתכח תמו** וסמא"ל הרשע נמצא שם. במדור הזה.

והנך מוצא, שבמדור הזה שהוא נצח, אין שום ניצוץ הארה מתוקנת, אלא כולו אש ועשן ונהר דינור, ובית השרפה לרשעים, ומלאכי חבלה, וסמאל חייבא. ובמדור התחתון מכאן דהיינו במדור הב' שהוא הוד, אומר, שיש שם מלאכי עלאי, ואחר שישראל פותחים בשירה מגיע להם הארה גדולה ואומרים שירה גם הם, ומקדשי ג' קדושות וגו'. ויש להבין זה. הרי תמיד נמצא, שכל העליון מחברו, הוא חשוב לאין ערך יותר הימנו, וכאן להיפך, שמדור העליון ימצא גרוע הרבה מאוד יותר ממדור התחתון הימנו. והענין הוא, כי ההפרש בין נצח אל הוד, הוא כערך ג"ר אל ערך ו"ק. ונודע שאחד מראשי דתיקונים שנתקן בעולם התיקון, הוא גניזת או"א הפנימים, שפירושו גניזת הארת ג"ר דע"ב שלא יאירו קודם גמר התיקון.

והנה אלו המדורין, הם בחינת ו"ק דמלכות דע"ס חיצוניות של המלכות דאצילות, שהם כולם בחינת שמאל, אלא שע"י ישראל המעלים מ"ן בעסק התורה ומע"ט הם מקבלים תיקונם מז"א דאצילות, ואז נמשכים להם מוחין דע"ב המתקנים גם את השמאל, כי אין

השמאל יכול להתתקן בפחות מהם, כנודע. אמנם כיון שהג"ר דע"ב אינם נמשכים בכל שתא אלפי שני, נמצא, שכל אלו המוחין הנמשכים בכח המ"ן של ישראל, הם מאירים ומתקבלים רק במדור ההוד, ששם קבלת הו"ק, ולא כלום במדור הנצח, שבו קבלת הג"ר. ולפיכך נשאר מדור הנצח בלי שום הארת מוחין, ולא עוד, אלא שם השורשים של העונשים כולם, כי שורש כל העבירות הוא חטא עצה"ד, והחטא הזה היה שס"מ שרכב על הנחש פיתה לאדם וחוה שימשיכו מוחין דג"ר דע"ב, (כנ"ל בהקדמת הזוהר דף קצ"ט ד"ה ודא חובה עש"ה) דהיינו להמשיך מוחין למדור הנצח הזה שבכאן. וז"ש שכולו אש ועשן וכו' **וסמאל חייבא אשתכח תמן**. שהוא שורש כל הרע שפיתה לאדם וחוה בעצה"ד. משא"כ היכל התחתון מכאן, דהיינו היכל ב' שהוא הוד, הוא מקבל תיקונו משלם ע"י המ"ן של ישראל, להיותו מקבל רק בחי' ו"ק דע"ב שהיא בחינתו, וז"ש **תלת זמנין ביומא מקדשי קדושתא**, שזה יורה שמקבלים המוחין בסוד ג' הקוין ימין שמאל אמצע, שהם ג' קדושות, והם הממשיכים רק מוחין דו"ק דע"ב, המספיקים לגמרי בשביל בחינת ההוד.

פסקה מו

מדורא רביעאה, הוא אתר דנהיר, ותמן הוא נהירו למלאכי עלאי די בסטר ימינא: מדור הרביעי היא מקום המאיר, ושם הוא אור מאיר למלאכים העליונים שמצד ימין. **ופתחי שירתא וסיימי**, ופותחים לומר שירה ומסיימים אותה. **ולא אזלינן לאעברא כהני קדמאי דפתחון שירתא ומתוקדן, ומתעברן בנור דליק ותבין ומתחדשין כמלקדמין, והני קיימין בדוכתייהו ולא מתעברן**, ואינם הולכים להתבטל מחמת השירה, כאלו הראשונים שבמדור הא' אשר מתחילים לומר שירה ונשרפים, שנעברים באש דולק, ובבוקר חוזרים ומתחדשים כבתחילה, אבל אלו המלאכים שבכאן נשארים במקומם ואינם מתבטלים. כי, **והני מלאכי דרחמי דלא משניין לעלמין** ואלו הם מלאכי רחמים שאינם משתנים לעולם, כלומר, ע"כ אינם נשרפים כראשונים משום שהם מבחינת אור הרחמים, דהיינו מקומת החסדים שלמעלה מחזה המקובל שם מהבינה בסוד כי חפץ חסד הוא, שה"ס ימין, ואינם משתנים לעולם לקבל מבחינת אורות השמאל, וע"כ אין שום דין שבעולם יכול לשלוט בהם, ומשום זה יכולים לסיים שירתם ואינם נשרפים.

פסקה מז

ועלייהו כתיב עושה מלאכיו רוחות וגו' ואלין עבדין שליחותייהו בעלמא ולא אתחזון לבני נשא: ועל אלו המלאכים כתוב, עושה מלאכיו רוחות וגו' ואלו עושים שליחותם בעולם מבלי שיתראו לבני אדם, **בר בחזווא או בסטרא אחרא בסכלתנו סגי** ונראים רק

בחזיון, או באופן אחר בהתבוננות מרובה. פירוש, כי המלאכים שהם מבחינת מחזה ולמטה, הנה בעת שעושים שליחותם בעולם, מתלבשים בלבושי עוה"ז, והם נראים לבני אדם, כמ"ש בזהר להלן (תולדות אות קס"ג) **מכאן דמלאכי שליחי דקב"ה, כד אנון נחתין להאי עלמא גלימין ואתגלימו ומתלבשין בגופא כנוונא דהאי עלמא**. ועליהם אומר לעיל דף כ"ד אות מ"ב **דאית להו קירבא עם בני נשא**. ע"ש. אבל המלאכים שבמדור הד' שהוא ת"ת, ובחי' מחזה ולמעלה, הם אינם מתלבשים בלבושא דעולם הזה להיותם בחינת רוחות שמחזה ולמעלה, והעולם הזה היא בחי' מחזה ולמטה, וע"כ אינם נראים לבני אדם, כי אין להם קורבא עמהם, אלא שמשיגים אותם בדרך חזיון או בדרך אחר, על ידי התבוננות יתירה. וכן מבחין ביניהם הזהר לעיל (בראשית א אות ת"ו)שאומר **ועוף וכו' אלין שליחי עלאין דאתחזון לבני נשא** וכו' בגין דאית אחרנין דלא אתחזון אלא ברוחא ממש, לפום סכלתנו דבני נשא. דהיינו מטעם המבואר.

וחד מלאכא ממנא עלייהו פדאל שמיה, ומלאך אחד ממונה עליהם ושמו **פדאל**. והוא נוטריקון פדה אל, כי הזוכים להעלות מ"ן במעשיהם הטובים למדור הזה, הם מקבלים אורות החסדים על ידי המלאך הזה ואפילו אם נתחייבו מיתה המה **נפדים** ואינם מתים. וע"כ מכונה המלאך **פדה אל**. ע"ד הכתוב ויפדו העם את יהונתן ולא מת. **וביה פתיחין מפתחן דרחמי לאנון דתייבין לגביה דמאריהון** ובהיכל הזה, פתוחים מפתחות הרחמים לאותם החוזרים בתשובה אל רבונם. **ופתחין תרעין לאעברא צלותהון ובעותהון**, ופותחים בהם השערים להעביר דרכם את תפלותיהם ובקשותיהם. כי אין השערי תפלה נפתחים אלא על ידי המשכת ג"ר להשכינה, ואלו בעלי התשובה, שעל ידי תשובתם המשיכו ג"ר להשכינה, לכן משיגים מפתחות הרחמים לפתוח שערי התפלה ונענים על כל מה שבקשו והתפללו מה'.

פסקה מח

מדורא חמישאה, הוא מדורא דנהירבנהירו יתיר מכלהו קדמאי: מדור החמישי הוא מדור, שאורו מאיר יותר מכל מדורים הקודמים לו. **ואית ביה מלאכין, מנהון אשא ומנהון מיא. לזמנין אשתכחו ברחמי ולזמנין אשתכחו בדינא, אלין בסטרא דא ואלין בסטרא דא** ויש בו, במדור הזה, מלאכים, שמהם מלאכי אש שהם בחינת דין, ומהם מלאכי מים, שהם בחינת רחמים. ולפעמים נמצאים ברחמים, שהשליטה היא למלאכי מים. ולפעמים נמצאים בדין, שהשליטה למלאכי אש, אלו הם בצד זה, דהיינו בצד ימין. ואלו הם בצד זה, דהיינו בצד שמאל. המלאכי אש הם בשמאל ומלאכי מים בימין.

לזמנין נהרין אלין וחשכין אלין, ואלין ממנן לזמרא למאריהון אלין בפלגות ליליא ואלין כד סליק נהורא, לפעמים מאירים אלו והאחרים חשכים, אלו ואלו, הן מלאכי רחמים והן מלאכי דין, ממונים לזמר לרבונם, הללו בחצות לילה, והללו בעלות אור הבוקר. והטעם הוא, כי המלאכים שבמדור הזה הם בשלימות הראוי להם, הן מלאכי הרחמים והן מלאכי הדין, ולפיכך שניהם אומרים שירה, מלאכי הדין בחצות לילה, ומלאכי רחמים בעלות הבוקר. **וחד ממונה עלייהו קדשיאל שמיה**, וממונה אחד עליהם, דהיינו על ב' מיני המלאכים, ושמו קדשיאל. הוא נוטריקין קדשי אל, מטעם שתפקידו הוא להמשיך הקדושה מכאן לתחתונים

פסקה מט

כד אתפלג ליליא, ואתער רוח צפון וקב"ה אתי לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן: כשנחלק הלילה, דהיינו בחצות הלילה ורוח צפון התעורר והקב"ה בא אז להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן, **כדין, רוח צפון אקיש ומטא, לאנון דממנן על פלגות ליליא לזמרא, וכלהו מזמרין ופתחין שירתא**, אז רוח צפון דופק ומגיע לאותם הממונים על הזמרה בחצות לילה, וכולם מזמרים ופותחים את השירה לתחתונים, שיוכלו גם הם לומר שירה, כמ"ש להלן.

ביאור הדברים. כי לילה ה"ס המלכות, שהיא נוקביה של הז"א, ויש בה מיתוק מהבינה, כי אין בנין להמלכות מטרם שנתמתקה בבינה, כנודע. ולפיכך נבחן בהמלכות ב' בחינות, א) בחינתה עצמה, שהיא דין, והוא מדת חצי לילה הראשונה. ב) בחינת התכללותה בהבינה, שהיא מדת הרחמים, והיא חצי לילה השניה. ולפיכך בחצות לילה מתעורר רוח צפון, דהיינו רוח מהבינה המכונית צפון, כי דרום צפון ה"ס חו"ב כנודע, אשר רוח הזה ממתיק את המלכות. והנה תחילה מקבלת המלכות בחינת הקטנות של הבינה, וזה שאומר, **וכדין רוח צפון אקיש**, שהרוח צפון שהוא בינה, נושב ודופק בהמלכות שנק' לילה. כי הארת הקטנות מכונה בשם דופק. ואח"כ **ומטא לאנון דממנן בפלגות ליליא לזמרא**, והיינו הגעת הגדלות מהבינה להמלכות ולהמלאכים הנמשכים הימנה, כי ע"י המוחין שמגיעים להם הם אומרים שירה, **וכד אתי צפרא ומתחבר קדרותא דצפרא בנהורא, כדין כלהו אחרנין אמרין שירתא**, וכעלות הבוקר, שקדרותא דצפרא, שהוא החשכה הכפולה שנעשה בסוף הלילה בסמוך לעלות הבוקר, היא מזדווגת באור הבקר, אז כל מלאכים האחרים, דהיינו מלאכי מים דצד הימין, אומרים שירה. **וכל ככבי רקיעא וכל שאר מלאכין מסייעין לון כמה דכתיב ברן יחד**, וכו', וכל שאר המלאכים דהיינו כל מלאכי האש שמצד שמאל מסייעים אותם. כי שירה היא

בחינת שמאל, וע"כ צריכים מלאכי הימין סיוע ממלאכי השמאל שיוכלו לומר שירה. כמ"ש ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים. שיורה על כל המלאכים כולם, הן מלאכי מים והן מלאכי אש, כי כלם אומרים שירה יחד. **עד דישראל נטלי שירתא ותושבחתא אבתרייהו**, עד שישראל למטה פותחים שירות ותשבחות אחריהם, כי מלאכים אלו חשובים מישראל, להיותם מבחינת מחזה ולמעלה דמדורין, ולפיכך ישראל מקבלים כח מהם לומר שירה. אבל המלאכים מבחינת מחזה ולמטה דמדורין, אומר לעיל בהיפך (באות מ"ג) שאינם יכולים להמשיך שירתם **עד דישראל לתתא פתחי ואמרי שירתא** וכו' ע"ש. כי אלו המלאכים להיותם מבחינת מחזה ולמטה כמו בחי' ישראל, נמצאים פחותים במעלה מישראל, וצריכים לקבל כח מישראל להמשיך שירתם.

פסקה נ

מדורא שתיתאה וכו' קריב למלכו שמיא: מדור הששי הוא קרוב למלכות שמים, דהיינו למלכות הפנימית הנקראת מלכות שמים. **וביה ארבין ונהרין ונחלין דמתפלגין מן ימא**, ובו יש אניות ונהרות ונחלים שמתחלקים ויוצאים מהמים. המלכות מכונה בשם ים, בסו"ה זה הים גדול (כנ"ל באשית א דף ס"ה אות נ"ט) **וארבין**, פירושו מוחין דג"ר, **ונהרין**, הם בחינת חג"ת, **ונחלין**, הם נה"י. ואומר, שג' בחינות הארות מושפעות מהמלכות הנק' ים, אל מדור הששי הזה הקרוב אליה, שהם חב"ד חג"ת נה"י. ואע"פ שכל המדורין הם רק בחינת ו"ק כנ"ל, מ"מ הם נחלקים לג' בחינות, כי גם בו"ק יש בחינת ג"ר המיוחס להם.

וכמה נונין אנון, דמרחשן לארבע סטרי עלמא, ועילא מנהון סרכין ממנן: וכמה דנים הם, דהיינו מלאכים הנמשכים מג' בחינות הנ"ל, שהם מרחשים בהנהרות והנחלים, לארבע רוחות העולם, ועליהם יש שרים ממונים. **וחד ממנא עלייהו, ואוריאל שמיה והוא ממנא על כל אלין תתאין**, ויש ממונה אחד ושמו אוריאל, והוא ממונה על כל המלאכים התחתונים שבמדור הזה. כי הוא ממונה על אותם המלאכים שהם מצד מערב. שהיא רוח האחרון דד' רוחות. כמו שאומר להלן, ואיהו **לבתראה**. כי ד' רוחות הם חו"ג תו"מ. ורוח מערב הוא מלכות, וע"כ המלאכים שברוח הזה הם התחתונים במעלה מהמלאכים שבשאר הרוחות: דרום צפון מזרח, שהם חו"ג ות"ת.

פסקה נא

וכלהו נטלי בשעתי ורגעי כד נטלי ארבי, לסטרא דא ולסטרא דא: ובאותם השעות והרגעים שהאניות נוסעות, נוסעים המלאכים כולם, לצד זה ולצד זה. כלומר לאותו הצד שהאניות הולכות. **כד נטלי ארבי לסטר דרום. ממנא דקיימא עלייהו להההוא סטרא הוא**

מיכאל דאתא מימינא כשהאניות נוסעות לצד דרום. הממונה העומד עליהם לצד ההוא, הוא מיכאל הנמשך מימין, דהיינו חסד. **וכד נטלי ארבי לסטר צפון. ממנא דקיימא עלייהו להההוא סטרא הוא גבריאל דאתי מסטרא דשמאלא**, וכשהאניות נוסעות לצד צפון. הממונה העומד עליהם לצד ההוא, הוא גבריאל הנמשך מצד שמאל. דהיינו גבורה. כי ד' רוחות דרום צפון מזרח מערב הם חו"ב תו"מ. ובבחינת ו"ק הם חו"ג תו"מ. וע"כ מיכאל בדרום, וגבריאל בצפון. **וכד נטלי ארבי לסטר מזרח הא תמן איהו ממנא דקיימא עלייהו להההוא סטרא רפאל שמיה, והוא לימינא**, וכשהאניות נוסעות לצד מזרח הנה הממונה העומד עליהם שם לצד ההוא, שמו רפאל, והוא לימין. כלומר שנוטה לבחינת חסדים. **וכד נטלי ארבי לסטר מערב ממנא דקיימא עלייהו להההוא סטרא הוא אוריאל ואיהו לבתראה**, וכשהאניות נוסעות לצד מערב, הממונה העומד עליהם לצד ההוא הוא אוריאל, והוא לאחרונה. דהיינו בסה"כ לאחרונה יסעו. להיותו בחי' מערב שהוא האחרון לד' רוחות.

פסקה נב

מדור שביעאה, הוא מדורא עלאה על כלא. ותמן לא אשתכחו בר נשמתהון דצדיקיא: מדור השביעי הוא מדור העליון על כולם, ושם אינם נמצאים רק נשמות הצדיקים. **דתמן מתעדנים בההוא זיהרא עלאה, ומתעדנין בעדונין ותפנוקין עלאין** ששם מתעדנים הנשמות באותו זהר העליון ומתענגים שם במעדנים ותענוגים עליונים. זיהרה עלאה, פירושו ג"ר. עדונין ותפנוקין, פירושו אורות חסדים. **ותמן לא אשתכחו בר אנון זכאין**, ולא נמצא שם רק אלו הצדיקים בלבדם. כלומר שלא נמצא שם מלאכים רק נשמות הצדיקים בלבד,**וגנזי שלום ברכה ונדבה**, ושם אוצרות השלום והברכה והנדבה **כלא הוא כגוונא עלאה, והא אמרו חברייא** הכל שם כבחינה העליונה, דהיינו בינה, כמו שפרשו החברים. פירוש, כי מדור השביעי הוא בחינת הבינה, וע"כ הוא מקבל מהבחינה שכנגדו, דהיינו בינה שלמעלה.

פסקה נג

כדין הוא לארץ דלתתא בשבעה מדורין, וכלהו כגוונא דלעילא. כן היא בז' מדורין של הארץ למטה, והם כולם כעין הז' מדורות של מעלה. כלומר שז' המדורין, שבארץ התחתונה בעשיה, שוים בכל בחינותיהם אל הז' מדורין שבארץ העליונה, שהיא חצוניות המלכות דאצילות שנתבארו עד הנה **ובכלהו אית זינין כחיזו בני נשא**, ובכל הז' מדורין של הארץ התחתונה יש מיני מלאכים כמראה בני אדם, כלומר שהם יכולים להתלבש בלבוש עוה"ז כמו בני אדם. ובזה יש הפרש מז' מדורין דארץ התחתונה אל

ז', מדורין בארץ עליונה. כי בארץ עליונה רק במדור הב', שהוא מחזה ולמטה דמדורין, נמצאים המלאכים שיש להם קורבא עם בני אדם, (וכנ"ל באות מ"ב) וממדור הד' ולמעלה, כבר אין להם קורבא לבני אדם, אלא בחזיון בהתבוננות מרובה (כנ"ל באות מ"ז ע"ש בהסולם) משא"כ בז' מדורין בארץ התחתונה יש מלאכים כחיזו דבני נשא בכולם. ואפילו במדורין שמחזה ולמעלה. והטעם הוא כי הארץ התחתונה כולה היא מבחינת מחזה ולמטה דעליונה, ואפילו ד' מדורין עלאין נחשבים ג"כ לבחינת מחזה ולמטה.
וכלהו מודן ומשבחן להקב"ה, וכולם מודים ומשבחים להקב"ה, אבל **ולית מאן דירע יקריה כאנון דאנון במדורא עלאה**, ואין מי בכל המדורין שישיג כבודו ית', כאלו שהם במדור העליון, **ואלין חזאן יקריה כדקא יאות למפלח ליה. ולשבחא ליה ולאשתמודע יקריה**. ואלו רואים כבודו כראוי, לעבדו ולשבחו ולהכיר כבודו.

פסקה נד

ועלמא דא עלאה, דאיהו תבל, לא קיימא בקיומיה, אלא בגיניהון דצדיקיא דאנון גופין קדישין ועולם הזה שהוא נקרא תבל, אינו מתקיים על עמדו רק בשביל הצדיקים, שהם גופים קדושים, המצוים בעוה"ז, שבשבילם העולם נברא, ובשבילם הוא מתקיים.
כגוונא דלעילא לא קיימא ההוא מדורא שביעאה אלא לנשמתהון דצדיקיא, הכי נמי וכו' לתתא, לא קיימא אלא לגופיהון דצדיקיא. כמו למעלה, דהיינו במדורין דארעא עלאה, אינו עומד שם מדור השביעי, רק בשביל נשמות הצדיקים כנ"ל, כן במדורין דארץ התחתונה, אינו עומד מדור השביעי שבה, שהוא תבל, רק בשביל הגופים של הצדיקים. כלומר שבשבילם מתקיים העולם הזה, ובשבילם נברא. **למהוי כלא חד דא, כגוונא דדא**, להיותן שוות כאחד, זו כעין זו. כלומר, שז' מדורין דארץ התחתונה נמשכים ויוצאים מז' מדורין דארץ העליונה, כל בחינה מהבחינה שכנגדה בהעליונה, וע"כ יחס כל מדור ומדור שבארץ התחתונה צריך להיות שוה לאותו המדור שבארץ העליונה. וכיון שבמדור השביעי שבארץ עליונה, אין שם אלא נשמות בני אדם בלבד, כן המדור השביעי שבארץ התחתונה, אינו רק בשביל גופים של בני אדם הצדיקים בלבד. ואעפ"י שיש כאן שאר מיני בעלי חיים וכן גופים של רשעים אמנם לא בשבילם נברא העולם, והם עומדים רק לשמש את הגופים של הצדיקים, כמו שאמרו (סוף קידושין) והם לא נבראו אלא לשמשני ואני לשמש את קוני. ולפי שאין לכל שאר הבריות שום ערך לפי עצמם, הם נחשבים כמו שאינם כאן.

פסקה נה

ת"ח אר"ש ז' מדורין אינון דקאמרן, ובגו אינון אית ז' היכלין מאנון רזי מהימנותא לקבל ז' רקיעין עלאין: בוא וראה, אר"ש, שבעה מדורין ההם שאמרנו, דהיינו המדורין דארעא עלאה, הנה יש בתוכם ז' היכלות מסודות האמונה דהיינו של המלכות דאצילות הנק' אמונה, שהם כנגד ז' רקיעים העליונים. פירוש, רקיע הוא ז"א, ויש לו ז' רקיעים שהם בחינת בינה וחג"ת נה"י שלו, והיכל הוא מלכות (כנ"ל דף ג' ד"ה ביאור) וז' היכלות, שהם בחינת בינה וחג"ת נה"י שלה הם כנגד ז' רקיעים שבז"א, שכל היכל מקבל כל מה שיש בו מן הבחינה שכנגדו בהרקיעים של הז"א. וכבר ידעת שמדורין הם בחינת ו"ק והיכלות הם בחינת ג"ר. ואומר, שז' היכלות הללו מתלבשים בתוך הז' מדורים. והוא מטעם כי כל העליון מחברו נבחן ג"כ לפנימי ממנו, ולפיכך כל עליון מתלבש בתוך התחתון, וכמו שפרצוף חב"ד מתלבש בפרצוף ו"ק, כן ההיכלות שהם בחי' חב"ד מתלבשים בתוך המדורין שהם בחינת ו"ק. כל היכל בתוך מדור המיוחס לבחינתו. **ובכל היכלא והיכלא אית רוחין עלאין**, ובכל היכל והיכל מז' היכלות הללו, יש רוחות עליונים, שהם המלאכים הממונים על אותם ההיכלות.

היכלא קדמאה, יסוד

היכלא קדמאה, הכא אית רוחא דאתמנו על נשמתהון דגרים דאתגיירו ורחמיאל שמיה היכל הא' ממטה למעלה, שהוא היכל היסוד. כאן יש רוח שנתמנה על נשמותיהם של הגרים שנתגיירו, ושמו רחמיאל. וחוא נוטריקון רחמי אל, להיותו ממשיך רחמים על נשמות הגרים. **ואיהו נטיל לון ואתהנון מזיו יקרא דלעילא**, והמלאך הזה לוקח אותם נשמות הגרים, ונהנים על ידו מזיו הכבוד שלמעלה.

פסקה נו

היכלא תנינא, אית רוחא חדא אהינאל שמיה, ודא קיימא על כל אנון נשמתין דרביי דלא זכו בהאי עלמא למלעי באורייתא: היכל השני, הוא היכל הוד. יש בו רוח אחד ושמו אהינאל, והוא עומד על כל אלו הנשמות של תנוקות, שלא זכו בחייהם בעוה"ז ללמוד תורה, **ואיהו קיימא עלייהו ואוליף לון**, והוא עומד עליהם ומלמדם תורה.

ופנימיות הדברים. כי אין האדם נשלם מטרם שישיג ה' בחינות, נשמה הנק' נרנח"י כנודע. אמנם לאו כל אדם זוכה בהם בגלגול אחד, והדבר קשה ביותר, בעת שהאדם עובר מו"ק לג"ר ואינו יכול להזדכך כל צרכו כראוי למדרגת ג"ר, דהיינו לנשמה חיה יחידה, ואז הוא צריך למות ולהתגלגל פעם שנית בעולם הזה. ואלו שמתים אחר השגת ו"ק נקראים **נשמות תנוקות, שלא זכו בעולם הזה ללמוד תורה**, כי בחינת ו"ק מכונה

בשם תנוקות, ולא זכו בעוה"ז ללמוד תורה ולהשתלם בג"ר כנ"ל. והנה מצד בחינתם היו ראוים לבא בהיכל הג' שהוא נצח, כיון שכבר זכו לנפש רוח, שהוא ו"ק. אמנם מתוך שהיכל הנצח אינו מאיר ממעלה למטה אינם יכולים לקבל שם תועלת, וע"כ באים להיכל הוד, ואע"פ שהוא ירידה בערכם, מ"מ הוא לתועלתם שיוכלו לקבל אור שלם ממעלה למטה. ולפיכך מכונה המלאך הממונה ללמוד עמהם בשם, **אהינאל**, כי הוא נוטריקון אהני אל, שהוא מלשון מועיל, ותועלת, ותרגום אל תותר הוא לא אהניתא (בראשית מ"ט ד') כי אלו הנשמות משיגים על ידו ריוח ותועלת גדול.

פסקה נז

היכלא תליתאה. בהאי אית רוחא חדא אדרהינאל שמיה: היכל השלישי הוא היכל הנצח. יש בו רוח אחד, ששמו אדרהינאל. **ואיהו קיימא על נשמתהון דאנון דאהדרו בתיובתא ולא אהדרו. כגון דחשיבו, ועד לא אהדרו בהו מיתו**. והוא עומד על נשמותיהם של אלו שחזרו בתשובה ולא חזרו, דהיינו שחשבו לעשות תשובה ומטרם שחזרו בפועל, מתו. ולפיכך מכונה המלאך הממונה עליהם בשם אדרהינאל, שהוא נוטריקון הדרינא אל שפירושו חרטה ותשובה, להיותו ממונה על נשמות של בעלי תשובה אלו.

אלין טרדין לון בגיהנם, ולבתר עאלין לון להאי רוחא ממנא, ונטיל לון: לאלו, מענישים אותם בגיהנם, ולאחר כך, מכניסים אותם לרוח הזה הממונה הנ"ל, והוא מקבלם. **וחמדן לאתהנאה מזיו יקרא דמאריהון ולא אתהנון**. וחושקים להנות מזיו יקר רבונם, ואינם יכולים להנות, פירוש, כי נתבאר בהיכל הב', בנשמתין דרביי, שלאחר שלא זכו לג"ר עולים לקבל תיקון בהיכל הב' אמנם אלו מתו ולא טעמו טעם חטא. אבל יש שמאריכים ימיהם דהיינו שהתחילו לזכות בג"ר ולא מתו בקטנותם אלא שחטאו, ואע"פ שחשבו תכף לעשות תשובה, אמנם לא הספיקו לגמור תשובתם ומתו, ומנשמות של אלו עוסק הזהר כאן, ואומר שמתחילה נענשים בגיהנם, ואח"כ עולים להיכל זה היכל הנצח, ומשיגים שם חמדה גדולה להנות מזיו יקרו של הקב"ה, אבל אינם יכולים להנות שם רק בשבת וחודש, וז"ש **ואלין אקרון בני בשר ועלייהו כתיב והיה מדי חדש** וגו', ואלו הנשמות מכונות, בני בשר, ועליהם כתיב והיה מדי חדש בחדשו וגו' יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה'. ומה שנקראות בני בשר, הוא, כי הע"ס יש להם הרבה שמות, ומבחינה ידועה מכונות החג"ת מוחא עצמות גידין, ונצח והוד מכונות בשר עור, ולפי שהנשמות הם בני היכל הנצח, ע"כ נקראים בני בשר, כי בשר הוא נצח.

פסקה נח

היכלא רביעאה, הכא קיימא חד רוחא גדריהאל שמיה: היכל הרביעי הוא תפארת. כאן עומד רוח אחד ושמו גדריהאל. **דא קיימא על כל אנון נשמתין דקטולי דשאר עמין לעאלא לון גו פורפרא דמלכא**, מלאך זה עומד על כל אלו הנשמות של הרוגים על ידי אומות העולם בכדי להכניסם להתרשם בלבושו של המלך **ואתרשימו תמן עד יומא דינקום לון קב"ה, דכתיב ידין בגוים** וגו', ונרשמים בהלבוש, עד היום שהקב"ה ינקום בהם, שכתוב, ידין בגוים מלא גויות וגו'. ולפיכך נק' הממונה בשם גדריהאל משום שהוא נוטריקון **גדריה אל**, והוא מלשין מקום הניחו לו אבותיו **להתגדר** בו. כי הקב"ה מתגדר עם נשמות ההרוגים ההם.

פסקה נט

היכלא חמישאה, הכא קיימא חד רוחא דאקרי אדיריאל, ודא קיימא עד כל אלין נשמתין דאתקיימו בההוא סטרא: היכל חמישי, הוא היכל הגבורה. כאן עומד רוח אחד הנקרא אדיריאל, והוא עומד על כל אלו הנשמות שנשלמו בצד השמאל. והשם **אדיריאל**, הוא נוטריקון **אדירי אל**. ואדיר היינו גבור. והוא משום שהוא ממונה על היכל הגבורה. היכלא שתיתאה,חסד

ואלין אנון לעילא מכלהו, די במדורא דא עלאה על כלא, ואלו נשמות הן להעלה מכל הנשמות, הנמצאות במדור הזה העליון על כולם, **ומיכאל רב ממנא על כלהו קיימא ביה**, והממונה **מיכאל**, העליון, על כל המלאכים, עומד ושולט בהיכל הזה, דהיינו בהיכל החסד. **וכמה אלף ורבבן כלהו קיימין תחותיה בההוא סטרא**, וכמה אלפים ורבבות מלאכים נמצאים תחת ממשלתו בצד ההוא, דהיינו צד החסד. **ותמן מתעדנין אנון נשמתין דחסידי בההוא נהורא עלאה דנגדא מעלמא דאתי**, ושם מתענגים הנשמות של החסידים באור העליון ההוא הנמשך שם מעולם הבא, דהיינו מהבינה, כי הבינה מכונה עולם הבא, והיא משפעת להיכל החסד, שמשם מקבלים נשמות החסידים, שמקומם בהיכל זה. והנה היכל השביעי חסר כאן, ואולי משום שבא בכאן בעיקר להשמיענו את שמות הממונים שעל כל היכל והיכל, ובהיכל השביעי אין שם מלאכים ממונים כנ"ל באות נ"ב ע"כ אינו חושב אותו. ועי' בחלופי גרסאות כאן.

פסקה ס

ת"ח אר"ש מאן הוא דידע לסדרא צלותא דמריה כמשה, בשעתא דאצטריך ליה לסדרא צלותיה באריכות סדר: אר"ש, מי הוא שיודע לסדר התפלה לרבונו, כמו משה, בשעה שהיה צריך לו לסדר תפלתו באריכות הסדר. **ובשעתא דאצטריך ליה לקצרא**, הכי נמי

ובשעה שהיה צריך לו לקצר בתפלתו ידע ג"כ לקצר. פירוש, כי בשעה שמשה היה צריך להאריך כתיב ואתנפל וגו' ארבעים יום וארבעים לילה. ובשעה שהיה צריך לקצר כתיב אנא אל נא רפא נא לה. ופנימיות הדברים הוא, כי על ידי התפלה ממשיכים מוחין להנוקבא, הנקראת תפלה. והמשכת הארת החכמה הוא באריכות התפלה, כי מדת האורך רומז תמיד להארת החכמה. והמשכת אור החסדים היא בקיצור התפלה, כי מדת הקיצור דבוק במדת הרוחב, הרומזת על אור החסדים. ועי' בתלמוד ע"ס חלק י"ד דף א' תקכז ד"ה וביאור ואכמ"ל.

אר"ש הא אשכחנא בספרי קדמאי, סדורא דרזי דרזין בקשורא חדא: אר"ש הרי מצאתי, בספרי הקדמונים, את הסדר איך לקשר המדרגות, שהן סודי סודות, בקשר אחד. דהיינו ביאורי ז' היכלות שר"ש מבארם לפנינו. קשר, פירושו יחוד ב' מדרגות או יותר זה בזה, שיאירו יחד בהארה משותפת אל התחתונים.

זמנין דאצטריך לסדרא צלותיה כדקא יאות, ולקשרא קשרין לבסומי למאריה כדקא יאות, שצריכים לפעמים לסדר התפלה באופן הראוי, וליחד יחודים להמתיק ולפייס את רבונו כראוי, **למקרע רקיעין ולאפתחא תרעין ופתחין דלא יהא מאן דימחי בידיה** לקרוע הרקיעים ולפתוח השערים והפתחים, ולא יהיה מי שימחה בידו. דהיינו שלא יוכלו המקטרגים לקטרג עליו. רקיעין פירושם, סיומים דצמצום ב' החוצים את המדרגות ומשאירם בו"ק חסר ג"ר, וג' עולמות בי"ע יוצאים לבר מאצילות ונעשו עלמין דפרודא. (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות ס"ז ואות קפ"ג עש"ה) וכן הוא מבחינת הקביעות, מלבד בעת שהצדיקים מעלים מ"ן ע"י עבודה ומע"ט וממשיכים הארת צמצום א' מלמעלה מטבור דא"ק הנה אז הארה זו מורידה הרקיע ממקום בינה בחזרה למקום מלכות כמו שהיא בצמצום א' וחוזרים הבינה ותו"מ דכלים למדרגתם, ומשלימים ע"ס דכלים, וג"ר דאורות, וכן ג' עולמות בי"ע חוזרים ונעשים אצילות. (ועי' לעיל בבראשית א' דף ז' ד"ה והמשכילים) הרי שהצדיקים בעבודתם מבטלים הגבולים דקטנות המכונים **רקיעין** וממשיכים המוחין דגדלות. וענין זה נבחן שהם קורעים את הרקיעים וז"ש **למקרע רקיעין**. דהיינו שהם קורעים ומבטלים את הגבולים דקטנות המוציאים ג' עולמות בי"ע לפרודא מאצילות, ומחזירים אותם לאצילות. וכן נבחן לפתיחת השערים והפתחים של ההיכלות. כי מבחינת הקביעות נמצאים בי"ע בפרודא, מסבת הרקיעים העומדים במקום בינה של כל מדרגה כנ"ל, וע"כ אין הצדיקים יכולים לקבל שפעם מן ההיכלות, ונבחנים ששעריהם ופתחיהם סגורים, והממונים שומרים עליהם שלא יפתחו. וכשהצדיקים מעלים מ"ן וקורעים ומבטלים אותם הרקיעים כנ"ל ומעלים בי"ע

לאצילות, נבחן שהשערים והפתחים נפתחים, והצדיקים נכנסים בהם ומקבלים שם שפע א"ס ב"ה מאצילות, והממונים לא יוכלו למחות ולעכב אותם. וז"ש **ולאפתחא תרעין ופתחין, דלא יהא מאן דימחי בידיה**.

וזה אמרו, **זכאין אנון צדיקייא דאנון ידעי למפתי למאריהון ולבטולי גזרין ולאשראה שכינתא בעלמא**: אשריהם הצדיקים, שהם יודעים לפייס את רבונם, ולבטל הגזירות ולהשרות השכינה בעולם, **ולנחתא ברכאן ולמעדי מאריהון דדינין דלא ישלטון בעלמא**, ולהוריד ברכות, ולהסיר בעלי הדין שלא ישלטו בעולם, דהיינו כמבואר, שהצדיקים בעבודתם ממשיכים הארת צמצום א' שלמעלה מטבור דא"ק, ומבטלים את ג"ר ופנים של ההיכלות. ומחזה שלהם ולמטה את הרקיעים הגורמים הקטנות, אשר כל הגזרות והדינין נמשכים מהם, הרי שיודעים איך לפייס את רבונם ולבטל הגזרות, שעי"ז הם ממשיכים אורות דג"ר להמדרגות ומעלים בי"ע לאצילות כנ"ל, שז"ס השראת השכינה בעולם, והורדת הברכות וביטול בעלי הדין כמבואר.

פסקה סא

קם ר"ש ואמר מי ימלל גבורות ה' וגו' מאן יגלי עפרא מעינך אברהם חסידא, ימינא דקב"ה: מי יגלה עפר מעיניך אברהם החסיד, ימינו של הקב"ה, **דגלי לך רזא דרזין ושריאת צלותין בעלמא ואתגליין לך היכלי דמלכא עלאה**, שגילה לך סוד הסודות, והתחלת התפלות בהעולם (כי תקן תפלת שחרית) ונתגלו לך ההיכלות של מלך העליון.

פסקה סב

שבעה היכלין קדישין אנון, ואנון קיימין בתרעין בקיומא: שבעה היכלות קדושים הם, והם נמצאים עם שערים כהלכה כלומר שבעלי הדין הוסרו מהם ונפתחים לכל הכדאים להכנס בהיכלות האלו. כמ"ש לעיל בדיבור הסמוך. **ובכל חד וחד עאל צלותא דיחודא**, ובכל היכל והיכל נכנסות תפלת היחוד, **דמאן דידע לבסומי למאריה וליחדא יהודא בשלימו**, כי מי שיודע לפייס ולהמתיק לרבונו, וליחד היחוד בשלימות, **דידע לאעלא בכלהו ולקשרא קשרין אלין באלין, רוחא ברוחא, רוחא תתאה ברוחא עלאה עליה כתיב ה' בצר וגו'**, שיודע ליכנס בכל ההיכלות, ולקשור קשרים: היכלות בהיכלות, רוח ברוח, דהיינו כל רוח תחתון ברוח העליון ממנו, שענין הקשרים והיחודים הללו מבארם הזהר לפנינו, עליו אומר הכתוב ה' בצר פקדוך צקון לחש מוסרך למו, כי **בצר פקדוך** ה"ס קשר רוח המלכות ברוחא עלאה יסוד, ואז נקראת המלכות בשם פקידה, כי היסוד פוקד אותה. **צקון לחש**, ה"ס עליתם של יסוד ומלכות אל הת"ת, שאז נקשרת המלכות בהת"ת, ונקראת אז המלכות בשם תפלה בלחש, בסו"ה וקולה לא ישמע (שמואל א' ב')

אלא קול הבינה. (עי' לעיל בהקדמת הזהר דף קס"ח ד"ה והנה), וז"ס צקון לחש, כי צקון פירושו תפילה. לחש, ה"ס תפלה בלחש. **מוסרך** למו, ה"ס עלית המלכות ויסוד ות"ת להתקשר באו"א, אשר שם מזדווגים הת"ת ומלכות בסוד קול ודבור, והתפלה מתקבלת ברעוא שלים. ומוחין דאו"א עלאין נק' מוסר, בסו"ה שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך, כי בן ה"ס ת"ת שאו"א משפיע לו מוסר ותורה. וז"ס מוסרך למו: מוסרך, היינו מוחין דאו"א. למו היינו לתו"מ. הרי. שבהכתוב הזה מרומזים כל העליות והקשרים הצריכים לזווג תו"מ עד המוחין דאו"א, שהם מוחין דג"ר.

פסקה סג

היכלא קדמאה: כתיב ותחת רגליו וגו' רזא דרזין אית רוח דאקרי ספירא. היכל הראשון, היינו היכל היסוד ומלכות, שהוא ראשון מתתא לעילא. ועליו כתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, וזהו סוד הסודות, שיש כאן רוח הנקרא ספירא **כספירו דאבן טבא**, **נציץ לתרין סטרין** והוא מאיר כמו האבן טוב הנקרא ספיר, מתנוצץ לב' צדדים, דהיינו לחסד ולגבורה. והם ב' אורות נפרדים כמ"ש והולך. **נהורא חד**, **סליק ונחית**, **וההוא נהורא חוור**, אור האחד, דהיינו אור החסד שבו, עולה באו"ח ויורד באו"י, ואור ההוא הוא לבן, **נציץ לכל סטר**, **עילא ותתא ולארבע סטרי עלמא**, והוא מתנוצץ לכל צד, למעלה ולמטה ולד' רוחות העולם. דהיינו לו"ק **נהוריה תליין סתים וגלייא**, אורו תלוי, סתום וגלוי. כלומר, תלוי באמצע, בלי להחליט לצד אחד, כי אפשר לומר שהוא **אור סתום**, ואפשר לומר שהוא **אור גלוי**, והוא מלשון חז"ל (פסחים דף כ"א ע"א) תולין, לא אוכלין ולא שורפין. וביאור הענין יתבאר להלן בסמוך.

פסקה סד

מנהורא דא מתפרשין ד' נהורין לד' סטרין: מאור החסד הזה, הנ"ל, מתפרדים ד' אורות לד' צדדים. והוא אור הב', דהיינו אור הגבורה שברוח ספירא. והטעם שאור הראשון מאיר לו"ק, ואור זה רק לד' סטרין, הוא, כי ב' אורות הללו, הם זכר ונקבה, שברוח ספירא, ונבחן הזכר לבחינת חב"ד חג"ת שבו, וע"כ מאיר לו"ק, והנקבה לבחינת נהי"מ שבו, וע"כ מאירה לד' סטרין. **וכלהו נהורין חד נהורא**, וכל אלו ד' האורות הם אור אחד **כבוצינא דשרגא דדליק**, **ונציץ נהורין לחיזו דעיינין דבני נשא**, **ואנון נהורין דשרגא סלקין ונחתין אזלין ותייבין מגו ההוא אשא דנהורא דשרגא דדליק וכלהו חד נהורא**, כמו האור של נר הדולק, הנוצץ למראה עינים של בני אדם, ואורות הנר, הם עולים ויורדים והולכים ושבים מתוך האש ההוא של אור הנר הדולק, וכולם אור אחד, **הכי נמי אלין**, כמו כן הם אלו ד' אורות הנ"ל המאירים לד' צדדים, שהם רק אור אחד

המתנועע לכאן ולכאן, כדמיון אור הנר האמור. **ונציצין כלהו נהורין כחיזו דנחשא בטישא בסומקא, כמה דאתמר, ונוצצים** וגו' וכל אלו האורות נוצצים כמראה נחשת קלל בצבע אדום, כמו שנאמר, ונוצצים כעין נחשת קלל **דא הוא לימינא**, זה הוא לימין. כי אפילו אור הגבורה האדום שברוחא דספירא שהארתו לצד שמאל מ"מ הוא עצמו עומד לימין ההיכל.

פסקה סה

לשמאלא, אית רוחא דאקרי לבנה, ודא אתכליל בריחא קדמאה, ועאל דא בדא, לשמאלו של ההיכל, יש רוח הנקרא לבנה, והוא נכלל ברוח הא' הנקרא ספירא, ונכנסים זה בזה. **נהוריה סומק וחוור כחדא, בגין דנפקא מאנון נהורין קדמאין**, אורו של הרוח הזה, הוא אדום ולבן כאחד, משום שיוצא ונמשך מאלו ב' אורות הראשונים שברוח ספירא, שהם אור לבן ואור אדום כנ"ל, וע"כ נמצא גם הוא בב' הגוונין הללו, אבל הם בו בזווג כאחד.

כד אתו נהורין דדא מטו בנהורין קדמאין ואתכלילו ביה, ואנון חד, ואתחזון נהורי קדמאי בלחודייהו: כאשר האורות של זה, של הרוח הנק' לבנה, באים ומגיעים אל האורות הראשונים, של הרוח הנק' ספירא, ונכללים בהם, ונעשו אחד, נראים אז רק אורות הראשונים בלבדם, **ולא אתגליין אנון אחרנין, ולא אתידעו דאעלו בגווייהו ואתטמרו ביה, כד"א ולא נודע** וגו', ואורות האחרים דהיינו של הרוח הנק' לבנה, אינם מתגלים, ואינו ניכר שנכנסו בהם, כמו שכתוב, ולא נודע כי באו אל קרבנה וגו'. **ודא הוא רוחא ברוחא דאנון חד, נהורין בנהורין דאנון חד** וזהו התכללות רוח ברוח שנעשה אחד, והתכללות אורות באורות שנעשו אחד.

ולהבין הדברים צריך שתעיין היטב במראות הסולם כאן עד סופו, ותראה שם, איך כל עיקר שרצה הזהר להשמיענו כאן בביאורי ההיכלות, הוא סדר התכללות תחתון בעליון, שפירושו- שהעי"מ דאחורים, שהם בג' היכלות נה"י שמחזה ולמטה, צריכים להכליל אותם בהעי"מ דפנים שהם בהיכלות שמחזה ולמעלה, וזהו בדרך כלל. ובדרך פרטיות נמצאים ב' מיני מוחין האלו בכל היכל והיכל, שצריכים לכללם תמיד זח בזה. עש"ה כי אין להכפיל דברים, ובזה תבין סוד ב' רוחין הללו **ספירא, ולבנה**, שמביא הזהר. כי הם כוללים ב' מיני מוחין הנ"ל, אשר הרוח **לבנה** ה"ס עי"מ דאחורים שבהיכל זה, והרוח הנק' **ספירא** ה"ס עי"מ דפנים שבהיכל זה. וז"ש, **כד אתו נהורין** וכו' **ואתכלילו ביה** וכו' כי הרוח לבנה, שה"ס עי"מ דאחורים, צריך להכליל בהרוח הנק' ספירא שה"ס עי"מ דפנים. וז"ש **ואנון חד** וכו' שצריך להתבטל לגמרי, עד שלא יהיה ניכר כלל מבחינת

הרוח לבנה ואורותיו, ונתבאר שם במראות הסולם, שעי"מ דפנים הוא בחינת ג"ר, ועי"מ דאחורים הוא בחינת ו"ק. נמצא, שהרוח **ספירא** הוא ג"ר והרוח **לבנה** הוא ו"ק, כי מחזה ולמעלה הוא תמיד בחינת ג"ר ומחזה ולמטה הוא ו"ק עש"ה.

וזה אמרו (באות ס"ג) **רוח דאקרי ספירא** וכו' **נציץ לתרין סטרין**, דהיינו ב' אורות נפרדים, שהאחד, שהוא אור הלבן מאיר לצד ימין, שפירושו אור חסדים, והאחד שהוא אור אדום כנחושת קלל, מאיר לצד' שמאל, שפירושו אור גבורות. וזה יורה שאינם בזווג זה עם זה אלא שהם נפרדים. אבל בהרוח הב' הנק' לבנה, אומר, **נהוריה סומק וחוור כחדא**, כי החסדים שהם אור לבן יש להם זווג עם הגבורות שהם אור אדום, וע"כ אומר שהם מאירים כאחד. והטעם הוא כמ"ש לעיל (בהקדמת הזהר דף מ"ד ד"ה וטעם הדבר, ובההמשך שם) אשר הג"ר דכל מדרגה הן בבחינת לא אתידע, שפירושו שאין בהם זווג על הגבורות, להיותן בסוד מנעולא, וע"כ הן בבחינת אור חסדים מכוסים, ורק הז"ת דכל מדרגה, הן בבחינת אתידע, שיש בהן זווג על הגבורות, להיותן בבחינת מסך דמפתחא, וע"כ ממשיכים אור חכמה. עש"ה בכל ההמשך. ונמצא אשר ברוחא ד**ספירא** שהיא בחינת ג"ר אין זווג על הגבורות וע"כ אורות החסדים שבו נפרדים מהגבורות. משא"כ ברוחא ד**לבנה**, שהוא בחינת ז"ת המתוקנים במפתחא, ע"כ יש בו זווג בין החסדים והגבורות, וז"ש, **נהוריה סומק וחוור כחדא** דהיינו בזווג.

ונתבאר במראות הסולם (דף ל"ו ד"ה ולפיכך) שעי"מ דפנים נמשכים מאו"א עלאין, שה"ס מוחין דאכילה, שה"ס חסדים מכוסים בסו"ה אכלו רעים וגו'. עש"ה בכל ההמשך. וז"ש אצל רוחא דספירא, **נהוריה תליין סתים וגלייא**. כי להיותו מבחינת פנים הנמשכים מאו"א. ע"כ אורו תלוי, שאפשר לומר שהוא סתום, כי אורות דאו"א הם חסדים מכוסים, בסוד אכלו רעים. וגם אפשר לומר שהוא **גלייא**, להיותם מלבישים לחכמה סתימאה דא"א, בסוד **מאן דאית ליה גרבי דחמרא**, כמ"ש שם במראות הסולם, וע"כ הם חשובים לבחינת חכמה ממש אע"פ שהם חסדים, באופן שהאור תלוי בלי הכרע אם היא גלוי או סתום.

והכא אינון תרין רקיעין תתאין מאינון רקיעין דאקרון שמי השמים: וכאן בהיכל זה, מאירים ב' רקיעים התחתונים מרקיעים האלו הנקראים שמי השמים. פירוש, הת"ת נקרא **שמים**, והבינה המשפעת להת"ת נקראת **שמי השמים**, ומתוך שז' היכלות הללו הם מבחינת או"א דבריאה, שהם בינה כנודע, לכן הם מקבלים מז' הרקיעים דשמי השמים דהיינו דבינה. כי כל בחינה מקבלת מהבחינה שכנגדה בהעליון ממנה. וכן מטעם זה מתוך שהיכל זה הוא היכל התחתון שבז' היכלות, דהיינו היכל יסוד, ומאירים

בו ב' רוחין, כנגד יסוד ומלכות, כי הרוח ספירא הוא יסוד, והרוח לבנה הוא מלכות. כלומר בחינת עטרת יסוד שבו, לכן מקבלים מב' רקיעים התחתונים דשמי השמים, שהם יסוד ומלכות דז' רקיעים של הבינה. ומשמיענו כאן ב' דברים, א) שהמדובר הוא בז' היכלות דאו"א, שע"ז רומז שמקבלים משמי שמים. ב) שאע"פ שהוא היכל יסוד בלבד, מ"מ יש בו גם בחינת מלכות וע"ז אומר, שמקבלים מב' רקיעים התחתונים, דהיינו מיסוד ומלכות .

פסקה סו

מתרין רוחין אלין מנצצן, אתבריאו אינון אופנין, וכו' דדינייהו כדינא דחיות כדכתיב מראה האופנים וגו': מהתנוצצות ב' רוחות הללו, נבראו האופנים האלו, שדיניהם שוים כדיניהם של החיות, דהיינו כמ"ש, בלכתם ילכו ובעמדם יעמודו ובהנשאם מעל הארץ ינשאו האופנים, דהיינו האופנים המובאים בהכתוב מראה האופנים ומעשיהם כעין תרשיש וגו'. **ודא הוא דכתיב ודמות החיות מראיהן וגו' היא מתהלכת בין החיות**, ועל אופנים האלו כתוב, ודמות החיות מראיהן וגו'. כלומר, אע"פ שהכתוב קוראם חיות מ"מ הם אופנים, אלא מתוך שדיניהם כדינא דחיות קורא אותם הכתוב בשם חיות. **מאן היא, דא רוחא קדישא, אתר דנפקו מניה, ואיהי נהיר לון, דכתיב ונוגה לאש, ומן האש יוצא ברק**, ושואל, על מי אומר הכתוב היא, דהיינו בהכתוב, היא מתהלכת בין החיות, ואומר, זה הוא רוח הקדוש, לבנה, שהוא המקום שיצאו ממנו. והוא מאיר להן, שכתוב ונגה לאש ומן האש יוצא ברק. כלומר, הרוח הקדוש לבנה, היא המלכות הנקראת **נוגה**, ועליה אומר הכתוב ונגה לאש, וע"כ נאמר עליה שמתוך שהיא מתהלכת בין החיות ע"כ מראיהן כגחלי אש בוערות, להיותה בחינת נוגה שממנה נמשכים אש וברקים, וביאור הדברים להלן בדיבור הסמוך.

פסקה סז

כד אתכליל רוחא ברוחא, נפיק מנייהו נהירו דחד חיוותא: בעת שנכלל רוח ברוח, דהיינו רוח לבנה ברוח ספירא, יוצא מהם מאור של חיה אחת, **רמיא על ד' אופנין**, היא מוטלת על ארבע אופנים.

ביאור הדברים. כי נתבאר (לעיל דף מ"ג ד"ה ונתבאר) שרוחא ספירא הוא בחינת עי"מ דפנים המקבל חסדים מכוסים מאו"א עלאין, בסוד אכלו רעים, ורוחא לבנה הוא בחינת עי"מ דאחורים, שמקבל מוחין דהארת חכמה מישסו"ת בסוד שתו ושכרו דודים. (עי' כאן במראות הסולם אות ז') ובכדי להוציא תולדות מב' בחינות מוחין הללו נוהג ב' מיני זווגים בב' הרוחות, זווג א) מטרם שנכללו זה בזה, אלא ששניהם מתנוצצים, ואז יש

יכולת בהרוח לבנה להוליד תולדות כיוצא בו, דהיינו מבחינת המוחין דהארת חכמה המקובלים מישסו"ת בסוד שתו ושכרו דודים, והם הנקראים אופנים. וז"ש **מתרין רוחין אלין מנצצן, אתבריאו אינון אופנין**. זווג ב) הוא אחר שנכללו ב' הרוחין זה בזה ונעשו כמו רוח אחד ואור אחד ע"ד הכתוב ולא נודע כי באו אל קרבנה, (כנ"ל באות ס"ה) דהיינו שהרוחא לבנה עם אורותיו נכלל לגמרי בהרוח ספירא ואורותיו, ומזווג הזה נולדו בהכרח תולדות מבחינת המוחין דרוחא דספירא, שה"ס חסדים מכוסים בסוד אכלו דודים, כי הרוח לבנה ואורותיו נתבטלו ונכללו בספירא ואורותיו, ותולדות הללו נקראים **חיות**. וזה אמרו **כד אתכליל רוחא ברוחא נפיק מנייהו נהירו דחד חיוותא**. באופן שהחיות הם מיוחסים בעיקר להרוח ספירא, ובהם מוחין דפנים, שה"ס אכלו רעים. והאופנים הם מיוחסים להרוח לבנה, ובהם מוחין דאחורים, שה"ס שתו ושכרו דודים.

וזה אמרו, **נהירו דחד חיוותא, רמיא על ד' אופנין**, כי כמו שנתבאר (במראות הסולם אות יוד) שאסור להשהות את הז"א במוחין דאחורים, בכדי שלא ליתן אחיזה לדינים, אלא שצריכים לכלול תכף את המוחין דאחורים במוחין דפנים, עש"ה. כן צריכים האופנים שהם בחינת מוחין דאחורים להכלל בהחיות, שהם מוחין דפנים. וז"ש **רמיא על ד' אופנין**, שהחיה מוטלת על ד' אופנים שנכללו בה בהחיה ונעשו עמה לאחד. וז"ש על האופנים, **מראיהן כגחלי אש בוערות** וגו', כי להיותם בחינת מוחין דאחורים ע"כ מראיהן כגחלי אש וגו' וזהו שהכתוב נותן טעם על זה מפני, **והיא מתהלכת בין החיות**, דהיינו רוחא דלבנה, **אתר דנפקו מניה, ואיהי נהיר לון**, כי בהיות האופנים מיוחסים רק לרוח לבנה, שבו מוחין דאחורים, ע"כ מראיהם כאש וברקים כנ"ל, וצריכים לכללם בהחיות, לבטל תוקף הדינים שבהם. וז"ש **אופנין דאינון קדישין דדינייהו כדינא דחיות**, שהוא מטעם התכללותם בהחיות ונעשו עמהם לאחד עד שלא נודע כי באו אל קרבנה, כמו שנכללו המולידים זה בזה, וע"כ אומר הכתוב, בלכתם ילכו ובעמדם יעמודו וגו' ובהנשאם מעל הארץ ינשאו האופנים כי רוח החיה באופנים. כי הרוח והאור שבאופנים נכללו ונתבטלו אל רוח החיה שעליהם, ואין בהם רק רוח אחד ואור אחד, דהיינו רק רוח החיה.

והא דיוקנא דיליה כאריה , והצורה של החיה הוא כאריה, דהיינו צורה של חסד. כי להיותה נמשכת מרוחא דספירא, שהוא **נהורא חוור**, ולבן הוא חסד, ע"כ צורתה כאריה. **שליט על אלף ותלת מאה רבוא דאופנין אחרנין**: החיה שולטת על י"ג מאה רבוא אופנים אחרים. **גדפהא דנשרא האי אתמנא על אנון אופנין**, כנפי החיה הם ככנפי הנשר, והיא

שולטת על אלו י"ג מאה רבוא אופנים, והטעם של המספר י"ג מאה רבוא הוא, כי **בד' גלגלים נטלין כל חד וחד מאינון ארבע, בכל גלגלא וגלגלא תלת סמכין, ואנון תריסר סמכין בד' גלגלין**, בד' גלגלים נוסעים כל אחד מאלו ד' אופנים, ולכל גלגל וגלגל ג' אדנים, והם י"ב אדנים בארבע גלגלים, **רוחא דא שלטא על כלא מהכא נפקו ודא רוחא קיימא לכלהו מינה אתזנו**: רוח זה דספירא שולט על כולם, כי ממנו יצאו, ורוח זה מקיים לכולם, דהיינו להגלגלים והסמכין, וממנו הם ניזונים, וע"כ הוא מצטרף עמהם לי"ג. וז"ש שהחיה שולטת על י"ג מאה רבוא אופנים, דהיינו הי"ב סמכין שבד' גלגלים שבכל אופן, שעם הרוח ספירא המצטרף עמהם הם י"ג. ואומרו י"ג מאה רבוא, הטעם הוא, כי המספר י"ג. ה"ס הארת החכמה הנמשך מישסו"ת דאצילות שה"ס בינה, שהיא מקבלת מא"א (כנ"ל בהקדמת הזהר דף ו' אות ב' במראות הסולם ע"ש כל ההמשך) ולפיכך להיותם מבינה שספירותיה בסוד מאות הם י"ג מאות, ולהיותם מא"א שספירותיו הן בסוד רבוא, הן י"ג מאות רבוא.

ביאור הדברים. כי מבחינת הקביעות אין בחיה זו רק ד' אופנים חו"ב תו"מ. אמנם כשמקבלת הארת החכמה מלמעלה ששורשה י"ג מדות הרחמים דא"א, אז מתפשט כל אופן מהד' לפרצוף שלם, שהד' בחינות הו"ב תו"מ שמחזה ולמעלה מכונות ד' גלגלים, וג' בחינות חו"ב ות"ת, שמחזה ולמטה מכונות ג' סמכין. וכבר ידעת שמחזה ולמטה חסר בחינה אחרונה, (כנ"ל דף פ"ו ד"ה וזה) וע"כ אין כאן ד' סמכין רק ג'. אמנם נבחן, שג' סמכין הללו עולים ונכללים בכל גלגל וגלגל שמחזה ולמעלה, כדי לקבל מהם את בחינה אחרונה, מלכות, ולפיכך נבחן שיש בכל גלגל וגלגל ג' סמכין שביחד הם י"ב סמכין לכל אופן ועם הרוח ספירא המאיר בהם הם י"ג. ומה שמדייק את מספר י"ג רק בהסמכין בלבדם, הוא כי ידעת שהארת החכמה לא תוכל להתגלות בכל מדרגה רק מחזה ולמטה. (כנ"ל דף ט"ז ד"ה אמר) ששם הם הסמכין, וע"כ מספר י"ג הרומז להארת חכמה שורה רק על הסמכין בלבד.

פסקה סח

אלין ד' אופנים, ד' אנפין לכל חד וחד, וכל אנון אנפין, אסתכיין לד' סטרין דההוא חיותא דקיימא עלייהו: אלו ד' האופנים יש ד' פנים לכל אחד ואחד, וכל אלו ד' פנים, מסתכלים לד' הצדדים של אותה החיה העומדת עליהם. פירוש. הסתכלות פירושו קבלת השפע, ד' פנים היינו, פני אריה פני שור פני נשר פני אדם, שהם ד' בחינות חו"ב תו"מ. וכן ד' הצדדים שבחיה הם ד' בחינות חו"ב תו"מ שבה. ולפיכך אומר שכל פנים ופנים שבאופן מסתכל ומקבל שפעו מהבחינה שכנגדו בהד' צדדים שבחיה.

כד נטלין אלין ארבע תחות ההוא חיותא עאלו דא בדא ומשלבן דא בדא, כד"א מקבילות וכו': כשאלו ד' האופנים נוסעים תחת החיה הם נכנסים זה בזה ונאחזים זה בזה, כלומר, שנכללים זה בזה ומקבלים סיוע זה מזה, על דרך שכתוב מקבילות הלולאות אשה אל אחותה **לאתכללא חדא בחדא ולאעלא דא בדא**, כדי שיתכללו אחד בחברו ויכנסו זה בזה. **כד נטלין אלין גלגלין אשתמע קל נעימותא בכל אלין חילין דלתתא לזינייהו**, כשאלו הגלגלים נוסעים נשמע קול נעימות בכל אלו צבאות של מטה למיניהם. כלומר שהשפע הנעים שלהם מגיע לכל הצבאות של מטה.

פסקה סט

תחות היכלא דא מתפרשין חילין לבר לכמה סטרין דרקיעין דלתתא, עד דמטו לככבא דשבתאי: מתחת ההיכל הזה נפרשים הכחות לחוץ מההיכל להשפיע לכמה צדדים שבהרקיעים שלמטה, שמהם משתנים עניני ההנהגה אל התחתונים, עד שמגיעים אל ככב הנק' שבתאי, העומד ברקיע הב' שבעולם העשיה. כי ז' ככבי לכת עומדים שם, הנקראים שבתאי צדק מאדים נגה ככב לבנה, שמהם באים כל השינוים והתמורות בהעולם, ואומר שהככב הראשון שבתאי מקבל שפעו מן היכל התחתון שבז' היכלות הללו דבריאה, ושאר הככבים משאר ההיכלות כמ"ש הזהר לפנינו.

ויש להבין זה שלכאורה הסדר הפוך שהרי שבתאי שהוא העליון מז' הככבים, היה צריך לקבל מהיכל העליון שבז' היכלות ולא מהיכל התחתון הזה, ולבנה שהיא התחתון מז' ככבים הי' צריך לקבל מהיכל התחתון הזה, ולא מהיכל הז'. והענין היא, כי יש ענין הפכי מאורות לכלים כי בכלים העליונים נבדלים מתחילה, והיפוכם באורות שהתחתונים נכנסים תחילה, (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה דף ז' אות כ"ד) ולפיכך בעת שאינו מאיר אלא היכל זה התחתון הנק' יסוד נמצא מתלבש האור בכלי העליון של הככבים הנק' שבתאי ואח"כ כשמאיר גם היכל הב' הוד, מגיע האור גם לככב צדק, ואח"כ כשמאיר היכל נצח מגיע האור לככב מאדים וכו' עד שמאיר היכל השביעי אז מגיע האור להתחתון שבככבים שהוא לבנה.

כלהו אסתכיין להיכלא דא: כל עולמות התחתונים מסתכלים להיכל זה לקבל שפעם. כי בחינה התחתונה משפעת לכל המציאות שלמטה ממנה.

מתמן אתזני כל אלין די בהיכלא דא כלהו אסתכו להההוא רוחא דכתיב וגו': משם ניזונים כל אלו הנמצאים בהיכל זה, וכלם מסתכלים לקבל שפע וכח מרוח ההוא ספירא, וז"ש אל אשר יהיה שמה הרוח וגו'. **ודא הוא היכלא דאקרי לבנת הספיר**, וזהו ההיכל שנקרא לבנת הספיר. והוא מטעם ב' רוחין שבו, שהאחד נק' ספירא, והב' לבנת כנ"ל.

פסקה ע

רוחא דא דכליל רוחא אחרא תנינא סלקא ונחתא נהוריה דלא שכיך לעלמין כנורא דשמשא גו מיא: רוחא דא דספיר הכולל בתוכו רוחא דלבנת, עולה אורו ויורד ואורו אינו נפסק לעולם כאור השמש שבתוך המים. פירוש שבהיות רוחא דספירא כולל בתוכו את רוחא דלבנת, שהיא הנוקבא שלו, הוא נמצא בזווג דלא פסיק לעלמין, והאור ישר היורד, והאו"ח העולה מאירים בהם כאור אחד, וז"ש **סלקא ונחתא נהוריה** דהיינו אור ישר ואור חוזר, **דלא שכיך לעלמין כנורא דשמשא גו מיא**, ואורו אינו נפסק לעלמין, והאו"י והאו"ח מחוברים יחד כאור השמש המאיר ומחמם המים, שחום השמש מעורב ומחובר בכל חלקי המים.

לית מאן דקאים עליה בר רעותא דבר נש זכאה בההוא צלותא דעאלת בההוא היכלא: אין מי שישיג אותו, דהיינו את הרוח, חוץ מהרצון של אדם צדיק בכח התפלה שנכוסה באותו ההיכל. **וסלקא לקשרא קשרין בשלימו בשרותא דרוח דא כדקא חזי**, והתפלה עולה לקשור קשרים, דהיינו ליחד יחודים, בשלימות, בהשראת רוח הזה כראוי, **כדין נהורא אתעטף ביה, וחדי בה, וסלקא עמה לאתקשרא בקשורא דהיכלא תנינא**, אז מתעטף הרוח באור, ושמח עמה דהיינו עם התפלה, ועולה עמה להיכל השני להתקשר בקשריו, **לאתכללא רוחא דכליל ברוחא אחרא עלאה דעליה**, בכדי שהרוח שבכאן שכלול בו רוחא דלבנת, יתכלל שם בהיכל הב', ברוח האחר שלמעלה ממנו אשר שם. **ורוחא דא דכליל כליל ביה ההיא חיוותא וכל אינון אופנין וגלגלין**, ורוח זה שבכאן שכלול בו רוח הב' שעלה להיכל הב', נמצא כלול בו בעליתו גם החיה והאופנים והגלגלים שבכאן, **ואתאחדן ביה, כגוונא דאתאחדא אשא במיא ומיא באשא, דרום בצפון צפון** וכו' והם נאחזים בו כמו שמתאחזים אש במים ומים באש וכמו שמתאחזים ד' רוחות זה בזה, דרום בצפון וצפון בדרום וכו' **הכי אתאחדן כלהו דא בדא ואתקשרן דא בדא**, כן מתאחזים כולם זה בזה ומתקשרים זה בזה דהיינו החיות והאופנים והגלגלים וב' רוחין, עם הרוח שבהיכל הב'.

פסקה עא

ההוא רוחא סלקא לאתקשרא, וההיא חיוותא אסתכייא לעילא לגבי היכלא תנינא ואסתכיין דא בדא: הרוח שבכאן עולה להתקשר עם הרוח שבהיכל הב', והחיה הכלולה בהרוח, מסתכלת גם היא למעלה להיכל הב' לקבל שפעו, ומסתכלים זה בזה. כלומר שגם היכל השני וכל אשר בו מסתכל אל כל אלו הבחינות שבהיכל התחתון שעלו אליו, כדי לקבל השלמתו מהם כמ"ש לפנינו.

פסקה עב

באמצעיתא דהיכלא דא, נעיץ חד עמודא, דסלקא עד אמצעיתא דהיכלא אחרא: באמצע ההיכל שבכאן, נצב ועומד עמוד אחד שקומתו עולה עד אמצעו של היכל האחר שלמעלה ממנו, **ואיהו נקיב ונעיץ מתתא לעילא לאתדבקא רוחא ברוחא וכן עד לעילא מכלהו למהוי כלהו רוחא חדא** וכו', וכן העמוד נוקב הגגות של כל ז' ההיכלות ועומד בהם ממטה למעלה, שעל ידו מתדבקים הרוחות זה בזה, וכן עולים למעלה מכל ההיכלות הללו, בכדי שהרוחות יתיחדו ויהיו כולם כרוח אחד, כמ"ש ורוח אחד לכל. וענין העמוד הזה, שכל העליות תלויות בו כבר נתבאר היטב לעיל דף י"ד אות כ"ז.

פסקה עג

היכלא תנינא, כתיב וכעצם השמים לטוהר הכא איהו ההוא רוחא דאקרי זהר, וקיימא בחוורתא תדיר: היכל הב' כתוב עליו וכעצם השמים לטוהר, כאן הוא הרוח הנקרא זהר, ועומד בגוון לבן תמיד. כלומר שנמצא תמיד באור החסדים, המכונה לבן, **דלא אתערבו גווניו באחרא, ואיהו עצם, דלא אשתני לעלמין**, שאינו מתערב בגוון אחר חוץ מהלבן, והוא נקרא עצם, ואינו משתנה לעולם.

פירוש, כי יש ד' גוונים ברוח הזה שהם לבן אדום ירוק שחור. דהיינו ד' הבחינות חו"ב תו"מ, ובבחינת ו"ק נקראים חו"ג תו"מ כנודע. אמנם כל גווניו סתומים ואינם מאירים, חוץ מהגוון לבן שבו ושאר הגוונים שבו נכללים ומתערבים בהגוון לבן שבו. וז"ש **וקיימא בחוורתא תדיר**, כי אינו ניכר בו רק הגוון לבן. אמנם לפעמים מאירים בו כל ד' הגוונים שבו, והיינו רק בדרך גלגול, כמ"ש להלן, שפירושו, שאינו מתעכב ועומד על שום בחינה מהד' בחינות שבו, אלא כמו דבר עגול המתגלגל ואינו עומד, עד שבא על בחינת לבן שבו ושם הוא עומד. וז"ש **דלא אתערבו גווניו באחרא**, דהיינו אפילו בעת הגלגול, שהרוח מתגלגל ובא על כל ד' גווניו, אינם מתערבים גווניו להכלל ולבא בשום גוון לעמוד שם, אלא רק בגוון לבן שבו, **ואיהו עצם, דלא אשתני לעלמין** ורוח הזה נקרא עצם, ואינו משתנה לעולם, פירוש אפילו בעת שמאיר בכל ד' בחינותיו, דהיינו בדרך הגלגול, הוא מאיר כן רק בשביל התחתונים.

דא לאו איהו באתגליא הכי לאתנצצא כאחרא דא קשי לאתגליא: רוח הזה אינו בגלוי כל כך להתנוצץ, כאחרים הוא קשה להתגלות, כי כל גווניו מעורבים ונכללים בגוון לבן שבו כנ"ל בדיבור הסמוך. **כסתימו דעינא דכד מתגלגלא אזדהר ונציץ בגלגולא ודא אוף הכי**, וכמו הסתום שבעין, דהיינו השחור שבעין, ששם כח הראיה, אשר, כשמתגלגל מזדהר ומתנוצץ עם גלגולו, כלומר בכל מקום שרוצה לראות הוא מגלגל את ד' גוונין

שבעין לאותו מקום, ואי אפשר לראות בדרך אחר, כן דרך הרוח הזה שאינו מזדהר ואינו מאיר כי אם בדרך גלגול, דהיינו בעת ומגלה הארת ד' בחינותיו, אינו מתעכב ועומד על הארת שום בחינה שבו, אלא מתגלגל עליהם והם מתנוצצים עד שבא לבחינת אור הלבן שבו ושם הוא עומד ומתקיים, ובינתים נתגלו כל ד' בחינותיו. **בגין דכד ההוא רוחא קדמאה סלקא מגלגל בגלגולא וגלי ליה**, משום שבעת שרוח הא' דהיינו לבנת הספיר, עולה אל הרוח שבכאן לקבל הארתו, הוא מגלגל אותו ומגלה הארתו עם גלגולו, ואז הוא מקבל ממנו מכל ד' בחינותיו, אבל **ואתקשר בהדיה בקשורא דחוורתא דעינא גו גוון אחרא דאיהו דקיק מניה דשארי עלוי** ומתקשר עמו בהקשר של הלבן שבעין כלומר אחר שקבל מכל ד' גווניו נשאר מקושר רק בהלבן שבו, בתוך גוון אחר היותר דק ממנו השורה על הרוח הזה, דהיינו בתוך הארת הרוח שבהיכל הג' נצח, המאיר בגוון לבן שברוח הזה של היכל הב'. שהוא גוון דק מאד עד שאינו ניכר בו שום גוון כמ"ש להלן בהיכל הג'.

פסקה עד

מתגלגלא רוחא דא מגו רוחא דלתתא נהורא דלתתא אסחר לגלגלא נהורא דא ואתנהיר: רוח הזה מתגלגל מכח רוח התחתון דחיינו לבנת הספיר שעלה אליו, כי אור התחתון מסבב הגלגול של אור הרוח הזה, ואז הוא מאיר. **ולא יכיל לאתנהרא עד דאחיד תתאה ביה ואתקשר בהדיה, וכדין אנהיר ואחיר בנהורא דלתתא דהוא כליל**, ואין רוח הזה יכול להאיר עד שנאחז בו רוח התחתון ומתקשר עמו, ואז הוא מאיר ונאחז באור הרוח התחתון שהוא כולל. כלומר, שכל הארתו נאחז ברוח התחתון, ולא כלום כלפי עצמו, **ולא אשתני כלל, אלא אתגליא בגיניה בגלגולא דיליה**, וכלפי עצמו אינו משתנה כלל, כי נשאר באור הלבן, אלא שנתגלה בהגלגול שלו רק בשביל התחתון בלבד.

פסקה עה

וכד נהורא דא מתגלגלא, נטיל נהורא אחרא לסטר שמאלא ואתגלגלא בהדיה ואסתחר עמיה: וכשאור הזה מתגלגל נוסע אור אחר לצד שמאל ומתגלגל עמו ומסתובב עמו. פירוש, כי רוח הזה כלול זכר ונקבה כמו הרוח דלבנת הספיר (כנ"ל דף מ"א ד"ה מנהורא) וע"כ יש בו ב' אורות אור הזכר לימין ואור הנקבה לשמאל. **ורזא דא חמוקי ירכיך וגו**', וזה סוד הכתוב חמוקי ירכיך וגו' כי נצח והוד נקראים ירכין כנודע, ובשביל שהאורות הללו קשים להתגלות (כנ"ל באות ע"ד) והם תמיד נסתרים זולת בעת עלית רוח התחתון המגלגל אותו כנ"ל, ע"כ מכנה אותם הכתוב חמוקי ירכיך, שהם חמוקים

וגנוזים. **זכאה איהו מאז דידע לגלאה נהורין**, אשרי האיש שיודע לגלות האורות, דהיינו שיודע להעלות כאן את הרוח שבהיכל התחתון, המגלגל ומגלה את האורות שבכאן.

פסקה עו

רוחא אחרא אתכליל בהדיה ואסתחר ונהיר סחרניה בגוון תכלא וחוור: רוח אחר נכלל עמו ומסתובב ומאיר מסביב לו במראה תכלת ולבן. פירוש כמו שיש ב' רוחות זכר ונקבה בהיכל הא', שהזכר נק' ספירא והנוקבא לבנה, כן בהיכל הב' הזה יש ב' רוחות זכר ונקבה, שהזכר נקרא זהר, וכן נקרא עצם כנ"ל, והנקבה היא הרוח שבכאן הנקרא שמים כמ"ש להלן. **ההוא חוור אתקשר בחוור דא**, **וההוא תכלא אתקשר בסומקא דנהורא תתאה דלסטר שמאלא**, הלבן שברוח הזה מתקשר באור הלבן שברוח הנ"ל הנק' עצם, והתכלת שברוח הזה מתקשר בגוון אדום שבאור רוח התחתון לבנה, העומד בהיכל הא' לצד שמאל. פירוש, כי תכלת ה"ס דינא קשיא, כי ביאורו דשצי ומכלה לכלא, וסומקא הוא דינא רפיא, כי גבורות הבינה מכונה אדום כנודע. ולהיות היכל הב' הזה בחינת הוד שהוא קו שמאל, ע"כ הגבורות שבו הוא בחינת תכלת, אבל הוא מתמתק בהגבורות של הרוח שבהיכל יסוד שעלה אליו, שלהיותו בחינת קו אמצעי הגבורות שלו אדום. **ואתכלילו דא בדא והוו חד ואקרון עצם השמים**: וב' רוחות הנ"ל נכללים זה בזה ונעשו אחד, ונקראים שניהם ביחד עצם השמים. **וכל מה דלתתא**, **וההוא היכלא דלתתא**, **כלא אתכליל הכא**, וכל המציאות שיש למטה מהיכל הזה בבי"ע עם המציאות שבהיכל התחתון, יסוד, כולם נכללים כאן בהיכל הזה הוד, **ובגין דכלא אתכליל הכא**, **אתקרי עצם השמים**, ומשום שכולם נכללים כאן בהיכל הזה ע"כ נקרא ההיכל עצם השמים, שיורה על העצמות של השמים שכולל כל המציאות.

פסקה עז

מכללא דנהורין אלין, **אתבריאו אנון שרפים דשית גדפין כד"א שרפים עומדים וגו'**: מהתכללות האורות האלו, דהיינו מזווגם, נבראו שרפים האלו שיש לכל אחד שש כנפים, כמ"ש שרפים וגו' שש כנפים לאחד. **כלהו בשש**, **בגין דכלהו מעצם השמים**, כולם הם בשש כנפים, משום שכולם הם מהיכל עצם השמים הזה. פירוש כי היכל הזה נחשב לג"ר, כלפי היכל התחתון, שהם חב"ד חג"ת עד החזה, כי חג"ת הם ג"ר דגופא כנודע, ולפיכך יש להם להשרפים שש כנפים כנגד שש ספירות חב"ד חג"ת, אבל היכל התחתון נחשב רק לבחינת נהי"מ כלפי היכל הזה עצם השמים, וע"כ אין להחיה אשר שם כי אם ד' כנפים כנגד ד' הספירות נהי"מ.

אלין אנון דאוקידו לאינון דלא חיישי על יקרא דמאריהון, ורזא דאשתמש בתגא חלף, אלו השרפים הם השורפים לכל אלו שאינם חוששים לכבוד רבונם, כלומר שעוסקים בבחינת ג"ר, והסוד הוא, כל המשתמש בכתר חלף ועבר מהעולם. כי השרפים הנ"ל שורפים אותו. **מאן דקארי ותני שית סדרי משנה דא הוא מאן דידע לסדרא ולקשרא קשורא יחודא דמאריה כדקא יאות,** כל הקורא ושונה שש סדרי משנה, זה הוא היודע לסדר ולקשר יחוד רבונו כראוי. **אלין אנון דמקדשין שמא קדישא דמאריהון בכל יומא תדיר,** אלו הם המקדשים שמו הקדוש של רבונם בכל יום תמיד. פירוש, מי שיודע לשנות שש סדרי משנה במובנה הפנימי על פי הסוד, הוא היודע קשרי היחוד שבהיכל הזה, ויכול להמשיך הארת הג"ר באופן שלא יהיה נשרף על ידי השרפים אשר שם, והוא יכול לקדש שמו הגדול ית' בכל יום ותמיד.

פסקה עח

כד מתגלגלן נהורין נפק מנייהו נהירו דחד חיוותא, דאיהו קיימא ורמיא על ד' חיוון: כשהאורות מתגלגלים יוצא ונולד מהם, אור של חיה אחת שהיא עומדת ומוטלת על ארבע חיות. **שליטין על קמאי דכלילו לון בנווייהו,** והן שולטות על הראשונים דהיינו על השרפים הנ"ל, משום שהן כוללות אותם בתוכן, כלומר להיותן נמשכים מאור הגלגול, ע"כ הן מתוקנות ביותר והן שולטות על השרפים וממתיקות כח הדין והאש שבהם, **ובאלין כד נטלין, אתכפיין שרפי תתאי נחשים דנפקי מגו ההוא נחש שרף דגרים מותא לכל עלמא,** וחיות האלו כשהן נוסעות, דהיינו בהתגלות אוד הגלגול עליהן, נכנעים שרפים התחתונים, ואינם יכולים להזיק, שהם הנחשים שיצאי ונולדו מנחש שרף ההוא, שגרם מות לכל בני העולם, דהיינו נחש הקדמוני.

פסקה עט

אלין חיוון אנפי נשר, מסתכלן לגבי ההוא חיותא נשרא עלאה דעלייהו, כד"א דרך הנשר בשמים: אלו החיות הן מפני נשר, ומסתכלים לקבל שפעם, אל חיה ההיא שעליהם, שהיא נשר העליון, כמ"ש דרך הנשר בשמים, שרומז על חיה ההיא הנמצאת בהיכל עצם השמים, שהיא נשר. **רוחא דא שלטא על כלא,** ואומרו דרך הנשר בשמים ואינו אומר בעצם השמים, הוא משום שרוח הזה **שמים** שולט על הכל, בעת גלגול האורות. ואם היה שולט רוחא דעצם בעת גלגול האורות. היה פני החיה פני אריה כמו החיה שבהיכל א', כי רוחא דעצם קיימא בחוורתא תדיר, שהוא אור החסדים ופני אריה. אלא משום שרוחא דשמים שולט על הכל, ורוח הזה כליל ב' גוונין חוור ותכלת שהם חסד וגבורה, וע"כ החיה הנולדת מאור הגלגול הוא פני נשר, הממוזג מחסד וגבורה. כי

פני אריה הוא חסד, ופני שור גבורה ופני נשר ממוזג מחסד וגבורה יחד. **ההיא חיוותא דרמיא על כלהו אסתכייא לעילא וכלהו לגבה**, , חיה ההוא המוטלת על כל החיות הארבע, היא מסתכלת למעלה הרוח הנק' שמים, וכל ד' החיות מסתכלות ומקבלות שפען מן אותה החיה.

פסקה פ

כלהו כד נטלין מזדעזעין כמה חיילין מנהון נהירין מנהון מתתברי מקיומיהון, כולן בעת שהן נוסעות, דהיינו כשאור הגלגול מאיר בהם, מזדעזעים כמה צבאות, חלק מהם מאירים על ידיהן, וחלק מהם נשברים ממעמדם, **ואוקידון לון בנורא**, **ואתיין ומתחדשן כמלקדמין**, הארת החיות שורפת אותם באש, ואח"כ חוזרים ומתחדשים כמקודם. פירוש ב' הארות נמשכות בעת נסיעת החיות אל התחתונים מהם, א) לכל הצבאות שהם כדאים לקבל מהן. ב) לאלו הצבאות שאינם כדאים לקבל מהם, והם נשרפים על ידיהן והם אלו המלאכים המובאים לעיל דף כ"ז אות מ"ו דפתחין שירתא ומתעברן בנור דליק ותבין ומתחדשין כמלקדמין ע"ש. **כלהו עאלין תחות ההוא חיוותא מסתתרין תחות גדפהא לאכללא לון לעילא**: כל הצבאות שלמטה נכנסים תחת חיה הזו, ומסתתרים תחת כנפיה, להכלל בה למעלה.

פסקה פא

אנון ד' חיוון סלקין כד רוחא אזדהר בגו ההוא חיוותא אלו ד' חיות עולות כשהרוח עצם השמים מאיר בתוך חיה העליונה שלמעלה מהן. **ד' גלגלין לכל חד וחד**, **גלגלא חדא אסתכי לסטר מזרח תלת סמכין נטלין ליה ואסתכיין לאמצעיתא וכו'**: ד' גלגלים יש לכל חיה וחיה מד' החיות, גלגל אחד מסתכל לצד מזרח. ג' אדנים נושאים אותו, ומסתכלים להחיה שבאמצע ד' הגלגלים. וכן גלגל א' לצד מערב וכו' וגלגל א' לצד דרום וכו' וגלגל א' לצד צפון וכו'.

פירוש, כי בעת שד' החיות עולות לחיה העליונה, מתפשטת כל חיה וחיה לפרצוף שלם, שמחזה ולמעלה יש לה ד' פנים אריה שור נשר אדם, שהם חו"ב תו"מ, לד' רוחות העולם מזרח מערב דרום צפון, והם הנקראים ד' גלגלים, ומחזה ולמטה יש לה רק ג' פנים אריה שור נשר, כי פני אדם חסר שם (כנ"ל דף מ"ו ד"ה ביאור) אמנם הם מקבלים פני אדם ע"י התכללות בהזווג שמחזה ולמעלה בסוד שנא"ן (כנ"ל בבראשית דף פ"ו ד"ה שנאן ע"ש בכל ההמשך) והם נכללות בכל הד' פנים אשר שם, ואפילו מפני אדם, אלא שנבחן שמקבלים רק ט"ס ראשונות, שהם אריה שור נשר, מכל פנים, דהיינו אריה שור נשר שבאריה, וכן אריה שור נשר שבשור, ואריה שור נשר שבנשר, ואריה שור נשר

שבפני אדם, באופן שמצד א' נכללים מכל ד' הפנים, שהרי יש להם אריה שור נשר שהם ט"ס ראשונות אפילו לפני אדם, אמנם מצד הב' חסר להם בכל מקום בחינת המלכות שה"ס פני אדם כי אין להם רק ט"ס ראשונות מהם בלבד. ולפיכך נבחן שלכל גלגל מד' הגלגלים דהיינו לכל פנים ופנים מד' הפנים אריה שור נשר אדם שמחזה ולמעלה יש ג' סמכין אריה שור נשר, כמבואר, באופן שכל חיה מתפשטת לד' גלגלים מחזה ולמעלה ולי"ב סמכין מחזה ולמטה, אשר כל גלגל יש לו פנים מיוחד מאריה שור נשר אדם ורוח מיוחד ממזרח מערב דרום צפון, אבל הסמכין, מתוך שבאים מהתכללות הזווג על ידי עליה למחזה ולמעלה, הרי הם מקבלים מכל הד' פנים שבד' הגלגלים אשר שם, בבת אחת, וע"כ הם מסתכלים לאמצעיתא, דהיינו להחיה הכוללת את כולם ולא לשום צד מד' הגלגלים.

וזהו אמרו **וכלהו סמכין תריסר נטלין מגו אמצעיתא**, וכל שנים עשרה סמכין נוסעים מכח החיה הכוללת שבאמצע, ולא לשום צד של הגלגלים כנ"ל. **וההוא אמצעיתא סגיר ופתח**, וההיה האמצעית היא סוגרת ופותחת כלומר היא השולטת על כולם שהיא סוגרת האורות מלהאיר ופותחת אותם. **וכל גלגלא וגלגלא כד נטלא, קלא אשתמע בכלהו רקיעין**, וכל גלגל וגלגל בעת שנוסע נשמע קולו בכל הרקיעים.

פסקה פב

אלין ארבע חיוון כלהו אשתלבן דא בדא ועאלין אינון אופנים דלתתא בגו אלין חיוון דלעילא כלילן אלין באלין: אלו ארבע חיות כולם, משתלבות זו בזו, והאופנים שלמטה מהיכל הא', נכנסים בתוך אלו החיות שלמעלה, שבהיכל הב', כלולים אלו באלו. **רוחא דא דאתכליל באנון רוחין מלהטא וסלקא לאתאחדא לעילא, ולאתקשרא ברעותא דבר נש זכאה, בההיא צלותא דצלי**, הרוח הזה שבכאן שנכלל בהרוחות שלמטה מהיכל הא', הוא מתלהט ועולה להתאחז למעלה בהיכל הג', ולהתקשר בהרצון של אדם צדיק, באותה התפלה שהתפלל **דכד סלקא ועאלת בההוא היכלא נטיל כלא וכלהו נטלין בהדה**, כי כשהתפלה עולה ונכנסת בהיכל ההוא הב', היא לוקחת כולם עמה, וכולם נוסעים עמה, דהיינו כל המציאות שבהיכל הא' והב', **ואתכלילו דא בדא עד דאתכלילו בההוא רוחא**, ונכללים זה בזה עד שכולם נכללים ברוח ההוא שבכאן, **וההוא רוחא נטלא ברעותא דקשורא דיחודא דצלותא דמיחדא כלא עד דמטו כלהו להיכלא תליתאה**. ורוח ההוא הנכלל מכולם נוסע בכח הרצון שבקשר היחוד של התפלה המיחד הכל, עד שמגיעים כולם להיכל הג', **כלילן דא בדא כדקדמאי** נכללים זה בזה כמו הראשונים, כלומר כמו בחינות הראשונות של היכל הא', שנכללו זה בזה בעת עלותם

להיכל הב' (כנ"ל דף מ"ח אות ע"א) שאומר שם שהיו כלולים **אשא במיא ומיא באשא רוחא בעפרא ועפרא ברוחא מזרח במערב וכו' והכי הנהו כלהו מתקשרן דא בדא ומתאחדן דא בדא ומשלבן דא בדא**, וכן אלו שבכאן מתקשרים כולם זה בזה, ומתאחזים זה בזה ומשולבים זה בזה.

וכן כמה חיילין ומשריין דאתאחדו לתתא ואתערבו באנון תתאי עד דמטי לככבא דצדק ותמן כמה ממנן על עלמא, וכן כמה צבאות ומחנות יורדים מכאן ולמטה ומתערבים ומאירים באלו מלאכים התחתונים עד שמגיעים בהארתם לככב הנקרא צדק. ששם עומדים כמה ממונים של העולם, המקבלים הארה הזאת ומשפיעים להעולם.

פסקה פג

וכד רוחא דא דאתכליל מכלהו וכלהו כלילן ביה, סליק ואתאחד ועאל בגו היכלא תליתאה, וכשהרוח הזה שבכאן, הנכלל מכל התחתונים ממנו וכולם כלולים בו, עולה ונאחז ונכנס בתוך היכל הג' **עד דאתאחד ברוחא דתמן בגו ההוא עמודא דקאים באמצעיתא, וכדין כלא אשתלים עד הכא כדקא יאות**, עד שנאחז בהרוח שבהיכל הג', בתוך העמוד העומד באמצע ההיכל, אז נשלם הכל כראוי עד כאן. כי אלו ג' היכלות שהם נצח הוד יסוד שמחזה דכללות ולמטה, הם כולם שלמות אחד, הנקראים עי"מ דאחורים (כמ"ש במראות הסולם כאן דף ל"ט אות י"א) וז"ש **וכלהו רוחא חדא כליל מכלא ושלים מכלא, כד"א ורוח אחד לכל**, ונעשו כולם רוח אחד הכלול מכולם ונשלם מכולם, כמ"ש ורוח אחד לכל. **הכא הכרעה לאתדבקא במאריה**, כאן סוד ההכרעה בכדי להתדבק ברבונו. וענין הכרעה יתבאר להלן בהיכל הד'.

פסקה פד

היכלא תליתאה, היכלא דא איהו היכלא דההוא רוחא דאקרי נגה. היכל הג'. היכל זה, הוא ההיכל של הרוח הנקרא נגה. **רוחא דא איהו דכייא בריר מכלהו ליה ליה גוון דאתחזי ביה לאו חוור** וכו', רוח הזה הוא טהור, בדור יותר מכל הרוחין שלמטה ממנו, אין שום גוון נראה בו לא לבן לא ירוק לא שחור לא אדום, **ובגין כך אקרי טוהר, דכייא ברירא מכל אלין תתאין**. ומשום זח נק' בשם טוהר להיותו טהור וברור יותר מכל התחתונים ממנו. **ואע"ג דאיהו דכייא מכלא, לא אתחזי עד דאלין תתאי מתגלגלן ואחידן ביה ועאלין בגויה**, ואע"פ שהוא טהור מכולם אין הארתו נראה עד שהתחתונים מהיכל הב' מתגלגלים באור הגלגול (כנ"ל דף מ"ט ד"ה דא) ונאחזים בו, בהרוח שבכאן. ונכנסים בתוכו. **כיון דאעלו בגויה כדין אחזי נהוריה ולא גוון חד מכלהו**, אחר

שהתחתונים נכנסים בתוכו, הוא מראה את אורו, ואין בו שום גוון מכל אלו התחתונים שנכנסו בו.

פסקה פה

כד אשתלים האי רוחא מכלהו תתאי אפיק מניה נהורא דכליל בתלת נהורין: כשהרוח נשלם מכל התחתונים שעלו אליו, הוציא מתוכו אור אחד הכולל ג' אורות, כלומר שכולל בתוכו האורות של כל ג' היכלות נצח הוד יסוד, **אינון תרין נהורין סלקין ונחתין ונצציין**, ב' אורות, הם עולים ויורדים ומתנוצצים, דהיינו ב' אורות התחתונים דב' היכלות הוד ויסוד, אבל אור העליון של היכל הנצח עולה ואינו יורד למטה. **בההוא נצוצא אתחזון עשרין ותרין נהורין משניין דא מן דא וכלהו חד נהורא**, בהתנוצצות ההיא נראה כ"ב אורות משונים זה מזה, שכולם נעשים אור אחד, **ועאלין בגו ההוא חד נהורא, וההוא נהורא כליל לון**, והכ"ב אורות אחר שנעשו אחד, הם עולים ונכנסים בתוך אור האחד העליון של היכל הנצח, ואור הזה כולל אותם. ודע שיש כאן לפנינו ב' גרסאות שהמעתיקים ערבבו אותם בהספר, א) הוא הגרסא שבכאן, המתחלת מן כד אשתלים האי רוחא עד המלות וההוא נהורא כליל לון. ב) הוא המתחלת, ולא נהיר בר בזמנא וכו' שבדיבור הסמוך, עד המלות לבתר מתהדרין וכלילן בההוא נהורא. כן נראה לי, אבל לא מצאתי זה בשום מקום.)

פסקה פו

ולא נהיר בר בזמנא דאלין נהורין דלתתא סלקין, וההוא רעותא דצלותא נטיל לכלהו, והרוח שבכאן אינו מאיר, רק בעת שהאורות התחתונים מב' היכלות שלמטה עולים אליו, ורצון ההוא של הצדיקים הכלול בהתפלה נושא את כולם, **כדין ההוא נהורא נפיק מגו ההוא רוחא, אתנהיר ההוא נהורא ואפיק אלין תרין נהורין נצציין**, אז יוצא ונולד אור ההוא מתוך הרוח שבכאן, דהיינו נהורא דכליל בתלת הנ"ל, ואור ההוא מאיר ומוציא מתוכו ב' אורות מתנוצצים, דהיינו אנון תרין נהורין סלקין ונחתין הנ"ל. **ואתחזון כחושבן כ"ב אתוון דאורייתא, לבתר מתהדרין וכלילן בההוא נהורא**, ונראים האורות כחשבון כ"ב אותיות התורה, ואחר כך חוזרים ונכללים כאחד באור ההוא שהוליד אותם. (וכבר רמזתי שהדיבור שבכאן הוא גרסא אחרת, או אפשר שגליון היה והמעתיקים הכניסוה בפנים הספר.)

פסקה פז

כל אנון נהורין תתאי כלהון כלילן בהני נהורין, וכלהו בנהורא דא, כל אלו האורות התחתונים כלולים כולם בכ"ב נהורין, וכולם יחד באור הזה שהוליד הכ"ב נהורין. **האי**

נהורא איהו כליל בההוא רוחא, וההוא רוחא קיימא בהיכלא תליתאה דא, ואור הזה כלול ברוח ההוא, שהולידו, ורוח ההוא עומד בהיכל השלישי הזה, **ולא קאים לאתישבא אלא בגו היכלא רביעאה דתיאובתיה לסלקא לגויה**, ואינו עומד להתישב, אלא בתוך היכל הד', ת"ת, שחשקו לעלות לתוכו.

פסקה פח

אלין נהורין דנפקו מגו ההוא רוחא כד מנצצין מתחברן כלהו נהורין דנצצן: אלו האורות היוצאים מתוך הרוח שבכאן, דהיינו האור דכליל בתלת, ותרין נהורין תתאין דסלקין ונחתין, וכ"ב נהורין, הנה בעת שהם מתנוצצים מתחברים כאחד כל האורות המתנוצצים. כלומר אע"פ שהם הרבה בחינות משונות מ"מ בעת התנוצצות מתחברים להארה אחת.

בשעתא דנפקי מגו ההוא נהורא חדא, ודחקין לאתנצצא, נפקי מנייהו חד חיוותא קדישא רברבא, בעת שב' אורות התחתונים מהיכלות דהוד ויסוד, יוצאים מאור האחד של היכל הנצח, (כנ"ל באות פ"ה) ודוחקים בהמסך בסוד זווג דהכאה, כדי להתנוצץ, דהיינו להעלות אור חוזר להלביש את אור ישר היורד ממעלה למטה, נולד ויוצא מהם חיה אחת קדושה וגדולה, **דיוקנהא כחיזו דכל אינון שאר חיוותא, דיוקנא דאריה ודיוקנא דנשר כלילן כחדא**, ודמות החיה, היא כדמות כל שאר החיות, דהיינו מהיכל הא' ומהיכל הב', שמשם באו ב' האורות שהולידו את החיה, שהם, פני אריה שבהיכל הא', ופני נשר, שבהיכל הב', וכלולים יחד, **ואתעבידו בה חד דיוקנא מנייהו**, ונעשו בה, מהם צורה אחת. כלומר שב' הצורות דאריה ונשר נתמזגו בהחיה לצורה אחת. ומה שאינו נראה בהחיה שום צורה מהיכל הנצח, הוא משום שברוח הזה שבכאן **לית גוון דאתחזי ביה**, (כנ"ל באות פ"ד) וע"כ אינו נמשך ממנו שום צורה, ועוד, כי אור הנצח אינו נמשך עם ב' נהורין להאיר למטה, (כנ"ל דף נ"ו ד"ה כד)

פסקה פט

תחות האי חיוותא אית ד' אופנין עלאין כחיזו דתרשיש מרקמן בכלילו דכל גוונין: תחת החיה הזו, יש ד' אופנים עליונים, כמראה התרשיש, מרוקמים בכללות מכל ד' הגוונין: לבן אדום ירוק שחור. פירוש, כי אלו ד' האופנים הם בחינת מחזה ולמטה של חיה האחת הנ"ל וע"כ אומר תחות **האי חיוותא**, כי כל מקום שנאמר **תחת** פירושו מחזה ולמטה של אותו מדרגה, והם ארבעה, להיותם התפשטות מארבע הספירות חו"ב תו"מ של החיה, אמנם כל אופן ואופן כלול מכל הד', וע"כ אומר **מרקמן בכלילו דכל גוונין**, שכל אחד מהם כלול מכל ארבעה הגוונין חו"ב תו"מ.

ושית מאה אלף רבוא כלהו בגווייהו. ושש מאות אלף אורות כולם הם בתוכם. והיינו לאפוקי מד' האופנים שבהיכל היסוד (לעיל דף מ"ד אות ס"ז) שיש להם י"ג מאות רבוא שיורה על הארת חכמה המקובלת מי"ג מדות דא"א שמקומם בהאופנים שמחזה ולמטה. (ע"ש בהסולם) אבל בהאופנים שבכאן אע"פ שהם מחזה ולמטה מ"מ אינם. מאירים בי"ג מאות רבוא, דהיינו בהארת חכמה אלא רק בשש מאות אלף רבוא, שיורה על הארת או"א עלאין בחסדים מכוסים, המאיר בשש הספירות חב"ד חג"ת שמחזה ולמעלה, דהיינו בהחיה שעליהם, והם שש מאות להיותם בחינת בינה שספירותיה בסוד מאות, כי היכלות הללו כולם בחינת בינה הם, והם שש מאות אלף להיות מקובלים מאו"א שספירותיהם בסוד אלף. והם שש מאות רבוא להיות בהם הארת חכמה סתימאה דא"א (כנ"ל במראות הסולם דף ל"ו ד"ה ולפיכך עש"ה) וע"כ הם שש מאות אלף רבוא. והטעם שאינם מאירים במספר י"ג, הוא, כי כל היכל נצח הוא בחינת ג"ר ואפילו האופנים נחשבים כבחינת מחזה ולמעלה. אמנם על ידי אור הגלגול מן היכלות התחתונים מתפשטים גם האופנים בעת ההוא למספר י"ג, וכל אופן יש לו י"ב סמכין וחד דכליל לון, כמ"ש לפנינו. ואין זה אלא ע"י הארת הגלגול, אבל בקביעות אינם מאירים אלא במספר שש מאות אלף רבוא. כמבואר.

ואלין ד' אופנים בתמניא גדפין כלהו, ואלו ד' האופנים הם כולם בשמונה כנפים. והטעם יתבאר להלן בדיבור הסמוך. **וכלהו נפקין מגו נהירו דההוא חיוותא דשלטא עלייהו**, וכל אלו הבחינות שבאופנים יוצאות מאור החיה שעליהם השולטת עליהם, **בשעתא דנציץ ההוא נהורא מפקא חיילין חיילין אלין**, בעת שאור החיה מתנוצץ, דהיינו בעת שהארת הגלגול מאיר בהם, יוצאים כל הצבאות הללו.

פסקה צ

ואלין ד' דתחותה קיימין בד' סטרין דעלמא, בד' אנפין כל חד וחד, ואלו ד' האופנים שמתחת החיה, עומדים לד' רוחות העולם. מזרח מערב וכו'. בכל אחד ואחד ד' פנים. **תרין אנפין מסתכלן לגבי ההוא חיוותא ותרין אנפין מחפיין בגדפייהו מאינון נהורין דנצצן דלא יכלין לאסתכלא**, בב' פנים הם מסתכלים אל החיה שעליהם, וב' פנים מכסים בכנפיהם, משום האורות המתנוצצים עליהם, שאינם יכולים להסתכל בהם.

פירוש, כי אלו ג' היכלות מאירים עי"מ דאחורים, שהיכל היסוד מאיר בחינת עיבור יניקה שהם ו"ק חסר מוחין דג"ר, וב' היכלות נצח והוד מאירים המוחין דג"ר, היכל הוד מאיר הו"ק דג"ר, והנצח ג"ר דג"ר. כמ"ש במראות הסולם כאן (דף מ' ד"ה והנה) ונודע שבחינת ג"ר דג"ר אינם מאירים כלל אלא רק הו"ק דג"ר בלבד. ועכ"ז אי אפשר שיצאו

ו"ק דג"ר בלי הג"ר דג"ר, (כנ"ל בבראשית א' דף פ' ד"ה אמנם) והנה מקום יציאת המוחין הוא בהיכל הנצח בלבד. ולפיכך יוצאים הג"ר וו"ק דג"ר ביחד בשלמות בהיכל הנצח, אבל רק הו"ק דג"ר מקובלים ובאים להיכל ההוד והג"ר דג"ר נעלמים. כמ"ש שם באורך. וזה אמרו **תרין אנפין מסתכלן לגבי ההוא חיוותא**, כי הפנים הם בחינת ג"ר, ויש בהם חו"ב תו"מ, הנקראים ד' אנפין, שהחו"ב הם ג"ר דג"ר, ותו"מ הם ו"ק דג"ר, ואומר שב' פנים מסתכלים ומקבלים מהחיה שעליה, והיינו תפארת ומלכות שבהם, שהם ו"ק דג"ר המקובלים. **ותרין אנפין מחפיין בגדפייהו** וב' פנים מתכסים בכנפיהם, והיינו חו"ב שבהם, שהם ג"ר דג"ר שאינם מקובלים, וז"ש, **מאינון נהורין דנצצן דלא יכלין לאסתכלא** דהיינו הנהורין דג"ר דג"ר, שאינם יכולים להסתכל בהם ולקבלם, ע"כ הם מכסים בכנפיהם את ב' הפנים חו"ב שבהם שלא יקבלו משם.

ומטעם זה, אומר, **ואלין ד' אופנים בתמניא גדפין כלהו**, כי השרפים שבהיכל ההוד יש להם שית גדפין, בשתים יכסה פניו, ובשתים יכסה רגליו, ובשתים יעופף. ואין להם ד' כנפים בהפנים שלהם אלא ב' כנפים בלבד, כי להיותם בחינת הוד, צריכים לכסות כל ד' הפנים שלהם, ואין להם ב' פנים גלוים כמו האופנים שבהיכל הנצח. אבל האופנים שבכאן שהם במקום יציאת המוחין, וצריכים לקבל הו"ק דג"ר שישפיעו להשרפים שבהיכל ההוד, ע"כ יש להם בהכרח ב' פנים גלוים שהם תו"מ, ומשום זה יש להם שמונה גדפין. דהיינו ב' גדפין יתירים. אשר בעת התנוצצות הם פתוחים בכדי לקבל הו"ק דג"ר בשביל היכל ההוד. ושלא בעת ההתנוצצות גם הם מכוסים.

פסקה צא

בכל זמנא דנטלי אלין בד' גלגלין ותריסר סמכין כקדמאי אתעביד מההוא זיעא דלהון כמה חיילין ומשריין: בכל פעם שהאופנים האלו נוסעים, בד' גלגלין וי"ב סמכין בכל אופן ואופן, כמו הראשונים שבהיכל היסוד, דהיינו בעת שאור הגלגול מאיר בהם, נעשה אז מהזיעה שלהם כמה צבאות ומחנות, **דכלהו משבחין ומזמרי דלא משתככי לעלמין, ולאלין לית לון שיעורא**, שכולם משבחים ומזמרים, ואינם פוסקים שירתם לעולם. וצבאות האלו אין להם שיעור.

ביאור הדברים. כי סוד השירה והזמרה היא המשכת המוחין, ולפי שיעור הארת המוחין כן שיעור שירות ותשבחות שמזמרים. ונודע שהמוחין נמשכים בדרך ג' קוין, שקו ימין ה"ס מים וחסדים, וקו שמאל ה"ס חכמה בלי חסדים, שאין התחתונים יכולים לקבלו והוא להם אש שורף. ואלו ב' הקוין הם במחלוקת זה עם זה, עד שנמשך קו הג' המקיים את שניהם על ידו שמלביש אותם זה בזה, (כנ"ל דף מ"ג ד"ה וזה אמרו עש"ה)

וז"ס הזיעה שהחיות מזיעים בעת שמגיע להם אור הגלגול ונוסעות על ד' הגלגלים וי"ב הסמכין. כי אז צריכים להזהר מאד לקבל המוחין בבחינת קו אמצעי, ואם נוטים משהו לצד שמאל, תכף נמשך להם משם אש שורף בסבת הנטיה. וכיון שאינם יכולים לצמצם כל כך, נמצאים עושים פעם נטיה יתירה לצר שמאל וממשיכים בזה ניצוץ אש שורף, ואז תכף נוטים עצמם בכח לצד ימין כדי לבא משם לבחינת קו אמצעי. וממשיכים עם נטיה זו אור חסדים. וכן הם מנענעים עצמם תמיד פעם לימין ופעם לשמאל כי קשה להם לצמצם עצמם בקו אמצעי כראוי. והנה אלו הנטיות שמצד שמאל ה"ס זיעת החיות, שמהם מתקבץ ונמשך נהר דינור. ומאלו הנטיות לצד ימין נבראו מהם אלו צבאות ומחנות מלאכים **דכלהו משבחין ומזמרי דלא משתככי לעלמין**, כי מתוך שהם נמשכים מהנטיות לצד ימין, שהוא חסד, אין שום כח יוכל להפסיק את שירתם. וכן **ולאלין לית לון שיעורא**, כי מוחין דחסדים נבחנים לבלי מספר (כנ"ל בהקדמת הזהר דף ל' ד"ה וזה).

פסקה צב

ארבע פתחין אית להיכלא דא לארבע סטרין דעלמא, עשר ממנן בכל פתחא ופתחא, ד' פתחים יש בהיכל זה לד' רוחות העולם, עשרה ממונים הם בכל פתח ופתח. אשר תפקידם הוא, **ובזמנא דכלהו די בגו היכלין דלתתא, ואינון היכלין סלקין ברעו דצלותא דכיא כלהו פתחין פתחין**, ובעת, שחנמצאים כולם שבתוך היכלות התחתונים, יסוד והוד, וההיכלות עצמם, עולים להיכל שבכאן, בכח הרצון שבתפלה הטהורה, אז הממונים הנ"ל פותחים לפניהם את הפתחים שבהיכל הזה. **עד דכלילן כלהו אלין באלין ומשלבין אלין באלין ועאלין כלהו ממנן גו ממנן משריין גו משריין**, עד שנכללים אלו באלו ומשתלבים אלו באלו, ונכנסים כולם זב"ז, ממונים בממונים מחנות במחנות **אופנים בחיות וחיות באופנים, באלין אופנים נהורין בנהורין רוחא ברוחא עד דעאלו ברוחא דא**, אופנים בחיות וכו' ובאלו אופנים נכללים אורות באורות, שהם פנים דאתחזון בפנים דלא אתחזון, ורוח ברוח עד שנכנסים כולם בהרוח שבהיכל זה.

פסקה צג

בהיכלא דא אית דוכתא חדא, כחיזו דדהבא דנציץ, ותמן גניזין כמה חיילין ומשריין דלא סלקין ולא מתעטרין לעילא: בהיכל הזה יש מקום אחד שמראהו כמראה זהב שמתנוצץ, כלומר ששם מקום קבוץ של הגבורות, הממותקות המכונים זהב. והארת האו"ח שלו נק' ניצוץ. ושם גנוזים כמה צבאות ומחנות מלאכים שאינם עולים ואינם מתעטרים למעלה, כלומר שאינם עולים לתיכלות העליונות לקבל ג"ר הנק' עטרות, ונשארים תמיד במקומם בהיכל זה. **אלא בשעתא דכל אלו קשרין קשירן, והיכל נטיל**

לאתעטרא כלהו נפקן מליין בדינא, אלא בשעה שכל המדרגות קושרים קשרים דהיינו שנכללים ומתיחדים זב"ז, והיכל זה, נצח, נוסע להתעטר בג"ר, אז כולם, דהיינו כל המלאכים הגנוזים במקום הנ"ל, יוצאים ממקום גניזתם מלאים בדינים, כלפי המקטרגים על ישראל, ויכולים ישראל לקבל שפע דג"ר בלי פחד מאחיזת החיצונים. **ואקרון מארי תריסין, שליחן בעלמא, מגו מארי דינין די בהיכלא רביעאה**, והם נקראים בעלי המגינים, להיותם מגינים על ישראל, והם שליחים בעולם מן בעלי הדין שבהיכל הרביעי. כי שם יושבים ושוקלים מעשי התחתונים אם לכף חובה אם לכף זכות, כמ"ש להלן במקומו, ואחר שישראל יוצאים זכאים ע"י הבית דין אשר שם נמסר זה אל השליחים הללו, להגין עליהם.

בהאי דוכתא תליין בארבע סטרין שית מאה אלף רבבן מגינים דדהבא לכל סטר וסטר: במקום הזה תלוים בד' צדדיו, שש מאות רבבות מגיני זהב לכל צד וצד. **וכן לתתא מנייהו שורין מקפן ואנון שתין**, וכן יש למטה מהם, שורות מקיפים במגיני זהב והם ששים. כלומר שמאירים בהם ב' בחי' ו"ק, א) ו"ק דישסו"ת שעלו עם או"א לראש א"א, ומבחינתם הם שש מאה אלף רבוא, שש מאה הם ו"ק דישסו"ת שספירותיו בסוד מאות, אלף הם מצד או"א שספירותיו בסוד אלף, ורבבות הם מצד א"א שספירותיו בסוד רבבות. ב) היינו ו"ק דז"א המקבלים מישסו"ת, ומבחינתו הם רק ששים בלבד, כי ספירות דז"א הם בסוד עשרות.

פסקה צד

וכל הני מגינים כלהו מגיחין קרבין סייפין ורומחין לבר בכל אנון שליחי דינין דעלמא עד דמטו דרגין בדרגין לככבא דמאדים: וכל אלו המגינים עושים מלחמה כולם לחוץ מההיכל בחרבות ורמחים, בכל אלו שלוחי הדין שבעולם, ומבערים אותם, עד שמגיע הארת המדרגות בהמדרגות שלמטה ומגיעים לככב לכת הנק' מאדים. שמשם מגיעים הפעולות לעוה"ז.

וכדין היכלא סלקא ואתעטרת בההוא רוחא בכל אינון חיילין, ואשתאר ההוא דוכתא באתריה: ואז עולה ההיכל להיכל הרביעי ומתעטר בהרוח ובכל אלו הצבאות אשר שם, ואותו מקום, עם המארי תריסין ומגיני הזהב, נשאר במקומו ואינו עולה למעלה עם ההיכל. כנ"ל, **וההוא דוכתא אקרי תא הרצים, אינון שליחין מרהטי לאשלמא דינין ופורענין בכל סטרי עלמא**, ואותו המקום נקרא תא הרצים, כי אלו השליחים שבו, רצים לגמור הדינים והעונשים לשונאי ישראל שבכל רוחות העולם. פירוש, כי אלו השליחים גנוזים באותו מקום כנ"ל, **אלא בשעתא** וכו' **והיכל נטיל לאתעטרא כלהון נפקין** וכו'

הרי ששעת פעולתם להגין על ישראל אינה רק ברגע עלית ההיכל אל ההיכל שלמעלה ממנו, כי אח"כ שוב נגנזים. ולפיכך הם רצים וממהרים בשליחותם שיספיקו לכלות כל המקטרגים מטרם שיעלה ההיכל. ומטעם זה נק' המקום בשם תא הרצים.

פסקה צה

כד סלקא צלותא נטיל כל הני נהורין ומשריין וקשר קשרין ואתכלילו כלהו כחדא, עם עליית התפילה, נוסעים כל אלו האורות והמחנות, וקושרים קשרים, ונכללים כולם כאחד, **עד דאתקשר רוחא ברוחא ואינון חד, ועאלו גו ההוא עמודא לאתכללא ברוחא דהיכל רביעאה**, עד שנקשר רוח של היכל התחתון ברוח של היכל זה ונעשו אחד, ונכנסים כולם תוך העמוד שבאמצע ההיכל, ועולים בכחו להתכלל בהרוח שבהיכל הרביעי העליון עליהם. **זכאה חולקיה מאן דידע רזא דמאריה וארים דגליה באתר דאצטריך**, אשרי חלקו מי שיודע סוד רבונו, ומרים דגלו במקום שצריך.

פסקה צו

ות"ח כלא אצטריך דא לדא ודא לדא לאשלמא דא עם דא ולאתנהרא דא בדא: ובוא וראה כל המדרגות כולם, צריכים זה לזה וזה לזה, להשלים האחד עם חברו, ולהאיר אחד בחברו, **עד דסליק כלא לאתר דאצטריך שלימו, מתתא בקדמיתא ומלעילא לבתר** עד שכולם עולים להמקום שצריך שלימות, מתחילה עולים מלמטה, להשלים המקום העליון, ואח"כ יורדים מלמעלה למטה להשלים התחתונים, **וכדין איהו שלימו בכל סטרין ואשתלים כלא כדקא יאות**, ואז נעשה שלימות מכל הצדדים, וכולם נשלמים כראוי.

פסקה צז

מאן דידע רזין אלין ועביד שלימו, דא איהו מתדבק במאריה ובטיל כל גזרין קשין: מי שיודע סודות הללו ועושה השלמות הנ"ל למעלה ולמטה, זה הוא מתדבק ברבונו ומבטל כל גזרות הקשות, **ואיהו אעטר למאריה ומשיך ברכאן על עלמא, ודא הוא בר נש דאקרי צדיקא עמודא דעלמא**, והוא מעטר לרבונו דהיינו שממשיך ג"ר לז"א, וממשיך ברכות אל העולם, וזהו האדם הנקרא צדיק עמוד העולם, כלומר שהעולם עומד ומתקיים בשבילו. **וצלותיה לא אהדר ריקניא, וחולקיה בעלמא דאתי, ואיהו בחושבן בני מהימנותא**, ותפלתו אינה חוזרת ריקם, כלומר שנענה על כל תפלותיו, וחלקו הוא בעולם הבא, והוא בחשבון בעלי האמונה. כלומר, שהוא נכנס בחשבון בעלי האמונה הנמצאים בעולם.

פסקה צח

ת"ח בל הני היכלין, וכל הני חיותא וכו' וכל הני נהורין,וכל הני רוחין: בוא וראה, כל אלו ההיכלות, וכל אלו החיות, וכל אלו הצבאות, וכל אלו האורות, וכל אלו הרוחות, **כלהו אצטריכו דא לדא בגין לאשתלמא מתתא ולאשלמא לבתר מלעילא**, כולם צריכים זה לזה בכדי שהעליונים ישתלמו ע"י העלאת מ"ן מלמטה, ואח"כ ישתלמו התחתונים ע"י הורדת מ"ד מלמעלה, **אלין היכלין אינון מתדבקין דא בדא**, היכלות האלו מתדבקים זה בזה.

פסקה צט

וכלהו כגוונין דעינא מתדבקין דא עם דא: וכולם מתדבקים זה עם זה כמו הצבעים שבעין, **כל מה די בגווייהו אינון כהאי חיזו דמתחזיא בסתימו כד מתגלגלא עינא**, כל מה שבהם הם כמראה הנראה בהסתום שבעין בעת שהעין מתגלגל, **ואתחזי ההוא זהרא נציץ**, **וההוא מה דלא אתחזי ביה בההוא גלגולא**, **איהו ההוא רוחא דשלטא על כלא**, ונראה אז זהר ההוא המתנוצץ, ואותו שאינו נראה בו בגלגול הזה, הוא הרוח ההוא השולט על הכל, דהיינו הרוח שבהיכל זה. וביאור הדברים תמצא לעיל (בדף נ"ו ד"ה כד). **ובגין כך קיימא** כו' **דרגין על דרגין עד דאתעטר כלא כדקא יאות**, ומשום זה, עומדים כולם מדרגות על מדרגות, כלומר שהאחת תלויה בחברתה, עד שהכל מתעטר כראוי.

פסקה ק

ות"ח אלמלא כל אינון גוונין דעינא דאתחזיין כד אסתים עינא ואתגלגלא בגלגלא: ובוא וראה אלמלא כל אלו הצבעים שבעין שנראים בעת שסוגרים העין ומתגלגלת בגלגול **לא אתחזיין אינון גוונין דזהרן**, לא היו נראים אלו הצבעים המאירים. **ואלמלא אינון גוונין לא אתדבק ההוא דסתים דשלטא עלייהו** ואלמלא אלו הצבעים המאירים, לא היה מתדבק בהראיה, אותו הסתום שבעין השולט על כולם **אשתכח דכלא תליא דא בדא** ואתקשר דא בדא, נמצא שכולם תלוים זה בזה ונקשרים זה בזה.

פסקה קא

כד אתכליל כלא כחדא בהיכלא תליתאה, ורעותא דצלותא סלקא ואתעטרא בהיכלא רביעאה כאשר נכללו כולם כאחד בהיכל השלישי, והרצון שבהתפלה עולה להתעטר בהיכל הרביעי, **כדין כלא חד ורעותא חדא וקישורא חדא**, אז נעשו כולם אחד, רצון אחד, וקשר אחד. **הכא השתחואה לאתרצאה במאריה**, כאן הוא בחינת השתחואה להתרצות לרבונו. וענין השתחואה יתבאר בע"ה להלן.

פסקה קב

היכלא רביעאה: היכלא דא איהו משניא מכלהו, ד' היכלין לדא, דא לגו מן דא וכלהו חד היכלא: היכל הרביעי, היכל זה הוא משונה מכל ההיכלות, כי ארבעה היכלות בו זה לפנים מזה, וכולם היכל אחד, ומבאר לפנינו שאלו ד' היכלות הם ד' בתי דינים, האחד הפנימי הוא לדיני נפשות, וג' ב"ד הם שמסביב לו הם לשאר דינים. ומה שהיכל זה הוא גבורה ולא ת"ת, יתבאר להלן.

הכא איהו רוחא דאקרי זכות באתר דא מתהפך זכות דכל בני עלמא, רוחא דא נטיל כלא: כאן הוא הרוח הנקרא זכות, כי במקום הזה מתהפכים חובות של כל בני העולם לזכות, רוח הזה לוקח הכל. כלומר מי שזכה בו זוכה להכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות.

פסקה קג

מניה נפקו ע' בהורין כלהו מנצצן וכלהו בעגולא דלא מתפשטי כאלין אחרנין: מן הרוח הזה, זכות, יוצאים ע' אורות, כולם מתנוצצים בבת אחת, וכולם מאירים בבחינת עגולים, כי אינם מתפשטים להאיר ממעלה למטה כמו אורות האחרים. **מתדבקין דא בדא, ונהירין דא בדא, אחידן דא בדא** האורות מתדבקין זה בזה, ומאירים זה בזה, ונאחזים זה בזה. **מתדבקן** יורה שיש ביניהם השואת הצורה, כי דבקות הרוחני אינה אלא השואת הצורה. **ונהורין דא בדא**, יורה אשר האורות מתערבים זה בזה להאיר ביחד כאחד. **ואחידן דא בדא**, יורה שצריכים זה לזה, שלא יוכלו להאיר זה בלי זה, ואם היה חסר אחד מהם לא היו יכלו להאיר. **כל זכיין דעלמא קמי אלין נהורין קיימין** כל זכויות העולם נמצאות לפני אורות הללו. כלומר לאורם רואים איך כל חובות העולם מתהפכים לכף זכות.

ביאור הדברים כי אמרו חז"ל לא היה שמחה לפניו כיום שנבראו בו שמים וארץ, משמע שכל בריות העולם הם בתכלית השלמות במדה כזו שלא היה שמחה לפניו וכו'. אמנם אי אפשר לאדם לקחת חלק בשמחתו ית' הגדולה הזו, אלא לאחר שעשה תשובה שלימה מאהבה, אבל מטרם זה, לא ישמח כלל בעצמו ובבריות העולם, אלא להיפך, שמרגיש לפניו עולם מלא צער ומכאובים, עד שאומר ארץ ניתנה ביד רשע, הן מכאובים גופנים, והן מכאובים נפשיים, שהם העברות שעושה. וכל זה הגיע לו מפני שהולך כנגד הטבע של הבריאה, כי לא נברא העולם אלא בסוד השפעה, דהיינו לעסוק בתורה ומעשים טובים בכדי להשפיע נחת רוח ליוצרו ולא להנאת עצמו, כמ"ש כל פעל ה' למענהו, דהיינו בכדי שהבריות ישפיעו לו נ"ר. אבל בתחילה עייר פרא אדם יולד, דהיינו שכל

ענינו הוא להנאת עצמו ואין בו הרצון להשפיע כלל, והוא טוען, כל פעל ה' למעני ולהנאתי, שהרי רוצה לבלוע העולם ומלואה לטובתו ולתועלתו.
ולפיכך הטביע הבורא ית' יסורים קשים ומרים, בענין הקבלה לעצמו הטבוע באדם מעת לידתו, הן מכאובים גופניים והן מכאובים נפשים, באופן שאם יעסוק בתורה ומצות אפילו להנאת עצמו, מ"מ על ידי המאור שבה ירגיש הפחיתות והשחיתות הנוראה שיש בטבע הקבלה לעצמו, ואז יתן אל לבו לפרוש את עצמו מטבע הקבלה הזו ויתמסר לגמרי לעבוד רק להשפיע נ"ר ליוצרו, בשיעור הכתוב כל פעל ה' למענהו. ואז יפקח ה' את עיניו ויראה לפניו עולם מלא מתכלית השלימות שאין בו חסרון כל שהוא. ואז לוקח חלק בשמחתו ית' שבעת בריאת העולם. וז"ש חז"ל זכה, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות. כי בכל מקום שנותן עיניו הוא רואה רק טוב ורק שלימות, ואינו רואה במעשה הקב"ה שום חובות כלל אלא הכל זכיות.
ובענין היסורים הגשמיים והרוחניים שסבל מטרם שעשה תשובה, יש בהם ב' דרכים: א) הוא בחינת כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, כי הוא רואה בעיניו, אשר לולא המכאובים הנוראים ההם, שסבל מכח שהיה משוקע בטבע הקבלה לעצמו, לא היה זוכה לתשובה מעולם, וא"כ הוא מברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, כי לולא הרעה לא היה זוכה להטובה. ונמצא שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, כלומר, גורמים להטוב. ב) היא בחינת גם זו לטובה, דהיינו לא לבד שהרעות נעשו גורמים להטובה, אלא שהרעות עצמם נהפכו ונעשו טובות, והיינו ע"י אורות גדולים מאד, שהבורא ית' מאיר בכל אלו הרעות, עד שנהפכו ונעשו לטובות, הן היסורין הגופניים, והן היסורים הנפשיים שהם העברות, באופן שהחובות נהפכו וקבלו צורות של זכיות. ואלו האורות המהפכים את החובות לזכיות, הן הע' נהורין שבהיכל הזה שלפנינו. ובשבילם נקרא היכל זה היכל הזכות.
מכלהו נפקי תרין נהורין שקולין כחדא דקיימו קמייהו תדירא, מכללות כל ע' האורות, יוצאים ב' אורות שהם שקולים כאחד, העומדים תמיד לפניהם. פירוש, כי נתבאר, שאלו ע' האורות הם מהפכים חובות בני אדם לזכיות כנ"ל בדיבור הסמוך, והנה אז נבחנים החובות והזכיות לב' אורות שקולים זה לזה, כלומר שמעלת החובות חשובה כמו מעלת הזכיות, ואין זו חשובה מזו משהו. והם עומדים ומאירים לפני ע' האורות תמיד, ומעידים עדות לפניהם כמ"ש לפנינו בסמוך.

פסקה קד

לקבל אלין, אינון ע' רברבן ממנן לבר דסחרין בל ארבע היכלין, לעומת אלו ע' האורות, יש ע' שרים ממונים, שמהם כל הדינים שבעולם, העומדים בחוץ, ומסבבים כל ארב

ההיכלות הללו מבחוץ, **שבעין נהורין אלין ותרין נהורין דקיימא קמייהו כלהו פנימאין גו לגו**, אבל ע' האורות וב' האורות העומדים לפניהם הם פנימיים לפני ולפנים, (כמ"ש להלן באות ק"ו) **ורזא דא דכתיב בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים**, בטנך, היינו פנימיות, כמו הבני מעים שהם בפנימיות הגוף. חטים, רומז לחטאים, דהיינו החטאים שנעשו לזכיות בסוד ע"ב נהורין הנ"ל, שהם לפני ולפנים של ד' ההיכלות כנ"ל, וע"כ נאמר עליהם בטנך ערמת חטים. אמנם סוגה מבחוץ בשושנים, הרומזים לדינים, שהם הע' שרים הממונים, שהם פועלים כל הדינים שבעולם. ומה שאומר שהע' שרים הם הלעומת של ע' נהורין. הענין הוא, כי הגם שכל החטאים והעונשים באים מע' שרים, עם כל זה אינם ח"ו ברשות עצמם אלא שהם משמשים להע' נהורין כי תפקידם להכשיר התחתונים שיהיו ראוים לקבל הגילוי הגדול של ע' האורות. ולפיכך נבחנים, שע' שרים הממונים מסבבים ההיכלות והע' נהורין מבחוץ.

פסקה קה

לקמי נהררין אלין עאלין כל זכו וכל עובדין דעלמא לאתדנא: לפני ע' האורות האלו באים כל הזכיות וכל מעשי בני העולם למשפט. כלומר שע' האורות הללו, ה"ס ב"ד של מעלה, הדנים כל בני העולם. **תרין נהורין אלין אינון סהדי סהדותא**, ב' האורות העומדים לפניהם, הם המעידים עדות של מעשי בני העולם. **בגין דאית שבעה עיני ה' דמשטטי בכל ארעא**, משום שיש שבעה עיני ה' המשוטטות בכל הארץ. עינים פירושו השגחה. ויש שבעה מדות בהשגחתו ית' שהם חג"ת נהי"מ, והם המכונים שבעה עיני ה', כלומר, ז' מיני השגחה המכשירים את בני העולם לקבל העונג והנועם העליון. **כל מה דאתעביד בעלמא אתרשים בההוא עובדא ממש וההוא זכותא ממש וקיימי בקיומייהו**, כל מה שנעשה בעולם הן טוב והן רע, נרשם צורתו באותו המעשה ממש ובאותו הזכות ממש ומתקיימים ועומדים לנצח, כלומר, שאין שום דבר נאבד מהעולם הן ממעשים הרעים והן ממעשים הטובים, אלא כל מעשה נרשמת בצורתה בסוד שבעה עיני ה' וגו' וניתן לה בזה קיום נצחי. **ואלין תרין נהורין חמאן בהו ומסתכלן וסהדי קמי אלין ע' נהורין**, ושני אורות האלו, רואים ומסתכלים בכל מעשה, ומעידים עדות לפני ע' האורות, שהם הב"ד של מעלה, ואחר שהע' נהורין שומעים עדותם, **אלין ע' גזרי גזרין ודייני דינין הן לטב והן לביש** אלו ע' האורות גוזרים גזרות ודנים דינים הן לטובה והן לרעה. דהיינו ע"פ עדותם של ב' האורות. פירוש כי בעת השלמות נמצאים ב' האורות הללו שה"ס אור החובות ואור הזכויות, שקולים זה כזה בסוד שזדונות נעשו לו כזכיות כנ"ל (דף ס"ד ד"ה ביאור) ואז ע' האורות שה"ס ע' סנהדרין של מעלה, דנים לפי עדותם

הטובה הזו את כל מעשה לטובה. אבל אם ב' האורות אינם שקולים, אלא אור הזכיות גדול מאור החובות, הנה במדה זו יש חסרון ניכר במעשים הרעים, אשר האדם שעשה אותם, צריך לשוב בתשובה מאהבה עליהם, וזה נבחן שב' האורות מעידים עדות רעה על המעשים שעשה האדם, ואז ע' האורות דנים דינים לרעה, עד שישיב האדם תשובה מאהבה עליהם, ויהפכו לגמרי לזכיות, ויהיו ב' האורות שקולים זה כזה. הרי שהע' נהורין דנים את האדם לפי עדותם של ב' האורות, כלומר אם שקולים או אינם שקולים, ולפי מדת החסרון עד שיהיו שקולים. **והכא איהו אתר דזכותא**, וכאן בהיכל זה הוא מקום הזכות. כלומר שמה שאומר **ודיינין דינין הן לטב והן לביש**, אינו מתגלה כאן אלא בהשפע המושפע מע' נהורין המגיע למטה, שם ניכר הרע, אבל כאן הוא הזכות בלבד.

פסקה קו

רוחא דא ביה אתרשימו אתוון תלת, דאנון יה"ו: הרוח שבהיכל זה, הנקרא זכות, שממנו ע' נהורין הנ"ל, נרשמו בו ג' אותיות יה"ו. פירוש, הע"ס הם י"ה ו"ה: י"ה הם חו"ב, ו' הוא ת"ת הכולל חג"ת נה"י, ה"ת הוא מלכות. ואומר אשר הרוח הזה, שממנו ע' נהורין הנ"ל, הוא בחינת יה"ו, דהיינו רק ט' ספירות הראשונות, שה"ס דכר, ואינו כולל את ה"ת שה"ס נוקבא. **דכד אלין אתוון מתדבקן בהאי אתר, באתדבקותא דדכורא ונוקבא, כדין אתרשימו ביה, ולא אתעדון מתמן**, כאשר האותיות יה"ו, מתדבקים באותו מקום, דהיינו בהמלכות המכונה מקום, שהיא ה' תתאה, אז נרשמים האותיות יה"ו בהרוח, ואינם מסתלקים משם. פירוש כי כל מדרגת יוצאת ע"י זווג דהכאה דאור העליון שה"ס ט"ס ראשונות ודכר, על המסך שבמלכות שה"ס נוקבא, שאז עולה או"ח מהמלכות ומלביש את אור העליון, שה"ס ט"ס ראשונות, ממטה למעלה, וע"י הלבשה זו נקבעו ונקשרו ט"ס ראשונות בהמדרגה, וז"ש **דכד אלין אתוון יה"ו**, שה"ס אור העליון ודכר, **מתדבקן בהאי אתר** דהיינו בה' תתאה, בהמלכות, שהיא נוקבא, שאז נאצל הרוח הכולל ע' נהורין הנ"ל **כדין אתרשימו ביה**, אז נרשמו בהרוח ט"ס הראשונות שהוא **יה"ו, ולא אתעדון מתמן** כי האו"ח מלביש אותם והם נקשרים בו בכח הלבשה הזאת.

לבתר נפיק חד נהורא נהיר לארבע סטרין, האי נהורא אפיק תלת אחרנין: לאחר כך יוצא אור אחד המאיר לד' צדדים, אור זה מוציא ג' אורות אחרים. פירוש, כי אלו הע"ס הנ"ל בדבור הסמוך שיצאו ממטה למעלה, הם נבחנים לע"ס דראש, וה"ס הרוח הכולל את ע' נהורין וב' סהדי. ונודע שאחר שנעשה הזווג דהכאה ומוציא הע"ס דראש, מתפשטת אח"כ המלכות דראש ממעלה למטה ומוציא ב' בחינות שבגוף, שהם חג"ת עד החזה, שה"ס ג"ר דגוף, ונה"י שמחזה ולמטה עד סיום רגלין. ונודע שחג"ת שמחזה

ולמעלה שלמים בד' הבחינות חו"ב תו"מ, שה"ס ארבע חיות אריה שור נשר אדם. אבל נה"י, שמחזה ולמטה, אין שם אלא ג' בחינות חו"ב ות"ת וחסר שם פני אדם שה"ס מלכות (כמ"ש לעיל דף מ"ו בד"ה ביאור. ובבראשית א' דף פ"ו ד"ה וזה, ע"ש בכל ההמשך).
וז"ש **לבתר**, דהיינו אחר שיצאו יה"ו דראש בזווג דהכאה, **נפק חד נהורא נהיר לארבע סטרין**, שאור המלכות דראש נתפשט והאיר ממעלה למטה את החג"ת שמחזה ולמעלה, ששם יש ד' **סטרין** חו"ב תו"מ, **האי נהורא אפיק תלת אחרנין**, ומהחג"ת יצאו ונתפשטו נה"י שמחזה ולמטה שהם רק ג' **סטרין** חו"ב ות"ת, אבל פני אדם חסרים שם כנ"ל.
דאינון תלת בתי דינא, **דדיינין דינין אחרנין במלין דעלמא**, **בעותרא במסכנו במרעין בשלימו** וכו', שאלו ג' נהורין חו"ב ות"ת, הם ג' בתי דין הדנים דינים אחרים בעניני העולם, שאינם דיני נפשות, דהיינו בעשירות בעניות במחלות בבריאות השלמה ובשאר ענינים שהעולם נידון בהם. פירוש שהרוח הכולל ע' נהורין וב' סהדי, הוא בחינת יה"ו שבראש המאירים ממטה למעלה, ואלו ע' נהורין הנמשכים ממנו, ה"ס ע' סנהדרין הדנים דיני נפשות. והאורות שמחזה ולמטה הנמשכים מה' תתאה שבראש, שהם ג' סטרין, ה"ס ג' בתי דין הדנים דינים אחרים שאינם דיני נפשות. וה"ס במותב תלתא כחדא הוינא, (המובא לעיל בבראשית א' דף קנ"ד אות קע"ב) אלא שכל אחד מג' סטרין כלול מכל הג', וע"כ הם ג' בתי דין.
ומה שאינו חושב בתי דין בד' הסטרין שמחזה ולמעלה, היינו משום ששם החסדים מכוסים ואין בהם גילוי של הארת החכמה, ואין שום דינים יכולים להאחז שם, כי אין הדינים שורים אלא במקום שיש הארת החכמה. והטעם הוא, כי הצמצום לא היה כלל על אור החסדים כמ"ש במקומו.
חד היכלא לאנון ע' קדמאי לגו, **תלתא לאנון תלתא אחרנין**: היכל אחד הוא בשביל ע' נהורין הראשונים, שהוא בפנימיות ההיכלות, וג' היכלות החיצונים לו, הם בשביל ג' בתי דינים האחרים. כלומר כי היכל זה כלול מד' היכלות זה לפנים מזה (כנ"ל באות ק"ב) והע' נהורין שה"ס ע' סנהדרין וב' סהדי, הם בהיכל הפנימי מכולם, וג' בתי דין האחרים הם בג' היכלות המסבבים להיכל הפנימי.

פסקה קז

סלקא האי רוחא וכליל כל אינון דלתתא, **ואפיק חד חיוותא קדישא מתלהטא**: עולה רוח הזה וכולל בתוכו כל אלו נהורין שלמטה, דהיינו ד' נהורין שמחזה ולמעלה והג' נהורין שמחזה ולמטה, ומוציא חיה אחת קדושה מתלהטת. **ועיינין לה כעיני אינשא לאשגחא באלף אלפין ורבוא רבוון חיילין מאריהון דדינא**, ויש עינים להחיה כעיני

אנוש, כדי להשגיח באלף אלפים ורבוא רבבות חיילות בעלי הדין. **כלהו נטלין פתקין, ופתחין וסגרין בעלמא, ואשלימו דינא**, כל אלו בעלי הדין לוקחי פסקי דין מהב"ד, ופותחים או סוגרים צנורות השפע אל העולם ומשלימים הדין, דהיינו שמוציאים אותו לפועל.

פירוש, כי הרוח שה"ס ע' נהורין היא בחינת ג"ר וראש שה"ס יה"ו (כנ"ל בדיבור הסמוך) והחיה הזאת נמשך בעיקר מן הרוח וע' נהורין שבו, אלא כדי להאצילה בראש וגוף, הוצרך גם הרוח להכלל מבחינת גוף, דהיינו מהד' נהורין וג' נהורין, שהם גוף כנ"ל. ולפיכך יכולה החיה להשלים ולהוציא לפועל את הדין שהוציאו הע' נהורין להיותם שורשה. וז"ש **ועיינין לה כעיני אינשא**, להורות שהעינים של החיה נמשכות מבחינת הג"ר, ששם ע' נהורין, ושם פני אדם. ועינים פירושו השגחה. וז"ש **לאשגחא באלף אלפין ורבוא רבוון** וכו'. כי להיותם מבחינת ראש הם נמשכים מהבחינה שכנגדם באצילות שהוא עתיק, שהוא הראש דאצילות, ונודע שספירות דעתיק הם במספר מאה אלף והע"ס שלו הם אלף אלפים, שזסו"ה הנאמר בעתיק (דניאל ז') אלף אלפין ישמשוניה. ומלבד זה יש עוד בעתיק זווג נעלם מסוד המלכות הגנוזה ברדל"א, ומבחינה זו כל ספירה שבו רבוא אלפין, והע"ס רבוא רבבן, שזסו"ה ורבוא רבבן קדמוהי יקומין, (דניאל ז') וכיון שאלו הם המוציאים לפועל את הדינים הנגזרים בע' נהורין שהם בחינת ראש, המקבלים מעתיק, שהוא הבחינה שכנגדם, ע"כ יש גם בהם אותם ב' המספרים הנוהגים בעתיק, **אלף אלפין**, מזווג הנגלה, **ורבוא רבוון** מזווג הנעלם.

פסקה קח

תחות האי חיוותא ד' שרפים, מלהטן כלהו כחזור ושושן ושביבי דאשא סלקין: תחת חיה הזו יש ד' שרפים שכולם לוהטים ככפתור ופרח, וניצוצי אש עולים. פירוש. ד' השרפים הם ד' בחינות חו"ב תו"מ של החיה המאירים לד' סטרין. וענין ההתלהטות ככפתור ופרח ונצוצי אש, ה"ס זיעת החיות שהן מזיעות בעת נסיעתן לד' הסטרין, (כמ"ש לעיל דף נ"ט ד"ה וז"ס הזיעה ע"ש) כי בכל סטרא שנוסעים, הם מכוונים פניהם לקו האמצעי בהקפדה מרובה, שלא לנטות לא לימין ולא לשמאל, וכיון שאינם יכולים לצמצם את עצמם כל כך לאמצעיתא כפי שרוצים, נמצאים עושים פעם נטיה יתרה לצד שמאל וממשיכים בזה תכף ניצוץ אש שורף, ופעם עושים נטיה יתירה לצד ימין וממשיכים בזה אור חסדים, כי המדייק להחזיק עצמו באמצע, דרכו לנענע עצמו פעם לימין ופעם לשמאל עד לקבוע לו האמצע בדיוק. והנטיה היתרה לצד הימין מכונה בשם **כפתור**, כי הבית קבול של האור מכונה **כף**, וקומת אור הנמשך מכונה **תור**, מלשון

תורי זהב וגו'. והנטיה היתרה לצד שמאל מכונה בשם **פרח**, ובשם **נצוצי אש**, פרח נקרא על שם פריחת אור החסדים כי אור החכמה הנמשך מקו שמאל נמשך בלי אור החסדים, ונבחן שאור החסדים פרח משם. וכן מכונה ניצוצי אש, כי מפאת היות האור בלי חסדים נמצא שורף את התחתונים, כי הנמשכים מבחינת ז"ת שעיקרם הוא אור חסדים נמצאים מתבטלים על ידי אור בלי חסדים, אבל אלו ד' השרפים להיותם מבחינת ג"ר אינם נשרפים מחמת חסרון חסדים, כי הג"ר יכולים לקבל אור חכמה בלי חסדים, ועל שם כך הם נקראים שרפים, להורות שהארתם הנמשך לתחתונים שורפת אותם.

ע"ב גלגלין לכל חד מלהטן באשא: ע"ב גלגלים לוהטים באש יש לכל אחד, מד' השרפים שהם ד' פעמים ע"ב שהוא בגי' פר"ח, שזה יורה שאור החסדים פרח משם, כי אלו הגלגלים התקבצו ועלו אליהם מניצוצי אש הנ"ל, וע"כ הם לוהטים.

כד נטלין אתעביד נהר חד די נורא: כאשר נוסעים נעשה על ידיהם נהר אחד של אש. כי ענין הנטיה הנ"ל לצד שמאל נוהגת תמיד בעת הנסיעה, כי בכל פעם שמתאמצים ביותר לכוין פניהם לקו האמצעי, הם מזיעים בהכרח, דהיינו שנוטים לכאן ולכאן, לימין ולשמאל, בכדי לקבוע ביתר דיוק את האמצעי, ובכל נטיה לצד שמאל יוצאים ונמשכים ניצוצי אש, עד שמתקבצים ונעשים לנהר של אש, הנקרא נהר דינור. **אלף אלפין משמשין להוא נורא**, אלף אלפים מלאכים משמשים לאש ההוא. פירוש כי המוחין שהשרפים מקבלים בעת נסיעתם נמשכים מעתיק דאצילות שמצד זווג הנגלה הוא במספר אלף אלפים, ומצד זווג הנעלם הוא במספר רבוא רבבן, (כנ"ל דף ס"ח ד"ה סלקא) וע"כ נבחן שהנהר של אש נעשה ע"י הארת אלף אלפין הנמשך מעתיק, **מתמן נפקי כמה חיילין**, מאלו אלף אלפין יוצאים ונולדים כמה צבאות, **כד גלגלין נטלין כמה אינון רבוא רבוון דיקומון מנייהו בגו ההוא נורא**, כשהגלגלים נוסעים, נולדים ועומדים מהם כמה רבוא רבבות בתוך האש, שהם נמשכים מזווג הנעלם של עתיק שהוא בסוד רבוא רבבן. באופן שהמשמשים העושים את נהר דינור הם בסו"ה אלף אלפין ישמשוניה, והנולדים ויוצאים בתוך הנהר דינור גופו, הם בסו"ה רבוא רבבן קדמוהי יקומון.

תחות היכלא תנינא נפקי חיילין דמזמרין ואתיין לקרבא הכא ואתוקדון כלהו: תחת היכל השני יוצאים מלאכים המזמרים ובאים להתקרב כאן והם נשרפים כולם. והוא מטעם היותם מבחינת ו"ק אשר עיקרם הוא אור החסדים, וע"כ נעשה להם אור החכמה בלי חסדים שבכאן, לאש שורף, ונשרפים ונאבדים מחמתו.

פסקה קט

כל אינון ממנן דעלמא דאתמנון לשלטאה, מהכא נפיק דינהון לשלטאה: כל אלו הממונים שנתמנו לשלוט בעולם מכאן יוצא התמנותם לשלוט, **מגו ההוא רוחא דאתרשים בתלת אתוון**, התמנותם יוצא מתוך הרוח זכות שבכאן, שנרשם בג' אותיות יה"ו (כנ"ל באות ק"ו) **ומהכא מעברין קיומייהו מעלמא, ואתדנו בהאי נורא דנגיד ונפיק**. ומכאן מעבירים אותם מהעולם ונדונים באש הזה היוצא ונמשך בנהר דינור. **כלא אתמסר בהאי היכלא בגין דאתרשימו בתלת אתוון הכא, האי רוחא אתכליל בהו**, הכל נמסר בהיכל הזה משום שנרשם בג' אותיות יה"ו שהרוח שבכאן נכלל בהם. **ההוא חיוותא אפיק חיילין ומשריין דלית להון חושבנא**, חיה זו מוציאה צבאות ומחנות מלאכים שאין להם מספר.

פירוש כי שליטת הממונים דקדושה בעולם הוא להכניע את הס"א, ואינם יכולים לשלוט עליהם ולהכניעם, מפני שזה לעומת זה עשה אלקים, אלא בשעה שמקבלים מוחין דג"ר מהרוח זכות שבכאן, אז יכולים להכניע הס"א ולשלוט בעולם, ואומר **ומהכא מעברין קיומייהו מעלמא**, כי כמו שהמוחין הגדולים מקובלים כאן, כן אם אינם נזהרים, לקבלם בסוד ג' אתוון יה"ו, שהרוח שבכאן נרשם בהם, שסודם שהו' שהוא ת"ת, קו אמצעי, מכריע על י"ה שהם חו"ב, ימין ושמאל, אלא נוטים לקו שמאל, מעבירים אותם תכף מהעולם **ואתדנו בהאי נורא דנגיד ונפיק**, כמ"ש לעיל. באופן **דכלא אתמסר בהאי היכלא**, הן המוחין הגדולים והן להאבד מהעולם לגמרי.

פסקה קי

כל דינין דעלמא מהאי היכלא נפקי הן לטב הן לביש בר תלת, בני חיי ומזוני, כל הדינים שבעולם יוצאים מהיכל הזה, הן לטובה והן לרעה, חוץ מג' הללו, בנים חיים ומזונות, **דלא אתייהב רשו באתר דא, דהא בההוא נהר עלאה, דכל נהורין נגדין מניה, קיימא מלה**, שלא ניתן רשות לדון אותם במקום הזה, אלא שהם תלוים באותו נהר העליון, דהיינו המכונה דיקנא דא"א או מזל העליון, שכל האורות, דבני חיי ומזוני, נמשכים ממנו, ורק בו תלוי הדבר, והטעם הוא, כי בהיכל הזכות עיקר השליטה הוא לבחינת אהבה, שהרי אין הזדונות נהפכים לזכיות אלא ע"י אהבה. כמ"ש חז"ל שע"י תשובה מאהבה זדונות נעשים לו כזכיות (יומא פ"ו:) אמנם מזל העליון שה"ס שערות דיקנא דא"א עיקר השליטה היא שם לבחינת יראה, כי ע"כ נקראת שערות מלשון סערות. ובני חיי ומזוני אינם נמשכים אלא בכח היראה, וע"כ לא יוכלו לבא מהיכל הזכות אלא רק משערות דיקנא דא"א ששם מדת היראה.

ואין להקשות הרי אומר לעיל שע' נהורין ה"ס סנהדרי גדולה הדנים דיני נפשות וא"כ גם החיים נידון בהיכל הזכות. אמנם כבר עמד בזה הזהר עצמו (בפקודי רנ"ג ע"א) ותירץ שם **כד אתדן הכא לחיים כדין נגדין חיים מלעילא ויהבי ליה**, שאחר שנידון בהיכל הזכות לחיים, נמשך אז החיים ממזלא דא"א וניתן לו חיים ממנו. וכן אומר להלן באות קי"ד. **באמצעיתא דהיכלא דא**, **הוא אתר מתקנא**, **לקבל רוחא דלעילא בגו רוחא דא**, **ודא סלקא בהו**: באמצעו של היכל הזה, יש מקום מתוקן, שיתקבל רוח העליון, שבהיכל החמישי, תוך הרוח שבכאן, ומקום זה עולה בהם, כלומר שמקום זה, שה"ס העמוד העומד באמצעו של כל היכל והיכל, נכלל בב' הרוחין הללו, וע"כ הוא מעלה את הרוח שבכאן אל רוח העליון שבהיכל החמישי כמ"ש באורך לעיל דף מ"ח ד"ה באמצעיתא ע"ש.

פסקה קיא

תרין עשר פתחין אינון להיכלא דא בכל פתחא ופתחא כל אינון סרכין וממנן דאינון מכרזי: י"ב פתחים הם להיכל הזה, בכל פתח ופתח נמצאים כל אלו השוטרים והממונים שהם מכריזים, **לאודעא לתתא כל אינון דינין דזמינין לנחתא לתתא**, **כד"א קרא בחיל**, **וכן אומר גודו אילנא וגו'**, להודיע למטה כל אלו הדינים העתידים לירד למטה, כמ"ש קרא בחיל, וכן גודו אילנא וגו', שכרוזים הללו באים מכאן.

פירוש, כי עצם ההיכל הוא בחינת מחזה ולמעלה, והתחתונים ששורשם מבחינת מחזה ולמטה, אינם ראוים לקבל אלא מבחינת מחזה ולמטה, כי כל בחינה צריכה לקבל רק מהבחינה שכנגדה, כנודע. וז"ס הפתחים שבהיכל, שהפתחים ההם הם בחינת מחזה ולמטה של ההיכל, שהתחתונים יכולים לקבל שפעם מהם, וע"כ הם נבחנים כמו פתחים להורות, שאינם יכולים לבא ולקבל מההיכל כי אם דרך שם, שהיא מחזה ולמטה כמו בחינתם, בדומה להיכל גשמי שאי אפשר לבא בו זולת דרך הפתח. וע"כ עומדים שם בפתחים ההם, כל אלו הממונים המשפיעים משם את פסקי הדין אשר בב"ד שבהיכלות, אל התחתונים, שה"ס הכרוזים שמכריזים ונשמעים ונעשים בעולם.

וענין י"ב פתחים שיש בהיכל הזה. הוא, כי ד' היכלות כלולים בהיכל הזה כנ"ל באות ק"ב, שהם נגד ד' בחינות חו"ב תו"מ של ההיכל, ובכל היכל והיכל יש ג' פתחים, הרי י"ב פתחים. ומה שלא יש ד' פתחים בכל היכל, הוא מטעם היותם בחינת מחזה ולמטה כנ"ל שחסר בהם פני אדם, ואין שם אלא ג' פנים, שהם רק ג' בחינות חו"ב ות"ת. ע"ד שנתבאר לעיל (דף מ"ו ד"ה ביאור) שלכל חיה ד' גלגלים להיותם מחזה ולמעלה ולכל גלגל ג'

סמכין להיותם מחזה ולמטה, ע"ש, כן כאן כלולים ד' היכלות בהיכל הזה, להיותם בחינת מחזה ולמעלה, אבל בכל היכל רק ג' פתחים להיותם בחינת מחזה ולמטה.

פסקה קיב

ומגו כרוזי אלין נטלי מלה כל מאריהון דגדפין עד דאודעי מלה לרקיע דחמה: ומן כרוזים האלו של השוטרים והממונים שבפתחי היכלות, מקבלים כל בעלי כנפים, עד שמודיעים הדבר אל הרקיע של החמה. דהיינו לרקיע הב' דעולם העשיה, ששם החמה בין ז' ככבי לכת. בעלי כנפים פירושו מלאכים, בסו"ה כי עוף השמים יוליך את הקול (קהלת י'), ואומר שכל המלאכים שמתחת ההיכלות בבריאה, וכן ביצירה ועשיה מקבלים הכרוזים של השוטרים והממונים שבפתחי ההיכל, דהיינו שכל מלאך עליון נותן להתחתון ממנו, עד שהכרוז מגיע אל החמה, שהוא הרביעי מז' ככבי לכת. אמנם אין הכונה לז' ככבי לכת הגשמיים אלא לז' ספירות שברקיע הב' של עולם העשיה הרוחני, שז' ככבי לכת הגשמיים נבחנים לענפים שלהם. כי כן דרך החכמים לדבר בענפים גשמים ולבאר עמהם את שרשיהם הרוחני.

ומתמן כד נפיק שמשא נפיק מלה ואתשטייא בעלמא עד דמטי לההוא חיויא דרקיעא, ומשם כאשר השמש יוצא על הארץ, יוצא דבר הכרוז מהשמש, ומשוטט בהעולם עד שהדבר מגיע אל הנחש שבהרקיע, **דכל ככבי דרקיעא גלידו ביה**, **דאיהו באמצעיתא דרקיעא**, שכל ככבי הרקיע מוקפאים בו, והוא עומד באמצע הרקיע **ושמעין מלה ונקטין לה אינון סרכין דתחות**, **ואינון דממנן על ההוא חיויא**, **ומתמן אתפשט לעלמא**, ושומעים הדבר ומקבלים אותו אלו השוטרים של מטה, ואלו הממונים שעל הנחש, ומשם מתפשט הדבר לעולם.

ביאור ענין חיויא דרקיע תמצא להלן בזהר (חיי שרה אות ע"א) וז"ל, **ותא חזי באמצעות דרקיעא אתקטר חד אורחא קסטרירא**, **ואיהו חיויא דרקיעא**, ובוא וראה, באמצע הרקיע נקשר שם אורח אחד מבהיק והוא הנחש שברקיע, **דכל ככבין דקיקין כלהו קטירין ביה וקיימי ביה תלי תלין**, שכל הככבים הדקים מלראות אותם, כולם קשורים בו תלי תלים. והוא הנקרא אצל התוכנים בשם **קו החלבי**, שמחמת ריבוי הככבים אשר שם הוא נראה לנו כמו קו אחד לבן כחלב. **ואנון ממנן בסתירו עובדי בני עלמא**, ואלו ככבים הדקים הם ממונים על המעשים שבסתר של בני העולם. עכ"ל.

וז"ש כאן **עד דמטי לההוא חיויא דרקיעא דכל ככבי דרקיעא גלידו ביה**, דהיינו לקו החלבי שהככבים כולם מוקפאים שם, כלומר שאינם זזים ממקומם. פירוש כי ההנהגה בפרטיות מסודרת תחת הככבים, כמ"ש ז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו ככב ומזל

מלמעלה שמכה אותו ואומר לו גדל. ונודע שכל מדרגה וכן שפע הנמשך ממנה מחולקת לשנים, לבחינת מחזה ולמעלה ולבחינת מחזה ולמטה, ולפיכך גם הככבים מחולקים על פיהם, שיש ככבים שאינם ככבי לכת והם קפואים בקו החלבי שהם בחינת מחזה ולמעלה, ששם החסדים מכוסים ואין השפע מגיע מהם לתחתונים בגלוי. וז"ש שם **ואנון ממנן בסתירו עובדי בני עלמא**, כי אינם ממונים רק על מעשים שבסתר. ויש ככבי לכת, שהם שצ"מ חנכ"ל, שהם בחינת מחזה ולמטה ששם החסדים מגולים והשפע מגיע מהם לתחתונים בגלוי. וע"כ הולכים ומסבבים העולם כל אחד בדרכו המיוחד, לחלק השפע המיוחד לו.

וז"ש **עד דמטי לההוא חיויא** וכו' **ושמעין מלה**, כי אלו הככבים אינם מקבלים הדבר להשפיע לתחתונים אלא שומעים אותו בלבד, **ונקטין לה אינון סרכין דתחות**, ומקבלים הדבר, רק השוטרים שמתחת הקו החלבי, שהם מבחינת מחזה ולמטה, שמהם מושפע לתחתונים. וכן **ואנון דממנן על ההוא חיויא**, דהיינו הממונים שממעל הקו החלבי, גם הם מקבלים הדבר, אבל הככבים עצמם שבקו החלבי אינם מקבלים אלא שומעים בלבד, באופן שיספיק אל הסרכין דתחות, שיקבלו מהם.

פסקה קיג

ומתמן אתפשט לעלמא, ואפילו רוחין ושדין ואפילו עופי שמיא מודעי ליה בעלמא כרוזין: ומשם מן הסרכין שלמטה, מתפשט ונעשה הכרוז בהעולם, ואפילו רוחות ושדים ואפילו עוף השמים מעבירים ומודיעים הכרוזים בהעולם. כלומר , שכל בריות העולם ואפילו שדים ורוחות מוכנים להוציא לפועל את הכרוזים הללו.

תבין וסתמין פתחין: הממונים חוזרים וסוגרים הפתחים. פירוש. בעת השפעת ההנהגה אל העולם נפתחים י"ב הפתחים והכרוזים משתלשלים להעולם דרך המדרגות כנ"ל. ואחר שיצא לפועל בהעולם חוזרים וסוגרים הפתחים. כי אינם פתוחים רק בשעת השפעה.

לא סלקא רוחא ברוחא, עד דכלהו רוחין תתאי כלהו חד בהדי האי רוחא, אין הרוח שבכאן עלה לרוח העליון, שבהיכל החמישי, עד שכל הרוחות שבהיכלות התחתונים נעשו אחד עם הרוח הזה שבכאן, **וכלהו אתכלילן ועאלין דא בדא עד דאתעביד כלא חד**, וכל הרוחות נכללים ונכנסים זה בזה עד שנעשו כולם אחד. ואחר התכללות הזה עולה הרוח שבכאן עמהם להיכל החמשי ונכלל בהרוח אשר שם.

פסקה קיד

בר נש כד איהו בבי מרעיה הכא אתדן הן לחיים הן למות: כשהאדם מוטל חולה על ערש דוי, הוא נידון כאן הן לחיים והן למות. **חיין תלייא לעילא, אי אתדן הכא לחיים יהבי חיין מלעילא, ואי לא יא יהבין**, חיים תלוי למעלה בנהר העליון ולא כאן בהיכל זכות, כנ"ל, אמנם אם נידון כאן לחיים, נותנים לו חיים מלמעלה, מהנהר העליון הנק' מזל, ואם לא, אין החיים ניתנים לו מלמעלה. **זכאה חולקיה מאן דאתדבק במאריה ויעול ונפיק**, אשרי חלקו מי שנתדבק ברבונו ונכנס ויוצא בהיכל הזה כחפצו.

הכא קידה באנפין בארעא לאתגברא על דינא: כאן בהיכל זה נוהג קידה על אפיים, שפניו יגעו בארץ, בכדי להתגבר על הדין. והנה בהיכל הב' אומר שצריכים כריעה, ובהיכל הג' אומר שצריכים השתחואה, דהיינו הרכנת הראש, וכאן אומר שצריכים קידה באנפין על ארעא. ויש להבין זה, והענין הוא, כי ענין הכריעות והשתחויות שעושים הצדיקים להתרצות לרבונם הוא מכוון לפי המוחין שממשיכים, ולפיכך בהיכל הוד שהיא בחינת ו"ק צריכים לכריעה על ברכים, ובהיכל הג' הנחשב לג"ר כלפי היכל הב', צריכים להשתחואה, דהיינו הרכנת הראש עד שיראה איסר מכנגד לבו, ואינם צריכים לקידה על אפים, משום שעוד אינו בחינת ג"ר ממש, להיותו בחינת מחזה ולמטה דהיכלות. אבל בהיכל הרביעי שבכאן להיותו כבר מחזה ולמעלה דהיכלות ששם ג"ר מבחינת פנים, ע"כ צריכים לקידה על אפים שיגעו פניו בארץ.

על האי היכלא אתמר אל אמונה ואין עול וגו', מרמז על רישא דקרא, שנאמר כי כל דרכיו משפט כי בהיכל זה מקום הבתי דינים ששם מתגלה אשר כל דרכיו משפט, שבזה משיגים אותו ית' בסוד אל אמונה ואין עול כי צדיק וישר הוא.

פסקה קטו

היכלא חמישאה, היכלא דא היכלא דברקא זהיר דאיהו רוחא דמזהיר נהיר לאינון תתאי, היכל החמישי, היכל זה, הוא היכל שהברק מאיר בו, שהוא רוח הנקרא ברק, שמזהיר ומאיר להתחתונים. ומזהיר, פירושו בהארת החכמה הנק' זהר. ומאיר היינו באור החסדים.

רוחא דא איהו כליל ופתח וסגיר נהיר ונציץ לכל סטרין: רוח הזה, ברקא, הוא כולל ופותח וסוגר מאיר ומתנוצץ לכל הצדדים. פירוש. בעת שהרוח הזה עושה זווגו להאיר הארתו,הוא **כליל** לכל התחתונים שעלו אליו בבחינת מ"ן. **ופתח**, היינו להארת ו"ק דג"ר, **וסגיר**, היינו להארת ג"ר דג"ר, **נהיר**, היינו באור ישר, **ונציץ**, היינו באו"ח, **לכל סטרין**, היינו מעלה ומטה ולד' רוחות.

מנציצו דא נהיר חד נהורא כעין ארגוונא: מהתנוצצות הזה מאיר ויוצא אור אחד שמראהו כעין ארגמן. **נהורא דא כליל כל גווני דנהרין נהורא חוור ואוכם סומק וירוק**, אור זה, שהוא כעין הארגמן, הוא אור כולל לכל המראות המאירים דהיינו אור לבן ושחור אדום וירוק שהם חו"ב תו"מ כנודע, **אתכלילן אלין באלין אתרקים חוור בסומק אוכם בירוק לבתר חוור באוכם**, נכללו אלו באלו ונרקם הלבן באדום, והשחור בירוק, ואח"כ הלבן בשחור, **ואתעביד חד חיוותא מרקמא, ואתכליל בה ירוק וסומק, דיוקנאה כדיוקנא דבר נש דכליל כל דיוקנין**. ונעשה מהם חיה אחת מרוקמת מכל הגוונין, ונכלל בה בעיקר ירוק ואדום, ודמות פניה כפני אדם, הכולל לכל הצורות.

פסקה קטז

מינה נפקו ד' סמכין, דאינון חיוון רברבין על אלין דלתתא, מן החיה הזו יוצאים ד' אדנים, שהם חיות גדולות כלפי אלו של מטה. כלומר, אע"פ שהסמכין הם בחינת מחזה ולמטה של כל חיה, שבהיכלות התחתונים אין שם משום זה אלא ג' סמכין מ"מ כאן בהיכל הזה הוא כולו ג"ר, וגם הסמכין הם כבחינת מחזה ולמעלה, ונבחנים כחיות גדולות. ומפרש, **חד אקרי אופן, דאיהו תרין, בגין דכד אתחזי האי אתנהיר אחרא בגויה**, אחד נקרא אופן, דהיינו רק המלכות בלבדה, והוא שנים, משום כשנראה זה, מאיר אחר בתוכו, והם שנים פירוש, כל בחינת מחזה ולמטה של החיה היא בחינת מלכות, וע"כ נקראים אופנים, כי אופן הוא שם המלכות כנודע. אמנם כיון שהמלכות עלתה ונתמתקה בהבינה, ע"כ נחשבת המלכות תמיד לב' אופנים, **דכד אתחזי האי אתנהיר אחרא בגויה**, כאשר נראה המלכות הרי מאיר בתוכה הבינה, וע"כ נבחנת לב' אופנים, אופן בתוך אופן. **דביק דא בדא, עאל דא בדא, לבתר עאל אחרא דא בדא, ואתחזון ד' רישין לד' סטרין דעלמא**, ונעשו דבוקים הבינה והמלכות זו בזו, ונכנסה זו בזו, דהיינו המלכות בהבינה, ונעשו ב' אופנים ימין ושמאל במקום בינה, ואח"כ נכנסה האחרת זו בזו, דהיינו הבינה נכנסה ונכללה במקום המלכות, ונעשו ב' אופנים ימין ושמאל גם במקום המלכות, ונראו עתה ד' ראשים לד' רוחות העולם, כי הימין ושמאל שבמקום בינה נבחנים לדרום צפון, והימין ושמאל שבמקום מלכות, נבחנים למזרח מערב, וכלהו חד גופא, אמנם כל הד' הם רק גוף אחד, דהיינו מלכות, כי כולם נעשו ע"י התכללות המלכות בהבינה. **ואלין אינון דכתיב בהו כאשר יהיה האופן בתוך האופן** ואלו הם שכתוב עליהם כאשר יהיה האופן בתוך האופן כמבואר.

וכלהו אלין קשירין דא בדא כחיזו דחיוון עלאין דלא מתפרשין לעלמין, האי חיוותא: וכל אלו ד' הסטרין קשורים זה בזה, כמו חיות העליונות דחיה זו, שאינם נפרדים לעולם,

דארבע גוונין מרקמן אחידן אלין באלין לד' סטרין: כי הארבע גוונים המרוקמים בהחיה, שהם חו"ב תו"מ שלה שמחזה ולמעלה הנק' חיות עליונות, נאחזים אלו באלו, ונמשכים לד' סטרין אלו, שלמטה מחזה של החיה, שעי"ז נקשרים ד' הסטרין זה בזה, ואינם נפרדים לעולם, **מהכא כד נטלא חיוותא דא נטלא לתרין סטרין**, מכאן נשמע, שבנסוע חיה הזו היא נוסעת לב' סטרין, שהם בינה ומלכות שהן העיקר של ד' הסטרין, בסו"ה, כאשר יהיה האופן בתוך האופן. כנ"ל.

פסקה קיז

האי רוחא דברקא אתכליל בתרין רוחין, רוחא דא דברקא אפיק חד חיוותא וכל אינון נהורין: רוח ברקא הזה נכלל בב' רוחות שרוח ברקא הוציא חיה אחת הנזכרת וכל אלו האורות הנזכרים, **רוחא אחרא אתנהיר מניה דאקרי רוחא מלהטא**, ורוח אחר נמשך ממנו ומאיר הנקרא רוח לוהט.

פסקה קיח

נהרין מניה תרין נהורין דאינון ארבע, ואלין נהורין מתהפכין בגוונין, והכא איהו להט החרב המתהפכת, מאירים ממנו, מן הרוח הלוהט, ב' אורות שהם ד', שהם בחינת ד' סטרין הנ"ל, ואלו האורות מתהפכים במראיהם, והם נקראים להט החרב המתהפכת, **אלין אינון נהורין דמתהפכן שננא דחרבא**, אלו הם האורות המתהפכים ונעשים להט החרב, **ואלין קיימי על היכלא דלתתא, בגין דהאי להט החרב קיימא על אינון ע' נהורין דבי דינא**, ואלו האורות עומדים על האורות שבהיכל שלמטה מכאן, הנקרא היכל הזכות, משום שלהט החרב הזה עומד על ע' האורות שבבית דין, הנמצאים בהיכל הזכות.

ביאור הדברים. כי נתבאר במראות הסולם דף ס"ה אות י"ג, שאלו ג' היכלות, דהיינו היכל הזכות והיכל ברקא והיכל הרצון, הם בחינת עי"מ דפנים, אשר היכל הזכות הוא ו"ק דפנים, המכונה עיבור יניקה, והיכל ברקא הוא ו"ק דג"ר דפנים. והיכל הרצון הוא ג"ר דג"ר דפנים, ע"ש. והזהר מביא להלן בסוף היכל השביעי, אשר אברהם לקח היכל ברקא שבכאן, ויצחק לקח היכל הזכות. כי בהיות כאן בחינת מוחין דפנים, ע"כ אפילו הו"ק דג"ר הצריכים להאיר בהיכל ברקא, שהם נמשכים מסוד בינה החוזרת לחכמה, שה"ס יצחק, לא יוכלו להאיר בקביעות בהיכל שבכאן, אלא רק בדרך התכללות הרוחין, כמ"ש להלן, דהיינו רק בעת ההתכללות, ושלא בעת התכללות מאיר כאן רק אברהם בלבד, שהוא קו ימין חסד. ויצחק, שה"ס בינה ששבה לחכמה, מאיר רק בהיכל הזכות, ובבחינת ו"ק בלי ג"ר. שזו"ס ע' נהורין אשר שם, שהם נגד ז"ס תחתוניות שכל אחת

כלולה מעשר, והם ע'. אבל הג"ר אינם יכולים להאיר שם בהיכל הזכות, כנ"ל, ונשארו כאן בהיכל ברקא בבחינת גבורות ודינים, בלי האור השייך להם, כי האור שלהם הוא בחינת יצחק, והוא אינו כאן אלא בהיכל הזכות.

וכבר ידעת, שאלו ב' רוחין שבהיכל, ה"ס עי"מ דפנים ועי"מ דאחור, הכלולים בכל היכל והיכל, אשר רוח העליון הוא בחינת עי"מ דפנים שבהיכל, ורוח התחתון הוא בחינת עי"מ דאחורים שבהיכל. (כמ"ש לעיל דף מ"ג ד"ה ובזה. ע"ש) ולפי"ז נמצא, אשר רוח העליון שה"ס עי"מ דפנים המקובלים מאו"א עלאין, היא ממותק כולו ע"י אברהם, דהיינו אור החסד השולט בהיכל זה, כי מוחין דפנים הם כולם אור החסדים, המכונים **אוירא דכייא** כנודע. מה שאין כן רוח התחתון שהיא בחינת עי"מ דאחורים, שה"ס מוחין המקובלים מישסו"ת, שבהם הי' יוצא מאויר, והבינה שב להיות חכמה, (כנ"ל בבראשית א' דף ט' ד"ה ועביד) הנחשב כאן לבחינת שמאל, ולבחינת יצחק, אין לרוח הזה שום מיתוק מאברהם, שכולו ימין, ואין בו משמאל ולא כלום, וע"כ נשאר בבחינת דינים. ולפיכך הוא נקרא בשם **רוחא מלהטא**, שהוא לוהט תמיד בשלהבת הדינים, וה"ס להט החרב המתהפכת.

וז"ש **ועלין קיימי על היכלא דלתתא** וכו', כי אלו האורות שברוחא מלהטא, הם בחינת ג"ר דיצחק, שלא יכלו לבא בהיכל הזכות ונשארו בהיכל ברקא שבכאן בבחינת דינים, וע"כ נבחן שהם עומדים על היכל הזכות, כלומר שהם ג"ר שלהם. וז"ש **בגין דהאי להט החרב קיימא על אינון ע' נהורין דבי דינא**, כי ע' נהורין שבהיכל הזכות ה"ס ז"ס תחתוניות שכל אחת כלולה מיוד, והאורות להט החרב שבכאן הם ג"ר שלהם, המשלימם לעשר. **מהכא**, **כל אינון דיינין דדייני דינא**, **חרבא תלייא על רישייהו מלעילא**: מכאן נשמע, שכל הדינים הדנים דין, חרב תלויה על ראשיהם מלמעלה. פירוש. כי אלו ע' נהורין, שומרים את עצמם שלא ימשכו כלום מבחינת האורות שלהם שברוח מלהטא שבכאן, להיותם בבחינת להט החרב, דהיינו שמלאים דינים. וע"כ נבחן להט החרב לבחינת שומר עליהם, שידונו דין צדק, ולא יקחו יותר ממדרגתם. וצריכים לזכור כאן כל המתבאר לעיל בסוד ע' נהורין אלו.

פסקה קיט

האי להט החרב דאלין אנון נהורין דלסטר שמאלא אפיקו חד חיוותא אחרא: להט החרב הזה, שהוא אורות שבצד שמאל. הוציאו חיה אחת אחרת, **דקיימא על ד' דלא קיימי בקיומייהו**, **תרי מימינא ותרי משמאלא**, העומדת על ד' אופנים שאינם עומדים על קיומם, כלומר שאינם יכולים להמשיך בהארתם אלא שמאירים ומתכבים, והוא

מטעם שהם ב' לצד ימין וב' לצד שמאל, דהיינו שפעם שולט בהם הימין לבדו, ופעם שולט בהם השמאל לבדו. וע"כ בעת שליטת השמאל הם מתכבים והטעם הוא, כי היכל זה לקח אברהם, כנ"ל, שה"ס ימין, וע"כ הנוטים לשמאל אין להם ממי לקבל הארתם, והם מתכבים.

כד רוחא דחיוותא האי עאל באלין, נציץ מנייהו תרי ניצוצין מלהטן ונפקי מהאי היכלא לבר ומתהפכי תדיר: כאשר הרוח של חיה הזו, נכנס באלו הד' דלא קיימי בקיומייהו, כלומר בעת שהחיה נוסעת על ד' אופנים שלה, מתנוצץ מהם ב' ניצוצין לוהטים, ויוצאים לחוץ מהיכל הזה, והם מתהפכים תמיד. **אלין ניצוצין מלהטן, לזמנין נוקבי ולזמנין גוברי, לזמנין רוחין לזמנין עירין קדישין**, ניצוצות לוהטות הללו, פעמים הן נקבות ופעמים הם זכרים לפעמים רוחות ולפעמים עירין קדושים. והביאור הוא להלן בדיבור הסמוך.

פסקה קכ

מאי טעמא, בגין דכד אתכליל האי חיוותא בחיוותא קדמאה, מגו תקיפו דאתכלילן דא בדא, נפקא חד נצוצא וכו': שואל מה הטעם, ואומר משום ושבעת שנכללה חיה הזו עם חיה הראשונה, שיצאה מהאורות דרוחא דברקא, הנה מתוך תוקף התכללותן זו בזו יצא מהן ניצוץ אחד הלוהט תמיד ואינו נכבה לעולם, **ושאטא ואזלא אבתרייהו דאינון תרין ניצוצין**, והניצוץ משוטט והולך אחרי שני הניצוצות הללו.

פסקה קכא

והשתא אינון גוברין ועבדין שליחותא בעלמא, ועד לא מסיימי מתדעכי וכו', ועתה הם זכרים, ועושים שליחותם בעולם, אבל טרם שגמרו את שליחותם הם מתכבים. וכו'.

ביאור הדברים. מתוך ששורשיהם של ב' ניצוצות הללו, הם הד' **דלא קיימי בקיומייהו**, שאינם ממשיכים בהארתם, כי להיותם נמשכים מלהט החרב המתהפכת, נחלקה הארתם **תרי מימינא ותרי משמאלא**, וכשמאירים מבחינת השנים שבימין מתקיימים אבל כשמתחילים להאיר מבחינת השנים שבשמאל הם מתכבים כנ"ל ע"כ גם ב' הניצוצין שיצאו מהם נוטים ג"כ לימין ושמאל ואינם על קיומם. ולפיכך בכדי לתקן אותם נזדווגה ונכללה חיה זו דלהט החרב, עם חיה העליונה הראשונה שיצאה מרוחא דברקא, ואז נמצאים אלו ד' אופנים של חיה התחתונה **דלא קיימי בקיומייהו** נכללים ונעשו אחד עם ד' האופנים של חיה העליונה, שהם **כחיוון עלאין דלא מתפרשי לעלמין**, ונולד מהם ניצוץ אחד הכלול גם הוא מב' שהם ד', כמו הד' אופנים של חיה העליונה,

דלא אתדעך לעלמין, כמו הד' של חיה העליונה **דלא מתפרשי לעלמין**, אמנם עדיין נבחן לניצוץ לוהט, להיות בו גם מבחינת ד' אופנים דחיה תחתונה.
וכבר נתבאר, שאלו ד' אופנים ה"ס ד' כחות המלכות אחר שנשתתפה עם הבינה, דהיינו מלכות ובינה שבבינה, ומלכות ובינה שבמלכות (כנ"ל דף ע"ה ד"ה מינה) ותדע שהם בחינת גוברי ונוקבי, כי ב' שבבינה הם זכרים, כי הבינה בדכורא אסתיימת. וב' שבמלכות הם **נוקבין**, והארת הימין נבחנת **לרוחין**, והארת השמאל נבחנת **לעירין**.
וזה אמרו, **ושאטא ואזלא אבתרייהו דאינון תרין ניצוצין**, שבהיות הניצוץ מתוקן באופן דלא אתדעך לעלמין, ע"כ הוא המשפיע והמתקן את ב' הניצוצין, אלא באופן שהם **מתהפכי תדיר**, וז"ש **והשתא אינון גוברין**, דהיינו בעת שהניצוץ משפיע להם הארת הבינה, הנבחנת לאור זכר, **ועבדין שליחותא בעלמא**, דהיינו שמאירים אל התחתונים, **ועד לא מסיימי מתדעכי**, דהיינו כל עוד שמאירים בבחינת הימין הם עושים שליחותם בעולם, ואז נבחנים **לרוחין**, אבל כשנוטים לבחינת שמאל הם מתכבים, ואינם יכולים להמשיך שליחותם. ואז נבחנים **לעירין**. **וההוא ניצוצא בטש בהו**, **ונהיר לון ואתחדשון כמלקדמין**, **ואינון נוקבי**, **ואזלי ושאטן**, וניצוץ ההוא מכה ומאיר אליהם, אחר שנתכבו, והם מתחדשים כמקודם, והם נקבות, כלומר שהניצוץ משפיע להם עתה הארות המלכות הנבחנות לנקבות כנ"ל, והולכים ומשוטטים. **ועד לא מסיימי מתדעכי**, וטרם שגמרו שליחותם בעולם הם מתכבים. כלומר, כל עוד שהאירו בבחינת הימין נקראים **רוחין** והם הולכים ומשוטטים, וכשנוטים לשמאל נקראים **עירין** והם מתכבים. **והאי ניצוצא בטש בהו ונהיר לון ואתהדרן כמלקדמין**, והניצוץ חוזר ומכה ומאיר אליהם, אחר שנתכבו, וחוזרים ומתחדשים כמקודם. וכן תמיד, כי בכל פעם שנכבים, מחדש אותם הניצוץ, פעם בימין ושמאל דבינה, דהיינו ברוחין ועירין זכרים. ופעם בימין ושמאל דמלכות, דהיינו ברוחין ועירין נקבות, ונמצאים מתהפכים תמיד על ארבע בחינות הללו.
בגין דההוא ניצוצא כליל מכלא, **כליל מד' גוונין ובגין דא אינון מתהפכין לכל הני גווני**, משום שניצוץ הזה כלול מכולם, וכלול מד' גוונים, ומשום זה ב' הניצוצות המקבלים ממנו מתהפכים לכל אלו הגוונים הנזכרים, דהיינו לזכרים ולנקבות לרוחות ולעירין.

פסקה קכב

רוחא דא אתכליל ברוחא אחרא כדקאמרן, **ואתחזון תרין כחדא**, רוח זה התחתון, נכלל ברוח האחר העליון, כמו שאמרנו לעיל (דף מ"ב אות ס"ה ע"ש) ונראים שניהם כאחד, **ולא כאחרנין קדמאין דכד אתכליל דא בדא לא אתחזי בר חד**, **והכא אתחזון תרין וקיימי בחביבותא כלילן מכלהו תתאי**, ולא כהאחרים הראשונים, שבעת שנכללו זה בזה לא

נראה אלא אחד, (כנ"ל אות ס"ה) אבל כאן נראה שנים העומדים באהבה וכלולים מכל היכלות התחתונים. **ואע"ג דאינון תרין אינון חד**, **כד אתפשט רוחא ברוחא**, **ואתחזון בחביבותא כלילן מכלהו תתאי דא הוא רזא דכתיב** וכו' ואע"פ שנראים שנים רוחות, הם אחד כשמתפשט רוח ברוח ונראים באהבה כלולים מכל התחתונים. וז"ס מה שכתוב שני שדיך וגו'. הביאור הוא להלן בדיבור הסמוך.

פסקה קכג

וכד תרין רוחין מתפשטן דא בדא בחביבותא, **כדין אתהדר האי היכלא ואקרי היכל אהבה**: וכששני הרוחות מתפשטים זה בזה, אז חוזר ההיכל הזה ונעשה להיכל אהבה. **היכלא דרחימותא**, **היכלא דא קאים תדיר בקיומיה**, **אתגניז ברזא דרזין למאן דאצטריך לאתדבקא ביה**, **והכא כתיב** וכו', היכל האהבה, היכל זה, עומד תמיד בקיומו, ונגנז בסודי סודות, זולת למי שצריך להתדבק בו, וכאן כתוב **אתן את דודי לך**.

ביאור הדברים. כי אלו ב' רוחין ה"ס עי"מ דאחור ועי"מ דפנים, (כנ"ל דף מ"ב ד"ה ולהבין הדברים). וצריכים לכלול אותם זה בזה, מטעם המתבאר במראות הסולם כאן (דף ל"ט אות יוד) ויש ג' מינים של התכללות. א) שהרוח דמוחין דאחורים נכלל כולו בהרוח דמוחין דפנים עד שלא נודע כי בא אל קרבו (כנ"ל דף מ"ב אות ס"ה) ונמצא שאין כאן רק מוחין דחסדים בלבד, כי הארת החכמה שהיה נמשך בהמוחין דאחורים נכללו בהמוחין דפנים ואינם. ב) הוא שהרוח דמוחין דאחורים נכלל בהרוח דמוחין דפנים ולא נתבטל בו אלא שנראה שם מציאותו, ונראים שם ב' מיני המוחין, אמנם רק מוחין דפנים בלבדם מאירים, ומוחין דאחורים אע"פ שנמצאים שם לא יוכלו להאיר וז"ש כאן **והכא אתחזון תרין וכו' ואע"ג דאינון תרין אינון חד** כלומר אע"פ שמציאות הרוח עם המוחין דאחורים נמצאים שם, מ"מ מבחינת ההארה הם אחד, כי רק הרוח העליון בלבדו הוא המאיר. ג) הוא כשנכללים ב' הרוחות זה בזה, באופן, אשר הרוח העליון כלול ומאיר גם במוחין דאחורים של הרוח התחתון, ורוח התחתון כלול ומאיר גם במוחין דפנים מרוח העליון, כי עתה יש הארות חכמה וחסדים ברוח העליון, וכן ברוח התחתון.

וזהו שמביא המקרא **שני שדיך כשני עפרים תאמי צביה הרועים בשושנים**, בביאור ההתכללות דמין הב'. כי בחינת המלכות בעי"מ דפנים, שה"ס מנעולא, נקראת עפר, ובחינת המלכות בעי"מ דאחורים, שה"ס מפתחא (עי' לעיל בהקדמת הזהר דף נ"ט ד"ה ולא אתרשים) היא נקראת צביה. וזה שיעור הכתוב **שני שדיך**, היינו ב' הרוחין שבכאן: הרוח דברקא, שהוא בחינת עי"מ דפנים, והרוח דמלהטא, שהוא בחינת עי"מ דאחורים הם שניהם **כשני עפרים**, היינו מחמת התכללות רוח העליון שבו נבחנת המלכות בהשם

עפר, בהרוח התחתון, וע"כ אפילו רוח התחתון נבחן בבחינת עפר, והם שניהם כשני עפרים. וכן נבחנים שניהם בבחינת **תאומי צביה**, מחמת התפשטות רוח התחתון, שבו נבחנת המלכות בשם **צביה**, בהרוח העליון, וע"כ אפילו רוח העליון נבחן בשם צביה. והם שניהם תאומי צביה, באופן, שמעלת ב' הרוחין נראים בכל אחד מהם, מחמת התפשטותם זה בזה, ועכ"ז מאירים שניהם רק **כרוח אחד**, דהיינו כבחינת רוח העליון שהיא מוחין דפנים. וע"כ מסיים הכתוב **הרועים בשושנים**, שבנין המלכות בסוד מוחין דפנים, נקרא בשם שושנה. לאפוקי שאינם מאירים מבחינת מוחין דאחורים שברוח התחתון. שמבחינה זו נקראת המלכות בשם חבצלת, ולא בשם שושנה.

פסקה קכד

לבתר כד נהרין תרין רוחין דאינון חד, נפקי כמה חיילין לכמה סטרין אלפין ורבוון דלית לון שיעורא: אח"כ, כשמאירים ב' הרוחות שהם אחד, דהיינו ההתכללות דמין הב' הנ"ל, יוצאים מהם כמה צבאות לכמה בחינות, לאלפים ולרבבות שאין להם שיעור, **מנהון אקרון דודאים, מנהון גפנים, מנהון רמונים**, חלק מהם נקראים דודאים, בסו"ה הדודאים נתנו ריח. ומהם שנקראים גפנים, בסו"ה אם פרחה הגפן ומהם שנקראים רמונים, בסו"ה הנצו הרמונים. פירוש, שסובב על מ"ש לעיל אות קכ"ג, שבהיכל הזה נאמר **אתן את דודי לך**, ע"כ הוא מבאר כאן תשלום המקרא הזה. שכתוב שם נשכימה לכרמים נראה אם פרחה **הגפן**, פתח הסמדר הנצו **הרמונים** שם אתן את דודי לך, **הדודאים** נתנו ריח וגו'. וג' בחינות אלו נמשכים מחג"ת, שהם מוחין דפנים. דודאים הם בחינת **חסד**. רמונים הם בחינת **גבורה**. גפנים הם בחינת **תפארת**.

עד דמטו כמה חיילין לבר, עד ההוא ככבא דאקרי נגה: עד שמגיעים כמה צבאות לחוץ מההיכל, עד אותו הכוכב הנקרא נוגה. שמכוכב הזה מושפע להתחתונים. ועי' לעיל דף מ"ז ד"ה תחות.

וכלהו בחביבו דלא מתפרשין לעלמין, אחר שנכללו הרוחות זה בזה, הם כולם באהבה, ואינם נפרדים לעולם. בהכא כתיב אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו.

הכא השתחואה ופרישו דידין לאתדבקא ברחימו דמאריה, כאן נוהג השתחואה ופישוט ידים כדי להתדבק באהבת רבונו, לעיל בהיכל הנצח נאמר השתחואה בלבד, דהיינו הרכנת הראש עד שיראה איסר מכנגד לבו. ולעיל בהיכל הרביעי נאמר קידה, דהיינו עד שיגע פניו בארץ, שהוא כולל לכל הגוף, ולא הוצרך שם פישוט ידים. והוא מטעם כי שם הוא בחינת ו"ק דפנים כמ"ש במראות הסולם כאן, וידים הם בחינת ג"ר,

ורק כאן בהיכל החמישי שהיא בחינת ו"ק דג"ר, צריכים לפישוט ידים. ועי' לעיל דף ע"ד ד"ה הכא קידה.

פסקה קכה

היכלא שתיתאה. הכא הוא רוחא דאקרי חוט השני, רזא דכתיב כחוט וגו': היכל הששי. כאן הוא הרוח הנקרא חוט השני, בסוד הכתוב כחוט השני שפתותיך וגו' **הכא רוחא, דאיהו רעוא, דכל הני רוחין תתאין רהטין אבתריה**, כאן הרוח שהוא רצון, אשר כל אלו הרוחות התחתונים רצים אחריו להשיגו. **לאתדבקא ביה בנשיקה ברחימותא**, להתדבק בו בנשיקה באהבה. והטעם שהרוח נקרא חוט השני, יתבאר להלן בסמוך.

פסקה קכו

האי רוחא אתכליל בשית וקיימא בשית, אתכליל בשית דלתתא בהדיה וקיימא בשית עלאין: רוח הזה נכלל בששה, ועומד בששה, כי נכלל מששה היכלות התחתונים ממנו, ועומד בששה עליונים. כלומר שהעליון כלול בעצמו מכל התחתונים ממנו, וע"כ יש בו עצמו ששה היכלות מבחינת התכללות. ואלו נבחנים בו להיכלות עליונים. ומלבד זה הרי עולים אליו כל היכלות התחתונים דרך העמודים שבאמצע כל היכל והיכל, כנ"ל, וע"כ יש בו ששה היכלות מבחינת מה שמקבל בתוכו את היכלות התחתונים ונכלל מהם, ואלו נבחנים בו לששה היכלות תחתונים. **ובגין כך האי רוחא אפיק תריסר נהורין, כלילן כלהו מתתא ומלעילא**. ומשום זה הוציא רוח הזה י"ב אורות, שכל אחד ואחד כלול מלמטה ומלמעלה.

הני תריסר נהורין, אינון חדון לסלקא לעילא, ולקבלא כל אינון דלתתא: י"ב אורות אלו, הם שמחים כולם לעלות למעלה, וכן שמחים כולם לקבל כל אלו שהם למטה. פירוש כי אלו ששה היכלות, אע"פ שהם ששה מ"מ נבחנים לעשר ספירות, כי היכל התחתון כולל שתים, יסוד ומלכות, והיכל העליון כולל שלש, כח"ב, וע"כ הם עשר. והיכל השביעי ה"ס ע"ס בפ"ע שה"ס קדש קדשים כמ"ש להלן. וז"ש **אתכליל בשית דלתתא בהדיה, וקיימא בשית עלאין** שלכאורה קשה הרי לא יש למטה ממנו רק חמשה היכלות ולא ששה, ובהאמור מובן, שהכונה הוא, שהוא לבדו כולל ג"ר כח"ב, ותחתיו נבחנים לחג"ת נה"י שהם ששה. וזה שמביא הכתוב **כחוט השני שפתותיך**, להורות שהרוח שבכאן היא בחינת ראש, כי השפתים הם בראש, ונקרא **חוט השני**, שהוא לשון משנה, על שם המלכות דראש, שהם השפתים, להיותה מתוקנת במשנה, דהיינו בב' המלכיות הנק' מנעולא ומפתחא, כנוהג בג"ר, משא"כ בו"ק אין מגולה שם רק מלכות אחת שה"ס מפתחא בלבדה והמנעולא טמיר ונעלם שם. (כנ"ל בהקדמת

הזהר דף נ"ט ד"ה ולא אתרשים עש"ה) ולפיכך הזווג שבכאן הוא להמשכת אוירא דכיא בסוד אתדבקותא רוחא ברוחא, שה"ס ד' רוחין דאהבה, כמ"ש בזהר תרומה אות שע"ב ע"ש. שה"ס **אור הרוח** של הג"ר העליונים, דהיינו ו"ק דג"ר, כי הג"ר דג"ר אינם מתגלים בהעולמות. וז"ש (בזהר בהיכלות פ' פקודי דף רט"ז בחילופי גירסאות) **האי היכלא שתיתאה באינון נשיקין, לאתדבקא רוחא ברוחא, כד"א ישקני מנשיקות פיהו, וכל נשיקה איהו יעקב, דאיהו רוח**, וכו', הנשיקין שבהיכל הששי הזה, הם לזווג רוח ברוח, כמ"ש ישקני מנשיקות פיהו, וכל נשיקה היא בחינת יעקב, שהוא בחינת רוח וכו'. שפירושו ו"ק, דהיינו אור דחסדים, אלא שהוא ו"ק עליונים דג"ר עליונים, והוא כל בחינת הג"ר המאירים בהעולמות.

ולפיכך מטרם שהתחתונים נשלמו במוחין דהארת חכמה מסוד המוחין דאחורים, וכן מהיכל החמישי, לא יוכלו לקבל מהזווג דנשיקין שבכאן, כי הגם שהיא אור דחסדים אמנם הוא ו"ק דג"ר העליונים, הנבחן לג"ר ממש, ומטרם שהתחתונים מקבלים הארת החכמה הם בחינת ו"ק בלי ראש כנודע. ונמצא שהיכל הששי הוא בחינה בפני עצמו, דהיינו ו"ק דג"ר מבחינת חסדים, וכנגדו ההיכלות התחתונים ממנו הם בחינה בפני עצמו דהיינו ו"ק דג"ר מבחינת המוחין דהארת חכמה.

וזה אמרו, **האי רוחא אתכליל בשית וקיימא בשית** וכו', רוח הזה נכלל בששה, חג"ת נה"י, דהיינו ו"ק דג"ר, ע"י ההיכלות התחתונים שעלו אליו, ועומד בפני עצמו ג"כ בששה חג"ת נה"י דהיינו ו"ק דג"ר, וכו'. וההפרש ביניהם רב מאד כי חג"ת נה"י של עצמו הם בחינת חסדים, דהיינו אוירא דכיא כנ"ל, אבל חג"ת נה"י של התחתונים הם בהארת החכמה, כנ"ל. וז"ש **כלילן כלהו מתתא ומלעילא**, שהי"ב אורות נכללו כולם זח בזה, מלמטה ומלמעלה, כלומר, החג"ת נה"י של מעלה שהם אוירא דכיא, נכללו מהחג"ת נה"י של מטה, שהם בהארת חכמה, וכן החג"ת נה"י של מטה, שהם הארת חכמה, נכללו מהחג"ת נה"י של מעלה שהם אוירא דכיא, חסדים. **הני תריסר נהורין, אנון חדון לסלקא לעילא**, אלו י"ב האורות מהתכללות של מעלה בחסדים, שמחים בעליתם למעלה בהתכללותם בהחסדים. **ולקבלא כל אינון דלתתא**, וכן הם שמחים לקבל ההתכללות של מטה, דהיינו, המוחין דהארת החכמה.

פסקה קכז

היכלא דא דאיהו רצון, רעוא דכלא, מאן דקשר קשרין וסליק לון הכא, דא הוא דאפיק רצון מה' בחביבותא: היכל הזה, שהיא היכל הרצון, להיותו רצון של הכל, מי שקושר קשרים, דהיינו שמייחד יחודים, ומעלה את היכלות התחתונים אל ההיכל הזה, זה

הוא אשר יפק רצון מה' באהבה. **בגו היכלא דא אתכניש משה ברחימו, דנשק נשיקי רחימותא**, בתוך היכל זה נאסף משה אל עמו באהבה, שנשק נשיקי אהבה, שז"ס מ"ש וימת משה על פי ה'. שה"ס מיתת נשיקה כמ"ש חז"ל. **האי הוא היכלא דמשה**, זה הוא ההיכל של משה.

ולא יקשה לך מ"ש בזהר (בהיכלות פקודי דף רט"ז בחילופי גירסאות) שזה ההיכל הוא של יעקב. הענין הוא, כי היכלות דפקודי מדברים מן היכלות דז"א דבריאה, והיכלות שבכאן מדברים מהיכלות דאו"א דבריאה, והיכלות דאו"א נבחנים לפנימיות, והיכלות דז"א נבחנים לחיצוניות אליהם, ונודע, שיעקב ומשה, שניהם בחי' ת"ת, שהוא אור הרוח, אלא יעקב הוא מלבר, דהיינו בחינת חיצוניות של הת"ת ומשה הוא מלגו, דהיינו בחינת פנימיות של הת"ת. ולפיכך כאן בהיכלות דאו"א, שייך היכל הששי למשה, שהוא פנימיות ת"ת, שהוא סוד הדעת. ושם בהיכלות דז"א, שהם חיצוניות לאו"א, שייך היכל הששי ליעקב, שהוא חיצוניות הת"ת.

רוחא דא רוחא דרחימותא, רוחא דיחודא, דאמשיך רחימו לכל סטרין רוח זה הוא רוח האהבה, רוח היחוד, הממשיך אהבה לכל חבחינות, **ואנון תריסר נהורין סלקין ולהטין**, ואלו י"ב האורות שבהרוח, עולים ולוהטים, כלומר, שמבחינת התכללותם בהתכללות של מעלה דאוירא דכיא, הם עולים. ומבחינת התכללותם בהתכללות של מטה, של הארת החכמה, הנמשך מקו שמאל, הם לוהטים.

פסקה קכח

מנציצו דלהון נפקי ארבע חיוון קדישין רחימי דאהבה, אלין אקרון חיות גדולות: מהתנוצצות שלהם יוצאות ארבע חיות קדושות חביבי האהבה, אלו נקראות חיות גדולות, **לאתחברא אינון זוטי לאתכללא בהו דכתיב וכו**', להתחבר עם חיות הקטנות, ולהכלל בהם, שכתוב, חיות קטנות עם גדולות, פירוש, שאלו י"ב נהורין שה"ס שהרוח **אתכליל משית דלתתא, וקיימא בשית עלאין**. שהם חג"ת נה"י של עצמו, שהעליון כלול מכל התחתונים, וחג"ת נה"י של היכלות התחתונים העולים אליו, הנה הם הוציאו דוגמתם בבחינת החיות, והם ג"כ חיות דבחינת עצמו, וחיות דהיכלות העולים אליו. וכיון שכולל כל התחתונים להיותו העליון מכולם, לכן יש בו ד' חיות מבחינת עצמו, והם נבחנים לחיות גדולות, והוא במשונה מהיכלות התחתונים שאין בכל אחד רק חיה אחת. וכן יש בו י"ב מצד היכלות התחתונים העולים אליו, כמ"ש להלן. באופן ש**שית נהורין** של עצמו, הוציאו ד' חיות גדולות, **ושית נהורין דלתתא** הוציאו י"ב חיות קטנות.

וז"ש **לאתחברא אנון זוטי לאתכללא בהו**, שיתחברו החיות גדולות עם י"ב הקטנות הכלולים בהם.

פסקה קכט

אלין אחידן דא בדא לד' סטרין כאגוזא דמתחברא לד' סטרין: אלו החיות גדולות נכללות זו בזו לד' צדדים, כמו האגוז שד' חלקים מתחברים בהפרי שבו, דהיינו שכל אחת מהד' כוללת בתוכה כל הד'. והוא מטעם היותו מבחינת מחזה ולמעלה, ששם יש פני אדם, ושם מקום הזווג. אבל בבחינת מחזה ולמטה שאין שם רק ג' צדדים, שהם חו"ב ות"ת, וחסר שם פני אדם, אין שם מקום זווג, **ובג"כ אקרי היכלא דא גנת אגוז**, ומשום זה נקרא היכל זה בשם גנת אגוז, דהיינו על שם ד' סטרין שבכל חיה כמו האגוז, שזה יורה על מקום הזווג. **דכתיב אל גנת אגוז ירדתי**, **מאי אל גנת אגוז**, **בגיניה דגנת אגוז ירדתי** כמ"ש אל גנת אגוז ירדתי, ומהו אל גנת אגוז שאומר הכתוב, הכונה הוא, שבשביל גנת אגוז ירדתי, **דאיהו היכלא דרחימו לאתדבקא דכורא בנוקבא**, משום שהוא היכל האהבה לזווג ז"א בנוקביה.

ולא יקשה לך הרי בכל היכל והיכל מהתחתונים יש ד' סטרין מחזה ולמעלה של החיה אשר שם, ולמה דוקא כאן מקום הזווג ולא בהתחתונים. והענין הוא, כי כל היכלות כלולים זה מזה, וע"כ יש ד' סטרין בכל היכל והיכל, אמנם אינם מבחינת עצתם אלא מבחינת התכללות של היכל זה בתוכם, וע"כ אין מקום זווג רק בהיכל זה, משום שד' הסטרין שבכאן הם מבחינת עצמו,

פסקה קל

אלין ארבע מתפרשן לתריסר, **תלת תלת לכל סטר**, **כל אינון תתאי כלילן בהו**: אלו ארבע חיות הגדולות מתחלקים לי"ב ג' ג' לכל צד שבד' צדדים, כל היכלות התחתונים כלולים בהם. דהיינו כמ"ש לעיל, שמתוך שיש בהי"ב נהורין ששה של בחינת היכל בעצמו, וששה מעליות היכלות התחתונים, כן הוציאו דוגמתן בהחיות, ששה נהורין דהיכל עצמו, הוציאו ד' חיות גדולות, שהם חו"ב תו"מ של עצמם, שכל אחת מהם כלול מד' סטרין והם ששה עשר. וששה נהורין דהיכלות תחתונים הוציאו י"ב חיות הקטנות שמחזה ולמטה, שכל אחת מהד' אינה כלולה רק מג'. וז"ש **כל אינון תתאי כלילן בהו**, שאלו י"ב הם מהתכללות היכלות התחתונים שעלו להיכל זה. וכבר נתבאר לעיל (דף מ"ו ד"ה ביאור) שמקום גילוי הארת החכמה, אינו בבחינת ד' סטרין, שכל אחד כלול מד', שהם בחינת מחזה ולמעלה אלא בד' סטרין שכל אחד כלול מג' שהם בחינת מחזה ולמטה.

ובהו קיימין רוחין ברוחין נהורין בנהורין, כלהו אלין באלין עד דאתעבידו חד. ובאלו י"ב חיות קטנות, עומדים רוחות ברוחות ואורות באורות, וכולם הם אלו באלו עד שנעשו כולם אחד. כי אלו י"ב הם נמשכים מששה אורות של היכלות התחתונים שעלו לכאן, כנ"ל בדיבור הסמוך, וע"כ עומדים שם כל הרוחות וכל האורות של היכלות התחתונים, ובהם מתיחדים כולם זה בזה עד שנעשו אחד.

וכדין האי רוחא דכליל מכלהו סלקא לאתעטרא ברוחא דלעילא ההוא דאקרי שמים. ואז, אחר שכל התחתונים נעשו אחד, הרוח הזה שכלול מכולם, כי הוא כלול מי"ב נהורין, אשר י"ב נהורין כלולים מד' החיות הגדולות, ומי"ב הקטנות, וי"ב הקטנות כלולים מכל התחתונים, כמבואר, עולה הרוח עם כולם להתעטר באותו רוח העליון הנקרא שמים, שה"ס ז"א דאצילות, כי ז"א ה"ס רוח דאצילות, והוא נקרא שמים, כנודע.

וזמין ליה לאתחברא בהדיה. ומזמין אותו להתחבר עמו.

כיון דאתקשרו כלהו דלתתא בהדיה, אמר ישקני מנשיקות פיהו: כיון שנקשרו בו כל אלו שלמטה, אמר ישקני מנשיקות פיהו. פירוש, כי נתבאר לעיל (דף פ"ב ד"ה הני) שמזווג הגדול דנשיקין נמשך אוירא דכיא שה"ס אור דחסדים, ועדיין אינם ראוים לתחתונים, הצריכים להארת חכמה, ע"כ האורות שבהיכלות התחתונים שבהם הארת החכמה, צריכים להכלל בזווג הזה דנשיקין, ואז הם נשלמים הן מחסדים והן מהארת החכמה, וז"ש **כיון דאתקשרו כלהו דלתתא בהדיה**, שבזה נכלל הרוח שבכאן גם מהארת חכמה, אז אמר הרוח ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין. כלומר, אחר שכבר טובים דודיך מיין, שה"ס המוחין דהארת חכמה הנקראים יין המשמח אלקים ואנשים, המקובלים מכל התחתונים, הרי הגיע העת לזווג דנשיקין, ואומר ישקני מנשיקות פיהו, כי עתה יהיה זווג מושלם בין מחסדים ובין מחכמה. וז"ש **וכדין איהו חדוה לאתקשרא רוחא ברוחא, ולאשתלמא דא בדא**. ואז הוא בשמחה, להזדווג רוח ברוח דהיינו רוח הרצון הכלול מכל התחתונים, עם הרוח דאצילות שה"ס ז"א הנק' שמים, שה"ס זווג דנשיקין להמשכת חסדים דאוירא דכיא ולהשתלם בהארת חכמה זה מזה, שהוא מבחינת היכלות התחתונים הכלולים בהרוח שבכאן, שה"ס כי טובים דודיך מיין. **כדין איהו שלימו בחבורא חדא**, אז הוא שלם, בחיבור אחד מכולם. כלומר,מכח שנתחברו בו כל היכלות התחתונים, ע"כ נעשה שלם הן בהחסדים הן בחכמה. כמבואר.

פסקה קלא

כיון דהאי רוחא אתחבר בהדיה ואשתלים דא בדא, ואתנהירו דא בדא בכל שלימו כדקא חזי: כיון שרוח הזה שבכאן נתחבר עם הרוח דאצילות הנקרא שמים, ונשלם

זה מזה בהארת חכמה, והאירו זה מזה בהארת אוירא דכיא, חסדים, בכל השלימות כראוי **בהאי רעותא דצלי בר נש זכאה דסליק כולא כדקא חזי עד ההוא אתר, לחברא רחימו דא בדא**. שכל זה נעשה בכח הרצון של אדם צדיק שהתפלל, והעלה כל היכלות שבבריאה עד מקום ההוא, שבעולם האצילות לזווג דנשיקין, לחברם באהבה זה בזה. **כדין כל אינון היכלין וכל אינון רוחין דאתכלילו בהאי, כל חד וחד מאינון רוחין והיכלין דאנון בכללא דשמים**, אז כל אלו הרוחות וכל אלו ההיכלות שנכללו ברוח הזה הנק' רצון, וכל אחד ואחד מאלו הרוחות והיכלות שהם בכלל ז"א דאצילות הנקרא שמים. **כל חד וחד נטיל ההוא היכלא וההוא רוחא דאתחזי ליה לאתחברא בהדיה, ולאשתלמא בהדיה כדקא יאות**, הנה כל אחד ואחד מהם לוקח אותו ההיכל ואותו הרוח הראוי לו, להתחבר עמו ולהשתלם ממנו כראוי. פירוש, כנגד כל אלו הרוחות והאורות הנ"ל המפורטים בששה היכלות דאו"א דבריאה, יש ג"כ כנגדם רוחות ואורות בששה היכלות דז"א דאצילות, וכל בחינה ובחינה שבז"א דאצילות מתחבר עם הבחינה שכנגדה בששה היכלות דבריאה שעלו אליו, ואז הם נשלמים זה מזה כראוי, כמו שמבאר הזהר להלן. **בגין דההוא רוחא שתיתאה דאקרי רצון סליק לון לגבייהו בההוא יחודא**, משום שהרוח הזה שבכאן הנקרא רצון העלה ביחוד הזה כל הרוחות והאורות שבהיכלות דבריאה אל הרוחות והאורות דז"א דאצילות.

פסקה קלב

והכי אתחברן: שמים, דאיהו רוחא קדישא לעילא, נטיל היכלא דא רוחא דא דאקרי רצון: וכן מתחברים כל בחינה ובחינה של הז"א עם הבחינה שכנגדה הנמצאת בהיכלות, והראויה להשתלם ממנו: שמים, דהיינו ז"א, והיינו רוח הקדוש העליון שבו, לוקח היכל זה העליון ורוח הזה העליון הנקרא רצון, **לאתנשקא דא בדא לאתחברא דא בדא לאשתלמא דא בדא, ורזא דא, וישק יעקב לרחל**, שיתנשקו זה בזה ויתחברו זה בזה, וישתלמו זה בזה, וזה סוד וישק יעקב, שהוא ז"א לרחל, שהיא נוקביה, הכלולה מכל ששה היכלות שעלו לאצילות, כנ"ל. ועל דרך זה, **אברהם דאיהו ימינא לעילא, נטיל היכלא דא דאקרי אהבה** אברהם שהוא ימין למעלה, בז"א, דהיינו ספירת החסד דז"א, לוקח היכל הזה שנק' היכל אהבה, דהיינו היכל החמישי, שאומר לעיל (באות קכ"ג) **וכד תרין רוחין מתפשטן וכו' אתהדר האי היכלא ואקרי היכל אהבה**, ועד"ז כל שאר הספירות של הז"א, הגבורה שלו לוקח היכל הד', ונצח והוד שלו לוקחים היכל הג' והיכל הב', והיסוד שלו את היכל הא' כמו שמפרש לפנינו.

פירוש. כי כשהששה היכלות עולים לאצילות הם נכללים בהנוקבא דז"א, ואז הז"א מתאחד עמהם, ובכל בחינה ובחינה משלהם משפיע בחינה אחת משלו ומשלים אותם, כמבואר. ובדרך כלל יש ג' זווגים בזו"ן, המכונים נשיקין, חיבוק, זווג יסודות, שהזווג דג"ר דזו"ן מכונה נשיקין, ומזווג הזה מקבל היכל העליון הכלול בג"ר דנוקבא הנק' רצון, והזווג דחג"ת עד החזה דזו"ן, מכונה חיבוק, בסו"ה שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, ומזווג הזה מקבל היכל החמישי הנקרא אהבה, שמקבל מחסד דז"א המכונה אברהם, והיכל הרביעי הנק' זכות, שמקבל מגבורה דז"א הנק' יצחק. והזווג דנה"י שמחזה ולמטה דזו"ן, מכונה זווג היסודות, ומהם מקבלים ג' היכלות התחתונים שמחזה ולמטה.

פסקה קלג

וסימניך הנה בא ידעתי כי אשה יפת מראה את, ושפירו דאתתא באנון שדים: והסימן על זה, הוא הכתוב הנה נא ידעתי וגו' והיופי של אשה הוא בהשדים. כלומר בהיכל החמישי הוא סוד השדים, כנ"ל (באות קכ"ב) **דא הוא רזא דכתיב שני שדיך** וגו', ומשם אמר הז"א בסוד החסד שלו שהוא אברהם, אל נוקביה, הנה וגו' יפת מראה את, שה"ס השדים.

פסקה קלד

יצחק דאיהו שמאלא נטיל ההוא היכלא דבי דינא דכל דינין מתערין מתמן, רוחא דאקרי זכותא: יצחק שהוא שמאלו של הז"א, דהיינו גבורה שלו, לקח אותו ההיכל של בית דין, שהוא היכל הרביעי, שכל הדינים מתעוררים משם, דהיינו רוח הנקרא זכות. **לאתחברא דא בדא ולאשתלמא דא בדא למהוי כלא חד כדקא יאות**, שיתחברו זה בזה וישתלמו זה מזה שיהיו הכל אחד כראוי.

שאר נביאים נטלין תרין היכלין תרין רוחין נוגה וזהר, ברזא וכו' לאתקשרא אלין באלין למהוי חד: שאר נביאים חוץ ממשה, דהיינו נצח והוד דז"א, לקחו שני היכלות שבהם ב' רוחות, ,נוגה וזהר, בסוד הכתוב חמוקי ירכיך וגו', שב' היכלות הללו כלולין בנו"ה דנוקבא הנקראים ירכין, שיתקשרו אלו באלו להיות אחד.

פסקה קלה

יוסף הצדיק עמודא דעלמא נטיל היכלא דספיר, רוחא דאקרי לבנת הספיר, יוסף הצדיק שהוא עמוד העולם, דהיינו יסוד דז"א, לקח ההיכל הנקרא ספיר, ואת הרוח הנקרא לבנת הספיר, דהיינו היכל הא', **ואע"ג דכתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר**, שמשמע שלבנת הספיר הוא מתחתיו, מחוץ למדרגתו, ולא יסוד דז"א, היינו **בגין יקרא דמלכא**, משום כבוד המלך, אומר ומתחת רגליו, **והכי הוא ודאי**, והוא ודאי יסוד דז"א שהוא

לוקח את היכל לבנת הספיר, **ולבתר עמודא דא נטיל יתיר, דאיהו רזא דרזין, באתר דהיכלא שביעאה**, ואח"כ עמוד הזה, דהיינו יסוד דז"א, לוקח יותר, שהוא סוד הסודות לפרשו, כי הוא לוקח במקום היכל השביעי, שהוא שם בסוד הזווג שביעאה בשביעאה כמ"ש לפנינו.

עד הכא מתחברן דרגין, ומתחברן דא בדא לאשתלמא דא עם דא למהוי כלהו חד, עד כאן מתחברים המדרגות דז"א, עם המדרגות של ההיכלות, שמתחברים זה בזה כדי להשתלם זה עם זה שיהיו כולם אחד. **כלא כדקא חזי** הכל כראוי להיות, **וכדין ה' הוא האלקים**, ואז הוי"ה הוא אלקים, כלומר, הז"א הנקרא הויה, נעשה אחד עם הנוקבא הנקראת אלקים, באופן שהויה הוא האלקים. **זכאה חולקיה בעלמא דין ובעלמא דאתי, מאן דידע לקשרא לון ולאתדבקא במאריה**, אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא של כל היודע לייחד אותם, ולהתדבק ברבונו.

פסקה קלו

הכא הכרעה והשתחואה וקידה ופרישו דכפין ונפילה דאפין לאמשכא רעותא דרוחא עלאה: כאן, בהיכל הרצון, נוהג כריעה והשתחויה וקידה, ופישוט ידים ונפילת אפים, דהיינו כל הנוהג בהיכלות תחתונות, ונוסף עליהם נפילת אפים, שהוא נוהג רק בהיכל זה בלבד. והוא מטעם, שכל היכלות התחתונים כלולים כאן. כנ"ל אות קכ"ו בתריסר נהורין, וצריכים לזה כדי להמשיך הרצון של רוח העליון, דהיינו ג"ר דז"א, ששם סוד הנשיקין כנ"ל, **נשמתא דכל נשמתין, דאיהו תליא לעילא עד אין סוף**, שהוא הנשמה של כל הנשמות התלוי למעלה, באו"א עלאין עד שממשיך מא"ס, ע"י זווג דנשיקין האמור לעיל, **דמניה נפקי נהירו וברכאן לאשלמא כלא מלעילא כדקא יאות**, שממנו, מא"ס, יוצאים אורות וברכות להשלים הכל מלמעלה כראוי. שה"ס אור החסדים מבחינת שית עלאין דאו"א, **ולמהוי כלא בשלימו מתתא ומלעילא וכל אנפין נהירין בכל סטרין כדקא יאות**, כדי להיות הכל בשלימות, מלמטה, דהיינו בהארת החכמה, ומלמעלה, דהיינו בהארת החסדים, שאז כל הפנים, דהיינו כל בחינות ג"ר מאירים כל הבחינות כראוי, הן ג"ר דחסדים והן ג"ר דהארת חכמה. **כדין כל גזרי דינין מתבטלין, וכל רעותא אתעביד לעילא ותתא ועל דא כתיב** וכו', אז כל גזרות הדין מתבטלים, כי הג"ר דהארת החכמה מבטלים כל הדינים, וכל הרצון מתמלא למעלה ולמטה, היינו מכח הג"ר דאור החסדים. ועל זה כתוב ויאמר לי עבדי אתה, ישראל אשר בך אתפאר. וכן כתיב אשרי העם וגו'.

פסקה קלז

היכלא שביעאה: היכלא דא לאו ביה דיוקנא ממש, כלא איהו בסתימו: היכל השביעי: היכל זה אין בו צורה ממש, הכל סתום בו, **גו רזא דרזין פרוכתא דפריסא, קיימין כלהו היכלין דלא לאתחזאה תרין כרובים**, תוך סוד הסודות בהפרכת שהופרש, עומדים שם כל היכלות, כדי שלא יראו ב' הכרובים שהם זו"ן. כלומר, שכל היכלות שלמטה עלו ונכללו בפרכת הזו, כדי לכסות על הזו"ן בעת הזווג הזה, שמשום זה יפה כחם של היכלות לעלות עד שם. והפרכת הזו היא המבדילה בין הששה היכלות שהם קדשים, ובין היכל השביעי שהוא קדשי קדשים.

לגו מן דא קיימא כפרותא, דיוקנא דקדש קודשין, בגין כך היכלא דא אקרי קדש הקדשים: לפנים מזה דהיינו לפנים מהפרכת, נמצאת הכפורת, שהיא צורה דקדש הקדשים, כי שם מקום הזווג, משום זה נקרא ההיכל קדש הקדשים. **האי קדש הקדשים אתר מתתקנא להההוא נשמתא עלאה כללא דכלא עלמא דאתי לגבי האי עלאי**, קדש הקדשים הזה, הוא מקום מתוקן לקבל נשמה עליונה שהיא כלל של הכל, שהוא עולם הבא של העליונים, פירוש, כי בהיכל קדש הקדשים הזה שהיא היכל הבינה, מקובלת הנשמה העליונה הכוללת הכל, הנקראת יחידה. כי הג' היכלות הראשונים היו לנרנח"י דנשמה, וג' השניים לנרנח"י דחיה, והיכל הזה השביעי הוא ליחידה. ומה שאומר שהיכל הזה הוא עולם הבא של העליונים, פירושו, כי כל הז' היכלות הללו הם ז' היכלות של או"א הנקראים עליונים, וע"כ היכל הז' אינו בינה סתם, אלא בינה של או"א דהיינו בינה של עליונים.

פסקה קלח

דהא כד מתחברן כלהו רוחי דא בדא ואשתלימו דא עם דא כדקא חזי: שהרי בעת שמתחברים כל הרוחות של ההיכלות זה בזה, ונשלמו זה מזה כראוי, **אתער רוחא עלאה נשמתא דכלא לגבי עילא, סתימא דכל סתימין לאתערא על כלא**, נתעורר אז רוח העליון, הנשמה של הכל, אל העליון הסתום מכל סתום, שהיא א"א, שישפיע על הכל, **לאנהרא לון מעילא לתתא, ולאשלמא לון לאדלקא בוצינין**, להאיר להם ממעלה למטה בהארת הימין, ולהשלים אותם להדליק את הנרות, בהארת השמאל.

פסקה קלט

וכד כלא בשלימו בנהירו דכלא, ונחית נהירו עלאה: וכאשר הכל הוא בשלימות באור המאיר לכל, ויורד אור העליון, **כדין האי היכלא שביעאה איהו היכלא סתימאה בסתימו דכלא לקבלא ההוא קדש הקדשים נהירו דנחית**, אז היכל שביעי הזה, שהוא

היכל הסתום בסתימה הסותמת על כל, מקבל את קדש הקדשים הזה שהוא אור העליון היורד, **ולאתמליא מתמן כנוקבא דמתעברא מן דכורא, ואתמליא**, ומתמלא משם, כמו נקבה המתעברת מן דכר ומתמלאת ממנו. **ולא אתמליא אלא מהאי היכלא דמתתקנא לקבלא ההוא נהירו עלאה** ואינו מתמלא אלא מחמת שאותו ההיכל מתוקן בהסתימה הנ"ל הסותמת על כל, כדי לקבל אותו אור העליון, כלומר, אם תיקון הסתימה לא היה שם לא היה יכול לקבל את אור העליון ההוא. **ורזא דא היכלא שביעאה, איהו אתר דחבורא דזווגא, לאתחברא שביעאה בשביעאה**, וזה סוד היכל השביעי. הוא מקום החיבור של הזווג, להתחבר שביעי בשביעי. **למהוי כלא חד שלימו כדקא חזי**, בכדי שיהיה הכל שלימות אחד כראוי, פירוש, כי היכל הששי, ה"ס הזווג דששי דהיכלות בהששי דז"א שה"ס הזווג דנשיקין. (כנ"ל באות קכ"ז) והיכל השביעי ה"ס זווג של שביעי דהיכלות עם שביעי דז"א. וצריך שתזכור המתבאר למעלה (בדף פ"ו ד"ה פירוש) שבעת עליות ההיכלות לאצילות, נמצא כל בחינה ובחינה של הז"א מזדווג עם הבחינה שכנגדו בהיכלות. עש"ה.

פסקה קמ

ומאן דידע לקשרא יחודא דא זכאה חולקיה, רחים לעילא רחים לתתא, קב"ה גזיר ואיהו מבטל: מי שיודע לקשר יחוד הזה אשרי חלקו, הוא אהוב למעלה ואהוב למטה, הקב"ה גוזר והוא מבטל. **סלקא דעתין דאיהו מקטרגא במאריה**, שואל, הכי יעלה על הדעת שהצדיק יקטרג על רצון רבונו, כי יבטל רצונו של הקב"ה ומשיב, **לאו הכי, אלא בגין דכד איהו קשיר קשירין, וידע ליחדא יחודא וכל אנפין נהירין, וכל שלימו אשתכח וכלא אתברכא כדקא יאות, כל דינין מתעברין ומתבטלין ולא אשתכח דינא בעלמא**, ומשיב, אינו כן, אלא כשהצדיק קושר קשרים ויודע ליחד יחודים, ומאירים כל פנים ונמצא כל השלימות, והכל מתברך כראוי, הרי כל הדינים עוברים ומתבטלים, ולא נמצא שום דין בעולם. **זכאה חולקיה בעלמא דין ובעלמא דאתי**, אשרי חלקו בעוה"ז ובעוה"ב, ונמצא אשר הפירוש של הקב"ה גוזר והצדיק מבטל, הוא על ידי ריבוי אורות שהצדיק ממשיך ע"י היחודים שעושה, שהאורות ההם מבטלים את הגזרות והדינים מהעולם.

דא הוא לתתא, דכתיב ביה וצדיק יסוד עולם, דא הוא קיומא דעלמא: כל מה שאמרנו בהצדיק, הוא מה שפועל למטה בעוה"ז, וע"כ כתיב בו, וצדיק יסוד עולם, כי הצדיק הוא קיום העולם. ולהלן יבאר מה שהצדיק פועל בעולמות העליונים. **בכל יומא קארי עלוי כרוזא, ואתה תגיל** וגו', בכל יום מכריזים עליו כרוז, ואתה תגיל בה' בקדוש ישראל תתהלל.

פסקה קמא

כגוונא דא קרבנא, סלקא תננא, ומסתפקין כל חד וחד כדקחזי ליה: כעין זה, שנעשה ע"י תפילת הצדיק נעשה ג"כ ע"י הקרבן, העשן של הקרבן עולה, ומספק לכל היכל והיכל מה שהוא צריך כראוי לו, דהיינו על דרך שנתבאר לעיל בתפילת הצדיק והיחודים שעושה, **וכהני ברעותא ולואי בבסימו דשירתא דא אתכליל בדא**, והכהנים בהרצון שלהם להעלות נחת רוח למעלה והלוים בנעימת השיר שמזמרים בשעת הקרבת הקרבן, זה נכלל בזה, היינו הלוים בכהנים והכהנים בלוים, כי הכהנים הם ממשיכים בחינת ימין והלוים ממשיכים בחינת שמאל, שזה בלי זה אין שלימות, כמ"ש לעיל. **ועיילי היכלא בהיכלא, רוחא ברוחא עד דמתחברן בדוכתייהו כדקא חזי ליה שייפא בשייפא**, ונכנסים היכל בהיכל רוח ברוח, עד שמתחברים כולם במקומם, כראוי להם, אבר באבר, דהיינו שעולים לאצילות לזו"ן, וכל בחינה ובחינה של ז"א מתחברת בהבחינה שכנגדה בהיכלות, (כנ"ל דף פ"ו ד"ה פירוש) **ואשתלימו דא בדא, ואתייחדו דא בדא עד דאינון חד, ונהרין דא בדא**, ונשלמים זה מזה, ע"י זווג דיסודות, ומתייחדים זה בזה עד שנעשים אחד, ע"י זווג דנשיקין, ומאירים זה בזה, ע"י החיבוק, כמ"ש שם.

פסקה קמב

כדין, נשמתא עלאה דכלא אתיא מלעילא, ונהיר לון, והוו נהירין כלהו בוצינין בשלימו כדקא חזי, אז, נשמה העליונה מכולם באה מלמעלה ומאירה עליהם, ומאירים כל הנרות, דהיינו הספירות, בהשלמות כראוי, (כנ"ל באות קל"ח) **עד דההוא נהורא עלאה אתער וכלא אעיל לגבי קדש הקדשים**, עד שאותו אור העליון נתעורר וכל ההיכלות נכנסים לקדש קדשים, דהיינו להיכל השביעי הנקרא קדש קדשים בסוד הזווג דשביעאה בשביעאה, (כנ"ל באות קל"ט) **דאתברכא ואתמלייא כבירא דמיין נבעין ולא פסקין, וכלהו מתברכאן לעילא ותתא** והיכל השביעי מתברך ומתמלא כמו באר מים נובעים ואינם פוסקים, וכל ההיכלות מתברכים למעלה ולמטה.

פסקה קמג

הכא רזא דרזין, ההוא דלא אתיידע ולא אעיל בחושבנא, רעותא דלא אתפס לעלמין: כאן סוד הסודות, אור ההוא דלא אתיידע ולא נכנס בחשבון הע"ס, הרצון שאינו נתפס לעולם. דהיינו אור היחידה, כי הע"ס מתחילים מהחכמה, חב"ד חג"ת נהי"מ, בסים לגו לגו בגווייהו, ולא אתיידע ההוא רעותא, ולא אתפס למנדע, נמתק בתוכם לפני ולפנים, ורצון ההוא אינו נודע, ואינו נתפס אפילו במחשבה, לדעת אותו, **וכדין כלא רעותא חדא עד א"ס**, ואז כל המדרגות מתיחדים ונעשים רצון אחד עד א"ס ב"ה. פירוש שבעת שאור

היחידה מתמתק ומתלבש לפני ולפנים של המדרגות, מתיחדים בהארתו כל המדרגות ונעשו רצון אחד מיוחד עד א"ס **וכלא איהו בשלימו**, **מתתא ומלעילא**, **ומגו לגו**, **עד דאתעביד כלא חד**, והכל הוא בשלימות מלמטה ומלמעלה, ומפנימי פנימיות עד שנעשו כולם אחד. פירוש, כי בב' דרכים מתחלקות המדרגות זו מזו, או בדרך עליון ותחתון, שהמשובח הוא העליון והגרוע ממנו הוא התחתון ממנו, או בדרך פנימי וחיצון, שכל המשובח מחברו הוא יותר פנימי. ואומר שע"י התלבשות אור היחידה נעשים כולם אחד, הן המתחלקים בדרך עליון ותחתון, והן המתחלקים בדרך פנימי וחיצון.

פסקה קמד

האי רעותא לא אעיל לגו אע"ג דלא אתיידע, **עד דכלא אשתלים ואתנהיר בקדמיתא בכלהו סטרין**, הרצון ההוא, דהיינו אור היחידה הנ"ל, אינו מתלבש בפנימיות המדרגות, אע"פ שנשאר בתוכם בלתי נודע, עד שכולם נשלמים מתחילה ומאירים בכל הבחינות הן מבחינת הארת החכמה והן מבחינת אור החסדים, **כדין בסים ההוא רעותא דלא אתפס לגו בגו בסתימו**, אז מתמתק הרצון ההוא שאינו נתפס ומתלבש בפנימי פנימיות בדרך סתום, **וכדין זכאה חולקיה מאן דיתדבק במאריה בההיא שעתא**, ואז אשרי חלקו, מי שיתדבק בשעה ההוא ברבונו **זכאה איהו לעילא זכאה איהו לתתא עליה כתיב** וכו', הוא שלם למעלה ושלם למטה, עליו כתוב, ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך.

פסקה קמה

ת"ח, **כיון דכלהו אשתלימו דא בדא**, **ואתקשרו דא בדא בקשורא חדא**, בוא וראה, כיון שכולם נשלמו זה מזה, ונקשרו זה בזה בקשר אחד, **ונשמתא עלאה נהיר לון מסטרא דלעילא וכלהו נהורין אינון בוצינא חדא בשלימו**, ונשמה העליונה דהיינו בינה, מאירה להם מלמעלה, וכל המאורות הם נר אחד, בשלימות, **כדין רעוא חדא דמחשבה**, **אתפס**, **נהירו דלא אתפס ולא אתיידע**, אז רצון אחד של המחשבה תופס את האור שאינו נתפס ואינו נודע. **רעוא חדא דמחשבה**, פירושו אור החיה. **נהירו דלא אתפס**, פירושו אור היחידה. ואומר שהם מתלבשים זב"ז. פירוש, כי ממשיך לבאר ענין התלבשות אור היחידה, שאומר, שהוא מתמתק בפנימי פנימיות בדרך סתום כנ"ל בדיבור הסמוך, ומבאר כאן סדר הלבשתו. ואומר, כי אחר שנשלמו כל ההיכלות, ונשמה העליונה שהיא בינה מאירה בהם, אז מתלבש אור החיה המכונה **רעוא חדא דמחשבה**, תוך אור הנשמה, ואור היחידה תוך אור החיה. ונמצא אור החיה תופס בתוכו את **נהירו דלא אתפס** וכו' שהוא אור היחידה. אמנם אע"פ שאור היחידה מתלבש באור החיה, עדיין הוא מאיר בו בדרך סתום, כנ"ל בדיבור הסמוך. וז"ש, **בר ההוא רעו דמחשבה**

תפיס ולא ידע מה תפיס, אלא דאתנהיר ואתבסם ההוא רעו דמחשבה, מלבד, שהרצון דמחשבה ההוא, דהיינו אור החיה המלביש לאור היחידה, תופס ואינו יודע מה שתופס, דהיינו מחמת שמאיר בו בדרך סתום, אלא שהרצון דמחשבה מאיר על ידו ומתמתק הימנו מתוך שמלבישו. **ואתמליא כלא ואשתלים כלא ואתנהיר ואתבסם כלא כדקא יאות וע"ד** וכו' וכולם מתמלאים מאורו וכולם נשלמים וכולם מאירים על ידו ומתמתקים כראוי, ועל זה כתיב **אשרי העם שככה לו** וגו'.

פסקה קמו

מאן דזכי לאתדבקא במאריה כהאי גוונא, ירית עלמין כלהו, רחימא לעילא רחימא לתתא: מי שזוכה להתדבק ברבונו בדרך הזה הנזכר, יורש כל העולמות, הוא אהוב למעלה ואהוב למטה, **צלותיה לא אהדרא ריקניא, דא אתחטי קמי מאריה כברא קמי אבוי, ועביד ליה רעותא בכל מה דאצטריך**, תפלתו אינו חוזרת ריקם, זהו מתחטא לפני רבונו, כבן המתחטא לפני אביו ועושה לו רצונו בכל מה שצריך. **ואימתיה שליט על כל ביריין, איהו גזיר וקב"ה עביד, עליה כתיב** וכו' ואימתו מוטלת על כל הבריות, הוא גוזר והקב"ה מקיים, עליו כתוב **ותגזר אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור**. נשלם ביאור ההיכלות.

פסקה קמז

ויאמר אלקים יהי אור וגו' א"ר יצחק מכאן דעקרן קב"ה להני נטיען ושתיל לון, משמע דכתיב יה"י: אמר רבי יצחק, מכאן משמע, שעקר הקב"ה אלו הנטיעות ממקומם ושתל אותם במקום אחר, וזה משמע ממ"ש יה"י. פירוש. כי הזו"ן מכונים נטיעות, בסוד עץ החיים וכו'. וכל עוד שהיו במקומם, דהיינו מטרם עלית המלכות לבינה, לא היו הזו"ן ראוים לקבל שום אור, (כנ"ל בבראשית א' דף ז' ד"ה וכבר) ולפיכך עקרם ממקומם, והעלה אותם ושתלם במקום בינה, ושם נעשו מוכשרים לקבל אור העליון. ולמד זאת מהמלה יה"י אור, והיינו כמו שנתבאר לעיל (בבראשית א' דף מ"ג ד"ה יה"י על רזא דאו"א) אשר י"ה דיה"י ה"ס או"א והי' אחרונה דיהי רומזת על כניסת הי' **לאור** או"א, ונעשו **אויר**, שבזה נתחברו זו"ן באו"א והוכשרו לקבל מהם האור. עש"ה כי אין להכפיל דברים.

ר"י אומר, אור שכבר היה תנן, משמע דכתיב ויהי אור, והיה לא כתיב אלא ויהי: ר' יהודה אומר, אור שכבר היה, למדנו, וזה משמע ממ"ש ויהי אור, כי והיה לא נאמר אלא ויהי אור, משמע שכבר היה.

וכד אסתכל קב"ה באינון דרין דרשיעיא, גניז ליה לצדיקיא הה"ד אור זרוע וגו', וכשנסתכל הקב"ה בדורות הרשעים, שאינם כדאים להאור, גנז אותו לצדיקים וז"ש אור זרוע לצדיק וגו', שהאור נגנז ונזרע בשביל שיקבלו אותו רק הצדיקים, ולא הרשעים. **והא אתמר ויאמר אלקים יהי אור**, וזהו שנאמר ויאמר אלקים יהי אור, אשר המלה יה"י יורה על גניזת האור, (כמ"ש לעיל דף מ"ג ד"ה יהי עש"ה), כי י"ה דיה"י ה"ס אור או"א, **וי**' אחרונה דיה"י רומזת על כניסת הי' **באור** ונעשה **לאויר**, ונבחן זה לגניזה וזריעת האור בשביל הצדיקים. **הה"ד מ"י העיר ממזרח** וגו', פירוש. כי ע"י כניסת הי' לאור או"א ירדו אתוון **אל"ה** דאלקים מאו"א לזו"ן, ולא נשארו באו"א אלא אתוון **מ"י** דאלקים, שעי"ז נעשו הזו"ן מוכשרים לקבל אור או"א, ונמצא שאלו ב' אותיות מ"י דאו"א, הן שורש כל המוחין דזו"ן, (כנ"ל בראשית א' דף מ"ג ד"ה יהי עש"ה) וז"ש **מ"י** העיר **ממזרח**, דהיינו ז"א, **צדק** היינו מלכות, אשר ב' אותיות מ"י העירו המוחין לז"א שה"ס ממזרח, ולמלכות שה"ס צדק, **והעירו**, הוא לשון התחלת התעוררות מוחין, כי רק התחלת המוחין באים ע"י **מ"י**, כמ"ש שם.

פסקה קמח

וירא אלקים את האור וגו' מה ראה, אר"ח כדקאמרן, חמא בעובדיהון דרשיעיא וגניז ליה: וירא אלקים וגו' מה ראה. א"ר חייא, היינו כמו שאמרנו לעיל, שהקב"ה ראה במעשיהם של רשעים וגנז אותו, **רבי אבא אמר, וירא אלקים את האור כי טוב לגנוז אותו**, ר"א פליג, ואומר, לא שראה במעשיהם של הרשעים, אלא שראה בגדלו של האור גופו כי טוב לגנוז אותו, ולא יהיה מגולה להעולם, **וירא אלקים את האור, דסליק נהוריה מסייפי עלמא עד סייפי עלמא, וכי טוב הוא לאגנזא ליה, דלא יהנון מניה חייבי עלמא**, וירא אלקים את האור, פירושו, שראה שהוא מאיר מסוף העולם עד סופו, וטוב לגנוז אותו כדי שלא יהנו ממנו רשעי עולם. פירוש, כי אם הרשעים יהנו מאור הגדול הזה לא יבואו עוד לתשובה. בדומה להכתוב פן ישלח ידו ולקח מעץ החיים ואכל וחי לעולם. שכוונת הכתוב הוא, שלא יהיה לו עוד צורך ודחיפה לעשות תשובה ולא יתוקן הפגם שעשה בעצה"ד, ולכן גירש אותו מג"ע.

פסקה קמט

אר"ש וירא אלקים את האור כי טוב, דלא ישתכח ביה רתחא כתיב הכא כי טוב וכתיב התם וכו': אר"ש וירא אלקים וגו' פירושו, שראה שלא ימצא בו רוגז ודינים, ויליף גזרה שוה, כתוב כאן כי טוב, וכתוב אצל בלעם, כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל, מה התם הפירוש שלא ישרה קללה על ישראל, כן כאן הפירוש הוא, שלא ימצא עוד שום רוגז

ודינים **וסופא דקרא אוכח, ויבדל אלקים בין האור ובין החשך, ובג"כ לא אשתכח ביה רתחא**, וסופו של הכתוב מוכיח כן, שכתוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך, שהפירוש הוא **אפריש מחלוקת למהוי כלא שלים**, (כנ"ל בראשית א' דף נ' אות ל"ו. ע"ש) כן תחילת הכתוב סובב ג"כ על ביטול הכעס והרוגז. **ואע"ג דשיתף לון קב"ה כחדא**, ואע"פ ששיתף הקב"ה את האור והחשך שה"ס ימין ושמאל כאחד על ידי קו אמצעי מ"מ נתבטל הרוגז והמחלוקת. וע"כ נאמר וירא אלקים את האור כי טוב, ואין בו שום כעס ורוגז.

פסקה קנ

ת"ח נהירו עלאה, למהוי נהיר האי אור, ומההוא נהירו חדו לכלא ביה, והוא ימינא לאתעטרא גולפוי גליפין בהדיה והא אתמר: בוא וראה, הארה עליונה, שהיא בינה הוא, שיהיה מאיר אור הזה, ומאור הזה נמשך שמחה לכל והוא בחינת ימין שמתעטר בחקיקי חקיקות, של השמאל. פירוש שבעת שהשמאל האיר בלי שיתוף הימין, האיר ברותחא וכעס ויצא ממנו גיהנם (כנ"ל בראשית א' דף נ"ז ד"ה והנה אחר ע"ש) וזה נבחן, שנעשו חקיקות בהארת קו שמאל, ומתוך כך השיג קו הימין כח לחבר אליו את קו השמאל ע"י קו האמצעי, וקו הימין נתעטר בהארת החכמה שבקו שמאל, כמ"ש שם בארוכה. **כתיב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו' מה רב טובך דא אור קדמאה דגניז קב"ה, ליראיך, לצדיקים דאינון דחלי חטאה כדקאמרן**, מה רב טובך סובב על אור הראשון שגנז הקב"ה, ליראיך, היינו הצדיקים שהם יראי חטא, שרק הם יהנו מהאור ולא הרשעים כמו שאמרנו לעיל.

פסקה קנא

ויהי ערב וגו' ויהי ערב מסטרא דחשך, ויהי בקר מסטרא דאור, ומגו דאינון משתתפי כחדא כתיב יום אחד: ויהי ערב שאומר הכתוב, נמשך מצד החשך, דהיינו הנוקבא, ויהי בקר, נמשך מצד האור, שהוא ז"א, ומתוך שז"א ונוקביה משתתפים יחד זה עם זה בזווג, ע"כ כתוב בהם יום אחד. להורות שהערב ובקר הם כגוף אחד, ושניהם עושים את היום. כלומר, שאור היום בא מזווג ז"א ונוקביה יחד.

רבי יהודה אמר, מ"ט בכל יומא ויומא כתיב ויהי ערב ויהי בקר: שואל כיון שויהי ערב ויהי בוקר יורה על זווג זו"ן, שמשניהם יוצא אור היום, א"כ אחר שהכתוב הודיע זה ביום א', מהו הטעם, שבכל יום ויום כתוב ויהי ערב ויהי בוקר. ומשיב **למנדע דהא לית יום בלא לילה, ולית לילה בלא יום, ולא אבעון לאתפרשא**, לדעת שאין יום בלי לילה ואין לילה בלי יום ולא יבואו להתפרד זה מזה. כלומר ע"כ חוזר הכתוב להודיענו זה בכל יום

ויום, כדי להורות, שאי אפשר שיארע פעם שיהיה אור היום בלי הקדם חשך הלילה, וכן לא יארע חשך הלילה, שלא יביא אחריו אור היום. כי לא יתפרדו זה מזה לעולם.

פסקה קנב

א"ר יוסי, ההוא יום דנפק אור קדמאה, אתפשט בכלהו יומי, דכתיב בכלהו יום, ר"י אומר, אותו היום שהאור הא' יצא בו, הוא נתפשט בכל ימי בראשית, שהרי בכולם כתוב יום. פירוש. שהשם יום, הוא על התפשטות אור הא' שיצא ביום א', שה"ס ספירת החסד. אלא מתוך שאור הזה נתפשט בכל ימי בראשית, דהיינו בכל ספירה וספירה מז' הספירות, ע"כ נקראים כולם יום כמו יום א'. אמר רבי אלעזר, משמע, דכתיב בכלהו בקר, ולאו בקר אלא מסטרא דאור קדמאה, **רבי אלעזר אומר, שהתפשטות האור דיום א' בכל הימים נלמד, מתוך שכתוב בכל הימים השם** בקר, **כי אין שם זה שייך רק מצד אור הראשון, כלומר, כי השם בקר יורה על התחלת ביאת האור, שהוא רומז על ביאת אור הראשון בהמציאות. וכיון שכתוב השם בקר בבל יום, הרי שהתפשטות יום א' נוהג בכל יום**. ר"ש אמר, יומא קדמאה אזיל עם כלהו וכלהו ביה, בגין לאחזאה דלאו בהו פרודא וכלא חד: רבי שמעון אמר, יום ראשון הולך עם כל הימים, וכל הימים באים ביום הראשון, כדי להראות, שאין בהם פירוד וכולם הם אחד. כלומר, שז' הספירות חג"ת נהי"מ כלולים זה מזה וע"כ יש בכל אחד מהם חג"ת נהי"מ, ונמצא שיש ספירת החסד, שהוא יום א', בכל ספירה, וכן היום א', שהוא ספירת החסד, יש בו עצמו כל חג"ת נהי"מ. הרי שיום א' נמצא בכל הימים, וכל הימים נמצאים ביום א', והוא מטעם היותם אחד בלי פירוד ביניהם.

פסקה קנג

ויאמר אלקים יהי אור, יהי, אתפשטותא דהאי אור לתתא ואלין אינון מלאכין דאתבריאו ביום א': ויומר אלקים יהי אור, פירושו, שיהיה נמשך חתפשטותו של אור הזה למטה, ואלה הם המלאכים שנבראו ביום הראשון. **אית לון קיומא לאתקיימא לסטר ימינא**, יש להם קיום להתקיים בצד ימין. כי יום א' הוא חסד, הנבחן לצד ימין, וע"כ גם המלאכים הנמשכים בו הם בחינת ימין.

פירוש. המלה **יה"י** מורה, אשר הי' דסוף המלה **יה"י**, נכנסה בי"ה של המלה, **ואור** י"ה נעשה משום זה ל**אויר**, כמ"ש לעיל, (בראשית א' דף מ"ג ד"ה יהי על רזא, ע"ש,) ומסבה זו נתמעטו כל המדרגות עד שתנהי"מ דזו"ן נפלו לבי"ע, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף ט"ו ד"ה והענין) ומבחינת התפשטות אור הזו"ן לבי"ע דפרודא, נבראו המלאכים. שהם אור נפרד מאצילות ונמצא שמלאכי חסד נבראו מהתמעטות יום א', שהוא חסד

דז"א. ומלאכי גבורה מהתמעטות יום ב', שהוא גבורה דז"א. ומלאכי רחמים מהתמעטות יום ג', שהוא ת"ת דז"א. וכו' עד"ז. וז"ש **יה"י אתפשטותא דהאי אור לתתא**, דהיינו ע"י המיעוט שנעשה בהמלה יה"י, נתפשט חלק מהאור הזה, שהוא אור החסד, למטה בבי"ע דפרודא. **ואלין אינון מלאכין דאתבריאו ביומא קדמאה**, דהיינו שנבראו מהתמעטות אור ספירת החסד, שהוא יומא קדמאה, **אית לון קיומא לאתקיימא לסטר ימינא**, יש להם משום זה קיום להתקיים לצד ימין, דהיינו שהם מלאכי ימין מצד החסד.

וירא אלקים וגו' את לאתכללא אספקלריאה דלא נהרא עם אספקלריאה דנהרא דאתמר ביה כי טוב: וירא וגו' המלה א"ת, של את האור, הוא לרבות ולכלול אספקלריאה דלא נהרא, שהיא הנוקבא, עם אספקלריאה דנהרא שהוא הז"א, שנאמר בו כי טוב. כלומר, המלה **את**, הוא לרבות שגם הנוקבא נכללה בהכתוב כי טוב, יחד עם הז"א. **אר"א את לאתכללא ולאסגאה כלהו מלאכין דאתיין מסטרא דאור דא**, ר"א אומר, שהמלה **את** בא לכלול ולרבות כל המלאכים הנמשכים מצד אור זה של החסד, שגם הם נכללים בהכתוב כי טוב, **וכלהון נהרין כקדמיתא בקיומא שלים**, וכולם מאירים כאור הראשון בקיום שלם. כי נכללים בהכתוב כי טוב הנאמר באור הראשון.

פסקה קנד

יהי רקיע בתוך המים אר"י בהאי אתפרשו מיין עלאין ממיין תתאין: אר"י בזה, דהיינו בהמאמר יהי רקיע, נפרדו מים עליונים ממים תחתונים, **רקיע פשיטותא דמיין והא אתמר**, **ויהי מבדיל בין מיין עלאין לתתאין**, רקיע פירושו התפשטות של מים, וע"כ נאמר, ויהי מבדיל בין מים למים, דהיינו בין מים עליונים למים תחתונים, והיינו כמ"ש לעיל (בראשית א' דף ס"ד אות נ"ט) **יהי רקיע**, **אתפשט פשיטו דא מן דא**, וע"ש בהסולם שנתבאר זה באורך.

פסקה קנה

ויעש אלקים את הרקיע דעביד ביה עבידתא בסגיאו עלאה: הכתוב ויעש וגו', יורה, שעשה בו פעולה בגדלות שלמעלה, כלומר שהמשיך בו מוחין דגדלות מהבינה. כי בהמלה **יהי רקיע** נעשה הכנה לקבלת המוחין העליונים דבינה אל הזו"ן, והמלה ויעש, יורה על השלמת כל הנרצה, דהיינו שכבר נמשכו בהזו"ן כל המוחין העליונים מהבינה. (כמ"ש בהזהר לעיל בראשית א' דף ס"א אות נ"ג) וז"ש **ויהי רקיע לא כתיב**, **אלא ויעש**, **דאסגי ליה ברבו סגיא**, לא נאמר יהי רקיע וגו' ויהי רקיע, אלא אומר ויעש וגו' שלשון זה יורה, שהגדיל אותו בגדלות רבה. כמבואר.

פסקה קנו

א"ר יצחק, בשני אתברי גיהנם לחייבי עלמא, בשני אתברי מחלוקת, בשני לא אשתלים ביה עבידתא: אר"י, ביום שני נברא הגיהנם לרשעי עולם בשני נברא המחלוקת (כמ"ש בהזהר לעיל בראשית א' דף נ"ו אות מ"ד ונתבאר שם בהסולם) בשני לא נשלם בו המלאכה, אלא ביום ג' (כמ"ש לעיל בראשית א' דף ס"ו אות ס"א) **ובגין כך לא כתיב ביה כי טוב עד דאתא יומא תליתאה ואשתלים ביה עבידתא**, ומשום זה לא נאמר ביום ב', כי טוב, עד שבא יום הג' ונשלם בו המלאכה, **בג"כ כי טוב תרי זמני, חד על אשלמות עבידתא דיום ב', וחד לגרמיה**, ומשום זה נאמר ביום ג' ב' פעמים כי טוב, פעם אחד על השלמת מלאכת יום הב', ופעם אחד על השלמת מלאכתו עצמו. **ביום תליתאי אתתקן יום שני, ואתפרש ביה מחלוקת, וביה אשתלימו רחמי על חייבי גיהנם**, ביום הג' נתתקן יום הב', והוכרע בו המחלוקת לקיום הארת שניהם (כמ"ש בהסולם לעיל בראשית א' דף ס"ו ד"ה ואע"ג) **וביה אשתלימו רחמי על חייבי גיהנם**, ובו נשלם הרחמים על הרשעים שבגיהנם לפטרם מן הדין. **ביומא תליתאה משתככין שביבין דגיהנם**, ביום הג' שוככים שביבי אש של הגיהנם, דהיינו שבהארת יום ג' הם מצטננים, ואינם שורפים יותר. **בגיני כך, אתכליל ביה יום שני ואשתלים ביה**, ע"כ נכלל בו יום הב' ונשלם בו.

פסקה קנז

ר' חייא הוה יתיב קמיה דר"ש, א"ל האי אור ביום ראשון וחשך ביום שני, ואתפרשו מיא ומחלוקת הוה ביה: ר' חייא ישב לפני ר"ש, אמר לו, הרי האור יצא ביום א', והחשך יצא ביום ב', והתחלקות המים והמחלוקת היה בו, **אמאי לא אשתלים ביום ראשון, דהאי ימינא כליל לשמאלא**, למה לא נשלם כל זה בהארת יום א', שהרי הימין כולל את השמאל. כלומר כיון שאור הימין יצא ביום א', נמצא שהוא שורש אל יום הב' וכל שורש כולל בתוכו את הענף שלו ושולט עליו, וא"כ היה יום הא' יכול לתקן אותו, ולמה נעשה יום הב' לנצרך אל יום הג' שיתקן אותו. והנפקא מינה גדול ביותר, כי ע"י התקון של יום ג' נתמעט הארתו שאינו יכול להאיר ממעלה למטה, אלא ממטה למעלה בלבד, הנבחן לבחינת ו"ק דג"ר, כמ"ש לעיל (בראשית א' דף ס' ד"ה מחלוקת) ואם יום ב' היה מתתקן ע"י יום א' היה נשאר בבחינתו ולא היה מתמעט כלום.

אמר ליה, על דא הוה מחלוקת, ותליתאה בעי למיעל בינייהו לאכרעה ולאסגאה בהו שלם, והשיב לו ר"ש, הלא על זה היה המחלוקת, דהיינו שבאמת היה יום א' רוצה לתקנו, כשורש המתקן את הענף. אלא שיום ב' לא רצה לקבל עליו שליטת יום הא', וחלק עליו עד שיום הג' היה צריך להכניס עצמו בין יום הא' ויום הב', להכריע

המחלוקת, ולהרבות שלום בהם. וענין המחלוקת בין יום א' ליום ב', נתבאר בבראשית א' דף נ"ז ד"ה והנה אחר, ע"ש.

פסקה קנח

תדשא הארץ דשא, אתחברותא דמיין עלאין בתתאין, למעבד פרין: הכ' תדשא הארץ דשא, יורה על התחברות מים העליונים במים התחתונים כדי לעשות פירות, **מיין עלאין ועבדי איבין ותתאי קראן לון לעלאין כנוקבא לגבי דכורא**, מים העליונים עושים הפירות, ומים התחתונים קוראים אל העליונים לקבל מהם הפירות ולהוציאם בהעולם, כיחס הנקבה אל הזכר, המקבלת ממנו הריון ומוציאה תולדות להעולם, **בגין דמיין עלאין דכורין, ותתאי נוקבין**, משום שמים עליונים הם זכרים, ומים תחתונים הם נקבות. פירוש, כי נתבאר בהזהר לעיל (בהקדמת הזהר דף קצ"ו ד"ה כדין) שהמוחין דגדלות הנקראים פירות לא יוכלו להתגלות בהנוקבא שמחזה ולמעלה דז"א, וע"כ היא נקראת יבשה, שאינה ראויה להוצאות פירות. אלא אחר שנעשה הזווג בהנוקבא שמחזה ולמטה דז"א. **כדין מה דהוית יבשה למעלה מחזה, אתעבידת ארץ למעבד פירין ואיבין** למטה מחזה דז"א עש"ה בטעמו ונימוקו. והנה מחזה ולמעלה דז"א נקרא מים עליונים, ומחזה ולמטה דז"א נקרא מים תחתונים, כי הרקיע המבדיל בין מים עליונים לתחתונים עומד במקום החזה, כנ"ל. ונמצא אע"פ שהמוחין יוצאים בהנוקבא שלמעלה מחזה דז"א, בסו"ה יקוו המים אשר מתחת השמים אל מקום אחד ותראה **היבשה**, כמ"ש שם בזהר, ששם מים עליונים, מ"מ לא יוכלו להתגלות שם, והם שם בבחינת **יבשה**, ומקום הגילוי הוא רק בהמקום שמחזה ולמטה, ששם מים התחתונים.

וזה אמרו כאן **מיין עלאין עבדי אבין**, שהמוחין המכונים פירות, באים מכח הזווג העליון שלמעלה מחזה דז"א, בסו"ה יקוו המים אל מקום אחד, אלא שלא יוכל להתגלות משם, כי שם הם בסוד **יבשה** כנ"ל, ולפיכך **ותתאי קראן לון לעלאין כנוקבא לגבי דכורא**, כמו שזרע הזכר אין לו כח להתגלות בו אלא בהנוקבא, שבה ההריון והלידה, כן המוחין שבמים העליונים לא יוכלו להתגלות במקומם אלא במחזה ולמטה כנ"ל, הנקרא מים תחתונים ולכן הם קוראים למים העליונים שישפיעו בהם המוחין ויתגלו בעולמות על ידיהם.

פסקה קנט

רבי שמעון אמר, כל דא הוא לעילא והוא לתתא: ר"ש אומר כל זה הוא למעלה מחזה דז"א והוא למטה מחזה דז"א כלומר, שענין מים עליונים ותחתונים נוהג הן מחזה ולמעלה והן מחזה ולמטה. כי יש דכר ונוקבא למעלה מחזה, הנק' ז"א ולאה, שהדכר

הוא מים עליונים, והנוקבא היא מים תחתונים. וכן יש דו"נ למטה מחזה, הנק' יעקב ורחל שיעקב ה"ס מים עליונים ורחל ה"ס מים תחתונים. ולדברי ר"ש יהיה פירושו של הכ' תדשא הארץ דשא, על התחברות מים עליונים ותחתונים שמחזה ולמטה דז"א, כי אין לפרש הכתוב על מים עליונים ותחתונים שמחזה ולמעלה, כי שם הוא מקום יבשה, ואינה מוציאה דשא ופירות. כנ"ל.

א"ר יוסי אי הכי, אלקים דקא אמרן מאן אלקים אלקים חיים לעילא, ואי תימא לתתא אלקים סתם: אר"י. אם כן, אלקים הנאמר בהכתוב, דהיינו ויאמר אלקים תדשא וגו', מי הוא השם אלקים שבהכתוב, הלא הוא אלקים חיים, בינה שלמעלה, כי כל ל"ב שמות אלקים שבמעשה בראשית הם בינה, כנודע, ואם תאמר ותפרש הכתוב למטה, דהיינו במים עליונים ותחתונים שלמטה מחזה, כמ"ש לעיל לדברי ר"ש, א"כ יהיה השם אלקים שבהכתוב **אלקים סתם**, דהיינו הנוקבא לאה שלמעלה מחזה, הנקראת סתם אלקים ולא אלקים חיים, שהיא בינה. שזהו כנגד המקובל שכל ל"ב אלקים שבמ"ב הם שמות הבינה שהיא אלקים חיים. פירוש, כי הכ' ויאמר אלקים תדשא, הוא בהכרח מדרגה הקודמת, להמים עליונים הללו ומרומזים בהמלות תדשא הארץ דשא, כי כל מדרגה מתפעלת ונעשית ע"י העליונה הסמוכה לה, ואם פירושו של תדשא הארץ דשא הוא על הפעלת מים עליונים שלמעלה מחזה שיתחברו עם מים תחתונים אשר שם, הרי השם אלקים שהפעיל אותם היא בינה הנקראת אלקים חיים. אבל אם פירושו של תדשא הארץ דשא הוא על הפעלת מים עליונים שלמטה מחזה, נמצא שהכ' ויאמר אלקים קאי על מדרגה העליונה הסמוכה לה. שהיא הנוקבא שלמעלה מחזה, הנקראת סתם אלקים ולא אלקים חיים כהבינה, שהוא כנגד המקובל שכל השמות אלקים שבמ"ב הם בינה.

אלא לתתא איהו תולדות, כד"א, אלה תולדות וגו' ואמרינן בה' בראם, וההוא לעילא אבהן דכלא הוא, איהי עבידתא: אלא, אר"י, למטה מחזה הוא מקום התולדות, כמ"ש אלה תולדות וגו' ואמרינן בה' בראם דהיינו הנוקבא שמחזה ולמטם שה"ס רחל שהיא ה' אחרונה דשם הויה, וכל התולדות ממנה הם, ולא מהנוקבא שמחזה ולמעלה, וההוא שלמעלה מחזה, הם אבות של כל המדרגות, דהיינו שהם ג"ס חג"ת הנבחנים לאבות ושרשים להעולמות, כי כל המקובל להעולמות באים מהם, והיא, דהיינו הנוקבא שלהם, נבחנת להשלמת המלאכה, של כל התולדות, ולא ליציאת התולדות בפועל להעולמות. כלומר המוחין בעצם וכל מלאכתם נשלמים בדכר ונוקבא שלמעלה מחזה, אשר הדכר, הם חג"ת הנקראים אבות, והנוקבא שלהם היא לאה. אמנם עדיין אינם מתגלים ובאים מהם להעולמות שיהיו ניכרים בבחינת תולדות, להיות הנוקבא בסוד יבשה כנ"ל, אלא

רק בהנוקבא שלמטה מחזה, הנקראת ה' שעליה נאמר בה' בראם, בה יוצאים התולדות בפועל. ולפי זה מתבאר הכתוב תדשא במים עליונים שלמעלה מחזה, ולא תולדות ממש, אלא להשלמת המלאכה בלבד, כי הנוקבא שלמעלה מחזה עוד אינה מוציאה המוחין בבחינת תולדות ממש. ובזה מתורץ הקושיא, כי השם אלקים שבהכתוב הוא באמת על הבינה, הנקראת אלקים חיים שהיא מדרגה העליונה הסמוכה להם. כנ"ל בדיבור הסמוך.

ועל דא ארעא עבדת תולדות, דהא היא מתעברא כנוקבא מן דכורא: ומשום זה עושה הארץ תולדות, כי היא מתעברת כמו נקבה מן הזכר. משום שהנוקבא העליונה השלימה המלאכה של המוחין, יכולה הנוקבא התחתונה, שלמטה מחזה הנקראת ארץ, לעשות פירות, כי היא מקבלת אותם כמו נקבה המתעברת מהזכר ומוציאה תולדותיו לגילוי. ולפי"ז יתבאר הכתוב תדשא הארץ דשא, לזווג מים עליונים ותחתונים שלמעלה מחזה, שהוא להשלמת מלאכת המוחין, והכ' ותוצא הארץ דשא, הוא בהזווג של מים עליונים ותחתונים שמחזה ולמטה, להתגלות התולדות ששם מתגלים התולדות ממה שקבלה מהעליונה.

פסקה קס

רבי אלעזר אמר, כל חילין הוו בארעא, ולא אפיקת חילהא ואנון תולדותיה, עד יום הששי דכתיב תוצא הארץ וגו': ר"א אמר, כל הכחות היו נגמרים בהארץ, שהיא מלכות, והיא לא הוציאה הכחות, שהם תולדות שלה, כלומר שלא הוציאה אותם מן הכח אל הפועל, עד יום הששי, שאז נאמר תוצא הארץ נפש חיה וגו'. דהיינו שהוציאה הכחות שבה אל הפועל ונעשו נפש חיה וכו'. **ואי תימא והא כתיב ותוצא הארץ דשא, אלא אפיקת תיקון חילהא לאתיישבא כדקא יאות**, ואם תאמר, הרי כתוב ותוצא הארץ דשא, שמשמע שיצאו ונגלו בפועל ממש אלא הפירוש הוא, שהוציאה תקון הכחות להתישב בה ולהגמר כראוי, באופן שתוכל להוציא אותם ביום הששי **וכלא הוה גניז בה עד דאצטריך**, והכל היה גנוז בה. ולא נגלו עד שהוצרך לגלות, דהיינו ביום הששי, **דהא בקדמיתא כתיב צדייא וריקניא כתרגומו**, שהרי בתחילה כתוב, והארץ היתה תהו ובהו, שתרגומו צדיא וריקניא, דהיינו שהיתה חרבה לגמרי, **ולבתר אתתקנת ואתיישבת וקבילת זרעא ודשאין ועשבין ואלנין כדקא יאות**, ואח"כ, דהיינו ביום ג', נתקנה הארץ ונתישבה, וקבלה זרע ודשאים ועשב ואילנות כראוי, **ואפיקת לון לבתר**, והוציאה אותם לעולם לאח"כ, דהיינו ביום הששי כנ"ל, **ומאורות הכי נמי, לא שמשו נהורא דלהון עד**

דאצטריך ומאורות גם כן, לא שימש האור שלהם בהעולם עד שהוצרך. פירוש, שהאור נברא ביום א', מ"מ לא נגלה האור לעולם עד יום ד', שנתלו בו המאורות להאיר על הארץ.

פסקה קסא

יהי מארת וגו' לאכללא חויא בישא, דאטיל זוהמא ועבד פרודא דלא משמש שמשא בסיהרא: הכתוב יהי מארת וגו' בא לכלול את הנחש הרע שהטיל זוהמא ועשה פירוד שלא יזדווג השמש עם הלבנה, פירוש, כי בכל המדרגות הקודמות להנוקבא, יורה **יה"י**, ענין מיעוט ונפילת ג' הכלים בינה ותו"מ להמדרגה שלמטה, אמנם לא נפלו הכלים מחוץ לאצילות. מה שאין כן בהנוקבא, שהיא מדרגה תחתונה מכל המדרגות דאצילות, א"כ כשנאמר **יה"י**, ונפלו הכלים שלה, הרי נפלו למטה מפרסא דאצילות, לבי"ע דפרודא, וע"כ נבראו מכח הנפילה הזו הקליפות ונחש הרע (כמ"ש לעיל בראשית א' דף צ"ו ד"ה ביאור ע"ש)

מארת לווטין, וע"ד גרים דאתלטייא ארעא, דכתיב ארורה האדמה: וע"כ כתוב מארת חסר ו', שפירושו קללות, כי הנחש גרם שתתקלל הארץ, שכתוב ארורה האדמה וגו'. כלומר, שהנחש הסית להחטא דעצה"ד שמחמתו נתקללה הארץ, וע"כ כתוב מארת חסר ו', שיורה על קללה זו שנתקללה הארץ בסבת הנחש שנברא ע"י המיעוט דנה"י, כנ"ל, **ובגין כך מארת כתיב**, ומשום זה כתוב בתורה מארת חסר ו', שהוא לשון קללה.

פסקה קסב

חד, יהי מארת, דא סיהרא, רקיע השמים דא שמשא: יהי מארת, משמעותו מאור אחד, להיותו חסר ו', והיא מאור הלבנה, והכ' רקיע השמים, הוא מאור השמש. **ותרווייהו בכללא חדא, לאזדווגא לאנהרא עלמין לעילא ותתא** וכללם הכתוב שניהם בכלל אחד, כי נאמר יהי מארת ברקיע השמים, להורות, שמזדווגים השמש והלבנה, להאיר העולמות, למעלה מחזה דז"א. ולמטה מחזה דז"א. **משמע דכתיב על הארץ, ולא כתיב בארץ דמשמע לעילא ותתא, חושבן דכלא בסיהרא הוא**, ומשמע, ממ"ש על הארץ, ואינו כתוב להאיר בארץ, שיהיה נשמע שמאיר למעלה ולמטה, שהוא להורות, שהחשבון של כולם הוא בהלבנה. פירוש. כי לפי מה שביאר הכ' יהי מארת ברקיע השמים, שיורה על זווג השמש ולבנה שהם זו"ן למעלה מחזה ולמטה מחזה דז"א, א"כ היה צריך לומר להאיר בארץ, כמו שאומר, ברקיע השמים, שמשמעותו היה, שמזדווג גם למטה מחזה דז"א ששם הנוקבא התחתונה הנקראת ארץ, ולמה כתוב על הארץ, שמשמעותו שהזווג הוא רק למעלה ברקיע השמים, דהיינו במקום הפרסא שמחזה ולמעלה דז"א דוקא, הנק' רקיע, ומשם נמשך ההארה אל הארץ, דהיינו למטה מחזה, אבל בארץ עצמו אין זווג.

ואומר, שהוא להורות כי **חושבנא דכלא סיהרא הוא**, פירוש, כי המוחין דחשבון ומספר של כל המדרגות, יוצאים על ידי זווג שמש ולבנה. כי יש מוחין שהם אור חסדים והם מכונים בשם בלי מספר, ויש מוחין דהארת חכמה, שהם מכונים בשם מספר וחשבון, (כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר דף כ"ט ד"ה במספר, עש"ה) וכן יש לז"א ב' נוקבין, האחת למעלה מחזה, שהיא הנקראת לבנה, וכן וכן מלכותא דדוד (לעיל בראשית א' דף ק"י ד"ה ואלו) והשנית, היא למטה מחזה, והיא נקראת, ארץ, וכן רחל. וז"ש שזווג הזה המאיר את המוחין דחשבון אינו אלא בלבנה, דהיינו בהזווג זעיר ונוקביה שמחזה ולמעלה, שהנוקבא ההיא נקראת לבנה, ולא בהנוק' שמחזה ולמטה הנקראת ארץ, ומה שאומר **לאנהרא עלמין עילא ותתא**, הפירוש הוא, שב' הנוקבין, של מעלה שה"ס הלבנה ושל מטה שה"ס הארץ, נכללות זו בזו, ואז מגיע ההארה למעלה ולמטה. אבל עיקר הזווג הוא רק בהלבנה, דהיינו בהנוקבא שלמעלה מחזה.

פסקה קסג

ר"ש אמר, גימטריאות וחשבון תקופות ועבורין כלא הוא בסיהרא, דהא לעילא לאו איהו: ר"ש אמר גימטריאות, וחשבון של תקופות ועיבורי השנה, שה"ס המוחין דחשבון ומספר, כולם הם בהלבנה, שהרי למעלה ממנה אינו נמצא הזווג הזה, להארת המוחין דחשבון ומספר. ומביא כאן דברי ר"ש לסיעתא להנ"ל, **דחושבן דכלא בסיהרא הוא**.

א"ל ר"א, ולא, והא כמה חושבנין ושיעורין קעבדי חבריא: א"ל ר"א לר"ש, ולא, וכי לא יש מוחין דחשבון ומספר בהמדרגות שלמעלה מהלבנה, הרי כמה חשבונות ושיעורים עושים החברים, כלומר, הרי החברים לומדים מוחין דחשבון ושיעורים גם למעלה מהלבנה. **א"ל לאו הכי, אלא חושבנא קיימא בסיהרא, ומתמן יעול בר נש למנדע לעילא**, והשיב לו ר"ש, לא כך היתה כונתי, אלא כונתי היא, שהזווג של המוחין דחשבון נמצא בהלבנה, ולא במדרגה אחרת, אמנם משם, נכנס האדם להשיג מוחין דחשבון גם בהמדרגות שלמעלה מהלבנה.

פירוש. אע"פ שהמוחין דהארת חכמה המכונים מוחין דחשבון, יוצאים בהבינה, אחר שחזרה לראש א"א ונעשית בו לחכמה, מ"מ אין המוחין מתגלים שם בהבינה, להיותה תמיד באור חסדים בלבד, ואפילו הז"ת דבינה הם בעצם רק אור חסדים ואין שם המקום לגילוי המוחין דהארת חכמה, אלא הבינה משפעת המוחין הללו אל הז"א. אמנם גם הז"א מתוקן כולו במוחין דאו"א עלאין שהם חסדים מכוסים, ואין בו מקום לגילוי המוחין הללו, אלא שהז"א משפיע אותם אל הנוקבא שלו, ובה הם מתגלים. וע"כ נקראת הנוקבא בשם **חכמה תתאה**, להורות שאין המוחין דהארת חכמה מתגלים בשום מדרגה

אלא בה. באופן שהמוחין הללו יוצאים בהז"ת דבינה אשר הז"א מקבלם ממנה ומשפיע אותם להנוקבא. והיינו להנוקבא שלמטה מחזה, בעת שהיא כלולה לגמרי בהנוקבא שלמעלה מחזה הנקראת לבנה. ואז נבחנות שתיהן בהשם לבנה.

וזהו שהשיב לו ר"ש לר"א **אלא חושבנא קיימא בסיהרא, ומתמן יעול בר נש למנדע לעילא**, כי מקום גילוי של המוחין דחשבון אינם אלא בהלבנה בלבד ולא כלום במדרגות הקודמות אליה, כנ"ל, אמנם אחר שיצאו ונתגלו המוחין הללו בהלבנה, מאירים מוחין הללו בהכרח גם בכל המדרגות הקודמות אליה, שהרי מהם קבלה הלבנה את המוחין האלו. אלא מקודם שנגלו בהלבנה אינם מושגים כלל אע"פ שכבר יצאו במדרגות הקודמות, כי בהן אין מקום לגילוי המוחין הללו כנ"ל, אבל לאחר שנגלו למטה בהלבנה, נשלמים כולם מכח הגילוי הזו שבה. וז"ש, **ומתמן יעול בר נש למנדע לעילא**, כי אחר שנגלו בהלבנה, אפשר להשיגם גם במדרגות הקודמות.

א"ל והא כתיב והיו לאותות ולמועדים: א"ל ר"א, הרי כתוב והיו לאותות ולמועדים, שהוא לשון רבים, ומשמע שבשניהם מתגלים המוחין דחשבון, ואפילו בז"א שה"ס שמש. **א"ל לאתת כתיב חסר**, והשיב לו ר"ש, כי לאתת בלי ו' כתיב, להורות שהוא לשון יחיד, כי קאי על הלבנה בלבד ולא על השמש. כי בו אין המוחין מתגלים. **א"ל והא כתיב והיו**, שהוא לשון רבים, דקאי גם על השמש. **א"ל הויין כלהון דיהוון ביה כאסקופא דא דאתמליא מכלא**, א"ל, והיו אינו קאי על שמש וירח, אלא על הויות המוחין, ופירושו, שכל הויות כולם הם בה בהלבנה, שהיא כמו ספינה או עגלה זו המלאה מכל טוב. אסקופא פירושו ספינה, או עגלה המכוסות עם גג, כמ"ש במדרש תהלים ג' א', אסקפי של בת שבע מהלכת לפני דוד. ומתוך שהלבנה נוסעת תמיד ע"כ מדמה לה לאסקפא אבל **חושבנא דכלא בסיהרא הוא**, אבל חשבון של כולם הוא רק בסיהרא, ולא בהשמש, כנ"ל.

פסקה קסד

ת"ח נקודה חד אית, ומתמן שירותא לממני דהא מה דלגו דההיא נקודה לא אתיידע: בוא וראה יש נקודה אחת ומשם החתחלה למוחין דמנין וחשבון, והוא א"א, הנקרא משום זה ראשית (כנ"ל בראשית א' דף ו' אות ב', ובהסולם) שהרי מה שמלפנים של אותה הנקודה, דהיינו מה שלמעלה מא"א, לא נודע כלל, (כמ"ש שם) **ואית נקודה לעילא סתים דלא אתגליא כלל ולא אתיידע, ומתמן שירותא לממני כל סתים ועומקא**, ויש נקודה למעלה שהיא סתומה, שאינה נגלית כלל, והיינו בינה דא"א, מבחינת עצמותה המלובשת באו"א עלאין, שהי' לא נפיק מאויר שלהם. אבל משם הוא ההתחלה

למנות ולגלות כל סתום ועמוק. והיינו ז"ת דבינה דא"א, המלובשים בישסו"ת, שהם עולים לראש א"א, ומשפיעים הארת החכמה הנקרא מוחין דמנין וחשבון. אמנם עדיין אינם מתגלים כאן בישסו"ת, להיותם בחינת בינה, שכל עקרה הוא אור החסדים בסו"ה כי חפץ חסד הוא. **הכי נמי אית נקודה לתתא דאתגלייא, ומתמן הוא שירותא לכל חושבנא ולכל מנין**, ויש גם כן נקודה למטה המתגלית, דהיינו הנוקבא דז"א, ומשם הוא התחלת הגלוי לכל מוחין דחשבון ולכל מנין. דהיינו כנ"ל בדברי ר"ש, שלמעלה מסיהרא אין שום גילוי למוחין דחשבון. **ועל דא הכא הוא אתר לכל תקופות וגמטריאות ועבורין וזמנין וחגי ושבתי**, וע"כ כאן הוא מקום הארת המוחין לכל תקופות וגימט' ועבורים וזמנים וחגים ושבתות, דהיינו כדברי ר"ש לעיל, **וישראל דדבקי בקב"ה עבדי חושבן לסיהרא, ואינון דבקין ביה וסלקין ליה לעילא דכתיב** וכו' וישראל הדבקים בהקב"ה עושים חשבון, דהיינו שממשיכין מוחין דחשבון להלבנה, דהיינו כמ"ש חז"ל ישראל מונים ללבנה ואומ"ה לחמה (סוכה כ"ט) והם מעלים אותה למעלה, להלביש את בינה עלאה, כמ"ש ואתם הדבקים בה' אלקיכם וגו'.

פסקה קסה

ישרצו המים וגו' אר"א הא אוקמוה, דאינון מיין רחישו ואולידו כגוונא דלעילא והא אתמר: ישרצו המים שרץ נפש חיה, אמר ר"א, הנה פרשוהו שאלו מים התחתונים שרצו והולידו כמו מים העליונים. כלומר מים התחתונים הולידו את מה שקבלו ממים עליונים, וכבר נתבאר. דהיינו לעיל דף ק' אות קנ"ח **ועוף יעופף על הארץ, יעוף מבעי ליה, מהו יעופף**: מקשה על הכתוב, ועוף יעופף, שהיה לו לומר ועוף יעוף, למה אומר יעופף.

פסקה קסו

אר"ש רזא הוא, ועוף דא מיכאל דכתיב ויעף וגו', יעופף דא גבריאל, דכתיב והאיש גבריאל וגו'. אר"ש סוד הוא, כי הכתוב רומז על בריאת המלאכים, ועוף זה מיכאל, שכתוב בו לשון ויעף, שכתוב ויעף אלי אחד מן השרפים, שהוא מיכאל. **יעופף, דא גבריאל, דכתיב והאיש גבריאל וגו' מעף ביעף**, יעופף, זה גבריאל, שנאמר בו מעף ביעף לשון כפול, דכתיב והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מעף ביעף. **על הארץ, דא אליהו דאשתכח תדיר בארעא**, על הארץ, זה אליהו הנמצא תמיד בארץ. פירוש, הנוקבא דז"א מכונה ארץ כנ"ל, ואליהו נמשך מבחינת הנוקבא דז"א ונמצא עמה תמיד. **ולא מסטרא דאבא ואמא אשתכח, דאיהו בד' טאסין**, ואליהו אינו נמצא מצד או"א, שהרי הוא עף בארבע עפיפות. פירוש. כי המלאכים, שהם מסטרא דאו"א, אומר הזהר

(לעיל בראשית א' אות ת"י) **שהם טאסן ושאטן עלמא בשית**, דהיינו בשית עפיפות, כי או"א הם בחינת חב"ד חג"ת עד החזה דא"א, שהם ששה ספירות, וכנגדן שש עפיפות. אמנם אליהו אינו אף בשש עפיפות אלא בד', שזה יורה שהוא מבחינת הנוקבא דהיינו מחזה ולמטה, ששם רק ד' ספירות נהי"מ. שכנגדן רק ד' עפיפות. **דכתיב ורוח ה' ישאך על אשר לא אדע**: **ורוח ה'**, **חד**. **ישאך**, **תרין**. **על אשר**, **תלת**. **לא אדע**, **ארבע**. שכתוב באליהו, ורוח ה' וגו': ורוח ה', יורה על עפיפה אחת, ישאך, הוא עפיפה השניה על אשר, הוא השלישית, לא אדע, הוא עפיפה הד'. הרי שהוא אף בד' עפיפות.

פסקה קסז

על פני, **דא מלאך המות**, **דהוא אחשיך פני עלמא**, **וכתיב ביה וחשך על פני תהום**: הכתוב על פני, יורה על בריאת מלאך המות, ומרומז בהמלות **על פני**, משום שהוא מחשיך פני העולם, וכן משום שכתוב בו וחשך על פני תהום. **רקיע השמים כדאמרן**, **עולה ומסטין**, הכתוב רקיע השמים הוא כמו שאמרו שעולה המלאך המות לשמים ומסטין, דהיינו כמ"ש (ב"ב ט"ז) הוא השטן הוא היצה"ר הוא מלאך המות. ע"ש. שנק' שטן משום שעולה לשמים ומסטין, ונק' מלאך המות משום שאח"כ נוטל את נשמתו. וע"כ נאמר במה"מ על פני רקיע השמים. שדרכו להסטין בהשמים.

אמר רבי אבא, **והא מלאך המות בשני אתברי**, הקשה רבי אבא, הרי ביום שני נברא מלאך המות ואיך תאמר, אשר על פני רקיע השמים הנאמר ביום ה' יורה על בריאת מלאך המות **אלא על הארץ דא רפאל דאיהו ממנא לאסוותא דארעא**, **דבגיניה אתרפיאת ארעא**, אר"א, על הארץ, שבהכתוב, יורה על בריאת המלאך רפאל. שהוא ממונה לרפואת הארץ, שבשבילו נרפאה הארץ, **וקיים בר נש עלה**, **ורפי לכל חיליה**, והאדם יכול לעמוד עליה, ורופא לכל כחה של הארץ. וכיון שרפואת הארץ בא ממנו, ע"כ נרמז בריאתו בהמלות **על הארץ**, והכתוב על פני רקיע השמים דא אוריאל, והכ' על פני רקיע השמים הוא לבריאת המלאך אוריאל.

פירוש, המלאך רפאל ה"ס נושא המסך של הנוקבא, הנקראת ארץ, אשר על המסך הזה יוצא כל קומת האור הצריכה להארץ, כדי שהאדם יוכל לקבל ממנה המוחין, ונמצא שע"י רפאל, דהיינו המסך שלו, נרפאה הארץ ממה שהיתה תהו ובהו, כי חזרה והשיגה על ידו המוחין. והמלאך אוריאל הוא בחינת ת"ת, דהיינו ז"א. כי מיכאל ה"ס חסד, וגבריאל גבורה ואוריאל ת"ת, כמ"ש בת"ז קכ"ז. וע"כ בריאת רפאל מרומזת בהכ' **על הארץ**, כי המסך הוא בחינת הנוקבא הנקראת ארץ, ואוריאל מרומז בהכתוב **על פני רקיע השמים**, כי הוא בחינת ז"א הנקרא רקיע השמים, כנ"ל באות קס"ב שאומר, **רקיע**

השמים דא שמשא, דהיינו ז"א הנקרא שמש. וז"ש **וכלא הוא בקרא**, וכולם דהיינו כל ד' המלאכים נושאי המרכבה, מרומזים בהכתוב, כי מיכאל, נרמז בהמלה ועוף. גבריאל, בהמלה יעופף. רפאל, בהמלות ועל הארץ. אוריאל, בהמלות על פני רקיע השמים. מה שאין כן לדברי ר"ש הנ"ל, לא היו מרומזים בהכתוב, כי אם ב' מלאכים של המרכבה, שהם מיכאל וגבריאל בלבדם.

פסקה קסח

ובג"כ כתיב בתריה, ויברא אלקים את התנינים הגדולים. אר"א, אלין אינון ע' ממנן רברבן על ע' עמין: וע"כ כתוב אחרי המקרא הנ"ל, ויברא אלקים את התנינים הגדולים, ואמר ר"א שהם רומזים על שרי מעלה, שאלו הם שבעים ממונים, שרים של שבעים עמים. **ובגין כך אתכריאו כלהו, למהוי שליטאן על ארעא**, וע"כ נבראו כולם שיהיו שולטים על הארץ. כלומר דע"כ נאמר בהם **הגדולים** ולא נאמר בהם **הרומשת** ללמדך שנבראו להיות שולטים בארץ.

פסקה קסט

ואת כל נפש חיה הרומשת, אלין אינון ישראל, דאנון נפש ודאי דההוא חיה: ואת כל נפש חיה הרומשת, יורה על בריאת הנפש של ישראל, שהם ודאי נפש של אותה החיה, דהיינו הנוקבא דז"א, הנקראת חיה, כי כל עולם האצילות נבחן לאור החיה, וה' פרצופי אצילות נבחנים לנרנח"י של אור החיה, אשר א"א היא יחידה דחיה, ואו"א הוא חיה דחיה, וישסו"ת הוא נשמה דחיה, וז"א הוא רוח חיה, והנוקבא היא נפש חיה, וכיון שישראל נמשכים מן הנוקבא דז"א, נבחנת גם הנפש שלהם לנפש חיה, **ואקרון גוי אחד בארץ**, ונקראים משום זה גוי אחד בארץ. **אשר שרצו המים למיניהם, דאינון משתדלין באורייתא**, הכ' אשר שרצו המים וגו' יורה על אלו העוסקים בתורה, כי אין מים אלא תורה, וע"י עסק התורה זוכים בנפש חיה, כנ"ל, (בהקדמת הזהר ר"ד אות רט"ז) **דכד בר נש לא אתעסק באורייתא לית ליה נפשא קדישא, וכו' וכד אשתדל באורייתא וכו' זכי להאי נפש חיה**. אם האדם אינו עוסק בתורה אין לו נפש קדוש, ואם הוא עוסק בתורה זוכה לאותה נפש חיה. **ואת כל עוף כנף למינהו, אלין צדיקיא דבהון**, הכ' ואת כל עוף כנף למינהו, רומז על הצדיקים שבין העוסקים בתורה, **ובגין כך, אנון נפש חיה**, ומשום זה, שהם צדיקים, זכו בנפש חיה. **ד"א ואת כל כנף, כדקא אתמר, אלין אינון שלוחי עלמא**, פירוש אחר בהכ' ואת כל כנף, הוא כמו שאמרו (לעיל בראשית א' אות ת"י) שאלו הם מלאכים שליחי העולם. ע"ש.

פסקה קע

אר"א, נפש חיה, אינון ישראל, בגין דאינון בני דקב"ה, ונשמתהון קדישין מניה אתיין:
אר"א, הכ' נפש חיה, הוא על ישראל, משום שהם בניו של הקב"ה, וממנו נשמותיהם הקדושות באות, **נפשאן דשאר עמין עובדי כו"מ מאן אתר הוא**, שואל, הנפשות של שאר העמים עובדי ע"ז, מאיזה מקום הן, **אר"א, מאנון סטרי שמאלא דמסאבי לון, אית לון נשמתין, ובגין כך כלהו מסאבין, ומסאבין למאן דקרב בהדייהו**, (כצ"ל , וכן הוא בכל הדפוסים הראשונים והגירסא, חולין לון וכו' חולין ומיחלין למאן דקרב בהדייהו, הוא תקון סופרים) אר"א, יש להם נשמות מאותם כחות השמאל המטמאים אותם, וע"כ כולם טמאים, ומטמאים את כל הקרב אליהם.

פסקה קעא

ויאמר אלקים תוצא הארץ וגו' כלהון שאר חיוון אחרנין כל חד וחד כפום זיניה:
הכ' ויאמר אלקים תוצא וגו' בהמה ורמש וחיתו ארץ למינה, כולם הם על שאר חיות האחרות, חוץ מישראל, שכל אחד ואחד מהם מקבל לפי מינו. וקאי על סיפיה דקרא, בהמה ורמש וחיתו ארץ למינה, כמו שמסיים לפנינו. **ואר"א, האי מסייע למה דאמרן, נפש חיה אלין ישראל, דאינון נפש חיה קדישא עלאה**, ואר"א, מכאן ראיה למה שאמרנו, אשר נפש חיה שאומר הכתוב, הוא על ישראל, שיש להם נפש חיה קדושה ועליונה, **בהמה ורמש וחיתו ארץ אלין שאר עמין עובדי כו"מ, דלאו אינון נפש חיה, אלא כדקאמרן**, והכ' בהמה ורמש וחיתו ארץ הוא על שאר העמים עובדי ע"ז, שהם אינם נפש חיה, אלא כמו שאמרנו, שנמשכים מכחות השמאל המטמאים אותם.

פסקה קעב

נעשה אדם בצלמנו כדמותנו דאתכליל משית סטרין כליל מכלא, כגוונא דלעילא:
הכתוב נעשה וגו' יורה שהאדם נכלל משש קצוות הכלולים מכל, דהיינו הן מחכמה והן מחסדים, כעין של מעלה, דהיינו ז"א דאצילות, כי ע"כ נאמר בצלמנו כדמותנו, אשר צל"ם יורה על חכמה בינה דעת דמוחין דז"א, ודמות על מוחין דנוקבא. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף רכ"ב בהסולם ד"ה ושורש) **בשייפי מתקנן ברזא דחכמתא כדקא יאות, כלא תקונא עלאה**, באברים מתוקנים בסוד החכמה כראוי, הכל בתקון העליון, דהיינו כתקון הזו"ן דאצילות בהכלים דנה"י דאו"א, שבהם מקבל המוחין דחכמה מאו"א, כן נתקן האדם בכלים דנה"י דזו"ן דאצילות, שבהם מקבל המוחין דחכמה מזו"ן, ואלו הכלים דנה"י מכונים **שייפי מתקנן ברזא דחכמתא**, והם בחינת בינה ותו"מ דעליון, שנפלו בעת הקטנות לרשות התחתון, ואינם נעדרים מהתחתון אפילו אחר שחזרו לעליון, כי אין

העדר ברוחני, וע"כ נעשה כל תחתון מוכשר לקבל המוחין של העליון, כי יש לו הכלים דעליון, (וזה נתבאר, לעיל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר, עש"ה.) והם המכונים בספרים נה"י דעליון המתלבשים בתחתון. **נעשה אדם רזא דכר ונוקבא, כלא בחכמתא קדישא עלאה**, הכ' נעשה אדם ה"ס זכר ונקבה, כלומר, השם אדם יורה על זכר ונקבה, והכל בחכמה קדושה העליונה. דהיינו שהכל נעשה כדי שיהיה ראוי לקבל חכמה הקדושה העליונה. כי אין החכמה נמשכת רק בכח הנוקבא, (כנ"ל דף ק"ד ד"ה ר"ש אמר) וע"כ נברא האדם דכר ונוקבא. **בצלמנו כדמותנו לאשתכלא דא בדא, למהוי הוא יחידאי בעלמא שליט על כלא**, ואומר הכ' בצלמנו כדמותנו, אשר צל"ם הם מוחין דדכר, ודמות הם מוחין דנוקבא כנ"ל, שישתכללו הזכר והנקבה זה בזה, כי החסדים מיוחסים להזכר. והארת החכמה להנקבה (כנ"ל דף ק"ה ד"ה פירוש) והזכר משתכלל בהארת החכמה ע"י הנקבה, והנקבה משתכללת בחסדים ע"י הזכר. ואז נעשה האדם יחיד בעולם ומושל בכל, כמו הזו"ן העליונים. כי אין ממשלה בעולם, דהיינו להכניע כל הקליפות אלא על ידי מוחין שלימים מחכמה ומחסדים.

פסקה קעג

וירא אלקים וגו' הכא אתתקן מה דלא אתמר כי טוב בשני, בגין דאתברי ביה מותא: וירא אלקים וגו', כאן נתתקן מה שלא נאמר כי טוב ביום שני מטעם שנברא בו המות, **והכא אתמר והנה טוב מאד, ואזלא כמה דאמרי חבריא, והנה טוב מאד זה מות**, וכאן נאמר כי טוב מאד, והולך כפי שפרשו החברים את הכ' והנה טוב מאד, שנאמר על המות. וא"כ ראוי גם יום שני שיאמר בו כי טוב אע"פ שנברא בו המות. כי כאן ביום הששי נתגלה שהמות טוב מאד. והטעם, שהמות טוב מאד, נתבאר בזהר תרומה אות תל"ב תל"ג

פסקה קעד

וירא אלקים את כל אשר עשה וגו' וכי לא חמא ליה קודם: וירא וגו' מקשה וכי לא ראה קודם שעשה, כי כתיב וירא אלקים את כל אשר עשה שמשמע שראה רק לאחר שעשה. **אלא כלא חמא ליה קב"ה**, ומתרץ, אלא הכל ראה הקב"ה, הן מה שכבר עשה והן קודם שנעשה, **ומאן דאמר, את כל, לאסגאה כל דרין דייתון לבתר כן, וכן כל מה דיתחדש בעלמא בכל דרא ודרא עד לא ייתון לעלמא**, ויש מי שפירש, שהכתוב, את כל, בא לרבות שראה כל הדורות העתידים לבא לאחר מכאן, וכן כל מה שיתחדש בעולם בכל דור ודור, עוד מטרם שיבואו לעולם. **אשר עשה, דא כל עובדין דבראשית, דתמן אתברי יסודא ועקרא לכל מה דייתי ויתחדש בעלמא לבתר כן**, הכתוב, **אשר עשה**, היינו כל

מעשה בראשית, כי שם, במעשה בראשית, נברא היסוד והשורש לכל מה שיבא ויתחדש בעולם, לאחר מכאן, **ובג"כ חמא ליה קב"ה עד לא הוה, ושוי כלא בעובדא דבראשית**, וע"כ ראה הקב"ה עוד מקודם שהיה, ושם את הכל במעשה בראשית. פירוש, מתוך שמעשה בראשית הם יסוד ושורש לכל העתיד לבא, ע"כ כלל הקב"ה בהם לראות את כל העתיד, לבא בעולם בכל הדורות. כמו שנרמז בהכתוב **את כל**, כנ"ל.

פנימיות הדברים. כי דרשו חז"ל בהכתוב ולאמר לציון עמי אתה, עמי אתם בשותפות, אני התחלתי העולמות ואתם גומרים אותם פירוש. כי השי"ת תקן כל המציאות באופן שיוכלו בני אדם לגמור התקון, וכיון שגמר התיקון נשאר לבני אדם א"כ הם נמצאים שותפים בהבריאה. ולפיכך יש ב' בחינות שמים וארץ, א) מה שכבר תיקן המאציל, והוא הנקרא מעשה בראשית ב) שמים וארץ החדשים שיתגלו אחר גמר התקון. בסו"ה כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וגו'.

וזה שהקשה הזהר על הכתוב וירא אלקים את כל אשר עשה, שהמשמעות הוא שראה הקב"ה רק את כל אשר עשה במעשה בראשית, ולא את השמים וארץ העתידים להתתקן ע"י מע"ט של בני אדם. העתידים לעשות בכל דור ודור. וח"ו לומר כן. וזהו אמרו **וכי לא חמא ליה קודם**. וכי אינו רואה קודם שעשה דהיינו גם העתיד להתתקן בכל דור ודור על ידי מע"ט עד גמר התקון שע"י מע"ט הללו נבראים שמים וארץ חדשים.

וזהו שמתרץ, אשר, את כל, פירושו כל המע"ט העתידים להתחדש בכל בכל דור ודור ע"י הצדיקים. **אשר עשה**, היינו מעשה בראשית אשר כבר עשה. **ובג"כ חמי ליה קב"ה עד לא הוה, ושוי כלא בעובדא דבראשית**, כי בהיות תקון המציאות שנתקן ע"י הקב"ה במעשה בראשית, יסוד ושורש להתיקונים של מעשה בני אדם, נמצא לפי זה, אשר מעשה בני אדם כלולים במעשה בראשית, וע"כ נסמך ראיית העתיד, אל ראיית מעשה בראשית שכבר עשה, דהיינו, **את כל**, זה ראיית העתיד, **אשר עשה**, זה מעשה בראשית.

פסקה קעה

יום הששי, מאי שנא בכלהו יומי דלא אתמר בהו ה': מקשה, מהו השינוי אשר בכל ימי בראשית לא נאמר ה' כמו כאן שנאמר יום הששי, כי לא נאמר בהם יום האחד יום השני, **אלח הכא כד אשתכלל עלמא אתחברת נוקבא בדכורא בחבורא חד ה' בששי למהוי כלא חד**, אלא כאן, שכבר נשתכלל העולם, שהם זו"ן כי כבר נסתיים מעשה בראשית שה"ס בנין הזו"ן. נתחברה הנוקבא בדכר בחיבור אחד, דהיינו **ה' בששי**, להיות אחד לגמרי. **ויכלו, אשתכללו כלא חד**, ויכלו השמים וארץ, שהם זו"ן נשתכללו כאחד,

אשתכללו מכלא ואשתלימו בכלא, שהזו"ן נשתכללו מכל מעשה בראשית ונשלם בכל מלואם.

פסקה קעו

ויכלו השמים וגו' ר"א פתח מה רב טובך וגו'. ת"ח קב"ה ברא לב"נ בעלמא, ואתקין ליה למהוי שלים בפולחניה ולאתתקנא אורחוי: בוא וראה, הקב"ה ברא את האדם בעולם, ותקן אותם שיהיה שלם בעבודתו, ושיתקן דרכיו, **בגין דיזכי לנהורא עלאה דגניז קב"ה לצדיקיא, כד"א** וגו' כדי שיזכה לאור העליון שגנז הקב"ה לצדיקים. כמ"ש עין לא ראתה וגו'. עין לא ראתה אלקים זולתך, היינו אור הגנוז. יעשה למחכה לו, היינו הצדיקים.

פסקה קעז

ובמה יזכי ליה לבר נש להוא נהורא, באורייתא. שואל, ובמה יזכה האדם באותו האור הגנוז. ומשיב, כי יזכה בו ע"י העסק בתורה. **דכל מאן דאשתדל באורייתא בכל יומא יזכי למהוי ליה חולקא בעלמא דאתי ויתחשב ליה כאלו באני עלמין**, כי כל מי שעוסק בתורה בכל יום, יזכה שיהיה לו חלק לעולם הבא, ויהיה נחשב לו כאלו בנה עולמות. **דהא באורייתא אתבני עלמא ואשתכלל הה"ד וכו', וכתיב ואהיה וגו' וכל דאשתדל בה שכליל עלמין וקיים ליה**, כי עם התורה נבנה העולם ונשתכלל, וזה שכתוב, ה' בחכמה יסד ארץ, כונן שמים בתבונה, והיינו בחכמה ותבונה של התורה. וכן כתוב, ואהיה אצלו וגו', דהיינו שהתורה היתה אומנותו לברוא את העולם. כמ"ש (תרומה אות תרל"ח.) **ות"ח, ברוחא עביד קב"ה עלמא, וברוחא מתקיימא, רוחא דאינון דלעאן באורייתא**, ובוא וראה, ברוח עשה הקב"ה את העולם, וברוח העולם מתקיים, והיינו ברוח פיהם של אותם לומדי התורה, **וכל שכן רוחא דהבל דרביי דבי רב**, ומכל שכן, הרוח מהבל פיהם של תינוקות בית רבם, שעליו עומד ומתקיים העולם.

פסקה קעח

מה רב טובך, דא טובא דאתגניז, ליראיך, לאינון דחלי חטאה: ועם כל האמור מבאר הכתוב, אשר מה רב טובך, יורה על הטוב שגנגז, דהיינו על האור הגנוז. ליראיך, היינו שנגנז בשביל יראי חטא, העוסקים בתורה כנ"ל. **פעלת לחוסים בך, מאי פעלת, דא עובדא דבראשית**, פעלת לחוסים בך, שואל, מה יורה המלה **פעלת**, ואומר, שיורה על פעולות מעשה בראשית. כלומר, שכל מעשה בראשית לא נעשה ואינה מתקיימת אלא בשביל לומדי התורה, הממשיכים בזכות תורתם את אור הגנוז, כנ"ל.

רבי אבא אמר, דא גן עדן, דהא באומנותא עביד ליה קב"ה בארעא כגוונא דלעילא לאתתקפא ביה צדיקייא. רא"א, הכ' פעלת קאי על ג"ע כי באומנות עשה הקב"ה את

ג"ע התחתון שבארץ, בשוה למעלת ג"ע העליון, שיתחזקו שם הצדיקים. **הה"ד פעלת לחוסים בך נגד בני אדם**, **דהא הוא נגד בני אדם**, **ואחרא**, **נגד עלאין קדישין**, וז"ש פעלת וגו' כי ג"ע התחתון הוא נגד בני אדם, והאחר שהוא ג"ע העליון, אינו אלא בשביל הקדושים העליונים, ולא בשביל בני אדם.

אר"ש ג"ע לעילא, **ונגד בני אדם הוי לאתכנשא ביה צדיקיא דעבדי רעותא דמאריהון**: ר"ש אומר, שהכתוב פעלת קאי על ג"ע העליון, ומ"מ נגד בני אדם נחשב, משום שמתאספים שם הצדיקים העושים רצונו של רבונם, כלומר אע"פ שהג"ע העליון אינם בשביל בני אדם, מ"מ הצדיקים שבג"ע התחתון עולים באוירא לג"ע העליון, כנ"ל (בהקדמת הזהר דף קי"ג אות ק"ט) שאומר, **ופרחי באוירא וכו' בההוא ג"ע דלעילא**, **ופרחי ואסתחיין בטלי נהרי אפרסמונא דכיא**, **ונחתי ושראן לתתא** ע"ש. ומשום שהצדיקים עולים ומתאספים שמה, אע"פ שמוכרחין לחזור ולירד למקומם, מ"מ נחשב משום זה, נגד בני אדם.

פסקה קעט

ויכלו, **דכלו עובדין לעילא ועובדין דלתתא**, **השמים וארץ לעילא ותתא**, ויכלו, פירושו שכלו ונגמרו המלאכות של מעלה והמלאכות של מטה, כי השמים וארץ יורו למעלה ולמטה. השמים, פירושו למעלה בעולמות עליונים, וארץ, פירושו למטה בעולם התחתון.

ר"ש אמר, **עובדא ואומנותא דאורייתא שבכתב**, **ועובדא ואומנותא דתורה שבעל פה**: ר"ש אומר שהכ' **השמים**, יורה שנגמרו הפעולות והאומנות שבתורה שבכתב, דהיינו של בנין ז"א המכונה תורה שבכתב, והכ' **והארץ**, יורה, שנגמרו הפעולות והאומנות שבתורה שבעל פה, דהיינו של בנין הנוקבא, המכונה תורה שבע"פ. **עובדא**, פירושו בחינת ו"ק, **ואומנותא**, פירושו ג"ר. **וכל צבאם**, **אלין פרטי דאורייתא**, **אפין דאורייתא**, **שבעים פנים לתורה**, וכל צבאם, פירושו פרטי התורה, הפנים שבתורה, דהיינו השבעים פנים שבתורה. שהם פרטי בנין של ז"א המכונה תורה. **ויכלו דאתקיימו ואשתכללו דא בדא**, ויכלו השמים וארץ, יורה ששניהם, ז"א ונוקביה המכונים שמים וארץ, נתקיימו ונשתכללו זה מזה, **שמים וארץ**, **פרט וכלל**, זו"ן הנק' שמים וארץ, הם פרט וכלל, כי הז"א הוא בחינת פרט, כי המוחין יוצאים בו בפרטות בזה אחר זה, ומשפיע אותם להנוק' בדרך כלל, דהיינו בבת אחת. ונצרכים זה לזה, ונשתכללו זה מזה כנ"ל, בסוד פרט הצריך לכלל וכלל הצריך לפרט. **וכל צבאם**, **רזי דאורייתא**, **דכיאן דאורייתא מסאבן דאורייתא**, וכל צבאם, היינו סודות התורה, והטהרות שבתורת והטומאות שבתורה,

כלומר דיני טהרה וטומאה הכתובים בהתורה. כי **צבא** נוטריקון **צא בא** אשר **צא** רומז על הטומאות **ובא**, על הטהרות. וביאור ענין פרט וכלל הוא להלן.

פסקה קפ

ויכל אלקים ביום השביעי דא תורה שבעל פה, דאיהו יום שביעי, וביה אשתכלל עלמא, דאיהו קיומא דכלא: הכתוב, ויכל אלקים ביום השביעי, היינו תורה שבעל פה דהיינו המלכות שהיא יום השביעי. כי ז"א כולל ששת ימים, שהם חג"ת נה"י, והנוקבא, היא מלכות יום השביעי. ובו נשתכלל העולם, כי הוא הקיום של הכל. **מלאכתו אשר עשה, ולא כל מלאכתו, דהא תורה שבכתב אפיק כלא בתוקפא דכתב דנפק מחכמתא**, נאמר מלאכתו אשר עשה, ולא נאמר כאן ויכל אלקים ביום השביעי את כל מלאכתו אשר עשה, הוא משום שהתורה שבכתב, שהוא ז"א, הוציא וגמר הכל בתוקף הכתב, שהם המוחין, היוצאים ונמשכים מהחכמה, שהוא או"א עלאין. ונמצא שעוד לא נגמר כל מלאכתו ביום השביעי שהיא מלכות אלא ע"י הז"א. וע"כ נאמר בו רק מלאכתו אשר עשה, ולא כל מלאכתו. וביאור הדברים להלן בדיבור הסמוך.

פסקה קפא

תלת זמנין הכא ביום השביעי, ויכל וגו', וישבות וגו', ויברך וגו' הא תלת: שלש פעמים נאמר כאן ביום השביעי, ויכל אלקים ביום השביעי, וישבות וגו', ויברך וגו', הרי נאמר שלש פעמים. **ויכל אלקים ביום השביעי דא תורה שבעל פה, דעם יום השביעי דא אשתכלל עלמא כדקא אמרן**, ויכל אלקים ביום השביעי, היינו תורה שבעל פה, שהיא מלכות, נוקבא דז"א, ומדה השביעית לחג"ת נה"י דז"א, כי עם יום השביעי הזה, נשתכלל ונגמר העולם כמו שאמרנו.

ביאור הדברים. כי מעשה בראשית הוא **יסודא ועקרא לכל מה דייתי ויתחדש בעלמא לבתר כן**, (כנ"ל באות קע"ד) ונמצא סו"ה ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, הוא יסוד ושורש של גמר התקון העתיד לבא אחר השתא אלפי שני. ונודע שענין גמר התקון סובב רק על המלכות דמלכות שה"ס עצם המלכות, שאין לה תקון בשתא אלפי שני, (כנ"ל דף מ"ו ד"ה ביאור) ונמצא שמלכות דמלכות זו, ה"ס התכלית שבשביל גילויה נבראו כל מעשה בראשית שבששת ימים, וז"ס שז"א ונוקביה ה"ס פרט וכלל, כי הז"א שה"ס ששת ימי בראשית, וכן בחינת שתא אלפי שני הוא פרט, דהיינו שבו יוצאים כל פרטי המציאות בלי חסרון כל שהוא, והם מתגלים בשתא אלפי שני בזה אחר זה, והנוקבא, שה"ס יום השביעי, מלכות, היא מקבלת ממנו בחינת כלל, דהיינו שכל אלו הפרטים שבשתא אלפי שני, מגלים את שלימותה בגמר התקון, דהיינו באלף

השביעי, ומבחינת יסודא ועקרא להעתיד לבא נמצא, יום השביעי, שהוא בחינת גמר התקון שנתקבל מכל פרטי הבריאה שבששת ימי בראשית. וז"ס **אתה קדשת את יום השביעי לשמך**, דהיינו בשביל המלכות הנק' שם,**תכלית מעשה שמים וארץ**, היא בחינת התכלית המקובל מכל פרטי הבריאה שבשמים וארץ שבששת ימי בראשית. כמו שמסיים, **וברכת מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים**, הרי ששת ימים הם פרט, ויום השביעי הוא כלל, דהיינו התכלית של ששת הימים. ומבחינה זו נאמר ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. כי יום השביעי היא קבלת התכלית שמים וארץ. וז"ש **דעם יום השביעי דא אשתכלל עלמא**, שקיבל התכלית ונשתכללו.

ומלבד האמור מבחינת התכלית המרומז בויכל, הרי נוהג גם בחיבת מוחין ביום השביעי, ומוחין באים תמיד בסוד ג' קוין הנמצאים מג' נקודות חולם שורק חירק כנ"ל (בראשית א' דף ט"ז ד"ה וזה) ועליהם נאמר, וישבות ויברך ויקדש. וישבות ה"ס קו שמאל ויברך ה"ס קו ימין, ויקדש ה"ס קו אמצעי. כמו שהזהר מבאר לפנינו.

וזה אמרו **תלת זמנין הכא ביום השביעי**, **ויכל** וגו' **וישבות** וגו' **ויברך** וגו'. ויכל ה"ס אור התכלית, וישבות ה"ס הארת המוחין בבחינת קו שמאל, ויברך ה"ס קו ימין של המוחין. וכל אלו הג' נקראים שביעי, להיותם סוד הג"ר. אבל הארת קו אמצעי של המוחין, המרומז בויקדש וגו', אינו נקרא שביעי להיותו מכריע בסוד מסך דחירק, וע"כ לא נאמר ויקדש את יום השביעי, אלא **ויקדש אותו**, שה"ס אות ברית, כמו שמבאר הזהר לפנינו.

פסקה קפב

וישבות ביום השביעי דא יסודא דעלמא: וישבות ביום השביעי הוא יסוד העולם. **בספרא דרב ייבא סבא דא יובלא**, **ועל כך כתיב הכא מכל מלאכתו**, **דכלא נפיק מניה**, בספרו של רבי ייבא הזקן כתוב, שוישבות וגו' הוא על יובל, דהיינו הארת השמאל שבבינה, שה"ס נקודת השורק, וע"כ כתוב כאן מכל מלאכתו, משום שהכל יוצא ממנו, פירוש. כי בהכ' ויכל, אומר לעיל (באות ק"פ) **מלאכתו אשר עשה ולא כל מלאכתו**, **דהא תורה שבכתב אפיק כלא בתוקפא דכתב דנפק מחכמתא**, כי בויכל, שה"ס תכלית שמים וארץ, לא היה יכול לומר, כל **מלאכתו**, כי עדיין לא נגמר אלא בבחינת **יסודא ועקרא** בלבד, ורק תושב"כ, שה"ס ז"א, מוציא וגומר כל המלאכה בתוקף המוחין דכתב היוצאים מחכמה, דהיינו ע"י הארת החכמה, הנמשכת בתוקף ובגבורות מהשמאל שבבינה החוזרת להיות חכמה. אבל כאן בוישבות, שה"ס הארת השמאל הנמשך מהבינה הנקראת יובלא, הרי מכאן יוצאים כל המוחין המביאים את גמר התקון, ע"כ נאמר כאן **מכל מלאכתו אשר עשה**, כי מכאן נגמרת כל המלאכה. **ואנן**, **דא יסודא**

כדקאמרן, דהא נייחא ביה, הוה יתיר מכלא, ואנו אומרים, שוישבות קאי על יסוד, ולא על יובלא, כי המנוחה שבו הוא יותר מכל, כלומר, השביתה שבהארת יסוד, הוא מגולה יותר מהשביתה שבהארת יובלא, ע"כ מוכיח ר"ש, אשר וישבות, זה יסוד, ולא יובלא. פירוש. ר"ש אינו חולק על רבי ייבא סבא, אלא מוסיף על דבריו, כי גם ר"ש מודה שסוד השביתה ה"ס הארת יובלא, דהיינו קו שמאל אשר בבינה, אלא שאומר, שהכתוב וישבות, קאי על היסוד המאיר הארת יובלא הזו אל המלכות, כי הארת שמאל אינו נשלם רק בהיסוד, שבו סוד השביתה והמנוחה הגמורה.

פסקה קפג

ויברך אלקים את יום השביעי דא כהן גדול דמברך לכלא והוא נטיל ברישא, הכ' ויברך וגו' קאי על כהן גדול שהוא מברך לכל, והוא לוקח בראש, **דתנן כהן נוטל בראש** דתנן, כהן לוקח חלקו בראש כל המסובים. **וברכאן ביה שריין לברכא ואקרי שביעי**, והברכות שורים בו, לברך לכל, והוא נקרא שביעי, פירוש ויברך ה"ס הארת קו ימין, הנמשך מאו"א עלאין, הנק' כהן גדול, והם בחינת חסדים בסוד זווג דלא פסיק, וז"ש **וברכאן ביה שריין לברכא**,והוא בחינת **ראש**, (כמ"ש לעיל דף ל"ו במראות הסולם ד"ה ולפיכך ע"ש) וע"כ בא עליהם הרמז **כהן נוטל בראש**, וכן אומר הזהר (להלן ויצא אות ו') דאבא עלאה ואמא עלאה ה"ס תפילין שבראש וה"ס כהן נוטל בראש ע"ש. והנה נתבארו ב' הקוין המאירים בסוד שביעי קו ימין בויברך וגו', קו שמאל בוישבות וגו'.

רבי ייסא סבא אמר, הני תרי, חד ביסודא דעלמא איהו וחד בעמודא דאמצעיתא: ר"ס אמר, אלו השנים, דהיינו ויכל וגו' ויברך וגו', אחד קאי על יסוד העולם ואחד על עמוד האמצעי שהוא ת"ת. פירוש. כי מובא לעיל שרבי ייסא סבא ביאר הכ' וישבות על יובלא, וכמ"ש בדיבור הסמוך, ועתה מבאר שני הכתובים הנשארים, אשר ויכל וגו' קאי על הארת היסוד, והוא מלשון כל, כי היסוד נק' כל והכתוב ויברך קאי על עמוד האמצעי, כלומר על הארת קו אמצעי המכריע בין הקוין ימין ושמאל. ונמצא שרבי ייסא סבא מבאר את ג' שביעי בג' הקוין, ויכל שהוא הארת יסוד לקו ימין וישבות לקו שמאל, ויברך לקו אמצעי.

פסקה קפד

וכן ויקדש אותו, למאן, להוא אתר דאת קיימא ביה שריא, כד"א והראני וגו': וכן, אר"ש, שהכ' ויקדש אותו קאי ג"כ על היסוד, כי נאמר ויקדש אותו, ואינו אומר למי, כמו שאומר בויכל ובוישבות ובויברך, והוא דקאי על אותו מקום שאות הברית שורה בו, דהיינו יסוד, כי המלה אותו הוא מלשון אות ברית, וכמ"ש והראני אותו ואת נוהו,

שאותו קאי על יסוד, ונוהו על המלכות כנודע, כן אותו שבכאן קאי על היסוד. פירוש, כי ב' בחינות יש ביסוד א) היא הארת השביתה שמקבל מיובלא, וע"ז אומר לעיל אשר וישבות וגו' הוא יסוד. ב) שהוא הנושא אל המסך דחירק, שהת"ת מכריע על ידו בב' הקוין ימין ושמאל, ומבחינה זו אומר כאן אשר ויקדש אותו הוא ג"כ יסוד, כי הוא מכריע בין ב' הקוין הנרמזים בוישבות ובויברך.

ובהאי אתר שריין כל קדושין לעילא, ונפקי מניה לכנסת ישראל למיהב לה תפנוקא לחם פנג: ובמקום ההוא, דהיינו בהיסוד, שורות כל חקדושות למעלה, ומשם יוצאים לכנסת ישראל, דהיינו להנוקבא, ליתן לה תענוגים ולחם ענג, **ואזלא הא כמה דכתיב מאשר שמנה לחמו וגו'**, **מאשר דא קיים שלים**, וזהו הולך כמו שכתוב, מאשר שמנה לחמו וגו' מאשר היינו ברית השלם, שהוא יסוד, **שמנה לחמו**, **מאן דהוה לחם עוני אתהדר למהוי לחם פנג**, שמנה לחמו, יורה, שמה שהיה, מטרם תקון היסוד, בבחינת לחם עוני, חזר עתה ונעשה ללחם ענג. **והוא יתן מעדני מלך**, **מאן מלך**, **דא כנסת ישראל**, **הוא יהיב לה כל תפנוקין דעלמא**, שואל, מי הוא המלך שבהכ' והוא יתן מעדני מלך, ואומר שהוא כנסת ישראל דהיינו הנוקבא דז"א, אשר היסוד נותן לה כל מעדני עולם **וכל קדושין דנפקין מלעילא מהאי אתר נפקין ועל דא ויקדש אותו**, **ההוא את קיימא**, וכל הקדושות היוצאות מלמעלה, יוצאות ממקום הזה, דהיינו יסוד, וע"כ נאמר ויקדש אותו, שהוא אות ברית הזה, דהיינו יסוד, כנ"ל.

פסקה קפה

כי בו שבת, **ביה נייחא דכלא**, **דעלאין ותתאין**, **ביה שבתא לנייחא**: הכתוב כי בו שבת יורה, כי בו, דהיינו בהיסוד, נמצא המנוחה לכל, הן לעליונים, והן לתחתונים, בו השבת למנוחה. פירוש. כי ב' בחינות יש ביסוד, א' בחינת השביתה שמקבל מיובלא, וב' מה שהוא נושא אל המסך דחירק, שבו מכריע ועושה שלום ומנוחה, הן בב' קוין ימין ושמאל העליונים אשר בישסו"ת, והן בב' קוין ימין ושמאל התחתונים אשר בז"א. ולפיכך בחינת השביתה שמקבל מיובלא נמצא אצלו במנוחה, וז"ש **ביה שבתא לנייחא**, שהארת השביתה שמקבל נמצאת אצלו בסוד המנוחה.

אשר ברא אלקים, **מכללא דזכור נפקא שמור לאתקנא עבידתא דעלמא**: אשר ברא אלקים, יורה, שמכלל זכור יצא שמור, כדי לתקן מלאכת העולם. פירוש. ברא יורה על קטנות, כנ"ל (בהקדמת הזהר דף ס' אות מ"ה) שאומר **דמלה סתימאה איהו**, **ברא**. וע"כ ה"ס שמור, והשם אלקים שבכאן יורה על גדלות הבינה, שאז נקראת אלקים, וה"ס זכור, ואומר אשר מכלל הגדלות יצא הקטנות, כדי לתקן מלאכת העולם, שהיא מלכות, כלומר

שמתוך שקבלה הנוקבא, שהיא העולם, קטנות הזאת של הבינה, נעשית מוכשרת בזה שתוכל לקבל גם את הגדלות דבינה, שה"ס שם הקדוש אלקים שבבינה, כי סוד אלקים שבמעשה בראשית הוא בינה. ונמצא קבלת הקטנות המרומזת בהמלה **ברא**, הוא לתקון העולם. **לעשות**, **דא אומנא דעלמא**, **למעבד עבידתא דכלא**, לעשות, זהו אומנות העולם, דהיינו המוחין דגדלות הנק' אומנות. כי לעשות יורה על מלאכה השלמה. לעשות עשיה המשלמת הכל.

פסקה קפו

תו פריש ר"ש מלה ואמר, **כתיב שומר הברית והחסד**, **שומר**, **דא כנסת ישראל**. **הברית**, **דא יסודא דעלמא**. **והחסד**, **דא אברהם**: עוד פירש ר"ש הדבר, דהיינו את הכ' אשר ברא אלקים לעשות. ואמר, כתוב שומר הברית והחסד. שומר, זה כנסת ישראל, דהיינו מלכות. הברית זה יסוד העולם, דהיינו היסוד דז"א, והחסד זה אברהם, דהיינו חסד דז"א. **דכנסת ישראל היא שומר הברית והחסד ואקרי שומר ישראל**, כי כנסת ישראל, שהיא המלכות, היא שומרת את הברית והחסד, שפירושו יסוד וחסד דז"א, וע"כ נקראת המלכות שומר ישראל, כי ז"א נק' ישראל והמלכות השומרת את הספירות שלו הרי היא שומר ישראל. **דא הוא נטיר פתחא דכלא**, זו שומרת הפתח דכל הספירות דז"א, כי יסוד היא ספירה שלו התחתונה, והחסד היא העליונה, וכיון ששומרת עליהם, היא נמצאת שומרת על כל הספירות שלו מיסוד עד החסד. **ביה תליין כל עבידן דעלמא**, בה, בהמלכות, תלוים כל העשיות שבעולם. כלומר מלבד שהיא השומרת על כל ספירותיו של הז"א שלא יתאחזו החיצונים בהם, שה"ס מצות הלא תעשה, הרי גם כל התקונים והעשיות שבעולם תלויה בה, שה"ס מצות עשה. **ודאי**, **אשר ברא אלקים לעשות**, **לשכללא ולאתקנא כלא**, **כל יומא ויומא**, נמצא ודאי, אשר ברא אלקים לעשות, דהיינו לשכלל ולתקן הכל, כל יום ויום, דהיינו לכל יום ויום מששת ימי בראשית. שהם שש ספירות חג"ת נה"י דז"א, **ולאפקא רוחין ונשמתין**, **ואפילו רוחין ושדין**, ולהוליד רוחות ונשמות קדושות, ואפילו הרוחות והשדים הם בכלל אשר ברא אלקים לעשות, פירוש. ר"ש דורש לשון לעשות שהוא לשון שכלול וגמר, ומשמיענו הכ' שכל מה שברא אלקים בששת ימי בראשית צריך עוד שכלול ותקון, וע"כ אומר הכ' ברא אלקים לעשות, לשכלל ולתקן אותו.

פסקה קפז

ואי תימא דלאו אינון תקונא דעלמא, **לאו הכי דהא אינון לתקונא דעלמא הוו**, אם תאמר, שהם, דהיינו הרוחות והשדים, אינם לתקון העולם, אינו כן, אלא גם הם נבראו

לתקון העולם. **ולאלקאה בהו לחייבי עלמא דאינון אזלין לקבלייהו לאוכחא להו**, דהיינו להלקות על ידיהם את רשעי עולם להוכיח להם שילכו בדרך הישר, **ומאי דאזיל לשמאלא אתאחיר בסטרא שמאלא לקבלייהו**, ומי שהולך לשמאל, נמצא מתדבק בהשדים ורוחות שהם צד השמאל ומתענש על ידיהם. **בגיני כך לתקונא הוו**, משום זה גם השדים ורוחות הם לתקון העולם, דהיינו להחזיר את הרשעים למוטב. **תא חזי מה כתיב בשלמה והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם מאן נגעי בני אדם אלין אנון מזיקין**, בוא וראה מה כתיב בשלמה והוכחתיו וגו', ושואל, מהו נגעי בני אדם, ואומר שאלו הם המזיקים, דהיינו רוחות ושדים. הרי שהם נבראו לענוש את עוברי עבירה, ובני אדם מפחדים ושומרים עצמם מהחטא.

פסקה קפח

תא חזי בשעתא דאתבריאו אתקדש יומא, ואשתארו רוחא בלא גופא, בוא וראה, בשעה שנבראו הרוחות והשדים, קידש היום, ולא הספיק לעשות להם גופים, ונשארו רוחות בלי גוף, **ואלין אינון ברייין דלא אשתכללו ומסטר שמאלא אינון, זוהמא דדהבא**, ואלו הם בריות שלא נגמרו, ומצד שמאל הם, והם פסולת הזהב. פירוש כי בסוד שבירת הכלים של ז"ת חג"ת נהי"מ, נתערבה הקליפה בהקדושה, ובעולם התקון חזרה ונתבררה הקדושה מן הקליפה, ומהם באו כל הפרצופים דאבי"ע דקדושה, אמנם נשאר פסולת שאינו ראוי עוד לברר משם שום קדושה מטרם גמר התקון, ומהפסולת ההיא נעשו הס"א והקליפות ויש בזה ימין ושמאל, והפסולת מבחינת ימין נקראת **התוכא דכספא**, דהיינו פסולת הנשאר אחר התוך הכסף, והפסולת מצד שמאל נקראת **התוכא דדהבא** או **זוהמא דדהבא**, דהיינו פסולת הנשאר אחר התוך הזהב. כי צד ימין מכונה כסף. וצד שמאל זהב, כנודע. וז"ש שלהיותם מצד שמאל הם פסולת הזהב וענין שלא הספיק הקב"ה לעשות להם גופים עד דאתקדש יומא, כבר נתבאר לעיל (בהקדמת הזהר דף רל"ג ד"ה וכי לא ידע) ע"ש.

ועל דא בגין דלא אשתכללו ואינון פגימין שמא קדישא לא שריא בהו ולא אתדבקו ביה: ועל כן כיון שלא נשלמו והם פגומים, השם הקדוש אינו שורה בהם, והם אינם מתדבקים בהשם הקדוש. **ודחילו דלהון משמא קדישא איהו וזעין ודחלין מניה, ושמא קדישא לא שריא באתר פגים**, והיראה שלהם הוא מהשם הקדוש, וזעים ומפחדים מפניו, וע"כ לא יוכלו להתדבק בו. וכן השם הקדוש אינו שורה במקום פגום, וע"כ אינו שורה בהם.

פסקה קפט

ות"ח האי בר נש דאתפגים, דלא שבק בר בהאי עלמא: ובוא וראה, אדם הזה שנפגם, כי לא הניח אחריו בן בעוה"ז, **כד נפק מניה לא אתדבק בשמא קדישא, ולא עאלין ליה בפרגודא, בגין דאיהו פגים ולא אשתלים**, כשיוצא ממנו, דהיינו כשנפטר מעוה"ז, לא יוכל להתדבק בהשם הקדוש, ואין מכניסין אותו בפרגודו של הקב"ה משום שהוא פגום, ואינו נשלם, **ואילנא דאתעקר בעיא נטיעא זמנא אחרא, בגין דשמא קדישא אשתלים בכל סטרין**, והאילן שנעקר, דהיינו האדם שמת בלא בן, צריכים ליטע אותו פעם שנית, דהיינו שצריך לחזור ולהתגלגל בעולם, משום שהשם הקדוש הוא מושלם מכל הצדדים, וע"כ לא יוכל הפגום להתדבק בו. כי ענין הדבקות הרוחני הוא השואת הצורה, והפגום כלפי השלם הוא רחוק כרחוק מזרח ממערב.

פסקה קצ

ות"ח הני ברייין פגימין אינון מעילא ומתתא, ובג"כ, לא מתדבקן לעילא, ולא מתדבקן לתתא: בוא וראה, אשר בריות האלו, דהיינו הרוחות והשדים, פגומים הם מלמעלה ומלמטה, וע"כ אינם מתדבקים למעלה ואינם מתדבקים למטה. מלמעלה פירושו מצד הבינה, ומלמטה, פירושו מצד המלכות. **ואלין דכתיב בהו, אשר ברא אלקים לעשות, דלא אשתלימו עילא ותתא**, ואלו הם שכתוב בהם אשר ברא אלקים לעשות, שפירושו שברא בריות שצריכים לעשותם ולהשלימם, כנ"ל, כי הם לא נשלמו למעלה ולמטה, לא מצד הבינה ולא מצד המלכות. **ואי תימא, הא רוחין אינון, אמאי לאו לעילא**, ואם תאמר הרי, רוחות הם בלי גופין א"כ למה לא נשלמו מצד הבינה. פירוש. כי כל אחיזת הס"א הוא רק בגופין שהם בחינת כלים, ולא ברוחות שהם בחינת אורות, וע"כ מקשה, למה אינם נשלמים מצד הבינה, כיון שאין להם מבחינת מלכות כלום. **אלא כיון דלא אשתלימו לתתא בארעא לא אשתלימו לעילא**, אלא כיון שלא נשלמו הרוחות למטה בארץ, דהיינו שיהיה להם גוף, אינם שלמים גם למעלה בבחינת האורות. כלומר, כי באמת הם נמשכים מהמלכות, והם צריכים משום זה לגופים להתלבש בהם, וכיון שאין להם גופים הרי זה פגם גם בהרוחות ולא יוכלו לקבל תקונם מלמעלה בהבינה.

וכלהו מסטר שמאלא קא אתיין ומתכסיין מעינא בני נשא וקיימי לקבלייהו לאבאשא לון: וכולם באים מצד שמאל ונעלמים מעין האדם, ועומדים לנגדם להזיק אותם, **תלת לון כמלאכי השרת, תלת לון כבני נשא, והא אוקמוה**. ג' דברים להם כמלאכי השרת וג' כבני אדם, וכבר פרשוהו. כמ"ש (חגיגה ט"ז ע"א) כי יש להם כנפים, וטסים מסוף

העולם עד סופו, ויודעים העתיד להיות כמו מלאכי השרת, וג' כבני אדם, שאוכלים ושותים, ופרים ורבים, ומתים, (ועי' לעיל בהקדמת הזהר דף קנ"ט ד"ה ובזה תבין ע"ש).

פסקה קצא

בתר דאתבריאו רוחין אשתארו אינון רוחין בתר רחייא דנוקבא דתהומא רבא ליליא דשבתא ויומא דשבתא: אחר שנבראו הרוחות נשארו הרוחות ההם אחר הרחים של הנוקבא דתהום הגדול. פירוש. הקליפה כנגד הבינה נקראת תהומא רבא. והקליפה שכנגד המלכות נקראת תהומא זוטא. ובכל אחת מהן זכר ונקבה, שהזכר נקרא רכב, והנקבה נק' רחים. ואחר שנבראו הרוחות והשדים, תכף קידש היום, שהרי לא הספיק לעשות להם גופים. ובשבת כל דינין מתעברין מינה, שאז עולה המלכות לבינה ונעשית כמוה, לכן נמשך כח שליטה מהבינה שהכניס אלו הרוחות הפגומים למקום הנוקבא דבינה דקליפה, דהיינו **בתר רחייא דנוקבא דתהומא רבא**, אשר קליפה זו נכנעת לגמרי תחת המלכות דקדושה, וע"כ נעלם כל הפגם שבהרוחות, כל זמן היותם תחתיהם. **כיון דנפק קדושתא דיומא ולא אשתלימו, נפקו לעלמא, ושטאן לכל סטרין, ובעיא עלמא לאתנטרא מנייהו**, כיון שיצא קדושת היום, דהיינו במוצאי שבת, והרוחות לא נשלמו, הם יוצאים לעולם ומשוטטים לכל רוח, ובני העולם צריכים להשמר מהם. **דהא כדין כל סטר שמאלא אתער, ואשא דגיהנם מלהטא**, שהרי אז נתעורר כל צד השמאל והגיהנם אש לוהט, **וכל אינון דבסטר שמאלא אזלין ושטאן בעלמא ובעאן לאתלבשא בגופא ולא יכלין, כדין בעינא לאסתמרא מנייהו**, וכל אלו שמצד שמאל הולכים ומשוטטים בעולם, ורוצים להתלבש בגוף ואינם יכולים, אז צריכים להשמר מהם. (והביאור עי' בהקדמת הזהר דף רל"ג ד"ה ומקשה) **ואתקינו שיר דפגעים, בכל שעתא דדחילו דלהון שריא בעלמא**. ותקנו חז"ל, לומר שיר של פגעים, דהיינו יושב בסתר, בכל שעה שיראה שלהם שורה בעולם.

פסקה קצב

ת"ח, כד אתקדש יומא במעלי שבתא, סוכת שלום שריא ואתפריסת בעלמא: בוא וראה, בשעה שקידש היום בליל שבת, שורה סוכת השלום בעולם, והיא נפרשת בהעולם, **מאן סוכת שלום דא שבתא**, שואל מי הוא סוכת השלום, ואומר שהיא שבת. והוא מטעם, **וכל רוחין ועלעולין ושדין וכל סטרא דמסאבי כלהו טמירין ועאלין בעינא דריחייא דנוקבא דתהומא רבא**. וכל הרוחות, ורוח סערות, ושדים וכל צד הטומאה, כולם מסתתרים ונכנסים בעין הרחים דנוקבא דתהומא רבה. (ופירושו עי' לעיל דף קכ"ג ד"ה בתר) **דהא כיון דאתער קדושתא על עלמא, רוח מסאבא לא אתער בהדיה ודא**

עריק מקמיה דדא, שהרי מאחר שהקדושה נתעוררה לשרות בעולם, רוח הטומאה לא יתעורר עמה, כי זה בורח מפני זה. שהקדושה בורחת מפני הטומאה, והטומאה בורחת מפני הקדושה.

פסקה קצג

וכדין עלמא בנטירו עלאה, ולא בעינן לצלאה על נטירו כגון שומר את עמו וכו' ואז, בשבת, נמצא העולם בשמירה עליונה, ואין צריכים להתפלל על שמירה, כגון לומר שומר את עמו ישראל לעד אמן, **דהא דא ביומא דחול אתתקן, דעלמא בעיא נטירו**, כי זה הברכה, שומר את עמו וכו', נתקנה רק בימות החול, שהעולם צריך שמירה, **אבל בשבת סוכת שלום אתפריסא על עלמא ואתנטיר בכל סטרין** אבל בשבת הופרש סוכת השלום בעולם, ונשמרת מכל הצדדים. **ואפילו חייבי גיהנם נטירין אינון וכלא בשלמא אשתכחא עלאין ותתאין** ואפילו הרשעים שבגיהנם הם משומרים והכל נמצא בשלום, העליונים והתחתונים. **ובג"כ, בקדושא דיומא מברכינן הפורס סוכת שלום וגו'**

פסקה קצד

אמאי על ירושלם, וע"כ בקדושת היום מברכים, במקום שומר עמו ישראל, הפורס סוכת שלום וגו' ועל ירושלם. ושואל למה אומרים ועל ירושלם. **אלא דא היא מדורא דהאי סוכה**, אלא ירושלם הוא המדור של סוכה זו, ששם עומדת, סוכת השלום.

פירוש. סוכת שלום ה"ס הבינה. ונקראת כן משום שהוא סוככת על בניה הזו"ן ומגינה עליהם מפני החיצונים, וסוד השבת הוא, כי המלכות נעשה אחת עם הסוכת שלום, ונבחן אשר מדור סוכת שלום הוא בתוך ירושלם, שהיא המלכות, וע"כ אומרים ועל ירושלם.

ובעינא לזמנא להיא סכה דאתפרסת עלנא ולמשרא עמנא ולמהוי עלנא כאמא דשריא על בנין: וצריכים להתפלל ולהזמין לסוכת שלום זו, שתתפרש עלינו, ותשרה עמנו, ושתהיה עלינו כמו אם החופפת על הבנים. **ובג"ד לא דחלין מכל סטרין, ועל דא הפורס סוכת שלום עלינו**, ומשום זה אין מפחדים בשבת משום צד שבעולם, ועל כן אומרים אז הפורס סוכת שלום וגו', ואין צריכים לומר השומר את עמו ישראל לעד אמן.

פסקה קצה

ת"ח בשעתא דישראל מברכין ומזמנין להאי סכת שלום אושפיזא קדישא: בוא וראה, בשעה שישראל מברכים ומזמינים לסוכת שלום זו, האורח הקדוש, כי בא רק בשבת, כמו ארח שאינו תמידי, **ואמרי הפורס סכת שלום**, ואומרים הפורס סוכת שלום, **כדין קדושתא עלאה נחתא ופריסת גדפהא עלייהו דישראל ומכסיא לון כאמא על בנין**, אז

קדושה העליונה יורדת ופורשת כנפיה על ישראל ומכסה אותם כמו אם על הבנים, **וכל זינין בישין אתכנישו מעלמא ויתבי ישראל תחות קדושתא דמאריהון**, וכל מיני הרע מסתלקים מהעולם, וישראל יושבים תחת הקדושה של רבונם. **וכדין דא סוכת שלום יהיב נשמתין חדתין לבנהא**, ואז סוכת שלום זו נותנת נשמה חדשה לבניה, **מאי טעמא, בגין דביה נשמתין שריין ומניה נפקין, וכיון דשריא ופריסת גדפהא על בנהא, אריקת נשמתין חדתין לכל חד וחד**, שואל, מהו הטעם שסוכת שלום נותנת נשמות חדשות לישראל. ואומר, משום שבה שורות נשמות, כי היא בינה, כנ"ל, והנשמות הם בבינה וממנה הן יוצאות, וכיון שהסוכת שלום שורה ופורשת כנפיה על בניה, היא משפעת נשמות חדשות לכל אחד ואחד.

פסקה קצו

תו אמר ר"ש, על דא תנינן שבת דוגמא לעלמא דאתי איהו, הכי הוא ודאי, עוד אמר ר"ש, ע"כ למדנו, אשר שבת הוא כעין עולם הבא, כן הוא ודאי, **ועל דא, שמיטה ויובל דוגמא דא בדא, ושבת ועלמא דאתי הכי הוא**, וע"כ שמיטה ויובל שוים הם זה לזה, ושבת ועולם הבא כן הוא, כלומר. כי שבת הוא מלכות, כמו שמיטה, ועוה"ב הוא בינה, כמו יובל. וכיון שלמדנו ששבת ועוה"ב שוים זה לזה, נמצא שאז השמטה ויובל שוים זה לזה. וטעם הדבר, כי סוד השבת הוא, אשר המלכות עולה אל הבינה ונעשית עמה כאחת. וההפרש בין שבת ועוה"ב לבין שמיטה ויובל, הוא, כי הבינה נקראת יובל בסוד שליטת השמאל, וכשהמלכות נכללת בה מבחינה זו אז נקראת המלכות שמטה, אמנם בעת שהמלכות נכללת מכל ג' קוין של הבינה, נקראת המלכות שבת או סוכת שלום, והבינה עוה"ב, **וההוא תוספת דנשמתא מרזא דזכור קא אתייא על האי סוכת שלום דנטיל מעלמא דאתי**, ותוספת נשמה ההיא שסוכת שלום משפיע לבניה, בא מסוד זכור שהוא ז"א, אל סוכת שלום הנמשך מעוה"ב, **ודא תוספת יהבת לעמא קדישא, ובההוא תוספת חדאן ויתנשי מנייהו כל מלין דחול וכל צערין וכל עאקין כד"א וכו'**. וזה התוספת נשמה, שסוכת שלום מקבלת מז"א, היא נותנת לעם הקדוש. והם שמחים בתוספת נשמה זו, ונשכח מהם כל דברי חול, וכל דברי צער, וכל רע, וכן הוא אומר,ביום הניח ה' לך וגו'. שהכונה הוא בעת השגת תוספת נשמה מסוכת שלום זו.

פסקה קצז

ובלילי דשבתא, בעי בר נש לאטעמא מכלא, בגין לאחזאה דהאי סוכת שלום מכלא אתכלילת: ובליל שבת, צריך האדם לטעום מכל המאכלים שיש לו, כדי להראות בזה, שסוכת שלום זו האמורה, אז, היא ג"כ כלולה מכל. דהיינו מכל ג' הקוין של הבינה.

(כנ"ל בדיבור הסמוך). **ובלבד דלא יפגים מיכלא חדא ליומא**, ובלבד שלא יחסר סעודה אחת הצריך לו ליום השבת. כלומר שע"י טעימתו בליל שבת מכל המאכלים לא יחסר מעט מסעודת יום השבת כי כבוד היום עדיף מכבוד לילה. **ואית דאמרי תרין, לתרין סעודתי אחרנין דיומא, ושפיר**. ויש שאומרים ובלבד שלא יחסר משנים, דהיינו, משני סעודות האחרות של יום השבת. וטוב להזהר בזה, **וכל שכן אי סליק יתיר ליומא ויכיל למטעם ממיכלין אחרנין, ולזעירי בתרין תבשילין סגיא, והא אוקמוה חבריא**. ואין צריך לומר, אם יש לו יותר מב' סעודות ליום השבת, שיכול לטעום מכל מאכל, ולמצער מספיק, אם ישאר לו ב' תבשילים ליום השבת. וכבר פרשוהו החברים. (ועי' בזהר יתרו מאות תקכח)

פסקה קצח

נר של שבת לנשי עמא קדישא אתייהיבת לאדלקא, וחברייא הא אמרו, דאיהי כבתה בוצינא דעלמא וכו' ושפיר: נר של שבת, ניתן לנשי עם קדוש להדליק והחברים אמרו הטעם, כי חוה כבתה נרו של העולם, שהביאה המיתה בעולם, ע"י עצה"ד שהאכילה לאדה"ר, והחשיכה העולם, לכן ניתן מצות הדלקת הנרות לנשים, כדי לתקן את מעשה חוה, האשה הראשונה, וטעם טוב הוא. **אבל רזא דמלה האי סוכת שלום מטרוניתא דעלמא היא, ונשמתין דאינון בוצינא עלאה בה שריין**, אבל סוד הדבר הוא, כי סוכת שלום זה, המאירה בשבת, היא אם העולם, והנשמות, שהם נרות העליונים, שורים בה, מטרוניתא היא אם, מלשון חז"ל עקר בית **מטרין** לא היה לה, **ועל דא מטרוניתא בעיא לאדלקא, דהא בדוכתהא אתאחדת ועבדת עובדא**, וע"כ אמא, כלומר אשה, צריכה להדליק הנרות, כי עומדת במקום אם הבנים העליונה, שהיא סוכת שלום, ועושה המעשה. ובמעשה זו גורמת שאם הבנים למעלה תשפיע נשמות קדושות לבניה, שה"ס נרות הרוחניים העליונים. כמ"ש לפנינו.

פסקה קצט

ואתתא בעיא בחדוה דלבא ורעותא לאדלקא בוצינא דשבת: ומטעם הנזכר, צריכה האשה בלב שמח ובכונה להדליק נר של שבת, **דהא יקרא עלאה היא לה, וזכו רב לגרמה, למזכי לבנין קדישין דיהון בוצינא דעלמא באורייתא ובדחלתא**, שהרי כבוד העליון הוא לה, וזכות גדול לעצמה, לזכות, ע"י הדלקות הנרות, לבנים קדושים, שיהיו נרו של העולם בתורה וביראה **ויסגון שלמא בארעא, וירבו שלום בעולם. ויהיבת לבעלה אורכא דחיין בגין כך בעיא לאזדהרא בה**, ונותנת לבעלה חיים ארוכים ומשום זה צריכה להזהר בהדלקת הנרות, שתהיה בכונה גדולה.

פסקה ר

ת"ח, שבת ליליא ויומא, זכור ושמור איהו כחדא: בוא וראה, הלילה והיום של שבת, הוא זכור ושמור כאחד. **וע"ד כתיב זכור את יום השבת לקדשו, וכתיב שמור את יום השבת, זכור לדכורא שמור לנוקבא**, וע"כ כתוב בלוחות הראשונות זכור את יום וגו' ובלוחות אחרונות, שמור את יום כי זכור ושמור כאחד הם, כי זכור הוא לבחינת הדכר, שהוא ז"א, ושמור הוא לבחינת הנוקבא דז"א. **וכלא חד** והכל אחד הוא. **זכאין אינון ישראל חולקיה דקב"ה, עדביה ואחסנתיה, עלייהו כתיב אשרי וגו'**, אשרי הם ישראל שהם חלק הקב"ה, גורל שלו ונחלתו, עליהם כתוב, אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו.

פסקה רא

ויבן וגו' את הצלע אשר לקח מן האדם. אר"ש, כתיב אלקים הבין דרכה וגו' האי קרא גוונין סגיאין ביה: ויבן וגו' אר"ש, הכתוב הזה אלקים הבין דרכה יש פנים מרובים להבין אותו. **אלא מהו אלקים הבין דרכה, כד"א ויבן ה' אלקים את הצלע**. אלא מהו פירושו העקרי של אלקים הבין דרכה, הוא כמ"ש ויבן ה' אלקים את הצלע. **דא תורה שבעל פה דאית בה דרך, כד"א הנותן בים דרך, בגיני כך אלקים הבין דרכה**, צלע, פירושו תורה שבעל פה, דהיינו המלכות, שיש בה דרך כמ"ש הנותן בים דרך, **ים** זה המלכות, ובה נתן דרך, ע"כ אלקים הבין דרכה.

פירוש, כי יש ב' בחינות מסכים הא' נק' מנעולא הב' נק' מפתחא, ובבחינת ג"ר שמחזה ולמעלה נתקנה המנעולא, ובבחינת ו"ק שמחזה ולמטה נתקנה המפתחא, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף נ"ה ד"ה וטעם) ולעיל (בראשית א' דף רנ"ב ד"ה ורזא) אומר בסו"ה בים דרכך ושבילך במים רבים, אשר מחזה ולמעלה , דז"א הנק' זו"ן הגדולים, נתקן במנעולא הנקרא שביל, וע"כ ה"ס לא אתיידע, והחסדים אינם מתגלים בו. ומחזה ולמטה נתקן במפתחא הנק' **דרך**, וע"כ אתידע והחסדים מתגלים על ידי הארת החכמה. עש"ה. וז"ש כאן שהפירוש של אלקים הבין דרכה הוא בסו"ה ויבן ה' אלקים את הצלע, **שהיא תשבע"פ דאית בה דרך**, דהיינו הנוקבא שמחזה ולמטה דז"א הנק' תורה שבע"פ שעליה נאמר ויבן ה' אלקים, דהיינו שבנאה במוחין דג"ר, משום שהיא נתקנה במפתחא בסוד **בים דרכך**, וע"כ אלקים הבין דרכה, **אלקים** היינו בינה שחזרה להיות חכמה, **הבין**, היינו השפעת של הבינה הזו, **דרכה** היינו המפתחא שהיא נעשית מוכשרת על ידה לקבלת הג"ר. אבל **והוא ידע את מקומה מאן מקומה דא תורה שבכתב, דאית בה דעת**, והוא ידע את מקומה, ושואל מי הוא מקומה, ואומר, שהוא תורה שבכתב, דהיינו ז"א,

שה"ס זו"ן הגדולים שלמעלה מחזה שיש בו דעת. פירוש. כי ז"א לא נתקן **בדרך** אלא **בשביל**, שה"ס מנעולא, וע"כ ה"ס קו אמצעי, הנקרא **דעת**, המכריע בין חכמה ובינה ברוב שפע החסדים שלו.

פסקה רב

ה' אלקים. שם מלא, לאתקנא לה בכלא, וע"ד אתקריאת חכמה ואתקריאת בינה, בגין דהוה בשם מלא ה' אלקים, בכלא בשלימו בתרי שמהן. הויה אלקים ה"ס שם מלא, בכדי לתקן את הנוקבא בכל. וע"כ נקראים המוחין של הנוקבא חכמה ובינה, משום שנבנה בשם מלא בכל, בהשלימות שבשני שמות, שהויה ה"ס החכמה ואלקים הוא הבינה, שעל ידיהם נתקנה בכל, בשלימות, דהיינו בין בהארת החכמה הנמשכת מהשם **אלקים**, ובין בהארת החסדים הנמשכת משם **הויה**. וז"ס **שלימו בתרי שמהן**. וכן ז"ס הכתוב **אלקים הבין דרכה**, ה"ס הארת חכמה הנמשכת מהבינה הנק' **אלקים**. **והוא ידע את מקומה**, ה"ס הארת החסדים הנמשך מאבא ע"י הז"א הנק' **דעת**, שה"ס **הויה**.

פסקה רג

את הצלע, דא אספקלריאה דלא נהרא, כד"א ובצלעי שמחו ונאספו: את הצלע, זהו מנורה שאינה מאירה, שהיא מלכות, כמ"ש ובצלעי שמחו וגו' שצלע הוא לשון שבר ואסון, כן הצלע שבכאן, רומז על אספקלריאה שאינה מאירה, הצריכה תיקון. **אשר לקח מן האדם, בגין דהא מתורה שבכתב נפקת**, הכתוב אשר לקח מן האדם היינו שלקח המלכות מתורה שבכתב, שהוא ז"א, כי היא יוצאת מהמלכות שבתושב"כ, **לאשה. לאתקשרא בשלהובא דסטר שמאלא**, הכ' לאשה, יורה לקשו אותה בשלהבת של צד השמאל, **דהא אורייתא מסטרא דגבורה אתיהיבת, לאשה, למהוי אש ה' קטיר כחדא**, כי התורה, שהוא ז"א, ניתנה מצד הגבורה, וגבורה זו קשורה בהנוקבא. וז"ש לאשה, שהיא נוטריקון א"ש ה', יורה שאש הגבורה יהיה קשור בה' שהיא הנוקבא.

פסקה רד

ויביאה אל האדם. בגין דלא בעיא לאשתכחא בלחודהא, אלא לאתכללא ולאתחברא בתושב"כ: ויביאה אל האדם. הוא משום שאין לה להנוקבא להיות בלבדה, אלא היא צריכה להכלל ולהתחבר עם תושב"כ. שהוא ז"א. **כיון דאתחברת בהדיה הוא יזון לה ויתקן לה ויתן לה מה דאצטריך היינו דכתיב ואת הארץ** וכו'. כיון שהנוקבא נתחברה עם ז"א, הוא יזון ויתקן אותה ויתן לה מה שהיא צריכה. וז"ש ואת הארץ. אשר הו' של ואת, יורה על ז"א המשפיע לה שפע הנק' מזונות והרי בארנוהו. (כנ"ל בבראשית א' דף רנ"ד אות שי"א)

פסקה רה

מכאן אוליפנא, מאן דאנסיב ברתיה עד לא תיעול לבעלה או"א מתקנין לה ויהבין לה כל מה דאצטריך: מכאן למדנו, שהמשיא את בתו, כל עוד שלא נכנסה לבעלה, אביה ואמה מתקנים אותה ונותנים לה כל מה שהיא צריכה, **כיון דאתחברת בבעלה, הוא יזון לה והוא יתן לה מה דבעיא** ואחר שנתחברה עם בעלה, הבעל מזין אותה ונותן לה מה שצריכה. **ת"ח בקדמיתא כתיב, ויבן ה' אלקים את הצלע, דאו"א אתקינו לה ולבתר ויביאה אל האדם**. בוא וראה, תחלה כתוב ויבן ה' וגו' אשר או"א תקנו אותה, ואח"כ כתוב ויביאה אל האדם **לאתקשרא כלא כחדא, ולאתחברא חד בחד והוא יהיב לה מה דאצטריך**, היינו שיתקשרו זה בזה ויתחברו אחד באחד, והבעל יתן לה מה שצריכה.

פסקה רו

ד"א, אלקים הבין דרכה, כד ברתא בבי אמא, היא אסתכלא בכל יומא, בכל מה דבעיא ברתה, דכתיב וכו': פירוש אחר בהפ', אלהים הבין דרכה, הוא, כשהבת בבית אמה, האם מסתכלת בכל יום בכל מה שבתה צריכה. וז"ש אלקים, שהיא אמא, הבין דרכה, של הנוקבא. **כיון דחברת לה בבעלה, הוא יהיב לה כל מה דבעיא, ויתקן עובדהא הה"ד** וכו': אחר שבעלה נשא אותה, הוא נותן לה כל מה שהיא רוצה, ומתקן צרכיה. וז"ש והוא, דהיינו הבעל, ידע את מקומה. כלומר שמשגיח עליה אחר שנשאת לו.

פסקה רז

וייצר ה' אלקים וגו' הכא אשתכלל בכלא בימינא ובשמאלא: וייצר וגו' שכתוב עם ב' יודין יורה, שכאן נשתכלל האדם בכל, בימין ובשמאל **והא אוקימנא, דאתכליל ביצה"ט, אבל וייצר וגו' ביצר טוב וביצר רע**, ובארנו, כי נכלל ביצה"ט מעת בריאותו ולא מיצה"ר, אבל אח"כ בהכ' וייצר וגו' הוא נכלל גם ביצה"ר. שז"ס ב' יודין דוייצר, האחת רומזת על יצה"ט, והשניה על יצה"ר. **אמאי, אלא יצר טוב ליה לגרמיה, יצה"ר, לאתערא לגבי נוקבי**, שואל, למה ניתן לו כאן ב' יצרים, ואומר, היצר טוב ניתן לו לעצמו, ויצה"ר, לעורר אותו אל נוקביה. **רזא דמלה, מכאן אוליפנא דצפון אתער תדיר לגבי נוקבא ואתקשר בהדה ובג"כ אתקריאת אשה**. סוד הדבר הוא, מכאן למדנו, שהצפון דהיינו צד השמאל, מעורר תמיד להנקבה, ומתקשר עמה, וע"כ נקראת אשה, שהוא נוטריקון אש ה', כי השמאל שהוא אש קשור בה' שהיא הנקבה. כי הנוקבא נבנית ויוצאת מצד השמאל (כנ"ל בבראשית א' דף נ"ב אות ל"ט).

פסקה רח

ות"ח, יצר טוב ויצר הרע, בגין דאתייהבת נוקבא בינייהו, ואתקשרא בהדייהו: ובוא וראה, היצר טוב ויצר הרע שניתנו לאדם, הוא משום שהנוקבא ניתנה ביניהם, ונקשרה עמהם. **ולא מתקשרא עד דיצה"ר אתער לגבה, ומתקשרן דא בדא**, ואינה נקשרת ביניהם, מטרם שהיצה"ר נתעורר אצלה ונקשרים זה בזה. **וכיון דמתקשרן דא בדא, כדין אתער יצ"ט דאיהו חדוה ואייתי לה לגביה**. ואחר שנקשרו זב"ז, אז נתעורר יצה"ט, שהיא חדוה, ומביא את הנוקבא אצלו.

פירוש. היצה"ט ה"ס קו ימין ויצה"ר קו שמאל, ונודע שהנוקבא צריכה להתקשר בקו האמצעי המכריע ביניהם, אבל תחילה מתעורר הקו שמאל אליה, ונקשרת בו, כי היא בחינת שמאל (כנ"ל בראשית א' נ"ב אות לט) ואח"כ מקבלת חסדים מז"א, שהוא בחינת ימין, ואז אחר שכבר כלולה מימין ושמאל, היא מתקשר באמצעי שבין ימין ושמאל.

פסקה רט

את האדם, הא אוקימנא, אבל דכר ונוקבא כחדא, ולא הוו מתפרשן למהוי אפין באפין. את האדם, הרי פרשנוה, אבל את האדם כולל דכר ונוקבא יחד, דהיינו דו פרצופין, ולא היו נפרדים זה מזה להיות פנים בפנים. **מה כתיב, עפר מן האדמה, השתא קיימא לאתקנא**, מה כתוב בהם, עפר מן האדמה, עתה הוא עומד להתתקן, דהיינו שיפרדו זה מזה, ויהיו פב"פ. ובכדי לבאר ענין התקון המרומז בהכ' עפר מן האדמה, מביא הזהר לפנינו את המאמר הסמוך.

ת"ח אתתא כד אתחברת בבעלה אתקריאת על שם בעלה, איש אשה, צדיק צדק: בוא וראה, אשה כאשר נשאת לבעלה, היא נקראת על שם בעלה, כמו איש אשה, צדיק צדק. **איהו עופר ואיהי עפר, איהו צבי ואיהי צביה כד"א צבי היא** וגו', הוא נקרא עופר והיא נקראת עפר. הוא נקרא צבי, והיא נק' צביה כמ"ש צבי היא לכל הארצות. פירוש, כמו שהקב"ה נק' צבי או עופר, כי מטרם שז"א נמתק בבינה, הוא נקרא עופר. ואחר שנמתק בהבינה, נקרא צבי. כמ"ש דומה דודי לצבי או לעופר וגו' כן הנוקבא נקראת בשמות אלו, ומביא ראיה מהכתוב צבי היא לכל הארצות, שהארץ שהיא הנוקבא נקראת ג"כ בשם **צבי** כמו בעלה, ועד"ז מטרם שהנוקבא נמתקת בבינה, היא נקראת **עפר**, כמו בעלה שנקרא **עופר**, ובזה ביארו לנו השם עפר, שבהכתוב עפר מן האדמה.

פסקה ריי

כתיב לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח וגו'. אצל מזבח, וכי לעילא או באתר אחרא מאן שרייה כתיב לא תטע וגו', שכתוב **אצל מזבח**, דמשמע שרק אצל המזבח אסור

ליטע אשרה, ומקשה וכי למעלה מהמזבח או במקום אחר, מי התיר ליטע אשרה. **אלא הא אוקימנא, אשר, דא בעלה, דאתתא אתקריאת על שום בעלה, אשרה**, אלא ביארנו, **אשר**, הוא שם בעלה, שהאשה נקראת על שמו, **אשרה**. כלומר אשר הוא ז"א, כי השמות אהיה אשר אהיה, הנה ב' אהיה ה"ס חו"ב, ואש"ר, הוא ז"א בסוד הדעת, המכריע בין חו"ב. אשרה היא נוקבא דז"א **ועל דא כתיב לבעל ולאשרה**, וע"כ כתוב לבעל ולאשרה, שהם הלעומת של זו"ן דקדושה, בעל כנגד ז"א, ואשרה, כנגד הנוקבא. **בגין כך כתיב לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח וגו' לקבל אתר דההוא מזבח ה', דהא מזבח ה' איהו קיימא על דא**, וע"כ כתוב לא תטע וגו' אצל מזבח וגו', כלומר, בזה מיושב קושיא הנ"ל, למה כתוב אצל מזבח. כי אצל הוא כמו במקום, ואומר הכתוב לא תטע לך אשרה של ע"ז, במקום מזבח ה' אלקיך, שהרי מזבח ה' עומד על זה, כלומר שעומד לבטל קליפה זו דאשרה, כמ"ש לפנינו. **וע"ד לקבלה לא תטע אשרה אחרא**, וע"כ, כנגד המזבח, לא תטע אשרה אחרת דע"ז.

פסקה ריא

ת"ח, בכל אתר, כל אינון פלחי שמשא, אקרון עובדין לבעל, ואינון דפלחין לסיהרא אקרון עובדי אשרה: בוא וראה, כל אלו העובדים לחמה, נקראים בכל מקום עובדי הבעל, וכל אלו העובדים ללבנה נקראים עובדי אשרה. **ועל דא לבעל ולאשרה, ואשרה אתקרי על שום בעלה, אשר**, וע"כ כתוב לבעל ולאשרה, אשר בעל הוא חמה שהוא הזכר, ואשרה היא לבנה, שהיא הנוקבא, ונקראת **אשרה**, על שם בעלה שנקרא **אשר**. **אי הכי אמאי אתעבר שמא דא, אלא אשרה על שום דכתיב באשרי כי אשרוני בנות**: שואל א"כ שהיא נקראת על שם בעלה, **אשר**, למה ניטל מהנוקבא שם זה, כי לא מצאנו שהנוקבא דקדושה תהיה נקראת אשרה. ואומר, אלא שהיא נקראת אשרה של שם הכתוב באשרי כי אשרוני בנות, דהיינו על שם, שאחרים מאשרים ומשבחים אותה. כי עליה נאמר יפה נוף משוש כל הארץ וגו', **דלא אשרוה שאר עמין, וקיימא אחרא תחותה**. ולא אשרו אותה שאר האומות והעמידו אשרה אחרת של ע"ז תחתיה. **ולא עוד אלא דכתיב כל מכבדיה הזילוה**, ולא עוד אלא שזלזלו בה, שכתוב כל מכבדיה הזילוה. **ובג"כ אתעבר שמא דא**, ובשביל זה, ניטל ממנה שם הזה, כי אינם עוד מאשרים אותה. **ובגין דלא יתתקפון אינון שאר עמין דעבדי עבודת כוכבים ומזלות קרינן לה מזבח, דאיהו מאדמה**. (כצ"ל) וכדי שלא יתחזקו שאר האומות, העובדים עכו"ם, קוראים אותה מזבח, שהוא נעשה מאדמה. פירוש, **מזבח**, הוא השם הניתן לה תחת השם, **אשרה**, שהוא נעשה מאדמה, שה"ס הבינה הנקראת אדמה, מלשון ארץ אדום הרומז על בינה,

כנודע. ועל ידי המיתוק הזה דבינה מקבלת מוחין דפב"פ, המבטל את הכחות של האומות עובדי ע"ז. **דכתיב מזבח אדמה** וגו', כמ"ש מזבח אדמה תעשה לי **בגיני כך עפר מן האדמה**, בשביל זה נאמר ג"כ באדם הראשון וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה. אשר עפר הוא שם המלכות, האדמה ה"ס בינה כנ"ל, ועל ידי המיתוק של עפר באדמה, זכה לקבל המוחי דנשמת חיים, כמ"ש לפנינו.

פסקה ריב

ויפח באפיו נשמת חיים, **אתכליל נשמת חיים בההוא עפר כנוקבא דמתעברא מן דכורא**: ואחר שהעפר נמתק באדמה, כתוב, ויפח באפיו נשמת חיים, שנכללה נשמת חיים בעפר הזה שנמתק, שהוא הגוף של אדה"ר, כמו נקבה המקבל הריון מן דכר. כלומר אחר שהגוף נכלל באדמה, שהיא בינה, עלה הגוף דאדה"ר להנוקבא דאצילות המלבשת את הבינה, ועלה שם בסוד העיבור, ושם קבל את נשמת חיים בסדר עבור יניקה מוחין, כנודע. **דהא מתחברן ואתמליא האי עפר מכלא**, שהרי עתה מתחברים הנשמה והגוף. כי אור הבינה נקרא נשמה, וכיון שהגוף נמתק ונעשה לכלי דבינה, נעשה ראוי לקבל אור הבינה ומתחברים אור וכלי. ונתמלא עפר הזה, שהוא הגוף, מכל האורות, **ומאי איהו רוחין ונשמתין**, ושואל מה הם האורות הללו, ואומר, שהם רוחות ונשמות. **ויהי האדם לנפש חיה**, **השתא אתתקן וקיים אדם לאתקנא ולמיזן לנפש חיה** ואז נאמר ויהי האדם לנפש חיה, שפירושו, כי עתה נתקן האדם בגוף ונשמה, והוא עומד לתקן וליזון את הנפש חיה, שהיא הנוקבא שלו.

פסקה ריג

ויבן ה' אלקים אוף הכי נמי בשם מלא, **דהא או"א אתקינו לה עד דלא אתת לבעלה**: ויבן ה' אלקים. הנה גם כאן בבנין הצלע כתוב שם מלא כמו בהכ' וייצר ה' אלקים את האדם. דהיינו הויה אלקים הנבחן לשם מלא. כי או"א תקנו אותה בסוד בנין הצלע מטרם שהנוקבא באה לבית בעלה, ז"א, וע"כ כתוב כאן שם מלא, כי הוי"ה ה"ס אבא, אלקים ה"ס אמא.

את הצלע. **כד"א שחורה אני ונאוה וגו' אספקלריאה דלא נהרא**: את הצלע, הוא כמ"ש שחורה אני ונאוה וגו',כי בנו אותה, בסוד מנורה שאינה מאירה **אבל או"א אתקינו לה לאתפייסא בעלה בהדה**, **ויביאה אל לאדם** אבל אח"כ תקנו אותה או"א באופן שיתפייס עמה בעלה, וז"ש ויביאה אל האדם.

ביאור הדברים כי ב' פעולות מובאים כאן בהכתוב, א) בנין הצלע, שכ' ויבן ה' אלקים את הצלע. ב) הוא ההבאה אל האדם. שנאמר, ויביאה אל האדם. והוא כי מתחילה בונים

או"א את הנוקבא מבחינת קו שמאל בלבד, ונבחן לבנין הצלע, ואז היא שחורה, כי בקו שמאל נמצאת החכמה בלבדה בלי חסדים, ואין הנוקבא יכולה לקבל אפילו את אור החכמה, מבלי לבוש של אור חסדים, והיא חשכה. וע"כ נקראת אז בשם אספקלריאה דלא נהרא. ועכ"ז אומר הכתוב עליה על עת ההיא, שאומרת אז, שחורה אני ונאוה. כי אע"פ שהיא שחורה בלי אור מ"מ היא נאוה, להיותה נמצאת בהיכל או"א, וקומתה שוה אל ז"א, כי אז נבחן שז"א מלביש קו ימין של המוחין דאו"א שהם חכמה וחסד. והנוקבא מלבשת הקו שמאל של המוחין דאו"א, שהם בינה וגבורה. ואינה צריכה משום זה לז"א שיתקן אותה, כי היא שלימה כמוהו. שאז נאמר עליהם שהם ב' מאורות הגדולים (כנ"ל בבראשית א' דף ק"ד ד"ה את ע"ש) וע"כ אומרת אז, שחורה אני ונאוה. אע"פ שהיא אספקלריאה שאינה מאירה. וכשהנוקבא נמצאת במצב הזה דהיינו בבנין הצלע שהיא מקו שמאל, היא במחלוקת עם ז"א, כמו הקו שמאל שהיא במחלוקת עם קו הימין. ולפיכך צריכים או"א לתקן אותה **לאתפייסא בעלה בהדה**, ועל זה צריכים פעולה ב), שהיא ויביאה אל האדם דהיינו שתקנו אותה או"א במסך כזה שתהיה ראויה לקבל חסדים מז"א, שתקון המסך הזה נבחן, שהביא אותה אל הז"א בעלה. כי עתה יכול ז"א להשפיע לה חסדים, **ואתפייסא בעלה בהדה**. אמנם מחמת תקון המסך הזה, נעשית הנוקבא בבחינת **דלית לה מגרמה ולא מידי**, כי עתה צריכה לקבל הכל מז"א בעלה. (כנ"ל בבראשית א' דף ק"ח ד"ה וכבר ע"ש) והנה נתבאר היטב ב' הפעולות של או"א המובאות כאן בהכ', א) הוא בנין הצלע, שהנוקבא נעשית אז בבחינת אספקלריאה שאינה מאירה ב) ויביאה אל האדם שהנוקבא נעשית אז בבחינת דלית לה מגרמה ולא מידי. וזכור זה לכל ההמשך של המאמר הזה.

פסקה ריד

מהכא אוליפנא דבעאן או"א דכלה לאעלה ברשותיה דחתן כד"א את בתי וגו': מכאן למדנו שאו"א של הכלה צריכים להכניס את הכלה ברשות החתן, כמ"ש את בתי נתתי לאיש הזה. **מכאן ואילך, בעלה ייתי לגבה, דהא ביתא דילה הוא דכתיב ויבא אליה, ויבא גם אל רחל**. מכאן ואילך בעלה יבוא אליה כי הבית שלה הוא, ולא שלו, ועי"כ צריך הוא לבוא אליה, כמ"ש ויבא אליה, ויבא גם אל רחל. פירוש, הארת החכמה מכונה בשם בית, בסו"ה בחכמה יבנה בית (כנ"ל בראשית א' דף י"ב ד"ה פירוש) ואין הארת החכמה נמשכת בשום פרצוף שמא"א עד הנוקבא רק בהנוקבא בלבדה, (כנ"ל בראשית א' דף רע"ו ד"ה ועוד) בסוד ב' ראשית. וע"כ **ביתא דילה הוא** שאין ז"א יכול להאיר

בהארת חכמה, זולת בעת הזווג עם הנוקבא, וע"כ הוא מוכרח מבחינה זו לבא אליה. וז"ס ויבא אליה, ויבא גם אל רחל.

בקדמיתא ויביאה אל האדם, דעד הכא אית לאו"א למעבד, לבתר איהו ייתי לגבה, בתחילה כתיב ויביאה אל האדם כי עד כאן צריכים או"א לתקן אותה, דהיינו שתקנו אותה במסך כזה, שתהיה ראויה לקבל חסדים בזווגה עם ז"א (כנ"ל בדבור הסמוך), ואח"כ, ז"א יבא אליה, **וכל ביתא דילה הוא**. וכל הבית הוא של הנוקבא. כמ"ש לעיל בדבור הסמוך.

פסקה רטו

ויטול רשות מינה, וע"ד אתערנא דכתיב ויפגע במקום וילן שם, דנטיל רשו בקדמיתא: ויטול רשות ממנה קודם הזווג, ועל זה הערנו, שכתוב ויפגע במקום וגו' שפירושו שיטול רשות בתחילה. **מכאן אוליפנא, דמאן דמתחבר באנתתיה, בעי למפגע לה ולבסמא לה במלין:** מכאן למדנו מי שמתחבר עם אשתו צריך לפייס אותה ולהמתיקה בדיבורים. **ואי לאו לא יבית לגבה בגין דיהא רעותא דלהון כחדא בדלא אניסו,** ואם אינו מפייסה, לא ילין אצלה, משום שהרצון שלהם צריך להיות כאחד באין אונס.

פנימיות הדברים. כי כל הנוהג בסדר בנין המדרגה, נוהג ג"כ בהכרח בסדרי קיומה של המדרגה, ולפיכך, אותם ב' פעולות הנ"ל המבוארות באו"א לבנין הנוקבא, נוהגות ג"כ בסדר הזווג של הנוקבא עם ז"א. שמתחילה צריך להמשיך לה הארת השמאל, שהיא דוגמת פעולה א' דאו"א, שה"ס בנין הצלע. ואח"כ מזדווג עמה ונותן לה אור החסדים מקו האמצעי שלו, שהיא דוגמת פעולה ב' דאו"א, שה"ס ויביאה אל האדם, שפירושו תקון המסך שתהיה ראויה לקבלת אור חסדים כנ"ל.

ופעולה הא' נקרא כאן נטילת רשות או פיוסא, מטעם שמטרם זה היא במחלוקת עם ז"א, כי להיותה בעיקר מקו שמאל, וז"א מקו ימין בעיקר, ע"כ נוהג ביניהם אותו המחלוקת שהיה בין קו שמאל לימין (כנ"ל בראשית א' דף נ"ו אות מ"ד) ולפיכך צריך ז"א לפייסה קודם הזווג, והיא אינה מתפייסת אלא בהמשכת הארת השמאל, שהיא עיקר בחינתה. ועם זה תבין היטב מ"ש לעיל (באות ר"ח) **ולא מתקשרא עד דיצה"ר אתער לגבה** וכו' כי היצה"ר רומז לקו שמאל כמ"ש שם בהסולם, וכיון שהיא במחלוקת עמו, ע"כ אינה מתקשרת עמו מטרם שממשיך לה מהארת השמאל, שה"ס התעוררות היצה"ר. כמ"ש שם. וז"ש כאן, **ואי לאו לא יבית לגבה בגין דיהא רעותא דלהון כחדא בדלא אניסן,** כי מטרם שממשיך לה הארת השמאל אינה מתפייסת, והיה צריך לאנוס אותה.

והאדם המעלה מ"ן ליחוד ז"א ונוקביה, צריך ג"כ לעורר אלו ב' הפעולות דאו"א. וזסו"ה אצל יעקב אבינו, שפעולה הא', דהיינו הארת השמאל מרומז בהכתוב **ויפגע במקום**, כי אין פגיעה אלא פיוסא, מלשון ואל תפגע בי. ופיוסא משמעותו המשכת הארת השמאל. ופעולה ב' דאו"א דהיינו תקון המסך להכשירה לקבלת החסדים, מרומז בהכ' ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו, כי המסך מכונה בשם אבן, כנודע. וע"י ב' פעולות הללו נעשה היחוד העליון, וז"ש, והנה ה' נצב עליו וגו'. ולפיכך מביא הזהר כאן ראיה מהכ' ויפגע במקום, וכן שאר הכתובים כמ"ש לפנינו.

פסקה רטז

וילן שם כי בא השמש. לאחזאה דאסיר ליה לבר נש לשמשא ערסיה ביממא: וילן שם כי בא השמש הוא להורות שאסור לו לאדם לשמש מטחו ביום. פירוש. כי **ויפגע במקום** פירושו שהמשיך הארת השמאל, הנק' פיוסא (כנ"ל בדיבור הסמוך) ונודע שבעת הארת השמאל נחשכת הנוקבא ונעשית בסוד אספקלריא שאינה מאירה, שמטעם חוסר חסדים אינה יכולה לקבל אפילו אור החכמה, וע"כ **וילן שם כי בא השמש**, כי עם המשכת הארת השמאל נסתלק תכף אור היום ונחשך הלילה. וז"ש **לאחזאה דאסיר** וכו', כי קודם הזווג צריכים לסוד פיוסא, שהוא המשכת הארת השמאל, ואין הארת השמאל נוהג ביום. כי עם הופעת הארת השמאל מסתלק תכף אור היום ונעשה חשכת לילה. וזסו"ה ותקם בעוד לילה וגו'. באופן שהמשמש ביום אי אפשר לו להמשיך את הפיוסא. ובלי פיוסא אסור הזווג.

ויקח מאבני המקום הכא אוליפנא דאפילו יהון למלכא ערסי דדהבא ולבושי יקר למיבת בהו: ויקח מאבני המקום וגו' מכאן למדנו, שאפילו יהיה למלך מטות זהב ולבושי כבוד, ללון בהם, **ומתרוניתא תתקין ליה ערסא מתתקן באבנין, ישבוק דיליה ויבית במה דאיהי תתקין, דכתיב וישכב במקום ההוא**, והמטרוניתא הכינה לו מטה העשויה מאבנים. יעזב את שלו וילן במה שהיא הכינה לו, דכתיב וישכב במקום ההוא, היינו בהאבנים. פירוש אע"פ שיש לז"א מוחין שלמים בעטרה שעטרה לו אמו, כלולים מימין ושמאל, בפני עצמו, מ"מ כדי להזדווג עם הנוקבא עוזב בחינת עצמו ומזדווג עמה בבחינתה. והטעם הוא, משום **דביתא דידה הוא**, כנ"ל דף קל"ה אות רי"ד ע"ש בהסולם.

פסקה ריז

ת"ח מה כתיב הכא, ויאמר האדם זאת הפעם וגו' הא בסימו דמלין לאמשכא עמה חביבותא: בוא וראה, מה כתוב כאן, ויאמר האדם וגו', הנה זה דברי מתיקות להמשיך אהבה עמה, **ולאמשכא לה לרעותיה לאתערא עמה רחימותא**. ולהמשיכה לרצונו לעורר

אצלה אהבה. **חמי כמה בסימין אינון מלין, כמה מלי דרחימותא אינון, עצם מעצמי ובשר מבשרי** ראה כמה ערבים הם דברים אלו, כמה מעוררי אהבה הם, אלו המלות, עצם מעצמי בשר מבשרי, **בגין לאחזאה לה דאינון חד ולא אית פרודא בינייהו בכלא**, כדי להראות לה שהם אחד ואין ביניהם שום פירוד.

פירוש ד' בחינות הן בהמוחין, הנקראות עצמות גידין בשר ועור, שהם חו"ב תו"מ, ומתחלקים לימין ושמאל, אשר חכמה ות"ת הוא לימין, ובינה ומלכות הוא לשמאל. ומטרם הזווג היה לה להנוקבא רק צד שמאל של המוחין שהם בינה ומלכות, הנבחנים לגידין ועור של המוחין. וע"י הזווג קנתה מז"א הצד ימין שהם חכמה ות"ת. וז"ש **זאת הפעם** דהיינו ע"י זווג של עתה, נעשית הנוקבא **עצם מעצמי ובשר מבשרי**, כי השיגה ממנו גם צד הימין הנק' עצם ובשר, שהם חכמה ות"ת, ואז כשהיא כלולה בחו"ב תו"מ כמו הז"א נעשית עמו אחד בלי פירוד.

פסקה ריח

השתא שרי לשבחא לה לזאת יקרא אשה דא היא דלא ישתכח כוותה דא היא יקרא דביתא, עתה חתחיל לשבח אותה, לזאת יקרא אשה שהמשמעות היא, זו היא שאין עוד כמותה, זו היא הכבוד של הבית. **כלהון נשין גבה כקופא בפני בני נשא אבל לזאת יקרא אשה, שלימו דכלא, לזאת ולא לאחרא** כל הנשים בפניה הן כקוף בפני אדם, אבל לזאת יקרא אשה, לזאת ולא לאחרת. פירוש כי השם אשה יורה אש ה', דהיינו שלימות הארת שמאל שנקרא א"ש, הקשורה באות ה', שהיא הנוקבא. וזהו ששיבח אותה לזאת יקרא אשה, כי מסבת הארת החכמה המאירה בה אחר שנכללה בהחסדים של בעלה, ניתן לה השם אשה, שה"ס הארת החכמה המכונה, אש, בסו"ה והיה אור ה' לאש. וז"ש לעיל בסוד השם אש"ה כי **אש קטיר בה'**. וז"ש **דא היא דלא ישתכח כוותה**, כי הארת החכמה אינה מגולה בשום מדרגה זולתה, (כנ"ל באות רי"ד) וז"ש **אשה, שלימו דכלא, לזאת ולא לאחרא**, כי אחרת אינו נקראת אש"ה כי הארת החכמה אינה באחרת. וז"ש **כלא הוא מלי רחימותא כד"א רבות בנות עשו חיל** וגו', הכל הוא דפניי אהבה, כמ"ש רבות בנות וגו'. פירוש כי הנוקבא דז"א היא דרגא אחרונה שבאצילות ומ"מ אין גילוי החכמה בשום מדרגה זולתה, אע"פ שהם עליונות ממנה כמ"ש לעיל (בראשית א' דף רע"ח אות שמ"ד) **עזקא דא בתרייתא אתעבידת ראשית**, וזשה"כ רבות בנות עשו חיל, ואע"פ שהן עליונות ממנה, מ"מ ואת עלית על כלנה, כי בה מתגלה הארת החכמה ונעשית **ראשית**, כמ"ש שם.

פסקה ריט

ע"כ יעזוב איש את אביו וגו', כלא לאמשכא לה ברחימו ולאתדבקא בהדה: על כן יעזוב וגו' כל זה הוא כדי להמשיכה באהבה ולהדבק בה. **כיון דאתער לגבה כל מלין אלין, מה כתיב, והנחש היה ערום** וגו' כיון שנתעורר אליה בכל הדברים האלה, מה כתוב, והנחש היה ערום, **הא אתער יצה"ר לאחדא בה, בגין לקשרא לה בתיאובתא דגופא ולאתערא לגבה מלין אחרנין דיצה"ר אתענג בהו**, כי היצה"ר נתעורר להאחז בה, כדי לקשרה בתאות הגוף, ולעוררה לדברים אחרים שהיצה"ר מתענג בהם.

פסקה רכ

עד לבתר מה כתיב, ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וגו', קבילת ליה ברעותא: עד שבאה למה שכתוב אח"כ, ותרא האשה וגו' שקבלה את היצה"ר ברצון ובתאוה, **ותתן גם לאישה עמה, הא כדין היא אתערא לגביה בתיאובתא, לאתערא ליה רעותא ורחימו**, ותתן גם לאשה עמה, כי נתעוררה אז לבעלה בתאוה, להתעורר אליו ברצון ובאהבה, **דא מלה לאחזאה עובדא לבני נשא כגוונא דלעילא**, דבר זה דהיינו הכתובים הללו, הוא להורות המעשה לבני אדם, כפי שהוא למעלה, דהיינו בזו"ן העליונים. כלומר אע"פ שהכתובים מדברים למטה באדם וחוה, מ"מ רומזים בעיקר על זו"ן העליונים, אשר בני אדם צריכים לכוון מעשיהם אליהם.

פסקה רכא

אר"א, אי הכי במאי נוקים ליה לעילא יצה"ר דאחיד בה בנוקבא, אר"א אם כן, שהכתובים מדברים בזו"ן העליונים, במה נבאר למעלה, אשר היצה"ר נתאחז בהנוקבא, כי ענין יצה"ר ודאי אינו נוהג ח"ו בהנוקבא של מעלה **א"ל הא אתערא, אלין לעילא ואלין לתתא**, א"ל הרי הערתי, שאלו למעלה ואלו למטה, כלומר, שהדברים שלמעלה מכוונים להדברים שלמטה, שהם ענפיהם, כי אין לך דבר למטה שאין לו שורש למעלה, שמשם נמשך ומתגדל, **יצר טוב ויצר רע, יצר טוב מימינא ויצר הרע משמאלא, ושמאלא לעילא אחיד ביה בגופא לאתקשרא ביה כחדא, כד"א** וכו', (כצ"ל עי' בחלופי גרסאות). יצר טוב ויצה"ר, נמשכים ג"כ משרשיהם מלעלה, שיצה"ט נמשך מימין של מעלה, ויצה"ר נמשך משמאל של מעלה. והשמאל של מעלה נאחז בו בהגוף, שהיא הנוקבא, להתקשר עמו כאחד, כמ"ש שמאלו תחת לראשי וגו' ולפיכך כל המדובר כאן בביאור הכתובים בענין יצה"ר, הכונה הוא לבחינת קו שמאל של מעלה שממנו נמשך היצה"ר. **ועל דא מלין אתפרשן לעילא ותתא עד הכא**, ולפיכך מבוארים עד כאן הכתובים הן למעלה בזו"ן, והן למטה באדם וחוה. **מכאן ולהלאה מלין בזוטרא דזיפתא לזעיריה דטינקין**

לפרשא מלה. מכאן ואילך מכוסים הדברים במעט זפת, כלומר שלא קשה לפענח אותם איך הם נוהגים למעלה, ואפילו קטן שבתנוקות יוכל לבאר הדבר.

פסקה רכב

ר"ש הוה אזיל לטבריה והוו עמיה רבי יוסי ור' יהודה ור' חייא, אדהכי המו ליה לר' פנחס דהוה אתי: רבי שמעון הלך לטבריה, והיה עמו ר' יוסי ור' יהודה ור' חייא, בינתים ראו את רבי פנחס בא אליהם. **כיון דאתחברו כחדא, נחתו ויתבו תחות אלנא חד מאלנא טורא**, כיון שנתחברו יחד, ירדו מחמוריהם, וישבו תחת אילן אחד מאילני ההר. **אר"פ, הא יתיבנא, מאלין מלי מעלייתא דאת אמר בכל יומא בעינא למשמע**, אר"פ: הנה ישבנו, כלומר שמוכנים אנחנו לשמוע דברי תורה, מאלו דברים טובים שאתה אומר בכל יום אני רוצה לשמוע.

פסקה רכג

פתח ר"ש ואמר, וילך למסעיו מנגב וגו' וילך למסעיו למסעו מבעי ליה מאי למסעיו
פתח ר"ש ואמר, כתיב וילך למסעיו שהוא לשון רבים היה צריך לומר למסעו, לשון יחיד, למה אומר למסעיו לשון רבים. **אלא תרין מטלנין אינון חד דידיה וחד דשכינתא**, אלא שני מסעות הם, א' מסעו עצמו, ב' מסע השכינה. **דהא כל בר נש בעי לאשתכחא דכר ונוקבא בגין לאתקפא מהימנותא, וכדין שכינתא לא אתפרשא מניה לעלמין**, שהרי כל אדם צריך להמצא תמיד זכר ונקבה, כדי לחזק האמונה, ואז אין השכינה מסתלקת ממנו לעולם.

פסקה רכד

ואי תימא, מאן דנפיק לאורחא דלא אשתכח דכר ונוקבא, שכינתא אתפרשא מניה:
ואם תאמר, מי שיצא לדרך, שאינו נמצא אז בזכר ונקבה, השכינה מסתלקת הימנו. **ת"ח האי מאן דנפיק לארחא, יסדר צלותא קמי קב"ה בגין לאמשכא עליה שכינתא דמאריה עד לא יפוק לארחא, בזמנא דאשתכח דכר ונוקבא**, בוא וראה, כל מי שיוצא לדרך יסדר תפלתו לפני הקב"ה טרם שיוצא לדרך, כדי להמשיך על עצמו שכינת רבונו בעודו בבית, כל עוד שנמצא בזכר ונקבה. **כיון דסדר צלותיה ושבחיה, ושכינתא שרייא עליה, יפוק**, כיון שסידר תפלתו ותשבחותיו, והשכינה שורה עליו, יצא לדרך, **דהא שכינתא אזדווגת בהדיה, בגין דישתכח דכר ונוקבא, דכר ונוקבא במתא דכר ונוקבא בחקלא הה"ד** וכו', שהרי השכינה נתחברה עמו, כדי שימצא זכר ונקבה בעיר, דהיינו בביתו, וזכר ונקבה בשדה, ביציאתו לדרך. כי השכינה נתחברה עמו. וז"ש צדק לפניו יהלך, דהיינו השכינה הנקראת צדק, ואז, וישם לדרך פעמיו.

פסקה רכה

ת"ח כל זמנא דבר נש אתעכב באורחא, בעי לנטרא עובדוי, בגין דזווגא עלאה לא יתפרש מניה, וישתכח פגים בלא דכר ונוקבא: בוא וראה, כל זמן שהאדם שוהא בדרך, צריך לשמור מעשיו שלא יחטא, כדי שהזווג העליון לא יסתלק ממנו, דהיינו השכינה, וישאר פגום, כי לא יהיה זכר ונקבה. **במתא אצטריך כד נוקביה עמיה כל שכן הכא דזווגא עלאה אתקשרת ביה**, גם בעיר צריך לשמור מעשיו כשהנוקבא שלו עמו, ומכל שכן כאן כשהוא בדרך, אשר זווג עליון, דהיינו השכינה, נתחברה בו. **ולא עוד, אלא דהא זווגא עלאה נטיר ליה באורחא, ולא מתפרשא מניה עד דיתוב לביתיה**, ולא עוד, אלא שהזווג העליון, דהיינו השכינה, שומרת עליו בדרך ואינה עוזבת אותו עד שיחזור לביתו. ולפיכך ודאי צריך לשמור מעשיו שלא יגרום הסתלקות השכינה ממנו.

פסקה רכו

בשעתא דעאל לביתיה בעא לחדתא דביתהו, בגין דדביתהו גרמא ליה ההוא זווגא עלאה: בשעה שבא לביתו, צריך לשמח את אשתו, משום שאשתו גרמה לו זווג העליון ההוא. כי ע"י תפילת הדרך שהתפלל בעודו בביתו, שהיה בשלמות משום שהיה שרוי בדכר ונוקבא, זכה לזווג העליון בדרך, (כנ"ל באות רכ"ד) הרי שאשתו גרמה לו זווג העליון שבדרך, דהיינו השראת השכינה כנ"ל.

כיון דאתא לגבה, בעא לחדתא לה בגין תרין גווני, חד בגין חדוותא, דההיא זווגא חדוותא דמצוה הוא: כיון שבא אצלה, צריך לשמח אותה בשביל ב' טעמים, א' משום שמחת הזווג, כי זווג ההוא הוא שמחה של מצוה **וחדוותא דמצוה חדוותא לשכינתא איהו**, ושמחת המצוה הוא שמחת השכינה.

פסקה רכז

ולא עוד, אלא דאסגי שלום סתם הה"ד וידעת וגו' וכי אי לא פקיד לאתתיה חטא איהו, הכי הוא ודאי וכו' ודביתהו גרמא ליה. ולא עוד, אלא שמרבה שלום בבית סתם, הה"ד וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא, ושואל, ואם אינו פוקד לאשתו, הכי הוא חטא, שהכתוב אומר, ופקדת נוך ולא תחטא. ומשיב, כן הוא ודאי, שהוא חטא, משום שגורע כבוד זווג העליון דהיינו השכינה שנזדווגה בו בדרך, שאשתו גרמה לו, ואם אינו מכיר טובה לה' הרי הוא מגלה דעתו, שזווג העליון אינו חשוב לו כל כך, ונמצא גורע כבודו.

פסקה רכח

וחד, דאי מתעברא אתתיה, זווגא עלאה אריקת בה נשמתא קדישא וא' (היינו טעם ב' למה שצריך לשמח את אשתו) שאם אשתו מתעברת מאותו הזווג, הרי זווג העליון משפיע בה נשמה קדושה. **דהאי ברית אקרי ברית דקב"ה** כי ברית הזה, של זווג העליון המשפיע את הנשמה, הוא ברית של הקב"ה, ונמצא שבפקידה זו שפוקד את אשתו גורם זווג קב"ה ושכינתיה, **ועל דא בעי לכוונא בחדוותא דא, כמה דבעי בחדוותא דשבת, דאיהו זווגא דחכימין**, ועל כן צריך לכוון בשמחה זו כמו שצריכים לכוון בהזווג של שבת, שהוא זווג של חכמים. כלומר, דקדושת הזווג הזה בביאתו מן הדרך, שוה לקדושת הזווג של ליל שבת. **ועל דא וידעת כי שלום אהלך, דהא שכינתא אתיא עמך ושריא בביתך, וע"ד ופקדת נוך וגו' מאי ולא תחטא, לשמשא קמי שכינתא חדוותא דמצוה**, וע"כ אומר הכ' וידעת כי שלום אהלך, שהרי השכינה באה עמך ושורה בביתך. וע"כ ופקדת נוך ולא תחטא ומה הפירוש, ולא תחטא, היינו שלא תחטא מלשמש לפני השכינה שמחה של מצוה. כלומר, שלא ימנע הזווג דקב"ה ושכינתיה לארקא בו נשמתא, שהוא חטא גדול.

פסקה רכט

כגוונא דא תלמידי חכמים דמתפרשן מנשייהו כל אינון יומין דשבתא בגין לאתעסקא באורייתא: על דרך זה הם התלמידי חכמים שנפרשים מנשותיהם כל ימות השבוע, כדי שלא יתבטלו מעסק התורה. **זווגא עלאה אזדווג בהו ולא מתפרשא מנייהו בגין דישתכח דכר ונוקבא**. זווג העליון מזדווג בהם, והשכינה אינה מסתלקת מהם, כדי שיהיו זכר ונקבה. **כיון דעאל שבת בעיין תלמידי חכמים לחדתא לדביתהו בגין יקר זווגא עלאה ולכוונא לבייהו ברעותא דמאריהון כמה דאתמר**, כיון שנכנס השבת, צריכים תלמידי חכמים לשמח לנשותיהם בשביל כבוד זווג העליון, כי גורמים זווג עליון להשפעת נשמות כנ"ל, וצריכים לכוון לבם ברצון רבונם, כמו שאמרו.

פירוש, כמו שנתבאר לעיל ב' דרכים בסתם בני אדם, שבהיותם בדרך הם אז בבחי' זווג העליון, ובביתם הם בבחינת זווג התחתון, כן נבחן אצל תלמידי חכמים אותם ב' הדרכים, אלא בהפרש מימות החול לשבת. שבימות החול שהם נפרשים מנשותיהם מסבת עסק התורה, הם אז כמו היוצא לדרך, דהיינו בזווג עליון, ובליל שבת דומים להחוזרים לבית, שפוקדים את אשתם וממשיכים נשמה עליונה מזווג קב"ה ושכינתיה.

פסקה רל

כגוונא דא, האי מאן דאתתיה ביומי מסאבו דילה, ונטיר לה כדקא יאות: על דרך זה הוא, מי שאשתו בימי טומאה שלה, ושומר מצות נדה כראוי, **כל אינון יומין, זווגא עלאה אזדווג בהדיה דישתכח דכר ונוקבא**, כל אותם הימים, זווג עליון מתחבר בו, כדי שיהיה זכר ונקבה. **כיון דאתדכיאת אתתיה בעי לחדתא לה חדוה דמצוה חדוה עלאה**, כיון שנטהרה אשתו, צריך לשמחה בשמחת מצוה בשמחה עליונה. **וכלהו טעמי דקאמרן בחד דרגא סלקין**, וכל אלו הטעמים שאמרנו עולים בקנה אחד. **סתמא דמלה, כל אינון בני מהימנותא, בעיין לכוונא לבא ורעותא בהאי**. עיקר הדבר, הוא, כל אלו בני האמונה צריכים לכוון לבם ורצונם בזה.

פסקה רלא

ואי תימא, אי הכי שבחא הוא דבר נש כד נפיק לארחא, יתיר מן ביתיה, בגין זווגא עלאה דאזדווגת בהדיה: ואם תאמר, ששבחו של האדם היוצא לדרך, חשוב יותר מכשהוא בביתו, משום זווג העליון המזדווג עמו, בהיותו בדרך.

ת"ח, בזמנא דבר נש הוא בביתיה, עקרא דביתא דביתהו, בגין דשכינתא לא אתעדי מן ביתא בגין דביתהו, בוא וראה, בעת שאדם הוא בביתו, עיקר הבית הוא אשתו, משום שהשכינה אינה מסתלקת מביתו בזכות אשתו. **כמה דתנינן, דכתיב ויביאה יצחק האהלה שרה אמו, דשרגא אתדלקת, מ"ט בגין דשכינתא אתת לביתא**, כמו שלמדנו, שכתוב ויביאה יצחק האהלה שרה אמו, שחזר ונדלק, הנר, כמו שהיה בזמן שרה אמו, משום שהשכינה באה לבית, בזכות רבקה. הרי שהשכינה שורה בבית בזכות אשתו.

פסקה רלב

רזא דמלה, אמא עלאה, לא אשתכחת גבי דכורא אלא בזמנא דאתתקנת ביתא ואתחברו דכר ונוקבא. סוד הדבר הוא, כי אמא עלאה, בינה, אינה נמצאת אצל הדכר, דהיינו ז"א, אלא בעת שהבית נתתקן. ונתחברו דכר ונוקבא, דהיינו זו"ן. **כדין אמא עלאה אריקת ברכאן לברוכי לון**, אז אמא עלאה משפעת ברכות לברך את זו"ן. **כגוונא דא אמא תתאה לא אשתכחת לגבי דכורא אלא בזמנא דאתתקנת ביתא**, כעין זה, אמא תתאה, דהיינו השכינה אינה נמצאת אצל הדכר, דהיינו באדם למטה, אלא בשעה שנתקן הבית, **ואתי דכר לגבה דנוקביה ואתחברו כחדא**, והדכר בא אצלה להנוקבא ונתחברו יחד. **כדין אמא תתאה אריקת ברכאן לברכא לון**, אז אמא תתאה, דהיינו השכינה, משפעת ברכות לברך אותם.

פסקה רלג

ועל דא, בתרי נוקבין אתעטר דכורא בביתיה כגוונא דלעילא, והיינו רזא דכתיב וכו', וע"כ בב' נוקבין מתעטר הדכר בביתו, כעין ז"א של מעלה, והוא סוד שכתוב, עד תאות גבעות עולם, **האי ע"ד תיאובתא דגבעות עולם ביה, נוקבא עלאה לאתקנא ליה ולאעטרא ליה ולברכא ליה**, ע"ד הזה, שבכתוב ע"ד תאות גבעות עולם שה"ס מוחין דעד"ן העליון, תאותם של גבעות עולם בו, שהם ב' הנוקבין, הנקראות גבעות עולם, נוקבא העליונה, שהוא בינה, חושקת לתקן את הדכר, ולעטר אותו במוחין דג"ר, ולברכו בחסדים. **נוקבא תתאה לאתחברא ביה ולאתזנא מניה**, ונוקבא תתאה חושקת להתחבר בהדכר וליזון ממנו, מהמוחין דע"ד. כלומר, בשביל שנוקבא תתאה חושקת להדכר לקבל המוחין דע"ד, ע"כ נוקבא עלאה, דהיינו אמא, חושקת להשפיע להדכר המוחין הללו. וע"כ הדכר מתעטר ע"י ב' נוקבין, כי לולא נוקבא תתאה הצריכה למוחין דע"ד, שה"ס מוחין דחכמה, לא היתה אמא עלאה משפעת המוחין הללו להדכר, כי הדכר אינו צריך להם אלא לחסדים מכוסים, כנודע.

פסקה רלד

וכגוונא דא לתתא, כד דכורא אנסיב תאות גבעות עולם לגביה, וכעין זה שנתבאר בדכר של מעלה, הוא ג"כ בדכר של מטה, באדם בעוה"ז, כשהדכר נושא אשה, נמצאים אצלו תאות גבעות עולם, **ואתעטר בתרי נוקבי חד עלאה וחד תתאה**, ואתעטר בב' נוקבין, הנקראות גבעות עולם (כנ"ל בדיבור הסמוך) אחת עליונה, דהיינו השכינה, ואחת תחתונה, דהיינו אשתו. **עלאה, לארקא עליה ברכאן. תתאה, לאתזנא מניה ולאתחברא בהדיה**, העליונה, שהיא השכינה, היא להשפיע לו ברכות. התחתונה, שהיא אשתו, היא ליזון ממנו ולהתחבר בו.

פסקה רלה

כד נפיק בארחא, לאו הכי, אמא עלאה אתחברת בהדיה, ותתאה אשתארת: כשהוא יוצא לדרך אינו כן, שאינו מתעטר בב' נוקבין, אלא אמא עליונה, כלומר השכינה, מתחברת עמו בהיותו בדרך, והתחתונה, שהיא אשתו, נשארת בבית. **כד תב לביתיה בעי לאתעטרא בב' נוקבי, כדקאמרן**. כשהוא חוזר לביתו צריך שוב להתעטר בב' נוקבין כמו שאמרנו. הרי שהיושב בביתו חשוב הרבה יותר מהיוצא לדרך. כי היושב בביתו מתעטר בב' נוקבין, בסו"ה עד תאות גבעות עולם. משא"כ היוצא לדרך, אין לו אלא נוקבא העליונה בלבדה. **א"ר פנחס, אפילו בקליפי סנפורי קטרא, לא פתחי עטרא קמך**. א"ר פנחס לר"ש, אפילו בסבך של קשקשת וסנפיר לא יפתחו פה להתעטר לפניך. כלומר

אפילו בדברים פשוטים וקלים כשאלות בקשקשת וסנפיר שהם סימני טהרה דדגים, לא יעיז אדם לדבר לפניך. כי נתפלא על מאמרו העמוק שפירש, בענין היוצא לדרך, שהיה נראה לכאורה כדבר פשוט ומובן לכל אדם. קליפי, פירושו קשקשת. כי על קשקשת מתרגמינן קליפין (ויקרא י"א). סנפורי, הוא סנפיר. קטרא, פירושו קשר וסבך כלומר, שאלה וספק שצריכים להתירו.

פסקה רלו

אר"ש כגוונא דא אורייתא קאים בין תרי בתים כמ"ד לשני בתי ישראל: אר"ש כעין זה עומדת התורה, שהוא ז"א, בין שני בתים, דהיינו בין ב' נוקבין, כי נוקבא נקראת בית, כמ"ש לשני בתי ישראל, **חד סתימא עלאה, וחד אתגליא יתיר**, בית אחד הוא סתום העליון, אמא עלאה, בינה. ובית אחד מגולה יותר. **סתימא עלאה דא קול גדול, דכתיב קול וגו'**, סתום העליון, בינה, זהו קול גדול, שכתוב עליו, קול גדול ולא יסף. וכאן חוזר ר"ש על דבריו לעיל, בהרחבת דברים.

פסקה רלז

והאי קול, פנימאה איהו, דלא אשתמע ולא אתגליא, ודא הוא כד נביע בי גרון אפיק ה' בחשאי, וקול הזה, הוא פנימי, שאינו נשמע ואינו מתגלה. אינו נשמע, היינו בקול. אינו מתגלה, היינו בדבור. וזה הוא כשהחיבור, של חיך וגרון מוציא **ה'** בלחש שאין בה שום קול, **ונביע תדיר ולא פסק**, וזווג הזה נובע תמיד ואינו נפסק. **ואיהו דקה פנימאה דלא אשתמע לעלמין**. והוא קול דק פנימי שאינו נשמע לעולם. פירוש, כשיש הארת חכמה בהמוחין היוצאים ונולדים מהזווג, הם נבחנים שהם נשמעים לחוץ, והם מתגלים על ידי זווג קול ודבור. אבל בשעה שהמוחין הם חסדים מכוסים ונעלמים מהארת חכמה, הם נבחנים, שהם אינם נשמעים לחוץ ואינם מתגלים. וזווג או"א עלאין הוא על ידי חיך וגרון דא"א, שאבא ה"ס חיך ואמא ה"ס גרון. ולפי שאו"א הם תמיד בחסדים מכוסים בסוד כי חפץ חסד הוא, נבחן זווגם בסוד **ה' בחשאי**, כמו הביטוי של אות **ה'** היוצאת מזווג חיך וגרון, שאינה נשמעת לחוץ. וקול זה של אות **ה'** הוא אמא המקבלת מאבא, והוא נוקבא עלאה דז"א, ועליה אומר הכתוב **קול גדול ולא יסף**, כי זווג זה דאו"א הוא זווג תמידי שאינו נפסק לעולם, וע"כ הוא גדול.

פסקה רלח

ומהכא נפקא אורייתא, דאיהו קול דיעקב, והאי אשתמע דנפקא מההיא דלא אשתמע: ומכאן, מאו"א שה"ס קול גדול, יוצאת התורה, שהוא קול יעקב, דהיינו ז"א, וקול זה הנשמע, יוצא מקול ההיא שאינו נשמע. דהיינו מאו"א, **ולבתר אתאחיד דיבור בהדיה,**

ונפק לבר מחיליה ומתקפיה, ואח"כ מזדווג עמו הדבור, דהיינו הנוקבא שלו, ויוצא הדיבור ומתגלה לחוץ מכחו ועוזו של קול יעקב. **וקול דיעקב דאיהו אורייתא אחיד בין תרי נקבי, אחיד בהאי פנימאה דלא אשתמע ואחיד בהאי דלבר דאשתמע**, וקול יעקב, שהוא התורה, דהיינו ז"א, נאחז בין שתי נקבות, אחוז בפנימית הזו שאינו נשמעת, דהיינו באמא, ואחוז בזו שבחוץ, שהיא נשמעת, דהיינו בהנוקבא. כמו שנתבאר לעיל אשר נוקבא הפנימית שהיא אמא, משפעת לו המוחין והברכות, והנוקבא החיצונית, שהיא נוקבא שלו, היא מקבלת ממנו המוחין והברכות.

פסקה רלט

תרין אינון דלא אשתמעו ותרין אינון דאשתמעו: שנים הם שאינם נשמעים לחוץ, שהם חסדים מכוסים, ושנים הם נשמעים לחוץ, שהם בחסדים מגולים בהארת חכמה. ומפרש **תרין דלא אשתמעו, דא הוא חכמה עלאה סתימאה דקיימא במחשבה דלא אתגליא ולא אשתמע**, שנים שאינם נשמעים, זהו חכמה עליונה הסתומה, דהיינו א"א, העומד ומלובש במחשבה, דהיינו אבא עלאה, שאינו מתגלה בדבור, ואפילו בבחינת קול אינו נשמע. **לבתר, נפקא ואתגליא זעיר בחשאי דלא אשתמע, ההוא דאקרי קול גדול, דהוא דק ונפיק בחשאי**. אח"כ יוצא ומתגלה מעט בלחש שאינו נשמע, דהיינו בסוד הברת אות ה' כנ"ל, אותו שנקרא קול גדול, שהוא קול דק ויוצא בחשאי. דהיינו אמא עלאה. ושנים אלו שהם אבא ואמא אינם נשמעים. כמ"ש לעיל.

פסקה רמ

תרין אינון דאשתמעו, אינון דנפקי מהכא, קול דיעקב ודבור דאתאחיד בהדיה: שנים הם שנשמעים, הם יוצאים מכאן, היינו שיוצאים מהשנים שאינם נשמעים, והם קול של יעקב, דהיינו ז"א, והדבור המתיחד עמו, שהיא הנוקבא דז"א. **האי קול גדול דאיהו בחשאי ולא אשתמע, איהי בית לחכמה עלאה, וכל נוקבא בית אקרי**. קול גדול זה שהוא בלחש ואינו נשמע, דהיינו בינה כנ"ל, הוא בית לחכמה עלאה, שהוא אבא, כי כל נקבה נקראת בשם בית. וע"כ נקראת הבינה שהיא נקבה בשם בית. **והאי דבור בתראה איהו בית לקול דיעקב, דאיהו אורייתא**, ודבור זה האחרון, שהיא הנוקבא דז"א, הוא בית לקול יעקב, שהוא התורה, דהיינו ז"א. **וע"ד אורייתא שריא בב'**, **בי"ת ראשי"ת**, וע"כ התורה מתחלת עם **ב** דהיינו בראשית.

פסקה רמא

פתח ואמר בראשית ברא אלקים היינו דכתיב, ויבן וגו'. את השמים, היינו דכתיב ויביאה וגו'. פתח ר"ש ואמר, בראשית ברא אלקים היינו שכתוב ויבן ה' אלקים את

הצלע. כלומר שכאן מרומז בנין הנוקבא ע"י או"א. את השמים, שה"ס זו"ן הגדולים, היינו שכתוב ויביאה אל האדם. **ואת הארץ**, **כד"א ועצם מעצמי** ואת הארץ, שה"ס זו"ן הקטנים, הוא כמ"ש עצם מעצמי.

פירוש. כי נתבאר לעיל (בראשית א' דף י' ד"ה בהאי) כי **ברא** לשון סתימא היא, וה"ס אשר דנפיק מראשית, דהיינו סוד הורדת אתוון אל"ה דבינה לתוך הזו"ן, שנשארה הבינה בו"ק, בסוד ב' אתוון מ"י. ואח"כ חזרו והעלו אתוון אל"ה אליהם וחזרה והשיגה הג"ר, ונשתלם השם **אלקים**, שז"ס **בראשית ברא אלקים**. ונודע שעם אתוון אל"ה שהבינה מעלה, עולים עמהם גם זו"ן, להיותם דבוקים עליהם (כנ"ל ב"א דף י' ד"ה אי) והם משיגים שם המוחין דבינה. הרי שסוד בנין הנוקבא, שהוא ע"י עליתה לאו"א, שה"ס בינה, הוא בסוד **בראשית ברא אלקים**, שבמלות הללו מרומז עליות זו"ן לאו"א והשגת הבנין מהם, דהיינו המוחין. וז"ש **בראשית ברא אלקים היינו דכתיב ויבן ה' אלקים את הצלע**.

ונתבאר לעיל (דף קכ"ח ד"ה וז"ש) בביאור הכתוב **ויביאה אל האדם**, שה"ס תקון המסך בהנוקבא להכשירה לקבל חסדים מז"א, נמצא מזה, שהכתוב **ויביאה**, קאי על הנוקבא הגדולה שמחזה ולמעלה דז"א, המרומזת בהמלה **את**, של את השמים, כנ"ל (בראשית א' דף רנ"ה ד"ה ואת) וז"ש **את השמים**, **היינו דכתיב ויביאה אל האדם**. כלומר שהמלה **את**, שה"ס נוקבא הגדולה של השמים, שהוא ז"א, עליה נאמר, ויביאה אל האדם, שפירושו שהכשיר אותה לקבלת חסדים.

ונודע שהע"ס כח"ב תו"מ נקראים, מוחא עצמות גידין בשר עור. ונמצא שעצמות הוא חכמה, וז"ש **ואת הארץ**, אשר רומז על הנוקבא הקטנה שלמטה מחזה, (כמ"ש שם), שהיא לבדה נתקנה לקבלת חכמה (כנ"ל דף ט"ז ד"ה אמר) היינו **ועצם מעצמי**, עליה נאמר עצם מעצמי, שפירושו שמקבלת חכמה. וז"ש **ודאי האי איהי ארץ החיים**, שהנוקבא הקטנה המרומזת בואת הארץ, היא נקראת ארץ החיים, כי אור החכמה נקראת אור חיה, וע"כ הנוקבא בעת שיש לה אור החכמה נקראת ארץ החיים. שז"ס החכמה תחיה בעליה.

פסקה רמב

תו פתח ר"ש ואמר נאם וגו', נאם ה' לאדוני, דרגא עלאה לדרגא תתאה קאמר, שב לימיני. עוד פתח ר"ש ואמר וכו' הכ', נאם ה' לאדוני, פירושו, שמדרגה העליונה, שהוא ז"א אומרת למדרגה התחתונה, שהיא הנוקבא, שב לימיני, **לאתקשרא מערבית בדרומית שמאלא בימינא בגין לתברא חיליהון דשאר עמין עעכו"ם**. ליחד מערב, שהיא

הנוקבא, בדרומית, שהוא חסד דז"א, השמאל שהיא הנוקבא, בימינא דז"א, כדי לשבר כחם של האומות עובדי ע"ז. דהיינו כמו שהכתוב ממשיך, עד אשית אויביך הדום לרגליך. כי, **נאם ה' דא יעקב**, דהיינו ז"א, **לאדוני דא ארון הברית אדון כל הארץ** שהיא הנוקבא, (כנ"ל בראשית א' דף ש"ז ד"ה כתיב).

פירוש. הנוקבא, היא חכמה בעיקרה, כמ"ש לעיל (אות רמ"א) שעליה אומר הכתוב, ועצם מעצמי. וכל עוד שאין לה חסדים להתלבש בהם, יכולים החצונים לאחוז בה, ע"כ אומר אליה ז"א, שב לימיני דהיינו לקבל חסדים מספירת החסד שהוא ימין ז"א, ואז תוכל להכניע כל כוחות הדין.

פסקה רמג

ד"א, נאם ה' דא יובלא, לאדוני, דא שמיטה, דכתיב בה אהבתי את אדוני: פירוש אחר, נאם ה' היינו יובל, שהוא בינה. לאדוני, היינו שמיטה, שהיא הנוקבא, שכתוב בה אהבתי את אדוני. **שב לימיני, דהא ימינא ביובלא שריא, ושמיטה בעי לאתקשרא בימינא**, היובל אומר לשמיטה שב לימיני, כי ימין, דהיינו חסדים, שורה ביובל, דהיינו בבינה, ושמיטה שהיא הנוקבא, צריכה להתקשר בימין. כמו שמבאר לפנינו.

פסקה רמד

ת"ח שמיטה דא, לא אתקשר בקיומא שלים, בימינא ובשמאלא, מיומא דאשתכחת: בוא וראה, שמיטה זו, דהיינו הנוקבא, לא נקשרה בקיום שלם בימין ובשמאל. מיום מציאותה. **כד בעיא לאתקשרא אושיט דרועא שמאלא לקבלה וברא עלמא דין**. כאשר הנוקבא רוצה להתקשר בימין ושמאל, פושט, ז"א, את זרוע השמאל שלו, לנגדה, דהיינו שמשפיע לה תחילה המוחין שבנקודת השורק, שהם שמאל בלי ימין, ואז ברא עולם הזה. דהיינו הנוקבא מבחינת השמאל שבה, הנקראת עולם הזה. **ובגין דהוא מסטרא דשמאלא לית ביה קיומא עד זמנא דאלף שביעאה**, ומשום שהוא עתה מבחינת השמאל לבד, אין לה קיום, דהיינו מוחין שלמים, עתה בשתא אלפי שני, עד הזמן של אלף השביעי, **דבההוא יומא לחוד אתקשר כדין בימינא**, כי ביום ההוא בלבדו, הנוקבא נקשרת בימין, דהיינו בחסדים, **וכדין תהוי בין ימינא ושמאלא בקיומא שלים, וישתכחון שמים חדשים וארץ חדשה, וכדין לא תעדי מתמן לעלמין**, ואז תהיה הנוקבא ממוזגת בין ימין ושמאל בקיום שלם, דהיינו במוחין שלמים, ויהיו אז שמים חדשה וארץ חדשה, ואז לא תסור עוד משם לעולם, כי תהיה ממוזגת בימין ושמאל לנצחיות.

פסקה רמה

אי הכי במאי נוקים שב לימיני, אלא עד זמנא ידיעא, דכתיב עד אשית וגו': מקשה אם כן, שאתה אומר שרק באלף הז' תתקשר הנוקבא בימין, במה נפרש הכתוב, שב לימיני, שהמשמעות הוא בשתא אלפי שני, ולאו דוקא באלף הז', ומתרץ שכוונת הכתוב, שב לימיני, הוא רק לזמן מסוים, כי כתוב, עד אשית אויביך הדום לרגליך, אבל לא תמיד, **אבל בההוא זמנא לא תעדי מתמן לעלמין, דכתיב כי ימין ושמאל תפרוצי, למהוי כלא חד**, אבל בזמן ההוא, דהיינו באלף הז', לא תסור עוד משם לעולם, שכתוב עליה אז, כי ימין ושמאל תפרוצי וגו', דהיינו שתכלול אז את עצמה בקו ימין ובקו שמאל, ויהיו בה הכל אחד.

פסקה רמו

תא חזי, את השמים דא שכינתא עלאה, ואת הארץ דא שכינתא דלתתא באתחברותא דדו"נ כחדא: בוא וראה, הכתוב את השמים, יורה על שכינה עלאה, דהיינו הנוקבא שמחזה ולמעלה, ואת הארץ, דא שכינתא תתאה, דהיינו הנוקבא שמחזה ולמטה דז"א, בתתחברות דכר ונוקבא כאחד, כלומר, שנוקבא עלאה מחוברת בדכר, שהוא ז"א הגדול, וגם נוקבא תתאה מחוברת בדכר, שהוא ז"א הקטן. **והא אתמר כמה דאתערו ביה חבריא עד כען**, וכבר נתבאר זה כמו שהעירו בו החברים עד עתה.

פסקה רמז

בעו למיזל קמו, אר"ש מלה הכא גבן. רצו ללכת וקמו ממקומם, אמר להם ר"ש דבר אצלנו כאן, כלומר, שיש לו כאן דבר שרוצה לומר להם, **פתח ר"ש ואמר, תרי קראי כתיבי, כי ה' אלקיך אש וגו' ואתם הדבקים וגו', הני קראי אוקימנא להו בכמה אתר ואתערו בהו חברייא**, פתח ר"ש ואמר, ב' כתובים נאמרו: אחד, כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא, שהמשמעות שאי אפשר להדבק בו, כמו שאי אפשר להדבק באש. והכתוב השני, ואתם הדבקים וגו' הרי שאפשר להדבק בו. כתובים הללו ביארנו אותם בכמה מקומות, וגם נתעוררו החברים בהם. אבל **ת"ח כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא, הא אתמר מלה דא בגו חברייא, דאית אשא אכלא אשא ואכיל לה ושצי לה**, אבל בוא וראה, כתיב כי ה' אלקיך אש אוכלה אש הוא, כבר נאמר דבר זה בין החברים, שיש אש אוכלת אש, דהיינו שאוכלת אותה ומשמידה אותה. **בגין דאית אשא תקיפא מאשא ואוקמוה**, משום שיש אש שהיא חזקה יותר מאש רגילה, וכבר בארוה.

פסקה רמח

אבל ת"ח מאן רבעי למנדע חכמתא דיחודא קדישא יסתכל בשלהובא דסלקא מגו גחלתא או מגו בוצינא דדליק: אבל בוא וראה, כל הרוצה לדעת חכמת היחוד הקדוש, יסתכל בשלהבת העולה מתוך הגחלת או העולה מן הנר הדלוק, **דהא שלהובא לא סלקא, אלא כד אתאחיד במלה גסה** כי השלהבת אינו עולה, אלא כשנאחז בדבר עב.

פסקה רמט

ת"ח, בשלהובא דסלקא אית תרין נהורין, חד, נהורא חוורא דנהיר, וחד, נהורא דאתאחיד בה אוכמא או תכלא: בוא וראה, בשלהבת העולה, יש ב' אורות. אחד, הוא אור הלבן המאיר. ואחד, הוא האור, שאור הלבן נאחז בו, והוא אור שחור או תכלת. **ההוא נהורא חוורא איהו לעילא וסלקא באורח מישר, ותחותיה ההוא נהורא תכלא או אוכמא דאיהו כרסיא להההוא חוורא**, אור הלבן ההוא, שמאיר, הוא למעלה, והאור עולה בדרך יושר, ומתחתיו אור התכלת או השחור, שהוא כסא לאור הלבן.

פסקה רנ

וההוא נהורא חוורא שארי עלויה ואתאחידו דא בדא למהוי כלא חד: ואותו אור הלבן המאיר שורה על אור התכלת, ונאחזים ומתיחדים זה בזה, להיות אחד לגמרי. **וההוא נהורא אוכמא או גוון תכלא דאיהו לתתא הוא כרסיא דיקר להההוא חוורא**, ואותו אור השחור או מראה התכלת שהוא למטה ממנו הוא כסא הכבוד לאור הלבן, **ועל דא רזא דתכלתא**, וע"כ מראהו בסוד התכלת. כלומר להיותו בחינת כסא הכבוד, וכסא הכבוד דומה לתכלת, כנודע.

פסקה רנא

והאי כרסיא תכלא אוכמא, אתאחד במלה אחרא לאתדלקא, דהוא מתתא: וכסא זו של אור תכלת או שחור, נאחז בדבר אחר להדלק, שהוא מתחתיו, **וההוא אתער ליה לאתאחדא בנהורא חוורא**, ודבר ההוא מעורר אותו להאחז באור הלבן.

פסקה רנב

ודא תכלא אוכמא, לזמנין אתהדר סומקא, וההוא נהורא חוורא דעליה לא אשתני לעלמין דהא חוורא הוא תדיר: ואור התכלת ואוכם, חוזר לפעמים להיות אדום, ואור הלבן שעליו, אינו משתנה לעולם ותמיד הוא לבן, **אבל האי תכלא אשתני לגוונין אלין, לזמנין תכלא או אוכמא ולזמנין סומקא**, אבל התכלת משתנה לצבעים אלו, שלפעמים היא תכלת או שחור, ולפעמים הוא אדום.

פסקה רנג

והאי אתאחיד לתרין סטרין. אתאחיד לעילא בההוא נהורא חוורא, אתאחיד לתתא בההוא מלה דתחותוי דמתקנא ביה לאנהרא ולאתחדא ביה: ואור זה התכלת, נאחז בשני צדדים, נאחז למעלה באותו אור הלבן, ונאחז למטה בדבר הגס שמתחתיו, דהיינו בהפתילה, שמתוקן בעדו, להאיר ולהאחז בו, כי הפתילה נותנת לו אחיזה, שעי"ז מתדבק באור הלבן המאיר.

ביאור הדברים. אור הלבן פירושו אור החסדים, דהיינו אור ז"א, שה"ס יה"ו דשם הוי"ה, ואור התכלת או השחור, הוא אור הנוקבא, שה"ס ה' אחרונה של שם הוי"ה. כמ"ש ר"ש (להלן באות רנ"ט) ויש להבין הדברים משורשם. כי **נהורא חוורא דנהיר**, ה"ס אור נקודת החולם, שה"ס אור החסדים, וקו ימין, ואור או"א עלאין. **ונהורא תכלא או אוכמא**, ה"ס אור נקודת השורק, שה"ס אור החכמה וקו שמאל, ואור ישסו"ת. ונודע שב' הקוין ימין ושמאל הנמשכים מב' הנקודות חולם ושורק, הם במחלוקת, ואינם יכולים להאיר עד שיוצאת קומת חסדים על המסך דנקודת החירק, שה"ס מסך דז"א, שהוא בחי"א, ונעשה לקו אמצעי המכריע על ב' הקוין ימין ושמאל, ונכללים זה מזה והשמאל מקבל הארת חסדים מימין והימין מקבל הארת החכמה משמאל. כנודע. וכח המסך הזה שבנקודת החירק, נבחן **לדבר גס** המדליק **לאור התכלת**, שה"ס קו שמאל, ומחברו עם **נהורא חוורא דנהיר**, שה"ס קו ימין. ולולא דבר גס הזה, היו ב' הקוין ימין ושמאל נשארים במחלוקת ולא היו מאירים, (כמ"ש לעיל ב"א דף מ"ח ד"ה ונפק ע"ש) ואלו ג' הנקודות הם יוצאים כן בתחלה בהבינה, בסוד **תלת נפקי מחד**, (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) ואח"כ הם יוצאים ג"כ בזו"ן, בסוד חד בתלת קיימא ויש לדעת שבעת שזו"ן מקבלים מוחין הללו בשלמות הם מלבישים על או"א וישסו"ת, ואז נעשה ז"א לבחינת אור נקודת החולם, כאו"א, והנוקבא לבחינת אור נקודת השורק כמו ישסו"ת, ואינם יכולים להזדווג זה בזה, עד שיוצאת קומת חסדים על מסך דבחי"א המכריע על ב' הנקודות, כמ"ש בבינה, אמנם כאן נמצא המסך דבחינת החירק בנשמות ישראל, כי כמו שאתוון אל"ה דבינה מעלים אליהם את הזו"ן, והמסך שלהם משמש לקו המכריע שבבינה, כך אתוון אל"ה דזו"ן, מעלים אליהם את נשמות ישראל, והמסך שלהם משמש לקו המכריע בזו"ן. הרי שדבר הגס הגורם, שהנוקבא, שה"ס נקודת השורק ושמאל, תתחבר עם הז"א שה"ס החולם, הוא כח המסך שבנשמות ישראל. (וז"ש להלן באות רנ"ו) **לית ליה אתערותא לאתדלקא וכו' אלא על ידי ישראל**. דהיינו מטעם שהם הנושא לסוד המסך דחירק, שזולתו, אין יחוד בין ז"א ונוקביה כמבואר.

פסקה רנד

ודא אכלא תדיר ושצי להההוא מלה דשויין ליה: ואור התכלת שבנר, אוכל תמיד ומכלה לאותו הדבר גס שתקנו לו, דהיינו הפתילה. **דהא בכל מה דאתדבק ביה לתתא ושריא עלוי ההוא נהורא תכלא שצי ליה ואכיל ליה**, כי בכל מה שאור התכלת נתדבק בו מלמטה, ושורה עליו, הוא מכלה אותו ושורף אותו. **בגין דאורחוי הוא לשיצאה ולמהוי אכיל**, **דהא ביה תליא שצו דכלא מוחא דכלא**, משום שדרכו הוא לכלות ולאכול, כי בו תלוים, הכליון של הכל והמות של הכל. כי אור התכלת ה"ס הנוקבא, ועץ הדעת, שהמות והשמדה נמשכים ממנה.

פסקה רנה

וההוא נהורא חוורא דשריא עלוי, **לא אכיל ולא שצי לעלמין**, **ולא אשתני נהוריה**: ואותו אור הלבן השורה עליו, על אור התכלת, אינו אוכל ואינו משחית לעולם, ואורו אינו משתנה לשום צבע. כי אור הלבן הוא אור החסדים כנ"ל, ואור החסדים אינו משתנה ואינו מתעבה לעולם. גם אין בו שום אחיזה לדינים, וע"כ אינו שורף ואינו מכלה לעולם. **וע"ד אמר משה כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא. אוכלה ודאי**, **אכיל ושצי כל מה דשריא תחותוי**, וע"כ אמר משה כי ה' אלקיך הוא אש אוכלה, כי ודאי הוא אש אוכלה, ששורף ומכלה כל מה ששורה תחתיו. **וע"ד אמר ה' אלקיך ולא אלקינו**, **בגין דמשה**, **בההוא נהורא**, **חוורא דלעילא הוה**, **דלא שצי ולא אכיל**, וע"כ אמר משה ה' אלקיך אש אוכלה הוא, ולא אמר ה' אלקינו, משום שמשה היה מרכבה לאור הלבן ההוא שלמעלה, שהוא אינו שורף ואינו מכלה, שהוא מטעם הנ"ל שאין בו אחיזה לדינים.

פסקה רנו

ת"ח ליה אתערותא, **לאתדלקא האי נהורא תכלא לאתאחדא בנהורא חוורא**, **אלא ע"י ישראל**, בוא וראה, אין לו התעוררות לאור התכלת הזה, להדלק ולהתחבר באור הלבן, כי אם על ידי ישראל, **דאינון מתדבקן ביה תחותוי**, שהם מתדבקים בו מתחתיו. דהיינו כמו הפתילה המתדבקת באור התכלת מתחתיו.

פסקה רנז

ות"ח אע"ג דאורחיה דהאי נהורא תכלא אוכמא לשיצאה כל מה דאתדבק ביה תחותוי: ובוא וראה, אע"פ שדרכו של אור תכלת שחור הזה, לכלות כל שנתדבק בו מתחתיו, עכ"ז, **ישראל מתדבקן ביה תחותוי וקיימן בקיומא**, **הה"ד ואתם הדבקים וגו'**, ישראל נדבקים בו מתחתיו ונמצאים בחיים, וז"ש ואתם הדבקים בה' אלקיכם, **בה' אלקיכם ולא אלקינו**, **בההוא נהורא תכלא אוכמא דאכיל ושצי כל מה דאתדבק ביה תחותיה**,

ואתון מתדבקן ביה וקיימי, בה' אלקיכם כתיב, דהיינו בהנוקבא, ולא כתוב בה' אלקינו, שאז היה המשמעות בז"א, שמשה מרכבה אליו כנ"ל, והיינו שאמר להם, ואתם הדבקים באותו אור התכלת והשחור, השורף ומכלה כל מה שנדבק בו מתחתיו. ועכ"ז, אתם דבקים בו ואתם חיים, **דכתיב**, **חיים כלכם היום**. כי אור התכלת לא שרף ולא כלה אתכם.

פסקה רנח

ועל נהורא חוורא שרייא לעילא נהורא סתימא דאקיף ליה, **ורזא עלאה הכא**, ועל אור הלבן שורה למעלה אור סתום המקיף אותו, ויש כאן סוד עליון. שזה רומז על אור עליון המקיף על ז"א שהוא אור הלבן, שבו אין השגה תפיסא כלל. **וכלא תשכח בשלהובא דסליק**, **וחכמתין דעליונין ביה**, ותמצא הכל, דהיינו אור התכלת, והלבן, ואור הסתים המקיף בשלהבת העולה מהנר, וחכמות העליונים מרומזות בו. **אתא רבי פנחס ונשקיה**, **אמר בריך רחמנא דאיערענא הכא**, **אזלו עמיה דר' פנחס תלת מלין**. אתא רבי פנחס ונשקיה, אמר בריך רחמנא דאיערענא הכא, אזלו עמיה דר' פנחס תלת מלין.

פסקה רנט

אהדרו ר"ש וחברייא, **אר"ש**, **הא דאמרן רזא דחכמתא איהו ביחודא קדישא**: חזרו ר"ש והחברים אחר שלוו לר' פנחס. אר"ש, זה שאמרנו הוא סוד החכמה ביחוד הקדוש, **דבג"כ ה"א בתראה דשמא קדישא**, **איהו נהורא תכלא אוכמא**, **דאתאחיד ביה"ו**, **דהוא נהורא חוורא דנהיר**. כי כמו כן, ה' אחרונה של השם הקדוש, שהיא הנוקבא, היא אור התכלת והשחור, המתחברת ביה"ו דהיינו ז"א, שהוא אור הלבן המאיר.

פסקה רס

ת"ח, **לזמנין האי נהורא תכלא ד'**, **ולזמנין ה'**: בוא וראה, לפעמים אור התכלת הוא ד', ולפעמים הוא ה'. **אלא בזמנא דלא מתדבקן ביה ישראל לתתא לאדלקא ליה**, **לאתאחדא בנהורא חוורא איהו ד'**: בעת שישראל אינם דבקים בה למטה, להדליק אותה ולחבר אותה באור הלבן, היא נבחנת לאות ד', **ולזמנא דמתערי ליה לאתחברא עם נהורא חוורא כדין אקרי ה'**, ובעת שישראל מעוררים אותה דהיינו שמעלים מ"ן להתחבר עם אור הלבן, אז נקראת ה'.

פסקה רסא

מנלן, **דכתיב כי יהיה נערה בתולה**, **נער כתיב בלא ה'**, **מאי טעמא**, **בגין דלא אתחברת בדכורא**: מאין לנו זה, משכתוב כי יהיה נערה וגו' וכתוב נער במסורה, בלי ה', מהו הטעם, הוא משום שלא נתחברה בזכר, **ובכל אתר דלא אשתכחו דכר ונוקבא**, **ה'**, **לא**

אשתכח, **וסלקא מתמן ואשתאר ד'**, ובכל מקום שאין שם זכר ונקבה, אין שם ה', וע"כ כתוב נער בלי ה', והה' עלתה משם ונשארת הנוקבא אז באות ד', המורה דלות ועניות.

פסקה רסב

דהא איהי כל זמנא דאתחברבנהורא חוורא דנהיר אקרי ה' דהא כדין כלא אתחבר כחדא: שהרי כל זמן שמתחברת באור הלבן המאיר, היא נקראת ה', כי אז הכל מחובר כאחד, **איהי אתדבקת בנהורא חוורא**, **וישראל מתדבקן בה וקיימא תחותה לאדלקא לה וכדין**, **כלא חד**, הנוקבא מתדבקת באור הלבן, וישראל מתדבקים בה ועומדים מתחתיה להדליק אותה, דהיינו ע"י המ"ן שמעלים אל"ה, ואז הכל אחד, כי ז"א והנוקבא נתחברו, וישראל המעלים מ"ן אל הנוקבא להדליק אותה, (כנ"ל דף קנ"ב ד"ה והאי אתאחיד).אי את ולחברה עם הז"א, שלולא המ"ן שלהם לא היתה מתחברת, נמצאים מתחברים גם הם בהם, כי כל השיעור שהתחתון גורם בעליון זוכה בו גם הוא, ואז נעשו קב"ה ושכינתיה וישראל אחד.

פסקה רסג

ודא הוא רזא דקרבנא, **דתננא דסליק אתער ליה להאי נהורא תכלא לאדלקא**: וזה הוא סוד הקרבן. העשן העולה מהמערכה, מעורר את אור התכלת להדלק, **וכד אתדלק אתחבר בנהורא חוורא**, **ושרגא דליק ביחודא חד**, וכשנדלק, נתחבר באור הלבן, והנר דהיינו השכינה, דולק ביחוד אחד. שהיא מתדבקת באור הלבן ובהעשן ונעשו שלשתם אחד.

פסקה רסד

ובגין דארחיה דהאי נהורא תכלא לשיצאה ולמהוי אכיל כל מה דאתדבק ביה תחותיה כד רעוא אשתכח ושרגא דליק בחבורא חד: ומשום שדרכו של אור תכלת הזה לכלות ולשרוף כל מה שנתדבק בו מתחתיו, אז כאשר נמצא עת רצון והנר דולק ביחוד אחד, **כדין כתיב ותפול אש ה' וגו' וכדין אתיידע דההיא שרגא דליק בחבורא חד וקשורא חד**, אז כתוב ותפול אש ה' ותאכל את העולה וגו'. ואז, כאשר נשרף הכל מתחתיו, נודע שהנר, דהיינו השכינה, דולק בחיבור אחד. ויחוד אחד. כי **נהורא תכלא אתדבק בנהורא חוורא ואיהו חד**. מבאר איך הם אחד, ואומר אור התכלת שהיא הנוקבא, נתחבר עם אור הלבן, שהוא ז"א, ונעשו שניהם אחד. וכן אור התכלת **אכיל תחותיה תרבין ועלוון**, **דמשמע דהא לא אכיל תחותיה אלא בזמנא דאיהו סליק**, וכן אור התכלת אוכל ושורף מתחתיו חלבים ועולות, שמשמע שאינו אוכל ושורף מתחתיו אלא דוקא בזמן שהיא עולה לאור הלבן. נמצא, **וכלא אתקשר ואתחבר בנהורא חוורא**, **וכדין שלמא דעלמין**

כלהו, וכלא אתקשר ביחודא חד, ונמצא שהכל, דהיינו העשן ואור התכלת, נקשר ונתחבר באור הלבן, ואז נמשך השלום בכל העולמות, והכל נקשר ביחוד אחד.

פסקה רסה

ולבתר דסיים לשיצאה תחותיה, האי נהורא תכלא, מתדבקן ביה תחותיה כהני וליואי וישראל: ואחר שאור התכלת גמר לשרוף ולכלות הכל מתחתיו, באים ומתדבקים בו אז, כהנים ולוים וישראלים, **אלין בחדוה דשיר, ואלין ברעותא דלבא, ואלין בצלותא**, אלו בחדוה של שירים, שהם הלוים המשוררים. ואלו בכוונת הלב, הם הכהנים. ואלו בתפלה, הם ישראל, **ושרגא דליק עלייהו, ואתדבקו נהורין כחד, ונהירין עלמין ומתברכין עלאין ותתאין**, והנר דהיינו השכינה דולק עליהם ומאירה. ומתדבקים האורות כאחד, כנ"ל, והעולמות מאירים, והעליונים ותחתונים מתברכים.

פסקה רסו

וכדין, ואתם הדבקים וגו' ואתם אתם מבעי ליה, אלא ו' לאוספא על תרבין ועלוון: ואז נאמר על ישראל, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום, ושואל, כתוב ואתם, עם ו' בתחלת המלה, הלא אתם, צריך לומר, דהיינו בלי ו'. ומשיב, אלא ו' הוא להוסיף על מעלת החלבים והעולות, **דאינון מתדבקין ביה ואכלין ושצאן, ואתון מתדבקן ביה בההוא נהורא תכלא אוכמא דאכלא, ואתון קיימין הה"ד חיים כלכם היום**, כי החלבים ועולות המתדבקים באור התכלת ונאכלים ונשרפים, ואתם מתדבקים באור התכלת שחור, השורף ואוכל, ואתם חיים. וז"ש חיים כלכם היום. והוספה זו מרומזת בהו' של ואתם.

פסקה רסז

כל גווני טבין לחלמא בר מתכלא, דאיהו אכיל ושצי תדיר, ואיהו אילנא דביה מותא: כל הצבעים הנראים בחלום סימן טוב הם, לבד מצבע התכלת, שהוא אוכל ומכלה תמיד, והוא האילן שבו המות, דהיינו הנוקבא, שהיא עץ הדעת טו"ר, כנ"ל. **ושריא על עלמא תתאה, ובגין דכלא שריא תחותיה, איהו אכיל ושצי**, והוא שורה על עולם התחתון, דהיינו עוה"ז, ומשום שהכל שורה מתחתיו, הוא אוכל ומכלה אותם.

פסקה רסח

ואי תימא, הכי נמי שריא בשמיא לעילא, וכמה חיילין אינון לעילא וכלהו קיימי. ואם תאמר, היא דהיינו הנוקבא דז"א, שורה ג"כ בשמים ממעל, דהיינו בעולם האצילות, וכמה צבאות הם בבי"ע המתפשטים מהנוקבא, ועכ"ז הם חיים וקיימים, ואיך אתה אומר, שאור התכלת, שהיא הנוקבא דז"א, אוכל ומכלה כל מה שמתחתיה. **ת"ח כל**

אינון דלעילא בההוא נהורא תכלא אתכללן, אבל תתאי לאו הכי דאינון מלה גסה, עלמא דקיימא ושריא עליה: ומתרץ. בוא וראה, כל אלו הצבאות של מעלה, דהיינו בג' עולמות בי"ע שלמעלה מעוה"ז, הם נכללים באור התכלת עצמו, ואינם מתחתיו, אבל התחתונים מעוה"ז, אינם כן, אינם נכללים באור התכלת עצמו, כי הם דבר הגס, שהעולם עומד ושורה עליו, כלומר שנאחז בו ומתקיים על ידו כהאור בהפתילה כנ"ל, וזולתו לא היה העולם מתקיים. **ובג"כ אכיל ושצי לון, ולית לה מלה אחרא לתתא בעלמא דלא אשתצי, בגין דנהורא תכלא שצי לכל מה דקיימא עליה**. וע"כ, אוכל ומכלה אותם, ואין לך דבר למטה בעולם התחתון, שלא יכלהו משום שאור התכלת מכלה כל מה שמתחתיו.

פסקה רסט

בארבעין וחמש גווני זיני נהורין אתפליג עלמא: במ"ה צבעים ומיני אורות נחלק העולם, שהיא הנוקבא דז"א. פירוש. הבינה נקראת מ"י, והנוקבא נקראת מ"ה. כנ"ל (בהקדמת הזהר דף י"ח אות יוד) שאומר מ"י קצה השמים לעילא ומ"ה קצה השמים לתתא. והטעם שהנוקבא נקראת מ"ה. הוא להורות שחסרים לה ה' שערים האחרונים מנ' שערי בינה, ואין לה אלא מ"ה שערים. כי סוד נ' שערי בינה, הם ה' ספירות כח"ב תו"מ, שכל אחת מהן כלולה מעשר, שה"ס ה' פרצופין שלימים, המלבישים זה על זה. אבל הנוקבא, אין לה רק חציה של פרצוף המלכות שלה, דהיינו מחזה ולמעלה, וחצי פרצוף התחתון של המלכות, דהיינו מחזה ולמטה, אין לה, ונבחן, שיש לה ארבעים שערים מד' הפרצופין, כח"ב ות"ת, וחמשה שערים מפרצוף המלכות, שהם מחזה ולמעלה, והם ביחד רק מ"ה בלבד, כי חסר לה חצי פרצוף התחתון של המלכות. גם נודע שד' הספירות חו"ב תו"מ ה"ס ד' צבעים לבן אדום ירוק שחור, וז"ש **במ"ה גווני זיני נהורין אתפליג עלמא**, דהיינו הנוקבא, כי חסרים לה ה' גווני תתאין. ומ"ש **זיני**, ואינו מסתפק לומר **במ"ה גווני**, הוא משום שגם עשרה כתרים נכללים במ"ה נהורין הללו, והכתר הוא למעלה מכל צבע, ועל בחינת הכתרים שבהם, אומר **זיני נהורין**, כי אינם בכלל גוונים.

ולא יקשה לך מ"ש לעיל (בהקדמת הזהר דף נ"ח ד"ה אגליפו) שהם מ"ט שערים בהנוקבא, ורק שער א', מלכות דמלכות, חסר לה, וכאן אומר שאין לה רק **מ"ה גווני זיני נהורין** וה' בחינות חסרות לה. והענין הוא, כי ב' בחינות עקריות הם בהמלכות, שהן ט"ס ראשונות שבה והמלכות שבה. הט"ס ראשונות שבה נבחנות למדת הרחמים, להיותן באות מהתכללות העליונים ממנה, ואינן שלה. אבל המלכות שבה נבחנת למדת הדין להיותה בחינתה עצמה, שמדת הדין שורה עליה מצמצום הראשון. ונודע שסוד

הפרסא שבמקום החזה דכל פרצוף, ה"ס עלית המלכות מסיום הפרצוף למקום החזה שבו. (כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה אות ס"ז ובפרטיות כן הוא בכל פרצוף עש"ה) ולפיכך כל חציו התחתון של הפרצוף נבחן לבחינת מלכות שלו, כי המלכות שבהפרסא שולטת עליו. ולפי"ז נמצא שמחזה ולמטה דפרצוף מלכות שבה, אפשר לחשבו לה' ספירות תחתוניות שבה דהיינו ב"ש ת"ת ונהי"מ. וע"כ אומר כאן שחסרים לה ה' גווני נהורין. ואפשר לחשבם לספירה אחת, כי המלכות דמלכות כבר שולטת במקום הפרסא שבחזה, וכל ה"ס הללו כאחת הן, וע"כ אומר שם שחסר לה רק שער אחד. והנה נתבאר שבפרצוף המלכות אין שם אלא מ"ה נהורין, מה"פ כח"ב תו"מ שבה המלבישים זה על זה. מטעם שבפרצוף החמישי שלה חסר מדת הדין, שהם ה"ס תנהי"מ שמחזה ולמטה, ואין שם אלא מבחינת מדת הרחמים שלו, שה"ס מחזה ולמעלה. אבל הבינה יש לה נ' שערים. כי גם מחזה ולמטה דפרצוף החמישי שלה נבחן ג"כ למדת הרחמים, כי הבינה כולה הוא רחמים וכן ז"א, כי מדת הדין דצמצום א' לא היה אלא בהמלכות.

ודע שמטרת המאמר שלפנינו הוא לבאר בדיוק, מקום חטאו של אדה"ר בעץ הדעת, וענין פיתוי הנחש מה הוא. ולפיכך מציין בתחילת המאמר בדרך כלל מקום חסרונה של המלכות, דהיינו החסרון של חצי פרצוף התחתון של מלכות שלה, שאין לה רק **מ"ה גווני זיני נהורין**, ואח"ז מבאר שז"א יש לו נ' בחינות אורות בשלמות, כי יש לו ה' פרצופים כח"ב תו"מ בשלמות, שאפילו פרצוף המלכות שלו יש לה ע"ס, דהיינו שיש לו מלכות **דב' סטרין**, הן סטרא דרחמים שמחזה ולמעלה והן סטרא דדין שמחזה ולמטה, כמ"ש בדיבור הסמוך. ואח"ז הולך ומבאר פרטי בנין הנוקבא, וסדרי זווגה עם ז"א, ומציין בכל פרט את התוצאות המגיעות מכח חסרון מדת הדין של פרצוף המלכות שלה. שמזה בא לבחר מקום החטא של עצה"ד, וטעמו, כמ"ש באות רפ"ה ואילך.

שבעה מתפלגין לשבעה תהומין, כל חד בטש בתהומא דיליה: ז' ספירות מתחלקים לז' תהומות, כל אחד הכה בתהום שלו. פירוש. ז"א מכונה בשם שבעה, או ז' תחתונות, דהיינו חג"ת נהי"מ, כי אפילו בעת גדלות שמשיג חב"ד, אינם ג"ר אמיתיים, אלא החג"ת שלו נעשו לחב"ד כנודע. ונמצא בגדלות שיש לו עשר ספירות, עוד אין בו יותר מז' ספירות חג"ת נהי"מ, אלא החג"ת נעשו לחב"ד, ונה"י לחג"ת, ובאו לו נה"י חדשים, והם ע"ס. גם נודע שדרך יציאת כל מדרגה הוא, שאור העליון הכולל ט"ס, מכה על המסך שבהמלכות ומעלה או"ח המלביש את אור העליון ממטה למעלה, ואלו נבחנים לע"ס דראש המדרגה, ואח"כ מתהפך המסך שבמלכות והע"ס דאו"י ואו"ח שבראש מתפשטים ממעלה למטה אל הגוף.

וז"ש **שבעה**, דהיינו חג"ת נהי"מ דז"א, **מתפלגין לז' תהומין**, כי נכללים זה מזה, ויוצאים ז' פרצופין חג"ת נהי"מ, שיש בכל אחד מהם ז' ספירות חג"ת נהי"מ, ונמצא שיש בכל פרצוף בחינת מלכות הנקראת תהום, ומהם ז' מלכיות, המכונות ז' תהומות. **כל חד בטש בתהומא דיליה**, כל אחד מכה בתהום שלו, דהיינו בהמלכות, ומעלים ע"ס דאו"ח ומלבישים הע"ס דיושר, והם הנקראים ע"ס דראש. ואח"ז, **ואבנין מתגלגלין בגו תהומא, ועייל ההוא נהורא באינון אבנין ונקב לון ומיא נפקו בהו**, והאבנים דהיינו המסכים שבז' המלכיות מתהפכים תוך המלכות, דהיינו שמתהפכים להאיר ממעלה למטה כנ"ל, ונכנס האור באלו האבנים, שהן המסכים, ונוקב אותן, והמים יוצאים דרך הנקבים. וענין התהפכות האור להאיר ממעלה למטה, נבחן, כמו שהאור נוקב את המסך המעכב עליו שלא יתפשט למטה **ושקעין כל חד וחד על תהומא**, והמים יורדים ושוקעים כל אחד על תהום שלו. פירוש. שהתהום של כל אחד ואחד שהיא המלכות, מתפשט מניה וביה לעשר ספירות ממעלה למטה, והמים, שהם האור, יורדים ושוקעים בהם עד שבאים להמלכות שלהם, ומסתיים האור שם. (כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"ז בא"ק, וכן הוא בכל המדרגות) **וחפייא לתרין סטרין**, והמסך מכסה לב' צדדים של התהום, שהוא המלכות, דהיינו לסטרא דחסד של המלכות שהוא מחזה ולמעלה שלה, ולסטרא דמדת הדין של המלכות שהוא מחזה ולמטה שלה כנ"ל בדבור הסמוך, וע"כ יש לו לז"א **נ' זיני נהורין**, אבל הנוקבא, חסרה מסטרא דמדת הדין שלה ואין לה אלא **חד סטרא**, שהוא סטרא דחסד, שמחזה ולמעלה, כמ"ש לעיל בדבור הסמוך, וע"כ אין לה אלא **מ"ה זיני נהורין**. ונתבאר סדר אצילות של ז"א, שהוא בב' סטרין של המלכות.

פסקה רע

נפקו מיא באינון נוקבין ועאל נהורא ובטש לארבע סטרי תהומא: עתה מביא סדר אצילות הנוקבא, שהוא על חד סטרא. ואומר, המים יוצאים דרך אותם הנקבים שבאבנים דז"א הנ"ל, שהאורות מאירים דרך שם ממעלה למטה (כנ"ל בדיבור הסמוך) ואור העליון מא"ס נכנס בהם ומכה לד' הבחינות שבתהום. שהוא תהום הכולל, דהיינו שמכה לד' הבחינות חו"ב תו"מ שבהמלכות הכוללת, שהיא הנוקבא דז"א. ועל ידי הכאה זו נאצלות הע"ס חו"ב תו"מ, של הנוקבא. **מתגלגלא נהורא בחברתה, ואערעו בחד, ופלגין מיין**, כל אור מד' הבחינות, נכלל בחבירו, בשעת ההכאה ונעשו בה ד' פרצופים שבכל אחד חו"ב תו"מ, המלבישים זה על זה (כמ"ש לעיל בדיבור הסמוך בזווג דהכאה לצורך בנין ז"א ע"ש) ונפגשים בצד אחד של המלכות, דהיינו רק בהמלכות דמדת הרחמים המספקת לחצי פרצוף שמחזה ולמעלה, (כנ"ל דף קנ"ח ד"ה בארבעין)

ולפיכך, **ופלגין מיין**, המים, שהם האורות המושפעות לה מן ז"א, מתחלקים בה, ואינה מקבלת אלא החלק מחזה ולמעלה של כל פרצוף. כי מטעם שחסר בה צד המלכות דמדת הדין, אינה יכולה לקבל את החלק שמחזה ולמטה מן ז"א, כי אינו מאיר אלא על המלכות דמדת הדין. כנ"ל ע"ש.

והטעם שבאצילות ז"א אומר **שבעה**, שהם חג"ת נהי"מ, וכאן בהנוקבא אומר רק **ארבע סטרי**, הענין הוא, כי ב' ירידות יש בד' הבחינות חו"ב תו"מ. כי חו"ב תו"מ ממש, אינם אלא בג"ר, אבל בז"א ירדו חו"ב ונעשו בו לחסד וגבורה, דהיינו לבחינת חסדים, ונבחנים ד' הבחינות שבו לחו"ג תו"מ. ובהנוקבא, יורדים ירידה שניה, כי חו"ג דז"א נעשו בה לנצח והוד, והת"ת דז"א ליסוד, וע"כ ד' בחינות שבה נבחנים לנצח הוד יסוד ומלכות. באופן שבג"ר הם חו"ב תו"מ. ובז"א הם חו"ג תו"מ. ובהנוקבא הם נהי"מ וההפרש ביניהם רב מאד. כי חו"ב הם חכמה ממש ובינה ממש, אבל בז"א שנעשו לחו"ג, ירדה החכמה ובינה ונעשו לחסדים וגבורות, כי הכלים שלו אינם מקבלים עוד חכמה. אבל חסדים יש בהם בשפע גדול, שז"ס שמכנים את החג"ת לכלים רחבים. כי מדת הרוחב רומזת על החסדים, ומדת האורך על חכמה, וכשירדו להנוקבא ונעשו לנצח והוד, כבר נתקצרו הכלים, כלומר שנצטמצמו משפע החסדים, אבל נבחנים לכלים ארוכים, כלומר שראוים לקבל הארת החכמה, המכונה ארוכה. באופן, שבג"ר שבהם חו"ב תו"מ, יש אור החכמה ממש, דהיינו חכמה דאור ישר. אבל בחו"ג תו"מ דז"א, אין שם אלא חסדים ובהנוקבא, יש רק הארת חכמה, הנמשכת מבינה שחזרה להיות חכמה ע"י עלייתה לא"א, ואינה חכמה ממש כמו בג"ר.

ונודע שהעליון כולל בתוכו את כל התחתונים ממנו, להיותם עוברים על ידו ומושפעים להתחתונים, וכיון שעברו דרכו, נשארים בו, כי אין העדר ברוחני, וע"כ נמצאים שורשי כל תחתון בהעליון ממנו. (כמ"ש בתלמוד ע"ס חלק ב' בהסתכלות פנימי דף ע"ה ד"ה וטעם ע"ש) ולפיכך נבחנות כל אחד מהנ"ר, שיש בו עשר ספירות שלימות, כח"ב חג"ת נהי"מ, כח"ב יש להם מעצמם, כי ד' בחינות שלהם הם חו"ב תו"מ, וחג"ת יש בהם מד' בחינות חו"ג תו"מ דז"א, ונהי"מ מד' בחינות חו"ב תו"מ של הנוקבא. אבל ז"א כבר חסר כח"ב, כי ד' בחינותיו הם חו"ג תו"מ הנקראות חג"ת, אלא להיותו כולל את הנוקבא, הרי יש לו ג"כ נהי"מ דנוקבא, וע"כ נבחן **לשבעה** ספירות חג"ת נהי"מ. אבל הנוקבא, כבר חסרה החסדים המרובים שבחג"ת, כי חו"ג דז"א נתמעטו אצלה לנו"ה, וע"כ אין בה אלא נהי"מ בלבד, והוא נקרא משום זה **ד'**, להורות שאין בה אלא ד' ספירות נהי"מ,

וחסרה מו"ס ראשונות כח"ב חג"ת. ולפיכך מכנה הזהר כאן את ז"א במספר **שבעה**, ואת הנוקבא במספר ארבע.

פסקה רעא

ואחידן כל אינון שבעה בשבעה תהומי וכראן בחשוכי תהומא: ואוחזים כל שבעה הספירות דז"א בשבע מלכיות שלהם, כי כל אחת כלולה מז' וע"כ יש בכל אחת מהם ספירת המלכות, וז' מלכיות הללו נבחנות לקו שמאל דז"א, והן כורים בחשך את התהום שהיא הנוקבא דז"א. כלומר שממשיכים אליה הארת השמאל מנקודת השורק שבאמא, שה"ס חשך (כנ"ל ב"א דף מ"ז ד"ה נפק)ובזה נחקקה הנוקבא בסוד החשך דאמא. שהסו"ה ב'אר ח'פרוה ש'רים כ'רוה, וגו' שהר"ת של מלות הללו הוא אותיות בחש"ך. כי **באר** היא הנוקבא **חפרוה שרים**, היינו חג"ת דז"א המכונים שרים, ונבחנים לז"ס כנ"ל. והמשכת החשך דאמא ה"ס החפירה והחקיקה של ז"א. **וחשוכי אינון אתערבי בהון** וחשכות הללו נתערבו בכל ספירות הנוקבא. **וסלקין מיא** והמים עולים ממטה למעלה, כלומר אור החסדים הנקרא מים, שה"ס קו ימין, מאיר תחילה ממטה למעלה בסוד נקודת החולם. **ונחתין ומתגלגלין באינון נהורין**, ואח"כ יורדים החסדים לקו שמאל, ומתחברים שם בהאורות דשמאל, דהיינו באור החכמה שבסוד נקודת השורק. ואע"פ שאור זה הוא חשך שם, אבל הוא מטעם, שאין החכמה יכולה להאיר בלי לבוש החסדים, ונמצא עתה בעת שהחסדים יורדים לקו שמאל, חוזר ונתעורר שם הארת החכמה ומתגלגלים זה בזה. **ואתערבו כחדא נהורין וחשוכין ומיין**, **ואתעבידו מנייהו נהורין דלא אתחזאן**, **חשוכאן**. ומתערבים ביחד, אורות וחשכות ומים, ונעשה מהם האורות שאינם נראים, שהם חשכים. כלומר, שמהתכללות הזו של האורות והחשכות והמים זה בזה, נבנה פרצוף הנוקבא דגדלות, הנבחנת משום זה, לאורות שאינם נראים וחשכים, ונקראת בשם **אספקלריא שאינה מאירה**.

פסקה רעב

בטש כל חד בחבריה, **ומתפלגין לשבעין וחמש צנורי תהומא ובהו נגדן מיא**: הכה כל אחד מז' תהומות דז"א, בהבחינה שכנגדו בהתהום דנוקבא, ומתחלקים לע"ה צנורות התהום, ובהם נמשכים מים, שהם האורות. פירוש. הקומה היוצאת מזווג הזה, מתחלקת על החזה, שמחזה ולמעלה הוא מבחינת ז"א בעיקר, וע"כ נבחן שהם ע"ה צנורות. ומחזה ולמטה הוא בחינת הנוקבא בעיקר, וע"כ הם שס"ה גידין. וטעם המספרים הוא, כי כל זווג נוסף מכפיל בעשרה (כמ"ש להלן באות רפ"א ד"ה שבעה) וע"כ הם מתחלקים לע"ה צנורות התהום, כי הז' תהומות, שהם ז' מלכיות דז"א נעשים ע' וכן נכפלה כל ספירה

שלו, והם שבע מאות. והתהום דנוקבא לא נעשה עשרה, אלא חמשה. והוא מטעם שחסר לה חצי המלכות דמדת הדין, וחסרה משום זה, חמשה צנורי תהומא, השייכים לחצי המלכות הזו דמדת הדין. ובהם נמשכים המים, דהיינו האורות. כי מע' צנורות התהום דז"א מושפע לחמשה צנורות התהום של הנוקבא, ומחמשה צנורות התהום של הנוקבא מושפע לכל המציאות. והטעם שנקראים צנורות, הוא כי כל מדרגה אינה משפעת רק בהתהום שלה, דהיינו בהמלכות, וע"כ נקראים התהומות בשם צנורות, דהיינו מושכי השפע מעליון לתחתון. וטעם מספר שס"ה יתבאר להלן.

כל צנורא וצנורא סליק בקליה ואזדעזען תהומין. כל צנור וצנור עולה בקולו ומזדעזעים התהומות, דהיינו התהומות של המקבל. פירוש כי נותן טעם למה אין בהנוקבא רק חמשה תהומות, ואומר, שכל צנור וצנור של ע' צנורות דז"א עולה להשפיע בקול שלו המיוחד. פי' המשפיע, שהוא ז"א, נקרא קול, והנוקבא המקבלת, נקראת דיבור. וב' מיני השפעות יש בז"א, שהם מכונים ב' קולות, א) קול דמדת הרחמים, דהיינו בינה, המשפיע בחצי המלכות דמדה"ר, הנקראת דיבור. ב) קול דמדת הדין, דהיינו מלכות דמה"ד הנכללת בו, המשפיע בחצי המלכות דמה"ד. כי בז"א יש ב' בחינות המלכיות (כנ"ל דף קנ"ט ד"ה וז"ש ע"ש) ולפיכך יש בז"א צנורות אשר הקול שלהם הוא ממדה"ר, ויש בו צנורות שהקול שלהם הוא ממדה"ד. וז"ש **כל צנורא וצנורא סליק בקליה**, מהם בקול דמדת הרחמים, ומהם בקול דמדת הדין, ולפיכך, **ואזדעזען תהומין**, היינו התהומין של הנוקבא, שחסרים מחצי המלכות דמדת הדין, הם מזדעזעים, כי אין להם מקום לקבל אותם הקולות דמדה"ד. **וכד ההוא קלא אשתמע כל תהומא קרי לחבריה ואמר, פליג מימך ואעול בך**, **הה"ד** וכו', וכשנשמע קול ההוא דמדה"ד, כל תהום קורא לחברו ואומר, חלוק את מימיך ואכנס בך. פירוש. כי ע' תהומות דז"א כלולים זה מזה, ויש בכל אחד ב' מיני קולות, וכן העשרה תהומות של הנוקבא כלולים זה מזה, ולפיכך כל תהום מע' צנורות התהום דז"א, קורא לתהום שכנגדו בהנוקבא, שיחלוק את השפע שהוא יתן לו דהיינו שיקבל רק לחצי התהום שמחזה ולמעלה, ששם שולטת חצי המלכות דמדת הרחמים, ולא יקבל השפע השייך לחצי התהום שמחזה ולמטה. ששם אין המלכות מתוקנת, כי חסר לה תקון הצי המלכות דמה"ד, השייכת להמקום שמחזה ולמטה, וע"כ חלק הזה הוא בחסרון אצלה, כנ"ל, וז"ש **תהום אל תהום קורא**, דהיינו תהום של הז"א קורא להתהום שכנגדו בהנוקבא, **לקול צנוריך**, בעת שנשמע קול הצנורות דמדת הדין, והוא קורא לו ואומר **פליג מימך ואעול בך**, כנ"ל. ונמצא שעשרה תהומות של הנוקבא נתחלקו, שהחמשה שמחזה ולמעלה של הנוקבא קבלו את שפעם, משום שיש לה שם

כלי קבלה מתוקנים, והחמשה שמחזה ולמטה לא יוכלו לקבל שפעם, שאין שם כלי קבלה מתוקנים. וע"כ נמצא שמספר הצנורות הם ע"ה, ע' לז"א ורק ה' להנוקבא, דהיינו רק החמשה שמחזה שלה ולמעלה. כמבואר.

פסקה רעג

תחות אלין, תלת מאה ושתין וחמשה גידין, מנהון חוורין מנהון אוכמין מנהון סומקין: תחת אלו ע"ה צנורות, יוצאים שס"ה גידים, מהם שהם לבנים, מהם שחורים, ומהם אדומים. **אתכלילו דא בדא ואתעבידו גוון חד**. נכללו זה בזה ונעשו לצבע אחד. פירוש. כי כבר נתבאר לעיל ד"ה בטש, שבחינת מחזה ולמטה דקומת הזווג הנ"ל, הוא כולו מבחינת הנוקבא בעיקר, אלא רק שבו התכללות מז"א. ומטרם הזווג היה בה ד' פרצופין מסוד ד' סטרי תהומי, שכל אחד היה בו עשרה ספירות, אלא פרצוף הד' לא היה בו אלא ה' ספירות שמחזה ולמעלה בלבד. כנ"ל ע"ש. וע"כ עתה שכל ספירה נכפלה לעשרה בסוד הזווג, הרי נעשו ש"נ, והתכללות שבו מז"א, דהיינו מחזה ולמעלה, ששם מאיר י"ה של הקומה, שהיא בגי' ט"ו, היא נוספת על מספר ש"נ והם שס"ה. ומה שחושב רק ג' גווני שהם לבן אדום שחור, הוא להורות שחסר כאן, גוון ירוק שהוא גוון של ז"א. והוא מטעם, כי אין מקומו כאן אלא מחזה ולמעלה כנ"ל.

אנון גידין אתרקימו בשבע עשרה רשתות, וכל חד רשת גידין אקרי: אלו שס"ה גידין נרקמו בי"ז רשתות, שכל אחד מהם נקרא רשת גידין. **אתרקימו דא בדא ונחתין בשפולי תהומי**, נרקמו זה בזה ויורדים בסוף התהום, כלומר שנעשו לבחינת יסוד שהוא המסיים את הקומה. **תחות אלין, תרין רשתין קיימין כחיזו דפרזלא, ותרין רשתין אחרנין כחיזו דנחשא**, תחת אלו, י"ז רשתות, עומדים עוד ד' רשתות, שנים כמראה ברזל ושנים כמראה נחשת. פירוש. ב' יסודות הן בהנוקבא, א) מהתכללות יסוד הדכר ביסודה, והוא מכונה יוסף. ב) בחינתה עצמה, והוא מכונה בנימין. ולפיכך נחלקו הארת שס"ה גידין לב' בחינות יסודות הללו, י"ז רשתות לבחינות יוסף שבו, בסו"ה יוסף בן שבע עשרה שנה. והוא בגימט' טו"ב, להורות, כי **טוביה גניז בגווה**. וד' רשתות לבחינת בנימין שהוא הנוקביות שבהיסוד, ונחלק לד' כנגד הנקבה, שאין בה אלא ד' ספירות תנה"י מהזכר. ויש בו פנימיות וחיצוניות, ושנים הפנימים הם כמראה הנחשת, שהוא גוון ממותק. ושנים החיצונים הם כמראה ברזל, שהוא בלתי ממותק ברחמים.

פסקה רעד

תרין כרסוון, קיימי עלייהו, חד מימינא וחד משמאלא: ב' כסאות עומדים עליהם, על כל אלו הבחינות הנ"ל, כסא אחד מימין וכסא אחד משמאל. **כל אינון רשתין מתחברן**

כחדא, **ומיין נחתין מאינון צנורין ועאלין באינון רשתין**, כל אלו הרשתות מתחברים כאחד, והמים, שהם האורות, יורדים מהצנורות ונכנסים בהרשתות. **אינון תרין כרסוון**, **חד כרסייא דרקיעא אוכמא**, **וחד כרסייא דרקיעא ססגונא**, הם הצנורות וחרשתות ואורותיהם. נכללים בתוך שני הכסאות, כסא אחד הוא של רקיע השחור, וכסא אחד של רקיע כעין תחש.

פירוש. כי סוד היחוד הוא לד' רוחות השמים, מעלה ומטה. שד' רוחות פירושו חו"ב תו"מ, ומעלה מטה ה"ס נצח והוד, שפירושו, שהארת הנצח מאיר את ד' הרוחות חו"ב תו"מ ממטה למעלה, וע"כ נבחן הנצח לבחינת מעלה. והארת ההוד מאיר את ד' הרוחות חו"ב תו"מ ממעלה למטה, וע"כ נבחן ההוד לבחינת מטה. (כמ"ש לעיל דף ח' ד"ה ואומרו) וב' מיני הארות הללו נוהגות בכל מדרגה. ולפיכך גם בענייננו, יש בקומת הזווג ב' מיני הארות הללו, וה"ס ב' כסאות שאומר כאן, שהארת הנצח ה"ס כסא הימין, שמגלה ההארת הקומה רק ממטה למעלה. והארת ההוד, הוא כסא השמאל המגלה הארת הקומה ממעלה למטה. וכסאות אלו עומדים במקום החזה דזו"ן, כי למטה מחזה אין זווג נוהג שם, כנודע. ויש שם במקום החזה ב' פרסאות המכונים רקיעים. רקיע אחד מיוחס לג"ר, ששם יש פני אדם שה"ס מנעולא, וגוון שחור. ורקיע אחד מיוחס לו"ק וה"ס מפתחא וגוון תחש, שחסר כאן פני אדם. וכסא הימין עומד על רקיע השחור שהוא בחינת ג"ר. וכסא השמאל על רקיע כעין תחש, שהיא בחינת ו"ק. וביאור ב' כסאות הללו בסוד מרכבה עלאה ותתאה הרשומים בהם, כבר נתבארו באורך לעיל (בראשית א' דף צ' אות צ' ובהסולם שם) ואין להאריך.

פסקה רעה

אלין תרין כרסוון כד אינון סלקין, **סלקין בההוא כרסיא דרקיעא אוכמא**: אלו ב' כסאות, כשהאורות של קומת הזווג עולים, דהיינו שמאירים ממטה למעלה, עולים בהכסא של רקיע השחור. דהיינו בהכסא דנצח, המאיר ממטה למעלה. כנ"ל בדיבור הסמוך. **וכד נחתין**, **נחתין בההוא כרסייא דרקיעא ססגונא**, וכשהם יורדים, הם יורדים בהכסא של הרקיע כעין ססגונא. דהיינו בהכסא דהוד המאיר ממעלה למטה.

פסקה רעו

אלין תרין כרסוון חד מימינא וחד משמאלא וההוא כרסייא דרקיעא אוכמא מימינא, **וההוא כרסייא דרקיעא ססגונא משמאלא**: אלו ב' הכסאות שהם אחד מימין, ואחד משמאל, הכסא העומד על רקיע השחור, הוא מימין, והכסא העומד על הרקיע שהוא כעין ססגונא הוא משמאל, כמו שנתבאר לעיל.

כד סלקין בכרסייא דרקיעא אוכמא מאיך כרסייא דרקיעא שמאלא ונחתין ביה: כשהאורות עולים בהכסא דרקיע השחור, יורד כנגדו הכסא של רקיע השמאלי והאורות יורדים בו. כלומר, שאלו ב' מיני הארות של הכסאות, אינם בזה אחר זה, אלא בבת אחת, והכסא הימני משפיע על כסא השמאלי, ולפיכך באותו העת שכסא הימין מעלה האורות ממטה למעלה, והאורות עולים בו, יורד כנגדו באותו העת כסא השמאל, וממשיך האורות ממעלה למטה, והאורות יורדים בתוכו.

פסקה רעז

מתגלגלין כרסוון חד בחד, נקטין כל אינון רשתין בגווייהו ועאלין לון בשפולי דתהומא תתאה: הכסאות נכללים זה בזה, ואוחזים בתוכם כל אלו הרשתות, ומכניסים אותם בסיומו של תהום התחתון. פירוש. כי הרשתות, ה"ס חלק המחזה ולמטה של קומת הזווג, וע"כ בעת שהכסאות נכללים זה מזה, מקבלות הרשתות הארת שניהם, עד שמורידים אותם למטה ומאירים ומשלימים עד סוף התהום התחתון.

קאים חד כרסיא וסליק לעילא מכל אינון תהומי, וקאים כרסייא אחרא לתתא דכל תהומי: ואז, כסא אחד עומד ועולה למעלה מכל אלו התהומות, וכסא השני עומד למטה מכל התהומות. היינו אחר שהורידו הארת הרשתות עד סוף תהום התחתון כנ"ל, שאומר לעיל, שאין האורות יורדים אלא בתוך הכסא השמאל, ונמצא בהכרח, שהכסא עצמו נשאר עומד מתחת התהום התחתון. אבל כסא הימני נשאר למעלה ולא ירד, כנ"ל, וע"כ נמצא, שכסא הימני למעלה מכל התהומות, והשמאלי למטה מכל התהומות.

בין תרין כרסוון אלין מתגלגלין כל אינון תהומי, וכל אינון צנורין אתנעצו בין תרין כרסוון אלין: בין שני כסאות הללו מתגלגלים ונשלמים כל אלו התהומות, וכל אלו הצנורות ננעצו בין אלו ב' הכסאות. פירוש. כי הארת ההוד הוא על ידי גלגול (כמ"ש לעיל דף מ"ט ד"ה דא לאו ע"ש.) ולפיכך על השלמת התהומין הבאה ממעלה למטה, דהיינו מכסא ההוד, אומר **מתגלגלין**. ועל הצנורות, שהם בחינת מחזה ולמעלה (כנ"ל דף קס"א ד"ה בטש) אומר **אתנעצו**. דהיינו שיונקים הארתם מב' הכסאות יחד.

פסקה רעח

שבעין וחמש צנורין אינון, שבעה אינון עלאי דכלא, וכל אינון אחרנין אחידן בהו: שבעים וחמשה צנורות הם, אבל שבעה, שהם שבעה תהומין דז"א, הם עליונים מכולם וכל אלו האחרים נאחזים בהם. כי בסוד הזווג נכפלו אלו ז' תהומין דז"א ונעשו ע', (כנ"ל דף קס"א ד"ה בטש) הרי ששבעה דז"א הם עליונים ושרשים לכל ע"ה צנורות ע"ש. וכלהו נעיצי בגלגלוי דהאי כרסייא בסטרא דא, ונעיצין בגלגלוי דהאי כרסייא

בסטרא דא, וכל ע"ה צנורות נעוצים בהגלגלים של כסא חזה שבצד הימין ובהגלגלים של כסא הזה שבצד שמאל. פירוש. מחזה ולמעלה של כל כסא נקראים גלגלים, ומחזה ולמטה נקראים סמכין (כנ"ל דף מ"ו ד"ה ביאור). ומשמיענו, אשר הצנורות נעוצים בבחינת מחזה ולמעלה של הכסאות המכונים גלגלים. והיינו (כמ"ש לעיל דף קס"א ד"ה בטש כל חד) אשר הצנורות הם מבחינת מחזה ולמעלה של קומת הזווג, ושס"ה גידין, הם מחזה ולמטה של הקומה. ע"ש.

פסקה רעט

בהון, מיין סלקין ונחתין: באלו ז' תהומין דז"א, שהם עלאי דכלא, המים, שהם האורות, עולים ויורדים, פירוש. כי אחר שכבר ביאר כל ההתפשטות של קומת הזווג בהמקום שמחזה ולמעלה, בא עתה למצות כל הדברים כדי להתקרב למטרת המאמר, דהיינו לבאר ענין פיתוי הנחש וחטאו של עצה"ד מה היא. וז"ש **שבעה אינון עלאי דכלא**, שהם כוללים כל ההתפשטות כולו, והולך ומבאר ענין הזווג הנעשה בשבעה תהומין הללו שה"ס שבע המלכיות דז"ס חג"ת נהי"מ דז"א. ואומר **בהון מיין סלקין ונחתין**, שבמלכיות הללו, עולה אור חוזר ויורד אור ישר. כי אין לך מציאות מדרגה שלא תצא מזווג דהכאה של אור ישר בהמסך שבמלכות המעלה אור חוזר, כנודע. ואומר, **אינון דנחתין כראן בתהומי ובקעי לון**, אלו היורדים דהיינו אור העליון היורד מלמעלה אל המסכים שבהמלכיות, הם חופרים בהתהומות שהם המלכיות, דהיינו שמכה ורוצה להתלבש בהם, והם בוקעים אותם, כלומר שהמסכים המעכבים על הופעת האור, נבחנים עתה, כמו נבקעים ומעלים אור חוזר, העולה ומלביש לאור העליון, כמו שממשיך, **אלין דסלקין עאלין באלין נוקבי אבנין וסלקין ומליין לשבע ימין**, אלו האורות העולים דהיינו האו"ח, נכנסים באלו הנקבים שנבקעו בהאבנים שהם המסכים, ועולים ומלבישים את אור העליון ממטה למעלה ועל ידי כך הם ממלאים לשבע הספירות חג"ת נהי"מ, המכונים כאן, שבע ימים. כי אור העליון הנמשך אל ז' התהומות ומכה בהם, נבחן לז"ס חג"ת נהי"מ, שעי"ז יוצאים על ידי זווג דהכאה הזה, ז' קומות שבכל אחת מהן יש בה חג"ת נהי"מ. **עד כאן שבעה גווני נהורין ברזא עלאה**, עד כאן נתבארו, שבעה מיני אורות, דהיינו שבעה הימים חג"ת נהי"מ, שיצאו בסוד העליון, דהיינו בהמקום שמחזה ולמעלה.

פסקה רפ

שבעה נהורין אחרנין מתפלגין לשבעה ימים, וימא חד כליל לון: שבעה אורות אחרים מתחלקים לשבעה ימים, וים אחד כולל אותם. **ההוא ימא חד, איהו ימא עלאה, דכללהו**

שבע ימין כלילן ביה, ים האחד ההוא, הוא ים העליון שכל שבעה הימים כלולים בו. פירוש. אחר שנעשה הזווג מחזה ולמעלה, ויצאו שם שבעה ימים עליונים מחזה ולמעלה, נתפשטה המלכות שבהם, דהיינו ים התחתון שבהם, לז' ימים אחרים מלמעלה למטה, דהיינו למטה מחזה. וע"כ נמצא שים התחתון שלמעלה מחזה, נעשה לים העליון אל למטה מחזה, כי ממנה נתפשטו כולם, והיא כוללת אותם משום זה. ולהלן מבאר שרק ששה ימים נתפשטו מחזה ולמטה, דהיינו רק לפי ששה הספירות חג"ת נה"י, כי המלכות חסרה שם. ומה שאומר כאן שבעה, הוא בצירוף עם ים העליון, השייך להשבע ימים שלמעלה מחזה.כי הוא ים התחתון שלהם, כמבואר.

פסקה רפא

שבעה נהורין אלין עאלין לגו ההוא ימא ומחאן ליה לימא לשבעה סטרין: ז' אורות הללו, דהיינו אור העליון הכולל בתוכו חג"ת נהי"מ, נכנסים לתוך ים ההוא, שהיא המלכות שלמעלה מחזה כנ"ל, ומכים להים, דהיינו בסוד זווג דהכאה של אור העליון עם הים שהיא המלכות, ונעשה הים לשבע צדדים, דהיינו שנתפשט מחזה ולמטה, לשבע ספירות חג"ת נהי"מ. כי הזווג דהכאה העלה או"ח מהמלכות שהלביש את אור העליון, כמ"ש לעיל בשבע ימים שלמעלה מחזה. **וכל סטרא וסטרא אתפליג לשבע נחלין**, **כדכתיב**, **והכהו לשבע נחלים וכל נחלא ונחלא אתפליג לשבעה נהרין וכו'** וכל צד וצד מז' הצדדים נחלק לז' נחלים. ככתוב, והכהו לשבעה נחלים וכל נחל ונחל נחלק לז' נהרות, וכל נהר ונהר נחלק לז' אורחות, וכל אורח ואורח לז' שבילים. **וכל מימוי דימא**, **כלהון עאלין לגווייהו**, וכל מי הים, כולם נכנסים לתוכם.

ביאור הדברים. כי כל מדרגה שלימה יוצאת בה' קומות כח"ב תו"מ זה למטה מזה, המכונים כאן: **סטרין**, **נחלין**, **נהרין**, **אורחין**, **שבילין**. והן יוצאות על דרך שיצאו ה' קומות גלגלתא ע"ב ס"ג מ"ה וב"ן באדם קדמון, (ע"ד שנתבאר בפתיחה לחכמת הקבלה מאות ל' עד אות מ"ב עש"ה) כי כל הכחות הנמצאים בהעליון, מוכרחים הם בהתחתון. והן יוצאות בד' זווגים, אשר בכל זווג נכפלות הספירות דעליון בעשר פעמים. והטעם, כי כל תחתון יוצא רק ממלכות דעליון, כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה מאות ל"ה עד אות מ"ב עש"ה. באופן שהע"ס דתחתון הן רק עשר מלכיות של ע"ס דעליון, אשר כתר דתחתון הוא רק המלכות של כתר דעליון, וכן חכמה דתחתון הוא רק המלכות של חכמה דעליון וכו' על דרך זה. ונמצא בעת שהעליון מאציל את התחתון, מוכרח העליון להכפיל כל ספירה יחידה שלו לעשר ספירות, כדי ליתן להתחתון את המלכות שלה. כי אחר שהוא מכפיל הכתר שלו לע"ס כח"ב תו"מ, יכול להשפיע המלכות דכתר

להתחתון. וכן אחר שמכפיל הספירה דחכמה שלו לע"ס כח"ב תו"מ, יכול ליתן המלכות דחכמה להתחתון וכולם על דרך זה. הרי שבכל זווג להוציא מדרגה תחתונה מוכרח העליון להכפיל העשר ספירות שלו לעשר פעמים. וכאן הזהר מדבר מזווג זו"ן, שהע"ס נעשו בהם לז' ספירות חג"ת נה"מ, (מטעם שנתבאר לעיל דף ק"ס ד"ה ונודע ע"ש) נמצא שבכל זווג מכפיל העליון ז' פעמים את הז' ספירות שלו.

וזהו אמרו **שבעה נהורין אלין עאלין לגו האי ימא** וכו' **לשבעה סטרין**, והוא זווג הא' לאותו התפשטות שמחזה ולמעלה, והיינו קומת כתר המיוחס להתפשטות הזה. **וכשהשבעה סטרין** מזדווגין להוציא **קומת חכמה** שהיא ז' **נחלין**, נמצא בהכרח אשר קומה העליונה מתכפלת לז"פ ז' ספירות כדי להאציל הקומה התחתונה מהמלכות שבכל אחת, ומתחלק החסד דז' סטרין לז"ס חג"ת נהי"מ והמלכות דחסד היא נותנת לקומה תחתונה שנעשית לחסד של התחתונה כנ"ל. וכן מתחלקת ספירת הגבורה של ז' סטרין, לז"ס חג"ת נהי"מ, שנותנת לקומה תחתונה את המלכות דז"ס ההן, שנעשתה בה לגבורה. וכו' עד"ז וז"ש **וכל סטרא וסטרא אתפלג לז' נחלין**, דהיינו כדי ליתן נחל האחרון שבאותו סטרא אל הקומה דז' נחלים כמבואר. ועד"ז קומת החכמה שהיא נקראת ז' נחלים כשבאה להוציא קומה התחתונה ממנה. שהיא קומת בינה הנקראת ז' **נהרין**, מתכפלת גם היא לזפ"ז, כנ"ל. וז"ש **וכל נחלא ונחלא אתפלג לשבעה נהרין**, כי החסד דנחלין נתחלק לז' נהרות חג"ת נהי"מ כדי ליתן נהר האחרון אל קומת בינה הנקראת ז' נהרין, שהיא תהיה לחסד דקומה זו. וכן הגבורה דנחלין נחלקה לז' נהרין, כדי ליתן נהר האחרון לקומת בינה. וכן הת"ת דנחלין וכו' עד"ז. וכן **וכל נהרא ונהרא אתפליג לשבעה ארחין** כדי ליתן אורח האחרון דכל ספירה אל קומת ז"א המכונה ז' **ארחין**. וכן **וכל אורחא ואורחא אתפלג לשבעה שבילין**, כדי ליתן את שביל האחרון דכל ספירה, אל קומת המלכות, הנקראת ז' שבילין.

ומכאן תבין את הכלל המובא בכ"מ, שע"ס של המלכות הם יחידות, ודז"א עשרות, ודבינה מאות, ודחבמה אלפים, ודכתר רבבות. והוא, כי אין להתחתון משהו מה שאינו מקבל מהעליון ממנו, והעליון מעלי עליון וכו' עד א"ס ב"ה. ולפי"ז נמצא, מה שהוכחנו, שבעת שהעליון מאציל את התחתון, מוכרח העליון להתכפל למאה, דהיינו עשר פעמים ממה שהוא, כדי להשפיע עשר מלכיות מהם להתחתון ממנו, הנה יחד עם זה נבחן בהכרח, אשר העלי עליון מתכפל בעת ההוא ג"כ לעשר פעמים ממה שהוא, דהיינו לאלף ספירות, כדי שיוכל להשפיע מאה מלכיות מהם להתחתון שלו, כדי שהתחתון שלו יוכל להשפיע עשרה מהם לתחת התחתון. באופן בעת שקומת ז"א מתכפלת

למאה כדי להאציל את קומת המלכות בעשרה מהם, נמצא קומת בינה מתכפלת בעת ההוא לאלפים ספירות, כי כדי שתוכל להשפיע מאה מלכיות מהם לז"א. וקומת חכמה מתכפלת לעשרת אלפים ספירות, כי כדי שתוכל להשפיע אלף מלכיות מהם לבינה. וקומת כתר מתכפלת למאה אלף, כדי שתוכל להשפיע עשרת אלפים מלכיות מהם לחכמה. הרי שהעשר ספירות שבקומת כתר הן כאו"א בת עשרת אלפים, דהיינו מאה אלף ספירות. והע"ס שבקומת חכמה הן כאו"א בת אלף. והע"ס שבקומת בינה, הן כאו"א בת מאה, והע"ס שבקומת ז"א הן כאו"א בת עשרה. והע"ס שבקומת מלכות הן כאו"א רק יחידות. (ועי' בפמ"ס דף ר"ז ד"ה והטעם. ובתע"ס חלק י"ג דף אלף שצ"ט ד"ה וטעם המספרים.)

פסקה רפב

שבעה נהורין סלקין ונחתין לשבעה סטרין, שבעה נהורין עלאין עאלין לגו ימא, שתא אינון ומחד עלאה נפקי: ז' אורות עולים ויורדים לז' סטרין, דהיינו להתפשטות שמחזה ולמטה, שקומת כתר שלהם נקראת ז' סטרין. כי ז' אורות עליונים נכנסים לזווג דהכאה, תוך ים התחתון של ז' ימים העליונים, שהיא מלכות שמחזה ולמעלה, כנ"ל. ועם כל זה, ששה הם ולא שבעה, ומאחד העליון יצאו, דהיינו מים התחתון שלמעלה מחזה, הנבחן לים העליון להששה המתפשטים למטה מחזה, ועמו הם נחשבים לשבעה. כלומר, שלא נתפשטו למטה מחזה אותם שבעה נהורין, שהכו בים העליון, שהם חג"ת נהי"מ, אלא רק ששה מהם נתפשטו, שהם חג"ת נה"י, אבל המלכות חסרה בההתפשטות הזה שמחזה ולמטה, אלא שנחשבים לשבעה משום שים העליון, שהיא המלכות שמחזה ולמעלה, שממנה יצאו, היא מצטרפת אל חג"ת נה"י הללו והם עמה שבעה. ומסקנא זו של חסרון המלכות למטה מחזה, היא תמצית כל המאמר שלפנינו, הנרצה לענין הבנת החטא דעצה"ד, המובא לפנינו. **כמה דנטיל ימא הכי פליג מימוי לכל אינון ימין לכל אינון נהרין**, כמו שהים מקבל כן הוא מחלק מימיו לכל אלו הימים ולכל אלו הבחינות. כלומר כל אלו ד' הזווגים הנ"ל של ההתפשטות שלמטה מחזה, מקבל ים העליון למעלה מחזה וכמו שהוא מקבל שם, כן הוא מחלק אותם להמקום שלמטה מחזה. לאפוקי, שלא נעשה שום זווג מהם למטה מחזה.

פסקה רפג

חד תנינא לתתא בסטר שמאלא, שאט בכל אינון נהרין, אתי בסטר: נחש אחד למטה, בצד שמאל, שוחה בכל אלו הנהרות הנמשכים מחזה ולמטה, (כנ"ל באות רפ"ב) ובא אל הצד, דהיינו לצד שמאל. כלומר, שלא יוכל לינק מכל בחינות הנהרות רק מצד שמאל

שבהם. **קשקשוי כולהון תקיפין כפרזלא** קשקשותיו, כולן חזקות כמו ברזל. כלומר, שהדינים שבו קשים מאד.

פירוש. כי כל אחיזת הקליפות היא במקום חסרון של הקדושה, ואומר לעיל (באות רפ"ב) שמחזה ולמטה רק **שתא אינון**, דהיינו חג"ת נה"י, והמלכות חסרה. שז"ס מ"ש בתחילת המאמר, **במ"ה גווני זיני נהורין אתפליג עלמא** ע"ש בהסולם. וע"כ נאחז הנחש במקום הזה בהמלכות. וז"ש **חד תנינא לתתא**, שנחש אחד נאחז למטה, דהיינו במקום שחסרה המלכות, **בסטר שמאלא**, בצד שמאל אשר שם, כי אין קליפות נאחזות רק בצד שמאל. **שאט בכל אינון נהרין**, דהיינו בשבעה נהרין הנ"ל באות רפ"ב הנמשכים מחזה ולמטה אתי בסטר, ובא לצד שמאל שבנהרות. וז"ש **ומטי לשאבא ושאיב אתרה**, והוא מגיע, ע"י חטאי התחתונים, לשאוב שפע ושואב מקומה דהיינו מקומה של המלכות החסרה שמה. ואז, **וכל אינון נהורין אתחשכן קמיה**, וכל אלו האורות שבנהרות נחשכים לפניו, כי הזווג נפסק תכף ומיד עם נגיעתו של הנחש במקום המלכות הנ"ל, כי, **פומיה ולישניה מלהטא אשא**, **חדוד לישניה כחרבא תקיפא**, פיו ולשונו אש לוהט, לשונו חדה כחרב קשה. כלומר, שהדינים קשים בו מאד ואין הצלה ממנו.

פסקה רפד

עד דמטי למיעל למקדשא, **גו ימא**, **וכדין סאיב מקדשא**, **ואתחשכן נהורין**, **ונהורין עלאין סלקין מן ימא**: עד שהנחש מגיע לכנוס אל המקדש, בתוך הים, ואז נטמא המקדש, שהיא המלכות, והאורות נחשכים, ואורות העליונים מסתלקים מן הים. דהיינו האורות דג"ר.

פירוש. המלכות המזדווגת עם ז"א מבחינתה שלמעלה מחזה, המשותפת שם עם הבינה, היא מכונה מקדש, וכן ים. כנ"ל אות ר"פ ונודע, שמבחינתה של המלכות עצמה אינה ראויה לזווג ולקבל מוחין, כי עליה היה צמצום א' שלא תקבל לתוכה אור ישר, (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר עש"ה) וכל הכשרתה לזווג ולמוחין הוא מחמת שיתופה עם מדת הרחמים, שהיא בינה. ולפיכך, אחר שהנחש נאחז במקום המלכות החסרה בבחינת מחזה ולמטה, כנ"ל (באות רפ"ג) ושאיב אתרה, שהיא מקום של בחינת המלכות בעצמותה, בלי שיתופה עם הבינה, כי היא חסרה שם, ורק מקומה נמצא, הרי נגלה בזה מדת הדין שבמלכות, שאינה ראויה לזווג ולמוחין, ונמצא שמכח אחיזת הנחש במקום מלכות דמדת הדין למטה, נתפרק שיתוף המלכות בבינה, שבמלכות העליונה הנקראת **ים**, ונבחן זה, שהמלכות העליונה נטמאה, דהיינו, שאינה ראויה עוד לזווג כמו אשה טמאה האסורה לבעלה. כי לאחר שנגלה בחינתה עצמה נאסרה לז"א בעלה,

ואינה ראויה לזווג ומוחין. וז"ש, **וכדין סאיב מקדשא, גו ימא, וכו'** דהיינו שנפסק הזווג מהמלכות הנקראת מקדש וים וכו'. **ונהורין עלאין סלקין מן ימא**. ואורות העליונים, אורות דג"ר, שהם אור ישר, מסתלקים מהים, שהיא המלכות העליונה. מכח שנגלה מדת הדין שבה מצמצום א' שנצטמצמה שלא לקבל לתוכה אור ישר. כנ"ל. וז"ש לעיל (בהקדמת הזהר, דף קכ"ג אות קכ"ב) שב' נקודין הם בהמלכות, שהם ב' המלכיות שבכאן, שהמלכות שלמעלה מחזה היא ממותקת בהבינה, והמלכות שלמטה מחזה היא בלתי ממותקת, והיא חסרה, כלומר שנגנזה ואינה נודעת, וע"כ ראויה המלכות שלמעלה מחזה לקבל מוחין מכח הבינה שבה, כי כח הדין והצמצום שבה נגנז ואינו. אלא בשעה שהנחש **מטי לשאבא ושאיב אתרה**, ומגלה מדת הדין שבה, אז נגלה כח הדין גם בהמלכות שמחזה ולמעלה. כמבואר. וז"ס שאומר שם, **זכי הא טוב לא זכי הא רע**, כי בעת שהתחתונים זוכים, אין הנחש יכול להאחז במקום המלכות למטה ולגלות מדת הדין שבה, וע"כ **הא טוב**, שהיא בזווג עם ז"א ומשפעת כל טוב להתחתונים. אלא אם התחתונים מקלקלים מעשיהם, אז קונה הנחש כח להאחז במקום המלכות למטה, ומגלה מדת הדין שבה, והיא נטמאה, ואורות עליונים מסתלקים מהים. וזהו **לא זכי הא רע**, עש"ה. וזה היה סוד החטא של עצה"ד, כמו שמבאר לפנינו.

כדין, ימא מתפלגין מימוי בסטר שמאלא, וימא קאפי ולא נגדין מימוי: ואז מימי הים מתחלקים ובאים מצד השמאל, והים נקפא, ומימיו אינם נוזלים. פירוש. שמימי הים, שהם האורות שבהמלכות, נחלקו, כי הג"ר נסתלקו משם, והו"ק שנשארו באו לצד שמאל ונקפאו. כלומר, שאפילו האורות שנשארו אינם נמשכים ממנה להתחתונים, וכמו שנקפאו בה דומים.

פסקה רפה

ועל דא רזא דמלה, כמה דכתיב, והנחש היה ערום וגו' רזא דחויא בישא נחית מעילא לתתא והוא שאט על אפי מיין מרירן: ועל כן, סוד הדבר הוא כמו שכתוב, והנחש היה ערום וגו' הסוד הוא, שנחש הרע יורד ממעלה למטה. כלומר, שדרכו להמשיך הארת השמאל ממעלה למטה, והוא שוחה על פני מים המרים, שהם סוד מדת הדין שבה. וע"כ הוא בא לצד שמאל, ורוצה להמשיך הארת השמאל מהים העליון שלמעלה מחזה, אל מקום המלכות שלמטה מחזה, שבזה הוא מגלה מדת הדין שבה. (כנ"ל בדיבור הסמוך) **לא זכי הא רע**. וזהו כל הסוד של עץ הדעת, וע"כ, **ונחית לאפתי לתתא עד דיפלון גו רשתוי**, וירד למטה לפתות את חוה, שתאכל מעץ הדעת, דהיינו שתמשיך בעדו הארת

השמאל ממעלה למטה, שבזה נופלים תוך הרשת שלו. שקונה כח לעלות למעלה ולגלות מדת הדין שבה, כנ"ל.

פסקה רפו

האי חויא היא מותא דעלמא, והוא עאל במעוי דסתים דבר נש, הוא לסטר שמאלא: נחש זה הוא המות שבעולם, כלומר, שהסית את חוה בעצה"ד, והביא המות לעולם. והוא נכנס במעי הסתום של האדם, הנקרא מעי העור, והוא לצד שמאל. כלומר שיניקתו רק מהארת קו השמאל. וענין מעי העור הסתום, הוא מאברים היתרים שנכנסו בגוף האדם אחר אכילת עצה"ד, שמצדם מוכרח הגוף למות. כמו שנתבאר בהקדמתי לספר פנים מאירות ופנים מסבירות על עץ חיים להאריז"ל, דף ז' אות כ' ע"ש ואין להאריך כאן. וז"ש **היא מותא דעלמא והוא עאל במעוי דסתים**, דהיינו שנכנס ונתלבש שם, וכן בשאר האברים היתרים. כלומר, שמשם מביא המות על גוף האדם. כמ"ש שם בהקדמה. **ואית חויא אחרא דחיי בסטר ימינא, תרוייהו אזלי עמיה דבר נש כמה דאוקמוה**. ויש נחש אחר של חיים, בצד ימין, דהיינו יצר הטוב, המביא חיים להאדם. ושניהם הולכים עם האדם, שהם יצה"ר ויצה"ט, כמו שבארוהו.

פסקה רפז

מכל חית השדה. דהא כל שאר חיון דחקלא לית בהו חכים לאבאשא כהאי, בגין דאיהו זוהמא דדהבא: ואומר עליו הכתוב, ערום מכל חית השדה. כי בכל שאר חיות השדה. שהם כל הקליפות, אין בהם חכם להרע כמוהו, משום שהוא פסולת הזהב. הארת השמאל הנקרא צפון, הוא מכונה בשם זהב. בסו"ה מצפון זהב יאתה (איוב ל"ז כ"ב) ונחש הזה הוא הפסולת מהארת השמאל, ע"כ נבחן לזוהמא דדהבא. והשמאל הוא שורש הארת החכמה שמשם כל הדינין, וע"כ הוא חכם להרע מכל חית השדה. כלומר, שכחו להזיק הוא גדול מכל חית השדה, שהם שאר הקליפות.

ווי למאן דאתמשיך אבתריה, דאיהו גרים ליה מותא ולכל דאתיין אבתריה, והא אוקמוה. ווי למי שנמשך אחריו, דהיינו לאדם הראשון, שהוא גרם המות, לו ולכל הבאים אחריו. וכבר בארוהו.

אדם אתמשיך אבתריה לתתא, ונחית למנדע בכל מה דלתתא: אדם הראשון, נמשך אחר הנחש למטה, וירד לדעת בכל מה שלמטה. כלומר שירד להמשיך הארת השמאל ממעלה לכל מה שלמטה, דהיינו עד מקום המלכות החסרה, כמו הנחש. כנ"ל (באות רפ"ה ד"ה ועל דא ע"ש) ובזה נמצא שנמשך אחר הנחש. **כמה דנחית הכי אתמשיך רעותיה ואורחוי אבתרייהו**, כמו שירד, דהיינו, שירד להמשיך ממעלה למטה, כן נמשכו

רצונו ודרכיו אחריהם, דהיינו אחרי הקליפות, כי המשכת הארת הזווג ממעלה למטה, ה"ס איסור עצה"ד, כנ"ל (באות רפ"ד ד"ה עד) וע"כ כיון שבא להמשיך ממעלה למטה, תכף נתדבק בהקליפות, אע"פ שעוד לא המשיך בפועל. **עד דמטין להאי חויא וחמו תיאובתיה דעלמא**, עד שבאו לאותו הנחש, וראו תשוקתו של העולם, פירוש. המלכות נקראת עולם, ונתבאר לעיל (באות רפ"ד ד"ה עד) שבחינתה עצמה חסרה בהתפשטות שלמטה מחזה, אשר חסרון הזה לא יוכל להמנות מטרם גמר התקון, ולפיכך כל תשוקת המלכות היא להשלמה הזאת. וז"ש **וחמו תיאובתיה דעלמא**, דהיינו שראו מקום החסרון של המלכות הנקראת עולם שתשוקתה גדולה להשלמה. **ושטו אורחוי באתר דא**, ונטו ונלוזו דרכיו במקום הזה, דהיינו מקום המלכות הנ"ל, שה"ס אכילת עץ הדעת, (כנ"ל באות רפ"ד ד"ה עד) **כדין קם ואתמשיך איהו אבתרייהו דאדם ואתתיה, ואתדבק בהו וגרים להו מותא**, אז קם ונמשך הנחש אחרי אדם ואשתו ונתדבק בהם בזוהמתו, וגרם להם המות. **ובכל דרי דאתו אבתריה עד דמטו ישראל לטורא דסיני, לא פסק זוהמא דיליה מעלמא, והא אתמר**. ובכל הדורות הבאים אחריו, עד שעמדו ישראל בהר סיני, לא נפסק זוהמא שלו מהעולם. וכבר נאמר זה.

כיון דחטו ואתדבקו באילנא דשריא ביה מותא לתתא, מה כתיב, וישמעו את קול ה' אלקים וגו', מהלך אין כתיב כאן אלא מתהלך: כיון שחטאו ונתדבקו בהאילן שהמות שורה בו למטה, מה כתוב, וישמעו וגו' מתהלך בגן, מהלך לא כתוב כאן, שהוא לשון זכר, אלא שכתוב מתהלך, שהוא לשון נקבה כי **ת'** הנוספת הוא לשון נקבה.

פסקה רפח

ת"ח עד לא חטא אדם, הוה סליק וקאי בחכמה דנהירו עלאה, ולא הוה מתפרש מאילנא דחיי, בוא וראה, מטרם שחטא האדם, היה עולה במדרגותיו, והיה עומד בחכמה העליונה, ולא היה נפרד מעץ החיים. **כיון דאסגי תיאובתא למנדע ולנחתא לתתא, אתמשך אבתרייהו, עד דאתפרש מאילנא דחיי**, כיון שהרבה תשוקה לדעת ולירד למטה, דהיינו להמשיך ממעלה למטה, כנ"ל (באות רפ"ד ד"ה עד) נמשך בזה אחריהם, עד שנפרד מעץ החיים **וידע רע ושבק טוב**, וידע את הרע ועזב את הטוב, דהיינו כנ"ל (באות רפ"ד ד"ה עד) לא זכי הא רע עש"ה. **ועל דא כתיב כי לא אל וגו' מאן דאתמשך בתר רע לית ליה דירה עם אילנא דחיי**. וע"כ כתוב, כי לא אל וגו' לא יגורך רע, כי מי שנמשך אחר הרע, אין לו דירה ביחד עם עץ החיים.

פסקה רפט

ועד לא חטאו הוו שמעין קלא מלעילא והוו ידעי חכמתא עלאה, וקיימי בקיומא דזיהרא עלאה ולא דחלי: ועד שלא חטאו היו שומעים הקול של מעלה, והיו יודעים חכמה העליונה, והיו נמצאים בהמוחין של זהר העליון, ולא יראו, **כיון דחטאו תפילו קלא דלתתא לא הוי יכלין למיקם ביה**, כיון שחטאו, אפילו קול של מטה, לא היו יכולים לעמוד בו, פירוש, קול ז"א הוא קול של מעלה, ושל הנוקבא הוא קול של מטה. והכתוב קול ה' אלקים מתהלך בגן, הוא קול הנוקבא, כי הת' של מתהלך יורה על לשון נקבה, כנ"ל. ומ"מ לא יכול לעמוד בו, כי נאמר ויתחבא וגו'.

פסקה רצ

כגוונא דא, עד לא חבו ישראל בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני אתעבר מנייהו זוהמא דהאי חיויא: כעין זה, כל עוד שלא חטאו ישראל, מעת שעמדו ישראל על הר סיני, הוסרה מהם הזוהמא של נחש הזה. **דהא כדין בטול יצר הרע הוה מעלמא, ודחו ליה מנייהו**, כי אז היה ביטול יצר הרע מהעולם, שדחו אותו מהם, **וכדין אתאחידו באילנא דחיי, וסלקו לעילא ולא נחתו לתתא**, ואז נאחזו בעץ החיים, ועלו למעלה ולא ירדו למטה, כלומר שהעלו האור דשמאל ממטה למעלה, ולא המשיכו אותם ממעלה למטה, שזהו בחינת עץ החיים, (כנ"ל ב"א דף ר"כ ד"ה ויפח ע"ש).

פסקה רצא

כדין הוו ידעין וחמאן אספקלריאן עלאין, אתנהרו ענייהו וחדאן למנדע ולמשמע: אז היו יודעים ורואים את אספקלריות העליונות, והאירו עיניהם והיו שמחים לדעת ולשמוע. אספקלריאן, פירושו מנורות של זכוכית, וסובב על השגת ז"א ונוקביה, כי ז"א מכונה אספקלריאה המאירה, והנוקבא מכונה אספקלריאה שאינה מאירה. **וכדין חגר לון קוב"ה חגורין דאתוון דשמיה קדישא, דלא ייכול לשלטאה עלייהו האי חויא ולא יסאב לון כקדמיתא**, ואז חגר אותם הקב"ה חגורות מהאותיות של שמו הקדוש, שלא יוכל לשלוט עליהם נחש הזה, ולא יטמא אותם כבתחילה. שה"ס **עדיים** שקבלו בהר חורב.

פסקה רצב

כיון דחטאו בעגל אתעבר מנייהו כל אינון דרגין ונהורין עלאין: כיון שחטאו בעגל נעברו מהם כל אלו המדרגות ואורות העליונים. **ואתעברו מנייהו אינון חגירו מזייניו דאתעטרו משמא עלאה**, ונעברו מהם אלו חגורות המזוינות, שנעטרו מהשם העליון,

ואמשיכו עלייהו חויא בישא כמלקדמין, וגרמו מותא לכל עלמא, והמשיכו עליהם את הנחש הרע כבתחילה, וגרמו המות לכל העולם.

פסקה רצג

ולבתר מה כתיב, וירא אהרן וגו' ת"ח מה כתיב בקדמיתא וירא ישראל וגו' וכלהו חמאן זהרין עלאין: ואחר זה מה כתוב, וירא אהרן וגו' ויראו מגשת אליו, בוא וראה בתחילה מה כתוב, וירא ישראל את היד הגדולה, וכולם ראו האורות העליונים. **ומתנהרין באספקלריא דנהרא, דכתיב וכל העם רואים וגו', ועל ימא הוו חמאן ולא דחלין דכתיב זה אלי ואנוהו**, ונאורו באספקלריא המאירה, שהוא ז"א, שכתוב וכל העם רואים וגו', וכן על הים ראו ולא יראו, שכתוב שם, זה אלי ואנוהו. **לבתר דחטו, פני הסרסור לא הוו יכלין למחמי דכתיב ויראו מגשת אליו**, אחר שחטאו, אפילו את פני הסרסור, שהוא משה, לא היו יכולים לראות שכתוב, ויראו מגשת אליו.

פסקה רצד

ת"ח מה כתיב בהו, ויתנצלו וגו' דאתעבר מנייהו אינון מזיינין דאתחגרו בהון בטורא דסיני, בנין דלא וכו': בוא וראה מה כתיב בהם, בישראל, ויתנצלו בני ישראל את עדיים וגו' שנעבר מהם הזיון שנחגרו בהם בהר סיני, כדי שלא ישלוט בהם נחש הרע. כנ"ל באות רצ"א, **כיון דאתעבר מנייהו מה כתיב, ומשה יקח וגו'**

פסקה רצה

אמר רבי אלעזר, מה האי קרא לגבי האי: כיון שנעבר מהם עדיים, מה כתוב, ומשה יקח את האהל וגו', אר"א, מהו הסמיכות של מקרא הזה לענין הזה, של הסרת עדיים. ומשיב, **אלא כיון דידע משה דאתעברו מנייהו דישראל אינון זיינין עלאין**, אלא מאחר שידע משה שנעברו מהם זיונים אלו העליונים, דהיינו שנתנצלו את עדים, **אמר, הא ודאי מכאן ולהלאה, חויא בישא ייתי לדיירא ביניהו, ואי יקום מקדשא הכא בינייהו יסתאב**, אמר, הרי ברור שמכאן והלאה, יבא נחש הרע לדור ביניהם, וע"כ אם יקום כאן בית המקדש הוא יטמא. **מיד ומשה יקח את האהל וגו' בגין דחמא משה דהא כדין ישלוט חויא בישא, מה דלא הוה מקדמת דנא**. מיד, ומשה יקח את האהל וגו', משום שמשה ראה, כי עתה ימשול עליהם נחש הרע, מה שלא היה זה מקודם לכן.

פסקה רצו

וקרא לו אהל מועד. וכי לא הוה בקדמיתא אהל מועד. אלא בקדמיתא אהל סתם השתא אהל מועד. כתוב, וקרא לו אהל מועד. ומקשה וכי בתחילה לא היה נקרא אהל מועד. ומשיב אלא מתחילה היה נקרא סתם אהל, ועתה קרא לו אהל מועד. **מאי מועד. רבי**

אלעזר אמר לטב, רבי אבא אמר לביש. שואל מה פירושו של מועד. ואומר, שר' אלעזר מפרשו לשבח לטוב, ור' אבא מפרשו לרע לגנאי. ומפרש **ר' אלעזר אמר לטב מה מועד דאיהו יום חדוה דסיהרא, דאתוספא ביה קדושה, לא שלטא ביה פגימותא**, רבי אלעזר מבאר המלה מועד לטוב, כי, מה מועד דהיינו יום טוב, שהוא שמחת הלבנה, דהיינו השכינה, כי נתוסף קדושה בהשכינה, ואין שום פגם שולט בה ביום הזה. **אוף הכא קרא לה בשמא דא לאחזאה דהא אתרחיק אהל מבינייהו ולא אתפגים, וע"ד וקרא לו אהל מועד כתיב**, אף כאן קרא לה להשכינה בשם הזה, **מועד**, להראות כי האהל, שהיא השכינה, נתרחק מהם בשעת חטא העגל, ולא נפגם, וע"כ וקרא לו אהל מועד כתיב.

פסקה רצז

ורבי אבא אמר לביש. **דהא בקדמיתא הוה אהל סתם, כד"א אהל בל יצען וגו', והשתא אהל מועד**: ורבי אבא מפרש המלה מועד לרע. כי מקודם לכן לאחר מתן תורה, היתה השכינה סתם אהל. כמו שאתה אומר, אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח, דהיינו בהארה תמידית. ועתה, אחר החטא של העגל, נעשה אהל מועד, דהיינו שמאיר מזמן לזמן ואינו תמידי. **בקדמיתא, למיהב חיין ארוכין לעלמין, דלא ישלוט בהו מותא, מכאן ולהלאה אהל מועד, כד"א ובית מועד לכל חי**, מקודם לכן, היה האהל נותן חיים ארוכים להעולם, שלא ישלוט בהם המות, כי לאחר מתן תורה נעשה חרות ממלאך המות, ומחטא העגל והלאה נעשה השכינה אהל מועד, כמו שאתה אומר ובית מועד לכל חי, **השתא אתייהיב ביה זמנא וחיין קצובין לעלמא**, עתה ניתן בו זמן, והחיים קצובים להעולם.

בקדמיתא לא אתפגים והשתא אתפגים: בתחילה, מטרם חטא העגל, לא נפגם האהל, ועתה נפגם בחטא העגל. **בקדמיתא חברותא וזווגא דסיהרא בשמשא דלא יעדון, השתא אהל מועד זווגא דלהון מזמן לזמן**, בתחילה החיבור והזווג של לבנה עם השמש, שהם זו"ן, היה בלתי נפסק, ועתה נקרא אהל מועד, כי הזווג שלהם הוא מזמן לזמן, מחמת שנפסק הזווג מכח קרבת הנחש לינק, כמ"ש לפנינו. **ובגיני כך וקרא לו אהל מועד, מה דלא הוה קודם**, ומשום זה נאמר עתה וקרא לו אהל מועד, שפירושו שהזווג נעשה מזמן לזמן, מה שלא היה כן מקודם לכן, כי אז, לאחר מתן תורה, כבר היו זו"ן בזווג דלא פסיק לעלמין, וע"כ היתה נקראת אהל סתם כנ"ל.

פסקה רצח

רבי שמעון הוה יתיב ליליא חד ולעי באורייתא, והוו יתבי קמיה. ר' יהודה ור' יצחק ור' יוסי: רבי שמעון ה"ה יושב לילה אחד ועוסק בתורה, והיו יושבים לפניו ר' יהודה ור'

יצחק ור' יוסי. **אמר ר"י הא כתיב ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, וקאמרינן דגרמו מותא עלייהו מההוא זמנא ולעילא**, אר"י הרי כתוב ויתנצלו וגו' ואמרינן, שע"י חטא העגל, גרמו המות לעצמם מזמן ההוא ולמעלה, **לשליט בהו ההוא חויא בישא דאעדו ליה מנייהו בקדמיתא**, ומשל בהם אותו נחש הרע שכבר הסירו אותו מקודם. כמ"ש חרות על הלוחות שהיה להם חירות ממלאך המות. **ישראל תינח, יהושע דלא חטא אעדי מניה ההוא זיינא עלאה דקביל עמהון בטורא דסיני, או לא.** ושואל, ישראל נכון, כי חטאו, אבל יהושע שלא חטא, ישאל, אם הוסר ממנו אותו עדי העליון שקבל עם ישראל בהר סיני או לא.

פסקה רצט

אי תימא דלא אעדי מניה אי הכי אמאי מית כשאר בני נשא: אם תאמר שלא הוסר ממנו, אם כן למה מת ככל אדם, **אי תימא דאתעדי מניה, אמאי והא לא חטא דהא איהו עם משה הוה בשעתא דחבו ישראל** ואם תאמר, שהוסר ממנו, קשה, למה הוסר ממנו, הרי לא חטא, כי הוא היה עם משה בשעה שחטאו ישראל. **ואי , תימא דלא קביל ההוא עטרא בטורא דסיני כמה דקבילו ישראל, אמאי.** ואם תאמר, שיהושע לא קיבל אותו העטרה בהר סיני כמו שקבלו ישראל. יש לשאול, למה. מה נשתנה יהושע מכל ישראל.

פסקה ש

פתח ואמר, כי צדיק ה' וגו'. האי קרא אמרו ביה חברייא מאי דקאמרו: פתח ואמר כתוב כי צדיק וגו' במקרא הזה אמרו בו החברים מה שאמרו. **אבל כי צדיק ה', צדיק הוא ושמיה צדיק, ובגיני כך צדקות אהב**, אבל כי צדיק הוא ה', פירושו שהוא צדיק, היינו ז"א, ושמו צדיק, היינו הנוקבא דז"א, הנקראת שמו והנקראת צדיק, ומשום זה צדקות אהב, כלומר אוהב היחוד דצדיק וצדק. להשפיע בצדקה.

פסקה שא

ישר: איהו ישר, וכד"א צדיק וישר, ועל דא, יחזו פנימו, כל בני עלמא, ויתקנו ארחייהו למיהך בארח מישר כדקא יאות. ישר הוא, כמו שאתה אומר, צדיק וישר הוא, וע"כ כל בני העולם יראו אור פניו ית', ויתקנו דרכיהם ללכת בדרך הישר כראוי. ומתוך שסופם של כל בני העולם הוא להגיע לידי כך, **ת"ח כד דאין קב"ה עלמא לא דן ליה אלא לפום רובן דבני נשא**, בוא וראה, לפי זה, כאשר הקב"ה דן את העולם אינו דן אותו אלא לפי רובו של בני האדם. פירוש, כי ענין הדין שהקב"ה דן את העולם היינו להעניש או להשכיר עד להבטיח שכל בני העולם יזכו לאור פניו ית', וללכת בדרך הישר, כנ"ל, ולפי

זה, הכרח הוא לדון את העולם לפי רובו של כל בני אדם, ולהכשירם לסופם, ואפילו יש ביניהם יחידים שראויים להנהגה אחרת אינו משנה את דין הצבור בשבילם.

פסקה שב

ות"ח כד חב אדם באילנא דאכיל מניה, גרם להאי אילנא דשרי ביה מותא לכל עלמא: ובוא וראה, כאשר חטא האדם בהעץ שאכל ממנו, גרם לאותו העץ, שהיא הנוקבא שהמות ישרה בתוכו לכל העולם כולו, **וגרים פגימו לאפרשא אתתא מבעלה**, וגרם פגם להפריד אשה מבעלה, דהיינו להפריד הנוקבא מז"א, **וקאים חובא דפגימו דא בסיהרא, עד דקיימו ישראל בטורא דסיני**, ועמד החטא והפגם הזה בהלבנה, שהיא הנוקבא, עד שעמדו ישראל בהר סיני. **כיון דקיימו ישראל בטורא דסיני אתעבר ההוא פגימו דסיהרא, וקיימא לאנהרא תדיר**. כיון שעמדו ישראל בהר סיני, נעבר אותו הפגם של הלבנה, ועומדת להאיר תמיד. כלומר, שאחר שעבר הפגם של חטא דעצה"ד חזרה להזדווג עם ז"א, ובזווג דלא פסיק לעלמין, ונמצא שהיתה אז מאירה תמיד, בלי שום מיעוט, שז"ס חירות ממלאך המות, שזכו אז.

פסקה שג

כיון דחבו ישראל בעגלא, תבת כמלקדמין סיהרא לאתפגמא: כיון שישראל חטאו בעגל, חזרה הלבנה להפגם כמקודם מתן תורה. **ושלטא חויא בישא ואחיד בה ומשיך לה לגביה**, ושלט בה נחש הרע ונאחז בה, ומשך אותה אליו. **וכד ידע משה דחבו ישראל, ואתעבר מנייהו אינון זיינין קדישין עלאין**, וכאשר ידע משה שחטאו ישראל, ונעבר מהם אותם עדיים הקדושים העליונים, **ידע ודאי דהא חויא אחיד בה בסיהרא לאמשכא לה לגביה ואתפגימת**, ידע בבירור, אשר הנחש נאחז בה בהלבנה, שהיא הנוקבא, להמשיכה אליו, ונפגמה, **כדין אפיק לה לבר**, אז הוציא אותה לחוץ. דהיינו כמ"ש ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה וגו'. ואהל היא השכינה כנ"ל.

פסקה שד

וכיון דקיימא לאתפגמא, אע"ג דיהושע קאים בעטרא דזיינין דיליה: וכיון שעומדת להפגם, אע"פ שיהושע עודנו עומד בעטרת עדיים שלו, מ"מ **כיון דפגימו שריא בה, ואתהדרת כמה דאתפגימת בחובא דאדם, לא יכול בר נש לאתקיימא בר משה דהוה שליט בה** וכו', כיון ששורה בה פגם, וחזרה לפגמה כמו שנפגמה בחטאו של אדם הראשון, ע"כ לא יכול עוד בן אדם להתקיים בנצחיות, זולת משה, שמותו היה בצד אחר עליון, דהיינו מיתת נשיקה מז"א, כמ"ש וימת משה על פי הויה. והוא מטעם, שהוא היה משפיע אל הנוקבא, ולא מקבל, כשאר בני העולם, וע"כ אין פגם הנוקבא נוגע לו.

ועל דא, לא הוה רשו בה לקיימא ליהושע תדיר, ולא לאחרא, וע"כ לא היה להנוקבא רשות לקיים את יהושע תמיד לנצחיות. וכן לא לאחר ממנו. **ועל כך אהל מועד קרי ליה, אהל, דהא שריא ביה זמן קציב לכל עלמא**. וע"כ קראו לו אהל מועד, שפירושו, אהל, ששורה בו זמן קצוב לכל העולם, דהיינו שכל אחד מוכרח למות.

פסקה שה

ועל דא רזא דמלה, אית ימינא לעילא ואית ימינא לתתא, אית שמאלא לעילא ואית שמאלא לתתא: וע"כ סוד הדבר, שיש ימין למעלה ויש ימין למטה, יש שמאל למעלה ויש שמאל למטה. ומפרש **אית ימינא לעילא בקדושה עלאה, ואית ימינא לתתא דאיהו בסטרא אחרא**, יש ימין למעלה היינו בקדושה העליונה, דהיינו זו"ן. ויש ימין למטה, שהיא בסטרא אחרא, דהיינו בקליפות.

פסקה שו

אית שמאלא לעילא בקדושה עלאה, לאתערא רחימותא, לאתקשרא סיהרא באתר קדישא לעילא לאתנהרא וכו', יש שמאל למעלה בקדושה העליונה, לעורר אהבה שתתקשר הלבנה במקום קדוש למעלה, להאיר משם. דהיינו כנ"ל (דף קל"ו ד"ה פנימיות) שעי"ז שז"א משפיע להנוקבא הארת קו שמאל, היא מתפייסת עמו להזדווג ולקבל ממנו אור. ע"ש. **ואית שמאלא לתתא דאפריש רחימותא דלעילא ואפריש לה מלאנהרא בשמשא ולאתקרבא בהדיה, ודא הוא סטרא דחויא בישא**, ויש שמאל למטה בס"א, המפריד האהבה שלמעלה, ומפריד את הלבנה, שהיא הנוקבא, מלהאיר בהשמש, שהוא ז"א, ומלקרב אליו, לזווג. וזה הוא בחינת נחש הרע.

פסקה שז

דכד שמאלא דא דלתתא אתערת כדין משיך לה לסיהרא, ואפריש לה מלעילא: כי כאשר שמאל זה שלמטה, שהיא הנחש, מתעורר, הוא מושך אז אליו את הלבנה, שהיא הנוקבא דז"א, ומפריד אותה מלמעלה, מן ז"א, **ואתחשבת נהוראה, ואתדבקת בחויא בישא, וכדין שאיבת מותא לתתא לכלא**, ונחשכה הארתה, ומתדבקת בנחש הרע, ואז שואבת מות למטה לכל העולם. כי **ואתדבקת בחויא ואתרחקת מאילנא דחיי**. שנתדבקה בהנחש, ונתרחקה מעץ החיים שהוא ז"א, דהיינו שאין זווגה עם עץ החיים בתמידות אלא בזווגא דפסיק. וע"כ גם החיים שמקבלת ממנו, ג"כ פסיק.
ביאור הדברים. כי נתבאר לעיל (בראשית א' דף פ"ה ד"ה ביאור)כי רק מחזה ולמעלה של המלכות יש פני אדם וראויה לזווג עם ז"א, אבל מחזה שלה ולמטה היא חסרה פני אדם, ואין שם מקום זווג, אלא ע"י עליה והתכללות בבחינת מחזה שלה ולמעלה ע"ש.

וכן נתבאר לעיל (בהקדמת הזהר דף קצ"ט ד"ה ודא) שענין חטא דעצה"ד היה **חבר לתתא ואתפרש לעילא** שהנחש פיתה להמשיך הזווג לבחינת מחזה ולמטה, שמשם מגיע השפע להנחש ולכל הקליפות, וע"כ תכף נפרש גם זווג העליון שלמעלה מחזה, ונחשכה הנוקבא. ע"ש. וכן לעיל (בהקדמת הזהר דף קכ"ד אות קכ"ג ד"ה אמאי) **זכי הא טוב** דהיינו אם ממשיך הזווג שמחזה ולמעלה דזו"ן, ונזהר מלהמשיך הזווג שמחזה ולמטה, אז נבחנת הנוקבא לעץ הדעת טוב ולא רע, כי אז נקודה דמדה"ד מצמצום א' היא בגניזא, ונקודה דמדת הרחמים באתגליא, שמנקודה זו היא מוכשרת לקבל מוחין העליונים. **ואם לא זכי הא רע**, דהיינו אם ממשיך מזווג שמחזה ולמטה דזו"ן, מתגלה תכף הנקודה דמדת הדין מצמצום א'. שמבחינתה אין המלכות ראויה לקבל שום אור ישר מלמעלה, וע"כ נפסק תכף זווג שלה עם ז"א, והיא נחשכה מכל אור, ע"ש. באופן שענין גילוי של נקודה דמדת הדין דומה לאשה שראתה דם טמא, שנטמאת ואסורה לבעלה.

וזה אמרו **אית ימינא לעילא בקדושה עלאה ואית ימינא לתתא** וכו' **אית שמאלא לעילא** וכו' ואית שמאלא לתתא. כי הימין ושמאל הנמשכים מבחינת הזווג שמחזה ולמעלה הם בקדושה עליונה, כמבואר. אבל הימין ושמאל הנמשכים מבחינת הזווג שמחזה ולמטה, הם בסטרא אחרא. וז"ש **אית שמאלא לתתא דאפריש רחימותא דלעילא ואפריש לה מלאנהרא בשמשא**, כי בעת שממשיך השמאל מבחינת הזווג שמחזה ולמטה, שהוא נמשך אל הקליפות, נפסק תכף גם זווג העליון שלמעלה מחזה, והנוקבא נפרדת מז"א ונחשכת. כנ"ל, וז"ש **דכד שמאלא דא דלתתא אתערת, כדין משיך לה לסיהרא, ואפריש לה מלעילא**, דהיינו מזווג העליון שלמעלה מחזה, **ואתחשכת נהוריה**, דהיינו כמבואר. וז"ש **וכדין שאיבת מותא לתתא לכלא, ואתדבקת בחויא** וכו', כי אז מתגלה בהנוקבא, הנקודה דמדת הדין מצמצום א', שמצדה אין הנוקבא ראויה לקבל שום אור מעץ החיים, ונמשך המות להעולם. וז"ש **ודא הוא סטרא דחויא בישא**, דהיינו כמ"ש לעיל, (בהקדמת הזהר דף קס"ב אות ר"י) שהנחש **חבר לתתא ואתפרש לעילא**, ע"ש.

פסקה שח

ועל דא גרים מותא לכל עלמא, ודא הוא, דכדין אסתאבת מקדשא עד זמן קציב: ועל כן גרם מות לכל העולם וזהו הטעם, כי אז נטמא המקדש, שהיא הנוקבא, עד זמן קצוב, **דאתקנת סיהרא, ותבת לאנהרא** עד שנתקנה הלבנה, שהיא הנוקבא, וחוזרת להאיר. פירוש. כי על ידי המשכת השמאל מהזווג שמחזה ולמטה, נתגלה הנקודה דצמצום א' בהנוקבא, שעם גילויה מסתלקים ממנה כל האורות, והיא דומה לאשה

שנטמאה ונפרדה מבעלה עד זמן קצוב, דהיינו אחר שתטהר, וכן כאן היא נפרדת מז"א עד שהתחתונים יעשו תשובה, ויתקנו בזה את הנוקבא. **ודא הוא אהל מועד**, וזה היא שנקראת עתה, אהל מועד. כי מועד פירושו זמן קצוב, כי זווגה נפסק ע"י קרבת הנחש. כנ"ל. **ועל דא יהושע לא מית אלא בעיטא של נחש דא, דקריב ופגים משכנא כדקדמיתא**, וע"כ יהושע לא מת אלא בהעצה של נחש הזה שקרב ופגם את המשכן, שהיא הנוקבא, כבתחילה, כמקודם מתן תורה. פירוש. כי על ידי חטא העגל, חזרה השליטה להנחש לפתות התחתונים, שימשיכו לו מבחינת הזווג שמחזה ולמטה, שאז נקרב הנחש לינק מאורות הנוקבא, שמסבת קרבתו לינק, נפסק תכף זווג העליון, והיא נפרדת מז"א. וכן היא נפגמת ע"י גילוי הנקודה דצמצום א' כנ"ל, ומיושב קושיא הנ"ל, שהקשה כיון שיהושע לא חטא למה לא נשאר בחירות ממלאך המות. כי הטעם הוא, משום שהנוקבא נפרדה מז"א בסבת חטא העגל, ולא נתקנה אח"כ אלא בזווג דפסיק, מחמת שליטת הנחש לקרב ולהפסיק הזווג, וע"כ גם יהושע לא יכול לקבל עוד מהנוקבא חיים נצחיים כמקודם העגל, וע"כ מת כמו האחרים.

פסקה שט

ודא הוא רזא דכתיב ויהושע בן נון נער וגו', דאע"ג דאיהו נער לתתא לקבלא נהורא: וזה הוא סוד שכתוב, ויהושע בן נון נער וגו', שאע"פ שהוא נער למטה, לקבל אור מהנוקבא, דהיינו, שגדלה מעלתו להיות בבחינת מלאך מטטרון, שנקרא נער למטה מאצילות, מ"מ **לא ימיש מתוך האהל, כמה דאתפגים דא ה"נ אתפגים דא**, מ"מ לא ימיש מתוך האהל, כלומר שאינו טוב יותר מבחינת האהל עצמו, שהיא הנוקבא, וכמו שנפגם האהל, כן נפגם יהושע. **אע"ג דזיינא קדישא הוה ליה, כיון דאתפגים סיהרא הכי הוא ודאי לא אשתזיב בלחודוי מניה, מההוא גוונא ממש**. אע"פ שהיה לו עדי הקדוש, מ"מ כיון שנפגמה הלבנה ודאי כן הוא, שלא ניצל יהושע בלבדו מהפגם, מאותו הפגם ממש. כלומר, אותו הפגם עצמו שהשיגה הלבנה מחמת חטא ישראל, השיגו ג"ב יהושע.

פסקה שי

ת"ח כגוונא דא, כיון דחב אדם, נטל קב"ה מניה אינון זיינ אתוון נהירין קדישין, דאעטר ליה קב"ה: בוא וראה, כעין זה, כיון שחטא אדם בעצ"ד, לקח ממנו הקב"ה אלו עדיים, שהם אותיות מאירות קדושות, שהעטיר אותו הקב"ה. דהיינו האותיות של השם הקדוש, (כנ"ל דף קע"ג אות רצ"א) **וכדין דחלו וידעו דהא אתפשטו מנייהו, הה"ד וידעו וגו'**, אז יראו וידעו כי נתפשטו מעדים. כמ"ש וידעו כי ערומים הם. **בקדמיתא הוו מתלבשן באינון כתרי יקר מזייניין דאינון חירו מכלא**, בתחילה היו מתלבשים בכתרי

יקר מזוינים הללו שהם חרות מכל. כיון שחטאו, נתפשטו מהם אלו כתרי יקר, ואז ידעו כי המות קורא להם, וידעו שנתפשטו מאותה החירות מכל, וגרמו המות להם ולכל העולם.

פסקה שיא

ויתפרו עלי תאנה. הא אוקימנא, דאוליפו כל זייני חרשין וקוסמין, ואחידו בהאי דלתתא כמה דאתמר: הנה בארנו, שלמדו כל מיני כשפים וקסמים, ונאחזו בזה שלמטה, דהיינו הס"א, כמו שנתבצר. והוא לעיל (בראשית א' דף של"ו אות תנ"ב) שביאר שם הזהר, וז"ל. **ויתפרו עלה תאנה, אתדבקו לאתחפאה באינון צולמין דההוא אילנא דאכלו מניה, דאקרון טרפי דאילנא**. ע"ש. ושם בהסולם ביארתי בקיצור, אבל הדברים צריכים ביאור. וצריך שתדע, אשר צללים פירושו, העלמות על אור פניו ית'. כדמיון צל הנעשה מכח המכסה על אור השמש. כי אור העליון נמשל לאור השמש, שהוא השורש לכל האורות שבעולם הזה, כן אור העליון הוא שורש לכל האורות שבהמציאות, וזה סוד הכתוב, עד שיפוח היום ונסו הצללים סוב דמה לך דודי וגו'.

אמנם יש צל דקדושה, דהיינו הבא מחמת השגת רוממות השי"ת. אכן צל הזה, יש לו פעולה הפוכה, כי הוא הממשיך את אור העליון, על דרך שאמרו חז"ל במשה רבינו, (ברכות ז.) בשכר ויסתר משה פניו, זכה ודבר ה' אל משה פא"פ. הרי שהצל הזה שהמשיך משה על עצמו, דהיינו שהסתיר פניו, כי ירא מהביט אל האלקים, זכה על ידי העלמה הזו, לפב"פ ולתמונת ה' יביט. הרי שצל הזה נעשה הכנה ולבוש על כל אור הגדול שהשיג משה. אבל זה דוקא בצל דקדושה, דהיינו הבא מחמת מצוה כמו במשה, אבל בצל הבא מחמת עבירה אינו כן, אלא שהוא שורש החשך המחשיך פניהם של בני אדם, והוא הנקרא **צל מות**.

ולפני החטא דעצה"ד, לא היה בחינת צל הזה דס"א בהעולם, אלא בחינת צל דקדושה בלבד. וזה היה הטעות של אדם הראשון. כי אחר החטא של עצה"ד, שבסבתו פרחו ממנו כל האורות העליונים שהשיג בסוד זיהרא עלאה, וידעו כי עירומים הם מכל האורות, ונפל עליהם הצל דס"א, דהיינו ההעלמה והצל הבא מחמת עבירה, אז ויתפרו עלי תאנה ויעשו להם חגורות, **עלים** פירושו צל, כי עלי האילן עושים צל. **תאנה** היינו החטא דעצה"ד, כמו שאמרו חז"ל שעצה"ד תאנה היתה. והם טעו וחשבו שצל הזה דעלי תאנה, דהיינו הצל שנפל עליהם מחמת העבירה דעצה"ד, דומה כמו הצל דקדושה, שסגולתו להמשיך האורות כולם כנ"ל אצל משה רבינו, וע"כ עשו להם מהצל הזה חגורות, דהיינו בסו"ה כאשר ידבק האזור אל מתני איש כן הדבקתי אלי את כל בית ישראל וגו' (ירמיה

י"ג) שפירושו דבקות מתוך העלמה. אמנם שם מדבר הכתוב באזור הנעשה מסבת הצל דקדושה, משא"כ אזור הנעשה מעלי תאנה, שהוא צל מחמת עבירה, הוא סו"ה (ירמיה י"ג) כאזור הזה אשר לא יצלח לכל עש"ה. ועל פי הטעות הזה, נתחבא אדה"ר בתוך עצי הגן, והתנצל לפני השי"ת, וטען, את קולך, שמעת ואירא וגו', דהיינו שהתפאר לפניו ית' (במעשהו, ודימה את עצמו למשה שהסתיר פניו, מהביט אל האלקים וחשב שעל ידי הצל הזה יחזור ויזכה תכף לכל האורות שפרחו ממנו. אבל הקב"ה השיב לו, מי הגיד לך כי עירום אתה, בסבת מה הפסדת האורות שלך ונפלת בצל, המן העץ אשר צויתיך וגו', הכי הגיע לך מחמת מצוה, הלא צל זה הגיע לך מחמת עבירה והוא צל מות, צל דס"א. וע"כ, לא לבד שלא ברכו מחמת זה, אלא עוד קללו. וז"ש שם בזהר, **אתדבקו לאתחפאה באינון צולמין דההוא אילנא דאכלו מניה**, שנתדבקו להתכסות בהצללים של האילן שאכלו ממנו. שהוא צל הבא מחמת עבירה. ונתדבקו בזה בצל מות.

וזה אמרו כאן, **דאוליפו כל זייני חרשין וקוסמין**, כי ענין הכשפים ביארו חז"ל (בסנהדרין ס"ז ע"ב) למה נקרא שמן כשפים מפני שמכחישים פמליא של מעלה. פירוש, כי לולא הכשפים היו הצדיקים יכולים להמשיך אותות ומופתים מעולמות העליונים לקרב העולם להשי"ת, ע"ד שהיה ביציאת מצרים ובימי יהושע והנביאים, אבל ע"י החטא דעצה"ד, נעשה בנין ד' עולמות אבי"ע דס"א, לעומת ד' עולמות אבי"ע דקדושה, בסו"ה זה לעומת זה עשה אלקים. שפירושו, שכל הכחות שישנם באבי"ע דקדושה לקרב העולם להשי"ת, ניתנו כנגדם באבי"ע דטומאה, לרחק העולם מהשי"ת. והענין הוא, כי כמו שהעבירה דעץ הדעת היתה לשורש שממנה נמשכים כל העבירות שבעולם עד גמר התקון. כן ה**הצל**, דהיינו כח ההעלמה על קדושתו ית' כנ"ל, הנמשך מעבירה דעצה"ד, הנקרא **עלי תאנה**, נעשה לשורש שממנו נמשכים כל מיני כחות ההעלמה על קדושתו ית', שבכללם הם נקראים ד' עולמות אבי"ע דטומאה. שנבנו בסו"ה, זה לעומת זה עשה אלקים, שה"ס ד' עולמות אבי"ע דטומאה לעומת ד' עולמות אבי"ע דקדושה. כנ"ל. והקרובים ביותר לשורש הזה הם הכשפים, שניתן להם כח שקול נגד הקדושה להכחיש את הפמליא של מעלה, ע"ד שעשו המכשפים כנגד האותות והמופתים של משה רבינו, כמ"ש ויעשו גם הם חרטומי מצרים בלהטיהם כן (שמות ז' י"א) וכן אליהו שהתפלל שלא יאמרו מעשה כשפים הם (ברכות ט:) וע"כ מלבד בהמקרים היוצאים מן הכלל, דהיינו ביציאת מצרים ובימי הנביאים, לא יוכלו הצדיקים להמשיך אותות ומופתים לקרב העולם להשי"ת מחמת שיודעים בעליל, שאבי"ע דטומאה יתנו כח להמכשפים שיוכלו לעשות גם הם בלהטיהם כן, וז"ס שנאמר בגמר התקון, כימי צאתך מארץ מצרים

אראנו נפלאות, שהפירוש הוא, כי אז, יתבטל רוח הטומאה מהארץ, ולא יהיה עוד פחד מאבי"ע דטומאה, וימשיכו הצדיקים אותות ונפלאות כמו שהיה ביציאת מצרים.
וזה אמרו **דאוליפו כל זייני חרשין וקוסמין**, כי מכח **עלי תאנה** שה"ס הצל שנעשה ע"י העבירה דעצה"ד, נמשכו כל הכשפים, כנ"ל, וע"כ עם הסתכלותם ב**עלי תאנה** הללו, היו לומדים כל מיני כשפים וקסמים שיהיו נמשכים מהם בהעולם.
וההיא שעתא אתגרע זקיפו וקומה דאדם מאה אמין: ובאותה שעה נתמעט הרום והקומה של אדם למאה אמות. **וכדין אתעביד פרודא**, **וקאים אדם בדינא**, **ואתלטיא ארעא**. ואז נעשה פירוד, בין ז"א ונוקביה, ואדם קם בדין והארץ נתקללה,
פירוש, כמו שאמרו חז"ל אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע היה וכו' (חגיגה י"ב.) דהיינו עד הרקיע שמתחת האצילות, והיה כולל ג' העולמות בי"ע, שבכל עולם ד' פרצופין או"א וזו"ן, ובכל פרצוף עשרה ספירות. אבל לאחר שחטא, פרחו ממנו ט"ס דאורות שבכל פרצוף ונסתלקו לשורשם. וט"ס תחתונות דכלים שבכל פרצוף נפלו לקליפות, ונשארו לו רק הכלים דכתר מכל פרצוף באור הנפש. חוץ מב' פרצופי הראשונים דבריאה, שנסתלקו ממנו לגמרי באופן שנשארו לו עשר כתרים מעשר פרצופי דבי"ע, שכל אחד כלול מכולם, והם מאה כתרים וה"ס מאה אמה. וז"ש **וההיא שעתא אתגרע זקיפו וקומה דאדם מאה אמין** דהיינו מאה כתרים, כמבואר. (ועי' בספרי תלמוד עשר הספירות {חלק ט"ז} דף אלף תתקנ"ח בד"ה וזה אמרו עד דף אלף תתקס"ב אות קכ"ח שנתבאר שם ענין זה במלואו).

פסקה שיב

ויגרש את האדם וגו', **אר"א**, **מאן עביד תרוכין למאן**, **אי קב"ה עביד תרוכין לאדם אי לא**: אמר רבי אלעזר מי עשה גירוש למי, אם הקב"ה עשה גירוש אל האדם, או לא. שהרי לא כתוב ויגרש ה' את האדם, אלא, ויגרש את האדם, סתם. **אבל מלה אתהפיך**, **ויגרש את**, **את דייקא**, **ומאן גרש את**, **האדם**, **האדם ודאי גרש את**, אבל המלה **את**, שבהכתוב, נתהפך שהיה צריך לומר, ויגרש האדם את ומה שכתוב, ויגרש את, המלה **את** הוא בדיוק, לרמז על השכינה שנקראת את, ומי גרש **את**, שהיא חשכינה, האדם ודאי גרש **את**, אלא שהמלות נתהפכו, שהיה צריך לכתוב ויגרש האדם את.

פסקה שיג

ובגין דא כתיב, **וישלחהו ה' מג"ע**. **אמאי וישלחהו**, **בגין דגרש אדם את**. ומשום זה כתוב וישלחהו ה' מג"ע, למה כתוב וישלחהו, אלא משום שגרש האדם **את**, שהיא השכינה, ע"כ וישלחהו ה' מג"ע פירוש שהוקשה לו למה הלשון כפול, שכתוב וישלחהו ה' מג"ע

ותכף אחר זה כתוב ויגרש את האדם וגו'. ומוכיח מכאן שא"ת היא השכינה. והכתוב ויגרש את האדם הוא פירוש על הכתוב וישלחהו ה' מג"ע. שעל כן שלחו מג"ע, משום שבחטאו גרש את השכינה ממקומה.

וישכן, איהו אשרי לון באתר דא, דאיהו גרים וסתים אורחין ושבילין, ואשרי דינין על עלמא: כתוב וישכן, סתם, ולא כתוב וישכן ה', הוא משום דקאי על אדה"ר, שהוא השכין אותם, את הכרובים, במקום הזה, שהוא גרם וסתם הדרכים והשבילים העליונים, ונפסק השפע, והשרה דינים על העולם. **ואמשיך לווטין מההוא יומא ולעילא**, והמשיך קללות להעולם מיום ההוא ואילך.

פסקה שיד

ואת להט החרב המתהפכת, כל אינון דשריין בקוזפי דינין על עלמא: ואת להט החרב המתהפכת, פירושו כל אלו הנמצאים בדינים דולגים בהעולם, דהיינו שדולגים מצורה לצורה, שפושטים צורה ולובשים צורה. קופזי הוא כמו קופצי שפירושו דולגים. **דמתהפכין לגוונין סגיאין בגין לאתפרעא מעלמא** שמתהפכים לצורות רבות, כדי להפרע מהעולם.

לזמנין גוברין לזמנא נשין, לזמנין אשא מלהטא ולזמנין רוחין. דלית מאן דקאים בהו: לפעמים הם בצורות אנשים ולפעמים בצורות נשים. ולפעמים הם אש לוהט, ולפעמים הם רוחות. ואין מי שיעמוד עליהם. **וכל דא לשמור את דרך עץ החיים דלא יוסיפון לאבאשא כקדמיתא**. וכל זה הוא לשמור את דרך עץ החיים שלא יוסיפו להרע כבתחילה. פירוש, כי ב' הנקודות בינה ומלכות שהיא מחזה ולמטה של המלכות, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב' תרין) נכללות זו בזו, ויש בינה ומלכות בנקודת הבינה, ויש בינה ומלכות בנקודת המלכות, ונמשך מהם ד' שליטות. ונבחנת בינה ומלכות שבבינה לזכרים דהיינו אנשים, כי הבינה בדכורא אסתיימת. ובינה ומלכות שבמלכות לנקבות דהיינו נשים. והארת הימין שבכל אחד נבחנת לרוחין. והארת השמאל שבכל אחד נבחנת לאשא מלהטא. וכבר נתבאר ענין זה באורך (לעיל דף ע"ח מאות קי"ט עד אות קכ"ב ובהסולם שם) ואין להכפיל דברים.

פסקה שטו

להט החרב, אלין דמלהטאן אשא וקוסטירי על ראשיהון דרשיעיא וחייביא: להט החרב. היינו, אלו הלוהטים אש ועונשים קשים על ראשיהם של הרשעים והפושעים. **ומתהפכין גוונין לכמה זיינין לפום ארחייהו דבני נשא**. והצורות מתהפכים לכמה מינים של דינים, לפי דרכיהם של בני אדם. **ועל דא להט כד"א ולהט וגו'. החרב, דא חרב לה'**

כד"א חרב לה' וגו'. ועל כן נקראים, להט, כמו שאתה אומר ולהט אותם יום הבא. וע"כ נקראים החרב, כי הוא חרב לה', כמו שאתה אומר, חרב לה' מלאה דם.

פסקה שטז

א"ר יהודה להט החרב אפילו כל אינון קסטרין דלתתא דמתהפכין מדיוקנא לדיוקנא: אר"י, להט החרב הוא אפילו כל אלו המעניש של מטה, שבעוה"ז, המתהפכים מצורה לצורה, **כלהון ממנן על עלמא לאבאשא ולאסטאה לון לחייבי עלמא דעברין על פקודי דמאריהון**. כולם הם ממונים על העולם להרע ולהשטין לרשעי עולם העוברים על מצות רבונם. פירוש. ר"י פליג על מה שרומז הזהר על סו"ה ולהט אותם יום הבא, מפני שהכתוב הזה מדבר מעונשים עליונים, וממונים עליונים. והוא אומר **אפילו כל אינון קסטרין דלתתא**, הוא בכלל להט החרב המתהפכת.

פסקה שיז

ת"ח כיון דחב אדם אמשיך עליה כמה זיינין בישין וכמה גרדיני נמוסין: בוא וראה כיון שחטא אדם, המשיך על עצמו כמה מיני מזיקים רעים וכמה מדייני דינים, **ודחיל מכלהו ולא יכיל לקיימא עלייהו**, והיה ירא מכולם, ולא יכול להתגבר עליהם.

שלמה ידע חכמתא עלאה, ושוי ליה קב"ה עטרא דמלכותא, והוו דחלי מניה כל עלמא: שלמה ידע חכמה העליונה, והקב"ה שם עליו כתר מלכות, והוו יראים מפניו כל בני העולם. **כיון דחב אמשיך עליה כמה זיינין בישין, וכמה גרדיני נמוסין, ודחיל מכלהו**, כיון שחטא, המשיך על עצמו, כמה מיני מזיקים רעים, וכמה אורגי דינים כלומר נוכלי דינים, והיה ירא מכולם. גרדיני פירושו אורגים. כמנור אורגים תרגומו כאכסן דגרדאין. (שמואל א' י"ז), נמוסין פירושו חוקים דינים. ומשפט הכהנים תרגומו ונימוסא דכהניא. (שמואל א' ב). **וכדין יכילו לאבאשא ליה, ומה דהוה בידיה נטלו מניה**, ואז יכלו להרע לו, וכל מה שהיה בידו לקחו ממנו.

פסקה שיח

ועל דא, במה דאזיל בר נש, ובההוא ארחא דאתדבק ביה, הכי משיך עליה חילא ממנא דאזיל לקבליה: ועל כן, במה שהאדם הולך, ובאותו הדרך שנתדבק בו, כן הוא ממשיך על עצמו כח ממונה ההולך לעומתו. פירוש, אם הולך בדרך טוב הוא ממשיך עליו כח ממונה מסטרא דקדושה המסייע אותו. ואם הולך בדרך רע, ממשיך עליו כח רע מצד הטומאה המזיק אותו. **כך אדם, הוה משיך עליה חילא אחרא מסאב, דסאיב ליה ולכל בני עלמא**. כן אדם הראשון בחטאו, היה מושך על עצמו כח אחר טמא, שטימא אותו ולכל בני העולם.

פסקה שיט

ת"ח כד חב אדם משיך עליה חילא מסאבא, וסאיב ליה ולכל בני עלמא, והאי הוא חויא בישא, דאיהו מסאב וסאיב עלמא: בוא וראה, כאשר חטא אדם הראשון, המשיך על עצמו כח הטומאה, וטימא אותו ולכל בני העולם. וזה הוא נחש הרע, שהוא טמא וטימא העולם. **דתנינן כד אפיק נשמתין מבני נשא אשתאר מניה גופא מסאב**, שלמדנו כאשר המלאך המות מוציא נשמות מבני אדם, נשאר ממנו גוף טמא, **וסאיב ביתא וסאיב לכל אינון דמקרבין ביה**, **הה"ד**, **הנוגע במת יטמא**. ומטמא הבית ומטמא לכל הקרבים אליו, וז"ש הנוגע במת וגו', והוא משום שהמיתה מסובב מנחש הרע הטמא.

פסקה שכ

וע"ד כיון דאיהו נטיל נשמתא, וסאיב גופא, כדין אתייהיב רשו לכל אינון סטרי מסאבן לשריא עלוי, וכו'. ועל כן כיון שמלאך המות לקח הנשמה וטימא את הגוף, ניתן רשות אז לכל מיני טומאה לשרות על הגוף, כי גוף ההוא נטמא מצד אותו נחש הרע השורה עליו. כי המות מסובבת ממנו. **ועל דא, בכל אתר דההוא חויא בישא שארי, מסאב ליה ואסתאב**, ועל כן בכל מקום שאותו נחש הרע שוכן, מטמא אותו, והוא נטמא.

פסקה שכא

ות"ח כל בני עלמא בשעתא דניימי על ערסייהו בליליא, ולילי פריש גדפהא על כל בני עלמא: ובוא וראה, כל בני העולם, בשעה שישנים במטותם בלילה, והלילה פורש כנפיו על כל בני העולם, **טעמי טעמא דמותא, ומגו דטעמי טעמי דמותא, האי רוחא מסאבא שטיא על עלמא וסאיב עלמא**. טועמים אז טעם המות, ומשום שטועמים טעם המות, רוח הטומאה הזה משוטט אז בעולם ומטמא את העולם, **ושריא על ידוי דבר נש ואסתאב**, ושורה על ידיו של האדם, והוא נטמא.

פסקה שכב

וכד אתער ואתהדר ליה נשמתיה, בכל מה דיקרב בידוי כלהו מסאבי: וכשמקיץ משנתו, ונשמתו חוזרת אליו. בכל מה שיגע בידיו, יטמא הכל. **בגין דשריא עלייהו רוח מסאבא**. משום שרוח הטומאה שורה עליהם. **ועל דא לא יסב בר נש מנוי לאלבשא ממאן דלא נטיל ידוי**, ועל כן לא יקח איש את מלבושיו להתלבש ממי שלא נטל ידיו. **דהא אמשיך עליה ההוא רוח מסאבא ואסתאב**. כי המשיך על עצמו רוח הטומאה ונטמא. **ואית ליה רשו להאי רוח מסאבא לשריא בכל אתר דאשכח רשימו מסטריה**. ויש לו רשות לרוח הטומאה הזה לשכון בכל מקום שמוצא רשימה מצדו.

פסקה שכג

ועל דא לא יטול ידוי בר נש ממאן דלא נטיל ידוי: ועל כן לא יטול אדם ידיו ממי שלא נטל ידיו, **בגין דאמשיך עליה ההוא רוח מסאבא, וקביל ליה האי דנטיל מיא מניה, ואית ליה רשו לשריא עלוי דבר נש**. משום שהמשיך עליו רוח הטומאה, ומקבל אותו מי שנוטל מים ממנו, ויש רשות לרוח הטומאה לשרות עליו.

בגין כך בעי בר נש לאסתמרא בכל סטרוי, מסטרא דהאי חויא בישא דלא ישלוט עלוי. ומשום כך צריך האדם להשמר בכל אשר יפנה, מצד נחש הרע הזה שלא ישלוט עליו.

וזמין קב"ה לעלמא דאתי לאעברא ליה מעלמא הה"ד ואת רוח הטומאה וגו', וכתיב בלע המות לנצח. ועתיד הקב"ה להעביר את רוח הטומאה מהעולם בעולם הבא. וזהו מה שכתוב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. וכתיב בלע המות לנצח וגו'.

פסקה שכד

והאדם ידע את חוה וגו', רבי אבא פתח, מי יודע רוח בני האדם וגו' האי קרא כמה גוונין אית ביה: והאדם ידע וגו'. ר"א פתח. בהכתוב מי יודע רוח בני האדם וגו'. בכתוב הזה כמה פנים יש בו, **והכי הוא כל מלוי דאורייתא, כמה גוונין בכל חד וחד וכלהו יאות**. וכן הוא כל דבריה של התורה, שיש כמה פנים בכל אחד ואחד, וכולם אמיתים.

פסקה שכה

והכי אינון וכל אורייתא מתפרשא בשבעין אנפין לקביל שבעין סטרין ושבעין אנפין, וכך הם, שכל התורה מתבאר בע' פנים, כנגד ע' קצוות וע' פנים, שיש בז"א: ע' קצוות, הן בז"ת שלו, שכל קצה כולל ע"ס, וז' פעמים עשר הן ע'. וע' פנים, הם בג"ר שלו, שהם ג"כ ז"פ ע"ס שבראש שלו, אלא שבחינת ג"ר מכונים פנים, בסו"ה חכמת אדם תאיר פניו. **והכי הוא בכל מלה ומלה דאורייתא, וכל מאי דנפיק מכל מלה ומלה, כמה גוונין אתפרשן מניה לכל סטרין**. וכן הוא בכל דבר ודבר שבתורה, ובכל מה שיוצא מכל דבר ודבר, אשר כמה פנים מתבארים ממנו לכל הצדדים.

פסקה שכו

ת"ח, כד בר נש אזיל בארח קשוט, הוא אזיל לימינא, ואמשיך עליה רוחא קדישא עלאה מעילא: בוא וראה, כאשר האדם הולך בדרך האמת, הוא הולך לימין, וממשיך על עצמו רוח קודש העליון מלמעלה. **והאי רוח סליק ברעותא קדישא לאתאחדא לעילא ולאתדבקא בקדושה עלאה דלא אתעדי מניה**. ורוח זה נעשה לו רצון קדוש להתיחד למעלה ולהתדבק בקדושה העליונה שלא תפסק ממנו לעולם.

פסקה שכז

וכד בר נש אזיל באורח ביש וסטי אורחוי, הוא אמשיך עליה רוח מסאבא דלסטר שמאלא, וכאשר אדם הולך בדרך הרע, ודרכיו נטו מדרך הישר, הוא ממשיך על עצמו רוח הטומאה שבצד שמאל. **וסאיב ליה ואסתאב ביה, כד"א ולא תטמאו וגו', אתא לאסתאבא מסאבין ליה**. ומטמא אותו ונטמא בו, כמו שאתה אומר, ולא תטמאו בהם, ונטמתם בם. הבא לטמא מטמאים אותו.

פסקה שכח

ותא חזי בשעתא דבר נש אזיל בארח קשוט, ואמשיך עליה רוחא קדישא עלאה ואתדבק ביה: ובוא וראה, בשעה שאדם הולך בדרך האמת, וממשיך עליו רוח קדוש עליון ומתדבק בו, **ברא דיוליד ויפוק מניה לעלמא הוא משיך עליה קדושה עלאה, ויהא קדיש בקדושה דמאריה כד"א והתקדשתם** וגו', הבן שיוליד ויצא ממנו לעולם הוא ממשיך עליו קדושה עליונה, ויהיה קדוש בקדושת רבונו, כמו שכתוב והתקדשתם והייתם קדושים וגו'.

פסקה שכט

וכד איהו אזיל בסטר שמאלא, ואמשיך עליה רוח מסאבא ואתדבק ביה: וכשהוא הולך בצד השמאל והמשיך על עצמו רוח הטומאה ונתדבק בו, **ברא דיפוק מניה לעלמא, הוא אמשיך עליה רוח מסאבו, ויסתאב במסאבו דההוא סטרא**, הבן שיוצא ממנו לעולם, הוא ממשיך עליו רוח הטומאה, ויטמא בהטומאה של אותו הצד.

פסקה של

ועל דא כתיב מי יודע רוח בני האדם העולה וגו', כד איהו באתדבקות ימינא סלקא היא לעילא: וע"כ כתוב, מי יודע רוח בני האדם וגו' כי כאשר האדם הוא בדבקות הימין, עולה, האור שממשיך, ממטה למעלה, **וכד איהו באתדבקות שמאלא, ההוא סטר שמאלא, דאיהו רוח מסאבו נחית מעילא לתתא**, וכאשר האדם הוא בדביקות בהשמאל, אותו צד השמאל, שהוא רוח הטומאה יורד ממעלה למטה, דהיינו שממשיך הארת השמאל ממעלה למטה, **ושוי דיוריה בבר נש ולא אעדי מניה**, ומשים דירתו בהאדם, ואינו עוזב אותו, פירוש. כי מבאר ההפרש מצד הקדושה לצד הטומאה עם הכתוב, מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה. וז"ש **כד איהו באתדבקות ימינא סלקא היא לעילא**, דהיינו רוח בני האדם העולה היא למעלה. דהיינו ממטה למעלה. וז"ש **רוח מסאבו נחית מעילא לתתא**, דהיינו ורוח הבהמה היורדת היא למטה, וטעם הדבר וההפרש בין המשכת השפע ממטה למעלה אל המשכתו ממעלה

למטה, כבר נתבאר לעיל (דף קע"א ד"ה אדם) **וברא דאוליד בההוא מסאבו איהו הוה בריה מההוא רוח מסאב**, והבן שהוליד בטומאה ההיא, הוא נחשב לבנו של רוח הטומאה ההוא.

פסקה שלא

אדם אתדבק בההוא רוח מסאב ואתתיה אתדבקא ביה בקדמיתא ונטלת וקבילת ההוא זוהמא מניה: אדם הראשון נתדבק באותו רוח הטומאה, הוא הנחש, ואשתו חוה, נתדבקה בו בתחילה, ולקחה וקבלה אותה הזוהמא ממנו. **אוליד בר, האי ברא ברא דרוח מסאבא איהו**, והוליד בן, הרי בן הזה הוא של רוח הטמא. **וע"ד תרין בנין הוו, חד מההוא רוח מסאב, וחד כד תב אדם בתיובתא**. ב' בנים היו, אחד מאותו רוח הטמא. והוא קין. ואחד כשהאדם חזר בתשובה, והוא הבל. **ובגיני כך, האי מסטרא מסאבא, והאי מסטרא דכייא**, ומשום זה, זה היה מצד הטומאה, דהיינו קין. וזה היה מצד הטהור. דהיינו הבל.

פסקה שלב

רבי אלעזר אמר, בשעתא דאטיל נחש ההוא זוהמא בחוה, קבילת ליה, וכד אשתמש עמה אדם אולידת תרין בנין: רא"א, בשעה שהטיל הנחש את הזוהמא בחוה, קבלתה אותו, דהיינו שנתעברה הימנו. וכשאדם שימש עמה הולידה ב' בנים, **חד מההוא סטרא מסאבא, וחד מסטרא דאדם, והוי דמי הבל בדיוקנא דלעילא וקין בדיוקנא דלתתא**, אחד היה מאותו צד הטמא, דהיינו קין, ואחד מצד אדם דהיינו הבל. והיה הבל דומה לצורה של מעלה וקין לצורה של מטה. **ובגין כך אתפרשו ארחייהו דא מן דא**, ומשום זה נפרדו דרכיהם זה מזה.

פסקה שלג

ודאי קין ברא דרוח מסאבא הוה דאיהו חויא בישא הוה: ודאי שקין בן רוח הטמא היה, שהוא נחש הרע. **ובגין דקין אתא מסטרא דמלאך המות קטיל ליה לאחוי**, ומשום שקין בא מצד מלאך המות הרג את אחיו. כלומר, שהריגת הבל הוא ענין אחד עם החטא של עצה"ד שהסית הנחש, וכמו שבעצה"ד קבל מלאך המות שליטה על כל העולם, כן קיבל כאן שליטה להוציא נשמת הבל. **והוא בסטרא דיליה, ומניה כל מדורין ומזיקין ושדין ורוחין אתיין לעלמא**. וקין הוא מהצד שלו. וכל מדורים הרעים ומזיקים ושדים ורוחות, באים ממנו להעולם.

פסקה שלד

אמר רבי יוסי קין קינא דמדורין בישין, דאתו מסטרא דמסאבא לעלמא, אר"י השם קין יורה, קן לכל מדורים הרעים הבאים מהצד הטמא להעולם. **ולבתר אייתיאו קרבנא דא אקריב מסטרא דיליה** וכו'. ואח"כ הביאו קרבן, זה הקריב מהצד שלו וזה הקריב מהצד שלו. **הה"ד ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה וגו'. ר"ש אמר ויהי מקץ ימים מאי מקץ ימים, דא הוא קץ כל בשר ומאן איהו דא מלאך המות**, וז"ש ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה וגו' ר"ש אמר, כתוב ויהי מקץ ימים, מהו מקץ ימים, זהו קץ כל בשר, ומי הוא קץ כל בשר, זהו מלאך המות. הרי שקרבנו של קין מהצד הטמא היה.

פסקה שלה

וקין מההוא קץ ימים אייתי קרבנא, דייקא דקאמר מקץ ימים, ולא אמר מקץ ימין: וקין מאותו קץ הימים הביא הקרבן, בדיוק אמר הכתוב מקץ ימים, ואינו אומר מקץ ימין, **ובגין כך כתוב בדניאל, ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך, אמר לו** דניאל להקב"ה, **לקץ הימים או לקץ הימין** וכו', כי קץ הימים הוא קליפה רעה (כמ"ש להלן פרשת נח דף כ"ח אות ע"ה ע"ו ובהסולם) **וקין מקץ הימים אייתי**, וקין, מקץ הימים הביא קרבנו שהוא מסטרא דמלאך המות, הרי שהקריב קרבנו מהצד שלו.

פסקה שלו

ויבא קין מפרי האדמה כד"א ומפרי העץ: לומד גזירה שוה, מה שם הוא בעץ הדעת, שהיא מבחינת הנחש הרע, אף כאן הביא קרבנו מבחינת הנחש הרע. **אר"א מפרי האדמה, כד"א אוי לרשע רע וגו' כי פרי מעלליהם יאכלו, פרי מעלליהם יאכלו דא מלאך המות**. (ח"ג) ר"א לומד גזירה שוה מהכתוב פרי מעלליהם יאכלו, מה שם המדובר הוא במלאך המות, כי המלאך המות הוא פרי מעלליהם של הרשעים. כי לולא החטא לא היה בא לעולם. **יאכלו, דאתמשך עלייהו ויתדבק בהו לקטלא לון ולסאבא לון**, יאכלו פירושו, שהוא נמשך עליהם ומתדבק בהם להמית אותם ולטמא אותם. **ועל דא, קין אקריב מסטרא דיליה** וע"כ גם מפרי האדמה, הנאמר כאן, יורה שקין הקריב מהצד שלו, מבחינת הנחש ומלאך המות.

והבל הביא גם הוא מבכורות, לאסגאה סטרא עלאה דאתיא מסטר קדושתא: והבל הביא גם וגו', המלה גם, הוא לרבות את הצד העליון דהיינו בחינת מחזה ולמעלה, הבא מצד הקדוש. **ובגיני כך וישע ה' אל הבל ואל מנחתו ואל קין וגו' לא קביל ליה קב"ה**, ומשום זה וישע ה' אל הבל וגו' משום שהיה מצד הקדושה, אבל ואל קין ומנחתו לא שעה, לא קבל הקב"ה את קרבנו, משום שהיה מהצד הטמא. **ועל דא ויחר לקין מאד**

ויפלו פניו, **דהא לא אתקבילו אנפוי**, **אינון אנפוי דסטרוי**, **וקביל ליה להבל**, וע"כ ויחר לקין מאד מאד ויפלו פניו, כי לא נתקבל פניו שהם הפנים של הצד שלו אלא שקיבל את הבל.

פסקה שלח

ובגיני כך כתיב ויהי בהיותם בשדה, **בשדה דא אתתא**, **כד"א כי בשדה מצאה**: ומשום זה כתוב ויהי בהיותם בשדה, בשדה יורה אשה, כמו שאתה אומר, בשדה מצאה, שהמדובר הוא שם באשה, אף בשדה שבכאן המדובר הוא באשה. **וקין קני על נוקבא יתירה דאתילידת עם הבל**, **דכתיב ותוסף ללדת**, **והא אתמר**. וקין קנה את הבל על נוקבא יתרה שנולדה עם הבל שכתוב ותוסף ללדת את אחיו **את** הבל, ב' פעמים את באים לרבות, ב' נוקבות שנולדו עם הבל.

ולהבין הדברים, צריכים לידע ענין ההפרש של נשמת קין והבל על בורים. ודע, שנשמות קין והבל, היו צריכים להיות נשמה אחת כמו שת, אלא מתוך שאדם נזדווג עם חוה מטרם שעשה תשובה על חטא דעצה"ד, והיה הזוהמא של הנחש דבוקה בהם, ע"כ הוליד רק חציה השמאלי של הנשמה, בפירוד מצד הימין, ששם המקום של זוהמא דחויא, וע"כ נקרא שמו קין, כמ"ש ר"י (לעיל באות של"ד) **קין קינא דמדורין בישין דאתו מסטרא דמסאבא לעלמא**, דהיינו כמבואר, שצד השמאל של הנשמה הוא המקום והמדור של זוהמא דחויא. אבל בצד הימין של הנשמה אין לו שום מקום להאחז בו. וע"כ אח"כ שעשה תשובה על חטאו, הוליד אז נשמת הבל (כנ"ל באות של"א), שהוא הצד הימין של אותה הנשמה, שאין שם מקום לזוהמא דחויא.

וכבר ידעת שכל נשמה נמשכת ברזא דתלת נקודין חולם שורק חירק, בסוד השם אלקים. אשר נקודת **החולם** ה"ס אתוון מ"י דאלקים והוא צד ימין. ונקודת **השורק** ה"ס אתוון **אל"ה** דאלקים וה"ס צד שמאל. וקו אמצעי יוצא על מסך דנקודת **החירק** המיחד אותיות מ"י אל"ה זה בזה ואשתלם שמא דאלקים. ומתחילה יוצא סדר הזה בבינה, ואח"כ בזו"ן, ואח"כ בנשמות, (כנ"ל בפ' לך דף ד' ד"ה פירוש ע"ש) גם נודע שמשורשם נבחנים אתוון **מ"י** לבחינת ג"ר ואתוון **אל"ה** לבחינת ו"ק. אשר מבחינת פרצוף, נבחן החלק שמחזה ולמעלה לבחינת **מ"י**, ששם בחינת ג"ר דגוף הפרצוף. והחלק שמחזה ולמטה נבחן לבחינת **אל"ה** להיותו בחינת ו"ק דגוף הפרצוף. ולפי"ז נמצא אשר הבל להיותו בחינת **מ"י** הוא בחינת מחזה ולמעלה. וקין בהיותו בחינת **אל"ה**, הוא מחזה ולמטה.

גם ידעת, שמכח מיתוקה של המלכות בהבינה והכללתן זו בזו, יצאו ד' מלכיות, ב' מלכיות הן מבחינות בינה ומלכות שבנקודת הבינה, וב' מלכיות הן מבחינת בינה

ומלכות שבנקודת המלכות. וכבר דברנו מזה לעיל (דף קפ"ד ד"ה לזמנין גוברין ולעיל דף ע"ח ד"ה וזה אמרו ע"ש) ובגלוי אין יותר מג' מלכיות, שב' מלכיות משמשות מחזה ולמעלה של פרצוף המלכות, שהם בינה ומלכות דבינה, ואחת מחזה ולמטה שלה, דהיינו בחינת בינה דמלכות לבדה, אבל מלכות דמלכות להיותה מדת הדין מבחינת המלכות דצמצום א', שאינה ראויה לקבל לתוכה אור ישר רק או"ח לבד, ע"כ נגנזה. שז"ס מ"ש לעיל (ב"א דף פ"ו ד"ה וזה) שאין פני אדם מחזה ולמטה דזו"ן. ומטעם מלכות הרביעית הזאת שנגנזה, נעשתה הנוקבא לבחינת עץ הדעת טוב ורע כנ"ל (בהקדמת הזהר דף קכ"ד אות קכ"ג ד"ה אמאי) **לא זכי הא רע**, שפירושו, שאם ממשיך מקום הזווג למחזה ולמטה, הוא מגלה בזה את המלכות הרביעית שנגנזה, אשר בהתגלותה תיכף מסתלקים האורות, כנ"ל (בפ' נח דף ק"ח ד"ה פירוש).

ולפי זה נמצא, שהבל, אשר הוא בחינת **מ"י** ובחינת מחזה ולמעלה כנ"ל, יש לו ב' מלכיות, שה"ס בינה ומלכות דבינה, דהיינו שיצאו עם נשמתו ב' נוקבין, המרומזות בב"פ **את**, שבהכתוב ותוסף ללדת את אחיו את הבל. אבל קין להיותו בחינת **אל"ה**, ובחינת מחזה ולמטה, אין לו אלא מלכות אחת, שהיא בחינת בינה דמלכות, אבל מלכות הד' שהיא מלכות דמלכות, חסרה לו, וז"ס שעם נשמת קין יצאה רק נוקבא אחת, דהיינו רק מלכות הג' בלבדה.

וזה אמרו **בשדה**, **דא אתתא וכו'**, **וקין קני על נוקבא יתירה דאתילידת עם הבל**, דהיינו שרצה לגלות ולעשות זווג על מלכות הד' החסרה לו, ויהיו לו ב' נוקבין כמו שיש להבל. והוא ממש כמו החטא של עץ הדעת, שהנחש פיתה אותם לעשות הזווג מחזה ולמטה כדי שיוכל להמשיך האורות ממעלה למטה (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קצ"ט אות ר"י), שמחמת זה נגלתה מלכות הד' שנסתלקה מחמתה כל האורות, ונקנסה עליו המיתה. כי הסתלקות אור החיים הוא מיתה. כמ"ש לעיל (דף ק"פ ד"ה ועל) וז"ש לעיל (דף קצ"א ד"ה ודאי קין ברא) שהריגת הבל היא ענין אחד עם החטא דעצה"ד, כי אף הוא רצה לגלות הזווג מחזה ולמטה, על מלכות הד' וכיון שנגלתה מלכות הזאת תכף נסתלקו האורות מכללות נשמות קין והבל, שהם בחינת הג"ר, והכלים שהם בחינת ו"ק נפלו לקליפות. אבל אורות אינם נופלים לקליפות אלא שמסתלקים לשורשם העליון. ונמצא אשר הבל, שהוא בחינת ג"ר נסתלק לשורשו ומת. וקין שהיה רק בחינת ו"ק נפל לקליפות, באופן שכל ההפרש מהריגת הבל לחטא דעצה"ד, הוא, כי אדם היה כלל כל הנשמות ע"כ נגע חטאו לכל העולם. וקין והבל נגע החטא לבחינת נשמתם בלבד.

פסקה שלט

הלא אם תיטיב שאת, כמה דאתמר, אבל שאת כדאמר רבי אבא שאת תסתלק לעילא ולא תיחות לתתא: הכ' הלא אם תיטיב שאת, הוא כמו שנתבאר, אבל המלה **שאת**, הוא כמו שאמר רבי אבא **שאת** פירושו, שתתנשא לעילא ולא תרד למטה, כלומר שתמשיך האורות בבחינת ממטה למעלה, ואל תמשיך עוד האורות ממעלה למטה, שבזה הרג להבל כנ"ל בדיבור הסמוך.

א"ר יוסי האי מלה השתא אתמר, ויאות הוא: אר"י דבר זה עתה נאמר, כלומר שהוא חידוש, ויפה הוא. **אבל הכי שמענא, שאת, יסלק מינך וישבוק לך אתדבקותא דא דרוח מסאבא**. אבל כך שמעתי, שאת פירושו, הסרה וסליחה, שאמר לו הקב"ה, אם תיטיב, יסור ממך ויסלח לך דבקות הזה של רוח הטומאה.

פסקה שמ

ואם לא, לפתח חטאת רובץ. מאי לפתח, דא דינא עלאה, דאיהו פתחא דכלא, כד"א פתחי לי שערי צדק, ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ. ושואל, **לפתח**, מה פירושו. ואומר, זהו דין העליון הדין של המלכות, שהוא הפתח לכל, כמו שאתה אומר, פתחו לי שערי צדק. פירוש, **צדק** הוא שם המלכות, ושערי צדק הם הדינים, שאין אדם יוכל לבא אל המלכות, אם אינו מהפך את הדינים הללו שבה לשערים, שזסו"ה צדיקים יבואו בו. כלומר אותם הדינים, שהרשעים מתרחקים על ידיהם, נעשים בשביל הצדיקים לשערים, שמתדבקים על ידיהם. וכבר נתבאר ענין זה לעיל(הקסה"ז דף קכ"ב אות קכ"א) ע"ש. וזה שמשמיענו הכתוב בהמלה **לפתח**, אשר מה שחטאת רובץ על המלכות, אע"פ שהיא מקור כל העונשין, מ"מ סוף סוף, אם תעשה תשובה, יתהפך החטאת ויהיה לפתח. כמ"ש שם. **חטאת רובץ, ההוא סטרא דאתדבקת ביה ואתמשכת עלך, יהא נטיר לך, לאתפרעא מנך כתרגומא**, חטאת רובץ, פירושו, שאמר לו הקב"ה, אותו הצד שהתדבקת בו ונמשך עליך, יהיה נטר אותך להפרע ממך. כתרגומו. ושיעור הכתוב, אם תיטיב שאת, דהיינו שיסור ממנו דבקות הזה של רוח הטומאה שנתדבק בו מחמת חטאו. ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ, דהיינו אותו רוח הטומאה שנתדבק בו מחמת חטאו הוא עצמו יפרע ממך.

פסקה שמא

אמר רבי יצחק, ת"ח בשעתא דקטיל קין להבל לא הוה ידע איך נפק נשמתיה מניה, והוה נשיך ליה בשיניה כחויא: אר"י, בוא וראה, בשעה שקין הרג להבל, לא היה יודע

איך תצא הנשמה ממנו, כלומר, שלא היה יודע, שעל ידי מעשיו שעושה יוציא מן הבל את נשמתו. וימות. והיה נושך אותו בשיניו, כנחש.
פירוש. כי נתבאר שקנא אותו על נוקבא יתירה, שפירושו שרצה להמשיך האורות מלמעלה למטה, ולגלות את מלכות הרביעית החסרה בבחינת מחזה ולמטה כמ"ש לעיל. אבל לא ידע שעי"ז תתגבר מדת הדין ויפסק הזווג גם מחזה ולמעלה ויסתלק החיות מהבל וימות, כנ"ל, אלא אדרבא חשב שגם הבל יהנה ממעשיו. וז"ש **והוה נשיך ליה בשיניה כחויא**, שהיה נושך אותו בשיניו כמו נחש הקדמוני והרגו. פירוש. כי כל הנמשך נמשך דרך הפה. אבל הנמשך בקדושה נמשך מכח השפתים, שהם המסך שבפה, שה"ס זווג דנשיקין הממשיך השפע ממדרגה למדרגה. והנמשך שלא בקדושה, כמעשה נחש הקדמוני. נמשך מכח השנים, כלומר, שחסר שם תקון המסך בכלי מלכות, הנקרא שפתים, והשפע נמשך ממעלה למטה שזה נבחן לנשיכה. שבדרך זה הביא הנחש המיתה לעולם. ונודע שמעשה קין היה כחטא העץ הדעת, (כנ"ל דף קצ"ד ד"ה וזה) שגם הוא החליף הנשיקה לנשיכה, כי משך השפע בלי מסך ממעלה למטה, שעי"ז נסתלק נשמת הבל כמ"ש שם, הרי שקין נשך אותו בשיניו כמעשה נחש הקדמוני, ומכח זה הרגו. **ביה שעתא לייט** וכו': בו בשעה קללו הקב"ה, והיה הולך לכל רוחות העולם, ולא מצא מקום שיקבל אותו, עד שהכה עצמו על ראשו, ושב לפני רבונו, ואז קבלה הארץ אותו במדור התחתון. כלומר שתשובתו לא היתה שלמה. וע"כ לא קבלו הארץ שלנו.

פסקה שמב

ר"י אמר ארעא וכו': ר' יוסי אמר, הארץ עצמה קבלה אותו שילך עליה, שכתוב, וישם ה' לקין אות. שמשמע שהקב"ה קבל את תשובתו. וע"כ חזרה וקבלה אותו הארץ. וחולק על ר' יצחק, שאמר שרק מדור התחתון קבלו, מפני שתשובתו לא היתה שלמה. **ר' יצחק אמר לאו הכי** וכו': והשיב לו רבי יצחק, שאינו כן, אלא הארץ קבלה אותו למטה במדור אחד שמתחתיה, כי כתוב, הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה, שמשמע, מעל פני האדמה גורש, אבל למטה מאדמה לא גורש. הרי שמדור תחתון שמתחת האדמה קבל אותו.

פסקה שמג

ובאן אתר קבילת וכו': ושואל באיזה מקום קבלו אותו הארץ, ומשיב, שהוא **בארקא**. היא אחת מז' ארצות (עי' דף כ' אות ל"ו) וכל אלו הדרים שם, כתוב עליהם, יאבדו מארעא ומתחות שמיא אלה, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קמ"ט אות קנ"א) ושמה שם מקום מדורו, וזה שכתוב שם וישב בארץ נוד קדמת עדן. שהכונה היא על מדור התחתון

הנקרא ארקא. ונקרא בשם **נוד**, מפני שיש להיושבים שם שני ראשים, שפירושו, שהם מתנדנדים לכאן ולכאן פעם לחשך ופעם לאור. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קנ"ג ד"ה ועל דא) עש"ה.

פסקה שמד

כיון דאמר קין וכו': אחר שאמר קין גדול עוני מנשוא, דהיינו שהתורה ועשה תשובה, מחל לו הקב"ה החצי מן העונש. מאחר שבתחילה גזר עליו, ואמר לו, נע ונד תהיה בארץ, הוא נשאר עתה **בנוד** בלבדו. וזהו שכתוב, ויצא קין מלפני ה' וישב בארץ **נוד**. כלומר, כאשר יצא מלפני ה', היה כדי להיות **נד** בארץ ולא **נע**. כי נמחל לו החצי מהעונש.
פירוש. כי הגם שחטאו של קין היתה במלכות דמדת הדין שגילה כנ"ל, מ"מ כיון שכבר נמתקו המלכות והבינה זב"ז, נפגמה גם הבינה על ידו. ולפיכך נענש **בנע ונד** תהיה בארץ: **נענוע** מצד המלכות, **ונדנוד** מצד הפגם שבבינה. ואחר שעשה תשובה, נמחל לו הפגם מהמלכות דהיינו **הנענוע**. ונשאר לו הפגם שבבינה, שהוא הנדנוד. כי תשובתו לא היתה שלמה בכל צרכה.

פסקה שמה

ועוד אמרו וכו' : כאשר יצא קין מלפני ה', אמר לו אדם, בני מה נעשה בדינך. אמר לו קין: אבא, כבר נתבשרתי שמחל לי הקב"ה להיות **בנוד** בלבד. שאל אותו איך זכית לזה. אמר לו משום שעשיתי תשובה והתודיתי לפניו. אמר אדם, וכי כל כך גדול וחזק כח התשובה ואני לא ידעתי. התחיל לשבח אל רבונו ולהתודות לפניו פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת וגו', כלומר טוב לשבח ולשוב ולהתודות לפני הקב"ה.

פסקה שמו

ואמר רבי יצחק וכו': וא"ר, מאותה השעה שהרג קין את הבל, נפרד אדם מאשתו, וב' רוחות נקבות היו באות ומזדווגות עמו, והוליד רוחות ושדים המשוטטים בעולם. ולהיותם שתים, הוא מטעם, כי הזנות הוא מקליפות הימין, שע"כ הן מצחקות, אבל בסוף הן מיסרות ומענישות האדם, שהוא בחינת שמאל. וע"כ היו שתים, אחת מקליפת הימין והשניה מקליפת השמאל.

פסקה שמז

ולא תקשי לך האי וכו': ולא יקשה לך להבין זה, כי גם בן אדם כשהוא בחלומו, באות רוחות נקבות ומצחקות עמו ומתחממות ממנו, ואחר כך מולידות. ואלו התולדות נקראים נגעי בני אדם, ואינם מתהפכים לשום צורה, אלא לצורות בני אדם. ואין להם שער בראשם כי אותם התולדות הן בחינת קליפת הימין, ושערות, מבחינת שמאל הם

באים. ועל אלו כתוב בשלמה, והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם. **ואפילו כהאי גוונא** וכו': ויש אפילו כאופן הזה, שרוחות זכרים באים להנשים שבעולם, בחלומן, והנשים מתעברות מהם ומולידות רוחות, וכולם נגעי בני אדם נקראים.

פסקה שמח

בתר מאה ותלתין וכו': אחר מאה ושלשים שנה, נתלבש האדם בקנאה, ונזדווג באשתו, והוליד בן וקרא שמו שת. בסוד סופי האותיות שבקשרי כ"ב אותיות החקוקות, דהיינו הא"ב בצירוף היושר כמו שהן חקוקות לפנינו שהוא א"ב ג"ד ה"ו וכו', שסופם ש"ת, ובא לאפוקי מצירופי אלפא ביתות אחרים. שאותיות **שת** אינן בהם בסופם. ופעם הדבר מבאר הזהר להלן במאמר ויקרא את שמו שת. **רבי יהודה אמר** וכו': רי"א, השם שת, הוא סוד הרוח שנאבד, דהיינו רוחו של הבל, שנתלבש בגוף אחר בעולם. דהיינו שנתלבש בשת, וע"כ נקרא שת. וזהו שכתוב, כי שת לי אלקים זרע אחר תחת הבל.

פסקה שמט

וא"ר יהודה כתיב וכו': ואר"י כתיב ויולד בדמותו כצלמו. מכאן נשמע שבנים האחרים קין והבל לא היו בדמותו, ורק זה שת היה בדמותו כצלמו, בתקון הגוף ובתקון הנפש, בארח מישר. כמו שאמר רבי שמעון משמו דרבי ייסא סבא. שהבנים האחרים היו בדבקות הזוהמא של הנחש, ושל אותו הרוכב עליו, שהוא סמאל. ומשום זה לא היו בדמותו של אדם. ואם תאמר, הרי אמרת שהבל מצד אחר היה, דהיינו מצד הקדושה ולא מהנחש, כמו קין. ואומר שכן הוא, אבל שניהם לא היו בצורת האדם שלמטה. כלומר שלא היה בהם בחינת קו אמצעי שה"ס צורת אדם, אלא הבל היה מצד ימין וקין מצד שמאל. וע"כ לא היו כדמות אדם.

פסקה שנ

אמר ר' יוסי והא כתיב וכו': ר"י מביא ראיה שגם הבל לא היה שלם ואומר, והרי כתוב והאדם ידע וגו' ותלד את קין דקאי על חוה ולא כתיב ויולד את קין, ואפילו בהבל לא כתיב ויולד, שהיה סובב על אדם, אלא אומר ותוסף ללדת את אחיו את הבל. וזהו סוד הדבר דהיינו, שאפילו הבל לא היה בדמותו בצלמו של אדם, וע"כ לא כתוב בו ויולד. אבל בזה, בשת, מה כתוב. ויולד בדמותו כצלמו. שהוא מיוחס לאדם.

פסקה שנא

רבי שמעון אמר וכו': רש"א, מאה ושלשים שנה נפרד אדם מאשתו, וכל אלו מאה ושלשים שנה היה מוליד רוחות ושדים בעולם, משום אותו כח הזוהמא שהיה הולך

ונשאב הימנו, כיון שנכלה כל הזוהמא ממנו, חזר וקנא את אשתו והוליד בן. אז כתוב ויולד בדמותו בצלמו.

פסקה שנב

ת"ח כל בר נש וכו' : בוא וראה כל אדם ההולך לצד שמאל ומטמא דרכיו, כל רוחות הטומאה הוא מושך על עצמו. ורוח הטומאה מתדבק בו ואינו עוזב אותו. ודבקות רוח הטומאה ההוא, הוא רק באותו האדם שמשך אותו. ולא באחר. משום שדבקות שלהם אינה אלא באלו האנשים שנתדבקו בהם. אשריהם הצדיקים ההולכים בדרך הישר והם צדיקי אמת, ובניהם צדיקים בעולם. ועליהם כתוב, כי ישרים ישכנו ארץ.

פסקה שנג

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, מה שכתוב ואחות תובל קין נעמה. שואל, מה משמיענו הכתוב כאן במה שאמר ששמה נעמה. ומשיב, אלא, משום שזנו אחריה בני אדם מרוב יופי ונעימות שבה, ואפילו רוחות ושדים זנו אחריה, וע"ז יורה השם נעמה, מלשון נעימות. ר' יצחק אמר אלו בני האלהים עזא ועזאל זנו אחריה, ומשום הפלגה הזו נקראה נעמה.

פסקה שנד

רבי שמעון וכו': רש"א, אמם של שדים היתה, כי היא באה מצד קין, שממנו יצאו שדים ורוחות (כנ"ל בראשית א' דף של"ז אות תנ"ו) והיא נתמנית עם לילית על מיתת אסכרה של התנוקות. א"ל רבי אבא, והרי אמר מר, שנעמה נתמנית לצחק עם בני אדם בחלומות, (כנ"ל בראשית א' דף צ"ט אות ק"ב) שהיא בחינת ימין דקליפות ולהמית תנוקות בחינת שמאל הוא אמר לו כן הוא ודאי, כי הוא באה ומצחקת עם אנשים, ופעמים היא מולידה מהם רוחות בעולם, ועד עתה עוד היא עומדת בתפקידה לצחק עם אנשים. אבל ר"ש אמר שהיא משתתפת עם לילית, והמיתה באה מצד לילית ולא מצד נעמה ומה שצריכים לחיבור זה עם זה (עי' לעיל ב"א דף ק' ד"ה ותו פגעין). וענין המלאכים עוזא ועזאל ונעמה עי' בהקדמת הזהר דף קנ"ח ד"ה ויש להבין.

פסקה שנה

אמר ליה ר' אבא וכו': א"ל ר"א, והרי אלו השדים מתים כבני אדם ולמה אמרת שנעמה עודנה חיה עתה. אמר לו כן הוא. שהשדים מתים כבני אדם. אבל לילית ונעמה, ואגרת בת מחלת הבאה מצדם, כולן חיות, עד שיבער הקב"ה את רוח הטומאה מן הארץ. שכתוב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ.

פסקה שנו

אמר ר' שמעון ווי לון וכו': אר"ש ווי להם לבני אדם, שאינם יודעים ואינם משגיחים ואינם מסתכלים, וכולם אטומים, ואינם יודעים כמה מלא העולם מבריות משונות שאינם נראים, ומדברים נעלמים, ואלמלא ניתן רשות לעין לראות, היו בני האדם מתפלאים, איך אפשר להתקיים בעולם.

פסקה שנז

ת"ח האי נעמה וכו': בוא וראה, נעמה זו, אמם של השדים היא, ומצדה באים כל אלו השדים שמתחממים מבני אדם, ומקבלים רוח תשוקה מהם מצחקים עמהם ומשימים אותם בעלי קרי. ומשום שבעל קרי בא מרוח הטומאה הנז', הוא צריך לרחוץ את עצמו להטהר ממנו. וכבר בארוהו החברים.

פסקה שנח

זה ספר תולדות אדם לדיוקני וכו': זה ספר תולדות אדם, היינו לצורות בלבד, כלומר לנשמות, שכל הנשמות מתולדות אדם היו כתובים בו. אמר ר' יוסי, הקב"ה הראה לאדם הראשון הצור ות, של הנשמות, של כל הדורו העתידים לבוא לעולם. ושל כל חכמי העולם ומלכי העולם העתידים לקום בישראל, כשהגיע לראות את דוד מלך ישראל, שנולד ומת, שלא היה לו שנות חיים, אמר לו, להקב"ה, אוסיף לו שבעים שנה משנותי, וגרעו שבעים שנה מאדם הראשון, ונתן אותם הקב"ה אל דוד.

פסקה שנט

ועל דא שבח וכו': ועל זה שבח דוד ואמר, כי שמחתני ה' בפעליך, במעשה ידיך ארנן. שפירושו. מי גרם לי שמחה בעולם דהיינו לחיות ולשמוח, אדם הראשון גרם לי זאת, שהוא פעליך ולא פעלו של בשר ודם, מעשה ידיו של הקב"ה ולא מבני אדם. כלומר, שלא נולד מאנשים, אלא שהוא יציר כפיו של הקב"ה. ועל כן חסרים אלו שבעים שנה לאדם הראשון, מן האלף שנה שהיה לו לחיות בהם. פירוש, כי נאמר לו, ביום אכלך ממנו מות תמות. ויומו של הקב"ה הוא אלף שנים, ע"כ היה לו לחיות אלף שנה, (כמ"ש בז"ח בראשית אות תש"פ). והוא חי תשע מאות ושלשים שנה, וחסר לו ע' שנה. שהוא מטעם שנתנם לדוד, שלא היה לו חיים, כמבואר.

פסקה שס

ואחמי ליה קב"ה וכו': והראה לו הקב"ה כל חכמי דור ודור, עד שהגיע לדורו של ר' עקיבא, וראה תורתו ושמח, ראה מיתתו, שנהרג על ידי מלכות הרשעה, (ע"ז ה') ונעצב. פתח ואמר עליו אדם הראשון, ולי מה יקרו רעיך אל מה עצמו ראשיהם.

פסקה שסא

זה ספר וכו': כתוב **זה ספר** תולדות, אדם, היינו ספר ממש. וכבר בארנוהו כאשר אדם היה בגן עדן הוריד לו הקב"ה ספר על ידי רזיאל המלאך, הממונה על סודות עליונים הקדושים. וחקיקות עליונות היו חקוקות בהספר, היינו סוד החקיקות מעלית המלכות לבינה, וחכמה הקדושה וע"ב מיני חכמה היו מתבארים ממנו כלומר, חכמה הקדושה המתבארת בעת גדלות, ה"ס ע"ב מיני חכמה הרומזים רק על בינה שחזרה להיות חכמה ולא חכמה ממש. והוא מושפעת לשש מאות ושבעים חקיקות של סודות העליונים. דהיינו לז"א ונוקביה, ז"א, שה"ס חג"ת נהי"מ, מקבל שש מאות מחג"ת נה"י דבינה שספירותיה בסוד מאות. והנוקבא מקבלת לז"ס חג"ת נהי"מ שלה, רק שבעים, דהיינו שכל ספירה היא רק בת עשר, להיותה מקבלת מז"א שספירותיו בסוד עשיריות בלבד.

פסקה שסב

באמצעיתא דספרא גליפא וכו': באמצעית הספר יש חקיקה מחכמה, ה"ס נקודה אמצעית שהחקיקה שלה אינה מתמלאת קודם גמר התקון. המוכנת לדעת על ידה בגמר התקון, אלף וחמש מאות מפתחות שלא נמסרו בשתא אלפי שני, לעליונים הקדושים, כי לא נגלו עתה בפרצופין העליונים שהם זו"ן, רק ו"ק דג"ר, שה"ס אלף ת"ק מפתחות, כי ג"ר דחכמה כל ספירה בת אלף, והן ג' אלפים, וחצי המדרגה שהיא ו"ק, היא אלף וחמש מאה. ואלף ות"ק החסרים, יתגלו בגמר התקון על הזווג דנקודה אמצעית שנגנזה בעתיק. וז"ש **למנדע אלף וחמש מאה** וכו' דהיינו בגמר התקון. אבל עתה, **לא אתמסרו לעלאי קדישי**. ולעיל בראשית א' דף רס"ג ד"ה בקולפי, נתבאר זה בארוכה, ושם מכנה אותם אלף ת"ק אמות וכאן אלף ת"ק מפתחות והיינו הך.

וכלהו אסתימו וכו' וכל הסודות היו סתומים בהספר מטרם שהגיע לאדם הראשון, כיון שהגיע לאדם הראשון היו מתקבצים אליו מלאכים העליונים לדעת ולשמוע אותם, והיו אומרים, רומה על השמים אלקים על כל הארץ כבודך.

פסקה שסג

בה שעתא אתרמיז וכו': בה בשעה רמז אליו הדרניאל המלאך הקדוש, ואמר לו אדם אדם, גנוז כבוד רבונך, ואל תגלה למלאכים, כי לא ניתן רשות לבד ממך, לדעת בכבוד רבונך. ואפילו למלאכים העליונים. והיה הספר ההוא צרור וגנוז עמו, עד שיצא אדם מגן עדן.

פסקה שסד
דהא בקדמיתא וכו': כי בתחילה היה מעיין ומשתמש בו בכל יום בסודות רבונו, ונגלה לו סודות העליונים, מה שלא ידעו מלאכים העליונים. כיון שחטא ועבר על מצות רבונו, שאכל מעץ הדעת, פרח הספר ממנו, והיה אדם טפח על ראשו ובוכה, ונכנס במי גיחון עד צוארו, היינו שעשה תשובה וסיגף את עצמו, עד שגופו נעשה חלודות חלודות, דהיינו נקבים ובקיעות ונשתנה זיוו.

פסקה שסה
בשעתא ההיא וכו': באותה שעה, רמז הקב"ה לרפאל המלאך, והשיב לו אותו הספר. ובו היה אדם עוסק, והניח אותו לבנו שת. וכל תולדותיו אחריו, עד שהגיע לאברהם, והיה יודע על ידו להסתכל בכבוד רבונו. וכבר נתבאר זה. וכן ניתן ספר לחנוך והסתכל בו בכבוד העליון.

פסקה שסו
זכר ונקבה בראם וכו': ר' שמעון אמר, סודות עליונים נגלו בשני כתובים הללו. היינו בהכתוב, זה ספר. ובהכתוב זכר ונקבה. הכתוב אומר, זכר ונקבה בראם, ללמדנו לדעת כבוד העליון סוד האמונה, אשר מסוד הזה נברא האדם. דהיינו מזו"ן העליונים, הנקראים שמים וארץ.

פסקה שסז
ת"ח ברזא וכו': בוא וראה, באותו הסוד שנבראו שמים וארץ, הם זו"ן העליונים, נברא האדם. בשמים וארץ, כתוב אלה תולדות השמים וארץ, ובאדם כתוב, זה ספר תולדות אדם. בשמים וארץ כתוב בהבראם. ובאדם כתוב ביום הבראם. הרי ששניהם שקולים, כי נבראו כסוד אחד. פירוש כמו שאצילות זו"ן הוא על ידי אתוון אל"ה דבינה, ואח"כ על ידי עלייתם שם למ"ן להכריע בין ב' הקוין שבבינה, ממש על אותו הדרך, נברא אדם על ידי אתוון אל"ה דזו"ן, ואח"כ על ידי עליתם למ"ן להם להכריע בין ב' הקוין שלהם. (כנ"ל דף קמ"ח ד"ה פירוש) ע"ש. הרי שבאותו הסוד שנבראו זו"ן נבראו ג"כ אדם.

פסקה שסח
זכר ונקבה בראם וכו': מכאן נשמע, כל צורה שלא נמצאו בה זכר ונקבה, אינה צורה עליונה, כראוי. ובסוד המשנה בארנוהו.

פסקה שסט
ת"ח בכל אתר וכו': בוא וראה, בכל מקום שלא נמצאו זכר ונקבה יחד, אין הקב"ה משים דירתו באותו המקום. וברכות אינן נמצאות אלא במקום שנמצא זכר ונקבה. שכתוב

ויברך **אותם** ויקרא את **שמם** אדם ביום הבראם, ולא כתוב ויברך **אותו** ויקרא את **שמו אדם**. ללמדך. שאפילו בשם אדם אינו נקרא, אלא זכר ונקבה יחד.

פסקה שע

ר' יהודה אמר וכו': רי"א, מיום שנחרב בית המקדש, ברכות אינן נמצאות בעולם, ונאבדות בכל יום, שכתוב, הצדיק אבד. מהו **אבד**, אבד הברכות, שהיו שורות בו בהצדיק. כמ"ש ברכות לראש צדיק. וכתוב, אבדה האמונה, דהיינו הנוקבא, חמקבלת הברכות מהצדיק, שה"ס יסוד דז"א, שה"ס זכר. כעין זה, בעת השלמות. כתוב, ויברך אותם. וכתוב ויברך אותם אלקים. פירוש. בעת החורבן שאין אז זווג זכר ונקבה, נבחנים שניהם לנאבדים, כי בשניהם אינן נמצאות ברכות. ובעת השלימות מתברכים שניהם יחד, כמ"ש ויברך אותם ויקרא את שמם אדם. דהיינו שניהם יחד.

פסקה שעא

משת אתייחסו וכו': משת נתיחסו כל דורות העולם, וכל צדיקי אמת שבעולם. אמר ר' יוסי אלו אותיות אחרונות שבתורה **ש' ת'**, נמצאו שלמות, גם אחר שעבר אדם על כל אותיות התורה, דהיינו בחטא עצה"ד הכולל לכל התורה, ובתשובה שעשה לפני רבונו, נאחז באלו שתי אותיות, ש' ת', שנמצאו שלמות. ומאז חזרו הראשונות לאחור בסדר תשר"ק צפע"ס וכו'.

פירוש, כי הכולל של אותיות התורה הם כ"ב אותיות. והם הכלים להתלבשות האורות נפש רוח נשמה, (כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר דף ל"ד ד"ה גם יש) שג' מדרגות בהם: יחידות עד י' הן לאור הבינה שהוא נשמה, עשרות עד ק' הם לאור ז"א שהוא רוח, ומאות שהן קרש"ת הן לאור הנוקבא שהוא נפש. ומקודם החטא היה לאדם נר"ן מאצילות. ובעת שחטא בעץ הדעת פרחו ממנו ט"ר שהם הנשמה והרוח וג"ר דנפש, כי גם נפש דאצילות פרחו ממנו, ונשאר בו ו"ק ממנה דהיינו נפש מיוד פרצופי בי"ע. שערך בי"ע כלפי אצילות הוא כמו ו"ק כלפי ג"ר, (כנ"ל דף קפ"ג ד"ה וההיא) ונמצאו נופלים ממנו גם האותיות שהלבישו את נר"ן הללו שפרחו ממנו, שהם האותיות **מא'** עד **י'** שהן כלי הנשמה, והאותיות **מי'** עד **ק'** שהן כלי הרוח, וחציים של האותיות קרש"ת שהן רלי ג"ר הנפש, ולא נשארו בו אלא ב' האותיות אחרונות **ש' ת'**, שהם הכלים לו"ק דנפש שנשארה בו.

וז"ש **אלין אתוון בתראין דהוו באורייתא** שהם ש' ת' כנ"ל. **אשתכחו בתר דעבר אדם על אתוון דאורייתא כלהו**, נשאר גם אחר שעבר אדם על כל אותיות התורה, דהיינו אפילו אחר החטא, שפרחו ממנו נר"ן דאצילות עם כל אותיות התורה, שהיו מלובשים

בהן, מ"מ נשארו בו ב' אותיות **ש' ת'**, כי האורות שלהם שהם ו"ק דנפש לא פרחו מהם כמבואר, וז"ש **ובתיובתיה לקמיה מאריה אחיד באלין תרין**, כשעשה תשובה לפני רבונו נאחז באלו ב' האותיות ש' ת' שנשארו בו מכל הכ"ב אותיות ומהן שאב כל חיותו. וז"ש **ומכדין אתהדרו אתוון למפרע בסדר תשר**"ק. כי סדר א"ב ביושר, אבג"ד וכו' יורה על אור ישר, שה"ס ט"ר. וסדר א"ב למפרע יורה על אור חוזר הנבחן לאור נקבה, דהיינו אור הנפש. וכיון שלא נשאר לו אלא אור הנפש, לא היה יכול לקבל עוד מסדר אותיות ביושר, אלא אור חוזר, שהוא: תשר"ק צפע"ס נמל"ך יטח"ז והר"ג ב"א.

פסקה שעב

ובג"ד קרא וכו': ומשום זה קרא לאותו הבן שנולד לו, שהוא בדמותו בצלמו בשם **שת**, שהם סיום האותיות דא"ב, שנשארו לו. (כנ"ל בדבור הסמוך). ולא נתקנו האותיות מקלקולם, עד שעמדו ישראל על הר סיני, ואז חזרו האותיות ובאו על תקונם, כמו שהיו ביום שנבראו בו שמים וארץ, דהיינו מקודם החטא דאדם הראשון, כי חזר הסדר דא"ב ביושר. והעולם נמתק ועמד על קיומו.

פסקה שעג

ר' אבא אמר וכו': רא"א, ביום שאדם עבר על מצות רבונו, בקשו שמים וארץ להתעקר ממקומם. מה הטעם, הוא, משום שהם אינם עומדים אלא על ברית, שכתוב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. ואדם עבר ברית, שנאמר, והמה כאדם עברו ברית, וע"כ אבדו יסודם ובקשו להתעקר ממקומם.

פירוש. ברית ה"ס תקון היסוד, במילה, שה"ס הרחקת קליפת הערלה. ופריעה, שה"ס המשכת המוחין דג"ר. ואז יש זווג זו"ן, המכונים יומם ולילה, שהמוחין מושפעים לשמים וארץ, ומתקיים העולם. וזשה"כ, **אם לא בריתי יומם ולילה**, אם לא נתתקן הברית, שה"ס תקון היסוד במילה ופריעה כנ"ל, **חוקות שמים וארץ לא שמתי**, כי לא היה להם שפע ולא יכלו להתקיים. כנ"ל. ואדם הראשון בחטאו היה מושך בערלתו, שמשך קליפת הערלה על יסוד הקדוש, ונפרדו זו"ן העליונים, ולא היה שפע וקיום לשמים וארץ. וז"ש **בעיין שמים וארץ לאתעקרא מאתרייהו**. כי לא נמשך להם השפע די קיומם.

פסקה שעד

ואלמלא דגלי וכו': ואלמלא היה נגלה לפני הקב"ה שעתידים ישראל לעמוד על הר סיני לקיים אותו הברית, לא היה מתקיים העולם אחר חטאו של אדה"ר. ר' חזקיה אומר. כל מי שמתודה על חטאיו, הקב"ה סולח לו ומוחל עונו. כלומר כיון שאדם הראשון התודה

ועשה תשובה על כן נתקיים העולם. ואינו רוצה לומר, משום שהיה גלוי, לפני הקב"ה מעמד הר סיני. כמ"ש ר' אבא.

פסקה שעה

ת"ח כד ברא וכו': בוא וראה כשברא הקב"ה את העולם, שה"ס הנוקבא, עשה ברית הזה, שהוא יסוד דז"א, שתקנו בהסרת הקליפות בהמשכת המוחין כנ"ל בסמוך, והעמיד עליו העולם שה"ס הנוקבא המקבלת ממנו. מאין לנו זה, כי כתוב **בראשית** שהוא נוטריקון **ברא-שית**, **ושית** היא הברית שהעולם עומד עליו. ונקרא **שית** שהוא לשון יסוד, שממנו נמשכות ויוצאות הברכות לעולם, ועליו נברא העולם. ואדם בחטאו בעץ הדעת עבר על ברית הזה (כנ"ל בסמוך) והעביר אותו ממקומו, וע"כ בקשו אז שמים וארץ להתעקר ממקומם כנ"ל.

פסקה שעו

האי ברית אתרמיזת וכו': ברית הזה נרמז באות י' אות הקטנה, והיא עיקר ויסוד העולם. כי עליו נברא העולם, (כנ"ל בסמוך). פירוש. כי האותיות ש' ת' ראוים רק לאור חוזר לבד דהיינו ממטה למעלה כנ"ל. ואחרי שנמשך ביניהם הי' שה"ס יסוד דז"א, הם מקבלים אור ישר, שה"ס כל המוחין. ואז נקרא **שית**, שהי' כוללת כל המוחין. וכאשר אדם הוליד בן, התודה על חטאו, וקרא שמו **שת**, ולא הזכיר בו י', שה"ס אור ישר, שיהיה שמו **שית**, שזה יורה שלא ימשיך בהם רק או"ח ממטה למעלה לבד, משום שעבר עליו, כמ"ש והמה כאדם עברו ברית כנ"ל, וע"כ בזה שקרא שמו שת, בלי י' התודה על חטאו. ומשום זה שהתודה, הקב"ה השתיל ממנו העולם, והתייחסו אחריו כל דורות וצדיקי העולם. הרי שמשום שהתודה על חטאו מחל לו הקב"ה, והעולם נתקיים.

פסקה שעז

ות"ח כד קיימו וכו': ובוא וראה, כאשר עמדו ישראל על הר סיני נכנסה בין ב' אותיות האלו **ש**' **ת**', סוד הברית, ומי היא **ב**', שה"ס המוחין המתגלים עם תקון הברית, וע"כ נקראת הב' **רזא דברית**, וה"ס ב' דבראשית (כנ"ל ב"א דף רמ"ו ד"ה והמלך ע"ש). והיא נכנסה בין ב' האותיות שנשארו, אהר החטא דעצה"ד, שהם ש"ת כנ"ל. ונתן אותו את השבת, לישראל. וכאשר נכנסה הב', שהיא סוד הברית, בין ב' אותיות הללו ש' ת', ונעשו **שבת**, הוא כמו שאתה אומר ושמרו בני ישראל את השבת לדורותם ברית עולם, דהיינו שזכו לקבל את השבת לכל הדורות בלי הפסק, כי כמו שנעשה התחלה לעולם להתייחס אחריהם כל דורות העולם מאלו ב' האותיות ש' ת', כן עתה שנמשך לתוכו הב' ונעשו שבת, הן מאירות לדורותם, ברית עולם בלי הפסק. כי ש' ת' הללו, היו תלוים

עד שנשתכלל העולם כראוי, דהיינו בעת קבלת התורה, ואז נכנס ביניהם ברית הקדוש, ונשתכלל העולם בשלמות, ונעשו **שבת**.

פסקה שעח

אמר ר' יוסי וכו': אלו ב' האותיות ש' ת' נשתכללו באות ב', שיהיו ראוים לקבל אור ישר, דהיינו במתן תורה. וכמו שחזרו האותיות למפרע מיום שנולד בו שת, דהיינו שלא לקבל ממעלה למטה, רק ממטה למעלה לבד, כן חזרו בכל דור ודור להאיר רק ממטה למעלה, שה"ס אור הנפש, עד שהגיעו ישראל להר סיני, ונתתקנו, דהיינו שהאיר בהם הב', שה"ס המוחין דאור ישר המאירים ממעלה למטה, ונעשו שבת.

פסקה שעט

א"ר יהודה וכו': אר"י ממעלה למטה חזרו האותיות להאיר, דהיינו אור הרוח. כלומר, שחולק על ר' יוסי, שאמר שמטרם מתן תורה האירו רק ממטה למעלה, שהוא אור הנפש. ובכל דור ודור, מטרם מתן תורה, היה העולם ממשמש בהאותיות ולא היו מתישבות במקומן. פירוש, שהיו מטולטלות מרחמים לדין ומדין לרחמים, כטבע אור הרוח, ולא היו מתישבות. וכאשר ניתנה התורה לישראל נתתקו הכל. שחזרו להאיר בשלמות כמטרם החטא.

ר' אלעזר אומר: בימי אנוש היו בני האדם חכמים בכשפים וקסמים, ובהחכמה איך לעצור כחות השמימים, שלא יפעלו על העולם, ומיום שיצא אדם מגן עדן, והוציא עמו החכמה של עלי תאנה, שהיא כשפים (כנ"ל דף קפ"א אות שי"א) לא היה עוד איש שיעסוק בה, כי אדם ואשתו, ואלו שנולדו ממנו מטרם שבא אנוש, עזבו את חכמה הזאת, ולא התעסקו בה.

פסקה שפ

כד אתא אנוש וכו': כאשר בא אנוש, ראה אותם עלי תאנה, וראה שחכמתם מכחשת העליונים, דהיינו שמכחשת הקדושה (כנ"ל דף קפ"ב ד"ה וזה ע"ש) ועסקו בהם ועשו פעולות וכשפים וקסמים ולמדו מהם לאחרים, עד שנתפשטה חכמה ההיא בדור המבול, וכולם עשו בכחה את מעשיהם להרע.

פסקה שפא

והוו מתתקפי וכו': והיו מתחזקים כלפי נח בחכמתם זו, במה שהזהירם בהמבול, ואמרו, ששום דין שבעולם לא יוכל לשרות עליהם, כי יעשו בחכמה לדחות מעליהם את כל בעלי הדין. ומאנוש ואילך התחילו כולם לעסוק בחכמה הזו, וזהו שכתוב, אז הוחל

לקרוא בשם ה'. **והוחל**, פירושו, שעשו חולין את קריאת שם ה', ע"י חכמת הכשפים שעסקו בה.

פסקה שפב

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, כל אלו הצדיקים שהיו בהם אחר אותו הדור של אנוש, היו כולם משתדלים למחות בהם, כמו ירד מתושלח וחנוך, ולא יכלו. עד שנתפשטו בעולם רשעים המורדים ברבונם, ואמרו, מה שדי כי נעבדנו.

פסקה שפג

וכי האי מפשותא וכו': ושואל, וכי שטות זו אפשר שיאמרו. דהיינו מה שדי כי נעבדנו. ומשיב. אלא משום שהיו יודעים כל אלו החכמות שלהם, וכל ממוני העולם שנפקדו על הנהגת העולם, והיו בוטחים בהם. כלומר שהיו בוטחים בחכמתם, שעל ידי השבעות שישביעו ממונים הללו לא יארע להם כל רע. עד שהשיב הקב"ה את העולם כמו שהיה, שהביא עליהם מבול מים, כי מתחילה היה העולם מים במים, דהיינו כמו ביום ב' לבריאת העולם מטרם שנראה היבשה. ואחר המבול, החזיר העולם לתקונו כבתחילה, ולא נחרב כולו בעת המבול, כי השגיח עליהם אז ברחמים, שכתוב, ה' למבול ישב. שהוא מדת הרחמים, ולא כתוב, אלקים למבול ישב, שהוא מדת הדין. הרי שדן אותם ברחמים, ומשום זה לא נחרב כולו על ידי המבול.

פסקה שפד

ביומוי דאנוש וכו': בימי אנוש, אפילו התינוקות שבאותו הדור, היו משגיחים כולם בחכמות העליונות והיו מסתכלים בהם. כלומר, שהיו מתבוננים בהם, א"ר ייסא, אם כן, טפשים היו, שלא היו יודעים שעתיד הקב"ה להביא עליהם מי המבול וימותו בהם.

פסקה שפה

אמר ר' יצחק: והשיב לו ר' יצחק, יודעים היו, אבל אחזו טפשות בלבם, שהם היו יודעים את המלאך הממונה על האש, ואת המלאך הממונה על המים, והיו יודעים לעצור אותם, שלא יוכלו לעשות בהם דין, וע"כ לא פחדו מעונש. והם לא היו יודעים, שהקב"ה הוא השולט על הארץ, וממנו יבא הדין על העולם.

פסקה שפו

אלא הוו חמאן: אלא היו רואים, שהעולם נפקד ביד ממונים האלו. ובהם תלוים כל דברי העולם, ומשום זה לא היו מסתכלים בהקב"ה, ולא היו משגיחים במעשיו, עד שנשחתה הארץ. ורוח הקדש הכריז עליהם בכל יום, יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם.

פסקה שפז
ואוריך קב"ה לון וכו': והמתין להם הקב"ה כל אותו הזמן שהצדיקים, ירד מתושלח וחנוך, היו חיים בהעולם, כיון שנפטרו מהעולם, אז הוריד הקב"ה עליהם את הדין, ונתאבדו. כמו שאתה אומר, וימחו מן הארץ .

פסקה שפח
ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו וגו': ר' יוסי פתח. עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. מקרא זה כבר נתבאר. אבל בוא וראה, כך דרכיו של הקב"ה. בשעה שהאדם מתדבק בו, והוא משרה שכינתו עליו, ויודע שלאחר כך יחטא הוא מקדים ולוקט ריחו הטוב ממנו ולוקח אותו מהעולם.

פסקה שפט
הה"ד עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו: עד שהמלך זהו הקב"ה. **במסבו**, זהו אותו האדם שנתדבק בו, והולך בדרכיו, **נרדי נתן ריחו**, הם המעשים טובים שבו, שבשבילם נפטר מהעולם קודם זמנו כדי שלא יקלקל אותם.

פסקה שצ
ועל דא הוה שלמה מלכא וכו': ועל זה אמר שלמה המלך. יש הבל אשר נעשה על הארץ. אשר יש צדיקים וגו'. יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים הוא כמו שבארנו, שבשביל מעשים הטובים שעשו, הקב"ה לוקח אותם מהעולם עד שלא הגיע זמנם, ועושה בהם דינים, כדי שלא יקלקלו מעשיהם. ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים, הוא שהקב"ה מאריך להם הזמן, ומאריך אפו, כנ"ל בדור המבול. וכל זה הוא כמו שבארנו, אלו, כדי שלא יחטאו ויקלקלו מעשיהם הטובים. ע"כ מגיע אליהם דינים כמעשה הרשעים, ואלו, כדי שיחזרו אליו בתשובה, או בשביל שצריך לצאת מהם בנים טובים. ע"כ ממתין להם ומאריך אפו ומגיע אליהם כמעשה הצדיקים.

פסקה שצא
ת"ח חנוך זכאה וכו': בוא וראה. חנוך צדיק היה, והקב"ה ראה אותו שיחטא אחר כך, ולקט אותו מטרם שיחטא, וז"ש וללקוט שושנים. שפירושו, שבשביל שנותנים ריח טוב לוקח אותם הקב"ה מטרם שיחטאו. כנ"ל. ואיננו כי לקח אותו אלקים. **ואיננו**, פירושו, שאיננו להאריך ימים כשאר בני דורו שהיו מאריכים ימים, מה הטעם, משום שלקחו הקב"ה מטרם שהגיע זמנו כנ"ל.

פסקה שצב
ר"א אמר חנוך וכו': ר"א חנוך, לקחו הקב"ה מן הארץ והעלהו לשמי מרומים, ומסר בידו כל אוצרות העליונים, ומ"ה מפתחות סתרי חקיקות, שבהם משתמשים מלאכים העליונים. וכולם נמסרו בידו. וכבר נתבאר.

פסקה שצג
וירא ה' כי רבה רעת האדם וגו': ר"י פתח. כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע. מקרא זה נאמר ובארוהו אבל בוא וראה, כל המתדבק ביצר הרע ונמשך אחריו, הוא יטמא ויטמאו אותו כמו שלמדנו.

פסקה שצד
כי רבה רעת האדם: פירושו, כל העבירות היו עושים ולא נשלם עוונם, עד ששפכו דם לבטלה על הארץ. ומי המה. הם, המשחיתים דרכם על הארץ. דהיינו שמוציאים זרע לבטלה, וזהו שכתוב, רק רע כל היום. כתוב כאן רק רע, וכתוב שמה, ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'. ויליף גזירה שוה. מה רע אשר שם, פירושו, שהיה מוציא זרעו לבטלה אף רע שבכאן פירושו מוציאים זרעם לבטלה.

פסקה שצה
אמר ר' יוסי וכו': אר"י, וכי רע אינו רשע. עד שאתה אומר, שהשם **רע** מיוחד למוציא זרעו לבטלה. אמר לו, לא. רשע הוא, אפילו אם מרים את ידו על חבירו, ואף על פי שלא עשה לו כלום נקרא רשע. כמו שכתוב, ויאמר לרשע למה תכה רעך. **הכית** לא כתיב שיהיה משמע שכבר הכה אותו, אלא כתוב **תכה**. שמשמע שעוד לא הכה אותו. ואע"פ כן קראו רשע.

פסקה שצו
אבל רע לא אקרי וכו': אבל רע אינו נקרא אלא המשחית דרכו, ומטמא את עצמו, ומטמא את הארץ, ונותן כח ועצמה לרוח הטומאה הנקרא **רע**. שכתוב רק רע כל היום. ואינו נכנס בהיכל ה', ואינו רואה פני השכינה. משום שבחטא זה, מסתלקת השכינה מן העולם.

פסקה שצז
מנלן מיעקב וכו': מאין לנו, שהשכינה מסתלקת בעון זה, מן יעקב למדנו. כי בשעה שנסתלקה השכינה ממנו חשב שיש פסול בבניו. דהיינו העון הנזכר, שבשבילו נתחזק רוח הטומאה בעולם, וגרע אור הלבנה, שהיא הנוקבא דז"א, ופגם אותה. שמשום זה נסתלקה ממנו השכינה, ואם תאמר, למה חשב כך. ואומר, משום שעון זה מטמא

המקדש, שע"כ נסתלקה השכינה מיעקב, אע"פ שהוא עצמו לא חטא. כל שכן מי שמטמא דרכיו ומטמא את עצמו, שהוא מחזק את רוח הטומאה. ומשום זה. כשהוא נטמא, הוא נקרא רע.

פסקה שצח

ת"ח כד בר נש וכו': בוא וראה. כשהאדם נטמא, בעון הנזכר, לא יהיה נפקד מעם הקב"ה לטוב. ובכל עת הוא נפקד לרע, מאותו רוח הטומאה הנקרא רע. וע"כ הוא גורם הסתלקות השכינה. כי בעת שרוח הטומאה פוקד אותו, תכף מסתלקת השכינה. וז"ש ושבע ילין בל יפקד רע. שפירושו, כאשר הולך בדרך הישר, ואינו נכשל בעון הנז', אז בל יפקד רע. וע"כ כתוב רק רע כל היום. וכתוב לא יגורך רע. כי זה נקרא רע, ולא רשע. וכתוב, גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע **רע** כי אתה עמדי. הרי, שכן הוא גם להיפך, אם השכינה עמו, אינו מפחד מרוח הטומאה הנקרא רע. כמ"ש לא אירא רע, כי אתה עמדי. כי כמו שהשכינה בורחת מפני הטומאה הנק' רע, כן הטומאה בורחת מפני השכינה.

פסקה שצט

וינחם ה' וגו': ר' יוסי פתח. הוי מושכי העון בחבלי השוא וגו'. **הוי מושכי העון** אלו הם האנשים החוטאים לפני הקב"ה בכל יום והחטאים נדמו בעיניהם, שהם כחבלי השוא, כי חושבים את המעשה שעושים ואותו העון שעושים, שלא כלום הוא, ואין הקב"ה מסתכל בהם, עד שעושים את העון הזה, לעון חזק וגדול, כעבות העגלה, שהוא חזק ואי אפשר להשחיתו.

פסקה ת

ותא חזי כד וכו': ובוא וראה: כשהקב"ה עושה דין ברשעי עולם אע"פ שהם חוטאים לפני הקב"ה, ומכעיסים אותו כל היום, אינו רוצה להאבידם מן העולם, וכשמסתכל במעשיהם, מתנחם עליהם על שהם מעשה ידיו ומאריך אפו להם בעולם.

פסקה תא

ובגין דאינון וכו': ומשום שהם מעשה ידיו מקבל נחמה ומתנחם עליהם, ומרחם עליהם. וכשמבקש לעשות בהם דין, נעצב כביכול, כי משום שהם מעשה ידיו נעצב עליהם כמו שאתה אומר, ודחוון לא הנעל קדמוהי.

פסקה תב

כתיב הוד והדר לפניו וגו': וכאן אומר ויתעצב וגו'. אר"י בוא וראה. ויתעצב אל לבו כתוב, להורות, אל לבו נעצב, ולא למקום אחר. **לבו** הוא כמ"ש כאשר בלבבי ובנפשי יעשה. שה"ס הנוקבא. פירוש. הצמצום לא היה אלא באור החכמה ולא באור החסדים.

וכיון שהמדרגות שלפני הנוקבא הם כולן באור החסדים (כנ"ל דף ט"ז ד"ה אמר) אין שום אחיזה בהן לקליפות וז"ס הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו. כי אין אחיזה לדינים וקליפות. אלא הנוקבא בלבדה שמאירה בהארת חכמה, נאחזים בה כל הדינים והקליפות ויש בה עצבות. וז"ש **אל לבו עצוב**, שהוא הנוקבא, **ולא לאחר אחרא**, ולא לשום מקום שלמעלה מהנוקבא, כי הם מאירים בחסדים מכוסים שאין אחיזה בהם לדינים.

רבי יצחק אמר וכו': רי"א **וינחם ה'** פירושו, כמו שאתה אומר וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו. ושיעור הכתוב הוא וינחם ה', כי עשה את האדם, היינו שלא היה רוצה להענישם, ומשום זה כשהגיע הזמן לעשות בהם דין, ויתעצב אל לבו.

פסקה תג

ר' ייסא אמר לטב וכו': ר"י אמר, בפירוש הכתוב וינחם וגו', שהוא לטוב. ר' חזקיה אמר שהוא לרע. ומפרש: ר' ייסא אמר לטוב, כמו שאמרנו, שהקב"ה נחם על שהם מעשה ידיו, ומרחם עליהם ושיעור הכתוב **וינחם ה'**, שרחם הקב"ה, בשביל, כי עשה את האדם. והוא מעשה ידיו.

פסקה תד

ורבי חזקיה וכו': ור"ח אמר לרע. כי כשהקב"ה מבקש להאביד את רשעי עולם, מקבל מקודם תנחומים עליהם. וכביכול, מקבל תנחומים, כמי שמקבל תנחומים על מה שאבד. כיון שקבל תנחומים, ודאי שהדין נעשה, ואין הדבר תלוי עוד בתשובה.

פסקה תה

אימתי תליא וכו': מתי תלוי בתשובה. הוא, מטרם שקבל תנחומים עליהם, כיון שקבל תנחומים עליהם, אין הדבר תלוי כלום בתשובה והדין נעשה. ואז מוסיף הקב"ה דין על דין, ומחזק את מקום הדין שהוא הנוקבא לעשות הדין, ומאביד את הרשעים מן העולם. והכל הוא בהכתוב, שכתוב, **וינחם ה'** היינו שקבל תנחומים, ואח"כ **ויתעצב אל לבו**, היינו שנתן חיזוק למקום הדין, לעשות הדין. כי **לבו** ה"ס הנוקבא המכונה לב, שהיא מקום הדין, **ויתעצב**, פירושו שנתן תוקף וחיזוק.

פסקה תו

ר' חייא וכו': רח"א וינחם ה' וגו', היינו שקבל תנחומים וחדוה. כי בשעה שעשה הקב"ה את האדם בארץ, שהיה כמו העליונים. כל מלאכי מרום היו משבחים להקב"ה, כשראו אותו בצורה עליונה, ואמרו ותחסרהו מעט מאלקים וכבוד והדר תעטרהו.

פסקה תז
לבתר כד וכו': אחר כך, כשהאדם חטא, נעצב הקב"ה על שחטא, כי נתן פתחון פה למלאכי השרת שאמרו לפניו מתחילה כשרצה לברוא האדם, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו. ושיעור הכתוב, **וינחם ה'** וגו' הוא, מטרם שחטא, שקבל אז מהמלאכים תנחומים וחדוה. **ויתעצב** וגו' הוא, אחר שחטא.

פסקה תח
אמר ר' יהודה וכו': אר"י ויתעצב אל לבו, הוא משום שבקש לעשות בהם דין. שנאמר, בצאת לפני החלוץ ואומרים הודו לה' כי לעולם חסדו. ואמר ר' יצחק למה לא כתוב כאן הודו לה' כי טוב, הוא משום שהאביד מעשה ידיו בשביל ישראל.

פסקה תט
כגוונא דא וכו': כעין זה, כשעברו ישראל את הים. באו מלאכי השרת לומר באותה הלילה שירה לפני הקב"ה אמר להם הקב"ה. והרי מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה. אז ולא קרב זה אל זה כל הלילה. אף כאן, כל פעם שיש איבוד רשעים בעולם, נמצא לפניו עצבות. פי' כי **זה אל זה**, רומז על המלאכים שכתוב בהם וקרא זה אל זה ואמר וגו'. ולא קרב זה אל זה כל הלילה, היינו שלא אמרו כלום כל הלילה.

פסקה תי
ר' אבא וכו': ר"א אמר, בשעה שאדם חטא לפני הקב"ה, ועבר על מצותו אז נמצא עצבות לפניו. אמר לו הקב"ה: אדם, ווי שהחלשת כח העליון. באותה שעה נחשך אור אחד. דהיינו הנוקבא. (כנ"ל באות ת"ב) מיד גרש אותו מגן עדן.

פסקה תיא
א"ל אנא אעלית וכו': אמר לו אני הכנסתיך לגן עדן להקריב קרבן, לעשות יחוד קב"ה ושכינתיה, ואתה פגמת את המזבח, שהיא הנוקבא, עד שאי אפשר עוד להקריב קרבן. מכאן ולהלאה, לך מכאן, לעבוד את האדמה. וגזר עליו מיתה. והקב"ה חס עליו, וכשמת קבר אותו סמוך לגן, דהיינו במערת המכפלה ששם פתח גן עדן. כמ"ש להלן בפרשת לך דף ל"ז אות צ"ה.

פסקה תיב
מה עבד וכו': מה עשה אדם. עשה מערה אחת, היינו מערת המכפלה, והתחבאו בה אדם ואשתו. מאין ידע, לבחור במקום ההוא. אלא ראה שם אור אחד דק, שיצא מגן עדן, ונכנס באותו המקום. ונתעורר חשקו להקבר שם. ושם הוא מקום סמוך לפתח גן עדן.

פסקה תיג

תא חזי לא אסתלק וכו': בוא וראה, אין בן אדם נפטר מן העולם עד שרואה לאדם הראשון. ושואל אותו אדם הראשון, על מה הלך מן העולם, ואיך יצא נשמתו. והוא אומר לו: ווי כי בשבילך יצאתי מן העולם. דהיינו בשביל שחטא בעץ הדעת ונגזר מיתה לבני אדם. ואדם הראשון משיב לו: בני, אני עברתי על מצוה אחת, ונענשתי בשבילה, אתה, ראה, כמה עבירות וכמה מצות רבונך, עברת ולא קימת.

פסקה תיד

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, עד היום הזה, עומד אדם הראשון, ורואה את האבות ב' פעמים ביום, ומתודה על חטאיו. ומראה להם אותו מקום שבגן עדן, שהיה בו בכבוד העליון מטרם שחטא. והולך ורואה, כל אלו הצדיקים והחסידים שיצאו ממנו, וירשו אותו כבוד העליון שבגן עדן, שהיה בו קודם חטאו. והאבות, כולם מודים ואומרים, מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון.

פסקה תטו

ר' ייסא אמר וכו': רי"א, הטעם, אשר כל בני העולם רואים את אדם הראשון, בשעה שנפטרים מן העולם, הוא, להעיד עדות, שבשביל חטאיו עצמו של כל איש, הוא נפטר מן העולם, ולא בשביל חטאו של אדם הראשון. כמו שלמדנו, אין מיתה בלא חטא.

פסקה תטז

בר אינון וכו': לבד מאלו השלשה, שנפטרו בשביל העצה של נחש הקדמוני, שיעץ לחוה לאכול מעץ הדעת, ולא מתו בחטאיהם עצמם, ואלו הם עמרם לוי ובנימין. ויש אומרים גם ישי שהם לא חטאו ולא נמצא בהם שום חטא שימותו בשבילו, לבד ממה שנזכר עליהם העצה של הנחש, כמו שאמרנו.

פסקה תיז

תא חזי כלהון וכו': בוא וראה. כל הדורות שהיו בימי נח, כולם הפשיטו, היינו שגילו את עונותיהם בעולם, בגלוי לעיני כל. ר"ש היה מהלך יום אחד בשערי טבריה. ראה בני אדם, שהיו מקשרים חצים בקשרי הקשת ויורים לתוך כדי חרס. כלומר, שהיו מוציאים זרע לבטלה בפרהסיא. אמר למה הם עושים עון זה בגלוי, הוא רק להכעיס את רבונם, נתן עיניו בהם, והושלכו תוך הים ומתו.

פסקה תיח

ת"ח כל חובא וכו': בוא וראה. כל חטא הנעשה בגלוי, דוחה את השכינה מן הארץ, ונעלה משכנה מן העולם. אלו שבדור המבול, היו מהלכים בראש זקוף, בלי בושה, ועשו

עונם בגלוי ודחו את השכינה מן העולם, עד שהקב"ה דחה אותם, והעבירם מעל פניו. כמ"ש הגו רשע לפני, מלך וגו'. הגו סגים מכסף וגו'.

פסקה תיט

ויאמר ה' לא ידון רוחי וגו': אמר ר' אלעזר בוא וראה, כשברא הקב"ה את העולם, עשה את עולם הזה שהוא מלכות, להשתמש בה, כמו עולם העליון שהיא בינה. כלומר שכל האורות המאירים בבינה, עשה שיאירו גם במלכות, שה"ס עולם הזה. וכשבני העולם הם צדיקים, שהולכים בדרך הישר, הקב"ה מעורר את רוח החיים שהם המוחין, של מעלה שבבינה, עד שהחיים הללו מגיעים להמקום שיעקב שורה בו, שהיא ז"א כי מבינה הם נמשכים לז"א, כנודע.

פסקה תכ

ומתמן נגדי וכו': ומשם נמשכים החיים עד שנמשך אותו רוח החיים לעולם הזה, דהיינו להנוקבא, להמקום שדוד המלך שורה בו. ומשם נמשכים הברכות לכל התחתונים שבבי"ע, ואותו רוח העליון הנזכר. מתפשט ונמשך למטה, והתחתונים יכולים להתקיים בעולם.

פסקה תכא

ובגיני כך וכו': ומשום זה כתוב לעולם חסדו, עם ו, זה הוא עולם של דוד המלך, דהיינו עולם הזה שהיא הנוקבא. שהו' ה"ס רוח החיים הנמשך לעולם. ומשום זה, כתוב כאן, בהכ' לא ידון רוחי באדם **לעלם**, בלי ו', כי כאשר רוח ההוא נמשך לאותו עולם, יוצאים משם ברכות וחיים לכל שיתקיימו. ועתה, בדור המבול, שבני האדם חטאו להמשיך ממעלה למטה. ופגמו בקו אמצעי, ונתאחזו בקו שמאל, נסתלק הכל מהעולם, כדי שלא יבא אותו רוח החיים לעולם הזה להנות בו התחתונים ויתקיימו בו. וע"כ כתוב כאן **לעלם** בלי ו'. דהיינו משום שפגמו בקו אמצעי שה"ס ו' וה"ס רוח החיים, ונאחזו בקו שמאל.

פסקה תכב

בשגם הוא בשר: משום זה לא יהיה מושפע רוח החיים הזה לעולם הזה. ושואל מהו הטעם של הכתוב. ואומר, שהוא, כדי שלא להגדיל את הנחש, התחתון של המדרגות, הנקרא בשר, שיתחזק על ידי רוח החיים הזה, ורוח הקדוש לא יתערב ברוח הטומאה של הנחש. ושיעור הכתוב **בשגם הוא בשר**. הוא, **בשגם** נחש הקדמוני הנקרא **בשר**, יתברך באותו רוח החיים. ומשום זה נקרא הנחש בשר, כמו שאתה אומר קץ כל בשר בא לפני. ואמר ר"ש שזה מלאך המות. שהוא נחש הקדמוני. הרי שהנחש נקרא בשר. והיה ימיו **מאה ועשרים שנה**. היינו המתנה דמגדל המקושר. **קוסטרא** פירושו מגדל. **קיטרא**

פירושו קשר. פירוש. הנוקבא נקראת **מגדל** בסוד הכתוב כמגדל דוד צוארך. ונקראת בשם זה. רק בעת שהיא עולית אל החג"ת ונקשרת בהם בסוד רביעי לאבות. (כנ"ל ב"א דף ק"י ד"ה ואלו) ולפיכך היא מכונה בזהר בכ"מ, בשם **קוסטירא דקיטרא**, דהיינו מגדל המקושר. והנה אז יש בה ג' קשרים, כלומר, שהחג"ת והנוקבא נקשרים זה בזה, וד' מדרגות, שבכל אחד עשר ספירות, ה"ס מ'. ויש קשר של מ' מקו ימין, וכן מ' מקו שמאל, וכן מ' מקו אמצעי וג' פעמים מ' ה"ס מאה ועשרים. שנה, פירושו ספירות. וז"ס שאמרו חז"ל (ר"ה לא:) כל שנותיו של ריב"ז מאה ועשרים שנה. מ' שנה עסק בפרקמטיא, מ' שנה למד, מ' שנה לימד. כי ה"ס ג' הקשרים שבמלכות הנ"ל. מ' בפרקמטיא ה"ס מקו ימין. מ' דלמד ה"ס מקו שמאל. מ' דלימד ה"ס מקו אמצעי. וזה שיעור הכתוב. לא ידון רוחי באדם לעלם, משום שחסר ו' שפגמו בקו אמצעי ונאחזו בקו שמאל להמשיך ממנו מלמעלה למטה, ע"כ לא יאיר רוח החיים אליהם, כי בשגם הוא בשר, כי הנחש שנקרא בשר יתגדל ממנו. כנ"ל. אלא, והיו ימיו מאה ועשרים שנה שצריכים לתקן המלכות שתקבל מכל ג' הקוין בסוד ג' ממין, כנ"ל שהם ק"כ שנה. וז"ש הזהר, שמספר ק"כ שנה הוא **אוריכו דקוסטירא דקיטרא**. שהיא המתנה וזמן לתקן את המגדל המקושר. דהיינו בכל ג' הקשרים שהם מספר מאה ועשרים. ואז שוב ידון רוחי באדם שרוח החיים יחזור ויאיר לתחתונים.

פסקה תכג

הנפילים היו בארץ: תני ר' יוסי, אלו הם עוזא ועזאל, שנקראים נפילים. כמו שלמדנו. שהוא משום שהפיל אותם הקב"ה מקדושה שלמעלה, ואם תאמר איך יכלו להתקיים בעולם הזה. אמר ר' חייא, אלו הם, מאלו שכתוב בהם, ועוף יעופף על הארץ. ולמדנו, שהם נראים לבני אדם בצורתם של בני אדם. ואם תאמר איך יכולים להתהפך מצורת מלאך לצורת אדם. הנה למדנו שהם מתהפכים לכמה צורות, ובשעה שהם יורדים לעולם הזה, מתלבשים בלבוש אויר העולם, ונראים כבני אדם.

פסקה תכד

והני עוזא וכו': ואלו עוזא ועזאל שמרדו למעלה והפיל אותם הקב"ה משמים ונתלבשו בארץ, ונתקיימו באותו הלבוש ולא יכלו להתפשט ממנו ולחזור למקומם כמו שאר מלאכים, אלא שנשארו בארץ. ואח"כ זנו אחר נשי העולם. ועד עתה, עד היום הזה, הם חיים וקימים, ומלמדים כשוף לבני אדם. והולידו בנים וקראו אותם, ענקים גבורים. ואלו הנפילים נקראים גם כן בני האלהים. וכבר נתבאר. ועי' לעיל בהקדמת הזהר דף קנ"ה ד"ה והנה ביאור שבארנו שם ענין עוזא ועזאל באורך.

פסקה תכה

ויאמר ה' אמחה את האדם וגו': ר' יוסי פתח. כי לא מחשבותי מחשבותיכם. בוא וראה כשבן אדם רוצה לנקום מאחר, הוא שותק ואינו אומר לו כלום, שאלו מודיעו, ישמור עצמו ולא יוכל לו.

פסקה תכו

אבל קב"ה וכו': אבל הקב"ה אינו עושה כך, כי אינו עושה דין בעולם עד שמכריז ומודיע להם. פעם ושתים ושלש. משום שאין מי שימחה בידו, שיאמר לו מת תעשה. ואין להשמר ממנו, ואין להתיצב כנגדו.

פסקה תכז

ת"ח ויאמר וכו': בוא וראה, ויאמר ה' אמחה את האדם וגו'. הודיע אותם זה על ידי נח, והתרה בהם כמה פעמים ולא שמעו. ואחר שלא שמעו, הביא עליהם את הדין והאביד אותם מעל פני האדמה.

פסקה תכח

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב בו בנח, ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו, ושואל מאין היה יודע שזה ינחמנו ממעשנו תכף בעת לידתו. ואומר, אלא בשעה שהקב"ה קלל את העולם, שכתוב ארורה האדמה בעבורך. אמר אדם לפני הקב"ה, רבונו של עולם, עד מתי יהיה העולם בקללה. אמר לו הקב"ה, עד שיולד לך בן מהול כמותך.

פסקה תכט

והוו מחכאן וכו': והיו חוכים עד השעה שנולד נח. וכיון שנולד נח, ראה אותו מהול ורשום באות הקדוש. וראה שהשכינה דבוקה בו. אז הבין שבימיו תתבטל הקללה מן האדמה, וקרא שמו על שם הנעשה לאחר כך.

פסקה תל

בקדמיתא לא הוו ידעי וכו': מתחילה לא היו יודעים לזרוע ולקצור ולחרוש, והיו עושים עבודת האדמה בידיהם. כיון שבא נח. תקן להם כלי אומנות, וכל הכלים הצריכים לתקון האדמה, שתעשה פירות. וז"ש זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה ה'. כי הוא הוציא את האדמה ממה שנתקללה, שהיו זורעים חטים וקוצרים קוצים ודרדרים, וע"כ כתוב בו איש האדמה.

פסקה תלא

ר' יהודה אמר וכו': רי"א **איש האדמה**, פירושו כמו שאתה אומר איש **נעמי**, דהיינו בעלה של האדמה, משום שהוציא את האדמה ממה שנתקללה, על ידי הקרבן שהקריב. שכתוב אז, לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, ומשום זה נקרא איש האדמה. ועל כן קרא לו השם נח על מה שעתיד לבא.

פסקה תלב

ר' יהודה פתח וכו': ר"י פתח לכו חזו מפעלות אלקים וגו'. מקרא זה נתבאר ונאמר. אבל לכו חזו וגו', כי אלו היה העולם נברא במפעלות השם הוי"ה שהוא רחמים, היה משים קיום בארץ, אבל משום שמפעלות השם אלקים הם, שהוא דין, שם שמות בארץ דהיינו שממה. ונראה שהזהר היה לו נוסח זה, כי בספרים שלנו כתוב מפעלות הויה.

פסקה תלג

א"ל ר' חייא וכו': א"ל ר"ח, עתה נתעוררת לזה לפרש שמות בארץ מלשון שממה. אני איני מפרש כן, כי בין שם זה, **הוי"ה**, ובין שם זה, **אלקים**, הכל הוא לשבח. אבל אני מפרש את הכתוב כמו שהעירו החברים, ששם שמות הקדושים, **שמות בארץ** פירושו שמות ממש, שם בארץ.

פסקה תלד

ר' יצחק אמר כלא וכו': רי"א הכל אמת הוא בפירוש הכתוב, ואפילו מה דאמר ר' יהודה יפה אמר, כי אלו היה העולם בשם הרחמים היה מתקים העולם. אבל משום שהעולם נברא על הדין, ועומד על הדין, ע"כ **שם שמות בארץ**. דהיינו ששם שמות הקדושים שיגינו על הארץ, ויפה הוא, כי אלמלא כך, לא היה העולם יכול להתקיים מחמת עונותיהם של בני האדם.

פסקה תלה

ת"ח נח כד אתייליד: בוא וראה, נח כאשר נולד, קראו שמו על שם הנחמה, כדי שהשם יגרום להם נחמה. אבל הקב"ה אינו כך, שלא הסכים עמהם, אלא שהביא עליהם את המבול. כי רצה שיטיבו דרכם ויעשו תשובה, נח בהיפוך האותיות הוא חן. כמו שאתה אומר ונח מצא חן. אמר ר' יוסי, חן היינו נח, שאותיותיהם שוות. בצדיקים, שמותיהם גורמים להם טוב. וברשעים, שמותיהם גורמים להם רע, כי בנח כתוב ונח מצא חן בעיני ה', שנתהפכו האותיות לטוב. בער בכור יהודה נתהפכו האותיות לרע, **ע"ר** נתהפך **לר"ע**, כמ"ש ויהי ער בכור יהודה **רע** בעיני ה'.

פסקה תלו

ת"ח כיון דאתיליד נח וכו': בוא וראה כיון שנולד נח, ראה מעשיהם של בני אדם, שהם חוטאים לפני הקב"ה. והיה מסתיר את עצמו שלא ללכת בדרכיהם, ועסק בעבודת רבונו. ואם תאמר במה עסק. הוא עסק בספרו של אדם הראשון, ובספרו של חנוך. והיה עוסק בהם לדעת איך לעבוד לרבונו:

פסקה תלז

ת"ח דהכי הוא וכו': בוא וראה שכן הוא. שעסק בספריהם של אדם וחנוך. כי מאין היה יודע נח להקריב קרבן לרבונו. אלא משום שמצא חכמה, בספריהם של אדם וחנוך, לדעת על מה מתקיים העולם. וידע מהם, שעל הקרבן מתקיים העולם, שאלמלא הקרבן לא היו מתקיימים העליונים והתחתונים, וע"כ הקריב קרבן.

פסקה תלח

ר' שמעון וכו': ר"ש היה הולך בדרך, והיה עמו ר' אלעזר בנו ורבי יוסי ורבי חייא. בעוד שהיו מהלכים, אמר ר' אלעזר לאביו, הדרך, הרי מתוקן לפנינו, ואנו רוצים לשמוע דברי תורה.

פסקה תלט

פתח ר"ש ואמר: גם בהדרך כשהסכל הולך לבו חסר. כאשר האדם רוצה לתקן דרכיו לפני הקב"ה. צריך להתיעץ בו, ולהתפלל לפניו שיצליח בדרכו. כמו שלמדנו שכתוב, צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. כי יתפלל שהשכינה, הנקראת צדק, שלא תפרוש ממנו, ואחר זה, וישם לדרך פעמיו.

פסקה תמ

ומאן דאיהו וכו': ומי שאינו מאמין ברבונו, מה כתוב בו. וגם בדרך כשהסכל הולך לבו חסר. ושואל מי הוא לבו. ואומר, זהו הקב"ה, המשרה שכינתו בלב הצדיקים. שאינו הולך עמו בדרך וע"כ לבו חסר מהשראת השכינה, וחסר, מעזרתו בדרך. משום שאדם ההוא, שאינו מאמין ברבונו, הנקרא כסיל, שאין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות לא בקש עזרה מרבונו מטרם שיצא לדרך.

פסקה תמא

ואפילו בארחא וכו': ואפילו כשהוא הולך בדרך אינו עוסק בדברי תורה, ומשום זה לבו חסר. שאינו הולך עם רבונו, ורבונו אינו נמצא בדרכו. **ואמר לכל שסכל הוא**, אפילו כשהוא שומע דבר של אמונה ברבונו, אומר שטפשות הוא לעסוק בו.

פסקה תמב
כהאי דשאילו וכו': כמו זה, ששאלו לאדם על אות ברית קודש הרשום בבשר האדם. ואמר, שאין הוא אמונה. שמע רבי ייסא סבא, והסתכל בו, ועשאו גל של עצמות. ואנו, נמצאים בדרך הזה בעזרת הקב"ה. ע"כ, אנו צריכים לומר בו דברי תורה.

פסקה תמג
פתח ואמר הורני ה' דרכך וגו': מקרא זה קשה. הרי למדנו הכל הוא בידי הקב"ה חוץ מלהיות צדיק או רשע. דהיינו כמ"ש הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. ולפי"ז קשה, דוד, איך בקש זה מעם הקב"ה.

פסקה תמד
אלא דוד וכו': ומשיב, אלא דוד, כך אמר, **הורני ה' דרכך**, בקש מהקב"ה לגלות עיניו ולהודיעו את דרך הישר והמתוקן, ואחר כך **אהלך באמתך**, אהלך בדרך האמת, ולא אטה לימין ושמאל. **יחד לבבי**, מהו לבבי. הוא כמו שאתה אומר, צור לבבי וחלקי, דהיינו השכינה הקדושה המתלבשת בלב, הנקראת **צור לבבי**, ועליה בקש, **יחד** לבבי. וכל זה אני מבקש. **כדי ליראה את שמך**. להתדבק ביראתך, ולשמור דרכי כראוי, **ליראה שמך**, הוא מקום חלקי. דהיינו המלכות, שהיא חלקו של דוד. שבו שורה היראה לירא ממנו. כי המלכות ה"ס היראה, ונקראת יראה, כנודע.

פסקה תמה
ת"ח כל בר נש וכו': בוא וראה כל אדם המתירא מפני הקב"ה, שורה עמו האמונה כראוי. כי אדם הזה שלם בעבודת רבונו. ומי שאין יראת רבונו שורה בו, אין האמונה שורה בו, ואינו כדאי שיהיה לו חלק לעולם הבא.

פסקה תמו
תו פתח ואמר וארח צדיקים כאור נוגה וגו': אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, כי הקב"ה חפץ ביקרם, בוא וראה מה כתוב. וארח צדיקים כאור נוגה, מהו **כאור נוגה**, הוא, כאותו אור המאיר, שברא הקב"ה במעשה בראשית, זה הוא האור שגנז הקב"ה לצדיקים לעולם הבא. הולך ואור, כי הוא הולך ועולה באורו תמיד, ואינו חסר לעולם.

פסקה תמז
אבל בחייביא וכו': אבל ברשעים מה כתוב, דרך רשעים כאפלה, לא ידעו במה יכשלו. ושואל **ולא ידעו**, וכי אינם יודעים במה יכשלו. ומשיב, אלא, הרשעים הולכים בדרך עקום בעולם הזה, ואינם רוצים להסתכל שעתיד הקב"ה לדון אותם בעולם האמת ויביאם

בדינו של גיהנם. והם צועקים בגיהנם ואומרים, ווי לנו שלא הטינו אזנינו ולא האזנו למצותיו בעולם הזה. ובכל יום ויום אומרים ווי הזה.

פסקה תמח

ת"ח זמין קב"ה וכו': עתיד הקב"ה להאיר לצדיקים בעולם הבא, ולתת להם שכר מנת חלקם, מקום שהעין אינת שולטת לעמוד עליו, כמו שאתה אומרעין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו. וכתוב. ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם. אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא. עליהם כתוב, צדיקים לעולם וגו'. וכתוב אך צדיקים וגו'. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

נח

פסקה א

אלה תולדות וכו': רבי חייא פתח סוד ועמך כולם צדיקים וגו'. הוקשה לו כי אחר אלה תולדות נח היה ראוי שיאמר שם חם ויפת, ולא נח איש צדיק, ואמר אשריהם ישראל שעוסקים בתורה ויודעים דרכי התורה שבשבילה יזכו לעולם הבא.

פסקה ב

ת"ח, כל וכו': בא וראה, כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, ושואל, מהו הטעם. ואומר, משום שהם שומרים את הברית, שהעולם מתקיים עליו, כמו שאומר הכתוב, אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. דהיינו ששומרים ברית מילה בקדושה שלא לטמא אותו בשז"ל, ובעריות. ולפיכך, ישראל ששומרים הברית, כי קבלו אותו עליהם, יש להם חלק לעולם הבא.

פסקה ג

ולא עוד וכו': ולא עוד אלא שישראל נקראים משום זה צדיקים, מכאן למדנו, שכל מי ששומר הברית שהעולם מתקיים עליו נקרא צדיק. מאין לנו זה מיוסף שבשביל ששמר ברית העולם, דהיינו שלא נכשל באשת אדונו, זכה שנקרא צדיק. וזה שכתוב ועמך כולם צדיקים וגו'. ובזה ביאר לנו רבי חייא את הכתוב, נח איש צדיק, שפירושו, שנח היה שומר הברית, וע"כ נתקיימו תולדותיו, ולכן אוה"כ אלה תולדות נח נח איש צדיק, כי תלויים זה בזה.

פסקה ד

ר' אלעזר אמר וכו': רא"א, למדנו בכל מקום שכתוב **אל"ה**, פוסל את הראשונים וכו' מהו כתוב למעלה בפרשת בראשית ונהר יוצא מעדן וגו', שפירושו, שנהר הזה שהוא

יסוד, נמשך ויוצא מעדן, שהוא חכמה, ונכנס בהגן שהיא מלכות, ומשקה אותו משקוי של מעלה, ועושה לו נחת רוח, ועושה פירות ומגדל זרעים ואז הוא נחת לכל, שזהו נחת להגן שיש לו פירות, והוא מביא נחת להנהר, להיותו עושה את הפירות. כמ"ש, כי בו שבת, היינו בהנהר, שהוא יסוד, וכתיב וישבות ביום השביעי היינו בהגן שהיא מלכות. ומפרש וישבות, מלשון מנוחה ונחת. וז"ס הדבר, זה עושה תולדות היינו היסוד, שה"ס נהר היוצא מעדן, ולא אחר. כי שום ספירה אחרת אינה עושית פירות.

פסקה ה

ת"ח כגוונא וכו': בא וראה, כעין זה. נח למטה, היה ברית קדש כמו היסוד של מעלה, היינו נהר היוצא מעדן הנ"ל, ולפיכך נקרא **איש האדמה**, כי אדמה היא מלכות והיסוד הוא אישה של המלכות. ולמדנו סוד, אשר נח היה צריך אל התבה, הרומזת למלכות, כדי להתחבר בה ולקיים זרע כל העולם, כמו שכתוב, לחיות זרע.

פסקה ו

מאן תיבה וכו': שואל, מהו היא תיבה, ואומר, היא ארון הברית, שהיא המלכות אחר שקבלה היסוד לתוכה, הנקרא ברית. ונח והתבה למטה היו כן כמו יסוד והמלכות של מעלה והראיה, כי בנח כתוב בו ברית, שכתוב והקימותי את בריתי אתך וגו', וכל עוד שלא נתקיים בו הברית, לא בא אל התבה, שהרי כתוב, והקימותי את בריתי אתך ובאת אל התבה. כי אז נעשית התבה ארון הברית, כלומר, אחר שקבלה לתוכה את נח הצדיק, שהיא ברית, הרי נעשית לארון הברית.

פסקה ז

תיבה ונח וכו': תיבה ונח, הם לגמרי כעין מלכות וברית שלמעלה, ומתוך שהברית הזה של מעלה, הוא עושה תולדות, כמו כן גם נח עושה תולדות. ולפיכך כתוב, **אלה תולדות נח**. דהיינו ללמדנו, שהוא עושה תולדות של קיימא, כמו הברית של מעלה, שהוא יסוד דאצילות, מטעם שזכה לברית קדש, ויסוד דאצילות הנקרא ברית, שורה עליו.

פסקה ח

נח איש וכו': נח איש צדיק, ודאי כן הוא כמו יסוד שלמעלה, וע"כ כתוב וצדיק יסוד עולם, אשר הארץ, שהיא המלכות מתקיים עליו, שהרי הוא העמוד, שהעולם שהיא המלכות, עומד עליו, וע"כ נקרא יסוד עולם. ומי הוא היסוד הזה, הוא צדיק, ונח הוא צדיק למטה, בנשמות, וע"כ אומר עליו הכתוב **נח איש צדיק**, ללמדנו שהעולם מתקיים עליו.

פסקה ט

ורזא דכלא וכו': והסוד של כל זה הוא, **את האלקים התהלך נח**, הוא בדיוק ללמדנו שלא נפרש ממנו לעולם, היינו שלא נפרש מהמלכות לעולם. והוא זכה להיות בארץ **איש צדיק**, כעין שלמעלה, שהוא יסוד העולם, ברית שלום ושלום העולם, והוא ודאי איש האדמה, דהיינו בעלה דאדמה כנ"ל. ועל כן כתוב ונח מצא חן בעיני ה'.

פסקה י

תמים היה וכו': שואל בהכתוב, תמים היה בדורותיו מהו **בדורותיו**. ואומר, שהם הדורות היוצאים ממנו, שהוא משלימם כולם בצדקתו, וגם הוא עצמו נשלם מכולם. כלומר שב' משמעות הן בהכתוב תמים היה בדורותיו, א) שתמימותו השלימה כל הדורות היוצאים ממנו. ב) שהוא נעשה תמים בזכות כל הדורות היוצאים ממנו. פירוש אחר. **תמים היה**, פירושו, שנולד מהול, כמו שכתוב התהלך לפני והיה תמים, שהכונה היא שם על המילה. **בדורותיו**, שמשמע, ולא בדורות העולם, הוא משום שממנו יצאו. כלומר, אע"פ שכונת הכתוב הוא, שהוא תמים בכל דורות העולם, מ"מ אומר **בדורותיו**, כי כל דורות העולם דורותיו הם, כי ממנו יוצאים.

פסקה יא

ת"ח נח וכו': בוא וראה, ראוי היה נח מיום שנברא העולם, להיות בחיבור אחד עם התבה ולכנס בה. וכל עוד שלא נתחברו כאחד, לא היה העולם על היכנו כראוי. אחר זה מה כתוב, **ומאלה נפצה הארץ**. מהו נפצה, הוא כמו שאתה אומר ומשם יפרד, דהיינו בדומה לתבה עלאה שה"ס הגן, כי משם והלאה נמצא הפירוד, ונפוצו התולדות לכל הרוחות. דהיינו אחר שיצאו ונתקנו בהתבה, יכולים להמצא בעולם הפירוד ולא ימחו כמו דור המבול.

פסקה יב

וכלא חד וכו': והכל אחד בדמיון אחד. כלומר, שהענפים למטה דומים לשרשיהם שמלמעלה, ומשום זה, אוה"כ, **אלה תולדות נח**, אל"ה ודאי, הם תולדות ופסל את הראשונים, שלא נתקיימו בעולם (כנ"ל באות ד') כי יסוד העולם, שהוא נח, הוא העושה פירות להתקיים בעולם.

אתא ר' אבא וכו': בא רבי אבא ונשקו לרבי אלעזר. אמר האריה בכחו. נקב ושבר את האבן, כלומר שהיה סתום וקשה לו פירוש הכתובים הללו כמו אבן קשה. ורבי אלעזר הסיר הקושיות מהם. כן הוא ודאי, שכל הנאמר בנח ותבה למטה רומז על שרשיהם שלמעלה באצילות, ובוא וראה אף מהשיעור של התבה שגם כן הוא כך. דהיינו שרומז

על שיעור בנין המוחין שבהתבה של מעלה, שהיא מלכות, הנבנית על ידי יסוד דז"א, כי ג' שיעורים נאמרים בה, ארך ורוחב וקומה, שהם חב"ד. **הארך**, ה"ס חכמה, אבל היא נמשך מבינה שנעשית לחכמה, שספירותיה בסוד מאות וע"כ הג"ר שמקבלת התבה ה"ס שלש מאות אמה ארך התבה, דהיינו כח"ב שכל אחת מאה, **הרחב**, ה"ס בינה מבחינת החסדים שבה, והם מאירים בכל ה' ספירותיה כח"ב תו"מ, ומתוך שחסדים הם, נבחנת כל ספירה רק לעשרה, וה"ס חמשים אמה רחבה. **הקומה**, ה"ס דעת, שהיא התכללות חכמה וחסדים יחדיו, כדוגמת הקומה המדומית שהיא התכללות וגידול של הארך ורחב יחדיו, ונמשכת אל התבה מן הז"א שספירותיו בסוד עשיריות, ומאירה בג"ר שלה כח"ב, כמו הארך, וע"כ אומה"כ, ושלשים אמה קומתה. הרי ששיעורי בנין התבה על ידי נח, הם כשיעורי בנין המלכות על ידי יסוד דז"א.

פסקה יג

למה נח תרי וכו': שואל למה כתוב ב' פעמים נח. ואומר אלא כל צדיק וצדיק שבעולם יש לו ב' רוחות, אחד הוא בעוה"ז, ואחד בעוה"ב. וכן תמצא בכל הצדיקים שקראם הקב"ה, משה משה, יעקב יעקב, אברהם אברהם, שמואל שמואל, דהיינו שם שם ב"פ חוץ מיצחק, שלא כתוב בו ב"פ יצחק כמו שכתוב בהם, והוא משום, שבשעה שנקרב יצחק על המזבח יצאה נשמתו שהיתה בו בעוה"ז, וכיון שנאמר לו לאברהם ברוך מחיה המתים, דהיינו שנאמר לו, אל תשלח ידך אל הנער, אחר שכבר שלח ידו לשחטו, חזרה אליו רק נשמתו שבעולם הבא. וע"כ לא נקרא יצחק יצחק. ומשום זה תמצא. שלא יחד הקב"ה את שמו, על צדיק בחייו, אלא על יצחק, משום שנחשב כמת. כי לא היה לו נשמה מעוה"ז אלא מעוה"ב, כמו שיש לנפטרים מעוה"ז, וע"כ רמז הכתוב ואמר, הן בקדושיו לא יאמין וגומר. כי אינו מיחד שמו על הצדיק בחייו.

פסקה יד

ד"א אלה תולדות וכו': פירוש אחר על מה שכתוב נח נח. שמשום שהיה צדיק שבח אותו ב' פעמים, שקראו נח נח. **תמים היה בדורותיו**, אבל אם היה בדורות אחרים, כמו דור של אברהם ודור של משה ודור של דוד לא היה נחשב לכלום. פירוש אחר, ראה מה שעשה בדור שכולם רשעים, מכל שכן אם היה בדור שכולם צדיקים, מה היה עושה.

פסקה טו

ר"א פתח וכו': ר"א פתח הבנת הכ' אלה תולדות נח עם הכתוב. לכו חזו מפעלות ה' וגו' ושואל **לכו חזו**, מהו חזו, ואומר, שהוא כמש"ה חזות קשה הוגד לי, כי על ידי המעשים שהקב"ה עושה מתגלה הנבואה לבני אדם, וכשהנבואה נגלית ע"י הקדם של מעשים

קשים היא נקראת חזות קשה או חזיון. **אשר שם שמות**, שמות ודאי כי השם הוא הגורם לכל. כלומר ע"כ ודאי הוא שיש לבדוק בהשם של הדבר, כי הקב"ה משים בפי בני אדם לקרא שמות בארץ, ושיעור הכתוב הוא לכו והסתכלו במפעלות ה' באמצעות השמות שניתנו להפעולת בהארץ, ע"י בני אדם, כי הקב"ה שם בפיהם השמות בנבואה, ע"י הקדם של מעשים.

פסקה טז

כתיב ויקרא וכו': שואל, למה כתוב כאן, **לאמר** ולמה כתוב, **זה**, ואומר, אלא **לאמר** הנוקבא, דהיינו מלכות, **זה** הוא צדיק, דהיינו נח שהוא צדיק, והראיה, כי כאן כתוב **זה**, ושם כתוב זה ה' קוינו לו, ויליף גזרה שוה, מה **זה** הנאמר שם הוא ה' הנק' צדיק, אף **זה** שבכאן הוא צדיק, ורומז לנח, שנקרא צדיק כמו ה'. ושיעור הכתוב הוא, ויקרא את שמו נח, היינו הנוקבא העליונה, שהיא מלכות, קראה אותו נח, **לאמר**, שהנוקבא אמרה, **זה** דהיינו נח, ינחמנו וגו',

זכאין אינון וכו': אשריהם הצדיקים הנחתמים ברשימות טבעת המלך, דהיינו הקב"ה, להיות רשומים בשמו, והוא שם שמות בארץ, דהיינו בפי בני אדם, שיקראו כל דבר בשמו כראוי.

פסקה יז

כתיב ויקרא וכו': כתוב ויקרא את שמו נח, וכתוב ויקרא שמו יעקב, למה לא כתוב **את** ביעקב כמו בנח. אלא שם מדרגה אחרת וכאן מדרגה אחרת, כמ"ש וארא את ה', וארא ה' לא כתוב אלא את ה', הרי שהמלה **א"ת** הוא בדיוק, אף כאן בנח כתוב ויקרא **את** שמו נח, כי ויקרא שמו יעקב, המדרגה שלו הוא הקב"ה ממש, וע"כ לא כתוב שם **את** אבל כאן בנח שכתוב את, את, הוא לכלול עמו השכינה. כלומר, השכינה. שהיא הנוקבא, היא נקראת **את**, וע"כ יעקב שמדרגתו הוא מרכבה להקב"ה בלבדו לא כתוב בו את. אבל בנח, שה"ס צדיק המחובר תמיד עם השכינה כנ"ל, ע"ב כתוב בו **את**, שהיא השכינה הכלולה עם נח.

פסקה יח

אלה תולדות וכו': ר"י פתח טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט. **טוב איש**. זה הקב"ה הנקרא טוב, כמ"ש **טוב** ה' לכל, וכתיב ה' **איש** מלחמה, והוא חונן ומלוה אל **כל** הזה, שהוא יסוד, כי הויה שהוא ז"א משפיע ומלוה שפע המוחין להיסוד, בשביל המקום, שאין לו משלו, שהיא הנוקבא, כי מקום זה, שהיא הנוקבא, ניזון ממנו, מן היסוד, **יכלכל דבריו במשפט**, כי דבר ההוא, שהיא הנוקבא, אינו ניזון אלא במשפט,

שהם המוחין דהארת החכמה, (כנ"ל בראשית א' דף רע"ו אות ש"מ ד"ה ועוד) כמו שאתה אומר, צדק ומשפט מכון כסאך. הרי שהצדק שהיא הנוקבא ניזונת מהמשפט. וסוד ההלואה שאומר, ה"ס אמא אוזיפת לברתא מאנהא, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כו' אות י"ז ד"ה וזה אמרו) כי הנוקבא אין לה כלום מבחינת עצמה לקבל המוחין, אלא ששואלת אותם מאמא עש"ה. והיא מקבלתם ע"י ז"א, כנודע. ושיעור הכתוב, טוב איש, היינו הקב"ה, חונן ומלוה השפע להיסוד בשביל הנוקבא, שבזה יכלכל דבריו, שהיא הנוקבא, במשפט, היינו במוחין הגדולים הנקראים משפט.

פסקה יט

ד"א טוב וכו': פירוש אחר, **טוב איש**, זה צדיק שכתוב אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו. הרי שהצדיק נקרא טוב. רבי יוסי אומר טוב איש זה נח, שכתוב נח איש צדיק. ושיעור הכתוב טוב איש היינו היסוד דז"א שנקרא צדיק או נח הצדיק, חונן ומלוה שפע המוחין להנוקבא, שבזה יכלכל דבריו שהיא הנוקבא, במשפט, במוחין דגדלות.

רבי יצחק אומר וכו' רי"א טוב איש נאמר, בשבח השבת דהיינו במוחין דיום השבת שבו פתח הכ' עם המלה טוב, שכתוב טוב להודות לה'. פירוש כי אור השבת ה"ס אור תכלית שמים וארץ המאיר בגמר התקון, כמ"ש בנוסח התפלה אתה קדשת וגו'. ולפיכך מטרם גמר התקון הוא מאיר רק בדרך הלואה, (כמ"ש בת"ז תקון י"ט ל"ח ע"א) לוו עלי ואני פורע, ע"ש. וע"כ אומר ר"י, טוב איש חונן ומלוה נאמר באורות השבת, הניתנים בהלואה.

פסקה כ

ר' חייא וכו': ר"ח אמר, הכל אחד, וכולם דבר אחד אמרו, שזה עושה תולדות בעולם, דהיינו הצדיק. ושואל, מי הם תולדות העולם. ואומר, הם נשמות הצדיקים, שהם פרי מעשיו של הקב"ה.

פסקה כא

ר"ש אמר וכו': רש"א בשעה שהקב"ה מתעטר בעטרות שלו, הוא מתעטר מלמעלה ומלמטה, מלמעלה הוא מהמקום העמוק מכל. שהוא או"א, ומתעטר מלמטה, במה, היינו מנשמות הצדיקים. אז נוסף חיים מלמעלה ומלמטה, ונכלל מקום המקדש מכל הצדדים. והבור נתמלא, והים נשלם, ואז נותן חיים לכל.

פירוש כי המוחין דנשמות הצדיקים יוצאין בסוד תלת נקודין חולם שורק חירק, כמו המוחין של ז"א, ונתבאר בהמוחין דז"א, שבישסו"ת יוצאים תחלה ב' נקודות חולם

ושורק, בסוד מ"י אל"ה, שהם ב' קוין ימין ושמאל, והם במחלוקת ואינם יכולים להאיר עד שנעשה זווג על מסך דז"א שעלה שם בסוד מ"ן, ויוצאת עליו קומת חסדים, שה"ס נקודת החירק וקו אמצעי ואז מכריע בין הקוין שה"ס **מ"י אל"ה**, ומתחברים בסוד השם **אלהים** והוא כמ"ש בזהר אמור אות קצ"ז בסולם **ויעקב אתער**, שה"ס קו אמצעי שיצא על מסך דחירק, **וחמו לאברהם** שהוא נקודת חחולם וקו ימין, **מתתקן בגיסא אחרא, כדין אחידן ביה תרוייהו ביצחק**, שהוא נקודת השורק וקו שמאל, **דא מהאי סטרא ודא מהאי סטרא ולא יכלין תוקפוי לנפקא לבר**, אלא שהוא מתלבש ונכלל בימין. עש"ה. וכיון שז"א גרם השלמת המוחין בישסו"ת זכה גם בעצמו באלו המוחין, (כנ"ל בראשית א' דף רפ"ז אות שס"ג ד"ה תלת) כיון דתלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא ע"ש.

ועד"ז ממש יוצאים המוחין בסוד נשמת הצריקים. כתחלה י יוצאים בזו"ן ב' הנקודות חולם ושורק, שה"ס ב' קוין ימין ושמאל, אשר ז"א נתתקן בנקודת החולם וקו ימין, והנוקבא נתתקנת בנקודת השורק וקו שמאל, ואז הם במחלוקת ושניהם אינם מאירים בשלמות, עד שנשמות הצדיקים עולים אליהם למ"ן, ויוצאת שם קומת חסדים על המסך שבנשמות הצדיקים, שה"ס נקודת החירק וקו האמצעי, ואז מתרבים החסדים ע"י קו האמצעי וע"י קו ימין, ומתבטלים הדינין שבנוקבא ומתחברת עם ז"א, ואותו שיעור השלמות שנשמות הצדיקים גרמו בזו"ן, זכו בו גם הם.

וזה אמרו **בשעתא דקב"ה מתעטר בעטרוי** בשעה שז"א מתתקן בעטרותיו, דהיינו במוחין, **מתעטר מעילא ומתתא**, היא מתתקן מלמעלה ומלמטה, דהיינו במוהין דנקודת החולם מסוד קו הימין המקובל לו מלמעלה מאו"א, ובמוחין דנקודת החירק שה"ס קו האמצעי המקובל לו מלמטה, מנשמות הצדיקים כנ"ל. וז"ש **מעילא**, **מאתר דעמיקא דכלא** מלמעלה, הוא מקבל ממקום העמוק מכל דהיינו מאו"א, שמהם המוחין דנקודת החולם, וקו ימין. **מתעטר מתתא**, **במה**, **מנשמתהון דצדיקיא**, ובמה מתתקן מלמטה, הוא בנשמות הצדיקים דהיינו במוחין דנקודת החירק היוצאים על מסך שלהם כנ"ל. וז"ש **כדין אתוסף חיים מעילא ותתא**, **ואתכלל אתר מקדשא מכל סטרין** ואז מתרבים החיים מכח החסדים שמלמעלה מנקודת החולם, ושמלמטה מנקודת החירק, ונכלל מקום המקדש, שהיא הנוקבא, מכל הצדדים, כי הנוקבא דז"א, שהיא בחינת מוחין דנקודת השורק וקו שמאל כנ"ל, שהיתה במחלוקת עם ז"א שה"ס קו ימין, נתפייסה עתה מכח שמוקפת מחסדים מב' הצדדים, מבחינת קו ימין ומבחינת קו אמצעי, כמ"ש בזהר אמור הנ"ל, **דא מהאי סטרא ודא מהאי סטרא ולא יכלין תוקפוי לנפקא לבר**, ע"ש. ואז **ובירא אתמליא וימא אשתלים**, מבחינת החסדים שלה מכנה אותה בור. ומבחינת

החכמה מכנה אותה ים. וע"כ אחר שהבור מתמלא בחסדים מתלבש החכמה שלה בחסדים והים נשלם. **וכדין יהיב חיין לכלא** ואז נותן חיים לכל, דהיינו שנותן מוחין לנשמות הצדיקים. כי אותו השיעור שנשמות הצדיקים גרמו להשתלם בז"א ונוקביה זוכים בו גם הם כנ"ל.

פסקה כב

כתיב שתה וכו': כתוב שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך. ושואל למה כתוב תחלה בורך ואח"כ בארך. שהרי לא נקרא בור אלא מקום ריקן שאינו נובע מים, ובאר הוא מים הנובעים, ואינם דומים זה לזה. ומשיב אלא הכל מקום אחד הוא, ששניהם רומזים על הנוקבא, אלא המקום שעניים נאחזים בו, כלומר כשאינה מחוברת עם ז"א בעלה והיא עניה, נקראת בור שאין לו משלו אלא מה שמכניסים בו, ומי הוא, הוא אות **ד**'. דהיינו הנוקבא בפרודא מז"א שנקראת אז **ד**'.

פסקה כג

לבתר וכו': לאחר כך, דהיינו כשמזווגת עם ז"א, היא נעשית באר שהוא נובע ומתמלא מכל הצדדים, דהיינו שמתמלא מקו ימין מז"א ומקו אמצעי מנשמות הצדיקים, (כנ"ל בדבור הסמוך). ומי הוא, הוא **ה**', דהיינו כשהוא בזווג עם ז"א שנקראת אז ה'. שנתמלא מלמעלה ונובע מלמטה, מתמלאת מלמעלה כמו שאמרנו, (לעיל בדבור הסמוך) דהיינו מז"א מסוד נקודת החולם, והיא נובעת מלמטה, היינו מנשמת הצדיקים, מסוד נקודת השורק. כנ"ל.

פסקה כד

דבר אחר וכו': שתה מים מבורך זה דוד המלך, שכתוב בו מי ישקני מים מבור בית לחם. **ונוזלים**, זה אברהם. **מתוך**, זה יעקב, שהוא באמצע, ומתוך פירושו מאמצע. **בארך**, זה יצחק, שנקרא באר מים חיים. הרי נמצא בכתוב הזה מרכבה הקדושה מהאבות, ודוד המלך מתחבר עמהם.

פסקה כה

תיאובתא וכו' תשוקת הנוקבא אל הדכר אינה, אלא כשהוא מכניס בה רוח, והיא מורה מיין נוקבין לקראת מיין דכורין העליונים, כך כנסת ישראל, דהיינו המלכות, אינה מעוררת חשקה אל הקב"ה, אלא על ידי רוחות הצדיקים הנכנסים בתוכה, בסוד מ"ן, ואז מים נובעים מתוכה, שהם אורות חסדים מבחינת נקודת החירק המאירים בה מכח נשמות הצדיקים כנ"ל. לקראת המים של הדכר, שהם האורות דקו ימין, עם מוחין דנקודת החולם כנ"ל, ובחינתה עצמה ה"ס נקודת השורק, כנ"ל, וכל, ג' בחינות חש"ח

הללו נעשה תשוקה אחת ואגודה אחת וקשר אחד, וזהו רצוי כל, וזהו הטיול שהקב"ה מטייל עם הצדיקים בגן עדן. וחושב ה' בחינות, הנעשים מג' הבחינות חלם שורק חירק, והם ה' בחינות מוחין הנקראים נ"ר נח"י. **תיאובתא**, הוא אור נפש. **צרורא** הוא אור הרוח. **קשורא**, הוא אור הנשמה. **רעוא דכלא**, הוא אור החיה. **טיולא**, דמטייל קב"ה בנשמתהון דצדיקיא, היא אור היחידה.

פסקה כו

ת"ח כל אינון וכו': בוא וראה כל אלו התולדות של ג"ע, שהיא הנוקבא דז"א, המלבשת לאמא עלאה, שנקראת אז ג"ע. ותולדות שלה הם הנשמות, אינם יוצאים מהצדיק, היינו יסוד דז"א, אלא כשהוא נכנס בהתבה שהיא הנוקבא, בחיבור אחד, וכולם, כל התולדות שמקבלת מהצדיק. גנוזים בה זמן מסוים, ואח"כ נולדים ויוצאים ממנה, אף כאן, נח איש צדיק לא הוציא תולדות לפרות בעולם, עד שנכנס לתבה, והכל נתקבץ בתוכה, והיו גנוזים בתוכה זמן מסוים, ואח"כ יצאו ממנה לפרות בעולם ולהתקיים בארץ. ואלמלא שיצאו מתוך התבה, לא היו מתקיימים בעולם.

פסקה כז

וכלא וכו': והכל נעשה כעין של מעלה, מתוך התבה, שהיא הנוקבא, יצאו למעלה, מתוך התבה, יצאו למטה, דהיינו מתבת נח, זה כמו זה, ועתה נתקיים העולם, ולא מקודם לכן. שמשום זה כתוב ונוזלים מתוך בארך, וכתוב ויולד נח שלשה בנים. פירוש, ונוזלים מתוך בארך, קאי על זווג צדיק ותבה העליונים, הבא בג' קוין הנקראים אברהם יצחק יעקב, כנ"ל, אשר ונוזלים, זה אברהם. מתוך, זה יעקב. בארך, זה יצחק. ועל דרך זה כתוב גם כאן, בנח ותבה, ויולד נח שלשה בנים, שגם הם סוד ג' קוין, **שם**, ה"ס קו ימין. **חם** ה"ס קו שמאל. **יפת**, ה"ס קו אמצעי. כי נח ותבה למטה דומים לגמרי לצדיק ותבה שלמעלה.

פסקה כח

ותשחת הארץ וכו': אמר ר"י כיון דכתוב ותשחת הארץ למה כתוב, לפני האלקים. שהוא מובן מאליו. ומשיב,אלא כיון שעשו את חטאיהם בגלוי לעיני כל, כתוב אז, לפני האלקים.

פסקה כט

רבי יוסי וכו' רי"א, אני אומר להיפך. ותשחת הארץ לפני האלקים, מתחלה היה לפני האלקים, שפירושו, שלא חטאו בגלוי. כי לפני האלקים עשו מעשיהם ולא לפני בני אדם. ולבסוף עשו מעשיהם בגלוי. ובב' אופנים אומר הכתוב שחטאו. דהיינו בסתר ובגלוי.

פסקה ל
אלה תולדות נח וכו' רא"א, מיום שאדם עבר על מצות רבונו, כל בני האדם שנולדו אחריו נקראים בני האדם. ולא לשם שבחו נקראים כן, אלא כמי שאומר, בניו של פלוני שעבר על מצות רבונו.

פסקה לא
כיון דאתא וכו' כיון שבא נח, נקראים בני העולם על שמו של נח, תולדות נח, והוא לשם שבח, כי נח קיים אותם בעולם, ולא תולדות אדם שהעבירם מהעולם, וגרם לכולם המות.

פסקה לב
א"ל ר"י וכו': "ל ר"י אם כן, הרי כתוב לאחר מכאן, וירד ה' לראית את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם. בני האדם כתוב ולא כתוב בני נח. אע"פ שהם באו מנח. אמר לו, הוא משום שאדם חטא לפני רבונו מיחס אותם הכתוב לבני אדם, מוטב לו שלא היה נברא, ולא תכתוב עליו התורה את הכתוב הזה.

פסקה לג
אלא ת"ח וכו': אלא בוא וראה, כתוב בן חכם ישמח אב, אם הבן טוב, כל בני העולם מזכירים את אביו לטוב, ואם הבן רע, הכל מזכירים את אביו לרע. אדם, משום שחטא ועבר על מצות רבונו, לכן כאשר באו אלו שמרדו ברבונם, דהיינו בוני המגדל. מה כתוב עליהם, אשר בנו בני האדם, בניו של אדם הראשון, שמרד ברבונו ועבר על מצותו.

פסקה לד
ובנין כך וכו' ומשום זה כתוב אלה תולדות נח, אלה, נחשבים תולדות, ולא הראשונים, אלה, שיצאו ובאו מתוך התבה הם תולדות, ולא תולדות אדם, שיצא מג"ע ולא הוציא אותם משם. וע"כ אינם בני קיימא.

פסקה לה
ת"ח וכו': בוא וראה אלו הוציא אדם תולדות מג"ע לא היו כלים לדורי דורות, ולא היה נחשך אור הלבנה לעולם, דהיינו אור המלכות המכונה לבנה, וכולם היו חיים לעולם, ואפילו מלאכים העליונים לא היו יכולים לעמוד בפניהם, באור וזיו וחכמה, כמ"ש בצלם וכו', אבל כיון שגרם החטא, והוא יצא מג"ע, ועשה תולדות מחוץ לג"ע, לא נתקיימו בעולם, כי לא היו כראוי.

פסקה לו
א"ר חזקיה וכו': אר"ח, ואיך היו יכולים להוליד תולדות שם, בגן עדן, הרי אלו לא היה היצה"ר נמשך עליו וחטא היה הוא בלבדו מתקיים בעולם, ולא היה עושה תולדות. כעין

זה, אלמלא חטאו ישראל והמשיכו עליהם היצה"ר אחר קבלת התורה, לא היו עושים תולדות לעולם, ולא היו באים דורות אחרים בעולם. ועיקר קושיתו הוא, הרי כל עיקר כח הזווג בא רק מפאת היצר הרע (כמ"ש לעיל בזהר בראשית ב' דף קלא אות ר"ז) ובלי יצה"ר אין תולדות.

פסקה לז

א"ל אלמלא וכו': אמר לו, אם לא חטא אדם לא היה מוליד תולדות, בדרך זה מצד היצר הרע, אלא שהיה עושה תולדות מצד רוח הקדוש, כי עתה אינו עושה תולדות רק מצד היצה"ר ומשום שתולדות בני אדם כולם הם מצד היצה"ר, אין להם קיום משום זה, ואי אפשר להם להתקיים, כי הסטרא אחרא נתערב בהם.

פסקה לח

אבל אלמלא וכו': אבל אם לא חטא אדם, ולא נגרש מגן עדן, היה עושה תולדות מצד רוח קודש הקדשים כמלאכים העליונים. והיו חיים לדורי דורות כמו שהוא למעלה. כלומר, שיש ב' זווגים: א' זווג רוחני למלאכים, ב' זווג דיסודות לנשמות. ומ"ש שצריכים יצה"ר, הוא רק לזווג דיסודות, ולא לזווג רוחני שהוא מצד רוח הקודש. כיון שחטא והוליד בנים מחוץ לג"ע, ולא זכה להוליד אותם מגן עדן, לכן לא נתקיימו, אפילו להשתרש בעולם הזה עד שבא נח ונכנס בהתבה, ומהתבה יצאו כל דורות העולם ומשם נפוצו לכל ארבע רוחות העולם.

פסקה לט

וירא אלקים וכו': למה נשחתה וכי הארץ בת עונשין היא. ומשיב, משום כי השחית כל בשר את דרכו כמו שאמרו. ר"ח פתח קרא ואמר, וירא אלקים את מעשיהם וגו', בוא וראה בשעה שבני אדם הם צדיקים, ושומרים מצות התורה אז הארץ מתחזקת וכל חדוה נמצאת בה, מהו הטעם, משום שהשכינה שורה על הארץ ואז העליונים והתחתונים כולם הם בחדוה.

פסקה מ

וכד בני וכו': וכשבני אדם משחיתים דרכם ואינם שומרים מצות התורה, וחוטאים לפני רבונם, אז, כביכול, דוחים את השכינה מהעולם, והארץ נשארת נשחתה, שהרי השכינה נדחה ממנה ואינה שורה עליה, ואז נשחתת. מהו הטעם שנשחתת, הוא משום שרוח אחר שורה עליה המשחית העולם. מן וע"ד אמרינן, עד שנאה ודבבו ל"ג בדפוסים הראשונים. ונראה שהוא גליון.

פסקה מא

יכול אף וכו': יכול שאפילו בארץ ישראל הוא כן, שגם עליה שורה רוח אחר. והרי למדנו ארץ ישראל אינה שורה עליה לא רוח אחר ולא ממונה אחר זולת הקב"ה בלבדו. וא"כ למה נשחתה ארץ ישראל. ומשיב, בוא וראה כי ארץ ישראל, כן הוא, שממונה אינה שורה עליה ולא שליח אחר חוץ מהקב"ה בלבדו, אבל שעה אחת יוכל המחבל לשרות עליה לחבל בני אדם, מאין לנו זה, מדוד, שכתוב, וירא את מלאך ה' עומד, וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים, ואז נשחתה הארץ.

פסקה מב

א"ר אלעזר וכו': אפילו בשעה ההיא, שראה מלאך ה' עומד, היה זה הקב"ה, ויליף גזרה שוה, כאן כתוב מלאך ה', ושם כתוב המלאך הגואל אותי, וכתוב ויסע מלאך האלקים, מה שם הוא הקב"ה, אף כאן הוא הקב"ה. ובין לטוב ובין לרע שולט עליה הקב"ה: **לטוב**, משום שא"י לא נמסרה תחת שום ממונה ואין מי שיטיב לה רק הקב"ה בלבדו, וכל דרי עולם יבושו ממעשיהם, להיותם תחת ממונים. **לרע**, שולט עליה רק הקב"ה, כדי שלא ישמחו אז הממונים לשלוט עליה.

פסקה מג

ואו תימא וכו' ואם תאמר, הרי כתוב, כי ראתה גוים באו מקדשה, והחריבו הבית, שמשמע, שאם הממונים לא היו שולטים לא היה נחרב הבית. בוא וראה, שכתוב, כי אתה עשית, וכתוב עשה ה' אשר זמם, הרי שנעשה ע"י הקב"ה עצמו ולא ע"י ממונים.

פסקה מד

ת"ח כתיב וכו': בוא וראה, כתוב וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה, היא נשחתה ודאי, כמו שכבר נאמר (לעיל אות ל"ט). כמו כן, וירא אלקים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה, כי אז קוראת הארץ למעלה, אל ז"א, ועולה במעלה עליונה, ומיפה פניה כמו נקבה המיפה את עצמה בפני הזכר, כן הארץ, כי בנים צדיקים גדלה להמלך, לז"א.

פסקה מה

והכא דלא וכו': וכאן, שלא שבו דור המבול, מה כתוב, וירא אלקים את הארץ והנה נשחתה וגו', כאשה שנטמאה ומסתרת פניה מבעלה, ובשעה שעונות בני אדם מתרבים לחטא בגלוי, משימה הארץ פניה כנקבה שאין לה בושה משום דבר, כמש"ה והארץ חנפה תחת יושביה, וע"כ וירא, כי נשחתה ודאי, מהו הטעם, משום כי השחית כל בשר דרכו על הארץ.

פסקה מו
ר' אלעזר וכו' ר"א הלך אל רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא חותנו. כיון שראה אותו, תקן לו שטיחים של מכסה על מוטות עץ, וישבו. אמר לו חותנו, אפשר ששמעת מאביך זה שכתוב, עשה ה' אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם.

פסקה מז
א"ל וכו': אמר לו הרי פירשוהו החברים **בצע אמרתו**, שקרע לבוש היקר שלו, שנקרא פורפירא. **אשר צוה מימי קדם**, פורפירא זו צוה אותה מאלו ימי קדם העליונים, היינו מהספירות דפרצוף עתיק הנקראות ימי קדם. וביום שנחרב בית המקדש קרע אותה, באשר פורפירא זו הוא הכבוד שלו ותיקון שלו, דהיינו המלכות הנקראת כבוד ה' והיא תיקונו, כי הוא מתתקן על ידה בהמוחין דהארת החכמה, (כנ"ל בראשית א' דף ע"ה אות ע' ד"ה כמראה) **וקרע אותה**, דהיינו שנסתלקו ממנה ט"ס ראשונות ולא נשארה בה כי אם חלק העשירית ממנה.

פסקה מח
א"ל עשה וכו': הקשה לו, עשה ה' אשר זמם, הכי דרכו של המלך לחשוב להרע לבניו עוד קודם שבאים לחטוא. והשיב לו, זה דומה, למלך שהיה לו כלי יקר ובכל יום היה מפחד עליו שלא ישבר, והיה מסתכל בו והיה ישר בעיניו. לימים בא הבן והכעיס את המלך, לקח המלך את כלי היקר ושבר אותו. זה שכתוב עשה ה' אשר זמם.

פסקה מט
תא חזי וכו': בוא וראה מיום שנבנה בית המקדש, היה הקב"ה מסתכל בו, והיה חביב עליו מאד. והיה מפחד על ישראל שלא יחטאו ויחרב בית המקדש. וכן בכל פעם שהיה בא לבית המקדש, היה לובש פורפירא הזו. דהיינו שהיה מזדווג עם המלכות ואחר שגרמו החטאים והכעיסו את המלך, נחרב בית המקדש וקרע לאותה פורפירא. היינו שכתוב, עשה ה'אשר זמם בצע אמרתו.

פסקה נ
האי אמרתו וכו': אמרתו זו, שהיא המלכות, מתחילה היתה יושבת בראש אמיר, ומתעטר בה המלך עטרה לראשו, ואילן נאה לפניו, היינו אילן הנשמות מטרם שבאים לעולם. ועתה כשנחרב בית המקדש קרע אותה, דהיינו שנסתלקה ממנה ט' ספירות ראשונות ונשארה באור הנפש בלבד.
וכדין עציבו וכו': ואז, כשנחרב בהמ"ק, נעשה עצבות לפניו בבתים החיצונים בודאי, ולא בפנימים, כמ"ש והן אראלים צעקו חוצה, דהיינו רק בחיצוניות.

פסקה נא

ויקרא ה' צבאות וכו': היינו רק בזמן שנחרב ביהמ"ק, קרא לבכי ומספד, אבל בזמן אחר, אין שמחה לפני הקב"ה, כבזמן שרשעי עולם והמכעיסים אותו נאבדים מהעולם, וז"ש ובאבוד רשעים רנה, וכן בכל דור ודור, בעת שעושה דין ברשעי עולם, שמחה ורנה לפני הקב"ה.

פסקה נב

ואי תימא וכו': ואם תאמר, הרי למדנו, שאין שמחה לפני הקב"ה כשהוא עושה דין ברשעים. אלא בא וראה, בשעה שנעשה דין ברשעים שמחה ורנה לפניו על שנאבדו מהעולם, במה דברים אמורים כשהגיע הזמן שהמתין להם שיעשו תשובה, ולא שבו אליו מחטאם, אבל אם נעשה בהם הדין מטרם שהגיע זמנם, ועוד לא נשלם עונם, כמו שאתה אומר כי לא שלם עון האמורי עד הנה, דהיינו שעוד אפשר שיעשו תשובה, אז אין שמחה לפניו, ורע לפניו על שנאבדו.

פסקה נג

ואי תימא וכו': ואם תאמר, אם הוא מטרם שהגיע זמנם, למה עושה בהם דין, אלא הם גרמו רעה לעצמם, כי הקב"ה לא היה עושה בהם דין מטרם שהגיע זמנם, אלא משום שנתחברו לישראל להרע אותם, משום זה עשה בהם דין והאביר אותם מהעולם לפני זמנם. ולכן רע לפניו להאבידם לפני זמנם, ומשום זה הטביע את המצרים בים, והאביד שונאיהם של ישראל בימי יהושפט, וכן כולם, כי בשביל שהריעו לישראל נאבדו לפני זמנם.

פסקה נד

אבל כד וכו': אבל כשנשלם הזמן שהמתין להם ולא שבו בתשובה, אז שמחה ורנה לפניו על שנאבדו מהעולם, חוץ בזמן שנחרב בית המקדש, שאע"פ שכבר נשלם זמנם שהכעיסו לפניו, מכל מקום לא היה שמחה לפניו, ומעת ההוא ואילך, אין שמחה למעלה ולמטה.

פסקה נה

כי לימים וכו': רי"א, ארבעים יום וארבעים לילה הללו מה ענינם. ומשיב, אלא ארבעים יום הוא להלקות בהם רשעי עולם, וכתוב ארבעים יכנו לא יוסיף כנגד ארבע רוחות העולם. שה"ס חו"ב תו"מ, לכל אחד עשרה, שהם ארבעים, משום שהאדם נברא מארבע רוחות העולם. ועל זה אומה"כ ומחיתי את כל היקום, וצריכים ארבעים, להלקות ולמחות העולם.

פסקה נו

רבי יצחק וכו': ר"י היה מצוי לפני ר"ש, אמר לו, מקרא זה שכתוב, ותשחת הארץ לפני האלקים. אם בני אדם חוטאים הארץ במה חטאת. א"ל משום שכתוב כי השחית כל בשר את דרכו, כמו שכבר אמרנו (לעיל אות ל"ט) כעין זה ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה. אלא בני אדם הם חוטאים, ואם תאמר, הארץ במה חוטאת, אלא עיקר הארץ הם בני אדם, והם משחיתים הארץ והיא נשחתת. והמקרא מוכיח שכתוב וירא אלקים וגו'.

פסקה נז

ת"ח כל וכו': בוא וראה כל החטאים של האדם, וכל ההשחתה שלו, תלוים בתשובה. והחטאה של השופך זרע על הארץ, שמשחית דרכו ומוציא זרע על הארץ. משחית את עצמו ומשחית הארץ, ועליו כתוב, נכתם עונך לפני, וכתוב בו כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע, דהיינו המוציא זרעו על הארץ שנקרא רע, לא יגור עוד עם הקב"ה, כלומר, שלא יקבל תשובתו, חוץ בתשובה רבה. וכתוב ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' וימיתהו ה', וכבר נתבאר.

פסקה נח

א"ל אמאי וכו': אמר לו מפני מה דן הקב"ה את העולם, היינו את דור המבול, במים, ולא באש ולא בדבר אחר. א"ל סוד הוא, כי הם השחיתו דרכם, בזה, שמים עליונים ומים תחתונים לא נתחברו זכר ונקבה כראוי. כי כל מי שמשחית דרכו, הוא משחית כמו זה מים דכורין ונוקבין, כלומר שפוגם במ"ד ומ"ן העליונים, וגורם שלא יתחברו, ועל כן נדונו במים. במה שהם חטאו.

פסקה נט

ומיין הוו וכו': והמים היו רותחים, והפשיטו העור מהם, כמו שהשחיתו דרכם במים רותחים, דין כנגד דין, דהיינו שנפרע מהם מדה כנגד מדה. וז"ש **נבקעו כל מעיינות תהום רבה** זה מים תחתונים. **וארובות השמים נפתחו**, זה מים עליונים הרי שלקו ע"י מים עליונים ותחתונים.

פסקה ס

רבי חייא וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך, והגיעו אל הרים הגדולים, ומצאו בין ההרים עצמות בני אדם, שהיו מאותם של בני המבול. ופסעו שלש מאות פסיעות בתוך עצם אחד. תמהו ואמרו. היינו שאמרו החברים, שהם לא היו יראים מדינו של הקב"ה, כמ"ש, ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו. מה עשו, היו סותמים עם רגליהם את

מעיינות התהום אבל המים יצאו רותחים, ולא יכלו לעמוד בהם, עד שהיו נשמטים ונופלים על הארץ ומתים.

פסקה סא

ויולד נח וכו': אר"ח לר"י, בוא ואומר לך דברים ששמעתי בזה. משל לבן אדם שהכניס לנוקביה פרי הבטן בפעם אחת, ויצאו ב' או ג' בנים, שאחד נבדל מחברו, בדרכיו ובמעשיו: אחד הוא צדיק ואחד הוא רשע, ואחד הוא בינוני.

אף הכא וכו': אף כאן גם כן, ג' קשרי הרוח הולכים ומעופפים ונכללים בשלשה עולמות. שהם בריאה יצירה עשיה. פירוש. כי הוקשה לו מאחר שפירש לעיל באות כ"ז אשר ויולד נח שלשה בנים, ה"ס המוחין הבאים בג' הקוין, הנמשכים מג' הנקודות חולם שורק חירק, בסו"ה ונוזלים מתוך בארך. ע"ש בהסולם, א"כ היה צריך להוליד ממוחין הללו רק בן אחד, ולמה הם ג', ולא עוד, אלא שנבדלים כל כך אחד מחברו, אשר שם, היה צדיק, וחם, היה רשע, שכתוב עליו וירא חם אבי כנען את ערות אביו וגו'. וז"ש **מתל לבר נש וכו'**, אף כאן, אע"פ כשהיו בנוקבא דאצילות היו שלשתם רק מוח אחד, בסוד ג' קוין שבו, מ"מ כשנולדו ויצאו משם, באו לג' עולמות בי"ע דפרודא, ונתחלקו שם ג' הקוין, שה"ס ג' קשרי הרוח, זה מזה, המכונים נשמה רוח נפש, קו ימין הוא נשמה. בבריאה, קו שמאל הוא רוח ביצירה, קו אמצעי הוא נפש בעשיה. כי קו האמצעי הוא למטה מקו שמאל. וז"ש **תלת קטרי דרוחא אזלין ושטאן ואתכלילן בג' עלמין**, כי אחר שיצאו מאצילות ונכללו בג' עולמות בי"ע נפרדו ונחלקו מחמתם זה מזה, ונעשו על ידיהם ג' בנים, שה"ס נשמה רוח נפש, והם שם חם ויפת. אמנם בחינת הרוח דהיינו קו השמאל, שהוא חם, עוד לא היה נתקן אז כראוי, וע"כ היה חם רשע, ויפת להיותו מכריע בין שם לחם נבחן לבינוני.

פסקה סב

ת"ח נשמתא וכו' בוא וראה, הנשמה יוצאת מזו"ן דאצילות, ונכנסת בין הרי הפירוד, לבי"ע, ונתחבר הרוח בהנשמה, ויורדת יותר למטה, נתחבר הנפש ברוח, וכולם הולכים ומתחברים זה בזה. פירוש. כי הגם שהמוחין נפרדים לג' מחמת יציאתם לבי"ע דפרודא, מ"מ יש להם עוד חיבור זה בזה, והוא מטעם. כי בעודה בזו"ן דאצילות, יש לה כח"ב תו"מ דכלים ונרנח"י דאורות. וכשיוצאת לג' עלמין דפרודא נעשתה לו"ק: והג' קוין שבה נפרדים זה מזה. ו"ק דקו ימין, הוא נשמה, ובאה בבריאה. ו"ק דקו שמאל הוא רוח ובא ליצירה. ו"ק דקו אמצעי הוא נפש ובאה לעשיה, והג"ר דאורות דכל אחד נשארות בעולם העליון ממנו. והבינה ותו"מ דכלים דכל אחד נופלים להעולם שלמטה ממנו. ונמצא

כשהנשמה באה בבריאה יורדים בינה ותו"מ דנשמה, ומתלבשים בהרוח שביצירה, שהוא מדרגה התחתונה, ונעשה בזה חיבור בין הרוח להנשמה. וז"ש **נשמתא נפקאת ואעיל בין טורי פרודא**, דהיינו שבאה לבריאה דפרודא, **ואתחבר רוחא בנשמתא**, כי בינה ותו"מ דנשמה ירדו ונתלבשו ברוח שביצירה, ועי"ז נתחברו. **נחית לתתא** דהיינו ליצירה, **אתחבר נפש ברוח** כי בינה ותו"מ דרוח שביצירה נופלים ומתלבשים בהנפש שבעשיה, ועי"ז נתחברו. **וכלהו אזלין ומתחברין דא עם דא** דהיינו כל הג', הנשמה ברוח ורוח בנפש.

אמר ר' יהודה וכו', נפש ורוח כלולים זה בזה, בעת שנולדים בעולם. ואין נפש בלי רוח, אכן הנשמה שוררת בדרכיו של האדם, כלומר, שאינה נולדה ביחד עם הנפש רוח, אלא שהאדם צריך להמשיך אותה, ע"י שילך בדרך הישר והטוב. והיא במדור נעלם שלא נודע מקומה. כי הנשמה נולדת בו"ק, שהיא נפש רוח, והג"ר נשארים בהנוקבא דאצילות (כנ"ל בדבור הסמוך) הנעלמת מדרי בי"ע.

פסקה סג

אתא בר נש וכו': אם האדם בא לטהר, עוזרים אותו עם נשמה קדושה, ומטהרים אותו ומקדשים אותו ונקרא קדוש. ואם לא זכה ואינו בא לטהר, רק ב' מדרגות פתוחים לו, שהם נפש ורוח, ונשמה קדושה אין לו. ולא עוד אלא אם בא לטמא מטמאים אותו, והוסר ממנו עזרה עליונה. מכאן ואילך כל אחד לפי דרכיו. כלומר אם עושה תשובה ובא לטהר, שוב עוזרים לו. ואין לשאול. הרי כשהאדם נולד אין לו רק נפש מסטרא דבעירי דכיא. (כמ"ש בזהר משפטים צ"ד: בסולם אות י"א) והענין הוא, כי הרוח כלול תמיד בנפש, כמ"ש כאן. וא"כ יש לו נפש רוח בעת שנולד. אבל נשמה למדרגה זו דבעירי דכיא, הוא לפי מעשיו, וכן הוא בכל מדרגה.

פסקה סד

קטורי רמאי דקסטורי דקוסטרא אנן וכו' קשרים רמים של מצודת המצודות אנו, קטורי פירוש נר"ן, המכונים ג' קטרין. כלומר הנר"ן שלנו מקושרים בקו האמצעי שהיא מצודה חזקה מכל המצודות כלפי הס"א. ע"כ פתוחים העינים ופתוחים האזנים, כלומר יש לנו חו"ב המכונים עינים ואזנים, כי קול מן הקולות, יורד ממעלה למטה משבר הרים וסלעים. כלומר קו האמצעי הנקרא קול, שהוא דעת הכולל ג' קולות חב"ד דדעת, ורק קול אחד יורד ומאיר ממעלה למטה ומשבר כל הקליפות החזקות הנק' הרים וסלעים. אבל ב' קולות העליונים. שהם חו"ב דדעת אינם נמשכים למטה, **מאן אינון דחמאן ולא חמאן וכו'**, מי הם הרואים ואינם רואים, ונעשו אטומי אזנים ושתומי עינים, שאינם

רואים, אינם שומעים, ואינם יודעים להשכיל את האחד הכלול ביניהם בהשנים, דוחים אותם לחוץ. פירוש, משום שאינם יודעים להשכיל ולהמשיך את האחד הכלול בשנים, שהוא קו האמצעי, ע"כ נעשו אטומי אזנים ושתומי עינים, דהיינו שאינם יכולים לקבל המוחין הקדושים של חכמה הנק' עינים ושל בינה הנקראים אזנים. ואינם רואים ואינם שומעים, ולכן דוחים אותם לחוץ מהקדושה.

פסקה סה

אינון מתדבקן ביה באינון תרי: מתדבקים באלו השנים, דהיינו בב' הקוין ימין ושמאל שהם חכמה ובינה, **חד**, **אומנא דאומנא לא שריא בגווייהו** וכו', האחד, שהוא קו אמצעי, והוא, אומן האומנים, שבו תלוים כל המוחין, הוא אינו שורה ביניהם, לכן אינם נכנסים בין הספרים הקדושים. כי כל אלו, שאומן הזה, קו האמצעי, אינו שורה בתוכם אינם נכתבים בספרי הזכרונות, כלומר, שאינם מקבלים המוחין הגדולים דבינה, הנקראים ספר זכרון וספר החיים. וע"כ, נמחים מספר החיים, שאין להם חלק שם. כמו שאתה אומר, ימחו מספר החיים ועם צדיקים אל יכתבו.

פסקה סו

ווי לון וכו': ווי להם כאשר יצאו מעוה"ז, מי ידרוש ויבקש בעדם, כאשר ימסרו בידי המלאך דומה וישרפו באש דולק. ולא יצאו משם, חוץ בר"ח ושבת, כמש"ה, והיה מדי חודש וגו'. לאחר, השבת ור"ח, כרוז מכריז עליהם מצד צפון, ואומר, ישובו רשעים לשאולה וגו'. וכמה מלאכי חבלה מתאספים ובאים עליהם. בארבע רוחות לוהט האש בני בן הנם. דהיינו להעניש הרשעים, שפגמו בד' בחינות, חו"ב תו"מ.

פסקה סז

תלת זמנין ביומא מתפקדן וכו', ג' פעמים ביום נפקדים, להקל על עונשם, והיינו בעת ג' זווגי זו"ן שבג' התפלות. כמ"ש להלן. ולא עוד אלא בשעה שישראל אומרים אמן יהא שמיה רבא וכו' בקול רם, נעשה זווג למעלה, והקב"ה מתמלא רחמים, והוא חס על הכל. ורומז להמלאך הממונה על שערי גיהנם, ששמו **סמריאל**, וג' מפתחות בידו, ופותח ג' שערים שבצד המדבר, והם רואים האור של עוה"ז. ובא עשן של אש וסותם דרכי האור. פירוש. כי נתבאר לעיל (בראשית ב' דף קל"ו אות רט"ו ד"ה ויטול רשות) שנטילת רשות ופיוסא נוהג בכל זווג זו"ן שפירושו, שז"א ממשיך בתחילת הזווג מהארת הקו שמאל, בסוד שמאלו תחת לראשי. ואח"כ מזדווג עמה בשליטת הימין. עש"ה. ונמצא שבשליטת קו שמאל, הוא רומז להמלאך **סמריאל** הממונה של גיהנם, שהוא הענף של קו שמאל, שיפתח ג' שערים שבצד המדבר: **ג' שערים** היינו ג' הקוין שבהזווג. שבצד המדבר. היינו

שליטת צד השמאל, שממנו כחות המדבר. ואז נמשך הארת השמאל ממעלה למטה עד לעוה"ז וז"ש **וחמאן נהורא דהאי עלמא**, הרי כי **תלת זמנין ביומא מתפקדן**, דהיינו בג' זווגי זו"ן, הנעשים בכח ג' התפילות, כי הארת השמאל שבתחילת כל זווג, מגיע אל הרשעים שבגיהנם. כמבואר והמשכה זו אינו נעשה רק ברגע תחילת הזווג דזו"ן, כדי לפייס הנוקבא, כמ"ש שם. ותכף **אתא תננא דנורא וסתים אורחין**, כי נסתמו דרכי האור ונעשה חשך. כמ"ש שם.

פסקה סח

כדין תלת ממנן וכו', אז ג' ממונים שתחת ידם נמצא ג' מגריפות, הם מנשבים בידיהם ומחזירים העשן למקומו. פירוש. אחר שכבר פייס הנוקבא בהארת השמאל, והנוקבא אינה יכולה לעמוד בו, כמ"ש שם, **כי אתא תננא דנורא וסתים ארחין**, עושה זווג בשליטת הימין, וממשיך לה הארה מושלמת. ונמצא שמזווג הימין הזה נמשכים ובאים **תלת ממנן**, שנמשכים מג' קוין של הזווג, וג' מגרופין, היינו ג' כחות הימין המנקים את צנורות השפע מן הדינים, כמו עם מגרופות, והם ממשיכים חסדים, שבזה נבחן, אשר **מנשבן בידייהו ואתיבו תננא לאתרייהו** דהיינו שמחזירים הדינים המכונים עשן ואש, אל מקומם, שהוא הגיהנם. ובינתים, דהיינו מעת שהאירו ג' הקוין בשליטת השמאל, ומטרם שבא עשן האש וסתם הדרכים, נבחן **ורווחין לון שעתא ופלגות שעתא**, והיה להם הרווחה, שעה וחצי שעה. פירוש. כי ג' קוין של המוחין שהם חכמה בינה דעת, נקראים שלש שעות, וקו הדעת נחלק לשנים, שהם חסד וגבורה, ולפי זה נמצא שבעת שהאיר השמאל, האירה הבינה שהיא **שעתא**, והגבורה, שהוא **פלגות שעתא** מן הדעת. אבל משעתא ופלגות שעתא שלצד ימין, שהם: חכמה, וחסד שבדעת, לא האיר אז כלום. הרי שהשיגו הרווחה להנות בינתים, רק משעה וחצי שעה בלבד. **ולבתר תייבין לאשייהו**. ואחר שחזר הימין להאיר בהזווג חוזרים לאש שלהם דהיינו לאש הגיהנם. ואינם יכולים להנות מחכמה וחסד שבדעת המאיר בעת הזווג הזה **וכן תלת זמני וכו**' וכן ג' פעמים ביום ובכל פעם שישראל אומרים אמן יהא שמיה רבא וכו', הם משיגים הרווחה. דהיינו בתחלת כל זווג, כנ"ל, אשריהם הצדיקים אשר דרכיהם מאירים בעולם הבא לכל הצדדים, כמו שאתה אומר, ואורח צדיקים וגו'. ע"כ לשון התוספתא.

פסקה סט

רבי אבא וכו': רא"א, בגיהנם, יש מדורים על מדורים, שניים שלישיים עד שבע, והחברים בארו אותם. (ח"ב רס"ג, פקודי בסולם אות תתל"ח). ואשריהם הצדיקים,

המשמרים את עצמם מחטאי הרשעים ואינם הולכים בדרכיהם ואינם נטמאים בהם. וכל מי שנטמא, כשנפטר והלך לעולם האמת הוא יורד לגיהנם, ויורד עד המדור התחתון.

פסקה ע

ותריין מדורין וכו', ושני מדורים הם הסמוכים זה לזה, הנקראים שאול ואבדון. מי שיורד לשאול דנים אותו שם. ומקבל ענשו, ואח"כ, מעלים אותו למדור אחר העליון מזה, וכן עולה מדרגה אחר מדרגה, עד שמעלים אותו משם. אבל מי שיורד לאבדון, אינם מעלים אותו משם לעולם. ומשום זה נקרא אבדון. כי הוא אבוד שם לגמרי.

פסקה עא

ת"ח נח וכו': בוא וראה, נח הצדיק היה מתרה בבני דורו, ולא היו שומעים לו, עד שהביא הקב"ה עליהם דינו של גיהנם. מהו דינו של גיהנם. הוא אש ושלג, מים ואש זה קר וזה רותח. וכולם נידונו בדינו של גיהנם ונאבדו מן העולם.

פסקה עב

ולבתר אתקיים וכו'. ואחר כן, נתקיים העולם כראוי לו, ונכנס נח בהתבה, והביא לתוכה כל מין ומין מבריות העולם. ודאי הוא, שנח היה עץ עושה פרי, דהיינו יסוד צדיק הנקרא כך, ויצאו כל המינים שבעולם מן התיבה, כמו למעלה. דהיינו כמו ביסוד ומלכות שלמעלה. כמ"ש לפנינו.

פסקה עג

ת"ח כד וכו': בוא וראה, כאשר, עץ עושה פרי הזה, שהוא יסוד דז"א, נתחבר בעץ פרי. שהיא מלכות. יוצאים ממנה, כל אלו המינים של מעלה, חיות גדולות וקטנות, וכמה מינים, וכל אחד למינו. כמש"ה, חיות קטנות עם גדולות. כעין זה היה נח בהתבה, וכולם יצאו מן התבה, כלומר שכולם קבלו תיקונים מצד היותם בהתבה, כמו התולדות שלמעלה המקבלים תקונם מהמלכות. ונתקיים העולם כעין שנתקיים למעלה. ומשום זה נקרא נח איש האדמה, דהיינו בעלה דאדמה. ונקרא נח איש צדיק, דהיינו כעין יסוד צדיק שלמעלה, וכבר בארו זה, לעיל אות ח ' ט '.

פסקה עד

רבי חייא וכו': רח"א שלש מאות שנה עד שלא בא המבול, היה נח מתרה בהם על מעשיהם, ולא היו שומעים לו, עד שנשלם הזמן שהקב"ה המתין להם, דהיינו כמ"ש, והיו ימיו מאה ועשרים שנה, ונאבדו מהעולם.

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב למעלה, דהיינו בפרשה הקודמת, ויהי כי החל האדם וגו', והיו הולכים ערומים לעיני כל, מה כתוב, ויראו בני האלהים את בנות האדם,

וגו', וזה היה להם יסוד ועיקר. שגרם להם, להמשיך בחטאיהם, עד שגרם להם להשמד מהעולם, ומשום זה, נמשכו אחר יצר הרע, בגזעו ושרשיו ודחו אמונה קדושה מביניהם ונטמאו, כמו שאמרו. ומשום זה, קץ כל בשר בא לפני, ללמד שטנה עליהם.

פסקה עה

ויאמר אלקים וגו': רבי יהודה פתח, הודיעני ה' קצי וגו': אמר דוד לפני הקב"ה, שני קצים הם, אחד לימין ואחד לשמאל, והם שני דרכים לבני אדם ללכת בהם לעולם האמת. **קץ לימינא וכו'**: יש קץ לימין. כי כתוב לקץ הימין. ויש קץ לשמאל, כי כתוב קץ שם לחשך וגו' אבן אופל וצלמות. מהו ולכל תכלית הוא חוקר, מי הוא החוקר, אלא ההוא קץ שהוא לשמאל, הוא החוקר, שהוא מחשיך פניהם של הבריות. פירוש סיום האצילות נקרא קץ, ויש בו בחינת ימין, המאיר ממטה למעלה. והוא קדוש. ונקרא קץ הימין. ויש בו בחינת שמאל, ששם נאחז הס"א להמשיך האור ממעלה למטה. והוא בחינת מלאך המות. (כמ"ש בהקדמת הזהר דף קצ"ט אות ר"י).

פסקה עו

קץ לימינא כדקאמרן וכו': הקץ לימין, הוא כמו שאמרנו, שכתוב לקץ הימין אמר לו הקב"ה לדניאל, ואתה לך לקץ ותנוח. א"ל דניאל, בעולם הזה או בעולם האמת, א"ל בעולם האמת. כמש"ה. ינוחו על משכבותם. אמר לו בשעה שיקומו מעפר, דהיינו בתחית המתים, אקום ביניהם או לא. א"ל ותעמוד. א"ל דניאל, יודע אני שיקומו, לתחית המתים, כתות כתות, מהם צדיקי אמת ומהם רשעי עולם ואיני יודע עם מי מהם אקום. א"ל לגורלך. היינו עם הצדיקים, א"ל והרי אמרת ואתה לך לקץ, הרי יש קץ לימין ויש קץ לשמאל, ואיני יודע לאיזה קץ, לקץ הימין או לקץ השמאל. אמר לו לקץ הימין.

פסקה עז

אוף הכי דוד וכו': אף דוד כן, אמר לו להקב"ה, הודיעני ה' קצי, מהו חלק גורלי, ולא נח דעתו עד שנתבשר שיהיה לימין, שכתוב, שב לימיני.

ת"ח אוף וכו': בוא וראה, אף לנח אמר הקב"ה, קץ כל בשר בא לפני. מי הוא אם קץ הימין או קץ השמאל. ואומר. זהו הקץ, שהחשיך פניהם של הבריות, להיותו קץ כל בשר, דהיינו קץ השמאל ההוא מלאך המות.

פסקה עח

בא לפני. מכאן למדנו, שרשעי עולם מקדימים אותו ומושכים אותו עליהם להחשיך להם. כיון שנותנים לו רשות, הוא נוטל הנשמה, ואינו נוטל הנשמה עד שנותנים לו רשות, וע"כ אוה"כ **בא לפני**, שבא לפני לקבל רשות להחשיך פניהם של בני העולם,

ועל כן והנני משחיתם את הארץ. היינו שנתתי לו רשות וע"כ עשה לך תיבת עצי גופר. כדי שתנצל ולא יוכל לשלוט עליך.

פסקה עט

ת"ח תנינן וכו': בוא וראה למדנו בשעה שיש מגפה בעיר או בעולם, לא יתראה האדם בשוק, משום שיש לו רשות להמשחית להשחית הכל, משום זה אמר לו הקב"ה, אתה צריך להשמר, ולא תראה עצמך לפני המשחית, שלא ימשול עליך.

פסקה פ

ואי תימא וכו': ואם תאמר, מי נתן כאן משחית, הרי רק מים היו ונתגברו, ונעשו למבול. בוא וראה. אין לך דין הנעשה בעולם, אם כשהעולם מוכה, או אפילו כשהעולם רק נמסר לדין, שלא ימצא אותו המשחית הולך בתוך הדינים הנעשים בעולם. אף כאן כן הוא, מבול היה והמשחית הלך בתוך המבול, והוא נקרא כן בשם מבול, כי נכלל בשם הזה. וע"כ אמר הקב"ה לנח להסתיר עצמו בתוך התבה ולא להראות בעולם.

פסקה פא

ואי תימא וכו': ואם תאמר, הרי התיבה נראתה בעולם הזה שהמשחית הלך בו וא"כ עדיין הוא מגולה לפני המשחית. אלא כל עוד שפניו של אדם אינם נראים לפני המשחית אינו יכול למשול על האדם. מאין לנו זה, ממצרים, שכתוב, ואתם לא תצאו איש וגו' מהו הטעם, משום שהמשחית נמצא בחוץ, והוא יכול להשחית ולא צריכים להתראות לפניו, ומשום זה נח וכל אלה שהיו עמו נסתתרו בהתבה, והמשחית, לא יכול למשול עליהם.

פסקה פב

רבי חייא וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך, ופגשו בהרי אררט, ראו בהדרך רשומות בקעים, שהיו מימי המבול, א"ל ר"ח לר' יוסי, בקעים הללו הם מימי המבול, והקב"ה הניח אותם לדורי דורות, שלא ימחו לפניו עונותיהם של הרשעים.

פסקה פג

דכך ארחוי וכו', כי כך דרכיו של הקב"ה אשר להצדיקים שעושים רצונו רוצה שיזכרו אותם למעלה ולמטה, ולא ישכח זכרונם לדורי דורות. כעין זה, להרשעים שאינם עושים רצונו רוצה ג"כ שיזכרו אותם, כדי שלא ישכחו עונותיהם, ולזכור עונשם, וזכרונם לרע, לדורי דורות. והיינו שכתוב, נכתם עונך לפני וגו'.

פסקה פד

פתח וכו': פתח ר' יוסי ואמר, צהלי קולך בת גלים הקשיבי לישה עניה ענתות מקרא זה כבר פרשוהו החברים. אבל כתוב זה נאמר על כנסת ישראל, היא המלכות, צהלי

קולך בת גלים היינו בת אברהם אבינו, שהוא בסוד אבא יסד ברתא, והוא חסד שעלה להיות חכמה, וכשיש לה מוחין דאבא, נקראת בת גלים, וכן פרשוהו, בת גלים היינו כמו שכתוב גל נעול, שהמלכות נקראת גל בעת שיש לה מוחין דאבא, וכן כאן נקראת גלים, כי גלים, הם האורות המתקבצים, בסוד ג' הנקודות חולם שורק חירק, והולכים ונכנסים לתוך המלכות וממלאים אותה, כמ"ש שלחיך פרדס רמונים. אשר **שלחיך** פירושו ג"כ האורות המתקבצים ונמשכים להמלכות. כמו נהרות ונחלים. ושיעור הכתוב צהלי קולך בת גלים נאמר על המלכות שתשמח ותרנן בקולה בעת שהיא בת גלים, דהיינו שיש לה המוחין הגדולים הנקראים **גלים**, שהם מוחין דאבא.

פסקה פה

הקשיבי לישה וכו': לישה פירושו, כמו שכתוב ליש אובד מבלי טרף, דהיינו בהיפך מהשם. **גלים** כי יורה לעת שהמלכות נאבדת מחמת חוסר שפע, ליש הוא שם זכר, לישה היא שם נקבה, וכשאומר לישה יורה על המלכות שהיא נוקבא, ושואל, למה היא נקראת על השם ליש, אם משום שכתוב, ליש גבור בבהמה, דהיינו על מדת הגבורה שבה, או משום שכתוב ליש אובד מבלי טרף שהוא על חוסר שפע שבה, ומשיב אלא הכל הוא ב **ליש** שהשם **ליש** יורה על זמן היותה בבחינת נקודת השורק, שאז שניהם בה, הן מדת הגבורה והן חסרון השפע, שהוא אז גבורה תחתונה, מלכות, ושהוא נמשכת מגבורה עלאה, דהיינו מהגבורה שבבינה, ע"כ נאמר עליה ליש גבור בבהמה. והיא, ליש אובד מבלי טרף, בשעה שאלו הנחלים, שהם אורות העליונים, מסתלקים ואינם נכנסים לתוכה, אז נקראת לישה, הנאבדת מבלי טרף, כמו שכתוב ליש אובד מבלי טרף ובני לביא יתפרדו.

פסקה פו

ומה דאמר וכו': ומה שאומר הכתוב לישה היינו עניה ענתות, כלומר לישה ועניה ענתות היינו הך, עניה ענתות, פירושו עניות שבעניות כמש"ה מן הכהנים אשר בענתות, וכתוב ענתות לך על שדך, שענתות האלו פירושם עניות. אף כאן, פירושו עניות. ושואל, מה משמיענו שלמה במה שקראו ענתות. שלא מצינו לו לאביתר שהיה נקרא כן עד הנה, ומשיב. אלא כל זמן שדוד המלך היה חי, נתעלה אביתר בעושר ובכל. לאחר כך דהיינו אחר שמת דוד נעשה עני. אמר לו שלמה. ענתות לך על שדך. ומיושב בזה שעד עתה, כל עוד שדוד המלך היה חי, לא נקרא בשם ענתות, כי היה עושר. אלא אחר מיתתו של דוד נעשה עני, וקראו שלמה ענתות.

פסקה פז
אמאי קרי וכו': שואל סוף סוף, למה קרא לו שלמה כן, בשם ענתות ומה לו לקרוא אותו בשם בזיון. ומשיב אלא אמר לו בימיך היה אבי בעניות, ועתה שאני עשיר לך על שדך. כי מי ששימש בימי עוני אינו ראוי שישמש בימי עושר. ואומר עתה יש לפרש כלומר לפי"ז יש לפרש למה נקרא אביתר ענתות, אם תאמר, משום שהיה מן ענתות, הנה למדנו, שכתוב וימלט בן אחד וגו' והוא היה מנוב. שהרי נוב היה עיר הכהנים. ואע"פ שאמרו, היא נוב היא ענתות, ולמה נקראת ענתות, משום שירדה לעניות, והעיר נאבדה על ידי שאול והכהנים נאבדו, מ"מ אינו כך, אלא ענתות כפר היה והוא אינו נוב וע"כ קרא שלמה לאביתר ענתות, משום שאמר שלמה וכי התענית בכל אשר התענה אבי. ומעיר נוב היה, ועל שדוד היה בעניות בימיו, קרא אותו ענתות.

פסקה פח
אמר וכו': אר"ח העולם היה בעניות, מיום שאדם עבר על מצות הקב"ה, עד שבא נח והקריב קרבן, ונתיישב העולם. אמר רבי יוסי. לא נתיישב העולם, והארץ לא יצאה מזוהמת הנחש, עד שעמדו ישראל על הר סיני, ונתאחזו בעץ החיים, אז נתיישב להעולם.

פסקה פט
ואלמלא וכו': ואם לא חזרו ישראל וחטאו לפני הקב"ה לא היו מתים לעולם, כי הוסרה מהם זוהמת הנחש כיון שחטאו, נשברו אז לוחות הראשונות שהיה בהם חירות מכל, חירות מאותו נחש, שהוא קץ כל בשר. דהיינו מלאך המות.

פסקה צ
וכד קמו וכו': וכשעמדו הלוים להרוג הרג, דהיינו בעת שאמר להם משה שימו איש חרבו על ירכו וגו', אז חזר ונתעורר נחש הרע, והיה הולך לפניהם ולא יכול למשול בהם, כי ישראל כולם, היו מזוינים בחגורות מזונינות, דהיינו כמ"ש בזהר. לעיל (דפו"י ח"א נב: בראשית ב' אות רצ"א בסולם) שבעת מתן תורה **חגר לון קב"ה חגורין דאתוון דשמיה קדישא, דלא יכול לשלטאה עלייהו האי חויא**, שהם העדי שקבלו מהר חורב, ע"ש. וע"כ, לא היה יכול הנחש למשול עליהם. וכיון שאמר למשה, ועתה הורד עדיך מעליך, ניתן רשות להנחש למשול עליהם.

פסקה צא
ת"ח מה וכו': בא וראה, מה כתוב, ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב, ושואל כתוב. ויתנצלו, וינצלו, היה צריך לכתוב, ואומר. אלא ויתנצלו יורה שנתנצלו ע"י כח

אחר, כי ניתן רשות להנחש למשול עליהם. את עדים מהר חורב. פירושו, העדי שקבלו מהר חורב כאשר ניתנה התורה לישראל.

פסקה צב

אמר וכו': אר"ח נח שהיה צדיק, למה לא ביטל המות מהעולם כמו שהיה במתן תורה. ואומר, אלא שהוא משום שזוהמת הנחש עוד לא יצאה מהעולם, ועוד שבני העולם עוד לא היה להם אמונה בהקב"ה, והיו נאחזים כולם בעלי האילן למטה שהם כחות החיצונים והיו מתלבשים ברוח הטומאה.

פסקה צג

ותו וכו': ועוד שאחר כך, שיצאו מן התיבה, הוסיפו לחטא וללכת אחר היצה"ר כבתחילה, והתורה הקדושה, שהיא עץ החיים, עוד לא הוריד אותה הקב"ה בארץ. ועוד שהוא עצמו חזר והמשיך המות לעולם. שכתוב ו ישת מן היין וגו', והוא כבר נתבאר.

פסקה צד

עד דהוו וכו': בעוד שהיו הולכים, ראו שהיה בא לנגדם יהודי אחד, אמר ר"י אדם זה הוא יהודי, שהוא נראה כיהודי. כשהגיע אליהם, שאלו לו מי הוא. אמר להם שליח מצוה אני, כי אנו יושבים בכפר דראמין, והגיע זמן החג, וצריכים אנחנו לולב והמינים שעמו, ואני הולך לקצץ אותם לשם מצוה. הלכו יחד.

פסקה צה

א"ל ההוא וכו' אמר להם אותו היהודי אלו ד' מינים שבלולב, שבכולם באים לרצות בעד העולם, השמעתם למה אנו צריכים להם בחג, ולא בזמן אחר. אמרו לו. כבר העירו בהם החברים לומר טעמם. אבל אם יש דבר חדש תחת ידך אמור אותו.

פסקה צו

אמר לון וכו': אמר להם, אותו המקום שאנו יושבים בו, ודאי הוא קטן. אבל כולם עוסקים בתורה. ויש עלינו רב, מצוין בהרבנים, ושמו רבי יצחק בר יוסי מחוזאה, ובכל יום ויום, הוא אומר לנו דברים חדשים בתורה. ואמר, כי בחג הגיע הזמן לממשלה. כלומר שישראל ישלטו על השרים של ע' אומות, וכתוב, אזי עבר על נפשנו המים הזידונים ברוך ה' שלא נתננו טרף לשיניהם, ושואל וכי יש שינים למים. ואומר, אלא מים זידונים הם שאר העמים, ושינים הם השרים הממונים על שאר העמים עכו"ם, והם מתברכים מצדם של ישראל.

פסקה צז
ובגין לשלטאה וכו'. ובכדי למשול אליהם על שרי האומות, אנו באים בסוד השם הקדוש, המרומז באילו ארבעה מינים שבלולב. הדסים ה"ס חג"ת מ **הי'** דשם הויה, ערבות ה"ס נו"ה הנמשכים מ **הה'** דהוי"ה, לולב ה"ס יסוד מה **ו'** דהויה, אתרוג ה"ס מלכות **ה'** תתאה, לרצות לו להקב"ה, ולמשול עליהם בסוד השם הקדוש. ולעורר עלינו מים קדושים דהיינו שפע מים העליונים לנסך אותם על המזבח. שהיא המלכות. המכניעים את המים הזידונים, הנ"ל.

פסקה צח
תו אמר לון וכו' עוד אמר להם, בראש השנה, התעוררות הראשון חוזר ובא בעולם שהיא הנוקבא. כלומר. הנוקבא חוזרת לקדמותה כמו שהיתה ביום ד' דמע"ב. ושואל, מהו התעוררות הראשון. ואמר, זה בית דין שלמטה, שנתעורר לדין העולם, והקב"ה יושב על כסא הדין ודן את העולם. פירוש. הנוקבא נקראת בית, וביום ד' דמעשה בראשית מטרם שניבנית, היתה מחזה ולמטה דז"א באחוריו, ואז היתה מלאה דינים ונקראת בית דין שלמטה, דהיינו למטה מחזה, וע"כ היא דן את העולם בדין, וכן ז"א יושב אז על כסא דין ודן את העולם ומצב הזה נקרא, אתערותא קדמאה.

פסקה צט
ושלטא וכו': ובית דין זה שולט לדון העולם עד יום הכיפורים, שאז פניה מאירים דהיינו שמשגת ג"ר הנק' פנים, ונחש המקטרג אינו נמצא בעולם שהוא מתעסק באותו שעיר לעזאזל שמביאים לו, שהוא מצד רוח הטומאה, כראוי לו. להמקטרג. ומשום שמתעסק באותו השעיר, אינו קרב למקדשא, שהיא הנוקבא. כלומר, אינו קרב לקטרג על ישראל ולהפריד הזווג של ז"א ונוקבא.

פסקה ק
ושעיר דא וכו': ושעיר הזה הוא כמו שעיר החטאת של ראש חודש, כי מתעסק בו, וע"כ מאירים הפנים של המקדש, שהיא הנוקבא. וע"כ ישראל כולם מוצאים רחמים לפני הקב"ה ומעביר עונם. ועל סוד אחד, אמר להם, אותו היהודי, שלא ניתן רשות לגלותו חוץ לחסידים קדושים עליונים החכמים. א"ל רבי יוסי, מה הוא הסוד. אמר להם, עוד לא בדקתי אתכם, ואיני יודע, אם אתם ראוים לשמוע סוד הזה.

פסקה קא
אזלו, לבתר וכו': הלכו. אחר כך אמר להם, כאשר הלבנה שהיא הנוקבא נקרבת אל השמש שהוא ז"א, מעיר הקב"ה את צד הצפון, שהוא קו השמאל, הנמשך מנקודת

השורק, ואוחז בה באהבה, ומושך אותה אצלו. שה"ס הפיוסא ונטילת רשות, כנ"ל (בראשית ב' דף קל"ו אות רט"ו ד"ה פנימיות) והדרום, שהוא קו ימין, נתעורר מצד אחר, מצד נקודת החירק, והלבנה, היא הנוק' עולה ומתחברת במזרח, שהוא ז"א, ואז יונקת משני הצדדים, מדרום ומצפון, ולוקחת הברכות, דהיינו שפע הזווג, בלחש. שהיא בחי' ו"ק מכח נקודת החירק, שה"ס וקולה לא ישמע. כי קול ודיבור פירושו ג"ר. ואז מתברכת הלבנה ומתמלאת משפע, וכאן מתקרבת האשה לבעלה כלומר, זה הוא זווג שלם המשפיע מוחין שלמים להעולם. (ועניין ג' הנקודות המרומזים כאן, (עי' לעיל בראשית א' דף ט"ו ד"ה אות ט' ההיא נקודה) ומשמיענו בזה, שסדר הזווג הוא שמתחילה ממשיך ז"א להנוקבא, הארת קו השמאל, שהסוה"כ שמאלו תחת לראשי. ואח"כ את קו הימין, שה"ס וימינו תחבקני, ומשמאל נמשך הארת החכמה, ומימין חסדים כנודע. ואח"כ מבאר. איך הנחש מתאחז בעת הארת קו השמאל, כמ"ש לפנינו.

פסקה קב

כמה דאית וכו': כמו שיש סוד צורות איברי אדם, דהיינו ז"א, ותקוניו, כן יש סוד צורות אברי הנוקבא דז"א, ותקוני הנוקבא. וכל ההפרש הוא רק בהגוון, שז"א ה"ס גוון ירוק. ונוקביה, ה"ס גוון אדום. אמנם בצורות האברים הם שוים. וכמו כן יש למטה, מאצילות, סוד תקון אדם תחתון אחר, מסטרא אחרא, שמתחת הלבנה. שיש בו אותן צורות אברים, דהיינו ימין ושמאל וכדומה. ומשמעינן בזה, שהמדרגות נחתמות זו מזו, והצורות שבעליונה עוברות על התחתונה, והתעוררות כל בחינה שבאחת מהן, מעוררת הבחינה שכנגדה באחרות. כמו שמבאר לפנינו.

פסקה קג

כמה דדרועא וכו': כמו שזרוע השמאל למעלה, בז"א, אוחז בה בהנוקבא, ומתעורר כנגדה באהבה, כן יש למטה, מהנוקבא, נחש הזה, שהוא זרוע שמאל של רוח הטומאה, והוא הנוקבא דטומאה. ואוחז בו, מי שרוכב עליו, שהוא הזכר דטומאה, המזדווג עם הנחש. והוא קרב אז אל הלבנה שהיא הנוקבא, ומושך אותה, היינו שיונק ממנה, מבין הדבקים, דהיינו ממקום הזווג, ונטמאת, פירוש, כי ב' נקודות הן בהנוקבא: אחת, דמדת הדין, שאינה ראויה לקבל מוחין מכח צמצום א', והיא גנוזה בה, ואחת דמדת הרחמים, מהבינה, שבה מקבלת כל המוחין ומאירה לעולם, והיא גלויה בהנוקבא. וע"כ היא נקראת עץ הדעת טוב ורע, כי אם **זכי ברנש הא טוב, ואי לא זכי הא רע**. שפירושו, אם האדם מקבל הארת השמאל בתקוני הקדושה, שהוא ממטה למעלה, אז הוא טוב, שמקבל ממנה כל המוחין בשלמות. ואם לא זכי, אלא שממשיך המוחין ממעלה למטה,

אז מתקרב הנחש אל הנוקבא, ומגלה את הנקודה דמדת הדין שבה. שאינה ראויה לקבל מוחין ושפע מז"א, מכח צמצום א' כנ"ל, ומחמתה מתקלקלת גם נקודה הב' דמדת הרחמים, וע"כ נפרד הזווג, ונבחנת כמו שנטמאה, ואינה ראויה עוד להזדווג ולקבל שפע מז"א. (ועיין כל זה לעיל בהקדמת הזהר דף קכ"ג באות קכ"ב ו קכ"ג ובהסולם שם) וז"ש כאן, **וקרבא לגבי דסיהרא ומשיך לה בינייהו דקוטפא ואסתאבת**. דהיינו שמגלה את הנקודה דמדת הדין הגנוזה בין הדבקים. ואז **ואסתאבת**, כלומר שאינה יכולה עוד להזדווג ולקבל שפע בשביל העולם, כמבואר.

פסקה קד

וכדין ישראל וכו' ואז ישראל למטה מקריבים שעיר, בר"ח, שע"י השעיר. ממשיכים מיתוק המלכות בהבינה, והארת השמאל ממטה למעלה, ונחש ההוא נמשך אחרי אותו השעיר כי כל תאותו הוא להארת השמאל, והלבנה נטהרת, כי היא עתה ראויה לקבל שפע מז"א בעלה, ועולית למעלה ונקשרת למעלה, דהיינו בז"א, כדי להתברך, ופניה מאירים עתה, כלפי מה שנחשכה מקודם בהיותה למטה, מטרם שבאה בזווג עם ז"א. ובזה נתבאר ענין שעיר ר"ח, שהוא בא לטהר הנוקבא, דהיינו להמשיך לה הכלים דמדת הרחמים מבינה, עם הארת השמאל, שעי"ז היא חוזרת לטהרתה. ואע"פ, שהנחש יכול עוד לעורר הנקודה דמדה"ד אחר שכבר נתגלתה לו' מ"מ אינו עושה זאת, מחמת שאינו רוצה לקלקל את הארת השמאל, שהוא תאב מאד להארה זו. ונמצא עתה שקטגור נעשה סנגור.

פסקה קה

כדין הכא וכו': כמו כן, גם כאן ביוהכ"פ, כיון שאותו נחש הרע, מתעסק באותו שעיר לעזאזל, שהוא ג"כ המשכת הארת השמאל כמו שעיר ר"ח, (כנ"ל באות ק') הלבנה נפרדת ממנו, מהנחש, כי נעסק בהשעיר ואינו רוצה עוד לקטרג עליה, כנ"ל בדיבור הסמוך, והנוקבא עוסקת עתה ללמד זכות על ישראל ומסככת עליהם כאם על הבנים, והקב"ה מברך אותם מלמעלה, ומוחל להם עונותיהם.

פסקה קו

לבתר ישראל וכו': ואח"כ כשישראל מגיעים לחג הסוכות, מתעורר צד הימין של מעלה, בסו"ה וימינו תחבקני כדי שהלבנה, דהיינו הנוקבא, תתקשר בו, בימין, ופניה יאירו כראוי, ואז מחלקת חלק מברכותיה לכל אלו הממונים של מטה, דהיינו ע' שרים, כדי שיתעסקו בחלקם. ולא יבוא לינק וליקרב לצד חלקם של ישראל. דהיינו על דרך

שנתבאר אצל הנחש והנוקבא, שלהיותו מתעסק בהשעיר, אינו מקטרג על הנוקבא, כנ"ל.

פסקה קז

כגוונא דא וכו': כעין זה למטה בעוה"ז, כאשר שאר האומות כולם מתברכים, הם נעסקים בנחלת חלקם, ואינם באים להתערב עם ישראל ולחמוד את נחלת חלקם. דהיינו כמ"ש בנחש והנוקבא, ובע' ממונים העליונים וישראל, כן הוא גם בין ע' האומות וישראל, ומשום זה בחג ע"י הקרבת ע' פרים ממשיכים ישראל ברכות לכל אלו הממונים על ע' אומות. כדי שיתעסקו בחלקם, ולא יתערבו עמהם.

פסקה קח

וכד סיהרא וכו': וכאשר הלבנה מתמלאה עם ברכות למעלה כראוי, באים ישראל ויונקים ממנה בלבדם. וע"כ כתוב ביום השמיני עצרת תהיה לכם, מהו עצרת, הוא כתרגומו, כנישו. דהיינו אוסף, כי כל מה שנאסף מהברכות העליונות אינם יונקים ממנה עמים אחרים חוץ מישראל בלבדו. ומשום זה כתוב עצרת תהיה לכם, שהמשמעות הוא לכם, ולא לשאר עמים. לכם ולא לשאר ממונים.

פסקה קט

ועל דא אינון וכו': ועל כל ישראל מרצים את הקב"ה במים שמנסכים על המזבח. כדי לתת להממונים של האומות חלק מהברכות, שיתעסקו בו ולא יתערבו אח"כ בשמחתם של ישראל כאשר ינקו ישראל ברכות העליונות. ועל יום זה כתוב, דודי לי ואני לו, שאחר אינו מתערב עמנו.

פסקה קי

למלכא דזמן וכו': משל למלך שהזמין את אוהבו לסעודה שהוא עושה ביום מסוים, כדי שאוהב המלך ידע שהמלך רוצה בו. אמר המלך. עתה אני רוצה לשמוח עם אוהבי לבדו ואני מתירא, שאני אהיה בתוך הסעודה עם אוהבי, יבואו כל אלו השוטרים הממונים, וישבו עמנו אל השולחן, לסעוד סעודת השמחה עם אוהבי ביחד. מה עשה האוהב, הוא הקדים תבשילין של ירקות ובשר שור והקריב לאכול לפני אותם השוטרים הממונים, ואחר כך ישב המלך עם אוהבו, לאותה סעודה העליונה מכל מעדני עולם. ובעוד שהוא עם המלך בלבדו שואל ממנו כל צרכיו, והוא נותן לו, והמלך שמח עם אוהבו בלבדו, וזרים לא יתערבו ביניהם. כך ישראל עם הקב"ה, כנ"ל, משום זה כתוב ביום השמיני עצרת תהיה לכם.

פסקה קיא

אמרו רבי יוסי וכו': אמרו ר"י ור"ח, הקב"ה תקן את הדרך לפנינו, אשריהם העוסקים בתורה. באו ונשקוהו לאותו יהודי וקרא עליו רבי יוסי, וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך.

כד מטו וכו': כשהגיעו לשדה ישבו. אמר אותו אדם, מה נשתנה, שכתב וה' המטיר על סדום ועמורה ואינו כתוב ואלקים המטיר וגו'. ומה נשתנה בהמבול, שכתוב בו בכל מקום אלקים, אלקים, ולא כתוב בו וה'. כמו במהפכת סדום ועמורה.

פסקה קיב

אלא תנינן וכו': אלא למדנו, בכל מקום שכתוב וה', פירושו, הוא ובית דינו, דהיינו ז"א שהוא רחמים, ביחד עם נוקביה. שהיא דין, ואם כתוב, אלקים סתם יורה על הבית דין בלבד. דהיינו הנוקבא בלבדה בלי ז"א. כי בסדום, נעשה הדין שלא לכלות העולם, וע"כ נתערב הוא, ז"א. עם הדין, וע"כ כתוב שם, **וה'**, שיורה על מדת הרחמים שהוא ז"א הנקרא הוי"ה, ובית דינו יחד, שהיא נוקביה. כי הו' הנסמך אל הויה מרבה את הנוקבא. אבל בהמבול השמיד כל העולם וכל הנמצאים בהעולם. ע"כ כתוב בו השם **אלקים**. שיורה על מדת הדין בלבדו בלי שיתוף מדת הרחמים.

פסקה קיג

ואי תימא וכו': ואם תאמר, נח וכל שעמו ניצולו, ולא נשמדו כל הנמצאים, הוא משום שהיה נעלם מעין, שלא היה נראה להמשחית ועל כן, נבחן, שנכלה כל מה שנמצא בעולם דהיינו כל מה שנראה לעין המשחית. ועל כן, וה' יורה שאינו משחית כל מה שבגלוי לעין. כמו בהפיכת סדום, **אלקים** יורה שצריכים להסתר וצריכים להשמר. מפני שמכלה את הכל דהיינו כל מה שגלוי לעין. ועל כן **אלקים** יורה על הנוקבא לבדה בלי ז"א שהוא רחמים.

פסקה קיד

ורזא דא וכו' וז"ס ה' למבול ישב. ושואל מהו פירושו של ישב, ואמר, אלמלא המקרא כתוב לא יכולנו לומר זה כי ישב פרושו לבדו בפני עצמו, כי לא נתחבר עם הדין שנעשה בהמבול. וילפינן גזרה שוה. כתוב כאן ישב, ושם כתוב בדד ישב מחוץ למחנה, מה שם פירושו לבדו בפני עצמו, אף ישב שבכאן, פירושו לבדו בפני עצמו. ושיעור הכתוב הויה למבול ישב שבעת דינו של המבול ישב בפני עצמו ולא נתחבר לדון דין הזה. וע"כ היה כולו דין בלי רחמים.

פסקה קטו

ובגין דנח וכו': ומשום שנח היה נעלם מעין לכן אחר שנעשה הדין ונכלה העולם ושכך כעסו, מה כתוב ויזכור אלקים את נח, כי עד עתה, דהיינו בעת שכילה העולם. לא נזכר נח, שהיה נעלם מעין.

פסקה קטז

ורזא אוליפנא וכו': וסוד למדתי שהקב"ה נעלם וגלוי, **גלוי** היינו הב"ד שלמטה, שהיא הנוקבא רחל, העומדת מחזה ולמטה דז"א **נעלם**, היינו המקום שכל הברכות יוצאים משמה, שהיא הזווג ז"א ולאה, העומדת מחזה ולמעלה דז"א. שמזווג הזה באים כל הברכות. ומשום זה, כל דברי האדם שהם בהעלם אצלו שורה עליהם ברכות. וכל שהם בהתגלות, מקום ההוא של בית דין שורה עליו. דהיינו הנוקבא שמחזה ולמטה דז"א, משום שהוא מקום הגילוי, דהיינו עלמא דאתגליא. כלומר, שהחסדים מתגלים בה בהארת החכמה, ואותו שנקרא רע עין שולט עליו, כלומר שבמקום הגילוי, דהארת חכמה, מתאחזים כל הדינים והקליפות, אבל בהנוקבא שמחזה ולמעלה ששם חסדים מכוסים, שמשום זה הוא נקראת עלמא דאתכסיא, אין שום קליפה יכולה להאחז בה, ולפיכך כל שרבריו מכוסים שורה עליו ברכה מעלמא דאתכסיא. וכל שדבריו מגולים שורה עליו דינים מעלמא דאתגליא, והכל הוא בסוד עליון כעין של מעלה.

פסקה קיז

בכה וכו': בכה ר"י ואמר אשרי הדור שר"ש שורה בתוכו, כי זכותו של ר"ש הזמין לנו על ההרים לשמוע דברים עליונים כאלו. אמר ר"י אדם זה בא אלינו רק להודיע לנו דברים האלו, כי הקב"ה שלחו אלינו. כשבאו וסדדו הדברים ששמעו לפני ר"ש, אמר, ודאי יפה הוא אומר. כלומר, שדבריר אמיתים המה.

פסקה קיח

רבי אלעזר וכו': ר"א ישב איזה יום לפני ר"ש אביו, שאל אותו, קץ כל בשר זה, שהוא הס"א (כנ"ל באות ע"ה) נהנה מאלו הקרבנות שהיו ישראל מקריבין על המזבח, או לא. אמר לו כולם היו מקבלים סיפוקם ביחד הן למעלה והן למטה.

פסקה קיט

ות"ח כהני וכו': ובוא וראה, כהנים ולוים וישראלים שה"ס ג' קוין ימין שמאל ואמצע, נקראים אדם בהחיבור של אלו רצוניות הקדושים העולים מהם למ"ן, מהכהנים בעבודתם, ומלוים בשירתם, ומישראל במעמדם, בעת הקרבת הקרבן. כשבה ההוא, או האיל, או בהמה ההיא, שמקריבים צריכים לפרש עליה, מטרם שמקריבים אותה על

המזבח, כל החטאים וכל רצוניות הרעים. להתודות עליה: ואז נקרא קרבן ההוא בשם בהמה בתוך כל אלו החטאים והרעות והרהורים שהתודה עליו. פירוש. **אדם** בגי' מ"ה וע"כ הוא כינוי לז"א, שה"ס הויה במילוי אלפין שבגימ' מ"ה. **בהמה** בגי' נ"ב, וע"כ הוא כינוי אל הנוקבא, שה"ס הויה במילוי ההין שבגי' ב"ן. והשם הזה יורה בעיקר על מוחין דשמאל שהיא מקבלת. ולפיכך. הארת המוחין השלמים שבאים בזווג כל ג' הקוין, ימין שמאל אמצע, נקרא בשם **אדם**. והארת החכמה הנמשכת בקו שמאל. מטרם שנתחבר בזווג ג' הקוין. נבחנת בשם **בהמה**. ואומר שבהקרבת הקרבן יש ב' הבחינות **אדם ובהמה**, כי ע"י המ"ן שמעלים כהנים בעבודתם ולוים בשירתם וישראל במעמדם בעת הקרבת הקרבן. שה"ס ג' הקוין, נמשכים המוחין בבחינת **אדם**, ועל ידי הודוי שמתודים על הקרבן, נמשך הארת החכמה שבקו שמאל בלבדו בלי זווג מכל הקוין, שהארה זו נקראת בשם **בהמה**. ומהארה זו דבהמה, נהנה ג"כ הקץ כל בשר, כמו שמסיק לפנינו אחר המאמר דר"ש באות קכ"ח ומיושב שאלת רבי אלעזר. וצריך שתדע שאין כפרת עונות אלא ע"י המשכת הארת החכמה שבשמאל. וז"ש. **אתקרי בהמה בכלא, בגו אינון חטאין וכו'** כלומר, מכח הוידוי, וכפרת עונות שבהקרבן, הוא נבחן בשם **בהמה**. שה"ס הארת החכמה שבשמאל, שמשם כפרת העונות.

פסקה קכ

כגוונא דקרבנא וכו': כמו הקרבן של עזאזל, שכתוב בו, והתודה עליו כל עונות וגו' כן כאן, ככל קרבן נוהג וידוי העונות. כי כאשר הקרבן עולה על המזבח ואינו נשלח המדברה מגיע לו על אחת שתים, שצריכים להתודות עליו. ומשום זה, זה עולה למקומו וזה עולה למקומו, זה בסוד אדם, שה"ס ג' קוין, וזה בסוד בהמה, שה"ס הארת הקו שמאל בלבד כמו שאתה אומר, אדם ובהמה תושיע ה'.

פסקה קכא

חביתין וכו': מנחת חביתים וכל שאר המנחות. צריכים לעורר רוח הקדוש דהיינו בחינת אדם, בהרצון של הכהנים ובשירת הלוים ובתפלת ישראל, שה"ס ג' קוין (כנ"ל בדיבור הסמוך) ובאותו העשן, ושמן וקמח העולה על המזבח, מתרוים ומסתפקים כל בעלי הדין, שאינם יכולים לשלוט בדין ההוא שנמסר להם. והם בחינת בהמה. הרי שגם במנחות יש ג"כ ב' הבחינות אדם ובהמה. והכל נמשך בזמן אחד כלומר הן בחינת אדם והן בחינת בהמה נמשך כאחד בעת הקרבת הקרבן. **ת"ח וכו'** בוא וראה, הכל נעשה בסוד האמונה, להספיק זה לזה ולהעלות למעלה מה שנצרך, עד אין סוף. **להספיק זה לזה**, קאי על קו ימין המשלים לשמאל וקו שמאל המשלים לימין, (כנ"ל בראשית א' דף

ש"א אות שפ"ה ד"ה אר"ח) **לעלות למעלה מה שנצרך** קאי על הארת החכמה שבשמאל שצריכים להעלותה למעלה ולא להמשיכה למטה. (כנ"ל בראשית א' דף ש"ג אות שפ"ו ד"ה ונודע), **עד אין סוף**, היינו להעלות הכל לרדל"א, שה"ס אין סוף כמו שרבי שמעון ממשיך ומבאר כל זה לפנינו.

פסקה קכב

אמר ר' שמעון וכו': אמר ר"ש הרימותי ידי למעלה בתפילה. כי בא לגלות סדר אצילות ג"ר דא"א הנקראים כתרא, מוחא דאוירא, ומוחא סתימאה, ואיך עולים לרישא דלא אתיידע, שה"ס א"ס ב"ה. שהוא ענין גבוה ונסתר מאד. ע"כ התפלל שגילוי הסודות הללו יהיה לרצון לפני השי"ת.

דכד רעותא וכו': כאשר רצון העליון למעלה, למעלה שה"ס כתרא דא"א, עומד ונתקן על אותו רצון שלא נודע ולא נתפס לעולם, שה"ס ראש עתיק הנקרא רישא דלא אתיידע, נעשה כתרא דא"א משום זה, ראש הסותם ביותר למעלה. וראש הזה האציל מה שהאציל, ולא ידוע, הוא מוחא דאוירא דא"א. והאיר מה שהאיר, בדרך סתום. הוא מוחא סתימאה דא"א. וטעם הדברים מבאר לפנינו.

פסקה קכג

רעו דמחשבה וכו': הרצון של מחשבה העליונה, הוא כתרא דא"א, הנקרא **רעותא עלאה**, ואחר שנתקן לבחינת ראש נקרא **מחשבה עלאה**, הוא, לרדוף אחריו, אחר רדל"א, ולקבל הארתו. אבל פרסא אחת נפרשה, בין רדל"א לכתרא, ומתוך פרסא זו ברדיפת מחשבה העליונה, כתרא, אחר אורו של רדל"א, האור מגיע ואינו מגיע אליו, כי הפרסא מעכבת עליו, וכך עד הפרסא מאיר מה שמאיר, ולא מפרסא ולמטה. וע"כ, מחשבה העליונה מאירה בהארה סתומה למוחא סתימאה, ובאור שאינו ידוע למוחא דאוירא. והמחשבה עצמה שהוא כתרא, הוא בבחינת לא ידע.

פירוש, ר"ש ממשיך לבאר כאן ב' ענינים: א) איך הקץ כל בשר נהנה מהקרבנות שישראל מקריבים, בכדי ליישב שאלת ר"א בנו. ב) ענין ההארה של ראש פרצוף עתיק דאצילות, הנק' רישא דלא אתיידע, שה"ס אין סוף ב"ה שממנו נמשך ענין יציאת המוחין דקטנות והמוחין דגדלות של ג' רישין של א"א. הנקראים כתרא, מוחא דאוירא, ומוחא סתימאה שה"ס יה"ו של א"א עצמו. וכן מבאר הקטנות והגדלות של הלבושים דא"א הנקראים או"א, ישסו"ת, וזו"ן. ואיך יה"ו דלבושים נכללים ביה"ו דא"א גופיה, וכולם נכללים בראש עתיק הנזכר, הנק' רדל"א שה"ס א"ס ב"ה שהיא כונת הקרבן, כנ"ל **לאסתפקא דא בדא, ולאסתלקא וכו' עד אין סוף**.

וז"ש חד פריסו אתפרם: שפירושו עלית המלכות למקום בינה. ומסיימת שם המדרגה, שסיום חדש זה נקרא **פרסא**, ועל ידי סיום זה, ירדו ג' הספירות בינה ותו"מ מכל מדרגה להמדרגה שמתחתיה, (כנ"ל דף כ"ב אות ס"ב ד"ה ת"ח ע"ש) ונמצא בינה ותו"מ דמחשבה עלאה שהוא כתרא, ירדו למוחא דאוירא. ובתו"מ של מוחא דאוירא ירדו למוחא סתימאה. ובתו"מ דמו"ס ירדו לאו"א וכו'. באופן שלא נשאר בכל מדרגה רק כתר וחכמה דכלים. שלא יכלו לקבל בהם מרדל"א, רק ב' אורות נפש רוח, הנבחנים לו"ק, ולקטנות של ג' רישין. וז"ש **וכדין ההוא מחשבה עלאה** שהוא כתרא דא"א, **נהיר בנהירו סתים**, מאיר בהארה סתומה למוחא סתימאה. דהיינו ו"ק. **דלא ידיע**, ולמוחא דאוירא מאיר באור שאינו נודע, דהיינו ג"כ רק ו"ק. **וההוא מחשכה** עצמה, דהיינו כתרא דא"א, **לא**, **ידעו** דהיינו ג"כ רק בחי' ו"ק. אמנם יש הפרש ביניהם, כי **נהירו סתים** פירושו, שגם בגדלות כשישיג ג"ר ישאר סתום ולא יאיר לאחרים, ונחירו **דלא ידיע**, פירושו שרק עתה אינו נודע אבל בגדלות יהיה נודע, וע"כ נקרא מוחא דאוירא, כי בגדלות יוצאת הי' **מאויר** שלו ונעשה **אור**. **ולא ידע**, הוא כמו לא אתיידע. שפירושו, שגם בגדלות לא יהיה נודע. וכל אלו המיעוטים נעשו משום הפרסא שעלתה למקום בינה וסיימה שם המדרגה, והורידה את בינה ותו"מ דכל ראש להראש שמתחתיו, וכיון שלא נשארו אלא ב' כלים בכל ראש. לא יכלו לקבל יותר מב' אורות שהם נ"ר, הנבחנים לו"ק.

פסקה קכד

כדין בטש וכו': אז, הארה זו של המחשבה שלא נודע, הכה בהארת הפרסא העומדת, והמאירה בג' המעוטים הנ"ל שהם, ממה שאינו ידוע במוחא דאוירא. ואינו נודע, בכתרא ולא נגלה במוחא סתימאה, וכך הכה הארת המחשבה שלא נודע, שהיא רדל"א בהארת הפרסא, ומאירים יחד. פירוש, כי הארת רדל"א הכה וחזר והוריד הפרסא למקומה למלכות, שעל ידי זה חזרו לכל מדרגה ג' הכלים בינה ותו"מ שנפלו ממנה, ונשלמו שוב בכח"ב תו"מ דכלים ובנרנח"י דאורות. וז"ש **וכדין**, **דא נהירו דמחשבה דלא אתיידע**, **בטש בנהירו דפריסא**, **ונהרין כחדא**. כי ע"י ביטוש הזה חזרו להאיר בכל השלימות כמקודם לכן. ומ"ש **ונהרין כחדא**. שמשמע, שג' רישין דא"א הכלולים בהפרסא, מאירים יחד עם רדל"א. הענין הוא. כי ראש עתיק הנקיא רדל"א, היא בחינת ראש הנוקבא דעתיק, שהיא נתקנה בסוד **בקע** (כנ"ל בראשית א' דף ה' אות ב' ד"ה וזה) ונמצא שבעת עלית הפרסא למקום בינה, נפלו גם בינה ותו"מ דרדל"א למקום הג' רישין דא"א, ועתה אחר שנעשה הביטוש, החוזר ומעלה הבינה והתו"מ מכל המדרגות, עלו ג"כ בינה ותו"מ דרדל"א למקומם. ונודע שעם עלית בינה ותו"מ דעליון עולה עמהם גם התחתון, שהחזיק

בהם מקודם לכן, (כנ"ל ב"א דף י' אות ה' ד"ה אי בהאי) ונמצא לפי"ז, שג' רישין דא"א עלו לרדל"א עם חזרת בינה ותו"מ שלה, ונעשו למדרגה אחת. וז"ש **ונהרין כחדא** שג' רישין דא"א מאירים ביחד עם רדל"א, כי נעשו עתה למדרגה אחת.

ואתעבידו ט' היכלין וכו': ונעשו מהם ט' היכלות, ברדל"א. כי הג' רישין דא"א נכללות זו מזו והם **תשע נהורין** במקומם עצמם, דהיינו בא"א, ועל ידי עלותם לרדל"א, **ונהרין כחדא** (כנ"ל. בדיבור הסמוך) נעשו שם ברדל"א **תשע היכלות**. ואין הפירוש שהט' אורות נעדרו ממקומם עצמם בסבת העליה לרדל"א, אלא הפירוש הוא שמאירים בשני מקומות: שהם ט' היכלות ברדל"א, והם ט' אורות במקומם עצמם. כי אין העדר ברוחני אלא כל תנועה יורה רק תוספות.

פסקה קכה

והיכלין, לאו אינון וכו':: והיכלות הללו אינם אורות, כמו הט' אורות דא"א במקומם עצמם. ואינם רוחות ואינם נשמות, ואין מי שיעמוד עליהם מה הם. כי אור א"ס ב"ה מאיר ברישא דלא אתיידע, וע"כ נבחנים **תשע היכלין** הללו שנעשו ברדל"א, לבחינת א"ס, שאין מחשבה תפיסה בו, כמ"ש לפנינו.

רעותא דכל תשע נהורין וכו': הרצון של כל תשע האורות, דג' רישין דא"א, שכולם עומדים במחשבה, דהיינו במקומן בא"א הנקרא מחשבה, שהוא אחד מהם בחשבון. שהמחשבה דא"א הוא אחד מהתשעה האורות. והוא לאפוקי היותם ברדל"א שאין רדל"א מבחינתם כלל. הנה רצון כולם הוא לרדוף אחריהם דתשעה היכלין העומדים במקום רדל"א בשעה שהתשע אורות עומדים בהמחשבה, שהוא א"א, אבל ההיכלות אינם מושגים ואינם נודעים להט' אורות כי אלו ט' היכלות אינם עומדים לא בבחינת רצין, ולא בבחינת מחשבה העליונה, שהיא א"א, תופסים בה ואינם תופסים. באלו ט' היכלין, נמצאים ועומדים כל סודות האמונה. וכל אלו האורות מסוד המחשבה העליונה, שהיא א"א, מקובלים מהם, כולם, כל הט' היכלין. נקראים **אין סוף**. כי עד כאן האורות מגיעים ואינם מגיעים, ואינם נודעים, אין כאן לא רצון ולא מחשבה.

פסקה קכו

) **כד נהיר מחשבה ולא ידיע וכו'**: כאשר מאירה המחשבה שלא נודעה ממי היא מאירה, דהיינו מוחא דאוירא כנ"ל. וכה היא נתלבשה ונסתמה תוך הבינה, ומאירה למי שמאירה, ונכנסים זו בזו עד שנכללים כולם כאחד.

פירוש. כי נתבאר לעיל (באות קכ"ד ד"ה כדין בטש) שעל ידי הביטוש דנהירו דרדל"א בנהירו דפרסא, חזרה הפרסא למקומה למלכות, ובינה ותו"מ שנפלו מכל המדרגות

חוזרות למעלתם למקומם כבתחילה. ע"ש. ונמצא שגם הבינה שיצאה מראש דא"א, חזרה עתה לראש א"א ומקבלת שמה שוב אור החכמה. גם נודע שבהיות חכמה דא"א בחוסר חסדים ע"כ הבינה נסתמה שם. בסוד עמיק וסתים בשמא, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"ב אות י"ד בד"ה קיימא ולא קיימא עש"ה.) כי הז"ת דבינה אינן יכולות לקבל חכמה בלי לבוש החסדים, כמ"ש שם.

וז"א, **כד נהיר מחשבה ולא ידיע ממאן דנהיר**, דהיינו ראש הב' דא"א הנקרא מוחא דאוירא. שהוא מאיר בג"ר, אחר ביטוש רדל"א באור הפרסא כנ"ל, (בד"ה כדין בטש) אשר אז חוזרת גם הבינה לראש דא"א, כנ"ל. **כדין אתלבש ואסתים גו בינה**, נמצא אז שמתלבש בהארתו ונסתם תוך הבינה. כי הבינה עלתה לראש ומלבשת אותו, ואור החכמה שמקבלת ממנו סותמתה. כמבואר. ומ"ש **מחשבה ולא ידיע**, שהוא מוחא דאוירא, הוא בדיוק, להוציא ב' ראשים דא"א האחרים,שהם כתרא, ומו"ס, שהם אינם מאירים לאחרים, כי כתרא הוא בבחינת **לא ידע**, להיותה מלבישה לרדל"א. ומו"ס **בנהירו סתים**, כנ"ל (באות קכ"ג ד"ה רעו דמחשבה ע"ש). וע"כ נבחן, שגם אחר שעלתה לראש א"א, אינה מלבשת אותם, אלא למוחא דאוירא בלבדו.

ונתבאר שם (בהק' הזהר דף כ"ג אות י"ד ד"ה וז"ש) שבכדי לפתוח הארת החכמה מסתימתה נעשה זווג הממשיך קומת חסדים, ונתלבשה החכמה בהחסדים, ואז נגלה הארתה ע"ש. וז"ש כאן, **ונהיר למאן דנהיר** דהיינו שנזדווג והאיר קומת החסדים, הנק' **לבוש יקר דנהיר**, כמ"ש שם. ועל ידי זה **ואעיל דא בדא** שהחכמה נכנסה ונתלבשה בתוך אור החסדים, וכן אור החסדים נכללה באור החכמה, עד **דאתכלילו כלהו כחדא**, עד שנכללו כולם כאחד, דהיינו לרבות גם זו"ן הנכללים ג"כ בזווג הזה, להיותם הגורמים ליציאת קומת החסדים בהבינה (כנ"ל בראשית א' דף רפ"ז אות שס"ג ד"ה תלת ע"ש).

פסקה קכז

וברזא דקרבנא כד סליק, וכו'. ובסוד הקרבן, כשעולה על המזבח, נעשו כל אלו היחודים דג' רישין דא"א ברדל"א, ובינה בראש א"א וכו' על דרך שנתבאר עד הנה, **כלא אתקשר דא בדא**, שמתחילה נתקשר הכל זה בזה, כי בעת ירידת הפרסאות, שבינה ותו"מ דכל מדרגה, חוזרים ממקום התחתון למדרגתם בהעליון, מעלים אז עמהם גם את התחתון, להיותו דבוק בהם, ונמצאים אלו בינה ותו"מ החוזרים למדרגתם, שהם מקשרים כל תחתון בהעליון, ועל ידי זה נמצאים הזו"ן עולים לבינה, והבינה לראש דא"א, וראש דא"א לרדל"א לט' היכלות שבו. כנ"ל. ונתבאר לעיל שעל ידי עליה זו נסתם הבינה מטעם

חוסר חסדים. ואז, **ונהיר דא בדא**, ומאירים זה בזה, כי מזדווג ומוציא קומת החסדים בסוד **לבוש יקר דנהיר**, ואז מאירים החסדים בהחכמה והחכמה בחסדים כנ"ל.
כדין קיימי כלהו בסליקו, ואז נמצאים כל המדרגות בסוד העליה. כי בינה וזו"ן נמצאים בהעליה לא"א, לסוד ג' רישין שבו, וג' רישין דא"א בהעליה לרדל"א לסוד ט' היכלות אשר שם, כמ"ש לעיל. ונמצא **ומחשבה אתעטר באין סוף**. והמחשבה שה"ס א"א, נתעטר, בעלייתו לרדל"א, בסוד אור אין סוף, דהיינו בהארת **תשע היכלין** אשר ברדל"א, שבהם מאיר אור אין סוף, כי **ההוא נהירו דאתנהיר מניה מחשבה עלאה אקרי אין סוף**. כי אותו ההארה שהמחשבה עלאה, שהוא א"א, מאירה משם, שהם תשע היכלין כנ"ל. הוא נקרא אין סוף. **ומניה אשתכח וקיימא, ונהיר למאן דנהיר**. וממנו, מא"ס, נמצא, א"א, עומד ומאיר למי שמאיר. ועל זה עומד הכל. דהיינו על המשכת אור א"ס אל העולמות ע"י א"א, על דרך שנתבאר. **זכאה חולקיהון דצדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי**, אשרי חלקם של הצדיקים המעלים מ"ן ומייחדים היחודים הגבוהים האמורים, בעוה"ז ובעוה"ב. כי נוחלים שני עולמות.

פסקה קכח

ת"ח האי קץ כל בשר וכו': בוא וראה קץ כל בשר הזה, הנה כמו שהקישור נמצא למעלה, בבינה וא"א, בשמחה, דהיינו התקשרות כל תחתון בעליון. ע"י חזרת בינה ותו"מ למדרגתם, הגורם להם שמחה, אחר שנתלבשה החכמה בחסדים, אף כמו כן למטה, בזו"ן ועולמות התחתונים. נעשה התקשרות כל תחתון בעליון בשמחה ורצון ליתן סיפוק לכל, למעלה ולמטה דהיינו גם לקץ כל בשר. ואימא, היא השכינה, שורה על ישראל כראוי.

פסקה קכט

ת"ח בכל רישי,: בוא וראה בכל ראש חדש ור"ח בעת שהלבנה מתחדשת, דהיינו שהנוקבא מתחדשת בזווגה עם ז"א, נותנים אז לקץ כל בשר זה, חלק נוסף על קרבנות הרגילים, שהוא שעיר ר"ח, שיתעסק בו וישתמש בחלקו, שע"י שעיר ר"ח נתחדש הארת צד השמאל, שהקץ כל בשר נהנה ממנו, והוא חלקו (כנ"ל באות ק"ד ד"ה וכדין ישראל, ע"ש) וישאר הצד של ישראל, שהוא הימין, להם לבדם, כדי שיתיחדו במלכם. וזה הוא שמקריבים דוקא שעיר, משום שהוא בחלקו של עשו שכתוב בו שעיר, שכתוב, הן עשו אחי איש שעיר, ועל כן הקץ כל בשר משתמש בחלקו של עשו שהוא צד שמאל, וישראל משתמשים בחלקם, שהוא צד ימין. ועל כן כתוב, כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו

פסקה קל

ת"ח האי קץ וכו': בוא וראה, קץ כל בשר זה, כל רצונו תמיד אינו אלא בבשר ומשום זה, תקון הבשר, בכל מקום שהוא, רק בשבילו. ועל כן נקרא קץ כל בשר. וכשהוא שולט, שולט על הגוף. שהוא בשר. ולא על הנשמה. הנשמה מסתלקת למקומה, והבשר, דהיינו הגוף, ניתן למקום הזה, דהיינו לקץ כל בשר. כמו זה הוא בקרבן שהרצון של המקריבו עולה למקום אחד דהיינו להקדושה, והבשר של הקרבן עולה למקום אחד, דהיינו לקץ כל בשר.

פירוש. כי מהותם של הקליפות הם מהכלים הנשברים שנשתיירו מזמן שביה"כ, שגם בעת שהמאציל בירר ותקן העולמות אבי"ע וכל אשר בהם, לא תקן אותם, ואינם ראוים לתקונם במשך שתא אלפי שני מטרם גמר התקון. אבל בגמר התקון יתוקנו גם הם, ואז יתבטלו כל הקליפות, כמ"ש בלע המות לנצח. ועתיד הס"מ להיות מלאך קדוש, כנודע. ומכאן תבין שכל כחם להחטיא את האדם, הוא כי להיותם ריקנים מכל אור מטרם גמה"ת, ע"כ רודפים אחר האדם שימשיך להם מעט מאורות השלמים שיאירו בגמה"ת, כדי לחיות את נפשם בדומה לרעב וצמא הרודף אחר מי שיש לו לחם ומים ולוחם עמו. וז"ס שאמרו ז"ל על עצה"ד שהחטא היה מפני שאכלו פגה שהפירוש הוא מחוסר זמן, כי עצה"ד הוא מהאורות השלמים, שלא יתוקנו אלא בגמר התקון, שהאורות הללו ישלימו הקליפות ויתקנו אותם, וע"כ רדף הס"מ והנחש לפתות לאדם וחוה שימשיכו לו מאור הזה תכף. ואע"פ שידעו שעוד אינם ראוי לזה כי מחוסרי זמן המה, מ"מ נופל להם איזה חלק מכח החטא כנודע.

ונודע שה' הכלים כח"ב תו"מ מכונים מוחא עצמות גידין בשר ועור. ונמצא שכלי, דת"ת נק' בשר, וכלי דמלכות נק' עור. גם נודע שמטעם גניזו דאו"א הפנימים אחר שביה"כ, אסור להמשיך מטרם גה"ת הג"ר של מוחין דחיה, שהוא אור החכמה, אלא רק ו"ק בלבד. (כנ"ל ב"א דף פ' ע"ו ד"ה ביאור עש"ה). ונודע שיש ערך הפכי בין כלים לאורות, ובזמן שאין לו לז"א רק מוחא, יש לו רק אור הנפש. וכשמשיג פרצוף עצמות קונה אור הרוח, ובפרצוף גידין אור הנשמה, ובפרצוף בשר אור החיה, ובפרצוף עור אור היחידה. ולפי שאסור להמשיך ג"ר דאור החיה. מטרם גמה"ת, נמצא שבפרצוף הד' שהוא בשר, חסרים לו הכלים התחתונים ממנו, שהם בשר ועור, ואין לו בו אלא ג' כלים. שהם מוחא עצמות גידין, המסתיימים על החזה דפרצוף זה. ומחזה ולמטה. שהם בשר ועור דפרצוף בשר זה, חסרים לו עד גמה"ת.

ולפי המתבאר מובן. שכל חשקם של הס"א הוא, שהאדם ימשיך להם אלו האורות דג"ר דחיה. הבאים בהכלים דבשר ועור של פרצוף הד' דז"א. כי פחות מזה. שהם האורות שאינם מאירים אלא בכלים המתוקנים, לא יוכלו הקליפות להנות מהם מאומה, כי אין להם כלום מכלים האלו, וז"ס שאמרו לעיל (בהקדמת הזהר דף קצ"ט אות ר"י) שהחטא דעצה"ד היה כי **חבר לתתא ואתפרש לעילא** דהיינו שהמשיך האורות מחזה ולמטה דפרצוף הד', שהוא אור החכמה, לתוך הכלי **דבשר**. והחטא דעצה"ד הוא המקור שכל החטאים מסתעפים ממנו כנודע.

וזה אמרו, **האי קץ כל בשר לאו רעותיה אלא בבשרא תדיר**, דהיינו להמשיך לו הג"ר דחיה, המאירים אחר גמר התקון, כי מהאורות הנוהגים לפני גמה"ת אין לקליפות שום הנאה, כי ע"כ המה בחינות קליפות משום שאין להם כלים המתוקנים לקבלת אורות הללו כנ"ל. ע"כ אין רצונם של הקליפות, אלא **בבשר**, דהיינו שימשיכו להם האור בבחינת הכלי דבשר דפרצוף הד'.

ועם זה תבין, סוד שעיר ר"ח, וכן כל הקרבנות שאז נמשך מבחינת ג"ר הללו, ע"י שליטת קו השמאל שברגע תחילת הזווג, אשר הקליפות מקבלים אז האור מבחינת הבשר שלהם, ואין בזה הפסד לקדושה כי חלק קטן הוא מאד, ועוד כי על ידי חלק זה שמקבלים, הם נפרדים מהקדושה, ואינם מקטרגים עוד על ישראל להחטיאם. ועיקר תיקון זה נעשה בשעיר ר"ח. וז"ש **בכל רישי ירחא וירחא וכו'**. **ועל דא איהו אשתמש בחולקיה, וישראל אינון משתמשין בחולקיהון**, כי הס"א נוטלת אותה הארת השמאל המאירה בתחילת הזווג, שזה חלקם כנ"ל. וישראל נוטלים המוחין השלמים המתוקנים בג' קוים שה"ס ו"ק דחיה, שזהו חלקם. ואחר שנעשה עיקר התקון בשעיר ר"ח, נוהג ענין זה בכל הקרבנות. וז"ש **כגוונא דא בקרבנא דרעותא סלקא לאתר חד** שע"י עלית מ"ן שנק' רעותא זוכים הכהנים לוים וישראלים לקבל מוחין השלמים בהכלים המתוקנים בג' קוים כנ"ל, **ובשרא לאתר חד** דהיינו לסטרא אחרא, שבשר הוא חלקם, ולא דבר פחות ממנו, כנ"ל. אלא שאין להם רק נהירו דקיק מרגע תחילת הזווג, כנ"ל.

פסקה קלא

ובר גש דאיהו זכאה וכו' ואדם שהוא צדיק, הוא עצמו קרבן ממש לכפר דהיינו ע"י שמקריב **רעותא** שלו. ואחר שאינו צדיק, הוא אינו קרבן, משום שיש בו מום, שכתוב, כי לא לרצון וגו'. וע"כ הצדיקים הם כפרה של העולם והם קרבן בעולם, בוא וראה, ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני. היינו הס"א כנ"ל, והוא בא לקבל רשות להחשיך פניהם של בני אדם, ומשום זה, והנני משחיתם את הארץ.

פסקה קלב

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, ונח בן שש מאות שנה וגו', ושואל, למה בא הכתוב למנות חשבון הזה, של שני נח. ומשיב, אלא אלו לא היה נח בן שש מאות שנה. לא היה נכנס להתיבה, ולא היה מתחבר עמה. כיון שנשלם בשש מאות שנה אז נתחבר עמה. פירוש. כי אמר לעיל דף ב' אות ו ' שהתבה היא כנגד הנוקבא של מעלה, ונח כנגד יסוד של מעלה. ויסוד הוא ספירה הששית של ז"א. ולפיכך, כל עוד שלא נשלמו לו שש מאות שנה, לא היה עוד ראוי להיות מרכבה לספירה הששית. ומה שחושב מאות, הוא לרמז על המוחין שלו שהיו מבינה שה"ס מאות.

פסקה קלג

ועל דא מן יומא וכו': וע"כ מיום שנשלמו עונותיהם של בני העולם, דהיינו שנעשו ראוים לקבל עונשם, המתין עוד להם הקב"ה, עד שנשלם נח בשש מאות שנה, ונשלם מדרגתו כראוי, והיה צדיק שלם ואז נכנס להתיבה והכל כעין של מעלה. כלומר, הכל נעשה, באופן שיהיה עליו השראה מיסוד ומלכות של מעלה. וז"ש,, כמו שאמרנו, ומשום זה לא נאמר כבן שש מאות שנה. כי שש מאות שנה הוא בדיוק, כדי להשלים ספירת היסוד, כנ"ל.

פסקה קלד

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר, ואני הנני מביא את המבול מים, ושואל מה הטעם שאומר הכתוב הנני, אחר שכבר אמר ואני. כי אומר ואני הנני. ומשיב, אלא **אני הנני**, הכל דבר אחד הוא. בוא וראה, בכל מקום שכתוב אני, נעשה גוף לנשמה, כלומר אני, היא הנוקבא. שהיא בחינת גוף לז"א, הנבחן כנשמה שלה. ודאי שמקבלת ממה שלמעלה, מז"א. ומשום זה מרומזת המלה אני, באות הברית, דהיינו עם **ו'** שהוא יסוד דז"א, שכתוב אני הנה בריתי אתך. משום שמקבלת מברית דז"א, אני יורה העומדת להתגלות המזומנת להשגה. **אני** יורה: אני כסא למה שלמעלה. **אני** יורה: אני העושה נקמה לדורי דורות. ואני, שכתוב כאן עם **ו'** יורה שכלול דכר ונוקבא ביחד, כי ה **ו'** של ואני, יורה על הדכר שהוא ז"א. ואח"כ נרשמה הנוקבא בלבדה בלי ז"א, בעת שנזדמנה לעשות הדין, דכתיב **הנני** מביא מבול מים על הארץ. וכתוב הנני בלי **ו'** ובזה מיושב מ"ש כאן, **ואני הנני**, כי **ואני** כתוב עם **ו'** שיורה על ז"א המחובר בהנוקבא הנקראת אני, וזהו קודם שנגמר לעשות הדין. ואח"כ שכבר נגמר, כתוב **הנני** בלא **ו'**, להורות שהדין נעשה על ידי הנוקבא בלבדה בלי ז"א.

פסקה קלה
כיון דאמר וכו'. שואל, מאחר שאומר, מביא את המבול, אין אנו יודעים עוד שהוא מים עד שהוצרך לומר המבול מים. ומשיב, אלא את המבול, הוא לרבות מלאך המות, שהיה שם, כי אע"פ שהיו רק מים, היה המחבל הולך בעולם להשחיתם במים האלו.

פסקה קלו
אני ה' וכו': אני ה', כך למדנו, שהוא יורה, נאמן אני לשלם שכר טוב לצדיקים ולהפרע מרשעים, וע"כ מבטיח הכתוב לצדיקים עם המלה **אני** לשלם שכרם הטוב לעולם הבא. וכן מאיים לרשעים להפרע מהם לעולם הבא עם המלה אני. פירוש. כי השם אני יורה דקיימא באתגליא, ואין התגלות, אלא על גילוי שכר ועונש. ונמצא בהכרח, כי **אני** יורה, נאמן אני לשלם שכר וכו'.

פסקה קלז
לשחת כל בשר וכו': כמו שביארנוהו שזה הוא מחבל העולם, וע"כ כתוב ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף, דהיינו שאינו נותן לו רשות, וזה הוא לשחת כל בשר, שהוא מצד המשחית המרומז בהכ', קץ כל בשר בא לפני. שפירושו בא לפני ליטול רשות, כי מאחר שהגיע הזמן שהמתין להם הקב"ה, עד שנשלמו לנח שש מאות שנה, שאפשר לקיים בו ליתן שכר טוב לצדיקים, אז הוא הזמן להפרע מן הרשעים, וע"כ אתן רשות להמשחית לשחת כל בשר. כנ"ל דף כ"ט ד"ה בא לפני ע"ש. אמר לו, כך למדנו משמו של רבי יצחק, שאמר לנו כך.

פסקה קלח
פתח ואמר וכו': פתח ואמר, כתיב אמרתי לא אראה יה וגו'. אמרתי לא אראה יה: כמה אטומים הם בני אדם, שאינם יודעים ואינם משגיחים בדברי תורה אלא שמסתכלים בדברי העולם, ורוח החכמה נשכח מהם.

פסקה קלט
דכד ב"נ וכו': כי כשהאדם מסתלק מהעולם הזה, ונותן חשבון לרבונו מכל מה שעשה בעולם הזה, בעודו נמצא ברוח וגוף ביחד. והוא רואה מה שרואה, עד שבא לעולם האמת, ופוגע שם באדם הראשון, היושב בשער גן עדן, לראות כל אלו שומרי מצות רבונם, ושמח בהם.

פסקה קמ
וכמה צדיקים: וכמה צדיקים הם מסביב אדה"ר, שמנעו את עצמם מדרך הגיהנם ונטו לדרך הגן עדן, ואלו נקראים יושבי חדל. ושואל למה לא כתוב יושבי **חלד**: ואומר, משום

שאינם כמו החולדה, שגוררת ומצנעת ואינה יודעת למי היא עוזבת. אלא שהם יושבי **חדל**. כמו שאתה אומר. חדלו לכם מן האדם וגו', שחדלו פירושו מנעו, אף כאן נקראים יושבי **חדל**, משום שנמנעו מדרך הגיהנם. ונתגברו בעצמם להכנס בגן עדן.

פסקה קמא

ד"א יושבי חדל: פירוש אחר. יושבי חדל, פירושו בעלי תשובה שמנעו את עצמם מעונותיהם של הרשעים. ומשום שאדם הראשון חזר בתשובה לפני רבונו הוא יושב עם אלו ששבו ונמנעו מעונותיהם שהם נקראים בני חדל, כש"א, אדעה מה חדל אני. ומשום זה אדה"ר יושב בשער הגן עדן. והוא שמח בהם בהצדיקים הבאים בדרך גן עדן.

פסקה קמב

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, אמרתי לא אראה יה ושואל וכי מי הוא שיכול לראות יה. ומשיב סוף הכתוב מוכיח את הכונה, שכתוב יה בארץ החיים, בוא וראה כאשר הנשמות עולות להמקום צרור החיים הן נהנות שמה מזהר אספקלריא המאירה, המאיר ממקום העליון על כל המקומות. ואלו לא היתה מתלבשת הנשמה בזהר לבוש אחר, לא היתה יכולה להתקרב לראות אור ההוא. פירוש. כשזו"ן עולים ומלבישים את או"א עלאין אשר האור שלהם נקרא אור החיה. נקרא אז ז"א **עץ החיים**, וכן הוא נקרא **אספקלריא המאירה** והנוקבא **ארץ החיים**. ויסוד של ז"א נקרא **צרור החיים**. להיותו מקום הקבוץ של המוחין, הנגלים **בתלת דוכתי**, שהם חולם שורק חירק, (כנ"ל בראשית א' דף כ' אות י"ב ע"ש בהסולם), שהסוה"כ יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד. שהם נקוים מתלת דוכתי, ובאים אל היסוד דז"א הנקרא מקום אחד. וע"כ נקרא צרור החיים. וכשהנשמות עולות לזו"ן הם עולות עם אתוון אל"ה דזו"ן, שנפלו למקומם ונתדבקו בהם (כנ"ל דף ט' ד"ה ועד"ז) והם סוד נה"י דז"א, שעקרם הוא קו אמצעי, שהוא יסוד דז"א. הרי שמקום עליית הנשמות לז"א, הוא ביסוד שלו הנקרא, **צרור החיים**, ושם נהנים בזהר ז"א הנקרא **אספקלריא המאירה**. וענין הלבוש, יתבאר להלן בדיבור הסמוך.

פסקה קמג

ורזא דמלה וכו': וסוד הדבר, כמו שנותנים להנשמה לבוש להתקיים בו בעולם הזה, שהוא הגוף, כמו כן נותנים להנשמה לבוש זהר העליון, להתקיים בו בעולם הבא ולהסתכל בתוך **אספקלריאה דנהרא**, שהוא ז"א, מתוך **ארץ החיים** ההוא, שהיא הנוקבא דז"א, ומיושב מה שהקשה בהכתוב, אמרתי לא אראה יה, כי הכונה היא באמצעות ב' התקונים הללו, א) על ידי לבוש זהר העליון ב) על ידי הנוקבא דז"א הנקראת

ארץ החיים. שע"י ב' תקינים הללו זוכים הצדיקים להסתכל באספקלריא המאירה. שה"ס יה בארץ החיים כמ"ש להלן בסמוך.

פסקה קמד

ת"ח משה: בוא וראה, משה, לא היה יכול לגשת להסתכל במה שנסתכל, אלא כאשר התלבש בלבוש אחר. כמש"א, ויבא משה בתוך הענן וגו' ותרגום במציעות ענגא, ונתלבש בו כמו שמתלבשים בלבוש, ומשום זה, ומשה נגש וגו'. וכתוב ויבא משה וגו' ויהי משה בהר וגו' והיה יכול להסתכל במה שנסתכל.

פסקה קמה

כגוונא דא וכו': כמו זה, מתלבשות נשמות הצדיקים בעולם האמת, בלבוש כעין עולם ההוא, שלא יתנהגו אלא בהתאם לאיתו הלבוש. ואז הם מוכנים להסתכל באור המאיר בארץ החיים ההוא. דהיינו באור הנוקבא שמתוכה הם מסתכלים בתוך אספקלריאה המאירה כנ"ל וזהו, יה יה בארץ החיים, שאמר חזקיהו, שהיה חושב, שלא יזכה עוד לאותו האור ולאותו הסתכלות, משום שנהר הנמשך, מג"ע, הפסיקו ולא הוליד. כי מי שאינו עוסק בפריה ורביה פוגם בנהר היוצא מעדן שהוא יסוד דז"א (כנ"ל בהקדמה דף ר"ו ד"ה ברית) לא אביט אדם עוד, זהו אדם הראשון, כמו שאמרנו לעיל, שאדה"ר יושב בשער נ"ע ומקבל נשמות הצדיקים הבאים לג"ע. וחזקיה חשב, שלא יזכה להביט אדם בשער הג"ע.

פסקה קמו

וכל דא למה וכו': וכל זה למה, למה חשב חזקיהו כל זה, הוא משום שאמר לו הנביא כי מת אתה בעולם הזה, ולא תחיה לעולם האמת, כי כל מי שאינו מוליד בנים בעולם הזה, כאשר נפטר ויצא ממנו, מגרשין אותו מכל מה שאמרנו לעיל, ואינו שורה שם לראות באותו אור המאיר, ומה חזקיהו שהיה נקי צדיק וחסיד היה לו כך, כל שכן, מי שאין לו זכות אבות וחטא לפני רבונו, על אחת כמה וכמה.

פסקה קמז

האי לבושא וכו': לבוש הזה שאמרנו, הוא מה שאמרו החברים, שיש חלוקא דרבנן. שמתלבשים בעולם האמת. אשרי חלקם של הצדיקים שגנז להם הקב"ה הרבה טוב ועדנים לעולם האמת, עליהם כתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו.

פסקה קמח

ואני הנני מביא מבול וגו':: ר"י פתח, המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל וגו'. ושואל, וכי במקום אחר לא רבו בני ישראל את ה', מה נשתנה כאן שאומר, המה מי מריבה,

שמשמע, ולא אחרים, ומשיב. אלא, אלו היו מי מריבה, ודאי, שנתנו כח וגבורה לבעל הדין להתחזק. משום שיש מים מתוקים ויש מים מרורים, שה"ס הקדושה והלעומת, דקו ימין. ויש מים צלולים ויש מים עכורים שה"ס הקדושה והלעומת, של קו שמאל. יש מי שלום ויש מי מריבה, שה"ס הקדושה והלעומת של קו האמצעי, ועל כן אוה"כ, המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה', להורות שהוא הלעומת של קו אמצעי. כי המשיכו עליהם את מי שלא היו צריכים להמשיך, דהיינו את הלעומת הנקרא מי מריבה, ונטמאו בו. וז"ש ויקדש בם.

פסקה קמט

א"ל רבי חזקיה וכו': א"ל ר"ח אם כן,מהו ויקדש שאוה"ב, היה צריך לומר ויקדשו, לשון רבים, דקאי על בני ישראל. ומשיב אלא המלה מסתתרת, כי פירושה היא, שנפגם מי שלא היה צריך, כביכול, כי נפגמה הסיהרא, שהיא הנוקבא, והמלה ויקדשו לא לשבח כתוב כאן. והכתוב מסתיר ואינו רוצה לבטא את זה. ומסיק ר' יהודה, ואני הנני מביא את המבול הוא כמו שאמרנו, להביא את המחבל עליהם, כמו שהם נטמאו בו. פירוש, כמו שאמרנו במי מריבה, שהוא שם המחבל, שבו נטמאו, אף כאן, המבול הוא שם המחבל שנטמאו בו.

פסקה קנ

אמר רבי יוסי וכו': אר"י ווי להם לרשעים, שאינם רוצים לשוב לפני הקב"ה על עונותיהם, בעודם בעה"ז, כי כשבן אדם שב ומתחרט על עונותיו, הקב"ה מוחל לו. וכל אלו שמחזיקים עונותיהם, ואינם רוצים לשוב לפני הקב"ה על עונותיהם, נופלים אח"כ לגיהנם ולא יעלו אותם משם לעולם.

פסקה קנא

ת"ח בגין וכו': בוא וראה, משום שכל בני דורו של נח חזקו את לבם ובקשו להראות עונם בגלוי, הביא עליהם הקב"ה את הדין באותו האופן. אמר רבי יצחק ואפילו כשהאדם חוטא, אם הוא בסתר, הקב"ה הוא רחמן, ואם האדם ישוב אליו, מכפר עליו ומוחל לו וסולח לו. ואם אינו שב אליו, מגלה חטאיו לעיני כל. מאין לנו זה, מן סוטה. שהיא חטאה בסתר, והקב"ה מגלה עונה בגלוי ע"י מים המאררים.

פסקה קנב

והכי נמי וכו': וכמו כן נמחו הרשעים הללו מן הארץ בגלוי, דהיינו דור המבול. ואיך נמחו, אלא שהיו המים יוצאים ועולים מן התהום והם רותחים, והפשיטו מהם את עורם, וכיון שנפשט מהם העור, נפשט מהם אה"כ גם הבשר, ולא נשארו אלא בעצמותיהם

בלבד. לקיים הכתוב, וימחו מן הארץ. וכל עצמותיהם נפרדו זה מזה, ולא נשארו יחד. ומהכל נעברו מהעולם, **רבי יצחק אמר**, **וימחו מן הארץ** מהו וימחו, הוא כמו שאתה אומר, ימחו מספר חיים, מכאן למדנו, שאין להם תחיה לעולמים, ולא יקומו בדין.

פסקה קנג

והקימותי את בריתי אתך וכו' אמר רבי אלעזר, מכאן נשמע, שקיום הברית שלמעלה הוא כקיום הברית של מטה. זהו משמע ממה שכתוב **אתך**. פירוש, ברית ה"ס יסוד, קיום הברית היינו סוד זווג זו"ן. והכתוב **והקמותי את בריתי**, קאי על זווג זו"ן. **אתך** היינו על ידי התחברותך בהתיבה. כי נח ותיבה הם יסוד ומלכות שלמטה, ובהם תלוי זווג יסוד ומלכות של מעלה שהם זו"ן.

ואר"א מכאן וכו' ואמר ר' אלעזר, מכאן למדנו, כשיש צדיקים בהעולם מתקיים העולם למעלה ולמטה. פירוש. הנוקבא נקראת **עולם** למעלה. וקיום פירושו זווג. וכשיש צדיקים בעולם התחתון, גורמים זווג זו"ן למעלה, ומתקיימת הנוקבא על ידיהם, וזה נשמע מהכתוב והקמות את בריתי אתך, כנ"ל בדיבור הסמוך. ושם ביאר ר"א בקיום הברית העליון, ע"י נח. וכאן מבאר הכתוב בקיום הנוקבא על ידי נח.

פסקה קנד

ארש"ש מלה וכו' אמר ר"ש דבר סתר הוא, כי התעוררות הזכר להנקבה היא בעת שמקנא אותה. בוא וראה סוד הדבר, כי כשיש צדיק בעולם, מיד, אין השכינה מסתלקת ממנו, ותשוקתה היא אליו, אז נתעוררת אליה תשוקה העליונה באהבה כתשוקת הזכר להנקבה בעת שמקנא אותה. וז"ש והקמותי את בריתי אתך. שפירושו שנתעוררה בי התשוקה בגללך, כעין זה הכ' ואת בריתי אקים את יצחק, פירושו הוא בגלל יצחק. כמו בנח. פירוש. הנה הכל נמשך לעולם על ידי הנוקבא, בין התקונים ובין הקלקולים, כנודע בסו"ה ומלכותו בכל משלה. וכשהשפעה היא מתוקנת, היא נמשכת מזווג זעיר אנפין ונוקביה. וכשהשפעה היא מקולקלת היא נמשכת מזווג זו"ן דטומאה, הנקראים **אל אחר**, שהוא מתדבק בהנוקבא דז"א, (כנ"ל דף ל"ז אות ק"ג), ומושך אליו השפע דקדושה ומהפכה לטומאה וקלקולים. וה"ס הקנאה שז"א מקנא את הנוקבא, שאל אחר לא יתדבק בה. וכשיש, צדיק בעולם, אז מתוך גודל חשקה של הנוקבא להשפיע אל הצדיק היא מתרחקת מאל אחר, והאהבה של הז"א מתגברת עתה ביותר, להזדווג עם השכינה, להשפיע להצדיק, כמו שאהבת גבר מתגברת על אשתו בעת שמקנה אותה, ומפחד שלא תסתר עם אחר. כי כן ז"א היה מפחד שהיא לא תתדבק להשפיע לאל אחר כנ"ל.

פסקה קנה

והקימותי את בריתי אתך: פירושו,שאתה תהיה בריתי בעולם, ואחר כך **ובאת אל התיבה**. כי לולא היה צדיק לא היה נכנס אל התיבה, כי לא יתחבר איש בהתיבה רק צדיק, ומשום זה כתוב ובאת אל התיבה, אחר והקמותי את בריתי אתך. וכבר נתבאר.

פסקה קנו

אר"א בכל זמנא וכו': אמר ר"א כל זמן שבני אדם מחזיקים בברית הזה, אין עם ולשון בעולם שיכול להרע להם. ונח החזיק בברית הזה ושמר אותו, משום זה שמר אותו הקב"ה, וכל בני דורו לא שמרו הברית, משום זה העבירם הקב"ה מן העולם. והנה אמרו, באותו החטא שחטאו באותו אופן ממש נמחו מהעולם. היינו כמ"ש לעיל דף כ"א אות נ"ח ונ"ט. ע"ש.

פסקה קנז

ר' יהודה הוה שכיח וכו': ר"י היה מצוי לפני ר' שמעון, והיו עוסקים במקרא הזה, שכתוב, וירפא את מזבח ה' ההרוס, מהו כאן וירפא. בוא וראה, בימי אליהו, ישראל כולם עזבו את הקב"ה, ועזבו את הברית קדש שלהם. כשבא אליהו וראה שבני ישראל עזבו את הברית קדש, והברית הוסר מהם. כיון שראה אליהו את זה, בא לתקן הדבר אל מקומו, היינו שבא לתקן היסוד שיהיה ראוי לזווג עם המלכות, שזה נבחן לרפואת המזבח, שהיא המלכות. כמ"ש לפנינו.

פסקה קנח

כיון דקריב וכו': כיון שהקריב הדבר למקומו, דהיינו שתקן היסוד להקריבו למלכות, נתרפא הכל, זהו שכתוב, וירפא את מזבח ה' ההרוס, שזה הוא הברית שהיה נעזב מהעולם, פירוש. המלכות נקראת מזבח ה', ונהרסה, מסבת הברית שעזבו בני ישראל. וכתוב, ויקח אליהו שתים עשרה אבנים למספר שבטי בני יעקב, זהו התיקון של מזבח ה'. דהיינו תקון ההריסה ורפואתו. כי פגם הברית, מהרס את בנין המלכות כי ט' ספירות תחתונות שלה נהרסות ונופלות לקליפות ותקון הברית חוזר ובונה אותה בעשרה ספירות, שבסוד הארת החכמה הן נחלקות לי"ב. שז"ס י"ב אבנים.

פסקה קנט

אשר היה דבר ה' וגו': שואל מה הטעם שנזכר כאן השם ישראל על המזבח, ואומר, אלא ודאי שהתקון הוא להעלותה למעלה. היינו להעלות המלכות לאו"א. ולהשיב ברית קדש למקומו, היינו שהיסוד דז"א יחזור ויזדווג עם המלכות שאין זווג לזו"ן אלא אחר עלותם

למקום או"א. והיינו, שכתוב כי עזבו בריתך בני ישראל, ומשום זה את מזבחותיך, שהיא המלכות, הרסו. ובסוד תקון הברית היא חוזרת ונבנית.

פסקה קס

ת"ח כל זמנא וכו': בוא וראה, כל זמן שישראל שומרים הברית קדש, הם עושים קיום למעלה ולמטה, וכשהם עוזבים ברית הזה אז אין קיום למעלה ולמטה. שכתוב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. ומשום זה כתוב כאן, וירפא את מזבח ה' ההרוס, ושואל, וכי נחשב זה לרפואה, ואומר, כן הוא ודאי, שהרי הוא מקיים לאותו מקום שהאמונה תלויה בו. כלומר, שהוא מקיים הברית, שהוא היסוד, אשר המלכות, הנקראת אמונה, תלויה בו.

פסקה קסא

ת"ח אוף הכי פנחס וכו': בוא וראה, אף פנחס כן, בשעה שקנא למעשה זמרי תקן את ברית הזה במקומו. ומשום זה כתוב, הנני נותן את בריתי שלום. וכי יעלה על דעתך, שבשביל פנחס הוא השלום, ומה הוא המחלוקת שהיה לו לפנחס עם ברית הזה. אלא כאן, בהמלה שלום, נקשר הדבר במקומו, והפירוש הוא, הנני נותן לו את בריתי, ומה אתן לו, להברית. שלום שפירושו זווג, שיתחבר הביית במקומו, שהיא המלכות, וע"כ נאמר הנני נותן לו את בריתי שלום, ומהו שלום, הוא המקום להתחבר עמו, דהיינו הזווג עם המלכות, הנקרא בשם שלום. כי מה שנפרש ממנו, מהיסוד, מחמת עונותיהם של ישראל, דהיינו המלכות שנפרשה מהיסוד. חזר ונתחבר על ידי פנחס, וע"כ הואיל והוא תקן הדבר במקומו מכאן ולהלאה, והיתה לו וגו'.

פסקה קסב

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש אין לך דבר בעולם שהקב"ה מקנא אותו כמו עון הברית, כמו שאתה אומר, חרב נוקמת נקם ברית, ובוא וראה, לא נשלם עון דור המבול, אלא משום שחטאו בהשחתת דרכיהם על הארץ. ואע"פ, שהיו חומסים זה את זה, כמו שכתוב, ותמלא הארץ חמס. וכתיב כי מלאה וגו', מכל מקום כתוב, ותשחת הארץ וגו', והנני משחיתם, אשר יורה מדה כנגד מדה, הנני משחיתם בשביל החטא של השחתת זרע. הרי שלא נחתם גזר דינם אלא על פגם הברית.

פסקה קסג

ואית דאמרי וכו': ויש אומרים, שלא נשלמה סאתם אלא בעון החמס, שהיו חומסים זה את זה, מטעם שבזה היו רעים לשמים ולבריות, בוא וראה, כמה ממונים הם למעלה, שנתמנו על הקולות של מוסרי דין על חבריהם לשמים, על מה שנעשו להם, ועל עון זה

כתוב כי מלאה הארץ חמס מפניהם, דהיינו שכל אחד ואחד מסר דין לשמים על חבירו. ומשום זה כתוב עליהם והנני משחיתם את הארץ.

פסקה קסד

ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך: אמר ר"ש למה בכל הכתובים נאמר כאן אלקים, ובמקרא זה כתוב השם הוי"ה, ומה נשתנה כאן שנאמר הויה שהוא שם העליון של רחמים. אלא הוא סוד שלמדנו, שאינו דרך ארץ, שהאשה תזמין לה אורח, אלא רק ברשות בעלה.

פסקה קסה

אוף הכי וכו': אף כן, בקש נח לכנוס בהתיבה, שה"ס המלכות, להתחבר עמה, ולא היה נאה לו, עד שבעלה של התיבה יתן לו רשות לכנוס, שכתוב, בא אתה וכל ביתך אל התיבה, ומשום זה כתוב בהמקרא כאן הוי"ה, שהוא בעלה של התיבה. כי הוי"ה הוא ז"א והתיבה היא מלכות. ואז נכנס נח ונתחבר בהתיבה. וכן למדנו, שאין רשות להאורח לכנוס אל הבית, אלא ברשות בעלה, בעל הבית, וז"ש אח"כ ויבא נח וגו'.

פסקה קסו

ת"ח מה כתוב וכו': בוא וראה מה כתוב, כי אותך ראיתי צדיק וכו', מכאן למדנו, שלא יקבל אדם אורח לביתו אם הוא חושד בו שהוא רשע, אלא אם כן שהוא נחשב בעיניו לצדיק ואינו חושד בעיניו כלל, וז"ש בא אתה וכל ביתך אל התיבה, מה הטעם, משום כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה.

פסקה קסז

ואוליפנא וכו' ולמדנו, שאם נותן לו להאורח בלבדו רשות, ולא נתן רשות לכל הבאים עם האורח, אל יכניסם להבית. ז"ש, בא אתה וכל ביתך אל התיבה, אשר לכולם נתן רשות לכנוס. ומקרא הזה למדנו - סוד סדרי דרך ארץ.

פסקה קסח

רבי יהודה פתח וכו': ר"י פתח, לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה וגו'. הנה למדנו, כל מקום שכתוב, לדוד מזמור, יורה שאמר שירה ואח"כ שרה עליו רוח הקודש ואם כתוב, מזמור לדוד, יורה, ששרה עליו תחלה רוח הקודש, ואח"כ אמר השירה.

פסקה קסט

לה' הארץ ומלואה וכו' מקרא זה, על ארץ ישראל נאמר, שהיא ארץ הקודש. **ומלואה** זה השכינה. כש"א, כי מלא כבוד ה' את בית ה'. וכתוב כי כבוד ה' מלא את המשכן, אשר מלא זה נאמר על השכינה, אף כאן ומלואה נאמר על השכינה. מהו שנאמר מלא

ולא, נאמר מילא, דהיינו שלא נאמר, מילא את המשכן. אלא היא מלא ודאי, שנתמלא מכל, שנתמלא מן השמש. הלבנה, שהיא השכינה. שלימה מכל הצדיקים, מלא מכל טוב שלמעלה כאוצר הזה שנתמלא מכל טוב העולם. ועל זה כתוב, לה' הארץ ומלואה. והכתוב, תבל ויושבי בה, זה נאמר על שאר ארצות מחוץ לארץ ישראל.

פסקה קע

ד"א לה' הארץ וכו': פירוש אחר בהכ', לה' הארץ ומלואה, שהיא ארץ הקדושה העליונה. שהקב"ה חפץ בה. דהיינו הנוקבא, **ומלואה**, זה נשמות הצדיקים, שהנוקבא מתמלאה מהם, מכח עמוד אחד, שהיא יסוד דז"א, שהעולם עומד עליו. כלומר, כל מה שיש בהעולם, שהיא הנוקבא, מקובל מן יסוד דז"א: ולפיכך נבחן שהעולם עומד עליו.

פסקה קעא

ואי תימא על חד וכו' ואם תאמר על עמוד אחד עומד, בוא וראה מה שכתוב, כי הוא על ימים יסדה, כי **הוא**, סובב על הקב"ה, כמו שאתה אומר **הוא** עשנו. וכן כתוב כי **הוא** לקצות הארץ יביט.

פסקה קעב

על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה: אלו הם ז' עמודים שהנוקבא עומדת עליהם והם ממלאים אותה, והיא מתמלאת מהם. שהם ז' ספירות חג"ת נהי"מ דז"א. ושואל איך היא מתמלאת מהם. ואומר, בשעה שצדיקים מתרבים בעולם, אז ארץ הזו, דהיינו הנוקבא, עושית פירות, ומתמלאת מכל.

פסקה קעג

ובשעתא דאסגיאו חייבין וכו': ובשעה שהרשעים מתרבים בעולם, אז כתוב, אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש.

אזלו מים מני ים. זו ארץ הקדושה שאמרנו, דהיינו הנוקבא, ששולתה משיקוי העליון, ועתה אזלו מים ואינם. **ונהר יחרב ויבש**, הוא אותו העמוד, שהיא עומדת עליו, דהיינו היסוד, שעתה נחרב ונתיבש. כמו שאת אומר, **הצדיק אבד** שהוא היסוד הנקרא צדיק.

פסקה קעד

ואמר רבי יהודה וכו': וא"י באותה שעה שהרשעים נאבדים מהעולם, הקב"ה מסתכל בהעולם, ואינו רואה מי שיגין עליהם. ואם תאמר, הנה נח שהיה לו להגין על דורו בזמן המבול, ולהוציא תולדות אל העולם, למה לא הגין עליהם. ע"כ כתוב, כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. **בדור הזה** הוא בדיוק, ללמד שבדור אחר לא היה צדיק, וע"כ לא הספיק זכותו להגין על דור המבול.

פסקה קעה

ר' יוסי אמר וכו': ר"א **בדור הזה**, זהו לשבחו, שהיה בדור החייב ההוא, ונמצא בכל זה איש צדיק תמים. ודאי לאו דוקא בדורו, אלא אפילו בדור של משה היה צדיק. אבל לא היה יכול להגין על העולם, משום שלא נמצאו עשרה צדיקים בהעולם כמש"א במהפכת סדום, אולי ימצאון שם עשרה, ולא נמצאו שם, ע"כ נחרבו, אף כאן לא נמצאו עשרה, אלא נח ושלשה בניו ונקבותיהם שלא היו עשרה, וע"כ לא יכלו להגן על הדור.

פסקה קעו

ר' אלעזר שאיל וכו': ר"א שאל לו לר"ש אביו, הנה למדנו, בשעה שהעולם מתמלא מעונות בני אדם, והדין יוצא, ווי לאותו צדיק הנמצא בהעולם, שהוא נענש תחילה בעונותיהם של הרשעים. כלפי זה הקשה, איך נצל נח מן המבול ולא נענש בעונות הדור. **א"ל, הא אתמר וכו'**: והשיב לו ר"ש, הנה אמרו שהקב"ה רצה להוציא ממנו תולדות לעולם, וע"כ נצל. ועוד, כי הדין לא היה יכול לשלוט עליו, משום שהיה מכוסה ונחבא בהתיבה ונעלם מהעין.

פסקה קעז

ות"ח כתיב וכו': ובוא וראה, כתוב, בקשו צדק בקשו ענוה אולי תסתרו ביום אף ה'. ונח בקש צדק, וננכנס בתוך התיבה, ונסתתר ביום אף ה'. ועל כן לא היה יכול הדין לשלוט עליו ולקטרג עליו.

פסקה קעח

הכא אתרמיז וכו': כאן נרמז לקדושים העליונים להשכיל ולדעת בסוד אותיות הקדושות העליונות, אשר היפוך סדרם של כ"ב אותיות, הוא למחות לאותם הרשעים, וע"כ כתוב, וימחו מן הארץ, וכתוב בא אתה וכל ביתך אל התיבה.

פירוש. כי יש בכ"ב אותיות ב' סדרים, א) סדר ישר, א"ב ג"ד ה"ו וכו', שיורה על רחמים. ב) סדר הפוך, תשר"ק צפע"ס וכו', שיורה על דין. והנה **בית ותיבה** הם אותיות שוות (היינו לפי נוסח הזהר ש **תיבה** היא מלאה עם י'.) אלא **בית**, הוא בסדר ישר: ב' י' ת'. ו **תיב** ה, הוא בסדר הפוך: ת' י' ב' המורה על דין ו **ה**' הסופית היא נחה, ואינה נדרשת. ונאמר בא אתה וכל **ביתך** אל ה **תיב** ה, שניתן להשכיל בזה אשר מדת הרחמים הרמוזה בה **בית** תכנס ותסתתר במדת הדין הרמוז בה **תיבה**, באופן שכל מה שאין ה **תיב** ה קולטתו נמחה מן הארץ, וז"ש **ועל דא וימחו מן הארץ**, **וכתיב** (ה"ג בדפוסים ראשונים) **בא אתה וכל ביתך אל התיבה**. כי על כן נמחו מהארץ, משום שמדת הרחמים הרמוזה

ב **בית** ך נצטמצם ובא בתוך מדת הדין הרמוזה בה **תיב** ה, וכל שאינו נקלט בהתיבה נמחה מהארץ.

פסקה קעט

רבי יצחק פתח וכו': ר"י פתח, מוליך לימין משה זרוע תפארתו וגו'. **זרוע תפארתו**, זהו זכותו של אברהם שה"ס חסד, שהוא לימין ממשה, תפארת של משה. כלומר, משה ה"ס תפארת, וחסד הוא לימינו של משה שהוא ת"ת. ושיעור הכתוב **וזרוע**, הוא זרוע ימין, של **תפארתו** דמשה, ומשום זה, **בוקע מים מפניהם**, כי זכותו של אברהם, שהוא חסד, הוא בוקע מים. וכל זה למה, כדי **לעשות לו שם עולם**.

פסקה קפ

ת"ח מה בין משה וכו': בוא וראה מה בין משה לשאר בני העולם. בשעה שאמר לו הקב"ה למשה, ועתה הניחה לי וגו' ואעשה אותך לגוי גדול וגו' מיד אמר משה, וכי בשביל טובתי אעזוב דינם של ישראל ולא אבקש רחמים עליהם. עתה יאמרו כל בני העולם, שאני הרגתי לישראל, כמו שעשה נח.

פסקה קפא

דכיון וכו': מכיון שאמר לו הקב"ה שיציל אותו בהתיבה, שכתוב, ואני הנני מביא וגו', וכתוב, ומחיתי וגו', ובאת אל התיבה, כיון שאמר לו שינצלו הוא ובניו לא ביקש רחמים על העולם, ונאבדו. ומשום זה נקראים מי המבול על שמו, כמש"א כי מי נח זאת לי וגו'.

פסקה קפב

אמר משה וכו': אמר משה עתה יאמרו בני העולם שאני הרגתי אותם. משום שאמר לי ואעשה אותך לגוי גדול, עתה טוב לי שאמות ולא יכלו ישראל. מיד, ויחל משה וגו' ביקש רחמים עליהם ונתעוררו רחמים על העולם.

פסקה קפג

ואמר ר' יצחק וכו': בהתחלה, שביקש רחמים עליהם, מה אמר. **למה ה' יחרה אפך בעמך**. ושואל וכי, מלה זו, **למה**, איך אמר אותה משה, והרי עבדו עבודה זרה כמש"א, עשו להם עגל מסכה, וישתחוו לו ויאמרו אלה וגו' ומשה אמר **למה**. ומשיב, אלא הכי למדנו, מי שמרצה לחברו, בעד אדם שחטא לו, אינו צריך לעשות אותו החטא גדול, אלא שימעט החטא לפניו. ואח"כ יגדיל החטא לפני האחר, החוטא, ולפיכך אמר משה לפני הקב"ה **למה** יחרה אפך, כי מיעט את החטא. ואח"כ פנה לישראל והגדיל החטא, שכתוב אתם חטאתם חטאה גדולה.

פסקה קפד
ולא שביק וכו': ולא הניח להקב"ה, עד שמסר עצמו למיתה, על ישראל, שכתוב, ועתה אם תשא חטאתם וגו'. והקב"ה מחל להם, שכתוב, וינחם ה' על הרעה וגו'. ונח לא עשה כן. אלא בקש להנצל, ועזב כל העולם.

פסקה קפה
ובכל זמנא וכו': ובכל שעה שהדין שורה בהעולם, אומר רוח הקודש, ווי שלא נמצא עוד כמשה, שכתוב, ויזכור וגו', איה המעלם מים וגו', שכתוב, ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי, כי הוא העלה אותם מן הים, בתפלה, ומשום ששם את עצמו בתפלה על ישראל, בהים, נקרא על שמו, **המעלם מים**, שהוא העלה אותם מן הים.

פסקה קפו
איה השם בקרבו את רוח קדשו: הוא משה, שהשרה השכינה בתוך ישראל, וכן, מוליכם בתהומות, כאשר נבקעו המים והלכו בתוך התהומות ביבשה, שקפאו המים, והוא משום שמסר את עצמו על ישראל ע"כ נקרא כל זה על שמו.

פסקה קפז
אמר ר' יהודה וכו': אר"י אע"פ שנח היה צדיק, לא היה כדאי שהקב"ה יגן על העולם בשבילו. בוא וראה, משה לא תלה משהו בזכותו אלא, בזכות אבות הראשונים, אבל נח לא היה לו במי שיתלה בזכותו, כמו משה.

פסקה קפח
אמר ר' יצחק וכו': ועם כל זה. כיון שאמר לו הקב"ה, והקימותי את בריתי אתך, היה לו לבקש רחמים עליהם, והקרבן שהקריב אחר המבול, היה לו להקריב מקודם לכן, אולי היה משקיט הכעס מהעולם.

פסקה קפט
אמר ר' יהודה וכו': אר"י מה היה לו לנח לעשות, שהרי רשעי עולם היו מכעיסים לפני הקב"ה והוא יקריב קרבן עליהם, אלא ודאי נח היה מפחד על עצמו שלא ישיגהו המות בתוך רשעי העולם, כי היה רואה מעשיהם הרעים כל היום, ואיך מכעיסים כל היום לפני הקב"ה.

פסקה קצ
ר' יצחק אמר וכו': רי"א בכל זמן שמתרבים רשעי עולם, הצדיק שנמצא ביניהם, הוא נענש תחלה, שכתוב וממקדשי תחלו, ולמדנו אל תקרא ממקדשי אלא ממקודשי, ולפי

זה, ונח, איך הצילו הקב"ה בין כל אותם הרשעים. ואומר, אלא בשביל שיצאו ממנו תולדות בעולם, הצילו כי היה צדיק כראוי. כלומר, והוא ראוי להוציא תולדות מתוקנים.

פסקה קצא

ותו דאיהו וכו':: ועוד שהוא התרה בהם כל יום ויום ולא קבלו ממנו, וקיים בנפשו המקרא שכתוב, ואתה כי הזהרת רשע וגו' וכתיב ואתה את נפשך הצלת. מכאן, כל מי שמזהיר את הרשע, אע"פ שלא קיבל ממנו, הוא הציל את עצמו, ואותו הרשע נתפס בחטאו. ושואל, ועד כמה מחויב להזהיר אותו ואומר עד שיכנו. וכבר בארוהו החברים.

פסקה קצב

ר' יוסי הוה שכיח וכו': ר"י היה מצוי לפני ר"ש. יום אחד, אמר לו, מה ראה הקב"ה לכלות כל חיות השדה וכל עוף השמים ביחד עם הרשעים, אם בני אדם חטאו, בהמות ועוף השמים ושאר הבריות מה חטאו. אמר לו, משום שכתוב כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ, כולם היו משחיתים את דרכם, עזבו את מינם ונתדבקו במין אחר.

פסקה קצג

ת"ח אינון חייבי וכו': בא וראה, רשעי העולם האלו גרמו כן לכל הבריות, שיתדבקו באינו מינם, ובקשו להכחיש מעשה בראשית, דהיינו לערבב המינים זה בזה ולהכחיש צורתם, והם גרמו לכל הבריות להשחית דרכם כמו שהם השחיתו. אמר הקב"ה אתם רוצים להכחיש מעשה ידי. אני אשלים רצונכם, ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה, אחזיר העולם למים, כמו שהיה העולם מתחלה מים במים, וכבר בארוהו. מכאן ולהלאה אעשה בריות אחרות בעולם כראוי.

פסקה קצד

ויבא נח ובניו וגו': רבי חייא פתח ואמר, אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'. כמה הם בני אדם אטומי לב וסתומי עין, שאינם מסתכלים ואינם יודעים את כבוד רבונם, שכתוב בו, הלא את השמים ואת הארץ אני מלא, איך מבקשים בני אדם להסתר מחטאם, ואומרים, מי רואנו ומי יודענו. וכתוב והיה במחשך מעשיהם, אנה יסתתרו מלפניו.

פסקה קצה

למלכא דבנה פלטרין וכו': בדומה למלך שבנה ארמון, ועשה מתחת קרקע הארמון מחבואים מבוצרים. לימים, מרדו בני הארמון בהמלך, והקיף אותם המלך בחיילותיו. מה עשו, באו והסתירו עצמם תוך המחילות המבוצרות. אמר המלך אני עשיתי את המחבואים הללו, ומלפני אתם רוצים להסתתר בהם. וז"ש, אם יסתר איש במסתרים ואני

לא אראנו נאם ה'. אני הוא שעשיתי המחילות המבוצרות. ועשיתי אור וחשך, ואתם, איך תוכלו להסתר מפני.

פסקה קצו

תא חזי וכו': כשהאדם חטא לפני רבונו, וממשיך ומביא את עצמו להסתר, דהייינו שמביא את עצמו לחשוב שאין מי שיראנו, הקב"ה עושה בו הדין בגלוי. וכשהאדם מטהר את עצמו, דהיינו שעושה תשובה, הקב"ה מבקש להסתיר אותו, שלא יתראה ביום אף ה'. כי ודאי הוא, שהאדם צריך להסתיר עצמו שלא יתראה לפני המשחית כשהוא שורה בעולם, כדי שלא יסתכל בו, כי כל אלו שמתראים לפניו, יש לו רשות להשחיתם.

פסקה קצז

והיינו דקאמר רבי שמעון וכו': והוא שאמר רבי שמעון, כל אדם שעינו רעה, עין המשחית שורה עליו, והוא נקרא משחית העולם, וצריך האדם להשמר ממנו, שלא יקרב אליו, ולא יוזק. ואסור לקרב אליו בגלוי. כלומר, שיהיה נגלה לעינו הרעה. ומשום זה, אם מאדם רע עין צריכים להשמר ממנו, מפני מלאך המות על אחת כמה וכמה שצריכים להשמר מפניו. וצריכים להסתר ביום אף ה'.

פסקה קצח

מה כתיב בבלעם וכו': מה כתוב בבלעם. ונאם הגבר שתום העין. שהיה לו עין רעה, ובכל מקום שהיה מסתכל בו, היה ממשיך עליו רוח המשחית. ומשום זה היה רוצה להסתכל בישראל, כדי שיכלה בכל מקום שעינו תסתכל. מה כתיב, וישא בלעם את עיניו, שזקף עין אחת והשפיל עין אחת, כדי להסתכל בישראל בעין הרעה.

פירוש. כי אברים הכפולים העינים והאזנים וכו' באים משיתוף מדת הדין עם מדת הרחמים, דהינו המלכות בבינה. ואבר הימני עקרו ממדת הרחמים מבינה, ואבר השמאלי עקרו מדת הדין ממלכות דצמצום א'. (כמ"ש בתע"ס חלק ו' דף תס"ו תשובה כ"א ע"ש.) גם נודע שאם האדם זוכה נמצא מדת הדין בגניזו והעלמה, ומדת הרחמים הוא בגלוי והיא פועלת הכל. ואם אינו זוכה, מתגלה עליו מדת הדין והוא אובד הכל. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב' תרין ע"ש) וז"ש לעיל **דלא יתחזי קמי מחבלא** וכו' **דהא כל אינון דיתחזון קמיה אית ליה רשו לחבלא**, כי כשמתרבים הרשעים בעולם ניתן רשות למשחית לגלות את מדת הדין ולהעניש את העולם, לכן גם הצדיק צריך לפחוד ממנו, שהרי כל כחו הוא, מפני שמדת הדין נעלם וגניז, ואינו פועל כלפי הצדיק, לפיכך יוכל המשחית לגלות מדת הדין שבו ולהענישו ביחד עם הרשעים. וז"ס

שאומר כאן בבלעם, **דעינא בישא הוה ליה וכו' בעי לאסתכלא בישראל בגין דישצי בכל אתר דעיניה הוה מסתכל**. דהיינו שבעין הרעה שלו היה מגלה מדת הדין הטמיר, כנ"ל. וז"ש **דזקיף עינא חד**, שהוא עין השמאלי דמדת הדין. **ומאיך עינא חד**, שביטל כח עינו הימני ששם מדת הרחמים. **בגין לאסתכלא בהו בישראל בעינא בישא**, דהיינו בעין השמאלי שלו, שהוא מדת הדין.

פסקה קצט

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, וירא את ישראל שוכן לשבטיו, וראה שהשכינה חופפת עליהם ורובצת עליהם, ומתתקנת בי"ב שבטים מתחתיה, ולא יכול עינו של בלעם לשלוט עליהם. אמר, איך אוכל להם הרי רוח הקדש העליון, דהיינו בינה, רובץ עליהם וחופה אותם בכנפיה, ז"ש כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו, שפירושו, מי יקימנו, לרוח הקדש העליון שלא יחפה עליהם, כדי שיתגלו, והעין יוכל לשלט בהם. פירוש. כי רוח הקדש העליון, היא בינה שה"ס מדת הרחמים, שהיתה מחפה ומגינה על ישראל, שמדת הדין לא תוכל לשלוט בהם. וע"כ אמר בלעם, **מי יקימנו** שלא תכסה אותם מדת הרחמים ותוכל עינו הרעה לכלותם.

פסקה ר

ועל דא קב"ה וכו': ועל כן ביקש הקב"ה לחפות על נח להסתירו מעין רואה, כדי שלא יוכל רוח הטמא לשלוט עליו, כדי שלא ישחת, וכבר בארנוה. **ויבא נח**, הוא כמו שאמרנו כדי להסתר מעין. **מפני מי המבול**, כי המים דחקו אותו אל התבה. כלומר, כי ראה את מי המבול, ופחד מהם, וע"כ בא אל התבה. אמר ר' יוסי ראה את מלאך המות שהיה בא, עם מי המבול, וע"כ נכנס אל התיבה.

פסקה רא

ואסתמר בה תריסר ירחי וכו': ונשמר בה בהתבה י"ב חדשי השנה. ושואל, למה הם י"ב חדשים. חולקים בה ר' יצחק ור' יהודה, אחד אומר, שי"ב חודש הם, כי כך הוא דינם של הרשעים בגיהנם, ואחד אומר שהם, כדי להשלים בי"ב מדרגות את נח הצדיק ושאר המדרגות שהיו ראוים לצאת מן התבה, שלתקון כל מדרגה צריכים חודש אחד, וע"כ נתעכבו י"ב חדש.

פסקה רב

ר' יהודה אמר וכו': ר"י אמר הרי ששה חדשים דנים את הרשעים בגיהנם במים. וששה חדשים דנים אותם באש. והנה כאן בהמבול רק דין של מים היה, וא"כ למה נדונו י"ב חדש, והיה מספיק ששה חדשים. אמר לו ר' יוסי, בשני הדינים של גיהנם נדונו,

במים ובאש: נדונו במים, כי המים שהיו יורדים עליהם מלמעלה היו קרים כשלג. נדונו באש, כי המים שהיו יוצאים מלמטה מן התהום, היו רותחים כאש. וע"כ נדונו בדינא דגיהנם י"ב חדש במים ובאש, עד שנכלו מהעולם. ונח היה מסתתר בהתיבה ונעלם מעין, והמחבל לא קרב אליו, והתיבה היתה משוטטת על פני המים כמש"א וישאו את התבה וגו'.

פסקה רג

ארבעים יום וכו': מ' יום לקו, שכתוב ויהי המבול ארבעים יום וגו', וכל שאר הזמן עד י"ב חדש נמחו מהעולם וז"א וימחו מן הארץ. ווי להם לאותם הרשעים, כי לא יקומו לתחיה בהעולם, לעמוד בדין, וז"ש וימחו, כמש"א, שמם מחית לעולם ועד. כי אפילו לעמוד בדין לא יקומו. כלומר שלא יהיו אפילו בין אותם שיקומו לדראון עולם.

פסקה רד

וישאו את התבה ותרם וגו': ר' אבא פתח רומה על השמים אלקים וגו'. ווי להם להרשעים שהם חוטאים ומכעיסים את רבונם בכל יום, ובחטאיהם דוחים את השכינה מהארץ, וגורמים שתסתלק מהעולם, והשכינה נקראת אלקים, ועליה כתוב רומה על השמים אלקים.

פסקה רה

ת"ח מה כתיב וכו': בא וראה מה כתוב, וישאו את התיבה, פירושו, שדחו אותה לחוץ. התיבה היינו השכינה. ותרם מעל הארץ, פירושו, שהשכינה לא שרתה בהעולם ונסתלקה מהעולם. וכאשר נסתלקה מהעולם, הרי אין מי שישגיח על העולם, ואז הדין שולט בהעולם. ואחר שימחו רשעי עולם ויסתלקו ממנו, מחזרת השכינה את המדור שלה בהעולם.

פסקה רו

א"ל ר' ייסא וכו': א"ל ר"י, אם כן, הנה ארץ ישראל, שנמחו הרשעים שהיו בה באותו הזמן, של חורבן בהמ"ק, למה לא חזרה השכינה אחר כך למקומה כבתחילה. אמר לו, משום שלא נשארו בה שאר צדיקי העולם. כלומר, שהנשארים אחר החורבן לא נשארו בארץ ישראל אלא שהלכו למצרים כמ"ש בירמיה. אלא בכל מקום שהלכו ישראל בגלות ירדה השכינה ושמה את מדורה עמהם. ומה בארץ נכריה אחרת, לא נפרדה מהם השכינה, כל שכן אם היו ישראל נשארים בארץ ישראל, ודאי שהיתה חוזרת אליהם אחר החורבן.

פסקה רז
והא אתמר, בכל חובין וכו': והנה נתבאר, שבכל החטאים של רשעי עולם המה דוחים את השכינה. ואחר מהם הוא מי שמשחית דרכו על הארץ, כמו שאמרנו, ומשום זה, אינו רואה את פני השכינה ולא יכנס בהיכל המלך. ועל כן כתוב בהם, וימחו מן הארץ שנמחו מן הכל.

פסקה רח
ת"ח בההוא זמנא וכו': בוא וראה. בעת ההוא, שעתיד הקב"ה להחיות המתים, כל אלו המתים שימצאו לחוץ, מהארץ, בשאר ארצות הנכריות, הקב"ה יעמיד אותם בגופם כראוי, כי עצם אחד נשאר בו בהאדם מתחת הארץ, עצם הזה יעשה כשאור בעיסה, ועליו יבנה הקב"ה כל הגוף.

פסקה רט
ולא יהיב וכו' ולא יתן להם הקב"ה נשמות, רק בארץ ישראל. שכתוב, הנה, אני פותח את קברותיכם וגו', כי יתגלגלו מתחת הארץ. ויבואו לארץ ישראל ואחר זה מה כתוב, ונתתי רוחי בכם וחייתם וגו'. כי בארץ ישראל יקבלו נשמות כל בני העולם. חוץ מאלו שנטמאו וטמאו הארץ, דהיינו דור המבול, באלו כתיב, וימחו מן הארץ. מן הארץ הוא בדיוק. דהיינו שלא יקומו בתחיית המתים, ולא יבואו לארץ לקבל נשמות. ואע"פ שהקשו הראשונים וחלקו על זה, ואמרו שיקומו בתחיית המתים. מ"מ הוא כמו שאמרנו, כי **וימחו**, הוא כמו שאתה אומר ימחו מספר חיים. שלא יקומו לתחיה.

פסקה רי
א"ל רבי שמעון וכו': א"ל ר"ש, ודאי שאין להם לדור המבול חלק לעולם הבא, שכתוב. וימחו מן הארץ וכתוב לעולם ירשו ארץ ויליף גזרה שוה. אבל יקומו לתחיה כדי לעמוד בדין, ועליהם כתוב, ורבים מישני אדמת עפר יקוצו וגו'. ויש מחלוקת בזה, אבל הכל הוא כמו שבארוה החברים.

פסקה ריא
וימח את כל היקום וכו': רבי אבא אמר, הכתוב, בא לרבות כל אלו השליטים ששולטים וממונים על הארץ, דהיינו המלאכים שהם ממונים על עמי הארץ. שגם הם נמחו. וזהו, את כל היקום אשר על פני האדמה. כי כאשר הקב"ה עושה דין בבני העולם מעביר בתחילה להממונים השולטים עליהם, ואח"כ לבני העולם היושבים תחת כנפי חסותם. שכתוב, יפקוד ה' על צבא מרום במרום, ואח"כ, על מלכי האדמה על האדמה.

פסקה ריב

והיך מתעברן וכו': ואיך נעברים לפניו הממונים. הוקשה לו, כיון שאין מיתה נוהג בהם איך הוא מעבירם. ואומר, אלא שמעביר אותם באש שורף, וז"ש, כי ה' אלקיך אש אכלה הוא וגו'. את היקום שעליהם, שהם הממונים של מעלה העבירם באש. ואותם הנמצאים תחתיהם, שהם בני העולם, מחה אותם במים. וע"כ כתוב מתחילה וימח את כל היקום וגו'. ואחר כך, מאדם ועד בהמה וגו'. וישאר אך נח, **אך** הוא למעט שלא נשאר בכל העולם רק נח ושעמו בהתיבה, ר' יוסי אומר, **אך** בא למעט את נח גופיה, שנעשה פסח, שהכה אותו אריה, וכבר בארוה.

פסקה ריג

ויזכור אלקים את נח וגו': רבי חייא פתח, ערום ראה רעה ונסתר. מקרא זה נאמר על נח שנכנס אל התיבה ונסתר בה. ונכנס אל התיבה בעת שהמים דחקו אותו. וכבר נתבאר, שמטרם שנכנס בהתיבה ראה את מלאך המות הולך ביניהם ומקיף אותם, כיון שראה אותו, נכנס להתיבה ונסתר בה. וז"ש ערום ראה רעה ונסתר. **ראה רעה**, זה מלאך המות. ונסתר מפניו, וז"ש מפני מי המבול. דהיינו מפני מלאך המות שראה במי המבול.

פסקה ריד

רבי יוסי אמר וכו': רי"א, ערום ראה רעה ונסתר, סובב על מה שאמרו, בזמן שמות שורה בעולם, איש חכם יסתר ולא יעמוד בחוץ, ולא יתראה לפני המשחית, משום שמאחר שניתן לו רשות להמשחית הוא ישחית כל אלו שימצאו לפניו ושיעברו בגלוי לפניו. וזה הוא סוף המקרא, ופתאים עברו ונענשו, שהם עוברים לפניו ונראים לפניו, ונענשו, דבר אחר, **עברו**, פירושו שעברו של מצות רבונם ונענשו. **ד"א ערום ראה רעה ונסתר**: זהו נח ופתאים עברו ונענשו אלו הם בני דורו.

פסקה רטו

) **כיון דאסתתר וכו'**: כיון שנסתתר בהתבה ונתעכב שם כל אותו הזמן, אחר כך, ויזכור אלקים את נח. אמר ר"ש, בוא וראה. בשעה שהדין נעשה, לא כתוב בו זכירה, כיון שנעשה הדין ורשעי העולם נאבדו, אז כתוב בו זכירה והוא מטעם, כי בעת שהדין שורה בהעולם, זווג העליון אינו נמצא, והמשחית שורה בהעולם, וע"כ אין זכירה לטוב בעת ההוא כי זכירה פירושו זווג.

פסקה רטז

כיון דאתעבר דינא וכו': ואחר שעבר הדין, והכעס נשתכך, שב הכל למקומו, שזווג העליון חוזר למקומו, והרחמים מושפעים להעולם. ומשום זה כתוב כאן **ויזכור אלקים**

את נח. כי בו, בנח, שורה השם **זכור**, שפירושו זווג, כי נח איש צדיק כתוב בו. והוא כסא לזווג העליון. וכשחזר הזווג למקומו נמצא שזכר אלקים את נח.

פסקה ריז

כתיב אתה מושל בגאות הים וגו': בשעה שהים קופץ בגליו, והתהומות עולים ויורדים, הקב"ה שולח חוט אחד, של חסד מצד הימין, ומושך בחזרה את גלגליו, וכעסו שכך, ואין מי שישיג אותו. פירוש. כשהנוקבא מקבלת חכמה נקראת **ים**. וענין התרוממות **גלי הים**, הוא בעת, שהנוק' מקבלת מקו שמאל בלבד, שהיא שפע החכמה בלי חסדים. אז מתרוממים **גלי הים**, שהוראתם לשון **גילוי**, כי רומז שמימי החכמה עולים ומתגלים וניתנים להשגה. אמנם אין הים יכול לקבל חכמה בלי חסדים, וע"כ **הגלים** חוזרים ויורדים, כי עולים להתגלות, ומיד יורדים ונעלמים מהשגה מחוסר חסדים (כנ"ל דף מ"ו ד"ה פירוש) ונבחן משום זה שהים זועף, דהיינו שמתאמץ להעלות מימיו בכח גדול, וכן חוזר ויורד בכח גדול. וחוזר חלילה בלי הפסק. וזה נמשך עד שבא קו אמצעי, וממשיך קו הימין שהוא חסד ומלביש החכמה שבשמאל בחסדים שבימין, ואז חוזרים הגלים למקומם וזעפו של הים נשקט, כי עתה מאירים החכמה והחסדים יחדיו בכל תקוניהם בשלימות הנרצה. (כנ"ל דף מ"ו ד"ה ונתבאר ע"ש),

וזה אמרו, **בשעתא דימא קפיץ בגלגלוי** דהיינו שהנוקבא הנקראת **ים** מקבלת מקו שמאל בלבדו, שאז קופץ הים עם גליו וזועף, **ותהומי סלקי ונחתי** שעולים לקבל החכמה ותכף יורדים, כי לא יוכלו לקבל מחוסר חסדים, **קב"ה שדר חד חוטא מסטרא דימינא**. הקב"ה, שה"ס עמודא דאמצעיתא, מכריע וממשיך החסדים מקו ימין, והחכמה מתלבשת בהחסדים, ואז, **ומשיך גלגלוי ושכיך זעפיה**, ומושך גלי הים בחזרה. כי מלבישם בחסדים, ונשקט כעסו, כי עתה מאירים בו המוחין בשלימות. אמנם מסבת הלבשת החכמה בחסדים נעלמות הג"ר דחכסה, ורק הו"ק דחכמה מאירה (כנ"ל דף ל"ו ד"ה אזלו), וז"ש על הג"ר, **ולית מאן דידע ליה**, שאין מי שישיג הג"ר. כי נעלמו בסבת התלבשות בהחסדים.

פסקה ריח

יונה נחת וכו': יונה ירד לים, ונזדמן לו אותו הדג ובלע אותו, שואל, איך לא יצאה נשמתו הימנו. ולא פרחה מיד הימנו, ומשיב, אלא משום שהקב"ה מושל בגאות הים. פירוש **גאות הים**, היינו הדינין הבאים מכח שליטת קו השמאל כמ"ש לפנינו, ועכ"ז נצל יונה מהם, הרי שהקב"ה שה"ס קו האמצעי שהוא רחמים שולט **בגאות הים** ע"י חוט של

חסד ששולח מצד הימין, ומכריעהו, כנ"ל בדיבור הסמוך, וע"כ נשאר חי במעי הדג ונצל ממנו.

פסקה ריט

והההוא גאותא דימא וכו': וגאות הים ההוא, הוא חוט אחד של השמאל, המעלה את גלי הים למעלה ובו הוא מתעלה אבל אם לא היה מגיע לו חוט ההוא. של חסד, מימין, לא היה מתעלה לעולם, כי כאשר חוט ההוא של שמאל, יורד להים, והים נאחז בו, אזי מתעוררים גליו ושואגים לטרוף טרף. כי אינם יכולים לקבל וליזון משפע החכמה מפני חסרון החסדים (כנ"ל בדיבור הסמוך) וע"כ נמצאים רעבים ושואגים לטרף, עד שהקב"ה מחזיר הגלים לאחוריהם וחוזרים למקומם. דהיינו שממשיך החוט של חסד ומלביש החכמה בחסדים ואז הוא מושך גלי הים בחזרה. כנ"ל בדיבור הסמוך. שבזה מתתקנת החכמה ויכולה להאיר בשלמות. הרי שלא יוכל הים להתעלות בהחכמה מקו שמאל מטרם שנמשך חוט של חסד שהחכמה מתלבשת בו, וז"ש, **וביה אסתלק**. אבל **ואי לאו ההוא חוטא דמטי ליה מסטרא דימינא לא סלקא לעלמין**. דהיינו כמבואר.

פסקה רכ

הה"ד בשוא גליו אתה תשבחם וכו': היינו אתה תשבחם לגלי הים, תשבחם הוא כמו תשברם, כי משבר אותם להחזירם למקומם. שהוא ע"י חוט של חסד כנ"ל. דבר אחר. תשבחם ממש, כפשוטו, שהתרוממות הגלים הוא שבחם, משום שעולים לראות בתשוקה. מכאן כל החושב להסתכל ולדעת, אע"פ שאינו יכול, נחשב לו לשבח וכולם משבחים אותו. פירוש, החכמה נקראת עינים, והארת החכמה נקראת ראיה. וענין התרוממות הגלים, הוא מכח הארת קו שמאל בחכמה בלי חסדים, שע"כ אינם יכולים לראות דהיינו לקבל חכמה. כנ"ל. ואומר, אע"פ שאינם יכולים לראות, מ"מ שבח נחשב להם, משום שהם רצים בתשוקה לראות.

פסקה רכא

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, נח, בעת שהיה בהתיבה, היה מתירא אולי לא יזכור אותו הקב"ה לעולם. ואחר שנעשה הדין ונעברו רשעי העולם, אז מה כתוב ויזכור אלקים את נח. וטעם הדבר אומר ר' אלעזר לפנינו.

פסקה רכב

ר' אלעזר אומר וכו' רא"א בוא וראה בשעה שהדין שורה בהעולם, לא ראוי לו לאדם שיהיה נזכר שמו למעלה. כי אם יהיה נזכר שמו יהיו נזכרים חטאיו, ויבואו להסתכל בו ולדון אותו.

פסקה רכג

מנלן משונמית וכו': מאין לנו זה, הוא נשמע משונמית. כי יום ההוא יום טוב של ראש השנה היה, (כמ"ש בזהר פנחס אות שנ"א) והקב"ה דן אז את העולם. ואז אמר לה אלישע היש לדבר לך אל המלך, זהו הקב"ה שנקרא אז מלך, מלך הקדוש, מלך המשפט. ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת. שאמרה, איני רוצה שיזכרו אותי ויסתכלו עלי, אלא **בתוך עמי** כי מי שמכניס את ראשו בין העם, אין משגיחים עליו לדון אותו לרע, משום זה אמרה **בתוך עמי**.

פסקה רכד

ת"ח נח וכו' בוא וראה, נח, בשעה שהרוגז היה שורה בהעולם, לא נזכר, כיון שעבר הדין, מה כתוב, ויזכור אלקים את נח. עתה נזכר שמו. דבר אחר, ויזכור אלקים את נח. הוא כמו שאתה אומר, ואזכור את בריתי. כלומר שגרם לזווג עליון, כנ"ל באות רט"ז

פסקה רכה

ר' חזקיה וכו': ר"ח היה הולך מקפוטקיא ללוד. פגע בו רבי ייסא, אמר לו תמיהני עליך, שאתה הולך יחידי, שהרי למדנו, אל יצא אדם בדרך יחידי. אמר לו, תינוק אחד הולך עמי, והוא בא אחרי. אמר לו, ועל זה תמיהני, איך הולך עמך, מי שלא תדבר עמו בדברי תורה. שהרי למדנו כל מי שהולך בדרך ואין עמו דברי תורה, הוא מתחייב בנפשו, אמר לו, כן הוא ודאי.

פסקה רכו

אדהכי מטא וכו': בינתים הגיע אותו התינוק, אמר לו רבי ייסא, בני, מאיזה מקום אתה, אמר לו מעיר לוד, ושמעתי, שאדם חכם הזה הולך שמה, זמנתי את עצמי לעבודתו, לשרתו, וללכת עמו.

פסקה רכז

אמר ליה ברי וכו': אמר לו בני. יודע אתה דברי תורה, אמר לו יודע אני. כי אבי היה מלמדני בפרשת קרבנות, והטיתי אזני למה שהיה לומד עם אחי הגדול ממני, אמר לו רבי ייסא, בני, אמור לי.

פסקה רכח

פתח ואמר ויבן וכו' פתח ואמר, ויבן נח מזבח לה' ויקח וגו', ויבן נח מזבח זהו המזבח שהקריב עליו אדם הראשון. והקשה, נח, מפני מה הקריב עולה, הרי עולה אינו בא אלא בשביל לכפר על הרהורי הלב, ונח, במה חטא. והשיב, אלא נח הרהר ואמר, הנה הקב"ה גזר דין על העולם שיחרב, אולי בשכר שהציל אותי יצאה בזה כל זכותי, ולא

נשאר לי עוד זכות בעולם. מיד ויבן נח מזבח לה'. ומה שהקריב דוקא קרבן עולה מפרש לפנינו באות רל"ב.

פסקה רכט

ההוא מזבח וכו': מזבח זה, הוא שהקריב עליו אדם הראשון ושואל, אם כן מהו ויבן, הלא אדה"ר בנהו, ומשיב אלא משום שרשעי העולם גרמו, שלא היה עומד במקומו, דהיינו, במקום ההשפעה לקדושה. כיון שבא נח להקריב עליו כתוב בו, **ויבן**. כי החזירו למקום ההשפעה אל הקדושה.

פסקה רל

ויעל עולות וכו': כתוב עלת בלי ו' שהוא סימן הרבים. כי הקריב רק עולה אחד. כתוב, עולה הוא אשה וגו'. ומקשה הרי עולה הוא זכר ולא נקבה, שכתוב זכר תמים יקריבנו, ואם כן, למה כתוב **אשה** עם ה' סופית, שהיא לשון נקבה הרי **אש** בלי ה' סופית, היה צריך להמצא שמה שהוא לשון זכר.

פסקה רלא

אלא אע"ג וכו': ומתרץ. אלא אף על פי שעולה נקרב זכר, ולמקומו נקרב, דהיינו לז"א שהוא זכר, מכל מקום, אין הנוקבא צריכה, משום זה להפרד מז"א אלא בהנוקבא הוא נקרב, כדי לחבר ז"א ונוקביה זה בזה, כי על ידי הקרבן, עולה הנוקבא לז"א להתחבר ביחד. ואע"פ שדרשינן (זבחים מו:) **אשה** לשם אישים ולא לגבבא, מ"מ אפשר גם ללמוד ממנו שרומז על הנוקבא.

פסקה רלב

נח איצטריך וכו': נח היה צריך להקריב עולה, משום שהקב"ה התקין אותו במקום זכר, שיתחבר ויכנס בהתיבה שה"ס נוקבא. (כנ"ל דף ב' אות ה) ועל כן הקריב עולה. ובזה תירץ למה הקריב דוקא עולה ולא קרבן אחר, כיון שבאמת לא חטא, אלא משום שחשב שתמה לו כל זכות, כנ"ל באות רכ"ח, ע"ש.

עולה הוא אשה וכו': עולה הוא אשה, שבהכתוב, **אש"ה** הוא נוטריקון **אש ה'**, יורה, שהשמאל דז"א המכונה **אש**, נתחבר בהנוקבא הנק' **ה'**. כי הנוקבא באה מצד שמאל הנקרא אש, שנתדבקו הנוקבא והאש זה בזה, ומשום זה נקראת נקבה **אשה**, שהשם **אשה**, יורה, קשר האהבה, אשר השמאל, שהוא **אש**, אוחז בה שה"ס **ה'**, להעלותה למעלה, לז"א, לקשרם כאחד. ומשום זה אומר הכתוב, עולה הוא אשה, שיורה על קשר דכר ונוקבא זה בזה.

פסקה רלג

וירח ה' את ריח הניחח וכתיב אשה ריח ניחח וכו': כתוב וירח ה' וגו' וכתיב אשה ריח ניחח, המלה, אשה, כך שמעתי פירושה, אשר עשן ואש מחוברים כאחד, שהרי אין עשן בלי אש, כמו שכתוב, והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה' באש.

פסקה רלד

ת"ח אש נפיק וכו': בוא וראה, אש יוצא מבפנים, והוא דק, ונאחז בדבר אחר מבחוץ שאינו דק כל כך, ונאחזים זה בזה, ואז עולה העשן. מהו הטעם, הוא משום, שהאש נאחז בדבר המתפעל ממנו, והסימן לך, חוטם, שיוצא בו העשן מתוך האש.

פירוש. דינים, מכונים אש, בסו"ה כי באש ה' נשפט וגו' (ישעיה ס"ו) ושורש הדינים הוא מיציאת הבינה לבר מראש דא"א, ששם אור החכמה, ונתמעטה מחכמה ונשארה באור החסדים בלי חכמה. ויש בהתמעטות הזאת ג' בחינות, שה"ס ג' **אשיות**. א) **אשא דכיא**, והוא בג"ר דבינה, שה"ס או"א עלאין, והוא מטעם שהתמעטות הזה, מאור החכמה, שבראש דא"א, אינו נוגע להם כלום, כי אין דרכם לקבל חכמה אלא חסדים בלבד, בסו"ה כי חפץ חסד הוא. ואפילו בעת היותם בראש א"א, אינם מקבלים חכמה. לפיכך הם תמיד בבחינת ג"ר, והם תמיד באור דחסדים, וההתמעטות מחכמה נבחן בהם **לאשא דכיא**. כי נשארו בבחינת ג"ר גם אחר שנתמעטו מחכמה. ב) הוא **אשא סתם**, והוא בז"ת דבינה, שה"ס ישסו"ת. והוא מטעם, שהם שרשי הזו"ן, וצריכים להארת חכמה כדי להשפיע לזו"ן, ולפיכך כל עוד שאין בהם חכמה, הם נבחנים לו"ק בלי ראש, וע"כ אינם נבחנים לאשא דכיא, להיותם מחוסרי ראש, אלא שנבחנים **אשא סתם**. כלומר, שהם בלי טהרה, עד שישיגו הארת החכמה. אמנם אשא סתם שבהם, נבהן לאש דקה, והוא מטעם, שאינם רגישים להארת החכמה, שהרי אינם צריכים הארת חכמה בשביל עצמם, אלא בשביל זו"ן, אבל לעצמם אינם מקבלים אלא חסדים, להיותם בחינת בינה גם הם. ונמצא שהאש אינו יכול להאחז בהם כלום. וע"כ נבחן בהם האש לאש דקה בלי אחיזה. ג) **אשא ותננא**, והם בזו"ן. והוא מטעם, שז"א רגיש הוא כלפי האש ההוא, שהיא ההתמעטות מחכמה, כי ז"א צריך להארת החכמה. כי כל עצמותו של ז"א הוא חסדים בהארת החכמה, שבזה נעשה לבחי"ג, (כמ"ש בפתיחה לחה"ק דף ב' אות ה' ע"ש) ונבחן שאש הזאת של התמעטות החכמה, מחמת יציאת הבינה מהראש, נאחז בו, להיותו עב ורגיש אליה, וע"כ אש הזאת דבינה, נאחז בז"א ומוציא בו עשן.

וזה אמרו **אש נפיק מלגיו**, היינו מישסו"ת, **ואיהו דק**, כי אינו יכול לאחוז בישסו"ת, כי אינם רגישים כלל להארת החכמה כנ"ל, **ואחיד במלה אחרא לבר**, היינו בז"א, **דלאו**

איהו דק הכי, כי הוא רגיש להארת החכמה, **ואתאחדן דא בדא**, **וכדין תננא סלקא**, היינו הדינים שבמלכות דז"א, הנקראים תננא, שהם מתגלים מתוך אחיזת האש בז"א. **וסימנך**, **חוטמא**, **דנפיק ביה תננא מגו אשא**, חוטם ה"ס ז"א, כי אזן חוטם פה, ה"ס בינה ז"א ונוקבא. וכשהאש מגיע לחוטם, שהוא רגיש, יוצא בו העשן מתוך האש, כמבואר, ונעשו בו דינים כפולים אש מבינה ועשן ממלכות. וז"ס ב' נוקבי דפרדשקי המובא באדרא רבא (אות ס"ג) שמנקב ימין, נמשך המתקה לאש הבינה, ומנקב שמאל נמשך המתקה לעשן המלכות. ועי' בחלק י"ג דף אלף ת"ד ד"ה תיקון ג'

פסקה רלה

וע"ד כתיב ישימו וכו': וע"כ כתוב ישימו קטורה באפך, דהיינו, על ידי הקטרת ממתיקים הדינים, שהם אש ועשן היוצאים מהחוטם, משום שמחזיר האש מן החוטם אל מקומו, לישסו"ת שמשם יצא כנ"ל. והחוטם נאסף באותו הריח של הקטורת, ובא לפנימי פנימיות עד שכולם מתיחדים זה בזה, וכל אחד חוזר למקומו, ומתקרבים כולם לתוך המחשבה, שהוא א"א. ואח"כ נעשו כולם רצון אחד, ואז הוא ריח ניחח, שנח הכעס, ונעשה נחת רוח.

פירוש. ב' פעולות נעשו כאן, על ידי אתערותא דלתתא של הקרבת הקטרת, א) שנתיחדו כל המדרגות זה בזה, דהיינו שכל אחת מהן חזרה והעלה את אתוון אל"ה שלה שנפלו להתחתונה, **עד דאתאחיד כלא ותב לאתריה**. ואתוון אל"ה דבינה עם הזו"ן הדבוקים בהם עלו לבינה, ואתוון אלה דא"א עם הבינה הדבוקה בהם עלו וחזרו לראש א"א, ששם מאיר בהם החכמה בלי חסדים, וז"ש **ואתקריב כלא לגו מחשבה**, ובזה נתבטל אש הדינים מהחוטם ומישסו"ת, שהרי הבינה חזרה לראש א"א כמקודם לכן, ועמה כל שאר המדרגות. וע"כ **נח רוגזא**. ב) שנעשו כולם לרצון אחד. כי החכמה אינה יכולה להאיר בלי חסדים, וע"כ נעשה אח"כ הזווג על המסך דז"א, שה"ס החוטם, ויוצא קומת חסדים, ומתלבשת החכמה בחסדים, ואז **ואתעביד רעותא חדא**, כי בזה נקשרו כל ג' הקוין זה בזה כנודע, (כנ"ל דף ע"ז ד"ה כתיב) ובזה **אתעביד נייחא**, שנעשה נחת רוח. כי עתה מאיר הכל בשלימות. כי החסדים נשלמו בהארת החכמה והחכמה בהתלבשות החסדים.

פסקה רלו

דהא תננא אתכניש וכו': שהרי העשן נאסף ונכנס ונתקמט בהאש, והאש נאחזה בהעשן, ונכנסו שניהם לפנימי פנימיות, עד שנח הכעס. והיינו פעולה א' שבדיבור הסמוך שנעשה מכח הבינה שחזרה לראש א"א, ע"ש. ואחר שנתיחדו כולם זה בזה, והכעס

נח, נעשה זווג חדש, אז נעשה נחת רוח וקשר אחד מג' הקוין, ונקרא זה, נייחא. והיינו פעולה הב' שבדיבור הסמוך ע"ש. והוא נחת רוח, מחסדים, וחדות כל, מחכמה, כאחד. כי החסדים נשלמו מהארת חכמה והחכמה מלבוש החסדים, כנ"ל בדיבור הסמוך. והם הארת הנרות. מבחינת השמאל, ואור הפנים. מבחינת הימין. ומשום זה כתוב וירח ה' את ריח הניחח, כמי שמריח ומאסף הכל למקומו.

פסקה רלז

אתא ר' ייסא וכו': בא רבי ייסא ונשקו, לאותו תינוק, אמר, והרי כל טוב הזה יש תחת ידך, ולא ידעתי בו, אמר אחזור מהדרך שלי ונתחבר עמך. הלכו. אמר ר' חזקיה, דרך הזה עם השכינה נלך, שהוא מתוקן לפנינו. אחז בידו של אותו התינוק והלכו. אמרו לו, אמור לנו מקרא אחד מאותם שאמר לך אביך.

פסקה רלח

פתח ההוא ינוקא וכו': פתח אותו התינוק ואמר, ישקני מנשיקות פיהו, זה הוא תשוקה עליונה, כי יצא הרצון דרך הפה, ולא יצא דרך החוטם, בעת שיצאה האש, כי כאשר הפה נתחבר, למי שהוא, לנשק, יוצאת האש: ברצון, בהארת הפנים, בחדות כל, בדביקות של נחת רוח. והוא כמ"ש לעיל בב"ב (דף פ"ב ד"ה הני, ודף פ"ה ד"ה כיון) אשר האור היוצא דרך הפה הוא בחינת אוירא דכיא ואור חסדים, והוא בחינת האור מאו"א עלאין שה"ס אשא דכיא כנ"ל. והוא כל בחינת הג"ר שבהעולמות עש"ה. וכיון שהוא אור החסדים מאו"א ע"כ אין שום אחיזה בו לקליפות. וע"כ **נפיק אשא ברעותא בנהירו דאנפין וכו'**. להיותו בחינת **אשא דכיא** כנ"ל.

פסקה רלט

ובג"כ כי טובים וכו': ומשום זה אומר הכתוב, כי טובים דודיך מיין, דהיינו מיין ההוא המשמח, והפנים מאירים והעינים צוחקות ועושה חיבה ורעות, ולא מיין המשכר שעושה רוגז וכעס, ומחשיך הפנים, והעינים לוהטות מיין הרוגז.

פירוש. הארת השמאל מכונה יין, שה"ס הארת חכמה מסוד נקודת השורק כנודע. וכל תיקונו הוא ע"י קו אמצעי המיחד ימין ושמאל זה בזה, ומקיים הארת שניהם באופן שהשמאל יאיר ממטה למעלה והימין גם ממעלה למטה כנ"ל (דף ל"ז ד"ה כמה ע"ש) וע"י תיקון זה נבחן הארת החכמה בסוד יין המשמח **ונהיר אנפין וחייכין עיינין וכו'**, אמנם אם ממשיכים הארת החכמה ממעלה למטה, אז נפרדו הימין ושמאל זה מזה, והחכמה נמשכת בלי חסדים, שאז אינה יכולה להאיר וכל הדינין נמשכים ממנה. ונק'

משום זה יין **המשכר**, כי כל זה מגיע להם, מפני שממשיכים הארת החכמה יותר מהשיעור הנרצה, דהיינו שממשיכה ממעלה למטה.

פסקה רמ

וע"ד בגין דחמר וכו': וע"כ, משום שיין זה הוא טוב, והפנים מאירים והעינים שמחות ופועל תשוקת האהבה, מקריבים אותו כל יום על המזבח. בשעור כזה, שמי ששותה אותו משמחו ופועל בו נחת רוח, כמו שכתוב, ונסכו יין רביעית ההין, דהיינו שנזהר להמשיכו בבחינת ממטה למעלה, כנ"ל, המכונה רביעית ההין. ומשום זה נאמר, כי טובים דודיך מיין, מאותו היין המעורר אהבה ותשוקה.

פסקה רמא

וכלא כמה דלתתא וכו'. והכל כמו שהוא למטה כן נתעורר האהבה למעלה. שני נרות, כאשר נכבה אור הנר שלמעלה, בהעשן העולה מהנר של מטה, נדלק הנר שלמעלה. פירוש, בינה ומלכות הן שני נרות עליון ותחתון. ובעת חזרת הבינה לראש א"א, שיש לה שם חכמה בלי חסדים, היא נכבית לגמרי, כי אפילו אור החכמה שישנו שם אינה יכולה לקבל, כי אין החכמה מקובלת בלי לבוש החסדים כנודע, אלא ע"י הזווג שנעשה אח"כ על המסך דזו"ן המוציא קומת אור החסדים, נעשה הכרעה בין ימין ושמאל והחכמה מתלבשת בחסדים, ואז נדלקה הבינה ומאירה. והנה מסך זה היא של הנוק' דז"א, ונמצא שהבינה, שהיא נר העליון, שנכבה מפאת חזרתה לראש א"א, חוזרת ונדלקת ע"י נר התחתון שהיא הנוקבא דז"א.

א"ר חזקיה הכי הוא ודאי וכו'. אר"ח ברור שכן הוא, אשר עולם העליון, שהוא בינה, תלוי בהתחתון, שהיא הנוקבא, דהיינו כנ"ל, שהבינה שנכבית, חוזרת ונדלקת ע"י הנוקבא. ועולם התחתון שהיא הנוקבא, תלוי בעולם העליון שהוא בינה, כי כל שיעור הארה שהנוקבא גרמה להאיר בהבינה, זוכה בו גם הנוקבא. ומשעה שנחרב בית המקדש, ברכות אינן נמצאות למעלה בבינה, ולמטה בהנוקבא, שזה מראה שהם תלוים זה בזה. פירוש. בית המקדש ה"ס הנוקבא, וכיון שנחרבה, ואינה מעלית המסך שלה להבינה, ליחד הימין ושמאל שבה, נמצאת גם הבינה בלי אור, כי אינה נדלקת ממנה, ומכל שכן הנוקבא שהיא בלי אור, כי אין לה ממי לקבל ונמצא שאין אור נמצא לא בבינה לא במלכות.

פסקה רמב

ואמר רבי יוסי וכו': ואר"י, ברכות אינם נמצאים, וקללות נמצאים, כי יניקת כל מאותו הבחינה יוצאת, דהיינו מהדלקת נר העליון בהעשן של נר התחתון, כמו שמפרש

והולך, מהו הטעם, משום שישראל אינם שרוים בארץ, ואינם עובדים עבודה הנצרכת, להדליק הנרות דהיינו להדליק העליון בתחתון, ולהמשיך הברכות בהעולמות, ומשום זה, הברכות אינם נמצאות למעלה ולמטה, והעולם אינו נמצא בקיומו כראוי.

פסקה רמג

וא"ר חזקיה וכו': ואר"ח לא אוסיף לקלל וגו' מה הוא פירושו, וכי נוהג בו ית' חרטה ח"ו. א"ר ייסא כך שמעתי מר' שמעון שאמר, כל זמן שהאש של מעלה, של בינה, מוסיפה להתגבר, נמצא, העשן, שהוא הדין שלמטה, של הנוקבא, מגביר הכעס ומכלה את כל. משום כי כאשר האש מבינה, יוצאת, אין לה הפסק עד שתשלים הדין של הנוקבא, שהוא העשן. וכשהדין של מטה, העשן, אינו מוסיף להתגבר מכח הדין של מעלה, מכח האש, הוא עושה הדין ומפסיק אותו, ואיני גומר הדין עד להשחית, ועל כן כתוב, לא אוסיף שפירושו. לא אוסיף ליתן תוספת אש להגביר הדין של מטה. שהוא העשן.

ביאור הדברים. כי נודע, שע"י החטא, של עץ הדעת נפלו העולמות, והטוב והרע נתערבו זה בזה, ולא היה ניכר הטוב מפני הרע. ולפיכך תיקן הא' הוא, לגלות הרע, ואח"כ להפרידו מהטוב. וז"ס הקללה שקילל הש"י את האדמה מסבת החטא של עצה"ד, אשר קללה זו רבצה על הארמה וגילתה הרע לאט לאט עד שהביאה המבול על הארץ, ואז נגמר גילוי הרע. וע"כ אחר המבול, שכבר נגלה הרע כל צרכו, הביא נח קרבן, שעל ידי זה הפריד הרע מהטוב, כמ"ש בהזהר לפנינו.

וכבר ידעת, שהדינין של המלכות, שה"ס האדמה, נקראים **עשן**, ונתבאר לעיל באות רל"ד **אש נפיק מלגיו** דהיינו מבינה **ואחיד במלה אחרא לבר**, דהיינו בזו"ן **וכדין תננא סלקא**, שעל ידי התפשטות האש מבינה אל זו"ן מתגלים הדינים של הנוקבא הנקראים עשן עש"ה בהסולם. ובזה מבאר רבי שמעון ענין הקללה שקילל ה' את האדמה בעבור האדם.

כל זמנא דאשא דלעילא אוסיף לתקפא תננא וכו' דכד נפיק אשא לית ליה פסק עד דישתלים דינא שכדי לתקן את החטא דעצה"ד, הוסיף הקב"ה המשכת האש של הבינה, וגילה העשן שבהאדמה, שהיא המלכות, לאט לאט, עד שנשלם הדין, בביאת המבול. דהיינו שנגלה הרע שהיה מעורב בהטוב, עד שהיה אפשר להפרידו מהטוב כנ"ל. וז"ש, **ובגין כך כתיב לאחר המבול, לא אוסיף למיהב תוספת לאתתקפא דינא דלתתא**, כי עתה שכבר נשלם גילוי הרע, כבר אין לי צורך עוד להוסיף אש כדי לגלות הדין, כי כבר נגלה הרע כל צרכו. ואולי תאמר שהקב"ה יעשה זאת כדי ליטול נקמה בהרשעים, לכן מסיים הכתוב כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ואין לכעוס עליו, וכל העונשים של הקב"ה

המה רק תיקונים בלבד. וכיון שהתיקון הנצרך למבול כבר נגמר לכן אמר לא אוסיף וכו'. וכל זה מתבאר לפנינו להלן בדברי הינוקא, כמ"ש להלן בדיבור הסמוך.

פסקה רמד

אמר ההוא ינוקא וכו': אמר אותו התינוק, שמעתי, משום שכתוב ארורה האדמה בעבורך, כי באותה שעה שנתקללה האדמה בחטאו של אדם הראשון, ניתן רשות לאותו נחש הרע. לשלוט עליה, שהוא המחבל של העולם, שבזה נגלה הרע לאט לאט עד שהביא את המבול, (כנ"ל בדיבור הסמוך) וכילה את כל בני העולם, דהיינו בהמבול שאז נגלה הרע כל צרכו, והיה אפשר להפרידו. מיום ההוא שנח הקריב הקרבן, והריח אותו הקב"ה, שבזה הפריד הרע מהטוב. (כנ"ל בדבור הסמוך) ניתן רשות להארץ לצאת מתחת שליטת הנחש, ולצאת מהטומאה, כי נפרד הרע ממנה. ועל כן מקריבים ישראל קרבנות להקב"ה, כדי להאיר פני הארץ שהיא המלכות כלומר, נח עוד לא גמר תיקון הזה, וע"כ צריכים עוד ישראל להקריב קרבנות. א"ר חזקיה, יפה הוא. ותיקון זה היה תלוי עד שעמדו ישראל על הר סיני. ואז נפרד הרע לגמרי מן האדמה. כי פסקה הזוהמא ונעשו חירות ממלאך המות כנודע.

פסקה רמה

א"ר ייסא קב"ה וכו': אר"י הקב"ה, מיעט את הלבנה, שהיא הנוקבא עוד מטרם שחטא האדם, ושלט הנחש. אבל משום חטאו של האדם היא נתקללה גם כן, כדי לקלל העולם המקבלים ממנה. ביום ההוא, שנח הקריב קרבן, יצאה הארץ, שהיא הנוקבא, רק מאותה הקללה. אבל עוד עומדת הלבנה במיעוטה. חוץ משעה שנמצא קרבן בעולם וישראל יושבים על אדמתם, אז נתקן מיעוט הלבנה. דהיינו בימי שלמה, כנודע. והוא חולק על הינוקא, שאמר (באות רמ"ד), שע"י הקרבן של נח ניתן רשות להארץ לצאת משליטת הנחש. והוא אומר, שרק הקללה נתבטלה, ושליטת הנחש נשארה, שמשום זה צריכים לקרבנות ישראל בבית המקדש.

אמר ר' ייסא להההוא ינוקא וכו': אר"י לאותו התינוק מה שמך, אמר לו, אבא. אמר לו. אבא תהיה בכל, אב בחכמה ואב בשנים. קרא עליו המקרא הזה, ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך.

פסקה רמו

א"ר חזקיה זמין, וכו': אר"ח עתיד הקב"ה להעביר את רוח הטומאה מהעולם שכתוב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. וכתוב בלע המות לנצח וגו'.

פסקה רמז

וזמין וכו': ועתיד הקב"ה להאיר את הלבנה, ולהוציא אותה מחשך, שהשיגה מכח אותו נחש הרע, כמ"ש והיה אור הלבנה וגו'. ושואל, מהו אור שבעת הימים, ומשיב, הוא אותו האור שגנזו הקב"ה במעשה בראשית. כנ"ל ב"א דף ר"פ אות שנ"א ע"ש.

פסקה רמח

ויברך וכו': ר' אבא פתח ואמר, ברכת ה' היא תעשיר וגו', ברכת ה' היא השכינה, שהיא נתפקדה על ברכות העולם וממנה יוצאות הברכות לכל.

פסקה רמט

תא חזי מה וכו': בוא וראה מה כתוב מתחילה, מקודם הכתוב ויברך וגו' כתוב, ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך, אל התיבה וגו'. בהכניסה לתיבה כתוב ויאמר הויה, שהוא ז"א. ובהיציאה נאמר ויאמר אלקים, שהיא הנוקבא דז"א. הוא כמו שאמרו, שבעל הבית שהוא ז"א, נתן לו לנח רשות להכנס, ואח"כ אומרת לו האשה לצאת שהיא נוקבא דז"א, הוא נכנס מתחילה ברשות הבעל, ז"א, ולבסוף הוא יצא ברשות האשה. שהיא, הנוקבא דז"א. מכאן למדנו שבעל הבית יכניס האורח לביתו, והאשה תוציא אותו. וז"ש ויאמר אלקים לנח צא מן התיבה, כי רשות היה בידיה להוציא את האורח, ולא להכניסו.

ויש להבין הדברים משורשם, כי איזה דמיון יש כאן, לענין אורח ובעלי אכסניא. וצריך שתדע, שבשעה שהאדם הוא בכל השלימות נבחן ליושב **בית**. שמלת **בית** רומזת על הנוקבא דז"א המאירה במוחין דג"ר, בסו"ה בחכמה יבנה בית. ולפיכך אותם המקבלים ממנה נבחנים ליושבי **בית**. אמנם בעת שהאדם צריך לתקונים, כי אינו בשלמות, הרי הוא צריך לשמירה שלא יתאחזו בו החיצונים להחטיאו, וע"כ הוא מוכרח לצאת מן ה **בית**, כי אסור לו לקבל מוחין הגבוהים הללו, מפחד שלא יינקו ממני החיצונים, ומחוייב לצאת לדרך ה', דהיינו לקבל התקונים הצריכים אליו, ומותר לו בעת הזה לקבל מוחין מבחינת זווג ז"א ולאה, כי להיותם בחינת אור החסדים המכוסים מחכמה, אין מהם שום יניקה לחיצונים. ומוחין הללו מכונים **אכסניא**, כי הם מיועדים בשביל עוברי דרכים. ולפיכך, אע"פ שנח צדיק תמים היה, מ"מ הוא מדמה אותו לאורח עובר דרך, והוא מטעם, שבעת המבול, שניתן רשות להמשחית, היה צריך גם הוא לשמירה מפניו, (כנ"ל דף ס"ד אות קע"ו) וע"כ היה אסור לו לקבל מוחין מבחינת **בית**, אלא מבחינת **אכסניא**, המשומר מפני החיצונים, דהיינו כמו עוברי דרך. ומוחין הללו דאכסניא. מיוחסים לז"א הנק' הוי"ה, מטעם שהם נמשכים מבחינת חג"ת שהוא ז"א. אבל מוחין מבחינת **בית**, מיוחסים רק להנוקבא הנקראת אלקים, משום שמוחין דחכמה אינם מגולים בשום

מדרגה באצילות אלא בהנוקבא, (כנ"ל ב"ב דף ט"ז אות ל'). ומתיישב בזה הקושיא שהקשה, למה בביאתו אל התיבה נאמר השם הוי"ה, וביציאתו השם אלקים. כי התבה היא כמו בחינת אכסניא, וע"כ כשנאמר לו בא אתה וכל **ביתך** אל ה **תיב** ה, שיהפך בחינת **בית** שלו שהוא א"ב ביושר לבחינת **תיב** ה שהוא א"ב למפרע, (כנ"ל דף ס"ד ד"ה פירוש) שהם בחינת מוחין **דאכסניא**, המיוחסים לז"א הנק' **הוי"ה**, ע"כ נאמר הויה. שז"ס שהבעל, ז"א, מכניס האורח אל **האכסניא**, כי ממנו נמשכים המוחין כנ"ל. אבל להוציאו מבחינת **תיבה** ולהחזירו **לבית**, דהיינו למוחין דג"ר, שהם רק ברשות הנוקבא כנ"ל, צריכה ע"כ הנוקבא הנקראת **אלקים** להוציאו, דהיינו להשפיע לו המוחין ד **בית**. וע"כ נאמר השם **אלקים** בעת ההוצאה, כמ"ש וידבר אלקים אל נח לאמור צא מן התיבה, וכן הוא בהוצאת האורח מהאכסניא אל הבית. ואין להקשות הלא יש הרבה מדרגות בינתים, שאפשר לקבלם גם מז"א. והוא כי המדובר הוא במי שכבר השיג המוחין ד **בית**, כמו נח, אלא שיצא ממנו לאכסניא משום איזה טעם, כנ"ל, וע"כ ודאי באותו רגע שנתבטל הטעם ויוצא מהאכסניא תכף שב להבית, שזה תלוי, ברשות הנוקבא בלבדה, כמבואר.

פסקה רנ

כיון דנפק יהב וכו': כיון שיצא מהתיבה נתן לה מתנות דהיינו שהקריב קרבן, משום שהיא בהבית והבית בידיה, כלומר המוחין דבית הם רק בידי הנוקבא בלבדה (כנ"ל בדיבור הסמוך) ואלו המתנות שנתן לה, הוא כדי לחבבה על בעלה. מכאן למדנו דרך ארץ לאורח. ליתן מתנות לבעלת האכסניא בשעת יציאתו. וע"כ לאחר שנתי לה מתנות כדי לחבבה על בעלה, ברכה אותו, שנאמר, ויברך אלקים את נח. ומשום זה כתוב, ברכת ה' היא תעשיר, שהוא ודאי כמו שנתבאר אשר **ברכת ה' דא שכינתא דאיהי אתפקדא על ברכאן דעלמא**. לעיל באות רמ"ח.

פסקה רנא

ולא יוסיף עצב עמה וכו': הוא סוד הכתוב בעצבון תאכלנה. עצבון פירושו עצבות וכעס בלי הארת פנים. והוא, כאשר נחשך הלבנה והברכות אינן נמצאות. בעצבון פירושו, הצד של רוח האחר דקליפות, שמונע הברכות מהעולם, להיותו מחטיא את בני האדם. ועל זה כתוב, ולא יוסיף עצב עמה. וזה הוא הסוד שכתוב, לא אוסיף לקלל עוד את האדמה. כי עצב פירושו אחיזת הסטרא אחרא המביא קללה לעולם, ונמצא כשלא יוסיף עצב עמה, לא יוסיף עוד לקלל, כי היינו הך.

פסקה רנב

ומוראכם וחתכם יהיה וגו': היינו שמכאן ולהלאה, יהיה לכם צורות בני אדם, שמהן יראים חיות השדה, שהרי מקודם לכן, מעת החטא דעצה"ד, לא היו להם צורות בני אדם. בוא וראה, מתחילה כתוב, בצלם אלקים עשה את האדם, וכתוב בדמות אלקים עשה אותו. וע"כ יראו מהם חיות השדה, כיון שחטאו, נשתנו צורותיהם מאותה צורה העליונה, ונהפכו הם, לירא מפני חיות השדה.

פסקה רנג

בקדמיתא וכו': מתחילה כל בריות העולם נשאו עיניהם וראו צורה קדושה עליונה, שבבני האדם זעו ופחדו מפניה. כיון שחטאו, נהפך צורתם לעיניהם של החיות, לצורה אחרת, וע"כ נהפך, אשר בני האדם זעים ומפחדים מפני שאר הבריות.

פסקה רנד

ת"ח כל אינון וכו': בוא וראה כל אלו בני אדם שלא חטאו לפני רבונם, ולא עברו על מצות התורה, זיו צורתם, אינו משתנה מהמראה של צורה העליונה דהיינו צלם האלקים, וכל בריות העולם זעים ומפחדים מפניו, ובשעה שבני אדם עוברים על דברי התורה מתחלפת צורתם, וכולם זעים ומפחדים מפני בריות אחרות. משום שנתחלפה צורה העליונה ונעברה מהם, ואז שולטים בהם חיות השדה, כי אינם רואים בהם אותה צורה העליונה כראוי.

פסקה רנה

ועל כך השתא וכו': ועל כן עתה כשיצאו מן התיבה, כיון שהעולם נתחדש כבתחילה, ברך אותם ברכה זו, והמשיל אותם על כל הבריות, ואפילו על דגי הים. כש"א, וכל דגי הים בידכם נתנו. ר' חייא אמר, בידכם נתנו, מקודם לכן, כי כשברא הקב"ה את העולם מסר הכל בידיהם, שכתוב ורדו בדגת הים ובעוף השמים וגו'. הרי שנתנו בידיהם עוד מיום שנברא אדם הראשון.

פנימיות הדברים. כי האדם הוא אחרון שבבריאה, ונודע שכל בריה היותר זך נברר תחילה. ונמצא שבחינת האדם היא העבה ביותר מכל בריות העולם. גם נודע, שכל מסך היותר עב הוא מקבל קומת זווג היותר גבוה, וע"כ קבל האדם קומת אור יותר גבוה מכל בריות העולם, שה"ס צלם אלקים. וע"כ נפל פחדו על כל בריות העולם. כי מטבע הקטן להכנע ולירא מפני הגדול ממנו. אמנם אחר שחטא בעץ הדעת, ואבד קומת האור, ונשאר לו העוביות, הגדולה יותר מכל הבריות, ריקנית בלי אור, ונגלה ששפל יותר מכל בריות העולם. וע"כ נתהפך השיטה, שהאדם מפחד מבריות העולם. וז"ס שאמרו חז"ל

(סנהדרין לח.) אם חטא אדם אומרים לו יתוש קדמך. כי אם אינו חוטא, ומחזיק לו מסך על עוביותו, נמצאת העוביות לשבח אליו, שהרי משיג משום זה קומת אור גבוה יותר. אבל כשהוא חוטא ואובד קומת אורו, ונשאר בעוביותו בלבד, הרי היא לגנאי לו, ואז היתוש קודם במעלה אליו, כי נברר תחילה, והוא זך ביותר.

פסקה רנו

ויברך אלקים את נח וכו': ר' חזקיה פתח, לדוד משכיל וגו', מקרא זה בארוהו, אבל מקרא הזה נאמר בסוד החכמה, שהרי למדנו, בעשרה מיני שבח שיבח דוד להקב"ה, ואחד מהם הוא משכיל, אשר יורה על סוד החכמה. והוא מדרגה אחת מאלו עשרת המדרגות, דהיינו ניציח, ניגון, משכיל, מכתם, מזמור, שיר, אשרי, תפילה, הודאה, והללויה, שבהם תיקן דוד ספר תהלים. ודוד תיקן את עצמו מטרם ששרה עליו המדרגה הזו. והיינו כמ"ש לעיל (אות קס"ח) בהפרש שבין לדוד מזמור או מזמור לדוד ע"ש.

פסקה רנז

אשרי נשוי פשע וכו': הכתוב אשרי נשוי פשע, פירושו, כי בשעה שהקב"ה שקל חובות וזכיות של בני אדם במאזנים, אשר הכף שבצד החובות עולה. והאחרות, שהם הזכיות שבכף האחרת מכריעות, ונמשכות למטה, זה הוא **נשוי פשע**, כי הכף עם הפשעים נשאת ועלתה למעלה, להיותו רובו זכאי ומיעוטו חייב. סוד הדברים. כי קו ימין ה"ס כף זכיות. וקו שמאל, ה"ס כף חובות, מפני שרק ממנו כל הדינים. וקו האמצעי מכריע בין כפות המאזנים הללו, שממשיך אור ימין ממעלה למטה, ואור השמאל ממטה למעלה. **והכריעה** זו נקראת **נשוי פשע**, שבהיותו מעלה הארת השמאל שלא תאיר ממעלה למטה, נמצא מבטל כל העונות והפשעים. כי אין אחיזה לדינים, בהארה שממטה למעלה.

פסקה רנח

כסוי חטאה וכו': הכתוב, כסוי חטאה, פירושו, שבשעה שהדין שורה בעולם יהיה מכוסה, שלא ישלוט עליו המחבל, כמו שהיה לנח, שכסה עליו הקב"ה, בשעת המבול, מאותו החטא, דעצה"ד, שהמשיך אדם הראשון על העולם. וע"כ לא ראה אותו המחבל, כלומר שלא היה לו בו שום אחיזה שיוכל להענישו. ומכיון שאדם המשיך חטא הזה על העולם, נמצאו שאר הבריות שולטים והאדם מפחד מפניהם, והעולם אינו מתוקן בתיקונו. ומשום זה, כשיצא נח מהתיבה, ברכו הקב"ה, שנאמר ויברך אלקים את נח וגו' ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית השדה וגו'. דהיינו שהחזירו לאותה בחינה כמו שהיה אדם הראשון קודם החטא דעצה"ד, שכל הבריות היו יראים מפניו.

פסקה רנט

ואתם פרו ורבו וכו': מקשה, באלו הברכות לא נזכרו הנקבות, אלא כתוב את נח ואת בניו, אבל נקבות לא אמר הכתוב. אמר רבי שמעון, **ואתם**, שכתוב בו **ו'** יתירה, הוא כולל זכרים ונקבות יחד. כי ה **ו'** של ואתם מרבה גם את הנקבות. **ותו את נח וכו'**: ועוד, את נח, המלה **את** המיותרת כאן, שהיא שם הנוקבא (כנ"ל בבראשית א' דף י"ז ד"ה בשעתא ע"ש) באה לרבות אשתו של נח. **ואת בניו**, המלה **את** באה לרבות הנשים שלהם.

פסקה רס

ובגין כך וכו': ומשום זה כתוב ואתם פרו ורבו. דהיינו לעשות תולדות. הרי שגם הנקבות נתברכו. מכאן ולהלאה. שרצו בארץ. וכאן מסר להם הקב"ה שבע מצות התורה, להם ולכל הבאים אחריהם, עד שעמדו ישראל על הר סיני, וניתן להם לישראל, כל מצות התורה ביחד. ואיך מרומזים כאן השבע מצות תמצא במסכת סנהדרין דף נ"ו ע"א.

פסקה רסא

ויאמר אלקים לנח וגו': את קשתי נתתי בענן, המלה **נתתי** מורה, שנתן מקודם לכן. פירוש, כי קשת ה"ס אבן שתיה, כמ"ש להלן, ואבן שתיה נתקנה עוד מטרם שנברא העולם שהרי עליה הושתת העולם. וע"כ אומר הכתוב, **נתתי**, שהוא לשון עבר, שמכבר נתן זאת.

ר"ש פתח וכו': כתוב, וממעל לרקיע וגו', מה כתוב למעלה מזה, ואשמע את קול כנפיהם וגו'. אלו הן ארבע חיות הגדולות העליונות הקדושות, שאותו הרקיע מתתקן עליהן. וכולן, כנפיהן מתחברות זו בזו, לכסות גופיהן. פירוש. הרקיע, ה"ס הסיום של צמצום ב' הנקרא פרסא. (כמ"ש בפתיחה אות ס"ז) ואמר ר"ש, שרקיע הזה מתתקן על ד' חיות הגדולות שהם חו"ג תו"מ. כמ"ש לפנינו באות רס"ג, רס"ד ורס"ה.

פסקה רסב

ובשעתא דאינון וכו': ובשעה שהם פורשים כנפיהם, נשמע קול כנפיהם של כולם, שאומרים שירה. וז"ש **כקול שדי**, שאינו נדם לעולם, כמ"ש, למען יזמרך כבוד ולא ידום. ושואל, ומה אומרים. ומשיב שאומרים, הודיע ה' ישועתו לעיני הגוים גלה צדקתו.

פסקה רסג

קול המולה כקול מחנה פירושו, כקול מחנה הקדושה, כאשר מתחברים כל צבאות העליונים למעלה. ושואל מה אומרים, ומשיב שאומרים. קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו: מחזירים עצמם לדרום אומרים קדוש, מחזירים עצמם לצפון

אומרים קדוש, מחזירים עצמם למזרח אומרים קדוש, מחזירים עצמם למערב אומרים ברוך.

ביאור הדברים. ר"ש מבאר ב' מיני הקול שבהכתוב. ואומר **דההוא רקיע מתתקנא עלייהו**. שהתיקון צמצום ב' שבהמלכות הנק' רקיע, (כנ"ל באות רס"א) מתתקן על החיות ומסבה זו נכללת ב' הנקודות שבהמלכות בגוף החיות, שהן מפתחא ומנעולא, (כנ"ל בהקדמת הזהר ד ף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב') ולפיכך יש בהם ב' בחינת קול. א) קול ממותק הבינה, אשר נקודה דמנעולא נגנזת ונעלמת לגמרי, ורק הנקודה דמפתחא נגלית בהם. וע"כ **גדפייהו מתחבראן דא בדא לחפייא גופייהו**, דהיינו לכסות בחינת הדין הוכלל בגופם מבחינת מנעולא שבהם. ואז נבחן קולם בסוד **קול המולה כקול מחנה**. ואז מתפשטים בהם המוחין שה"ס ג"פ קדוש, בסוד ג' קוין שה"ס דרום צפון מזרח, (כנ"ל ב"א דף שט"ז אות תי"ג). ומערב שה"ס מלכות מקבלת ג' קדושות הללו, ובחינתה עצמה ה"ס ברוך כבוד ה' ממקומו, וד' בחינות הללו מאירים בהחיות, בסו"ה **והחיות רצוא**. ב) הוא **קול גדפין** דהיינו **בשעתא דאינון פרשי גדפייהו**, שכנפיהם פרודות, ואינן מכסות על גופם, שאז נשמע קול בחינת הדין הכלול בגופם ובכנפיהם, אשר קול זה אינו נמתק בהבינה. מחמת הדין הנשמע בתוכו. ולפיכך נוהג בו מיתוק אחר. והוא, כי מבחינת הדין הזה מתתקן המסך דחירק, שעליו יוצא קו האמצעי המכריע בין ב' הקוין. (כנ"ל בראשית א' דף מ"ח ד"ה נפק) וכל עוד שלא נעשה הזווג על מסך הזה, יש מחלוקת בין הקוין ואינם מאירים, כמ"ש שם. נמצא שכל הארת הקוין תלויה על בחינת הדין הזה הכלול בהמסך, והוא הגורם להם, ע"כ הוא חשוב כמוהם אע"פ שהוא דין. ועל זה הקול אומר הכתוב **ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבים**, דהיינו הדינים המכונים מים רבים, **כקול שדי בלכתן**, שפירושו, **דלא אשתכח לעלמין**, על דרך הכתוב **למען יזמרך כבור ולא ידום**. כלומר, כי קול זה אע"פ שנשמע בו בחינת דין, מ"מ חשוב מאד, כי מעת הגלותו, נעשה הכרעה בין הקוין, והמוחין מאירים על ידו, והכבוד אינו נדם עוד לעולם. וזסו"ה לעיני **הגוים גלה צדקתו**, כי אע"פ שהוא **לעיני הגוים**, כלומר שיש בו בחינת דין, מ"מ הוא חשוב מאד, כי **גלה צדקתו**, שעל ידו נגלו המוחין, וזולתו לא היו מוחין בזו"ן, כנ"ל.

פסקה רסד

והאי רקיע וכו': ורקיע זה עומד על ראשם, ובכל מקום שהחיה הולכת משיבה פניה לאותו הצד שד' הפנים נכללות בו. כלומר שד' הפנים של החיות נכללות זו בזו ויש בפני אריה כל ד' הפנים. וכן בפני שור כל ד' הפנים וכו'. וההפרש ביניהם, שאותו

הצד שהפנים נכללות בו, הוא השולט, ורק לאותו הצד משיבה פניה, אם נכללים בפני אריה, הרי פני אריה השולט, שהוא צד הדרום. ואם בפני שור, צד הצפון שולט, וכו'. וכן הן משיבות פניהם לארבע הזויות כלומר לארבע הרוחות וכולן מוחזרות ומתפשטות למטה. דהיינו מחזה ולמטה. פירוש. החיות בכללן נמשכות מחצוניות המלכות דהיינו רק מבחינת נהי"מ שלה. אבל עכ"ז יש בהחיות עצמן חג"ת נהי"מ, אשר חג"ת שבהם נקראים חיות עליונות הקדושות, (כמ"ש באות רס"א) **אלין ארבע חיוון רברבן עלאין קדישין**. ואומר כאן עליהם, **וכלהו מסתחרין לתתא**, שהן גם מוחזרות ומתפשטות לבחינת נהי"מ, שהם בחינת מחזה ולמטה. ואלו נקראים חיות קטנות. (כנ"ל ב"ב דף פ"ג ד"ה מנציצו ע"ש.) וההפרש שביניהם יתבאר לפנינו.

פסקה רסה

ברבועא דיליה וכו': בארבעה צדדים שבו, שהם דרום צפון מזרח מערב, שבהרקיע, נחקקו החיות בארבע פנים. פני אריה לצד דרום, פני שור לצר צפון, פני נשר לצד מזרח, פני אדם לצד מערב. וחקוק בכולם פני אדם: בפני אריה חקוק אדם, בפני נשר אדם, בפני שור אדם. כי כולן כלולות בו, בפני אדם. ומשום זה כתוב, ודמות פניהם פני אדם. *שמשמע שיש* לכל אחת מהן פני אדם.

פסקה רסו

והאי רקיע דאתרבע וכו': והרקיע הזה שנעשה רבוע לד' צדדין דרום וכו' כל הצבעים כלולים בו. ארבעה צבעים נראים בו, שהם, לבן, אדום, ירוק, ושחור, חקוקים כל אחד בארבעה ארבעה. כלומר שכל אחד מהם כלול מכולם. באופן, שהם **ט"ז גוונין**.

בארבע גליפין וכו': בארבע חקיקות רשומים העליונים, שהם חיות דחג"ת. והתחתונים שהם חיות דנהי"מ. כאשר מתפשטים הגוונים של אלו הארבעה, דהיינו של החיות דנהי"מ. הם עולים שנים עשר גוונים, ולא ששה עשר גוונים, כמו החיות דחג"ת: שהם גוון ירוק, גוון אדום, גוון לבן, גוון ספיר שנכלל מכל ג' הגוונים. כלומר שגוון ספיר שהיא המלכות אינו גוון בפני עצמו אלא הוא מקבל בתוכו כל ג' הגוונין, וע"כ אין כאן רק ד"פ ג' גוונין שהם, **י"ב גוונים**. וז"ש כמראה הקשת וגו' שבו ג' גוונים. כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה', דהיינו המלכות, הוא מראה של כל ג' הגוונין. כלומר שבמלכות עצמה אין שום גוון, אלא שכלולה מג' הגוונים. ומשום זה כתוב את קשתי נתתי בענן.

פירוש. כי החיות הן חג"ת ונהי"מ, ונודע כי רק במחזה ולמעלה נמצאת המלכות, שהם בחיות דחג"ת. וע"כ יש שם ארבעה גווינין. דהיינו גם גוון שחור, ובהתכללותם זה בזה

יש בהן ט"ז גוונין. מה שאין כן במחזה ולמטה שעצמות המלכות נעלמת שם (כנ"ל ב"ב דף מ"ו ד"ה ביאור) וע"כ יש שם רק ג' גוונין לבן אדום ירוק, והמלכות היא בסוד גוון ספיר שכולל אותם הג' גוונין, דהיינו מה שמקבלת מהם, והגוון של עצמה נעלם. וע"כ כשנכללים זה בזה, אין שם רק ד' בחינות שבכל אחת ג' גוונין, שהם י"ב גוונין. וזהו שמסיים, **ובגין כך כתוב ואת קשתי נתתי בענן**, שנראה בהענן רק ג' גוונין לבד, לבן אדום ירוק, וגוון עצמותה שהוא שחור, אינו נראה שם. וצריך שתדע, שגוון ירוק הנאמר בכ"מ שהוא גוון קו אמצעי היינו ירוק כאור החמה ולא ירוק ככרתי.

פסקה רסז

מאי קשתי וכו': שואל, מהו קשתי. ואומר שהוא כמו שנאמר ביוסף, ותשב באיתן קשתו. שקשתו הוא מלכות, אלא משום שיוסף נקרא צדיק, שהוא בחינת יסוד, ומשום זה, הקשת שלו הוא ברית דקשת, דהיינו יסוד דמלכות. כי ברית הוא יסוד, וקשת מלכות, כי נכלל בצדיק, כי ברית זה, יסוד, נתאחד בזה בהקשת. פירוש. קשת הוא מלכות, כמ"ש הזהר (ויחי אות תשע"ו) על הכ' ותשב באיתן קשתו, ששואל שם, מהו קשת, ומשיב, דא בת זוגו. דהיינו מלכות, שהיא בת זוגו דיסוד. אלא שמסתפק כאן, כיון שהכתוב אומר כאן, וראיתיה לזכור ברית עולם, הרי משמע שהקשת הוא **ברית**, שהוא יסוד. וע"כ שואל כאן, מהו קשתי. ומשיב, **קשתו**, **דא ברית דקשת**, כלומר, לא מלכות ממש אלא יסוד דמלכות, כי על ידי מיתוקה של המלכות בהבינה נאבדה בחינת עצמותה דמלכות, כי ננזה ברדל"א, וא"א יצא בט"ס הסר מלכות, אלא עטרת יסוד, הוא המלכות שלו, וה"ס נקודה דמפתחא (לעיל בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב' ע"ש) ועטרת יסוד נבחנת כמו יסוד דמלכות, ומלכות דמלכות חסרה. וז"ש **דאתכליל בצדיק**, שע"כ הוא רק יסוד דמלכות, משום שנכללה בהיסוד שנעשית לעטרת יסוד, **דברית דא בדא אתאחיד**, שהיסוד שנקרא ברית נתאחד בהקשת, וע"כ נקרא גם הקשת בהכתוב בשם **ברית**, דהיינו לזכור ברית עולם, כי **ובגין דנח הוה צדיק**, **קיימא דיליה קשת**, כי משום שנה היה צדיק, נעשה הברית שלו בסוד הקשת, כי נכלל בו. וע"כ קוראו הכתוב בשם ברית. ובזה תבין מ"ש לעיל (בראשית א' דף ע"ה אות ע') אשר הקשת זה חי עלמין בענן דא מלכות. כי הקשת נבחן ליסוד דמלכות, וע"כ אומר עליו חי עלמין, וענן נבחן למלכות דיסוד, וע"כ אומר עליו דא מלכות. ושיעור הכתוב את קשתי נתתי בענן, פירושו, שנתן יסוד דמלכות במלכות דיסוד, ונמתקו זה בזה בסוד מפתחא כנ"ל, ואז מתגלים עליה כל המוחין לקיום העולם, וז"ש וראיתיה לזכור ברית עולם.

פסקה רסח

ויפוזו מאי ויפוזו וכו': שואל מה פירושו של ויפוזו זרועי ידיו. ואומר, שהאירו ידיו אור הנחמד לכל כמו זהב ופז, כמש"א, הנחמדים מזהב ופז רב ומתוקים וגו'. נאורו ידיו באור העליון כאשר שמר הברית. פירוש. כיון שזכה לברית דקשת, כמ"ש ותשב באיתן קשתו, שפירושו **מפתחא**, כנ"ל, ע"כ זכה על ידיה למוחין העליונים, וידיו, שהן חסד וגבורה, **נפוזו**, דהיינו שנעשו לחכמה ובינה, שעליהם אומר הכתוב הנחמדים וכו'. **ובגין כך אקרי יוסף הצדיק** ומשום זה שזכה לברית נקרא יוסף הצדיק. **על דא אקרי הקשת ברית**, **כליל דא בדא**, ועל כן נקראת הקשת בשם ברית, משום שכלולים זה בזה. כמו שנתבאר לעיל בדיבור הסמוך.

פסקה רסט

ודא זהרא וכו': וזה הקשת הוא זהר כבוד העליון, מראה כל המראות. דהיינו מלכות, הנקראת כבוד העליון, ובה כל המראות (כנ"ל בראשית א' דף ע"ד אות ס"ט) היא מראה. כמראה אורות הנסתרים, שהם גוונין נסתרים, גוונין שלא נגלו. כלומר אלו ג' גוונים, לבן אדום וירוק, שהם חג"ת, שאורותיהם מכוסים ונעלמים למעלה מחזה, נתגלה **המראה** בהקשת. כנ"ל בראשית א' דף ע"ז אות ע"א וע"ב ע"ש בהסולם).

ולית רשו וכו': ואין רשות להעין להסתכל בקשת כשהוא נראה בעולם, שלא יראה דופי בהשכינה, פירוש כי אע"פ שקשת ה"ס מפתחא, ואין בה מדת הדין, מ"מ גם מדת הדין גנוזה בה, ועל ידי הסתכלות שפירושו, המשכת האור ממעלה למטה, נעשה גילוי למידת הדין, כמ"ש לעיל (בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב) **לא זכי הא רע**, עש"ה. וז"ס שאסור להסתכל בקשת, **וכן גוונין דקשת הוא חיזו סוסטיפא קטירא**, וכן הגוונים של הקשת קשורים הם במראה ערפל וענן, שזה יורה שהם **מכוסים**, כמראה כבוד העליון, שלא להסתכל בה.

פסקה רע

וכיון דארעא וכן': וכיון שהארץ רואה את הקשת, כלומר, שהמלכות הנקראת ארץ, מתתקנת מבחינת הקשת, שפירושו מפתחא כנ"ל. נמצא ברית הקדוש מתקיים בקיומו, דהיינו שמשפיע לה המוחין עלאין, וע"כ, והיתה לאות ברית וגו'. מה שאמרנו לעיל (באות רס"ו) שאלו הם ג' גוונין לבן, אדום, ירוק, וגוון אחד הוא הנכלל ביניהם, כולם הם סוד אחד. כלומר שגם הקשת הוא מג' גוונין וגוון הכולל את הג', והקשת עולה בתוך הענן כדי להראות. כי אינו נראה רק בתוך הענן.

פסקה רעא

) **וממעל לרקיע וגו**': כמראה אבן ספיר, זה אבן ספיר. הוא אבן שתיה, שהיא נקודה אחת שכל העולם עומד עליה, דהיינו נקודה דמפתחא, ועליה עומד קדש הקדשים, ומה היא, הנקודה, היא כסא הקדוש העליון. שהיא ממונה על אלו ארבע גוונין הנ"ל, והוא דמות כסא בארבע אדנים, כלומר ד' הגוונין לבן אדום ירוק ספיר נעשו לה ד' אדנים. וזה הכסא הוא תורה שבעל פה. דהיינו המלכות.

פסקה רעב

ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו': זה הוא תורה שבכתב, שהוא ז"א, מכאן נשמע, שמשימים תורה שבכתב על תורה שבעל פה, משום שזה כסא לזה. כמראה אדם הוא צורתו של יעקב, שהוא ז"א, שהוא יושב עליו.

פסקה רעג

רבי יהודה קם וכו': ר"י קם משנתו בלילה אחד לעסוק בתורה, בחצות לילה, באכסניא, בעיר מתא מחסיא. והיה שם בהבית יהודי אחד, שבא בשני שקים עם מלבושים למכור. פתח ר"י ואמר, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים, זו האבן, היא אבן שתיה, שמשם נשתל העולם, ועליה נבנה בית המקדש.

פסקה רעד

זקף רישיה וכו': זקף ראשו אותו היהודי ואמר לו, דבר זה איך אפשר, והרי אבן שתיה היה מקודם שנברא העולם. וממנה נשתל העולם. ואתה אומר, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה, שמשמע, שיעקב שם אותה עתה למצבה, ועד עתה לא היתה כתקונה. שכתוב ויקח את האבן אשר שם מראשותיו. והרי אבן שתיה מתוקנת עוד מקודם שנברא העולם, ועוד הרי יעקב בבית אל היה, ואבן ההיא שתיה היתה בירושלם. כי היא עומדת במקום המקדש, שהוא בירושלם.

פסקה רעה

ר' יהודא לא אסחר וכו': ר"י לא החזיר ראשו אליו. פתח ר"י ואמר הכון לקראת אלקיך ישראל. וכתוב הסכת ושמע ישראל. כי דברי תורה צריכים כוונה, וצריכים להתתקן בגוף וברצון כאחד. קם אותו היהודי ונתלבש, וישב אצל ר"י, ואמר, אשריכם צדיקים שאתם עוסקים בתורה יום ולילה.

פסקה רעו

א"ל רבי יהודה וכו': אמר לו ר"י, עתה שכוונת עצמך, אמור דבריך, ונתחבר יחד, כי דברי תורה צריכים תקון הגוף, ותקון הלב, ואם לא זה, הייתי שוכב, במטתי והרהרתי

הדברים בלבי. אלא הרי למדנו, שאפילו אחד היושב ועוסק בתורה, השכינה מתחברת עמו. ואם השכינה כאן, ואני אהיה שוכב במטתי. ולא עוד. אלא שדברי תורה צריכים צחות, והשוכב במטתו אין דעתו צחה.

פסקה רעז

ותו דכל ב"נ וכו': ועוד, שכל איש הקם לעסוק בתורה מחצות לילה ואילך, כאשר נתעורר רוח הצפוני, הקב"ה נכנס אז להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן, והוא עם כל הצדיקים שבגן, כולם מקשיבים לאלו הדברים היוצאים מפיו. ואם הקב"ה וכל הצדיקים מתעדנים לשמוע דברי תורה בשעה זו, ואני אהיה שוכב במטתי. אמר לו ר"י להיהודי עתה אמור דבריך.

פסקה רעח

א"ל שאילנא וכו': אמר לו שאלתי על מה שאמרת בפסוק הזה, והאבן הזאת וגו', שהוא אבן שתיה, איך אפשר זה, הרי אבן שתיה מקודם שנברא העולם היה, וממנה נשתל העולם, ואתה אומר **אשר שמתי**, שמשמע שיעקב שם אותה עתה. וכן כתוב, ויקח האבן אשר שם מראשותיו.

פסקה רעט

ותו דיעקב וכו': ועוד, יעקב היה בבית אל, ואבן זו היתה בירושלם. אמר לו, שקפל תחתיו כל ארץ ישראל, ואותו האבן תחתיו היה, אע"פ שהיה בבית אל. אמר לו, **אשר שם** כתוב. וכתיב והאבן הזאת אשר שמתי מצבה, שמשמע שתקן אותה עתה, ואיך היא אבן שתיה המתוקנה מקודם העולם. אמר לו, אם אתה יודע דבר מה, אמור.

פסקה רפ

פתח ואמר וכו': פתח ואמר אני בצדק אחזה פניך וגו'. דוד המלך, החביבות והדבקות שלו באותו אבן היתה, דהיינו מלכות, הנקראת אבן שתיה, ונקראת צדק. ועליה אמר, אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. וכשרצה להסתכל במראה כבוד רבוני, לקח תחילה אותו האבן בידיו, ואח"כ נכנס.

פסקה רפא

בגין דכל וכו': משום שכל מי שרוצה להראות לפני רבונו, אינו נכנס אלא באותו אבן, שכתוב בזאת, שהיא מלכות הנקראת זאת, יבא אהרן אל הקודש. ודוד משבח עצמו ואומר, אני בצדק, שהיא מלכות, אחזה פניך. וכל עסקו של דוד היה להראות באותו אבן כראוי כלפי מעלה. פירוש. המוחין דחכמה מכונים עינים וכן ראיה. ואלו המוחין אינם מאירים בשום מדרגה, אחר חכמה דא"א שנסתמה, אלא בהמלכות, שהיא נוקבא דז"א,

בלבדה. (כנ"ל בראשית ב' דף ט"ז ד"ה אמר) והיא נקראת אבן שתיה, וז"ש חביבותא ודבקותא דיליה בהאי אבן הוה וכו'. וכן אני בצדק אחזה פניך וגו'. כי המוחין דראיה אינם אלא בה.

פסקה רפב

ת"ח אברהם וכו': בוא וראה אברהם תקן תפלת שחרית שהוא כנגד חסד דז"א והודיע מהותו של רבונו בעולם, ותיקן אותו הזמן בתיקוניו כראוי. דהיינו שתקן מדת החסד השולט בבוקר. יצחק תקן תפלת המנחה, שהוא כנגד הגבורה דז"א, והודיע בעולם שיש דין ויש דיין, שיכול להציל העולם, ולדון העולם. דהיינו שתקן מדת הגבורה.

פסקה רפג

יעקב אתקין וכו': יעקב תקן תפלת ערבית, שהיא כנגד המלכות, שהיא נוקבא דז"א, ובשביל תפלה זו שתקן מה שלא תקן אדם מקודם לכן כראוי, משום זה, הוא שבח את עצמו ואמר, והאבן הזאת, שהיא מלכות, אשר שמתי מצבה. דהיינו שתקן אותה, שעד אותה שעה לא שם אותה אחר כמוהו.

פסקה רפד

ובגין כך וכו': ומשום זה, ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אותה מצבה. מהו מצבה. מצבה פירושו. שהיתה נפילה בהמלכות, והקים אותה. ויצוק שמן על ראשה, כי ביעקב תלוי הדבר לתקנה, יותר מבכל בני העולם. כי יעקב הוא מרכבה לת"ת. שהוא בעלה, שבו תלוים תקוני המלכות שהיא נוקביה.

פסקה רפה

אתא ר' יהודה וכו': בא ר"י ונשקו, לאותו יהודי, אמר לו, וכל זה אתה יודע, ואתה עוסק בסחורה ומניח חיי עולם. אמר לו, השעה היתה דחוקה לי, ויש לי שני בנים הנמצאים כל היום בבית המדרש. ואני משתדל על מזונותיהם, ולתת שכר לימוד למוריהם, כדי שיעסקו בתורה.

פסקה רפו

פתח ואמר וכו': ושלמה ישב על כסא דוד אביו ותכון מלכותו מאד. ושואל מהו שבח הזה של שלמה. ואומר. אלא שתקן האבן שתיה. ושם עליה קדש הקדשים. דהיינו שתקן המלכות, והמשיך לה מוחין דג"ר, שהם בחינת קדש הקדשים. ואז ותכון **מלכותו** מאד.

פסקה רפז

וכתיב וראיתיה לזכור ברית עולם: כי הקב"ה, תשוקתו היא בה, בהמלכות, תמיד, ומי שאינו מתראה בה, כלומר שאינו מקבל ממנה מוחין דראיה. שהם חכמה, אינו נכנס

לפני רבונו, כי מוחין אלו אינם נמשכים רק ממנה בלבד כנ"ל בסמוך. וע"כ כתוב וראיתיה לזכור ברית עולם. כי הראיה רק בה היא.

פסקה רפח

וראיתיה וכו': שואל **מהו וראיתיה**, לאיזה בחינה שבה, מתכוונת הראיה. אם לבחינת הדין שבה, שהוא הגורם לכל המוחין בסוד המסך דחירק (כנ"ל דף צ"ג ד"ה ביאור) או בבחינת המפתחא שבה, שבו מקובל עצם המוחין, (כנ"ל דף צ"ה ד"ה מאי ע"ש) ומשיב **רזא הוא**, **כד"א והתוית תיו על מצחות וגו' לאתחזאה עלייהו**, סוד הוא, כש"א, והתוית תיו, וגו', שהת' יתראה עליהם. כלומר, שהראיה סובב על בחינת ה **ת**' שבהמלכות שה"ס בחינת הדין שבה, כמו ש **ת**' זו הצילה האנשים דהיינו אותם שה **ת**' היתה נראה במצחם. והוא מטעם שהוא הגורם להתגלות המוחין כנ"ל. **ואיכא דאמרי**, **דא רשימו דאת קדישא די בבשרא**, ויש אומרים שהראיה סובב על הרשימו דאות הקדוש אשר בבשר. דהיינו בהתכללותה בעטרת יסוד, שה"ס המפתחא, שהמוחין בעצם מקובלים בה, להיותו ממשיך לה הכלים דאמא והמוחין דאמא כנ"ל בראשית א' דף י' ד"ה אי ע"ש.

פסקה רפט

אמר ר' יהודה וכו': אר"י ודאי הכל הוא בהמלה וראיתיה, הן בחינת ה **ת**' שבה והן בחינת העטרה, אבל קשת זה הנראה בעולם, בסוד העליון, דהיינו בינה, הוא עומד, דהיינו רק בבחינת העטרה שבה, המשוה אותה לבינה, ומקבלת המוחין והכלים ממנה. וכאשר יצאו ישראל מן הגלות, עתידה קשת הזו להתקשט בצבעיה ככלה זו המתקשטת לבעלה. כלומר שג' הצבעים לבן אדום ירוק, שהם המוחין שבה, יהיו מאירים מאוד, כמ"ש לפנינו.

פסקה רצ

א"ל ההוא יודאי וכו': א"ל אותו היהודי, כך אמר לי אבי, בשעה שהיה מסתלק מהעולם, לא תצפה לעקבות המשיח, עד שתהיה נראה קשת הזו בהעולם, מתקשטת בצבעים מאירים ותאיר להעולם. ואז תצפה למשיח.

פסקה רצא

מנלן דכתיב וכו': מאין לנו זה, כי כתוב וראיתיה לזכור ברית עולם. ועתה, בזמן הגלות, שהקשת נראה בצבעים חשוכים, הוא נראה רק לזכרון, שלא יבא מבול לעולם. אבל בעת ההיא, כשיבוא המשיח, היא תהיה נראה בצבעים מאירים ומתקשטת בתיקוניה. כמו, כלה המתקשטת לבעלה, ואז יקוים **לזכור ברית עולם**, ויזכור הקב"ה לברית הזה שהוא בגלות, ויקים אותה מעפר. וז"ש ובקשו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם, דוד מלכם, רומז

על המלכות שה"ס הקשת. וכתוב ועבדו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם. דהיינו אשר אקים מעפר, כמו שאתה אומר, אקים את סוכת דוד הנופלת. וע"כ נאמר אז, וראיתיה לזכור ברית עולם. ולהקים אותה מעפר.

פסקה רצב

ואמר הכי אבא וכו': וכך אמר אבי. שמשום זה נזכר בהתורה גאולת ישראל, וזכרון שלה, של המלכות, כי לזכור ברית עולם. יורה על גאולת ישראל ותקון המלכות כנ"ל. וזהו שכתוב, בעת הגאולה, אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ, כן נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך. פירוש. כמו שנשבע בראית הקשת שלא יביא מבול לעולם, שזה הוא גם בזמן הגלות, (כנ"ל בדבור הסמוך) כן בעת הגאולה, כשתאיר הקשת בגוונין נהירין, יאמר ה', נשבעתי מקצוף עליך ומגער בך. כנ"ל כי אז יקום סוכת דוד הנופלת לעד ולנצח. ויקוים הכתוב, לזכור ברית עולם.

פסקה רצג

ויהיו בני נח וגו': רבי אלעזר אמר כיון שכתוב ויהיו בני נח, למה אמר הכתוב היוצאים מן התיבה. וכי היו לו בנים אחרים שלא יצאו מן התבה.

פסקה רצד

אמר ליה ר' אבא וכו': א"ל רבי אבא, כן, שהרי אח"כ, בניו הולידו בנים, שכתוב ואלה תולדות שם וגו', והם לא יצאו מן התבה, ומשום זה כתוב היוצאים מן התבה, שם חם ויפת.

פסקה רצה

רבי שמעון אמר וכו': רש"א, אלו הייתי נמצא בעולם, כאשר נתן הקב"ה ספרו של חנוך בעולם, וספרו של אדם, הייתי מתאמץ שלא יהיו נמצאים בין אנשים. משום שכל החכמים לא חששו אז להסתכל בהם, וטעו, להוציא הדברים מפשוטם, בדברים אחרים להוציאם מרשות העליון דקדושה, לרשות אחר, שאינו קדוש. אבל עתה, הרי חכמי עולם יודעים דברים וסותמים אותם שאינם מגלים הסודות, ומתגברים בעבודת רבונם. וע"כ עתה מותר לעסוק בסודות.

פסקה רצו

והאי קרא אשכחנא וכו': ומקרא הזה מבני נח שיצאו מהתבה, מצאתי בסוד הסודות. כאשר נתעוררה החדוה שעל כל החדוות הנסתרה הסתומה. שהיא בינה בעת שעלתה לראש א"א, ונתהפכה שם לחכמה, ואז סבת הסבות, שהוא א"א, האיר מתוכו אור דק, כלומר, שהבינה לא יכלה לקבל מא"א רק אור דק, שהוא מטעם חסרון חסדים (כנ"ל

דף מ"ו ד"ה פירוש). וע"כ נסתרה ונסתמה הבינה. וע"כ נתעוררה הבינה וקבלה בתוכה הארת ג' הקוין, דהיינו, חדוה שעל כל החדוות האירה לקו ימין בשמן המשחה העליון, דהיינו הארת החסדים, שה"ס חולם. והאירה לקו שמאל בחדות יין הטוב, דהיינו הארת החכמה, שה"ס שורק. והאירה לקו האמצעי בחדות ב' הקוין דימין ושמאל, שה"ס חירק. כי רוח, שהוא ז"א, נתעורר ובא בקו האמצעי דבינה, שממנו נקודת החירק, וקו האמצעי. ורוח דקו שמאל עלה, וניתן ברוח דקו ימין. ואז נכללו ג' הקוין דבינה זה בזה.

פסקה רצז

דבקן דא בדא וכו': מתדבקים זה בזה, ז"א מתדבק בהבינה, ואז שלשה נכנסים בשלשה. שלשה קוי הבינה נכנסים ונעשים שלשה קוין בז"א. מתוך השלשה קוין שבז"א יוצא אחד, הוא ברית, דהיינו יסוד, והנוקבא דבוקה בברית. ואח"כ נעבר ממנו רוח העולה, שהיא רוח דקו שמאל, והנוקבא מתעברה הימנו, כלומר. שקו שמאל נעבר מז"א וניתן להנוקבא. (כנ"ל ב"א נ"ב אות ל"ט) ואח"כ כאשר ניתבה הנוקבא בב' קוין דז"א, דהיינו שמקבלת גם חסדים מימין, נתדבקו רוח ברוח, דהיינו ז"א עם הנוקבא, ומתעברת הנוקבא, משלשה בנים, ואז ונח ותיבה יוצאים מהם שלשה בנים. כעין שלשה קוין העליונים, ואלו הם שיצאו מתוך התבה, שם חם ויפת. שם, שבצד ימין. חם שבצד שמאל. יפת הוא ארגמן, היינו קו אמצעי, הכולל אותם.

פירוש. ר"ש מבאר כאן, סוד שם חם ויפת שהכתוב מדייק בהם לומר היוצאים מן התבה, להורות שהם עצם ג' הקוין שבבינה שנשתלשלו לז"א ומז"א להנוקבא שה"ס התבה, שהם שם חם ויפת שנולדו ויצאו מהתבה. ומביא תחילה איך הבינה היתה בהארת הקו שמאל שקבלה רק נהירו דקיק מא"א. ואח"כ מביא שע"י רוח שהוא קו אמצעי שעלה להבינה, האירה הבינה בג' קוין. שז"ס מה שאומר לעיל (בראשית א' דף רפ"ז אות שסג) **תלת נפקי מחד**. שג' קוי הבינה יוצאים מאחד שהוא ז"א. ולפיכך **חד** שהוא ז"א **בתלת קיימי**, וכן אומר כאן **תלת עאלין בתלת**, כי מתוך שז"א גרם הארת ג' הקוין בבינה, ע"כ זכה גם הוא בהם. ואח"כ, **מגו תלת נפקי חד**, **ברית**, שמתוך ג' קוין של ז"א יצא אחד, שהוא ברית. והיינו על דרך שביאר בזהר הנ"ל, **עאל בין תרין**, **תרין ינקין לחד**, ע"ש בהסולם. ובהברית שהוא יסוד דבוקה ג"כ הנוקבא, כנודע. וז"ש **דבקא בברית**, שהנוקבא דבוקה בהברית, בסוד נקודה תחת היסוד, ואח"כ נבנית הנוקבא, תחלה מקו שמאל דז"א, ואח"כ מכל ג' הקוין, ומזדווגת עמו בסוד **נח ותבה**, ע"ד שנתבאר לעיל. ואז קבלה טפת הזווג הכלולה מג' קוין דז"א, (כנ"ל דף כ"ב אות ס"א ע"ש בהסולם): ואלו ג' קוין הם שם חם ויפת. הרי שאלו ג' קוין שיצאו בבינה הם שנשתלשו ובאו לז"א, ומז"א

באו להנוקבא, שה"ס התיבה, ומהתיבה יצאו ונולדו ובאו לעולם. וע"כ מדייק הכתוב בהם לומר, ויהיו בני נח היוצאים מהתבה.

פסקה רצח

וחם הוא אבי כנען וכו': כנען הוא זוהם הזהב שמתחת הפסולת, היינו הנשקע בתוך כור הזהב בעת ההתוך, הוא התעוררות רוח הטומאה של נחש הקדמוני, כי חם הוא קו שמאל שה"ס זהב, וכנען הוא הפסולת שלו, והוא בחינת נחש הקדמוני, ומשום זה מדייק הכתוב ואומר **וחם הוא אבי כנען**, אותו כנען שהביא קללות על העולם, אותו כנען שנתקלל, אותו כנען שהחשיך פני הבריות. דהיינו הנחש, שפיתה את חוה והביא קללות על העולם והוא נתקלל, והחשיך פני הבריות, שהביא מיתה על הבריות.

פסקה רצט

ובג"כ לא נפיק וכו': ומשום זה לא יצא מן כלל כולם, אלא חם, שכתוב בו וחם הוא אבי כנען. להורות על אותו שהחשיך העולם, דהיינו כח הנחש ולא כתוב בכלל זה, ושם הוא אבי כך, או יפת הוא אבי כך, אלא מיד קפץ ואמר, וחם הוא אבי כנען, ודאי הוא כמו שאמרנו שמשמיענו שהקו שמאל שהוא חם, הוא אביו של נחש הקדמוני, הנק' כנען.

פסקה ש

וע"ד כד אתא אברהם וכו': וע"כ כאשר בא אברהם מה כתוב, ויעבור אברם בארץ וגו' והכנעני אז בארץ, כי עוד לא היה הקיום של האבות, דהיינו המוחין שהמשיכו להנוקבא, הנקראת ארץ, ועוד לא באו זרע ישראל לעולם, שיצא שם זה של כנען מהארץ, ויכנוס בה שם העליון הקדוש, שהוא ישראל, פירוש. ארץ, ה"ס הנוקבא דז"א. וכל עוד שלא תקנו אותה האבות בסוד ג' קוין, היתה רק בבחינת קו שמאל בלבד שה"ס זהב שנמשך ממנו פסולת הזהב, שהוא בחינת נחש הקדמוני הנקרא כנען, (כנ"ל בדיבור הסמוך) וז"ש הכתוב, והכנעני אז בארץ. וז"ש, **כד הוו זכאין ישראל, אקרי ארעא על שמא דא ארץ ישראל**, כאשר היו ישראל צדיקים והמשיכו ג' הקוין להנוקבא, ונזדווגה עם ז"א הנקרא ישראל, נקראת אז הארץ על שם הזה ארץ ישראל, דהיינו על שם ישראל התחתונים שתקנוה, וע"ש ז"א בעלה. **כד לא זכו אקרי ארעא על שמא אחרא. ארץ כנען**. כשלא זכו ישראל, והשאירו הנוקבא בקו שמאל שיש בו פסולת הנקרא כנען, נקראת אז הארץ בשם אחר. דהיינו ארץ כנען.

פסקה שא

ועל דא כתיב וכו': וע"כ כתוב, ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו. שהוא להיותו בחינת נחש הקדמוני, שהביא קללות על העולם, ובנחש מה כתוב, ארור אתה מכל

הבהמה, וע"כ קללו גם עתה ארור כנען, והיינו עבד עבדים יהיה לאחיו. כי הבהמות המה עבדים לאדם, ולהיותו עוד גרוע ומקולל יותר מכל בהמה, הריהו עבד עבדים. ועל כן כתוב, בשם חם ויפת, שלשה אלה בני נח היוצאים מן התיבה, כמו שאמרנו, שה"ס ג' הקוין, שהנוקבא הנקראת תיבה, קבלה אותם מז"א, ונתעברה מהם והוציאה אותם להעולם. כנ"ל באות רצ"ז.

פסקה שב

שלשה אלה בני נח וכו': הם הקיום של כל העולם. קיום פירושו מוחין והיינו המוחין של הנוקבא, הנקראת עולם. הם הקיום של סוד העליון, היינו המוחין שבבינה. **ומאלה נפצה כל הארץ**, היינו שכל הנשמות של בני אדם באים מהם. כי הם הסוד של ג' צבעים העליונים שבבינה, שהם ג' קוין. פירוש. כי ג' קוין הללו נתקנו מתחילה בבינה העליונה, ואח"כ קבלם ז"א והשפיע אותם לנוקבא. כנ"ל באות רצ"ז והנוקבא הולידה אותם, שהם שם חם ויפת, שמהם נתפשטו כל באי העולם. כלומר, שכל המוחין שבעולם מהם באים.

דכד ההוא נהר וכו': כי כאשר הנהר הנמשך ויוצא מעדן, שהוא ז"א (כנ"ל בראשית א' דף רי"א אות רמ"ז), השקה את הגן, שהיא הנוקבא, השקה אותה בכח שלשה קוין, הללו העליונים, מהבינה העליונה, ומשם נתפשטו הגוונין, לבן אדום ושחור, שה"ס ג' הקוין, שלמטה, של הנוקבא, כל אחד ואחד כלול בחבירו, להראות, כי כבודו של הקב"ה מתפשט למעלה בבינה ולמטה במלכות, והוא אחד בעליונים ובתחתונים.

פסקה שג

אמר רבי אלעזר וכו': אר"א ג' גוונין הללו הם בכל אלו המוחין הבאים מצד הקדושה. ומהמראה שלהם, דהיינו המלכות, שהוא חיזו הנכללתת מג' הגוונין, (כנ"ל אות רס"ו) מתפשטים לכל אלו הבאים מצד רוח האחר פירוש. כי הוקשה לו, כיון ששם חם ויפת ה"ס ג' הקוין של המוחין דקדושה, איך נתפשטו מהם כל באי עולם, דהיינו אפילו הרשעים. וע"ז אומר, שהם נתפשטו מהחיזו דג' קוין, שה"ס המלכות. והיינו סו"ה, ומלכותו בכל משלה. כי אפילו הס"א מתקיימת על ידיה. אבל בג' קוין עצמם, אין יניקה רק לצד הקדושה.

וכד תסתכל ברזא וכו': וכאשר תסתכל בסוד המדרגות, תמצא, איך הגוונין מתפשטים. לכל אלו הצדדים, דהיינו ימין שמאל אמצע, עד שנכנסים למטה, להמלכות, בסוד שהם כ"ז צנורות של הדלתות המכסים את התהום.

פירוש. האותיות נמשכות מבינה ובאים לז"א ומשתלמים בהנוקבא, וכשהם נמשכות מהבינה לז"א הם במספר כ"ב אותיות הנאצלים בסוד ג' הקוין, ז' אותיות בקו ימין, ז'

אותיות בקו שמאל, ושמונה אותיות בקו אמצעי שהם כ"ב אותיות, וכבר נתבאר ענין זה היטב בהזהר (לעיל בראשית א' דף מ"ו אות ל"ד ע"ש בהסולם) ונמצא שמעצם ג' הקוין נמשכים רק כ"ב אותיות, אלא כשהם נמשכים להמלכות, שה"ס ה' גבורות, יצאו מהן, אותיות מנצפך, הבאות בסיום המלה, ונעשה מספרם כ"ז אותיות. וז"ש, **וכד תסתכל ברזא דדרגין**, כשתסתכל בג' הקוין כשנמשכים דרך המדרגות, מבינה עד מלכות, **תשכח היך מתפרשן גוונין לכל אינון סטרין**, דהיינו שהגוונין מתפרשין לעצם ג' הסטרין, ונעשו כ"ב אותיות. **עד דעיילין לתתא**, עד שנכנסים למטה, להמלכות, שהוא חיזו דתלת גוונין. **ברזא דאינון שבעה ועשרין צנורין דדשי דחפיין לתהומי** שהם נעשים שם בסוד כ"ז אותיות דהיינו עם ה' האותיות **מנצפ"ך** של המלכות, שה"ס כ"ז צנורות מביאי השפע אליה, שנעשו מהם דלתות לכסות על הדינים שבהמלכות הנקראים תהומות.

פסקה שד

וכלא ידיעא וכו': וכל זה ידוע להחכמים העליונים. אשרי חלקם של הצדיקים, שהקב"ה רצה בכבודם, וגילה להם נסתרות העליונות של החכמה, עליהם כתוב, סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם.

פסקה שה

פתח רבי אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר ה' אלקי אתה וגו'. כמה יש להם לבני אדם להסתכל בכבודו של הקב"ה, ולשבח לכבודו, משום, שכל מי שיודע לשבח לרבונו כראוי, הקב"ה עושה לו רצונו. ולא עוד, אלא שמרבה ברכות למעלה ולמטה.

פסקה שו

וע"ד מאן וכו': ועל כן, מי שיודע לשבח לרבונו, וליחד את שמו, חביב הוא למעלה, ונחמד למטה, והקב"ה משתבח בו, ועליו כתוב, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה שז

ויחל נח איש האדמה ויטע כרם: חולקים בזה ר' יהודה ור' יוסי אחד אמר, שהגפן מגן עדן נגרשה ונטע אותה כאן באדמה, ואחד אמר, שהגפן בארץ היה, ועקר אותה ממקומה, ושתלה במקום אחר, וע"כ כתוב ויטע, ובאותו יום עשתה פירות, והניצה ציץ וענבים, והיה סחט אותה, ושתה מהיין ונשכר, פירוש. אחד אומר, שה"ס עץ הדעת שחטא בו אדה"ר. וסבר שעצה"ד גפן היתה, וכשחטא בה אדה"ר, נגרשה עמו יחד מג"ע. ונח תקן את הגפן הגרושה הזו, וחזר ונטעה מחוץ לג"ע, ושתה מיינה ונשכר. ודומה חטאו לחטא אדה"ר. ואחד אומר, שגפן זו לא היתה בג"ע, אלא מחוץ לג"ע מצא אותה.

ומ"ש ויטע, הוא מפני שעקרה ממקומה ושתלה במקום אחר. ולדבריו אינו דומה חטאו של נח לחטאו של אדה"ר.

פסקה שח

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, סוד החכמה יש כאן במקרא הזה. כי כאשר בא נח לבדוק באותו החטא, דעצה"ד, שבדק אדם הראשון, ולא להתדבק בו, אלא לדעת ולתקן העולם. ולא יכול לתקנו, סחט ענבים כדי לבדוק בכרם ההוא. וכיון שהגיע לזה, אז, וישכר ויתגל, ולא היה לו כח לקום ומשום זה, אומר הכתוב **ויתגל** שגילה הפרצה של העולם שהיתה סתומה. **בתוך אהלה** כתוב ב **ה'** ולא אהלו ב **ו'**, וע"כ כתוב, ולא תקרב אל פתח ביתה, כי המשמעות היא **בתוך אהלה** של כרם ההוא ולא בתוך אהלה של עצמו, וע"כ כתוב ב **ה'** ולא ב **ו'**.

פירוש. ב' נקודות הם בבנין הנוקבא, האחת, היא ממותקת בבינה, ומבחינתה נעשית ראויה לקבל המוחין כמו הכלים דבינה. והשניה, היא בחינתה עצמה, מדת הדין, שאינה נמתקת במדת הרחמים. ומבחינה זו אינה יכולה לקבל שום מוחין עליונים, כי עליה היה צמצום א' שלא לקבל לתוכה כלום מבחינת אור ישר. וזה מבואר בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ע"ש. ולפיכך אומר שם, **חד גניזא וטמירא** דהיינו הנקודה דמדת הדין. **וחד קיימא באתגליא** דהיינו הנקודה הממותקת בהבינה, במדת הרחמים. וכיון שנקודה דמה"ד גניזא וטמירא, ע"כ ראויה לקבל כל המוחין העליונים. ע"י הנקודה דמדת הרחמים הגלויה בה. ובזה תבין ענין איסור אכילת עץ הדעת שאמר לו הקב"ה ביום אכלך ממנו מות תמות. כי הזהר אומר שם (באות קכ"ג) שמטעם ב' נקודות הללו, נקראת הנוקבא עץ הדעת טוב ורע, **זכי בר נש הא טוב**, דהיינו שנזהר שלא להמשיך הארת השמאל שבהנוקבא ממעלה למטה, היא עצה"ד טוב, ומקבל ממנה כל המוחין שבה, **ואם לא זכי הא רע**, דהיינו שממשיך הארת השמאל שבה, ממעלה למטה, שזה נבחן לאכילת עצה"ד, אז **הא רע**, כי נקודה דמדת הדין שהיתה גניזא וטמירא היא מתגלית, ואז מסתלקים כל המוחין מהנוקבא, כי מבחינה זו אינה ראויה לקבל מוחין כנ"ל, וזהו המיתה לבאי עולם, כי המוחין שלה הם החיים של כל באי העולם, וז"ס ביום אכלך ממנו מות תמות, כי תתגלה נקודה דמה"ד, ויסתלקו ממנה המוחין, שהם החיים של האדם שהוא מקבל ממנה, וע"כ ימות.

והנה ר' יהודה ורבי יוסי חולקים לעיל, אם חטאו של נח דומה לעצה"ד או לא. ור"ש מכריע ביניהם, ואומר שהחטא עצמו הוא כעצה"ד, אבל לא נתכוין לחטוא כמוהו, אלא רצה להמשיך הארת השמאל פעם אחת למטה כדי לתקן אותו, ואח"כ יפרוש הימנו.

וז"ש **כד בעא נח למבדק בההוא חובא דבדק אדה"ר** כשרצה נח לבדוק באותו החטא שבדק אדה"ר, דהיינו שבדק לראות אם ימות על ידו, כי הנחש שיקר בשמא דקב"ה ואמר לא מות תמותון וגו', **לאו לאתדבקא ביה אלא למנדע ולאתקנא עלמא, ולא יכיל**, ולא רצה להתדבק בו כאדה"ר שאמר אכלתי ואוכל עוד (בראשית רבה פי"ט י"ב) אלא לדעת ולתקן העולם ואח"כ יפרוש ממנו, אבל לא יכול לתקן אותו. ומפרש, **סחט ענבים למבדק בההוא כרם**, סחט ענבים, פירושו, המשכת הארת השמאל, כי הארת השמאל מכונה יין (כנ"ל דף פ"ד ד"ה פירוש) **לבדוק באותו הכרם**, פירושו. שהמשיכה ממעלה למטה כדי לבדוק אם יתגלה מדת הדין בהכרם, ואז יתקן אותו כנ"ל, **כיון דמטא להאי**, דהיינו להמשיך הארת השמאל ממעלה למטה. **כדין וישכר ויתגל**, אז נשתכר ונתגלה הנקודה דמדת הדין, ותכף נסתלקו ממנו המוחין **ולא הוה ליה חילא למיקם** ולא היה לו עוד כח לקום. **ובג"כ ויתגל, גלה פרצה דעלמא דהוה סתים**, וע"כ אומר ויתגל, כי גילה פרצת העולם, שהיא הנקודה דמדת הדין, שעד כאן היתה גניזא וטמירא כנ"ל ועתה נתגלתה. **בתוך אהלה כתיב בה**', הרומז על אהל הנוקבא דקליפה, הנקראת אשה זרה, **וע"ד כתיב ואל תקרב אל פתח ביתה**, של אותה אשה זרה, **בתוך אהלה דההוא כרם**, והוא בתוך האהל של אותו הכרם. כלומר. אהל פירושו הארה, מלשון בהלו נרו וגו'. (איוב כ"ט) והכתוב אומר שהנקודה דמה"ד נתגלה, בתוך הארת הכרם שהמשיך ממעלה למטה.

פסקה שט

כגוונא דא בני אהרן: כעין זה בבני אהרן, שלמדנו שהיו שתויי יין. ושואל, וכי מי נתן להם יין, במקום הזה, לשתות. הכי יעלה על דעתך שהיו עזי פנים כל כך שנשתכרו ביין, אינו כן. אלא ודאי מאותו היין נשתכרו, שכתוב ויקריבו לפני ה' אש זרה, ושם כתוב לשמרך מאשה זרה. והכל הוא דבר אחד. פירוש. כי ענין השכרות מיין נתבאר לעיל בדיבור הסמוך, שה"ס המשכת הארת השמאל ממעלה למטה, שאז נגלה הנקודה דמדת הדין, ומתעוררת הקליפה דאשה זרה, והמוחין מסתלקין מהנוקבא, והחוטא מת. ע"ש. וז"ש ודאי מאותו היין נשתכרו, שכתוב ויקריבו אש זרה, שעם השכרות הם מקריבים הקליפה לינק מהקדושה והמוחין מסתלקים. וז"ש **כתיב ויקריבו לפני ה' אש זרה, וכתיב התם לשמרך מאשה זרה וכלא חד מלה**, כי הבחינת דכר נק' אש זרה ובחינת הנוקבא נקראת אשה זרה.

פסקה שי

וכן כגוונא דא וכו': וכן כעין זה, וישת מן היין וישכר **ויתגל**, ועל זה נתעורר חם אבי כנען, שבסבתו נתגלה הנקודה דמדת הדין שה"ס ערות אביו. וכמו שלמדנו שניתן מקום

לכנען שישלוט, ומה שהיה צדיק הזה, נח, בסוד הברית, עקרו שעשאו סריס, ולמדנו שהעביר ממנו הברית, כלומר שנסתלקו ממנו מוחין דהולדה המתוקנים רק בתקון ברית קדש, ונבחן זה כמו שסרסו. פירוש. כי הוקשה לו הרי חם חטא בראיתו, ולא כנען, ולמה נתקלל כנען ולא חם. וז"ש וכן כגוונא דא וכו' **ויתגל**. שפירושו שנתגלה הנקודה דמדת הדין, שה"ס ערות אביו, **ועל דא אתער הם אבי כנען**, ועל התגלות הנקודה התעורר חם אבי כנען ע"י ראיתו, להיותו קו השמאל, שנח משך הארתו ממעלה למטה, שבסבה זו נתגלה המדת הדין כנ"ל, אבל כיון שנח לא התכוון לחטוא לא היו מסתלקים המוחין משום גילוי הנקודה, אלא **ואתיהיב אתר לכנען לשלטאה**, שניתן, ע"י הגילוי דנקודה של מדה"ד, כח לכנען שיתקרב לינק מן הנוקבא, שקליפת כנען ה"ס הנחש הקדמוני וה"ס אש זרה המתקרבת בסבת הנקודה דמדה"ד כנ"ל בדיבור הסמוך. והוא **סרסו**, שבסבת כנען נסתלקו ממנו המוחין דהולדה שה"ס המוחין דחיה שהיה לו. הרי שחם לא עשה לו כלום אלא כנען בנו, וע"כ קלל את כנען. אלא שהמקרא מכסה על זה משום כבוד אלקים הסתר דבר.

פסקה שיא

ובג"כ אמר ארור וגו': ומשום זה אמר נח **ארור**, כי הקללות נתעוררו תחילה בעולם על ידו. כי ה"ס הנחש כנ"ל, **עבד עבדים יהיה וגו'**, הכל יתוקן לעתיד לבא, וכנען לא יתוקן, וכל העבדים יצאו לחירות, וכנען לא יצא לחירות לעולם. וסוד הוא לאלו היודעים אורחותיה ושביליה של התורה.

פסקה שיב

פתח ואמר, כי פשעי אני אדע וגו' כמה יש להם לבני אדם להשמר מפני הקב"ה מעונותיהם. כי לאחר שחטא האדם נרשם עונו למעלה, ואינו נמחק, רק בתוקפה של תשובה גדולה. כמו שאתה אומר, כי אם תכבסי בנתר וגו'.

פסקה שיג

ת"ח כיון וכו': בוא וראה, כיון שחטא האדם לפני הקב"ה, פעם אחת עושה רושם, וכשחטא בו בפעם השניה מתחזק הרושם יותר, חטא בו פעם שלישית, מתפשט אותו כתם מעבר אל עבר, אז כתוב נכתם עונך לפני.

פסקה שיד

ת"ח דוד מלכא וכו': בוא וראה, דוד המלך, כיון שחטא לפני הקב"ה בענין בת שבע, חשב, שחטא זה נרשם עליו לעולם. מה כתוב, גם ה' העביר חטאתך לא תמות, להורות שהעביר אותו הרושם מפניו.

פסקה שטו

א"ל רבי אבא וכו': אמר לו ר"א, והרי למדנו, שבת שבע, של דוד המלך היתה, מיום שנברא העולם, אם כן, למה נתנה הקב"ה לאוריה החתי מקודם לכן.

פסקה שטז

א"ל הכי וכו': אמר לו, כך דרכיו של הקב"ה, אע"פ שהאשה מזומנת להאדם להיות שלו, מקדימו אחר ונושא אותה מקודם שהגיע זמנו של זה. כיון שהגיע זמנו, נדחה זה שנשא אותה, מפני זה השני שבא אחר כך, ומסתלק מהעולם. וקשה הדבר לפני הקב"ה להעבירו מהעולם, מפני השני, לפני זמנו.

פסקה שיז

ורזא דבת שבע וכו': והסוד שבת שבע ניתנה מקודם לאוריה החתי, צא ודוק, ותמצא למה ניתנה ארץ הקדש לכנען מקודם שבאו ישראל, ואז תמצא גם דבר הזה, שבת שבע ניתנה מקודם לאוריה, והכל הוא סוד אחד ודבר אחד.

והסוד הוא. כי בת שבע וכן ארץ ישראל ה"ס הנוקבא. ונודע שתחילת בנין הנוקבא הוא במוחין דהארת השמאל, ואח"כ נבנית במוחין דפנים מכל ג' הקוין (כנ"ל ב"ב דף קל"ה ד"ה ביאור) ובחינת אוריה ה"ס המוחין דחכמה בלי חסדים שה"ס הארת השמאל. ובחינת דוד המלך ה"ס המוחין דפנים מג' הקוין, ולפיכך אע"פ שבת שבע בת זוגו של דוד היתה, אמנם כדי שתוכל לקבל המוחין דפנים מדוד היתה מוכרחת להנשא מקודם לאוריה כדי לקבל ממנו המוחין דאחורים מהארת השמאל. כי אי אפשר לה לקבל מוחין דפנים מטרם שקבלה המוחין דאחורים, שהם המוחין דהארת השמאל. ומאותו הטעם שלט ג"כ כנען בארץ ישראל מטרם שניתנה לישראל כי בעת שהנוקבא מקבלת ממוחין דקו שמאל, שולט בה אז קליפת כנען, שהוא סיגי הזהב (כנ"ל באות רצ"ח) אבל אי אפשר לה לקבל מוחין דפנים שה"ס ישראל, מטרם שקבלה המוחין דקו שמאל, כנ"ל, וע"כ בהכרח ששלט בה כנען מקודם שבאו ישראל, הרי שנתינת בת שבע לאוריה מקודם שניתנה לדוד, וכן שליטת כנען בארץ הקדש מטרם שניתנה לישראל הוא ענין אחד וסוד אחד, דהיינו מטעם שהארת קו שמאל מוכרח להנוקבא מטרם שמקבלת מג' הקוין

פסקה שיח

ת"ח, דוד אע"ג וכו': בוא וראה, דוד, אע"פ שהתודה על חטאתו וחזר בתשובה, לא סר לבו ורצונו מאלו החטאים שחטא, ומאותו החטא דבת שבע, מפני שירא בשבילם תמיד, אולי יגרום אחד מהם ויבא לקטרג עליו בשעת הסכנה. ומשום זה לא הסיח אותם ממנו ומרצונו. וע"כ אמר, כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד.

פסקה שיט

ד"א כי פשעי אני אדע וגו': שאמר, כל המדרגות שבהם תלוים עונות בני אדם אני אדע, כלומר שכבר תקן אותם. וחטאתי נגדי תמיד. זו מיעוט הירח, שלא תקן. כי לא יצאה מפגמה עד שבא שלמה, ואז האירה בשלמות במילואה בלי פגם. ואז נתבשם העולם וישבו ישראל לבטח. שכתוב, וישב יהודה וישראל וגו' ועם כל זה וחטאתי נגדי תמיד, כלומר שגם בימי שלמה לא נתקן מיעוט הירח בשלמות, כי בהמ"ק חזר ונחרב. והלבנה שהיא הנוקבא חזרה למיעוטה. **ולא אתפסק מעלמא וכו'** ולא יפסוק הפגם מהעולם עד שיבא מלך המשיח, לעתיד לבא כמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ.

פסקה שכ

הוא היה גבור ציד וגו': בוא וראה, הוא היה איש גבור, ולבושים של אדם הראשון היה לובש, והיה יודע לצוד בהם ציד של הבריות. כי כל הבריות נכנעו אליו בסבת הלבושים הללו, והיינו הלבושים דכתנות עור, שהכ' אומר ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. וה"ס מוחין עליונים, ונמרוד היה לו בחינת חיצוניות של אלו הלבושים דאדה"ר. ובכחם כבש והכניע את כל העולם תחתיו. כמ"ש להלן.

פסקה שכא

אמר רבי אלעזר וכו': אר"א נמרוד היה מפתה את הבריות ללכת אחר עבדות של עבודה זרה. והיה שולט בכח אלו הלבושים ונצח את בני העולם. והיה אומר על עצמו שהוא המושל בהעולם דהיינו שעשה עצמו אלהים, ובני אדם היו עובדים אליו. ולמה נקרא שמו נמרוד, משום שמרד במלך העליון של מעלה, שמרד בעליונים, דהיינו בקדושה העליונה ומרד בתחתונים. דהיינו בבני עולם הזה.

פסקה שכב

באינון לבושין וכו': בכח אלו הלבושים היה שולט על כל בני העולם, ומלך עליהם, ומרד בהם ומרד ברבונו, ואמר שהוא השליט של העולם, דהיינו אלהים, והיה מפתה את הבריות אחריו עד שמשך את בני האדם לצאת מן העבדות של רבון העולם. אמר רבי שמעון, באלו הלבושים ידעו החברים בהם סוד עליון.

פסקה שכג

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים: רבי שמעון פתח. והבית בהבנותו אבן שלמה מסע וגו'. ומקשה, והבית בהבנותו, שמשמע שנבנה מאליו, וכי שלמה וכל האומנים שהיו שם לא בנו אותו, מהו בהבנותו.

פסקה שכד

אלא כך וכו': אלא כך הוא כמ"ש מקשה תעשה המנורה. אם הוא מקשה, שפירושו שהאומנים היו מכים על העשת בקורנס, א"כ מהו תעשה, שמשמע שהיה נעשה מאליו. אלא ודאי הכל נעשה בבית המקדש מאליו, באות ונס. כיון שהאומנים התחילו לעשות, המלאכה למדה את האומנים לעשותה, מה שלא היו יודעים לעשות מקודם שהתחילו אותה.

פסקה שכה

מ"ט בגין וכו': מהו הטעם. משום שברכת הקב"ה היתה שורה על ידיהם. ועל כן כתוב **בהבנותו**, שהוא נבנה מאליו, כי הוא למד את האומנים הלמוד, איך מתחילים לעשותו, והרשימה של אותה המלאכה לא היתה מסתלקת מעיניהם ממש, והיו מסתכלים בהרשימה ועושים, עד שנבנה כל הבית.

פסקה שכו

אבן שלמה מסע נבנה: שלמה כתוב חסר יוד, אבן שלמה ודאי. כלומר, כיון שכתוב, חסר יוד, אפשר לקראו שלמה ולא שלימה. דהיינו הנוקבא הנקראת, אבן של המלך שהשלום שלו. (כמ"ש לעיל בראשית א' דף ק"פ ד"ה פתח ע"ש).

מסע, דאתנטיל ואתיא וכו': מסע, פירושו שאבן שלמה שהיא הנוקבא, נסעה מלמעלה ובאה ושרתה עליהם, והמלאכה נעשית. פירוש אחר, **מסע**, שהסיעה את הידים לעשות שלא מדעתן. כתוב כאן מסע, ושם כתוב ולמסע את המחנות, מה שם פירושו פועל יוצא אף כאן פירושו פועל יוצא.

פסקה שכז

ומקבות והגרזן וגו' לא נשמע: משום שתולעת הנקרא שמיר בקע הכל, ולא נשמע דבר כי לא נצרכו לעבוד בכלים אחרים. והכל באות ונס היה. פירוש. שלא היו צריכים למקבות וגרזן לבקוע האבנים, כי היה להם תולעת הנקרא **שמיר**, ונתנו אותה על האבנים והיו מתבקעות תחתיו. (כמ"ש במס' סוטה דף מח:) כותב עליהם בדיו, ומראה להן **שמיר** מבחוץ, והן נבקעות מאליהן.

פנימיות הדברים. המדרגות נק' אבנים, והדינים הבוקעים את המדרגות באמצען, לכו"ח ולבינה ותו"מ, נקראים בשם **שמיר**. ונקרא כן, מטעם היותו **שמור** מפני אחיזת החיצונים כי ה"ס מלכות הממותקת לגמרי בהבינה, ונעשית כמו הבינה, ואין אחיזה להם בהבינה. וסוד כלי ברזל ה"ס הדינים של עצמות המלכות המצומצמת שהיא סוד נקודה דמדת הדין, ואם קולה נשמע תכף מסתלקים המוחין מהנוקבא. (כנ"ל דף צ"ג ד"ה ביאור).

ולפי שבקיעת האבנים שה"ס יציאת הקטנות של המדרגות שלה, נעשה על ידי השמיר, שה"ס קטנות דבינה, נעשה הבנין שלהן, שה"ס המשכת המוחין דגדלות, ג"כ מהבינה. ואז יכולה הנוקבא לעלות ולהלביש את בינה עלאה, ואז נקראת הנוקבא **בית המקדש**, כי קבלה מוחין מאו"א הנקראים קדש. אבל אם לא היה להם סוד ה **שמיר** והיה נשמע קול כלי ברזל, שה"ס הנקודה דמדת הדין, לא היתה מקבלת הנוקבא מוחין דקדש לעולם, ובית המקדש לא היה יכול להבנות.

פסקה שכח

אמר רבי שמעון וכו': כמה חביבים הם דברי התורה. אשרי חלקו מי שעוסק בהם, ויודע ללכת בדרך אמת, **והבית בהבנותו**, פירושו, כי כשעלה ברצונו של הקב"ה לעשות יקר ליקרו, עלה רצון מתוך המחשבה להתפשט, דהיינו שהבינה המכונה רצון, יצאה מהראש דא"א הנקרא מחשבה, ונתפשטה הבינה. מהמקום שהוא מחשבה סתומה. דהיינו ממקום חכמה סתימאה דא"א, שהיא בלתי נודעה, כי חכמה דא"א נסתמה, ואינה נודעת במדרגות האצילות עד גמר התקון. ובינה זו שיצאה מראש א"א משמשת להשפיע חכמה במקום חכמה סתימאה דא"א.

פסקה שכט

עד דאתפשטת וכו': עד שנתפשטה הבינה ושרתה בתוך הגרון דא"א, מקום שהוא נובע תמיד, בסוד שהוא רוח חיים. רוח פירושו קומת ו"ק, ומתוך שהבינה יצאה מראש דא"א, לגרון, היא נעשתה לו"ק חסר ג"ר, וע"כ אומר, שהוא רוח חיים.

וכדין, כד אתפשטת וכו': ואחר כך, כאשר נתפשטה מחשבה ההיא, חכמה דא"א, ושרתה במקום זה, בהבינה, דהיינו שהבינה חזרה וקבלה ג"ר מהחכמה דא"א, ונעשית הבינה שוב לבחינת מחשבה, נקרא אז מחשבה הזו בשם אלקים חיים. שכתוב, הוא אלקים חיים. פירוש. כי מטרם שהבינה השיגה ג"ר היתה רק באותיות מ"י של אלקים, כי אותיות אל"ה נפלו ממנה לזו"ן, וכשחזרה לראש א"א עם אתוון אל"ה, נעשה בה שוב השם אלקים, אלא שהיה עוד סתום ואינו מאיר מטעם חוסר חסדים. וכשקנתה ג' הקוין, נעשה בה השם, **אלקים חיים**, כנ"ל בהקדמת הזהר דף ל' אות כ' ע"ש.

פסקה של

עוד בעא לאתפשטא וכו': המאציל רצה עוד להתפשט ולהתגלות משם, מהבינה, יצאו מהבינה אש רוח ומים כלולים יחד, שה"ס ג' קוין, ויצא יעקב איש תם. שהוא ז"א, והוא קול אחד שיצא ונשמע. מכאן נשמע, שהמחשבה שהיתה סתומה בחשאי, דהיינו הבינה, נשמעת להתגלות על ידי יעקב שהוא ז"א. פירוש. כי אומר לעיל, (בראשית ב'

דף ק"מ אות ר"מ) **תרין אינון דאשתמעו** וכו' **קול דיעקב ודבור דאתאחיד בהדיה**, וזהו שאומר כאן, **ואיהו קול חד דנפק ואשתמע**, דהיינו קול אחד **מתרין דאשתמעו** הנ"ל. והבינה נקראת **קול גדול דהוא דק ונפיק בחשאי** כמ"ש שם בזהר אות רל"ט. וע"ש בהסולם, ואין להכפיל דברים.

פסקה שלא

עוד אתפשטת וכו': עוד נתפשטה מחשבה הזו להתגלות, ודפק קול הזה והכה בשפתים, ואז יצא הדבור שהשלים הכל וגילה הכל. נשמע מכאן, שהכל הוא אותה מחשבה סתומה, שהיתה בפנימיות, והכל אחד.

ביאור הדברים. נודע שה' מיני קומות יש, שהן נקראות נרנח"י, היוצאות על ידי זווג דהכאה בה' בחינות שבמסך, שהם שורש וד' בחינות חו"ב תו"מ, אשר על בחינת השורש יוצאת קומת נפש. ועל בחי"א יוצאת קומת רוח. ועל בחי"ב נשמה. ועל בחי"ג חיה. ועל בחי"ד יחידה. (כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה דף ז' אות כ"ז וכ"ח עש"ה) וכל פרצופי אצילות מקבלים, מפה דא"א, כל אחד שיעור קומה השייך לו, והוא מודד להם על פי ה' בחינות מסך, המכונות ה' מוצאות הפה חיך גרון לשון שינים ושפתים, ולפיכך בעת שהבינה יצאה מראש דא"א, שנתמעטה ואינה יכולה לקבל רק נפש רוח, שהם ו"ק בלי ראש, הרי אז משפיע לה א"א מבחינת זווג דהכאה על המסכים **דחיך וגרון**, ומודד לה משם קומת רוח, הנק' רוח חיים.

וז"ש **דאתפשטת ושריא לבי גרון וכו' ברזא דרוח חיים**. שהיא בחינת הקטנות דבינה. ומקומת רוח ואילך הם מוחין דגדלות הנקראים ג"ר. וע"כ יש ג' בחינות ג"ר: נשמה, חיה, יחידה. המכונים **מחשבה**, **קול**, **דיבור**. היוצאות על המסכים: דבחי"ב ובחי"ג, ובחי"ד. אשר קומת בינה, הנקראת **מחשבה** יוצאת על מסך דבחי"ב שבפה, המכונה **לשון**.

וז"ש **כד אתפשטת ההיא מחשבה וכו' אקרי ההיא מחשבה אלקים חיים**. כי אחר שהשיגה מפה דא"א קומת נשמה הנקרא מחשבה. נקראת הבינה בשם **אלקים חיים**. ונבחנת קומה זו שהיא **לא אשתמע**, אלא שהיא **בחשאי**, וקולה לא ישמע. והוא מטעם כי הארת החכמה אינה מתגלה בקומה הזו, וע"כ אע"פ שמספקת להיות ג"ר ובחינת ראש להבינה עצמה, כי אינה צריכה להארת חכמה. עכ"ז אין הזו"ן יכולים לקבל ממנה יותר מבחינת ו"ק בלי ראש, משום שז"א צריך להארת חכמה ביחוד. (כנ"ל דף פ"ב ד"ה פירוש) וז"ס **וקולה** שהוא ז"א הנק' קול, **לא ישמע**, אינו נגלה לחוץ, כי **הקול** נשאר בו"ק בלי ראש. וע"כ נבחנת הארת ג"ר זו, שהיא בחשאי.

וקומת חיה, המכונה **קול** יוצאת על מסך דבהי"ג שבפה, המכונה **שינים**. וז"ש **עוד בעא לאתפשטא ולאתגליא** וכו' **ואיהו קול חד דנפיק ואשתמע**, כי עתה בקומה זו יש הארת החכמה, וע"כ מקבל ממנה גם ז"א הנק' קול ונעשה לו לבחי' ג"ר, והוא נשמע לחוץ, כלומר שמוליד נשמות לתחתונים.

וז"ש **מחשבה דהוה סתימא בחשאי** דהיינו קומת נשמה, שלא האירה בחי' ג"ר לז"א, בסו"ה וקולה לא ישמע, עתה **אשתמע לאתגליא**, כי עתה, קולה ישמע.

וקומת יחידה המכונה **דיבור**, יוצאת על מסך דבחי"ד שבפה, הנקרא **שפתים**. וז"ש **עוד אתפשטת האי מחשבה לאתגליא**, **וכו' ואקיש בשפוון**, **וכדין נפקא דיבור דאשלים כלא**, כי אחר שנעשה זווג דהכאה בשפתים, **ואקיש בשפוון**, אז יצאה קומת יחידה הנקרא דיבור, המשלים הכל, ומגלה הכל. דהיינו שבה נשלמים כל ה' אורות נרנח"י, ובה שלימות הגילוי של הארת החכמה כנודע.

וז"ש **אשתמע דכלא איהו ההיא מחשבה סתימא דהות לגו**, נשמע מכאן, שכל נרנח"י הללו, הם של המחשבה סתימא, שהיא קומת הבינה, שהיתה בפנימיות, ולא יכלה להאיר לתחתונים, שהם זו"ן, ועתה נתפשטה אותה הבינה משם ומאירה לזו"ן. ב' הקומות חיה יחידה, והם נעשו על ידה עתה **לקול ודיבור**. כי אין זו"ן יכולים לקבל מפה דא"א. אלא הבינה מקבלת הקומות מא"א ומשפעת אותם לזו"ן ונעשו לקול ודבור. באופן, שהם התפשטות המחשבה בלבד.

פסקה שלב

כיון דמטא אתפשטותא וכו': כיון שהגיע התפשטות הזו מהבינה, ונעשה **דבור** דהיינו שנמשך להנוקבא, בתקפו של **קול** ההוא, שהוא ז"א המקבל מבינה ומשפיע להנוקבא. אז כתוב והבית בהבנותו, דהיינו שנבנה מאליו ע"י אות ונס, כי המוחין שנשלמו בבינה נשפעו אל **הבית** ע"י ז"א, בלי שום תשומת יד מהתחתונים הצריכים בהכרח לכלי ברזל, שה"ס הנקודה דמדה"ד. כנ"ל. **כאשר נבנה לא כתיב**, **אלא בהבנותו**, מקשה, אם כונת הכתוב להורות שנבנה מאליו, היה מספיק לומר והבית כאשר נבנה, ולמה לו לומר בהבנותו. ומשיב, כי זה מלמדינו שהוא כן **בכל זמנא וזמנא**. כלומר, שהמוחין הללו היו מאירים אז בכל זמן וזמן, דהיינו בזווג דלא פסיק. והוא מטעם שזו"ן כשיש להם מוחין הללו הנקראים **קול ודבור**, אז הם עולים ומלבישים לאו"א עלאין, שהם בזווג דלא פסיק לעלמין, כנודע, וע"כ נעשו גם הזו"ן כמוהם. כי התחתון העולה לעליון נעשה כמוהו. **אבן שלמה כמה דאתמר** וכו': אבן שלמה פירושו. כמו שאמרנו לעיל, (באות שכ"ו) אבן

של שלמה, וכתוב בעטרה שעטרה לו אמו, דהיינו בינה הנקראת אמא. וכאשר הנוקבא מקבלת ג"כ עטרות הללו נקראת אבן של שלמה.

פסקה שלג

מסע, דנפקא מלגו וכו': מסע, פירושו שהארת המוחין יצאה מפנימיות, מהבינה, כלומר שנגמרה שם כל המלאכה עד סופה, ונסעה משם ושרתה בחוץ, בז"א. באופן שיצאה מלמעלה מבינה, ונסעה ושרתה למטה, בהנוקבא. ומקבות והגרזן כל כלי ברזל, הם שאר מדרגות התחתונות שכולן תלוים בה. בהנוקבא, ועם כל זה, לא נשמעו ולא נתקבלו בפנימית בעת שהנוקבא עלתה להתאחד למעלה. להלביש לאו"א, ולינק משם. פירוש. המקבות וכל כלי ברזל הם נמשכים מנקודה דמדת הדין מצמצום א' (כנ"ל דף קי"ד ד"ה פנימיות) וכל המוחין שהנוקבא משגת הוא מטעם הגניזו דנקודה דמדה"ד הזו, ורק נקודה דמדת הרחמים גלויה בה, וע"כ יכלה לעלות לפנימיות דהיינו לאו"א. ואם היו נשמעים אלו המדרגות דמדה"ד הנמשכים ממנה הנק' כלי ברזל, תכף היתה אובדת המוחין כמ"ש שם. אמנם שמשו בשמיר, ולא נצטרכו לעורר כלים ההם, וע"כ לא נשמע מציאותם, כנ"ל. **ודא הוא בהבנותו** וזהו שהכתוב אומר בהבנותו. דהיינו שנבנה מאליו בלי תשומת יד מהתחתונים. כנ"ל.

פסקה שלד

וכדין כד איהי ינקא וכו': ואז כאשר הנוקבא יונקת מאו"א, נמצאים כל העולמות בשמחה, ויונקים מהנוקבא, ומתמלאים עם ברכות. ואז נמצאים העולמות כולם בסוד אחד, ביחוד אחד. ואין בהם בכל העולמות שום פירוד. פירוש, כיון שכלי ברזל לא נשמע, שה"ס נקודה דמדה"ד, ע"כ נמצאים כל העולמות בסוד אחד, דהיינו בסוד הבינה שה"ס הנקודה דמדת הרחמים, ואז אין בחי' **פירוד** בכל העולמות, מפני שכל **פירוד** היא רק מהנקודה דמדה"ד. ולאחר שכל העולמות לקחו כל אחד ואחד חלקם מהנוקבא, כולם מתפשטים וחוזרים לבחינתם למה שנתמנו.

פסקה שלה

ת"ח ויהי כל הארץ וגו': בוא וראה מה שכתוב ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים. פירוש. עם כל המתבאר במאמר הנ"ל מובן מה שכתוב ויהי כל הארץ שפה אחת וגו'. כי כל האברים הכפולים כמו עינים אזנים שפתים, הם מכח התכללות ב' הנקודות בינה ומלכות זה בזה. וע"כ יש ב' אברים אחת מבינה ואחת ממלכות. ונתבאר בסו"ה והבית בהבנותו, שלא היה שום גילוי כאן לנקודה דמדה"ד. שה"ס כלי ברזל. אלא הכל נעשה בסוד נקודה דמדה"ר לבדה. נמצא שסוד זווג דהכאה הנעשה בשפתים בסוד הדיבור,

דהיינו **ואקיש בשפוון**, לא נעשה בבחינת ב' השפתים אלא בבחינת **שפה אחת**, דהיינו שפה עלאה שה"ס מנקודה דמדת הרחמים בלבד. וז"ש כאן הכתוב, **ויהי כל הארץ שפה אחת**, דהיינו הזווג דהכאה שנעשה בסוד **הדיבור**, עוד לא כלל ב' השפות שה"ס ב' הנקודות. אלא שזווג דהכאה היתה בבחינת **שפה אחת** בלבד. וע"כ **ודברים אחדים**, שעוד לא היה פירוד בהעולמות והיה הכל בסוד היחוד והאחדות.

לבתר מה כתיב וכו': ואח"כ מה כתוב ויהי בהנסעם מקדם, שנסעו מקדמונו של עולם, כלומר שהמשיכו הארת קו השמאל ממעלה למטה, אשר קדמונו של עולם אסר להם את זה. וע"כ **וימצאו בקעה בארץ שנער**, שמשם מתפשטים הדינין לכל הצדדים, והוא הראש וההתחלה של המלכות להפרד מהקדושה, כי עליה נאמר אנת הוא רישא די דהבא. כי זה לעומת זה עשה אלקים, ויש בהקליפות ג"כ ד' בחינות חו"ב תו"מ, וקליפת בבל, היא בחינת חכמה דקליפה, והיא ראש לכל הקליפות.

פסקה שלו

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי כתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד. ואיך תאמר שהבקעה בארץ שנער היא ההתחלה של הפירוד. ומשיב **ודאי כן הוא**, שהפירוד מתחיל אחר המלכות דאצילות שה"ס הגן. כי **כיון שנסעו משם** מהגן, ע"כ מצאו בקעה בארץ שנער ונעשה פירוד, אבל **וכד אינון כנישין תמן לינקאה לא הוי פירודא**, וכשמכונסים שם בהגן לינוק, ואינם ממשיכים הארת השמאל משם ולמטה, אז אין שם פירוד. וע"כ אומה"כ על הגן ומשם יפרד, אבל דוקא **וכד נטלין הוי פרודא**, אם נוסעים מהגן נעשה פירוד, שכתוב **ויהי בנסעם מקדם**, דהיינו מהגן, וימצאו בקעה. כמו שנתבאר, ואם לא היו נוסעים משם לא היו מוצאים בקעה בארץ שנער, ולא היו מתפרדים מהקדושה, וע"כ נחשב הבקעה בארץ שנער להתחלה של הפירוד.

פסקה שלז

ויהי כל הארץ שפה אחת וכו': כי אז היה העולם ביסוד ועיקר ושורש אחד, דהיינו בבחינת הנקודה דמדת הרחמים, והיו באמונה אחת בהקב"ה. שלא לחטא לפניו. מה כתוב, **ויהי בנסעם מקדם**, שנסעו מקדמונו ועקרו של העולם, אמונת הכל. **וימצאו בקעה**, מציאה מצאו, ויצאו מחמתה מתחת האמונה העליונה כמ"ש להלן.

פסקה שלח

ת"ח נמרוד וכו': בוא וראה, נמרוד מה כתוב בו, ותהי ראשית ממלכתו בבל, כי משם לקח כח להאחז ברשות הסטרא אחרא, וכן כאן כתוב וימצאו בקעה בארץ שנער, שמשם

לקחו הרצון בלבותיהם לצאת מרשות העליון לרשות האחר. הרי שארץ שנער, שהוא בבל, הוא הראש והשורש להפרד מהקב"ה.

ביאור הדברים. כי בנין הקליפות התחיל עם החטא דעצה"ד, והגם שמציאותם היתה גם מקודם החטא דעצה"ד, כי ענין הקליפות הן שיעורי גילוי חסרונות שבקדושה, וע"כ עוד מעת צמצום א', שנגלה חסרון קבלה בהמלכות, ונמנעה מלקבל לתוכה אור ישר, יצאה לעומתה בחינת מלכות דקליפות, וכן בשיעור שמלכות דקדושה הזאת נכללה בז"א, יצאה ג"כ בחינת ז"א דקליפה. אמנם זו"ן אלו דקליפות אין להם שום כח דפרודא ממש, והם רק מציאות בלי שום כח. וזהו מטעם כי אותו המיעוט שבמלכות דקדושה, שמשם יצאו, לא היה מיעוט כלל, אלא להיפך, שע"י מיעוט הזה נתקנה המלכות בסוד זווג דהכאה והאצילה כל העולמות, והוא כל הדרה ותפארתה. ולפיכך אע"פ שנעשה מחמת צמצום א' מציאות של זו"ן דקליפות. היה זה בלי שום כח של היזק ופירוד כלל. ותחלת כח הפירוד נתגלה בהם עם החטא של עץ הדעת, שאחר שנבנתה המלכות עם הכלים דבינה, וקיבלה אור ישר בהם, ועל ידי החטא דעצה"ד חזר ונגלה מדת הדין שבה, שאינה ראויה לקבל, וכל האורות פרחו ממנה, הרי נגלה פגם ממש בהמלכות, ומתוך שבינה היתה נכללת ממנה. הגיע פגם ההיא גם בבינה, ובשיעור שבינה זו חזרה לחכמה, כדי להשפיע חכמה אל זו"ן, הרי הגיע פגם משהו גם לחכמה, ומה גם כי עיקר החטא דעצה"ד, היה המשכת הארת החכמה מלמעלה למטה כנודע. וע"כ נגלה כאן ד' חסרונות בקדושה כנגד חו"ב וזו"ן, ונבנו מן פגמים הללו ד' בחינות חו"ב תו"מ דקליפות. אמנם עם העונש של המבול ועם יציאת נח ובניו מן התבה והקרבת הקרבן, נתתקן הרבה החטא דעצה"ד, וכמעט שנתבטלה זוהמת הנחש כמו במתן תורה, כנ"ל בזהר (דף ל"ב אות פ"ח) וע"כ חזרו ונתבטלו בניני הקליפות לשעתם, ולא נשאר להם שורש ומציאות בחכמה ובינה, אלא רק בזו"ן בלבד, כמו שהיו לפני החטא של עצה"ד כנ"ל. וזסו"ה ויהי הארץ שפה אחת ודברים אחדים, שלא היה שום כח פירוד בהעולמות כנ"ל בזהר.

וזה אמרו, **ויהי בנסעם מקדם**, **מקדמאה עקרא דעלמא**, דהיינו, שהסכימו בדעתם לחטא בהמשכת החכמה ממעלה למטה כעצת הנחש, **וימצאו בקעה**, **מציאה אשכחו**, **ונפקו בה מתחות מהימנותא עלאה**, דהיינו שמצאו את בינה דקליפה, אשר מטרם זה כבר נתבטלה מהעולמות ואיננה, ועתה חזרה להגלות ומצאו אותה, והוא מכח שנסעו מקדמונו של עולם ונתגלה בהם זוהמא דחויא, ע"כ חזרה ונבנה להם תכף הבינה דקליפה, דהיינו רק מן בחינת הקטנות שבה, הנקראת **בקעה**, ששם הזה יורה על עת בקיעת המדרגה שנעשה בהבינה מכח התכללותה של המלכות בתוכה, כנ"ל, שפגם של

המלכות מתערב בהבינה, ומפגם זה נבנתה הבינה דקליפה, שחטאו ויצאו בה מתחת האמונה העליונה, דהיינו בינה. כי המלכות נקראת **מהמנותא**, והבינה נקראת **מהמנותא עלאה**. ושיעור הכתוב הוא, **וימצאו בקעה** היינו קטנות ופגם. **בארץ שנער**, היא הבינה דקליפה, **וישבו שם**, היינו שתקנו אותה לבחינת ישוב, שהמשיכו אליה בחזרה שלימת הכלים, באופן שתהא ראויה למוחין דחכמה, כי הקטנות נבחנת כמו מדבר, שאינו ראוי לישוב בני אדם. והגדלות נבחנת לישוב, ותכף ומיד אמרו, **הבה נבנה לנו עיר ומגדל** וגו', דהיינו להמשיך הג"ר דחו"ב אל הבינה דקליפה הזאת. הנקראים עיר ומגדל. באופן שיאירו ממעלה למטה עד לעוה"ז. שעם זה בנו את החכמה דקליפה ונמצא עתה שארץ שנער נבנתה בכחם להיות חכמה דקליפה. וחזר בנין ד' בחינות חו"ב תו"מ להקליפות כמו שהיו בשעת החטא דעצה"ד. ובדברים הללו תבין את ההמשך של המאמר.

פסקה שלט

ויאטרו הבה נבנה וגו': רבי חייא פתח והרשעים כים נגרש וגו' ומקשה, וכי יש ים נגרש. ואומר, הן, כי כשהים יוצא ממקום תקונו, והולך לבלי גבול, כלומר, שרוצה לעבור את החול, שהוא גבולו, ולהשתפך על היבשה. אז הוא נגרש ויוצא ממקומו. כמו השכור מיין, ואינו יושב על היכנו אלא עולה ויורד, מהו הטעם, משום, כי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפש וטיט. שמימיו מוציאים כל טיט הים וכל טנופת. מקרקע הים אל שפתו.

פסקה שמ

כגוונא דא וכו': כעין זה הם הרשעים דהיינו דור הפלגה, שיצאו מדרך המתוקן, מקדמונו של עולם והלכו בלי תקון, כשכורי יין שנתדבקו בבינה דקליפה כנ"ל ויצאו מדרך הישר לדרך מעוות. דהיינו להבקעה בארץ שנער, שהיא הפגם שמצאו שם כנ"ל. מהו הטעם, משום, כי השקט לא יוכל, כי העקמימות שבדרכם שהיא הפגם שמצאו בה גרמה להם ללכת בלי תקון ובלי השקט. עד שאמרו, הבה נבנה לנו עיר ומגדל וגו', דהיינו שבנו את חו"ב של הקליפות כנ"ל.

פסקה שמא

ולא עוד וכו': עוד אלא שנתמלאו בכעס, בשעה שאמרו הדבר בפיהם. דהיינו בשעה שאמרו הבה נבנה לנו וגו' כי נתכוונו בזה למלאות תאותם (בלהלן באות שמ"ד) וכל גרגרן כועס. דבר ההוא שאמרו. הוא רפש וטיט, שהכתוב אומר עליהם ויגרשו מימיו רפש וטיט. דהיינו בחינות הקליפות הנקראות רפש וטיט. כולם הוציאו טנוף וגיעול מפיהם לחוץ. דהיינו הזוהמא דחויא שהמשיכו באמירתם הבה נבנה וגו', עד שנטמאו בטומאת הנחש, והנחש טימא אותם.

פסקה שמב

ת"ח ויאמרו וכו': בוא וראה, ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים, אין **הבה** אלא הזמנה בלבד. דהיינו רק דיבור בלי מעשה, אלא שהדיבור שאמרו, גרם בנין עיר ומגדל למעלה, כמ"ש להלן (באות שנ"ג כולם באו בעצה הרעה למאן בהקב"ה, ובאו בשטות בטפשות הלב.

פסקה שמג

אמר ר' אבא וכו': אמר רבי אבא, שטות לקח לבם, אבל באו בחכמה דקליפה, כדי לצאת מרשות העליון הקדוש לרשות אחר, להקליפות, ולהחליף כבודו ית' בכבוד אל זר. ובכל הענין יש סוד חכמה העליונה.

פסקה שמד

הבה נבנה לנו וגו': בוא וראה, כאשר באו לבקעה הזו, שהיא רשות נכרי, דהיינו בפגם הבינה דקליפה וישבו שם שפירושו, שנגלה להם שמקום זה תקועה בתוך דגי הים, כלומר שנגלה להם שלימות הכלים של בינה זו, שראויה לישוב בני אדם. דהיינו לקבל חכמה. (כנ"ל דף קי"ט ד"ה וזה עש"ה) **ים**, פירושו חכמה. **דגי הים**, פירושו מדרגות החכמה. אמרו הנה המקום, לשבת ולחזק הלב, ושיהנו בו, התחתונים. כלומר להמשיך ממעלה למטה, שזהו מקום הקליפות. מיד אמרו, הבה נבנה לנו עיר, נתקן במקום הזה עיר ומגדל.

פסקה שמה

ונעשה לנו שם: מקום הזה יהיה לנו לאלהים, דהיינו מקום הקליפות, ולא מקום אחר, ונבנה למקום הזה עיר ומגדל, דהיינו להמשיך חו"ב דקליפות הנק' עיר ומגדל כנ"ל. למה לנו לעלות למעלה, דהיינו להמשיך ממטה למעלה, שאין אנו יכולים להנות משם, הנה כאן מקום מתוקן, להמשיך ממעלה למטה. ונעשה לנו שם, פירושו, אלהים לעבוד שם. **פן נפוץ**, למדרגות אחרות ונתפזר לארבע רוחות העולם.

פסקה שמו

קומטורא דהרמנא וכו': מקימי העיר והמגדל, היו מדברים בלשון הקדש, שמלאכי השרת מכירים אותו. ולא היו מדברים בלשון אחר. משום זה כתוב, ועתה לא יבצר מהם וגו'. ואם היו מדברים בלשון אחר, שמלאכים העליונים אינם מכירים אותו, היתה נמנעה מחשבתם שחשבו לעשות, משום שמעשה שדים אינו אלא לרגע אחד, רק למראה בני אדם ולא יותר, **קומטורא דהרמנא**, לפי הענין, פירושו, מקימי העיר והמגדל, ויכול

להיות שצריך לומר קמטרא והרמנא. או קומי טירא והרמנא. טירא פירושו העיר. והרמנא הוא כמו ארמנא, שפירושו הארמון, המגדל.
ביאור הדברים. כי הזהר מבאר מה משמיענו במה שכתוב, ויהי כל הארץ שפה אחת, ואומר ששפה אחת, פירושו לשון הקדש. ומשמיענו שבשביל שדברו בלשון הקדש היו משביעים המלאכים העליונים שיסייעו אותם בבנינם. ולפיכך אומר הכתוב, לא יבצר מהם אשר יזמו לעשות. אבל אם לא היו מדברים בלשון הקדש, לא היה להם עזרת המלאכים, והיו מעשיהם כמעשה שדים, שאין לו תקומה אלא רגע, ותכף מתבטל מעצמו.

פסקה שמז

ודברים אחדים וכו': שהיו יודעים מדרגות העליונות כל אחת ואחת על היכנה. ולא היתה נחלפת להם מדרגה, ומשום זה כתוב ודברים אחדים. כלומר שהמדרגות היו ברורות להם כמו דברים אחדים, שאין בהם טורח להכירם. ומשום זה נועצו בעצה רעה, עצה של החכמה, שכתוב, הבה נבנה לנו עיר ומגדל. שהוא בחינת חכמה דקליפות כנ"ל.

פסקה שמח

כלא ברזא דחכמתא וכו': הכל הוא בסוד החכמה, שרצו להגביר את הסטרא אחרא בהארץ. ולעבוד העבודה של הס"א, משום שידעו כי כל דינים הרעים יורדים משם להעולמות, ורצו בזה לדחות מדרגת הקדושה.

פסקה שמט

עיר ומגדל דא חכמתא וכו': עיר ומגדל זהו חכמה העליונה. כי היו יודעים שהשם הקדוש, שהוא מלכות, לא נתחזק בהארץ אלא בעיר ומגדל. **עיר**, שכתוב, עיר דוד היא ציון וגו' **מגדל**, שכתוב, כמגדל דוד צוארך. הרי שהשם הקדוש, שהיא מלכותא דדוד, נקראת ג"כ בשמות הללו, עיר ומגדל, והיינו בעת שהמלכות ממשכת חכמה. ועשו גם הם בחכמה דס"א לקיים ממשלת הסטרא אחרא בארץ, שהוא הלעומת של המלכות, ולדחות המלכות הנקראת אדון כל הארץ, ממקומה. ושתהיה ישיבה ומגורים להסטרא אחרא בהארץ.

פסקה שנ

ונעשה לנו שם וכו': כמו שהאחר, דהיינו הקדושה, הוא שם למעלה, נחזק, אותה ביניהו שתהיה שם בהארץ. כלומר, כמו שהקדושה מאירה ממטה למעלה, כן נמשיך ממעלה למטה להארץ. **פן נפוץ**. ידיעה היו יודעים, שיתפזרו על פני הארץ, ועל כן היו מתיחדים לעשות עבודה הזאת, דעיר ומגדל, בחכמה.

פסקה שנא

סטרא אחרא איהו וכו': ס"א הוא זכר ונקבה. הם תוקף הזוהמא של דין הקשה. וכמו שאדם חטא בו, בעצה"ד, ונתחזקו הדו"נ דס"א על ידו בהעולם, כן עשו אף הם שיתחזק הס"א יותר, שכתוב, אשר בנו בני האדם, דהיינו בניו של אדם הראשון, שהביא והמשיל הסטרא אחרא על העולם, הוא הצד הרע. כמו שצר הקדושה אין לה ממשלה בעולם הזה, אלא בעיר ומגדל, כן חשבו אף הם לבנות עיר ומגדל, להשליט את צד הרע הזה בהעולם.

פסקה שנב

וירד ה' לראות וכו': ירד שם הקדוש הזה, להסתכל במעשיהם בהבנין שבנו, והם היו מדברים בלשון הקודש אל כל מדרגות הקדושות, שעשו השבעות כנ"ל. והיו מצליחים, כיון שירדה הקדושה, נתבלבלו כל אלו מדרגות, העליונות ירדו, והתחתונות עלו, ולא היו עומדים בדרך הישר כמו שהיו, וע"כ לא יכלו עוד לעשות השבעות, כי השמות נחלפו להם. ואח"כ בלבל לשונם בע' לשון, ונתפזרו לכל רוחות העולם.

פסקה שנג

חד ממנא הוא וכו': ממונה אחד, הוא ברקיע, ועמו נמצאים כל המפתחות למעשי העולם, והוא עומד מוכן לדורשיו, רק בשעות ורגעים ידועים של היום והם היו יודעים בסוד החכמה את הנסתרות של ממונה הזה, והיו פותחים וסוגרים במאמר פיהם את השערים של כל הנסתרות, ומצליחים, דהיינו ע"י השבעות שעשו בפיהם לאותו הממונה, הצליחו בבנין העיר והמגדל, להיותו השר של העולם ומנהיגו. כיון שנתבלבל מאמר פיהם, הכל נמנע מהם. כי לא ידעו עוד לעשות השבעות לאותו הממונה.

פסקה שנד

ואתר מתקן אשכחו וכו': ומקום מוכן ומוכשר מצאו באותה בקעה, והוא סתר שבסתרים. **וימצאו בקעה**, פירושו, מקום מוכשר לצד הרע הזה, שרצו להגבירו ונמנע מהם. תוקפו של אותו הצד נשאר תלוי, באותה הבקעה, להפרע, עד שנסעו ובאו שם צבאות ומחנות כעין אלו שבנו העיר והמגדל, דהיינו בני אפרים, כמו שמסיים, וניתנו כולם בידי אותו הצד, ונהרגו שם.

פסקה שנה

אנון דלא וכו': ואלו שלא רצו לצאת בקץ הימין, שהם בני אפרים, שיצאו ממצרים קודם הזמן, (כמ"ש בסנהדרין צב: ע"ש). נבהלו ונפלו לקץ הימים, במקום ההוא שכבר נחלש תוקפו בבקעה זו. דהיינו בזמן דור הפלגה. ועתה בעונם חזר ונתגבר והרגם, ועל זה כתוב והיא מלאה עצמות.

פסקה שנו
ואתתקפת בההוא וכו': ונתגברה הס"א באותו הצלם שהקים נבוכדנצר, ואח"כ נשבר תוקפה באלו העצמות של בני אפרים שיחזקאל החיה אותם, ובאותו הצלם דקדושה של אלו הראשונים שחזרו לתחיה וקמו על רגליהם, נשבר צלם ההוא שעשה נבוכדנצר.

פסקה שנז
וכדין ידעו וכו': ואז ידעו כל עמי העולם שאין אלוה זולת הקב"ה בלבדו. ועוד שנתקדש השם על ידי חנניה מישאל ועזריה, שגם זה גרם שנשבר תוקפה דס"א. וכל אלו, היו ביום אחד, וע"כ כתוב והקדישו וכו' כי ג' אלו דהיינו תחית המתים דיחזקאל, וקידוש השם של חנניה מישאל ועזריה, ושבירת הצלם דנבוכדנצר, הכל היה ביום אחד, (כמ"ש בסנהדרין צב:) ששה נסים נעשו באותו היום ע"ש.

פסקה שנח
וירד ה' לראות וגו': זה הוא אחת מאלו עשר פעמים שירדה השכינה לארץ. (כמ"ש באבות דרבי נתן פל"ד ע"ש) ושואל, וכי מה היה לו **לראות**, שלא היה יודע מקודם לכן. ומשיב, אלא **לראות** פירושו, להשגיח במדת הדין. כמ"ש ירא אלקים וישפוט.

פסקה שנט
את העיר ואת המגדל וכו': יש כאן להסתכל כי לא כתוב, לראות את בני האדם, אלא, לראות את העיר ואת המגדל. למה. אלא בשעה שהקב"ה משגיח לפעול בדין. בתחילה הוא משגיח בהמדרגה של מעלה, שהיא השורש, ואח"כ בהמדרגה של מטה, דהיינו בהענף. בתחילה בהעליונים ואח"כ בהתחתונים. ומשום שדבר זה, דעיר ומגדל, מגיע עד למעלה. דהיינו בעולמות העליונים, ההשגחה של מעלה היה בו בתחילה, שכתוב לראות את העיר ואת המגדל. דהיינו עיר ומגדל שבעולמות העליונים.

פסקה שס
אשר בנו בני האדם. שואל מהו שאומר בני האדם. ומשיב, שהכתוב מרמז שהם בניו של אדם הראשון שמרד ברבונו וגרם המות להעולם. כלומר, שנמשכו אחרי מעשיו. אשר בנו בני האדם ודאי הוא שבנו בנין. אע"פ שאמרו הבה נבנה, שהוא רק הזמנה. כי אמרו וגרמו להבנות למעלה. כלומר שאמרו השבעות בפיהם (כנ"ל באות שנ"ב) ועל ידיהם נבנו העיר והמגדל.

פסקה שסא
רבי שמעון פתח וכו': ר"ש פתח, כה אמר ה' אלקים שער החצר הפנימית וגו', בכתוב הזה יש להסתכל בו, והוא סוד. כמו שאמרו, יהיה סגור ששת ימי המעשה, למה יהיה סגור.

פסקה שסב

אלא אלין ימי חול וכו': אלא אלו הם ימי חול, שהשער הזה יהיה סגור כדי שלא להשתמש חול בקדש. וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח, כי אז הוא השמוש של קדש בקדש, ואז מאירה הלבנה, שהיא הנוקבא להתחבר בהשמש. שהוא ז"א.

פירוש. מקום ההשפעה לתחתונים, מכונה **שער**. ושער חצר הפנימית, הוא מקום השפעת אור החכמה לתחתונים. ומ"ש הפונה קדים יתבאר להלן באות שס"ה. **פתוח** פירושו שמשפיע לתחתונים. **סגור**, פירושו שהוא שמור ממגע החצונים. **חול** פירושו שיש בו יכולת היניקה להקליפות, ואינו שמור מהן, **קדש** פירושו שלגמרי אין שם יניקה כל שהיא לקליפות. והכתוב אומר ששער החצר הפנימית יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח. ושואל, למה יהיה סגור בששת ימי המעשה. ומשיב, משום שלא להשתמש חול בקודש. שלא יתערב הס"א בהקדושה. כי כל עוד שיש יניקה לקליפות, אין שפע קדש מתגלה. ורק בשבת וחדש יפתח. שאז יש זווג זו"נ בסוד קדש בקדש, דהיינו שזו"ן עולים לאו"א שהם קדש בקדש, אין משם שום יניקה לחצונים וקליפות. וז"ש וכדין אתנהיר סיהרא לאתחברא בשמשא. שהם זו"ן.

פסקה שסג

תא חזי תרעא וכו': בוא וראה, שער הזה אינו נפתח בששת ימות החול, משום, כי בימות החול ניזון עולם התחתון, ששם נמצאים החיצונים והקליפות, ושולטים כל אלו ימות החול, שהם הס"א על העולם, חוץ מבא"י.

פסקה שסד

ואינון דשלטי וכו': ואלו, ימות החול, השולטים בחוץ לארץ, אינם שולטים בארץ הקודש, משום ששער הזה הוא סגור. אבל ביום השבת וביום החדש, כולם, כל הקליפות, נעברים מהעולם, ואינם שולטים, משום ששער הזה הוא פתוח, והעולם הוא בשמחה והוא ניזון משם. ולא ניתן העולם לרשות אחר.

פירוש. השם ארץ ישראל הוא בעיקר בעת שזו"ן עולים ומלבישים לאו"א, שאז נק' ז"א ישראל, והנוקבא, ארץ ישראל או ארץ הקודש. כי המוחין דאו"א נקראים קודש, ולא פחות מהם כנודע. ואז אפילו בששת ימי המעשה. הנמשכים מז"א המלביש לאבא. שה"ס מוחין דחסדים מכוסים מחכמה, אין שם יכולת יניקה לימות החול, שה"ס כחות הס"א, מפני ששער הזה של חצר הפנימית המאיר בהארת החכמה, הוא סגור שם בעזקא דכיא מג"ר דבינה דא"א, ואינו מאיר אלא בחסדים מכוסים מחכמה. **עזקא** פירושו, טבעת המקיפו סביב סביב, שלא תכנוס בתוכו הארת החכמה. **דכיא**, פירושו טהור,

דהיינו שאין שם משהו חסרון, כי להיותו נמשך מג"ר דבינה דא"א, ע"כ אע"פ שהוא חסדים, נבחן לבחינת ג"ר כמו אור החכמה. ולפיכך, עזקא זו מבריחה הס"א וכחותיה, כי הס"א בורחת מפני השלימות ואין לה יכולת להתקרב רק במקום חסרון. וז"ש **לא שלטי בארעא קדישא בגין דהשער הזה איהו סגור**, בששת ימי המעשה. דהיינו **שסגור בעזקא דכיא** המבריח את ימות החול שה"ס כחות הס"א.

ויום השבת ויום החודש, הנמשכים מהנוקבא המלבשת לאמא, שה"ס ישסו"ת. שהם המוחין דהארת החכמה, שז"ס וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח, הרי מוחין האלו מעבירים לגמרי את הס"א וימות החול ממקום הקדושה. וז"ש, **אבל ביום השבת וביום החדש כולם מתעברים ולא שולטים בגין דשער הזה פתוח**, כי שער הזה הפתוח בהארת החכמה, מעביר לגמרי את החצונים ממקום הקדושה. וע"כ אין שליטה לימות החול שהם כחות הס"א, בארץ ישראל, לא בששת ימי המעשה הנמשכים מז"א שבמקום אבא, ולא ביום השבת וחדש הנמשכים מהנוקבא שבמקום אמא: לא בששת ימי המעשה, מפני ששער הזה סגור בעזקא דכיא מג"ר דבינה דא"א, המבריח החצונים אע"פ שהוא סגור מחכמה. ולא ביום השבת, מפני ששער הזה פתוח אז בהארת חכמה, וא"כ נעלמים לגמרי כחות הס"א וימות החול. באופן שבארץ ישראל אין שליטה לימות החול לא בשבת ולא בחול.

פסקה שסה

ואי תימא וכו': ואם תאמר. שכל אלו ששה הימים שולטים בפני עצמם, פירוש. כי ערך קבלת ז"א כלפי קבלת הנוקבא, הוא כערך ג"ר כלפי ו"ק. ולפיכך, כיון שהמוחין נמשכים רק בשבת וחדש, שה"ס הנוק' נמשכין רק ו"ק דחכמה, אבל אם גם ז"א, שה"ס ששת הימים, היה מקבל המוחין, היו נמשכים ג"ר דחכמה. גם נודע ששת הימים מקבלים מיום השבת, וכיון שכן, יש לומר שהם מקבלים הארת החכמה מיום השבת, באופן שיוכלו לשלוט בה מבחינתם עצמם, בלי התכללות בהנוקבא, דהיינו שיאירו בבחינת דכר, שה"ס ג"ר דחכמה. ולזה אומר, **תא חזי הפונה קדים** וכו': פירושו הפונה למקודם, למטרם שעמדו הקליפות לשלוט, שהוא היה אז מסתכל תמיד בהעולם, ואפילו בששת הימים. אבל לא נפתח שיהיה העולם ניזון מקדש, רק ביום השבת וביום החדש. לכן גם עתה, אי אפשר, ששת ימי המעשה יאירו בהארת חכמה בבחינתם עצמם, כי אז לא יהיה להם מזונות מקודש כמקודם לכן, אלא שכל הימים כולם. דהיינו ששת ימי המעשה כולם, מתדבקים ביום השבת וניזונים משם. כי ביום השבת כל השערים פתוחים ונמצא נחת לכל, לעליונים ותחתונים. אבל ששת הימים לא יוכלו להאיר, אם אינם מתדבקים

ביום השבת, מטעם חוסר שפע המזונות כמבואר. **תא חזי וירד ה' לראות** וכו': ירד מקדש לחול להסתכל במה שבנו והעמידו לקיום, דהיינו העיר והמגדל שהעמידו, שהם חו"ב דקליפה, לעורר העולם לעבוד אותם.

פסקה שסו

ר' יצחק הוה יתיב וכו': ר"י היה יושב לפני רבי שמעון, אמר לו, מה ראו הללו, שעשו שטות זה למרוד בהקב"ה, וכולם עמדו בזה בעצה אחת. א"ל, הרי למדנו, שכתוב, ויהי בנסעם מקדם, נסעו מלמעלה למטה, דהיינו שנסעו מארץ ישראל וירדו לבבל. אמרו הנה כאן המקום להדבק. פירוש, שמקודם לכן היו בארץ ישראל, ששם ה"ס שפה אחת ודברים אחדים שאין שם שום מקום מגע לחצונים, כי בששת ימי המעשה השער סגור ומבריח החצונים וביום השבת המוחין דחכמה מעבירים החצונים מהעולם, וע"כ לא יכלו בני הפלגה לעשות שם כלום, כי לא היה להם מקום להדבק. אלא **בהנסעם מקדם**, שנסעו מארץ ישראל לבבל לחוץ לארץ, ששם שולטים ימות החול, אמרו כאן המקום להדבק ולהמשיך החכמה ממעלה למטה כדי שיאירו גם בששת ימי המעשה. כי אין כאן התיקון שיהיה שער הפנימי סגור בששת ימי המעשה כמו בארץ ישראל.

פסקה שסז

ונעשה לנו שם וכו': והעזרה מלמטה יתחבר במקום הזה, בחוץ לארץ. פירוש. כי בא"י אין הארת החכמה רק ביום השבת, שאסור בו שום עזרה מלתתא, שה"ס איסור עשית מלאכה, כי אין המוחין נמשכים אלא בבחינת הנוקבא, שאין בה מעשה כלל. אבל אנו **נעשה לנו שם**, ונמשיך המוחין בבחינת דכר, שיתכן בו אתערותא דלתתא. וז"ש יתדבק סיועא דלתתא באתר דא.

בגין דכד דינא: משום, כי כשיבא דין לשרות בהעולם, יהיה מקום זה כנגדו. כלומר, שע"י המשכתם האורות למקום זה, דהיינו ממעלה למטה, יבטלו כל הדינים מהעולם. ומכאן העולם נהנה וניזון כי למעלה, דהיינו מההארות שממטה למעלה, בדוחק העולם ניזון ממנו. ולא עוד אלא שאנו נעלה לרקיע, ונעשה עמו מלחמה. שאל יוריד מבול בעולם כבתחילה. פירוש. כי הפרסא שנתקנה מתחת האצילות, הוא תקון מיוחד שלא להמשיך הארת החכמה ממעלה למטה. וע"כ אמרו נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה כדי לבטל את הגבול הזה ולהמשיך האורות ממעלה למטה.

פסקה שסח

ויאמר ה' הן עם אחד וגו': משום שהם כולם כאחד ביחוד, יעשו ויצליחו במעשיהם. לפיכך, יפוצו המדרגות כל אחת לעברה. ומשום זה יפוצו גם כל אלו העמים של מטה,

שהם ענפים של אותן המדרגות. מה כתוב, ויפץ ה' אותם משם. כלומר שהקב"ה עשה הדין בשרשיהם העליונים, שהענפים נגררים אחריהם, (כנ"ל באות שנ"ט).

פסקה שסט

ואי תימא לישנהון וכו': ואם תאמר לשונם למה נתבלבל. אלא, בעת שכולם היו מדברים בלשון הקודש, היה לשון ההוא עושה להם עזרה, דהיינו ע"י ההשבעות שעשו למדרגות העליונות, כנ"ל. מפני שבמעשה ודבור פה תלוים דברים הללו, כדי להשיג כוונת הלב, ובזה בכח הכוונה, עשו עזר וחזוק למקום ההוא שרצו להקים. פירוש. ע"י ההשבעות שעשו הם הוסיפו כח להמלאכים שהשביעו, אותו השיעור שהוסיפו למלאכים העליונים זכו בו גם המשביעים, מפני שהם היו הגורמים. אבל כל זה הוא רק אם עושים ההשבעות בלשון הקודש, שאז מתחזק כונת הלב, והמלאכים נזקקים לו כמ"ש להלן.

פסקה שע

ועל דא אתבלבל וכו': ועל כן, נתבלבל הלשון שלהם, ולא יכלו עוד לחזק את כוונתם בלשון הקודש. וכן כיון שנחלף לשונם, לא הצליחו במעשיהם, משום שהכחות העליונים, אינם יודעים ואינם מכירים חוץ מלשון הקודש. לכן. כאשר נתבלבל הלשון שלהם נחלש כחם ונשבר העצמה שלהם. כלומר, שבלבול הלשון, **החליש כחם** למטה, שלא יכלו לכוון לבם, וכן **שבר עצמתם** למעלה.

פסקה שעא

ת"ח דהא מלה וכו': בוא וראה כי הדבר, דהיינו ההשבעה שאומרים התחתונים בלשון הקודש, כל צבאות השמים יודעים בו, ומתחזקים בו, דהיינו שמקבלים תוספת כח ולשון אחר אינם יודעים ואינם מכירים בו, ועל כן, הללו, כיון שנתבלבל הלשון שלהם, מיד, ויחדלו לבנות העיר, כי נשבר כחם, ולא יכלו עוד לעשות משהו בהכוונה שלהם.

פסקה שעב

להוי שמיה וכו': יהא שמו של הקב"ה מבורך מן העולם ועד העולם. אשר החכמה והגבורה שלו הוא. כי משום שהוריד הקב"ה סודות החכמה להעולם נתקלקלו בו בני אדם. ורצו להתגרות בו.

פסקה שעג

יהב חכמתא עלאה וכו': נתן חכמה העליונה לאדם הראשון, ועל ידי חכמה ההיא שנתגלה אליו, ידע את המדרגות. והוא נתדבק ביצר הרע עד שנסתלקו ממנו מעינות החכמה, ואחר כך שב אל רבונו, וחזרו ונתגלו לו מקצת מדרגות, מהם, ולא כבתחילה

ואח"כ בספר ההיא שלו, שנתן לו רזיאל המלאך ידע חכמות, ולאחר מכאן באו בני אדם וחטאו ע"י אלו החכמות, לפני הקב"ה.

פסקה שעד

יהב חכמתא לנח וכו': נתן חכמה לנח ועבד עמה להקב"ה, ואח"כ מה כתוב, וישת מן היין וישכר ויתגל, כמו שנתבאר. נתן חכמה לאברהם, ועבד עמה להקב"ה, ואחר כך יצא ממנו ישמעאל שהכעיס לפני הקב"ה. וכן יצחק יצא ממנו עשו. יעקב, נשא שתי אחיות.

פסקה שעה

יהב חכמתא למשה וכו': נתן חכמה למשה, מה כתוב בו, בכל ביתי נאמן הוא. ולא היה כמשה איש נאמן בכל המדרגות, ולא נטה לבו מחמת תאוה לאחת מהן, אלא עמד באמונה העליונה כראוי.

פסקה שעו

יהב חכמתא עלאה לשלמה וכו': נתן חכמה העליונה לשלמה המלך, לאחר מכאן מה כתוב בו במשלי שלמה, (סימן ל') המשא נאם הגבר לאיתיאל, לאיתיאל ואוכל. אמר שלמה אתי אל והחכמה שלו הוא. ואוכל, ואוכל לעשות רצוני, ולא אכשל. כלומר, אע"פ שכתוב בתורה, ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו, אני ארבה ולא יסור לבי, כי אתי אל, ונתן לי החכמה שלו. ואחר כך כתוב, **ויקם ה' שטן לשלמה וגו'**, כי לעת זקנתו נשיו הטו את לבבו,העניש אותו כמ"ש ויקם וגו'.

פסקה שעז

ת"ח בגין זעירו וכו': בוא וראה בשביל משהו חכמה, שמצאו דור הפלגה מחכמת הראשונים, התגרו בהקב"ה, ובנו מגדל, ועשו כל מה שעשו, עד שנפוצו מעל פני הארץ, ולא נשאר בהם עוד חכמה לעשות משהו.

פסקה שעח

אבל לזמנא דאתי וכו': אבל לעתיד לבא. הקב"ה יעיר חכמה בעולם, ויעבדו אותו בה. וז"ש ואת רוחי אתן בקרבכם **ועשיתי**. לא כראשונים שהשחיתו עמה העולם, אלא ועשיתי, את אשר בחוקי תלכו ואת משפטי תשמרו ועשיתם.

פסקה שעט

רבי יוסי וכו': ר"י ורבי חייא היו הולכים בדרך. א"ל ר"י לר"ח, נפתח בדברי תורה ונאמר דבר. פתח ר"י ואמר. כי ה' אלקיך מתהלך וגו', ושואל, כי ה' אלקיך מתהלך, הלא מהלך צריך לומר. ומשיב, אלא כמו שאתה אומר, מתהלך בגן לרוח היום. וזה נאמר על האילן,

שאכל ממנו אדם הראשון, דהיינו הנוקבא שה"ס עץ הדעת, כן, מתהלך שבכאן נאמר על הנוקבא. כי מתהלך יורה על נוקבא. מהלך, על דכר.

פסקה שפ

ודא הוא דאזיל וכו': והוא דהיינו הנוקבא שהלך לפני בני ישראל כשהיו הולכים במדבר, שכתוב, וה' הולך לפניהם יומם וגו'. וה' יורה על הוא ובית דינו, (כנ"ל דף מ' אות קי"ב) ובית דינו היינו הנוקבא. וכן ההולך לפני האדם, כשהולך בדרך. שכתוב צדק לפניו יהלך וגו', וצדק הוא הנוקבא. וכן הוא ההולך לפני האדם בשעה שזוכה. ולמה הוא הולך, היינו כמו שכתוב, להצילך ולתת אויבך לפניך, דהיינו להציל את האדם בדרך, ולא ישלוט בו סטרא אחרא.

פסקה שפא

ובג"כ לבעי ליה וכו'. ומשום זה צריך האדם להשמר מחטאיו, ולטהר את עצמו. ושואל. מהו טהרה. ומשיב, זהו שכתוב, והיה מחניך קדוש. מהו קדוש, קדושים צריך לומר. דהיינו לשון רבים. אלא מחניך קדוש, הם אברי הגוף, אשר הגוף מתחבר ומתתקן מהם. ועל כך, אומר עליו, והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר.

פסקה שפב

מאי ערות וכו': ושואל מהו ערות דבר. ואומר, הוא דבר עריות, שזה הוא דבר, שהקב"ה מואס בו יותר מהכל. ושואל כיון שהכתוב אומר, ולא יראה בך ערות, למה לו לומר דבר. ומשיב, אלא אלו הם רשעי עולם המגעלים ומטמאים עצמם בהדבר שהם מוציאים מפיהם, דהיינו ניבול פה, וזה הוא שאומר ערות דבר. ובזה ביאר לנו הזהר מהו טהרה ששואל לעיל (באות שפ"א) דהיינו שישמור עצמו מדברי עריות, וישמור פיו מלהוציא דבר מגונה.

פסקה שפג

וכל כך למה וכו': ושואל, ולמה מקפיד התורה כל כך, ומשיב, משום שהוא דהיינו השכינה, הולך לפניך, ואם אתה עושה כזאת מיד ושב מאחריך, כי לא ילך עמך, וישוב מאחריך. ומסיים רבי יוסי, ואנו, הננו הולכים לפניו לפני השכינה, בדרך, נעסוק בדברי תורה, כי התורה מתעטרת על ראשו של אדם, העוסק בה והשכינה אינה מסתלקת ממנו.

פסקה שפד

פתח ר' חייא וכו': פתח ר"ח ואמר ויאמר ה' הן עם אחד ושפה אחת לכולם. בוא וראה מה כתוב. **ויהי בנסעם מקדם**, מהו **מקדם**. ואומר שפירושו, מקדמונו של עולם, ושואל **וימצאו**. היה לו לומר ויראו בקעה, מהו וימצאו. ומשיב אלא שמצאו מציאה מסורות

החכמה של הראשונים, דהיינו דור המבול, שהתנערו שם (שע"כ נקרא המקום ההוא שנער.) ובחכמה זו שמצאו, השתדלו לעשות העבודה שעשו, כדי למרות בהקב"ה. והיו אומרים בפיהם השבעות לשרים העליונים. ועשו את העבודה, דהיינו בנין העיר והמגדל.

פסקה שפה

חמי מה כתיב וכו': ראה מה שכתוב הן עם אחד ושפה אחת לכולם, ומשום שהם בלב אחד ורצון אחד, ומדברים בלשון הקדש, ע"כ ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות. ואין מי שיוכל למנוע את מעשיהם. אבל אמר הקב"ה, מה אעשה, אני אבלבל את המדרגות של מעלה ואת הלשון שלהם למטה ואז תמנע העבודה שלהם.

פסקה שפו

ומה בגין דהוו וכו': ומה, משום שהיו ברצון ולב אחד, ודברו בלשון הקודש כתוב, לא יבצר מהם אשר יזמו לעשות, ודין העליון לא יכול לשלוט עליהם, אנו או החברים שעוסקים בתורה, ואנו בלב אחד ורצון אחד על אחת כמה וכמה שלא יבצר ממנו, מה שנרצה לעשות.

פסקה שפז

א"ר יוסי וכו': אר"י מכאן נשמע, שכל אלו בעלי המחלוקת אין להם קיום. שהרי כל זמן שבני העולם הם אלו עם אלו ברצון אחד ולב אחד אע"פ שמורדים בהקב"ה, לא שלט בהם דין העליון, כמו שאירע בדור הפלגה וכיון שנחלקו, מיד כתוב עליהם ויפץ ה' אותם משם וגו'. הרי שלבעלי מחלוקת אין להם קיום.

פסקה שפח

א"ר חייא וכו': אר"ח, משמע שהכל תלוי בדברי הפה, כי כיון שנתבלבל שפתם, מיד ויפץ ה' אותם משם וכו'. אבל לעתיד לבא, מה כתוב, כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד. וכתוב והיה ה' למלך על כל הארץ וגו'.

לך לך

פסקה א

לך לך מארצך וגו': רבי אבא פתח, פתח טעם הכתוב, למה זכה אברהם, שיאמר לו הקב"ה לך לך וגו' יותר מכל בני דורו. ואמר שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה. **שמעו אלי אבירי לב**, פירושו, כמה קשים הם הלבבות של הרשעים, שרואים השבילים והאורחות של התורה, היינו פנימיות וחיצוניות של התורה, שבילים פנימיות, ואורחות חיצוניות. (עי' לעיל בראשית א' דף רנ"א אות ש"ח) ואינם מסתכלים בהם. ולבבם קשה,

שאינם חוזרים בתשובה אל רבונם, וע"כ נקראים אבירי לב. **הרחוקים מצדקה**. פירושו שמתרחקים מהתורה, וע"כ הם רחוקים מצדקה.

פסקה ב

רבי חזקיה אמר וכו': ר"ח אמר בביאור הכתוב הנזכר, שהמה מתרחקים מהקב"ה וע"כ הם רחוקים ממנו, ומשום זה שמתרחקים מהקב"ה נקראים **אבירי לב**. ושיעור הכתוב הוא **הרחוקים מצדקה**, למה, משום שאינם רוצים להתקרב אל הקב"ה, שהם אבירי לב, ומשום זה הם רחוקים מצדקה. וכיון שהם רחוקים מצדקה הם רחוקים משלום, שאין להם שלום. שכתוב אין שלום אמר ה' לרשעים. מה הטעם. משום שהם רחוקים מצדקה, ע"כ אין להם שלום.

פירוש. המלכות מבחינת הדין שבה, נקראת צדק, בלא **ה'**. ובסוד הזווג הגדול דצדיק וצדק. שאז הנוקבא עולית ומלבשת לאמא, היא נקראת צדקה, כלומר שנתהפכת לרחמים, כי קבלה **ה'** של אמא, להיותה מלבשת עליה. ועל ידי מ"נ שהצדיקים מעלים להנוקבא בעת שנקראת צדק, גורמים זווג עליון וצדק מתהפך ונעשה צדקה. כלומר, שהדין מתהפך להיות רחמים. וזהו שאומר רבי אבא בביאור הכתוב שמעו אלי אבירי לב וגו'. כי להיותם **אבירי לב** ואינם מעלים מ"ן ע"י הסתכלות בתורה וע"י תשובה, ע"כ הם **רחוקים מצדקה** כי ע"כ הם נמצאים בדינים דצדק. דהיינו בלי **ה'**, שה"ס המוחין דאמא, וז"ש **הרחוקים מצדקה**, **דמתרחקי מאורייתא**, משום שמתרחקים מהתורה ואינם מעלים מ"ן לזווג עליון, ע"כ הם רחוקים מצדקה, ונמצאים בדינים דצדק. ורבי חזקיה אינו חולק על רבי אבא, אלא שמבאר יותר ממנו, ואומר **דמתרחקי מקב"ה ואינון רחיקין מניה**, דהיינו שאין להם אהבה אל הקב"ה, **בגין כך אינון רחוקים מצדקה**, הם רחוקים מלהפך הצדק לצדקה, דהיינו את הדין לרחמים, כי אינם מעלים מ"ן לזווג. **כיון דאינון רחוקים מצדק רחוקים אינון משלום**. ומתוך שאינם מעלים מ"ן להפך הצדק לצדקה, אין להם שלום. כלומר, שאינם גורמים זווג עליון, המכונה **שלום**. וע"כ השלום אינו מאיר עליהם.

פסקה ג

ת"ח אברהם וכו': בוא וראה, אברהם רצה לקרב עצמו להקב"ה, ונתקרב. וז"ש אהבת צדק ותשנא רשע, משום שאהב צדק ושנא רשע ע"כ נתקרב לצדקה, כלומר, משום שאהב צדק וגו' העלה מ"ן לזווג עליון, והצדק נעשה לצדקה בעדו כנ"ל בדיבור הסמוך. ועל כן כתוב אברהם אוהבי. מהו הטעם הוא **אוהבי** משום שכתוב בו **אהבת צדק**. הוא

אהבת הקב"ה, שאהב אותו אברהם, יותר מכל בני דורו, שהם היו אבירי לב, והם רחוקים מצדקה. כמו שנתבאר.

פסקה ד

רבי יוסי פתח וכו': ר"י פתח. מה ידידות וגו' כמה יש להם לבני אדם להסתכל בעבודת הקב"ה. שהרי כל בני אדם אינם יודעים ואינם מסתכלים על מה העולם עומד. והם עצמם על מה עומדים. ואלו ב' דברים מתבארים בהמאמר שלפנינו. על מה קאים עלמא מתבאר עד אות ה' ועל מה בני אדם עומדים מתבאר מאות ה' עד אות י', כי כאשר ברא הקב"ה את העולם, עשה את השמים מאש ומים ונתערבו יחד, ולא היו נקפאים. ואחר כך נקפאו ועמדו ברוח עליון.

פירוש. כי נודע בסדר יציאת המוחין שמתחילה, יוצאים ב' הקוין ימין ושמאל. ובסוד ב' נקודות חולם ושורק, המכונים מים ואש. והם במחלוקת זה עם זה, שפירושו, שכל אחד נכנס בגבול חברו ורוצה להכניעו תחת בחינתו. כמו ב' דברים לחים המתערבים זה עם זה. עד שמתגלה קומת חסדים היוצאת על מסך דת"ת, שה"ס קו הג', והוא מכריע ביניהם, שכל אחד יאיר לפי דרכו ולא יתערבו עוד זה בזה. וזהו מכונה, שב' הקוין שהיו לחים ונתערבו זה בזה, נקפאו עתה ע"י קו האמצעי שהוא ת"ת. ולא יתערבו עוד זה בזה. (כמ"ש כל זה באורך לעיל בראשית א' דף מ"ז אות ל"ד ד"ה לפיכך. ע"ש כל ההמשך).

וזה אמרו, **דכד ברא קב"ה** שהוא בינה, **עלמא**, שהיא הנוקבא, **עבד שמיא**, שהוא ז"א **מאש** מקו שמאל, **וממים** מקו ימין **מתערבין כחדא ולא הוו גלדי**. שהיו מתערבים יחד ואינם נקפאים, כלומר, שהיו במחלוקת זה עם זה וכל אחד מתערב בגבול חברו להכניעו תחתיו. כטבע הנוזלים המתערבים זה בזה. **ולבתר**, אחר שיצא קו האמצעי, **אגלידו וקיימו ברוחא עלאה**, נקפאו ועמדו ב' הקוין ע"י קו אמצעי שהוא ת"ת הנקרא רוח. דהיינו שנעשה כמו דברים מוצקים, שהאחד לא יכנוס עוד תוך הגבול של חברו.

ומתמן שתיל עלמא וכו': ומשם מהשמים שהם ז"א, שתל העולם שהיא הנוקבא, שיעמוד על אדנים שהם ג' קוי הנוקבא, ואלו האדנים אינם עומדים אלא באותו הרוח שהוא קו האמצעי שבהם, ובשעה שרוח ההוא מסתלק, כולם מרופפים ומזדעזעים, והעולם רותת, וז"ש המרגיז ארץ ממקומה ועמודיה יתפלצון. כי כנ"ל בהקוין דז"א שאומר **דאגלידו וקיימו ברוחא עלאה**, כן בהקוין דנוקבא הנמשכים מז"א **לא קיימין אלא בההוא רוחא**. כי זולת קו אמצעי אין קיום כלל להארת ב' הקוין (כנ"ל דף ב' ד"ה פירוש ע"ש).

וכלא קאים על אורייתא וכו': והכל עומד על התורה, כי כשישראל עוסקים בתורה שמעלים מ"ן לזו"ן וממשיכים את קו האמצעי, כי התורה ה"ס קו אמצעי, מתקיים

העולם, ואלו העמודים והאדנים, שהם ג' קוי דז"א הנקראים עמודים, וג' קוין דנוקבא הנקראים אדנים, נמצאים במקומם בקיום שלם. ואז נאמר על הנוקבא, מה ידידות משכנותיך וגו'. כי משכן ה"ס הנוקבא. והנה נתבאר שהעולם עומד על רוחא דהיינו על קו האמצעי. וז"ש **דכד ישראל משתדלין באורייתא מתקיים עלמא**. ומכאן ולהלן מבאר, איך גם בני אדם עומדים ומתקיימים רק על קו אמצעי.

פסקה ה

ת"ח בשעתא דאתער וכו': בוא וראה בשעה שנתעוררת חצות לילה, והקב"ה נכנס בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים כל האילנות שבגן עדן מזמרים ומשבחים לפניו, שנאמר אז ירננו כל עצי יער מלפני ה' כי בא וגו'. פירוש. הלילה ה"ס הנוקבא מבחינת שליטתה עצמה, שעקרה הוא הארת קו השמאל, מסוד הארת החכמה הנמשכת מנקודת השורק שבאמא. ונודע שאין החכמה מאירה אלא מחזה ולמטה, כי מחזה ולמעלה של כל פרצוף, שולטת המנעולא ואין הארת החכמה יכולה להתגלות שם (כנ"ל בהקדמת הזהר דף נ"ה אות מ"א ד"ה וטעם ע"ש) וז"ס התחלקות הלילה לב' חצאים, כי נקודת החצות לילה ה"ס נקודת החזה. וחצות לילה הראשונה ה"ס מחזה ומעלה של הנוקבא, ומשום ששם שולטת המנעולא ע"כ היא דינים. וחצות לילה השניה ה"ס מחזה ולמטה של הנוקבא, ששם שולטת מלכות הממותקת בבינה, שה"ס מפתחא, (וענין מפתחא ומנעולא עי' לעיל בהקדמה הזהר דף נ"ה אות מ"א ואילך) וע"כ מתגלה שם הארת החכמה שבהנוקבא שז"ס ותקם בעוד לילה. גם מבחינה זו נקראת הנוקבא גן עדן. כי מחזה ולמטה, שאין שם בחינת עצמה שה"ס מלכות דמדת הדין, ע"כ כולה נמתקת ונעשית כמו אמא הנקראת **עדן**. בסוד חזרתה לחכמה. וע"כ נקראת **גן עדן**.

וז"ש **בשעתא דאתער פלגות ליליא** דהיינו שהנוקבא נתעוררה לקבל המתקת הבינה שתאיר בהמחזה ולמטה שבה, שה"ס גן עדן, **וקב"ה יאל לגנתא דעדן לאשתעשעא עם צדיקייא**, והקב"ה נכנס לג"ע להשתעשע עם הצדיקים, כלומר שהצדיקים מעלים מ"ן וממשיכים שם הארת קו אמצעי, שה"ס הקב"ה המאיר בגן עדן. **כלהו אילנין דבג"ע מזמרן ומשבחן קמיה דכתיב אז ירננו עצי יער וגו'**: עצי היער הם אילני סרק שאינם עושים פירות. ומטרם ביאת הקב"ה נבחנים ספירות הנוקבא כמו עצי היער, שאין בהם פירות. ואחר שהארת הקב"ה נכנסת שם ע"י הצדיקים אז ירננו עצי היער מלפני הויה כי בא וגו', והם עושים פירות.

פסקה 1

וכרוזא קרי בחיל וכו': וכרוז יוצא וקורא בכח ואומר, לכם גבורים הקדושים, למי שבכם, שהכניס רוח באזניו לשמוע, ועיניו פקוחות לראות, ולבו פתוח לדעת. ומכח כרוז הזה מתעוררים הצדיקים לקום משנתם, ולעסוק בתורה, כמו שמסיים להלן באות ט' וממשיכים את קו האמצעי.

פירוש. אזנים ה"ס בינה, והאור שלהם נקרא שמיעה. עינים ה"ס חכמה, והאור שלהם נקרא ראיה. ובלילה העינים סתומות, כי מפני הדינים אינן יכולות להאיר. ובחצות לילה כשמגיע הארת השמאל מאמא, שה"ס הארת החכמה מנקודת השורק שבאמא, אע"פ שכבר יש שם כח הראיה, מכל מקום עדיין אי אפשר לפקוח את העינים, כי עוד חסר אור החסדים ואין החכמה מאירה בלי חסדים. ואז הצדיקים מתעוררים לקום ולעסוק בתורה ולהעלות מ"ן לזו"ן, ואז עולה ז"א גם הוא למ"ן לב' הקוין הנמשכים שם מב' הנקודות חולם שורק שבבינה, וקומת חסדים נמשכת על מסך דז"א המכריע בין ב' הקוין, והם נכללים זה בזה והחכמה שבשמאל מתלבשת בהחסדים שבימין ויכולה להאיר, ואז נפקחות העינים, וז"ש **מאן מנכון דעייל רוחא באודנוי**, כי רוחא ה"ס קו אמצעי שהוא ז"א, אשר הצדיקים בעסק התורה הם מעלים מ"ן ומכניסים הרוח, שהוא ז"א, אל האזנים שהם ב' קוין שבבינה, והחכמה שבשמאל מתלבשת שם על ידו בהחסדים שבימין כנ"ל, ואז **ועינוי פקחין למחמי**, כי העינים שה"ס החכמה נפקחו לראות, כי אחר שנתלבשו בחסדים הן יכולות להאיר. וקו האמצעי נקרא דעת, ואז נעשו ג' הקוין הללו לחכמה בינה דעת בבינה, ומשם נמשכים לחב"ד דזו"ן, ומשם לחב"ד דנשמות הצדיקים, שכל אלו המוחין יצאו על ידי עסק תורתם. ודעת הזה שה"ס קו המכריע בחו"ב של ראש, מתהפך ומאיר מלמעלה למטה אל הגוף. וז"ש **ולביה פתוח למנדע**, כי דעת שבראש מתפשט למטה וממלא את הלב וכל הגוף. וז"ס הכרוז שמגיע בחצות לילה, דהיינו בעת התחלת הארת קו השמאל מנקודת השורק, אל הצדיקים שיעלו מ"ן להמשכת קו אמצעי. ומ"ש **קרא בחיל**, היינו להיותו בסתימת הדינין של נקודת השורק וע"כ נבחן אז, שיוצא בכח גדול, וקורא אל הצדיקים לתקנו. ולפנינו מבאר סדר המשכת ג' הקוין הנ"ל, מבינה לז"א, ומז"א לנוקבא, ומנוקבא לנשמות הצדיקים.

בשעתא דרוחא דכל רוחין: בשעה שרוח השורשי לכל הרוחות, מרים מתיקות הנשמה, ומשם יוצא קול השרשי לכל הקולות, הכחות מתפזרים לארבע רוחות העולם. פירוש. ז"א העולה ומכריע בין ב' הקוין שבבינה, כנ"ל בדיבור הסמוך, נקרא **רוחא דכל רוחין**, להיותו קו אמצעי השורשי, שממנו נמשכים קוין אמצעים לכל המדרגות. נשמה היינו

בינה, כי אור הבינה נקרא נשמה. ואחר שהרוח, שהוא ז"א עלה לאודנין שה"ס בינה והכריע בין ב' הקוין שבה, נעשה **הרוח**, לבחינת **קול** הנשמע, שפירושו שמקודם הכרעת הרוח לא היו נשמעים בבינה, המכונה אזנים, שום אורות, והרוח, פעל בהם השמיעה, כי על ידו נשלמו ומאירים לחוץ. וז"ש **בשעתא דרוחא דכל רוחין ארים בסימו דנשמתא**, בשעה שז"א עלה לבינה, והרים שם המתיקות של אורות הבינה הנקראים נשמה, דהיינו שגילה שם ג' קוין חב"ד, כנ"ל בדיבור הסמוך, **ומתמן נפיק קלא דקליא**, אחר שהרוח גילה ג' הקוין ונעשה קול כנ"ל, הוא יוצא משם ונעשה שורש לכל הקולות, כי יוצא ומתפשט למטה. וז"ש **חילין אתבדר לארבע סטרי עלמא**, כחותיו מתפשטים ומתפזרים לד' רוחות העולם. דהיינו לז"א ונוקבא שמתחת הבינה. כי דרום צפון מזרח ה"ס ז"א. ומערב ה"ס הנוקבא.

פסקה ז

חד סליק לסטרחד וכו': **אחד עולה לצד אחד**, דהיינו לצד ימין דז"א, שה"ס דרום, הנמשך מנקודת החולם דבינה. **אחד יורד לצד ההוא**, הב' שהוא לצד שמאל דז"א, שה"ס צפון, הנמשך מנקודת השורק שבבינה. **אחד נכנס בין שנים**. דהיינו קו האמצעי דז"א, שה"ס מזרח, הנמשך מנקודת החירק שבבינה, דהיינו מז"א, שיכריע בב' הקוין שבבינה. ואלו ג' הצדדים, דרום צפון ומזרח, ה"ס חסד גבורה תפארת שבז"א. ומה שבהארת הימין אומר **חד סליק**, דהיינו שהארתו עולה ממטה למעלה, ובהארת השמאל אומר **חד נחית**, דהיינו שהארתו יורדת ממעלה למטה. היינו משום שמדבר בסדר יציאתם, מטרם שיוצא קו האמצעי, שמתחילה יוצא קו הימין בלבדו בו"ק בלי ראש. מסוד מ"י. ואח"כ קו שמאל, מסוד אל"ה החוזרים למ"י ונשלם השם אלקים בסתימו. ואז נמצא שהימין מאיר ממטה למעלה כטבע הארת ו"ק. והשמאל מאיר ממעלה למטה כבחינת ג"ר, אלא שסתומים מטעם חסרון חסדים. אבל אחר יציאת קו האמצעי ושלשתם נכללים זה בזה. אז מתהפך סדר הארתם, **ודסליק נחית ודנחית סליק**, כמ"ש לעיל (בראשית א' דף ש"ב אות שפ"ו ועי' בהסולם שם) שהימין מאיר ממעלה למטה והשמאל רק ממטה למעלה כמ"ש שם. ומה שאינו חושב את החב"ד דז"א, הוא משום שחב"ד דז"א אינם חב"ד ממש, רק חג"ת שנעשו לחב"ד, כנודע.

תרין מתעטרן בתלת וכו': השנים מתעטרים ומאירים, שנעשו שלשה, חג"ת, על ידי קו האמצעי שהכריע ביניהם, כנ"ל ע"כ **שלושה נכנסים באחד**, כי קו האמצעי, שה"ס ת"ת, מקבל ומתפשט בעצמו בלבדו לג' קוין אחרים, שה"ס נה"י, פירוש. כי כל השיעור שהתחתון גורם בהארת העליון, זוכה בו התחתון, להיותו הגורם לזה. ולפיכך, כיון

שז"א עלה והכריע בבינה ונעשה שם לקו אמצעי, זכה ז"א בעצמו לג' הקוין שיצאו מכחו בבינה, ונתפשט בעצמו לג' קוין חג"ת, כנ"ל בדיבור הסמוך. וכן ת"ת דז"א, שהוא קו האמצעי המכריע בין ב' הקוין שהם חסד וגבורה דז"א, זכה בעצמו בכל ג' הקוין, ונתפשט הת"ת לג' הקוין נצח הוד יסוד. וז"ש **תרין מתעטרן בתלת, תלת עיילי בחד**, לפי שהשנים, שהם חסד וגבורה דז"א נעשו ג' קוין ע"י הת"ת, ע"כ כל השלשה נכנסו בהאחד שהוא ת"ת ונתפשט בעצמו לג' קוין אחרים שהם נה"י. ויצאו בז"א ששה ספירות חג"ת נה"י.

חד אפיק גוונין וכו': האחד הנזכר, שהוא המכריע, דהיינו ת"ת דז"א, הוציא גוונין. דהיינו שהאציל ספירות הנוקבא הנקראות גוונים. ששה מהם, שהם חג"ת נה"י לצד אחד, דהיינו לימין. וששה מהם שהם חג"ת נה"י, לצד האחר, דהיינו לשמאל. ונמצא שהששה שהם חג"ת נה"י, נכנסו בשתים עשרה ספירות, כלומר, ששה ספירות של ז"א נתפשטו ונעשו בהנוקבא י"ב ספירות, ששה לימין שבה וששה לשמאל שבה. וכל אלו י"ב ספירות הן מהחזה שלה ולמעלה. והטעם שהן מתכפלות, הוא כי הנוקבא מהחזה שלה ולמעלה, היא כלולה מב' יסודות הנמשכות מב' נקודות, הנקראות מפתחא ומנעולא. (עי' לעיל בהק' הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב') וע"כ יוצאים בה שם ב' קומות של חג"ת נה"י, אחת מבחינת מפתחא, וקומה זו מתפשטת בהארת חכמה. וקומה שניה של חג"ת נה"י היא מבחינת מנעולא, שקומה הזו אין בה הארת חכמה, אלא חסדים מכוסים. ולפיכך **שית עיילי בתריסר**, ששה דז"א נעשו אצלה תריסר, דהיינו ב' קומות של חג"ת נה"י.

תריסר מתערין בעשרין ותרין וכו': השתי עשרה ספירות שמחזה ולמעלה מתפשטים מחזה של הנוקבא ולמטה, ונעשות עשרים ושתים ספירות כי **שית** דז"א, אינן נעשות כאן י"ב, אלא **כלילן בעשרה**, והוא מטעם כי **עשרה קאים בחד**. פירוש כי מחזה ולמטה של הנוקבא אין לה זווג, מחמת שחסר שם בחינת יסוד דמנעולא, שה"ס פני אדם, (כנ"ל בראשית א' דף פ"ה ד"ה ביאור) ולפיכך נבחן שרק ב"פ חג"ת נ"ה נמשכות למטה, ולא היסודות. כי היסוד דמפתחא, אע"פ שהוא נמשך מחזה ולמטה, מ"מ כיון שאין לו שם בחינת יסוד דמנעולא להכלל בו, אינו ראוי לזווג. וע"כ אינו נחשב לספירה, ואין לה מחזה ולמטה רק עשרה ספירות. וז"ש **שית כלילן בעשרה**. לכן שית דז"א כלולים מחזה ולמטה רק בעשרה ספירות, שהם ב' פעמים חג"ת נ"ה, ולא בי"ב ספירות, משום כי **עשרה קאים בחד**. משום שאלו עשרה ספירות עומדות רק ביסוד אחד, דהיינו דמפתחא לבד, ואינו יכול להכלל במנעולא וע"כ אינו ראוי לזווג וכמו שאינו, הוא דומה, וע"כ

חסר כאן ב' יסודות, ויש רק ב"פ חג"ת נ"ה בלבד, שהם עשרה ספירות, אמנם כל הארת החכמה מתגלה רק באלו עשרה הספירות שמחזה ולמטה, כנ"ל בסמוך. אלא שהזווג נעשה מחזה ולמעלה וקומת הזווג נמשך בעשרה הספירות שמחזה ולמטה. ומשם מקבלות נשמות הצדיקים.

פסקה ח

ווי לאינון דניימי וכו': ווי לאלו המנמנמים, שהשינה בחורי עיניהם היינו אותם שאינם קמים משנתם לעסוק בתורה, ולהמשיך קו האמצעי, הרי הארת השמאל סותם מאור עיניהם והם מנמנמים. ואין להם עינים, דהיינו מוחין, אלא שהשינה בחורי עיניהם. אינם יודעים ואינם מסתכלים איך יקומו בדין, שיפקדו ליתן חשבון, כאשר הגוף יטמא, והנשמה תשוטט על פני אויר צהרים, ועולה ויורדת והשערים אינם נפתחים אליה. ומתגלגלות כאבנים בתוך כף הקלע. מי ידרוש בשבילם כאשר לא יקומו בעידון הזה, במקומות התענוג של הצדיקים יפקד ויעדר מקומם. יהיו נמסרים בידי המלאך דומה. ירדו לגיהנם ולא יעלו. עליהם כתוב כלה ענן וילך, כן יורד שאול לא יעלה.

פסקה ט

בההיא שעתא אתער וכו': בשעה ההיא, דהיינו בחצות, נתעוררה שלהבת מצד צפון, ומכה בארבע רוחות העולם, כי אז מתפשטת הארת השמאל בהעולם, שהוא דין כנ"ל, ויורדת ומגעת בין כנפי התרנגול שה"ס גבריאל (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קס"ט אות קע"א ד"ה והנה) ואותה השלהבת נתעורר בו והוא קורא. שה"ס הכרוז הנ"ל שאומר **וכרוזא קרא בחיל וכו'**.

ולית מאן דאתער וכו': ואין מי שיתעורר לקול הקריאה, זולת אותם צדיקי אמת הקמים אז ועוסקים בתורה וממשיכים קו האמצעי כנ"ל, ואז הקב"ה וכל אלו הצדיקים שבתוך הגן עדן, מקשיבים לקולם, כמו שאתה אומר היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני. והנה נתבאר בזה, איך כל קיומם של בני אדם הוא על קו האמצעי הנמשך ע"י עסק התורה, ולולא קו אמצעי אין להם קיום כלל. אלא שנמסרים ביד דומה ויורדין לגיהנם ואינם עולים כנ"ל.

פסקה י

תאנא בתוקפא דהרמנו דמלכא וכו': תנן, בתוקפו של רצון המלך שהוא בינה נשתל אילן אחד רב ועצום, **אילנא** היינו ז"א. **רבא**, בסוד המוחין דהארת החכמה. **ותקיף** בסוד המוחין דחסדים. כמו שיתבאר לפנינו. והס"ת רוצה לבאר את הכתוב לך לך מארצך וגו' שרומז, על סדר אצילות הנשמה מז"א ונוקביה עד בואה בעולם הזה להתלבש בגוף,

לפיכך מבאר מקודם איך ז"א ונוקביה מקבלים המוחין, ומאצילים הנשמה, ואח"כ מבאר את הכתוב.

גו נטיען עלאין וכו': תוך נטיעות העליונות שהם ספירות הבינה, נטוע אילן הזה, שהוא ז"א. בשנים עשרה גבולים הוא מסתובב, בארבע רוחות העולם פרושה רגלו.

פירוש. נודע, שמכח עליית המלכות לבינה הופרסה פרסא תחת כו"ח דכל המדרגות, ונתמעטה הבינה לו"ק, שה"ס מ"י דאלקים שפירושו, אורות נפש רוח בהכלים דכתר וחכמה. וג' אותיות אל"ה דאלקים, שפירושו בינה וז"א ונוק' דכלים, ירדו ממנה לז"א. ובעת גדלות אשר הבינה מורידה הפרסא למקומה, ומחזרת אתוון אל"ה שלה אליה, עולה עמהם גם ז"א למקום הבינה, ונעשה כמו ספירה מספירת הבינה, ומקבל שם משום זה, האורות של הבינה. (כנ"ל בראשית א' דף ט"ו אות ט' ד"ה ההיא ע"ש). וזמ"ש, **בתוקפא דהרמנו דמלכא**, בתוקפו של רצון המלך, דהיינו על ידי עלית רצון המלך שהיא מלכות, אל הבינה, משום זה נפלו אתוון אל"ה לז"א ונעשו בהשתוות עמו, וע"כ בעת הגדלות שהיא מעלה אליה אתוון אל"ה בחזרה עולה גם ז"א עמהם, להיותו דבוק בהם, ונמצא ע"ז **גו נטיען עלאין נטיע אילנא דא** שנעשה לספירה אחת מספירות הבינה. ומקבל האורות שלה כמו ספירותיה.

ומכח עלית המלכות והתמתקותה בהבינה. **יצא סוד האלכסון**. כי ד' רוחות העולם ה"ס חו"ב תו"מ כנודע. וה"ס - מרובע. כזה וכשעלתה המלכות שה"ס מערב אל הבינה שה"ס צפון, הרי שב' הרוחות מערב וצפון נעדרו ממקומם ונתחברו יחד. ונעשו מהם אלכסון, כי ד' הספירות חו"ב תו"מ נעשו עתה משולש, כזה. ובזה תבין סוד י"ב גבולי אלכסון. כי ד' הרוחות, שהם ד' הספירות חו"ב תו"מ, נכללים זה מזה, ויש בכל אחד מהם חו"ב תו"מ, כנודע. ולפי"ז צריך להיות בהם ט"ז גבולים. כי גבולים פירושו כמו רוחות. אמנם מתוך שהמלכות והבינה נכללו כאחד, אין בכל אחד מהם רק ג' רוחות, והם י"ב רוחות דהיינו י"ב גבולים. והיינו משום שב' הרוחות צפון מערב נתחברו ונעשו לאלכסון, באופן שהרוח מערב אין לו בחינת עצמו אלא רק אלכסון. ע"כ נקראים **י"ב גבולי אלכסון**.

וזה אמרו. **בתריסר תחומין אסתחר**, שז"א מסתובב בי"ב גבולים, דהיינו בעת שמסתובב בג' דוכתי הנמשכים מכח עלית המלכות לבינה. דהיינו בסוד ג' הנקודות חולם שורק חירק, כדי לקבל הארת החכמה, (כנ"ל בראשית א' דף י"ט אות י"ב) נמצאים אז ד' רוחות העולם שבו נכללים רק מי"ב גבולים, שכל אחד מהד' יוצא רק בסוד משולש, שהם רק ב' רוחות שלמים, מזרח ודרום, אבל ב' הרוחות צפון מערב, נתמזגו ונעשה מהם אלכסון. שסודו, שהמערב שהוא מדת הדין נבלע בהצפון שהוא מדת הרחמים. וצריך שתזכור

המתבאר לעיל (בראשית א' דף ז' אות ג' ד"ה וכבר) שלולא נמתקה המלכות בהבינה לא היו זו"ן התחתונים ראוים למוחין דהארת חכמה, עש"ה.
וזה אמרו **בארבע סטרין דעלמא פרישא רגליה**, רגלו, היינו המלכות שלו. ואומר, שהמלכות דז"א פרושה בד' רוחות העולם. כלומר, אע"פ **שבתריסר תחומין אסתחר**, שפירושו, שאין המלכות מפורשת בשום רוח מד' רוחות העולם דז"א, אלא שנכללת בהאלכסון, כנ"ל, הנה כל זה אמור בעת **דאסתחר**, כלומר בו בעת שמקבל חכמה בשביל הנוקבא, אבל מבחינתו עצמו אינו כך, כי **בארבע סטרין דעלמא פרישא רגליה**, שהמלכות מפורשת בו בכל רוח ורוח, ויש לו ט"ז גבולים מבחינת עצמו. והטעם הוא כי כל תקון די"ב גבולי אלכסון, נעשה רק לצורך קבלת המוחין דחכמה. וז"א אינו מקבל לעצמו רק מוחין דחסדים, וע"כ אינו מקבל אותו, התקון. ורוצה בזה לבאר את השם **אברם** שהוא נוטריקון **אב רם**. אשר **אב** נמשך מבחי' י"ב גבולים. ו **רם** נמשך מבחי' ט"ז גבולים כמ"ש לפנינו.

פסקה יא

ת"ק פרסי מטלנוי: חמש מאות פרסאות מסעיו. כל הרצוניות של אלו פרסאות כלומר דרכי השפעתם, תלוים בו בז"א, כאשר זה מתעורר, כולם מתעוררים עמו. אין מי שישנה רצונו. ולאחר כך, נעשו כולם ברצון אחד עמו. פרסאות, פירושו מוחין דהארת החכמה. ומכונים כן, משום שהם יוצאים בכח עליות וירידות הפרסא שמתחת הכו"ח של הבינה, כנ"ל בדיבור הסמוך, שבעלות הפרסא מתחת הכו"ח דבינה, יורדות אתוון אל"ה לז"א, ובעת גדלות, היא מורדת הפרסא למקומה ומחזירה אליה האתוון אל"ה עם ז"א הדבוק בהן, ונמצא שלולא עלית הפרסא מתחת כו"ח דבינה, לא היה שום מציאות שז"א יוכל לעלות לבינה. וכיון שעלה לבינה, נעשה ז"א לעצם הבינה, כי התחתון העולה לעליון נעשה כמוהו. ומקבל שם ה' ספירות כח"ב תו"מ דבינה שנעשתה לחכמה, ואלו ה' ספירות דבינה, כלולה כל אחת ממאה. כי הספירות דבינה הן מאות (כנ"ל ב"ב דף נ"ח אות פ"ט ד"ה ושית) וע"כ הן מכונות ה' **מאות פרסאות**. פרסאות נקראות על שם מקור יציאתן כי יוצאים בז"א מכח עלית וירידת הפרסא. ה' מאות הן, להיותן מבינה.
וז"ש **ת"ק פרסי מטלנוי**, כי כשנוסע ועולה לבינה, מקבל שם ה' הספירות כח"ב תו"מ דבינה, שחזרה לחכמה, המכונים ה' מאות פרסאות. **כל רעותין דאינון פרסין ביה תליין**, כל הרצוניות של אלו הפרסאות, כלומר דרכי השפעה שלהם, תלוים בז"א, אע"פ שהם מבינה, משום **כד אתער האי**, **כלהו מתערין בהדיה**. כי אין הספירות דבינה יכולים להאיר מטרם שז"א עלה אליהם ומכריע בין ב' הקוין דבינה, (כנ"ל בראשית א' דף

ט"ז אות ט' ד"ה וזה) ונמצא שכאשר ז"א מתעורר להכריע בין הקוין דבינה, אז כל ה' הספירות דבינה מאירים עמו, ולא זולת. וע"כ, **ליט מאן דנפיק מרעותיה**, אין מי מאלו הפרסאות שיכולים לשנות רצונו. כלומר, כיון שדרך השפעתו של ז"א הוא בבחינת ו"ק, וע"כ לא יוכלו גם הפרסאות להשפיע בחינת ג"ר דחכמה, אלא שמשפיעים רק ו"ק דחכמה כמו דרך השפעה של ז"א והיינו כנ"ל (בראשית א' דף קל"ב אות קמ"ב ד"א וטעם) ע"ש. ונתבאר לעיל, שכל אלו המוחין דחכמה מקבל ז"א רק כדי להשפיע להנוקבא ולא לצורך עצמו. וז"ש **לבתר, כלהו ברעותא חדא בהדיה** ואחר כך, דהיינו אחר שמשפיע אלו המוחין של ו"ק דחכמה אל הנוקבא, נעשו כל ת"ק פרסאות הללו, שהם ה' הספירות שקבל מהבינה, ברצון אחד עמו, כלומר שנעשו אצלו אחר כך, לבחינת חסדים מכוסים כמוהו, כי אין ז"א מקבל לעצמו אלא חסדים מכוסים מחכמה כנ"ל.

פסקה יב

קם מלעילא נחית וכו': קם ז"א מלמעלה מבינה, דהיינו אחר שקבל מוחין מבינה, ויורד במסעיו לתוך הים, שהיא הנוקבא, דהיינו שמשפיע אותם להנוקבא. ממנו מתמלא הים, הוא המקור לכל האורות הנובעים בהים, תחתיו מתחלקים כל מימי בראשית, השקוי של הגן, שהיא המלכות, תלוי בו בז"א. **מימי בראשית** פירושו, המוחין שז"א מקבל מהבינה שחזרה לחכמה, הנקראת ב' ראשית, (כנ"ל בראשית א' דף רמ"ד אות רצ"ח) שז"א משפיע אותם להנוקבא, והם מתחלקים תחתיו בהנוק' לכו"ח ובינה ותו"מ, כמו שמתחלקים תחילה בהבינה אל **מ"י אל"ה**. והיא בעת הקטנות. וז"ש **תחותיה מתפלגין כל מימוי דבראשית** ואח"כ משפיע לה הגדלות, וז"ש **שקיו דגנתא ביה תליין**. (ועי' לעיל בראשית א' דף ס"ח אות ס"ג ד"ה חמש מאה.)

פסקה יג

כל נשמתין דעלמא וכו': כל הנשמות שבעולם יוצאים ממנו, מז"א. נשמות האלו נכנסים בהגן, בהנוקבא, לירד משם לעולם הזה. להתלבש בגוף כאשר הנשמה יוצאת משם לעולם הזה, היא מתברכת בשבע ברכות, שתוכל להיות אב אל הגוף בעליה עליונה. וז"ש ויאמר ה' אל אברם. שהיא נשמה העליונה הנקראת אברם, שהיא נוטריקון אב רם, להיותה אב להגוף בעליה לצורה העליונה. בחסדים הנמשכים מהעליה לאו"א. כלומר שנוהג בה ב' מיני הארות, **אב** פירושו מוחין דחכמה, ו **רם** פירושו, מוחין דחסדים הנמשכים לז"א מעליה עליונה לאו"א, והוא מטעם היותה תולדה של ז"א, שבו נוהג ב' מיני הארות הללו (כנ"ל דף ח' ד"ה בארבע סטרין ע"ש).

פסקה יד

כד בעיא לנחתא וכו': כשהנשמה באה לרדת לעולם הזה, משביע אותה הקב"ה שתשמור מצות התורה ושתעשה רצונו. ומוסר לה מאה מפתחות של ברכות לכל יום ויום, כדי להשלים מדרגות העליונות, שהם בחשבון **לך לך**, כי לך לך בגימטריא מאה. כי כולם נמסרו לה להנשמה, כדי שתתקן עמהם את הגן, שהיא הנוקבא ולעבדה ולשמרה, **מארצך** זהו **גן** העדן. פירוש. הקב"ה, דהיינו ז"א משפיע לה להנשמה המוחין דבינה, שספירותיה הן בסוד מאות (כנ"ל בראשית א' דף שמ"ח אות תע"ז ד"ה ויאמר) **יום** פירושו ספירה. וז"ש **ומסר לה מאה מפתחן דברכאן בכל יומא**, שכל יום דהיינו כל ספירה שמשפיע לה, כוללת מאה מפתחות, דהיינו האפשרות להמשיך מאה ברכות, להיותם מבינה. וז"ש **לאשלמא לדרגין עלאין**, כדי שהנשמה, תקבל ותשתלם במדרגות עליונות דבינה. כי כל זמן שאינה ממשיכה בכל יום מאה ברכות, אין בהם אותה השלימות כמו שהן בבינה. ומה שמאה מפתחות הברכות מרומזים בהמלות **לך לך**, הוא כי **מארצך דא גנתא דעדן**, שפירושה שהנוקבא הנקראת **גן**, עולית ומלבשת לבינה החוזרת לחכמה הנקראת **עדן**, (כנ"ל בראשית ב' דף ד' אות ו' ד"ה היכלא) ונמצאת הנוקבא אז בבחינת הבינה שספירותיה בסוד מאות, וז"ס **לך לך מארצך**, אשר **לך לך** ה"ס מאה מפתחות, **מארצך** ה"ס גן עדן, כלומר כיון שהנשמה הולכת ובאה לעולם הזה מן גן העדן, ע"כ יש לה כח להמשיך מאה ברכות בכל יום כמו הספירות שבגן עדן.

פסקה טו

ומולדתך דא גופא: ומולדתך, פירושו מן הגוף, שהוא ז"א המכונה גופא, הנקרא עץ החיים, שהוא כולל י"ב שבטים העליונים. שה"ס תריסר תחומין הנ"ל, ומשמיענו הכתוב, שהנשמה היא תולדה דז"א ויוצאת ממנו. **ומבית אביך**, זהו השכינה הנקראת בית. אביך פירושו הקב"ה, הוא ז"א, שנאמר גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע וגו' ואין אביו אלא הקב"ה. ואין אמו אלא כנסת ישראל שהיא הנוקבא. **אל הארץ אשר אראך**, זה הוא עולם הזה. שהנשמה נשלחה שמה. וזהו שיעור הכתוב, ויאמר ה' אל אברם, **אברם** פירושו הנשמה ולפי שיש לה ב' מיני מוחין כמו ז"א, א) בחינת **י"ב תחומין**, שה"ס אב. ב) **בד' סטרין דעלמא פרישא רגליה**, שה"ס רם, ע"כ נקראת הנשמה **אב רם**. **ויאמר ה'**, היינו **שמשביע אותה למיטר פקודי אורייתא ולמעבד רעותיה. לך לך מארצך** רומז על מסירת מאה מפתחאן דברכאן כמו שיש בהספירות דג"ע הנקראת **ארצך** כנ"ל **וממולדתך**, רומז על אצילותה מז"א, ומבית אביך רומז על בריאתה מן הנוקבא. דהיינו

כנ"ל **כל נשמתא דעלמא מיניה פרחין נשמתין אלין עאלין בגנתא, אל הארץ אשר אראך** היינו ביאת הנשמה בהגוף בעולם הזה. (ע"כ ס"ת).

פסקה טז

ויאמר ה' אל אברם וגו': מה כתוב למעלה מזה, וימת הרן על פני תרח אביו וגו'. ומקשה, מה משמיענו כאן, שאומר **על פני** תרח אביו, ואם תאמר ש **על פני** משמע בחיי אביו. הכי עד היום הזה לא היה אדם שמת בחיי אביו חוץ מזה, ומכל מקום לא כתוב בו **על פני**, דהיינו הבל שמת בחיי אדם אביו, חנוך שלקח אותו אלקים בחיי ירד אביו, **דכד אתרמי אברם וכו'**: ומתרץ, כשהשליכו את אברם לאש נהרג הרן. ומשום זה יצאו משם, מאור כשדים. ועל כן כתוב על פני תרח אביו, כלומר, שגרם לו יציאתו משם.

פסקה יז

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב ויקח תרח וגו' ויצאו אתם מאור כשדים. ושואל, כתוב **ויצאו אתם**, ויצאו אתו צריך לכתוב, דהיינו עם תרח. כי כתוב ויקח תרח וגו'. למה כתוב **ויצאו אתם**. ומשיב אלא תרח ולוט עם אברהם ושרה יצאו, כי הם שרצו לצאת בעיקר מתוך הרשעים, ואחר שראה תרח שאברהם בנו ניצל מתוך האש חזר לעשות רצונו של אברהם ומשום זה, ויצאו אתם תרח ולוט.

פסקה יח

ובשעתא דנפקו וכו': ובשעה שיצאו מה כתוב בהם, **ללכת ארצה כנען** כי רצונם היה ללכת שם. מכאן למדנו שכל מי שבא לטהר עוזרים לו. בוא וראה שכך הוא, כי כיון שכתוב **ללכת ארצה כנען**, מיד כתוב, **ויאמר ה' אל אברהם לך לך וגו'**. ומטרם שנתעורר מעצמו מתחילה ללכת לארץ כנען, לא כתוב **לך לך**, הרי שהבא ומתעורר מעצמו מלמטה, מסייעים לו מלמעלה. אבל בלי אתערותא דלתתא, אין אתערותא דלעילא.

פסקה יט

ת"ח מלה דלעילא וכו': שום דבר מלמעלה אינו מתעורר, מטרם שנתעורר תחילה מלמטה על מה שעליו ישרה הדבר שלמעלה. וסוד הדבר אור שחור שבנר, שה"ס הנוקבא אינה נאחזת באור הלבן שבנר, שה"ס ז"א, מטרם שהיא מתעוררת תחילה, כיון שהיא נתעוררת תחילה, מיד שורה עליה אור הלבן. כי התחתון מחויב להתעורר תחילה.

פסקה כ

וע"ד כתיב אלקים וגו': וע"כ כתוב אלקים אל דמי לך וגו' כדי שלעולם לא יפסוק אור הלבן מהעולם כי אלקים ה"ס הנוקבא, שה"ס נהורא אוכמא, ואם לא תחרש ולא תשקוט מלהתעורר מלמטה, יאחז בה תמיד אור הלבן למעלה, שה"ס ז"א. כנ"ל.

וכן המזכירים את ה' אל דמי לכם וכו': כדי לעורר מלמטה מה שישרה עליו ההתעוררות של מעלה. וכן כיון שעורר האדם התעוררות מלמטה תחילה, אז נתעורר עליו התעוררות של מעלה. בוא וראה, כיון שכתוב, **ויצאו אתם מאור כשדים ללכת וגו'**: ועשו אתערותא דלתתא, מיד **ויאמר ה' אל אברם וגו'**, דהיינו שסייעו אותו מלמעלה. וטעם הדברים. כי צריכים לדבר גם מלמטה שהאור יוכל להאחז בו, ודבר גם הזה תלוי לגמרי בהתחתון (כנ"ל בראשית ב' דף קנ"ב אות רנ"ג ד"ה ביאור הדברים עש"ה) ואין להכפיל דברים.

פסקה כא

ויאמר ה' אל אברם לך לך וגו': א"ר אלעזר, לך לך, לך היינו לעצמך, כלומר, לתקן את עצמך, לתקן את המדרגה שלך. **לך לך**, כי אין לך להמצא כאן בין הרשעים הללו.

פסקה כב

ורזא דמלה וכו': וסוד הדבר בפירוש המלות **לך לך**, כי הקב"ה נתן לאברהם רוח החכמה והיה יודע ומצרף את הרוחות של ישובי העולם. והיה מסתכל בהם ושקלם במאזנים, וידע והשיג הכחות הממונים על רוחות הישוב.

פירוש. כי הקשה לו כיון שכתוב, ויצאו מאור כשדים ויבואו עד חרן וישבו שם, א"כ כבר יצאו מארצם ומולדתם, ולמה אמר לו הקב"ה לך לך מארצך וממולדתך. אכן כשנדע פנימיות הדברים הללו, לא יקשה לנו כלום, וזהו שמבאר לפנינו. וצריך שתדע סוד כחו של נמרוד של אברהם להשליכו אל כבשן האש, שה"ס אור כשדים, וכן סוד הצלתו מכבשן האש.

והענין הוא, כי כל הדינים והקליפות נמשכים מקו שמאל מסוד הארת השורק שה"ס חכמה בלי חסדים שהוא אש שורף, (כנ"ל דף ב' אות ד' ד"ה פירוש) והראש שלהם היה אז נמרוד, כמ"ש, הוא החל להיות גבור ציד לפני ה'. ולפיכך בעת שאברהם המשיך לו את המוחין העליונים הללו, שנמשכים בג' קוין זה אחר זה, והגיע וקבל הארת קו השמאל שה"ס הארת נקודת השורק, תכף נפל תחת שליטת נמרוד, שהשליכו לכבשן האש, הנמשך מכח גבורת הארת השורק, ואז עזרו הקב"ה שימשיך את הארת קו האמצעי על המסך דחירק, המכריע ועושה שלום בין ב' הקוין ימין ושמאל, והחכמה שבשמאל מתלבשת ונכללת בהחסדים שבימין, שאז מאירין המוחין בכל השלימות, והדינים מתבטלים כנודע, ועל ידי זה נצל אברהם מכבשן האש, ויצא מאור כשדים, וזכה להתגלות ה'. בסו"ה ויאמר ה' אל אברם לך לך וגו'.

ונתבאר לעיל (בפרשת נח דף צ"ג אות רס"ג ד"ה ביאור) שהמסך דחירק, שעליו יוצא קו האמצעי, נמשך ממדת הדין שבמלכות, שלא נמתק ברחמי הבינה, המכונה

מנעולא. ע"ש. והוא מטעם, כי הימין והשמאל הם במחלוקת, להיותם בסוד ב' כתובים המכחישים זה את זה, (כנ"ל בראשית א' דף נ"ז אות מ"ד ד"ה וזה) שבהיות קו השמאל נמשך מהארת השורק, הנמשך מבינה שחזרה לראש א"א, ע"כ כחו רב ורוצה לבטל הארת הימין, הנמשך מנקודת החולם, דהיינו מהבינה בעת שהיתה לחוץ מראש א"א. ובהיות קו הימין השורש אל קו השמאל, ע"כ רוצה לבטל את תקפו של קו השמאל ולהכניעו, כיחס השורש אל הענף שלו. ולפיכך אין קו השמאל נכנע להכלל בקו הימין, זולת ע"י ב' ענינים שפועלים בו: א' המסך דחירק. ב' קו האמצעי שה"ס קומת החסדים היוצאת על המסך הזה. ענין הא' בא למעט את קו השמאל מבחינת ג"ר אל בחינת ו"ק דחכמה. ופעולה זו נעשתה ע"י המסך דחירק. מטרם שיוצאת עליו קומת אור החסדים. ענין הב' בא לפעול, הזווג דהכאה עם אור העליון שנעשה על מסך דחירק הזה, המוציא קומת החסדים, כי אז מתוך שמצד אחד ירד קומת קו השמאל לבחינת ו"ק דחכמה, ואין מעלתו גבוה עתה מקו הימין. ומצד הב' נתרבו החסדים מב' הצדדים של קו השמאל, (כמ"ש בזהר אמור אות ר') אברהם מהאי סטרא ויעקב מהאי סטרא. דהיינו מקו ימין המכונה אברהם, ומקו אמצעי המכונה יעקב. ע"כ נכנע קו השמאל המכונה יצחק, ונכלל בתוך החסדים של הימין והאמצעי. אמנם כל זמן שלא נתמעט קו השמאל מהג"ר שלו, לא יועיל שום כח להכליל אותו בקו הימין.

ולפיכך אין קו האמצעי יכול להכריע וליחד ב' הקוין מטרם שהמסך דחירק יוכל למעט את קו השמאל לבחינת ו"ק דחכמה. והנה בעת שב' הקוין מאירים בהמדרגה נמצאת המלכות דנוקבא בהכרח, בסוד נקודה דאמצעיתא דישובא, שה"ס המפתחא (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב') שפירושה, שהמלכות נמתקת לגמרי בהבינה וקבלה צורת הבינה, בסוד **אמא אוזיפת לברתא מאנהא**, (כנ"ל בהק' הזהר דף כ' אות י"ז) כי בלי זה אין המלכות ראויה לקבל שום אור ישר הנמשך ממעלה למטה. (כנ"ל בראשית א' דף ז' אות ג' ד"ה וכבר) וע"כ כשרוצים להמשיך בה סוד המנעולא, שהוא עצמות המלכות שלא נמתקה בבינה, כדי שתמעט את הקו שמאל לו"ק דחכמה, צריכים לד' פעולות. פעולה א' הוא להמשיך שם סוד צמצום א' שנעשה על המלכות שלא תקבל אור. ופעולה זו מבוארת כאן באות כ"ג. פעולה ב' הוא לגלות הדינים בסוד המסך שבצמצום א'. ופעולה זו מבוארת באות כ"ד, שעתה נשלמת בהמלכות, בחינת מדת הדין בלי מיתוק הבינה, הנקראת **מנעולא**. פעולה ג' להעלות המנעולא הזאת ממקום המלכות למקום בינה. כדי למעט משם את הקו שמאל לבחינת ו"ק דחכמה. והיא מבוארת באות

כ"ה. פעולה ד' הוא הזווג היוצא על המסך הזה, שנשלמים בו המוחין בכל השלימות והיא מבוארת באות כ"ז.

וזה אמרו כאן, **דהא קב"ה יהיב ליה לאברהם רוחא דחכמתא**. דהיינו שקבל רוח החכמה בסוד ב' הקוין ימין ושמאל, כי הארת השמאל הנמשכת מנקודת השורק, סופו לגלות רוח החכמה כנ"ל. **והוה ידע ומצרף סטרי דישובי עלמא** והיה יודע ומברר הצדדים של ישוב העולם, דהיינו צד הימין וצד השמאל המאירים בהמלכות בהמקום שמחזה ולמטה. שהוא המקום הנקרא **ישוב העולם**, משום ששם מתגלה החכמה, שאין בני אדם נשלמים זולתה. אבל מחזה ולמעלה של המלכות אין שם מקום ישוב, כי שם לא יוכלו להאיר אורות החכמה לבני אדם. **ואסתכל בהו ואתקל בתקלא וידע חילין די ממנן על סטרי ישובא**, והסתכל אברהם בב' הקוין, ושקל אותם במאזנים כלומר שהמשיך הארת החכמה שהמשכתה מכונה משקל (כנ"ל בראשית א' דף ש"ג אות שפ"ז) וידע הכחות הממונים על צדדי הישוב, דהיינו שהמשיך ההארות שבצד ימין וצד שמאל וידע אותם.

פסקה כג

כד מטא לגו נקודה דאמצעיתא דיישובא וכו': כשהגיע אל נקודה האמצעית דישוב, שה"ס נקודת המלכות מבחינת מפתחא (כנ"ל בדיבור הסמוך) שקל במאזנים ולא עלה בידו כלומר שהעלה מ"ן להמשיך שם רוח החכמה ולא נמשך לו. הסתכל לדעת את הכוח הממונה עליה, וכוונתו לא הספיקה להשיג אותה. פירוש, אחר שהמשיך ב' הקוין ימין ושמאל, מטרם שהמשיך קו האמצעי, נאחז בו נמרוד הרשע והשליכו לכבשן האש, שה"ס אור כשדים. ולפיכך עזרו הקב"ה להמשיך את קו האמצעי כדי להצילו מכבשן האש ולהוציאו מאור כשדים, כנ"ל בדיבור הסמוך. ונתבאר שם שהוצרך לד' פעולות עד לגלות קו האמצעי, ופעולה הא' מבוארת כאן, וז"ש **כד מטא לגו נקודה וכו'** כלומר שהגיע להמשיך את קו האמצעי, שפעולה הא' היא שנגלה לו בחינת צמצום א' בנקודת המלכות, וע"כ **תקיל בתיקלא ולא הוה סליק בידיה**, כי אחר שרבצה כח צמצום א' על המלכות לא יכלה לקבל לתוכה שום אור ישר. וכיון שראה שאינה מקבלת אור, **אשגח למנדע חילא די ממנא עלה**, הסתכל לראות ולבדוק את כח המפתחא השולט עליה, שבסגולתה ראויה לקבל האורות, אבל לא יכול להשיג עוד שם את כח הזה, והוא משום, שנמשך עליה כח צמצום א', שהיא חלק הנקודה שאינה נמתקת בהבינה, כנ"ל. אמנם עוד לא מצא שם כח הדין, כי כח הדין אינה נגלה עוד בצמצום א' עצמו, אלא בסגולת

המסך שנתקן שם, אחר הצמצום, (כנ"ל בראשית א' דף ב' אות א' ד"ה ומתוך ע"ש) שמסך הזה נקרא מנעולא. וזהו שנעשה בפעולה הב', שנתבאר להלן בדבור הסמוך.

פסקה כד

תקיל כמה זמנין וחמא דהא מתמן אשתיל כל עלמא וכו': שקל כמה פעמים וראה שמשם נשתל ונתיסד כל העולם. פירוש, מכח ששקל הרבה פעמים ולא עלה בידו להמשיך שם אור, נגלה עי"ז כח הדין שבה, מבחינת המסך שנעשה בהמלכות אחר צמצום א'. ואז ראה והכיר שמהמסך הזה נתיסד כל העולם. דהיינו שנתיסד בו המלכות שנקראת עולם. **אשגח וצרף ותקל למנדע, וחמא דהא חילא עלאה דעלה לית ליה שיעורא עמיק וסתים**, הסתכל ובירר ושקל לדעת הענין, וראה כי כח העליון שעליה אין לו שיעור, והוא עמוק וסתום. פירוש. כי ראה בנקודת המלכות את כח העליון הנקרא מנעולא, כי עתה נגלה לו שכח הזה שולט בה, שהוא נבחן שאין לו שיעור והוא עמוק וסתום שאין לפתחו. והוא מטעם, שלא יתכן השגה ותפיסא, אלא עם התלבשות האור, ובכל מקום ששולט כח המנעולא אי אפשר להמשיך שם אור העליון. כנ"ל. וע"כ אין שום השגה ותפיסא שם. אמנם עודנו אינו מספיק לבחינת מסך דחירק לקו האמצעי, כי מסך הזה אינו שולט רק בהמלכות לבד ולא כלום בט' ספירות הראשונות, וע"כ אין בכחו עוד למעט את קו השמאל, שהוא מט"ר לבחינת ו"ק, שזהו כל הנרצה ממסך הזה, כנ"ל בדבור הסמוך. וזהו שמדייק, **ולאו איהו כגווני דסטרי דרגי דישובא**, שהיא אינה דומה לספירות של בחינת הישוב. דהיינו לט"ר. כי הט"ר עודם בבחינת מפתחא, והנקודה דמלכות כבר היא בבחינת מנעולא. ובכדי שיפעול גם על ט"ר, שבכללם הוא קו השמאל, צריכים לפעולה ג', שתתבאר לפנינו בדבור הסמוך.

פסקה כה

אשגח ותקיל וידע דהא כמה דמההיא נקודה אמצעיתא דישובא מניה אשתיל כל עלמא לכל סטרוי: הסתכל ושקל וידע כי כמו שנקודה האמצעית דישוב. דהיינו נקודה דמפתחא, שעלתה לבינה, שמשום זה נשתל ממנה כל העולם לכל קצותיו דהיינו שהיא שולטת על כל ספירת ז"א וכל ספירות הנוקבא, המכונים קצוות העולם מטעם היותה למעלה מהם. **הכי נמי ידע, דהא חילא דשרי עלה, מתמן נפקו כל שאר חילין דממנן על כל סטרי עלמא** כן ידע, שהכח השורה עתה על הנקודה, שהיא בחינת המנעולא, עלתה ג"כ להבינה, ומשום זה, נמשכים ויוצאים ממנה כל שאר הכחות הממונים על כל קצוות העולם, כלומר, כיון שעלתה לבינה נמשכה משם שליטתה בכל ספירות ז"א וכל ספירות הנוקבא, המכונים קצוות העולם. ועל ידי זה נתמעט ג"כ הקו שמאל של הנוקבא, ונעשה

לו"ק דחכמה, שאינו נחשב לאור ישר. אע"פ שהקו שמאל היא מט"ס ראשונות, כי מכח עלית המנעולא למעלה לבינה, היא שולטת וממעטת את אור ישר דהיינו הג"ר, מכל הט"ס ראשונות. **וכלהו ביה אחידן**, וכל הספירות נאחזו עתה בנקודת המנעולא, **כדין ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען**, אז, אחר שנתמעט קו השמאל מג"ר, וירד לבחינת ו"ק ואין מעלתו גבוה מקו הימין. פקע כח שליטתו, ונצל אברהם מכבשן האש ויצא מאור כשדים. כי עתה שנפל לו"ק, הוא נכנע לקו הימין (כנ"ל דף י"ג אות כ"ב ד"ה ונתבאר ע"ש) אמנם אינו נכנע לגמרי להתכלל בהחסדים שבימין מטרם שנעשה הזווג מאור העליון על מסך דחירק הזה, ומוציא קומת החסדים, כמ"ש שם, ופעולה הזאת תתבאר לפנינו להלן באות כ"ח.

פסקה כו

עוד אשגח ותקיל וצריף למיקם על ברירא דמלה דההוא אתר: עוד הסתכל ושקל וברר, לעמוד באופן ברור על אותו המקום, **ולא הוה ידע**, **ולא יכיל למיקם עלה לאתדבקא**, ולא היה יודע, ולא היה יכול לעמוד עליה כדי להדבק בה. פירוש, שנתכפלו עליו הדינין, כי עד עתה היו רק בחינת הדינין מכח הארת השמאל, שלא היה יכול להתדבק בהארתו, להיותו אש שורף מכח חסרון חסדים כנ"ל. ועתה אחר שהמנעולא עלתה לבינה ומיעטה את קו השמאל לבחינת ו"ק, ומטרם שנעשה הזווג להמשכת חסדים, נמצא שמלבד ששלטו עוד עליו דינין הקודמים מהארת השמאל, שמשום זה, **ולא יכיל למיקם עלה לאתדבקא**, נתוספו עליו עתה הדינין של ביטול הג"ר, **ולא הוה ידע**. ונמצאו עתה הדינין כפולים. **כיון דחמא תוקפא דהאי אתר**, כיון שראה תוקף הדינין של מקום הזה, דהיינו ביטול הג"ר, **ולא יכיל למיקם עלה**, וגם לא יכול לעמוד עליו להדבק בו, מחמת שגם הדינין דהארת השמאל נשארו בשליטתם, שהם אש שורף, **מיד**, **ויבואו עד חרן וישבו שם**, ופירוש, השם **חרן** יורה חרון אף, על מה שנתכפלו עליו הדינין, ומשמיענו הכתוב, כי מלבד שלא בא לארץ כנען, שה"ס ארץ מוציאה פירות, הרומז על המקום שמחזה ולמטה של הנוקבא, הוא בא למקום **חרן** דהיינו לחרון אף, כי נתכפלו עליו הדינין כנ"ל. וישבו שם.

פסקה כז

מאי טעמא דאברהם: שואל מהו הטעם שאברהם נתעכב בחרן ולא הלך משם תכף לארץ כנען, כי הכתוב אומר **וישבו שם**. ואומר, **אלא דאיהו הוה ידע וצריף בכל אינון שלטנין מדברי עלמא בכל סטרו דישובא** שאברהם היה יודע ומברר כל אלו השליטים מנהיגי העולם בכל רוחות הישוב. שהם באים מכח המנעולא, שהיא בחינת נקודה אמצעית

מכללות כל העולם (כנ"ל בהק' הזהר דף מ"ד אות מ"א ד"ה ביאור) **והוה תקיל וצריף אינון דשלטין בסטרי דישובא מדברי ככביא ומזליהון**, וכן היה שוקל ומברר את אלו השולטים ברוחות הישוב, שהם מנהיגי הככבים ומזלות, דהיינו הבאים מכח המפתחא, שהיא נמשכת מהבינה, בסוד אמא אוזיפת לברתא מאנהא. (כנ"ל בהק' הזהר דף כ"ה אות י"ז) והארת הג"ר דבינה מכונות **ככבים**, והארת ז"ת דבינה, מכונות **מזלות**. וע"כ השליטים הבאים ממפתחא מנהיגים אותם. **מאן אינון תקיפין אלין על אלין** כמה הם חזקים אלו על אלו, כלומר שהיה שוקל כח אלו השליטים הנמשכים ממנעולא כלפי כח השליטים הבאים ממפתחא לדעת, מי מהם חזק יותר שיוכל לבטל את חברו. פירוש. כי לא יצא מאור כשדים, אלא אחר שהמנעולא עלתה לבינה, אשר אז נתגברו שליטי המנעולא על שליטי המפתחא השולטים בקצוות העולם והמעיטו אותם לבחינת ו"ק, שבכללם נתמעט גם הקו שמאל לבחינת ו"ק, ופקע כחו, ואז יצא מאור כשדים ובא לחרן. (כנ"ל דף ט"ו אות כ"ה ד"ה אשגח ע"ש) ועתה כשבא לחרן, חזר על חקירתו וחזר ושקל ב' מיני השליטים מי מהם חזק יותר שיוכל לבטל את חבירו, והיה זה משום שעוד לא הרויח כלום עם צאתו מאור כשדים, אלא עוד, שנתוספו עליו דינים מביטול הג"ר, ע"כ ניסה, אולי יוכל עכ"פ לחזור להשיב את הג"ר דהארת השמאל. וע"כ חזר ושקלם אלו כנגד אלו, והיה מקוה לראות, ששליטי המפתחא יהיו יותר חזקים משליטי המנעולא, ולא יתמעטו מג"ר מחמתם. **והוה תקיל כל ישובי דעלמא והוה סליק בידוי**. והיה שוקל כל ישובי העולם, דהיינו הט"ס ראשונות, והיה עולה בידו. כלומר, שעלה בידו לברר כרצונו, אשר שליטי המפתחא חזקים יותר משליטי המנעולא, ואין הג"ר שלהם מתבטלות מחמתם. **כד מטא להאי אתר, חמא תקיפו דעמיקין, ולא יכיל למיקם ביה**. אבל כשהגיע למקום הזה, דהיינו לנקודת המלכות, ראה עצמת העמקים, דהיינו תוקף הדינין דמנעולא שהתחזקה על המפתחא וביטלה הג"ר ולא יכול לעמוד בו. כלומר שלא היה יכול להתדבק בו, מכח הדינין דהארת השמאל, שעוד לא עברו, דהיינו שחזר עליו התכפלות הדינין, כנ"ל. ולפי שעוד לא החליט בקביעת המסך דחירק, שהוא המסך דמנעולא אלא שהיה מנסה עוד לשקול הכחות של ב' מיני השליטים זה על זה. ע"כ נתעכב בחרן, דהיינו בחרון אף, כמ"ש **וישבו שם**.

פסקה כח

כיון דחמא קב"ה, אתערותא דיליה ותיאובתא דיליה. מיד אתגלי עליה, ואמר ליה לך לך: כיון שראה הקב"ה את ההתעוררות שלו ואת התשוקה שלו, מיד נגלה עליו ואמר לו **לך לך. למנדע לך ולאתקנא גרמך**, לדעת את עצמך, ולתקן את עצמך. כלומר, שיפסיק

מלשקול את כחות העליונים, אלא שיעלה מ"ן וימשיך זווג עליון על המסך הזה שנגלה לו, כנ"ל, שבזה יזכה להמשיך דעת לעצמו, ויתקן את עצמו. וכאן נעשה פעולה הד' (הנ"ל באות כ"ב ד"ה ולפיכך) שנמשכה קומת החסדים על מסך דחירק הנ"ל, שה"ס יציאת קו האמצעי המכריע על ב' הקוין ימין ושמאל, שכוללם יחד, שבזה נשלמו המוחין, ונגלו לו ונמשכו לו כל הברכות האמורים בכתוב הזה.

פסקה כט

מארצך, **מההוא סטרא דישובא דהוית מתדבק ביה וכו**': מארצך, היינו שאמר לו לך לך, מאותו צד של הישוב שהית דבוק בו, שהוא צד הימין בלי התכללות השמאל. **וממולדתך** היינו שאמר לו לך לך, מאותו החכמה שהית מסתכל ושוקל התולדה שלך, והרגע והשעה והזמן שנולדת בו, ובאותו הכוכב ובאותו המזל. שכל זה הוא הארת השמאל בלי התכללות הימין, שהארה זו באה בכח המפתחא, שממנה באים מנהיגי הככבים ומזלות. כנ"ל בדיבור הסמוך. ומה שהארת השמאל מכונה **מולדתך**, וכן מ"ש ששקל הרגע והזמן שנולד בו, הוא כי מוחין דהולדת נשמות, נמשכים רק מהארת השמאל, וע"כ, המשא ומתן בו, דהיינו מה ששקל אברהם את הכחות אלו כנגד אלו (כנ"ל בסמוך), נבחן כחוקר לדעת הרגע שנולד בו, לראות ולבדוק באיזה קומה נולד אז, אם מג"ר אם מו"ק, וכדומה.

פסקה ל

ומבית אביך, **דלא תשגח בביתא דאבוך וכו**': ומבית אביך, היינו שאמר לו לך לך, ולא תסתכל עוד בבית אביך, שהוא חרן, שלא תסתכל אם יש לך שורש להצליח בהעולם מבית אביך. כלומר שלא תשקול עוד ב' מיני השליטים אלו נגד אלו ולקוות להחזיר שליטת המפתחא שנעלמה, (כנ"ל דף ט"ז אות כ"ו ד"ה עוד) שפעולה זו הוא קליפת חרן, כמ"ש שם. **בגין כך לך לך מחכמה דא ומאשגחותא דא**, ועל כן לך לך מחכמה זו ומהסתכלות הזו.

פסקה לא

תא חזי דהכי הוא וכו': בוא וראה שכן הוא. כי כבר יצאו מאור כשדים, והיו בחרן, ולמה יאמר לו לך לך מארצך וממולדתך, הרי כבר יצא מאור כשדים שהיא ארצו ומולדתו. אלא עיקר הדבר הוא בהכרח, כמו שאמרנו, אשר מארצך פירושו מהארת הימין בלי השמאל, וממולדתך פירושו הארת השמאל בלי הימין.

אל הארץ אשר אראך: פירושו, אראך, מה שלא יכולת לעמוד עליו, מכח הדינין דהארת השמאל, ולא יכולת לדעת הכח של ארץ ההיא, דהיינו המלכות, שהוא עמוק וסתום

מכח הדינין דביטול הג"ר כנ"ל. ומעתה אני מבטיח אותך שיסורו ממך ב' מיני הדינין הללו. ויאירו לך המוחין בשלימות הג"ר ובמתיקות הדביקות.

פסקה לב

ואעשך לגוי גדול וכו': ואעשך, הוא בזכות הכתוב לך לך. כלומר בזכות שהעלה מ"ן וגרם זווג עליון על המסך דחירק, שהוציא קומת החסדים, שעי"ז נשלמו המוחין העליונים כנ"ל, בשביל זה זיכה הקב"ה גם אותו באלו המוחין הגדולים, והיינו ההבטחה **ואעשך לגוי גדול**. **ואברכך** הוא בזכות שכתוב מארצך. כלומר, ע"י שפירש את עצמו מקו ימין הבלתי כלול בשמאל, זכה להארת הימין הנכלל עם הארת השמאל, שהארתו מרומזת בהכתוב ואברכך. ואגדלה שמך, הוא בזכות שכתוב וממולדתך, כלומר בזכות שפירש את עצמו מהארת השמאל הבלתי כלול בימין, זכה להבטחה המרומזת בהכתוב **ואגדלה שמך**, שה"ס הארת השמאל הכלולה בהחסדים שבימין.
והיה ברכה, הוא בזכות שכתוב ומבית אביך. כלומר בזכות שפירש את עצמו מקליפת חרן השולטת בחרן שה"ס בית אביך כנ"ל, זכה להבטחה והיה ברכה, שה"ס הארת קו האמצעי.

פסקה לג

ר"ש אמר וכו': ר"ש חולק, ואומר, **ואעשך לגוי גדול** הוא הארת צד ימין. **ואברכך** הוא הארת צד שמאל. ואגדלה שמך הוא הארת קו האמצעי. **והיה ברכה** הוא מצד ארץ ישראל. כלומר מצד הנוקבא, המכונה ארץ ישראל. **הא הכא כרסיא** וכו': הרי יש כאן, כסא של ארבע רגלים, דהיינו ג' קוין שהם חסד גבורה תפארת, שהם ג' רגלים, והנוקבא, שהיא רגל ד', שהם ארבע רגלים של כסא העליון, שהוא בינה. (להלן דף כ"ז ד"ה פירוש) מכאן ואילך הברכות הם לאחרים הנזונים מכאן, דהיינו שיתברכו אחרים בשבילו, שכתוב ואברכה מברכיך ומקללך אאור וגו'.

פסקה לד

ר' אלעזר הוה יתיב וכו': ר' אלעזר היה יושב לפני ר' שמעון אביו, והיה עמו ר' יהודה ור' יצחק ור' חזקיה. א"ר אלעזר לר' שמעון אביו, מה זה שכתוב לך לך מארצך וממולדתך, כיון שכולם יצאו מאור כשדים ללכת ארץ כנען, למה לא נאמר לו שכולם ילכו.

פסקה לה

דהא אע"ג וכו': כי הגם שתרח היה עובד עבודה זרה, אבל כיון שנתעורר בהתעוררות יפה לצאת עם אברהם, וראינו שהקב"ה חפץ בתשובת הרשעים, והוא התחיל לצאת, למה לא כתוב. **לכו לכם**, למה רק לאברהם לבדו נאמר **לך לך**.

פסקה לו

א"ל ר"ש אי תימא וכו': אמר לו ר' שמעון, אם תחשוב, כשתרח יצא מאור כשדים, היה זה כדי לעשות תשובה, אינו כן. אלא כשיצא רק להנצל יצא, כי כל אנשי ארצו היו רוצים להורגו. כי אחר שראו שאברהם ניצל מכבשן האש, היו אומרים לתרח, אתה הוא, שהית מטעה אותנו בפסילים הללו, והיו רוצים להורגו, ומשום הפחד מפניהם יצא תרח. ולפיכך, כיון שהגיע לחרן, לא יצא עוד משם, כי כתוב, וילך אברם וגו' וילך אתו לוט, ואלו תרח לא נזכר בהכתוב.

פסקה לז

פתח ואמר וימנע מרשעים אורם וכו': מקרא זה כבר בארוהו. אבל וימנע רשעים אורם, זה נמרוד ובני דורו, שיצא אברהם מהם, שהוא היה אורם. וזרוע רמה תשבר, זהו נמרוד.

פסקה לח

דבר אחר וימנע וכו': פירוש אחר. וימנע מרשעים אורם, זהו תרח ובני ביתו. **אורם** זהו אברהם. כי **האור** לא כתוב אלא **אורם**, שהיה עמהם. דהיינו אברהם שהיה עמהם, ויצא מהם. וזרוע רמה תשבר, זהו נמרוד שהיה מטעה אחריו כל בני העולם. ומשום זה כתוב **לך לך**, כדי להאיר לך, ולכל אלו שיצאו ממך מכאן ואילך.

פסקה לט

תו פתח ואמר, ועתה לא ראו אור: ושואל אימתי היה זה. ואומר שזה היה, בשעה שאמר הקב"ה לאברהם לך לך וגו'. כי לאחר שאברהם יצא מהם, לא ראו יותר אור, בהיר הוא בשחקים, סובב על אברהם שרצה הקב"ה להדביק את אברהם באור העליון שיאיר שם.

פסקה מ

ורוח עברה ותטהרם, סובב על תרח ובני עירו, כי לאחר כך חזרו בתשובה, תרח וכל בני עירו. שכתוב, ואת הנפש אשר עשו בחרן, הרי שבני עירו עשו תשובה. תרח עשה תשובה, שכתוב ואתה תבא אל אבותיך בשלום. ואם תרח לא היה עושה תשובה, לא היה אומר לו הקב"ה לאברהם, שיבא אל אבותיו בשלום.

פסקה מא

ואעשך לגוי גדול וכו': בכתוב הזה יש שבע ברכות. ואעשך לגוי גדול, אחת. ואברכך, שתים. ואגדלה שמך, שלש והיה ברכה, ארבע. ואברכה מברכיך, חמש. ומקללך אאור, שש. ונברכו בך כל משפחות האדמה, הרי שבע. ואחר שנתברך בשבע ברכות הללו, מה כתוב, וילך אברם כאשר דבר אליו ה', שפירושו, שהלך לירד לעולם הזה כמו שנצטוה.

פירוש, כי אברהם הוא הנשמה (כמ"ש לעיל אות י"ג) ואחר שהנשמה נתברכה בשבע ברכות הנ"ל, יורדת לעולם הזה להתלבש בגוף.

פסקה מב

מיד וילך אתו לוט וכו': זהו הנחש שנתקלל והעולם נתקלל בסבתו. כלומר, ע"כ מכנה הכתוב להנחש בשם לוט, כי **לוט**, פירושו קללה בלשון ארמית, והוא שנתקלל והביא קללה להעולם. והוא מתלוהאל הנשמה בעולם הזה. **דאיהו קאים לפתחא וכו'** שהנחש עומד לפתח להשטות הגוף, כמ"ש לפתח חטאת רובץ. וע"כ לא תפעול הנשמה העבודה שנצטוית עד שיעברו עליה י"ג שנים בעולם הזה. כי מי"ב שנים ומעלה, הנשמה מתעוררת לעבוד העבודה שנצטוית, וז"ש ואברם בן חמש שנה ושבעים שנה, שבעים במספר קטן הוא שבע, שבע וחמש הם י"ב. ואז יוצאת הנשמה מחרן, שהוא הקליפות, ומתעוררת ללכת בעבודת השם.

פסקה מג

וכדין אתחזיאת וכו' ואז, אחר י"ב שנה, תראה הנשמה בעולם הזה, שהיא באה **מחמש שנים**, שהם חמש מאות פרסאות של עץ החיים, כלומר, שאז ניכרת, שהיא תולדה דז"א הנק' עץ החיים ומהלכו ת"ק פרסאות (כמ"ש לעיל דף ח' ד"ה ת"ק ע"ש) **ושבעים שנה**, זהו אותו אילן ממש שהוא שביעי בהמדרגות, דהיינו הנוקבא שהיא ספירה שביעית מז"ס חג"ת נהי"מ. ואז ניכרת הנשמה שהיא תולדה דז"א ותולדה דנוקבא, כמ"ש שם באורך.

פסקה מד

כדין נפקת מההוא וכו': אז יוצאת הנשמה מאותה הזוהמא של הנחש, ונכנסת בעבודה הקדושה, וז"ש **בצאתו מחרן**, מאותו חרון אף ומתוקפו של השטן, שעד עתה היה משטה את הגוף והיה שולט עליו.

פסקה מה

באילנא שלטא ערלה וכו': באילן שולט הערלה שלש שנים, שהם נקראים שני ערלה. ובבן אדם, שלש עשרה שנה נקראים בו שני ערלה. כיון שאלו השנים עוברות על הגוף, והנשמה מתעוררת לעבוד עבודה הקדושה, היא פוקדת את הגוף, ומעוררת בו רצון טוב, להכניע את הנחש הזה. ואז לא יוכל הנחש לשלוט עליו כמו שהיה מקודם לכן.

פסקה מו

דכתיב ויקח וגו': שכתוב ויקח אברם את שרי אשתו וגו' **שרי אשתו** זה הגוף, שהוא כלפי הנשמה כערך הנקבה כלפי הזכר. **ואת לוט בן אחיו**, זהו הנחש, שאינו סר כל

כך מן הגוף, גם לאחר י"ג שנה, משום שגם דביקות הגוף לא תסור כל כך ממנו, אבל התעוררותה של הנשמה מכה אותו תמיד, ומתרה בו ומוכיח אותו, ומכניעו בעל כרחו, ואינו יכול למשול.

פסקה מז

ואת כל רכושם אשר רכשו: אלו הם מעשים הטובים שאדם עושה בעולם הזה בכח התעוררות הנשמה. **ואת הנפש אשר עשו בחרן**. היינו אותה הנפש שהיתה בתחילה בדביקות ובהתחברות של הערלה עם הגוף, ואחר כך תקנה אותה הנשמה. עליה אומר הכתוב, ואת הנפש אשר עשו בחרן. והיינו נפש המתאוה, שיש לה קורבה חזקה אל תאות הגוף והקליפות. כמ"ש להלן.

דהא לבתר דתליכר וכו': כי לאחר כך, מי"ג שנה ולמעלה, שהנשמה מתעוררת לתקן את הגוף, שניהם, הנשמה עם הגוף, מתקנים אותה הנפש, שנשתתפה בתוקף הדינים של הנחש ובתאותו הרעה, וזה שכתוב, ואת הנפש אשר **עשו** בחרן. שאומר, **עשו**, שהוא לשון רבים, משום שסובב על הנשמה ועל הגוף, ששניהם מתקנים את הנפש. הנשמה ע"י התעוררותה שמעוררת את הגוף, והגוף על ידי מעשיו הטובים.

פסקה מח

ועם כל דא וכו': ועם כל זה מתקפת הנשמה על אותו הנחש לשבור אותו בתוקף השעבוד של תשובה. וזהו שכתוב, ויעבור עד מקום שכם, אשר **שכם** הוא מקום משכנה של השכינה (כמ"ש להלן באות פ') והיינו משום שכבר נשבר לגמרי תוקפו של הנחש, על ידי הנשמה. (ע"כ ס"ת)

פסקה מט

וילך אברם וגו' אר"א ת"ח וכו': אמר ר' אלעזר בוא וראה. כי לא כתוב **ויצא** אברם כאשר דבר אליו ה', אלא **וילך** כמו שאתה אומר **לך לך**. הוא, משום שהיציאה כבר עשו מקודם לכן. שכתוב, ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען. וע"כ, כתוב עתה, **וילך**, ולא כתוב ויצא.

פסקה נ

כאשר דבר אליו ה': היינו כפי שהבטיח לו בכל ההבטחות. **וילך אתו לוט**, שנתחבר עמו כדי ללמוד ממעשיו. ועם כל זה לא למד כל כך, **אמר ר' אלעזר**, אשריהם הצדיקים הלומדים דרכיו של הקב"ה, כדי ללכת בהם, וליראה ממנו, מאותו יום הדין שעתיד האדם ליתן דין וחשבון לפני הקב"ה.

פסקה נא
פתח ואמר, ביד כל אדם יחתום וגו': מקרא הזה בארוהו. אבל בוא וראה. ביום ההוא שנשלמו ימיו של האדם לצאת מהעולם. ביום ההוא שהגוף נשבר והנפש צריכה לפרוש ממנו. אז ניתן רשות להאדם לראות, מה שלא היה יכול לראות בעת ששלט הגוף, ומשיג, דבר על בוריו.

פסקה נב
וכדין קיימי עליה וכו': ואז עומדים עליו שלשה שליחים, (שענינם מבואר ויקהל אות פ"ז ע"ש) וחושבים ימיו וחטאיו, וכל מה שעשה בעולם הזה. והוא מודה על הכל בפיו, ואח"כ חותם עליו, על הדין וחשבון, בידו. וזהו שכתוב, ביד כל אדם יחתום.

פסקה נג
ובידיה כלהו חתימין וכו': ובידו כולם, חתומים כל מעשיו וחטאיו לדון אותו בעולם הזה, על ראשונים ועל אחרונים על חדשים ועל ישנים, אף אחד מהם אינו נשכח, וזהו שכתוב לדעת כל אנשי מעשהו. וכמו שכל אלו המעשים שעשה בעולם הזה היה בגוף ורוח יחד, כן הוא נותן חשבון עליהם כשהוא בגוף ורוח יחד, מטרם שנפטר מהעולם.

פסקה נד
ת"ח כמה דחייביא: בוא וראה כמו שהרשעים הם קשי עורף בעולם הזה, כן אפילו בשעה שעומדים לצאה מעולם הזה מקשים עורף. משום זה, אשרי הוא האדם, הלומד בעולם הזה דרכיו של הקב"ה כדי ללכת בהם. והרשע, אע"פ שמסתכל באלו הצדיקים, הוא מקשה ערפו ואינו רוצה ללמוד מהם.

פסקה נה
ובגין כך אית ליה וכו': ומשום זה יש לו להצדיק לאחוז בו, ואף על פי שהרשע מקשה ערפו, לא יעזוב אותו. ויש לו להחזיק אותו בידו ולא ירפה ממנו, כי אם ירפה ממנו, ילך ויחריב העולם.

פסקה נו
ת"ח מן אלישע וכו'. בוא וראה מן אלישע שדחה לגחזי, (כמ"ש בסנהדרין קז:) וכן באברהם, כל זמן שהיה לוט עמו, לא נתחבר עם הרשעים, כיון שנפרד ממנו, מה כתוב, ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן, וכתיב ויאהל עד סדום. ומה כתוב אחריו. ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד. הרי שנתחבר עם הרשעים.

פסקה נז
אמר ר' אבא וכו': אר"א, לר' אלעזר, זה שאמרת וילך אברם ולא כתוב ויצא אברם, משום שהיציאה כבר עשו מקודם לכן, (כנ"ל באות ל"א) יפה הוא. אבל בסוף הפסוק מה כתוב, **בצאתו מחרן**, הרי שהדבור נסמך גם על היציאה, אע"פ שכבר יצא. **אמר ר' אלעזר מחרן כתיב**, אבל עיקר היציאה היא היציאה מארץ מולדתו, שזה היה מקודם לכן. מה שאין כן היציאה מחרן, באה עתה עם הדבור **לך לך** וגו', ויתכן לומר כאן בצאתו מחרן.

פסקה נח
ויקח אברם וגו': שואל מהו ויקח שאומר הכתוב. ואומר, אלא שהמשיכה בדברים טובים. כי אין לו רשות לאדם להוציא אשתו ללכת לארץ אחר בלי רצונה. וכן הוא אומר קח את אהרן. קח את הלוים. ומשום זה, **ויקח אברם**, דהיינו שהמשיכה בדברים, והודיע אותה כמה רעים הם דרכי בני הדור, וע"כ כתוב ויקח אברם את שרי אשתו.

פסקה נט
ואת לוט בן אחיו: שואל מה ראה אברהם, להדביק את לוט אליו. ואומר. אלא משום שצפה ברוח הקדש שדוד עתיד לצאת ממנו. **ואת הנפש אשר עשו בחרן**, אלו הם גרים וגיורות שתקנו את נפשותם. אברהם היה מגייר את האנשים ושרה היתה מגיירת את הנשים, וע"כ מעלה עליהם הכתוב כאלו עשו אותם.

פסקה ס
א"ר אבא וכו': אר"א, אם כן. הרבה אנשים היו אלו הגרים, איך אפשר לומר שכולם הלכו עמו. א"ר אלעזר כן. ומשום זה כל האנשים שהלכו עמו, נקראו, עם אלהי אברהם, והיה עובר בארץ ולא היה מתירא. שכתוב ויעבור אברם בארץ.

פסקה סא
אמר ליה ר' אבא וכו': א"ל ר"א, אם היה כתוב והנפש אשר עשו בחרן, היתי אומר כן, שמפאת הרבוי שלהם לא היה מתירא לעבור בארץ. אלא, **ואת הנפש** כתוב, המלה **את** באה לרבות, זכותן של כל אלו הנפשות שהיו הולכות עמו. וע"כ עבר אברהם בארץ בלי פחד. כי כל המזכה את האחר, אותה הזכות עומדת לו ואינה סרה ממנו. מאין לנו זה, כי כתוב, ואת הנפש אשר עשו בחרן, הזכות של אלו הנפשות. היתה הולכת עם אברהם.

פסקה סב
לך לך: א"ר שמעון מה הטעם, שגילוי הראשון, שנגלה הקב"ה על אברהם, פתח **בלך לך**, שהרי עד כאן עוד לא דיבר הקב"ה עם אברהם, מה הטעם שפתח **בלך לך**. אלא שאמרו, שרמז לו בהחשבון של **לך לך**, שהוא בגמטריא מאה, כי יולד לו בן למאה שנים.

פסקה סג

אבל תא חזי: אבל בוא וראה, כל מה שעושה הקב"ה בארץ, הכל הוא בסוד החכמה. משום. שאברהם עוד לא היה דבוק אז בהקב"ה כראוי, אמר לו לך לך. וזהו רומז לאותו המקום שהיה צריך להתקרב להקב"ה והוא מדרגה ראשונה לבוא להקב"ה, משום זה כתוב לך לך.

פסקה סד

והאי דרגא לא יכיל וכו': ומדרגה הזו לא יכול אברהם להתאחז בה מטרם שיכנס לארץ ישראל, כי שם מקבלים מדרגה הזו. כעין זה כתוב, וישאל דוד בה' וגו' ושואל וכי מאחר ששאול מת, ודוד היה ראוי לקבל המלכות, למה לא קבל מיד את המלכות על ישראל, אלא שנצרך למלוך מקודם ז' שנים בחברון.

פסקה סה

אלא כלא רזא וכו': אלא הכל סוד החכמה הוא. כי דוד, לא היה לו לקבל המלכות, אלא עד שיתחבר מקודם באבות שהם בחברון, ואז יקבל המלכות בהם. וע"כ נתעכב שם בחברון שבע שנים כדי שיקבל המלכות כראוי, והכל בסוד החכמה, ומשום שיתוקן מלכותו. כעין זה גם אברהם לא בא בקיום שלם להקב"ה עד שנכנס לארץ.

פירוש, מתחילה נבנית המלכות, שה"ס הנוקבא דז"א, בסוד ב' מאורות הגדולים, דהיינו שקומתה שוה לגמרי כמו ז"א, ושניהם משתמשים בכתר אחד, שפירושו שמקבלים שניהם הארתם ממקור אחד, שהיא בינה שבחינת הימין שבה דהיינו החסדים, מקבל ז"א. ובחינת השמאל שבה, דהיינו הארת חכמה בסוד השורק, מקבלת הנוקבא. ואז נבחנים שניהם לד' רגלי כסא העליון, שהוא בינה. ז"א שה"ס חג"ת, נבחן לג' רגלי הכסא. הנוקבא, שהיא ספירת המלכות, נבחנת לרגל רביעי של הכסא. ומשם אין הנוקבא יכולה להשפיע מוחין לעולם, כי אין זה מקומה, וע"כ הם מכונים מוחין דאחורים. וה"ס **חברון**, מטעם היותה מחוברת עם האבות, שה"ס חג"ת, בקומה שוה. ואח"כ יורדת משם, ונבנית מבחי' מחזה ולמטה דז"א בסוד המאור הקטן, ואז מקבלת ב' מיני מוחין: אחורים, ופנים, על ידי ז"א, והיא נשלמת במוחין דגדלות השלמים, ומשפעת להעולם. ואז נבחנת לבחינת ארץ ישראל. שאין הארת החכמה מושפעת אלא רק ממנה, כנודע. והנה דוד הוא מרכבה אל המלכות, שהיא הנוקבא דז"א. ולפיכך לא יכול לקבל מלכות על כל ישראל ולהעשות מרכבה אל המלכות, הנקראת ארץ ישראל. מטרם שמלך בחברון ונעשה מרכבה שם אל המלכות הנקראת חברון שמשם מוחין הראשונים של המלכות. המקבלת מבינה שחזרה להיות חכמה, וכיון שדוד קבל בחינת המוחין דחברון

היה יכול לקבל אח"כ המוחין השלמים מבחינת ארץ ישראל. וקבל המלכות על כל ישראל. ולולא קבל המוחין דחברון, לא היה יכול לקבל המוחין דארץ ישראל, כי היה חסר לו המוחין דהארת השמאל של הבינה, שאינם מקובלים אלא בחברון כנ"ל.
וז"ש **דדוד לית ליה לקבלא מלכותא, אלא עד דיתחבר באבהן דאינון בחברון**. כמבואר. ואברהם היה מרכבה לבחינת חג"ת דז"א, ועקרו בחסד דז"א. ונודע שז"א הוא תמיד בחסדים מכוסים. זולת בעת שמשפיע אל הנוקבא. שאז מקבל מוחין דהארת חכמה בשביל הנוקבא ונכלל גם הוא מהם.
וז"ש **בגין דאברהם לא הוה דביק ביה בקב"ה כדין כדקא חזי אמר ליה לך לך**, כי מטרם שהשפיע המוחין בשביל הנוקבא, לא היה לו אלא חסדים מכוסים מחכמה, וכיון שהיה חסר לו הארת החכמה, לא היה אז דבוק בו בהקב"ה כראוי. כי לא גרם זווג קב"ה ושכינתיה. וע"כ אמר לו לך לך, **ודא רמז להההוא אתר** דהיינו השכינה, **דבעי לאתקרבא בהדיה דקב"ה**, כלומר שרמז לו שילך ויקרב השכינה אל הקב"ה, **ואיהו דרגא קדמאה לאעלא לקב"ה**, שהוא מדרגה הראשונה לבא ולהעשות מרכבה לקב"ה, כי מטרם שיגרום זווג קב"ה ושכינתיה, לא יוכל להדבק בהקב"ה. **והאי דרגא לא יכיל אברהם לאתאחדא ביה עד דייעול לארעא**, ומדרגה זו לזכות בהמוחין דהארת חכמה ע"י שגורם זווג קוב"ה ושכינתיה כנ"ל, לא יוכל להמשיך אלא כשהוא בארץ ישראל. כי שם הנוקבא מתוקנת במוחין דפב"פ עם הקב"ה, ויכולה להשפיע לעולם, כנ"ל. וזהו שמשוה ביאת אברהם לארץ ישראל למלכות דוד בחברון, כי כמו שדוד המלך, שהוא מרכבה להנוקבא, לא יכול לקבל מלכות השלמה שה"ס ארץ ישראל, מטרם שקבל הארת חכמה מבינה, בסוד רגל רביעי לכסא עלאה שה"ס מלכות חברון. כן אברהם שהוא מרכבה לז"א, לא היה ראוי לדביקות שלם בז"א מטרם שבא לא"י וגרם זווג קב"ה ושכינתיה, שמשם נכלל גם הוא בהארת החכמה. וז"ש **כגוונא דא אברהם לא עאל בקיומא דקב"ה עד דעאל לארעא**. כמו שדוד לא היה ראוי להדבק במלכות השלמה שה"ס א"י מסבת חסרון המוחין דהארת חכמה, שאינם נמשכים לו רק בחברון. כן אברהם לא היה ראוי להדבק בהקב"ה, מסבת חסרון מוחין הללו דהארת חכמה, שאינם נמשכים לו רק בארץ ישראל.

פסקה סו

חמי מה כתיב וכו' ראה מה שכתוב ויעבור אברם בארץ, שואל, הכתוב אומר **ויעבור** וילך צריך לומר, אלא שהוא רומז כאן השם הקדוש שנחתם בו העולם בע"ב אותיות חקוקות, שכולם הן בשם הזה, כלומר, ויעבור הוא נוטריקון ע"ב רי"ו, הרומז על ע"ב

שמות ורי"ו אותיות כתוב כאן ויעבור. וכתוב שם ויעבור ה' על פניו ויקרא, מה שם המדובר הוא בהשם ע"ב הקדוש, אף **ויעבור** שבכאן המדובר הוא בהשם ע"ב הקדוש. (ואלו ע"ב שמות שבהם רי"ו אותיות מובאים בזהר בפרשת בשלח דף מ"ט אות קע"ב. וביאורו תמצא לעיל בהקדמת הזהר דף קי"ז אות קט"ז

פסקה סז

בספרא דר' ייסא סבא וכו': בספרו של ר' ייסא סבא, אומר, כתוב כאן ויעבור אברם בארץ, וכתוב שם אני אעביר כל טובי, מה שם המדובר הוא בכל טובו במקום עליון דהיינו בינה אף כאן הוא רומז לקדושת הארץ הבאה ממקום עליון בכל טובו כראוי. דהיינו המלכות המלבשת את הבינה כראוי ומקבלת אורותיה.

פסקה סח

עד מקום שכם עד אלון מורה: היינו מצד זה לצד זה כראוי. **מקום שכם** פירושו **סטרא דשמאלא** מקום הארת השורק, שנקרא עתה שכם, מטעם שנתמעט מג"ר דג"ר, ואינו מושג אלא משכמו ולמטה ולא משכמו ולמעלה. **אלון מורה** ה"ס סטרא דמזרח, כי אלון לשון תוקף, שזה רומז על המנעולא הנ"ל, שצד מזרח שה"ס קו האמצעי קבל אותו, להמשיך קומת חסדים על המסך שלו, כנ"ל בסמוך. ואחר שנעשה זווג על המסך הזה כמ"ש לעיל בביאור הכתוב **לך לך**, ונמשכה קומת חסדים ונכללו כל ג' הקוין זה בזה, אז המשיך אברהם אותם אל הנוקבא שנקראת ארץ.

וזה שיעור הכתוב, **ויעבור אברם** פירושו, שאברהם המשיך השפע מן מקום עליון שהיא הבינה, על דרך הכתוב אני אעביר כל טובי על פניך, אל הנוקבא, שז"ס ויעבור אברם בארץ. והמשכה זו נקראת **ויעבור**, משום שעוברת בג' דוכתי, דהיינו ג' קוין, ומפרש הכתוב, **עד מקום שכם**, דהיינו ממדרגתו עצמו שהוא קו ימין, ששם היה נכלל כל טובו של הקב"ה, המשיך אל מקום שכם שהוא קו שמאל, ואז נכללו ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה. **עד אלון מורה**, היינו שהמשיך שני הקוין אל קו האמצעי, שהוא הנושא אל המסך דמנעולא, ונכללו כל ג' הקוין בקו האמצעי, ואומר הטעם, שהוא משום **והכנעני אז בארץ**, כי מטרם שנעשה הזווג על המסך דמנעולא שבקו האמצעי היה הכנעני שה"ס הקללה של הנחש שולטת על הארץ, שהיה מחלוקת בין הקוין, והארת השמאל היתה כאש שורף, וניתן עי"ז כח לקליפת כנען לשלוט על הארץ, אבל עתה אחר ביאת הזווג על המסך שבקו אמצעי, סרה קליפה הארורה הזו מהארץ, והאירו בה ב' הקוין ימין ושמאל כנ"ל, וכיון שקו האמצעי היה הגורם לכל זה, זכה בהם גם הוא, כי כל שיעור אור

שהתחתון גורם להעליון זוכה בו גם התחתון. שז"ס **תלת נפקי מחד חד בתלת קיימא** (כנ"ל בראשית א' דף רפ"ז ד"ה תלת).

וזה אמרו **ותמן אתקריב אברהם לגבי קב"ה**, דהיינו על ידי קו האמצעי, שה"ס אלון מורה, נגלה עליו הקב"ה בכל טובו המפורש בהכתוב לך לך וגו', כנ"ל, **מה כתיב וירא ה' אל אברם הכא אתגלי ליה מה דלא הוה ידע ההוא חילא עמיקא דשלטא על ארעא**, מה כתוב עתה, **וירא ה'** וגו' שנתגלה לו מה שלא הוה ידע מחמת אותו הכח העמוק, דהיינו המנעולא, ששלט על הארץ. פירוש. כי מובא לעיל (דף ט"ז ד"ה עוד) שאחר הופעת המנעולא ומטרם שנמשך הזווג עליה, נכפלו עליו הדינין בסוד **חרן**, שמלבד שלא הרפו ממנו הדינין דשמאל. **ולא יכיל למיקם עליה** נתחדשו עליו דינין דביטול הג"ר, דהיינו **ולא הוה ידע**, עש"ה. ועל זה אומר כאן, כי עתה אחר הזווג הנעשה על המסך דמנעולא, **אתגלי ליה מה דלא הוה ידע** כי עתה נכללו חקוין זה בזה ונשלמה הארת השמאל על ידי הימין והימין על ידי השמאל, והאירו בכל השלימות האפשרי, **ובגין כך וירא מה דהוה מתכסי מניה**, כי סרו ממנו כל דינין שבשמאל שלא היה **יכול למיקם עלייהו**, ועתה **יכול למיקם עלייהו**, ואינם מתכסים ממנו יותר.

פסקה סט

וכדין ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו ושואל, כיון דאמר **לה'** למה צריך לומר עוד, **הנראה אליו**, ואומר, אלא כאן נגלה לו אותה המדרגה השולטת על הארץ, ונכנס בה ונתקיים בה, דהיינו שנגלה לו סוד שליטת המנעולא על הארץ, **ועאל ביה**, דהיינו שקבל קומת הזווג שיצאה עליה. **ואתקיים ביה**, שנתקיים, לקבל כל המוחין, על ידה, ולולא שליטתה היה נשאר בחשך ולא היה יכול להתקיים, כנ"ל.

פסקה ע

ויעתק משם ההרה: משם ידע הר ה', וכל המדרגות הנטועות באותו מקום. פירוש שעלה ממדרגת הנוקבא שבמקום נה"י שמחזה ולמטה דז"א להנוקבא שבמקום חג"ת, שמחזה ולמעלה דז"א, כי חג"ת נקראים הרים והנוקבא אשר שם נקראת **הר ה'**, והשיג שם כל המדרגות הנטועות במקום חג"ת. **ויט אהלה בה' כתיב**, הרומז על הנוקבא ולא כתוב אהלו עם ו' כי פרש מסך וקבל מלכות שמים, בכל המדרגות התליות בה. ואז ידע, שהקב"ה מושל על הכל, ואז בנה מזבח. פירוש, ויט אהלה, עם **ה'** רומז על תקון המסך שפרש אברהם, במקום החזה דהיינו שעשה גבול להבדיל בין המדרגות שמחזה ולמעלה לבין המדרגות שמחזה ולמטה, שלא להמשיך ממעלה למטה. שבזה קבל הארת המלכות

שמים שמחזה ולמעלה, המכונית לאה, בכל המדרגות שבה. והיא מרומזת בסוד **ה** של אהל **ה. ואהל** פירושו מסך ופרסא שפרש מתחתיה.

פסקה עא

ותרין מדבחן וכו': ושני מזבחות היו משום דכאן נגלה לו שהקב"ה שולט על הכל. שהיא בחינת מחזה ולמעלה. גם ידע חכמה עליונה מה שלא השיג מקודם לכן. שהוא בחינת מחזה ולמטה. וע"כ **ובנה תרין מדבחן** ב' מזבחות בנה. מזבח אחד להמדרגה שנגלה, דהיינו להנוקבא שמחזה ולמטה דז"א המכונה רחל. שה"ס **עלמא דאתגליא**, שפירושו, שהארותיה מגולות בחכמה. ומזבח אחד למדרגה המכוסה, דהיינו להנוקבא שמחזה ולמעלה דז"א, המכונה לאה, שה"ס **עלמא דאתכסיא**. שפירושו שמאירה בחסדים מכוסים מחכמה. בוא וראה שכן הוא, כי מתחילה כתוב ויבן מזבח **לה' הנראה** אליו ואחר כך כתוב, ויבן שם מזבח **לה'**, סתם, ולא כתוב, **הנראה אליו**, וכל זה הוא בסוד החכמה, פירוש: כי מזבח הראשון בנה במדרגת הנוקבא שמחזה ולמטה, שה"ס עלמא דאתגליא, וע"כ כתוב לה' הנראה אליו. ומזבח הב' בנה במדרגת הנוקבא שמחזה ולמעלה שה"ס עלמא דאתכסיא, ע"כ לא כתוב בה לה' הנראה אליו, אלא לה' סתם, ומשמיענו הכתוב, כי אחר שגילה והמשיך המוחין בסוד החסדים המגולים בחכמה, במדרגת הנוקבא שמחזה ולמטה, בסוד, ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו. לא נשאר בהמוחין ההם. אלא עלה למעלה מחזה והמשיך המוחין בבחינת חסדים מכוסים מחכמה, כמדרגת הנוקבא שמחזה ולמעלה דז"א, וטעם הדבר, כי אברהם היה מרכבה לז"א, וז"א אינו מקבל חכמה לעצמו אלא בשעה שהוא משפיע להנוקבא. (כנ"ל דף ט' ד"ה וז"ש ע"ש). וע"כ בחר גם אברהם בחסדים מכוסים.

פסקה עב

וכדין אתעטר אברהם וכו': ואז נתעטר אברהם ממדרגה למדרגה, עד שעלה למדרגתו. וז"ש ויסע אברהם הלוך ונסוע הנגבה, זהו דרום דהיינו שרצה לזכות במדרגת חסד דז"א המכונה דרום, שהוא חלקו של אברהם, כלומר שהוא היה עתיד להיות מרכבה לספירת החסד דז"א, וע"כ היה **הלוך ונסוע**, מדרגה אחר מדרגה עד שעלה לדרום, ונתקשר שם כראוי דהיינו שתקן את עצמו, שיוכל להחזיק במדרגת החסד בקביעות. ואז ועלה למדרגתו של הדרום. דהיינו שזכה להיות מרכבה לחסד דז"א הנקרא דרום.

פסקה עג

וכיון דאתעטר אברהם וכו': אחר שנתעטר אברהם במדרגותיו בארץ הקודש, שה"ס המוחין מעלמא דאתגליא, רחל, הנקראת ארץ הקודש. ונכנס בהמדרגה הקדושה דהיינו

מדרגת החסד ובבחינת עלמא דאחכסיא, לאה, כנ"ל בדבור הסמוך, מה כתוב אז, **ויהי רעב בארץ**, שפירושו שלא היו יודעים הידיעה איך להתקרב אל הקב"ה. דהיינו בסו"ה, (עמוס ח' י"א) לא רעב ללחם לא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'. והטעם, מביא הזהר לפנינו בסמוך.

פסקה עד

ויהי רעב בארץ וכו': כי עד עתה עוד לא היה הכח השולט על הארץ, שהוא המסך דמנעולא, נותן גבורה ומזונות על הארץ, משום שעוד לא נתקנה הנוקבא לגמרי, ולא היתה בקיומה כראוי, פירוש, כי כל התקונים שנמשכו עד עתה להנוקבא, היו מבחינת המפתחא, שה"ס הכלים דאמא (כנ"ל דף י"ג ד"ה ולפיכך) אבל מבחינת מנעולא שה"ס בחינתה עצמה של המלכות, עוד לא המשיך התקונים המיוחדים לה, וע"כ מבחינה זו היה רעב בארץ. שלא היה יודע ומשיג איך להתקרב עמה להקב"ה, כנ"ל בדבור הסמוך. **כיון דחמא אברהם וכו**': כיון שראה אברהם כי אותו הכח הממונה על הארץ, דהיינו המנעולא אינו נותן גבורה וכח קדוש כראוי. אז וירד אברם מצרימה לגור שם.

פסקה עה

מנא ידע אברהם וכו': ושואל, מאין ידע אברהם, שהארץ, שהיא הנוקבא, עוד חסרת תקונים. ומשיב, דכתיב, לזרעך אתן את הארץ הזאת. ואינו אומר, לך ולזרעך אתן את הארץ הזאת אז ידע אברהם, שהארץ לא תתקן בתקון הקדוש אלא ע"י המדרגות הקדושות שיולדו ממנו, שעליהם נאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת, ולא לו. ואז ידע אברהם סוד החכמה מפני מה הארץ לא תתקן בקדושה אלא רק כמו שאמרנו. וע"כ ירד מצרימה, כדי לתקן משם את החסרון.

פסקה עו

קב"ה רמיז חכמתא עלאה באברהם וכו': הקב"ה רמז חכמה העליונה באברהם ויצחק. אברהם הוא נשמה לנשמה דהיינו אור החיה. נשמה זו שרה. לוט זהו נחש שהוא בת זוגו של אותו סמאל. רוח הקדוש, זה יצחק. נפש הקדושה זו רבקה. יצר הרע זהו רוח הבהמה. ועליו אמר שלמה בחכמתו, מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה, ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. נפש הבהמית זו היא נפש מצד היצר הרע.

פסקה עז

ועל דא אמרו וכו': ועל זה אמרו, כי אותה **נשמה לנשמה**, באה לאדם, **ביראה בחכמה**, כלומר שמקובלת מספירת החכמה, ביראה וחכמה. **הנשמה** באה לאדם, **בבינה**. וז"ש הן יראת ה' היא חכמה. וע"כ אין נשמה לנשמה באה אלא על ידי יראה וחכמה. אבל

הנשמה באה לאדם על ידי **תשובה**, הנקראת בינה, ונקראת שרה. **ורוח** הוא שנקרא קול, ונקרא **דעת**, והוא נמשך לאדם המגביר קולו בתורה. והרוח גם נקרא תורה שבכתב. **ונפש** השכלית, נמשך ממנה מעש"ט. פירוש. חכמה בינה דעת, נמשכים מהם נשמה לנשמה, ונשמה, ורוח ונפש: הנשמה לנשמה ה"ס אברהם. ונמשך מספירת החכמה. הנשמה ה"ס שרה, ונמשכת מספירת הבינה. הרוח ה"ס יצחק ונמשך מספירת הדעת. וכן הנפש שה"ס רבקה, נמשכת מדעת. הרוח ה"ס הימין של הדעת. והנפש ה"ס שמאל של הדעת.

פסקה עח

ובדוגמא דא ברא גופא וכו': וכעין זה, ברא הקב"ה את הגוף מארבעה יסודות, שהם אש, רוח, עפר, ומים. בדומה אל הנשמה לנשמה, נשמה, רוח ונפש. הנשמה לנשמה ה"ס מים. הנשמה ה"ס אש. הרוח, ה"ס רוח. הנפש ה"ס עפר. מים, זהו בחי' זכר דהיינו בדומה לנשמה לנשמה, הבאה מחכמה, וזהו מים מתוקים דקדושה. ויש לעומתם מים המאררים שהם יצר הרע. שה"ס סמאל. יש אש קדוש, שהיא בחינת נקבה, דהיינו בדומה לנשמה הבאה מבינה, ויש לעומתה, אש זרה, שעליה כתוב ואל יבוא בכל עת אל הקודש, שהיא הנוקבא מצד היצר הרע. דהיינו הנחש שהוא הנוקבא של סמאל. רוח קדוש הוא זכר. דהיינו בדמיון הרוח הבא מספירת הדעת. ויש לעומתו רוח טמא, הוא היצר הרע, שעליו נאמר משרש נחש יצא צפע. דהיינו רוח הבהמה הנק' צפע, והוא תולדה של הנחש דטומאה, דהיינו מבינה דטומאה. וע"כ אומר הכתוב משורש נחש יצא צפע. ויש עפר קדוש, דהיינו בדומה לנפש הבאה משמאל הדעת. ויש לעומתה עפר טמא דהיינו הנפש הבהמי שהיא מצד היצר הרע.

פסקה עט

ועל דא נשמתא וכו': ועל כן הנשמה, שהיא תשובה, דהיינו בינה, מתקפת בו באותו הנחש לשבר אותו בכח השעבוד של התשובה, ומושך אותו לבתי כנסיות ולבתי מדרשות. ואלו ארבעה יסודות שהם ד' בחינות חכמה, בינה, ת"ת ומלכות. מתפשטים לכ"ב אותיות היוצאים מה' מוצאות הפה, **אחה"ע** מגרון. **בומ"ף** משפתים. **גיכ"ק** מחיך. **דטלנ"ת**, מלשון. **זסשר"ץ** משנים. כי אלו ה' מוצאות הם כנגד כתר, חו"ב ותו"מ, שהם ארבע היסודות מים אש רוח עפר כנ"ל. וע"כ אומר, שהד' יסודות, שהם סוד ה' מוצאות הפה הללו, מתפשטים בהם כ"ב אותיות (ע"כ גליון).

פסקה פ

ויעבור וגו' עד מקום שכם: זהו בית הכנסת, המקום שמדורת השכינה שמה. כמו שאתה אומר ואני נתתי לך שכם אחד, שכם זה השכינה. שהיא ראויה לו ליוסף, הואיל שנקרא צדיק. כי צדק, שהיא השכינה, אין מדורה אלא עם הצדיק, שהוא יוסף. וזה הוא **עד מקום שכם**, שפירושו, עד מקום השכינה, דהיינו בית הכנסת. **עד אלון מורה**, הוא בתי מדרשות, שמאלפים ומורים שם תורה ברבים.

פסקה פא

) **והכנעני אז בארץ**: אז נתמתק היצר הרע ונתתקן בעל כרחו בהגוף שנקרא ארץ. ואל תתמה מה שהיצר הרע נקרא כנעני, כי הרבה שמות יש לו ליצר הרע, והוא נזכר משום זה בהרבה שמות. **אז בארץ**, ודאי שהוא נכפה בזה, שהוא בגוף, בעת שמאיר בו הנשמה, שה"ס אברם. כי אז נמצא הגוף, במצב שהנחש עוד לא נעבר ממנו כל כך. ומשום דבקות הגוף שיש עוד להנחש נמצא **הכנעני אז בארץ**. למה נקרא היצר הרע כנעני, משום שמקיף את הגוף עם דינים רעים כי כנעני פירושו סוחר, שהוא לשון מקיף כמ"ש צנה וסוחרה אמתו (תהלים צ"א).

פסקה פב

ונשמתא קיימא וכו': והנשמה עומדת בעולם הזה כראוי, כדי לזכות בה אחר שתצא מעולם הזה. ואם היא זכאית היא חוזרת למקום שיצאה משם, שכתוב, אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה. וכתיב אל המקום אשר היה שם אהלה בתחלה, **אהלה** כתוב עם **ה'** שהיא השכינה (כנ"ל באות ע').

פסקה פג

והשתא איהי וכו': ועתה בעולם הזה, היא נמצאת בינתים, בין לעלות למעלה, למקום שיצאה משם, ובין לרדת למטה, למקום העונשים, דהיינו **בין בית אל**, שהוא למעלה, **ובין העי** שהוא למטה, במקום העונשים. ודורש **עי** מלשון **עי** מפלה.

אי זכאת סלקא וכו': שואל, אם היא זוכה עולה אל מקום המזבח אשר עשה וגו', לפי"ז, מי הוא **אשר עשה** ומה הוא **מזבח**. ומשיב. אלא **אשר עשה שם** זהו הקב"ה, שהוא עשה שם **מזבח** הזה, דהיינו השכינה ותקן אותה על י"ב אבנים למספר שבטי בני יעקב, אשר היה דבר ה' אליו לאמור, ישראל יהיה שמך, בודאי. פירוש. העשר ספירות כשמתוקנים להאיר בהארת חכמה מתחלקות לי"ב. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף ז' ד"ה ועם זה) וה"ס בנין השכינה בשלמות ע"י ז"א בעלה, שאז נקרא ז"א בשם **ישראל**. שהוא נוטריקון **לי ראש** וזסו"ה, **ישראל יהיה שמך**, דהיינו שמקבלת ראש וג"ר מישראל בעלה.

פסקה פד

ומזבח דא עשה וכו': ומזבח זה, שהוא השכינה, עשה שם בראשונה, כאשר נברא עולם העליון הנסתר מכל העולמות, ומיכאל, המלאך, כהן הגדול, עומד ומקריב עליו קרבנות מנשמות הצדיקים, כיון שהנשמה עולה שמה לקרבן מה כתוב עליה, ויקרא שם אברם בשם ה', הנשמה קוראת שם בשם ה', ונקשרת בקשר החיים. פירוש. הבינה. נקראת עולם העליון, הנסתר מכל העולמות היינו בינה דא"א. ומשמיענו שבנין המזבח על י"ב אבנים, הוא נבנה תחלה בעולם העליון הנסתר מכל העולמות, דהיינו הבינה דא"א שיצאה לחוץ מראש א"א, ונבנית שם בסוד י"ג תקוני דיקנא. (כמ"ש בתע"ס שיעור י"ג) ועליה רומז הכתוב, **אשר עשה שם בראשונה**, ומשם מקבל **המזבח**, שהוא השכינה, את המוחין הגדולים השלימים מהארת החכמה. **ומיכאל המלאך** ה"ס אור החסד, שהוא המקרב את הנשמה ומעלה אותה מבי"ע אל המזבח דאצילות. כלומר שבכח אור החסדים שהנשמה מקבלת יכולה לעלות ולהתדבק בשכינה. ומקבלת ממנה, השלימות הגדול דהארת החכמה, מסוד י"ג תקוני דיקנא. וזהו שאומר, **נשמתא קארי תמן**, **ואצרירא בצרורא דחיי**, שהנשמה קוראת שם בשם ה' ונקשרת בקשר החיים. כי המוחין דחכמה, נקראים אור החיים.

פסקה פה

וכל דא אי זכאה וכו': וכל זה אם הנשמה זכתה בעולם הזה לתקן את הגוף, ולכפות תוקפו של אותו הארור, דהיינו יצר הרע הנקרא **לוט**, עד שנפרד ממנו. מה כתוב, ויהי ריב בין רועי מקנה אברם, שהוא הנשמה, ובין רועי מקנה לוט, שהוא היצר הרע. כי בעולם הזה, בכל יום ויום, אלו המחנות והמנהיגים שמצד הנשמה, הם במריבה עם אלו המחנות והמנהיגים שמצד הגוף, והם מריבים אלו עם אלו וכל אברי הגוף נמצאים בצער ביניהם: בין הנשמה ובין אותו הנחש, שהוא היצר הרע. הנלחמים בכל יום ויום.

פסקה פו

מה כתיב, **ויאמר אברם אל לוט**: הנשמה השיבה ליצר הרע, ואמרה לו, אל נא תהי מריבה ביני וביניך. ובין רועי ובין רועיך, דהיינו בין המחנות שלי והמחנות שלך. כי אנשים אחים אנחנו, שהיצר הרע והיצר טוב קרובים זה לזה, זה לימינו של אדם וזה לשמאלו. דהיינו יצה"ר לשמאלו ויצה"ט לימינו.

פסקה פז
הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי וכו': הרבה רשעים הם בעולם, לך ושוט אחריהם והפרד מעמי, אם השמאל ואימינה וגו'. ומוכיח אותו ומציק אותו בכמה מלחמות שעושה עמו בכל יום, עד שכתוב ויפרדו איש מעל אחיו.

פסקה פח
כיון דמתפרשין דא מן דא וכו': כיון שנפרדו זה מזה, מה כתוב, **אברם ישב בארץ כנען**, שפירושו שהנשמה נתישבה בין הצדיקים בישוב טוב בשלום. **ולוט ישב בערי הככר**, שפירושו, שאותו ארור המקטרג, הלך לקטרג ולהתחבר במקום שהרשעים שם, שכתוב, **ויאהל עד סדום**. מה כתוב לאחר זה, ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד. שם שכן, ושם משכנו ביניהם, להתחבר בהם להשטות אותם ולהאביד אותם במעשים רעים.

פסקה פט
כיון דאשתארת וכו': כיון שנשארה הנשמה בלי מקטרג, והגוף נטהר מאותה הזוהמא, מיד הקב"ה משרה משכנו עמו, והוא יורש נחלה העליונה והתחתונה. ויש לו נחת בין הצדיקים. ואותו הארור, דהיינו לוט, הוא בין הרשעים והם חוטאים עמו עד שאין להם עוד גאולה לחטאתם.

פסקה צ
מה כתיב וישמע אברם כי נשבה אחיו וכו': וישמע אברם, זוהי הנשמה שנשארה בגוף בטהרה. כי **נשבה אחיו**, זהו היצר הרע, שנשבה בין הרשעים בהרבה עונות. **וירק את חניכיו ילידי ביתו**, אלו הם הצדיקים העוסקים בתורה, שהם אברי הגוף. כלומר, אברי הגוף מדומים לצדיקים העוסקים בתורה, המזוינים ללכת עמו, במספר שלש מאות ושמונה עשרה, שהם רמ"ח אברי הגוף, וע' של סוד הנשמה, שהם כנגד ז' ספירות דז"א, שכל אחת במספר עשר, שהיא יוצאת משם, מז"ס דז"א. ורמ"ח עם ע' הם במספר שי"ח. בכולם נזדיין ללכת שם אל אלו הרשעים, להחזיר אותם בתשובה על עונותיהם.

פסקה צא
מה כתיב וירדוף עד דן וכו': רדף אחריהם והודיעם הדין שבעולם האמת, ועונש הגיהנם, ולא נתן שינה בעיניו ביום ובלילה, עד שהוכיחם והחזיר אותם הרשעים בתשובה אל הקב"ה. מה כתוב, **וישב את כל הרכוש**, כי החזיר אותם בתשובה כראוי.

פסקה צב
וגם את לוט אחיו וכו': אפילו אותו יצר הרע, הנקרא לוט, התקיף אותו עד שכפה אותו בעל כרחו והמתיקו כראוי. כולם השיב בתשובה שלמה כראוי. כי לא שקט יומם ולילה

מלהוכיח אותם, ורדף אחריהם על כל עון ועון שחטאו, עד ששבו בתשובה שלמה כראוי.

פסקה צג

אהדרנא למלי קדמאי דפרשתא וכו': נחזור לדברים הראשונים שבפרשה. כתוב, מצאוני השומרים הסובבים בעיר וגו'. תנן עשה הקב"ה את ירושלים של מעלה, דהיינו בינה כעין ירושלם של מטה, שהיא מלכות, בחומות ומגדלים ופתחים פתוחים. **מגדלים**, ה"ס גדלות המלכות, דהיינו ג"ר. **חומות**, ה"ס ו"ק שלה. פתחים, ה"ס מלכות שלה. וה"ס ראש תוך סוף. ונפש רוח נשמה. ואומר שירושלם של מעלה שהיא בינה, נכללה מהמלכות, שהיא ירושלם של מטה. באופן, שכל הנוהג בהמלכות נוהג בהבינה.

ואינון חומות דתמן וכו': ואלו החומות אשר שם. בהבינה ובהמלכות, יש עליהם שומרים. שכתוב על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים וגו'. ומיכאל כהן גדול הוא עליון על כל שומרי השערים.

פסקה צד

נשמה כד נפקת וכו': הנשמה, בעת שיוצאת מעולם הזה, דהיינו בפטירתו של אדם, אם האדם זוכה, היא נכנסת בגן עדן הארץ, שנטע הקב"ה בשביל רוחות הצדיקים בהארץ שהיא מלכות. כעין גן עדן העליון, שהיא בינה, ושם עומדים כל צדיקי עולם.

פסקה צה

וכד נשמתא נפקת וכו': וכשהנשמה יוצאת מעולם הזה, היא נכנסת תחילה, במערת המכפלה ששם הוא פתח גן עדן. ופוגעת באדם הראשון ובאבות אשר שם. אם זוכה הם שמחים בה ופותחים לה הפתחים ונכנסת, ואם לא הם דוחים אותה לחוץ. ואם זוכה נכנסה בגן עדן ויושבת שם, ומתלבשת בלבוש מצורת עולם הזה. ומתעדנת שם. וביאור הדברים תמצא להלן בדף מ"ב ד"ה ביאור המאמר.

פסקה צו

סתרא דסתרין לחכימי וכו': סתר הסתרים לחכמי לב נמסר, שלשה מדרגות הן הנאחזות זו בזו, ואלו הן: נפש, רוח, נשמה. נפש, היא בחינת כח שהגוף נבנה ממנו. כי כשהאדם מתעורר בעולם הזה להזדווג בנוקביה, כל האברים מוסכמים ומתתקנים להנות מזה, והנפש והרצון של האדם, נכנס אז בהסכמה באותה הפעולה, ומושך את הנפש ומכניסה בהזרע שהיציא.

פסקה צז

ומגו רעותא וכו': ומתוך הרצון ועם המשכת הנפש שהמשיך שמה נמשך שם כח אחר, מאלו המדרגות המלאכים הנקראים **אישים**, והכל נכנס בהמשכה של הזרע, והגוף נבנה מהם. זה הוא כח הראשון התחתון מאלו שלשה מדרגות הנ"ל, שהוא הנפש.

פירוש. כי האדם הוא תולדה דזו"ן דאצילות. (כנ"ל דף ז' ד"ה תאנא) וע"כ משורשו אין לו אלא בחינת נפש. כי אור הנמשך מהמלכות שה"ס הנוקבא דז"א, מכונה נפש. אמנם מתוך המיתוק, שהמלכות עלתה ונתמתקה בהבינה, נאחז האדם גם בבינה, ונמצא משום זה, שהאדם כולל ג' מדרגות, שהם בינה ת"ת ומלכות, שאור הבינה נקרא נשמה, ואור הת"ת נקרא רוח, ואור המלכות נקרא נפש. וז"ש **תלת דרגין אינון דאחידן דא בדא**, שהם: נפש, רוח, נשמה. כמו שהולך ומבאר. ואלו ג' מדרגות, נמשכים מג' עולמות: בריאה, יצירה, ועשיה. ואם זכה יותר הם נמשכים מבינה ות"ת ומלכות מעולם האצילות.

והמשכה הראשונה היא אור הנפש. ומבאר כאן, שהיא כח שהגוף נבנה ממנו. והוא נמשך בכח אור הנפש של המולידים, כי בכח גודל תשוקת המולידים, שהיא בחינת הסכמה חזקה מאור הנפש שלהם, הם ממשיכים **מעולם העשיה הרוחני** את אור הנפש של הולד, והוא מתלבש בהזרע שלהם שמוציאים, ומאור הזה הרוחני הולך ונבנה גופו של הולד. אמנם לא יצויר כלל מציאות של הארת אור הנפש בלי הארה מאור הרוח. כי אין לך דבר שלא יהיה בו בחינת זכר ונקבה. והרוח הוא זכר. והנפש היא נקבה. כנודע. וע"כ יחד עם אור הנפש נמשך לו אור הרוח מעולם המלאכים שהוא **עולם היצירה**. אבל בתחילת התהוותו של הולד אינו נמשך לו אז רוח ממש, אלא בחינת מלכות דרוח, דהיינו מהמלכות של עולם המלאכים. כי גם הם נחלקים לעשר ספירות, כח"ב חג"ת נהי"מ, ונקראים: **מלאכים**, **אראלים**, **שרפים**, **חיות**, **אופנים**, **חשמלים אלים**, **אלהים**, **בני אלהים**, **אישים**, (כמ"ש בזהר בא אות רכ"ח) הרי שמדרגה אחרונה שלהם הוא, **אישים** דהיינו בחינת מלכות של המלאכים, שערכו הוא כמו נפש דרוח, והוא מתלבש באור הנפש של הולד, ונבחן בזה שיש לו ב' אורות, רוח ונפש שבנפש, אשר נפש דנפש הוא מעולם העשיה, ורוח שבנפש, הוא מעולם המלאכים, מבחינת הנפש שבהם, הנקראים **אישים**. כמבואר.

פסקה צח

ובגין דהאי נפש וכו': ומשום שנפש הזה מקרבת קרבן בדביקות יחד עם יסוד הגוף, שהוא נקרב כדי לכפר על הנשמה, ניתן חלק ממנו, לאלו המדרגות דבחינת **אישים**,

משום שחלק מהנפש, שהוא הרוח שבנפש כנ"ל, נמשך מהם. והיינו שכתב את קרבני לחמי **לאשי**, שפירושו **לאישים** הנ"ל. כי משום שהוא כפרה הבאה בכח הנפש, לוקחים גם הם חלקם. דהיינו לפי שיעור מדת חלקם המלובש בנפש ההיא המקרבת את הקרבן. **וכד מית ב"נ וכו**': וכאשר האדם נפטר מעולם הזה, אותה הנפש לא תסור מן הקבר לעולם. ובכח הזה, של הנפש הנשארת בקבר, יודעים המתים, ומדברים זה עם זה.

פסקה צט

רוח, איהו דמקיים וכו', **רוח**: הוא המקיים את הנפש בעולם הזה, שהוא ממשיך שפע החיים ומשפיע להנפש. והוא מדרגה האמצעית מג' מדרגות דנ"ל. והוא המשכה הבאה בהתעוררות הנוקבא דאצילות להדכר דאצילות, בעת שהם בתשוקה אחת, דהיינו בעת הזווג כי אז מתעוררת להדכר מחמת תשוקתה לקבל ממנו אור הרוח, כעין הנוקבא דעולם הזה, המזרעת זרע בכח תשוקתה לקבל מהזכר. וזה סוד, והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה. דהיינו ששב אל הנוקבא הנקראת בשם אלקים. ואע"פ שהרוח נמשך מז"א שנקרא הוי"ה, מכל מקום, כיון שבא עם התעוררות הנוקבא היא נחשבת לו לשורש, שלאחר הפטירה מהגוף הוא שב אליה.

פסקה ק

והאי רוח נפקא וכו': ורוח הזה, לאחר פטירת האדם, יוצא מעולם הזה ונפרד מהנפש, הנשארת חופפת על הקבר, והוא נכנס לגן עדן שבעולם הזה. ומתלבש שם בהאויר של גן עדן, כמו מלאכים העליונים היורדים לעולם הזה. שמתלבשים באויר הזה כאשר יורדים לעולם הזה. משום שהם נתהוו מאותו הרוח, שכתוב עושה מלאכיו רוחות וגו'.

פסקה קא

ובמציעות גנתא וכו': ובאמצע הגן, יש עמוד אחד מרוקם בכל הצבעים. ורוח ההוא, כשרוצה לעלות לעולם אצילות. מתפשט שם מאותו הלבוש, דאוירא דג"ע ונכנס תוך העמוד, ועולה למעלה, אל המקום שיצא משם, דהיינו אל הנוקבא דאצילות (כנ"ל בסמוך) כמו שכתוב, והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה.

פסקה קב

ונטיל לה מיכאל וכו': ואז, מיכאל כהן הגדול לוקח אותו, את הרוח. ומקריב אותו קרבן ריח ניחוח לפני הקב"ה היינו ז"א, והוא יושב שם, בז"א דאצילות, ומתעדן באותו צרור החיים, אשר עליו רומז הכתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך. ואחר כך, חוזר ויורד משם לגן עדן הארץ, ומתעדן בכל עדנים, ומתלבש שוב באותו הלבוש, דאוירא דגן עדן, ויושב שם עתה בעטרה, הגדולה בכפלים ממה שהיה לו מטרם עליתו לזו"ן דאצילות.

פסקה קג

נשמה, היא חילא עלאה וכו': הנשמה: היא כח עליון על כל אלו, היינו על הנפש והרוח, והוא מכח הזכר, שהוא עץ החיים. כלומר שז"א הנק' עץ החיים מושך אותה מבינה דאצילות. ומשום שז"א מושך אותה הוא נבחן לשורשה. כמו הרוח, שהנוקבא נחשבת לשורשו, משום שממשכת אותו מז"א. אמנם אור ז"א נקרא רוח. ואור הבינה נקרא נשמה. **ודא סלקא לעילא מיד**. והנשמה, אחר פטירתו של אדם, והיא עולה למעלה מיד. כלומר, שאינה באה מתחילה לגן עדן הארץ שבעוה"ז כמו הרוח, אלא שעולית לשורשה מיד, דהיינו לז"א, שהוא שורשה מבחינת ההמשכה, כמבואר.

וכל הני תלת דרגין וכו': וכל שלש מדרגות הללו, שהן נפש רוח נשמה, מתקשרות זו בזו. וכאשר נפרדים מהגוף, כולם עולים וחוזרים אל המקום שיצאו משם. כמ"ש לעיל.

פסקה קד

) **כד האי רוחא וכו'**: כאשר הרוח יוצא מעולם הזה, ונכנס בתוך המערה של אדם הראשון והאבות, הם נותנים לו שם מכתב לסימן, והולך אל גן העדן, כשהוא קרב שם פוגש הכרובים ואותה להט החרב המתהפכת. אם זוכה, הם רואים את מכתב הסימן, ופותחים לו הפתח ונכנס. ואם לא, הם דוחים אותו לחוץ.

פסקה קה

ויתבא תמן וכו': ויושבת שם כל הזמן שיושבת ומתלבשת שם בצורה של עולם הזה. (כנ"ל בהק' הזהר דף קי"ג אות ק"ט ע"ש בהסולם) ובראש חודש ושבת כשהיא רוצה לעלות לג"ע העליון, הצדיקים שבגן עדן נותנים לה מכתב סימן. והיא עולה דרך אותו עמוד שבאמצע גן עדן התחתון. (כמ"ש באורך לעיל בראשית ב' דף י"ד ד"ה ביאור ע"ש.) והיא פוגשת את שומרי חומות ירושלם. אם היא זוכה, פותחים לה הפתח ונכנסת. ואם לא, לוקחים ממנה את מכתב הסימן, ודוחים אותה לחוץ. והיא אומרת מצאוני השומרים הסובבים בעיר וגו', נשאו את רדידי מעלי וגו'. רדידי, זהו מכתב הסימן שלקחו ממנה אותם שומרי החומות, שהם שומרי חומות ירושלם.

ביאור המאמר. כי המיתה באה לעולם מכח חטא עצה"ד, שגילה הנקודה דמדת הדין של המלכות, (כנ"ל בפרשת נח דף ק"ח ד"ה פירוש) שאין לה תקון בשתא אלפי שני, וע"כ אין צדיק בארץ שלא יחטא. ואפילו זכה האדם להמשיך נפש רוח נשמה במעשיו הטובים, מ"מ יש כח למלאך המות לגלות הנקודה דמדת הדין הגנוזה בשורשו ואז הוא מת. כי בכל מקום שנגלתה נקודה זו מסתלקים אורות החיים משם. ואחר שתא אלפי שני, כשתתוקן נקודה הזו, אז נאמר ובלע המות לנצח.

אמנם מדת הדין הזה שה"ס צמצום א' אינו שולט רק על המלכות לבדה ולא כלום על ט"ר. ולפיכך הוא שורה רק על הגוף הנמשך ממלכות הזו, וכן על הנפש שה"ס אור המלכות שממנו נבנה הגוף, (כנ"ל באות צ"ו) אבל לא על רוח ונשמה שה"ס ט"ר, כי הרוח ה"ס ז"א הכולל חג"ת נה"י, והנשמה, ה"ס אור הבינה הכולל ג"ר, כי הם אינם נפגמים כלום, אלא פורחים מהגוף ומסתלקים לשורשם, ומכל מקום יש הפרש מרוח לנשמה, כי **רוח**, ה"ס אור ז"א. שהוא מקיים את הנפש (כנ"ל באות צ"ט) וע"כ יש לו התכללות מן המלכות הזו דמדת הדין. וע"כ אינו יכול לעלות תכף לשורשו אלא שצריך למיתוק מחדש מן הבינה. אבל הנשמה שהיא אור הג"ר אין לה שום מגע עם מלכות הזו דמדת הדין וע"כ אינה צריכה שום מיתוק, וע"כ בעת מיתת הגוף היא עולה תכף לשרשה. באופן שיש ג' הבחנות ביניהם, א) הנפש והגוף, שעליהם רובץ כח מדת הדין בזה, שנגלה עם המיתה, המכונה קבר. ב) הרוח, שיש לו תקון לחזור לשורשו על ידי שמקבל מיתוק מהבינה. ג) הנשמה שבלי שום מיתוק, היא עולה תכף לשורשה.

וזה אמרו, **וכד מית בר נש בהאי עלמא, ההיא נפש לא אתעדי מן קברא לעלמין**. כי **קברא** ה"ס כח מדת הדין שבמלכות שממנו מת האדם, ושם הוא נעול עד תחה"מ בסו"ה בפתחי את קברותיכם וגו'. והוא רובץ בעיקר על הגוף שה"ס מלכות הזו, ועל הנפש שה"ס אור המלכות המקיים את הגוף. וע"כ הם בקברא. וז"ש **כד האי רוחא נפקת מהאי עלמא, ועאלת בנו מערתא דאדם ואבהן תמן אינון יהבין לה פנקס סימנא**: כי אותו הקליפה הקשה שה"ס קבר אינו שולטת על הרוח אלא שצריך מיתוק מחדש מבינה, כנ"ל, וע"כ הוא נכנס **במערת המכפלה**, שה"ס מקום המיתוק של ב' ההין יחדיו, שהם מלכות ובינה. ומיתוק זה מכונה בשם **פנקס**. שפירושו אגרת מקופלה, על דרך שאמרו בעובר במעי אמו, שמקופל כפנקס ראשו על ברכיו. (נדה ל' ע"ב) וזה יורה על עלית נה"י לחג"ת ג' גו ג'. (כמ"ש בתע"ס חלק י' דף תתפ"ד אות ל"ו ע"ש) וכשהרוח מקבל פנקס זה מאדם והאבות סימן הוא שנתמתק בהבינה, די צרכו, ואז **ועאלת לגבי גנתא דעדן וכו' המאן פנקס סימנא ופתחין לה**. והיינו גן עדן התחתון. כי **גן** ה"ס מלכות. וכשהוא מתוקנת להיות לגמרי באורות הבינה, הנקראת **עדן**, נקראת המלכות גן עדן. ואז נבחן בה ב' כלליות, א) כללות הבינה במלכות, שה"ס גן עדן תחתון. ב) כללות המלכות בבינה שה"ס גן עדן עליון. (כמ"ש לעיל בראשית ב' דף ה' ד"ה היכלא) ושם מדבר בדרך כללות מרוח ונשמה יחדיו וכאן מדבר בפרטות. וע"כ אומר שרק הרוח עולה לג"ע התחתון.

וז"ש **ובריש ירחא ושבתא וכו' יהבין לה פנקס סימנא**. כי בר"ח ושבת הרוח עולה לג"ע העליון, וע"כ צריך מיתוק ב' בהבינה, וה"ס **פנקס סימנא דיהבין לה צדיקייא די בגנתא**

דעדן. וכ"ז אמור רק בהרוח, שצריך לאלו המתוקים בבינה אבל הנשמה אומר (באות ק"ג) **ודא סלקא לעילא מיד**, כי אינה צריכה למיתוקים כמבואר.

פסקה קו

וירד אברם מצרימה וכו': שואל מה הטעם שירד למצרים. ואומר, אלא משום שהיא נדמה לגן ה' דהיינו גן עדן שכתוב, כגן ה' כארץ מצרים. כי שם שקול ויורד נהר אחד שהוא לימין. שכתוב שם האחד פישון וגו'. פירוש. כמו שהזהר מבאר להלן (בפ' חיי שרה אות קמ"ג במדרש הנעלם) שמטפות שהעדן, שה"ס חכמה, מנטף לגן, שה"ס מלכות נעשה נהר גדול המתחלק לד' ראשים, שה"ס חו"ב תו"מ, אשר האחד המיוחד מכולם הוא פישון, שה"ס חכמה, והוא הנופל בארץ מצרים. ולפיכך היתה חכמת מצרים יותר מכל העולם. וזהו הנהר שראה יחזקאל בנבואתו, וע"כ אמר הכתוב, כי מלאה הארץ דעה את ה' שאותם מים מגדלים תמיד הידיעה בעולם. ע"כ לשונו בקיצור.

וזהו אמרו כאן, **דתמן שקיל ונחית חד נהרא דאיהו לימינא**. דהיינו חכמה שהוא בקו ימין. כי ג' קוין הם: חח"ן בימין. בג"ה בשמאל. דת"י באמצע. הרי שהחכמה היא בראש קו הימין. והוא לאפוקי מבחינת החכמה שהוא בקו שמאל, דהיינו בינה החוזרת לחכמה, שכל הארת חכמה שבזו"ן ממנה באים שהיא מכונה זהב. אבל נהר פישון הוא בחינת החכמה שבימין. שכתוב שם האחד פישון הוא הסובב את כל ארץ החוילה אשר שם הזהב. הרי שנהר פישון הוא החכמה שבימין, וע"כ סובב ומשפיע לארץ החוילה, שה"ס בינה, אשר שם הזהב, דהיינו הארת החכמה שבשמאל.

פסקה קז

ואברהם, כיון דידע ועאל בהימנותא שלימתא. ואברהם אחר שידע ונכנס באמונה שלמה, דהיינו הנוקבא דז"א הנקראת אמונה, ואחר שנשלמה בהארת החכמה, מצד הבינה שחזרה לחכמה, היא נקראת אמונה שלמה, דהיינו הארת חכמה מסוד השמאל, שה"ס הזהב כנ"ל, **בעא למנדע כל אינון דרגין דאתאחדן לתתא, ומצרים הוה נטיל מימינא**, היה רוצה עתה לדעת כל המדרגות הנאחזות למטה, דהיינו היכולים להשפיע מלמעלה למטה, שה"ס החכמה שבקו ימין כמ"ש להלן. ומצרים היתה נוסעת מימין, כלומר שהיא מבחינת נהר פישון, שה"ס החכמה שבקו ימין. **ובגין כך נחית למצרים**, ומשום זה ירד למצרים. כדי להוציא משם כל ניצוצים הקדושים שמבחינת החכמה ההיא שמצד ימין, ואח"ז חזר לארץ ישראל, ונשלם בזה עם המוחין דחכמה הללו. **ות"ח כפנא לא אשתכח בארעא אלא כד מסתלקי רחמי מן דינא**. ובוא וראה. הרעב אינו בארץ אלא בעת שמסתלקים הרחמים מן הדין. כלומר, שז"א שה"ס רחמים נסתלק מהנוקבא

שה"ס דין. כי נפרד זווג זו"ן, ונעשה רעב בהנוקבא, הנקראת ארץ. והטעם הוא. כי כן הדרך בכל פעם שזו"ן משפיעים מדרגה חדשה להתחתונים, חוזרים, לקטנותם ונפסק זווגם, כנודע. ואל תתמה איך אפשר שנהר פישון שה"ס החכמה השלמה יאיר בארץ מצרים מקום הקליפות וערות הארץ. הענין הוא בסו"ה אמלאה החרבה, שאין הקליפות נבנות אלא מחורבנה של הקדושה, וכן להיפך, שאין הקדושה נבנית אלא מחורבנם של הקליפות. ולפיכך מסבת החטא דעצה"ד נפלו אלו ניצוצות דחכמה מצד ימין בארץ מצרים וע"ז רומז הכתוב, כגן ה' כארץ מצרים. וע"כ לא יכול אברהם להבנות במוחין הגדולים, דחכמה דימין, אלא אחר שליקט אותם הניצוצין ממצרים. כמ"ש לפנינו.

פסקה קח

ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה וכו': אמר ר' אלעזר, הכתוב אומר, כאשר הקריב, היה צריך לומר כאשר קרב, ולמה אומר כאשר הקריב, אלא כמו שכתוב, ופרעה הקריב, שביארו, שהוא הקריב את ישראל לעשות תשובה. אף כאן **הקריב**, יורה שהקריב את עצמו להקב"ה כראוי. **לבא מצרימה**, פירושו, להסתכל באלו המדרגות, שבמצרים, ולהתרחק מהן, ולהתרחק מעובדי מצרים.

ביאור הדברים. כי יש כאן ב' בחינות. א) הוא קריבה למצרים. ב) מעשה מצרים ממש. וההפרש ביניהם, כי מעשה מצרים, הוא המשכת אור החכמה ממעלה למטה, כמו החטא דעצה"ד. כי הכלים והניצוצין מבחינת החכמה, שפגם אדם בחטאו בעצה"ד, נפלו לחלקם של המצרים כנ"ל, וע"כ הם ממשיכים בחטא הזה. אמנם יש מדרגה קרובה למעשה מצרים, ואינה מעשה מצרים ממש. והוא, כי הוא ממשיך הארת החכמה ממעלה למטה פעם אחת, כדי לחזק ולגדל את החסדים המכוסים מחכמה. שמצד אחד הוא כמו מעשה מצרים, כי הוא ממשיך ממעלה למטה כמוהם. ומצד הב' הוא הפכי למעשה מצרים, כי הוא רק מחזק וקובע הארת החסדים המכוסים מחכמה, ולפיכך נבחנת מדרגה זאת שהוא, קרובה למצרים, ולא ארץ מצרים ממש.

וזה אמרו **מאי כאשר הקריב אלא כדכתיב ופרעה וגו' אוף הכא דקריב, דאקריב גרמיה לקב"ה כדקא יאות**, כי הקריב פירושו שהקריב עצמו להקב"ה כראוי דהיינו למדרגת חג"ת דז"א שהיא חסדים מכוסים. **לבא מצרימה** פירושו, **לאשגחא באינון דרגין** דהיינו להמשיך הארת החכמה ממעלה למטה כמו מדרגות המצרים, אבל **לאתרחקא מנייהו**, דהיינו להתרחק מהמשכת החכמה, **ולהתרחקא מעובדי מצרים**, אלא לחזק ולקבוע הארת חחסדים המכוסים מחכמה, שהוא רחוק מקצה אל הקצה ממעשה מצרים. ושיעור הכתוב הוא, שהקריב עצמו להקב"ה וע"כ הקריב לבא מצרימה, לעשות

כמעשיהם, אבל להתרחק מהם ולהתקרב להקב"ה, עשה מעשה זו. ע"כ נבחנת המעשה, שהקריב לבא מצרימה ועוד לא בא למצרים.

פסקה קט

ארי' ת"ח וכו': א"ר יהודה בוא וראה, משום שירד למצרים בלי רשות, נשתעבדו בניו במצרים ארבע מאות שנים. שהרי כתוב וירד אברם מצרימה ולא כתוב שאמר לו הקב"ה, רד מצרים. וע"כ, נצטער כל אותו הלילה בשביל שרה. וביאור הדברים הללו, תמצא להלן בדף מ"ח ד"ה ואין ע"ש.

פסקה קי

ויאמר אל שרי וגו' יפת מראה את: ושואל וכי עד אז, עוד לא ידע אברהם שהיא אשה יפת מראה. ומשיב, אלא שבארוה, דעד אז לא היה מסתכל בצורתה של שרה, מרוב הצניעות שהיתה ביניהם. וכאשר **קרב למצרים** היא נתגלתה, וראה אותה. פירוש, כמ"ש לעיל בסמוך, בסו"ה, ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה, שפירושו, שהקריב את עצמו ועשה מעשה קרובה למעשה מצרים, דהיינו שהמשיך הארת חכמה ממעלה למטה, והוא השפיע אותם אל שרה, ואלו המוחין מכונים אצלה **יפת מראה**, כי מראה וראיה רומזים על מוחין דחכמה, וזש"ה אחר שהקריב לבא מצרים, הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את. דהיינו אחר שקבלה ממנו המוחין בסוד הקרבה למצרים. וזה אמרו, **דעד ההיא שעתא לא אסתכל בדיוקנא דשרה בסגיאות צניעותא וכו'**, כי אברהם ושרה היו מרכבה לדכר ונוקבא שמחזה ולמעלה דז"א, ששם החסדים מכוסים מחכמה, המכונה ראיה והסתכלות, וע"כ לא נסתכל בה. **אלא כד קריב למצרים**, דהיינו שהמשיך המוחין דחכמה ע"י קרבת מצרים כנ"ל, והשפיע אליה. אז **אתגליא איהי וחמא בה**, אז נתגלו החסדים שלה בהארת החכמה, המכונה ראיה, וע"כ ראה בה.

פסקה קיא

ד"א במה ידע וכו': פירוש אחר לפרש מאין ידע עתה שהיא יפת מראה יותר מתמיד, עד שאמר הנה נא ידעתי. כי על ידי טורח הדרך האדם מתבזה, ועם זה, היא עמדה ביפיה ולא נשתנתה. ע"כ ידע אז יותר מתמיד שהיא יפת מראה. פירוש. כי עוברי דרכים, כלומר, ההולכים בדרך ה' מטרם באים למטרתם, הם בקטנות המוחין והם מתבזים, ושרה היתה גם היא בדרך, ולא עוד אלא דרך ירידה כמש"ה וירד אברם מצרימה, ומכ"ש שמעשה המשכת המוחין היתה קרובה למעשה מצרים כנ"ל, ומ"מ האירו בה המוחין בכל שלמותם, ע"כ אמר אז הנה נא ידעתי, כי ידע אז יותר מתמיד. **ד"א הנה נא ידעתי**

וכו': פירוש אחר על מה שאמר הנה נא ידעתי. כי ראה עמה את השכינה. כלומר שזכה לגילוי שכינה, וע"כ בטח אברהם ואמר אחותי היא.

פסקה קיב

ומלה דא אסתלק וכו': ומלה זו **אחותי היא**, מתבארת בב' פנים, אחד כמשמעו, דהיינו אחותי. ואחד כמו שכתוב, אמור לחכמה אחותי את. וכתוב כאן אמרי נא אחותי את, והמלה **את** פירושו השכינה. וכן כתוב ואת תדבר אלנו, שגם שם פירושו השכינה. **למען ייטב לי בעבורך** אמר כלפי השכינה, כלומר בעבור השכינה, וכן **וחיתה נפשי בגללך**, משום שבזה דהיינו במוחין הללו דחכמה, מתעלה האדם בדרך החיים. כי אור החכמה נקרא אור החיה כנודע.

פסקה קיג

אמרי נא אחותי את וכו': ר' ייסא אמר, יודע היה אברהם שהמצרים כולם שטופי זמה הם, ושואל וכיון שידע כל זה למה לא פחד על אשתו, ולא חזר מדרכי זה, שלא יכנוס שמה. ומשיב, אלא משום שראה עמה השכינה, וע"כ בטח בה ולא היה מפחד.

פסקה קיד

ויהי כבא אברם מצרימה וגו': א"ר יהודה בתיבה הכניס אותה למצרים. והמצרים פתחו התיבה לקבל ממנה מכס. כלומר שאחר שהמשיך לשרה המוחין דחכמה חזר והעלה המוחין למחזה ולמעלה דזו"ן ששם החסדים מכוסים מחכמה, שתהיה משומרת מהמצרים, ומטעם זה מכונה שם **תיבה**, שאותיותיה למפרע ממלה **הבית**, (כנ"ל נח דף ס"ד ד"ה פירוש ע"ש) אמנם המצרים פתחו התיבה להחזירה לבחינת הבית, דהיינו בית פרעה. כדי לקבל מכס. כלומר, שפתחו כדי להמשיך הארת החכמה שבה ממעלה למטה, שרשות בידם לקבל זה בתורת מסים להיותה בארצם, **כיון דאתפתח וכו'**: כיון שנפתחה התיבה. היה האור כאור השמש. כלומר שהיה אורה של שרה, שה"ס אור הלבנה גדול כאור החמה, בסוד ב' מאורות הגדולים. וזהו שכתוב כי יפה היא מאד.

פסקה קטו

מאי מאד וכו': ושואל מה רומז הכתוב בהמלה **מאד**. ומשיב, אלא שהמצרים ראו בתיבה אור אחר, דהיינו אור חסדים המכוסים, כנ"ל. הוציאו אותה מהתיבה והמשיכו האור ממעלה למטה בבחינת בית וראו אותה יפה כבתחילה, דהיינו כמו שהיתה בהתיבה. כלומר שמעשה מצרים לא פגמו אותה, ונשאר ובה יפיה כמו שהיתה בהתיבה.

הה"ד ויראו אותה שרי פרעה: ושואל כיון שכתוב ויראו המצרים את האשה, למה לי ויראו אותה שרי פרעה, הרי גם הם היו מצרים. ומשיב, אלא שהוציאו אותה מהתיבה,

דהיינו שאור החכמה שהיה טמון בה המשיכו ממעלה למטה, בבחינת **בית** וראו אותה עומדת ביפיה כבתחילה, כעוד שהיתה בהתיבה. ואז ויהללו אותה אל פרעה ותקח האשה **בית** פרעה. פירוש. כי המצרים פתחו את התבה, וראו את שרה בעודה בהתבה שהיה אורה כאור השמש. ושרי פרעה הם שהוציאוה מן התיבה, וראו אותה עומדת ביפיה כמלפנים בעודה בתיבה. וע"כ יש כאן ב' ראיות: של המצרים ושל שרי פרעה.

פסקה קטז

א"ר יצחק ווי לאינון וכו': אר"י, ווי לרשעי עולם הללו, שאינם יודעים, ואינם מסתכלים כדי להבין, שכל מה שיש בעולם מהקב"ה הוא. כלומר, שהוא לבדו ית', עשה ועושה ויעשה את כל המעשים כולם שבעולם. שהוא ידע מראש מה שיהיה בסוף. שכתוב מגיד מראשית אחרית. והוא צופה ועושה מעשים מראשית, כדי לחזור עליהם ולעשותם בשלמות לאחר זמן.

פסקה קיז

ת"ח אלמלא דאנסיבת וכו': בוא וראה אלמלא לוקחה שרי אל פרעה לא היה פרעה מוכה, והכאה זו גרם הכאה לאחר מכאן, שיוכו המצרים בנגעים גדולים, ביציאת ישראל ממצרים, כי כאן כתוב נגעים גדולים, ושם, ביציאת ישראל ממצרים, כתוב, ויתן ה' אותות ומופתים גדולים וגו'. ויליף גזירה שוה, גדולים גדולים, מה שם הם עשר מכות, אף כאן, הוכה פרעה עשר מכות. וכמו שעשה הקב"ה לישראל נסים וגבורות בלילה, אף כאן, עשה הקב"ה נסים וגבורות בלילה. הרי, שבשעה שעשה המכות לפרעה, בשביל שרה, היה צופה ומביט לחזור עליהם ולעשותם בגמר שלימותם לאחר זמן, בעת יציאת ישראל ממצרים.

ויש כאן עמקות מאד נפלא, ומוכרחני להאריך בו, להיותו הקוטב של כל המאמר שלפנינו. והנה כבר נתבאר לעיל (דף מ"ד ד"ה ביאור) שסוד הכלים והניצוצין של מוח החכמה דאדם הראשון, שנשרו ממנו בסבת החטא דעץ הדעת ונמסרו לקליפות, המה נמסרו למצרים, שה"ס חכמת מצרים, שבשעה שישראל יבררו כל הכלים הללו מהם ויחזירו אותם לקדושה, נאמר אז, והאבדתי את חכמת מצרים. אמנם אין הבירור הזה יוכל להעשות אלא על ידי המצרים עצמם, ולא ע"י עובדי השם, כי אי אפשר לבררם לצורך הקדושה, זולת אם ימשיך לתוכם אור העליון ממעלה למטה, כי כמו שנפגמו על ידי המשכת האור ממעלה למטה, שה"ס איסור עץ הדעת (כנ"ל בראשית ב' דף ק"ע ד"ה ועל ע"ש) כן צריך להיות טהרתם מהקליפות ע"י המשכת האור אליהם מלמעלה למטה. שזסו"ה, כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר וגו'. (במדבר ל"א). כי הכלים

לא יפלטו מתוכם בליעת הטומאה, שה"ס זוהמא דחויא, שנבלע בהם בחטא עצה"ד, זולת שיכשירו אותם באותו הדרך שבלעו האיסור, דהיינו על ידי המשכת האור ממעלה למטה שהוא החטא דעצה"ד. ולפיכך אי אפשר שיעשה זה אלא על ידי המצרים עצמם, שחטא דעץ הדעת וזוהמתו דבוקה בהם, והמה מבררים הכלים ונותנים אותם לישראל. בסו"ה יכין רשע וצדיק ילבש. ובכדי שימסרו הכלים לישראל צריכים לזה ב' פעולות. א) היא בדרך כפיה, דהיינו שהקב"ה מכריחם על ידי מכות ויסורים, עד שימסרו אותם לישראל. ב) שהמסירה עצמה צריכה להיות מדעתם ומרצונם הטוב, שהסו"ה, וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום וינצלו את מצרים (שמות י"ב) הרי שלא יכלו ישראל לנצל את מצרים זולת על ידי מציאת חן שמצאו בעיני מצרים. וכן ז"ס שהקב"ה לא הוציא ישראל ממצרים בעל כרחו של פרעה אלא שצוה אליו, שלח את עמי ויעבדוני, דהיינו דוקא בהסכמתו, וכן היה באמת אחר מכת בכורות, שנאמר, ויקם פרעה לילה וגו' ויאמר קומו צאו מתוך עמי וגו' ולכו עבדו את ה' כדברכם. כי הוא מטעם הנ"ל שאין הכלים והניצוצין האלו נמסרין מהמצרים לישראל אלא מדעתם ורצונם, וע"כ היה צריך פרעה לקום לילה ולומר לישראל מדעתו ורצונו, קומו צאו מתוך עמי וגו', שבדבורים הללו מסר להם הכלים מדעתו ורצונו.

ואין המוחין הללו נגמרים שהם מדרגת אור החיה, אלא בג' פעמים, שהם ג' בחינות מוחין. א) בדרך נסיון, כמו אברהם, שלא צוהו הקב"ה לרדת מצרימה, אלא ששלח רעב בארץ, והכריחו בזה לרדת מצרימה מדעתו עצמו, ואחר שלוקחה שרה בית פרעה ונצטער כל אותו הלילה, השב שהענישהו הקב"ה על החטא שירד למצרים ונתחבר ברשעים הללו. ואחר שעמד בנסיון ולא הרהר אחר מדותיו ית', זכה לקבל מפרעה את הכלים והניצוצין למוחין הגדולים, שנפלו לרשותו בעת החטא דעץ הדעת כנ"ל, בסו"ה ולאברם היטיב בעבורה וגו', וכן ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו, כדוגמת הכתוב ביציאת מצרים, ויהי בשלח פרעה את העם וגו'. שבזה מסר לו פרעה את הכלים מדעתו ורצונו הטוב כנ"ל. ובחינה זו נבחנת לבירורי הכלים, למוחין דו"ק של המדרגה דאור החיה, והוא מטעם שלא השיג אותה על ידי דבר ה', זולת ע"י חטא ונסיון.

ב) הוא על ידי מאמר ה', שהקב"ה אמר לו לרדת למצרים. וזהו מבואר בדבר ה', בהכתוב, ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. שה"ס מוחין דחיה ממש. וכן אמר ליעקב אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה וגו'. ולפי שהירידה היה ברשות הקב"ה, ע"כ הכלים שהוציאו משם חשובים ביותר, וזכו בהם למוחין הגדולים דחיה. שה"ס המוחין דליל פסח.

ג) בסוד המעמד הקדוש, שזכו לשמוע מפי הגבורה אנכי ה' אלקיך אשר הוציאך מארץ מצרים וגו' שז"ס ההמשך של גילוי המוחין דיציאת מצרים, וה"ס המוחין דיחידה, שה"ס חרות ממלאך המות כנודע. והנה נתבאר שאין המוחין הללו נשלמים אלא בג' פעמים. ואטעם, שבפעם הא'. המה מחויבים לבא בדרך חטא ונסיון, הוא, משום שתחילת הבירור נעשה באיסור על ידי המצרים כנ"ל, ואם היה הקב"ה מצוהו לרדת מצרים, היה מתדבק בהם, ובמעשיהם הללו, ולא היה פורש מהם לעולם, וע"כ היה מוכרח לבא מעצמו בדרך חטא, כדי שימהר להסתלק מהם.

וזה אמרו (באות קט"ז) **ווי לאינון חייביא וכו' ואינון לא מסתכלי דכל מה דהוי בעלמא, מעם קב"ה איהו**. חייביא דעלמא, פירושו אותם שהתחילו לקבל מדרגות קדושות, ונתעכבו בתחילתם ואינם משיגים יותר, וזה עון פלילי, שהזהר מכנה אותם **דעיילי ולא נפקי**, ועיקר עכובם יקרה להם, בעת השגת מוחין דחיה בפעם הא' הנ"ל, מפאת שחושבים שמוחין הללו השיגו ע"י מעשיהם הם ולא על ידי הקב"ה, ואם היו חותרים לדעת ולהבין כמו אברהם, **דכל מה דהוי בעלמא מעם קב"ה איהו**, אז היו זוכים לבחינה הב' שהקב"ה יצוה אותם לרדת למצרים, שה"ס השגת מדרגה הגדולה מוחין דחיה, כמו שזכו ישראל ביציאת מצרים בליל פסח, כנ"ל. וז"ש **ואנון לא מסתכלי**, דהיינו שאינם מסתכלים להבין ולדעת כמו אברהם וז"ש **דאיהו ידע בקדמותא מה דלהוי בסופא וכו' ואלקאותא דא גרים אלקאותא לבתר כן וכו'**. שצריכים להסתכל עד ושיזכו וישיגו שאלו המכות שקבל פרעה בפעם הא' באברהם, היה תכף על ידי הקב"ה עצמו, שהיה אז צופה ומביט בראשית מה שיהיה באחרית, ביציאת מצרים, דהיינו שהם רשימה והכנה לבירורי המוחין, שישיגו בשעה שיתן להם רשות לרדת מצרים, כמו שנתן רשות לישראל, שאמר לו אנכי ארד עמך מצרים וכו' כי הזוכה לזה ישיג אז המוחין הגדולים דאור החיה, כנ"ל. וזהו שמשוה הנסים של שרה, לנסים של יציאת מצרים. כי כל המעשים דבחינה א' דמוחין דו"ק דחיה הם רשימה והכנה להמוחין דבחינה ב', שהם מוחין דחיה. וגם אברהם עצמו זכה בידיעה זו, כמ"ש, ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו' שבידיעה זו השיג גם הוא אותם המוחין דיציאת מצרים.

פסקה קיח

ר' יוסי פתח וכו' ר"י פתח ואמר, ואתה ה' מגן בעדי כבודי ומרים ראשי. אמר דוד, אפילו בני העולם יבואו ויעשו עמי מלחמה. לא יוכלו לי, כי ואתה ה' מגן בעדי. בוא וראה, כתוב מגן בעדי. אמר דוד להקב"ה רבונו של עולם, מפני מה אין חותמים בי ברכה,

כמו שחותמים ברכה באברהם, שכתוב אנכי מגן לך. ואומרים **מגן אברהם**. ולמה אין חותמים בי **מגן דוד**.

פסקה קיט

א"ל קב"ה לדוד וכו': והשיב הקב"ה לדוד. אברהם, כבר בחנתיו וצרפתיו, ועמד בנסיון לפני בקיום שלם. אמר לו דוד, אם כן, בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי. כיון שעשה אותו מעשה דבת שבע, נזכר דוד מה שאמר לפני הקב"ה. אמר, בחנת לבי וגו'.

פסקה קכ

אמר, אנא אמינאו כו': אמר, אני אמרתי בחנני ה' ונסני, ואתה בחנת לבי בנסיון עם בת שבע. אני אמרתי צרפה כליותי, ואתה צרפתני בל תמצא. זמותי בל יעבר פי, מי יתן שאותו דבר שחשבתי לא היה עבר אל פי, ולא אמרתי אז בחנני ה' ונסני וגו'.

ביאור הדברים. כי סוד הכתוב ואתה ה' מגן בעדי. וכן אנכי מגן לך. סובב על המוחין הנ"ל. הנבררים על ידי המצרים. ומכונים מגן מב' טעמים. א) משום שאין מי שישיגם אלא בדרך מגן והצלה. כמו שפרעה הוכה להגן על שרה ולהוציאה משם. וכן להגן על ישראל ולהוציאם ממצרים ב) משום שהזוכה בהם אין לו עוד פחד משום דבר. ונבחנים ע"כ כמו שהם מגן בעדו. וזה אמרו **אמר דוד, אע"נ דכל בני עלמא ייתון לאגחא בי קרבא, ואתה ה' מגן בעדי**. דהיינו כמבואר שהזוכה בהם אינו מפחד עוד משום דבר.

וזה אמרו, **מפני מה לא עבדי בי חתימה דברכה כמה דחתמי באברהם, דכתיב אנכי מגן לך ואמרי מגן אברהם**. כלומר שבקש על המוחין **דמגן** הנ"ל. כי בכל ברכה ממשיכים בה תחילה בחינת ו"ק ממדרגה המיוחדת לה. ובחתימת הברכה, ממשיכים הג"ר שבה. ובחתימה **דמגן** נמשכים בחינת הג"ר הגדולים, שהכלים נבררים ע"י המצרים. כנ"ל. ולפי שאברהם זכה בהם ע"כ כתוב בו אנכי מגן לך. וע"כ חותמים בו, מגן אברהם. ובקש דוד מהקב"ה שיזכהו ג"כ במוחין הגדולים הללו כמו לאברהם. וז"ש, **א"ל קב"ה לדוד אברהם, כבר בחנתיו וצרפתיו, וקאים קמא בקיומא שלים**, כלומר שבפעם הא', אי אפשר להשיג מוחין הללו, אלא על ידי נסיון (כנ"ל דף מ"ח ד"ה ואין ע"ש) כמו אברהם שלא זכה בהם, אלא ע"י שבחנתיו בהנסיון של חטיפת שרה וכו', ואם אתה מוכן לבא בנסיון כמוהו, תוכל גם עתה לזכות בהם. וז"ש א"ל דוד אי הכי בחנני ה' ונסני וגו'. כלומר שאמר, כי גם הוא מוכן לכך כמו אברהם.

וז"ש, **כיון דעבד האי מלה דבת שבע אדכר דוד וכו'**. כי באמת היתה בת זוגו של דוד מיום שנברא העולם, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף ק"ז אות קל"ב. ובנח דף קי"א אות שי"ט) אלא דוד לא היה יכול להשפיע לבת שבע אותם המוחין, כמו אברהם שלא היה

יכול לברר אותם. וכמו שבררו המצרים אותם בשביל אברהם, (כנ"ל דף מ"ח ד"ה ויש) ואברהם קבל אותם מהמצרים בדרך חטא ונסיון כנ"ל, כן אוריה החתי נשא את בת שבע תחילה, והוא השפיע לה אותם המוחין, ואח"כ קבל דוד את המוחין הללו באמצעית בת שבע על ידי חטא ונסיון, בדומה לאברהם. ואז זכה באלו המוחין **דמגן** כמו אברהם. אלא שנדמה לו תחילה שלא עמד בנסיון כראוי, משום שהרג לאוריה בחרב בני עמון, וע"כ אמר **בחנת לבי** וגו' אבל לבסוף מחל לו הקב"ה וזכה בהמוחין הללו.

פסקה קכא

וז"ש **ועם כל דא חתמין ביה ברכה דקאמרן מגן דוד**, דהיינו שזכה בהמוחין **דמגן**, כמו אברהם. **ובגין כך אמר דוד**, **ואתה ה' מגן בעדי**, ואחר שזכה בהם אמר דוד, ואתה ה' מגן בעדי. **כבודי ומרים ראשי ודאי דרגא דא יקרא דילי**, **דאנא מתעטרנא ביה**. כבודי ומרים ראשי, פירושו, שאמר, מדרגה זו **דמגן** הוא כבודי ודאי, שאני מתעטר בה.

פסקה קכב

ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו וכו': בוא וראה הקב"ה הוא מגן לצדיקים, שלא ישלטו בהם אנשים. והקב"ה הגן על אברהם שלא ישלטו בו ובאשתו. פירוש, כי כאן בסוד ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אותו, מסר לו גמר הכלים דמוחין דמגן הנ"ל. שזהו כמו סו"ה ויקם פרעה לילה וגו' ויאמר קומו צאו מתוך עמי. וכן ויהי בשלח פרעה את העם. ואז נמשכו לאברהם המוחין דמגן באותם הכלים. וז"ש **קב"ה איהו מגן לצדיקיא**, **וכו' דלא ישלטון ביה ובאתתיה**. כלומר, כי עתה זכה במוחין דמגן. שהזוכה בהם אינו מפחד עוד משום איש. (כנ"ל דף נ' ד"ה ביאור ע"ש).

פסקה קכג

ת"ח שכינתא וכו': בוא וראה, השכינה, לא היתה מסתלקת משרה כל אותה הלילה. בא פרעה לקרב אליה, בא המלאך והכה אותו. בכל עת שאמרה שרה הך, הוא הכה. ואברהם היה מפציר בתפלה ברבונו, על שרה, שלא יוכלו לשלוט עליה. וז"ש וצדיקים ככפיר יבטח. וכאן היה נסיון, שנסה ה' את אברהם, ולא הרהר אחר הקב"ה.

פסקה קכד

אר"י ת"ח דבגין כך וכו': א"ר יצחק, בוא וראה, משום זה לא צוהו הקב"ה לירד למצרים, אלא הוא ירד מעצמו, כדי שלא יהיה פתחון פה לבני העולם, על הקב"ה, כי אמר לו לירד למצרים, ואחר כך נצטער על אשתו.

פסקה קכה

ר' יצחק פתח וכו': ר"י פתח ואמר, צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגא. ושואל צדיק כתמר יפרח, מפני מה משוה את הצדיק לתמר. ואומר, מה תמר כיון שקצצו אותו לא יחזור ויעלה עד זמן רב, דהיינו לע' שנים, אף הצדיק כן, כיון שנאבד מהעולם, לא יבא אחר תחתיו, עד זמן רב, דהיינו עד ע' שנים, שהם ז"ס חג"ת נהי"מ שכל אחת כלולה מעשר. והטעם הוא, מפני שאין לו שלמות זולת בהנוקבא שהיא המלכות, ספירה השביעית, וע"כ נצרך לכל ע' שנים.

פסקה קכו

כתמר יפרח וכו': הוא להורות, מה תמר אינו עולה אלא זכר ונקבה, אף הצדיק כן, שאינו עולה אלא זכר ונקבה. הזכר הוא צדיק והנקבה היא צדקת, כמו אברהם ושרה. וע"כ אינו נשלם אלא בע' שנה שלמים כנ"ל.

פסקה קכז

כארז בלבנון ישגא. מה ארז בלבנון הוא עליון על כל האילנות, אף הצדיק, הוא עליון על כל, והכל יושבים תחתיו. כלומר שמתקימים בזכותו. פירוש כי הצדיק, שה"ס יסוד דז"א שורשו הוא בבינה, שהוא נכלל שם בסוד קו המכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל אשר שם. (כנ"ל ב"א דף נ"ג ד"ה יסודא) וע"כ הוא נבחן **לעליון על כל** ז"ס חג"ת נהי"מ. וכן **וכלא יתבי תחותוי**, כי הוא הממשיך המוחין מבינה ומשפיע אותם להנוקבא, וממנה לכל העולמות. וז"ש **ועלמא לא קיימא אלא על צדיק חד**, והעולם, שה"ס הנוקבא, אינה עומדת אלא על צדיק אחד, כמו שכתוב, וצדיק יסוד עולם. **ועליה קאים עלמא**, **ובגיניה אסתמיך**, **ועליה אשתיל**. ועליו עומד העולם שהיא הנוקבא. ובשבילו הוא נסמך, ועליו הוא נשתל. כלומר שמשפיע לה מג' קוין שלו. **קאים** ה"ס קו ימין **אסתמיך** ה"ס קו שמאל. **אשתיל** ה"ס קו אמצעי.

פסקה קכח

ר' יהודה אמר וכו': ריי"א, והרי למדנו, שעל שבעה עמודים העולם עומד, שהם חג"ת נהי"מ, ולא על צדיק אחד בלבדו, כמ"ש ר' יצחק. א"ל ר' יוסי, כן הוא ודאי, אבל כל עמודים האחרים עומדים בכח עמוד השביעי שהוא הסומך של העולם, והוא הנקרא צדיק, דהיינו יסוד רז"א, והוא משקה ומרוה את העולם, שהיא הנוקבא. וזן כל העולמות. ועליו כתוב אמרו צדיק וגו'. וכתוב טוב ה' וגו'. פירוש, בעת שיסוד דז"א נוסע מהבינה, כנ"ל בדיבור הסמוך, נבחן היסוד לשביעי, כלומר לשביעי מבינה. וז"ש **כלהו אחרנין**

בשביעאה קיימי, דהיינו בהיסוד שהוא ספירה שביעית מהבינה. ועליו לבדו העולם עומד כדברי ר' יצחק.

פסקה קכט

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, הרי כתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, שהוא יסוד דז"א היוצא מבינה שחזרה לחכמה, הנקראת עדן. וזה הוא העמוד שהעולם עומד עליו, והוא המשקה להגן, שהיא הנוקבא, והגן מושקה ממנו, ועושה ממנו פירות, שהם נשמות בני אדם. וכל הפירות פורחים בעולם, שהיא הנוקבא, והן קיום העולם וקיום התורה. ושואל, מי המה פירות האלו. ואומר, הם נשמות הצדיקים, שהן פרי מעשיו של הקב"ה.

פסקה קל

ובגין כך בכל ליליא וכו': ומשום זה, משום שהנשמות הן תולדות הקב"ה, בכל לילה ולילה עולות נשמות הצדיקים לגן עדן, וכשנחלק הלילה הקב"ה בא לגן עדן להשתעשע בהן. ושואל, במי. במי הוא בא להשתעשע, אם בנשמות החיים אם בנשמות הנפטרים. אמר רבי יוסי בכולן, הן באלו שמשכנן בעולם האמת, הן באלו שמשכנן בעולם הזה, בכולן, הקב"ה משתעשע בהם בחצות לילה בגן עדן. פירוש. לא לבד נשמות הנפטרים עולות בכל לילה למ"ן, אלא אפילו נשמות החיים עולות ג"כ למ"ן ולשעשועים בכל לילה. כמו שמבאר לפנינו להלן.

פסקה קלא

ת"ח עלמא דלעילא וכו': בוא וראה, עולם העליון, נצרך להתעוררות מעולם התחתון. וכאשר נשמות הצדיקים יוצאות מעולם הזה, ועולות למעלה לגן עדן, מתלבשות כולן באור העליון בצורה יקרה. ובהן הקב"ה משתעשע ומשתוקק אליהן, כי הן פרי מעשיו. ועל כן נקראים ישראל בנים להקב"ה, משום שיש להם נשמות קדושות, כמו שאתה אומר, בנים אתם לה' אלקיכם, כי הנשמות הן בנים ודאי, פרי מעשיו של הקב"ה.

פירוש. **עולם העליון**, היינו הנוקבא, הנקראת **לילה** אשר שלמותה מצד קו השמאל, נגלית מחצות לילה ואילך שה"ס מחזה ולמטה של הנוקבא. בסו"ה ותקם בעוד לילה. אמנם להיות הארת השמאל בחינת חכמה בלי חסדים, הוא עוד לילה, כי אור החכמה אינו יכול להאיר בלי לבוש של חסדים. וז"ש, **עלמא דלעילא אצטריך לאתערותא דעלמא תתאה**, שעולם העליון שהיא הנוקבא, שהוא בבחינת חכמה בלי חסדים ואינו יכול להאיר הוא נצרך להתעוררות, דהיינו להעלאת מ"ן, מעולם התחתון. דהיינו מעולם הזה, מהנשמות, שיעלו מ"ן אליה, שעל מ"ן הללו יוצאת קומת חסדים, ומגלה את קו האמצעי, שה"ס הקב"ה המכריע ומלביש החכמה באור החסדים. (כנ"ל דף ג' ד"ה ת"ח ע"ש).

וז"ש, **וכד נשמתהון דצדיקיא נפקי מהאי עלמא וסלקי לעילא**, כשהנשמות יוצאות מעוה"ז ועולות למעלה להנוקבא, הן מעלות מ"ן ומגלים בה את קו האמצעי, שה"ס הקב"ה, המכריע ומלביש החכמה בחסדים, שלבוש הזה דחסדים מכונה **לבוש יקר**, (כנ"ל בהק' הזהר דף כ"ג ד"ה וז"ש בעא ע"ש). וז"ש **כלהו מתלבשי בנהורא דלעילא בדיוקנא יקר**, כי שיעור האור שהתחתון גרם בעליון, זוכה בו גם התחתון, וע"כ כיון שהנשמות גרמו **לבוש יקר** דחסדים להנוקבא, זוכות בו גם הן, ומתלבשות **בדיוקנא יקר** הזה. וז"ש **ובהו הקב"ה משתעשע ותאיב לון** כי הקב"ה ה"ס קו אמצעי, שעל ידי העלאת מ"ן של הנשמות הוא בא להנוקבא, שה"ס גן עדן, ומשלים אותה בקו האמצעי, כנ"ל. וע"כ משתעשע עם הנשמות ההם, ומשתוקק אליהם. **דאינון פרי עובדוי**, שהן תולדות הקב"ה. (כנ"ל דף ט' אות י"ג). וע"כ נקראים ישראל בנים כמ"ש בנים אתם לה' אלקיכם.

פסקה קלב

אמר ר' ייסא וכו': אר"י ואפילו באלו הנשמות שבעוה"ז אתה אומר הוא משתעשע, איך הוא זה. אמר לו. משום, שבחצות לילה, כל אלו צדיקי אמת מתעוררים כולם לקרות בתורה ולהשמיע תשבחות של התורה. ולמדנו, שהקב"ה וכל אלו הצדיקים שבתוך גן העדן, כולם מקשיבים לקולותיהם, וחוט של חסד נמשך עליהם ביום. כלומר שע"י המ"ן שהם מעלים על ידי התורה והתשבחות, נמשך קו האמצעי אל הנוקבא, שה"ס אור החסדים, כנ"ל בסמוך. ולפי שהם גרמו לאור הזה, זוכים בו גם הם. וז"ש **וחוטא דחסד אתמשך עלייהו ביממא**. דהיינו אותו השיעור שגרמו להנוקבא. וזסו"ה יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. שבשביל השירה שבלילה זוכים לחסדו ביום.

פסקה קלג

ועל דא תושבחן וכו': ועל כן, התשבחות העולות לפני הקב"ה בלילה, הן תשבחות שלמות. בוא וראה בשעה שישראל היו סגורים בבתיהם, כשהקב"ה הרג את בכורי מצרים, היו אומרים לפני הקב"ה הלל ותשבחות.

פסקה קלד

ת"ח דדוד מלכא וכו': בוא וראה, דוד המלך היה קם בחצות לילה. ואם תאמר שהיה יושב או שוכב במטה, ואומר שירות ותשבחות. לא. אלא כמ"ש, חצות לילה אקום להודות לך. אקום ודאי, בעמידה, היה עוסק בשירות ותשבחות של התורה. פירוש. מוחין דנה"י באור הנפש, מכונים **שכיבה**, שאין להשוכב שום קומה. מוחין דו"ק מכונים **ישיבה**, כי היושב, נמצאים נה"י שלו מקופלים תחתיו, והוא חסר אז נה"י דכלים וג"ר דאורות. מוחין דג"ר מכונים **עמידה**, כי אז כל ג' חלקי קומת האדם זקופים שהם: ראש,

תוך, וסוף. וז"ש **דאי תימא דהוה יתיב**, דהיינו ששיבח להקב"ה במוחין דו"ק הנבחנים **לישיבה**. **או שכיב בערסיה**, או ששיבח במוחין דנה"י, הנבחנים **לשכיבה**, **אלא כמה דכתיב וכו'**, אקום **ודאי בעמידה לאתעסקא בשירין וכו'**. דהיינו במוחין דג"ר הנבחנים **לעמידה**. ובמוחין האלו היה עוסק בשירות ותשבחות לפני הקב"ה, ששיעור קומתו גדלה בכל הגדלות.

פסקה קלה

ובגין כך דוד מלכא וכו': ומשום זה, משום שעסק בשירות ותשבחות במוחין דג"ר שה"ס עמידה, וה"ס אור החיה, דוד המלך חי לעולם. ואפילו בימות המלך המשיח, הוא המלך. כי למדנו, אשר מלך המשיח, אם הוא יהיה מבין החיים. דוד שמו. ואם הוא יהיה מנשמות הנפטרים שיעמדו לתחיה, דוד שמו. והוא היה מעורר השחר מטרם שיבא, שכתוב עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. שהיה קם לעסוק בתורה תמיד, מטרם שיאיר השחר.

פסקה קלו

ת"ח כל ההוא ליליא וכו': בוא וראה, כל אותו הלילה, ששרה היתה אצל פרעה, באו מלאכים העליונים לזמר לפני הקב"ה בשירות ותשבחות. אמר להם הקב"ה: לכו כלכם ונגעו נגעים גדולים במצרים, לרשימה וסימן, למה שאני עתיד לעשות לאחר כך. מה כתוב. וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים וגו'.

פסקה קלז

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב. ויקרא פרעה לאברם. ושואל מאין ידע ששרה אשת אברם היא, שהרי לא כתוב כאן כמו שנאמר באבימלך, שכתוב, ועתה השב אשת האיש וגו', וכאן לא אמר הקב"ה לפרעה כלום.

פסקה קלח

אמר רבי יצחק. הרי כתוב, על דבר שרי אשת אברם. כי כן היו המלאכים אומרים, **על דבר שרי אשת אברם**. כי לא דבר עמו הקב"ה כמו שדבר עם אבימלך, אלא מלות אלו נאמרו לו ולא יותר: **נגע זה על דבר שרי אשת אברם**. וגם זה לא דבר עמו הקב"ה, אלא המלאכים המכים אמרו זה, אז ידע כי היא אשת אברם. מיד ויקרא פרעה לאברם וגו'.

פסקה קלט

ויצו עליו פרעה אנשים וכו': ושואל. למה עשה זה. ואומר כדי שלא יקרב אדם להרע להם. **וישלחו אותו**, לוייה עשו לו, דהיינו שליוו אותו, בכל ארץ מצרים אמר לו הקב"ה,

לפרעה, כן אתה עתיד לעשות לבניו, אתה תלוה אותם מארצך, שכתוב, ויהי בשלח פרעה את העם: שליווה אותם מכל ארצו.

פסקה קמ

א"ר אבא וכו': אר"א למה נזדמן לו לאברהם כל כך, ולמה נצרך כל זה. ואומר, אלא שהוא כדי להגדיל שמו של אברהם ושרה בעולם. שאפילו במצרים, שהמה מכשפי העולם שאיש לא יכול להציל עצמו מהם, גם שם נתגדל אברהם ונתעלה למעלה. וזהו שכתוב ויעל אברם ממצרים, לאיזה מקום, **הנגבה**, דהיינו למדרגתו שהיה בה בתחילה.

פסקה קמא

אמר ר' שמעון ת"ח וכו': אר"ש בוא וראה. הכל סוד החכמה הוא. והכתוב מרמז כאן בבחינת החכמה ומדרגות שלמטה, דהיינו מדרגות המצרים שממשיכים החכמה מלמעלה למטה. (כנ"ל דף מ"ח ד"ה ויש) אשר אברהם ירד לעמוקות שלהם, וידע אותן, ולא נתדבק בהם, אלא חזר אל רבונו.

פסקה קמב

ולא אתפתא בהו וכו': ולא נתפתה מהם, כמו אדם, כאשר הגיע לאותה מדרגה, נתפתה על ידי הנחש, וגרם מות לכל העולם. ולא נתפתה כנח, כאשר ירד לאותה המדרגה, מה כתוב, וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה. אהלה כתיב ב ה' שה"ס אשה זרה, (כנ"ל בפרשת נח דף ק"ח אות ש"ח ע"ש).

פסקה קמג

אבל באברהם מה כתיב וכו': אבל באברהם מה כתיב בו, ויעל אברם ממצרים, שעלה ולא ירד, וחזר למקומו, למדרגה העליונה, שנתדבק בה בתחילה. ומעשה זו היתה כדי להורות חכמה, שנתקיים בקיום שלם כראוי לו, ולא נתפתה אחר המצרים, ועמד בקיומו וחזר למקומו, הנגבה, זהו רוח דרום, חסד דז"א, הוא מדרגה העליונה שאחז בה בתחילה, שכתוב הלוך ונסוע **הנגבה**. אף עתה **הנגבה**, דהיינו המקום שנתדבק בו בתחילה.

פסקה קמד

ת"ח רזא דמלה וכו': בוא וראה סוד הדבר. אם לא ירד אברם למצרים, ולא נצרף שם בתחילה, לא היה חלק גורלו בהקב"ה. כעין זה היה לבניו, כאשר רצה הקב"ה לעשותם עם אחד, עם שלם, ולקרבם אליו. אם לא ירדו מתחילה למצרים, ולא נצרפו שם, לא היו עם אחד שלו.

פסקה קמה

כגוונא דא וכו': כעין זה, אם לא ניתנה ארץ הקדש מתחילה לכנען, והיו מושלים בה, לא היתה הארץ חלקו וגורלו של הקב"ה והכל סוד אחד. וכבר נתבאר כל זה. (ענין אברהם ומצרים נתבאר לעיל דף מ"ח ד"ה ואין ע"ש. וענין ישראל ומצרים נתבאר לעיל דף מ"ח ד"ה ב') וג') ע"ש. וענין כנען וארץ הקדש נתבאר לעיל פרשת נח דף קי"ב ד"ה והסוד הוא ע"ש).

פסקה קמו

ר"ש הוה אזיל וכו': ר' שמעון היה הולך בדרך, והיה עמו ר' אלעזר בנו, ורבי אבא, ורבי יהודה, בעוד שהיו הולכים, אמר ר' שמעון, תמיהני איך בני העולם אינם מסתכלים להבין דברי תורה. ולדעת על מה הם עומדים בעולם. פתח ואמר, נפשי אויתיך בלילה וגו', מקרא זה בארוהו וגם אנו בארנו אותו. אבל בוא וראה. נפש האדם, בעת שעולה לישן על מטתו, יוצאת ממנו ועולה למעלה. ואם תאמר שכולם עולים דהיינו שגם שאר המדרגות: רוח ונשמה עולים עמה למעלה, אינו כך, כי לאו כל אחד ואחד רואה פני המלך, אלא הנפש עולה, אל המלך, (וטעם הדבר הוא להלן דף נ"ט ד"ה ת"ח) ולא נשאר אז עם הגוף, רק רשימה אחת שהיא מדת החיים של הלב.

פסקה קמז

ונפשא אזלא וכו': והנפש הולכת, מן הגוף, ומבקשת לעלות. וכמה מדרגות על מדרגות הם, לעלות. היא משוטטת ופוגשת בקליפות של אורות הטומאה. אם היא טהורה, שלא נטמאת עם הגוף ביום, היא עולית למעלה. ואם אינה טהורה, היא נטמאת בין הקליפות הללו ומתדבקת בהן, ולא תעלה עוד.

פסקה קמח

ותמן מודעי וכו': ושם, בין הקליפות, מודיעים לה דברים מאלו דברים העתידים לבא בזמן קרוב, והנפש מתדבקת בהם. ולפעמים, שמצחקים בה, ומודיעים לה דברי שקר. וכך הולכת באותו אופן כל הלילה עד שיעור האדם משנתו, ואז חוזרת הנפש למקומה, להגוף.

זכאין אינון: אשריהם הצדיקים, שהקב"ה מגלה להם בחלום את הסודות שלו, כדי שישמרו עצמם מן הדין. ווי לאותם הרשעים המטמאים עצמם ונפשם.

פסקה קמט

ת"ח אינון וכו': בוא וראה. אלו שלא נטמאו ביום, כשעולים למטתם לישן, עולה הנפש ונכנסת מתחילה בין כל אלו מדרגות הקליפות הנ"ל, ועולה מהן, ואינה מתדבקת בהן. ואחר כך הולכת ומשוטטת ועולה למעלה לפי מדרגתה.

פסקה קנ

ההיא נפשא וכו': אותה הנפש שזכתה לעלות. היא מתראית אל פני המלך, ומתדבקת בהרצון להראות, בתשוקה עליונה, לראות בנועם המלך ולבקר בהיכלו. וזה הוא אדם שיש לו חלק תמיד, בעולם הבא.

פסקה קנא

ודא הוא נפשא וכו': וזו היא נפש, אשר בעת שהשתוקקות שלה עולה, היא להקב"ה, ואינה מתדבקת במיני אורות אחרים, והיא הולכת אחר מינה הקדוש, במקום שיצאה משם. שה"ס הנוקבא, שהיא יוצאת ונמשכת ממנה. ומשום זה כתוב, נפשי אויתיך בלילה, כדי לרדוף אחריך להדבק בך, ולא להתפתות אחר מין אחר זר.

פסקה קנב

ת"ח נפשי וכו': בוא וראה, נפשי, זו היא השולטת בלילה, ולרדוף אחר המדרגה שלה, שהיא הנוקבא דז"א, להדבק בה. רוח, שולט ביום. שכתוב **נפשי אויתיך בלילה**, זו היא הנפש השולטת בלילה. דהיינו כנ"ל, שאז עולית ומתראית אל פני המלך וכו'. **אף רוחי בקרבי אשחרך**, זה הוא רוח, השולט ביום. פירוש. נפש רוח נמשכים מזו"ן, הרוח מז"א, שה"ס חסדים. והנפש מהנוקבא. וכמו שז"א שולט ביום כן הרוח שולט ביום. וכמו שהנוקבא שולטת בלילה, בסו"ה ותקם בעוד לילה, כן הנפש שולטת בלילה, ומטעם זה אומר לעיל באות קמ"ו **לאו כל חד וחד חמי אפי מלכא אלא נפשא סלקא**, להיותה דומה אל הנוקבא, שבה נוהג ראיה, (כנ"ל בראשית א', דף ע"ד ד"ה ועלמא. ודף רע"ו ד"ה ועוד) אבל שאר המדרגות, רוח ונשמה הנמשכים מז"א ובינה, אינם עולים להראות לפני המלך, כי בהם אינה נוהגת ראיה כמ"ש שם.

פסקה קנג

ואי תימא דתרין וכו': ואם תאמר, שנפש רוח הם ב' מדרגות נפרדות זו מזו. אינו כך, כי מדרגה אחת הם, והם שנים בחיבור יחד. ואחת עליונה השולטת עליהם ומתדבקת בהם, והם בה, ונקראת **נשמה**.

פסקה קנד

וכלהו דרגין וכו': וכל המדרגות עולות בסוד החכמה. כי כשהמדרגות מסתכלות זו בזו, מסתכל אז האדם בחכמה העליונה, ונשמה הזו נכנסת בהם, בהנפש ורוח, והם מתדבקים בה. וכאשר זו שולטת, דהיינו הנשמה, נקרא אז האדם, קדוש, שלם מכל, והוא ברצון אחד אל הקב"ה.

פסקה קנה

נפש איהו וכו': **נפש** היא התעוררות תחתונה, כלומר, היא התחתונה מהאורות נר"ן. וזו סמוכה להגוף, ומזינה אותו, והגוף אוחז בה, והיא נאחזת בהגוף. לאחר כך, הנפש מתתקנת ע"י מעשים טובים שעושה האדם, ונעשית כסא, שישרה עליה **הרוח**, בכח התעוררות של הנפש הנאחזת בהגוף, כמו שכתוב עד יערה עלינו רוח ממרום.

פסקה קנו

לבתר דמתקני וכו': לאחר שכבר נתקנו שניהם, הנפש והרוח, הם עתידים לקבל **נשמה**, כי הרוח נעשה כסא אל הנשמה שתשרה עליו. ונשמה זו היא עליונה על כולם וסתומה, בלתי מושגת, נסתרת מכן נסתר.

פסקה קנז

אשתכח דאית וכו': נמצא, שיש כסא לכסא, כי הנפש היא כסא להרוח שהוא ג"כ כסא, וכסא אל העליון עליהם, כי הרוח הוא כסא אל הנשמה שהיא עליונה עליהם. וכשתסתכל במדרגות תמצא בדבר זה סוד החכמה. כלומר איך אור החכמה נמשך על ידי נפש רוח נשמה הללו. והכל הוא חכמה להשיג בדרך הזה דברים סתומים.

פסקה קנח

ת"ח נפש איהי וכו': בוא וראה, נפש היא התעוררות תחתונה הנדבקת בהגוף. כעין אור הנר, שאור התחתון שבו שהוא שחור, מתדבק בפתילה, ואינו נפרד ממנו ואינו מתתקן אלא בו. וכשאור השחור מתתקן ונאחז בפתילה, הוא נעשה כסא לאור הלבן העליון שעליו, כי הוא שורה על אור השחור. ואור הלבן הזה הוא כנגד אור הרוח.

פסקה קנט

לבתר כד מתתקנן וכו': לאחר ששניהם מתתקנים, אור השחור ואור הלבן שעליו, נעשה אור הלבן כסא, לאור סתום שאינו נראה ולא נודע, מה ששורה על אור הלבן והוא כנגד אור הנשמה ואז הוא אור שלם. באופן שיש באור הנר ג' אורות זה על זה. א) אור שחור הדבק בפתילה, שהוא למטה מכולם. ב) אור הלבן השורה על אור השחור. ג) אור סתום לא נודע, השורה על אור הלבן. **וכך היא ב- נש דאיהו שלים בכלא**, וכן הוא האדם השלם

בכל. שיש לו ג"כ ג' אורות זה על זה, כנ"ל באור הנר, שהם נפש רוח נשמה. **וכדין אקרי קדוש, כד"א לקדושים וגו'**. ואז נקרא האדם בשם קדוש. כמו שאתה אומר, לקדושים אשר בארץ המה וגו'.

פסקה קס

כגוונא דא ברזא עלאה, ת"ח וכו': כעין זה בסוד עליון הוא בהכתובים שלפנינו. בוא וראה. בשעה שאברהם בא לארץ נראה לו הקב"ה. כמו שאמרנו, שכתוב לה' הנראה אליו. והשיג שם אור הנפש. ובנה מזבח למדרגה זו. לאחר זה כתוב, הלוך ונסוע הנגבה, שהשיג בזה אור הרוח. ואחר כך, שעלה להתדבק תוך אור הנשמה שה"ס בינה הנק' עלמא דאתכסיא. כתוב אז **ויבן שם מזבח**, סתם. שלא כתוב לה' הנראה אליו. אשר זה הוא נשמה, שהיא סתומה מכל סתום. וע"כ לא כתוב בה לה' הנראה אליו, כמו שכתוב באור הנפש.

פסקה קסא

לבתר ידע דבעי וכו': לאחר כך, ידע אברהם שהוא צריך להצרף, ולהתעטר עוד במדרגות, מיד, וירד אברם מצרימה, ונצל משם ולא נתפתה תוך אותם האורות שלהם, ונצרף ושב למקומו. כיון שירד למצרים ונצרף שם, מיד ויעל אברם ממצרים, עלה ודאי. כלומר שהיה לו עליה במדרגה. כי זכה לאור החיה שה"ס חכמה דצד ימין (כנ"ל דף נ"ו ד"ה אמר) ושב למקומו לארץ ישראל. ונתדבק באמונה העליונה, שכתוב הנגבה, שפירושו חכמה דצד ימין: דהיינו חסד שעולה לעת גדלות ונעשה חכמה. אמנם יש גם במדרגה זו ה' מדרגות נרנח"י ועתה זכה למדרגות הראשונות שבה כמ"ש להלן.

פסקה קסב

מכאן ולהלאה וכו': מכאן ואילך, ידע אברהם חכמה עליונה ונתדבק בהקב"ה, ונעשה ימינו של העולם, אז נאמר ואברם כבד מאד במקנה בכסף וזהב. **כבד מאד**, מצד מזרח, שהוא ת"ת. **במקנה**, מצד מערב, שהוא מלכות. **בכסף**, מצד דרום, שהוא חכמה. **בזהב**, מצד צפון, שהוא בינה.

פסקה קסג

אתו ר' אלעזר וכו': באו ר' אלעזר ור' אבא וכל החברים ונשקו ידיו של ר"ש. בכה ר' אבא ואמר, ווי ווי כאשר תסתלק מהעולם מי יאיר אור התורה. אשרי חלקם של החברים ששמעו דברי תורה הללו מפיך.

פסקה קסד

אר"ש וכו' וילך למסעיו וכו': וילך למסעיו פירושו, שהלך לפקוד את מקומו ומדרגתו. **למסעו**, למסעו כתוב, בלי **י'**, שהוא לשון יחיד. ושואל, איזה מסע, ואומר, זו היא מדרגה הראשונה שנראה לו בתחילה. כתוב כאן מסעו, וכתוב שם אבן שלמה מסע נבנה, ובארנו לעיל (פרשת נח קי"ד אות שכ"ו) אבן שלמה ודאי, דהיינו אבן שהוא מלכות, של המלך שהשלום שלו. כי שלמה רומז על המלך שהשלום שלו שהוא ז"א (כנ"ל ב"א דף רמ"א אות רצ"ג.) ואבן שלמה היא הנוקבא דז"א. ויליף גזירה שוה שאף כאן, היא הנוקבא דז"א. **מסע**, **כמה דאתמר**. מסע פירושו, כמו שנתבאר שם (בפרשת נח דף קי"ד אות שכ"ו.) ע"ש.

פסקה קסה

וילך למסעיו וכו': למסעיו, פירושו, שהלך בכל אלו המדרגות מדרגה אחר מדרגה. כמו שנתבאר לעיל (באות קס"א) **מנגב ועד בית אל**, הוא כדי לתקן את מקומו שהוא חסד הנקרא **נגב**, ולחבר אותו עם **בית אל** שהיא הנוקבא, ביחוד שלם. כי מנגב עד בית אל נמצא סוד החכמה כראוי. פירוש. כי הנוקבא הנקראת בית אל, היא מאירה באור החכמה, כי נקראת חכמה תתאה. אמנם אין החכמה יכולה להאיר בה בלי חסדים. וע"כ אומר. **דהא מנגב**, שהוא חסד, **עד בית אל אשתכח רזא דחכמתא כדקא יאות.** כי כשמחבר את הנגב שהוא חסדים, עם החכמה, שבבית אל יכולה החכמה להאיר כראוי. אבל מטרם שנתחברה בנגב אין החכמה שבבית אל יכולה להאיר. (כנ"ל דף ס"א ד"ה לבתר).

פסקה קסו

אל מקום אשר היה שם אהלה בתחילה: אהל"ה כתיב עם **ה'** ולא עם **ו'**. זהו יורה אשר אהל"ה הוא בית אל, הנקראת אבן שלמה, כמו שאמרנו (באות ע') דהיינו הנוקבא דז"א. עוד מציין שכוונתו על הנוקבא, ואומר, אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה, שכתוב בו לה' הנראה אליו, שה"ס הנוקבא כנ"ל (באות ק"ס) ואז, ויקרא שם אברם בשם ה'. כי אז נתדבק באמונה שלמה. דהיינו בהנוקבא בשלמותה, שנקראת אמונה שלמה.

פסקה קסז

ת"ח בקדמיתא וכו': בוא וראה, מתחילה עלה במדרגות ממטה למעלה. שכתוב וירא ה' אל אברם. וכתוב לה' הנראה אליו. וזה הוא מדרגה הראשונה, כמו שאמרנו, שה"ס אבן שלמה, דהיינו מדרגת הנוקבא, (כנ"ל באות ע') שבה נוהג ראיה. ומכאן השיג נפש. ואחר כך כתוב, הלוך ונסוע הנגבה, דהיינו שהלך מדרגה אחר מדרגה עד שנתעטר

בדרום שהוא חסד דז"א. שהוא חלקו וגורלו, ומכאן השיג רוח. אחר כך, כשעלה יותר למעלה סותם הדבר, ואומר ויבן שם מזבח לה' סתם, ואינו אומר לה' הנראה אליו. (כנ"ל באות ק"ס) זה הוא עולם העליון. דהיינו בינה, ומכאן זכה בנשמה, (כנ"ל באות ק"ס) ומשם נסע עוד במדרגות. דהיינו שירד למצרים ועלה משם, שבזה השיג מדרגת חכמה שמצד ימין שחסד נעשה לחכמה, כנ"ל. ואח"כ ירד ממעלה למטה, כמ"ש כאן בהכתוב וילך למסעיו כנ"ל. ונתדבק הכל במקומו כראוי ולהיות.

פסקה קסח

והכא כד תסתכל וכו': וכאן כאשר תסתכל במדרגות שבהכתוב, תמצא כאן סוד חכמה העליונה, דהיינו החכמה שמצד ימין. מה כתוב, **וילך למסעיו מנגב**, שפירושו מצד ימין, שהוא דרום, והוא התחלה של העליון, דהיינו בינה, הסתום ועמוק למעלה עד אין סוף. פירוש **הנגב**, שאומר כאן פירושו חכמה שבראש קו ימין, שהוא התחלה ושורש אל הבינה העומדת בראש קו שמאל. שחכמה זו סתומה ועמוקה עד א"ס. ומשם ירד מדרגה אחר מדרגה ממעלה למטה, מנגב עד בית אל שהיא הנוקבא.

פסקה קסט

וכתיב ויקרא וכו': וכתוב ויקרא שם אברם בשם ה'. דהיינו שהדביק היחוד במקומו כראוי. שכתוב אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה. מה פירושו של **אשר עשה שם**, הוא, כי מתחילה העלה את הנוקבא ממטה למעלה, כנ"ל, ועתה הוריד אותה בהמדרגות, ממעלה למטה כדי שלא תעבור מאלו מדרגות העליונות והן לא תעבורנה ממנה. ויתיחד הכל ביחוד אחד כראוי.

פסקה קע

כדין אתעטר וכו': אז נתעטר אברהם, ונעשה חלק גורלו ודאי בה'. אשריהם הצדיקים שמתעטרים בהקב"ה, והוא מתעטר בהם. אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא עליהם כתוב ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ. וכתוב, ואורח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום.

פסקה קעא

אזלו כד מטי וכו': הלכו, כשהגיעו לשדה אחד ישבו. פתח ר"ש ואמר, פנה אלי וחנני וגו'. מקרא הזה יש להסתכל בו. והרי בארנוהו בכמה מקומות. אבל דברים סתומים יש במקרא הזה. **פנה אלי**, שואל, וכי דוד שהיה עניו, יאמר פנה אלי וחנני.

פסקה קעב

אלא וכו: ומשיב אלא שאמר זה, בשביל מדרגה שלו שהוא מתעטר בה. דהיינו שהתפלל בשביל הנוקבא דז"א, **תנה עוזך לעבדך וכו**': תנה עוזך, זה הוא עז העליון, שהוא חכמה, שכתוב ויתן עז למלכו. מי הוא מלכו, זה הוא מלך סתם שהוא מלך המשיח. דהיינו המלכות שהיא נוקבא דז"א, (כנ"ל בראשית א' דף רמ"א אות רצ"ג) אף כאן **לעבדך** הוא מלך המשיח, כמו שאמרנו מלך סתם. דהיינו הנוקבא.

פסקה קעג

והושיעה לבן אמתך: שואל, וכי לא היה בנו של ישי, עד שהיה צריך לומר בשמו של אמו, ולא בשמו של אביו. ומשיב, אלא בארנוהו. כאשר יבא האדם להזכיר עצמו לקבל דבר עליון, הוא צריך לבא בדבר שהוא ברור. וע"כ הזכיר את אמו, שאמר **לבן אמתך** ולא לאביו. ועוד הרי למדנו שזהו מלך סתם כמו שאמרנו. כלומר, שלא התפלל בשביל עצמו אלא בשביל הנוקבא הנקראת מלך סתם, וע"כ הזכיר לאמו, שה"ס הנוקבא ולא הזכיר לאביו.

פסקה קעד

אמר ר"ש ת"ח וכו': אמר ר"ש בוא וראה מה כתוב, ויהי ריב בין רעי מקנה אברם. **רב** כתוב חסר **י**'. יורה, שלוט רצה לחזור לעבודה זרה, שיושבי הארץ עבדו. וסוף הכתוב מוכיח זה. שכתוב והכנעני והפריזי אז יושב בארץ. שזה מלמד שלוט היה רוצה לעבוד ע"ז כמותם. ומה שאומר **רב** חסר **י**' מורה על עבודה זרה. וה"ס הכתוב **ורב** יעבוד צעיר. וכן עשו אמר ליעקב יש לי **רב**. ויעקב אמר לו יש לי כל. וכן ה"ס וערב **רב** עלה אתם.

פסקה קעה

ומנלן דלוט וכו': ומאין נשמע שלוט חזר לסורו לעבודה זרה. שכתוב, ויסע לוט מקדם, מהו מקדם. מקדמונו של עולם. כתוב כאן ויסע לוט מקדם, וכתיב ויהי בהנסעם מקדם, מה שם נסעו מקדמונו של עולם, אף כאן כן.

פסקה קעו

כיון דידע וכו': כיון שידע אברהם אשר לוט נטה לבו אחר ע"ז, מיד ויאמר אברם אל לוט הפרד נא מעלי. אין אתה כדאי להתחבר עמי אז נפרד אברהם ממנו. ולא רצה עוד ללכת להתחבר עמו. כי כל מי שמתחבר לרשע סופו ללכת אחריו ולהענש בשבילו.

פסקה קעז
מנלן מיהושפט וכו': מאין לנו זה, מיהושפט שנתחבר עם אחאב. ואלמלא זכות אבות שהיה לו, היה נענש בשבילו, שכתוב ויצעק יהושפט וגו' ואז נצל שכתוב ויסיתם אלקים ממנו.

פסקה קעח
ועל דא לא בעא אברם וכו': וע"כ לא רצה אברהם ללכת עם לוט. ועם כל זה לא רצה לוט לחזור מחטאו, אלא ויבחר לו לוט וגו' ויסע לוט מקדם, שפירושו, שנסע מקדמונו של עולם, ולא רצה להדבק באמונה השלימה כמו אברהם.

פסקה קעט
אברם ישב בארץ כנען: ארץ כנען ה"ס הנוקבא, והכתוב אברם ישב בארץ כנען, פירושו, כדי להתדבק במקום האמונה שה"ס הנוקבא, ולדעת חכמת רבונו. ולוט ישב בערי הככר ויאהל עד סדום, דהיינו שנתחבר עם רשעי עולם האלו שיצאו מן האמונה, שכתוב עליהם, ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד, כל אחד נפרד לדרכו כראוי לו, אברהם לקדושה ולוט לרשעי עולם, בשביל זה אשריהם החברים. שעוסקים בתורה יום ולילה והתחברותם הוא בהקב"ה, דהיינו שעושים כמעשה אברהם ולא כמעשה לוט. ועליהם כתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום.

פסקה קפ
וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט וגו': ר' אבא פתח, ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני ה' וגו' ווי למי שמסתיר עצמו מלפני הקב"ה, שכתוב בו, הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה'. ומתמה, ויונה בא לברוח מלפני הקב"ה.

פסקה קפא
אלא כתיב יונתי וכו': ומשיב אלא כתוב יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה. **יונתי**, היא כנסת ישראל, דהיינו השכינה. **בחגוי הסלע** היא ירושלים, שהוא גבוה מכל העולם. מה סלע הוא גבוה וחזק מכל, אף ירושלים היא גבוה וחזקה מכל. בסתר המדרגה זהו המקום שנקרא בית קדש הקדשים שהוא הלב של כל העולם.

פסקה קפב
ובג"כ כתיב וכו': ועל כן כתוב, בסתר המדרגה, על הקדש קדשים, משום שהשכינה היתה מסתרת עצמה שם, כאשה שהיא צנועה לבעלה, ואינה יוצאת מביתה לחוץ. כמו שאתה אומר, אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך, כך כנסת ישראל אינה שורה מחוץ למקומה, שהוא בסתר המדרגה, אלא בזמן הגלות, שהיא בתוך הגלות. ומשום שהיא

בתוך הגלות, ע"כ שאר האומות יש להם טובה ושלוה יותר מישראל. פירוש, בית המקדש ה"ס הנוקבא. וכתוב, והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים. כי הפרכת ה"ס הפרסא שבמקום החזה המבדילה בין מחזה ולמטה, ששם החסדים מגולים בהארת חכמה, שה"ס הקדש, ובין מחזה ולמעלה, ששם החסדים מכוסים ונעלמים מהארת חכמה, שה"ס קדש הקדשים, וע"כ נקרא קדש הקדשים בשם סתר המדרגה, כי החכמה מסתתרת שם ואינה מתגלית. אמנם מקום הזווג אינה אלא בבחינת מחזה ולמעלה, (כנ"ל בראשית א' דף פ"ו ד"ה וזה אמרו) דהיינו במקום קדש הקדשים. וז"ש **דתמן הות שכינתא מסתתרא כאתתא דאיהי צנועה לבעלה, ולא נפקא מביתא לבר**, כי אין פני אדם אלא שם, כנ"ל ע"ש.

פסקה קפג

ת"ח בזמנא וכו': בא וראה, בשעה שישראל שרוים בארץ הקדושה הכל היה מתוקן כראוי, והכסא שהוא הנוקבא היה שלם עליהם, כלומר, שהיתה כסא שלם לישראל העליון ועבדו עבודת השם, דהיינו שהעלו מ"ן, ובקעו אוירים של העולם, והעבודה עלתה למעלה למקומה לזו"ן, וגרמו להם זווג. כי הארץ אינה מתוקנת לעבודה רק לישראל בלבדם. ועל כן שאר האומות היו מתרחקים מהארץ, שלא היו שולטים בה כמו עתה, כי לא היו נזונים אלא מתמצית, כלומר השפע שהמשיכו ישראל ע"י עבודתם, השלים גם את אומות העולם, אבל עיקר השפע הגיע לישראל, והאומות קבלו רק תמצית מהשפע, לפיכך היתה הממשלה לישראל.

פסקה קפד

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר הרי אנו רואים כמה מלכי האומות היו שולטים גם בזמן שהיה בית המקדש קים בעולם. בא וראה, בבית ראשון, טרם שטמאו ישראל את הארץ, לא היו שולטים שאר האומות כל כך, אלא שניזונו מתמצית, ומתמצית הזה היתה שליטתם אז, וע"כ לא היתה שליטתם חזקה כל כך, כיון שחטאו ישראל וטימאו את הארץ, אז, כביכול, דחו את השכינה ממקומה, ונתקרבת למקום אחר, ואז שלטו שאר האומות, כי ניתן להם רשות לשלוט.

פסקה קפה

ת"ח ארעא דישראל וכו': בוא וראה ארץ ישראל, ממונה אחר אינו שולט עליה חוץ מהקב"ה בלבדו. ובשעה שחטאו ישראל, והיו מקטרים בתוך הארץ לאלהים אחרים, נדחה כביכול השכינה ממקומה, כי היו מושכים ומקטרים לאלהים אחרים שיתקשרו בהשכינה, ואז ניתן להם השליטה. הקטרת עושה קשר להתקשר וע"כ ינקו מהשכינה

וקבלו ממנה השליטה, ואז שלטו שאר האומות, ונתבטלו הנביאים. וכל אלו מדרגות העליונות לא שלטו בהארץ.

פסקה קפו

ולא אעריו וכו': ולא הוסרה השליטה משאר האומות, משום שמשכו אצלם את שפע השכינה. ועל כן בבית שני לא הוסרה השליטה משאר האומות, ומכל שכן בזמן הגלות, ששפע השכינה היא בשאר האומות במקום ששאר הממונים שולטים, וע"כ יונקים כולם מהשכינה שנתקרבה אליהם.

פסקה קפז

ועל דא בזמנא וכו': ועל כן, בשעה שישראל היו שרוים בארץ, ועבדו עבודת הקב"ה, השכינה היתה צנועה ביניהם ולא יצאה מן הבית לחוץ בגלוי. ומשום זה כל הנביאים שהיו אז באותו זמן, דהיינו בזמן שביהמ"ק היה קים, לא קבלו נבואה מחוץ למקומה, דהיינו מחוץ לארץ ישראל, כמו שאמרנו. ומשום זה ברח יונה לחוץ מארץ הקדושה, כדי שהנבואה לא תתגלה עליו, ולא יהיה מחויב ללכת בשליחותו של הקב"ה.

פסקה קפח

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי אנו רואים שנגלה השכינה בבבל, ליחזקאל, שהוא חו"ל. הנה ביארנו, שכתוב, **היה היה**, שהיה אז, מה שלא היה מקודם לכן, מיום שנבנה בית המקדש, ואותה הנבואה לשעה היתה. כדי לנחם את ישראל כמ"ש להלן.

פסקה קפט

וכתוב **על נהר כבר**, שפירושו, נהר שכבר היה מיום שנברא העולם והשכינה היתה נגלה עליו תמיד, היינו מטרם שנבנה ביהמ"ק, שכתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים וגו', ונהר זה **כבר**, הוא אחד מד' נהרות הללו. פירוש, הגן, ה"ס השכינה, (כנ"ל ב"א דף רי"א ד"ה ומיד) שממנה נמשך הנהר היוצא מעדן, שה"ס חכמה, ונעשה לד' נהרות, ע"כ היתה נגלה על ד' נהרות הללו מטרם שנבנה בית המקדש.

פסקה קצ

ותמן אתגלייא שכינתא וכו', ושם נגלה השכינה לצורך השעה, שהיו ישראל צריכים אותה, כדי לנחמם מצער של חורבן בית המקדש, אבל בזמן אחר לא נגלה השכינה בחוץ לארץ. ומשום זה, ברח יונה, כדי שלא תשרה עליו השכינה, ולא תתגלה עליו, וע"כ הלך מארץ הקדושה וברח. וזהו שכתוב, מלפני ה', וכתוב כי ידעו האנשים כי מלפני ה' הוא בורח.

פסקה קצא

תא חזי כמה וכו': בוא וראה, כמו שהשכינה אינה מתגלה אלא במקום הראוי לה, כן אינה נראית ואינה מתגלה אלא לאיש הראוי לה, שהרי מיום שעלה ברצונו של לוט להתהפך בחטאו. נסתלק רוח הקדש מאברהם, וכשלוט נפרד ממנו, מיד שרה רוח הקדש במקומו, דהיינו על אברהם, וזהו שכתוב, וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגו'.

ביאור המאמר, כי ידעת שכל מדרגה נחלקת לפנימיות וחצוניות, ששורשו של התחלקות הזה, ה"ס עלית ה"ת לעינים, ונעשה סיום חדש בסיום גלגלתא ועינים שה"ס פרסא. ואח"פ יצאו לחוץ מהמדרגה. (עי' בפתיחה לחה"ק אות ע"ז) ולפיכך הכלים שלמעלה מפרסא שנשארו בהמדרגה נקראים פנימיות, והכלים שיצאו למטה מפרסא נקראים חיצוניות, או אחורים, עש"ה, ואע"פ שבעת גדלות מוחזרים הכלים החצונים שלמטה מפרסא אל המדרגה, עם כל זה. כיון שז"ת דאצילות, שהם זו"ן, אינם נשלמים רק בדרך עליה להמקום שלמעלה מחזה, שה"ס השלמת התחתון בעליון, ואינם נשלמים במקומם עצמם, בהמקום שמחזה ולמטה, כמו שנתבאר באורך בפתיחה לחכמת הקבלה, מאות קל"ד עד אות קמ"ד, עש"ה, ע"כ נחנים תמיד הכלים בינה ותו"מ שמחזה ולמטה לבחינת חצוניות, כי לא יוכלו להתברר ולהשתלם מטרם גמר התקון, כי אז יקבלו הזו"ן השלמה דמין הב' כמ"ש באות קל"ג.

וזהו ההפרש מנשמת ישראל לאומות העולם, כי ישראל נמשכים מבחינת כלים דפנים, והם ראוים לקבל אורות שלמים גם מטרם גמר התקון. אבל אומות העולם נמשכים מבחינת כלים החצונים, וע"כ לא יוכלו לקבל שום שלמות מטרם גמר התקון, ועד"ז נחלקו העולמות לפנימיות וחיצוניות. וארץ ישראל, ה"ס כלים דפנים מבחינת העולם. וחוץ לארץ הם כלים דחיצוניות. וע"כ אין שלמות בחוץ לארץ מטרם גמר התקון, כי אז נאמר והיה ה' למלך על כל הארץ וגו'. וכן ומלאה הארץ דעה וגו'. אבל מטרם גמר התקון. אין שלמות רק בהכלים דפנים מהעולם בלבדם, שהם סוד ארץ ישראל.

וזה אמרו, **ארעא דישראל לא שליט עלה ממנא אחרא בר קב"ה בלחודוי**. כי ארץ ישראל להיותה מבחינות כלים דפנים, קבלה תקון גם בזמן הזה, בסו"ה ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה וגו' והשכינה מתגלית בה. מה שאין כן בחוץ לארץ, כי נתנה לשליטת ע' שרים, שגם הם בחינת חיצוניות מהקדושה, דהיינו שנמשכים מכלים החצונים שאין להם שום שלמות מטרם גמר התקון, ולפיכך עוד לא נתקים, והיה ה' למלך על כל הארץ, אלא בארץ ישראל לבד.

וז"ש **כמה דשכינתא לא אתגליא אלא באתרא דאתחזי לה**, דהיינו בארץ ישראל. **אוף הכי וכו' בבר נש דאתחזי לה וכו'**, דהיינו שיהיה נשמר מלעורר הזווג בחיצוניות הנוקבא, שהיא בהמקום שלמטה מחזה, כי אז הוא מפריד הנוקבא מז"א, והשפע הולכת לחוץ לארץ, אל ע' שרים של אומות העולם שהם בעלי הכלים החיצונים המתאוים לאותו השפע. וז"ש (באות קפ"ה) **ובשעתא דחאבו והוו מקטרן לטעוון אחרנין וכו'**, דהיינו שעוררו זווג בכלים החצונים של הנוקבא והמשיכו השפע ממעלה למטה, שאז הולכת השפע לאלהים אחרים כנ"ל. . **וכדין שלטו שאר עמין וכו'**, כי השפע הגיע לע' שרים שלהם. **ובג"כ כלהו ינקין מן שכינתא דאתקריבת גבייהו**, כי הכלים החצונים של השכינה, קרובים לאומות העולם, כי רק הם מקבלים מהם כנ"ל. ובדרך הזה תבין כל המאמר.

פסקה קצב

תא חזי כיון וכו': בוא וראה, כיון שראה אברהם שלוט חזר לסורו, היה מפחד, אמר, אולי ח"ו. משום התחברותי עם זה, אבדתי בשבילו, חלק הקדוש שהקב"ה העטיר אותי. כיון שלוט נפרד ממנו, א"ל הקב"ה, שא נא עיניך וגו',

פסקה קצג

ושואל מהו מן המקום אשר אתה שם, ואומר שפירושו, המקום שנתדבקת בו בתחילה ונתעטרת באמונה שלמה, דהיינו צפונה ונגבה קדמה וימה, אלו הם המסעות שנסע בתחילה, שכתוב וילך למסעיו, כמו שנתבאר (באות קס"ה) שה"ס נפש רוח נשמה וחיה ע"ש. צפונה ה"ס בינה ונשמה. נגבה, ה"ס חכמה וחיה. קדמה ה"ס ת"ת, ורוח. ימה, ה"ס מלכות, ונפש. **וכתיב הלוך ונסוע הנגבה וכו'**: אלו הן מדרגות העליונות שנתעטר בהם באמונה שלמה בתחילה.

פסקה קצד

וכדין אתבשר וכו': ואז נתבשר, שלא יסורו ממנו ומן בניו לעולם. שכתוב, כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך. ושואל מהו **אשר אתה רואה** ואומר, זה הוא מדרגה הראשונה שנתגלה לו שהיא מדרגת הנפש, כמו שאתה אומר, לה' הנראה אליו (כנ"ל באות קס"ז) ומשום זה נאמר אשר אתה רואה, משום שמדרגה זו הראשונה, שהיא הנוקבא, נכללת מכל המדרגות, וכל המדרגות נראות בה, ומשום זה נאמר, כי את כל הארץ אשר אתה רואה וגו'.

פסקה קצה

ר' אלעזר אערע וכו': ר' אלעזר אירע במלון בלוד. והיה עמו שם ר' חזקיה, קם ר' אלעזר בלילה ללמוד תורה. עמד אצלו ר' חזקיה, בסמוך לו, כי היה צר להם המקום. אמר לו ר' אלעזר, בארמון צר החברים מצוים. כלומר מתוך שהם מרבים בתורה וממעטים במלאכה, לכן פוגשים אותם תמיד בבית מלונות צרים וקטנים. כי אין להם כסף לשכור בתים מרווחים. **קיסטרא**, פירושו ארמון, לפי הענין. **קוסטא**, פירושו מקום צר ודחוק. כמ"ש (תענית כד.) דיירנא בקוסטא דחיקא.

פסקה קצו

פתח ר' אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר. כתפוח בעצי היער וגו'. **כתפוח**, זהו הקב"ה, שהוא נחמד ומתעטר בגווניו שה"ס ג' קוין חג"ת, הנבחנים לג' גוונין, לבן אדום וירוק. שאין דומה לו, בכל שאר אילנות, שהם ע' שרים המתדמים לקדושה כקוף בפני אדם. מצוין הוא מכל, מצוין הוא שאין אחר כמותו. פירוש. כי מחמת חטא דעצה"ד, נמשכה השכינה לצד ע' שרים, שהם בחינת חיצוניות דז"א, כמ"ש לעיל (בהסולם באות קצ"א ע"ש) וע"כ אחר שנתקנה וחזרה ונתדבקה בז"א, הנקרא הקב"ה, אמרה השכינה כתפוח בעצי היער וכו' שאין דומה לו בע' שרים שנתדבקה מקודם, וניכר יתרונו ית' עליהם עתה, כיתרון האור על החשך.

פסקה קצז

בגיני כך בצלו חמדתי בצלו ולא בצלא אחרא וכו': כי מטרם תקונה היתה השכינה בצל אחר, דהיינו בצל דעלי תאנה (כנ"ל בראשית ב' דף קפ"א ד"ה ויתפרו ע"ש) **בצלו ולא בצלא דשאר ממנן**, דהיינו בצל של ע' שרים. כנ"ל. **חמדתי אימתי**, שואל, בצלו חמדתי מאימתי חמדה, כי אי אפשר לומר שחמדה תמיד, שהרי מסבת החטא נטתה לע' שרים כנ"ל בדבור הסמוך, ואומר, שהוא מיום שבא אברהם לעולם, ואהב את הקב"ה באהבה, כמו שאתה אומר **אברהם אוהבי**. אז תקן את השכינה, וחזרה ונתיחדה בז"א, **ופריו מתוק לחכי**, זהו יצחק, שהוא פרי קדוש של אברהם. פירוש. כי בעוד שנטתה לע' שרים, שה"ס הארת השמאל, היתה ריקנית הן מחכמה והן מחסדים כנ"ל (דף י"ג ד"ה והענין) ואחר שאברהם תקנה לזווג עם ז"א, וקבלה ממנו קו ימין שה"ס חסדים המכוסים הנבחנים **לצל**, חזר להאיר בה גם קו השמאל, שה"ס הארת החכמה המתלבשת בחסדים דימין. (כנ"ל דף י"ז ד"ה כיון) ונמצא הארת החכמה בבחינת פרי ותולדה דקו ימין. כי לא יכלה להאיר מקודם לכן. וז"ס אברהם הוליד את יצחק.

פסקה קצח

ד"א בצלו וכו': פירוש אחר. **בצלו חמדתי וישבתי**, זה יעקב, שה"ס קו אמצעי, שלהיותו מכריע בבחינת מסך דחירק, הממעט הקומה, (כנ"ל דף י"ז ד"ה וכיון) ע"כ נבחן **לצל**, ולבחינת **ישיבה**. **ופריו מתוק לחכי**, זה יוסף שה"ס יסוד שהוא עשה פירות קדושים בעולם דהיינו נשמות וע"כ כתוב אלה תולדות יעקב יוסף, שכל אלו תולדות דיעקב ביוסף הצדיק עומדים, שהוא בחינת יסוד של יעקב, ומשום זה נקראים ישראל על שם אפרים, שכתוב הבן יקיר לי אפרים וגו'.

פסקה קצט

ד"א כתפוח בעצי היער וכו': זהו אברהם שהוא דומה לתפוח המעלה ריח. והוא נצטיין באמונה שלמה יותר מכל בני דורו. ונצטיין לבחינת אחד למעלה ובבחינת אחד למטה, שכתוב, אחד היה אברהם.

פסקה ר

מאי טעמא וכו': שואל, מהו דטעם שהיה אחד. ואומר, שלא היה אז אחר בעולם, שיתעלה באמונת הקב"ה חוץ ממנו. אמר לו רבי חזקיה. והרי כתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן, שפירושו, שאברהם היה מגייר את האנשים ושרה את הנשים. הרי שהיו בעלי אמונת הקב"ה חוץ ממנו. אמר לו, ובכל זאת, עוד לא היו באותן מדרגות העליונות שאברהם נתעטר בהן.

פסקה רא

לבתר א"ל וכו': אחר כך אמר לו, עוד שמעתי. שלא נקרא אברהם אחד, עד שנכלל ביצחק ויעקב. כיון שנכלל ביצחק ויעקב, וכל השלשה יחד היו לאבות העולם, אז נקרא אברהם אחד. כלומר, אחר שנכלל כאחד בכל ג' הקוין נקרא **אחד**, ולא מקודם לכן, ואז הוא נקרא תפוח בעולם כלומר שיש לו ג' גוונין לבן אדום ירוק כמו תפוח, שהם רומזין לג' הקוין, והוא נצטיין מכל בני דורו. אמר לו, יפה אמרת.

פסקה רב

ד"א כתפוח וכו': פירוש אחר, **כתפוח בעצי היער** זהו הקב"ה, דהיינו קו ימין. **כן דודי**, זהו הקב"ה, היינו קו שמאל. **בצלו** זהו הקב"ה, היינו קו אמצעי. **חמדתי וישבתי**, הוא ביום שנגלה הקב"ה על הר סיני וישראל קבלו את התורה, ואמרו נעשה ונשמע. אז אמרה השכינה **חמדתי וישבתי**.

פסקה רג
ופריו מתוק לחכי: אלו הם דברי התורה, שכתוב בהם ומתוקים מדבש ונופת צופים. פירוש אחר. **ופריו מתוק לחכי** אלו הן נשמות הצדיקים, שכולן הן פרי מעשיו של הקב"ה, ועומדים עמו למעלה.

פסקה רד
ת"ח כל נשמתין וכו': כל נשמות העולם, שהן פרי מעשיו של הקב"ה, כולן הן אחד בסוד אחד, כלומר שלמעלה עוד לא ניכר בהן שהן זכר ונקבה, אלא כשיורדת לעולם כל הנשמות בבחינות זכר ונקבה, וכל נשמה היא זכר ונקבה מחוברים כאחד.

פסקה רה
ות"ח תיאובתא וכו': ובוא וראה השתוקקותה של הנקבה להזכר עושה נפש. וכן רצון השתוקקותו של הזכר להנקבה, ודבקותו בה, מוציא נפש, והיא כוללת את הנפש מהשתוקקות הנקבה, ולוקחת אותה. ונכלל השתוקקות של התחתון הנקבה בהשתוקקות של העליון הזכר. ונעשו ב' הנפשות רצון אחד בלי פירוד.

פסקה רו
וכדין כליל וכו': ואז הנקבה כוללת הכל. שלוקחת ב' הנפשות, ומתעברת מן הזכר, בהן. והשתוקקותם של שניהם מתדבקים ונעשו אחד, ועל כן, כלול הכל זה בזה. וכאשר הנשמות יוצאות, זכר ונקבה כלולים בהן כאחד.

פסקה רז
לבתר כיון וכו': אח"כ, כיון שיורדים לעולם הם נפרדות זה מזה, הזכר מהנקבה, זה פונה לעברו וזה פונה לעברו. והקב"ה מזווג אותם לאחר כך. ולא ניתן מפתח הזווג לאחר אלא להקב"ה בלבדו, שרק הוא יודע זווגם לחבר אותם כראוי. דהיינו, שיהיו זכר ונקבה מנשמה אחת.

פסקה רח
זכאה וכו': אשרי האיש הזוכה במעשיו, והולך בדרך האמת. כדי שיתחברו לו נפש בנפש, זכר בנקבה, כמו שהיו מקודם שירדו לעולם. אבל אם אינו זוכה לא יתנו לו בת זוגו. וע"כ כתוב עליו ופריו מתוק לחכי. כי איש הזה נתברך בתקון זכר ונקבה כראוי, שיתברך ממנו העולם בפירות מתוקים, דהיינו תולדות נאות, משום שהכל תלוי במעשיו של האדם אם זכה או לא.

פסקה רט

א"ר חזקיה הכי וכו': אר"ח, כך שמעתי. שכתוב ממני פריך נמצא. הקב"ה אמר לכנסת ישראל, שהיא השכינה, ממני ודאי פריך נמצא. ולא כתוב פריי נמצא אלא פריך, להורות על אותה השתוקקות של הנקבה העושה בחינת הנקבה של הנפש, שנכללת בתוקפו של הזכר ונכללו נפש הנקבה בנפש הזכר, ונעשו אחד כלולים זה בזה כמו שאמרנו. ואח"כ נמצאים שניהם נפרדים בעולם. ודאי שבכחו של הזכר, נמצא הפרי של הנוקבא, בעולם, פירוש. המלה **פריך**, קאי על פירות הנקבה, דהיינו על הנפש הנמשך בהשתוקקותה, ומשמיענו הכתוב, שאפילו נפש הנקבה אינה מבחינתה עצמה, אלא מכח התכללותה בנפש הזכר. וע"כ אומר ממני פריך נמצא.

פסקה רי

ד"א בתיאובתא וכו': פירוש אחר. על הכתוב ממני פריך נמצא. כי בהשתוקקות הנקבה עצמה שמשם באה בחי' הנקבה של הנפש, נמצא פריו של הזכר. כי לולא השתוקקות הנקבה אל הזכר, לא היו נעשים פירות בעולם, כלומר שלא היו שום תולדות. וז"ש ממני פריך נמצא.

פסקה ריא

ויהי בימי אמרפל וגו': ר' יוסי פתח, מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו וגו' מקרא זה בארוהו החברים, אבל מקרא זה בסוד החכמה הוא. כי למדנו, ז' רקיעים עשה הקב"ה למעלה שהם ז"ת דאצילות, חג"ת נהי"מ. וכולם הם כדי להכיר כבוד הקב"ה. וכולם עומדים להודיע סוד האמונה העליונה.

פסקה ריב

ת"ח אית רקיעא וכו': בוא וראה, יש רקיע עליון סתום, למעלה מאלו שבעה רקיעים, שה"ס בינה דאצילות, וזה הוא הרקיע המנהיג אותם ומאיר אל כולם. והוא לא אתידע, והיינו ג"ר שלו, שה"ס או"א. ועומד בשאלה, שהיא לא ידוע, היינו ז"ת שלו, שה"ס ישסו"ת, משום שהוא סתום ועמוק והכל תמהים בו. ומשום זה נקרא **מ"י**, היינו הז"ת שלו, כמו שבארוהו, שכתוב מבטן **מי** יצא הקרח. וזה נתבאר (לעיל בראשית א' דף רנ"ו אות שי"ג). וזהו רקיע העליון, העומד על כל שבעה הרקיעים.

פסקה ריג

ואית לתתא וכו': ויש למטה רקיע, דהיינו המלכות, שהוא התחתון מכולם, ואינו מאיר. ומשום שהוא תחתון שאינו מאיר, אותו רקיע העליון שעליהם שהיא בינה הנקראת מ"י, מתחבר בו. כלומר שרקיע העליון, שה"ס **מ"י**, אינו מאיר החכמה לשום רקיע מהז"ת

אלא להתחתון שבהם, שהיא מלכות (כנ"ל ב"א רע"ז אות שמ"ד). ואלו ב' האותיות **מ' י'**, של רקיע העליון הנקרא **מ"י**, הוא כולל אותם בתוכו, ונקרא **ים** שהם אותיות **מ"י**.

פסקה ריד

בגין דכל אינון וכו': משום שכל אלו רקיעים האחרים שלמעלה מרקיע התחתון, שהם חג"ת נה"י. נעשו נחלים ונכנסים לתוכו ואז הוא נעשה ים עליון ועושה פירות ודגים למינם, שהם המוחין שמשפיע לבי"ע. ועליו אמר דוד, זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות.

פסקה רטו

ועל דא כתיב וכו': ועל זה כתוב, מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו, מי העיר ממזרח, זה אברהם. כלומר, אברהם העיר את רקיע העליון הנקרא **מ"י**, שישפיע החכמה לרקיע התחתון הנקרא **י"ם**. **צדק יקראהו לרגלו**, זה הוא רקיע התחתון מכל ז' הרקיעים, שנעשה **י"ם**. **יתן לפניו גוים**, שואל מי הוא לפניו. ואומר, הוא רקיע התחתון שאמרנו, שהוא העושה נקמות ומפיל השונאים. ובו משתבח דוד ואמר, ואויבי נתת לי עורף משנאי אצמיתם. פירוש כי הארת החכמה משמידה כל החצונים והקליפות, ולפי שרק רקיע התחתון מקבל הארת החכמה, ולא ששה העליונים ממנו, ע"כ אומר, שהוא עושה נקמות ומפיל האויבים, וכן יתן לפניו גוים.

פסקה רטז

יתן לפניו גוים: אלו הם העמים שאברהם היה רודף אחריהם, והקב"ה הורגם. **ומלכים ירד**, אלו הם המלאכים הממונים עליהם למעלה. כי כשהקב"ה עושה דין בעולם, בכולם הוא עושה הדין, למעלה ולמטה, דהיינו בהעמים שלמטה ובשרים שלהם שלמעלה בשמים.

פסקה ריז

ירדפם יעבור שלום וגו': **ירדפם**, זהו אברהם. כי אברהם היה רודף אותם, והקב"ה היה עובר לפניו והורגם. שכתוב, **יעבור שלום**, זהו הקב"ה שנקרא שלום.

פסקה ריח

אורח ברגליו לא יבא: שואל וכי יעלה על דעתך, שהיה אברהם הולך בתוך העננים, או על סוסים ומרכבות. כי נאמר אורח ברגליו לא יבא. ומשיב, אלא, אורח ברגליו לא יבא, פירושו, שלא מלאך ולא שליח הלך לפני אברהם, אלא הקב"ה בלבדו, שכתוב **אורח ברגליו**, ושואל מי המה רגליו, ומשיב, אלו הם המלאכים שהם מתחת הקב"ה. כמו שאתה אומר, ועמדו רגליו ביום ההוא וגו', שהוא המלאכים הנקראים רגליו. ושיעור

הכתוב הוא, **רגליו**, שהם המלאכים, **לא יבאו** אז **באורח** אברהם. אלא הקב"ה לבדו היה בדרכו.

פסקה ריט

ד"א, מי העיר ממזרח: בוא וראה, בשעה שהעיר הקב"ה את העולם שהוא מלכות, להביא את אברהם ולקרבהו אצלו, היה התעוררות הזה, בשביל יעקב, שה"ס מזרח, בשביל שיעקב עתיד לצאת ממנו, ולהעמיד ממנו י"ב שבטים, שהיו כולם צדיקים לפני הקב"ה. ושיעור הכתוב, **מ"י** שהוא בינה, **העיר** את העולם להביא את אברהם, **ממזרח** בשביל **מזרח** שהוא יעקב. כי אברהם יצחק יעקב, מכונים, דרום צפון, מזרח.

פסקה רכ

צדק יקראהו לרגלו: הקב"ה היה קורא אותו את יעקב, תמיד, מיום שנברא העולם. כמש"א, קורא הדורות מראש. ומשום זה **צדק**, שהיא המלכות, **יקראהו** ודאי. **לרגלו**, פירושו, להתחבר בו בעבודתו ולקרבהו אליו. כמו שאתה אומר העם אשר ברגליך, שפירושו העם המחובר בך. אף **לרגלו**, שבכאן פירושו להתחבר עמו.

פסקה רכא

ד"א מי העיר ממזרח: כי משם האור מתחיל להאיר. משום שדרום, שהוא חסד, כל תוקף האור שבו הוא ממזרח, שהוא ת"ת, וע"כ אוה"כ **מי העיר** את אור הדרום שהוא חסד, **ממזרח**, המזרח שהוא ת"ת העיר אותו, כי הוא, דהיינו הת"ת, לוקח וניזון תחילה, ואח"כ הוא נותן לשש קצוות הכלולים בת"ת, שבתוכם הוא הדרום, שהוא חסד. וחשקו של רקיע העליון, דהיינו בינה, הוא להשפיע למזרח, שהוא ת"ת. כלומר שהמקבל מבינה הוא ת"ת, שהוא העיקר מהשש קצוות, ואח"כ הוא משפיע להקצוות. שאור החסד בתוכם, ונמצא הדרום אינו מקבל מבינה, אלא ממזרח. וע"כ אומר הכתוב מי העיר ממזרח.

פסקה רכב

צדק יקראהו לרגלו: זהו מערב, שהוא מלכות, שהוא קורא למזרח תמיד, שהוא ת"ת. ואינו שוקט. כמש"א אלקים אל דמי לך וגו', משום שהמערב שהוא המלכות הנק' אלקים, מתעוררת אליו תמיד. יתן לפניו גוים ומלכים ירד, כי ממנו, מן המזרח, מקבל כח להכניע כל עמי העולם.

פסקה רכג

ר' יהודה אומר וכו': רי"א מי העיר ממזרח זהו אברהם, שלא לקח התעוררות אל הקב"ה אלא ממזרח. כי כשראה את השמש יוצא בבקר מצד מזרח, לקח לעצמו התעוררות,

שהוא הקב"ה, אמר על השמש, זהו המלך שברא אותי. ועבד אל השמש כל היום, לערב ראה ששקעה השמש והלבנה האירה, אמר על הלבנה, זהו ודאי, השולט על עבודה ההיא שעבד כל אותו היום, אל השמש, שהרי השמש נחשך מפני הלבנה ואינו מאיר, עבד אל הלבנה כל אותה הלילה.

פסקה רכד

לצפרא חמא וכו': בבוקר ראה שהלבנה הולכת לה חשוכה, והאיר צד המזרח, אמר, בודאי, שיש מלך ושליט על כל אלו שמנהיג אותם. כיון שראה הקב"ה חשקו של אברהם אליו. אז נגלה אליו ודיבר עמו. שכתוב **צדק יקראהו לרגלו**. צדק זה הקב"ה שקרא אותו, ודבר עמו ונגלה עליו.

פסקה רכה

ר' יצחק פתח וכו': ר"י פתח. דובר צדק מגיד מישרים, הקב"ה, כל דבריו אמת, ועושה מישרים, ושואל, במה עושה מישרים. ואומר, כי כאשר ברא אלקים את העולם לא היה העולם עומד, אלא היה מתמוטט לכאן ולכאן, אמר לו הקב"ה אל העולם: מה לך שאתה מתמוטט, א"ל רבונו של עולם איני יכול לעמוד. כי אין בי יסוד שעליו אעמוד.

פסקה רכו

א"ל הא אנא וכו': א"ל הקב"ה, הרי אני עתיד להעמיד בתוכך צדיק אחד, שהוא אברהם, שהוא יאהב אותי. מיד עמד העולם על קיומו. הה"ד אלה תולדות השמים וארץ בהבראם. אל תקרי בהבראם אלא באברהם, כי באברהם נתקיים העולם, (ועי' לעיל בהקדמת הזהר דף ס"א והלאה, שנתבאר זה באורך).

פסקה רכז

אמר ר' חייא וכו': אר"ח. מגיד מישרים פירושו כי העולם השיב להקב"ה, אותו אברהם. עתיד שיצאו ממנו בנים שיחריבו את בית המקדש וישרפו התורה. אמר לו הקב"ה אדם אחד עתיד לצאת ממנו, שהוא יעקב, ויצאו ממנו י"ב שבטים כולם צדיקים. מיד נתקיים העולם בשבילו. וזה שכתוב מגיד מישרים. כי מישרים ה"ס יעקב שהוא ת"ת.

פסקה רכח

ר' אלעזר וכו': ר"א אמר, הנה הערנו, וידבר, ויגד, ויאמר, יש לכל אחד טעם מיוחד. וידבר, פירושו בגלוי, שה"ס מלכות שנק' עלמא דאתגליא. והיא מדרגה חיצוניות לכולן, ואינה מדרגה פנימיות כאלו מדרגות העליונות ממנה. וזה היא **דובר צדק**. דהיינו המלכות שהיא בחינת דיבור, כמבואר.

פסקה רכט

ויגד, רומז למדרגה פנימיות עליונה ממלכות, שהיא שולטת על הדיבור שהיא מלכות. וזה הוא **מגיד משרים**, מי הוא **מישרים** זה הוא מדרגה עליונה, אשר יעקב שורה בה, דהיינו ת"ת. וז"ש אתה כוננת מישרים ועל כן כתוב כאן **מגיד** ואינו כתוב **דובר**, להורות שהכונה הוא כאן על ת"ת, ולא על המלכות. ור' אלעזר מביא בדבריו אלו, ראיה לדברי ר' חייא.

פסקה רל

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, והרי כתוב ויגד לכם את בריתו. וא"כ כמו שכתוב הגדה אצל ברית יכול לומר ג"כ אצל צדק. אמר לו כן הוא ודאי, שהגדה הוא גם בחינת ברית, דהיינו יסוד, כי ת"ת וברית חד הוא. אבל יסוד הוא מדרגה השולטת על התחתונה, שהוא דובר צדק. וע"כ יתכן לומר גם בה לשון הגדה. והכל הוא להסתכל כאן. בוא וראה, אע"פ, שאמרנו **שדבור** הוא תחתון מכולן, אל תאמר בשביל זה, שהוא אינו מדרגה עליונה וחשובה אלא ודאי **דבור**, יורה שהוא מלא מכל המדרגות, ומדרגה עליונה היא. והסימן שלך שכתוב כי לא **דבר** רק הוא מכם. פירוש. כי הגם שדבור היא מדרגה החיצונה מכולם, דהיינו מלכות, אמנם אין המלכות נקראת בשם דבור, אלא בשעה שהיא נבנית ונעשית פרצוף פנימי עליון בשוה עם ז"א פנים בפנים, שאז נקרא ז"א **קול** והנוקבא **דבור**. הרי שמצד אחד, **דבור** פירושו מלכות, שהיא חיצונה ותחתונה מכולן. ומצד הב' יורה על בנינה השלם פב"פ עם ז"א, שאז היא מדרגה עליונה.

פסקה רלא

רבי אליעזר וכו': ר"א היה הולך אל חמיו, והיה עמו ר' חייא ור' יוסי ור' חזקיה. אמר ר' אלעזר, אני רואה, שהתעוררות העליון אינה, אלא על ידי התעוררות התחתון, כי התעוררות העליון בתשוקתו של התחתון תלוי.

פסקה רלב

פתח ואמר אלקים אל דמי לך וגו': זה הוא התעוררות מלמטה, מצד הנוקבא, כדי לשלוט. אמר דוד, אלקים אל דמי לך, מלהתעורר אל העליון, לז"א ולהתחבר בימין. בחסד שלו.

פסקה רלג

מאי טעמא וכו': מה הטעם. משום כי הנה אויביך יהמיון וגו' כי נועצו לב יחדיו עליך ברית יכרותו. כי הנוקבא היא בחי' שמאל, שה"ס חכמה בלי חסדים, ואין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים. וע"כ, כל הקליפות ואויבי הקדושה מרימים ראש. ומשום זה

אלקים אל דמי לך מלהתעורר למעלה, לז"א, כי אז מתעורר הימין דז"א וקושר אותה עמו. וכשמתקשרת בימין, דהייני שהחכמה שבה מתלבשת בחסדים שבימין, אז נשברו השונאים כי הארת החכמה משמדת כל אויבי הקדושה. שכתוב ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב.

פסקה רלד

ות"ח. בשעה שנתחברו כל אלו המלכים לעשות מלחמה עם אברהם, נתיעצו להעבירו מן העולם. וכיון ששלטו בלוט בן אחי אברהם. מיד הלכו. שכתוב ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברם וילכו. מה הטעם, משום שצורתו של לוט היתה דומה לאברהם, ומשום זה, **וילכו**. כי כל מלחמה הזו בשבילו היתה. וחשבו שכבר נפל בידיהם.

פסקה רלה

מאי טעמא וכו': ושואל, מה הטעם שרצו להרוג את אברהם. ואומר, שהוא משום שאברהם הוציא את בני העולם מלעבוד עבודה זרה, והביאם לעבודת הקב"ה, וע"כ רצו להורגו. ועוד. כי הקב"ה עורר אותם בעולם, להלחם באברהם, כדי לגדל שמו של אברהם בעולם, ולקרבהו לעבודתו.

פסקה רלו

ורזא דמלה וכו': וסוד הדבר. כיון שנתעורר אברהם לרדוף אחריהם, אז נאמר אלקים אל דמי לך וגו', שהנוקבא נתעוררה לז"א, והעלתה מ"ן אליו להמשיך חסד שה"ס ימין. עד שהכל נקשר באברהם, שה"ס חסד דז"א, דהיינו שהחכמה שבה נתלבשה בחסדים ונשלמה הארתה וכשנקשר הכל באברהם אז נשברו לפניו כל המלכים. כמו שאמרנו לעיל (באות הסמוך) שכתוב אז, ימינך ה' תרעץ אויב.

פסקה רלז

ומלכי צדק מלך שלם וגו': ר' שמעון פתח ואמר, ויהי בשלם סכו וגו', בוא וראה. כשעלה ברצונו של הקב"ה, שה"ס בינה, לברוא העולם, שהוא ז"א הנקרא עולם, הוציא להבה אחת של בוצינא דקרדנותא, ונשב רוח ברוח, ונחשכה הלהבה, וגם שורפת. והוציא מתוך צדדי התהום טפה אחת, וחבר אותם כאחד, דהיינו הטפה עם הלהבה, וברא בהם את העולם, שהוא ז"א. פירוש. כדי לבאר הכתוב ומלכי צדק וגו', וסוד הברכה אשר ברכו, הוצרך לבאר היטב בדיוק סדר עלית זו"ן אל הבינה בסוד מ"ן, כדי להשלים הארתה. שבזה מתבאר ברכה הראשונה, ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ. ואח"כ הוצרך לבאר סדר קבלת ז"א ונוקביה את המוחין מבינה אחר עליתם שם. שבזה מתבאר ברכה הב', וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידיך וגו'.

ונודע, שבעת שהבינה משפעת בחינת ו"ק לזו"ן, היא צריכה אז להתמעט בעצמה לבחינת ו"ק. שאז מורידה ג' אתוון אל"ה דאלקים, אל זו"ן, והיא עצמה נשארה בב' אותיות מ"י דאלקים, שהם בחינת ו"ק בלי ראש, ואז משפעת ו"ק לזו"ן. (כנ"ל דף ז' ד"ה פירוש ע"ש) וכשרוצה להשפיע ג"ר לזו"ן. היא מעלית ג' אתוון אל"ה מזו"ן ומחזרת אותם למדרגתה, והזו"ן עולים עמהם, ואז יוצא קו שמאל בהבינה. ונעשו ה' אתוון אלקים סתימא בשמא, מטעם חסרון חסדים. ונעשו מחלוקת בין ב' הקוין ימין ושמאל דבינה, ואז נעשה ז"א בחינת מ"ן אליה עם סוד המסך דחירק, שמצד אחד ממעט כחו של קו שמאל, ומצד הב' הוא מרבה חסדים ואז מכריע ביניהם ומיחד אותם זה בזה. (כנ"ל דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) ואחר שז"א השלים ג' הקוין בבינה, זוכה גם הוא באותם ג' הקוין. כי כל השיעור שתחתון גורם בעליון זוכה בו התחתון. וכבר נתבאר זה בכ"מ. וכאן בא הזהר לבאר רק השפעת מוחין דג"ר אל הזו"ן. שהוא מבחינת ג"ר של עצמה. דהיינו שכבר החזירה לעצמה ג' אתוון **אל"ה**, והאירה בה הארת השורק, דהיינו קו השמאל שבה, שהאורות נסתמים בה אז, וצריכה לעלית ז"א עם המסך שלו, שתזדווג עליו ותוציא על ידו קו האמצעי המכריע ומשלים ב' הקוין שלה.

וזה אמרו, **כד סליק ברעותא דקב"ה**, שהוא בינה, **למברי עלמא**, דהיינו להשפיע מוחין דג"ר אל העולם, שהוא זו"ן. **אפיק חד שלהובא דבוצינא דקרדינותא**, דהיינו שגילתה את כח הדין של קו השמאל, שהוא כאש שורף מחוסר חסדים. ואז **ונשף זיקא בזיקא**, שרוח התחתון שהוא ז"א, נשב ברוח העליון שהוא ז"ת דבינה. כלומר, שז"א עלה אז למ"ן עם המסך שלו אל ז"ת דבינה, ונעשה לה בחינת רוח. שזה נבחן כנשיבת הרוח ברוח. ואז **חשכאת ואוקידת**, כלומר שנכפלו הדינים בז"ת דבינה, כי מטרם שנעשה זווג על המסך דז"א, לא לבד שלא נתקן האש דקו שמאל אלא עוד שקו השמאל נתמעט ונחשך לבחינת ו"ק, (כנ"ל דף ט"ז ד"ה עוד) שה"ס חרן, ע"ש. ונמצא **דחשכאת** מטעם המסך דז"א שעלה, וגם **אוקידת**, כי עוד לא יצא הזווג על המסך שימשיך קומת החסדים. ואחר זה נעשה הזווג מאור העליון על המסך דז"א ויצאה עליו קומת חסדים. וז"ש **ואפיק מגו סטרי תהומא חד טיף**, המסך דצמצום ב' מכונה תהום (כנ"ל בראשית א' דף ל"ח ד"ה אבנין ע"ש) וקומת החסדים שה"ס קו אמצעי מכונה **חד טיף**, טפה אחת, כי ג' הקוין מכונים ג' טפות, (כנ"ל בראשית א' דף רס"ד אות שכ"א) ואומר שהוציא בסוד הזווג על המסך, המכונה סטרי תהומא, טפה אחת דהיינו קומת החסדים, **וחבר לון כחד**, שקומת החסדים חיבר ב' הקוין, ימין ושמאל דבינה להיות כמו קו אחד. דהיינו שעשה שלום ביניהם, ונתלבשו זב"ז החכמה שבשמאל בהחסדים שבימין וכן החסדים שבימין

בהחכמה שבשמאל. **וברא בהו עלמא**, ובאלו המוחין ברא את העולם, שהוא ז"א. כי מתוך שז"א גרם הארת המוחין הללו בבינה, זכה בהם גם הוא. כנ"ל.

פסקה רלח

ההוא שלהובא וכו': אחר שביאר בדרך כלל, ענין יציאת המוחין בבינה, והמשכתם לז"א, בא עתה לבאר זה בפרטיות. ואומר, שלהבת ההיא עלתה ונתעטרה בקו שמאל דבינה, וטפה ההיא שהיא קו אמצעי, עלתה ונתעטרה בקו ימין דבינה. ואז **סלקו חד בחד**, נכללו ב' הקוין זה בזה. **אחלפו דוכתי דא לסטרא דא ודא לסטרא דא**, החליפו מקומותיהם הימין והשמאל, החסדים שבצד ימין נמשכו ובאו לצד שמאל, והארת החכמה שהיה שם בשמאל, כשלהבת שורפת, נתלבשת בהחסדים וחזרה לבחינת הארת חכמה המתוקה והארת החכמה שבשמאל נמשכה ובאה לצד ימין. והחסדים שהיו שם בימין בבחינת ו"ק קבלו עתה מהארת השמאל בחינת ג"ר. **דנחית סליק ודסליק נחית**, כלומר, דנחית מי שירד מקודם לכן, דהיינו הארת השמאל שהאירה מקודם לכן ממעלה למטה, נמצא עתה **סליק**. שעולה הארתו להאיר רק ממטה למעלה. **ודסליק**, מי שעלה הארתו מקודם לכן, דהיינו הארת הימין, שהאירה מקודם לכן רק ממטה למעלה, נמצא עתה, אחר שנכללה בהארת השמאל, שהיא **נחית**, שמאירה ממעלה למטה. וטעם השינוי, הזה נתבאר לעיל (בראשית א' דף ש"ג ד"ה ונודע) ע"ש ואין להכפיל דברים.

פסקה רלט

אתקטרו דא בדא וכו': נתקשרו ב' הקוין, ימין ושמאל דבינה, זה בזה, ויצא מהם רוח שלם. דהיינו שז"א הנקרא **רוח** נאצל מזווגם. כמ"ש (לעיל בראשית א' דף רפ"ז אות שס"ג) **תלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא** כיון שז"א גרם בעלייתו לבינה, שיצא ג' קוין בבינה, לכן זכה גם ז"א באותם ג' קוין, וז"ש כאן, **נפיק מביניהו רוח שלים**, דהיינו שז"א נאצל מהם בג' קוין. ומבאר, **אינון תרין סטרין**, ימין ושמאל דבינה, **אתעבידו חד**, נכללו זה בזה ונעשו בז"א לאחד. **ואתיהיב ביניהו**, והרוח עצמו, ניתן ביניהם בבחינת קו אמצעי, וע"כ יצא בו ג' קוין. **ואתעטרו חד בחד**, וכל ג' הקוין דז"א נתעטרו זה בזה, דהיינו כמו שנתבאר לעיל בג' הקוין דבינה אשר השמאל נתעטר בחסדים דימין ונשלם החכמה שבו, והימין נתעטר בחכמה שבשמאל ונשלם בג"ר גם הוא. וקו האמצעי נתעטר בהחסדים דימין, והשיג גם הוא ג"ר מהימין. **כדין אשתכח שלם לעילא ושלם לתתא**, אז נמצא שלימות למעלה בבינה ושלימות למטה בז"א, **ודרגא** אתקיים. והמדרגה של המוחין דז"א נשלמה.

פסקה רמ

אתעטרת ה"א בוא"ו וכו': ונמצא שנתעטרה **ה** ראשונה דהויה, שהיא **בינה**, עם ה **ו'** דהויה שהוא ז"א. כי ע"י עלית ז"א לבינה נתגלו המוחין שבה, בסוד **תלת נפקי מחד**. **וא"ו בה"א**, ה **ו'** דהויה, שהוא ז"א נתעטר במוחין ע"י ה **ה'** דהויה. שהיא בינה, בסוד **חד בתלת קיימא**, כנ"ל, **כדין סלקא ה"א ואתקשרא בקשורא שלים**. אז עלתה **ה'** אחרונה דהויה, שהיא הנוקבא דז"א, אל ה **ו'** דהויה. שהוא ז"א, ונקשרה בו בקשר שלם, שקבלה ממנו המוחין דבינה. **כדין ומלכי צדק מלך שלם מלך שלם ודאי**, ואז נאמר על ה' אחרונה הנקראת מלכי צדק, הכתוב ומלכי צדק מלך שלם. כי היא עתה מלך שלם בודאי. שפירושו, **מלך איהו דשליט בשלימו**, היא עתה מלך השולט בשלמות, **אימתי איהו מלך שלם**, ושואל, אימתי נבחנת הנוקבא דז"א שהיא מלך שלם. ואומר **ביומא דכפורי**, **דכל אנפין נהירין** ביום כפור, שאז עלתה המלכות ומלבשת את הבינה, וכל פנים מאירים, דהיינו שגם הפנים של הנוקבא מאירה כמו הפנים של הבינה.

פסקה רמא

ומלכי צדק דא עלמא בתראה: ומרחיב לבאר את הכתוב, ואומר **ומלכי צדק**, זהו עולם האחרון, דהיינו הנוקבא דז"א. **מלך שלם דא עלמא עלאה דאתעטר חד בחד בלא פרודא**, **תרין עלמין כחדא**, מלך שלם, פירושו עולם העליון, בינה. בעת שנתעטר אחד באחד, דהיינו עולם התחתון נתעטר בעולם העליון, בלי פירוד. ושני העולמות הם כמו אחד. **ואפילו עלמא תתאה**, **בלא חד מלה איהו**, ואפילו עולם התחתון הוא כולו דבר אחד עם עולם העליון. והטעם הוא, כי בעת ההוא, עולה הנוקבא דז"א ומלבשת הבינה, וכל תחתון העולה לעליון נעשה לגמרי כמוהו. וע"כ נעשו אז ב' העולמות שהם הנוקבא עם הבינה, כמו דבר אחד. **הוציא לחם ויין דחרין אלין ביה**, כי **לחם** פירושו אור החסדים שבימין. יין פירושו הארת החכמה שבשמאל. וע"כ אומר הכתוב **הוציא לחם ויין**, להשמיענו ששני הארות הללו נמצאות עתה במלכי צדק. שה"ס הנוקבא בעת שמלבשת לבינה, כנ"ל. **והוא כהן לאל עליון**, **משמש עלמא לקבל עלמא**. **והוא כהן**, **דא ימינא**, **לאל עליון עלמא עלאה**. והוא כהן לאל עליון, פירושו שעולם התחתון משמש בחסדים כנגד עולם העליון, כי **והוא כהן** זהו ימין, כלומר אור החסדים שבנוקבא. **לאל עליון**, הוא עולם העליון, דהיינו בינה. ושיעור הכתוב הוא, **והוא כהן**, שהנוקבא משמשת באור החסדים הנק' כהן, **לאל עליון**, בשביל הבינה. כי הכרעת קו אמצעי בבינה, שיצאה ע"י הזווג על המסך דחירק, נמצאת הנוקבא דז"א לנושאת את המסך הזה, וע"כ הנוקבא

משמשת לבחינת **כהן** דהיינו להאיר את החסדים, **לאל עליון**, אל הבינה. (כנ"ל ב"א דף כ"ה ד"ה יזהירו) וע"כ מתברכת גם הנוקבא בחסדים.

פסקה רמב

ת"ח ברכאן נטיל האי עלמא תתאה כד אתחבר בכהנא רבא: עולם התחתון, שהיא הנוקבא, מקבלת ברכות. בעת שמתחבר בכהן גדול, דהיינו בקו ימין שבבינה הנק' כהן גדול, **כדין ויברכהי**, אז, אחר שהנוקבא קבלה הברכות מכהן גדול, היא ברכה את אברהם, כמ"ש, ויאמר ברוך אברם לאל עליון. כי כן הוא ודאי. כעין זה הכהן למטה בעולם הזה, צריך לקשור קשרים, דהיינו ליחד יחודים, כמ"ש לפנינו, ולברך את המקום הזה, דהיינו הנוקבא דז"א, כדי שתתקשר בהחסדים שבימין הבינה, שבזה נמצאים מתקשרים ב' העולמות, הנוקבא והבינה, ונעשים אחד.

פסקה רמג

ברוך אברם. **רזא דמלה תקונא דברכאן איהו**. סוד הדבר, שברכה זו ברוך אברם וגו', מסודר בה תיקון הכונה שצריכים לכוון בכל הברכות שאנו מברכים. כי **ברוך אברם**, **כמה דאמרינן ברוך אתה**: ברוך אברם, דומה למה שאנו אומרים בכל ברכה **ברוך אתה**. **לאל עליון ה' אלקנו**. לאל עליון שבכאן, דומה למה שאנו אומרים בכל ברכה **ה' אלקנו**. **קונה שמים וארץ**, דומה למה שאנו אומרים בכל ברכה **מלך העולם**. **והאי קרא רזא דברכאן איהו**, פסוק הזה ה"ס הברכה. **ויברכהו**, **מתתא לעילא**, ויברכהו ויאמר ברוך אברם וגו', הוא סדר הכוונה ממטה למעלה. **וברוך אל עליון**, **מעילא לתתא**, וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידיך, הוא סדר הכוונה ממעלה למטה.

ביאור הדברים. כי כונת הברכה בכל מקום, הוא, שמתחילה מורידים שפע מבינה לזו"ן כדי שיוכלו לעלות אל הבינה ולהוציא בה את המוחין. וזה נבחן לבחינת ממטה למעלה, כלומר שמעלים זו"ן ממקומם למעלה אל הבינה להשלים אותה. וסדר זה הוא בחצי ברכה הראשונה עד מלך העולם. ולבסוף ממשיכים השפע ממעלה למטה, דהיינו מהבינה אל זו"ן ואל התחתונים. שזהו בסיום הברכה אחר מלך העולם. והביאור הוא, כיון שכל זכותם של הזו"ן לקבל את המוחין מבינה, הוא משום שעלו והשלימו את המוחין דבינה עם קו אמצעי היוצא על המסך שלהם, בסוד **תלת נפקי מחד**, אשר אז זוכים גם הזו"ן אותו השיעור שהאיר מכחם בהבינה, בסוד **חד בתלת קיימא**, כנ"ל א"כ אם אנו רוצים להמשיך איזה מדרגה מבינה אל זו"ן, צריכים מקודם להעלות הזו"ן אל הבינה, שיגרמו בה תוספת מוחין. שאח"כ יקבלו גם הם אותה התוספת שגרמו בבינה, וסוד עליות זו"ן אל הבינה הוא ע"י אתון אל"ה דאלקים, שבעת מיעוטה של הבינה

יורדות לזו"ן, ובעת גדלותה שמחזרת אליה אתוו"ן אל"ה עולים אליה עמהם גם הזו"ן, (וכנ"ל דף פ"ג ד"ה ונודע ע"ש). ולפיכך מסודר נוסח חצי הברכה הראשונה, בבחינת ממטה למעלה, שפירושו להעלות זו"ן למעלה להשלים הבינה. והמלה **ברוך**, פירושה, להמשיך מבחינת קטנות הבינה שה"ס בריכה עליונה, ג' אתוון אל"ה, ולהורידם אל חג"ת דז"א, שהם ג' המלות אתה ה' אלקינו. **אתה** זה חסד. **ה'**. זה ת"ת. **אלקינו**, זה גבורה. יאחר שנמשכו אתוון אל"ה בחג"ת דז"א, אנו מכוונים שהבינה מחזרת אתוו"ן אל"ה שלה למדרגתה, אשר אז עולים עמהן גם זו"ן, ומשלימים בה המוחין בסוד קו האמצעי כנ"ל, ואז נקראת הבינה, **מלך העולם**, מאחר שנשלמו בה המוחין ואח"ז בחצי ברכה השניה, אנו ממשיכים המוחין ממעלה למטה דהיינו מבינה אל זו"ן ואל התחתונים, כי אותו השיעור שגרמו זו"ן בבינה זוכים בה גם הם כנ"ל.

וז"ש כאן, **ברוך אברם**. **רזא דמלה**, **תקונא דברכאן איהו**, שסוד הדבר, שמסודר כאן תקון נוסח של כל הברכות. **ברוך אברם כמה דאמרינן ברוך אתה** וכו' אשר ג' המלות, **אברם לאל עליון**, רומזים על חג"ת דז"א שמקבלים אתוון **אל"ה** מבריכה עליונה. כמו ג' המלות אתה ה' אלקינו. **קונה שמים וארץ**, הוא כמו **מלך העולם**. דהיינו בשעה שהבינה החזירה אתוון **אל"ה** אליה. שעלו עמהם גם הזו"ן, והשלימו בה את המוחין, שאז נקראת הבינה **קונה שמים וארץ**, כמו בשאר, ברכות שנקראת אז, **מלך העולם**. ועד כאן, **ויברכהי מתתא לעילא**, דהיינו שמעלים זו"ן ממקום עצמם למעלה להשלים את הבינה. **וברוך אל עליון**, **וגו' מעילא לתתא**, דהיינו שממשיכים המוחין מלמעלה מהבינה למטה אל הזו"ן. דהיינו כמו חצי ברכה השניה כשאר הברכות. ויתן לו מעשר מכל. **לאתדבקא באתר דקשורא אתקשר לתתא**. ויתן לו מעשר מכל, פירושו, שנתן להנוקבא מעשר. כדי להתדבק בהמקום שהקשר נקשר למטה, דהיינו בסוד מלכות המסיימת את הארת הנוקבא, שלא ליתן אחיזה לחיצונים, שסוד המעשר מסיימת הארתה.

פסקה רמד

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו מהלכים פגע אותם ר' ייסא ויהודי אחד עמו, ואמר אותו היהודי. שכתוב לדוד, אליך ה' נפשי אשא. ושאל, נאמר לדוד, למה לא נאמר, מזמור לדוד, או לדוד מזמור.

פסקה רמה

אלא בגין דרגיה וכו': ומשיב אלא בשביל מדרגתו עצמו אמר **לדוד**, והשבח שאמר בשביל עצמו הוא. אליך ה' נפשי אשא, פירושו, **אליך ה'** למעלה, נפשי, מי היא נפשי, זהו דוד, שהוא מדרגה הראשונה שאמרנו, דהיינו מלכות, שהיא הראשונה ממטה

למעלה. **אשא** פירושו **אעלה**, כמש"א אשא עיני אל ההרים. כי בכל ימיו של דוד היה משתדל להעלות מדרגתו לבינה, להעטירה למעלה בבינה ולקשרה שם בקשר שלם כראוי.

פסקה רמו

כגוונא דא וכו': כעין זה, לדוד ברכי נפשי את ה', אמר גם כן בשביל מדרגתו עצמו. ומה אמר. ברכי נפשי **את** ה'. **את** פירושו, להתקשר בקשר למעלה, בבינה. **וכל קרבי**, מה היא קרבי, אלו הם שאר חיות השדה היינו ספירות הנוקבא, הנקראים קרבים. כמש"א ומעי המו עליו. ד"א. ברכי נפשי בשביל מדרגתו עצמו אמר. **את ה'**. זהו שלימות הכל. הכלל של הכל. כלומר **א"ת** ה"ס המלכות **ה'** ז"ס ז"א, **את ה'** היא רומז על יחוד השלם של ז"א ונוקביה.

פסקה רמז

א"ל ר' אלעזר וכו': אמר לו ר"א לר' ייסא, אני רואה אותך, שעם השכינה באת ונתחברת. כי ראה שהשכינה שרתה על אותו היהודי שבא עמו. אמר לו כן הוא ודאי. וג' פרסאות, הוא שהלכתי עמו, ואמר לי כמה דברים טובים. ואני שכרתי אותו שישמשני יום הזה, ולא ידעתי שהוא נר המאיר כמו שאני רואה עתה.

פסקה רמח

א"ל ר"א להההוא וכו': א"ל ר"א לאותו היהודי, מה שמך. א"ל יועזר. א"ל יועזר ואלעזר יושבים יחד. כלומר שמבטאם קרובים. ישבו אצל אבן אחד באותה השדה. פתח אותו היהודי ואמר, אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך וגו' ושאלו מה הטעם שאומר ב' פעמים אנכי אנכי.

פסקה רמט

אלא חד בסיני וכו': והשיב אלא אנכי אחד הוא בסיני ואנכי אחד בשעה שנברא העולם. פירוש. אנכי הוא שם המלכות. וזהו בסיני. אבל בבריאת העולם הוא שם הבינה, כי בסוד עלית המלכות לבינה נקראה גם הבינה בשם אנכי כמו המלכות. **אנכי ה' אלקיך** זה בסיני ואחד כשברא העולם, שכתוב **אנכי עשיתי ארץ** וכו'. וכוללם כאן המלכות ובינה יחדיו, כדי להראות שלא היה פירוד, בין למעלה שהיא בינה, ובין למטה שהיא מלכות.

פסקה רנ

מוחה פשעיך: שואל, מעביר פשעיך לא כתוב, אלא מוחה. ומשיב, שהוא כדי שלא יתראו עוד לעולם. **למעני** מהו פירושו. היינו בשביל לגלות הרחמים התלוים בי. כמ"ש כי אל רחום ה' אלקיך, וגו'.

פסקה רנא

ד"א מוחה פשעיך למעני: בוא וראה, רשעי העולם בחטאיהם עושים פגם למעלה. כי כשהחטאים עולים, הרחמים ואור העליון ויניקת הברכות אינם יורדים למטה. ומדרגה זו, דהיינו הנוקבא הנק' אנכי. אינה מקבלת משום זה ברכות מלמעלה להניק להתחתונים, וע"כ נחשב זה אצלה לפגם ומשום זה אומרת **למעני**, שלא ימנעו ממני, הברכות להניק לכל.

פסקה רנב

כגוונא דא ראו עתה וכו'. כעין זה כתוב ראו עתה כי אני אני הוא. ששם ג"כ אני א' יורה על בינה, ואני ב' על המלכות, כדי להראות שאין פירוד בין הבינה שלמעלה והמלכות שלמטה. כמו שאמרנו. בהכתוב אנכי אנכי וגו'.

פסקה רנג

ת"ח כגוונא דא וכו': בוא וראה, כעין זה, כאשר נמצאים צדיקים בעולם נמשכות הברכות לכל העולמות. כיון שבא אברהם, נמשכו הברכות לעולם, שכתוב ואברכך, והיה ברכה. ושואל, מהו והיה ברכה. ואומר, רמז, שבזכותו תמצאנה הברכות למעלה, בעולמות העליונים, ולמטה, בעולמות תחתונים, שכתוב ונברכו בך וגו', דהיינו התחתונים, וכתוב ואברכה מברכיך. דהיינו עולמות העליונים. שבשעה שמשפיעים ברכות למטה הם מתברכים תחילה, כנודע, שז"ס ואברכה מברכיך.

פסקה רנד

אתא יצחק אודע וכו': בא יצחק הודיע לכל, שיש דין ויש דיין למעלה להפרע מן הרשעים. והוא העיר הדין בעולם, כדי שכל בני עולם ייראו את הקב"ה. בא יעקב, והעיר רחמים בעולם, והשלים האמונה בעולם כראוי. כי אברהם המשיך החסד, שה"ס קו ימין של האמונה שה"ס הנוקבא. ויצחק המשיך לה הדין והגבורה. שה"ס קו שמאל שלה. ויעקב השלים אותה בהמשכת הרחמים שה"ס קו האמצעי.

פסקה רנה

ביומי דאברהם וכו': בימיו של אברהם מה כתוב. ומלכי צדק מלך שלם. שנתעטר הכסא, דהיינו הנוקבא, במקומה. בבינה. ואז נמצאת הנוקבא שהיא מלך שלם בלי פגם כלל. **הוציא לחם ויין** שהנוקבא הוציאה מזונות לכל העולמות כראוי. **הוציא לחם ויין**, יורה שלא נמנעו הברכות מכל העולמות. **הוציא**, הוא כמש"א, **תוצא** הארץ, שהיא הנוקבא. שהוציאה ממדרגות העליונות מזונות וברכות לכל העולמות.

פסקה רנו

והוא כהן לאל עליון: היינו שנמצא הכל בשלימות עליונה כראוי. דהיינו בשלימות הבינה הנקראת אל עליון. להורות כמו שהרשעים עושים פגם בעולם, ומונעים הברכות מן העולם, כן בשביל הצדיקים באים ברכות לעולם, ובשבילם מתברכים כל בני העולם.

פסקה רנז

ויתן לו מעשר מכל: שואל מהו מעשר מכל. ואומר, שנתן לו מלכי צדק מאלו הברכות היוצאות **מכל** שהוא יסוד. כלומר שמלכי צדק שהיא הנוקבא קבלה המעשר שה"ס הברכות, מהיסוד, והשפיעה לאברהם. ולמה מהיסוד. משום שהוא המקום, אשר כל הברכות היורדות לעולם, משם הן יוצאות. דבר אחר, **ויתן לו מעשר מכל**, שהקב"ה נתן לאברהם מעשר, ומה הוא מעשר, הוא אחד מעשרה, והוא עשרה ממאה. דהיינו המלכות, אשר בקטנותה אין בה אלא ספירה אחת כתר, והוא אז אחת מעשר ספירות שבז"א. ובגדלותה יש לה עשר ספירות שלמות, והיא אז עשר ממאה ספירות שבז"א. והקב"ה נתן לאברהם מדרגה הזאת. מכאן ואילך, נכנס אברהם בהקיום של מעלה כראוי. דהיינו שזכה להשגה שלמה לנצחיות. א"ל ר' אלעזר יפה אמרת.

פסקה רנח

א"ל ר' אלעזר וכו': א"ל ר' אלעזר מה מעשיך. אמר לו, מלמד תנוקות אני במקומי. ועתה בא לעיר, ר' יוסי דכפר חנין, ולקחו ממני את התנוקות והושיבו אותם אצלו. ומכל מקום נתנו לי כל בני עירי את שכרי כמו בעת שהתנוקות היו אצלי. אלא שהסתכלתי בנפשי שלא ראוי לי להנות מהם בחנם, השכרתי את עצמי אל חכם הזה. דהיינו לר' ייסא, כנ"ל. אמר ר' אלעזר, צריכים כאן לברכותיו של אבי. הוא ר' שמעון בן יוחאי.

פסקה רנט

קמו אתו וכו': קמו ובאו לפני ר"ש. והיה אותו היהודי יושב ולומד כל היום לפני ר' שמעון. יום אחד היה עוסק לפניו בהלכות נטילת ידים. אמר ר' שמעון, כל מי שאינו נוטל ידיו כראוי, מלבד שנענש על זה למעלה, נענש גם כן למטה בעולם הזה. ומה ענשו למטה, הוא שגורם לעצמו עניות. וכמו שהוא ענשו, כן הוא שכרו ג"כ למעלה ולמטה. ומי שנוטל ידיו כראוי, גורם לעצמו ברכות של מעלה, שהברכות העליונות שורות על ידיו כראוי, וכן מתברך למטה בעשירות.

פסקה רס

לבתר אקדים וכו': אחר כך הקדים ר"ש עצמו לראות איך נוטל ידיו. ראה אותו נוטל ידיו במים, ונוטלם במדה גדולה של מים. אמר ר' שמעון **מלא ידיו מברכותיך**. וכך

היה, מאותו יום ואילך נתעשר ומצא מטמון, והיה לומד בתורה, ונותן בכל יום מזונות לעניים, והיה שמח עמהם, ומסביר פנים מאירות אליהם. קרא עליו ר"ש, ואתה תגיל בה' בקדוש וגו'.

פסקה רסא

אחר הדברים האלה וגו': ר' יהודה פתח. אני לדודי ועלי תשוקתו כבר בארוה, חבל על ידי התעוררות של מטה נמצא התעוררות של מעלה. כי לא נתעורר מלמעלה מטרם שנתעורר מלמטה. והברכות של מעלה אינן נמצאות, רק במה שיש בו ממש, ולא במקום ריקן, שאין בו ממש.

פסקה רסב

מנלן מאשת עובדיהו וכו': מאין לנו זה, מאשת עובדיהו. שאלישע אמר לה, הגידי לי מה יש לך בבית. כי הברכות שלמעלה אינן שורות על שולחן ריקן כמ"ש להלן בלחם הפנים, ולא במקום ריק. כמ"ש באשת עובדיהו מה כתוב, ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן. ושואל מהו **אסוך**, ואומר אלא, שהיה בו רק כדי משיחת אצבע קטנה. שה"ס ו"ק בלי ראש המכונה אצבע קטנה, בסוד ו' קטועה.

פסקה רסג

אמר לה וכו': אמר אלישע, נחמתני כי לא ידעתי, איך תשרינה הברכות של מעלה במקום ריקן. אבל עתה שיש לך שמן, זה הוא מקום שתמצאנה בו הברכות. מאין לנו זה. כי כתוב כשמן הטוב וגו', ובסופו מה כתוב, כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. הרי שבמקום הזה דהיינו בשמן שורות הברכות.

פסקה רסד

ואי תימא, כטל וכו': ואם תאמר, הרי כתוב שם, כטל חרמון שיורד על הררי ציון. שהוא בסמוך להכתוב, כי שם צוה ה' את הברכה. ולא כתוב שמן אלא טל. נמצא שטל הוא מקום הברכה ולא שמן. ומשיב, אלא הוא שמן והוא טל. כלומר ששניהם בחינה אחת הם. כי טל הזה, הוא שהטיל אותו הקב"ה משמן העליון, ששמן הזה יוצא לצד הימין.

פסקה רסה

תרין אנון וכו': שנים הם, יין ושמן, והולכים לב' צדדים, יין לצד שמאל ושמן לצד ימין, ומצד הימין יוצאות ברכות לעולם. ומשם נמשח מלכות הקדושה. דהיינו למלכי ישראל. ומשום ששמן היה מתתקן למטה מתחילה, דהיינו שהיה לה **אסוך שמן**, שה"ס אתערותא דלתתא. נזדמן שמן מלמעלה, דהיינו הורקת הברכות מלמעלה, שה"ס אתערותא דלעילא. כמ"ש שם (מלכים ב' ד') הם מגישים אליה והיא מוצקת.

פסקה רסו

ת"ח אתערותא וכו': בוא וראה. מן אתערותא דלעילא של שמן הזה, כנ"ל, עומד להריק על דוד ושלמה, שיתברכו בניהם. מאין לנו, שכתוב, ויעמוד השמן. וילפינן גזירה שוה, כתוב כאן ויעמוד, וכתוב שם, שורש ישי אשר עומד וגו'. מה שם דוד ושלמה ובניהם אחריהם, שהם משורש ישי. אף כאן לדוד ושלמה ובניהם אחריהם.

פסקה רסז

ת"ח משלחן וכו': בוא וראה, משלחן של לחם הפנים, שמשם יוצאות ברכות ומזונות לעולם, אשר אינו ראוי שימצא ריקן אפילו רגע אחד, כדי שלא יעברו הברכות משם. כן אין לברך על שלחן ריקן. כי הברכות של מעלה אינן שורות על שלחן ריקן.

פסקה רסח

ת"ח מה כתוב וכו': בוא וראה, מה כתיב, אני לדודי ועלי תשוקתו, שמתחילה אני לדודי, ואחר כך ועלי תשוקתו. **אני לדודי** לתקן לו מקום מתחילה, באתערותא דלתתא כנ"ל. ואחר כך ועלי תשוקתו.

פסקה רסט

ד"א אני לדודי וכו': פירוש אחר על אני לדודי. כי למדנו שהשכינה אינה נמצאת עם הרשעים. כיון שאדם בא לטהר, ולקרב את עצמו אל הקב"ה, אז שורה עליו השכינה. וז"ש אני לדודי מתחילה. ואחר כך, ועלי תשוקתו. כי כשבא האדם לטהר, מטהרין אותו.

פסקה רע

ת"ח אחר וכו': בוא וראה, אחר הדברים האלה, שאברהם רדף אחר המלכים והקב"ה הרג אותם. היה אברהם משתומם, אמר אולי ח"ו הפסדתי כל אותו השכר, שהיתי מחזיר אנשים בתשובה להקב"ה, ואחזתי בהם לקרבם אליו, כי עתה נהרגו אנשים על ידי. מיד א"ל הקב"ה, אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה וגו', שכר אתה מקבל עליהם, על שנהרגו, כי כולם, לעולם לא יזכו להטיב מעשיהם.

פסקה רעא

היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמור. שואל מהו במחזה. ואומר, אלא **במראה** ההוא, שהיא מדרגה שכל הצורות נראות בה. אמר ר' שמעון בוא וראה. מטרם שנמול אברהם, היה רק מדרגה אחת מדבר עמו. ומי היא, זהו **מחזה**, דהיינו הנוקבא, שכתוב בה, מחזה שדי יחזה.

פסקה רעב

כיון דאתגזר וכו': כיון שנימול, היו כל המדרגות שורות על אותו מדרגה הנקראת מחזה, ואז דבר עמו, וז"ש וארא אל אברהם שה"ס חסד, אל יצחק ה"ס גבורה, ואל יעקב ה"ס ת"ח, **באל שדי** ה"ס יסוד ומלכות שכל המדרגות מחסד ואילך מאירים בהנוקבא. ומטרם שנמול לא היו אלו המדרגות שורות עליו לדבר עמו, אלא הנוקבא בלבדה. שה"ס **מחזה שדי** בלבד.

פסקה רעג

ואי תימא דהא וכו': ואם תאמר, הרי כבר כתוב וירא ה' אל אברם שהיא מדרגת הנפש. וכתוב ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה, שהוא רוח. וכתוב ויבן שם מזבח, שהוא נשמה (כנ"ל דף ס"א אות ק"ס) הרי כאן מדרגות העליונות שהשיג, ואיך נאמר שמטרם שנמול, לא היו מדרגות העליונות שורות על אותה המדרגה לדבר עמו.

פסקה רעד

ת"ח בקדמיתא וכו': ומשיב. בוא וראה, מתחילה, מטרם שנמול, נתן הקב"ה חכמה לאברהם, דהיינו המדרגות העליונות הנ"ל. לדעת חכמה ולהתדבק בהקב"ה, והשיג סוד האמונה. אבל לדבר עמו לא היה לו, אלא מדרגה התחתונה לבדה, דהיינו הנוקבא מבחינת מחזה שדי יחזה, כנ"ל. כיון שנמול, כל מדרגות העליונות היו שורות על מדרגה זו התחתונה, כדי לדבר עמו. ואז נתעלה אברהם בכל המדרגות כמו שנתבאר.

פסקה רעה

ת"ח עד לא וכו': בוא וראה, כל עוד שלא נמול האדם, אינו נאחז בשם הקב"ה. כיון שנמול, נכנס בשמו ונאחז בו. ואם תאמר, הרי אברהם, שנאחז בו מטרם שנמול. ומשיב כן הוא, שנאחז בו, אבל לא כראוי להיות. כי מתוך אהבה עליונה שאהב אותו הקב"ה, קרבהו אליו. ועכ"ז לא היה כראוי.

פסקה רעו

לבתר פקיד וכו': אחר כך, צוה אותו הקב"ה למול, וניתן לו **הברית** שהוא יסוד הוא הקשר של כל מדרגות העליונות. **ברית**, הוא קשר. שיהיו נקשרות כולן יחד, לכללם זו בזו. **ברית** הוא קשר, שהכל נקשר בו. ומשום זה, מטרם שנמול אברהם, לא היו דיבוריו עמו אלא במחזה. כמו שאמרנו. שהיה חסר בה מדרגות העליונות, כי היה חסר הברית שהוא המקשר כל המדרגות יחד.

פסקה רעז
ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שהקב"ה ברא את העולם, לא ברא אותו אלא על ברית. כמו שאתה אומר ברא-שית ברא אלקים. **ושית** היינו ברית. כי על ברית ברא הקב"ה את העולם. וכתוב, אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, כי ברית קשר הוא, שיום ולילה, שהם ז"א ונוקבא, לא יפרדו. (וביאור הענין עי' לעיל בראשית א' דף רפ"ה ד"ה וזה).

פסקה רעח
אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, כשברא הקב"ה את העולם, היה על תנאי, שאם יבואו ישראל ויקבלו את התורה תתקיימו ואם לא, הריני מחזיר אתכם לתהו ובהו. והעולם לא נתקיים עד שעמדו ישראל על הר סיני, וקבלו התורה, ואז נתקיים העולם.

פסקה רעט
ומההוא יומא ולהלאה וכו': ומיום ההוא ואילך, הקב"ה בורא עולמות. ומי המה. הם הזווגים של בני אדם. כי מזמן ההוא, הקב"ה מזווג זווגים, ואומר בת פלוני לפלוני ואלו הם העולמות שהוא בורא. כי כל זווג נבחן לעולם.

פסקה רפ
אחר הדברים האלה וגו': הדברים האלה הם דברי תורה. שכתוב את הדברים האלה וגו' מה שם הם דברי תורה אף כאן הם דברי תורה. ושיעור הכתוב **אחר**, שעסק האדם בעולם הזה **בדברים האלה**, הקב"ה מבשר את הנשמה ומקדים לה שלום. וזהו שכתוב, אל תירא אברם אנכי מגן לך, אגן עליך מכל בחינות הרעות שבגיהנם.

פסקה רפא
שברך הרבה מאד: משום, שכל מי העוסק בתורה בעולם הזה. זוכה ויורש ירושה ונחלה בעולם הבא. כמ"ש להנחיל אוהבי יש. ושואל מהו יש, ואומר זהו עולם הבא. **ואוצרותיהם אמלא**. בעולם הזה מעושר ומכל טוב שבעולם. מי שהולך לימין זוכה לעולם הבא. ומי שהולך לשמאל זוכה לעשירות בעולם הזה.

פסקה רפב
ר' אבא כד אתא וכו': ר"א כאשר בא משם, מבבל, היה מכריז, מי רוצה עושר ומי רוצה אריכות ימים בעולם הבא, ילך ויעסוק בתורה, היו מתאספים אליו כל העולם לעסוק בתורה.

רווק חד וכו': איש אחד פנוי מאשה, היה בשכונתו. יום אחד בא אליו, ואמר לו: רבי, אני רוצה ללמוד תורה, כדי שיהיה לי עשירות. אמר לו ר' אבא, הנה ודאי, שתזכה על

ידי התורה לעשירות אמר לו מה שמך. אמר לו יוסי. אמר לתלמידיו שיקראו אותו, יוסי בעל העשירות והכבוד. והיה יושב ועוסק בתורה.

פסקה רפג

ליומין הוה קאים וכו': לימים, כשהיה עומד לפניו, אמר לו: רבי, אנה הוא העושר. אמר, ר' אבא, משמע, שאינו עושה לשם שמים. ונכנס לחדרו, להתישב בדעתו מה לעשות עמו. שמע קול אחד שהיה אומר, אל תענישו, כי אדם גדול יהיה. חזר אליו, אמר לו שב בני שב, ואני אתן לך עשירות.

פסקה רפד

אדהכי אתא וכו': בינתים, בא, איש אחד ובידו כלי פז. הוציאו לעינים והבריק אורו בבית. אמר לו רבי, אני רוצה לזכות בתורה. ואני בעצמי לא זכיתי להבין בתורה, ואני מבקש, מי שיעסוק בתורה בשבילי. כי יש לי עושר רב שהניח לי אבי שבעת שישב על שלחנו היה מסדר עליו שלשה עשר כוסות מאלו, דהיינו מפז. ואני רוצה לזכות במצות לימוד התורה, ואני נותן בעד זה עושר.

פסקה רפה

א"ל לההוא רווק וכו': אמר לאותו איש הפנוי מאשה, עסוק בתורה, ואיש הזה יתן לך עושר, נתן לו האיש אותו הכוס של פז. קרא עליו ר' אבא, לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז. ישב ועסק בתורה, ואותו האיש היה נותן לו עושר.

פסקה רפו

ליומין עאל חמידו וכו': לימים, נכנסה חמדת התורה במעיו. יום אחד היה יושב ובוכה. מצאו רבו שהיה בוכה. אמר לו, על מה אתה בוכה. והשיב לו. ומה אני מניח בשביל זה העושר, את חיי עולם הבא. איני רוצה ללמוד עוד בשביל האיש, אלא לזכות בתורה בעד עצמי. אמר ר' אבא, עתה משמע, שכבר עושה לשם שמים.

פסקה רפז

קרא ליה וכו': קרא לאותו האיש ואמר לו קח העושר שלך, ותן אותו ליתומים ועניים, ואני אתן לך חלק גדול יותר בתורה, בכל מה שאנו לומדים. החזיר לו ר' יוסי את הכוס של פז. ועד היום הזה לא ניטל השם בן פזי ממנו ומבניו. והיינו ר' יוסי בן פזי המפורסם. וזכה להרבה תורה הוא ובניו, כי אין לך שכר טוב יותר בעולם, כמי שעוסק בתורה. ואין צריכים לתמורה בעדה. כמ"ש לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז.

פסקה רפח

אחר הדברים האלה וכו': בכל מקום שכתוב **במחזה**, בתורה, הוא השם שנגלה לאבות, ומי הוא, הוא **שדי**. שנאמר וארא אל אברהם וגו' באל **שדי**. וכמו שאתה אומר, אשר מחזה **שדי** יחזה. וזה הוא מראה, אשר כל מראות העליונות נראות מתוכה. כמו מראה של זכוכית, שכל הצורות נראות בה. והכל אחד **מראה ומחזה**, ואחד הם, אלא שזה תרגום וזה לשון הקודש.

פסקה רפט

א"ר יוסי סגיאין וכו': אר"י הרבה מלות ארמיות הן בהתורה. ועל כן היה רשות לאונקלוס לתרגם התורה באותו לשון שגילה הקב"ה בתורה. ולשון זה סתום הוא ממלאכי עליון, ולא הכירו בה כאשר דבר הקב"ה עם אברהם.

פסקה רצ

מאי טעמא, בגין וכו': ושואל, מהו הטעם, שהקב"ה דבר עם אברהם בלשון שלא יכירו בו המלאכים. ומשיב, לפי שאברהם לא היה מהול, והיה ערל אטום בשר, ומשום זה היה הדיבור בלשון תרגום הסתום מהם מהמלאכים. כמו זה, בבלעם. שכתוב בו, אשר מחזה שדי יחזה. **יחזה**, מלה זו היתה סתומה ממלאכי השרת, שהוא לשון ארמית, כדי שלא יהיה להם פתחון פה, שהקב"ה מדבר עם אותו ערל הטמא, כי מלאכים הקדושים אינם נזקקים ללשון תרגום. ועל כן לא ידעו שהקב"ה דבר עם בלעם.

פסקה רצא

אי תימא דלא ידעי וכו': ושואל אם תאמר, שהמלאכים שאינם יודעים לשון תרגום. הרי גבריאל למד את יוסף ע' לשון, ותרגום הוא אחד מע' לשון. ומשיב, אלא שהם יודעים אבל לא **נזקקין** תנן, שפירושו, שאינם חוששים לו ואינם משגיחים עליו, כי לשון זה נמאס להם מכל הלשונות.

פסקה רצב

ואי תימא הואיל וכו': ואם תאמר, אם נמאס הוא ממלאכי עליון, למה תרגם אונקלוס את התורה באותו הלשון, ויונתן בן עוזיאל את המקרא. ומשיב, אלא רק להם הוא נמאס, וכן נצרך להיות, כדי שמלאכים העליונים לא יקנאו את ישראל. באמרם קדושה דסדרא וכדומה, (כמ"ש בזהר תרומה דף כ' אות נ"ב) אבל לנו אינו נמאס, ועל כן תרגמו התורה והמקרא בלשון זה, ואינו נמאס, שהרי בכמה מקומות כתב הקב"ה בתורה מלשון הזה.

פסקה רצג
ובג"כ סתים איהו וכו': ומשום זה שהוא סתום ממלאכים העליונים הקדושים, על כן נגלה לאברהם בדרך זה הסתום, כדי שלא יסתכלו בו מלאכים הקדושים, ולא יהיה להם פתחון פה לקטרג, שהקב"ה נגלה על אדם ערל.

פסקה רצד
אימתי אתגלי וכו': שואל, מתי נגלה לו בגלוי לפני מלאכים העליונים. ואומר, הוא כאשר נתן לו אות ברית הקדוש. שכתוב אז, וידבר אתו אלקים לאמור, **אלקים** שהוא שם קדוש, ולא כתוב **במחזה**, אלא שם באתגליא שהוא אלקים.

פסקה רצה
לאמר מאי לאמר וכו': ושואל, **לאמר**, מהו לאמר, ומשיב **לאמר** פירושו לומר ולהכריז בכל לשון, שהקב"ה דבר עם אברהם, שלא יהיה עוד בהעלם מהמלאכים ולא בלשון אחר שהוא תרגום, אלא בלשון שהכל מדברים בה, שיוכלו לספר זה לזה, ולא יוכלו לקטרג ולומר ולפתוח פה. ועל כן וידבר אתו אלקים לאמור, **אלקים** ולא **מחזה**, משום שהיה מכניסו באות ברית קדש, וקרבהו אליו.

פסקה רצו
ר' יהודה אמר וכו': ריי"א לפיכך לא ניתן לו אות **ה'** שהיא השכינה, עד שנמול. מהו הטעם, משום שהיא נקראת ברית ממש. ועל כן כיון שנכנס בברית, ניתן לו אז אות ה' בשמו. שכתוב, אני הנה בריתי אתך, והיית לאב המון גוים ולא יקרא עוד שמך אברם וגו':

פסקה רצז
אחר הדברים האלה וכו': ר' חייא הלך לראות את ר' אלעזר. פגע בו ר' חגאי. אמר לו, דרך זה המתוקן לפני אדוני, לאן הוא הולך. אמר לו שהולך לראות את ר' אלעזר. אמר לו גם אני אלך אתך. אמר לו אם תוכל להבין השכל והטעם ממה שתשמע, לך, ואם לא, חזור לאחריך. אמר לו, אל ידאג אדוני לזה, כי שמעתי כמה סודות התורה ויכולתי לעמוד בהם.

פסקה רצח
פתח ר' חגאי וכו': פתח ר"ח ואמר. מה שכתוב, את קרבני לחמי לאשי וגו'. את קרבני, זהו קרבן בשר הנקרב לכפר דם הקרבן על דם האדם בשר הקרבן על בשר האדם. משום שכל הקרבנות אינם נקרבים אלא על בשר, דהיינו לכפר על בשר.

פסקה רצט

והכי שמענא וכו': וכך שמעתי. אם האדם חטא, בהמה מה חטאת, שהקב"ה אמר אדם כי יקריב מכם קרבן לה, מן הבהמה וגו'. ומשיב, אלא הקב"ה עשה את רוח האדם ורוח הבהמה, והפרידם זה מזה, ולפיכך, רוח בני האדם העולה היא למעלה, ורוח הבהמה היורדת היא למטה וגו' ודאי נפרדים הם זה מזה.

פסקה ש

עד לא חטא וכו': מטרם שחטא אדם מה כתוב. ויאמר אלקים הנה נתתי לכם את כל עשב זורע זרע וגו'. וכתיב לכם יהיה לאכלה, ולא יותר מזה. ו לא הותר לו לאכול בעלי חיים. כיון שחטא ויצר הרע נבלע בגוף שלו, ובכל תולדותיו, עשה בהם דין. דהיינו שהביא עליהם המבול.

פסקה שא

ולבתר אתא נח וכו': ואחר כך בא נח, וראה שהגוף נבנה ממקום יצר הרע, הקריב קרבן כמו שהקריב אדם. מה כתוב וירח ה' את ריח הניחח וגו' כי יצר לב האדם רע מנעוריו, אמר הקב"ה מכאן ואילך, הואיל והגוף כבר נבלע מאותו יצר הרע, יתענג הגוף כמה שירצה, ויאכל בשר, ואמר, כירק עשב נתתי לכם את כל.

פסקה שב

כד אכיל וכו': כאשר האדם אוכל בשר, מתענג בשר האדם מאותו בשר ומתערבים זה בזה, בשר אדם ובשר בהמה. והגוף מתגדל ממנו. ומאותו העונג שנתענג באכילת הבשר, חוטא הגוף בכמה חטאים. אמר הקב"ה, בשר, יהיה כפרה על הגוף, דהיינו בשר הקרבן. כי בשר אכל, ובשר נתגדל ממנו בהגוף, ובו חטא. לפיכך, יהיה הבשר של הקרבן, לכפרה על גופו. ובשר, דהיינו הגוף, האוכל בשר, עושה דם בהגוף, ומשום זה, דם הנשאר מבחוץ שנשאר מהכשר של הקרבן, מזומן לכפר על הדם של האדם שנעשה מאותו הבשר של הבהמה. שכתוב כי הדם הוא בנפש יכפר.

פנימיות הדברים. וצריך שתזכור כל המתבאר לעיל פרשת נח דף מ"ח אות ק"ל בהסולם עש"ה ואין להכפיל דברים. היוצא משם שהכלי דבשר שבכל פרצוף הוא מחוסר שלמות, משום שהמאציל לא תקן רק בחינת ו"ק של הכלי דבשר, להמשכת ו"ק דאור החיה, דהיינו לבחינת הארה שממטה למעלה, והג"ר דכלי דבשר שהוא המשכת האור ממעלה למטה, נמצאים עוד בשבירה, שהם הקליפות וס"א שלא יתוקנו מטרם גמר התקון, וה"ס האיסור של עץ הדעת, שהמשיך האורות ממעלה למטה, דהיינו להשלים הג"ר דכלי דבשר. כמ"ש שם עש"ה. גם נתבאר שם סוד הקרבנות לכפרת עונות, שע"י המ"ן העולה

מהקרבן נעשה זווג עליון, שבתחילת הזווג נמשך מג"ר הללו דחיה, ותכף הם מתבטלים אשר מרגע זו מטרם שנתבטלו מקבלים הקליפות, ועי"ז נפרדים מהקדושה עש"ה.
וזה אמרו כאן, **קב"ה עביד רוח בני נשא וכו' רוח בני האדם העולה היא למעלה, ורוח הבהמה היא למטה**. כי רק בחינת האדם נעשה מתוקן לקדושה, וניתן לו הרוח חיה, שיאיר ממטה למעלה. כנ"ל. אבל רוח הבהמה יורדת למטה, שהיא נוטה לקבל רק ממעלה למטה, מבחינת ג"ר דבשר כנ"ל. וז"ש **עד לא חטא וכו' לכם יהיה לאכלה ולא יתיר**. שלא הותר לו אלא עשב ולא בשר. והוא מטעם, שרוח הבהמה יורדת למטה, ויכול בשר בהמה להזיק לו ולהחטיאו שימשיך גם הוא ממעלה למטה כמעשה עצה"ד. **כיון דחטא ויצה"ר אשתאיב בגופא וכו' אתא נח וכו' אקריב קרבן**. כי מאחר שהקליפות נאחזו בהגוף ע"י אכילות עצה"ד דהיינו שיש להם כח להחטיאו תמיד כנ"ל, עתה אין תקון אחר אלא להקריב קרבן. כי ע"י הקרבן נמשך לס"א השפע שממעלה למטה המיוחס להם, ואז תכף מתפרדים מגוף האדם. (כנ"ל בפרשת נח אות ק"ל עש"ה.) ואחר שהקריב קרבן, יכול להעלות מ"ן ולתקן אותו התקון של הקרבן גם באכילתו עצמו את בשר בהמה, וע"י הזווג שגורם למעלה באכילתו מפריד הקליפות כמו הקרבן, בסו"ה זה השלחן אשר לפני ה'. וז"ש **אמר קב"ה מכאן ולהלאה הואיל וגופא אשתאיב מההוא יצה"ר יתענג גופא כמה דאתחזי ליה**, שהקב"ה אמר, כיון שהיצה"ר להמשיך ממעלה למטה כבר נבלע בגוף, ע"כ אכילת בשר בהמה לא יקלקלו יותר, אלא אדרבה אם יתענג הגוף כמו שראוי, דהיינו שיעלה מ"ן באכילתו כמו בקרבן, הרי או יפריד את יצה"ר הזה מהגוף, וע"כ אמר **יתענג גופא כמה דאתחזי ליה**. וז"ש **ואתערב דא בדא ואתרבי גופא מניה**, כי ע"י התערבות בשר בהמה בבשר האדם הוא מעלה מ"ן לזווג עליון, אשר בתחילתו יורד בחינת ג"ר החסרות לגוף, ומטרם שנפסק מקבל אותו גם גוף האדם, והוא נגדל ממנו, כלומר שמקבל תקון לבחי' ג"ר החסדים לבשר הגוף, כנ"ל אצל קרבן. וז"ש **ואתרבי גופא**, דהיינו שקונה בחינת גדלות. אמנם אם אינו אוכל בקדושה וטהרה ואכילתו אינו כמו קרבן, נמצא הבשר בהמה שאוכל, שמקלקלו עוד יותר, וז"ש **ומההוא ענג גופא חטא בכמה חטאין**. ומ"מ הותר לו לאכול, כי אמר הקב"ה **כפרה על גופא בשרא**, שאין כפרה אחרת על עון דעצה"ד אלא בשר שאוכל בטהרה כנ"ל. לפיכך **בשרא אכיל ובשרא אתרבי מניה**, שאם אוכל בטהרה הרי בשר הגוף מתגדל משפע הזווג בתחילתו כנ"ל. **וביה חטא**, ואם אינו אוכל בטהרה, נמצא שמתקלקל עוד יותר וחוטא בו. **ובג"כ לכפרא על גופיה בשרא**, כלומר, גם אחר שחטא מכח אכילת הבשר, אין תקנה אחרת לכפר על הגוף רק ע"י שיחזור ויאכל בשר בטהרה. כנ"ל.

אמנם בשר בהמה עצמו, אינו מתערב בגוף האדם להגדילו, שהוא מטעם, רוח הבהמה היורדת היא למטה, שהיה מתערב על ידי זה ברוח האדם. וע"כ נעשה תקון, שהבשר בהמה מתהפך ונעשה **דם** בגוף האדם, ומדם הזה מתגדל גוף האדם, ולא מבשר. ויש עוד תקון נוסף, שהיא התקון שלא לאכול דם, וכן תקון הזריקה על גבי מזבח, שזה מכפר על הדם שנעשה מבשר בהמה שבא בפנימיות הגוף. וז"ש **ובג"כ דמא דאשתאר מההוא בשרא לבר**, דהיינו דם הבהמה שאסור לאכלו, ונאמר עליו על הארץ תשפכנו כמים, ונשאר מחוץ לגוף האדם, **אתעתד לכפרא על דמא דאתעביד מההוא בשרא דיליה**, שהוא מכפר על הדם שנעשה מבשר הבהמה, שנשאר בגוף האדם. כמבואר.

פסקה שג

כתיב קרבני וכו': כתוב קרבני, וכתוב קרבנכם, שכתוב תקריבו את קרבנכם, מה בין זה לזה. ומשיב, אלא **קרבני**, דהיינו כעין שלמים. הבאים על שלום. **קרבנכם** היינו כעין חטאות ואשמות הבאים על חטא ואשם. **ולפיכך את קרבני**, הוא בשר. **לחמי**, הוא לחם ויין. **ריח** הוא קטרת. **ניחחי**, זה נחת רוח שעושה הכהן בכונת השם הקדוש. שמזכיר בעת הקרבה. ולוים בכונה שבשיר ושבחה, שמשוררים בעת הקרבה.

פסקה שד

תשמרו להקריב לי במועדו: ושואל. מה הוא **במועדו**, אם תאמר, שהפירוש הוא להקריב בכל יום בבוקר ובערב, למה נקרא זה במועדו. ומשיב, אלא מועדו, פירושו, הרצון, השולט באותה שעה, היינו בשעת הקרבה, הרצון, הנמצא אז למעלה במדרגה ידועה היינו בהנוקבא ועל כן כתוב **במועדו**.

פסקה שה

כד קרבן וכו': כאשר הקרבן נקרב. כל העולמות מקבלים חלק ממנו, ומתפזרים הקליפות לכל עבר, והיחוד של זו"נ מתקרב ונתיחד, והנרות מאירים שה"ס מדרגות העליונות, ונקרא רצון ורעות בכל העולמות, והקב"ה נמצא בסוד היחוד **דאחד** כראוי. בא ר' חייא ונשקו. א"ל ראוי אתה יותר ממני ללכת לראות אותו. היינו לר' אלעזר.

פסקה שו

אזלו, כד מטון וכו': הלכו. כאשר הגיעו אצלו, אצל ר' אלעזר, ראה אותם יושבים על יד השער. אמר להמשמש שלו, לך ואמור להם, כסא הזה של שלשה עמודים, מה הם כל אחד ואחד מהם. אמרו לו לך ואמור לאדוננו, שלא בחנם, אמר דוד המלך, שהוא עמוד הרביעי של הכסא, אבן מאסו הבונים, ובזה רמזו לו גם את ג' העמודים הקודמים לדוד,

שהם חג"ת. אמר לו להמשמש שלו, לך ואמור להם, איפה מאסו הבונים בדוד, שהוא אמר, אבן מאסו הבונים.

פסקה שז

אהדר ר' חייא וכו': החזיר ר' חייא ראשו אל ר' חגאי, ואמר לו שמעת דבר כזה. אמר שמעתי במקרא הזה שכתוב בני אמי נחרו בי שמוני וגו'. שכתוב הזה שלמה המלך אמרו, ונאמר על דוד המלך כאשר דחו אותו אחיו. ורמז לו התשובה בזה, שהכתוב, אבן מאסו הבונים אמר דוד, בעת שהיה לו מוחין דאחורים, אשר אז אחיו דחו אותו.

פסקה שח

ותו שמענא וכו': ועוד שמענו. מה ראה הקב"ה ליתן המלכות ליהודה יותר מלכל אחיו. ומשיב, אלא אותיות שמו הקדוש היו חקוקות בו. כי יש שם הוי"ה בהשם יהודה. והקב"ה נתן כבוד לשמו, ומשום זה ירש המלכות. ועוד שמעתי. יהודה, הם ודאי אותיות שמו הקדוש, אבל **ד'** אין בו, בשם הויה. ושואל, למה. ומשיב, אלא **ד'** זו דיהודה, הוא דוד המלך, שנקשר בשמו יותר מכל בני העולם, שכתוב ובקשו את ה' אלקיהם, ואת דוד מלכם וגו'. הרי שדוד קשור בשמו הקדוש. ועוד, שהוא קשר של תפילין. שדוד ה"ס קשר של תפילין של הקב"ה, שה"ס הנוקבא דז"א. ודאי הוא שה **ד'** דיהודה הוא דוד המלך, ומשום זה דוד נקשר בשמו הקדוש. כי בשם **יהודה** יש הוי"ה שהוא ז"א, ויש **ד'** שהיא דוד המלך שה"ס הנוקבא דז"א.

פסקה שט

עאלו כיון וכו': נכנסו, כיון שנכנסו ישבו לפניו. שתק ר' אלעזר, וגם הם שתקו. נכנס ר' אלעזר לחדרו. שמע שם קול אחד שהיה אומר, לך ואמור להם מה שהם רוצים כי צדיקים המה. חזר אצלם, אמר להם, יש מי ביניכם ששמע דבר, יאמר לי. אמרו לו, אנחנו מחכים להאיר על ידי צחות נר העליון, ודעת נבין.

פסקה שי

פתח ואמר וכו': פתח ואמר וה' בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ. כאשר רצה הקב"ה. שה"ס הבינה, לברוא העולם, שה"ס זו"ן, הנקראים שמים וארץ הסתכל תוך המחשבה שה"ס חכמה, סוד התורה, ורשם רשומות דהיינו שרשם רשומות והמשיך אור החכמה אל זו"ן, שה"ס שמים וארץ, והעולם לא היה יכול לעמוד, כלומר, שלא יכלו לקבל האור מחמת כח הצמצום והדין שהיה בהמלכות. עד שברא תשובה, שהיא היכל פנימי ועליון, וסוד סתום. **עד שברא תשובה**, פירושו עד שהעלה המלכות לבינה, שאז נקראת הבינה בשם תשובה, שנתמעטה הבינה, בסוד **נקודה בהיכליה**, שבזה נתמתקה מדת

הדין שבמלכות בהבינה, ונעשית ראויה לקבל אור החכמה. כמ"ש לעיל. (בראשית א' דף י"ב ד"ה וכד אתתקן ע"ש כל ההמשך) וזהו שאומר **והוא היכל פנימי ועליון וסוד סתום**. כי ההיכל נסתם בסוד ה **י'** שנכנסה ב **אור** ההיכל, וה **אור** נעשה ל **אויר**, כמ"ש שם בארוכה.

ותמן אתרשימו וכו': ושם, בהיכל הנזכר, נתרשמו ונצטיירו האותיות שהם זו"ן, בחקיקותיהם. כלומר שנעשו ראוים לקבל המוחין משם.

פסקה שיא

כיון דאתברי דא וכו': כיון שנברא היכל הזה, בסוד נקודה בהיכליה. כנ"ל, היה מסתכל בהיכל הזה, ורשם לפניו ציורים, דהיינו מוחין, של כל העולם. שכל מדות המוחין הם מכאן, כי כשרוצה להשפיע מוחין דקטנות לזו"ן מעלה הי' לאור ההיכל ונעשה אויר, שפירושו מוחין דו"ק ורוח. וכשרוצה להשפיע ג"ר מוציא ה **י'** מן **אויר** ההיכל וחזר להיות **אור**. וזסו"ה **ו ה' בהיכל קדשו**, **ו ה'** ה"ס הבינה, בהיכל קדשו, היינו היכל הנזכר, **נקודה בהיכליה**. וז"ש, **דכתיב הם מפניו כל הארץ** שפירושו **רשים קמיה רשימין וציורין דכל עלמא**. רשימין, הם מוחין דו"ק. וציורין, הם מוחין דג"ר. דכל עלמא, היינו דזו"ן, הנקראים עולם, דהיינו כמבואר שבהיכל זה תלוים, מדידות כל המוחין.

בעי למברי שמים וכו': רצה לברוא השמים, שהם ז"א, מה עשה, הסתכל באור הראשון, דהיינו בהיכל הראשון, שה"ס או"א (כנ"ל ב"א דף ז' אות ג') ונתעטף בו וברא שמים. שכתוב עוטה אור כשלמה ואח"כ נוטה שמים כיריעה. פירוש. ה **י'**, שה"ס המלכות, שנכנסה לאור ההיכל ונעשה אויר, הוא נקרא אז, **אור מעוטף**, כנ"ל (בראשית א' דף ט' ד"ה ועביד.) ונעשה אז בבינה ב' היכלות. היכל א' בג"ר דבינה, ונק' או"א עלאין. והוא נשאר תמיד **אור מעוטף**, כי ה **י'** אינה יוצאת מן האויר של היכל הזה. והיכל ב' נעשה בז"ת דבינה, ונק' ישסו"ת. ובעת שרוצה להשפיע חכמה מוציא ה **י'** מאויר היכל הזה, הב', וחוזר להיות **אור** ואז משפיע אור החכמה. ונודע שז"א הוא תמיד בבחינת חסדים מכוסים כמו או"א. שה"ס היכל א'. וז"ש **עוטה אור כשלמה**, שמתחילה מתעטף בסוד אור מעוטף מן או"א עלאין, ואח"כ נוטה שמים כיריעה, שהוא ז"א. כי ז"א תמיד **באור מעוטף** כמבואר.

פסקה שיב

אסתכל למעבד וכו': נסתכל לעשות עולם התחתון, שהיא נוקבא דז"א, הצריכה לאור החכמה שאינו מקובל מהיכל הא' הנ"ל עשה היכל אחר, הוא היכל ישסו"ת (כנ"ל בדבור הסמוך) שבו יוצא ה **י'** **מאויר**, ונכנס בו, וממנו הסתכל ורשם לפניו כל העולמות

שלמטה דהיינו כל מדות המוחין שהם צריכים וברא אותם. וזהו שכתוב ו **ה' בהיכל קדשו**, דהיינו בהיכל הב', **הס מפניו כל הארץ**: **ה"ס** מקובלים **מפניו**. כלומר, מספר ה"ס רשם לפניו, שהוא מספר כל הנקודות שהן הספירות, שבכל העולם שהיא הנוקבא. שהם ששים וחמש נקודות כמספר **ה"ס**. ששים המה הם ששה ספירות חג"ת נה"י, שכל אחד כלול מעשר. וחמש אינין, היינו חצי המלכות, שחמש האחרונות שמחזה ולמטה חסרים לה (כנ"ל בראשית ב' דף קנ"ח ד"ה ולא יקשה ע"ש), וכל אלו ס"ה נקודות של הנוקבא רשם לפניו להשפיע לה בעת שברא העולם. שהיא הנוקבא. ומה שחושב לעיל. (ב"ב דף קנ"ח), מ"ה זיני נהורין בהנוקבא, וכאן חושב ס"ה נקודות. הוא כי שם מדבר בערך קבלתה של הנוקבא מחמשים שערי בינה. וכאן מדבר בערך קבלתה מבחינת ז"ס תחתוניות חג"ת נהי"מ. וכתר נתבאר כל הענין לעיל ואין להאריך בו כאן. **בג"כ יקרא וכו'**: לפיכך כבודו של הקב"ה דהיינו השכינה, אינה אלא לאותם היודעים דרכיו ומהלכים בהם בדרך האמת כראוי. כלומר, שלא יעוררו זווג במקום שמחזה ולמטה של המלכות, כי מטעם חסרון ה' נקודות הנזכרים אין שם מקום זווג.

פסקה שיג

אדהכי דהוה וכו': עוד שהיה מדבר עמהם, באה אש והקיפה אותו, והם נשארו יושבים מבחוץ. שמעו קול אחד שהיה אומר: אהה קדוש, הביאני המלך חדריו, בכל אותם החדרים, שמפתחותיהם נמסרו בידו של נשוא הפנים העלם הקדוש, דהיינו מטטרון הנק' נער. וכולם מתוקנים לך. ולאלו הזוכים בשבילך. ובחייך קדוש, כל צבאות השמים, נגילה ונשמחה בך. וקול הזה היה של השכינה. בספרים ישנים הגירסא, דסבא דאנפין עולימא קדישא, והוא ט"ס וצריך לומר דסבר דאנפין וכו'. שפירושו נשוא פנים.

פסקה שיד

כד חמו אלין וכו': כאשר אלו ראו את זה, נזדעזעו ופחד גדול נפל עליהם. אמרו אין אנו ראוים לזה. נצא מכאן ונלך לדרכנו. ישבו שם כל אותו היום, ולא יכלו לראות אותו. ואמרו, אין רצונו של הקב"ה שנשב כאן. יצאו משם, והלכו.

פסקה שטו

עד דהוו אולי וכו': עוד שהיו מהלכים, פתח ר' חייא ואמר. ברכו ה' מלאכיו וגו' עושי דברו לשמוע בקול דברו. אשרי הם ישראל מכל שאר אומות העולם, שהקב"ה בחר בהם מכל שאר העמים. ועשה אותם לחלקו ונחלתו. ועל כן נתן להם התורה הקדושה, משום שכולם היו ברצון אחד על הר סיני, והקדימו עשיה לשמיעה. שאמרו נעשה קודם לנשמע. (שמות כ"ד ז').

פסקה שטז

כיון דאקדימו וכו': כיון שהקדימו עשיה לשמיעה, קרא הקב"ה לפמליא שלו דהיינו למלאכים, אמר להם: עד כאן הייתם לפני יחידים בעולם, מכאן ואילך, הנה בני בארץ חברים עמכם לכל דבר, אין לכם רשות לקדש את שמי עד שישראל יתחברו עמכם בארץ, וכלכם יחד תהיו חברים לקדש את שמי. משום שהקדימו עשיה לשמיעה כמו מלאכים העליונים עושים ברקיע, שכתוב ברכו ה' מלאכיו וגו' עושי דברו מתחילה, ואחר כך לשמוע. (ופנימיות הדברים עי' בהקדמת הזהר דף ט' ד"ה נשמע).

פסקה שיז

דבר אחר, ברכו וכו': פירוש אחר על ברכו ה' מלאכיו, אלו הם הצדיקים בארץ, שהם חשובים לפני הקב"ה כמו מלאכים העליונים ברקיע, משום שהם גבורי כח, שמתגברים על יצרם כגבור המתגבר על שונאיו **לשמוע בקול דברו**, היינו, שזוכים בכל יום לשמוע קול ממרום ובכל שעה שצריכים.

פסקה שיח

השתא מאן וכו': עתה, מי יוכל לעמוד עמהם, עם אלו הקדושים העליונים. אשריהם היכולים לעמוד לפניהם. אשריהם היכולים להנצל מהם. השגחתו של הקב"ה עליהם בכל יום. איך אנו יכולים לבא לפניהם כל זה אמר ר' חייא בהפלגת מעלת ר' אלעזר, ועל שלא יכלו להיות עמו. ועל כן כתוב, אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך. וכתוב אשרי אדם עוז לו בך.

פסקה שיט

ת"ח אנכי מגן לך: **אנכי**, זה הוא מדרגה הראשונה, שנאחז בה מתחילה. ויאמר אברם אדני הוי"ה מה תתן לי, וכתוב הוי"ה בניקוד אלקים. **אדני** במילואו הוא אלף דלת נון יוד, שה"ס הנוקבא. הוי"ה בניקוד אלקים, הוא הויה במילוא כזה, **יוד הי ואו הי**. (כצ"ל) שה"ס בינה. והוקשה לו, מה הטעם שכתוב ב' השמות הללו במאמר אחד. ועל זה אומר, אלא סוד הדבר, הוא חיבור של שני העולמות ביחד, עולם העליון ועולם התחתון. כי אדני הוא עולם התחתון שהוא הנוקבא. הוי"ה בניקוד אלקים הוא עולם העליון שהוא בינה. ובמאמר הזה נתיחדו שתיהם יחד.

פסקה שכ

מה תתן לי ואנכי הולך ערירי: היינו שאין לי בן, ולמדנו שכל מי שאין לו בן בעולם הזה נקרא ערירי. כמו שאתה אומר ערירים יהיו. ומקשה ואברהם למה אמר דבר זה, שאמר מה תתן לי, כביכול כמו שלא היה מאמין בו בהקב"ה.

פסקה שכא

אלא אמר וכו': אלא אמר לו הקב"ה אנכי מגן לך בעולם הזה, שכרך הרבה מאד בעולם הבא, מיד נתעורר אברהם בסוד החכמה ואמר, מה תתן לי, כי אני יודע שאיש שלא הוליד בן אינו מקבל שכר שיבוא בו לעולם הבא. ועל כן אמר, מה תתן לי ואנכי הולך ערירי: כי לא תתן לי, שלא זכיתי בו. מכאן שאדם שלא זכה לבנים בעולם הזה, אינו זוכה בעולם הבא לכנוס למחיצתו של הקב"ה.

פסקה שכב

ואברהם הוה חמי וכו': ואברהם היה רואה בחכמת הכוכבים, שלא יוליד. מה כתוב. ויוצא אותו החוצה וגו'. אמר לו הקב"ה, לא תסתכל בזה, בחכמת הככבים, אלא בסוד השם שלי, שהיא הנוקבא, יהיה לך בן. זהו שכתוב **כה** יהיה זרעך. כה, הוא סוד השם הקדוש שמשם נקשר לו בן. ולא מסטרא אחרא, שהוא הככבים והמזלות.

פסקה שכג

כה. דהוא תרעא וכו': **כה**, שהוא שער לקבלת התפלה, שהיא הנוקבא, בה ימצא ברכה, בה יקבל האדם בקשתו. **כה**, הוא אותו צד הבא מצד הגבורה, דהיינו הנוקבא הנבנית משמאל, שהוא גבורה, כי מצד הגבורה נולד יצחק, ואותו צד הגבורה נקרא **כה**, שמשם באים איבים ופירות לעולם, ולא מהצד שלמטה שהוא הככבים והמזלות.

פסקה שכד

כדין והאמין וכו': אז, **והאמין בה**', היינו שנתדבק למעלה בהקדושה בהשם **כה**, ולא נתדבק למטה, בסטרא אחרא. **והאמין בה**', ולא בככבים ומזלות. **והאמין בה**', שהבטיח לו ששכרו הרבה מאד לעולם הבא. **והאמין בה**', באותו המדרגה שניתן לו, דהיינו השם **כה**, האמין שמשם ימשך לו להוליד בנים בעולם.

פסקה שכה

ויחשבה לו צדקה: היינו, **ויחשבה לו** להשם **כה** הזה אע"פ שהוא דין, חשבה כאלו הוא רחמים. פירוש אחר, על ויחשבה לו צדקה, שקשר קשר ליחד העליונה, שהיא בינה, בתחתונה, שהיא הנוקבא, לחבר אות יחד. פירוש. הנוקבא נקראת **צדק** ובעת שנתיחדה לאחת עם בינה, ממשכת ממנה **ה**' שה"ס ה' ראשונה שבשם הויה, ואז נקראת הנוקבא **צדקה**, שהוא **צדק** עם **ה**' מבינה. וזהו שלמד מהכתוב ויחשבה לו צדקה, **דקשיר קשרא עלאה בתתאה**, כי ע"כ חשבה עתה בהשם, **צדקה**, כמבואר.

פסקה שכו

ת"ח הא אתערו וכו': בוא וראה. הנה אמרו, אברהם עם ה' מוליד אברם אינו מוליד. ואם תאמר, הרי הוליד את ישמעאל בעוד שהוא אברם. ומשיב, אלא אותו הבן שהבטיח לו הקב"ה לא הוליד בעוד שהוא אברם, כי בעוד שהוא אברם הוליד רק למטה, שהוא ישמעאל, כיון שנקרא אברהם, ונכנס בברית, אז הוליד למעלה בהקדושה. ומשום זה, אברם אינו מוליד בקשר העליון, אלא למטה, אברהם מוליד, כמו שאמרנו, שנתקשר למעלה ביצחק.

פסקה שכז

ויהי אברם בן תשעים שנים וגו': ר' אבא פתח. כי מי אל מבלעדי ה' ומי צור וגו'. דוד המלך אמר את הכתוב הזה. כי מי אל מבלעדי ה'. היינו, מי הוא המושל או הממונה שיכול לעשות דבר, מבלעדי ה', אלא שעושים מה שנצטוו מאת הקב"ה, כי כולם אינם ברשותם עצמם, ואינם יכולם לעשות משהו **ומי צור**, ומי הוא תקיף, שיוכל לעשות תוקף וגבורה מעצמו, **מבלעדי אלקינו**, אלא כולם הם ביד הקב"ה, ואינם יכולים לעשות משהו רק ברשותו.

פסקה שכח

ד"א כי מי אל וכו': פירוש אחר על מי אל מבלעדי ה'. כי הקב"ה הכל הוא ברשותו, ולא כמו הנראה במראה הככבים ומזלות, שהם מראים דבר, והקב"ה מחליפו לאופן אחר. **ומי צור זולתי אלקינו**, הרי בארוה, שאין צייר כמו הקב"ה, שהוא צייר השלם, שעושה ומצייר צורה תוך צורה, דהיינו עובר במעי אמו, ומשלים אותה הצורה בכל תקוניה, ומכניס בתוכה נפש עליונה הדומה לתקון העליון. ומשום זה, אין צייר כמו הקב"ה.

פסקה שכט

ת"ח מההוא זרעא וכו': בוא וראה מאותו זרע של האדם. בעת שנתעורר חשקו אל הנוקבא, והנקבה נתעוררת אליו, אז מתחברים שניהם יחד, ויוצא מהם בן אחד, הכלול מב' הצורות כאחד. ועל כן צריך האדם לקדש את עצמו באותו זמן, כדי שתהיה אותה הצורה בציור שלם כראוי.

פסקה של

א"ר חייא וכו' אר"ח בוא וראה, כמה גדולים הם מעשיו של הקב"ה. כי האומנות והציור של האדם הוא כמו אומנות וציור של העולם. כלומר, שהאדם כולל בתוכו כל מעשה העולם, ונקרא עולם קטן. ובכל יום ויום הקב"ה בורא עולם, דהיינו שמזווג זווגים לכל

אחד כראוי לו, שזהו נבחן לבורא עולמות. והוא צייר צורתם של כל אחד מטרם שבאו לעולם.

פסקה שלא

ת"ח דאמר ר"ש וכו': בוא וראה, מה שאמר ר' שמעון. כתוב זה ספר תולדות אדם. ושואל וכי ספר היה לו. ומשיב אלא בארוה, שהקב"ה הראה לו לאדם הראשון דור דור ודורשיו וכו'. ואיך הראה לו כל הצורות. אם תאמר, שראה ברוח הקדש שהן עתידות לבא בעולם, כמו המסתכל בחכמה לדעת מה שעתיד לבא בעולם. אינו כך, אלא ראה אותן כולן בעין, ובאותו הצורה שהן עתידות לעמוד בה בעולם, הכל ראה בעין.

מה טעמא בגין וכו': ושואל, מה הטעם שהיה יכול לראותם כולם בעינו. ואומר, משום שמיום שנברא העולם, כל הנפשות העתידות לקום בבני אדם, כולם עומדים לפני הקב"ה, באותה הצורה ממש, שעתידים להיות בעולם.

פסקה שלב

כגוונא דא כל וכו': כעין זה, כל אלו הצדיקים אחר שנפטרים מעולם הזה, כל הנפשות שלהם עולות. והקב"ה מזמין לכל אחד שם, צורה אחרת להתלבש בה, כעין שהיו מלובשות בעולם הזה. משום זה, כל הנשמות נמצאות לפניו. וראה אותן אדם הראשון, בעין.

פסקה שלג

ואי תימא וכו': ואם תאמר, אחר שראה אותן לא נשארו בקיום אלא שנתבטלו אחר כך. בוא וראה, כל דברי הקב"ה הם בקיום, ועומדים לפניו עד שהגיע זמנן לירד לעולם. כעין זה כתוב, כי את אשר ישנו פה וגו'. ובארוהו, שכל בני אדם העתידים להיות בעולם היו כולם נמצאים שם.

פסקה שלד

הכא אות לאסתכלא וכו': הכא יש להסתכל שהרי כתוב, את אשר איננו פה וגו'. ומשמע, רק אותם שיולדו מאלו העומדים שם, כי על כן לא כתוב **עמנו עומד היום**, שהיה משמע שעומדים שם עמהם, אלא כתוב. **עמנו היום**, שמשמע שאינם נמצאים עמהם. ומשיב, אלא ודאי שהיו עומדים שם כולם, אלא משום שלא היו נראים לעין, על כן אומר הכתוב **עמנו היום**, כלומר, אע"פ שאינם נראים. ולא היה יכול לומר, משום זה, עמנו עומד היום.

פסקה שלה

ואי תימא מאי וכו': ואם תאמר, מה הטעם שלא נראו כאן על הר סיני, כמו שהיו נראים לאדם הראשון, שהוא ראה אותם עין בעין. והרי כאן, במתן תורה, היה ראוי יותר שיתראו כל הדורות עין בעין.

אלא הכא וכו': ומשיב, אלא כאן, כשניתן התורה לישראל, מראה אחרת, ומדרגות עליונות היו רואים ומסתכלים עין בעין, והיו משתוקקים להסתכל ולראות בכבוד רבונם, ומשום זה ראו את כבוד העליון של הקב"ה בלבדו, ולא ממה שהוא אחר חוץ ממנו.

פסקה שלו

ועל דא כלהו וכו': ועל כן, כל בני אדם העתידים להמצא בעולם, כולם עומדים לפני הקב"ה באלו הצורות ממש העתידים להיות בהן. וז"ש גלמי ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו. **גלמי ראו עיניך**, מהו הטעם, שראה הקב"ה את גלמו. ואומר, משום שצורה אחרת העליונה, העומדת לפניו מקודם בריאת העולם כנ"ל, היתה כמוה. וע"כ ראה אותה, ומי צור זולתי אלקינו, היינו, מי היה צייר טוב שיוכל לצייר הכל כמו הקב"ה.

פסקה שלז

ד"א כי מי אלוה: זהו סוד הדבר. כי הנוקבא שנקראת **אל** היא כלל, כי היא כלולה מכל המדרגות. הן ממדרגות הימין שהן חסדים, והן ממדרגות השמאל שהן גבורות. פירוש שהכתוב מדבר בעת שהויה אלקים מיוחדים, כמו שמסיק הזהר לפנינו בסו"ה הוי"ה הוא האלקים, ואז הנוקבא כלולה מכל המדרגות מימין ומשמאל, הימין שבה מקבלת מ **הויה**, והשמאל שבה היא בחינתה עצמה, שהיא השם **אלקים**. וזהו שכתוב. **מי אל**, היינו הנוקבא בסוד ימין שבה, **מבלעדי ה'** היינו שמקבלת מהשם הויה שהוא ז"א. **ומי צור**, היינו הנוקבא בסוד השמאל שבה, **מבלעדי אלקינו**, כלומר שהיא בחינתה עצמה של הנוקבא הנקראת אלקינו.

ואי תימא וכו': ושואל, ואם תאמר שהשם אל הוא מדרגה אחרת ואינו בחינת ימין, משום שכתוב, ואל זועם בכל יום, שמשמע, שמדת השם **אל**, הוא זעם וגבורות. ומשיב, בוא וראה כי מי **אל** מבלעדי הויה, פירושו, שהנוקבא אינה בלבדה, אלא מיוחדת עם הויה, שהוא ז"א, בזווג שאינו נפסק לעולם, כי הכתוב מדבר, בעת שזו"ן עלו והלבישו לאו"א עלאין, שאז נבחנים בזווג דלא פסיק לעלמין, כמו או"א. כי התחתון שעלה לעליון נעשה כמוהו. ועל זה כתוב, כי מי אל מבלעדי הויה, ומי צור מבלעדי אלקינו, כי **צור**, שה"ס השמאל שבנוקבא אינו בלבדו, אלא הכל אחד, כמ"ש וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי"ה הוא האלקים. דהיינו כשזו"ן עולים ומלבישים לאו"א, אז נעשה היחוד הזה

של הויה הוא האלקים. ואז כל המדרגות כלולות בנוקבא, ובחינת הימין ה"ס השם **אל**, ובחינת השמאל ה"ס השם צור. ומיוחדים כאחד. אבל הכתוב **אל זועם בכל יום**, מדבר בהנוקבא במקומה, מטרם שעלתה לאו"א, ואז יש בה גבורות תמיד. ועי' לעיל בהק' הזהר דף קכ"ט אות קכ"ט, ששם פירש הזהר הכתוב הזה באופן אחר. וע"ש בהסולם.

פסקה שלח

ת"ח עד לא אתגזר וכו': בוא וראה, כל עוד שלא נמול אברהם, היה הקב"ה מדבר עמו מתוך **מחזה** בלבד, שה"ס הנוקבא במקומה, שעליה נאמר, ואל זועם בכל יום, כנ"ל. כמו שלמדנו, שכתוב, היה דבר ה' אל אברם **במחזה**, במחזה, פירושו, באותה המראה. דהיינו הנוקבא, שהיא מדרגה שכל הצורות נראות בה, דהיינו כל ג' הקוין ימין שמאל אמצע. כמו שלמדנו. ומחזה הזה, הוא סוד הברית, דהיינו הנוקבא, שהברית מאיר בה.

פסקה שלט

ואי תימא דבגין וכו': ושואל, ואיך תאמר שמשום זה נקראת הנוקבא, בשם מחזה, משום שהוא מדרגת מראה שכל הצורות נראות בה. הרי מקודם לכן אמרת, שכל עוד שלא נמול אברהם, לא היה מדבר עמו רק מדרגת **המחזה** בלבדה, שמדרגות אחרות אינן שורות עליה. ועתה תאמר, **שמחזה**, הוא מראה שכוללת בה כל מדרגות העליונות, והרי מטרם שנמול, נאמר, היה דבר ה' אל אברם במחזה.

פסקה שמ

אלא האי דרגא וכו': ומשיב. אלא מדרגה זו, היא ודאי המראה של כל מדרגות העליונות, ובמראה של מדרגות העליונות היא נתתקנה. וגם באותו זמן, שאברהם לא היה נמול, היתה מדרגה זו במראה של מדרגות העליונות, ובכל אלו גוונין שבמדרגות העליונות היתה עומדת. וכן המראה של אלו הגוונין עומדים תחתיה דהיינו מתחת הנוקבא, גוון אחד. מימין, שהוא גוון לבן, חסד. גוון אחד משמאל. שהוא גוון אדום, גבורה. גוון אחד הכלול מכל הגוונים, שהוא גוון ירוק, תפארת. והיא, דהיינו הנוקבא הנקראת מחזה, המראה של כל גוונין העליונים, לבן אדום וירוק, העומדים עליה. ועל זה במראה ההוא, עמד על אברהם ודיבר עמו, אף על פי שלא נמול. כיון שנמול מה כתוב וירא אליו הוי"ה. כי נתחבר בה השם הויה, דהיינו עצם מדרגות העליונות נכללו בה, משא"כ מטרם שנמול שרק הגוונין לבדם נכללו בה.

פסקה שמא

ת"ח מחזה וכו': בוא וראה. **מחזה שדי** כתוב בבלעם. ובאברהם כתוב **מחזה** סתם. ושואל. מה ההפרש בין זה לזה, ומשיב, אלא **מחזה שדי**, הוא אלו הגוונין שמתחת

הנוקבא, והם המראה שלה. **מחזה** סתם. זה הוא **ה'** של השם הויה, דהיינו הנוקבא, שכל הצורות העליונות, שהם ג' הגוונין, נראות בה. ומשום זה כתוב באברהם **מחזה** סתם. ובבלעם **מחזה שדי**. דהיינו כנ"ל בדבור הסמוך, שנכללת בעצמה מג' הגוונין לבן אדום ירוק, וכן **וחיזו דאינון גוונין קיימי תחותיה**, ע"ש. ובזה מחלק בין נבואת אברהם שהיה מג' גוונין שבעצם הנוקבא, וזהו **מחזה** סתם. לבין נבואת בלעם שהיה ממראה ג' הגוונים שמתחת הנוקבא שנקראת **מחזה שדי**.

פסקה שמב

ועל דא עד לא וכו': ועל כן, מטרם שנמול אברהם, היה לו אותה המדרגה, כמו שאמרנו, דהיינו הנקראת **מחזה** סתם. כיון שנמול, מיד וירא הויה אליו וגו'. שכל המדרגות של הויה נראות על מדרגה זו, שהיא הנוקבא דהיינו עצם המדרגות כנ"ל. ומדרגה זו דיברה עמו כראוי, בשלמות, כי הנוקבא היא סוד הדיבור. ואברהם נתקשר ממדרגה למדרגה ונכנס באות ברית הקדוש כראוי, בשלמות.

פסקה שמג

ת"ח כיון דאתגזר וכו': כיון שנמול אברהם, יצא מקליפת הערלה, ונכנס בברית הקדוש, ונתעטר בעטרה הקדושה, ונכנס בברית שהעולם עומד עליו, ואז נתקיים העולם בשבילו. משום שכתוב, אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, הרי שבזכות הברית מילה מתקיים העולם. וכתוב, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, שהוא אותיות **בה' בראם**, וכן **באברהם**, להורות, שבשביל אברהם נברא העולם. והכל בסוד אחד עומד. כלומר, שהוא ענין אחד עם קיום הברית מילה. כי ע"כ נברא העולם **באברהם**, משום שנכנס בברית מילה, שעליה כתוב אם לא בריתי יומם, וגו' כנ"ל.

פסקה שמד

ובשעתא דקב"ה אחמי וכו': ובעת שהקב"ה הראה לו לאדם הראשון כל אלו דורות שבעולם, וראה אותם כל אחד ואחד, כל דור ודור, כולם עומדים בגן עדן, באותה הצורה שעתידים לעמוד בה בעולם, ובוא וראה הרי למדנו, כיון שראה את דוד, שאין לו שנות חיים כלל, היה תוהה, והוא נתן לו משלו ע' שנים, משום זה היה לאדם רק תשע מאות ושלשים שנה. ואלו ע' שנים החסרים עד אלף שנה, ניתנו לדוד.

פסקה שמה

ומלה דא וכו': ודבר זה סוד החכמה הוא. שדוד אין לו רק שבעים השנים שנתן לו אדם הראשון, והכל בסוד החכמה הוא, כי כל מה שלמטה הכל הוא בסוד הנעשה מלמעלה, בעולם העליון.

פסקה שמו
ת"ח בכל וכו': בא וראה. בכל אלו הנשמות העתידות לבא בעולם, כולן הן זווגים זווגים לפניו. כלומר, שכל אחת מחולקת לזכר ונקבה. אחר כך כשבאים לעולם הזה, הקב"ה מזווג זווגים. אמר ר' יצחק, הקב"ה אמר, בת פלוני לפלוני.

פסקה שמז
א"ר יוסי מאי קא מיירי וכו': אר"י. מה הוא הכונה, במה שאומר שהקב"ה אמר בת פלוני לפלוני. הרי כתוב אין כל חדש תחת השמש. אלא הכל כבר נעשה במעשה בראשית ולדברך יהיו ענין הזווגים דבר חדש בכל זווג, שצריך להכריז בת פלוני לפלוני. אמר ר' יהודה תחת השמש כתוב, מה שאין כן למעלה מהשמש יש חדש. אמר ר' יוסי למה הכריז כאן, לומר בת פלוני לפלוני, והרי אמר ר' חזקיה אמר ר' חייא, באותה שעה ממש שהאדם נולד ויוצא לעולם, מזדמנת לו בת זוגו.

פסקה שמח
אמר ר' אבא וכו': ומשיב ר' אבא. אשריהם הצדיקים, שנשמותיהם מתעטרות לפני המלך הקדוש מטרם שבאות לעולם להתלבש בגוף. כי כן למדנו. באותה שעה, שהקב"ה מוציא הנשמות לעולם, כל אלו הרוחות והנשמות כולם כלולים מזכר ונקבה שמתחברים יחד.

פסקה שמט
ואתמסרן בידא וכו': ונמסרים בידי אותו הממונה, השליח, שהפקד על עיבור בני אדם, ושמו לילה. ובשעה שיורדים לעולם ונמסרים בידיו של אותו הממונה הם מתפרדים זה מזה ולפעמים אחד מקדים את חבירו לירד להתלבש בבני אדם.

פסקה שנ
וכד מטא עידן וכו': וכשמגיע עת הזווג שלהם הקב"ה המכיר את הזכרים והנקבות של אלו הרוחות והנשמות, הוא מחבר אותם כמו שהיו בתחילה, מטרם שבאו לעולם, ומכריז עליהם בת פלוני לפלוני וכשמתחברים נעשו שניהם, גוף אחד ונשמה אחת, והם ימין ושמאל כראוי. שהזכר הוא חלק הימין של הגוף והנשמה והנקבה חלק השמאל מהם. ומשום זה אין כל חדש תחת השמש. כלומר אע"פ שהקב"ה מכריז בת פלוני לפלוני, עם כל זה אין זה חידוש, אלא החזרה למה שהיו מקודם שבאו לעולם. וכיון שאין זה ידוע אלא להקב"ה, ע"כ מכריז עליהם.

פסקה שנא

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי למדנו אין מזווגין לאדם אלא לפי מעשיו ודרכיו. כן הוא ודאי, אם הוא זוכה ומעשיו ישרים, הוא זוכה את בת זוג שלו להתחבר בה כמו שהיו מחוברים לעת צאתם מהקב"ה, מטרם שנתלבשו בגוף.

פסקה שנב

אמר ר' חייא וכו': מי שמעשיו ישרים באיזה מקום יבקש את בת זוגו. אמר לו הרי למדנו. לעולם ימכור אדם וכו' וישא בת תלמיד חכם. כי התלמיד חכם, הפקדון של רבונו נפקד בידו. וודאי ימצא אצלו בת זוגו.

פסקה שנג

תאנא ברזא דמתניתא וכו': למדנו בסוד ברייתא. כל אלו הנשמות הבאות בגלגול הנשמות, ואין להם בת זוג (כמ"ש בפרשת משפטים אות קל"ג) יכולים להקדים ברחמים את הזווג שלהם, דהיינו שיקדימו ויטלו בת זוגו של אדם אחר. ועל זה העירו החברים ואמרו אין נושאים נשים במועד אבל מקדשין, שמא יקדמנו אחר ברחמים. ויפה אמרו. **אחר דייקא**. פירוש. כי אותו המגולגל שאין לו בת זוג, הוא משום שירד ונעשה לבחינת אחורים, הנבחן בעצמו לבחינת נוקבא, וע"כ אין לו בת זוג, ועל כן נקרא המגולגל הזה בשם, **אחר** להורות שהוא בא מאחורים. וזהו שאומר **אחר** דייקא, דהיינו שבא מאחורים, ואין לו בת זוג, וע"כ נוהג בו שיטול בת זוגו של חבירו.

ועל כן קשין: ועל כן קשים זווגים לפני הקב"ה. פירוש. כי לפי הנ"ל שזכר ונקבה המזדווגים הם ב' חלקים של נשמה אחת. והיו מתחלקים כן עוד מטרם שבאו לעולם, א"כ למה אמרו שקשה זווגו של אדם לפני הקב"ה. הרי אין כאן אלא חזרה על הנעשה מכבר. אבל לפי מה שנתבאר שיש נשמות מגולגלות שאין להם בת זוג, אשר מקדימים ונוטלים בת זוג של חבירו על ידי רחמים. ואח"כ אם חבירו זוכה במעשיו שיחזירו לו, בת זוגי, צריך הקב"ה ליטול מזה וליתן לזה, וזהו קשה לפניו לדחות אחד מפני חבירו. ועל הכל, ודאי, כי ישרים דרכי ה' כתוב. וכל מה שעושה הקב"ה, הוא טוב וישר.

פסקה שנד

ר' יהודה וכו': ר"י שלח שאלה לר' אלעזר, אמר, הרי סוד הדבר ידעתי, על כן אני שואל, אלו הבאים בגלגול הנשמות ואין להם בת זווג מאיזה מקום לוקחים את בת זוגם. שלח לו. כתוב, מה נעשה לנותרים לנשים וגו', וכתוב לכו וחטפתם לכם וגו'. פרשה זו דבני בנימין מוכיח, על הנשמות המגולגלות, שצריכים להקדים ברחמים וליטול מאחר את בת זוגם. ועל זה למדנו שמא יקדמנו אחר ברחמים.

פסקה שנה

אמר ר"י האי וכו': אמר ר' יהודה, זה הוא ודאי, שקשים זווגים לפני הקב"ה, כי צריך לקחת מזה ולתת לזה. אשרי חלקם של ישראל, שהתורה מלמדת אותם דרכיו של הקב"ה, וכל הנסתרות והגנוזות הצפונות לפניו.

פסקה שנו

ודאי כתיב תורת ה' תמימה, וגו', משום שהכל בה. אשרי חלקו מי שעוסק בתורה ואינו נפרד ממנה, כי כל מי שנפרד מתורה אפילו שעה אחת, הוא כמו שנפרד מחיי העולם, וכתוב, כי הוא חייך ואורך ימיך וכתיב אורך ימים וגו'.

פסקה שנז

ויהי אברם וגו': ר' יוסי פתח ועמך כלם צדיקים וגו'. אשריהם ישראל מכל העמים, שהקב"ה קראם צדיקים. שלמדנו, מאה ועשרים וחמש אלפי מארי דגדפין, הולכים ומשוטטים כל העולם, ושומעים קול ומקבלים את הקול.

פסקה שנח

כמה דתנינן וכו': כמו שלמדנו, אין לך דבר בעולם שאין לו קול, והוא הולך ומשוטט ברקיע, ותופשים בו בעלי הכנפים ומעלים אותו הקול, למ"ן לזו"ן, ודנים אותו הן לטוב והן לרע. שכתוב כי עוף השמים יוליך את הקול וגו'.

פירוש. כי הצדיקים מעלים מ"ן, שה"ס מסך דחירק, לקו אמצעי המיחד לקב"ה ושכינתיה. (כנ"ל דף ג' ד"ה וז"ש בשעתא, עש"ה) והוא על ידי מעשים הטובים שהצדיקים עושים ביום. כמ"ש בזהר (בשלח דף צ"ב אות ש"כ) **בשעתא דעובדין מתכשרן לתתא, ובר נש אשתדל בפולחנא דמלכא קדישא, וכו', הבל אתעביד ממנו לעילא, ולית לך הבל דלית ליה קלא וכו' ואתעביד סניגורא קמי קב"ה**. בשעה שהמעשים למטה ישרים, והאדם משתדל בעבודת המלך הקדוש, נעשה מהם הבל, העולה למעלה בסוד מ"ן, ואין לך הבל שאין לו קול. כלומר שנעשה לבחינת קו אמצעי הנק' קול, (כנ"ל פרשת נח דף כ"ג ד"ה תוספתא) ונעשה סניגור לפני הקב"ה וכו'. כלומר, שמיחד קב"ה ושכינתיה, **כל מלין דמתעבדין דלאו אינון פולחנא דקב"ה, הבל יתעביד מנייהו איהו תבירא דרוחא** וכו'. וכל המעשים שאינם עבודת הקב"ה, נעשה מהם הבל, שהוא שבירת הרוח. **הה"ד הבל ורעות רוח**. עש"ה כל ההמשך.

הרי שמכל מעשה עולה הבל, וההבל נעשה קול, ואם טוב הוא עולה למ"ן ליחוד ז"א ונוקביה. והמלאכים המשמשים ליחוד זו"ן, לקבל המ"ן מהצדיקים ולהוריד להם מקומת הזווג, נקראים עוף, או בעלי כנפים. מכונים **עוף**, משום שאין להם אלא קומת

ו"ק שה"ס אור הרוח המכונה אויר דהיינו הרמז, שפורחים באויר כמו עוף השמים, וזהו בשעה שמקבלים המ"ן הנק' קול. וזסו"ה, **כי עוף השמים יוליך את הקול**, ואחר הזווג שמשפיעים קומת הזווג, המכונה **דיבור**, אל הצדיקים שאז יש להם ג"ר, אלא שממעטים בכנפיהם את הג"ר דחכמה שבקומת הזווג, שלא ימשכו ממעלה למטה. נקראים **בעלי כנפים**. וזסו"ה **ובעל כנפים יגיד דבר**. **יגיד**, הוא לשון המשכה והשפעה, **דבר**, הוא קומת הזווג המכונה דיבור.

והמספר קכ"ה אלף בעלי כנפים, שאומר, היינו על שם קומת הזווג שהם ממשיכים בכח המ"ן שמעלים, כי הזווג נמשך מג' הקוין, ובב' הקוין ימין ושמאל יש נרנח"י שלמים המלובשים בה' ספירות כח"ב תו"מ. אבל קו אמצעי שלהם אינו אלא נפש רוח המלובש בב' ספירות כתר חכמה. ולפי שהם מבחינת ז"א שכל ספירה שלו בסוד עשר, ע"כ יש להם נ' ספירות מקו ימין ונ' ספירות מקו שמאל. דהיינו כח"ב תו"מ שכל אחת מהן כלולה מעשר. ויש להם עשרים מב' הספירות כו"ח שבקו אמצעי. הרי מאה ועשרים. ומבחינת המלכות הדבוקה בקו אמצעי. אין להם אלא חצי המלכות. דהיינו מבחינת מחזה ולמעלה, וחסרים את חצי המלכות שמחזה ולמטה, וע"כ אין להם ממנה אלא חמש ספירות ולא עשר. ועם הק"כ מג' הקוין יש להם מאה ועשרים וחמש ספירות. ונתבאר לעיל שעיקר השם בעלי כנפים הוא על שם שמתקנים את אור החכמה. ומכסים בכנפיהם על הג"ר. ולפי שהם משמשים על החכמה. שספירותיה בסוד אלפים. ע"כ נבחנים למספר מאה ועשרים וחמשה אלף.

פסקה שנט

אימתי דייניין וכו': מתי דנים את קול הזה. כלומר, מתי עולה הקול, למ"ן לזו"ן. ר' חייא אומר בשעה שאדם שוכב וישן, והנשמה יוצאת ממנו, והיא מעידה על האדם, אז דנים את הקול. דהיינו, שעולה למ"ן, אם הנשמה מעידה לטובה. וז"ש, משוכבת חיקך שמור פתחי פיך. מה הטעם משום שהיא מעידה על האדם. משוכבת חיקך, פירושו הנשמה. ר' יהודה אומר, כל מה שאדם עושה בכל היום, הנשמה מעידה עליו בלילה.

פסקה שס

תאנא א"ר אלעזר וכו': למדנו אר"א, בתחילת שעה ראשונה, שבלילה, כשנושף היום, והשמש באה, בעל המפתחות, שהוא מטטרון שר העולם, הממונה על השמש, להמשיך אורה לעולם, נכנס בי"ב שערים של השמש הפתוחים ביום, שה"ס י"ב שעות היום, אחר שכבר נכנס בכולם דהיינו בסיום שעה הי"ב, אז כל אלו השערים נסתמים. דהיינו שנגמר ממשלת היום, והגיע הזמן של ממשלת הלילה.

פסקה שסא

כרוזא קאים וכו': ואז כרוז עומד ומתחיל להכריז. כי כל שינוי נעשה עם כרוז, קם מי שקם, היינו המלאך גבריאל שהוא המכריז, ותופס באלו המפתחות, שהם הכחות הנמשכות ממלכות הממותקת, המכונה מפתחא, כנ"ל (בהקדמת הזהר דף נ"ו אות מ"ב ע"ש) שביום הם ברשותו של מטטרון כנ"ל, שבכח המפתחות הוא ממשיך החשך, שה"ס הכרוז. ואחר שמר את הכרוז, כל אלו שומרי העולם מתאספים ועולים מהעולם, ואין מי שיפתח פתיחה, שימשיך הארה מועטת, כי כולם משתתקים. אז מתעוררים הדינים של מטה, של המלכות הבלתי ממותקת, והולכים ומשוטטים בעולם. והלבנה מתחלת להאיר.

פסקה שסב

ומארי דיבבא וכו': ובעלי היבבא, שהם כחות הדין המעוררים יבבא ויללה בעולם, תוקעים, ומיללים, דהיינו תרועה, ותוקעים שנית. אז מתעוררת השירה, והמלאכים מזמרים לפני רבונם. פירוש. יש י"ב שעות ביום, וכן י"ב בלילה. (וסוד י"ב כבר נתבאר לעיל דף ח' ד"ה וזה) שה"ס חו"ב תו"מ שאין בכל אחד מהם חו"ב תו"מ, אלא חו"ב ות"ת בלבד, כי המלכות חסרה בכל אחד מהם, שמצד אחד יש מלכות, שהרי יש ד' פנים חו"ב תו"מ, והיא מלכות הממותקת בבינה. ומצד אחד חסר המלכות, שאין בכל אחד מהם ד' אלא ג', וה"ס מלכות מבחינת עצמה שנגנזה.

ונתבאר (לעיל ב"א דף ז' ד"ה כבר) שלולא התיקון הזה לא היו זו"ן ראוים לקבל אורות עליונים. ולפיכך יש תיקון י"ב שעות ביום ותיקון י"ב שעות בלילה. אלא שביום הן מתוקנות ע"י כחות החסד. ובלילה הן מתוקנות ע"י כחות הדין, הנקראים מארי דיבבא. וז"ש **ומארי דיבבא תקעין ומיללין תקעין תניינות**, דהיינו שממשיכים ג' קוין, כי תקיעה ראשונה ה"ס קו ימין, ויללה, ה"ס שברים תרועה, דהיינו קו שמאל, ותקיעה שניה, ה"ס קו אמצעי, ובזה נתקנת הלילה בסוד י"ב שעות, כי בכל קו יש חו"ב תו"מ, והם י"ב. וכיון שהלילה נתקנה בזה, **כדין מתערי שירתא ומזמרין קמי מאריהון**, כלומר הגיע הזמן לומר שירה שז"ס ג' משמורות הוי הלילה, שבהם המלאכים אומרים שירה. (כנ"ל ב"א דף שט"ו אות תי"א.) **כמה מארי תריסין וכו'**: כמה בעלי מגינים עומדים בקיומם להגן על הדינים, ומתערים דינים בעולם, ואז בני אדם ישנים, והנשמה יוצאת מהגוף ומעידת עדות, ומתחייבת בדין, כי אין צדיק בארץ אשר לא יחטא. והקב"ה עושה חסד עם האדם, והנשמה חוזרת בבוקר למקומה.

פסקה שסג
בפלגות ליליא וכו': בחצות הלילה כשהצפורים נעורים, דהיינו התרנגולים, נתעורר צד צפון ברוח, דהיינו קו שמאל בבחינת הארת השורק, שה"ס הארת חכמה בחוסר חסדים שה"ס ג"ר דרוח. קם בקיומו השרביט של צד דרום דהיינו קו הימין שה"ס חסדים, ונזדווג באותו הרוח דקו שמאל, ונכללו זה בזה, ואז שככו דיניו של קו שמאל, ונמתק בחסדים. אז נתעורר הקב"ה במנהגו להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. (וביאור הדברים עי' לעיל דף נ"ג ד"ה פירוש.

פסקה שסד
בההוא שעתא וכו': בשעה ההיא, אשרי חלקו של האדם הקם להשתעשע בתורה, כי הקב"ה וכל הצדיקים שבגן עדן מקשיבים לקולו. זהו שכתוב, היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני.

פסקה שסה
ולא עוד וכו': ולא עוד, אלא הקב"ה מושך עליו חוט של חסד, שיהיה נשמר בעולם, כדי שהעליונים והתחתונים ישמרו אותו. זהו שכתוב, יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי.

פסקה שסו
א"ר חזקיה וכו': אר"ח, כל מי שעוסק באותה שעה בתורה, ודאי שיש לו חלק תמידי בעולם הבא. אמר ר' יוסי, מהו הטעם של תמידי. הוקשה לו, כי המוחין הללו נמשכים מישסו"ת שזווגם פסיק ואינו תמידי. אמר לו כך למדתי, שבכל חצות לילה כאשר הקב"ה נתעורר בגן עדן, כל אלו הנטיעות, דהיינו הספירות, שבגן עדן, שהיא הנוקבא, יושקו ביותר מאותו הנחל, הנקרא נחל קדומים נחל עדנים, שהוא או"א עלאין, שמימיו אינם נפסקים לעולם שזווג או"א לא נפסק לעלמין, וכביכול, מי שקם ועוסק בתורה, נחל ההוא כאלו הורק על ראשו ומשקה אותו בתוך הנטיעות שבגן עדן. וע"כ יש לו חלק תמידי גם במוחין דעלמא דאתי, שהוא ישסו"ת, כי המוחין דאו"א כלולים בתוכם גם המוחין דישסו"ת.

פסקה שסז
ולא עוד וכו': ולא עוד אלא הואיל וכל הצדיקים שבתוך גן העדן מקשיבים לו, משימים לו חלק באותו שיקוי הנחל, שהם המוחין דאו"א עילאין, ונמצא שיש לו חלק תמידי לעולם הבא, שהם כלולים במוחין דאו"א, כנ"ל.

פסקה שסח

ר' אבא הוה אתי וכו': ר"א היה הולך מטבריה לבי טרוניא ששם דר חמיו, ור' יעקב בנו היה עמו, פגעו בכפר טרשא. כשרצו לשכב, אמר ר' אבא לבעל הבית יש כאן תרנגול, אמר לו בעל הבית למה לך תרנגול. אמר לו משום שאני קם בחצות לילה ממש. ואני צריך לתרנגול שיעיר אותי.

פסקה שסט

א"ל לא אצטריך וכו': אמר לו בעל הבית אינך צריך לתרנגול. כי יש לי סימן ערוך בבית. כי משקל זה שלפני מטתי, אני ממלא כלי מים, ונותן אותו על כף אחת מהמשקל, ודרך חור שבכלי, נוטפים המים טפה אחר טפה, עד שבחצות לילה ממש כבר התרוקנו כל המים, ועולה הכף למעלה וכף השניה שבמשקל נשמטת ומתגלגלת למטה, ונוהם, שעושה רעש בנפילתו, והקול נשמע בכל הבית ואז הוא חצות לילה ממש. וזקן אחד היה עמי, שהיה קם בכל לילה ועסק בתורה, ובשביל זה עשה את סימן הזה.

פסקה שע

אמר ר' אבא בריך וכו' אר"א, ברוך השם הרחמן ששלח אותי לכאן. בחצות לילה, נהם אותו גלגל של המשקל בנפילתו, וקמו ר' אבא ורבי יעקב. שמעו אותו האיש, שהיה יושב בירכתי הבית ושני בניו עמו, והיה אומר, כתוב חצות לילה אקום וכו' ושואל מה ראה דוד שאמר חצות לילה וגו' ולא אמר בחצות לילה. ומשיב, אלא חצות לילה, ודאי להקב"ה אמר כן שקרא אותו חצות לילה.

פסקה שעא

וכי קב"ה וכו': ושואל וכי הקב"ה נקרא כן. ואומר, כן. כי חצות לילה ממש, נמצא הקב"ה ופמליא שלו, ואז הוא הזמן שנכנס בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים. פירוש כל שם יורה השגה, שאנו משיגים אותו ית' דרך השם ההוא. וכיון שדרכו של הקב"ה להתגלות בגן עדן בחצות לילה, ע"כ מכנהו דוד בשם חצות לילה.

פסקה שעב

אמר ר' אבא וכו': אר"א לר' יעקב. ודאי נשתתף בהשכינה, ונתחבר יחד עם אותו האיש ובניו. קרבו אליו וישבו עמו. אמרו לו, אמור אמרי פיך, כי יפה אמרת, שאלוהו, מאין לך זה. אמר להם דבר זה שמעתי מזקני.

פסקה שעג

ותו הוה אמר וכו': ועוד היה אומר, שבתחילת שעה ראשונה של הלילה כל הדינין של מטה מתעוררים, דהיינו הדינין של המלכות הבלתי ממותקת בבינה, והולכים

ומשוטטים בעולם. בחצות לילה ממש, הקב"ה נתעורר ובא לגן עדן, שהיא הנוקבא, והדינים שלמטה הנ"ל, נעלמים ואינם נמצאים.

פסקה שעד

וכל נימוסין וכו': וכל הדרכים של מעלה דהיינו דרכי הבינה הממתקת את הנוקבא, אינם נמצאים בלילה רק בחצות לילה ממש. מאין לנו זה. מאברהם, שכתוב ויחלק עליהם לילה. במצרים כתוב, ויהי בחצי הלילה. כי אז נמתקה הנוקבא בהבינה ונתגלו אורותיה. ודוד היה יודע זה וע"כ אמר חצות לילה וגו'.

פסקה שעה

ומנא הוה ידע וכו': ושואל, מאין היה יודע דוד את זה. ואומר, אלא כך אמר זקני. כי מלכותו של דוד היתה תלויה בזה דהיינו בהארת המוחין של חצות לילה. וע"כ קם בשעה ההיא ואמר שירה. ועל כן קרא את הקב"ה, חצות לילה ממש אקום להודות לך וגו'. כי אז כל הדינים תלוים מכאן, דהיינו רק מנוקבא הממותקת שבחצות לילה, כי הדינים של מטה כבר נעלמו כנ"ל בסמוך. ודינים של המלכות רק מכאן נמצאים, ולא מבחינת עצמה הבלתי ממותקת, וע"כ בשעה ההיא נתקשר בה דוד, וקם ואמר שירה. בא ונשק אותו. אמר לו ודאי כך הוא. ברוך הרחמן ששלח אותי לכאן.

פסקה שעו

ת"ח לילה וכו': בוא וראה, לילה היא דין בכל מקום. וכבר בארנו הדברים וכן הוא ודאי. וכן העירו זה לפני ר"ש. אמר אותו תנוק בנו של האיש, בעל הבית, אם כן למה כתוב חצות לילה. אמרו לו הרי כבר אמרנו, משום שבחצות לילה מלכות שמים מתעוררת. דהיינו כנ"ל. אמר התנוק, אני שמעתי הדבר, אמר לו ר' אבא, טוב, אמור בני. כי האומר שבפיך יהיה קול של הנר. דהיינו בקול של ר"ש. הנקרא בוצינא דנהורא. כמו שמסיים לפנינו.

פסקה שעז

אמר אנא שמענא וכו': אמר התנוק אני שמעתי, כי לילה, היא זמן שליטת הדין של המלכות. ובכל מקום סתם לילה היא דין. ומה שאומר חצות לילה הוא משום שהמלכות יונקת אז בשתי בחינות, בדין ובחסד, וודאי הוא שחצי לילה הראשון הוא דין. כי מחצה האחרת מאיר הפנים מצד החסד. וע"כ כתוב חצות לילה. ודאי. דהיינו המחצה של חסד.

פסקה שעח

קם ר' אבא וכו': קם ר"א ושם ידיו על ראשו וברכו. אמר חשבתי שהחכמה ודאי אינה נמצאת אלא באלו הצדיקים שזכו בה על ידי מעשיהם הטובים, ועתה אני רואה, שבדורו

של ר' שמעון, אפילו תנוקות זכו בחכמה עלאה בזכותו. אשרי לך רבי שמעון. ווי להדור שאתה תסתלק ממנו. ישבו עד הבוקר ועסקו בתורה.

פסקה שעט

פתח ר' אבא וכו': פתח ר"א ואמר. ועמך כלם צדיקים, וגו'. דבר זה כבר בארוהו החברים. מה הטעם שכתוב ועמך כלם צדיקים, וכי כל ישראל הם צדיקים, והרי כמה רשעים יש בישראל כמה חוטאים וכמהפושעים שעוברים על מצות התורה.

פסקה שפ

אלא הכי תנא וכו': אלא כך למדנו בסוד המשנה. אשריהם ישראל שמקריבים קרבן רצון לפני הקב"ה, שמקריבים בניהם לקרבן לשמונה ימים. וכשנמולו נכנסים באותו חלק הטוב של הקב"ה, שכתוב וצדיק יסוד עולם. כיון שנכנסו בחלק הזה של הצדיק בזכות המילה, הטה נקראים צדיקים. וודאי כלם צדיקים. כי כלם נמולו, ואפילו הרשעים שבישראל. וע"כ אמר הכתוב, ועמך כלם צדיקים.

פסקה שפא

וע"כ לעולם ירשו ארץ: שהוא השכינה הנקראת ארץ. כמו שכתוב פתחו לי שערי צדק אבא בם. וכתוב זה השער לה' צדיקים יבואו בו, דהיינו אלו שנמולו ונקראים צדיקים. פירוש ארץ הוא מלכות, וכיון שנמולו הם נקראים צדיקים, שפותחים להם שערי צדק, דהיינו שערי המלכות. הרי שכל ישראל **ירשו ארץ**, שבשביל שנמולו פותחים להם השערים. **נצר מטעי**, נצר מאלו הנטיעות שנטע הקב"ה בגן עדן, אשר ארץ הזו הוא אחת מאלו הנטיעות, הנטיעות, הן עשר ספירות שבגן עדן והמלכות שבהן נקראת ארץ. ועל כן יש לישראל חלק טוב בעולם הבא, שכתוב וצדיקים ירשו ארץ. לעולם ירשו ארץ. ושואל מהו לעולם ואומר כמו שבארוהו במשנה שלנו וכבר נתבאר דבר זה בין החברים. והישוב על זה נמצא להלן פרשת ויחי אות קצ"ד ע"ש.

פסקה שפב

ותאנא מאי וכו': ולמדנו מה ראה הכתוב, שלא נקרא אברהם עד עתה. אלא כך בארנוהו, כי עד עתה לא נמול ועתה נמול, וכשנמול נתחבר בה' זו שהוא השכינה, והשכינה שרתה בו, ועל כן נקרא אז אברהם עם **ה'**.

פסקה שפג

והיינו דכתיב אלה וגו': והיינו שכתוב אלה תולדות השמים וארץ בהבראם ולמדנו ב **ה'** בראם. ולמדנו באברהם. כלומר שבהבראם אותיות באברהם, ללמדנו שבשביל אברהם נברא העולם. ושואל מה הם אומרים. כלומר, למה חולקים זה על זה בפירוש **בהבראם**.

ומשיב, **אלא דא חסד**. זה שאומר שבהבראם רומז לאברהם. היינו חסד, שבשביל חסד נברא העולם. **ודא שכינתא**. וזה שאומר ב **ה**' בראם היינו השכינה. כי **ה**' רומזת להשכינה. ואין קושיא מאחד על חבירו, כי הכל יורד ביחד, כלומר אם החסד בעולם גם השכינה בעולם וכן להיפך, וע"כ ב' המשמעות חסד ושכינה ענין אחד הוא **והאי והאי הוי**, והעולם נברא בשביל החסד ובשביל השכינה.

פסקה שפד

אמר ר' יעקב לר' אבא וכו': אר"י לר"א, ה' זו דהבראם, קטנה, וה' דהלה' תגמלו זאת, גדולה. מהו ההפרש בין ה' זו לזו. אמר לו, זו, ה' קטנה, שמיטה, דהיינו מלכות, וזו, ה' גדולה, יובל דהיינו בינה, ומשום זה, לפעמים עומדת הלבנה במילואה, ולפעמים היא פגומה. כשמלבשת הבינה, שהיא אז ה' גדולה, היא במילואה. ומטרם שהיא מלבשת הבינה היא ה' קטנה והיא פגומה. ובפניה של הלבנה נמצא וניכר ההפרש מה' קטנה לגדולה. והכל יפה. וזהו בירורו של הדבר.

פסקה שפה

אמר ר' אבא וכו': אר"א אשריהם ישראל, שהקב"ה בחר בהם מכל שאר העמים, ונתן להם אות ברית הזה. כי כל מי שיש בו אות הזה, אינו יורד לגיהנם, אם שמר אותו כראוי, שלא הכניסו לרשות אחר דהיינו, לנדה שפחה גויה זונה, ולא שקר בשמו של המלך. כי כל מי שמשקר בשמו באות ברית, הוא כמו שמשקר בשמו של הקב"ה, שכתוב, בה' בגדו כי בנים זרים ילדו.

פסקה שפו

תו אמר ר' אבא: עוד אמר ר"א, בשעה שהאדם מעלה את בנו להכניסו בברית הזה קורא הקב"ה אל פמליא שלו, דהיינו למלאכי מרום, ואומר, ראו טיבה של הבריה שעשיתי בעולם, בה בשעה מזדמן אליהו, ומעופף העולם בד' עפיפות. ונזדמן שם. (וביאור הדברים תמצא לעיל בהקדמת הזהר דף ר"י אות רכ"ה.

פסקה שפז

ועל דא תנינן וכו': ועל כן למדנו, שאדם צריך לתקן כסא מיוחד לכבודו של אליהו, ויאמר, זהו כסא של אליהו. ואם אינו אומר, אינו שורה שם. והוא עולה ומעיד לפני הקב"ה. (והביאור תמצא שם דף קע"ג ד"ה ולאדכרא).

פסקה שפח

תא חזי בקדמיתא וכו': בוא וראה בתחילה כתוב מה לך פה אליהו וגו', וכתוב קנא קנאתי לה' וגו' כי עזבו בריתך וגו'. אמר לו, הקב"ה לאליהו חייך, בכל מקום שירשמו

בני רשימה קדושה הזו בבשרם, אתה תזדמן שם. והפה שהעיד שישראל עזבו ברית, הוא יעיד שישראל מקיימים הברית. והנה למדנו על מה נענש אליהו לפני הקב"ה, משום שאמר דברי האשמה על בניו. כי אמר, כי עזבו בריתך בני ישראל. (וביאור הדברים תמצא שם דף ר"י אות רכ"ה).

פסקה שפט

אדהכי הוה אתי וכו': בינתים האיר אור היום, ועוד היו אומרים דברי תורה, קמו ללכת, אמר להם אותו האדם, בעל הבית, מה שעסקתם, בלילה הזה, השלימו. אמרו מה הוא. אמר להם, שתראו למחר פניו של בעל הברית, דהיינו אליהו, כי אשתי מבקשת בקשה זו מכם. כי מילת הברית של בני הנולד לי, למחר יהי' השמחה שלו. אמר ר' אבא, זו היא בקשה של מצוה, נשב.

פסקה שצ

אוריכו כל וכו': המתינו כל אותו היום, ובלילה אסף אותו האיש כל אוהביו. וכל אותו הלילה עסקו בתורה, ולא היה מי שישן, אמר להם אותו האיש, בבקשה מכם, כל אחד ואחד יאמר דבר חידוש בתורה.

פסקה שצא

פתח חד וכו': פתח אחד ואמר, כתוב בפרוע פרעות בישראל וגו'. ושואל, מה ראו דבורה וברק שפתחו את שירתם בכתוב הזה. אלא כך למדנו, אין העולם מתקיים אלא על ברית הזה, שכתוב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי.

פסקה שצב

בגין כך וכו': משום זה כל זמן שישראל מקיימים ברית הזה, חוקות שמים וארץ נמצאים בקיומם. וכל זמן שישראל מבטלים ברית הזה, ברית שמים וארץ אינו מתקיים, וברכות אינם נמצאות בעולם.

פסקה שצג

ת"ח לא שליטו וכו': בוא וראה, לא שלטו עמים אחרים על ישראל אלא כאשר בטלו מהם ברית הזה. ומה בטלו מהם, שמלו, ולא פרעו, ולא נגלה בשר קדש. ועל כן כתוב ויעזבו בני ישראל את ה' וגו', וימכור אותם ביד סיסרא. הרי שהעמים לא שלטו בהם אלא אחר שבטלו הברית. ויעזבו את ה', ממש. פירוש, כי על ידי הפריעה מתגלים אותיות השם י"ה שה"ס המוחין העליונים וע"כ **פריעה** אותיות **פרע י"ה** וכיון שלא פרעו, לא נגלה עליהם השם **י"ה**, וז"ש ויעזבו את ה' ממש, שעזבו השם י"ה.

עד דאתת דבורה וכו':עד שבאה דבורה והתנדבה עצמה לכל ישראל בדבר הזה, דהיינו לגלות המוחין די"ה שה"ס פריעה, אז נכנעו שונאיהם תחתיהם.

פסקה שצד

והיינו דתנינן וכו': והיינו שלמדנו, שאמר הקב"ה ליהושע הרי ישראל ערלים הם, שלא פרעו ולא נגלה בשר קדש, ואינם מקימים הברית שלי, ואתה רוצה להביאם לארץ, ולהכניע את שונאיהם, שוב מול את בני ישראל שנית. ומטרם שפרעו ונתגלה ברית הזה לא נכנסו לארץ, ולא נכנעו שונאיהם. אף כאן, כיון שהתנדבו ישראל באות ברית הזה. נכנעו שונאיהם תחתיהם, והברכות חזרו לעולם. וזהו שכתוב **בפרוע פרעות בישראל**, שה"ס **פריעה**, **בהתנדב עם**, שהתנדבו לשמור את זה, **ברכו ה'**. ומטעם זה התחילה שירת דבורה וברק בפסוק הזה.

פסקה שצה

קם אחרא ופתח וכו': קם אחר ופתח ואמר, ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו. למי ביקש להמית. למשה, אמר לו הקב"ה וכי אתה הולך להוציא את ישראל ממצרים, ולהכניע מלך רב ושליט, ואתה מבטל מצוה ממך, כי בנך לא נמול. מיד ויבקש המיתו.

פסקה שצו

תאנא נחת וכו': למדנו, ירד גבריאל בלהב אש לשרפו, ונרמז נחש שרף אחד שיבלע אותו לתוכו. ושואל למה דוקא נחש, ומשיב, אמר לו הקב"ה אתה הולך להרוג נחש גדול ותקיף, דהיינו התנין הגדול הרובץ תוך יאוריו, שהוא מלך מצרים. ובנך לא נמול. מיד נרמז לנחש אחד שיהרוג את משה.

פסקה שצז

עד דחמת וכו': עד שראתה צפורה, ומלה את בנה. זהו שכתוב ותקח צפורה צור, מהו צור. אלא צור פירושו רפואה ומהו הרפואה. ותכרות ערלת בנה. כי נצנץ בה רוח הקדש, שעל ידי זה ינצל משה ממות.

פסקה שצח

קם אחרא ואמר וכו': קם אחר ואמר. ויאמר יוסף אל אחיו גשו נא אלי ויגשו ויאמר וגו'. ושואל למה קרא אותם, הרי קרובים היו אליו. ומשיב, אלא בשעה שאמר להם, אני יוסף אחיכם. תמהו, כי ראוהו במלוכה עליונה. אמר להם יוסף, מלוכה זו משום זה, הרוחתי, היינו משום מצות המילה, גשו נא אלי, ויגשו, והראה אותם אות ברית המילה. אמר, זה גרם לי מלוכה הזו, משום ששמרתי אותה.

פסקה שצט

מכאן אוליפנא וכו': מכאן למדנו, מי ששומר אות ברית הזה, מלוכה נשמרת לו. מאין לנו זה, מבועז. שכתוב חי ה' שכבי עד הבקר. כי היצר היה מסיתו עד שנשבע שבועה זו, חי ה' וגו', ושמר את הברית. משום זה זכה שיצאו ממנו מלכים ושליטים על המלכים, ומלך המשיח הנקרא בשם הקב"ה. הרי ששומר בריתו מלטמא אותו, נשמרת לו מלוכה.

פסקה ת

פתח אידך וכו': פתח אחר ואמר. כתוב אם תחנה עלי מחנה וגו'. כך למדנו, בזאת אני בוטח. מהו **בזאת**, ואומר שהוא אות הברית, המזומן תמיד באדם, ונרמז למעלה, דהיינו במלכות הנקראת זאת, ומשום זה נאמר **בזאת**, כמו שכתוב זאת אות הברית, זאת בריתי, והכל במדרגה אחת. ולמדנו, זה וזאת במדרגה אחת הם ואינם נפרדים. פירוש, **ברית**, הוא יסוד, הנקרא **זה**, ואין המלכות נקראת **זאת**, אלא בשעה שמחוברת עם הברית במדרגה אחת, שהסו"ה, זאת בריתי. ועליה אמר דוד **בזאת** אני בוטח.

פסקה תא

ואי תימא וכו': ואם תאמר אם כן, גם שאר בני העולם כן כמו דוד, שיכולים לומר, בזאת אני בוטח. ולמה דוקא דוד לבדו אמר כן, ולא אחר. ומשיב, אלא משום שמדרגת **זאת** נאחזת בדוד ונרמזת בו כלומר שהשם דוד מרמז על מלכות והיא כתר מלכות שלו.

פסקה תב

ת"ח בגין וכו': בוא וראה. משום שדוד לא שמר כראוי **זאת** זו, הוסרה ממנו המלכות כל אותו הזמן שלחם עם אבשלום בנו. וכך למדנו **זאת** זו נרמזת במלכות שלמעלה, ונרמזה בירושלים עיר הקדש.

פסקה תג

בההוא שעתא וכו': בשעה זו שדוד עבר עליה דהיינו במעשה דבת שבע, יצא קול ואמר: דוד במה שנקשרת, דהיינו **בזאת** הנרמזת במלכות ונרמזת בירושלים, הותרת, שיגרשו אותך מירושלים והמלכות תסיר ממך. מאין לנו זה, שכתוב, הנני מקים עליך רעה מביתך, מביתך הוא בדיוק, דהיינו בית שלו ממש, שה"ס הנוקבא הנקראת **זאת**. והרעה שאומה"כ הוא שיפרד ממנה. וכן היה, במה שעבר, בו נענש, כנ"ל משום שלא שמר מדרגת **זאת** שה"ס הברית ע"כ נפרד ממנה. ומה דוד המלך כך, שאר בני העולם על אחת כמה וכמה.

פסקה תד

פתח אידך ואמר וכו': פתח אחר ואמר לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי. תאנא, במה זכו ישראל שאינם יורדים לגיהנם כמו שאר האומות, עובדי ע"ז. ולא נמסרו בידיו של דומה, שהוא שרו של גיהנם. ואומר, באות ברית זה, זכו כל כך.

פסקה תה

דהכי תאנא וכו': כי כך למדנו, בשעה שהאדם נפטר מן העולם, כמה חבילות קליפות נפקדים עליו להזיקו, כשנושאים עיניהם ורואים אות זה, שהוא ברית קדש. נפרדים ממנו. ואינו ניתן בידיו של המלאך דומה, לירד לגיהנם כי כל מי שנמסר בידיו הוא יורד ודאי לגיהנם.

פסקה תו

ומהאי את וכו': ומאות הזה, יראים העליונים ותחתונים. ודינים רעים אינם שולטים על האדם, אם הוא זוכה לשמור אות הזה. משום שנתאחד על ידי זה, בשמו של הקב"ה.

פסקה תז

כיון דדוד וכו': אחר שדוד המלך לא שמר אות ברית הזה, וניטל ממנו המלכות ונגרש מירושלים, היה מפחד, שחשב שיורידו אותו מיד וימסרו אותו ביד דומה, וימות בעולם האמת. כלומר שלא יזכה לחיים הרוחנים עד שנתבשר, שכתוב, גם ה' העביר חטאתך לא תמות, בה בשעה פתח ואמר, לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה **דומה** נפשי, דהיינו שהיה נמסר בידיו של המלאך דומה כנ"ל.

פסקה תח

פתח אידך ואמר וכו': פתח אחר ואמר, מה זה שאמר דוד, והראני אותו ואת נוהו, מי יכול לראות את הקב"ה. ומשיב, אלא כך למדנו. באותה שעה שנגזר עליו אותו העונש מאבשלום, ודוד ידע, שמשום שלא שמר אות הזה כראוי, דהיינו במעשה דבת שבע, נענש בזה, שהוסר ממלכותו כי הכל מיוחד כאחד, והכל נרמז ב **אות** הזה. דהיינו מלכות שלמעלה וירושלים (כנ"ל באות ת"ג) ואינו נקרא צדיק מי שלא שמר **אות** הזה כראוי, לכן היה מתפלל תפלתו, ואמר והראני אותו ואת נוהו.

פסקה תט

מאי וכו': מהו **אותו**. זה הוא **אות** ברית קודש, שהרי אני מתירא שנאבד ממני. מהו הטעם, שחשב שנאבד ממנו אות ברית, הוא משום ששנים אלו, המלכות וירושלים, נאחזים באות ברית וכיון שאבד המלכות ונגרש מירושלים, חשב שגם אות הברית נאבד

ממנו. ומשום זה קשר בתפילתו, **אותו ואת נוהו**, יחד, שאותו הוא אות ברית, ונוהו הוא המלכות. שהתפלל שתחזור המלכות, הקשורה ב **אות** הזה, למקומו והכל ענין אחד.

פסקה תי

פתח אידך וכו': פתח אחר ואמר. ומבשרי אחזה אלוה. ושואל, מהו מבשרי, ומעצמי היה צריך לומר. ומשיב, אלא מבשרי ממש, דהיינו יסוד הנקרא בשר, אמר **אחזה אלוה**, ומה הוא שכתוב ובשר קדש יעברו מעליך שה"ס ברית קדש. וכתוב והיתה בריתי בבשרכם שפירושו יסוד. כי למדנו. בכל זמן שהאדם נרשם ברשימה הקדושה הזו של אות הזה, כלומר, שאות הברית נרשם בו עד כדי לשמרו תמיד, רואה מתוכו את הקב"ה ממנו ממש, והנשמה הקדושה נאחזת בו, באות ברית.

פסקה תיא

ואי לא זכי וכו': ואם לא זכה, שלא שמר אות הזה, מה כתוב עליו, מנשמת אלוה יאבדו. כי רשימו של הקב"ה לא נשמר. ואם זוכה ושומר אותו, השכינה אינה נפרדת ממנו לעולם.

פסקה תיב

אימתי מתקיימא וכו': ושואל, מתי מתקיימת בו השכינה, ואומר, כשהוא נושא אשה. ואות הזה נכנס במקומו, בהשכינה, הם משתתפים יחד, הזכר והנקבה שהם אות ברית והשכינה, ונקראים בשם אחד, כמו שיתבאר להלן, ואז חסד עליון שורה עליהם. באיזה מקום שורה החסד. הוא שורה בצד הזכר. ומי הוא החסד, הוא חסד שבשם **אל**, הבא ויוצא מחכמה עליונה, ומתעטר בזכר, ועל ידי אלו החסדים נמתקת הנוקבא.

פסקה תיג

תו תנינן וכו': עוד למדנו הוא הפירוש על דיבור הקודם, השם **אלוה** כך הוא פירושו. **אל** שבו, הוא הארת החכמה. **ו**' הוא זכר, **ה**' נקבה נשתתפו זכר ונקבה יחד, כנ"ל בדיבור הסמוך, נקראים שם אחד **אלוה**. אשר **אל** הוא הארת החכמה. **ו**' הוא זכר. **ה**' היא הנקבה. והנשמה הקדושה ממקום זה נאחזת, והכל תלוי באות ברית הזה.

פסקה תיד

ועל דא כתיב וכו': וע"כ כתוב ומבשרי אחזה אלוה, דהיינו השם **אלוה**, כנ"ל בדבור הסמוך, זהו שלמות כל, מבשרי ממש, דהיינו היסוד הנקרא בשר, מאות ברית ממש, ועל כן אשריהם ישראל הקדושים, שמתאחדים בהקב"ה אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא. עליהם כתוב ואתם הדבקים בה' וגו' ומשום זה חיים כלכם היום.

פסקה תטו

א"ר אבא וכו': אר"א ומה אתם כל כך חכמים, ואתם יושבים כאן. אמרו לו אם צפורים יתעקרו ממקומם לא ידעו אנה יעופו. ז"ש כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו.

פסקה תטז

ואתרא דא וכו': ומקום זה שאנו בו, זיכה אותנו לתורה, ולדרך הזה שלנו. בכל לילה, חציה אנו ישנים, וחציה אנו עוסקים בתורה. וכשאנו קמים בבוקר, ריח השדה ונהרות מים מאירים לנו התורה, ומתישבת בלבנו.

פסקה תיז

ואתר דא וכו': ומקום זה, פעם אחת כבר דנוהו למעלה, וכמה גדולי תורה נסתלקו באותו הדין בעונש ביטול התורה. ומאז, העסק שלנו הוא יום ולילה בתורה, ומקום זה עוזר לנו. וכל הפורש מכאן, הוא כמו שנפרש מחיי העולם.

פסקה תיח

זקיף ידוי וכו': נשא ידיו ר' אבא, וברך אותם. ישבו עד שהאיר היום. אחר שהאיר היום, אמרו לילדים שישבו לפניהם, צאו וראו אם האיר היום, וכל אחד מכם יאמר דבר חידוש בתורה לאדם גדול הזה. דהיינו לר' אבא.

פסקה תיט

נפקו וחמו וכו': יצאו וראו שהאיר היום, אמר אחד מהם. עתיד לבא ביום הזה אש מלמעלה. אמר אחר, ובבית הזה אמר אחר, זקן אחד כאן, עתיד ביום הזה להשרף באש הזה, אמר ר' אבא הרחמן יצילנו.

פסקה תכ

תווה ולא יכיל וכו': תמה ר' אבא, ולא יכול לדבר. אמר סוד ממשלה העליונה נתפס בארץ. כי גם ילדים יודעים לנבא עתידות, **קוטרא** פירושו דבר מסובך וסוד. **דהורמנא** פירושו ממשלה כמ"ש (ערובין י"ט) כיון דשכיחי גבי הרמנא. **וכך הוה** וכו' וכך היה, שבאותו יום ראו החברים פני השכינה והוקפו באש, ור' אבא, נתלהטו פניו כאש, משמחת התורה.

פסקה תכא

תאנא כל וכו': למדנו. כל אותו היום, כולם, לא יצאו מן הבית, והבית נתקשר באש ועשן, והדברים היו שמחים ביניהם, כאלו קבלו התורה באותו יום מהר סיני. ואחר שנסתלקו משם, לא היו יודעים אם הוא יום או לילה. אמר ר' אבא, כל עוד שאנו נמצאים כאן, יאמר כל אחד מאתנו, דבר חדש בחכמה, להחזיק טובה לבעל הבית בעל השמחה.

פסקה תכב

פתח חד וכו': פתח אחד ואמר אשרי תבחר ותקרב וגו'. מתחילה אומר הכתוב חצריך, אח"כ ביתך, ואח"כ היכלך. זה פנימי מזה וזה למעלה מזה. כלומר, שהם ג' מדרגות המלכות ממטה למעלה, זו גבוהה מזו. **ישכון חצריך** בתחילה, שפירושו בחי' נה"י שהם לבר מגופא, ונק' חצרות. כמו שאתה אומר, והיה הנשאר בציון, והנותר בירושלים קדוש יאמר לו. כי עיקר נה"י הוא יסוד, וציון היא פנימיות היסוד, וירושלים חיצוניותו. ושניהם נקראים חצרות.

פסקה תכג

נשבעה וכו': נשבעה בטוב ביתך הוא לאח"כ, כלומר לאחר שנשלם במדרגת **חצר**, זוכה למדרגת **בית**. כמש"א בחכמה יבנה בית. **החכמה יבנה בית**, לא כתוב, שאם היה כתוב כן היה משמע שהחכמה נקרא בית, אלא שכתוב **בחכמה יבנה בית**, שהמשמעות שהמלכות מקבלת חכמה, ואז נקראת בית. והיינו שכתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. **שנהר יוצא מעדן** ה"ס בינה החוזרת לחכמה. **הגן** זהו מלכות. ואז נקראת בית.

פסקה תכד

קדוש היכלך וכו': קדוש היכלך, הוא לאחר כך, דהיינו אחר שנשלם במדרגת בית. הוא שלימות הכל. כי כך למדנו. מהו **היכל**. כלומר, **הי כל** זה וזה. דהיינו שהזוכה למדרגה זו מתפלא ואומר, איך נגלה כל זה. והכל נשלם כאן ביחד. כלומר כל דבר מוצא כאן תכלית שלמותו.

פסקה תכה

רישא דקרא וכו': תחילת הכתוב מה מוכיח לנו, שכתוב, אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך, הוא, שכל מי שמקריב את בנו קרבן לפני הקב"ה, דהיינו שמל אותו, רצונו של הקב"ה בקרבן הזה, ורוצה בו, ומקרבו, ושם משכנו, בשני חדרים של היסוד, שהם ציון וירושלים כנ"ל, ותופש בזה ובזה, כי אלו השנים מתקשרים כאחד. שכתוב ישכון חצריך, חצריך ודאי שני חצרות.

פסקה תכו

בגיני כך חסידי וכו': משום זה, חסידים הראשונים, זקניהם של אלו שבכאן, כשהקריבו בניהם לקרבן זה לברית מילה, פתחו ואמרו אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך. אלו העומדים אצלם אמרו, נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. אחר כך מברך, אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. והעומדים עליהם, אמרו כשם שהכנסתו לברית וכו'.

פסקה תכז
ותנינן בקדמיתא: ולמדנו, שתחלה יבקש אדם רחמים על עצמו, ואחר כך על חבירו. שכתוב, **וכפר בעדו** מתחילה, ואחר כך ובעד כל קהל ישראל. אנו לקחנו דרך הזה וכן טוב ויפה לנו. לכן צריך תחילה בעל הברית עצמו לומר פסוקי דרחמי, ואח"כ יאמרו העומדים עליו.

פסקה תכח
אמר ר' אבא וכו': אר"א, ודאי כך הוא ויפה הדבר, דהיינו לומר הכתוב אשרי תבחר ותקרב הנ"ל, ומי שאינו אומר כן, מוציא את עצמו מעשרה חופות שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים בעולם הבא. וכולם מתקשרים בזה הכתוב, ומשום כך עשר מלות של האמונה יש בכתוב הזה, אשרי תבחר ותקרב וגו', וכל מלה ומלה נעשה ממנה חופה אחת.

פסקה תכט
אשרי חלקכם בעולם הזה ובעולם הבא, כי התורה מתקשרת בלבותיכם, כאלו עמדתם בעצמכם בהר סיני בשעה שניתנה תורה לישראל.

פסקה תל
פתח אידך וכו': פתח אחר ואמר. מזבח אדמה תעשה לי וגו'. למדנו, כל מי שמקריב את בנו לקרבן הזה של ברית מילה, הוא כאלו היה מקריב כל קרבנות שבעולם לפני הקב"ה, וכאלו בנה מזבח שלם לפניו.

פסקה תלא
בגיני כך בעי וכו': משום זה, צריך לסדר מזבח בכלי אחד מלא עפר, למול עליו ברית קדוש הזה. ונחשב לפני הקב"ה כאלו שחט עליו עולות וקרבנות צאן ובקר.

פסקה תלב
) **וניחא ליה יתיר וכו'**: ונוח לו להקב"ה מעשה המילה, יותר מכל הקרבנות, שכתוב וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וגו' בכל המקום אשר **אזכיר את שמי**. מהו אזכיר את שמי, הוא מילה, שכתוב, סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. הרי שברית הוא שם, שאומר בו ובריתו להודיעם.

פסקה תלג
האי מזבח אדמה וכו': מזבח אדמה הזה, הוא ודאי כמו שאמרתי, (לעיל באות ת"ל) ואחריו מה כתוב, ואם מזבח אבנים תעשה לי. זהו רמז לגר כשהוא מתגייר. שהוא מעם קשה עורף וקשה לב, זהו נקרא מזבח אבנים.

פסקה תלד

לא תבנה אתהן גזית: מהו פירושו. ואומר, שצריך להכניס את הגר בעבודת הקב"ה, ולא ימול אותו, עד שישכח העבודה זרה שעבד עד כאן, דהיינו שתצא מלבו. ועד שתסור ממנו ערלת לבו.

פסקה תלה

ואי אתגזר וכו': ואם נמול ולא הסיר ממנו אותו קשיות לב כדי שיכנס בעבודתו הקדושה של הקב"ה, הרי הוא כמו פסל של אבן. שמסתתים אותו מצד זה ומצד זה, והאבן נשאר אבן כבתחילה. משום זה לא תבנה אתהן גזית, שאם נשאר בקשיותו, נמצא, כי חרבך הנפת עליה ותחלליה, כלומר, מילה זו שנמול אינה מועלת לו.

פסקה תלו

בגיני כך זכאה וכו': משום זה, אשרי חלקו של המקריב קרבן זה בשמחה וברצון לפני הקב"ה, וצריכים לשמוח בחלק הזה כל היום. שכתוב וישמחו כל חוסי בך. לעולם ירננו וגו'.

פסקה תלז

פתח אידך וכו': פתח אחר ואמר. ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא ה' וגו'. במקרא הזה יש לעיין בו. והוא קשה בכמה דרכים. וכי עד עתה לא נגלה הקב"ה לאברהם, אלא רק עתה כשהגיע לימים האלו, וירא ה' אל אברם ולא מקודם לכן, והרי כתוב ויאמר ה' אל אברם. וה' אמר אל אברם. ויאמר לאברם ידוע תדע וגו'. ועתה כשמחשב מספר ימים, וכאשר מחשב אותם, כתוב, וירא ה' אל אברם, משמע כי עד עתה עוד לא נגלה עליו אלקים ועוד שכתוב, בן תשעים **שנה** ותשע **שנים**, מתחילה אומר שנה, ולבסוף אומר שנים.

פסקה תלח

אלא הכי תאנא וכו': אלא כך למדנו כל אלו הימים עד עתה לא כתוב וירא ה' אל אברם. מה הטעם. אלא כל זמן שהיה ערל וסתים הקב"ה לא נגלה עליו כראוי. עתה נגלה עליו כראוי, שכתוב וירא. מה הטעם. משום שרצה לגלות בו אות ברית הזה שהוא כתר הקדוש.

פסקה תלט

ועוד דבעא וכו': ועוד, כי רצה הקב"ה להוציא ממנו זרע קדוש, וקדוש לא יוכל היות בעוד שהוא ערל בשר. אלא אמר הקב"ה, עתה, כשהוא בן צ"ט שנה, והזמן קרוב שיצא ממנו זרע קדוש, דהיינו שקרוב להיות מאה שנה, יהיה הוא קדוש מתחילה, דהיינו

שימול עצמו, ואח"כ יצא ממנו זרע קדוש. משום זה מנה ימיו בזה, דהיינו **בתשע שנים**, משום שנתקרב לזמן הראוי להוליד בשלמות, ולא בכל הזמנים שקדמו. דהיינו בתשעים שנים שקדמו, שעוד לא היה ראוי להוליד זרע קדוש, ולפיכך לא כתוב בהם **שנים** אלא **תשעים שנה**.

פסקה תמ

תו תשעים שנה וכו': ועוד יש לומר על מה שכתוב תשעים שנה ולא שנים. כי כל הימים הקודמים, מטרם שנמול, לא היו שנים. אלא היו נחשבים כשנה אחת, כי ימיו לא היו ימים. עתה שהגיע לשנים האלו, דהיינו לצ"ט שנה שימול עצמו, נחשבו לו שנים ולא כתוב בהם שנה. אלא שכתוב, ותשע שנים.

פסקה תמא

ויאמר אליו אני אל שדי: ושואל, מה הטעם שעד עתה, לא אמר אליו הקב"ה אני אל שדי. ומשיב, אלא כך למדנו. עשה הקב"ה למטה, כתרים תחתונים שאינם קדושים. וכל אלו שלא נמולו יטמאו בהם.

פסקה תמב

ורשימין בהון וכו': ויש בהם, בכתרים תחתונים, רשימות. ומה הוא הרשימה שיש בהם, הוא כי נראה בהם **שין דלת** ולא יותר. דהיינו שחסר שם ה **י'** מהשם **שדי**. ומשום זה מטמאים בהם, ומתדבקים בהם כתרים תחתונים. פירושו. הלעומת של עשרה כתרים דקדושה, בסו"ה זה לעומת זה עשה אלקים. והמכשפים והשדים יונקים חיותם וכל כחם מעשרה כתרים תחתונים הללו.

בתר דאתגזרו וכו': אחר שנמולו יוצאים מאלו, כתרים תחתונים, ונכנסים בכנפי השכינה, ומתגלה בהם ה **י'** רשימה הקדושה, אות ברית השלם, ונרשם בהם השם **שדי**, ונשלם בקיום שלם. ועל כן כתוב בזה באברהם, **אני אל שדי**. מה שלא כתוב כן מטרם שנצטוה על המילה.

פסקה תמג

התהלך לפני והיה תמים: תמים, פירוש שלם. כי עד עתה היה חסר **י'** ברשימה של **שין דלת**, לפיכך אמר לו הקב"ה, מול את עצמך, והיה שלם ברשימה של ה **י'**. והשם **שדי** יהיה שלם בך. ומי שהוא שלם ברשימה זאת הוא ראוי להתברך בשם הזה, שכתוב ואל שדי יברך אותך וגו'.

פסקה תמד

מהו אל שדי וכו': ושואל מהו השם אל שדי. ואומר, הוא השם שהברכות יוצאות ממנו. הוא השולט על כל כתרים התחתונים. וכולם יראים ומזדעזעים מפחדו. משום זה, כל מי שנמול כל אלו שאינם קדושים מתרחקים ממנו ואינם שולטים עליו. ולא עוד אלא שאינו יורד לגיהנם, שכתוב, ועמך כלם צדיקים וגו'.

פסקה תמה

א"ר אבא זכאין וכו': אר"א, אשריכם בעולם הזה ובעולם הבא. אשרי חלקי שבאתי לשמוע דברים הללו מפיכם. כלכם קדושים. כלכם בני אלקים הקדוש. עליכם כתוב, זה יאמר לה' אני וזה יקרא בשם יעקב וגו'. כל אחד מכם אחוז ונתקשר במלך הקדוש העליון. ואתם שרים ממונים בעלי מגן מאותו ארץ שנקרא ארץ החיים, שה"ס הנוקבא המלבשת לאמא עלאה, ששריו אוכלים מן המן של הטל הקדוש.

פסקה תמו

פתח אידך וכו': פתח אחר ואמר. אשריך ארץ שמלכך בן חורין וגו'. וכתוב אי לך ארץ שמלכך נער וגו'. מקראות אלו קשים זה על זה. כי ארץ פירושו הנוקבא, וכאן אומר שמלכך בן חורין וכאן אומר שמלכך נער. ומשיב, ולא קשים. זה שכתוב אשריך ארץ וגו'. זהו ארץ שלמעלה, דהיינו הנוקבא שעלה למעלה והלבישה הבינה. השולטת על כל החיים שלמעלה, שבבינה, שמשום זה נקראת ארץ החיים. ועליה כתוב, ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד. וכתוב ארץ אשר לא במסכנות וגו' לא תחסר כל בה. לא תחסר כל בה הוא בדיוק דהיינו שמקבלת מזווג דלא פסיק. וכל כך למה, הוא משום שכתוב שמלכך בן חורין. זה הקב"ה, שה"ס ז"א כמו שאתה אומר, בני בכורי ישראל. פירוש. בעת שז"א עולה ומלביש לאו"א עלאין והנוקבא עולה ומלביש לישסו"ת. והם פב"פ, אז נקרא ז"א ישראל בסו"ה בני בכורי ישראל. ונקרא בן חורין. והנוקבא נקראת ארץ החיים, ואז נאמר עליה אשר לא תחסר כל בה, כי ז"א משפיע לה מזווג או"א דלא פסיק.

פסקה תמז

בן חורין, מהו בן חורין וכו': ושואל, מהו פירושו של בן חורין. ואומר כמש"א, יובל היא קדש תהיה לכם. ויובל פירושו בינה וכתוב, וקראתם דרור בארץ, הרי שכל חירות באה מיובל, שהיא בינה, משום זה בעת שז"א יש לו המוחין דבינה נקרא, בן חורין. ומקשה, ואם תאמר, למה כתוב בן חורין ולא בן חרות.

הכי הוא ודאי וכו': ומשיב. כן הוא ודאי שהיה צריך לומר בן חירות. פירוש. המוחין דהארת חכמה נקראים חירות, כי על ידי המוחין הללו מכניעים כל הקליפות והס"א.

ומוחין הללו דחכמה מאירים רק ממטה למעלה, (כנ"ל דף ה' ד"ה חד) שהוא בחינת ו"ק דג"ר, ונבחן לאור נקבה, כי כל אור שאינו מאיר ממעלה למטה, אינו אור זכר. וע"כ מכונים המוחין **חירות** מלשון נקבה, ולא **חורין** שהוא לשון זכר. וז"ש **הכי הוא ודאי בן חירות מיבעי ליה**, בי אינם מושפעים ממעלה למטה.

פסקה תמח

אלא כמתניתא סתימאה וכו': אלא למה כתוב בן חורין, במשנה סתומה שלנו למדנו, כאשר **יוד** עם **ה'** מתחברים, אז כתוב נהר יוצא מעדן שהוא ז"א להשקות את הגן. ואל תאמר, כאשר מתחברים, אלא, מתחברים ודאי ומשום זה כתוב בן חורין. פירוש. כי **כאשר מתחברים**, יורה שזווגם פסיק ולפעמים מתחברים. וכיון שהמדובר הוא באו"א עלאין שזווגם לא פסיק, לא יתכן לומר **כאשר מתחברים** אלא **מתחברים ודאי תמיד**. ואז כשז"א מקבל מוחין אלו דאו"א עלאין, שהם מאירים ממעלה למטה הוא נקרא **בן חורין**. כי או"א עלאין בעת שהם בזווג עם ישסו"ת שהם משפיעים אז מוחין דהארת חכמה אליהם, נבחנים אז גם או"א למוחין דחרות. אע"פ שהם לפי עצמם, אינם רק חסדים מכוסים והוא מטעם היותם כוללים למוחין דישסו"ת. ועוד נוסף אליהם שהם משפיעים ממעלה למטה ע"כ הם נקראים **חורין** לשון זכר. וע"כ אומר הכתוב על ז"א אז, אשריך ארץ שמלכך בן חורין, ושריך בעת יאכלו, דהיינו בשמחה בשלמות וברצון.

פסקה תמט

אי לך ארץ שמלכך נער: היינו ארץ הזו שלמטה, היינו הנוקבא שבבריאה אשת מטטרו"ן (כנ"ל בראשית א' דף רכ"ט ד"ה ובג"ד ע"ש) כי למדנו, כל שאר ארצות של שאר העמים עובדי כוכבים ומזלות, ניתנו לשרים ממונים עליהם, ועליון על כולם הוא אותו שכתוב בו, נער הייתי גם זקנתי, ולמדנו שפסוק זה שרו של עולם אמרו, דהיינו מטטרו"ן, הנקרא נער. ועליו כתוב, אי לך ארץ שמלכך **נער**. ווי אל העולם שיונקים מצד זה, דהיינו מצד מטטרו"ן. וכאשר ישראל בגלות הם יונקים ממנו, כמי שיונק מרשות זר. כי ישראל צריכים לינק מן הקב"ה ולא ממנו.

פסקה תנ

ושריך בבקר יאכלו: ולא בשאר שעות היום. כי בבוקר, משמע ולא בזמן אחר שביום. כי למדנו, בשעה שהחמה זורחת ובני העולם משתחוים אל השמש, הנה כעס תלוי אז בעולם. וכן בשעת המנחה תלוי כעס בעולם, שאז זמן הדין, (כנ"ל ב"א דף ק"ל ד"ה תנינא ע"ש) מי גרם זה, משום דמלכך נער, אותו שנקרא נער, דהיינו מטטרון. כנ"ל.

פסקה תנא

ואתון זכאי וכו': ואתם צדיקי אמת קדושים עליונים בני המלך הקדוש, אינכם יונקים מאותו הצד של מטטרון, אלא מאותו מקום קדוש שלמעלה, דהיינו הנוקבא דז"א הנקראת ארץ החיים כנ"ל, עליכם כתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום.

פסקה תנב

פתח ר' אבא וכו': פתח ר"א ואמר. אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו וגו'. מקראות אלו יש להסתכל בהם. למה כתוב שירה, תוכחה היה צריך לכתוב כי דברי תוכחה הם לישראל. ועוד, כתוב **לידידי לדודי היה** צריך לכתוב כמו שכתוב שירת דודי לכרמו ועוד, כתוב, כרם היה לידידי, **בקרן בן שמן**, הסתכלתי בכל התורה, ולא מצאתי מקום, שיהיה נקרא קרן בן שמן.

פסקה תנג

אלא הני וכו': ומשיב. אלא מקראות אלו בארו אותם החברים באופנים שונים וכולם יפים, וכן הוא. אבל אשירה נא לידידי, זה יצחק, שהיה ידיד ונקרא ידיד מטרם שיצא לעולם. דהיינו שאנו אומרים עליו, אשר קדש ידיד מבטן.

פסקה תנד

אמאי ידיד וכו': ושואל, למה נקרא יצחק ידיד. ואומר, כי למדנו אהבה גדולה היה להקב"ה אל יצחק, שלא נעשה, עד שנמול אברהם אבינו, ונקרא תמים, כי אז נאמר לו, והיה תמים, ונתוסף **ה'** לשמו להשלמה, וכן לשרה ניתן ה' זו. שהוא נקרא אברהם, והיא שרה.

פסקה תנה

הכא אית וכו': כאן יש להסתכל. **ה'** שניתנה לשרה, נכון הוא, אבל לאברהם, למה ניתנה לו **ה'** ולא **י'**, **י'** היה צריך להתוסף בשמו, כי הוא זכר, ובחינת **י'** שייכת לזכר, ובחינת **ה'** שייכת לנקבה. ומשיב אלא סוד עליון הוא סתום גוון. אברהם עלה למעלה ילקח סוד מה"א עליונה, בינה, שהיא עולם זכר. כי ה"א עליונה וה"א תחתונה, שבשם הויה, זו תלויה בזכר, דהיינו ה' ראשונה, וזו תלויה בנקבה, דהיינו **ה'** אחרונה. ו **ה'** שלקח אברהם, היא **ה'** ראשונה שהיא זכר דהיינו בינה.

פנימיות הדברים. נודע שאברהם יצחק ויעקב, ה"ס ג' קוין הנמשכים מג' הנקודות, חולם שורק וחירק. (כנ"ל ב"א דף ק"ל ד"ה וזהו) וזו"ן ה"ס קו אמצעי, שה"ס נקודת החירק. ובב' הקוין ימין ושמאל שה"ס חולם שורק, אין לזו"ן בהם כלום, כי ה"ס **מ"י אל"ה** שבשם אלקים שבבינה. אלא מתוך ד **תלת נפקי מחד**, שג' קוין דבינה יצאו ע"י מסך דחירק

של זו"ן, על כן, **חד בתלת קיימא**, זכו זו"ן גם הם בב' הקוין ימין ושמאל דבינה שעם קו אמצעי שבהם עצמם הם ג' קוין. כי כל השיעור שהתחתון גורם שיאיר בהעליון זוכה בו גם הוא. (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) וז"ש, **ואקרי ידיד עד לא יפוק בעלמא**, (באות תנ"ג) כי **ידיד**, ה"ס קו שמאל, ששם אהבת דודים, וכל הנשמות נמשכות מזו"ן שנקראים **עלמא**, וא"כ קשה, הרי מציאות קו השמאל אינו **בעלמא**, שהוא זו"ן, אלא בבינה. לפיכך אומר, שיצחק נמשך מבינה **עד לא יפוק לעלמא**, מטרם שבא לזו"ן, כלומר. שאע"פ שיוצא מזו"ן, מ"מ אין לידתו אלא מבחינת בינה, ששם מציאות קו השמאל, אלא שיוצא דרך זו"ן בבחינת העברה. כי להיות הנשמות מדרגה תחתונה מזו"ן, הן מחויבות לעבור דרך זו"ן, אע"פ ששורשם מבינה.

וזה ששואל **אמאי ידיד** (באות תנ"ד) כלומר, כיון שיוצא מזו"ן, ונולד מאברהם, איך אפשר שיצחק יהיה נמשך מקו שמאל שנקרא **ידיד**, אחר שהוא תולדה מזו"ן ומאברהם, שכבר הם מבחינת מסך דחירק, שהוא קו אמצעי. וזהו שמשיב, **רחימי סגי וכו'**, **ואתוסף ליה ה' לאשלמותא וכן לשרה וכו'**, **אברהם סליק לעילא ונטיל רזא מה"א עלאה וכו'**. כי סוד **ה'** שנתוסף לו על שמו, הוא בינה, ויורה, שאברהם עלה למעלה אל הבינה ולקח סוד הבינה עצמה, ושם בעודו בבינה הוליד את יצחק, כי הוא הלביש שם את קו ימין דבינה, שה"ס חולם, והוליד את יצחק בסוד קו שמאל דבינה, שה"ס שורק. וע"כ יצא יצחק בבחינת ידיד, שהוא קו שמאל דבינה שלמעלה מזו"ן. ואיך נעשה זה, מבאר בסמוך באות תנ"ז.

פסקה תנו

דכתיב כה יהיה זרעך: ולמדנו זרעך, זרעך ממש. כלומר, כה, שהיא המלכות, תהיה זרע ממש שלו. כי היה מתחיל להכנס בברית הזה, וכל המתחיל להכנס, נכנס בברית הזה, שהיא המלכות, הנקראת **כה**, ומשום זה גר שנמול נקרא **גר צדק**, שהוא משום, שאינו בא מגזע קדוש שנמולו, והוא המתחיל להכנס בברית, וכל מתחיל נכנס במלכות, ועל כן מי שנכנס בזו דהיינו במלכות הנקראת **צדק**, שמו כזו, נקרא שמו **גר צדק**.

פסקה תנז

אברהם, בגין כך וכו': אברהם, משום זה כתוב בו, כה יהיה זרעך, שפירושו, זרעך ממש. כי **כה**, שהיא ה' תתאה, דהיינו המלכות, תהיה לך זרע ממש. ומבאר איך נעשה לו המלכות לזרע, ואומר, **אתחברו תרין ההין כחדא**, ב' ההין, שהן בינה ומלכות, נתחברו יחד, כלומר לאחר שאברהם עלה ל **ה'** ראשונה כנ"ל עלתה אליו **ה'** תחתונה שהיא מלכות ונתחברו שתיהן יחדיו. ואז **ואולידו לעילא** והולידו למעלה בבינה, ב' קוין מ"י

אל"ה. כי תחלה על ידי עלית המלכות לבינה, נפלו אתוון **אל"ה** דבינה, ונשארה בב' אותיות **מ"י** דאלקים. שזה נבחן לכניסת י' באור הבינה ונעשה **אור לאויר**. וה"ס נקודת החולם. ואח"כ ירדה המלכות מהבינה למקומה וחזרו אתוון אל"ה להבינה ונעשו קו שמאל, שהוא סוד נקודת השורק, (כנ"ל ב"א דף מ"ה ד"ה כיון ע"ש) **ומאי דנפק מנייהו**, ומה שיוצא מהם, בעת לידת קו שמאל, **הוא יוד**, דהיינו ה **י'** שיוצאת מ **אויר** הבינה וחזרה הבינה להיות **אור** ג"ר. (כנ"ל ב"א דף מ"ה ד"ה כיון ע"ש) **בגיני כך י' אות רישא דיצחק, דכר**. משום זה אות ראשונה של השם יצחק הוא **י'** שהוא בחינת זכר, כי **מכאן שרי דכורא לאתפשטא**. כי מסוד ה **י'** מתחיל הזכר להתפשט, זכר, פירושו מוחין דג"ר. שמתפשט ע"י יציאת הי' מ **אויר**. **ועל דא כתיב כי ביצחק יקרא לך זרע ביצחק ולא בך**. ועל כן כתוב ביצחק יקרא לך זרע, דהיינו דוקא ביצחק שה"ס קו שמאל ואתוון **אל"ה** שחזרו אל הבינה, וכן **י'** שיצאה מ **אויר** והבינה חזרה להיות אור ג"ר. אבל לא בך, כי באברהם עצמו לבדו אין שלמות, שה"ס **מ"י** דאלקים שנתמעט מחמת עלית ה"ת לה' ראשונה, ונעשה לבחינת ו"ק כנ"ל. אלא בעת לידת קו שמאל שהוא יצחק חזר גם אברהם לבחינת ג"ר. וזהו שמדייק הכתוב ביצחק דוקא יקרא לך זרע, ותשיג על ידו השלמות, ולא בך, כי בך עצמך אין ג"ר בלי יצחק.

יצחק אוליד לעילא וכו' יצחק הוליד למעלה שכתוב, תתן אמת ליעקב. יעקב השלים הכל, פירוש. אע"פ שיעקב הוא בחינת קו אמצעי דהיינו ז"א, ולפי"ז לא היה צריך להולד למעלה במקום בינה, כמו יצחק. אמנם לפי שיעקב השלים הכל, כי לולא קו אמצעי, לא היו ב' הקוין שבבינה יכולים להאיר. (כנ"ל ב"א דף ק"ל ד"ה תליתאה) לפיכך הוליד יצחק את יעקב למעלה במקום בינה, ויעקב נעשה שם דעת המכריע בין חכמה ובינה שהם אברהם יצחק.

פסקה תנח

ואי תימא וכו': ואם תאמר, וכי אברהם נתאחד בזה, דהיינו שנכלל בבחינת קו שמאל דיצחק, ולא יותר, והרי כתוב, חסד לאברהם, הרי שנאחז בימין. ומשיב אלא חלק שלו כך הוא, דהיינו חסד, משום שעשה חסד עם בני העולם. אבל להוליד נאחז כאן דהיינו שנכלל בקו שמאל, ומכאן מתחיל כי אין הולדה אלא מבחינת הארת חכמה, שהוא מושג על ידי התכללות ימין בשמאל. שז"ס ביצחק יקרא לך זרע, ולא בך. (כנ"ל בסמוך בד"ה אברהם.) ועל כן לא נמול אברהם אלא בן צ"ט שנים. וסוד הדבר נודע, ונתבאר במשנה שלנו. והסוד הוא כי מאה שנה ה"ס עשר ספירות שבכל אחת עשר. ובהכלים דע"ס, העליונים נגדלים תחילה, דהיינו שמתחיל בכתר ומסיים במלכות. ונמצא שנת

המאה שה"ס מלכות דמלכות, שתקונה קשה מאד, וע"כ נמול אברהם בשנת הצ"ט, כדי שיוכל לתקן את שנת המאה.

פסקה תנט

ובגין כך יצחק וכו': ומשום זה יצחק שהוא דין קשה, שהוא קו שמאל שנסתם מחמת חסרון הלבוש של חסדים (כנ"ל ב"א דף ק"ל ד"ה תנינא) יצא להשלים את חלקו ולהוליד את קו האמצעי שהוא יעקב, ונקרא חסד, דהיינו שתמשיך קומת חסדים על מסך דחירק, שה"ס קו אמצעי הנקרא יעקב, שהרבה החסדים, ואז נכללו ימין ושמאל זב"ז, כנודע. ועל כן יעקב השלים הכל מצד הימין ומצד השמאל: מצד שנכללו אברהם ויצחק בחלקיהם למעלה ע"י יעקב שהוא קו אמצעי, שבזה נשלמו החסדים שבימין הוא שלימות אחד של יעקב. ומצד שניתן להם להוליד ממטה למעלה הוא שלמות ב' ליעקב. כלומר מצד, שנשלם החכמה שבשמאל, על ידי התלבשות בחסדים שבימין, שאז החכמה מאירה ממטה למעלה, ונעשה ראוי להוליד כנ"ל. שכל זה נשלם ע"י יעקב, הריהו שלימות ב' של יעקב. הרי שיעקב השלים **מהאי סטרא ומהאי סטרא**, מצד הימין ומצד השמאל. כמבואר. ועל כן כתוב, **ישראל אשר בך אתפאר**. כי בו בישראל נשלמו הגוונים, דהיינו האורות מלמעלה ומלמטה.

פסקה תס

ועל דא כתיב וכו': ועל כן כתוב כאן שירה, שכתוב אשירה נא לידידי. ולא תוכחה, כנ"ל (באות תנ"ב) הוא שירה ודאי, כי נקרא להוליד זכר. כלומר, בשביל שהזכיר **לידידי**, יורה על הולדת זכר, שהוא יצחק, שהוא מוחין דקו שמאל מבינה, שהוא **עלמא דדכורא**, (כנ"ל באות תנ"ה) **דהא אקרי ידיד עד לא יפוק לעלמא**. כי יצחק נקרא ידיד, מטרם שיוצא דרך זו"ן הנקראים עולם, דהיינו בעודו בחינת קו שמאל בבינה (כנ"ל באות תנ"ג) וע"כ הוא דכר כמו בינה. ולפיכך כתיב כאן אשירה כי בדכר שהוא ג"ר, נוהג שירה.

פסקה תסא

ואית דאמרי וכו': ויש אומרים, אשר אשירה נא לידידי, זה אברהם. כמו שאתה אומר, מה לידידי בביתי, שהוא אברהם, כן ידידי שבכאן הוא אברהם. ואברהם ירש ירושה של נחלת שדה זו, שהיא המלכות, המכונה כאן כרם, שאומר עליה שירת דודי לכרמו אבל, אומר ר' אבא, מה שאמרתי שהוא יצחק כן הוא. דאחסנת חולקא, פירושו, נחלת שדה, כי, ובשדי יתומים, מתרגמינן ובחלקא דיתמי. (משלי כ"ג י').

פסקה תסב

שירת דודי לכרמו: דודי, זה הקב"ה שנקרא דודי, שכתוב, דודי צח ואדום. כשידידי נאחז בדודי, הוא דכר. פירוש דודי הוא ז"א, והוא נאחז בידידי שהוא קו שמאל דבינה, בעת שז"א משמש שם לקו אמצעי, ואז יש לז"א מוחין הללו דבינה שהוא דכר. ואז **ומניה אתנטע כרם**, וממנו, בהארת השמאל דבינה, נטע כרם, שהיא המלכות ונוקבא דז"א. שכתוב, כרם היה לידידי. כי היא נבנית משמאל דבינה.

פסקה תסג

בקרן בן שמן: ושואל, מהו בקרן בן שמן. ואומר, אלא ללמדינו במה יצא ונולד כרם הזה ובמה נטע, חוזר ואומר **בקרן**. מהו קרן. הוא שכתוב, בקרן היובל, שפירושו מלכות ממותקת בבינה. כי קרן היא מלכות, ויובל היא בינה. **וקרן הזה** שבכאן, נתאחד בדכר הזה הנקרא בן שמן, שהיא גם כן בינה. ומשמיענו הכתוב בזה, שכל יציאתו ונטיעתו של הכרם שהיא מלכות, נעשה בסבת עליתה אל הבינה, שהיא דכר, כמו שמפרש לפנינו בסדר הכתובים ויעזקהו ויסקלהו.

פסקה תסד

מהו בן שמן וכו': ושואל, מה פירושו של בן שמן. ואומר שהוא כמו שאתה אומר בן חורין. שפירושו בינה. ושניהם, בן שמן ויובל דבר אחד הוא, דהיינו בינה, ונקרא שמן כי משם, מבינה, נמשך שמן וגדלות להדליק הנרות, עד שקרן הזה, שהיא מלכות, לוקחת ומאספת אותם. וזה נקרא גם כן, קרן היובל. ומשום זה, נמשכה מלכות בית דוד משום שנמשח בקרן, ונתאחד בו. (כמ"ש במסכת מגילה יד. ע"ש.)

פסקה תסה

ויעזקהו, כהאי עזקא וכו': ועתה מבאר הכתוב, איך יצא ונולד הכרם מקרן בן שמן, דהיינו על ידי עליתה אל הבינה. ואומר **ויעזקהו** פירושו, שצמצם והגדיר אותו סביב סביב, כמו טבעת המקפת מכל הצדדים. ודורש, ויעזקהו, מלשון עזקא, שפירושו טבעת. פירוש הכתוב הולך ומביא תקונה של הכרם מקטנותה עד גדלותה שנעשה מפאת עליתה אל הבינה. והנה בתחילה, כשעלתה המלכות אל הבינה, נבחן, ש **י'** נכנסה באור הבינה ונעשה אויר. ונתמעטה הבינה לו"ק, כי אז נפלו ממנה ג' אתוון **אל"ה** לזו"ן, והיא נשארה באתוון **מ"י**. ואז גם זו"ן נתמעטו לו"ק, (כנ"ל ב"א דף מ"ג ד"ה יהי) ועל מצב הזה אומר הכתוב, **ויעזקהו**, שהקיפו מכל צד, דהיינו שצמצם אותה לו"ק, מחמת ה **י'** שנכנסה לאור הבינה ונעשה אויר. שפירושו קומת רוח, שהוא ו"ק.

ויסקלהו, דאעדי וכו': ויסקלהו, פירושו שהסיר מהכרם ומחלקו, כל אלו הגדולים וכל אלו השרים וכל הכתרים התחתונים. פירוש, ע"י עלית המלכות לבינה, שנתמעטה אז לו"ק בלי ראש, הסיר המאציל מן המלכות כל כחות הגדולים של הס"א שהיו דבוקים במלכות. כי אחר שנתמעטה לו"ק אין להם מה לינק ממנה, **והוא נסיב ליה להאי כרם לחולקיה**, ואז הוא, דהיינו הבינה, לקח את הכרם לחלקו, דהיינו שנתדבקה בהבינה ונעשתה לחלק מן הבינה. שכתוב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. כי לפי שהמלכות נעשתה לחלק מן הבינה, נעשו גם ישראל לחלק מן הבינה. להיותם דבוקים בה.

פסקה תסו

ויטעהו שורק, כד"א וכו': הוא כמו שאתה אומר. ואנכי נטעתיך שורק, כלה זרע אמת **כל**"ה כתיב ב **ה**' והוא כמו שהיה כתוב **כל ה**', שהיא המלכות, **זרע אמת**. פירוש. כי **ויטעהו שורק**, היינו על ידי שהבינה חזרה והורידה ה **י**' מאויר והחזירה אליה אתוון **אל**"**ה**, שאז יצא קו שמאל הנקרא **שורק**, (כנ"ל דף קמ"ח ד"ה אברהם) שה"ס אור החכמה בלי חסדים כמ"ש שם. והשפיעה הבינה מוחין הללו אל המלכות. ואז אומר הכתוב כל **ה**' זרע אמת. כי אור החכמה שמאירה הבינה אל הכרם, נקרא אמת. וז"ש מכאן **שארי אברהם לאולדא לעילא**, ממצב הזה, דהיינו אור השורק, התחיל אברהם להוליד למעלה **את יצחק**, (כנ"ל באות תנ"ז) כי הוא בחינת שורק הזה כנ"ל. וז"ש **ומהאי נפק זרע אמת כל**"**ה זרע אמת ודאי**, כי הארת החכמה נקרא אמת כנ"ל. וז"ש **היינו דכתיב כ**"**ה יהיה זרעך**, זה שכתוב **כ**"**ה** יהיה זרעך, כי קו שמאל הזה בעת שמאיר במלכות נקראת המלכות **כ**"**ה**, (כנ"ל דף קמ"ח ד"ה אברהם) **וכלא חד מלה**, והכל דבר אחד הוא, דהיינו, שורק, זרע אמת, לידת יצחק, כה יהיה זרעך, הם כולם דבר אחד, שהוא הארת קו שמאל מהבינה, כמבואר. **זכאה חולקהון** וכו', אשרי חלקם של ישראל שיורשים ירושה גדולה הזו. כי מוחין אלו נקראים ירושה, להיותם מלמעלה מזו"ן, וזו"ן מקבלם מאו"א בדרך ירושה. וכן ישראל. בדומה לבן היורש את אביו, שזוכה בו אע"פ שאינו מעשה ידיו, כן זוכה זו"ן במוחין דבינה, אע"פ שמצד עצמו אין לו בהם כלום. וכן ישראל מזו"ן.

פסקה תסז

סופיה דקרא ויבן מגדל בתוכו: ושואל מהו מגדל. ואומר, כמש"א. מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב, בו ירוץ צדיק ודאי. פירוש. כי מבחינת הארת השורק אין המלכות יכולה להתקיים, להיותה חכמה בלי חסדים. ובנין המגדל פירושו התלבשות החכמה בחסדים, שאז **ירוץ צדיק ונשגב**. ולא מקודם לכן.

פסקה תסח

וגם יקב חצב בו: זהו שער צדק כמש"א, פתחו לי שערי צדק. שז"ס המסך דחירק שעליו נמשך קומת החסדים וקו אמצעי. שלולא זה לא היה החכמה מאירה. ומשום זה יש בחסדים הללו גם התכללות החכמה. **מאי משמע**, ושואל, מהו המשמעות של הכתוב פתחו לי שערי צדק. ואומר, שכל אחד מישראל שנמול נכנס בשניהם, וזוכה בשניהם. דהיינו במגדל ויקב. שמגדל פירושו התכללות חכמה בחסדים. ויקב פירושו התכללות חסדים בחכמה. לכן בקש דוד פתחו לי שערי צדק, לזכות בשניהם.

פסקה תסט

ומאן דקריב בריה וכו': ומי שהקריב את בנו לקרבן הזה. של ברית מילה הוא מכניסו בשם הקדוש. ועל אות הזה מתקיימים שמים וארץ. שכתוב אם לא בריתי וגו'. ובעל שמחה הזה זכה לכל, וזכה לראות את הקב"ה פנים בפנים ביום הזה.

פסקה תע

זכאה חולקנא וכו': אשרי חלקנו שזכינו ליום הזה. ואשרי חלקך עמנו. ובן הזה הנולד לך קורא אני עליו כל הנקרא בשמי וגו' יצרתיו אף עשיתיו. וכתוב וכל בניך למודי ה'. וליוה את ר' אבא שלשה מילים.

פסקה תעא

אמרו ליה האי: אמרו לו, לר' אבא, בעל השמחה הזה, בעל המלון שלך, זכה לכל זהו משום שעשה עשיה של מצוה. אמר, מה הוא המצוה. אמר אותו האיש, בעל המלון, אשתי, אשת אחי היתה, שמת בלא בנים, ונשאתי אותה, וזה הוא בן הראשון שהיה לי ממנה, וקראתי שמו על שם אחי שנפטר. אמר לו, מכאן והלאה תקרא אותו **אידי**. והוא, אידי בן יעקב. ברך אותם ר' אבא והלך לדרכו.

פסקה תעב

כד אתא וכו': כשבא למקומו, סידר הדברים לפני ר' אלעזר. והיה מתירא לומר אותם לפני ר"ש. שלא יענישם על גילוי הסודות, יום אחד היה לפני ר"ש, ואר"ש, מה זה שכתוב, ויפול אברהם על פניו וידבר וגו', משמע, שכל עוד שלא נמול היה נופל על פניו ואז דבר עמו. ואחר שנמול עמד על עמדו, ולא היה מפחד. אני הנה בריתי אתך, היינו שמצא את עצמו נמול, כי דבר ה' פעל עליו ונמול.

פסקה תעג
אמר ליה ר' אבא: אמר לו ר"א, אם טוב בעיני אדוני, לומר לפניו מאלו דברים הטובים ששמעתי בענין זה. אמר לו אמור. אמר לו אני מפחד שלא יענשו על ידי. אמר לו משמועה רעה לא ייירא וגו' ספר לו המעשה, וסידר לפניו כל הדברים.

פסקה תעד
אמר ליה, וכי כל וכו': אמר לו ר"ש, וכי כל אלו דברים הטובים היו נסתרים אצלך ולא אמרת אותם, אני גוזר עליך, שבכל שלשים יום הללו, תלמוד ותכף תשכח, וכי לא כתוב, אל תמנע טוב מבעליו וגו'. וכן היה, שלמד ושכח. אמר, אני גוזר, שעם תורתם זו, יגלו, היינו בעל האכסנא שלו וחביריו, לבבל בין החברים אשר שם.

פסקה תעה
חלש דעתיה וכו': נחלש דעתו של ר' אבא. יום אחד ראה אותו ר' שמעון. אמר לו, העתקה מלבך נמצא בפניך. אמר לו ר' אבא, לא על עצמי אני מצטער אלא עליהם, שהענישם לגלות לבבל.
אמר ליה ח"ו וכו': אמר לו ר"ש, חס ושלום שנענשו, אלא משום שהסודות נתגלו ביניהם כל כך, גזרתי עליהם, שיגלו בין החברים שבבבל, וילמדו הדרכים שלהם והסודות יתכסו ביניהם. כי הסודות לא יתגלו אלא ביננו, כי הקב"ה הסכים עמנו, ועל ידינו יתגלו הדברים.

פסקה תעו
אמר ר' יוסי וכו': אר"י, כתוב אז יבקע משחר אורך וגו' עתיד הקב"ה להכריז על בניו, ויאמר, אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח וגו'.

וירא

פסקה א
רבי חייא פתח הנצנים וגו': ר"ח פתח כתוב הנצנים נראו בארץ עת הזמיר וגו', הנצנים נראו בארץ, פירושו, כאשר ברא הקב"ה את העולם נתן בהארץ כל הכח הראוי לה, והכל היה בהארץ, אבל לא הוציאה פירות בהעולם עד שנברא האדם. כיון שנברא האדם, הכל נראה בהעולם שהארץ גילתה פירותיה וכחותיה שנפקדו בה. ואז נאמר הנצנים נראו בארץ.

פסקה ב
כגוונא דא, וכו': כעין זה לא נתנו השמים כחות להארץ, עד שבא אדם. וז"ש וכל שיח השדה טרם היה בארץ וגו', כי לא המטיר וגו', נסתרו בה כל אלו התולדות ולא נגלו, והשמים נעצרו ולא המטירו על הארץ, משום שאדם אין וגו', שלא נמצא ועוד לא נברא, והכל נעכב מלהגלות בסבתו. **כיון דאתחזי וכו'**: כיון שנראה אדם מיד הנצנים נראו בארץ, וכל הכחות שנסתרו נתגלו וניתנו בה.

פסקה ג
עת הזמיר הגיע, וכו': פירושו, שנתתקן תקון של שירות ותשבחות, לזמר לפני הקב"ה, מה שלא היה מטרם שנברא האדם. וקול התור נשמע בארצנו, זהו הדיבור של הקב"ה, שלא היה נמצא בעולם מטרם שנברא האדם. כיון שנמצא האדם נמצא הכל.

פסקה ד
בתר דחטא וכו': אחר שחטא, נסתלק הכל מהעולם ונתקללה הארץ, וז"ש ארורה האדמה בעבורך וגו'. וכתוב כי תעבוד את האדמה וגו'. וכתוב, וקוץ ודרדר תצמיח לך.

פסקה ה
אתא נח וכו': בא נח להעולם, ותקן קרדומות ופצירות בהעולם, כלומר שתקן כלים לעבודת האדמה, וע"כ כתוב עליו זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו וגו'. כי יתן לנו כלים, ונפטור מעצבון ידינו, שהיה לנו עד עתה. ואח"כ וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה. ואח"כ באו בני העולם וחטאו לפני הקב"ה. ונסתלקו כחות הארץ כבתחילה. כלומר שכל התקונים של נח נתבטלו, והיה כן עד שבא אברהם.

פסקה ו
כיון דאתא אברהם וכו': כיון שבא אברהם מיד הנצנים נראו בארץ, שפירושו, נתתקנו ונתגלו כל כחות הארץ. עת הזמיר הגיע, היינו בשעה שאמר לו הקב"ה שימול עצמו זמיר פירושו כריתה, דהיינו כריתה הערלה. כיון שהגיע זמן ההוא שהברית נמצא באברהם, דהיינו שנמול, אז נתקיים בו כל הכתוב הזה, הנצנים נראו וכו', ונתקיים העולם, והדיבור של הקב"ה היה בהתגלות אליו, וז"ש וירא אליו ה' אחר שנמול.

פסקה ז
רבי אלעזר פתח וכו': ר"א פתח את הביאור של כל כתוב הזה, לאחר שנמול אברהם, כי מטרם שנמול, לא היה הקב"ה מדבר עמו, אלא מתוך מדרגה תחתונה, הנקראת מחזה. דהיינו הנוקבא, בהיותה עוד בהארת השמאל. כמ"ש אחר הדברים וגו' דבר ה' אל אברם במחזה וגו'. ומדרגות העליונות לא היו מתחברות במדרגה ההיא. דהיינו המדרגות

של ז"א לא נתחברו בהנוקבא. כיון שנמול, מיד הנצנים נראו בארץ, אלו הן מדרגות התחתונות שהמדרגה התחתונה הנקראת מחזה הוציאה ותקנה אותן. כדי שיתחברו בה המדרגות העליונות כולן.

ביאור הדברים, כמו ב' הקוין ימין ושמאל שבישסו"ת, אינם מזדווגים ונכללים זה בזה, אלא ע"י קומת החסדים היוצאת על מ"ן דז"א, המכריע ביניהם וכוללם זה בזה. כן זו"ן, לאחר שעלו לישסו"ת לקבל מהם מוחין, נעשה שם ז"א לבחינת קו ימין, והנוקבא לבחינת קו שמאל. והם נפרדים זה מזה, כדרך ב' הקוין ימין ושמאל, עד שעולה אליהם מ"ן ע"י נשמות הצדיקים, ויוצאת קומת חסדים על מ"ן הללו דצדיקים, ומזווג את ז"א ונוקבא. כמו שהארכנו בזה לעיל (בראשית א' דף קנ"ב אות קע"א ד"ה ביאור עש"ה) ובעת שזו"ן נפרדים זה מזה, נקראת הנוקבא בשם **מחזה**, כי תרגומו של ראיה הוא מחזה, ומלה של תרגום המובא במקרא, רומז על מוחין דאחורים, כנודע. ואלו המוחין דקו שמאל שבהנוקבא, מטרם הזווג עם ז"א, הם מוחין דאחורים.

וזה אמרו, **דעד לא אתגזר**, דהיינו טרם שאברהם העלה מ"ן לזו"ן במצות המילה, **לא הוה מליל עמיה אלא מגו דרגא תתאה** דהיינו הנוקבא, ודרגין עלאין שהם מדרגות ז"א, **לא הוו קיימי על ההיא דרגא**, כלומר שז"א לא היה בזווג עם הנוקבא, אלא שהיו נפרדים זה מזה, להיות ז"א בבחינת קו ימין, והנוקבא בקו שמאל, כנ"ל. וקוי ימין ושמאל הם במחלוקת זה עם זה. **כיון דאתגזר** דהיינו שהעלה מ"ן ע"י מצות מילה, **מיד הנצנים נראו בארץ**, דהיינו בחינות המסך שעליהם נעשה זווג דהכאה, המוציא קומת החסדים בבחינת קו אמצעי, המכריע ומיחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה. ובחינות המסך הללו מכונות **הנצנים** שהם **נראו בארץ** שהיא הנוקבא, בכח המ"ן מצות המילה. וזהו שמפרש **אלין דרגין תתאין**, דהיינו כחות המסך, **דאפיקת ואתקינת האי דרגא תתאה**, שכחות הללו יצאו ונגלו בהנוקבא, והיא תיקנה את עצמה על ידיהם, בסוד מסך מתוקן לזווג. להוציא קומת החסדים המזווג אותה עם הזו"ן (ועי' לעיל פ' לך דף צ"ד אות רע"ג).

פסקה ח

עת הזמיר הגיע וכו': היינו עת כריתת ענפים הרעים הגיע, שהם אלו הענפים של **ערלה** כי קליפה זו שלטה מטרם שנמול. והיתה בסו"ה ונרגן מפריד אלוף. **וקול התור נשמע בארצנו**, זהו קול, היוצא מתוך אותה הפנימית שבכולם קול פירושו ז"א. הפנימית שבכולם היינו אמא, שז"א נאצל ויוצא הימנה. ואותו הקול ז"א נשמע בארצנו, שהיא הנוקבא. כלומר, שז"א נזדווג עם הנוקבא, על ידי המ"ן ממצות המילה כנ"ל בסמוך. וזהו קול החותך המלה לדיבור, כלומר שיש בו חיתוך הדיבור, ועושה לה את השלימות.

פירוש, ז"א נקרא **קול**, והנוקבא נקראת **דיבור**, ואומר, שז"א מתקן את הנוקבא ועושה אותה בכל השלימות.

פסקה ט

ת"ח דעד לא וכו': בוא וראה, כל עוד שלא נמול אברהם, לא היה עליו אלא אותה מדרגה כמו שאמרנו, דהיינו מדרגת הנוקבא בעת שנקראת מחזה. מכיון שנמול מה כתוב, **וירא אליו ה'**, ולא אמר למי, כי לא כתוב, וירא ה' אל אברם. ומשיב, אם היה כתוב לאברם, איזה שבח יש כאן יותר מבתחילה, מטרם שנמול, שגם אז כתוב וירא ה' אל אברם (בראשית י"ב).

פסקה י

אלא רזא וכו': אלא סוד סתום הוא. **וירא אליו ה'** פירושו, שנראה לאותה המדרגה שדברה עמו. כלומר, ז"א שהוא הוי"ה, נראה אליו, היינו להנוקבא. מה שלא היה מקודם לכן מטרם שנמול, שאז היתה נפרדת מז"א. ועתה נגלה הקול הוא ז"א, ונתחבר בדבור היא הנוקבא, בעת שדבר עם אברהם. דהיינו שאברהם היה מקבל עתה מזווג זו"ן והיה מרכבה לשניהם. וע"כ כתוב כאן וירא אליו הוי"ה הרומז על זווג זו"ן יחד.

פסקה יא

והוא יושב פתח האהל וכו': אומר **והוא** ואינו מגלה מי הוא היושב. ומשיב, אלא הכתוב מגלה כאן חכמה, לרמז שכל המדרגות שרו על אותה מדרגה התחתונה אחר שנמול אברהם. ושיעור הכתוב, **והוא**, דהיינו הנוקבא, **יושב פתח האהל**, נעשית לפתח לכל המדרגות. **האהל**, הוא מלשון בהלו נרו (איוב כ"ט) בוא וראה, **וירא אליו ה'**, זה הוא סוד, **שהקול** היינו ז"א, נשמע ונתחבר בדבור, היינו מלכות, ונגלה בו.

פסקה יב

והוא יושב פתח האהל וכו': **והוא**. זה עולם העליון, דהיינו אמא, העומד להאיר עליו, היינו על הנוקבא, הנקראת **פתח האהל** שנעשית פתח להאורות. **כחום היום**, היינו שהאיר הימין, שהוא חסד, מדרגה שאברהם נתחבר בה. פירוש אחר. **כחום היום**, היינו בשעה שנתקרבה מדרגה למדרגה בתשוקה מזו אל זו. דהיינו מז"א אל הנוקבא, אז נאמר עליהם כחום היום.

פסקה יג

וירא אליו וכו': אמר ר' אבא, עד שלא נמול אברהם, היה סתום כלומר, שלא היה יכול לקבל אורות העליונים. כיון שנמול נגלה הכל כלומר, שכל האורות נגלו אליו. כי נפתח מסתומתו, והשכינה שרתה עליו בשלימות כראוי. בוא וראה, כתוב, והוא יושב פתח

האהל. **והוא**, זהו עולם העליון בינה, השורה על עולם התחתון שהיא הנוקבא. ושואל אימתי שורה הבינה על הנוקבא. ומשיב, שזהו שמסיים, **כחום היום**, בשעה שתשוקתו של צדיק אחד, שהוא יסוד דז"א, הוא לשרות בו, בעולם התחתון, שהוא הנוקבא. כלומר. בשעה שיש זווג זו"ן, אז המוחין של הבינה שורים בהנוקבא.

פסקה יד

מיד וישא עיניו וגו': מיד, אחר שנעשה זווג זו"ן, נאמר, וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו. ושואל, מי הם שלשה אנשים האלו. ואומר, שהם אברהם יצחק ויעקב, דהיינו חסד גבורה תפארת דז"א, הנקראים אברהם יצחק ויעקב. שראה אותם עומדים עליה, על אותה המדרגה, שהיא הנוקבא, שמהם היא יונקת וניזונת.

פסקה טו

כדין וירא וכו': אז **וירא וירץ לקראתם**, כי תשוקתה של מדרגה התחתונה, שהיא הנוקבא, הוא להתחבר בהם, בחג"ת, וחדוה שלה היא להמשך אחריהם. ולפי"ז קאי **וירא וירץ**, על הנוקבא, שרצתה להתחבר בהם. **וישתחו ארצה**, כדי להעשות ולהתתקן לכסא בעדם. כלומר שהנוקבא נעשית לכסא אל החג"ת האלו דז"א, שישרו עליה, כמו אדם היושב על כסא.

פסקה טז

ת"ח עבד קב"ה וכו'. בוא וראה, עשה הקב"ה את דוד המלך, שה"ס הנוקבא, לרגל אחד מכסא העליון, כמו האבות. פירוש. **כסא העליון** ה"ס בינה. **האבות**, ה"ס חג"ת שהם ג' רגלי הכסא הזה, והז"א תקן את הנוקבא, הנקראת דוד המלך, שתהיה לרגל רביעי לכסא הזה. ונמצאת הנוקבא במדרגה אחת עם האבות שהם חג"ת, כי נתקנה לרגל הכסא כמוהם. (ועי' לעיל בראשית א' דף ק"י אות קי"ז ד"ה ואלו).

ואע"ג דאיהי כורסיא וכו': **שואל ואע"פ** שהיא כסא אל האבות כנ"ל. ואיך נאמר שנתקנה במדרגה אחת עם האבות להשלים ד' רגלי הכסא. ומשיב אבל הוא רק בזמן, שהיא נתחברה עמהם, להיות רגל אחד להתתקן בכסא העליון, ומשום זה קבל דוד המלך מלכות על ישראל בחברון שבע שנים כדי להתחבר בהם, בחג"ת. והוא נתבאר. (בפרשת לך לך דפו"י ע"ט אות ס"ה בסולם) שאומר שם, דדוד לית ליה לקבל מלכותא אלא עד דיתחבר באבהן, דאינון בחברון.

פירוש. כי מתחילה נבנית הנוקבא בסוד ב' מאורות הגדולים, דהיינו בקומה שוה עם ז"א מאחוריו, ואז שניהם משמשים בכתר אחד שהוא בינה. שז"א מקבל צד ימין שלה והנוקבא צד שמאל שלה. ואז נחשבים זו"ן לד' רגלין שלה, והיא נקראת כסא העליון.

חג"ת דז"א הם ג' רגלי הכסא. והנוקבא היא רגל רביעי. באופן ששניהם שוים זה לזה. אמנם אלו המוחין נחשבים להנוקבא רק למוחין דאחורים, ובכדי להבנות במוחין דפנים, היא מתמעטת בסוד המאור הקטן, ואז יכולה לקבל מז"א מוחין דפנים. ומבחינה זו היא נעשית כסא אל ז"א מתחתיו. וכבר נתבאר כל זה באורך (לעיל בראשית א' דף ק"ד מאות קי"א עד אות קי"ח) ואין להכפיל דברים. באופן שיש ב' זמנים להנוקבא. מתחילה בקומה שוה לז"א, ואח"כ מתמעטת ונעשית קטנה ממנו.

וז"ש **ואע"ג דאיהי כרסיא לגבייהו**, דהיינו בזמן של מוחין דפנים, היא קטנה ממנו ונבחנת לכסא אל החג"ת דז"א. **אבל בזמנא דאתחבר בהו, איהי חד סמכא לאתתקנא בכרסיא עלאה**. דהיינו בזמן של מוחין דאחורים שנתחברה עם חג"ת דז"א בקומה שוה, הרי היא אז רגל אחת להתתקן בכסא העליון בשוה עם חג"ת דז"א. כי שניהם משמשים אז בשוה בכסא העליון שהוא בינה. גם נתבאר שם שלולא קבלה הנוקבא מקודם את המוחין דאחורים בסוד ב' המאורות הגדולים לא היתה יכולה לקבל אח"כ מוחין דפנים. ע"ש. וז"ש **ובגין כך נטל מלכותא בחברון דוד מלכא שבע שנין לאתחברא בהו**. כי מלכותא דחברון ה"ס המוחין דאחורים ומלכותא דכל ישראל היא מוחין דפנים. ואם לא קבל דוד המלך את מלכותא דחברון מקודם, שהם המוחין דאחורים, לא היה ראוי לקבל כלל את מלכות כל ישראל, שהם המוחין דפנים. וז"ש לעיל (בפרשת לך לך דפו"י דף ע"ט ע"ב דף כ"ו אות ס"ה בסולם) **דדוד לית ליה לקבל מלכותא, אלא עד דיתחבר באבהן**, שהם חג"ת, **דאינון בחברון**. דהיינו שצריכה להתחבר מקודם בקומה שוה עם החג"ת מאחורים, ולולא זה לא היה יכול לקבל המלכות השלמה שהיא מוחין דפנים.

פסקה יז

וירא אליו ה' באלוני ממרא וכו': שואל, למה באלוני ממרא ולא במקום אחר. ומשיב, אלא משום שממרא נתן לו עצה על ברית מילה שלו. כי בשעה שאמר הקב"ה לאברהם שימול את עצמו, הלך אברהם להועץ עם חבריו. אמר לו ענר. אתה כבר יותר מתשעים שנה, ואתה תצער את עצמך.

פסקה יח

א"ל ממרא דכרת וכו': אמר לו ממרא, זכור את היום שהשליכו הכשדים אותך בכבשן האש. ואותו הרעב שעבר על העולם, שכתוב, ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה. ואת אלו המלכים שרדפו אנשיך אחריהם והכית אותם. והקב"ה הצילך מכולם ואיש לא יכול לעשות לך רעה. קום עשה מצות רבונך. אמר לו הקב"ה לממרא. ממרא, אתה נתת לו עצה על המילה, חייך, איני מתגלה עליו אלא בהיכל שלך. וזהו שכתוב באלוני ממרא.

פסקה יט

רבנן פתחי וכו': רבנן פתחו בביאור הפרשה, עם הכתוב הזה, לריח שמניך טובים, שמן תורק וגו', תנו רבנן. נשמה הזו של האדם, בשעה שעולה מהארץ לרקיע, דהיינו בשעה שהאדם ישן בלילה, והנשמה עומדת באותה זיהרא עלאה שאמרנו (בראשית ב' אות רפ"ט). הקב"ה מבקר אותה.

פסקה כ

תא שמע ארשב"י וכו': בוא ושמע אמר ר"ש בן יוחאי, כל נשמה של צדיק, כיון שעומדת במקום שכינת כבודו ית', דהיינו שראויה לקבל הארת חכמה, שה"ס עמידה, וראויה לישב אצלה, היינו לקבל את לבוש החסדים. שה"ס ישיבה. הקב"ה, הוא ז"א, קורא אל האבות הם חג"ת, ג' קוין שלו, ואמר להם, לכו ובקרו את פלוני הצדיק שבא, והקדימו אותו שלום משמי, כלומר שג' הקוין ישפיע לה הארת הזווג הנק' שלום. משמי. היא הנוקבא, והם אומרים, רבון העולם, אינו ראוי לאב ללכת לראות את בנו, הבן צריך לראות ולחזות ולדרוש לאביו.

פירוש מתחילה האיר ז"א להנשמה את הארת קו ימין הנקרא אברהם. וה"ס הארת החולם. ואח"כ האיר לה הארת קו שמאל, הנקרא יצחק, וה"ס הארת השורק. ונעשה מחלוקת בין ב' הקוין (כנ"ל, בראשית א' דף נ"ז אות מ"ד ד"ה והנה אחר ע"ש) ואז נסתמה הנשמה, ונסתלקו הארת ב' הקוין מהנשמה, וחזרו אל ז"א, ואמרו לו **מארי עלמא לא אתחזי לאבא. למיזל למחמי לברא**, כי נסתמה ואינה יכולה לקבל ממנו. אלא **ברא אתחזי למחמי ולמחזי ולמתבע לאבוי**, כלומר, שאמרו שהנשמה צריכה להעלות מ"ן מסוד מסך דחירק, ואז יתעורר קו אמצעי שה"ס יעקב, ואז תוכל הנשמה לקבל הארתינו. **למדמי** ה"ס ג"ר דחכמה. **למחזי** ה"ס ו"ק דחכמה. **למתבע** ה"ס לבוש החסדים. שאינה נמשכת אלא בסוד דרישה ותביעה, דהיינו העלאת מ"ן.

פסקה כא

והוא קרי ליעקב וכו': והקב"ה קורא את יעקב, ואומר לו: אתה שהיה לך צער גידול בנים, לך וקבל פניו של פלוני הצדיק שבא כאן, ואני אלך עמך וזהו שכתוב, מבקשי פניך, יעקב סלה. מבקש לא נאמר. אלא **מבקשי**: כי קאי על נשמות הצדיקים, שיעקב אבינו מקבל פניהם והם מבקשי פניו. אמר רבי חייא מתחילת הכתוב משמע זה שכתוב, זה דור דורשיו וגו'. שמשמע, שכונת הכתוב הוא על נשמות הצדיקים, שהם הדורשים של הדור.

פירוש. **יעקב** ה"ס קו אמצעי **בנים** ה"ס לידת מוחין **צערא דבנין**, ה"ס המסך דחירק המקטין הקומה מג"ר לו"ק (כנ"ל לך לך דף י"ג אות כ"ב ד"ה ונתבאר) וגורם בזה צער, אבל אי אפשר להוליד בנים שהם מוחין, זולת המסך הזה, כמ"ש שם.
וז"ש **והוא קרי ליעקב**, דהיינו אחר שהנשמה העלתה מ"ן כנ"ל בסמוך, קרי ליעקב היינו שהזמין המסך דחירק, שעליו יוצא קו אמצעי שה"ס יעקב. ואמר לו אנת דהוה לך צערא דבנין, כלומר שדרכך להמשיך מוחין על מסך הזה דחירק, תעשה גם עתה זווג הזה לצורך הנשמה. פנים ה"ס חכמה, קבלת פנים ה"ס התלבשות חכמה בחסדים. וז"ש, **זיל וקבל פני דפלניא צדיקא**, היינו, שיוציא קומת חסדים וילביש החכמה בחסדים שז"ס קבלת פנים. **ואנא איזיל עמך**, היינו כללות ז"א.

פסקה כב

א"ר יעקב וכו': אר"י אר"ח, יעקב אבינו הוא כסא הכבוד. וכן תאנא דבי אליהו, יעקב אבינו הוא כסא בפני עצמו, שכתוב, וזכרתי את בריתי יעקב. ברית כרת הקב"ה עם יעקב לבדו, יותר מהכריתת ברית עם כל אבותיו. שעשה אותו כסא הכבוד להשראתו ית' לבד מהראשונים. והוא מטעם שהראשונים שהם אברהם ויצחק אינם יכולים להאיר זולתו כנ"ל, לכן כולל בעצמו גם הארתם, ונעשה כסא בפני עצמו.

פסקה כג

רבי אליעזר הוה יתיב וכו': ר"א היה יושב והיה לומד תורה. בא אצלו רבי עקיבא, אמר לו במה עוסק מר, אמר לו במקרא הזה, שכתוב, וכסא כבוד ינחילם. מהו כסא כבוד ינחילם. זה הוא יעקב אבינו שעשה אותו כסא הכבוד בפני עצמו, לקבל תורה בעד נשמות הצדיקים. ושיעור הכתוב הוא, **וכסא כבוד**, דהיינו תורתו של יעקב, שנעשה לכסא הכבוד, **ינחילם** לנשמות הצדיקים.

פסקה כד

וקב"ה אזיל עמיה וכו': והקב"ה הולך עם יעקב, בכל ראש חדש וראש חדש, (כנ"ל באות כ"א) וכאשר הנשמה רואה, את כבוד האספקלריא, היא השכינה של רבונה, הנשמה מברכת ומשתחוית לפני הקב"ה, זהו שכתוב ברכי נפשי וגו'.

פסקה כה

א"ר עקיבא וכו': אר"ע, הקב"ה עומד עליה, על הנשמה, והנשמה פותחת ואומרת, ה' אלקי גדלת מאד וגו' כל הפרשה עד הסיום, שנאמר יתמו חטאים וגו'. ועוד אמר ר"ע. ולא זה בלבד, אלא שמשבח להקב"ה גם על הגוף שנשאר בעולם הזה, ואומרת, ברכי נפשי את ה' וכל קרבי וגו'. וכל קרבי יורה על הגוף. כלומר שתחילה משבחת הנשמה

להקב"ה על השגתה עצמה ואז אומרת ברכי נפשי את ה' ה' אלקי גדלת מאד. (תהלים ק"ד) ואח"כ משבחת לו גם על הגוף. כלומר, שזיו הנשמה נמשך למטה ומאיר אל הגוף. ואז אומרת ברכי נפשי את ה' וכל קרבי וגו' (תהלים ק"ג) שתשבחות האלו הם על אור הגוף.

פסקה כו

וקב"ה אזיל וכו': והקב"ה הולך עם יעקב, מנין לנו זה. ממקרא הזה, שכתוב וירא אליו ה' באלוני ממרא. זהו יעקב, שנקרא ממרא. הרי שהקב"ה הולך עם יעקב. ושואל, מהו השם ממרא, ואומר משום שיעקב ירש מאתים עולמות מעדן, והוא כסא, כנ"ל שנעשה לכסא הכבוד בפ"ע. ומפרש רבי יצחק, **ממרא** הוא בגימטריא רפ"א, הנה מאתים של עדן, שזכה בהם יעקב שכתוב, ומאתים לנוטרים את פריו. ושמונים ואחד שהוא בגימטריא **כסא**. הרי מאתים ושמונים ואחד שבגימטריא **ממרא** מאתים עולמות מעדן ה"ס החכמה הנק' עדן. **וכסא** ה"ס החסדים המלבישים את החכמה. וע"כ נאמר וירא אליו ה' באלוני ממרא, כי משום זה נקרא יעקב ממרא. כלומר משום שכולל בחי' עדן ובחי' כסא, שהם סוד השם ממרא, ע"כ וירא אליו ה'.

פסקה כז

אמר ר' יהודה וכו': אר"י מהו **באלוני**, אם ממרא זה יעקב למה נאמר באלוני ממרא, ואומר, באלוני, רצונו לומר, תקפו. והוא כמו שכתוב, אביר יעקב. כלומר באלוני ממרא הוא כמו שהיה כתוב כאן, אביר יעקב. כי אלוני פירושו אביר ותוקף, וממרא זה יעקב. **והוא יושב פתח האהל וכו'**: זהו שכתוב ה' **מי** יגור באהלך וגו'. כלומר פתח האהל ה"ס הארת קו הימין, שה"ס חסדים מכוסים, וה"ס הארת נקודת החולם שנקרא **מ"י** דאלקים, (כנ"ל בראשית א' דף ט"ז אות ט' ד"ה ותדע) המרומז בסו"ה **מי** יגור באהלך וגו'. דהיינו בהמלה **מ"י**.

כחום היום וכו': שכתוב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. דהיינו הארת קו השמאל, שה"ס הארת נקודת השורק שנקראת **אל"ה** דאלקים. שה"ס הארת חכמה בלי חסדים, המכונה יציאת השמש מנרתיקה, כי אין אור החכמה מאירה אלא בנרתיק מחסדים. וכשמאירה בלי חסדים היא שורפת, בסו"ה **כחום היום**. ואז הרשעים נדונים בה. אבל הצדיקים מתרפאים בה. כי מגלים מ"ן וממשיכים חסדים להלביש החכמה. וזהו שמרמז הזהר את פירושו של כחום היום, בהכתוב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה, ללמדינו, שאין אור השמש הזה מרפא אלא **בכנפיה**, דהיינו

בלבוש החסדים המכסים על תוקפה של השמש כמו כנפים. ומטרם ביאת הכנפים מקו האמצעי ה"ס **כחום היום**, ששורפת אז.

פסקה כח

אמר רבן יוחנן בן זכאי וכו': אריב"ז, באותה שעה, היינו בעת שהנשמה היא בבחי' כחום היום, הולך הקב"ה, שהוא ז"א, כדי להשפיע להנשמה. כלומר, שהולך ממקום למקום בסוד **תלת דוכתי**, (כנ"ל בראשית א' דף כ' אות י"ב ע"ש) שאומר **שמא דא כלילא בתלת דוכתו**, וכן הולך מפתח האהל, שה"ס מקום החסדים הנעלמים בסוד **מ"י** וקו ימין. אל המקום שה"ס **כחום היום**, שה"ס **אל"ה** וקו שמאל. ואח"כ אל מקום בחינת יעקב שה"ס קו אמצעי. כמ"ש לפנינו.

ובגין דשמעין אבהתא וכו': ומשום שהאבות אברהם ויצחק שמעו שהקב"ה היינו כללות ז"א, הולך אל הנשמה, כלומר שהאבות הרגישו שהנשמה היא במצב כחום היום, שצריכה למקום הלבשת החסדים. הם מבקשים מן יעקב שילך עמהם ולהקדים לה להנשמה שלום, כלומר שימשיך על מסך דחירק שלו קומת החסדים, המכרעת בין אברהם ויצחק, ואז מתלבשת החכמה בחסדים, שה"ס **שלום**. והטעם שנקראת **שלום**, הוא, כי מטרם הכרעת, קומת החסדים, ב' הקוין נמצאים במחלוקת (כנ"ל בראשית א' דף נ"ז ד"ה והנה אחר) אלא ע"י קומת החסדים, שה"ס קו האמצעי, נעשה שלום ביניהם.

פסקה כט

ואינון קיימין עלוהי וכו': והם, אברהם ויצחק עומדים על הנשמה, כלומר, אחר שיעקב השפיע החסדים בסוד קדימת השלום, מאירים אליה גם ב' הקוין שהם אברהם ויצחק, שכתוב וישא עיניו וירא היינו הנשמה והנה שלשה אנשים נצבים עליו, שלשה אנשים, הם האבות, אברהם יצחק ויעקב. הנצבים עליו, ורואים מעשים הטובים שעשתה הנשמה. כלומר, שרואים המ"ן של הנשמה, ומשפיעים לה מיין דוכרין.

וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה וכו': משום שראתה שכינת כבודו ית' עמהם, וזהו שכתוב, על כן עלמות אהבוך.

פירוש. כי רומז על הכתוב שפתח בו בתחילת המאמר. לריח שמניך טובים כשמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך. שהוא מתבאר עם כל המבואר עד כאן. **לריח**, ה"ס המ"ן שהנשמה מעלה, להמשיך הארת השלום של יעקב דהיינו קומת החסדים כנ"ל, ואז מתלבשת החכמה בחסדים, וע"כ, **שמניך טובים** שהמוחין מקובלים בסוד שמן הטוב. **שמן תורק** היינו **כחום היום**, שאז מסתלקים ב' הקוין מהנשמה ואינם יכולים להאיר כנ"ל, ונבחן אז **שהשמן**, שה"ס המוחין, **מורק** מהנשמה. שה"ס הארת נקודת השורק

כנ"ל. אמנם אח"כ בביאת החסדים מיעקב, מושגת הארת החכמה מסוד נקודת השורק הזאת, כנ"ל, הרי, אשר, **כשמן תורק**, שבשעת הארת נקודת השורק, מושג **שמך**, שה"ס גילוי השכינה, שהיא **שמו** של הקב"ה. ועכ"ז כל חשקה של הנשמה היא להמשיך החסדים דקו ימין, שה"ס מ"י, וזהו שמסיים הכתוב **על כן עלמות אהבוך**, היינו החסדים הנעלמים מסוד מ"י, שהם ג"ר דבינה, משם דוקא אוהבות הנשמות להמשיך. וזהו שמבואר בהכ' **וירא**, היינו גילוי שכינה, ע"י הארת השורק אחר שמתלבשת בחסדים ואז **וירץ לקראתם**, לקבל בעיקר, **מפתח האהל** שה"ס **מ"י** וזהו שכתוב **על כן עלמות אהבוך**. דהיינו החסדים המכוסים מחכמה הנקראים עלמות, שהנשמות אוהבים אותם ביותר כנ"ל.

פסקה ל

דבר אחר, וירא אליו ה' באלוני ממרא וכו': רבנן פתחו בכתוב הזה, שמדבר בשעת פטירתו של אדם וכו' (אין צריך פירוש).

פסקה לב

תנו רבנן כשחלה וכו': כשחלה רבי אליעזר הגדול ונסה למות, אותו היום היה ערב שבת והושיב לימינו את הורקנוס בנו. והיה מגלה אליו עמוקות ונסתרות, והורקנוס לא היה מקבל ממנו בתחילה בדעה מלאה, כי חשב שדעתו אינה מיושבת עליו, לאחר שראה שדעתו של אביו מיושבת עליו, קבל ממנו מאה ושמונים ותשעים סודות עליונים.

פסקה לג

כד מטי לאבני שיש טהור וכו': כשהגיע להסוד של אבני שיש המתערבים במים עליונים בכה רבי אליעזר והפסיק מלדבר. אמר קום ולך שמה בני. אמר לו למה. אמר לו אני רואה שאמהר לעבור מהעולם, אמר לו לך ואמור לאמך, שיסתלקו התפילין שלי למקום עליון. כלומר, שרמז לה על הסתלקותו, ואחר שאסתלק מהעולם ואבא כאן לראות אותם היינו לבני המשפחה לא יבכו, כי הם עמי קרובים עליונים ולא תחתונים, ודעת אנוש לא משיג בזה.

פסקה לד

עד דהוו יתבי וכו': עוד שהם יושבים, נכנסו חכמי הדור לבקרו וקלל אותם על שלא באו אליו לשמשו, דתנן, גדולה שמושה יותר מלמודה. בינתים בא רבי עקיבא. אמר לו עקיבא עקיבא, למה לא באת לשמשיני. א"ל, רבי, לא היה לי זמן פנוי. כעס ואמר, תמה אני עליך אם תמות מיתת עצמך. וקללו שמיתתו יהיה קשה מכולם. כלומר, שקלל גם

את שאר חכמים שלא באו לשמשו, שלא ימותו מיתת עצמם, ואמר, שמיתת ר"ע תהיה קשה מכולם.

פסקה לה

בכי ר' עקיבא וכו': בכה ר"ע ואמר לו, רבי, למדני תורה. פתח פיהו רבי אליעזר במעשה מרכבה. בא אש וסבבה את שניהם. אמרו החכמים, משמע מזה, שאין אנו ראוים וכדאים לזה, דהיינו לשמוע עתה דברי תורתו. יצאו להפתח שבחוץ וישבו שם, היה מה שהיה והלך האש.

פסקה לו

ואוליף בבהרת עזה וכו': ולימד, בסוד, בהרת עזה כשלג, שלש מאה הלכות פסוקות, ולימדו רי"ו טעמים שבהפסוקים שבשיר השירים. ועיניו של ר' עקיבא היו מורידות מים. וחזר האש והקיפם כבתחילה. כשהגיע להפסוק סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני, לא היה יכול עוד ר' עקיבא לסבול, ונשא קולו בבכי וגעה כמו שור, ולא היה יכול לדבר מפחד השכינה שהיתה שם.

פסקה לז

אורי ליה וכו': ולימד אותו כל עמוק, וסודות עליונים, שיש בשיר השירים והשביע אותו שבועה, שלא ישתמש בשום פסוק שבו, בשביל שלא יחריב הקב"ה את העולם בסבתו, כי אין רצון לפניו, שישתמשו בו הבריות, מרוב קדושה שיש בו. אחר כך, יצא ר' עקיבא, וגעה, ועיניו נובעות מים. ואמר, ווי רבי ווי רבי, שהעולם ישאר יתום ממך, נכנסו אצלו כל שאר החכמים, ושאלו אותו והשיב להם בדברי תורה.

פסקה לח

הוה דחיק ליה וכו': נעשה צר לו לרבי אליעזר. הרים שתי זרועותיו ושם אותן על לבו, פתח ואמר, ווי עולם, עולם העליון חזר לסלק ולגנוז, כל אור וכל הארה מן עולם התחתון, כמו שהיה מטרם ביאתו להעולם. ווי לכם שתי זרועות, ווי לכם שתי תורות, שתהיו נשכחים ביום הזה מן העולם והזהר מסיים על זה, ואומר שאמר רבי יצחק, כל ימיו של רבי אליעזר, היתה, ההלכה מאירה מפיו כיום שניתנה על הר סיני.

פסקה לט

אמר אורייתא גמרית וכו': אמר רבי אליעזר, תורה למדתי וחכמה הבנתי ושימוש תלמידי חכמים. עשיתי, שאפילו כל בני העולם יהיו סופרים, לא יספיקו לכתבם. ולא חסרו תלמידי מחכמתי אלא כמכחול בעין, כשיעור הטפה שהעין מוציאה כנגד טפת המכחול שנחנסה בה, ואני לא חסרתי מחכמת רבותי אלא כשיעור מי ששותה בים. ומסיים ע"ו

הזהר, ולא אמר זה, אלא כדי להחזיק טובה לרבותיו יותר מעצמו. כלומר, מה שאמר שהוא החסיר מרבותיו כשותה בים, שהיא שיעור גדול ממכחול בשפופרת, שאמר על תלמידיו. היינו כדי להחזיק טובה לרבותיו יותר מעצמו.

פסקה מ

והוו שאלין מניה בההוא סנדלא דיבום: והיו שואלים ממנו בדינו של סנדל דיבום אם מקבל טומאה, עד שיצאה נשמתו ואמר טהור.

ולא הוה תמן ר"ע וכו': ולא היה שם רבי עקיבא, בשעת פטירתו. במוצאי שבת מצאו ר' עקיבא שמת, קרע את מלבושיו. וגרד את בשרו, ודם היה יורד ונמשך על זקנו, והיה צועק ובוכה יצא לחוץ ואמר: שמים שמים, אמרו אל השמש והלבנה, אשר האור שהיה מאיר יותר מהם, הנה נחשך.

פסקה מא

אמר ר' יהודה וכו': אר"י בשעה שנשמת הצדיק רוצה לצאת מהגוף, היא שמחה מפני שהצדיק בטוח עם מיתתו, כי יקבל את שכרו. וזהו שכתוב וירא וירץ לקראתם, היינו כנגד ג' המלאכים שבאו עם השכינה לקבל נשמתו (כנ"ל אות ל') בשמחה לקבל פניהם של המלאכים. מאי זה מקום מקבל פניהם, מפתח האהל כמו שאמרנו (לעיל אות כ"ז). וישתחו ארצה. אל השכינה כלומר, הנשמה השתחוה אל השכינה שבאה אצלה. והשכינה נקראת ארץ, כנודע.

פסקה מה

הורמנותא דמלכא אתחזי וכו': הרשות ורצון של המלך, דהיינו השכינה, נראה בשלשה גוונין. שהם לבן אדום ירוק, והם ג' גוונין שבעין. גוון אחד, הוא מראה הנראה לעין מרחוק, והעין אינה יכולה לעמוד בבירור במה שרואה, משום שהוא מרחוק. עד שהעין מקבל ראיה מועטת על ידי קמיצה שלה. כמ"ש להלן. וע"כ כתוב, מרחוק ה' נראה לי. וה"ס הארת קו האמצעי ע"י מסך דחירק. שאין פתיחה להאורות זולתו (כנ"ל ב"א דף ט"ז ד"ה וזה).

פסקה מו

גוון תניין וכו': גוון השני, הוא, ראיית העין בהסתימה שלה. כי גוון זה אינו נראה לעין זולת ע"י מעט סתימה שמקבלת, ואינה ראיה ברורה. כי דרך ראיתו היא, שסותם העין, ואח"כ פותחה מעט, ואז מקבלת מראה הזאת. ומראה זו צריכה פתרון, כדי לעמוד על מה שקבלה העין, כי הוא אינה ברורה כנ"ל. וע"כ כתוב, מה אתה רואה. וה"ס הארת

קו שמאל מסוד נקודת השורק, שהאורות אז בסתימה מטעם חסרון חסדים (כנ"ל ב"א דף ט"ו ד"ה בעת).

פסקה מז

גוון תליתאה וכו': גוון השלישי. הוא זהר אספקלריאה, שאינו נראה בה כלל, לבד מבעת גלגול העין, כי כשהעין נסתמת עם סתימה, ומגלגלים אותה בגלגול, נראה בגלגול הזה האספקלריאה דנהרא. וה"ס הארת קו ימין מסוד נקודת החולם. אבל אי אפשר לה להעין לעמוד בגוון שלישי הזה, זולת בראית הארת הזהר על ידי הסתימה שבעין, שהוא גוון הב', בהתכללות גוון הא'.

פסקה מח

ועל דא כתיב וכו': ועל כן כתוב, היתה עלי יד ה'. ויד ה' עלי חזקה. דהיינו משום שהראיה הוא בסתימת העין, שהוא גבורה ותוקף. וכולם מושגים לנביאי האמת, דהיינו ב' גוונים הראשונים. מלבד משה, נאמן העליון, שזכה להסתכל למעלה, במה שלא נראה הזהר בו כלל. דהיינו בגוון הג', שהוא אספקלריאה המאירה, כמבואר.

ביאור הדברים. כי הוקשה לו להסתרי תורה, שכתוב בפרשת וארא, וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי הוי"ה לא נודעתי להם. והרי כאן נאמר באברהם, וירא אליו הוי"ה. הרי שנגלה בשם הוי"ה גם לאבות. ובכדי לישב את זה, האריך לבאר היטב ההפרש בין מראה הנבואה של האבות, ובין מראה הנבואה של משה. ומוכיח, שאע"פ שכתוב כאן וירא אליו הוי"ה, עכ"ז ה"ס השכינה, הנקראת אספקלריאה שאינה מאירה. כמו שמסיים באות מ"ט.

וכבר ידעת שאין המוחין נמשכים זולת בסוד ג' קוין הנמשכים מג' נקודות, חולם שורק חירק. שנקודת החולם ה"ס חסדים מכוסים וה"ס מ"י דאלקים. ונקודת השורק. ה"ס אתוון אלה דאלהים, והוא אור סתום, להיותו אור חכמה בחסרון חסדים, שאין אור החכמה מאירה בלי חסדים, וע"כ הוא סתום. עד שבא נקודת החירק שה"ס קומת ו"ק, ומכריע ביניהם שבכחו נכללים ב' הקוין זה בזה. כנ"ל (דף י' ד"ה ובגין) גם ה"ס או"א וישסו"ת וז"א. שחולם ה"ס או"א. ושורק ה"ס ישסו"ת. וחירק ה"ס ז"א (כנ"ל ב"א דף רצ"ג ד"ה ר' אבא).

וזה אמרו **הורמנותא דמלכא** דהיינו השכינה שה"ס רצון המלך, **אתחזי בתלת גוונין**, היא מתגלית להנביאים בג' גוונים. שהם מכונים ג' גווני עינא. והוא מתחיל מתתא לעילא. דהיינו מקו אמצעי, שה"ס נקודת החירק ואמר **גוון חד**. **חיזו דאתחזי לעינא מרחיק**, שפירושו, **ועינא לא יכיל לקיימא בבריורו דחזי בגין דאיהו מרחוק**. גוון אחד. הוא מראה

הנראה להעין מרחוק. שפירושו, שהעין אינה יכולה לעמוד בבירור במה שרואה משום שהיא מרחוק. פירוש. כי גוון זה דקו האמצעי ה"ס קומת החסדים היוצאת על המסך דז"א שה"ס בחי"א, שקומה זו ה"ס קומת ו"ק דהיינו חסדים בלי חכמה, (כנ"ל בראשית א' דף מ"ח ד"ה ונמשכה) וראיה פירושה חכמה, וז"ש **ועינא לא יכיל לקיימא בבריורו דחזי** שאינה יכולה לראות בבירור, **בגין דאיהו מרחוק**, משום שגוון זה רחוק מחכמה. והחכמה ה"ס הראיה כנ"ל וז"ש **עד דנטיל עינא חיזו זעיר בקמיטו דיליה** כלומר, עד שגוון זה של העין, נכלל בקו השמאל, שה"ס הארת נקודת השורק, ושם מקבלת העין ראיה מועטת, בכח הקמיצה שלה כלומר משום שקו השמאל מקומץ מחסדים ואינו יכול להאיר החכמה שלו בלי חסדים לפיכך בכח החסדים שהסתימה דקו שמאל מקבלת מקו אמצעי, כדי להפתח מסתימתו, בשיעור הזה הוא מאיר החכמה שלו אל קו האמצעי, ונכנס בו החכמה אע"פ שתכונתו הוא בחינת ו"ק ורחוק מחכמה. ונמצא שגוון זה דקו אמצעי **נטיל חיזו זעיר בקמיטו דיליה** שנוטל ראיה מועטת בהקמיצה וסתימה שלו, ומה שאומר ראיה מועטת. להורות שהג"ר דחכמה אינם מאירים בה, אלא רק ו"ק דחכמה (כנ"ל ב*א דף רס"ג ד"ה לבתר ע"ש). והו"ק כלפי הג"ר נבחן כראיה מועטת. וז"ש **מרחוק ה' נראה לי**. שהכתוב הזה קאי על קו האמצעי שמבחינת עצמו הוא רחוק מחכמה, להיותו בחינת ו"ק. אבל מבחינת התכללותו בקו השמאל מקבל **חיזו זעיר**, ואז נאמר מרחוק ה' נראה לי כי הראיה מקובלת דוקא בקו האמצעי שהוא רחוק ולולא קו האמצעי לא היה נגלה הראיה כלל. (כנ"ל ב"א דף רס"ד ד"ה באצבען ע"ש).

וזה אמרו. **גוון תניין**. **חיזו דהאי עינא בסתימו דיליה**, גוון ב', הראיה, דהיינו אור החכמה, שבגוון זה, הוא בסתימה שלו, כי הוא קו השמאל והארת השורק, שמבחינת עצמו הוא סתום ואינו מאיר, מפאת חוסר חסדים, וע"כ גוון החכמה שבו הוא סתום. **דהאי גוון לא אתחזי לעינא**, **בר בכתימו זעיר דנקיט ולא קיימא בבריורו** וגוון זה, דהיינו החכמה, אינה נראית בהעין, זולת במעט הסתימה שמקבל מגוון הא' שהוא קו אמצעי, ואינו מאיר ברור. כלומר, כיון שמחוסר חסדים הוא, ואינו יכול להאיר זולת בהתכללות קו האמצעי, שהוא בחינת ו"ק כנ"ל כדי לקבל ממנו חסדים, נמצא בהכרח, שאינו יכול להאיר זולת **בסתימו זעיר דנקיט** מגוון הא'. ומשום זה **ולא קיימא בבריורו**, שאינו מאיר ברור, דהיינו בג"ר דחכמה, אלא בו"ק דחכמה, שאינה ברורה כל כך כמו הג"ר דחכמה. ודרך הארתו של גוון זה שהוא הארת השורק וקו שמאל, הוא **סתים עינא**, תחילה ממשיכין בה הארת החכמה, בלי חסדים, שהעין נסתם ממנה ואינה מאירה כלום, (כנ"ל דף ט"ז ד"ה וכבר מ"ש) ואחר כך, **ופתח זעיר**, דהיינו שעל ידי התכללות בגוון הא', הוא

פותח אותה להאיר מעט. כלומר להאיר בו"ק דחכמה ולא בג"ר, כנ"ל. ואז, **ונקיט ההוא חיזו**, ומקבלת שיעור הראיה הזו, דהיינו ו"ק דחכמה.

וז"ש **וגוון דא אצטריך לפתרונא**, וגוון ב' הזה הוא בחינת חלום. ונצרך לפתרון, כלומר, גוון זה הוא סתום מבחינת עצמו, מפאת חסרון חסדים כנ"ל. וע"כ נקרא הארתו אור אחורים. שה"ס הארת החלומות הכתובים במקרא. והסוד הוא, שהוא מחכה על פתרון, שפירושו, להארת אור החסדים, שאז ע"י התלבשות בחסדים נמשך אור החלום להתקיים בהקיץ. וז"ש **וגוון דא אצטריך לפתרונא, לקיימא על מה דנקיט עינא**. שע"י הפתרון, שפירושו התלבשות באור החסדים מגוון הא', נמצא מתקיים הארת החכמה שקבל העין בסוד הארת השורק וקו שמאל. ואם אינו משיג אור החסדים מגוון הא', אין אור החלום הזה מתקיים כלל, ואינו נודע, ודומה כמו שלא היה כלל. ומטעם הזה מכונה הארת הגוון הב' הזה בשם חלום. להיותו בלתי מתקיים כלל בלי פתרון. **ועל דא כתיב מה אתה רואה** שהוא מטעם היותו בלתי מושג מטרם הפתרון, כמבואר.

וזה אמרו. **גוון תליתאה, הוא זהר אספקלריא, דלא אתחזי ביה כלל, בר בגלגולא דעינא**. גוון הג' שה"ס הארת נקודת החולם, שהוא חסדים מכוסים, דהיינו בחינת האור של חג"ת דז"א, הנקרא אספקלריאה המאירה, הרי אור זה אינו נמצא כלל בהעין זולת בשעת **גלגולא דעינא**, דהיינו **כד איהו סתים בסתימו**, בעת שהעין סתים ואינו מאיר דהיינו בשעה שרק הארת השורק מאיר בה בלבדו, שאז **ומגלגלין ליה בגלגולא**, על תלת נקודין חולם שורק חירק, **ואתחזאי בהאי גלגולא** ונראה בגלגול הזה גם הארת החולם, שהיא בחינת האור של **אספקלריאה דנהרא**, דהיינו חסדים מכוסים מחכמה. אבל, **ולא יכיל לקיימא בההוא גוון**, אבל העין, אינה יכולה להשאר באותו הגוון של נקודת החולם, כי לחסדים מגולים בחכמה היא צריכה, **בר, דחזי זהר מנהרא בסתימו דעינא** אלא, שהעין רואה הזהר המאיר בתוך הסתימה של העין, דהיינו רק שמלבישה את הארת החכמה, אשר בגוון הב', שהוא הארת נקודת השורק, בתוך החסדים שהשיגה. ואז מאיר בה בעיקר אור החכמה. ולפיכך, היא נבחנת לאספקלריאה שאינה מאירה, כי הארת נקודת החולם אינה נשארת בה. **ועל דא כתיב היתה עלי יד ה' וגו'** כי מתוך שמקבלת בעיקר מב' גוונין הראשונים שהם הארת חירק ושורק, שהם מצומצמים כנ"ל, ע"כ נקראת הנוקבא יד ה'. שהוא מלשון כח וגבורה. וכן ויד ה' עלי חזקה. וזהו שמסיים **וכלהו מתפרשן מנביאי קשוט**. שב' גוונין הראשונים מאירים בעיקר במראה אל נביאי האמת. דהיינו רק בחינת אספקלריאה שאינה מאירה. **בר משה מהימנא עלאה דזכה לאסתכלא לעילא במה דלא אתחזי כלל**. חוץ ממשה נאמן העליון שהוא זכה להסתכל

למעלה בבחינת הארת החולם, במה שאינה נראית כלל. דהיינו בחינת אספקלריאה המאירה כנ"ל.

פסקה מט

וירא אליו וכו': וירא אליו, פירושו, שהשכינה נראית ונגלית אליו, תוך אלו המדרגות המתחברים בבחינותיה, דהיינו מיכאל לצד ימין, גבריאל לצד שמאל רפאל לצד הפנים, אוריאל לאחור.

ביאור הדברים. כי אחר שביאר לנו, ההפרש מנבואת משה לנבואת האבות, הוא מוכיח אשר הכתוב **וירא אליו הוי"ה**, פירושו גילוי השכינה בסוד ג' הגוונין דגלגולא דעינא. ומה שכתוב כאן השם הויה, היורה על אספקלריאה המאירה, היינו רק בדרך השפעה אל השכינה בעת הגלגול, כי אז מתראה אספקלריאה המאירה, שה"ס הויה, בעת המשכת קו ימין, שה"ס הארת החולם, (כנ"ל בדיבור הסמוך) אמנם אחר הגלגול, היא נשארת בעיקר בסוד ב' הקוין שמאל ואמצע, כנ"ל. כי ע"כ היא נקראת אספקלריאה שאינה מאירה. וז"ש **וירא אליו**, **אתחזי ואתגלי ליה שכינתא**, דהיינו הנוקבא. ומ"ש **הוי"ה**, הוא בבחינת השפעה להנוקבא בעת הגלגול, כמבואר.

וכבר ידעת, שב' כסאות הם באצילות. כסא העליון ה"ס בינה, שנעשית **כסא** לחכמה. שפירושו, שאין החכמה מגולית אלא על ידיה, כסא התחתון ה"ס הנוקבא, שפירושו, שאין המוחין דז"א מתגלים אלא על ידי הנוקבא. כנ"ל בדיבור הסמוך, כי ע"כ היא נקרא **עינא**, ע"ש. וארבעה הרגלין שכסא העליון עומד עליהם, הם חג"ת דז"א, והנוקבא. אשר חג"ת דז"א ה"ס ג' הקוין, הנמשכים בסוד ג' הנקודות חולם שורק חירק המאירים בהבינה, והנוקבא ה"ס רגל רביעי המקבלת מהם, והיא עומדת אז מאחורי חג"ת דז"א. (כנ"ל דף ה' ד"ה ואע"ג ע"ש) ואח"כ כשהנוקבא חוזרת לבחינת המוחין דפב"פ, ונעשית כסא בפני עצמה אל ז"א (כמ"ש שם) נמצאים הד' רגלין שלה, בסוד ד' המלאכים מיכאל גבריאל רפאל אוריאל. אשר מיכאל גבריאל רפאל נמשכים מג' הקוין חג"ת, שהם ג' רגלי הכסא העליון. וע"כ הם כאן **בפנים**. כמו החג"ת העומדים שם בפנים. ואוריאל נמשך מרגל הד' של כסא העליון, שה"ס הנוקבא העומדת שם באחורי חג"ת כנ"ל, וע"כ גם המלאך אוריאל נמצא כאן באחורי הנוקבא. וז"ש **גו אינון דרגין דאתחברו בסטרוי**, דהיינו תוך ד' המדרגות שנתחברו להיות ד' רגלין בכסא העליון, שהם כאן בהנוקבא, ד' מלאכים. **מיכאל** וכו', **אוריאל לאחורא**, להיותו בחינת רגל הד' כמו רגל הד' של כסא העליון הנמצא גם שם באחורים, כמבואר. אמנם זה אמור בסוד שד' המלאכים נושאים את הכסא להזווג, דהיינו בעת גלגולא דעינא. כנ"ל בדיבור הסמוך. אבל אח"כ נשארת

הנוקבא בסדר אחר, אשר אוריאל בא בפנים ורפאל באחור. אשר מבחינה זו נקראת הנוקבא אספקלריאה שאינה מאירה, כנ"ל בדבור הסמוך. (ועי' במדבר אות ל"א)

ועל דא אתגליא וכו': ומשום זה נתגלה עליו השכינה באלונים האלו, צללי העולם, כדי להראות לפניהם ברית הראשון, הרשימה הקדושה שהיה בכל העולם בסוד האמונה. פירוש, כי יש ב' נקודות בהמלכות, (כנ"ל בהקדמת הזהר, דף נ"ו ד"ה גליפי) האחת היא נקודה האמצעית שבכל העולם, הן ממקומות הישוב והן ממקומות המדבר. וה"ס הנקודה דצמצום א'. נקודה ב' ה"ס נקודה אמצעית של מקומות הישוב בלבד, ולא מכל העולם, וה"ס הנקודה דצמצום ב'. וכנגדם יש שני בריתות כנגד חיתוך ופריעה, ברית הא' הוא כנגד נקודה האמצעית מכל העולם, והוא סוד החיתוך של הערלה. וברית הב' הוא כנגד נקודת הישוב, והוא סוד הפריעה. וסוד **אלוני ממרא**, ה"ס דינין קשים הנמשכים מנקודה האמצעית שבכל העולם. וזה אמרו, **ועל דא אתגליא עליה שכינתא בהני אלוני**, **צולמין דעלמא**, וע"כ נגלה עליו השכינה באלוני ממרא, שהם צללים של כל העולם, כלומר שהם נגד נקודה האמצעית של כל העולם, **בגין לאחזאה קמייהו ברית קדמאה** כדי להראות לפניהם ברית הראשון, דהיינו סוד חיתוך הערלה, שה"ס **רשימו קדישא דהוה בכל עלמא ברזא דמהימנותא**, שהוא כנגד רשימה הקדושה שהיה בכל העולם בסוד הנוקבא, הנקראת אמונה. דהיינו כנגד הנקודה הא', שהיתה בצמצום א', האמצעית מכל העולם, שממנה נמשך ברית הראשון שהוא סוד החיתוך של הערלה. כמו שיתבאר ענין זה להלן בדף כ' ד"ה וזה ע"ש.

פסקה נ

והוא יושב פתח האהל וכו': שואל, מאן פתח האהל. ואומר, זהו המקום שנקרא ברית, היא סוד האמונה. דהיינו הנוקבא. כחום היום, בזה הסוד נתדבק בו אברהם, שהוא תוקפו של צד הימין, המדרגה שלו. פירוש, כי יש ב' מיני דינין, דינין דנוקבא, הנמשכים מכח הצמצום שבה וה"ס פתח האהל. ודינין דדכר, שהם נמשכים מכח הארת נקודת השורק. וה"ס **כחום היום**. דהיינו בזמן שהשמש, שה"ס אור החכמה, מאיר בלי נרתק החסדים, שאז מושפע ממנו חום גדול. שהסו"ה, אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני השמש. וז"ש שהוא **תוקפא דסטרא דימינא**, דהיינו גבורות הזכר, הנבחן לימין. ואלו ב' מיני דינים, ה"ס צדיק וצדק. כמו שמבאר לפנינו.

פסקה נא

פתח האהל וכו': פתח האהל, ה"ס שער הצדק, הפתח של האמונה, שהיא הנוקבא. שה"ס הדינין דנוקבא כנ"ל. ונקראת פתח כי אז נכנס אברהם באותו הרשימה הקדושה של ברית מילה. ולולא זה לא היה נכנס בברית מילה, משום זה נקרא פתח.

כחום היום, דא צדיק וכו': כחום היום, הוא בחינת צדיק, מדרגת חיבור האחד, שנכנס בו מי שנמול ונרשם בו הרשימה הקדושה, כי הוסר ממנו הערלה, ונכנס בהארת ב' מדרגות הללו, צדיק וצדק, שהם סוד האמונה.

פירוש. צדיק וצדק, הם יסוד ומלכות, אבל ב' שמות הללו יורו על זווג הגדול של זו"ן לגלות המוחין דחיה. וכל זמן שיש אחיזה כל שהיא לקליפות ודינין, אין הזווג הזה יכול להתגלות, ולפי"ז לא היה אפשר לגילוי המוחין הללו, מטרם גמר התקון, והעצה לזה ה"ס ברית מילה. והוא, כי נתבאר, שכללות הדינין הם ב' בחינות, מבחינת הנוקבא ומבחינת הדכר. (כנ"ל בדבור הסמוך). והם הפכים זה לזה, ואי אפשר ששניהם ישמשו במקום אחד, כי אין ב' הפכים באים במקום אחד. לכן באתערותא דלתתא על ידי מצות המילה מביאים ב' מיני הדינים במקום אחד בסוד היסוד העליון, ואז מכחישים זה את זה כטבע ההפכים, ומתבטלים שניהם. וכיון שנתבטלו, תכף מתגלה הזווג דצדיק וצדק, והמוחין הגדולים מתגלים. וז"ס מעשה המילה, כי האיזמל החותך, היא נמשך מדינין דנוקבא. והערלה היא דינין דדכר, ונמצא האיזמל מעביר את הערלה, שהדינין דנוקבא מבטלים את הדינין דדכר. ולפעמים הצורך הוא להיפך, שהדינין דדכר יבטלו את הדינין דנוקבא. ע"ד שאמרו ז"ל על הפסוק ואת והב בסופה. (ברכות נ"ד) ומובא ברש"י על הפסוק ו אשד הנחלים (במדבר כ"א), שהיו שם ב' הרים, באחד היו נקעים, שה"ס דינין דנוקבא. ובהשני היו שדים בולטות כנגד הנקעים, שה"ס דינין דדכר. והאמוריים נתחבאו בנקעים, להמטיר משם חצים על ישראל בעת שילכו בין ההרים. ועשה הקב"ה נס, שנתקרבו ב' ההרים ונעשו אחד, ונכנסו הבלוטות של זה, דהיינו הדינין דדכורא, בהנקעים של זה, שהם הדינין דנוקבא. והאמוריים נמחצו ביניהם. הרי שעל ידי ביאת ב' ההפכים במקום אחד נתבטלו הדינין דנוקבא, כי האמוריים שבתוך הנקעים נהרגו. אבל כאן במילה עיקר הצורך הוא לבטל דינין דדכר. שה"ס הערלה. אמנם באמת שניהם מתבטלים. כנ"ל ואין להאריך.

וזה אמרו, **פתח האהל רזא דתרעא דצדק**, כי הדינין דנוקבא שנקראת **אהל** הם מבטלים ומעבירים את הערלה, שה"ס הדינין דדכר, נמצא שנעשו **שער** לשלמות המלכות בסוד השם **צדק** ונבחנת לשער, **דכדין עאל ביה אברהם בההוא רשימא קדישא**. כי על ידי

שהדינין דנוקבא העבירו את קליפת הערלה, נכנס אברהם לקבל אלו המוחין הקדושים המתגלים בזווג צדיק וצדק, ע"כ נבחנים לשער. **כחום היום**. **דא צדיק**, כלומר, אחר שהדינין דנוקבא העבירו את הערלה שהיתה דבוקה בהיסוד. בסוד **כחום היום** כנ"ל, נגלה בו השם **צדיק**, בסוד **הפריעה**, שהוא נוטריקון **פרע י"ה**. **דרגא דחבורא חדא**, היא המדרגה של חבור האחד, דהיינו של החיבור הגדול, דצדיק וצדק המגלה המוחין הגדולים, **דעאל ביה מאן דאתגזר וכו'** דהיינו אחר שנעברו כל הדינים והקליפות בסוד **החיתוך**, מתגלים המוחין די"ה בסוד **הפריעה**. **ועאל בקיומא דתרין דרגין אלין**, שהם צדיק וצדק כמבואר.

פסקה נב

והנה שלשה אנשים וכו': אלו הם ג' מלאכים, שליחים, שהם מתלבשים באויר, ויורדים לעולם הזה בצורה של אדם. והיו ג' כעין למעלה, דהיינו חג"ת דז"א, משום שהקשת, דהיינו הנוקבא, אינה נראית אלא בג' גוונים: לבן אדום וירוק, וכן הוא ודאי. דהיינו כמו הגוונים של חג"ת דז"א.

פסקה נג

ואלין אינון וכו': ואלו ג' אנשים הם ג' גוונים, גוון לבן, גוון אדום, גוון ירוק. גוון לבן, הוא מיכאל, משום שהוא צד ימין, שהוא נמשך מחסד דז"א, הנבחן ללבן, גוון אדום זה גבריאל, שהוא צד שמאל, הנמשך מגבורה דז"א, הנבחן לאדום. גוון ירוק זה רפאל. הנמשך מת"ת דז"א שהוא ירוק. ואלו הם ג' גוונים של הקשת, אשר הקשת, שהיא הנוקבא, אינה נראית זולתם. (כנ"ל בראשית א' דף ע"ה אות ע ') ומשום זה, וירא אליו, כי גילוי השכינה הוא בג' גוונים הללו. כלומר, שהכתוב והנה שלשה אנשים וגו', הוא ביאור על הכתוב וירא אליו ה', אשר וירא אליו פירושו, שנתגלה לו השכינה, והגילוי היה ע"י גילוי ג' גוונים, שעליהם מסיים הכתוב והנה שלשה אנשים נצבים עליו, דהיינו מיכאל גבריאל רפאל. וכבר נתבאר ענין זה, שהם נמשכים מג' הקוין דז"א, הנמשכים מג' נקודות חולם שורק חירק דבינה, כנ"ל (דף י"ח ד"ה וכבר ע"ש). ואין להכפיל דברים.

פסקה נד

וכלהו אצטריכו וכו': וצריכים לכל ג' המלאכים. כי אחד היה לרפאהו מן המילה. וזהו רפאל, שהוא בעל הרפואות. ואחד היה לבשר לשרה שתלד בן, וזהו מיכאל, משום שהוא הממונה על צד הימין, וכל טוב והברכות שמצד ימין נמסרו בידיו.

פסקה נה
וחד להפכא וכו': ואחד היה להפך את סדום, וזהו גבריאל, שהוא לשמאל, והוא ממונה על הדינים שבעולם. כי מצד שמאל הוא הדין, והפעולה הוא ע"י מלאך המות, שהוא שר הטבחים של המלך. שהוא המוציא לפועל את הדינין שנדונו ע"י גבריאל.

פסקה נו
וכלהו עבדו וכו': וכולם עושים את שליחותם. כל אחד ואחד כמו שראוי לו, המלאך גבריאל הולך בשליחות אל הנשמה הקדושה, ומלאך המות הולך בשליחות אל הנפש מיצר הרע. ועם כל זה, הנשמה אינה יוצאת מהגוף עד שרואה את השכינה.

פסקה נז
כד חמא וכו': כאשר אברהם ראה אותם, ג' המלאכים, מתחברים יחד, אז ראה את השכינה בגוונים שלה, והשתחוה. כי הם ג' גוונים של ז"א, שהשכינה מתלבשת בהם. כנ"ל. שכתוב **וישתחו ארצה**. כמו ביעקב, שנאמר, וישתחו ישראל על ראש המטה, דהיינו לשכינה, הנקראת ראש המטה. אף כאן השתחוה לשכינה.

פסקה נח
ולגבי שכינתא וכו': ואל השכינה אמר בשם אדנ"י שאמר אדנ"י אל נא תעבור מעל עבדך: כמו אל הצדיק שהוא יסוד דז"א הנקרא אדון. כי אז השכינה נקראת אדון כל הארץ, מאחר שהיא מאירה מהצדיק, הנקרא אדון, ומאירה בגוונים שלה, הנמשכים מג' קוין דז"א כנ"ל, כי עמהם היא נשלמת למעלה.

פסקה נט
מהכא דחיזו וכו': מכאן נשמע, שהמראה של מטה, דהיינו השכינה, מישכת משיכה מלמעלה, מהבינה. כי גוונין הללו, שה"ס ג' המלאכים הנ"ל, מושכים משיכת האורות מלמעלה, מאלו מקורים העליונים, שהם ג' הקוין שבבינה עצמה.

פסקה ס
ובגין דאינון וכו': ומשום שהם, מתחברים עמה, וסומכים אותה בכל, נאמר בה השם אדנ"י, כי שם הזה נתגלה לאברהם לגמרי בסוד העליונים. באורות הבינה. ונתגלה לו בגלוי, מה שלא היה כן מטרם שנמול. ומקודם שנמול לא רצה הקב"ה להוציא ממנו זרע קדוש, כיון שנמול, מיד יצא ממנו זרע קדוש, דהיינו יצחק.

פסקה סא
ובגין כך אתגלי וכו': ומשום זה שנמול, נתגלה עליו השכינה באלו מדרגות הקדושים שבסוד הכתוב והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע. שעם תקון הרקיע, שה"ס הפרסא,

נבקעו ונתחלקו כח"ב תו"מ דאצילות ונעשו מהם י"ב פרצופין: הכתר, לד' פרצופין הנקראים, עתיק ונוקבא אריך אנפין ונוקבא. החכמה והבינה, לד' פרצופין הנקראים או"א עלאין וישראל סבא ותבונה. הת"ת ומלכות לד' פרצופין הנק' זו"ן הגדולים וזו"ן הקטנים. ולפיכך נקראים אלו י"ב פרצופין בשם **זהר הרקיע**, כי בכח הרקיע יצאו ונעשו. **זהר** א' **זהרא דזהרין בדליקו זהרא**. זהר המזהירים בהדלקה של הזהר. **זהר** ב' **דאנהיר דאדליק ונציץ לכמה סטרין**. זהר המאיר המדליק, ונוצץ לכמה צדדים. פירוש. זהר א' הוא פרצוף עתיק וזהר ב' הוא הנוקבא שלו. ונתבאר לעיל (בראשית א' דף ה' ד"ה וכשהאצילה) שעתיק עצמו הוא מבחינת המלכות הבלתי ממותקת, דהיינו למעלה מבחינת רקיע, שה"ס לא בקע. אמנם מלכות זו הוא השורש למלכות הממותקת, והיא מדלקת את אורות הבינה אחר שנכבה. כנ"ל (פרשת נח דף פ"ד אות רמ"א ע"ש בסולם) וז"ש בחשיבות פרצוף עתיק, **זהרא דזהרין בדליקו זהרא**, שזהר שלו מזהיר בהדלקת הזהר. דהיינו שמדליק את הזהר דבינה שהיא שורש כל המוחין, ולולא הדלקה זו לא היו שום מוחין דגדלות באצילות. עש"ה. ובחשיבות פרצוף נוקבא דעתיק, מוסיף, **דאדליק ונציץ לכמה סטרין**, שהיא, מדלקת ומאירה הן בבחינת מלכות בלתי ממותקת והן בבחינת מלכות הממותקת. כי היא כבר נתקנה עם הרקיע בסוד **בקע**, כנ"ל (בראשית א' דף ה' ד"ה וכשהאצילה) וע"כ מאירה לכל הצדדים. אבל פרצוף עתיק דוכרא, אינו מאיר לכל הצדדים, רק לבחינת הדלקה לבד. להיותו למעלה מרקיע והוא **לא בקע**, עש"ה. ועל דרך זה הולך ומביא לפנינו מעלת כל י"ב הפרצופין דאצילות ואשר כולם כלולים בז"א, וז"א משפיע להנוקבא כל אלו מדרגות הקדושים ונמצא אברהם, אע"פ שלא קבל אלא מהנוקבא, מכל מקום זכה בכל י"ב מדרגות העליונות כי כולן היו מחוברות בהנוקבא, בסוד השם אדנ"י שבה. מה שאין כן מטרם שנמול לא זכה לקבל הדבור אלא מהנוקבא לבדה, דהיינו מטרם שנתחברו בה י"ב מדרגות הללו.

פסקה סב

זהר סליק ונחית: זהר העולה ויורד, והוא פרצוף א"א. כי הארת עתיק אינה יורדת לאצילות כמ"ש לעיל (בראשית א' דף ו' ד"ה בתר עש"ה) **זהר נציץ לכל עיבר**. זהר נוצץ לכל הבחינות. והיא הנוקבא דא"א. כי א"א משפיע רק חכמה לבד בלי חסדים. אבל הנוקבא דא"א שה"ס המלכות שלו משפעת לכל הבחינות דהיינו גם חסדים.

זהר נגיד ונפיק: זהר נמשך ויוצא. דהיינו שיוצא מעדן שה"ס א"א. והיא בינה שיצאה לחוץ מראש א"א, כנ"ל (בהקדמת הזהר דף כ' ד"ה וזהו שמבאר עש"ה) ובינה זו נתלבשה בד' פרצופים, הג"ר שלה נתלבשו באו"א. וז"ת שלה בישסו"ת. וע"כ מביא את זהר הזה

דנגיד ונפיק, לפני ד' פרצופין הללו. **זהר דלא פסיק לעלמין**, זהר שאינו נפסק לעולם. והוא ב' פרצופין הנקראים אבא ואמא עלאין, שהזווג שלהם הוא תמידי בלי הפסק, ובהיות ג"ר דבינה מתלבשת בהם ע"כ נמצאים בחסדים מכוסים מחכמה כטבע הבינה. **זהר דעביד תולדין**, זהר העושה תולדות. והוא ב' פרצופין ישראל סבא ותבונה, שהארתם אינה תמידי כהארת או"א, אמנם הם מאירים בהארת החכמה, ואין זווג להולדת נשמות בלי אור החכמה כנודע, וע"כ מעלתם גדולה.

פסקה סג

זהר טמיר וגניז נציצו דכל נציצין, ודרגין כלא ביה, זהר נעלם וגנוז התנוצצות מכל התנוצצות, כלומר שהתנוצצות שלו גדול מכל התנוצצות שבעולמות. וכל המדרגות בו, כי הוא כולל כל י"ב המדרגות דאצילות. והוא ב' הפרצופין זעיר ונוקביה הגדולים. ונקראים יחד בשם ז"א. **נפיק וטמיר סתים וגליא חזי ולא חזי**, יוצא ונעלם, סתום ומגולה, רואה ואינו רואה. פירוש. כשהוא יוצא ומאיר, הוא נעלם. כי הארתו של ז"א נמשך מאו"א עלאין, שהם בחסדים מכוסים מחכמה. וע"כ, כשיוצא ומאיר הוא בהכרח נעלם כאו"א. וכשהוא סתום ואינו מאיר אז הוא בגילוי. היינו בזמן שמקבל הארת השורק מאמא, שה"ס חכמה, והוא אז בגלוי, אמנם אין החכמה מאירה בלי חסדים כנודע, וע"כ הוא סתום ואינו מאיר. אמנם לעצמו אינו מקבל חכמה, להיותו בבחינת ג"ר דבינה, אלא בשביל הנוקבא הוא מקבל חכמה. וז"ש **חזי ולא חזי**, חזי היינו אור החכמה הנקרא ראיה, ונבחן שהוא **חזי** להשפיע לנוקבא אבל מבחינת עצמו **לא חזי**, אלא תמיד הוא בחסדים מכוסים כנ"ל.

ספרא דא מבועא דבירא, ספר זה, כלומר הגבול שבפרצוף זה, ספר פירושו גבול, הוא המקור של הבור, שהיא הנוקבא דז"א. גבול ה"ס המסך המתוקן בכלי מלכות, שעליו נעשה הזווג דהכאה. ונודע שפני אדם, הוא רק בהמקום שמחזה ולמעלה דזו"ן. וע"כ יש שם מקום זווג. ולא מחזה ולמטה. כנ"ל (בראשית א' א' דף פ"ה ד"ה ביאור.) ומחזה ולמעלה דזו"ן נקרא זו"ן הגדולים וכן ז"א בלבד. דהיינו הפרצוף שלפנינו. ומחזה ולמטה דזו"ן נקראים זו"ן הקטנים וכן פרצוף נוקבא לבד. וז"ש **ספרא דא**, המסך שבפרצוף זה, שה"ס פני אדם, הוא **מבועא דבירא**, הוא המקור אל הבור, דהיינו של הנוקבא, כי היא מקבלת רק מהארת הזווג שבמסך הזה. **נפיק ביממא טמיר בליליא אשתעשע בפלגות ליליא בתולדין דאפיק**. יוצא להאיר רק ביום, כי ז"א מאיר ביום. ונעלם בלילה, שאינו מאיר אז. ומשתעשע בחצות לילה עם נשמות הצדיקים בגן עדן, שהם תולדותיו שהוציא. כמ"ש לעיל דף ז' ד"ה פירוש.

פסקה סד

זהר, דזהיר ואנהיר לכלא כללא דאורייתא. זהר המזהיר ומאיר לכל את כלל כל התורה. שה"ס חכמה, **ודא איהו דאתחזי וכל גוונין סתימין ביה**, וזה הוא שנראה, דהיינו שמקבל חכמה, וכל הגוונים חו"ב תו"מ נסתמים בו. כי הוא פרצוף נוקבא, הכוללת ב' פרצופין שמחזה ולמטה הנקראים זו"ן הקטנים. ונודע שאין החכמה מקובלת באצילות אלא בהנוקבא, (כנ"ל בראשית ב' דף ט"ז ד"ה אמר) על כן אומר בה וזה הוא שנראה וכו'. **ואתקרי בשמא דאדנ"י**, והיא נקראת בשם אדנ"י. **תלת גוונין אתחזי לתתא מהאי תלת גוונין לעילא**. ג' גוונים, שהם נה"י נראים למטה ממנה. וג' גוונים הם למעלה, שהם חג"ת. פי' כשהיא עולה למעלה מחזה לזווג עם ז"א נעשית אז בסוד רביעי לאבות, ונבחן שחג"ת דז"א הם למעלה ונה"י דז"א הם למטה ממנה, ואומר שרק ג' שלמטה ממנה. נגלים ונראים בהארת חכמה ולא החג"ת שלמעלה ממנה. **מאלין עלאין אתמשך כלא, דלא אתחזי**, מאלו ג' העליונים שהם חג"ת נמשך הכל כי אפילו הארת החכמה שבג' תתאין נה"י נמשכת מחג"ת, עם כל זה אינם נראים, כי לעצמם אינם מקבלים חכמה **ונציץ בתריסר נציצין וזהירין דנציצין מניה**, והוא מתנוצץ בי"ב התנוצציות ואורות שנוצצים ממנו. דהיינו שמקבלת מז"א כל מדרגות י"ב הפרצופין שז"א כולל אותם כנ"ל. **תליסר אינון ברזא דשמא קדישא וגו רזא דאין סוף**, והם י"ג בסוד האחד הכולל אותם בסוד שם הקדוש הויה, ותוך סוד א"ס, כלומר שהם י"ב מדרגות באצילות ועם הכולל אותם שה"ס א"ס הם י"ג. כן בי"ב מדרגות שבנוקבא, הם י"ג עם שמא קדישא דז"א הכולל אותם, בסוד א"ס המלובש בו. **הויה אקרי**. הכולל אותם נקרא בשם הויה. וי"ב המדרגות שבנוקבא, נקרא בשם אדנ"י כנ"ל.

פסקה סה

כד אתחבר וכו': כאשר נתחבר זהר התחתון, דהיינו זהר הי"ב, הנקרא **אדנ"י**, בזהר העליון שהוא ז"א הנקרא **הוי"ה**, נעשה משניהם שם אחד, שבו משיגים נביאי האמת ומסתכלים לתוך זהר העליון, וזהו השם **יאהדונה"י**. דהיינו הויה אדני בשילוב. ומשיגים בו **חיזו טמירין** שבשם הזה מושג הראיה של הנסתרות, בסוד שכתוב, כעין החשמל מתוך האש.

פסקה סו

מתניתין עלאין רמאין וכו': משנה. אליכם העליונים הרמים והטובים שמצד ימין נאמר סוד הזה, **תשע נקודות שבתורה**, היינו הבינה, שה"ס ג' נקודות חלם שורק חירק, (כנ"ל דף כ' ד"ה ואלין) שכל אחת כלולה משלשתם, והן ט' נקודות. **נפקין, ומתפלגין באתוון**,

הן יוצאות, מחוץ לראש דא"א, היינו על ידי עלית המלכות לבינה (כנ"ל לך לך דף ז' ד"ה פירוש) **ומתחלקים**, לכו"ח ובינה ותו"מ, ובינה ותו"מ מתלבשים **באותיות**, שהם זו"ן. **ואתוון בהו נטלין מטלנין דקיקין ברזי**, והאותיות נוסעות, על ידי בינה ותו"מ דבינה המלובשת בהם, מסעות קטנות בסוד, כלומר. שהאותיות מקבלות מהם, בחי' מוחין דקטנות, דהיינו ו"ק בלי ראש. (כנ"ל ב"א דף י"ד ד"ה ויש ע"ש) ולעת גדלות **פלטין אלין תשע שליטין אינון אתוון**, הבינה ותו"מ דבינה הכוללת תשע הנקודות כנ"ל **פולטת ממנה אלו האותיות** שנתלבשה בה, **אתוון מנייהו אתפשטו**. והאותיות נתפשטו מבינה ותו"מ דבינה, המכונים ט' שליטים, **אשתארו נקודין לאענאה לון**, ונשארו ט' נקודות בשלמותם. להניע האותיות. דהיינו להשפיע בהם מוחין הנותנים תנועה וחיות באותיות, שהם זו"ן, כנ"ל. פירוש. מתחילה נתחלקו ט' הנקודות, שה"ס בינה, לב' חצאים אשר חצים התחתון, שהם בינה ותו"מ, ירדה ונתלבשה באותיות, שהם זו"ן. ואז השפיעו הנקודות אל האותיות מסעות קטנות, שפירושם מוחין דקטנות. ואח"כ לעת גדלות, מחציתם התחתון דנקודות פלטה את האותיות, והאותיות נתפשטו מהם, כי הבינה חזרה לראש א"א, ומחצית התחתון חזרה ונתחברה עם מחציתה העליון, ונשלמה שוב בע"ס בכלים ואורות, ואז יכלו הנקודות להשפיע מוחין דגדלות לאותיות שהם זו"ן, (כנ"ל ב"א דף י"ד ד"ה ויש ע"ש).

לא נטלין, בר כד אינין נפקין. לא יסעו, רק כאשר אלו יוצאות, לבד מראש דא"א. פירוש, כי לכאורה קשה, למה לו לבינה לצאת מהראש ולהתמעט לו"ק, ואח"כ לחזור לראש, כדי להשפיע מוחין דגדלות לאותיות, למה אינה משפעת להם מוחין דגדלות מטרם שיצאה מראש א"א, לזה אומר. **לא נטלין בר כד אינון נפקין**, האותיות לא יוכלו לנסוע, דהיינו לקבל מוחין לתנועה, רק כאשר אלו הנקודות יוצאות מראש א"א, שאז יורדת מחצית התחתון ומתלבשת באותיות כנ"ל.

פסקה סז

אלין אינון ברזא דאין סוף אלו האותיות הן בסוד אין סוף, כלומר שהן בחינת המלכות דמדת הדין, שעליה היה צמצום א' שלא תקבל לתוכה שום אור ישר. **כלהו אתוון מטללי ברזא דאין סוף**, כל האותיות הן בצל סוד אין סוף. נשמר בזה, שלא תאמר. הרי האותיות הן ז"א ונוקביה, והנוקבא שהיא מלכות, תוכל לומר שצמצום א' דאין סוף רובץ עליה. אבל ז"א שעליו לא היה צמצום א', א"כ אינו בצל אין סוף. לזה אומר **כלהו אתוון** וכו' דהיינו אפילו ז"א הוא בצל א"ס. והטעם הוא כי שורש ז"א הוא מטבור ולמטה דא"ק ששם בחינת מלכות דצמצום א'. ולפי זה אין האותיות ראויות לקבל לתוכן שום

מוחין, אלא. **כמה דאינון נטלין לון**, כמו שהנקודות נוסעות, **הכי נמי נטלי אלין סתימין אתוון**. כן נוסעות גם אלו האותיות הסתומות. פירוש מאחר שמסבת יציאת בינה מראש א"א נפלו בינה ותו"מ שלה ונתלבשו באותיות כנ"ל. ע"כ נעשו האותיות כמו גוף אחד עם בינה ותו"מ הללו שבתוכם. ולעת גדלות, כמו שבינה ותו"מ הללו חוזרות ועולות ונוסעות אל הבינה, והבינה חזרה לראש א"א, כן נוסעות עמהן גם האותיות המלבישות עליהן, ועולות גם כן ומתחברות אל הבינה ומקבלות אורותיה, כמו הבינה ותו"מ שלה. באופן, שמצד עצמם אין האותיות ראוים לנסיעה, דהיינו למוחין, אלא מתוך שמחצית כלים דבינה נפלו ונתלבשו בהן, נעשו עמהן גוף אחד ומקבלים מוחין על ידי נסיעתם של הכלים דבינה. וז"ש **כמה דאינון נטלין לון, הכי נמי נטלי אלין סתימין אתוון**. ואע"פ שמצד עצמם אינן ראויות לנסיעה, להיותם בסוד מלכות המצומצמת. וכבר נתבאר זה לעיל (בראשית א' דף ז' ד"ה כבר עש"ה.) **גליין ולא גליין הני טמירין על מה דשריין אתוון**. נגלות ואינן נגלות אלו הצפונות, שעליהן שורות האותיות. דהיינו מלכות המצומצמת. פירוש. אלו הכחות דמדת הדין ממלכות המצומצמת הם צפונות ונסתרות באותיות, ורק בחינת מלכות הממותקת בבינה נגלות בהן מתוך ירידת מחצית הבינה בתוכם כנ"ל. ואל תחשוב שכחות מלכות המצומצמת גנוזים וצפונים, באופן שאינם מתגלים בהן לעולם. לזה אומר, **גליין ולא גליין הני טמירין וכו'** כי בשעה שצריכים לקבל מוחין הן גנוזות וצפונות, אבל לפעמים הן מתגלות. והיינו בעת שצריכים להוציא את קו האמצעי. כנ"ל לך לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש.

פסקה סח

תשע שמהן גליפן בעשר: תשעה שמות נחקקות בעשרה. פירוש. כי מתוך שמלכות המצומצמת נגנזה הרי אין בהם רק תשע ספירות שה"ס תשעה שמות, כי העשירית שהיא מלכות חסרה, אמנם אומר, שתשעה השמות נחקקו ונעשו מהם עשרה. והוא כי היסוד נחלק לב' ספירות וב' שמות. שהם **אדון שדי**, כמו שמבאר לפנינו. **ואנון** ואלו הם. **קדמאה**. הראשון הוא **אהיה**, דהיינו כתר. הב' **יוד הא**, הוא חכמה. **אהיה אשר אהיה**, הוא בינה. **הוי"ה** בניקוד אלקים, הוא ישסו"ת. **אל** הוא חסד. **אלקים** הוא גבורה. **הוי"ה**. הוא ת"ת. **צבאות** הוא נצח והוד. **אדון שדי** שניהם ביסוד. אדון, הוא עטרת יסוד. ושדי הוא יסוד עצמו.

פסקה סט

אלין אינון וכו': אלו הם עשרה שמות חקוקות לפי בחינתם. וכל אלו השמות נחקקו ובאו בארון הברית אחד, ומי הוא. הוא השם שנקרא **אדנ"י**. וזה הוא שנגלה עתה, לאחר

המילה, אל אברהם. דהיינו השם אדנ"י שה"ס הנוקבא אחר שקבלה לתוכה כל עשרה השמות הנ"ל שהם כל המדרגות שבאצילות. אבל מקודם שנמול, לא השיג סוד הראיה. רק מן הנוקבא לבדה בלי חיבורה עם המדרגות העליונות.

פסקה ע

מיכאל שמא דימינא וכו': מיכאל הוא שם הימין, דהיינו חסד, שהוא נאחז ומשמש לשם הזה **אדנ"י**, יותר ממלאכים האחרים. בכל מקום שסוד שם הזה **אדנ"י** נמצא גם מיכאל שמה. נסתלק מיכאל, נסתלק אלקים, שהיא הנוקבא, עם שד"י, שהוא יסוד.

פסקה עא

בקדמיתא שלשה אנשים וכו': בתחילה היו שלשה אנשים, ונתלבשו בציור של אויר, והיו אוכלים. אכלו ודאי, כי אש שלהם אכל והשחית הכל, ונעשה בזה נחת רוח לאברהם. ומפרש יותר בהרחבה, הם עצמם אש בודאי ואש הזה נתכסה בציור האויר ולא היה נראה, ואותו המאכל שאכלו, היה אש לוהט, ואכלו אותו, ואברהם היה מקבל נחת רוח מזה.

פסקה עב

כיון דאסתלק וכו': כיון שנסתלקה, השכינה, מה כתוב, ויעל אלקים מעל אברהם, מיד מסתלק עמה גם מיכאל, כנ"ל. שכתוב ויבואו שני המלאכים סדומה וגו' מתחילה כתוב שלשה, ועתה שנים, מכאן שמלאך מיכאל נסתלק יחד עם עלית השכינה, ונשארו רק שני מלאכים.

פסקה עג

מלאך דאתחזי וכו': המלאך שנראה למנוח, ירד ונתלבש באויר ונראה אליו וזה הוא המלאך **אוריאל**, מי שלא ירד באלו המלאכים שבאברהם, ירד כאן לבדו, לבשר למנוח הבא מדן, שיהיה לו בן.

פסקה עד

ובגין דלא חשיב וכו': ומשום שמנוח אינו חשוב כמו אברהם, לא כתוב שאכל, כי כתוב, אם תעצרני לא אוכל בלחמך. וכתוב ויהי בעלות הלהב וגו' ויעל מלאך ה' וגו'. וכאן כתוב ויעל אלקים מעל אברהם אבל במלאכים לא כתוב שנסתלקו מעל אברהם. והוא משום שעם אלקים נסתלק גם מיכאל כנ"ל, ונשארו **רפאל וגבריאל**.

פסקה עה
ועליהם כתוב שני המלאכים סדומה, בערב, בשעה שהדין תלוי על העולם. ולאחר כך, נסתלק אחד, ונשאר להפיכת סדום רק **גבריאל** לבדו. בזכותו של אברהם ניצל לוט וע"כ גם הוא זכה בהם, בשני המלאכים, וע"כ באו אצלו. (ע"כ סתרי תורה).

פסקה עו
ר' אבא פתח וכו': ר"א פתח ואמר, מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו בוא וראה כל בני העולם אינם רואים על מה הם נמצאים בעולם, כלומר, שאינם מסתכלים לדעת, לאיזה מטרה הם חיים בעולם. והימים הולכים מבלי לשוב. וכל אלו הימים, שבני אדם חיים בהם בעולם הזה, עולים ועומדים לפני הקב"ה, כי כולם נבראו, ויש להם מציאות ממשית, ומאין לנו שנבראו. כי כתוב ימים יוצרו.

פסקה עז
וכד מטאן יומין וכו': וכשמגיעים הימים להסתלק מעולם הזה, כולם קרבים לפני מלך העליון. וזהו שכתוב, ויקרבו ימי דוד למות. ויקרבו ימי ישראל למות.

פסקה עח
בגין דכד וכו': כשהאדם הוא בעולם הזה, אינו משגיח ואינו מסתכל למה הוא חי, אלא כל יום ויום חשוב אצלו כאילו הוא הולך בריקנות, והנה כאשר הנשמה יוצאת מעולם הזה אינה יודעת לאיזה דרך מעלים אותה. כי הדרך לעלות למעלה, למקום שהארות נשמות העליונות מאירות, שהוא הג"ע, לא ניתן לכל הנשמות. כי כמו שהוא ממשיך על עצמו בעולם הזה, כן נמשכת הנשמה ללכת לאחר שיצאה הימנו.

פסקה עט
ת"ח אי ב"נ: בוא וראה, אם האדם נמשך אחר הקב"ה, והשתוקקותו אחריו בעולם הזה, לאחר כך, כשנפטר מעולם הזה, הוא נמשך גם כן אחר הקב"ה, ונותנים לו דרך לעלות למעלה, להמקום שהנשמות מאירות, דהיינו אחר אותה המשיכה שרצונו נמשך אחריה בכל יום בעולם הזה.

פסקה פ
א"ר אבא, יומא וכו': אר"א יום אחד פגשתי עיר אחת, מאותן שהיו מבני קדם. ואמרו לי מאותה חכמה שהיו יודעים מימי קדם. ומצאו ספרי החכמה שלהם והגישו לי ספר אחד.

פסקה פא
והוה כתיב וכו': והיה כתוב בו, כי כעין מה שהרצון של אדם מכוון בו בעולם הזה, כן ממשיך עליו רוח מלמעלה, כעין אותו הרצין שנתדבק בו. אם רצונו כוון בדבר עליון קדוש, הוא ממשיך עליו אותו הדבר מלמעלה למטה אליו.

פסקה פב
ואי רעותיה וכו': ואם רצונו הוא להתדבק בסטרא אחרא, וכוון בו, הוא ממשיך אותו הדבר מלמעלה למטה אליו. והיו אומרים שכדי להמשיך דבר מלמעלה, עיקר הדבר תלוי: בדבור, ובמעשה, וברצון להתדבק, ובזה נמשך ממעלה למטה אותו הצד שנתדבק בו.

פסקה פג
ואשכחנא ביה וכו': ומצאתי בו בספר. כל אלו המעשים והעבודות של כוכבים ומזלות, והדברים שצריכים לעבודתם, ואיך צריך הרצון לכוון בהם, כדי להמשיך אותם אצלם.

פסקה פד
כגוונא דא וכו': כעין זה מי שרוצה להתדבק למעלה ברוח הקדש, הנה במעשה ובדבור ולכוון באותו הדבר בכוונת הלב, תלוי הדבר, שיוכל להמשיך אליו מלמעלה למטה ולהתדבק בהדבר.

פסקה פה
והוו אמרי וכו': והיו אומרים במה שאדם נמשך בעולם הזה, כן מושכים אותו כשיוצא מן עולם הזה, ובמה שנתדבק ונמשך אחריו בעולם הזה, כן הוא מתדבק בו בעולם האמת, אם בקדש בקדש, אם בטומאה בטומאה.

פסקה פו
אי בקודשא וכו': אם בקדש מושכים אותו לצד הקדושה, ונתדבק בו למעלה ונעשה ממונה משמש לשמש לפני הקב"ה, בין כל המלאכים. כמו כן הוא מתדבק למעלה ועומד בין אלו הקדושים, שכתוב ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה.

פסקה פז
הכי נמי כגוונא וכו': כן כעין זה, אם בטומאה, נתדבק בעולם הזה, מושכים אותו, אל צד הטומאה, ונעשה כאחד מהם להתדבק בהם. והם נקראים מזיקי בני אדם. ובשעה שנפטר מעולם הזה לוקחים אותו ושוקעים אותו בגיהנם. באותו מקום שדנים לבני הטומאה שטמאו עצמם ורוחם ואח"כ נתדבקו בהם. והוא נעשה מזיק, כאחד מאלו מזיקי העולם.

פסקה פח
אמינא לון בני וכו': אמרתי להם: בני, הדברים שבספר קרובים לדברי תורה. אבל יש לכם להתרחק מספרים אלו, כדי שלא יטו לבכם לאלו העבודות ולכל אלו הצדדים שאמר כאן. אולי ח"ו תסורו מאחר עבודת הקב"ה.

פסקה פט
דהא כל וכו': כי כל ספרים האלו מתעים בני אדם. משום שבני קדם חכמים היו וירושת החכמה הזו ירשו מאברהם שנתן לבני הפלגשים, שכתוב ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וגו'. ולאחר כך נמשכו בחכמה זו לכמה צדדים.

פסקה צ
אבל זרעא וכו': אבל זרע יצחק חלקו של יעקב אינו כן, שכתוב ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק. זהו חלק הקדוש של האמונה, שנתדבק בו אברהם, ומגורל הזה ומצד הזה יצא יעקב. מה כתוב בו. והנה ה' נצב עליו. וכתוב ואתה יעקב עבדי וגו'. משום זה צריך האדם להמשך אחר הקב"ה. ולהתדבק בו תמיד. שכתוב, ובו תדבק.

פסקה צא
ת"ח מי וכו': בוא וראה כתוב, מי יעלה בהר ה' וגו' ואחר כך חוזר ומפרש **נקי כפים**. היינו שלא עשה בידיו פסל, וידיו לא התקפו במה שאינו צריך. ועוד, יש לפרש הכתוב נקי כפים שלא נטמאו ידיו, ולא טמא עמהם את הגוף. כאותם המטמאים את עצמם בידיהם להטמא. וזה הוא נקי כפים. **ובר לבב**. היינו, כמו זה, שלא המשיך רצונו ולבו לסטרא אחרא, אלא להמשך אחר עבודת הקב"ה.

פסקה צב
אשר לא נשא לשוא נפשו: נפשו כתוב, נפשי קרי, ובארוה זה נפש דוד צד האמונה, שהיא הנוקבא דז"א **נפשו**, זה נפש בן אדם ממש. וזה הוא ההפרש בין הכתיב לבין הקרי. שהרי כשאדם נפטר מעולם הזה, ונפשו תסתלק במעשים כשרים, על מה שתזכה על ידיהם ללכת בין כל אלו הקדושים כמו שאתה אומר אתהלך לפני ה' בארצות החיים. לפיכך אומר ומשום ש **לא נשא לשוא נפשי**, ישא ברכה מאת ה' וגו'.

פסקה צג
ת"ח בתר דאתגזר וכו': בוא וראה אחר שאברהם נמול, היה יושב וכואב, והקב"ה שלח אליו ג' מלאכים בגלוי, להקדים לו שלום. ואם תאמר, איך היו בגלוי. וכי מי יכול לראות מלאכים, כי כתוב, עושה מלאכיו רוחות.

פסקה צד
אלא ודאי חמא וכו': ומשיב. אלא ודאי שראה אותם, כי ירדו לארץ כצורת אנשים, ולא יקשה לך זה. כי ודאי הם רוחות קדושים, ובשעה שיורדים לעולם, הם מתלבשים באויר וביסודות של כיסוי ועטיפה, ונראים לבני אדם כעין צורתם ממש.

פסקה צה
ות"ח אברהם וכו': ובוא וראה, אברהם ראה אותם כמראה בני אדם, ואף על פי שהיה כואב מן המילה, יצא ורץ לקראתם, כדי שלא לגרוע ממנהגו. שהיה עושה מקודם לכן, שהיה דרכו לקבל אורחים.

פסקה צו
אמר ר"ש ודאי וכו': אר"ש, ודאי, כמראה מלאכים ראה אותם. כמו שנשמע ממה שכתוב, ויאמר **אדנ"י** שהוא השם אלף דלת של השכינה. **א' ד'** ה"ס ראשי תיבות של השם **אדנ"י** כי השכינה היתה באה, ואלו המלאכים היו סמוכות שלה, וכסא אליה. משום שהם ג' גוונים: לבן, אדום, ירוק, שמתחת השכינה, (כנ"ל דף י"ד ד"ה הורמנותא) כלומר מחזה ולמטה שלה, הנבחן בכל מדרגה לבחינת מתחת המדרגה. כי המלאכים הללו הם בחינת חיצוניות, שמחזה ולמטה של השכינה.

פסקה צז
וחמא השתא וכו': וראה עתה שהם מלאכים, משום שנמול, מה שלא ראה מקודם לכן מטרם שנמול. כי בתחילה לא היה יודע אלא שהם בני אדם, ואח"כ ידע שהם מלאכים, ובאו אליו בשליחות מהקב"ה, דהיינו בשעה שאמרו אליו, איה שרה אשתך, ובשרו לו בשורת יצחק.

פסקה צח
אליו, אתוון נקודות אי"ו וכו': אותיות המנוקדות שבמלה **אליו**, שבהכתוב ויאמר **אליו** איה וגו' הוא **איו**. והסימן אי"ו רומז למה שלמעלה, כי רומז להקב"ה. ששאלו אותו עליו **איו**. **ויאמר הנה באהל**. דהיינו שדבוק בהשכינה, כי כתוב כאן הנה באהל, וכתוב שם, אהל בל יצען. מה שם פירושו השכינה, אף כאן פירושו השכינה. בוא וראה. כיון שכבר מנוקד **איו**, בהמלה אליו, למה כתוב אח"כ **איה**. ומשיב, משום שחיבורם של דכר ונוקבא ביחד, הוא סוד האמונה. וע"כ שאלו על הקב"ה **איו**, ושאלו על השכינה **איה**. כלומר, שעוררו אותו ליחוד הקב"ה ושכינתיה. **כדין אמר** וכו' אז אומר הכתוב, ויאמר הנה באהל. כי שם קשר הכל דהיינו הנוקבא הנקראת אהל. ושם נמצא הקב"ה.

פסקה צט
איה וגו', **וכי לא הוו ידעי** וכו': ושואל, וכי לא ידעו מלאכים העליונים, ששרה היא באהל, למה כתוב ששאלו עליה איה. ומשיב, אלא המלאכים אינם יודעים בעולם הזה רק מה שנמסר להם לדעת. בוא וראה, ועברתי בארץ מצרים אני ה' ושואל, הלא כמה שליחים ומלאכים יש לו להקב"ה, ולמה עבר בארץ מצרים בעצמו. ומשיב אלא משום שהמלאכים אינם יודעים להבחין בין טפה של בכור לאותה שאינה בכור, רק הקב"ה לבדו יודע זה.

פסקה ק
כגוונא דא וכו': כעין זה, והתוית תו על מצחות האנשים, ולמה צריכים המלאכים לסימן זה, אלא משום שהמלאכים אינם יודעים רק מה שנמסר להם לדעת, דהיינו כל אלו הדברים שעתיד הקב"ה להביא בעולם. ומהו הטעם שיודעים זה, הוא משום שהקב"ה מעביר כרוזים בכל הרקיעים, ומודיע אותו הדבר שעתיד להביא בעולם, והמלאכים שומעים הכרוזים ויודעים.

פסקה קא
כגוונא דא בשעתא וכו': כעין זה בשעה שמחבל נמצא בעולם, צריך בן אדם להסתיר עצמו בביתו ולא יתראה בשוק, כדי שלא יחבל. כמו שאתה אומר, ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. כי מן המלאכים שאפשר להסתר מהם, צריכים להסתר. אבל מלפני הקב"ה, אינו צריך להסתר. מה כתוב. אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'.

פסקה קב
איה שרה אשתך וכו': הוקשה לו למה שאלו עליה, כיון שגם אחר ששמעו שהיא באהל, לא נכנסו שמה לבשר לה, אלא שבשרו לאברהם בהיותם בחוץ. ומשיב ע"ז. **דלא בעו**. **לומר קמה** וכו' שלא רצו לומר הבשורה בפניה, ולפיכך, כיון שאמר הנה באהל מיד ויאמר שוב אשוב וכו' כי נתכוונו ששרה לא תשמע. בוא וראה, דרך ארץ הוא, שמטרם שהזמינם אברהם לאכול לא אמרו לו כלום, שלא יתראה, שמשום הבשורה שבשרו לו, הזמינם לאכול. ועל כן, אחר שכתוב ויאכלו, אז אמרו לו הבשורה.

פסקה קג
ויאכלו, **סלקא דעתך וכו'**: שואל. כתוב ויאכלו, וכי יעלה זה על הדעת, וכי מלאכים עליונים אוכלים. ומשיב, אלא משום כבודו של אברהם, נראה כך, שאכלו. כלומר שעשו את עצמם כאלו אכלו. ר' אלעזר אמר שאכלו ממש. משום שהם אש אוכלה אש. ולא

שהיה נראה כאוכלים. וכל מה שנתן להם אברהם אכלו, משום שמצד אברהם אכלו למעלה. כלומר המשכת החסדים ה"ס אכילה שלמעלה. ואברהם ה"ס החסד, על כן כל מה שנתן להם ממדתו מדת החסד אכלו. כי כן דרך אכילתם למעלה בשמים.

פסקה קד

ת"ח כל מה דאכיל וכו': בוא וראה, כל מה שאכל אברהם היה אוכל בטהרה. ומשום זה, הקריב לפני המלאכים ואכלו. ושמר אברהם בביתו טהרה וטומאה, ואדם טמא לא היה אפילו משמש בביתו עד שעשה לו טבילה, אם היה בטומאה קלה. או עשה לו שישמור שבעה ימים בביתו כראוי, אם היה בטומאה חמורה. ואח"כ עשה לו טבילה.

פסקה קה

ת"ח כתיב וכו': בוא וראה. כתוב, איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה. מה תיקונו. והיה לפנות ערב ירחץ במים. אם קרה לו טומאה אחרת חמורה, דהיינו זיבה או צרעת, או נדה. שיש לו ב' טומאות, אינו מספיק לו אותו טבילה שטבל לקריו. באותו יום לפנות ערב, אלא שצריך לשמור שבעה ימים ואח"כ יטבול שנית, ואין הפרש בזה, בין שקרה לו הקרי טרם שקבל טומאה האחרת, ובין שקרה לו לאחר כך.

פסקה קו

ואברהם ושרה וכו': ואברהם ושרה היו מתקנים טבילה לכל אדם, הוא לאנשים והיא לנשים. מהו הטעם, שאברהם עסק לטהר בני אדם. ואומר משום שהוא טהור ונקרא טהור, שכתוב מי יתן טהור מטמא לא אחד. שטהור זה אברהם, שיצא מתרח שהוא טמא.

פסקה קז

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, על כן עסק אברהם בטבילה, כדי לתקן את המדרגה של אברהם. ומי היא מדרגתו. ואומר, שהוא מים, דהיינו חסדים, הנקראים מים. ומשום זה התקין לטהר בני העולם במים. וכן בשעה שהזמין המלאכים, תחילת דבריו, מה כתוב, יוקח נא מעט מים. והיינו כדי להתחזק במדרגה ההיא שמים שורים בה. דהיינו מדרגת החסד.

פסקה קח

ובגיני כך וכו': ומשום זה, היה מטהר כל בני האדם מכל, שטיהר אותם מצד עבודה זרה, וטיהר אותם מצד הטומאה. וכמו שהוא היה מטהר את האנשים כן היא היתה מטהרת את הנשים. ונמצאו כל אלו שבאו אליו, שהם טהורים מכל. הן מע"ז והן מטומאה.

פסקה קט

ת"ח אילנא וכו': בוא וראה, בכל מקום שאברהם גר, נטע שם אילן. ולא היה עולה בכל מקום כראוי, רק בשעה שגר בארץ כנען. ובאילן ההוא היה יודע, מי שנתאחד בו בהקב"ה, ומי שנתאחד בעבודה זרה.

פסקה קי

מאן דאתאחיד וכו': מי שנתאחד בהקב"ה האילן היה פורש ענפיו ומחפה על ראשו, ועושה עליו צל נאה. ומי שנתאחד בעבודה זרה, האילן היה מתעלה ממנו, וענפיו היו עולים למעלה, אז ידע אברהם שהוא עובד ע"ז, והזהיר אותו, ולא הרפה ממנו עד שנתאחד באמונת הקב"ה.

פסקה קיא

והכי מאן וכו': וכן, מי שהוא טהור, מקבל אותו האילן, ומי שהוא טמא, האילן אינו מקבלו, ואז ידע אברהם שהוא טמא, ומטהרו במים.

פסקה קיב

ומעיינא דמיא וכו': ומעיין של מים היה תחת האילן. ומי שצריך טבילה. מיד היו המים עולים כנגדו וענפיו של האילן מתעלים. אז ידע אברהם שהוא טמא, וצריך טבילה מיד, כלומר שהוא טמא רק טומאה קלה, שאינו צריך לחכות ז' ימים. ואם אינו צריך טבילה מיד, היו המים מתיבשים, אז ידע אברהם שהוא צריך עוד להיות טמא ולחכות ז' ימים. פנימיות הדברים. האילן ה"ס עץ החיים שהוא ז"א, דהיינו קו אמצעי. והמעיין שמתחתיו ה"ס המסך דחירק, הנעשה כמעיין נובע, שמוציא קומת החסדים, שעל ידו הכריע את קו השמאל ונכלל בימין. כנ"ל (דף י"ד ד"ה הורמנותא) וכל האיסורים והס"א כגון עבודה זרה וטומאה וכו' באים מקו שמאל, כלומר מתוך שרוצים להשליט השמאל על הימין, ולהמשיך שפע השמאל ממעלה למטה. שהוא המקור לכל האיסורים שבעולם, כנודע. ונמצא הטמא, שנאחז בשמאל, שנוהג בו אותו התקון, כמו שהיה בעת יציאת קו השמאל, שהיה במחלוקת ובסתימת האורות עד שנמשך קומת החסדים על המסך דחירק שבקו אמצעי, שאז התגברו החסדים על קו השמאל, ונכנע ונכלל בקו הימין. (כנ"ל דף ט"ז ד"ה וכבר) כן ממש, בהנכשל על ידי הס"א, ונתדבק בקו שמאל להמשיך ממנו ממעלה למטה, שאין לו תקנה אלא לקבל את קומת החסדים מקו אמצעי, ואז הוא נכלל בימין וטהר. וז"ש (באות ק"ה) **מאי תקנתיה, והיה לפנות ערב ירחץ במים**. כי הוא צריך לחזור ולהמשיך קו שמאל ולהמשיך את הכרעת קו האמצעי על ידי ביאה במים, שה"ס קומת החסדים. היוצאת על מסך דחירק, שמתחת האילן. ובסוד לפנות

ערב, חוזר וממשיך הארת השמאל. כי אין הארת השמאל לאור היום, (כנ"ל בפרשת לך דף י"ג ד"ה ורזא) ובסוד ירחץ במים חוזר וממשיך קומת חסדים שבסוד קו אמצעי המכריע את הארת השמאל וכולל אותו בימין. כנ"ל.

ונודע שיש ב' נקודות בהנוקבא, אחת ממותקת בבינה, הנקראת **מפתחא**, ואחת דמדת הדין מצמצום א' שהיא בלתי ממותקת בבינה, הנקראת **מנעולא**. אשר הזוכה ודבק בקו אמצעי, נגנזת בשבילו הנקודה דמדת הדין, ונקודה דמדת הרחמים גלויה בהנהגה העליונה בעדו. בסוד **זכי הא טב**. ואם אינו זוכה, אלא שמתדבק בשליטת השמאל, אז מתגלה הנקודה דמדת הדין בהנוקבא. שה"ס צמצום הא' שהיה על המלכות שאינה ראויה לקבל אור ישר. ואז כל האורות פורחים ממנה. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב' ע"ש). בסוד **לא זכי הא רע**.

ולפיכך יש ב' מיני טומאות. אחת **טומאה קלה** כגון בעל קרי, שפירושו, שנאחז בקו שמאל, אבל לא כל כך עד שתגלה הנקודה דמנעולא בסוד **לא זכי הא רע**. ולפיכך אינו חסר רק הכרעת קו האמצעי ע"י קומת החסדים, ובא במים וטהר. והשניה הוא **טומאה חמורה**, שפירושו, שעל ידי התדבקותו בשמאל כבר נתגלה הנקודה דמנעולא, המסלקת כל האורות מהנוקבא, כנ"ל בסוד **לא זכי הא רע**. ואז צריך תחילה להמתיק המלכות בבינה, בב' הבחינות, בקטנות ובגדלות, שה"ס ספירת שבעה ימים.

ולפיכך בטומאה קלה, אומר, **ומאן דצריך טבילה מיד**, **מיין סלקין לגביה ואילנא אסתלקין ענפוי**, כי להיותו עוד דבוק בקו שמאל, שהיא טומאתו, לכן מעלה האילן את ענפיו, דהיינו שאינו עושה צל עליו. כי קו אמצעי בעת שמכליל ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, הוא עושה צל, דהיינו שמכסה על הג"ר דג"ר, (כנ"ל בפרשת לך דף ט"ז ד"ה עוד) ולפיכך כשדבק בקו שמאל, אין לו צל כלל, וז"ס שהאילן מסלק ענפיו ממנו. אבל **מיין סלקין לגביה**, שהמעיין שמתחת האילן שה"ס קו אמצעי מעלה אליו קומת חסדים הנמשך עליו, כדי שיבא מיד בהמים, ויכללו הקוין זה בזה וטהר. מה שאין כן בטומאה חמורה שנגלה עליו המנעולא, שאז המים שבמעיין מתיבשים, כלומר שאין זווג על המסך שבקו אמצעי להוציא קומת חסדים. כי מטעם גילוי המנעולא נפסק הזווג, כי כל עוד שהמנעולא גלויה בזו"ן אינם ראוים לקבל אור העליון, כנ"ל, וע"כ נתיבש המעיין. עד שסופר שבעת ימים, דהיינו שחוזר וממתיק המלכות בבינה, בסוד שלישי ושביעי לקטנות ולגדלות, ואז חוזר הזווג על המסך שבקו האמצעי והמעיין חוזר לאיתנו, ואז ובא במים וטהר, כי אינו חסר עוד אלא לקבל הכרעת קו האמצעי הבאה עם הטבילה, כנ"ל. אכן זה אמור רק במסך דחירק שבקו אמצעי דזו"ן, אבל במסך דחירק דקו

אמצעי שבבינה, אין המסך מחויב להתמתק במפתחא, אלא הזווג לקומת חסדים יוצא על בחינת מנעולא. והטעם הוא, מפני שמסך דמנעולא אינו פועל כלום לפגום למעלה ממקור הויתו, דהיינו למעלה מזו"ן. כי צמצום הא' לא היה רק על המלכות לבדה, וכן על ז"א המשמש עמה, אבל לא כלום בבינה.

פסקה קיג

ת"ח דאפילו וכו': בוא וראה, כי אפילו בשעה שהזמין המלאכים, אמר להם, והשענו תחת העץ. והוא כדי לראות ולבדוק אותם. כנ"ל. ובאילן ההוא היה בודק לכל בני העולם. והסוד הוא, שבשביל הקב"ה אמר זה, שה"ס עץ החיים לכל, ומשום זה אמר להם והשענו תחת העץ, שהוא הקב"ה, ולא תחת עבודה זרה.

פסקה קיד

ות"ח כד חב וכו': ובוא וראה, כשחטא אדם הראשון, חטא בעץ הדעת טוב ורע. שכתוב, ומעץ הדעת וגו', והוא חטא בו וגרם מות לכל העולם, מה כתוב, ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם. וכשבא אברהם, תקן את העולם בעץ האחר, שהוא עץ החיים, והודיע האמונה לכל בני העולם.

פסקה קטו

א"ר חייא אמר רב וכו': אר"ח אמר רב. אם אני מסתכלים בפרשה, צריכים להסתכל בחכמה. אם תפרשה בעניני נשמה, כמו שהתחיל לבאר (לעיל באות י"ט) אין התחילה כהסוף, ואין הסוף כמו התחילה. כלומר כי קשה לבאר גם סוף הפרשה בעניני נשמה, דהיינו את הפסוקים יוקח נא מעט מים וגו'. ונמצא אין סופה כתחילתה, ואין תחילתה כסופה. ואם תפרשה בענין פטירת האדם מן העולם (כנ"ל באות ל') נמשיך בכל הפרשה בדרך הזה. ובין שנעמיד הפרשה בפירוש זה או בזה, צריכים להמשיך מהו הפירוש של יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם וגו'. מהו ואקחה פת לחם וגו'. מהו וימהר אברהם האהלה אל שרה וגו'. מהו ואל הבקר רץ אברהם וגו'. מהו ויקח חמאה וחלב וגו'.

פסקה קטז

כד אתי ר' דימי וכו': כאשר בא ר' דימי אמר, לא מצאה הנשמה תועלת לגוף, אלמלא מה שרמז בכאן רמז הקרבנות, בפסוקים הנ"ל יוקח נא מעט מים וגו', והגם שבטלו הקרבנות, כי הבהמ"ק נחרב, לא בטלה התורה, ויוכל לעסוק בתורה, ויועיל לו עוד יותר מקרבנות.

פסקה קיח

א"ר כרוספדאי וכו': אר"כ, כל מי שמזכיר בפיו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ענין קרבנות והקרבה, ומכוון בהם, ברית כרותה הוא, שאלו המלאכים המזכירים עונותיו להרע לו, אינם יכולים לעשות לו רק טוב.

פסקה קיט

ומאן יוכח וכו': ומי מוכיח זה, פרשה זו מוכיחה לנו זה. כי כיון שאמר, והנה שלשה אנשים נצבים עליו, מהו **עליו**, היינו לעיין בדינו, כיון שנשמת הצדיק ראתה זה, מה כתוב, וימהר אברהם האהלה, מהו האהלה. הוא בית המדרש. ומהו אומר. מהרי שלש סאים, שהוא ענין הקרבנות, והנשמה מכוונת בהם, וז"ש ואל הבקר רץ אברהם. ואז יש להם, נחת ואינם יכולים להרע לו.

פסקה קכ

ר' פנחס פתח וכו': ר"פ פתח המקרא. שכתוב והנה החל הנגף בעם. וכתוב, ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה, וגו', וכתיב ותעצר המגפה, וילפינן גזירה שוה, כתוב כאן מהר, שכתוב והולך **מהרה** אל העדה, כתוב שם **מהרי** שלש סאים, מה שם הוא קרבן להנצל, אף כאן הוא קרבן להנצל. וזהו ראיה לפירושו של ר' כרוספדאי.

פסקה קכא

א"ר פנחס וכו': פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגשתי את אליהו, אמרתי לו, יאמר אדוני לי דבר המועיל לבריות. אמר לי, ברית כרת הקב"ה, כשנכנסים לפניו כל אלו המלאכים הממונים להזכיר עונותיו של אדם, בעת שיזכירו בני אדם את הקרבנות שצוה משה, ומשימים לבם ורצונם בהם, שכולם שכל המלאכים, יזכירו אותו לטוב.

פסקה קכב

ועוד, בעידנא וכו': ועוד אמר לי אליהו, בשעה שיקרה מגפה בבני אדם, ברית נכרת, וכרוז מעביר, על כל צבאות השמים, שאם בניו יכנסו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות שבארץ, ויאמרו ברצון הלב ונפש, את הענין של קטורת הסמים, שהיו להם לישראל, יתבטל המגפה מהם.

פסקה קכג

א"ר יצחק בוא וכו': אר"י, בוא וראה מה כתוב, ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה וגו' אמר לו אהרן למה זה. אמר משה כי יצא הקצף מלפני ה' וגו'. מה כתיב וירץ אל תוך הקהל וגו' ותעצר המגפה, ומלאך המחבל לא יכול לשלוט ונתבטל המגפה, הרי מפורש שהקטורת מבטל את המגפה.

פסקה קכד

ר' אחא אזל וכו': ר' אחא הלך לכפר טרשא, ובא שם למלון, התלחשו עליו כל בני העיר, אמרו, אדם גדול בא לכאן נלך אליו. באו אליו. אמרו לו, וכי אינו חס על המגפה. אמר להם מהו. אמרו לו, שכבר יש שבעה ימים שמגפה שורה בעיר, וכל יום היא מתחזקת ואינה מתבטלה.

פסקה קכה

אמר להו וכו': אמר להם נלך לבית הכנסת ונבקש רחמים מהקב"ה. עוד שהיו הולכים, באו אנשים ואמרו להם פלוני ופלוני מתו, פלוני ופלוני נוטים למות. אמר להם ר' אחא, אין עתה העת לעמוד כך כי השעה דוחקת.

פסקה קכו

אבל אפרישו וכו': אלא הפרישו מכם ארבעים אנשים, מאלו הכשרים ביותר, ויתחלקו עשרה עשרה לד' חלקים. ואני עמכם. עשרה לזוית זו של העיר ועשרה לזוית זו של העיר וכן לד' זויות של העיר. ותאמרו, ברצון נפשכם הענין של קטורת הסמים, אשר הקב"ה נתן למשה. וענין הקרבנות תאמרו ג"כ עמו.

פירוש כי יש דבר, ומגפה, דבר פירושו כמ"ש חז"ל (תענית כ"א.) אם ג' אנשים מתים בג' ימים זה אחר זה בעיר וכו' הוא דבר. אבל מגפה, הוא מיתה בהמון, כעין שכתוב בפ' קרח, ויהי המתים במגפה ארבעה עשר אלף. ויש ב' בחינות בכללות כל הדינים: דינים דנוקבא, הנק' פתח האהל. ודינים דדכר הנק' כחום היום. (כנ"ל דף י"ט ד"ה והוא, עש"ה). ו **דבר** נמשך מן דינים דנוקבא, בסוד **לא זכי הא רע**, שנתגלה מדת הדין שבה. וצריכים תפילה ותשובה לחזר ולהמתיקה במדת הרחמים, כמו שהיתה מטרם החטא. **ומגפה** נמשכת מדינים דדכר מכח התגברות קו שמאל על הימין, שדינים אלו נמשכים מבינה, שה"ס עלמא דדכורא, וה"ס מדת הרחמים, וא"כ אין צריכים כאן **תפלה**, שענינה הוא להמתיק את הנוקבא במדת הרחמים שהוא בינה, כי אדרבא, הדינים, הללו ממדת הרחמים באים, שה"ס בינה, ששם מקום מציאת ג' הקוין הללו. אלא שצריכים להעלות מ"ן בסוד מסך דחירק, ולהמשיך קו אמצעי ולכלול הקוים ימין ושמאל זה בזה בבינה גופה, ומשם אל זו"ן. וזהו נעשה בסוד הקרבת הקטרת, או על ידי אמירתה בכונה.

וז"ש, **אמר להו ניזיל לכי כנישתא**, כי תחילה חשב ר' אחא שיש **דבר** בעיר, וא"כ צריכים תפלה להחזיר הנוקבא למדת הרחמים, וע"כ אמר להם **ניזיל לבי כנישתא** להתפלל. אבל כששמע שיש מיתה בהמון, שאמרו לו פלוני ופלוני מיתו פלוני ופלוני נטו למות, אז ראה שהוא מגפה, לכן, **אמר להו ר' אחא לית עתא לקיימא הכי וכו'**, כי למגפה אין

תפלה מועלת כי אינה חסרה אז ממיתוק במדת הרחמים, אלא שצריכים קטורת דוקא, לגלות בה קו אמצעי ולכלול הקוין זה בזה. שכל זה נעשה על ידי קטרת, או על ידי אמירה בכונה את פרשת הקטרת. וסוד ד' פעמים עשרה אנשים שלקח עמו וסידרם לומר פרשת הקטרת, לד' זויות העיר, שעשו כן ג' פעמים, הוא להמשיך י"ג מדות הקדושות מדיקנא דאריך אנפין, וע"כ סיבב העיר ג"פ, כי ג"פ ד' שבמ' האנשים הוא י"ב. וע"כ אמר **ואנא עמכון**, שהוא היה כנגד האחד הכולל את הי"ב. והיו יחד י"ג.

פסקה קכז

עבדו כן וכו': עשו כן שלשה פעמים, ועברו בכל העיר אל ארבע זויות, ואמרו כן. לאחר כך אמר להם נלך לאלו שהגיעו למות, והפרישו מכם אנשים שיבואו לבתיהם, ויאמרו כזה שאמרנו, וכאשר תשלימו תאמרו אלו הפסוקים: ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה וגו', ויקח אהרן וגו', ויעמוד בין המתים וגו'. וכן עשו. ונתבטלה המגפה מהם.

פסקה קכח

שמעו ההוא קלא וכו': שמעו קול שאמר הסתרה הסתרה הראשונה המתיקו למעלה, שהרי דין השמים אינו שורה כאן, כי הם יודעים לבטל אותו.

פירוש. כי ב' דברים היו צריכים לתקן על ידי אמירת הקטרת, א) להעלות מ"ן לסוד מסך דחירק, שעליו יוצא קומת החסדים שהוא קו האמצעי. ב) להמשיך הזווג על המסך דחירק ולכלול הקוין ימין ושמאל זה בזה ולהמשיך הג"ר. אמנם בסבת החטאים של אנשי המקום, לא הספיקו רק להעלות את המסך דחירק, שהוא מחליש את תוקפו של קו השמאל, (כנ"ל פ' לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) ונתבטלו על ידו הדינים דדכורא שהוא המגפה, אבל בשביל זה באו בהסתרה שניה, שנפלו לבחינת ו"ק בלי ראש (כמ"ש שם ד"ה ונתבאר) כי עוד לא הספיקו לגלות הזווג על המסך ולהמשיך הג"ר. וזהו שעירר אותם אותו הקול שאמר, **סתרא סתרא קמייתא אוחילו לעילא**, רק הסתרה הראשונה, שה"ס המגפה, המתיקו למעלה, **דהא דינא דשמיא**, דהיינו דינים דדכורא הנקרא שמים, **לא אשרי הכא**, אינם שורים יותר כאן, **דהא ידעי לבטלא ליה**, כי על ידי הקטרת העלו את המסך דחירק המבטל את הדינים הללו דדכורא. אמנם בשביל זה, באו להסתרה השניה שהוא ו"ק בלי ראש. וזהו שעורר אותם הקול.

חלש לבו של ר' אחא, נתנמנם, שמע שאמרו לו כאשר עשית זאת עשה זאת. לך ואמור להם שיחזרו בתשובה, כי חוטאים המה לפני. קם והחזיר אותם בתשובה שלמה. וקבלו על עצמם שלא יתבטלו מתורה לעולם, והחליפו שם העיר, וקראו אותה מאתא מחסיא. על שם שהקב"ה חס עליהם.

פירוש. אחר שר' אחא שמע הקול, חלש לבו ונתנמנם, שיורה, שהרגיש גם הוא הסתלקות המוחין, והודיעו לו בזה, שמוטל עליו להחזיר אותם בתשובה שלימה. דהיינו שימשיכו הג"ר ע"י המשכת הזווג על המסך והתכללות הקוין זה בזה, שאז נמשך זווג פב"פ אל זו"ן. שזה נקרא תשובה, כמו שביארו. תשוב **ה'** לגבי **ו'**, וז"ש **כד עבדת דא, עביד דא**, כיון שהבאת אותם לבחינת ו"ק בלי ראש, הרי עליך להורותם שימשיכו גם הג"ר. וז"ש **וקבילו עליידו דלא יתבטלון מאוריתא לעלם**, דהיינו שיתדבקו לעולם בקו אמצעי הנקרא **אורייתא**. וז"ש **ואחליפו שמא דקרתא, וקארון לה מאתא מחסיא**. כי מקודם לכן היתה נקראת כפר טרשא, שהוא מלשון שדה טרשין, שפירושו שדה מלאה אבנים ואינה ראויה לזריעה. והוא משום שיושביה היו נמשכים אחר קו שמאל. אבל עתה אחר שנאחזו בקו האמצעי והמשיכו ג"ר, נחלף המקום ונעשה **למאתא מחסיא**. דהיינו למקום שהקב"ה **חס** עליו ומשפיע להם כל טוב.

פסקה קלח

ויאמר שוב אשוב אליך וגו': א"ר יצחק שוב אשוב, שוב ישוב היה צריך לומר, שהרי מפתח הזה לפקוד עקרות הוא בידי הקב"ה ולא בידי שליח אחר.

פסקה קלט

כמה דתנינן וכו': כמו שלמדנו, ג' מפתחות הם שלא נמסרו בידי שליח, של חיה ושל תחיית המתים ושל גשמים. וכיון שלא נמסרו בידי שליח, למה כתוב שוב אשוב, שמשמע שהמלאך ישוב לעת חיה ויפקוד אותה. ומשיב, אלא ודאי, הקב"ה שהיה עומד עליהם אמר הדבר. ומשום זה כתוב, ויאמר שוב אשוב אליך.

פסקה קמ

ות"ח בכל וכו': ובוא וראה, בכל מקום שכתוב ויאמר סתם או ויקרא סתם, ולא כתוב מי האומר, ומי הקורא, הוא מלאך הברית דהיינו השכינה, ולא אחר. **ויאמר**, שכתוב, ויאמר אם שמוע תשמע וגו', ויאמר, ואינו אומר מי הוא. **ויקרא**, שכתוב, ויקרא אל משה, ואינו אומר מי היה. **אמר**, שכתוב, ואל משה אמר וגו', ואינו אומר מי היה. אלא בכל אלו הוא

פסקה קמא

והנה בן לשרה אשתך: ושואל, מה הטעם שלא כתוב והנה בן לך. ומשיב, אלא כדי שלא יחשוב, שמן הגר יהיה, כבתחילה. רבי שמעון פתח ואמר בן יכבד אב ועבד אדוניו. בן יכבד אב זה יצחק לאברהם.

פסקה קמב
אימתי כביד וכו': מתי כבד אותו. היינו בשעה שעקד אותו על המזבח, ורצה להקריבו לקרבן, ויצחק היה אז בן ל"ז שנים, ואברהם היה זקן, שאלו היה בועט בו ברגל אחד לא היה יכול לעמוד מפניו, והוא כבד את אביו, ואביו עקד אותו כמו כבשה אחת, ולא עמד כנגדו כדי לעשות רצון אביו.

פסקה קמג
ועבד אדוניו וכו': ועבד אדוניו, זהו אליעזר לאברהם. כאשר שלח את אליעזר לחרן, ועשה שם כל רצונו של אברהם, וכבד אותו כמו שכתוב, וה' ברך את אדוני וגו', וכתוב ויאמר עבד אברהם אנכי, כדי לכבד את אברהם.

פסקה קמד
דהא בר נש וכו': שהרי בן אדם, המביא כסף וזהב ואבנים יקרות, וגמלים, ובעצמו הוא כראוי, ויפה מראה, לא אמר שהוא אוהבו של אברהם או קרוב שלו, אלא אמר עבד אברהם אנכי. כדי להעלות שבחו של אברהם, ולכבד אותו בעיניהם.

פסקה קמה
ועל דא בן וכו': ועל כן אוה"כ, בן יכבד אב ועבד אדוניו, ואתם ישראל, בני, חרפה הוא בעיניכם, לומר שאני אביכם, או שאתם עבדי. ואם אב אני איה כבודי וגו'. משום זה אוה"כ, **והנה בן** זה הוא בן ודאי, ולא ישמעאל. זה הוא בן המכבד לאביו כראוי.

פסקה קמו
והנה בן לשרה אשתך, בן לשרה: כי בשבילו מתה, מסבה ששמעה על עקדתו. ובשבילו היתה נפשה כואבת עד שהולידה אותו. **והנה בן לשרה וכו'**: והנה בן לשרה, היינו להתעלות בשבילו בעת שהקב"ה יושב בדין על העולם כי אז, וה' פקד את שרה וגו', כי בראש השנה נולד יצחק הרי שזכר את שרה בשביל יצחק, ועל כן הוא בן לשרה. פירוש אחר **והנה בן לשרה** כי הנקבה לוקחת הבן מן הזכר. ונמצא הבן אצל הנקבה, וע"כ אומר והנה בן לשרה.

פסקה קמז
ושרה שומעת וכו': ושואל מהו והוא אחריו, היה צריך לומר, והיא אחריו, דהיינו שהיתה מאחורי המלאך המבשר. ומשיב אלא סוד הוא. **ושרה שומעת** היינו מה שאמר **פתח האהל**, שזה הוא מדרגה תחתונה, פתח האמונה, דהיינו השכינה, **והוא אחריו**, היינו שמדרגה העליונה, שהוא הקב"ה, הודה לו מיום ששרה היתה בעולם, לא שמעה דבר מהקב"ה, זולת בשעה ההיא.

פסקה קמח
ד"א דהות וכו': פירוש אחר. ששרה היתה יושבת פתח האהל כדי לשמוע מה שמדברים. והיא שמעה דבר בשורה זו שנתבשר בה אברהם. וע"כ אומר ושרה שומעת פתח האהל. **והוא אחריו**. היינו שאברהם היה יושב מאחוריה של השכינה.

פסקה קמט
ואברהם ושרה זקנים באים בימים: ושואל מהו **באים בימים**. ואומר שפירושו שבאו בשיעור הימים, שהיו ראוים להם אז, לאחד מאה שנים ולאחד תשעים שנה. ובאו בימים, בשיעור ימים כראוי להיות. **באים בימים** הוא כמו שאתה אומר, כי בא היום, שפירושו שהעריב היום לבא, כי נשלם. אף כאן באים בימים היינו שנשלמו ימיהם.

פסקה קנ
חדל להיות לשרה ארח כנשים: ובאותה שעה ראתה את עצמה, בעדנה אחרת, שחזר אליה אורח כנשים. ועל כן אמרה ואדוני זקן, כי הוא אינו ראוי להוליד, משום שהוא זקן, ולא אמרה על עצמה ואני זקנתי.

פסקה קנא
ר' יהודה פתח וכו': ר"י פתח. נודע בשערים בעלה וגו'. בוא ראה, הקב"ה נתעלה ביקרו, כי הוא גנוז וסתום בהעלאה גדולה, לא יש בעולם, ולא היה מיום שנברא העולם, מי שיוכל לעמוד על החכמה שלו. ועל כן לא יוכל מי לעמוד על חכמתו.

פסקה קנב
משום שהוא גנוז וסתום, ונעלה למעלה למעלה, וכל העליונים ותחתונים אינם יכולים להשיגו, עד שכולם אומרים, ברוך כבוד ה' ממקומו. התחתונים אומרים שהשכינה היא למעלה. שכתוב על השמים כבודו. והעליונים אומרים שהשכינה היא למטה. שכתוב על כל הארץ כבודך. עד שכל העליונים והתחתונים אומרים, ברוך כבוד ה' ממקומו, משום שלא נודע ולא היה מי שיכול לעמוד בו. ואתה תאמר, נודע בשערים בעלה.

פסקה קנג
אלא ודאי וכו': אלא ודאי נודע בשערים בעלה, זהו הקב"ה, שהוא נודע ומושג לפי מה שכל אחד משער בלבו, כפי שיוכל להשיג ברוח החכמה, ולפי מה שמשער בלבו כן נודע בלבו. ומשום זה כתוב נודע **בשערים**, דהיינו באלו **השיעורים**, שכל אחד משער בלבו, אבל שיהיה נודע כראוי, אין מי שיוכל להשיג ולדעת אותו.

פסקה קנד

ר' שמעון וכו': ר"ש אומר. נודע בשערים בעלה, מהו שערים. כמש"א, שאו שערים ראשיכם וגו', ומכח אלו השערים, שהם מדרגות עליונות, בכחם נודע הקב"ה, ואם לא היו אלו השערים, לא היו יכולים להשיג בו.

פסקה קנה

ת"ח דהא נשמתא וכו': בוא וראה, שגם נשמתו של אדם, אין מי שיוכל לדעת אותה, אלא מכח אלו אברי הגוף ואלו המדרגות של אברי הגוף, המגלות פעולות הנשמה, משום זה הנשמה נודעת ואינה נודעת: נודעת על ידי אברי הגוף, ואינה נודעת ממהותה עצמה. כך הקב"ה נודע ואינו נודע, משום שהוא נשמה לנשמה רוח לרוח, גנוז ונעלם מכל. אבל להזוכה באלו השערים דהיינו המדרגות העליונות, כנ"ל, שהם פתחים לנשמה, נודע לו הקב"ה. ונמצא שנודע ע"י מדרגות העליונות שהם פעולותיו, ואינו נודע מצד מהותו עצמו.

פסקה קנו

ת"ח אית פתחא וכו': בוא וראה, יש פתח לפתח, ומדרגה למדרגה, ומהם נודע כבודו של הקב"ה. והיינו **פתח האהל**, זה הוא פתח של צדק. שהיא המלכות, כמו שאתה אומר. פתחו לי שערי צדק. זהו פתח הראשון לכנוס בו בהשגה, ובפתח הזה נראים כל שאר פתחים העליונים. מי שזכה לפתח הזה, זכה להשיג אותו, ואת כל שאר הפתחים עמו, משום שכולם שורים עליו.

פסקה קנז

והשתא דפתחא וכו': ועתה שפתח הזה, התחתון הנקרא פתח האהל, ופתח דצדק, לא נודע, משום שישראל הם בגלות, כל הפתחים נסתלקו ממנו. ואינם יכולים לדעת ולהשיג. אבל בזמן שיצאו ישראל מן הגלות, עתידים כל המדרגות העליונות לשרות על פתח דצדק כראוי.

פסקה קנח

וכדין ינדעון וכו': ואז ידעו העולם חכמה עליונה היקרה, מה שלא ידעו מקודם לכן. שכתוב ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה וגו'. כולם עתידים לשרות על פתח זה התחתון, שהוא פתח האהל, דהיינו המלכות. וכולם עתידים לשרות על מלך המשיח, כדי לדון העולם, שכתוב ושפט בצדק דלים וגו'.

פסקה קנט

בגיני כך כד וכו': משום זה, כאשר נתבשר אברהם, בלידת יצחק, מדרגה זו דהיינו פתח האהל, שהיא המלכות, היתה אומרת לו, כמו שבארו, שכתוב. ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה, **ויאמר**, ולא כתוב מי היה האומר, וזה הוא פתח האהל. (כנ"ל באות ק"מ) אשר ויאמר סתם הוא השכינה, ושרה שומעת מדרגה הזו, דהיינו פתח האהל, שהיתה מדברת עם אברהם, מה שלא שמעה מקודם לכן, שכתוב ושרה שומעת את דברי פתח האהל, שהיה מבשר ואומר שוב אשוב אליך וגו'.

פסקה קס

ת"ח כמה הוא וכו': בוא וראה, כמה הוא חביבותו של הקב"ה לאברהם, כי לא יצא ממנו יצחק מקודם שנמול. ורק אחר שנמול נתבשר ביצחק, בשביל שהוא אז זרע קודש, ומקודם שנמול אין הוא זרע קודש. ואז הוא כמו שכתוב, אשר זרעו בו למינהו, דהיינו למין קדוש כמו אברהם.

פסקה קסא

ות"ח עד לא וכו': ובוא וראה עד שלא נמול אברהם, הזרע שלו לא היה קדוש, משום שיצא בתוך הערלה, ונתדבק בערלה למטה. אחר שנמול, יצא הזרע בתוך קדוש, ונתדבק בקדושה שלמעלה. והוליד למעלה (כנ"ל לך דף קמ"ח אות תנ"ז) ונתדבק אברהם במדרגתו, שהוא חסד כראוי. בוא וראה, כשהוליד אברהם ליצחק הוא יצא קדוש כראוי והמים האלו שהוא אברהם וחסד, הרו וילדו אפלה. דהיינו יצחק שה"ס קו שמאל, שמטרם התלבשותו בחסדים של אברהם, הוא חושך, (כנ"ל ב"א דף ק"ל ד"ה וזה ע"ש) ועל ידי שיצא מאברהם נתלבש בחסדים שלו ונעשה אור.

פסקה קסב

ר' אלעזר שאיל וכו': יום אחד שאל ר' אלעזר את ר"ש אביו. זה שקרא לו הקב"ה יצחק למה, ואין לומר משום שאמרה צחוק עשה לי אלקים וגו'. כי נראה, שעוד מטרם שיצא לעולם קרא אותו הקב"ה יצחק, שעוד לא היה טעם הזה.

פסקה קסג

א"ל הא אתמר וכו': אמר לו הרי למדנו, שאש שהוא שמאל וגבורה, לקח מים, שהוא ימין וחסד, והרי מים באים מצד הגבורה. כלומר שהשמאל והימין נכללו זה בזה. ואז נעשה צד השמאל בחינת יין המשמח אלקים ואנשים. **ודא שאיל לליואי דאינון בדיחין** וכו', וזה שאל את הלוים, הנמשכים מקו שמאל, שהם משמחים לאותו הצד, דהיינו לצד שמאל, בכלי זמר ותשבחות שהם כנגד הצד הזה, כלומר שכלי זמר ותשבחות נמשכים

ג"כ מצד שמאל, משום זה יצחק הוא חדוה וצחוק, ומשום שבא מצד הזה, דהיינו מצד שמאל, ונתדבק בו.

פסקה קסד

תא חזי יצחק וכו': בוא ראה, יצחק הוא שמחה וחדוה כי החליף מים באש ואש במים, כלומד ששמאל וימין כלולים. כי הוא בחינת שמאל שהוא אש, הנכלל במים שהוא ימין וחסד, כנ"ל, שאז כל חדוה ושמחה משמאל נמשך. ומשום זה הקב"ה קרא לו שם הזה, יצחק, עוד מטרם שיצא לעולם, והודיע לאברהם.

פסקה קסה

ות"ח בכלהו אחרנין וכו': ובוא ראה, בכל האחרים, חוץ מיצחק, הרשה להם הקב"ה לקרוא שמות, ואפילו נשים היו קוראים שמות לבניהן, אבל כאן לא נתן הקב"ה לאמו לקרוא לו שם, אלא לאברהם, שכתוב, וקראת את שמו יצחק, אתה ולא אחר. כדי להחליף מים באש ואש במים, דהיינו התכללות שמאל בימין וימין בשמאל כנ"ל, כדי לכלול את יצחק בצד ימין שלו. פירוש כי השפיע לו ממדתו מדת החסד הנק' מים וימין, וקבל ממנו מהארת השמאל שה"ס אש. ונכללו זה בזה ועל ידי התכללות הזה נתן לו השם יצחק. באופן שמה שאמר לו הקב"ה וקראת את שמו יצחק, היינו שיעשה עמו את התכללות הנ"ל, שבזה נעשה למקור השמחה והצחוק כנ"ל.

פסקה קסו

כיון דאתבשר וכו': כיון שנתבשר אברהם ביצחק, מה כתוב, ויקומו משם האנשים וישקיפו וגו': ר"א אמר בוא וראה. כמה מנהיג הקב"ה את כל הבריות במדת טובו, וכל שכן לאותם ההולכים בדרכיו, שאפילו בזמן שמבקש לדון העולם, הוא מסבב למי שאוהבו, שיזכה באיזה דבר, מטרם שיבא אותו הדין לעולם.

פסקה קסז

דתנינן בשעתא וכו': שלמדנו, בשעה שהקב"ה אוהב את האדם, שולח לו מתנה. ומה היא המתנה. עני, כדי שיזכה על ידו. וכיון שזכה על ידו, הקב"ה ממשיך עליו חוט אחד של חסד, הנמשך מצד ימין, ופורש על ראשו, ורושם אותו. כדי כאשר יבא הדין לעולם יזהר בו אותו המחבל מלהזיקו, שנושא עיניו ורואה לאותו הרשימה, אז מסתלק ממנו ונזהר בו. משום זה הקדים לו הקב"ה דבר במה שיזכה לזה.

פסקה קסח

ות"ח כד בעא וכו': ובוא וראה, כשרצה הקב"ה להביא דין על סדום, זיכה מקודם את אברהם, ושלח לו מתנה דהיינו ג' המלאכים, שיזכה על ידיהם. כדי להציל את לוט בן

אחיו משם. זהו שכתוב ויזכור אלקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה, ולא כתוב, ויזכור את לוט, כי בזכותו של אברהם נצל. ומהו ויזכור. היינו, שזכר לו מה שזכה מקודם על ידי אותם ג' מלאכים.

פסקה קסט

כגוונא דא וכו': כעין זה, מי שזוכה בצדקה עם בני אדם בשעה שהדין שורה בעולם, הקב"ה זוכר לו אותו צדקה שעשה, משום שבכל שעה שאדם זוכה, נכתב לו כן למעלה, וע"כ אפילו בשעה שהדין שורה בעולם הקב"ה זוכר לו את הטוב שעשה וזכה עם בני אדם, כמו שאתה אומר וצדקה תציל ממות, משום זה, הקדים הקב"ה וסבב לאברהם במה שיזכה על ידו, שיציל בזכותו את לוט.

פסקה קע

וישקיפו על פני סדום: בוא וראה, ויקומו משם האנשים, היינו מאותה סעודה שהתקין להם אברהם, וזכה על ידם. אף על פי שמלאכים היו, שאינם צריכים לסעודה, מכל מקום זכה על ידיהם. ומכל אותו המאכל לא נשאר כלום, כדי שאברהם יזכה על ידו, שהרי כתוב **ויאכלו**, כי באש שלהם נאכל ונשרף.

פסקה קעא

ואי תימא וכו': ואם תאמר, הרי ג' מלאכים היו זה אש וזה מים וזה רוח, כי גבריאל אש, ומיכאל מים, ורפאל רוח, וא"כ רק גבריאל לבדו היה יכול לשרוף המאכל באשו, מה שאין כן מיכאל ורפאל שאינם אש כלל. ומשיב אלא כל אחד ואחד כלול בחברו, ונמצא שכל אחד היה בו אש מים רוח, ומשום זה כתב על כולם **ויאכלו**. כי היה אש בכל אחד מהם, שהמאכל נשרף בו.

כגוונא דא ויחזו וכו': כעין זה, ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו. שאכילה ודאית אכלו, והיינו שנזונו מזיו השכינה, שזה נבחן להם לאכילה. אף **ויאכלו** שבכאן, גרמו באכילתם, ליזון מאותו צד שאברהם נתדבק בו דהיינו ימין שהוא חסדים, ומשום זה לא השאירו כלום ממה שנתן להם אברהם. כדי להרבות בהמשכת החסדים כמה שאפשר.

פסקה קעב

כגוונא דא בעי וכו': כעין זה, שצריך האדם לשתות מכוס של ברכה, כדי שעל ידי שתיתו יזכה אל הברכה של מעלה. אף המלאכים, אכלו ממה שהתקין להם אברהם, כדי שיזכו על ידי אכילתם, ליזון מצד אברהם, דהיינו אור החסדים, כי מאותו צד נמשכים המזונות לכל מלאכים העליונים.

פסקה קעג

וישקיפו: פירושו, התעוררות של רחמים, להציל את לוט. ולומד גזירה שוה, כתוב כאן וישקיפו, וכתוב שם, השקיפה ממעון קדשך, מה שם השקפה לרחמים. אף כאן השקפה לרחמים.

פסקה קעד

ואברהם הולך עמם לשלחם: היינו לעשות להם לויה. אמר ר' ייסא, אם תאמר שאברהם ידע שהם מלאכים למה עשה להם לויה. אלא אמר ר' אלעזר, אף על פי שהיה יודע שהם מלאכים, מה שהיה רגיל לעשות עם בני אדם, עשה גם בהם, וליוה אותם. כי כך צריך האדם לעשות לויה לאורחים. שהרי הכל תלוי בזה. כלומר, כל המצוה של הכנסת אורחים תלוי בלויה, שהוא גמר הדבר, ואין המצוה נקראת אלא על מי שגמרה.

פסקה קעה

ובעוד דאיהו וכו': ובעוד שהוא היה הולך עמהם ללותם, נגלה עליו הקב"ה. שכתוב וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה. **והויה** היינו, הוא, ובית דינו, שהיא הנוקבא, משום שהקב"ה היה הולך עמהם.

פסקה קעו

ת"ח כד ב"נ וכו': בוא וראה. כאשר האדם עושה לויה לחבירו, הוא ממשיך השכינה להתחבר עמו, וללכת עמו בדרך להציל אותו, ומשום זה צריך האדם ללוות את ארחו, משום שמחבר אותו אל השכינה, וממשיך עליו השכינה להתחבר עמו.

פסקה קעז

בג"כ וה' אמר וכו': ומשום זה שעשה לויה זכה, וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה. ר' חייא פתח. כי לא יעשה ה' אלקים דבר, כי אם וגו'. אשריהם צדיקי העולם שהקב"ה רצה בהם, וכל מה שהוא עשה בשמים ועתיד לעשות בעולם, עושה על ידי הצדיקים, ואינו מעלים מהם כלום.

פסקה קעח

בגין דקב"ה וכו': משום שהקב"ה רוצה לשתף עמו הצדיקים, כדי שיבואו ויזהירו את בני האדם שישובו מעונותיהם, ולא יענשו מדין העליון. ולא יהיה להם פתחון פה אליו לומר שלא הוזהרו ולא ידעו. משום זה הקב"ה מודיע להם הסוד, שיעשה בהם דין. ועוד, שלא יאמרו, שמעניש אותם בלי משפט.

פסקה קעט

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, ווי להם לרשעים, שאינם יודעים ואינם מסתכלים לדעת, ואינם יודעים להשמר מעונותיהם. ומה הקב"ה, שכל מעשיו אמת, ודרכיו משפט, אינו עושה כל מה שעושה בעולם, עד שמגלה אל הצדיקים, כדי שלא יהיה לבני אדם פתחון פה עליו, כנ"ל, בני אדם עצמם, לא כל שכן, שיש להם לעשות דבריהם, באופן שלא ידברו בני אדם שטנה עליהם. וכן כתוב, והייתם נקיים מה' ומישראל.

פסקה קפ

ואית לון וכו': ויש להם, לצדיקים, לעשות שלא יהיה פתחון פה לבני אדם על הקב"ה, ויזהירו אותם, אם חוטאים ואינם משגיחים על עצמם להשמר, שיהיה למדת הדין של הקב"ה פתחון פה לקטרג עליהם. ובמה ינצלו ממדת הדין. על ידי שיעשו תשובה ומעשים טובים.

פסקה קפא

א"ר יהודה וכו': אר"י, הקב"ה נתן כל הארץ לאברהם שיהיה לו נחלה וירושה לעולם. שכתוב כל הארץ אשר אתה רואה וגו'. וכתוב שא נא עיניך וראה וגו'. ואחר כך כשהקב"ה היה רוצה לעקור ולהחריב מקומות הללו, סדום ועמורה וכו' אמר הקב"ה, כבר נתתי את הארץ לאברהם, והוא אב אל כולם, שכתוב, כי אב המון גוים נתתיך, ולא יאה לי להכות הבנים ולא להודיע לאביהם, שקראתיו אברהם אוהבי. ועל כן אני צריך להודיעו, ומשום זה, וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה.

פסקה קפב

אמר רבי אבא וכו': אר"א בוא ראה את הענוה של אברהם שאף על פי שאמר לו הקב"ה, זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו', ועם כל זה שהתמהמה עמו והודיע לו שרוצה לעשות דין בסדום, לא התפלל לפניו שיציל את לוט, ולא יעשה עמו דין, מהו הטעם. הוא, כדי שלא לבקש שכר על מעשיו.

פסקה קפג

ועל דא, שלח וכו': ועל זה, אע"פ שלא בקש, שלח הקב"ה ללוט והציל אותו בשביל אברהם, שכתוב, ויזכור אלקים את אברהם וגו' בהפוך את הערים אשר ישב בהן לוט.

פסקה קפד

מאי אשר וכו': מהו, אשר ישב בהן לוט למה נקראו על שמו. הוא נתבאר, אבל הוא משום שכולם היו רשעים ולא נמצא מי מכולם שיהיה לו דבר זכות חוץ מלוט. מכאן למדנו, שבכל מקום שיושבים שם רשעים הוא חרוב. כי מהכתוב שאומר, אשר ישב

בהן לוט, משמע, שבשביל כל שאר שישבו שם לא נחשב לישוב, אלא כמו חרב ושממה מאין יושב, שהוא מטעם היותם רשעים.

פסקה קפה

אשר ישב בהן לוט: ושואל וכי בכולם היה יושב לוט. ומשיב, אלא משום שבשבילו היו יושבים בערים, ולא נחרבו, על כן נקראו על שמו. ואם תאמר שהיה בזכותו של לוט, לא כן אלא בזכותו של אברהם.

פסקה קפו

א"ר שמעון וכו': אר"ש. בוא ראה, השרות שאדם עושה אל הצדיק, שרות ההוא מגין עליו בעולם. ולא עוד אלא אף על פי שהוא רשע. הוא לומד מדרכיו ועושה אותם.

פסקה קפז

ת"ח דהא וכו': בוא ראה, כי בשביל שלוט נתחבר עם אברהם, אע"פ שלא למד ממנו את כל מעשיו, למד ממנו לעשות טובה עם הבריות, כמו שעשה אברהם. וזה הוא, שאחר שלוט נכנס ביניהם היה מישב לכל אלו הערים כל אותו זמן שהיו מיושבים. וע"כ כתוב, אשר ישב בהן לוט.

פסקה קפח

אר"ש ת"ח וכו': אמר ר"ש, בוא וראה, שהשכינה לא סרה מעם אברהם. באותו הזמן שהקב"ה היה עמו. אמר לו ר' אלעזר, והרי השכינה עצמה היתה מדברת עמו, ולא הקב"ה לבדו. כי במדרגה הזו נגלה עליו הקב"ה, שכתוב, וארא אל אברהם וגו' באל שדי, שהוא השכינה. וא"כ מה צריך להשמיענו, שהשכינה לא סרה מאברהם בעת שהקב"ה היה עמו. אמר לו ר"ש, כן הוא ודאי, והצדק עמך.

פסקה קפט

ת"ח מה וכו': בוא וראה מה כתוב, ויאמר ה' זעקת וגו'. תחילה כתוב **וה' אמר**, שפירושו הוא ובית דינו, דהיינו השכינה. ולבסוף כתוב, ויאמר הוי"ה, ואין הפירוש הויה לבדו, אלא הוא מדרגה העליונה הוי"ה, שנגלה לו על מדרגה התחתונה, שהיא השכינה.

פסקה קצד

והא יתיר אינון וכו': שואל, והרי יש יותר מחמשים פרשיות בתורה, כי הם נ"ג פרשיות. ומשיב כדר' אבהו, שכל אחד מה' ספרים שבתורה כלול מיוד דברות שה"ס עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. והם חמשים.

פסקה קצו

עוד פותחת ואומרת וכו': סוד ל"ב נתיבות החכמה, הוא, כשזו"ן, שהם כ"ב אותיות עולים למ"ן לבינה, שהיא יוד ספירות, נעשים בבינה ל"ב בחינות שה"ס ל"ב נתיבות החכמה, כ"ב מזו"ן ועשרה מבינה עצמה. והענין הוא, כי בינה מצד עצמה היא חפיצה רק בחסדים, ולא בחכמה, בסו"ה כי חפץ חסד הוא. אלא כשזו"ן עולים אליה למ"ן היא עולה לראש אריך אנפין ונעשית שם לחכמה. ונקראת משום זה אז, ל"ב נתיבות החכמה. וז"ש, **שהשיגו שלשים מעלות** וכו' **והם כלולים בל"ב נתיבות שהם כ"ב אותיות**, דהיינו זו"ן, **ויוד ספירות**, דהיינו בינה. שביחד הרי ל"ב בחינות. **לפעמים הם כלולים בשמונה**. היינו הבינה, שאין בה עשרה ספירות אלא רק שמונה ספירות. והיינו מבחינתה עצמה ולמטה, שחסרים לה כתר וחכמה, שה"ס ג"ר שלה, ואז אינה נבחנת לל"ב נתיבות החכמה, אלא רק לשלשים מעלות בלבד. מטעם שהיא חסרה מחכמה. והם רמוזים בדברי אברהם, אולי יש שם שלשים וגו'.

פסקה רא

ארדה נא וכו': שואל למי אמר הקב"ה, עשו כלה. כי הזהר דורש הכתוב, כאלו היה כתוב, **עשו** עם חטף פתח תחת ה **ע** שהיא ציווי. אם תאמר, שאמר לאלו המלאכים, עשו כלה. מי ראה כזאת, שמדבר עם זה עם אברהם, ומצוה לזה להמלאכים, ואומר, אלא שאמר לאברהם עשו כלה, כי אלו המקומות ברשותו היו עומדים. פירוש אחר, שאמר לאלו המלאכים, עשו כלה.

פסקה רב

מה דאתמר לאברהם וכו': ושואל, מה שאמרנו שאמר לאברהם עשו כלה, מה הטעם, שכתוב **עשו** לשון רבים, היה צריך לכתוב **עשה** לשון יחיד. למה אמר עשו. ואומר, שזה אמר לאברהם ולהשכינה שלא סרה ממנו וע"כ אמר עשו.

מה דאתמר למלאכים וכו': ושואל מה שאמרנו, שלמלאכים אמר עשו כלה, צריכים לישב הקושיא הנ"ל, מי ראה כזאת לדבר עם זה ולצות לאחר. ומשיב. שהוא משום שהמלאכים היו עומדים שם, והיו נמצאים שם כדי לעשות דין, ועל כן אמר להם **עשו**.

פסקה רג

ד"א עשו וכו': פירוש אחר, **עשו** פירושו כתרגומו עבדו, דהיינו שה **ע**' היא עם קמץ, וסיבב על אנשי סדום.

ושואל, וכי לא היה יודע הקב"ה, עד שהיה צריך לומר ארדה נא ואראה, והרי הכל גלוי לפניו. ואומר אלא **ארדה נא** פירושו, ממדרגת הרחמים אל מדרגת הדין, והיינו הוא ירידה. **ואראה**, ראיה זו, היא להשגיח עליהם באיזה דין ידין אותם.

פסקה רד

אשכחן ראיה וכו': מצאנו, ראיה שהוא לטוב, ומצאנו ראיה שהוא לרע. ראיה לטוב, שכתוב, וירא אלקים את בני ישראל וידע אלקים. ראיה לרע, שכתוב ארדה נא ואראה. להשגיח עליהם בדין ועל זה אמר הקב"ה המכסה אני מאברהם.

פסקה רה

ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום: שואל מהו הטעם של ברכה זו כאן. ואומר, אלא כדי להשמיענו, שגם בשעה שהקב"ה יושב בדין על העולם, אינו משתנה, כי יושב בדין על זה, וברחמים על זה והכל ברגע אחד ובשעה אחת. כי לסדום היה בדין, ולאברהם היה באותה שעה ברחמים, וברכו, ואברהם היו וגו'.

פסקה רו

א"ר יהודה וכו': אר"י, והרי כתוב, ואני תפלתי לך ה' עת רצון, ומשמע, שפעמים הוא עת רצון ופעמים שאין אז עת רצון. פעמים שומע התפילה ופעמים אינו שומע התפילה. וכן פעמים שנמצא ופעמים שאינו נמצא, שכתוב, דרשו ה' בהמצאו, וגו'. ומשמע שפעמים אינו נמצא. דהיינו בעת דין, ואיך אתה אומר שאפילו ברגע שיושב בדין על זה יושב ברחמים על זה.

פסקה רז

אר"א כאן וכו': א"ר אלעזר, כאן ליחיד וכאן לצבור. ליחיד יש שינוי זמנים ולצבור הוא תמיד ברחמים ואפילו כשיושב בדין. כאן למקום אחד יש שינוי זמנים, וכאן לכל העולם, הוא תמיד ברחמים ואינו משתנה. ועל כן ברך לאברהם בשעה שהיה בדין על סדום, כי הוא שקול כנגד העולם כולו, שכתוב אלה תולדות השמים וארץ בהבראם, ולמדנו אשר בהבראם היא אותיות באברהם, שבשבילו נברא העולם. הרי שהוא שקול ככל העולם.

פסקה רח

יהיה, בגימטריא וכו': **יהיה**, הוא בגימטריא שלשים. כך למדנו, שלשים צדיקים הזמין הקב"ה לעולם להיות בכל דור ודור, כמו שהזמין את אברהם. כלומר כי כתוב אלה תולדות וגו' בהבראם, שנתבאר, שהוא אותיות באברהם, שבשבילו נברא העולם. ואומר שכך בכל דור ודור יש ל' צדיקים שבשבילם נברא העולם כמו שנברא בשביל אברהם.

פסקה רט
פתח ואמר מן השלשים הכי נכבד וגו': מן השלשים הכי נכבד, אלו הם שלשים הצדיקים שהזמין הקב"ה לעולם שלא יהיו חסרים מן העולם בכל דור: ובניהו בן יהוידע כתוב בו מן השלשים הכי נכבד, שהוא אחד מהם. היינו, שיש שלשה אחרים שהעולם עומד עליהם והוא אינו שקול כמוהם.

פסקה רי
ואל השלשה לא בא וגו': ואל השלשה לא בא, היינו להיות במנינם כאחד מהם. באלו שלשים הצדיקים זכה לכנס בחשבונם, אבל ואל השלשה, לא בא, שלא זכה להתחבר בהם ולהיות עמהם בחלק אחד. **יהיה**, הוא כמו שלמדנו, ששלשים הוא, ובשביל זה הקב"ה ברכו שיהיה שקול כאלו שלשים הצדיקים.

פסקה ריא
ת"ח א"ל קב"ה וכו': בוא וראה אמר הקב"ה לאברהם זעקת סדום ועמורה כי רבה, כי עלה לפני מה שהם עושים לכל העולם. כי כל העולם מונעים את רגליהם מלכנס בסדום ועמורה, שכתוב פרץ נחל מעם גר הנשכחים וגו'. פרץ נחל מעם גר פירושו, פרצה היה פורץ הנחל שהוא סדום, לאלו בני העולם שנכנסו שם. שכולם, אם ראו למי, שהיה נותן לאכול ולשתות לאדם אחר, השליכו אותו בעומק הנהר, וכן השליכו את האדם שקיבל ממנו האכילה ושתיה.

פסקה ריב
ועל דא כלהו וכו': ועל כן כל בני העולם היו **נשכחים מני רגל**, כי מנעו את רגליהם מלכנוס שמה. ומי שנכנס שמה, **דלו מאנוש נעו**, שהיו דולים את כחות הגוף ברעב שלא נתנו לו לאכול ולשתות ונשתנה צורתו משאר בני העולם, שכתוב דלו מאנוש נעו. כתוב כאן נעו וכתוב שם נעו מעגלותיה מה שם פירושו של נעו שנטו מעגלותיה ולא נמצאו, אף כאן דלו מארץ נעו פירושו שהיו נוטים מעגלות ואורחות שלא לכנוס שמה, ואפילו עוף השמים מנעו את עצמם מלכנוס שמה, שכתוב, נתיב לא ידעו עיט. ומשום זה כל העולם היו צועקים על סדום ועמורה, ועל כל הערים, כי כולם היו שוים.

פסקה ריג
זעקת סדום ועמורה כי רבה: אמר לו אברהם להקב"ה, למה. אמר לו וחטאתם כי כבדה מאד, משום זה ארדה נא ואראה הכצעקתה, וגו'. ושואל, הכצעקתם היה צריך לומר. שהרי כתוב זעקת סדום ועמורה, ושני ערים היו, ולמה אומר הכצעקתה, לשון יחיד. ואומר, אלא כבר בארוה.

פסקה ריד

ת"ח בסטרא וכו': בוא וראה, בצד, שמתחת קול הברד, עולים כל הסבכים בכתף. מתאספים בטפה אחת, ובאים בהנקבים של תהום הגדול, ונעשו חמשה באחד. אחד הוא כשיש קולות צלולים, שכולם נעשו אחד, כי הקול של מטה נכנס ביניהם ונמשך עמהם כאחד.

פסקה רטו

וההוא קלא וכו': וקול ההוא עולה ויורד ותובע דין להמשך למטה. כאשר קול הזה עולה לתבוע דין, נתגלה אז הקב"ה, להשגיח בדין.

פירוש. הדינים שבעולם מתחלקים לב' בחינות א) מבחינת המלכות עצמה, והקול העולה מדינים הללו, נקרא **קול של מטה**, דהיינו של המלכות. ב) מבחינת המלכות הממותקת בבינה, והקול העולה מדינים הללו, נקרא, **קול של מעלה**, דהיינו של הבינה. וכן נקרא קול הברד, ורומז על הכתוב קולות וברד שנאמר במכות מצרים. וענין ב' קולות הללו, נתבארו לעיל (דף קס"ז ד"ה תו מן המדבר ע"ש.) **קוטרי** פירושו סבכים כי דבר מסובך, שקשה להתירו ולפתחו, נקרא קובהקדמת הזהר דטרא. כמ"ש קטיר קא חזינא הכא. (יבמות סא.) וכן תרי קוטרי עבדי ביה (שם ק"ז:). **כתף**, פירושו מוחין דאחורים של הגוף, כי הכתף הוא אחורי הפנים. **חד טיף** פירושו, טפה של נקודת השורק. כי ג' נקודות חולם שורק חירק, שכל המוחין נמשכים מהן, מכונים ג' טיפות (לעיל בראשית א' דף רס"ד אות שכ"א) **תהומא רבא**, פירושו כחות הדין הנמשכים מהבינה, (כנ"ל בראשית א' דף רס"ג ד"ה לבתר תהומא רבא').

וז"ש **בסטרא דתותי קלא דברדא** בצד שמתחת הקול של ברד, שהוא הקול של מעלה מבינה, **סלקין קוטרי כלהו בכתפא**. עולים כל הסבכים, דהיינו שהם נפתחים ומושגים. בכתף, שהוא בחינת מוחין דג"ר דאחורי הגוף. כי קול הברד כולו טוב בלי רע. וע"כ כל סבכי הדינים מקבלים בו את תקונם. ומפרש יותר. **מתכנשי בחד טיף**, כל האורות מתאספים בטפה אחת מג' הטפות חולם שורק חירק, והיינו בטפה דשורק, שכל הדינים נמשכים ממנה כל עוד שלא נתחברה בטפה דחולם, ולפיכך, **ועאלין בגו נוקבי דתהומא רבא**, שמכח הדינים דשורק הם נכנסים בהנקבים של תהום הגדול, כלומר שבאים בדינים דבינה, שה"ס קול של מעלה כנ"ל. ואז **אתעבידו חמש בחד**, שכל החמשה ספירות כח"ב תו"מ, נכללו בקול אחד הנזכר, דהיינו אפילו המלכות שהיא קול של מטה נכללה ג"כ בקול הזה של מעלה, הנק' קול הברד. וקול המלכות עצמה לא ישמע, כי לולי נגלה קולה, היו המוחין מסתלקין, (כמ"ש בבראשית א' דף קס"ז ד"ה תו מן

המדבר, ודף ז' ד"ה וכבר ע"ש) וע"כ אומר הכתוב **הכצעקתה**, לשון יחיד, כי אין כאן אלא קול אחד.

וז"ש **חד איהו, כד איכא צלילין קלין**, מתי כל החמשה אחד, הוא כאשר יש קולות צלולים, כלומר, שקול העב של מטה אינו נשמע בהם, **דכלהו אתעבידו חד**. שכולם נעשו קול אחד. וקול של מטה אינו מעורב בהם. כי **קלא דסליק מתתא** דהיינו קול של מלכות עצמה, **עאל בינייהו ואתמשכו כחד**, בא ביניהם, בין הקולות של מעלה, ונמשך עמהם יחד, כלומר שנבלע בהם ואינו נשמע. **וההוא קלא**, וקול ההוא של מעלה, הנשמע. **סלקא**, בסוד נקודת החולם, **ונחתא**, בסוד נקודת השורק, **תבעא דינא**, בסוד הדינים הנמשכים מהשורק מטרם שנכללה בחולם. **לאתמשכא לתתא**, כדי שתוכל להמשך ולהאיר למטה. **כד האי קלא סלקא למתבע דינא, כדין אתגלי קב"ה לאשגחא בדינא**, באותה שעה שהקול עולה לתבוע דין, דהיינו בשעת שליטת נקודת השורק, אז נתגלה הקב"ה להשגיח בדין. פירוש כי התגלות הקב"ה ה"ס אור החכמה, ואחר התכללות הקוין זה בזה היא נמשכת משליטת נקודת השורק, שאין אור החכמה בשום קו אלא בר, (כנ"ל ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא) אמנם בעת ההיא הוא משגיח בדין, אבל לאחר התכללות הקוין זה בזה הוא מאיר ברחמים.

ומשמיענו בזה, ביאור הכתוב. אשר, **ארדה נא**, היינו מנקודת החולם, שהיא חסד אל נקודת השורק שהיא דין, שזה נבחן לירידה כנ"ל. **ואראה**, כי שם בנקודת השורק יש ראיה, שה"ס אור החכמה כנ"ל, **הכצעקתה, הבאה אלי**, הוא צעקת הקול האחד לתבוע דין, שבזמן שליטת השורק כי גילוי החכמה היא במיוחד בעת הצעקה הזו, כנ"ל, **כד האי קלא סלקא למתבע דינא כדין אתגלי קב"ה לאשגחא בדינא**. כי אין גילוי חכמה בנקודה אחרת זולת נקודת השורק, כנ"ל.

פסקה רטז

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, כתוב הכצעקתה, ממי הוא **הכצעקתה** הזה, ומשיב, זהו גזרת דין שתובעת דין בכל יום. שעליה אומר הכתוב הכצעקתה, כי כך למדנו, הרבה שנים עמדה גזרת הדין, ותבעה מאת הקב"ה, על מה שאחיו של יוסף מכרוהו ליוסף, כי גזרת הדין צועקת שיתגלה הדין. ועל כן אומר הכתוב הכצעקתה הבאה אלי, דהיינו צעקתה של גזרת הדין.

פירוש. גזרת הדין, ה"ס הארת נקודת השורק שבהנוקבא, מטרם התכללותה בחסדים, שאינה מתגלה אלא עם גילוי דינים כנ"ל, וסוד יוסף ה"ס הארת ג"ר (כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר דף י"א ד"ה ואיטמרו ע"ש) וע"י שאחיו של יוסף מכרוהו למצרים נסתלקו

הג"ר מהם. וזהו שמרמז ר"ש, **כמה שנין קיימא גזרת דינא ותבעא** וכו'. דהיינו שתבעה על שנתבטלה הארתה מחמת מכירת יוסף, **בגין דגזרת דינא צווחת על דינא**, כי רצתה לצעוק ולגלות הדין, דהיינו שרצתה להחזיר הג"ר המתבטלים על ידי מכירת יוסף ומתוך שאין הארתה אלא עם גילוי הדין, כנ"ל על כן מרומזת הארתה בסוד **צווחת על דינא**, **ועל דא הכצעקתה הבאה אלי**, דהיינו גילוי החכמה על ידי צעקתה של גזרת הדין.

פסקה ריז

מה הבאה אלי וכו': ושואל מה משמיענו הכתוב בהמלות **הבאה אלי**, ואומר, זה הוא סוד, כמו שאתה אומר בערב היא באה ובבקר היא שבה. כלומר, אחר שביאר המלה **הבצעקתה**. שה"ס גילוי הארת החכמה על ידי צעקה של גזרת דינא, כבדיבור הסמוך, מבאר המלות **הבאה אלי**, שהוא לשון הוה, שפירושו, שבאה בעת הזווג. כמ"ש בערב היא באה, הרומז על זמן הזווג ההוא המקבל מהארת השורק, שנקרא ערב, להיותו בשליטת הדינים של השורק, שז"ס ותקם בעוד לילה, (כנ"ל בראשית א' דף קי"ז אות קכ"ה) **ודא הוא הבאה אלי תדיר**, וע"כ כתוב **הבאה אלי**, לשון הוה, כי הוא נוהג תדיר, כי בתחילת כל זווג נוהג שליטת השורק בסוד הארת קו השמאל, (כנ"ל בראשית ב' דף קל"ו ד"ה פנימית ע"ש) **כגוונא דא קץ כל בשר בא לפני**, **והא אתמר**, כעין זה אומר הכתוב, קץ כל בשר בא לפני, שאומר ג"כ לשון הוה, בא לפני, (ועי' להלן דף ע"ב אות ר"נ).

פסקה ריח

ויגש אברהם ויאמר האף וגו': אמר ר"י מי ראה אב רחמן כמו אברהם. בוא וראה בנח כתוב ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני וגו' ושתק ולא אמר כלום ולא בקש רחמים. אבל אברהם בשעה שאמר לו הקב"ה זעקת סדום ועמורה וגו', מיד כתוב, ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע.

פסקה ריט

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, אף אברהם לא עשה בשלימות כראוי. נח לא עשה כלום לא זה ולא זה. כלומר לא בקש על צדיקים כאברהם, ולא בקש אף על הרשעים כמשה. כמו שמבאר לפנינו. אברהם תבע משפט כראוי, שלא ימות צדיק עם רשע, והתחיל מן חמשים צדיקים עד עשרה. עשה ולא השלים, כי לא בקש רחמים בין כך ובין כך, בין אם יש צדיקים ובין אם אין צדיקים. כי אמר אברהם, איני רוצה לתבוע שכר על מעשי. כלומר, שלא האמין בעצמו שיש לו שכר, עד לבקש בזכותו לפטור את הרשעים מן הדין.

פסקה רכ

אבל מאן עביד שלימו וכו': אבל מי עשה בשלמות כראוי, זה משה. כיון שאמר לו הקב"ה סרו מהר מן הדרך וגו', מיד מה כתוב, ויחל משה את פני ה' אלקיו וגו' עד שאמר ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת. ואף על פי שכולם חטאו לא מש משם עד שאמר לו סלחתי כדברך. ויש כאן השמטת המעתיק, והכי גרסינן **לא זז מתמן עד דמחל קב"ה לישראל הה"ד וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו וכתיב ויאמר ה' סלחתי כדברך**. כי כן גרסינן בזהר פרשת ויקרא דף י"ד ע"ב (דפו"י) ע"ש. והוא מוכרח, כי לא יתכן שלא יביא הכתוב של מחילה הנאמר בעגל, ויביא רק **הכתוב**, סלחתי כדברך, הנאמר במרגלים.

פסקה רכא

אבל אברהם וכו': אבל אברהם לא התחשב אלא אם נמצא בהם צדיקים. ואם אין בהם צדיקים, לא התפלל. ועל כן לא היה עוד איש בעולם שיגין על דורו כמו משה, שהוא רועה הנאמן.

פסקה רכב

ויגש אברהם ויאמר: פירושו, שהתקין את עצמו לבקש את זה, **אולי ימצאון שם חמשים**, התחיל מחמשים, שהוא התחלה לדעת, עד עשרה שהוא סוף כל המדרגות. פירוש. כי ה' קומות יש בכל מדרגה זה למטה מזה, היוצאות על ה' בחינות המסך כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"א עש"ה ונמצא בקומת כתר חמשים ספירות שהם ה' ספירות כח"ב תו"מ שבכל אחת עשרה ספירות. ובקומת חכמה רץ ארבעים ספירות, כי חסרה ע"ס דכתר. ובקומת בינה שלשים ספירות, כי חסרים ג"כ ע"ס דחכמה. ובקומת ת"ת עשרים ספירות, כי חסרים גם ע"ס דבינה. ובקומת מלכות רק עשר ספירות. וז"ש. **שרא מחמשים דאיהו שירותא למנדע**, דהיינו קומת כתר שיש בה חמשים ספירות, **עד עשרה**, **דאיהו עשיראה**, עד קומת מלכות שאין בה רק עשר ספירות והמלכות היא ספירה עשירית לע"ס. **סופא דכל דרגין**, והיא סוף כל המדרגות.

פסקה רכג

אמר ר' יצחק וכו': אר"י עד עשרה שהתפלל עליהם אברהם, אלו הם עשרת הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים, שבהם מתתקנות עשר ספירות המלכות לעלות אל הבינה. משום זה התחיל להתפלל מחמשים עד עשרה. שהם ע"ס המלכות בתקון עשרת ימי תשובה, וכיון שהגיע לעשרה, אמר מכאן ולמטה, ששם המלכות שאינה נמתקת בבינה,

אינו מקום העומד בתשובה, אינו נמתק בבינה, הנקראת תשובה, משום זה לא ירד לבקש על למטה מעשרה.

פסקה רכד

ויבאו שני המלאכים סדומה וגו': אמר ר' יוסי בוא וראה מה כתוב למעלה, וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם, כי מאחר שהשכינה נפרשה מאברהם, ואברהם שב למקומו, אז ויבאו שני המלאכים סדומה בערב, כי מלאך אחד נסתלק עם השכינה ונשארו שנים אלו. כנ"ל דף כ"ח אות ע"ד).

פסקה רכה

כיון דחמא לוט וכו': כיון שראה אותם לוט רץ אחריהם. מה הטעם, וכי כל אלו שהיו באים לעירו, היה מכניסם לביתו, ונותן להם לאכול ולשתות. ובני עירו לא הרגו אותו, והלוא לבתו עשו דין.

פסקה רכו

ומאי הוא וכו': מה היה, בתו של לוט, שנתנה פת לחם לעני אחד, ונודע להם זה, משחוה דבש, והושיבוה בראש הגג, עד שהדבורים אכלוה.

פסקה רכז

אלא בגין וכו': ומשיב, אלא משום שהיה בלילה, חשב שבני עירו לא יראו אותו. ועם כל זה, כיון שנכנסו לבית נאספו כולם וסבבו את הבית.

פסקה רכח

אמר ר' יצחק וכו': למה רץ לוט אחרי המלאכים, שכתוב, וירא וירץ לקראתם. רבי חזקיה ורבי ייסא, אחד אמר שראה עמהם צורתו של אברהם. לכן רץ לקראתם ואחד אמר, שראה השכינה שורה עליהם. לכן רץ לקראתם. ויליף גזירה שוה, כתוב כאן, וירא לוט וירץ לקראתם, וכתוב שם וירץ לקראתם מפתח האהל. מה שם ראה את השכינה. אף כאן ראה את השכינה.

פסקה רכט

ועל דא וירא לוט וירץ לקראתם ויאמר הנה נא אדני באלף דלת נון יוד, דהיינו שם השכינה. ובספרים שלנו לא כתוב וירץ לקראתם, אלא ויקם לקראתם, ונראה דעת הזהר, אשר ויקם לקראתם, המובן הוא שקם ורץ לקראתם, דאם לא כן היה צריך לומר ויקם מפניהם. **סורו נא** וכו': שואל כתוב סורו נא, גשו נא היה צריך לכתוב, מהו סורו נא. ומשיב, אלא רצה להסב אותם מסביב הבית ולא יכנסו לבית בדרך הרגיל, כדי שבני העיר לא יראו אותם, ומשום זה אמר סורו נא.

פסקה רל

ר' חזקיה פתח וכו': ר"ח פתח, כתוב, כי הוא לקצות הארץ יביט. תחת כל השמים יראה. כמה יש להם לבני אדם להסתכל במעשיו של הקב"ה, ולעסוק בתורה יום ולילה. כי כל מי שעוסק בתורה, הקב"ה משתבח בו למעלה, ומשתבח בו למטה, כי התורה היא עץ חיים לכל אלו העוסקים בה. לתת להם חיים בעולם הזה ולתת להם חיים בעולם הבא.

פסקה רלא

ת"ח כי וכו': בוא וראה, כתוב, כי הוא לקצות הארץ יביט, היינו, כדי לתת להם מזונות ולכלכל אותם בכל מה שהם צריכים. ארץ היא המלכות, קצות הארץ היינו כל הנמשכים ממנה משום שהוא משגיח בה תמיד שכתוב, עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה.

פסקה רלב

בגין דארץ וכו': משום שארץ זו, דהיינו המלכות, מה כתוב בה, ממרחק תביא לחמה. ואחר כך היא נותנת טרף ומזון לכל חיות השדה, שהם המלאכים דבי"ע שכתוב ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה.

פסקה רלג

וע"ד כי הוא וכו': ועל כן כתוב, כי הוא לקצות הארץ יביט, תחת כל השמים יראה, דהיינו לכל בני העולם, לתת להם מזונות וכלכלה לפי צרכו של כל אחד ואחד. שכתוב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון.

פסקה רלד

ד"א כי הוא לקצות וכו': פירוש אחר להכתוב כי הוא לקצות הארץ יביט, היינו להסתכל במעשה בני אדם, ולהשגיח בכל מה שבני אדם עושים בעולם. תחת כל השמים יראה, היינו שמסתכל ורואה את כל אחד ואחד.

פסקה רלה

ת"ח כיון דחמא וכו': בוא וראה כיון שראה הקב"ה מעשה סדום ועמורה, שלח אותם המלאכים להשחית את סדום, מה כתוב, וירא לוט, היינו שראה את השכינה. ושואל, וכי מי יכול לראות את השכינה. ומשיב, אלא ראה אור אחד מאיר ועולה על ראשיהם, ואז אמר, הנה נא אדני, באלף דלת, שהוא שם השכינה כמו שנתבאר (לעיל אות רכ"ט) ובשביל השכינה דהיינו אותה הארה שהיה מאיר על ראשיהם כנ"ל, אמר סורו נא אל בית עבדכם.

פסקה רלו
ולינו ורחצו רגליכם: אברהם לא עשה כך, אלא בתחילה אמר ורחצו רגליכם ואחר כך, ואקחה פת לחם. אבל לוט אמר סורו נא וגו' ולינו, ולבתר ורחצו רגליכם וגו'. והוא כדי שלא יכירו בהם בני אדם, כלומר, שאם ירגישו בהם, יאמרו שעתה באו אליו, שהרי עוד לא רחצו רגליהם מן הדרך.

פסקה רלז
ויאמרו לא כי ברחוב נלין: אמרו כן, משום שכך היו עושים האורחים שנכנסו שמה, שלנו ברחוב, כי לא היה אדם שיאספם הביתה, וע"כ אמרו, לא כי ברחוב נלין. מה כתוב, ויפצר בם מאד וגו'.

פסקה רלח
ת"ח כד וכו': בוא וראה, כאשר הקב"ה עושה דין בעולם, שליח אחד עושה אותו, ועתה, בהפיכת סדום, אנו רואים ב' שליחים כמ"ש ויבאו שני המלאכים סדומה. וכי לא די מלאך אחד. ומשיב, אלא אחד היה, ומה שאומר הכתוב שני מלאכים, אחד היה להוציא את לוט ולהציל אותו. ואחד היה להפך העיר ולהשחית הארץ. ומשום זה היה רק אחד בהפיכת סדום.

פסקה רלט
רבי פתח וכו': רבי פתח במקרא הזה. ואלה הגוים אשר הניח ה' לנסות בם את ישראל. אמר רבי, מסתכל הייתי באותו העולם. היינו בעולם הנצחי, ואין העולם עומד, אלא על אלו הצדיקים המושלים על רצון לבם. שנאמר עדות ביהוסף שמו וגו', ואמר רב יהודה, למה זכה יוסף לאותה המעלה והמלכות בשביל שכבש יצרו, כי למדנו, כל הכובש את יצרו מלכות שמים ממתנת עליו.

פסקה רמח
אמר ר' יצחק להאי גוונא וכו': ומסיים ר' יצחק. לאופן הזה, שבארתי, יש ג"ע למעלה וכו'.

פסקה רנ
וה' המטיר על סדום ועל עמורה וגו': ר' חייא פתח. הנה יום ה' בא אכזרי וגו': הנה יום ה' זה בית דין של מטה, דהיינו הדינים הנמשכים מהמלכות, בעת שהיא בהארת השמאל שה"ס נקודת השורק, מטרם שנכלל על ידי קו אמצעי. שלמעלה באות רט"ז מכנה אותה גזרת דינא. **בא**, פירושו כמו שנתבאר בפירוש הכתוב **הבאה אלי**, (לעיל באות רי"ז) שהיא בא תמיד לכל התחלת הזווג. **הבאה אלי**, משום שאיני עושה דין עד

שנכנס ומקבל רשות, כעין זה נתבאר בהכתוב קץ כל בשר בא לפני (לעיל נח דף כ"ט אות ע"ח) שבא לקבל רשות.
פירוש. כי נתבאר לעיל (בראשית ב' דף קל"ו ד"ה פנימיות) שב' פעולות נוהגות בכל זווג. ופעולה הראשונה ה"ס **נטילת רשות**, שפירושו שאין הנוקבא מתפייסת לזווג עם ז"א, מטרם שממשיך לה הארת השמאל שה"ס הארת נקודת השורק. וע"כ נבחן המשכת הארת השמאל, לבחינת נטילת רשות לזווג. עש"ה. וזה אמרו כאן, **בגין דלא עביד דינא עד דעאל ונטיל רשו**. כי בעת שז"א מקבל רשות מן הנוקבא, דהיינו בעת שממשיך לה הארת השמאל, באותו רגע כל בעלי הדין מקבלים רשות מז"א לפעול הדינים, כי אין הארת שמאל בלי גילוי הדינים, כי ע"כ נקראת **גזרת דינא**, לעיל (באות רס"ז ע"ש) וז"ס **בא לפני ליטול רשות**. כי בא בתחילת כל זווג כנ"ל.

פסקה רנא

דבר אחר וכו': פירוש אחר. **הנה יום ה' בא**, זהו המחבל של מטה, דהיינו מלאך המות, כשהוא נוטל את הנשמה, משום זה קורא אותו הכתוב, **אכזרי**, **ועברה וגו' לשום הארץ לשמה**, זהו סדום ועמורה. שנהפכו והיו לשמה. **וחטאיה ישמיד ממנה**, אלו יושבי הארץ ההיא.

פסקה רנב

מה כתיב בתריה וכו': מה כתוב אחריו, **כי ככבי השמים וכסיליהם** וגו', כי מן השמים המטיר עליהם אש והעבירם מן העולם. ואחר כך כתוב, **אוקיר אנוש מפז** וגו', זהו אברהם, שהקב"ה העלה אותו למעלה מכל בני העולם.

פסקה רנג

ר' יהודה אוקים וכו': ר"י העמיד את המקראות האלו, על יום שנחרב בית המקדש. שביום ההוא נחשכו העליונים והתחתונים ונחשנו הככבים ומזלות.
ר' אלעזר מוקים וכו': ר"א מעמיד את מקראות הללו, ביום שהקב"ה יקים את כנסת ישראל מן העפר. דהיינו לעת הגאולה. ויום ההוא יהיה ידוע למעלה ולמטה. שכתוב, והיה יום אחד הוא יודע לה', ויום ההיא הוא יום של נקמות שעתיד הקב"ה לנקם משאר עובדי עבודה זרה.

פסקה רנד

וכד קב"ה וכו': וכאשר הקב"ה יעשה נקמות בשאר העמים עובדי כו"מ, אז נאמר אוקיר אנוש מפז, זהו מלך המשיח, שיתעלה ויתכבד על כל בני העולם, וכל בני העולם יעבדו וישתחוו לפניו. שכתוב, לפניו יכרעו ציים וגו' מלכי תרשיש וגו'.

פסקה רנה

ת"ח אע"ג וכו': בוא וראה, אף על פי שנבואה זו, דהיינו הפסוקים הנה יום ה' בא אכזרי וגו' אוקיר אנוש מפז וגו', נאמרה על בבל, שנאמר שם משא בבל, עם כל זה, על הכל נאמרה, כי אנו רואים שכתוב בפרשה זו, כי ירחם ה' את יעקב, וכתוב ולקחום עמים והביאום אל מקומם. הרי שאין נבואה הזו מיוחדת דוקא לבבל. ונראה שלבעלי הזהר היתה חלוקה אחרת בסדר הפרשיות כי בהספרים שלנו, מובא כתוב זה בהפרשה שלאחריה.

פסקה רנו

וה' המטיר על סדום: זהו מדרגה של בית דין של מטה, שמקבל רשות מלמעלה. פירוש והויה, יורה, הוא, ובית דינו, (כנ"ל ב"א דף י"ט אות י"ב) **הוא**, היינו ז"א. **ובית דינו** היינו הנוקבא, ושהיא בית דין של מטה. ומדרגה של בית דין שלמטה, היינו גזרת דינא, (הנ"ל, באות רט"ז) ואומר שעל כן כתוב וה', שגם ז"א נזכר בפעולה זו, כי גזרת דינא לא פעלה הדין דסדום עד שקבלה רשות מלמעלה, דהיינו מז"א, המרומז בהשם, והויה.

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, שפעל הדין ברחמים שכתוב, מאת הויה מן השמים, והויה הוא שם הרחמים, כדי שימצא הדין ברחמים. דהיינו כמ"ש לעיל (דף ס"א אות ר"ה) ואם תאמר מהו הרחמים כאן. ומשיב, שכתוב ויהי בשחת אלקים וגו' ויזכור אלקים את אברהם וגו'. ואח"כ יצאו ממנו, מלוט, שתי אומות שלמות. וזכה שיצאו ממנו דוד ושלמה המלך.

פסקה רנז

חמי מה כתיב וכו': ראה מה כתוב. ויהי כהוציאם אותם החוצה ויאמר המלט על נפשך וגו'. בוא וראה בשעה שהדין שורה בעולם, הנה למדנו, שאדם אינו צריך להמצא בשוק, כי מאחר שהדין שורה אינו משגיח להבדיל בין צדיק לרשע. וע"כ אדם אינו צריך להמצא שמה. לכן נתבאר (לעיל פ' נח דף ע"א אות ר') שמשום זה נסתתר נח בתיבה, כדי שלא יביט בעולם בשעה שהדין נעשה. וכן כתוב, ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר, דהיינו עד שהדין כבר נעשה, ומשום זה, כתוב, ויאמר המלט על נפשך אל תביט אחריך.

פסקה רנח

ר' יצחק ור' יהודה וכו': ר"י ור"י היו הולכים בדרך. א"ר יהודה לר' יצחק, הדין שעשה הקב"ה בהמבול, והדין ושבסדום שניהם היו דינים של גיהנם, כי הרשעים שבגיהנם נידונים במים ובאש.

פסקה רנט

אמר ר' יצחק וכו': אר"י סדום נידונה בדינו של גיהנם, נשמע. שכתוב, וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים, זה נידון מבחינת מים, וזה נידון מבחינת אש, וזה וזה הוא דינו של גיהנם, והרשעים שבגיהנם, בב' בחינות דינים אלו נדונים. כי יש גיהנם של שלג, שהוא מים. ויש גיהנם של אש.

פסקה רס

א"ל דינא וכו': אמר לו, הדין של הרשעים בגיהנם הוא י"ב חדשים. ושם הם מתלבנים, דהיינו שמטהרים שמה, ואחר כך הקב"ה מעלה אותם מגיהנם ויושבים על פתחו של גיהנם, ורואים את הרשעים הנכנסים שם ודגים אותם, והם מבקשים רחמים עליהם ואחר כך, הקב"ה מרחם עליהם, ומעלה אותם גם מפתחו של גיהנם, ומביאם אל המקום הנצרך להם. מיום ההוא ואילך, הגוף נשתכך בעפר. והנשמה יורשת מקומה כראוי לה.

פסקה רסא

ת"ח דהא וכו': בוא וראה, כי למדנו, שאפילו בני המבול לא נדונו אלא באש ומים, מים קרים ירדו מלמעלה, ומים רותחים מלמטה, מן התהום, (כנ"ל פ' נח דף כ"א אות ס' ע"ש) ונדונו בב' דינים. משום שהדין של מעלה כן הוא, בב' דינים, מים ואש, משום זה היה בסדום גפרית ואש. שגפרית הוא ממים, כנודע.

פסקה רסב

א"ל אי יקומון וכו': שאל אותו, אם יקומו אנשי סדום לעתיד ליום הדין. אמר לו הרי למדנו, אבל אלו של סדום ועמורה לא יקומו לדין, לעתיד בעת תחית המתים. והכתוב מוכיח, שכתוב גפרית ומלח שריפה כל ארצה וגו' אשר הפך ה' באפו ובחמתו, שפירושו, **אשר הפך ה'**, בעולם הזה. **באפו**, בעולם הבא. **ובחמתו**, בזמן שעתיד הקב"ה להחיות המתים.

פסקה רסג

א"ל ת"ח, כמו שארצם נאבד לעולם ולעולמי עולמים, כן נאבדו גם הם לעולם ולעולמי עולמים. ובוא וראה, הדין של הקב"ה הוא דין כנגד דין, כלומר, מדה כנגד מדה, הם לא היו מחזירים נפש העני במאכל ומשקה כן גם הקב"ה אינו מחזיר להם נפשם לעולם הבא. ומה שהזהר אומר לעולם הבא, הוא בדיוק, משום שלומד מארצם, וארצם נאבד רק במשך זמן שתא אלפי שני, שאז היא נקרא לעולם ולעולמי עולמים, אבל בגמר התקון תחזור סדום לקדמותה כמ"ש (ביחזקאל ט"ז) ואחותך סדום ובנותיה תשבנה לקדמותן.

וע"כ גם בנפשם אינו אומר בזמן התחיה, כנ"ל בדבור הסמוך, לענין העמדה בדין, אלא אומר רק לעוה"ב. שהוא נוהג רק במשך שתא אלפי שני.

פסקה רסד

ת"ח אינון וכו': ובוא וראה, הם נמנעו מליתן צדקה שנקראת חיים, אף הקב"ה מנע מהם חיים בעולם הזה ובעולם הבא, וכמו שהם מנעו מבני העולם אורחות ושבילים שלהם, כן מנע הקב"ה מהם אורחות ושבילים של הרחמים, מלרחם עליהם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה רסה

ר' אבא אמר וכו': רא"א, כל בני העולם יקומו לתחית המתים ויקומו לדין, ועליהם, על אנשי סדום, כתוב, ואלה לחרפות ולדראון עולם. והקב"ה בעל הרחמים הוא, כיון שדן אותם בעולם הזה, וקבלו הדין, אינם נידונים לעתיד בכל הדינים, אלא במקצתם.

פסקה רסו

א"ר חייא כתיב וכו': אר"ח, כתוב, וישלח את לוט מתוך ההפכה וגו' ושואל, מהו בהפוך את הערים אשר ישב בהן לוט, והלא לא ישב אלא באחת מהן. ומשיב, אלא בכולם התישב לוט, שכתוב ולוט ישב בערי הככר, ויאהל עד סדום, אלא שלא קבלו אותו, חוץ ממלך סדום שקבלו בסדום, בשביל אברהם, שהחזיר לו הנפש והרכוש, שאבד במלחמת ד' המלכים.

פסקה רסז

ת ו ס פ ת א. **קטורי רמאי**: קשרים הרמים, היינו הצדיקים שנר"ן שלהם מקושרים ברוממות הקב"ה, (כנ"ל פ' נח דף כ"ג אות ס"ד) שרים המנפצים, את כחות הסטרא אחרא. חכמי התבונה, יתבוננו לדעת. **קטורי** פירושו קשרים. **רמאי** גבוהים ורמים. **הורמני**, פירושו שרים, מוציאי לפועל פקודות המלך. כמו שאמרו (עירובין נ"ט) כיון דשכיחי גבי הרמנא. **דבדורי**, פירושו המנפצים, כי, ואיש כלי מפצו בידו, מתרגם, וגבר מן **בדוריה** בידיה, (יחזקאל ט' ב') וכן ונפצתי בך גוים מתרגם, **ואבדר** בך עממין. (ירמיה נ"א כ') ודרך הסתרי תורה הוא לפתוח המאמר בפניה אל חכמי הסוד שישכילו בהדברים.

בשעתא דרישא חוורא, בשעה שראש הלבן, היינו א"א ששער רישיה כעמר נקי, **אתקין כרסייא על גבי סמכין דאבנין דמרגליטן טבן**, תקן הכסא, הוא בינה, על עמודים של אבנים טובות ומרגליות, דהיינו חסד גבורה ת"ת דז"א והנוקבא, שהם ד' רגלי הכסא, (כנ"ל דף ו' ד"ה וז"ש ע"ש) שהיא בינה.

פסקה רסח

בין אינון אבנין, אית חד מרגליטא. בין אלו אבנים, יש מרגלית אחת, היינו הנוקבא דז"א, **שפירא בחיזו יאה בריוא**, טובת מראה ויפת תואר. **קומטרא דקיטרא דמלהטא בע' גווינין** מקום קיבוץ העשן והאש, הלוהט בשבעים פנים. היינו גזרת דינא, (המובא לעיל דף ס"ד אות רט"ז) שפירושו הארת השמאל שבנוקבא, מטרם התכללותה בימין. שאז היא מקום הדינים בסוד אש לוהט וקיטור הכבשן. **קומטרא**, פירושו מקום קבוץ של בגדים ותכשיטים וכדומה. כי על מלתחה, שהוא מקום קבוץ בגדים, מתרגם קמטריא (מלכים ב' יוד כ"ב). קיטרא פירושו עשן, מלשון קיטור הכבשן. ועניין ע' פנים מבאר לפנינו. **אינון ע' גווינין מלהטן לכל סטר** אלו ע' פנים לוהטות לכל צד. היינו לד' רוחות העולם שהם חו"ב תו"מ.

פסקה רסט

אלין ע' מתפרשאן מגו ג' גווינין, אלו ע' פנים מתבארים מן ג' גוונים, שהם לבן, אדום, ירוק. וגוון המלכות שהוא שחור, אין שם. **אלין זיקין בזיקין דנציצין לד' סטרי עלמא**, אלו זיקים נכללים בזיקים שמנוצצים לד' רוחות העולם שהם חו"ב תו"מ, כלומר, אע"פ שאלו ע' פנים אין בהם אלא ג' פנים אריה שור נשר שה"ס חג"ת, וחסרים פני אדם, שה"ס הנוקבא, עם כל זה. כשנכללים זה מזה נכלל הנוקבא ג"כ עם החג"ת, ויש ג' פנים בכל אחד, ואפילו בהנוקבא. באופן שיש ג' פנים בפני אריה, וג' פנים בפני שור, וג' פנים בפני נשר. וג' פנים בפני אדם. שהם י"ב פנים. שג' פנים יש בכל אחד מחו"ג תו"מ, ופני אדם חסר בכל אחד מחו"ג תו"מ. וז"ש **אלין ע' מתפרשאן מגו ג' גווינין**, וחסר גוון הנוקבא, אבל **אלין זיקין** נכללים **בזיקין דנציצין לד' סטרי עלמא**. והם על כן י"ב, דהיינו ד' סטרי עלמא חו"ב תו"מ שיש בכל אחד ג' גווינין. **הכא איתא זיקא תקיפא דסטר שמאלא**, כאן יש ניצוץ חזק מצד שמאל, **דאתאחיד בשמיא**, הנאחז בשמים שהוא ז"א. פירוש. שמכח הארת ניצוץ הזה נמצא כל בחינה ובחינה מי"ב הבחינות, מקבלת מז"א ששה קצוות, שהם חג"ת נה"י.

ונתבאר ג' בחינות בע' פנים הללו: א) שעיקרם הם רק ג' גוונים חו"ב ות"ת, וחסר שם הנוקבא. ב) שמבחינת התכללותם זה בזה, יש גם בהנוקבא אלו ג' בחינות, ומכאן נעשו אלו ג' גוונים לי"ב בחינות. ג) התאחדותם בז"א, וכל בחינה מי"ב בחינות מקבלת ו"ס חג"ת נה"י. ומכאן נעשו למספר ע' בחינות, כי שש פעמים י"ב הם ע"ב. ועקרם רק ע', בסוד ע' סנהדרין וב' עדים. ומאלו ע' פנים נמשכים ע' מלאכים כמ"ש לפנינו. שהם בית דינה של המלכות. **אינון גווינין שבעין, דינא יתיב וספרין פתיחו**: אלו שבעים בחינות,

הדין שבהם נשקט והספרים פתוחים כלומר, אע"פ שהספרים, שבהם כתוב הדין, פתוחים ונראים לכל, עם כל זה, הדין נשקט, ואינו פועל כלום. וה"ס מלכות דמדת הדין הגנוזה בהם, בסוד, **זכי הא טוב**: (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב).

פסקה רע

מהכא נפקי, גירין וסייפין ורומחין ואשא דקוסטרא, מכאן יוצאים, חיצים, וחרבות, ורמחים, ואש של המגדל. פירוש. כי נתבאר לעיל שג' הגוונים, הנמשכים מג' נקודות חולם שורק חירק, נכללו בכל הד' ואפילו בהנוקבא. וע"כ כשהיא בדינין דהארת שמאל, נמשכים מכח החולם שבה בחינת **חצים**, שהורגים מרחוק, וכן מעליית המלכות לבינה, נחצה הבינה, ונפלה ממנה, חציה התחתונה ואור הג"ר נתרחק ממנה. ובכונה עשתה כן הבינה, בסוד הנשר שהוא רחמני על בניו ואומר מוטב שיכנס החץ בי, ואל יכנס בבני. (כנ"ל בכמה מקומות) מכח נקודת השורק שבה נמשכים **חרבות**, שהורג מקרוב, וכן כל הדינין שבשורק נמשכים מכח קרבת אור הג"ר דחכמה כנודע. ומכח נקודת החירק שבה, נמשכים **רמחים**. שכוללים שניהם, שהורג מקרוב כמו חרב, וכן זורקים אותו ומכה מרחוק כמו חץ. כמ"ש (שמואל י"ח יא) ויטל שאול את החנית וגו'. כי הוא כולל את שניהם. וכללות ג' דינים הללו, עושה בהנוקבא בחינת אש לוהטת שהיא נקרא **אשא דקוסטרא**. האש שבהמגדל, שהיא הנוקבא. **ואתאחיד אשא תקיפא, דנפקא משמים, ביה**: ונאחז בה, בהנוקבא, אש חזקה היוצאת משמים שה"ס ז"א. **וכד אתאחד אשא עלאה באלין דלתתא**, וכשנאחז אש העליונה, דהיינו הדינים שבז"א. באלו שלמטה, דהיינו בע' דינין הנ"ל של הנוקבא, **לית מאן דיכיל למתבר רוגזא ודינא**, אין עוד מי שיוכל לשבור את הכעס ואת הדין של הדינים שבנוקבא.

פסקה רעא

עיינין להטין כטיסין דנורא, העינים לוהטות כלשונות אש. **נחית בהו לעלמא**, ז"א יורד עמהם לעולם, היינו בעינים לוהטות, ורומז בזה לסו"ה ארדה נא ואראה וגו'. **ווי מאן דאערע ביה חגיר חרבין**, ווי למי שיפגוש בו כשהוא חגור בחרבות, דהיינו הדינים הנמשכים מבחינת נקודת השורק, הנקראים חרבות כנ"ל. **איהו חרבא שננא בידיה, לא חיים על טב ועל בישׁ**, הוא, יש לו בידו חרב חדה, ואינו מרחם על טוב ועל רע. **דהא פסקא דאינון שבעין, ברשו דאתאחיד ההוא סטרא דשמיא נחית בידא שמאלא**. כי הפסק דין של אותם שבעים גוונים הנ"ל, יורד ביד שמאל, ברשות היחוד שנתאחד בו צד השמים, שאז **לית מאן דיכיל לאתבר רוגזא**, כנ"ל.

פסקה רעב

בכמה דינין אתהפך, **בכמה גוונין הפוך בכל יומא**: בכמה דינין הוא מתהפך, בכל יום מתהפך לכמה גוונים. דהיינו שמקבלים כל פעם צורה אחרת, כנ"ל (בראשית א' דף ע"ז אות קי"ט) שאומר שם ומתהפכי תדיר לזמנין נוקבי ולזמנין גוברי, לזמנין רוחין, לזמנין עירין קדישין, ע"ש בהסולם. **כל גוונין דכלי זעמו דקב"ה ביה אתחזיין**. כל מיני הדינים הנמצאים בכלי זעמו של הקב"ה נראים בו. ואנון **יתבין ברומי דעלמא**. ואלו הדינים יושבים ברומו של עולם, **ובני נשא בסכלותא דלהון**, **לא משגחי בהון**. ובני אדם מחמת סכלותם, אינם מסתכלים בהם.

פסקה רעג

גפרית ואש, **התוכא דמיא ואשא**, **דמתהתכי מן שמיא אתאחדו דא בדא ונחת על סדום**. גפרית ואש, פירושו, הפסולת של מים והפסולת של אש, שהותכו מן שמים, ונתאחדו זה בזה, וירדו על סדום. כי שמים, ה"ס אש ומים, ימין ושמאל,שנתחברו בז"א ושמים אותיות אש ומים, כנודע, ועל ידי עונות התחתונים נפרדו ונעשו מחלוקת בין אש ומים, שה"ס ב' הקוין ימין ושמאל, ונבחן שהם הותכו, ופסולת הימין ה"ס גפרית, ופסולת השמאל ה"ס אש. ואלו ב' מיני הדינים שנתחברו, הפכו את סדום.

פסקה רעד

עשרה שמהן גליפן בהורמנותא דמלכא, עשרה שמות תקונים, ברשות המלך. דהיינו עשר ספירות. **עשר אינון**, **וסלקין לחושבן סני**, הם עשר ספירות, כמ"ש בספר יצירה עשר ולא ט' ולא י"א, ועם כל זה עולים לחשבון גדול, דהיינו לחשבון ע"ב שמות כמו שמבאר לפנינו. **שבעין גוונן מלהטי לכל סטר**, **נפקי מגו שמהן**, שבעים גוונין הנ"ל הלוהטים לכל צד יוצאים מתוך השמות, דהיינו מן ע"ב שמות. **דאגליף רזא דע' שמהן דמלאכיא דאינון ברזא דשמיא**, ששבעים גוונין נחקקו ונעשו לסוד ע' שמות של המלאכים, שהם בסוד השמים, כלומר, שחם יוצאים מע"ב שמות של השמים, שהוא ז"א. ויש בהם ג' בחינות כנגד ג' קוין דז"א. וע"כ הנמשכים מקו ימין מסודרים בראשי תיבות של א"ב ביושר. והנמשכים מקו שמאל מסודרים בר"ת של תשר"ק צפע"ס, שהם א"ב למפרע המורים על דין. והנמשכים מקו אמצעי מסודרים בר"ת של תשע הנקודות קמץ, פתח, צירי, סגול, שבא, חלם, חירק, שרק, ושורק שמכנים אותו, מלאפום.

פסקה רעח

כד מתחברן כלהו וכו': כאשר מתחברים כולם כאחד, בסוד אחד, בכחו של העליון, דהיינו ז"א, אז נקרא **והויה**, שפירושו הכל בכלל אחד, דהיינו ז"א ונוקבא וע' המלאכים

שמתחתיה. **מאת הויה מן השמים**, היינו שם הקדוש שנחקק בע' שמות אחרים שבסוד השמים, שהוא ז"א שהוא שם ע"ב שבמוחין דז"א, כמ"ש לפנינו. ועקרו הוא **ע**'. ואלו, הם ע' דז"א השולטים על ע' דינין דנוקבא הנ"ל באות רע"ד דמלהטי לכל סטר. שהם סוד של **והויה** ואלו ע' שמות שבקדושה, דהיינו שבמוחין דז"א, ה"ס **הויה** בלי **ו**', ונקרא **שמים**.

פסקה רעט

אלין נטלין מאלין וכו':. אלו, ע' דינים שבנוקבא מקבלים מאלו, דהיינו מן **ע**' שמות דז"א. **והויה** שהוא כולל ע' דינין מקבל מן **הויה** שה"ס ע' שמות דז"א. זה מן זה. ואלו תלוים באלו דהיינו התחתונים שהם ע' דינים, תלוים בעליונים שהם ע' שמות דז"א. והכל קשר אחד. כלומר, שמתקשרים זה בזה ומאירים בבת אחת. ובזה מתגלה הקב"ה בכבודו. מה שאמרנו ששמים הוא **ע**' וסוד **הויה** בלי **ו**', זה הוא בסוד **ע"ב שמות** היוצאים מג' הפסוקים: **ויסע**, **ויבא**, **ויט**. הנאמרים בפרשת קריעת ים סוף.

פסקה רפא

ואלין אינון שבעין שמהן וכו': ואלו הם ע' השמות, השולטים על ע' מדרגות התחתונות שהם סוד **והויה** עם **ו**', ואלו הם ע' השמות שה"ס הויה בלי **ו**'. בסוד שנקרא שמים, דהיינו ז"א. ז' רקיעים הם, דהיינו ז"ס דז"א הנקרא שמים, שכל אחד כלול מעשר, שעולים לע' שמות של השם הקדוש, הויה, וזה הוא סוד הכתוב, **והויה המטיר**. שה"ס ע' דינין דנוקבא, **מאת ה' מן השמים** שה"ס ע' השמות של השם הקדוש הויה.

פסקה רפב

סתרא דסתרין לחכימין אתמסר וכו': סתר שבסתרים נמסר לחכמים, אשר שם זה שנקרא שמים, ממנו נברא סוד הנסתר שנקרא אדם. שחשבון אברי גופו הם חשבון רמ"ח אברים. פירוש. משמים, שה"ס ז"א בהמוחין דע"ב שמות, נמשך האדם, וע"כ נברא באדם, רמ"ח אברים, שהם כנגד רי"ו האותיות שבע"ב שמות, ול"ב נתיבות החכמה, כמ"ש לפנינו.

פסקה רפג

חשבן אתווהי מאתן ושית סרי וכו': חשבון אותיותיו של ע"ב שמות הוא רי"ו. כי בכל שם יש ג' אותיות, וג' פעמים ע"ב הוא רי"ו. שם זה, ע"ב הוא הסוד, והנסתר, כלל כל התורה, ונכלל בכ"ב אותיות ועשרה מאמרות שבגימט' ל"ב שה"ס ל"ב שבילין של החכמה. ונמצא כי שם הזה, הוא רי"ו אותיות ועם ל"ב שבילין שנכללו בו, עולים יחד רמ"ח, והם רמ"ח אברים של הגוף. פירוש. זו"ן נקראים כ"ב אותיות, ועשרה מאמרות היינו עשר ספירות דבינה. ואלו המוחין דע"ב אינם מתגלים זולת ע"י עלית זו"ן למ"ן אל

הבינה, שנתחברו כ"ב אותיות דזו"ן עם ע"ס דבינה, לפיכך מכונה עלית מ"ן הזו בשם ל"ב שבילין דחכמה או ל"ב נתיבות החכמה. ללמדך שכל החכמה המתגלה באצילות, מתגלים רק בשבילים הללו. וכיון שז"א הוא הגורם לאלו המוחין, ע"כ נחקקו בו בסוד רמ"ח בחינות, שיורה על ל"ב שבילין, ורי"ו אותיות המתגלים ע"י ל"ב שבילים, כנ"ל. וה"ס רמ"ח אברים שבגוף. ומטעם זה מכונה ז"א עצמו ג"כ בשם **אדם** כמ"ש לפנינו, שיורה על התפשטות מוחין הללו בו.

פסקה רפד

רזא דאקרי אדם וכו': וזה סוד שז"א נקרא אדם, השולט על הכסא שהוא סוד שבעים שלמטה, דהיינו ע' דינין וע' מלאכים הנמשכים מהם כנ"ל שהם מכונים כסא. וזה סוד שכתוב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. דהיינו ז"א המכונה אדם, הוא ממעל הכסא, שה"ס הנוקבא וע' דינין שבה. וזה הוא סוד שכתוב והוי"ה המטיר על סדום וגו' שהוא הנוקבא וע' דינין שלה, שה"ס כסא, מאת הויה מן השמים, שה"ס ז"א שהוא ממעל הכסא. והכל אחד וענין אחד וסוד אחד, שנמסר לחכמי לב. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה רפה

סדום גזר דינא וכו': סדום, הגזר דין שלהם היה, על שמנעו את עצמם מלעשות צדקה. כמו שאתה אומר, ויד עני ואביון לא החזיקה. ומשום זה, הדין שלהם לא היה אלא מן השמים. כי צדקה ושמים הוא אחד, וכתוב כי גדול מעל שמים חסדך, הרי שצדקה וחסד נמשכים מעל השמים. ומשום שצדקה תלויה בשמים נמשך גם דינם מן השמים, שכתוב מאת ה' מן השמים, פירוש כי יש דינין דנוקבא ויש דינין דדכורא, (כנ"ל דף י"ט ד"ה והוא) ואומר שדינין דסדום הם דינין דדכורא, דהיינו מן השמים שהוא ז"א. והוא מטעם שגזר דינם יצא על מניעת הצדקה, שפגם הזה נוגע בז"א, שמנעו אותו להשפיע צדקה וחסד להנוקבא, וע"כ גם דינם דין דדכורא.

פסקה רפו

דינא דישראל וכו': הדין של ישראל הוא גם כן מאותו מקום, דהיינו מן השמים, שכתוב, ויגדל עון בת עמי מחטאת סדום, וירושלים נקרא אחות אל סדום, כמו שאתה אומר, הנה זה היה עון סדום אחותך, ועל כן היה דינם מן השמים, דין אחד עם סדום, על שמנעו את עצמם מלעשות צדקה, רק ההפרש הוא שזה נתהפך דהיינו סדום, וזה נחרב דהיינו ירושלים. זה יש לה תקומה, דהיינו ירושלים וזה אין לה תקומה, דהיינו סדום.

פנימיות הדברים, כי ערי סדום היו ממשיכים בחינת ג"ר דהארת שמאל, וזה היה בחינתם עצמם. ובחינת ירושלים הוא רק ו"ק דהארת שמאל. ומטרם חטאת סדום, היו המוחין של הארת השמאל מסודרים למעלה כראוי להיות, דהיינו ג"ר למעלה, ואחריהן ו"ק, ואחריהן גזרת דינא המובא לעיל, (באות רט"ז) וכשחטא ויצא גזר דינם, אז הפך המדרגות ממטה למעלה, בהמוחין דהארת השמאל, שהעלה גזרת דינא למעלה, שרק היא נעשתה ראויה לזווג, כנ"ל בסו"ה בערב היא באה ע"ש. ואחריה נמשכו הו"ק דמוחין, ואחריהן למטה מכולם נפלו הכלים דג"ר דמוחין. וכיון שהפך ה' המדרגות למעלה כן נתהפכו ערי סדום למטה, להיותם מבחינת הג"ר שנפלו למטה מכולם. ואמר לעיל באות רס"ג **כמה דארעא דלהון אתאביד לעלם ולעלמי עלמיא הכי נמי אתאבידו אינון** וכו', והיינו כי תקון זה שנעשה בהארת השמאל נשאר כן בהחלט עד גמר התקון. שנאמר אז ואחותך סדום ובנותיה תשבנה לקדמותם. כי אז יחזרו המדרגות למעלה לקדמותם, דהיינו ג"ר למעלה ואחריהם ז"ת, ולבסוף גזרת דינא.

וזהו אמרו **כאן בר דדא אתהפך**, **ודא אתחרב**, כי אע"פ שדין ירושלים וסדום אחד הוא, מ"מ יש הפרש רב, כי סדום להיותם מבחינת ג"ר, הרי נתהפכו ונתבטלו עד גמר התקון, משא"כ ירושלים להיותה מבחינת ו"ק לא נהפכה, כי ו"ק דמוחין דשמאל נשארו מהארת השמאל על מקומם, באמצע, ולא יארע בהם שינוי לעולם, אלא לסבת עונם נחרבו, כי נפרד הזווג העליון לשעתו, עד שיעשו תשובה. וז"ש **דא אית לה תקומה**, ירושלים יש לה תקומה, אם יעשו ישראל תשובה, ואפילו לפני גמר התקון. **ודא לית לה תקומה**, וסדום אין לה תקומה. כי המהפכה לא תתבטל מטרם גמר התקון. כנ"ל. (ע"כ סתרי תורה)

פסקה רפז

ותבט אשתו מאחריו: ושואל, כתוב **מאחריו** הלא מאחריה צריך לכתוב. ומשיב, ר' יוסי אמר, **מאחריו** היינו מאחריו של לוט. שהמחבל היה הולך מאחוריו, ושואל וכי הלך אחריו המחבל, הלא המחבל שלח אותו ממנו. ומשיב, אלא בכל מקום שלוט היה הולך, נעכב המחבל מלחבל, והמקום שכבר הלך משם, ועזבו לאחריו, היה המחבל מהפך אותו, ומשום זה אמר לו המחבל: **אל תבט אחריך**, כי אני אחבל אחריך. ועל כן כתוב, ותבט אשתו מאחריו, וראתה המחבל, אז נעשתה נציב מלח. כי כל זמן שהמחבל אינו רואה פניו של האדם אינו מחבל אותו, וכיון שאשת לוט החזירה פניה להסתכל אחריו, מיד, **ותהי נציב מלח**.

פסקה רפט

ר' אלעזר ור' יוסי וכו': ר"א ור"י, יום אחד, היו עומדים ועוסקים בכתוב הזה. אמר ר' אלעזר, כתוב, ארץ אשר לא במסכנות תאכל **בה** לחם, לא תחסר כל **בה**, אלו **בה בה**, שתי פעמים, למה לי. **אלא הא אתמר** וכו' ומשיב, אלא כבר אמרו, שהקב"ה חלק את כל העמים והארצות לממונים שליחים, וארץ ישראל, אין מלאך שולט בה ולא ממונה אחר, אלא הקב"ה לבדו. ומשום זה, הביא את העם, שאין אחר שולט עליו חוץ מהקב"ה, אל הארץ, שאין אחר שולט עליה חוץ מהקב"ה,

פסקה רצ

ת"ח קודשא בריך הוא וכו': בוא ראה, הקב"ה נותן תחילה מזונות לארץ ישראל, ואחר כך לכל העולם. ונמצאים כל שאר העמים עכו"ם, מקבלים במסכנות, וארץ ישראל אינו כך, אלא ארץ ישראל ניזון מתחילה, ואחר כך כל העולם ניזונים משירים.

פסקה רצא

ובג"כ, ארץ וכו': ומשום זה, כתוב, ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, אלא בעשירות בכל המלוא **תאכל בה**, ולא במקום אחר. **בה**, יורה בקדושת הארץ, **בה** שורה אמונה העליונה, **בה** שורה ברכה העליונה, ולא במקום אחר. וע"כ כתוב בהמקרא ב' פעמים בה, לרמז על כל הנזכר.

פסקה רצב

ת"ח כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, כגן ה' כארץ מצרים, באכה צוער ושואל, עד כאן עוד לא נודע מהכתוב, אם ארץ מצרים הוא כגן ה', ואם ארץ סדום הוא כגן ה'. ואם גן ה', הוא הגן הנקרא גן עדן. ומשיב, אלא הפירוש הוא, כגן ה', שהוא גן עדן, שיש בו מלוא ועדון לכל, כן היה סדום וכן היה מצרים. מה גן ה', אין אדם צריך להשקותו כן מצרים, אין אחר צריך להשקותה, משום שנהר נילוס עולה ומשקה את כל ארץ מצרים.

פסקה רצג

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראתה מה כתוב. והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלם וגו', זה הוא העונש שלהם שנמנע מהם הגשם. ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה וגו', ראה, שלא כתוב כאן, ולא עליהם יהיה הגשם, כי לא ירד גשם במצרים ואינם צריכים לו. אלא עונש שלהם מה הוא, היא כמ"ש וזאת תהיה המגפה אשר יגוף ה' את הגוים וגו'. שהוא משום שהמצרים אינם צריכים גשם.

אוף סדום וכו': אף סדום היה כגן ה', מה כתוב בהם, כי כלה משקה. דהיינו כל מעדני עולם היו בה. ועל כן לא רצו, שאנשים אחרים יתעדנו בה. ולא קבלו אורחים.

פסקה רצד

רבי חייא וכו': רח"א, הם, אנשי סדום היו רשעים מעצמם ומרכושם, ולא מסבת ארצם הטובה, כי לא רצו ליתן צדקה, כי כל אדם, שהוא צר עין כלפי עני, ראוי לו, שלא יתקיים בעולם. ולא עוד, אלא שאין לו חיים לעולם הבא. וכל מי שהוא טוב לב לעני, ראוי לו שיתקיים בעולם,והעולם יתקיים בזכותו, ויש לו חיים, ואריכות ימים לעולם הבא.

פסקה רצה

ויעל לוט מצוער וישב בהר הוא ושתי בנותיו עמו וגו': ושואל מה הטעם שעלה מצוער. ואומר, שהוא משום שראה שצוער קרוב לסדום וע"כ עלה משם.

פסקה רצו

ר' יצחק פתח וכו': ר"י פתח, והוא מסיבות מתהפך בתחבולותיו לפעלם וגו', דהיינו שהקב"ה מסבב סבות בעולם, ומביא אורות משחיתים שיעשו מעשיו, ואחר כך מהפך אותם, ועושה אותם באופן אחר טהירין, פירושו אורות. **קומרין** הוא כמו **גומרין** כי ק' מתחלפת בג', ופירושו משחיתים, כי **ואכל** פרי בהמתך (דברים כ"ח נ"א) מתרגם יונתן, **ויגמרון** ולדי דבעירכון. ואומר בפירוש הכתוב, והוא מסבות מתהפך וגו' שמדרך הקב"ה, להביא תחלה אורות משחיתים, העושים מעשים של חורבן, ואח"כ מהפך אותם ומתקן אותם.

פסקה רצז

ובמה, בתחבולותיו וכו': ושואל ובמה, מהפך אותם. ואומר שזהו שכתוב **בתחבולותיו**, הקב"ה עושה תחבולות ומסבב סבות להפך אותם, עד שאינם כמו הקודמים. **לפעלם**, היינו לפי פעלם של בני אדם, לפי המעשים שהם עושים, כך מהפך אותם המעשים של קומרין טהירין, **כל אשר יצום על פני תבל ארצה**, היינו שמעשי בני אדם, גורמים להפך אותם המעשים בכל מה שהקב"ה מצוה אותם על פני תבל. דהיינו שמקבלים כל מיני צורות שבעולם, לפי ערך מעשיהם של בני אדם. ובדברים הללו, פתח ר' יצחק, להבין ענין עמון ומואב, שיצאו על ידי מעשה מקולקל כזה, ולבסוף יצאו מהם כל מלכי יהודה, ומלך המשיח, כמו שמבאר להלן.

פסקה רצח

רבי אלעזר וכו': ר"א אמר, והוא מסבות מתהפך. הוא, שהקב"ה מסבב סבות, ומביא מעשים להתקיים בעולם. ואחר שבני אדם חושבים שהמעשים יתקיימו, הקב"ה מהפך אותם המעשים ממה שהיו בתחילה. והוא חולק על ר"י שפירש הכ' שמתחילה יצאו המעשים בקלקול על ידי קומרין טהירין, ואח"כ הפכם הקב"ה ותקן אותם. ור"א מפרש

שמתחילה יצאו טובים וראוים לקיום, אלא שנתקלקלו בסבת מעשי בני אדם, ואח"כ מהפכם הקב"ה אם עושים תשובה.

פסקה רצט

בתחבולותיו: בתחבולתו כתוב, בלי י', שיורה לשון יחיד. והוא, כאומן הזה, העושה כלים של חרס. כל עוד שאותם האבנים מסתובבים לפניו, אם חושב לעשות באופן זה עושה, ואם חושב לעשות באופן אחר עושה, כשהוא רוצה מהפך כלי זו לכלי אחרת. וכל זה הוא, משום שאותם האבנים מסתובבים לפניו.

פסקה ש

כך קב"ה וכו': כן הקב"ה מהפך מעשיו שהוא עושה, **בתחבולתו** חסר י', שהוא לשון יחיד, ומי הוא התחבולה, הוא בית דין של מטה, שהיא הנוקבא דז"א, והיא האבנים המסתובבים לפניו. לפי שהמוחין באים להנוקבא, ומושפעים ממנה, בסוד ג' נקודות, שהם נבחנים לתלת דוכתי (כנ"ל ב"א דף כ' ד"ה עד הכא ע"ש) ע"כ מדומית אז הנוקבא שמסתובבת בג' דוכתי. **ועל דא מהפך וכו'**: ועל זה, הוא מהפך הכלים, מכלי זו אל כלי אחרת.

פסקה שא

וכל זה הוא כפי פעלם של בני אדם, אם בני אדם מטיבים מעשיהם, אותם האבנים המסתובבים, מסבבים אותם לימין, שהוא חסד, ואז המעשים שנעשו בעולם, הם להטיב לבני העולם כראוי, כי נמשכים חסדים וכל טוב אל העולם. **וטיקלא אסחרת וכו'**: והאבנים מסתובבים תמיד לצד ימין. ואינם נדמים, והעולם מתגלגל בו, ומקבל מעשים מקו ימין, שהם חסדים.

פסקה שב

אתו בני נשא וכו': ואם בני אדם באים לחטוא, אז, **תחבולתו**, שהיא הנוקבא המסתובבת תמיד, והיתה עומדת לצד ימין עתה הקב"ה מסבב אותה לצד שמאל, והסבות והכלים שהיו מתחילה בצד ימין, מהפך אותם לצד שמאל.

פסקה שג

וכדין טקלא וכו': ואז, האבנים מסתובבים ונעשו מעשים בעולם, להרע לבני אדם, והאבנים מסתובבים לצד ההוא לשמאל, עד שבני אדם חוזרים להטיב מעשיהם. והאבנים תלוים לפי מעשה בני אדם. ועל כן כתוב, **בתחבולתו לפעלם**, כי התחבולה שה"ס האבנים, תלויה בפעולת בני אדם. ותמיד אינה עומדת, אלא שמסתובבת או לימין או לשמאל, כנ"ל.

פסקה שד
תא חזי קב"ה וכו': בוא וראה, הקב"ה גרם סבות ומעשים בעולם, כדי לעשות הכל כראוי. והכל יוצא ונמשך למטה בעולם מן העיקר והשורש שלמעלה. הקב"ה הקריב את אברהם אליו, יצא ממנו ישמעאל, שעוד לא היה נמול בעת שיצא ממנו, ועל כן הוא יצא למטה, ולא נשלם באות ברית קדש.

פסקה שה
לבתר קב"ה וכו': אחר כך, סבב הקב"ה סבות בתחבולותיו, ואברהם נמול, ובא בברית, ונשלם בשמו, ונקרא אברהם עם **ה'**, **וה'** עליונה דהויה שניתנה בשמו, שהיא בינה, עטרה לו, בסוד **מים מרוח**.

פסקה שו
כיון דרזא וכו': כיון שהסוד נשלם, ונמול, יצא ממנו יצחק. והיה זרע קדש ונקשר למעלה בסוד **אש ממים**, ועל כן כתוב, ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת, שלא נקשר בצד האחר, דהיינו בצד שמאל לבד, אלא נכלל בימין.
פירוש. כי מתחילה מטרם שנמול, היה תחת שליטת קומרין טהירין הנ"ל, ובעת ההוא הוליד את ישמעאל, והולידו למטה בחיצוניות, כי ה"ס התוכא דכספא, דהיינו פסולת הימין. ואח"כ נאמר עליו, והוא מסבות מתהפך בתחבולותיו, שהקב"ה סבב עליו סבות עד שנמול וכו', וזכה לקו ימין של הבינה שנקרא **מים**, אמנם לא קבל המים ישר מבינה אלא מז"א שנקרא **רוח**, (כנ"ל פרשת לך לך דף קמ"ז ד"ה פנימיות ע"ש) וז"ש **וה' עלאה**, דהיינו בינה, אעטרת ליה ברזא **דמים מרוח**, דהיינו שהבינה עטרה לו קו ימין שלה שהוא חסד הנקרא **מים**, והוא קבל אותו מז"א הנקרא **רוח**. בבחינת העברה, כמ"ש שם. ואז יצא ממנו יצחק, שנקשר **למעלה**, בבינה, דהיינו שקבל קו שמאל מבינה, (כמ"ש שם) אבל לא קבלו ישר מבינה, אלא בסוד **אש ממים** שקבלו מאברהם שנקרא מים. וע"כ נכלל בו, בסוד אברהם הוליד את יצחק.

פסקה שז
תא חזי לוט וכו': בוא וראה, לוט, יצאו ממנו ובנותיו, ב' אומות נפרדות ונתקשרו בצד ההוא הראוי להם. דהיינו בס"א. ועל כן הקב"ה מסבב סבות ומגלגל גלגולים בעולם, כדי שהכל יהיה נעשה כראוי להיות ויהיה נקשר הכל במקומו בקדושה. דהיינו שיהיה ראוי לצאת משם מלכי יהודה ומלך המשיח. שע"ז נאמר והוא מסבות מתהפך בתחבולותיו וגו'.

פסקה שח

ת"ח יאות וכו': בוא וראה, ראוי היה לוט, שהקב"ה יוציא ממנו ומאשתו שתי אומות הללו. אלא כדי לקשר אותם במקום הראוי להם, לכן הוציא אותם מבנותיו. ולידתם נעשה מתוך יין, דהיינו כמ"ש ותשקין את אביהן יין ויין הזה נועד להם באותה לילה, במערה, וזהו סוד עשיתם, כלומר שלולא היין, לא באו האומות הללו לעולם, כמו שאתה אומר וישת מן היין וישכר. וכבר נתבאר זה ונתיישב.

ביאור המאמר. תחילה צריכים להבין ב' הביאורים: של ר' יצחק ושל ר' אלעזר, בפירוש הכתוב והוא מסכות מתהפך בתחבולותיו וגו'. והענין הוא, כי יש ב' מיני מהפכות בתקוני העולמות. א) הוא מהפכת סדום ועמורה, שכבר נתבאר ענינו לעיל (דף פ"ג ד"ה פנימיות עש"ה) ומבחינת מהפכה זו ביאר ר' יצחק את הכתוב והוא מסבות מתהפך וגו' וע"כ אמר **ואייתי קומרין טהורין. ולבתר מהפך לון**, כי אלו ג"ר דהארת השמאל, היו אורות משחיתים. בסו"ה ארדה נא ואראה הכצעקתה וגו'. (כנ"ל דף ס"ה ד"ה פירוש, ואחר כך הפך אותם ותקן הגזרא דדינא למעלה והג"ר נפלו למטה, כנ"ל ע"ש. מהפכה ב) הוא מהפכת הטיקלא, המהפך מאנין ממאנא דא למאנא אחרא. (כנ"ל באות רצ"ט) ו הוא המהפכה דמואב ועמון, שמצד לידתם היו קליפות טמאות יותר מכל העמים עד שנאסרו לבא בקהל ה'. ובסוד והוא מסיבות מתהפך בתחבולותיו וגו', יצאו מהם כל המלכים ומלך המשיח. והענין הוא. כי ב' האומות הללו, נמשכו על ידי יין המשכר, שפירושו על ידי נחש הקדמוני, כמ"ש להלן (בסתרי תורה ע"ש) דהיינו שהיה בדומה לחטא דעצה"ד, וע"כ המשיך ג"ר דהארת שמאל באתגליא, כלומר אורות מגולים בחכמה. ובבחי' ג"ר כדי שהאורות ימשכו ממעלה למטה, כמו בעצה"ד, והמשכה זו עשתה הבכירה, שממנה נולד מואב, שע"ז שלו פעור, הוא באתגליא. והרמז הוא, שהשם מואב הוא בגלוי לכל, שנולד מאביו. ונודע. שעל ידי המשכת ג"ר דשמאל מתגלית המלכות דמדת הדין. (כמ"ש לעיל פרשת נח ק"ח ד"ה פירוש) וע"כ הצעירה המשיכה רק בחינת ו"ק, שהיה כבר מגולה בה המלכות דמדת הדין. ועכ"ז היו קשורים ב' הקליפות ג"ר וו"ק זו בזו, והיו מקבלים זו מזו. ולפי שהמשכת הצעירה היתה מעורבה עם מלכות דמדת הדין הדוחית כל המוחין, (כנ"ל נח ק"ח ד"ה פירוש) ע"כ היתה, כל מעשיה באתכסיא, בסו"ה ועין נואף שמרה נשף לאמור לא תשורני עין. ולפיכך נאסרו עמון ומואב לבא בקהל ה'. כי טומאתם היה גדולה, כי מואב נאסר, משום שהיה מבחינת ג"ר דהארת השמאל, שאז מלבד שנמשכות בדינים קשים, הנה גם מגלות המלכות דמדת הדין כנ"ל, ועמון נאסר משום שמלכות דמדת הדין היתה בו. אמנם כנגד זה נתקנה הנוקבא דקדושה, בעת

שהתחתונים מטיבים מעשיהם, שהאורות המגולים בחכמה, מאירים בה מלמטה מחזה, ובבחינת ממטה למעלה, ובזה מתבטלת קליפת מואב, וכן בדרך זה מתכללים הקוים דחכמה וחסדים זה בזה, והארת החכמה מתקיימת בכל השלמות. והאורות המכוסים מאירים בה מלמעלה מחזה, במקום ג"ר. וכן בחינת המלכות דמדת הדין נתקנה ונגנזה שם מחזה ולמעלה, ואינה פועלת שום דין, ובזה מתבטלת קליפת עמון. והמלכות הממותקת במדת הרחמים המכונה מפתחא, נתקנה מחזה ולמטה של הנוקבא. וז"ס **זכי הא טוב**, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב') **ואם לא זכי הא רע** כי אז מתקלקל תקון הנ"ל שבנוקבא, והאורות מאירים בדינים דשמאל, וחוזרות קליפת מואב ועמון לשליטתם, ומביאים דינים קשים בעולם.

וזה שאמר רבי אלעזר. (באות רצ"ח) **הקב"ה מסבב סבובין, ואייתי עובדין בעלמא לאתקיימא**, דהיינו שסבב סבות ועשה מעשים בעולם, שהיא הנוקבא המכונה עולם, שתקן אותה באורות מכוסים מחזה ולמעלה, ואורות מגולים מחזה ולמטה, ועשה זה בבנין הנוקבא כדי **לאתקיימא**, שהארת החכמה תתקיים בה, דהיינו שבדרך זה נכללים הקוין זה בזה והחכמה מתלבשת בחסדים כנ"ל, ואז מתקיימת. **ולבתר דחשיבו בני נשא דיתקיימון אינון עובדין**, ואחר שבני אדם מובטחים שהמוחין יתקיימו, ואינם שומרים עוד דרכיהם, וחוטאים להמשיך אורות המגולים, בהמקום שלמעלה מחזה, אז, **קב"ה מהפך לון לאינון עובדין**, וכו', כי אז חוזרים קליפת מואב ועמון למקומם כנ"ל, ואורות השמאל מביאים דינים קשים בעולם.

וז"ש (באות ש"א) **אי מטיבין וכו'**: **ההוא טקלא דסחרא אסחרת לון לימינא**. דהיינו שהקב"ה מתקן אז את **הטקלא דסחרא** שהיא הנוקבא, שאורות המגולים, יאירו למטה מחזה וכו' כנ"ל, ואז החכמה מתלבשת בחסדים והימין שולט כנ"ל. **אתו בני נשא לאבאשא** וכו' **קב"ה אסחר ליה בסטרא דשמאלא** כי אז חוזרים קליפת מואב ועמון למקומם, והשמאל שולט כנ"ל, וז"ש **ומהפך מסבות ומאנין דהוו בקדמיתא, לההוא סטר שמאלא**, שמהפך המסבות והכלים שהיו מתוקנים מתחילה לימין, דהיינו האורות המכוסים למעלה והאורות המגולים למטה, ועתה נתהפכו, שאורות המגולים למעלה ואורות המכוסים למטה. שדרך זה הוא שליטת השמאל בדינים הקשים, כנ"ל. וז"ש (באות ש"ז) **לוט נפקו מניה ומבנתיה תרין אומין מתפרשן ואתקשרו בההוא סטרא דאתחוי לון**, שנקשרו במקום הראוי להם, דהיינו האורות מגולים למעלה מחזה, שהיא קליפת מואב, ואורות מכוסים למטה מחזה שהיא קליפת עמון, כנ"ל. **ועל דא קב"ה מסבב סבובין ומגלגל גלגולין בעלמא דיתעביד כלא כדקא יאות** וכו'. דהיינו להפך

הסדר בהנוקבא הנקראת עולם, שאורות המכוסים יאירו בה למעלה והמגולים למטה כנ"ל. תשלום ענין זה מתבאר להלן בסמוך, בביאור הסתרי' תורה, על הכתוב ויעל לוט מצוער.

פסקה שט

ת"ח מואב וכו': בוא וראה מואב ועמון, הן עצמן קראו להם שמות, מואב קראה לו על שהוא מאב. ר' יוסי אמר הבכירה אמרה בעזות מואב, מואבי הוא, והצעירה גם היא ילדה בן ותקרא שמו בן עמי, בצניעות אמרה בן עמי, בן עמי, ולא אמרה ממי היה.

פסקה שי

ת"ח בקדמיתא וכו': בוא וראה, בתחילה כתוב, ולא ידע בשכבה ובקומה עם ו', וגם נקודה על ה ו', יורה, שעזרה מלמעלה היה נמצא באותו מעשה, אשר מלך המשיח עתיד לצאת ממנו. ומשום זה נתמלא המלה **ובקומה** עם ו'. ואצל האחרת כתוב, ובקמה חסר ו', משום שלא יצא ממנה חלק להקב"ה כמו מהבכירה. ועל כן כתוב, רק בהשניה הבכירה, **ובקומה מלא** עם ו' ונקודה עליה. ואע"פ שגם מהצעירה יצאו מלכים. כי נעמה העמונית היתה אשת שלמה ואם רחבעם. אמנם דוד המלך הוא העיקר, והוא מלך המשיח. (כנ"ל לך דף נ"ה אות קל"ה) שאומר אי מן חייא דוד שמיה אי מן מתייא דוד שמיה.

פסקה שיא

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, שמ"ש לא ידע בשכבה ובקומה, הוא, שלא ידע, שעתיד הקב"ה להקים ממנו דוד המלך ושלמה המלך וכל שאר המלכים ומלך המשיח. עוד יש לפרש, **ובקומה** על מ"ש ברות ותקם בטרם יכיר איש את רעהו ובאותו היום היה לה קימה ודאי, כי נתחבר עמה בועז להקים שם המת על נחלתו, והוקם ממנה כל אלו המלכים, וכל איש נעלה שבישראל. פירוש אחר. ולא ידע **בשכבה**, היינו שכתוב, ותשכב מרגלותיו עד הבקר. **ובקומה** שכתוב ותקם בטרם יכיר איש את רעהו וגו'. משום זה כתוב **ובקומה** ב ו' עם נקודה, וההפרש שבפירוש זה על הראשון, הוא. מה שביאר ג"כ את הכתוב, ולא ידע בשכבה שלא ביאר זה בפירוש הראשון.

פסקה שיב

תא חזי ענותנותא וכו': בוא וראה הענוה של אברהם, כי אפילו מתחלה כשרצה הקב"ה לעשות דין בסדום, שבקש אז רחמים עליהם, עם כל זה, לא בקש ממנו רחמים על לוט. ואחר כך, שכתוב וירא והנה עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן, לא דרש על לוט. ולא אמר להקב"ה עליו כלום, אף הקב"ה לא אמר לו כלום, כדי שלא יחשוב אברהם, שהקב"ה יגרע משהו מזכותו מחמת זה.

פסקה שיג

ואי תימא וכו': ואם תאמר. שאברהם לא החשיב את לוט בלבו כלום. הרי אנו רואים שמסר נפשו לעשות מלחמה עם ארבעה מלכים חזקים כמו שאתה אומר, וישמע אברהם כי נשבה אחיו וגו'. אבל מתוך האהבה שאהב אברהם את הקב"ה, וראה את המעשים של לוט שאינם ישרים כראוי,לכן לא רצה אברהם, שבשבילו יעזוב משהו הקב"ה משלו, משום זה לא בקש עליו רחמים לא בתחילה ולא בסוף.

פסקה שיח

האי צורבא דרבנן דמרוי: תלמיד חכם שמשתכר.

פסקה שכו

ואינון צווחין ואומרין ווי דאציתנא לדין ולרכיכא דלישניה: והם צועקים ואומרים ווי ששמענו לזה היינו ליצר הרע, ולרכות לשונו.

ווי דאציתנא לדין: ווי ששמענו לזה, ליצר הרע. כלומר שמתחרטים, **ולא מהניא לון**, ואינו מועיל להם, כי חרטה ותשובה מועיל רק בחיים ולא לאחר מיתה.

פסקה שכז

רב יוסף כד הוה וכו': רב יוסף, כשירד לבבל ראה בחורים, פנוים מאשה, שהיו נכנסים ויוצאים בין נשים יפות ואינם חוטאים. אמר להם: אינכם מפחדים מפני יצר הרע. אמרו לו אין אנו באים מתערובת רע מקדש הקדשים נחצבנו. כלומר, שאמרו לו, שהוריהם לא היה להם מחשבות זרות. בעת שנחצבו מדם, אלא מחשבות קדושות ומקודשות, ועל כן אינם מפחדים מפני היצר הרע.

פסקה שכח

אמר ר' יהודה אמר רב וכו': אר"י א"ר, כל מי שנכנס לעיר ורואה נשים יפות, ישפיל עיניו, ויאמר כך. **סך ראה**, **ספאן**, **אגזר אגזרנא**, שנחצב נחצבתי מן הורים ספונים, דהיינו חשובים. **קרדינא תקיל**, **פוק פוק**, מכשול הקשה, דהיינו הקליפה המביאה הרהורי נשים, צא צא ממני, **דאבוי**, **קדישא דשבתא הוא**. כי פירי קדוש של שבת הוא, כלומר שנולד מזווג של שבת, שאין לקליפות אחיזה בהנולד מזווג של שבת. ושואל, מהו הטעם, שהנכנס לעיר מחייב לומר לחש הזה. ואומר שהוא משום שחמימות יגיעת הדרך שולט בו, וע"כ יכול היצר הרע לשלוט עליו. (ע"כ מדרש הנעלם)

פסקה שכט

ויעל לוט מצוער וגו': מתוך רצון המלך, נפרד מצד ימין פסולת אחת של צורת חקיקה, ומתדבקת בתוך פסולת הזהב שמצד שמאל, ובתוך הטומאה היתה דירתו, ונעשה לצורה אחת של האילן. קטורא פירושו צורה.

פירוש. קו ימין ה"ס חסדים מכוסים, שאין בו הארת חכמה, ובמקומו בבינה הוא בחינת ג"ר, משום שאינה מקבלת חכמה, להיותה בסוד כי חפץ חסד הוא. אמנם כשהחסדים מתפשטים למטה לתחתונים הצריכים להארת חכמה, מתגלה בהם פסולת, כלומר הצורך שלהם להארת חכמה עושה בהם חסרון, ובכל מקום שיש חסרון, מתדבקות הקליפות, וע"כ נבחן החסרון לפסולת, וזהו פסולת ימין. ונבחן ג"כ **לקטורא דגולפא**, כי מבחינת הקדושה אין זה חסרון, אלא **צורת חקיקה** לבית קבול, דהיינו אם לא היה החסרון והחלל לא היה שם לעולם בית קבול לאורות, אבל הקליפות חושבים זה לפסולת.

וכדי להשתלם הלכה הפסולת ונתדבקה **בנו התוכא דדהבא מסטרא דשמאלא**. כי שם מאירה החכמה בלי חסדים, והסרון החסדים נחשב פסולת דקו שמאל, אמנם הפסולת דימין קבלה שם השתלמות. כי אינה חסירה יותר מחכמה. וע"כ **ואתעביד קטירא חדא דאילנא** שנעשה לצורה שלמה של אילן המדרגות. **דהיינו הנוקבא**, אמנם, **בגו מסאבו דיוריה**, שדירתו היתה בטומאה. כי הארת השמאל בלי ימין מאיר למקום הט מאה. וכן **התוכא דדהבא** הוא טומאה.

פסקה של

כד בעא יצחק וכו': כשרצה יצחק, שהוא קו שמאל דקדושה. להתעורר בעולם בתוקפו של דין הקשה. נתגבר והפריד מדרגות השמאל מקיומם. דהיינו שהפך שורשים דה' ערי סדום למעלה. שהג"ר דמדרגות דשמאל הפיל למטה, ואת הגזרא דדינא העלה למעלה (כנ"ל דף פ"ג ד"ה פנימיות). ואז נחרבו מדרגות השמאל של הקליפות והשמאל דקדושה נתחבר ונכלל עם הימין. וע"כ **ואתתקף אברהם ופריש ההוא קטורא חדא דאילנא מגו ההוא מסאבו** ונתחזק קו הימין המכונה אברהם, כי נכלל משמאל וקבל ממנו ג"ר, אשר עם זה נתקנה ג"כ הפסולת שלו, שאינו צריך יותר להתדבק **בהתוכא דדהבא**. ונמצא שתפריד אותה הצורה מתוך הטומאה.

פסקה שלא

ההוא נחש קדמאה עאל באנביה דההוא אילנא: אותו נחש הקדמוני נכנס בפירותיו של אילן ההוא הנ"ל, והוא יין ששתה, והוליד שתי מדרגות קשורות זו בזו ואלו המדרגות סובבות בצד הטומאה אחת נקראת **מלכם** ואחת נקראת **פעור**.

פירוש. אותה פסולת הימין שעל ידי התדבקותה בהתוכא דדהבא. קבלה צורה אחת של האילן שהוא הנוקבא דז"א, ואחר מהפכת סדום חזרה לקדושה, היא הנחשבת עתה לפירי של האילן, והיא שתתה יין המשכר, שהוא נחש הקדמוני, שנכנס בה המסית להמשיך הג"ר דחכמה. כמו במעשה דעץ הדעת, ואז הפירי הוליד, על ידי מעשה זו. ב' קליפות, שהן, **מלכם ופעור**. שהן ב' עבודה זרות.

פסקה שלב

דא עיטא דאתכסיא ודא עיטא דאתגליא: זו עצה נסתרת, וזו עצה נגלית, ומפרש. **פעור**, הוא בנגלה, וכל מעשיו דהיינו עבודתו הוא בנגלה. **מלכם**, הוא בנסתר ומכוסה, וכל מעשיו, דהיינו עבודתו המה בסתר. מאלו השנים נפרדו מיני טומאות הרבה למינן, ומסבבים את ים הגדול, שהוא הנוקבא, ואת כל בחינות הטומאה. וכל אחד ואחד נוטה אל מקומו.

פירוש כי נמשכו, בהסתת הנחש ב' קליפות, שהם ג"ר וו"ק דהארת השמאל. שבטומאה, **פעור** הוא ג"ר **ומלכם** הוא ו"ק. והיו מסודרות בהיפוך מהנוקבא דקדושה, כדרך הטומאה שהוא הפוכה לקדושה. כי בנוקבא דקדושה, הג"ר שבה דהיינו מחזה שלה ולמעלה היא במכוסה, כלומר שמכוסה מהארת חכמה. ומחזה ולמטה שבה, היא במגולה, דהיינו שהארת חכמה מתגלית שם. וכן יש בה ב' נקודין מפתחא ומנעולא, שמנעולא גנוזה בג"ר שבה, והמפתחא שולטת בה בגלוי בו"ק שמחזה ולמטה שבה, כנ"ל (בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב' ע"ש) ואלו ב' הקליפות הם בהיפך כי הקליפה **דפעור** שהיא בחינת ג"ר שמחזה ולמעלה היא המגולה, והקליפה **דמלכם**, שהיא בחינת ו"ק שמחזה ולמטה, היא המכוסה. וכן בקליפת פעור שהוא מחזה ולמעלה מושלת המפתחא, ובקליפת מלכם שהיא מחזה ולמטה מושלת המלכות דמדת הדין הבלתי ממותקת.

פסקה שלג

כגוונא דא איהו לתתא וכו': כעין זה שנתבאר, במה שנעשה בעולמות, נעשה גם כן בנשמות למטה. לוט, שהוא פסולת הימין, נפרד מאברהם, ושם משכנו באנשי סדום, שהם פסולת הזהב מצד השמאל, וקבל מהם שלמותו, כנ"ל בעולמות. כאשר נתעורר

הדין עליהם ונהפכו, זכר הקב"ה את אברהם, ושלח משם את לוט, ואז נפרד מהטומאה של סדום, ושב לקדושה.

פסקה שלד

יין אשקיאו וכו': השקוהו בנותיו יין, שהוא סוד נחש הקדמוני שנכנס בו, כנ"ל בעולמות, והולידו שתי אומות, אחת נקראת עמון ואחת נקראת מואב, אחת בנגלה שהיא מואב, ואחת במכוסה שהיא עמון. עמון, המדרגה שלו הוא העבודה זרה, **מלכם**, שהוא עצה של העלם, מואב, מדרגתו הוא **פעור**, שהוא כולו בנגלה.

פסקה שלה

כגוונא דא וכו': כעין זה היו בנותיו, זו אמרה **בן עמי**, בן יש לי מעמי, לא אמרה ממי הוא, משום זה, שהוא היה בבחינת העלם. וזו אמרה **מואב**. מאב הוא זה, מאבי הולדתיו. כי המדרגה שלו הוא **פעור** שהוא בחינת התגלות.

פסקה שלו

ובתרין אלין אחיד וכו': ובשנים אלו, עמון ומואב, נאחז דוד המלך. כי אחר כך, באה רות מן מואב, ויצא ממנה דוד המלך, ומן עמון נתעטר דוד המלך באותה העטרה, שהיא עדות לזרעו של דוד, שכתוב, ויתן עליו את הנזר ואת העדות. ונזר זה חיה מן מלכם, שהוא מדרגת בני עמון, שכתוב, ויקח את עטרת מלכם.

פסקה שלז

מלכם דרנא דבני עמון וכו': מלכם הוא מדרגת בני עמון, שכתוב, ותהי על ראש דוד. ומשם היה עדות לבניו לעולם, ובה, ניכר מי שהוא מן בניו של דוד הראוי למלוכה, דהיינו אם היה יכול לישא הכתר על ראשו, ודאי אמרו שהוא מזרע דוד, שאפילו באותו יום שנולד, היה יכול לסבול את כתר על ראשו, אעפ"י שמשקל ככר זהב ואבן יקרה היתה. ואדם אחר חוץ מזרעו לא היה יכול לסבלו. וזהו שכתוב ביואש, ויתן עליו את הנזר ואת העדות.

פסקה שלח

ובתרין דרגין אתאחיד: ובשתי מדרגות הללו נאחז דוד המלך, והם תקפה של מלכותו, להתגבר על כל שאר האומות, שאם לא היה נכלל בצד שלהם לא היה יכול להתגבר עליהם. וכל המדרגות של שאר אומות העולם היו כלולות בדוד, כדי להתגבר ולהתחזק עליהם.

פסקה שלט
ויעל לוט מצוער וישב בהר וכו': כתוב לעלוקה שתי בנות הב הב. אלו הן שתי בנות של יצר הרע, שהן מעוררות את היצר הרע לשלוט בגוף. אחת היא, נפש שמגודלת תמיד בגוף. ואחת היא נפש המתאוה לתאות רעות. ולכל תאות הרעות שבעולם הזה, זו היא בכירה. והאחרת, הראשונה, היא צעירה.

פסקה שמ
ויצר הרע לא אתחבר וכו': ויצה"ר, תמיד, אינו מתחבר אלא בשתי נפשות, הללו, כדי לפתות לבני אדם. וכדי שיאמינו בו ויוכל להובילם למקום שזורקים בהם חיצי מות ויבקיעו אותם, כמו שאתה אומר, עד יפלח חץ כבדו.

פסקה שמא
ללסטים דמקפחי וכו': וזה דומה, לשודדים החומסים בהרים, ומסתירים עצמם במקום איום שבהרים. ויודעים שבני אדם מונעים את עצמם ללכת במקומות אלו. מה עשו, בחרו מהם. אותו, אשר יש לו לשון חדה יותר מכולם. אותו, היודע לפתות אנשים. שיצא מהם, וישב בדרך הישר, במקום, שכל בני העולם עוברים שמה, כיון שהגיע אצלם. לבני העולם, הוא מתחיל להתחבר שם עמהם, עד שמושך אותם לרשתו. ומביאם למקום האיום שהשודדים שמה, והורגים אותם. כן דרך היצר הרע שמפתה את בני העולם עד שמאמינים בו. ואז מביאם למקום חצי מות כנ"ל. (ע"כ סתרי תורה)

פסקה שמב
ויסע משם אברהם ארצה הנגב: כל מסעותיו היו לצד דרום, שהוא חסד, יותר מלצד אחר. כי בחכמה עשה זה כדי להתדבק בדרום, שהוא חסד.

פסקה שמג
ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחותי היא וכו': למדנו. אין לו לאדם לסמוך על נס, ואס הקב"ה עושה פעם נס לאדם, אין לו לסמוך על הנס בפעם אחר. משום, שלא בכל שעה ושעה יקרה נס.

פסקה שמד
ואי ייעול וכו': ואם אדם מכניס עצמו במקום שהנזק גלוי לעין, הנה מתבטלת בזה כל זכיותיו. שעשה מקודם לכן, וכבר בארוהו, כמו שאתה אומר קטונתי מכל החסדים ומכל האמת. ולפי זה שואל, ואברהם, אחר שעלה ממצרים ונצל פעם אחת, למה הכניס עצמי עתה בצער כבתחילה, ושוב אמר אחותי היא.

פסקה שמה

אלא אברהם וכו': ומשיב, אלא אברהם לא סמך על עצמו כלום. כי ראה את השכינה תמיד במשכנה של שרה, שלא סרה משם, ומשום שהשכינה היתה שם, סמך אברהם עליה ואמר, אחותי היא. כמו שכתוב, אמור לחכמה אחותי את, שפירושה, להשכינה שנקראת חכמה. ועל כן, אמר. אחותי היא.

פסקה שמו

ויבא אלקים אל אבימלך וגו': שואל, וכי יבא הקב"ה אל רשעים, כמו שכתוב, ויבא אלקים אל בלעם, ויבא אלקים אל לבן, הלא רשעים היו. ומשיב, אלא הוא הממונה, השליח שנתמנה עליהם, היה, כי לכל אומה יש לה שר בשמים, משום שכל המלאכים בעת שעושים שליחות מה', מקבלים שם זה, אלקים, כי מצד הדין הם באים, והשם אלקים יורה דינים, ועל כן כתוב ויבא אלקים אל אבימלך בחלום הלילה וגו'. דהיינו רק מלאך הממונה על עמו, ולא הקב"ה.

פסקה שמז

ר"ש פתח ואמר וכו': ר' שמעון פתח ואמר, שפת אמת וגו'. שפת אמת תכון לעד זהו אברהם. שכל דבריו בתחילה ובסוף היו אמת. ועד ארגיעה לשון שקר, זהו אבימלך.

פסקה שמח

באברהם נאמר וכו': באברהם נאמר ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחותי היא, וזהו כמו בתחילה, במצרים, שאמר על השכינה שהיתה עם שרה, אחותי היא, אף כאן אמר אחותי היא על השכינה. ואברהם בחכמה עשה הכל.

פסקה שמט

מאי טעמא וכו': שואל מהו הטעם, שהשכינה נקראת אחות. ואומר, לפי שאברהם הוא מצד הימין. אמר אחותי היא. והסוד, כמו שאתה אומר אחותי רעיתי יונתי תמתי, וע"כ קראה אברהם תמיד אחותי משום שנתדבק בה, ולא ימושו זה מזה לעולם. פירוש. לפי שאברהם הוא בחינת חסד, אשר בגדלות עולה החסד, ונעשה חכמה, שה"ס או"א עלאין שזווגם תמידי בלי הפסק, וכשהשכינה עולית שם היא נמצאת גם עם אברהם בזווג דלא פסיק. וז"ש **דלא יתעדון דא מן דא לעלמין**. ואז נקראת השכינה בשם אחותי, ולא בשם אשתי. כי אחות, היא מצד ימין, ואשה מצד שמאל היא, בסוד אש ה', (כנ"ל פרשת נח דף פ"א אות רל"ב ע"ש)

פסקה שנ

לסוף מה כתיב וכו': בסוף מה כתוב, וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי. ושואל, וכי היה כן באמת, הלא בת הרן היתה. ואומר, אלא הכל על השכינה אמר: אחותי היא שבתחילה, הוא כמ"ש אמור לחכמה אחותי את. ואח"כ כתוב **וגם אמנה**, מהו **וגם**. אלא הוא להוסיף ביאור, על מה שאמר בתחילה. **אחותי בת אבי** פירושו, שהשכינה היא בת לחכמה העליונה, שהוא או"א עלאין, הנקראים אבא. ומשום זה נקראת השכינה אחותו ונקראת חכמה כנ"ל בדבור הסמוך. **אך לא בת אמי**, פירושו, שאמי, היא נמשכת ממקום התחלת הכל, סתום מכל, שהוא אריך אנפין. שממנו נמשך סוד הבינה החוזרת להיות חכמה שהיא מתלבשת בישסו"ת (כנ"ל ב"א דף י"א ד"ה זהר עש"ה) שהם נקראים **אמא**, והשכינה אינה בת, אלא שהיא כאמא עצמה, כי מלבישה עליה, **ועל דא ותהי לי לאשה באחוה בחביבותא**, ועל כן, להיותה בחינת שמאל, מצד אמא, ותהי לי לאשה, באחוה ובחביבות, שכתוב **וימינו תחבקני**, כי חושקת לחסדים שבימין כדי שהחכמה שבה תתלבש בחסדים. **וכלא רזא דחכמתא איהו** והכל הוא סוד החכמה. וזהו שהוסיף ביאור, שמה שאמר עליה אחותי, הוא מצד או"א, שמצדם היא בת, והיא אחות, ואינה ראויה לאשה, להיותה מימין. אבל מצד ישסו"ת שהם אמא, אינה בת, ואינה אחות, אלא אשה, בסוד **אש ה'**, וראויה לזווג.

פסקה שנא

תא חזי בקדמיתא וכו': בוא וראה, בתחילה כשירדו למצרים אמר כך, אחותי היא כדי להתדבק עם האמונה, וקרא לה **אחותי**, כדי שלא יטעו באלו המדרגות שמחוץ לקדושה, אף כאן באבימלך, אמר-אחותי היא כדי שלא יסורו מן אמונה כראוי.

פסקה שנב

דהא אבימלך וכו': כי אבימלך וכל יושבי הארץ, היו הולכים אחר עבודה זרה, והוא, אברהם, נתדבק באמונה, ומשום זה נכנס שמה ואמר, על השכינה, **אחותי היא**. מה אחות אינה נפרדת מן האח לעולם, אף כאן סך, שאברהם היה דבוק עם השכינה באופן שלא יפרד ממנה לעולם. כי אשה יכולה להפרד מבעלה, אבל אחות אינה נפרדת מהאח, כי שני אחים, לא יוכלו להפרד זה מזה לעולם ולעלמי עולמים. פירוש. כי אח ואחות נמשכים מאו"א עלאין, שהזווג שלהם אינו נפסק לעולם. ועל כן גם אח ואחות אינם נפרדים לעולם. אבל איש ואשה נמשכים מישסו"ת, שזווגם נפסק ואינו תמידי, לכן איש ואשה יכולים להפרד גם הם.

פסקה שנג

ובגין כך וכו': ומשום זה אמר אברהם אחותי היא, כי כולם היו להוטים אחרי האורות של כוכבים ומזלות, ועבדו להם, ואברהם היה מתדבק עם האמונה, ואמר על השכינה, **אחותי**, שלא נפרד לעולם. וסימנך, ולאחותו הבתולה הנאמר לכהן, שהכהן, הוא מקום שאברהם, דהיינו ימין וחסד, שורה בו, וע"כ נקראת השכינה אליו, **ולאחותו הבתולה**, כי מצד ימין נקראת השכינה **אחות**, וכן **בת**. כנ"ל.

פסקה שנד

כתיב את ה' אלקיך תירא וגו': מקרא זק כבר בארוהו, אבל בוא וראה, לה' אלקיך תירא לא כתוב, אלא את ה', מהו **את**. זה היא מדרגה הראשונה, מעשר ספירות, ממטה למעלה, שהיא הנוקבא, מקום היראה של הקב"ה. ועל כן כתוב **תירא**, כי שם, בהנוקבא, צריך האדם לירא מפני רבונו, משום שהיא דין.

פסקה שנה

ואותו תעבוד: **אותו** זה הוא מדרגה עליונה, דהיינו יסוד דז"א, העומדת על מדרגה זו התחתונה שהיא הנוקבא, ואינן נפרדות זו מזו לעולם. **את ואותו**, דבקים זה בזה ואינם נפרדים. ושואל מהו **ואותו**, ואומר זה הוא מקום ברית קודש, אות הוא לעולם, דהיינו יסוד, כי עבודה אינה שורה ב **את**, ואינה ענין לעבוד אלא לירא. אבל עבודה, היא למעלה, ביסוד דז"א, הנקרא אותו, ומשום זה כתוב ואותו תעבוד.

פסקה שנו

וכו תדבק: הוא במקום שנוהג דבקות להדבק, שהוא הגוף השורה באמצע, דהיינו קו אמצעי שהיא ת"ת העומד באמצע ב' הידים שהם חסד וגבורה. דהיינו ב' הקוין ימין ושמאל. **ובשמו תשבע**: הוא מקום שביעי של המדרגות, דהיינו כשהנוקבא היא בסוד שבת, וסימנך ואת דוד מלכם אשר אקים להם. פירוש. הנוקבא נקרא **את** בסוד היחוד של **את ואותו** הנ"ל, שהיחוד הוא מבחינת קו ימין, המקבל מאו"א עלאין כנ"ל. ונקראת בסוד **ובשמו תשבע**, כשהוא מקבלת מבחינת קו אמצעי בסוד המוחין דשבת שאז נקראת **שביעי**, כנודע.

פסקה שנז

בגין כך אתדבק וכו': משום זה, נתדבק אברהם באמונה, דהיינו בסוד השכינה במדרגת אחות כנ"ל, כאשר ירד למצרים וכאשר הלך לארץ פלשתים, בדומה לאדם הרוצה לרדת לתוך בור עמוק. והוא מתירא, שלא יוכל לחזור ולעלות מתוך הבור. מח עשה. קשר חבל אחד למעלה מן הבור, אמר מאחר שקשרתי קשר הזה אכנס שמה מכאן ולהלאה. כן

אברהם בשעה שרצה לירד למצרים, מטרם שירד שמה קשר מתחילה קשר של אמונה, להתחזק בו, ואחר כך ירד שמה.

פסקה שנח

אוף הכי נמי וכו': וכן עשה גם כן כשנכנס לארץ פלשתים. ועל כן שפת אמת תכון לעד, ועד ארגיעה לשון שקר, זהו אבימלך (כנ"ל באות שמ"ז) שאמר בתום לבבי ובנקיון כפי, וכשהשיב לו אלקים מה כתוב, גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת, ולא כתוב נקיון כפים. כמו שאמר אבימלך, הרי שאבימלך היה משקר במה שאמר, ובנקיון כפים. וע"כ כתוב עליו ועד ארגיעה לשון שקר.

פסקה שנט

ועתה השב וגו' כי נביא הוא: ר' יהודה פתח ואמר, רגלי חסידיו ישמור וגו' חסידו כתיב, בלי י', שהמשמעות הוא חסיד אחד, וזהו אברהם, שלא הסיר שמירתו ממנו לעולם. ומה שאמר **רגלי**, זו היא אשתו של אברהם. שהקב"ה שלח שכינתו עמה, ושמר אותה תמיד.

פסקה שס

ד"א רגלי חסידו ישמור: שכתוב חסידו בלי י' שהמשמעות הוא אחד, זהו אברהם, שהקב"ה הלך עמו תמיד, כדי שלא יוכלו להזיקו. **ורשעים בחשך ידמו**, אלו הם המלאכים שהרג הקב"ה באותו הלילה שאברהם רדף אחריהם.

פסקה שסא

הה"ד בחשך ידמו: וזהו שכתוב בחשך ידמו. זהו **לילה**, דהיינו הנוקבא, שנקשר בחשך והרג אותם. אברהם רדף והלילה הרג אותם. וזהו שכתוב, ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם, **ויחלק** עליהם לילה, זהו הקב"ה, שחלק הרחמים מן הדין, כדי לנקום נקמת אברהם, ומשום זה כתוב, ורשעים בחשך ידמו. **ויכם**. ויכום היה צריך לומר, לשון רבים, כי אברהם ועבדיו הכו אותם. אלא זהו הקב"ה שהוא הכה אותם, **כי לא בכח יגבר איש**, כי הוא ואליעזר היו בלבדם. כי אליעזר בגימטריא שי"ח, והיינו שי"ח ילידי ביתו שאומר הכתוב.

פסקה שסב

ר' יצחק אמר וכו': רי"א. והרי למדנו, במקום שהנזק מצוי, לא יסמוך אדם על הנס ואין לך מקום שהנזק מצוי בו, כזה, שאברהם הלך אחר ארבעה מלכים, לרדוף אחריהם ולעשות עמהם מלחמה. ולמה סמך עצמו על נס. אמר ר' יהודה, כשהלך לזה אברהם, לא הלך לעשות מלחמה, ולא סמך על הנס, אלא צערו של לוט הוציאו מביתו, ולקח עמו כסף לפדותו, ואם לא יוכל לפדותו, ימות עמו יחד בשביה, אלא כיון שיצא, ראה את

השכינה מאירה לפניו, וכמה צבאות מלאכים מסביב לו, בשעה ההיא רדף אחריהם, והקב"ה הרג אותם. וזהו שכתוב ורשעים בחשך ידמו.

פסקה שסג

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, סוד הוא. רגלי חסידו ישמור זהו אברהם וכשיצא, ללחום עם המלכים, נתחבר יצחק עמו, ונפלו לפניו. ואם יצחק לא היה מתחבר עם אברהם, לא היה יכול לכלותם. וז"ש ורשעים בחשך ידמו. **כי לא בכח יגבר איש**, אע"פ, שהכח נמצא תמיד בימין, שהוא אברהם, עם כל זה, אם הימין לא היה נכלל בצד שמאל, שהוא יצחק, לא היו המלכים נדחים לפניו.

פסקה שסד

ד"א, רגלי חסידו ישמור: בשעה שאדם אוהב את הקב"ה, הקב"ה אוהב אותו בכל מה שהוא עושה, ושומר דרכיו, כמו שאתה אומר, ה' ישמור צאתך ובואך מעתה ועד עולם.

פסקה שסה

ת"ח כמה חביבותיה וכו': בוא וראה, כמה היה חביבותו של אברהם אל הקב"ה, כי בכל מקום שהיה הולך, לא היה חושב על שלו כלום, אלא רק להדבק בהקב"ה בלבד, ומשום זה, ורגלי חסידו ישמור. וזו היא אשתו, כי רגלי, רומז על אשתו כנ"ל (באות שנ"ט) שכתוב ואבימלך לא קרב אליה. וכתיב כי על כן לא נתתיך לנגוע אליה.

פסקה שסו

בפרעה מה כתיב וכו': בפרעה מה כתוב. וינגע ה' את פרעה וגו' **על דבר**, היא אמרה, שרה אמרה להקב"ה הכה, והקב"ה היה מכה, ועל כן כתוב **רגלי חסידו ישמור. ורשעים בחשך ידמו**, אלו הם פרעה ואבימלך שהקב"ה עשה בהם דינים בלילה, בחשך. **כי לא בכח יגבר איש**, מי הוא **איש**, זהו אברהם, שכתוב ועתה השב אשת האיש.

פסקה שסז

וה' פקד את שרה וגו': ר' חייא פתח ואמר. ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך ה' וגו'. במקרא הזה יש להסתכל בו. **ויראני את יהושע הכהן הגדול**, זהו יהושע בן יהוצדק. **עומד לפני מלאך ה'**, מי הוא מלאך ה'. זהו מקום שנקרא **צרור** שנשמת הצדיק קשורה בו. וכל נשמות הצדיקים נמצאים שמה, וזהו מלאך ה', שאומר הכתוב.

פסקה שסח

והשטן עומד על ימינו לשטנו: זהו יצר הרע, שהוא הולך ומשוטט בעולם, ליטול נשמות, ולהוציא רוחות מבני העולם, ולהשטין על הבריות למעלה ולמטה. וזה היה בעת שהטיל

אותו נבוכדנצר, ליהושע הכהן הגדול לאש, ביחד עם נביאי השקר, ואז היה השטן משטין עליו למעלה, כדי שישרף עמהם.

פסקה שסט

דהכי הוא אורחוי וכו': כי כך הוא דרכו של השטן, שאינו מקטרג אלא בשעת הסכנה. ובשעה שהצער שורה בעולם יש לו רשות להשטין ולעשות דין. אפילו בלי דין, כמו שאתה אומר, ויש נספה בלא משפט. מהו **לשטנו**, כלומר, מה היה משטין, ואומר, שהיה אומר, או כולם יהיו נצולים, או כולם יהיו נשרפים. כי בשעה שניתן רשות למשחית להשחית, אין הצדיק נצל ממנו יותר, מן הרשע.

פסקה שע

ובגין כך בשעתא וכו': ומשום זה, בשעה שהדין שורה בעיר, צריך אדם לברוח מטרם שנלכד שם בידי המשחית, כי כיון שהמחבל שורה במקום, עושה גם כן לצדיק כמו לרשע. וכל שכן שהיו שלשתם ביחד דהיינו יהושע כהן גדול עם שני נביאי השקר אחאב בן קוליה וצדקיהו בן מעשיה והיה השטן תובע, או שישרפו כולם או שיצילו כולם כי כשנעשה נס, אינו נעשה חציו נס וחציו דין, אלא כולו בשוה, או נס או דין.

פסקה שעא

א"ל ר' יוסי וכו': א"ל ר"י, ולא, והרי בזמן שבקע הקב"ה את הים לישראל, היה קורע את הים לאלו, לישראל והלכו ביבשה, והמים היו חוזרים מצד אחר, וטבעו את אלו, את המצרים, ומתו. ונמצא נס מכאן ודין מכאן, אע"פ שהיו הכל ביחד.

פסקה שעב

א"ל ודא הוא וכו': אמר לו וזה הוא שקריעת ים סוף היה קשה לפניו, כי כאשר הקב"ה עושה נס ודין ביחד, אינו במקום אחד, ולא בבית אחד, ואם נעשה, במקום אחד, כמו בקריעת ים סוף, הוא קשה לפניו. כי הכל למעלה לא נעשה, אלא בשלמות, כולו כאחד ובמקום אחד נעשה, או נס או דין, ולא לחצאים, שיהיה חציו נס וחציו דין.

פסקה שעג

בג"כ לא עביד וכו': לפיכך, אין הקב"ה עושה דין ברשעים עד שנשלמו בעונם. כדי שלא יצרך להציל חלק מהם מן הדין, וזהו שכתוב כי לא שלם עון האמורי עד הנה. וכתוב בסאסאה בשלחה תריבנה. ועל כן היה השטן משטין על יהושע שישרף ביניהם, כדי, שלא יהיה חציו דין וחציו נס, עד שאמר לו יגער ה' בך השטן. ושואל מי אמר לו, יגער ה' וגו', ואומר זה מלאך ה', שאמר לשטן יגער ה' בך השטן.

פסקה שעד

ואי תימא ויאמר וכו': ואם תאמר. הרי כתוב, ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן. הרי שהקב"ה הוא האומר ולא מלאך, בוא וראה, זה גם במשה בסנה, שכתוב, וירא מלאך ה' אליו בלבת אש, וכתוב וירא ה' כי סר לראות, שפעם כתוב מלאך ה', ופעם מלאך ופעם ה'. אף כאן, אע"פ שכתוב מקודם, ויאמר ה' אל השטן, יתכן שיהיה מלאך, כמו במשה. ומשום זה אמר לו יגער ה', בך השטן, ולא אמר, הנני גוער בך. כי אם ה' היה האומר היה צריך לומר לו, הנני גוער בך השטן. אלא, שהאומר היה מלאך.

פסקה שעה

ת"ח כגוונא וכו': בוא וראה כעין זה, ביום שנמצא דין בעולם, והקב"ה יושב על כסא דין, אז נמצא שם שטן הזה המסטין למעלה ולמטה, והוא נמצא, כדי להשחית העולם וליטול נשמות בני אדם. כי הוא השטן הוא מלאך המות כנודע.

פסקה שעו

רבי שמעון הוה יתיב וכו': ר"ש, היה יושב ולומד בתורה, והיה עוסק בכתוב הזה, ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר וגומר, וערפו שם את העגלה בנחל. והדין הוא לערוף אותה בקופיץ. דהיינו בגרזן. א"ל ר' אלעזר, למה צריך זה.

פסקה שעז

בכה ר' שמעון וכו': בכה ר"ש ואמר, ווי לעולם הנמשך אחר זה, היינו אחר העגלה, שמשום זה צריכים לערפה, כמ"ש לפנינו. כי מאותו יום, שהנחש ההוא הרע, שאדם הראשון נתפתה בו, שלט על אדם ושלט על בני העולם, הוא עומד להשטין על העולם. והעולם אינו יכול לצאת מעונשו, דהיינו עונש מיתה, עד שיבא מלך המשיח, פירוש. כי חרבו של מלאך המות ה"ס גילוי נקודת המנעולא בגוף האדם, שאינה ראויה לקבל אור החיים בסוד **לא זכי הא רע**, (כנ"ל לך דף מ"ב ד"ה ביאור) ונקודה זו לא תתקנה עד תחיית המתים, וע"כ אין העולם יכול לצאת מעונשו. והקב"ה יקים ישני עפר לתחיה. שכתוב בלע המות לנצח. וכתוב, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. ועד אז הוא עומד ליטול נשמות מכל בני אדם, שבעולם הזה.

פסקה שעח

ותא חזי הא וכו': ובוא וראה, הרי כתוב, כי ימצא חלל וגו'. בוא וראה, כל בני העולם נשמתם יוצאת על ידי מלאך המות. היינו בגילוי נקודת המנעולא כנ"ל, ואם תאמר גם אדם זה, שנמצא חלל, יצאה נשמתו על ידי מלאך המות. אינו כן אלא מי שהרגו, הוציא נשמתו, קודם שהגיע זמן שליטתו של מלאך המות. כלומר קודם שהגיע הזמן שתתגלה

בו נקודת המנעולא, שהמלאך המות אינו יכול עוד לשלוט עליו ולהמיתו. והרוצח עם רציחתו, מעלה כח הצמצום שבמנעולא להכלים דמפתחא שבמלכות, שהם כלים דבינה, וחוזרת המלכות לבחינת נקודה בלי אורות החיים, ועם פגם הזה שבמלכות. הרוצח נוטל נשמת אדם הנרצח. ונמצא שעון רציחה, מוסיף כח הטומאה גם בכלים הטהורים שמבינה.

פסקה שעט

ובגין כך, ולארץ לא יכופר וגו': ומשום זה כתוב, ולארץ לא יכופר וגו' ולא די להם, לרוצחים, שהנחש הרע, עומד להסטין על העולם בחנם, ומקטרג תמיד, אע"פ שלא חטא, כל שכן בעת שגוזלים ממנו מה שיש לו ליטול, אשר עם גזלה הזו שגוזל ממלאך המות, מוסיף טומאה ופוגם גם בכלים הטהורים של המלכות הבאים מבינה, כנ"ל בדיבור הסמוך, ומסלק האורות מכל פרצוף המלכות. וע"כ אומר הכתוב, ולארץ לא יכופר וגו' כי אם בדם שופכו. כלומר, שצריכים לכפר על הארץ, שהיא המלכות, להחזיר לה ג"ר דאורותיה שנסתלקו ממנה בעון הרוצח.

וקב"ה חיים וכו': והקב"ה מרחם על בניו, וע"כ מקריבים על זה, עגלה, כדי לתקן על ידו ב' דברים, א) מה שניטל נשמת האדם ממנו, מן הנרצח שעי"ז פרחו אורות ג"ר מהמלכות, וצריכים להחזיר לה הג"ר. ב) שלא יקטרג על העולם. כי אחר שנמשכו לה הג"ר בתקון א', יש כח לנחש לקטרג על העולם, כלומר שסותם אורות העולם, עי"ז שנאחז בג"ר הללו הנמשכים מקו שמאל. וע"כ צריכים לתקון ב', להעביר הקטרוג הזה.

פסקה שפ

ורזא עלאה תנינן וכו': וסוד עליון למדנו כאן. **שור**, **פרה**, **עגל**, **עגלה**, כולם נמצאים בסוד עליון, ולפיכך, בזה **בעגלה**, מתקנים אותו. וזהו שכתוב ידינו לא שפכה את הדם הזה וגו', לא שפכה, וגם לא גרמנו את מיתתו. ובזה לא נמצא מקטרג עליהם. ועל הכל נותן הקב"ה עצה לעולם.

פירוש. כי אמר שצריכים ב' תקונים לעון הרציחה א) לחזור ולהמשיך הג"ר אל המלכות. ב) להעביר הקטרוג מן ג"ר של המלכות. ותקון הא' נעשה על ידי הבאת העגלה והורדתה לנחל איתן. כי סוד הארת השמאל נקרא פני שור (כנ"ל ב"א דף ק"ע אות קצ"א) ויש בה ד' מדרגות שהן חו"ב תו"מ, וה"ס שור פרה עגל עגלה, וכל בחינה מתקן את הבחינה שכנגדה, וכיון שצריכים לתקן כאן את המלכות על כן מביאים עגלה שהיא כנגד המלכות, כדי לעורר למעלה המשכת מוחין דג"ר דשמאל אל המלכות. אמנם כיון שנמשכים הג"ר דשמאל להמלכות, יש פחד מפני קטרוג השטן שה"ס אחיזתו בהשמאל,

ע"כ צריכים לתקון הב' להעביר את הקטרוג, שהוא לערוף את העגלה בנחל, שעל ידי עריפה זו מבטלים את בחינת ג"ר דג"ר של הארת השמאל ונשארים רק הו"ק דג"ר, שאז אין יותר אחיזה אל השטן במוחין הללו. ונודע שלכל תקון עליון צריכים לעורר מלמטה בחינת מעשה וגם בחינת דיבור. וע"כ צריכים ג"כ שיאמרו הזקנים **ידינו לא שפכה הדם הזה**, דהיינו שחוזרים וממשיכים הג"ר אל המלכות, שנסתלקו ממנה בעון שפיכת דמים, והוא כנגד המעשה דהבאת העגלה לנחל איתן, שה"ס תקון א'. **ועינינו לא ראו**, היינו הסתרת הג"ר המכונים ראיה, שבזה מעבירים את קטרוג הנחש מהארת השמאל, שה"ס תקון הב', שהוא כנגד המעשה של עריפת העגלה.

וזה אמרו **ודא הוא דכתיב ידינו לא שפכה הדם הזה**, שה"ס תקון הא' להמשכת הג"ר דשמאל כנ"ל. **ולא גרימנא מיתתיה** שהוא הפירוש של ועינינו לא ראו, כמ"ש חז"ל (סוטה מ"ה ע"ב), שה"ס תקון הב' לחעביר קטרוגו של השטן כנ"ל, ובזה מתבאר שאלת ר' אלעזר (לעיל אות שע"ו) ששאל **האי למאי אצטריך**. כי הוא נצרך לב' תקונים האלו.

פסקה שפא

תא חזי כגוונא וכו': בוא וראה כעין זה ביום ראש השנה ויום הכפורים שהדין נמצא אז בעולם, והשטן עומד אז לקטרג, שישראל צריכים אז להתעורר בשופר ולעורר קול, הכלול ממים אש ורוח, שהם חג"ת, שנעשו בו אחד, ולהשמיע אותו הקול מתוך השופר. פירוש. י"ב חדשי השנה הם תקון המלכות מתחילתה עד סופה, וכיון שסופה אינו נשלם לגמרי עד גמר התקון, ע"כ צריכים בכל שנה לחזור ולתקנה, וע"כ בכל ראש השנה אנו מתחילים מבראשית תקון המלכות, דהיינו כמו שנאצלה ביום ד' דמעשה בראשית שאז היתה, בסו"ה, ויעש אלקים את שני מארת הגדולים, שאז היתה בשלמות ג"ר דהארת השמאל, שה"ס הארת השורק, דהיינו חכמה בלי חסדים. וע"כ קטרגה הלבנה, אין ב' מלכים משתמשים בכתר אחד, שלא היתה יכולה לסבול חסרון החסדים וה"ס קטרוג השטן גם כן, שקטרוגו נאחז בהמלכות להמשיך דינים, כל אימת שמאירים בה הג"ר של השמאל. וצריכים להעביר אחיזת השטן וקטרוגו מן המלכות בעת ההוא. וז"ש **איהו קאים לקטרגא**. כיון שנגלו בכל ר"ה ג"ר דשמאל, ע"כ עומד אז השטן לקטרג על המלכות.

וזה אמרו, **וישראל בעיין לאתערא בשופר ולאתערא קול דכליל באשא ומיא ורוחא**. כי כדי להעביר קטרוג השטן צריכים גם כאן לעשות איזו פעולה לבטל הג"ר דג"ר של הארת השמאל, כמו שנעשה ע"י עריפת העגלה, וע"י אמירת הזקנים, ועינינו לא ראו, בסוד תקון הב' אשר שם. כנ"ל. ופעולה זו, ה"ס הקול שאנו מעלים על ידי השופר. ונודע

שבדרך כלל, יש ב' מיני קולות, א) קול המלכות הבלתי נמתקת בבינה. ב) קול הבינה או של המלכות הנמתקת בבינה, שאז קולה כקול הבינה. (כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר דף קל"ח אות קע"א ד"ה ובזה ע"ש) ואומר שקול זה שאנו מעלים כדי למעט הג"ר דג"ר, הוא קול דבינה.

וז"ש **ולאשמעא ההוא קול מגו שופר**, דהיינו בינה המכונה שופר. שה"ס המסך דחירק שעליו יוצא קו אמצעי המיחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה (כנ"ל ב"א דף ט"ז אות ט' ד"ה וזה) וז"ש **קול דכליל באשא ומיא ורוחא**, דהיינו קול דכליל בג' קוין המכונים: מים, אש, רוח. **ואתעבידו חד**, שע"י המסך הזה, נעשו ג' קוין אחד. ועי"ז נתמעט ג"ר דג"ר מהשמאל (כנ"ל ב"א דף רצ"ד אות שע"ב ד"ה רבי) ואז מסתלק קטרוג השטן מהמלכות כמ"ש לפנינו.

פסקה שפב

וההוא קול סלקא וכו': וקול ההוא עולה עד המקום שכסא הדין יושב דהיינו לג"ר דשמאל שהקטרוג נאחז שם, ומכה בה דהיינו שממעט הג"ר דג"ר אשר שם, ועולה המלכות מכסא דין, לכסא רחמים, ואחר שמגיע קול הזה מלמטה, הנה קול יעקב נתתקן למעלה, שה"ס קומת החסדים היוצאת על המסך הנ"ל שה"ס קו אמצעי הנק' ת"ת ונק' יעקב, ונקרא רחמים. ואז נתעורר הקב"ה ברחמים. כי כמו שישראל מעוררים קול אחד למטה. שהוא כלול מאש ומים ורוח היוצאים מתוך השופר, כן מתעורר כנגדם למעלה בשופר העליון, שהוא בינה. כי הכח לתקוע הוא **אש**, והקול נעשה ע"י **רוח** ועם הרוח יוצא ג"כ זיעה והבל שה"ס **מים**. והם מעוררים ג' קוין עליונים שבבינה, שממנה נמשכים המוחין לז"א ולמלכות, **וההוא קול דכליל באשא ומיא ורוחא אתתקן**, וקול הכולל אש מים ורוח שעלה מלמטה, דהיינו המסך, נתתקן, ויוצא זה מלמטה, דהיינו המסך, וזה מלמעלה דהיינו קומת החסדים היוצאת על המסך, ונתתקן העולם שהיא המלכות והרחמים נמצאים.

פסקה שפג

וההוא מקטרגא אערבב וכו': והמקטרג נבוך, שחשב לשלוט בדין ולקטרג בעולם. כלומר, שלא עלה על דעתו, שג"ר דשמאל יתמעטו פעם, ויתעלם שליטתו וקטרוגו, ורואה שהרחמים מתעוררים, והוא נבוך, וכחו רפה, ואינו יכול לעשות מאומה, והקב"ה דן את העולם ברחמים. ואם תאמר שדין נעשה, דהיינו במה שנתמעטו הג"ר דקו שמאל ע"י קול שופר כנ"ל, אינו כן. אלא שנתחברו רחמים בדין, והעולם נדון ברחמים. פירוש, כי בעלית קול שופר מלמטה, שה"ס העלאת מ"ן דמסך דחירק, יצאה קומת חסדים,

שה"ס קו אמצעי, על המסך (כנ"ל באות שפ"ב ד"ה וההוא) שהוא נקרא יעקב והוא רחמים, והעולם מקבל הרחמים מן קו אמצעי. ולפיכך אין התמעטות ג"ר דשמאל נחשב לדין. כי זולת זה, לא היו מתגלים הרחמים בעולם.

פסקה שפד

תא חזי כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, **בכסה**, פירושו שנתכסה הלבנה. דהיינו המלכות כי אז מחמת הארת השמאל, שולט אותו נחש הרע, ויכול להזיק העולם. וכאשר מתעוררים הרחמים על ידי תקיעת שופר, עולה הלבנה ונעברה משם, דהיינו מהארת השמאל מטעם שנתמעטו הג"ר ע"י קול שופר כנ"ל. והשטן נבוך ואינו יכול לשלוט, והוא נעבר מן הלבנה, ואינו קרב עוד שם. כי אחר התמעטות הג"ר דשמאל אין לו עוד מה לינק ממנה או לקטרג כנ"ל. ועל כן ביום ראש השנה, צריכים להומם את השטן, בדומה למצב הנעור משנתו ואינו יודע מאומה.

פסקה שפה

בי"ה בעי לנייחא וכו': ביום הכפורים צריכים לנהוג עם השטן בנחת, ולעשות לו נחת רוח עם השעיר לעזאזל שמקריבין לו, ששולחים המדברה ששם מקומו, ואז נהפך להיות מליץ טוב על ישראל. אבל ביום ראש השנה נעשה נבוך, ואינו יודע, ואינו יכול לעשות מאומה כי רואה התעוררות רחמים עולה מלמטה ורחמים מושפעים מלמעלה והלבנה, שהיא המלכות, מתעלה ביניהם, אז הוא נבוך, ואינו יודע כלום, ואינו יכול לשלוט.

פסקה שפו

וקב"ה דן וכו': והקב"ה דן את ישראל ברחמים, ומרחם עליהם ונותן להם זמן, כל אלו עשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים, לקבל כל אלו השבים לפניו, לכפר להם עונותיהם, ומעלה אותם לקדושת יום הכפורים.

פסקה שפז

ועל דא בכלא וכו': ועל כן לתקון כל, צוה הקב"ה לישראל לעשות המצוה של תקיעת שופר. א) שלא ישלוט עליהם מי שאינו צריך. דהיינו להעביר שליטת השטן וקטרוגו. ב) שלא ישלוט עליהם הדין, אלא שישרה עליהם הרחמים. ויהיו זוכים כולם לרחמיו בארץ כרחם אב על בנים. והכל תלוי, בהתעוררות התחתונים, במעשה ובדבור. וכבר נתבארו הדברים.

פסקה שפח

מכאן עד אות ת"ד אין צריך ביאור

פסקה תד

לבתר אמר הכי וכו': אחרי כן אמר כך. צדיק הזה, שזכה לעלות לאותו כבוד העליון, צורתו נחקקה בכסא הכבוד. וכן כל צדיק וצדיק נמצאת צורתו למעלה, בגן עדן, כמו שהיתה למטה, בעולם הזה. כדי להבטיח את הנשמה הקדושה, בתחיית הגוף שבעולם הזה.

פסקה תה

והיינו דאמר וכו': והיינו דא"ר יוחנן, מה שכתוב, שמש ירח עמד זבולה, הוא ללמדינו שהגוף והנשמה עומדים בחדר הקדוש העליון של מעלה ומאירים באותה הצורה שהיו עומדים בארץ, בעוה"ז ומזונה של צורה ההיא, של עולם הזה, היא מהנאת הנשמה. והיא עתידה להתלבש בעצם הזה, הנקרא לוז, הנשאר קיים בארץ עד לתחית המתים, שהארץ מתעברת ממנו ופלטת פסולת שלו החוצה. וזו היא, דהיינו הצורה הנ"ל, שנקראת קדושה.

פסקה תו

וכד קיימא דיוקנא וכו': וכאשר אותה הצורה של עוה"ז, נמצאת למעלה, היא באה בכל ראש חדש להשתחוות לפני המלך הקדוש. שכתוב, והיה מדי חדש בחדשו וגו', והוא, המלך הקדוש, מבשר לה ואמר, למועד אשוב אליך, דהיינו לאותו הזמן שהוא עתיד להחיות המתים, עד שהיא נפקדת לזמן ההוא כמו שנתבשרה, וזהו שכתוב וה' פקד את שרה כאשר אמר. והוא היום שהקב"ה שמח במעשיו, וז"ש ישמח ה' במעשיו.

פסקה תז

א"ל ר' אבא וכו': אמר לו ר' אבא, כששמעו מתחיל בכתוב, ישמח ה' במעשיו, יאמר לנו אדוני דבריו, על מקראות הפרשה. ולא על פסוקי תהילים. אחר זה אמר להם, ר' יהודה, יפה בשבילכם לפתוח בפרשה זו. פתח ואמר ויהי אחר הדברים האלה וגו', ויאמר קח נא את בנך וגו'. כאן יש להסתכל, והוא דומה לאומן הזה המוציא כסף ממקורות הארץ, מהו עושה. תחילה מכניס את החומר באש שורפת, עד שיוצאת ממנו כל זוהמת הארץ, ונשאר הכסף. אבל הוא אינו עוד כסף שלם. ואחרי כן מהו עושה. חוזר ומכניסו באש כבתחילה. ומוציא ממנו הסיגים, כמו שאתה אומר, הגו סיגים מכסף וגו', ואז הוא כסף שלם בלי תערובת דבר אחר.

פסקה תח
כך דקב"ה וכו': כך הקב"ה מכניס את גוף הזה תחת הארץ, עד שנרקב כולו, ויוצא ממנו כל הזוהמא הרעה. ונשאר ממנו מלא כף רקב. והגוף חוזר ונבנה ממנו. ועדיין הוא גוף בלתי שלם.

פסקה תט
לבתר ההוא וכו': לאחר אותו יום הגדול שכתוב, והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה וגו', שמסתתרים כולם בעפר כבתחילה. כמו בקבר מטרם התחיה, מפני הפחד והעוז של הקב"ה, וזהו שכתוב, ובאו במערות צורים ובמחלות עפר מפני פחד ה' ומהדר גאונו וגו'. ויוצא נשמתם, ונעכל שם אותו כף רקב, ונשאר הגוף הנבנה שם כאור השמש וזהר הרקיע, שכתוב והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע וגו'. ואז הכסף שלם, דהיינו גוף שלם בלי תערובת דבר אחר.

פסקה תי
דאמר ר' יעקב וכו': שאמר ר"י, גוף מאיר יטיל הקב"ה מלמעלה, שכתוב, כי טל אורות טלך וכתוב הנה ה' מטלטלך וגו', ואז יקראו קדושים עליונים. שכתוב קדוש יאמר לו, וזה הוא שנקרא תחית המתים האחרונה. ולא יטעמו עוד טעם של מות, שכתוב בי נשבעתי נאום ה' וגו' ובזמן ההוא מתפללים הצדיקים שלא יתנסו בזה יותר.

פסקה תיא
מה כתיב וכו': מה כתוב, וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל וגו', היינו שאר רשעי עולם הנקראים אילים, כש"א אילי נביות ישרתונך, ומתרגמינן רברבי נביות. **אחר נאחז בסבך** וגו', הוא כמו שאתה אומר וכל קרני רשעים אגדע. **וילך אברהם ויקח את האיל** וגו', שהם מזומנים עוד להתנסות בכל נסיון רע. והצדיקים ישארו לעתיד לבא כמלאכים העליונים הקדושים, ליחד את שמו, וע"כ כתוב, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וגו'.

פסקה תיב
א"ל רבי יהודה: אמר להם ר' יהודה, מכאן ואילך פתחו הפתח, כלומר שיכולים מעתה לכנוס אלי כל מי שרוצה. כי כבר גמר לומר סודות חנעלים ביותר.

פסקה תטו
אי הכי יקרא סגיאה וכו': אם כן, כבוד גדול הוא זה למצרים, שאינו דומה מי שתפשו מלך למי שתפשו איש פשוט.

פסקה תכ

ביומוי דר' יוסי וכו': בימיו של ר' יוסי היו פריצים, שהיו שודדים בהרים ביחד עם פריצי אומות העולם. וכשהיו מוצאים איש ותפסוהו להורגו, היו אומרים לו מה שמך, ואם היה יהודי, היו הולכים עמו ומוציאים אותו מבין ההרים. ואם היה אדם אחר שאינו יהודי, הרגו אותו. והיה אומר ר' יוסי, ובכל זאת, ראוים המה לבא לחיי עולם הבא. ע"כ מדרש הנעלם.

פסקה תכג

וה' פקד את שרה כאשר אמר: שכתוב למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן ולמדנו **פקד את שרה**, פקידה נוהג בנוקבא. זכירה הוא בדכר, ועל כן כתיב בשרה. והויה פקד את שרה. והויה, ה"ס הנוקבא דהיינו הוא ובית דינו, (כנ"ל דף פ"ב אות רפ"א ע"ש) **כאשר אמר**, היינו שכתוב ויאמר שוב אשוב וגו' מכאן משמע מה שאמר הכתוב ויאמר שוב אשוב וגו' שנאמר ויאמר סתם, שהוא היה, דהיינו הנוקבא, (כנ"ל דף מ"ה אות מ'). ולא שליח אחר. דאם לא כן, איך נאמר כאן, וה' פקד את שרה כאשר אמר, היכן אמר.

פסקה תכד

ויעש ה' לשרה וגו': ושואל, כיון שאמר, וה' פקד את שרה, למה לי. ויעש ה' לשרה. ומשיב, אלא כך למדנו, שפרי **מעשיו** של הקב"ה, הוא מאותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן שהוא ז"א, (כנ"ל ב"א דף רי"א אות רמ"ז) והוא נשמות הצדיקים, כלומר שהעשיה שלו הוא נשמות הצדיקים. והוא המזל שכל ברכות הטובות וגשמי ברכה נוזלים ממנו, ומשם יוצאים שכתוב להשקות את הגן, שהוא מזיל ומשקה ממעלה למטה. משום שבנים תלוים במזל הזה, ולא במקום אחר. **מזל** ה"ס דיקנא דא"א, וכשז"א מקבל ממנו המוחין נקרא גם הוא מזל.

פסקה תכה

ועל דא כתיב וכו': ועל כן כתוב **והוי"ה** פקד את שרה, שכתוב רק פקידה, שה"ס הנוקבא. ויעש **הוי"ה** לשרה, **עשיה** שה"ס בנים ונשמות הצדיקים שהם פרי מעשיו היא למעלה ממדרגה זו דפקידה, כמו שנתבאר שהוא תלוי במזל, וע"כ כתוב כאן פקידה הנמשכת מהנוקבא, וכאן עשיה הנמשכת מז"א. ומשום זה אמר הויה והויה, והכל אחד, בפקידה כתוב **והויה** פקד, שה"ס הוא ובית דינו, שפירושו הנוקבא (כנ"ל דף פ"ב אות רפ"א) ובעשיה כתוב ויעש **הויה**, שהוא ז"א כמ"ש שם.

פסקה תכו

ר' אלעזר פתח וכו': ר"א פתח ואמר, הנה נחלת ה' בנים שכר פרי הבטן. הנה נחלת ה', פירושו נחלה להתאחד בה' שלא יסור ממנו לעולם. כי אדם הזוכה לבנים בעולם הזה, זוכה בהם לכנוס למחיצתו **של הקב"ה** בעולם הבא. משום שאותו הבן שהניח האדם, שזכה בו בעולם הזה, הוא יזכהו לעולם הבא, וזוכה על ידו לכנוס בנחלת ה'.

פסקה תכז

מאן נחלת ה' וכו': ושואל מהו נחלת ה'. ואומר שזו היא ארץ החיים, דהיינו הנוקבא, וכן קרא דוד המלך לארץ ישראל, שהיא ארץ החיים, **נחלת ה'**. שכתוב כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' וגו'.

ובגין כך וכו': ומשום זה אומר הכתוב הנה נחלת ה' בנים, מי מזכה את האדם בנחלת ה'. בנים מזכים אותו. אם זכה לבנים בעולם הזה, הם שכר פרי הבטן, שהם שכר והלק טוב בעולם הנצחי, כי בפרי בטן ההוא, זוכה על ידיהם האדם לעולם הנצחי.

פסקה תכח

תא חזי הנה וכו': בוא וראה, הנה נחלת ה' בנים, פירושו, ירושה ונחלה מפרי מעשיו של הקב"ה, היינו מעץ החיים, כי הקב"ה נקרא עץ החיים. כי משם זוכה האדם לבנים, כמו שאתה אומר, ממני פריך נמצא. מה כתוב, אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם וגו' אשרי הוא בעולם הזה אשרי הוא בעולם הבא.

פסקה תכט

לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער: ושואל, מי הם האויבים בשער. ואומר אלו הם בעלי הדין. כי כשהנשמה יוצאת מעולם הזה, כמה הם בעלי הדין המועדים לפניו מטרם שיכנוס למקומו. **בשער**, פירושו, באותו השער שנכנס דרך שם למקומו שם הם עומדים. והוא נצל מהם, משום שהניח משכנות בעולם הזה, דהיינו הבנים, ובשבילם יזכה בעולם הנצחי, ועל כן, לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער.

פסקה תל

ר' יהודה ור' יוסי וכו': ר"י ור' יוסי היו הולכים בדרך. אמר לו ר' יהודה לר' יוסי, פתח פיך ללמוד בתורה. שהרי השכינה נמצאת אצלך. כי כל זמן שעוסקים בתורה השכינה באה ומתחברת. וכל שכן כשהולכים בדרך, שהשכינה מקדמת עצמה ובאה, והולכת לפני בני אדם שזכו באמונתו של הקב"ה.

פסקה תלא

פתח ר' יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך וגו' אשתך כגפן פוריה. פירושו, שכל זמן שהאשה היא בירכתי הבית ואינה יוצאת לחוץ היא צנועה, וראויה להוליד בנים כשרים. **כגפן**, מה גפן אינה נטעת רק במינה, ולא במין אחר, כך אשה כשרה לא תעשה נטיעות. דהיינו בנים, מאדם אחר. מה גפן אין בו הרכבה מאילן אחר אף אשה כשרה כך. כלומר. אפילו זווג לבד לא קבלה מאחר.

פסקה תלב

חמי מה אגרה וכו': ראה מה שכרה. בניך כשתילי זיתים. מה זיתים אין עלותיהם נופלים כל ימות השנה, וכולם קשורים תמיד באילן. כך, בניך כשתילי זיתים סביב לשלחניך, קשורים תמיד בך.

פסקה תלג

מה כתיב בתריה וכו': מה כתוב אחריו, הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'. ושואל מהו **הנה כי כן** יבורך גבר, **הנה כן** היה צריך לומר. ומשיב אלא לרבות דבר אחר שלמדים ממנה, שכל זמן שהשכינה היתה צנועה במקומה כראוי לה, כביכול, בניך **כשתילי זיתים**, אלו הם ישראל כששורים בארץ ישראל, **סביב לשלחנך**, שאוכלים ושותים ומקריבים קרבנות ושמחים לפני הקב"ה, ומתברכים בשבילם, עליונים ותחתונים.

פסקה תלד

לבתר דשכינתא וכו': אחר שיצאה השכינה ממקומה נגלו ישראל משלחן אביהם, ובאו בין העמים, וזועקים כל היום ואין מי שישגיח עליהם, חוץ מקב"ה, שכתוב, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'. ואנו רואים, כמה קדושים עליונים, שמתו בגזרות קשות. וכל זה בשביל עונש התורה שלא קיימו ישראל בהיותם שורים בארץ הקודש.

פסקה תלה

חמי מה כתיב וכו': ראה מה כתוב, תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך וגו'. מקרא זה הוא סוד. **תחת אשר לא עבדת בשמחה**, בזמן שהכהנים היו מקריבים קרבנות ועולות וזה הוא בשמחה. **ובטוב לבב**, אלו הם לוים, **מרוב כל**, אלו הם ישראל, שהיו אמצעים בין כהנים ולוים, ומקבלים ברכות מכל הצדדים, מימין ומשמאל.

פסקה תלו

דכתיב הרבית וכו': שכתוב, **הרבית הגוי לו הגדלת השמחה** אלו הם הכהנים. **שמחו לפניך כשמחת בקציר**, אלו הם ישראל, שהקב"ה ברך להם תבואת השדה ונתנו מעשר מכל. **כאשר יגילו בחלקם שלל**, אלו הם לוים שמקבלים מעשר מן הגרן.

פסקה תלז

ד"א הרבית הגוי וכו': פירוש אחר, **הרבית הגוי**, אלו הם ישראל, שאמונתו של הקב"ה עליהם כראוי. וה"ס קו אמצעי, הכולל לב' הקוין ימין ושמאל כמ"ש לפנינו. **לו הגדלת השמחה**, זה הוא מדרגת ראש העליון, דהיינו חסד שנעשה לחכמה, שאברהם נתדבק בה, שנקרא **גדול** ושמחה נמצאת בו. וה"ס קו ימין, חסד.

פסקה תלח

שמחו לפניך בשעתא וכו': **שמחו לפניך**, בשעה שעלו להתדבק בך, בב' הבחינות, א) **כשמחת בקציר**, זה הוא כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא, שהיתה שמחה בקציר שלו, וה"ס קו שמאל, כי קצירת השדה מהארת שמאל הוא. וקציר, פירושו תכלית הנרצה מעבודת השדה. ואומרו, **בקציר שלו**, ה"ס דבעלה אתעטר בה, והיא לא אתעטרת בבעלה. ב) היא **כאשר יגילו בחלקים שלל**. כאשר יגילו שאר צבאות ומרכבות שלמטה מן הנוקבא, בזמן שמחלקים שלל וטורפים טרף בראש הכל, דהיינו רישא עלאה דאברהם אתדבק בו כנ"ל, שה"ס קו ימין חסד כנ"ל, וזה שיעור הכתוב **הרבית הגוי**, שהרבה והגדיל את ישראל, **לו הגדלת השמחה**, ה"ס קו ימין בבחינת ראש עליון כנ"ל, וישראל **שמחו לפניך**, בב' בחינות בימין ושמאל להיותם קו אמצעי הכולל ב' הקוין, א) **כשמחת בקציר** שה"ס קו שמאל ב) שישראל שמחים **כאשר יגילו** צבאות המלאכים שבבי"ע, בעת שראש העליון **מחלק שלל** וטרף, שאז מקבלים כל התחתונים שבבי"ע.

פסקה תלט

ר' יהודה פתח וכו': ר"י פתח ואמר, עת לעשות לה' הפרו תורתך. ושואל, עת לעשות לה' מהו. ואומר, אלא כבר בארוהו, אבל **עת** זהו כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא, שנקראת **עת**, כמו שאתה אומר, ואל יבא בכל **עת** אל הקדש, מהו ואל יבא בכל עת. הוא כמו שאתה אומר לשמרך מאשה זרה, וזה הוא ויקריבו לפני ה' אש זרה. כלומר, שגם הנוקבא דקליפות נקראת **עת**, שהיא אשה זרה, אש זרה, וע"כ אומר ואל יבא בכל עת אל הקדש, אלא **בעת** דקדושה. **מאי טעמא עת וכו'**: ושואל, מהו הטעם שהנוקבא נקראת **עת**. ואומר משום שיש לה עת וזמן לכל, דהיינו כ"ח עתים המובאים בקהלת ג', כדי להתקרב ולאור ולהתחבר עם ז"א כראוי, כמו שאתה אומר, ואני תפלתי לך ה' עת רצון.

פסקה תמ

לעשות לה': פירושו, כמו שכתוב ויעש דוד שם, שפירושו, שתקן הנוקבא הנקראת **שם**. אף כן כל מי שעוסק בתורה הוא כאלו עשה ותקן את **עת** הזו, שהיא הנוקבא, לחבר אותה בהקב"ה. וכל כך למה, למה צריכים לעבוד ולתקן את הנוקבא. הוא משום **דהפרו**

תורתך, כי אלו לא הפרו תורתך, לא היה נמצא לעולם פירוד הקב"ה מישראל. כי יחוד קוב"ה ושכינתיה לא היה נפסק לעולם.

פסקה תמא

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, כעין זה כתוב, אני ה' בעתה אחישנה. מהו **בעתה** ואומר שהוא אותיות **בעת ה'** שפירושו, בעת ש **ה'** שהיא הנוקבא, תקום מעפר שלה, אז אחישנה. כלומר שמכחי תקום מעפר הגלות. ולא מכחה עצמה. אמר ר' יוסי, ועם כל זה, יום אחד נמצא כנסת ישראל בעפר הגלות, ולא יותר. דהיינו יומו של הקב"ה, שהוא אלף שנה, כמ"ש כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול וגו'. והכונה הוא על אלף החמישי כמ"ש לפנינו, כי אלף הרביעי לא היה שלם, שהיה חסר קע"ב שנה. כי החורבן היה בשנת ג' אלפים תתכ"ח.

פסקה תמב

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, כך אמרו. אבל בא וראה, הסוד שלמדתי, בשעה שכנסת ישראל הגלתה ממקומה, אז האותיות של השם הקדוש, כביכול, נפרדו. שנפרדה **ה"א** מן **וא"ו** מהשם הויה. ובשביל שנפרדו, מה כתוב נאלמתי דומיה. משום שנסתלק **וא"ו** מן **ה"א**, והקול לא נמצא ואז הדבור נתאלם. פירוש. ז"א ה"ס ו' של הויה, ונקרא **קול**. הנוקבא היא **ה'** אחרונה של הויה, ונקראת **דבור**. וכיון שהנוקבא שה"ס **ה'** נפרדה מן ה **ו'**, הרי היא נשארת כדבור בלי קול וע"כ אומר הכתוב על זמן הגלות, נאלמתי דומיה.

פסקה תמג

ובגין כך היא שכיבת וכו': ומשום זה היא שוכבת בעפר הגלות כל אותו היום של ה **ה'**. ומי הוא. הוא אלף החמישי ואע"פ שהקדימה לצאת לגלות מטרם שבא אלף החמישי, שה"ס **ה'**, כי באלף הרביעי נחרב הבית, מ"מ כיון שאינו אלף שלם אין אנו חושבים אותו כנ"ל.

פסקה תמד

וכד ייתי אלף שתיתאה וכו': וכאשר יבא אלף הששי, שהוא סוד ה **ואו**, דהיינו היסוד שהוא מילוי ה **ו'** שהוא ז"א, אז ה **ו'** יקים את ה **ה'**, שהיא הנוקבא, בזמן שש פעם עשר. וה **ו'** עולה ב **י'**, משם הויה, שהיא חכמה. ואז **ו'** יורדת ומשפעת ב **ה'**.

פירוש. כשז"א יקבל מוחין שלימים מבחינת החכמה בקביעות, וישפיע אותם לנוקבא, אז תהיה הגאולה, וז"א ה"ס הו' של שם הויה. על שם שש הספירות שלו חג"ת נה"י שחסר ג"ר, שהם כח"ב. ואפילו כשיש לו מוחין דג"ר, עדיין הוא חסר כח"ב, אלא רק חג"ת שלו עולים ומלבישים לכח"ב, ונעשו חב"ד, (כנ"ל ב"א דף ק"כ ד"ה אצבען) ואינם

עוד ג"ר אמתיים. וז"ס מ"ש בזהר רישא דמלכא בחסד וגבורה אתתקן. ונמצא אפילו בעת שיש לו ג"ר אין לו יותר מו"ק, אמנם נבחן, שכל קצה וקצה משש קצוות שלו השיג ג"ר, וה"ס המספר ששים, דהיינו שנבחן ג"ר בכל קצה שלו. וכבר ידעת שיש ד' בחינות מוחין, שנקראים רוח נשמה חיה יחידה. שמוחין דקומת ז"א, נק' רוח. ומוחין מבינה נקראים נשמה. ומוחין דחכמה נק' חיה. ומוחין דכתר נק' יחידה. וכן בכל אחד מאלו הד' יש ד' בחינות מוחין הללו. ומבחינת המספר, נבחנים מוחין דרוח לעשרות, שהם ששים, כי ז"א ספירותיו בסוד עשרות. ומוחין דנשמה למאות, דהיינו שש מאות, כי בינה, ספירותיה הן בסוד מאות. ומוחין דחיה לאלפים, שהם ששת אלפים.

וזה אמרו, **ו' יוקים לה' בזמנא שית זמנין עשר**. שז"א שנק' ו' יקים את ה **ה'** שהיא הנוקבא, בזמן שיהיה לו מוחין דג"ר בקביעות, הנבחנים **לשית זמנין עשר**, כלומר שכל קצה שלו משיג ג"ר ונעשה עשר ומבחינת עצם הספירות אינם אלא חג"ת נה"י החסרים ג"ר כנ"ל. והוא רק בעת אשר **ו' סלקא לי'** שה **ו'** שהוא ז"א, יקבל מוחין מן ה **י'** של הויה, שהוא חכמה. שספירותיה הן מאלפים, ויהיה במספר ששת אלפים. דהיינו שכל קצה מו"ק שלו השיג בחינת החכמה, שהוא אלף. ואז **ו' נחתא** ב **ה'**, שישפיע אלו המוחין דחכמה אל ה **ה'**, שהיא הנוקבא, ויקים לה מעפר הגלות.

אמנם אין צריכים ששת אלפים שלמים, מפני שהחכמה עצמה מתפרטת גם כן לנרנח"י, וכשמשיג נשמה מחכמה, שה"ס מספר שש מאות מאלף הששי, מיד יתפתחון תרעי דחכמתא וכו' כמ"ש בסמוך.

פסקה תמה

אשתלים וא"ו גו עשר וכו': כשנשלם ה **ו'**, שה"ס ז"א, מעשר, שש פעמים, שה"ס ג"ר דרוח, שמשיג כל קצה מו"ק, ועתה באלף הששי שה"ס חכמה, הן בחינת רוח החכמה, כנ"ל. אז הם במספר ששים, להקים הנוקבא מעפר. ובכל ששים וששים שבאלף הששי, מתחזקת ה **ה'** ונתעלית במדרגותיה להתחזק, ובשש מאות שנה לאלף הששי, דהיינו בעת שכל קצה משיג מוחין מבינה שספירותיה במאות, שהם שש מאות, כנ"ל, שעתה הם נשמה דחכמה. דהיינו בינה דחכמה, יפתחו שערי החכמה למעלה, ומעיינות החכמה למטה. הג"ר דבינה נבחנות לשערי החכמה וז"ת דבינה נבחנות למעייני החכמה. ויתתקן העולם אז לכנוס לאלף השביעי, שה"ס שלמות המלכות עצמה בסוד שבת, כאדם המתקן עצמו ביום הששי בבוא השמש כדי לכנוס בשבת, אף כאן כן. וסימנך, בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה.

פסקה תמו

א"ל ר' יוסי וכו': אמר לו ר"י, הרי זה יותר אריכות הזמן ממה שאמרו החברים, שהגלות של כנסת ישראל הוא רק יום אחד ולא יותר, שכתוב, נתנני שוממה כל היום דוה, והיינו בסוד יומו של הקב"ה שהוא אלף שנה כנ"ל, אמר לו, כך למדתי מאבי בסוד האותיות של השם הקדוש הויה, ובימי שנות העולם ובימי בראשית, והכל סוד אחד הוא.

פסקה תמז

וכדין יתחזי קשתא וכו': ואז יהיה נראה הקשת בעננים בצבעים מאירים, כמו אשה המפארת את עצמה לבעלה. כי קשת ה"ס הנוקבא, (כנ"ל נח צ"ה בד"ה מאי) שכתוב וראיתיה. לזכור ברית עולם, וכבר בארוה ויפה היא, אבל וראיתיה, פירושו, בצבעים מאירים כראוי. פירוש, כי מטרם הגאולה אין בקשת אלא ג' צבעים: לבן, אדום, ירוק, שה"ס יה"ו, ובחינת עצמה חסרה שם. (כנ"ל פ' נח דף צ"ה ד"ה פירוש ע"ש.) אבל בעת הגאולה יאירו כל ד' הצבעים בקשת, כי גם בחינתה עצמה תאיר בשוה עם ג' גוונים דז"א. בסוד והיה אור הלבנה כאור החמה.

פסקה תמח

וכדין לזכור וכו': ואז נאמר, **לזכור ברית עולם**. מהו ברית עולם. הוא כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא, שהיא ברית, כמו שאתה אומר והיתה לאות ברית.

פסקה תמט

כד יתער וא"ו וכו': כאשר ה ו', שהוא ז"א, יתעורר אל ה ה', שהיא הנוקבא, אז אותות עליונים יבאו בעולם, ובני ראובן עתידים לעשות מלחמות בכל העולם. וכנסת ישראל, הקב"ה יקים אותה מעפר הגלות, ויזכור אותה.

פסקה תנ

וישתכח קב"ה וכו': והקב"ה ימצא אצלה בגלות באלף הששי כחשבון, וי"ו, דהיינו שכופל עם אות ו' על המילוי שלו שהוא י' ואח"כ כופל עם המילוי י' את אות ו', כזה ו' פעמים המילוי י', נעשה ה ו' ששים, י' פעמים ו' שהיא ששים, נעשה ה ו' שש מאות. דהיינו שש מאות באלף הששי. ואז יקום ויפקד העולם, שהוא הנוקבא, לעשות נקמות, ומי שהוא שפל יתרומם.

פסקה תנא

א"ל ר' יוסי וכו': אמר לו ר"י, יפה אמרת, משום שבארת בסוד האותיות של שם הויה, ואין לנו להעיר חשבונות וקצים אחרים, שאינם בסוד האותיות, כי בספרו של ר' ייבא סבא מצאנו דרוש כעין חשבון זה שלך, שכתוב, אז תרצה הארץ את שבתותיה, והוא

סוד ה ו', כלומר שלא יגולה רצון זה אל הארץ שהיא הנוקבא, אלא בסוד השלמות של ה ו' כמו שביאר ר' יהודה, שכתוב, וזכרתי את בריתי יעקוב, עם ו', וזהו וו, כי כשאומרים ו' **נשמע עוד** ו' בתוכו, אשר ו' ראשונה רומזת על יעקב. שהוא ת"ת, ו ו' השניה רומזת על יסוד דז"א שה"ס ה ו' שביעקוב הנ"ל, **כלא כחדא**, הכל כאחד, כלומר, שביעקוב עם ו', נמצא ת"ת ויסוד שהם אחד, ועל כן אומר הכתוב, **אזכור**, ואח"כ **והארץ אזכור** שהיא כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא. פירוש. שמקודם לכן כתוב וזכרתי את בריתי יעקב ואת בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם. והיה די שיסיים והארץ אזכור, ולמה מסיים אזכור והארץ אזכור. והוא ללמדנו כי תחילה צריך ז"א לקבל שלמותו בעצמו, שה"ס ה ו' וה"ס אברהם יצחק ויעקב, וע"כ כתוב עליו במיוחד אזכור, ואח"כ והארץ אזכור. כי ה ו' יקים את ה ה'. וגם ה ה' תשיג את שלמותה. **תרצה** פירושו, **תתרעי ארעא לגבי קב"ה**. שהארץ תתרצה אל הקב"ה, והוא יקום אותה. דהיינו כמו שהיתה ה **ת**' של תרצה צרויה, וה **ר** קמוצה. כי אין לפרש את הרצון בהנוקבא עצמה, כי אין הדבר תלוי ברצונה אלא ברצון ז"א. (ע"כ דברי ר' ייבא סבא).

פסקה תנב

אבל יומא חד וכו': אבל יום אחד, שאמרו החברים על זמן הגלות, ודאי הוא, שהכל טמון ומסתתר לפני הקב"ה, והכל נמצא ומתגלה, בסוד האותיות של השם הקדוש, שהרי הגלות שה"ס ההסתר, גילה לנו ר' ייסא באלו האותיות, (דהיינו דאתפרשא **ה**' מן ו' כנ"ל באות תמ"ב) ועתה נתגלה באלו האותיות סוד הגאולה, דהיינו שתלויה בשלמות ה ו' של השם הויה.

פסקה תנג

א"ל ת"ח דאפילו וכו': אמר לו בוא וראה, שאפילו כשנפקדה שרה לא נפקדה ממדרגה זו דפקידה שהיא הנוקבא, ה"ת דהויה, אלא בסוד ה ו', שכתוב, ו הויה פקד את שרה, כי והויה, יורה הוא ובית דינו, הוא ה"ס ז"א סוד ה ו', ובית דינו ה"ס הנוקבא. הרי שאפילו פקידת שרה היתה ב ו' דהויה. משום שהכל הוא בסוד ה ו' ובזה כלול הכל, דהיינו שהכל נסתר ב ו', ובו מתגלה הכל, שהכל נגלה על ידי שלמות ה ו'. משום שכל דבר שהוא סתום, הוא מגלה כל סתום, ולא יבא מי שהוא מגולה, ויגלה מה שהוא סתום. פירוש. האדם נברא בכל רע ושפלות. כמו שכתוב עייר פרא אדם יולד, וכל כליו שבגופו, דהיינו החושים והמדות ומכ"ש המחשבה, משמשים לו רק רע ואפסיות כל היום. והזוכה להדבק בו יתברך, אין השי"ת בורא לו כלים אחרים במקומם, שיהיו כדאים וראוים לקבל בתוכם, שפע הרוחני הנצחי המיועד לו, אלא אותם הכלים השפלים, שתשמישם

עד עתה היה רע ומתועב, מתהפכים ונעשים לו כלי קבלה לכל נועם ורוך הנצחי. ולא עוד, אלא כל כלי שחסרונותיו היו גדולים ביותר נעשו עתה לחשובים ביותר כלומר שמדת גילוים גדולה ביותר, עד שאם היה לו איזה כלי בגופו בלי שום חסרון, נעשה לו עתה כמו דבר מיותר שאינו משמש לו כלום. ודומה לכלי עץ וחרס שכל שחסרונו, דהיינו חקיקתו, גדול יותר, כן מדת קבולו וחשיבותו גדולה יותר. וכבר דברנו מזה לעיל (בהקדמת הזהר דף קכ"ב ד"ה פרוש ע"ש) וכזה נוהג ג"כ בעולמות העליונים שאין שום גילוי מושפע לעולם אלא ע"י בחינות סתומות, ולפי שיעור הסתימות שבמדרגה כן שיעור הגילוים שבה שמשפעת לעולם, ואם אין בה סתימה לא תוכל להשפיע כלום. וכמו שיסד האריז"ל בזמירות יום שבת, במלין סתימין תגלון פתגמין וזה אמרו, **בגין דכל מלה דאיהי סתימא איהי גלי כל סתים**, והיינו סוד ה ו' של שם הויה, שה"ס ז"א, שהמוחין שלו הם תמיד בבחינת חסדים מכוסים ונעלמים מהארת חכמה, (כנ"ל ב"א דף רנ"ב ד"ה ורזא) וע"כ הוא מיועד לגלות גאולה השלמה, בסוד **ו'** יוקים ל **ה'** כנ"ל. כי לפי שיעור הסתימה והכיסוי שבו, כן יהיה לעתיד מדת גילויו כנ"ל. אבל **ולא אתי מאן דאיהו באתגליא ויגלי מה דאיהו סתום**, דהיינו סוד **ה'** אחרונה שבשם הויה, שה"ס הנוקבא, שבה החסדים מתגלים וכל בחינת גילוי חכמה שבעולמות רק ממנה באה, (כנ"ל ב"א דף רנ"ב ד"ה ורזא) ולפי שאין בה סתימה. ע"כ לא תוכל לגלות מה שהוא סתום, דהיינו הגאולה. ואע"פ שיש סתימות גם בהנוקבא חוץ מזה, עם כל זה אינן מספיקות לגילוי הגדול הזה, של גאולה השלמה, כי לפי גודל הגילוי כן מוכרח להיות מדת הסתימה כנ"ל.

פסקה תנד

א"ר יוסי וכו': אר"י, כמה יש לנו להמשך בגלות עד אותו הזמן, ועל הכל תלה הקב"ה, את הגאולה, אם ישובו בתשובה, בין אם יזכו לגאולה ובין אם לא יזכו לגאולה, פירושו, על ידי תשובה, או לא יעשו תשובה. כמו שנאמר במקרא הזה, שכתוב אני **ה'** בעתה אחישנה, זכו, אם יעשו תשובה אחישנה, לא זכו, שלא יעשו תשובה, **בעתה**.

פסקה תנה

אזלו עד וכו': הלכו. בעוד שהיו הולכים, אמר ר' יוסי, נזכרתי עתה, אשר במקום הזה, ישבתי פעם עם אבי, ואמר לי: בני, כשימיך יגיעו לששים שנה, עתיד אתה למצוא במקום הזה, אוצר של חכמה העליונה. וכבר זכיתי לימים אלו, ועוד לא מצאתי כלום, ואיני יודע, אם אפשר אלו החידושים שאמרתי, הוא אותה החכמה שאמר לי שאמצא.

פסקה תנו

ואמר לי כד וכו': ואמר לי, כאשר יגיעו הכאות של אש בכפות ידיך. תהיה החכמה אבודה ממך. אמרתי לו: אבי במה ידעת זה. אמר לי: באלו ב' צפורים שעברו על ראשך, אני יודע את זה.

פסקה תנז

אדהכי אתפרש וכו': בינתים נפרש ר' יוסי מר' יהודה, ונכנס תוך מערה אחת, ומצא ספר אחד שהיה תקוע תוך נקב שבאבן, בסוף המערה, לקחו ויצא עמו.

פסקה תנח

כיון דפתח וכו': כיון שפתח את הספר, ראה, ע"ב חקיקות אותיות, שנמסרו לאדם הראשון, ועמהם היה יודע כל החכמה של עליונים הקדושים, וכל אלו הקליפות שלאחר הריחים, שמתגלגלים אחר הפרוכת המכסה על אורות העליונים. וכל הדברים העתידים לבא לעולם, עד היום שיקום ענן שבצד מערב, - ויחשיך העולם. **נצח והוד** מכונים ריחים ורכב, שהם שוחקות מן לצדיקים, ליסוד ומלכות, הנק' צדיק וצדק. ויש קליפות נגד שניהם, אבל עיקר הקליפות הם כנגד הוד שנקרא **ריחים**. וז"ש **וכל אינון דבתר ריחיא**, אמנם מקום עמידתם אינם באצילות, כי שם נאמר, לא יגורך רע. אלא שעומדים אחר הפרכת, דהיינו אחר הפרסא שמתחת האצילות, המפסקת בין אצילות לבי"ע. שהם נמצאים בבי"ע.

פסקה תנט

קרא לר' יהודה וכו': קרא לר"י, והתחילו ללמוד באותו הספר. לא הספיקו, ללמוד שנים או שלשה עמודים בספר, וכבר היו מסתכלים בחכמה עליונה. כיון שהגיעו ללמוד בנסתרות שבספר, ודברו זה עם זה, יצאה להבת אש ורוח סערה, והכה בידיהם, ונאבד הספר מהם.

בכה ר' יוסי וכו': בכה ר"י ואמר, אולי יש בנו עון, או שאין אנו כדאים לדעת אותו.

פסקה תס

כד אתון וכו': כשבאו לפני ר' שמעון וספרו לו המעשה. אמר להם, אולי בקץ משיח שבאלו האותיות היתם עוסקים. אמרו לו, אין אנו יודעים, כי הכל נשכח ממנו.

אמר לון ר"ש וכו': אמר להם ר' שמעון, אין רצונו של הקב"ה בזה, שיתגלה יותר מדאי לעולם, וכשיהיה קרוב לימות המשיח אפילו תנוקות שבעולם עתידים למצוא סודות החכמה, ולדעת בהם קצים וחשבונות של הגאולה, ובאותו הזמן תגלה לכל. וז"ש כי

אז אהפוך אל עמים וגו', מהו אז. היינו בזמן שכנסת ישראל תקום מעפר, ויקום אותה הקב"ה, אז אהפוך אל עמים וגו'.

פסקה תסא

ת"ח אע"ג וכו': בוא וראה, אף על פי שכתוב באברהם, ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה, וכל נסיעותיו היו לצד דרום, שהוא ימין, דהיינו חסד. ונקשר בו, עכ"ז, לא נתעלה למקומו כראוי, עד שנולד יצחק. כיון שנולד יצחק נתעלה למקומו, לצפון לצד שמאל, ואברהם נשתתף עמו ונתקשרו זה בזה. שמתוך השתתפותם והתכללותם זה בזה נשלמו שניהם.

פסקה תסב

בג"כ איהו וכו': משום זה, אברהם קרא אותו יצחק, ולא אחר, כדי לשתף בזה **מים באש**. מדתו של אברהם שהוא **מים** במדתו של יצחק שהוא **אש**. שכתוב, ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה, יצחק. ושואל למה מדייק הכתוב לומר **הנולד לו**. ואומר, אש ממים. פירוש, שהוא כדי ללמדנו, שיצחק שהוא אש נולד מאברהם שהוא מים ועל כן נכללו זה בזה.

פסקה תסג

ותרא שרה את בן הגר וגו': אמר ר' חייא מיום שנולד יצחק, וישמעאל היה בביתו של אברהם, לא נזכר ישמעאל בשמו, כי במקום ששורה זהב, לא נזכר לפניו פסולת, ומשום זה כתוב את בן הגר המצרית, ולא ישמעאל בן הגר, איש שאינו כדאי להזכיר שמו לפני יצחק.

פסקה תסד

אמר רבי יצחק וכו': **אר"י**, **ותרא שרה** עם עין לקלון, כלומר החפצה לראות רק קלון, ראתה אותו שרה, כי לא ראתה אותו, עם העין, שהוא בנו של אברהם, אלא שהוא בנו של הגר המצרית, ומשום זה כתב, **ותרא שרה**, כי רק שרה ראתה אותו עם עין כזו, ולא אברהם, כי באברהם לא כתוב את בן הגר, אלא את בנו.

פסקה תסה

ת"ח לבתר וכו': בוא וראה לאחר כך מה כתוב, וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו. ולא כתוב על אודות בן הגר המצרית, וכנגד זה כתוב, ותרא שרה את בן הגר המצרית, ולא ראתה שהוא בנו של אברהם.

פסקה תסו

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, מקרא זה, שבחה של שרה הוא. משום שראתה אותו שמצחק לעבודה זרה, אמרה, ודאי, אין בן זה בנו של אברהם, לעשות מעשיו של אברהם, אלא

בן הגר המצרית הוא, כי חזר לחלק אמו ומשום זה, ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש וגו'.

פסקה תסז

וכי סלקא דעתך וכו': והכי יעלה על דעתך, ששרה קנא אותה או את בנה, וע"כ אמרה גרש וגו', אם היה כן, לא היה הקב"ה מודה לדבריה, שכתוב כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה. אלא משום שראתה אותו בעבודה זרה, ואמו למדה אותו חוקי עבודה זרה, משום זה אמרה שרה, כי לא יירש בן האמה הזאת: אני יודעת שלא יירש לעולם חלק של האמונה, ולא יהיה לו חלק עם בני לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. ועל כן הודה לה הקב"ה.

פסקה תסח

וקב"ה בעא לאפרשא וכו': והקב"ה רצה להבדיל זרע הקדוש בלבדם כראוי, שמשום זה ברא העולם, כי ישראל עלה ברצונו של הקב"ה מטרם שברא העולם. ומשום זה יצא אברהם לעולם, והעולם נתקיים בשבילו. ואברהם ויצחק עמדו ולא נתיישבו במקומם עד שיצא יעקב לעולם.

פסקה תסט

כיון דנפק וכו': כיון שיצא יעקב לעולם נתקיימו ואברהם ויצחק ונתקיים כל העולם.

ומתמן נפק וכו': ומשם. מיעקב, יצא עם הקדוש לעולם, ונתקיים הכל כצד הקדושה כראוי. ועל כן אמר לו הקב"ה, כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה, כי ביצחק יקרא לך זרע, ולא בישמעאל.

פסקה תע

מה כתיב וכו': מה כתוב אחר כך, ותלך ותתע במדבר באר שבע. כתוב כאן ותתע, וכתוב שם הבל המה מעשה תעתועים, לומדים גזירה שוה, מה שם עבודה זרה אף כאן עבודה זרה. והקב"ה, בזכות אברהם, לא עזב אותה ואת בנה. והציל אותם מצמא, אע"פ שעבדה עבודה זרה.

פסקה תעא

ת"ח בקדמיתא וכו': בוא וראה בתחילה כאשר ברחה מפני שרה, מה כתוב, כי שמע ה' אל ענייך. ועתה שהיא זנה אחר עבודה זרה, אע"פ שכתוב, ותשא את קולה ותבך, מה כתוב, כי שמע אלקים אל קול הנער, ולא כתוב כי שמע אלקים אל קולך.

פסקה תעב

באשר הוא שם: הנה בארוהו, שישמעאל לא היה בן עונשין אצל ב"ד של מעלה. כי בית דין של מטה מענישים מי"ג שנים ומעלה, ובית דין של מעלה מענישים מעשרים שנה ומעלה. לפיכך, אף על פי שהיה רשע, לא היה בן עונשים. וזה הוא שכתוב **באשר הוא שם**, דהיינו משום שהיה פחות מכ' שנים, וע"כ, הצילו הקב"ה.

פסקה תעג

א"ר אלעזר וכו': אר"א, אם כן, מי שנפטר מעולם, מטרם שמגיע ימיו לכ' שנים, מאיזה מקום הוא נענש למיתה. כי למטה מי"ג שנים אע"פ שאינו בן עונשים הוא נענש ומת על חטאיו של אביו, להיותו עוד ברשותו, אבל מי"ג שנים ומעלה מהו, הרי כבר יצא מרשות אביו, ומשום מה נענש ומת בעוד שאינו בן עונשים.

א"ל קב"ה וכו': אמר לו. הקב"ה מרחם עליו שימות צדיק, ונותן לו שכר טוב בעולם הנצחי. ולא ימות רשע, שיתענש באותו עולם וכבר בארוהו כן.

פסקה תעד

א"ל אי חייבא וכו': אמר לו אם הוא רשע, ולא הגיע ימיו לעשרים שנה, מהו. אם נסתלק מעולם, מאין בא עונשו, כי לא תוכל לומר כדי שימות צדיק, כי הוא רשע ולא צדיק.

א"ל בדא וכו': אמר לו בזה נתקיים ויש נספה בלא משפט. דהיינו שנענש בלי משפט, כי כאשר העונש ירד לעולם, הוא היינו הפחות מעשרים שנה, פוגע במחבל ההוא המעניש, בלי כונה למעלה ולמטה, כלומר בלי כונה מב"ד של מעלה ובלי כונה מב"ד של מטה, והוא נענש, רק משום שלא השגיחו עליו למעלה לשומרו שלא יפגע המחבל. וכיון שנפגש עם המחבל, וכבר אינו מבחין בין טוב לרע, (כנ"ל בדף ק"ח אות ש"ע ע"ש).

פסקה תעה

ועליה כתיב וכו': ועליו כתוב עונותיו ילכדנו את הרשע, **את** הוא לרבות מי שעוד לא הגיע זמנו להענש, **עונותיו ילכדנו** ולא בית דין של מעלה, ובחבלי חטאתו יתמך, ולא בית דין של מטה משום זה כתוב, כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם. שעוד לא היה ראוי להענש על חטאיו, וע"כ שמע אלקים את קולו אע"פ שהיה רשע.

פסקה תעו

ר"ש פתח ואמר, וזכרתי את בריתי יעקוב: יעקב הוא מלא עם ו', ושואל למה. ואומר, בב' צדדים הוא, סוד החכמה א' שהוא, היינו ה ו' סוד מדרגת החכמה במקום שיעקב שורה בו. שהוא ת"ת דאצילות, סוד קו אמצעי. והמילוי ו' שביעקב יורה על יסוד, שהוא סוד החכמה שבפרצוף, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף י"א ד"ה וז"ש ואיטמירו ע"ש). ות"ת

ויסוד כאחד הם בסוד **וו** (כנ"ל דף קל"ג אות תנ"א) וע"כ כתוב יעקוב עם **ו'** לרמז על חיבורו עם היסוד, שהוא שלמותו בסוד החכמה.

אבל האי קרא וכו': ושנית, אבל מקרא זה נאמר על גלות ישראל, כי כשהם בגלות בשעה שיהיו נפקדים מהגלות, יהיו נפקדים בסוד ה **ו'**. שהוא באלף הששי, וע"כ כתוב יעקוב עם **ו'**. לרמז שיעקב, דהיינו בני ישראל יגאלו ב **ו'** שהוא אלף הששי.

פסקה תעז

ופקידה ברזא דו': והפקודה בסוד ה **ו'** הוא ששה רגעים וחצי עת. ובזמן ששים שנה, לבריח הדלת, באלף הששי, ה **ו'** דהיינו ת"ת ה"ס בריח התיכון המבריח בתוך הקרשים מקצה אל הקצה, וע"כ מכונה בריח הדלת. יקום אלקי השמים פקידה לבת יעקב. ומזמן ההוא עד שיהיה לה זכירה ימשך שש שנים ומחצה, שהוא זמן המשכת הפקידה, ומזמן ההוא ימשך ששה שנים אחרים, שהוא זמן המשכת הזכירה, והם שבעים ושנים שנים ומחצה.

פירוש. כי אין לך הארה, שלא תתגלה בשתים, בקטנות וגדלות. תחילה בקטנות שהוא בחינת **ו"**ק המאיר רק ממטה למעלה שהיא **אור נקבה**. וגילוי זה נקרא **פקידה**, ואחר כך נגלה הגדלות, שהוא אור הג"ר, המאיר ממעלה למטה, וגילוי זה נקרא **זכירה**. כלומר, **אור זכר**. וסימנך שהנקבה נולדה ופניה למעלה, והזכר נולד ופניו למטה, ולפיכך בלידת יצחק כתיב תחילה וה' פקד את שרה, שה"ס אור נקבה, הנקרא **פקידה**, ועוד אינה ראויה להוליד עד שנמשך לה הזכירה, וע"כ כתוב פעם ב', ויעש ה' לשרה כאשר דבר, שהוא **זכירה**, כי כתוב כאן עשיה, ועשיה בחינת זכר הוא, כי אור נקבה אין בה עשיה, כי אשה קרקע עולם הוא (כמ"ש לעיל דף קכ"ו ד"ה ועל דא), ע"ש. וכן בגאולה העתידה. שהו' יקים לה' באור הגדול השלם, בסו"ה והיה אור הלבנה כאור החמה, הנה גם כן מתחילה תתגלה הפקידה של אור הגדול הזה, ואח"כ הזכירה. וז"ש **ופקידה ברזא דו' שית רגעי ופלג עידן**. שהפקידה הנמשכת בסוד הו', תאיר רק שש רגעים, שה"ס חג"ת נה"י, המאירים בה מהתכללות הזכר, ומבחינתה עצמה אין לה רק חצי עת, דהיינו חצי המלכות הנקראת עת (לעיל דף ק"ל אות תל"ט) דהיינו רק מחזה ולמעלה שבה, ולא מחזה ולמטה, שהוא מטעם היותה עוד בבחינת הפקידה, שהיא אור נקבה, שאינו מאיר ממעלה למטה, וע"כ חסר בה חצי עת, דהיינו מחזה ולמטה. ומשום זה תמשכנה שני הפקידה, שש שנים ומחצה משש שנה עד ס"ו ומחצה. ואז תתגלה מסוד הו' אור **הזכירה**, שהוא אור זכר, ואז יתגלה מלך המשיח, כמ"ש לפנינו, שהוא זכר וסוד **ו'**, והארתו תמשך שש שנים אחרים כמ"ש להלן.

פסקה תעח

בשתין ושית יתגלי מלכא משיחא: בששים ושש שנים יתגלה מלך המשיח בארץ הגליל, והוא משיח בן יוסף, וע"כ מקום גילוי שלו ארץ הגליל, שהוא נחלת יוסף (כמ"ש בזהר ויקהל אוח תצ"ג) וכאשר כוכב שבצד מזרח יבלע שבע כוכבים שמצד צפון, ושלהבת אש שחור תהיה תלויה ברקיע ששים ימים, ומלחמות יתעוררו בעולם על צד צפון, וב' מלכים יפלו באלו המלחמות, ויתחברו כל העמים על בת יעקב, לדחותה מן העולם, שעל אותו הזמן כתוב, ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע, הנה אז יכלו כל הנפשות מגוף, וצריכים לחזור ולהתחדש. וסימנך, כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה וגו', כל נפש ששים ושש.

ביאור הדברים. כי מטרם גאולה השלמה העתידה, אע"פ שהיו גאולות, דהיינו ממצרים ומבבל, היו רק מכח אורות וכלים של אמא, בסוד אמא אוזיפת לברתא מאנהא, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"ו ד"ה ואמא ע"ש) אבל המלכות עצמה מצד עצמה לא היה לה עוד שום גאולה, שז"ס הקשת שמאירים בה רק ג' גוונים, לבן, אדום, ירוק, שהם חג"ת, וגוון שלה עצמה, שה"ס גוון שחור, אינו מאיר בה כלל, (כנ"ל ב"א דף ע"ו ד"ה כן ע"ש) שזה סוד, שהמלכות לית לה מגרמה ולא מידי. אלא שצריכה לקבל מז"א בעלה, שהוא משפיע לה מאורות וכלים דאמא. אבל גאולה השלמה, פירושה, שהמלכות עצמה תבנה, דהיינו בכלים ואורות של עצמה, ולא תהיה צריכה עוד לקבל מז"א אורות וכלים דאמא, וז"ס והיה אור הלבנה כאור החמה וגו'.

ונבאר תחילה המאמר בדרך כלל. וכבר ידעת שהפרט והכלל שוים זה לזה, וכמו שבגאולות הקודמות של המלכות נבנה המלכות בסדר ג' קוין, ואח"כ נבנית בחינתה, בסוד כלי הקבלה של ג' קוין, כן בגאולה הכוללת העתידה, צריך אור הגאולה לתקן את המלכות בזה אחר זה, בסוד ג' קוין, ואח"כ בחינתה עצמה המקבלת מה שיש בג' הקוין, ואח"ז תהיה לה כל השלימות הראויה לזווג השלם. שהם ה' בחינות תקון. ובזה תבין סדר זמנים שחושב כאן. כי תקון א) הוא מס' עד ס"ו ופלגא, יתוקן קו ימין שבה, שעל תקון זה מספיק אור הפקידה. ומס"ו עד ע"ג שנים מתחיל אור הזכירה, והוא תקון ב) שאז יתוקן קו שמאל שבה, וע"כ יתגלה אז משיח בן יוסף בארץ הגליל, שהוא המתקן מצד השמאל. וכל האותות שהזהר חושב באותו הזמן, באים כולם מכח הדינים, הנוהגים תמיד בהארת השמאל, תקון ג), הוא מע"ג שנים עד מאה שנים, שאז יתוקן קו אמצעי שבה, וע"כ יתגלה אז משיח בן דוד, שהוא המתקן מצד קו האמצעי, תקון ד), הוא בחינתה עצמה, לקבל כל מה שיש בג' הקוין, והוא ממאה שנים עד סייפי אלף

שתיתאה. ולפיכך יתחיל אז הזווג של הו' ב **ה**'. וכל נשמות הישנות, דהיינו אותו שיצאו מימות בריאת העולם עד סוף אלף הששי, יקבלו אז התחדשות בשלימות גדול עד מאד. תקון ה), היא אלף השביעי, שאז כבר נשלמה המלכות בתכלית שלימותה, ויהיה יום אחד להקב"ה לאזדווגא כדקא יאות (כמ"ש באות תפ"ג) ואז יולדו נשמות חדשות, שעוד לא היו כלל מיום בריאת העולם עד אלף הז'.

וזה אמרו **בשתין ושית יתגלי מלכא משיחא בארעא דגליל**. שהוא משיח בן יוסף, המתגלה בנחלתו כנ"ל, וזמנו ז' שנים עד ע"ג שנים. והסוד הוא, כי הוא בא לתקן עם אור הזכירה את מחצית המלכות שהיתה עוד חסרה באור הפקידה, (כמ"ש לעיל בדיבור הסמוך), שזמנו היה, **שית שנין ופלגא**, ע"ש, והוא מטעם היותו אור ו"ק, ועתה שהגיע אור הזכירה שהוא ג"ר, נגלה משיח בן יוסף תחילה, כדי לתקן את כל קו השמאל דהיינו ז' שנים שלמים, שיורה שגם המלכות תתקנה כולה, ואפילו מחזה ולמטה כנ"ל, שה"ס תקון ב). כי בגאולות הקודמות נתתקן קו השמאל שלה, רק מכח עליתה למקום אמא, שקבלה הקו שמאל של אמא, (כנ"ל ב"א דף רל"ד ד"ה וכן) אבל עתה תתוקן קו השמאל שבה עצמה במקומה למטה ואינה צריכה עוד לקו שמאל דאמא.

וזה אמרו. **וכד ככבא דבסטר מזרח יבלע שבע ככביא מסטר צפון**, כי ד' רוחות, הם חו"ב תו"מ, ונמצא בינה צד צפין, ותפארת צד מזרח. וסוד הזכירה ה"ס אור הו' שהוא ת"ת, שה"ס ככב מסטר מזרח, שיתקן את המלכות בקו שמאל מבחינתה עצמה, נמצא שמבטל בזה, את צד שמאל דאמא שה"ס צד צפון שהיה בבנין המלכות עד הנה. והוא מובן כמו שהוא בולע לתוכו, את ז' ככבים דבינה, ואומרו, ז' ככבים, היינו ז"ס חג"ת נהי"ם הכלולים בקו שמאל.

וזה אמרו, **ושלהובא דאשא אוכמא תהא תליא ברקיעא שתין יומין**. כי הדינים הבאים לעולם בעת הארת השמאל מכונים שלהבת אש, ועד עתה היה השלהבת אש בגוון אדום, להיותו מבחינת בינה, ולא ממלכות עצמה כנ"ל, כי ד' הגוונים לבן אדום ירוק שחור הם חו"ב תו"מ, (כנ"ל ב"א דף ג' ד"ה כד) ונמצא גוון אדום שהוא בינה. אבל עתה שהמלכות השיגה אורות וכלים מבחינתה עצמה, וקו השמאל נמשך לה בכלים שלה, שה"ס גוון שחור, נמצא שגם השלהבת אש הבא עם הארת השמאל הוא ג"כ בגוון שחור, ולפיכך אומר **ושלהובא דאשא אוכמא תהא תליא ברקיעא**. ומספר **שיתין יומין**, ה"ס ששים גבורים, שכן מכונה הארת השמאל. שזה מלמדנו, שאע"פ שהוא אור ג"ר, מכל מקום אינו אלא ג"ר שבו"ק, שכל קצה כלול מעשר, והם במספר ששים. ויומין ה"ס ספירות, כנודע.

וזה אמרו, **וקרבין יתערון בעלמא לסטר צפון, ותרין מלכין יפלון באינון קרבין**, כי מכח הדינים שבהארת השמאל ימשכו מלחמות בעולם, ומשום שהמזרח יבלע אז את הצפון כנ"ל, ימשכו גם הדינים כן, ממזרח לצפון. וב' מלכים יפלו באלו המלחמות, אחד מאומות העולם, ואחד מישראל, שהוא משיח בן יוסף. וז"ש **ויזדווגון כולהון עממיא על ברתא דיעקב, לאדחייא לה מעלמא**, כי אחר נפילת משיח בן יוסף, יתגברו האומות מאד, וירצו לדחות את ישראל מעולם. וז"ש ועל ההוא זמנא כתיב ועת צרה וגו'. כלומר שאלו הדינים והצרות לא יבואו בתורת עונשים אלא כדי שיהיו אחר כך כלים לישועה השלמה. וז"ס **וממנה יושע**.

וזה אמרו, **וכדין יסתיימון נפשין מגופא**, שמחמת הדינים והצרות שיהיו אז יתרוקנו כחות הנפשות שהיו פעם בגוף, כלומר לא לבד הנפשות מאותו הדור אלא הנפשות מכל הדורות שמיום בריאת העולם עד אז, שהיו פעם בגוף כולן יחלשו ויכלה כחם, עד **ובעיין לאתחדשא**, שהן צריכות ומוכרחות להתחדש.

פסקה תפ

בשבעין ותלת וגו': בשבעים ושלש שנים, דהיינו אחר ז' שנים לגילוי משיח בן יוסף, כל מלכי העולם יתאספו לעיר הגדולה רומי, והקב"ה יעיר עליהם אש וברד ואבני אלגביש ויאבדו מעולם. ורק אותם המלכים שלא באו לרומי, ישארו בעולם, שיחזרו אח"כ לעשות מלחמות אחרות. ובזמן ההוא יעיר מלך המשיח בכל העולם, ויתאספו אליו כמה עמים וכמה צבאות מכל קצוי העולם. וכל בני ישראל יתאספו במקומותיהם.

פירוש, כי כאן נתתקן קו אמצעי, שענינו הוא להכניע השמאל באופן שיכלל בקו ימין, וכן ימין בשמאל, ואז נשלם המדרגה מכל הצדדים (כנ"ל ב"א דף ט"ז ד"ה וזה). וז"ש **בשבעין ותלת כל מלכי עלמא**, דהיינו כל אלו שכחם הוא משמאל, **יתכנשון לגו קרתא רבתא דרומי**, שהוא הראש לכל כחות השמאל, **וקב"ה יתער עלייהו וכו' ויתאבדון מעלמא**, כי ע"י הארת קו אמצעי נתבטאו כל הדינים, וכחות השמאל נאבדים מן העולם, **בר אינון מלכין דלא ימטון לתמן**, דהיינו אותם הנמשכים מקליפות הימין, שלא באו לרומי שהיא שמאל, **ויהדרון לאגחא קרבין אחרנין**, כי בעת תקון הד' יגיע זמן של כחות הימין להלחם בישראל כמ"ש לפנינו. **ומההוא זמנא מלכא משיחא יתער וכו'**, והיינו משיח בן דוד, הנמשך מן קו אמצעי, וע"כ מגיע זמנו להתגלות עם תקונו. **וכל בני ישראל יתכנשון בכל אנון אתרי**, כי אז מתחיל קבוץ גליות, והם מתקבצים במקומותיהם ללכת לירושלים. אבל עוד אינם הולכים מטרם ביאת תקון הד', שהיא תקון המלכות, שתקבל הארת ג' הקוין בתוכה, ואז מתקבצים כל ישראל ובאים לירושלים.

פסקה תפא

עד דאשתלימו אינון שנין למאה וכו': עד שנשלמו השנים, והגיעו למאה שנים לאלף הששי, אז יתחבר ה' ו' ב ה', שישפיעו תקוני ג' הקוין הנ"ל אל ה ה' שהיא המלכות, דהיינו תקון הד' הנ"ל. ואז והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה' ואז יהיה קבוץ גליות. ועתידים בני ישמעאל שהם הראש, לכל כחות הקליפות מימין כמו רומי לכחות השמאל בזמן ההוא, להתעורר יחד עם כל עמי העולם, שלא באו לרומי כנ"ל, לבא על ירושלים למלחמה, שכתוב, ואספתי את כל הגוים אל ירושלים למלחמה וגו'. וכתוב יתיצבו מלכי ארץ וגו'. וכתוב יושב בשמים ישחק וגו'.

פסקה תפב

לבתר ו' זעירא וכו': אחר כך, דהיינו אחר שכל כחות הס"א הימין והשמאל יאבדו מהעולם, יתעורר ו' הקטנה, שהוא יסוד דז"א, להתחבר עם ה ה', ולחדש נשמות הישנות, דהיינו כל אותם שהיו בגוף, מעת בריאת העולם עד אז, (כנ"ל דף קל"א ד"ה וכד עש"ה) כדי לחדש העולם, שהוא המלכות כמו שכתוב, ישמח ה' במעשיו. וכתוב יהי כבוד ה' לעולם, פירושו, כדי שתתחבר ה ה' עם הו' כראוי. ישמח ה' במעשיו, פירושו, להוריד מעשיו, שהם הנשמות שנתחדשו לעולם, שתהינה כולם בריות חדשות, ויתחברו כל העולמות כולם כאחד.

פסקה תפג

זכאין אינון וכו': אשרי הם כל אלו שישארו בעולם בסוף אלף הששי לכנוס בשבת, שהוא אלף השביעי, כי אז הוא יום אחד לה' לבדו, להזדווג עם ה ה' כראוי, וללקוט נשמות חדשות להשפיע לעולם, דהיינו נשמות שלא היו עוד בעולם, שיהיו בעולם, ביחד עם נשמות הישנות שנשארו מתחילה, דהיינו שנתחדשו כנ"ל, שכתוב, והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים.

פסקה תפד

ויהי אחר וגו' ויאמר הנני: ר' יהודה פתח ואמר. אתה הוא מלכי אלקים וגו', זה הוא שלימות כל המדרגות כאחד קשורות זו בזו. כי יש בכתוב הזה חג"ת ומלכות, שהם כללות כל המדרגות. כי **אתה** הוא חסד בסו"ה אתה כהן לעולם. **אלקים** הוא גבורה. **הוא** הוא ת"ת. **מלכי** הוא מלכות.

פסקה תפה

צוה ישועות יעקב: פירושו, שכל אלו השליחים העושים שליחות בעולם יהיו כולם מצד הרחמים, ולא יהיו מצד הדין **בגין דאית מארי וכו'**: משום שיש בעלי השליחות מצד

הרחמים, ומצד דין הקשה. ואלו השליחים הבאים מצד הרחמים, אינם עושים בעולם, שליחות של דין כלל.

פסקה תפו

ואי תימא וכו': ואם תאמר הרי המלאך שנגלה לו לבלעם, הרי למדנו שהיה שליח של רחמים ונהפך לדין. הרי, ששליח של רחמים יכול לעשות דין. ומשיב, לא, לעולם לא נשתנה לעשות דין, אלא שליח של רחמים היה להגן על ישראל, ולהיות מליץ טוב עליהם, ולעומתו, לבלעם היה דין.

וכך ארחוי וכו': וכך דרכיו של הקב"ה, כשמטיב לזה, נמצא הטבה זו, שהוא דין לזה, כך זה, שליח של רחמים היה לישראל ולבלעם נהפך לדין. ועל כן בקש, **צוה ישועות יעקב**, אמר דוד, צוה על העולם, כאשר ישלחו שליח, יהיה מצד הרחמים.

פסקה תפז

רבי אבא אמר, צוה וגו': רא"א, צוה ישועות יעקב, פירושו, שהתפלל על יעקב, שהם בגלות, שיהיה להם ישועה בעת הגלות. בוא וראה. תפארת האבות היה יעקב, ואלמלא יצחק לא היה בא יעקב לעולם, ומשום זה, צוה ישועות יעקב, היינו יצחק, שהוא ישועתו של יעקב. כי כיון שנצל יצחק בעקדה, ישועת יעקב היה.

פסקה תפח

ויהי אחר הדברים האלה: ר' שמעון אמר, הרי למדנו, **ויהי בימי**, על צער נאמר. ואם כתוב **ויהי**, אע"פ שאינו כתוב **בימי**, נמצא בו גם כן טופס של צער. **ויהי אחר**, פירושו, **אחר** מדרגה התחתונה של מדרגות העליונות דאצילות, ומי היא, היא **דברים**, דהיינו מלכות, כמו שאתה אומר לא איש דברים אנכי.

פסקה תפט

ומאן הוה בתר וכו': ומי הוא אחר מדרגה זו, אחר המלכות, היינו והאלקים נסה את אברהם, שבא משם היצר הרע לקטרג לפני הקב"ה, ועל כן נסה את אברהם. ושיעור הכתוב, ויהי **אחר** הדברים, **ויהי** קטרוג יצר הרע, שמקומו הוא **אחר** המלכות הנקראת דברים, וע"כ והאלקים נסה את אברהם.

הכא אית לאסתכלא וכו': כאן יש להסתכל. שכתוב, והאלקים נסה את אברהם, את יצחק היה צריך לומר. שהרי יצחק כבר היה בן שלשים ושבע שנה, ואביו כבר לא היה בן עונשין עליו, שיענש בשבילו, ואלמלי אמר יצחק איני רוצה, לא היה אביו נענש עליו, ואם כן מה הטעם שכתוב, והאלקים נסה את אברהם, ולא כתוב, נסה את יצחק.

פסקה תצ

אלא את אברהם ודאי וכו': ומשיב, אלא ודאי שצריך לומר, **את אברהם** שהוא היה צריך להכלל בדין, כי לא היה שום דין באברהם מקודם לכן, אלא כולו חסד, ועתה נכלל מים באש, חסד בדין, ואברהם לא היה שלם עד עתה, שנתעטר לעשות דין ולתקן הדין במקומו. פירוש. כי אין הארת החכמה אלא בקו שמאל, וע"כ מטרם שאברהם נכלל ביצחק שהוא קו שמאל, לא היה שלם, שהיה מחוסר הארת החכמה, ועל ידי מעשה העקדה נכלל ביצחק ונתעטר על ידו בהארת החכמה ונשתלם. וז"ש שנתעטר לעשות דין, בעקדה, ועל ידי זה נתתקן הדין, שה"ס הארת שמאל, במקומו, דהיינו שנכלל במקומו של אברהם שהוא חסד.

פסקה תצא

וכל יומוי לא הוה שלים וכו': וכל ימיו לא היה שלם עד עתה, כנ"ל בסמוך, שנכלל מים באש, ימין בשמאל, ואש במים, שמאל בימין. ומשום זה, והאלקים נסה את אברהם, ולא את יצחק, כי הקב"ה הזמין את אברהם שיהיה נכלל בדין, בסוד השמאל, וכאשר עשה מעשה העקדה נכנס האש במים, שהדין נכנס בחסד, ונשלם זה עם זה. כמ"ש לעיל בדיבור הסמוך. וזהו עשה הדין של העקדה שיכלול זה בזה. ועל כן בא יצר הרע לקטרג על אברהם שלא נשלם בראוי, עד שיעשה הדין של העקדה ביצחק. כי היצר הרע נמצא מקומו אחר **הדברים**, אחר המלכות בסו"ה לפתח חטאת רובץ, (כנ"ל ב"א דף של"ט ד"ה מאי לפתח) ובא לקטרג.

פסקה תצב

ות"ח רזא דמלה וכו': ובוא וראה סוד הדבר. אף על פי שאמרנו, שכתוב אברהם ולא יצחק, הנה יצחק גם כן נכלל במקרא הזה, שכתוב, והאלקים נסה את אברהם, נסה לאברהם אינו כתוב, אלא שכתוב, את אברהם, **את** הוא בדיוק, והוא רומז על יצחק. כי בשעה ההיא, היה יצחק שורה בגבורה תחתונה, דהיינו בהנוקבא, כיון שנעקד ונועד בדין על ידי אברהם כראוי, אז נתעטר יצחק במקומו עם אברהם, ונכללו אש במים, ועלו למעלה, אברהם בחסד שעלה לחכמה, ויצחק בגבורה שעלה לבינה. ואז נתישב המחלוקת כראוי. כי עשו שלום ביניהם, שנכללו אש ומים זה מזה. (עי' לעיל ב"א דף רפ"ד ד"ה א"ר יצחק)

פסקה תצג

מאן חמא וכו': מי ראה אב רחמן שיעשה אכזר על בנו, אלא כדי ליישב את המחלוקת, להכליל מים באש, דהיינו חסד של אברהם באש של יצחק, ויתעטרו במקומם כנ"ל.

והיה זה עד שבא יעקב, שה"ס קו האמצעי, ונתתקן הכל כראוי, ונעשו שלשה אבות שלמים, דהיינו שנעשו מרכבה לג' קוין העליונים, ונתתקנו העליונים ותחתונים.

פסקה תצד

ויאמר קח נא את בנך וגו': ושואל, וכי איך יכול אברהם לקחת את יצחק בנו, הלא היה זקן. ואם תאמר, שהפירוש הוא, משום שיצחק לא יצא מרשותו, יעשה מה שאברהם יצוה אותו, ועל זה נאמר קח, הוא פירוש טוב. אבל הוא כמו שאתה אומר, קח את אהרן ואת אלעזר בנו, שהפירוש הוא רק להמשיך אותם בדברים, ולהזכירם לעשות רצון הקב"ה. אף כאן באברהם, הפירוש הוא קח, עם דברים. את בנך את יחידך אשר אהבת, וכבר בארוה. ולך לך אל ארץ המוריה, פירושו כמו שאתה אומר אלך לי אל הר המור, כדי לתקן במקום הראוי לתקן. פירוש, מור ומוריה אחד הוא, והוא מקום המקדש (כמ"ש בד"ה ב' ג') ושם מקום ראוי לתקון. וע"ז מביא הזהר ראיה מהכתוב אלך לי אל הר המור, הנאמר בהקב"ה, שגם הקב"ה עצמו הולך שם לתקן את הנוקבא. וע"כ אמר הקב"ה גם לאברהם שילך שמה לתקן את עצמו ואת יצחק בנו.

פסקה תצה

ביום השלישי וגו' וירא את המקום מרחוק: ביום השלישי כבר בארוהו אלא, שיש לשאול, כיון שנאמר ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלקים, מהו הטעם שנאמר, ביום השלישי וירא את המקום מרחוק, מה מלמדנו בזה. ומשיב. אלא משום שכתוב כי ביצחק יקרא לך זרע, וזהו משום שיעקב יצא ממנו. כי יצחק ה"ס קו שמאל שאין לו קיום רק ע"י קו אמצעי, שהוא יעקב, והוא נקרא ביום השלישי, כי אברהם יצחק יעקב ה"ס חג"ת, הנקראים ג' ימים, ונמצא יעקב שהוא ת"ת, הוא יום השלישי. וע"כ נסתכל ביעקב. שהוא קיומו של יצחק.

פסקה תצו

וירא את המקום מרחוק: הוא כמו שאתה אומר, מרחוק ה' נראה לי, שה"ס מסך דחירק שבקו אמצעי. (כנ"ל דף י"ד ד"ה הורמנותא עש"ה) **וירא את המקום**, זה יעקב, שכתוב בו, ויקח מאבני המקום. נסתכל אברהם ביום הג', שהוא מדרגה הג', דהיינו ת"ת, וראה שם את יעקב, שהוא עתיד לצאת ממנו, אבל **מרחוק** שפירושו כמו שאמרנו, מרחוק, ולא בזמן קרוב. פירוש. וירא את המקום מרחוק, פירושו, שראה רק את המסך, אבל עוד לא ראה אז את התקון של קו אמצעי, שנקרא יעקב, דהיינו קומת החסדים היוצאת על מסך דחירק, וראה כי תקון הזה יהיה בזמן רחוק. וענין זה כבר נתבאר לעיל פרשת לך י"ג ד"ה ונתבאר.

פסקה תצז

אמר ליה ר' אלעזר וכו': א"ל ר"א. איזה שבח הוא לאברהם, כשנסתכל וראה שיעקב עתיד לצאת ממנו, הרי בעוד שהיה הולך לעקוד את יצחק, אין זה לו שבח כל כך, שזה מביאהו בהכרח להרהר ח"ו אחר דבריו של הקב"ה, כי אם יעלהו לעולה, איך יצא ממנו יעקב.

פסקה תצח

א"ל ודאי חמא וכו': אמר לו ודאי הוא שראה את יעקב, שהרי עוד מקודם העקדה היה אברהם יודע חכמה, דהיינו שהיה לו מוחין העליונים היוצאים על ג' קוין, אשר קו אמצעי הוא יעקב. ועתה נסתכל ביום השלישי, שהוא מדרגה ג', ת"ת, כדי להביא ממנו את השלמות. דהיינו להשלים המוחין שלו, שאין שלמות אלא מקו אמצעי, ואז אוה"כ, שראה את יעקב, שנאמר **וירא את המקום**, דהיינו שראה את קו האמצעי שנקרא יעקב, אבל עתה עמד לו הדבר **מרחוק** שלא היה יכול להשיג אותו, משום שהלך לעקוד את יצחק, ולא רצה להרהר אחר הקב"ה, שאמר לו להעלותו עולה, וע"כ לא השיג היטב את קו אמצעי, שהוא יעקב. כנ"ל בסמוך.

פסקה תצט

מרחוק חמא ליה וכו' מרחוק, היינו שראה אותו באספקלריאה שאינה מאירה, בלבד, דהיינו שראה את המסך דחירק של קו אמצעי בלי קומת החסדים שיוצאת על המסך הזה. ומשום זה ראה אותו ולא נגלה לו בשלמות. כי אלו אספקלריאה המאירה, שהיא קומת אור החסדים, היתה נמצאת על האספקלריאה שאינה מאירה, שה"ס המסך היה אברהם משיגו כראוי. אמנם לא כך היה אלא מרחוק בלבד היה דהיינו שראה רק בחינה מסך שלו המעכב על האור, ולא ראה את הזווג דהכאה שעליו, המוציא קומת אור החסדים.

פסקה תק

מאי טעמא אסתלק וכו': ושואל, מהו הטעם שאספקלריאה המאירה נסתלקה מדבר הזה, דהיינו מהמסך כנ"ל. ומשיב, משום שזה הוא מדרגת יעקב, ומשום שעוד לא נולד יעקב לא נמצא עתה בחינתו שהוא קומת החסדים, על מדרגה הזו, שהוא המסך. ועוד, כדי שילך לעקוד את בנו ויקבל שכר. כי אם היתה אספקלריאה המאירה נמצאת על המסך, הרי היה משיג בבירור שיצא ממנו יעקב, ולא היה מקיים מצות הקב"ה לעקוד את בנו. **וירא את המקום מרחוק** וכו', ולפי זה, וירא את המקום מרחוק, היינו שראה את יעקב כמו שבארנו, **מרחוק** פירושו, שלא זכה בו, כי לא השיגו, כמבואר.

פסקה תקא

ויבאו אל המקום וגו': הכתוב מרמז כאן שאע"פ שבא לאותו ראיה וראה את יעקב, כנ"ל, אמר אברהם ודאי הוא שהקב"ה, שאמר לו לעקוד את יצחק, יודע זה באופן אחר כראוי. מיד ויבן שם אברהם את המזבח. כלומר, שאע"פ שראה שיצחק יוליד את יעקב, עכ"ז לא הרהר, ובטל את דעתו מפני הקב"ה. ובנה את המזבח וכו'.

פסקה תקב

מה כתיב לעילא וכו': מה כתוב למעלה מזה, ויאמר יצחק אל אברהם אביו, ויאמר אבי, וכבר בארוהו. אבל מהו הטעם שלא השיב לו כלום. פירוש. כי כתוב כאן ב' פעמים ויאמר, שכתוב **ויאמר** יצחק אל אברהם אביו. ואח"כ **ויאמר** אבי. ועל אמירה הראשונה לא השיב לו כלום עד שאמר פעם שנית, אבי, ואז השיב לו, **הנני בני**. ושואל הזהר, למה לא השיב לו כלום על אמירה הראשונה. **אלא בגין** וכו': ומשיב, אלא משום שאברהם נסתלק מרחמי אב על בנו, ובא למדת הדין, וע"כ לא ענהו על אמירה הראשונה. ומשום זה אמר, הנני בני, הנני דאסתלקו רחמי. ונהפך לדין. פירוש. **אני** רומז על מדת הדין. והנני הוא כמו **הנה אני**, שפירושו שירד לדין.

פסקה תקג

ויאמר אברהם: ואינו כתוב ויאמר אביו. והוא, משום שלא היה עמו כאב, אלא היה בעל מחלוקת שלו. **אלקים יראה לו השה**. ושואל, יראה לנו, היה צריך לומר ולא **יראה לו**. ומשיב, אלא אמר לו, אלקים יראה לו, לעצמו, בעת שיהיה נצרך לזה, אבל עתה בני, לעולה, ולא שה. מיד וילכו שניהם יחדיו. שיצחק הלך כרצון אביו.

פסקה תקד

ר' שמעון פתח וכו': ר"ש פתח ואמר. הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון. **הן אראלם**, אלו הם מלאכים העליונים, שצעקו בשעה ההיא, שנעקד יצחק ורצו שתתקיים דבר ההוא שכתוב, ויוצא אותו **החוצה** וגו', דהיינו ברכת הזרע. משום זה כתוב **צעקו חוצה**.

פסקה תקה

מלאכי שלום: אלו הם מלאכים אחרים, שהיו עתידים ללכת לפני יעקב, ובשביל יעקב, הבטיח אותם הקב"ה את השלימות. שכתוב ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים. ואלו נקראים מלאכי שלום כולם בכו כשראו את אברהם שעקד את יצחק, ונזדעזעו עליונים ותחתונים, וכולם על יצחק.

פסקה תקו

ויקרא אליו מלאך ה' וגו': אברהם אברהם מפסיק טעם ביניהם, דהיינו טעם הנקרא פסיק, שזה יורה, שאברהם האחרון אינו כאברהם הראשון, כי האחרון, דהיינו אחר העקידה הוא שלם, שכבר נכלל ביצחק ואברהם הראשון אינו שלם, משום שעוד לא היה נכלל ביצחק (כנ"ל דף קמ"ז אות ת"צ). כעין זה שמואל שמואל מפסיק טעם ביניהם, שיורה, שהאחרון שלם והראשון אינו שלם, כי האחרון כבר היה נביא והראשון עוד לא היה נביא. אבל משה משה אינו מפסיק טעם ביניהם, משום שמיום שבולד לא סרה ממנו השכינה, ואין הפרש מהראשון אל האחרון. **אברהם אברהם**, רבי חייא אמר שע"כ הזכיר שמו ב' פעמים, כדי לעורר אותו ברוח אחר במעשה אחר ובלב אחר. פירוש. כי עד עתה היה מתלבש בדין כדי לקיים מצות הקב"ה. ע"כ היה המלאך צריך להחזירו למדת החסד, וזה עשה בכפילת שם אברהם אברהם, שעוררו ברוח אחר, שלא ישלח ידו אל הנער, ובמעשה אחר שיעלה האיל לעולה תחת בנו ובלב אחר, לאהבה את יצחק בנו כבראשונה.

פסקה תקז

ר' יהודה אמר וכו': ריי"א, יצחק נתברר ונתעלה לרצון לפני הקב"ה, בעקדתו על המזבח, כריח של קטרת הסמים שהיו מקריבים לפניו הכהנים ב' פעמים ביום, והקרבן נשלם, כמו שהיה נקרב ונשרף לריח ניחוח לפני ה'. כי אברהם היה מצטער בשעה שנאמר לו, אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה, שחשב, שקרבנו לא נשלם, ולחנם עשה וסדר הכל ובנה מזבח, מיד וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר וגו'. והקריבו תחת יצחק, ובזה נשלם.

פסקה תקח

הא תנינן וכו': הנה למדנו, שהוא, איל שנברא בין השמשות היה, והרי ובן שנתו היה, כמו שאתה אומר כבש אחד בן שנתו. וכן הוא צריך להיות כמו עולת תמיד, ואיך תאמר שהאיל נולד בין השמשות. ומשיב, אלא שנתמנה, אז בע"ש בין השמשות, הכח של אותו האיל, שיהיה נועד לבא בפועל אל אברהם, בשעה שיצרך לו. וע"כ, נולד באמת בזמנו, וכשהיה בן שנה נזדמן לאברהם. כמו כל הדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, שפירושו, שנתמנה אז רק הכח, שיזדמן הדבר בפועל לעת הצורך. וכן הוא אותו האיל, שנקרב תחת יצחק.

פסקה תקט

פתח ואמר בכל צרתם לא צר וגו': בוא וראה בכל צרתם של ישראל, כשנזדמנו להם הצרות, כתוב עליהם, לא באלף וקרינן **לו** בו', משום שהקב"ה עמהם בצרה. **לא עם א'**, שפירושו שאינו מצטער, הוא במקום יותר עליון. ואע"פ שאין שם במקום ההוא כעס וצרה. ששם נאמר עוז וחדוה במקומו, עכ"ז מגיע שם למעלה צרות ישראל. **לא בא'** דומה כמו שאתה אומר, הוא עשנו **ולא** אנחנו, שכתוב ב **א'** וקורים ב **ו'**.

פסקה תקי

ומלאך פניו הושיעם: שואל, והרי הוא נמצא עמהם בצרה, כי מתחיל לומר בכל צרתם לו צר, ואתה אומר **הושיעם**, אם נמצא עמהם בצרה עוד לא הושיעם. ומשיב אלא **מושיעם** לא כתוב, רק **הושיעם**, לשון עבר, מקודם לכן, ופירושו, שהושיעם בזה, שנמצא עמהם באותה הצרה, וסובל עמהם. בוא וראה בכל פעם שישראל הם בגלות גם השכינה עמהם בגלות, ובארוהו, שכתוב ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמיך, שהיה לו לומר, והשיב את שבותך, ואומר **ושב**, ללמדך שהשכינה עמהם בגלות, וע"כ אומר **ושב** שסובב על עצמו כביכול.

פסקה תקיא

ד"א ומלאך פניו הושיעם: זו היא השכינה, שהיא עמהם בגלות, כמו שאומר בתחילת הכתוב, ואתה אומר **שהוא הושיעם**, ואם נמצא עמהם בגלות, הרי עוד לא הושיעם. ומשיב אלא כך הוא ודאי, שאלו הצרות של ישראל, הם משכנותיו של הקב"ה בגלות, דהיינו שהקב"ה נמצא בכל צרה וצרה שלהם, ומשום שהשכינה עמהם, הקב"ה זוכר אותם להטיב להם ולהוציאם מן הגלות. שכתוב ואזכור את בריתי דהיינו השכינה, ואחר כך כתוב ועתה הנה צעקת בני ישראל בא אלי. הרי שהושיעם ממש בזה שנמצא עמהם בצרה. ואע"פ שהכתוב ואזכור את בריתי, כתוב אח"כ בפרשת וארא, אין קושיא, כי אין מוקדם ומאוחר בתורה. וההפרש בין פירוש זה לפירוש הראשון הוא, כי שם תירץ, שבזה שנמצא עמהם בצרה הרי הוא הושיעם, כי הוא סובל עמהם ומקל את צערם. וכאן אומר שהושיעם, עם מציאותו בצרה, שהבטיח להם בזת את גאולתם.

פסקה תקיב

וגם ראיתי וכו': שכתוב והנה צעקת וגו' וגם ראיתי. הוא לרבות ראיה אחרת שהוא ראשונה לכולם, שכתוב ויזכור אלקים את בריתו, זה היא השכינה. שזה הוא מוקדם גם להכתוב ואזכור את בריתי. **את אברהם**: שואל, היה צריך לומר, ויזכור את בריתו **לאברהם** ומשיב, אלא **את אברהם**, זה הוא החיבור והזווג של השכינה עם האבות, כי

את היא שם השכינה (כנ"ל בראשית א' דף י"ח אות י"א) **את אברהם**, זה הוא **מערבית דרומית**, דהיינו חיבוק הימין, כי **דרום** ה"ס ימין וחסד, הנקרא **אברהם**, **ומערב** ה"ס השכינה, הנקראת **את**, שאברהם מחבק אותה עם חסדים. **את יצחק** זה הוא **צפונית מערבית**. דהיינו חיבוק השמאל כי **צפון** ה"ס שמאל וגבורה הנקרא יצחק, **ומערב** ה"ס השכינה הנק' **את**, ש **יצחק** מחבק אותה עם גבורות. **ואת יעקב** זה הוא זווג אחד, כלל אחד, זווג שלם כראוי. כי זה יורה על זווג ז"א הנקרא **יעקב** עם השכינה הנקראת **את**. ואין זווג אלא בקו אמצעי, שהוא יעקב, אבל באברהם ויצחק נוהג רק חיבוק, וז"ש בו **זווגא חדא**. והכתוב **ואת יעקב** כולל אותם יחד, וז"ש **כללא חדא**. וה **ו'** הנוספת, שאומר **ואת** יעקב, יורה על שלמות הזווג, כמ"ש להלן וז"ש **זווגא שלים כדקא יאות**.

פסקה תקיג

כגוונא דא וכו': כעין זה הוא בהכתוב, **את השמים**, שזה הוא התכללות מדת לילה שהיא הנוקבא ביום שהוא ז"א. **ואת הארץ**, זה הוא מדת יום הנכלל במדת לילה ביחד, דהיינו התכללות ז"א בהנוקבא. כי ה **ו'** של ואת יורה על הזכר הנכלל בהנוקבא. אף כאן בכולם כתוב **את**, את אברהם את יצחק, וביעקב כתוב **ואת**, שזה יורה, על היותם לגמרי זווג אחד, שהזכר והנקבה אינם נפרדים לעולם. ועתיד הקב"ה להכריז בכל העולם ולהשמיע קולו שיאמר, ויאמר אך עמי המה בנים לא ישקר, ויהי להם למושיע. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

חיי שרה

פסקה א

ויהיו חיי שרה מאה שנה: ר' יוסי פתח ואמר. וישאו את יונה ויטילוהו אל הים ויעמוד הים מזעפו. כאן יש להסתכל. מהו הטעם, שהים הרעיש על יונה ולא הרעיש עליו הארץ דהיינו הנוקבא הנקראת ארץ, כיון שהיה הולך לחוץ לארץ כדי שלא תשרה עליו השכינה, ונמצא שברח מארץ ישראל, שה"ס הנוקבא, א"כ, הים למה נאחז בו כשהלך. ולא הארץ שממנה ברח.

פסקה ב

אלא ודאי מלה וכו': ומשיב, אלא ודאי, הדבר במקומו היה. ים, למדנו, שהים דומה לרקיע, ורקיע לכסא הכבוד, פירוש. כי אומר לעיל (פרשת לך לך דף ע"ז אות רי"א ולהלאה) שז' רקיעים הם, דהיינו חג"ת נה"י דז"א, ורקיע עליון למעלה מהם, הנקרא **מ"י**, שהוא ישסו"ת. ורקיע התחתון שלמטה מכולם, שה"ס מלכות דז"א, שממנה נבנית הנוקבא,

מקבל ב' האותיות **מ"י** מרקיע העליון, שנעשים אצלה אותיות **ים**. וע"ש בהסולם, שפירוש הדברים הוא, אשר רקיע העליון שה"ס ישסו"ת הנקרא **מ"י**, אינו משפיע החכמה שבו לשום מדרגה, אלא להנוקבא. וע"כ קבלה הנוקבא אותיות **מ"י** שבו ונעשו בה **ים**. באופן שהשם **ים** של הנוקבא, יורה במיוחד רק על מדרגת החכמה שבהנוקבא. עש"ה.

וזה אמרו **הים**, שהוא הנוקבא **דומה לרקיע**, דהיינו לרקיע התחתון דז"א, כי מרקיע הזה כל בנינה, **ורקיע זה דומה לכסא הכבוד** דהיינו ישסו"ת, שהם כסא לאו"א עלאין, שע"כ קבל הרקיע התחתון אותיות מ"י שבכסא הכבוד, ונעשה י"ם. ונמצינו למדים בזה ההפרש מהשם **ארץ** להשם **ים**. כי השם ארץ של הנוקבא, אינו מיוחד על הארת חכמה שבה, אלא רק על הברכה שבה, בסוד מה דהות יבשה, אתעבידת **ארץ** למעבד פירין ואיבין (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קצ"ו אות ר"ו ע"ש) אבל השם ים של הנוקבא מיוחד רק על הארת חכמה שבה, שמשם נמשך הנבואה.

וז"ש, **ובגין כך ימא אחיד ביה ונטיל ליה**, ומשום זה הים נאחז בו וקבל אותו לתוכו, **בגין דהוה עריק מקמא ימא**. משום שהיה בורח מפני הים. דהיינו שהיה בורח מפני הנבואה הנמשכת מהמוחין דנוקבא, שהם בבחינת **ים** כנ"ל. וע"כ הרעיש עליו הים ולא הארץ, וכן השליכוהו אל הים, שזה היה כדי להשיבו אל הנבואה שממנה ברח.

פסקה ג

וישאו את יונה ויטילוהו אל הים: כשהיו מטילים אותו אל הים, והטביעו אותו עד ברכיו, היה הים שכך. הרימו אותו זעף הים, כל כמה שהטביעוהו כן שכך הים, עד שהוא אמר בעצמו שאוני והטילוני אל הים. מיד וישאו את יונה ויטילוהו אל הים.

פסקה ד

כיון דאתרמי בים וכו': כיון שנשלך אל הים פרחה ממנו נשמתו, ועלתה עד כסא המלך ונדונה לפניו, והוחזרה לו הנשמה, ונכנס בפיו של אותו הדג, והדג מת. ואח"כ חזר הדג לתחיה. וכבר בארוהו.

פסקה ה

תא חזי בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שאדם עולה על המטה וישן, כל לילה ולילה יוצאת נשמתו ממנו, ונדונת לפני בית דינו של המלך. אם זוכה להשאר בחיים, הוחזרה הנשמה לעולם הזה.

פסקה ו

ודינא הוא וכו': והדין הוא בשני דרכים. כי לא דנים האדם על הרע שהוא עתיד ונועד לעשות, שכתוב כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם. ולא על העתיד. ואל תאמר, שכן דנים האדם רק על הטוב שכבר עשה, בלבד, אלא שמטיבים לאדם על הטוב של עתה כמו שאמרו, ודנים אותו על הזכיות שהוא עתיד לעשות שהוא נצל בשבילם אע"פ שהוא עתה רשע, כמו שאמרו. משום שהקב"ה עושה טוב עם כל הבריות, וכל דבריו שעושה הוא רק להטיב לכל, וע"כ, אינו דן האדם על הרע שעתיד לעשות. וע"כ נדון האדם לפני הקב"ה שיודע העתידות. פירוש. כי הביא המאמר הזה אשר האדם נדון בכל לילה, כדי לבאר מה שאמר לעיל על יונה שיצאה נשמתו ונדון לפני הקב"ה, ולפיכך מסיים המאמר **ובגין כך אתדן בר נש קמי קב"ה**. שסובב על מה שאמר על יונה, כמבואר.

פסקה ז

תא חזי כיון וכו': בוא וראה כיון שהטילו את יונה אל הים, מה כתוב, ויעמוד הים מזעפו, היינו ים העליון שהוא הנוקבא כנ"ל, מהו ויעמוד. הוא שעמד על עמדו כראוי. כי כשהכעס נשקט הוא בעמידה.

בשעתא דדינא וכו': בשעה שהדין שורה בעולם, בית דין ההוא, דהיינו הנוקבא, הוא, כאשה מעוברת המקשה ללילד, וכאשר ילדה, הבהלה שככה. כן כשהדין שורה בעולם, אינו נשקט ואינו נח, עד שנעשה הדין ברשעים, ואז הוא המנוחה שלו לעמוד במקומו בשלמות ולהמצא בקיומו. וזהו שכתוב, ובאבוד רשעים רנה. וכבר נתבאר.

פסקה ח

באבוד רשעים וכו': מקשה, על הכתוב באבוד רשעים רנה, והרי כתוב, החפוץ אחפוץ מות רשע, הרי שאין נחת לפני הקב"ה כשנעשה דין ברשעים. ומשיב, אלא כאן קודם שנשלמה הסאה, אז אינו חפץ במות רשע, כאן לאחר שנשלמה הסאה, שאז באבוד רשעים רנה.

פסקה ט

ויהיו חיי שרה: **גופא דמתניתין**, עיקר המשנה הוא. כלומר תמצית המשנה. כי ארוכה היתה וקצרוה. **אנן קריבין הוינא**, אנחנו היינו בעלי המשנה, קרובים היינו לפנימיות המדרגה **שמענא**, **קלא מתהפך מלעילא לתתא**, **אתפשפת בעלמא**, שמענו קול מתהפך להשפיע ממעלה למטה ומתפשט בעולם.

פירוש. מאחר שז"א, שה"ס **קול** עלה והכריע והשלים ב' קוין ימין ושמאל דבינה בהארתו שם ממטה למעלה, הוא מתהפך. ומתפשט משם לעולם, ומאיר ממעלה למטה **קל מתבר טורין ומתבר טנרין תקיפין**, **הקול**, עוקר הרים, ומשבר סלעים תקיפים. כלומר שהארתו עוקר ומשבר כל הקליפות. **עלעולין רברבין סלקין**, **אודננא פתיחן**, רוחות גדולות עולות, האזנים פתוחות. פירוש. כי מבאר מאין כח השפעתו של **הקול**, שהוא ז"א, ואומר, שרוחות גדולות, שהם ספירות הז"א שנקרא **רוח**, עולות לאזנים שה"ס בינה בסוד מ"ן, ונעשה שם קול, והוא מכריע שם בין ב' קוין דבינה, ומתלבש החכמה שבשמאל בחסדים שבימין, ואז **אודננא פתיחן**, שנפתחו האזנים להאיר (כמ"ש לעיל בפרשת לך בס"ת דף ד' אות ו' ד"ה וכרוזא קרי) ובשיעור **שהקול** פתח האזנים להאיר, כן מתפשט ומאיר גם הוא, כמ"ש לעיל (בראשית א' דף פ"ז אות שס"ג) תלת נפקי מחד חד בתלת קיימא, עש"ה.

פסקה י

הוה אמר במטלנוי: הקול היה אומר בנסיעותיו, דהיינו בהשפעתו, שנקרא נסיעה, משום שהולך **בתלת דוכתי**, (כנ"ל וירא יוד אות כ"ח ד"ה אמר ריב"ז, ובראשית א' דף כ' אות י"ב) **קוץ קוציתא**, קצץ חלק, **דמיכן דמימין שינתא בחוריהון**, **קמיימין בקיומייהו**, וישנים הדוממים, שהשינה בחורי עיניהם, חוזרים ועומדים על מעמדם.

פירוש. כי נתבאר לעיל (פרשת לך דף י"ג אות כ"ב ד"ה ונתבאר) שאין קו אמצעי יכול להכריע בין ב' הקוין ולכלול אותם זה בזה, מטרם שממעט את קו השמאל מג"ר לו"ק דג"ר ע"ש. וכן נתבאר (לעיל לך דף ו' אות ח' ד"ה ווי) שבעת הארת השמאל בלי התכללות בחסדי הימין נסתמים כל האורות ונחשך הלילה ובני אדם ישנים, דהיינו שנסתלקו מהם המוחין. וז"ש כאן, **שהקול**, שה"ס קו אמצעי, אומר **קוץ קוציתא**, קצץ חלק, כלומר שמצוה בכחו למעט חלק הג"ר דג"ר מהארת קו השמאל, ואז **דמיכן דמימין שינתא בחוריהון**. ואז ישנים הדוממים שהשינה בחורי עיניהם, מחמת הארת השמאל בלי התכללות בימין, שסתם להם האורות, נמצאים עתה, שהם **קיימין בקיומיהון**, שחוזרים ועומדים על מעמדם, כי עתה אחר שנתמעטו הג"ר דשמאל, נכללו השמאל וימין זה בזה והאורות נפתחים (כנ"ל לך דף ז' אות ט' ד"ה ולית) וע"כ נתעוררו הישנים והשיגו המוחין שלהם. שהם קיומם.

מלכא דממלל, **נטרי תרעין**: מלך, היינו הנוקבא, שמקבלת מז"א שנקרא **קול**, שמדבר: שמרו השערים. **שליטא דחילין סגיאין קם בקיומיה** השליט על צבאות רבות, עמד על מעמדו.

פירוש. אחר שהמלך, דהיינו הנוקבא, קבלה המוחין מקול, שה"ס קו אמצעי, אמרה, שמרו השערים, והיינו משום שהקול אמר **קוץ קוציתא**, ומיעט הג"ר, המשפיעים מלמעלה למטה, לפיכך אמרה גם הנוקבא, שמרו השערים, שלא ימשיכו ממעלה למטה. ואז השליט על צבאות רבות, שהוא מטטרון, עמד על מעמדו דהיינו שקבל המוחין ההם מן הנוקבא.

פסקה יא

כלהו לא מרגשן ולא ידעי: כולם אינם מרגישים ואינם יודעים, **דספרא פתיח**, **ובשמא אכתוב**, **ודומה קאים ונטיל בחשבון** שהספר פתוח, ובשם כתוב, ודומה קם ומקבל בחשבון.

פירוש. כי ג' הללו, **ספר שם וחשבון** הם בהנוקבא, כי הנוקבא עצמה נקראת **ספר**, שבה כל הנשמות, וממנה יוצאות. וכל נשמה ונשמה יש לה בהספר, שהוא הנוקבא, שיעור קומה, והוא נקרא **שם**. ושיעור קומה ההיא יוצאת בזווג על מסך, כנודע, ומסך הזה נק' **חשבון**, משום שקומת הזווג מחושב ומשוער בעוביות המסך, (כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה לעיל חלק א' דף ה' אות י"ח עש"ה). וז"ש **דספרא פתיח**, שהנוקבא פתוחה לקבל נשמות מז"א. **ובשמא אכתוב**, שכל נשמה יש לה שיעור קומה מיוחדת שם בהספר. שהיא יוצאת על חשבון, שה"ס המסך. **ודומה**, שהוא מלאך הממונה על המתים, לדונם בקברותיהם, ולהכשירם לתחית המתים, ועל נפשות הרשעים לדונם בגיהנם. **קאים ונטיל בחושבנא**, **קם** בהתמנות שלו, **ומקבל**, כח לדון הגופות **בחשבון**, שה"ס המסך דקו אמצעי.

פירוש. יש ב' מיני דינים ועונשים א) הנמשכים משליטת קו שמאל מטרם שבא קו אמצעי (כנ"ל וירא דף ע"ב אות ר"נ ד"ה וה'). ב) הנמשכים מקו אמצעי עצמו אחר שהכליל ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה. והוא מחמת שקו אמצעי, אומר **במטלנוי קוץ קוציתא**, כנ"ל, שפירושו שממעט הג"ר דקו שמאל המשפיעות ממעלה למטה. ומכח זה, כל אלו הכלים, שבלעו פעם הארה זו ממעלה למטה מחויבים להתבטל ולהתחדש פעם שנית. ונודע שסוד אכילת עץ הדעת, ה"ס המשכת השפע ממעלה למטה (כנ"ל ב"ב דף ק"ע אות רפ"ה ד"ה ועל) שמטעם זה נגזר המיתה על הגופות. ומכח הארת קו האמצעי מחויבות הגופות להתבטל לגמרי, דהיינו להרקב בקבר, עד שלא ישאר מהם כי אם תרווד רקב, כי לא יצא מהם הזוהמא שקבלו, בפחות מזה, ואח"ז בזמן התחיה חוזרים ומתחדשים, והממונה על הדין הזה, הוא **המלאך דומה**, ועל כן מדייק **ודומה קאים ונטיל בחושבנא**, שהוא קם להתמנות שלו, לדון הגופות בקברותיהם, שמקבל

מכח **החשבון**, דהיינו מהמסך דחירק שבקו אמצעי, הנקרא חשבון, דהיינו מין הב' דדינים ועונשים, הנמשכים מקו אמצעי, מהמסך שלו כנ"ל.
ולפיכך, רק אלו שזכו בחייהם לקבל המוחין מקו אמצעי, הנה אחר מיתתם, ידונו גופותיהם ביד **דומה**, מכח קו אמצעי כנ"ל. אבל אלו שבחייהם לא זכו לקבל המוחין דקו אמצעי האמורים, אלא שהיו דבוקים בקו שמאל, הרי הדינים ועונשים הבאים עליהם הם ממין הא' הנ"ל, ולא מקו אמצעי, ועל כן אחר מיתתם לא יקבל **דומה** את הגופות שלהם, מכח שדיניו רק מקו אמצעי הם, ואלו, שלא זכו בו בחייהם, איך יזכה בו לאחר מיתה, כמו שהתוספתא מבארת לפנינו.
וההפרש אם הגופות ידונו תחת יד דומה, או לא, הוא גדול מאד. כי סוד תחית המתים נמשך מזווג הכולל הגדול שיהיה בגמר התקון, שענינו, שכל הזווגים, והקומות שיצאו מהם, בזה אחר זה, במשך שתא אלפי שני, יתקבצו כולם בזווג הכולל בבת אחת, שסיבת קיבוצם בבת אחת, מביא אור גדול מאד, המביא את גמר התקון (כמ"ש זה לעיל בהקדמת הזהר דף ק' אות צ"א ד"ה וז"ש בן איש חי ע"ש) ולפיכך אלו הגופות שנדונו תחת יד **דומה**, דהיינו מבחינת הזווגים שבקו אמצעי, מכח החשבון שבכל זווג כנ"ל, נעשו בזה מוכנים לקבל גם כן, קבוץ כל הזווגים בבת אחת שבגמר התקון, ויעמדו לתחית המתים.
שז"ס שהמלאך דומה מקבל המתים **בחשבון**, דהיינו במדת הזווג, ואח"כ לעת תחית המתים מוציאם **בחשבון**, כי אז, יתקבצו כל החשבונות לחשבון אחד, ויחיו המתים כנ"ל. אבל הנדונים ממין הא' של העונשים, דהיינו מקו השמאל, אשר גופותיהם לא נכללו בחשבון שמקו אמצעי, שדומה אינו מקבלם מחמת זה בחשבון, הם לא יקומו לתחית המתים, כי אין להם חלק באור גדול הזה שנתקבץ מכל הזווגים שבקו אמצעי.
ודיירי עפרא תייבין לבר: ושוכני עפר, דהיינו הרשעים, אינם בכלל הזווג דקול ודבור הנ"ל, אלא שחוזרים לחוץ. כלומר אף על פי שכבר באו בפנימיות כדי לקבל מקו אמצעי, יחזרו לחוץ ולא ירצו לקבל ממנו, כי **וקריב טב לאתמנאה בהו**, **לא תאיבין גלגולא והפוך** וקרב טוב, היינו קו אמצעי, שהוא יסוד הנקרא טוב, להיות מחושב בהם, דהיינו להשפיע להם בסוד חשבון, אינם רוצים בגלגול והיפוך. פירוש. כי המוחין הנמשכים בסוד חשבון מקו אמצעי נמשכים בסוד **גלגולא** שפירושו, שמתגלגלים ובאים בזה אחר זה בסדר ג' נקודות חולם שורק חירק, כמ"ש לעיל (בפרשת וירא י"ז אות מ"ח ד"ה וזה אמרו ע"ש) וכן נתקן סוד היפוך המדרגות בהארת השמאל, שמה שהיה בו מקודם לכן ג"ר למעלה ואחריהן ו"ק, ואחריהן גזירת דינא, נתהפכו, והגזירת דינא נעשה עליון ואחריה ו"ק ולבסוף כולם הג"ר, (כנ"ל פרשת וירא דף פ"ג אות רפ"ו ד"ה פנימיות עש"ה)

וזהו שאלו הרשעים הדבקים בקו שמאל אינם רוצים בהמוחין מקו האמצעי, משום שבאים בגלגול על ג' נקודות, ובהיפוך המדרגות בקו שמאל. וז"ש, **לא תאיבין בגלגולא והפוך**. להיותם חפצים רק בג"ר דשמאל הנמשכים להם ממעלה למטה.

פסקה יב

נפלין ולא קיימין: משום שאינם חפצים במוחין הבאים בגלגול והפוך, כנ"ל, נופלים ואינם עומדים לתחיה, **אתמחון חייבין מספרא דדומה**, ועל כן, הרשעים נמחים מספרו של דומה, כי הוא מקבל רק בחשבון מקו אמצעי, שהרשעים אינם כלולים ממנו כנ"ל. וע"כ, **מאן יתבע לון**, מי ידרוש אותם בעת תחית המתים, כי אומר להלן (ד"י דף קכ"ד ע"ב ובסולם דף כ' אות ס' במדרש הנעלם) שבעת תחית המתים, **יקבל המלאך מטטרון חושבן פתקא, בבתי קברי מן דומה**, כמו שיתבאר שם, אבל אותם הרשעים שאינם בחשבון של דומה מי ידרוש אותם לתחית המתים. **ומאן יתיב בחושבנהון**. ומי יושב בחשבון שלהם, רומז בזה לקליפה הקשה הנקראת סיחון, היושב בחשבון. שהוא הלעומת כנגד דומה, כי דומה פירושו דממה, וסיחון הוא שיחה ודיבור. **ווי לון ווי לחייהון ווי לרגשיהון, בגינהון אתקרי ימחו מספר חיים וגו'**: ווי להם ווי לחייהם ווי למכאוביהם. בשבילם נאמר, ימחו מספר חיים וגו', כי אינם עומדים לתחיית המתים.

פסקה יג

ויהיו חיי שרה: שואל, מה השינוי כאן בשרה, שנאמר מיתתה בתורה, מכל נשי העולם, שלא נאמר מיתתן בתורה. אמר רבי חייא, ולא, והרי כתוב, ותמת רחל וגו', וכתוב ותמת שם מרים וגו', וכתוב ותמת דבורה מינקת רבקה. וכתוב ותמת בת שוע אשת יהודה. הרי שכמה נשים כתובה מיתתן בתורה.

פסקה יד

אמר ר' יוסי וכו': ומשיב ר' יוסי, בכולן לא כתוב כמו שכתוב בשרה, שנאמר בה, ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה, שהרי בכולן לא נמנו ימים ושנים כמו לשרה. בכולן לא כתוב פרשה מיוחדת כמו לשרה. אלא שהוא סוד, מ"ש בשרה ימים ושנים ופרשה מיוחדת, משום שהיא המדרגה, שכל הימים והשנים של אדם בה תלוים. כלומר, מאלו המוחין שה"ס חיי שרה, המרומזים בהמספרים מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים, נמשכים החיים של האדם כמו שיתבאר לפנינו.

פסקה טו

פתח ואמר ויתרון ארץ בכל הוא מלך לשדה נעבד: ויתרון ארץ, שהוא הנוקבא, **בכל**, הוא ודאי, שהוא יסוד דז"א הנק' **כל**, כי משם, מן היסוד, יוצאים רוחות ונשמות. ותועלת העולם.

מלך לשדה נעבד: ושואל, מי הוא המלך ואומר שזהו הקב"ה, **לשדה נעבד**, כשהוא נתקן כראוי, ומלך זהו מלך עליון, דהיינו ז"א, שנתחבר לשדה, כשהוא נעבד. ושואל, מי הוא שדה. ואומר זהו שדה אשר ברכו ה'. דהיינו, הנוקבא, שכתוב כריח שדה אשר ברכו ה'. כי כשנעבד ונתתקן בכל הצורך כראוי, אז מלך העליון, ז"א, מתחבר עמו.

פסקה טז

ר' אלעזר אמר: רא"א, **מלך לשדה נעבד**, כמה פנים של סודות עליונים מרומזים כאן, **מלך**, זה השכינה, שאינה שורה בביתו של אדם להתתקן בה, אלא בזמן שהאדם נשוי, ומזדווג באשתו כדי להוליד ולעשות פירות, והיא היינו השכינה מוציאה נשמות לשכן אותן בה, ומשום זה היא מתחברת רק לשדה נעבד, ולא לאחר.

פסקה יז

ד"א מלך דא אשה וכו': פירוש אחר. **מלך** זה היא אשה יראת ה', כמו שאתה אומר אשה יראת ה' היא תתהלל. דהיינו השכינה. **לשדה נעבד**, זה היא אשה זרה דהיינו הס"א, כמו שאתה אומר לשמרך מאשה זרה. משום שיש שדה ויש שדה. יש שדה שכל הברכות והקדושות שורות בו, כמו שאתה אומר כריח שדה אשר ברכו ה'. דהיינו השכינה. ויש שדה, שכל חורבן וטומאה, וכליה, והריגות ומלחמות, שורות בו. דהיינו הסטרא אחרא. **והאי מלך וכו'**: ומלך הזה. דהיינו השכינה, לפעמים שהוא נעבד לשדה ההוא, להס"א, שכתוב תחת שלש רגזה ארץ וגו', ושפחה כי תירש גבירתה. שהשדה דס"א תירש השכינה ח"ו, ואז מלך הזה, שהוא השכינה, נתכסה אורה ונחשכה, עד שתטהר ותתחבר למעלה לז"א.

פסקה יח

ובגין כך וכו': ומשום זה בא השעיר דראש החדש, שאז נפרד שדה ההוא, הס"א, מן המלך הקדוש שהיא השכינה, וברכות אינן שורות בשדה ההוא, בס"א. אבל כשהוא נעבד לשדה ההוא, לס"א, אז כתוב, כי בשדה מצאה. את השכינה, צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה, כי בשדה, היינו הס"א, כמו שנתבאר.

פסקה יט

ת"ח אתת חוה וכו': בוא וראה, באה חוה לעולם, נדבקה באותו הנחש, והטיל בה זוהמא, וגרמה מות לעולם, ולבעלה. באה שרה, וירדה, למקום הס"א, ועלתה, ולא נדבקו בה הקליפות, כמש"א ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו. בא נח לעולם, מה כתוב, וישת מן היין וישכר ויתגל.

פסקה כ

ובגין דאברהם וכו': ומשום שאברהם ושרה לא נתדבקו בס"א, זכתה שרה לחיים עליונים לה ולבעלה ולבניה אחריה, וזהו שכתוב הביטו אל צור חוצבתם, דהיינו אברהם, ומקבת בור נוקרתם דהיינו שרה. וע"כ כתוב, ויהיו חיי שרה, שזכתה בהן בכולן, בכל השנים שלא כתוב כן בכל הנשים, שלא כתוב, ויהיו חיי חוה, וכן בכולן, כי היא נדבקה בחיים, ועל כן החיים, שלה הם.

פסקה כא

זכאה איהו וכו': אשרי הוא מי שממעט את עצמו בעולם הזה, כמה הוא גדול ועליון בעולם הנצחי. וכן פתח ראש הישיבה, מי שהוא קטן בעוה"ז, הוא גדול בעולם הנצחי, ומי שהוא גדול בעוה"ז הוא קטן בעולם הנצחי. שכתוב ויהיו חיי שרה וגו', **מאה** שהוא חשבון גדול כתוב בו **שנה**, למיעוט של שנה אחד המעיט אותו. **שבע**, שהוא חשבון קטן, הגדיל אותו והרבה אותו, שכתוב בו **שנים**.

ת"ח דלא רבי וכו': בוא וראה שאין הקב"ה מגדיל אלא להמקטין עצמו, ואינו מקטין אלא להמגדיל עצמו. אשרי הוא מי שמקטין עצמו בעולם הזה, כמה הוא גדול במעלה לעולם הנצחי (עד כאן התוספתא) מכאן עד סוף התוספתא שבאות כ"ב הוא גליון, ואין לו שום שייכות לכאן. והם מדברי הזהר פרשת שלח ח"ג קס"ב ע"א ובסולם אות צ"ד. ויתבאר במקומו בע"ה.

פסקה כג

ויהיו חיי שרה: אלו החיים הם כולם למעלה, בבינה, מאה שנה, שהוא כתר, למעלה. ועשרים שנה, שהם חו"ב, למעלה. ושבע שנים, שהם ז"ת למעלה. שה"ס ג"ר וז"ת דבינה, שמשם קבלה שרה החיים, שהם המוחין.

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, בוא וראה סוד הדבר. מהו השינוי, שבכולן נאמר שנה שנה, ובשבע, נאמר שנים. שכתוב, מאה **שנה**, ועשרים **שנה**, ואחר כך שבע **שנים**.

פסקה כד

אלא מאה שנה כללא דכלא תמן וכו': אלא מאה שנה, שם כלל הכל, דהיינו כתר, הכולל כל עשר הספירות שכל אחת כלולה מעשר והן מאה. כי נכלל שם מקום העליון הסתום מכל סתום, שהוא אריך אנפין, בסוד המאה ברכות שבכל יום. כלומר, שהוא משפיע מאה ברכות אל המלכות בכל יום ממאה ספירות שבו. ואריך אנפין ה"ס הכתר דאצילות. וכן עשרים שנה, שהם חו"ב, נכלל בהם א"א, שהוא סתום מכל סתום. ומשום כך, כתוב בהם שנה, לשון יחיד שהוא סוד היחוד, כי מחשבה ויובל, שה"ס חו"ב, אינם נפרדים זה מזה לעולם. כי ג"ר מקושרים זב"ז כאחת.

פסקה כה

שבע שנין אלין וכו': אבל ז' שנים שהם ז' ספירות תחתונות דבינה, הן נפרדות זה מזה ויוצאות מכלל הסתום שלמעלה, שהוא א"א, כי הן עומדות למטה מפרסא דא"א שבחזה שלו, והפרסא מפסקת ביניהן לא"א, ואף על פי שהכל הוא יחוד אחד בשוה, אבל הז"ת נבחנים בדין ורחמים לכמה צדדים ודרכים, מה שאין כן למעלה בג"ר דבינה, שא"א מתלבש בהם מבחינת למעלה מחזה ואין שם דין כלל, ומשום זה באלו שבע שנים כתוב בהם **שנים**, ולא שנה כמו בג"ר, וכולם, כל ע"ס ג"ר וז"ת, נקראים חיים. וע"כ כתוב, ויהיו חיי שרה, שהיו ממש, שנבראו ועמדו למעלה בע"ס דבינה.

פסקה כו

אמר ר' חייא וכו': אר"ח הנה בארוה, סובב על הקושיא הנ"ל באות י"ג למה כתוב מיתת שרה יותר משאר נשים. כי כשנעקד יצחק היה בן ל"ז שנה, וכיון שנעקד מתה שרה. שכתוב ויבא אברהם וגו', מהיכן בא, הוא בא מהר המוריה, בא מעקדת יצחק, ואלו ל"ז שנה מיום שנולד יצחק עד הזמן שנעקד, הם היו ודאי חיי שרה, כחשבון **ויהיו** שהוא בגימטריא ל"ז שנים. כמו שנתבאר שהם מיום שנולד יצחק עד שנעקד. ובכדי להשמיענו זה, כתוב מיתת שרה בתורה.

פסקה כז

ר' יוסי פתח וכו': ר"י פתח ואמר, מזמור שירו לה' שיר וגו'. מקרא זה בארו החברים שהפרות אמרו אותו. כמו שכתוב וישרנה הפרות בדרך, מהו וישרנה, היינו שהיו אומרים שירה חדשה. ואיזה שירה אמרו, מזמור שירו לה' שיר חדש וגו'.

פסקה כח

הכא אית לאסתכלא וכו': כאן יש להסתכל, שכל מה שברא הקב"ה בעולם, כולם אומרים תשבחות ושירים לפניו, בין למעלה ובין למטה. ואם תאמר, לפי זה, הפרות

מעצמם אמרו שירה זו, כן הוא ודאי, כי סוד עליון יש כאן. אבל אלו הפרות הארון היה עליהם, וכיון שהארון נלקח מהם היו גועות כדרך שאר פרות העולם, ולא אמרו שירה. ודאי הארון שעליהם עשו אותם לזמר.

פסקה כט

מזמור הא אוקימנא וכו': כתוב מזמור כאן, ואמרו, בכל המקומות, כתוב מזמור לדוד או לדוד מזמור, וכאן לא נאמר **דוד** לגמרי, אלא **מזמור** בלבד. והוא משום שהרוח הקודש עתיד לזמר אותו, בזמן שיקום הקב"ה את ישראל מעפר. ועל כן לא נאמר כאן לדוד. ואז שירו לה' שיר חדש, כי זה הוא חדש, כי שיר כזה, לא נאמר עוד מיום שנברא העולם.

פסקה ל

א"ר חייא וכו': אר"ח, כתוב אין כל חדש תחת השמש, וכאן שיר הזה הוא חדש, והוא תחת השמש, כי תחת השמש יהיה. ומי הוא השיר חדש. זהו הלבנה. שהיא הנוקבא כי אז תהיה הלבנה חדשה תחת השמש. דהיינו שתתחדש אורה להיות כאור החמה. שהוא ז"א מהו הטעם, שיהיה חדש תחת השמש. זה שאומר הכתוב, כי נפלאות עשה. ומה המה הנפלאות. היינו שכתוב הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו, שה"ס ימינו ושמאלו. חו"ג. **הושיעה לו**, למי. הוא לאותה המדרגה שאמרה שיר הזה, שהיא רוח הקודש שהוא הנוקבא, משום שנסמכה בהם הנוקבא, בימין ובשמאל, כמ"ש הושיעה לו ימינו, וזרוע קדשו, הוא שמאלו. וע"כ הושיעה לו ימינו, ודאי פירושו, לאותה המדרגה שהיא נקראת **מזמור**, דהיינו רוח הקודש, שהיא הנוקבא. שתהיה אורה כאור החמה. מתי יהיה זה, בזמן שיקומו מתי עולם ויתעוררו מעפר. אז יהיה חדש, מה שעוד לא נעשה בעולם הזה.

פסקה לא

ר' יוסי אמר וכו': רי"א בזמן שיעשה הקב"ה נקמות בעולם בשביל ישראל אז יאמר שיר חדש הנ"ל, דהיינו בביאת המשיח. שאינו בזמן אחד עם תחית המתים. כי לאחר ביאת המשיח יתעוררו מתי העולם מעפר והעולם יתחדש בקיום שלם, שלא יהיה כבתחילה שהמות שלט בעולם, משום שהנחש גרם מות בעולם לכל, ונטמא העולם ונחשכו פניהם של הבריות.

פסקה לב

ת"ח כתיב ואיבה אשית בינך וגו': שואל, מהו ואיבה. ואומר שהוא, כמ"ש חלפו עם אניות אבה, כי כמה אניות שטות תוך ים הגדול, ויש ביניהם אניות וספינות נבדלות זו מזו, ואלו אניות של הנחש השטות ביניהם נקראות אניות איבה. פירוש. ים הגדול הוא הנוקבא, אניות השטות בים הן מדרגות הארתה לתחתונים. אניות הנחש הן אחיזות

הנחש לינק ממנה, ואחיזות אלו מכונות אבה. ושיעור הכתוב, ואיבה אשית בינך ובין האשה, היינו שיתן לו אחיזה לינק מהנוקבא. שאחיזה זו נקראת איבה.

פסקה לג

בינך ובין האשה: היינו אשה יראת ה', שהיא המלכות. **בין זרעך**, אלו הם שאר כל העמים עובדי ע"ז. שהם זרעו של הנחש. **ובין זרעה**, היינו ישראל, שהם זרעה של המלכות, **הוא ישופך ראש** זה הקב"ה, שעתיד לבער את הנחש מן העולם. שכתוב בלע המות לנצח, וכתוב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ.

פסקה לד

ראש: זהו לעתיד לבא, שיחיו המתים, כי אז יהיה העולם, **ראש**, משום שיתקיים **בראש** דהיינו שיאירו בו ג"ר, שהם עולם העליון. **ואתה תשופנו עקב**, זהו בעולם הזה עתה, לפני גמר התקון, שהעולם הוא **עקב**, ואינו בקיום שלם, ונחש ההוא נושך את העולם ומחשיך פני הבריות.

פסקה לה

ת"ח, יומין דבר נש וכו': בוא וראה, ימיו של אדם נבראו ועמדו במדרגות העליונות, דהיינו בז' ספירות חג"ת נהי"מ, כיון שגמרו להתקיים באלו המדרגות, כמ"ש ימי שנותינו בהם שבעים שנה, דהיינו כנגד ז"ס שכל אחת מהן כוללת עשר, אין עוד מדרגה להתקיים בה, ומשום זה **ורהבם עמל ואון**, והם כלא היו, **ורהבם** פירושו יותר מזה, דהיינו אם חי יותר מע' שנים הם רק עמל ואון, כי אין עוד ספירה להמשיך החיים ממנה, וע"כ שנים הללו, הם כלא היו כלל, שאין בהם חפץ.

פסקה לו

אבל אינון וכו': אבל ימיהם של הצדיקים הווים ומתקיימים. כלומר, אפילו אם הם חיים יותר מע' שנה, כי הם מקבלים ממזל העליון, שהוא מוסיף חיים על ע' שנה, כמה שרוצה. (כמ"ש להלן בהשמטות דפו"י דף רנ"ז ע"ב אות קנ"ח בהשמטות עם מראות הסולם ע"ש) כמו שאתה אומר, **ויהיו חיי שרה**, וכן **ואלה ימי שני חיי אברהם**. ואם תאמר, הרי גם בישמעאל כתוב, ואלה שני חיי ישמעאל, ואע"פ שלא היה צדיק, הוא משום שעשה תשובה, ועל כן נאמר **אלה** בימיו, כמו באברהם.

פסקה לז

ויהיו וגו': רבנן פתחו במקרא הזה, לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים. תנו רבנן. היוצא לדרך יתפלל ג' תפילות וכו': ולומר לאלו השלשה, אינו צריך ג' ברכות, אלא אפילו

בברכה אחת יכול לעשותו, כי למדנו, כל שאלותיו של אדם יכול לכלול אותם בברכת שומע תפלה.

פסקה לח

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, כל מעשיו של אדם כתובים בספר, בעולם העליון הן טוב והן רע ועל כולם הוא עתיד ליתן את הדין. כי למדנו אמר רב יהודה אמר רב מה שכתוב, גלמי ראו עיניך וגו', פירושו, אותם הדברים שעשה הגולם, דהיינו הגוף, שאינו משגיח מה שיהיה בעולם הבא, כולם **ראו עיניך** כי עיינת בהם. **ועל ספרך כולם יכתבו**, ליתן עליהם דין וחשבון לעולם הבא. לפיכך יקדים אדם תפלתו תמיד קודם למעשהו, ויועיל לו.

פסקה לט

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, אין אדם עושה עבירות אלא מי שהוא גולם ולא אדם, והיינו אותו אדם שאינו מסתכל בצרכיה של נשמה הקדושה, אלא כל מעשיו כבהמה זו שאינה משגחת ואינה יודעת. אמר רבי בו, לר' יצחק, וכי נקרא דוד גולם, דהיינו שאינו מסתכל בנשמה, שהוא אמר אותו הכתוב.

אמר לו ר' יצחק וכו': א"ל ר"י, אדם הראשון אמר לאותו הפסוק. גלמי ראו עיניך, כי גולם פירושו חומר מטרם שנשלם צורתו, ואמר, קודם שזרקת בי נשמה שהיתי גולם, ראו עיניך לעשות בצורתי אנשים שיהיו דומים לי. **ועל ספרך כולם יכתבו**, שיכתבו בשמותם מי הם. **ימים יוצרו**, היינו שיוצרו כצורה זו שלו. **ולא אחד בהם**, היינו שלא נשאר אחד מהם.

פסקה מ

אמר רבי בא, למה: שואל, למה לא נשאר מאותם הדומים לצורת אדה"ר, אף אחד. אמר לו. בוא וראה, כל אלו שהיו דומים לאדה"ר, או אפילו דומים לו רק ברמז, כלומר, לא בבירור, לא מתו מיתת עצמם. כמ"ש בפרקי דר' אליעזר פרק נ"ג ובסוטה דף יוד ע"א. וכולם הוכו באותו ענין ממש שהיו דומים לאדם הראשון. שמשון לקה בכחו שאול בצוארו וכו' כמ"ש שם.

תא חזי אר"י וכו': בוא וראה אמר ר' יהודה, צורתו של אדם הראשון ויפיו היתה כזהר הרקיע העליון על כל הרקיעים, וכאותו האור שגנז הקב"ה לצדיקים לעולם הבא. ולפיכך, כל אלו שהיה בהם רמז משהו מצורתו של אדם הראשון, הוכו בו ומתו. כמ"ש לפנינו.

פסקה מא

דכך אורחוי דקב"ה וכו': כי כך דרכיו של הקב"ה, אם נותן עושר לאדם, למה נותן לו, הוא, לזון את העולם, ולעשות מצותיו, לא עשה זה, אלא שמתגאה בעשרו, בו יוכה, שכתוב עושר שמור לבעליו לרעתו.

יהיב ליה בנין וכו': אם נותן לו בנים, למה נותן לו, הוא כדי ללמדם דרכיו של הקב"ה ולשמור מצותיו, כאמור באברהם, כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו'. לא עשה זה, אלא שמתגאה בהם, בהם הוא מוכה, שכתוב לא נין לו ולא נכד וגו'.

וכן כהאי גוונא וכו': וכך בדרך זה, כאשר נתן הקב"ה להם, מיופי הטוב העליון של אדם הראשון, למה נתן להם זה, הוא כדי לשמור מצותיו ולעשות רצונו. לא עשו זה, אלא שנתגאו בו, באותו היופי שנתברכו בו הוכו.

פסקה מב

אמר רב יהודה וכו': אר"י, כשברא הקב"ה את אדם הראשון בעוד שהיה גולם, מטרם שזרק בו הנשמה, קרא לאותו המלאך שהוא ממונה על צורות בני אדם, ואמר לו, עיין וצר בצורתו של זה, ששה אנשים. והם: שמשון, שאול, עשהאל, יאשיהו, צדקיהו, אבשלום, כמ"ש בפרקי דר"א פרק נ"ג. וזהו שכתוב, ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת, כלומר ששה. דהיינו ששה אנשים הנ"ל.

פסקה מג

אמר ר' יצחק וכו': אר"י מאותו העפר ממש שנברא אדם הראשון לקח הקב"ה לברוא אלו ששה אנשים, וקרא לו שת שפירושו שתא. כלומר שקרא והזמין ששה אנשים, וזהו שכתוב ויולד בדמותו כצלמו, דהיינו מאותו הבצק שנברא הגולם שלו, ועל כך נאמר גלמי ראו עיניך, שפירושו, שעיינת לעשות דומים אליו. **ועל ספרך כולם יכתבו**, מי הם כולם. היינו שלא שמרו מה שנתן להם הקב"ה ונגרשו מן העולם.

פסקה מד

תנן התם וכו': למדנו שם: אמר רב יהודה אמר רב, מצאנו שג' משמורות מתחלק הלילה, דהיינו לג' פעמים ד' שעות, וכל משמורה ומשמורה, יש לו להקב"ה ענין מיוחד עם האדם והוא כאשר הנשמה יצאה הימנו, ואותו הגולם, דהיינו הגוף, נשאר ישן על מטתו, ואז נשמתו עולה בכל לילה לפני הקב"ה. ויש לו ענין מיוחד עמה בכל משמורה ומשמורה. אמר ר' יצחק, אם היא זוכה, שמחים עמה למעלה, ואם לא דוחין אותה לחוץ.

פסקה מה

אמר רב יהודה אמר רב וכו': מכאן עד אות נ' א"צ פירוש.

פסקה נ

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, עצם קולית הקשה, דהיינו עצם הירך, שהוכה ומש ממקומו ומוסרח לכאן ולכאן, הוא הולך ומבקר את מקומו שנים עשר חודש. כך אותה הנשמה הראויה לקבל עונש, הולכת בחוץ בעולם ופוקדת את מקומה, בעולם ובבית הקברות שנים עשר חודש.

פסקה נא

אמר ר' יהודה וכו': אר"י בוא וראה, שכתוב ויקם אברהם מעל פני מתו וגו' הקשה ר' אבא, והרי למדנו, כאשר הנשמה היא בשלמות העליון, דהיינו מבינה, ניתוסף בה **ה'** ונקרא אברהם בשלמות העליון. וכאן אתה אומר, כמו שאינו צדיק כל כך, שכתוב, ויקם אברהם וגו', ואתה עושה את מי שיושב בכסא גדול, שירד לשבת בתוך כסא קטן תחתון. פירוש. כי סוד **ה'** של אברהם שנתוסף לו, רומז שעלה והשיג המוחין הגדולים מבינה, כנ"ל (בפרשת לך דף קמ"ז אות תנ"ה ד"ה וזה ששואל, עש"ה), וסוד הכתוב ויקם אברהם מעל פני מתו, יורה על המוחין דקטנות המאירים לגוף, כי **ויקם**, פירושו קבלת מוחין, המעמידים אותו על רגליו, **מעל פני מתו**, היינו מהפנים השייכים לגוף המת, שנקרא שרה, כנ"ל, שהם מוחין דקטנות, ומקשה כיון שהנשמה נקראת בשם **אברהם**, הרי זה יורה שכבר יש לה מוחין דגדלות מבינה עלאה, ואם כן איך אומר הכתוב ויקם אברהם מעל פני מתו. שיורה על מוחין דקטנות. וז"ש **עבדת מאן דיתיב בכרסיא**, **נחית בגו זוטר תתאה**, שאתה עושה את היושב בכסא גדול, לירד לשבת בכסא קטן תחתון.

פסקה נב

אלא הכי גזרנא וכו': אלא כך אני מחליט בביאור הכתוב, ויקם אברהם מעל פני מתו, כי אמר ר' בו אמר ר' זריקא, כשהנשמה ראויה לעלות למקום העדן שלה, היא מגינה קודם על הגוף הקדוש שיצאה משם, ואחר כך היא עולה למקום מעלתה, הה"ד ויקם אברהם מעל פני מתו, פירוש. שמקודם שהנשמה מסתלקת מהגוף לעלות לגן עדן היא ממשיכה בשביל הגוף מוחין הראוים לו, כדי שיוכל להתחבר במנין עם שאר גופות הצדיקים, כמ"ש לפנינו, ואלו המוחין מרומזים בהכתוב ויקם אברהם וגו'. ומיושב בזה הקושיא הנ"ל, איך ירד ממוחין דגדלות למוחין דקטנות, כי לא המשיכם בשביל עצמו, אלא בשביל הגוף.

פסקה נג

וידבר אל בני חת: הם שאר גופות הצדיקים, הנפחדים ומוכים בעולם למען יראת קונם, ומפחדים וחתים על שהם שוכני עפר, ועל כן נקראים בני חת. ושואל ולמה צריכה

הנשמה את גופות הצדיקים. אמר ר' יהודה, כולם כתובין במנין, היינו שמכניסם בחשבון ומוציאם לתחיית המתים בחשבון, ועל כן דברה עמהם הנשמה כדי שהגוף יהיה במנין עמהם וז"ש וידבר אל בני חת. (וכבר נתבאר ענין זה לעיל בתוספתא דף ד' אות י"א ד"ה כלהו ע"ש ועוד יתבאר לפנינו).

פסקה נד

ומה אמר להו וכו': ומה אמרה להם הנשמה שנקראת אברהם. אמרה בדרך פיוס ובדרך כבוד, גר ותושב אנכי **עמכם** וגו', שפירושו, שאמר להם: גוף הזה יהיה **עמכם** במנין אחד בחבור הזה. אמר רבי, ראה מה כתיב, ויענו בני חת את אברהם וגו' שהם ענו לו כמו כן בדרך כבוד ובדרך פיוס. וז"ש שמענו אדוני וגו'.

פסקה נה

מאי נשיא אלקים אתה וכו': מכאן עד אות נ"ט א"צ פירוש.

פסקה נח

ותאנא אמר ר' אלעזר וכו': כשיפקוד הקב"ה להחיות המתים וכו', ויתבע ממנו מנין וכו' והוא מוציאם בחשבון. כבר נתבאר זה לעיל דף ה' אות י"א ד"ה וההפרש.

פסקה סא

מהו השדה וכו' א"ר יוסי הפקדא דשלוה וכו': הפקדא, פירושו אוצר, בדומה להמלה הפתק (ע"ז ל"ט ע"ב) (ע"כ מדרש הנעלם).

פסקה סב

ותמת שרה בקרית ארבע: ר' אבא אמר, כעין זה לא היה בכל נשי העולם. כי נאמר חשבון ימיה ושנותיה וחיים שלה בעולם, ומקום ההוא שנקברה בו. כדי להראות שלא היה בכל נשי העולם כמו שרה.

פסקה סג

ואי תימא הא מרים: ואם תאמר הרי מרים שכתוב בה, ותמת שם מרים ותקבר שם, כמו בשרה. ואומר, שהוא נכתב רק כדי להראות הטאם של ישראל, כמ"ש לאחר זה, ולא היה מים לעדה ויקהלו וגו'. כי המים לא הלכו בישראל אלא בזכותה של מרים, אבל לא נאמר במיתתה מספר ימים ושנים כמו שנאמר בשרה.

פסקה סד

ר' יהודה פתח וכו': ר"י פתח אשריך ארץ שמלכך בן חורין וגו', מקרא הזה בארוהו החברים. אבל יש לנו להסתכל בו, כי אשריהם ישראל שהקב"ה נתן להם התורה לדעת כל דרכים הסתומים ולגלות להם סודות העליונים.

פסקה סה

והא אתמר. אשריך ארץ: זהו ארץ החיים. דהיינו הנוקבא המלבשת לאלקים חיים, שהוא אמא, משום שהמלך שלה שהוא ז"א, הכין לה כל הברכות שהתברך מאבות העליונים, דהיינו או"א עלאין, שהמלך הזה הוא סוד ה ו', שהוא עומד להריק עליה תמיד ברכות. והוא נקרא בן חורין, להיותו בן יובלא שהיא בינה דהיינו ישסו"ת, שהמוחין שלה מוציאים עבדים לחירות שהם המוחין דהארת חכמה, והוא בן לעולם העליון, שהוא או"א עלאין, שמשפיע תמיד מזווגם התמידי, כל חיים וכל אור, וכל שמן של גדולה וכבוד, פירוש. כי המלך שהוא ז"א הוא בן ליובלא שמשם מושפע מוחין **דחירות** שהוא הארת חכמה והוא גם בן לאו"א שזווגם תמידי ולא נפסק לעולם שמהם כל המוחין הנ"ל. וע"כ נק' בן חורין ולא בן חירות, (כמ"ש לעיל לך קמ"ה אות תמ"ז ד"ה הכי הוא עש"ה) **וכלא אנגיד האי ברא בוכרא להאי ארץ**, וכל המוחין הנ"ל של יובל ושל או"א עלאין משפיע בן הבכר שהוא ז"א, לארץ הזו, שהיא הנוקבא, כמו שאתה אומר בני בכרי ישראל. שזה נאמר על ז"א שנקרא ישראל, ונקרא בן בכור, בעת שיש לו כל אלו המוחין הנ"ל. **ובגין כך אשריך ארץ**. וע"כ אומר הכתוב עליה, אשריך ארץ.

פסקה סו

ומה דאתמר אי לך וגו': ומה שנאמר, אי לך ארץ שמלכך נער הוא כמו שבארוהו, (ל עיל לך דף קמ"ה אות תמ"ט) שארץ זו התחתונה ועולם התחתון אינו יונק אז אלא מממשלת הערלה, והכל נמשך למטה רק ממלך ההוא שנקרא **נער** דהיינו מטטרון, כמו שבארוהו. ווי לעולם הצריך לינק כך.

פסקה סז

ת"ח האי נער וכו': בוא וראה נער הזה, שהוא מטטרון, אין לו מעצמו מאומה, רק מה שמקבל ברכות מהנוקבא לזמנים ידועים. וכל פעם שנמנעו ממנו, כי נפגמה הלבנה שהיא הנוקבא, ונחשכה, שאז נמנעו הברכות ממטטרון, ווי באותה שעה לעולם הצריך לינק ממנו את קיומו, ועור נידון העולם בהרבה דינים, מטרם שיונק ממנו, אלא מן הקליפות, כי הכל מתקיים ונעשה אז בדין. וכבר בארוהו.

פסקה סח

תא חזי ותמת שרה וגו': הוא סוד, כי לא היה מיתתה על ידי אותו נחש העקלתון, דהיינו מלאך המות, ולא שלט עליה, כמו שהוא שולט על כל בני העולם, שכל בני העולם מתים על ידו, מיום שגרם להם אדם המיתה, חוץ ממשה אהרן ומרים שלא מתו על ידי מלאך

המות אלא בנשיקה, שכתוב בהם **על פי ה'**, ומשום כבוד השכינה לא כתוב במרים על פי ה', אע"פ שגם היא מתה בנשיקה. (כמ"ש במסכת בבא בתרא דף י"א ע"א).

פסקה סט

אבל בשרה כתיב בקרית ארבע: שמתה בסוד קרית ארבע, בסוד עליון, ולא על ידי אחר, בקרית ארבע ולא בנחש, בקרית ארבע היא חברון, שנתחבר דוד באבות, ועל כן לא היה מיתתה על ידי אחר אלא בקרית ארבע.

פירוש. יש ב' בחינות מלכות הנקראות **רביעאה ושביעאה**, כמ"ש לעיל (בראשית א' דף ק"י אות קי"ז ד"ה מלכותא דדוד עש"ה) שמבחינת למעלה מפרסא, דהיינו מחזה ולמעלה דז"א, היא נקראת, **רביעאה לאבות** שהם חג"ת, ונקראת **מלכותא דדוד**, וכן **קרית ארבע**. והיא המתוקנת בסוד **ארץ החיים**, שעליה נאמר אשריך ארץ שמלכך בן חורין. (כנ"ל באות ס"ה) ומבחינת למטה מפרסא, דהיינו מחזה ולמטה דז"א, היא נבחנת בסוד **שביעאה לבנין** שהם נה"י, ונקראת מלכותא **דיוסף**, כמ"ש שם. וז"ש **רזא דקרית ארבע ברזא עלאה**, הסוד של קרית ארבע היא בסוד העליון, דהיינו מלכותא דדוד, שהיא העליונה שלמעלה מפרסא דז"א, **ולא על ידא אחרא**, ולא על ידי האחרת שהיא המלכות התחתונה שלמטה מפרסא שה"ס **שביעאה**, כנ"ל, **בקרית ארבע ולא בנחש**, וע"כ נשמע מהכתוב שלא מתה מבחינת הנחש, שהיא מלאך המות, כי אין לו שליטה ואחיזה בהמלכות שמבחינת למעלה מפרסא, הנקראת קרית ארבע. ומוסיף לבאר, ואומר **בקרית ארבע היא חברון**, שפירושו, **דאתחבר דוד מלכא באבהן**, שהם חג"ת שלמעלה מפרסא דז"א, **ועל דא לא הוה מיתתה בירא אחרא** על ידי מלאך המות הנמשך ממלכות התחתונה, כמו שמבאר לפנינו, אלא בקרית ארבע.

פסקה ע

ת"ח כד יומין וכו': בוא וראה, כאשר ימי האדם מתקיימים במדרגות העליונות, דהיינו בז"ס חג"ת נהי"מ, מתקיים האדם בעולם, כיון שלא נתקיים עוד במדרגות העליונות, דהיינו שכבר גמר חיי שבעים שנה הנמשכים מז"ס חג"ת נהי"מ, נמצאים ימיו יוצאים מהספירות, ויורדים למטה מהספירות, עד שקרבים לאותו מדרגה שהמות שורה בו, דהיינו מלאך המות, שהוא מתחת ספירת המלכות, ששם נאמר, לפתח חטאת רובץ, ואז מקבל רשות להוציא הנשמה. והוא עף כל העולם בעפיפה אחת ונוטל הנשמה ומטמא את הגוף, ונשאר הגוף טמא. אשרי הם הצדיקים שלא נטמאו בו, ולא נשאר בגופם טומאה. ור' יהודה מביא זה לראיה לדבריו, שלא שלט בשרה מלאך המות. כי נתבאר כאן, שענין המיתה בא לאדם אחר שיוצא מז"ס ובא למתחת מלכות התחתונה,

ששם מקומו של מלאך המות, שאז נוטל רשות ומוציא נשמתו. ונמצא ששרה שמעולם לא ירדה מתחת המלכות התחתונה. אלא שמתה בקרית ארבע, שהוא מלכות העליונה שלמעלה מפרסא, שבמקום החזה דז"א, ודאי הוא, שלא מתה ע"י מלאך המות.

פסקה עא

ותא חזי באמצעות דרקיעא וכו': ובוא וראה, באמצעו של הרקיע, נקשר אורח מבהיק. והוא נחש הרקיע שנקרא בפי התוכנים קו החלב, שכל הככבים הדקים כולם קשורים בו, ועומדים בו תלי תלים, דהיינו שהם מקובצים ועומדים בו, כמו הרים על הרים בלי מספר. והם ממונים על מעשים של בני העולם שבסתר. (וכבר נתבאר זה לעיל בראשית ב' דף ע"ג אות קי"ב ד"ה ביאור. ע"ש).

פסקה עב

כגוונא דא וכו': כעין זה, כמה אגודות של אורות הקליפות יצאו לעולם, מאותו נחש העליון הראשון שנתפתה בו אדם, וכולם ממונים על מעשי העולם שבסתר. ומשום זה כשבא האדם להטהר, עוזרים לו מלמעלה, ועזרת רבונו מסבב אותו ונשמר, ונקרא קדוש.

פסקה עג

אתי בר נש לאסתאבא וכו': בא האדם להטמא, כמה אגודות אורות של הקליפות נועדו לו, וכולם שורים בו ומסבבים אותו, ומטמאין אותו ונקרא טמא. וכולם הולכים ומכריזים לפניו, טמא טמא. כמש"א, וטמא טמא יקרא. וכולם קשורים בנחש ההוא הראשון, ונסתרים בכמה מעשים של בני העולם.

פסקה עד

ר' יצחק ור' יוסי וכו': ר"י ור"י היו הולכים מטבריא ללוד. אמר ר' יצחק, תמיהני על רשע ההוא בלעם, כי כל מעשיו של אותו רשע היו מצד הטומאה. וכאן למדנו סוד אחד, שכל מיני נחש וכשפים שבעולם כולם מתקשרים ויוצאים מנחש ההוא הקדמוני, שהוא רוח הטומאה המזוהם, ועל כן כל הכשפים שבעולם נקראים על שם הזה, של נחש הקדמוני, נחשים. וכולם מצד ההוא יוצאים וכל הנמשך בזה, דהיינו אחר כשפים, הוא נטמא.

פסקה עה

ולא עוד וכו': ולא עוד אלא שצריך להטמא מקודם, אם רוצה לעשות כישוף, כדי להמשיך על עצמו צד ההוא של רוח הטומאה. כי למדנו כמו שאדם נתעורר מלמטה כן הוא ממשיך עליו מלמעלה. אם הוא נתעורר מלמטה בצד הקדושה, ממשיך עליו קדושה מלמעלה, והוא מקודש. ואם הוא נתעורר מלמטה בצד הטומאה, כן הוא ממשיך עליו רוח הטומאה ונטמא. וזה אמרו, על מה שלמדנו, הבא לטמא מטמאים אותו.

פסקה עו
בגין כך וכו': משום זה, רשע ההוא, בלעם, בשביל להמשיך על עצמו רוח הטומאה מנחש ההוא העליון, היה מטמא את עצמו בכל לילה באתונו, והיה עושה עמה מעשה אישות, בשביל להטמא, ולהמשיך עליו רוח הטומאה, ואחרי זה עשה כשפיו ומעשיו.

פסקה עז
ושירותא דעובדוי וכו': ותחילת מעשיו היו, לקח נחש מתוך הנחשים, וקשר אותו לפניו, ובקע את ראשו, והוציא את לשונו. ולקח עשבים ידועים ושרף כולם, ועשה מהם קטרת אחת. ואחר כך לקח הראש של אותו הנחש, ובקע אותו לארבע צדדים, ועשה ממנו קטרת אחרת.

פסקה עח
ועביד עגולא חד וכו': ועשה סביבותיו עגול אחד, והיה אומר דברים ועשה מעשים אחרים, עד שהמשיך עליו רוחות הטומאה, והודיעו לו מה שצריך. ועשה על פיהם מעשיו, כפי מה שידעו מצד הנחש ההוא של הרקיע, (הנ"ל באות ע"א).

פסקה עט
ומהכא הוה ידע וכו': ומכאן היה יודע ידיעות וכשפים וקסמים, ומשום זה כתוב, ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים. היינו נחשים ממש, כי העיקר והשורש בטומאה, הוא כמו שנתבאר (לעיל אות ע"ז) שתחילת הכל אינו אלא בנחש.

פסקה פ
אמר ר' יוסי וכו': אר"י, למה כל מיני כשפים וקסמים אינם נמצאים אלא בנשים. אמר לו, כך למדנו. כשבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, (לעיל ב"א של"ז אות תנ"ה) רק בה הטיל ולא בבעלה, והכשפים נמשכים מזוהמת הנחש כנ"ל (אות ע"ד) לפיכך נמצאים הכשפים בנשים. אמר, כן הוא ודאי. בא ר' יוסי ונשקו לר' יצחק, אמר, הרבה פעמים שאלתי דבר זה, ולא זכיתי להבינו אלא עתה.

פסקה פא
א"ל כל הני עובדין וכו': אמר לו, כל אלו המעשים שעשה בלעם, דהיינו מעשה הכשפים, וכל מה שידע, מאין למד אותם. אמר לו, מאביו למד אותם, אבל באלו הררי קדם, שהוא ארץ קדם, למד בעיקר כל הכשפים וכל מיני קסמים, משום שבהרים האלו נמצאים המלאכים עזא ועזאל, שהפיל אותם הקב"ה מן השמים משום שקטרגו על בריאת אדם (כמ"ש בזהר בלק דף ר"ז ע"ב ור"ו ע"א ובסולם דף קמ"ז אות תט"ז ע"ש) והם קשורים

שם בשלשלאות של ברזל, ומודיעים כשפים לבני אדם. ומשם ידע בלעם, כמש"א, מן ארם ינחני בלק מלך מואב **מהררי קדם**, ששם עזא ועזאל.

פסקה פב

א"ר והא כתיב וכו': אמר לו, והרי כתוב, ולא הלך וגו' וישת אל המדבר פניו, הרי שלא תמיד הלך לקראת נחשים. א"ל, הצד התחתון הבא מרוח הטומאה שלמעלה, הוא רוח הטומאה ששלט במדבר, בעת שעשו בני ישראל את העגל, כדי להטמא ממנו, שהוא תחתון. וע"כ וישת אל המדבר פניו. ומכל הצדדים עשה כשפיו, כדי שיוכל לעקור את ישראל, ולא יכול לעקרם.

פסקה פג

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, זה שאמרת בתחילה על השאלה, למה נמצאים הכשפים בנשים (באות פ') כשבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, יפה הוא, אבל הרי למדנו, כשעמדו ישראל על הר סיני נפסק מהם הזוהמא, וישראל שקבלו את התורה נפסק מהם הזוהמא, ועכו"ם שלא קבלו התורה לא נפסק מהם הזוהמא, הרי שכבר נפסק הזוהמא מנשים, ואם כן חזרה שאלתי למקומה, למה הכשפים הם בנשים בעיקר.

פסקה פד

א"ל שפיר קאמרת וכו': אמר לו יפה אמרת. אבל בוא וראה, התורה לא נתנה אלא לזכרים, שכתוב וזאת התורה אשר שם משה לפני **בני** ישראל, שהרי הנשים פטורים ממצות התורה, היינו מצות עשה שהזמן גרמא, ועל כן לא פסקה זוהמתן בעת מתן תורה, ומשום זה הכשפים שהם נמשכים מזוהמא דחויא, נמצאים בעיקר בנשים כנ"ל.

פסקה פה

ועוד דאהדרו וכו': ועוד, שאחר העגל חזרו כולם לזוהמתם ואפילו הזכרים, ונשים, קשה להן להפריד את עצמן מן הזוהמא יותר מאנשים, ומשום זה, נמצאים נשים בכשפים ובזוהמא הזו, יותר מאנשים. והטעם, שקשה להם להפרד מן הזוהמא, הוא, משום שנשים באים מצד שמאל, ונתדבקו בדין קשה שבשמאל, וצד זה נתדבק בהם יותר מבאנשים, כמו שאמרנו, משום שבאים מצד דין הקשה. והכל מתדבק והולך אחר מינו.

פסקה פו

תא חזי דהכי הוא וכו': בוא וראה שכן הוא כמו שאמרתי, שהכשפים נמשכים מזוהמא דחויא, כי בלעם היה מטמא עצמו תחילה כדי להמשיך עליו רוח הטומאה ואח"כ עשה כשפיו כנ"ל. כעין זה אשה בימי טומאתה, יש לאדם להשמר ממנה שלא יגע בה, משום שהיא מתדבקת ברוח הטומאה, ובזמן ההוא אם תעשה כשפים, יצליחו בידיה יותר

מבזמן אחר. ועל כן בכל מה שהיא נוגעת יטמא,וכל שכן מי שקרב אליה. אשרי הם ישראל שהקב"ה נתן להם התורה, ואמר להם, ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה אני ה'.

פסקה פז

אמר ליה האי מאן וכו': א"ל, זה מי שמסתכל בצפצופם של עופות כדי לדעת עתידות, למה נקרא נחש וכשוף, אמר לו משום שנמשך מצד הזה של טומאה, כי רוח הטומאה שורה על אותו העוף, ומודיע דברים בעולם, וכל רוח טומאה, מתדבק ובא לעולם מן הנחש, ואין מי שינצל ממנו בעולם, כי הוא נמצא בכל דבר, עד הזמן שעתיד הקב"ה להעביר אותו מן העולם, כמו שאמרו, שכתוב, בלע המות לנצח וגו'. וכתוב ואת רוח הטומאה וגו'.

פסקה פח

ר' יהודה אמר וכו': רי"א, אברהם היה יודע סימן באותה המערה, היינו מערת המכפלה, ולבו ורצונו שם היה. משום כי מקודם לכן נכנס שם וראה את אדם וחוה צפונים שם. ושואל, ומאין היה יודע שהם היו, שהרי לא הכירם קודם, ומשיב, אלא ראה צורתו של אדם, ונסתכל בה, ונפתח לו שם פתח אחד של גן עדן, והבין, כי צורה ההיא של אדם עומדת אצלו. כי הבין, שמתוך שהיה בחייו בגן עדן, זכה להקבר לאחר פטירתו בפתחו של ג"ע.

פסקה פט

ותא חזי כל מאן וכו': ובוא וראה כל מי שמסתכל בצורתו של אדם לא ימלט לעולם ממיתה, אלא מוכרח למות תכף, כי בשעה שאדם מסתלק מן העולם הוא רואה את אדם הראשון, ובאותו זמן מת. אבל אברהם נסתכל בו, וראה צורתו, ונתקיים. וראה אור מאיר בתוך המערה ונר אחד דולק, אז חמד אברהם מקום ההוא למשכנו, ולבו ורצונו היה תמיד במערה.

פסקה צ

ת"ח השתא וכו': בוא וראה, בחכמה עשה אברהם עתה, בשעה שבקש קבר לשרה, כי כשבקש, לא בקש מיד באותה שעה המערה, ולא אמר שרוצה להפרד מהם אלא שאמר, תנו לי אחוזת קבר **עמכם** ואקברה מתי מלפני. ולא הזכיר לא את עפרון ולא את המערה, ואם תאמר, שעפרון לא היה שם. אינו כן, אלא היה שם שכתוב ועפרון יושב בתוך בני חת. ואף על פי כן, לא אמר לו אברהם באותה שעה מאומה.

פסקה צא

אלא מה דאמר וכו': אלא מה שאמר להם, הוא כמו שכתוב, וידבר אל בני חת וגו'. ושואל, וכי יעלה על דעתך שאברהם רצה להקבר ביניהם בין הטמאים, או שרצונו היה להתחבר עמהם, עד שאמר להם תנו לי אחוזת קבר עמכם. אלא בחכמה עשה.

פסקה צב

וילפינן אורח ארעא וכו': ואנו למדים דרך ארץ, ממה שעשה אברהם, כי משום שתשוקתו ורצונו היה באותה המערה, אע"פ שעפרון היה שם, לא רצה לבקש ממנו מיד, ולגלות לו את הרצון שהיה לו במערה, ושאל תחילה מה שלא צריך לו, ולאחרים ולא לעפרון. אלא שאמר לבני חת, תנו לי אחוזת קבר עמכם וגו'.

פסקה צג

כיון דאמרו ליה וכו': כיון שבני חת אמרו לו בפני עפרון, שמענו אדני נשיא אלקים אתה בתוכנו וגו'. מה כתוב, ועפרון יושב בתוך בני חת, ישב כתוב ביוד קמוצה, כי לא כתוב עם נקודות, ואפשר לנקדו עם קמץ, שזה יורה שעוד בתחילת הדיבורים שאמר אברהם כבר היה שם עפרון.

כדין אמר וכו': אז אמר שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר וגו', ואם תאמרו משום שכבודי מרובה מכבודכם אני עושה זה, לבקש מערת המכפלה מעפרון, כי איני חפץ בכם. לא כן, **בתוככם**, שאמר יתננה לי בתוככם וגו' כדי להקבר בתוככם כונתי, כי אני חפץ בכם, ואני עושה זאת, כדי שלא להפרד מכם.

פסקה צד

רבי יוסי ברבי יהודה וכו': ריבר"י, היה הולך לראות את ר' חייא, אמר לו יאמר אדוני, אם שמע איך אמרו בעלי המשנה פרשה הזו, שפרשוה בעניני הנשמה. אשר אברהם ה"ס הנשמה, ושרה הגוף. אמר, אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הבא, שכך הוא התורה בלבם כמו מעיין גדול, שאע"פ שסותמים אותו, מרוב המים יפרצו ויפתחו מעינות הנובעים לכל עבר.

פסקה צה

תא שמע ר' יוסי וכו': בוא ושמע ר' יוסי, חביב אתה, אני אומר לך בפרשה הזו. לעולם אין גוף האדם נכנס אחר פטירתו בחשבון הצדיקים על יד דומה, עד שתראה לו הנשמה מכתב לסימן, שהכרובים נותנים לה בגן עדן.

אמר ר' יוסי וכו': אמר ר"י, אני שמעתי, כי הנשמה אחר שנכנסה שם לגן עדן, היא הולכת לעלות למקומה למעלה, לבינה, ולא לרדת למטה, למלכות, אבל קודם שתעלה

ותכנס למקומה, נעשית אפטרופוס הגוף על יד דומה, ומראה לו, לדומה, שהגוף ראוי לקבל שכר, ארבע מאות עולמות.

פסקה צו

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, הרי ר' אלעזר אמר, כי דומה יודע זה שהגוף ראוי לשכר ת' עולמות קודם שהגוף מראה לו, משום שמכריזים על זה בגן עדן, אבל אני כך שמעתי, שבעת שנותנים להנשמה המכתב לסימן, חוזרת אז על הגוף להכניסו בחשבון הצדיקים על ידיו של דומה, וזהו שכתוב, אך אם אתה לו שמעני נתתי כסף השדה קח ממני. מהו כסף השדה, הוא **הכוסף** והחמדה לארבע מאות עולמות שנותנים לו להגוף לרשת.

ביאור הדברים. כי נתבאר לעיל (דף ד' אות י"א ד"ה פירוש) ענין **ודומה קאים ונטיל בחושבנא** שאלו הצדיקים שזכו לקבל בחייהם אלו המוחין המושפעים על המסך שבקו אמצעי, שנאמר עליהם **קוץ קוציתא**, מקבל דומה את המסך הזה הנקרא חשבון, ומטהר עמו את גופו של צדיק אחר פטירתו ומכשירו לתחיה, ע"ש. וחולקים בזה ר' יוסי ור' חייא, ר' יוסי סבר, שקומת האור הוא עיקר המטהר את הגוף, וז"ש **אנא שמענא** וכו' **על יד דומה ומראה לו שראוי הוא לקבל שכר ארבע מאות עולמות**, דהיינו שהגוף זכה בחייו לקבל אלו המוחין הנמשכים מקו אמצעי, הנק' ת' עלמין דכסופין. ואז מקבל דומה את הגוף, ומכשירו לתחיה. ור' חייא סבר שהמסך הנק' חשבון, גם נקרא **פנקס**, הוא העיקר המטהר את הגוף, וע"כ כיון שהנשמה זכתה בו כבר היא מתחלת לישא וליתן עם דומה, בשביל הגוף. וז"ש **אבל אנא כך שמענא** וכו' **הה"ד נתתי כסף השדה וגו'**. כי נתתי פירושו שהכסף כבר מוכן, כמו שפירש"י. ורומז על המסך, כי כשיש לו מסך, כבר הקומה מוכנת לצאת עליו מאליו (כנ"ל בכמה מקומות). וסוד הקומה היוצאת על המסך ה"ס ת' עלמין דכסופין. **מהו כסף השדה, דא כסופא דעלמין ארבע מאות** וכו', אבל אין צורך לדבר עם עפרון מענין הקומה עצמה, כמ"ש ר' יוסי, כי כיון שהשיג המסך, כבר מכריזים עליו בגן עדן שהוא צדיק, וראוי לקבל את הקומה, שה"ס ת' עלמין דכסופין. וז"ש ר' חייא משום דמכרזי עלה בגנתא דעדן וכו'.

פסקה צז

רב יוסף כד וכו': ר"י כששמע פרשה זו מבוארת מבעלי הישיבה, היה אמר, מי שהוא עפר יוכל לזכות לכל זה, היינו לת' עלמין דכסופין, מי יזכה ומי יקום, זה הוא שכתוב מי יעלה בהר ה' ומי יקים במקום קדשו.

פסקה צח

אמר ר' אבא וכו': בוא וראה, מה שכתוב, וישמע אברהם אל עפרון וישקול אברהם לעפרון את הכסף וגו' זהו כוסף הגדול אחר אלו העולמות החמודים. **ארבע מאות שקל כסף**, פירושו, ארבע מאות עולמות של הנאות ותשוקות. **עובר לסוחר**, רב נחמן אמר, שיעבור כל שערי שמים וירושלים של מעלה, ואין מוחה בידו. כלומר שהזוכה לאלו המוחין ד' **ת**' עלמין דכסופין נמצא שלם בכל המדרגות של שערי שמים וירושלים של מעלה, ואין מי שיקטרג עליו שם. ומה שלא אמר גם **בירושלים של מטה**. הוא משום שסוד ארבע מאות הללו, הם חו"ב תו"מ דאורות, שהם מלובשים בכח"ב ות"ת דכלים, וחסר לו כתר דאורות משום שחסר לו מלכות מהכלים, כנודע מערך ההפכי שבין האורות לכלים. והמלכות דכלים ה"ס **ירושלים של מטה**, כי ירושלים של מעלה ה"ס בינה, וירושלים של מטה ה"ס מלכות. והיא לא תתוקן אלא בגמר התקון. ולפיכך מטרם זה אין יותר מארבע מאות שקל כסף, להורות שחסר שם כתר מאורות ומלכות מכלים, וע"כ אומר בירושלים של מעלה, ואינו אומר בירושלים של מטה. אבל עם כל זה הארתם של אלו ארבע מאות עוברת ומאירה בחלקה גם אל המלכות. וזה סוד מ"ש עובר **לסוחר**, כי המלכות נקראת **סוחר**, בסו"ה היתה כאניות סוחר וגו'. ועל ידי הארה זו העוברת אליה, נעשית מוכשרת לאט לאט לקבל שלמותה בגמר התקין.

פסקה צט

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו, דהיינו הגוף, ונמנה בכתב הממונה, עם שאר הצדיקים בחברתם, על ידי דומה שה"ס החשבון המבואר (לעיל דף ד' אות י"א ד"ה פירוש ע"ש) אמר ר' יצחק כך למדתי, כל אלו הגופים הכתובים בידיו של דומה ונפקדים על ידו, יקומו לתחיה בזמן שעתיד הקב"ה להחיות שוכני העפר. ווי להם לרשעים שאינם כתובים על ידו בכתב, שהם יאבדו בגיהנם לעולם. ועל זה נאמר, ובעת ההוא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר. (ע"כ התוספתא)

פסקה ק

רבי אלעזר וכו': רא"א, בשעה שנכנס אברהם במערה, איך נכנס. כלומר, מה היה הסבה שנכנס אל המערה. ואומר, כי היה רץ אחר אותו העגל, שכתוב בו ואל הבקר רץ אברהם וגו', ובן בקר ההוא ברח עד אותה המערה, ואברהם נכנס אחריו להמערה, וראה מה שראה.

פסקה קא

תו, בגין דאיהו וכו': עוד, סבה היתה, כי הוא היה מתפלל בכל יום ויום. והיה יוצא עד אותו השדה שהיה מעלה ריחות עליונים, וראה אור יוצא מתוך המערה, והתפלל שם. ושם דבר עמו הקב"ה. ועל כן חפץ בה, בהמערה, ותשוקתו היתה באותו מקום תמיד.

פסקה קב

ואי תימא וכו': ואם תאמר, אם כן, למה לא בקש לקנותה עד עתה. ואומר, כיון שלא היה צריך אותה, היה מפחד שלא יסתכלו אחריו, ויבינו את השתוקקותו וחשיבותה של המערה, ואז היו מרבים את המחיר, או שהיו ממאנים למכרה לו לגמרי. עתה שהיה נצרך אליה, אמר, כבר הגיעה השעה לבקש אותה.

פסקה קג

ת"ח אי עפרון וכו': בוא וראה, אם עפרון היה רואה בהמערה מה שהיה רואה בה אברהם, לא היה מוכר אותה לעולם. אלא ודאי שעפרון לא ראה בה מאומה, כי אין דבר מתגלה זולת לבעליו, ומשום זה רק לאברהם נתגלה ולא לעפרון, לאברהם נתגלה, כי שלו היתה, ולעפרון לא נתגלה, משום שלא היה לו חלק בה. וע"כ לא נגלה לעפרון מאומה בהמערה, ולא היה רואה בה אלא חשך, ועל כן מכר אותה.

פסקה קד

ומה דלא תבע וכו': וגם מה שלא בקש אברהם מתחילה שימכור לו, מכר לו, כי אברהם לא אמר אלא ויתן לי את מערת המכפלה וגו' והשדה לא הזכיר, ועפרון אמר, **השדה** נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה. והוא משום שהכל היה מאוס על עפרון, כי לא ידע מה הוא. ואפילו השדה, שבו היתה המערה, היה מאוס עליו. וע"כ מכר גם את השדה, אע"פ שלא בקשו אברהם.

פסקה קה

ותא חזי כד וכו': ובוא וראה, כשנכנס אברהם לתוך המערה בראשונה, ראה שם אור, והושלך לפניו העפר, ונתגלו לו שני קברים, בין כה וכה, עמד אדם מקברו, בצורתו, וראה את אברהם, ושחק. ובו ידע אברהם שעתיד להקבר שם.

פסקה קו

א"ל אברהם וכו': אמר לו אברהם, בבקשה ממך, האם טירה בלתי מקורה כאן. כלומר, שהיה תמה, כי במערת מכפלה, שפירושו מערה לפנים ממערה, מחויב להיות חשך גמור, והוא ראה שם אור כמו בבית פתוח מלמעלה בלי גג. קוסטרא פירושו טירה,

דהיינו ארמון או חצר. קטיר, פירושו בלתי מקורה בגג. כמ"ש (במדות פ"ב) על הכתוב חצרות קטורות, אין קטורות אלא שאינן מקורות.

א"ל קב"ה וכו': אמר לו אדם, הקב"ה הסתירני כאן, ומאותו זמן עד עתה מסתתר אני כמין הדג שבחפירה, הנקרא גילדא, שיש מין דגים הנקראים **גילדנא** דבי גילי (ברכות מד:) המסתתרים ויושבים תמיד בחפירות בתוך האשפה שבים. **קירטא**, בלשון יוני, פירושו חפירה תחת הארץ. עד שאתה באת לעולם, עתה, מכאן ואילך, כבר יש קיום לי ולעולם בשבילך. פירוש. עד שבא אברהם היה אדם והעולם, מחוסרי השלמות, ועל כן היה צריך להסתיר את עצמו שלא יתאחזו בו הקליפות. אבל כשבא אברהם לעולם, תיקן אותו, ואת העולם, ואינו צריך עוד להסתיר את עצמו. וז"ש מכאן ואילך הא קיומא לי ולעלמא בנינך.

פסקה קז

חמי מה כתיב וכו': ראה מה שכתוב, ויקם השדה והמערה אשר בו, קימה ממש היה לו להשדה, מה שלא היה לו עד עתה. כלומר, קימה הוא לשון חשיבות, כי בזה שעבר לרשות אברהם קנה השדה חשיבות, וע"כ כתוב בו ויקם.

ר' אבא אמר וכו': רא"א, ויקם השדה, ודאי פירושו, קימה ממש, שהשדה קם ונתעלה ביד אברהם, כי עד עתה לא נראה שם מאומה, ועתה ביד אברהם, מה שהיה נסתר קם ונתעלה, ואז קם הכל כמשפטו. כמו שצריך להיות.

פסקה קח

אמר ר' שמעון וכו': בשעה שאברהם נכנס במערה, והביא את שרה שמה, קמו אדם וחוה, ולא רצו להיות קבורים שמה. אמרו, המעט לנו, שאנו בבושה באותו העולם לפני הקב"ה, מחמת אותו העון שגרמנו, ועתה יהיה נוסף לנו בושה שניה, שנבוש מפני המעשים טובים שלכם.

פסקה קט

אמר אברהם וכו': הנה אני מוכן להתפלל לפני הקב"ה עליך, שלא תבוש לפניו לעולם. דהיינו שימחול לו העון לגמרי. מיד, ואחרי כן קבר אברהם את שרה אשתו. מהו ואחרי כן, שאומר הכתוב, היינו, אחר שקבל עליו אברהם דבר הזה. להתפלל על אדם, כנ"ל.

פסקה קי

אדם עאל וכו': אדם חזר ונכנס למקומו. חוה לא חזרה ונכנסה, משום שהיא גרמה לאדם לחטא, כמ"ש האשה אשר נתת עמדי וגו', והיתה מפחדת שאדם לא יקבלנה. עד שקרב אברהם, והכניסה אל אדם, וקיבלה בשביל אברהם. וזהו שכתוב ואחרי כן קבר את

שרה אשתו, לשרה לא כתוב, אלא **את** שרה והוא לרבות חוה. שאברהם החזירה אל הקבר, כנ"ל.

וכדין אתיישבו וכו': ואז נתיישבו אדם וחוה במקומם כראוי. וזהו שכתוב, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ולמדנו, באברהם, כי בהבראם אותיות באברהם, ויורה, שבשבילו נתקיימו. תולדות השמים וארץ הם אדם וחוה. כי אלה השמים וארץ לא כתוב, אלא תולדות השמים והארץ, להורות, על אדם וחוה, שאינם תולדות של אנשים, ועליהם אומר הכתוב, שנתקיימו בשביל אברהם. דהיינו כמ"ש לעיל. ומאין לנו, שנתקיימו בשביל אברהם. כי כתוב ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם. ועד שבא אברהם לא נתקיימו אדם וחוה באותו העולם. כלומר, שדורש, **ויקם** הוא קיום. **השדה והמערה אשר בו**, יורה על אדם וחוה אשר שם. **לאברהם** בשביל אברהם. הרי שאדם וחוה נתקיימו בשביל אברהם.

פסקה קיא

ר' אלעזר שאיל לאבוי וכו': ר"א שאל את אביו, אמר, מערה הזו איננה מכפלה, שהרי כתוב מערת המכפלה, ואחר כך קרא אותה הכתוב, מערת שדה המכפלה, הרי שהשדה נקרא מכפלה, ולא המערה.

פסקה קיב

א"ל הכי וכו': אמר לו ר"ש, כן קוראים אותה מערת המכפלה, כמו שאתה אומר, ויתן לי את מערת המכפלה, אבל ודאי, חייך, לא המערה היא מכפלה, ואין השדה נקרא מכפלה, אלא שדה הזה והמערה, נקראים יחד על שם מכפלה. אבל, שדה המכפלה ודאי, ולא המערה, כלומר, רק השדה נושא את השם מכפלה ולא המערה, כי המערה בשדה היא, והשדה הוא בדבר אחר, כמ"ש לפנינו.

פסקה קיג

תא חזי ירושלם וכו': בוא וראה, ירושלים, כל ארץ ישראל מקופלת תחתיה, שה"ס המלכות, והיא נמצאת למעלה ולמטה. באופן זה: יש ירושלים למעלה שהוא בינה, ויש ירושלים למטה, שהיא מלכות, כי נאחזת למעלה ונאחזת למטה. ונמצאת ירושלים של מעלה אחוזה בשני צדדים למעלה ולמטה וירושלים של מטה אחוזה בשני צדדים למעלה ולמטה. וע"כ היא כפולה. פירוש. ירושלים של מעלה היא בינה, וירושלים של מטה היא מלכות. ונודע שבסוד שיתוף מדת הרחמים בדין נכללו זה בזה, ומתוך התכללות הזה נעשו ד' בחינות, שיש בינה ומלכות בבינה, ויש בינה ומלכות במלכות. ונמצא שמדת המלכות היא כפולה, כי יש מלכות בבינה ויש מלכות במלכות.

פסקה קיד

ועל דא האי שדה וכו': ועל כן שדה הזה, הוא ממכפלה ההיא, שהיא מלכות כנ"ל, ששם הוא שורה, כעין זה שכתוב ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', שהיא המלכות. והיא כפולה למעלה ולמטה, ומשום זה כתוב שדה המכפלה, ודאי, ולא שדה כפול. כי סובב על מלכות הכפולה שנקראת שדה.

פירוש. ד' מלכיות הן, ב' מלכיות למעלה מחזה מבחינת בינה ומלכות דבינה, וב' למטה מחזה מבחינת בינה ומלכות דמלכות. וב' המלכיות שלמעלה מחזה שניהן ממותקות ונכללות זו בזו. אבל למטה מחזה רק מלכות הג' ממותקת, ומלכות הד' אינה ממותקת מבינה כלום. כנ"ל (בראשית ב' דף קצ"ג אות של"ח ד"ה גם עש"ה). וסוד המערה שנקבר בה אדה"ר, היא מסוד מלכות הרביעית הבלתי ממותקת. בסו"ה כי עפר אתה ואל עפר תשוב. אלא כיון שעשה תשובה נכללה המערה בשדה, שה"ס מלכות השלישית הממותקת. ושם נקבר.

וז"ש **חייך**, **לאו מערתא איהו מכפלה**, **ולאו שדה אקרי מכפלה** כי **המערה** היא מלכות הד' שאינה ממותקת בבינה. וע"כ אינה מכפלה בבינה. **והשדה** שהיא מלכות הג' שהיא ממותקת, עכ"ז אינה מכפלה, כי במקומה למטה מחזה אין ב' מלכיות, רק למעלה מחזה נקראת המלכות מכפלה ששם ב' מלכיות ממש הנכללות זו בזו, אחת מבינה ואחת ממלכות כנ"ל. וז"ש **ירושלים לעילא** דהיינו למעלה מחזה דנוקבא **אחידת בב' סטרין לעילא ולתתא**, דהיינו ב' מלכיות שמבחינת בינה ומלכות דבינה, **ירושלים לתתא** דהיינו למטה מחזה דנוקבא, **אחידת בב' סטרין לעילא ולתתא** שהם ב' מלכיות שמבחינת בינה ומלכות דמלכות. **ובג"כ כפלתא היא**, ומשום זה ירושלים דלעילא הוא כפלתא שיש שם ב' מלכיות ממותקות. **ועל דא האי שדה מההיא כפלתא איהו** וע"כ שדה הזה שבכאן, שהיא בחינת מלכות הג' כנ"ל נבחנת ג"כ למכפלה, משום שהמכפלה שה"ס המיתוק דבינה **ביה שריא** כי הוא ממותקת. ובג"כ שדה המכפלה ודאי, ולא שדה כפול. כי אם השדה עצמו היה כפול היה צריך לומר שדה כפול לשון זכר. אלא כיון שהוא עצמו אינה מכפלה, אלא שממשכת המכפלה מן ב' המלכיות שלמעלה מחזה, ע"כ כתוב מכפלה על שם המלכות שלמעלה מחזה.

פסקה קטו

תו רזא דמלה וכו': עוד, סוד הדבר הוא שדה המכפלה ודאי. מי הוא מכפלה, היינו **ה'** שבשם הקדוש, שהיא מכפלה, שיש ב' ההין בשם הויה, ושתיהן נמצאים בו כאחת. כלומר שנכללין זו בזו בסוד השיתוף דמדת הרחמים בדין כנודע ובשבילה אומר הכתוב

בדרך העלם **ה'** מכפלה, שאין בהשם הקדוש הוי"ה אות אחר שתהיה כפולה, חוץ ממנה. כלומר, המלה **המכפלה** עם **ה'** הידיעה, רומז לה' מכפלה, דהיינו לה"ת דהויה, שה"ס מלכות הממותקת בבינה, שהיא **ה'** ראשונה דהויה, כנ"ל בדבור הסמוך באורך, ואין כאן חידוש דברים אלא שמרחיב הביאור.

פסקה קטז

ואע"ג דמערתא וכו': ואף על פי שמערה כפולה היתה ודאי, שהיא מערה לפנים ממערה, אבל, על שם אחר, נקראת מערת שדה המכפלה,כמו שאמרנו דהיינו על שם המיתוק של מלכות בבינה ולא על מה שהמערה היתה מכופלת. ואברהם ידע זה, וכשאמר לבני חת העלים הדבר, ואמר ויתן לי **מערת המכפלה**, דהיינו על שם, שהמערה היתה כפולה, ולא אמר שדה המכפלה על שם המיתוק דבינה. אבל התורה אינה קורא אותה, אלא **מערת שדה המכפלה**, כראוי להיות, דהיינו על שם המיתוק של המלכות בבינה, שהיא שורה רק בשדה, ולא במערה כנ"ל.

פסקה קיז

וקב"ה עבד וכו': והקב"ה עושה הכל, שיהיה נמצא בעולם הזה, שהיא מלכות, כעין שנמצא למעלה, בבינה. ושיתדבקו זה בזה, שיהיה כבודו למעלה ולמטה. אשרי חלקם של הצדיקים, שהקב"ה חפץ בהם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה קיח

ואברהם זקן בא בימים וגו': ר' יהודה פתח, אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך. מקרא זה נתבאר אבל אשרי האיש שדרכיו רצוים לפני הקב"ה, והוא חפץ בו לקרבו אליו.

פסקה קיט

ת"ח אברהם וכו': בוא וראה. אברהם נתקרב אל הקב"ה. וכל ימיו היה תשוקתו בזה, שיתקרב אליו, ולא נתקרב אברהם ביום אחד או בפעם אחת, אלא מעשיו הטובים הקריבו אותו בכל יום ויום ממדרגה למדרגה, עד שנתעלה במדרגתו.

פסקה קכ

כד הוה סיב וכו': כשהיה זקן, ונכנס במדרגות העליונות כראוי, שכתוב ואברהם זקן, אז בא בימים, דהיינו בימים אלו העליונים, בימים אלו הידועים בסוד האמונה. וה' ברך את אברהם בכל. היינו יסוד דאו"א עלאין הנקרא **כל**, שמשם יוצאות כל הברכות וכל טוב. כי שפעו אינו נפסק לעולם.

פסקה קכא
זכאין אינון וכו': אשריהם לבעלי תשובה שבשעה אחת, ביום אחד, ברגע אחד, הם קרבים אל הקב"ה, מה שלא היה כן אפילו לצדיקים גמורים, שהם נתקרבו אל הקב"ה בכמה שנים. אברהם לא נכנס באלו הימים העליונים, עד שהיה זקן, כמו שנתבאר, וכן דוד, שכתוב והמלך דוד זקן בא בימים, אבל בעל תשובה, מיד נכנס ומתדבק בהקב"ה.

פסקה קכב
ר' יוסי אמר וכו': רי"א, למדנו, במקום שבעלי תשובה עומדים בו, באותו העולם, אין לצדיקים גמורים רשות לעמוד בו. משום שהם קרובים אל המלך יותר מכולם, והם מושכים השפע מלמעלה עם יותר כונת הלב, ועם כח גדול ביותר, להתקרב אל המלך.

פסקה קכג
ת"ח כמה אתרין וכו': בוא וראה. כמה מקומות מתוקנים יש לו להקב"ה בעולם ההוא, ובכולם יש בתי דירה לצדיקים, לכל אחד ואחד לפי מדרגתו כראוי לו.

פסקה קכד
כתיב, אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך: היינו אותם אשר הקב"ה קרבם אליו, שאלו הנשמות עולות ממטה למעלה להתאחד בנחלתם שנתתקן להם. **ישכון חצריך**, פירושו, מקומות ומדרגות שהם לחוץ מהיכל. ומי הם. הוא כמו שאתה אומר, ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. וזה הוא מדרגה ידועה בין קדושים העליונים.

פסקה קכה
ומאן דזכאין וכו': וכל הזוכים למדרגה זו, הם שליחי רבון העולם, כמו המלאכים, כי מהלכים, פירושו שליחים, ועושים שליחות תמיד, בחפץ רבונם, משום שאלו הם תמיד בקדושה, ולא נטמאו.

פסקה קכו
כגוונא דא וכו': כעין זה, מי שנטמא בעולם הזה, מושך על עצמו רוח הטומאה, וכשנשמתו יוצאת ממנו, מטמאים אותו, הס"א, ודירתו בין אלו הטמאים, ואלו הם מזיקי העולם. כי כמו שאדם ממשיך על עצמו בעולם הזה, כן הוא דירתו וכן נמשך בעולם הנצחי.

פסקה קכז
ת"ח מאן דאתקדש וכו': בוא וראה, כל המקדש עצמו, ושומר עצמו בעולם הזה שלא יטמא, דירתו בעולם ההוא, בין קדושים העליונים, ועושים שליחות של הקב"ה תמיד,

והם עומדים בחצר. כמו שאתה אומר, את חצר המשכן. ועליהם כתוב אשרי וגו' ישכון חצריך.

פסקה קכח

ואית אחרנין וכו': ויש אחרים שהם יותר בפנימיות, שאינם בחצר אלא בבית, כמו שאתה אומר, נשבעה בטוב ביתך. אמר דוד נשבעה בטוב ביתך, ושואל, כיון דאמר ישכון חצריך, אמאי כתיב, נשבעה בטוב ביתך, ישבע בטוב ביתך צריך לומר, כמ"ש ישכון חצריך. אלא הרי למדנו, שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. וע"כ אמר, כמדבר בעדו, נשבעה בטוב ביתך שכונתו היה על עצמו ועל שאר המלכים, שיש להם ישיבה בעזרה, שה"ס ביתך, דהיינו בית המקדש.

פסקה קכט

ואית אתר וכו': ויש מקום לחסידים העליונים הנכנסים עוד יותר בפנימיות, דהיינו לבחינת היכל. ומי הם. הם כמו שכתוב והחונים לפני המשכן קדמה וגו'. ועליהם נאמר, קדוש היכלך. וכמה מדורים על מדורים ואורות על אורות, נבדלים זה מזה בעולם ההוא וכל אחד ואחד מתביש מאורו של חברו. כי כמו שהמעשים טובים נבדלים בין איש לחבירו בעולם הזה, כן מקומות הדירה והאורות שלהם נבדלים בעולם ההוא.

פסקה קל

ות"ח הא אתמר וכו': ובוא וראה, הרי למדנו, שאפילו בעולם הזה, כשהאדם ישן על מטתו, והנשמות יוצאות מהגוף, וצריכות לשוטט בעולם, לא כל נשמה ונשמה משוטטת ועולה, לראות בכבוד סבר פנים של עתיק יומין, אלא כפי מה שנמשך תמיד, וכפי מעשיו, כן נשמתו עולה.

פסקה קלא

אי אסתאב וכו': אם נטמא, כשהוא ישן, והנשמה יצאה ממנו, כל רוחות הטומאה אוחזים בה, והיא מתדבקת בהם, באלו מדרגות התחתונות המשוטטות בעולם, והם מודיעים לה דברים הקרובים לבא בעולם. ממה ששמעו מאחורי הפרגוד. ולפעמים הם מודיעים לה דברי שקר, ומצחקים בה. וכבר בארוהו.

פסקה קלב

ואי זכי ב"נ וכו': ואם האדם זכה, כשהוא ישן ונשמתו עולה, הולכת ומשוטטת ובוקעת לה דרך, בין רוחות הטומאה, וכולם מכריזים ואומרים פנו מקום, פנו, אין זה מן הצד שלנו, והיא עולה ובאה בין אלו הקדושים והם מודיעים לה דבר אמת אחד.

פסקה קלג

וכד נחתא וכו': וכשיורדת, כל אלו מחנות המעורבבות, כלומר מלאכים כאלו, שקדושה וחול וטומאה משמשים בהם בערבוביא, רוצים להתקרב אל הנשמה, לדעת אותו הדבר אמת ששמעה, והמה מודיעים לה דברים אחרים. ואותו הדבר שלקחה מן הקדושים, בין הדברים שלקחה ממחנות המעורבבות, דומה עליה, כמו תבואה המעורבת תוך קש ותבן. וזה הוא הזוכה ביותר בעוד שהוא בחיים, והנשמה עוד נמצאת בעולם הזה. **חבילין** פירושו מחנות, מלשון חבל נביאים. (שמואל א' י') טריקין, פירושו עירוב דברים, מלשון ולטרוקינהו בהדי הדדי, (שבת ק"י) שלא טרקו (ב"ק קט"ו).

פסקה קלד

כגוונא דא כד וכו': כעין זה הוא כשהנשמות יוצאות מהגוף מעולם הזה, דהיינו אחר הפטירה, הם מבקשים לעלות, וכמה שומרי הפתח, ומחנות מזיקים נמצאים, אם הם מן הצד שלהם, כולם אוחזים באלו הנפשות ומוסרים אותן ביד דומה להכניסם בגיהנם.

פסקה קלה

ולבתר סלקן וכו': ואחר כך עולות מגיהנם, ואוחזות בהם, והם לוקחים אותן ומכריזים עליהן: אלו הן שעברו על מצות רבונן, וכן משוטטים עמהן בכל העולם. ואחר כך מחזירים אותן לגיהנם, וכן, עושים עמהן, דהיינו שמוציאים אותן מגיהנם ומכריזים וכו', ואח"כ שוב מחזירים אותן וחוזר חלילה, עד שנים עשר חדשים. לאחר שנים עשר חודש הן משתככות, ובאות במקום הראוי להם. אבל אלו הנשמות הזוכות, עולות למעלה כמו שביארנו, וזוכות במקומותיהן.

פסקה קלו

ת"ח זכאין וכו': בוא וראה, אשריהם הצדיקים, שנצפן להם הרבה טוב לעולם ההוא, ואין מקום פנימי כל כך לכל אלו הצדיקים כמו אותם היודעים סוד רבונם, ויודעים להדבק בו בכל יום. על אלו כתוב, עין לא ראתה וכו'.

פסקה קלז

מאי למחכה לו וכו': שואל למחכה לו מה פירושו. ואומר, הוא כמו שאתה אומר, חכה את איוב בדברים, ואלו הם הדוחקים להבין דבר חכמה, **ומחכים** לה להבין ברורו של הדבר, ולדעת את רבונם, אלו הם שרבונם משתבח בהם בכל יום, אלו הם הבאים בין עליונים הקדושים, ואלו נכנסים בכל שערים העליונים, ואין מי שימחה בידיהם. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה קלח

ת"ח אברהם וכו': בוא וראה, אברהם נכנס לדעת ולהתדבק ברבונו כראוי אחר שהקדים מעשים טובים מתחלה, וזכה באלו ימים העליונים ונתברך מן המקום שכל הברכות יוצאות משם, שכתוב, וה' ברך את אברהם בכל. מהו **בכל**, הוא מקום הנהר שמימיו אינם פוסקים לעולם. דהיינו יסוד דאו"א עלאין שזווגם לא פסיק לעלמין.

פסקה קלט

א"ר חייא ת"ח וכו': אר"ח, בוא וראה, כי אברהם לא רצה להתערב בנשי העולם, ולהתדבק בעמים האחרים עובדי ע"ז, משום שנשיהם של עמים האחרים עובדי ע"ז, הם מטמאים לבעליהן, ולאלו המתדבקים בהן. כי כשאברהם ידע חכמה, ידע העיקר והשורש ומאיזה מקום, יוצאים ומשוטטים רוחות הטומאה בעולם. ועל כן השביע את עבדו, שלא יקח אשה לבנו מעמים האחרים.

פסקה קמ

ואברהם זקן וגו': **מתניתין**: אמר ר' אלעזר על כל פנים כך הוא, שמשנה זו יפה היא, שלמדנו, שאותו שכתוב בו, והנה אופן אחד וגו', נעשה נשמה. כמו שנאמר באותה משנה ראשונה. כלומר, אע"פ שאופן בכל מקום הוא שם הנפש, מכל מקום אומרת המשנה, שהשם אופן שבכתוב זה חזר ונעשה נשמה, ואומר, שאין קושיא, ויפה היא, ולא פירש למה.

פסקה קמא

אמר ליה ר' אבא וכו': א"ל ר"א, יאמר לנו אדוני, מאותו המשנה, מה היא. אמר לו, כך נתבאר במשנה, שסו"ה אופן א' בארץ נעשה נשמה, בפרשה שלו, בי"ג מדת הרחמים. אבל בפרשה זו שבכאן, יש לנו לבאר. פתח ואמר אחת היא יונתי תמתי אחת היא וגו' שמקרא זה רומז על הנשמה, אמר ר' אלעזר מה היא שכאן בשיר השירים אנו קוראים הנשמה בלשון נקבה, דהיינו יונתי תמתי וגו', ושם בתורה קוראים לה בלשון זכר, דהיינו אברהם.

פסקה קמב

אלא אמר ר' אלעזר וכו': אלא אר"א, כאן בהתורה נקרא הנשמה בלשון זכר, כלפי הגוף, מפני שהגוף בערך הנשמה הוא כערך אשה כלפי זכר. וכן הנשמה כלפי מדרגה עליונה ממנה, היא כנקבה בפני הזכר וכל אחד יורש מעלתו, לפי הענין. וע"כ בשיר השירים, כשהמלך ששלום שלו, מדבר על הנשמה, שהוא מדרגה עליונה ממנה, ע"כ נחשבת

לו כמו נקבה, וקורא אותה בלשון נקבה יונתי תמתי וכו'. אבל בתורה, המדובר הוא בנשמה לפי עצמה. ע"כ קורא אותה בלשון זכר, אברהם.

פסקה קמג

תנן התם בארבעה פעמים בשעה וכו', **ושמנה וארבעים טפות מנטף בכל יום**. פירוש. כי י"ב שעות הם ביום, וד' פעמים מנטף בכל שעה, ד"פ י"ב הרי מ"ח טפות. מכאן עד אות קמ"ז א"צ ביאור.

פסקה קמז

ומשנגזרה גזרה שאבדה חכמת מצרים היה זה מטעם. כי **נטל קב"ה אותם טפין וכו'**: ומשנטלו אלו הטפות שלא יצאו מהגן אבדה החכמה ממצרים.

פסקה קמח

ומאותו הרוח שהיה יוצא מעדן המצו וכו': המצו, הוא מלשון הכתוב, מי מלא ימצו למו (תהלים ע"ג), דהיינו מציצה וסחיטה. עד אות קנ"ב א"צ ביאור.

פסקה קנב

ר' אבא סבא וכו': שלמדנו במשנה ראשונה, כיון שהנשמה היא בתשלומה במקום העליון, אינה חוזרת עוד לגוף, אלא שנשמות אחרות נבראות ויוצאות ממנה, והיא נשארת במצבה. וכו' עד אות קנ"ד א"צ פירוש.

פסקה קנד

ואברהם זקן בא בימים: רבי בו אמר ר' יוחנן, באותו העולם שהוא ימים דהיינו אור, ולא בעולם הזה שהוא לילה. פירוש. **בא בימים** היינו ספירות העליונות שבעולם העליון שהם אורות, ונקראים ימים. אמר ר' יעקב, **בא בימים**, פירושו שבא באותם העולמות שהם נבחנים לימים, מטעם אותם ההנאות והכסופין שהוא נוחל. ואינו חולק על ר' יוחנן אלא מבאר יותר.

וה' ברך את אברהם בכל: **בכל**, היינו באותו המשרה, דהיינו השררה, שנתן לו הקב"ה משמו, שהוא אות ה' שבו נברא העולם.

פסקה קנה

ותניא אר"י וכו': אר"י, מטטרון שר הפנים, שהוא נער עבד מרבו האדון המושל עליו, הוא ממונה על הנשמה, להשפיע לה בכל יום מאותו אור שנצטוה להשפיע לה. והוא עתיד לקבל חשבון בכתב מבית הקברות, מיד דומה, מכל גוף וגוף, ולהראותו לפני אדונו. כמ"ש לעיל (דף ד' ד"ה כלהו ע"ש) והוא עתיד לעשות אותו העצם **לוז** שאור, לבנין

הגוף, תחת הארץ ולתקן את הגוף ולהחיותו בשלמות הראוי אל גוף בלא נשמה, והקב"ה ישלח אח"כ הנשמה למקומה בגוף. והיינו אחר שבא לארץ ישראל כמ"ש לפנינו.
וצריכים להבין היטב כאן, ענין העצם הנשאר בהקבר ואינו נרקב, אשר אומר כאן, שהמלאך מטטרון עושה אותו שאור לבנין הגוף. והנה חז"ל אמרו (מדה"נ תולדות נ"א.) שהעצם הזה נקרא לוז, ואינו נהנה ממאכל ומשקה, שהאדם אוכל ושותה, ועל כן אינו נרקב בקבר כשאר עצמות. וממנו חוזר ונבנה גוף האדם כשעומד לתחיית המתים. ויש להבין, למה נקרא לוז, ולמה אינו אוכל ושותה, ואינו נרקב בקבר, ומה יחוסו, שרק ממנו יבנה הגוף לעת התחיה.
וכבר נתבאר שאלו המוחין מקבל בחייו, מסוד קו אמצעי, הם הגורמים לו להרקב בקבר, (כנ"ל דף ד' ד"ה פירוש) ובכדי שתבין זה היטב, אביא לך מענין יעקב ועשו. כי יעקב ה"ס קו אמצעי, ועשו ה"ס קו שמאל שאינו כלול מימין. וכתוב ויזד יעקב נזיד וגו' דהיינו המוחין הנמשכים מקו אמצעי שנקרא יעקב, ויבא עשו מן השדה והוא עיף וגו' ויאמר הלעיטני נא מן האדם האדם הזה וגו'. שרצה שקו האמצעי ישפיע לו המוחין שלו, אשר קו שמאל כלול בהם בימין, שמשם החיים כנודע. אבל יעקב אמר לו מכרה כיום בכורתך לי וגו'. כי נודע שהמוחין דחכמה נמשכים בקו שמאל, שה"ס בכרה וגדלות, וע"כ אינו רוצה להכלל בימין שהוא אור חסדים הקטן הרבה ממנו, אבל התחתונים אינם יכולים לקבל הארת השמאל מטרם התלבשותו בחסדים מקו ימין. וז"ס שעשו היה עיף, וז"ס שאמר הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה. וע"כ מכר לו הבכרה, וכן ויבז את הבכרה מחמת שהיה מוכרח לקבל מיעקב המוחין מהתכללות הימין. והנך מוצא שעם קבלת עשו את המוחין דקו אמצעי בטל את הבכרה שלו, שהוא הארת החכמה משמאל בלי ימין, ולא עוד אלא שביזה אותה. כי גילה דעתו שמהארת השמאל בא רק מות, כמ"ש הנה אנכי הולך למות וגו', ומהארת קו אמצעי באים החיים. וכעין זה תקיש אל גוף האדם, כי כל גוף נפל תחת שליטת ס"מ, שרו של עשו, בעת החטא דעץ הדעת, שמשם נגזר המיתה על הגוף, ושליטה זו ה"ס הזוהמא דחויא, שאינה סרה מגוף מטרם שנרקב בקבר. ועל כן הצדיקים מטהרים את גופם הבא מכח השמאל עד שראוי לקבל את המוחין מקו האמצעי. ועם קבלת המוחין נמצא הגוף, שמבזה את הבכרה שלו כמו עשו. ורושם מביזוי הזה נשאר בגוף גם לאחר מיתה, עד שגורם לו רקבון, שפירושו, ביטול גמור של כל כח הקבלה שלו, עד שלא נשאר זכר ממנו, והבן היטב.
אמנם לפי"ז קשה, איך אפשר עוד שיקום לתחיית המתים. כיון שכבר נרקב. והענין הוא כמו שיש בקו שמאל ג"ר וו"ק, כן בגוף, שהוא המקבל ממנו, יש ג"כ ג"ר וו"ק. וכן בעשו

היה ג"ר וו"ק, דהיינו כלי לקבלת ג"ר וכלי לקבלת ו"ק. ונתבאר שהמוחין דקו אמצעי שקבל עשו, גרם לו לבזות את הבכרה, וכן גורמים לכל גוף שירקב בעפר, אמנם המוחין הבאים מקו אמצעי אינם אלא ו"ק דג"ר, ואין בהם כלום מג"ר דג"ר כנודע, ונמצא שרק הו"ק של עשו ביזו את הבכרה, כי נתגלה על ידם שמקו שמאל בא המות ומקו אמצעי החיים. כנ"ל, אבל הג"ר של עשו, שלא קבלו כלום מהמוחין דיעקב, להיותם רק ו"ק דג"ר, א"כ נשארו תחת שליטת השמאל, ולא בזו כלל את הבכרה, כי בין כך ובין כך מתו, כי קו אמצעי לא היה לו מה ליתן להם, ועל דרך זה הגופים של כל אדם, אשר מסבת המוחין שמקבלים בחיים הם נרקבים בקבר, זהו דוקא לבחינת הכלים דו"ק של הגוף, שהם הנהנים מקו אמצעי, משא"כ הכלים דג"ר של הגוף, שלא נהנו מעולם מאלו המוחין דקו אמצעי, הם אינם נרקבים בקבר, כמ"ש בג"ר דעשו, כיון שלא נהנו ע"כ לא בזו, וז"ס שאמרו ז"ל שיש עצם שאינו נרקב בקבר, דהיינו חלק הגוף המיוחס לקבלת ג"ר דג"ר, שהוא אינו נהנה ממאכל ומשתה, שה"ס המוחין הבאים מקו אמצעי, וע"כ אינו נרקב, כמבואר, וע"כ יבנה הגוף ממנו לתחיית המיתים.

והטעם שנקרא לוז, הוא בסו"ה ויקרא את שם המקום ההוא בית אל ואולם לוז שם העיר לראשונה (בראשית כ"ח) פירוש הדברים, כי כל דבר יש להבחין בג' הבחנות, שהם עולם שנה ונפש, כמבואר בספר יצירה. וענין הארת השמאל בלי ימין, בבחינת **עולם**, היתה העיר **לוז**, ועל כן היתה נקראת לוז, שהוא מלשון הכתוב תועבת ה' נלוז, (משלי ג' ל"ב) וכן ונלוזים במעגלותם. (משלי ב' י"ד). ויעקב שה"ס קו אמצעי תקן את העיר, והשרה בה האלקיות וע"כ קרא שמה בית אל. אשר לפני זה היה שמה לוז. אמנם כפי שנתבאר שקו האמצעי אינו יכול לתקן רק את בחינת הו"ק דג"ר, אבל לא את הג"ר דג"ר, נמצא שלא כל העיר **לוז** קבלה את תיקונה, להיות נקראת **בית אל** אלא רק בחינת הו"ק של עיר הזאת קבלה תיקונה ונעשית **בית אל**, אבל הג"ר דג"ר מבחינת העיר, נשאר בה השם הראשון **לוז**, כי יעקב לא היה יכול לתקן אותה, וזהו מבחינת **עולם**. וכן מבחינת **נפש**, נבחן כל גוף כמו העיר לוז, אשר הצדיקים הזוכים לקבל המוחין דקו אמצעי וגופם זוכה להשראת השכינה, אז נקרא גופם **בית אל**, תחת השם הקודם **לוז**, אמנם בחינת ג"ר של הגוף שלהם, שאין להם מה לקבל מקו אמצעי כנ"ל, לא נתקנו כלום ואינם נקראים **בית אל**, אלא נשארו בשם הקודם **לוז**, הרי שעצם הזה המיוחס לג"ר דג"ר נקרא לוז, דהיינו שנשאר בזוהמתו ואינו ראוי לשום תקון במשך שתא אלפי שני, כי המוחין דקו אמצעי אינם מפרנסים אותו.

וזה שאמרו ז"ל, עתיד הקב"ה להחיות המתים במומם, שלא יאמרו אחר הוא. וכבר נתבאר זה בהקדמתי לזהר אות כ"ח, ועם הנתבאר מובן שסוד העצם **לוז** ה"ס המום שבגוף, שאינו יכול להרפא בשתא אלפי שני, בסו"ה מעות לא יכול להתקן וחסרון לא יוכל להמנות. וממנו יעמוד הגוף לתחיית המתים, כדי שלא יאמרו אחר הוא מצורתו שבא"ס ברוך הוא. כמו שביארתי בהקדמה אות כ"ח עש"ה, ואין להכפיל דברים. והנה נתבאר היטב, למה נקרא לוז, ולמה אינו אוכל ושותה, ולמה אינו נרקב בקבר, ולמה דוקא ממנו יעמוד הגוף לתחיית המתים. וזכור הדברים,כי הם המפתח לכל המאמר שלפנינו.

פסקה קנו

אמר ר' יצחק וכו': אר"י באותה שעה מה כתוב, ויאמר אברהם אל עבדו וגו': מהו אל עבדו. אם בחכמה זו נסתכל, דהיינו בנוגע לתחיית המתים, מהו הפירוש אל עבדו. כי אברהם ה"ס הנשמה כמ"ש לעיל (דף מ"ב אות קמ"א) וא"כ, ויאמר אברהם אל עבדו היא העבד של הנשמה, והיכן מצינו שיש עבד לנשמה. אמר רבי נהוראי, לא נסתכל אלא במה שאמר **עבדו**, ולא נייחס אותו אל אברהם כמשמעות הכתוב אלא הפירוש הוא עבדו של מקום, הקרוב לעבודתו. ומי הוא, הוא מטטרון, כמו שאמרנו, שהוא עתיד ליפות הגוף בקבר.

פסקה קנז

הה"ד ויאמר אברהם אל עבדו: זהו מטטרון, עבדו של מקום. **זקן ביתו**, להיותו תחלת בריותיו של מקום. **המושל בכל אשר לו**, פירושו שנתן לו הקב"ה ממשלה על כל צבאותיו. דהיינו על כל מלאכי מעלה.

פסקה קנח

ותנא אר"ש וכו': ולמדנו, אמר ר' שמעון אמר ר' יוסי אמר רב, כל צבאותיו של אותו עבד, נוטלים אור ונהנין מזיו הנשמה, שלמדנו אור הנשמה גדול מאור הכסא דהיינו כסא הכבוד. והמלאכים נוטלים אורם מהכסא, הרי שאור הנשמה גדול מאור הכסא. ומקשה, והרי מהכסא נטלה הנשמה, ובהכרח שהמקבל הוא קטן מהמשפיע. ומתרץ אלא זה לפי הראוי לו וזה לפי הראוי לו.

והדברים עמוקים מאד, ואבארם משורשם. כי שורשם, של אדם היושב על הכסא והכסא, ה"ס או"א וישסו"ת. אשר ישסו"ת ה"ס הכסא וסוד שמאל. ואו"א ה"ס האדם היושב על הכסא וסוד הימין. ומהם נמשכים ז"א ונוקביה, שז"א ה"ס אדם היושב על הכסא, והנוקבא ה"ס הכסא. ומהם נמשכים הנשמות, ומט"ט וסיעתו. שהנשמות באים

מסוד אדם היושב על הכסא. ומטטרון וסיעתו באים מסוד הכסא, ונודע שהתחתונים צריכים להארת חכמה וכל זמן שאין להם הארת חכמה אע"פ שמקבלים אור החסדים מז"א ומאו"א עלאין עדיין הם בבחינת ו"ק בלי ראש, עד שמקבלים ג"כ הארת החכמה, הנמשכת מהכסא ומהנוקבא ומישסו"ת שאז קונים ג"ר. ונמצא שהנשמה מטרם שמקבלת אור הכסא, הוא בבחינת ו"ק בלי ראש דהיינו ו"ק דו"ק, והיא קטנה מאור הכסא שהוא ג"ר דו"ק, אבל אחר שמקבלת הארת החכמה מאור הכסא נעשית גדולה הרבה מאור הכסא, כי אור הכסא נמשכת מהנוקבא ומישסו"ת, והוא בחינת ג"ר דו"ק, ואור הנשמה נמשכת מז"א ואו"א, והוא בחינת ג"ר ממש.

וזהו שמקשה איך תאמר שאור הנשמה גדול מהכסא, **והא מהכסא נטלה הנשמה**, שהיא קטנה מהכסא. כי הנשמה מטרם שמקבלת מהכסא, היא ו"ק דו"ק, והכסא הוא ג"ר דו"ק. וע"כ היא מקבלת מהכסא. ומתרץ **אלא זה לפי הראוי לו וזה לפי הראוי לו**. כלומר שהם שני אורות משונים זה מזה. כי הנשמה היא אור חסדים בעצם והכסא הוא הארת החכמה בעצם, וע"כ כשהנשמה צריכה להארת חכמה מחויבת לקבל מהכסא, אע"פ שמשורשה הנשמה גדולה מאור הכסא. **ר"נ אמר גדול מאור הכסא ממש**, **דכתיב דמות כמראה אדם עליו מלמעלה**. **מאי עליו**. **על זהרו**. כי **עליו** ברוחניות, שאינו תופס זמן ומקום, הוא בהכרח רק בחינת מעלה בלבד. הרי שאור הנשמה גדול מאור הכסא, להיותה משורשה בסוד אדם היושב על הכסא כנ"ל.

פסקה קנט

וכשהוא הולך וכו': וכשהולך לעשות שליחותו של הקב"ה, כל צבאותיו והמרכבה שלו נזונים מאותו הזהר, של הנשמה, דהיינו מאור החסדים מסוד האדם היושב על הכסא הנמשך מז"א המקבל מאו"א עלאין כנ"ל, וזה הוא שהנשמה אומרת לו **שים נא ידך**, כלומר סיעתך, דהיינו הצבאות של מטטרון, **תחת** ירכי, זהו אור הנשפע מן הנשמה, כי **ירכי** פירושו נה"י, שזהו מעלת הנשמה עליהם, שיש לה נה"י דכלים וג"ר דאורות, וע"כ אמרה לו, שים נא ידך תחת ירכי, שיקבל אור הג"ר הנכלל בנה"י שלה. שאור זה ה"ס השבועה שהשביעה אותו.

פסקה קס

אמר ר' יהודה ברבי שלום וכו': אריב"ש, כך קבלנו, בשעה שזה הולך בשליחותו של מקום, הקב"ה מניע כל צבאותיו של מעלה באות אחת משמו, דהיינו בי' של הויה, שה"ס או"א, שהוא שורש אור הנשמה כנ"ל בסמוך. אמר רב הונא כך, ירכ"י בגימטריא **רם**, כלומר, הנשמה אומרת, שים נא **ידך**, סיעתך, תחת מעלתו של **רם** ונשא, המושל

על הכל. שזה רומז לבחינת עתיק המאיר באו"א שהם אות י' הנ"ל. ולאחר שהנשמה צותה סיעת עליונים, דהיינו אור או"א עלאין, תחת ידו, אמרה לו, אני משביעך שבועה גדולה בו.

פסקה קסא

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, כתוב אלקי השמים ואלקי הארץ, כיון שכבר אמר בה', דהיינו אני משביעך בה', למה נאמר עוד אלקי השמים וגו'. הקשה לר' יהודה שאמר, שבשעה שהולך וכו' מניע כל צבאותיו באות אחת משמו, שה"ס י' דהיינו אור החסדים דאו"א עלאין כנ"ל, והקשה לו, לפי זה, למה אמר בלשון השבועה, אלקי השמים ואלקי הארץ, ששמים ה"ס ז"א הנמשך מאו"א עלאין, והארץ ה"ס הנוקבא הממשכת מישסו"ת כנ"ל והיה מספיק להשביעו בה' לבד.

אמר רבי יהודה וכו': והשיב לו ר"י, שע"כ נאמר אלקי השמים ואלקי הארץ, להורות שהוא אדון על הכל בבת אחת, וברגע אחד הוא מניע לכל, וכלם כאין נגדו. כלומר, שמשיב, דע"כ הזכיר שמים וארץ בלשון השבועה, שה"ס האור של אות הי', להורות, שאור זה מושל על כל המדרגות, וכולם כאין נגדו. ר' יצחק אומר, על שתים אותיות משמו מניע כל צבאותיו בעת שמטטרון הולך בשליחותו. להורות, שהוא הכל ואין אחר בלתו. פירוש. כי ר' יצחק חולק על ר' יהודה, שאמר לעיל שכשהוא הולך וכו' מניע וכו' באות אחת משמו, דהיינו רק באור הימין מאו"א שה"ס י' דהויה, ועל זה הקשה לו מלשון השבועה שאמר, **אלקי השמים**, שאורו ה"ס או"א, **ואלקי הארץ** שאורו ה"ס ישסו"ת, שה"ס שמאל. ומוכיח ר' יצחק מזה שבשעה שמט"ט הולך בשליחות הקב"ה מניע כל צבאותיו בב' אותיות משמו, שה"ס **י"ה** מהוי"ה. אשר **י'** ה"ס אור או"א עלאין, ו **ה'** ה"ס אור ישסו"ת. דהיינו גם בהארת החכמה הנמשכת מישסו"ת. אשר הארת החכמה מבער הקליפות והכל רואים שהוא הכל ואין אחר בלתו.

פסקה קסב

ואשביעך בה' אלקי השמים וגו': אמר רב הונא, אם הייתי עם בעלי הברייתא בשעה שגילו סוד הכתוב הזה, לא הייתי נפרש מהם כך, בלי שאדע הכל, כי אני רואה עמקות גדולה בפיהם, כי גלו, ואעפ"כ אינם מובנים לכל איש.

ת"ח שבועת קיימא דא וכו': בוא וראה, שבועת הברית הזאת, משבעת הנשמה, שכתוב אשר לא תקח אשה לבני. כי אברהם רומז על הנשמה כנ"ל (באות מ"ח).

פסקה קסג

אמר ר' יצחק וכו': מכאן נשמע, שהנשמה אמרה למטטרון, כיון שאתה הולך בשליחות הזו, דהיינו להחיות המתים, לא תקח אשה לבני, כלומר, שלא תקח גוף לבני, כי הגוף בערך הנשמה נקרא אשה ולכנס בגוף אחר, בגוף זר, בגוף שאינו ראוי לו, אלא בגוף ההוא ממש שהוא שלי, בההוא ממש שיצאתי ממנו, וזהו שכתוב כי אם אל ארצי ואל מולדתי תלך. פירוש. כמ"ש לעיל (בדף מ"ז ד"ה וזה וכמ"ש בהקדמתי להזהר דף י' אות כ"ח), בביאור דחז"ל,, עתידים המתים להחיות במומם שלא יאמרו אחר הוא, שהפירוש הוא שיהיה באותה הצורה כמו בהתכללות בא"ס ב"ה, עש"ה לכן משבעת הנשמה למטטרון, **אל ארצי ואל מולדתי תלך**, דהיינו לגוף שלי, שנשאר בסוד עצם לוז, שה"ס הגוף שיצאתי ממנו, והוא הראוי לתחיית המתים (כנ"ל דף מ"ו ד"ה וצריכים ע"ש) ואחר שיתרפא ממומו, ראוי להתלבשות הנשמה לנצחיות. (כמ"ש בהקדמתי הנ"ל. עש"ה, כי אין להכפיל דברים.)

פסקה קסד

אמר ר' יוסי וכו': מהו ולקחת אשה לבני ליצחק, אם הכוונה להתלבשות הנשמה היה צריך לומר לאברהם. אמר ר' יצחק, אותו הגוף שנצטער עמי באותו העולם, ולא היה לו הנאה וכסוף בו מפני יראת קונו. דהיינו עצם לוז שאינה נהנה ממאכל ומשתה בעוה"ז (כנ"ל דף מ"ו ד"ה וצריכים) אותו הגוף ממש תקח לצחק עמו, בשמחה הזו של הצדיקים, לצחק עמו בשמחת הקב"ה, לצחק עמו, משום שעתה, בזמן תחיית המתים, עת שחוק בעולם. וזהו שכתוב, אז ימלא שחוק פינו.

פסקה קסה

א"ר יהודה ב"ר יצחק וכו': אר"י בר"י, בוא ושמע, אין מלאך אחד עושה רק שליחות אחת ולא שתי שליחות בבת אחת. פירוש. כי יש כאן ב' שליחיות א) להחיות הגוף בקברו ב) להעלותו לארץ ישראל ששם מתלבש בו הנשמה. וזהו שמקשה, אין מלאך אחד עושה ב' שליחות.

ותניא א"ר אבא וכו': ומשיב, ולמדנו אמר ר' אבא, מלאך אחד, אשר קסת הסופר במתניו, שהוא גבריאל, עתיד להרשים כל אחד ואחד על מצחו דהיינו שיתקן את הגוף, ולאחר כן, השר הגדול היינו מטטרון, הולך לתקן כל אחד ואחד, ולהעמידו לקבל נשמתו. וזהו שכתוב, הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחת אשה, מהו **לפניך**, הוא יורה, לפני שליחותך, שהקב"ה ישלח מלאך מקודם לתקן את הגוף, ואח"כ יביאהו מטטרון להתלבשות הנשמה, מטעם שאין מלאך אחד עושה ב' שליחות.

פסקה קסו

ר' אליעזר אזל למחמי וכו': ר"א הלך לראות את ר' יוחנן בן זכאי רבו. ואותו יום ראש חדש היה. כשהגיע אליו, אמר לו. באר אשר לרואים, וממלאים אותו במים שאובים ונובע ממקורו עצמו עוד יותר מהם, מה הוא מבקש כאן. אמר לו חייב אדם להקביל פני רבו בראש חדש. דלסריין, פירושו אשר לרואים והוא מלשון (עירובין ס"ג) **סייר** נכסיה כל יומא (ב"ב כ"א) דגים יהבי **סיירא**. ושורש המלה הוא **סר**, כמו (חולין ק"ה) **סר** סכינא שפירושם ראויה והשגחה. ודלסריין הוא כמו דלסיירין, ובירא דלסריין פירושו באר של רואים, והוא מלשון הכתוב, באר לחי רואי, וראיה פירושו הארת חכמה. והמשיל את ר' אליעזר לבאר נובע מעצמו, משום שעיקר נשמתו היה מאור החסדים דאו"א עלאין שזווגם לא פסיק לעלמין ומשום שממשיך הארת החכמה מישסו"ת, כינה אותו באר של רואים, על שם החכמה שמקבל מישסו"ת, ונבחן זה, שממלאים אותו בשאובים ממקום אחר, כי שורשו עצמו אינו נמשך מישסו"ת רק מאו"א עלאין, ומשום זה והוא **נביע מדידיה יתיר**, שהחסדים שלו משורשו עצמו, הנמשכים מאו"א, בבחינת **נביע** דלא פסיק, חשובים הרבה יותר, מהארת החכמה שממלאים אותו מישסו"ת. כי ערך או"א אל ישסו"ת. כערך ג"ר אל ו"ק כנודע.

פסקה קסז

אמר ליה חייב וכו': א"ל חייב אדם להקביל פני רבו בר"ח. א"ל לא על זה אמרתי מאי בעא הכא, אלא אני רואה בפניך, שיש לך, דבר חדש, מאלו סודות העמוקים, שאתה עתיד לשאול. ע"ז אמרתי, כיון שאתה גדול כל כך, מה אתה מבקש אצלי.

פסקה קסח

א"ל חמינא וכו': אמר לו רואה אני אותו אור הראשון, ששימש בימי בראשית, ואח"כ גנזו לצדיקים לעתיד לבא שמסעיו עשרה. ובעשרה נוסע, ובסוד עשרה מנהיג הכל, ובעשרה אותות עושה מעשיו. ולמדנו, עשרה כתבים, עשרה מפתחות של בית החולים בידיו, ועשרה כתבים לוקח בגן עדן, לתקן הארץ בשביל גופים של הצדיקים.

פירוש. מספר עשרה רומז על אור החסדים. כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר (בדף ז' במראות הסולם ד"ה ועם זה. ע"ש) ואור הראשון שנגנז לצדיקים ה"ס אור החכמה, כי ע"כ היה אדם הראשון מסתכל בו מסוף העולם עד סופו, כי אור העינים והראיה ה"ס אור החכמה, כנודע. ואומר **שאור הראשון מסעיו עשרה** דהיינו שאור החכמה מתגלה בהתלבשות עשרה, שהוא אור החסדים. ואיך הוא בא להתלבשות הזה, הולך ומפרש, שהוא משום שבא בג' קוין שכל קו מלובש בעשרה. וז"ש **ובעשרה נטיל**, שנוסע ומשפיע בעשרה,

והוא קו ימין שעצם השפעתו הוא אור החסדים. **וברזא דעשרה נהיג לכלא** שבסוד עשרה מנהיג הכל. והוא קו שמאל, שאע"פ שעצם השפעתו הוא חכמה שה"ס נקודת השורק כנודע, עכ"ז אינו מנהיג ומשפיע. זולת על ידי התלבשות בחסדים שה"ס **רזא דעשרה**. כמבואר. **ובאתוותא דעשרה עביד עובדוי**, ובעשרה אותות עושה מעשיו, וזהו קו אמצעי המכריע בין ב' הקוין הללו שממנו נמשכים כל האותות והמופתים שמצד הקדושה, ומה המה מעשיו, הולך ומפרש **ותאנא עשרה פתקין, עשרה מפתחן דבי קצרי**, פתקין, פירושו מסכים (כנ"ל דף ל' ד"ה ביאור ע"ש) ומפתחן, היינו קומות אורות החסדים היוצאות על הפתקין. שבקומות האור האלו הוא רופא החולים. כי כל המחלות, נמשכים מקו שמאל בהיותו בלי התכללות הימין, וכשבא קו האמצעי עם סוד המסך דחירק שעליו יוצא קומת אור החסדים, שבזה מכריע בין הקוים עד שנכללים זה בזה (כנ"ל ב"א דף קל"א ד"ה תליתאה) מתרפאים אז כל החולים. וע"כ נקראים קומות אור שלו **מפתחן דבי קצרי**. מפתחות לרפואות החולים. והם **בעשרה**, להיותם אור החסדים. **ופתקין עשרה נטיל בגינתא דעדן לאתקנא ארעא על גופיהון דצדיקיא**, פתקין עשרה ה"ס **פנקס סימנא שנותנין לה הכרובים בג"ע** המובא לעיל לך (דף מ"א אות ק"ד ע"ש) שה"ס המסך דקו אמצעי זה, שע"י נכנס בחשבון הצדיקים על יד המלאך דומה ומובטחים בזה לעמוד בתחיית המתים בסו"ה וכפר אדמתו עמו (ועי' לעיל דף ד' ד"ה פירוש יש שנתבאר שם בארוכה.) וז"ש **לאתקנא ארעא על גופיהון דצדיקיא** דהיינו לתקן הקבר בסו"ה וכפר אדמתו עמו, שיהיו ראוים לסו"ה ופתחתי את קברותיכם וגו'.

פסקה קסט

א"ל אליעזר ברי וכו': אמר לו אליעזר בני, היית רואה יותר ממלאך קדוש, דהיינו כנ"ל (דף מ"ח ד"ה וזהו) שאור הנשמה גדול מאור המלאכים ע"ש, וכיון שר"א ביאר סוד העשרה רק בג' קוין העליונים, שהם **חכמה בינה דעת**, הולך ריב"ז ומבאר סוד העשרה גם בז"ס תחתונות, ואומר **דעלמא בעשרה אתברי**. שהעולם, שהוא **מלכות** נברא בעשרה. **בעשרה אתנהיג**, ומנוהגת בעשרה, שהוא **יסוד** שמנהג את המלכות הנקראת עולם. **כרסיא קדישא, בעשרה**, הכסא הקדוש, שהוא **נצח והוד**, הנקראים כסא תתאה, הוא בעשרה. **אורייתא הוא בעשרה**. התורה, שה"ס **תפארת**, הוא בעשרה. **מטלנוי בעשרה**. נסיעותיו, היינו **גבורה**, הוא בעשרה. **עלמין עלאין בעשרה**, עולמות עליונים דהיינו **חסד**, שהוא העליון מז"ס תחתוניות, הוא בעשרה, **וחד עלאה על כלא, בריך הוא**, ואחד העליון על כל ברוך הוא, דהיינו **כתר**. שממנו נמשך הכל, הן אור החסדים המרומז בסוד עשרה, והן אור החכמה.

פסקה קע

ואימא לך מלה וכו': ואומר לך דבר, שדעת בעלי המשנה היה בזה. מה כתוב, ויקח העבד עשרה גמלים וגו'. אמר לו ר' אליעזר: רבי, כבר זכיתי לדעת מקרא הזה. כלומר, שאינך צריך לפרשו לי, אבל, מהו, וכל טוב אדוניו בידו. שאיני יודע מהו פירושו. כי איך אפשר, שכל רכושו של אברהם יהיה נשא בידו. אמר לו, זהו שמו של רבונו, דהיינו השכינה, שנקראת **שם**, שהלכה עמו להביא אותו למקום הנרצה, ולהגן עליו, שלא יאונה לו מכשול. אמר ר' אליעזר, זה ודאי הוא סוד הכתוב, כי שמי בקרבו.

פסקה קעא

תנן, אמר ר' אבהו וכו': תנן אמר ר' אבהו, בוא וראה, כל מי שיודע שמו לאמתו. יודע שהוא ושמו אחד. הוא היינו הקב"ה, ושמו אחד, היינו השכינה. שכתוב ה' אחד ושמו אחד וגו', כלומר **השם**, שהוא השכינה. **והוא**, שהוא ז"א, אחד. וביאור הדברים תמצא בהסולם לעיל בראשית א' דף קי"ח ד"ה וביאור.

פסקה קעב

אמר ר' אבא וכו': אר"א, יש להסתכל בפרשה זו, שכתוב ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים. אמר ר' אבא, מחוץ לעיר, פירושו בבית הקברות. אל באר המים, פירושו, כי למדנו, הנקדמים לתחית המתים בבית הקברות, הם אותם שנשאו ונתנו בתורה, שהרי תנן, כשנכנס אדם לקבר, מה ששואלים לו מתחילה, הוא, אם קבע עתים לתורה, שכתוב והיה אמונת עתך וגו', ומכל שכן כשיצא, אינו שאלה, להחיות אותם מתחילה.

פסקה קעג

אמר ר' אבא וכו': אר"א, לעת ערב, זהו יום הששי, שהוא ערב השבת, שאז הזמן להחיות המתים, ושואל מהו המשמעות של הדברים ואומר, כי למדנו ששה אלף שנים עומד העולם, וערב שבת, הוא אלף הששי. שהוא סיום הכל, והיינו **לעת ערב**, שפירושו זמן סיום הכל. **לעת צאת השואבות**, אלו הם תלמידי חכמים השואבים מימיה של תורה, שהוא עת לצאת, ולהתנער מן העפר, דהיינו לקום לתחיה.

פסקה קעד

ואמר ר' אבא עוד וכו': וא"א, עוד יש לדעת, שלמדנו, אותם המתעסקים לדעת את רבונם בעוה"ז, ונשמתם בשלמותה לעולם הבא, זכו לצאת מהקבר משבועת הנשמה שהשביעה למטטרון, כנ"ל. כי מטטרון הולך לדעת מי הוא גופה ממש, כמו שהנשמה השביעו, ומה הוא, הוא כמ"ש, הנה אנכי נצב על עין המים. אף על פי שגוף תלמיד חכם

הוא, הולך מטטרון לבחון אחר השלמות, שכתוב והיה העלמה היוצאת לשאוב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים מכדך, שפירושו, אמור לי רמז ידיעת השם ממה שהשגת.

פסקה קעה

ואמרה אלי גם אתה שתה: פירושו שנתנת לו לדעת, ג' ידיעות, א) **אף אתה עבד כמוני**, דהיינו שחסר ג"ר. ב) **ולא נתחלף לי ידיעתך בידיעתו של מקום**, שלא טעתה שיש שלמות אחרונה בהמוחין שלו, שמשפיע לנשמות. כמו שלמותו של הקב"ה. ג) **וצריך אתה להשיג שאתה נברא כמוני**. אע"פ שאתה מלאך, מכל מקום אתה כמו נברא, דהיינו בעל חסרון, כמוני.

פסקה קעו

וגם לגמליך אשאב: דהיינו שגם לצבאותיו תתן לדעת ממה שהשיגה ושאבה, כי גמליך פירושו לצבאותיך כנ"ל. כלומר, **ידיעת השגתו** הוא א) **שלא השיגו סיעתך**, שהמה מחוסרי השגה. ב) **וידעתי כי מעלה יש לי עליך**, דהיינו בחינת התכללות מנקודה דעוה"ז, שהיא חסרה למלאכי מעלה. ג) **והאיך** נברא אתה מזיו הנתון אצלך, דהיינו שהשיגה גם סוד בריאתו. **אם הוא אומר**, אם הגוף אומר כל השגותיו הנ"ל, **סימן זה יהי מסור בידי על כל דברים אלו**, **כי סימן זה**, שעשית לי, **יהי מסור בידי על כל דברים אלו**, שהגוף יאמר לו כל הדברים הנ"ל אף אחד מהם לא יחסר, אז **ואדע שהיא האשה**, **הוא הגוף**, **מאותה הנשמה**, כפי **השבועה שהשביעני**.

פסקה קעז

ויהי הוא טרם כלה וכו' מכאן עד אות קפ"א א"צ ביאור.

פסקה קפא

תא חזי בתחלה וכו'. לא מנוול כבראשונה, אלא כמי שרחץ עצמו מטנופו. ושואל, לבן למה נצרך. כלומר, למה נצרך זה, שישאר היצה"ר בעולם. מכאן עד אות קפ"ז א"צ ביאור.

פסקה קפז

א"ר יהודה הא כל וכו': אר"י הנה נתברר לנו כל הפרשה, אבל לא אוכל לדעת מהו ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. ולשיקול הדעת כל פרשה זו היא בסתירה. כלומר, שהיא בסתירה להמשכת הביאור בדבר הנשמה והגוף, שבזמן התחיה.

פסקה קפח

כד אתא רב דימי וכו': כשבא רב דימי, אמר, פרשה זו שמעתי ביאורה ואיני זוכר. אמרו, שעליונים החזקים היינו מדרגות העליונות, לא המציאו אותה לגילוי, ואנו מה נאמר. פירוש. בעת שחכמי האמת מבארים סודות הכתובים, הנה אותן המדרגות שהכתובים

מדברים מהן, באות בעצמן לאותם החכמים, בעת ההוא, וממציאות את עצמן שיביאו אותן לגילוי. וזולת הסיוע שלהן לא היה להם כח לגלות שום סוד. וזה שאמר רב דימי, שעליונים החזקים לא המציאו את עצמם ולא סייעו לגלות הכתובים שבפרשה זו. קם ר"י ואמר, בישיבה של חברינו בעלי המשנה הפרשה מגולה.

פסקה קפט

קמו ואזלו וכו': קמו והלכו הוא ור' ייסא ור' חייא. מצאו את ר' אלעזר בר"ש, והיה מגלה סוד התפילין. נכנסו לפניו ואמרו לו, במה מתעסק אדונינו, אמר להם טעם התפילין אני אומר. כי אשרי האדם המניח תפילין ויודע הטעם שלהן.

פסקה קצ

אמרו אי ניחא וכו': אמרו, אם טוב הוא לפני אדונינו, יאמר לנו איזה דבר. אמרו שמענו מאביך, שהקב"ה ברוב אהבתו שהיה לו לישראל, אמר להם, לעשות לו משכן, כעין המרכבה העליונה של מעלה, ויבא לשכון עמהם. וזהו שכתוב, ועשו לי משכן ושכנתי בתוכם. ושמענו מאביך שכאן, במקרא הזה, נסתם טעם התפילין.

פסקה קצא

א"ל ת"ח וכו': אמר להם בוא וראה המקדש נעשה כעין העליון, בצורות מרכבותיו הקדושות, ואחרי כן, השרה הקב"ה את שכינתו עמהם. כענין הזה וכאופן הזה, העירו החברים בעלי המשנה, בטעם התפילין, שאותו האדם ומניחם, יהיה דוגמא למרכבות העליונות: למרכבה התחתונה ולמרכבה העליונה. כדי שתבא המלכות שלו וישרה שכינתו עליו.

ביאור הדברים. כבר נתבאר סוד ב' המרכבות, (לעיל ב"א דף פ"ה ד"ה ביאור ע"ש כל ההמשך) ואין להכפיל דברים. ולשתיהן צריכים. כי יש מעלה במרכבה עלאה שלמעלה מחזה, שאינה במרכבה תתאה שלמטה מחזה. כי אין זווג נוהג אלא במחזה ולמעלה ששם פני אדם, ולא במחזה ולמטה שחסר שם פני אדם. וכן יש מעלה במרכבה תתאה שמחזה ולמטה, שאינה במרכבה עלאה שמחזה ולמעלה, כי מקום גילוי החכמה הוא בהמרכבה שמחזה ולמטה ולא במרכבה שמחזה ולמעלה (כנ"ל ב"א דף ע"ד ד"ה ועלמא דאתגליא עש"ה) לפיכך אין גילוי השלמות זולת בשתי המרכבות ביחד: כי המרכבה תתאה עולה ונכללת בזווג שיש מחזה ולמעלה במרכבה עלאה, ואז מתגלה החכמה במרכבה תתאה. (עי' לעיל ב"א דף פ"ו ד"ה אמנם).

וז"ש **כגוונא עלאה אתעבד מקדש ברתיכוי קדישין**, שהמשכן וכליו נסתדרו בדוגמא לב' המרכבות. ו **בתר כן אשרי קב"ה דיוריה עמהם**, כי אז עלתה מרכבה תתאה למקום

מרכבה עלאה, ונכללה בזווג אשר שם, ואז נתגלה החכמה במרכבה תתאה, שה"ס השראת השכינה בתחתונים. **כעניינא דא וכגוונא דא**, **וכו' למהוי ההוא גברא דוגמא דרתיכי עלאין**, כן צריך האדם המניח תפילין לכוון באלו ב' המרכבות והסדרים שבהם **למיתי מלכותא דיליה וישרי דיוריה עלויה**, כי אז תבא המלכות של הקב"ה, וישרה הקב"ה שכינתו עליו. כי אין גילוי החכמה אלא בסוד המלכות שה"ס מחזה ולמטה, ונקראת שכינה. אבל אין זווג להמשכת החכמה אלא מחזה ולמעלה, וע"כ על ידי שתי המרכבות ביחד מתגלה השלמות.

פסקה קצב

ותנינן איתּ ביה וכו': ולמדנו שיש בתפילין סודות עליונים ודוגמות שלהם. ויש בו במחזה ולמטה ששם המלכות, שלש מרכבות, בדומה לעליונים הקדושים, שהן סודות שלש האותיות של שמו הקדוש יה"ו. כי ג' מרכבות הן, שהן ג' אותיות **יה**"ו. ארבע פרשיות שולטות על ארבע אותיות שמו הקדוש. ועל כך הוא סוד ה **ש**' של שלש כתרים ו **ש**' של ד' כתרים, שפירושן, ג' מלכים שולטים בגוף, היינו מחזה ולמטה, שהם כנגד **ש**' דג' ראשים, ותפילין שעל הקב"ה למעלה, שהם תפילין של ראש ותפילין של יד, והם ד' פרשיות, שהם כנגד **ש**' דד' ראשים.

פירוש, שמבאר ההפרש בין מרכבה עלאה שלמעלה מחזה, למרכבה תתאה שלמטה מחזה. דהיינו כמ"ש בדבור הסמוך, שבמרכבה תתאה חסר פני אדם שה"ס ה' תתאה של שם הויה. ונמצא שאין במרכבה תתאה רק ג' אותיות יה"ו, וחסר ה' תתאה. ורק במרכבה למעלה מחזה יש ד' אותיות כולם. וז"ש **ואיתּ ביה תלת רתיכין**, **דוגמת** וכו' **דתלת אתוותא** וכו', שיש בה רק ג' מרכבות שה"ס ג' אותיות שמו הקדוש הויה, יה"ו, שה"ס חכמה בינה תפארת, והמלכות חסרה, שהיא ה' תתאה. והם כלולות זו מזו ונבחנים לג"פ יה"ו, שהם ג' מרכבות, אחר שתעלנה להזווג שבמרכבה עלאה, כנ"ל בדיבור הסמוך. **ארבע פרשיות שליט על ארבע**, ארבע פרשיות שבתפילין ה"ס חו"ב תו"מ והם שולטים על ארבע אותיות הויה, כי ארבע אותיות הויה, הם חו"ב תו"מ כנודע. ואומר, שז"ס **ש**' של ג' כתרים ושל ד' כתרים אשר ה **ש**' מג' כתרים רומזת על בחינת המרכבה התחתונה, שאין לה מעצמה אלא ג' אותיות יה"ו וחסרה ה' תתאה, וה"ס ג' מלכים השולטים בגוף מחזה ולמטה שהם נה"י, ונקראים מלכים משום שמחזה ולמטה שייך הכל אל המלכות. ו **ש**' של ד' כתרים רומזת על בחינת המרכבה עלאה שיש לה ד' אותיות הויה בשלמות. וה"ס ד' פרשיות של התפילין.

פסקה קצג

לבא רכיב וכו': הלב רוכב, בדומה, כמו על מרכבה התחתונה, והתחתון, שה"ס הנוקבא, רוכב. עוד למדנו, שזה המרכבה של הזרוע, הוא למטה, דהיינו הנוקבא סוד התפילין של יד, הנקראת זרוע, והלב שהוא בחינת מחזה ולמעלה, רוכב, בדוגמא שהוא למטה מחזה, ונמסרו בידו להכניס כל צבאות השמים. וכך הלב רוכב למטה ונמסר בידו כל אברי הגוף.

פירוש. כי התגלות הארת החכמה נקרא רוכב על המרכבה. ולפיכך רק המלכות היא הרוכב, שבה נוהג גילוי. ונתבאר לעיל בדבור הסמוך, שהמרכבה עלאה שמחזה ולמעלה היא בחינת חסדים מכוסים, אבל שם הוא מקום הזווג, ולא במרכבה תתאה ע"ש. ונמצא שעיקר גילוי החכמה הוא בהכרח במרכבה עלאה, אלא לא לעצמו אלא כדי להשפיע למרכבה תתאה. והמלכות דמרכבה עלאה שלמעלה מחזה, נקראת משום זה, **לב**. על שם ל"ב נתיבות החכמה שמתגלות בה. ועל כן יש ב' בחינות גילוי חכמה בלב, א) כשהוא למעלה מחזה במקומו, שאז אינה מתגלה החכמה לעצמו אלא כדי להשפיע למרכבה תתאה. ב) כשמרכבה תתאה עולה ונכלל בו ומקבל ממנו החכמה, ונבחן אשר מלכות זו דהיינו הלב, יורד עמהם למטה מחזה, ומגלה שם הארת החכמה למטה.

וז"ש **לבא רכיב דוגמא דרתיכא תתאה**, דהיינו בחינה א' דגילוי החכמה, שאינה לצורך עצמו, וע"כ נבחן שמאיר בדומה למרכבה תחתונה, כלומר רק להשפיע, ולא הארה ממשית לעצמו. ואומר הטעם שהוא משום, **ותתאה רכיב**, שרק במרכבה תתאה שלמטה מחזה, שייך רכיבה ממש. וז"ש עוד תנינן **דא רכיבא דדרועא**, רכיבה זו של הזרוע, שה"ס תפילין של יד דהיינו המלכות, **לתתא**, נוהג רק למטה מחזה. **ולבא רכיב**, בחכמה למעלה מחזה, **דוגמא דאיהו לתתא**, דהיינו בדומה כמו למטה, כי צריך להשפיע חכמה למטה למרכבה תתאה. ומשום שאינה מאירה לעצמו אינה נבחנת בו להארה ממשית. כנ"ל. **ואתמסרון בידיה לאעלאה לון כל חילי שמיא**, בשעה שהחכמה מתגלית בו נמסר בידו כל צבאות השמים, כי הארת החכמה, כוללת ומכנסת תחתיה כל המדרגות. **כך לבא הוא רכיב לתתא** דהיינו גילוי החכמה מבחינה ב) הנ"ל, שהלב נכלל במרכבה תתאה ונמשך עמהם ובא ומאיר למטה מחזה. **ואתמסרו בידוי כל אברי גופא**, ונמסרו בידיו כל מדרגות הגוף. דהיינו שמחזה ולמטה. מחזה ולמעלה דז"א נבחן לבחינת ז"א שנקרא **שמים**, וע"כ כל המדרגות התליות שם מכונים **צבאות השמים**. ומחזה ולמטה דז"א נבחן לבחינת הנוקבא, הנקראת **גוף**, והמדרגות התליות שם מכונים אברי הגוף.

פסקה קצד

ועילא מניה וכו': ולמעלה מן הלב, הם ארבע פרשיות על מוח הראש, אבל הקב"ה שליט עליון עליהם, מלך הכל. פירוש תפילין של יד, נבחן לבחינת הלב שהיא מלכות כנ"ל, שבה נוהג גילוי חכמה, כנ"ל. אבל תפילין של ראש נבחן לבחינת מוח, שה"ס ז"א, שהוא מלך שליט בחסדים מכוסים שמקבל מאו"א עלאין, בסוד כי חפץ חסד הוא, ואין הארת חכמה יכולה להגלות במקומו. וז"ש אבל **קב"ה שליטא עלאה מלכא מכלא**, שבארבע פרשיות של ראש, הקב"ה, שה"ס ז"א, הוא השולט, ואין גילוי הארת חכמה נוהג שם.

ורזא דחכמתא דא וכו': וסוד החכמה, זה הוא כמו בבית המקדש, שכתוב ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה, ועליהם שכינת המלך בארבע אותיות הוי"ה, י"ה על כרוב הימני ו"ה על כרוב השמאלי, ובשתי מרכבות, דהיינו מרכבה עלאה על כרוב הימני ומרכבה תתאה על כרוב השמאלי.

פסקה קצה

וכהאי גוונא לבא וכו': וכעין זה הוא, הלב והמוח, שהם תפילין של יד ותפילין של ראש, הלב מכאן, והמוח מכאן, ועליהם שכינת המלך, בד' פרשיות. א"ר אלעזר, מכאן ואילך, הם סודות של כתרי האותיות: הפרשות בגופיהם, דהיינו הבתים, ורצועותיהן הם הלכה למשה מסיני. והרמז שלהם כבר נגלה, דהיינו בביאור שלפנינו, וטעם הכל, הוא בסוד י"ג מדות הרחמים.

פסקה קצו

א"ר יהודה וכו': אר"י, אלמלא לא באנו אלא בשביל סוד הזה די לנו. אמרו לו, אשרי חלקך לעולם הבא, שכל סוד לא נעלם ממך. אמרו לו, באנו לפני אדונינו לדעת הסוד של פסוק הזה. ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה.

פסקה קצז

אמר פירושא וכו': אמר, הפירוש של פסוק הזה הוא כמו שגילו החברים בעלי המשנה, שבעת שהנשמה תבוא באותו גוף הקדוש שלה, אז אלו הדברים, דהיינו ויוסף וגו' יהיו נאמרים על הרשעים, שיקומו לתחיה, ויטיבו מעשיהם, והנשמה תתן להם מזיו יקר שלה, כדי שידעו וישובו ויזכו זכות שלמה.

פסקה קצח

וכד חמי שלמה וכו': וכששלמה ראה את זה, היה תוהה מאד, ואמר, ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו, וממקום קדוש יהלכו, דהיינו שיבואו ויחיו ממקום קדוש. דהיינו שיקומו בתחית המתים.

ותנינן א"ר אבא וכו': ולמדנו, אר"א אמר ר' יוחנן, כתוב היהפוך כושי עורו ונמר חברברותיו, כך הרשעים, שלא זכו לשוב בעולם הזה, ולהקטיר מעשים טובים, לעולם לא יקטירו לעולם הבא. כלומר שגם שיקומו לתחיית המתים, מכל מקום לא יכלו לעשות מעשים טובים, משום שלא זכו בחייהם. מכאן ואילך עד הסיום של מדרש הנעלם, א"צ ביאור.

פסקה רא

ר' יצחק פתח וכו': ר"י פתח ואמר. וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח וגו', בוא וראה, כאשר ברא הקב"ה את האדם, לקח עפרו ממקום המקדש, ובנה גופו מארבע רוחות העולם שכל אחד נתן לו כח. ואחר כך, הריק עליו רוח החיים, כמו שאתה אומר, ויפח באפיו נשמת חיים. אחר כך קם, וידע שהוא כלול מלמעלה ומלמטה, ואז נתדבק בה', וידע חכמה עליונה.

פסקה רב

כגוונא דא וכו': כעין זה, כל אנשי העולם כלולים מלמעלה ומלמטה. וכל אלו היודעים לקדש את עצמם בעולם הזה כראוי, כשהם מולידים בן, ממשיכים עליו רוח קדוש, מן המקום, שכל הקדושות יוצאות ממנו, ואלו נקראים בנים למקום, משום שהגוף שלהם נעשה בקדושה כראוי. וכן נותנים לו רוח ממקום קדוש עליון כראוי. והוא נתבאר.

פסקה רג

ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שאדם עתיד לתת חשבון על מעשיו, מטרם שיצא מן העולם, יום זה הוא יום של חשבון, אשר הגוף והנשמה נותנים חשבון. אחר זה הנשמה יוצאת מן הגוף ונפרדת ממנו, והגוף, שנברא מעפר, שב לעפר, והכל חוזר אל המקום שלוקחו משם. וכבר בארוהו, ועד הזמן שהקב"ה עתיד להחיות המתים, יהיה הכל גנוז לפניו.

פסקה רד

וההוא גופא וכו': ואותו הגוף ממש, ואותה הנשמה ממש, עתיד הקב"ה להחזיר לעולם כבתחלה ולחדש פני העולם. וזה שכתוב, יחיו מתיך נבלתי יקומון. ואותה הנשמה ממש גנוזה לפני הקב"ה, שחוזרת למקומה אחר פטירת האדם לפי מעשיה, כמו שאתה אומר, והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, ובזמן שהוא עתיד להחיות המתים, הוא עתיד להריק טל מראשו עליהם, ובטל הזה יקומו כל הגופים מעפר.

פסקה רה

הה"ד כי טל אורות טלך: ושואל מהו טל אורות. ואומר, הוא אורות ממש, מאלו האורות של מעלה, שבהם עתיד להוריק חיים לעולם, אשר עץ החיים, שהוא ז"א, יריק אז חיים שאינם נפסקים לעולם. כי עתה החיים נפסקים, משום כי בעת שנחש הרע שולט, הלבנה מתכסה, דהיינו שנפסק הזווג של חמה ולבנה העליונים, שהם זו"ן, ומשום זה, נפסקים כביכול מימיו של ז"א, שה"ס עץ החיים, ועל כן החיים אינם שולטים כראוי בעולם.

פסקה רו

ובההוא זמנא וכו': ובעת ההוא, אותו יצר הרע, שהוא נחש הרע, יסתלק מן העולם, ויעביר אותו הקב"ה. כמו שנאמר, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. ואחר שהוא יעבר מן העולם, הלבנה אינה מתכסה עוד, והנהר הנמשך ויוצא מן העדן, שהוא ז"א, לא יפסקו מבועיו, ואז כתוב, והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה וגו'.

פסקה רז

אמר ר' חזקיה וכו': אר"ח, אם תאמר, שכל הגופים שבעולם יקומו לתחיה ויתעוררו מעפר, יש לשאול, אלו הגופים שנוטעו בנשמה אחת דהיינו שנשמה אחת נתגלגלה בכמה גופים, בזה אחר זה, כנודע, מה יהיה מהם, אם יקומו כולם לתחיית המתים או האחרון בלבד. אמר ר' יוסי, אלו הגופים שלא זכו במעשים טובים, ולא הצליחו להשלים הנשמה, הרי הם כמו שלא היו, כמו שהם עץ יבש בעולם ההוא, כן הם יהיו לעת תחית המתים, ורק גוף אחרון, שנוטע והצליח וקבל שרשיו הרוחנים כראוי, הוא יקום לתחית המתים.

פסקה רח

ועליה כתיב וכו': ועליו כתוב, והיה כעץ שתול על מים וגו', והיה עלהו רענן וגו'. כי עשה פירות דהיינו מעשים טובים, ונטע שרשים כראוי, למעלה בעולם העליון, שמכל מצוה מתגלה כנגדה שורש רוחני למעלה, כנודע. וגוף הקודם שלא עשה פירות ולא נטע שרשים, עליו כתוב, והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב וגו', כי יבא טוב, זהו תחיית המתים.

פסקה רט

ויתנהיר ההוא וכו': ויאיר, אותו האור העתיד להאיר לצדיקים, שהיה גנוז לפניו מיום שנברא העולם, שכתוב, וירא אלקים את האור כי טוב. ואז עתיד הקב"ה להחיות המתים. וכתוב, וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה וגו', כי אז יתגבר הטוב בעולם, ואותו שנקרא

רע יהיה נעבר מן העולם. כמו שאמרנו. ואז אלו גופים הקודמים להאחרון, יהיו כמו שלא היו, כנ"ל.

פסקה רי

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, עתיד הקב"ה להריק עליהם, על אלו גופים הקודמים לאחרון, רוחות אחרים, ואם הם זוכים בהם, שיוכלו ללכת בדרך הישר, יקומו בעולם כראוי, ואם לא, יהיו אפר תחת רגלי הצדיקים, שכתוב ורבים מישני אדמת עפר יקיצו וגו'. והכל הוקם ונועד לפני הקב"ה. וכולם הם במנין לעת התחיה, כמש"א, המוציא במספר צבאם וגו'.

פסקה ריא

תא חזי הא אתמר וכו': בוא וראה, הרי למדנו, שכל המתים שבארץ ישראל יקומו לתחיה בתחלה. כי הקב"ה יעיר עליהם רוח, ויקום אותם. עליהם כתוב, **יחיו מתיך** אלו הם, שבארץ ישראל. **נבלתי יקומון**, אלו הם שבארצות אחרות, שלא כתוב בהם תחיה אלא קימה, כי רוח החיים אינו שורה, אלא בארץ הקודש של ישראל, ומשום זה כתוב רק בהם יחיו מתיך. ואלו שמחוץ לארץ יהיה נברא הגוף שלהם, ויקומו לתחיה גוף בלא רוח, ואחר כך יתגלגלו תחת עפר הארץ, עד שיגיעו לארץ ישראל, ושם יקבלו הנשמה, ולא ברשות אחר, בשביל שיתקיימו בעולם כראוי.

פסקה ריב

ר' אלעזר ור' ייסא וכו': ר"א ור"י, היו יושבים לילה אחד ועוסקים בתורה. אמר ר' אלעזר, בוא וראה, בשעה שעתיד הקב"ה להחיות המתים, כל אלו הנשמות שיתעוררו לפניו, תהיינה עומדות כולן לפניו צורות צורות, באותה הצורה ממש שהיו בעולם הזה ויוריד אותן הקב"ה אל הגופים שלהם, ויקרא אותן בשמות, כמו שאתה אומר, לכלם בשם יקרא. וכל נשמה תכנס למקומה בגוף, ויקומו לתחיה בעולם כראוי, ואז יהיה העולם שלם. ועל אותו זמן כתוב. וחרפת עמו יסיר וגו', מהו וחרפת עמו יסיר, זהו יצר הרע, שיסיר מן העולם, המחשיך פניהם של הבריות ושולט בהם.

פסקה ריג

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, הרי אנו רואים, כל זמן שהאדם נמצא ברוח זה, אינו טמא, יצא נשמתו ממנו, הוא טמא. ובקש לידע הטעם. אמר לו ודאי כן הוא, וכן למדנו, כי יצר הרע ההוא, כשנוטל רוחו של אדם, כי הוא יצה"ר והוא מלאך המות, מטמא אותו, ונשאר אחריו הגוף טמא. כי עם כח הזוהמא של עצה"ד נוטל נשמתו של אדם, וזוהמא הזו, הוא שורש כל הטומאה. ועמים האחרים עובדי עבודת כו"מ, הוא להיפך, כשהם בחיים

הם טמאים, כי מצד הטומאה נמשכות להם נשמותיהם, וכשגופם נתרוקן מן טומאה ההוא, דהיינו שמתים והנשמה יוצאת מהם, נשאר הגוף בלי שום טומאה, וע"כ אינם מטמאים, והיינו כמ"ש ר"ש, קברי עכו"ם אינם מטמאים באהל.

פסקה ריד

בגין כך מאן וכו': משום זה, מי שנתדבק באשה, מעמים אחרים עובדי עבודת כו"ם, הוא נטמא, והבן הנולד לו ממנה, מקבל עליו רוח הטומאה. ואם תאמר, הלא מצד אביו בא מישראל ולמה יקבל עליו רוח הטומאה.

ת"ח דהא וכו': בוא וראה, כי בתחלה נטמא אביו, בשעה שנתדבק באשה ההיא הטמאה, וכיון שהאב נטמא באשה ההיא שהיא טמאה, מכל שכן שהבן הנולד ממנה, יקבל עליו רוח הטומאה. ולא עוד, אלא שעבר על התורה, שכתוב, כי לא תשתחוה לאל אחר, כי ה' **קנא** שמו, דהיינו שהוא **מקנא** על ברית ההוא, שלא יחלל אותו באשה מעמים אחרים.

פסקה רטו

אמר ר' אלעזר ת"ח: אר"א, בוא וראה, כי למדנו, מכיון שידע אברהם חכמה רצה להפרד מכל העמים האחרים, ולא להתדבק בהם, וע"כ כתוב, ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ אשר לא תקח אשה וגו'. **מבנות הכנעני**, ודאי הוא, שהוא סוד, כמש"א, ובעל בת אל נכר, **אשר אנכי יושב בקרבו**, **אנכי** הוא בדיוק, כתוב כאן אשר **אנכי** וכתוב שם **אנכי** עשיתי ארץ, מה שם אנכי הוא השכינה, אף כאן אנכי הוא השכינה, כי היתה בגלות. וכל זה, השביע אותו, כדי שלא להטמא בהם.

פסקה רטז

ת"ח האי מאן וכו': בוא וראה, כל מי שמכניס ברית קדוש הזה באשה מעמים אחרים עעכו"ם, גורם מקום אחר להטמא, דהיינו שפוגם ברית העליון וגורם שישפיע להשפחה ועל כן כתוב תחת שלש רגזה ארץ וגו'. ואף על פי שהשביע אותו בברית, עוד לא בטח בו אברהם, אלא שהתפלל תפלתו לפני הקב"ה, ואמר, ה' אלקי השמים וגו', הוא ישלח מלאכו, **מלאכו** פירושו ודאי מלאך הברית. שישלח אותו כדי שיהיה נשמר ברית הזה, ולא יתחלל בין העמים.

פסקה ריז

רק את בני לא תשב שמה: ושואל מה הטעם. ואומר, בשביל שידע אברהם, אשר חוץ ממנו בלבדו, לא היה בכולם, בכל משפחתו, מי שיכיר את הקב"ה, ולא רצה שתהיה דירתו של יצחק ביניהם. אלא שתהיה דירתו עמו, ויצחק ילמד תמיד ממנו דרכיו של

הקב"ה, שלא יטה לא לימין ולא לשמאל, אלא בקו אמצעי. ועל כן לא רצה אברהם, שתהיה דירתו של יצחק ביניהם.

פסקה ריח

אמר ר' ייסא וכו': אר"י, בודאי, זכותו של אברהם היה עם העבד, שבו ביום יצא, ובו ביום הגיע לעין המים, שכתוב, ואבא **היום** אל העין. וכבר בארוה.

פסקה ריט

ר' אלעזר פתח וכו': ר"א פתח ואמר, כתוב גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, כמה הם שוטים בני אדם, שאינם יודעים ואינם מסתכלים לעסוק בתורה, שהרי התורה, הוא כל החיים, וכל חירות, וכל הטוב, בעולם הזה ובעולם הבא. ומפרש חיים הוא בעולם הזה, היינו שיזכו לימים שלמים בעולם הזה, כמש"א את מספר ימיך אמלא. ויזכה לימים ארוכים בעולם הבא, בשביל שהם חיים שלמים הם חיים של שמחה, חיים בלי עצבות, חיים שהם חיים, חירות בעולם הזה, חירות מכל, כי כל מי שעוסק בתורה לא יוכלו לשלוט עליו כל עמי העולם.

פסקה רכ

ואי תימא וכו': ואם תאמר, הרי אלו בני השמד, דהיינו הרוגי מלכות, מחמת שעסקו בתורה, בזמן שגזרו שלא לעסוק בתורה, ומשיב, הוא גזירה מלמעלה. כמו ר' עקיבא וחביריו, שנהרגו משום שעסקו בתורה, וכך עלה במחשבה של מעלה, בעת שנברא העולם. אבל בדרך כלל, התורה הוא חירות ממלאך המות, שאינו יכול לשלוט עליו.

והכי הוא ודאי וכו': וכן הוא בודאי, שהרי אם אדם היה מתדבק בעץ החיים, שהוא התורה, לא היה גורם מות לו ולכל העולם, אלא משום שעזב את עץ החיים שהוא התורה, ואכל מעץ הדעת, גרם מיתה לו ולעולם. ומשום זה כשנתן הקב"ה התורה לישראל, מה כתוב בה, **חרות** על הלוחות, וכבר בארוה דהיינו אל תקרי חרות, אלא **חירות** כי נעשו אז חירות ממלאך המות, ואלמלא לא חטאו ישראל בעגל, ולא עזבו את עץ החיים שהוא התורה, לא היו גורמים שיחזור המות לעולם כמתחילה. והקב"ה אמר, אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כלכם, היינו, בקבלת התורה, כיון שחבלתם בעצמכם, שחטאתם. אכן כאדם תמותון וגו'. ועל כן כל מי שעוסק בתורה אינו יכול לשלוט עליו, אותו נחש הרע שהחשיך העולם.

פסקה רכא

אמר ר' ייסא וכו': אר"י, אם כן הוא, שמי שלא חטא לא ימות. אם כן, למה מת משה, אמר לו ודאי מת, אבל רק שאין מלאך המות שולט בו אמרנו, והוא לא מת על ידו ולא נטמא בו. וע"כ נבחן שודאי לא מת אלא שנתדבק בשכינה והלך לחיי העולם.

פסקה רכב

והאי חי אקרי וכו': וכזה, נקרא חי, כמו שבארנו, במה שכתוב. ובניהו בן יהוידע בן איש חי וגו'. דהיינו כמ"ש להלן (בפרשת ויגש דף ט"ז אות נ"ב) **ומאן דאתקריב לגביה איהו חי**, ומי שנתקרב לה' נקרא חי ע"ש. ועל כן כל מי שעוסק בתורה יש לו חירות מכל, חירות בעולם הזה משעבוד אומות העולם עעכו"ם, וחירות בעולם הבא, כי לא ידרשו ממנו דין וחשבון כלל בעולם ההוא.

פסקה רכג

ת"ח באורייתא וכו': בוא וראה, כמה סודות עליונים סתומים יש בהתורה, משום זה כתוב, יקרה היא מפנינים. כמה אוצרות נסתרים יש בה, ועל כן, כשנסתכל דוד בהתורה ברוח החכמה. וידע כמה פליאות יוצאות מהתורה, פתח ואמר, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

פסקה רכד

ת"ח ויהי הוא וגו' יוצאת: ושואל כתוב, **יוצאת**, היה צריך לומר **באה**, כמ"ש והנה רחל בתו באה וגו' למה כתוב **יוצאת**, ואומר שזה יורה, שהקב"ה הוציאה מכל אנשי העיר, שכולם היו רשעים **ורבקה יוצאת** ונפרדת מכלל בני העיר, שהיתה צדיקת. **ותרד העינה**, כתוב עם **ה'** והוא סוד, כי נקרה לה שמה, בארה של מרים, שה"ס הנוקבא דז"א בעת שמאירה בהארת חכמה, ומשום זה כתוב **העינה** עם **ה'** הרומזת על הנוקבא שה"ס **ה'** תתאה של הוי"ה. גם העינה הוא מלשון עינים, שהוא שם החכמה. והמים היו עולים לקראת רבקה.

פסקה רכה

דבר אחר והנה רבקה יוצאת: שהיא כמו שכתוב, והנה בנות העיר יוצאות לשאוב מים. ולמה כתוב **יוצאות**, ולא כתוב הולכות ולא באות. אלא הוא, משום, שהיו נסתרות כל היום, ובשעה ההיא, לעת ערב, יצאו לשאוב מים, והעבד עשה לו זה לסימן.
פירוש. כי אין הארת החכמה של הנוקבא, מתגלית אלא בלילה, בסו"ה ותקם בעוד לילה וגו', וע"כ היא נבחנת מבחינת הארה הזאת שהיא מסתתרת ביום ונגלית בלילה. (כמ"ש בזהר משפטים. אות ט"ו פנחס אות תרצ"ב ע"ש) והטעם הוא, כי יום ה"ס ז"א, המאיר

בחסדים מכוסים מחכמה, כמו או"א עלאין, והארת החכמה מתגלית רק בהנוקבא לבדה בלי ז"א (כנ"ל ב"א דף קי"ז ד"ה מאור) וכשהנוקבא היא לבדה בלי ז"א, הוא חשך ולא אור, דהיינו לילה, ועל כן הנוקבא מגלית הארתה רק בלילה ולא ביום. וזסו"ה **לעת ערב לעת צאת השואבות**. כי **העינה** כתוב עם **ה'** שהוא שם הנוקבא בעת שמאירה בהארת חכמה כנ"ל, וע"כ אין השואבות יוצאות לשאוב ממנה מימי החכמה, אלא **לעת ערב**, בשעה שפנה היום. כי מקודם לכן, היא מסתתרת ואינה מאירה כמבואר. וז"ש הזהר כאן, **דטמירין הוו כל יומא ובההיא שעתא נפקין**, כי להיות השואבות דבוקות במדרגת הנוקבא, הן מסתתרות גם כן ביום כמוה, ואינן נגלות לשאוב ממנה מימי החכמה אלא בלילה. וז"ש, **וסימנא נקיט בידיה**, שהעבד עשה לו זה לסימן, שאמר, הנה אנכי וגו' ובנות העיר יוצאות לשאוב מים, דהיינו, שאינן יוצאות ומתגלות רק לעת ערב, כמו הנוקבא העליונה, שאז ידע שכשרות הן, וימצא ביניהן בת זוגו של יצחק.

פסקה רכו

ת"ח כד מטא עבדא וכו': בוא וראה, כשהגיע העבד לחרן, ומצא את רבקה לעת ערב, היה אז זמן תפלת המנחה, באותה שעה, שבא יצחק להתפלל תפלת המנחה באותה שעה הגיע העבד אל רבקה. וכן באותה שעה ששוב הגיע יצחק לתפלת המנחה כמקודם לכן, הגיעה רבקה אליו. דהיינו כמ"ש, ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב וגו'. והיה זה כדי שימצא הכל במקום הצריך לו, כראוי להיות, שהכל נמשך בסוד החכמה. וע"כ בא העבד לבאר המים, שהסו"ה מעין גנים וגו' ובארנוה, והכל הוא סוד, פירוש, כי יצחק הוא סוד קו שמאל דז"א, שאין תיקונו מתחיל אלא לעת ערב בזמן תפלת המנחה כמ"ש לפנינו ולפיכך הן מציאת רבקה והן ביאת רבקה אליו, היה באותו הזמן שמתחיל שליטתו, לעת תפלת המנחה. וגם מטעם זה בא אז העבד אל באר המים, שה"ס הנוקבא בעת שמאירה מקו שמאל דז"א.

פסקה רכז

ר' שמעון הוה אתי לטבריה וכו': ר"ש היה הולך לעיר טבריה, והיה עמו ר' אבא. אמר ר"ש לר' אבא, נלך, כי אנו רואים שאדם אחד יגיע עתה אלינו, ודברים חדשים בפיו שהם דברי תורה, אמר ר' אבא, כבר יודע אני, שבכל מקום שאדוני הולך, הקב"ה שולח לו מלאכים עפים בכנפים שישתעשע עמהם.

פסקה רכח

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, נשא ר"ש את עיניו, וראה איש שהיה הולך ורץ. ישבו ר"ש ור"א, וחכו עליו. כשהגיע אליהם, אמר לו ר"ש מי אתה, אמר לו יהודי אני,

ומעיר קפוטקיא באתי, ואני הולך לסתרו של בן יוחאי, דהיינו לשמוע ממנו נסתרות, כי החברים נמנו וביארו דברים ידועים, ושלחוני אליו, לשמוע אם יסכים עמהם, אמר לו ר"ש אמור בני. אמר לו, אתה הוא בן יוחאי. אמר לו אני בן יוחאי.

פסקה רכט

א"ל הא אוקימנא וכו': אמר לו, הרי אמרו, כשמתפלל, לא יהיה דבר מבדיל בינו לבין הקיר. כמו שכתוב, ויסב חזקיה פניו אל הקיר. ומי שמתפלל, אסור לאדם שיעבור ארבע אמות סמוך לו. ואמרו, שאלו ארבע אמות הן לכל צד חוץ מלפניו שהרי אסור להבדיל בינו לבין הקיר. ואמרו שלא יתפלל אדם אחורי רבו. ונמנו בכל דברים אלו דהיינו שהסכימו, לשלוח אותי לשמוע דבריך בזה.

פסקה רל

פתח ואמר שמעה ה' תפלתי וגו': פתח היהודי ואמר שמעה וכו', ושואל מה הטעם שכתוב **שמעה**, ולא שמע. ולמה במקום אחד כתוב **שמע** ה' וחנני וגו', ובמקום אחר **שמעה** ואומר. אלא בכל מקום שכתוב פעם שמע הוא לזכר, דהיינו לז"א, וכשכתוב פעם שמעה הוא לנקבה, דהיינו לנוקבא דז"א, **שמעה**, הוא כמו שאתה אומר, שמעה ה' צדק וגו' וצדק ה"ס הנוקבא דז"א, **שמע** הוא כמו שאתה אומר שמע הויה וחנני, שהוי"ה הוא שם ז"א. וכן שמע בני וכן הסכת ושמע שכל אלו הם לזכר.

פסקה רלא

והכא שמעה וכו': וכאן אומר שמעה תפלתי ה'. שהוא נאמר על הנוקבא. משום שהיא מדרגה, המקבלת כל התפלות, שבעולם, ולמדנו, שהנוקבא עושה עטרה מן התפלות ומשימה אותה בראש הצדיק חי העולמים, שהוא יסוד, וזהו שכתוב ברכות לראש צדיק. ועל זה אומר הכתוב, שמעה תפלתי ה'. ביאור הדברים להלן בדיבור הסמוך.

פסקה רלב

שמעה תפלתי ה': זה הוא תפלה בלחש. דהיינו תפלת שמונה עשרה שאנו מתפללים בלחש. **ושועתי האזינה**, זהו תפלה בהרמת קול, שאדם מרים קולו, וצועק אל ה' בצרתו כמש"א, ותעל שועתם אל האלקים, ומהו שועתם שאומר הכתוב, היינו שמרים קולו בתפלתו ונושא עיניו למעלה, כמש"א ושוע אל ההר. ותפלה זו שוברת שערים, שדופק עליהם להכניס תפלתו לפני ה'. **אל דמעתי אל תחרש**, זו היא הנכנסת לפני המלך, ואין שער עומד לפניה, שלא יפתח, ולעולם אין תפלה בדמעות חוזרות ריקם.

פירוש. כי ג' שורשים הם שמהם נמשכים כל מיני הדינים והיסורים שבעולם: א) דינים הבאים משליטת השמאל בעת שאינו נכלל מימין, שהארתו הוא חכמה בלי חסדים

ונקראים דינים דדכורא. ב) דינים הבאים ממלכות דמדת הדין הבלתי נמתקת. ג) דינים הבאים ממלכות הנמתקת במדת הרחמים, שהיא בינה, בסוד עלית המלכות בנקבי עינים. (כנ"ל ב"א דף רס"ג ד"ה בקולפי) וב' מיני דינים אלו ה"ס דינין דנוקבא. כמ"ש לעיל (וירא דף י"ט ד"ה והוא) והתפלות שמתפללים על ג' מיני דינים הללו נקראים, תפלה, שועה, דמעה. **תפלה**. היינו על הדינים דמין הא', ונקראת משום זה **תפלה בלחש**, כי ז"א ה"ס **קול**, שה"ס קומת החסדים היוצא על מסך דחירק המכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל (כנ"ל, פרשת לך דף ד' ד"ה בשעתא) והנוקבא מבחינת ג"ר שבה היא נקראת **דבור**, ובעת שהחכמה שבה היא בלי חסדים, נבחנת כדבור בלי **קול**, דהיינו תפלה בלחש. ועל ידי התפלה אנו מיחדים אותה עם ז"א שה"ס חסדים ונקרא קול, ואז נעשה הזווג **דקול ודבור**, והחכמה שבה מתלבשת בחסדים, שאז מאירה לתחתונים.

שועה, היא על הדינים דמין הב', וז"ש **ומהו שועתם**, כלומר, מאין באים דינים אלו שהתפלה עליהם נקראת שועה, אלא **דבצלותיה ארים קליה**, **וזקיף עינוי לעילא**. היינו משום שהרים קולו בתפלתו, מסבה, שנשא עיניו למעלה. כי אמרו המתפלל ישים עיניו למטה ולבו למעלה, דהיינו כמ"ש העין רואה והלב חומד, שהעינים ה"ס חכמה, והלב ה"ס חסדים, והמתפלל צריך להזהר שלא ימשיך החכמה ממעלה למטה, שזה נבחן שהוא משים עיניו למעלה, וזה היה החטא דעצה"ד, (כנ"ל ב"ב דף ק"ע ד"ה ועל) וכן משום זה נקראת הנוקבא עץ הדעת טו"ר, כי יש בבנינה ב' נקודות דהיינו ב' מלכיות, א) נקודה דמדת הדין, ב) נקודה הממותקת במדת הרחמים. אם **זכי הא טוב**, שנקודה דמדת הדין נגנזה בה ורק הנקודה הממותקת במדת הרחמים שולטת בה. ואז מקבלת המוחין דבינה בשביל התחתונים שהם **טוב**. ואם **לא זכי**, דהיינו שממשיך החכמה ממעלה למטה, **הא רע**, כי תכף נגלה עליו נקודה דמדת הדין שבה, שממנה נמשכים כל הדינים הקשים. (כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב' עש"ה) ולפיכך מחויב המתפלל לשום עיניו למטה, שלא ימשוך החכמה מלמעלה למטה, כדי שלא תגלה עליו הנקודה דמדת הדין, וז"ש **וזקיף עינוי לעילא**, שבתפלתו נשא עיניו למעלה וע"כ נמשכו עליו הדינים דמין הב', ממלכות דמדת הדין, הנקראים **שועה**. וז"ש **וצלותא דא מתבר תרעין**. כי על ידי תפלתו הוא זוכה להמשיך מסך על המלכות הזו, ואז הוא מעלה מ"ן, לז"א הנקרא קול, שנעשה מזה מסך דחירק לז"א, ובכחו מכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל, (ב"א דף רפ"ה ד"ה בין) ואז נשברו השערים הסתומים, כי היו סתומים מכח הארת השמאל, שלא רצה להכלל בימין, ועתה בכח עלית המסך דחירק נכלל השמאל בימין ונפתחו השערים. כלומר שהוסרו הסתימות, אבל עוד אינם ראוים

לקבלת התפלה, דהיינו להשפעת מוחין דג"ר, בסוד קול ודבור, כי אין המוחין מתגלים רק על מסך דמלכות הממותקת במדת הרחמים כנ"ל וכמ"ש להלן.
דמעה, היא על הדינים דמין הג' הנ"ל, דהיינו הנמשכים ממסך שעל מלכות הנמתקת בבינה, בסוד עלית ה"ת לנקבי עינים. המולידה שם דמעות. והוא מלשון המדמע והמנסך (גיטין נב:) כי הבינה ומלכות נתערבו על ידי עליה הזו. וז"ש **דא אעיל קמי מלכא**, כי על ידי הדמעות היא מעלה מ"ן וממשיך מסך על מלכות הממותקת במדת הרחמים, שאז נעשית מוכשרת לקבל כל המוחין דבינה. שה"ס קבלת התפלה. וז"ש, **ולעולם לא אהדרו דמעין בריקניא**.
וז"ש **בגין דהאי דרגא דמקבלא כל צלותין דעלמא**, כי הנוקבא מקבלת, כל צלותין דעלמא הנכללות באלו הג', הנק' תפלה שועה דמעה. והיא נבנית על ידיהם, שתהיה ראויה להזדווג עם ז"א, לקבל ממנו המוחין ולהשפיע אל התחתונים. כי ע"י קבלת ה **שועה**, נבנה המסך דחירק ליחוד ב' הקוין, ועל ידי קבלת ה **דמעה** נעשית ראויה לקבלת המוחין, דהיינו שאח"כ יורדת ה"ת מעינים לפה, ומתגלית הג"ר, (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבד ע"ש) ומקבלת תחילה המיחין דחכמה בלי חסדים, שה"ס **תפלה בלחש**, ובזה באה לזווג עם ז"א, לקבלת חסדים ונעשה היחוד דקול ודבור ומשפעת כל טוב אל התחתונים שגרמו לה כל זה. וז"ש, **דעבדא מנייהו עטרה ושוי לה ברישא דצדיק חי עולמים**. שמתפלות הללו היא מקבלת המוחין דחכמה הנקראים עטרה, בסו"ה צאנה וראנה במלך שלמה בעטרה וגו', והיא מעטרת את ראש הצדיק חי עולמים, שהוא יסוד דז"א שמזדווגת עמו. כלומר כי אין לז"א אלא חסדים מכוסים מחכמה, ורק בעת הזווג עם הנוקבא, הוא מקבל על ידיה הארת החכמה, (כנ"ל ב"א דף רפ"ב ד"ה אלא) ונמצא שהנוקבא מעטרת את ז"א בעלה. שזסו"ה אשת חיל עטרת בעלה. וז"ס בעלה מתעטר בה ואיהי אינה מתעטרת בבעלה.

פסקה רלג

תו, הא כתיב הכא וכו': עוד, כי כתוב כאן ג' מדרגות שהם: תפלה, שועה, דמעה, דהיינו שכתוב, שמעה **תפלתי** ה', **ושועתי** האזינה אל **דמעתי** אל תחרש. וכנגד אלו, מסיים הכתוב, ג' מדרגות אחרות, כי **גר** אנכי עמך, ואחר כך אומר, **תושב** ואח"כ אומר, **ככל אבותי**, שהם עיקר העולם. **וגר**, הוא כנגד **תפלה**. **ותושב**, הוא כנגד **שועה**. **וככל אבותי**, הוא כנגד **דמעה**. פירוש, כי תפלה באה על דינים דמין הא' הנ"ל, שה"ס חכמה בלי חסדים, וכיון שהתחתונים עיקר בנינם הוא מחסדים (כנ"ל ב"א דף מ"ה ד"ה כד) לפיכך בעת שמאירה החכמה בלי חסדים, הם נמצאים כמו גר בארץ נכריה, כי להיות עיקר

בנינם מחסדים, מרגישים את חסרון החסדים כמו שהיו אז בארץ נכריה. ועל כן נאמר, כי גר, אנכי עמך, כנגד מדרגת תפלה.
ושועה, באה על דינים דמין הב', שעל ידם מתתקן המסך דחירק ונמשכת קומת חסדים כנ"ל, ואז נפסק הגירות, ומרגישים עצמם כמו **תושב** בארצו מחמת שהשיגו החסדים. ועל כן **תושב** הוא כנגד **שועה ודמעה** באה על דינים דמין הג', שעל ידה מתתקן על בחינת מלכות ממותקת ברחמים ונעשית המלכות מוכשרה לקבל ולהשפיע המוחין דחב"ד אל התחתונים, מסוד החג"ת שנעשו לחב"ד, הנקראים **אבות** העולם, ועל כן **ככל אבותי** הוא כנגד **דמעה**.

פסקה רלד

תא חזי צלותא וכו': בוא וראה, תפלתו של האדם הוא מעומד, כי שני מיני תפלות הן, אחת היא מיושב ואחת היא מעומד, והם אחד, להיותם כנגד שתי מדרגות שהן תפלה של יד ותפלה של ראש, או יום ולילה, והם אחד. היינו כנגד מדרגת ז"א המכונה תפלה של ראש או יום, וכנגד מדרגת הנוקבא המכונה תפלה של יד או לילה, והם אחד בזווג, אף כאן, תפלה מיושב דהיינו התפלה דיוצר שלפני השמנה עשרה, הוא אל התפלה של יד, דהיינו אל הנוקבא, לתקן אותה, כמו שמתקנים את הכלה ומקשטים אותה להכניסה לחופה, כן מקשטים את הנוקבא, בסוד המרכבות והמחנות המרומזים בהמלות יוצר משרתים ואשר משרתיו עומדים וכו', והאופנים וחיות הקדש וכו' ששבחים אלו, הם לקשט את הנוקבא, דהיינו להמשיך לה ג"ר משמאל ולהביאה לזווג בשמנה עשרה.

פסקה רלה

ועל דא צלותא וכו': ועל כן תפלה דמיושב, שהיא הנוקבא בקישוטיה, כנ"ל, כיון שנכנסה אל מלך העליון, שהוא ז"א, דהיינו בתפלת שמנה עשרה, והוא בא לקבל אותה, אז אנחנו עומדים לפני מלך העליון, כי אז ז"א מתחבר בהנוקבא. ומשום זה לא יפסיק בין גאולה ותפלה. כי תפלה דמיושב ותפלה דמעומד צריכים להיות מחוברות, כמבואר. ובזה ביאר המימרא, **דלא יפסיק בר נש בצלותיה ביניה לבין כותלא**, כי תפלה דמיושב, ה"ס השכינה, הנקראת כותלא או קיר בעת שמאירה בג"ר דשמאל, מטעם שמחסרון חסדים היא נקפאת אז (כנ"ל ב"א דף רמ"ז ד"ה פירוש) ונעשית ככותל. וע"כ אסור להפסיק, אלא לחברה עם החסדים של ז"א.

פסקה רלו

ובגין דבר נש וכו': ומשום, שהאדם עומד לפני מלך העליון הוא לוקח ארבע אמות לתפלתו ובארוה, שהוא בשיעור חבל של יוצר כל. סורטא, פירושו חבל, כמו לא יקשור

סרט של צמר בשל פשתן (כלאים ט') וז"א, מכונה יוצר כל, להיותו בחינת יצירה דאצילות. ושיעור חבל שלו דהיינו ושיעור מדתו, הוא ארבע אמות הרומזים על ד' המוחין חו"ב תו"מ, ואדם המתפלל תפלת שמונה עשרה, צריך שיהיה אז מרכבה ליוצר כל, וימשיך סוד ד' אמות חו"ב תו"מ ולהשפיע אל השכינה. וז"ש **ובגין דבר נש קאים קמי מלכא עלאה**, היינו שנעשה מרכבה אליו, **נטל ארבע אמות**, דהיינו ד' המוחין חו"ב תו"מ, **לצלותיה**, שהיא הנוקבא הנקראת צלותא.

ומ"ש לעיל (באות רכ"ט) **ואוקמוה להני ארבע אמות לכל סטר בר לקמיה**, רמז בזה, כי אלו ד' המוחין חו"ב תו"מ נכללים זה בזה, ויש בכל אחד מהם חו"ב תו"מ, ועם זה, אינם אז ט"ז מוחין, אלא רק י"ב מוחין, דהיינו ג' מכל צד, חוץ מלפניו, והוא משום חסרון המלכות דמלכות, שהוא עצמות המלכות וע"כ חסרים ד' המוחין שמלפניו. (כנ"ל ב"א דף פ"ה ד"ה ויש ע"ש) ואין לשאול שלפי זה היו צריכים להיות חסרים ד' המוחין שמלאחריו, שהם בחינת מלכות, כי יש ערך הפכי בין האורות והכלים (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"א ד"ה ואין).

וכל מה דאתי בסטרא וכו': וכל שהוא מצד הזכר, צריך אדם לעמוד על עמדו בקומה זקופה. כעין זה אמרו, כל הכורע כורע בברוך, שה"ס הנוקבא, וכל הזוקף זוקף בשם, שה"ס דכר. כדי להראות שבחו של הדכר על הנוקבא. פירוש קומה זקופה יורה ג"ר המאירים ממעלה למטה. וזהו רק בדכר שה"ס חסדים מכוסים, אבל בהנוקבא שה"ס חסדים מגולים, הנה החכמה שלה אינה מאירה רק ממטה למעלה שה"ס ו"ק דג"ר, וע"כ אינה בבחינת קומה זקופה אלא בכריעה. וז"ש שע"כ צריכים לכרוע בברוך ולזקוף בשם, כדי להראות שבחו של הדכר על הנוקבא, אשר המוחין דדכר מאירים מלמעלה למטה.

פסקה רלז

ות"ח, דהא אוקמוה וכו': ובוא וראה כי ביארו, שלא יתפלל אדם אחורי רבו. ואמרו, שכתוב את ה' אלקיך תירא, **את**, הוא לרבות ולכלול שצריך לירא מרבו כמורא השכינה, ויראת התלמיד הוא רבו. ולפיכך בעת התפלה לא ישום לפניו אותה המורא, אלא מורא מהקב"ה בלבדו, ולא מורא מדבר אחר. פירוש. כי המלכות, נקראת מורא שמים, דהיינו מלכות של הקב"ה שנקרא שמים, שה"ס מלכות הממותקת במדת הבינה שה"ס רחמים. ואם יש לאדם מורא מפני דבר אחר חוץ מהקב"ה, הוא מעורר עליו מלכות דמדת הדין הבלתי ממותקת בבינה. וז"ס שאסור להתפלל אחורי רבו, כי להיות מורא רבו כמורא שמים, לא יוכל להזהר שיהיה בבחינת מורא שמים בלבד, ויש חשש שלא יתעורר עליו

המלכות דמדת הדין. ואז יהיה דבר מפסיק בינו לבין הקיר, אשר הקיר, שה"ס המלכות לא תהיה ראויה לקבל המוחין.

פסקה רלח

ות"ח, צלותא דמנחה וכו': ובוא וראה, תפלת המנחה תקן יצחק. כמו שתקן אברהם תפלת שחרית כלפי אותה המדרגה שהיה דבוק בה, דהיינו מדרגת החסד וקו ימין, כך יצחק תקן תפלת המנחה כלפי אותה המדרגה שנתדבק בה, שהיא מדרגת הגבורה וקו שמאל. ועל כן, תפלת המנחה, זמנה הוא, כשנוטה השמש לירד במדרגותיה לצד מערב, דהיינו תכף אחר חצות היום.

פסקה רלט

דהא עד דא נטה וכו'. כי כל עוד שהשמש אינה נוטה לצד מערב, הוא יום, דהיינו מבקר עד הצהרים, שכתוב עליו חסד אל כל היום. ואם תאמר שעד חשכה נקרא יום. בא וראה כי כתוב, אוי נא לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. כי פנה היום הוא כנגד תפלת שחרית, שכתוב עליו חסד אל כל היום, כי אז השמש היא לצד מזרח. כיון שהשמש נוטה ויורדת לצד מערב, הרי אז זמן תפלת המנחה, כי כבר פנה היום, וינטו צללי ערב, ונתעורר דין קשה בעולם.

פסקה רמ

ופנה היום: שהוא מדרגת החסד, **ונטו צללי ערב**, שהם מדרגות הדין הקשה. ואז נחרב בית המקדש, ונשרף ההיכל. ועל כן למדנו, שהאדם יהיה נזהר בתפלת המנחה, כי הוא זמן שדין קשה שורה בעולם.

פסקה רמא

יעקב אתקין וכו': יעקב תקן תפלת ערבית, כי הוא מתקן אותה, דהיינו הנוקבא, וזן אותה בכל מה שהיא צריכה, כי הו' דהויה שהוא ת"ת והוא יעקב, מתקן את הה' דהויה, שהיא הנוקבא, וה **ה'** נזונת מן ה **ו'** כי אין לה לנוקבא מעצמה כלום, אלא שמקבלת הכל מת"ת, שהיא **ו'** מהויה, ומכונה יעקב. פירוש. כי יעקב ה"ס קו אמצעי הממשיך קומת החסדים על המסך דחירק ומכריע ומיחד ב' הקוין ימין ושמאל, שהם אברהם ויצחק, זה בזה, (כנ"ל ב"א דף קל"א ד"ה תליתאה ע"ש) ואחר דין הקשה שבא בהארת שמאל דיצחק, בא יעקב ומתקן את המסך דחירק, שתיקון זה ה"ס **תפלת ערבית**. וכבר נתבאר (לעיל דף ע"ב ד"ה וז"ש) שתיקון הראשון ה"ס המסך על המלכות מטרם שנמתקת ברחמים, בסוד התפלה הנקראת **שועה**, וה"ס התיקון דתפלת ערבית (ועי' לעיל ב"א דף קס"ח ד"ה

מאן. בביאור תפלת ערבית רשות) ואחר זה בא תקון ב' בסוד **דמעה**, שה"ס המסך על המלכות המתקת במדת הרחמים, וה"ס חצות לילה כמ"ש לפנינו.

פסקה רמב

ובגין כך וכו': ומשום זה תפלת ערבית רשות. כי היא נכללת בתפלת היום, כדי שתהיה מאירה, כלומר, שאז נעשה זווג על המסך הזה המוציא קומת החסדים שה"ס יום, ועתה בלילה אין הזמן לזה, וביארנו זה, אשר אין אור היום, שה"ס חסדים, נגלה עתה להאיר אל הנוקבא, והיא שולטת בחשכה עד הזמן דחצות לילה, שאז הקב"ה משתעשע עם הצדיקים בגן עדן, ואז הוא הזמן, שאדם ישתעשע בתורה כמו שאמרו.

פסקה רמג

תא חזי דוד וכו': בוא וראה דוד בא ואמר, אלו ג' זמני תפלה, שכתוב ערב ובקר וצהרים, אשיחה ואהמה וישמע קולי, הרי שלשה, והוא לא התפלל אלא שנים מהם, שכתוב אשיחה ואהמה ולא יותר. זה לתפלת הבוקר וזה לתפלת המנחה. וע"כ אמר אשיחה ואהמה, כי דוקא בבוקר. שהוא זמן החסד, מספיק **אשיחה** שהוא חסד. ובמנחה שהוא זמן של דין קשה צריכים המיה, ומשום זה אמר ואהמה. אבל תפלת ערבית לא התפלל. **ולבתר כד אתפליג וכו'**: ואחרי כן כשנתחלק הלילה, היה קם ואמר שירות ותשבחות, שכתוב ובלילה שירה עמי, והוא נתבאר. פירוש, כי דוד ה"ס המלכות, וסוד חצות לילה הוא, אחר שנתמתקה המלכות בבינה, שאז ה"ס **דמעה** כמ"ש לעיל, שאז נעשתה המלכות בית קבול לאורות העליונים כולם, וע"כ קם אז בשירות ותשבחות. באופן, שתפלת שחרית היא כנגד **תפלה**, לתקון קו ימין שבנוקבא. וה"ס **ובגין דבר נש קאים קמי מלכא עלאה נטל ד' אמות לצלותיה**. שהם מקובלים בתפלת שחרית. ותפלת המנחה הוא ג"כ כנגד **תפלה** אלא לתקון קו שמאל שבה שנקראת מבחינה זו כותל או קיר כנ"ל. ואז צריך האדם להמשיך השלמות של הקיר, דהיינו **דלא יפסיק בר נש בצלותיה ביניה לבין כותלא**, כלומר שלא יהיה ביניהם חציצה ופגם. ותפלת ערבית ה"ס **שועה**, וע"כ הוא רשות כנ"ל. וחצות לילה ה"ס **דמעה**. דהיינו התקונים של מלכות הממותקת שתהיה בית קבול לאורות העליונים ומשום תקון זה שיהיה בשלמות **לא יצלי בר נש אחורי רביה**, כדי שלא יחזור ויעורר את המלכות הבלתי ממותקת כנ"ל. ויקלקל ח"ו התקון דחצות לילה.

פסקה רמד

קם ר"ש ואזלו וכו': קם ר"ש, והלכו, ואותו האדם הלך עמו עד טבריה. בעוד שהיו הולכים, אמר ר"ש, בוא וראה, תפלות כנגד תמידים, תקנו רבנן מאנשי כנסת הגדולה,

ומשום שמצאו שני תמידים, שכתוב, את הכבש אחד וגו', והם מתקרבים באותם ב' הזמנים שביום, שהם זמני תפלה, על כן תקנו בעיקר ב' תפלות, שהם שחרית ומנחה, אבל תפלת ערבית הוא רשות.

פסקה רמה

אמר ההוא גברא וכו': אמר אותו האדם, הרי האבות תקנו אלו התפלות מקודם שתקנו אנשי כנסת הגדולה, ולא תקנו אותם כנגד התמידים, ולמה מה שתקנו אברהם ויצחק הוא עיקר, ומה שתיקן יעקב, שהוא בחיר האבות, הוא רשות ולא עיקר כמו אלו.

פסקה רמו

אמר רבי שמעון וכו': אמר רבי שמעון, הוא נתבאר, אבל בוא וראה, אלו שני זמנים של שני התפלות שחרית וערבית, אינן, אלא לחבר את יעקב, שהיא זעיר אנפין, בגורלו, שהיא הנוקבא כיון שנתחברו זה בזה, אין אנו צריכים יותר, כי כיון שניתנה הנוקבא בין שני זרועות, שהם אברהם ויצחק, דהיינו קו ימין וקו שמאל, כבר נתחברה בגוף, כי הגוף אינו אלא כלל של ב' הזרועות ואין צריך לתקן יותר. ועל כן אנו צריכים לעורר את תקון שתי הזרועות, על ידי ב' התפלות שחרית וערבית, משום שהנוקבא ניתנה ביניהם, כלומר שצריכים להמשיך הארתם לתוך הנוקבא, ואחר שכבר ניתנה ביניהם, הנה הגוף, שהוא קו אמצעי, הנקרא יעקב, והנוקבא, דבריהם בלחש, שלא להזכיר מדה"ד שבה.
פירוש. אף על פי שיעקב, הוא בחיר שבאבות, כי העיקר הוא קו האמצעי המיחד ב' הקוין זב"ז, וזולת הכרעת קו האמצעי אינם יכולים להאיר, עם כל זה אין בקו אמצעי תוספת אור על ב' הקוים, כי שורשם של ב' הקוין הם מ"י אל"ה אשר בבינה, שהם כוללים כל המוחין שבה, (כנ"ל ב"א דף רס"ד ד"ה באצבען) אלא משום שקו האמצעי עולה ומכריע ב' הקוין שבבינה ומשלימם, זוכה גם הוא בהם, בסוד תלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת ע"ש) הרי שכל המוחין דבינה הם בב' הקוין ימין ושמאל שהם אברהם ויצחק אשר יעקב משלימם להיותו סוד קו אמצעי, וע"כ זוכה גם הוא בב' הקוין, ומשפיע אותם לנוקבא. וז"ש **ועל דא אנן בעינן לאתערא תרין דרועין, בגין דאתיהיבת בינייהו**, כי הם כללות כל המוחין כולם, **גופא ואתתא מלייהו בלחישו**, ואלו תקונים הנוספים השייכים לזווג קו אמצעי עם הנוקבא, צריך להיות בלחש, בסו"ה **וקולה לא ישמע** כמ"ש לעיל (וירא קי"ב ד"ה וזה אמרו וישראל) שיש בדרך כלל ב' מיני קולות א) קול הבינה, דהיינו ממלכות הממותקת בבינה. ב) קול המלכות עצמה, הבלתי נמתקת בבינה. ואין זווג זו"ן אלא בסוד קול הבינה וקול המלכות עצמה לא ישמע. וז"ש

גופא ואתתא מלייהו בלחישו. כי אם היה נשמע קולה, דהיינו ממדת הדין הבלתי נמתק, לא היתה ראויה להזדווג עם ז"א, ולקבל מוחין עליונים (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר).

פסקה רמז

ובגין כך וכו': ומשום זה דמילייהו בלחישו ולא נשמע קולה כנ"ל בסמוך, יעקב משמש במרום. ולמדנו מהו במרום, הוא כמו שאתה אומר, ואתה מרום לעולם ה', דהיינו בינה הנקראת מרום. ומלכות הממותקת, בבינה נקראת גם כן מרום. וכיון שיעקב משמש במרום, במלכות הממותקת, צריך להיות שקולה לא ישמע, כי אז יפרד ח"ו הזווג. כנ"ל בדיבור הסמוך.

וכלא איהו רזא וכו': והכל הוא סוד ליודעי דין ומשפט. כלומר ליודעי סודות התורה באו ר' אבא ואותו יהודי ונשקו ידיו של ר"ש. אמר ר' אבא, עד יום הזה לא הבנתי דבר זה, ורק עתה עמדתי על בוריו. אשרי חלקי שזכיתי לשמעו.

פסקה רמח

ויביאה יצחק האהלה שרה אמו: אמר ר' יוסי. מקרא זה קשה, כתוב **האהלה**, לאהל שרה אמו היה צריך לכתוב, מהו שכתוב האהלה. ואומר, כי חזרה שם השכינה הנקראת **אהל**, וע"כ כתוב האהלה, שהיא השכינה. משום כי כל זמן ששרה היתה נמצאת בעולם, לא נסתלקה ממנה השכינה, ונר היה דולק מערב שבת לערב שבת, והיה מאיר כל ימות השבוע. ואחרי שמתה, כבה הנר, וכיון שבאה רבקה, חזרה שם השכינה, והנר חזר ונדלק. **שרה אמו**, פירושו, שדמתה לשרה בכל מעשיה.

פסקה רמט

רבי יהודה אמר וכו': רי"א שרה אמו. פירושו. כי כמו שצורתו של יצחק היתה כצורתו של אברהם, וכל מי שראה את יצחק, אמר שזה אברהם. וידעו בודאי שאברהם הוליד את יצחק, כן רבקה היתה צורתה ממש כמו צורתה של שרה, ומשום זה כתוב, **שרה אמו**, כי אמרו ששרה, היא אמה של רבקה בודאי, באופן, שיצחק ורבקה, היו צורתם כמו אברהם ושרה. והיה ניכר, שאברהם הוליד את יצחק ושרה את רבקה.

פסקה רנ

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, לגמרי כן הוא הפירוש. אבל בוא וראה, כי סוד הוא, כי אף על פי ששרה מתה, צורתה לא נסתלקה מן הבית, אבל לא נראתה שם מיום שמתה עד שבאה רבקה, כיון שבאה רבקה נראתה צורת שרה, שכתוב ויביאה יצחק האהלה וגו', מיד נראה שם שרה אמו. ולא היה רואה אותה רק יצחק בלבדו בעת שנכנס שמה. ועל

כן וינחם יצחק אחר אמו, כי אמו נראית ומזדמנת לו בבית. ועל כן לא כתוב אחרי מיתת אמו, אלא אחרי אמו. כי לא מתה כלל בעד יצחק.

פסקה רנא

ר' שמעון אמר מאי שנא וכו': רש"א, מהו השינוי, שכתוב בו ביצחק, ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה, כיון שאמר ותהי לו לאשה, איני יודע שאהב אותה, הרי כל בני העולם אוהבים את נשותיהם, מהו השינוי, שדוקא ביצחק כתוב בו ויאהבה.

פסקה רנב

אלא ודאי אתערותא וכו': ומשיב, אלא ודאי, התעוררות האהבה של הזכר אל הנוקבא, אינה אלא מקו השמאל, שכתוב, שמאלו תחת לראשי. וחשך, שהוא קו השמאל. ולילה, שהיא הנוקבא כאחד הם, כי השמאל מעורר תמיד האהבה אל הנוקבא ואוחז בה, ועל כן אע"פ שאברהם אהב את שרה, לא כתוב בו **ויאהבה**, אלא ביצחק בלבד, להיותו קו השמאל דז"א. ואם תאמר, הרי כתוב ויאהב יעקב את רחל, אע"פ שאינו קו שמאל. הוא, משום שצד יצחק שהיה כלול בו עשה את זה. פירוש, כי יעקב הוא קו אמצעי דז"א, הכולל בתוכו ב' הקוין ימין ושמאל, שהם אברהם ויצחק. ומשום התכללותו של יצחק שהיה בו, יתכן לומר עליו **ויאהב**, כמו ביצחק.

פסקה רנג

ת"ח אברהם וכו': בוא וראה, אברהם שה"ס קו ימין דז"א, כשראה את שרה, שה"ס הנוקבא דז"א, היה מחבק אותה ולא יותר שהסו"ה וימינו תחבקני, אבל יצחק שהוא קו שמאל דז"א, שהוא בעלה, כנ"ל בדיבור הסמוך, אחז בה ושם זרועו תחת ראשה, שכתוב, שמאלו תחת לראשי וגו'. ואחר כך, בא יעקב, שהוא קו אמצעי דז"א, ושמש מטתו והוליד י"ב שבטים. הכל כראוי להיות. פירוש: ר"ש מפרש, שאברהם יצחק ויעקב רומזים לז"א, דהיינו לג' קוין שלו. וכן שרה רבקה לאה ורחל רומזות להנוקבא דז"א, דהיינו לד' בחינות חו"ב תו"מ שבה. ולפיכך אומר אשר ז"א מסוד קו ימין שלו הוא מחבק להנוקבא בסוד וימינו תחבקני שה"ס השפעת החסדים. ומסוד קו שמאל שלו, ממשיך לה הג"ר, בסוד שמאלו תחת לראשי, כלומר שהנוקבא אומרת שמשמאלו של ז"א נמשך לה בחינת הראש, שהם הג"ר, ומשום זה נחשב לה השמאל דז"א לעיקר המשפיע שלה, וע"כ אומר, **יצחק דאיהו בעלה**, משום שממנו מקבלת הג"ר. ועם כל זה, אין הולדה אלא מבחינת קו אמצעי בלבדו, שה"ס יעקב, וע"כ אמר, **לבתר אתא יעקב וכו'**, ורק ממנו הולדת נשמות השבטים.

פסקה רנד

ות"ח אבהן כלהו וכו': בוא וראה, האבות הם כולם בסוד אחד הולכים, דהיינו רק סוד ז"א בלבדו כנ"ל בסמוך, וע"כ כולם שמשו בארבע נשים שכל אחד מהם, היה לו ארבע נשים, שהם שרה רבקה לאה ורחל. כי גם הן סוד אחד, שהוא חו"ב תו"מ של הנוקבא דז"א, כנ"ל בסמוך. אברהם בארבע נשים, שהם שרה והגר וב' פלגשים, שכתוב ולבני הפלגשים אשר לאברהם, וכתוב **פלגשים**, שפירושו שתים, ועם שרה והגר הרי הן ארבע.

פסקה רנה

יצחק ברזא דארבע וכו': יצחק היה בסוד ארבע נשים מצד רבקה, כלומר שהיו כלולות ברבקה, שכתוב, **ויקח את רבקה** היא אחת, **ותהי לו לאשה**, הרי שתים, **ויאהבה** הרי שלש. **וינחם יצחק אחר אמו**, הרי ארבע. כנגד זה היה ליעקב ד' נשים. וכולם, דהיינו כל הי"ב נשים, הם בסוד אחד, דהיינו הנוקבא דז"א בלבדה, שיש בה אלו י"ב בחינות.

פסקה רנו

ר' חייא אמר וכו': רח"א, אברהם ויצחק, שמשו כל אחד מהם באשה אחת בסוד הקדושה, כי הגר והפלגשים לא היו מקדושה, אברהם בשרה, יצחק ברבקה. וכנגד שניהם, היו ד' נשים ליעקב, בשני החלקים, שהם קודש וחול, שלאה ורחל היו בחלק הקדושה, ובלהה וזלפה היו בסוד חלק חול שהחזיר אל הקדושה.

ר"ש אמר וכו': רש"א, הדברים עלו למקומם לקדושה, דהיינו דלא כרבי חייא, אלא אפילו הגר והפלגשים והשפחות כולן הן בסוד הקדושה, כמו שמפרש ר"ש לעיל, שכל הי"ב נשים הן רק י"ב בחינות של הנוקבא. כי הכל נעשה בסוד הקדושה והכל הוא בסוד אחד, דהיינו שכולן נכללות בסוד הנוקבא דז"א בלבדה, כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה רנז

ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה: קטורה זו היא הגר. כי למדנו, אחר שנפרדה הגר מן אברהם, וזנה אחר גילוליו של אביה, אחר כך חזרה בתשובה, ונתקשרה במעשים טובים, ומשום זה נשתנה שמה ונקראה **קטורה**, שרומז שנעשית קטורה במעשים טובים. כי קטורה פירושו קשורה, ואז שלח אברהם ולקחה לאשה. מכאן נשמע ששינוי השם מכפר על עברות, כי על כן נשתנה שמה לקטורה, כדי לכפר על עונותיה.

פסקה רנח

ויוסף אברהם: ושואל מהו ויוסף. אם תאמר, שהוסיף אשה על שרה, אינו כך. אלא בימיה של שרה, נזדווג עם הגר פעם אחת, ואחר כך גרש אותה מחמת מעשיו של ישמעאל, שצחק על יצחק, ואחר כך נאמר **ויוסף**, שפירושו, ויוסף לקחתה כבתחילה,

כי לקחה פעם שנית על מה שלקחה מתחילה. וכפי מה ששינתה מעשיה כן נשתנה שמה. ונקראת עתה קטורה.

פסקה רנט

תא חזי דאמר ר"א וכו': בוא וראה, שאמר ר' אלעזר, בהכתוב, ויביאה יצחק האהלה שרה אמו, שנתגלתה צורתה של שרה עם רבקה, ויצחק התנחם אחרי שנתגלתה אמו, והיה רואה צורתה בכל יום. ואברהם, אע"פ שנשא אשה, לא נכנס בבית ההוא של שרה, ולא הכניס אשה ההיא שם, משום, ששפחה לא תירש גבירתה, ובאהל של שרה לא נראה אשה אחרת אלא רבקה בלבדה.

פסקה רס

ואברהם אע"נ וכו': ואברהם, אע"פ שהיה יודע שצורתה של שרה נתגלתה שם, עזב ליצחק את האהל, לראות צורת אמו שם, בכל יום. יצחק ראה צורתה ולא אברהם. וזהו שכתוב, ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, **את כל אשר לו**, הוא בדיוק, כי סובב על צורה ההיא של שרה שהיתה באותו האהל. שנתנה ליצחק להסתכל בה.

פסקה רסא

ד"א ויתן וכו': פירוש אחר בהכתוב ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, היינו שנתן לו סוד אמונה העליונה, שהיא בינא, כדי שיצחק יתדבק במדרגות חלקו כראוי. כי לולא נתן לו סוד הבינה, לא היה יכול להתדבק בקו שמאל. (כמ"ש לעיל לך דף קמ"ז ד"ה פנימיות ע"ש)

ת"ח הכא וכו': בוא וראה, כאן נכלל אש שהיא שמאל במים שהם ימין ודאי שהאש לקח את המים, שהשמאל כלל בתוכו את הימין, זה משמע, מהכתוב ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, זהו מים שנכלל באש, שאברהם שה"ס מים נתן כל בחינתו ליצחק שה"ס אש. ובתחילה נכללו יחד אש במים, אימתי היה זה, היינו בשעה שאברהם עקד את יצחק לעשות בו דין דהיינו להעלהו לעולה, אז נכללה אש במים, ועתה נכללו מים באש. כדי שיהיה הכל בסוד אמונה העליונה שהיא בינה. כי ב' קוין ימין ושמאל שבבינה נכללו זה בזה, ואז השיגו שלימותם, ולפיכך גם אברהם ויצחק הנמשכים מב' הקוין ההם שבבינה (כנ"ל בפ' לך דף קמ"ז ד"ה פנימיות) צריכים גם כן להכלל זה מזה, ע"כ תחלה נכלל שמאל בימין, שזה היה בשעת העקדה, ועתה, נתן אברהם את כל אשר לו ליצחק, שבזה נכלל הימין בתוך השמאל. **מהימנותא** פירושו מלכות. **מהימנותא עלאה** פירושו בינה.

פסקה רסב

ולבני הפלגשים וגו': ושואל מהו מתנות, ואומר, אלו הן מיני מדרגות תחתונות של הקדושה בלתי מתוקנות, שהן שמות של מיני רוח הטומאה, ונתנם להם כדי להשלים המדרגות, כלומר שיטהרו אותם וישלימו את המדרגות של הקדושה. ויצחק, נתעלה על כולם באמונה העליונה כראוי. שהיא בינה, כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה רסג

בני הפלגשים: אלו הם בני קטורה, ונקראת פלגשים, על שם, שהיתה פלגש מקודם לכן מטרם שגרשה, ופלגש עתה שחזר ולקחה. רבי חייא אמר פלגשים ממש, ואינו סובב על קטורה. **וישלחם מעל יצחק בנו**, כדי שלא ישלטו אצל יצחק. **בעודנו חי**, היינו בעוד שהיה אברהם חי וקיים בעולם, בכדי שלא יריבו עמו אחר כך. ובכדי שיצחק יתתקן בצד דין הקשה העליון, להתגבר על כולם. וכולם נכנעו לפניו. **קדמה אל ארץ קדם**, כי שם הם מיני כשפים של הטומאה.

פסקה רסד

ת"ח כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם, אלו הם, שהיו מבני הפלגשים של אברהם. ואמרו, כי באלו הררי קדם, נמצאים אותם המלמדים כשוף לבני אדם, ומאותה ארץ קדם, יצאו לבן ובעור ובלעם בנו וכל המכשפים. וכבר בארוה.

פסקה רסה

ר' חזקיה פתח וכו': ר"ח פתח ואמר, מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים וגו' בוא וראה מזמן שחרב בית המקדש, אין ברכות שורות בעולם ונעצרו, כביכול שנמנעו מלמעלה מעולמות העליונים, ומלמטה מהתחתונים. וכל אלו מדרגות התחתונות מתגברות והולכות, ושולטות על ישראל, משום שישראל גרמו את זה בעונותיהם. וענין חסרון הברכות בעולמות העליונים, הוא משום שהתחתונים אינם ראוים לקבל מהם, וכל השפע שהם צריכים להשפיע לתחתונים נמנע מהם. כי אין להם למי להשפיע. (ועיין בזה בפתיחה לחכמת הקבלה דף ל"ד אות קס"א וקס"ב ובההמשך, שנתבאר שם על בוריו.)

פסקה רסו

האי קרא וכו': מקרא זה, דבריו אינם מיושבים. כי כתוב, מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים הלא ה' זו חטאנו לו. כיון שאמר, מי נתן למשיסה יעקב וישראל, מה הוא שאומר **חטאנו לו**, חטאו לו, היה צריך לומר. דהיינו לשון נסתר ולא כמדברים בעדם. ואם כבר

אומר, **חטאנו לו**, דהיינו מדברים בעדם, מה הוא שאומר שוב **ולא אבו** דהיינו שוב לשון נסתר, ולא אבינו היה צריך לומר, שהוא כמדברים בעדם.

פסקה רסז

אלא בשעתא וכו': ומשיב, אלא בשעה שנחרב בית המקדש ונשרף ההיכל, והעם הלך לגלות, רצתה השכינה להתעקר ממקומה וללכת לגלות עמהם. אמרה השכינה, אלך תחלה לראות ביתי והיכלי, ואפקוד את המקומות של הכהנים והלוים, שהיו עובדים בביתי.

פסקה רסח

אמר ר' אלעזר וכו': באותה שעה נסתכלה כנסת ישראל, היא השכינה למעלה, וראתה שבעלה, ז"א, נסתלק ממנה, ועלה למעלה למעלה, ירדה למטה ונכנסה בבית המקדש, והסתכלה בכל המקומות, ובכתה ונשמע הקול למעלה למעלה בשמים, ונשמע הקול למטה בארץ. וזהו שכתוב, קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו' ובארוהו.

פסקה רסט

כיון דעאלת בגלותא וכו': כיון שבאה בגלות, הסתכלה בעם, וראתה, איך שדוחקים אותם ורומסים אותם בין רגליהם של שאר העמים, בגלות, אז אמרה, **מי נתן למשיסה יעקב** וגו'. וישראל אמרו, **הלא ה' זו חטאנו לו**, ומיושב בזה מש"כ כמדבר בעדו. והשכינה אמרה **ולא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו**. ומיושב בזה, מה ששוב אומר הכתוב בלשון נסתר.

פסקה רע

ובשעתא דזמין קב"ה וכו': ולשעה שעתיד הקב"ה לפקוד את עמו, להוציאם מגלות, כנסת ישראל, היא השכינה תשוב תחילה מהגלות, ותלך לבית המקדש מטעם שבית המקדש תבנה תחילה לקבוץ גליות, ששם השראת השכינה, וע"כ גם השכינה מקדמת לצאת מהגלות. ויאמר לה הקב"ה, קומי מעפר. והשכינה משיבה ואמרה, לאיזה מקום אלך, הרי ביתי חרב, היכלי נשרף באש. עד שהקב"ה, יבנה בית המקדש מתחילה, ויתקן החיכל, ויבנה עיר ירושלים, ואחר זה יקים את השכינה מעפר, וז"ש, בונה ירושלים ה' וגו', מתחילה **בונה ירושלים**, ואחר כך **נדחי ישראל יכנס**, ויאמר לה התנערי מעפר קומי שבי ירושלים וגו', ואח"כ יקבץ גליות ישראל. וז"ש מתחילה, בונה ירושלים ה', ואח"כ, נדחי ישראל יכנס. ואז, הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם, שזהו **תחיית המתים**. וכתוב, ואת רוחי אתן בקרבכם ועשיתי את אשר בחקי תלכו וגו'. בילא"ו.

תולדות

פסקה א

ואלה תולדות יצחק וגו': פתח ר' חייא ואמר, מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. בוא וראה, כשבקש הקב"ה, ועלה ברצון לפניו, לברוא העולם, היה מסתכל בתורה וברא אותו. ובכל פעולה ופעולה שברא הקב"ה בעולם, היה מסתכל בתורה ובראה, וז"ש ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום, אל תקרי אמון אלא אומן. דהיינו שהיתה כלי אומנותו.

פסקה ב

כד בעא למברי אדם וכו': כשרצה לברוא את האדם, אמרה התורה לפניו, אם יהיה נברא האדם ואחר כך יחטא, ואתה תדון אותו, למה יהיו מעשי ידיך לשוא, הרי לא יוכל לסבול את דינך. אמר לה הקב"ה, הרי בראתי תשובה מטרם שבראתי העולם. ואם יחטא, יוכל לעשות תשובה ואמחול לו.

אמר קב"ה לעלמא וכו': אמר הקב"ה לעולם בשעה שברא אותו, וברא את האדם, אמר לו: עולם עולם, אתה וטבעך אינם עומדים אלא על התורה, ומשום זה בראתי בך אדם כדי שיעסוק בתורה, ואם לא יעסוק בתורה הרי אני מחזירך לתוהו ובוהו. והכל הוא בשביל האדם וזהו שכתוב אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. והתורה עומדת ומכרזת לפני בני אדם, כדי שיעסקו וישתדלו בתורה, ואין מי שיטה אזניו.

פסקה ג

ת"ח כל מאן וכו': בוא וראה, כל מי שעוסק בתורה הוא מקיים העולם ומקיים כל פעולה ופעולה שבעולם על תקונו כראוי. ואין לך אבר הנמצא באדם. שלא תהיה כנגדו בריה בעולם.

דהא כמה וכו': כי כמו שגוף האדם מתחלק לאברים, וכולם עומדים מדרגות על מדרגות המתתקנות אלו על אלו, וכולן הן גוף אחד. כן העולם, כל אלו הבריות שבעולם, כולן, הן אברים אברים, ועומדים אלו על אלו, וכאשר כולן תתתקנה יהיו לגוף אחד ממש. והכל, הן האדם והן העולם, הוא כדמיון התורה, כי התורה כולה היא אברים ופרקים, ועומדים אלו על אלו, וכאשר יתתקנו כולם, יעשו לגוף אחד, כיון שנסתכל דוד בעשיה הזו, פתח ואמר מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך.

פסקה ד

באורייתא אינון וכו': בתורה הם, כל סודות העליונים החתומים שאין היכולת להשיגם. בתורה הם, כל דברים העליונים המגולים ואינם מגולים. כלומר, שלרוב העמקות שבהם, הם נגלים להמעיין בהם, ותכף נעלמים, ושוב נגלים כרגע וחוזרים ונעלמים, וכן חוזר חלילה תמיד לפני המעיינים בהם. בתורה הם, כל הדברים שלמעלה שבעולמות העליונים, ושל מטה. כל הדברים שבעולם הזה וכל הדברים שבעולם הבא הם בתורה. ואין מי שיסתכל וידע אותם, ומשום זה כתוב, מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו.

פסקה ה

תא חזי אתא וכו': בוא וראה כשבא שלמה, ורצה לעמוד על דברי תורה ועל דקדוקי תורה ולא יכול, אמר, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. דוד אמר, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

תא חזי כתיב וכו': בוא וראה כתוב בשלמה וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף, ובארוהו, שחמשה ואלף טעמים, היו בכל משל ומשל שהיה אמר. ומה שלמה שהוא בשר ודם כך היו דבריו, דברי תורה שאומר הקב"ה על אחת כמה וכמה, שבכל דבר ודבר, יש בו כמה משלים, כמה שירים, וכמה שבחות, כמה סודות עליונים, כמה חכמות. ועל כן כתוב, מי ימלל גבורות ה'.

פסקה ו

תא חזי מה כתיב וכו': בוא וראה למעלה כתוב, ואלה תולדות ישמעאל, שהם שנים עשרה נשיאים, ואחר כך אמר אלה תולדות יצחק, ויעלה על דעתך, כיון שכתוב בישמעאל שהוליד שנים עשר נשיאים, ויצחק הוליד שנים, הוא משום שזה נעלה בצדקתו, ולכן הוליד שנים עשר, וזה לא נעלה, וע"כ הוליד רק שנים, לפיכך כתוב מי ימלל גבורות ה', זהו יצחק, כי יצחק ה"ס גבורה דז"א, כי יצחק הוליד את יעקב, שהוא בלבדו היה חשוב יותר מכולם, שהוליד שנים עשר שבטים, והיה הקיום שלמעלה ושלמטה, אבל יצחק היה רק הקיום של מעלה, בקדושה עלאה. וישמעאל היה רק למטה ועל כן כתוב **מי ימלל גבורות ה'** זה יצחק כנ"ל, **ישמיע כל תהלתו** זהו יעקב. כי יעקב הוא כל תהלתו, להיותו הקיום של מעלה ומטה. כשנתדבק השמש, ז"א, בלבנה היא הנוקבא, כמה ככבים מאירים מהם, שהם י"ב שבטי יה, המשולים בחלום יוסף לככבים. והנה אומר ג' חלוקים, א) שיעקב היה הקיום שלמעלה ומטה. ב) ויצחק רק למעלה בקדושה עליונה. ג) וישמעאל רק למטה. ויש להבין החלוקים האלו. והענין הוא, כי פרצוף ז"א נחלק על החזה, מפאת הפרסא אשר שם, שמחזה ולמעלה הוא ג"ר ומחזה

ולמטה הוא ו"ק. והתחתונים אין להם אחיזה רק מחזה ולמטה דז"א, ולא כלום מחזה ולמעלה, להיותם תולדות הנוקבא דז"א, שמקורה מתחיל בז"א רק מחזה ולמטה. אבל האבות היו מרכבה לחג"ת דז"א, אברהם ויצחק לשני זרועות ז"א, שהם חסד וגבורה. ויעקב אל הגוף של ז"א, שהוא תפארת ונמצאים אברהם ויצחק אחוזים למעלה מחזה דז"א, דהיינו בזרועות, ולא כלום מחזה ולמטה, אבל יעקב להיותו מרכבה לת"ת שהוא גופא, שהחזה נמצא באמצעו, הרי הוא נאחז למעלה מחזה ולמטה מחזה, שמצד מחצית הת"ת שלמעלה מחזה, הוא נאחז למעלה בג"ר, ומצד מחצית הת"ת שלמטה מחזה, הוא נאחז למטה בו"ק, שמשם כל התחתונים.

וז"ש **ויצחק אפיק ליה ליעקב דהוה איהו בלחודוי יתיר מכלהו**, שיצחק הוציא את יעקב, שהוא לבדו היה חשוב יותר מכולם, כי היה בחיר שבאבות. ומפרש הטעם, **דאוליד תריסר שבטין**, כי הוא הוליד י"ב שבטים, שהם בחינת מחזה ולמטה של הת"ת, והיה **קיומא דלעילא ותתא**, שהיה הקיום והמרכבה של למעלה מחזה דז"א ושל למטה מחזה דז"א, כי להיותו מרכבה לת"ת, והת"ת כולל את שניהם כנ"ל. **אבל יצחק לעילא בקדושה עלאה**, כי יצחק היה מרכבה לגבורה דז"א, שכולו למעלה מחזה, ואינו נאחז למטה כלום **וישמעאל לתתא**, וישמעאל היה ככל התחתונים שאין להם אחיזה אלא למטה מחזה ולא כלום למעלה מחזה. ולפיכך יעקב חשוב יותר מכולם, כי הוא בלבדו כולל כל הבחינות.

פסקה ז

ואלה תולדות יצחק בן אברהם: אמר רבי יוסי מהו השינוי שעד עתה לא כתוב, בן אברהם, ועתה אומר בן אברהם. אלא אף על פי שכתוב, ויברך אלקים את יצחק בנו, עתה שמת אברהם, דהיינו שברך והגדיל מדרגת יצחק שהיא גבורה, אחר מיתת אברהם, עם כל זה, צורתו של אברהם היה בו ונשארה בו ביצחק, כלומר שגם צורתו של אברהם שהוא חסד, נשארה כלולה ביצחק. עד שכל מי שראה את יצחק, היה אומר זה אברהם ודאי, והיה מעיד ואומר, אברהם הוליד את יצחק. כי היה כלול ומלובש בצורתו של אברהם שהוא חסד. ולפיכך מדייק הכתוב עתה לומר, בן אברהם וכן אברהם הוליד את יצחק.

פסקה ח

רבי יצחק קם וכו': ר"י קם לילה אחד לעסוק בתורה. ור' יהודה קם בעיר קסרוי באותה שעה, לעסוק בתורה אמר רבי יהודה אקום ואלך אל ר' יצחק ואעסוק עמו בתורה ונתחבר יחד. הלך עמו חזקיה בנו, שהיה אז ילד.

כד קריב אבבא וכו': כשנגש אל הדלת, שמע את רבי יצחק שהיה אומר, ויהי אחר מות אברהם, ויברך אלקים את יצחק בנו וישב וגו'. והקשה, מקרא זה אין, תחילתו כסופו ואין סופו כתחילתו, שמתחיל במיתת אברהם ומסיים בברכת יצחק, שאין שום קשר ביניהם. ועוד הקשה, מהו השינוי שהקב"ה היה צריך לברך את יצחק, ולא ברכו אברהם. והשיב משום שאברהם לא ברך את יצחק ע"כ ברכו ה' לאחר מותו, וזהו הקשר שבהכתוב, ויהי אחר מות וגו' ושואל, מהו הטעם שלא ברכו אברהם. ואומר, שהוא כדי שלא יתברך עמו עשו בנו כלומר שלא ימשיך הארת השמאל ממעלה למטה, כדרכו בטומאה ועל כן עברו אלו הברכות אל הקב"ה, והקב"ה ברך את יצחק. הקב"ה ה"ס קו אמצעי, המיחד ב' הקיין זה בזה, על ידי שמגביל את קו השמאל שלא יאיר רק מלמטה למעלה בלבד, (כנ"ל ב"א דף ס' אות נ' ד"ה מחלוקת) ועתה לא יתברך עשו, כי לא יוכל להמשיך ממעלה למטה. **וישב יצחק עם באר לחי רואי**, ושאל מהו לחי רואי, והשיב, אלא שנתחבר עם השכינה דהיינו כתרגומו **בירא דמלאך קיימא אתחזי עלה**, שהוא באר, דהיינו השכינה, שמלאך הברית, שהוא היסוד, נראה עליה, ועל כן ברכו. ובזה מובן קשר ג' חלקי המקרא זה בזה, ויהי אחרי מות אברהם, ולא ברך את יצחק, ויברך אלקים את יצחק. ולמה ברכו, משום וישב יצחק עם באר לחי רואי, משום שנתחבר עם השכינה.

פסקה ט

אדהכי בטש: בינתים דפק רבי יהודה בדלת ונכנס, ונתחברו. אמר רבי יצחק, עתה זווג השכינה עמנו. אמר רבי יהודה ביאור של באר לחי רואי שאמרת הוא יפה. אבל במלה עצמה נשמע זה. כלומר שיש להבין ביאורך מתוך פירוש המלות עצמן. כמו שמבאר והולך.

פתח ואמר מעין וגו' מן לבנון: מקרא זה בארוהו, אבל ביארו, **מעין גנים**, זה אברהם. **באר מים חיים**, זה יצחק. **ונוזלים מן לבנון**, זה יעקב. הרי שבאר מים חיים הוא יצחק, היינו שכתוב, וישב יצחק עם באר לחי רואי. ומהו **באר**, זהו השכינה. **לחי** זה חי העולמים, דהיינו צדיק שהוא יסוד חי העולמים ואין להפריד אותם, הוא חי בשני עולמים, **חי** למעלה, שהוא עולם העליון, דהיינו בינה, **חי** אצל עולם התחתון, שהוא מלכות, ועולם התחתון מתקיים ומאיר מכחו.

פסקה י

ת"ח סיהרא וכו': בוא וראה הלבנה, שהיא הנוקבא, אינה מאירה אלא כשרואה את השמש, שהוא ז"א, וכיון שרואה אותו היא מאירה דהיינו שמקבלת מז"א מוחין דהארת

חכמה, שה"ס ראיה ועל כן נקרא זו, **באר לחי רואי**, ודאי, ואז היא מאירה ועומדת במים חיים. **לחי רואי**, כדי להתמלא ולהאיר מאותו **החי**, שהוא יסוד דז"א כנ"ל.

פסקה יא

תא חזי כתיב וכו': בוא וראה כתוב, ובניהו בן יהוידע בן איש חי, פירושו, שהיה צדיק ומאיר לדורו כמו החי של מעלה שהוא יסוד דז"א, מאיר לעלמא שהיא הנוקבא. ובכל שעה, באר זו, היא הנוקבא מסתכלת לחי, שהוא היסוד, ורואית, כדי להאיר, כמו שאמרנו.

וישב יצחק עם באר לחי רואי: היינו שכתוב, בקחתו את רבקה, כי באר ה"ס רבקה, דהיינו הנוקבא דז"א, והוא יושב עמה, ונתאחד עמה בבחינת חשך בלילה, שכתוב, שמאלו תחת לראשי. פירוש קו שמאל דז"א שה"ס יצחק, מכונה **חשך** להיותו מושג רק בחשך, כי בשעת שליטתו נחשכים המאורות, להיותו חכמה בלי חסדים, (כמ"ש באורך לעיל הקדמת ספר הזהר דף ק"ל אות קכ"ט ד"ה פירוש עש"ה) והנוקבא מכונה לילה (כמ"ש לעיל בראשית א' דף נ"ד אות מ"א ד"ה לילה ע"ש) לפיכך הארת השמאל אל הנוקבא, מכונה **חשך בלילה**, וז"ש **ואתאחיד עמה חשך בלילה** כי זווג יצחק שה"ס קו שמאל עם הבאר, שה"ס הנוקבא המקבלת ממנו, נבחן לחשך בלילה כמבואר.

ותא חזי יצחק וכו': ובוא וראה, יצחק היה בקרית ארבע אחר שמת אברהם, ומהו שאומר הכתוב, וישב יצחק עם באר לחי רואי, אלא בהכרח שאין זה מקום מגורו, אלא הוא שם הנוקבא, שנזדווג בו ונתאחד בו באותו הבאר. לעורר האהבה, כמו שאמרנו.

פסקה יב

פתח ר' יצחק וכו': פתח ר"י, וזרח השמש ובא השמש וגו'. **וזרח השמש**, היינו השמש, ז"א, המאיר אל הלבנה, הנוקבא. כי כשהשמש נראה עמה, אז היא מאירה. והשמש מאיר וזורח ממקום עליון העומד עליו, שהיא בינה, משם מקבל הארתו, וזורח תמיד.

ובא השמש: היינו שבא להזדווג עם הלבנה, שהיא הנוקבא. **הולך אל דרום**, שהוא קו ימין דז"א, ומשים בו תוקפו, כלומר, שעיקר הארתו משים בימין שהוא חסדים, ומשום שתוקפו הוא בימין, נמצא כל כח הגוף של האדם בימינו של הגוף, ובו תלוי כח הגוף. ואחר כך **סובב אל צפון**, שמאיר לצד זה דהיינו לדרום, ומאיר לצד זה, דהיינו לצפון. פירוש. כי **סובב** משמעותו שהארתו סובב פעם לצד זה ופעם לצד זה. ללמדך שאין עיקר כחו בצפון, שהוא צד שמאל של ז"א, ואינו מאיר שם בקביעות אלא סובב לכאן ולכאן. **סובב סובב הולך הרוח**: ושואל, בתחילה כתוב **שמש**, ועתה קורא אותו **רוח**, ואומר, אלא הכל אחד וסוד אחד, כי ז"א ה"ס אור הרוח, והוא מכונה שמש. וכל זה הוא, דהיינו

מה שסובב סובב הולך הרוח, כדי שהלבנה תאיר ממנו ויתחברו שניהם. פירוש, כי עיקר הארת הלבנה הוא הארת החכמה, שמקבלת משמאל, אמנם אינה יכולה לקבל החכמה בלי חסדים כנודע, וע"כ סובב סובב הולך הרוח, שפירושו שז"א הולך וסובב, פעם לצד צפון להארת החכמה, ופעם לצד דרום להארת החסדים כדי להלביש החכמה בחסדים, ורק בדרך זה מקבלת הלבנה הארתו ומתחברת עמו בזווג.

פסקה יג

תא חזי כד אתא וכו': בוא וראה כשבא אברהם לעולם חבק את הלבנה והקריבה. כיון שבא יצחק, נאחז בה והחזיק בה כראוי, ומשך אותה באהבה. כמו שנאמר, שמאלו תחת לראשי. כיון שבא יעקב, אז נתחבר השמש, ז"א, בלבנה, בנוקבא, והנוקבא האירה. פירוש הארת החכמה קבלה מיצחק. ועוד לא האירה בה, מחמת חוסר התלבשות באור חסדים, וכשבא יעקב, שה"ס קו אמצעי, שהשפיע לה החכמה מלובשת בחסדים, אז האירה הנוקבא.

ואשתכח יעקב וכו': ואז נמצא יעקב שלם מכל הצדדים דהיינו מחסדים שבצד ימין ומחכמה שבצד שמאל, והלבנה האירה, כי עתה על ידי יעקב, נתלבשו החכמה והחסדים זה בזה, ויכולה להאיר ונתקנה בי"ב השבטים. כנ"ל.

פסקה יד

פתח ר' יהודה וכו': פתח ר"י ואמר, הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו'. מקרא זה בארוהו. אבל בוא וראה, **כתוב, הנה ברכו את ה'**, ומי הם הראוים לברך את הקב"ה, לזה אוה"כ, **כל עבדי ה'**, כי אע"פ שכל אדם בעולם מישראל, כולם ראוים לברך את הקב"ה אבל, ברכות שבשבילם יתברכו עליונים ותחתונים, מי המה המברכים אותו, לזה אוה"כ, **עבדי ה'** ולא כולם. ומי המה שברכתם ברכה, לזה אוה"כ **העומדים בבית ה' בלילות**, אלו הם הקמים בחצות לילה, ומתעוררים לקרות בתורה. הם העומדים בבית ה' בלילות. ואומר הכתוב ששניהם צריכים, שיהיו עבדי ה', ושיקומו בחצות לילה. כי אז הקב"ה בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. ואנו נמצאים כאן להתעורר בדברי תורה. נאמר בענינים של יצחק, שאנו במדרגתו.

פסקה טו

ויהי יצחק בן ארבעים וגו': ושואל הכתוב אומר, בן ארבעים שנה, למה בא כאן לספור את שנותיו, שהיה בן ארבעים שנה, כשנשא את רבקה.

אלא ודאי הא אתכליל וכו': ומשיב אלא ודאי שיצחק נכלל בצפון ודרום שהם אש ומים, ואז היה יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה. פירוש. כי ודאי הוא שיצחק היה נכלל

בימין, שה"ס חסדים המכונים מים ומכונה דרום, דהיינו כמ"ש לעיל (אות ז) בביאור הכתוב בן אברהם. וא"כ יש בו ב' הספירות צפון ודרום, שהם חסד וגבורה, צפון מכח עצמו שהוא שמאל, ודרום מכח שהוא בן אברהם. גם היה לו התכללות צפון ודרום יחד זה בזה, שהוא תפארת, כי אין תפארת אלא התכללות חסד וגבורה, שהם דרום צפון. ונמצא שהיה לו ג' הספירות חסד גבורה ת"ת, ובקחתו את רבקה, שה"ס המלכות, השיג גם את המלכות, והיה לו ד' ספירות חו"ג תו"מ, ובגדלות הם חו"ב תו"מ כנודע, שכל אחת מהן כוללת עשר ספירות, והם ארבעים ספירות, שה"ס ארבעים שנה. וז"ש **הא אתכלייל יצחק בצפון ודרום באשא ומיא**, שהצפון ה"ס אש והדרום ה"ס מים, שהם חסד וגבורה, והתכללותם זב"ז הוא ת"ת, **וכדין הוה יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה**, ואז השיג ד' ספירות חו"ג תו"מ בעת שלקח את רבקה, שה"ס המלכות, והם עתה ארבעים שנה, כי השיג בזה גם את המלכות כמבואר. ופנימיות הדברים הוא, כי אין הנוקבא יכולה לקבל המוחין דיצחק, שה"ס קו שמאל, (אלא בהתכללותה בחג"ת ונעשית רגל ד' לכסא כנ"ל פ' וירא דף ה' אות ט"ז ד"ה פירוש ע"ש) וזסו"ה, ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה, כי נעשתה רביעי לחג"ת כנ"ל ואז לקחה יצחק והשפיע לה המוחין שלו. אבל אז היא עקרה להיותה מחוסרת חסדים, (כנ"ל ב"א דף ק"ז אות קי"ג ד"ה לא אתיישב ע"ש) וזסו"ה ויעתר יצחק וגו' כי עקרה היא. כי אינה ראויה להוליד עד שתתמעט ותהיה בסוד שביעי, שתקבל מחג"ת נה"י. וז"ס ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם, דהיינו חג"ת נה"י כמ"ש להלן ד"ה וכד.

כמראה הקשת: רבקה היתה כמראה הקשת, שהוא ירוק לבן אדום, שהם חג"ת של של הנוקבא. ובת שלש שנים נאחז בה כאשר נאחז ברבקה, כלומר כאשר נשא אותה. פירוש כי יצחק היה כלול מארבע ספירות בקחתו את רבקה, שהם חו"ב תו"מ כנ"ל, אבל רבקה אע"פ שנכללה עמו מ"מ לא היה לה אלא ג' ספירות חג"ת שה"ס ג' גוונין כמראה הקשת. והגוון מספירתה עצמה שהיא מלכות, חסרה לה (כמ"ש לעיל פ' נח דף צ"ה אות רס"ו ד"ה פירש ע"ש) וה"ס ג' שנים, וז"ש **ובת שלש שנים אחיד בה**, ולא ארבע. וספירותיו של יצחק הן בסוד עשרות שה"ס ז"א שספירותיו בעשרות, ושל רבקה הן רק יחידות, שה"ס הנוקבא שספירותיה הן יחידות, (כנ"ל ב"ב דף קס"ז אות רפ"א ד"ה ומכאן). ולפיכך ארבע ספירות דיצחק הן ארבעים, וג' ספירות דרבקה הן רק שלש שנים.

וכד אוליד וכו': וכשהוליד הוליד כשהיה בן ששים, דהיינו אחר שהשיג שש ספירות חג"ת נה"י כדי להוליד כראוי ויצא יעקב שלם, מבן ששים שנה, כראוי. ובכלל שש הספירות נאחז יעקב לאחר כך, ונעשה איש שלם.

פסקה טז

בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות וגו': ושואל, מה נחוץ לנו לדעת כל זה, הרי כבר נאמר, ובתואל ילד את רבקה, ועתה אומר שוב, **בת בתואל הארמי**, ואחר כך אומר עוד **מפדן ארם** ואחר כך **אחות לבן הארמי**. ומשיב, אלא בארוהו, שהוא ללמד אע"פ שהיתה בין תועים, היא לא עשתה כמעשיהם, וע"כ אומר, שהיתה בת בתואל, ומפדן ארם, ואחות לבן, שכולם היו רשעים להרע, והיא עשתה מעשים טובים, ולא עשתה כמעשיהם.

פסקה יז

השתא אית לאסתכלא וכו': עתה יש להסתכל, אם היתה רבקה בת עשרים שנה או יותר או לכל הפחות בת שלש עשרה, אז היה נחשב לה לשבח, שלא עשתה כמעשיהם, אבל עד עתה היתה רק בת שלש שנים, מהו השבח שלה, שלא עשתה כמעשיהם.

א"ר יהודה בת וכו': אר"י, בת שלש שנים היתה ועם זה, עשתה אל העבד כל אותו המעשה, משמע בהכרח, שהיה לה שכל כבת עשרים, ולפיכך שבח הוא לה שלא למדה ממעשיהם.

פסקה יח

אמר רבי יצחק וכו': אר"י, אע"פ שעשתה כל כך בחכמה עם העבד, עוד איני יודע את מעשיה, אם היו כשרים או לא. אלא בא וראה. כתוב כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות. **כשושנה**, זו היא כנסת ישראל דהינו הנוקבא דז"א, שהיא בין הצבאות, כמו שושנה בין החוחים.

ורזא דמלה וכו': וסוד הדבר. יצחק בא מצד אברהם, שהוא חסד עליון ועושה חסד עם כל הבריות. ואע"פ שהוא דין הקשה, מכל מקום נמשך מחסד מאברהם. ורבקה באה מצד דין קשה מבתואל ולבן, ואע"פ שהיא עצמה דין הרפה היתה, בסוד האודם של השושנה, וחוט של חסד היה תלוי עליה בסוד הלובן של השושנה, מכל מקום נמשכה מדין הקשה. והיה יצחק דין הקשה, והיא דין הרפה, וע"כ כשושנה בין החוחים היתה. **חוחים** פירושו דינים קשים, כי רבקה היתה מוקפת בדינים קשים מצד הוריה ואנשי מקומה אבל היא עצמה, היתה דין הרפה וממותק, וחוט של חסד. כצורת השושנה, כנ"ל, הרי **שמעשיה כשרים, שלא למדה ממעשיהם**, דהיינו שלא היה בה דין קשה כלום. שזה נשמע להיותה משולה לשושנה, שיש בה אודם ולובן.

אי לאו דאיהי רפיא וכו': ואם לא היתה הנוקבא דין רפה, לא היה יכול העולם לסבול דין הקשה של יצחק. כי הארת יצחק הוא אור זכר, שמדרכו להשפיע ממעלה למטה,

שבבחינת הארת השמאל נמשך מזה דין קשה מאד, אבל רבקה, שהארתה היא אור נקבה שמדרכה להאיר רק ממטה למעלה, אין בזה דינים קשים אלא דין רפה לבד. ולפי שהארת יצחק מגיע לתחתונים על ידי הנוקבא שהיא דין רפה, על כן יכולים התחתונים לקבל הארה ממוחין הללו. אבל מבחינת יצחק לבד, לא היו יכולים לקבל, כי לא היו יכולים לסבול דינים הקשים הנמשכים עם הארתו כמבואר.

כגוונא דא קב"ה וכו': כעין זה הקב"ה מזווג זווגים בעולם שאחד חזק ואחד רפה, כנ"ל שיצחק היה דין קשה ורבקה דין רפה, כדי שהכל יתתקן כלומר, שיוכלו לקבל גם הארת חכמה והעולם יהיה נמתק, דהיינו שלא יזיק להם דינים הקשים הנמשכים עם הארה הזאת, שהוא משום שמקבלים אותה על ידי הנוקבא, כנ"ל שעי"ז נמתקים הדינים.

פסקה יט

פתח רבי יהודה אבתריה ואמר, ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו: שואל מהו ויעתר, ואומר שפירושו הוא, שהקריב קרבן והתפלל עליה. ואיזה קרבן הקריב, היינו קרבן עולה. והראיה, אשר ויעתר פירושו שהקריב קרבן הוא, כי כתוב כאן, ויעתר לו ה', וכתוב שם, ויעתר ה' לארץ מה שם פירושו, שהקריב קרבן, אף כאן שהקריב קרבן.

כתיב ויעתר כתוב ויעתר יצחק, וכתוב ויעתר ה', ואם ויעתר פירושו קרבן, מהו פירושו של ויעתר ה'. ואומר, שפירושו של ויעתר ה', הוא ג"כ בחי' קרבן, דהיינו שיצא אש של מעלה כנגד האש של מטה. כי צריכים ב' אשיות לאכילת הקרבן, אש של גבוה ואש של הדיוט וע"כ ויעתר יצחק הוא על אש של מטה, ויעתר לו ה' הוא על אש של מעלה.

פסקה כ

ד"א ויעתר יצחק וכו': פירוש אחר בהכתוב ויעתר יצחק, שהתפלל תפלתו וחתר חתירה למעלה אל המזל המשפיע בנים. כי במקום ההוא, דהיינו במזל שפירושו דיקנא דא"א כמבואר בספרי תלמוד עשר ספירות חלק י"ג אות ר"י ע"ש. תלוים לידות בנים, שכתוב ותתפלל על ה', הויה, הוא ז"א, **על ה'** הוא דיקנא דא"א המקיף לז"א, שנקרא מזל, ואז ויעתר לו ה', אל תקרי **ויעתר לו** אלא **ויחתר לו**. כי הע' מתחלף ב ח' להיותם ממוצא אחד אחה"ע. כי חתירה חתר לו הקב"ה וקבל אותו, ואז ותהר רבקה אשתו. פירוש שמצד המערכה לא היתה ראויה להריון, כי היתה עקרה מלידה, אלא בסבת תפלתו, חתר לו חתירה, דהיינו ששינה את סדר המערכה, ואז ותהר רבקה אשתו.

פסקה כא

תא חזי עשרין וכו': בוא וראה, עשרים שנה נשתהה יצחק עם אשתו ולא ילדה, עד שהתפלל תפלתו. והוא משום שהקב"ה חפץ בתפלתם של צדיקים, בשעה שמבקשים

מלפניו התפלה על מה שהם צריכים. מהו הטעם הוא כדי שיתגדל ויתוסף משחת קודש על ידי תפלת הצדיקים לכל מי שצריך. כי הצדיקים בתפלתם פותחים את הצנור עליון, ואז אפילו אותם שאינם כדאים להענות נענים.

פסקה כב

תא חזי אברהם וכו': בוא וראה אברהם לא התפלל לפני הקב"ה שיתן לו בנים, אע"פ ששרה היתה עקרה. ואם תאמר, הרי כתוב, שהתפלל ואמר הן לי לא נתת זרע, הנה לא אמר זה משום תפלה, אלא כמו מספר דברים לפני רבונו.

אבל יצחק צלי וכו': אבל יצחק התפלל על אשתו, משום שהיה יודע שהוא אינו עקר אלא אשתו, ויצחק היה יודע בסוד החכמה שיעקב עתיד לצאת ממנו, עם שנים עשר שבטים אבל לא היה יודע אם מאשה זו, או מאחרת. ועל כן אומר הכתוב, **לנכח אשתו**, ולא לנכח רבקה.

פירוש. כי הוקשה לו, כי נראה מהכתוב ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא, אשר התפלל לשנות הטבע כי היא עקרה, והתפלל שישנה לו הקב"ה את הטבע ותזכה להריון. וע"ז מקשה הרי שרה היתה ג"כ עקרה, ומ"מ לא התפלל אברהם לשנות לו הטבע, כי הצדיקים אינם מאמינים בעצמם שהם ראויים לנס ולשינוי הטבע. ומתרץ, אשר **כי עקרה היא** פירושו, שע"כ התפלל מכח שידע, **כי עקרה היא**, ולא הוא עצמו, כי ידע ברוח החכמה שיצאו ממנו יעקב וי"ב השבטים, אלא שלא ידע אם מרבקה או מאחרת, וע"כ התפלל סתם שיעזור לו השי"ת שיהיה לו בנים, כי הוא אינו עקר, ואין צריך לשינוי הטבע. וזה שמדייק הכתוב, שהתפלל **לנכח אשתו**, סתם, ולא לנכח רבקה, כי לא היה מתפלל לשנות את הטבע בזכותו. ואין לשאול, כיון שיצחק היה יודע, שיצאו ממנו יעקב והשבטים, למה התפלל על בנים. הטעם הוא, כי היה מתירא פן יגרום החטא. כמ"ש אצל יעקב, אע"פ שהבטיח לו הקב"ה, כי הטיב איטיב עמך ושמתי את זרעך כחול הים וגו' מ"מ היה מתפלל, כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני אם על בנים.

פסקה כג

אמר האי רביא וכו': אמר אותו ילד בנו של רבי יהודה, אם כן, למה לא אהב יצחק את יעקב כל כך כמו לעשו, כיון שהיה יודע שעתיד לצאת ממנו י"ב שבטים. אמר לו, יפה אמרת, אלא, עם כל זה, אהב יותר את עשו, משום שכל מין אוהב את מינו, ומין אחר מינו נמשך והולך.

פסקה כד

ת"ח עשו וכו': בוא וראה, עשו נולד ויצא אדמוני, כמ"ש ויצא הראשון אדמוני כלו וגו', והוא מינו של יצחק, שהוא דין קשה של מעלה של הקדושה ויצא ממנו עשו שהוא דין קשה של מטה, שהיה ראשו בקדושה וגופו שלא בקדושה, ודומה על כן למינו של יצחק, וכל מין הולך אחר מינו, ועל כן אהב את עשו יותר מיעקב. כמו שכתוב, כי ציד בפיו, שה"ס ראשו שהיה בקדושה כתוב כאן, כי **ציד** בפיו וכתוב שם על כן יאמר כנמרוד גבור **ציד** לפני ה', מה שם פירושו של ציד הוא דין קשה, אף ציד שבכאן, פירושו דין קשה. ומשמיענו הכתוב, שאהב אותו, מטעם היותו דין קשה כמוהו.

פסקה כה

ויתרוצצו הבנים וגו' את ה': ושואל, לאיזה מקום הלכה לדרוש את ה'. ואומר, שהלכה לבית המדרש של שם ועבר. **ויתרוצצו הבנים בקרבה** מפני ששם היה אותו רשע עשו, שעשה מלחמה עם יעקב.

ויתרוצצו: פירושו נשתברו, כמו שאומרים רצץ את מוחו, כי נשתברו זה עם זה ונתחלקו, **ת"ח דא סטרא וכו'**: בוא וראה זה, עשו, היה מצד הרוכב על הנחש שהוא סמאל, וזה, יעקב, היה מצד הרוכב על כסא השלם הקדוש, מצד השמש, ז"א, להזדווג עם הלבנה שהיא הנוקבא. פירוש, כסא ה"ס הנוקבא, המכונה לבנה, והרוכב על הכסא ה"ס ז"א הנקרא שמש. ואומר, שיעקב הוא בחינת ז"א שהוא הרוכב על הכסא.

פסקה כו

ות"ח בגין וכו': ובוא וראה, משום שעשו נמשך אחר אותו הנחש הלך יעקב עמו במרמה כמו נחש שהוא ערום והוא הולך במרמה, כמש"א והנחש היה ערום, שפירושו פקח והולך במרמה. ומעלליו של יעקב עם עשו,היו לו כמו נחש.

והכי אצטריך וכו': וכך היה צריך להיות, כדי להמשיך את עשו אחר אותו הנחש, ויפרד מיעקב, ולא יהיה לו חלק עמו לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. ולמדנו. הבא להורגך, השכם אתה ותהרגו.

כתיב בבטן עקב את אחיו: היינו שהשרה אותו למטה, בעקב ההיא, כלומר, שהפרידו מן הקדושה והורידו לצד הטומאה הנקראת עקב, להיותה בסיום הקדושה. וזהו שכתוב וידו אוחזת בעקב עשו, ששם ידיו על אותו העקב, כדי להכניעו תחת הקדושה.

פסקה כז

ד"א וידו אוחזת: פירוש אחר על הכתוב **וידו אוחזת**, שלא יכול יעקב לצאת ולהפרד ממנו מכל וכל, אלא וידו נשארה אוחזת בעקב עשו, **וידו** היינו הלבנה שהיא הנוקבא,

הנקראת ידו של ת"ת, שהוא יעקב, שנתכסה אורה משום **עקב דעשו**. ועל כן נצרך לו ליעקב ללכת עמו בחכמה, כדי לדחותו למטה, ויתדבק במקומו, בסטרא אחרא, ויפרד לגמרי מן הקדושה.

פסקה כח

ויקרא שמו יעקב: ויקרא, היינו הקב"ה קרא ודאי את שמו יעקב בוא וראה, כתוב, הכי קרא שמו יעקב, נקרא שמו, לא כתוב, אלא, קרא שמו ויעקבני וגו', שסובב על הקב"ה שקרא לו יעקב, ודאי ראה הקב"ה כי אותו נחש הקדמוני חכם הוא להרע, כיון שבא יעקב, אמר הקב"ה זהו ודאי חכם לעומת הנחש, וע"כ קרא אותו הקב"ה יעקב. דהיינו על שם חכמתו, שידע לעקב את הנחש, ולהפרידו מהקדושה.

פסקה כט

הא אוקימנא וכו': הרי בארנו שבכל מקום שנאמר, ויקרא סתם ולא פירש מי הוא הקורא, הוא מדרגה התחתונה, שהיא הנוקבא, כמו שכתוב, ויקרא אל משה, שהיא הנוקבא, שקראה אל משה. וכאן כתוב ויקרא שמו יעקב, הוא ג"כ הנוקבא דז"א שקראה שמו יעקב. כי בכל מקום לא נקרא שמו על ידי אדם, שהרי גם, במקום אחר מה כתוב, ויקרא לו אל אלקי ישראל, שהוא הקב"ה שקרא לו ליעקב אל. אמר לו אני אל בעליונים ואתה אל בתחתונים. הרי שלא נקרא לו שם על ידי בשר ודם, אלא על ידי הקב"ה.

פסקה ל

ותא חזי יעקב וכו': ובוא וראה, יעקב היה יודע, שעשו היה לו להתדבק באותו נחש העקלתון, ועל כן בכל מעשיו היה נמשך עליו כנחש עקלתון אחר לעומתו. בפקחות ובמרמה. וכן צריך להיות.

ואתייא דא וכו': וזהו עולה כמו שאמר רבי שמעון, מה שכתוב, ויברא אלקים את התנינים הגדולים, זהו יעקב ועשו. ואת כל נפש החיה הרומשת, הם שאר המדרגות שביניהם. הרי שיעקב ועשו נקראים תנינים, דהיינו נחשים. שהוא כנ"ל, שעשו היה נחש עקלתון, ויעקב נמשך עליו כמו נחש עקלתון אחר לעומתו. ובהכרח, שיעקב עשה עצמו חכם, לעמוד כנגד נחש האחר ההוא. וכן צריך להיות.

פסקה לא

ובגין כך בכל ירחא ומשום זה בכל חדש וחדש, מקריבים שעיר אחד, כדי להמשיך אותו למקומו, ויפרד מן הלבנה שהיא הנוקבא דז"א, שאורה נתכסה מפני העקב של עשו (כנ"ל אות כ"ז) וכן ביום הכפורים צריכים להקריב שעיר ההוא. וזהו נעשה בחכמה כדי לשלוט עליו ולא יוכל להרע. שכתוב, ונשא השעיר עליו את כל עונותם וגו', ובארוהו

שזהו עשו שהוא **שעיר**. וענין החכמה שבשעיר ראש חדש ורה"ש ויום הכפורים. עי' לעיל פרשת נח דף ל"ו ל"ז ל"ח ובהסולם שם. ו בפ' וירא דף קי"ב קי"ג קי"ד ובהסולם שם.

וכלא בחכמה וכו': והכל נעשה בחכמה ובמרמה אליו, מהו הטעם, משום שכתוב ועם עקש תתפתל, משום שהוא נחש הרע, רוח עקלתון, חכם להרע, מסטין למעלה ומדיח מלמטה.

פסקה לב

ובגין כך ישראל וכו': ומשום זה, מקדימים עצמם ישראל ומתחכמים אליו בחכמה במרמה כדי שלא יוכל להרע ולשלוט. ועל כן יעקב שהוא בסוד האמונה, כל מעשיו כלפי עשו היו, כדי שלא ליתן מקום לנחש ההוא לטמא המקדש, ושלא יקרב אליו, ושלא ישלוט בעולם.

ועל דא לא אצטריך וכו': ועל כן לא היה נצרך לאברהם להתנהג במרמה ולא ליצחק, משום שעשו שהוא הצד של אותו הנחש עוד לא בא לעולם. אבל יעקב, שהוא בעל הבית, כלומר בעלה דשכינתא, היה צריך לעמוד כנגד אותו הנחש שלא לתת לו שליטה כלל לטמא בית המקדש של יעקב, שהיא הנוקבא, ולפיכך נצרך ליעקב, להלחם עמו במרמה, יותר מכל בני העולם. ומשום זה, שיעקב לחם עמו במרמה, וקנה ממנו הבכרה והברכות, ישראל הקדושים, נבררו להיות חלק גורלו של הקב"ה, שכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

פסקה לג

ואלה תולדות יצחק בן אברהם וכו': מכאן עד סוף אות ל"ט אינו צריך ביאור.

פסקה מ

באותו זמן וכו': באותו זמן ישיגו הצדיקים דעת שלימה, שאמר ר' יוסי, ביום שישמח ה' במעשיו, עתידים הצדיקים להשיג את הקב"ה בלבם, ויתרבה אז החכמה בלבם, כמו שהיו רואים אותו בעין. וזהו שכתוב ואמר ביום ההוא וכו'. מכאן עד אות מ"ד א"צ ביאור.

פסקה מד

אמר רבי יצחק וכו': אר"י אני הייתי לפני רבי יהושע, ושאלתי דבר זה. אמרתי סעודה זו של הצדיקים לעתיד לבא, שאמרו שתהיה מלויתן ומשור הבר, אם כך הוא, אינו מיושב על לבי. כי אמר רבי אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא, הוא כעין זה שכתוב ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו. אמר ר' יהושע יפה אמר ר"א וכך הוא.

פסקה מה

עוד אמר וכו': עוד אמר ר' יהושע, אמונה זו, שאמרו רבנן לרוב העולם שהם מוזמנים לסעודה זו של הליתן ואותו שור הבר, ולשתות יין טוב המשומר מעת בריאת העולם, מקרא מצאו ודרשו וכו'.

כהאי גוונא חמו וכו': כעין זה, ראו רבנן שהגלות נמשך, סמכו עצמם על מקראות שבתורה, ואמרו, שעתידים לאכול ולשמוח בסעודה גדולה שעתיד הקב"ה לעשות להם. ועל כן, רוב העולם סובלים הגלות בשביל אותו הסעודה.

פסקה מו

אמר רבי יוחנן וכו': אר"י, אין לנו לסתור את האמונה אלא לקיים אותה, דהיינו שהסעודה היא אכילה ושתיה כי התורה מעידה עליה, דהיינו בהכתוב ואכלתם לחמכם לשובע. כנ"ל, כי כבר יודעים אנו אמונת הצדיקים והשתוקקותם מה היא, כי כתוב נגילה ונשמחה בך. ולא באכילה. וכמו כן נזכירה דודיך מיין, שפירושו יינה של תורה. ואותה הסעודה שהם, רוב העולם. עתידים בה, שהיא אכילה ושתיה, יהיה גם לנו חלק להנות ממנה, וזו היא חלק השמחה והשחוק וכו'.

פסקה מז

ויהי יצחק בן ארבעים שנה: רבי בו בשם ר' יוסי פתח ואמר, ישקני מנשיקות פיהו וגו' בכמה מעלות טובות נברא העולם, שלמדנו, אמר רבי אחא בר יעקב, כל מה שברא הקב"ה בעולמות שלו חוץ ממנו היו בשתוף. היינו בשתוף מלכות שהיא מדת הדין עם הבינה שהיא מדת הרחמים, שמשיתוף הזה נמצאים הרבה מעלות בעולם.

מי אמר רבי אחא המקשן חשב, אשר שיתוף פירושו שיתוף טוב ורע הנוהג בנבראים, וע"כ הקשה, ומי אמר רבי אחא הכי חס ושלום, שהרי בדבר זה ירבה מחלוקת בעולם, כלומר, כל השומע יחלוק עליו, כי אם תאמר כך, הרי המלאכים שהם נבראים רוח הקדש ממש, יאמר שיש שיתוף, טוב ורע. בהם, אם כן, כל פנים, פנים שלהם ופנים שלנו, שוים. כלומר, שמלאכים ובני אדם שוים.

פסקה מח

אמר רבי אבא וכו': אר"א, אמת הוא, בדבר זה ירבה מחלוקת בעולם. כי לפי האמיתיות ששיתוף יורה על שיתוף מלכות בבינה כמו שאומר לפנינו, הרי כל המדרגות שבעולמות נתחלקו על ידיה לכו"ח ולבינה ותו"מ. וכן לפנים ואחורים ולפנימיות וחצוניות, ונמצא שנעשה מחמתו מחלוקת בעולם. (כמ"ש לעיל בפתיחה לחכמת הקבלה אות ע"ו ע"ז

ע"ש) ורמז בתחילת דבריו, שמה שאמר המקשן, במלה דא יסגי פלוגתא בעלמא, כיון אל האמת אע"פ שלא ידע אותו.

דהא תנן במתניתין כי למדנו במשנה, שלנו, שכל מה שעשה הקב"ה, עשה כעין גוף ונשמה. הגוף הוא ממלכות, והנשמה מבינה, וכל מה שעשה הקב"ה, שיתף זה בזה. שה"ס שיתף מדה"ר בדין. ואם תאמר הרי אין גוף אל המלאכים, כך הוא, אבל אינם יכולים לפעול פעולה, עד שישתתף בהו ההוא נשמתא קדישא דהיינו אור הבינה, שהיא סעד מלמעלה ממנו. פירוש. המלאכים הם חצוניות המלכות, ואין בהם שום כח מטרם שמקבלים סעד ושיתוף מן הבינה כי מטרם זה אינם ראוים למוחין. כי המלכות מטרם שנמתקה בבינה אינה ראויה לקבל מוחין, (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר.)

פסקה מט

א"ר יוסי בההיא וכו': אר"י, באותה שעה שעתיד הקב"ה להחיות המתים, הנה סוף כל הצרות יהיה בשנת הארבעים אחר קבוץ גליות. וחרץ חוק, ארבעים יכנו לא יוסיף והליכתם של ישראל במדבר נגמר בשנת הארבעים. וארבעים שנה קודם תחיית הגוף ממתנת לו הנשמה בארץ ישראל, נמצא, שבשנת הארבעים להמתנת הנשמה בא"י, יקומו הגופות מעפרא. בארבעים נכלא הגשם, בזמן המבול, וז"ש ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום. וכתוב ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח. וכן זמן גאולתם של ישראל, בשנת הארבעים הוא. ובחמשים יבא ישוב העולם, שהוא היובל. החזרת הנשמה לגוף הוא בשנת הארבעים שהמתינה לו בארץ ישראל כנ"ל, וזהו שכתוב ויהי יצחק בן ארבעים שנה, שהמתין לגוף. בקחתו את רבקה, בהכנסתה בגוף המזומן לו.

ביאור הדברים. אחר שרבי יוסי הביא את ענין השיתוף דמדת הרחמים בדין שאמר ר' אחא בר יעקב, ממשיך ומבאר עם זה את הכתוב ויהי יצחק בן ארבעים שנה וכו'. כי מכח השיתוף הנ"ל, של מלכות בבינה, נתתקנה המלכות בסוד שנת הארבעים. כי חמשה ספירות הם כח"ב תו"מ, שכל אחד מהם כלול מעשר, והם חמשים ספירות. ומבחינה זו צריכה המלכות להיות שנת החמשים, להיותה בחינה אחרונה שבהם, אבל מחמת שיתוף המלכות בבינה נגנזה בחינת עצמה, ונתקן בעדה הכלי דת"ת במקום כלי מלכות. כי מאחר שנגנזה המלכות ואין שם אלא ד' כלים, כח"ב ות"ת, עלה אור החכמה ונתלבש בכלי דכתר, ואור הבינה בכלי דחכמה, ואור הת"ת בכלי דבינה, ואור המלכות בכלי דת"ת. ואז נבחנת המלכות בסוד שנת הארבעים, והיא מקבלת במצב הזה את האורות דבינה כמו ז"א, להיותה מלובשת בהכלי שלו. ובעת ההוא גם הגוף הנמשך מן המלכות, עולה ג"כ ומקבל אור הבינה כמו המלכות, שה"ס התלבשות הנשמה בגוף.

כי אור הבינה נקרא נשמה. וז"ס שכל הגאולות וישועות מקובלות בשנת הארבעים, דהיינו בעת שהמלכות משתתפת, ומקבלת אור הבינה. ואפילו גמר התקון יהיה בשנת הארבעים שה"ס עתיד הב"ן, שהוא מלכות, להיות ס"ג, שהוא בינה. אלא שיש הפרש גדול, כי מקודם גמר התקון, אין המלכות ראויה להיות שנת הארבעים מבחינתה עצמה, אלא על ידי שיתוף מדת הרחמים בדין, וגניזת בחינתה עצמה, אבל בגמר התקון יתוקן המלכות דצמצום א' עצמה, באופן שלא תהא צריכה עוד לשתוף דמדת הרחמים, אלא מבחינתה עצמה תקבל את אור הבינה.

ויש דינים וצרות הנמשכים ממלכות, מבחינת שנת הארבעים, דהיינו כל עוד שהחכמה שבה לא נתלבשה בחסדים, (וירא דף ס"ה ד"ה פירוש) ויש דינים וצרות הנמשכים ממלכות הבלתי נמתקת שנגנזה, (כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר דף קכ"ד אות קכ"ג) **אם לא זכי הא רע**, דהיינו אם הוא ממשיך ממעלה למטה, כמו החטא דעצה"ד, נתגלה עליו נקודת המלכות שנגנזה, וכל האורות שבה מסתלקים משום שצמצום א' רוכב עליה ואינה ראויה לקבל אור. (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר.)

וז"ש ר' יוסי **בההיא שעתא דזמין קב"ה לאחיא מתיא, והא סופא כל עקתין בארבעים להוי**, כי מטרם גמר התקון ותחיית המתים, הדינים והצרות הנמשכים משנת הארבעים אינם סוף כל הצרות, כי יש גם צרות מהמלכות דבחינתה עצמה הבלתי ממותקת, כנ"ל בסוד **לא זכי הא רע**, אבל בגמר התקון, שיתוקן המלכות דבחינתה עצמה, ולא תהא צריכה עוד לשיתוף בבינה, הרי לא יהיה עוד שום צרות ממלכות הזו, אלא הדינים והצרות הנמשכות משנת הארבעים, כבר יהיו סוף כל הצרות. וז"ש **וגזר קיים, ארבעים יכנו לא יוסיף**, דהיינו שלא יוסיף מכה מבחינתה עצמה שלאחר הארבעים, כי בחינתה עצמה כבר תהיה אז מתוקנת לגמרי, ואחר כך מביא הזהר התקונים הגדולים שנתגלו ועתידים להתגלות בשנת הארבעים, דהיינו הליכת ישראל במדבר, והמתנת הנשמה לגוף בא"י ותחיית המתים, והפסק מי המבול, ופתיחת נח את התבה, וגאולתם של ישראל. והתלבשות הנשמה בגוף. ומפרש בזה את הכתוב **ויהי יצחק בן ארבעים שנה**, שיצחק ה"ס הנשמה, והמתין ארבעים שנה בארץ ישראל **בקחתו את רבקה**, דהיינו להתלבש בגוף הנקרא רבקה. והכתוב מלמדינו, שבעת גילוי המלכות בסוד שנת הארבעים, שמקבלת אז אור הבינה, גם הגוף הנמשך מהמלכות, שנקרא רבקה, נעשה מוכשר וראוי לקבל אור הבינה, שה"ס הנשמה הנקראת יצחק המתלבש בו, ולפיכך המתין יצחק עד שנת הארבעים. **באותה שעה בהכנסתה בו** וכו': א"צ ביאור.

פסקה נ

בת בתואל: פירושו בת בתו של אל. כי בתואל נוטריקון בת אל, דהיינו המלכות הנקראת בת אל, והגוף נמשך מן המלכות ונבחן לבתו של המלכות, ונמצא שהוא בת בתו של אל.
רב הונא אמר וכו': רב הונא אמר, לא כך הוא בתואל, אינו שם המלכות, ואני היתי במדינות הים, ושמעתי שהיו קוראים לאותו העצם של השדרה ההוא, הנשאר מכל הגוף בקבר, ואינו נרקב, בשם בתואל הרמאי, דהיינו נוכל. שאלתי עליו, מה טיבו, אמרו, שצורתו הוא כמו הראש של הנחש, שהוא רמאי, ואותו העצם הוא רמאי, יותר מכל שאר העצמות של הגוף.

פסקה נא

דתאנא אר"ש וכו': כי למדנו אמר ר' שמעון, למה נשאר ומתקיים אותו העצם יותר מכל שאר העצמות, הוא, משום שהוא רמאי ואינו סובל טעם המזונות של בני אדם כמו שאר העצמות, ומשום זה הוא חזק יותר מכל העצמות. והוא יהיה השורש שהגוף יבנה ממנו בעת תחיית המתים, וזהו שכתוב בת בתואל הארמי.
ויש להתבונן בדברים. א) אותו גרמא דשדרה מה הוא, ובמה הוא משונה משאר עצמות. ב) למה דומה לרישא דחויא. ג) למה הראש של הנחש הוא רמאי. ד) למה העצם, אינו סובל טעם מזונות. ה) למה אינו נרקב משום זה בקבר, מהו המעלה שאינו אוכל. ו) למה הוא נעשה עיקר בתחיית המתים.
והענין הוא כי כבר נתבאר, שהמלכות המשותפת במדת הרחמים נבחנת לשנת הארבעים שהיא אור המלכות המתלבשת בכלי דז"א, דהיינו בעטרת יסוד שלו, וכלי מלכות עצמה, שה"ס שנת החמשים חסרה, כלומר שאינה ראויה להתלבשות האור. ועל כן גם הגוף הנמשך ממלכות, חסר לו ג"כ בחינת מלכות עצמה, דהיינו שנשארה בו ריקנית בלי התלבשות האור ותדע, שהיא העצם שמכנהו בשם **גרמא דשדרה**, ונקרא **בתואל רמאה**, והטעם שנקרא רמאה, אומר שהוא, **משום דאיהו רמאה ולית סביל טעמא דמזונא דבני נשא כשאר גרמי**. כי להיותו מבחינת המלכות דמדת הדין הבלתי נמתקת במדת הרחמים, אינו יכול להנות מהמוחין הנמשכים מבינה, ונמצא **ולית סביל טעמא דמזונא**, אבל הוא מעלים מציאותו ממדת הדין, ואומר שהוא נהנה בשוה עם שאר עצמות הגוף, אבל הוא רמאי, כי האמת הוא שאינו נהנה. ומה שהוא מעלים מציאותו, הוא מטעם שלא יפגום בשאר הגוף, כי אם היה מורגש מציאותו, היה נפגם כל הגוף, והיו המוחין מסתלקים מכל הגוף בסבתו. (כנ"ל וירא ל"ז ד"ה ונודע)

וזה אמרו, **דהוא כרישא דחויא דאיהו רמאה**. כי הנחש שהסית לחוה לאכול עצה"ד, היה משקר ואמר **לא מות תמותון**, שפירושו, שהעלים מציאות המלכות דמדת הדין, שממנו המיתה. (כנ"ל וירא ק"י ד"ה בכה ע"ש) הרי שהן הנחש והן גרמא דשדרה שניהם רמאים בדבר אחד, דהיינו שמעלימים מציאות המלכות דמדת הדין. ומה שאומר **כרישא דחויא**, ואינו אומר כנחש, הוא בדיוק. כי פעולת השקר והעלמת מציאות מלכות דמדת הדין, הוא רק בראש הנחש. כי אחר שהסית לאכילת עצה"ד אמרו, הוא השטן והוא היצר הרע, והוא המלאך המות באופן שנחש המסית עצמו, נעשה אחר החטא למלאך המות, שיורד ומגלה על האדם את המלכות דמדת הדין, ואורות החיים מסתלקים ממנו, והוא מת, (כנ"ל וירא ק"י ד"ה בכה) ופעולה זו של הנחש הוא בזנבו, שז"ס שהזהר אומר עליו **כפיף לרישיה ומחי בזנביה** ונמצא שכח העלמת מדת הדין הוא ברישיה דחויא, וכח הגילוי דמדת הדין הוא בזנביה דחויא. ולפיכך אומר כאן רישא דחויא. והנה נתבאר ענין גרמא דשדרה מה הוא. ולמה אינו טועם טעם מזונות. ולמה הוא רמאי. ולמה הוא דומה לרישא דחויא.

ומ"ש, שמשום שאינו סובל טעם מזונות, על כן אינו נרקב בקבר. דבר זה נתבאר לעיל (חיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר) אשר קבלת המוחין מקו אמצעי גורמים להגוף שירקב בעפר, וכיון שעצם זה אינו סובל אותם המוחין ואינו נהנה מהם, כי הוא לא יהנה זולת מהמוחין דג"ר דג"ר שיאירו בגמר התקון כנ"ל. לפיכך אינו נרקב בקבר. עש"ה כל ההמשך.

פסקה נב

ותאנא אמר רבי שמעון וכו': ולמדנו אמר ר"ש הוא רמאי, דהיינו העצם דשדרה, ובא מעולם רמאי, דהיינו מפדן ארם, ושכן יצה"ר שהוא רמאי, דהיינו רישא דחויא שהוא היצר הרע והוא מלאך המות כנ"ל. וזהו שכתוב, **בת בתואל הארמי**, היינו עצם דשדרה הרמאי, **מפדן ארם**, היינו שבא מעולם רמאי, מצמד רמאים, כמו שלמדנו, **פדנא דתורא**, שפירושו צמד בקר, אף פדן ארם פירושו צמד רמאים. **אחות לבן**, היינו אחות יצר הרע הרמאי. פירוש **פדן ארם**, ה"ס המקום שמשם ניזון ויונק הגוף, שהוא כלול מב' המלכיות הנ"ל, אשר בעת שהגוף הולך בדרך הישר ננזה שם בעדו המלכות דמדת הדין ורק מלכות דמדת הרחמים מגולה עליו. וזה נראה כרמאות, שהמקום מחפה על מדת הדין, והגוף מקבל מוחין כמו שלא היה כלול כלום ממלכות דמדת הדין. ובשעה שאין הגוף הולך בדרך הישר, אז המקום מגלה עליו המלכות דמדת הדין וכל המוחין מסתלקים ממנו. וגם זה נראה כרמאות, משום שאלו המוחין המלובשים בכלי דבינה דגוף היו

צריכים להשאר בו. כי רק כלי דמלכות נפגמה, ולא כלי דבינה. אלא משום השתוף דמדת הרחמים בדין שהיה מקודם לכן, המערב בינה ומלכות יחדיו זו בזו, ע"כ נסתלקו המוחין גם מכלי דבינה. ונמצא שיש כאן **צמד רמאים**, רמאות א' מהמלכות הממותקת ורמאות ב' מגילוי המלכות דמדת הדין, כמבואר.

כדתנן בתחלה וכו': כמו שלמדנו, בתחלה שהיה מנוול בחטאים בזה העולם נקרא **לוט**, לעתיד לבא שלא יהיה מנוול כבתחילה, שיהיה דומה כמי שרחץ וטבל מטומאתו, קוראים אותו **לבן**. על כל פנים, אין יצר הרע בטל מן העולם.

פסקה נג

תא שמע דהכי אנן אוקימנא וכו': מכאן עד אות נ"ו א"צ ביאור.

פסקה נו

אמר רבי יוסי וכו': אר"י א"כ מה ההפרש בין עולם הזה לאותו הזמן, אם גם אז יהיה היצה"ר. ועוד הרי המקרא אומר, ויעתר לו ה' ותהר, שפירושו, שהקב"ה בעצמו עושה זאת, ומעורר באותו הזמן את היצה"ר, כנ"ל, שהוא תמוה. אמר ר' אחא כך הוא, שהקב"ה מעורר היצה"ר לאותו הענין כפי שצריך אל הזווג בלבד, אבל לא לכל שעה, שיהיה תמיד עם האדם, כמו עתה שהוא נמצא תמיד עם האדם ובני אדם חוטאים על ידו, אלא שיתעורר רק אל הזווג בלבד. והתעוררות ההוא של היצה"ר לשעת הזווג, יהיה התעוררות של הקב"ה, שהקב"ה יעורר אותו כנ"ל, וזהו שכתוב והסירותי את לב האבן ונתתי לכם לב בשר, מהו לב בשר. אמר ר' יהודה, לב, להוציא בשר ולא לדבר אחר. דהיינו ללידת בנים בלבד. וע"ז נאמר, **ונתתי לכם**, הרי, שהקב"ה בעצמו יעורר את יצר הרע לשעת הזווג.

פסקה נז

רבי יצחק בר' יוסי וכו': ריבר"י, הלך מקפוטקיא ללוד. פגש בו רבי יהודה. א"ל ר' יצחק, תאמר, שהחברים חכמי המשנה נתעוררו בענין הזה, שיצר הרע יתבטל מעולם, חוץ מבשעת הזווג. אמר לו, חייך, שכן היצר הרע נצרך לעולם כמו הגשם שנצרך לעולם, כי אלמלא יצר הרע, לא היתה חדות הלימוד בעולם. אבל לא יהיה אז מנוול כמקודם לכן, לחטוא על ידו, וזהו שכתוב לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו'. אמר רבי שמעון, הר קדשי, הוא הלב, שבו משכנו של יצר הרע.

רבי אליעזר אומר וכו': רא"א, לב טוב, הוא בנין של הגוף והנשמה. ומשום זה כתוב, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, כי הלב הוא עיקר הכל.

פסקה נח
כד אתא רב כהנא וכו': כאשר בא רב כהנא, אמר, כך אומרים בשמם של בעלי המשנה. שני בניני הגוף הם, שהם הכבד והלב. כי אמר ר' יהודה, הכבד והלב הם מנהיגי הגוף בכל מיני אבריו.
מנהגא דרישא מוחא וכו': מנהיג הראש הוא המוח אבל של הגוף הם שנים, הראשון הוא הכבד, השני הוא הלב. והיינו שכתוב בפרשה, ויתרוצצו הבנים בקרבה, אלו הם שני בניני הגוף, שהם המוח והלב.

פסקה נט
מאי טעמא ויתרוצצו וכו': שואל מה הטעם שהלב והכבד נתרוצצו, ואומר משום שנתבטל היצר הרע מן הלב. ומתמה א"כ שנתבטל היצה"ר, למה כתוב ויתרוצצו, וישליו היה צריך לומר. אלא אמר רב הונא, ויתרוצצו פירושו וישברו, כלומר, נשבר כחם וחילם של הלב והכבד מנהיגי הגוף, מטעם שנתבטל היצר הרע. אמר ר' יהודה הגוף מה הוא אומר אז, הוא אומר אם כן למה זה אנכי, ולמה נבראתי, מיד ותלך לדרוש את ה'.

פסקה ס
ויאמר ה' לה שני גוים וגו': אלו הם השני גאים וכו' מכאן עד אות ס"ג א"צ ביאור.

פסקה סג
אמר ר' יוסי כתיב וכו': אר"י כתוב לאחר מכאן ויעקב וגו' ונזיד עדשים. ושואל מהו עדשים ואומר, שהם עגולים כעגול, וכמו הגלגל המקיף העולם, כלומר, שאינו יוצא ממסלולו, כך הוא האדם בעת ההוא, אף על פי שיהיה אז, כל אותו הטוב והיקר והשלמות, מכל מקום, לא ישתנה דרך העולם מלאכול ולשתות. מכאן עד אות ס"ח א"צ ביאור.

פסקה סח
ר' אלעזר בן ערך הוה יתיב וכו': ראב"ע היה יושב. והיה מצטער בעצמו ביותר, בא לפניו ר' יהושע. אמר לו ר"י, מראה אורו של נר העולם למה היא חשכה. אמר לו, מורא ופחד גדול נכנס בי, כי אני רואה מה שהעירו החברים בעלי המשנה, שרוח הקדושים שורה עליהם, ומה שהעירו שבאלף הששי תהיה הגאולה, יפה הוא, אבל אני רואה אריכות יתרה לשוכני העפר הללו אשר לזמן ארבע מאות ושמנה שנים מאלף הששי, יעמדו לתחיה כל שוכני עפר בקיומם.
ובגיני כך אתערו וכו': ומשום זה נתעוררו החברים על הפסוק, שקרא אותם, אל שוכני העפר, בני **חת**, כי **חת** רומז שיתעוררו לתחיה **לת"ח** שנה. והיינו שכתוב בשנת היובל

הזאת, תשובו איש אל אחוזתו, כשישתלם **הזאת**, שהוא ה' אלף ות"ח כי **ה'** של הזאת רומזת על ה' אלפים **זאת** בגי' **ת"ח**, תשובו איש אל אחוזתו היינו שהגוף ישוב אל נשמתו, שהיא אחוזתו ונחלתו.

פסקה סט

אמר ר' יהושע לא וכו': אר"י לא יקשה לך זה האריכות, כי למדנו ג' כתות הם של צדיקים גמורים ושל רשעים גמורים ושל בינונים. צדיקים גמורים יקומו בתחיה של מתי ארץ ישראל שהם קודמים תחלה כמה שנים, מהיום של ת"ח, דהיינו בשנת ארבעים אחר קבוץ גליות. והאחרונים, יקומו כולם, לזמן ת"ח שנה לאלף הששי כמו שאמרנו. מי יזכה לאריכות הזה. מי ישאר בשמירת דתו בזמן ההוא. ועל זה אני מצטער בעצמי.

פסקה ע

אמר ליה רבי וכו': א"ל רבי, הרי למדנו יהי אור, יהי ר"ז, כלומר **אור** ה"ס הגאולה. והמלה **אור** בגי' ר"ז, שפירושו סוד. וכשהכתוב אומר יהי אור, רמז בזה, שזמן הגאולה יהיה סוד. ולא ידוע לשום אדם. ור' אלעזר בן ערך רמז בזה שהוא חולק על הזמן הארוך הזה.
חזר ואמר וכו': חזר ואמר, שבתשובה יתקדמו כולם לקום לתחיה. אמר ר' יהושע, אם לא שאמרת כך, לא הנחנו פתחון פה למצפים על הגאולה בכל יום. שכתוב חוסן ישועות, מהו ישועות, רומז על אלו המצפים ישועות בכל יום. ואם הגאולה קשורה בזמן קצוב, איך אפשר לצפות בכל יום, אלא ודאי שתלוי בתשובה, ואימתי שיעשו תשובה יגאלו. וארבעים שנה אחר הגאולה תהיה תחיית המתים כנ"ל.

פסקה עא

מה הוא דעתוי, וכו': שואל מה הוא דעתו של ר' אלעזר, שאמר שתלוי בתשובה כלומר, מאין ידע זה, ומשיב, היינו שכתוב, ורבים מישני אדמת עפר יקיצו. ומשמע משאמר הכתוב, **מישני**, שרק חלק מהם יקומו אשר אלו הם הצדיקים, ששבו בתשובה בחייהם, שהם נקדמים בתחייתן מקודם לכן. הרי שע"י תשובה מתקדמים.
וכמה שנים וכו': ושואל, כמה שנים נקדמים הצדיקים לשאר בני אדם. רבי יהודה אומר מאתים ועשר שנים. רבי יצחק אומר רד"י שנים, שכתוב וירד מיעקב וגו', שבגי' רד"י. להורות אשר יר"ד שנה נקדמים הצדיקים לשאר כל אדם.
רבי נחמן אמר וכו': רנ"א, ששיעור הקדימה תלוי לפי השעור שנבלה בעפר. כלומר שכל גוף הקודם לבלות בעפר הוא קודם לתחיה. א"ל רבי יוסי א"כ, יש הרבה תחיות, כי לכל גוף תחיה מיוחדת, שלפי שיעור מהירותו לבלות בעפר. ומשיב, אלא כל התחיות

תהיינה באותו הזמן. כמו זה שנאמר בחזון, ואמת הדבר וצבא גדול. הרי שיקומו בזמן אחד. (מכאן עד סוף מדה"נ א"צ פירוש.)

פסקה עג

ויגדלו הנערים: הצד של אברהם, דהיינו צד ימין שהוא חסדים. גרם להם להתגדל, וזכותו עזר אותם, כי הוא היה מחנך אותם במצות, שכתוב, כי ידעתיו למען אשר יצוה **את** בניו, את, בא לרבות יעקב ועשו שגם הם בכלל בניו. ולפי"ז הפירוש של **ויגדלו הנערים** הוא, שנגדלו בקדושה, אלא שאחר כך סרח עשו. אבל ר' אלעזר חולק על זה, כמ"ש להלן.

ויגדלו הנערים ויהי עשו וכו': אמר רבי אלעזר כל אחד ואחד נפרד לדרכו, זה לצד האמונה, וזה לצד העבודה זרה.

פסקה עד

וכן הוה במעוי וכו': וכן היה עוד במעיה של רבקה, שכל אחד הלך לצד שלו. כי כשהיתה עוסקת במעשים טובים או היתה עוברת סמוך מקום שטוב לעשות שם מצות התורה, היה יעקב שמח ומתרוצץ לצאת. וכשהיתה הולכת סמוך מקום עבודה זרה, אותו רשע היה מתרוצץ לצאת, וכבר בארוהו. ומשום זה, כשנבראו ויצאו לעולם, כל אחד נפרד והלך ונמשך למקומו שהיה ראוי לו. ועל כן כתוב, ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד וגו', שיודע ציד פירושו, שהיה מטעה אנשים למרוד בה' כמ"ש לפנינו.

פסקה עה

ויאהב יצחק וגו' כי ציד בפיו: כבר בארוהו שכתוב כאן איש יודע ציד איש שדה, וכתוב שם, הוא היה גבור ציד, מה שם פירושו שהיה צד דעתן של בריות ומטעה אותם למרוד בה', אף כאן כן. **איש שדה**, פירושו, כדי לגזול בני אדם ולהרוג אותם, ועשו אמר שהוא נמצא בשדה כדי להתפלל, דהיינו כמו יצחק שכתוב, ויצא יצחק לשוח בשדה. וציד ורימה את יצחק בפיו. כמ"ש, כי ציד בפיו. נקרא **איש שדה**, משום שחלק נחלתו אינו במקום ישוב, אלא במקום חרוב, במדבר, בשדה, ועל כן נקרא איש שדה.

פסקה עו

ואי תימא היך וכו': ואם תאמר, איך לא היה יודע יצחק כל מעשיו הרעים של עשו, הרי השכינה היתה עמו, והיה צריך לידע זאת ברוח הקודש, כי אם לא היתה עמו השכינה, איך היה יכול לברך את יעקב בשעה שברכו. ומשיב, אלא ודאי השכינה היתה שוכנת עמו בבית, והיתה שוכנת עמו תמיד, אבל השכינה לא הודיעה אותו, כדי שיתברך יעקב שלא מדעתו, אלא מדעת הקב"ה, וכן צריך להיות. כי באותו שעה שבא יעקב לפני

אביו, באה עמו השכינה, ואז ראה יצחק, בשכלו, שהוא ראוי להתברך, ושהוא יתברך מדעת השכינה.

פירוש. כי יעקב הוא בחי' חסדים מכוסים, והיה נוטה תמיד אל קו הימין. ועשו נמשך כולו מקו שמאל, וראשו היה נמשך מקו שמאל דקדושה, אלא גופו היה נמשך ממדרגות הטומאה כנודע. ולפיכך, אם היה יצחק יודע מעשיו הרעים של עשו, היה מבטלו לגמרי, והיה מברך את יעקב במקומו, ונמצא בזה, שהיה מקיים את הארת קו הימין בלבד, והיה מבטל את הארת קו השמאל. ולא כך היה רצונו של הקב"ה, אלא הרצון היה, שימשיך אל יעקב כל הארת השמאל שהיתה ראויה אל עשו, כי אז יהיה יעקב שלם מכל הצדדים. וזה אמרו, **אבל לא אודעא ליה בגין דיתברך יעקב בלא דעתיה**, שעל כן השכינה לא הודיעתו מעשיו הרעים של עשו, כדי שיתברך יעקב בלי כונתו, כמ"ש, **ולא הכירו**, כי חשב, שהוא מברך את עשו, ומתוך כך המשיך ליעקב ברכת עשו. כמ"ש בא אחיך במרמה ויקח את ברכתך. וז"ש **אלא בדעתיה דקב"ה**, אלא כמו שרצה הקב"ה, שיהיה שלם גם מהארת הקו שמאל. וז"ש **דבההיא שעתא** וכו' **וכדין חמא בדעתוי יצחק, דאתחזי לברכא**, כי אז, מכח שנתחברה עמו השכינה הכיר יצחק, שהוא ראוי לברכת הארת השמאל, **ויתבריך מדעתא דשכינתא**, ויקבל הברכות מדעת השכינה. אשר הארת השכינה מקו השמאל הוא, שז"א הוא סוד קו ימין, והנוקבא ה"ס קו שמאל.

פסקה עז

ת"ח זמנא חדא וכו': בוא וראה, פעם אחת, היה יושב ר' שמעון ושאר החברים, בא לפניו ר' אלעזר בנו, אמרו לו לרבי שמעון, דבר גדול יש לנו לשאול ממך בענין של יעקב ועשו. איך לא רצה יעקב לתת לעשו נזיד עדשים, עד שמכר לו הבכרה שלו. ועוד שאמר עשו ליצחק אביו, ויעקבני זה פעמים, איך אפשר זה שיעקב ירמה את עשו.

פסקה עח

אמר לון בהדין וכו': אמר להם, בשעה זו, אתם חייבים לקבל מלקות, כי האמנתם בדברי עשו, ושקרתם בדברי יעקב, הרי הכתוב מעיד עליו, ויעקב איש תם שפירושו, שאינו יודע לרמות, ועוד, שכתוב, תתן אמת ליעקב. אלא כך היה ענינו של יעקב עם עשו, כי עוד מקודם לכן היה עשו שונא את הבכורה, והיה מבקש מיעקב שיקח אותה אפילו בלי כסף. וזהו שכתוב, ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכרה.

פירוש. כי סוד הבכרה ה"ס המוחין דאור החכמה הנמשכים מהארת השמאל, ובהיות אור החכמה בלי לבוש החסדים, אין התחתונים יכולים לקבלו, וגורם להם דינים קשים, (וירא דף ס"ה ד"ה פירוש). וזסו"ה, **ויבא עשו מן השדה והוא עיף וגו' הנה אנכי הולך**

למות ולמה זה לי בכרה, כי סוד השדה, היא מקום הארת השמאל שהמשיך שם את המוחין דבכרה, ונעשה מחמתם עיף עד למיתה, מטעם היותם בלי חסדים. כמבואר. וסוד **נזיד עדשים**, ה"ס המוחין הנמשכים מקו אמצעי שנקרא יעקב, כמ"ש לפנינו, שה"ס אור החכמה המלובש בחסדים, ומאירים בכל השלמות, אלא שהם חסרים בחינת ג"ר דג"ר, שה"ס בכרה, כי מחמת המשכת קו אמצעי על מסך דחירק, בכדי להלביש החכמה בחסדים, מתמעטות הג"ר דג"ר מהמוחין (כנ"ל פרשת חיי שרה דף ד' ד"ה פירוש). וזה אמרו **דעשו הוי סני לבכירותא בקדמיתא**, דהיינו כמ"ש ויבא עשו מן השדה והוא עיף, מחמת שהמשיך שם המוחין דבכרה, החסרים לבוש החסדים, ונעשה עיף עד למיתה שזה היה עוד מקודם שבא אל יעקב לבקש ממנו את נזיד העדשים, **והוה בעי מניה דיעקב דלסבה ליה אפילו בלא כסף**, מפני הדינים קשים שנמשכו אליו על ידיהם כנ"ל. ונמצא שלא בשביל נזיד העדשים מסר לו את הבכרה אלא בשביל פחד המיתה. ואחר שכבר ביזה את הבכרה ורצה שיקח אותה אפילו בלי כסף, אז החיה אותו יעקב בנזיד עדשים ורצה ממנו שישבע לו על מכירת הבכרה, כדי להכניע את השמאל, פעם ולתמיד תחת הימין. (וכבר הארכנו זה לעיל חיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר. עש"ה).

פסקה עט

ויזד יעקב נזיד וגו': אמר רבי אלעזר, ויזד יעקב, הנה בארוה, שבשביל אבלות של אברהם היה, שאותו יום מת אברהם, ובישל יעקב עדשים שהם עגולים ואין להם פה, הרומז על האבלים שאין להם פה, כמ"ש ברש"י תולדות, ע"ש. ושואל, אבל ויזד יצחק נזיד היה צריך לומר, כי הוא היה האבל ולא יעקב. ומשיב אלא **ויזד יעקב נזיד**, היה, משום שיעקב היה יודע השורש של עשו באותו הצד שנתדבק בו, ועל כן עשה תבשילים אדומים, דהיינו עדשים, שהם תבשיל אדום, משום שתבשיל זה משבר כחו ותוקפו של דם האדום, ויוכל לשבר בהם תוקפו וכחו של עשו, שה"ס דם האדום, כמ"ש ויצא הראשון אדמוני.

פירוש. כי פה ה"ס ג"ר, בסו"ה כי ציד בפיו. אבל נזיד העדשים אין להם פה, כי חסרים בחינת הג"ר כנ"ל, ועם כל זה היו אדומים, כי גוון אדום רומז לבינה, והיינו סוד קו שמאל הנמשך ממנה, שמשם ינק עשו סוד המוחין דבכרה כנ"ל. וז"ש, **דתבשילא דא מתבר חילא ותוקפא דדמא סומקא, בגין לתברא תוקפיה וחיליה** של עשו, כי אם לא היו אדומים לא היה מקבלם עשו, כי אינו יכול לקבל אלא מהארת השמאל שהוא גוון אדום ואז לא היה יכול להכניעו, אבל משום שהיו אדומים, דהיינו מבחינת חכמה מהארת

השמאל, אע"פ שהיו רק בחינת ו"ק דג"ר קבלם עשו ועל ידי קבלתו ביזה את הבכרה, ונכנע תחת יעקב, (כנ"ל חיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר. ע"ש).

פסקה פ

ועל ההוא תבשילא וכו': ובשביל אותו התבשיל מכר עשו את עצמו לעבד, ומכר את בכורתו ליעקב, ובאותה שעה ידע יעקב שבשביל שעיר אחד שיקריבו ישראל ביום הכפורים, למדרגתו דהיינו לעזאזל המדברה. שה"ס ס"מ שרו של עשו, הוא יתהפך לעבד לבניו, דהיינו שיעשה סניגור להם, ולא יקטרג עליהם. ובשביל אותו מדרגת חכמה של עשו, הלך יעקב עם עשו בכל מקום בחכמה, ועל כן לא יכול עשו לשלוט ונכנע. ויעקב לא נטמא בו, והוא יגין (נ"ל שצ"ל ישלוט) עליו.

פסקה פא

ויאמר עשו וגו'. לא גרסינן, עד המלה מאדום. כי אינו שייך לכאן.

פסקה פב

א"ר יהודה וכו': אר"י, וכן היה צריך להיות גם בלבן, משום שהוא היה מכשף, כמו שכתוב, נחשתי ויברכני ה' בגללך, ולפיכך נהג יעקב גם עמו ברמאות, ואע"פ שיעקב היה איש תם. כי משום זה שהיה תם ושלם, היה הולך ברחמים עם מי שהיה צריך ללכת עמו ברחמים, והיה הולך בדין קשה ובמרמה עם מי שהיה צריך, משום שב' חלקים היו בו, שהם חסד ודין. כי יעקב ה"ס עמוד אמצעי, אשר כולל ב' הקוין חסד וגבורה, לכן היה בו ב' חלקים הללו. ועליו כתוב, עם חסיד תתחסד, ועם עקש תתפתל. דהיינו עם חסיד היה נוהג בצד החסד, ועם עקש בצד הדין הקשה, הכל כראוי להיות.

פסקה פג

ויהי רעב בארץ מלבד וגו': ר' יהודה פתה ואמר. ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו. כמה הם מתוקנים וישרים מעשיו של הקב"ה, וכל מה שהוא עושה הכל הוא בדין ובאמת, כמ"ש הצור תמים פעלו וגו'.

פסקה פד

ת"ח לא וכו': בוא וראה, הקב"ה לא דן את אדם הראשון, מטרם שצוה אותו בשביל טובתו, שלא יטה לבו ורצונו לדרך אחר, דהיינו שלא יאכל מעץ הדעת, כדי שלא יטמא, והוא לא נשמר, ועבר על מצות רבונו, שאכל מעצה"ד, ולאחר זה דן אותה הקב"ה בדין.

פסקה פה

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, לא דן אותו הקב"ה כראוי לו, דהיינו כמ"ש ביום אכלך מות תמות, אלא שהאריך לו אפו, ונשאר בחיים יום אחד, דהיינו יומו של הקב"ה, שהוא

אלף שנים, כמ"ש כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור וגו'. פחות שבעים שנה הללו, אשר נתן אותם לדוד המלך, שמעצמו לא היה לו חיים כלל. וע"כ חי תשע מאות ושלשים שנה, דהיינו אלף שנה פחות ע'.

פסקה פו

כגוונא דא וכו': כעין זה, הקב"ה אינו דן את האדם כפי מעשיו הרעים, שהוא עושה תמיד, כי אם היה עושה כן, לא היה העולם יכול להתקיים. אלא הקב"ה מאריך אפו עם הצדיקים, ועם הרשעים. ועם הרשעים מאריך אפו עוד יותר מצדיקים, כדי שישובו בתשובה שלמה, שיתקיימו בעולם הזה ובעולם הבא כמ"ש חי אני וגו' כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה, דהיינו **וחיה** בעולם הזה, **וחיה** בעולם הבא. משום זה. מאריך אפו להם תמיד. או מטעם שיצא מהם בעולם גזע טוב, כמו שיצא אברהם מתרח, שהוא הוציא גזע ושורש טוב וחלק טוב בעולם.

פסקה פז

אבל קודשא בריך הוא וכו': אבל הקב"ה, מדקדק תמיד עם הצדיקים בכל מעשיהם שעושים, משום שיודע שלא יטו לימין או לשמאל. ועל כן הוא מנסה אותם. ולא בשביל עצמו הקב"ה מנסה אותם, שהרי יודע יצרם ותוקף אמונתם, ואינו צריך לנסותם. אלא שמנסה אותם כדי להרים ראשם בזכות הנסיונות.

פסקה פח

כגוונא דא עבד וכו': כעין זה, עשה הקב"ה לאברהם, שכתוב, והאלקים נסה את אברהם. מהו **נסה**, הוא הרמת **נס**, כמו שאתה אומר, הרימו נס. שאו נס. הרים הדגל שלו בכל העולם. וכמו שלמדנו, שבשביל זה, דהיינו בשביל הנסיון במעשה העקדה, הקב"ה הרים דגלו של אברהם לעיני כל, וז"ש נסה את אברהם, אף כך, הקב"ה, כדי להרים דגל הצדיקים הוא בוחן אותם, כדי להרים ראשם בכל העולם.

פסקה פט

צדיק יבחן: מהו הטעם. אמר רבי שמעון, משום, כי כשהקב"ה חפץ בצדיקים, מה כתוב, והן חפץ דכאו החלי. ובארוה. אבל משום שהרצון של הקב"ה אינו רוצה אלא בנשמה, אבל לא בגוף, כי הנשמה דומה לנשמה העליונה, דהיינו השכינה, והגוף אינו ראוי להתאחד למעלה עם השכינה, ואף על פי שצורת הגוף הוא בסוד העליון, כלומר אע"פ שהגוף נמשך מהשכינה דהיינו המלכות, מכל מקום אינו ראוי להתאחד עמה.

פסקה צ

ות"ח בזמנא וכו': ובוא וראה, בשעה שהקב"ה חפץ בנשמתו של אדם להאיר אותה, הוא מכה את הגוף כדי שתשלוט הנשמה. כי כל עוד שהנשמה עם הגוף המה שוים, אין הנשמה יכולה לשלוט, וכשהגוף נשבר, הנשמה שולטת.

צדיק יבחן: מהו צדיק יבחן, הוא כמו שאתה אומר, אבן בחן, כן צדיק יבחן, פירושו, שמחזק אותו כאבן הבחן הזו, שהיא פנת יקרת. כן צדיק יבחן.

פסקה צא

ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו: ושואל, מה פירושו של **שנאה נפשו**, היעלה על דעתך שסובב על הקב"ה, שנפשו שנאה לרשע ההוא. הרי לשון נפש אינו נוהג אצל הקב"ה. אלא הפירוש הוא, שאותו המדרגה שכל הנשמות תלויות בה, שהיא המלכות, שנאה נפשו של אותו רשע, כי אינו רוצה אותה להתדבק בה, בעולם הזה, ואינו רוצה אותה בעולם הבא ומשום זה כתוב, ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו, בודאי. דבר אחר, **שנאה נפשו**. הוא כמו שאתה אומר, נשבע אדני ה' בנפשו, הרי שלשון נפשו נוהג גם כן אצל ה', ולפי"ז יהיה הפירוש פשוט, שנפש ה' שנאה רשע ואוהב חמס, ומשום זה צדיק יבחן, כי אהב אותו.

פסקה צב

ת"ח כד ברא וכו': בוא וראה כאשר ברא הקב"ה את אדם צוה אותו, שלא יאכל מעץ הדעת, כדי להטיב לו. נתן לו חכמה ונתעלה במדרגותיו למעלה להקב"ה. כאשר ירד למטה, ראה תאוות יצר הרע ונתדבק בו, ושכח כל מה שהסתכל בכבוד העליון של רבונו.

פסקה צג

אתא נח וכו': בא נח. מתחילה כתוב עליו, נח איש צדיק תמים, ואחר כך ירד למטה וראה יין חזק מיום אחד שאינו צלול, שמלא שמרים, שתה ממנו ונשתכר ונתגלה כמו שכתוב וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה.

פסקה צד

אתא אברהם: בא אברהם נתעלה בחכמה ונסתכל בכבוד רבונו, אחר כך, ויהי רעב בארץ וירד מצרימה וגומר, אחר כך מה כתוב, ויעל אברם ממצרים וגו' ונתעלה למדרגתו הראשונה שהיה בו בתחילה, נכנס בשלום ויצא בשלום.

פסקה צה
אתא יצחק וכו': בא יצחק. מה כתוב, ויהי רעב בארץ וגומר, והלך יצחק לגרר, ואחר כך נתעלה משם בשלום, וכן כל הצדיקים, כולם בוחן אותם הקב"ה, כדי להרים ראשם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה צו
וישאלו וגו' אחותי היא: היינו כמו שאמר אברהם, אחותי, היא על השכינה (כנ"ל וירא דף ק"ב אות שמ"ח) משום שהשכינה היתה עם יצחק ועם אשתו, ועל השכינה אמר אחותי היא, כמ"ש אמור לחכמה אחותי את, וע"כ נתחזק בהשכינה, ואמר אחותי היא. ועוד. כן היה ראוי לאברהם ויצחק, שיאמרו על השכינה אחותי היא. שודאי בשביל המקרא שכתוב. שז"א אמר להשכינה, אחותי רעיתי יונתי תמתי, אברהם ויצחק היו מרכבה לז"א, משום זה ודאי היה ראוי להם לומר אחותי היא על השכינה כמו ז"א, ועל זה נתחזקו הצדיקים בהקב"ה, דהיינו שנעשו מרכבה אליו.

פסקה צז
ויהי כי ארכו וגו' את רבקה אשתו: **את** שאומר **את** רבקה אשתו, הוא בדיוק, שרומז על השכינה שהיתה עם רבקה כי **את** הוא שם השכינה כנודע, פירוש אחר. וכי יעלה על הדעת שיצחק היה משמש מטתו ביום, הרי למדנו ישראל קדושים הם ואינם משמשים מטתם ביום, ויצחק שהיה קדוש, איך אפשר שהיה משמש מטתו ביום.

פסקה צח
אלא ודאי וכו': ומשיב, אלא ודאי אבימלך חכם היה והיה מסתכל בחכמת הכוכבים שלו, שהוא נקרא **חלון**, כי כתוב כאן, בעד החלון, וכתוב שם בעד החלון נשקפה וגו', מה **חלון** האמור שם, הפירוש הוא בחכמת הכוכבים, אף **חלון** האמור כאן הפירוש הוא בחכמת הכוכבים, וראה שם כי לא היה כמו שאמר יצחק, אלא בודאי שהוא מצחק עמה והיא אשתו, ואז ויקרא אבימלך ליצחק וגו'.
רבי יוסי אמר וכו': רי"א, ראוי היה אבימלך לעשות ליצחק, ולקחת את אשתו, כמו שעשה לאברהם, אם לא היה הקב"ה מוכיח אותו מקודם לכן, במעשה אברהם, שאמר לו הנך מת על האשה וגו'.

פסקה צט
ת"ח כתיב, כי אמרתי אין יראת וגו': אמר רבי אבא, על כן אמר, אחותי היא כדי להתדבק בשכינה, שכתוב אמור לחכמה דהיינו להשכינה, אחותי את. מהו הטעם. הוא משום שלא היה בהם אמונה, שאם היה בהם אמונה, לא היה צריך לזה, אבל משום שלא היה

בהם אמונה אמר כן, אחותי היא, ומשום זה אמר כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה, אין יראת אלקים, זהו אמונה.

פסקה ק

אמר רבי אלעזר וכו': אר"א, משום שאין השכינה שורה בחוץ לארץ הקדושה על כן אין יראת אלקים במקום הזה. כי יראה פירושו השכינה, שאין כאן מקומה ואינה שורה, כאן. ויצחק נתחזק באמונה שהיא השכינה, שראה שהשכינה שורה באשתו.

פסקה קא

ויצו אבימלך וגו': בוא וראה. כמה המתין הקב"ה להפרע מרשעים, כי בשביל אותו הטוב שעשה אבימלך עם האבות הראשונים הרי בשביל זה לא שלטו ישראל בפלשתים עד לאחר זמן בדורות האחרונים.

יאית עבד אבימלך וכו': יפה עשה אבימלך שעשה טוב עם יצחק, כמו שאמר לאברהם הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב. כי אמירה זו סובבת ודאי גם על תולדותיו של אברהם, לכן קיים דבריו גם ביצחק. ור' אלעזר משבחו, על שקיים הבטחתו.

פסקה קב

ר' יהודה אמר וכו': אוי להם לרשעים, שטובתם אינה שלמה. בוא וראה, עפרון בתחילה אמר, אדוני שמעני השדה נתתי לך וגו', ואח"כ אמר ארץ ארבע מאות וגו'. וכתיב וישקול וגו' עובר לסוחר. אף כאן כתוב מתחילה, שאמר לאברהם, הנה ארצי לפניך, שגם יצחק בכלל זה, כנ"ל, ואחר כך אמר ליצחק, לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד.

אמר ליה ר' אלעזר וכו': א"ל ר"א, זה הוא הטוב שעשה עם יצחק שאבימלך לא לקח ממנו משהו, ושלחו עם כל כספו ורכושו, ואח"כ הלך אחריו לכרות עמו ברית.

פסקה קג

ואמר ר' אלעזר וכו': וארי"א, יפה עשה יצחק, כי בשביל שידע סוד החכמה השתדל וחפר באר מים, דהיינו שתקן הנוקבא הנקראת באר מים, כדי להתחזק באמונה. שהיא הנוקבא, כראוי. וכן אברהם השתדל וחפר באר מים. יעקב, כבר מצא אותה מתוקנת, וישב עליה. וכולם הלכו אחריה, אחר הבאר, והשתדלו בה, כדי להתחזק באמונה שלמה כראוי.

פסקה קד

והשתא, ישראל וכו': ועתה, ישראל מתחזקים בה, בבאר מים, שה"ס הנוקבא בסוד שמקימים מצות התורה, דהיינו שבכל יום ויום מתחזק האדם בציצית, שהיא מצוה, והאדם מתעטף בו, וגם כן בתפילין שמניח על ראשו וזרועו כראוי, שהם סוד עליון,

כי הקב"ה שורה עם האדם המתעטר בתפליו ומתעטף בציצית. והכל הוא סוד אמונה העליונה. דהיינו הנוקבא. כלומר, שנעשית מתוקנת על ידי המצוות שהאדם עושה.

פסקה קה

ועל דא, מאן וכו': ועל כן, מי שאינו מתעטף בציצית, ואינו מתעטר להתחזק בתפילין בכל יום, הוא דומה, שהאמונה אינה שורה עליו, והוסר ממנו יראת רבונו, ותפלתו אינה תפלה כראוי, ומשום זה, היו מתחזקים האבות באמונה העליונה, משום שבור העליון, סוד אמונה השלמה שורה בה. דהיינו תקון הנוקבא.

פסקה קו

ויעתק משם ויחפור באר וגו': ר' חייא פתח ואמר, ונחך ה' תמיד וגו', מקרא זה בארוהו, ולמדנו פירושו, אבל במקרא הזה, נתחזקו בעלי האמונה, שמבטיח אותם בעולם הבא.

ונחך ה' תמיד, פירושו, בעולם הזה ובעולם הבא.

ונחך ה': ושואל, כיון שאמר ונחך ה', למה לו עוד לומר **תמיד**, אלא זהו רומז על **תמיד** של בין הערבים, שהוא מקבל חזוקו מתחת זרועו של יצחק, כי הוא כנגד תפלת המנחה שתקן יצחק שה"ס הארת השמאל. וזה הוא חלק לעולם הבא. דהיינו הנוקנא שמקבלת חלק חכמה מישסו"ת הנקראים עולם הבא. מאין לנו זה שונחך ה' תמיד פירושו בהארת השמאל. מדוד, שכתוב ינחני במעגלי צדק למען שמו. ומה **ינחני** האמור בדוד פירושו, הארת השמאל, שהרי אומר **במעגלי צדק**, שהוא שם הנוקבא בעת שמאירה משמאל, אף כאן שאומר **ונחך** הוא גם כן הארת השמאל.

פסקה קז

והשביע בצחצחות נפשך: זהו מנורה המאירה הייני ז"א. שה"ס הארת הימין, שה"ס חסדים, שכל הנשמות נהנות להסתכל ולהתענג בתוכה. **ועצמותיך יחליץ**, מקרא זה אין תחילתו כסופו, אם נשמתו של הצדיק נשבעה, כמ"ש קודם לכן, והשביע בצחצחות **נפשך** שהמדובר הוא בנפש ונשמת הצדיק, מהו שאומר עתה **ועצמותיך יחליץ**, שהוא מדבר מעצמות הגוף.

אלא הא אוקמוה, וכו' ומשיב אלא בארוה שהוא תחיית המתים, שעתיד הקב"ה להחיות המתים ולתקן עצמותיו של האדם שיהיו כבתחילה ובגוף שלם, ויהיה נוסף אור מתוך אספקלריא המאירה, בשביל הנשמה, שתאיר ביחד עם הגוף לקיום שלם כראוי, באופן שגם עתה מדבר מנשמת הצדיק, שהקב"ה יתן לה גוף שלם להתלבש בו לנצחיות.

פסקה קח

ובגין כך כתיב והיית כגן רוה: ושואל מהו גן רוה. ומשיב, שמימיו העליונים, דהיינו שפע הבינה, אינם נפסקים ממנו לעולם ולעולמי עולמים. וגן הזה, שהוא המלכות שותה מהם ורוה מהם תמיד. **וכמוצא מים**, זהו אותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן, ומימיו אינם נפסקים לעולם. ומבאר ההפרש והיחס בין גן רוה למוצא מים, ואומר.

פסקה קט

ומבאר ההפרש והיחס בין גן רוה למוצא מים, ואומר. **בירא דמיין נבעין**, בוא וראה, באר מים חיים, זהו סוד שהעליון, שהוא הבינה, הוא בתוך האמונה, שהיא המלכות, ואז היא בור שיש בו מוצא מים, והיא בור המתמלא מאותו מוצא מים. והם שתי מדרגות שהן אחת, דהיינו זכר ונקבה כאחד, כראוי.

פירוש. כשהנוקבא יונקת מצד שמאל לבד, דהיינו מטרם שנמשך לה קו האמצעי מסך דחירק המיחד ימין ושמאל זה בזה, שאז הארת החכמה סותם אותה, בהיותה מחוסרת חסדים, היא נקראת אז בשם **בור**, בסוד והבור ריק אין בו מים. ואחר כך שנמשך לה קו אמצעי, שה"ס קומת חסדים היוצאת על מסך דנקודת החירק, (כנ"ל נח, דף ח' ד"ה פירוש) אשר קו האמצעי הזה מיחד ב' הקוין ימין ושמאל שבה זה בזה והחכמה שבשמאלה מתלבשת בהחסדים שבימינה, ושניהם מאירים בה בכל השלמות, היא נקראת אז בשם **באר**, כי המסך דחירק, שעליו יוצאת קומת החסדים, נבחן משום זה לבחינת **מוצא מים**, והוא מרומז בסוד ה **א**' שבבאר, באופן שהנוקבא עצמה בהיותה משמאל לבד ה"ס **בור** ריק, וכשנמשך בה המסך דחירק שה"ס **א** שה"ס מוצא המים שבה, היא נקראת **באר מים חיים** כי **מים** ה"ס החסדים, **חיים**, ה"ס החכמה שה"ס אור החיה, המלובשת בחסדים הנקראים מים.

ונתבאר לעיל (פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) שמתחילה נגלה המסך דחירק מבחינת המלכות הבלתי ממותקת, הנקראת **מנעולא**, ואח"כ עולה המסך ונמתק בבינה, ונתתקן המסך מבחינת הבינה הנקרא אז **מפתחא**, ע"ש כל ההמשך. וזה אמרו. **בירא דמיין נבעין האי איהו רזא עלאה בגו רזא דמהימנותא**. שהעליון שהיא בינה הוא בתוך המלכות הנקראת אמונה, דהיינו שהמסך דחירק הנקרא מוצא מים, שנמשך אל המלכות, נתתקן בה מבחינת בינה, בסוד **מפתחא**, ואז הוא, **בירא דאית ביה מוצא מים**. כי אחר שהמסך נמתק מבינה, הוא נעשה בה **מוצא מים**, שמוציא בה קומת החסדים הנקראים מים, **ואיהו בירא דאתמליא מההוא מוצא מים**, ואז מתמלא הבאר, שהיא המלכות בכל אורותיה, על ידי אותו **מוצא מים**, דהיינו הן מאור החכמה הן מאור החסדים, כנ"ל.

אבל כל עוד שהמסך אינו נמתק בבינה אינו ראוי למלאות את המלכות בכל האורות, כי המסך דמנעולא, צמצום א' רוכב עליו, ואינו ראוי לאור החכמה, כנ"ל (בהקדמת הזהר דף נ"ז ד"ה וזה אמרו וטמיר ע"ש בכל ההמשך) וז"ש **ואינון תרין דרגין דאינון חד, דכר ונוקבא כחדא כדקא יאות**, כי אחר שהמסך דחירק, שה"ס מוצא מים שבבור נתתקן מבחינת בינה, נבחנים שניהם כאחד, דהיינו הבור ומוצא מים שבו, ששניהם הם מבחינת **מפתחא**, והם זכר ונקבה, כי המסך דחירק ה"ס זכר המשפיע, והבור ה"ס נקבה המקבלת ומתמלאת ממנו. כנ"ל.

ובזה מתבאר ההפרש והיחס בין גן רוה אל מוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, שבכתוב הנ"ל, כי **גן רוה** ה"ס עצם המלכות, שה"ס **בור** המתמלא ממוצא מים. **ומוצא מים**, ה"ס נהר היוצא מעדן, כלומר, שה"ס מסך דחירק שכבר נתקן להיות מבחינת יסוד דבינה שנקרא נהר יצא מעדן, דהיינו בבחינת **מפתחא**, וע"כ מסיים הכתוב, אשר לא יכזבו מימיו, אבל מטרם שנתתקן לגמרי בסוד **מפתחא**, אפשר שיכזבו מימיו, דהיינו בשעה שנגלה עליו בחינת **מנעולא**, מסתלקים תכף האורות, בסוד **לא זכי הא רע**, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ובהסולם ד"ה ב' תרין עש"ה).

פסקה קי

ות"ח ההוא מוצא וכו': ובוא וראה. **מוצא מים** ההוא, **ובור** ההוא הם אחד. ונקראים ביחד בשם **באר**, כי המוצא מים מרומז בא' והמלכות **בבור** וביחד **באר**. כי אותו המקור נכנס בהמלכות, ואינו נפסק ממנה לעולם, דהיינו **מוצא מים** הנזכר **והבור** מתמלא ממנו כמ"ש לעיל בדבור הסמוך ע"ש. וכל המסתכל בבור הזה, דהיינו בהמלכות, נמצא מסתכל בסוד העליון של האמונה, דהיינו בבינה. והוא מטעם, שהמלכות נתקנה בסוד **המפתחא**, כנ"ל בדבור הסמוך.

ודא הוא סימנא דאבהן וכו': וזה הוא הסימן של עבודת האבות, שהשתדלו לחפור באר המים בתוך סוד העליון, שהוא בינה דהיינו בסוד מפתחא כנ"ל בסמוך, ואין להפריש בין **המקור**, שהוא מוצא מים, ובין **הבור** עצמו, כי הכל אחד.

פסקה קיא

ואז **ויקרא שמה רחובות** ומשום זה יתפשטו מעייניו לכל הצדדים דהיינו לצד ימין ולצד שמאל שהם החכמה וחסדים כנ"ל בסמוך, כמו שאתה אומר, ויפוצו מעינותיך חוצה ברחובות פלגי מים. ועל כן, **ויקרא שמה רחובות**.

פירוש. כי הוקשה לו, למה קרא יצחק את שם הבאר בשם רחובות, שהוא שם הבינה בעת שהבאר ההוא הוא בחינת קו אמצעי, היוצא על המסך מבחינת חירק שהוא מסך

דזו"ן שהוא כבר נפרד מבינה. ובכדי להבין את זה, אני מוכרח להאריך, ולבאר סוד חפירת הבארות. כי סוד ג' הבארות שחפר יצחק, ה"ס המשכת ג' קוין ימין ושמאל ואמצע, מסוד ג' הנקודות חולם שורק חירק, אל היסוד דנוקבא, הנקרא באר, שה"ס ג' זריעות כנ"ל (בראשית א' דף ט"ו ד"ה ההוא נקודה זרע ע"ש) המכונות כאן ג' חפירות, שבבחינת החולם נעלמות הג"ר ואתוון אל"ה נופלות לזו"ן, ומזו"ן לבי"ע, וז"ס חפירת באר הראשונה, וע"כ קרא שמה **עשק** מחמת שהתעשקו עמו, כי הס"א נאחזת במקום חסרון. ומכאן נמשך קו הימין שהוא חסדים. וחפירת באר השניה, ה"ס זריעה הב' מבחינת נקודת השורק, שאע"פ שאור החכמה חזר ונשלם מכל מקום אינו מאיר, להיותו מחוסר חסדים, וזס"ה, ויריבו גם עליה, כי גם בה נאחז הס"א, וע"כ קרא שמה **שטנה**, ומכאן נמשך קו השמאל, שה"ס חכמה בלי חסדים, וחפירת באר השלישית, ה"ס זריעה הג' מבחינת נקודת חירק, שהיא מסוד המסך דזו"ן, ולא מבינה. אלא כוחו יפה להכריע את ב' הקוין ימין ושמאל דבינה, ומתלבשים החכמה והחסדים זה בזה והארתם נשלמת מכל הצדדים. עש"ה בכל ההמשך. וזסו"ה **ויעתק משם**, דהיינו נעתק מבחינת בינה ובא למדרגת זו"ן, ששם הוא המסך דנקודת החירק ואז **ויחפור באר אחרת ולא רבו עליה**, כי על המסך הזה נמשך קו האמצעי המיחד ב' הקוין זה בזה ומשלים את שניהם, וע"כ נפרד הס"א ולא יכלו לקטרג עליו עוד, וע"כ, **ויקרא שמה רחובות** וגו'. וזהו שהוקשה לו, מאחר שכתוב **ויעתק משם**, שפרושו שנעתק מבחינת ב' קוין הראשונים שהם מבינה, ובא למדרגת זו"ן, א"כ למה קרא אותה בשם הבינה, דהיינו רחובות.

וז"ש בתחילת המאמר **רבי חייא פתח ואמר ונחך ה' תמיד** וגו', שפתח להבין את הכתוב, **ויעתק משם וגו' ויקרא שמה רחובות**, עם הכתוב ונחך ה' תמיד וגו'. והיינו בעיקר עם סופו של הכתוב, **וכמוצא מים** וגו'. שפירושו **ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן, ולא פסקין מימוי לעלמין**, (כנ"ל באות ק"ח) דהיינו סוד המסך דחירק הנמתק ביסוד הבינה הנקרא נהר יוצא מעדן, שה"ס **מפתחא**, כנ"ל, (דף מ"ו ד"ה ובזה מתבאר ההפרש) ואחר כך מבאר זה ביתר ביאור, בסוד בור ומוצא מים שבו, שהוא מתתקן עם יסוד הבינה כל כך, עד **ומאן דאסתכל בבירא דא אסתכל ברזא עלאה דמהימנותא, ודא הוא סימנא דאבהן** וכו', דהיינו כמ"ש לעיל, כי **מוצא מים** ה"ס המסך דחירק שעליו יוצא קו אמצעי, וכל עוד שהמסך הזה הוא בבחינת **מנעולא**, אינו נחשב למוצא מים, משום שצמצום א' רוכב עליו ואינו יכול לקבל חכמה, אלא רק אחר שנתקן מאתוון אל"ה דבינה, הנקרא נהר יוצא מעדן, ונקרא **מפתחא**, אז הוא מתתקן בסוד **קו אמצעי**, ונמשך אל הנוקבא ליחד בה ב' הקוין ימין ושמאל שבה ומשלים בה האורות מכל הצדדים. וע"כ **לית לאפרשא**

בין מקורא ובירא כי אם המקור דהיינו **מוצא מים** שבה, יהיה מסוד מנעולא, נעשה אז פירוד בינו לבין **הבור**. כי הנוקבא נקראת **בור** רק בעת שיונקת חכמה בלי חסדים מקו שמאל, כנ"ל (דף מ"ה ד"ה פירוש) ואז היא מתוקנת בהכרח בכלים דבינה, שה"ס **מפתחא**, שזולתם לא יכלה לקבל אור השמאל דבינה, ולפיכך אם בחינת **מוצא מים** שבה יהיה מסוד **מנעולא**, שאינו ראוי לחכמה, הוא יפגום בחינת **בור** שבה, ולא יהיה ראוי עוד לקבלת ג"ר. וע"כ **אין להפריש בין מקורא ובירא**, והמוצא מים מוכרח להתתקן מקודם בבחינת מפתחא כמו **הבור** ואז **אינון תרין דרגין דאינון חד**, **דכר ונוקבא כחדא** והמוצא מים משלימה שיאירו בה חכמה וחסדים ביחד כנ"ל.

ובזה מיושב קושיא הנ"ל, שמאחר שכתוב **ויעתק משם**, שפירושו שנעתק מבינה ובא למסך דזו"ן, א"כ למה קרא אותה בשם רחובות, שהיא שם של יסוד הבינה. ועתה מובן זה היטב, כי להיות באר הג' ההיא בבחינת מסך דחירק, וקו אמצעי, דהיינו בבחינת **מוצא מים** שבנוקבא, כנ"ל על כן קרא שמה **רחובות**, כלומר שהמתיק אותה והמשיך לה בחינת **מפתחא**, שהוא נמשך מיסוד דבינה הנקרא **רחובות**. וז"ש **ובגין כך ויקרא שמה רחובות**. דהיינו כדי להמשיך בה בחינת מוצא מים הממותק מנהר יוצא מעדן, הנקרא **רחובות**, כי אז נעשה המוצא מים ראוי ליחד ימין ושמאל זה בזה, והס"א לא יקטרג עוד, בסו"ה **ולא רבו עוד עליה**. אבל אם לא קרא אותה רחובות, דהיינו שלא היה ממשיך לה סוד המפתחא, אלא שהיה עוד מבחינת מנעולא אז לא היה ראוי ליחד ב' הקוין שבה, ואדרבה שהיה נעשה פירוד בין **מקורא לבירא**, כנ"ל. ואז היה הס"א מקטרג עליו, עוד יותר מבשתי בארות הראשונות.

פסקה קיב

ר' שמעון פתח וכו': ר"ש פתח ואמר. חכמות בחוץ תרונה ברחובות תתן קולה. מקרא זה הוא סוד עליון. מהו שהכתוב אומר בלשון רבים, חכמות ולא חכמה ואומר, הם חכמה העליונה שהיא חכמה דא"א, וחכמה הקטנה הנכללת בעליונה ושורה בה, שהיא חכמה תתאה דהיינו הנוקבא. ועל שם אלו ב' חכמות אומר הכתוב **חכמות**, בלשון רבים. וצריך שתזכור כאן המתבאר לעיל (בראשית א' דף רע"ו ד"ה ועוד) שמחכמה עלאה, עד הנוקבא שהיא חכמה תתאה אין מי בכל הספירות שתקבל לעצמה הארת החכמה. ע"ש. ולפיכך, לא יש יותר מאלו ב' חכמות בעולם האצילות. (ע"ש גם בדף ע"ד ד"ה ועלמא.)

פסקה קיג

ת"ח חכמה וכו': בוא וראה, חכמה העליונה דא"א, היא סתומה מכל סתום ולא נודעת, והיא אינה בנגלה. כמו שאתה אומר, לא ידע אנוש ערכה. כשנתפשטה להאיר, האירה

בסוד עולם הבא, שהוא ישסו"ת, דהיינו להוציא או"א עלאין, הנקראים לעתיד לבא, שבהם אין החכמה דא"א מתפשטת להאיר, להיותם בסוד **אוירא דכיא**, (כנ"ל בראשית א' דף י"א ד"ה זהר רזא ע"ש.)

ועלמא דאתי וכו': ומבאר איך נתפשטה החכמה דא"א להאיר בישסו"ת. ואומר. ועולם הבא נברא ממנו, מא"א. כמו שלמדנו, עולם הבא נברא בי' ונתכסה שמה חכמה הזו. פירוש כי נתבאר לעיל (בהקדמת הזהר דף כ' ד"ה וזהו שמבאר) שבעת שעתיקא קדישא דהיינו א"א, רצה להתגלות להעולמות, העלה המלכות תחת החכמה סתימאה דראש א"א ובינה ותו"מ יצאו מחוץ לראש א"א, ונעשו ו"ק בלי ראש. עש"ה. וזהו שאומר כאן, **ועלמא דאתי**, שהוא בינה, דהיינו ישסו"ת **אתברי מניה**, נברא מא"א, **אתברי** פירושו שיצאה לחוץ, מלשון פוק תני לברא וכן לבר (כנ"ל בהקדמת הזהר דף ס' ד"ה בראשית) דהיינו שיצאה לבר מראש דא"א, ונעשתה ו"ק בלי ראש, **כדתנן עלמא דאתי אתברי בי'**, היינו מן **י'** דשם הויה הרומזת על א"א ואו"א, שישסו"ת יצאו לחוץ מא"א ואו"א, שה"ס ראש וסוד **י'**, ונעשו ו"ק בלי ראש. **ואתכסיא האי חכמה תמן**, והחכמה, שה"ס ראש נתכסה ונעלמה מישסו"ת.

ואינון חד וכו': והם נעשו אחד, עם הראש דא"א, בעת שנתעטר הכל, בסוד עולם הבא, כלומר בעת שהחכמה דא"א חזרה ועטרה את עולם הבא, שהוא ישסו"ת, בעטרת הג"ר, כמו שאמרנו לעיל, **כד אתפשטת לאתנהרא אתנהרא ברזא דעלמא דאתי**, אז היא מאירה בחדוה, והכל בלחש, שאינו נשמע לחוץ לעולם.

פירוש. כי מבאר איך חכמה עלאה דא"א נתפשטה להאיר בישסו"ת, שהוא עולם הבא. ואומר, שהוא על ידי התמעטות והתפשטות, שמתחלה **עלמא דאתי אתברי מניה**, שמחמת עלית המלכות לראש א"א יצאה הבינה לבר מראש דא"א **ונתמעטה** מג"ר, כי לא נשארה אז רק בב' אותיות **מ"י** דאלקים ואתוון **אל"ה** שלה יצאו לבר ממנה ונפלו לזו"ן, (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"א ד"ה הרי ע"ש). ואחר זה חזרה **ונתפשטה**, דהיינו שהשיגה ג"ר, שהוא על ידי אור חדש מזווג ע"ב ס"ג, החוזר ומוריד את המלכות מראש דא"א, ומעלה את אתוון **אל"ה** בחזרה לבינה, וכן בינה חזרה לראש דא"א, ושוב **נתפשטה** בה החכמה דא"א. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"ב ד"ה ואגליף ע"ש) וז"ש **ואינון חד בזמנא דאתעטר כלא ברזא דעלמא דאתי כדאמרן**, שבזמן שנתעטר הכל בעולם הבא, דהיינו שהשיגו ג"ר הנקראות עטרה, בסו"ה, צאינה וראינה וגו' בעטרה שעטרה לו אמו וגו'. חזרה הבינה ונעשית אחד עם ראש דא"א. דהיינו שאתוון **אל"ה** דבינה חזרו אל הבינה, והבינה חזרה לראש א"א כמ"ש שם בארוכה. וז"ש **כדין הוא חדוה לאתנהרא** שאז

מאירה בשמחה. והיינו דוקא בחינת הג"ר שבה, ולא בחינת ז"ת שבה. כי כשהבינה חוזרת לראש א"א מקבלת שם חכמה בלי חסדים, כי הראש דא"א, כולו הוא חכמה, וע"כ רק הג"ר דישסו"ת שאינם צריכים חסדים, יכולים להאיר, משא"כ הזו"ת, שעיקר בנינם הוא מאור דחסדים, אינם יכולים לקבל חכמה בלי חסדים והם עוד נשארים סתומים (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"ב ד"ה קיימא ע"ש) וזהו שאומר, **וכלא בחשאי**, חשאי, פירושו דיבור בלי קול. כי **קול** ה"ס אור החסדים, **ודיבור** ה"ס אור החכמה. וכשהחכמה היא בלי חסדים היא נבחנת כדיבור בלי קול. (כמ"ש לעיל בפרשת חיי שרה אות רל"ב בביאור צלותא די בלחש ע"ש).

פסקה קיד

תו בעיא לאתפשטא וכו': עוד רצה להתפשט, דהיינו להאיר גם לז"ת הצריכים להתלבשות החכמה בחסדים כנ"ל בדיבור הסמוך, ויצא מאותו המקום, מישסו"ת, אש ומים ורוח, כמו שלמדנו. ונעשו קול אחד, שיצא לחוץ ונשמע, כמו שלמדנו. ואז, משם ואילך, נעשה לבחינת **חוץ**, דהיינו חוץ מישסו"ת שהם בחינת ג"ר, כי נעשה לבחינת גוף ו"ק. כי בפנימיות הוא בחשאי בלי קול, שלא נשמע לעולם, ועתה שנשמע הסוד נקרא **חוץ**, מכאן ואילך צריך האדם להתתקן במעשיו, ולשאול, דהיינו להתפלל ולהעלות מ"ן להמשיך חכמה. והוא מלשון שואלין על הגשמים.

פירוש. כי כדי שיאירו גם ז"ת דבינה בהארת החכמה, עולה ז"א למ"ן לבינה בסוד מסך דחירק הדבוק בו, שה"ס מסך דבחי"א, הממעט את קו שמאל מבחינת ג"ר דג"ר, ואז הוא נכנע לקו ימין ונכללים זה בזה, (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) והחכמה מתלבשת בחסדים, ואז היא מאירה גם בז"ת דבינה, ויוצאים שם ג' קוין חכמה בינה דעת. ומתוך שז"א גרם יציאת ג' קוין חב"ד בבינה, ע"כ זוכה גם הוא באותם ג' הקוין, המכונים אצלו מים אש רוח, כמ"ש כל זה לעיל (בראשית א' דף רפ"ז ד"ה תלת נפקי מחד. ע"ש) וז"ש **תו בעיא לאתפשטא** שרצה להתפשט ולהאיר חכמה גם בז"ת, **ונפיק מהאי אתר אשא ומיא ורוחא**, דהיינו שז"א עלה למ"ן במסך דחירק שבו, וגרם יציאת ג' קוין חב"ד בבינה, והאירה בה החכמה גם בז"ת, ומכח זה יצאו ג' קוין, מיא אשא רוחא, בז"א, **ואתעביד חד קלא דנפקא לבר ואשתמע** וג' קוין אלו נעשו פרצוף אחד שהוא ז"א, הנקרא קול, שהוא יצא לחוץ ונשמע, דהיינו שיצא מבחינת ג"ר, הנקרא פנימיות, אל בחינת ו"ק הנקרא חיצוניות, כי המסך דחירק עושה אותו לבחינת ו"ק, שהוא חיצוניות (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר). שזה נבחן שיצא לחוץ, ואז הוא נשמע, דהיינו שמשפיע הארת חכמה. אבל בהיותו בפנימיות, דהיינו מטרם שהכריע ז"א עם הקומה היוצאת על מסך דחירק שבו,

שהוא בחינת חוץ, היה אז בחשאי, דהיינו דיבור בלי קול, שה"ס חכמה בלי חסדים וע"כ לא היה נשמע, שלא נגלה ממנו שום השפעה.
ובזה מתבאר הכתוב, חכמות בחוץ תרונה. **חכמות**, היינו ב' חכמות, חכמה עלאה וחכמה תתאה, המאירים ביחד, כנ"ל **בחוץ תרונה**, היינו ע"י עלית ז"א למ"ן שה"ס **חוץ**, אז הם מושפעים ונשמעים. אבל כל עוד שהם בפנימיות אינם נשפעים, כמבואר.
ומ"ש **ברזא דעלמא דאתי** וכו' **וכלא בחשאי דלא אשתמע לבר לעלמין**, אע"פ שז"א עלה שם ומוציא ג' קוין חב"ד, וז"א נבחן לחיצוניות, כמבואר. הענין הוא, כי כל מסך לא יוכל למעט למעלה ממקום מציאותו, וע"כ נבחן שז"א הנעשה לקו האמצעי בבינה הוא בחינת **קול פנימאה דלא אשתמע**, **פנימאה** נבחן משום שמסך שלו אינו ממעט כלום שמה. **ולא אשתמע**, משום שמקום גילוי החכמה הוא רק בזווג זו"ן בסוד קול ודיבור, ולא למעלה מהם כנודע.

פסקה קטו

ברחובות: שואל, מה הוא רחובות, ואומר, זהו הרקיע שבו כל הככבים המאירים, שהוא יסוד הבינה, שבו תלוים כל המוחין דזו"ן והנשמות הנקראים ככבים, והוא מעיין שלא יכזבו מימיו, כמו שאתה אומר, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, והוא הנקרא **רחובות**, ושם **תתן קולה**, העליונה בינה והתחתונה מלכות, והכל אחד. פירוש. אחר שאומר הכתוב, **חכמות בחוץ תרונה** שפירושו, שאין חכמה תתאה שהיא הנוקבא, יכולה להתגלות אלא בחוץ, דהיינו אחר הגילוי של מסך דחירק בז"א, שה"ס קול, מסיים הכתוב, **ברחובות תתן קולה**, שהנוקבא דז"א תתן קולה שה"ס המסך, ברחובות ביסוד הבינה, וקולה עצמה לא ישמע, (כנ"ל בהקסה"ז דף קס"ז ד"ה תו) וז"ש **ותמן תתן קולה**, שהנוקבא תתן קולה שם ביסוד הבינה, ואז **עלאה ותתאה וכלא חד**, שבינה והנוקבא נעשו לאחת. ובזה מיושב למה קרא לבאר הג' רחובות, אע"פ שנעתק מחוץ לבינה, (כמ"ש לעיל דף מ"ו ד"ה פירוש) כי יצחק תקן את המסך דחירק שיהיה נמתק בבחינת רחובות, כנ"ל. ונמצא, שסו"ה **ויעתק משם** הסו"ה חכמות בחוץ תרונה, דהיינו שנעתקו מפנים לחוץ. ויקרא שמה רחובות, הסו"ה, ברחובות תתן קולה. שקול הנוקבא נעשה אחד עם קול הבינה שנקראת רחובות.

פסקה קטז

ובגין דא אמר שלמה: ומשום זה אמר שלמה, הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך וגו'. **הכן בחוץ**, פירושו, כמו שאמרנו בהכתוב. **בחוץ תרונה**, שאין החכמה מתגלה אלא אחר שנעתקה מפנים לחוץ על ידי מסך דחירק שבז"א. כי מכאן, מז"א שנקרא חוץ, המלאכה,

שה"ס הנוקבא, עומדת להתתקן, והדבר עומד לשאלה, דהיינו להעלות מ"ן לגלות הארת החכמה, (כנ"ל באות קי"ד) שכתוב, כי שאל נא לימים הראשונים וגו' ולמקצה השמים ועד קצה השמים. הרי שרק בז"א הנקרא שמים נוהג שאלה, כמ"ש ולמקצה השמים עד קצה השמים.

פסקה קיז

ועתדה בשדה לך: היינו הנוקבא הנקראת שדה אשר ברכו ה'. כלומר, שימשיך הארת החכמה להנוקבא. ואחר שידע סוד החכמה, ויתקן את עצמו בה, מה כתוב, **אחר ובנית ביתך** בית, זהו הנשמה של האדם, שיתקנה אז בגופו, ויהיה נעשה אדם שלם.

ועל דא כד חפר וכו': ועל כן, כאשר חפר יצחק ועשה את הבאר בשלום, דהיינו שהמתיקה בבינה, שאין לקליפות אחיזה בה, ועל כן לא רבו עליה, כנ"ל, לשלום ההוא, שהוא מיתוק הבינה, קרא רחובות. והכל נתתקן כראוי. אשרי הם הצדיקים, שמעשיהם לפני הקב"ה, הוא לקיים העולם, דהיינו לבנות ולקיים הנוקבא הנקראת עולם. שכתוב, כי ישרים ישכנו ארץ, קרי, **ישכינו ארץ**, שפירושו, שימשיכו השכינה, הנקראת ארץ, לתחתונים. וכבר בארוהו.

פסקה קיח

ויהי כי זקן יצחק וגו': אמר רבי שמעון, כתוב, ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה. מקרא זה כבר בארוהו ולמדנו אותו. אבל בוא וראה. כל מעשיו של הקב"ה כולם הם דברי אמת, והכל בסוד עולם העליון הוא, דהיינו שכולם הם בסוד המוחין הנמשכים מבינה, וכל דברי תורה, כולם הם דברי אמונה, שה"ס הנוקבא, וסודות העליונים המאירים בה כראוי.

פסקה קיט

ות"ח לא זכה וכו': ובוא וראה. יצחק, לא זכה כאברהם, שלא נתעוורו עיניו ולא כהו. אבל סוד עליון יש כאן, סוד האמונה. כמו שלמדנו, ויקרא אלקים לאור יום, זהו אברהם, שהוא אור היום, שה"ס קו ימין, ואור שלו הולך ואור ומתחזק בתקון היום, שהוא סוד אור החסדים. ועל כן, מה כתוב, ואברהם זקן בא בימים, היינו באורות החסדים המאירים. והוא זקן, כמו שכתוב, הולך ואור עד נכון היום. ומשום זה כתוב עליו ויקרא אלקים לאור יום.

פסקה קכ

ולחשך קרא לילה: זהו יצחק שהוא חשך והוא הולך ונחשך, כדי לקבל הלילה בתוכו. ועל כן, כשנעשה זקן מה כתוב, ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות, כי נחשך לגמרי. כן הוא ודאי, שהוא צריך להיות נחשך לגמרי, ולהתדבק במדרגתו כראו.

פירוש. יום ה"ס ז"א ולילה ה"ס הנוקבא. ומשורשם, נבחן ז"א שכולו מקו ימין, והנוקבא נבחנת כולה מקו שמאל. ונודע שקו שמאל ה"ס חכמה בלי חסדים, שאינה יכולה להאיר, בלי התכללות מחסדים, ועל כן נבחן אז **לחשך**. גם נתבאר לעיל (ב"א דף רצ"ד ד"ה רבי) שקו שמאל הוא במחלוקת עם קו הימין, ואינו רוצה בשום פנים להכלל מחסדים, עד שבא קו אמצעי שה"ס קומת החסדים היוצאת על מסך דחירק הממעט לקו שמאל, ואז הוא מכריע ביניהם. והחכמה מתלבשת בחסדים, ואז היא מאירה בשלמות. ונבחן ז"א, שנכלל מקו ימין הכלול משמאל, והנוקבא, מקו שמאל הנכלל מימין, ומתיחדים זב"ז. בסו"ה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד.

וז"ש **ולחשך קרא לילה**, **דא יצחק דאיהי חשך**, כי להיותו בחינת קו שמאל שה"ס חכמה בלי חסדים, הוא נבחן **לחשך**, כי החכמה לא תאיר בלי התכללות מחסדים. **ואיהו אזיל לקבלא ליליא בגויה**, והוא הולך ונחשך, עד שיקבל לתוכו את הנוקבא. ויתקן אותה במדרגת **לילה**, עד שתהיה ראויה לזווג עם ז"א, שהוא **יום**, **הכי הוא ודאי דבעא לאתחשכא ולאתדבקא בדרגיה כדקא יאות**, כי מטרם שנחשך לגמרי, אין קו השמאל רוצה להתדבק בקו ימין שהוא חסדים, כנ"ל, וע"כ הולך ונחשך, עד שנחשך לגמרי לעת זקנותו כי אז מתדבק בחסדים ומקבל שלמותו ויכול להאיר. (כנ"ל ב"א דף רצ"ד ד"ה רבי ע"ש).

פסקה קכא

אתא רבי אלעזר וכו': בא רבי אלעזר בנו ונשק ידיו. אמר לו יפה הוא, אברהם מאיר מצד המדרגה שלו, יצחק נחשך מצד המדרגה שלו, אבל יעקב למה נחשך, שכתוב, ועיני ישראל כבדו מזקן. אמר לו, ודאי שכן הוא, כמו שאמרתי, שהרי **כבדו** כתוב ולא **כהו** כמו ביצחק **מזקן** כתוב, ולא מזקנו. אלא מזקן פירושו מזקן של יצחק, להיותו כלול הן מאברהם והן מיצחק, ולכן מאותו הצד של יצחק, כבדו עיניו. **לא יוכל לראות** היינו לראות כראוי אבל לא כהו עיניו לגמרי. אבל יצחק, ודאי שכהו עיניו מכל וכל, ונעשה חשך, כי אז נאחז בו לילה, שהיא הנוקבא, ונתקיים ולחשך קרא לילה. כמו שנתבאר זה לעיל בדיבור הסמוך ע"ש.

פסקה קכב

ויקרא את עשו וגו': היינו שנכלל מדין הקשה שהוא בחינת עשו, ועל כן קרא את עשו. ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי. ר' אלעזר פתח ואמר אשרי אדם עוז לו בך וגו'. אשרי האדם שמתחזק בהקב"ה, ושם מבטחו בו.

פסקה קכג

יכול כחנניה וכו': אפשר לפרש את הבטחון, על דרך שאמרו חנניה מישאל ועזריה, שבטחו ואמרו, הן איתי אלהנא וגו' דהיינו שבטחו, שהקב"ה יצילם בודאי מכבשן האש, ואומר שאינו כן, אלא בוא וראה, אם לא יצילם ולא יתיחד עליהם הקב"ה, נמצא שלא יתקדש שמו של הקב"ה בעיני כל, כמו שאמרו. אלא אחר שידעו שלא אמרו כראוי, חזרו ואמרו, והן לא ידיע להוי לך מלכא וגו' דהיינו שאמרו, בין שיציל ובין שלא יציל יהיה ידוע לך שלא נשתחוה לצלם.

ותנינן דמלה וכו': ולמדנו שדבר זה הודיע להם יחזקאל, ושמעו והאמינו לו, אשר הקב"ה לא יתיחד עליהם, ולא יצילם, ואמר להם זאת, כדי שימסרו נפשם ויקבלו שכר. ואז חזרו ואמרו, והן לא ידיע להוי לך וגו' לא נסגוד.

פסקה קכד

אלא לא יתתקף וכו': אלא לא יבטח אדם ויאמר, הקב"ה יצילנו, או הקב"ה יעשה לי כך וכך, אלא ישים מבטחו בהקב"ה שיעזור לו כמו שצריך, כאשר ישתדל במצות התורה, וישתדל ללכת בדרך האמת, וכיון שאדם בא לטהר עוזרים אותו בודאי, ובזה יבטח בהקב"ה, שהוא יעזור אותו, ויבטח בו ולא ישים מבטחו באחר זולתו ועל זה כתוב, עוז לו בך.

מסלות בלבבם: פירושו, שיעשה את לבו כראוי שלא יבא בו הרהור זר אלא כאותה מסילה המתוקנת לעבור בה, לכל מקום שצריכים, הן לימין והן לשמאל, וכן יהיה לבו, כלומר, שבין אם הקב"ה יעשה עמו טובה או להיפך, יהיה לבו מוכן ומתוקן, שלא יהרהר אחר הקב"ה בשום פנים שבעולם.

פסקה קכה

ד"א אשרי אדם עוז לו בך, עז, הוא כמו שאתה אומר ה' **עז** לעמו יתן, שפירושו תורה. ועז לו בך, פירושו, שהאדם צריך לעסוק בתורה לשמו של הקב"ה. דהיינו השכינה שנקראת שם. כי כל מי שעוסק בתורה ואינו משתדל לשמה, טוב לו שלא היה נברא.

מסלות בלבבם, מהו מסלות בלבבם, הוא כמו שאתה אומר, **סולו** לרוכב בערבות ביה שמו. שפירושו לרומם לרוכב בערבות. וכן מסלות בלבבם, פירושו, שאותה התורה

שהוא עוסק בה, תהיה כונתו לרומם את הקב"ה, ולעשותו מכובד וחשוב בעולם. כלומר, שהכתוב משמיענו פירושו של תורה לשמה, שהוא **מסלות בלבבם**. דהיינו, שיכוון בלבו, שבעסק תורתו ימשיך שפע הדעת לו ולכל העולם, כדי ששמו של הקב"ה יתגדל בעולם, כמ"ש ומלאה הארץ דעה את ה' וגו', ואז יקוים, והיה ה' למלך על כל הארץ וגו'.

פסקה קכו

ת"ח יעקב וכו': בוא וראה, יעקב, כל מעשיו היו לשם הקב"ה, ומשום זה היה הקב"ה עמו תמיד, שלא סרה ממנו השכינה. כי בשעה שקרא יצחק לעשו בנו, לא היה שם יעקב, והשכינה הודיעה לרבקה, ורבקה הודיעה ליעקב.

פסקה קכז

רבי יוסי אמר וכו': רי"א בוא וראה. אם חס ושלום, היה עשו מתברך באותו זמן, לא היה שולט עוד יעקב לעולם. והיה נשאר ח"ו תמיד בגלות, אלא מעם הקב"ה היה שיתברך יעקב, והכל על מקומו בא כראוי. בוא וראה, ורבקה אוהבת את יעקב כתוב, והוא נתבאר, ועל כן שלחה אחר יעקב ואמרה לו, הנה שמעתי וגו'.

פסקה קכח

ועתה בני שמע בקולי, וגו': אותו זמן ערב פסח היה, ויצר הרע היה צריך להתבער מן העולם, והלבנה היתה צריכה לשלוט, שהיא סוד האמונה, דהיינו הנוקבא, ועל כן עשתה שני תבשילים.

פסקה קכט

רבי יהודה וכו': רבי יהודה אמר, מרמז כאן, שבניו של יעקב עתידים להקריב ביום הכפורים שני שעירים, אחד לה' ואחד לעזאזל, ועל כן הקריבה רבקה שני גדיי עזים, אחד בשביל המדרגה של מעלה, ואחד בשביל להכניע מדרגת עשו, שלא ישלוט על יעקב, ועל כן, היו שני גדיי עזים. ומשניהם טעם יצחק ואכל.

פירוש. כי שלמות המוחין הם התכללות הימין והשמאל על ידי קו אמצעי (כנ"ל דף נ"ב ד"ה פירוש) שאז החסדים שבימין כלולים מהארת החכמה שבשמאל. והארת החכמה שבשמאל כלולה מן החסדים שבימין, וה"ס ב' תבשילים, חכמה וחסדים, וההפרש בין ב' שבימין לב' שבשמאל, הוא רב. כי בימין נמצאים שניהם בקדושה והם סוד פסח וחגיגה הנקרבים בפסח שהוא סוד קו הימין. שאפילו הארת השמאל שה"ס פסח הוא ג"כ בקדושה. אבל בשמאל רק החסדים שבימין הם בקדושה, אבל הארת השמאל הוא ניתן לס"א, שבזה מכניעים את הס"א, וה"ס ב' השעירים חטאת ועזאזל, שביום הכפורים,

אשר רק החסדים שבימין, שה"ס שעיר החטאת הוא בקדושה, אבל הארת השמאל אינו בקדושה שהוא השעיר לעזאזל.
וזהו הפלוגתא של ר' יוסי ורבי יהודה. רבי יוסי אמר, שאלו ב' גדיי עזים שעשתה רבקה, הם היו בבחינת ב' תבשילים ימין ושמאל שבקו ימין, וז"ש **בההוא זמנא ערב פסח הוה**, שאז מתקנים את הב' תבשילים ימין ושמאל שניהם בקדושה, אחד, **ובעי יצה"ר לאתבערא** מעולם, שהוא בכח הארת החכמה שבשמאל שהוא כנגד קרבן פסח, כי הארת החכמה מכלה ומשבית הס"א מן העולם. ואחד **ולשלטאה סיהרא רזא דמהימנותא**, שהוא בכח הארת החסדים שבימין, שהוא כנגד קרבן חגיגה, שאחר שהשכינה, שנקראת לבנה, ואמונה, משגת החסדים מימין, יש לה כח לשלוט בעולם.
ורבי יהודה אמר שאלו ב' גדיי עזים שעשתה רבקה היו בבחינת ימין ושמאל שבקו שמאל, וז"ש, **רמז הכא דזמינין בנוי דיעקב וכו' חד לה' וחד לעזאזל ביומא דכפורי**, דהיינו ימין ושמאל שבשמאל, שהשמאל נשלח לס"א, לעזאזל, ובזה מכניעים אותה, וז"ש, **חד בגין דרגא דלעילא**, דהיינו להמשיך החסדים של מעלה שבבינה, שהוא כנגד השעיר לחטאת. **וחד בגין לכפייא דרגיה דעשו**, **דלא ישלוט עליה דיעקב** דהיינו כנגד השעיר לעזאזל, שהוא להכניע הס"א. אבל עם כל זה לא היה הארת השמאל שבכאן נשלח לס"א כמו העזאזל, אלא **ומתרוייהו טעים יצחק**, דהיינו אפילו מהגדי עזים של הארת השמאל. והוא מטעם שקדושת יצחק שגבה מאד, והחזיר גם השמאל שבשמאל למדרגת הקדושה.

פסקה קל

ויבא לו יין וישת: כתוב, ויבא לו יין, ולא, ויגש לו יין. רמז מרמז בזה, שממקום רחוק הגיש לו היין. פירוש הארת השמאל מכונה יין, ומטרם הכרעת קו אמצעי, כשהארתו נמשך ממעלה למטה נבחן ליין המשכר. שממנו נמשכים כל הדינים. אלא אחר יציאת קו האמצעי המיחד ימין ושמאל זה בזה, אז נבחן ליין המשמח אלקים ואנשים, (כנ"ל פרשת נח דף פ"ד ד"ה פירוש ע"ש) וקו אמצעי מכונה רחוק להיותו הנושא למסך דחירק המוציא קומת ו"ק והוא רחוק מג"ר. (כנ"ל וירא דף ט"ז ד"ה וזה אמרו ע"ש) וז"ש **רמז רמיז מאתר רחיק קריב ליה**, דהיינו שהביא היין, אחר יציאת קו אמצעי על מסך דחירק, הנבחן למקום רחוק, שאז נתתקן על ידו ליין המשמח אלקים ואנשים, ואין פחד מאחיזת הדינים. ומה שמכנה אותו בשם מקום, הוא משום, שג' נקודות חולם שורק חירק מכונים תלת דוכתי (לעיל ב"א דף י"ט אות י"ב).

רבי אלעזר וגו': ראי"א, הוא רמז, שהביא לו מאותו היין ששמחה שלמה נמצא בו, דהיינו יין המשמח אלקים ואנשים כנ"ל בדבור הסמוך ע"ש, כדי לשמח את יצחק, שהוא צריך שמחה כמו שצריכים שמחה לשמח את הצד של הלוים, דהיינו הצד שמאל, כי להיות הדינים נאחזים בצד שמאל ע"כ שורה בו עצב, וצריכים לשמח כל הנמשכים ממנו, שהם הלוים וכן יצחק, ועל כן ויבא לו יין וישת.

פסקה קלא

ותקח רבקה את בגדי וגו': אלו הם הלבושים שעשו הרויחם מנמרוד. ואלו היו לבושי יקר מן אדם הראשון ובאו לידו של נמרוד, ובהם היה נמרוד צד ציד. שכתוב בו, הוא היה גבור ציד לפני ה' וגו' כי בשעה שלבש אותם היו מתקבצים לו כל בהמות חיות ועופות ונופלים לפניו. כמ"ש בב"ר.

ועשו נפק לחקלא וכו': ועשו יצא השדה ועשה עמו מלחמה, עם נמרוד, והרגו, ולקח אלו הלבושים ממנו. וז"ש, ויבא עשו מן השדה והוא עיף. ובארוה, כתוב כאן, והוא **עיף**, וכתוב שם, כי **עיפה** נפשי להורגים, ולמדים גזרה שוה מה עיף הנאמר שם הוא רציחה, אף עיף הנאמר כאן הוא רציחה, כי רצח את נמרוד.

פסקה קלב

ועשו הוה סליק וכו': ועשו היה מסתיר אותם הלבושים אצל רבקה, ובהם היה יוצא וצד ציד. ואותו היום ששלחו יצחק כדי שיקבל הברכות, לא לקח אותם, ויצא השדה ועל כן התאחר שם. פירוש. כי מאחר שלא התלבש בלבושים, לא נתקבצו אליו החיות, והיה צריך לרדוף אחריהם, וע"כ נתאחר, והיה זמן ליעקב ליטול הברכות.

וכד הוה לביש וכו': וכשלבשם עשו לא היו מעלים ריח כלל, אלא כשלבשם יעקב אז חזרה האבדה למקומה, שחזרו לבחינת אדם הראשון, כי יפיו של יעקב, יפיו של אדם הראשון היה, ועל כן חזרו באותה שעה למקומם והעלו ריחות.

פסקה קלג

אמר רבי יוסי וכו': אר"י, אתה אומר, שיפיו של יעקב, היא יפיו של אדם הראשון, איך אפשר זה, והרי למדנו, תפוח עקבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה, וכי תאמר שגם יעקב היה כך.

א"ל רבי אלעזר וכו': והשיב לו ר"א, ודאי שכך היה בתחילה, מטרם שחטא אדם הראשון, ששום בריה לא יכלה אז להסתכל ביפיו, אבל אחר שחטא, נשתנה יפיו, ונתמעט קומתו, ונעשה בקומת מאה אמה. אבל מקודם החטא היתה קומתו מן הארץ עד לרקיע. ויופיו של יעקב היה כיופיו של אדם הראשון שלאחר החטא ובוא וראה יפיו

של אדם הראשון, הוא סוד, שאמונה העליונה שהיא בינה, תלויה באותו יופי, כלומר שזכה באור הבינה, ומשם השיג היופי, וע"כ אומר הכתוב, ויהי נעם ה' אלקינו עלינו, כי אור הבינה מכונה נועם, וכתוב לחזות בנועם ה'. וזה הוא יפיו של יעקב ודאי, דהיינו שגם הוא זכה לאור הבינה כאדם הראשון. והכל הוא סוד עליון.

פסקה קלד

וירח את ריח בגדיו ויברכהו: בוא וראה וירח את ריח הבגדים לא כתוב, אלא ריח בגדיו, והוא כמו שאתה אומר, עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה. פירוש. מקרא זה נאמר על ז"א, (כנ"ל לך ק"ו ד"ה בעי ע"ש) שה"ס קו אמצעי, והוא מגביל את הארת החכמה שתאיר בסוד **ריח**, דהיינו ממטה למעלה (כנ"ל נח דף פ"ג ד"ה דהא) וע"כ אומר הכתוב **ריח בגדיו** דהיינו אחר שלבשם יעקב, שהוא קו אמצעי, אבל מטרם שלבשם לא העלו ריח.

ד"א וירח את ריח וגו': כיון שלבשם יעקב העלו ריחות באותה שעה. וכל עוד שיצחק לא הריח את ריח הלבושים לא ברכו, כי אז, כשהעלו ריח, ידע שהוא ראוי להתברך, כי אם לא היה ראוי להתברך לא עלו כל אלו ריחות הקדושים עמו, וזהו שכתוב, וירח את ריח בגדיו ויברכהו.

פסקה קלה

ויאמר ראה ריח וגו': **ויאמר**, היא מלה סתומה, שאינו ידוע מי הוא האומר, יש אומרים שהשכינה היתה האומר. ויש אומרים שיצחק היה האומר. כריח **שדה אשר ברכו ה'**. שואל, איזה שדה הוא, ואומר, זה הוא שדה של תפוחים, דהיינו הנוקבא הנקראת, **חקל תפוחין קדישין** הוא שדה, אשר אבות העליונים, שהם חג"ת דז"א, סומכים אותו ומתקנים אותו. פירוש. הנוקבא בעת שמקבלת מחג"ת דז"א, שהם מכונים שלשה גוונין של התפוח, לבן אדום ירוק, נקראת אז שדה של תפוחים, כי אז היא בהארת החכמה ולהיות הארת החכמה שבה מאירה רק ממטה למעלה, היא מכונה בשם **ריח**, כי הריח מקובל ממטה למעלה מן החוטם אל המוחין, ואינו מושפע ממעלה למטה. וז"ש כריח שדה אשר ברכו ה'. דהיינו כהארת החכמה שבהנוקבא המאירה בבחינת ריח.

פסקה קלו

ויתן לך וכו': אמר ר' אבא מקרא זה בארוהו, אבל בוא וראה שיר המעלות וגו', כמה שירות ותשבחות אמר דוד המלך לפני הקב"ה, והכל כדי לתקן מדרגתו שה"ס הנוקבא, ולעשות לו שם, דהיינו להמשיך לה מוחין, כמו שאתה אומר, ויעש דוד שם. ושירה זו אמר, כשראה מעשה זו של יעקב. כלומר כשראה שיעקב נענה וקבל הברכות, אמר

שירה זו, בצרתה לי קראתי ויענני. ולולא קבל יעקב הברכות, שה"ס המוחין השלמים לבנין הנוקבא, לא היה דוד יכול לעשות לה שם.

פסקה קלז

רבי אלעזר אמר וכו': רא"א, יעקב אמר שירה זו, בשעה שאמר לו אביו, גשה נא ואמשך בני וגו', היה אז יעקב בצרה גדולה, שהיה מתירא שאביו ידע אותו, ויהיה נכר לפניו מה כתוב, ולא הכירו וגו', אז אמר אל ה', בצרתה לי קראתי ויענני.

פסקה קלח

ה' הצילה נפשי משפת שקר וגו': זה הוא מדרגה שעשו נמצא בה דהיינו הנחש, שהוא שפת שקר. מהו שפת שקר שבמדרגתו. הוא, כי בשעה שהנחש הביא הקללות שנתקלל בהם העולם, דהיינו בהסתה לחטא עצה"ד, במרמה ובעקשות הביא הקללות שנתקלל העולם (כמ"ש לעיל בראשית א' אות תמ"ב ותמ"ג ע"ש).

פסקה קלט

ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שאמר יצחק לעשו וצא השדה וצודה לי צידה ב ה', כי היה צריך לומר ציד בלא ה', ובארוה. ויצא עשו לצוד ציד כדי שיתברך מיצחק, שאמר לו ואברככה לפני ה'. ואלו אמר **ואברככה** ולא יותר, היה טוב, כיון שאמר לו **לפני ה'**, באותה שעה נזדעזע כסא הכבוד של הקב"ה, ואמרה, ומה זה, הרי יצא נחש מאלו הקללות וישאר יעקב בהם.

ובכדי להבין דברים אלו צריכים לבאר תוכן המאמר כולו, ואבארו בדרך הקף בקצור. ויש להבין מה המה אלו הלבושים דרווח עשו מנמרוד. ומה הפירוש שהן נמרוד והן עשו היו צודים חיות עם אלו הלבושים, (כמ"ש באות קל"א קל"ב) וכן למה לא לקח עמו הלבושים באותו יום (כמ"ש באות קל"ב) ומהו ענין צידה זו האמור בנמרוד ובעשו. ואשר יצחק תלה עליה ברכותיו. ומהו ענין הברכות, שיעקב ועשו חרדו כל כך אליהן. והנה סוד הלבושים, כבר נתבאר היטב בספרי בית שער לכונות (אות ט"ז ד"ה השורש עש"ה) שבצמצום ב' אחר שעלתה ה"ת לבינה, וקבלה הבינה את הצמצום לתוכה, אז נפרדו זו"ן מן כל פרצוף ופרצוף, ונעשה מהם ב' כלים מקיפים המכונים **לבוש והיכל**, שה"ס מקיף חיה ומקיף יחידה. עש"ה. הרי שאותו ז"א הנפרד מכל מדרגה אחר צמצום הב', הוא שנעשה לבחינת לבושים הממשיכים הארת אור החיה. ועליהם רומז הזהר (פרשת בא אות קנ"ג) ומכנה אותם **לבושי מלכות**, כלומר הנמשכים מעצם המלכות, מטרם שנמתקה בבינה. דהיינו מע"ס דצמצום א', שהוא ז"א שהיה בהמדרגה מקודם צמצום ב'.

ועתה נבאר סוד הצידה, הנוהג בפנימיות. וכבר ידעת שדצח"מ הגשמיים נמשכים מדצח"מ הרוחניים שבעולמות העליונים, והם ד' מדרגות שבמוחין זה למעלה מזה, ומוחין דו"ק נקראים **דומם וצומח**, שהם נפש רוח. ומוחין דג"ר נקראים **חי**, שהם כוללים בהמה חיה ועוף. שהם ג' בחינות של מוחין דג"ר, שהאדם ממשיך, המשונות זו מזו. והמשכת אלו המוחין דבעלי חיים הרוחניים שהם ג"ר, מכונה **צידה**. ויש צידה דקדושה, שעליה נאמר, צידה ברך אברך וגו. ויש צידה דס"א, שעליה נאמר, גבור ציד לפני ה'. כמו שנבאר.

וז"ס שאומר על הלבושים (באות קל"ב) **ובהו הוה צד צידה**. כי ידעת, שכדי להמשיך ג"ר צריכים להוריד ה"ת מנקבי עינים לפה, שאז חוזרים אח"פ דכלים להמדרגה, ונמשכים הג"ר דאורות. והורדה זו נעשה על ידי שמתלבש עצמו בלבושים הנ"ל, שה"ס מקיף חיה מצמצום א'. אשר שם נמצאת ה"ת במקומה בפה, וע"כ בכח הארת הלבושים הללו מוריד את ה"ת מנקבי עינים לפה וממשיך הג"ר, שה"ס צידה כנ"ל. הרי שהצידה נעשה על ידי הלבושים, וז"ש בנמרוד (באות קל"א) **ובהו הוה צד צידה**. וכן באות קל"ב שאומר **ובהו הוה נפיק וצד צידה**. כי ע"י הארת חיה דצמצום א' שבלבושים, הוא ממשיך הג"ר. כמבואר.

וכבר ידעת שבעת שממשיך הג"ר, הוא מחזיר תכף את הג"ר דג"ר לשורשם, ותדע שהוא סוד שחיטת הבעל חי, שאור החיים נסתלק ממנה, והוא נהנה רק בהבשר הנשאר אחר השחיטה, שה"ס ו"ק דג"ר, המקובל ונשאר בהתחתון. וזהו צידה דקדושה, שעליה נאמר, צידה ברך אברך וגו'. מה שאין כן בס"א, שהם אוכלים אבר מן החי, דהיינו שרוצים להמשיך ולקבל גם את אור החיים של הבעל חי. שה"ס ג"ר דג"ר, ועליו נאמר גבור ציד לפני ה', **לפני**, היינו אור הפנים, שה"ס ג"ר דג"ר, שרוצים לצוד ולהמשיך אליהם. שזה היה מעשה נמרוד ועשו.

ועתה נבאר סוד הברכות. ותדע שהוא נתינת כח ושליטה לגמר התקון, שה"ס תקון המלכות דצמצום א', אם בדרכו של יעקב, שה"ס צידה דקדושה, או בדרכו של עשו, שה"ס צידה דס"א. ולהנציח אותו הדרך לנצחיות. וצריך שתדע שהזווג הגדול המביא את גמר התקון, הוא כולל בתוכו לכל הזווגים והקומות שיצאו בזו אחר זו בכל משך שתא אלפי שני, שערכם על ערך הזווג הזה, הוא ממש, כערך הפרטים על הסכום הכל, שלהם. גם בחינות המיין נוקבין העולים לזווג הכללי הזה, הנה כלל של כל המעשים והיסורים, שהיו בהעולם בזה אחר זה בכל היחידים ובכל הדורות במשך שתא אלפי שני. כמ"ש זה לעיל (בהקדמת הזהר דף ק' ד"ה בן איש חי, עש"ה) וז"ש הכתוב, ויתן לך אלקים **מטל**

השמים, שהוא ז"א, **ומשמני הארץ** היינו הנוקבא. שברכו שיזכה לכל הקומות של זווגי זו"ן בשתא אלפי שני דהיינו שיכללו לך, בזווג הכללי שתזכה אליו בגמר התקון. **ורוב דגן ותירוש**, היינו שכל המוחין המכונים לחם ויין יתקבצו אליך. **יעבדוך עמים**, היינו שכל מיני העבודות שיעשו כל העמים, יהיו כל אלה בשבילך, שתקבל אותם וישלימו אותך בסוד הזווג הכללי שתזכה על ידיהם בגמר התקון. **וישתחוו לך לאומים**, היינו כל היסורים שבעולם, יקבלו אז צורות השתחויות אליך ויכללו לך בהמיין נוקבין של הזווג הכללי הזה. **הוה גביר לאחיך** שהדרך שלך ישאר לנצחיות, והדרך של אחיך יהיה לך למסייע, כמו עבד המסייע לאדונו, וכל מה שקנה עבד קנה רבו. **וישתחוו לך בני אמך**, היינו היסורים שיכללו בהמ"ן של אחיך, יקבלו צורות השתחויות אליך. כנ"ל, **אוררייך ארור**, כל מי שיחלוק על דרך שלך יקולל. **ומברכיך ברוך**, כל מי שיודה ויקבל את הדרך שלך יהיה מבורך. והיה דעתו של יצחק לברך את עשו בהם. ובזה תבין מ"ש הזהר (לעיל דף נ"ד אות קכ"ז) **אי חס ושלום בההוא זמנא יתברך עשו, לא ישלוט יעקב לעלמין**, כי כל המעשים טובים של יעקב וכל היסורים שסבל לא היו אז אלא לתועלתו של עשו, דהיינו בכדי שעשו יזכה לזווג הגדול של גמר התקון, ובכדי שדרכו ישאר לנצחיות ח"ו דהיינו דרך הצידה של ס"א כנ"ל.

וז"ש כאן הזהר, **בשעתא דאמר יצחק לעשו, וצא השדה וצודה לי צידה בה'**, כי ה' ה"ס עצמות המלכות, דהיינו המלכות דצמצום א', שעליה אמר לו שיצוד אותה, דהיינו שימשיך לה הג"ר, המכונה צידה כנ"ל. שזהו נעשה רק בגמר התקון בסוד זווג הכללי כנ"ל. וז"ש **והאי יומא לא נטיל לון ונפק לחקלא** כי מאחר שאמר לו צידה עם **ה'** דהיינו שימשיך הג"ר דצמצום א', א"כ מה הועילו לו הלבושים הללו, שהם מועילים רק לג"ר דצמצום ב' (כנ"ל דף ס' ד"ה וז"ס ע"ש). וז"ש **דאלו אמר ואברככה ולא יתיר יאות, כיון דאמר לפני ה' וכו' אזדעזע וכו'**, כי לפני ה', יורה על ג"ר דג"ר, הנק' אור הפנים כנ"ל, שהיא צידה דס"א, וצידה דנמרוד, שכתוב עליו גבור ציד לפני ה', כנ"ל. ולפיכך נזדעזע כסא הכבוד **אמרה, ומה דיפוק חויא מאינון לווטין וישתאר יעקב בהו**. כי צידה זו, היא סוד הסתת הנחש את חוה לעץ הדעת, שהביא הקללות לעולם, ולא עוד, אלא **שישאר גם יעקב בהם**, כי הברכות קובעים דרכו של עשו לנצחיות, ויעקב יהיה כפוף לו כעבד לפני רבו כנ"ל. וקללותיו של עשו תרבצנה עליו, ולא תהיה לו שום עצה. ובזה תבין תשובת יצחק לעשו, **הן גביר שמתיו לך** וגו', כי אחר שקבע את יעקב לאדון, אין לו עוד שום ברכה בעד עשו כנ"ל.

ואין לתמוה, איך רצה יצחק לברך את עשו ולקבוע דרך צידה דס"א לנצחיות ח"ו. כי שאלה זו שואל הזהר לעיל (דף ל"ג אות ע"ו) **ואי תימא איך לא ידע יצחק כל עובדין בישין דעשו** וכו' ותירץ שם, שהשכינה רצתה **דיתברך יעקב בלא דעתיה** ע"ש בהסולם. דהיינו כדי שיצחק ימשיך הברכות השייכים לעשו, דהיינו הג"ר דג"ר כנ"ל, שיכללו בתוך דרכו של יעקב. שזסו"ה, הקול קול יעקב והידים ידי עשו, ואין להאריך עוד.

פסקה קמ

בההיא שעתא אזדמן וכו': באותה שעה נזדמן מיכאל ובא לפני יעקב, ועמו השכינה. ויצחק ידע זאת, וראה את הגן עדן עם יעקב. וברך אותו. וכשנכנס עשו נכנס עמו הגיהנם. ועל כן, ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד, כי חשב מקודם לכן, שעשו אינו מאותו הצד, וע"כ פתח ואמר, ואברכהו גם ברוך יהיה.

פסקה קמא

בגין כך אזדמן וכו': משום זה הלך יעקב במרמה ועקשות, והביא ברכות על יעקב שהוא כמו אדם הראשון, ונלקחו מהנחש, שהוא שפת שקר, שהרבה שקר אמר, והרבה דברי שקר עשה, כדי לפתות לאכילת עץ הדעת, ולהביא קללות על העולם. משום זה בא יעקב במרמה והטעה את אביו, כדי להביא ברכות על העולם, ולקחת מן הנחש מה שמנע מן העולם, דהיינו הברכות שמנע מן העולם, ומדה כנגד מדה היה, ועל זה כתוב ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה, ותרחק ממנו. עליו כתוב, ארור אתה מכל הבהמה וגו' ונשאר בקללה לדורי דורות. ויעקב בא ולקח ממנו הברכות.

פסקה קמב

ומן יומוי דאדם וכו': ומימיו של אדם הראשון, נועד יעקב לקחת מאותו הנחש כל אלו הברכות, ונשאר הנחש בקללות, ולא יצא מהם לעולם, ודוד אמר ברוח הקודש. מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה וגו', מה הכריח לו לאותו נחש הרע, שהביא קללות על העולם, הוא כמו שאמרו, הנחש נושך וממית ואין לו הנאה ממנו.

פסקה קמג

לשון רמיה, שהנחש רמה את אדם ואשתו, והביא רע עליו ועל העולם. ואחר כך בא יעקב, ולקח משלו את כל אלו הברכות. פירוש, כי הוא היה בחינת אדם הראשון, שהנחש מנע ממנו הברכות, ועתה בא יעקב והחזירם כמקודם לכן, כמטרם החטא דעץ הדעת, ונמצא שמשלו לקח.

חצי גבור שנונים, זה עשו שנטר שנאה ליעקב על אלו הברכות, כמו שאתה אומר, וישטום עשו את יעקב על הברכה וגו'.

פסקה קמד

ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ, היינו מלמעלה ומלמטה שהם זו"ן, בחיבור אחד. כי השמים הוא ז"א, והארץ היא הנוקבא. **ורוב דגן ותירוש**, כבר בארוהו, אבל הוא כמו שכתוב, ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם, בוא וראה, נער הייתי וגו', בארוהו, שמקרא זה שרו של העולם אמרו וכו', שהוא המלאך מטטרון, ועל זה אמר ורוב דגן ותירוש. פירוש מה לחם, האמור שם בשרו של עולם, פירושו, מוחין עליונים המכונים לחם, אף ורוב דגן ותירוש הנאמר כאן פירושו מוחין עליונים המכונים דגן ותירוש דהיינו לחם ויין.

פסקה קמה

יעבדוך עמים, נתקיים בזמן ששלט שלמה המלך בירושלים, שכתוב, וכל מלכי הארץ וגו' מביאים איש מנחתו וגו'. **וישתחוו לך לאומים**, יתקיים בזמן שיבא מלך המשיח, שכתוב וישתחוו לו כל מלכים וגו'.

רבי יהודה אמר וכו': ר"א, הכל יהיה בזמן שיבא מלך המשיח, שכתוב, וישתחוו לו כל מלכים כל גוים יעבדוהו.

פסקה קמו

הוה גביר לאחיך שואל, למה אומר הכתוב **הוה**, ואינו אומר היה או תהיה. ומשיב, אלא זה סוד עליון של האמונה, כי אלו האותיות הו"ה, הן סודות האמונה, **ה'** למעלה, בינה. **ו'** באמצע, ת"ת. **ה'** לבסוף מלכות. ומשום זה אמר, **הוה גביר לאחיך**, היינו למשול עליהם, וליסרם בכח האותיות הללו, בזמן שיבא דוד המלך.

פירוש. כי נודע שהמלכות מצדה עצמה אינה ראויה למוחין, כי הצמצום רוכב עליה שלא לקבל לתוכה אור ישר, אלא בסוד עלותה והתמתקותה בבינה, היא מרויחה ב' ספירות: בינה, ות"ת, הראויות לקבל לתוכן המוחין הגדולים כמו שנתבאר זה באורך לעיל (בראשית א" דף ז' ד"ה וכבר עש"ה.)

וז"ש **אלא דא רזא עלאה דמהימנותא**, שזה הוא **סוד עליון**, של האמונה, שהיא מלכות כלומר, שמרומז כאן באלו האותיות הו"ה **סוד** עלית המלכות **לעליון** שהוא בינה. **דאלין אתוון אינון רזי דמהימנותא**, שאלו האותיות **הו"ה**, הן סודות האמונה, שהיא מלכות, כלומר, שהן הכלים, אשר האמונה שה"ס המלכות, מרויחה על ידי עלותה אל הבינה. **ה'** לעילא, בינה. **ו'** באמצעיתא, ת"ת. **ה'** לבתר, מלכות. כלומר שאלו האותיות **הו"ה** מרמזים על ג' ספירות בינה ת"ת ומלכות הנכללות בהאמונה שה"ס המלכות, שאז משגת ב' ספירות ת"ת ובינה, שהם **ה' ו'** לקבל בתוכם המוחין הגדולים, ובגין כך, אמר **הו"ה**

גביר לאחיך, לשלטאה עלייהו ולרדאה לון כי על ידי שמקבלת המוחין הגדולים בתוך האותיות **הו"ה**, הוא שולטת על ע' שרים ומוסרת אותם, דהיינו שמרחקת אותם מלינק ממנה, **בזמנא דאתא דוד מלכא** שזה יתקיים בזמן שיבא דוד המלך, כי דוד המלך זכה למיתוק בבינה, והשיג אלו האותיות **הו"ה** (כנ"ל ב"א דף ק"י ד"ה מלכותא דדוד) ועל ידיהם הכניע כל שונאיו.

רבי יוסי אמר, וכו': רי"א. הכל הוא, בזמן שיבא מלך המשיח, כלומר כל הברכות נאמרו על גמר התקון, אחר שיבא מלך המשיח, ולא מטרם התקון כי, משום שכל זמן שישראל עוברים על דברי התורה, נאמר אז ופרקת עלו מעל צוארך. ולפיכך לא יוכלו הברכות להתקיים רק אחר ביאת המשיח, שיעשו תשובה ולא יחטאו יותר.

פסקה קמז

ויתן לך האלקים: רבי יוסי אומר, כל אלו הברכות, מצד חלקו של יעקב היו, ומשלו לקח, ואלו הברכות, שהיו באמת חלקו של יעקב, היה רוצה יצחק ליתן אותם אל עשו, ולפיכך עשה הקב"ה וסבב אל יעקב שיקח את שלו.

פירוש. כבר ידעת שענין הברכות, הוא נתינת כח לגמר התקון, בסו"ה וצודה לי ציד **ה** עם **ה'**, הרומזת לתקון המלכות דצמצום א', כנ"ל, אם בדרכו של עשו, אם בדרכו של יעקב, כדי להנציח את דרך ההוא לנצחיות. (כנ"ל דף ס"א ד"ה ועתה ע"ש כל ההמשך) ונודע. שבסבת שבירת הכלים, נפלו ש"ך ניצוצין מהקדושה אל הקליפות, כמ"ש בזהר (פקודי אות תרע"ג) **נציצין זריק לש"ך עיבר**, שאח"כ תקן המאציל חלק מהם, ובסבת החטא דעץ הדעת חזרו ונפלו לקליפות. וכל עבודתינו בתורה ומצות הוא להוציא אלו ש"ך ניצוצין מן הקליפות ולהחזירם אל הקדושה. והם סוד המ"ן שאנו מעלים, הממשיכים כל המוחין שבמשך שתא אלפי שני דהוי עלמא, וכשיתבררו כל הש"ך ניצוצין, דהיינו על ידי המוחין הנמשכים מהם, אז יהיה גמר התקון.

וביאורם של אלו הש"ך ניצוצין, הוא, כי שמונה ספירות, שבכל אחת היו ד' בחינות חו"ב תו"מ, נשברו מן העשר ספירות דנקודים, הנקראים דעת, חג"ת נהי"מ. ונמצא שהם ל"ב בחינות שנפלו לקליפות, דהיינו ד' פעמים שמונה. אמנם מתוך שהעשר ספירות דנקודים היו כלולים זה מזה, באופן שבכל אחת מהן היו עשר ספירות, נמצא של"ב בחינות הנ"ל נשברו מהע"ס ההם הכלולים בכל ספירה וספירה, שהם עשרה פעמים ל"ב בחינות, שהן בגימטריא ש"ך. והנך מוצא שמפאת שבירת הכלים וחטא עץ הדעת נפל מספר ש"ך בחינות לקליפות.

ותדע כי לא כל הש"ך בחינות נתנו לעבודה ובירורים, אלא רפ"ח בחינות מהם בלבד, שהם ט' פעמים ל"ב בחינות מט' ספירות הראשונות, אבל ל"ב בחינות של המלכות שבהם, לא ניתנה לבירור, ואין צורך לברר אותה, אלא שעם השלמת בירורי רפ"ח ניצוצין, נבררו ל"ב ניצוצין הללו מאליהם. וזה שאמרנו לעיל, שכללות כל הזיווגים של שתא אלפי שני, ה"ס זווג הכללי שבגמר התקון, כי אחר שנשלמו הבירורין של כל רפ"ח ניצוצין, להיותם נעשים למ"ן לזיוגי זו"ן, שעל ידיהם יוצאים כל המוחין בזה אחר זה בשתא אלפי שני, בא אז זווג הגדול, המקבץ כל הפרטים הללו לכלל אחד, ומגדלה של ההארה הזאת, נבררו ונתקנו ל"ב ניצוצי המלכות, ואלו ל"ב ניצוצי המלכות, מכונים ל"ב האבן. וע"כ נאמר אז, והסירותי את ל"ב האבן מבשרכם. ובזה תבין, שמה שיצחק אמר לעשו, וצודה לי ציד **ה עם ה'** היתה כונתו לל"ב ניצוצי המלכות הללו, שהם נבררים רק על ידי רפ"ח הניצוצין המתקבצים יחד לסוד זווג הכללי. אשר הקבוץ הזה מתבאר בהכתובים ויתן לך האלקים וגו' (כנ"ל דף ס"א ד"ה ועתה).

וזה אמרו **רבי יוסי אמר, כל הני ברכאן מסטרא דחולקיה דיעקב הוו, ומדיליה נטל.** כי ר"י סבר, שהברכות הם לגמר התקון כנ"ל, והם הכללות של כל פרטי פר"ח ניצוצין שנבררו על ידי הזווגים שבזה אחר זה במשך הזמן דשתא אלפי שני, שבקבוצם נגמר התקון כנ"ל, ואלו הזווגים והמוחין יצאו רק בחלקו של יעקב להיותו בחינת קו אמצעי המייחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה בעת עליתו לבינה, שאז, כיון **דתלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא**, (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת ע"ש) שבסדר הזה מתגלים כל המוחין דזו"ן ונשמות הצדיקים. ועשו אין לו חלק באלו המוחין כלל, ואינו חפץ בהם כמ"ש לעיל (פרשת חיי שרה דף ה' ד"ה ודיירי עפרא) **וקריב טב לאתמנאה בהו, לא תאיבין גלגולא והפוך** עש"ה. הרי שכל אלו הברכות היו חלקו של יעקב, וז"ש כאן **ואלין ברכאן**, שהם חלקו של יעקב, **הוה קא בעי יצחק לברכא ליה לעשו**, רצה יצחק לברך בהם את עשו. דהיינו שאחר שיתתקן ל"ב האבן על ידי יעקב, אשר אז, זה הפחד שהיה בסוד **לא זכי הא רע**, (בהקדמת ספר הזהר דף קכ"ג אות קכ" ב) לא יהיה עוד, כין שמתתקן הכל, מאז ואילך יוכל עשו להמשיך מלמעלה למטה כחפצו, בלי שום פחד, ונמצא לפי זה שיכין צדיק ח"ו וילבש רשע, כי על ידי פר"ח ניצוצין שברר יעקב, שנברר עמהם ל"ב האבן מהקליפות, והוסר הרע מן העולם, נמצא שהכין בזה שיוכל עשו להמשיך דרכו בטומאה ממעלה למטה, ונמצא עשו יורש כל יגיעתו של יעקב, כמבואר בסו"ה **הוה גביר לאחיך**, דהיינו שאחיך יעבוד ואתה תקבל כל הריוח, משום שכל מה שקנה עבד קנה רבו, ויצחק רצה לומר זה לעשו, **ובגין כך עבד קב"ה וגרם ליה ליעקב לנטלא מדיליה**, אשר יעקב

קבל הברכות האלו כי שלו המה, והוא נעשה גביר לאחיו עשו, כמשה"כ יכין רשע וצדיק ילבש, וכל מה שקנה עשו קנה יעקב, כמ"ש לעיל, ועוד יתבאר לפנינו.

פסקה קמח

תא חזי בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שאותו הנחש הביא הקללות על העולם, והארץ נתקללה, מה כתוב, ולאדם אמר כי שמעת וגו' **ארורה האדמה בעבורך** וגו' שלא תעשה פירות ואבים כראוי, כנגד זה נתברך יעקב אחר ביאת המשיח, אחר שיתוקן החטא של עץ הדעת, ומשמני הארץ. דהיינו שתחזור לשלמותה. ועל הקללה **בעצבון תאכלנה**, נתברך כנגד זה **מטל השמים**, ועל הקללה **וקוץ ודרדר תצמיח לך**, נתברך כנגד זה, **ורוב דגן ותירוש**. ועל הקללה **בזעת אפך תאכל לחם**, נתברך כנגד זה, **יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים** שהם יעבדו הארץ ויעסקו בעבודת השדה. כמו שאתה אומר, ובני נכר אכריכם וכורמיכם. והכל לקח יעקב, זה כנגד זה, שכל ברכה היה כנגד קללה אחת שבעץ הדעת, ומשלו לקח. והקב"ה סבב ליעקב שיקח אלו הברכות ויתדבק במקומו וחלקו, ועשו יתדבק במקומו וחלקו. ורבי יוסי מביא מזה סיעתא לדבריו, שהברכות נאמרו על גמר התקון, כי אז יתוקן החטא של עץ הדעת, ויתכן לזכות ברכה כנגד קללה, משא"כ מקודם שיתוקן החטא של עץ הדעת.

פסקה קמט

אמר רבי חזקיה וכו': אר"ח, והרי אנו רואים, שמשמני הארץ וטל השמים, הם הברכות שעשו לקחם אחר כך, כמו שאתה אומר הנה משמני הארץ יהיה מושבך וטל השמים מעל. ואיך תאמר שהם באים כנגד הקללות שבעץ הדעת אחר התשובה בימי המשיח.

פסקה קנ

אמר רבי שמעון לאו וכו': אר"ש, אין זה כזה, אין עשו כיעקב, ואין זו כזו, ואין ברכה של עשו כברכה של יעקב, כמה נבדלים המדרגות. ביעקב כתוב. ויתן לך האלקים, ובזו של עשו כתוב **יהיה** מושבך, ולא נזכר האלקים בהברכה, שלא היה בה מהקדושה, ביעקב כתוב מטל השמים ומשמני הארץ, ובעשו כתוב משמני הארץ ומטל השמים, שהארץ קודם לשמים, כי אין זו דומה לזו.

פסקה קנא

ודרגין וכו': והמדרגות נבדלות זו מזו הרבה והרבה, שהרי בזו של יעקב כתוב בו **ויתן לך האלקים מטל השמים**, זהו טל העליון, שהוא השפע, הנמשך מעתיק יומין שנקרא, **טל השמים**, דהיינו טל של השמים של מעלה, הטל הנמשך במדרגה הנקראת **שמים** שהוא ז"א, ומשם מושפע לשדה תפוחים הקדושים, שהיא מלכות, (כמ"ש לעיל דף

ס"א ד"ה ועתה ע"ש) ואז נאמר עליה, **ומשמני הארץ**, הארץ, זו היא ארץ החיים של מעלה, דהיינו המלכות, בעת שמלבשת הבינה הנקראת אלקים חיים, וע"כ נקראת אז המלכות, ארץ החיים. וירש יעקב הברכה בארץ של מעלה, שהיא המלכות ובשמים של מעלה, שהוא ז"א. והברכה של עשו היתה בארץ שבכאן למטה ובשמים שבכאן למטה, דהיינו שבעולם הזה, יעקב נתברך למעלה למעלה, דהיינו בשמים וארץ של אצילות, ועשו למטה, דהיינו בשמים וארץ שבעולם הזה.

פסקה קנב

תו יעקב וכו': ועוד, יעקב נתברך למעלה ולמטה בשמים וארץ של מעלה ובעוה"ז דהיינו בביאת המשיח כמ"ש להלן, ועשו רק למטה בשמים וארץ של עולם הזה ואף על פי שכתוב, והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך, דהיינו שאם יחטאו ישראל יתבטלו הברכות, זה נאמר על השמים וארץ שבכאן בעוה"ז אבל למעלה אינו מתבטל כלום, שכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. בוא וראה בשעה שהתחילו יעקב ועשו לקחת הברכות, יעקב לקח חלקו למעלה, ועשו לקח חלקו למטה.

פנימיות הדברים. כי ז"א ונוקביה נקראים ביחד עולם, ז"א נק' שמים והנוקבא ארץ. והם נחלקים על החזה, שמחזה ולמעלה שלהם נק' זו"ן הגדולים, ונק' עולם העליון, וכן עלמא דאתכסיא, משום שמקבלים מאו"א עלאין חסדים מכוסים מחכמה בסוד אוירא דכיא, והם הנקראים שמים וארץ העליונים. ומחזה ולמטה שלהם נקראים זו"ן הקטנים, ונק' עולם התחתון או עולם הזה, וכן עלמא דאתגליא, משום שמקבלים מישסו"ת חסדים המגולים בהארת החכמה, והם הנקראים שמים וארץ התחתונים.

וז"ש **יעקב לעילא ותתא** שברכותיו של יעקב הן, בשמים וארץ העליונים, הנק' עולם העליון, שה"ס עלמא דאתכסיא, שכולו חסדים מכוסים מחכמה, וכן הן, בשמים וארץ התחתונים, שה"ס עלמא דאתגליא, דהיינו המגולים בהארת החכמה. אבל **ועשו לתתא**, ברכותיו של עשו הן רק בשמים וארץ התחתונים, שה"ס עולם הזה. כי ברכותיו של עשו נמשכים מקו שמאל שה"ס חכמה בלי חסדים, שזהו רק בשמים וארץ התחתונים המגולים בחכמה, אבל בשמים וארץ עליונים אין שם מהארת החכמה כלום, רק כולו ימין חסדים בלבד, ואין לעשו משם כלום. ומקשה, ואע"ג שכתוב והיה כאשר תריד ופרקת עלו וגו' דהיינו שאם יחטאו ישראל יתבטלו הברכות, משמע שיש לו חלק לעשו בכל הברכות, וגם בהברכות שבשמים וארץ העליונים. ומתרץ, שזה נאמר רק **מהאי דהכא לתתא**, דהיינו רק בחלק הברכות שבשמים וארץ התחתונים, ששם יש לעשו יניקה כנ"ל **אבל לעילא לא כלום**, אבל בשמים וארץ העליונים לא יתבטל כלום

מהברכות כי אין לעשו חלק שם, וחילוק זה שאומר הזהר נשמע מלשון הכתוב עצמו, שאומר, ופרקת עלו מעל צוארך, שזה הלשון, יתכן בשמים וארץ התחתונים, שעשו סייע ליעקב שם, שעבד והמשיך את הקו שמאל שמה בשביל יעקב, בסוד ורב יעבד צעיר, וכן יכין רשע וצדיק ילבש. ואומר הכתוב שאם יחטאו ישראל יפרוק עשו עולו זה של יעקב מעליו, ולא יעבוד ולא יכין עוד בשבילו. משא"כ בשמים וארץ עליונים, שעשו אינו יכול לסייע שם כלום ולא היה לו עול לעבוד שמה בשביל יעקב, אין לומר שם, ופרקת עלו מעל צוארך. הרי שהכתוב מדבר רק בשמים וארץ התחתונים.

ודע, שמדרגה השלמה, היא המקבלת מב' ההארות, דהיינו שמקבלת חסדים מכוסים משמים וארץ של מעלה, והארת החכמה משמים וארץ של מטה. ותחלה היא מקבלת הארת החסדים המכוסים שלמעלה, ונבחנת אז לבחינת ו"ק בלי ראש, כל עוד שחסר לה הארת החכמה שלמטה וכשמקבלת גם הארת החכמה שלמטה, אז היא נשלמת בג"ר (ב"א דף רנ"ב ד"ה ורזא) ומה שאמר, ש **יעקב לעילא ותתא** אין הפירוש, שלקח ב' ההארות בבת אחת אלא בזה אחר זה, תחילה לקח **לעילא**, שהוא בחינת ו"ק של הברכות, ואחר כך לקח גם **לתתא**, ואז לקח גם הג"ר של הברכות. וזה אמרו, **בשעתא דשרו לנטלא ברכאן דלהון יעקב ועשו, יעקב נטיל חולקיה דלעילא**, כי בתחילה השיג הקטנות של הברכות דהיינו ו"ק בלי ראש, שזה מקובל משמים וארץ של מעלה. ואחר כך כשהגיע זמן הגדלות, לקח גם מלמטה כנ"ל, אבל, **ועשו נטיל חולקיה לתתא**, שאפילו בתחילה לא קבל משהו מהארת החסדים משמים וארץ העליונים, כי להיותו מקו שמאל, אין לו חלק בחסדים מכוסים כלום שהם כולם ימין. כנ"ל. וע"כ לקח בהכרח משמים וארץ התחתונים אפילו בתחילה.

פסקה קנג

רבי יוסי ברבי וכו': ר"י בר"ש בן לקוניא אמר לרבי אלעזר, האם לא שמעת משהו מאביך, למה לא נתקיימו הברכות שברך יצחק את יעקב, והברכות שברך יצחק את עשו נתקיימו כולם.

פסקה קנד

א"ל כל אינון וכו': אמר לו, כל הברכות האלו נתקיימו, וכן ברכות האחרות שהקב"ה ברך את יעקב נתקיימו. אבל בתחילה לקח יעקב את כל הברכות רק למעלה, משמים וארץ העליונים, וע"כ הם אצלו מחוסרי השלמות, כל עוד שלא לקח מלמטה כנ"ל בסמוך, ועשו לקח למטה, ולאחר כך כשיקום מלך המשיח, יקח יעקב מלמעלה ומלמטה, דהיינו גם משמים וארץ התחתונים, ויאבד עשו מכל, ולא יהיה לו חלק ונחלה וזכרון בעולם.

וז"ש והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, מפני שיאבד עשו מכל ויירש יעקב שני עולמות עולם הזה, דהיינו שמים וארץ התחתונים, ועולם הבא. דהיינו שמים וארץ העליונים ואין לשאול הלא גם מטרם ביאת המשיח מקבל יעקב משמים וארץ התחתונים, דהיינו בזמן בהמ"ק, ובשבתות ויו"ט, ועל ידי תפלות. הענין הוא כיון שאינם בקביעות תמיד, אינם נחשבים לקבלה, אבל לעתיד יהיה זה בקביעות.

פסקה קנה

ובהאי זמנא כתיב וכו': ובעת ההוא כתוב ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה, מלוכה ההיא שלקח עשו בעולם הזה, תהיה להקב"ה בלבדו. ושואל וכי עתה אין המלוכה של הקב"ה. ואומר, אלא אע"פ שהקב"ה שולט למעלה ולמטה, הרי נתן השליטה לעמים האחרים, לכל אחד ואחד נתן חלק ונחלה בעולם הזה, להשתמש בו. ובעת ההיא יקח מכולם את המלוכה, ותהיה כולה שלו, שכתוב, והיתה לה' המלוכה, לו בלבדו. שכתוב, והיה ה' למלך וגו'.

פסקה קנו

ויהי אך יצא יצא יעקב וגו': ר"ש אמר, אך יצא יצא, ב' יציאות הללו למה. ומשיב, אלא אחת היא של השכינה, ואחת היא של יעקב. כי כשנכנס יעקב נכנסה עמו השכינה, ונתברך לפני השכינה, כי יצחק היה אומר הברכות והשכינה הסכימה עליהם. וע"כ כשיצא יעקב יצאה עמו השכינה, וז"ש אך יצא יצא יעקב, ב' יציאות כאחד.

פסקה קנז

ועשו אחיו בא מצידו: ושואל מן הציד לא כתוב אלא **מצידו**, ואומר, שהוא להורות שהוא צידה של עשו, שאין בו ברכה. ורוח הקודש צוחה ואמרה, אל תלחם את לחם רע עין.

פסקה קנח

ויעש גם הוא מטעמים וגו' יקום אבי וגו': דיבורו היה בעזות, ברוח עזה. **יקום אבי** היא מלה שאין בה טעם. בוא וראה מה בין יעקב ועשו. יעקב אמר בבושה לפני אביו, בענוה. מה כתוב, ויבא אל אביו ויאמר אבי. מהו ההפרש בין זה לזה, בין לשון עשו ללשון יעקב, יעקב שלא רצה להפחיד אותו, דיבר בלשון תחתונים, **קום נא שבה ואכלה מצידי**. ועשו אמר, **יקום אבי**, כמו שאינו מדבר עמו, אלא מדבר לתוך עצמו.

פסקה קנט

ת"ח, בשעתא דעאל וכו': בוא וראה בשעה שנכנס עשו, נכנס עמו הגיהנם, נזדעזע יצחק ופחד, שכתוב, ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד. ושואל, כיון שכתוב ויחרד יצחק חרדה גדולה, למה לו לכתב עוד, **עד מאד**. ואומר,אלא שלא היה עוד פחד ואימה שנפל

על יצחק גדולה כמוהו, מיום שנברא, ואפילו באותה שעה שנעקד על המזבח, וראה את המאכלת עליו, לא נזדעזע, כבאותו שעה שנכנס אליו עשו וראה את הגיהנם שבא עמו, אז אמר, **בטרם תבא ואברכהו גם ברוך יהיה** מפני שראיתי השכינה שהודתה על אלו הברכות.

פסקה קס

דבר אחר יצחק וכו': פירוש אחר. יצחק אמר **ואברכהו**, יצא קול ואמר גם ברוך יהיה. רצה יצחק לקלל את יעקב. אמר לו הקב"ה, יצחק, עצמך אתה מקלל. כי כבר אמרת לו, אורריך ארור ומברכיך ברוך.

פסקה קסא

ת"ח כלא אודו וכו': בוא וראה, הכל הודו על אלו הברכות, העליונים והתחתונים, ואפילו הוא, דהיינו סמאל שרו של עשו שהוא חלק גורלו של עשו, הודה עליהם. והוא ברכו, והודה על הברכות, והעלהו על ראשו למעלה. כלומר, שנכנע לפניו.

פסקה קסב

מנלן דכתיב וכו': מאין לנו זה, כי כתוב ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. **ויאמר שלחני**, הוא, מפני שהחזיק בו יעקב ושואל ואיך אדם שהוא בשר ודם יוכל להחזיק במלאך, שהוא רוח ממש. שכתוב עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט.

פסקה קסג

אלא מכאן וכו': ומשיב אלא נשמע מכאן, אשר המלאכים, שליחי הקב"ה, כשיורדים לעולם הזה הם מעוטפים, ומתעטפים ומתלבשים בגוף, בדומה לעולם הזה, משום שכן ראוי להיות, שלא לשנות ממנהג המקום שהלך שמה.

פסקה קסד

והא אתמר דמשה וכו': וכן למדנו, אשר משה, כשעלה למעלה, מה כתוב, ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה כדי שלא לשנות ממנהג המקום שהלך שמה. ואלו מלאכים שבאברהם, כשירדו למטה, כתוב, והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו. וכן כאן, זה המלאך כשירד למטה לא היה מתאבק עם יעקב אלא מתוך שהיה מלובש בגוף בדומה לעולם הזה, ועל כן התאבק עמו יעקב כל אותו הלילה. אבל אם לא היה מתלבש, לא היה יכול יעקב להתאבק עמו.

פסקה קסה

תא חזי, בגין וכו': בוא וראה, בשביל שהשליטה של אלו, של הס"א, אינה אלא בלילה, בודאי, משום זה, השליטה של עשו אינה אלא בגלות, שהוא לילה, כלומר, שאז חשך לנו כבלילה, ועל כן בלילה נלחם המלאך עם יעקב ונתאבק עמו. וכשהבוקר בא נחלש חילו של המלאך, ולא יכול לו. ואז נתגבר יעקב. משום ששליטתו של יעקב ביום הוא.

פסקה קסו

ובגין כך כתיב וכו': ומשום זה כתוב, משא דומה אלי קורא משעיר, שומר מה מלילה שומר מה מליל. כי השליטה של עשו הנקרא שעיר, הוא בלילה, ומשום זה נתחלש המלאך כשבא הבוקר, ואז, ויאמר שלחני כי עלה השחר.

פסקה קסז

ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני: שואל כתוב, כי אם ברכתני, כי אם תברכני היה צריך לכתוב, לשון עתיד, מהו כי אם ברכתני, שהוא לשון עבר. ומשיב אלא הפירוש הוא, שאמר לו, אם תודה לי על אלו הברכות שברכני אבי, ולא תקטרג עלי בשבילם, אז אשלחך. ועל כן כתוב, כי אם ברכתני, לשון עבר. כי המדובר הוא בברכותיו של יצחק. **מה כתיב ויאמר וכו'**: מה כתוב, ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל וגו'. ושואל, למה קראו ישראל. ומשיב שאמר לו, בעל כרחינו יש לנו לשרת אותך, כי ברוב כחך נתעטרת למעלה, במדרגה עליונה, ועל כן ישראל יהיה שמך, ודאי. פירוש. פרצוף ז"א נחלק על החזה, שמחזה ולמטה נקרא **יעקב**, ומחזה ולמעלה נקרא **ישראל**, וכיון שראה המלאך, שיעקב נעשה מרכבה למדרגה העליונה, דהיינו למחזה ולמעלה דז"א, לפיכך נשתעבד לשרתו כמו שמשועבד אל ה', וקראו בשמו, ישראל, ואמר לו, ישראל יהיה שמך.

פסקה קסח

כי שרית עם אלקים: שואל מהו עם אלקים, הכי יעלה על דעתך, שעל עצמו אמר, כי שרית עם אלקים. ומשיב, אלא אמר לו, **שרית**, להתחבר ולהזדווג **עם אלקים** שהיא השכינה, בחבור וזווג של השמש והלבנה, שהם ז"א ונוקביה. וע"כ לא כתוב, **את אלקים**, אלא, **עם אלקים** שיורה, עם אלקים, בחבור וזווג אחד. פירוש. כי להיותו מרכבה לז"א שמחזה ולמעלה, הנקרא ישראל, נמצא נכלל עם ז"א בזווגו עם השכינה, ונתחבר גם הוא בשכינה ביחד עם ז"א.

פסקה קסט

ד"א ויאמר וכו': פירוש אחר. **ויאמר** פירושו, כמו שאתה אומר, ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך, שויאמר הזה הוא להתעוררות להתאמץ לשמוע בקול ה', אף כאן, **ויאמר**, פירושו, שעוררו ואמר, **לא יאמר עוד שמך יעקב כי אם ישראל**, כלומר, ולא יאמר, פירושו, שיתאמץ ויעלה ממדרגת השם **יעקב** שהוא מחזה ולמטה דז"א, למדרגת השם **ישראל**, שהוא מחזה ולמעלה דז"א, אז נתעטר יעקב במדרגתו, שנתאמץ ועלה למדרגת השם ישראל, שהוא מוחין דג"ר, כי ישראל נוטריקון **לי ראש** כדי להיות הכלל של האבות. דהיינו להיות בבחינת קו אמצעי, שהוא כולל ב' הקוין ימין ושמאל שה"ס האבות, אברהם ויצחק, מה כתוב ויברך אותו שם. ושואל, מהו ויברך אותו שם, למה לא כתוב במה שברכו. ומשיב שפירושו, שהודה לו על כל הברכות שברכו אביו.
והטעם שאינו רוצה לפרש הכתוב, ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך וגו', כפשוטו, ששינה את שמו מיעקב לישראל. הוא, משום ששינוי השם שייך להקב"ה, ואין המלאך יכול לשנות שם ולפיכך פירש ש **לא יאמר** עוד וגו', היינו רק, שעורר אותו לכך וכו'.

פסקה קע

רבי שמעון פתח וכו': ר"ש פתח ואמר, ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. בוא וראה, כמה יש לו לאדם לתקן דרכיו בו, בהקב"ה, כדי לקיים מצות התורה. כי למדנו, שודאי, שני מלאכים יש לאדם, שליחים מלמעלה להתחבר עמו. אחד לימין ואחד לשמאל. והם עדים על האדם. ובכל מה שהוא עושה הם נמצאים שם. וקוראים אותם יצר טוב ויצר הרע.

פסקה קעא

אתי בר נש וכו': בא האדם להטהר, ולהשתדל במצות התורה, אותו יצר הטוב שנתחבר בו, הוא כבר נתגבר על יצר הרע, והשלים עמו, והיצר הרע נהפך לעבד ליצר הטוב. וכשבא האדם להטמא, אותו יצר הרע מתחזק ומתגבר על יצר הטוב. וכבר בארוהו.
ודאי כד ההוא וכו': ודאי, כשאותו האדם בא להטהר, כמה ההגברות הוא צריך להתגבר, וכאשר מתגבר יצר הטוב, אז, גם אויביו ישלים אתו, כי היצר הרע, שהוא אויביו, נכנע לפני יצר הטוב. ועל זה אמר שלמה, טוב נקלה ועבד לו, מהו ועבד לו, היינו היצר הרע. שנעשה לעבד ליצר הטוב, ואז כשהולך האדם במצות התורה, אז, **אויביו ישלים אתו**, זהו היצר הרע וכל הבאים מצדו, ישלימו אתו.

פסקה קעב

תא חזי בגין וכו': בוא וראה, בשביל שיעקב בטח בו, בהקב"ה, וכל דרכיו היו לשמו, על כן אויביו ישלים, אתו, וסמאל הזה, שהוא חילו ותוקפו של עשו, השלים עם יעקב. ומשום שהשלים עם יעקב, והודה לו על הברכות, אז גם עשו השלים עמו, וכל עוד שלא השלים יעקב עם אותו הממונה שנתמנה עליו שהוא סמאל, לא השלים עמו עשו. והוא משום זה שבכל מקום תוקף שלמטה תלוי בתוקף של מעלה. וכל עוד שאין מחלישים התוקף של מעלה, דהיינו השרים הממונים עליהם למעלה, אי אפשר להחליש התוקף של מטה בעולם הזה.

פסקה קעג

ויחרד יצחק וגו' ויאמר מי אפוא: שואל מהו מי אפוא, היה צריך לומר, מי הוא זה, כי איפוא פירושו, אי פה, איה. ומשיב, אלא אמר מי אפוא, משום שהשכינה עמדה שם, כשברך יצחק את יעקב, ועל כן אמר **מי איפוא**, שפירושו, איה הוא מי שעמד כאן והודה על הברכות שברכתי אותו, ודאי, **גם ברוך יהיה**. שהרי הקב"ה הסכים על הברכות האלו.

פסקה קעד

רבי יהודה אמר וכו': רי"א, בשביל אותה החרדה שהחריד יעקב ליצחק אביו נענש יעקב בעונש של מכירת יוסף, שחרד אז חרדה כזו, בשעה שאמרו לו **זאת מצאנו**. יצחק אמר מי איפוא, באיפה נענש יעקב, שכתוב איפה הם רועים. ושם נאבד יוסף ויעקב נענש. ואע"פ שהקב"ה הסכים עמו באלו הברכות מכל מקום נענש באיפה, שכתוב איפה הם רועים, ששם נאבד ממנו יוסף ונענש בכל אותו העונש.

פסקה קעה

ויחרד יצחק חרדה גדולה: שואל מהו שאוה"כ גדולה. ומשיב, כתוב כאן גדולה, וכתוב שם את האש הגדולה הזאת וגו', מה שם פירושו האש הגדולה, אף כאן פירושו האש הגדולה, והיינו שנכנס עמו הגיהנם. **עד מאד**, שואל מהו עד מאד. ואומר, כתוב כאן מאד, וכתוב שם, והנה טוב מאד, שדרשו שנאמר על מלאך המות, אף כאן הוא רומז על מלאך המות שנכנס עם עשו, אז אמר מי אפוא וגו'. גם ברוך יהיה, שהבין שהברכות שייכים ליעקב ולא לעשו.

פסקה קעו

כשמוע עשו את דברי אביו וגו': אמר ר' חייא, כמה רעות עשו אלו הדמעות לישראל, שבכה עשו והוציאן לפני אביו, כדי שיתברך ממנו, על שם שדברי אביו היו חשובים אצלו ביותר. כלומר, שמחמת זה היה קטרוג על ישראל, שאינם שומרים כבוד אב

כמוהו. **הכי קרא שמו יעקב**, פירושו, הכי קרא שמו אותו שקרא לו, דהיינו הקב"ה, (כנ"ל דף ט"ו אות כ"ח) השמיע קול דרך רקיקה, לבזות את מי שקרא לו יעקב, הכי נקרא שמו לא כתוב, אלא, **קרא שמו** שזה יורה שלא נתכוון בזה לבזות את יעקב, אלא למי שקרא אותו יעקב. **ציצא**, פירושו השמעת קול, כמ"ש (נדה מב:) שמעית ולד דצוייץ. **דרוקא**, פירושו רוק. שכן דרך הרוצה לבזות את חבירו במדה מרובה ביותר, שמשקשק בשפתיו בכח ומשליך רוקו למולו. ומשמיע קול מלה **אפו**.

פסקה קעז

ויעקבני זה פעמים: שואל, אומר **זה**, למה לו המלה **זה**, היה צריך לומר ויעקבני פעמים. ומשיב, אלא דבר אחד נכפל ב' פעמים, הצירוף **בכרתי**, חזר בזמן אחר להצירוף **ברכתי**, להיות אותיותיהם שוות, **זה** פעמים, שאומר, יורה, שנכפל ב' פעמים אותו הדבר. כי הברכה שייכת להבכור, וכיון שלקח ממנו הבכרה כבר קנה גם הברכה. ונמצא שאלו ב' המרמות הן אחד. ופנימיות הדברים. כיון שכבר בזה בעצמו את הבכורה שלו, כי אמר אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה, שפירושו שביזה את הדרך שלו, שהוא הארת השמאל בלי התכללות בימין, ונתן את הבכרה לדרכו של יעקב שה"ס קו אמצעי, וקבע את דרכו לנצחיות. (כמ"ש לעיל חיי שרה דף מ"ו ד"ה וכבר) הרי הודה בזה שהברכות שייכים ליעקב. כי סוד הברכות, הוא קביעת הדרך לנצחיות, (כנ"ל דף ס"א ד"ה ועתה) וכבר קבע דרכו של יעקב לנצחיות. הרי שבביזוי הבכרה, הודה לו על הברכות, והם דבר אחד. וז"ס **שבכרתי**, **וברכתי**, אותיותיהם שוות.

כגוונא דא, **כי עתה שבנו זה פעמים**: שפירושו שדבר אחד נכפל ב' פעמים, א) שכבר חזרנו אליו, ולא בשנו לפני אותו האיש. ב) כפשוטו, שכבר חזרנו אליך. כי אותיות **שבנו** שוות לאותיות **בשנו**.

פסקה קעח

כגוונא דא אמר איוב, **ותחשבני לאויב לך**: שהצירוף **איוב** חזר לצירוף **אויב**, ובארוהו, שכתוב, אשר בסערה ישופני וגו', אמר לפניו, רבונו של עולם, אולי רוח סערה עברה לפניך, ואיוב נחלף לך לאויב. וגם כאן **בכורתי לקח**, ועתה חזר הצרוף **לברכתי**, ולקח ברכתי.

פסקה קעט

הן גביר שמתיו לך וגו' ולך איפוא וגו': ולך איפוא פירושו, אין עומד פה, מי שיסכים עליך שתטול את הברכות, לכן מה אעשה בני. ואז ברכו בעולם הזה, והסתכל במדרגתו

ואמר לו, **על חרבך תחיה**, כי כן ראוי לך, לשפוך דמים, ולעשות מלחמות, להיותו דבוק בשמאל שהוא דינים, ועל זה אמר **מה אעשה בני**, שמדרגתך אינה ראויה לברכה.

פסקה קפ

רבי אלעזר אמר וכו': רא"א, ולך איפוא מה אעשה, כיון שאמר זה, מה לו לומר עוד **בני**. אלא, אמר לו, ולך איפוא מה אעשה, כי אתה, בדינים בחרב ובדם ראיתיך. ואת אחיך ראיתי שהולך בדרך שלם. אלא **בני**, ודאי **בני**, אני גרמתי לך את זה, בשביל שאתה בני. פירוש. כי גם יצחק היה בחינת קו שמאל, אלא כלול בימין בסו"ה אברהם הוליד את יצחק. וז"ש **אנא גרימנא לך**, **בגין דאנת בני**, אני גרמתי לך שתהיה בבחינת קו שמאל, שממנו דינים וחרב ודם, משום שאתה בני, ואני הוא מקו שמאל.

ועל דא על חרבך תחיה ואת אחיך תעבוד: ועדיין לא נתקיים זה, שהרי עוד לא עבד עשו ליעקב, והוא משום שיעקב אינו צריך לו עתה. והוא חזר וקרא את עשו, אדני כמה פעמים. משום שיעקב הסתכל למרחוק, והניח אותו לאחרית הימים. כמו שאמרנו לעיל.

פסקה קפא

רבי חייא ורבי יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך, בעוד שהיו הולכים ראו את רבי יוסי סבא, שהיה הולך אחריהם. ישבו, עד שהגיע אליהם. כיון שהגיע אליהם, אמרו, עתה הדרך מתתקן לפנינו. הלכו. אמר רבי חייא, עת לעשות לה'.

פתח רבי יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. פיה פתחה בחכמה, סובב על כנסת ישראל, שהיא השכינה, ותורת חסד על לשונה, אלו הם ישראל, שהם לשונה של התורה, כי מדברים בה יום ולילה.

פסקה קפב

פיה פתחה בחכמה: זהו **ב'** של בראשית ובארוה, שה"ס הנוקבא המכונה בית, (כנ"ל בראשית א' דף רס"ח אות שכ"ז) ותורת חסד על לשונה, זהו אברהם, שה"ס קו החסד, שבו ברא העולם, (כנ"ל פרשת לך דף קכ"ח אות שפ"ג) ובו מדבר תמיד. דהיינו שמדבר תמיד בתורה. שהיא כולה המשכת החסד. וע"כ אומר ותורת חסד על לשונה. כמו שמבאר לפנינו.

ב' סתים מהאי גיסא ופתיחא וכו': מבאר יותר, ואומר, כי צורת אות **ב'** היא סתומה מצד אחד ופתוחה מצד אחד. היא סתומה מצד אחד, כמו שאתה אומר וראית את אחורי. פירוש, ראיה ה"ס חכמה, וכשהנוקבא מקבלת חכמה היא נסתמת מטעם חסרון חסדים, (כנ"ל ב"א דף ק"ד ד"ה את ע"ש) וע"כ נקראת אחורים, והכתוב אומר אז עליה, וראית את אחורי.

פתיחא מהאי גיסא בגין וכו': ומצד השני ה **ב**' פתוחה, כדי להאיר פניה כלפי מעלה שהוא ז"א, וכן היא פתוחה כדי לקבל מלמעלה, מז"א, והיא פרוצה כמו אכסדרה, לקבל אור מרובה. כי האכסדרה מקבלת אור השמש יותר מבית. ומשום זה עומדת בראש התורה דהיינו **ב**' דבראשית כשה"כ פיה פתחה בחכמה ונתמלאה אור אח"כ בכל דברי התורה. שה"ס ותורת חסד על לשונה.

פירוש. כי יש כאן בהכתוב ב' פתיחות של הנוקבא, א) פיה פתחה בחכמה, ב) ותורת חסד על לשונה, ומבאר, שבעת שה **ב**', שה"ס הנוקבא, נפתחת, דהיינו בעת שנזדווגת עם ז"א, יש בה השפעה וקבלה: כי ז"א היא תמיד בחסדים מכוסים, להיותו בבחינת ג"ר דבינה בסוד כי חפץ חסד הוא. זולת בעת זווגו עם הנוקבא, הוא נכלל ממנה באור החכמה שלה וז"ש **פתיחא מהאי גיסא בגין לאנהרא אנפהא לגבי עילא**, פירוש. **אנפהא**, ה"ס הארת חכמה, ואומר, שהנוקבא מאירה הארת חכמה כלפי מעלה, דהיינו לז"א בעלה, שזסו"ה, אשת חיל עטרת בעלה, כי מעטרתו בהארת החכמה. הרי שהנוקבא נפתחה בבחינת השפעה, שזסו"ה **פיה פתחה בחכמה**. דהיינו להשפיע חכמה לז"א. וכן הוא נפתחת בקבלה, שמקבלת אז שפע חסדים מז"א, שהוא נקרא תורה. וז"ש **ופתיחא מהאי גיסא בגין לקבלא מעילא**, דהיינו לקבל שפע אור החסדים מז"א. וז"ש **ותורת חסד על לשונה**.

פיה פתחה בחכמה: פירוש אחר שסובב על התורה. שפתחה בחכמה בודאי, שכתוב בראשית ברא אלקים, שבראשית פירושו **חכמה**, כתרגומו בחוכמתא. ותורת חסד על לשונה, כי אחר כך מספרת התורה ואומרת ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור. שפירושו אור החסד.

פיה פתחה בחכמה: פירוש אחר, שהוא **ה**' ראשונה של שם הקדוש הוי"ה, שהיא בינה, שהכל בה, שכל המוחין דזו"ן והתחתונים נמשכים ממנה, והיא סתומה וגלויה, שנוהג בה קטנות וגדלות, שבעת קטנות היא, כללות שלמעלה ושלמטה, שהמלכות שלמטה נכללת בבינה שהיא למעלה, שאז נעשית הבינה סתומה. ולעת גדלות היא סוד המוחין שלמעלה, של הבינה עצמה, ושלמטה, של המלכות, שאז היא עצמה נעשית גלויה, דהיינו בג"ר, וגם משפעת מוחותיה אל המלכות. ומפרש יותר, לפיכך אוה"כ

פסקה קפג

פיה פתחה בחכמה: משום שבסוד הג"ר דבינה, היא סתומה ולא נודעת כלל. שכתוב ונעלמה מעיני כל חי, ומעוף השמים נסתרה. וכשהתחילה הבינה להתפשט עם החכמה שנתדבקה בה, ושנתלבשה בתוכה, דהיינו בסוד ז"ס תחתונות שבה, שה"ס הכתוב פיה

פתחה בחכמה, לא יכלה להתפשט עד שהוציאה קול, דהיינו ז"א, הקו האמצעי, שהוא תורת חסד. ועליו נאמר, ותורת חסד על לשונה. כי ז"א נקרא תורה, והוא מאיר באור החסד, וע"כ נקרא תורת חסד. והטעם שהבינה לא יכלה להתפשט בחכמה, עד שיצא אור החסד שהוא ז"א, הוא, מפני שאין החכמה יכולה להאיר מטרם שנתלבשה באור החסד.

פסקה קפד

פיה פתחה בחכמה: פירוש אחר על הכתוב פיה וגו', שזהו **ה** אחרונה של שם הוי"ה, דהיינו הנוקבא, שהוא נקראת דבור, והדבר תלוי בחכמה. כלומר, שאין דבור בלי חכמה ושכל, וע"כ נאמר על הנוקבא פיה פתחה בחכמה, ותורת חסד על לשונה, זהו קול שהוא ז"א, העומד על הדבור שהיא הנוקבא, להנהיג אותה. ומפרש יותר, ותורת חסד זהו יעקב, דהיינו ז"א שנקרא תורה והוא חסד, שהוא על לשונה דהיינו על הדבור שלה להנהיג המלה ולהתיחד עמה, כי אין דבור בלי קול. ובארוהו. כלומר, הנוקבא הנקראת דבור, אין לה מעצמה כלום, אלא מה שז"א הנקרא קול משפיע אליה. וע"כ אין הדבור נשמע בלי קול. שיורה על יחוד זו"ן. וזה שיעור הכתוב. פיה פתחה בחכמה, כשהנוקבא פותחת פיה לדבר, שה"ס להשפיע חכמה לתחתונים, אז ותורת חסד על לשונה, אז מחויבת להתיחד עם ז"א שה"ס קול, וה"ס תורת חסד, והוא נשמע דרך הדבורים שלה שעל לשונה, וגם זה הוא מטעם, שאין החכמה שבנוקבא יכולה להאיר בלי אור החסד של ז"א.

פסקה קפה

פתח ר' חייא אבתריה וכו': פתח אחריו רבי חייא ואמר. אני חכמה שכנתי ערמה ודעת מזמות אמצא. **אני חכמה**, זהו כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא, הנקראת חכמה תתאה **שכנתי ערמה** זהו יעקב, שהוא ערום כי לקח הברכות בערמה. **ודעת מזמות אמצא**, זהו יצחק, שהיה לו דעת מזמות לברך את עשו. ומשום שהחכמה, שהוא השכינה הנקראת חכמה, נשתתפה עם יעקב שהוא בא בערמה, על כן ודעת מזמות אמצא שנתברך יעקב מאביו, שהיה לו דעת מזמות לברך את עשו, ונחו עליו כל אלו הברכות, ונתקיימו בו ובבניו לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה קפו

מאינון אתקיימו וכו': מהם נתקיימו בעולם הזה, וכולם יתקיימו בזמן מלך המשיח, שאז יהיו ישראל גוי אחד בארץ ועם אחד אל הקב"ה. וזהו שכתוב, ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ. וימשלו למעלה ולמטה, שכתוב, וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתי, היינו המלך

המשיח, שכתוב, וביומיהון די מלכיא אינון יקום אלה שמיא מלכו וגו'. ועל כן רצה יעקב, שברכותיו יהיו נדחות לעתיד לבא, ולא לקח אותם מיד.

פסקה קפז

פתח רבי ייסא אבתריה וכו': פתח ר"י אחריו, ואמר, ואתה אל תירא וגו'. מקרא זה בארוהו. אבל באותה שעה, שיצא יעקב עם הברכות מלפני אביו, הסתכל בעצמו ואמר, הנה אלו הברכות אני רוצה לדחות אותם לאחר זמן, ויהיו לאורך ימים. והיה מפחד ומתירא שלא ינוחו עליו הברכות מיד, פן יהיה להן הפסק, אם יחטאו ישראל. יצא קול ואמר, ועתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' **כי אתך אני**, שלא אעזוב אותך בעולם הזה, **כי הנני מושיעך מרחוק**, לאותו הזמן שאתה מדחה את קיום הברכות.

פסקה קפח

ואת זרעך מארץ שבים, שאף על פי, שעתה לקח עשו את הברכות, ובניו יעבידו את בניך, אני אוציאם מידיו, ואז בניך יעבידו אותו. **ושב יעקב** שישוב לאלו הברכות. **ושב יעקב**, אל השכינה, שתהיה שוב עם יעקב. **ושב יעקב** ודאי **ושקט ושאנן**, כמו שבארוהו, שישקוט מאלו הממלכות, מבבל ממדי, מיון ומאדום, שהיו מעבידים את ישראל. **ואין מחריד**, לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה קפט

אזלו עד דהוו וכו': הלכו. בעוד שהיו הולכים, אמר ר' יוסי, ודאי, כל מה שהקב"ה עושה בארץ, הכל הוא בסוד החכמה, והכל הוא כדי להורות חכמה עליונה לבני אדם, כדי שילמדו מאותם המעשים סודות החכמה. והכל הוא כראוי להיות. ומעשיו כולם הם דרכי התורה, משום שדרכי התורה הם דרכיו של הקב"ה. ואין לך דבר קטן שלא יהיו בו כמה דרכים ושבילים וסודות חכמה העליונה.

פסקה קצ

ת"ח דהא וכו': בוא וראה, כי רבי יוחנן בן זכאי היה אומר, שלוש מאות הלכות פסוקות בסוד חכמה העליונה, בפסוק, ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב. ולא גילה אותם אלא לרבי אליעזר שהיה עמו כדי לדעת שכמה סודות התורה נמצאים בכל פעולה ופעולה שכתוב בתורה, ובכל מלה ומלה יש בה חכמה ותורת אמת, ועל כן מלות התורה מלות קדושות הן להראות מהן נפלאות כמו שאתה אומר, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.

פסקה קצא

ת"ח בשעתא דעקים וכו': בוא וראה בשעה שהנחש רמה את אדם ואשתו, שקרב לאשתו והטיל בה זהמא, ונתפתה בה אדם, אז נטמא העולם, ונתקללה הארץ בשבילו, וגרם מיתה לכל העולם, והעולם היה עומד להפרע ממנו. עד שבא עץ החיים, וכפר על אדם, והכניע את הנחש, שלא ישלוט על זרעו של יעקב לעולם.

פסקה קצב

דהא בזמנא וכו': כי בזמן שישראל הקריבו שעיר, היה נכנע אותו הנחש ונתהפך לעבד אל ישראל, כמו שלמדנו. ועל כן הגיש יעקב לאביו שני שעירים, א' להכניע לעשו שהוא שעיר. ואחד בשביל המדרגה שעשו היה תלוי בה ונתדבק בה. ובארוהו, שהוא סמאל שרו של עשו.

פסקה קצג

ובג"כ קיימא וכו': ועל כן נמצא העולם בקללה עד שתבא אשה בדומה לחוה, ואיש בדומה לאדם, וירמו ויערימו על אותו הנחש, ואותו שהיה רוכב עליו, שהוא סמאל, וכבר למדנו כל זה. פירוש שיעקב היה דומה לאדם, ורבקה היתה דומה לחוה, ועשו היה בחינת הנחש, ששרו של עשו שהוא סמאל היה רוכב עליו, וע"כ באו רבקה ויעקב במרמה, והערימו על עשו וסמאל ובכח ב' השעירים שהגישו רבקה ויעקב התגברו עליהם כנ"ל בסמוך.

פסקה קצד

פתח ואמר ויהי עשו וגו' ויעקב איש תם יושב אהלים: איש תם, פירושו, אדם שלם, כתרגומו. **יושב אהלים**, משמיענו, למה הוא תם, בשביל שהוא יושב אהלים, שפירושו, שנאחז בשני הצדדים, ימין ושמאל, שהם אברהם ויצחק ונמצא שהוא שלם הן מימין שהוא אור החסדים והן משמאל שהוא הארת החכמה. פירוש כי אהל פירושו אורה, מלשון, בהלו נרו על ראשי וגו' (איוב כ"ט) ולהיותו כלול מב' אורות, מהארת הימין והארת השמאל, אומר עליו הכתוב, **יושב אהלים**, לשון רבים.

וע"ד יעקב בסטרא, וכו': ומשום זה, שכלול מב' הצדדים, בא יעקב אל עשו, מצדו של יצחק הכלול בו. שז"ס ב' השעירים שהגיש ליצחק, שהיו מהארת השמאל מבחינת יצחק. והערים עליו, כמו שלמדנו, שכתוב עם חסיד תתחסד, ועם עקש תתפל. וכשבא לקבל הברכות בא בתמיכה של מעלה, בתמיכת אברהם ויצחק, דהיינו מב' הצדדים ימין ושמאל ביחד.

פסקה קצה

ת"ח כד וכו': בוא וראה כאשר יעקב נתעורר אל סמאל שהוא מדרגת עשו, וסמאל רב והתאבק עם יעקב, ויעקב נצח אותו בכמה אופנים, נצח הנחש בערמה ובמרמה, ולא נוצח רק בשעיר, היינו השני שעירים שהגיש ליצחק אביו שבהם נצח את עשו שהוא דרגא דנחש. כנ"ל. ואף על פי שהכל אחד, דהיינו הנחש וסמאל, מכל מקום נצח כמו כן גם את סמאל בנצחון אחר, ונצח אותו. וז"ש ויאבק איש עמו עד עלות השחר וירא כי כי לא יכול לו. וקביל, פירושו ריב, כי על ריבו (ישעיה א' י"ז) מתרגם קבילת.

פסקה קצו

ת"ח זכותיה וכו': בוא וראה כמה היה זכותו של יעקב. שהוא, סמאל, בא ורצה להעביר את יעקב מן העולם. ואותו לילה היה הלילה שנברא בו הלבנה, דהיינו ליל ד', שהוא זמן סכנה ויעקב נשאר לבדו, שלא היה עמו אחר, שלמדנו, לא יצא אדם יחידי בלילה, וכל שכן, בלילה שנבראו בו המאורות, דהיינו הלילה של יום ד', כי אז הלבנה היא חסרה, שכתוב בו **יהי מארת**, חסר ו' שהוא לשון קללה, ואותו הלילה נשאר יעקב לבדו, וע"כ היה בסכנה גדולה, כי כשהלבנה חסרה מתחזק נחש הרע ומושל, ואז בא סמאל וקטרג על יעקב, ורצה להאבידו מן העולם.

פסקה קצז

ויעקב הוה תקיף וכו': ויעקב היה חזק בכל הצדדים, בצד יצחק ובצד אברהם, שהם היו מעוזיו של יעקב, בא סמאל לימין ראה את אברהם חזק בתקפו של יום, דהיינו בצד הימין שהוא חסד. בא לשמאל, ראה את יצחק חזק בדין קשה. בא לגוף דהיינו לקו אמצעי ראה את יעקב חזק מב' הצדדים, האלו, אברהם ויצחק, שמסבבים אותו, אחד מכאן ואחד מכאן, אז, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו, שהוא מקום מחוץ לגוף, והוא עמוד אחד של הגוף, שכל הגוף נשען עליו, דהיינו ספירת הנצח, שהוא עמוד של הת"ת הנקרא גוף, אז ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו וגו'.

פסקה קצח

כיון דאתער וכו': כיון שהאיר הבוקר, והלילה עבר, נתחזק יעקב, ונחלש כחו של סמאל, אז אמר **שלחני**, שהגיע הזמן לומר שירת הבוקר, ואני צריך ללכת. והודה לו על הברכות, והוסיף לו ברכה אחת משלו. שכתוב ויברך אותו שם.

פסקה קצט

ת"ח כמה וכו': בוא וראה כמה ברכות נתברך יעקב. אחת של אביו, על ידי מרמה, שהרויח כל אלו הברכות. ואחת של השכינה, שברך אותו הקב"ה, כשחזר מלבן, שכתוב

ויברך אלקים את יעקב. ואחת שברך אותו המלאך הממונה של עשו. ואחת, ברכה אחרת שברכו אביו כשהלך לפדן ארם, שכתוב ואל שדי יברך אותך וגו'.

פסקה ר

בההוא זמנא דחמא וגו': בעת ההיא שראה יעקב את עצמו בכל אלו הברכות, אמר, באיזה מהן אשתמש עתה. אמר בברכה החלשה שבהן ומי היא, זו היא האחרונה שברכו אביו. ואף על פי שגם הוא ברכה חזקה, אמר, אינה חזקה בשליטת עולם הזה כראשונות.

פסקה רא

אמר יעקב וכו': אמר יעקב, אקח עתה ברכה זו ואשתמש בה, ואדחה כל האחרות לזמן שיהיה נצרך לי ולבני אחרי, מתי יהיה זאת, הוא יהיה בזמן שיתקבצו כל האומות להאביד בני מן העולם. שכתוב כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם, סבוני גם סבבוני וגו', סבוני כדבורים וגו', הרי כאן שלשה פסוקים כנגד ג' ברכות שנשארו, שעוד לא נשתמש בהן, אחת הוא ברכה ראשונה שברכו אביו. השניה היא, הברכות שברכו הקב"ה. השלישית היא, הברכות שברכו המלאך.

פסקה רב

אמר יעקב להתם וכו': אמר יעקב, שמה אני צריך כל הברכות, שיגינו עלי מפני המלכים וכל האומות שבכל העולם שיסבבוני, וע"כ אדחה אותן שמה. ועתה, לעשו, די לו בברכה זו. דהיינו ברכה השניה שברכו אביו כנ"ל. בדומה למלך, שהיו לו כמה גדודים גבורים, כמה שרים עושי מלחמה, היודעים לערוך מלחמות, שהיו מוכנים נגד מלכים גבורים לערוך עמהם מלחמה. בינתים שמע המלך על שודד ענק אחד. אמר, אלו שומרי השערים ילכו שם, וילחמו עמו. אמרו לו עבדיו, מכל הגדודים שלך אינך שולח שמה אלא אלו. אמר המלך, נגד שודד הזה, מספיקים גם אלו, כי כל גדודי ושרי המלחמה אדחה, שילחמו נגד המלכים הגבורים, ליום מלחמה, שיהיו נחוצים לי, יהיו מוכנים.

פסקה רג

אוף הכי וכו': אף יעקב כך אמר, לנגד עשו, מספיקות לו עתה גם אלו הברכות, שברכו אביו כשהלך לפדן ארם כנ"ל, אבל שאר כל הברכות, אדחה אותן לאותו העת, שיהיו נחוצים לבני לנגד כל המלכים והשליטים שבכל העולם, שיקומו עליהם.

פסקה רד

כד ימטי וכו': כשאותו העת יגיע יתעוררו אלו הברכות מכל הצדדים, על ישראל, ויתקיים העולם על קיומו כראוי להיות, ומאותו יום ואילך יקום מלכות הזו, דהיינו מלכות העליונה נוקבא דז"א, על כל שאר הממלכות האחרות, כמו שביארו שכתוב

תדיק ותסף כל אלין מלכוותא והיא תקום לעלמיא. והיינו אותו האבן שנחצבה מן ההר שלא בידי אדם, האמור שם בכתוב, כמו שאתה אומר, משם רועה אבן ישראל, מי היא אבן הזה, היא כנסת ישראל, שהיא נוקבא דז"א כמש"א והאבן הזאת וגו' שהיא הנוקבא.

פסקה רה

ר' חייא אמר וכו': רח"א, מכאן נשמע ששאר הברכות של יעקב נשארו לישראל לעתיד לבא, שכתוב, שאר ישוב שאר יעקב, אלו הן ברכות אחרות שנשתארו, כנ"ל, ועליהם נאמר, **שאר ישוב**, שישובו לישראל וכתוב, והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים, היינו בכל הגוים ולא רק בעשו לבדו. שאז יתעורר עליהם שאר הברכות, שכתוב, והיה שארית וגו' כטל מאת ה'.

פסקה רו

פתח ר' ייסא וכו': פתח ר"י ואמר, בן יכבד אב ועבד אדוניו. **בן** זה עשו, שלא היה אדם בעולם שיכבד לאביו, כמו שכבד עשו את אביו וכיבוד ההוא שכבד, אותו, השליט אותו בעולם הזה.

פסקה רז

ועבד אדוניו: זה אליעזר עבד אברהם. ובארוהו, כי אדם שבא לחרן בהרבה עשירות וכמה מתנות ופזרונות וגמלים טעונים, ולא אמר לבתואל ולבן, שהוא אוהבו של אברהם או אדם אחר שבא על ידי בקשתו של אברהם אלא עוד מטרם שהתחיל לדבר דבריו, מה כתוב, ויאמר עבד אברהם אנכי. וכן אחר כך אמר כמה פעמים עליו, אדוני. משום שכבד את אברהם בכיבוד ההוא וטוב ההוא, המתינו לו לכמה זמן. פירוש כי אמרו חז"ל (מס' סופרים פר"א ה"ט) שאליעזר עבד אברהם הוא עוג מלך הבשן, וע"כ אמר הקב"ה למשה אל תירא אותו, דהיינו שלא יעמוד לו זכותו של אברהם. ומה שהיה חי עד זמן ההוא, היה בזכות שכבד את אדונו. וז"ש **אוריך ליה לכמה זמנין**.

פסקה רח

כך עשו ההוא וכו': בזכות כיבוד ההוא שכיבד את אביו המתין לו הקב"ה, כל אותו הזמן ששלט בעולם הזה. ואלו הדמעות הורידו את ישראל תחת השעבוד שלו, עד שישובו ישראל אל הקב"ה בבכיה ובדמעות שכתוב, בבכי יבואו וגו'. ואז כתוב, ועלו מושיעים וגו'.

ויצא

פסקה א

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה: ר' חייא פתח, ואמר, וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם. מקרא זה בארוהו. אבל **וזרח השמש**, זה יעקב שהוא ז"א, כשהיה בבאר שבע, שהיא בינה, **ובא השמש**, כאשר הלך לחרן, שהיא הנוקבא דז"א. שכתוב וילן שם כי בא השמש. **ואל מקומו שואף זורח**, הוא שכתוב וישכב במקום ההוא. כלומר, הנוקבא נקראת מקום, ושם הוא שואף ומאיר. ומפרש, **ויצא יעקב**, שהוא לשון זריחה, כמו השמש יצא וגו'. **ובאר שבע** היא בינה, שמשם מקבל ז"א אורו. **וחרן**, היא הנוקבא המקבלת אור השמש שהוא ז"א.

פסקה ב

ות"ח שמשא וכו': ובוא וראה. השמש, אף על פי שמאיר לכל העולם, נסיעותיו הן רק בב' צדדים, כמו שאתה אומר, הולך אל דרום וסובב אל צפון. משום שדרום הוא קו ימין וצפון הוא קו שמאל, ונמשך ויוצא השמש בכל יום מצד מזרח, שהוא בחינתו עצמו תפארת, והולך לצד דרום, לקו ימין, חסד, ואחר כך סובב לצד צפון לקו שמאל גבורה, כלומר שנכלל מהארת ב' הקוין, ומצד צפון הולך לצד מערב, שהוא הנוקבא, ואז השמש שוקע והולך למערב. ובזה מבאר, יוצא ממזרח, הוא שכתוב ויצא יעקב מבאר שבע, שאז נכלל בב' הקוין דרום צפון כנ"ל, והולך למערב, שהוא הנוקבא, שכתוב וילך חרנה. ומלמדנו בזה. שההארה המרומזת בהכתוב, ויצא יעקב וגו', הוא הארה שלמה, דהיינו שכלולה מב' הקוין ימין ושמאל שה"ס חכמה וחסדים יחדיו.

פסקה ג

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, הוא יצא מכלל ארץ ישראל, שכתוב **ויצא יעקב מבאר שבע**, שהיא הנוקבא בשלמותה הנקראת באר שבע, ונקראת ארץ ישראל, והלך לרשות אחר, שכתוב **וילך חרנה**. שהוא חוץ לארץ ישראל, ששם רשות הס"א. ומפרש דבריו, יצא ממזרח, שה"ס קו אמצעי הכולל ב' הקוין ימין ושמאל, שכתוב ויצא יעקב מבאר שבע, שהוא שמטה, דהיינו הנוקבא, שלקח מעומק העליון שהיא בינה, את האור המאיר והולך למערב, כלומר, שלקח אותו אור שהולך ושוקע במערב, שהוא קו שמאל בלי הימין, שכתוב **וילך חרנה**, דהיינו מקום, אשר דין וחרון אף שמה. שהוא רשות הסטרא אחרא, כנ"ל. כי הארת שמאל בלי ימין היא בחינת הס"א, והולך ושוקע עד שנסתם כולו.

שהוא מטעם חסרון אור החסדים של קו הימין, שאין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים, (כנ"ל לך דף ט"ז אות כ"ו ד"ה עוד).
ונמצא ר"ש חולק על רבי חייא בד' דברים. א) אשר ויצא יעקב אין פירושו זריחה, אלא יציאה מרשות לרשות. ב) שלא היה כלול בעת היציאה מדרום וצפון, שבסו"ה הולך אל דרום וסובב אל צפון, אלא שהיה בהארת השמאל בלי הימין, דהיינו מצפון בלבד. ג) אשר באר שבע אינו בינה, אלא הנוקבא בשלמותה בזמן שהיא דבוקה במזרח. ד) אשר חרן אינו הנוקבא דז"א, אלא רשות דסטרא אחרא.

פסקה ד

ר' יוסי מוקי וכו': ר"י מפרש את מקרא הזה, על הגלות. כי בתחילה היה יורד אור מעומק העליון, שהוא בינה, ויעקב, שהוא ז"א לקח אותו והלך והשפיע לבאר שבע, שה"ס באר שחפרוה שרים, דהיינו הנוקבא הנבנית מאו"א הנקראים שרים. שיעקב היה מאיר משם, מאו"א, והשלים אותה הבאר בכל שלימותה. ובימי הגלות הוא נוסע מבאר שבע זו, והולך לחרן, שכתוב וילך חרנה, כלומר חרון אף, ומהו חרון אף של הקב"ה, היא מדרגה הרעה, הארץ של רשות אחר, דהיינו המלכות דקליפות. ונמצא שהוא חולק גם כן על ר' חייא, באותן ד' דברים הנ"ל כמו ר"ש.

פסקה ה

אמר רבי חייא וכו': כשהשמש שהוא ז"א, הולך למערב, שהוא הנוקבא, נקרא מערב הזה **מקום** של השמש, הכסא שלו, שהוא **המקום** שהשמש שורה עליו. וזהו שכתוב ואל מקומו שואף זורח הוא שם. שהולך אל המקום להאיר עליו, והוא לוקח כל האורות דהיינו מקו ימין ומקו שמאל, ומאספם אליו, כלומר שמשפיע אותם אל הנוקבא.

פסקה ו

והיינו כמה דתנינן וכו': והיינו כמו שלמדנו שהקב"ה דהיינו ז"א, מניח תפלין, שפירושו, כי לוקח כל כתרים העליונים, ומי הם. הם סוד אבא עלאה ואמא עלאה, כלומר. המוחין דחכמה ובינה, שה"ס ב' פרשיות קדש והיה כי יביאך. אשר קדש ה"ס המוחין דאבא עלאה, חכמה. והיה כי יביאך ה"ס המוחין דאמא עלאה, בינה. והם תפלין שבראש כלומר ג"ר דתפלין, סוד י"ה, המכונים ראש. כמו שלמדנו כהן גדול נוטל בראש, שפירושו ג"ר, אף כאן ראש הוא ג"ר. ואחר שלקח המוחין דאבא ואמא שהם י"ה, הוא לוקח ימין ושמאל של מוח הדעת שה"ס ב' פרשיות שמע והיה אם שמוע, שה"ס ו"ה. ונמצא שז"א לקח בזה כל המוחין. שהם חו"ב חו"ג, שהם סוד ד' הפרשיות המכונים

תפלין דקב"ה. כמבואר. (ועי' לעיל בהקדמת הזהר דף רכ"א מאות רל"ז עד אות רמ"ד. שמובא שם סוד התפלין באורך.)
והוכיח ר"ח בזה לר"ש, שאין לומר שויצא יעקב מבאר שבע, פירושו שלקח רק הארת השמאל בלי ימין כדברי ר"ש, כי אין השכינה נקראת **מקום**, אלא בעת שמשפיע לה מכל האורות, כמבואר בסוד התפילין של הקב"ה, וכאן כתוב, ויפגע **במקום**, א"כ המשמעות הוא שיעקב האיר לה כל האורות, ולא רק הארת שמאל בלבד. וסתר בזה כל דברי ר"ש, כי לפי"ז נמצא אשר **ויצא יעקב**, אין פירושו, שיצא מרשות הקדושה לרשות הס"א כדברי ר"ש, אלא שהיא זריחה שלמה, שהרי האיר מכל האורות יחד, שהיא קדושה. וכן באר שבע הוא בינה, שהוא המקור של צד מזרח, הכולל לכל האורות יחד. וחרן הוא הנוקבא דקדושה המקבלת אותה השלמות, ולא בחינת ס"א כר"ש. ונמצא שדחה בזה כל דברי ר"ש, אמנם להלן (באות ח') משיב לו ר"ש, אשר חרן היא באמת הערלה, אלא אח"כ חזר יעקב לנוקבא דקדושה, שעליה כתוב, ויפגע במקום, ומיושב הכל.

פסקה ז

רבי אלעזר אמר וכו': רבי אלעזר בא לחזק את דברי רבי חייא, ואמר, תפארת ישראל, שהוא ז"א, לוקח הכל, כל הד' מוחין חו"ב תו"מ כנ"ל. וכשנמשכה כנסת ישראל למעלה אל הבינה, לוקחת גם היא את כולם, כמו ז"א, והיא כוללת את עולם הזכר של הקב"ה, דהיינו בינה, וכן עולם הנקבה של הקב"ה, שהוא בחינתה עצמה, וכמו שכל האורות יוצאים מעולם הזה של הבינה, כן לוקח אותם כולם עולם הזה של הנוקבא, כי זו שוה לזו, דהיינו הבינה שוה עתה אל הנוקבא, מטעם שעלתה אליה והלבישה אותה, והתחתון העולה לעליון נעשה כמוהו, ומשום זה באר שבע הוא יובל, שהיא בינה, באר שבע הוא שמטה, שהיא הנוקבא. כלומר משום שאורותיהם של הבינה והנוקבא שוים לכן נקראים שניהן באר שבע. והשמש הזה אינו מאיר אלא מיובל, ועל כן אומר הכתוב, ויצא יעקב מבאר שבע, שהיא בינה הנקראת ג"כ באר שבע, וילך חרנה שהיא מערב שהיא שמטה, דהיינו הנוקבא, ונמצא שר"א חזק בזה את דברי ר' חייא, שאמר, אשר באר שבע היא בינה, וחרן היא הנוקבא.

פסקה ח

ר"ש אמר וכו': רש"א, **ויצא יעקב מבאר שבע**, זהו מערב, שנת השמטה, דהיינו הנוקבא, **וילך חרנה**, זהו שנת ערלה, משום שיצא מרשות הקדושה לרשות אחר, כי ברח מפני אחיו, כמו שלמדנו, וכאשר הגיע לבית אל שהוא רשות קדוש, מה כתוב ויפגע במקום. פירוש, ר"ש משיב על הוכחת רבי חייא, לעיל, לסתור דבריו, במה שפירש שיעקב לקח

הארת שמאל לבד מכח מה שנאמר ויפגע במקום ואין הנוקבא נקראת מקום אלא בעת שז"א משפיע לה כל המאורות וכו' כנ"ל באות ו' ע"ש, וע"ז משיב לו כאן שמתחילה יצא מרשות הקדושה משום שלקח הארת שמאל בלי ימין, ולבסוף חזר לקדושה ונכלל מכל האורות ואז נאמר ויפגע במקום. ומתוך שבאמצע מביא הזהר מאמר ר' אלעזר, על כן מביא הזהר פעם ב' תוכן דברי ר"ש, כדי לסיים, שאח"כ חזר לקדושה כשהגיע לבית אל וכו'.

פסקה ט

מאן מקום וכו': שואל אי זה מקום הוא שאומר הכתוב. רבי חייא אמר, זה הוא מקומו של ז"א, דהיינו הנוקבא, כמו שאמרנו לעיל (באות ו'.), שכתוב, ו אל מקומו שואף, **וילן שם כי בא השמש**, הוא כמו שאתה אומר, **שואף זורח הוא שם**, כי כדי להאיר לו הוא בא.

פסקה י

ויקח מאבני המקום: לא כתוב אבני המקום, אלא מאבני המקום, שמשמע שבחר אבנים ידועות משם. ואומר, אלו הן אבנים יקרות, מרגליות טובות, שהן שתי עשרה אבנים עליונות, ותחתיהן שתי עשרה אלף ורבבות אבנים מחוטבות, וכולן נקראות אבנים. משום זה אומר הכתוב, מאבני המקום, ולא אבני. **המקום**, הוא המקום שאמרנו, דהיינו הנוקבא, כנ"ל.

פירוש. הנוקבא נקראת אבן בסו"ה אבן ישראל. והמדרגות שבה מכונות אבנים טובות. ומשום שמקבלת מנה"י דז"א הנקראים רגלין, היא מכונית גם כן מרגליות, מלשון, ותגל מרגלותיו. ומספר י"ב רומז על חכמה ועשרה על חסדים, כמבואר לעיל (בהקדמת הזהר דף י"ד במראות הסולם ד"ה ועם זה ע"ש) ומלבד הטעם שנתבאר שם, יש עוד טעם על מה שמספר י"ב מורה על הארת חכמה. והוא כי יורה שממותקת כולה בבינה וראויה לקבלת החכמה, וע"כ יש בד' ספירות חו"ב תו"מ שלה, אחר התכללותם זה בזה, רק י"ב ספירות, דהיינו חכמה בינה ות"ת בכל אחת מהן, ובחינת עצמה חסרה, מחמת שנמתקה בבינה. וע"כ הם ד' פעמים ג', שהם י"ב, ולא ד' פעמים ד' שהם ט"ז. וזה סוד הים של שלמה העומד על שני עשר בקר. כי הנוקבא בעת שמקבלת הארת חכמה נקראת **ים**, ואז עומדת רק על י"ב ספירות הנקראות בקר, דהיינו ג' לכל רוח, ולא ד' כמבואר.

והארותיה העוברות לעולמות מצילות ולמטה נבחנות ג"כ למספר י"ב ולהיותן מבחינת חכמה והן בסוד **אלפים**, בסו"ה ואאלפך חכמה. וע"כ הן י"ב אלפים אבנים, ומבחינת הארת החסדים המלבשת החכמה, נבחנות **לרבבות**, כי עשרה אלף ה"ס ריבוא, שהוא

מספר המורה על הארת חסדים כנ"ל, שבתוכן חכמה. ובהיותן עוברות דרך המסך שמתחת האצילות, הן נחצבות שם, כלומר שנחצבות ונפרדות מאור אצילות מפאת המסך המסיים את עולם האצילות. וז"ש **ותחות אלין** תחת י"ב אבנים שבנוקבא דאצילות **תריסר אלף ורבוון אבני פסילן**, הארות החכמה ה"ס י"ב אלף. והארות החסדים הן רבבות כנ"ל. והן מחוצבות, מחמת שעברו דרך המסך דאצילות החוצב ומפרידן מאצילות. **וכלהו אקרון אבנין**, הן י"ב מדרגות שבה עצמה, והן הארותיה הנמשכות ממנה בסוד י"ב אלפים ורבבות, כולן נקראות אבנים, **בגין כך מאבני המקום**, **ולא אבני**, כי אם אמר אבני המקום היו גם הארות התחתונות בכללם כי גם הן נקראות אבנים, וע"כ מדייק הכתוב, **מאבני המקום**, להורות שלקח רק אותן י"ב אבנים שבה עצמה בלבד.

פסקה יא

וישם מראשותיו: שואל, מראשותיו של מי. ואומר, אלא מראשותיו של אותו המקום, שהיא הנוקבא. ושואל מהו פירושו של מראשותיו, אם תאמר, שפירושו הוא, כמי ששם דבר תחת ראשו. אינו כן. אלא, מראשותיו פירושו, לארבע ראשים של העולם, היינו לד' רוחות, דרום צפון מזרח מערב, שה"ס חו"ב תו"מ, (כנ"ל ב"א דף רי"ב ד"ה ודא) והוא מלשון הכתוב, ומשם יפרד והיה לארבע ראשים, שלשה אבנים נתן לרוח צפון, ושלשה לרוח מערב, ושלשה לרוח דרום, ושלשה לרוח מזרח. ואותו המקום עומד עליהן להתתקן בהן. דהיינו בסו"ה ויעש את הים וגו' עומד על שני עשר בקר, שלשה פנים צפונה ושלשה פנים ימה ושלשה פנים נגבה ושלשה פנים מזרחה והים עליהם מלמעלה, וכמו שנתבאר זה בדבור הסמוך, ע"ש.

פסקה יב

וכדין וישכב במקום ההוא: וישכב הוא נוטריקון ויש-כ"ב, שהם י"ב מרגליות שלמטה, שהנוקבא עומד עליהם כנ"ל, המורה על חכמה שבה, וכל אלו המדרגות שהן על מקום הזה שהם עשר ספירות, שמספר הזה מורה על הארת חסדים שבה, הרי הם כ"ב, הרומז על שלימותה הן מחכמה והן מחסדים, כיון שנתתקן המטה בסוד כ"ב, שכב בה. ושואל מי שכב בה, ואומר, השמש שהוא ז"א שכב בה. ועל כן כתוב ביעקב שהוא ז"א, וישב על המטה, כי לו היא ראויה ולא לזולתו. משום שהיא הנוקבא דז"א. ועל כן וישכב במקום ההוא. ועל זה כתוב וזרח השמש ובא השמש, (כנ"ל באות א')

פסקה יג

וזרח השמש ובא השמש: שואל, מה ראה שלמה המלך, אשר ההתחלה מספר החכמה שלו הוא מכאן, מסוד זריחת וביאת השמש. אלא אמר רבי אלעזר, שלמה המלך העמיד

את ספרו על ז' הבלים, שהעולם עומד עליהם, והם עמודים ואדנים המהוים קיומו של העולם. ומשום זה המה נקראים הבלים, כי כמו הגוף, שאינו מתקיים בלי הבל, אף העולם כן, שאינו מתקיים זולת על ההבלים שאמר שלמה המלך, והם שבע, שכתוב הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל הרי שבע הבלים כאן בהכתוב: **הבל**, אחד **הבלים**, הוא לשון רבים, ומיעוט רבים שנים הרי שני הבלים, וביחד הם ג' הבלים. ועוד פעם אומר **הבל הבלים**, הרי ששה, והכל **הבל** שלבסוף, הרי ז' הבלים.

פירוש. הדבור, שה"ס הנוקבא כולל בתוכו קול והבל, אשר ההבל הוא שורש אל הקול, והקול הוא שורש אל הדבור, וע"כ הם נבחנים, לנשמה רוח ונפש, שהבל ה"ס **הנשמה** שהיא שורש הרוח, וקול הוא **רוח** שהוא שורש אל **הנפש**. המכונה דבור. וז' הבלים ה"ס ז' ספירות תחתונות של הבינה הנקראת נשמה. שהן מלובשות בז"ס של ז"א הנקרא רוח, ובתוך ז"ס של הנוקבא הנקראת נפש, וכן נקראת עולם. וז"ש **עלמא** שה"ס הנוקבא, **לא אתקיים אלא על הבלים דאמר שלמה מלכא**, **ואינון שבע** כי שבעה הבלים הם שבע נשמות בתוך ז' ספירות חג"ת נהי"מ של העולם, שהוא הנוקבא. ג' ספירות חג"ת מכונות עמודים. ונהי"מ מכונות אדנים.

פסקה יד

ואי תימא אי הכי וכו': ואם תאמר, אם כן הוא, שהם מרגליות טובות שהעולם עומד עליהן, הרי במקום אחר כתוב הבלים רעים, שהם חורבן העולם, דהיינו שכתוב, זה הבל וחלי רע הוא. זה הבל ורעות רוח. ומשיב אלא ודאי, אף על פי שאלו שבע הבלים שהם קדושים, הם קיום העולם, יש כנגד אלו, ז' הבלים שכל הדינים שבעולם יוצאים מהם ומתפשטים מהם. ונקראים הבלים אחרים, להעניש בני אדם ולתקן אותם, שילכו בדרך הישר. ונקראים: הבל, שחלי רע שורה בו, הבל, שהוא רעות רוח, והם קיום העולם, כי בשבילם הולכים בני אדם בדרך הישר, וביראה מפני הקב"ה. ועל כן, הרבה הם הבלים הרעים, המתפשטים מאלו שבע הבלים דקדושה, להיותם גם הם קיום העולם.

פסקה טו

ושירותא דאיהו אמר וכו': ומה שהוא אמר בהתחלה סוד השמש, דהיינו מה שהתחיל הספר בהכתוב, וזרח השמש ובא השמש (כנ"ל באות י"ג) הוא, מפני, שהוא הבל המקיים העולם, והוא סוד להביא את האדם בתוך האמונה העליונה של הקב"ה, כלומר, שיזכה למוחין העליונים דבינה, שנקראת אמונה העליונה דקב"ה, וע"כ כל מה שהיא מתחת המדרגה הזו, דהיינו מתחת השמש, אינו סוד האמונה, כלומר שאינו מן

הקדושה, וע"כ כתוב, ואין יתרון תחת השמש, וכתוב בכל אשר נעשה תחת השמש, כי מתחת זו, אין צריכים להתדבק.

בכדי להבין הדברים, צריכים לבאר סוד ז' הבלים הקדושים וז' הבלים הרעים, משורשם. ותדע, ששורשם הוא קו שמאל שבישסו"ת, בעוד שהוא במחלוקת עם קו ימין שבו, שאז נסתמים האורות שבו ונעשים הבל. כלומר, שנעשו הבל ורעות רוח. ומתוך שישסו"ת הוא בחינת ז"ס תחתונות דבינה, שהם חג"ת נהי"מ, לפיכך יש כאן ז' אורות שנחרבו ונעשו ז' הבלים. ותקונם של ז' הבלים אלו נעשו ע"י עלית הקול, שהוא ז"א, אל ישסו"ת, שהכריע בין ב' הקוין אשר שם, והבדיל ביניהם, שהשמאל יאיר ממטה למעלה, והימין ממעלה למטה, ובזה קיים את שניהם, וז' הבלים חזרו ונעשו לז' אורות. כמ"ש לעיל (בראשית א' דף ס' ד"ה מחלוקת ע"ש.)

וז"ש בפרשת בא אות קמ"ה. **ורזא דמלה הכל הבל, את הכל ראיתי בימי הבלי**. כי ביציאת קו שמאל להאיר בלי ימין, נעשה **הכל הבל**, ואח"כ בעלית הקול, שהוא קו אמצעי וקיים את שניהם כנ"ל, חזרו ז' הבלים ונעשו לז' אורות, אשר ז' אורות הללו, ה"ס כל המוחין דחכמה המכונים ראיה, המתגלים לתחתונים, וע"כ אמר שלמה עליהם, **את הכל ראיתי בימי הבלי**, שבסוד ההבלים, נגלו לו כל המוחין דראיה. כי אלו ז' הבלים מתלבשים בז"ס דקול, ושניהם בז"ס דדבור, שה"ס הנוקבא הנקראת עולם, שבה מקום הגילוי של אלו הבלים שנעשו לז' אורות דראיה. ובהם מתקיים העולם. כנ"ל.

וזה אמרו (לעיל באות י"ג) שלמה מלכא, האי ספרא אוקים ליה על שבע הבלים. כי ג' ספרים עשה שלמה כנגד ג' קוין, שיר השירים, הוא ביאור לקו ימין, חסד. קהלת, הוא ביאור לקו שמאל, גבורה. משלי, הוא ביאור לקו האמצעי, ת"ת. כמ"ש בזהר (פרשת בא אות קמ"ב) וכל האורות קו השמאל הן בז' הבלים, בסו"ה את הכל ראיתי בימי הבלי כנ"ל, ונמצא שכל ספר קהלת, אינו אלא מבאר את ז' הבלים הללו, הטובים עם הרעים, להיותו ביאור לקו השמאל.

ונתבאר שכל תקונים של ז' הבלים הוא על ידי קו האמצעי, שהוא ז"א הנקרא קול, או שמש, שעל ידי שמבדיל בין הארת קו ימין וקו שמאל, שהארת החכמה שבשמאל לא תאיר ממעלה למטה אלא ממטה למעלה, מתקיים הארת שני הקוים, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת ע"ש) ואז חוזרים ז' הבלים ונעשים אורות ונשמות להנוקבא, והעולם מתקיים, שמקבלת המוחין הגדולים הנקראים קיום.

וז"ש הזהר (בפרשת בשלח אות שכ"א) **כל מלין דמתעבדין, ואינון תחות שמשא**, כל מה שנעשה, והוא תחת השמש. כלומר, שכל מי שממשיך את הארת החכמה אל מתחת

השמש, דהיינו ממעלה למטה, **דלאו אינון פולחנא דקב"ה**, שאין זה עבודת הקב"ה, **הבל יתעביד מנייהו איהו תבירא דרוחא** וכו', על ידי המשכה הזו, נעשה האור להבל שהוא שבירת הרוח, דהיינו שכתוב, הבל ורעות רוח. **אבל ההיא מלה דאיהי פולחנא דמריה** אבל הדבר שהוא עבודת רבונו, **דא סליק לעילא מן שמשא**, הוא מעלה את האור למעלה מן השמש, כלומר, שממשיך האור ממטה למעלה, מן השמש ולמעלה ולא מן השמש ולמטה. ואז **ואתעביד מניה הבל קדישא**, ונעשה ממנו הבל קדוש, כלומר שהבל מתהפך לאור, ונעשה נשמה לנוקבא, ומתקיים העולם.

וזהו אמרו כאן, **ושירותא דאיהו אמר רזא דשמשא**, **דאיהו הבל דקיים עלמא** דהיינו שמתרץ מה שהקשה בתחילת המאמר, (באות י"ג) ואומר, שמה שאמר בהתחלה של ספרו, סוד השמש, הוא משום, שהוא הבל המקיים את העולם. כלומר, משום שבכתוב הזה, וזרח השמש וגו', מבואר ההבל שמקיים את העולם, דהיינו הנעשה נשמה אל הנוקבא הנקראת עולם. שהוא התקון של כל ז' הבלים, שעליו ייסד את ספרו, וע"כ מביא את הכתוב הזה בתחילת ספרו. וסוד הכתוב הוא, כי אחר שהשמש, שהוא ז"א הכריע בין הקוין ימין ושמאל שבישסו"ת, בסוד **תלת מחד נפקי**, קבלם גם הוא בסוד **חד בתלת קיימא**, (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) ואז ממשיך השמש ג' קוין שבבינה בזה אחר זה. ותחלה **וזרח השמש** מן הבינה דהיינו ישסו"ת, בסוד קו ימין, שהוא אור החסדים, ואח"כ ממשיך משם קו שמאל, שה"ס **ובא השמש** שנעשה חשך, בסו"ה כי הכל הבל כנ"ל. ואח"כ מגלה בחינתו עצמו שהוא קו אמצעי לייחד הימין ושמאל זה בזה ולהבדיל ביניהם שהימין יאיר ממעלה למטה והשמאל רק ממטה למעלה כנ"ל, שה"ס **ואל מקומו שואף**, דהיינו ששואף ומאיר אל מקום יציאתו ממטה למעלה, אשר אז חוזר ההבל ונעשה אור ונשמה אל הנוקבא הנקראת עולם. וז"ש, **דאיהו הבל דקיים עלמא**. וזהו שמסיים הכתוב **זורח הוא שם**, שבדרך זה חוזר וזורח. כי ההבל חזר להיות אור.

וז"ש **ובגין כך כל מה דתחות האי דרגא לאו איהו רזא דמהימנותא**, ומשום זה, כל מה שנמשך למתחת מדרגה הזו, דהיינו משמש ולמטה, אין זה סוד האמונה, שאינו בקדושה. וע"ד כתוב, ואין יתרון תחת השמש בכל אשר נעשה תחת השמש **דהא תחות האי לא אצטריך לאתדבקא**, כי מתחת מדרגה זו לא צריכים להמשיך ולהדבק, כי אז יחזור האור ויעשה הבל ורעות רוח כנ"ל. ושיעור הכתוב הוא, שלא נשאר יתרון של כלום אל הממשיך למתחת השמש, וכן, זה רע בכל אשר נעשה, דהיינו מה שממשיך, למתחת השמש, כי הכל יחרב ויעשה הבל.

פסקה טז

שמשא בסיהרא וכו': השמש בלבנה, היינו ז"א בזווג עם הנוקבא, הם אחד בלי פירוד, והלבנה, אע"פ שהיא תחת השמש, כי הנוקבא היא למטה ממדרגת ז"א, עם כל זה, בעת הזווג, הכל הוא שמש בלי פירוד, כלומר, שגם הלבנה נחשבת אז כחלק מן השמש, כי דבקות הרוחני פירושו השואת הצורה. וע"כ היא יכולה לקבל החכמה מהשמש שהוא ז"א, ואינה נחשבת למטה משמש. **ותחות האי, כלא איהו רעות רוח**, אבל אם ממשיך החכמה למטה משמש, שהם ז"א ונוקביה, נעשה הכל הבל ורעות רוח, דהיינו שנעשה קליפה ומזיק כנ"ל בדבור הסמוך, **ואסיר לאתדבקא ביה**, ואסור להתדבק בו.

פסקה יז

ויצא יעקב: בתוך סבך הסתום, ומתוך סתר הסתום, יוצא זהר המראה המאירה, כלול משני צבעים המתחברים יחד. כיון שאלו נכללו זה בזה, נראים בו כל הצבעים. והוא נקרא ארגמן, שכל מראות המאורות כלולים בו, כלומר, כמו צבע ארגמן הזה שהוא התכללות מכל מיני צבעים, כן זהר אספקלריאה המאירה נכללים בו כל האורות.

פירוש. כבר ידעת שכל המוחין יוצאים על סדר ג' נקודות חלם שורק חירק. שמתחילה עולה מלכות המסיימת לבינה, ונופלים ג' כלים התחתונים שהן ג' אותיות אל"ה דאלקים, ומסתלקים ממנה ג' אורות עליונים שהם נשמה חיה יחידה, ונשארה בקומת רוח, בב' כלים שה"ס מ"י דאלקים. (כנ"ל ב"א דף י"ג ד"ה כיון עש"ה). וקומת רוח זו שנשארה, ה"ס **י'** שנכנס ב **אור** ונעשה **אויר** שה"ס רוח. (כנ"ל ב"א דף ט' ד"ה ועביד) ואור זה הנשאר מכונה הארת חולם, ו **י'** זו שנכנסה באור הבינה ועשאה ל **אויר**, נבחן ל **סבך**, שזה יורה שאור הבינה נעשה מסובך בקשרים שצריכים לפתחם, דהיינו שצריכים לחזור ולהוריד ה **י'**, מ **אויר**, ולהחזירה ל **אור** כמקודם לכן, דהיינו שמורידים המלכות מן הבינה למקומה, וג' אותיות אל"ה שנפלו ממנה. חוזרות ועולות ומתחברות למדרגת הבינה, וחוזרות ונשלמות עשרת הכלים וג"ר דאורות. וחזרה זו של ג' אותיות אל"ה אל הבינה, וירידת ה **י'** מאויר מכונה הארת השורק (כנ"ל ב"א דף ט"ז ד"ה ותדע) שעם יציאת הארה זו של השורק נעשה סתימת המאורות, משום שאין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים, כמ"ש שם, עד שבא קו אמצעי, שה"ס ז"א, ומכריע ומייחד ב' הקוין, שהם מ"י אל"ה, זה בזה, ונכלל אור החכמה מחסדים ואור החסדים מחכמה ונשלמת הארתם. ומטרם ביאת קו אמצעי ליחדם זה בזה, נבחנים ב' הקוין, שהם שניהם סתומים, כי הקו ימין שה"ס **מ"י**, הרי יש בו עוד ה **י'** שנכנסה ל **אור** והוא עוד **אויר**. והוא נבחן משום זה **לסבך סתום**, שהסבך שלו עוד לא נפתח. והקו שמאל שה"ס **אל"ה** שבהם כבר ירדה ה **י'**

מ **אויר** והסבך נפתח, אמנם הוא נמצא בהסתרת האור כי הוא חשך ואינו מאיר מחמת חסרון חסדים. והוא נבחן בשם **סתר סתום**. ונמצא שעם ביאת קו אמצעי המיחדם זה בזה ומשלימם, הוא מסיר **סבך הסתום** מקו ימין, כי עתה הוא נכלל בהארת השמאל וה **י'** יורדת **מאויר**, גם ממנו ונעשה **אור**, כמו השמאל. וגם הוא מסיר **סתר הסתום** מקו שמאל, כי עתה הוא נכלל בחסדים שבהארת הימין, וכשהחכמה מלובשת בחסדים היא מאירה בכל השלמות. אמנם זה אינו נעשה בבת אחת, אלא מתחילה הוא משלים קו ימין מבחינתו עצמו בלי התכללות השמאל המוריד **י'** מן האור שלו. דהיינו שדוחה הארת השמאל ומשליט את החסדים שבהארת הימין. ומתוך שמעדיף החסדים שבימין על הארת החכמה שבשמאל, הרי החסדים נכללים בזה מכל השבח שנמצא בהארת השמאל, על דרך שיש בכלל מאתים מנה. ונמצא שמצד אחד לא הוריד כלל ה **י'** **מאויר** שבקו ימין, ועדיין הוא אויר, שפירושו חסדים בלי חכמה. ומצד הב' נבחנים החסדים עתה לבחינת ראש וג"ר, מתוך שהם עדיפים וחשובים לו יותר מהארת הג"ר שבשמאל. אמנם ראש זה אינו ראש ממש, משום שה **י'** עוד לא ירדה **מאויר** שלו, וע"כ הוא מכונה **רישא דמהימנותא**, כי אור החסדים נקרא מהימנותא, וכיון שהוא ראש מבחינת החסדים בלבד, נקרא רישא דמהימנותא. אלא אחר כך שנעשה התכללות הב' של ימין ושמאל, שהימין נכלל משמאל ממש וה **י'** יורדת מאויר של קו ימין. והשמאל נכלל מימין וגם הוא מאיר עתה כמו הימין, אלא ממטה למעלה (כנ"ל במאמר ז' הבלים), אז נבחן התכללות הזה לראש ממש, כיון שכבר נפתח הסבך שלו. ואלו ב' המדרגות, הראשונה ה"ס יעקב, והשניה ה"ס ישראל, שהוא נוטריקון **ל"י רא"ש**, ויש ג' מיני התכללות של ימין ושמאל, (כמ"ש בבראשית ב' דף פ' ד"ה ביאור עש"ה.) ותדע שהתכללות א' ה"ס יעקב, והב' והג' ה"ס ישראל.

וזה אמרו, **בקטרא דסתימו, מגו סתרא סתימא**, דהיינו מתוך הסתימו שבקו ימין והסתימו שבקו השמאל, **נפקא זהר אספקלריאה דנהרא**, יוצא בסבתם קו אמצעי, כדי ליחדם ולהשלימם, שהוא נקרא, זהר אספקלריאה דנהרא, שהוא הארת הימין כולו, דהיינו חסדים מכוסים. **כלילא מתרין גוונין דמתחברן כחדא**. דהיינו שכלול מימין ומשמאל. על דרך הנ"ל, שמתוך שמעדיף את הימין על השמאל, נעשה נכלל מהארתו, ונעשה לבחינת ג"ר, אע"פ שעוד לא נפתח הסבך שלו. **כיון דאלין אתכלילו דא בדא אתחזון ביה כל גוונין**. כיון שהימין נכלל משמאל, נעשה שלם על ידו בכל עשר הספירות כמוהו, שהם ד' גוונים חו"ב תו"מ. **ארגמן איהו**, הוא נקרא בשם ארגמן, משום **כל חיזו דנהורין ביה כלילן**, שכל הגוונים של האורות כלולים בקו ימין כמו שכלולים

כל הצבעים בצבע ארגמן. כלומר שהצבעים אינם נפרדים בו לד' צבעים ממש, להיותו בהארת החסדים בלבד. אלא שכולם כלולים בצבע האחד של חסדים. וע"כ מדמהו לארגמן.

רצוא ושוב אינון נהורין: אלו האורות הם רצוא ושוב, שהארת הימין **רצים** למקום הארת השמאל להכלל בו, אבל תכף ומיד הם **שבים** למקומם להארת הימין. **לא מתעכבן למחמי**, שאינם נעצרים שם לראות, דהיינו להמשיך חכמה, אלא תכף ומיד הם שבים למקומם. **חבורא חדא אתחברן בההוא זהר**. הארת הימין והשמאל מתחברים בחיבור אחד באותו הזהר. כלומר שהתכללותם מביא את שניהם להיות בימין בהארת החסדים. והארת השמאל אינה נראה כלל אלא שמתבטלת ונכללת בימין.

פסקה יח

בהאי זה"ר שארי מאן דשארי: בזהר ההוא שורה מי ששורה, דהיינו השם הויה שורה בו, שהוא ג"ר כמ"ש לפנינו, **שמא איהו להההוא דסתים דלא ידיע כלל**, ועם זה הוא שם. רק לאותו הסתום ולא ידוע כלל כלומר, השם שורה רק על הארת הימין, שעוד לא נפתח הסבך שלו ואינו ידוע כלל, ואינו שורה על השמאל, אע"פ שכבר נפתח הסבך שלו, דהיינו שכבר יצאה ה' מאויר שלו, והוא ידוע. **קול יעקב אקרי** זהר הזה נקרא קול יעקב, ואינו נקרא קול גדול. **בהאי, אתחזי מהימנותא דכלא**, בזהר הזה נראה אור דג"ר דבינה, הנקראת מהימנותא דכלא, כי החסדים הללו הם ג"כ בחינת ג"ר, כמו החסדים דג"ר דבינה.

ההוא דסתים ולא ידיע כלל, בהאי שריא הוי"ה אותו הסתום שאינו ידוע כלל, דהיינו הסבך הסתום שבהארת הימין, הנ"ל, בו שורה השם הוי"ה, **שלימו דכל סטרין איהו**, הוא שלם מכל הצדדים, כי **עלאה ותתאה הכא אשתכח** העליון והתחתון, שהם בינה והנוקבא, נמצאים כאן, ונכללים בזהר הזה, ולכן **יעקב שלימו דאבהן, דאחיד מכל סטרין**. וע"כ נבחן יעקב, שהוא בחיר שבאבות, כי הוא כלול מכל הצדדים.

פירוש. כי הארתה שמאל אע"פ שהוא ידוע, כי הורדה הי' מ **אויר** הבינה, דהיינו שהורדה המלכות מן הבינה, והבינה חזרה להיות **אור** ג"ר. הנה מתתקן בזה רק **העלאה** שהיא בינה, אבל **תתאה**, שהיא עצמות המלכות, אינה מקבלת מזה שום תקון. משא"כ זהר הארת הימין, שהחסדים שלו נעשו בבחינת ג"ר, ושם הויה שורה בו, אע"פ שהוא לא ידוע כלל, דהיינו, אע"פ שהמלכות נמצאת עוד בהבינה, כנ"ל, נמצא שנתקנה בזה גם **תתאה**, שהיא המלכות הנמצאת בבינה, בשוה כמו **עלאה** עצמה ועל שניהם שורה שם הוי"ה בשוה. וז"ש, **שלימו דכל סטרין איהו, עלאה ותתאה הכא אשתכח**, כמבואר.

ונתבאר שמדרגה זו הם בחינת המוחין דיעקב, ולפיכך נבחן **יעקב שלימו דאבהן**, כי אברהם ויצחק, אינם מגיעים להמלכות לתקן אותה, כי ה"ס ב' קוין ימין ושמאל הכלולים זה בזה, ושניהם שולטים, והם בחינת ידוע, שהי' יצא מאויר הבינה ונשאר אור, ותקון זה אינו מגיע לעצמות המלכות, כנ"ל. משא"כ מדרגת יעקב, שהג"ר שלו הם ג"ר דחסדים והם בבחינת לא ידיע כלל, שתקון זה מגיע למלכות בשוה כמו לבינה. כנ"ל. וע"כ נבחן יעקב לבחיר שבאבות. וז"ש **זהר דא על בירורו דשמא דא אקרי, דכתיב יעקב אשר בחרתיך**, זהר זה של מדרגת יעקב, על בירור שם הזה, שתיקונו מגיע גם למלכות, הוא נקרא בחיר שבאבות, שכתוב יעקב אשר בחרתיך, **תרין שמהן אקרי, יעקב וישראל, בקדמיתא יעקב ולבתר ישראל**. הוא נקרא בשני שמות, יעקב וישראל, מתחלה נקרא בשם יעקב, דהיינו בשעה שמשליט רק את הימין כנ"ל ואח"כ כשמקיים הארת שניהם, שגם החכמה מאירה אחר שנכללת בחסדים, אז נקרא בשם ישראל.

פסקה יט

סתרא דסתרא דא וכו': זהו סוד הסודות כי כשהיה בתחילה, מטרם שיצא לחרן, היה בסוף המחשבה הזו, שהוא הפירוש לתורה שבכתב, והיא נקראת תורה שבעל פה, שהיא הנוקבא. מחשבה, פירושו בינה. סוף המחשבה, היינו הנוקבא בעת שהיא נמתקת בבינה, וע"כ היא נקראת **באר**, שנאמר הואיל משה **באר** את התורה, משום שהיא באר, דהיינו ביאור, לאותו הנקרא שבע, שהיא בינה, שהיא מבארת ומגלית החכמה שבה, שנאמר ויבנהו שבע שנים, ובהמ"ק ראשון ה"ס בינה. והיינו קול גדול, כשהנוקבא מקבלת חכמה מן הבינה, היא בבחינת קול גדול, ולא קול יעקב, שהיא חסדים כנ"ל.

פסקה כ

ודא סופא דמחשבה וכו': וסוף המחשבה הזו הנ"ל הוא באר שבע. ויעקב שהיה בבאר שבע הזו, השיג בזה, את הראש של האמונה, דהיינו ג"ר מבחינת חסדים, כנ"ל, שג"ר הללו נקראים רישא דמהימנותא, כיון שיעקב נתדבק באמונה הזו, דהיינו בג"ר דחסדים, היה נצרך להתנסות באותו המקום שנתנסה שם אבותיו, שנכנסו שם בשלום ויצאו בשלום.

פירוש. כי נתבאר לעיל (פרשת לך דף מ"ח ד"ה ואין המוחין ע"ש) שמדרגה הראשונה של מוחין דחיה, אינה מקובלת זולת בדרך נסיון, כאברהם שלא צוהו ה' לרדת מצרימה אלא הרעב דחפו, עש"ה כל ההמשך. וז"ש **כיון דאתדבק במהימנותא דא**, דהיינו בג"ר דחסדים שה"ס מדרגת הנשמה, ועתה הוצרך עוד להשיג מדרגת חיה, **אצטריך ליה**

לאתבחנא, בההוא אתר דאתבחינו אבהן דיליה, כי אין מדרגת חיה מקובלת אלא על ידי נסיון, כמ"ש שם.

פסקה כא

אדם עאל ולא אסתמר וכו': אדם הראשון נכנס בנסיון, שהנחש התגרה בו, ולא נשמר, ונתפתה וחטא באשת זנונים, שהוא נחש הקדמוני. נח נכנס בנסיון, ולא נשמר ונתפתה אחר אשת זנונים, וחטא. שכתוב וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה.
אברהם עאל ונפק וכו': אברהם נכנס שם ויצא, שכתוב וירד אברם מצרימה, וכתוב, ויעל אברם ממצרים. יצחק נכנס שם ויצא, שכתוב, וילך יצחק אל אבימלך וגו', וכתוב ויעל משם באר שבע.

פסקה כב

יעקב כיון דעאל וכו': יעקב, כיון שנכנס במדרגת האמונה, שהיא אור הנשמה. דהיינו הכרעת הארת הימין, כנ"ל, הוצרך להביא מתנה לצד ההוא גם כן, דהיינו גם להשליט את הארת השמאל, שה"ס מדרגת חיה, שזהו רק ע"י נסיון, כנ"ל, כי כל מי שנצל משם, שעמד בנסיון, הוא אהובו ובחירו של הקב"ה. מהו כתוב, **ויצא יעקב מבאר שבע** שהוא הצד של סוד האמונה, דהיינו קו הימין, **וילך חרנה**, שהוא הצד שמאל, ששם נאחז אשת זנונים אשה מנאפת ואם אמנם יש הרבה חילוקים בין אלו חמשה הנסיונות, שהם: עץ הדעת, יין המשכר, מצרים, פלשתים, וחרן, שנתנסה בהם אדה"ר, נח, אברהם יצחק ויעקב. מכל מקום שורשם אחד הוא דהיינו המשכת החכמה ממעלה למטה, הנקרא אשת זנונים.

פסקה כג

סתרא דסתרין מגו וכו': סוד הסודות, מתוך תוקף אורו של יצחק, שהוא קדושה ומתוך שמרי היין, שהם קליפות, יצא משניהם צורה אחת מורכבת מטוב ורע, הכלולה זכר ונקבה כאחד, **נעיצו** פירושו הרכבה, כמו אין תולין תחובין בתאנה (תוס' שבועות א' ט') ונעיצה ותחובה משמעות אחת להן. **קטירא**, פירושו צורה, כמו וצר כל קטורין (וי"ר כ"ג). היא אדומה כמו ורד, ומתפרשת לכמה צדדים ודרכים, כלומר שיש בה הרבה בחינות. ביאור הדברים. כי הארת יצחק ה"ס יין המשמח אלקים ואנשים, שה"ס הארת החכמה המאירה רק ממטה למעלה. ואם מרבה בשתיית היין, דהיינו שממשיך ממעלה למטה, אז **לא זכי הא רע**, כנ"ל (בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב) כי מתגלה המלכות דצמצום א', וכל האורות מסתלקים (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר ע"ש). ומלכות זו, מכונה שמרי היין. וזסו"ה וישת מן היין וישכר, כי שתה יתר מכשיעור, ואז, ויתגל

בתוך אהלה. כי נגלו שמרי היין. וז"ש, שמאורו של יצחק, שה"ס יין המשמח, ומשמרי היין, שה"ס גילוי המלכות דצמצום א', שכל האורות מסתלקים בסבתה, מהרכבתם יחד, כמו יין המלא שמרים, יצאו דכר ונוקבא דטומאה. **דכורא אקרי סמאל וכו'**. הזכר נקרא סמאל, והנקבה שלו כלולה בו תמיד. כמו שהיא בצד הקדושה בקטנות, שזו"ן כלולים זב"ז, כן הוא בסטרא אחרא, זכר ונקבה כלולים זה בזה. הנקבה של סמאל, נקראת נחש, אשת זנונים, קץ כל בשר, וקץ הימים.

פסקה כד

תרין רוחין וכו': שתי רוחות רעות מתדבקות ביחד. הארת הרוח של הזכר היא דקה כלומר, שהוא ו"ק בלי ראש, והרוח של הנקבה מתבארת בהרבה דרכים ושבילים, כי הוא פרצוף שלם ראש וגוף, כי בקליפה הנקבה גדולה מן הזכר. והיא מתדבקת ברוח ההוא של הזכר, והיא מתעדית בהרבה עדיים, כמו זונה מתועבת, העומדת בראש דרכים ושבילים לפתות בני אדם. וזה מלמדנו, שהיא מזדקקת רק למתחילים ללכת בדרך ה', שהם עלולים לנפול בפח שלה, וזה נבחן כעומדת בראש הדרכים של עבודת ה'. אמנם אלו הרגילים בדרכי ה', כבר אותה הזונה נפרדת מהם, ואין לה שליטה עליהם.

פסקה כה

שטיא דקריב וכו': השוטה הקרב אליה, היא מחזקת בו ומנשקתו, ומוזגת לו יין מלא שמרים, דמרורת פתנים. כיון ששתה כבר הוא זונה אחריה. לאחר שרואה אותו זונה אחריה וסר מדרך האמת, היא מתפשטת מכל אלו התקונים, שהיתה מתתקנת כלפי אותו השוטה, כמו שנתבאר לפנינו.

פסקה כו

תקונין וכו': התקונים שלה לפתות את בני אדם, הן: שערותיה מתוקנת. אדומות כשושנה. פניה, לבנות ואדומות. באזניה, תלוים ששה תקונים של אטון מצרים. על ערפה, תלוים כל הכחות שבארץ הקדם. פיה, מתתקן בפתיחה קטנה וצרה יפה בתקוניה. הלשון, כחרב חדה. הוחלקו דבריה כשמן. שפתותיה, יפות אדומות כשושנה, מתוקה מכל מתוק שבעולם. מלובשת ארגמן ונתתקנה בארבעים תקונים חסר אחד.

פסקה כז

שטיא סטי וכו': השוטה, הולך אחריה ושותה מכוס יינה, ומנאף עמה, וזונה אחריה. מה היא עושה. מניחה אותו יישן במטתו, ועולה למעלה ומסטנת עליו, ומקבלת שם רשות להרגו, ויורדת אליו. והיא כבר הסירה את התקונים מעליה, ונעשתה גבור עריץ עומד לנגדו, לובש לבוש של אש לוהט, מטיל פחד עצום המחריד גוף ונפש. מלא עינים

איומות, חרב חדה בידיו, טיפות מרות תליות על חרב ההוא, הורג את שוטה ההוא ומטילו לגיהנם.

ביאור הדברים. כבר נתבאר, שעץ הדעת ויין המשכר ואשת זנונים וכו' הם דבר אחד (כנ"ל באות כ"ב ד"ה יעקב ע"ש), דהיינו המשכת הארת השמאל ממעלה למטה. גם נתבאר לעיל (בהקדמת הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב') אשר הנוקבא, ה"ס עץ הדעת טוב ורע, כי יש בה ב' נקודות המכונות מפתחא ומנעולא, ואם **זכי הא טוב**, שפירושו, שהולך בדרך קו אמצעי. שממשיך הארת החכמה שבשמאל רק ממטה למעלה. ואז נגנזה נקודה דמנעולא שבנוקבא דז"א, שהיא מדת הדין, ונקודה דמדת הרחמים גלויה, ואז משפעת כל טוב לתחתונים. וזה נבחן שהאדם דבוק בזו"ן דקדושה, והיין שהוא שותה, שהם המוחין דשמאל, הוא שותה במדה, המשמח אלקים ואנשים. אבל אם **לא זכי הא רע**, שפירושו אם מגביר את קו השמאל וממשיך הארתו ממעלה למטה, אז נגלה בהנוקבא דז"א נקודה דמנעולא, שהיא מדת הדין, וכל אורות החיים מסתלקים ממנו, שהס"ה מעפר אתה ואל עפר תשוב, וזה נבחן שהאדם נתדבק באשת זנונים ושתה יין המשכר, דהיינו ששתה יותר מן המדה, כי המשיך הארת השמאל ממעלה למטה. ואז נתגלו שמרים בתוך היין, שה"ס נקודה דמדת הדין, והיין נעשה בשבילו כוס התרעלה. כי השמרים ממיתים אותו, כנ"ל. ורצה הקב"ה להביא את הצדיקים לידי נסיון, כדי שיזכו במוחין הגדולים (כנ"ל לך דף מ"ח ד"ה ויש) ע"כ בסו"ה, זה לעומת זה עשה אלקים, שפירושו, שנתן למרכבת הטומאה, כמעט כל מה שיש בקדושה, כדי שיהיה להם כח לפתות בני אדם אחריהם. הנה בסוד הזה, עשה אלו עשתי עשרה התקונים לאשת זנונים המובאים כאן בזהר, שיהיה לה כח לפתות בני אדם. ועל דרך שתמצא בעץ הדעת, שכתוב, ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל. שמשמע שאם לא היו אלו התקונים המושכים את הלב, בעץ הדעת, לא היתה אוכלת.

וסוד מספר התקונים הם י"א בסוד עשתי עשרה יריעות עזים. שהם: שערות, פנים, אזנים, עורף, פה, לשון, דיבורים, שפתים, מתיקות, לבוש, ומ' תקונים חסר א'. שכל אלו הגיעו אליה מהנוקבא דקדושה, בסו"ה אמלאה החרבה, שלא נבנה צור אלא מחורבנה של ירושלים וכו'. וסוד השערות והפנים והערף ופה ולשון ושפתים כבר בארתי אותם בפרצופי הקדושה, בשיעור י"ג בתלמוד עשר ספירות ע"ש כי צריכים לאריכות גדול. וסוד צבע אדום שאומר על השערות שלה, הוא להורות על הארת חכמה שבה מן השמאל המכונה אדום. והסוד הוא, כי החכמה נקראת ראיה, והצבעים אינם מושגים

על ידי שום חוש אלא על ידי הראיה, שה"ס חכמה. וצבע אדום, הוא החשוב שבצבעים, כי על כן הוא נראה למרחוק, יותר מכל מיני הצבעים, וז"ס תקון א) **שערהא מתקנין סומקן כוורדא**.

תקון ב) **אנפהא חווירין וסומקין**. צבע לבן, יורה על הארת חסדים. וצבע אדום, על הארת החכמה. ונודע שכל השלמות שבחכמה הוא בחבורו עם הארת החסדים. ולפיכך נעשה בהפנים שלה, תקון של מזיגת חכמה בחסדים, שזהו כל היופי שבנוקבא המושכת את הלב.

תקון ג) **באודנהא תליין שיתא תקונין אטונא דמצרים**. אזנים ה"ס בינה, וסוד אטון מצרים ה"ס חכמה, בסו"ה והאבדתי את חכמת מצרים. אמנם שורש חכמה זו הוא מסוד הבינה שחזרה לחכמה, ולא חכמה דאור ישר ממש. כי שורשה היא נהר פישון, (כנ"ל פרשת חיי שרה דף מ"ד אות קמ"ו) והיא נמשך מן נהר היוצא מעדן, שה"ס בינה החוזרת לחכמה ולא חכמה ממש, ועל כן הן תלוים על אזניה, שהן בינה. ואומר אשר ששה תקונים נעשו לה מאטון מצרים הזו, דהיינו נגד שש הספירות חג"ת נה"י, וחסר תקון השביעי כנגד המלכות. והוא מטעם גניזת המלכות דצמצום א' בהנוקבא דקדושה הנקראת מנעולא כנ"ל, בסוד זכי הא טוב.

תקון ד) **תליין על קדלהא כל חילי דארעא דקדם**. כחות ארץ הקדם ה"ס חכמה קדומה, כי ע"כ נקראים קדם, וה"ס חכמה דאור ישר. שזסו"ה ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים. אשר חכמת מצרים נמשכה משורש בינה שנהפכה לחכמה, כנ"ל, וחכמת בני קדם נמשכה מחכמה קדומה. וסוד **העורף** היא מקום החשך, שבפרצוף, בניגוד **לפנים** שהוא מקום המאיר ביותר בפרצוף, והוא מטעם כי חכמה קדומה נמשכת מחכמה סתימאה דא"א, אשר חכמה זו נסתמה ואינה מאירה כלל, וכל הארת החכמה המאירה בעולמות היא רק מן הבינה שחזרה לחכמה, (כנ"ל בהקסה"ז דף נ"ד ד"ה בראשית) ולפיכך מקום זה הוא בחשך. בסו"ה פנו אלי עורף ולא פנים, ולפיכך תקון כחות של ארץ הקדם הוא במקום עורף שלה.

תקון ה) **פיה מתתקנא בפתיחו דקיק יאה בתקונהא**. פה ה"ס מלכות דראש. ויש פתיחה רחבה, מסוד המלכות הבלתי נמתקת ואז אין הפתיחה בחכמה. ואם הפתיחה דקה, דהיינו ממלכות הממותקת בבינה, הפתיחה היא בחכמה. וע"כ נעשה בה התקון של פתיחה דקה שהיא פתיחה בחכמה. כדי שתהיה יאה בתקונהא, דהיינו שיהיו בהארת החכמה.

תקון ו) **לישנא חדידא כחרבא**. היינו להסית בני אדם. וכן תקון ז) **שעיען מלהא כמשחא**. שדבריה חלקים כשמן. וע"כ רב כחה לפתות אחריה בני אדם.
תקון ח) **שפווהא יאן מומקין כוורדא** צבע סומק מראה על תקפו של הארת השמאל כנ"ל. תקון ט) **מתיקו בכל מתיקו דעלמא**, אור הראיה, שה"ס הארת החכמה, הוא מתוק, בסו"ה מה מתוק האור לעין. תקון יוד) **ארגוונא לבשת**, צבע ארגמן הוא כלול מכל ד' הגוונים לבן אדום ירוק שחור כנ"ל באות י"ז. תקון י"א) **אתתקנית בארבעין תקינין חסר חד**. היינו בד' גווני חו"ב תו"מ שבכל אחת ע"ס, אמנם בע"ס המלכות אין שם אלא ט"ס, ומלכות המלכות חסר, כי היא אינה ראויה לקבלת אור, כמו שנתבאר במלכות דקדושה, (לעיל בהקדמת הזהר דף נ"ח ד"ה אגליפו ע"ש). ולפיכך ארבעים חסר אחת.
והנך רואה, שכל אלו י"א התקונים של אשת זנונים, דומים לגמרי אל תיקוני הנוקבא דקדושה, כי לקוחים הם ממנה, בסו"ה **אמלאה החרבה** שביארו חז"ל שאין צור, שהיא מלכות דקליפה, דהיינו אשת זנונים, נבנית, אלא מחורבנה של ירושלים, שהיא מלכות דקדושה, וכן להיפך, ואין ביניהם אלא באחריתם, כי הדבוק בהנוקבא דקדושה, הולך ועולה מדרגה אחר מדרגה עד סו"ה ואחריתך ישגה מאד (איוב ח') והנופל בפח אשת זנונים, נמצא ואחריתה מרה כלענה, (משלי ה') וכן ואחריתה דרכי מות (משלי י"ד) כמו שהזהר מבאר לפנינו.
וזה אמרו **שטיא סטי אבתרהא** השוטה סר אחריה. פירוש. כי נתבאר בסוד אמלאה החרבה, שאין צור נבנה אלא מחורבנה של ירושלים. וזה נוהג, הן בדרך כלל כפשוטו, והן בדרך פרט בכל אדם ואדם, שבעת שעוזב את הקדושה ומתדבק בס"א, הנה כל השפע והמדרגות שהיה לו בשורשו בבנין הקדושה, עוברות לבנין מדרגות הס"א, והיא מתמלאת מחורבן הקדושה. גם תדע, שהאדם דבוק או בקדושה או בס"א, ואין אחת נוגעת בחברתה כחוט השערה. כשאדם פונה לרצות בדרכי הס"א, עוד בטרם שעושה מעשה, תכף מסתלקת הקדושה, והס"א נוטלת מקומה, ויורשת כל השפע והמדרגות שהיה לו בקדושה, כנ"ל. ועל זה רמזו חז"ל, איזה שוטה, המאבד מה שנתנו לו. ויש להקשות, הרי אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות (סוטה ג') ואיך אפשר שיכנס בו רוח שטות כל עוד שלא חטא, והוא דבוק בקדושה, הלא אין אחת נוגעת בחברתה כחוט השערה כנ"ל. והתשובה היא, כיון שפונה לבו לחטוא עוד בטרם שחטא כבר נסתלקה ממנו הקדושה ואבד כל המדרגות שהיה לו בקדושה, והרוח שטות של הס"א נתלבשה בו, ואחר זה הוא חוטא בפועל. אמנם מטרם שנתלבשה בו הרוח שטות אינו יכול לחטוא בפועל.

וזהו שהזהר קורא את הדבק באשת זנונים בשם **שוטה**, ואומר **שטיא**, **סטי אבתרה**, ללמדנו, שבעת שהוא **סטי אבתרהא** אע"פ שעוד לא חטא בה, תכף נסתלקה ממנו הקדושה. וכל המדרגות שזכה בקדושה עברו לאשת זנונים, שמהם נעשו כל י"א התקונים הנ"ל, **והרוח שטות** נתלבש בו, והוא נעשה שוטה, שאחר זה אפשר לו לחטוא בפועל. וע"כ הזהר קובע שמו, שטיא. ודע, שכל אלו הפעולות שהזהר מביא לפנינו, הם נמשכים זה מזה בחיוב של קודם ונמשך, סבה ומסובב. כי אחר שחשק בס"א, שהיא פסיעה הראשונה שלא היתה אלא חמדה ורצון בלבד, ולא פעולה ממש, דהיינו רק שסטי אבתרה. הוא בא לידי פעולה ב) דהיינו שכבר יכול לחטוא, מכח התלבשות של הרוח שטות, אמנם מתחילה **ושתי מכסא דחמרא**, שהוא עוד יין במדה, בדומה לקדושה, אבל מזה נמשך פעולה ג) **ועביד בה ניאופין ואסטי אבתרה**, דהיינו שמושך משמאל בלי ימין, שהוא יין המשכר הנמשך יתר מהמדה, שנבחן לניאוף עם אשת זנונים כנ"ל. ומכאן לפעולה ד) **שבקת ליה נאים בערסא**, כי מחמת הארת השמאל בלי ימין נסתמו לו כל האורות ונפל לבחינת שינה, ומכאן לפעולה ה) **וסלקת לעילא ואלשינת עליה ונטלא רשו ונחתא**, שעולה למעלה ומגלית עונו, שעי"ז מקבלת רשות להרגו, דהיינו שמגלית עליו המלכות דמדת הדין, שכל אורות החיים מסתלקים ממנו בסבתו (כנ"ל דף י"ד ד"ה ביאור) ומכאן לפעולה ו) **אתער ההוא שטיא וחשיב לחייכא בהדה**, כי גלוי מדת הדין מעירו משנתו, ומטרם שיודע מה קרה, הוא חושב לצחק עמה כמקודם לכן. ומכאן לפעולה, ז) **והיא אעדיאת תקונהא מינה**, כי אחר שנתגלה המלכות דמדת הדין תכף נסתלקו ממנה כל האורות והתקונים. שהיו לה ממלכות דמדת הרחמים. ומכאן לפעולה ח) **ואתהדרת גיבר תקיף קאים לקבליה** וכו', כי כל עוד שהיו עליה תקוניה, היתה מבחינת קליפות הימין, כי ניאוף קליפת ימין הוא, ועתה שהתנצלה מכל התקונים, מחמת שנגלה בה המלכות דמדת הדין, הוא נתהפכה מקליפת הימין, ונעשה לקליפת השמאל, דהיינו למדת הרציחה, וז"ש **ואתהדרת וכו'** כי נהפכה עתה לקליפת השמאל. וצריך שתדע, שהמלכות דמדת הדין, אין בה עוד השעור להמית האדם בתחלת גילויה, אלא שצריכה להתגלות על האדם הרבה פעמים, עד שקבוצם יחד מצטרף לשיעור הממית את האדם. וה"ס הדין, שאמרו חז"ל, שדנים את החולה בעת המיתה, דהיינו קבוץ כל הגורמים הנ"ל המביאים את המלכות דמדת הדין על שיעורה עד כדי להמית, שבעקרם הם ב' גורמים, א) הוא פסיעה הראשונה. **שטיא סטי אבתרהא** שהוא החשק לדרכי הס"א, ונבחן זה לעין רעה, משום שהחמדה תלויה בעין, כי העין רואה והלב חומד. וגורם ב) הוא כל שאר הפעולות הנ"ל המגלים את פעולה ה', ונכללים תחת

השם **חרב שנון**, כי חרב הוא לשון חורבן, דהיינו שמחריב בנין הקדושה, ומגדיל בנין הקליפות. ועל גורם א) אומר כאן **מלייא דעיינין דחלן**, דהיינו קיבוץ כל החמדות שהיה לו לס"א מכל ימי חייו. וכן אמרו חז"ל, מלאך המות מלא עינים, (ע"ז כ:) וכן תשעים ותשעה מתים מעין הרע. ועל גורם הב' אומר **חרבא שננא בידיה** שהוא מקבוץ שאר הפעולות הנ"ל. ועל הצטרפות לשיעור של מדת הדין כדי להמית, אומר, **טיפין מרירן תליין מההוא חרבא**, **קטיל ליה להההוא שטיא**, שאותו החרב גורם הצטרפות לשיעור דמדת הדין המכונים טפות מרירן, שאלו הטפות ממיתים לאותו השוטה, ומטילים אותו לגיהנם.

פסקה כח

יעקב נחת לגבה וכו': יעקב, ירד אליה, לאשת זנונים והלך למקומה, שנאמר, וילך חרנה, שהיא חרון אף ודינים, וראה שם כל תקון ביתה, וניצל ממנה, וחזר לארץ ישראל. הזכר שלה שהוא סמאל, הרע לו הדבר, מה שניצל ממנה, וירד להלחם עמו ולא יכול לו, שכתוב ויאבק איש עמו וגו'. אז הוא ניצל מכולם, ונשלם בשלימות ונתעלה במדרגה שלמה, שהוא מדרגת חיה, (כנ"ל דף י"ב ד"ה פירוש ע"ש) ונקרא ישראל שהוא נוטריקון **לי ראש**. אז עלה במדרגה העליונה ונשלם בכל, ונעשה עמוד האמצעי, ועליו כתוב, והבריח התיכון וגו'. פירוש. כי מקודם לכן בעת שהיה במדרגת יעקב, היה נוטה לימין בעיקר, ולא היה לו ראש ממש אלא בחינת רישא דמהימנותא, אבל עתה אחר שנתנסה בחרן ובסמאל, וניצל מהם, זכה למדרגת חיה, שפירושו שקו אמצעי מקיים הארת שני הקוים, ואינו נוטה לא לימין ולא לשמאל, ואז יש לו ראש ממש, ונקרא ישראל, ונבחן לעמוד האמצעי, המקיים הארת שני הקוין.

פסקה כט

(ל"ג מן מהו ויגע עד סוף הסתרי תורה).

פסקה ל

בני עלמא רחימי עלאה וכו': בני העולם אהובי עליון, בחירי הממשלה. כלומר התוספתא מזמינה לאלו שזכו להארת ג' קוין, שמצד הארת קו אמצעי מכונים **בני העולם**, כי ז"א שהוא קו אמצעי מכונה **עולם** ומצד הארת קו הימין מכונים **אהובי עליון**. ומצד הארת קו השמאל מכונים בחירי הממשלה, דהיינו שנבחרו לשלוט בעולם. כי כח השליטה מקו שמאל הוא. קרבו שמעו, מי חכם ביניכם בעלי עינים שבתבונה, כלומר, בעלי חכמה שבתבונה כי עינים, כינוי החכמה היא, והוא לאפוקי חכמה דאור ישר. יבא וידע: בשעה שראש הלבן, דהיינו עתיקא קדישא, לקח ג' אותיות, וחקק אותן בחקיקות,

אחת **א'**, אחת **י'**, ואחת **ן'**, ונחקק **אי"ן**: אשר **א'** הוא ראש העליון על כל. נסתר מכל נסתר דהיינו, הראש של א"א, **י'** הוא עליית הרצון שנשתכלל מן הראש למעלה, מראש דא"א, וירד עם שכלולו למטה לזו"ן, ומפרש, יצא, מראש דא"א, והוציא ל"ב שבילין בעת שחזר ונכנס לראש א"א, עד שנחקקו בין אבני יקר הלוהטות. שה"ס המסך דחירק. כי מסכים מכונים אבנים כנודע. ונתקשרו באות **ן'**, שהוא סוד התכללות של זכר ונקבה, ב' אוהבים, קשר חזק נשתכלל בהם, והשם הקדוש י"ה ו"ה נתקשר בהם, מהם נמשך מזונות לכל, ונשתכללו העולמות, שהם זו"ן.

פירוש. נודע, כי כל המוחין נמשכים בסוד ג' זריעות, המכונות חולם שורק חירק, שתוכנם נתבאר לעיל (בראשית א' דף ט"ו ד"ה ההיא נקודה עש"ה) וז"ש **דרישא חוורא** שהוא עתיקא קדישא, **נטיל תלת אתוון וגליף לון בגלופא וכו'**, דהיינו ג' זריעות הנ"ל הנבחנות לחקיקות. **א' רישא עלאה דכלא**, דהיינו א"א הנבחן לראש העליון על כל המדרגות של ד' העולמות אבי"ע, אבל עתיקא קדישא לא נחשב לראש אלא לא"א לבדו, ולא להמדרגות שלמטה ממנו, מטעם היותו מצמצום א' (כנ"ל בראשית א' דף ו' ד"ה אחר) ורק א"א, הוא הראשון שקבל לתוכו את הצמצום ב' שה"ס עלית המלכות לבינה שלו, כמ"ש שם. ועכ"ז הוא **טמירא דכל טמירין** כי ממנו עצמו עוד לא יכלו העולמות לקבל, שה"ס חכמה קדומה שנסתמה, וכל מה שהתחתונים מקבלים הוא רק מן הבינה שלו, על ידי יציאתה מראש א"א וחזירתה אליו, ובינה זו ה"ס אות **י'**, שכוללת בתוכה ארבע פרצופין, או"א וישסו"ת כנודע.

וז"ש, **י' סליקו דרעותא הוי**, שסוד עלית הרצון, שהיא עלית המלכות לבינה, ב **י'** זו היתה. **אשתכלל מרישא לעילא**, היא קבלה שכלולה מראש שלמעלה, דהיינו מראש א"א, **ונחת לתתא**, והיא ירדה עם שכלולה זה שקבלה, ומשפעת אותו אל זו"ן שלמטה. ומבאר איך נעשה הדבר, דהיינו איך שקבלה למעלה והשפיעה למטה. ואומר, **נפק, ואפיק תלתין ותרין שבילין**, יצאה לבר מראש דא"א, והוציאה ל"ב שבילין. שע"י עליית המלכות לראש א"א יצאה הבינה וגם תו"מ, מראש דא"א לבחינת גוף, דהיינו ו"ק בלי ראש, ונשאר בראש א"א רק כתר וחכמה. וכן בינה ותו"מ של ע"ס הבינה, ירדו לבחינת זו"ן, ונשארה הבינה בכתר וחכמה דכלים וו"ק דאורות. ואחר זה לעת גדלות החזיר א"א את הבינה לראשו. וכן הבינה החזירה למדרגתה, את בינה ותו"מ שלה שנפלו לזו"ן, וגם זו"ן באו אז עם הבינה ותו"מ ביחד למדרגת בינה להיותם דבוקים בהם, ונמצאת אז הבינה בסוד ל"ב שבילין, דהיינו עשר ספירות של עצמה, וכ"ב אותיות שהם הכלים דזו"ן שעלו אליה. ונמצא שעל ידי יציאתה לחוץ מראש א"א, הורידה את בינה ותו"מ

מע"ס שלה, ונתדבקו בזו"ן, שמסבה זו, אח"כ בעת גדלות, עלו זו"ן עם בינה ותו"מ הללו אל מדרגת הבינה, ונעשתה לל"ב שבילין, וז"ש **נפק ואפיק ל"ב שבילין**. שבסבת יציאתה לבר מראש דא"א, הוציאה בתוכה ל"ב בחינות, הנקר' שבילין, עשרה מעצמה, וכ"ב מזו"ן.

ונודע, שבחינת כתר וחכמה, שנשארו בבינה בעת יציאתה לחוץ, ה"ס ב' אותיות מ"י של אלקים וה"ס נקודת החולם, וקו ימין. ובינה ותו"מ של ע"ס שלה, שהחזירה בעת גדלות, עם זו"ן הדבוקים בהם, ה"ס, ג' אותיות אל"ה שחזרו והשלימו את השם אלקים, וה"ס נקודת השורק. וקו שמאל. ומפאת חסרון לבוש יקר אל החכמה, נעשה השם אלקים סתים בשמא שהחכמה אינה יכולה להאיר, **עד דאתלבש בלבוש יקר דנהיר**, דהיינו לבוש מחסדים, ואז מאירה, (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף כ"ב ד"ה קיימא ע"ש) וז"ש **עד דאתגליפו בין אבני יקר דמטלהטן**, אבני, ה"ס המסך שנמצא בזו"ן שעלו בבינה, ואחר שהבינה מוציאה קומת חסדים על מסך זה שבזו"ן, מתחברים ב' הקוין ימין ושמאל שלה, והחכמה מתלבשת בחסדים אלו שיצאו ממסך דזו"ן, ונעשה לה ל **לבוש יקר דנהיר**, וע"כ מכונה המסך בשם **אבני יקר**. ואומרו **דמתלהטן**, הוא, משום שבערך הבינה, יש במסך זה בחינת דינים, להיותו מסך דבחי"א. ועל כן, **ואתקשרו באות ן' דאיהו דכר ונוקבא, תרין רחימין**, שהם זו"ן כמו שהזהר מבאר בדיבור שלאחר זה, כי מתוך שב' הקוין דבינה היו סתומים מקודם שנזדווגה על מסך דזו"ן, וע"י המסך דזו"ן נפתחו להאיר, על כן נתקשרו בזו"ן. **קשורא תקיפא בהו אשתכללו**, קשר חזק נשתכלל בהם, בזו"ן הכלולים ב ן', כי אין החכמה שבבינה יכולה להאיר זולתם, דהיינו זולת לבוש יקר שמקבלת מן הזווג שעל המסך שלהם. **ושמא קדישא בהו אתקשר**, והשם הקדוש י"ה ו"ה נתקשר על ידם, כי י"ה שה"ס בינה, ש **י**' ה"ס ג"ר דבינה המלובשים תוך או"א עלאין, ו **ה**' ה"ס ז"ת דבינה המלובשים תוך ישסו"ת, הם נתקשרו בב' אותיות ו"**ה** שהם זו"ן, מפני שה **י**"**ה** אינם יכולים להאיר זולתם כנ"ל. **מנייהו אשתכח מזונא לכלא**, וע"י התקשרות י"ה בו"ה, נמצא שפע מזונות לכל, כלומר בין חכמה ובין חסדים. **אשתכללו עלמין**, שעי"ז נשתכללו זו"ן הנקראים עלמין, כי תחתון הגורם תוספת אור לעליון, זוכה גם הוא כל אותו השיעור שגרם אל העליון, וע"כ נשתכללו זו"ן שה"ס ן' פשוטה, במוחין של הבינה. ונתבאר היטב איך **הי**' **אשתכלל מרישא לעילא**, דהיינו מראש דא"א **ונחת לתתא**, דהיינו לזו"ן, כנ"ל.

פסקה לא

ועל דא אתנליף ן' פשוטה וכו': הזהר חוזר, על הדברים הנ"ל ומבארם יותר. ואומר, ועל זה נחקק ן' פשוטה, שהוא כלל של זכר ונקבה, שהם זו"ן, כי **נ'** כפופה, היא נוקבא בלבדה, בלי דכר, **י'** שהיא הרצון, דהיינו הבינה, שהוציא ל"ב שבילין, הכה בין האותיות, דהיינו בכ"ב אותיות, שהם זו"ן, כמ"ש לעיל בסוד **אבני יקר דמתלהטן**, ועשה את הרקיע שהוא יעקב, דהיינו קו אמצעי, בין ב' הרוחות דרום צפון, שהם קו ימין וקו שמאל, והטיל חבור בין הגזרים, דהיינו **מ"י אל"ה** שנתבתרו בתוך, ונעשו לימין ושמאל המכחישים זה את זה, ועתה על ידי זווג דהכאה על מסך דחירק שהוציא את קו האמצעי, חזרו ונתחברו יחד. ויצאו בזה ג' קוין בקו אמצעי עצמו, כנ"ל בדבור הסמוך. **עד דנחת**, עד שירד יעקב, **להאי נ' דאיהי כפופה וחברו לה כחדא צפון ודרום**, עד שירד יעקב אל ה **נ'** כפופה שהיא הנוקבא, וב' הקוין שלו ימין ושמאל נתחברו בה כאחד, שבזה נבנית הנוקבא, ונעשית ראויה לזווג, **לבתר אתקשרו כחדא**, אחר זה נתקשרו יעקב והנוקבא כאחד, ונעשו אות ן' פשוטה, שהוא כוללת יעקב ונוקבא.

האי נ' כפופה וכו': **נ'** בכופה זו שהיא הנוקבא, הכלולה ב ן' פשוטה, נקראת באר שבע והיא מתמלאת מיעקב, כנ"ל בסמוך, להשקות כל עדרי הצאן, דהיינו להשמיע לתחתונים. ועל כן, אומר הכתוב, ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. פירוש. שיעקב היה דבוק ב **נ'** כפופה ביחד בסוד ן' הפשוטה, שאז בחבור הזה, נקראת ה **נ'** כפופה **באר שבע**. ואומר הכתוב, שיצא מחיבורו זה עם באר שבע, וילך חרנה שהיא שמאל וחרון אף.

תו, מבאר שבע וכו': עוד, יש לומר, **מבאר שבע**, פירושו למעלה, דהיינו בינה, כי ממנה יוצא, ומקבל שפעו, וע"כ נאמר עליה ויצא יעקב מבאר שבע, ואחר כך הולך להשקות את **חרן**, שהוא הבאר של מטה, דהיינו הנוקבא, שבה הדינים המכונים חרון אף ה', וכן חרב ה', שבה הדין של בית הדין הנק' אלקים, וע"כ אומר הכתוב על שם אלקים, אלקים באו גוים בנחלתך. כי משם הזה נמשכים הדינים. ושיעור הכתוב, **ויצא יעקב**, היינו שיצא עם שפע, מן הבינה, שנקראת **באר שבע וילך לחרן**, והלך להשפיע את השפע אל הנוקבא הנקראת חרן בעת שהוא מחוסרת שפע. (ע"כ תוספתא).

פסקה לב

רבי יצחק הוה יתיב וכו': רבי יצחק, היה יושב יום אחד לפני מערת אפיקותא. עבר אדם אחד ושני בניו עמו, והיה אמר אחד לשני, תקפו זה של השמש שהוא ז"א, הוא מצד דרום, שה"ס ימין, חסדים. והעולם, שהוא הנוקבא, אינו מתקיים אלא על רוח, שהוא

קו אמצעי, משום שהרוח הוא הקיום והשלמות מכל הצדדים, כי קו אמצעי שהוא רוח, כולל ב' הצדדים דרום וצפון, ימין ושמאל, שה"ס חכמה וחסדים, ואלמלא שהוא נמצא בשלמות, לא היה העולם, שהיא הנוקבא, יכול להתקיים.

פסקה לג

א"ל אחוה זעירא וכו': אלמלא יעקב לא נתקיים העולם. בוא וראה, בשעה שיחדו בניו יחוד העליון ואמרו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, (ביאורו תמצא בהקדמת ספר הזהר בפקודא תליתאה דף קצ"ג ודף רמ"ב עש"ה) שזה הוא שלימות העליון, מאו"א, להתיחד ביחוד אחד (כמ"ש שם) אז נתחבר יעקב אביהם, שהוא קו אמצעי, ת"ת, ולקח ביתו, שהוא הנוקבא, שה"ס יחוד התחתון, וישב בו בחבור אחד עם האבות, שהם ב' הקוין ימין ושמאל, כדי להתחבר דכר נוקבא כאחד. כי אין זווג דכר ונוקבא מטרם שקו אמצעי, שהוא יעקב, מכריע ומתחבר בב' הקוין ימין ושמאל, שהם אברהם ויצחק, כנודע.

פסקה לד

אמר רבי יצחק וכו': אר"י, אשתתף עמהם, ואשמע מה שאומרים. הלך עמהם. פתח אותו האיש ואמר. קומה ה' למנוחתך אתה וארון עוזך. **קומה ה' למנוחתך** פירושו, כמי שאומר, יקום המלך לבית המנוחה, למשכנו.

פסקה לה

תרין אנון וכו': שנים הם שאמרו **קומה ה'** משה ודוד. משה אמר קומה ה' ויפוצו אויביך. ודוד אמר קומה ה' למנוחתך מה יש ביניהם. אלא משה שהוא בעלה דמטרוניתא אמר, כמי שמצוה לביתו: משה, צוה לה לעשות מלחמה עם שונאיו. דוד, הזמין אותו למנוחה, כאיש המזמין לביתו את רבונו. הזמין את המלך והגבירה עמו, וזהו שכתוב, קומה ה' למנוחתך, אתה, שהוא המלך, וארון עוזך, שהוא הנוקבא, בשביל שלא להפריד ביניהם. ביאור הדברים. **קומה**, פירושו המשכת חכמה וג"ר. בדומה לאיש הקם על רגליו שהוא זוקף קומתו. ויש ב' מיני קימה, א) שממשיך הארת השורק שה"ס הארת חכמה בלי חסדים, כדי להכניע האויבים, דהיינו הס"א. שאין הסטרא אחרא נכנעת, אלא על ידי הארת החכמה. ובעת הזאת אין זווג לזו"ן, כי אז השליטה הוא לקו השמאל, ולא לימין שהוא ז"א.

ב) שממשיך הארת החכמה, מסוד קו השמאל שהוא נקודת השורק, כדי להשלים עמה את החסדים בג"ר, ע"י התכללות ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, אשר אז באים החסדים בסוד **המנוחה**, שפירושו, שלמות הסופי, שאין אחריה עוד מה להוסיף. ונמצא המשכה זו, הוא הזמנה לזווג זו"ן, שז"א שה"ס קו ימין לאחר שנשלם בעת הזווג מהארת החכמה

שבנוקבא, הוא משפיע אז אור שלם של חסדים אל הנוקבא, שהוא בבחינת ג"ר, שה"ס המנוחה. כמבואר.

וזהו ההפרש בין משה לדוד, כי משה, להיותו מרכבה לז"א, שהוא בעלה דמטרוניתא, היה בכחו להמשיך אל הנוקבא, גם את הקימה דמין הא', שה"ס הארת השמאל בלי ימין, כנ"ל, ואף על פי שמפרידה אז מן בעלה, אין בכך כלום, כי אחר שמגלה הארתה והאויבים נכנעים, הוא מחזירה תכף אצלו, ומשפיע לה חסדים ונשלמת מחכמה וחסדים יחדיו. וזסו"ה, שתחילה אמר, **קומה ה' ויפוצו אויביך**, דהיינו שהמשיך לה הארת החכמה משמאל בלי ימין כדי להפיץ האויבים. ותכף אחר זה אמר, **שובה ה'**, דהיינו שהחזירה לזווג, **רבבות אלפי ישראל**. והשיגה עתה חסדים וחכמה, כי **רבבות** הם חסדים **ואלפי**, ה"ס חכמה. (כנ"ל דף ה' ד"ה והארותיה).

וז"ש, **משה כמאן דפקיד לביתיה קאמר**, כי להיותו מרכבה לז"א שהוא בעלה יכול לצוות עליה כרצונו, ואפילו להפרידה ממנה כרגע, **משה פקיד לה לאגחא קרבא לקבייל שנאוי**, ועל כן היה מצוה אותה להכניע השונאים, שה"ס הקימה דמין הא' אעפ"י שנפרדה ממנו, כי תכף היה מחזירה לזווג, בסוד שאמר, **שובה ה' רבבות אלפי ישראל** כנ"ל. אבל **דוד**, **זמין ליה לנייחא**, כי הזמין והמשיך סוד הקימה דמין הב' אל הנוקבא, שהיא בשביל המנוחה, שפירושו כדי להגדיל את החסדים בג"ר, שהוא שלימות הסופי הנקרא מנוחה, כנ"ל. ונמצא, שמה שהמשיך הקימה אל הנוקבא, הוא רק להגדיל את החסדים שבז"א, וז"ש, **כמה דמזמין למריה**, שאע"פ שהזמין הקימה אל הנוקבא, לא היה זה אלא בשביל **מריה** שהוא ז"א, **זמין למלכא ולמטרוניתא עמיה**, כלומר שהמטרוניתא שה"ס הנוקבא, שקבלה הקימה, תתכלל בזווג עם מלכא, שה"ס החסדים, שעל ידי התכללות הזה ישיגו החסדים דז"א את הג"ר שלהם בסוד המנוחה כנ"ל. **הה"ד קומה ה' למנוחתך**, שהזמין את הקימה בשביל המנוחה דהיינו להגדיל את החסדים בג"ר. **אתה וארון עזך**, **בגין דלא לאפרשא לון**. כדי שהזווג המרומז ב **אתה** שהוא ז"א, **וארון עזך** שהוא הנוקבא, לא יפסוק ח"ו. כי אם היה ממשיך הקימה דמין הא' הנ"ל היה נעשה בעת ההוא פירוד בין זו"ן, כנ"ל אצל משה, ודוד להיותו רק מרכבה אל הנוקבא, לא היה רוצה לגרום את זה אפילו לרגע.

פסקה לו

כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו וכו': מכאן למדנו, שמי שמזמין את המלך, ישנה את מעשיו, כדי לגרום שמחה אל המלך, אם דרכו של המלך הוא, שמשמחים אותו בדחנים

מפשוטי עם, יסדר לפניו בדחנים מכובדים ושרים גדולים, ואם לא יעשה כן, לא השלים שמחת המלך.

פסקה לז

ת"ח דוד זמין וכו': בוא וראה. דוד הזמין את המלך והגבירה למנוחה. שאמר קומה ה' למנוחתך וגו', מה עשה, שינה את הבדחנים של המלך, באופן שיהיו שרים מכובדים, ומי המה, היינו שכתוב כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו, שכתוב **וחסידיך ירננו**, לוייך ירננו, היה צריך לומר, כי הלוים הם הבדחנים של המלך, ועתה, שדוד הזמין את המלך למנוחה, עשה, שהכהנים והחסידים יהיו הבדחנים של המלך. ולא הלוים.

פירוש. כי שמחת המלך, שהוא ז"א, באה מהמשכת המוחין דהארת החכמה שבקו שמאל, שה"ס יין המשמח אלקים ואנשים. ולפיכך הלוים להיותם מקו שמאל, הם הממשיכים הארה זו, ונחשבים למשמחים את המלך. וזהו שמקשה, שהיה צריך לומר, **לוייך ירננו**, כי הם הממשיכים מוחין ההם של רנה ושמחה. להיותם בחינת שמאל, ולמה אומר הכתוב, **וחסידיך ירננו**, שהם מבחינת ימין, הממשיכים חסדים בלבד, כי על כן הם נקראים חסידים. וז"ש **דוד זמין ליה למלכא ולמטרוניתא לנייחא**, דהיינו שאמר קומה ה' למנוחתך וגו', שפירושו, שהזמין את הקימה דמין הא', שהוא המשכת הארת החכמה שבשמאל, להגדלת ג"ר של החסדים, המביאם אל המנוחה, דהיינו לשלמותן הסופי כנ"ל, נמצא בזה, ששינה את בדחני המלך, ובעלי הימין, הממשיכים תמיד חסדים, שהם הכהנים והחסידים, נעשו עתה מרכבה להארת החכמה שבשמאל, הנקרא יין המשמח אלקים ואנשים ונעשו הם הבדחנים של המלך ולא הלוים וז"ש **עביד כהני וחסידי דליהוו אינון בדיחי מלכא**. ועל כן אמר וחסידיך ירננו, ולא ולוייך ירננו.

פסקה לח

א"ל קב"ה דוד וכו': אמר לו הקב"ה לדוד: דוד, איני רוצה להטריח את אלו, דהיינו את הכהנים והחסידים שימשיכו את הארת השמאל, כי הם בסו"ה כי חפץ חסד הוא. אמר לו דוד, רבוני, כאשר אתה בהיכלך, אתה עושה כרצונך, דהיינו כמשה שה"ס ז"א, שאמר קומה ה' ויפוצו אויביך, שה"ס הארת השמאל כשהוא בפני עצמו, שאז רק הלוים הם בדחני המלך, ולא הכהנים והחסידים, עתה שהזמנתי אותך, הרי הדבר תלוי ברצוני, שהוא, להקריב אליך את אלו החשובים יותר, שיהיו לבדחנים לפניך, דהיינו הכהנים והחסידים, אף על פי שאין דרכם בזה, כי הם בסו"ה כי חפץ חסד הוא כנ"ל.

פסקה לט

מכאן אוליפנא וכו': מכאן למדנו, שמי שהוא בביתו, יוכל לסדר דרכיו ומעשיו כרצונו, ואם מזמינים אותו, יעשה רצונו של מארחו, כמו שמסדר לפניו. שהרי דוד החליף הלוים ונתן הכהנים במקומם, והקב"ה קיים הדבר כרצונו.

פסקה מ

אמר דוד וכו': אמר דוד, בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך, הסדר, שסדרתי לא ישוב עוד לאחור, כלומר שלא יתבטל. אמר לו הקב"ה, חייך, אפילו בכלים שלי לא אשתמש, אלא בכלים שלך (כמ"ש להלן באות מ"ב). ולא זז משם הקב"ה, עד שנתן לו פזרונות ומתנות, שכתוב, נשבע ה' לדוד אמת לא ישוב ממנה מפרי בטנך אשית לכסא לך. בא רבי יצחק ונשקו, אמר אם לא באתי לדרך הזה, אלא בשביל לשמוע זה, דייני.

פסקה מא

פתח חד בריה וכו': פתח בן אחד, של אותו האיש הנזכר, ואמר, ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, היינו שכתוב, על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו. כי יעקב יצא מבאר שבע ועזב את אביו ואמו, וילך חרנה לישא אשה.

ד"א, **ויצא יעקב וגו'**: רומז, כשיצאו ישראל מבית המקדש ונגלו בין העמים. כמו שאתה אומר, ויצא מן בת ציון כל הדרה, וכתוב גלתה יהודה מעוני וגו'.

פסקה מב

פתח אחרא זעירא וכו': פתח בן האחר הצעיר, ואמר, ויפגע במקום וילן שם וגו'. שאל, מהו ויפגע במקום. ואמר, שזה דומה, למלך ההולך לבית הגבירה, שצריך לפייסה ולשמחה בדברים, כדי שלא תהיה נחשבת אצלו כדבר הפקר. ולא עוד, אלא אפילו אם יש לו, למלך, מטת זהב, וכסתות מרוקמות מעשה רוקם, ללון בהן, והיא עורכת לו מטתו מאבנים, על הארץ, ובחדר של תבן, יעזוב את שלו וילון בהם, כדי לעשות לה נחת רוח, וכדי שיהיו רצונם אחד, בלי כפיה. והוא שלמדנו כאן, שכיון שהלך אצלה יעקב, מה כתוב, ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא, שה"ס הנוקבא (כנ"ל באות ט') כדי לעשות לה נחת רוח, שאפילו אבני בית חביבים לו ללון בהם.

פסקה מג

בכה רבי יצחק וכו': בכה ר"י, ושמח. אמר מרגליות אלו תחת ידיכם ולא אלך אחריכם. אמרו לו, אתה תלך לדרכך, ואנחנו נכנס אל העיר, לשמחת נשואים של בני. אמר רבי יצחק, עתה יש לי ללכת לדרכי. כי ראה שאין רצונם שילך עוד עמהם. הלך לו, וסידר

הדברים לפני ר' שמעון: אמר רבי שמעון, ודאי יפה אמרו. והכל, מה שנאמר ביעקב נאמר בהקב"ה, כמו שאמרו.

אמר מלין וכו': אמר ר"ש, דברים אלו מבני בניו של רבי צדוק החלש הם. מהו הטעם שנקרא חלש. הוא משום שארבעים שנה צם על ירושלים שלא תחרב בימיו. והיה מפרש על כל מלה ומלה שבתורה סודות עליונים ונתן בהם דרך לבני העולם, להתנהג על פיהם.

פסקה מד

אמר רבי יצחק וכו': אר"י, לא עברו ימים מועטים, עד שפגשתי באותו האיש, ובנו הקטן היה עמו. אמרתי לו, איפה הוא בנך האחר. אמר לי, עשיתי לו נשואים, ונשאר אצל אשתו. כיון שהכיר אותי, אמר לי, חייך, כי על כן לא הזמנתי אותך לשמחת נשואים של בני, משום שלשה דברים. אחד, שלא ידעתי אותך ולא הכרתי אותך, ומזמינים את האדם לפי כבודו, ואולי אתה אדם גדול ואחלל כבודך. ואחד, אולי אתה נחפז לדרכך ולא רציתי להכביד עליך. ואחד, שלא תבוש מפני אנשי החבורה, כי דרכנו, שכל האוכלים על שלחן חתן וכלה, נותנים להם כולם פזרונות ומתנות. אמרתי לו, הקב"ה ידון אותך לטוב. אמרתי לו, מה שמך, אמר לי, צדוק זוטא. באותה שעה למדתי ממנו, י"ג סודות עליונים בתורה. ומן בני למדתי ג' סודות, אחד, בנבואה ואחד בחלום. כלומר, שלמד ממנו ג' סודות בההפרש שבין נבואה לחלום.

פסקה מה

ואמר מה בין נבואה וכו': ואמר, מה ההפרש מנבואה לחלום. א) נבואה היא בעולם של הזכר שהוא ז"א, וחלום הוא בעולם של הנקבה, שהיא הנוקבא דז"א. ומזה לזה יורדות ששה מדרגות. כי הנבואה היא בנצח והוד דז"א והחלום בהוד דנוקבא, ויש ביניהם, יסוד דז"א, וחג"ת נצח הוד דנוקבא, שהם שש מדרגות. ב) נבואה היא בימין ושמאל, דהיינו נצח והוד, והחלום הוא בשמאל, דהיינו בהוד. ג) החלום מתפשט לכמה מדרגות למטה, דהיינו עד המלאך גבריאל, שעל ידו מקבלים הארת החלום. ועל כן החלום הוא בכל העולם, אפילו בחוץ לארץ. אבל על פי מדרגתו רואה האדם, ולפי האדם כך מדרגתו. כלומר שלא כל אדם שוה בזה. אבל נבואה אינה מתפשטת למטה ממלכות דאצילות, אלא מאירה במקומה. דהיינו בנוקבא שהיא מקומו דז"א, שה"ס ארץ ישראל והנביאים מקבלים ממנה. באופן ששורש הנבואה הוא בנצח והוד דז"א, שמתפשט עד הנוקבא, שעל ידה מקבלים הנביאים. ושורש החלום היא בנוקבא, בהוד שלה, ומתפשט עד המלאך גבריאל, שעל ידו מקבלים בני האדם.

פסקה מו

ת"ח כו' ויחלום וגו' עולים ויורדים בו: פתח ואמר היה היה דבר ה' אל יחזקאל וגו', **היה היה**, יורה, שנבואה לשעתה היתה, כי היתה נצרכת לחיזוק בני הגלות, להודיעם שהשכינה ירדה עמהם בגלות. (כמ"ש בזהר שמות אות ו') ועל כן ראה יחזקאל, מה שראה, רק לפי שעתו, ואף על פי שאותו המקום לא היה ראוי לכך. כי אין חוץ לארץ ראוי לנבואה, משום זה אומר הכתוב, **היה היה**. כלומר, שהיה כאן חידוש, ששרתה הנבואה בחוץ לארץ.

מאי היה היה וכו': שואל למה אומר הכתוב היה היה ב' פעמים. ואומר, אלא **היה** למעלה בז"א **היה** למטה בנוקבא, שכתוב סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שפירושו לוקח אור החסדים למעלה בשמים, שהוא ז"א, ולוקח למטה בנוקבא הנקראת ארץ, את אור החכמה. כן **היה היה**, היה אחד, פירושו הויות החסדים מלמעלה, והיה אחד, פירושו הויות החכמה מלמטה, וכבר נתבאר זה לעיל (ב"ב דף קל"ה ד"ה מהכא) שהחסדים מקובלים מז"א, והחכמה רק מן הנוקבא, וע"כ נקראת הנוקבא חכמה תתאה. ע"ש. ואין שלמות לחכמה בלי חסדים, וע"כ לא נמשך אור שלם רק על ידי זווג ז"א ונוקבא ביחד.

פסקה מז

תא חזי האי סולם וכו': בוא וראה, סולם זה נתחזק למעלה בז"א, ונתחזק למטה בנוקבא. **בארץ כשדים על נהר כבר**. **בארץ כשדים**, היינו המקום שהגלות שורה בו, דהיינו בחוץ לארץ. ועם כל זה, **על נהר כבר**. מהו נהר כבר, אלא פירושו, שהיתה **כבר**, שהשכינה שרתה עליו **עוד מקודם לכן**, שכתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, שהנהר ה"ס בינה, (כנ"ל ב"א דף ר"צ ד"ה כתיב) ונהר כבר, הוא אחד מאלו ארבעה נהרות הנמשכים מנהר היוצא מעדן, דהיינו נהר פרת שבבבל. ומשום ששרה עליו מקודם לכן, והיה עליו **כבר**, לכן שרה עליו גם עתה ונגלה לו ליחזקאל. כלומר, אע"פ שהנבואה היתה צריכה לחזק את ישראל בגלות בבל שלא יבואו לידי יאוש, עם כל זה, אם לא היה נמשך הנהר הזה מנהר היוצא מעדן, שכבר שרתה עליו השכינה, לא היתה מתגלה עליו הנבואה בבבל.

פסקה מח

תא חזי, ויחלום: שואל, וכי יעקב הקדוש, בחיר שבאבות, נגלה עליו ה' בחלום ובמקום קדוש הזה, דהיינו בית לא שהוא בארץ ישראל, שראוי להשראת השכינה, לא ראה את

ה' אלא בחלום. ומשיב, אלא יעקב, לא היה נשוי באותו זמן, והיה פלג גופא, ויצחק היה חי, ועוד לא הגיע זמן שליטתו, ועל כן כתוב בו חלום, ולא מראה בהקיץ.
ואי תימא והא לבתר וכו': ואם תאמר, הרי לאחר שנשא אשה כתוב וארא בחלום, הנה שם המקום גרם, שהיה בחוץ לארץ בפדן ארם, ויצחק היה חי, ועל כן כתוב בו חלום.

פסקה מט

ולבתר דאתא וכו': ולאחר כך, שבא לארץ הקודש עם השבטים, ועקרת הבית נשלמה עמהם, ואם הבנים שמחה, שהיה שלם עם בת זוגו, והיה בארץ ישראל, כתוב, וירא אלקים אל יעקב וגו', וכתוב ויאמר אלקים לישראל במראות הלילה. כאן לא כתוב בו חלום, כי כבר היה במדרגה אחרת עליונה. והיה ראוי למראה בהקיץ.

פסקה נ

ת"ח, חלמא וכו': בוא וראה, **החלום** הוא, על ידי גבריאל, שהוא, דהיינו החלום, למטה במדרגה הששית מנבואה. כלומר, שגבריאל מקבל החלום מהוד הנוקבא, שהיא מדרגה הששית מנבואה (כנ"ל דף כ"ו ד"ה ואמר) ועל ידי גבריאל מקבלים בני אדם. מראה הוא מקובלת על ידי מדרגה ההיא של אותה החיה השולטת בלילה, כי המראה היא הנוקבא דז"א במקומה עצמה, שעליה נאמר, ותקם בעוד לילה. ועל כן היא מראה בהקיץ ולא בחלום.
ואי תימא הא כתיב וכו': ואם תאמר הרי כתוב, גבריאל הבן להלז את המראה. הרי שגם **המראה** מקובלת על ידי גבריאל. ומשיב, כן הוא ודאי, שמראה, דבריה סתומים ביותר, ובחלום, הדברים יותר מפורשים, והחלום מפרש דברים הסתומים אשר במראה, ועל כן גבריאל הממונה על החלום נתמנה לפרש דבריה של המראה הסתומים ביותר.

פסקה נא

וע"ד כתיב במראה וכו': ועל כן כתוב לשון וירא וארא, **במראה**, שהוא מטעם, כי **מראה**, היא, כמראה הזו של זכוכית מלוטשת, שכל הצורות שממולה נראות בתוכה, משום זה כתוב בה **וארא** אל אברהם וגו' באל שדי וגו', כי המראה, שהיא הנוקבא, אמרה, הראיתי צורתו של ה' באל שדי. להיותה **מראה** שצורת האחר נראית בתוכה. וכל הצורות של מדרגות העליונות נראות בתוכה.
ביאור הדברים. כי צורת הנוקבא ה"ס חכמה, וצורת ז"א ה"ס חסדים. (כנ"ל דף כ"ז ד"ה מאי) וע"כ אין לך אור שלם אלא ע"י זווג שניהם ומקבלים החסדים חכמה מן הנוקבא והחכמה של הנוקבא מתלבשת בחסדים, ונשלמים שניהם. ועם כל זה אין הארת חכמה שבנוקבא מושפעת ממנה ולמטה, אלא ממנה ולמעלה, דהיינו אל החסדים שבז"א,

שהם משתלמים בג"ר ומושפעים ממעלה למטה. שז"ס מה שאמרו בזהר על הכתוב, אשת חיל עטרת בעלה, אשר בעלה מתעטר בה, שהחסדים דז"א מתעטרים בג"ר על ידה ומושפעים למטה, אבל הנוקבא אינה מתעטרת בבעלה, כי צורתה, שהיא הארת החכמה אינה מושפעת ממנה ולמטה. וז"ש **דאיהי מראה, דאתחמי דיוקנא אחרא בגויה**, דהיינו צורת ז"א, שהוא חסדים, נראית לתחתונים על ידה, דהיינו שמושפעים ממנה ולמטה, אבל צורתה עצמה אינה נראית לתחתונים, כי אינה משפיעה החכמה ממנה ולמטה. ונמצא, שהיא דומה למראה מלוטשת, שאין ענינה להראות צורתה עצמה, אלא רק צורתם של אחרים המסתכלים בה, או העומדים למולה. ועוד היא דומה למראה, כי כמו שכל סגולתה של מראה הזכוכית, היא בסבת צבע העכור שבעברה השני, המחזיר קרני האור לאחוריהם, ואם היתה שקופה, שום צורה לא היתה נראה בה, כך הנוקבא, כל כחה הוא בהמסך שבה, המעכב על האור להעיר ממנה ולמטה, ולולא המסך הזה לא היה בה שום אור, כנודע.

פסקה נב

בגיני כך יעקב וכו': משום זה, יעקב בזמן ההוא, דהיינו מטרם שנשא אשה, כתוב בו, ויחלום והנה סולם מוצב ארצה. מהו סולם. הוא מדרגה, שכל שאר המדרגות תלויות בו. דהיינו הנוקבא, שהיא השער לכל המדרגות. ולא גרסינן **ואיהו יסוד דעלמא**, כי גליון היה, והכניסוהו המעתיקים בפנים הזהר. ובספרים ישנים אינו נמצא, זולת בדפוס מונטבא, שהמדפיסים נמשכו אחריו. ובע"ח שכ"ב שער מוחין דקטנות מביא שהסולם הוא יסוד. ולע"ד אינו מהאריז"ל.

וראשו מגיע השמימה: בן הוא מגיע השמימה כדי להתקשר עם השמים. **וראשו מגיע השמימה**, שואל, מי הוא ראשו. ואומר. הוא הראש של אותו הסולם, ומי הוא. הוא שכתוב בו ראש המטה, דהיינו יסוד, שהוא ראש הנוקבא הנקראת מטה, ונקרא היסוד ראש המטה, משום שהוא ראש למטה ההיא, שהיא הנוקבא, והיא מאירה ממנו, מן היסוד, וע"כ נבחן שהוא ראש שלה, **מגיע השמימה**: משום שהוא סיום הגוף, שהוא ת"ת הנקרא שמים, כי היסוד דבוק תחת הת"ת, ועומד בין העליון שהוא ז"א, ובין התחתון שהוא הנוקבא, בדומה לברית שהוא סיום הגוף, ונמצא בין הירכים והגוף, ועל כן אומר הכתוב, מגיע השמימה. אשר הראש של הסולם, שהוא יסוד דז"א מגיע השמימה, שהוא דבוק בז"א הנקרא שמים.

פסקה נג

והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו: אלו הם הממונים של כל העמים, העולים ויורדים בסולם הזה. וכאשר ישראל חוטאים, נשפל הסולם ואלו הממונים עולים. וכשישראל מטיבים מעשיהם מתעלה הסולם, וכל הממונים יורדים למטה, והממשלה שלהם מתבטלת. הכל תלוי בסולם הזה. כאן ראה יעקב בחלומו, הממשלה של עשו, והממשלה של שאר כל העמים.

פסקה נד

דבר אחר, והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו: במה, הם עולים ויורדים היינו, בראש ההוא של הסולם. כי כשנסתלק ראשו, דהיינו יסוד, ממנו, הסולם נכנע וכל הממונים עולים בשליטתם. וכאשר מתחבר הראש באותו הסולם הוא מתעלה וכל הממונים יורדים משליטתם. והכל ענין אחד. כלומר ב' הפירושים אחד הם, ואין ביניהם אלא אופן הביאור בלבד.

כי פירוש הא' הוא, **כד ישראל חטאן מאיך האי סלם, וסלקין אינון ממנן, וכו'** כי ממשלת האומות נמשך מקו שמאל בלי ימין, וכשישראל חוטאים, מוסיפים, במעשיהם הרעים, כח לקו שמאל, ואז מושפל הסולם שהיא הנוקבא, מחמת חוסר חסדים, והממונים של האומות עולים ורודים את ישראל. **וכד ישראל מתכשרן עובדייהו, אסתלק האי סלם, וכלהו ממני נחתי וכו'**: כי במעשיהם הטובים הם מגבירים קו האמצעי, המשפיע חכמה וחסדים ביחד, ונחלש כח השמאל, ועל כן מתעלה הסולם ברוב שלמות, ומתבטל כח ממשלתם של הממונים על האומות. ופירוש הב' הוא ג"כ אותו הדבר, אלא שאינו תולה בחטאים של ישראל, אלא שמדבר ממציאות ראש הסולם, שהוא יסוד דז"א המשפיע חסדים, בסו"ה וראשו מגיע השמימה. ואומר, כשנסתלק הראש מן הסולם, ונשאר הסולם בחכמה בלי חסדים, אז **סלם אתכפיא וסלקין כלהו ממנן**. משום שכל שליטתם תלוי בהארת השמאל בלי ימין, דהיינו חכמה בלי חסדים. כנ"ל, **וכד אתחבר ראשו בההוא סולם**, דהיינו כשהחסדים מתחברים בחכמה, **אסתלק וכלהו ממנן נחתין**, מתעלה הסולם וכל הממונים יורדים, הרי ששני הפירושים אחד הם.

פסקה נה

כתיב נראה ה' וגו' שאל מה אתן לך ומקשה, ואם תאמר שזה היה בחלום דהיינו ע"י גבריאל כנ"ל, איזה רשות יש למדרגת החלום בזה, דהיינו, לומר לו, שאל מה אתן לך, כיון שאינו אלא מלאך. ומשיב. אלא כאן נכלל מדרגה במדרגה, שמדרגה העליונה, שהיא הנוקבא דז"א, שהיא שורש החלום כנ"ל, נכללה ונתלבשה במדרגה התחתונה,

דהיינו במדרגת גבריאל. והנוקבא אמרה לו, שאל מה אתן לך כי כן נאמר, ויאמר אלקים שאל וגו' שהוא שם הנוקבא.

בגין דעד כען וכו': וע"כ נגלה לו רק בחלום, משום שעד עתה עוד לא היה שלמה שלם, כיון שנשלם, כתוב וה' נתן חכמה לשלמה, וכתיב ותרב חכמת שלמה, שהלבנה שהיא הנוקבא, עמדה במילואה, ובית המקדש נבנה, ואז ראה שלמה חכמה עין בעין, ולא היה נצרך עוד לחלום.

פסקה נו

לבתר דחטא וכו': אחר שחטא, חזר ונצרך אל החלום כבתחילה, ועל כן כתוב, הנראה אליו פעמים, שקשה, וכי רק פעמים היה נראה אליו, ולא יותר. אלא הפירוש הוא, שמצד מדרגת החלום נראה לו רק פעמים.

פסקה נז

ועם כל דא סטרא וכו': ועם כל זה, מדרגת החלום של שלמה, היתה גדולה יותר ממדרגת החלום של שאר בני אדם. משום שנכלל לו מדרגה במדרגה, **מראה** בהקיץ שהיא הנוקבא, נכללה לו **במראה** בחלום, שהיא מדרגת גבריאל. עתה בסוף ימיו, נחשכה, לו מדרגת החלום ביותר, ועל כן מזכיר לו הכתוב, ב' החלומות שהיו מאירים לו, שנאמר, לאל הנראה אליו פעמים.

ודא בגין דחטא וכו': וזה היה לו בשביל שחטא, ועמדה הלבנה, שהיא הנוקבא, להתחסר. מהו הטעם שעמדה להתחסר, הוא משום שלא שמר ברית קדש, וחזר על נשים נכריות. וזהו תנאי שעשה הקב"ה עם דוד, שכתוב, אם ישמרו בניך בריתי וגו', גם בניהם עדי עד ישבו לכסא לך.

פסקה נח

מאי עדי עד: הוא כמו שכתוב, כימי השמים על הארץ. ומשום ששלמה לא שמר ברית הזה כראוי, התחילה הלבנה להתחסר, ועל כן, היה נצרך לחלום בסופו. וכן יעקב, מחמת שלא היה שלם, היה נצרך לחלום, כמו שאמרנו לעיל.

פסקה נט

והנה ה' נצב וגו': כאן בסולם, ראה יעקב קשר האמונה, שהיא הנוקבא, המקשרת כל הספירות כאחד. **נצב עליו**, הוא כמו שאתה אומר **נציב מלח**, דהיינו **תל**, כי כל המדרגות כולם כאחד נמצאות על אותו הסולם, שהוא הנוקבא, להתקשר הכל בקשר אחד, משום שאותו הסולם ניתן בין שני הצדדים, וזהו שכתוב אני הויה אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק הארץ וגו', אלו הם שני הצדדים ימין ושמאל. כי אברהם הוא ימין ויצחק הוא

שמאל. פירוש. כי הוקשה לו, שהמלה **נצב**, היא מיותרת, שהיה די לומר והנה ה' עליו. ועל כן פירש, אשר **נצב**, פירושו **תל**, מלשון **נציב** מלח. ומשמיענו הכתוב, אשר כל המדרגות נגלו לו על הסולם הזה, בקשר אחד, בדומה לתל. לכן אומר, והנה הויה **נצב** עליו וגו', כי כל המדרגות נרמזות בכתוב הזה, כי **הויה** הוא תפארת הכולל שש המדרגות חג"ת נה"י, **אברהם** הוא חכמה, **יצחק** הוא בינה **הארץ** הוא מלכות, שד' ספירות הללו: חו"ב תו"מ, כוללות כל עשר הספירות. וז"ש **בגין דאתיהיב ההוא סולם בין תרין סטרין**. כי הסולם, שהוא הנוקבא עיקרה היא משמאל. אבל השמאל אינו מתקיים בלי ימין, לפיכך ניתנה הנוקבא בקו האמצעי, הכולל לימין ושמאל. ומקבלת חסדים מימין וחכמה משמאל כנודע. וע"כ, כבר יש כאן בקשר הזה, כל הספירות, שהן: ימין ושמאל שהם אברהם ויצחק, וקו האמצעי שה"ס הוי"ה, והסולם עצמו שה"ס המלכות.

פסקה ס

דבר אחר והנה ה' נצב עליו: אין פירושו שנצב על הסולם, אלא נצב על יעקב, כדי שיעשו כולם מרכבה קדושה: ימין ושמאל, וביניהם יעקב, שהם חג"ת, וכנסת ישראל, שהיא הנוקבא, התקשר ביניהם. וזהו שכתוב אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק, מאין לנו שיעקב הוא באמצע אברהם ויצחק, זהו משמע, משכתוב אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק, ולא כתוב, אלקי יצחק אביך שאז היה נבחן אל השלישי שבאבות, דהיינו בן יצחק, הוא ללמדנו, שכיון שנתקשר באברהם, שנתיחס להיות בנו, נמצא שהוא קודם ליצחק, והוא באמצע אברהם ויצחק. כי כן הוא בסוד המרכבה, שאברהם ויצחק הם ימין ושמאל, ויעקב הוא באמצע שניהם. ואחר כך כתוב. הארץ אשר אתה שוכב עליה, שהיא הנוקבא הרי שכולם יחד הם מרכבה קדושה אחת, דהיינו ג' הקוין עם הנוקבא. וכאן ראה יעקב שיהיה בחיר שבאבות. והיינו כמ"ש בזהר (פנחס אות ל"ה / ג) בביאור הכתוב, לא עתה יבוש יעקב וגו' ע"ש.

פסקה סא

תא חזי, אלקי אברהם אביך: מכיון שאמר אברהם אביך, ודאי שהוא באמצע אברהם ויצחק כנ"ל. **ואלקי יצחק**: נרמז בזה, שיעקב קשור לב' הצדדים ימין ושמאל, וכולל אותם: הוא קשור לצד אחד לימין, שכתוב אברהם אביך, וקשור לצד האחר לשמאל, שכתוב ואלקי יצחק שיש תוספת **ו'** דהיינו ואלקי, אצל יצחק, להורות שיעקב אוחז ב' הצדדים. כי **ו'** רומז על ת"ת שהוא יעקב, המחובר עם אלקי יצחק שה"ס השמאל. באופן שהכתוב מחברו באברהם, בימין, שאומר בו, **אביך**, ומחברו באלקי יצחק עם ה **ו'**.

פסקה סב

ועד דייעקב לא אתנסיב וכו': וכל עוד שלא היה יעקב נשוי אשה לא נאמר בו יותר בגלוי משנאמר כאן, שלא כתוב בו במפורש אלקי יעקב, כמו באברהם ויצחק. ונאמר בגלוי רק למי שיודע דרכי התורה, כלומר, שיהיה מרכבה בב' הדרכים בימין ושמאל, וכל עוד שלא נשא אשה, הוא יכול להיות מרכבה לז"א בלבד, שה"ס ימין, ולא להנוקבא שה"ס שמאל.

לבתר דאתנסיב וכו': לאחר שנשא אשה, והוליד בנים, נאמר לו בגלוי, וז"ש ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלקי ישראל. דהיינו בגלוי כי נתיחד שמו עליו. מכאן למדנו, שכל מי שלא נשלם למטה, בדכר ונוקבא, דהיינו שלא נשא אשה, אינו נשלם למעלה. ויעקב אינו דומה, כי הוא נשלם למעלה ולמטה, עוד מטרם שנשא אשה. אבל לא בגלוי, כי לא ייחד שמו עליו.

פסקה סג

ואי תימא דאשתלים וכו': ואם תאמר שנשלם לגמרי בשעה ההיא, אע"פ שלא נשא אשה. אינו כן. אלא רק ראה שישתלם לאחר זמן. ואם תאמר, הרי כתוב, והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך, שמשמע שנשלם לגמרי. אינו כן, אלא, דפירוש הוא, שהשגחתו של הקב"ה והשמירה שלו לא תעזוב את יעקב לעולם, בכל מה שהוא צריך בעולם הזה, אבל בעולם העליון לא יוכל להשיג עד שיהיה נשלם, דהיינו שישא אשה.

פסקה סד

ויקץ וגו' ואנכי לא ידעתי: ושואל. וכי פליאה הוא שלא ידע השגה גדולה כזו. ומשיב, אלא מהו הפירוש של ואנכי לא ידעתי, הוא כמו שאתה אומר, ופני ה' לא חליתי. כלומר, לא ידעתי, פירושו לשון חיבור ודביקות, כמו, לא חליתי, אמר יעקב, וכי כל זה נתגלה לי ולא הסתכלתי לדעת את השם הקדוש **אנכי**, שהוא השכינה, ולהכנס תחת כנפי השכינה להיות אדם שלם.

פסקה סה

ת"ח כתיב ותאמר אם כן למה זה אנכי: כל יום ויום ראתה רבקה אור השכינה, הנקראת **אנכי**, כי השכינה היתה באהלה והתפללה שמה. כיון שראתה הצרה שלה במעיה, מה כתוב, ותלך לדרוש את הוי"ה, כי יצאה ממדרגה זו ד **אנכי**, אל מדרגה אחרת שהוא **הוי"ה**. הרי שאנכי הוא שם השכינה. משום זה אמר יעקב, וכי כל כך ראיתי **ואנכי לא ידעתי**, כי היה לבדו ולא נכנס תחת כנפי השכינה, כנ"ל.

פסקה סו

מיד, וייראו ויאמר מה נורא המקום הזה: דבר זה הוא לשני צדדים, כי מה נורא המקום הזה נאמר, אחד, על אותו המקום שאמר בתחילה, שהוא השכינה. ואחד, על אות ברית קודש, שלא צריך להתבטל.

פסקה סז

ואע"ג דאינהו תרי וכו': ואף על פי שהם שתי בחינות, דהיינו יסוד ומלכות, אחת הן. אמר, אין זה כי אם בית אלקים, אין **זה**, שהוא יסוד המכונה **זה**, ראוי להיות בטל, אין **זה**, ראוי להמצא בלבדו, קיום שלו, אינו, כי אם בית אלקים, שהיא הנוקבא, להשתמש בה ולעשות בה פירות, ולהשפיע לה ברכות מכל אברי הגוף, כי **זה**, שהוא יסוד, הוא השער לכל הגוף, שהוא תפארת, וזהו שכתוב, **וזה** שער השמים, דהיינו ת"ת הנקרא גוף ונקרא ג"כ שמים. **זה** הוא ודאי שער הגוף, הוא שער להריק ברכות למטה, אל הנוקבא, נאחז למעלה, בשמים שהוא ת"ת, ונאחז למטה, בהנוקבא הנקראת **מקום** וכן בית אלקים. ומפרש, נאחז למעלה, כי כתוב, **וזה** שער השמים, שהיסוד הוא שער הת"ת הנקרא שמים, כנ"ל. נאחז למטה, שכתוב אין **זה**, כי אם בית אלקים, שפירושו, אין **זה**, שהוא יסוד, נמצא, כי אם בבית אלקים שהיא הנוקבא, כנ"ל. ועל כן וייראו ויאמר מה נורא המקום הזה, שה **מקום** הוא הנוקבא ו **זה** הוא היסוד. ובני אדם אין משגיחים ביקרו, של היסוד, להיות שלם בו. בא אביו ונשק אותו. המאמר הזה הוא המשך דברי בנו של אותו איש שפגש בו ר' יצחק, כמ"ש לעיל (באות ל"ב) וכשסיים דבריו, בא אביו ונשקו.

פסקה סח

אמר רבי יצחק וכו': אר"י, כששמעתי דברים אלו מפיו בכיתי. ואמרתי, ברוך הרחמן שלא ביטל חכמה עליונה מן העולם. הלכתי עמהם שלש פרסאות עד שנכנסתי עמהם לעיר. לא הספיקו להכנס לעיר עד שאותו האיש שידך את בנו. ואמרתי לו, דבריך לא יהיו לבטלה. היינו מה שאמר לעיל (באות ס"ב) שהשלמות באה אחר שנושאים אשה. וכיון שבא לישא אשה, א"ל, שיקיים דבריו.

פסקה סט

אמינא הא דאמר וכו': אמרתי, היינו דאמר ר"ש שדברים הללו, שבפרשה זו של הסלם, הם כולם בסוד החכמה, ומראים על דברים אחרים, מלבד פשטם. כשבאתי וסידרתי הדברים לפני רבי שמעון, אמר לי, אל תאמר, שדברים הללו של ילד הם, אלא הם דברי סודות עליונים, וכולם רשומים בסוד החכמה.

פסקה ע

ויחלום והנה סלם וגו': החלום הוא מדרגה ששית מאלו ב' המדרגות של הנבואה, שהם נצח והוד דז"א, כי מכאן עד מדרגה ההיא של החלום, שהיא הוד דנוקבא, הן שש מדרגות, שהן: יסוד, דז"א, וחסד, גבורה ת"ת, נצח, והוד דנוקבא. ועל כן החלום הוא אחד משישים מנבואה. כי כל ספירה מאלו השש, כלולה מעשר ספירות, ועשר פעם שש הן ששים, והחלום שהוא התחתון מהן, נמצא שהוא אחד משישים.

סלם חמא וכו': סלם, רומז, שראה בניו שעתידים לקבל התורה בהר סיני. כי סלם הוא סיני, משום, שהר סיני הוא כמו שאמר הכתוב, מוצב בארץ, וראשו, דהיינו מעלתו, מגיע השמימה, וכל המרכבות ומחנות מלאכים העליונים כולם ירדו שם ביחד עם הקב"ה, בעת שנתן להם התורה. דהיינו כמש"ה, ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו.

פסקה עא

וכלא חמא וכו': והכל ראה יעקב בחלומו ראה את המלאך מטטרון, זקן ביתו, של הקב"ה, המושל בכל אשר לו, שהוא עומד בשליטה על העולם בכח השליטה שלו בשם שדי, ועולה למעלה בעליה של שם רבונו, שהוא הויה, הוא המקום שיעקב נשלם בו. לאחר כך, והראש של השם שדי שהוא **י'**, זה מגיע השמימה. כיון שאות הזו עולה ומגעת לאותו המקום, דהיינו לשמים, המלאך מטטרון נשלם ונקרא בשם רבונו, הוי"ה.

פירוש הדברים. בתחילה צריכים לידע בחינת מטטרון מה הוא. וביאורו תמצא בתקונים (תק' ע' דף קי"ט ע"ב) שאומר בהכתוב, והחיות רצוא ושוב, **רצוא דא נוריאל**, **ושוב דא מטטרון**. פירוש. כי מקרא זה נאמר, בעת שהחיות מקבלים מהארת הזווג של זו"ן דאצילות, אז הכולל שלהם הוא בסוד רצוא ושוב. אשר הימין שה"ס ו"ק בלי ראש דהיינו חסדים בלי חכמה כמ"ש לעיל (דף ט' ד"ה ומטרם עש"ה) הוא בסוד **רצוא** אל השמאל לקבל ממנו בחינת ראש וחכמה, כמו שנתבאר שם. ואחר שקבל ממנו החכמה, הוא בסוד **ושוב**, דהיינו ששב למקומו לימין לבחינת חסדים, ולפיכך, נבחן ב **ושוב** ב' בחינות, א) ההתכללות בשמאל ובחינת הג"ר שמקבל שם. ב) ששב למקומו לימין וחוזר לחסדים. שאז הוא בכל השלמות. והנה בחינת **רצוא** שבחיות, ה"ס המלאך **נוריאל**, שהוא עוד בבחינת ו"ק בלי ראש, והוא רץ לשמאל לקבל ראש. ובחינת **ושוב** של החיות, ה"ס המלאך מטטרון. שיש בו ב' הבחינות של **ושוב**. וע"כ נקרא מלאך הפנים להיותו הנושא של בחינת הג"ר, הנקראים פנים. וע"כ הוא **שר העולם**, להיות בו השלמות להשלים התחתונים שבג' עולמות בריאה יצירה עשיה.

וזה אמרו, **חמא מטטרון**, **סבא דביתא**, **דשליט בכל דיליה**, דהיינו ב' הבחינות שבו, מבחינה הא' הוא נקרא **זקן ביתו**, שנכלל בשמאל וקנה משם חכמה. כי איזה זקן, מי שקנה חכמה. ומבחינה הב', שהוא ושוב למקומו לחסדים, שאז יש לו חכמה וחסדים, הוא נבחן אז, למושל **בכל** אשר לו, כי **כל** יורה על השלמות מכל הצדדים, הן חכמה והן חסדים. **ורב** יורה על השלמות מחכמה לבד, כמ"ש לעיל, בסו"ה יש לי רב, ובהכתוב יש לי כל. וז"ש **דאיהו קאי בשלטנו על עלמא בשולטנו בשם שדי**. אשר כח השליטה שלו על העולם דהיינו להיות **שר העולם**, הוא בשליטה של השם **שד"י**, כי כח השליטה ה"ס בחינה הא' של **ושוב**, כי אין שליטה אלא באור החכמה, ואז הוא כלול בשמאל, וה"ס השם **שד"י**. **וסליק לעילא בסליקו דשמא דמריה הויה**, ועולה למעלה, דהיינו בחינה הב' של **ושוב**, שהוא חזרתו לימין לחסדים, הוא בעליה אל השם הויה. שהוא ז"א שהוא חסדים. **אתר דיעקב אשתלים ביה**, שהוא המקום, אשר יעקב נעשה מרכבה אליו להשתלם בו. כי יעקב נעשה מרכבה לז"א כנודע.

וז"ש, **לבתר**, **וראשו דשם שדי איהו י' ודא מגיע השמימה**, כי ה **י'** דשד"י הוא סיום הנוקבא הנקראת עולם. וה"ס גבול הים. וביאורו תמצא בתקונים (תקון מ"ה דף פ"ב) שמפרש שם הכתוב, והחיות רצוא ושוב, על האורות של בחינת הנוקבא עצמה, הנקראת ים, ואומר, בשעה שגלי הים, שה"ס הארת החכמה שבשמאל, **רצים** והם רוצים להחריב העולם להחזירו לתוהו ובוהו, דהיינו שרוצים להאיר ממעלה למטה, הם מסתכלים בשכינה, שהיא גבול הים, ואז הם **שבים** למקומם, דהיינו לחסדים. ע"ש. וגבול הים ה"ס ה **י'** של השם **שדי**, כמ"ש חז"ל ש **שדי**, פירושו שאמר לעולמו די שלא יתפשטו יותר, וגבול הזה ה"ס **י'**, כי **י'** ה"ס ראש בלי גוף, שיורה על כח סיום שבו, שאינו מתפשט ממעלה למטה. הרי כשגלי הים שבשם שדי, מגיעים ל **י'**, נפסקים להאיר עוד, והם שבים לחסדים, וז"ש **וראשו דשם שדי איהו י'**, כי כשמגיע ל **י'** שה"ס הגבול הוא חוזר לראש, דהיינו **ושוב** למקומו, **ודא מגיע השמימה**, כלומר הכח שב **י'** זו, שהיא מגביל הארת חכמה שלא תתפשט עוד, כנ"ל, נמצא מחזיר האורות השמימה, שה"ס ז"א וה"ס חסדים. **כיון דמטי וסליק את דא להוא אתר**, **אשתלים**, **ואתקרי בההוא שמא דמאריה הוי"ה**. כיון שאות הזו, דהיינו ה **י'**, מחזיר האורות השמימה, דהיינו ש **שוב** לבחינת חסדים לז"א, אז נשלם המלאך מטטרון, כנ"ל בסוד המושל **בכל** אשר לו, ונקרא בשם רבונו ז"א הויה, כי נעשה מרכבה אליו כמו יעקב, כנ"ל.

פסקה עב

והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו: אלו מלאכים הקדושים הקרובים למלכות, עולים על ידי מטטרון. והאחרים שאינם קרובים למלכות, דהיינו שהם מס"א, יורדים, ואין להם תקומה.

פסקה עג

ותו, בו סלקי ונחתי וכו': ועוד, בו, במלאך מטטרון, הם עולים ויורדים. כשהוא עולה עולים עמו מלאכי אלקים, כשהוא יורד יורדים עמו מלאכי אלקים. שהם שתים עשרה מרגליות טובות, והם מיכאל קדמיאל וכו'. והם אלפי **שנא**"ן, שהוא ראשי תבות שור, נשר, אריה, ו ן' דשנאן, זה אדם, שכלול דכר ונוקבא. והם עולים כשמטטרון עולה, והם יורדים כשהוא יורד. וביאור הדברים נמצא לעיל בראשית א', דף פ"ו ד"ה שנאן. ודף קכ"ד שם, ד"ה דההוא אופן ע"ש.

פסקה עד

ותו, כל אינון וכו': ועוד, כל אלו השולטים בשליטה בעולם הזה, על ידו, ע"י מטטרון, עולים לשלוט. וכל אלו היורדים, על ידו יורדים משליטתם. כולם תלוים בסולם הזה, שהוא מטטרון. הוי"ה שולט על כולם, שכתוב, והנה ה' נצב עליו.

כד אתער כתיב וכו': כשהקיץ, מה כתוב, אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים. מטטרון הוא בית אלקים ודאי, והוא שער להכנס לפנים, שכתוב פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה. זה השער להויה, זה שער השמים. והכל אחד, כלומר שערי צדק, ושער הויה, ושער השמים הם אחד, שהוא מטטרון. פירוש ב' בחינות הן במטטרון א) ממה שנכלל בחכמה בבחינה הא' של ושוב, ב) ממה שנכלל גם בחסדים מבחינה הב' של ושוב, (כנ"ל דף ל"ו ד"ה פירוש) ומבחינה הא' נקרא בית אלקים. ומבחינה הב' נק' שער. (ע"כ סתרי תורה).

פסקה עה

וידר יעקב נדר וגו': אמר רבי יהודה כיון שהקב"ה הבטיח לו כל זה, שאמר לו, והנה אנכי עמך ושמרתיך וגו', למה לא האמין, אלא אמר, אם יהיה אלקים עמדי וגו'. ומשיב, אלא אמר יעקב, חלום חלמתי, והחלומות מהם שהם אמיתים ומהם שאינם אמיתים, ואם יתקיים, אז אדע שחלום אמיתי הוא. וע"כ אמר, אם יהיה אלקים עמדי וגו', כמו שחלמתי, והיה ה' לי לאלקים, אני אהיה מושך ברכות ממבוע הנחל של הכל, שהוא בינה, למקום הזה שנקרא אלקים.

פסקה עו

תא חזי ישראל וכו': בוא וראה. ישראל שהוא באמצע הכל, דהיינו קו האמצעי, הוא מקבל השפע תחילה ממקור הכל, שהוא בינה, ולאחר שהשפע יגיע אליו ממנו, הוא מעביר וממשיך אותו אל מקום הזה, שהוא הנוקבא. זה משמע, משכתוב מתחילה, **והיה ה' לי**, דהיינו שהוא יקבל תחילה, ואחר כך כתוב **לאלקים**, שהוא הנוקבא. דהיינו שישפיע אח"כ אל הנוקבא. כמו שאלקים ישמרני ויעשה לי כל הטובות האלו, כן אני אמשיך לו ממקומי, דהיינו מז"א, כל אלו הברכות, ויתחבר בו קשר הכל, דהיינו היסוד. מתי יהיה זה, ושבתי בשלום בית אבי שפירושו, כשאהיה שלם במדרגה שלי, שהוא ת"ת, ואהיה שלם במדרגת שלום, שהוא יסוד, לתקן **בית** אבי, שהוא הנוקבא המכונה בית, ושבתי **בשלום**, הוא בדיוק, להיותו רומז על היסוד, אז והיה ה' לי לאלקים.

פסקה עז

ד"א ושבתי בשלום וגו': כי שם בבית אבי הוא ארץ הקדושה, שם אשתלם, והיה ה' לי לאלקים, במקום הזה אעלה ממדרגה זו למדרגה אחרת כראוי, ושם אעבוד עבודתו.

פסקה עח

רבי חייא פתח וכו': ר"ח פתח ואמר, דברי עונות גברו מני פשעינו אתה הכפרם. מקרא זה קשה, כי אין סופו ראשו ואין ראשו סופו. שמתחיל בלשון יחיד ומסיים בלשון רבים. אלא דוד בקש תחלה על עצמו, ואחר כך בקש על הכל. **דברי עונות גברו מני**, אמר דוד אני יודע בעצמי שחטאתי, אבל כמה רשעים הם בעולם שנתגברו עליהם חטאים עוד יותר ממני, הואיל וכך, אני מפחד ומבקש לי ולהם, פשעינו אתה תכפרם. והטעם שהיה מתירא מפני ריבוי החטאים של רשעי עולם.

פסקה עט

תא חזי, בשעתא דחייבין וכו': בוא וראה, בשעה שיש הרבה רשעים בעולם, הם עולים עד אותו המקום שספרי רשעים נפתחים. שהוא הנוקבא דז"א הנקראת ספר, כמו שאתה אומר, דינא יתיב וספרין פתיחו. ואז, וההוא ספר שהוא הנוקבא הדין עומד עליו. כלומר, שנפגמת בסבת הדינים, וע"כ היה דוד מפחד שעונותינו לא יפגמו את הנוקבא. ובקש עליהם כפרה. ואמר לי ולהם אתה תכפרם. כנ"ל.

פסקה פ

יעקב כגוונא דא וכו': יעקב כעין זה, היה ג"כ מפחד, אולי יחטא, ובסבת ריבוי הרשעים בעולם, יגיע הפגם עד הנוקבא, ומשום זה לא האמין בהבטחת ה' שניתנה לו (כנ"ל באות ע"ה) ואל תאמרו שלא האמין בה', לא, אלא שלא האמין בעצמו, ופחד, אולי יחטא,

ובצירוף החטאים שבעולם, יגרום החטא שלא ישוב לביתו בשלום, והשמירה תסור ממנו. וע"כ לא האמין בעצמו.

והיה ה' לי לאלקים: כאשר אשוב בשלום, אפילו רחמים אשית לפני לדין, כדי שאהיה עובד לפניו תמיד. פירוש. הוי"ה הוא רחמים, דהיינו ז"א שהוא באור החסדים, ונוטה לימין. והשם אלקים הוא דין, דהיינו הנוקבא, שהוא באור החכמה, ונוטה לשמאל. ונתבאר לעיל בדף י"ז ד"ה יעקב שמתחילה, לא היה אלא **במדרגת יעקב**, שפירושו שהיה נוטה לימין יותר משמאל. ואחר כך כשחזר לארץ, השיג **מדרגת ישראל**, שהימין נכלל משמאל, והשיג ראש. ע"ש. וז"ש כאן **אפילו רחמי**, שהוא הויה, ונוטה לימין, **כד איתוב בשלם אשוי לקבלי לדינא** דהיינו שהימין שהוא **הויה**, יכלל אז בשמאל שהוא **אלקים**, ואשיג ראש, ואז אכניע כל הקליפות ואוכל לעבדו תמיד בלי הפסק. וע"כ אמר והיה **הוי"ה** לי **לאלקים**.

פסקה פא

אמר רבי אחא, אמר יעקב וכו': ר"א בא לבאר הדברים, ואומר שיעקב אמר, עתה איני צריך לדין. אלא רק לחסד, כמו מדרגת יעקב כנ"ל, כשאשוב לבית אבי, אתכלל אז בדין, דהיינו שהימין יכלול בשמאל, כנ"ל, ואתקשר בשמאל כמו בימין, דהיינו מדרגת ישראל, עמודא דאמצעיתא. כמ"ש שם.

אמר ר' יוסי וכו': אר"י אינו כן. אלא שאמר, עתה, **אם יהיה אלקים עמדי**, והשם אלקים הוא דין, כי עתה דין אני צריך, לשמור אותי עד שאשוב בשלום לבית אבי, כי להכניע הקליפות צריכים להארת השמאל, שהוא דין, אלא אחר שאשוב בשלום, אתכלל מרחמים בדין, דהיינו שימין יהיה כלול משמאל והשמאל מימין, ואתקשר בקשר הנאמן, להכליל כל הספירות כאחד. **והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים**, כי אז אחר שהימין והשמאל יכללו זה בזה, יהיה הכל קשר אחד, ואבן הזה, דהיינו הנוקבא, תתברך מימין ומשמאל שהם חו"ב, וממעלה וממטה, שהם תו"מ, ומשום זה אתן **מעשר מכל**. כלומר, המעשר, שהיא הנוקבא, שהיא אחת מעשר, תהיה כלולה מכל עשר הספירות: מדרום וצפון וממעלה וממטה, שהם חו"ב תו"מ.

פסקה פב

אמר ר' אבא וכו': אר"א, והרי כתוב, ויקח מאבני המקום. שהם י"ב אבנים שמתחת הנוקבא, ולא הנוקבא עצמה. ואם תאמר, שאבן הזאת שלקח, היא העליונה על כל האבנים שלקח למקום מושבו לשרות עליהן, שהוא הנוקבא שממעל לי"ב האבנים, זה אינו, שהרי כתוב, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה, עליונה היה צריך לומר, לדבריך.

ומשיב, אלא משום שאמר, **אין ז"ה כי אם בית אלקים**, כאן, הרים אותה מצבה עליונה, משום שתלה כל השבח של **זה** שהוא היסוד, בה באבן העליונה שאמר אין **זה** עשוי לקיים, דהיינו להשפיע מוחין, **כי אם**, **בית אלקים**, דהיינו לאבן הזאת העליונה, שהוא בית אלקים, שהיא הנוקבא, ויפה הוא. ועל כן, אשר שמתי מצבה כתוב, ולא כתוב עליונה.

פסקה פג

יהיה בית אלקים: היינו לעולם. כלומר, שלא יפסק השפע אליה מן היסוד לעולם. ושואל, הכתוב אומר בית אלקים, בית הויה, היה צריך לומר, כמו שאתה אומר, לבנות את בית ה', (כצ"ל). וכן בית ה' נלך. ומשיב, אלא הנוקבא היא מקום לבית דין דהיינו לדינים, משני צדדים העליונים, מצד יובל, שהוא ישסו"ת, הנקרא אלקים חיים, כי ז"ת דבינה שהוא ישסו"ת נקראים ג"כ **אלקים**, ועל שם חכמה שמשפעת נקראת **חיים**. ומצד יצחק. שה"ס גבורה דז"א, נקראת ג"כ **אלקים**. וע"כ אומר הכתוב על הנוקבא, בית אלקים, שהוא דין ולא בית ה'. שהוא רחמים.

פסקה פד

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, **יובל**, דהיינו ישסו"ת, שהיא בינה, אע"פ שדינים מתעוררים ממנה, כולה רחמים היא, כל חדוה ממנה יוצאת, והיא חדות כל. ולפיכך אין לומר כרבי אבא, אשר הנוקבא נקראת **בית אלקים**, משום שמקבלת דינים מיובל. אלא **בית אלקים**, שנקראת, יורה, שהיא צד הדין הקשה, דהיינו גבורה דז"א, שהוא שמאל שלו, אם לטוב הרי מצד השמאל נתעורר האהבה לזווג, כמו שאתה אומר, שמאלו תחת לראשי. אם לרע, הרי מצד שמאל מתעורר דין הקשה. כמש"א, מצפון תפתח הרעה וגו' ע"כ נקראת ודאי בית אלקים.

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, בית אלקים, היינו שכתוב קרית מלך רב, שהנוקבא הוא קריה לבינה, הנקראת מלך רב, אף כאן, הנוקבא היא בית לאלקים, שהוא בינה. כי יש מלך סתם, שהוא הנוקבא, ויש מלך רב. ודאי, עולם העליון, שהוא בינה נקרא מלך רב. וזה, המלך סתם, הוא קרית מלך רב, שהוא בינה.

פסקה פה

רבי חייא ור' חזקיה וכו': ר"ח ור"ח היו יושבים תחת האילנות של שדה אונו, נמנם רבי חייא, וראה את אליהו, אמר רבי חייא לאליהו מהוכחת הדרך של אדוני, השדה מאיר, שהוא הנוקבא. קסטיטורא, פירושו הוכחת הדרך אשר ילכו בה, כי המלה מורכבת מן **כם** שפירושו הוכחה כי על הוכח מכם, מתרגמינן יכסן מנכון (איוב ו'). ומן המלה טרטר

או מטטר, שפירושן הוראת הדרך כמ"ש בתנחומא (כי תשא, ראש סימן ל"ה) בהכתוב וה' הולך לפניהם יומם, אני הולך לפניהם, **מטטר**. וכן (במדרש שו"ט צ"ג) קולו של הקב"ה היה **מטרטר** לפניהם שנאמר קול ה' על המים. שפירושן הוראת הדרך. וכונת ר' חייא היה למה שהוכיח את ישראל ואמר, (מלכים א' י"ח) והיה האלקים אשר יענה באש הוא אלקים. ואח"כ כתוב, ויאמרו ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים. וקבלו הוראתו. **אמר השתא אתינא וכו'**: אמר אליהו, עתה באתי אליך להודיע, שירושלים קרוב היא להחרב, וכל ערי החכמים עמה, משום שירושלים דהיינו הנוקבא, היא דין, ועומדת על דין, ונחרבת על הדין שבה. וכבר ניתן רשות לסמאל עליה ועל גבורי העולם, ובאתי להודיע לחכמים, אולי יאריכו השנים של ירושלים, שלא תחרב, שהרי כל זמן שהתורה נמצאת בה, היא עומדת, משום שהתורה היא עץ החיים העומד עליה, כל זמן שהתורה מתעוררת מלמטה, שבני אדם עוסקים בה, עץ החיים אינו מסתלק מירושלים שלמעלה, פסקה התורה למטה, שבני אדם הפסיקו מלעסוק בה, עץ החיים, שהוא ז"א, מסתלק מן העולם, שהוא הנוקבא. שהיא נקראת עולם וכן נקראת ירושלים, כנודע. ואין לומר, שהכונה היא לירושלים של מטה, כי אלו החכמים כבר היו שנים רבות אחר חורבן ירושלם.

פסקה פו

ועל דא כל זמנא וכו': ועל כן כל זמן שהחכמים שמחים בעסק התורה, לא יוכל להם סמאל, כי כתוב הקול קול יעקב והידים ידי עשו. זהו התורה העליונה, דהיינו ז"א, הנקרא קול יעקב, בעוד שהקול ההוא אינו נפסק הדבור שולט ומנצח, וע"כ אין צריכים להפסיק מתורה. והקיץ רבי חייא. והלכו ואמרו דבר זה ששמעו מאליהו, אל החכמים. פנימיות הדברים. **רבי חייא** הוא בחינת יסוד, מלשון **חי** העולמים. **ור' חזקיה** הוא בחינת הגבורה מלשון **חזק י"ה**. דהיינו קו שמאל. **אלנות** הם מדרגות, **שדה** הוא הנוקבא. **אונו** ה"ס גבורה מלשון הכתוב (איוב מ') ואונו בשרירי בטנו, וכן, ובאונו שרה את אלקים. (הושע י"ב) וזה אמרו, **רבי חייא ורבי חזקיה**, דהיינו שרבי חייא שהוא יסוד, נתדבק ברבי חזקיה, שה"ס קו שמאל. **הוו יתבי תחות אילני דחקל אונו**, שהיו יושבים תחת האלנות, שהם המדרגות, של שדה אונו, דהיינו הנוקבא הנקראת כן, בעת שדבוקה בקו שמאל, כלומר שהמשיכו אז את קו השמאל בלי ימין, אל הנוקבא, שה"ס און וגבורה. וע"כ נקראת אז **שדה אונו**. ונודע, ששמאל בלי ימין, ה"ס דינים המביאים להסתלקות המוחין ושינה, וז"ש **אדמוך רבי חייא**, שנסתלקו מוחותיו. **חמא ליה לאליהו**, הוא בגימ' ב"ן שהוא שם הנוקבא, בעת שמאירה בג' קוין שה"ס יה"ו, וז"ס **אל** שהוא שם הנוקבא

יה"ו שג' הקוין יה"ו מאירים בה. והוא הנושא למסך דחירק שעליו יוצא קומת קו אמצעי. וכיון שנגלה לו בחלומו, הכירו בו, שבהוראתו וכחו יזכה שוב אל המוחין שלו, וע"כ אמר לו, **מקסטיטורא דמר חקלא נהיר**, שמהוראתו יזכה להאיר שוב את **חקלא אונו** הנ"ל. ויטה אותה לרחמים. ותכף אמר לו, **השתא אתינא לאודעא דירושלים קריב איהו לאתחרבא וכו'**. דהיינו אם לא יתדבק בקו אמצעי, **כל זמנא דאורייתא** שהוא קו אמצעי, הנקרא תורה, **אתער לתתא**, דהיינו שמעלים מ"ן על מסך דחירק, **אילנא דחיי** שה"ס קומת קו אמצעי היוצא על מסך הזה, **לא אעדי לעילא**, ויש לה כל השלמות, **פסק אורייתא לתתא**, שאין מעלים מ"ן לקו אמצעי, **אילנא דחיי אסתלק**, והמיתה והחורבן שולט בעולם. וכו'. וכיון שקיבל דבריו, אז **ואתער רבי חייא**, דהיינו שהשיג תכף את המוחין, השלמים, שה"ס הקיצה.

פסקה פז

אמר רבי ייסא וכו': אר"י, הכל יודעים זה, כלומר דברי אליהו הם גלוים לכל החכמים, שהנוטה לשמאל מחריב את הנוקבא. וכן הוא כי כתוב, אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר אלו שעוסקין בתורה דהיינו הדבקים בקו אמצעי, הנקרא תורה, עומד עליהם העיר הקדושה, שהיא הנוקבא, ואז הוי"ה שה"ס עמוד האמצעי, שומר העיר, ולא על אנשים חזקים של העולם, דהיינו הדבקים בשמאל, והיינו שכתוב, אם הוי"ה, שהוא קו אמצעי לא ישמר עיר, שוא שקד שומר, כי סופה להחרב, כמבואר.

פסקה פח

וירא והנה באר בשדה: ר' יהודה פתח ואמר, מזמור לדוד בברחו וגו', מקרא זה, העירו בו החברים, כלומר כבר דברו בו ובארוהו. אבל קשה, מזמור לדוד, שפירושו, שאמר שירה, למה אמר שירה, אם משום שבנו הוא שקם עליו, ולא זר, כי בנו ירחם עליו וזר אינו מרחם, זה אינו, כי עוד היה צריך להיות לו קינה יותר גדולה, כי אדם מתמרמר יותר על רעה מועטת מידי קרוביו, משמתמרמר על רעה מרובה מידי אחרים. ומשיב, אלא מזמור לדוד, פירושו שאמר שירה, כי כן רצה דוד. שמקודם לכן חשב שהקב"ה יענישו על חטאיו בעולם הבא, כיון שראה שכאן בעולם הזה רוצה להפרע ממנו, היה שמח ואמר שירה.

פסקה פט

תו, דחמא דעילאי וכו': עוד טעם, כי דוד ראה שחשובים ממנו שהיו בעולם, היו בורחים, וכולם לבדם, יעקב ברח, שכתוב ויברח יעקב שדה ארם. וברח בלבדו, משה ברח שכתוב, ויברח משה מפני פרעה, וברח בלבדו. ודוד כשברח, כל אלו שליטי הארץ, וכל

אלו גבורי הארץ וראשי ישראל, כולם היו בורחים עמו ומסבבים אותו מימינו ומשמאלו לשמרו מכל הצדדים. כיון שראה עצמו בשבח הזה, אמר שירה.

פסקה צ

ואמר רבי יהודה וכו': וא"ר"י, כולם פגשו בבאר הזה, בשעת הבריחה, שהיא הנוקבא, ושואל, ודוד למה לא פגש בה בעת שברח. ומשיב, אלא דוד היה נחשב אז כשונא לנגדה, כי היא היתה נפרעת ממנו אז בעד החטא של בת שבע, ועל כן לא פגש בה. אבל ליעקב ולמשה, הבאר קבלה אותם בשמחה, ורצתה להתקרב אליהם, ועל כן, כיון שראה אותם הבאר, עלו המים לנגדם, כאשה השמחה עם בעלה.

פסקה צא

ואי תימא הא אליהו וכו': ואם תאמר, הרי אליהו ברח ולא פגש בבאר. למה. ומשיב, אלא אליהו הוא למטה מן הבאר, שהוא מרכבה להנוקבא הנקראת באר. ולא למעלה מן הבאר, כמו שהיו משה ויעקב, כי בשביל זה היה אליהו מלאך, ועושה שליחות הנוקבא. ומשום שיעקב ומשה, היו למעלה מן הבאר, שהם היו מרכבה לז"א, הבאר היתה שמחה אליהם, והמים עלו לקראתם לקבל אותם שה"ס עלית מ"ן לקראת מ"ד, כמו אשה השמחה לבעלה ומקבלת אותו.

פסקה צב

וירא והנה באר בשדה: הוא סוד. כי ראה את הבאר של מעלה שהיא הנוקבא, זה כעין זה, כלומר שהבאר של מטה היתה מכוונת כנגד הבאר של מעלה.

כתוב והנה שלשה עדרי צאן רובצים עליה: משמע שג' עדרי צאן הם בקביעות על פי באר. ושואל, אם הם שלשה למה כתוב אח"כ ונאספו שמה כל העדרים. שמשמע שיש עוד עדרים. ומשיב, אלא הם שלשה ולא יותר. שהם דרום מזרח צפון, דהיינו חסד ת"ת גבורה, דרום, מצד זה בימין, וצפון מצד זה בשמאל, ומזרח, שהוא קו אמצעי, מכריע ביניהם. ואלו עומדים על באר הזו, ומתאחדים בה, וממלאים אותה. מה הטעם שמשקים אותה, משום **כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים**, דהיינו נשמות התחתונים שבבי"ע, היינו שכתוב, ישקו כל חיתו שדי, שהם הנשמות שבבי"ע. ובזה מיושב משה"כ, ונאספו שמה כל העדרים, שכונתו, על כל הנשמות שבבי"ע. אבל המשקים את הבאר, הם רק שלשה בלבד. שהם ג' הקוין חג"ת.

פסקה צג

ונאספו שמה כל העדרים: היינו שכתוב כל הנחלים הולכים אל הים, שנחלים הם הנשמות כן כל העדרים פירושו הנשמות. **וגללו את האבן**: פירושו, שמעבירים ממנה,

מן הבאר, את תוקף דין הקשה, דהיינו אותו הנגלד וקרוש, שאז נקרא אבן, שהמים אינם יוצאים ממנה ולחוץ. וכאשר אלו הנחלים באים אל הים, שהיא הנוקבא, מתחזק הדרום, שהוא ימין, דהיינו חסד, והצפון שהוא גבורה, אינו יכול עוד להקפיא המים. כאותו הנהר, שמימיו מרובים אינם נגלדים ונקפאים כנהר שמימיו מועטים.

פירוש. כי אמר לעיל (ב"א דף רמ"ח אות ש"ב) מסטרא דצפון גלידי מיא ומסטרא דדרום משתרן ונגדן. ע"ש בסולם. שהצפון, ה"ס קו שמאל בלי ימין, שאז החכמה מחוסרת חסדים, וע"כ נקפאים האורות של הנוקבא הנקראת ים, ואין הארתה יוצא לתחתונים, אלא ביציאת קומת חסדים על מסך דחירק, שה"ס קו אמצעי, אז מחמת ריבוי החסדים הוא מכריע כח הימין על השמאל, ונכללים זה בזה, והחכמה מתלבשת בחסדים של הדרום, ואז נמס הקפאון והשפע נוזל לתחתונים. ע"ש.

וכמו כדי להכריע בין ב' קוין שבבינה עולה ז"א למ"ן, ונעשה שם קו אמצעי מכריע, כן להכריע בין ז"א לנוקבא שה"ס ימין ושמאל, עולים נשמות הצדיקים, ונעשים קו מכריע ביניהם, שמכריעים כח הדרום שהוא חסדים על הצפון והקפאון של הים נפתח ונמס. וה"ס הכתוב, כל הנחלים הולכים אל הים. כי הנשמות נקראות נחלים, (כנ"ל בראשית א' דף צ"ד ד"ה רבה אמונתך ע"ש) והן הולכות אל הים ונפתח מקפאונו.

וז"ש, **ונאספו שמה כל העדרים**, **היינו דכתיב כל הנחלים וגו'**, כי העדרים פירושם נשמות הצדיקים כמו הנחלים ההולכים אל הים. **וגללו את האבן**, **מעבירין מינה וכו'** **ההוא דגליד וקריש דכדין אקרי אבן**, כי הכתוב מדבר בעת שליטת הצפון על הנוקבא, שאז המים שלה נקפאים ואינם מושפעים לחוץ לתחתונים, וע"כ נבחן, כמו שמונח אבן גדולה על פי הבאר, וע"כ אין לדלות מים ממנה. **וכד אינון נחלין אתיין**, שהם נשמות הצדיקים העולות למ"ן ויוצא קומת חסדים על המסך שלהן, ומכריעים את הימין על השמאל כנ"ל, **אתתקף דרום**, **דאיהו ימינא**, הנה על ידי ריבוי החסדים שגרמו הנשמות, מתחזק הדרום על הצפון, **ולא יכלא צפון למקרש מיין**. **כהאי נהרא וכו'**, כי על ידי ריבוי החסדים אינו נקפא עוד, בדומה לנהר שמימיו מרובים שאינו נקפא משום זה.

פסקה צד

ועל דא כד אינון וכו': וע"כ כאשר אלו הנחלים באים, מתחזק הדרום, שהוא קו ימין, והמים נפתחים מקפאונם ונוזלים ומשקים את העדרים, שהם הנשמות, כמו שאמרנו, לעיל, שכתוב ישקו כל חיתו שדי, שהם הנשמות. **והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה**, משום שהעולם צריך אל הדינים של הנוקבא, וע"כ צריכה להמצא בדין

להוכיח עמו את הרשעים. ולפיכך מחזירים את האבן למקומו, באופן שאין הנוקבא מאירה אלא בעת הזווג שהנשמות עולות אליה למ"ן. ואחר הזווג חוזרת ונסתמת.

פסקה צה

ת"ח יעקב וכו': בוא וראה, יעקב, כשישב על הבאר, כיון שראה שהמים עולים אליו, ידע שאשתו תזדמן לו שם. וכן במשה כשישב על הבאר, כיון שראה המים עולים אליו, ידע שאשתו תזדמן לו שם. וכן היה, שאשתו נזדמנה שם ליעקב כמו שכתוב, עודנו מדבר עמם ורחל באה עם הצאן, ויהי כאשר ראה וגו'. וכן היה במשה, שכתוב ויבואו הרועים ויגרשום וגו', ושם נזדמנה לו צפורה אשתו. כי הבאר גרמה להם את זה. כי הבאר ה"ס הנוקבא העליונה, וכמו שנפגשו בנוקבא עליונה, כן נפגשו עם הנוקבא שבעולם הזה.

פסקה צו

ת"ח האי באר וכו': בוא וראה באר זו כתובה בפרשה זו שבע פעמים. משום שהיא רמז לשבע, דהיינו לנוקבא דז"א, שה"ס שביעי, וכוללת שבע ספירות. וכן היא נקראת באר שבע. ומפרש באר זו נזכרה שבע פעמים בפרשה זו, שכתוב וירא והנה באר בשדה, כי מן הבאר וכו', הרי שבע, ובודאי כן הוא. כי כוללת שבע מדרגות.

פסקה צז

במשה לא כתיב וכו': במשה לא כתוב באר אלא פעם אחת. שכתוב, וישב בארץ מדין וישב על הבאר. והוא משום שמשה נפרש מכל וכל מן הבית שלמטה, דהיינו הנוקבא שמחזה ולמטה דז"א שהוא רחל, הנקראת שבע, והיה דבוק בעלמא דאתכסיא, שה"ס הנוקבא שמחזה ולמעלה. ויעקב, לא נפרש כלל מהנוקבא שמחזה ולמטה שה"ס רחל. שהיא בחינת עלמא דאתגליא הנקראת שבע. וע"כ במשה כתוב באר, פעם אחת, שכתוב, אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה, כי עלמא דאתכסיא נמשכת מאמא, והיא אחת לאמא, ומשום זה היה משה, בעל הבית, כלומר שהיה שורשו למעלה מן הנוקבא של מטה הנקראת בית. ונתעלה למעלה ממנה. וע"כ כתוב במשה וישב על הבאר, דהיינו למעלה מבאר, וביעקב כתוב, וירא והנה באר בשדה, ולא כתוב וישב על הבאר.

פסקה צח

וירא והנה באר בשדה וגו': באר, היא המדרגה שנקראת אדון כל הארץ, דהיינו הנוקבא, בעת שמקבלת חכמה, אשר אז בדכורא אסתיימת, ונקראת בשם זכר, אדון. ומפרש. **בשדה** פירושו חקל תפוחין קדישין דהיינו הנוקבא שמחזה ולמטה, **שלשה עדרי צאן** פירושו ג' מדרגות עליונות, קדושות, המתתקנים על אותה הבאר, והם נצח, הוד, ויסוד העולם. ונה"י אלו, מושכים מים, דהיינו שפע, מלמעלה מז"א, וממלאים את הבאר.

פסקה צט

בגין דההוא מקורא: משום שמקור הזה, שהיא יסוד העולם הנ"ל, כשהוא שורה בתוך באר ההוא, הוא עושה שם פירות ונובע תמיד, והבאר מתפלאת ממנו. כלומר, שהיסוד משפיע אל הבאר שהיא הנוקבא, ב' מיני שפע א) להולדות נשמות שהם פירות. ב) לזון את התחתונים. כיון שהבאר נתמלא עם השפע, ודאי, כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים, הם כל המוני נשמות וצבאות הקדושים, שכולם שותים מאותה הבאר, וכל אחד ואחד כפי הראוי לו.

פסקה ק

והאבן גדולה על פי הבאר: זהו אבן, שממנה נכשלים בני העולם, שהוא, אבן נגף וצור מכשול, שהוא הס"א, העומדת תמיד על פי הבאר, דהיינו על פי פקודתה, לתבוע דין של כל העולם, שלא ירד מזון וטוב לעולם. דהיינו בעת שהנוקבא מקבלת משמאל בלי ימין, שאז היא מענישה ותובעת דין כנ"ל.

פסקה קא

ונאספו שמה כל העדרים: שואל, ונאספו שמה העדרים לא כתוב, אלא שכתוב כל העדרים. מהו **כל**. ומשיב, אלא כל העדרים היינו מחנות הקדושות למעלה, שהם המלאכים, ומחנות הקדושות למטה, שהם הצדיקים. אלו בשירות ותשבחות למעלה. ואלו בתפלות ובקשות למטה. אלו ואלו ביחד, מיד, וגללו את האבן מעל פי הבאר, מגללים אותה ומעברים אותה מן הקדש. והבאר מסתלקת מן הדין, המכונה אבן.

פסקה קב

לבתר, והשיבו את האבן על מימרא וכו': היינו על פי צוויה של הבאר, משיבים האבן למקומה, שתהיה מזומנת לפניה לתבוע דין על העולם, כדי שיתנהג העולם בדין. וכן צריך להיות, כי אין העולם יכול להתקיים אלא על דין, שיהיה הכל באמת וצדקה.

פסקה קג

כיון דאשתלים יעקב: כיון שנשלם יעקב, כי מצא את בת זוגו, רחל, לא היה צריך עזרה אחרת לאבן ההוא. מה כתוב, ויגש יעקב ויגל את האבן, ושואל, כתוב **ויגל**, **וגללו**, ולא כתוב ויסר, והסירו. ומשיב, אלא **וגללו**, היינו ערבוב השטן, מלשון מגלגלין עליו את הכל, (ב"ב ד.) שמערבבים אותו ואינו יכול לקטרג. כמו שנתבאר ענין זה לעיל (פרשת וירא דף קי"ג אות שפ"ג ע"ש).

פסקה קד

ויעקב בלחודיה וכו': ויעקב בלבדו גלל את האבן ולא נצרך לעזרה מאחר, אלא הוא בלבדו. כי יעקב היה בחיר האבות, דהיינו קו האמצעי, וע"כ ע"י המשכת החסדים על מסך דחירק, גלל האבן מעל פי הבאר. שהשמאל נכלל בימין, כנ"ל. וכיון שהיה יכול אל עשו בעולם הזה, היה יכול לו למעלה. ובכל דבר צריכים מקודם פעולה למטה. כלומר כיון שיעקב עשה מקודם פעולה למטה בעולם הזה לנצח את עשו, זכה ג"כ לנצח אותו למעלה, שה"ס גלילת האבן שעל פי הבאר, שהוא הבטול של כחו של עשו למעלה, המקטרג על ישראל, כנ"ל.

פסקה קה

תרין עלמין וכו': שני עולמות ירש יעקב אחד עולם הנגלה, ואחד עולם הנסתר, שהם ב' נוקבין דז"א, אחת למעלה מחזה, לאה. ואחת למטה מחזה, רחל. שלאה ורחל נשי יעקב היו, בדומה אליהן ממש. כי להיותו קו אמצעי כנ"ל, היה לו להכריע בסוד יחודא עלאה ויחודא תתאה כמו ז"א. (כנ"ל דף כ"א ד"ה א"ל) מאחת יצאו ששה שבטים, דהיינו מלאה, שהיא עולם הנסתר, ומאחת יצאו ב' שבטים דהיינו מרחל שהיא כנגד עולם הנגלה. וכמו כן עולם הנסתר שהיא לאה נוקבא דז"א, הוציאה שש קצוות, ממה שיונקת מחב"ד חג"ת דכלים, וחג"ת נה"י דאורות, שמחזה ולמעלה דז"א, ועולם הנגלה, שהיא רחל, הנוקבא דז"א שמחזה ולמטה, הוציאה שנים, ממה שיונקת מנה"י דז"א. שהם יסוד הכולל נצח והוד, והמלכות, והם ב' כרובין: הנקראים מטטרון וסנדלפון, שמטטרון נמשך ממה שיונקת מיסוד דז"א, וסנדלפון נמשך ממה שיונקת ממלכות דז"א. שהם כנגד יוסף ובנימין בני רחל אשת יעקב, ויעקב היה נמצא בין שני העולמות הנגלה והנסתר בצורתם ממש. כלומר, בצורת יחודא עלאה ויחודא תתאה הנוהג בז"א, בסוד שמע ישראל, ובשכמל"ו (כנ"ל בהקסה"ז דף קצ"ד אות ר"ד ע"ש) ומשום זה כל דבריה של לאה היו במכוסה ובהעלם, וכל דבריה של רחל היו בהתגלות.

פסקה קו

וירא והנה באר בשדה: רבי אלעזר אמר כתיב, שמעו אלי רודפי צדק. שפירושו הרודפים לתקן את הנוקבא הנקראת צדק. הם התובעים סוד האמונה, היינו התובעים דין לתיקון הנוקבא המכונה אמונה, שה"ס קו שמאל. הם שנתדבקו בקשר האמונה, שה"ס הקשר בקו ימין, הם היודעים דרכיו של מלך העליון, שה"ס **קו אמצעי**, והתוספתא הזמינה בזה, לאותם שזכו לג' קוין, ורודפים לתקן הנוקבא, שהמה ישמעו הדברים. וע"כ פתחה בהכתוב שמעו אלי וגו'.

פסקה קז

כד סליקו תרין וכו': בעת שעולים שנים הקוין, ויוצאים לקראת האחד, שהוא קו אמצעי, הם מקבלים אותו בין שתי הזרועות, שנים הקוין יורדים למטה, שנים הם ואחד ביניהם. אלו שנים הם המושב של הנביאים המקום שיונקים שמה. אחד ביניהם, שהוא מתחבר בכולם, והוא לוקח וכולל את כולם.

ביאור הדברים. התוספתא באה לבאר בעיקר, ב' דברים: א) באר מה היא. ב) למה כתוב ג' עדרי צאן רובצים עליה, שהם נה"י בלבד, ולא יותר. והנה נודע שמסבת הכרעת הת"ת, אין השמאל יכול להאיר עוד ממעלה למטה, כמו הימין, אלא ממטה למעלה בלבד. (כנ"ל לך דף ט' ד"ה וז"ש) והתוספתא מדברת כאן, מיציאת ג' הקוין בשורשם דהיינו בבינה. אשר קו הימין ה"ס החכמה שבה, וקו שמאל ה"ס הבינה שבה. וז"ש, **כד סליקו תרין ונפקו לקדמות חד** בעת ששני הקוין מאירים בדרך עליה דהיינו בהארת החכמה, המאירה רק ממטה למעלה שהוא בעת שיוצאים לקראת קו האמצעי, שהוא ממעט הארת השמאל לבחינת ממטה למעלה, שהוא ו"ק, נבחן אז אשר, **מקבלין ליה בין תרין דרועין**, שב' הקוין מקבלים הכרעת קו האמצעי, בהיותם ב' זרועות, שהם חסד וגבורה. כלומר שירדו מבחינת חכמה ובינה ונעשו לחסד וגבורה, דהיינו מג"ר לו"ק, כי אינם יכולים יותר להאיר ממעלה למטה, ועוד נבחן, **תרי נחתי לתתא**, שאלו שני הקוין שנעשו לחסד וגבורה ירדו עוד למטה, דהיינו שנעשו לנצח והוד שלמטה מטבור. והוא מטעם תקון ההתהפכות עליונים למטה, שנעשה בהארת השמאל, שהעלה סוד גזרת דינא למעלה, שה"ס נה"י, ואחריה חג"ת, ולבסוף הג"ר, למטה מכולם. (כנ"ל בפ' וירא דף פ"ג ד"ה פנימיות עש"ה) ומטעם זה שוב ירדו ב' הקוין ירידה שניה, שנעשו לנצח והוד של מטה מטבור, ששם נמצאת הגזרא דדינא.

ולפי שחו"ג ירדו לנצח והוד, ירד גם קו אמצעי עמהם, והת"ת נעשה ליסוד. וז"ש **תרין אנון חד ביניהו**, שהם שנים ואחד ביניהם, כלומר שגם האחד, שהוא קו אמצעי ירד עמהם. וכדי שלא נטעה, ונדע שכוונתו היא לנצח והוד, הוא מציין אותם, ואומר, **תרין אלין מותבא דנביאי, אתר דינקי ביה**. ששנים אלו שאומר, הם מושב הנביאים, המקום שיונקים משם, שהוא נצח והוד, כנודע. ומפרש, **חד ביניהו**, ועל כן ירד גם קו אמצעי ביניהם, משום **דאיהו אתחבר בכלא, הוא נטיל כלא**, כי שני הקוין אינם יכולים להאיר זולת חיבורו עמהם, והוא כולל הארת שניהם. ולפיכך הכרח הוא שירד גם קו אמצעי עמהם, שהוא יסוד.

והנך רואה שבעת שג' הקוין מאירים בשליטת קו השמאל, דהיינו במוחין דחכמה, אינם מאירים רק בבחינת נה"י שבהם. כי החב"ד ירדו לחג"ת ושניהם לנה"י, כמבואר. אבל בעת שג' הקוין מאירים בשליטת קו הימין, דהיינו במוחין דחסדים הכלולים מהארת חכמה, מאירים אז כל הט' ספירות שבהם, כי החב"ד שבהם לא ירדו לחג"ת לבחינת ו"ק, אלא שמאירים ממעלה למטה כדרכם. ואין צריך לומר שהחג"ת לא ירדו לנה"י, כי תקון ההתפכות לא נעשה אלא בקו שמאל.

פסקה קח

ההוא בירא קדישא וכו': באר הקדושה ההוא, שה"ס הנוקבא, בעת שמאירה מסוד החכמה, שבמוחין דג' קוין, עומדת תחתיהם, דהיינו, תחת נצח הוד יסוד הנ"ל, שחב"ד חג"ת ירדו ונכללו בהם. הוא נקראת אז, שדה של תפוחים הקדושים. מבאר ההוא ישקו העדרים, שהם, כל אלו המרכבות של המלאכים, וכל אלו המלאכים בעלי הכנפים. ג' נמצאים רובצים על באר הזו, שהם ג' ספירות נצח הוד יסוד, ולא יותר, כי כל הט' ספירות נכללות בג' הללו, כנ"ל. ובאר הזו מתמלאת מהם. וז"ש, כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים. והיא נקראת בשם **אדנ"י**, והוא שכתוב, אדנ"י אלקים אתה החילות. וכתוב והאר פניך על מקדשך השמם למען אדנ"י. והיא נקראת אדון כל הארץ, וזהו שכתוב, הנה ארון הברית אדון כל הארץ. (ע"כ תוספתא)

פסקה קט

דבר אחר ויצא יעקב וגו': רבי אבא פתח ואמר, אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת. **אשרי שומרי משפט**, אשרי הם ישראל, שהקב"ה נתן להם תורת אמת לעסוק בה יום ולילה, כי כל מי שעוסק בתורה יש לו חירות מכל דבר, חירות מן המות, שאינו יכול לשלוט עליו, ובארוהו, כי כל מי שעוסק בתורה ונתאחז בה, נתאחז בעץ החיים. ואם מרפה את עצמו מעץ החיים, הרי עץ המות שורה עליו ומתאחז בו. וזהו שכתוב, התרפית ביום צרה צר כחכה. **התרפית**, פירושו, אם הרפה ידיו מתורה.

פסקה קי

ביום צרה צר כחכה: שואל מהו צר כחכה. ומשיב, **צר כח כה**. דהיינו נוטריקון של **כחכה**. ושיעור הכתוב, הוא כי המתרפה מתורה אז **צר כח** השכינה הנקראת **כה**. ואינה מגינה עליו. כי השכינה היא תמיד בימין, ומשמרת את האדם תמיד, כשהולך בדרכי התורה, ואז היא דוחה את הרע לחוץ, שלא יקרב אל האדם, ולא יוכל לקטרג עליו. וכשהאדם נוטה מדרכי התורה, ומתרפה ממנה, אז **צר כח כ"ה**, שהיא השכינה, משום

שאותו הרע, שהוא שמאל, שולט על האדם, והוא דוחה את **כה** הזו, שהיא השכינה, לחוץ, עד שנעשה צר לו המקום במצור ובמצוק.

פסקה קיא

ד"א צר כחכה: פירוש אחר על הכתוב **צר כחכה**, כי כשהאדם אוחז בדרכי התורה, הוא אהוב למעלה ואהוב למטה, ונעשה אהובו של הקב"ה. כמו שאתה אומר, **וה' אהבו**, שהיה אהובו של הקב"ה ואהב אותו. וכאשר האדם נוטה מדרכי התורה, אז **צר כח**, **כ"ה**, שהיא השכינה, שנעשתה צר ואויב שלו, והוא נעשה שונא שלה. ורע ההוא שהוא יצר הרע, שולט עליו, עד שהוא מקטרג עליו בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה קיב

ת"ח האי רע וכו': בוא וראה, רע הזה שהוא יצר הרע, שולט על העולם בהרבה אפנים, והרבה ממשלה יש לו בעולם, והוא נחש העריץ, שחטא בו אדם הראשון, ובני העולם נכשלים בו, וממשיכים אותו עליהם עד שמוציא נשמתם מהם.

פסקה קיג

ות"ח כד איהו וכו': ובוא וראה, כאשר הוא, היצר הרע, שולט, שולט על הגוף, וכיון ששולט על הגוף, יוצאת ממנו הנשמה, כי מכיון שהגוף נטמא הנשמה עולה ממנו. ואינו שולט, להוציא נשמתו של אדם, עד שמקבל רשות (כנ"ל פ' נח דף כ"ט אות ע"ח). והרבה הם הבאים מצד היצר הרע ושולטים בעולם. ולמדנו, שכל המעשים שנעשו בעולם הם שולטים בהם, שעל ידי פיתוים נעשו, ויש לו ממונים ומשרתים, כולם משרתים במעשי העולם כלומר, שמפתים בני אדם לעשות מעשים רעים.

פסקה קיד

ועל דא איהו קץ וכו': ועל כן הוא קץ של השמאל. ובארוהו, שיש קץ לימין ויש קץ לשמאל, וזה הקץ של השמאל, הוא קץ כל בשר. (כמ"ש לעיל פ' נח דף כ"ה אות ע"ה ד"ה קץ ע"ש) קץ כל בשר נקרא, ואינו נקרא קץ כל רוח. וסוד הדבר הוא שיש ב' קצים, זה הוא קץ, וזה הוא קץ, זה הוא קץ על בשר, דהיינו הממונה על הגוף, וזה הוא קץ על רוח, שהוא הממונה על רוח האדם. משום זה, זה פנימי, דהיינו הקץ על רוח, וזה חיצון, דהיינו הקץ על בשר. זה הפנימי קדוש, וזה החיצין הוא טמא. וכבר בארוהו.

פסקה קטו

ות"ח רזא עלאה וכו': בוא וראה. בצד ימין שהוא דרום, בו הוא, סוד העליון הקדוש של האמונה, סוד עולם הזכר שהוא ז"א, וסוד עולם הנקבה, שהוא הנוקבא דז"א. וכל קודש הקדשים, וכל סודות האמונה, שהיא הנוקבא. מכאן הם יוצאים. וכל החיים וכל החירות

וכל הטוב וכל האורות מכאן הם. וכל הברכות, וטלי נדבה, וכל האהבה שבאהבות, הכל מצד הזה, דהיינו צד ימין, סוד הדרום.

פסקה קטז

מסטרא דצפון וכו': מצד צפון מתפשטות המדרגות עד שמגיעה למטה, לבי"ע, פסולת הזהב, (כמו שנתבאר לעיל וירא דף צ"ז אות שכ"ט בהסולם) בצד הטמא, טנופת הטמאה, אוחזת לזה של מעלה, שהוא הזכר, אוחזת לזה שלמטה שהיא הנקבה, וכאן מזדווגים זכר ונקבה יחד. והם, רוכב על נחש, ונחש, שה"ס דכר ונוקבא, (כנ"ל אות כ"ג) וזה סוד עזאזל, שהוא כולל דכר ונוקבא דטומאה.

פסקה קיז

ומהכא מתפרשין וכו': ומכאן המדרגות מתחלקות, וכמה בחינות יוצאות לעולם, המתפשטות מכאן ושולטות על העולם, והן כולן בחינות הטומאה, ושרים הממונים על העולם. בוא וראה. עשו כשיצא לעולם, היה כולו אדום כמו ורד שצבע אדום רומז על השמאל, ובשערות כמו שעיר, שהוא מטומאה, כמ"ש ושעירים ירקדו שם, ומשם אלופים ממונים התקיפים, השולטים בעולם. וכבר בארוהו.

פסקה קיח

תא חזי. אשרי שומרי משפט: היינו השומרים אמונתו של הקב"ה, כי הקב"ה נקרא משפט, וצריך האדם לשמור עצמו שלא יסור לדרך אחר אלא שיהיה שומר משפט משום שהקב"ה הוא משפט, שכל דרכיו משפט.

פירוש. השם **משפט**, יורה, על הכרעת דברים, הבאה אחר שמיעת ב' צדדים ההפכים זה לזה. כמו שופט, אחר ששמע היטב כל הטענות של שני הצדדים המריבים, הוא נותן את הכרעתו, ואומר פלוני אתה זכאי, ופלוני אתה חייב. והכרעה זו נקרא **משפט**. וז"ס **קו האמצעי**, שהוא מכריע בין שני הקוין ימין ושמאל, ההפכים זה לזה, באופן, שיאירו שניהם לצד הקדושה. ועל שם הכרעתו זו, הוא נקרא, משפט.

ולפיכך, כדי לבאר לנו היטב סו"ה אשרי שומרי משפט, מאריך הזהר ומביא בקצור, את הדרכים והתוצאות מב' הצדדים ההפכים זה לזה, שהם, צד הימין, וצד השמאל, דהיינו מעלת העוסק בתורה מבחינת עץ החיים שבה, שהוא כולו ימין, (באות ק"ט) ולעומתו המתרפה בתורה ונופל לאילנא דמותא שהוא כולו שמאל. וכן ענין קץ לימינא ולעומתו קץ דשמאלא (באות קי"ד) וכן התוצאות מסטרא דדרום (באות קט"ו) ולעומתם מסטרא דצפון, (באות קט"ז) ואחר שידענו כל זה, מבאר הכתוב ואומר ת"ח **אשרי שומרי משפט דנטרי מהימנותא דקב"ה**. הנוקבא נקראת מהימנותא. מהימנותא דקב"ה, פירושו, יחוד

קב"ה ושכינתיה, שאז בשעת היחוד נקרא הקב"ה **משפט**. וז"ש **דנטרי מהימנותא דקב"ה בגין דקב"ה איהו משפט**, דהיינו בעת היחוד עם השכינה. כי הקב"ה הוא ימין, והשכינה ה"ס שמאל, וזווגם יחד ה"ס **משפט**. ושלא בשעת היחוד, אע"פ שהוא סוד **עץ החיים**, עכ"ז אינו עוד שלמות הנרצה, ואינו נקרא אז משפט, להיותו נוטה לימין. שע"כ נגרש אדם מג"ע, כמ"ש, פן ישלח ידו ולקח מעץ החיים ואכל וחי לעולם. והרצון היה שיעלה מ"ן ליחד קב"ה ושכינתיה, בסוד **שומר משפט**, שהוא הכרעה ותוצאה מב' הקוין ביחד, ואינו נוטה לא לימין ולא לשמאל. וז"ש, **אלא דיהא נטיר משפט**, **בגין דקב"ה איהו משפט**, **דכל אורחוי משפט**. שהקב"ה בזווג עם השכינה נק' משפט, כי אז כל דרכיו משפט, דהיינו בדרך אמצעי הכולל בתוכו את הימין והשמאל ביחד, ואינו נוטה לא לימין ולא לשמאל.

פסקה קיט

עושה צדקה בכל עת: שואל, וכי בכל עת יכול האדם לעשות צדקה. ומשיב, אלא מי שהולך בדרכי התורה ועושה צדקה עם אלו הצריכים צדקה, נבחן לעושה צדקה בכל עת, כי כל מי שעושה צדקה עם העני, הוא מרבה צדקה ההיא, דהיינו הנוקבא, הנק' צדקה, למעלה ולמטה. שגורם זווג זו"ן למעלה, ושפע ברכות למטה. (עי' לעיל פרשת לך דף א' ד"ה פירוש).

פסקה קכ

ת"ח מאן וכו': בוא וראה. מי שמשתדל בצדקה, אותה צדקה שעושה, עולה למעלה, ומגעת למעלה לאותו המקום של יעקב, שהוא מרכבה עליונה, דהיינו הנוקבא הנקראת מקום, וממשיך ברכות למקום ההוא, מן המעיין של כל המעיינות, דהיינו מבינה שכל המוחין ממנה הם. ומההוא צדקה, דהיינו הנוקבא אחר שקבלה הברכות מבינה, ממשיך ומרבה הברכות לכל התחתונים ולכל המרכבות של המלאכים, ולכל צבאות העליונים. וכולם מתברכים, והאורות נתוספים כראוי. ומשום שכולם דהיינו כל התחתונים והמלאכים הנ"ל, נקראים **עת**, להיותם נמשכים מן הנוקבא שנקראת **עת**, על כן כתוב, **עושה צדקה בכל עת**. שפירושו, שמרבה השפע בכל דרי ג' עולמות בי"ע, המתפשטים מן הנוקבא, ונקראים **עת** כמו הנוקבא.

פסקה קכא

ת"ח בזמנא וכו': בוא וראה. בזמן שהיו ישראל בארץ הקדושה, היו מושכים ברכות ממעלה למטה. וכשיצאו ישראל מארץ הקדושה, באו תחת רשות אחר, ונמנעו הברכות מן העולם.

פסקה קכב

ת"ח, יעקב וכו': בוא וראה, יעקב היה תחת רשות הקדושה, בארץ ישראל, כיון שיצא מן הארץ, בא ברשות אחר, שאינו קדוש.

ועד לא עאל וכו': ומטרם שבא תחת רשות אחר, נגלה עליו הקב"ה בחלום. וראה כל מה שראה, והלכו עמו מלאכים הקדושים, עד שישב על הבאר. וכיון שישב על הבאר, עלו המים לקראתו, וכן היה אצל משה, כי משם נזדמנה לו אשתו. סוד הדבר של עלית המים, הוא, הבאר, אינה עולה, אלא בעת שרואה את הקשר שלה, דהיינו בן זוג, להתחבר עמו. פירוש. הבאר רומזת על הנוקבא דז"א, ומשה וכן יעקב היו מרכבה לז"א, וע"כ עלו המים לקראתם, כמו נוקבא לקראת בן זוגה.

פסקה קכג

ואמר רבי אבא וכו': ואר"א, כל אלו המקראות סותרים זה את זה. בתחילה כתוב, ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ולבן בחרן היה יושב, ואם כן, למה נסע משם, שכתוב, וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם. ומאין לנו, שמושבו של לבן בחרן היה, כי כתוב, ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מחרן אנחנו, ויאמר הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו. ומשמע שמושבו של לבן היה בחרן, וא"כ למה הלך ארצה בני קדם.

פסקה קכד

אלא יעקב אמר וכו': אלא יעקב אמר אני רוצה להתחבר עם השכינה, שה"ס הבאר, משום שאני רוצה לישא אשה. אבי, כשעמד לישא אשה, ושלח את העבד, מצא העבד מעין המים, ואז נזדמנה אשה לאבי, והרי במקום הזה, בחרן, לא מצאתי, לא מעין, לא בור, לא מים. ומיד, וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם, ושם נזדמן לו הבאר, ונזדמן לו אשה, כמו שאמרנו.

פסקה קכה

רבי אלעזר אמר וכו': רא"א, חרן, שם היה יעקב ודאי, כי הוא ארץ הקדם, ובאר זו בשדה של חרן היתה, ואם אינו כן, למה כתוב ותרץ ותגד לאביה. אלא, משום שהיה סמוך לעיר.

פסקה קכו

ואמר רבי אלעזר וכו': ואר"א, יעקב, שאשה נזדמנה לו על הבאר. למה לא נזדמנה לו לאה, הרי היא העמידה ליעקב כל אלו השבטים. ומשיב, אלא, לאה, לא רצה הקב"ה לזווג אותה עם יעקב בגלוי, שכתוב, ויהי בבקר והנה היא לאה, אבל מקודם לכן לא נגלה דבר. שזה היה רצון הקב"ה.

פסקה קכז

ותו, בגין לאמשכא עינא ולבא וכו': ועוד, משום זה, לא נגלה לאה אלא רחל, כדי להמשיך עינו ולבו של יעקב ביפיה של רחל, ויקבע דירתו שם, ובשבילה נזדווגה לו גם לאה והעמידה כל אלו השבטים. ושואל, במה ידע יעקב מי היא רחל, הלא לא הכירה. ומשיב, אלא שהרועים אמרו לו, שכתוב, והנה רחל בתו באה עם הצאן.

פסקה קכח

תא חזי מה כתיב וכו': בוא וראה, מה שכתוב, ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה. ושואל. מה היה דעתו של יעקב, שלא אמר עשרה חדשים או שנה אחת, אלא שבע שנים למה. ומשיב, אלא יעקב עשה בחכמה, כדי שלא יאמרו הבריות, שבשביל התשוקה ביפיה של רחל עשה זה, אלא שידעו שעשה בחכמה, כי הלבנה, שהיא הנוקבא דז"א, בת שבע שנים היא, כלומר, שצריכה להבנות בשבע ספירות חג"ת נהי"מ, וכל שבע שנים העליונים, דהיינו חג"ת נהי"מ מבינה, נחו על יעקב, מטרם שנשא את רחל, כדי לשבת אצלה כראוי. דהיינו להשפיע לה מז"ס דבינה לז"ס שלה. כי יעקב לקח כולם מתחילה, מבינה, ואח"כ בא אליה, כדי להמצא, הוא בבחינת ז"א שהוא שמים, והיא בבחינת נוקבא דז"א, שהיא ארץ.

פסקה קכט

ורזא דמלה וכו': וסוד הדבר. שכתוב, ויהיו בעיניו כימים אחדים. ושואל, מהו כימים אחדים. ומשיב, אלא כל שבע השנים היו שקולים בעיניו, כמו ז' שנים העליונות מבינה שהן **אחדות** ביחוד אחד, ואינן נפרדות, וכולן אחד, שהן מתקשרות זו בזו. **באהבתו אותה**, פירושו, שאהב אותה. להיותה נמצאת לו, כעין יחוד העליון שבבינה.

פסקה קל

ת"ח דאפילו לבן וכו': בוא וראה, שאפילו לבן רמז לו באלו שבע ספירות הנ"ל, והוא עצמו לא ידע מה שאומר, כי פתח ואמר **טוב**, שכתוב טוב תתי אותה לך וגו' אמר רבי אבא, כן הוא ודאי, שעבד שבע שנים, שהן ז"ס, כדי להזדווג בשמטה. דהיינו כדי להשפיע אותן ז"ס להנוקבא תתאה, רחל, שנקראת שמטה. **טוב** ה"ס ז' ספירות עליונות הנמשכות מבינה, להיותן מנקודה דמפתחא: אשר **ט'** ה"ס יסוד, **ו'** ה"ס ת"ת הכולל שש ספירות, **ב'** ה"ס ב' ההין, כמ"ש כל זה באורך לעיל (בראשית א' דף רס"ז אות שכ"ו ע"ש, ובהסולם).

אמר רבי אלעזר ת"ח וכו': אר"א, בוא וראה. בכל מקום, **יובל** שהוא בינה, הוא סתום, שאינו מתגלה, היינו חסדים מכוסים ונעלמים מחכמה, ושמטה מתגלה. כלומר,

שהחסדים שבה מתגלים בהארת החכמה. וכן לאה ורחל הן כנגד יובל ושמטה, כי לאה היא בחינת הנוקבא דז"א שמחזה ולמעלה, שהיא כנגד בינה, שהיא **יובל**, והיא בחינת עלמא דאתכסיא. ורחל היא בחינת הנוקבא דז"א שמחזה ולמטה, שהיא שמטה, והיא בחינת עלמא דאתגליא.

פסקה קלא

ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שיעקב עבד שבע שנים הראשונות, יצא קול ואמר, מן העולם ועד העולם כתוב, שפירושו שממשיכים מעולם הנסתר, לאה, עד עולם הנגלה שהוא רחל, עולם הסתום שלמעלה שהוא **יובל**, דהיינו לאה, משם ההתחלה ולא מעולם הנגלה, שהוא רחל, ואלו המדרגות שהן סתומות ואינן מתגלות לנו, הן מיובל, ומשום זה נסתמו מיעקב, שלא ידע אפילו, שהן בשביל לאה, שהיא יובל, אלא שחשב אשר מן שמטה הן דהיינו בשביל רחל. ועוד טעם, כדי שיעשה התחלה מעולם העליון שהוא לאה, ע"כ נתכסו ממנו ששייכים ללאה, משום שיובל הוא סתום. ולהיותו סתום ומכוסה מחכמה, לא היה רוצה להתחיל ולהמשיך ממנו, אם לא היה חושב, ששייכים לעולם הנגלה. ואחר שעברו ז' שני יובל המכוסים, עבד ז' שני שמטה הנגלים בשביל רחל, ונתעטר יעקב בשני עולמות, בעולם הנסתר ובעולם הנגלה. ונתאחד בהם.

פסקה קלב

ת"ח לאה אולידת וכו': בוא וראה, לאה ילדה ששה בנים ובת אחת. וכן ראוי להיות, כי ששה קצוות עומדים עליה, דהיינו יעקב, שהוא ת"ת הכולל חג"ת נה"י, ואלו הששה ובת אחת יצאו בסוד עליון. דהיינו ששה בנים כנגד ו"ק חג"ת נה"י, של יעקב. ובת אחת כנגד המלכות.

פסקה קלג

רחל אולידת וכו': רחל הולידה שני צדיקים. וכן ראוי להיות, כי רחל ה"ס שמטה, היושבת לעולם בין שני צדיקים. שכתוב צדיקים ירשו ארץ, והם צדיק למעלה בז"א, וצדיק למטה בנוקבא, צדיק למעלה, ממנו נמשכים מים עליונים, שה"ס אור ישר שממעלה למטה. צדיק למטה, ממנו הנוקבא נובעת מים, אל הזכר, שה"ס אור חוזר, שממטה למעלה, בתשוקה שלמה. ונמצא שיש לה, צדיק מצד זה וצדיק מצד זה. כמו שהזכר העליון, שהוא ז"א, יושב בין שתי נוקבין, שהן בינה ונוקבא, כן הנוקבא של מטה דהיינו הנוקבא שמחזה ולמטה דז"א, יושבת בין שני צדיקים, שהם יוסף ובנימין. פירוש. כי נודע סוד הרקיע והפרסא שיש באמצע כל פרצוף במקום החזה, **דשאיב מלעילא ויהיב לתתא**, (כנ"ל ב"א דף רצ"ב אות שס"ט) שה"ס מלכות המסיימת העולה

לת"ת של כל פרצוף, שה"ס בינה דגוף, ומורידה חצי בינה ותו"מ דגוף, הנקראים נה"י, למדרגה תחתונה ממנו, וכיון שנה"י הללו מתחברים בתחתון בעת קטנות, הנה אח"כ לעת גדלות שהעליון מחזיר אל מדרגתו את נה"י שלו ממקום התחתון, עולה עמהם למקום העליון, גם התחתון הדבוק בהם, ועל ידי זה מקבל התחתון את האורות שבעליון. ונמצא עתה שהפרסא שואבת מעליון ומשפעת לתחתון. כי לולא הפרסא שהורידה והדביקה נה"י דעליון בתחתון. לא היה יכול שום תחתון לעלות ולקבל משהו מן העליון שלו, להיותם בב' מקומות נפרדים. באופן, שנה"י דבינה, שנדבקו בז"א משפיעים לז"א, אחר שיחזרו לבינה, את האורות דבינה. ונה"י דז"א שנדבקו בנוקבא, משפיעים לנוקבא, אחר שחזרו לז"א, את האורות דז"א. ונה"י דנוקבא שנדבקו לנשמות הצדיקים, משפיעים להם, אחר שחזרו לנוקבא, את האורות דנוקבא. ולפיכך נבחן שז"א יושב בין שתי נוקבין, כי נה"י דבינה שירדו לז"א, מדביקים ומעלים אותו לבינה, שהיא נוקבא עלאה, ונה"י של עצמו שירדו לנוקבא תתאה, מדביקים ומעלים אליו את הנוקבא תתאה. וכן נבחנת הנוקבא תתאה שהיא יושבת בין שני צדיקים, כי נה"י דז"א, שעיקרם הוא קו אמצעי שבהם, שהוא יסוד, ירדו ונדבקו בנוקבא, וה"ס **צדיק העליון**, כי נה"י דז"א הם, והוא סוד **יוסף**. ונה"י של עצמה, שעיקרם הוא יסוד, ירדו ונדבקו בנשמות הצדיקים, וה"ס **צדיק תחתון**, כי נה"י דנוקבא תתאה הם, וה"ס בנימין.

וזה אמרו **כמה דדכורא לעילא יתיב בין תרי נוקבי** כי יש לו בהכרח ב' בחינות נה"י, שנה"י דעליון שלו מדביקים אותו לנוקבא עלאה בינה, כדי לקבל אורותיה, ונה"י של עצמו מדביקים אותו אל הנוקבא תתאה, להשפיע לה אורותיו, כמו שנתבאר, **הכי נמי נוקבא לתתא יתבא בין תרי צדיקי**, כן יש לה גם כן ב' בחינות נה"י בהכרח, שעיקרם הוא יסוד, המכונה צדיק, א') הוא נה"י דעליון שלה שהוא ז"א, שמקבלת אורותיה מנה"י הללו, שה"ס צדיק עליון יוסף, ב) הוא נה"י דעצמה המדביקים אותה אל נשמות הצדיקים להשפיע אליהם, שעיקרה הוא יסוד, והוא נק' צדיק תחתון בנימין.

פסקה קלד

ועל דא יוסף וכו': ועל כן יוסף ובנימין שני צדיקים הם, יוסף זכה להיות צדיק למעלה, בז"א, משום ששמר אות ברית. בנימין הוא צדיק למטה בנוקבא עצמה, כנ"ל בדבור הסמוך, כדי שהשמטה שהיא הנוקבא תתעטר בין שני צדיקים, יוסף הצדיק ובנימין הצדיק. כמ"ש לעיל.

פסקה קלה

וכי בנימין וכו': ושואל, וכי בנימין היה צדיק. ומשיב, הן, משום שלא חטא כל ימיו באות הברית, ואע"פ שלא קרה לו נסיון של מעשה כמו ליוסף, ושואל, אם כן, למה נקרא צדיק. כיון שלא קרה לו שום נסיון. הלא הרבה אנשים שומרי ברית היו כל ימיהם, ולא נקרא בשם צדיק, זולת, אם באו לידי נסיון.

אלא כל יומא דיעקב וכו': ומשיב, אלא כל הימים שיעקב היה באבלו של יוסף, לא שמש מטתו. ובשביל זה זכה לשם צדיק. ואם תאמר, הרי כשנלקח יוסף מיעקב היה עוד בנימין ילד, ולא היה נשוי, ואתה אומר שלא שמש מטתו. ומשיב, אע"פ שאחר כך נשא אשה לא רצה לשמש מטתו.

פסקה קלו

ואנן הכי תנן וכו': ומקשה שוב, והרי כך למדנו אנחנו, בשעה שיוסף שאל לבנימין, ואמר לו, יש לך אשה. אמר לו הן. אמר לו יש לך בנים. והשיב הן. א"ל ואיך נקראים. והשיב לו על שם אחי וכו' גרא ונעמן וגו' שכתוב ובני בנימין בלע ובכר וגו'. ואתה תאמר שלא שמש.

פסקה קלז

א"ל אין וכו': א"ל הן, בשעה ההיא עוד לא היה לו בנים. דהיינו שחולק על אותה האגדה. ואם תאמר, הלא מקרא מפורש הוא, ובני בנימין בלע ובכר, כשבאו למצרים. כן הוא ודאי, שאז כבר היה לו בנים, כי כל זמן שיעקב התאבל על יוסף, לא שמש בנימין מטתו ולא הוליד בנים, אמר בנימין, הרי אחי יוסף אות ברית של אבי היה, כי יעקב הוא ת"ת הכולל חג"ת נה"י, ויוסף הוא יסוד של יעקב, כי ברית, דהיינו יסוד, סיומו של הגוף הוא, שהוא ת"ת, וכיון שהוא נאבד, אני אהיה שומר את מקומו של אחי. דהיינו להיות לבחינת יסוד צדיק, וסיום הת"ת, כמו יוסף.

פסקה קלח

ואי תימא וכו': ואם תאמר, הרי באותו זמן שנאבד יוסף, עוד לא היה יוסף בבחינת צדיק, כי אין מי שיזכה לבחינת צדיק, זולת אם יקרה לו מעשה נסיון, ואז עוד לא בא לידו שום נסיון. ומשיב, אלא כולם היו יודעים זאת מיעקב, שהוא היה יודע, שמקום זה יירש יוסף, כלומר, שהיה יודע ברוח הקודש, שיתנסה במעשה דאשת פוטיפר, ויזכה לבחינת יסוד צדיק. כי משום זה המתין כל כך בבית לבן, ולא חזר לביתו, עד שיושלם הגוף ומי הוא סיום הגוף, הוא ברית, דהיינו יוסף. וע"כ כתוב, ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני וגו', כי אמר, עתה שנולד יוסף שהוא יסוד, ודאי נשלם הגוף, שהוא

ת"ת, וכיון שהגוף נשלם, אני רוצה ללכת. למקומי וארצי. הרי, שיעקב היה יודע ברוח הקודש, שיוסף הוא בחינת יסוד, וממנו ידעו כולם. ועל כן ידע בנימין, ושמר דרכו של אחיו, דהיינו שנעשה יסוד צדיק לאביו במקום יוסף, אחר שנאבד.

פסקה קלט

כיון דאתא ליוסף וכו': אחר שבא אל יוסף, והוא נמצא, דהיינו שנתודע אל אחיו, חזר לביתו ושמש מטתו והוליד בנים, ועל כן עשה אותו הקב"ה צדיק למטה, בהנוקבא, ויוסף היה צדיק למעלה, בז"א, ומשום זה הולידה רחל שני בנים. ולאה, ששה בנים ובת. ואין להקשות איך אפשר שבזמן קצר כזה, מעת שחזרו השבטים עם עגלות פרעה לאביהם, עד חזרתם למצרים, יוליד עשרה בנים. כי האמת הוא, שאין הזהר מדבר במקרים גשמיים כלל, אלא בעולמות עליונים, שאין שם סדר זמנים כמו בגשמיות. וזמנים הרוחניים מתבארים בשינוי צורות ומדרגות שהם למעלה ממקום וזמן, כמו שבארתי בספרי תלמוד עשר ספירות (חלק א' דף כ"ו ד"ה עוד נשאר ע"ש). ואין כאן המקום להאריך בזה.

פסקה קמ

ועל דא אינון שבע וכו': ועל כן אלו שבע שנים הראשונות נתכסו, שיעקב לא ידע, שהן בשביל לאה, משום שהיו מיובל, מבינה שה"ס עולם הנסתר. ואלו ז' שנים של שמטה, דהיינו עולם הנגלה, היו מגולים, שידע שעובד בשביל רחל. ובשביל שמטה שהיא עולם הנגלה, עבד באמת בשביל יובל שהיא עולם הנסתר, כלומר שחשב שעובד בשביל רחל שה"ס שמטה, ולבסוף בשביל לאה היו. שה"ס יובל. שכתוב, ויעבוד יעקב ברחל שבע שנים. שבע שנים סתומים, דהיינו מבחינת עולם הסתום לאה, עבד ברחל, ועבד שבע שנים עליונים, שהם ז' ספירות דלאה, ונמצא נאחז על ידיהן בשני העולמות, שחשב בשביל עולם הנגלה, והמשיך בשביל עולם הנסתר. מכאן למדנו שמתוך נגלה, בא האדם לנסתר.

פסקה קמא

ואי תימא אי הכי וכו': ואם תאמר, אם כן, ששנים הראשונות שעבד, היו בשביל יובל, שהיא לאה, הרי ביובל כתוב, שבע שנים שבע פעמים, שבע שנים נמצאות, שכתוב ויעבוד וגו' שבע שנים, אבל שבע פעמים שבע, איפה הן, והיה לו לעבוד מ"ט שנים, כמספר שני יובל. ומשיב אלא אלו הם שבעת הימים ששמר במשתה של לאה, כמ"ש מלא שבוע זאת, השלימו המספר של מ"ט. כי כל יום נקרא שבע אחת, כמ"ש שבע ביום

הללתיך וגו', וכל אחד משבעת ימי המשתה, נשלם ונכלל מכל שבעת הימים, ונמצא ז' בכל יום שנקראים פעם אחת. והם שבעה פעם שבעה, העולים מ"ט כמספר שני היובל.

פסקה קמב

וברחל וכו': וברחל לא היה כן, שלא שמר בה ז' ימי המשתה, אלא שבע שנים בלבד, בשבילה אחר נשואיה. ואם תאמר, אם כן, שני שמטה היה צריך לעבוד מקודם ואחר כך להזדווג בשמטה שהיא רחל. שהיה צריך מקודם להמשיך בשבילה ז' ספירות כמו שעשה בשביל יובל שהיא לאה. ומשיב, אלא כיון שקבל על עצמו לעבוד, נחשב לו כאלו כבר עבד, ונמשכו לו תכף ז' הספירות בשביל רחל. בא רבי אבא ונשק אותו. אמר, ברוך הרחמן שזכיתי להבין את מקרא הזה. על מקום הזה, שמחזה ולמטה דז"א דהיינו על עולם הנגלה שהוא רחל העומדת שמה כתוב, ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. שפירושו, ה' חפץ למען צדקו שיתגלה ויתאדר גדלות התורה, כי על ידי עולם הנגלה שהוא רחל, מתגלים החסדים של ז"א, הנקרא תורה, ולפיכך נקראת רחל תורה שבעל פה. להיותה מגלה הסודות של תורה שבכתב, שהוא ז"א. אמנם המקום שמחזה ולמעלה דז"א, ששם עומדת עולם הנסתר שהיא לאה, אין שם גילוי התורה, שהוא ז"א, אלא היא מכוסה ועטופה בסודות התורה. וע"כ היא נקראת עולם הנסתר.

פסקה קמג

תו אמר רבי אלעזר וכו': עוד אר"א, מה שלמדנו שלאה הולידה ששה בנים ובת אחת שהם חג"ת נהי"מ, כן הוא ודאי. ורחל הולידה שני בנים, שהם שני צדיקים עליון ותחתון, כן הוא ודאי. אבל בני השפחות שהם ארבעה, אני שואל, התקון שלהם איפה הוא נמצא. הרי בבני רחל ולאה כבר יש כל הספירות. ומשיב, אלא הם ארבע קשרים הנקראים אחורים, שכתוב עליהם, וכל אחוריהם ביתה.

פסקה קמד

דהא בדרועא וכו': כי בזרוע ימין שהוא חסד, יש שלשה קשרים, כי היד נחלקת לג' פרקים, שהם הקבורת והזרוע וכף היד, ומתחברים על ידי ג' קשרים. אבל יש קשר אחד באמצע שהוא גדול מכולם, והוא נבחן לאחור, להיותו בולט לחוץ מן הגוף. וכמוהו יש קשר אחד אמצעי, בשלשה קשרים שבזרוע השמאלי, וכמוהו אחד בשלשה קשרים שבירך הימיני, וכן אחד בשלשה קשרים שבירך השמאלי. ובשעה שהכל מתוקן, נמצאים כל אלו ד' הקשרים האחורים, נכנסים בפנימיות הגוף, לקיים הכתוב, וכל אחוריהם ביתה. ביתה פירושו לפנימיות.

פסקה קמה

כל שאר קשורין וכו': כל שאר הקשרים, חוץ מן הד', כולם נראים במישור עם אברי הגוף, ואלו הד' בולטים לחוץ מן הזרועות, ולחוץ מן הירכים, להראות על בני השפחות, כי אף על פי שהם במנין י"ב השבטים מכל מקום אינם חשובים כמו בני לאה ובני רחל, ומשום זה, המה בולטים לחוץ מן הזרועות והירכים.

פסקה קמו

ד"א, אלין אינון ארבע וכו': פירוש אחר. אלו בני השפחות, הס ד' קשרים, שכל שאר הקשרים נוסעים מכחם, ואלו הד' נושאים אותם. אר"א, כן הוא ודאי, וע"כ כולם מתתקנים כאחד.

ביאור הדברים. כבר ידעת שמספר י"ב, ה"ס המרכבה להמשיך הארת החכמה, וביאורם הוא, הארת ג' קוין בכל אחד מד' בחינות חו"ב תו"מ, שהם בז"א חו"ג נו"ה, וד' פעמים ג' הם י"ב. וע"כ נבחן שיש ג' פרקין בכל אחד מהזרועות שהם חו"ג, ובכל אחד מירכים שהם נו"ה.

גם ידעת, שג' קוין משורשם, הם נמשכים מג' נקודות, חולם שורק וחירק, הנבחנים לג' זריעות. שה **חולם** ה"ס עלית המלכות לבינה דהיינו ה"ת לנקבי עינים, שהמדרגה נשארת בסוד **מ"י** דאלקים ואותיות **אל"ה** נופלות למדרגה שמתחתיה. וה"ס ש **י'** נכנסה **באור** המדרגה ונעשה **אויר**. וה"ס קו ימין. וה **שורק** ה"ס ירידת ה"ת מעינים, ואותיות **אל"ה** חוזרות לאותיות מ"י, ונגלה השם **אלקים**, אמנם סתימא בשמא, שאז נמצא אור החכמה בלי חסד ואינו יכול להאיר. וה"ס קו שמאל. וה **חירק**, ה"ס המסך דבחי"א, המוציא ו"ק בלי ראש, והוא בכל מקום בחינת ז"א של אותה המדרגה, ובחינת קו אמצעי. הרי שיש בכל אחד מיעוט מיוחד, המכונה זריעה, ונבחנים לג' זריעות, (כמו שנתבאר לעיל ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא נקודה בארוכה ע"ש).

אמנם כשמתחברים זה בזה, על ידי קו אמצעי, שה"ס החירק, המייחד השורק והחולם, שהן קו ימין וקו שמאל, זה בזה, נמצאים כולם נשלמים זה מזה, ומאירים כאחד. ואז נבחנים ג' מיעוטים שבהם לבחינת **קשרים**, שעל ידיהם מתקשרים ג' הקוין זה בזה. כי לולא השורק לא יצאה ה **י'** מאויר, מנקודת החולם שהוא קו ימין, והיה נשאר בחסדים בלי חכמה. ולולא נקודת החירק, המיחד השורק והחולם זה בזה לא היה יכול השורק להאיר מטעם חוסר חסדים. ועל ידי הכרעת המסך דחירק את היחוד של החולם והשורק זב"ז, השיג גם הוא בחינת ראש בכל אותו השיעור שגרם להאיר את החולם והשורק. הרי שכולם נקשרים זה בזה, ואם היה נפרד איזה קשר, היה מסתלק הארת כולם. ולפיכך

נבחנים לג' קשרים. באופן שג' בחינות קומות של האור שבהם, נבחנות לג' פרקים שבכל אחד מן הזרועות והירכים, וג' בחינת מסכים שבהם, שהם מקשרים האורות זה בזה ומשלימים אותם להאיר כאחד, כנ"ל, הן נבחנות לג' קשרים: אשר הראשון ה"ס חולם. והאמצעי ה"ס שורק. והתחתון ה"ס חירק. כמבואר.

וזה אמרו, **דהא בדרועא ימינא תלת קשרין, אבל קשרא חד באמצעיתא, דאיהו רב ואיהו אחור**, כי ג' קשרים הם חולם שורק חירק, והאמצעי הוא השורק שהוא **רב**, דהיינו שיש בו הארת חכמה הנק' **רב**, גדול, אמנם **איהו אחור**, שאינו מאיר כלום, כי כל עוד שהוא בלי חסדים אינו יכול להאיר. וז"ש, **וכד אתתקן כלא, אשתכחו כלהו ביתה, לקיימא קרא דכתיב וכל אחוריהם ביתה**, דהיינו בשעה שכל ג' הנקודות חולם שורק חירק מתחברים יחד, שעל ידי הקומה היוצאת על מסך דחירק מתחברים החולם והשורק יחדיו, וכל הג' מאירים כאחד, כי גם השורק שה"ס קשר האמצעי שהיה באחור, ולא היה מאיר, נמצא עתה ששב להיות בחינת פנים, כלומר שחוזר להאיר, מחמת שנכלל בחסדים שבחולם. וזסו"ה וכל אחוריהם ביתה, שסובב על קשר האמצעי, שבכל אחד מן הזרועות והירכים, שהיו בבחינת אחורים, שפירושו, בלתי מאירים, חזרו ע"י יחוד קו אמצעי להיות פנים, ולהאיר.

וז"ש **כל שאר קשורין כלהו אתחזיין במישר, ואלין נפקין לבר וכו' לא חשיבי כבני רחל ולאה**. כי ב' הקשרים **חולם וחירק**, שמהם נמשכים בני רחל ולאה, אפילו בטרם יחודם זה בזה היו גם כן מאירים, אלא בבחינת ו"ק, ולפיכך, אחר יחודם זב"ז, הם שוים עם אברי הגוף. אבל קשרים האמצעים, שמטרם היחוד היו חשכים לגמרי בלי אור, לכן גם אחר יחודם זב"ז, שחזרו לבחינת פנים, מכל מקום נשארו בולטים לחוץ מאברי הגוף, שעוד ניכר בהם שהם אחורים, להורות, שהם בחינת **בני השפחות**, שאע"פ שהם במנין י"ב, כלומר, שזולתם לא היה ג"ר בב' הקוין הנמשכים מחולם וחירק, עכ"ז אינם כל כך חשובים כמו החולם והחירק שבזרועות וירכים, שהם בני רחל ולאה, מטעם שהם היו מטרם היחוד חשכים לגמרי, והדין היה רובץ עליהם.

וז"ש **ד"א, אלין אינון ארבע, דכל שאר קשרין נטלי בגינייהו**, כי זולתם לא היה ג"ר בב' הקשרים חולם ושורק, שבכל אחד מהזרועות והירכים, הרי שכל שאר הקשרים נוסעים ומאירים בכח אלו הד' קשרי האחורים. וז"ש **ואלין נטלי לון**. שד' קשרי האחורים נושאים את שאר הקשרים, כלומר, שמאירים בהם בחינת ג"ר, וזולתם, היו כולם נופלים לבחינת ו"ק. הרי שנושאים את כולם.

פסקה קמז

וירא ה' כי שנואה לאה וגו': רבי אלעזר פתח, מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה. **מושיבי עקרת הבית**, זו היא רחל, שהיא העיקר שבבית. **אם הבנים שמחה**. זו היא לאה. שהולידה ששה בנים ובת אחת.

פסקה קמח

ד"א מושיבי עקרת הבית: זו היא שמטה, שהיא נוקבא דז"א, שהיא העיקר, כי עולם הזה מתנהג על ידה. **אם הבנים שמחה**: זהו יובל, שהוא בינה, שכל שמחה וכל חדוה שבכל העולמות בי"ע, בה תלויה, כי הנוקבא דז"א אין לה מעצמה כלום, אלא מה שז"א מקבל מבינה, ומשפיע אליה, ואז היא משפעת לכל העולמות, הרי שכל השמחה שבכל העולמות דהיינו בבי"ע, מן בינה באה.

והאי קרא וכו': ומקרא זה הוא כלל הכל, משום שזה כולל הכל בסוד הקדושה, דהיינו עולם הנסתר ועולם הנגלה, ועל כן סיומו של הכתוב הוא **הללויה**, שהוא למעלה מכל השבחים שבתהלים כמ"ש להלן (וישלח דף פ"ג אות ר"ע) ע"ש.

פסקה קמט

וירא ה' כי שנואה לאה: שואל, למה היתה שנואה, הרי בני שנואה אינם בנים הגונים, ואנו רואים, שכל בנים הטובים מלאה יצאו, ואתה אומר כי שנואה לאה. ומשיב, אלא ודאי, יובל הוא תמיד עולם הנסתר וכל דבריו אינם בגלוי, ומשום זה נסתרו כל מעשיו מן יעקב. כלומר, שהיתה אליו באהבה נסתרת, שבגלוי היתה נראה כשנואה, מטעם ש **לאה**, היא בחינת מחזה ולמעלה דז"א, ששם בחינת אמא, הנקראת יובל, שהיא עולם הנסתר, וע"כ כל עניניו היו בסתר.

פסקה קנ

ת"ח עלמא תתאה וכו': בוא וראה עולם התחתון שהיא רחל, נוקבא דז"א, הוא בגלוי, והוא התחלת הכל לעלות במדרגות. כמו שחכמה עלאה, דהיינו חכמה דא"א, הוא התחלת הכל ממעלה למטה, (כנ"ל ב"א דף ו' ד"ה אחר ע"ש.) כן עולם התחתון הוא חכמה, והוא התחלת הכל ממטה למעלה. ומשום זה קוראים לה **אתה**, משום שהיא שמטה, והיא בגלוי. **בגלוי**, פירושו, שהחסדים שבה מתגלים בהארת החכמה, בסוד ה **י'** היוצא מ **אויר** ואשתאר **אור**. ואז נקראת הנוקבא דז"א בשם **שמטה**. וז"ש **בגין דאיהו שמטה ואתגליא**.

פסקה קנא

ועלמא עלאה וכו': ועולם העליון שהוא יובל, דהיינו לאה הנמשכת מאמא, אנו קוראים, **הוא**, שכל דבריו בהסתר הם. כי המלה **הוא** רומזת על עולם הנסתר (כמ"ש בזהר ספרא דצניעותא אות ל') וסוד הדבר, כי בלאה כתוב, וישכב עמה בלילה **הוא**, ועל כן כתוב ועבד הלוי **הוא**, שהלוי עובד כדי להמשיך ברכות ממנו מן **הוא** לכל העולמות. **הוא**, הוא עולם העליון הנעלם תמיד, ויעקב, לא נתדבק ברצון אלא במה שמגולה. והוא סוד, שכתוב ודבק באשתו. פירוש. שהוא הטעם שהכתוב אומר, על כן יעזוב איש את **אביו ואת אמו**, מטעם שהם בחינת עולם הנסתר, **ודבק באשתו** שהוא עולם הנגלה.

פסקה קנב

וירא ה' כי שנואה לאה: מטעם שנמשכת מאמא כנ"ל. מכאן נשמע, שהאדם שונא את העריות מצד אמו. משום שאמו ה"ס עולם הנסתר, שנאמר עליו, ע"כ יעזוב איש את אביו ואת אמו. כנ"ל ומתיחד האדם בכל מקום עם אמו, ואינו חושש לאיסור יחוד. וכן אמרו, הבן מתיחד עם אמו. וע"כ הכל נעלם מיעקב, כי עולם העליון, שהוא לאה, הנמשך מאמא, לא נגלה כלל.

פסקה קנג

ת"ח בגיניה דיעקב וכו': בוא וראה, בשביל יעקב נתקיים העולם. ואם תאמר הרי בשביל אברהם נתקיים העולם כמש"א, **בהבראם** אל תקרא בהבראם אלא **באברהם**, כלומר מ"ש אלה תולדות השמים והארץ **בהבראם**, יש לקרות אלה תולדות השמים והארץ **באברהם**, כי האותיות שוות, שפירושו שתולדות שמים וארץ בשביל אברהם היו. ומשיב, אלא בשביל יעקב נתקיים אברהם, שכתוב, כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם. כי מקודם לכן, היה הקב"ה בונה עולמות ומחריב אותם, כיון שבא יעקב, נשתכללו ממנו העולמות, ולא נחרבו כמקודם, וזה הוא שכתוב, כה אמר ה' בוראך יעקב ויצרך ישראל וגו'.

ביאור הדברים. אברהם ה"ס קו ימין דז"א, שה"ס חסד. וע"כ אומר שבשביל אברהם נברא העולם, דהיינו בשביל החסד כמ"ש עולם חסד יבנה, אמנם בעת יציאת קו השמאל. נעשה מחלוקת בין ב' הקוין, (כנ"ל ב"א דף נ"ו ד"ה כד) ועל מצב הזה, אמרו, שהקב"ה בנה עולמות והחריבם, כי מחמת רוב הדינים שבשמאל, כל מה שנבנה מצד הימין חזר ונחרב מכח השמאל, עד שבא קו אמצעי, שה"ס יעקב, והכריע בין ימין לשמאל ועשה שלום ביניהם, ואז נתקיים העולם ולא נחרב יותר. וזסו"ה יעקב אשר פדה את אברהם,

כי האמת הוא, עולם חסד יבנה, שה"ס אברהם, אבל לולא קו אמצעי, שהוא יעקב, לא היה קיום לקו ימין שה"ס אברהם.

פסקה קנד

ת"ח מה כתיב בני וכו': בוא וראה, מה כתוב, בני בכורי ישראל, וכתוב, שלח את בני ויעבדני. כי ישראל נקרא בן אל הקב"ה, משום שנתדבק בו. כמש"א, מה שמו ומה שם בנו כי תדע.

ביאור הדברים. כי הספירות נמשכות זו מזו בדרך השתלשלות, בסוד סבה ומסובב, ומבחינה זו אינם נקראות אב ובן, כי השם בן פירושו אור של תולדה, אשר מבחינת השתלשלות אין בו שום אור, אלא מבחינת חידוש. וז"ס שחכמה ובינה מכונים אבא ואמא, וז"א מכונה בן אליהם. כי בדרך השתלשלות הספירות נמצא ז"א בבחינת ו"ק חסר ראש, ומבחינה זו אינו נקרא בן. אמנם בסוד עלית מ"ן להכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל של הבינה, שנעשה שם קו אמצעי ומיחד ב' הקוים זה בזה, הוא משיג ממנה בחינת ג"ר, כנ"ל (ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) דכיון ד **תלת נפקי**, **מחד חד בתלת קיימא** ע"ש. שהוא מטעם שכל שיעור האור שהתחתון גורם לצאת בעליון זוכה בו גם התחתון. והנה ג"ר הללו שז"א זכה בהם, נבחנות לאור של תולדה. שהרי מבחינת השתלשלות הספירות זו מזו אין בו משהו מאור ג"ר, אלא הוא ו"ק בלי ראש, ונמצא שאור ג"ר הללו הן כולן חידוש, שזכה בהן מטעם שגרם הארת ג"ר בימין ושמאל שבבינה. כמבואר. ומבחינה זו, נבחנים ב' הקוין ימין ושמאל דבינה, בשם אבא ואמא, וז"א נקרא בשם בן. כי נקראים או"א מטעם שהם חידשו אור הזה אף על פי שאינו נמצא כלל בהשתלשלות סבה ומסובב. וז"א נקרא בן, להיותו אור של חידוש שנתחדש על ידי ימין ושמאל דבינה המולידים.

ועל סוד הזה אומר הכתוב, **מה שמו ומה שם בנו כי תדע**. שסובב על בינה וז"א, אשר ב' קוי הבינה שהיו נקראים חכמה ובינה, השיגו השם אבא ואמא. וז"א השיג השם בן אליהם, שנתחדש ויצא מהם, וז"ש בתקונים תקון ס"ט ק"י ע"א, **מה שמו**, **חכמה עלאה דתמן חכמה**. כלומר שהכתוב **מה שמו**, סובב על אמא עלאה שה"ס בינה, וקו ימין שבה ה"ס חכמה, ושניהם השיגו השם או"א, דהיינו מולידים. וז"א בן הנולד מהם. כמבואר. וזה אמרו כאן, **ישראל אקרי בן לקב"ה בגין דאתדבק ביה**, כי נשמות הצדיקים מתדבקים בהקב"ה, על ידי שעולים למ"ן לזווג קב"ה ושכינתיה, ונעשים שם לבחינת קו אמצעי, בין הקב"ה שה"ס ימין ובין השכינה שה"ס שמאל, דהיינו ממש על דרך שז"א עלה למ"ן לבינה, ונעשה קו אמצעי בין ימין ושמאל דבינה כנ"ל, ואז כל אותו השיעור שנשמות

הצדיקים גרמו לצאת בקב"ה ושכינתיה על ידי זווגם יחד, זוכות בו גם הן, כנ"ל (לך דף פ"ה ד"ה ברוך ע"ש) ומבחינת אור הזה, שהשיגו מזווג זו"ן, הם נבחנים לבנים אל זו"ן, כי הוא אור של תולדה שנתחדש מן המולידים שהם זו"ן.

וזהו שמביא ראיה מן הכתוב, **מה שמו ומה שם בנו כי תדע**. ללמדנו, כמו ז"א שנבחן לבן לאו"א מטעם היותו קו אמצעי המכריע בין ב' קוין שבבינה, מאותו הטעם ממש נבחנים נשמות הצדיקים שהן בנים אל זו"ן. כמבואר. כי גם הם בחינת קו אמצעי בסוד זווג זו"ן.

פסקה קנה

לאה, **כד אולידת וכו**' לאה כשהולידה את ראובן, מה כתוב, ותקרא את שמו ראובן, **ראו בן** סתם, בלי שום טעם נוסף, כמו בשמעון, שאמרה כי שמע וגו', וכן בשאר בניה וכיון שהוא בחינת חסד, למה לא קראה אותו בן ימין. ומשיב, שהוא משום שנכלל בג' קוין המתחברים כאחד, דהיינו עם שמעון ולוי, שהם קו שמאל וקו אמצעי.

ביאור הדברים. כי נשמות השבטים יצאו מזו"ן, אשר מז"א ולאה יצאו ששה בנים ובת אחת, ומז"א ורחל ב' צדיקים (כנ"ל דף נ"ט ד"ה רחל) וכבר נתבאר בדבור הסמוך שסוד **בן**, ה"ס אור של תולדה, שזוכה בו קו האמצעי להיותו המכריע ומיחד הימין והשמאל. ולפיכך קראה לאה את בנה הראשון בשם ראו בן סתם, ולא בן ימין. משום שהשם **בן**, יורה על קו האמצעי הזוכה את השיעור שגרם בעליון, בסוד **תלת נפקי מחד חד בתלת קיימא**, ולפיכך רמזה את זה בבנה הראשון. וז"ש, **ראובן סתם**, **בגין דאתכליל בתלת סטרין מתחברן כחדא**. כי השם בן יורה על אור הנולד מכח התכללות ג' קוין, שגרם בעליון, שמשום זה זכה בהם גם התחתון בתלת. וע"כ רמזה זה בבנה הראשון.

מאי טעמא לוי: מהו הטעם שקראה את בן הג' בשם לוי. פירוש. כיון שראובן נקרא **בן**, על שם היותו קו אמצעי הכולל ג' הקוין, ואע"פ שהוא עצמו הוא בחינת קו ימין בלבד, נק' **בן** על שם ההתכללות. לפי"ז מכל שכן לוי, שהוא קו אמצעי עצמו מבחינת הנשמות היה צריך לקראו **בן**, ולמה נקרא לוי. ומשיב. שהשם לוי פירושו, כמו שאתה אומר, **לויות**, שזה יורה שהיא החבור של כל הצדדים, דהיינו קו אמצעי המחבר יחד צד הימין וצד השמאל. הרי שהשם לוי יורה על קו אמצעי. ולפי"ז נמצא, שהשם **בן** יורה שאורו מחודש בסוד קו אמצעי המיחד לימין ושמאל, וכולל משום זה גם הוא עצמו את ג' הקוין. אמנם להורות על בחינת קו אמצעי של **הבן** ביחוד, יורה רק השם **לוי**.

פסקה קנו

אמר רבי יהודה: מכאן, נשמע שכולל ג' הקוין, שכתוב, יתר שאת ויתר עז, ותרגומו הוא, **בכירותא** שהוא קו אמצעי, **כהונתא** שהוא קו ימין, **מלכותא** שהוא קו שמאל, כי **מלכות** בצד גבורה היא, ועל כן קראה אותו **ראו בן** סתם. להורות שהוא כולל ג' קוין בסוד אור של תולדה כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה קנז

אמר רבי אבא וכו': אר"א, ע"כ אמרה ראו בן סתם, ולא בן ימין, משום שנכלל בשמעון ולוי, כי כן היה דעת לאה לכללו בב' בנים האחרים, שכתוב הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים, שזה יורה שהם שלשה המתחברים כאחד. כלומר שכל אחד מהם כלול מכל השלשה, שראובן כלול מכולם וכן שמעון וכן לוי. וע"כ לא יכלה לקרא אותו בן ימין. כי כלול ג"כ משמאל.

פסקה קנח

ות"ח דהכי הוא וכו': ובוא וראה, שכן הוא, כי מרכבה העליונה היא האבות, אברהם יצחק ויעקב, ודוד המלך שנתחבר בהם. וכל הארבעה הללו, שהם מרכבות עליונות, הם סוד השם הקדוש הוי"ה אשר יה"ו ה"ס האבות, דהיינו ג' הקוין, וה' אחרונה ה"ס דוד המלך, דהיינו הנוקבא. ועל סוד הזה הם, ראובן, שמעון, לוי, שהם ג' קוין יה"ו ואחר כך יהודה, שורש המלכות שה"ס ה' אחרונה דשם הוי"ה. ועל כן כולם הם במקום הזה, דהיינו בסוד המרכבה. וכמו שבמרכבה כלולים כל אחד מהם מג' הקוין, כן בשבטים כלול כל אחד מהם מג' הקוין.

פסקה קנט

וכתיב, הפעם אודה את ה' וגו', ותעמוד מלדת וגו': הוא משום שכאן ביהודה נשתכללו ארבע עמודים של הכסא, שהם חסד וגבורה ות"ת ומלכות, אשר ראובן ה"ס חסד, ושמעון גבורה, ולוי ת"ת, ויהודה מלכות. **הפעם אודה את ה'**, ושואל, מהו הטעם שאמרה בבן הזה אודה את ה' ולא בכל הבנים. ומשיב, אלא מכאן נשמע, שכל זמן שכנסת ישראל, דהיינו מלכות, היא בגלות, השם הקדוש אינו שלם, בוא וראה אע"פ שג' בנים היו מטרם שהולידה ליהודה, שהם חג"ת, לא נשלם הכסא, אלא עם יהודה שהוא מלכות נשלם הכסא. ומשום זה אמרה הפעם אודה את ה', ביהודה, ולא בכולם. ועל כן **ותעמוד מלדת**, מהו פירושו של **ותעמוד**, הוא, שהכסא **עמד** על עמודיו כי עם יהודה נשלמו ד' עמודי הכסא שהם חגת"מ. (ועי' לעיל פרשת וירא דף ה' ד"ה פירוש).

פסקה קס

ותעמוד: עוד יש לפרשו, כי עד עתה, דהיינו עד יהודה שהוא מלכות, **ותעמוד** ביחוד אחד, מכאן ולמטה, דהיינו למטה ממלכות דאצילות, הוא עולם הפירוד. דהיינו ג' עולמות בי"ע דפרודא. ואם תאמר, אלו ב' בנים שילדה אחר יהודה שהם יששכר וזבולון, הם כעין זה, דהיינו בחינת פירוד, כי נולדו אחר המלכות שהוא יהודה ומשיב, לא, כי אלו השנים יששכר זבולון נתחברו באלו בראובן שמעון לוי, כי שש קצוות העולם כאחד הם.

פירוש. יששכר זבולון הם בחינת נצח והוד, והם אחד עם הגוף שהוא חג"ת, כי ו"ק של הגוף הם חג"ת נה"י, ולפי"ז נמצא שיששכר זבולון, הם קודם המלכות, שהוא יהודה, כי הם דבוקים בחג"ת, וע"כ אינם בחינת פירוד. ויהודה שהיא מלכות כולל בתוכו גם יסוד.

פסקה קסא

ות"ח כלהו תריסר וכו': ובוא וראה, כל י"ב השבטים הם תקונים דכנסת ישראל, שהיא פנימיות הנוקבא שמחזה ולמעלה דז"א הנמשכת מבינה, בעולם הזה, שהיא הנוקבא שמחזה ולמטה דז"א, כלומר להמשיך י"ב התיקונים מעולם העליון שהיא בינה, לעולם התחתון שהיא הנוקבא. ובכללם הם ב' תקונים, א) לתקן אור העליון השחור כראוי. שה"ס תקון השמאל, שבהיות החכמה בלי חסדים, היא אור שחור, שהוא סוד חשך דאמא, ב) ולהשיב עיקר הכל למקומו, שה"ס תקון הימין, להשליט את החסדים, שהם בחינת עיקר, שזולתם אין שום הארה בעולמות, כי אפילו הארת השמאל הוא חשך ושחור זולתו כנ"ל.

כלהו עלמין כגוונא וכו': כל העולמות נמצאים באופן אחד, שכל מה שבעליון נמצא גם כן בתחתון, ובזה, דהיינו בי"ב, נשתכלל עולם התחתון שהוא הנוקבא, כמו עולם העליון, שהוא בינה.

פסקה קסב

יששכר זבולון הם נצח והוד, כאן נשתכללו ששה בנים, שהם שש קצוות העולם, כי ראובן שמעון לוי יהודה הם חגת"מ, ויששכר זבולון הם נו"ה. וה"ס תקון הימין שהם ו"ק דחסדים. כעין זה בני השפחות הם ארבעה, ונתחברו באלו הששה שהם ו"ק והם ארבעה קשרים המתחברים בהם, ב' קשרים בחסד וגבורה, וב' קשרים בנצח והוד, כמ"ש ענינם לעיל (בדף ס"ג ד"ה דהא ע"ש) והם תקון השמאל, וכיון שנתחברו בימין, על כן כתוב, וכל אחוריהם ביתה, שהאחורים נעשה פנימיות (כמ"ש שם) שאף על פי שהם בני השפחות, דהיינו בחינת חשך ואחורים, מכל מקום הם **ביתה**, דהיינו פנימיות. ונתבאר

סוד עשרת השבטים בסוד תיקון י"ב, שהם תקון הימין ותקון השמאל, בסו"ה ושמת אותם שתים מערכות וגו'. ששה בני לאה הם תקון הימין, וארבעה בני השפחות הם תקון השמאל. וב' בני רחל יתבארו לפנינו.

פסקה קסג

רבי חזקיה אמר וכו': רח"א, אם כן, הרי למדנו, כל מה שעולם התחתון שהיא הנוקבא שבסיום האצילות, מוליד, הוא בפירוד (כנ"ל באות ק"ס) כי כתוב, ומשם יפרד, ומה תאמר ביוסף ובנימין, אם תאמר, שעולם האחד באלו, דהיינו שהם בחינת יחוד מעולם האצילות, אינו כן, שהרי לא יצאו מעולם העליון, דהיינו מהנוקבא שמחזה ולמעלה, שהיא לאה, אלא שנולדו מעולם התחתון, שהיא רחל, שלמטה מחזה דז"א, הנמצאת בסיום עולם האצילות. ולידה, פירושה, שהנשמה נמשכת ממעלה למטה, ונמצא שעולם התחתון מה שמוליד הוא מוליד למטה, דהיינו שתולדותיה הם למטה מסיום אצילות, ולא למעלה, ואם כן הם בפרוד דהיינו בעולם הבריאה דפרודא.

פסקה קסד

אתא רבי אבא וכו': בא רבי אבא ונשקו. אמר לו, דבר זה הוא סתום, כי עולם העליון נתתקן בי"ב שהם משלו. פירוש אף על פי שכבר נתקנו ב' מיני התקונים תקון הימין ותקון השמאל בבני לאה ובבני השפחות, שה"ס תקון י"ב כנ"ל, אמנם תקון י"ב הזה הוא סתום, כלומר, שנמצאים תחת שליטת חסדים מכוסים, **דהא עלמא עלאה**, **אתתקן בתריסר דאנון מדיליה**, שתקון י"ב של עולם העליון הם מבחינתו, דהיינו חסדים מכוסים. וכדי לגלות החסדים בהארת החכמה צריכים לתקון ב' עקרים, שה"ס ב' צדיקים, בעולם התחתון שהוא רחל, שה"ס חכמה תתאה. מטעם שמחכמה דא"א עד מדרגת רחל נמצאת החכמה, בהעלם. (כנ"ל בראשית א' דף רפ"ב אות שנ"ד ע"ש).

אבל ת"ח רזא וכו': אבל בוא וראה סוד הדבר. בכל פעם צדיק יוצא מעולם התחתון ונכנס, בו נכנס וממנו יוצא, ומשום זה הוא נבנה במקום הזה, ועיקר הוא למעלה ועיקר הוא למטה. ובעולם התחתון הוא תמיד, לעולם. שכתוב ויהי בצאת נפשה כי מתה. ביאור הדברים. כי ב' עקרים הם באור הזווג, שה"ס רצוא ושוב, כמ"ש לעיל (באות י"ז) **רצוא ושוב אינון נהורין**, **לא מתעכבן למחמי**. אשר **רצוא** ה"ס גלוי החכמה, והוא עיקר העליון, כלומר, המתגלה על ידי נה"י דעליון שבנוקבא, שה"ס יוסף (כנ"ל דף ס' ד"ה וזה). **ושוב**, ה"ס השפעת החסדים, (כנ"ל באות י"ז ע"ש) והוא עיקר התחתון, דהיינו המתגלה על ידי נה"י של הנוקבא עצמה, (כנ"ל דף ס' ד"ה וזה) שה"ס בנימין, ע"ש.

וזה אמרו **בכל זמנא צדיק מעלמא תתאה נפיק ועייל**, דהיינו שיש ב' ענינים בזווג, שהוא רצוא ושוב, **ביה עייל ומניה נפיק**, שב' פעולות עושה בנוקבא, שבה נכנס לגלות החכמה, וממנה יוצא ומגלה החסדים. **ובגין כך אתבני באתר דא**, ומשום זה נבנה במקום הזה, דהיינו בהנוקבא, ב' עקרים: **ועקרא הוא לעילא**, דהיינו נה"י שיש לה מהעליון, שה"ס יוסף. **ועקרא הוא לתתא**, דהיינו נה"י מעצמות הנוקבא, שה"ס בנימין. **ובעלמא תתאה איהו תדיר, לעולם**, ועיקר התחתון שה"ס בנימין נמצא תמיד בעולם התחתון, שכתוב **ויהי בצאת נפשה כי מתה**, כי **בנימין הצדיק**, היא נפשה עצמה של הנוקבא, דהיינו נה"י דעצמותה, וע"כ הוא תמיד בה, משא"כ **יוסף הצדיק**, שהוא נה"י דעליון, המגלה בה החכמה, אינו בה תמיד כמ"ש לעיל (באות י"ז) **לא מתעכבן למהמי**, אלא הוא **ושוב** תכף. ע"ש, ועיין להלן בדבור הסמוך, שהזהר בעצמו מרחיב הביאור.

פסקה קסה

ת"ח בהאי עלמא תתאה וכו': בוא וראה, בעולם הזה התחתון, שהוא הנוקבא, הצדיק, בו נכנס וממנה יוצא. כשהוא נכנס הוא בסוד יוסף הצדיק, כשיוצא הוא בסוד בנימין הצדיק, וז"ש, ויהי בצאת נפשה כי מתה, ושואל מי הוא נפשה, ומשיב, זהו הצדיק שיוצא ממנה. ופירוש הדברים כבר נתבאר היטב לעיל בדבור הסמוך.

פסקה קסו

ודא בנימין נקרא בו': ועל כן נקרא בנימין בן אוני, משום שחשבה, שהולידה אותו למטה מאצילות, בעולם הפירוד, ונשארו עשתי עשרה באלו השבטים של מעלה, דהיינו שבאצילות, מה כתוב, ואביו קרא לו בנימין, שפירושו בן ימין, כי נסתלק למעלה בעולם העליון, כי כשנאבד יוסף, בנימין מלא את מקומו.

פירוש. כי מסיים כאן את התירוץ על הקושיא הנ"ל (שבאות קס"ג) שהקשה רבי חזקיה, **מה תימא ביוסף ובנימין וכו'**: שהקשה, כיון שיוסף ובנימין נולדו מן הנוקבא המסיימת את האצילות, וכל לידה בהכרח הוא ממעלה למטה והתולדה הוא למטה מהמולידים ונמצא בהכרח שיוסף ובנימין כבר הם נמצאים למטה מהנוקבא, שהוא למטה מסיום אצילות. דהיינו בעולם הפירוד. וזהו שהשיב לו רבי אבא. ומתחילה ביאר סוד ב' צדיקים עליון ותחתון הנמצאים בנוקבא, שפירושם ב' בחינות נה"י, א) הם נה"י דעליון דז"א, שנתדבקו בהנוקבא, שהם בחינת יוסף הצדיק, ב) נה"י דנוקבא עצמה, שהם בחינת בנימין הצדיק. ולפ"ז, כבר נדחה הקושיא מיוסף, כי יוסף הצדיק, אע"פ שנולד מן הנוקבא, מ"מ הוא מן נה"י דז"א שנדבקו בנוקבא, ולא מנה"י דנוקבא המסיימים האצילות, וע"כ עוד הוא נמצא בעולם אצילות. ונמצא שהקושיא הוא רק על

בנימין לבד, להיותו נמשך מנה"י דעצמות הנוקבא המסיימים האצילות. וזהו שמתרץ כאן, ואומר, **ודא בנימין נקרא בן אוני דחשיבת דאולידת לתתא בעלמא דפרודא וכו'**: כי ע"כ, משום שנמשך מנה"י דנוקבא המסיימים האצילות, קראה אותו אמו **בן אוני**, כי חשבה שהוא בעולם הפירוד. אבל **מה כתיב ואביו קרא לו בן ימין, דהא אסתלק לעילא בעלמא עלאה** כי אחר לידתו מנה"י דנוקבא, עלה ונמתק למעלה בעולם העליון שהוא בינה, דהיינו שעלה ונכלל בנה"י דעליון ונעשה בחינת נה"י דעליון, דז"א, כמו יוסף, וע"כ **דכד אתאביד יוסף בנימין אשלים אתריה**, דהיינו שנעשה בחינת יסוד דז"א כמו יוסף. פירוש. כי מסכת מכירת יוסף, אבד צדיק העליון, כלומר, שנעלמו המוחין דגדלות, המושפעים על ידי הצדיק העליון שהוא יוסף, ואז לא השפיע ז"א אל דנוקבא רק בחי' מוחין דחסדים, שה"ס ו"ק, להחיות העולמות, שהם מושפעים ע"י בנימין, כנ"ל וז"ס דכד אתאביד יוסף, בנימין אשלים אתריה וע"כ קראו אביו בן ימין, שפירושו חסדים הבאים מימין. ומתורץ קושית רבי חזקיה, שהרי גם בנימין חזר ונקשר בנה"י דעליון דז"א, וע"כ נמצא גם הוא בעולם האצילות ולא בפרודא.

ועל דא צדיק וכו': וע"כ בעולם התחתון, הצדיק נכנס ויוצא, וע"כ יוסף ובנימין וכל י"ב השבטים הם כמו הי"ב של מעלה, ביחוד אחד. אשר ששה בני לאה ה"ס חג"ת נה"י. וד' בני השפחות ה"ס ד' קשרים דהיינו קשר האמצעי מסוד השורק שבכל אחד מחו"ג ונו"ה. וב' בני רחל ה"ס ב' צדיקים, שה"ס המשפיעים במוחין דגדלות בזווג ישראל ורחל.

פסקה קסז

הפעם אודה את ה' וכו': ר"ש פתח ואמר. אודה את ה' בכל לבב וגו'. ושואל, כתוב, **בכל לבב**, בכל לב, היה צריך לומר, ומשיב, אלא דוד, בסוד העליון של השם הקדוש **הויה**, רצה להודות אל הקב"ה. **אודה ה' בכל לבב**, פירושו ביצר הטוב וביצר הרע, שהם ב' לבבות, דהיינו בב' היצרים השוכנים בלב, ואלו הם ב' צדדים, ימין ושמאל.

פסקה קסח

בסוד ישרים ועדה: אלו הם שאר הצדדים שבעולם הזה, שהוא הנוקבא, כי **לבב** פירושו כמו דרום וצפון, שהם חסד וגבורה, **בסוד ישרים**, אלו הם שאר הצדדים שבעולם, שהם שש קצוות, כעין של מעלה, דהיינו חג"ת נה"י, ונמצא **בסוד ישרים** היינו תנה"י. **ועדה**, זה הוא המקום של יהודה, דהיינו מלכות, וכתוב ועדותי זו אלמדם, שפירושו תורה שבעל פה, שהיא המלכות.

פסקה קסט

וכתיב ויהודה עוד רד עם אל: שפירושו יהודה שהיא המלכות המחוברת בהוי"ה, ירד משם **הוי"ה** הכולל שית סטרין, אל שם **אל** דהיינו שם המלכות. בסו"ה ואל זועם בכל יום. וכתוב אודך בכל לבי נגד אלקים אזמרך, וכאן במקום אחד אמר, שכתוב, נגד אלקים אזמרך. דהיינו לשם אלקים ולא לשם הוי"ה, כי אמר שירה למדרגה הזו למדרגת המלכות הנקראת אלקים, כדי לחבר אותה בצד ימין בחסדים. ולפיכך כתוב כאן אודך בכל לבי, ולא בכל לבבי, כי רק במקום אחד אמר שירה דהיינו בעת שהמלכות בשמאל, ואינה דבוקה בשם הויה.

פסקה קע

ת"ח יהודה וכו': בוא וראה, השם יהודה אוחז בכל הצדדים, אוחז בדרום, ואוחז במזרח. פירוש. כי ביהודה יש השם הוי"ה, ופירושו הודאה, והוא כמו הכתוב הנ"ל, אודה הוי"ה בכל לבב. ששם הויה כולל לכל הצדדים כנ"ל. כי הוא יהודה, בא מצד שמאל, כי יהודה הוא הנוקבא הנבנית מצד שמאל, (כנ"ל ב"א דף נ"ד ד"ה לילה) ונמצא התחלתו הוא בצפון, ואוחז בדרום, משום שהולך לצד ימין, שהוא חסד, ונאחז בגוף, שהוא ת"ת. הרי שאוחז בכל הצדדים. משום זה כתוב, הפעם אודה את הוי"ה, שזה יורה שכולל לכל הצדדים. **ותעמוד מלדת**, ותעמוד, פירושו, שעמדה בקיומה, שעמדה כראוי, כי עתה, שהולידה ד' בנים, שהם ראובן שמעון לוי ויהודה, שהם חגת"מ נתתקנה כל המרכבה הקדושה. שהיא חסד גבורה ת"ת מלכות.

פסקה קעא

רבי שמעון נפק וכו': רבי שמעון יצא אל הכפר. נזדמן לו ר' אבא, ור' חייא, ור' יוסי, כיון שראה אותם, אמר, חידושי תורה צריכים לשמוע כאן. ישבו עמו אלו שלשה, כשרצה ר' שמעון ללכת מהם, פתח כל אחד ואחד מקרא, לכבוד ר' שמעון.

פסקה קעב

ר' אבא פתח וכו': ר"א פתח ואמר. וה' אמר אל אברם אחר הפרד לוט מעמו וגו' שא נא עיניך וראה וגו', ושואל, וכי לפי שיעור הראיה של אברהם, ירש הארץ הלא עד כמה רואה האדם, עד שלש פרסאות או ארבע או חמש פרסאות, והכתוב אומר, כי את כל הארץ אשר אתה רואה וגו'.

פסקה קעג

ומשיב, **אלא כיון** שראה ארבע רוחות העולם, כמ"ש צפונה ונגבה וקדמה וימה, ראה את כל הארץ. כי ארבע רוחות העולם הן כלל כל העולם, עוד פירוש. כי זקף אותו הקב"ה

על ארץ ישראל. שה"ס הנוקבא, והראה אותו שהיא קשורה ברוחות העולם שה"ס חו"ב תו"מ דז"א, שה"ס המרכבה, ואז ראה הכל. כמו זה, מי שרואה את ר' שמעון, רואה את כל העולם. כי גם הוא כולל את כל העולם, הוא השמחה של מעלה ושל מטה.

פסקה קעד

פתח רבי חייא וכו': פתח ר"ח ואמר. הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך. ושואל, וכי אותו המקום בלבד הבטיחו הקב"ה, שהיה רק ארבע או חמש אמות ולא יותר. ומשיב, אלא בעת ההיא כפל הקב"ה תחתיו את כל ארץ ישראל, ונמצא אז אותו המקום, שכלל את כל הארץ. ומה מקום ההוא, נעשה הכלל של כל הארץ, רבי שמעון, שהוא המאור של כל הארץ, על אחת כמה וכמה. שהוא שקול ככל העולם.

פסקה קעה

פתח רבי יוסי וכו': פתח ר"י ואמר. הפעם אודה את ה'. ושואל, וכי בכל הבנים שהולידה לא היה ראוי להודות להקב"ה, אלא בבן הזה. ומשיב, אלא יהודה הוא בן רביעי אל הכסא, שהוא המלכות שהיא רגל רביעי, (כנ"ל ב"א דף ק"י ד"ה מלכותא) והוא השלים את הכסא, וע"כ יהודה לבדו הוא תקון הכסא, והוא עמוד שכל העמודים נסמכים עליו. להיותו המשלים את הכסא, ר"ש, המאיר בכל העולם בתורה, וכמה מאורות מאירים על ידו, על אחת כמה וכמה. שהוא עמוד כל העמודים.

פסקה קעו

מתניתין בני עליון וכו': בני עליון, קדושים עליונים, ברוכי העולם בעלי מוח האגוז, האספו לדעת: כי צפור יורדת בכל יום, מתעוררת בגן, שלהבת אש בכנפיה. בידה ג' מגרפות, דהיינו יעים, חדות כחרב, מפתחות האוצרות ביד ימינה.

פירוש. הסתרי תורה, מזמין רק אותם האנשים שזכו אל אותן המדרגות שחושב, שהם חו"ב תו"מ: בני עליון, בינה. קדישי עליונין, חכמה. בריכן דעלמא, ת"ת. מוחא דאגוזא, מלכות. ואומר להם האספו לדעת ולהשכיל בכרוזה של הצפור, שמכרזת בכל יום בגן עדן, כמ"ש לפנינו. כי הם ראוים להבין דבריה, ולא אחרים שעוד לא זכו לאלו המדרגות. וענין מוח האגוז, מתבאר בזהר (בזהר חדש בראשית אות ט"ז) ע"ש. **צפור**. פירושו הנוקבא דז"א. **גן** היינו גן העדן, שהוא שם מקום הנוקבא, אחר שהשיגה צורת אמא לגמרי, בלי שום הכר מצורתה עצמה. כמ"ש לעיל (בראשית ב' דף ד' אות ו') **נמוסי דגנתא דעדן כמה דאיהו ברזא עלאה**. ע"ש בהסולם. וזה אמרו כאן. **הא צפרא נחית בכל יומא**, שצפור שהיא הנוקבא, יורדת ממקום אמא, אחרי שקבלה צורתה, **אתער בגנתא**, ומתעוררת בכל יום, בגן עדן להכריז משם, להיותה שם שוה לגמרי לאמא, והשואה זו

לצורת אמא, הוא בעיקר ג' צורות אלו, א) צורת הקטנות שה"ס ו"ק, המכונה **כנפים**, שצריכה להיות דומה לכנפי אמא. ב) ה"ס הארת החכמה בעודה סתומה, שמקומה ביד שמאל, והיא בחינת ג"ר דו"ק. ג) ה"ס החסדים המלבישים החכמה, ופותחים אותה להאיר בכל השלמות. ומכונים משום זה, **מפתחות האוצרות**. שזולתם, כל אוצרות החכמה נשארים סתומים.

וזה אמרו, **שלהובא דנורא בגדפהא**, שהנוקבא ירדה לגן עדן מאמא, וקבלה ממנה, שלהבת אש בכנפיה, כלומר, שהורידה עמה מאמא את הדינין המכונים שלהבת אש, ומקומם מכונה **כנפים**, דהיינו שהשיגה בחינת הקטנות מאמא. וכמו כן הורידה עמה, **בידהא**, **תלתא מגרופיין שנינן כחרבא**, ביד שמאל שלה, הורידה הארת החכמה, ואף על פי שעדיין סתומה, מ"מ היא מבריחה כל הקליפות, שהם בחינת הלכלוך וטנופת, הסותמות את צנורות השפע מלהשפיע לתחתונים, ולפיכך מכונה בשם מגרופית חדה כחרב, שהוא מנקה כל לכלוך, עד שלא נכר עוד מקומו, ולפי שבסוד התכללות יש י"ב בחינות דהיינו ג' פרקין בכל אחת מחו"ג ונו"ה, המכונים זרועות וירכין, כנ"ל (דף ס"ג ד"ה דהא) ע"ש, לפיכך חושב כאן **ג' מגרופיות**, ביד שמאל שלה, דהיינו בסוד ג' פרקי היד, ונתבאר בחינה השניה שקבלה מאמא.

וז"ש, **מפתחן גניזין בידא ימינא**, שהיא בחינה השלישית שהורידה עמה מאמא לגן עדן, שהוא אור החסדים שמקומם ביד ימין, המלבישים את החכמה, המכונים **מפתחות האוצרות**, להיותם פותחים אוצרות החכמה. וזולתם נשארים כל אוצרות החכמה סתומות כמו במנעול ובריח.

פסקה קעז

קרי בחיל ואמר וכו': קוראת בכח ואומרת לצדיקים שהם בגן עדן, מי מכם שפניו מאירים, דהיינו שזכה לחכמה שנאמר, חכמת אדם תאיר פניו, שנכנס ויצא ונתחזק בעץ החיים, דהיינו שזכה לג' קוין: **שנכנס** בקו ימין, **ויצא** בקו שמאל, **ונתחזק בעץ החיים** שהוא קו אמצעי, הגיע בענפיו, היינו חג"ת נה"י הכלולים בז"א, שה"ס עץ החיים, והם ענפיו. ונאחז בשרשיו, דהיינו ג"ר דז"א. אוכל מפירותיו המתוקים מדבש, ה"ס הארת החכמה שבנוקבא דז"א שה"ס פירי שלו. והוא מתוק, בסו"ה, מה מתוק האור לעין, ועינים ה"ס החכמה. הנותן חיים לנפש ורפואה לעצמו, דהיינו הגוף שלו.

פסקה קעח

אסתמר, מהרהורא בישא וכו': ומכרזת ואומרת, מי הוא הזוכה לכל זה, הוא מי שנשמר מהרהור רע, מהרהור המשקר בעץ החיים, מהרהור המטמא את הנהר והנחל, שהוא מקורו של ישראל, מהרהור הנותן מות לנפש ושבירה לעצמו, אין לו קיום כלל.

ביאור הדברים. נודע, שהנוקבא מצד עצמותה אינה ראויה לקבל שום מוחין, כי הצמצום א' רוכב עליה, (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) עש"ה. וכל המוחין שמקבלת הוא מכח עליתה והתכללותה בכלים דאמא כמ"ש שם. ולפיכך נקודת עצמותה צריכה להיות גנוזה בה בהעלם גמור, ואם היא מתגלית תכף מסתלקים ממנה כל האורות, כי נגלה, שאינה בחינת אמא, אלא בחינת המלכות, שהצמצום רוכב עליה, ואינה ראויה לקבל אורות דאמא. ומשום זה ה"ס עצה"ד טו"ר. כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף קכ"ב אות קכ"ג **זכי ב"נ הא טוב, אי לא זכי הא רע**. שפירושו אם נזהר האדם להדבק בקו אמצעי המכריע בין הקוין, שקו ימין יאיר ממעלה למטה, וקו שמאל ממטה למעלה, וגם האדם אינו ממשיך הארת חכמה שבקו שמאל ממעלה למעלה, אז נבחן ש **זכי, והא טוב**, דהיינו שנקודת עצמותה של הנוקבא, נגנזת ואינה נודעת. אמנם אם ממשיך הארת השמאל ממעלה למטה, ופוגם בקו אמצעי, נבחן שהוא **לא זכי והא רע**, ותכף נגלה עליו נקודת עצמותה של הנוקבא, ואורות החיים פורחים ומסתלקים תכף ממנו.

וענין **לא זכי**, אינו צריך מעשה ממש, שימשיך בפועל ממעלה למטה, אלא בהרהור לחטוא אע"פ שעוד לא חטא בפועל, כבר הוא נבחן ל **לא זכה והא רע**, ואורות הקדושה מסתלקים ממנו והרוח שטות, שה"ס המות והרע, מתלבש בו, שהוא המחטיא בפועל, כמ"ש ז"ל, אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות. (כנ"ל דף ט"ז ד"ה וזה ע"ש).

וזה אמרו **אסתמר מהרהורא בישא**, שאינו זוכה לאורות העליונים אלא מי שנשמר **מהרהור רע**, דהיינו מן ההרהור להטוא ולהמשיך הארת השמאל ממעלה למטה, **מהרהורא דמשקר באילנא דחיי** מאותו הרהור המשקר ופוגם בעץ החיים, כי עץ החיים ה"ס קו אמצעי, המכריע שקו ימין בלבדו יאיר ממעלה למטה, והקו שמאל רק ממטה למעלה, וכיון שהאדם הרהר להמשיך ממעלה למטה נמצא משקר ופוגם בתקון עץ החיים. **מסאיב נהרא ונחלא מקורא דישראל**, ולא עוד, אלא שהוא מטמא **הנהר** שה"ס אמא. **והנחל** שה"ס יסוד דאמא, שהיא **המקור של** ז"א הנקרא **ישראל**. פירוש. כי אחר שהאורות מסתלקים מן הנוקבא, משום שנגלה בה כח הצמצום, מגיע פגם הזה גם לאמא, מטעם שהנוקבא כבר נכללה באמא. וזה נבחן כמו שהיא נטמאת ממגעה באחרים. כי אמא מצד עצמותה, אין בה שום פגם מצמצום א', אלא מכח שנתכללה עם

הנוקבא, נפגמה על ידה. ואמא נקראת נהר, בסוד ונהר יוצא מעדן, ומצד יסודה, נקראת **נחל**. בסו"ה **מנחל בדרך ישתה** ז"א, **על כן ירים ראש**, שז"א משיג בחינת ג"ר וראש, מן הנחל. שהוא יסוד אמא.

וז"ש **דיהיב מותא לנפשא ותבירו לגרמיה**, כי אחר שמסתלקים האורות מן הנוקבא, מסתלק גם אור האדם הנקרא **נפש**, והכלי שלו שנקרא גוף, נשבר, כי **לית ליה קיומא כלל**, כי אין לו ממי לקבל אורות החיים וע"כ נשבר ומת.

פסקה קעט

הרהורא דמסאיב וכו': ההרהור שטימא את המקור שלו, של עץ החיים שהוא ז"א, כי העלה הפגם דנוקבא לאמא כנ"ל בסמוך, עושה אילן השקר, כי הפגם והחורבן דאורות המקור של עץ החיים, הולך ובונה את אילן השקר של הס"א, כי לא נבנה צור אלא מחורבנה של ירושלים. והוא, משום שאותו ההרהור עולה ומחליף נפש תחת נפש. דהיינו נפש מאורות דס"א תחת נפש מאורות הקדושה, כי מחמת ההרהור, עץ החיים מסתלק, ועץ המות מתדבק בו, שממנו מושך את הנפש. פירוש, כמו שנתבאר לעיל בדבור הסמוך, שתכף כשמהרהר בעבירה מסתלקים ממנו אורות דקדושה, שה"ס עץ החיים, בסוד **לא זכי הא רע**, ומתלבשים בו אורות דסטרא אחרא, שהוא עץ המות. ונמצא בהכרח, שנפשו נמשכת עתה מעץ המות, ונחלף לו נפש דס"א במקום הנפש דקדושה שהיתה לו.

פסקה קפ

ווי ליה דאתעקר וכו': אוי לו שבסבת אותו ההרהור נעקר מעץ החיים, ונתדבק בעץ המות, אשר אין לו ענפין, כלומר שאורו נפסק ואינו מתפשט, והדבק בו אינו רואה טוב לעולם. הוא יבש בלי שום לחלוחית, של אור, פירותיו מרים כלענה. ועליו נאמר והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב וגו'.

פסקה קפא

בגין דהרהורא טבא וכו': כי הרהור טוב העולה למעלה, נאחז בעץ החיים, שהוא קו אמצעי, ומחזיק בענפיו ואוכל מפירותיו, כל הקדושות וכל הברכות יוצאות ממנו, ונוחל חיים לנפשו, ורפואה לעצמו, עליו נאמר, והיה כעץ שתול על מים ועל יובל וגו'.

פסקה קפב

כל מלין דעלמא וכו': כל דברי העולם הולכים אחר המחשבה וההרהור. ועל זה כתוב, והתקדשתם והייתם קדושים, משום שכל הקדושות שבעולם הוא מוציא וממשיך עם הרהור טוב. (ועי' לעיל דף ע"ו ד"ה קרי בחיל).

פסקה קפג

מאן דאסתאב וכו': מי שנטמא בהרהור רע כשבא להזדווג באשתו, כי שם רצונו והרהורו באשה אחרת, והזריע זרע בהרהור זה, זה הוא שהחליף מדרגות העליונות של מעלה, שהחליף מדרגת הקודש על מדרגת הטומאה. כמו שההרהור שלו עושה חליפין למטה שמחליף אשתו באחרת, כן עושה חליפין למעלה.

פסקה קפד

כמה דגופא וכו': וכמו הגוף של הבן שמוליד נקרא בן תמורה, כך מבחינת הנפש שלו נקרא ג"כ בן תמורה, כי לא משך המשכה קדושה באותו ההרהור, והנפש שלו נתחלף במדרגה אחרת, דהיינו מס"א.

ביאור הדברים. אחר שהסתרי תורה ביאר היטב את הפגם הגדול שעושה, אם הדבק בקדושה, בעץ החיים, מהרהר להמשיך מהשמאל ממעלה למטה, שתכף עם הרהורו הרע מסתלקים ממנו כל אורות החיים וכל הטוב, ונחלף לו נפש דטומאה במקום נפש דקדושה, בסוד, **לא זכי הא רע**, כמ"ש לעיל באורך, הוא משוה לזה גם ענין המזדווג באשתו וחושב באחרת, כי המזדווגים בקדושה, הם מרכבה לז"א ונוקבא העליונים, וכשהוא מהרהר באחרת, נמצא מעורר בזה את הנוקבא דס"א, אשת זנונים, שהיא הלעומת של הנוקבא דז"א, וגורם שהארת השמאל מן הנוקבא, תמשך ממעלה למטה, אל הקליפות, אשר אז היא נבחנת לעץ הדעת טו"ר, בסוד **לא זכי הא רע**, כי נגלה עליה הנקודה דצמצום א', וכל האורות דקדושה מסתלקים, ותחתיהם באים האורות דס"א. ונמצא שהמזדווגים נעשו אז מרכבה לזו"ן דקליפות, ולפיכך בן הנולד מזווג זה נמשך מס"א, ונעשה **בן תמורה**, כלומר, שיש בו נפש רעה מס"א, מכחות צמצום הא', ואינו ראוי עוד לקבל אור החיים דקדושה.

וזה אמרו, **וזרע זרעא בהרהורא אחרא דא הוא דאחלף דרגין עלאין וכו' בגין דרגא דמסאבא**, כי אז **לא זכי הא רע**, שנגלה נקודת הצמצום א' עליה, ונחלפו אורות החיים, על אורות אילן המות, כנ"ל. **כמה דהרהורא דיליה עביד חליפין לתתא אוף הכי עבד חליפין לעילא** וכמו שנגלה הרע למטה, דהיינו בהנוקבא, במקום הטוב שהיה בה, כך נעשה חליפין למעלה באמא, כלומר, שהפגם עלה גם לז"ת דאמא, שהוא מחמת שהיו מחוברים זב"ז בעת התקון נפגמים זה מזה בעת הפגם. (כנ"ל דף ע"ז ד"ה וזה). ולפיכך **כמה דגופא דההוא ברא דיוליד, אקרי בן תמורה, אוף הכי בנפשא בן תמורה אקרי** הגוף נמשך מנוקבא והנפש נמשך מאורות דאמא, ולפי שגם אמא נפגמה, נמצא שלא

לבד, שהגוף נעשה פגום אלא גם הנפש, שהיא מאמא, נפגמה, וגם הנפש נבחן לתמורה. כלומר שנחלפה ונעשתה לנפש טמאה.

פסקה קפה

יעקב שלימא וכו': יעקב השלם, שהכל גלוי לפני הקב"ה, שכל דרכיו של יעקב היו באמת, והרהורי אמת היה מהרהר תמיד בכל דבר, באותו הלילה ששימש באשתו בלאה, ההרהור שלו ברחל היה, היה משמש בלאה וחושב ברחל, והמקור שלו, הלך באותו ההרהור שלו.

ביאור הדברים. אחר שהסתרי תורה ביאר ב' ההקדמות בענין הפגם הגדול של המהרהר באשת זנונים, שמחליף מדרגות עליונות דקדושה במדרגות הטומאה, וכמ"ש בסוד, לא זכי הא רע, בא עתה אל מטרתו הרצויה, לבאר סוד ההרהור שחשב יעקב ברחל ושמש בלאה. וכבר ידעת שלאה ה"ס בינה, ורחל ה"ס מלכות, דהיינו הנוקבא שמחזה ולמטה דז"א. גם ידעת שהנוקבא דז"א מצד עצמה אינה יכולה לקבל אור להיותה בצמצום א', אלא שממשכת מקודם כלים מאמא, בסוד מלכות הממותקת במדת הרחמים ואז ראויה לקבל האורות. (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר ע"ש) ונמצא שרחל מצד עצמה אינה ראויה לשום אור אלא אחר שמקבלת הכלים מלאה, דהיינו מאמא. וז"ס שאומר הזהר לעיל (דף נ"ח אות קל"א) **בשעתא דיעקב פלח שבע שנין קדמאין**, שרצה להמשיך ז' אורות חג"ת נהי"מ לרחל, **נפקא קלא ואמר, יעקב, מן העולם ועד העולם כתיב**, דהיינו שצריכים להמשיך מקודם כלים מתוקנים מן עולם העליון שהוא בינה לאה, אל עולם התחתון, שהיא הנוקבא רחל. ע"ש. גם זסו"ה לא יעשה כן במקומנו וגו'. ונמצא שבשעה שבא אל לאה, וחשיב ברחל, דהיינו להמשיך האורות אל רחל, שלא ידע שהיא לאה, הנה אז חשב להמשיך האורות בכלים דצמצום א' מטרם שנמתקו, שהם נקראים רע, בסוד לא זכי הא רע. כי מטרם שנשא את לאה לא היה יכול להמשיך כלים מתוקנים לרחל. כנ"ל **נפקא קלא ואמר מן העולם ועד העולם** כתיב, ולפיכך נחלפו לו כלים דלאה לבחינת כלים דרחל, שכח הצמצום שהיה ברחל, נתדבק בכלים דלאה, ולא יכול להמשיך בזווגו אלא בחינת ו"ק בלי ראש. ובזה תבין דברי הזהר בדבור הסמוך.

פסקה קפו

ולאו לדעתא, וכו': ושלא לדעת עשה זה, כי לא היה יודע שהיא לאה. משום זה לא עלה ראובן בשם, כלומר שלא היה לו אלא ו"ק חסר ראש, (כנ"ל בדבור הסמוך עש"ה.) כי **שם** פירושו השגה. אלא הקב"ה שהיה יודע שהיא לאה, דהיינו בינה ואינה צריכה להפגם מכח הצמצום של רחל, הראה אותו, דהיינו שהשפיע לו ראש וג"ר, ואמר, ראו

בן שנולד בעולם. דהיינו שהשפיע לו ג"ר. ועל דא כתיב אם יסתר וגו' אל תקרא אראנו, באלף סגולה, אלא אראנו, באלף פתוחה. ומשום שנגלה לפני הקב"ה, כי שלא לדעת היה, ובדרך אמת הרהר יעקב ברצונו, לא נפסל ראובן מתוך השבטים הקדושים, כלומר, שלא היה נחשב לבן תמורה, כי אם לא היה כך, היה נפסל.

פסקה קפז

ובגין דהרהורא וכו': ומשום שההרהור הוא העיקר, והוא עושה מעשה, הקב"ה, שהיה יודע המקום, שאותו ההרהור היה דבוק בעת זריעת טפה הראשונה, שמר לו לאותו המקום, את הבכורה, שכתוב, כי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו ליוסף, כי במקום שההרהור הלך ונתדבק בזריעת הטפה, שם נתדבקה ונמסרה הבכרה, ונלקחה הבכרה מראובן, ונמסרה אל המקום שההרהור נתדבק בו, ברחל הרהר ונתדבק בה הרצון, ע"כ ברחל נתדבק הבכרה, והושב הכל אחר ההרהור והמחשבה.

פסקה קפח

כגוונא דא וכו': כעין זה מצאנו, אשר ההרהור והמחשבה עושה מעשה, ונמשכה המשכה, מכל מה שהאדם נתדבק בסתר, שכתוב לא תהיה אשת המת החוצה וגו', וכאן צריך ההרהור והרצון להדבק בנשמת אחיו המת, ובאותו הרצון והמחשבה מושך המשכה, ועושה המעשה שצריך, ולא ימחה שם המת מן העולם.

פסקה קפט

וסתרא דא וכו': וזה סוד, אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף. כי הוא ודאי, שהרצון והמחשבה מושך המשכה ועושה מעשה בכל מה שצריך. ועל כן בתפלה, צריכים רצון והרהור לכוון בה. וכן בכל העבודות של הקב"ה, ההרהור והמחשבה עושה מעשה ומושך המשכה לכל מה שצריך.

פסקה קצ

וילך ראובן וגו' דודאים בשדה: רבי יצחק פתח ואמר, מה רבו וגו' מלאה הארץ קנינך. מקרא זה בארוהו בכמה מקומות. אלא מי יכול לספור מעשיו של הקב"ה, כי כמה צבאות ומחנות של מדרגות ומלאכים המשונים זה מזה, שאין להם מספר. כלומר, שהכתוב מה רבו מעשיך ה', יורה שאין להם מספר, שפירושו מוחין דחסדים. וכולם בחכמה עשית יורה מוחין דמספר, שהם חכמה, ואומר, אע"פ שמשונים זמ"ז, יצאו כולם בזמן אחד, בבת אחת, כפטיש המכה על אבן, או על ברזל מלובן, שמוציא ניצוצות לכל צד בבת אחת. כך הקב"ה הוציא כמה מינים ומחנות משונים זה מזה, שאין להם מספר, וכולם בבת אחת.

פסקה קצא

ת"ח בדבורא וכו': בוא וראה, בדבור ורוח ביחד שהם זו"ן, נעשה העולם. שכתוב, **בדבר** ה' שמים נעשו, **וברוח** פיו כל צבאם. **בדבר ה'**, זהו דבור שהוא הנוקבא, המאירה בחכמה, **וברוח פיו**, זהו רוח. שהוא ז"א, המאיר בחסדים, זה בלי זה אינו הולך, ונכללו זה מזה, ויצאו מהם כמה צבאות לצבאות, ומחנות למחנות, המשונים זמ"ז בהארתם שזה בחכמה וזה בחסדים כנ"ל בדבור הסמוך, וכולם בזמן אחד.

פסקה קצב

ת"ח כד בעא וכו': בוא וראה, כשרצה הקב"ה לברוא העולמות, הוציא אור סתום אחד, שהוא אור הבינה, כי הכניס **י'** ב **אור** הבינה ונעשה **אויר**, (כנ"ל ב"א דף ט' ד"ה ועביד ע"ש.) שמן אור ההוא, יוצאים ומאירים כל האורות הנגלים. דהיינו על ידי הוצאת ה **י'** מאויר, שחזר ונעשה **אור** כמ"ש שם. ומאותו האור יצאו ונתפשטו ונעשו שאר האורות, והוא עולם העליון. דהיינו בינה.

פסקה קצג

תו אתפשט וכו': עור נתפשט אור העליון הזה, שהוא בינה, והאומן, דהיינו המאציל, עשה אור שאינו מאיר. ועשה את עולם התחתון. שהוא הנוקבא. ומשום שהוא אור שאינו מאיר, הוא צריך להתקשר למעלה וצריך להתקשר למטה, ועל ידי קשר של מטה הוא מתקשר להאיר בקשר של מעלה.

ביאור הדברים. כי ר' יצחק נותן טעם על הדבורים הקודמים, שמביא מהכתוב מה רבו מעשיך ה' ומהכתוב בדבר ה' שמים נעשו, שאע"פ שההארות משונות זו מזו, שזה בחכמה וזה בחסדים, מ"מ יצאו בבת אחת. ואומר שהוא מטעם כי **כד בעא קב"ה למברי עלמין אפיק חד נהורא סתימאה** שהיא בינה המכונה עולם העליון המכוסה, **דמן ההוא נהורא נפקין ונהרין כל אינון נהורין דאתגליין**, דהיינו המגולים בהארת חכמה, **ואתעבידו שאר נהורין**, דהיינו הארת החסדים. **ואיהו עלמא עלאה**, כי הן חכמה והן חסדים שורשם מעולם העליון, בינה, **תו אתפשט האי נהורא עלאה ועבד אומנא נהורא דלא נהיר**, היינו שנתפשטה הבינה בקו שמאל שלה, שהוא אור שאינו מאיר, מטעם שהוא חכמה בלי חסדים כנודע, **ועביד עלמא תתאה**, ועשה אז את עולם התחתון דהיינו הנוקבא. פירוש, כיון שהשמאל אינו מאיר בלי חסדים, ע"כ נזדווג על המסך דחירק דזו"ן שעלו שמה למ"ן, והוציא עליו קומת קו אמצעי המיחד ימין ושמאל והחכמה נתלבשה בחסדים ונשלמה הארתה בסוד ג' קוין חב"ד, ומשום דתלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) שגם זו"ן השיגו הארת ג' קוין ההם, ונמצא שבסבת השמאל

של הבינה שאינו מאיר, הבינה הזדווגה על מסך דזו"ן, ומשום זה השיגו הזו"ן המוחין ממנה. וז"ס **ועביד אומנא נהורא דלא נהיר ועביד עלמא תתאה** שמשום שהמאציל עשה בשמאל הבינה, את נהורא דלא נהיר, בסבה זו, עשה ותקן את עולם התחתון בכל המוחין שלו. כמבואר.

וזה אמרו **ובגין דאיהו נהורא דלא נהיר בעי לאתקשרא לעילא בעי לאתקשרא לתתא**, משום שקו השמאל דבינה אינו מאיר, ע"כ הוא צריך שיתקשר בסוד הקשר של ג' קוין, בב' העולמות, כי בעולם העליון לבד אינו מאיר מטעם חסרון חסדים, כנ"ל, ובעולם התחתון בלבד, שהוא הנוקבא, אינו מאיר, משום שאין שורשו בה אלא בבינה. ע"כ הוא מחויב להתקשר בבינה ששם שורשו, ומחויב להתקשר בנוקבא, כדי לקבל ממנה את המסך דחירק, שעליו יוצא קומת קו אמצעי, המשלים את השמאל. ואע"פ שמסך דחירק בז"א הוא, כמ"ש בכמה מקומות, אמנם כל מסך הוא בחינת הנוקבא, כי הזכר הוא בחינת האור של המדרגה, ולפיכך נבחן מסך דז"א שהיא בנוקבא. וז"ש **ובקשורא דלתתא** שהוא המסך דחירק שבעולם התחתון, **אתקשר לאתנהרא בקשורא דלעילא**, מתקשר הקו שמאל להאיר בקשר הבינה למעלה, כי ע"י המסך דחירק שבנוקבא. המוציא קו אמצעי מתקשר השמאל דבינה בימין שלה ומאיר כנ"ל.

פסקה קצד

והאי נהורא דלא נהיר וכו': ואותו האור שאינו מאיר, דהיינו הקו שמאל בקשר ג' הקוין של מעלה, שבבינה, הוא מוציא כל הצבאות והמחנות למינים הרבה המשונים זה מזה, שזה בחכמה וזה בחסדים כנ"ל, וזהו שכתוב מה רבו מעשיך ה' וגו'. פירוש. כי **מה רבו מעשיך**, פירושו הארות החסדים שה"ס מוחין שאין להם מספר, **וכלם בחכמה עשית**, פירושו מוחין דמספר, כמ"ש לעיל בתחלת המאמר, ועם כל זה יצאו בבת אחת, שהוא, משום שהארת השמאל קשורה בב' העולמות ביחד, ועיקר הארתו הוא בעולם העליון, ששם שולטת הארת החסדים המכוסים מחכמה, דהיינו שאין להם מספר, ולפיכך ב' מיני מוחין האמורים, אע"פ שמשונים הם זה מזה, מ"מ כל הארה והארה כלולה משניהם, כי יוצאים בבת אחת.

פסקה קצה

וכל מה די בארעא וכו': וכל מה שיש בארץ יש ג"כ למעלה, ואין לך דבר קטן בעולם הזה, דהיינו בהנוקבא, שאינו תלוי בדבר אחר, עליון, הממונה עליו מלמעלה דהיינו בבינה, כי כל מה שבנוקבא, אינה אלא ממה שמקבלת מבינה, וע"כ, אין לך דבר בהנוקבא,

שאין לו שורש בבינה. וע"כ כשנתעורר דבר למטה בנוקבא, נתעורר מקודם השורש שלו הממונה עליו למעלה בבינה, כי הכל מיוחד זה בזה.

פסקה קצו

תא חזי כתיב וכו': בוא וראה, כתוב תני נא לי מדודאי בנך, אין הפירוש, שהכתוב בא לומר, שהדודאים הולידו את רחל, אלא הפירוש הוא, שהקב"ה סבב הדבר, על ידי אלו הדודאים, שיולד יששכר. שהחזיק בתורה יותר מכל השבטים. כי רחל היתה מחזקת ביעקב, ולא נתנה לו ללכת ללאה, זהו שכתוב, המעט קחתך את אישי, וכתוב, לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנך.

ביאור הדברים. אחר שהאריך ר' יצחק וביאר היטב, אשר הנהורא דלא נהיר שה"ס הארת חכמה שבקו שמאל, לא יוכל להאיר רק בב' עולמות, שהם בינה ונוקבא, כי שורשו הוא מבינה, אבל הוא צריך למסך דחירק שהוא בזו"ן כדי להוציא עליו קו אמצעי המכריע, כנ"ל, פתח בזה את כל דברי הפרשה. כי ז"ס וילך ראובן וימצא **דודאים** בשדה, ויבא אותם אל לאה **אמו**. כי דודאים ה"ס הארת השמאל, שהוא נהורא דלא נהיר, ונקרא **דודאים** להיותו השורש לאהבת דודים (כנ"ל לך דף קמ"ז ד"ה פנימיות) ומשמיענו הכתוב, שבן לאה מצא אותם והביאם לאמו, ללמדנו ששורש אור הזה הוא בלאה דהיינו בינה, ולא ברחל. אבל רחל מקבל אותו מלאה, כנ"ל, וזהו שאמרה ללאה, **תני נא לי מדודאי בנך**, שרצתה לזכות באור הזה. **ותאמר לה המעט קחתך את אישי**, כי ז"א שהוא בעל המסך דחירק המשלים להארת הדודאים בהכרעתו, נמצא קבוע עם המסך ברחל, כי היא נושאת המסך דחירק בעת שז"א אצלה כנ"ל, וזהו שטענה לאה לרחל: את רוצה בשניהם, להחזיק את המסך דחירק, שאני צריך לו, כדי להוציא קו אמצעי, וגם את רוצה בדודאים שלי, אשר בלי יעקב, שה"ס קו אמצעי, הם אינם מאירים אפילו אצלי, ולפיכך השיבה לה **לכן ישכב עמך הלילה הוא**, **הוא**, סובב על המסך דחירק שבו, כדי שמזווגו תמשך קומת קו אמצעי המיחדת ב' הקוין בלאה, ואז הדודאים נשלמים בה, ואח"כ נתנה אותם גם לרחל, בסוד תלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא כנ"ל.

פסקה קצז

אינון גרמו דיפוק וכו': הם גרמו שיצא יששכר לעולם, כדי שיעלה ריח תורה לפני הקב"ה. וזהו שכתוב הדודאים נתנו ריח וגו', כי יששכר הוא נאחז בתורה יותר מכל השבטים, כנ"ל באות קצ"ו.

וכתיב וישכב וגו': וכתוב וישכב עמה בלילה הוא, **הוא** ודאי, ולא ההוא, וכבר בארוה, שעולם העליון נקרא **הוא**, משום שסתום ואינו מגולה. ומשום שהתורה יצאה מעולם

העליון, שהוא נעלם וסתום, ע"כ נרמז זה בזווג שבשביל ישששכר, וישכב עמה בלילה **הוא**, מטעם שישששכר הוא מרכבה לתורה כנ"ל.

פסקה קצח

ובכל אתר עלמא וכו': ובכל מקום נקרא עולם העליון **הוא**, כי אינו מגולה, וכן נאמר, ועבד הלוי **הוא**, שפירושו שעובד לעולם העליון הנקרא **הוא**, כדי להמשיך משם ברכות לכל העולמות, וישששכר נאחז בו, בעולם העליון. ועל כן אנו קוראים לז"א עץ החיים, להיותו אילן הנמשך מן החיים העליונים, שבעולם העליון הנסתר, הנקרא הוא ולא **אתה**. כי המלה **אתה** יורה על נגלה, והמלה הוא יורה על נסתר (כנ"ל דף ס"ו אות קנ"א).

פסקה קצט

ואי תימא וכו': ואם תאמר שאלו הדודאים פתחו רחמה של רחל, אינו כן, כי כתוב וישמע אליה אלקים ויפתח את רחמה. הרי שהקב"ה פתח את רחמה ולא דבר אחר. כי אלו הדודאים, אף על פי שיש להם כח לפעול למעלה, מכל מקום לא ניתן בכח שלהם פקידה של בנים, כי בנים תלוים במזל, שה"ס דיקנא דא"א, ולא בדבר אחר, (כנ"ל בראשית ב' דף ע"א אות ק"י ע"ש).

פסקה ר

ואי תימא דהא וכו': ואם תאמר,שהדודאים נבראו בחנם, כלומר שאינם פועלים לשום דבר. אינו כן, אלא שיש להם פעולה מיוחדת, ואפילו לדבר זה. דהיינו לבנים, המה עוזרים את אלו המתעכבות מלהוליד ואינן עקרות. אמנם לא נגזר עליהם להוליד אלא במזל. כלומר אם כבר נגזר עליהם להוליד בסוד המזל, אלא שמתעכבים משום איזה סבה, אז מועילים הדודאים.

פסקה רא

וילך ראובן וגו': למדנו, כוס של ברכה, שה"ס הנוקבא מבחינת הארת חכמה שבה, שמאירה בסוד יין המשמח אלקים ואנשים, אינה מתברכת רק בצד ימין, שהוא חסדים, כי חכמה בלי חסדים הוא חשך כנודע. ומשום זה, בעוד שהימין נתעורר להשפיע אל כוס של ברכה, שהוא הנוקבא, השמאל לא יתמך שם, כי הימין מצא סבה בכוס, שבגללה יתעורר אל עולם העליון, שה"ס חסדים מכוסים מחכמה.

פירוש. הנוקבא, בעת שהיא בבחינת קו שמאל, שה"ס חכמה בלי חסדים, היא נקראת **כוס**, ואז אינה מאירה, והיא צריכה **לברכה** שה"ס המשכת החסדים מקו ימין הנקראת ברכה. וז"ש **בעוד דאתער ימינא לגבי כוס של ברכה, שמאלא לא תסייע תמן**. שבעת שהימין משפיע לה חסדים, תפסוק אז לגמרי הארת השמאל, שהיא חכמה. **דהא ימינא**

אשכח עילה בההוא כוס לאתערא לגבי עלמא עלאה, כי הימין מצא סבה בכוס, דהיינו במה שנחשך ואינו מאיר, שבגלל סבה זו, עזב הארת החכמה שמשמאל, ונתעורר להמשיך חסדים מעולם העליון, שהוא לאה, שהיא בחסדים מכוסים מחכמה. ואם יהיה אז איזה תמיכה משמאל לא יוכל הימין להתדבק בעולם העליון המכוסה מחכמה, ולהמשיך משם חסדים. כי דבקות, פירושו השואת הצורה.

פסקה רב

וסתרא דא, וילך וכו': וזה סוד, וילך ראובן, שהוא צד דרום, דהיינו קו ימין, חסדים, כי משום זה, דגלו בדרום, שהוא ראש ותחילה לשנים עשר גבולים, שסוד י"ב גבולים ה"ס ד' רוחות חסד וגבורה ת"ת ומלכות שבכל אחד ג' קוין (כנ"ל דף ס"ד ד"ה ביאור) הרי שחסד הוא תחילה לי"ב גבולים, ותשוקתו של צד דרום הוא, למצוא סבה (כנ"ל בדבור הסמוך), ומתנה לרבונית, דהיינו הנוקבא, לברך אותה.

פסקה רג

מה כתיב וימצא וכו': מה כתוב, וימצא דודאים בשדה, הלך לחפש בכל האוצרות של הנוקבא, ומצא בשדה הזו, שהוא הנוקבא את הדודאים. ועליהם נאמר הדודאים נתנו ריח. והם שני הכרובים, שהם תקונה של הנוקבא, להתעורר התעוררות למעלה אל הבינה, כי בכל התקונים של שדה הזו, אין תקון שיתעורר למעלה לבינה, חוץ הכרובים. פירוש כי דודאים ה"ס הארת חכמה שבקו שמאל. (ב"ב פ' אות קכ"ד. לך קמ"ו אות תנ"ג). וכל עוד שמחוסרת חסדים אינה מאירה ונחשב כאילו אינה. וז"ש **אזל לחפשא בכל אינון גניזין דילה ואשכח בהאי שדה אינון דודאים**, שראובן שה"ס אור החסד, הלך לחפש ולגלות את הדודאים בשדה, שאינם נמצאים זולתו, דהיינו ע"י שמלביש אותם באור החסד הם מתגלים ומאירים. וע"כ נחשב שהוא מצא אותם, כלומר שגילה אותם. וז"ש **והם שני הכרובים**, כי הכרובים מהארת השמאל באים, (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף י"ב ד"ה ואלמלי ע"ש) וז"ש **דאינון תקונא דילה לאתערא אתערו לעילא**, כי כל התקונים והמוחין, הנוקבא מקבלת מז"א, ולא מבינה רק אלו המוחין דהארת השמאל בסוד הדודאים היא מקבלתם מבינה עצמה בשוה עם ז"א, שאז היא בסוד ב' מאורות הגדולים, (כנ"ל בראשית א' דף ק"ג אות ק"י) וז"ש **דהא בכל אינון תקונין** וכו' כמבואר.

פסקה רד

סטר דרום אימתי וכו': מתי נתעורר אליה צד דרום, שהוא החסד, למצוא סבה כדי לברך אותה, דהיינו להמשיך לה חסדים, הוא **בימי קציר חטים**, שפירושו, בעת שמחלק שלל לצבאותיה, דהיינו המלאכים, בסו"ה ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו', ולכל קוצרי

השדה דהיינו לאותם הנשמות שזוכים לקבל פירותיה של הנוקבא הנקראת שדה. מיד, ויבא אותם אל לאה אמו, שפירושו, שהעלה הריח וההתעוררות שלהם, אל עולם העליון שנתכסה, המכונה לאה כדי שישפיע ברכות לעולם התחתון, שנק' רחל.

פסקה רה

וכד אתברכא וכו': וכאשר נתברכו הדודאים, דהיינו שנתלבשו בחסדים, מקבלים ונותנים לכל העולמות, שכתוב **הדודאים נתנו ריח** וגו', כשהם נותנים ריח, דהיינו כשמאירים בחכמה ממטה למעלה המכונה **ריח**, אותו הריח מקבל צד דרום, דהיינו החסד, לעוררו אל עולם העליון, דהיינו שיאיר ממטה למעלה, מיד, **ועל פתחינו כל מגדים**, וכל טוב אינו חסר מן העולם.

פסקה רו

עלמא תתאה וכו': עולם התחתון, אינו מתעורר לעולם העליון, לקבל ממנו מוחין, אלא כשהדודאים נותנים ריח לימין, כיון שנותנים ריח לימין, והימין נתעורר לעולם העליון, מיד, נתעורר עולם התחתון לבקש מה שצריך. מה כתוב, ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בנך. שפירושו, תני לי ברכות מאותה התעוררות הדודאים שנתעוררו להכלל בצד ימין. דהיינו להתלבש בחסדים שבימין כנ"ל.

פסקה רז

כדין, עלמא עלאה וכו': אז עולם העליון, משיב לה בחדוה ושעשועים, ואומרת **המעט קחתך את אישי** וגו', כמו אמא המשעשעת עצמה עם בתה. ולא בתרעומת. ושואל אם כן, משמע, שבעלה של עולם העליון, בינה, הוא יעקב. כי אמרה על יעקב המעט קחתך את אישי, והלא חכמה הוא בעלה של הבינה. ומשיב, אינו כן, אלא תשוקתו של אבא, שהוא חכמה, תמיד, אינה אלא לבת הזאת, שהיא נוקבא דז"א, כי בת זאת, אהבתו אליה הוא תמיד, משום, שהוא בת יחידה בין ששה בנים חג"ת נה"י, ולכל אלו ששה בנים, חלק להם מנות ותענוגים ומתנות, שיש בהם ב' מיני שפע, המכונים עיקר ותוספות: עיקר, פירושו מוחין דו"ק, שלא יחסרו מהם, ומכונים **חולקין**. תוספת, היינו מוחין דג"ר, שלפעמים חסרים מהם, ומכונה **נבזבזן ומתנן**. ולה לא חלק ואין לה ירושה כלום. כי הנוקבא אין לה מעצמה כלום, חוץ ממה שנותן לה ז"א בעלה, שה"ס חג"ת נה"י, ששה בנים הנ"ל. ועל כל זה הוא מסתכל בה בתשוקה ואהבה יותר מבכולם.

פסקה רח

ברחימו דיליה קרא וכו': באהבתו קרא אותה בת. לא הספיק לו זה עד שקראה אחות. לא הספיק לו זה וקראה אם, בשם אמו. לא הספיק לו זה, וקרא אותה בשמו, שכתוב

בה והחכמה מאין תמצא, חכמה, קרא אותה ודאי. פירוש שהשפיע לה בסוד ד' אותיות הוי"ה: תחילה מה"ת שנקראת בת. ואח"כ מן ו' דהוי"ה, שנק' אח, והנוקבא נקראת מבחינתו בשם אחות. ואח"כ מן **ה**' ראשונה דהוי"ה שנקראת אמא. ואח"כ מן **י**' דהוי"ה שנקראת חכמה.

ועל דא עלמא וכו': ועל כן, אמרה לה עולם העליון, שהוא בינה דהיינו אמא, **המעט קחתך את אישי**, שהוא חכמה, דהיינו אבא, כי כל אהבתו נמשכה לך, וע"כ, בשעשוע ואהבה אמרה אמא אל הבת.

פסקה רט

מה אתיבת וכו': מקשה, אם, המעט קחתך את אישי, לא אמרה בתרעומת, אם כן, מה השיבה רחל, לכן ישכב עמך הלילה, ומשיב בכל מקום שנאמר **לכן**, הוא שבועה. פירוש, **לכן** שאמרה, אינו תשובה על המעט קחתך את אישי, אלא שפירושו, לשון שבועה והחלט, כי אמרה לה, אם תתן לי הדודאים, יהיה מחויב בהחלט לשכב עמך הלילה. כמו שיתבאר לפנינו.

ישכב, מהו ישכב וכו': שואל, מהו פירושו של המלה **ישכב**. ומשיב, אלא שכיבה, בכל מקום שהוא, פירושו, תקון הנוקבא אצל הזכר, שיכניס בה הציור של כל האותיות, וזה הוא **ישכב**: **י"ש**, **כ"ב**. **י"ש** זהו עולם העליון, שהיא בינה שחזרה להיות חכמה. **כ"ב** ה"ס התורה, דהיינו ז"א, נקודה נסתרת, שמתעוררים אצלה כ"ב אותיות, דהיינו נקודה דחירק, שעליה יוצא קו האמצעי, המוציא ג' קוין בבינה, שמשום זה מקבל גם הוא ג' קוין, שה"ס כ"ב אותיות, (כנ"ל ב"א דף מ"ו ד"ה כד סליק ע"ש) וזה הוא **יש-כב**, **י"ש**, הוא עולם הבא, שכתוב להנחיל אוהבי יש. **כ"ב**, הוא נקודה העליונה, נקודה דחירק, המביאה כל כ"ב האותיות, שהוא סוד כל התורה, שהם כל הכלים דז"א, הנקרא תורה.

פסקה רי

ודא הוא ישכב וכו': וזהו שכתוב ישכב, סתם, ישכב עמך יעקב לא כתוב, אלא, **ישכב עמך**, סתם. שיורה, על אותו הנסתר, דהיינו אבא עלאה, הראוי להתחבר **עמך**. פירוש כי יעקב אינו הדכר של הבינה, אלא הוא עולה למ"ן לבינה וחכמה עלאה הנקרא אבא, שהוא הדכר של הבינה, הוא מזדווג עמה. ולאה רומזת כאן, אל הבינה עלאה עצמה, כנ"ל.

פסקה ריא

ויבא יעקב מן השדה בערב: ויבא יעקב, זהו תפארת הקדוש, שהוא ז"א, שבא משדה ההוא שתופש כל הברכות, שכתוב בו, **אשר ברכו ה**'. דהיינו הנוקבא דז"א. **בערב** למה

כתוב בערב, ומשיב, אלא בערב, כמ"ש ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב. דהיינו, בעת שהנוקבא מקבלת מהארת שמאל בלי ימין, שאז ה"ס חכמה בלי חסדים, שגורם בה חשך. ונקראת ערב, שהוא הזמן שיצחק אביו נתעורר לשדה הזה ואוחז אותו. כי יצחק אינו מתעורר לשדה הזה, כיון שהוא שייך ליעקב, שה"ס ז"א. אלא אחר שנסתלק יעקב משם **בערב**, מחמת שפנה היום, שה"ס חסדים כנ"ל ונעשה חשך. הניח אז את שדה הזה ליצחק אביו, שה"ס קו השמאל, ויעקב עולה באותו הזמן, למעלה, לבינה, בסוד מ"ן.

פסקה ריב

מה כתיב ותצא לאה לקראתו: דהיינו אמא עלאה, בינה, יצאה אל בן היחיד, ז"א. **ותאמר אלי תבוא**, תחת כנפי, לברך אותך ולהרוותך בתפנוקים ומעדנים עליונים, עתה הוא עת רצון ועונג לתת לך תענוג רוח העליון שה"ס חסדים מאוירא דכיא, בשביל שדה ההוא שהוא הנוקבא, מטרם שנשרף בתוקף הדין של יצחק, שהוא קו השמאל, שמאיר אז בלי חסדים מימין, והוא אז בבחינת אש שורף.

פסקה ריג

כיון דנקטא וכו': כיון שקבלה את יעקב תחת כנפיה, דהיינו שעלה אליה למ"ן, אז **וישכב עמה בלילה הוא**, ואינו כתוב, ההוא, אלא **הוא**, שיורה על נסתר, דהיינו **הוא**, הסתום מכל, **הוא**, שכל הברכות וכל הקדושות יוצאות ממנו. דהיינו אבא עלאה. וישכב יעקב לא כתוב, אלא **הוא**, שיורה על מי שראוי להתחבר עמה, דהיינו אבא עלאה, שהוא המשפיע לבינה.

פסקה ריד

ועד דלא זמין וכו': ומטרם שנזדמן תחת כנפיה של הבינה, אותו שמקבל אלו הקדושות והברכות שהוא יעקב, דהיינו מטרם שעלה יעקב למ"ן תחת כנפי אמא, לקבל קדושות וברכות בשביל רחל. לא נתמלא עולם העליון שהיא בינה בברכות וקדושות מן נקודה הנסתרת. כלומר שלא היה נעשה התחדשות הזווג דחכמה ובינה על המסך דנקודה דחירק, כי נקודה זו עלה עם יעקב. (כנ"ל דף פ"ג ד"ה וזה) ע"ש.

ועל דא דודאים וכו': וע"כ דודאים מעוררים הכל, כי בסבתם עלה יעקב לבינה למ"ן כדי להלבישם בחסדים, ואח"כ השפיע אותם אל רחל. והכל הוא כעין סוד העליון, כלומר שכל הכתובים שבכאן מדברים בסוד העליון כמבואר. **ראובן**, מהו ראובן, כלומר, ששואל, מי נתן השם הזה ואמר עליו, ראו-בן, ומשיב, הקב"ה שם שמות בארץ. כלומר

הקב"ה קראו ראובן, (כנ"ל באות קפ"ו) וע"ש בסולם. שכתוב, לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ.

ושיעור הכתובים לפי המתבאר כאן בס"ת, הוא, **וילך ראובן** שה"ס החסד, **וימצא דודאים בשדה**, היינו שהלביש הדודאים שה"ס נהורא דלא נהיר עם אור החסד, ואז האירו. וזה נחשב לו שמצא אותם, כלומר שגילה הארתם. **ויבא אותם אל לאה אמו**, שהעלה הארתם לבינה המכונה לאה. אשר שם הם מתכסים, ומקום גילוים הוא רק ברחל, דהיינו בסוד הנוקבא שמחזה ולמטה דז"א, ולפיכך **ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בנך**. כי מקום הארתם אינם אלא בי. **ותאמר לה המעט קחתך את אישי**, שאמרה, בדרך שעשועים, המעט לך שכל אהבת אישי שהוא חכמה, אינו אלא אליך, ובנה אותך בחו"ב תו"מ שה"ס: בת, אחות, אמא וחכמה. **ואז ותאמר רחל לכן ישכב עמך הלילה**, לכן, פירושו החלט, שהבטיחה, שבהחלט יעלה יעקב למ"ן אליה, אם תתן לה הדודאים, כי יהיה מוכרח להמשיך חסדים ולהלביש את הדודאים בשביל רחל. דהיינו תחת **דודאי בנך**, כדי להשלימם לי. ואחר שרחל קבלה הדודאים מלאה, שהם חכמה בלי חסדים, שאז מסתלקים האורות ונעשה חשך כנ"ל. שנאמר, **ויבא יעקב מן השדה**, שה"ס הנוקבא רחל שבעת הדינים נקראת שדה, **בערב**, שאז נעשה בה חשך מחמת הדודאים שקבלה. וע"כ **ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא**, דהיינו שיבא אליה ויעלה לה מ"ן מסוד הנקודה דחירק, כדי להכריע ולהלביש הדודאים בחסדים. **כי שכור שכרתיך בדודאי בנך**. כלומר שאמרה לו, מחמת שנתתי הדודאים לרחל ונעשה בה חשך ע"כ מוכרח אתה לעלות אצלי למ"ן להמשיך לה חסדים, כדי שלא תשרף בדינים דשמאל. וזה נבחן כמו ששכרה אותו. **וישכב עמה בלילה**, **הוא**. היינו שנזדווגה עם אבא עלאה שנקרא **הוא**. שממנו נמשכות לה כל הקדושות והברכות, ונתנה אותו ליעקב. ויעקב השפיע אותם לרחל. גם תמצא כאן, מה שמובא בזהר בכמה מקומות, אשר הארת השמאל שהיא חכמה בלי חסדים מקבלת הנוקבא מן בינה עצמה בשוה עם ז"א, וע"כ היא אז במדרגה אחת עם ז"א וקומתם שוה. אלא הארת הימין, דהיינו החסדים המלבישים החכמה היא מוכרחת לקבל מז"א בעלה (ב"א דף ק"ז ד"ה כגוונא) וגם כאן, קבלה רחל הדודאים מבינה עצמה דהיינו מלאה שהיא בינה, אלא הארת החסדים קבלה מיעקב, אחר שעלה למ"ן לבינה וגרם זווג לחו"ב, בסו"ה וישכב עמה בלילה הוא, כנ"ל. (ע"כ סתרי תורה).

פסקה רטו

ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא וגו': ומתמה, מלה זו, אלי תבוא, הוא חוצפה. ומשיב אינו כן, אלא להיפך, מכאן למדנו הענוה של לאה, שלא אמרה כלום בפני אחותה,

והקדימה אל הדרך, ואמרה לו בלחש והודיעה לו. כי ברשות רחל היא, שכתוב, כי שכור שכרתיך מרחל, היינו, שקבלתי רשות, וכדי שלא ירע הדבר בעיני רחל, אמרה לו בחוץ ולא בבית.

פסקה רטז

ולא עוד וכו': ולא עוד, אלא שפתח אהלה של לאה היה בחוץ, והכניסה את יעקב בפתח שמבחוץ, מטרם שנכנס באהל רחל. מהו הטעם, הוא כדי שלא תאמר הדבר בפני רחל ולא תעיז לפני אחותה. ולא עוד אלא אמרה לאה, אם יכנס יעקב באהלה של רחל, אין זה צדק להוציאו משם, לפיכך הקדימה אותו בחוץ.

פסקה ריז

וכל האי למה וכו': שואל וכל זה למה. ומשיב, אלא לאה רוח הקודש נצנצה בה, וידעה שכל אלו שבטים העליונים, שכולם קדושים, יצאו ממנה, ודחקה את השעה מרוב אהבה אל הקב"ה. ומשום זה שזכתה לרוח הקודש ידעה לקרות להם שמות בסוד החכמה.

פסקה ריח

רבי חייא ור' יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך. א"ר יוסי לר' חייא, בכל פעם שאנו הולכים בדרך ועוסקים בתורה, הקב"ה מקרה לנו נסים, ועתה דרך זו ארוכה לפנינו, נעסוק בתורה והקב"ה יתחבר עמנו.

פסקה ריט

פתח ר' חייא וכו': פתח ר"ח ואמר. בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות וכתוב שבעת ימים תאכלו מצות לחם עני. לחם עני בלי ו' כתוב. בדבר זה נתעוררו החברים. (לעיל ב"א דף רצ"ח אות שע"ח) אבל בוא וראה, כשהיו ישראל במצרים היו ברשות אחר, וכשרצה הקב"ה לקרבם אליו נתן להם מדרגת לחם עני, ושואל, **לחם עני**, מי הוא העני, ומשיב, זהו דוד המלך שכתוב בו כי עני ואביון אני.

פירוש. דוד המלך ה"ס הנוקבא בעת שמקבלת הארת השמאל מן בינה שאז היא בקומה שוה עם ז"א, בסוד רגל רביעי של הכסא שהיא בינה, ואז הנוקבא דבוקה בבינה, ואינה מזדווגת עם ז"א בעלה, ועל כן היא עניה בלי אור, ונקראת **לחם עני**, מחמת שהחכמה אינה מאירה בלי חסדים. (כנ"ל וירא דף ה' ד"ה ואע"ג עש"ה) ואז אומרת הכתוב כי עני ואביון אנכי, ומדרגה זו של הנוקבא היא מדרגה ראשונה שלה (כמ"ש שם) וז"ש **כד בעא קב"ה לקרבא לון לגביה יהב לון אתר דלחם עני**, כי כשהוציאם ממצרים מרשות הס"א, ורצה לקרבם אל הקדושה נתן להם מדרגת **לחם עני** שבנוקבא, כי היא מדרגה הראשונה של הנוקבא כמבואר.

פסקה רכ

והאי לחם עני אקרי וכו': ולחם עני זה, נקרא מצה, בלי ו', שהוא ז"א. כי נוקבא בלי זכר עניה היא, מטעם שמחוסרת חסדים כנ"ל בסמוך, ונתקרבו ישראל בתחילה לבחינת מצה, להיותה מדרגה הראשונה, כנ"ל, ואחר שקירבם יותר, הביאם הקב"ה במדרגות אחרות, ונתחבר הזכר בנוקבא, דהיינו שנזדווגה עם ז"א ומקבלת חסדים ממנו (כנ"ל בדבור הסמוך) ואז, **מצה** אחר שנתחברה עם הזכר, נקראת **מצוה** בתוספות **ו'**, כי **ו'** רומזת על ז"א, וזהו שכתוב, **כי המצוה** הזאת. וע"כ במדרגתה הראשונה נקראת **מצה**, ואח"כ במדרגות האחרות נקראת **מצוה**.

פסקה רכא

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, שמעו קול אחד, שאמר: גדוד מרצחים אורבים לכם בדרך, נטו למעלה, לא תרדו בטירה הבלתי מקורה שלמטה. **טופסרא**, פירושו, לפי הענין, גדוד. **דקטנון**, פירושו של מרצחים, מלשון קטנטון, (במדרש תהלים נ"ח:) לקטנטון שהיה רודף אחר חבירו. **עקימן**, פירושו מארבים. **קוסטרא**, פירושו טירה. כי, בחצריהם ובטירותם, תרגומו כפרניהון וקסטרוותהון. (בראשית כ"ה ט"ז) **קטרא**, פירושו בית בלי גג, כמ"ש (מדות ב') אין קטורות אלא שאינן מקורות.

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, משמע מזה, שהקב"ה רוצה לשמור את דרכנו. עלו למעלה ובאו בהר אחד, בין סלעים חזקים. אמרו, לפי שהקב"ה רוצה בדרך הזה, נראה דבר מה, או שיקרה לנו נס.

פסקה רכב

אזלי יתבי וכו': הלכו, וישבו אצל בקעות הסלע. עלה אליהם אדם אחד מתוך הבקעות שבסלע, תמהו, אמר ר' יוסי, מי אתה. אמר האיש, מאנשי ארקא אני. הוא ארץ אחת מז' ארצות, (שנתבאר לעיל בהקדמת ספר הזהר דף קנ"א ד"ה פירוש ע"ש בכל ההמשך ו בבראשית ב' דף כ' ד"ה תהו, ע"ש) אמר לו, ויש שם בני אדם אמר לו כן. והם זורעים וקוצרים, ומהם, בצורה אחרת משונה ממני, דהיינו שיש להם ב' ראשים (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף קנ"ב אות קנ"ד, וכמו שנתבאר ענינם בהסולם שם) ועליתי אליכם לדעת מכם, מה שמה של הארץ אשר אתם בה.

פסקה רכג

א"ל ארץ וכו': אמר לו שהיא נקראת ארץ. משום, שכאן שורה ארץ החיים. שכתוב ארץ ממנה יצא לחם, מארץ הזו שלנו, יוצא לחם אבל בשאר ארצות אין יוצא לחם, ואם יוצא,

אינו משבעת המינים. בינתיים חזר למקומו. תמהו. אמרו, ודאי, שהקב"ה, רוצה לעורר אותנו בדבר זה.

פסקה רכד

א"ר חייא וכו': אר"ח, ודאי על מקרא הזה שהזכרת, אני זוכר, שלמדתי מזקני, דבר עליון אחד בחג הפסח. אשר נתן הקב"ה לישראל לחם זה, שה"ס מוחין, מארץ החיים, דהיינו מהנוקבא, הנקראת מצה, ואח"כ היה לחם זה לחם מן השמים דהיינו מז"א הנקרא שמים. וכבר בארו הדבר.

פסקה רכה

תו הוה אמר וכו': עוד אמר, בן אדם כשיוצא לעולם הזה, אינו יודע מאומה, מטרם שטועם טעם לחם, כיון שאכל לחם מתעורר לדעת ולהשיג. כך כשיצאו ישראל ממצרים, לא היו יודעים מאומה, עד שהטעים להם הקב"ה לחם מארץ הזו, שהיא הנוקבא הנקראת מצה, שכתוב ארץ ממנה יצא לחם ואז באו ישראל לדעת ולהשיג את הקב"ה, כהתינוק שאינו יודע ואינו משיג עד שטועם לחם מעולם הזה. כלומר שלחם זה שקבלו ישראל בפסח, מן הנוקבא בלבדה, הנקרא מצה, ה"ס מדרגה ראשונה בהשגה, כמו התינוק המתחיל לטעום טעם לחם.

פסקה רכו

ישראל לא ידעו וכו': ישראל לא ידעו ולא השיגו בדברים של מעלה, דהיינו במדרגות יותר עליונות, עד שאכלו לחם העליון, דהיינו הנמשך מז"א הנקרא שמים, ואז מטרם שאכלו לחם העליון, ידעו והשיגו רק במקום ההוא, דהיינו בנוקבא, ולא יותר, ורצה הקב"ה, שידעו ישראל יותר במקום ההוא, הראוי לארץ הזו, דהיינו מדרגות יותר עליונות, המאירות ממקום ז"א אל הנוקבא, ולא יכלו עד שטעמו לחם ממקום ההוא העליון, ומי הוא, הוא הנקרא **שמים**, דהיינו ז"א, שכתוב, הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. ואז ידעו והסתכלו במקום ההוא העליון, ומטרם שאכלו מאותו מקום העליון, לא ידעו מאומה ולא השיגו, באותו מקום העליון שהוא ז"א.

פסקה רכז

אתא ר' יוסי וכו': בא ר' יוסי ונשקו. אמר ודאי על זה העיר אותנו הקב"ה בזה, דהיינו לדבר עם האדם מאנשי ארקא, שבסבתו באנו למקרא הזה כנ"ל, ועל כן, ההתחלה שהתחילו ישראל לדעת היה לחם, דהיינו לחם עני כנ"ל. קמו והלכו. בעוד שהיו הולכים, ראו שני דרמוסקין (שהם פירות ויש אומרים שהם ירקות) אחד זכר ואחד נקבה. אמר ר' יוסי, אין לנו דבר בעולם שלא יהיה בו זכר ונקבה. וכל מה שיש בארץ, יש גם כן בים.

פסקה רכח

פתח ר' יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, ויבא יעקב וגו' ותצא לאה לקראתו, שואל מאין ידעה שהוא בא. ומשיב, הנה אמרו שחמורו געה, וידעה לאה ויצאה לקראתו. וגרם החמור שיצא ישששכר מלאה, וז"ש ישששכר חמור גרם, אל תקרא גרם עם ר' סגולה, אלא גרם עם ר' פתוחה, שפירושו שהחמור גרם ביאתו לעולם.

אמרת לאה וכו': אמרה לאה, יודע אני ודאי, שאם יבא יעקב באהלה של רחל אין לי להוציאו משם, לכן אחכה לו כאן, ויבא לאהלי.

פסקה רכט

כי שכור שכרתיך בדודאי בני: שואל, למה אמרה בדודאי בני, היה מספיק שתאמר בדודאים. ומשיב, כדי שיהיה ליעקב נחת ממה שהם עוזרים להוליד בנים. אבל יעקב היה יודע שהדבר אינו תלוי בדודאים. אלא למעלה במזלא (כנ"ל באות ר'). פירוש. כי דורש שדודאי בני פירושו, דודאים המולידים בנים, והזכירה זה ליעקב, כדי שיהיה לו נחת מן הסגולה שניתנה לרחל להוליד בנים.

פסקה רל

פתח ואמר מושיבי עקרת הבית וגו': א"ר חייא, רוח הקודש אמר, מושיבי עקרת הבית, זו רחל. אם הבנים שמחה, זו לאה. ומפרש יותר, מושיבי עקרת הבית, זה עולם התחתון שהוא הנוקבא דז"א המכונה רחל. אם הבנים שמחה, זה עולם העליון, בינה, המכונה לאה. ומשום זה הלליה. שהוא נוטריקון הללו-יה, כי עולם העליון נברא ב **י'** ועולם התחתון נברא ב **ה'**. (כמ"ש בזהר האזינו אות רכ"ו)

פסקה רלא

א"ר יהודה וכו': אר"י, כל אלו השבטים הם תקונים שלמטה, דהיינו של הנוקבא, וכלם נתקנו כעין שלמעלה, בינה.

ת"ח, כי שכור שכרתיך: היינו לקחת ממנו גוף, ומי הוא, הוא תורה. **שכור שכרתיך**, היינו לך, לגופך ממש. **שכור שכרתיך**, היינו להוליד צורתך.

פירוש. כי הוקשה לו כפל המלות, שכור שכרתיך. והנה נתבאר לעיל (באות ר"י) שלאה ה"ס בינה, והזווג היה עם חכמה שע"כ נאמר וישכב עמו בלילה **הוא**, ולא נאמר יעקב, **ואלי תבא**, הפירוש הוא לעלות למ"ן. וז"ש **כי שכור שכרתיך**, היינו שכיריות הרבה. א) לקחת ממנו מן חכמה גוף, שהוא תורה. דהיינו ישששכר שהוא מרכבה לתורה יותר מכל השבטים (כנ"ל באות קצ"ו) ונופל השכירות על הזווג עם החכמה בסבתו. ב) **שכור שכרתיך** לך לגופך ממש. שהשכירות הוא על גופו של יעקב דהיינו שיעלה למ"ן לזווג

חכמה ובינה (כמ"ש לעיל דף פ"ט ד"ה ועד ע"ש). ג) **שכור שכרתיך**, להוליד צורתך. שהשכירות הוא על לידת הצורה, דהיינו להוליד בן. וכל אלו ג' שכירות נכללות בכפל המלות שכור שכרתיך.

פסקה רלב

מהכא מאן דלעי וכו': מכאן נשמע, שמי שעוסק בתורה יורש עולם הבא, שהוא המוחין דבינה, ויורש נחלת יעקב, שהוא המוחין דאו"א עלאין. שכתוב **יששכר** שהוא נוטריקון יש שכר, והיינו, יש שכר לפעולתך, שפעולתו הוא עסק התורה כנ"ל. והשכר הוא כמו שכתוב, להנחיל אוהבי, **יש**, שהוא בינה שחזרה לחכמה. ואוצרותיהם **אמלא**, ה"ס המוחין דאו"א עלאין שה"ס נחלת יעקב, שנחל מהם, וה"ס נחלה בלי מצרים. ואלו ב' מיני מוחין הם שכרו של העוסק בתורה.

פסקה רלג

כי ילדתי לו ששה בנים: אמר ר' חזקיה אלו הם מעלה ומטה שהם נצח והוד, וארבע רוחות העולם שהם: חסד, גבורה, ת"ת, ויסוד. למי שמאריך **באחד**, היינו באחד דקריאת שמע, צריך להמליך את הקב"ה למעלה ומטה, ולארבע רוחות העולם. והיינו **אחד**. כלומר שאחדותו ית' מתגלה בששה קצוות הללו.

פסקה רלד

אמר ר' חזקיה וכו': אר"ח, כתוב על הרי בתר וכתוב על הרי בשמים. ושואל, מי הם הרי בשמים. ומשיב, אלו הם ששה בנים של לאה, הכוללים ששה אחרים, דהיינו יוסף ובנימין, ובני השפחות, והם שני עשר והם ששה, כלומר שאפשר לומר שהם שני עשר, ואפשר לומר שהם ששה, משום שכל אחד כלול בחבירו, ואם תחשוב ששה העיקרים הם שש, ואם תחשוב גם את הנכללים בהם, הם שני עשר. ולאה עומדת עליהם, וה"ס י"ג. לקיים הכתוב, אם הבנים שמחה הללויה.

פסקה רלה

ועל דא כתיב וכו': ועל כן כתוב, לא תקח האם על הבנים, משום שהיא עולם הנסתר ולא נתגלה, שאין לתחתונים השגה בה. ועל כן, **שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך**, משום שהאם היא עולם הנסתר ואינו מתגלה כלל. פירוש, **תקח לך**, פירושו תקח להשגתך היינו שתמשיך בהם הארת חכמה ותגלה אותם, והוא חיוב, משום שהאם שהיא לאה, הוא נסתרת, כלומר בלי השגה. לכן תשיג את הבנים.

פסקה רלו

ואת הבנים תקח לך: היינו שכתוב, כי שאל נא לימים ראשונים וגו' ולמקצה השמים, שהוא חסד, קצה הראשין דז"א הנקרא שמים, ועד קצה השמים שהוא יסוד, קצה האחרון דז"א. דהיינו ששה קצוות חג"ת נה"י דז"א, המכונים ששה בני לאה. ומשמיענו הכתוב, שבהם נוהג שאלה, שה"ס העלאת מ"ן להמשכת חכמה. (כמ"ש לעיל בהקסה"ז דף י"ח ד"ה מי ע"ש) וכל אלו נקראים **הרי בשמים**. מכאן ולמטה, היינו אחר המלכות דאצילות, נקראים **הרי בתר**, שכתוב ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, שהם הרי פירוד, פי' עד המלכות דאצילות הוא עולם היחוד, דאיהו וגרמוהי וחיוהי חד בהון (כמ"ש במבוא לספר הזהר אות כ"ט ע"ש) ולמטה ממנה הם ג' עולמות בי"ע דפרודא. כמ"ש שם.

פסקה רלז

אמר ר' ייסא וכו': בני השפחות קשרו קשרים, ארבעה הקשרים שצריכים לתקון. (כמ"ש לעיל דף ס"ג ד"ה תו ע"ש) ואמר ר' אלעזר, משום זה אלו הקשרים יוצאים ובולטים לחוץ מן הגוף, ואע"פ שכולם אחד. כלומר אע"פ שכבר נתקנו בסוד וכל אחוריהם ביתה מ"מ נשארו בולטים מחוץ לגוף להיותם מתחילה מטרם היחוד, ריקנים בלי אור כלל. (כמ"ש שם ד"ה דהא ע"ש) ומכאן ולהלאה, כלומר שאר הקשרים, הם כולם אחד בדרך מישור, שאינם בולטים מגוף (דף ס"ד בד"ה כל ע"ש). ועל כן כל השבטים עולים **בעדות** של מעלה, שהם המוחין דבינה הנק' עדות, בסו"ה ונהר יוצא **מעדן**. וזהו שכתוב, ששם עלו שבטים שבטי יה **עדות** לישראל להודות לשם ה'.

פסקה רלח

ואמר ר' אלעזר וכו': וא"א. ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו' שואל, מה ראה יעקב שבקש ללכת לדרכו כשנולד יוסף. ומטרם שנולד יוסף לא בקש כלל ללכת לדרכו. ומשיב, אלא כבר בארוה, שראה שנולד שטנו של עשו. כי יוסף הוא שטן של עשו, שנאמר והיה בית יעקב לאש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש.

פסקה רלט

ותא חזי יוסף וכו': ובוא וראה יוסף השלים מקומו של יעקב אחריו. כי הוא ספירת היסוד, שהיא ספירה אחרונה של יעקב. ויוסף זכה שנקרא צדיק, דהיינו יסוד, וכאן הוא סיום הגוף, ספירה אחרונה כנ"ל, כיון שראה יעקב שנשלם הגוף עם לידת יוסף, בקש הגוף ללכת לדרכו. וסיום הגוף הוא ברית, דהיינו יוסף. ועם כל זה, בנימין השלים החשבון, כי עמו נשלם מספר י"ב.

פסקה רמ

ואי תימא וכו': ואם תאמר, וכי יעקב לא היה יודע, שעד עתה עוד לא נשלמו השבטים, אע"פ שנולד יוסף. מהו הטעם, שלא חכה עד שיולד בנימין, וישלמו השבטים. ומשיב, אלא יעקב עשה בחכמה, וידע הדבר, שעוד לא נשלמו השבטים, אמר ודאי אם יושלמו כאן כל השבטים, הרי אני יודע שתקון העליון יניח עליהם כראוי, ובארץ הזו איני רוצה שיושלמו, אלא בארץ הקדושה.

פסקה רמא

ת"ח דהכי הוא וכו': בוא וראה שכך הוא, כי כל י"ב השבטים, המה תקון של עולם התחתון, שהוא הנוקבא דז"א שמחזה שלו ולמטה, וכיון שנולד בנימין, ונשלמו י"ב, מתה רחל, ועולם התחתון, שהוא נוקבא דז"א, לקחה מקום להתתקן בהם.

פירוש. כי אין הנוקבא מתתקנת פחות מי"ב, וכשהיא מתתקנת בי"ב השבטים, שה"ס מוחין השלמים דהארת החכמה, אז נעשו ב' הנוקבין דז"א רחל ולאה פרצוף אחד, אשר לאה היא בפנימיות ורחל היא בחצוניות. וז"ס כי כשנולד בנימין ונשלמו י"ב השבטים, אז נתקנה בהם נוקבא דז"א שמחזה ולמטה שלו, דהיינו שעלתה ונתאחדה עם הנוקבא שמחזה ולמעלה המכונה לאה, כי נעשו לפרצוף אחד. אמנם מטרם שנשלמו י"ב השבטים, מתחלקת נוקבא דז"א לב' פרצופין, שלשתיהן אין שלמות, כי לעליונה, לאה, חסרים תנה"י דז"א, ולתחתונה, רחל, חסרים הג"ר שמחזה ולמעלה דז"א. וז"ס שמתה אז רחל, כלומר, שנתבטל בחינת הנוקבא שמחזה ולמטה דז"א, כי שתי הנוקבות נעשו לאחת, כמבואר. וז"ש **וכיון דאתיליד בנימין**, שנשלמו י"ב השבטים, **מיתת רחל ונטלא דוכתא האי עלמא תתאה לאתתקנא בהו**, נתבטל בחינת הנוקבא שמחזה ולמטה דז"א, כי עולם התחתון נתתקן בי"ב השבטים, ונעשה משום זה פרצוף אחר עם עולם העליון, כמבואר.

ועל דא לא אתיליד וכו': ועל כן לא נולד בנימין אלא בארץ הקדושה, וז"ש ואני בבואי מפדן ארם וגו', ושם מתה רחל, ועולם התחתון הזה, שהוא נוקבא דז"א שמחזה ולמטה קבל מקום להתיישב בבית שלם, דהיינו בכל קומת ז"א, כי נעשה אחד עם עולם העליון, שלמעלה מחזה, כנ"ל בסמוך. וכל זמן שרחל היתה קימת, דהיינו שהיה לו ב' נוקבין, הרי עולם התחתון עוד לא נתתקן בי"ב השבטים, כנ"ל, מתה רחל, כי נעשתה אחת עם הנוקבא העליונה, קבלה בית בשלמות. דהיינו כנגד כל קומתו דז"א.

פסקה רמב

ואי תימא לאה וכו': ושואל, ואם תאמר, למה לא מתה לאה באותו הזמן, שנשלמו י"ב השבטים, וב' הנוקבין דז"א נעשו לאחת, שהרי אז נתבטלה גם בחינת לאה כמו בחינת רחל, וגם לאה היתה צריכה למות כמו רחל. ומשיב, הוא משום שהבית הוא בעולם התחתון, דהיינו בנוקבא שמחזה ולמטה הנקראת רחל, והכל צריכים להתתקן ממנו, כלומר שבשלמותו תלוי שלמות כל התחתונים שבבי"ע, ולא מעולם העליון, וע"כ אין בחינת עולם העליון, שהוא לאה, מתבטל במשהו, אפילו אחר שנשלמו י"ב השבטים, כלומר שגם אז היא בחסדים מכוסים כמטרם השלמות. ומשום זה לא מתה לאה באותו הזמן, כי לא נתבטלה, כמבואר.

פסקה רמג

ותא חזי דהכי הוא וכו': ובוא וראה שכן הוא בודאי, כי עולם העליון, שהוא לאה, כל דבריו בהסתר, ועולם התחתון כל דבריו בגלוי. ומשום זה נסתרה לאה ונקברה במערת המכפלה, ורחל נקברה בדרך הגלוי, זו בסתר וזו בגלוי. וכן נצטיין עולם העליון בהסתר, שכתוב, ותאמר לאה באשרי כי אשרוני בנות, ומשום זה קראה שמו אשר.

פירוש. כי השם **אשר** יורה על חסדים מכוסים, כמ"ש לעיל (ב"א דף י"ב אות ו') **אשר, ראש דנפיק מראשית**, שנתבאר שם בהסולם, שה"ס בינה שיצאה מראש א"א הנק' ראשית, שפירושו שנעשתה מכוסה ונעלמת מבחינת ראש שה"ס חכמה. כי אותיות **אשר** הן אותיות **ראש** למפרע. דהיינו בהיפך מבחינת **ראש** ע"ש. וכן אומר בת"ז (תק' ל"ט דף ע"ט ע"ב) **מסטרא דנוקבא** שהיא אמא **אתקרי אשר**, ומסטרא דדכורא **אתקרי ראש** רישא דכל רישין דהיינו א"א שה"ס חכמה. וזסו"ה באשרי וגו' ותקרא את שמו **אשר**, דהיינו שקראה אותו בשמה עצמה. דהיינו ע"ש החסדים המכוסים שבה. הרי שלאה נצטיינה בחסדים המכוסים שבה, ומתפארת עמהם, באופן שאפילו בעת שב' הנוקבות נעשו פרצוף אחד, ויכולה לקבל חכמה, מ"מ אינה חפצה בחכמה אלא נשארה בחסדים מכוסים, בסו"ה כי חפץ חסד הוא. וז"ס שלא מתה אז לאה.

פסקה רמד

ובגין דא כלא חד וכו': ומשום זה נעשה הכל אחד, דהיינו שב' הנוקבות נעשו פרצוף אחד, משום שהכל הוא מעולם העליון. פירוש, שמרחיב ביאור, ואומר הרי כל הסוד שנעשו ב' הנוקבות לאחד, הוא מטעם שנוקבא תחתונה שמחזה ולמטה נשלמה ונעשה לגמרי כמו נוקבא עלאה, ואם כן במצב זה רק הנוק' תחתונה רחל נתבטלה, שנעשה כמו העליונה, לאה, אבל העליונה עצמה לא נתבטלה, וע"כ לא מתה לאה.

הכי נמי ובכל אתר וכו': וכן הוא אשר בכל מקום, הן בשעת שלמות והן שלא בשעת שלמות, הם שני עולמות זה בנגלה וזה בנסתר, כלומר, שאפילו בעת שלמות, שרחל תופס כל קומתו דז"א ואפילו מחזה ולמטה, יש ג"כ ב' עולמות, אלא זה בפנימיות בהסתר, וזה בחיצוניות בגלוי, שמלבישים אשה על אחותה. ואין אנו מברכים לקב"ה, אלא בשני עולמות, שכתוב ברוך ה' מן העולם ועד העולם, ומשום זה אנו קוראים את עולם העליון **הוא**, שהוא לשון נסתר, ואנו קוראים את עולם התחתון בשם **אתה**, שהוא לשון נכח ונגלה, משום שהוא ברוך מעולם העליון על ידי הצדיק, וז"ש ברוך ה' מציון שוכן ירושלים וגו', כלומר משום שעולם התחתון מתברך בחסדים מעולם העליון, ע"כ הוא נגלה לנו, ודאי הוא, כי מציון שהוא יסוד דעולם העליון הוא ברוך. וע"כ מחויב עולם העליון להתקיים בבחינתו תמיד.

פסקה רמה

תא חזי כגוונא וכו': בוא וראה, כעין זה, הוי"ה הוי"ה, שבתחילת י"ג מדות, הם ב' עולמות זה בנגלה וזה בנסתר, שה"ס ב' פאתי הראש, שהימנית הוא חסדים מכוסים, והשמאלית ה"ס הארת חכמה המגולה. וע"כ יש פסיק בין ב' הויות. ומעולם זה עד עולם זה הכל אחד, כי עולם הנגלה אין לו משלו כלום וכל מה שיש בו הוא מקבל מעולם הנסתר, כנ"ל.

פסקה רמו

ויהי כאשר ילדה רחל וגו': אמר ר' יהודה בוא נראה שלימותו של יעקב, שלא רצה ללכת, אלא ברשותו של לבן, ואם תאמר, בפעם האחרת, למה לא הלך ברשותו, כי ברח ממנו. ומשיב, אלא משום שיעקב היה מתירא, שלא יעזוב אותו ללכת ממנו, ויישלמו י"ב השבטים בארץ נכריה, ועל כן כיון שראה יעקב. שהגיעה השעה ללידת בנימין, ברח, כמו שאתה אומר, ויברח הוא וכל אשר לו.

פסקה רמז

דכיון דאתיליד וכו': כיון שנולד בנימין, נתקשרה השכינה דהיינו הנוקבא תתאה, בכל השבטים, משום שנעשתה פרצוף אחד עם הנוקבא עלאה, לאה, כנ"ל, ונאחזה הנוקבא תתאה גם בששה בני לאה, וקבלה הבית בכל השבטים. **בית**, פירושו המוחין דהארת חכמה, בסו"ה בחכמה יבנה בית.

ויעקב הוה ידע וכו': ויעקב היה יודע בסוד החכמה, כשיושלמו י"ב השבטים השכינה תתקשט ותתקשר בהם, כלומר שתתקשט ע"י במוחין דגדלות, ותתקשר בהם לפרצוף

אחד עם הנוקבא עלאה שלמעלה מחזה כנ"ל, ורחל תמות, כי תתבטלה (כנ"ל דף צ"ח ד"ה פירוש) והשכינה תקבל הבית כמ"ש שם.

פסקה רמח

תא חזי הכי אוליפנא וכו': בוא וראה כך למדנו, עולם התחתון, שהוא השכינה, היה ראוי שתתחבר עם יעקב, כמו שהיה ראוי אל משה, אלא שלא יכלה מטרם שהיו י"ב שבטים בבית להתקשר בהם, כיון שנשלמו י"ב, אז נדחה רחל, והשכינה קבלה הבית בכל י"ב השבטים, (כמ"ש לעיל) ונעשה עקרת הבית. ואז נאמר מושיבי עקרת הבית, ודאי.

פסקה רמט

אמר יעקב הא וכו': אמר יעקב, כבר הגיעה השעה, שיולד בנימין, ויושלמו י"ב השבטים, ודאי, העולם שלמעלה, דהיינו הנוקבא שלמעלה מחזה, ירד כאן אל הבית להתקשר בהם, כלומר, שיתקשרו ב' הנוקבות להיות פרצוף אחד, ועניה זו, רחל, תהיה נדחית לפניו, כמ"ש לעיל, אם תמות כאן, לא אצא עוד מכאן לעולם. ולא עוד אלא בארץ הזו אינו ראוי להשלים את הבית, אלא בארץ הקדושה, משום זה, ויהי כאשר ילדה וגו', דהיינו מטרם שנשלמו השבטים.

פסקה רנ

שמע ר"ש וכו': שמע ר"ש, אמר, ודאי, כל דבריו של ר' יהודה טובים, ואלו, עולים על כולם. ואם תאמר למה לא הלך לדרכו מיד, אלא שעוד נתעכב ועבד שש שנים בצאן לבן. הוא משום, שכל עוד שרחל לא נתעברה עם בנימין, נתעכב שם, כיון שהגיעה השעה שנתעברה עם בנימין, ברח ולא בקש רשות מלבן, כדי שלא יתעכב שם, ויתחבר יעקב בכל השבטים במקום הצריך. דהיינו בארץ הקדושה.

פסקה רנא

ר' אבא פתח וכו': ר"פ וילך משה וישב אל יתר חותנו וגו'. בוא וראה, משה, היה רועה צאן יתרו חותנו, ומעונו היה אצלו, וכשרצה ללכת, לא הלך אלא ברשותו. ויעקב שהיה איש תם ומעונו היה תמיד אצל לבן, למה לא בקש רשות ממנו, כמו משה.
אלא הא אתמר וכו': ומשיב, אלא למדנו, שע"כ לא בקש רשות מלבן, מפחד, שלא יגלגל עליו גלגולים עד שישאר שם. כי מקודם לכן כבר אמר לו, שרוצה ללכת לביתו, ומיד גלגל עליו גלגולים, ונשאר שם, וע"כ עתה היה מתירא ממנו, ולא בקש ממנו רשות.

פסקה רנב

אבל יתרו וכו': אבל יתרו, לא היה כך לנגד משה, כי לבן היה מכשף, ובכשוף עשה כל מעשיו כנגד יעקב. ומשום שעתה לא רצה יעקב להתעכב שם, שהרי הקב"ה אמר

לו שוב אל ארץ אבותיך וגו', ולכן לא רצה להתעכב ולעזוב מצות רבונו. וע"כ לא בקש רשות ממנו.

פסקה רנג

תא חזי כתיב ויזכור אלקים את רחל וגו': פתח ואמר, למנצח לבני קרח על עלמות שיר. מקרא זה יש להסתכל בו, כי סוד החכמה הוא. וכל אלו שירות ותשבחות שבני קרח היו אומרים, כולם אינם חדשים, אלא חדשו שירות ותשבחות ישנות, שכבר היו מקודם לכן. וכן כל אלו שירות ותשבחות שאמר דוד, וכל אלו שהיו עמו, ששמותיהם נזכרים בראשי המזמורים שבתהלים, כולם היו בסוד העליון, שהיא בינה, בסוד החכמה.

פירוש. המוחין נמשכים ומתפשטים בשירה. כי הטעמים נקודות תגין ואותיות שבשירה הם סדרי היחודים, שבדרכיהם מתפשטים המוחין. והשירים שבתהלים, הם סדרי יחודי המוחין שבעולם התחתון, שהוא הנוקבא דז"א. ונודע, ששרשי המוחין בכל צורותיהם, הם בעולם העליון, בבינה, ומעולם העליון נמשכים אל עולם התחתון. ויש הפרש בין קו שמאל לשאר הקוין. כי הקו שמאל מקבלת הנוקבא מבינה עצמה, ולא מז"א בעלה, והיינו בעת שהיא בסוד ב' מאורות הגדולים, (כנ"ל דף צ' ד"ה ושיעור ע"ש) משא"כ שאר הקוין היא מקבלת מז"א בעלה, ולא מבינה. ונמצא שבקו שמאל של הנוקבא לא נעשה שום שינוי בעברו מן הבינה אל הנוקבא, משא"כ שאר הקוין, משתנים הרבה בסבת העברתם לז"א, שדרכו בחסדים מכוסים, שהנוקבא מוכרחת לקבל ממנו.

וז"ש **וכל הני שירין ותושבחן דהוו אמרי בני קרח**, **כלהו מחדתין**, **אינון שירין ותושבחן דהוו מלקדמין**. כי שירת בני קרח, ה"ס התפשטות הקו שמאל בנוקבא, אשר אין בו שום שינוי מסדר הארתו בבינה, אלא רק התחדשות שירת הבינה במקום הנוקבא יש כאן, ולא יותר. וע"כ נבחנת שירתם כשירה ישנה המחודשת. משא"כ שאר הקוין, הגם שנמשכים ג"כ מבינה, מ"מ יש בהם שינוים מפאת העברתם בז"א. וז"ש, **וכן כל אינון שירין ותושבחן דאמר דוד וכל אינון דהוו עמיה**, **כלהו הוו ברזא עלאה ברזא דחכמתא** כלומר, שמשמיענו שאין הכונה לומר שרק שירת בני קרח היא מבינה ולא שירת דוד ושאר הזקנים שעמו, אלא **וכן כל אינון שירין** וכו' הם מבינה. אלא שהם רק **ברזא עלאה**, בסוד הבינה, אבל אינם שירת הבינה ממש, כי משתנים בעברם בז"א. אבל שירת בני קרח לא משתנה כלום.

פסקה רנד

ת"ח עבד קב"ה וכו': בוא וראה, עשה הקב"ה את עולם התחתון, שהוא הנוקבא, כעין עולם העליון, שהוא בינה, להיותו מקבל ממנו כנ"ל, וכל אלו הדברים שסדרו דוד ושלמה בנו, וכל אלו נביאי אמת, כולם סדרו בעולם התחתון, כעין של מעלה, בבינה.

פסקה רנה

ת"ח כגוונא וכו': בוא וראה, כמו שיש משמרות בארץ, שי"ב שעות הלילה, מתחלקות על ג' פעמים ארבע, יש גם כן ברקיע, שג' כתות מלאכים מזמרים בהם לרבונם, ואומרים בהם שירה תמיד. וכולם עומדים אלו מעל אלו, דהיינו לפי סדר מדרגתם, בסו"ה גבוה מעל גבוה שומר עליהם. וכולם הם במערכות של שירים ותשבחות. שכל כתה משוררת לפי מדרגתה. וכבר בארוהו החברים.

פסקה רנו

עלמות שיר: שואל, מהו עלמות שיר. ומשיב, הוא, כמו שאתה אומר, ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר. מהו עלמות אין מספר. הוא, כמו שאתה אומר, היש מספר לגדודיו, ומשום שהם בלי מספר לכן כתוב, ועלמות אין מספר.

פירוש. **מספר**, פירושו המוחין דהארת חכמה. בסו"ה השמים מספרים וגו', **בלי מספר** ה"ס מוחין דאור החסדים. (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף כ"ט ד"ה במספר ע"ש) וז"ש **ובגין דלית לון חושבנא**, דהיינו שהם בבחינת מוחין דאור החסדים הנבחנים לבלי מספר, ע"כ כתוב ועלמות אין מספר, כי השם **עלמות** יורה לשון העלם, דהיינו שהם חסדים מכוסים ואין בהם הארת החכמה, ולכן כתוב בהם **אין מספר**, להורות על מוחין דאור החסדים שבהם. וכן **עלמות שיר**, יורה על מוחין של אור החסדים שבהם.

פסקה רנז

וכלהו שורין שורין וכו': וכולם, שורות שורות מסתדרים במערכות אלה לעומת אלה, לזמר ולשבח לרבונם. ואלה הם **עלמות שיר** שבכתוב הנזכר, ומשום שיש **עלמות** שאינם מזמרים כמו אלה, לכן נקראים אלה, **עלמות שיר**.

פירוש. כי שירה וזמרה נוהגת בעיקר במדרגות הנמשכות מהארת חכמה מקו שמאל, אמנם אין הארת חכמה מאירה בלי התלבשות בחסדים, ומשום זה נוהגת שירה גם באור החסדים הנכללים מהארת חכמה, ולפיכך יש ב' מיני **עלמות**, שהם אור החסדים כנ"ל. א) הנכללות מחכמה, והן העלמות שיר של בני קרח. ב) שאינן נכללות בחכמה, ובהן אינה נוהגת שירה, ונקראות עלמות סתם.

פסקה רנח

תלת סדרין מתפרשן וכו': ג' מערכות מתחלקות לכל רוח, מן ד' רוחות העולם, ובכל מערכה ומערכה שבכל רוח, יש שלש מערכות אחרות. באופן, אשר למערכה הראשונה שברוח מזרח, יש שלש מערכות והן תשע, משום שבכל מערכה מאלו השלש, יש שלש מערכות, ונמצא שהן תשע. וכן בשאר ג' רוחות העולם, יש תשע בכל אחד. וכמה אלף ורבבות תחתיהם. הגם שמאמר הזה נדפס בפרשת פקודי דף מ"ז אות קל"ב ושם מקומו ולא כאן. עכ"ז כיון שנדפס לפנינו, אבארו כאן. וחסר כאן תחילת המאמר, וז"ל, ורזא דיליה דמשכנא, בתלת תלת באילן מתכן, שהם זהב וכסף ונחשת, ובשארא, ארבע, כגון תכלת וארגמן, ותולעת שני ושש, וכגון ארבעה טורי אבן. **אמר ר' יהודה מנהון בתלת, מנהון בארבע מנהון בתרין, מנהון בחד, אבל כל סדרא וסדרא לאו איהו אלא בתלת.** תלת סדרין אינון, וכו' כמו שנדפס כאן.

וביאור הדברים. ד' רוחות העולם ה"ס חו"ב תו"מ. ואף על פי שנכללים זה מזה, והיה צריך להיות בכל אחד מהם חו"ב תו"מ, מכל מקום, אין שם רק חו"ב ות"ת בכל אחד, ומלכות חסרה, ואפילו ברוח מערב, שהוא מלכות, אין שם אלא חו"ב ות"ת, ובחינתה עצמה שהיא מלכות חסרה בה. והטעם היא, כי מלכות נמתקה בבינה, ונחשבת משום זה כבחינת מלכות דבינה שהיא בחינת עטרת יסוד, ומלכות עצמה נעלמה מכח מיתוק הזה. (כנ"ל ב"א דף פ"ה ד"ה ביאור ע"ש.) ולפיכך הגם שיש ארבע רוחות שהם חו"ב תו"מ, מ"מ רוח מערב שהיא מלכות אינו אלא בחינת עטרת יסוד שהיא בחינת ת"ת ולא מלכות. וכשנכללים זה מזה אין בכל אחד אלא ג' שהם חו"ב ות"ת, ואפילו ברוח מערב אין שם אלא ג' שהם חו"ב ות"ת.

וז"ש, **תלת סדרין מתפרשן לכל סטר לד' סדרי עלמא**, דהיינו אפילו לרוח מערב, שהיא מלכות, ויש ד' סדרים. אבל, **ובכל סדרא וסדרא דאיהו לכל סטר, תלת סדרין אחרנין**, ולא ארבעה, כי עצם המלכות חסרה, והרוח מערב הוא רק מלכות הממותקת בבינה, ולא מלכות עצמה. ולפיכך נבחנות ב' מיני התכללות הספירות זב"ז. א) שחו"ב תו"מ נכללים זה בזה והם י"ב ולא ט"ז. ואינה התכללות גמורה, כי צריך להיות כאן ט"ז, וע"כ צריכים להתכללות ב', אשר הג' שבכל רוח יתכללו ג"כ זב"ז ונעשה ג' בכל אחד, שהם תשע בכל רוח, וז"ש **ואינון תשעה סדרין בגין דכל סדרא מאינון תלת אית ליה תלת סדרין**, דהיינו התכללות הב' שהוא התכללות גמור, וכולו רחמים, שאין שם אפילו התכללות מרוח מערב.

ועם כל זה מכח התקונים והמוחין של מספר י"ב הנ"ל שמלכות חסרה מבחינתה עצמה, מ"מ מקבלת תיקונה מהם. וז"ש **וכמה אלף ורבוון תחותייהו**, כי הארות החכמה, הנמשכות מישסו"ת נבחנות לאלף, כי **י'** ספירותיהם הן במספר אלף. והארות החסדים הנמשכות מאו"א עלאין נבחנות לרבבות, כי **י'** ספירותיהם הן במספר רבבה. וכנגדם יש קליפות לעומת בחינת אלף. והם נאחזים במלכות הממותקת, שה"ס עטרת יסוד, הראויה למוחין **דאלף**. ויש קליפות לעומת בחינת **רבבה**, שהם נאחזים במלכות הבלתי ממותקת, דהייני בעצם המלכות. וזסו"ה **יפול מצדך אלף**, דהיינו על ידי המוחין דהארת חכמה הנמשכים מישסו"ת, שהם בבחינת אלף, והם נמשכים מקו שמאל בעיקר, שז"ס מצדך, שפירושו, מצד שמאל, **ורבבה** מימינך אליך לא יגש, דהיינו על ידי המוחין דחסדים הנמשכים מאו"א עלאין, שהם בבחינת רבבה, נצלים מן הקליפות, שהם בבחינת רבבה, ואינם מניחים אותם להתקרב אל האדם. והם נמשכים מקו ימין, ועל כן אומר **מימינך**. ואלו הקליפות דרבבה חזקות הן, ואי אפשר להפילן כמו הקליפות שבבחינת אלף, וע"כ אינו אומר עליהן, אלא, **אליך לא יגש**. כי אי אפשר להפילן מטרם גמר התקון. וז"ש **וכמה אלף ורבוון תחותייהו**, דהיינו ב' בחינת הארות הנ"ל המפילים הקליפות דאלף, ומרחיקים הקליפות דרבבה. ונמצא שמגיע תקון גם לעצם המלכות החסרה בסוד המספר י"ב, דהיינו בשיעור שמרחיקים הקליפות דבחינת רבבה.

פסקה רנט

הני סדרין תשעה וכו': אלו תשעה הסדרים מתנהגים כולם באותיות רשומות, כלומר באותיות מסוימות, וכל סדר מסתכל דהיינו לקבל שפע, לאלו אותיות רשומות המתיחסות אליו. וכאשר אלו האותיות פורחות באויר של רוח ההוא הממונה על הכל, אז הן נוסעות, ואות אחת מלמטה מקבלת הכאה, והאות עולה ויורדת, ושתי אותיות פורחות עליו. ואות הזה שלמטה מעלה את הסדר ממטה למעלה ומתחברת בהם, בב' אותיות הפורחות, ונעשו שלש אותיות, שכולן הם על פי האותיות יה"ו, שהן שלש בתוך המראה המאירה, שהוא ז"א, מאלו יה"ו מתחלקים שלשה סדרים, שהן שתי אותיות והאות העולה ומתחברת עמהן, שהן שלש.

ביאור הדברים. כי נתבאר, שתשעה הסדרים שבכל רוח, הם חו"ב ות"ת שבכל אחד מהם חו"ב ות"ת. ואומר, שהם מתנהגים באותיות מסוימות, דהיינו על פי תקון קוין. כי נקודות הן בבינה, ואותיות בזו"ן, וע"כ סוד ג' הקוין שבבינה נקראים ג' נקודות: חולם שורק חירק, ובזו"ן הם ג' אותיות.

וז"ש **הני סדרין תשעה**, שהם חו"ב ות"ת שבכל אחד מהם חו"ב ות"ת, **כולהו מתנהגי באתוון רשימן** שהם ג' אותיות בבחי' ימין שמאל אמצע, הנמשכות מג' נקודות שבבינה חולם שורק חירק, **וכל סדרא אסתכי לאינון אתוון רשימן**, שכל סדר וסדר שבט' סדרים מסתכל, דהיינו שמקבל מאות אחת שבג' אותיות, ימין שמאל אמצע, הללו, המיוחסת אליו, אם מימין שבימין אם משמאל שבימין אם מאמצע שבימין, או מימין שבשמאל, וכו' עד"ז, ועתה מבאר ג' האותיות מה טיבן. ואומר, **וכד אינון אתוון פרחי וכו'**, והיינו אות הימין ואות השמאל, שהן נמשכות מב' נקודות שבבינה, חולם שורק, שבעת שה **י'** נכנסת ב **אור** הבינה והאור נעשה ל **אויר** נפלו ממנה אותיות **אל"ה** דאלקים לזו"ן, והיא נשארה באותיות **מ"י** דאלקים, שה"ס נקודת החולם, וחסדים, ושורש הימין. ואחר כך שיצאה ה **י' מאויר** הבינה, ואותיות **אל"ה** חזרו אליה, נעשו אותיות אל"ה אז לשורש השמאל, וחכמה בלי חסדים, וה"ס נקודת השורק. ואז נמצאים ב' הקוין מ"י, אל"ה, שהם במחלוקת שזה כולו חסדים וזה כולו חכמה, וכל אחד רוצה לבטל את הארת חבירו, (כנ"ל ב"א דף נ"ו ד"ה כד) ונמצאים מחמת זה, שהם מטולטלים מדין לרחמים ומרחמים לדין, כי בהתגבר קו השמאל שהוא אותיות אל"ה מתחזק הדין לשלוט. ובהתגבר קו הימין, שהוא אותיות **מ"י** מתחזקים הרחמים לשלוט, דהיינו החסדים שבימין. ולפיכך אע"פ שכבר יצאה ה **י' מאויר**, נבחנים עוד ב' הקוין שנמצאים ב **אויר**, שפירושו ו"ק, דהיינו קומת רוח. להיותם מטולטלים ואינם מאירים.

וז"ש **וכד אינון אתוון פרחי גו אוירא** דהיינו אות הימין הנמשכת מ **מ"י**, ואות השמאל הנמשכת מ **אל"ה**, מטרם ביאת קו אמצעי, שהם פורחים ב **אויר**, **דרוחא ההוא דממנא על כלא**, דהיינו באויר דבינה, שהוא ממונה על כל המוחין שבעולמות. כלומר שכל המוחים נמשכים ממנה. כי שורש הפריחה באויר, שפירושו מחלוקת הימין והשמאל, הוא שם בבינה, שבשעה שמתגבר השמאל יוצאת ה **י'** מאויר, ובשעה שמתגבר הימין חוזרת ונכנסת ה **י'** באור ונעשה אויר. וז"ש **כדין אינון נטלי**, שאז הם נוסעות, כלומר שמטולטלות פעם לימין ורחמים, ופעם לשמאל ודין.

ונודע שכדי להכריע בין ימין ושמאל וליחדם זה בזה, נעשה ז"א לבחינת מ"ן בבינה, כי עלה אליה, עם אותיות אל"ה שהוא דבוק בהם, (כנ"ל דף י"ט ד"ה וז"ש) ואז נעשה זווג דהכאה מאור העליון על המסך דז"א, ויוצאת קומת חסדים המכריע ומיחד ב' הקוין מ"י אל"ה זה בזה, ונשתלם אז השם אלקים בשלמות. וה"ס נקודת החירק, וקו אמצעי.

וזה אמרו. **וחד את**, דהיינו אות הנמשך מנקודת החירק שבבינה, **אתבטש מתתא** שנעשה בו זווג הכאה, והוא מלמטה, דהיינו מז"א שעלה אל הבינה בבחינת מיין

נוקבין, וכן בכל המדרגות נבחן קו אמצעי שבא מן המדרגה התחתונה, בסוד מ"ן, דהיינו שהתחתון עולה תמיד עם אח"פ דעליון הדבוק בהם, ונעשה שם לקו אמצעי (כנ"ל דף י"ט ד"ה ונודע) וז"ש **וההוא את סלקא ונחתא ותרין אתוון פרחי עלייהו**, שאותו את האמצעי עולה מלמטה, ומכריע ב' הקוין שבעליון, וב' אותיות שבעליון פורחים עליו, כלומר, שעושה שלום ביניהם. כי מקיים הארת שניהם, דהיינו שהשמאל יאיר ממטה למעלה, והימין ממעלה למטה, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) וז"ש **והאי את מתתא סלקא סדרא מתתא לעילא** שהאות הבא מלמטה, מעלה את הסדר, דהיינו הארת השמאל, שיאיר ממטה למעלה. **ואתחבר בהו ואתעבידו תלת אתוון**, שהאות הבאה מלמטה בסוד מ"ן מתחבר בב' אותיות עליונות, באות הימין ואות השמאל, ונעשו ג' אותיות: ימין, שמאל, אמצע, **כלהו לפום אתוון יה"ו**, **דאינון תלת גו אספקלריא המאירה**. פירוש, יה"ו שבגו אספקלריא המאירה, ה"ס חג"ת דז"א, והיינו ג' קוין שבו. ואומר שאלו ג' אותיות שבכאן, דהיינו במשכן, שהוא הנוקבא, נמשכות ומתנהגות לפי ג' הקוין שבז"א שה"ס יה"ו. **מאלין אתפרשו תלת סדרין** מאלו יה"ו נמשכים ג' סדדים, דהיינו ג' קוין, **ואינון, תרין אתוון**, אות הימין ואות השמאל, **וההוא את דסלקא**, שהיא אות אמצעי **מתחברא עמהון**, מתחברת עם השתים, **ואינון תלת**, והם שלש בסוד יהיו דז"א.

ובדברים הללו, כבר הספיק רבי יהודה לבאר דבריו, שאמר בראש המאמר. כי סדרי מלאכת המשכן מתחלקים: **מנהון בתלת**, היינו כנגד חו"ב ות"ת, הכלול בכל רוח. **מנהון בארבע**, היינו כנגד ד' רוחות חו"ב תו"מ. דהיינו כמ"ש לעיל בסוד י"ב שד' רוחות הן חו"ב תו"מ, הנכללים זה בזה, ובכל אחד מהם רק ג' לבד, חו"ב ות"ת, וחסר מלכות. **מנהון בתרין**, היינו כנגד ב' אותיות, ימין ושמאל שבנוקבא, הנמשכות מחולם שורק כנ"ל, **מנהון בחד**, היינו כנגד אות האמצעי הבא מלמטה מנוקבא, שנמשך בסוד החירק, ונעשה בה מ"ן שעליו יוצא זווג דהכאה, המוציא קומת רוח ומכריע ומייחד הימין והשמאל זה בזה. אמנם צריך עוד להמשיך הביאור בענין ג' הקוין, לבאר מה שאמר ענין תשעה סדרין בכל רוח וכו', שיתבאר לפנינו.

פסקה רס

ותא חזי אינון תרין וכו': בוא וראה, אלו ב' אותיות העליונות העולים באויר, שהן אות הימין ואות השמאל, הם כלולים זה בזה, רחמים בדין. כי אות הימין ה"ס חסדים ורחמים, ואות השמאל הוא חכמה בלי חסדים ודין, ומשום הפכיותם הם נבחנים לשתים. והן מעולם העליון בסוד הזכר. ואות הזו העולה ומתחברת עמהם, דהיינו אות האמצעי, היא נוקבא, כי על המסך שבה, נעשה הזווג דהכאה כנ"ל. והיא נכללת בשתיהן, כלומר שב'

האותיות ימין ושמאל מתחברים באות האמצעי ונעשה בה עצמה ג' אותיות ימין ושמאל ואמצע, כי כמו שהנוקבא בכללה נכללת מב' צדדים ימין ושמאל, שמקבלת מז"א בסו"ה שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, ומתחברת בהם, כן אות האמצעי שהיא נוקבא, היא מתחברת בב' אותיות האחרות, והם נעשו באות האמצעי לב' צדדים ימין ושמאל, ב' האותיות שבה נעשו לעליונות, והיא עצמה למטה מהן וכל ג' האותיות נעשו אחד: זכר ונקבה, כלומר, שנעשו אחד בסוד הזווג כמו זכר ונקבה. שב' אותיות העליונות הן זכר, ואות האמצעית ה"ס נקבה. כי כשנברא העולם, דהיינו בעת שיצאו ג' קוין בבינה כדי לברוא העולם, שהוא זו"ן היו אלו ב' אותיות הימנית והשמאלית, מעולם העליון, מן בינה, והן הולידו כל הפעולות שלמטה בצורה שלהם ממש. ולא קו האמצעי שבבינה, ולפיכך נבחנות ב' אותיות הללו לזכרים ומשום זה, כל מי שמשיג אותם ונזהר בהם, אהוב הוא למעלה ואהוב הוא למטה.

פירוש. כי בריאת העולם שהוא זו"ן, נעשה ע"י עלית זו"ן למ"ן לב' קוין ימין ושמאל שבבינה, ונעשה שם לקו אמצעי, ואז קבל כל המוחין שבבינה, בסוד תלת נפקי מחד חד בתלת קיימא. (כנ"ל ב"א דף רפ"ז אות שס"ג ע"ש) ונמצא שרק ב' הקוין ימין ושמאל שבבינה הם המשפיעים המוחין כולם אל זו"ן כי קו אמצעי דבינה היא בחינת זו"ן עצמם. הרי שבריאת העולם היתה ע"י ב' אותיות ימין ושמאל בלבדן, ועל כן נבחנות לזכרים. והאמצעית לנקבה.

פסקה רסא

רבי שמעון אמר וכו': רש"א, אלו האותיות כולם, דהיינו כל כ"ז אותיות שבאלפא ביתא, הם זכר ונקבה להתכלל זה בזה כאחד. שהאותיות השייכות לימין ושמאל הן זכרים והשייכות לקו אמצעי הן נקבות כמ"ש לעיל, וכמ"ש להלן (באות רס"ה) בסוד מים עליונים ומים נקבות, שאותיות הזכרים משפיעות מים עליונים, ואותיות הנקבות מעלות מ"ן, ומתחבר הכל ונעשה אחד. וזה הוא יחוד השלם. ועל כן מי שיודע את היחודים ההם, ונזהר לכוון אותם, אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא. כי הוא עיקר יחוד השלם כראוי, שלש שלש, שהאותיות מתחלקות לקבוצות של שלש שלש, ב' זכרים למעלה ונוקבא אחת למטה. מצד זה ומצד זה ביחוד אחד, דהיינו שהימין והשמאל יתיחדו כאחד, בהאמצעי שהוא שלמות הכל, וכולם, דהיינו כל הקבוצות של שלוש, שבאלפא ביתא, הם סוד סדר העליון כראוי, כעין שהוא למעלה, בבינה, שסדר ההוא הוא שם שלש שלש בסוד אחד. פירוש. כי בעת שיצאו ג' קוין השורשיים בבינה, נכללו זה מזה,

ונעשו בה ג' קבוצות של ג' קוין. ולפיכך גם כ"ז האותיות שבנוקבא, מתחלקות אחריהם לקבוצות של ג' אותיות.

פסקה רסב

סדרא תניינא דלסטר דרום וכו': אחר שנתבאר תשעה הסדרים שבמערכה הראשונה לרוח מזרח, שהוא ת"ת, מבאר עתה מערכה השניה של רוח דרום, שהוא חסד, ששלשה סדרים הם לרוח ההוא, שבכל סדר וסדר שלש שלש, והם ט' סדרים, כמו שנתבאר לעיל (באות רנ"ח) ברוח מזרח. וכולם יוצאים מסדר האבות, דהיינו ג' הקוין, שלמעלה, שבבינה, המכונים אברהם יצחק יעקב, כהסדר שנתקנו האותיות יה"ו שבשם הקדוש, כמו שנתבאר (לעיל באות רנ"ט ברות מזרח) אלו ט' הסדרים כולם מתנהגים באלו אותיות הידועות דהיינו ג' קבוצות של ג' אותיות ימין ושמאל אמצע, כנ"ל ברוח מזרח, ונוסעות בהם, וכמה צבאות ורבבות מלאכים, שהם למטה בבי"ע, נוסעים ומתנהגים בסדר הזה, שלרוח דרום.

פסקה רסג

סדרא תליתאה דלסטר צפון וכו': מערכה השלישית שלרוח צפון, שהוא גבורה, שלשה סדרים הם לרוח ההוא, שהם תשעה. כי בשלשה הסדרים יש ג' ג' לכל צד והם תשעה. ואלו ט' הסדרים הם מג' צדדים ימין שמאל אמצע, כמו שנתבאר. לעיל (באות רנ"ט) ברוח מזרח. והם סוד זכרים ונקבות הכל כמ"ש שם.

פסקה רסד

שבעה ועשרים ברזא וכו': כ"ז סדרים הם בסוד האותיות שהם כ"ז, ואע"פ שהם רק כ"ב אותיות, הרי האותיות בשלימות, דהיינו עם מנצפ"ך הכפולות, הם כ"ז. וכך הוא הסדר. השבעה ועשרים סדרים אלו, מתחלקים לשלשה שלשה סדרים לכל רוח, דהיינו ג' לרוח מזרח, ג' לרוח דרום, וג' לרוח צפון כנ"ל, ובהיות הג' שבכל רוח נכללים זה מזה, נמצא שהג' מרוח הזה הם ט', והג' מרוח הזה הם ט' והג' שמרוח הזה הם ט', ונמצאים כולם יחד שהם שבעה ועשרים אותיות.

פסקה רסה

ורזא דאלין שבעה ועשרים, והסוד הוא שאלו שבעה ועשרים, הם ט' אותיות שהם בסוד נקבות, להתחבר עם הי"ח סדרים האחרים, שהם בסוד זכרים, והכל הוא כראוי להיות. פירוש. כי נתבאר לעיל שכל ג' אותיות ה"ס ג' קוין, הנמשכות מג' קוין שבבינה, אשר ב' אותיות העליונות, שהן אות הימין ואות השמאל, הם זכרים, ואות הג' שמתחתיהן הם נקבות, (כנ"ל דף ק"ח ד"ה רבי ע"ש) וט' האותיות הנמצאים בכל רוח, הם ג' קבוצות

של ג' ג' כנ"ל. ונמצא לפי"ז שיש בכל רוח, ששה אותיות זכרים, שהם ג"פ שתי אותיות הימניות והשמאליות, שבכל קבוצה, וג' אותיות נקבות, שהם ג' אותיות האמצעיות שבכל קבוצה. ונמצא שיש ו' זכרים וג' נקבות ברוח מזרח, וכן ו' זכרים וג' נקבות ברוח דרום, וכן ו' זכרים וג' נקבות ברוח צפון. שביחד הם י"ח זכרים ותשע נקבות. וז"ש ורזא דאלין שבעה ועשרין, **אינון תשעה אתוון דאינון ברזא דנוקבי**, כי ג' אותיות נקבות הן בכל רוח וגפ"ג הן ט'. **לאתחברא עם אינון תמני סרי**, **סטרי אחרנין ברזא דדכר** כי ששה אותיות זכרים הם בכל רוח וג"פ ששה הם י"ח. הרי שכ"ז האותיות נחלקות לי"ח זכרים, ותשעה נקבות.

פסקה רסו

ת"ח כגוונא דאינון וכו': בוא וראה, כעין אלו האותיות, שיש בעולם העליון, בבינה, כן יש אותיות אחרות למטה, בנוקבא. אותיות העליונות, שבבינה, הן גדולות, ואותיות התחתונות, שבנוקבא, הן קטנות. והכל הוא זה כמו זה, שכל הנוהג באותיות שבבינה נוהג ג"כ באותיות שבנוקבא, וכן נוהג בהם כל אלו הסודות שבסוד דכר ונוקבא, שבאותיות, והכל אחד בשלימות, כלומר שכל שנוהג בעולם העליון נוהג בעולם התחתון.

פסקה רסז

ויזכור אלקים את רחל: כי בנים תלוים במזלא, שה"ס הנהר היוצא מעדן, המזיל ומשקה את הגן. שה"ס ז"א, (כנ"ל וירא דף קכ"ה אות תכ"ד) ומשום זה כתוב בה **זכירה**, כי זכירה הוא מזכור, שה"ס ז"א, ופקידה היא מנוקבא (כמ"ש שם באות תכ"ג) ושואל, וה' פקד את שרה, שלא ממזל הוא, כי לא כתוב בה זכירה, ואם תאמר שבנים תלוים דוקא במזל, ולא למטה בנוקבא הרי כאן בשרה לא היה במזל. ומשיב, אלא **והוי"ה**, כתוב, שכתוב והוי"ה פקד וגו', שכולל הכל כאחד. כי **והוי"ה** יורה הוא ובית דינו שפירושו, ז"א עם הנוקבא, ביחד (כנ"ל וירא דף פ"א ד"ה כד) הרי יש כאן בשרה, גם **זכירה** מז"א, שה"ס מזל.

פסקה רסח

אי הכי אמאי וכו': שואל אם כן אשר והוי"ה כולל ז"א ונוקבא ביחד שה"ס זכירה ופקידה. למה כתוב **פקידה**, הרי והוי"ה כולל כבר גם פקידה. ומשיב אלא ודאי שזכירה כבר היתה מקודם לכן, וכבר נמסר מפתח הזה של בנים למטה, כמו שכתוב, ואת בריתי וגו' אשר תלד לך שרה וגו', וכן לאח"כ כתיב כעין זה דהיינו ויאמר הוי"ה וגו' למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן. וכיון שכבר היתה זכירה, בסוד של מעלה של ז"א כיון

שכתוב ואת בריתי שפירושו יסוד דז"א. נאמר אחר כך בסוד **פקידה**, שהיא הנוקבא, כדי שתהיה כללות הכל ביחד, דהיינו שתהיה בה, **זכירה ופקידה** ביחד.

פסקה רסט

ויזכור אלהים את רחל: ר' חייא פתח ואמר, וגם אני שמעתי וגו' **ואזכור** את בריתי, **ואזכור**, הוא **זכירה**, כי הוא למעלה, בז"א, כי מזל זה, שהוא למעלה בזכר, בא על **פקידה**, שהיא הנוקבא למטה, שהיא בגלות, לגאול אותה. וכעין זה ויזכור אלקים את רחל, הוא כמ"ש ואזכור את בריתי. פירוש. שהכתוב **ויזכור** הוא זכירה, דהיינו ז"א, כמו בכתוב, ואזכור וגו', **את רחל**, היא הנוקבא, שהיא **פקידה**, ויורה, שהזכירה המרומז בויזכור וגו', באה על רחל שה"ס פקידה, והשפיע לה שפע הבנים. והשם אלקים, שכתוב, ויזכור אלקים, ה"ס בינה שנקראת אלקים.

פסקה רע

ת"ח כתיב פקד פקדתי אתכם: שואל, וכי יתכן שיאמר הכתוב, **פקד פקדתי**, והרי פקידה היא בנוקבא, שבעת ההוא היתה בגלות, והיא תאמר, **פקד פקדתי**, בעת שהיא עצמה היא בגלות. ומשיב, אלא כאן יש להסתכל, וסוד החכמה יש כאן, שיש לשאול, א) כיון שהיא בגלות, איך היא נתגלתה כאן למשה, ב) ואיך אמרה, פקד פקדתי. כלומר, שמוסיף תמיהא, ואומר, שיש ב' קושיות כאן.

פסקה רעא

אלא הכי אוליפנא וכו': ומשיב, אלא כך למדנו, כשהשמש מאיר, הוא בשמים, וגבורתו וכחו מושל בכל מקום על הארץ. כעין זה, נאמר בה', מלא כל הארץ כבודו. בזמן שבית המקדש היה קיים: מלא כל הארץ כבודו, זהו ארץ הקדושה, דהיינו הנוקבא, ואז נוהג גילוי שכינה. ועתה שישראל הם בגלות, השכינה היא למעלה, דהיינו מחזה ולמעלה דז"א, ששם בחינת שמים, דהיינו חסדים מכוסים, ואינה מתגלה בארץ, אלא, תוקפה נמשך לארץ, כמו השמש המסתתרת בשמים, וכחה וגבורתה מלא הארץ. כנ"ל. ומסבבת את ישראל להגין עליהם, ואף על פי שנמצאים בארץ אחרת, בגלות.

פסקה רעב

ות"ח שכינתא לתתא וכו': ומבאר יותר ואומר ובוא וראה, יש שכינה למטה מחזה דז"א, ויש שכינה למעלה מחזה דז"א, השכינה שלמעלה, היא בי"ב גבולי מרכבות קדושות, וי"ב חיות עליונות. דהיינו ד' ספירות חו"ב תו"מ, שבכל אחת חו"ב ות"ת, שהם במספר י"ב (כנ"ל פ' לך דף ח' ד"ה ומכח) שה"ס י"ב גבולים, וכן י"ב חיות גדולות להיותם מחזה ולמעלה השכינה שלמטה היא בי"ב שבטים הקדושים, (כנ"ל דף ע' ד"ה ות"ח ע"ש) ואז,

(כששתיהן הן בסוד י"ב) נכללת השכינה למעלה ולמטה, ששתיהן נעשו פרצוף אחד, (כנ"ל דף צ"ח ד"ה ת"ח ע"ש) והכל מאיר בזמן אחד בבת אחת. ואז נאמר מלא כל הארץ כבודו, ויש גילוי שכינה למטה בעולם הזה. כנ"ל בדבור הסמוך.

ואע"ג דבזמנא דישראל וכו': ואף על פי, שאמרנו לעיל בדיבור הסמוך, שבזמן שישראל הם בגלות, לא נתקנה השכינה למטה, מחזה, אלא שעלתה למעלה מחזה, הנה למעלה גם כן לא נתקנה, שנבחנת כחסרה ג"ר, משום שלא נתקנה למטה מחזה, שנבחנת משום זה כחסרה נהי"מ שלמטה מחזה, וזה הוא שאמרו, שהשכינה היא בגלות עם ישראל, כי היא בגלות עמהם. פירוש כי משום עליתה למעלה, נחסרה בג"ר דאורות ונה"י דכלים, וזה נבחן לגלות.

פסקה רעג

במה אתתקנת וכו': שואל, במה מתתקנת הנוקבא בזמן הגלות, שתוכל להתגלות למטה. ואומר בדומה למלך, שמת בנו, מה עשה, כפה מטתו, בשביל האבל על בנו, ולא התקין אותה, אלא שלקח קוצים ודרדרים והטילם תחת מטתו, ושכב עליהם. כך הקב"ה כיון שגלו ישראל, ונחרב בית המקדש, לקח קוצים ודרדרים ונתן תחתיו, וזהו שכתוב, וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך **הסנה**, ועשה זה, משום שישראל היו בגלות. ומיושב בזה קושיא הראשונה הנ"ל, (באות ר"ע) שהקשה כיון שהשכינה היתה בגלות, איך נתגלתה למשה. והתירוץ הוא, שעל כן, נתגלתה אליו אז, מתוך הסנה, שה"ס בלתי שלימות ודינים, שבאופן זה, היא יכולה להתגלות גם בזמן הגלות, וקושיא השניה מתרץ להלן.

פסקה רעד

פקד פקדתי אתכם: חוזר על הקושיא הנ"ל, (באות ר"ע). מי שהוא עצמו אינו ברשותו, אלא בגלות, מה הוא יכול לפקוד, ומה הוא יכול לעשות, ואיך אמרה השכינה, פקד פקדתי, בזמן שהיא בגלות. ומשיב, אלא **פקד**, פירושו מלמעלה מז"א, שה"ס **זכירה**, כנ"ל. **פקדתי**, הוא למטה בנוקבא, ומהו הטעם שאמרה **פקד**, שפירושו זכירה. ולא אמר **זכור** במפורש, הוא, משום שזכירה זו כבר היתה עליה מקודם לכן, שכתוב, **ואזכור** את בריתי, כיון שכתוב ואזכור, הרי כבר ניתנה בה **זכירה** ומשום זה אמרה אחר כך פקד פקדתי, שהמלה, **פקד**, רומזת על הזכירה שניתנה בה מכבר. כי אחזה סימן זה של הלשון, פקד פקדתי, מקודם לכן. פירוש כמו שאמרו ז"ל, סימן זה מסור בידם מיעקב ומיוסף, שיעקב אמר פקד יפקוד אתכם, וכן יוסף אמר פקד יפקוד אלקים אתכם. ומובא (ברש"י ז"ל בראשית ג' י"ח) והיינו משום שצריכים זכירה ופקידה לגאולה, **ופקד** רומז על זכירה שמכבר, פקדתי על פקידה.

פסקה רעה

רבי יהודה ורבי חזקיה וכו': ר"י ור"ח היו הולכים מקפוטקיא ללוד. והיה ר' יהודה רוכב, ור' חזקיה הלך ברגליו. בתוך זה, ירד ר' יהודה מן החמור, אמר מכאן ולהלאה נעסוק בתורה. כמו שכתוב הבו גודל לאלקינו.

פסקה רעו

א"ל, אלו הוינא וכו': אמר לו, אלו היינו שלשה, היה טוב, כי אחד היה אומר, ושנים היו משיבים לו. אמר לו, דברים אלו נאמרו רק בברכות, אשר אחד מזכיר שמו של הקב"ה, ושנים משיבים לו, וזה הוא שכתוב, כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו. **כי שם ה' אקרא**, הוא אחד, המזכיר את השם, **הבו גודל לאלקינו**, הוא שנים האחרים המשיבים. אבל בתורה, אפילו שנים יושבים ועוסקים בתורה, נותנים גדולה ועוז ותפארת התורה אל הקב"ה.

פסקה רעז

אמר ליה ר' חזקיה וכו': א"ל ר"ח ובברכות למה צריכים לג'. א"ל הרי בארוה, שאמרו, שכתוב הבו גודל לאלקינו, שצריכים שנים משיבים, כנ"ל, אבל סוד הדבר, כי סוד כל הברכות הוא כך, אחד לברך ושנים להשיב, כדי להעלות שבח הקב"ה בסוד ג', דהיינו סוד ג' קוין: אחד מברך, שה"ס קו אמצעי, שהוא הפועל לגלות האור, ושנים שיודו ויקיימו ברכותיו, שה"ס ב' הקוין המקבלים פעולת קו אמצעי, ומאירים בכחו. וזהו הקיום של הברכות, שיהיו בסוד העליון כראוי ובסוד שלשה. כמו שבארוה.

פסקה רעח

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, אמר ר' יהודה למדנו, יש זכירה לטוב, ויש זכירה לרע, יש פקידה לטוב, ויש פקידה לרע. ומפרש, יש זכירה לטוב, הוא כמו שבארוהו, שכתוב, וזכרתי להם ברית ראשונים וגו'. ויזכור אלקים את נח וגו'. ויזכור אלקים את בריתו. ויש זכירה לרע, שכתוב ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב **פקידה לטב וכו'**: ויש פקידה לטוב, שכתוב, פקד פקדתי אתכם. פקידה לרע שכתוב ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. וכולם הם סודות העליונים.

פסקה רעט

כל הני זכירה וכו': כל אלו זכירה ופקידה לטוב, אלו הם מדרגות ידועות סוד האמונה. זכר ונקבה בסוד אחד, הם זכירה ופקידה. זכירה ה"ס זכר, ופקידה ה"ס הנקבה כנ"ל. ואלו הם לטוב. זכירה ופקידה לרע, אלו הם סוד הצד האחר, הנמצא בסוד אלהים אחרים זכר ונקבה כאחד, זכירה בזה בזכר, ופקידה בזה בנקבה. ואלו הם העומדים תמיד לרע.

והם זה לעומת זה, זכר ונקבה דס"א, לעומת זכר ונקבה דקדושה. מכאן, מזכירה ופקידה דקדושה, יוצאים כל סודות האמונה וכל מדרגות קדושות העליונות כמו שבארוהו, ומכאן, מזכירה ופקידה דס"א, יוצאים כל מינים הרעים, וכל המות, וכל הצדדים של מינים הרעים שבעולם. ובארוהו וזה הס"א להיפך מזה, מן הקדושה.

פסקה רפ

א"ר חזקיה וכו': אר"ח, כן הוא ודאי, אשרי הוא, מי שחלקו נמצא בצד הטוב, ואינו מטה עצמו לסטרא אחרא, וניצל מהם. אמר ליה ר' יהודה כן הוא ודאי, ואשרי מי שיכול להנצל מאותו הצד, ואשרי הם הצדיקים שיכולים להנצל מהם, ולעשות מלחמה באותו הצד.

אמר ר' חזקיה וכו': אר"ח, במה עושים עמהם מלחמה. פתח ואמר, כי בתחבולות תעשה לך מלחמה וגו', איזה מלחמה, זהו מלחמה של אותו צד הרע, שהאדם צריך לעשות עמו מלחמה, ולמשול עליו, ולהנצל ממנו.

פסקה רפא

ת"ח דיעקב וכו': בוא וראה, שיעקב היה עושה כל כך כלפי עשו, בשביל להכניע אותו הצד שלו, להערים עליו, וללכת עמו בערמה בכל כמה שצריך, כדי למשול עליו בתחילה ובסוף, שיהיה הכל כראוי. והתחילה והסוף היו כאחד, זה כעין זה, כמו שכתוב בתחלה בכרתי ולבסוף ברכתי שאותיותיהן שוות, (כמ"ש לעיל תולדות דף ע"ז ד"ה ויעקבני עש"ה) הרי שהתחילה והסוף היו אחד, זה כעין זה, וכל זה היה כדי למשול עליו בדרך הישר כראוי לו. ועל כן אשרי הוא מי שניצל מהם, מס"א, ויכול למשול עליהם.

פסקה רפב

ת"ח זכירה ופקידה וכו': בוא וראה, זכירה ופקידה לטוב, היינו בעת שהם כאחד בסוד האמונה, שהיא הנוקבא, כלומר, כשז"א שה"ס זכירה והנוקבא שה"ס פקידה, הם בזווג. ואשרי הוא מי שמשתדל אחר האמונה, לזכות בה, כמו שאתה אומר, אחרי ה' ילכו כאריה ישאג וגו'. אמר ר' חזקיה, כן הוא ודאי.

פסקה רפג

ות"ח בר נש כד וכו': ובוא וראה, כשאדם מתפלל תפילתו, לא יאמר על עצמו זכרני ופקדני. משום שיש זכירה ופקידה לטוב, וזכירה ופקידה לרע, ועתידים המקטריגים, לקבל המלה זכרני ופקדני, מפיו, ויבואו להזכיר חטאיו של האדם ולענוש אותו, דהיינו שיביאו עליו זכירה ופקידה לרע. זולת אם הוא צדיק גמור, שאם אותו זכירה ופקידה

לרע, שהם זו"ן דקליפה, יבדקו אחר חטאיו ולא ימצאו אותן, אז מותר לו לומר זכרני ופקדני, כמו עזרא, שאמר, זכרה לי אלקי לטובה.

פסקה רפד

דהא בכל אתר וכו': כי בכל מקום שאדם מתפלל תפלתו יכלול את עצמו בין הרבים, בתוך כלל הרבים. ובוא וראה, שונמית, כשאמר לה אלישע היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא. **היש לדבר לך אל המלך**, פירושו, כי אותו יום היה יום טוב של ראש השנה, ואותו יום שמלכות הרקיע שולט לדון את העולם. והקב"ה נקרא באותו זמן **מלך המשפט**. ומשום זה אמר לה, היש לדבר לך אל המלך. שקרא את הקב"ה בשם מלך.

פסקה רפה

מה כתיב, ותאמר וכו': מה כתוב, ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת. שואל, מה אמרה, מה כונתה בזה. ומשיב, שאמרה, איני רוצה להיות מצוינת למעלה אלא להכניס את ראשי בין הרבים, ולא לצאת מן הכלל. וכן צריך האדם להכלל בכלל הרבים, ולא להתיחד בפני עצמו, כדי שלא יביטו עליו המקטריגים להזכיר את חטאיו, כמו שאמרנו.

פסקה רפו

פתח ר' יהודה וכו': פתח ר"י ואמר, הנגלו לך שערי מות ושערי צלמות תראה, זה אמר הקב"ה לאיוב. כשהיה מצער את עצמו על דיניו של הקב"ה. בוא וראה איוב אמר, הן יקטלני לו איחל. כתוב לא באלוף, וקוראים לו עם ו' והכל הוא בו, כלומר שיש בו ב' ההוראות, דהיינו שאמר גם כן, אם יקטל אותו לא ייחל לו.

פסקה רפז

א"ל קב"ה וכו': אמר לו הקב"ה, וכי אני הורג בני אדם, הנגלו לך שערי מות ושערי צלמות תראה, כמה שערים הם פתוחים באותו הצד, שאפשר להנצל מהמות על ידיהם, ומכל מקום המות שולט עליהם. כי כולם סתומים מבני אדם, ואינם יודעים משערים אלו. ולעתיד לבא כשיקוים ומלאה הארץ דעה, ואמר באמת בלע המות לנצח כמ"ש להלן. ונמצא שהם מתים מחמת שאינם יודעים להזהר, ולא שהקב"ה הורג אותם.

פסקה רפח

ושערי צלמות תראה: שואל, מי המה שערי מות, ומי המה שערי צלמות. ומשיב. אלא מות וצלמות כאחד הם, וזווג אחד הם, כלומר שהם זכר ונקבה בזווג כאחד, **מות** הרי למדנו שהוא מלאך המות, ובארוהו. שה"ס הנחש שהוא נקבה, (כנ"ל ב"א דף שכ"ט ד"ה תנינא) **צלמות** הוא נוטריקון **צל מות**, וזה הוא מי שרוכב על המות, דהיינו ס"מ הרוכב על הנחש, והוא הצל שלו ותוקף שלו, להזדווג ביחד בקשר אחד, והם אחד.

פסקה רפט

וכל אינון דרגין וכו': וכל אלו המדרגות ויוצאות מהם ומתקשרות בהם, בזו"ן דקליפה הללו, הן השערים שלהם, כמו למעלה בקדושה, כמש"א, שאו שערים ראשיכם וגו' שאלו הם הנקראים נהרים ונחלים דהיינו יסודות דשש קצוות העולם, שהם זו"ן דקדושה. אף כאן, שערי מות ושערי צלמות מסטרא אחרא, הם מדרגות ידועות שלהם השולטות בעולם. **שערי מות. ושערי צלמות**, זה נקבה וזה זכר, ושניהם דבוקים זה בזה כאחד.

פסקה רצ

ועל דא אמר קב"ה וכו': ועל כן אמר הקב"ה לאיוב על כל הדברים שהוא אמר, דהיינו על מה שאמר, כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה, וכל שאר דבריו, אמר לו הקב"ה, הנגלו לך שערי מות, לדעת שכולם הם ברשותי, וכולם עתידים להתבלע מן העולם, שכתוב, בלע המות לנצח וגו'. דהיינו כמ"ש לעיל בד"ה א"ל קב"ה, ע"ש.

פסקה רצא

תא חזי, ויזכור אלקים וגו': שואל, למה כתוב כאן ב' פעמים אלקים, שהיה די לומר, וישמע אליה ויפתח את רחמה. ומשיב, אלא אחד הוא מעולם הזכר, דהיינו בינה הנקראת אלקים. ואחד הוא מעולם הנקבה, דהיינו הנוקבא דז"א הנקראת ג"כ אלקים. משום שהדבר תלוי במזל, שהיא מעולם הזכר, כמ"ש לעיל שבנים במזל תלוים (בדף פ"ה אות ר').

פסקה רצב

וכד אתערה רחל וכו': וכאשר נתעוררה רחל בשם הזה של בנימין, שכתוב, יוסף ה' לי בן אחר, שהוא בנימין. ידע יעקב, שיהיה כן כי היא ראויה להשלים כל השבטים במספר י"ב. וידע שאחר זה, לא תתקיים עוד בעולם, משום זה רצה אז ללכת לארץ ישראל כדי שישלמו השבטים בארץ ישראל, וכדי שלא תמות רחל בחוץ לארץ. ולא יכול ללכת כי לבן עכבו. וכשהגיע הזמן של בנימין דהיינו אחר שנתעברה עמו (כנ"ל דף ק"ב אות ר"נ) ברח והלך לו, כדי שלא ישתלם הבית בי"ב שבטים, ועולם הקדוש, דהיינו הנוקבא דז"א, יתקשר בו בארץ אחרת.

פסקה רצג

והיינו דכתיב וכו': והיינו שכתוב, ויאמר ה' אל יעקב שוב וגו' ואהיה עמך. ושואל מה הפירוש של **ואהיה עמך**. ומשיב אלא אמר לו הקב"ה, עד עתה, היתה רחל עקרת הבית עמך, מכאן ואילך, אני אהיה עמך ואקח הבית, דהיינו השכינה, עמך, בי"ב השבטים.

והיינו שכתוב, ואני בבואי מפדן מתה **עלי** רחל, **עלי** היה, ובשבילי היה הדבר, שרחל נדחית, ושכן אחר בא, דהיינו השכינה, ולקח הבית בשבילי לשכון עמי.

פסקה רצד

ויאמר נקבה שכרך וגו': שואל מהו נקבה. אמר ר' יצחק אותו הרשע אמר, אני רואה שיעקב אינו מסתכל רק בנקבות, ומשום זה יעבוד לי, ע"כ אמר נקבה שכרך. הנה **נקבה** תהיה שכרך, כמו בתחילה. **ואתנה**, אמור, באיזו נקבה הסתכלת בה, **ואתנה** אותה לך, ותעבוד לי בשבילה.

פסקה רצה

ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה: אמר יעקב, חלילה, כי אני, כל מה שעשיתי, בשביל כבוד המלך הקדוש עשיתי ולא בשביל תאותי, ועל כן לא תתן לי מאומה, כי לא היתה כונתי לזה מעולם, אלא אם תעשה לי וגו'.

פסקה רצו

ויסר ביום ההוא את התישים: ר' אלעזר פתח ואמר, ה' מי יגור באהלך וגו': הוא נתבאר. ובארוהו החברים, **הולך תמים** זה אברהם, כי כשנמול נקרא תמים. **ופועל צדק**, זה יצחק. **ודובר אמת**, זה יעקב. ודאי יעקב נתדבק במדת האמת. ושואל, אם הוא נתדבק במדת האמת, מהו הטעם שעשה עם לבן דברים כאלו. דהיינו פיצול המקלות וכו'.

פסקה רצז

אלא יעקב וכו': ומשיב, אלא יעקב, בוחן שעת המזל היה, בכל אלו המעשים שעשה, כי מותר לו לאדם לבחון שעתו, טרם שחוזר לארצו, שאם מזלו עומד לו במה שעושה, טוב, ואם לא, לא ירים רגלו ללכת עד שישחק לו המזל. פירוש. כי **מזוני לאו בזכותא תלייא** שפירושו כלים זכים, **אלא במזלא**, שה"ס עוביות המלכות, שעליה יוצא קו אמצעי, ששורשו דיקנא דא"א (כנ"ל ב"ב דף ע"א ד"ה כל) וארץ ישראל, ה"ס המלכות בשעה שמלבשת לאמא, שהכלים שלה זכים מאוד בסוד אין **מזל** לישראל, וע"כ היה צריך להמשיך בחינת **מזל** בעודו בחוץ לארץ. וז"ש **דשרי ליה לאינש למבחן שעתיה עד לא יתוב לארעיה ואי מזליה קאים וכו'** דהיינו שהיה צריך להמשיך בחינת המזל בעודו בחו"ל בטרם שישוב לארץ ישראל. והמשיך זה בסוד המקלות שעשה, כמ"ש להלן.

פסקה רצח

ת"ח כתיב, וענתה בי צדקתי וגו': הרי שהוא לא עשה כדי שיקח מלבן משהו בחנם, אלא הכל עשה באמת ובשלמות הרצון. ולא עוד אלא שקבל רשות על כל זה מן לבן, ועל זה, כתוב, השיב לו, נחשתי ויברכני ה' בגללך. כי כמה מיני כשפים, עשה לבן ובחן

את מזלו אם הוא מצליח בשביל יעקב, והיה מוצא בכל חודש, מאה צאן ומאה כבשים ומאה עזים, יותר על צאנו, בגלל יעקב. ולפיכך נתן לו רשות.

פסקה רצט

ר' אבא אמר וכו': רא"א. אלף צאן, אלף כבשים, ואלף עזים היה מביא לו יעקב יותר, בכל חדש וחדש. וזהו שכתוב, כי מעט אשר היה לך לפני וגו', והברכה של מעלה אינה פחות מאלף מכל מין ומין, מצאן נמצא אלף, ומכבשים נמצא אלף, ומעזים נמצא אלף, על כל מה שהברכה של מעלה שורה, אינה פחות מאלף, עד שבגלל יעקב נתעלה לבן להרבה עושר. פירוש. כי שורש לבן הוא קו שמאל דבינה, שמטרם שבא יעקב שם להעלות מ"ן להמשיך לו קו אמצעי, הוא חושך ואינו מאיר. וז"ש לבן, נחשתי ויברכני ה' בגללך, וכן הכתוב, כי מעט אשר היה לך לפני, כי מטרם שבא יעקב היה לו מעט, כי היה חשך מחמת חסרון חסדים. וכשבא יעקב שה"ס ז"א והמשיך לו קו אמצעי, אז, ויפרוץ לרוב ויברך ה' אותך לרגלי. כי ע"י יעקב יצאו ג' קוין בבינה, בסוד **תלת נפקי מחד** ואז הרויח לבן בחינת הספירות מבינה, שהם במספר מאה, או דאבא, שהם במספר אלף. אבל יעקב, שה"ס קו אמצעי ולא בינה, לא לקח אלא קומת ז"א, שספירותיו בסוד עשרה. כמ"ש לפנינו.

פסקה ש

וכד בעא יעקב וכו': וכשבקש יעקב לקבל שכרו, לא מצא אלא עשרה מכל מין ומין. להיותו בחינת קו אמצעי שהוא ז"א, שספירותיו בסוד עשרה כנ"ל. ויעקב חשב את זה לעשירות גדולה. מטעם שקבל בחינת הדעת שבראש ראה ההפרש, כמה לקח משל לבן, ממה שהיה נותן הוא בזכותו ללבן. וכל זה שהגיע ליעקב, לא היה אלא בכח אלו המקלות ששם אצל הצאן. פי' כי המקלות ה"ס העוביות דמלכות שממנו מתתקן סוד המסך דחירק, שבכח שממעט קו השמאל מג"ר לו"ק, בכח זה הוא מיחד אותו בקו ימין, (כנ"ל ב"א דף רצ"ד ד"ה רבי) ומיעוט זה מג"ר לו"ק מכונה זרוע. וז"ש **וכל דא דסליק ביה יעקב לא הוה אלא בזרוע** דאינון מקלות וגו', כי מתוך שהמשיך קו אמצעי על המסך דמקלות, ויצאו ג' קוין בבינה, בסוד **תלת נפקי מחד** זכה גם יעקב בג' הקוין בסוד **חד בתלת קיימא**.

פסקה שא

ת"ח כמה טרח וכו': בוא וראה, כמה טרח אותו השלם, יעקב, אחר לבן. כתוב, וישם דרך שלשת ימים וגו', והיה מביא לו כל עושר הזה. ועם כל זה לא רצה לבן, שיהיה שכרו של יעקב כך, כמו שהתנה עמו, אלא שלקח עשרה מן מין זה ועשרה מן מין זה ונתן

לו, ואמר לו, קח את אלו, ואם יולידו כמו שאמרת, דהיינו עקוד ונקוד, באופן זה יהיה שכרך, דהיינו שיקח עשרה מכל מין. וז"ש ותחלף את משכורתי עשרת **מונים**, דהיינו עשרה **מן** זה ועשרה **מן** זה. ודורש **מונים** מלשון, מן, מן. וכתוב ואביכן וגו' עשרת מונים. ובאלו העשרה היה משתדל אחר הקב"ה וברך אותו. ומכל מה שהתנה לבן עם יעקב חזר בדבורו, ולקח מיעקב הכל, עד שהקב"ה רחם עליו ולקח משל לבן בזרוע, דהיינו בכח המסך דחירק שה"ס המקלות, הממעט קו השמאל מג"ר לו"ק כנ"ל.

פסקה שב

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, כל אלו המקראות ללמד חכמה באות, כי למדנו, דברים העליונים, יש מהם שתלוים במעשים, כמו תפלין וציצית, ומהם בדבורים, כמו קריאת שמע ותפילה, ומהם בכונת הלב, כמו אהבה ויראה. ומי שרוצה להמשיך ברכות, הוא על ידי תפלה בדבור ובכונה, ומהם שאינם נמשכים על ידי תפלה אלא שתלוים במעשים.

פסקה שג

ת"ח יעקב שלים וכו': בוא וראה, יעקב השלם, כל מה שעשה בחכמה עשה. כתוב, ויצג את המקלות וגו', הכל עשה בחכמה להמשיך ברכות ממקור כל, לכל מדרגות העליונות שהם חלקו וגורלו.

פסקה שד

את המקלות: שואל מהו מקלות. ומשיב, אלו הם מדרגות הדין, הנכללים מעוביות המלכות, **אשר פצל**, פירושו, שהעביר מהם הדין ע"י שהמשיך עליהם קומת חסדים, **ברהטים**, היינו שכתוב מלך אסור ברהטים. כי ממלך ההוא שה"ס מלך העליון בינה, באות הברכות לכל העולמות. פירוש. כי רהטים ה"ס הכלים דקו השמאל שבבינה, כנ"ל אשר בסבת היחוד דקו אמצעי אינם מאירים אלא ממטה למעלה (כנ"ל דף ק"כ ד"ה וכד) וז"ס **מלך אסור ברהטים**, כי הבינה שהיא נקרא **מלך** עליון, **אסור ברהטים** הללו שלא יתפשט משם ולמטה. וזה נעשה, מסבה שיעקב הציג המקלות, שעליהם יצא קו אמצעי, בתוך הרהטים, ואינם יכולים עוד להאיר ממעלה למטה.

פסקה שה

ד"א, מלך אסור ברהטים: מלך זה, דהיינו ז"א, אסור ומקושר באלו רהטים העליונים, שהם הכלים דקו שמאל שבבינה, שמהם נשקים הכל ממלך העליון. כלומר, **שמלך** שהוא ז"א **אסור**, דהיינו שאינו מאיר ממעלה למטה, מסבת הרהטים, שהם הכלים דבינה, שבו, כמ"ש לעיל בדבור הסמוך. **בשקתות המים**, אלו הם הנחלים הנמשכים ובאים עד שמגיעים אל המקום שמתקבצים שם, דהיינו הנוקבא דז"א אשר רהטים

דבינה נמשכים אליה, ונעשו בה שקתות המים. **אשר תבאנה הצאן לשתות**, הוא כמו שאתה אומר, ישקו כל חיתו שדי וגו' שבמקום ששם מתקבצים המים, שהוא הנוקבא, כולם, כל דרי בי"ע, באים לשתות ממנו.

פסקה שו

ויחמנה. שואל, מהו ויחמנה. ומשיב, בוא וראה, בשעה שרוח צפון נושב, על הנוקבא, דהיינו הארת השמאל, שהוא חכמה בלי חסדים, המים, שהוא השפע, נקפאים, ואינם נוזלים לחוץ, לג' עולמות בי"ע, וכאשר נתעורר רוח דרום, שה"ס הארת הימין דהיינו חסדים, המים מתחממים, והקפאון שלהם נעבר ונמשכים לעולמות, אז שותים כולם, כי חמימות הדרום פותחים קפאון המים, וכולם מתחממים, ושמחים לשתות, מתוך שנעבר מהם אותה הקרירות מצפון, שהיה להם מקודם לכן. (וביאור הדברים תמצא לעיל ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקפא) וזהו שכתוב, ויחמנה. שואל, כתוב **ויחמנה**, ולא כתוב ויחמו כמ"ש לאח"ז, כי צאן לשון זכר הוא. ומשיב, אלא משום שהם כולם נקבות. פירוש כי הצאן הבאים לשתות, ה"ס המדרגות של הנוקבא, וע"כ נבחנים לנקבות כמוה ולפיכך כתוב ויחמנה שמרומז בו לשון נקבה.

פסקה שז

ועל דא אתכוון יעקב: ועל זה נתכוון יעקב לעשות מעשה בחכמה, דהיינו לכוון מעשיו על פי מדרגות העליונות, וזהו שכתוב, ויקח לו יעקב מקל לבנה לח וגו'. פתח ר' אלעזר ואמר, כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו, בוא וראה, **כי יעקב בחר לו יה**, עדיין אין אנו יודעים מי בחר למי, אם הקב"ה בחר לו את יעקב, או יעקב בחר לו את הקב"ה. כי אין הכרע לכאן או לכאן בדברי הכתוב הזה. ומשיב, אלא ממה שגילה הכתוב, אני יודע, שהקב"ה לקח לו את יעקב לחלקו, שכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

פסקה שח

תא חזי הכי וכו': בוא וראה, יעקב גם כן בחר נחלתו וגורלו לחלקו, ועלה למעלה מכל המדרגות, ולקח לו לחלקו, **מקל לבנה לח**, היינו מדרגת הלבן שמצד ימין, שהיא אור החסדים. **ולוז וערמון**. היינו מדרגת האדום שמצד שמאל, שהוא בחינת דינים של הבינה, אחר שחזרה לחכמה, כי ב' בחינות הדינים, מימין, ומשמאל, היו כלולים במקלות.

פסקה שט

ויפצל בהם פצלות לבנות: שהעביר הדין מן זה, מלוז וערמון שהם שמאל, וחבר אותו בקו ימין, והוא עצמו שהוא קו אמצעי, נכנס ביניהם ולקחם כאחד, ונעשה הכל אחד

בב' צבעים, דהיינו שהוציא קומת חסדים על בחינת המסך שבעוביות המקלות, אשר קומה זו ה"ס קו אמצעי הכולל לבן ואדום, שהם ימין ושמאל, חסדים והארת חכמה. ועם כל זה **מחשוף הלבן**, שעשה אותם באופן, שיתגלה הלבן על האדום, דהיינו שתתלבש הארת החכמה שהיא אדום, בחסדים שהם לבן. וכל זה למה לו, הוא כדי להמשיך ברכות למדרגה זו של חלקו, שהוא קו אמצעי, ממקור הכל מבינה שהיא מקורם של ג' הקוין ולתקן מדרגה זו דתקון קוין, שהיא שלשה קוין כאחד.

פסקה שי

ברהטים בשקתות המים: הוא כמו שבארנו (לעיל באות ש"ד) ואז, על ידי פעולה זו של חכמה, דהיינו תקון ג' הקוין, נמשכות הברכות למטה, וכל העולמות נשקים, והברכות שורות עליהם. כמו שבארוהו שכתוב, בבקר יאכל עד וגו', ואחר כך, ולערב יחלק שלל, שיתברכו כל העולמות למטה, שהם ג' העולמות בי"ע. ויעקב לקח חלקו מאלו הברכות השורות עליו למטה, משום שהוא חלקו וגורלו של הקב"ה. פירוש, שיעקב הוא בחינת קו אמצעי, וקו אמצעי הוא חלקו של הקב"ה, וכל אותם האורות שקו אמצעי גרם בהכרעתו למעלה, מקבל אותם קו אמצעי למטה. וז"ש **ויעקב נטל חולקיה מאנון ברכאן, דשריין עליה לתתא**.

פסקה שיא

ויקח לו יעקב מקל לבנה וגו': הכונה של מעשה זו היה, לקשרי האמונה. להמשיך ג' קשרים לנוקבא שנקראת אמונה, דהיינו ג' קוין.

קל קלא דקליא וכו': קול הקול של הקולות נתעורר ממעלה למטה, ונעשינו פתוחי עינים, ומפרש, הגלגל הסב לכמה צדדים, וקול של נעימות נתעורר.

גלגל פירושו הסתובבות ההארה בג' מקומות שה"ס חולם שורק חירק, כמ"ש לעיל (וירא דף י"ז ד"ה וזה אמרו ע"ש) דהיינו בג' קוין. ומה שאומר, שמסובב לכמה צדדים, הענין הוא, כי ההארות נכללות זו בזו, ויוצאים ג' קוין שבכל אחד מהם יש ג' קוין, באופן, שיש ג' קוין חב"ד בקו ימין, וכולם מוח חכמה. ויש ג' קוין חב"ד בקו שמאל, וכולם מוח בינה. ויש ג' קוין חב"ד בקו אמצעי, וכולם מוח דעת. ונודע שכל שיעור ההארה שקו האמצעי גרם שיצא בב' קוין העליונים, זוכה בו קו האמצעי בעצמו, וע"כ נבחן שמוח הדעת שהוא קו האמצעי, כלול בפני עצמו, בג' קוין, שכל אחד מהם כלול מג' קוין, באופן שיש חב"ד בחכמה דמוח הדעת, ויש חב"ד בבינה דמוח הדעת, ויש חב"ד בדעת דמוח הדעת. וז"ש, **גלגלא אסחר מעילא לכמה סטרין**, דהיינו ג' סטרין במוח החכמה, וג' סטרין במוח הבינה, וט' סטרין במוח הדעת.

ונודע שב' הקוין ימין ושמאל, שייכים תמיד לעליון עצמו, וכל המתפשט למטה, הוא רק קו האמצעי, שהוא מוח הדעת. ולפי זה נמצא, שג' סטרין שבמוח החכמה, וג' סטרין שבמוח הבינה, אינם מתפשטים למטה, אלא מוח הדעת לבדו הוא המתפשט למטה. וזה שמשמיענו הסתרי תורה, שלא כל ט' סטרין שבמוח הדעת מתפשטים מלמעלה למטה, אלא סטרא אחד מהם בלבד, והיינו סטרא אמצעי שבג' קוין דדעת שבמוח הדעת, כי חב"ד דחכמה דמוח הדעת, וכן חב"ד דבינה דמוח הדעת, וכן חו"ב דדעת דמוח הדעת, נחשבים לבחינת ב' קוין העליונים, ואינו מתפשט למטה אלא הדעת דדעת שבמוח הדעת, דהיינו רק סטרא אחד מן הט' סטרין שבמוח הדעת. וז"ש **קל קלא דקליא אתער מעילא לתתא**, הדעת, שה"ס ז"א העולה למ"ן ונעשה קו אמצעי בין חו"ב, מכונה **קול**, (כנ"ל פרשת לך דף ד' ד"ה בשעתא ע"ש) וע"כ מוח הדעת בכללו מכונה קול, וכיון שיש ט' סטרין במוח הדעת דהיינו ג"פ חב"ד, נמצא ש **החב"ד דדעת**, דמוח הדעת נבחן **לקלא** האמצעי, דב' **קליא** שהם חב"ד דחכמה דדעת וחב"ד דבינה דדעת. ובחינת הדעת שבקלא דקליא הזה, נבחן **לקל קלא דקליא**, אשר רק הוא בלבדו **אתער מעילא לתתא**, ולא שאר ח' סטרין. ועל קול הזה המתפשט למטה, אומר **קל נעימותא אתער**.

אתערו ניימין דמיכין וכו': מבאר עתה ענין סבוב הגלגל לכמה צדדים, שהם ג', דחכמה וג' דבינה, וט' דדעת כנ"ל, אלא שמבארם מבחינת השלילה וההפסד, שאותם הדבקים בשמאל, המכונים ישינים ונרדמים, מפסידים אותם. ואומר, מנמנמים וישנים שהשינה בנקבי עיניהם, דהיינו הדבקים בקו שמאל, התעוררו. ומפריט הפסדם מכל הט"ו סטרין הנ"ל, היוצאים עם קו אמצעי. וכנגד הפסדם דחב"ד שבימין, שהוא מוח החכמה, אומר, ואינם יודעים, דעת, ואינם מסתכלים, בינה. ואינם רואים, חכמה. וכנגד הפסדם דחב"ד שבשמאל, שהוא מוח בינה, אומר, שהם אטומי אזנים, חכמה. כבדי הלב, בינה. ישנים ואינם יודעים, דעת. וכנגד הפסדם דחב"ד שבימין מוח הדעת אומר, התורה עומדת לפניהם, דעת. ואינם משגיחים ואינם יודעים במה שמסתכלים, בינה. רואים ואינם רואים, חכמה. וכנגד הפסדם דחב"ד שבשמאל מוח הדעת, אומר, התורה מרימה קולות הסתכלו טפשים, בינה. פתחו עינים, חכמה. ותדעו, דעת. וכנגד הפסדם דחב"ד שבקו אמצעי דמוח הדעת, אומר, אין מי שישגיח, חכמה. ואין מי שיטה אזנו, בינה. עד מה תהיו בתוך החשך מחמת רצונכם הרע, דעת. הסתכלו לדעת ע"י קו אמצעי, ויתגלה לכם אור המאיר, שהוא אור ז"א. שהוא קו אמצעי, המכונה אספקלריאה המאירה.

פסקה שיב

בזמנא דיעקב שלימא וכו': בשעה שיעקב השלם, מתוך הצרה שהיה בארץ ורשות אחרת, ולא בארץ הקדושה, ובתוך מדרגות נכריות, דחה את כולם, ובחר חלק גורלו ונחלתו, דהיינו בקו אמצעי. אור מתוך החשך, הוא קו ימין. חכמה מתוך טפשות, הוא קו שמאל. וכבד את רבונו בעודו נמצא ברשות זר, בפדן ארם, הוא קו אמצעי, הנה אז, נאמר עליו לא עתה יבוש יעקב וגו'.

פסקה שיג

קוטרא דקוטרא דכיא וכו': בעל התוספתא סובב על הכתוב, ויקח לו, יעקב מקל לבנה וכו', שמפרשו לקו אמצעי, וע"כ מבאר לנו רוב הדינים ששלטו בשמאל מטרם ביאת קו אמצעי, ורוב השלמות שיצאה עם ביאת קו אמצעי. ואומר, בביאור הכתוב ויקח לו יעקב, שקיחה זו פירושו, אשר קשר הטהור, דהיינו העוביות דמסך דחירק, שנעשה קשר טהור לקשור בו בטהרה את ג' הקוין זה בזה, עלה לפני ולפנים, שהיא בינה, בסוד עלית מ"ן, ושם יצא עליו קו אמצעי. ומשם נמשך להנוקבא, ונעשתה למקום ישוב לבני אדם, דהיינו להשפיע להם כל השלמות. כמ"ש להלן. ואומר, מטרם שמצא מקום ישוב בנוקבא ע"י עלית מ"ן, אותו המקום שהיא בחי' השמאל שבנוקבא, לא היה מקום. ונאבד מכל אור ושפע, אבדון היה מכל, התחתונים, שלא היה להם מה לקבל משם. אבדון זה הוא זכר, הוא סמאל, שיצא מפסולת הגבורה של יצחק, כי שמאל זה מטרם שיצא קו אמצעי, נבחן לפסולת, והוא חלקו של סמאל ומות היא הנוקבא שלו, והיא נחש הקדמוני, הנקרא אשת זנונים, שכתוב עליה, רגליה יורדות **מות**. ואלו השנים **אבדון ומות**, שמעו תוקף פקודת המלך. פירוש. המלך, ה"ס קו אמצעי ז"א, שעל ידי המשכת החסדים הוא מבטל הדינים דאבדון ומות, ונבחן זה, כמו שנתן להם פקודה, שלא להחריב העולם, ושמעו לו.

פסקה שיד

רזא וסתרא סתימא וכו': סוד נסתר, הסתום העליון הנעלם מכל נעלם מכל רעיון והרהור, שהוא א"א המרומז בקוץ העליון של ה **י'** דהוי"ה ממנו יצאה אות **י'** משם הוי"ה, שהיא נקודה העליונה, דהיינו או"א הנקראים ביחד, אבא, מנקודה עליונה הזו יוצא הכל, הן חכמה והן חסדים. ה **י'** המשיכה והוציאה אות **ה'** משם הוי"ה, שהיא אמא עלאה דהיינו ישסו"ת המכונים אמא, שהיא משקה את הכל, דהיינו מוחין דחכמה המכונים שתיה, שמיוחדים לאמא. מ **ה'** זו יוצאת אות **ו'** משם הוי"ה, שהוא סוד שש ספירות חג"ת נה"י, שנקראים ז"א, המייחד לכל הצדדים, שהוא קו האמצעי המיחד צד ימין וצד שמאל זה בזה, שהוא נקרא **מקל לבנה לח ולוז וערמון** פירוש, שהם רומזים על ג' הקוין הכלולים

בקו אמצעי, אשר, **מקל לבנה לח**, הוא קו ימין שבו. **ולוז**, הוא קו שמאל שבו. **וערמון**, הוא קו אמצעי עצמו.

פסקה שטו

תרין דרועין דאחידן וכו': שתי זרועות נכללים בו בז"א, כלומר, אע"פ שהוא רק קו אמצעי מכל מקום נכללים בו גם ב' הקוין העליונים, ימין ושמאל, המכונים זרועות. אלו הזרועות יוצאות ונכללות ב **ה'** אחרונה שבשם הוי"ה, שהיא הנוקבא דז"א, שאז מתלבשת החכמה שבזרוע שמאל בחסדים שבזרוע ימין, לחבר את המשכן, שהיא הנוקבא, עם ז"א כאחד, ולהיות אחד שענינו נתבאר לעיל (ב"א דף קי"ח, ד"ה ועל דא. עש"ה) אז י"ג מדות הרחמים נעשו אחד, כי **אחד** הוא בגמטריא י"ג (כמ"ש שם) והלבן דהיינו החסדים, נחקק על הגוונים שהם חו"ב תו"מ שבמקלות ועולה, דהיינו ששולט על כל הגוונים שבהם, זהו שכתוב, **מחשוף הלבן**. ואז נאמר, ה' אחד ושמו אחד ששניהם בסוד אחד (כמ"ש שם) ואז ה' רועי לא אחסר, שה"ס קו ימין. וכתוב בנאות דשא ירביצני, שה"ס קו שמאל. על מי מנוחות ינהלני נפשי ישובב וגו', שה"ס קו אמצעי.

פסקה שטז

ויקח לו יעקב: פירושו שבחר לו לחלקו ולגורלו. **מקל לבנה לח**, הוא קו ימין, שהוא צבע לבן, והוא **לח**, שהוא בחינת מים, שהוא חסדים. **ולוז**, זה קו שמאל, שהוא אדום כמו ורד. **וערמון** כולל אותם זה בזה, שהוא קו אמצעי הכולל הימין והשמאל זה בזה. וכולם, אוחז הימין בצבע שלו שהוא לבן, ושולט עליהם, שכתוב, **מחשוף הלבן**, ללמד, שאע"פ שז"א שהוא קו אמצעי, אוחז בשני הקוין שהם ימין ושמאל, מכל מקום חלקו הוא לקו ימין, וחקק הארת הימין בכולם, בקו זה ובקו זה. ואז נקרא איש תם, שהוא שלם בכל.

פסקה שיז

מה כתיב בתריה, והיה וגו': סתר הסתרים נמסר לחכמי לב. בתוך מחנות מלאכים העליונים יש מדרגות עליונות אלו על אלו, אלו פנימים ואלו לחוץ. הפנימים מתקשרים במלך הקדוש, שהוא ז"א, ומתקשרים בישראל, שהם בנים קדושים אל הקב"ה, ואלו נקראים **הצאן המקשרות**, דהיינו, מחנות מלאכים המקושרים למעלה בקו ימין, ולמטה בקו אמצעי.

ביאור הדברים. **בנים**, פירושו אור של תולדה, דהיינו שאינו בא בדרך השתלשלות המדרגות זו מזו, אלא ע"י עליית מ"ן מתחתון לעליון, שה"ס המסך דחירק, שהתחתון נעשה על ידו, קו אמצעי בימין ושמאל דעליון, וגורם בו התחדשות אור, בסוד **תלת נפקי**

מחד, וכשיעור הזה זוכה בו גם התחתון, בסוד, **חד בתלת קיימא**, ושיעור זה, שזכה בו התחתון מכונה בן לעליון. וב' הקוין שבעליון, שקבלו קו האמצעי מן התחתון מכונים אבא ואמא אל התחתון. וכבר בארנו את זה לעיל (דף ס"ח ד"ה ביאור) ע"ש, ואין להכפיל דברים.

וזה סוד, שנשמות ישראל מכונים בנים להקב"ה, בסו"ה בנים אתם לה' אלקיכם, כי ז"א ונוקביה מטרם הזווג ה"ס ב' קוין ימין ושמאל, שאינם מאירים זולת ע"י העלאת מ"ן של ישראל לזו"ן, את סוד המסך דחירק שעליו יוצא קו אמצעי המכריע, והוא מזווג ז"א ונוקביה. ומתחדש ויוצא בהם האור, בסוד **תלת מחד נפקי**, שפירושו, שע"י התחתון שעלה למ"ן, נתחדש בעליון ג' קוין, וכשיעור הזה זוכים ישראל שהעלו מ"ן וגרמו לחידוש אור הזה, וזוכים גם הם בג' מוחין, המכונים **נשמות**, בסוד **חד בתלת קיימא**, שמוחין הללו מכונים **בנים** לזו"ן, וזו"ן נבחנים לאו"א אליהם, וזסו"ה בנים אתם לה' אלקיכם.

וביחד עם הנשמות נולדים מזו"ן, גם מלאכים קדושים, ויש בהם ב' בחינות שהם פנימים וחיצונים. כי היוצאים מכללות ג' קוין נחשבים לפנימים, והיוצאים משעת שליטת קו השמאל שבעת הזווג, מטרם שנכלל בקו אמצעי הם מלאכים חיצונים.

וזה אמרו, **משריין עלאין קדישין וכו' אלין פנימאין ואלין לבר**, שהנמשכים מתקון ג' קוין הם פנימים, והנמשכים משמאל הם חיצונים. וז"ש, **אינון פנימאין מתקשרין במלכא קדישא ומתקשרין בישראל**, מלכא קדישא, היינו ז"א, שהוא קו ימין, וישראל, הם קו אמצעי, שגרמו הזווג, כנ"ל. וסוד **הקשר**, ה"ס המסך דחירק, שעליו יוצא קומת החסדים, שנקרא קו אמצעי, (כנ"ל דף קי"ט ד"ה ר' אבא ע"ש) שעל ידו גם קו השמאל נקשר בחסד, ומאיר, ונמצא שיש כאן ב' קשרים הממשיכים חסדים, א' הוא קו ימין, ב' הוא קו אמצעי. וז"ש, **מתקשרין במלכא קדישא**, שהוא קו ימין, **ומתקשרין בישראל**, שהם קו אמצעי. וז"ש, **בישראל בנין קדישין לקב"ה**, שהוא מטעם שנמשכים מסוד התחדשות האור, שגרמו לז"א ונוקביה, המכונה בן, כמ"ש לעיל, שזסו"ה בנים אתם לה' אלקיכם. וז"ש **ואלין אקרון הצאן המקשרות משריין דאינון מקשרות עילא ותתא**, עילא, פירושו בקו ימין, שה"ס ז"א, ותתא, פירושו בקו אמצעי, שה"ס ישראל. כנ"ל.

פסקה שיח

בשעתא דתיאובתא וכו': בשעה שתשוקתם היא לזהר העליון של מעלה, אז עמוד האמצעי, שהוא יעקב השלם, לוקח אלו המקלות, שהם פרשיות התפילין של ראש דהיינו ד' מוחין חו"ב תו"מ, (כנ"ל בהקדמה ספר הזהר דף ק"פ אות רל"ז עי' שם), אשר

מקל, ה"ס המסך, שעליו נעשה הזווג **לבנה לח** ה"ס קו ימין ופרשת **קדש**. **לוז** ה"ס קו שמאל, ופרשת **והיה כי יביאך**. **וערמון**, ה"ס קו אמצעי הכולל ז"א ונוקביה שהם, **שמע, והיה אם שמוע**. ומשים אותם **ברהטים**, שהם מקום ובית קבול להשכנת התפילין. (עי' לעיל דף קכ"א ד"ה ד"א). ומכאן מקבלים אור וזיו, כל הצבאות והמחנות העליונים אלו המתקשרים למעלה בקו ימין, ומתקשרים למטה, בקו אמצעי, דהיינו צאן המקשרות, כנ"ל, כיון שהם מקבלים מתוך הרהטים ושקתות המים, אז נעשו מקורות ומעיינות לירד למטה לבי"ע, ולתת שפע לכל.

פסקה שיט

ובגין כך אפריש יעקב וכו': ומשום זה הפריד יעקב בין מדרגות העליונות הקדושות, למדרגות אחרות של שאר העמים, כמו שאתה אומר, וישת לו עדרים לבדו וגו', הפריד עדרים לעצמו, ולא יהיה חלקו כשאר העמים, כמו שיעקב הפריש לו את מדרגות האמונה למעלה, דהיינו הצאן המקושרות, הנולדים מהנוקבא הנקראת אמונה, שהפרידם ממחנות החיצונים הנמשכות משמאל כנ"ל בסמוך, כן הוצרך להפריד המדרגות של מחנות הקדושות למטה, שה"ס הכשבים שנולדו מצאן המקושרות, שהפרידם מהעטופים, שהם הנולדים ממחנות החצונים, ולקשרם עמו בהיכלות הרבונית, שהיא הנוקבא, שעליהם נאמר והכשבים הפריד יעקב וגו'.

פסקה שכ

וכלהו רשימין ברשימו וכו': וכולם רשומים ברשימו של מלך העליון, שהוא ז"א, דהיינו קו האמצעי, כי כמו שישראל רשומים ומצוינים בין כל שאר העמים, כך המדרגות של מחנות מלאכים העליונים הקדושים, רשומים לחלקו של הקב"ה בין שאר הצבאות ומחנות מלאכים שאינם מקו אמצעי, ועל כן בחר יעקב לחלקו וגורלו סוד האמונה, שהיא הנוקבא, וגם הקב"ה בחר ביעקב מכל שאר הצבאות והמחנות שבעולם.

פסקה שכא

ומשריין עלאין וכו': המחנות העליונים נפרדים זה מזה, כי בשעה שזוהר האש, שבהארת השכינה, מתגלה, כל מדרגות האחרות, הנמשכים משמאל, מתבישים ומתעטפים, דהיינו שמתעלפים מחמת התשוקה, מאותו הזהר שאינם יכולים לקרב אליו. וכל אלו מדרגות הקדושות שהם בתקון שלו, של קו האמצעי, שהוא יעקב, הנה בשעה שזהר ההוא מתגלה, הם שמחים ועולים מיד להתקרב אליו ולהתקשר בו, והזהר מתתקן בהם. וזה סוד, **והיו העטופים ללבן**, דהיינו הנמשכים משמאל, שהם מתעטפים בעת התגלות הזהר הנ"ל. **והקשורים ליעקב**, דהיינו המתוקנים להתקשר עמו כנ"ל.

פסקה שכב

ואצטריך לבררא וכו': והוצרך יעקב לבחור ולהפריד את המדרגות הקדושות שלחלקו, שהם הקשורות, מאלו המדרגות של שאר העמים, שהם העטופים, וכל זה הוצרך יעקב לעשות, ועל כן, כתב הקב"ה בתורה את נאמנותו וצדקתו של יעקב, בתוך סתרי דברים האלו. אשרי חלקו. (ע"כ ס"ת.)

פסקה שכג

ר' ייסא זוטא וכו': ר"י הקטן היה מצוי לפני ר' שמעון. אמר לו זה שכתוב, ברכות לראש צדיק, היה צריך לומר לצדיק, ולמה כתוב ראש צדיק. אמר לו, ראש צדיק הוא עטרה הקדושה, דהיינו עטרת יסוד. ובארוהו. עוד, ראש צדיק, זה יעקב, שהוא ת"ת, וגופא ונקרא ראש צדיק, משום שהוא מקבל הברכות ומשפיע אותן לצדיק, דהיינו אל היסוד, שנקרא צדיק, ומשם נזרקים לכל צד, דהיינו לימין ושמאל שבמלכות, וכל העולמות מתברכים.

פסקה שכד

אבל הא אוקימנא וכו': אבל בארנו את הכתוב, ברכות לראש צדיק, שאותו המקום שהוא ברית, נקרא צדיק, שממנו יוצאים מעינות לחוץ. כי הנקב של הכד שדרך שם שופכים היין, הוא ראש הכד, כך, ראש צדיק מקום ההוא בעת שזורק מעינות לנוקבא, נקרא ראש צדיק. הצדיק הוא ראש, משום שכל הברכות שורות בו ומושפעים ממנו.

פסקה שכה

תו, ההוא ב"נ וכו': עוד יש לפרש, כי אדם ההוא שזכה לשמור אות ברית קודש, ומקיים מצות התורה, נקרא צדיק, ומראשו ועד רגליו הוא בחינת צדיק, ועליו אמר הכתוב ברכות לראש צדיק. כי כאשר הברכות נמשכות לעולם, הן שורות על ראשו, וממנו נמצאות הברכות בעולם, בבנים קדושים וצדיקים שהוא מעמיד.

פסקה שכו

ר' ייסא תו שאיל וכו': עוד שאל ר' ייסא, ואמר, כתוב נער הייתי גם זקנתי וגו'. מקרא זה בארוהו ששרו של עולם אמרו. והוא אמרו בחכמה רבה יותר ממה שחושבים בני אדם. וע"כ רצה להבין ביאורו. אמר לו ר"ש, בני, כן הוא, שיש בכתוב זה חכמה רבה, כי על היחוד הקדוש, נאמר הכתוב, נער הייתי גם זקנתי.

פסקה שכז

והכי הוא, ולא וכו': וכן הוא ביאורו, ולא ראיתי צדיק נעזב, זה הוא שבחו של יחוד ז"א ונוקביה, ללמדנו שאינו נמצא יום, שהוא ז"א בלי לילה שהיא הנוקבא. כי הלילה

נמצא דבוק ביום תמיד, דהיינו ז"א בנוקביה. והצדיק, שהוא יסוד, נאחז למעלה, בז"א, שהוא יום, ונאחז למטה, בנוקבא, שהוא לילה. שזה סוד היחוד השלם, בזווג תמידי שאינו נפסק.

פסקה שכח

וזרעו מבקש לחם: מה הוא פירושו, ואומר, אלא בשעה שמשפיע הזרע והוא נמשך, אינו תובע ומבקש הנוקבא, כי היא נמצאת אז עמו, כי המה בזווג שאינו נפסק לעולם, והיא מוכנת לו, כי הזרע אינו נמשך רק בשעה שהנוקבא כבר מוכנת לו, ותשוקת שניהם כאחד, בדביקות אחת שאינו נפסק. וע"כ אינו צריך לתבוע ולבקש אותה. ביאור הדברים. כי ב' חכמות הן בעולם אצילות א) חכמה עלאה שבא"א, ב) חכמה תתאה שבנוקבא. ובכל המדרגות שבינתים, אין בהן חכמה. (כנ"ל ב"א דף רס"ב ד"ה אלא). וז"ס השתוקקות ז"א אל הנוקבא, כדי שישתלם על ידה בהארת החכמה. והנוקבא משתוקקת לז"א, כדי לקבל ממנו זרעו, שהוא חסדים, כי חכמה בלי חסדים היא חשך וקפאון, (כנ"ל דף קכ"ב ד"ה ויחמנה) ונמצא סוד הזרע, שהיסוד דז"א, המכונה צדיק, משפיע לנוקבא, הוא חסדים. וז"ש, **בשעתא דזריק ואתנגיד זרעא, לא תבע לנוקבא**, שבשעה שהצדיק משפיע הזרע שהוא חסדים אינו תובע, לקבל את הארת הנוקבא, שהיא חכמה, ואומר על זה ב' טעמים, א) **דהא בהדיה שריא, דלא אתפרשא מניה לעלמין**, כי הנוקבא נמצאת עמו, בזווג דלא פסיק, שפירושו, שזו"ן מלבישים אז או"א עלאין, שזווגם לא פסיק והם תמיד בחסדים מכוסים מחכמה. ע"כ גם זווגם הם אינו נפסק, וגם הם בבחינת חסדים לבד כמו או"א עלאין. ולפיכך אין הצדיק רוצה אז לקבל הארת חכמה מן הנוקבא. ב) **וזמינא היא לגביה, דהא זרעא לא נגיד אלא בשעתא דנוקבא זמינא**, כי כבר נכלל בהארת הנוקבא, כי אין זרעו נמשך אלא בשעה שהנוקבא מוכנת לו, וכבר נכלל בהארתה, **ותיאובתא דתרוויהו כחדא**, וע"כ, עתה, השתוקקות שניהם אחת היא, ששניהם משתוקקים עתה אחר חסדים לבד, כי מקודם הזווג השתוקק הז"א להכלל מחכמה, והנוקבא אחר חסדים, כנ"ל, ועתה אחר שז"א כבר נכלל בחכמה, אינו משתוקק יותר לחכמה אלא בחסדים לבד, וע"כ הם **בדבוקא חד דלא מתפרשן**. כלומר שזהו עצמו הוא הטעם, שהם בזווג שאינו נפסק, כי אין אחיזה לקליפות בשפע החסדים שיוצרך הזווג להפסק. אמנם אם היה חכמה בהארת הזווג, לא היו בזווג דלא פסיק, כי בעת שהתחתונים פוגמים מעשיהם. יש אחיזת הקליפה בזווג זו"ן, והזווג נפסק.

פסקה שכט

א"ל ובזמנא דגלותא וכו': אמר לו, הרי בזמן הגלות אינו כן, שאין זו"ן בזווג דלא פסיק, רק בעת שישראל בארצם ובית המקדש קיים, ולא בזמן הגלות. ומשיב, **זרעו** כתוב, ולא הוא, שאינו כתוב **והוא** מבקש לחם, אלא **וזרעו** מבקש לחם, ומתי יוצא הזרע, רק כשהנוקבא היא בזווג עם הזכר. כלומר, שאין הכתוב מדבר, בצדיק עצמו אלא בזרעו, שהיא בהכרח בעת הזווג, ולא בעת הגלות. ושואל, ואם תאמר, הרי הכתוב אומר גם ולא ראיתי צדיק נעזב שהמדובר הוא בו עצמו, ויש לשאול, בזמן הגלות איך הוא, הרי אז הצדיק נעזב, ואין לו זווג עם הנוקבא.

פסקה של

אלא הא אחיד וכו': ומשיב, אלא גם בזמן הגלות הוא נאחז למעלה בז"א. ולעולם לא נעזב מז"א, וע"כ אומר הכתוב, ולא ראיתי צדיק נעזב, אפילו בזמן הגלות. ובזמן אחר, דהיינו בעת שבית המקדש קיים, הצדיק אינו נעזב גם מנוקבא, שאו הוא נאחז למעלה, בז"א, ונאחז למטה בנוקבא. ונמצא, שבזמן הגלות הוא נאחז למעלה, בז"א, ובזמן אחר, הוא נאחז בב' הצדדים, למעלה ולמטה, בז"א ובנוקבא, ובין כך ובין כך לעולם אינו נעזב.

פסקה שלא

כתיב ויתן אותם אלקים ברקיע השמים: זה הוא צדיק. דהיינו יסוד. ואע"פ שנאמר **ברקיע השמים**, והשמים הוא ז"א ולא יסוד. אמנם **ברקיע השמים**, הוא נקרא ודאי, שהוא סיום הגוף. פירוש. השמים הוא ז"א, שהוא ת"ת, ובחינת גוף של הספירות הכולל חג"ת נה"י, אשר יסוד הוא ספירה אחרונה שבו, ונבחן, כמו שהיסוד עומד בסיום הגוף, שהוא ז"א, וע"כ מכנהו הכתוב ברקיע השמים, דהיינו היסוד, העומד בסיום השמים, שפירושו בסיום ז"א.

פסקה שלב

תא חזי תרין רקיעין וכו': בוא וראה, ב' רקיעים הם, והם התחלה וסיום, וזה שוה לזה. ההתחלה, הוא, רקיע השמיני, בו תקועים כל הככבים קטנים וגדולים, וזהו רקיע העליון הסתום. המקיים את הכל וממנו יוצא הכל, והוא השמיני שממטה למעלה, והוא ההתחלה להוציא ממנו את הכל. ביאור הדברים להלן בדבור הסמוך.

פסקה שלג

כך איהו רקיעא תמינאה וכו': כך הוא, רקיע השמיני שממעלה למטה, שבו תקועים כל הככבים, כל האורות והנרות. והוא מקבל הכל וזהו סיום הכל.

ביאור הדברים. **רקיע**, הוא הפרסא, שפירושו סיום החדש מצמצום הב', המוציא בינה ותו"מ דכל מדרגה ומורידם להמדרגה שמתחתיה, ובעת גדלות חוזרת הפרסא, שהיא הרקיע, לסיום דצמצום א', ומחזיר הספירות בינה ותו"מ אל המדרגה. ובדרך כלל, יש ג' פרסאות בעולם האצילות א) הוא הרקיע הראשון שבמקום הפה דא"א, שהוציא בינה ותו"מ מראש דא"א למדרגת או"א, ונשאר בראש דא"א כתר וחכמה בלבד, והוא רקיע הראשון, כי בפרצוף עתיק אין שם בחינת צמצום ב' כמפורש, אלא בקע ולא בקע. (כנ"ל ב"א דף ה' ד"ה כשהאצילה). ב) הוא רקיע האמצעי העומד במקום החזה דא"א, ומוציא בינה ותו"מ דחג"ת דא"א, למקום ישסו"ת וזו"ן שלמטה מחזה. ג) הוא רקיע התחתון העומד במקום סיום עולם אצילות, ומוציא בינה ותו"מ דזו"ן דאצילות לבי"ע. (וכבר נתבאר זה לעיל בראשית א' דף רפ"ט ד"ה ביאור, ע"ש כל ההמשך). וכאן אינו מדבר מרקיע האמצעי, אלא מרקיע הראשון והאחרון בלבד.

וזה אמרו, **ב' רקיעין אינון, ואינון שירותא וסיומא, דא כגוונא דא**, דהיינו הרקיע שבמקום פה דא"א, שהוא התחלת כל, והרקיע שבמקום עטרת יסוד דז"א המסיים כל העולם האצילות. **רקיעא תמינאה, ביה שקיעין כל ככביא זעירין ורברבין**. ככביא הם המוחין, והן קטנות והן גדלות תלוים ויוצאים מרקיע הראשון הזה, כי בזמן שמוציא בינה ותו"מ דראש א"א לחוץ מושפעים מוחין דקטנות לכל הפרצופין, ובעת שהרקיע חוזר להסיום שבצמצום א' מוחזרים בינה ותו"מ דראש א"א, והגדלות מושפעת בכל המדרגות (כמ"ש שם דף ר"צ ד"ה בגין) **ודא הוא רקיעא עלאה סתימאה**, ונקרא סתימאה משום שהוא מתחת החכמה סתימאה דא"א. **דקאים כלא** היינו כל מיני הגדלות, **ומניה נפיק כלא**, היינו כל מיני הקטנות, **ואיהו תמינאה מתתא לעילא**, כי א"א ה"ס חכמה, מבחינת מ"ה, (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות קכ"ד ע"ש) ומן עטרת יסוד עד החכמה הוא שמונה ספירות שהם חו"ב וחג"ת נה"י. וע"כ נבחן לשמיני. **והוא שירותא לאפקא מניה כלא**, כי מבחינת הפרצוף עתיק שמלפניו, אינו נמשך מוחין לאבי"ע (כמ"ש שם ב"א דף ו' ר"ה בתר ע"ש).

וז"ש **כך איהו רקיע תמינאה מעילא לתתא**, דהיינו הרקיע שבמקום עטרת יסוד דז"א, שהוא השמיני מלמעלה למטה, דהיינו כשמתחילים לספור מא"א, שהוא חכמה, עד היסוד הוא שמונה ספירות. **דביה שקיעין כל ככביא כל נהורין ובוצינין**, שממנו באים כל מיני המוחין לנוקבא ולכל התחתונים דרי בי"ע, כי בעת שמוציא בינה ותו"מ דזו"ן לחוץ מאצילות נמצאים הנוקבא וכל התחתונים בקטנות, ובעת שמתבטל הצמצום ב' ומחזיר את בינה ותו"מ דזו"ן לאצילות מקבלים כל התחתונים מוחין דגדלות (כמ"ש

ב"א דף ר"צ ד"ה בגין ע"ש) **והוא נטיל כלא**, הוא לוקח מהעליונים כל המוחין בשביל התחתונים, **ודא סיומא דכלא** שהוא המסיים כל האצילות כנ"ל. ואין לשאול, הרי המלכות מסיימת האצילות ולא היסוד. והענין הוא, כי מעטרת יסוד נבנה כל פרצוף המלכות, וע"כ נחשב הסיום על עטרת יסוד.

כמה דההוא רקיעא וכו': כמו שרקיע השמיני העליון, הוא התחלה לכל, ובו תלוים כל האורות שמקבל אותם מעליונים ממנו, וממנו יוצאים לכל פרצופי האצילות כמ"ש לעיל, כך הוא רקיע השמיני התחתון, תלוים בו כל האורות שמקבל אותם מהעליונים ממנו, וממנו הם יוצאים לכל העולמות, דהיינו אל הנוקבא ובי"ע.

פסקה שלד

שירותא וסיומא כגוונא חד וכו': ההתחלה והסיום דהיינו ב' רקיעים הנ"ל, באופן אחד נמצאים, ועל כן הרקיע התחתון הוא נהר הנמשך ויוצא ומימיו אינם נפסקים לעולם, הכל הוא, שישתוה הסיום אל ההתחלה, וע"כ ויתן אותם אלקים ברקיע השמים. שהוא רקיע התחתון. ולמה הם שם בשביל להאיר על הארץ. שהוא הנוקבא ובי"ע.

פסקה שלה

ואע"ג דאתמר וכו': ואע"פ שאמרנו, שהכל, דהיינו הרקיע העליון והרקיע התחתון, הם באופן אחד, וזה הוא דבר ברור, עכ"ז יש בהכרח איזה הפרש ביניהם, ויש לשאול, מהו בין זה לזה. ומשיב, אלא זה דהיינו הרקיע העליון, מקיים וזן לעולם העליון, שהוא בו, ולכל אלו הבחינות העליונות. וזה דהיינו הרקיע התחתון, מקיים וזן לעולם התחתון, שהוא הנוקבא, ולכל אלו הבחינות התחתונות שבבי"ע.

פסקה שלו

ואי תימא עלמא וכו': ואם תאמר, עולם העליון מי הוא, הלא אותו רקיע השמיני העליון הסתום, הוא עצמו הוא עולם העליון, וכן הוא נקרא, כי ב' עולמות הם ולא יותר, כמו שלמדנו, ואיך תאמר, שהוא הזן את עולם העליון, שמשמע שהוא בחינה אחרת מן עולם העליון. ומשיב, אלא רקיע העליון עצמו, הוא עולם העליון, וכל אלו המדרגות היוצאים ממנו נקראים על שמו, דהיינו עולם העליון. וכל זה וזה, דהיינו הרקיע העליון והתחתון, הכל אחד. ברוך הוא לעולם ולעולמי עולמים.

ולא יקשה לך שלעיל אמרנו שרקיע העליון הוא במקום פה דא"א, וכאן אומר שהוא עולם העליון, ועולם העליון הוא בינה. והענין הוא כי ע"כ אומר **דהא תרין עלמין נינהו**, כלומר שאין יותר בכל פרצוף מן שני עולמות, אשר למעלה מחזה נבחן לעולם העליון, ולמטה מחזה לעולם התחתון. ולפיכך גם למעלה מחזה דא"א נבחן כולו לעולם העליון.

וגם הוא נבחן לבינה, כי הרקיע שה"ס צמצום ב' לא נעשה אלא על בינה דא"א שהוציאה לחוץ מראש.

פסקה שלז

תא חזי ישבעו עצי וגו': מה הוא **לבנון**, ואומר כבר בארוהו, וה"ס בינה שחזרה לחכמה. כי **לבנון** נוטריקון **ל"ב** נתיבות החכמה ו **נון** שערי בינה. (ועי' לעיל ב"א דף רמ"ג ד"ה ושוי) וביארו מקרא הזה, אשר שם צפרים יקננו חסידה ברושים ביתה. ושואל **אשר שם צפרים יקננו**, באיזה מקום. ומשיב היינו **בלבנון** שהיא בינה עלאה דא"א שחזרה לחכמה, ואלו הם ב' צפרים שבארנו בכמה מקומות, דהיינו ב' נוקבין דז"א, לאה ורחל. ומאלו מתפרדות כמה צפרים אחרים, דהיינו בבי"ע, אבל אלו ב' צפרים, הן עליונות, דהיינו שבאצילות, והן יוצאות **מלבנון**, שהוא למעלה, וסוד הדבר, וללבן שתי בנות וגו', דהיינו ב' צפרים לאה ורחל. ולבן ה"ס לבנון, (כנ"ל ב"א דף רמ"ג ד"ה ושוי ע"ש) כי לבן ה"ס דכר ולבנון דכר עם נוקבא.

פסקה שלח

חסידה ברושים ביתה: היינו באלו ששה בנים העליונים שהם שש קצוות העולם חג"ת נה"י, כמו שנתבאר, שהם יוצאים מעולם העליון, שהיא בינה. והם נבחנים לביתה של בינה. ושואל, ולמה נקראה בינה חסידה. ומשיב, אלא עולם העליון הזה, אף על פי שהוא נקבה, דהיינו בינה. קוראים לה זכר, כי כאשר מתפשט כל טוב וכל אור, ממנה הוא מתפשט ויוצא. והמשפיע מכונה בשם זכר.

פסקה שלט

ובגין כך דאיהי חסידה: ומשום זה שבינה היא **חסידה**, יצא ממנה אור **החסד**, שהוא אור הראשון שעליו כתוב, ויאמר אלקים יהי אור. ועל כן כתוב, ברושים ביתה, **ברושים**, אל תקרי ברושים, אלא **בראשים**, כי בינה היא ג"ר, וביתה, שהוא ששה קצוות חג"ת נה"י שלה, הן **בראשים**, דהיינו בבחינת ראש וג"ר, כי עולם האחר, דהיינו עולם התחתון שהיא הנוקבא, בתחתונים ביתה, ולא בראשים, שהיא בחינת ו"ק ולא ראש וג"ר. והיא בית דין של העולם. ולפעמים נקרא עולם התחתון שהוא הנוקבא, כמו שנקרא עולם העליון, שהיא בינה, בכל השמות שלו, דהיינו בעת שהנוקבא עולה ומלבשת את הבינה.

פסקה שמ

ועל אתר דא וכו': ועל מקום זה דהיינו הנוקבא, כתוב וינחם ה' ויתעצב וגו'. כי במקום זה תלוים הדינים והעצבון, אבל בכל מה שלמעלה, בבינה, הכל הוא באור, וחיים לכל הצדדים. ועל זה למדנו אין עצבות **לפני** המקום, **לפני** הוא בדיוק, שיורה על הפנימית

שהיא בינה, שרק בה אין עצבות אבל החיצונית שהיא הנוקבא בה יש עצבות כנ"ל. ועל כן כתוב, עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. **עבדו את ה' בשמחה**, הוא כנגד עולם העליון. **באו לפניו ברננה**, הוא כנגד עולם התחתון. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא. משום זה כתוב אשריך ישראל וגו'.

פסקה שמא

ויצג את המקלות וגו': פתח ר' אלעזר ואמר, אם חכמת חכמת לך ולצת וגו'. **אם חכמת חכמת לך**, בוא וראה, ווי לרשעי עולם, שאינם יודעים ואינם מסתכלים בדברי תורה, וכשהם מסתכלים בה, הנה משום שאין בהם תבונה, דברי תורה דומים בעיניהם כאלו הכל היה דברים ריקנים ואין בהם תועלת. והכל הוא משום שהם ריקנים מדעת ותבונה, כי כל הדברים שבתורה כולם הם דברים עליונים ויקרים. ובכל מלה ומלה כתוב בה, יקרה היא מפנינים. וכל חפצים לא ישוו בה.

פסקה שמב

וכל אינון טפשין וכו': וכל הטפשים אטומי הלב, כשרואים דברי תורה, לא די להם שאינם יודעים, אלא עוד, שהם אומרים, שהם דברים נשחתים, דברים שאין בהם תועלת. ווי להם כאשר ידרוש מהם הקב"ה על כלימתה של התורה, ויענשו בעונש הראוי למורד ברבונו.

פסקה שמג

מה כתיב באורייתא וכו': מה כתוב בתורה, כי לא דבר רק וגו'. ואם הוא רק, אך מכם הוא רק. כי התורה כולה מלאה מכל אבנים טובות ומרגליות היקרות, מכל טוב שבעולם, כמש"א וכל חפצים לא ישוו בה. ואיך יאמרו, שהתורה היא ריקנה.

פסקה שמד

ושלמה מלכא וכו': ושלמה המלך אמר **אם חכמת חכמת לך**. כי כשיתחכם האדם בתורה, התועלת שלו הוא, ולא של התורה, כי בתורה, אינו יכול להוסיף אפילו אות אחת. **ולצת לבדך תשא**, כי לא יגרע כלום, משום זה, משבחה של תורה. והלצנות שלו לבדו הוא, ונשאר בה, להאבידו מעולם הזה ומעולם הבא.

פסקה שמה

ת"ח כד אתוון וכו': בוא וראה, כאשר אותיות עליונות, שהן מדרגות הבינה, מתחברות כולן במדרגה הזו, שהיא סוף כל המדרגות הקדושות העליונות, דהיינו הנוקבא, ומתמלאת מהן, ומתברכת מעולם העליון, שהוא בינה, אז עומדת מדרגה הזו להשקות לכל העדרים, לכל אחד ואחד כראוי לו, וכל אחד ואחד נשקה מדין ורחמים.

פסקה שמו

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, ויצג את המקלות וגו'. כי יעקב בא לתקן תפלת ערבית שהיא הנוקבא מבחינת השמאל שהיא חשך, ולהאיר אל הלבנה, שהיא הנוקבא בממשלת הלילה, ולהשקותה ולברך אותה מכל הצדדים, דהיינו מימין ומשמאל, שכתוב, ויצג את המקלות, שהם דינים מבחינת המלכות, שבסוד המסך שבה, וגבורות היוצאים מגבורה העליונה, דהיינו מקו שמאל דבינה. כלומר, שהמקלות כוללים ב' מיני דינים א' של המלכות וב' של הבינה.

פסקה שמז

ויעקב כד בעא וכו': ויעקב, כשרצה לתקן מדרגה הזו, דהיינו להנוקבא הסיר כל אלו הדינים והגבורות מן המקלות שכנגד הדינים שבהם, נאמר, ויפצל בהם פצלות לבנות, דהיינו שהמשיך חסדים על המסך, ועל הגבורות שבהם נאמר **מחשף הלבן**, והעמיד המקלות **ברהטים**, באלו ארבעה רהטים שהם ד' כלים, חו"ב תו"מ, הנמצאים תחת באר הזו שחפרוה שרים, שהוא הנוקבא הנקראת באר, המתוקנת בחג"ת דבינה, הנקראים **שרים**, והיא כלולה מד' כלים חו"ב תו"מ המכונים רהטים, שהיא מתמלאת, מהנחלים ומן המעינות העליונים, שהם ספירות הבינה, כי כשיוצאים המים מאותה באר הקדושה, אלו הארבעה, שהם הכלים חו"ב תו"מ, לוקחים הכל, ועל כן הם נקראים **רהטים**, ומשם באים הכל לשתות. דהיינו המלאכים והנשמות.

פסקה שמח

ואינון דינין וגבורן וכו': ואלו דינים וגבורות שהסיר מן המקלות, כולם עומדים שם ברהטים, כדי שכל אחד ואחד יקבל משם כראוי לו. **אשר תבאנה הצאן לשתות לנכח הצאן**, שאומר ב' פעמים צאן, היינו, אלו כנגד אלו, המדרגות הראויות לקבל חסדים עמדו לנכח המדרגות הראויות לקבל דינים וגבורות. **ויחמנה**, ושואל, מהו ויחמנה. ומשיב, כי כאשר המלאכים המכונים צאן, מתעטרים בחסדים, ומקבלים הדין, הם מתחממים בדין ההוא, כי קבלת הדין בתוכם מכונה חימום, והולכים ומשוטטים בעולם, להשגיח בדרכי בני אדם, הן להטיב הן להרע. כלומר, להשכיר ולהעניש. כי הם כלולים מחסדים ומדינים כנ"ל.

פסקה שמט

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, אחריו, **ויחמו הצאן אל המקלות**, משום שאלו המקלות, שהם דינים וגבורות כנ"ל, היו מתחממים ומשגיחים בדינים שבעולם, וממונים עליהם, ובני אדם נדונים בהם כמש"א, בגזירת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא וגו'.

פסקה שנ

רבי חייא פתח וכו': ר"ח פתח ואמר, דבקה נפשי אחריך בי וגו', מקרא זה יש להסתכל בו, שאמר דבקה נפשי אחריך, משום שדוד המלך היה מתדבק עצמו תמיד בהקב"ה, ולא דאג לדברים אחרים שבעולם אלא להתדבק בו בנפשו ורצונו, וכיון שהיה מתדבק בהקב"ה, היה תומך בו ולא עזבו. כמ"ש בי תמכה ימינך. מכאן נשמע, כשבא אדם להתדבק בהקב"ה, הקב"ה אוחז בו ואינו עוזב אותו.

פסקה שנא

ד"א דבקה נפשי אחריך: היינו בשביל שתתעטר מדרגתו למעלה, כי כשמדרגתו מתדבק במדרגות העליונות לעלות אחריהן, אז אוחז בו הימין, שהוא חסדים, להעלותו ולחברו עם הימין בחבור אחד כראוי. כמו שאתה אומר ותאחזני ימינך. וכתוב וימינו תחבקני. ועל כן אומר הכתוב, בי תמכה ימינך.

פסקה שנב

וכד אחיד ביה וכו': וכשהוא אוחז בהקב"ה, אז כתוב, שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. והוא יחוד אחד וחבור אחד עם הקב"ה וכשהוא חבור אחד עמו, אז מתמלאה המדרגה שלו ומתברכה.

פסקה שנג

וכד אתמליין וכו': וכשמתמלאים כל אלו הרהטים, הם מתמלאים לד' רוחות העולם, חו"ב תו"מ (כנ"ל באות שמ"ז) וכל העדרים נשקים, כל אחד ואחד לפי בחינתו, באותם ד' הבחינות חו"ב תו"מ. וכשבא יעקב לתקן מדרגה הזו, דהיינו הנוקבא, בחר לו צד הימין הראוי לו, וצד האחר שאינו ראוי לו נפרדה ממנו, כמ"ש וישת לו עדרים **לבדו** ולא שתם על צאן לבן, **לבדו** היה בפני עצמו, שלא ישתמש באלהים אחרים שבצדדים האחרים. אשרי חלקם של ישראל, שעליהם כתוב, כי עם קדוש אתה וגו'.

פסקה שנד

ותא חזי יעקב וכו': ובוא וראה, יעקב, הוא בחיר שבאבות, והוא כלל של כולם, כי קו האמצעי שהוא יעקב כולל בתוכו ב' הקוין ימין ושמאל (כנ"ל דף ל"ג ד"ה תא חזי) שהם אברהם ויצחק. ובשביל שהוא כלל כולם, הוא עומד בשביל זה להאיר אל הלבנה, שהיא הנוקבא כנ"ל. כי יעקב, הוא עומד לתקן את תפלת ערבית שהוא הנוקבא, כנ"ל.

פסקה שנה

וכל ההוא תקונא וכו': וכל תקון ההוא עשה כראוי לו, כל אלו בחינות הקדושות כולם, התקין בתקון בבחינתו, בקו אמצעי, והפריד חלקו מחלק שאר העמים, שהם בשמאל,

אלו היו בחינות עליונות קדושות בקדושה עליונה. ואלו היו בחינות הטמאות בזוהמות הטומאה.

פסקה שנו

והא אוקימנא וכו': ובארנו, שכתוב, וישת לו עדרים לבדו, **וישת לו**, פירושו, שהתקין תקונים בשביל האמונה שהיא הנוקבא, בלבדה, כמו שאתה אומר, ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים. **ולא שתם על צאן לבן**, שלא שם חלקו וגורלו עמהם.

פסקה שנז

ועל דא יעקב וכו': ועל כן, יעקב בחיר שבאבות, התקין סוד האמונה, והפריד חלקו וגורלו מחלק וגורל שאר העמים, ועל זה כתוב. ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום.

פסקה שנח

רבי אבא אמר וכו': רא"א, אשרי חלקם של ישראל, שהם עליונים על עמים העובדים ככבים ומזלות, משום שהמדרגה שלהם היא למעלה, שמקבלים הארת השמאל בבחינת ממטה למעלה, והמדרגות של העמים עכו"ם הן למטה, שממשיכים אור השמאל ממעלה למטה, אלו הם בצד הקדושה, ואלו הם בצד הטומאה. אלו לימין, ואלו לשמאל.

פסקה שנט

כיון דאתחרב וכו': כיון שנחרב בית המקדש, מה כתוב, השיב אחור ימינו מפני אויב, ומשום זה כתוב, הושיעה ימינך ועניני שהשמאל נתגבר אז והטומאה נתגברה, עד שיבנה הקב"ה את בית המקדש ויתקן העולם על תקונו, וישובו הדברים לשלמותם, כראוי, וצד הטומאה יעבור מן העולם. ולמדנו שכתוב, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ וכתוב, בלע המות לנצח וגו'.

פסקה שס

וישתאר קב"ה בלחודוי וכו': וישאר הקב"ה לבדו, כמ"ש והאלילים כליל יחלוף, וכתוב, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, הוא בלבדו, כמ"ש ואין עמו אל נכר. משום שיכלה כח הטומאה מן העולם, ולא ישאר למעלה ולמטה אלא הקב"ה לבדו, וישראל עם קדוש לעבודתו, וקדוש יקראו, שכתוב, והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים. ואז יהיה מלך אחד למעלה ולמטה, ועם אחד לעבודתו, כמ"ש ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

פסקה שסא

ר' יצחק ור' ייסא הוו אזלי וכו': ר' יצחק ור' ייסא היו הולכים בדרך א"ר ייסא הרי השכינה עמנו, כי השכינה מתקשרת עם הולכי דרכים לשמרם, (כנ"ל בראשית ב' דף קמ"א אות רכ"ד) נעסוק בדברי תורה, כי כל מי שעוסק בדברי תורה, ומתאמץ בה, זוכה להמשיך אותה דהיינו להמשיך את ז"א שה"ס תורה, ואז יתקשר בהם ז"א, ונוקביה שהיא השכינה, ביחוד אחד.

פסקה שסב

פתח ר' יצחק ואמר וכו': פתח ר"י ואמר, חי ה' וברוך צורי וירום אלקי ישעי. מקרא זה הוא סוד שכתוב, **חי ה'**, וכי איני יודע שהקב"ה הוא חי. ומשיב, אלא אפילו צדיק שהוא יסוד, נקרא **חי**, כי צדיק הוא ממשיך הארת החכמה, שנקרא אור **החיה**, וע"כ נקרא **חי**, כי **חי** הוא צדיק למעלה וצדיק למטה, כלומר הן ז"א שהוא למעלה, והן יסוד שלו למטה, נקראים **חי**, למעלה נקרא הקב"ה, שהוא ז"א **חי**, דהיינו שכתוב **חי הויה**, ולמטה נקרא הצדיק **חי**, דהיינו יסוד דז"א, שכתוב ובניהו בן יהוידע בן, איש חי, שיורה על יסוד. ולמה נקרא הקב"ה **חי**, משום שהוא צדיק, כלומר שהוא כולל גם בחינת יסוד צדיק, כי צדיק נקרא **חי** דהיינו **חי העולמים**. להיותו ממשיך הארת החכמה שנקרא אור החיה כנ"ל. ואין הקב"ה משפיע חכמה אלא אחר שנשלמים נה"י דכלים, שעקרו הוא יסוד צדיק, ואז נאמר **חי הויה**. דהיינו על שם המשכת החכמה.

וברוך צורי: הכל אחד הוא **חי וברוך**, כי אינם נפרדים זה מזה. כי **חי** פירושו הארת חכמה, **וברוך** פירושו הארת החסדים, ומחויבים להתלבש זה בזה, כי חכמה בלי חסדים חשך הוא. וזסו"ה, **חי הוי"ה וברוך**, דהיינו חכמה וחסדים יחדיו. **צורי** פירושו הנוקבא דז"א. כאשר מתחברים **חי הויה וצור** כאחד, נקרא הצור, באר מים חיים, זה נובע מבפנים של הבאר, דהיינו חי הויה וברוך, וזו מתמלאת ממנו, דהיינו הצור, שהוא הבאר. והטעם שנקראת **באר מים חיים**, הוא, כי **מים** ה"ס חסדים שמקבלת מן **ברוך**, **חיים** ה"ס הארת חכמה שמקבלת מן **חי**. ועל שם המבוע הנובע בה ב' הארות הללו, היא נקראת **באר**. ונתבאר סוד הכתוב, **חי הוי"ה וברוך צורי**, שיורה על שלמות הזווג דז"א ונוקביה, בשעה שמקבלת ממנו מוחין השלמים המרומזים בהמלות, **חי**, **וברוך**.

פסקה שסג

וירום אלקי ישעי: זהו עולם העליון, דהיינו בינה, שהוא רם ונשא, רם על כל, כי ממנו יוצא כל, דהיינו כל המוחין שבזו"ן ובי"ע מבינה הם, וכל נביעה שנובע למלאות הבאר, ממנו הן, ומשם מתברכת הנוקבא, להאיר לכל אלו שלמטה מאצילות, וכשכולם

מתמלאים ממנה בשפע. אז וירום אלקי ישעי, כי העליון מתרומם ומתנשא ע"י ריבוי השפע שמשפיע לתחתונים.

פסקה שסד

פתח ר' ייסא וכו': פתח ר"י ואמר, לא יגרע מצדיק עיניו וגו'. בוא וראה, כשהרשעים אינם שולטים בעולם, ונאבדו מן העולם, אז צדיק שולט בעולם וז"ש לא יחיה רשע ומשפט עניים יתן, דהיינו שהרשעים יאבדו מן העולם, מה כתוב אחריו, לא יגרע מצדיק עיניו, מהו **עיניו**, הוא כמש"א עיני ה' אל הצדיקים. דהיינו שזוכים אז במוחין דהארת חכמה, המכונים עינים. שאז שולט הצדיק בעולם. שה"ס קו אמצעי, כי אין שליטה אלא באור החכמה.

פסקה שסה

ואת מלכים לכסא: אלו הם מלכים השולטים, דהיינו שיש בהם הארת חכמה שה"ס השליטה, המאוחזים בכסא. **ויושיבם לנצח**, היינו שהם מתקיימים בכסא בקיום שלם. **ויגבהו**, ושואל למה נגבהו, ומשיב, שנגבהו כדי לשלוט בעולם, והכסא יתקיים על עמודיו.

פירוש. בשעה שהקו שמאל שולט בלי התכללות בימין, שהארתו נמשכת אז ממעלה למטה, מקבלים הרשעים מהארתו זו, חיות וכח לשלוט בעולם, ומשחיתים ומחריבים בכל שימצאו, בסו"ה **ארץ נתנה ביד רשע וגו'**. וכשהתחתונים מעלים מ"ן לזו"ן, עולה ז"א למ"ן לבינה עם מסך דחירק שלו ויוצא עליו קומת חסדים מבחי"א, וממעט בזה את הג"ר דקו שמאל, (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) ואין הארתו נמשכת יותר ממעלה למטה, אלא ממטה למעלה בלבד, ואז מתבטל חיותם של הרשעים ונאבדים, בסו"ה, **לא יחיה רשע וגו'**. ואע"פ שנתבטלו הג"ר דקו שמאל שה"ס הארת החכמה, משמיענו הכתוב, **לא יגרע מצדיק עיניו**, שלא נגרע מחמת זה העינים שה"ס. החכמה, לצדיק, שה"ס קו אמצעי, כי הוא מקבל בחינת ו"ק דג"ר דשמאל, הנכללים בימין שזהו כל שלימותה של הארת החכמה, (כנ"ל נח דף פ"ד ד"ה ובג"כ) וז"ש, **כד חייביא לא שלטין בעלמא ואתאבידו מניה**, דהיינו בשעה שז"א מעלה את המסך דחירק למ"ן אל הבינה שאז שאז נאבדים הרשעים, **כדין צדיק איהו שליט**, מקבל אז הצדיק הארת החכמה שה"ס השליטה. וז"ש **ואת מלכים לכסא**, **אלין אנון מלכין שליטין דאתאחדן לכסא**, שאלו המלכים השולטים בארץ, מקבלים השליטה מן המלכות כשהוא בסוד **כסא**. שהם בחינת מוחין דישיבה והרמז הוא, כי כשאדם יושב על הכסא, מתמעט קומתו בסבת הישיבה שהיא נוחה לו, כן אלו המוחין מתמעטים מג"ר לו"ק דג"ר, כדי לבער הרשעים מן העולם, כנ"ל. וז"ש,

ויושיבם לנצח דאתקיימו בכרסיא בקיומא שלים, דהיינו שלא יפסוק שליטתם לנצח, מחמת שנתבערו הרשעים ולא יוכלו עוד להתאחז באלו המוחין, כנ"ל, וז"ש **ויגבהו, לשלטאה בעלמא, ויתקיים כרסיא על סמכוהי**, כי ויגבהו, פירושו שמקבלים המוחין ממטה למעלה וצריכים משום זה לעלות במקום גבורה שהיא הנוקבא דז"א, לקבל שם המוחין. וז"ש **אמאי ויגבהו** ומשיב, **לשלטאה וכו**' דהיינו שהם עושים זאת, כדי לשלוט בעולם, דהיינו לקבל המוחין דחכמה, ולקיים תקון הכסא על עמודיו שה"ס התקון קוין של הכסא שהוא הנוקבא, באופן שיתקיימו לנצח.

דבר אחר ויגבהו וכו': פירוש אחר על, **ויגבהו**, שלוקחים הכסא, שהוא הנוקבא, ומעמידים אותו למעלה במקום בינה, לייחדה במקומה כראוי. פי', כי אין המוחין דנוקבא בכל שלמותה אלא אחר שעולה אל הבינה ומלבישה אותה. וע"כ אומר **ויגבהו**, שמעלים אותה למעלה אל הבינה.

פסקה שסו

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים. ראו איש אחר שהיה בא, וילד אחד עמו, שהיה רוכב על כתפו. אמר ר' יצחק, ודאי הוא, שאדם זה הוא יהודי, ובכדי לזכות אנשים הוא בא. כלומר שבא לקבל צדקה ולזכות אנשים בעולם הבא. אמר ר' ייסא, נזכה בו אנחנו תחילה.

פסקה שסז

כד מטי לגבייהו וכו': כאשר הגיע אצלם, אמר לו ר' ייסא, איפה הכלי עם מאכלי הדרך שלך. כי לא ראוהו נושא שום דבר, זולת הילד שעל כתפיו. **קיסתא**, פירושו כלי. **דטרימא בקירטוי**, הוא כמו, טרימא דקורטמי (ברכות ל"ח) שפירושו, מין מאכל של תמרים מעוכים עם שומשמין. אמר להם, אין לי דבר, כדי שיזכו על ידי אנשים בנתינת צדקה. כי שני בנים יש לי, וצבא בא לעיר, ונשבו, ועתה אני הולך כדי שיזכו על ידיהם בני אדם, כלומר שיתנו לי כסף לפדותם. זכו עמו, דהיינו שנתנו לו צדקה, ונתנו לו לאכול.

פסקה שסח

אדהכי פתח וכו': בינתיים, פתח היהודי ואמר, **את קרבני לחמי וגו**'. הקרבן של הקב"ה בכל יום, הוא, לזון העולם, ולתת כלכלה למעלה ולמטה, כי בהתעוררות שלמטה, עם הקרבת קרבן תמיד, מתעורר למעלה השפעת השפע, שבזה מתכלכלים כל אחד ואחד כראוי. **מזון** פירושו שפע אור החסדים. **כלכלה**, פירושו חכמה מלובשת בחסדים, דהיינו שכלול מב' הצדדים, שזהו הוראת השם, **כלכלה**.

פסקה שסט

את קרבני לחמי: זהו שכתוב, אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי שזה יורה על **כלכלה** הנ"ל. **לאשי** זה הוא שכתוב, אכלו רעים וגו', שזה יורה על **מזון** הנ"ל: וכשם שהקב"ה מצוה לעורר מזונות למעלה, כדי להשפיע מזונות למטה מאותו המזון של מעלה, מי שנותן מזונות לעני לקיים הנפש, על אחת כמה וכמה שהקב"ה מברך אותו ומשפיע לו מזונות של מעלה והעולם מתברך בשבילו.

פסקה שע

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, ודאי סוד זה ביאר כראוי, ויפה אמר, אמר ר' ייסא, ודאי, על זה אמרו, שלא יזלזל אדם בשום איש שבעולם. כי בתחילה חשבוהו לעם הארץ, וכמעט שהיו מזלזלים בו. כי בשני אופנים זכיתי על ידי אדם הזה. פירוש. א) שזכה על ידו בעולם הבא על ידי נתינת צדקה. ב) שזכה לשמוע ממנו חידוש תורה נפלא.

פסקה שעא

פתח ואמר וכו': פתח האיש ואמר, מקרא זה אמר ר' אלעזר, את קרבני לחמי לאשי, **את קרבני**, הוא סוד כנסת ישראל, שהיא הנוקבא, שכתוב **את**, שפירושו הנוקבא, **את** הוא מדויק, כלומר, שהכתוב מרמז בזה, שהכונה היא על הנוקבא. **קרבני**, זה הוא קרבה וקשר להתקשר דהיינו לקרב ולקשר הנוקבא בז"א. **לחמי** זה הוא המזונות, דהיינו שפע המוחין, הבא למעלה, בסבת ההתעוררות של מטה, שבהקרבת התמיד, **לאשי**, הוא לכלול שאר המלאכים האחרים, שצריכים להיות נזונים מכאן, כל אחד כראוי לבחינתו. **ריח ניחוחי**, זה הוא הרצון והיחוד שהכל מתייחד בסוד עולם העליון שהוא בינה, פירוש. שה"ס גילוי הארת החכמה מעולם העליון, המאיר ממטה למעלה, שה"ס הריח. (כנ"ל תולדות דף נ"ח ד"ה וירח ע"ש).

פסקה שעב

תשמרו להקריב לי במועדו: שואל מתי הוא מועדו. ומשיב, הוא בזמן שאברהם נתעורר לעשות רצונו יתברך, שנאמר וישכם אברהם בבקר. שהוא הזמן דתמיד של שחרית. ובזמן שנעקד יצחק על המזבח, ששעה ההיא בין הערבים היה. והוא הזמן של תמיד בין הערבים. אמר ר' ייסא, אם כן, למה כתוב במועדו, לשון יחיד, במועדם היה צריך לומר, לשון רבים, כי יש ב' מועדים. אמר לו, בשעה ההיא של הקרבת התמיד, נכלל אש במים ומים באש, כלומר שמדת אברהם שהוא מים נכלל במדת יצחק שהוא אש, וכן להיפך, ומשום זה כתוב במועדו לשון יחיד. כי נכללו להיות אחד.

פסקה שעג

ת"ח בכל קרבנין וכו': בוא וראה, בכל הקרבנות לא כתוב, לשון תשמרו, כמ"ש כאן, תשמרו להקריב, הוא, כי **תשמרו** הוא סוד **שמור**, שהיא הנוקבא, שהיא צריכה לקרב למעלה, לז"א, שכתוב **תשמרו להקריב לי**. דהיינו להקריב את הנוקבא **במועדו**, היינו בימין ושמאל, דז"א, כמו שנתבאר, לעיל, שהם אברהם ויצחק, והכל הוא בסוד העליון.

פסקה שעד

אמר ר' ייסא וכו': אר"י, אלו לא באתי לכאן אלא לשמוע דברים אלו, דיי. אשריהם ישראל בעולם הזה, ובעולם הבא. על זה כתוב, ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ וגו'.

פסקה שעה

ולבן הלך לגזוז את צאנו וגו': אמר ר' יוסי, מה הם התרפים. ואומר, שעבודה זרה היו, ולמה נקראו תרפים, הוא לבזיון, כמו שלמדנו, שהוא מלשון במקום התורף. שפירושו בית התורפה. ומאין לנו שהיו עבודה זרה, כי כתוב, למה גנבת את אלהי, וכתוב, עם אשר תמצא את אלהיך וגו'. ולבן מכשף דכל מכשפי העולם היה, ובאלו התרפים היה יודע, כל מה שהיה צריך לדעת.

פסקה שעו

אמר ר' חייא וכו': אר"ח בקסמים נעשו התרפים. ר' יוסי אומר בנחש נעשו. אמר ר' יהודה, לא נעשו אלא בשעות ידועות, ולמה נקראים תרפים, משום שדופקים עליהם בשעה זו ומרפים ידם מהם בשעה זו כמו שאתה אומר, רב עתה **הרף** ידך. ועל שם החיוב **להרפות** היד מהם בשעות ידועות, הם נקראים **תרפים**.

פסקה שעז

אומנא כד עביד וכו': האומן כשעושה אותו, מי שיודע הרגעים והשעות, מתי לפעול ומתי להרפות הידים עומד עליו, ואומר, עתה הרפה. ועתה עשה. ולא תמצא עוד פעולה שצריכים בשעה ידועה להרפות ידים ממנה, חוץ מזו של התרפים. והוא מדבר תמיד ונותן עצות רעות להזיק נפשו של אדם.

פסקה שעח

ורחל דחילת וכו': ורחל יראה, שלא יתנו התרפים עצה להרע ליעקב, ומשום בזיון עבודה זרה, נתנה אותם תחתיה, עד שלא יכלו לדבר, כי כשמתקנים אותם לדבר מטאטאים ומרביצים לפניו, דהיינו שצריכים לכבדם, ועתה מה כתוב, **ותשב עליהם**, שבזתה אותם, וכיון שרחל בזתה אותם לא יכלו לדבר. זכר ונקבה היו, התרפים, ועבודות רבות עבדו להם, עד שהתחילו לדבר.

ובגיני כך אתעכב וכו': ומשום זה שלא היה לו התרפים, נעצר לבן ג' ימים שלא היה יודע שברח יעקב, שכתוב, ויוגד ללבן ביום השלישי כי ברח יעקב.

פסקה שעט

ואמר ר' יהודה וכו': ואר"י, הכין עצמו בב' דברים, שנתאזר בבל הכשפים שהיו לו, ונתאזר בכלי זיין, כדי להאביד את יעקב מן העולם, שכתוב ארמי אובד אבי, כיון שראה הקב"ה שרוצה להאביד את יעקב, מה כתוב, השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע. והיינו שכתוב יש לאל ידי לעשות עמכם רע. ושואל, במה בטח כל כך. ומשיב, שבטח בכשפים שבידו.

פסקה שפ

תא חזי לבן וכו': בוא וראה, לבן הלך ביום אחד, דרך שבעה ימים שהלך יעקב, כדי לעקור אותו מן העולם: א', משום שהלך ממנו, וא', על התרפים שגנבו ממנו. ואף על פי שרחל עשתה זה, כדי לעקור את אביה מעבודה זרה, מכל מקום נענשה, שלא גידלה את בנימין, ולא היתה עמו, אפילו שעה אחת, בעולם, משום הצער של אביה, ואף על פי שנתכוונה לטוב.

פסקה שפא

רבי יצחק אמר וכו': כל התוכחה הזו, שהיתה ליעקב עם לבן, החזירה את לבן בתשובה, להודות להקב"ה. שכתוב ראה אלקים עד ביני וביניך. שהזכיר השם אלקים. בוא וראה, כתוב, אלקי אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו, שחזר אותו רשע לסורו, כיון שאמר אלקי אברהם, שהוא קדוש, חזר והזכיר אלהי נחור, שהם עבודה זרה.

פסקה שפב

וישבע יעקב בפחד אביו יצחק: שואל, מה הטעם שנשבע בפחד יצחק ולא באלקי אברהם, ומשיב, אלא שלא רצה להכביד על הימין, שהוא אברהם. להמשיך אותו בשביל לבן, ולפיכך לא נשבע באלקי אברהם שה"ס הימין. ולא עוד, אלא אדם אינו צריך לשבע במקום העליון על כל, אע"פ שנשבע באמת. פירוש, שע"כ לא נשבע באלקי אברהם, משום שה"ס החסד, שהוא העליון מז"ס חג"ת נהי"מ. ואין אדם צריך להשבע במקום גבוה כל כך.

פסקה שפג

א"ר יוסי וכו': אר"י, ודאי שלקיום כראוי נשבע יעקב כך, כלומר, שנתכוון בודאי במ"ש, בפחד אביו יצחק, כדי ליתן יותר חיזוק לשבועתו, שכן צריך להיות. ויעקב הסתכל

בדבר, אמר, הרי לבן כבר אמר אלקי אברהם, ועזב את אבי יצחק. אף אשלים את הכל, מיד וישבע יעקב בפחד אביו יצחק. פירוש אחר, להכלל בדין כדי לעמוד בפני לבן.

פסקה שפד

ויפגעו בו מלאכי אלקים וגו': ר' אבא פתח ואמר, זכר ונקבה בראם וגו'. כמה יש לנו להסתכל בדברי תורה, שה"ס ז"א, קו האמצעי. ווי להם, לאלו ערלי לב וסתומי עינים דהיינו הדבקים בקו שמאל, שנסתמו מחכמה, שנקראת עינים, ומבינה, המכונה לב. הרי התורה, שהיא מקו אמצעי, קוראת לפניהם, לכו לחמו בלחמי, שהוא נמשך מקו ימין של התורה, ושתו ביין מסכתי, הנמשך מקו שמאל של התורה. מי פתי, דהיינו כל הדבוק בשמאל, יסור הנה, חסר לב אמרה לו. ואין מי שישגיח בה.

פסקה שפה

ת"ח האי קרא וכו': בוא וראה מקרא זה זכר ונקבה בראם, יש בו סודות עליונים, הוא נוהג בפנימיות בזו"ן, והוא נוהג בחיצוניות, באדם וחוה. כלומר, שיש חיבור זכר ונקבה בפנימיות, דהיינו בגדלות, ויש חיבור זכר ונקבה בחיצוניות, דהיינו בקטנות. הוא נשמע באופן זה, בפנימיות, ונשמע באופן זה, בחיצוניות. כי נשמע, שהשמש ולבנה שהם זו"נ, הם בחבור א', שכתוב עליהם **בראם**, כמו שאתה אומר, שמש ירח עמד זבולה. שה"ס זכר ונקבה בפנימיות. ונשמע מהמקרא, שאדם וחוה נבראו ויצאו מזווג אחד מזו"ן העליונים, שיצאו תחלה בחצוניות, וכיון שנמצאו בזווג כאחד, מיד ויברך אותם אלקים. כי אין הברכה שורה אלא במקום שנמצא זכר ונקבה. ואחר זה נעשו זכר ונקבה בפנימיות, בסוד פא"פ.

פסקה שפו

תא חזי, כד נפק וכו': בוא וראה, כאשר יצא יעקב ללכת לחרן, היה אז בלבדו, שעוד לא נשא אשה. מה כתוב, **ויפגע במקום וגו'**. ולא ענו לו אלא בחלום. ועתה שכבר נשא אשה, ובא בכל השבטים, כביכול, מחנות העליונים פגעו בו, והתחננו אליו, שכתוב, **ויפגעו בו**, שחזרו הם לפגוע בו, דהיינו להתחנן אליו, מתחילה התחנן הוא, שכתוב **ויפגע במקום**. עתה התחננו הם. שכתוב ויפגעו בו.

פסקה שפז

בגין דבגיניה וכו': משום שבשביל יעקב והשבטים, הם מושקים ממימי הים הגדול, שהוא השפע של הנוקבא בגדלות המכונה אז **הים הגדול**. וע"כ התחננו אליו שימשיך להם השפע הזה. ולא עוד אלא מתחילה ראה אותם בלילה ובחלום שכתוב ויחלום וגו'

והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, ועתה ראה אותם בראות העין וביום, וזהו שכתוב, ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלקים זה וגו'.
פירוש. שהוקשה לו, כי למעלה כתוב ויפגע במקום, וכאן כתוב ויפגעו בו, ובשניהם כתוב הפגיעה, שפירושו פיוסא, דהיינו המשכת הארת השמאל בתחילת הזווג (כמ"ש לעיל בראשית ב' דף קל"ו ד"ה פנימיות, עש"ה) וא"כ מהו ההפרש ביניהם, ששם היה יעקב שה"ס ז"א, המפייס את הנוקבא, וכאן היו מלאכי הנוקבא מפייסים אותו. ולבאר את זה, מביא תחילה הכתוב זכר ונקבה בראם, ומבארו, שיש ב' בחינות זווגים א' פנימית וא' חיצונית. ומחלק עם זה, אשר הכתוב ויפגע במקום ה"ס הארת השמאל מבחינת חיצוניות, **וז"ש כלחודוי הוה דלא אנסיב**, כלומר שהנוקבא עוד לא היתה מתוקנת לו פנים בפנים, **מה כתיב ויפגע במקום**, שהוא היה צריך לפייס הנוקבא, דהיינו להמשיך לה בזווג מהארת הקו השמאלי, **ולא אתיבו ליה אלא בחלמא**, דהיינו בחינת חצוניות, כי חלום ה"ס חצוניות, (כנ"ל דף כ"ו ד"ה חצוניות) **השתא דאנסיב**, כלומר, שהנוקבא נתקנה לו פנים בפנים, **ויפגעו בו**, **אינון אהדרו למפגע ביה**, כי אחר שהנוקבא היא בגדלות אינו צריך עוד להמשיך לה מקו שמאל, אלא שמשפיע לה חסדים מימין בלבד, ובענין הארת השמאל הוא להיפך, כי היות שהנוקבא כבר מתוקנת בסוד חכמה תתאה, אז המלאכים שלה משפיעים עליו מהארת השמאל שהסו"ה ויפגעו בו מלאכי אלקים, כנ"ל.
וז"ש **בגין דבגיניה דיעקב ובאינון שבטין**, דהיינו בכח שיעקב כבר היה נשוי לאשה ומתוקן בי"ב שבטים, שה"ס פנים בפנים, **אתשקיין אינון ממיא דימא רבא**, שכבר היו שתוים מהארת החכמה שבשמאל, המכונה הים הגדול, וע"כ **ויפגעו בו**, שהם השפיעו אליו מהארת השמאל. וז"ש **ולא עוד אלא בקדמיתא בלילה בחלמא**, כי מתחילה, כשיעקב היה צריך לפייסה ולהמשיך לה מהארת קו שמאל, היה זה בלתי אפשרי אלא בלילה, כי בעת הארת השמאל בלי ימין נעשה אז חשך ולילה, (כנ"ל בראשית ב' דף קל"ז ד"ה וילן שם) **השתא בחיזו דעינא וביממא**, כי עתה אין צריך להשפיע לה עוד מן השמאל אלא מימין, שה"ס הארת החסדים, שזמן השפעתו הוא ביום.

פסקה שפח

במה אשתמודע לון וכו': שואל, במה הכירם שהם מלאכי אלקים, ומשיב אלא שראה שהם היו אותם המלאכים שראם בחלום. ומשום זה קרא אותם **מחנים**, דהיינו על שם הכתוב, והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו. שראם בחלומו, שנראו למעלה ונראו למטה, שהם ב' מחנות.

פסקה שפט

אמאי אתגליאו וכו': שואל, למה נגלו עתה המלאכים לפגוע בו. דהיינו לפייסו בהארת החכמה כנ"ל. ומשיב, אלא השכינה הלכה אל יעקב, לקחת את ביתו, דהיינו להתכלל עם הנוקבא העליונה לאה, להיות פרצוף אחד, שאז יהיה לה כל בית יעקב, כל י"ב השבטים, דהיינו גם ששת בני לאה, והשכינה היתה מחכה לבנימין לקחת את הבית עם יעקב כראוי, דהיינו בכל י"ב השבטים. ולפיכך נגלו אליו המלאכים, בסוד הפיוס, שהוא הארת השמאל, להשלימו לגמרי, ואז כתוב ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד, כי עם הארת החכמה מכניעים כל הקליפות שבעולם, **ואין מחריד**. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

פסקה שצ

ויעקב הלך לדרכו וגו': מגיני השרים זקופים מלמעלה, ולהט החרב הלוהטת ממונה על כל הצבאות והמחנות. פירוש. **שרים** ה"ס או"א. והמוחין שבבחינת קו שמאל דאו"א, נקראים **מגיני השרים**. **זקיפין** פירושו ג"ר, כי מוחין דו"ק נבחנים לכפופים, והג"ר **זוקף** אותם. וז"ש, **תוקפי דהורמני**, מגיני השרים, **זקיפין מלעילא**, דהיינו שהג"ר מאירות בקו שמאל דאו"א הנקראים שרים, אז הם זקיפים. והנוקבא המקבלת אז מאו"א, נעשית ללהט החרב המתהפכת, ושולטת בכח הדין הזה על כל הצבאות ומחנות המלאכים הנמשכים ממנה, הן הנמשכים מימין והן משמאל, וכולם פועלים בדין. וז"ש באר חפרוה שרים. ש **באר** ה"ס הנוקבא, **שרים** הם או"א, **חפרוה**, היינו בכח הדינים הנ"ל.

פסקה שצא

ההוא חרבא מלהטא וכו': החרב הלוהטת ההיא, היא חרב אדומה, משום שדינים אלו נמשכים בה מקו שמאל דבינה שהיא אדום. שכתוב עליה, חרב לה' מלאה דם. בחרב ההיא תלויה ההתהפכות, דהיינו אלו המלאכים המתהפכים לכמה אופנים, פעם הם נשים פעם הם גברים. ובבחינה זו מתפרשות בחינות אחרות לכמה מדרגות. כי יש עוד ב' בחינות המכונים **עירין ורוחין** בנשים, וכן ב' בחינות עירין ורוחין בגברים. וענין התהפכות הזו כבר נתבאר לעיל (בזהר בראשית ב' דף ע"ז מן אות ק"ט עד אות קכ"ב, ובהסולם שם) ואין להכפיל דברים.

ביאור הדברים. כי הוקשה לו בפירוש הכתוב שלפנינו, א) שאומר ויעקב הלך לדרכו, שאיני יודע לאיזה דרך. ב) כאשר ראם, הוא מיותר, כיון שפגעו בו ודאי ראה אותם. ג) למה בפגיעה נאמר מלאכי אלקים ובקריאת שם מחנה אלקים. ועוד דקדוקים יש בו. ולהלן מבאר הכתוב, אשר **ויעקב הלך לדרכו**, הוא להמשכת מוחין מאו"א אל הנוקבא. ובתחילה, כשהמשיך הקו השמאלי באו"א, נתגלו מלאכי הדין בנוקבא, שעליהם נאמר

ויפגעו בו מלאכי אלקים. ויעקב נתעורר לשמור הנוקבא מדינים אלו, ואז נאמר, **ויאמר יעקב כאשר ראם**, שפירושו, כשגילה בהם **הראיה**, על ידי המשכת קו אמצעי המיחד ב' הקוין ימין ושמאל זב"ז, אמר אז, **מחנה אלקים זה**, **מחנה** פירושו שקשר את ד' הבחינות שבמלאכים למחנה אחד. ואח"כ נעשו סמכין לנוקבא בד' זויות שלה, ואז **ויקרא שם המקום ההוא**, דהיינו שם הנוקבא הנקראת **מקום**, קרא אותה עתה **מחנים**, כי מחנה אלקים נתפשטה לד' מחנות, בד' זויות שלה. ולפיכך הוצרך לבאר תחילה, מקום יציאת המוחין שהם מאו"א, ושמאו"א מקבלת הנוקבא, ומן הנוקבא מתפשטים המלאכים. והוצרך לבאר אלו ג' הבחינות בשליטת השמאל שזהו שמבאר כאן. א) סוד **תוקפי דהורמני זקיפין מלעילא**, שהם מוחין דשמאל שבאו"א. ב) שמהם נמשך **להט החרב** שה"ס הנוקבא במוחין דשמאל, ג) דתליא ביה הפוכא **אינון דמהפכי לכמה גוונין**, שהם המלאכים הנמשכים מנוקבא. ואחר זה להלן, מבאר אותם ג' בחינות דקו אמצעי. ומהם בא לביאור הכתוב בדרך הנ"ל. כמ"ש לפנינו.

פסקה שצב

מסטרא דאילנא דחיי וכו': מצד עץ החיים, שהוא קו אמצעי, יוצאים, באו"א, אלו המתיחדים ביחוד על ידי קשר, דהיינו שיוצאים ג' קוין באו"א ביחוד אחד, על ידי הקשר דמסך דחירק (כנ"ל דף קכ"ז ד"ה ביאור) שהעלה שם יעקב בסוד מ"ן. ג' קוין קדושים אלו מתמלאים תמיד מטל השמים, כלומר, אע"פ שיש שם כל ג' קוין כאחד, מ"מ אינו שולט בהם השמאל כלום, ורק הימין שולט על כולם, שה"ס חסדים מכוסים, המכונים טל השמים, משום שאין גילוי לשמאל רק בנוקבא בלבדה. וז"ס בחינה א) דקו אמצעי. השם אלקים, דהיינו הנוקבא, מתתקן בהם, דהיינו במוחין דאו"א, וזוהי בחינה ב' דקו אמצעי. בארבע רוחות העולם, שהיא הנוקבא, נעשו המוחין לעמודים של הכסא, שה"ס הנוקבא המכונה כסא. כלומר, לד' רגלים של הכסא, שהם ד' המלאכים מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. וזהו בחינה ג') דקו אמצעי. ונתבארו ג' הבחינות, שהם או"א, ונוקבא, ומלאכים. גם מבחינת הקו האמצעי.

כלהו מרגליטין שייפין וכו': כולם, כל ג' הבחינות הנ"ל, שהם, מרגליות, אברים, ועמודים, אינם נפרדים לעולם מן השם הזה אלקים, שהוא הנוקבא. והם הקשורים של יעקב, שבחר לחלקו ונתקשרו בשם הזה, שהוא הנוקבא. וכולם יצאו ביעקב.

פירוש. כל ג' הבחינות הנ"ל, שהן: מקור יציאתם באו"א, וביאתם אל הנוקבא, והתפשטותם במלאכים, מתחברות בהנוקבא, ומכונות אצלה, **מרגליטין שייפין וסמכין**. כי נה"י דאו"א מתלבשים בנוקבא עם המוחין שלהם, שנה"י הללו ה"ס אמא אוזיפת

לברתא מאנהא, (כנ"ל בהקסה"ז דף כ"ו ד"ה ואמא) ע"ש. והם מכונים **מרגלית**, שהוא מלשון ותגל **מרגלותיו**. כי נה"י מכונים רגלים. ואז כשמתפשטים בה המוחין הללו, היא מכונית **כסא**. והמלאכים המתפשטים ממנה נעשו ד' רגלי הכסא כנ"ל, והמוחין המתפשטים בנוקבא עצמה נקראים **שייפין**, כלומר איברים וחלקים של הכסא עצמו. והמתפשטים אל המלאכים מכונים **סמכין**, שהם סומכים את הכסא ואינם הכסא עצמו. ונתבאר חיבור ג' הבחינות ביחד בתוך הנוקבא. ואומר **כלהו נפקו ביעקב**, כלומר אע"פ שאמרנו שהנוקבא מקבלת ג' הבחינות הללו מאו"א, אינה מקבלתם ישר מאו"א, אלא הם יוצאים מקודם ביעקב, שהוא ז"א, והנוקבא מקבלתם מיעקב.

פסקה שצג

כד נפק למיזל לארחיה וכו': כשיעקב הלך לדרכו, כלומר כשהלך לקבל אלו ג' הבחינות הנ"ל מאו"א, בשביל הנוקבא, לארבעה צדדים, חו"ב תו"מ, הקיפו אותו, שעלה למ"ן לאו"א, ובסוד הקו האמצעי וגילה שם ד' אורות חו"ב תו"מ, בסוד אור מקיף. לארבע זויות העולם, שהיא הנוקבא הנקראת עולם, שמרו אותו, שהמשיך את חו"ב תו"מ מאו"א. לנוקבא בכל השלמות, ורק בזמן מועט נתרגש מהמקום העליון, דהיינו מן, תוקפי דהורמני זקיפין מלעילא, שהוא שליטת השמאל שבאו"א. שמשם מתפשטים מלאכים המתהפכים לכמה גוונים, ועליהם נאמר **ויפגעו בו מלאכי אלקים**, דהיינו **שנפגע** ונתרגש מהדין שבהם. והיה זה, כדי לשמור האילן שלמטה, פירוש, כדי שיעלה מ"ן לאו"א ויגלה שם הקו האמצעי, לשמירת האילן שמלמטה, שהיא הנוקבא, מן הדינים, ואחר שהמשיך קו האמצעי, אז נאמר, **ויאמר יעקב כאשר ראם**, כשגילה בהם **הראיה** שהיא המוחין דחו"ב תו"מ היוצאים על הקו האמצעי, אמר **מחנה אלקים זה**, שייחד את מלאכי אלקים למחנה אחת ונעשו סמכין אל הנוקבא, לד' זוית שלה. ואז, **ויקרא שם המקום ההוא מחנים**, דהיינו שנעשו ד' מחנות לד' זוית של הנוקבא. בסוד ד' רגלי הכסא כנ"ל.

פסקה שצד

אמר רבי יהודה וכו': מכאן עד סיום הפרשה, כבר נתבאר לעיל דף ק' מאות רמ"ו עד אות רנ"א.

וישלח

פסקה א

וישלח יעקב מלאכים וגו': ר' יהודה פתח, כי מלאכיו יצוה לך לשמרך וגו', מקרא זה בארוהו החברים. כי בשעה שהאדם בא לעולם, מיד היצר הרע בא עמו, שהוא מקטרג עליו תמיד, כמו שאמר הכתוב, לפתח חטאת רובץ. מהו **חטאת רובץ**. הוא היצר הרע. **לפתח**, פירושו לפתח בית הרחם, כלומר, תכף עם הולדו של האדם.

פסקה ב

ודוד הכי נמי וכו': ודוד קרא גם כן את היצר הרע בשם **חטאת**. שכתוב **וחטאתי** נגדי תמיד. והוא משום שבכל יום עושה את האדם להחטיא לפני רבונו. ויצה"ר זה, אינו סר מן האדם מיום הולדו עד עולם. והיצר הטוב בא אל האדם, מיום שבא להטהר.

פסקה ג

ואימתי אתי וכו': ומתי האדם בא להטהר. הוא, בשעה שהוא בן י"ג שנה, אז מתחבר האדם בשניהם, אחד בימין ואחד בשמאל, היצר הטוב בימין והיצר הרע בשמאל. ואלו הם שני מלאכים ממונים ממש, והם נמצאים עם האדם תמיד.

פסקה ד

אתי בר נש וכו': בא האדם להטהר, נכנע היצר הרע לפניו, והימין שולט על השמאל, ושניהם, היצר הטוב והיצר הרע, מתחברים לשמור את האדם בכל דרכיו שהוא הולך. וזהו שכתוב, כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך.

פסקה ה

רבי אלעזר מוקים וכו': ר"א מעמיד את המקרא הזה ביעקב, שהקב"ה הזמין עמו מלאכים מחנות ממונים, משום שהיה בא שלם עם השבטים העליונים, שהיו כולם שלמים כראוי, כמו שנאמר, ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים, והוא נתבאר, וכאן, אחר שניצל מלבן, ונפרד ממנו, נתחברה עמו השכינה, ומחנות מלאכים קדושים באו לסבב אותו, ואז ויאמר יעקב כאשר ראם וגו', ומאלו המלאכים שלח לעשו, וזהו שכתוב, וישלח יעקב מלאכים, מלאכים ממש בודאי היו.

פסקה ו

פתח ר' יצחק וכו': פתח ר"י ואמר, כתוב, חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, כבר בארוהו, אבל במקום אחד כתוב, כי מלאכיו יצוה לך, דהיינו הרבה מלאכים, וכאן רק אחד, שכתוב חונה מלאך וגו'. ומשיב אלא הכתוב, כי **מלאכיו** יצוה לך, היינו מלאכים

כרגיל, והכתוב **מלאך** ה' סביב היינו השכינה, כמו שאתה אומר, וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה, שפירושו השכינה, אף מלאך שבכאן פירושו השכינה. וע"כ חונה מלאך ה' סביב ליראיו, לסובב אותם מכל הצדדים, כדי להצילם. וכשהשכינה שורה בתוך האדם, כל הצבאות הקדושים מזדמנים שמה.

פסקה ז

ת"ח כד דוד וכו': בוא וראה, בשעה שדוד המלך ניצל מאכיש מלך גת, אז אמר זה, היינו הכתוב חונה מלאך ה' וגו', משום שהשכינה הקיפה אותו וניצל מאכיש ומעמו ומכל אלו שהתקיפו אותו. מה כתוב ויתהולל בידם, ושואל, למה **ויתהולל**, וישתגע היה צריך לומר, כמש"א, כי הבאתם את זה להשתגע עלי.

פסקה ח

אלא אהדר וכו': ומשיב, אלא שהכתוב סובב על הדבר שאמר דוד בתחילה, שכתוב, כי קנאתי **בהוללים** וגו', אמר לו הקב"ה, חייך. עדיין תהיה צריך לזה, כיון שבא לבית אכיש, והתקיפו אותו, מה כתוב, **ויתהולל בידם**, דהיינו, כאותם **ההוללים** שקנא אותם תחילה, שאמר כי קנאתי בהוללים, ואז באה השכינה ושרתה מסביב לדוד.

פסקה ט

ואי תימא שכינתא וכו': ואם תאמר, הרי השכינה אינה שורה אלא בנחלתה, שהיא ארץ הקדושה ולמה שרתה השכינה עליו בגת שהיא חוץ לארץ. ומשיב, ודאי הוא שאינה שורה בחוץ לארץ שיוכלו לינק שפע ממנה, אבל להציל היא שורה גם בחוץ לארץ. וכאן כשבא יעקב מבית לבן, כל המחנות הקדושות סבבוהו, ולא נשאר לבדו.

פסקה י

א"ר חזקיה אי הכי וכו': אר"ח, אם כן, למה כתוב ויותר יעקב לבדו וגו'. ואיפה היו כל מחנות המלאכים, שאתה אומר שסבבוהו ובאו עמו. אמר רבי יהודה, משום שהביא את עצמו לסכנה, שנשאר יחידי בלילה, והיה רואה בעין את הסכנה, ולפי שלא באו לשמרו אלא מסכנה שאינה נראית לעין, לכן נפרדו ממנו, ואז, מטרם שהכניס עצמו לסכנה, ואז אמר קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית עם עבדך, אשר אלו הם מחנות המלאכים הקדושים שסבבוהו, ועתה נפרדו ממנו. מטעם שהכניס עצמו לסכנה נראית לעין.

פסקה יא

רבי יצחק אמר וכו': לכן נפרדו ממנו המלאכים, כדי לעזב אותו לבדו עם אותו הממונה של עשו, שברשות העליון בא אליו, ואלו המלאכים הלכו לומר שירה, שבאותה שעה

הגיע זמנם לומר שירה לפני הקב"ה. פירוש מב' טעמים נפרדו ממנו המלאכים. א), כדי לעזבו עם המלאך לבדו ויאבק עמו. ב), שהגיע אז זמנם לומר שירה. ואחר כך חזרו אליו. וז"ש קטנתי מכל החסדים וגו' ועתה הייתי לשני מחנות. מחנה שכינה וכל ביתו היו מחנה אחת, כמ"ש מחנה אלקים זה. ולמה כתוב **לשני מחנות**, הוא להורות שהיה שלם מכל הבחינות, מב' החלקים, שהם, לבן ואדום, שהם חסדים וחכמה, מימין ומשמאל, וע"כ אומר לב' מחנות.

פסקה יב

רבי אלעזר וכו': רא"א, למדנו, הלילה ההוא, היה שליטתו של צד עשו, דהיינו שמאל בלי ימין, באותה שעה, שכתוב, יהי מארת חסר ו' שהוא ליל רביעי, שלא יכול להאיר, מפאת היות מבלי חסדים, (כנ"ל ב"א דף ק"ז ד"ה לא אתיישב עש"ה) ומשום זה, ויותר יעקב לבדו, שיעקב, שהוא השמש דהיינו ז"א, נשאר לבדו בלי הנוקבא, כי הלבנה, שהיא הנוקבא, נתכסתה מן השמש, שהוא ז"א הנקרא יעקב. ומה גם, ששמירתו של הקב"ה לא הוסרה לגמרי מיעקב, כי על כן לא יכול לו, שכתוב וירא כי לא יכול לו.

פסקה יג

אסתכל לימינא וכו': ומפרש למה לא יכול לו, נסתכל המלאך לימין של יעקב, וראה את אברהם, שהוא השלמות של קו ימין, נסתכל לשמאלו של יעקב, וראה את יצחק, שהוא השלמות מקו שמאל, נסתכל בגוף של יעקב, וראה שנכלל מצד זה של ימין, ונכלל מצד זה של שמאל, שהוא השלמות של הקו האמצעי, ואין אחיזה לס"א במקום השלמות אלא במקום החסרון, ע"כ לא יכול לו. אז ויגע בכף ירכו, שהוא עמוד אחד הסמוך לגוף, שהוא לחוץ מן הגוף. שיש שם בחינת חסרון, וע"כ נאחז בו המלאך, ותקע כף ירך יעקב. וכבר נתבאר זה, לעיל (ב"א דף קל"ג ד"ה ויגע) ע"ש.

פסקה יד

ובג"כ חונה וכו': ובשביל זה אומר הכתוב, חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם, הקיף אותו מכל צדדיו, כדי להצילו משרו של עשו, וכשהשכינה שרתה בתוכו, כמה צבאות ומחנות מלאכים באו עמו. ומאלו המלאכים שלח אל עשו.

פסקה טו

וישלח יעקב מלאכים: אמר רבי אבא, וכי למה נתעורר יעקב לשלוח מלאכים אל עשו, הלא מוטב היה לשתוק ממנו. ומשיב אלא אמר יעקב. יודע אני שעשו חרד על כבוד האב, ולא הרגיזו לעולם, ויודע אני, הואיל ואבי חי איני מפחד ממנו, לכן עתה, כל עוד שאבי חי, אני רוצה להתרצות עמו, מיד הזדרז, וישלח יעקב מלאכים לפניו.

פסקה טז
וישלח יעקב מלאכים: ר"ש פתח ואמר. טוב נקלה ועבד לו ממתכבד וחסר לחם. מקרא זה על היצר הרע נאמר, משום שהוא מקטרג תמיד על בני אדם, והיצר הרע מגביה לבו ורצונו של אדם בגאוה, והאדם הולך אחריו מסלסל בשערו ובראשו, עד שיצר הרע מתגאה עליו ומושך אותו לגיהנם.

פסקה יז
אבל טוב נקלה: היינו מי שאינו הולך אחר היצר הרע, ואינו מתגאה כלל, ומשפיל רוחו ולבו ורצונו אל הקב"ה, ואז היצר הרע מתהפך להיות עבד לו, שאינו יכול לשלוט עליו. ולהיפך, אותו האדם שולט עליו, כמו שאתה אומר, ואתה תמשול בו.

פסקה יח
ממתכבד: פירושו כמו שאמרנו, שהוא מכבד את עצמו, מסלסל בשערו, ומתגאה ברוחו, והוא **חסר לחם**, שפירושו, חסר אמונה, כמש"א **לחם** אלקיו הוא מקריב וגו', **לחם** אלקיהם הם מקריבים וגו', שלחם פירושו השכינה, אף כאן חסר **לחם** פירושו חסר אמונה, שהיא השכינה.

פסקה יט
דבר אחר טוב נקלה: זה יעקב, שהשפיל את רוחו לפני עשו, כדי שלאחר כך יהיה עשו עבד לו, וישלוט עליו, ויתקיים בו יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים וגו'. ועתה עוד לא היה זמנו כלל שיעקב ישלוט עליו, ומשום שיעקב הניח אותו אל אחרית הימים על כן היה עתה נקלה. ולאחר כך, באחרית הימים, אותו שהיה **מתכבד**, יהיה אז **עבד לו**, אותו שיהיה אז **חסר לחם**, דהיינו עשו, יהיה עבד לאותו שנתנו לו, רוב דגן ותירוש, דהיינו יעקב.

פסקה כ
ת"ח על דא בגין וכו': בוא וראה, על כן, משום שידע יעקב, שהוא צריך לו עתה, הפך לפניו לנקלה, ויותר חכמה וערמה עשה בזה, מכל מה שעשה מעולם נגד עשו, ואלו הרגיש עשו בחכמה זו, היה הורג את עצמו שלא יבא לזה. אבל יעקב עשה את הכל בחכמה. ועליו אמרה חנה, ה' יחתו מריביו וגו', ויתן עוז למלכו.

פסקה כא
ויצו אותם וגו' עבדך יעקב וגו': מיד פתח יעקב, להתהפך לפניו לעבד, כדי שעשו לא יסתכל בברכות שברכו אביו. כי יעקב הניח אותם לאחרית הימים, כמו שאמרנו.

פסקה כב

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, מה ראה יעקב ששלח אל עשו ואמר עם לבן גרתי, וכי פעל דבר זה בשליחותו של עשו ומשיב, אלא לבן הארמי, קול הלך בעולם, שעוד לא היה אדם שינצל מידיו, כי הוא היה מכשף שבמכשפים וגדול הקוסמים, ואביו של בעור היה, ובעור היה אביו של בלעם, שכתוב בלעם בן בעור הקוסם. ולבן היה חכם בכשפים וקסמים יותר מהם. ועם כל זה, לא יכול ליעקב, והוא רצה לאבד את יעקב בכמה דרכים, כמו שכתוב, ארמי אובד אבי. וע"כ שלח לו ואמר, עם לבן גרתי, להודיעו את כחו.

פסקה כג

אמר רבי אבא וכו': כל העולם היו יודעים, שלבן היה גדול החכמים והמכשפים והקוסמים, ומי שלבן רצה לאבד בכשפיו לא ניצל ממנו, וכל מה שידע בלעם מלבן היה, ובבלעם כתוב, כי ידעתי את אשר תברך מבורך וגו' וכל שכן לבן, וכל העולם היו יראים מלבן ומכשפיו. ולפיכך, מלה ראשונה ששלח יעקב לעשו, אמר, **עם לבן גרתי**, ואם תאמר שזמן מועט היה, חודש או שנה. לא כן, אלא, **ואחר עד עתה**, עשרים שנה התאחרתי עמו.

פסקה כד

ואי תימא דלא סליק וכו': ואם תאמר שלא עלה מזה בידי כלום, אמר לו, **ויהי לי שור וחמור**. אלו הם שני גזרי דינים, דהיינו מזיקים, שבשעה ששניהם מתחברים יחד, אינם מתחברים אלא להרע לעולם, כלומר, שאין דרכם להזיק, זולת כשהם מתחברים. ומשום זה כתוב, לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. כי גורם במעשיו, שאלו שני המזיקים, שור וחמור, יתחברו יחד, ויזיקו לעולם.

פסקה כה

צאן ועבד ושפחה, אלו הם הכתרים התחתונים של הקליפות, שהרג הקב"ה במצרים, הנקראים בכור בהמה, בכור השבי, בכור השפחה, וזהו שכתוב, צאן ועבד ושפחה. מיד היה מתירא עשו, ויצא לקראתו, והיה מתירא מיעקב, כמו שיעקב היה מתירא מעשו.

פסקה כו

לב"נ דהוה וכו': בדומה לאדם שהיה הולך בדרך, ובעוד שהיה הולך, שמע על שודד אחד שהיה אורב בדרך. פגע בו אדם אחר, אמר לו משל מי אתה, אמר לו מגדוד צבא פלוני אני. אמר לו נטה ממני, כי כל הקרב אלי, נחש אחד אני מביא והורגו. הלך אותו האדם לשר הגדוד, ואמר לו, אדם אחד בא, וכל מי שקרב אליו, מביא עליו נחש אחד, שנושך אותו ומת.

פסקה כז

שמע ההוא וכו': שמע שר הגדוד, ופחד, אמר, מוטב לילך לקראתו ולהתרצות עמו. כיון שראה אותו האדם ההוא, פחד, אמר, ווי לי, השר יהרגני עתה. התחיל להשתחוות ולכרוע לפניו. אמר השר ההוא, אלמלי היה נחש בידו להרוג, לא היה כל כך משתחווה לפני. התחיל השר להתגאות, אמר, כיון שהוא כרע לפני כל כך, לא אהרגנו.

פסקה כח

כך אמר וכו': כך אמר יעקב **עם לבן גרתי ואחר עד עתה**, עשרים שנה נתמהמהתי עמו, ואני מביא נחש להרוג בני אדם. שמע עשו, אמר ווי, מי יקום לפניו, כי עתה יהרגני יעקב בפיו. כי חשב, מכיון שניצח את לבן זקנו של בלעם, כחו ודאי גדול ככחו של בלעם, שנאמר עליו, אשר תברך מבורך ואשר תאר יואר, ויכול להרוג בפיו. התחיל לצאת לקראתו להתרצות עמו.

פסקה כט

כיון דחמא ליה וכו': כיון שראה אותו מה כתוב, ויירא יעקב מאד ויצר לו, כיון שקרב אליו, התחיל לכרוע ולהשתחוות לפניו, וזהו שכתוב, וישתחו ארצה שבע פעמים וגו', אמר עשו, אם היה לו כל כך כח, לא היה משתחוה לפני, התחיל להתגאות.

פסקה ל

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב בבלעם, ויבא אלקים אל בלעם לילה, בלבן כתיב, ויבא אלקים אל לבן הארמי בחלום הלילה, הרי שלבן היה גדול כמו בלעם. כמ"ש לעיל. **ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב** וגו', שואל, כתוב, פן תדבר, פן תעשה ליעקב רעה, היה צריך לומר. ומשיב, אלא לבן לא רדף אחר יעקב בכח אנשים לעשות עמו מלחמה, כי כחם של יעקב ובניו היה גדול מהם, אלא רדף אחריו להרוג אותו בפיו ולכלות הכל, זהו שכתוב, ארמי אובד אבי, ומשום זה כתוב **פן תדבר**, ולא כתוב פן תעשה. וכתוב יש לאל ידי לעשות, מאין ידע שהיכולת בידיו. אלא כמ"ש, אלקי אביכם וגו'.

פסקה לא

ודא הוא סהדותא וכו': וזו היא העדות שצוה הקב"ה להעיד, שכתוב וענית ואמרת וגו' ארמי אובד אבי. **וענית** פירושו כמש"א לא תענה ברעך. וכן ענה באחיו.

פסקה לב

כתיב ביה בבלעם וכו': כתוב בבלעם, ולא הלך כפעם בפעם לקראת **נחשים**, כי כן הוא דרכו. כי היה **מנחש**. וכן בלבן כתוב, **נחשתי**, שהסתכל בכשפיו ובקסמיו, כדי לדעת

את עסקיו של יעקב. וכשרצה להאביד את יעקב, בנחשים וכשפים שלו רצה להאבידו, ולא עזב אותו הקב"ה, כי אמר לו **פן תדבר** וגו' כנ"ל.

פסקה לג

והיינו דאמר בלעם וכו': והיינו שאמר בלעם בן בנו של לבן. כי לא נחש ביעקב וגו' שאמר, מי יכול להם, כי זקני רצה להאביד את אביהם בנחשים ובקסמים שלו ולא עלה בידו, **שהקב"ה** לא הרשהו לקלל, וזהו שכתוב כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל.

פסקה לד

ובכלהו עשרה וכו': ובכל עשרת מיני כשפים וקסמים מהארת הכתרים התחתונים, עשה לבן כנגד יעקב, ולא יכול לו, זהו שכתוב, ותחלף את משכורתי עשרת מונים וגו' כי כולם עשה לבן לנגדו, ולא עלה בידו להרע לו, שכתוב ותחליף את משכורתי עשרת מונים ולא נתנו אלקים להרע עמדי. ושואל, מה הם **מונים**, ומשיב, כתרגומו מינים. וכתוב לשעירים אשר הם זונים אחריהם. מונים. הם מינים כמשמעו, ועשרה מינים הם של כשפים וקסמים בכתרים התחתונים דקליפות, וכולם עשה לבן לנגדו.

פסקה לה

עשרה זינין אינון וכו': עשרה מינים הם, שכתוב, קוסם, קסמים, מעונן, ומנחש, ומכשף, וחובר חבר, ושואל אוב, וידעוני, ודורש אל המתים, הרי עשרה. ונראה שקסמים חושב לשני מינים להיותו לשון רבים.

פסקה לו

אמר ר' יוסי וכו': אר"י נחש וקסם שני מינים הם, ובמדרגה אחת עולים, וכשבא בלעם כנגד ישראל עשה **בקסם**, וזה שכתוב וקסמים בידם. וכנגד יעקב בא לבן **בנחש**, והן זה והן זה לא עלה בידיהם, וז"ש, כי לא **נחש** ביעקב ולא **קסם** בישראל, **כי לא נחש ביעקב**, היינו מתחילה בימי לבן, **ולא קסם בישראל**, היינו לאחר כך בימי בלעם.

פסקה לז

אמר בלעם וכו': אמר בלעם לבלק, בוא וראה, מי יוכל להם, כי כל הקסמים והכשפים שבכתרים שלנו, מהארת המלכות של מעלה מתעטרים, והוא, דהיינו ז"א, נתקשר בהם, בישראל, שכתוב, ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו. וע"כ לא נוכל להם בכשפים שלנו.

פסקה לח

א"ר יהודה ח"ו וכו': אר"י, חס ושלום, שבלעם היה יודע משהו בקדושה שלמעלה, וחולק על הנ"ל שאמר שבלעם היה יודע שכשפיו נמשכים ממלכות דקדושה וכו'. כי הקב"ה לא רצה בשום עם ולשון שישתמשו בכבודו אלא הבנים הקדושים שלו בלבדם. דהיינו

ישראל שנקראים בנים לה', ואמר והתקדשתם והייתם קדושים, שפירושו, שאותם שהם קדושים ישתמשו בקדושה, ורק ישראל הם קדושים, שכתוב, כי עם קדוש אתה, אתה קדוש, ולא עם אחר.

פסקה לט

מאן דאינון מסאבין וכו': אותם שהם טמאים, טומאה נועדה להם להטמא, עליהם כתוב, טמא הוא בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, דהיינו מחוץ לקדושה, והטמא קורא אל הטמא שכתוב, וטמא טמא יקרא. שפירושו, מי שהוא טמא קורא לטמא, כל דבר הולך אל מינו.

פסקה מ

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, לדברי ר' יהודה שאומר כל דבר הולך אל מינו, וכי נאה ליעקב, שהיה קדוש, שיאמר, שנטמא בלבן ובכשפיו, אפשר, שלשבח יחשב לו זה, כי אמר עם לבן גרתי. אמר לו רבי יוסי, אף על פי שאמר ר' יהודה כלא אזיל בתר זיניה, אני מתרץ לך הכתוב, שהרי כתוב, אנכי עשו בכורך, ויש לשאול. וכי נאה הוא לצדיק כיעקב שיחליף שמו בשם של טמא. אלא התירוץ הוא, **באנכי** טעם מפסיק, כי תחת **אנכי** כתוב פשטא, ותחת עשו בכורך כתוב זקף קטון, שנגונם מפריד את המלה אנכי, מן עשו בכורך, ופירושו, שאמר, **אנכי**, מי שאני, אבל **עשו בכורך**, וכן בארוהו.

פסקה מא

אוף הכי וכו': אף כאן שכתוב, ויהי לי שור וחמור, היינו לאמור לו: אל תשים לבך ורצונך לברכה ההיא שברכני אבי, לחשוב שנתקיימה בי, הוא ברך אותי, הוה גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך, משום זה אומר לך, **עבדך יעקב לאדני לעשו**. הוא ברך אותי, **ברוב דגן ותירוש**, הרי לא נתקיים בי, כי לא אצרתי אותם, אלא, **ויהי לי שור וחמור צאן ועבד**, רועה צאן בשדה. הוא ברך אותי **מטל השמים ומשמני הארץ**, הרי לא נתקיים בי, **רק עם לבן גרתי**, כגר, שלא היה לי שום בית, כל שכן **משמני הארץ**, שלא נתקיימה בי, שלא היתה לי שום ארץ, רק עם לבן גרתי, וכל זה אמר, שלא יסתכל ביעקב לקנאותו, על הברכות, ויקטרג עליו. פירוש, שעל כן אמר **לו עם לבן גרתי**, ולא מטעם שנשתבח בזה לפני עשו כמו שהקשה רבי יצחק, ואדרבה, שהזכירו לגנאי, כדי להוכיח לו שהיה גר, בלי ארץ ובלי בית. ומה שמביא ראיה מן אנכי עשו בכורך, הוא להוכיח לו, כי הכל הולך אחר הכונה, ואינו נחשב לו לעבירה, שקרא עצמו בשם של טמא, אף כאן, לא נתכוון אלא לבזיון. ואינו נחשב לו לעבירה, מה שנראה מהדברים שהיה מתפאר מחיבורו עם איש טמא. כמו שהקשה ר' יצחק.

פסקה מב

רבי אבא אמר וכו': רא"א, כתוב בו ביעקב, איש תם יושב אהלים, ונקרא איש תם, משום שהוא יושב בשני משכנות עליונים שהם בינה ומלכות, שה"ס אהל רחל ואהל לאה, והוא משלים לצד זה ולצד זה, דהיינו שמכריע בין הקוין ימין ושמאל ומשלימם. הוא לא יאמר שנטמא בכשפיו של לבן, היינו במה שאמר עם לבן גרתי, אבל על מה שאמר רבי יהודה, שכל מין הולך אחר מינו, כמו שהקשה ר' יצחק, התירוץ הוא, ע"כ אמר עם לבן גרתי, להראות שלבו שלם בהודאה על החסד והאמת שעשה לו הקב"ה, שכל העולם היו יודעים מעשיו של לבן מה הם, ומי יכול להנצל מקטרוגו, שרצה לאבדני, והקב"ה הצילני מידו. ולכונה זו אמר, עם לבן גרתי, עוד, הכל היה כדי שלא יקנא בו עשו על הברכות, שלא יחשב שנתקיימו בו, ולא יהיה נוטר לו שנאה, דהיינו כמו שתירץ רבי יוסי. ועל זה כתוב, כי ישרים דרכי ה' וגו', וכתוב, תמים תהיה עם ה' אלקיך.

פסקה מג

וישובו המלאכים וגו': שואל, כיון שאמר **באנו אל אחיך**, עוד אין אנו יודעים שהוא עשו, וכי היו אחים אחרים ליעקב, ומשיב, אלא **באנו אל אחיך**, פירושו ואם תאמר שחזר בתשובה, והולך בדרך מתוקן, לא כן, אלא **עשו** הרשע כמקודם לכן. **וגם הולך לקראתך**, ואם תאמר, שהולך בלבדו, לא, אלא **ארבע מאות איש עמו**.

פסקה מד

וכל כך למה וכו': ולמה אמרו לו כל זאת, משום שהקב"ה רוצה תמיד בתפלת הצדיקים ומתעטר בתפלתם. וכמו שאמרנו, שאותו המלאך הממונה על תפלת ישראל סנדלפון שמו, הוא לוקח כל התפלות ועושה מהן עטרה לחי העולמים. ובארוה. ומכל שכן תפלותיהם של צדיקים, שהקב"ה רוצה בהן, ונעשות עטרה, שיתעטר הקב"ה באלו התפלות. ואם תאמר, הלא מחנות המלאכים הקדושים היו באים עמו, ולמה נתירא. אלא, הצדיקים אינם סומכים על זכותם, אלא על תפלות ובקשות אל רבונם.

פסקה מה

ות"ח דאמר ר"ש וכו': ובוא וראה, שאמר ר"ש, תפלה של רבים, עולה לפני הקב"ה, והקב"ה מתעטר באותה התפלה. משום שהיא עולה בכמה אפנים, כי אחד שואל חסדים, והשני גבורות, והשלישי רחמים, ונכללת מכמה צדדים, דהיינו מצד ימין, ומצד שמאל ומאמצע, כי חסדים נמשכים מצד ימין,וגבורות מצד שמאל, ורחמים מהצד האמצעי. ומשום שנכללת מכמה אופנים, וצדדים, נעשית עטרה ומונחת על ראש צדיק חי העולמים, דהיינו יסוד, המשפיע כל הישועות אל הנוקבא, וממנה לכל הצבור, אבל

תפלת יחיד אינה כלולה מכל הצדדים, והיא אינה אלא באפן אחד, או שמבקש חסדים או גבורות או רחמים, ועל כן תפלת יחיד אינה מתוקנת להתקבל כמו תפלת הרבים. כי אינה נכללת בכל ג' הקוים, כמו תפלת הרבים. ובוא וראה, יעקב היה כלול, מכל ג' הקוין, בהיותו מרכבה לקו האמצעי הכולל שניהם, ולפיכך חשק הקב"ה בתפלתו, בהיותה בכל השלמות, מכל ג' הקוין, כמו תפלת הרבים. וע"כ כתוב, ויירא יעקב מאד ויצר לו, כי הקב"ה סבב לו את זה כדי שיתפלל, מטעם שחשק בתפלתו.

פסקה מו

רבי יהודה וכו': ר"י פתח ואמר, אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה. אשריהם ישראל, שהקב"ה רצה בהם, ונתן להם תורת אמת, כדי לזכות בה לחיי עולם. כי כל מי שעוסק בתורה, הקב"ה מושך עליו חיים עליונים, ומביאו לחיי העולם הבא, שכתוב, כי הוא חייך ואורך ימיך, וכתוב ובדבר הזה תאריכו ימים, כי היא חיים בעולם הזה, חיים בעולם הבא.

פסקה מז

רבי אלעזר אמר וכו': רא"א, כל מי שעוסק בתורה לשמה, אין מיתתו על יד יצר הרע, שהוא מלאך המות כנ"ל משום שנאחז בעץ החיים ולא הרפה ממנו. ומשום זה, צדיקים העוסקים בתורה אין גופם טמא, לאחר מיתתם, כי אין רוח הטומאה שורה עליהם.

פסקה מח

יעקב אילנא דחיי וכו': שואל יעקב שהיה עץ החיים, למה פחד, מפני עשו, הרי הס"א, אינו יכול לשלוט עליו. ועוד, הרי כתוב, שהקב"ה אמר לו, והנה אנכי עמך, למה היה מתירא. ועוד, הרי כתוב ויפגעו בו מלאכי אלקים, אם מחנות המלאכים הקדושים היו עמו למה פחד.

פסקה מט

אלא כלא יאות וכו': ומשיב, אלא הכל אמת הוא, שלא היה צריך לפחוד, אלא יעקב לא היה רוצה לסמוך על הנס של הקב"ה, שחשב, שאינו כדאי, שהקב"ה יעשה לו נס, מהו הטעם, הוא, משום שלא עבד את אביו ואמו כראוי, ולא עסק בתורה, דהיינו בכ"ב השנים שהיה עם לבן, ולקח שתי אחיות, ואע"פ שהכל נתישב, שיעקב לא חטא כלל בזה, עם כל זה, צריך האדם לפחד תמיד, ולבקש בתפלה לפני הקב"ה, שכתוב, אשרי אדם מפחד תמיד. וכבר בארוהו.

פסקה נ

תא חזי צלותא וכו': בוא וראה, תפלת האבות קיימה את העולם, וכל באי העולם, עליהם מתקיימים וסומכים על זכותם, לעולם ולעולמי עולמים לא נשכחת זכות אבות, משום שזכות אבות היא קיום של מעלה ושל מטה, וקיומם של יעקב, שלם יותר מכולם, ומשום זה כשבאה עת צרה לבניו של יעקב, הקב"ה רואה את צורתו של יעקב לפניו, ומרחם על העולם. כמש"א, וזכרתי את בריתי יעקוב, שכתוב יעקוב עם ו', ולמה כתוב עם ו' משום שה ו' היא צורתו של יעקב ממש. פירוש. כי יעקב הוא מרכבה לז"א שה"ס ה ו' של השם הוי"ה. וע"כ צורתו של יעקב היא ו'.

פסקה נא

תא חזי כל מאן וכו': בוא וראה, כל מי שראה את יעקב, הוא ומי שהסתכל באספקלריאה דנהרא, שהיא ז"א. ולמדנו, שיפיו של יעקב הוא כיפיו של אדם הראשון. אמר ר' ייסא אני שמעתי, שכל מי שהסתכל בחלומו וראה את יעקב מעוטף בלבושיו, חיים נתוספו לו.

פסקה נב

ר"ש אמר וכו': רש"א, למדנו, שדוד המלך מטרם שבא לעולם, לא היו לו חיים כלל, מלבד שאדם הראשון נתן לו משלו ע' שנים. וכך היו חייו של דוד המלך ע' שנים. וחייו של אדם הראשון, היו אלף שנים חסר ע'. ונמצאים אדם הראשון ודוד, באלף השנים הראשונות של בריאת העולם.

פסקה נג

פתח ואמר וכו': פתח ואמר, חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד, **חיים שאל ממך**, זהו דוד המלך. כי כשברא הקב"ה את גן העדן, והטיל בו הנשמה של דוד המלך, הסתכל בה וראה שאין לה חיים משלה כלום, וכך עמדה לפניו כל היום. כיון שברא את אדם הראשון, אמר, זהו ודאי חייו של דוד, ומאדם הראשון היו אלו ע' שנים שדוד המלך חי בעולם.

פסקה נד

תו, אבהן וכו': עוד פירוש. האבות הניחו לו מחייהם כל אחד ואחד. אברהם הניח לו מחייו, וכן יעקב ויוסף. יצחק לא הניח לו כלום, משום שדוד המלך בא מצדו, פירוש. כי דוד המלך ה"ס הנוקבא מצד שמאל, שאז היא חושך ולא אור כמ"ש להלן, וע"כ לא היו לו חיים, כי אין חיים אלא מצד ימין, שה"ס ז"א הנקרא עץ החיים. וגם יצחק היה מצד שמאל, אלא שנכלל באברהם בסו"ה, אברהם הוליד את יצחק, וכן בכח העקדה, וע"כ היו לו חיים. וכל זה רק לעצמו, אבל ליתן חיים לדוד, לא היה יכול, מטעם שעקרו מקו

שמאל היה, ולא היו לו חיים מצד עצמו אלא מכח התכללות. וז"ש, **בגין דדוד מלכא מסטריה קא אתא**, כלומר שגם יצחק מקו שמאל כמו דוד, וע"כ לא היה יכול ליתן לו חיים משלו.

פסקה נה

ודאי אברהם וכו': ודאי שאברהם הניח לו חמש שנים, כי היה לו לחיות מאה ושמונים שנה, כמו יצחק, והוא חי רק מאה ושבעים וחמש שנים, וה' שנים חסרות. יעקב היה לו לחיות בעולם כימי אברהם, שהם קע"ה שנים, ולא חי אלא קמ"ז שנים, חסרות לו כ"ח שנים. נמצא שאברהם ויעקב הניחו לו מחייהם ל"ג שנים. יוסף, חי מאה ועשר שנים, היה לו לחיות קמ"ז שנה, כימי יעקב, חסרות ל"ז שנים, ועם ל"ג של אברהם ויעקב, הם שבעים שנה, שהניחו לדוד המלך להתקיים בהם. ודוד חי בכל אלו השנים שהניחו לו האבות.

פסקה נו

ואי תימא יצחק וכו': ואם תאמר, יצחק, למה לא הניח לו כלום מחייו כמו אברהם יעקב ויוסף. ומשיב, משום שיצחק היה חשך דהיינו מקו שמאל שמטרם התכללותו עם הימין הוא חשך כנ"ל, ודוד מצד החשך בא, כלומר שגם הוא מצד שמאל, ומי שהוא בחשך, אין לו אור כלל, ואין לו חיים, ועל כן, לא היו חיים לדוד כלל. אבל אלו, דהיינו אברהם יעקב ויוסף, שהיה להם אור, כי מצד ימין הם, האירו לדוד המלך ומהם הוא צריך להאיר ושיהיה לו חיים, כלומר שמוכרח להתכלל בימין, כי מצד החשך, דהיינו משמאל, אין שם חיים כלל. וע"כ, לא בא יצחק בחשבון.

פסקה נז

ואי תימא יוסף וכו': ואם תאמר, יוסף למה הניח לו חיים יותר מכולם, דהיינו ל"ז שנים והם לא הניחו לו אלא ל"ג שנים. ומשיב, אלא ודאי יוסף בלבדו שקול ככולם, משום שנקרא צדיק, דהיינו יסוד, הכולל את כל הספירות, וזהו שמאיר ללבנה, שהיא הנוקבא, יותר מכולם, ומשום זה, הוא הניח לדוד המלך חיים יותר מכולם. שכתוב ויתן אותם אלקים ברקיע השמים להאיר על הארץ. פירוש הרקיע הוא בחינת יסוד צדיק. דהיינו יוסף, והארץ ה"ס הנוקבא, דהיינו דוד המלך, הרי שהמאיר אל הנוקבא הוא היסוד שה"ס יוסף, וע"כ נתן לו חיים יותר מכולם.

פסקה נח

ת"ח יעקב וכו': בוא וראה, יעקב, תפלתו הגינה עליו מפני עשו, ולא זכותו, משום שרצה להניח את זכותו, לבניו אחריו, ולא להוציאו לצורך עצמו עתה מפני עשו. וע"כ התפלל תפלתו אל הקב"ה, ולא סמך עצמו על זכותו שינצל בשבילה.

פסקה נט

ויאמר אם יבא עשו וגו': בוא וראה, מה כתוב, ויחץ וגו' לשני מחנות. שואל למה חצה אותם לשני מחנות. ומשיב, משום שאמר אם יבא עשו וגו' והיה המחנה הנשאר לפליטה, שיש להקשות, וכי לא יכול להיות שעשו יכה את שני המחנות, ומה היא הודאות שיהיה מחנה נשאר לפליטה.

פסקה ס

ת"ח שכינתא לא וכו': ואומר, בוא וראה, השכינה לא סרה מאהל לאה ומאהל רחל, אמר יעקב, יודע אני, שיש להם לאלו שמירה מן הקב"ה. לפיכך מה עשה, וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, אמר אם יכה עשו יכה את אלו, אבל בעד אלו דהיינו בני הגבירות, איני מפחד בעדם משום שהשכינה עמהם. ולפי"ז יהיה הפירוש של **ראשונה**, ראשון לסכנה. ועל כן אמר **והיה המחנה הנשאר לפליטה**, דהיינו משום שהשכינה עמהם. כיון שעשה זאת, ערך תפלתו עליהם על השפחות וילדיהן מה כתוב, ויאמר יעקב אלקי אבי אברהם וגו'.

פסקה סא

רבי יוסי פתח וכו': ר"י פתח ואמר, תפלה לעני כי יעטוף וגו'. מקרא זה בארוהו בכמה מקומות. אלא דוד המלך אמר זה, כאשר הסתכל וראה בהליכות העני, והסתכל בו, בשעה שהיה הולך ובורח מפני חמיו, שאול המלך, אז אמר תפלה לעני. זו היא תפלה שהעני מתפלל לפני הקב"ה, וזו היא תפלה, המקדימה להתקבל לפני כל תפלות העולם.

פסקה סב

כתיב הכא תפלה וכו': כתוב כאן תפלה לעני, וכתוב שם תפלה למשה איש האלקים, ושואל, מה בין זו לזו. ומשיב, אלא זו, התפלה לעני, היא תפלה של יד, שה"ס הנוקבא, כי הנוקבא נקראת עני משום שאין לה מעצמה כלום והכל צריכה לקבל מז"א. וזו, התפלה למשה, היא תפלה של ראש, שהוא ז"א. ואין להפריד בין תפלה לעני ובין תפלה למשה, דהיינו בין הנוקבא לז"א. כי צריכים להיות תמיד בזווג. ושניהם שקולים כאחד.

פסקה סג
ועל דא צלותא וכו': ועל כן תפלת העני מקדימה להתקבל לפני הקב"ה מכל תפלות העולם, משום שכתוב, כי לא בזה ולא שקץ ענות עני וגו'. ובוא וראה, תפלה לעני היא תפלה של יד. דהיינו הנוקבא, שהיא תפלת העני הדבוק בעניו, כמי שאין לו מעצמי מאומה.

פסקה סד
דבר אחר תפלה וכו': פירוש אחר. תפלה, רומז על משה שהוא ז"א. **לעני**, על דוד, שהוא הנוקבא. **כי יעטוף**, היינו בשעה שמתכסית הלבנה, שהיא הנוקבא, שהשמש שהוא ז"א, נעלם ממנה. **ולפני הוי"ה**, שהוא ז"א, **ישפוך שיחו**, כדי להתחבר עם השמש, שהוא ז"א.

פסקה סה
ת"ח צלותא דכל וכו': בוא וראה, תפלת כל אדם היא תפלה, אבל תפלת העני, היא תפלה העומדת לפני הקב"ה, שהיא שוברת שערים ופתחים, ונכנסת להתקבל לפניו. וזהו שכתוב, והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני, וכתוב, שמוע אשמע צעקתו. **ולפני ה' שיחו**, היינו כמי שמתרעם על דיניו של הקב"ה.

פסקה סו
אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, תפלת הצדיקים, היא שמחה לכנסת ישראל, שהיא הנוקבא, להתעטר, עם התפלה, לפני הקב"ה. ומשום זה, היא אהובה יותר על הקב"ה מתפלת העני, ומשום זה, הקב"ה משתוקק לתפלת הצדיקים בשעה שצריכים להתפלל, משום שיודעים איך לרצות את רבונם.

פסקה סז
מה כתיב ביה וכו': מה כתוב בו ביעקב, בתפלתו, אלקי אבי אברהם ואלקי וגו', העטיר, וקשר קשר בהתקשרות אחת כראוי, שאמר **אלקי אבי אברהם**, שהוא לימין, **ואלקי אבי יצחק**, שהוא לשמאל, **האומר אלי**, דהיינו לו עצמו שהוא קו אמצעי המכריע, כאן, בקו האמצעי, תלוי הדבר, לעטר את מקומו ביניהם, בין אברהם ויצחק שהם ימין ושמאל, וע"כ אמר לו, שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך.

פסקה סח
קטנתי מכל החסדים: שואל, מה היה צריך ליעקב לומר זאת, דהיינו קטנתי וגו' עם זה שהזכיר מקודם לכן, שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך ומשיב, אלא אמר יעקב, אתה הבטחת להיטיב עמי, ואני יודע שכל מעשיך הם על תנאי, אם יעשו רצונך, ואני אין בי שום זכות, כי קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך. ועל כן

אינך צריך לקיים לי הבטחתך וכל מה שעשית לי עד היום, לא היה משום זכויותי, אלא בשביל טובך, הוא שעשית לי, וכל אותו החסד והאמת היה בשביל טובך, כי כאשר עברתי את הירדן בתחילה, בעת שהייתי בורח מפני עשו, יחידי עברתי את הנהר ההוא, ואתה עשית עמי חסד ואמת, והרי עתה אני עובר את הנהר עם שתי מחנות. דהיינו אלו שתי המחנות שחצה.

פסקה סט

עד הכא סדורא וכו': עד כאן אמר סדר שבחו של רבונו, מכאן ולהלאה בקש מה שצריך לו, להורות לכל בני העולם, שאדם צריך לסדר שבחו של רבונו בתחילה, ואחר כך יתפלל תפלתו. כי כן עשה יעקב, בתחילה סדר שבחו של רבונו, וא;חר שסדר השבח, אמר תפלתו שצריך.

פסקה ע

הה"ד הצילני נא מיד וכו': וזה הוא שכתוב הצילני נא מיד אחי וגו', דהיינו שלאחר שסידר השבח התפלל תפלתו. מכאן נשמע, שמי שמתפלל תפלתו צריך לפרש דבריו כראוי. שאמר, **הצילני נא**, שלכאורה היה זה די כי אינו צריך יותר מהצלה, עם כל זה אמר להקב"ה: ואם תאמר, שכבר הצלת אותי מלבן, לכן פירש **מיד אחי**. ואם תאמר, שגם קרובים אחרים סתם, נקראים אחים, ע"ד שאמר לבן ליעקב הכי **אחי** אתה ועבדתני חנם, לכן פירש **מיד עשו**. מה הטעם, משום שצריכים לפרש הדבר כראוי. וע"כ האריך עוד, ואמר, אם תאמר, למה אני צריך להצלה, **כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני** וגו', וכל זה כדי להסביר הדבר למעלה, ולפרש אותו כראוי, ולא לסתום הדבר.

פסקה עא

ואתה אמרת היטב איטיב וגו': ושואל מהו **ואתה**. ומשיב, כמו שאתה אומר **ואתה** מחיה את כולם, שפירושו, הנוקבא הנקראת אתה, אף כאן **ואתה אמרת**, הוא שם הנוקבא.

פסקה עב

תא חזי דוד וכו': בוא וראה, דוד המלך אמר, **יהיו לרצון אמרי פי**, אלו הם דברים שהם מפורשים, **והגיון לבי**, אלו הם דברים שהם סתומים, שאין אדם יכול לפרש אותם בפיו, זה הוא **הגיון** שהוא בלב, שאינו יכול לפרשו.

פסקה עג

ועל דא אצטריך וכו': ועל כן צריך להיות דבר שהוא מפורש בפה דהיינו, **אמרי פי**. ודבר שהוא תלוי בלב, ואינו מפורש בפה דהיינו **הגיון לבי**, כי הכל הוא סוד. אחד הוא כנגד המדרגה התחתונה, שהיא הנוקבא, ואחד כנגד המדרגה העליונה שהיא בינה.

דבר המפורש בפה, הוא כנגד המדרגה התחתונה, הצריכה להתפרש, שה"ס עלמא דאתגליא. דבר ההוא התלוי בלב, הוא כנגד מדרגה יותר פנימית, שהיא בינה, שהיא עלמא דאתכסיא, והכל הוא כאחד, כלומר ששניהם צריכים. וע"כ אמר, יהיו לרצון **אמרי פי והגיון לבי לפניך** וגו'.

פסקה עד

כגוונא דא אמר יעקב וכו': כעין זה אמר יעקב, מתחילה פירש הדבר כראוי, ואחר זה סתם הדבר, להיותו תלוי בהגיון הלב שאינו צריך להתפרש, שכתוב, ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרוב, כאן הוא דבר התלוי בלב, שאינו צריך להתפרש. וכן צריך להיות כמו שאמרנו ששניהם צריכים כדי ליחד יחוד השלם כראוי.

פירוש. שיש מוחין דמספר, והיינו המפורש בפה, שה"ס הארת החכמה המתגלה על ידי הנוקבא הנקראת פה. ויש מוחין בלי מספר, שה"ס חסדים מכוסים. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף כ"ט ד"ה במספר) ונמשכים מבינה ונקראים הגיון לבי. ובתחילה אמר יעקב, **ואתה אמרת היטב איטיב עמך**, וה"ס מוחין דמספר, וע"כ הקדים השם **ואתה**, שהוא עלמא דאתגליא, שממנה נמשכים המוחין דמספר, ואח"כ אמר אשר **לא יספר** מרוב, שהם המוחין בלי מספר הנמשכים מעלמא דאתכסיא, שהם חסדים מכוסים. ושניהם צריכים. (כמ"ש שם בהקדמת ספר הזהר דף ל' ד"ה ושמא ע"ש.) **זכאין אינון צדיקייא וכו'**: אשריהם הצדיקים שיודעים לסדר שבחיו של רבונם כראוי, ולהתפלל אחר כך תפלתם. ומשום זה כתוב **ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר**.

פסקה עה

ויותר יעקב לבדו וגו': רבי חייא פתח ואמר, לא תאנה אליך וגו', בוא וראה, כאשר ברא הקב"ה את העולם, עשה בכל יום ויום המלאכה הראויה לו, ובארוהו. ונאמר, שביום רביעי עשה את המאורות, ואז נבראה הלבנה חסרה, שהיא אור שמיעט את עצמו, ומשום שהיא מארת חסר ו', ניתן מקום לשליטה לכל הרוחות, והשדים. ורוחות סערה, ומזיקים, וכל רוחות הטומאה. (וביאור הדברים, לעיל ב"א דף צ"ה ד"ה ויאמר).

פסקה עו

כלהו סלקין ושאטין וכו': כולם עולים ומשוטטים בעולם להשטות בני אדם, ונתמנו במקומות שנחרבו מישוב, ובשדות קשים, שאינם ראויים לזריעה, ובמדבריות חרבים. וכולם מצד רוח הטומאה, ולמדנו, כי רוח הטומאה הבא מנחש עקלתון, שהוא לילית, הוא רוח הטומאה ממש, והוא נתמנה בעולם, להשטות אנשים אליו. וע"כ היצר הרע שולט בעולם.

פסקה עז
ואיהו אתמני לגבייהו וכו': והוא נתמנה אצל בני אדם ונמצא עמהם, ובערמה ובעלילות הוא בא אליהם, להשטות אותם מדרכי הקב"ה. כמו שהשטה את אדם הראשון וגרם מות לכל העולם, כן הוא משטה בני אדם וגורם להם להטמא.

פסקה עח
ומאן דאתי לאסתאבא וכו': ומי שבא להטמא מושך עליו את רוח הטומאה ההוא, ומתדבק עמו. וכמה הם, רוחות הטומאה, הנועדים לטמא אותו, ומטמאים אותו והוא נטמא. ומטמאים אותו בעולם הזה ובעולם ההוא. וכבר נתבאר.

פסקה עט
ובשעתא דאתי וגו': ובשעה שאדם בא להטהר, אותו רוח הטומאה נכנע מפניו, ואינו יכול לשלוט עליו. ואז כתוב, לא תאנה אליך רעה וגו'. אמר ר' יוסי לא תאנה אליך רעה, זו היא לילית. ונגע לא יקרב באהלך, אלו הם שאר מזיקים. וכבר בארוהו, ולמדנו.

פסקה פ
ר' אלעזר אמר וכו': רא"א, הרי אמרו, שלא יצא אדם יחידי בלילה, ומכל שכן בזמן שהלבנה נבראה, והיא חסרה, שאינה מאירה במילואה, ובארוהו, כי אז רוח הטומאה שולט, וזהו רוח רעה. ושואל, מי הוא רוח **רעה**, ומשיב, זה הוא הנחש הרע. **ונגע**, זה הוא מי שרוכב על הנחש, שהוא סמאל, רעה ונגע הם כאחד.

פסקה פא
ואע"ג דתנינן וכו': ואע"פ שלמדנו, ש **נגע** הוא נגעי בני אדם שנולדו מאדם. כי אלו השנים שלא קרב אדם אל אשתו, רוחות הטומאה היו באות ונתחממו ממנו והולידו ממנו, ואלו נקראים נגעי בני אדם. פירוש. אע"פ שלמדנו, שנגעים הם שדים שנולדו מאדם, מכל מקום אינו סותר את דברינו, שנגע הוא ס"מ הרוכב על הנחש, כי ב' בחינות הם.

פסקה פב
והא אתמר, דכד וכו': והרי למדנו, כשהאדם בחלומו, ואינו שולט בגופו, והגוף נדם, רוח הטומאה בא ושורה עליו. ויש לפעמים, שרוחות נקבות טמאות באות וקרבות אליו, ומושכות אותו עמהן. ומתחממות ממנו, ומולידות אחר כך, רוחות ומזיקים ולפעמים נראים כמראה של בני אדם, אלא שאין להם שערות בראש.

פסקה פג
ובכלא איתי ליה וכו': ומכל וכל יש לו לאדם להשמר מפניהם, כדי ללכת בדרכי התורה, ולא יטמא עמהם, כי אין לך מי שישן בלילה על מטתו, שלא יטעם טעם מיתה, ונשמתו

יוצאת ממנו, וכיון שנשאר הגוף בלי הנשמה הקדושה, רוח הטומאה נועד, ושורה עליו, והוא נטמא. וכן בארנו הדבר, שאין לו לאדם להעביר ידיו על עיניו בבוקר, משים שרוח הטומאה שורה עליו וכו' וכבר למדנו זה.

פסקה פד

תא חזי דהא יעקב וכו': בוא וראה, כי יעקב, אע"פ שהיה אהוב לפני הקב"ה, מכל מקום כיון שנשאר לבדו, רוח אחר היה נועד להתחבר עמו.

פסקה פה

רבי שמעון אמר וכו': רש"א בוא וראה מה כתוב בו באותו רשע בלעם, וילך שפי. מהו **שפי** יחידי. הוא כמו שאתה אומר, **שפיפון** עלי אורח. דהיינו כאותו הנחש ההולך יחידי, ואורב על הדרכים והשבילים, כן בלעם היה הולך יחידי. מהו הטעם. הוא, כדי להמשיך על עצמו רוח הטומאה, שכל מי שהולך יחידי בזמנים ידועים, אפילו בעיר במקומות ידועים, הוא מושך על עצמו את רוח הטומאה.

פסקה פו

בג"כ בכל זמנא וכו': משום זה בכל הזמנים לא ילך אדם יחידי בדרך, ובעיר, אלא במקום שבני אדם הולכים ושבים ונמצאים שם. ועל כן לא ילך אדם יחידי בלילה. משום שלא נמצאים אז בני אדם. והוא הטעם, שלא תלין נבלתו על העץ, כדי שלא להחזיק בארץ גוף מת בלי רוח, בלילה. משום זה, אותו רשע בלעם, היה הולך יחידי כנחש הזה, כמו שבארוהו.

פסקה פז

ויאבק איש עמו: שואל מהו ויאבק, רבי שמעון אמר, מן אבק בא אליו. כמ"ש לפנינו. אבק טפל אל עפר. ושואל, מה בין עפר לאבק. ומשיב, **אבק** הוא, שנשאר מן האש, כלומר, מה שנשאר מדבר הנשרף באש נק' אבק, ואינו עושה פירות לעולם, עפר הוא, שכל הפירות יוצאים ממנו, והוא כלל הכל, הן למעלה והן למטה. פירוש, נוקבא דז"א נקראת **עפר**, והיא כלל כל העולמות וכל מה שבבי"ע תולדותיה. **ואבק** הוא נוקבא של סמאל, שהוא אל אחר, שאינו עושה פירות, וע"כ מכונה אבק.

פסקה פח

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, אם כן, אם עפר הוא חשוב כל כך, מה פירושו של, מקים מעפר דל. אמר לו כמשמעו, שהוא שפלות, אבל באופן זה, מקים מעפר דל, משום שהנוקבא, המכונה עפר, אין לה מעצמה ולא כלום, אלא שמקבלת הכל מז"א ומאותו העפר, שאין לו כלום, בזמן שאינה בזווג עם ז"א, יוצא הדל שאין לו כלום. ומאותו העפר,

בזמן שהוא בזווג עם ז"א כל הפירות וכל הטוב שבעולם יוצאים ממנו, ובו נעשו כל המעשים שבעולם, כמו שכתוב, הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר. ולמדנו, הכל היה מן העפר, ואפילו גלגל חמה. אבל **אבק** אינו עושה פירות ואבים לעולם, ועל כן, ויאבק איש, דהיינו סמאל. שהוא בא באותו אבק, דהיינו הנוקבא שלו, ורוכב עליו, כדי לקטרג על יעקב.

פסקה פט

עד עלות השחר וכו': שאז ממשלתו עברה וחלפה. וכך הוא לעתיד לבא. כי הגלות דומה עתה ללילה, והוא לילה, כלומר שהוא חשך, ואותו אבק שולט על ישראל, והם מושלכים לעפר, עד שיתעלה האור ויאיר היום, ואז ישלטו ישראל ותנתן להם המלכות, כי יהיו קדושי עליון, כמו שאתה אומר, ומלכותא ושלטנא ורבותא וגו'.

פסקה צ

ויאמר שלחני וגו' ברכתני: ר' יהודה פתח ואמר, מי זאת הנשקפה כמו שחר וגו'. מקרא זה בארוהו ולמדנו. אבל, **מי זאת הנשקפה** אלו הם ישראל. בזמן שהקב"ה יקים אותם ויוציאם מן הגלות. אז יפתח להם פתח אור דק מדק וקטן מאד. ואחר כך יפתח להם פתח אחר מעט גדול ממנו עד שהקב"ה יפתח להם את השערים העליונים הפתוחים לארבע רוחות העולם. פירוש שלא תתגלה ישועתם בבת אחת. אלא בדומה אל **שחר**, שהולך ואור עד נכון היום. וע"כ נאמר אז עליהם, מי זאת הנשקפה כמו **שחר** וגו'.

פסקה צא

וכן כל מה דעביד וכו': וכן כל מה שעושה הקב"ה לישראל ולצדיקים שבהם, הכל כן הוא, שמושיעם לאט לאט, ולא בפעם אחת. בדומה לאדם הנתון בחשך. ותמיד בחשך היה משכנו, שבעת שרוצים להאיר לו, צריכים לפתוח לו תחילה, אור קטן כפתחו של מחט, ואחר כך מעט גדול ממנו, וכן בכל פעם יותר, עד שמאירים לו כל האור כראוי.

פסקה צב

כך אינון ישראל וכו': כך הם ישראל, כמש"א, מעט מעט אגרשנו מפניך וגו'. וכן למי שבאה לו רפואה, אינה באה בשעה אחת, אלא שבאה מעט מעט עד שמתרפא. אבל לעשו אינו כן, אלא בבת אחת האיר לו, ונאבד ממנו מעט מעט עד שיתחזקו ישראל, ויכריתו אותו מכל, העולם הזה ומהעולם הבא. ומשום שהאיר לו בתחילה בפעם אחת, היה לו כליון מכל, אבל ישראל האור שלהם הולך ואור מעט מעט, עד שיתחזקו, ויאיר להם הקב"ה לעולם.

פסקה צג

וכלא שאלי לון וכו': והכל שואלים אליהם ואומרים. **מי זאת הנשקפה כמו שחר**, שחר, הוא שחרית הבוקר, דהיינו החשכה המתחזקת שמטרם אור הבוקר. וזה הוא אור הדק מדק הנזכר, ואחר כך, **יפה כלבנה**, כי הלבנה, אורה מרובה יותר משחר. ואחר כך **ברה כחמה**, אשר אורה חזק ומאיר יותר מלבנה. ואחר כך, **איומה כנדגלות**, שפירושה, חזקה באור חזק כראוי. **כנדגלות**, ה"ס ד' דגלים הכוללים י"ב שבטים, שהם תכלית מילואה של הנוקבא.

פסקה צד

ת"ח בעוד וכו': בוא וראה, בעוד שחשך היום, והאור מכוסה, והבוקר בא להאיר, יאיר מתחילה מעט מעט עד שמתרבה האור כראוי, כן כאשר הקב"ה יתעורר להאיר לכנסת ישראל, יאיר מתחילה כמו שחר, שהוא שחור, ואחר כך יפה כלבנה, ואח"כ ברה כחמה, ואח"כ איומה כנדגלות, כמו שאמרנו.

פסקה צה

ות"ח כיון וכו': ובוא וראה כתוב כיון שעלה השחר, לא כתוב, כי בא השחר אלא כי עלה, כי בזמן, שבא השחר, אז מתגבר אותו הממונה של עשו, והקיש את יעקב, כי הממונה ההוא הקיש את יעקב, כדי לתת אומץ לעשו להתגבר.

פסקה צו

וכד סליק וכו': אבל כאשר אותה שחרית של ה **שחר** עולה אז בא האור, ויעקב מתגבר, כי אז מגיע זמנו להאיר, מה כתוב, ויזרח לו השמש כאשר וגו', **ויזרח לו השמש**, כי אז הזמן להאיר.

פסקה צז

והוא צולע על ירכו: זה הוא רמז, כי בעוד שישראל הם בגלות וסובלים כאבים וצער וכמה רעות, כאשר יאיר להם היום, ותהיה להם מנוחה, יסתכלו אז ויכאב לבם, מכל אלו הרעות והצער שסבלו, ויתמהו עליהם, ועל כן אוה"כ **ויזרח לו השמש**, דהיינו השמש של זמן המנוחה, ואז **והוא צולע על ירכו**, שפירושו הוכאב ונצטער בעצמו על מה שעבר עליו.

פסקה צח

ואיהו כד אסתלק וכו': והוא, יעקב, כאשר עלתה שחרות הבוקר, אז נתגבר ונאחז בו כי נחלש כחו של המלאך, כי אין לו שליטה אלא בלילה, ויעקב שולט ביום. ועל כן נאמר, ויאמר שלחני כי עלה השחר, כי אני נמצא ברשותך וכבר למדנו ובארוהו.

פסקה צט

על כן לא יאכלו וגו' בגיד הנשה: ואפילו בהנאה אסור, ואפילו לתת לכלב אסור, ושואל, ולמה נקרא גיד הנשה, ומשיב, כלומר, גיד שהוא מנשה דהיינו מדיח, בני אדם מעבודת בוראם. ושם רובץ היצר הרע.

פסקה ק

וכיון דאתדבק וכו': וכיון שהמלאך התאבק עם יעקב, לא מצא מקום בגופו שיוכל להתגבר על יעקב, כי כל אברי גופו עזרו ליעקב. כי כולם היו חזקים ולא היתה בהם חולשה, ואין הקליפה נאחזת אלא במקום חסרון וחולשה. מה עשה, ויגע בכף ירכו בגיד הנשה, במינו דהיינו ביצר הרע שהוא מינו, ושם מקומו של היצה"ר, ומשם בא היצר הרע אל בני אדם. פירוש, כיון שגיד הנשה הוא מקומו של היצר הרע, שהוא מינו של המלאך סמאל, ע"כ היה יפה כחו להאחז שם.

פסקה קא

ובגין כך אמרה וכו': ומשום זה אמרה תורה, לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. כמו שאמרו החברים באבריו של האדם מרומז מה שלמעלה, אם האבר טוב הוא ממשיך טוב, ואם הוא רע ממשיך רע. ועל כן כל אבר שאוכלים מן בעלי חיים מחזק אבר שכנגדו באדם האוכל. ודאי שגיד הנשה מחזק את היצר הרע שהוא מינו, ובני ישראל לא יאכלו אותו, שהם אינם מצדו וממינו, אבל העמים עובדי ע"ז יאכלו אותו, שהם מצדו וממינו של המלאך שלהם שהוא סמאל, ויחזק את לבם.

פסקה קב

בגין דאית בבר נש וכו': משום שיש באדם רמ"ח אברים כנגד רמ"ח מצות שבתורה, שהם נתנו להעשות, וכנגד רמ"ח מלאכים, שנתלבשה בהם השכינה, ושמם כשם רבונם.

פסקה קג

ואית בבר נש וכו': ויש באדם שס"ה גידים, וכנגדם שס"ה מצות, שהם לא נתנו להעשות. שגיד הנשה הוא אחד מהם וכנגד שס"ה ימות השנה דהיינו בתוספת עשרת ימי תשובה, ותשעה באב הוא אחד מהם שהוא כנגד המלאך סמאל, שהוא אחד משס"ה מלאכים השולטים על שס"ה ימות השנה. ונמצא ט' באב בשס"ה ימות השנה, וגיד הנשה בשס"ה גידים, הם בחינה אחת, ועל כן אמרה תורה לא יאכלו בני ישראל **את** גיד הנשה, **א"ת** הוא לרבות תשעה באב, שאין אוכלים בו ואין שותים. להיותו בחינה אחת עם גיד הנשה.

פסקה קד

ובגין כך חזא וכו': ומשום זה ראה הקב"ה הכל, ונרמז בכתוב, רמז ליעקב, **ויאבק איש עמו**, היינו בכל ימות השנה, ובכל אבריו של יעקב, ולא מצא מקום לאחיזה אלא בגיד הנשה ההוא, ומיד תשש כחו של יעקב. ובימות השנה מצא את יום תשעה באב, שבו נתגבר סמאל, ונגזר הדין עלינו, ונחרב בית המקדש. וכל מי שאוכל בתשעה באב, כאלו אוכל גיד הנשה. רבי חייא אומר, אלו לא נחלש כח זה של ירך יעקב, היה יכול לו יעקב, והיה נשבר כחו של עשו, למעלה ולמטה.

פסקה קה

ר' שמעון פתח וכו': **ר"ש פתח ואמר**, כמראה הקשת אשר יהיה וגו' מקרא זה למדנו. אבל בוא וראה, כי כתוב, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. ושואל מה בין משה לשאר נביאי העולם. ומשיב, משה הסתכל בספקלריאה המאירה. שהיא ז"א, שאר הנביאים, לא היו מסתכלים אלא באספקלריאה שאינה מאירה, שהיא הנוקבא. משה היה שומע הנבואה, ועומד על רגליו, וכחו מתגבר, והיה יודע דבר על בוריו, כמ"ש ומראה ולא בחידות. שאר הנביאים היו נופלים על פניהם בשעת הנבואה, ונחלש כחם, ולא היו יכולים לעמוד על בירורו של הדבר. מי גרם להם זה, משום שכתוב, כי נגע בכף ירך יעקב והוא צולע על ירכו. פירוש כי הנבואה היא מנו"ה דז"א שה"ס ב' ירכין, וכיון שנפגם הירך, ע"כ אין נבואתם צלולה כראוי. (ועי' לעיל ב"א דף קל"ג אות קמ"ה ובהמשך).

פסקה קו

וכל אינון נביאין וכו': וכל אלו הנביאים לא יכלו לעמוד על מה שעתיד הקב"ה לעשות לעשו, חוץ מעובדיה הנביא, שהיה גר שבא מצד עשו, הוא עמד על בוריו בענין עשו, ולא נחלש כחו, כמ"ש בספר עובדיה.

פסקה קז

וע"ד כל שאר וכו': ועל זה, כל שאר הנביאים נחלש כחם ולא יכלו לעמוד ולקבל דבר על בוריו כראוי. מה הטעם, משום כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה, שלקח ושאב כל הכח של הירך, ועל כן נשבר כחו של הירך, ונשאר צולע על ירכו, כי כל נביאי העולם לא יכלו להשיג ולעמוד בו. בוא וראה, כל הנביאים חוץ ממשה לא עמדו בכחם כראוי.

פסקה קח

ומאן דלעי וכו': ומי שלומד בתורה, ואין מי שיתמוך בו, ולא נמצא מי שיטיל כסף לסחורה לתוך כיסו, לחזקו, על זה נשתכחה התורה בכל דור ודור, ונחלש כחה של התורה בכל יום ויום, כי אין להם לעוסקים בתורה על מה שיסמכו. שז"ס והוא צולע

על ירכו, שאינם נותנים תמיכה וחיזוק לת"ח שיוכלו לעסוק בתורה. וע"כ והמלכות הרשעה מתגברת בכל יום ויום. בוא וראה כמה גרם החטא הזה, ומשום שאין מי שיסמוך את התורה שהיא ז"א, כראוי, נעשו הסומכים דז"א חלשים, דהיינו נו"ה דז"א המכונים סמכין, וגורמים שיתגבר אותו שאין לו שוקים ורגלים לעמוד עליהם. שהוא הנחש הקדמוני.

פסקה קט

פתח ואמר וכו': פתח ואמר, ויאמר ה' אלקים וגו' על גחונך תלך. ושואל מהו על גחונך תלך. ומשיב, כי נשברו הסומכים שלו ונקצצו רגליו, ואין לו על מה שיעמוד. כך ישראל אם אינם רוצים לסמוך את התורה, דהיינו לפרנס ת"ח העוסקים בתורה כנ"ל, הם נותנים לנחש סומכים ושוקים לעמוד ולהתחזק בהם. כי מחסרונות שבקדושה נבנה הס"א.

פסקה קי

ת"ח כמה עקימו וכו': בוא וראה כמה מרמה וערמה התחכם באותו הלילה, אותו רוכב על הנחש, שהוא סמאל, כנגד יעקב. כי הוא היה יודע, שכתוב, הקול קול יעקב והידים ידי עשו, שפירושו, שאם נפסק קולו של יעקב, דהיינו קול התורה, אז ניתן כח אל הידים ידי עשו, משום זה הסתכל לכל הצדדים להרע ליעקב ולהפסיק קול תורתו.

פסקה קיא

וחמא ליה תקיף וכו': וראה אותו חזק בכל הבחינות, ראה הזרועות, מצד זה ומצד זה, דהיינו חסד וגבורה הנקראים אברהם ויצחק שהם חזקים. ראה הגוף, שה"ס יעקב המיחד ב' הזרועות, שמתחזק ביניהם. וראה כח התורה שלו ושהוא חזק מכל הבחינות, אז וירא כי לא יכול לו. מה עשה, מיד, ויגע בכף ירכו, דהיינו בתומכי התורה, שנתחכם כנגדו, אמר, כיון שנשברו תומכי התורה, מיד לא תוכל התורה להתחזק עוד, ואז יתקיים מה שאמר אביהם, הקול קול יעקב והידים ידי עשו כמ"ש לעיל, וכן, והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך.

פסקה קיב

ובדא אתחכם וכו': ובזה נתחכם כנגד יעקב, כי כדי לשבור כח התורה שלו הלך ונתחזק עשו, וכשראה שלא יכול לפגוע בתורתו, אז החליש כחם של אלו התומכים בלומדי התורה, כי כשלא ימצא מי שיתמוך בלומדי התורה, אז לא יהיה **קול קול יעקב**, ויהיו **הידים ידי עשו**.

פסקה קיג

וכד חמא וכו': וכאשר ראה יעקב את זה, כשעלה השחר התקיף אותו ונתגבר עליו, עד שהוא ברך אותו והודה לו על הברכות, ואמר לו, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, דהיינו לא יעקב, שמורה על מרמה, כמ"ש ויעקבני זה פעמים, כי אם ישראל, דהיינו בגאוה וגבורה שאין מי שיוכל לך. כי השם ישראל מורה על שררה וגאוה. כמ"ש כי שרית עם אלקים ואנשים ותוכל.

פסקה קיד

ות"ח מהאי נחש וכו': ובוא וראה, מנחש זה, כמה חילות מתפרשים לכל צד, ונמצאים בעולם אצל האנשים. וצריכים לקיים את גיד הנשה ההוא, כי אע"פ שקרב אליו אותו הרוכב על הנחש, שהוא סמאל, הוא קיים, ומתקיים בגוון, ולא נשבר.

בכדי להסביר דברים אלו צריכים לבאר תחילה כללות כל המאמר הזה. ונודע כי ש"ך ניצוצין נפלו בשבירת הכלים בעולם הנקודים, שהם עשר ספירות שבכל אחת מהן נשברו ל"ב בחינות. דהיינו שמונה מלכים דעת חסד גבורה ת"ת נצח הוד יסוד ומלכות, ובכל אחד מהם ד' בחי' חו"ב תו"מ הרי ל"ב, ועשר פעמים ל"ב הם בגי' ש"ך. וט"ס ראשונות שבהם, מתבררות ומתקנות ע"י המאציל, שתקן מהם ד' עולמות אבי"ע, וע"י הצדיקים בקיום תורה ומצות, שהם ט' פעמים ל"ב שבגי' רפ"ח. אבל ספירה אחרונה מהם שהיא מלכות הכוללת גם היא ל"ב בחינות, נשארה בתוך הקליפות בלתי מבוררת, ואי אפשר לברר ולתקן אותה בשתא אלפי שני. וע"כ נקראת ל"ב האבן, מטעם, שאסור לברר ממנה, אלא אם נשמרים היטב שלא לברר אלא רפ"ח הניצוצים, הרי במשך שתא אלפי שני, היא מתבררת מאליה, בלי שום מעשה מלמטה, ואז נאמר עליה, והסירותי את ל"ב האבן מקרבכם. שהוא ל"ב בחינות שבכלי המלכות הנ"ל שנשברה, ונתלבשה בקליפות. שהתקון הוא בידי המאציל בלבד, ולא בידי אדם.

ונודע שבכל דבר יש עולם שנה נפש. וע"כ גם בבחינת ל"ב האבן הזה יש בו **עולם שנה נפש**. שבבחינת **העולם** הוא הנחש הקדמוני שסמאל רוכב עליו. ומבחינת **שנה** היא תשעה באב, ומבחינת **נפש**, ה"ס גיד הנשה. וז"ס **וירא כי לא יכול לו**, כי יעקב היה שלם מכל רפ"ח ניצוצים, שכבר תקנם לגמרי, אז ויגע בכף ירכו, דהיינו בגיד הנשה, כי היא עוד לא נבררה כנ"ל, וע"כ **ותקע כף ירך יעקב**, כי כמו שסמאל יש לו כח לרכוב על הנחש, כן יש לו כח על גיד הנשה, כי בחינה אחת הן, זה בעולם וזה בנפש כנ"ל.

וז"ש (באות ק"ד) **ויאבק איש עמו**, **בכל יומי שתא ובכל שייפין דיעקב**, דהיינו בבחינת **שנה** ובבחינת **נפש**, **ולא אשכח בר ההוא גיד הנשה** וכו' **וביומי שתא אשכח יום תשעה**

באב, שגיד הנשה היא בחינת ל"ב האבן שב **נפש**, ותשעה באב הוא בחינת ל"ב האבן שב **שנה**, שהם עוד לא נבררו מן הקליפות, וע"כ נאחז בהם. וז"ש **וכל מאן דאכיל בתשעה באב כאלו אכיל גיד הנשה**, כי אכילה ה"ס בירורים מן הקליפות, וכיון שגיד הנשה הוא בחינת ל"ב האבן, ע"כ אוה"כ **לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה** וגו', כי אסור לבררו בידי אדם כנ"ל. ומזה הטעם אסור לאכול בתשעה באב, כי ביום זה שהוא בחינת ל"ב האבן, אסור הבירור. הרי שאיסור גיד הנשה ואיסור אכילה בת"ב הם דבר אחד.

וז"ש כאן, **ובעינן לקיימא לההוא גיד הנשה**, כלומר אע"פ שאסור לברר אותו ולאכלו, משום שהקליפות נאחזות בו, מכל מקום אנו מצווים לקיימו, עד לעתיד לבא, עד שיתוקן על ידי המאציל, **דאע"ג דקריב ביה ההוא דרכיב על חויא קיים איהו**, כי אע"פ שסמאל נאחז בו לא ביטל אותו בזה, **ואתקיים בגוון ולא אתבר**, כי אע"פ שאין לו תקון בעצם מהותו מ"מ יש לו תקון בגוון שלו, כי גוון שלו שהוא שחור, נכלל בג' גוונים דקדושה שבט"ס ראשונות, ומקבל מהם הארה ותקון, שיתקיים באופן שיהיה ראוי לבירור לעתיד לבא.

פסקה קטו

וחילא בעינן וכו': וצריכים להרבות כח הקדושה בעולם, ולהראות, כמ"ש, כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל. וכשהוא רואה, שגיד הנשה לא נשבר, כי ממשיכים לו הארה לקיום כנ"ל, ולא אתאכיל אותו מקום, דהיינו שנשמרו מלאכלו שפירושו בירור, כנ"ל בדיבור הסמוך, אז נשבר כחו ותוקפו של סמאל, ואינו יכול להרע לבני יעקב. ועל כן אין אנו צריכים ליתן מקום לבריות העולם לאכול אותו ולהנות ממנו.

פסקה קטז

ר' ייסא סבא וכו': ריי"ס דרש, כי נגע בכף ירך יעקב, כתוב כאן כי **נגע** בכף, וכתוב שם כל **הנוגע** במת וגו', מה שם הוא טומאה, אף כאן טומאה, כי סמאל טימא אותו מקום, דהיינו את גיד הנשה, וממקום טמא אין לנו להנות ממנו כלום, ומכל שכן במקום שאותו צד הטומאה, שהוא סמאל, קרב אליו. והתורה אינה אומרת יותר אלא, **כי נגע**, שכתוב, ויגע בכף ירכו, כמש"א, וכל אשר יגע בו הטמא יטמא. ללמד שסמאל טימא אותו מקום בנגיעתו, ברוך הרחמן, שנתן תורה לישראל לזכות על ידה בעולם הזה ובעולם הבא. כמ"ש ארך ימים וגו'.

פסקה קיז

והוא עבר לפניהם וגו': ר' אלעזר פתח ואמר, כי לא תשתחוה לאל אחר וגו', ומקשה, וכי יעקב, שהוא הבחיר שבאבות שנבחר חלק שלם להקב"ה, ונתקרב לו ביותר, איך

השתחוה לאותו רשע עשו, שהוא בצד אל אחר, ומי שמשתחוה לו משתחוה לאל אחר. ואם תאמר שהוא משום שאמרו, השועל שהגיע שעתו השתחוה לו, משל הוא, שיש זמן שהשועל מולך על כל החיות, ואז אע"פ שהוא הקטן שבחיות, כולם משתחוים לו, וגם כאן **תאמר** שע"כ השתחוה יעקב לעשו, מפני שהשעה היתה משחקת לו, אינו כן, כי עשו הוא כאל אחר, ויעקב לעולם לא ישתחוה לאותו הצד ולאותו החלק.

פסקה קיח

אלא כתיב וכו': ומשיב, אלא כתוב, ואמרתם כה לחי ואתה שלום וגו', ומקשה, והרי למדנו, שאסור להקדים שלום לרשעים, ואם אסור איך מצאנו, שדוד אמר את המקרא הזה לנבל, שהיה רשע ואומר, אלא בארוהו, שלהקב"ה אמר זאת, כדי לקשר את נבל **לחי** שהוא הקב"ה. כלומר, שהכתוב ואמרתם כה **לחי**, פירושו שיאמרו כן **לחי** העולמים, דהיינו אל הקב"ה. ולא לנבל, ונבל יחשוב שאומר עליו.

פסקה קיט

כגוונא דא וכו': כעין זה וישתחו ישראל על ראש המטה, שקשה, וכי לבנו השתחוה, אלא למקום השכינה היה כורע ומשתחוה, שהיתה בראש המטה. כי השכינה נמצאת למראשותיו של חולה. אף כאן, **והוא** עבר לפניהם, מהו **והוא**, זהו השכינה העליונה שהיתה הולכת לפניו, שהיא השמירה העליונה שהיתה משמרתו, כיון שראה אותה יעקב, אמר עתה הגיעה השעה להשתחוות אל הקב"ה, שהיה הולך לפניו.

פסקה קכ

כרע וסגיד וכו': כרע והשתחוה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו, ולא כתוב וישתחו לעשו, אלא כיון שראה שהקב"ה הולך לפניו, אז השתחוה לנגדו. כדי שלא לתת כבוד להשתחוות לאחר זולתו, והכל הוא כראוי. אשרי הם הצדיקים שכל מעשיהם שעושים הם בשביל כבודו של רבונם, וכדי שלא יטו ימין ושמאל מדרך הישר והאמצעי.

פסקה קכא

וירץ עשו לקראתו וגו': צוארו כתוב חסר **י**'. וכתוב וישקהו ויבכו. ר' יצחק אמר, והרשעים כים נגרש וגו'. מקרא זה בארוהו. ודברי תורה, יש בהם כמה סודות עליונים המשונים זה מזה, והכל הוא אחד.

פסקה קכב

והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל, זהו עשו, שכל מעשיו הם ברשעות ובחטא, וכשבא ליעקב לא היו מעשיו בשלמות. ויפול על צוארו היינו צואר אחד, כי חסרה **י**', ירושלים שהיא הצואר של כל העולם, ואומר הכתוב, ויפול על צוארו, ולא על צואריו

עם **י'**, משום ששתי פעמים נחרב בית המקדש, פעם אחת מבבל, ואחת מזרעו של עשו, ונמצא שהפיל עשו את עצמו על ירושלים והחריבה רק פעם אחת. וע"כ כתוב ויפול על צוארו, אחד, דהיינו בלי **י'**, שמשמעותו, שהחריבה רק פעם אחת.

פסקה קכג

וישקהו נקוד לעיל וכו': וישקהו, מנוקד מלמעלה על האותיות, שזה מרמז, שלא נשקו ברצון. ולמדנו מ"ש, ונעתרות נשיקות שונא, זהו בלעם, כשברך את ישראל, כי לא ברך אותם ברצון הלב. אף כאן נעתרות נשיקות שונא, זהו עשו.

פסקה קכד

אמר רבי יוסי וכו': אר"י, כתוב, קומה וגו' שני רשעים שברת, ולמדנו, אל תקרא שברת, אלא שרבבת. שזה נאמר על עשו, שנתרברבו שניו, שחשב לנשוך אותו.

פסקה קכה

ועל דא ויבכו וכו': ועל כן **ויבכו**, זה בכה וזה בכה, בוא וראה, כמה היה לבו ורצונו של עשו להרע ליעקב, כי אפילו באותה שעה שנשקו, חשב, לכשיארכו הימים, יעשה לו רע ויצור אותו. וע"כ ויבכו, זה היה בוכה, שלא חשב שינצל ממנו, וזה היה בוכה בשביל שאביו היה חי, ואינו יכול לו להרג אותו.

פסקה קכו

אמר ר' אבא וכו': אר"א, ודאי הוא שנחלש כעסו של עשו בשעה שראה את יעקב. מהו הטעם, הוא משום שהסכים עמו הממונה של עשו, שהשלים עמו והסכים על הברכות, (כנ"ל דף ל"ג אות קי"ג), וע"כ לא יכול עשו למשול בכעסו, כי כל הדברים שבעולם הזה תלויים למעלה, וכשמסתכמים למעלה תחילה, מסתכמים גם כן למטה. וכן אין ממשלה למטה, עד שניתנה הממשלה מלמעלה. וכן הכל תלוי זה בזה. שכל הנעשה בעולם הזה, תלוי במה שנעשה מלמעלה.

פסקה קכז

יעבר נא אדני וגו': אמר ר' אלעזר, היינו שאמרנו מכבר, שיעקב לא רצה עתה לקבל אלו הברכות הראשונות שברכו אביו. (לעיל תולדות דף פ"ו אות ר"א) ועוד לא נתקיימה בו אפילו אחת מהן, משום שדחה אותן לאחרית הימים, שתוצרכנה אז לבניו להשתמש בהן כנגד כל אומות העולם.

פסקה קכח

ובגין כך בשעתא וכו': ומשום זה, בשעה שאמר עשו **נסעה ונלכה**, נחלק את העולם הזה בינינו, ונשלוט בו יחד. מה אמר יעקב, יעבר נא אדני לפני עבדו. שפירושו, יקדים עשו

שליטתו עתה בעולם הזה **יעבר נא**, הוא לשון קדימה, כמו שאתה אומר, ויעבר מלכם לפניהם וה' בראשם, שיעקב אמר לו, הקדם אתה את שליטתך בתחילה בעולם הזה, **ואני אתנהלה לאטי**, ואני אעלה את עצמי לעולם ההוא הבא. ולאחרית הימים, לאלו הימים ההולכים **לאט**.

פסקה קכט

לרגל המלאכה: שואל, איזו מלאכה. ומשיב, זו היא המראה שאינה מאירה שהיא הנוקבא דז"א, שעל ידה נעשית כל מלאכת העולם. **אשר לפני**, זו, דהיינו הנוקבא, הוא בכל מקום, מלפני הויה, שהוא ז"א. **ולרגל הילדים**, הם סוד הכרובים, שה"ס אפי זוטרי (כמ"ש לעיל, בהק"ס הזהר דף י"ב ד"ה ביאור ע"ש) להראות סוד האמונה שהיא הנוקבא, שיעקב נתדבק בה. כי על מוחין אלו מתקיימת הנוקבא. (כמ"ש שם דף י"ב ד"ה ואלמלי ע"ש).

פסקה קל

עד אשר אבא וגו': יעקב אמר לו, אני אסבול הגלות שלך, עד שיבוא ויגיע הזמן שלי לשלוט על הר עשו. כמו שאתה אומר, ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו. ואז והיתה לד' המלוכה.

פסקה קלא

ויעקב נסע סכותה וגו': ר' חייא פתח ואמר, שיר המעלות לשלמה וגו', בוא וראה, בשעה שעלה ברצונו של הקב"ה, שהוא ז"א, לברוא העולם, דהיינו לבנות את פרצוף הנוקבא הנקראת עולם, הוציא מן ניצוץ הקשה, שה"ס המסך, קשר אחד, כלומר, שז"א עלה למ"ן לאמא, ויצאה שם קומת חסדים על המסך דחירק שלו, שקומה זו ה"ס קו אמצעי **המקשר** ב' הקוין ימין ושמאל דבינה זה בזה. וע"כ נקרא **קטירא** דהיינו **קשר**. ונדלק מתוך החשך, שנכלל בקו שמאל שהוא חשך והארתו נבחנת להדלקה, בסוד מאורי האש. והארה זו שהיא הארת החכמה, נשארת בעליה. שמאירה ממטה למעלה, והארת עצמו שהיא חסדים, יורדת למטה. דהיינו שמאירה ממעלה למטה. פירוש. כי בשעה שהקו האמצעי מקשר ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, באופן שיאירו שניהם, הוא מקיים אז הארת השמאל, שתאיר ממטה למעלה, והארת הימין ממעלה למטה, (כנ"ל ב"א דף נ"ח ד"ה עמודא ע"ש).

ההיא חשכה להיט וכו': אחר שביאר אופן יציאת הקשר שה"ס קו אמצעי, ואיך שתיקן הארת שניהם כהלכתם, מבאר עתה איך שקו השמאל, שה"ס חשך, נכלל בעצמו מכל ג' הקוין, והאציל את הנוקבא. ואומר, החשך ההוא דהיינו קו השמאל לוהט ומאיר במאה

שבילים, באורחות דקים מן הדקים, ובאורחות גדולים, ונעשו בית העולם, שמהם נבנות הנוקבא, הנקראת **בית**.

פירוש. יסודות דאו"א מכונים שבילים, ויסודות ישסו"ת מכונים אורחות, כמ"ש לעיל (ב"א דף רנ"א ד"ה נחית) ע"ש ונודע שקו ימין ה"ס או"א המאירים באוירא דכיא, שה"ס חסדים מכוסים. וקו שמאל ה"ס ישסו"ת, המאירים בהארת חכמה בסוד י' דנפיק מאויר ואשתאר אור. (כנ"ל ב"א דף י"א ד"ה זהר) ולפיכך מכנה את התכללות השמאל בקו ימין, בבחינת **מאה שבילין**, משום שמקבל מיסודות או"א המכונים שבילין, ומספר מאה הוא, להיותו מישסו"ת, שספירותיהם במספר מאות. והארת החכמה שבשמאל הנמשכת מיסודות ישסו"ת המכונים **אורחות**, מתחלקת לב' בחינות, א) מטרם שנכלל בקו אמצעי, שנבחן לאורחין דקיקין, מטעם היותם אז סתומים וקפואים. ב) אחר התכללותו בקו אמצעי שנבחן **לאורחין רברבן**, כי אז מאיר בהרחבה רבה. **אורחין דקיקין**, היינו מקו שמאל עצמו, **רברבן** היינו מקו אמצעי. ואחר שהחשך, שה"ס השמאל, נכלל בג' הקוין הללו, נבנית ממנו הנוקבא הנקראת **בית** של העולם.

פסקה קלב

האי ביתא איהו וכו': הבית ההוא, הוא באמצע הכל, היינו בקו האמצעי של כל השבילים והאורחות הנ"ל. דהיינו באותם הנבחנים, **לאורחין רברבן**, כמה פתחים וחדרים יש לה לנוקבא. סביב סביב המקומות העליונים הקדושים, שם מקננות צפרי השמים, כל אחת ואחת למינה.

פירוש. נה"י של הנוקבא מכונים **פיתחין** וחג"ת שלה מכונים **אדרין**, שהם מקבלים מג' הקוין הנכללים משמאל דאמא, המכונים במקורם, **תלת דוכתי**, (כנ"ל בראשית א' דף כ' ד"ה שמא דא כלילא בתלת דוכתי) ע"ש וז"ש **כמה פתחין ואדרין ליה**, **סחור סחור דוכתין עלאין קדישין**, דהיינו שהפתחין והאדרין מקבלים מתלת דוכתי דאמא, שהם המקומות העליונים הקדושים. **צפרי שמיא**, היינו מלאכי מעלה.

בגוויה נפיק חד אילנא וכו': אחר שביאר בנין הנוקבא, מבאר סדר השפעת ז"א לנוקבא, ואומר בתוכו יוצא אילן אחד גדול ועצום, שהוא ז"א, המשפיע לתוך הבית, ענפיו ופירותיו רבים, ומזין לכל בו. דהיינו שיש בו הן השפעת חסדים והן השפעת חכמה, וכל אחד מקבל ממנו את בחינתו. ומפרש יותר, האילן ההוא עולה עד עניני השמים, דהיינו להארת החסדים המכונים עננים, ומתכסה בין שלשה הרים, כמ"ש, אין הרים אלא אבות. (ש"ר סט"ו ד') שה"ס חג"ת, שבהם החסדים מתכסים שלא לקבל הארת החכמה. ומתחת שלשת ההרים האלו, דהיינו בנה"י שמתחת חג"ת, יוצא, עולה למעלה,

ויורד למטה. פירוש, שמתחת החג"ת, יוצאים ומתגלים החסדים בהארת החכמה, על ידי הקו האמצעי המקיים הימין והשמאל, וז"ש **נפיק** שהקו האמצעי יוצא מהכיסוי של חג"ת, ומקיים הארת ימין ושמאל, באופן שהארת השמאל **סליק לעילא**, תאיר ממטה למעלה. והארת הימין **נחית לתתא**, תאיר ממעלה למטה, (כנ"ל דף ל"ט ד"ה ויעקב ע"ש).

פסקה קלג

האי ביתא אתשקייא וכו': הבית הזה, שהוא הנוקבא, מקבל מז"א ב' מיני הארות, א) שהיא נשקית ממנו, דהיינו הארת החכמה המכונה שתיה. ב) שז"א גונז בתוך הבית הרבה אוצרות עליונים שלא נודעו, דהיינו הארת חסדים מאו"א המכונים גניזין, והם לא נודעו (כנ"ל ב"א דף רמ"ד ד"ה וכדין) ובזה נבנה הבית ונשתכלל.

ההוא אילנא אתגלייא וכו': האילן ההוא, שהוא ז"א, מתגלה ביום ומתכסה בלילה. ובית ההוא, שהוא הנוקבא, שולט בלילה ומתכסה ביום.

פירוש, כי מבאר תכף לפנינו, אשר גם בלילה, שה"ס הארת השמאל שהוא חשך, מחמת שהחכמה היא בלי חסדים ואינה יכולה להאיר, נוהג גם כן, ענין יציאת קו אמצעי וענין התכללות שמאל בימין וכן זווג זו"ן, הכל כמו ביום, שלפי זה יש לשאול מה ההפרש בין יום ללילה. ולפיכך מקדים לבאר, שכל ההפרש הוא רק בשליטה. כי גם בלילה מאירים כל ג' הקוין, וכן ז"א הוא בזווג עם הנוקבא כמו ביום, אלא שהשליטה היא לנוקבא, וז"א וכן קו ימין טפלים אליה והם כמו מתכסים, כדי לתת מקום לשליטתה. וז"ס שהקב"ה נכנס אז לג"ע שהוא הנוקבא, כדי להשתעשע וכו' דהיינו להשתעשע עם הארת החכמה שבה, ולפיכך אין הארת החסדים ניכרת והיא חשך ולא אור. והיפוכו ביום, שאז הנוקבא טפלה לז"א, והארת הנוקבא מתכסה וז"א שולט, ואינו ניכר אלא הארת החסדים, שהיא מדת ז"א, ולפיכך הוא יום. אמנם בסדר הבנין וסדר הזווג אין הפרש בין יום ללילה כמו שהולך ומבאר לפנינו.

פסקה קלד

בשעתא דעאל חשוכא וכו': בשעה שבא החשך, והנוקבא נקשרה בו, היא שולטת, ומאירה בחכמה שהיא שליטתה כנ"ל, וכיון שחסרה חסדים, ע"כ כל הפתחים שבה סתומים מכל הצדדים. כלומר, שכל האורות נקפאים בתוכה, ואין בה פתח, שדרך שם יתגלה אור כלשהו.

פירוש כי מביא למעלה (באות קל"א) סדר ג' הקוין הנכללים בקו השמאל, המכונים **שבילין ואורחין דקיקין**, ורברבן, ואומר שם, שמהם נבנית הנוקבא ונשתכללה. ע"ש. ועתה חוזר ומבאר הדברים הללו בהרחבה, ומסדר אותם בסוד ממשלת הלילה. ותדע

שג' הקוין הללו שבשמאל ה"ס **ג' משמרות הוי הלילה**, דהיינו ג"פ ד' שעות, (כנ"ל ב"א דף שט"ז אות תי"א), כי משמרת ראשונה ה"ס **שבילין**, שה"ס מדת הדין של המלכות הבלתי ממותקת, (כנ"ל ב"א בדף רנ"א ד"ה נחית ע"ש). וה"ס התכללות קו ימין שבו, ומשמרת שניה ה"ס ד' שעות הלילה האמצעיות, והם בבחינת אורחין, דהיינו המלכות הממותקת, כמ"ש שם, אבל שתי השעות הראשונות עד חצות לילה, ה"ס **אורחין דקיקין**, שהם הארת קו השמאל מבחינתו עצמו, מטרם שנכלל מקו אמצעי. ונקודת החצות ה"ס ביאת קו אמצעי והתכללותו בשמאל, שאז מקבל בחינת **אורחין רברבן**, כנ"ל ובחינה זו נמשכת כל הלילה, ומיוחסת בעיקר למשמרת השלישית, אלא זמן גילויה הוא בחצות לילה.

וזה אמרו, **בשעתא דעאל חשוכא**, היינו בתחילת הלילה, משמרת ראשונה, שאז מכונה **שבילין** כנ"ל, **ואתקטיר ביה**, היינו אחר כך בתחילת המשמרת השניה, שאז נקשרה הנוקבא בחשך, שהוא קו שמאל דאמא **ושלטא**. ואז נבחנת **באורחין דקיקין**, כי בחינה זו היא מטרם שנגלה הקו האמצעי, וע"כ **וכל פתחין סתימין מכל סטרין**, כלומר לא בלבד שפתחי החסדים אינם מאירים, אלא אפילו פתחי החכמה אינם מאירים בה, כי אין החכמה יכולה להאיר בלי התלבשות בחסדים, וזה נמשך ב' שעות עד נקודת החצות. **כדין כמה רוחין וכו'**: אז, בב' שעות ההם, הרבה רוחות של הצדיקים, פורחות באויר ומתאוות לדעת, דהיינו לקבל חכמה, ולהכנס בתוך הנוקבא. והן נכנסות בין אותם הצפרים, ולוקחות שם עדות, דהיינו שמקבלים מוחין דעדן שה"ס חכמה, ומשוטטות ורואות מה שרואות. ראיה היינו מוחין דחכמה.

פירוש, אע"פ שהפתחים שבנוקבא, סתומים בעת ההיא מכל הצדדים, ששום אור לא נגלה ממנה, עם כל זה זמן קבלת אור החכמה, הוא דוקא בעת ההיא. וע"כ מדייק הזהר לומר **וכל פתחין סתימין**, שמשמע, שהיא מלאה מאור, אלא הפתחים סתומים, באופן שאחר כך כשיתעורר בו קו אמצעי, ויפתח הפתחים, יקבלו ממנה הארת החכמה שהיתה סתומה בה בעת ההיא. כי אח"כ מתמעטת מג"ר לו"ק, בסבת קו אמצעי, והארתה שפלה בהרבה, ממה שהיתה בעת ההיא, שעוד לא נכללה בקו אמצעי. וז"ש **כמה רוחין פרחין באוירא תאיבין למנדע ולמיעל ביה**, שהן משתוקקות להכנס בנוקבא דוקא בעת שהיא בבחינת אורחין דקיקין, ופתחים סתומים, כי רק אז יש בה החכמה בשלמותה, כנ"ל. וז"ש **ועאלין בין אינון צפורין ונטלין סהדותא**, שבאים בין בחינת הצפרים שבנוקבא, ומקבלין מוחין דעדן, דהיינו דחכמה. **צפורין**, פירושו בחינת נפש של הנוקבא, (כמ"ש בתקונים תקון ו' דף כ"ג.) שכינתא מסטרא דכורסיא, שהיא נשמה,

אתקריאת **נשר**. ומסטרא דנער, שהוא רוח, אתקריאת **יונה**, ומסטרא דאופן, שהיא נפש, היא **צפור**, ומשמיענו הזהר, שאפילו אז אין רוחות הצדיקים יכולות לקבל ממנה מבחינת הרוח שבנוקבא, אלא מבחינת הנפש שבה בלבד, וז"ש **ועאלין בין אינון צפורין, ונטלין סהדותא**, ולא למעלה מבחינת הצפרים.

פסקה קלה

עד דאתער וכו': וסתימת הפתחים נמשכת עד שמתעורר אותו החשך, דהיינו קו שמאל דאמא, שהנוקבא נקשרה בו, והוציא שלהבת אחת, כלומר שחשך שבנוקבא, עורר את ז"א לעלות למ"ן לאמא, בסוד המסך דחירק שבו, הנבחן **לשלהבת** ויוצא שם עליו קו אמצעי, שהוא מכה בכל הפטישים החזקים דהיינו הקליפות, ופותח הפתחים הסתומים ובוקע הסלעים.

פירוש. ב' פעולות יש כאן, פעולה א) נמשכת מעצם השלהבת, שהיא המסך דחירק, והיינו שממעט ע"ס דקו שמאל מג"ר לו"ק, ועליה אומר, **ובקע טנרין**, כי הספירות דקו שמאל משולות לסלעים קשים מרוב הדינים שבהן והמסך בוקע אותן, וג"ס ראשונות שבהן, הוא מרחק מהקו השמאלי, ומניח בו רק ז"ת שבהן. ופעולה ב) נמשכת מקומת החסדים היוצאת על המסך הזה, ועליה אומר, **ופתח פתחין**, כי החכמה מתלבשת עתה בחסדים האלו, ומאירה בכל השלמות. ונבחן שכל הפתחים שהיו סתומים נפתחו עתה להאיר בהרחבה. וב' הפעולות הללו מבוארות יפה לעיל (פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) וכבר ידעת, שהפעולות הללו נעשות באמצע המשמרת השניה שהיא נקודת החצות. כמ"ש לעיל בסמוך.

סלקא ונחתא וכו': השלהבת הזאת שהיא המסך דחירק, עולה ויורדת, שעולה לאמא ע"י ז"א כנ"ל, ואח"כ יורדת משם לז"א עצמו, והוא מכה ומשפיע בעולם, שמוציא על ידה, ע"י זווג דהכאה, קומת חסדים גם בנוקבא, הנקראת עולם, ונתעוררו קולות, למעלה ולמטה, **קולות** פירושו קומות החסדים היוצאות על מסך דחירק, כנ"ל (פ' לך דף ד' ד"ה בשעתא ע"ש), והקומות הללו יוצאות למעלה בבינה ולמטה בנוקבא.

פסקה קלו

כדין חד כרוזא וכו': אז עולה כרוז אחד ומתקשר באויר וקורא. האויר ההוא יוצא מתוך עמוד הענן של המזבח הפנימי. וכאשר יוצא הוא מתפשט בארבע רוחות העולם. אלף אלפים נמצאים בו מצד שהוא שמאל, ורבוא רבבות נמצאים בו מצד שהוא ימין. ואז הכרוז עומד על קיומו, וקורא בכח ומכריז. אז רבים הם המתקנים שירה ועובדים עבודה.

ושני פתחים פתוחים בה, אחד לצד דרום להארת החסדים ואחד לצד צפון, להארת החכמה.

פירוש. הארת החכמה מטרם שנשלמה נקראת **כרוז**. כי אחר שנשלמה, דהיינו בהתלבשות החסדים שבזווג של יום, היא נקראת **דבור**. שהוא על שם שהדבור מגלה הארת החכמה שבמוחין, אבל בלילה היא נקראת **כרוז**. כי עודה אינה בשלמות להקרא **דבור**, כי **דברי** חכמים בנחת נשמעים, **וכרוז** נשמע בהרמת קול חזק, שמורה על הדינים המעורבים בו. אמנם בין כרוז ובין דבור, אינם נשמעים אלא בהתלבשותם בחסדים הנקראים **קול**.

וז"ש **כדין**, היינו בחצות לילה, **חד כרוזא סליק** דהיינו הארת החכמה, **ואתקטיר באוירא** שמתלבש בחסדים שנקראים אויר, ואז **וקרי**, ואז אפשר לו לקרות ולהכריז, מה שאין כן מטרם שנתלבש בחסדים, אין לו קול, ואי אפשר לו להכריז.

והנה יש ב' מיני חסדים א) הנמשכים מאו"א עלאין, שהם ג"ר ממש אע"פ שמכוסים מחכמה, ונקראים **אוירא דכיא**. ב) חסדים הנמשכים מישסו"ת, שהם מחוסרי ג"ר, כל עוד שהי' אינה יוצאת מאויר שלהם, וע"כ הם מכונים **אוירא סתם**, כלומר שאינם טהורים, כי מורגש בהם חסרון החכמה. ולפיכך זו"ן, כל עוד שאין בהם הארת החכמה, נבחנים החסדים שממשיכים, שהם מבחינת ישסו"ת, דהיינו שמחוסרי ג"ר, אבל אחר שיש בזו"ן הארת החכמה נבחנים החסדים שממשיכים, שהם מבחינת או"א עלאין, דהיינו, שהם בחינת ג"ר ואוירא דכיא.

וז"ש, **ההוא אוירא**, האויר הזה, דהיינו אור החסדים שהתלבש בו הכרוז, **נפקא מגו עמודא דעננא דמדבחא פנימאה**. אמא עלאה מכונה מזבח הפנימי, ואור החסדים מכונה עמוד הענן, ואומר, שחסדים אלו, שהכרוז, שה"ס הארת חכמה, נתלבש בהם, נמשכים מאבא ואמא עלאין, המכונה המזבח הפנימי, כלומר, שהם בחינת **אוירא דכיא**. והוא מטעם, שכבר יש כאן הארת החכמה בסוד הכרוז עצמו, שאז נמשכים החסדים בבחינת אוירא דכיא מאו"א כנ"ל. **וכד נפקא אתפשט בארבע סטרי עלמא**, דהיינו שמתפשט בחו"ב תו"מ שבנוקבא, המכונות ארבע רוחות העולם.

ועשר הספירות דישסו"ת, שמשם יוצא הקו השמאלי בהארת החכמה, אחר שה **י'** יוצאת **מאויר** שלהם ונשאר **אור**, נבחנות בסוד אלפים. ועשר הספירות דאו"א עלאין, שמשם נמשכים החסדים, נבחנות לריבוא. וז"ש **אלף אלפין קיימין מסטרא דאיהו שמאלא**, כי מבחינה זו היא נמשכת מישסו"ת שע"ס שלה ה"ס אלף. **ורבוא רבוון קיימין מסטרא דאיהו ימינא** כי מבחינת החסדים שבימין נמשכת מאו"א עלאין שע"ס שלהם הם בסוד

רבוא. ואז **וכרוזא קאים בקיומיה**, מאחר שכלול מחסדים דאו"א. **קרא בחיל ואכריז**, כי אחר שנכלל הכרוז בחסדים, המכונה קול, כנ"ל הוא יכול לקרות בכח ולהכריז.

פסקה קלז

סלקא האי ביתא וכו': אחר שכבר נבנתה הנוקבא לצרכה עצמה מג' הקוין הנכללים בשמאל, כמו שנתבאר, היא עולה לזווג לז"א לקבל בשביל אחרים, ואומר שבית זה, שהוא הנוקבא. עולה וניתן ונתקשר בין ב' צדדים, ימין ושמאל דז"א, ושרים שירים, ותשבחות עולים מתחתונים, דהיינו שמעלים מ"ן לזווג זו"ן, אז נכנס מי שנכנס, דהיינו ז"א, בלחש, דהיינו שהנוקבא נמצאת בחוסר קול שהוא חסדים, אע"פ שקבלה כבר חסדים לצורך בנינה עצמה, נחשבת עוד לשמאל בלי ימין כדי להשפיע לאחרים. שז"ס שהזווג הוא בלחש וכן בלילה בלי אור. כי אז ז"א משפיע לה אור החסדים שה"ס קול, והבית, שהוא הנוקבא, מתלהט בששה אורות החסדים, חג"ת נה"י, המאירים זיו לכל צד, שה"ס חסדים הנכללים מחכמה, ונהרות בשם יוצאים ממנה שה"ס הארת החכמה הנכללת מחסדים, ונשקים כל חיות השדה, כמש"א, ישקו כל חיתו שדי וגו'. ומזמרים עד שעלה הבקר. וכשעלה אור הבקר, אז הככבים והמזלות שמים וצבאם, כולם משבחים ואומרים שירה, כמש"א, ברן יחד ככבי בקר ויריעו **כל** בני אלקים.

פירוש. כי הארת הזווג מסוד הלילה, אע"פ שיש בו חסדים, מ"מ השליטה היא להארת החכמה, וע"כ מקבלים אז רק חיות השדה, שהם נמשכים מאחורים של הנוקבא, וע"כ הם מזמרים, אבל הנמשכים מבחינת פנים של הנוקבא מקבלים ממנה רק בבקר. ואז כל המדרגות שבבי"ע מזמרות, הן הנמשכות מפנים והן הנמשכות מאחורים. שזסו"ה ויריעו **כל** בני אלקים. שכולם מזמרים.

פסקה קלח

תא חזי אם ה' וכו': בוא וראה, כתוב, אם ה' לא יבנה בית וגו'. **אם ה'**, זהו המלך העליון, שהוא ז"א, שהוא בונה תמיד, דהיינו בסוד זווג דלא פסיק, את הבית הזה, שהוא הנוקבא, ומתקן אותו. ומתי משפיע לה מזווג דלא פסיק, ואומר, שהוא בעת שעולים כונות העבודה, מלמטה כראוי. פירוש. בעת שהתחתונים מעלים מ"ן לזווג הזה, אז עולים זו"ן לאו"א, והם בזווג דלא פסיק כמוהם.

פסקה קלט

אם ה' לא ישמר עיר: מתי הוא זה. הוא בשעה שנחשך הלילה ובחינות מזוינות של הס"א, שורות ומשוטטות בעולם, והפתחים סתומים, ואז הוי"ה, שה"ס קו אמצעי מעלה מ"ן מסוד המסך דחירק וממשיך קו אמצעי ונפתחים הפתחים (כנ"ל באות קל"ה) שעל

ידי זה, נשמר מכל הצדדים שלא יקרב אל הקדוש, ערל וטמא, כמש"א, לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא, כי עתיד הקב"ה להעבירם מן העולם.
ביאור הדברים. כי נתבאר לעיל בסמוך (דף מ"א ד"ה עד דאתער) שב' פעולות הן בקו אמצעי, עד שמיחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה. א) שממשיך קומת חסדים על המסך, ב) שממעט את ג"ר דקו שמאל, שאין השמאל נכנע עד שיבא ויתחבר עם הימין, זולת על ידי ב' הפעולות הללו כמ"ש באורך (לעיל פ' לך דף י"ג ד"ה ונתבאר, ע"ש, ואין להכפיל דברים) ועליהן אומר הכתוב, **אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו**, זו היא פעולה א', כי **הוי"ה** ה"ס ז"א, ואם לא היה ממשיך ריבוי החסדים ע"י הקו האמצעי לבנות הנוקבא המכונית **בית**, לא היה נכנע הקו השמאל להתיחד עם הימין, ושוא עמלו בוניו בו. והכתוב, אם ה' לא ישמר עיר וגו' סובב על פעולה ב) שהיא התמעטות ג"ר דקו שמאל, שבזה שההוא ממעט ג"ר דקו שמאל מעבירים אחיזת הסטרא אחרא מן הקו השמאל שבנוקבא, (כמ"ש לעיל פרשת וירא דף קי"ב ד"ה וזה, וע"ש גם בדף קי"ג ד"ה וההוא מקטרגא) ונמצא **שהעיר**, שה"ס הנוקבא, נשמר מן הערל וטמא, עי"ז, שז"א מעלה את המסך דחירק, וממעט הג"ר דקו שמאל, שאז אין להם מה לינק עוד מן השמאל שלה, ונעברים ונפרדים ממנה. וע"ז כתוב, אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר.

פסקה קמ

מאן ערל וכו': ושואל, מי הוא ערל ומי הוא טמא. ומשיב, אלא ערל וטמא הכל אחד. וזה הוא שנתפתו בו והלכו אחריו אדם ואשתו וגרמו מות לכל העולם, דהיינו הנחש הקדמוני. והוא המטמא אותו הבית, שהוא הנוקבא, עד הזמן ההוא שיעבירו הקב"ה מן העולם, שהוא הנוקבא, ומשום זה, אם ה' לא ישמר עיר שוא בודאי שקד שומר. כמ"ש לעיל.

פסקה קמא

ת"ח ויעקב נסע סכתה: נסע אל בינה, דהיינו שהעלה מ"ן ממסך דחירק. לקבל חלקה של האמונה, שהיא הנוקבא. מה כתוב למעלה, וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה. וכתוב ויעקב נסע סכתה, כי כל אחד נפרד אל הצד שלו, עשו לצד של **השעיר**, מי הוא שעיר, זה הוא אשה זרה אל נכר, ויעקב נסע סכתה, זו היא האמונה העליונה, דהיינו בינה. כלומר שהעלה מ"ן ממסך דחירק אל הבינה, כדי להמשיך משם קו אמצעי בשביל לבנות הנוקבא. על דרך שנתבאר לעיל.

פסקה קמב

ויבן לו בית: הוא כמו שאתה אומר בית יעקב, שפירושו הנוקבא. אמר ר' אלעזר שתקן תפלת ערבית, שהיא הנוקבא, כראוי לה. דהיינו שהמשיך לה חסדים מאו"א עלאין (כנ"ל באות קל"ח) **ולמקנהו עשה סכת**, היינו סוכות אחרות, כדי לשמור אותם, וזה הוא חלקו.

פירוש. כי אותן ב' הפעולות הנ"ל מבוארות בכתוב הזה. כי פעולה א) שהיא ריבוי החסדים מבוארת בכתוב **ויבן לו בית**, שתקונו ובנינו הם בהמשכת החסדים כנ"ל. וה"ס אם ה' לא יבנה בית וגו' כנ"ל. ופעולה ב) שהיא מיעוט הג"ר מקו שמאל לשמרו מערל וטמא. כנ"ל, הוא בכתוב **ולמקנהו עשה סכת**, כי סכה היא מלשון מסך, שהמשיך המסך דחירק למעט הג"ר דקו שמאל, וה"ס הכתוב אם ה' לא ישמר עיר כנ"ל וז"ש **שאר סכת לנטרא לון**, לשמרם מערל וטמא כמ"ש לעיל.

פסקה קמג

וכדין, ויבא יעקב שלם: שהיה שלם מכל, הן מחכמה והן מחסדים. ובארוהו. וכתוב, ויהי בשלם סכו וגו' ובארוהו, והכל סוד אחד, דהיינו השגת השלמות על ידי קו אמצעי הן לז"א הנקרא **יעקב**, והן ל **סכו** שהיא הנוקבא. כי אז כשהוא שלם נתחבר עמו האמונה שהיא הנוקבא, וכשהוא מתעטר במקום הראוי לו, דהיינו בקו אמצעי, אז גם סוכה זו, שהיא הנוקבא, מתעטרת עמו, ונאמר גם עליה, ויהי בשלם סכו, כי היה שלם מאבות, היה שלם מבניו, וזה הוא נחשב לשלם, שאז הוא שלם למעלה ושלם למטה, שלם בשמים ושלם בארץ. ומפרש דבריו, שלם למעלה שהוא בז"א, הוא להיותו הכולל של האבות שהוא תפארת ישראל הכולל לאברהם ויצחק, שהם חסד וגבורה. שלם למטה, בנוקבא, היא בבניו הקדושים, שהם י"ב השבטים שהם המרכבה של הנוקבא, ונמצא, שהוא שלם בשמים שהוא ז"א, וע"כ נאמר עליו ויבא יעקב שלם. ושלם בארץ שהיא הנוקבא, ואז נאמר עליה, ויהי בשלם סכו. ובארוהו.

פסקה קמד

מיד מה כתיב ותצא דינה וגו': ובארוהו החברים. בוא וראה, הרבה מדרגות ובחינות מתפרדות למעלה, אלו לקדושה ואלו לס"א בסו"ה זה לעומת זה עשה אלקים וגו'. וכולן הן משונות אלו מאלו, מהן לחסד ומהן לדינים. חיות משונות אלו מאלו. אלו מצירים לשלוט על אלו, ולטרף טרף, כל אחד ואחד למינו.

פסקה קמה
מסטרא דרוח מסאבא וכו': מצד רוח הטומאה מתפרדות הרבה מדרגות, וכולן אורבות לצרור על הקדושה, אלו לעומת אלו, שכתוב, לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, כי כשמתחברים הם מחריבים העולם.

פסקה קמו
ותא חזי תיאובתא וכו': ובוא וראה, תאותם של מדרגות הטומאה אינה אלא לצרור את המדרגות הקדושות. יעקב שהיה קדוש, כנ"ל שכתוב עליו ויבא יעקב שלם וגו', כולן ארבו עליו וצררו לו. בתחילה נשכו נחש, כמו שאתה אומר, ויגע בכף ירכו. שנאמר על שרו של עשו, שהוא רוכב על נחש, עתה נשכו חמור, דהיינו שכם בן חמור שהוא ימין דקליפה.

פסקה קמז
תמן איהו קאים וכו': שם כשהנחש נשכו, עמד הוא עצמו לנגד הנחש, עתה כשנשכו החמור, שמעון ולוי שבאים מצד הדין הקשה, עמדו לנגד החמור, ושלטו עליו מכל הצדדים ונכנע לפניהם. כמש"א, ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב. ושמעון שמזלו היה שור, דהיינו גבורה ושמאל דקדושה, בא על חמור, שהוא ימין דקליפה וצרר אותו, כדי שלא יתחברו שור וחמור דקליפה יחד, ונמצא ששמעון הוא הכנגד שלו ולא יעקב.

פסקה קמח
וכלהו אתי לקטרגא וכו': וכולם באו לצרור את יעקב, וניצל מהם, ואחר כך שלט הוא עליהם. ואחרי זה בא שור, שהוא יוסף, ונשלם בחמורים, שהם המצרים שמלך עליהם, שהיו כולם מצד קליפת החמור. ומפרש יוסף הוא שור, ומצרים הם חמורים, שכתוב עליהם, אשר בשר חמורים בשרם.

פסקה קמט
ועל דא לבתר וכו': ועל כן, אחר כך נפלו בני יעקב בין אלו החמורים, דהיינו המצרים משום שנתחבר שור עמהם, שהוא יוסף, והיו בהם שור וחמור יחדיו, ונשכו לישראל עצם ובשר, כטבע החמור שנושך ושובר עצם, עד שנתעורר לוי כמקודם לכן, ופזר את החמורים האלו, דהיינו שהפריד בין שור וחמור, כדי להכניעם, ושבר כחם מן העולם והוציא השור משם, זהו שכתוב, ויקח משה את עצמות יוסף עמו, משה הוא לוי, ויוסף הוא השור שנתחבר עמהם.

פסקה קנ

ת"ח כד אתא וכו': בוא וראה, מקודם לכן, כשבא שמעון על החמור להלחם עמו, העיר עליהם **דם**, שנמולו, ואחר כך ויהרגו כל זכר. כעין זה עשה הקב"ה על ידי לוי, זה משה בחמורים האלו שהם המצרים, מתחילה הביא עליהם מכת **דם**, ואחר כך, ויהרג ה' כל בכור בארץ מצרים וגו'. כאן בחמור הזה אבי שכם. כתוב ואת כל חילם ואת כל טפם וגו' ואת כל בהמתם, שנאמר את צאנם ואת בקרם ואת חמוריהם ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו, ושם באלו החמורים, שהם המצרים, כתוב, כלי כסף וכלי זהב ושמלות, שהם כנגד, ואת כל חילם שבכאן. וכתוב, וגם ערב רב עלה אתם, שהם כנגד, ואת כל טפם, שבכאן, וצאן ובקר וגו', שהם כנגד, את צאנם ואת בקרם וגו', שבכאן.

פסקה קנא

ושמעון ולוי וכו': ושמעון ולוי, זה, שמעון, קם כנגד חמור זה אבי שכם שלא היה מחובר עם שור, וזה לוי, קם כנגד כל החמורים כולם. דהיינו אפילו כנגד החמורים המחוברים בשור, כמו המצרים כנ"ל.

פירוש. כי שמעון הוא גבורה ובחינת שור, וע"כ היה הוא, הכנגד של חמור דקליפה, שהוא ימין, והיה יכול להכניעו. אבל לקליפת החמור שבמצרים לא היה יכול להכניעם, משום שהם היו מחוברים בשור, שקבלו כח מיוסף שהיה מולך עליהם. וע"כ רק לוי, דהיינו משה הבא משבט לוי, שהוא בחינת ת"ת (כנ"ל פ' ויצא דף ס"ט ד"ה מאי) הכלול ימין ושמאל ביחד, היה כחו יפה להכניע אותם החמורים שבמצרים, ולא שמעון, שהיה בו שמאל בלבד.

כלהו בעו לאשתתפא וכו': כולם רצו להזדקק אל יעקב ותקנו עצמם לנשוך אותו, והוא עמד כנגדם בבניו, והכניעם תחתיו.

פסקה קנב

השתא דעשו וכו': שואל,עתה, בגלות האחרונה, שעשו נושך אותו ואת בניו, מי יקום כנגדו. ואומר, יעקב ויוסף יעמדו כנגדו, זה מצד זה, וזה מצד זה, דהיינו יעקב מצד ימין ויוסף מצד שמאל. שכתוב והיה בית יעקב אש, ובית יוסף להבה, ובית עשו לקש וגו'.

פסקה קנג

ויסעו ויהי חתת אלקים וגו': אמר ר' יוסי, כולם היו מתאספים להלחם, וכאשר חגרו כלי הקרב, היו מרתתים ועזבו אותם. ועל כן, ולא רדפו אחר בני יעקב.

פסקה קנד

הסירו את אלהי הנכר: אלו הם מה שלקחו משכם, כלי כסף וזהב שהיה חקוק עליהם אלהי הנכר שלהם, ר' יהודה אומר, אלהים אחרים היו עושים מכסף וזהב, ולא כלים שחקוקה עליהם צורת גלולים. ויעקב הטמין אותם שם, כדי שלא יהנו מצד עבודה זרה. שאסור לו לאדם להנות ממנו לעולם.

פסקה קנה

רבי יהודה ורבי חזקיה וכו': ר"י ור"ח היו הולכים בדרך, אר"ח לר"י, מהו שכתוב ויקח את עטרת **מלכם** מעל ראשו וגו', ולמדנו שהשקוץ של בני עמון שמו **מלכם** וזה הוא שכתוב עטרת **מלכם**, ושואל לפי"ז, מה הטעם ותהי על ראש דוד. ומה הטעם שכתוב בו **שקוץ**, שהרי בשאר אלהי העמים עובדי ע"ז, כתוב בהם, אלהי העמים, אלהים אחרים, אל נכר, אל אחר, ובזה, בע"ז מלכם, אומר **שקוץ** בלבד.

פסקה קנו

א"ל ובכל וכו': והשיב לו, כל אלהי העמים עובדי עבודה זרה, קורא אותם הקב"ה כן. שכתוב, ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם. ולאו דוקא מלכום, ומה שאמר הכתוב, ויקח את עטרת מלכם שהוא הע"ז מלכם, ששאל איך נתעטר בה דוד, כן הוא ודאי, שהיתה ע"ז, אלא איתי הגתי, בעוד שהיה עכו"ם, מטרם שנתגייר, שבר מן אותה העטרת, שהיא הע"ז מלכם, את הצורה שהיתה חקוקה עליהם, ובטל אותה, ובזה עשה אותה התר שיהיה מותר להנות ממנה, וע"כ שם אותה דוד על ראשו.

פירוש. שיש כח לעובד ע"ז לפסול את הע"ז שלו, ואז מותרת בהנאה לישראל. אמנם לאחר שנתגייר אם פוגם ופוסל הע"ז שעבד מכבר, אינו מתיר אותה בהנאה, כי אז דינו כישראל, ולפיכך אומר הזהר, שאיתי הגתי ביטל אותה מטרם שנתגייר, ויצאה מכלל ע"ז, וע"כ מותר היה לדוד לשים אותה על ראשו.

ותא חזי וכו': ובוא וראה, שקוץ בני עמון היה נחש אחד חקוק בחקיקה עמוקה על אותה העטרת, ומשום זה נקרא בשם **שקוץ**, שפירושו זוהמא. וזהו ישוב ב' על הקושיא שהקשה לו ר"ח, למה דוקא ע"ז זו נקראת שקוץ.

פסקה קנז

רבי יצחק אמר וכו': רי"א, הסירו את אלהי הנכר, אלו הן נשים אחרות, שלקחו בשבי, שהיו מביאים עמהם כל עדייהם, ועל זה כתוב, ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר, שהם הנשים, וכל עדייהם, וכל אלהי זהב וכסף. ויטמון אותם יעקב, היינו את הכסף והזהב, כדי שלא יהנו מצד ע"ז כלום.

פסקה קנח

תא חזי דיעקב וכו': בוא וראה, שיעקב אדם שלם היה בכל, והיה מתדבק בהקב"ה. מה כתוב, ונקומה ונעלה בית אל וגו'. מיד כתוב ויתנו אל יעקב וגו'. מכאן שאדם צריך לשבח את הקב"ה ולהודות לו על הנסים ועל הטוב שעשה עמו. זהו שכתוב, ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי.

פסקה קנט

ת"ח בקדמיתא וכו': בוא וראה, בתחילה כתוב, **ונקומה ונעלה בית אל**, בלשון רבים, שהכליל בניו עמו ואחר כך כתוב, **ואעשה שם מזבח**, בלשון יחיד, ולא כתוב ונעשה. שהוציא אותם, מכלל זה. מהו הטעם, הוא, משום שעל עצמו בלבד היה הדבר, יעקב ודאי התקין תפלת ערבית, שהיא תקון הנוקבא, והוא עשה את המזבח, שהוא תקון הנוקבא, ועליו היה הדבר, ולא על בניו. ומשום שהוא עבר כל אלו הצרות מיום שברח מפני אחיו, שכתוב, ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי, אבל הם באו אחר כך לעולם, אחר שכבר נפטר מצרות אלו, לפיכך לא הכניסם עמו בתקון המזבח, אלא אמר ואעשה שם מזבח וגו'.

פסקה קס

רבי אלעזר אמר וכו': רא"א, מכאן נשמע, שמי שנעשה לו הנס הוא צריך להודות, מי שאכל לחם על השלחן הוא צריך לברך, ולא אחר שלא אכל מאומה. כי על כן אמר יעקב ואעשה שם מזבח ולא אמר ונעשה, כנ"ל.

פסקה קסא

ויבן שם מזבח וגו': בוא וראה, כתוב, **ויבן שם מזבח**, ולא כתוב שהעלה עליו נסכים ועולות. אלא משום שפירושו הוא, שתקן את המדרגה ההיא הראויה להתתקן. **מזבח לה'**, היינו לתקן את המדרגה התחתונה שהיא הנוקבא לחבר אותה עם המדרגה העליונה שהיא ז"א. ועל כן **ויבן שם מזבח**, זה הוא המדרגה התחתונה, שהיא הנוקבא, **להוי"ה**, זה הוא המדרגה העליונה, שהיא ז"א. **ויקרא למקום אל בית אל**, השם הזה שנתן לנוקבא, הוא כשם של העליונה, שהיא בינה, משום שכאשר האירה הנוקבא מז"א, נעשתה אז הבת, שהיא הנוקבא, כאמה, שהיא בינה, וע"כ קרא אותה יעקב בשם **אל** שהוא שם אמא והכל אחד.

פסקה קסב

כי שם נגלו אליו האלקים: שפירושו מלאכים, כי אמר נגלו ולא נגלה. והוקשה לו, איזה טעם הוא זה, על מה שקרא למזבח אל בית אל. וז"ש משום שהם אינם נמצאים אלא

בשכינה, כי שבעים מלאכים הם הנמצאים תמיד עם השכינה (כנ"ל וירא אות רס"ח) ושבעים כסאות הם סביב השכינה, וע"כ כשיש גילוי המלאכים יש גילוי השכינה. ועל כן אומר הכתוב, כי שם **נגלו** אליו האלקים, במקום זה **הנגלה**, דהיינו בנוקבא, כי כתוב **והנה ה' נצב עליו**, דהיינו על הסולם שהוא הנוקבא, (כנ"ל ויצא דף כ"ט ד"ה בגיני כך ע"ש) פירוש, שמקודם לכן כתוב והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, הרי שגילוי המלאכים בא עם גילוי השכינה. ולפיכך קרא יעקב שם המזבח **אל בית אל**, דהיינו על גילוי השכינה, ותלה זה בגילוי המלאכים.

פסקה קסג

ויעל מעליו אלקים וגו': ר' שמעון אמר, מכאן, שיעקב נעשה מרכבה קדושה לה'. ביחד עם האבית, ובוא וראה, יעקב הוא מרכבה קדושה עליונה לז"א. העומד להאיר אל הלבנה, שהיא הנוקבא, והוא מרכבה בלבדו, משום שהוא כולל בעצמו את האבות, שהם חסד וגבורה, כי ת"ת כולל חו"ג. וזהו שכתוב, **ויעל מעליו אלקים**. כמי שיוצא ממרכבתו.

פסקה קסד

פתח ואמר, כי מי גדול וכו': בוא וראה, כמה חביבים ישראל לפני הקב"ה, שאין לך אומה ולשון בכל אומות העולם עובדי ע"ז, שיהיו להם אלהים שיקבלו תפלתם, כמו שעתיד הקב"ה לקבל תפלתם ובקשתם של ישראל בכל שעה שצריכים לקבלת התפלה, שהם מתפללים רק בשביל המדרגה שלהם, שהיא השכינה. כלומר בכל שעה שתפלתם היא לתקון השכינה.

פסקה קסה

תא חזי, יעקב וכו': בוא וראה, יעקב, הקב"ה קראו ישראל, כלומר השכינה, שכתוב לא יקרא שמך וגו' ויקרא את שמו וגו', על מי כתוב ויקרא. זה הוא השכינה, כמש"א ויקרא אל משה, שכתוב ויקרא עם א' זעירא, שהיא השכינה. וכן בתחילת הדברים כתוב, **ויאמר לו אלקים** שהוא השם של השכינה.

פסקה קסו

לעיל אוקימנא וכו': לעיל (תולדות דף ע"ז אות קס"ז קס"ח קס"ט) ביארנו, את השם ישראל, כי נשלם בכל כראוי, ואז נתעלה במדרגתו ונשלם בשם הזה, ועל כן, ויקרא את שמו ישראל. וכבר נתבאר.

פסקה קסז

ר' אלעזר ור' יוסי וכו': ר"א ור"י היו הולכים בדרך. אר"י לר' אלעזר, ודאי הוא מה שאמרת, שיעקב הבחיר שבאבות הוא, והוא כולל כל הצדדים, דהיינו שהוא כולל ימין

ושמאל, וע"כ קרא שמו ישראל, וכתוב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך, וכתוב ויקרא את שמו ישראל, וקשה, למה חזר הקב"ה וקרא אותו יעקב הרבה פעמים. והכל קוראים אותו יעקב כמו בתחילה, וא"כ מהו, ולא יקרא שמך עוד יעקב.

פסקה קסח

א"ל שפיר קא אמרת וכו': והשיב לו, יפה אמרת, כלומר, שקושיתו יפה היא. פתח ואמר, ה' כגבור יצא כאיש מלחמות וגו', מקרא זה בארוהו, אבל בוא וראה, כתוב **כגבור יצא**, גבור היה צריך לומר, **כאיש מלחמות**, איש מלחמות היה צריך לומר.

פסקה קסט

אלא הא אתמר וכו': ומשיב, אלא הרי למדנו, **הוי"ה** בכל מקום שהוא, הוא רחמים בודאי, והקב"ה, הוי"ה הוא שמו, שכתוב, אני הוי"ה הוא שמי. ואנו רואים שלפעמים נקרא שמו **אלקים**, שהוא דין בכל מקום שהוא. אלא בשעה שמתרבים צדיקים בעולם, שמו **הוי"ה**, ונקרא בשם הרחמים, ובשעה שרשעים מתרבים בעולם, שמו **אלקים**, ונקרא בשם אלקים. כך, בזמן שיעקב לא היה בין שונאים, ולא היה בחוץ לארץ קוראים לו ישראל, וכשהיה בין שונאים או בחוץ לארץ קוראים לו יעקב.

פסקה קע

א"ל עדיין וכו': אמר לו עוד לא נתיישב הדבר, שכתוב לא יקרא, ואנו קוראים, ומה שתאמר שבזמן שהיה בין שונאים או בחוץ לארץ קוראים לו יעקב, בוא וראה, שכתוב וישב **יעקב** בארץ מגורי אביו בארץ כנען, והוא לא היה בחוץ לארץ. ומ"מ כתוב השם יעקב.

פסקה קעא

א"ל הא בקדמיתא וכו': והשיב לו הרי אמרתי בתחילה, כמו שהקב"ה לפעמים נקרא הוי"ה ולפעמים נקרא אלקים, דהיינו לפי המדרגה כנ"ל, כן, לפעמים נקרא ישראל ולפעמים נקרא יעקב, והכל הוא לפי מדרגות ידועות. פירוש, כשיש לו מדרגות ג"ר וראש נקרא ישראל, וכשהוא ו"ק בלי ראש, הוא נקרא יעקב. ומה שנאמר לא יקרא שמך עוד יעקב פירושו, שלא ישאר בשם הזה יעקב, אלא שיהיו לו ב' שמות יעקב וישראל, לפי המדרגה.

פסקה קעב

א"ל אי הכי הא וכו'. א"ל, אם כן, הרי כתוב, ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם, ואין הפירוש שיקרא בב' השמות אברם ואברהם, אלא אברהם לבד. אמר לו, שם כתוב **והיה** שמך אברהם, ועל כן נשאר בשם הזה, אבל כאן לא כתוב **והיה**, אלא **כי אם**

ישראל יהיה שמך, ולא כתוב **והיה** שמך ישראל, שעל פי המשמעות הזו, הרי די אפילו שיקרא פעם אחת בשם ישראל, ומכל שכן שנקרא לפעמים יעקב ולפעמים ישראל, ודאי הוא שמקוים הכתוב כי אם ישראל יהיה שמך. וכאשר נתעטרו בניו בכהנים ולויים ונתעלו במדרגות עליונות, אז נתעטר בשם **ישראל** תמיד.

פסקה קעג

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, אמר לו ר' יוסי לר' אלעזר, הרי למדנו, כשמתה רחל, מי שהיתה צריכה להתקן בי"ב שבטים, לקחה את הבית, דהיינו השכינה, ושואל, למה מתה רחל מיד, כלומר, מה זה תלוי במיתת רחל. אמר לו, הוא, כדי שתהיה השכינה מתעטרת כראוי, דהיינו שתשיג מוחין דג"ר, ותהיה אם הבנים שמחה, כלומר, רחל מתה כדי ששכינה תתאה, רחל, ושכינה עלאה, לאה, תהיינה לפרצוף אחד, שאז שכינה תתאה, משגת ג"ר, ושכינה עלאה שהיא אם הבנים, היא שמחה בתקון י"ב השבטים ומה שלאה לא מתה, עי' לעיל (ויצא דף צ"ט ד"ה ואי) ובו, בבנימין, התחילה השכינה לקחת הבית ולהתקן. כי היא בחינת יסוד מי"ב השבטים, וע"כ היא הראשונה לתקון השכינה. ועל כן בנימין הוא תמיד במערב, בדגלים. כי יסוד הוא בחינת מערב, ולא בצד אחר.

פסקה קעד

וביה שריא לאתתקנא וכו': ובו, בבנימין, מתחלת השכינה להתקן בי"ב השבטים, ובו מתחילה מלכות שמים להתודע בארץ, כי המלך הראשון בישראל, שאול היה, שהוא מבניו, והוא סוד, שכל התחלה הבאה להתודע, בקושיות היא באה, וע"כ יש בה דין של מות, ואחר זה, היא מתישבת ומתקיימת.

פסקה קעה

הכא כד בעא וכו': כאן, כשרצתה השכינה להתתקן ולקחת הבית, בתקון י"ב השבטים, נעשה הדין ברחל, כי מתה, ואחר זה, נתתקנה להתישב, כנ"ל. כן כשרצתה המלכות להתודע בארץ, התחילה בדין, ולא נתישבה המלכות במקומה כראוי, עד שנתעורר הדין בשאול לפי מעשיו, שנהרג בהרי הגלבוע, ולאחר כך נתישבה המלכות בדוד, ונתתקנה.

פסקה קעו

ת"ח כל שירותא תקיף וכו': בוא וראה. כל התחלה קשה, ואח"כ באה הרוחה. בראש השנה, ההתחלה קשה, שכל העולם נידון כל אחד ואחד לפי מעשיו, ואחר כך הרוחה, סליחה וכפרה. דהיינו ביום הכפרים וסוכות. והוא משום שההתחלה היא בבחינת

השמאל, וע"כ דיניו קשים, ואחר זה נתעורר הימין, כמ"ש שמאלו תחת לראשי, ואחר כך וימינו תחבקני, ועל כן נעשתה הרוחה.

פסקה קעז

ולזמנא דאתי זמין וכו': ובאומות העולם הוא להיפך מזה, כי לעתיד לבא, עתיד הקב"ה להתעורר בשלוה מתחילה על האומות האחרות עכו"ם, ואחר כך יתגבר עליהם בדין קשה. וזהו שכתוב, הוי"ה כגבור יצא וגו', מתחילה **הוי"ה**, שהוא רחמים, ואחר כך **כגבור**, ולא גבור ממש, ואחר כך **כאיש מלחמות**, ולא איש מלחמות ממש, ולאחר כך מתגלה הגבורה עליהם ויתגבר לכלותם, שכתוב יריע אף יצריח על אויביו יתגבר. וכתוב ויצא ה' ונלחם וגו'. וכתוב מי זה בא מאדום וגו'.

פסקה קעח

ויהי בצאת נפשה וגו': ר' יהודה פתח ואמר, טוב ה' למעוז וגו', אשרי חלקו של אדם המתגבר בהקב"ה, משום שמעוזו של הקב"ה הוא מעוז, ובארוהו. **טוב ה'**, הוא כמו שאתה אומר, טוב ה' לכל. **למעוז**, זה הוא מעוז שיש בו ישועות, שכתוב, ומעוז ישועות משיחו הוא. **ביום צרה**, ביום של צרה, שהאומות האחרות מציקות לישראל.

פסקה קעט

תא חזי מה וכו': בוא וראה, מה כתוב, התרפית ביום צרה צר כחכה. שואל, מהו התרפית. ואומר, מי שידיו מתרפות מן הקב"ה, שלא להתגבר בו. ואיך יתגבר האדם בהקב"ה, היינו שיתגבר בתורה. כי כל מי שמתגבר בתורה הוא מתגבר בעץ החיים, כביכול הוא נותן כח לכנסת ישראל שהיא השכינה, להתחזק.

פסקה קפ

ואי הוא יתרפי וכו': ואם הוא מתרפה מתורה, מה כתוב: **התרפית**, אם הוא מתרפה מתורה, **ביום צרה צר כחכה**, ביום שתבוא לו הצרה, כביכול הוא דוחק את השכינה, שהיא כחו של העולם. פירוש, **כחכה** היא נוטריקון כח-כה, אשר **כה** הוא שם השכינה, ודורש, **צר כח-כה**, שמצר **כח** השכינה הנקראת **כה**.

פסקה קפא

ד"א צר כחכה וכו': פירוש אחר בכתוב, צר כחכה. בוא וראה בשעה שאדם מתרפה מתורה והולך בדרך שאינו כשר, כמה אויבים עתידים להיות מצירים לו ביום צרה, ואפילו נשמתו של האדם, שהיא כחו ותוקפו, נעשית אויבת לנגדו, שכתוב **צר כחכה**, כי נעשית צר ואויב לו. ודורש **צר כחכה**, כמו שהיה כתוב **צר כחך**, שרומז על הנשמה, שהיא כחו של האדם.

פסקה קפב
אמר ר' אבא בשעתא וכו': אר"א, בשעה שהאדם הולך בדרכי התורה וכל דרכיו מתוקנים כראוי, כמה מליצים ישרים עומדים לו להזכירו לטוב, פתח ואמר, אם יש עליו מלאך מליץ וגו'. במקראות הללו, יש להסתכל בהם, וכי הכל לא גלוי לפני הקב"ה, והוא צריך למלאך שיאמר לפניוטוב או רע.

פסקה קפג
אלא ודאי אצטריך וכו': ומשיב, אלא ודאי שהוא נצרך למלאך, אע"פ שיודע הכל, והוא כדי לעורר רחמים, כי כשיש לו לאדם מליצים טובים להזכיר לפני הקב"ה את זכויותיו, ואין לו מלמד חובה, אז, ויחוננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כפר.

פסקה קפד
ת"ח בהאי קרא וכו': בוא וראה, במקרא הזה תמצא בירורו של הדבר, כתוב, **אם יש עליו מלאך**, אם לא היה כתוב יותר, היה טוב, אבל כתוב, **מלאך מליץ אחד מני אלף**, וא"כ צריכים לדעת מי הוא, ואומר זה הוא המלאך, הממונה להיות עם האדם לצד שמאלו, שכתוב, יפול מצדך **אלף**, וזה הוא צד שמאל, כי כתוב אחריו, **ורבבה מימינך**, משמע **שמצדך** שכתוב מקודם לכן, הוא צד שמאל.

פסקה קפה
אבל אחד וכו': אבל אחד מני אלף זהו היצר הרע, שהוא אחד מן אותם אלף המזיקים, שהם לצד שמאל, כי הוא עולה למעלה ונוטל רשות, ואח"כ יורד וממית ועל כן אם האדם הולך בדרך אמת, אותו היצר הרע נעשה לו לעבד, שאמרו (לעיל דף ה' אות י"ז) שכתוב, טוב נקלה ועבד לו. אז הוא עולה ונעשה מליץ יושר, ואומר לפני הקב"ה זכות על האדם. אז אומר הקב"ה פדעהו מרדת שחת.

פסקה קפו
ועם כל דא לא וכו': ועם כל זה, אין היצר הרע חוזר ריקם, כי ניתן לו אדם אחר במקומו לשלוט עליו, ולקחת נשמתו ממנו, משום שהקדימו עונותיו של האדם ההוא. ונתפש עליהם. והוא נעשה כפר על האדם שנצל. וז"ש **מצאתי כפר** לפדות אותו.

פסקה קפז
ד"א מצאתי כפר וכו': פירוש אחר על **מצאתי כפר**, שהקב"ה אמר אל המלאך, אותה הזכות שאמרת על האדם, היא תהיה עליו לכפר, לפדותו, שלא ירד לגיהנם ולא ימות. ועל כן צריך האדם ללכת בדרך אמת, כדי שמלמד החובה, יתהפך להיות לו למלמד זכות.

פסקה קפח
כגוונא דא וכו': כעין זה, ישראל ביום הכפורים, שנותנים לו ליצר הרע, שהוא ס"מ, שעיר, דהיינו השעיר לעזאזל, ומתעסקים עמו עד שנעשה להם עבד, ועולה ואומר עדות לפני הקב"ה ונעשה להם למליץ טוב (כנ"ל וירא דף קי"ד אות שפ"ה) ועל זה אמר שלמה, אם רעב שנאך האכילהו לחם וגו'. ועל היצר הרע הזה נאמר הכתוב.

פסקה קפט
ובגין דא ביום צרה וכו': ומשום זה, **ביום צרה**, כשהאדם מתרפה מתורה, כביכול, דוחף את הקב"ה אל היצר הרע, הנעשה מקטרג על האדם, לשמוע קטרוגו וא"כ הוא, יום צרה, ואז נאמר, **צר כחכה** שהוא נוטריקון, **צר כ"ח כ"ה** שמצר כח השכינה שנקראת כ"ה, משום שהיצה"ר מתקרב לפני הקב"ה לקטרג, ונחלש כחה של השכינה, מחמת הקטרוג.

פסקה קצ
תא חזי, טוב ה' למעוז ביום צרה: שואל, מהו ביום צרה. ואומר, זה הוא יעקב בעת שבא עשו לקטרג עליו. **ויודע חוסי בו**, היינו כשבאה עליו צרת הדין של מיתת רחל כמו שמבאר לפנינו.

פסקה קצא
ותא חזי לית מקטרגא וכו': ובוא וראה, אין המקטרג על האדם נמצא, אלא בשעת סכנה. ובוא וראה, משום שיעקב איחר לשלם את נדרו שנדר לפני הקב"ה, נתגבר הדין על יעקב, על ידי המקטרג, שתבע עליו דין בשעת הסכנה, שרחל היתה בה. אמר לפני הקב"ה, והרי יעקב נדר נדר ולא שלם, והרי הוא גדול מכל בעושר ובבנים ובכל מה שצריך, ולא שלם הנדר שנדר לפניך, ולא קבלת עונש ממנו. מיד **ותלד רחל ותקש בלדתה**, כי נתקשה עליו הדין למעלה, אצל מלאך המות.

פסקה קצב
ואתענש יעקב בהאי וכו': שואל, ונענש יעקב בזה, מהו הטעם. ואומר, משום שכתוב, ואם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך. ועל כל מתה רחל, ונעשה הדין על ידי מלאך המות.

פסקה קצג
ותא חזי בשעתא וכו': ובוא וראה, בשעה שבא עשו, מה עשה יעקב, וישם את השפחות ואת ילדיהן וגו', מהו הטעם, הוא, משום, שהיה מפחד על רחל, שלא יסתכל אותו רשע ביפיה, ולא יצר אותו עליה.

פסקה קצד
תו מה כתיב וכו': עוד, מה כתוב, ותגשן השפחות הנה וילדיהן וגו', שהנשים היו לפני האנשים, אבל ברחל מה כתוב, ואחר נגש יוסף ורחל, שיוסף היה לפני אמו, והוא חפה והסתיר אותה. ועל כן כתוב בן פורת יוסף וגו', שהגדיל גופו וחפה על אמו. **עלי עין**, על עינו של אותו רשע, שלא יסתכל בה.

פסקה קצה
והכא אתענשת וכו': וכאן נענשה רחל על ידי היצר הרע שקטרג בשעת הסכנה, ונענש יעקב על נדרו שלא שלם. וזה היה קשה לו ליעקב יותר מכל הצרות שעברו עליו. ומאין לנו שבשביל יעקב היתה מיתת רחל, כי כתוב, מתה **עלי** רחל, **עלי** ודאי היה הדבר, משום שאחרתי לשלם את נדרי.

פסקה קצו
ר' יוסי אמר כתיב וכו': רי"א, כתוב, קללת חנם **לא** תבא, ובארוהו, **לו** עם **ו**'. דהיינו כמו שהיה כתוב, קללת חנם לו תבא, להורות, שאם קללת צדיק הוא, אפילו שלא נתכוון כלל לקלל, כיון שיצאה הקללה מפיו מקבל אותה היצר הרע, ומקטרג עמה בשעת הסכנה.

פסקה קצז
יעקב אמר וכו': יעקב אמר, עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה. ואע"פ שהוא לא ידע שרחל גנבתם, קבל הדבר אותו השטן הנמצא תמיד אצל בני אדם, ובשעת הסכנה קטרג עליו כנ"ל. וע"כ למדנו, לעולם לא יפתח אדם פה לשטן, משום שלוקח אותה המלה ומקטרג עמה למעלה ולמטה, וכל שכן אם המלה יצאה מפה של חכם או צדיק. ועל שנים אלו נענשה רחל: א) משום שאחר לשלם את נדרו. ב) משום הקללה שהוציא מפיו.

פסקה קצח
ויהי בצאת נפשה כי מתה: אמר ר' אבא, וכי כיון שאמר, ויהי בצאת נפשה, איני יודע שמתה, ולמה נאמר כי מתה. ומשיב, אלא שנצרך לומר כי מתה, להורות שהנפש לא חזרה יותר אל הגוף, ומתה רחל מיתת הגוף. כי יציאת הנפש, אינה מורה עדיין על מיתת הגוף, משום שיש בני אדם, שיצאה נשמתם וחזרה אח"כ למקומה, וכש"א, ותשב נפשו אליו. ויצא לבם. נפשי יצאה בדברו. לא נותרה בו נשמה. אבל זו, רחל, יצאה נשמתה ולא חזרה למקומה, ומתה רחל.

פסקה קצט
ותקרא שמו בן אוני: על שם קשי הדין שנגזר עליה. ויעקב חזר וקשר אותו בימין דהיינו בחסדים, משום שצריכים לקשור את המערב שהוא הנוקבא, בימין, ואע"פ שהוא בן

אוני של הנוקבא, שהוא צד הדין הקשה שבה, מ"מ בן ימין הוא, כי הנוקבא נקשרה בימין. וע"כ קרא אותו בנימין, דהיינו בן ימין, כי קשר את רחל בימין שהוא חסדים.

פסקה ר

ואתקברת באורחא וכו': והיא נקברה בדרך, כמו שבארוהו (לעיל ויצא דף צ"ט אות רמ"ג) כי זו, רחל, נתגלו מיתתה וקבורתה כי נקברה בדרך שהוא מקום גלוי, אבל לאה לא נתגלו מיתתה וקבורתה. ואע"פ שארבע האמהות, יש להן סוד, וכבר בארוהו.

פסקה רא

ויצב יעקב מצבה על קבורתה וגו' **עד היום**: אמר ר' יוסי, מה הטעם שאומר הכתוב עד היום, ואומר שהוא משום שלא נתכסה מקום קבורתה עד אותו **היום** שעתיד הקב"ה להחיות המתים. כמו שנאמר, **עד היום**, עד אותו היום ממש, דהיינו יום תחיית המתים.

פסקה רב

רבי יהודה אמר וכו': רי"א, עד היום, מורה, עד היום שתחזיר השכינה מגלות את ישראל במקום ההוא של קבורת רחל, כמש"א, ויש תקוה לאחריתך וגו', והיא שבועה שנשבע לה הקב"ה לשכינה. ועתידים ישראל, בעת שיחזרו מן הגלות, לעמוד על קבורת רחל ולבכות שם, כמו שהיא בכתה על גלות ישראל. ועל זה כתוב, בבכי יבואו ובתחנונים אובילם וגו', וכתוב, כי יש שכר לפעולתך. ובאותה שעה עתידה רחל, שהיא בדרך, לשמוח עם ישראל ועם השכינה. ובארוהו החברים.

פסקה רג

ויהי בשכון ישראל בארץ וגו': ר' אלעזר אמר, ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא היינו השכינה הנקראת ארץ, כי לאה ורחל מתו, וקבל הבית מי שקיבל, דהיינו השכינה (כנ"ל דף נ"ג אות קע"ג ע"ש).

פסקה רד

וכי סלקא דעתך וכו': ושואל, הכי יעלה על דעתך, שראובן הלך ושכב עם בלהה. ומשיב, אלא כל זמן שלאה ורחל היו חיות, השכינה שרתה עליהם, ועתה שמתו, לא נפרדה השכינה מן הבית, ושרתה בבית משכנה של בלהה. ושואל, ואע"פ שהשכינה היתה צריכה לקבל הבית דהיינו להתחבר עם יעקב כראוי, אחר מיתת רחל כנ"ל, ואיך נאמר שהשכינה שרתה במשכנה של בלהה. ומשיב, אם לא היה יעקב בזווג דכר ונוקבא, לא היתה השכינה שורה בגלוי בבית, ולפיכך עמדה השכינה במשכנה של בלהה שהיה שם בזווג דכר ונוקבא.

פסקה רה
ואתא ראובן וכו': ובא ראובן, ואחר שראה שבלהה ירשה מקום אמו, הלך ובלבל המטה, שלקח מטתו של יעקב משם, ומשום שהשכינה היתה עליה, כתוב בו, וישכב את בלהה, ר' ייסא אמר, שישן על אותה המטה, ולא חרד לכבוד השכינה. וע"כ מעלה עליו הכתוב כאילו שכב עמה. ומשום זה שלא חטא, לא נגרע ראובן מחשבון י"ב השבטים, וע"כ מיד בא הכתוב ועשה חשבון, שאמר ויהיו בני יעקב שנים עשר. ומשום זה כתוב מיד, בכור יעקב ראובן, שעשהו הכתוב ראש לכל השבטים.

פסקה רו
ר' יהודה פתח וכו': ר"י פתח ואמר, כי ישרים דרכי ה' וגו', כל דרכיו של הקב"ה כולם ישרים, ודרכיו אמת, ובני העולם אינם יודעים ואינם משגיחים על מה הם עומדים. ועל כן צדיקים ילכו בם, משום שיודעים דרכיו של הקב"ה ועוסקים בתורה, שכל מי שעוסק בתורה, הוא יודע והולך בהם בדרכי התורה, ואינו סר לימין ולשמאל.

פסקה רז
ופושעים יכשלו בם: אלו הם הרשעים שאינם עוסקים בתורה ואינם מסתכלים בדרכיו של הקב"ה, ואינם יודעים לאן הדרכים הולכים. ומשום שאינם יודעים להסתכל, ואינם עוסקים בתורה, הם נכשלים בהם, בדרכי התורה, בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה רח
ת"ח כל בר נש וכו': בוא וראה, כל אדם העוסק בתורה, כשנפטר מן העולם הזה, נשמתו עולה באורחות ושבילים של התורה. ואלו האורחות והשבילים של התורה הם ידועים, ואותם היודעים דרכי התורה בעולם הזה, הולכים בהם בעולם ההוא אחר שיפטרו מהעולם הזה.

פסקה רט
ואי לא אשתדלו וכו': ואם אינם עוסקים בתורה בעולם הזה, ואינם יודעים האורחות והשבילים של התורה, כשיצאו מהעולם הזה, לא ידעו ללכת באלו האורחות והשבילים והם נכשלים בהם, ואז ילך בדרכים אחרים שאינם דרכי התורה ויתעוררו עליו הרבה דינים, והוא נענש בהם.

פסקה רי
ומאן דאשתדל וכו': ומי שעוסק בתורה מה כתוב, בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך, **בשכבך**, בקבר, התורה תשמור עליך מן הדין של העולם ההוא. **והקיצות**, כאשר הקב"ה יעורר רוחות ונשמות להחיות המתים, אז, **היא תשיחך**, היא תהיה מליצה טובה

על הגוף, כדי שאלו הגופים שעסקו בתורה יקומו כראוי. ואלו הם שיקומו מתחילה לחיי עולם, (כמ"ש לעיל חיי שרה דף נ"ג אות קע"ב ע"ש) כמו שאתה אומר, ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם וגו'. ואלו הם לחיי עולם, משום שעסקו בחיי עולם, שהוא התורה.

פסקה ריא

ותא חזי כל וכו': ובוא וראה, כל אלו שעסקו בתורה, הגוף שלהם יתקיים והתורה תגן עליו. מהו הטעם, הוא משום שבאותה שעה, יעורר הקב"ה רוח אחד שכלול מארבעה רוחות שהם חו"ב תו"מ ואותו הרוח הכלול מארבעה רוחות מזדמן לכל אלו שעסקו בתורה להחיותם ברוח הזה, כדי שיתקיימו לעולם.

פסקה ריב

ואי תימא וכו': ואם תאמר, הרי כתוב במתים שהחיה יחזקאל, מארבע רוחות באי הרוח, למה לא נתקיימו, והרי כולם מתו כבתחילה ולא הועיל להם הרוח הזה הכלול מד' הרוחות שיתקיימו לעולם, ומשיב, בוא וראה, באותה שעה שהחיה הקב"ה המתים על ידי יחזקאל, אותו הרוח, אע"פ שהיה כלול מארבע רוחות, מלכתחילה לא ירד להחיותם שיתקיימו לעולם, אלא להראות שעתיד הקב"ה להחיות מתים באותו הדרך, ולהחיותם ברוח הנכלל באופן הזה, דהיינו מד' רוחות, ואע"פ שהעצמות חזרו בשעה ההיא למה שהיו, הקב"ה רצה רק להראות לכל העולם שהוא עתיד להחיות המתים, אשר עתיד הקב"ה להחיותם אז בקיום שלם בעולם, כראוי. ואלו העוסקים בתורה בעולם הזה, התורה עומדת להם אז, ונעשית מליצה טובה לפני הקב"ה.

פסקה ריג

ר"ש אמר וכו': רש"א, כל אלו המלות שבתורה וכל התורה ההיא, דהיינו השכל שבה, שעסק בה האדם בעולם הזה, אלו המלות ואותה התורה, עומדת תמיד לפני הקב"ה, ואומרת לפניו, ומרימה קולות ואינה משתככת. ולעת ההיא, בתחיית המתים, היא תשיח ותאמר, כפי שנתדבק בה האדם ועסק בה בעולם הזה, ועל כן הם יקומו בקיום שלם לחיי עולם, כמו שאמרנו. ומשום זה, כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם.

פסקה ריד

ר' חייא פתח וכו': ר"ח פתח ואמר, ועלי זקן וגו' אשר ישכבון את הנשים וגו', ושואל, הכי יעלה על דעתך על כהני ה', שיעשו מעשה זה, והרי מקודם לכן נאמר, והתורה פרשת החטא שלהם, שכתוב, כי נאצו וגו' ואם לא לקחתי בחזקה. ועל זה אומר הכתוב,

ותהי חטאת הנערים גדולה מאד. ומה גם שלא היו לוקחים אלא מאותם החלקים שהיו להם, לכהנים, לאכול מהם, ועל שהיה הקרבן קל בעיניהם נענשו, שמשמע שהיו צדיקים שמדקדקים עמהם מאד, וכאן אומר, את אשר ישכבון את הנשים הצובאות, שעשו עבירה חמורה כל כך.

פסקה רטו

אלא ח"ו דהוו וכו': ומשיב, אלא חס ושלום, שהיו עושים עבירה זו, ומכל שכן במקום הקדוש ההוא, שלא יקומו ישראל ויהרגו אותם. אלא משום שהיו מעכבים את הנשים מלהכנס למקדש, והיו מוחים בידיהן, שלא להכנס להתפלל תפלה מטרם שהקרבנות נעשו, כי משום שהן לא הביאו הקרבנות לקחת חלק מהם על כן היו מעכבים אותן. ומשום זה שהנשים בקשו להכנס שמה, אל המקדש, והם עכבו אותן, על כן כתוב **את אשר ישכבון את הנשים**, דהיינו שעכבו אותן מלהכנס לבית המקדש, כמו שאמרנו.

פסקה רטז

כגוונא דא וישכב את בלהה: חס ושלום ששכב עמה, אלא שעכב אותה מלשמש עם אביו שמוש של מצוה. וזהו בלבול המטה. (האמור לעיל באות ר"ה). ונבחן, וכנגד השכינה עשה המעשה הזה, כי בכל מקום, שנמצא שמוש של מצוה, שורה השכינה על המקום ההוא ונמצאת שם. ומי שגורם לעכב שמוש של מצוה, גורם להסתלקות השכינה מן העולם. ועל כן כתוב, כי עלית משכבי אביך וגו'. ועל כן כתוב, וישכב את בלהה וגו'. ויהיו בני יעקב שנים עשר, ללמד, שכולם היו במנין, ולא נגרע מזכותם מאומה.

פסקה ריז

רבי אלעזר אמר וכו': רא"א, מה הטעם שמתחילה ישראל, ואחר כך יעקב שכתוב, וישמע **ישראל** ויהיו בני **יעקב** שנים עשר. ומשיב, אלא כשבא ראובן ובלבל את המטה, אמר, ומה זה, הרי י"ב שבטים היו לו לאבי לקיים בעולם ולא יותר, ועתה הוא רוצה עוד להוליד בנים, וכי פגומים אנחנו, שהוא רוצה להוליד אחרים במקומנו כבתחילה. מיד בלבל המטה, ונעכב אותו השמוש, ונחשב, כאלו עשה בזיון כלפי השכינה, ששרתה על אותה המטה. ועל כן כתוב וישמע ישראל, כי בשם הזה נתעלה תוך י"ב מדרגות שנתכסו, שהן י"ב נהרות אפרסמון טהור. פי' ששם ישראל הוא למעלה מחזה דז"א ששם ד' ספירות חו"ב תו"מ שבכל אחת ג' קוין שה"ס י"ב נהרי אפרסמון טהור. והם נתכסו, כי מחזה ולמעלה ה"ס חסדים מכוסים. ויעקב היה רוצה להוליד עוד י"ב בנים מבחי' י"ב שבשם ישראל, שהם חסדים מכוסים. ונמצא ראובן שבלבל יצועי אביו, פגם בבחינת

י"ב שבשם ישראל, ולא כלום בי"ב דיעקב שכבר היו ונשלמו, וע"כ כתוב **וישמע ישראל** אבל בני יעקב היו י"ב שלמים.

פסקה ריח

ויהיו בני יעקב וגו': אלו הם י"ב השבטים שהשכינה נתקנה בהם, ומי הם, הם אלו שהתורה חזרה ועשתה להם חשבון כבתחילה, כמקדם חטאו של ראובן, כולם קדושים כולם ראויים אל השכינה להסתכל בקדושת רבונם. כי אלו עשה ראובן אותו מעשה לא היה בא במספר השבטים.

פסקה ריט

ועם כל דא אתענש וכו': ועם כל זה נענש ראובן, שנלקחה ממנו הבכורה וניתנה ליוסף. כמו שאתה אומר, ובני ראובן בכור ישראל כי הוא הבכור וגו'. בוא וראה יהי שמו של האלקים מבורך מן העולם ועד העולם, שכל פעולותיו אמת, ודרכיו דין, וכל מה שהוא עושה הכל הוא בחכמה העליונה.

פסקה רכ

ת"ח כמה גרים וכו': בוא וראה, כמה גורם מעשה בני אדם, כי כל מה שהאדם עושה, הכל נרשם ועומד לפני הקב"ה. כי יעקב, בשעה שבא אל לאה, כל אותו הלילה רצונו ולבו היו ברחל, כי חשב שהיא רחל, ומשמוש הזה, מטפה ראשונה ומאותו הרצון נתעברה לאה. ובארוהו, אלו לא היה כך שלא היה יודע יעקב שהיא לאה אלא שכן היה יודע שהיא לאה והיה מחשב ברחל, לא היה עולה ראובן בחשבון השבטים, כי היה ח"ו בן תמורה. אלא בשוגג היה, ועל כן לא נתעלה בשם ידוע, אלא שמו סתם ראובן, פירוש, שהוא נוטריקון **ראו-בן** סתם, בלי שם.

פסקה רכא

ועם כל דא וכו': ועם כל זה חזר המעשה למקומו, שכמו שהרצון הראשון נפעל ברחל, הרצון הזה חזר אליה, כי בכורתו חזרה ליוסף בכור רחל, למקום שהרצון היה שם, שהיא רחל. והכל בא למקומו כי כל מעשיו של הקב"ה, כולם אמת וצדק.

פסקה רכב

רבי חזקיה אשכחיה וכו': רבי חזקיה פגש פעם את ר' יוסי, וראה שהיתה נשמטת ויוצאת חתיכת בשר מן הסיר שלו לתוך להב האש, ותמרות העשן היו מתאבכות ועולות למעלה, מטפטוף השומן. אמר לו, אלו תמרות העשן מן הקרבן, שהיו עולות על המזבח, היו עולות תמיד כעשן הזה, לא היה רגז על העולם, וישראל לא היו גולים מארצם.

פסקה רכג

פתח ר' יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן וגו'. **מי זאת עולה**, מה פירושו, ואומר, בוא וראה, בזמן שישראל היו הולכים במדבר, השכינה היתה הולכת לפניהם, והם היו הולכים אחריה, שכתוב וה' הולך לפניהם וגו'. ומשום זה כתוב **כה** אמר וגו' לכתך **אחרי** במדבר וגו'. הרי שהשכינה הלכה לפניהם והם הלכו אחריה. שזה רומז שהיו מקבלים מאחורים שלה כמ"ש להלן בסמוך.

פסקה רכד

ושכינתא הות אזלא וכו': והשכינה היתה הולכת וכל ענני כבוד עמה. וכשהשכינה נסעה היו נוסעים ישראל, כמו שכתוב, ובהעלות הענן מעל האהל וגו', וכשהיא עלתה, עלה הענן עד למעלה, וכל בני העולם רואים, ושואלים ואומרים, מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן.

פסקה רכה

ההוא עננא דשכינתא וכו': הענן ההוא שהשכינה נראתה בו, היה עשן. מה הטעם שהיה עשן, הוא, משום שהאש שהדליק אברהם ויצחק בנו, היתה אוחזת בה ולא הרפתה ממנה. וכשהאש ההיא היתה נאחזת בה היתה מעלה עשן.

פירוש. כשקו השמאל דבינה מאיר בלי ימין, אז הארתו כאש אוכלת. וכשהשכינה בסוד בנין אחורים היא עולה ומלבשת את קו שמאל דבינה. ואז היא נדלקת באש הזה. וז"ש **דנורא דאדליק אברהם ויצחק בריה הוה אחיד בה**, כי יצחק ה"ס קו שמאל דבינה, שאברהם המשיך אותו, ומטרם שנכלל בימין היה כאש אוכלת, והשכינה נדלקה באש הזה בזמן היותה בבנין אחורים. ובעת תקון השכינה שהיא מקבלת מוחין השלמים דפנים בפנים, כשמשפעת הארת החכמה, היא משפעת בכלים הללו, שהם כאש אוכלת, שקבלה מקו שמאל דבינה בעת היותה במוחין דאחורים. (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף י"ב ד"ה ואלמלי ע"ש.) וז"ש **ולא אעדי מינה**, שאש זו אינה סרה מהנוקבא גם בהיותה במוחין דפנים. דהיינו שהיא משפיעה על ידם הארת החכמה, וז"ש **וכד אתאחדת ההוא נורא בגווה** דהיינו בעת שהיא משפעת הארת חכמה, **הוה סליק תננא**, כי מעוררת אז כלים דאחורים שהם כאש אוכלת ומעלים עשן.

פסקה רכו

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, **מקטרת מר ולבונה** מהו מקטרת, היינו שהיא מתקשרת בב' הצדדים האחרים הממותקים ונכללים זה בזה, שהם ענן של אברהם שהוא לימין וענן דיצחק שהוא לשמאל. **מכל אבקת רוכל**, זה יעקב. כלומר שהיתה מתקשרת בג' הקוין,

מר: זהו קו ימין אברהם. לבנה: זהו קו שמאל יצחק. מכל אבקת רוכל: זהו קו אמצעי הכולל שניהם, ע"כ מכונה רוכל, שבידו מר ולבנה.

פסקה רכז

דבר אחר מכל וכו': פירוש אחר. אבקת רוכל זה יוסף הצדיק. משום שארונו של יוסף, שהוא יסוד היה הולך אצלה. ולמה נקרא רוכל, משום שאמר **רכילות**, על אחיו לפני אביו.

דבר אחר אמאי רוכל וכו': פירוש אחר למה נקרא **רוכל**. אלא כמו החנוני הזה שמצרורות עצי בשמים עד אבקות עלים מריחים, הכל בידו, כן יוסף הוא הקיום של התורה, כי הוא קיים אותה, משום שכל מצוות התורה מקושרות בשמירת ברית הקודש ויוסף שמר את ברית הקודש.

פסקה רכח

דבר אחר מכל וכו': פירוש אחר. אבקת מתקשרת באברהם, ביצחק, ביעקב וביוסף, שהם כאחד וצורה אחת להם, וזהו שכתוב אלה תולדות יעקב יוסף. ומשום זה כתוב מכל אבקת רוכל, כי מן המקום שהנהר נמשך ויוצא, דהיינו יסוד שהוא יוסף, מושקים כולם, ופני הכל מאירים.

קטירי, פירושו צרורות. **קוסטרי**, פירושו עצי בשמים הנקראים **קשט** בסימני הקטרת. וכל נקראים **כשרתא** (ברכות מג.). **פולמי**, הוא כמו פילון (שבת סב:) שפירושו **עלים מריחים**.

פסקה רכט

ות"ח כד הוו וכו': ובוא וראה, כשישראל היו בארץ, והיו מקריבים קרבנות, היו נקרבים כולם להקב"ה כראוי, וכשהקרבן נעשה והעשן עלה בדרך ישר, אז היו יודעים שעשן המזבח הדליק הנר הראוי להדליק, ופני הכל מאירים והנרות דולקים.

נרות, פירושו, הספירות של הנוקבא, שה"ס מאורי האש (כמ"ש לעיל בראשית א' אות קכ"ח, וע"ש בסולם. ולעיל בראשית ב' דף קנ"ה אות רס"ג).

פסקה רל

ומיומא דאתחריב וכו': ומיום שנחרב בית המקדש, אין לך יום ויום שאין בו זעם ורוגז, כמו שאתה אומר, ואל זועם בכל יום. והוסרה השמחה מלמעלה ומלמטה, וישראל הולכים בגלות, והם ברשות אלהים אחרים. ואז מתקיים המקרא שכתוב, ועבדת שם אלהים אחרים.

פסקה רלא

וכל דא למה וכו': ושואל, וכל זה למה הגיע לישראל. ומשיב, משום שכתוב, תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל. ושואל, מהו **מרוב כל**. ומשיב, כאן מרוב כל, ושם בחסר כל.

פירוש, היסוד נקרא **כל** בסו"ה כי **כל** בשמים ובארץ. וכשישראל היו בארץ היה היסוד מאיר להם וז"ש **הכא**, דהיינו בארץ, נאמר **מרוב כל**, כי היסוד, ה"ס נהרא דנגיד ונפיק אשתקיא כלא ונהירו כל אנפין (כנ"ל באות רכ"ח) **והתם** דהיינו בחוץ לארץ, בגלות, נאמר **בחסר כל**, שאין היסוד מאיר שם וע"כ ועבדת את אויביך וגו'. שנאמר, ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' בך ברעב ובצמא ובעירום ובחסר כל.

פסקה רלב

עד דיתער וכו': עד שיתעורר הקב"ה ויגאל אותנו מבין העמים. כמש"א, ושב ה' אלקיך את שבותך וגו' וכתוב אם יהיה נדחך וגו'.

פסקה רלג

ואלה תולדות עשו וגו': בוא וראה, בחיי יצחק לא נמנו בניו של עשו כמו שנמנו בניו של יעקב, שנמנו מטרם מיתת יצחק, אבל בעשו מה כתוב, ויגוע יצחק וגו', אחריו מה כתוב, ואלה תולדות עשו הוא אדום. ולא נמנו בחיי יצחק, מה הטעם, הוא משום שבחלקו ונחלתו וגורלו של יצחק אינם אלא יעקב ובניו. ומשום זה יעקב ובניו שהם חלקו של הקב"ה, נכנסו בחשבון, אבל עשו שהוא אינו בחלקו של צד האמונה, עשה הכתוב חשבונו לאחר שמת יצחק, שאז נפרד חלקו מקדושה למקום אחר.

פסקה רלד

ת"ח לבתר וכו': בוא וראה, אחר שמת יצחק, ועשו נפרד אל הצד שלו, מה כתוב, ויקח עשו את נשיו וגו' מפני יעקב אחיו. כי הניח ליעקב את הקרן ואת הריוח, הניח לו את שעבוד מצרים שהוא הקרן, וגם את הריוח משעבוד מצרים שהוא ירושת הארץ, ומכר לו חלקו שבמערת המכפלה, והלך לו מן הארץ ומן האמונה, ומחלקו, שהלך לו ונסתלק מכל.

פסקה רלה

ת"ח כמה הוה וכו': בוא וראה, כמה היה חלקו של יעקב טוב בכל, אשר עשו לא נשאר עמו, ונפרד ממנו והלך לו לחלקו וגורלו, ונשאר יעקב אוחז בנחלת אביו ונחלת אבותיו. ועל כן כתוב, וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו. ושואל, מהו שכתוב מפני יעקב אחיו.

ומשיב, שלא רצה חלקו ונחלתו וגורל האמונה של יעקב. אשרי חלקו של יעקב, עליו כתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

פסקה רלו

ואלה המלכים אשר מלכו וגו': רבי ייסא פתח ואמר, הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד. בוא וראה, כשעשה הקב"ה את העולם, וחלק את הארץ לשבעה גבולות, מחולקים כנגד שבעים השרים הממונים על אומות העולם, שה"ס חצוניות, וה"ס חג"ת נהי"ם שכל אחת כלולה מעשר, והם ע'. והקב"ה חלק אותם ע' ממונים לשבעים אומות, כל אחד ואחד כראוי לו, כמ"ש בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים למספר בני ישראל.

פסקה רלז

ומכלהו רברבן וכו': ומכל השרים הממונים שנמסרו לכל האומות אין בזוי לפני הקב"ה, כממונה של עשו. מהו הטעם, משום שהצד של עשו הוא צד הטומאה, וצד הטומאה הוא בזיון לפני הקב"ה ומאלו המדרגות הקטנות שלאחר הריחים, ומן הריקנות שבמדות האדומות, בא שרו של עשו, ועל כן הנה קטן נתתיך וגו'. שכתוב, על גחונך תלך וגו'. **מאד**, כמש"א ארור אתה מכל הבהמה וגו'.

פירוש. **ריחים ורכב**, ה"ס נצח והוד המכונים שחקים שטוחנות מן לצדיקים שנצח מכונה רכב, והוד ריחים. ומכונים כן, משום שיש בהוד בחינת הדין הקשה, שמשם נתקן המסך דמנעולא, וע"כ הכל נטחן עליו, ומשם הצדיקים מעלים מ"ן. (כמ"ש בתע"ס בשיעור י"ג דף א' ל"ה ד"ה תרין ע"ש). ונודע שהדין אינו פועל למעלה ממקום מציאותו, אלא רק למטה ממקום מציאותו. ולפיכך המדרגות שהם אחר הריחים, שה"ס הוד דז"א, נפעלות מן הדין הקשה שבריחים, ואינן יכולות לקבל גדלות, והן בקטנות. גם נודע שהמדרגות הנמשכות מקו שמאל, בשעה שמאיר ממעלה למטה, הן בריקנות מכל אור, משום שהנוקבא נבחנת אז לימא דקאפו. (כנ"ל ב"א דף רמ"ז אות ש"ב ע"ש בסולם). ואלו ב' החסרונות נמצאים בשרו של עשו.

וז"ש **מאינון דרגין זעירין דבתר ריחיא**, ששרו של עשו בא מהבחינות הקטנות הנוהגות במדרגות שלאחר הריחים, מפאת הדין הקשה שנמצא שם כנ"ל, וע"כ הוא קטן. ועוד מן **סריקתא דקוסטרי סומקי קא אתיא**, כי הוא בא מקו שמאל, בעת שמאיר ממעלה למטה, והוא חכמה בלי חסדים, שאז כל המדרגות הנמשכות משם הו בריקנות, וז"ש **ועל דא הנה קטן נתתיך** וגו'. שב' דברים אומר הכתוב עליו, א) **הנה קטן נתתיך בגוים**, והוא להיותו נמשך **מדרגין זעירין דבתר ריחיא**. ב) **בזוי אתה מאד**, והוא להיותו נמשך מקו

שמאל, והוא בבחינת **סריקתא דקוסטרי סומקי**, שקו השמאל נמשך מבינה, שנבחנת לגוון אדום כנודע, ולהיותו בריקנות נבחן לבזוי, והוא ג"כ בחינת הנחש הקדמוני, שנאמר עליו, על גחונך תלך ועפר תאכל וגו'. כי להיותו מאחר הריחים נקצצו לו הרגלים מכח הדין הקשה אשר שם, ונתקלל **על גחונך תלך**. ולהיותו משמאל הוא בריקנות, ונתקלל **ועפר תאכל כל ימי חייך**. ואמרו, **מאד**, אצל עשו, שנאמר, בזוי אתה **מאד**, הוא ג"כ בדומה לנחש שנתקלל, ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה.

ודע שקוטב כל המאמר הזה, הוא לבאר הטעם, למה מלכו מלכי אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. וזה נודע, שהקטן נתתקן תחילה ואחר כך הגדול, ולפי"ז היה צריך שיעקב יתתקן תחילה ואחר כך עשו, ולא להיפך, כי הכתוב אומר ויקרא את עשו בנו הגדול. ויעקב הוא הקטן. וזהו שהזהר בא לבאר לפנינו, שמבחינת השורשים של יעקב ועשו, נבחן עשו לקטן ויעקב גדול ממנו. וע"כ מביא הכתוב הנה קטן נתתיך בגוים, וכמו שיתבאר עוד לפנינו.

פסקה רלח

ת"ח בדרגין תתאין וכו': בוא וראה, במדרגות התחתונות דהיינו המדרגות שמחזה ולמטה דזו"ן ששם החסדים מתגלים בחכמה. יש מדרגות על מדרגות, וכולן משונות זו מזו. וכל המדרגות הן פרודות, וגם מקושרות אלו באלו, באופן שהמלכיות מכל המדרגות נפרדות זו מזו, וגם מלכות מתקשרת במלכות. ומפרש הטעם, משום שהסדר הוא, זה נכנס וזה עולה, ונמצאים מאוחדים בקשר אחד. פירוש, שאור החסדים **נכנס** ע"י מסך דחירק שבקו אמצעי. ואז אור החכמה שבשמאל **עולה** ומאיר ממטה למעלה, וע"כ **מאוחדים** כל שלשת הקוין **בקשר אחד** של הקו האמצעי. (כמ"ש לעיל ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא ע"ש). כי לולא אור החסדים שבקו ימין לא האירה החכמה שבשמאל, ולולא הקו האמצעי לא היו מתלבשים הימין והשמאל זב"ז, ונמצאים שלשתם מקושרים זב"ז. וענין הפרודות שבהם יתבאר לפנינו.

פסקה רלט

ההוא קשרא וכו': הקשר ההוא דהיינו מסך דחירק יש לו קומה אחת, דהיינו קומת קו אמצעי, היוצאת על מסך דחירק, ושלשה קשרים יש באותה הקומה. כי קו אמצעי כולל בתוכו כל שלשת הקוין. ובכל קשר וקשר יש עטרה אחת, דהיינו ג"ר המכונות עטרה, בסו"ה בעטרה שעטרה לו אמו וגו'. ובכל עטרה ועטרה כח שליטה אחת. דהיינו כח המסך דמנעולא שה"ס המלכות דצמצום א', המשמש בג"ר דכל מדרגה. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף נ"ה ד"ה וטעם. עש"ה).

פסקה רמ

ואתמנא בעטורא דלעילא וכו': ונתמנה כח השליטה ההיא, דהיינו המנעולא כנ"ל, בעיטור שלמעלה, דהיינו בג"ר המדרגה, ששם נקבע מקומו, כנ"ל בדבור הסמוך, וגם נתמנה לרדת למטה, לו"ק המדרגה, עד שנקשרו בו הכוכבים והמזלות. וכל אחד ואחד, דהיינו כל כח שליטה שיש בכל אחת מג' העטרות הנ"ל, יש בו ככב אחד ומזל אחד. וכל הככבים מתיחסים למדרגות שלמעלה, וכל המזלות למדרגות של מטה, ועל כן כל מדרגה ומדרגה מתעטרת במקומות ידועים כראוי לכל אחת.

ביאור הדברים. **מזל**, פירושו, קיבוץ ככבים המקושרים זה בזה, ומהלך אחד משותף לכולם. **ככבים**, מורה, שאינם מקושרים זה בזה, וכל אחד פונה לדרכו. ונתבאר לעיל בסמוך, סוד הקשר של הספירות, שהוא מטעם, שאין החכמה מאירה בלי חסדים שבימין, ואין החכמה מקבלת החסדים שבימין, זולת על ידי הכרעת הקו האמצעי, ונמצאים שלשתם צריכים זה לזה ומקושרים זה בזה. ולפי"ז כל סבת הקשר הוא, משום אור החכמה, שאינו יכול להאיר בלי חסדים, וע"כ נוהג זה רק בו"ק של כל מדרגה, ששם מאיר המפתחא, שה"ס עטרת יסוד, וה **י'** יוצאת מ **אויר**, ונתגלה שם **אור** החכמה, מה שאין כן בג"ר של כל מדרגה, ששם שולט כח המנעולא, שה"ס המלכות דצמצום א', ואין ה **א'** יוצאת מ **אויר** שלהן (כנ"ל בהקדמת הזהר דף נ"ה ד"ה וטעם עש"ה) והחסדים מכוסים ונעלמים מחכמה, אם כן אין שום סבה לקו האמצעי שיצטרך לקשר הספירות זו בזו. ולפיכך הן נבחנות לפרודות. ומטעם זה הספירות שבו"ק המדרגה, שהן מקושרות זו בזו, מכונות **מזל**, שהככבים שבו מקושרים זה בזה, כנ"ל. והספירות שבג"ר המדרגה, מכונות **כוכבים** דהיינו שנפרדות זו מזו כמו כוכבים נפרדים. וזסו"ה ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה, (יחזקאל א') כי מחוברות למטה בו"ק, ופרודות מלמעלה בג"ר כמו שנתבאר. ותבין שאין הפירוש, שאין תיקון קוין בג"ר, כי אין משהו בו"ק שלא יהיה מקובל מג"ר, אלא המדובר הוא בענין השליטה בלבד, כלומר שאין שום שליטה לכח הקישור אשר שם, ודומה כמו שאינו. וע"כ נקראות ככבים.

ומ"ש, שכח השליטה של המנעולא, הוא בג"ר של המדרגה, היינו רק עיקר מציאותו, אבל הארתו מתפשטת ויורדת בו"ק של המדרגה. וזה אמרו, **ואתמנא בעטורא דלעילא** שכח השליטה של המנעולא נתמנה בג"ר המדרגה, והיינו עיקר מציאותו. **ואתמנא ונחית לתתא**, שמבחינת הארתו יורד ומאיר למטה בו"ק המדרגה. עד **דאתקשרו ביה ככביא ומזלי**, כי נכללו בו ג"ר המכונות ככבים, וו"ק המכונות מזלות, כנ"ל, אלא מציאותו היא בככבים והארתו במזלות. **כל חד וחד אתפרש ביה חד ככבא וחד מזלא.**

כלומר שלאו דוקא כח השליטה שבשמאל נוהג בו כוכב ומזל, אלא אפילו כח השליטה שבימין שכולו חסדים, מ"מ נוהג גם בו כוכב ומזל, שמבחינת כוכב אין בו התכללות חכמה, ומבחינת מזל יש בו התכללות מחכמה. **וכל ככביא זמינין אינון באינון דרגין דלעילא**, מפרש, שהכוכבים מתיחסים לג"ר המדרגה, ומתוכו נשמע, שהמזלות מתיחסים לו"ק של המדרגה, כמבואר לעיל. **ועל דא כל דרגא ודרגא אתעטר באתרין ידיען כדקא חזי**, וע"כ יש ב' מינים של ג"ר, א) מבחינת חסדים, המקובלים מג"ר המדרגה, שה"ס אוירא דכיא. ב) מבחינת חכמה, המקובלות מו"ק של המדרגה. והרי יש ב' מיני עיטור, וכל מדרגה מתעטרת לפי בחינתה הראויה לה.

פסקה רמא

וכד מתפרשן דרגין וכו': וכשהמדרגות נפרדות, דהיינו בג"ר, נמצא בהן קשר המפסיק, דהיינו שלימת המנעולא, המפסקת הארת החכמה כנ"ל, עד שמתקשר במקום הראוי לו. דהיינו עד שהארתו יורדת לו"ק. ובחינות מדרגות הטומאה, שהן בצד שמאל, כולן מתחלקות לכמה אורחות שהם בחינות מפתחא, ושבילים, שהם בחינות מנעולא, (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית ע"ש) מבחינות הגבורות האדומות, הנמשכות מבינה שה"ס אדום. ומשום זה, נבחנות הגבורות שלמטה לאלף אלפים ורבוא רבבות. ועל כן הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד, כמו שאמרנו.

פירוש. אע"פ שהצד השמאלי נמשך ממקום ו"ק, ששם מקום שליטת המפתחא, מ"מ גם הארת המנעולא מתפשטת שמה, וע"כ צד הטומאה הנמשך מצד שמאל, כלול בהכרח גם משליטת המנעולא, ולפיכך מגיעה לו משם הקטנות, כנ"ל בסמוך, בביאור הכתוב הנה קטן נתתיך בגוים ע"ש.

וז"ש **וכד מתפרשן דרגין אשתכח קטורא דפוסתקא**, שהיא שליטת המנעולא שבמקום ג"ר, המפסיק הארת החכמה, כנ"ל. **עד דאתקשרא בסטרא דאתחזי לון** דהיינו שהארתו מתפשטת גם לו"ק, אע"פ ששם מקום שליטת המפתחא, ולפיכך, **וסטרי דדרגי מסאבי** שהם נמשכים מצד שמאל, שב' השליטות מנעולא ומפתחא מראים שם כחם כנ"ל. **מתפרשן לכמה ארחין ושבילין**, כי ממפתחא מתפשטים אורחין, וממנעולא מתפשטים שבילין, כנ"ל. **ובג"כ תליין גבורן לתתא** הנמשכים מצד שמאל **לאלף אלפין ורבו רבבן**. שהארת המפתחא, שיש בה הארת חכמה, תלויים בה **אלף אלפין**, כי אלפים הם בחכמה. והארת המנעולא המשמשת בג"ר, ובחסדים מכוסים תלויים בה **רבבות**, כי רבבות נמשכות מג"ר ומבחינת החסדים. **ועל דא הנה קטן נתתיך בגוים**, שמכח הארת המנעולא נמשכת הקטנות לעשו, כנ"ל, **בזוי אתה מאד**, שמכח הארת המפתחא הוא

מקבל הארת השמאל ממעלה למטה, שמזה מגיע לו הריקנות ונעשה בזוי מאד (כנ"ל דף ע"א ד"ה וז"ש ע"ש).

פסקה רמב

ת"ח ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום: בארץ, היינו בצד המדרגה שהיא מדרגת עשו, שכתוב עשו הוא אדום. וכל אלו המלכים באים מצד רוח הטומאה. **לפני מלך מלך לבני ישראל**, משום שאלו המדרגות העומדות בבתי שער למטה, דהיינו המדרגות של עשו, הן קודמות להשתלם, ומשום זה אמר יעקב, **יעבר נא אדני לפני עבדו**, משום שמדרגותיו של עשו הן קודמות להכנס ולהשתלם, כי מתחלה מתתקנות המדרגות הנמוכות ואח"כ המדרגות הגבוהות. ומשום זה, **לפני מלך מלך לבני ישראל**. כי עד עתה עוד לא הגיע הזמן של מלכות שמים לשלוט ולהתאחד בבני ישראל ומשום זה אמר, יעבר נא אדני לפני עבדו.

פסקה רמג

וכד שלימו אלין וכו': וכשישלמו תחילה אלו המדרגות, תתעורר אחר כך מלכות שמים לשלוט על התחתונים. וכשהתחילה לשלוט, התחילה בקטן של כל השבטים, שהוא בנימין, דהיינו שאול המלך שבא מבנימין, זה שכתוב, שם בנימין צעיר רודם וגו'. ובו התחילה המלכות להתעורר. ואחר כך באה המלכות במקומה, לדוד המלך, ונתקיימה בו, שלא תסור ממנו לעולם.

פסקה רמד

רבי חייא וכו': ר"ח פתח ואמר, ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו וגו' וישורון בחרתי בו. בוא וראה, כמה הבטיח הקב"ה לישראל בכמה מקומות שינחיל להם העולם הבא. כי לא רצה לקבל לחלקו שום עם ולשון רק את ישראל לבדם. ומשום זה נתנה להם תורת אמת, לזכות על ידה ולדעת דרכיו של הקב"ה, כדי שינחלו את ארץ הקודש. כי כל מי שזכה בארץ הקודש הזאת, יש לו חלק לעולם הבא. כמש"א, ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ. וכבר בארוהו.

פסקה רמה

תלת דרגין הכא וכו': שלש מדרגות כאן, בכתוב הזה שלפנינו, מתחלה **יעקב**, ואחר כך **ישראל**, ואח"כ **ישורון**, שצריכים לדעת מהו ההפרש ביניהן. בוא וראה, **יעקב** כבר בארנו, ישראל גם כן, (דהיינו לעיל דף נ"א ד"ה לעיל) אשר יעקב הוא מדדגת ו"ק בלי ראש, וישראל הוא מדרגת ג"ר (ע"ש) ואף על פי שהמדרגות הן אחת, כלומר, אע"פ ששניהם הם מדרגת ז"א כמ"ש שם.

פסקה רמו

ישורון אמאי וכו': ושואל, **ישורון**, למה נקראים ישראל בשם הזה. ומשיב, אלא ישראל וישורון, הכל אחד, **ישורון** פירושו, כמו שאתה אומר, **ישור** על אנשים, משום שלוקח שורה מצד זה ושורה מצד זה, ומשום אלו שתי השורות, נקרא **ישורון** בלשון רבים. וזה הוא ישראל, שהוא ג"כ לשון שורה, שהוא נוטריקון **ישר אל**. והוא לשון יחיד (הביאור הוא להלן בסמוך).

פסקה רמז

ישראל, על דנטיל וכו': **ישראל** נקרא עם שין שמאלית, שהיא שררה על שלוקח גדלות ועז מכל. ישורון, נקרא, על שם אלו החלקים, שהם שני צדדים צד ימין וצד שמאל, שהם ב' שורות כמו שאמרנו, והכל אחד.

ביאור הדברים. שורות פירושו, קוין. והשם **ישורון** שהוא לשון רבים, מורה על ב' שורות, וע"כ כולל בהכרח ב' הקוין העליונים, שהם חכמה ובינה. והשם **ישראל**, שהוא נוטריקון **ישר אל**, הוא ג"כ לשון שורה, כמו **ישור** על אנשים, והוא לשון יחיד, וע"כ מורה על קו אמצעי שהוא דעת, הכולל ב' הקוין העליונים, שהם חו"ב.

וז"ש (באות רמ"ז), **ישראל וישורון אינון חד**, ששניהם בחינת ג"ר דז"א, דהיינו בחינת מחזה ולמעלה דז"א. **ישורון, בגין דנטיל שורה להאי סטרא ולהאי סטרא**, דהיינו ב' הקוין העליונים ימין ושמאל וכנ"ל. וע"כ נקרא **ישורון**. והוא חכמה ובינה דז"א כנ"ל. **ודא הוא ישראל** וכן הוא השם ישראל מלשון שורה, שהוא נוטריקון **ישר אל**, והוא קו אמצעי, דעת, שהוא ו"ק דראש ז"א, **ישראל**, נקרא עם שין שמאלית שפירושו, לשון שררה, **על דנטיל רבו ותוקפא מכלא** להיותו כולל שניהם ע"כ נוטל **רבו** מקו ימין, **ותוקפא** מקו שמאל. **ישורון** נקרא **על אינון חולקי תרין סטרין, תרין שורין כדקא אמרן**, שהם ב' הקוין, חכמה ובינה, דראש ז"א כנ"ל. **וכלא חד**, וכל אלו ג' השמות הם אחד, שכולם הם בז"א.

פסקה רמח

ואינון שמהן כלהו וכו': ומפרש. ואלו השמות כולם עולים לאחד, שהם ג' פרצופין: חב"ד, חג"ת, נה"י, דז"א, המכונים: בריאה, יצירה, עשיה, דז"א. שישורון הוא חב"ד וישראל חג"ת, ויעקב תנה"י. וע"כ אוה"כ, **יעקב עבדי**, כי פעמים הוא עבד, כמו עבד שיש לו מצוות רבונו, ועושה רצונו. שזה מורה שאין לו מוחין, והוא משום שהוא פרצוף תנה"י ובחינת עשיה דז"א. **וכן ישראל בחרתי בו** פירושו לשרות בו. דהיינו במוחין דג"ר כנ"ל. והכל הוא בסוד העליון. שכל ג' המדרגות הן כולן בסוד הראש. כתוב, **בוראך**

יעקב **ויוצרך ישראל**. וכתוב, כה אמר ה' **עושך**. כל אלו המדרגות עולות לאחד שהם ג' פרצופי ז"א ישורון ישראל ויעקב, שהם חב"ד חג"ת נה"י כנ"ל, והם בריאה יצירה עשיה כנ"ל. ולכן נאמר עליהם בורא יוצר עושה וכולם הם מדרגות אלו על אלו וכולם אחד. ואין להקשות לפי המתבאר, היה צריך לומר עושך יעקב, ולא בוראך יעקב. והענין הוא שיש ערך הפוך בין המאורות לכלים. (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"ה ע"ש) וכשאין בפרצוף אלא בחינת כלים דבריאה אין שם אלא בחינת יעקב, וכשנתוספה בחינת כלים דיצירה בפרצוף יש ג"כ בחינת ישראל. וכשנתוספו כלים דעשיה בפרצוף יש ג"כ בחינת ישורון. עש"ה. וע"כ נאמר בוראך יעקב ויוצרך ישראל. ומה שנאמר שישראל הוא יצירה וחג"ת, אין הכונה שהוא בחינת ו"ק בלי ראש, כי כל המדובר כאן הוא רק בבחינת מוחין וראש, דהיינו בג' פרצופין חב"ד חג"ת נה"י שבראש ז"א. כמו שאומר לעיל, **וכלא ברזא עלאה איהו**.

פסקה רמט

זכאה חולקהון וכו': אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה רצה בהם מכל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, כי בכולם כתוב, הבל המה מעשה תעתועים בעת פקודתם יאבדו, היינו בשעה שעתיד הקב"ה לבער אותם מן העולם, וישאר הוא בלבדו. כמו שאתה אומר, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא.

פסקה רנ

רבי יהודה וכו': ר"י פתח ואמר, אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל וגו'. בוא וראה, כל עמי העולם עובדי עכו"ם, נתן אותם הקב"ה תחת שרים ממונים ידועים. כמו שלמדנו, וכולם הולכים אחר אלהיהם. כמו שכתוב, כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו. וכולם שופכי דמים ועושי מלחמה, גוזלים ומכים ומנאפים, ומתערבים בכל העושים מעשים להרע, ומתגברים תמיד בכחם להרע.

פסקה רנא

וישראל לית לון וכו': וישראל אין להם גבורה וכח לנצח אותם רק בפיהם. דהיינו בתפלה. כמו תולעת זו, שאין לה גבורה וכח, אלא בפה. ובפה היא שוברת הכל. ועל כן נקראים ישראל תולעת.

פסקה רנב

תו, אל תיראי תולעת וגו': עוד בביאור הכתוב אל תיראי תולעת יעקב, מה תולעת, אין לשום בריה בעולם, כמו לתולעת הזו של טוית המשי, שממנה יוצאים כל לבושי כבוד, תלבושת המלכים, ולאחר טויתה זורעת זרע ומתה, ואחר כך, מאותו זרע שנשאר ממנה,

קמה לתחיה כמקודם לכן, ושוב היא חיה, כך הם ישראל, כאותה התולעת שאע"פ שמתים יחזרו ויחיו בעולם, כמקודם לכן. **סיסטרא** פירושו טויה, **טיסטרי**, פירושו לפי הענין, תלבושת.

פסקה רנג

והא אתמר וכו': וכן נאמר, כי כחמר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל. ושואל, מהו כחמר. ומשיב, אלא זהו חומר של אותה זכוכית, אשר אע"פ שנשברת חוזרת ומתתקנת ויש לה תקנה כמקודם לכן. כך ישראל, אע"פ שמתים חוזרים לתחיה.

פסקה רנד

מתי ישראל: זה הוא עץ החיים. דהיינו ז"א הנקרא ישראל, ומשום שבני ישראל נתדבקו בעץ החיים, משום זה יהיו להם חיים ויקומו מעפר ויתקיימו בעולם ויהיו לעם אחד לעבוד את הקב"ה, כמש"א לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד.

פסקה רנה

רבי אלעזר ור' יצחק וכו': ר"א ור"י היו הולכים בדרך והגיע זמן קריאת שמע, וקם ר"א וקרא ק"ש היתפלל תפלתו. אח"כ אמר לו ר"י, והרי למדנו שמטרם שהאדם יוצא לדרך, צריך לקבל רשות מרבונו ולהתפלל תפלתו.

פסקה רנו

אמר ליה בגין וכו': א"ל משום, כשיצאתי, לא הגיע עדיין זמן התפלה, ולא הגיע זמן קריאת שמע. עתה שהאיר השמש התפללתי. אבל עוד מטרם שיצאתי לדרך בקשתי תחינה ממנו, ונועצתי בו, אלא תפלה זו של שחרית לא התפללתי.

פסקה רנז

דהא אנא אשתדלנא וכו': כי עוסק אני בתורה מחצות לילה, וכשהגיע הבוקר, עד עתה עוד לא היה זמן תפלה, משום שבשעה ההיא שקדרות הבוקר נמצאת, האשה מספרת עם בעלה, והם בסוד היחוד כאחד, והיא צריכה ללכת למשכן בין נערותיה היושבות עמה שם. ולפיכך אין אדם צריך להפסיק הדברים, שמתחברים על ידיהם כאחד, ולהכניס דבר אחר ביניהם. (ביאור הדברים הוא להלן בסמוך).

פסקה רנח

והשתא דנהיר שמשא וכו': ועתה שהאיר השמש הגיע זמן תפלה להתפלל, כמו שבארוה, שכתוב, ייראוך עם שמש, מהו **עם שמש**, היינו, לשמור עמנו אור השמש כדי להאיר אליה לנוקבא, הנקראת יראה. כי היראה שהיא הנוקבא, צריכה להיות בחיבור

עם השמש, שהוא ז"א, ולא להפריד אותם. וכל עוד שלא האיר היום אין היראה עם השמש, וע"כ כשמאיר השמש, צריכים לחבר אותם יחד, וזהו **עם שמש**.
ביאור הדברים, כי יש ב' זווגים, א) להשלמת הכלים של הנוקבא, והוא זווג של לילה. ב) להשלמת המוחין שלה, והוא זווגו של יום. וענינם רחוק זה מזה עד לקצה, עד כי מעשה היחוד בזווג של הלילה, גורם פירוד אם ממשיכו בזווג של יום, וכן להיפך, שמעשה היחוד בזווג של יום, גורם פירוד אם ממשיכו בזווג של לילה.
והענין הוא, כי יש ב' מצבים בנוקבא, א) מבחינת היותה בשלמות מטרם מיעוט הירח, שאז היתה קומתה שוה עם ז"א בסוד ב' המאורות הגדולים. ב) מבחינת מציאותה עתה אחר מיעוטה, שנתמעטה עד לנקודה, ואין בה אלא מה שנותן לה ז"א, ויש מעלה במצב הא', להיותה נשלמת בחכמה, וקומתה שוה עם ז"א, אבל כנגד זה יש בה גרעון שמפאת חסרון אור החסדים גם החכמה שבה אינה מאירה והיא חשך. ואת המצב הזה ממשיכים לה ע"י תפלת ערבית ועסק התורה בחצות לילה ואילך, והוא סוד זווג הלילה, בסו"ה ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. ויש מעלה במצב הב', שאז מקבלת חסדים מז"א, והחכמה שבה מתלבשת בחסדים והמוחין מאירים בה בכל השלמות. אבל כנגד זה יש בה גרעון אז, כי נתמעטה קומתה ונעשתה טפלה לז"א, ואין לה משהו מעצמה אלא מה שנותן לה ז"א. (ועיין בענין זה לעיל בראשית א' דף ק"ח ד"ה וכבר) ואת המצב הזה ממשיכים לה ע"י קריאת שמע ותפלה של שחרית, בזווג היום.
וזה אמרו, (באות רנ"ז) **אשתדלנא באורייתא מפלגות לילי**א וכו' **דההיא שעתא דקדרותא** וכו' **אתתא משתיא בבעלה**, שז"ס זווג של לילה להשלמת הכלים, שאז ממשיכים לה המצב הא', וז"ש, **ואינון ברזא כחדא**, דהיינו ששניהם הם בקומה שוה, **דבעיא איהי למהך למשכנא**, שצריכה ללכת להשתלם בהארת הכלים, שה"ס המשכן וכליו, **בעולמתהא דיתבי בהדה**, ולהשפיע מאור זה אל העלמות היושבות עמה, בסו"ה ותקם בעוד לילה וגו' וחק לנערותיה. **ובגין כך**, **לא בעי ליה לבר נש למפסק מלייהו דמתחברן כחדא**, שאסור להפסיק הדברים הגורמים להם להתחבר כאחד בקומה שוה, דהיינו לבטל הארת החכמה שה"ס המצב הא', **ולאעלא מלה אחרא בינייהו**, ולהכניס דבר אחר ביניהם. דהיינו, שאסור אז לקרות שמע ולהתפלל תפלת שחרית, שבזה ממעט קומתה מקומת ז"א, כדי להמשיך לה אור החסדים, שה"ס המצב הב', ההפוך מהמצב הא' כנ"ל, והמבטל אותו.
וז"ש **והשתא דנהיר שמשא היא עדן צלותא**, כי כשהאיר השמש, דהיינו שהגיע הזמן לזווג של יום, ולהמשיך המצב הב' להשלמת המוחין, אז הוא זמן תפלה, כלומר שעל ידי

התפלה ממשיכין לה את זה. וז"ש **לנטרא נהורא דשמשא בהדן**, דהיינו להמשיך אור ז"א שנקרא שמש, שהיא אור החסדים, **לאנהרא לה** להאיר אל הנוקבא, כדי שתתלבש החכמה שבה, באור החסדים דז"א, **דהא יראה בהדי שמשא אצטריך**, שהנוקבא צריכה אז להיות עם השמש, שהוא ז"א, כלומר שאז אין לה מעצמה שום אור אלא צריכה לקבל מן השמש ולא **לאפרשא לון**, שאם מפרידה מז"א היא מתבטלת לגמרי, **וכד לא נהיר יממא לאו הוא יראה בהדי שמשא**, דהיינו בלילה, אין היראה שהיא הנוקבא, עם השמש, כלומר שאינה מקבלת ממנו אור החסדים אלא היא מקבלת אור החכמה מבינה, (כנ"ל דף מ' ד"ה בשעתא ע"ש) **וצריכא לחברא לון כחדא**, וכשהגיע זמן זווג של יום צריכים לחבר אותם יחד, כי אז נעשית טפלה לו וצריכה לקבל ממנו הכל, כנ"ל, **ודא הוא עם שמש**, וע"כ, אומר הכתוב **ייראוך עם שמש**, דהיינו שנעשית אז מחוברת וטפלה לשמש.

פסקה רנט

אזלי, כד מטו וכו': הלכו, ר"א ור"י. כשהגיעו לשדה אחד, ישבו. נשאו עיניהם וראו הר, שבריות משונות היו עולות בראשו. פחד רבי יצחק. אמר ליה ר' אלעזר, למה אתה מפחד. אמר ליה רואה אני את ההר הזה שהוא עצום, ואני רואה את אלו הבריות שעליו, שהן משונות, ואני מפחד שלא יצירו לנו. אמר לו, כל מי שמתיירא, יש לו להתיירא מהחטאים שבידו. בוא וראה, אין אלו מאותן הבריות החזקות שהיו נמצאות בהרים.

פסקה רס

פתח ואמר ואלה בני צבעון וגו': מקרא זה בארוהו. אבל בוא וראה, אין אלו אותם שכתוב בהם, **האימים** לפנים ישבו בה וגו', ובני עשו יירשום וגו'.

ביאור הדברים, כי נודע, שבהמשכת קו שמאל מתגלים דינים. ויש כאן הפרש בין אור הזכר אל אור הנקבה. כי בהמשכת קו שמאל בבחינת אור הזכר, שהוא ממעלה למטה מתגלים דינים קשים מאד. אבל אם ממשיך הארת השמאל בבחינת אור נקבה, שהיא ממטה למעלה, מתגלים רק דינים רפויים שאינם קשים. כמ"ש בזהר אמור דף ע"ג אות קצ"ט, וז"ל, **אלא דההוא קלא לאו איהו לגבי יצחק כבקדמיתא**, דהיינו הארת קו שמאל שה"ס יצחק, **דתמן תוקפא תקיפא שרייא**, ששם שורים דינים קשים, **אלא לגבי אינון בי דינא דלתתא**, דהיינו הארת קו שמאל, בבחינת אור הנקבה, הנקראת בית דין שלמטה, **דאנון רפויין יתיר**, שהם דינים רפויים ואינם קשים ע"ש.

וזה אמרו כאן. **אזלי**, שהלכו לתקן את הנוקבא, **כד מטי חד בי חקל יתבו**, כשהגיעו אל הנוקבא, הנקראת **חקל** תפוחין, ישבו, כי המוחין של הנוקבא נמשכים בישיבה, ולא

בעמידה. פירוש. כי פעולת המשכת מוחין דג"ר נרמזת בעמידה, כמו העומד הזוקף כל קומתו. ופעולת המשכת מוחין דו"ק, נרמזת בישיבה, כמו היושב שקומתו מושפלת. וכיון שבאו להמשיך מוחין אל הנוקבא, שהארתה ממטה למעלה, שהיא בחינת מוחין דו"ק, ע"כ אומר, **יתבו**, שהיא פעולה בישיבה.

וז"ש, **זקפו עינייהו**, נשאו עיניהם, דהיינו שהתחילו להמשיך המוחין המכונים עינים וראיה **וחמא ליה לטורא**, וראה בהר, דהיינו שהמשיך הארת השמאל המכונה הר, **דהוו סלקו ברומיה ברייו משניין**, שבריות משונות היו עולות בראשו, דהיינו גילוי הדינים הבאים עם המשכת הארת השמאל, מגילוי ג"ר דקו שמאל, שה"ס ראש ההר, ואע"פ שהוא לא המשיך אלא ו"ק שהם אור הנקבה, אמנם אי אפשר להמשיך ו"ק זולת אם ממשיך מתחילה קומה שלמה, ואחר כך מניח את הג"ר ונוטל רק ו"ק, (כנ"ל וירא דף ז' ד"ה והוא ע"ש) ולפיכך ראה את הדינים המתגלים מג"ר דשמאל בעת המשכתו את ו"ק דשמאל. וז"ש, **דהוו סלקו ברומיה** וכו'. וז"ש **חמינא דהאי טורא איהו תקיף**, ראה שההר הזה, דהיינו הארת השמאל, הוא קשה **וחמינא אלין ברייו דאינון משניין**, וראה אלו הבריות אשר שם, דהיינו פועלי הדין, שהן משונות, כלומר שמטילות אימה ופחד. וז"ש, אמר ליה, **מאן דדחיל מחטאוי דבידיה אית ליה למדחל**, כלומר, שאין לפחד אלא אם ממשיך אור זכר, שהוא ממעלה למטה, שהוא חטא עצה"ד, (כנ"ל ב"ב דף קפ"ט ד"ה וע"ד) אבל אם ממשיך אור הנקבה, שאין בזה חטא, אין כאן שום פחד. **תא חזי, לאו אלין מאינון ברייו תקיפין דהוו משתכחין בטוריא**, אלו הבריות שאתה רואה, אינן אותן הבריות החזקות הנמצאות בהרים, כלומר, אין אלו אותם הדינים הקשים, שדרכם להתגלות עם המשכת אור הזכר שבשמאל, כי אלו המתגלים עם אור הנקבה, שאתה רואה, אינם קשים, אלא דינים רפויים, כמבואר לעיל, וז"ש **פתח ואמר ואלה בני צבעון** וגו' **אבל ת"ח, לאו אלין אינון דכתיב בהו האימים לפנים** וגו', כי אלו שנקראים **אימים** הם פועלי הדין המתגלים מהמשכת אור הזכר שבהארת השמאל, וע"כ נקראים **אימים**, להיותם דינים קשים המטילים אימה גדולה, ואלו הנקראים **ימים**, הם פועלי הדין המתגלים עם המשכת אור הנקבה שבהארת השמאל, שאינם אלא דינים רפויים. וע"כ נקראים ימים, ולא אימים.

פסקה רסא

אבל אלין דקאמר קרא וכו': אבל אלו שאומר הכתוב, אשר מצא את **הימים** במדבר, **ימם** חסר י' כתוב, שזהו רומז שיש בהם שום מיעוט, ואומר, כי אלו הן בריות משונות, מבני בניו של קין, מאחר שקין גורש מעל פני האדמה, שכתוב, הן גרשת אותי מעל

פני האדמה ומפניך אסתר. וכתוב וישב בארץ נוד. ובארוהו. פירוש. כי קין הוא הארת השמאל, אבל היו בו ב' בחינות, כי לפני שגורש מעל פני האדמה, היה בבחינת אור הזכר, שמתגלים בו דינים קשים כנ"ל, ולאחר שגורש היה בו רק אור הנקבה של הארת השמאל, שמתגלים בו דינים רפויים בלבד. ואומר שאלו הימים שמצא ענה במדבר, הם מתולדות קין לאחר שגורש מעל פני האדמה, ועל כן הם נקראים **ימים**, ולא **אימים**, מפני שאין בהם דינים קשים.

פסקה רסב

מבני בניו וכו': מבני בניו של קין, בצד רוחות, סערות ומזיקים הם נמצאים, כי כשהיה צריך להתקדש יום השבת, דהיינו בין השמשות, נבראו מהצד ההוא רוחות, הנמצאות מעופפות בלי גוף, ואלו אינם מיום השבת ולא מיום הששי, להיותם מבין השמשות, ונשארו אלו שני ימים בהם בספק, ומשום זה, אין להם קיום לא מיום זה ולא מיום זה.

פסקה רסג

ואזלו ואתפשטו וכו': והלכו ונתפשטו באותו צד של קין. דהיינו בני בניו. ונתלבשו באותו הצד, ולא נתלבשו בהם להתקיים, בקיום ממשי, כי ע"כ נקראות **ימם** חסר **י**', מפני שאין להם קיום לא מיום זה ולא מיום זה. דהיינו לא מיום ו' ולא מיום השבת, משום שנבראו בין השמשות כנ"ל, והנה נראים לבני אדם. כלומר, אע"פ שהן רוחות מ"מ נראים, כי פעם א' ביום הן מתלבשות בגוף. כדלהלן, והוא, דהיינו **ענה**, מצא אותן הרוחות הנקראות ימים, ולמדו אותו להביא ממזרים לעולם, דהיינו לחבר חמור וסוס שיצא מהם פרד, והן הולכות בין ההרים ונמצאות מלובשות בגוף פעם אחת ביום, ואחר כך מתפשטות ממנו ונשארות בלי גוף.

פירוש. אלו הרוחות נמשכות מהארת קו שמאל. ויש הפרש גדול בין הארת השמאל שבבחינת יום הששי, להארת השמאל מבחינת יום השבת, כי מבחינת יום הששי שה"ס קו אמצעי, הוא נכלל ממסך דחירק, שה"ס דינין דנוקבא. אבל מבחינת יום השבת, אין בו מסך כלל, ואלו הרוחות, כיון שנבראו בין השמשות, שהוא ספק יום ו' ספק יום השבת, נמצאים פגומים, ואינם יכולים לקבל לא מיום הששי ולא מיום השבת. וז"ש **ואקרון ימם חסר, דלא אתקיימו לא ביומא דא ולא ביומא דא**, כי הספק פוגם בהם ולא יוכלו לקבל. ועכ"ז מקבלים הארה מקו שמאל המאיר בעת הזווג של זו"ן ובכל יום ויום, וז"ש, **וקיימין בגופא זמנא חדא ביומא ולבתר מתפשטי מניה**, פירוש, ג' הקוין המאירים בזווג זו"ן, מכונים ג' זמני, להיותם נמשכים מג' הנקודות חולם שורק וחירק המכונים ג' דוכתי (לעיל ב"א דף כ' אות י"ב) וזמנא חדא היינו קו שמאל הנמשך מדוכתא דשורק.

פסקה רסד
תא חזי ענה וכו': בוא וראה ענה זה, ממזר היה, שבא צבעון על אמו והוליד ממזר, והוא בא על כן, מרוח הטומאה שנתדבק בו, ומשום זה מצא אותן הרוחות, והיו מלמדים אותו משום זה, כל מיני בחינות שבצד הטומאה.

פסקה רסה
ות"ח אלין וכו': ובוא וראה, אלו, הן וכמה אחרים היוצאים זה מזה, כולם באים מאותו הצד, דהיינו צד שמאל, והולכים במדבר ונראים שמה, משום שהמדבר הוא מקום חרב, הוא מקום מושב שלהם. כי החורבן נמשך תמיד מצד שמאל. ועם כל זה, כל אדם ההולך בדרכיו של הקב"ה, ומתירא מפני הקב"ה, אינו מפחד מהם. הלכו ונכנסו בהר. כלומר שהמשיכו הארת השמאל בנוקבא, ולא יראו.

פסקה רסו
אמר ר' יצחק וכו': אר"י, כעין זה, כל אלו ההרים החרבים הם מקום בית מושב שלהם. אמר לו, כן הוא, וכל אלו העוסקים בתורה, עליהם כתוב, ה' ישמרך מכל רע וגו'.

פסקה רסז
פתח ר' אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר, הללויה אודה וגו', מקרא זה בארוהו, אבל בוא וראה, דוד המלך, כל ימיו היה עוסק בעבודת הקב"ה, והיה קם בחצות לילה, ומשבח ומודה בשירות ותשבחות, כדי לתקן מקומו במלכות שלמעלה.

פסקה רסח
דכד אתער וכו': וכאשר נתעורר רוח צפוני בחצות לילה, היה יודע, שהקב"ה מתעורר באותה שעה בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, וע"כ היה קם בשעה ההיא, והתגבר בשירות ותשבחות עד עלות הבוקר.

פסקה רסט
בגין דכד קב"ה וכו': משום, כי כשהקב"ה נמצא בגן עדן, הנה בארנו, שהוא וכל הצדיקים שבגן, כולם מקשיבים לקולו, ככתוב, חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ולא עוד אלא חוט של חסד נמשך עליו ביום, כמו שלמדנו, שכתוב, יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. ולא עוד, אלא, אלו דברי תורה שאמר בלילה, כולם עולים ומתעטרים לפני הקב"ה. ומשום זה, דוד המלך, היה עוסק בלילה בעבודת רבונו.

פסקה רע
ת"ח הללויה וכו': בוא וראה, **הללויה**, הנה בכל השירות והתשבחות שאמר דוד, למדנו, שהעליון מכולם הוא **הללויה**, ובארוהו, מהו הטעם, משום שכולל שם ושבח ביחד,

ושואל, מהו שם ושבח, הנה **השם** הוא **י"ה** אבל **השבח** מה הוא ומשיב, אלא **שבח** הוא כנסת ישראל, שהיא הנוקבא שנקראת **הלל** משום שהיא מסדרת תמיד שבח לקב"ה ואינה שוככת, כמש"א, אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל, כי סדרי שבח היא מסדרת, ומשבחת לו תמיד. ומשום זה מרומז במלה הללויה, שם ושבח ביחד. פי' שהשם הוא **י"ה** ושבח הוא **הללו**, דהיינו השכינה, שמשבחת תמיד אליו.

פסקה רעא

אודה ה' בכל לבב: כמו שבארוהו, שבכל לבב פירושו, ביצר טוב וביצר הרע. שהם נמצאים תמיד אצל האדם, כמו שאתה אומר, **בכל לבבך**, ובארוהו שפירושו ביצ"ט וביצה"ר, כי יצה"ט שורה בחלל הימני של הלב ויצה"ר בחלל השמאלי שבו. אף כאן פירושו כן.

פסקה רעב

בסוד ישרים: אלו הם ישראל, שנקראים ישרים, משום שכל המדרגות מתעטרות בהם, כהנים לויים צדיקים וחסידים. שהם ישרים. **ועדה**, פירושו כמו שאתה אומר, נצב **בעדת** אל, והם סוד שהקב"ה מתעטר בהם.

ביאור המאמר. ר' אלעזר ממשיך לבאר את טיב הזווג שבחצות לילה שהוא להמשכת החכמה בעיקר, וטיב הזווג של היום שהוא בעיקר להמשכת החסדים, שבלעדם אין החכמה שבנוקבא מאירה, והיא חשך ולא אור. וכן ז"א אינו מתעטר בהארת החכמה זולת על ידי הנוקבא בסוד הזווג שבלילה. ומביא הכתוב אודה ה' בכל לבב וגו' שבו מבוארים ב' מיני ההארות הלילו. והשלמתם של זו"ן זה מזה.

ותחילה מבאר היטב ענין חצות לילה, ואומר (באות רס"ז) **דוד מלכא**, **כל יומוי הוה משתדל בפולחנא דקב"ה**, פירוש, כי יש י"ד עתים לטובה ויש י"ד עתים לרעה, כמו שכתוב (קהלת ג') וכרגיל, אי אפשר לעבוד את הקב"ה כי אם באותם הימים שי"ד עתים לטובה שולטים בהם, ולא בימים שי"ד עתים לרעה שולטים בהם אבל הזוכה בהארת החכמה הוא מתקן עמהם גם את י"ד העתים לרעה, שנעשות לו טובות גדולות, ואז יכול לעבוד ה' בכל ימיו, אף אחד מהם לא יחסר. וז"ש, דוד מלכא, **כל יומוי הוה משתדל בפולחנא דקב"ה**, ואפילו בימים שי"ד העתים לרעה היו שולטים. וז"ש **והוה קם בפלגות ליליא**, שאז הזמן לקבל המוחין הללו דהארת החכמה **ומשבח ומודה וכו'**, כי הארת המוחין הללו נמשכים בשירות ותשבחות, שהם בסוד הארת השמאל. **בגין לאתתקנא דוכתיה במלכו דלעילא**, (כמ"ש לעיל בפ' לך אות שע"ה) **דמלכותיה דיליה בהאי תלייא**

ע"ש. **דכד אתער רוח צפון בפלגות ליליא**, וכו' כבר נתבאר ענין זה היטב לעיל (בפרשת לך דף ג' ד"ה ת"ח, ובדף קכ"ג אות שס"ג עש"ה) ואין צורך להכפיל הדברים.
וז"ש **ת"ח הללויה**, וכו' **דכליל שמא ושבחא כחדא**. דהיינו י"ה שהם מוחין דז"א שה"ס אור החסדים. **והלל**, שה"ס הנוקבא, במוחין דהארת חכמה שנקראת אז **הלל בגין דסדורא דשבחא איהי מסדרת ומשבחת תדיר לגביה**, דהיינו בין בי"ד עתים לטובה ובין בי"ד עתים לרעה, אמנם במוחין דאור החסדים אי אפשר לשבח **תדיר לגביה**, כי בי"ד עתים לרעה, אין שבח זולת ע"י הארת חכמה כנ"ל. ולפיכך **אודה ה' בכל לבב כמה דאוקמוה ביצר הטוב וביצר הרע**, דהיינו בקו ימין שה"ס יצה"ט, שממנו י"ד עתים לטובה ובקו שמאל שה"ס יצר הרע. שממנו י"ד עתים לרעה. **בסוד ישרים**, **אלין אינון ישראל**, שה"ס הקו האמצעי **דכל דרגין בהו מתעטרן**, כי הקו האמצעי כולל בתוכו ב' הקוין, וע"כ כולל כל המדרגות, שהם **כהני וליואי צדיקי**. **ישרים ועדה**, פירושו **כד"א נצב בעדת אל**, שעדת ה"ס הנוקבא, ונמצא **ישרים ועדה** שהם זו"ן, כי ישרים ה"ס ישראל שהוא ז"א, ועדה היא הנוקבא. ומשמיענו הכתוב, **ואינון רזא דקב"ה אתעטר בהו**, שהקב"ה, שהוא ז"א, מתעטר בהארת החכמה מן הנוקבא שנקראת **עדה**. כי אינו מקבל חכמה אלא בעת הזווג עם הנוקבא כנודע. וע"כ אוה"כ ישרים ועדה.

פסקה רעג

ובג"כ בעי ב"נ וכו': ומשום זה צריך האדם לשבח תמיד את הקב"ה, משום שהוא רוצה שירות ותשבחות, דהיינו שרוצה להתעטר בחכמה כנ"ל בדיבור הסמוך, ומי שיודע לשבח את הקב"ה כראוי, דהיינו תמיד כנ"ל, שהוא ע"י המוחין דהארת חכמה, הקב"ה מקבל תפלתו ומציל אותו. דהיינו כמו שאומר לעיל, (באות רנ"ז) שמתחילה צריכים לזווג של לילה ואח"כ לזווג של יום להמשכת חסדים בתפלת שחרית, וז"ש אשגבהו כי ידע שמי וגו' אורך ימים וגו'.

פסקה רעד

פתח ר' יוסי ואמר: אתה סתר לי מצר וגו' **אתה סתר לי**, זה הקב"ה, שהוא סתר ומגן לאדם ההולך בדרך התורה, שה"ס קו אמצעי, והוא מסתתר בצל כנפיו, שלא יוכלו להרע לו, שואל א"כ **מצר תצרני**, למה לי, כי הוא אותו הדבר כמו אתה סתר לי. ומשיב, מלמעלה ומלמטה. מלמעלה יש לו לאדם שונאים, וע"ז נאמר אתה סתר לי, ומלמטה גם כן, ומי הוא, זהו היצר הרע, וע"ז נאמר מצר תצרני, והוא צר למעלה וצר למטה, כמ"ש (מסכת ב"ב ט"ז.) יורד ומסית עולה ומסטין, ואלמלא היצר הרע, לא היה נמצא לאדם שונא בעולם. משום זה אוה"כ, מצר תצרני, על היצר הרע.

פסקה רעה

רני פלט תסובבני סלה: שואל, יסובבני סלה היה צריך לומר, דהיינו לשון נסתר, שהרי תסובבני, סובב על רני פלט. ולמה אומר **תסובבני** שהוא לשון נוכח ומשיב, שפירושו הוא, אלו השירים שיש בהם מדרגות להצלה תסובבני בהם להצילני בדרך. ולהקב"ה אמר תסובבני. ומקרא זה אפשר לקראו כסדרו, ואפשר לקראו למפרע, דהיינו, **סלה תסובבני פלט רני תצרני מצר לי סתר אתה** מצד זה ומצד זה, והבנתו אינה משתנה.

פירוש. בעת שהקו השמאל האיר ממעלה למטה דהיינו מטרם שנכלל בימין, היה היצה"ר נאחז באדם מלמעלה ומלמטה, כי מלמעלה קטרג עליו, והביא עליו שנאה, ומלמטה הסיתו לחטוא, ולהמשיך השמאל ממעלה למטה, שזה היה חטא עצה"ד (כנ"ל בהקסה"ז דף קצ"ט ד"ה ודא חובה ע"ש). וכשבא קו אמצעי, נכללו השמאל והימין זה בזה, והאירו ביחד, באופן שאור הימין האיר ממעלה למטה, והשמאל ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף נ"ח ד"ה עמודא ע"ש) ואז נתבטלה השנאה שמלמעלה על האדם ונפרד ממנו היצה"ר מלמטה.

וז"ש **אתה סתר לי**, **דא קב"ה**, דהיינו סוד הקו האמצעי. **דאיהו סתרא ומגן** וכו', שיש בו ב' דברים. א) שהוא **סתרא**, כי בגללו נתמעטו ג"ר של הקו השמאל ואינו יכול להאיר רק ממטה למעלה שהיא בחינת ו"ק דחכמה. ב) שהוא מגן, כי על ידיו נכללו השמאל והימין זה בזה, והעביר הקטרוג והשנאה מן האדם. וז"ש **ואיהו אסתתר בצלא דגדפוי**, **דלא יכלין לאבאשא ליה**. כי ההתמעטות שהביא לקו השמאלי בכח המסך דחירק, כמ"ש שם, נבחנת ההתמעטות הזו לצל, והמסך לכנפים. וז"ש **לעילא אית ליה לבר נש מארי דבבו**, שה"ס הקטרוג והשנאה הנמשכים לאדם מלמעלה בעת הארת השמאל ממעלה למטה. **לתתא אוף הכי נמי ומאן איהו דא יצה"ר**, היינו היצה"ר המסיתו לחטוא ולהמשיך הארת השמאל ממעלה למטה כנ"ל. **דאיהו צר לעילא וצר לתתא**, דהיינו כמ"ש יורד ומסית ועולה ומסטין, **ואלמלא יצה"ר לא אשתכח מארי דבבו לב"נ בעלמא**, כלומר אם לא היה היצה"ר עלול להסיתו לחטוא למטה, בעת הארת השמאל ממעלה למטה, אז לא היתה נמשכת שנאה על האדם מלמעלה.

וז"ש, **מאי תסובבני אלין אינון שירין דאית בהו דרגין להצלה** שירים, ה"ס החכמה המלובשת בחסדים, אחר שנתמעטה לו"ק דג"ר ע"י קו אמצעי, שהיא נמשכת ומתגלית על ידי **שירים**, ע"כ מכונה שירים. וכיון שמקודם שנתמעטה החכמה ע"י הקו האמצעי היה להיפך שהביאה עליו דינים, ע"כ אמר להקב"ה, שה"ס קו אמצעי, **רני פלט**, שפירושו, שירים שנפלטו ונשארו אחר התמעטותם על ידי הקו האמצעי, **תסובבני**

סלה להצילני בהם מכל המזיקים שהם בדרך. וז"ש **מאי תסובבני**, למה אמר להקב"ה תסובבני. **אלין אינון שירין דאית בהו דרגין להצלה**, אלו הם השירים, שיש בהם מדרגות, המספיקות להצלה, דהיינו אחר שנתמעטו ע"י קו אמצעי, לו"ק דג"ר, נעשו מוכשרים להצלה כנ"ל. **תסובבני בהו לשזבא לי בארחא**, כי פעולה זו היא ע"י קו אמצעי, שה"ס הקב"ה, וע"כ אמר לו **תסובבני**, לשון נוכח, ולא יסובבני.
וז"ש **והאי קרא איהו כסדרא, ואיהו למפרע**, כי הקריאה כסדרו, תורה על קו ימין שה"ס הארת החסדים המאירה ממעלה למטה. והקריאה למפרע, תורה על קו שמאל, שה"ס הארת החכמה המאירה ממטה למעלה וכיון שמקרא זה מדבר על ב' מיני הארות הללו, ע"כ אפשר לקראו כסדרו ואפשר לקראו כמפרע. **מהאי גיסא ומהאי גיסא**, כי יש בו מצד ימין ומצד שמאל.

פסקה רעו

תא חזי באלין וכו': בוא וראה, באלו שירות ותשבחות שאמר דוד, יש בהם סודות, ודברים עליונים בסודות החכמה. משום שכולם נאמרו ברוח הקודש, שרוח הקודש היה שורה על דוד ואמר שירה. ועל כן כולם ברוח הקודש נאמרו.

פסקה רעז

פתח ר' אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר, דחה דחיתני לנפול וה' עזרני, ושואל, כתוב, **דחה דחיתני**, דחה דחוני היה צריך לכתוב, מהי דחה דחיתני. שהרי הקב"ה לא דחה אותו, אלא השונאים. ומשיב, אלא זה הסטרא אחרא, הדוחה האדם תמיד, ורוצה לדחותו ולהשטותו מעם הקב"ה, וזה הוא היצה"ר הנמצא עם האדם תמיד, ואליו חזר דוד ואמר דחה דחיתני לנפול, משום שהוא היה מסיתו בכל אלו הצרות שבאו עליו, להשטות אותו מעם הקב"ה, ועליו אמר דוד **דחה דחיתני לנפול**, בגיהנם **וה' עזרני**, שלא נמסרתי בידך.

פסקה רעח

ועל דא אית ליה וכו': ועל כן יש לו לאדם להזהר ממנו, כדי שלא ישלוט בו, ואז הקב"ה שומר אותו בכל דרכיו. שכתוב אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף, בלכתך לא יצר צעדך וגו'. וכתוב וארח צדיקים כאור נגה וגו'. אמר רבי יהודה אשרי הם ישראל, שהקב"ה שומר אותם בעולם הזה ובעולם הבא. שכתוב ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

וישב

פסקה א

וישב יעקב בארץ מגורי אביו וגו': ר' חייא פתח ואמר, רבות רעות צדיק וגו' כמה מקטרגים יש לו לאדם מיום שנתן לו הקב"ה נשמה בעולם הזה. דכיון שיצא האדם לאויר העולם, מיד נזדמן יצר הרע להשתתף עמו, כמו שלמדנו, שכתוב, לפתח חטאת רובץ, כי אז נשתתף עמו היצה"ר.

פסקה ב

ות"ח דהכי הוא וכו': ובוא וראה, שכן הוא, כי הבהמות, מיום שנולדו, כולן שומרות את עצמן ובורחות מאש ומכל מקומות הרעים. והאדם, כשנולד, מיד בא להשליך עצמו לתוך האש, והוא משום שהיצה"ר שורה בתוכו, ומיד מסיתו לדרך רע.

פסקה ג

ואוקימנא, דכתיב, טוב ילד מסכן וגו': **טוב ילד**, זהו יצר הטוב, שהוא ילד מימים מועטים עם האדם, כי מי"ג שנים ואילך הוא עם האדם כמו שלמדנו.

פסקה ד

ממלך זקן וכסיל: ממלך, זהו היצר הרע, שהוא נקרא מלך ושליט בעולם על בני אדם. **זקן וכסיל**, הוא ודאי זקן כמו שבארוהו, שמיום שהאדם נולד ויצא לאויר העולם, הוא נמצא עם האדם, וע"כ הוא מלך זקן וכסיל.

פסקה ה

אשר לא ידע להזהר עוד: לא כתיב להזהיר, אלא להזהר, משום שהוא כסיל, ועליו אמר שלמה, והכסיל בחשך הולך. כי מפסולת החשך הוא בא. ואין לו אור לעולם אבל מי שאינו יודע להזהיר לאחרים אינו נחשב עוד לכסיל מחמת זה.

פסקה ו

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, בוא וראה, כתוב, טוב ילד מסכן וחכם. ושואל, מי הוא ילד מסכן. ואומר, הנה בארוה, ולמדנו, שהוא יצר הטוב. אבל **טוב ילד**, זהו שכתוב, נער הייתי גם זקנתי. וזהו נער שהוא ילד מסכן. שאין לו מעצמו כלום. ולמה נקרא נער. הוא משום שיש לו חידוש הלבנה, שהיא מתחדשת תמיד, והוא תמיד ילד מסכן, כמו שאמרנו. וחכם, משום שהחכמה שורה בו.

פירוש. ב' מצבים יש אל הנוקבא, א) הוא זמן שליטתה עצמה, שאז גדולה כמו ז"א, וזהו מצב הארת החכמה שבה, אלא שאינה מאירה מטעם חוסר אור החסדים. ב) הוא זמן

הארתה, על ידי זווגה עם ז"א, שאז מוכרחת להתמעט עד לנקודה, ואין לה אז מעצמה כלום, ומקבלת הכל מז"א. ומצב הזה היא מצב הארת החסדים שבה. והנוקבא מתלבשת ומאירה במלאך מטטרון מב' מצבים אלו. וכשהוא מקבל מצב ב' של הנוקבא, שהוא הארת החסדים אומר מטטרון, **נער הייתי**, וכן נקרא **ילד**, כי הארת החסדים ה"ס ו"ק המכונה נער או ילד. וכן נקרא **מסכן**, מפני שבמצב הזה מתמעטת הנוקבא עד לנקודה ואין לה מעצמה כלום. וז"ש, **ודא הוא נער**, **דאיהו ילד מסכן**, **דלית ליה מגרמיה כלום**. דהיינו כמבואר. וכשהוא מקבל ממצב הא' של הנוקבא, שהוא זמן שליטתה עצמה והיא גדולה כמו ז"א שהוא מצב הארת החכמה שבה, אז אומר מטטרון **גם זקנתי**, כי איזה זקן, זהו מי שקנה חכמה. וכן נקרא **חכם** וז"ש **וחכם**, **בגין דחכמה שריא ביה**. כמבואר. ושואל, **ואמאי אקרי נער**, למה נקרא המלאך מטטרון תמיד בשם **נער**, ולא זקן, הרי הוא אמר, **גם זקנתי**, היה לו להקרא זקן ומשיב, **בגין דאית ליה חדתו דסיהרא**, **דמתחדשא תדיר**, משום שיש לו התחדשות הלבנה, שהיא הנוקבא, שה"ס זווגה עם ז"א, דהיינו מצב הב', הנ"ל, שהיא מצב הארת החסדים שבה, הנבחן לו"ק ונקרא נער, **דמתחדשא תדיר**, ומצב ההתחדשות נוהג בה תמיד, **ותדיר איהו ילד מסכן**, דהיינו בקביעות, וע"כ נקרא נער ולא זקן כי הזקנה שמקבל ממצב הא', שהוא מצב שליטתה עצמה, אין זה בו תמיד, וע"כ אינו נקרא על שמו.

פסקה ז

ממלך זקן: זהו היצר הרע, הנמשך מן הלעומת של מטטרון, הנקרא אדם בליעל, כמו שלמדנו, שמיום שהיה, לא יצא מטומאתו לעולם. והוא **כסיל**, שכל דרכיו הם לדרך הרע, והולך ומדיח בני אדם, ואינו יודע להזהר, והוא בא בעלילה עם בני אדם, כדי להדיח אותם מדרך הטוב אל דרך הרע.

פסקה ח

ת"ח על דא וכו': בוא וראה, על כן הקדים עצמו היצר הרע להתחבר עם האדם מיום שנולד בו, בכדי שיאמין לו, וכשיבוא אח"כ היצר הטוב אין האדם יכול להאמינו ודבריו דומים עליו למשא.

כגוונא דא תנינן וכו': כעין זה למדנו, איזה הוא רשע ערום, זה הוא, מי שמקדים עצמו לטעון דבריו לפני הדיין מטרם שיבא חברו בעל הדין. כמש"א, צדיק הראשון בריבו וגו'.

פסקה ט

כגוונא דא האי וגו': כעין זה, רשע ערום זה, דהיינו היצר הרע, כמש"א, והנחש היה ערום, גם הוא מקדים ושורה באדם מטרם שיבא חברו, יצר הטוב, לשרות בו, ומשום

שהקדים וכבר טען טענותיו לפניו, כשיבא אח"כ חברו, שהוא יצר הטוב, רע לאדם להיות עמו, ואינו יכול להרים ראשו כאלו הטעין על כתפו כל המשאות שבעולם. וכל זה הוא, משום שהרשע ערום הקדים עצמו. ועל זה אמר שלמה, וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים, משום שהקדימו האחר.

פסקה י

וע"ד כל דיינא וכו': וע"כ, כל דיין המקבל דבריו של בעל דין, מטרם שיבא חברו, דומה כאלו מקבל עליו אל אחר להאמין בו, אלא ובא רעהו וחקרו, כלומר אחר שיבא רעהו אז ישמע טענותיו. וזהו דרכו של אדם צדיק, כי אדם צדיק, הוא, מי שלא האמין לאותו רשע ערום, שהוא יצר הרע, משום שהקדים טענותיו, מטרם שיבא חברו, שהוא יצר הטוב. שמקיים הכ', ובא רעהו וחקרו. ובדבר זה אנשים נכשלים מלזכות לעולם הבא.

פסקה יא

אבל האי זכאה וכו': אבל צדיק ההוא, שהוא ירא את רבונו, כמה רעות הוא סובל בעולם הזה, כדי שלא יאמין ולא ישתתף עם היצר הרע, והקב"ה מצילו מכולם. זהו שכתוב, רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה', רבות רעות לצדיק לא כתוב, אלא רבות רעות צדיק, שזה יורה שפירושו הוא, שהסובל **רבות רעות** הוא **צדיק**, משום שהקב"ה חפץ בו, כי הרעות שסובל, מרחיקות אותו מן יצר הרע כנ"ל. ומשום זה הקב"ה חפץ באדם ההוא, ומציל אותו מכולם, בעולם הזה ובעולם הבא. אשרי חלקו.

פסקה יב

ת"ח כמה בישין וכו': בוא וראה כמה רעות עברו על יעקב כדי שלא יתדבק ביצר הרע ההוא, ויתרחק מחלקו, ומשום זה סבל כמה עונשים כמה רעות ולא שקט.
פתח ואמר לא שלותי וגו': בוא וראה, כמה רעות סובלים הצדיקים בעולם הזה, רעות על רעות מכאובים על מכאובים, כדי לזכותם לעולם הבא.

פסקה יג

יעקב כמה סביל וכו': יעקב, כמה סבל תמיד רעות על רעות, כמש"א, **לא שלותי**, בבית לבן, ולא יכולתי להנצל ממנו. **ולא שקטתי**, מעשו, מאותו הצער שציער אותי הממונה שלו. ואח"כ הפחד מעשו עצמו. **ולא נחתי**, מן דינה ומן שכם.

פסקה יד

ויבא רגז: זה הוא הרגז והמבוכה של יוסף, שהוא קשה מכולם, כי מתוך אהבתו של יעקב אל יוסף, שה"ס הברית, נכנס יעקב למצרים. ועל כן אהב אותו כל כך, משום שלאח"כ כתוב, ואזכר את בריתי, שכל הגאולה היה בשבילו, להיות השכינה נמצאת

שם עמו. עם הברית, שהוא יוסף, וע"כ היה המבוכה של יוסף, קשה עליו יותר מכל הצרות שבאו עליו.

פסקה טו

וישב יעקב בארץ מגורי וגו': ר' יוסי פתח הצדיק אבד ואין איש שם על לב וגו'. **הצדיק אבד**, בזמן שהקב"ה מסתכל בעולם, והעולם אינו כראוי להיות, והדין נזדמן לשרות על העולם, אז לוקח את הצדיק הנמצא ביניהם, כדי שהדין ישרה על כל האחרים, ולא יהיה מי שיגין עליהם.

פסקה טז

דהא כל זמנא וכו': כי כל זמן שהצדיק שורה בעולם, אין הדין יכול לשלוט על העולם. מאין לנו זה, ממשה, שכתוב, ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו וגו'. ומשום זה הקב"ה לוקח את הצדיק מביניהם ומעלה אותו מן העולם, ואז נפרע ומקבל את שלו. סוף הכתוב, **כי מפני הרעה נאסף הצדיק**, פירושו, מטרם שיבא הרע לשלוט בעולם נאסף הצדיק. פירוש אחר, **כי מפני הרעה**, זה הוא היצר הרע. שהסית והדיח את העולם.

פסקה יז

ת"ח יעקב שלימו וכו': בוא וראה, יעקב בחיר שבאבות היה, והוא היה עומד להמצא בגלות, אבל מתוך שהוא צדיק נעצר הדין, ולא שלט בעולם, כי כל ימיו של יעקב לא שרה הדין על העולם, והרעב נתבטל.

פסקה יח

ואוף הכי ביומוי וכו': וכמו כן בימיו של יוסף, שהוא צורתו של אביו, לא היתה נמצאת הגלות, משום שהוא הגין עליהם כל ימיו, כיון שהוא מת, מיד שרתה עליהם הגלות, כמש"א, וימת יוסף וגו', ונסמך לו הבה נתחכמה לו. וכתוב, וימררו את חייהם וגו'.

פסקה יט

כגוונא דא וכו': כעין זה, בכל מקום שנמצא צדיק בעולם, הקב"ה מגין על העולם בשבילו, וכל זמן שהוא חי, אין הדין שורה על העולם. וכן למדנו.

פסקה כ

ת"ח וישב יעקב וגו': שואל מהו **מגורי אביו**. ומשיב, הוא כמו שאתה אומר מגור מסביב, כי כל ימיו היה מתייירא והיה בפחד. **וישב יעקב**, רבי אלעזר אמר, שנתקשר וישב במקום ההוא שנתאחד בחשך. **בארץ מגורי אביו** הוא בדיוק. כלומר, מלמדנו, שהמגור ופחד הזה הוא של אביו יצחק שהוא קו שמאל. **בארץ כנען**, נקשר המקום במקומו. פירוש,

הנוקבא נקראת ארץ, ובעת שנקשרת בקו שמאל, שהוא אביו של יעקב, היא נקראת ארץ כנען. וז"ש, **אתקשר אתרא באתריה** שארץ כנען נקשרה במגורי אביו, שהוא קו שמאל. **מגורי אביו**, זח דין קשה. שה"ס קו שמאל דז"א, **בארץ** מגורי אביו, הוא כמו שלמדנו שארץ היא דינא רפיא. שהיא ארץ שנתאחדה ונמשכת מדין קשה, שחוא קו שמאל, ובה נתישב יעקב ונתאחז בה.

פירוש, אור ז"א הוא מלמעלה למטה ולפיכך אם הקו שמאל מאיר בו נמשך ממנו דין קשה מאד, כי ה"ס חטא דעץ הדעת כנודע, אמנם הנוקבא, שהארתה היא בבחינת אור נקבה המאירה רק ממטה למעלה ואינו נמשך למטה, ע"כ אפילו מטרם שנכללה בימין, אין בה דין קשה אלא דין רפה. (כנ"ל וישלח דף פ' ד"ה ביאור ע"ש) וז"ש **בארץ מגורי אביו וכו' ההוא דינא רפיא** וכו' וביה אתישב יעקב. שהוא נתישב בארץ, שה"ס הנוקבא, והיא רק דינא רפיא, ולא דינא קשיא כמגורי אביו.

פסקה כא

אלה תולדות יעקב יוסף וגו': אחר שנתישב יוסף ביעקב, והשמש, שהוא ז"א, נזדווג עם הלבנה, שהיא הנוקבא, אז התחיל להוליד תולדות. ומי הוא העושה תולדות. חזר הכתוב ואמר, **יוסף**, כי אותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן, שהוא יסוד המכונה יוסף, הוא העושה תולדות, משום שמימיו אינם נפסקים לעולם.

פירוש. כי נשמות ישראל נולדות מזווג זו"ן. אבל אין ז"א מוליד נשמות מטרם שעולה ומלביש לאו"א, שזווגייהו לא פסיק לעלמין, שאז משיג יסוד דגדלות, המכונה יוסף, וכן נקרא נהר יוצא מעדן, ששפעו אינו נפסק לעולם. וז"ש **בתר דאתישב יוסף ביעקב ואזדווג שמשא בסיהרא**, אחר שז"א המכונה יעקב עלה והלביש לאו"א עלאין שאז מתישב יוסף, שהוא יסוד דגדלות, ביעקב, שהוא ז"א, ושמשא מזדווג בסיהרא, **כדין שרא למעבד תולדות**, אז מתחיל להוליד תולדות, ולא מקודם לכן, **ומאן איהו דעביד תולדות אהדר ואמר יוסף**, שהוא יסוד דגדלות, שז"א משיגו בעת עליתו לאו"א שהוא מכונה אז ונהר יוצא מעדן, **דלא פסקין מימוי לעלמין**, כמו או"א עלאין דזווגייהו לא פסיק לעלמין.

פסקה כב

דהא שמשא אע"ג וגו': כי השמש שהוא ז"א, אע"פ שנתחבר בלבנה, שהיא הנוקבא, אינו עושה פירות משום מדרגה רק מאותה מדרגה הנקראת צדיק. דהיינו יסוד, וכן נקרא יוסף, שהוא המדרגה של יעקב לעשות פירות ולהוציא תולדות לעולם, ומשום זה כתוב, אלה תולדות יעקב יוסף.

פירוש, המדרגה האחרונה של ז"א, המכונה צדיק או יסוד, היא הנושאת את המסך שעליו מכה אור העליון ואו"ח עולה ומלבישו, שבדרך זה נאצלות כל הקומות והמדרגות וז"ש **לא עביד איבין בר ההוא דרגא דאקרי צדיק ויוסף**, כי הוא הנושא אל המסך, להיותו מדרגה האחרונה, כמבואר.

פסקה כג

אלה תולדות יעקב יוסף וגו': פירוש אחר, כל מי שהיה מסתכל בצורת יוסף היה אומר שזו היא צורתו של יעקב. בוא וראה, שבכל בני יעקב לא כתוב כזה, כגון אלה תולדות יעקב ראובן או שמעון וכו' רק ביוסף, שכתוב אלה תולדות יעקב יוסף. הוא משום שצורתו היתה דומה לצורת אביו.

פירוש, כמו שיעקב שה"ס ת"ת הוא קו אמצעי המכריע בין ב' הקוין שמחזה ולמעלה, שהם חסד וגבורה, כן יוסף, שה"ס יסוד, הוא קו אמצעי ומכריע בין שני הקוין שמחזה ולמטה, דהיינו בין נצח והוד. הרי שזה וזה צורתם שוה, ששניהם צורת קו אמצעי ומכריע בין הקצוות.

פסקה כד

בן שבע עשרה שנה: אמר ר' אבא, הקב"ה רמז לו, שבעת שנאבד יוסף היה בן שבע עשרה שנה. וכל אלו הימים שנשארו אחר שהיה בן שבע עשרה שנה, שלא ראה את יוסף, היה בוכה על אלו שבע עשרה שנה. וכמו שהיה בוכה עליהן, נתן לו הקב"ה שבע עשרה שנה אחרות, שחי בארץ מצרים, בשמחה, בכבוד, ובכל השלמות, בנו יוסף היה מלך, וכל בניו היו לפניו, אלו שבע עשרה שנה היו נחשבות לו חיים. וע"כ משמיענו הכתוב. כי בן שבע עשרה היה יוסף כאשר נאבד ממנו.

פירוש, היסוד, שה"ס יוסף, מכונה שבע עשרה שנה. מטעם שיש בו סוד לחם משנה, שפירושו אור החכמה ואור החסדים, שהוא תכלית השלמות. והנה אור החכמה שבו מרומז במספר שבע להיותו מאיר רק ממטה למעלה בסוד אור הנוקבא הנקראת שביעי, וחסרה ג"ר דג"ר. ואור החסדים שבו מרומז במספר עשרה, להיותו מאיר ממעלה למטה וע"כ המספר שלם.

וז"ש, **רמז ליה קב"ה, דהא כד אתאביד מניה יוסף בן שבע עשרה שנין הוה**, דהיינו שרמז לו שיעור שלמות מדרגתו של יוסף, שהוא שבע עשרה שנה, הכולל כל השלמות הן חכמה והן חסדים כנ"ל. וע"כ, **וכל אינון יומין וכו' הוה בכי על אינון שבע עשרה שנין**, דהיינו על מדרגתו הגדולה של יוסף שנאבדה ממנו. **וכמה דהוה וכו' יהב לו שבע עשרה שנין אחרנין**, דהיינו אחר שמצא שוב את יוסף במצרים. **אינון שבע עשרה שנין**

הוו חיין לגביה, כי אור החכמה נבחן לאור חיה, בסו"ה החכמה תחיה את בעליה, וכיון שסוד שבע עשרה שנין כולל גם חכמה, ע"כ יחשבו לו חיים. משא"כ בשעה שנאבד יוסף, שהיה לו אז אור חסדים בלי חכמה, לא נחשבו לו לחיים, וכן בטרם שנולד יוסף. וזהו שמשמיענו הכתוב, יוסף בן שבע עשרה שנה.

פסקה כה

רבי חייא פתח וכו': ר"ח פתח ואמר, לכן אנשי לבב שמעו לי וגו'. בוא וראה כאשר ברא הקב"ה את העולם עשה אותו על דין, והוא מתקיים על דין. וכל מעשי העולם מתקיימים על דין. מלבד שבכדי לקיים העולם שלא יאבד, הקב"ה פורש עליו רחמים, ורחמים האלו מעכבים את הדין שלא יכלה את העולם, והעולם מתנהג ברחמים ומתקיים על ידו.

פסקה כו

ואי תימא וכו': ואם תאמר, שהקב"ה עושה דין באדם בלי משפט, הרי למדנו, כשהדין שורה על האדם, והוא צדיק, הוא, משום אהבת הקב"ה אליו. כמו שלמדנו, כאשר הקב"ה מרחם על האדם באהבה, לקרבהו אליו, משבר הגוף בשביל להשליט את הנשמה, ואז מתקרב האדם אליו באהבה כראוי, והנשמה שולטת באדם, והגוף נחלש.

פסקה כז

ובעיא גופא וכו': וצריך האדם לגוף חלש, ולנפש חזקה שתתגבר בגבורה. ואז הוא אוהבו של הקב"ה, כמו שאומרים החברים, שהקב"ה נותן צער אל הצדיק בעולם הזה, בשביל לזכותו לעולם הבא.

פסקה כח

וכד נשמתא חלשא וכו': וכשהנשמה היא חלשה, והגוף חזק, הוא שונאו של הקב"ה, שאינו חפץ בו, ואינו נותן לו צער בעולם הזה, אלא דרכיו ישרים, והוא בכל השלמות, משום, שאם עושה צדקה או מעשים טובים, הקב"ה משלם שכרו בעולם הזה, ולא יהיה לו חלק לעולם הבא. וזהו שתרגם אונקלוס, ומשלם לשונאיו וגו', ומשלם לשנאוהי טכוון דאינון עבדין קדמוהי, בחייהון, לאובדהון. ומשום זה, צדיק ההוא השבור תמיד, הוא אוהבו של הקב"ה, והדברים אמורים, רק באם בדק ולא מצא בידו שום חטא שיענש על ידו.

פסקה כט

הכא אית לאסתכלא וכו': יש כאן להסתכל בכמה צדדים, אחד, כי אנו רואים שהשכינה אינה שורה במקום עצבות אלא במקום שיש בו שמחה, ואם אין בו שמחה לא תשרה השכינה במקום ההוא. כמו שאתה אומר, ועתה קחו לי מנגן וגו', כי ודאי שהשכינה

אינה שורה במקום עצבות. מאין לנו זה, מיעקב, שמשום שהיה מתאבל על יוסף נסתלקה השכינה ממנו, כיון שבאה לו השמחה של בשורת יוסף, מיד, ותחי רוח יעקב אביהם. ולפי זה קשה, כאן באותו צדיק השבור מצרותיו, כיון שהוא חלש ונשבר במכאובים, איפה הוא השמחה, הרי הוא בעצבות ואין עמו שמחה כלל.

פסקה ל

וחד, דהא חמינן וכו': ועוד אחד יש להסתכל, הרי אנו רואים, כמה אהובים וצדיקים היו לפני הקב"ה. ולא נשברו במחלות ולא במכאובים ולא נחלש גופם לעולם, למה אין אלו כאלו, כלומר, מה נשתנו אלו מאלו, שאלו נשברו, ואלו עומדים בגופם כראוי.

פסקה לא

וא"ת דהא וכו': ואם תאמר, כי אלו הנמצאים בקיומם כראוי, הוא משום שהם צדיקים בני צדיקים כמו שבארוהו, ואלו האחרים, שגופם נשבר, הם צדיקים ולא בני צדיקים. הרי אנו רואים, צדיקים בני צדיקים, ואשר אפילו אביו היה צדיק בן צדיק והוא צדיק ומ"מ גופו נשבר במכאובים ולמה נשבר גופו במכאובים. וכל ימיו הוא בצער.

פסקה לב

אלא הכא רזא וכו': אלא כאן הוא סוד, שהרי כל מעשיו של הקב"ה הם באמת וצדק, כי פועל אדם ישלם לו וכאורח איש ימציאנו. ומצאתי בספרי הראשונים סוד אחד, ועמו מתגלה סוד אחר, סוד אחד שהוא שנים. כי יש זמנים שהלבנה דהיינו הנוקבא, היא בגרעון, ונמצאת בדין, והשמש, שהוא ז"א, אינו נמצא אצלה, ובכל זמן ובכל שעה יש לה להוציא נשמות לבני אדם, כמו שלקטה אותן מתחילה מן ז"א, בכל זמן ובכל שעה. וע"כ היא מוציאה עתה הנשמות גם בשעת הגרעון בזמן שנמצאת בדין, וכל מי שמקבל אותה בזמן ההוא, יהיה תמיד בגרעון, ועניות נמשכת לו, ונשבר תמיד בדין, וכן הוא בכל ימיו של האדם ההוא, בין צדיק ובין רשע. מלבד התפלה, המבטלת לכל גזרות הדינים, ויכול האדם להעבירם בתפלה.

פסקה לג

וההוא זמנא וכו': ובזמן ההוא שאותה המדרגה, דהיינו הנוקבא, נמצאת בשלמות, ונהר ההוא הנמשך ויוצא מעדן, שהוא יסוד, משתמש בה, אז, אותה הנשמה היוצאת מהנוקבא, ומתדבקת באדם, הנה האדם ההוא נשלם בכל, בעושר, בבנים, בשלימות הגוף.

פסקה לד

וכלא בגין וכו': וכל זה הוא בשביל מזל ההוא שהוא יסוד, הנמשך ויוצא ומתחבר במדרגה ההיא, דהיינו הנוקבא, להשתלם בו, ולהתברך ממנו. ועל כן הכל תלוי במזל. ועל כן למדנו בנים חיים ומזונות אין הדבר תלוי בזכות אלא במזל תלוי הדבר. כי אין הוא בזכות, אלא עד שהנוקבא מתמלאה ומאירה מן המזל שהוא יסוד.

פסקה לה

ובגין כך כל אינון וכו': ומשום זה כל אלו שנשברו בעולם הזה, והם צדיקי אמת, כולם נשברו בעולם הזה, ונידונים בדין, מטעם שנפש ההיא שקבלו מהנוקבא בהיותה בגרעון גרמה להם, וע"כ חס עליהם הקב"ה לעולם הבא.

ביאור המאמר. הוא סובב על הכתוב, כי פעל אדם ישלם לו וגו'. ומבאר שמה שאנו רואים שדינים שורים גם על אדם צדיק, אע"פ שלא חטא כלום, הוא **בגין רחימותא דקב"ה ביה איהי, דהא קב"ה רחים ליה ברחימו לקרבא ליה לגביה**, (באות כ"ו) שהיסורים מקרבים אותו לאהבת ה'. ועל זה מקשה ב' קושיות, א) אם גופו של הצדיק הוא ביסורין, א"כ הוא בעצבות, ואין השכינה שורה רק כשאדם הוא בשמחה. ב) הרי אנו רואים צדיקים, שזכו לאהבת ה' אף על פי שלא היו להם יסורים כלל. ומה נשתנו אלו מאלו, ואין לתרץ שאלו שזכו לאהבת ה' בלי יסורים הוא מחמת היותם צדיקים בני צדיקים. כי אנו מוצאים אפילו בנו של צדיק בן צדיק שהיה כל ימיו ביסורים. ומשיב (באות ל"ב) **אשכחנא בספרי קדמאי רזא חדא ולגביה רזא אחרא**, שהם אמרו סוד אחד, דהיינו למה נמצאים צדיקים שהם ביסורים וצדיקים שהם בכל השלמות, ואגב זה מובן ג"כ סוד אחר, דהיינו שבו מתישב גם מה שהקשה, הרי אין השכינה שורה על האדם מתוך עצבות, (באות כ"ט) **חד דאיהו תרין**, תירוץ אחד שיש בו ב' תירוצים על ב' הקושיות.

וזה אמרו (באות ל"ב) **דהא אית זמנין דסיהרא איהי בפגימו** וכו', דהיינו בזמן שהנוקבא דבוקה בקו שמאל, שאז שורים בה דינים (כנ"ל דף ו' אות כ' בביאור הכתוב, ארץ מגורי אביו ע"ש) **ובכל זמנא ובכל שעתא אית לה לאפקא נשמתין בבני נשא**, דהיינו שמוציאה נשמות לבני אדם מכל קו שבג' הקוין ימין שמאל ואמצע, הכוללים כל הזמנים ועתים שבעולם, שה"ס כ"ח עתים (שבספר קהלת ג'), **כמה דלקטא בקדמיתא** כמו שלקטה את הנשמות מתחילה, שלקטה אותן מג' דוכתי, שהם ג' קוין, כן היא משפעת אותן לבני אדם, וע"כ **ואפיקת לון השתא בזמנא דאיהי קיימא בדינא**, שהיא מוציאה נשמות מקו שמאל. שהיא עומדת אז בדין ובגרעון, **האי מאן דנקיט לה בההוא זמנא, לחוי תדיר**

בגרעותא וכו' כל מי שמקבל נשמה בזמן ההוא, דהיינו בזמן שליטת קו שמאל בנוקבא, הוא נמצא בהכרח בגרעון ודינים הנמשכים מקו שמאל, **בין חייבא ובין זכאה**, בין אם האדם המקבלה הוא רשע בין אם הוא צדיק. אכן יש ביניהם הפרש גדול, כי אדם רשע שיש לו נפש מקו שמאל, הוא מתדבק בו ואינו יוצא ממנו לעולם. אבל אדם צדיק שיש לו נפש מקו שמאל, הנה מכח הדינים והיסורים המגיעים לו מקו השמאל, הוא מזדכך ויוצא ממנו ומתקשר בקו ימין וזוכה לאהבת ה' הנמשכת מקו ימין, ולעולם הבא. כמ"ש להלן (באות ל"ו) **ועל דא חייס עלייהו קב"ה לעלמא דאתי**.

וז"ש **וההוא זמנא דקיימא ההוא דרגא בשלימו וכו**', דהיינו בעת שליטת קו אמצעי והיא בזווג עם ז"א, **ההוא בר נש אשתלים בכלא**, וכו' כי הוא מושלם מכל הבחינות הן מימין והן משמאל וז"ש **ובגין כך כל אינון דאתברו וכו' בגין דההיא נפשא גרמא להו**, **ועל דא חייס עלייהו קב"ה לעלמא דאתי**, ומיושב היטב הקושיא למה יש צדיקים שהם ביסורים ויש שהם בשלימות, כי אלו שהם בשלמות הוא משום שקבלו נשמתם מן הנוקבא בעת שהיא בזווג עם היסוד, ואלו שהם ביסורין הוא משום שקבלו נשמתם מן הנוקבא בעת שהיא בשליטת קו שמאל, שצריכים יסורים כדי להפרישם משמאל ולקרבם לקו ימין לזכות באהבת ה'. הרי שפעל אדם ישלם לו וכארח איש ימציאנו, כי אע"פ שאין להם חטא, מכל מקום כיון שיש להם נפש רק משמאל, והם מחוסרי השלמות, ע"כ הקב"ה האוהב אותם, מוציאם משם ע"י היסורין ומביאם לימין, ולסוד עוה"ב, שהיא הארת הבינה, וזוכים על ידיהם לכל השלמות.

ובזה מיושב גם קושיא הב', (באות כ"ט) שהקשו למה הקב"ה שולח עליהם יסורים, כיון שצדיקים המה וראוים להשראת השכינה, ואין השכינה שורה אם אינם בשמחה. ועתה מובן היטב שהיסורים מוכרחים להם כדי להפרישם משמאל, וכל זמן שלא נפרשו משמאל מוכרחים להיות בעצבות, והשכינה אינה שורה עליהם. וכמ"ש להלן (באות ל"ח) **ואע"ג דנשמתין בעציבו ולא בחדוון**. וז"ש לעיל (באות ל"ב) **רזא חדא ולגביה רזא אחרא**, **חד דאיהו תרין**, כי ב' הקושיות מיושבים בזה.

פסקה לו

ר' אלעזר אמר וכו': ראי"א, כל מה שעושה הקב"ה הוא בדין, ואם מביא יסורין על איש צדיק, הוא, כדי לטהר את נפש ההיא, להביאה לעולם הבא, כי כל מעשיו של הקב"ה הם בדין ובאמת. ובכדי להעביר ממנו אותה הזוהמא שקבלה בעולם הזה, על כן, נשבר אותו הגוף והנפש מטהרת, ועל כן עושה הקב"ה לאותו צדיק שיסבול יסורין ומכאובים

בעולם הזה, ויהיה נקי מכל, ויזכה לחיי העולם הבא. ועל זה כתוב, ה' צדיק יבחן, ודאי, וכבר למדנו זה.
ר' אלעזר לא בא לתרץ הקושיות הנ"ל, אלא בא לבאר, למה הקב"ה מביא יסורים על הצדיק. ולפי שאומר טעם אחר ממה שנמצא בספרי קדמאי, ע"כ מביאו הזהר כאן.

פסקה לז

ר"ש פתח וכו': ר"ש פתח, אך אל הפרכת וגו' כי מום בו וגו'. **אך אל הפרכת לא יבא**: בוא וראה באותה שעה שנהר ההוא הנמשך ויוצא מעדן שהוא יסוד כנ"ל, מוציא כל אלו הנשמות אל הנוקבא, והנוקבא מתעברת מהן, נמצאות כולן בפנימיות שלה, בחדר שלפנים מחדר שקירותיו מצופים בנייר או בשטיחים. **קורטא** פירושו חדר, **בסיטו**, פירושו שטיחים או טאפעטען של נייר המכסים את קירות החדר.
פירוש. כל ספירה וספירה של הנוקבא כלולה מג' כלים, המכונים חיצון תיכון פנימי. כלי החיצוני הוא מבחינתה עצמה. כלי התיכוני הוא בחינת ז"א שבה. כלי הפנימי הוא בחינת בינה שבה. וכל אור מקובל בכלי המיוחס לאור ההוא. וז"ש **כלהו קיימין לנו, בקורטא דלגו בסיטו קורטא**, דהיינו ג' כלים זה בתוך זה: קורטא, בסיטו, קורטא. וכיון שהנשמות, הן אורות מבינה, ע"כ הנוקבא מקבלתן בכלי הפנימי שבה, שהוא בחינת בינה. ומה שהזהר מכנה כלי התיכון בשם בסיטו, שהוא לבוש משטיחים או טאפעטען על קירות הבית, ואינו מכנהו בשם קורטא, שהוא בית, הוא כי השם בית מיוחס רק לנוקבא, וע"כ כלי החיצון הנמשך מנוקבא עצמה, וכלי פנימי הנמשך מבינה, שהן שתיהן נקבות, מכנה אותם קורטא. אבל כלי התיכון הנמשך מז"א, שהוא בחינת לבוש ולא בית, ע"כ מכנה את הכלי שלו בשם **בסיטו**, שהוא רק לבוש אל הבית.

פסקה לח

וכד סיהרא אתפגים וכו': וכשהלבנה נפגמת מאותה הבחינה של נחש הרע, אז כל אלו הנשמות שיוצאות בעת ההוא, אף על פי שכולן טהורות, וכולן קדושות, כיון שיצאו בשעת הפגם, הרי בכל המקומות, דהיינו הגופים, שהנשמות מגיעות, כולם נשברים ונפגמים בהרבה צער ובהרבה מכאובים. ואלו הם, שהקב"ה רוצה ואוהב אותם אחר שנשברים, ואף על פי שהנשמות הן בעצבות ולא בשמחה.
ביאור הדברים. יש ב' מיני פגם בלבנה שהיא הנוקבא. א) בעת שהיא בשליטת השמאל, שהיא **בחינת חשך דאמא**, שמבחינת פגם זה מדברים בספרי קדמאי (לעיל אות ל"ב) ב) מבחינת הנחש הרע שנגרם בחטא עץ הדעת בסוד **לא זכי הא רע**, שנגלה מדת הדין שבנוקבא מצמצום א', שאינה ראויה לקבל האור, (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר דף

קכ"ד אות קכ"ג ד"ה אמאי עש"ה). וזהו שמדייק ר' שמעון, ואומר, **וכד סיהרא אתפגים בההוא סטרא דחויא בישא**, שהפגם היא מבחינת הנוקבא עצמה, מכח שנגלה, שאינה ראויה לקבל אור, על ידי הנחש הרע בחטא דעצה"ד. ופגם הזה אינו נוגע לנשמות שבתוכה כלל, כי הנשמות, הן נמשכות מבינה שעליה לא היה שום צמצום, ועם כל זה, גם הן נפגמו עם הנוקבא, וז"ש **כל אינון נשמתין דנפקין אע"ג דכלהו דכיין, וכלהו קדישין**, כי הפגם הזה נוגע רק לנוקבא לבדה, ולא לנשמות הבאות אליה מן הבינה כנ"ל, עכ"ז, **הואיל ונפלו בפגימו, בכל אלו אתרי דמטו אינון נשמתין כלהו אתברי ואתפגימו**, כי להיותן בתוך הנוקבא נפגמו הנשמות ביחד עם הנוקבא, ודומות כמו שהיו חלק מנוקבא, וע"כ כשהן באות אחר כך ומתלבשות בתוך גוף בן אדם, אע"פ שהאדם הוא צדיק, נפגם גופו מפאת אותה הנשמה שנתלבשה בו.

אמנם הדברים צריכים ביאור, כי איך אפשר לומר זה שהנשמה פוגמת את הגוף. והענין הוא שהוא תקון מיוחד בשביל הצדיק שעל ידי תקון זה, נעשה גופו של הצדיק מוכשר לקבל אורה הגדול של הנשמה, ותקון זה מתחיל מבינה בסוד אמא אוזיפת לברתא מאנהא, כי הבינה ראתה שאין הנוקבא ראויה לקבל המוחין, אז העלתה אליה את הנוקבא ונתמעטה בסבתה לו"ק חסר ראש, שנשארה במ"י ואתוון אל"ה הורידה אל הנוק', ומתוך שהנוקבא קבלה הקטנות של הבינה, הוכשרה אח"כ לקבל גם הגדלות שלה, (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר דף כ"ו ד"ה וזה אמרו ע"ש היטב בכל ההמשך) וזסו"ה ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. כי עדן ה"ס חכמה, ונהר ה"ס בינה, וגן ה"ס מלכות. ואומר שע"כ יצא הנהר שהיא בינה מן העדן שה"ס חכמה, ונתמעט לו"ק חסר ראש, הוא כדי להשקות את הגן, דהיינו ליתן מוחין לנוקבא, כי ע"י יציאה זו השפיעה הבינה הקטנות אל הנוקבא, ואחר שקבלה הקטנות שלה כבר ראויה לקבל גם הגדלות שלה, וע"כ מתחיל ר"ש המאמר, **בההיא שעתא דההוא נהר דנגיד ונפיק וכו'**, כי הוא המכשיר לנוקבא לקבל הקטנות דאמא, שה"ס עיבור, ועי"ז יכולה לקבל גם הגדלות. ועל דרך זה אחר שנשלמה הנוקבא והיא רוצה להשפיע נשמות לבני אדם, אשר גופם נמשך מנוקבא מטרם תקונה, ואינם ראוים לקבל אור הנשמה, היא חוזרת ומתמעטת לבחינת ו"ק בלי ראש, שה"ס הפגם של נחש הרע כנ"ל, שעי"ז נפגמות גם הנשמות שבה כנ"ל, ומשפעת את נשמות הפגומות לבני אדם, כדי שגופם יקבל את הפגם והקטנות של הנשמות, ואז נעשו הגופים מוכשרים לקבל גם את אור גדלות הנשמות. והבן היטב. הרי שענין הפגם הזה, אשר הנשמות פוגמות את הגופים, הוא לתקון הגוף להכשירו לקבל אור הגדלות.

וז"ש **ואילין אינון דאתרעי בהו קב"ה לבתר דאתברו**, כי אחר שהגוף נשבר ע"י הפגם והקטנות של הנשמה, שנעשה בזה כלי לקבל גם את הגדלות של הנשמה, אז רוצה בהם הקב"ה. מה שאין כן בטרם שהגוף נשבר מחמת פגם הנשמה, אינו רוצה בהם הקב"ה. כי אינו ראוי לקבל אור הנשמה, להיותו נמשך מן נוקבא מטרם תקונה, שצמצום א' רוכב עליהם כנ"ל.

פסקה לט

רזא דמלה שריין וכו': סוד הדבר, ששורים כמו למעלה, בנוקבא, שהגוף נפגם ובפנימיותו הנשמה, כמות שהיא בנוקבא, אשר בנוקבא הפגומה שורה הנשמה, כן כאן שורה הנשמה בגוף הפגום, וזה כעין זה. ומשום זה, אלו הם הצריכים להתחדש בהתחדשות הלבנה. ועל אלו כתוב, והיה מדי חדש וגו' יבא כל בשר וגו', **כל בשר**, ודאי, כי אלו יתחדשו לגמרי, וצריכים להתחדש בהתחדשות הלבנה.

פירוש. כי לאחר שגופם קבלו הפגם והקטנות של הנשמה, כבר הם ראוים לקבל אורות דגדלות המושפעים בחדש ושבת, שה"ס אור החיה. וז"ש **ועל אלין כתיב וכו'**. ונודע שה' כלים יש בפרצוף, המכונים, מוחא, עצמות, גידין, בשר, עור, שה"ס כח"ב תו"מ. ומטרם שיהיה בפרצוף כלי דבשר אינו ראוי לאור החיה, (כמ"ש זה לעיל בפ' נח דף מ"ח ד"ה ונודע עש"ה) וז"ש **כל בשר ודאי**, **דאלין יתחדתון בכלא**, כי כלי דבשר, כולה מיוחד להמשכת אור החיה, הנמשך בחדש ושבת, משא"כ הכלים מוחא עצמות גידין, מקבלים רק חלק מאור הזה, כי הם מיוחדים בעיקר לג' אורות נר"נ.

פסקה מ

ואלין אינון בשותפותא וכו': ואלו הצדיקים הם בשותפות תמיד עם הלבנה, שהיא הנוקבא, ופגומים באותו פגם שלה, דהיינו פגם מקטנות הבינה, כמ"ש לעיל, שע"כ היא ראויה לאור גדלות הבינה, ומשום זה היא שורה תמיד בתוכם ואינה עוזבתם, כמש"א, ואת דכא וגו'. וכתוב קרוב ה' לנשברי לב, היינו, לאלו שסבלו עם הלבנה אותו הפגם, מקטנות הבינה, הם קרובים אליה תמיד, כי זוכים מחמת זה לקבל גם מגדלות הבינה. וע"כ **להחיות לב נדכאים** באלו החיים הבאים אל הנוקבא להתחדש דהיינו אור החיה, יהיה להם חלקם. כי אלו שסבלו עמה יתחדשו עמה, כי מחמת שקבלו הקטנות מקבלים ג"כ הגדלות כנ"ל.

פסקה מא

ואלין אקרון יסורין וכו': ואלו דהיינו הפגמים שהצדיקים סובלים מחמת קטנות הבינה, הם נקראים יסורין של אהבה, כי **של אהבה** הם, ולא מחמת האדם עצמו. **של אהבה** הם,

מחמת שנפגם האור של אהבה הקטנה, שהיא הנוקבא, בעת קבלתה מקטנות הבינה, שנדחתה מאהבה רבה, שהיא הבינה בגדלותה. משום זה אלו הצדיקים הם חברים ושותפים עמה, בפגם שלה. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא, כי הם זכו לזה להיות חברים עמה, עליהם כתוב, למען אחי ורעי וגו'.

פסקה מב

פתח ואמר הנה ישכיל עבדי וגו': אשרי חלקם של הצדיקים שהקב"ה גילה להם דרכי התורה ללכת בהם, בוא וראה, מקרא זה, הנה ישכיל עבדי, סוד עליון הוא, ובארוהו. אבל בוא וראה, כשברא הקב"ה את העולם, שה"ס זו"ן, עשה את הלבנה. שהאציל את הנוקבא בקומה שוה עם ז"א, ואח"כ, מיעט אורותיה, באופן, שאין לה מעצמה כלום רק מה שמקבלת מז"א, ומשום שמיעטה את עצמה, היא מאירה מן השמש, שהוא ז"א, ובכח אורות עליונים שבו. (וכבר נתבאר ענין זה לעיל בראשית א' ד"ה אות ק"י ד"ה כד הות סיהרא, ע"ש כל ההמשך).

פסקה מג

ובזמנא דהוה וכו': ובזמן שבית המקדש היה קיים. היו ישראל משתדלים בקרבנות ועולות ועבודות שהיו עובדים הכהנים הלוים והישראלים, כדי ליחד יחודים, ולהאיר האורות בנוקבא.

פסקה מד

ולבתר דאתחרב וכו': ולאחר שנחרב בית המקדש נחשך האור, והלבנה שהיא הנוקבא, אינה מאירה מן השמש, שהוא ז"א, והשמש נסתלק ממנה ואינו מאיר. ואין לך יום שאינו שולט בו קללות וצער ומכאובים, כמו שלמדנו.

פסקה מה

ובההוא זמנא דמטי וכו': ובזמן ההוא, שיגיע זמן הלבנה להאיר מכחה עצמה, דהיינו בגמר התקון מה כתוב, הנה ישכיל עבדי וגו', שנאמר על הלבנה. **הנה ישכיל עבדי**, זהו סוד האמונה שהיא הנוקבא. **הנה ישכיל**, פירושו שנתעורר אז התעוררות של מעלה, בדומה למי שמריח ריח ובא להעיר ולהסתכל.

פירוש. כי הלשון **הנה ישכיל**, יורה פתאומיות, וע"כ מפרש שהוא משום שנשפע אז על הנוקבא התעוררות של מעלה, בלי הקדם של אתערותא דלתתא, וכיון שהריחה בזה באה להעיר ולהסתכל ולהשכיל, וע"כ נאמר על זה, הנה **ישכיל**, כמאן דארח ריחא וכו'.

פסקה מו
ירום, מסתרא וכו': ירום, פירושו, שהנוקבא תתמלא מבחינת אור העליון על כל האורות, דהיינו כתר. **ירום**, הוא כמו שאתה אומר, ולכן ירום לרחמכם, שהכונה הוא לאור הכתר אף **ירום** שבכאן הוא כתר. **ונשא** הוא מצד אברהם, שהוא חסד. **וגבה** הוא מצד יצחק, שהוא גבורה. **מאד**, מצד יעקב, שהוא ת"ת. דהיינו שהנוקבא תתמלא מכל המדרגות האלו. ואף על פי **שבארוהו** בדרך אחר, **הכל הוא אחד בסוד החכמה**.

פסקה מז
ובההוא זמנא וכו': ובעת ההוא, יעורר הקב"ה התעוררות של מעלה להאיר אל הלבנה, שהיא הנוקבא, כראוי, כמש"א, והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה וגו'. ומשום זה יתוסף בה אור העליון, ועל כן יתעוררו אז לתחיה כל המתים שהם נקברים תוך העפר.

פסקה מח
ודא הוא עבדי וכו': וזה הוא שאומר **עבדי**, אע"פ שהמדובר הוא בנוקבא, כי הסוד של מפתחות רבונו הוא בידו. וע"כ מתגלה על ידו שלמות הנוקבא, והוא שליחה. כמו שאתה אומר, ויאמר אברהם אל עבדו, שזהו הלבנה, דהיינו הנוקבא, כמו שלמדנו, והיא מתגלית על ידי מטטרון, שהוא עבד שליח של רבונו, וע"כ נאמר שם עבדו, אף כאן כן.

פסקה מט
זקן ביתו: היינו מטטרון שנקרא זקן, כמו שאתה אומר נער הייתי גם זקנתי, שמקרא זה שר העולם אמרו שהוא מטטרון. **המושל בכל אשר לו**: משום שכל הצבעים נראים בו, שהם ירוק לבן ואדום, פי' שה"ס ג' גווני הקשת, שהם ג' מלאכים מיכאל גבריאל רפאל, שאין השכינה נראת אלא עמהם (כנ"ל פרשת וירא דף כ' אות נ"ג) ומטטרון כולל אותם.

פסקה נ
שים נא ידך תחת ירכי: זהו צדיק, דהיינו יסוד, וסוד הדבר הוא, מפני שהוא קיומו וחיותו של העולם, כי אז, כשנאחז ביסוד, נעשה עבד הזה ממונה להחיות את שוכני עפר, ונעשה שלם ברוח העליון, להשיב רוחות ונשמות למקומם, אל אלו הגופים שנבלו ונרקבו תחת העפר.

פסקה נא
ואשביעך בה' אלקי השמים: שואל, כתוב, ואשביעך, מהו ואשביעך. ומשיב, שפירושו, שיתלבש בסוד שבעה האורות העליונים, חג"ת נהי"מ, שהם סוד שלימות העליון. ודורש ואשביעך, שהוא מלשון שבעה. **אשר לא תקח אשה**: זהו הגוף שמתחת העפר בקבר, שיש לו עתה תחיה לקום מעפר, הוא מכונה אשה, שכל אלו שנקברו בו וזכו להקבר

בארץ ישראל, הם יתעוררו תחילה לתחיה, כמו שבארנו, שכתוב מתחילה **יחיו מתיך, שהם המתים שבארץ ישראל**, **ואח"כ כתוב, נבלתי יקומון**, הם המתים שבחוץ לארץ. ועם זה רק הגופות של ישראל שנקברו שם, בארץ ישראל, תקמנה, ולא הגופות של עמים האחרים, שהארץ נטמא מהן.

פסקה נב

ועל דא אשר לא תקח אשה לבני: מהו לבני. ומשיב, שכל נשמות העולם היוצאות מאותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן, שהוא יסוד הן בנים אל הקב"ה. ועל כן, **אשר לא תקח אשה**, זהו הגוף. **לבני**, זהו הנשמה. **מבנות הכנעני**, אלו הם גופות עמים עובדי ע"ז, שעתיד הקב"ה לנער אותן מארץ הקדושה, כמש"א, וינערו רשעים ממנו. כמי שמנער טליתו מזוהמתו.

פסקה נג

כי אל ארצי ואל מולדתי תלך: ארצי, זה היא ארץ הקדושה, שהיא קודמת לכל ארצות אחרות, כמו שלמדנו. **כי אל ארצי ואל מולדתי**, שואל, כיון שאומר **אל ארצי**, מהו שוב, **ואל מולדתי**, ומשיב, אלא **אל ארצי**, הוא כמו שאמרנו, שהיא ארץ הקדושה. **ואל מולדתי**, אלו הם ישראל.

פסקה נד

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, **ויקח העבד**, הוא כמו שלמדנו, שהוא מטטרון. **עשרה גמלים**, אלו הם עשר מדרגות שהעבד ההוא שולט עליהן, שהן כעין של מעלה, כמו מדרגות האצילות. **מגמלי אדוניו**, שהן כעין גמלי אדוניו ממש, דהיינו מדרגות הנוקבה שבאצילות, שהיא אדונו. כמו שלמדנו. ואותו העבד שולט עליהן ומתתקן בהן.

פסקה נה

וכל טוב אדניו בידו: היינו כל אותו הטוב וריחות העליונים, היוצאים מתוך אלו האורות והנרות העליונים. פירוש אחר, **וכל טוב אדניו**, היינו שמוש ההיא של השמש, שהוא ז"א, הנמשך בלבנה, שהיא הנוקבא.כלומר שעל ידו הוא זווג זו"ן.

פסקה נו

ויקם וילך אל ארם נהרים: זה הוא מקום בארץ הקדושה, שבכתה שם רחל כשנחרב בית המקדש. **ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים**: כדי לחזק את כחותיה על ידי גבורותיה כראוי, מטרם שבא להקים ולהחיות הגופים.

פירוש. גמלים ה"ס מדרגותיו של העבד כנ"ל, ומפרש הזהר, שע"כ סידר אותם מחוץ לעיר, ששם מקום הדינים, כדי לתקן הקו שמאל של הנוקבא כראוי לה. ואין לומר שהוא חוצה לארץ, שהרי לא הלך אלא לארץ ישראל כנ"ל.

פסקה נז

לעת ערב: שואל מהו לעת ערב, ואומר זהו ערב שבת דהיינו יסוד, שהוא הזמן של אלף הששי. כי ששת ימי המעשה ה"ס שתא אלפי שני, ויום הששי שהוא ערב שבת הוא כנגד אלף הששי, שאז תהיה תחיית המתים. **לעת ערב**, ומהו, לעת, שלפי הנ"ל היה לו לומר, בערב. ומשיב שהוא כמש"א ולעבודתו עדי ערב, וכתוב, כי ינטו צללי ערב, שה"ס הדינים המתגלים בערב, וכן **לעת ערב** ה"ס הדינים, המתגלים בערב שה"ס היסוד. אשר העבד תקן אותם.

פסקה נח

לעת צאת השואבות: היינו השואבות מימי התורה, כי בזמן ההוא הם עתידים לקום לתחיה תחילה מכל שאר בני אדם, משום שעסקו לשאוב מימי התורה ונתחזקו בעץ החיים, והם יצאו תחילה לתחיית המתים, כי עץ החיים גרם להם שיקומו מתחילה, כמו שלמדנו.

פירוש. קו אמצעי מכונה תורה, גם נקרא עץ החיים, ומימי התורה היינו השפע שלו, ואומר, שאלו הדבקים ומקבלים השפע מקו אמצעי, שהם נקראים **שואבות** אלו יחיו מתחילה לכל השאר הנמשכים מב' הקוין האחרים.

פסקה נט

ובנות אנשי העיר יוצאות: שואל, מהו יוצאות. ומשיב, הוא כמו שאתה אומר, וארץ רפאים תפיל, שפירושו שעתידה הארץ להפליט ממנה כל הגופות שבתוכה, ועל כן כתוב כאן יוצאות, שסובב גם כן על אלו הגופות שהארץ תפליט מתוכה בעת התחיה. **לשאוב מים**, פירושו, לקחת נשמה, ולקבלה כראוי, שתחיה מתוקנת ממקומה כראוי.

פסקה ס

והיה הנערה אשר וגו': מטעם, כי למדנו, שכל נשמה מנשמות שבעולם, שנתקיימו בעולם הזה והשתדלו לדעת את רבונם, בסוד חכמה העליונה, היא עולה ומתקיימת במדרגה עליונה למעלה מכל אלו הנשמות שלא השיגו ולא ידעו, והן עומדים תחילה לתחיה, וזה הוא השאלה שאותו העבד עומד לשאול ולדעת, במה עסקה הנשמה ההיא בעולם הזה, כדי לברר, אם היא ראויה לתחיה תחלה. וז"ש הטי נא כדך ואשתה, כמ"ש לפנינו.

פסקה סא

ואמרה אלי גם אתה שתה: אתה צריך לשתות ולהיות נשקה מתחילה. ואחריך, **וגם לגמליך אשקה**, משום שכל אלו שאר המרכבות, אע"פ שנשקים ממדרגה זו, כולן נשקים בעיקר מעבודת הצדיקים, היודעים עבודת רבונם כראוי, כי הצדיקים יודעים לכלכל לכל מדרגה ומדרגה כראוי. ועל כן אם אמרה **וגם לגמליך אשקה**, ודאי היא האשה אשר הוכיח ה' לבן אדוני, ודאי, שהוא הגוף המזומן לנשמה ההיא העליונה.

ביאור המאמר. כבר נתבאר (לעיל חיי שרה דף כ"ב אות ע') סוד המיתה, כי חייו של אדם ע' שנה הם כנגד ז' מדות חג"ת נהי"מ, שהולך ומתקנם ממעלה למטה מחסד עד מלכות, וכשמגיע למלכות ואינו יכול לתקן אותה מחמת חטא עץ הדעת, אז הוא מת. ע"ש. והענין הוא, כי ב' נקודות הן במלכות, אחת מעצמה והיא גנוזה. ואחת מבינה שהוא מגולה, כי מבחינת עצמה אינה ראויה לאור (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר). וע"כ נקודתה עצמה צריכה להיות גנוזה. ואם נקודתה מתגלית תכף מסתלקים ממנה האורות שז"ס זכה הא טוב לא זכה הא רע. ולפיכך כשמגיע האדם לע' שנה, מתגלית אז נקודת המלכות עצמה, וע"כ אורות החיים מסתלקים מן האדם, והוא מת. ולפיכך לעתיד לבא, כשיהיה זווג הגדול מרישא דעתיק, והמלכות תקבל גמר תיקונה, באופן שתהיה ראויה לקבל אור העליון גם מבחינתה עצמה, תקמנה אז כל הגופות לתחיה, כי לא מתו אלא מחמת פגם המלכות כנ"ל, ועתה שהיא מתוקנת לקבל אור החיים תקמנה לתחיה. ויש כאן חילוק בין מתי ארץ ישראל למתי חוץ לארץ. פירוש. אותם הצדיקים הדבוקים בקו אמצעי נקראים ישראל, וארצם ארץ ישראל, והם יקומו לתחיה תכף ויקבלו נשמתם כראוי. אבל אותם שאינם דבוקים בקו אמצעי, שהם מתי חוץ לארץ, הם, אע"פ שהמלכות כבר נתקנה צריכים עוד תקונים רבים עד שיקומו לתחיה ויקבלו את נשמתם, שתקונים הללו נקראים גלגול מחילות, ע"י תקונים הללו באים לארץ ישראל, ומקבלים את נשמתם.

וזהו שיעור הכתובים **ויאמר אברהם**, ה"ס החכמה, **אל עבדו**, ה"ס מטטרון. כי הארת החכמה הנמשכת מזווג זו"ן דאצילות לבי"ע, נכלל במלאך מטטרון. וע"כ נקרא מטטרון **שר הפנים**, כי פנים ה"ס חכמה בסו"ה חכמת אדם תאיר פניו. וע"כ נקרא **זקן ביתו**, כי איזה זקן מי שקנה חכמה. **המושל בכל אשר לו**, היינו בחכמה וחסדים יחדיו, המתוקנים בסוד ג' קוין ימין ושמאל אמצע. **שים נא ידך תחת ירכי**, היינו שיכלול את עצמו ביסוד, ויקבל הארת הזווג הגדול לגמר תיקונה של המלכות ואז יהיה מוכשר להחיות המתים. **ואשביעך בה' אלקי השמים וגו'** היינו שיקבל ז' האורות השלמים,

המתקנים את הנוקבא, הנקראת שבעה, בזו השלמות המרומז בהכתוב, והיה אור הלבנה כאור החמה וגו' **אשר לא תקת אשה**, היינו גוף. **לבני** היינו נשמה, **מבנות הכנעני**, שהן דבקים בקו שמאל והם טמאים, שאינם ראוים להלביש נשמה קדושה. כמ"ש לעיל. **כי אל ארצי** היינו ארץ ישראל, **ומולדתי** היינו ישראל, דהיינו אותם שבחייהם היו דבקים בקו אמצעי נקראים ישראל, וארצם ארץ ישראל, שהם יעמדו תחילה לתחיית המתים, כנ"ל. **עשרה גמלים** היינו הארת החסדים. **וכל טוב אדוניו** בידו היינו הארת החכמה.
וזהו ניחושו של העבד, שאמר **והיה הנערה וגו' ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק וגו'**. כי בדק אם הגוף בחייו בעולם הזה, היה דבוק בקו אמצעי, שאז הוא בבחינת ארץ ישראל וראוי לקום תחילה כנ"ל. כי **שתה** ה"ס הארת חכמה, שזהו בחינת העבד עצמו כנ"ל, **וגם גמליך אשקה**, הוא בחינת חסדים. ואם בחייו היה ממשיך ב' האורות הללו, סימן הוא שהיה דבוק בקו אמצעי, הכולל ב' אורות הללו, וע"כ **אותה הוכחת לעבדך ליצחק**, כי הוא ראוי לקום לתחיה ולקבל את נשמתו שה"ס יצחק כנ"ל.
וזה אמרו, והיה הנערה וגו' בגין דהא אתמר וכו' ואשתדלו **למנדע** למאריהון ברזא **דחכמתא עלאה**, דהיינו שהמשיכו הארת החכמה על ידי הדעת, כי ע"כ אומר **למנדע** שה"ס דעת, ברזא דחכמתא עלאה, שאז יש לו ב' האורות חכמה וחסדים, כי הדעת ה"ס חסדים כנודע. **ואינון אתקיימין בקדמיתא**, כי הם בבחינת מתי א"י שעומדים לתחיה תחילה כנ"ל. **ודא הוא שאלתא וכו'**, וזהו שאלתו הטי נא כדך וגו' כי היה צריך לדעת אם אותו הגוף ראוי לתחיית המתים תחילה.
וז"ש **אנת בעי למשתי ולאתשקיא בקדמיתא ובתרך וגם לגמליך אשקה**, דהיינו שתחילה צריכים להמשיך הארת חכמה, ואח"כ הארת החסדים. כי מטרם שממשיך הארת חכמה נבחנים החסדים לו"ק בלי ראש. וע"כ צריכים להמשיך תחילה הארת החכמה ואח"כ החסדים, ואז נבחנים החסדים לג"ר גמורים, בסוד אוירא דכיא. וז"ש, **בגין דכל אינון שאר רתיכין**, משום ששאר המרכבות, דהיינו הגמלים, **אע"ג דאתשקיין מהאי דרגא**, דהיינו ממדרגת החסדים, **כלהו אתשקיין מפולחנא דצדיקיא**, **דידעי פולחנא דמאריהון כדקא יאות**, שהם יודעים להדבק בקו אמצעי ולהמשיך מתחילה חכמה ואח"כ חסדים, **דצדיקייא ידעי לספקא לכל דרגא ודרגא כדקא יאות**, שיודעים לכלכל לכל מדרגה ומדרגה ולתקנה כראוי. ואז גם החסדים נעשו בחינת ג"ר כנ"ל.

פסקה סב
תא חזי דהא וכו': בוא וראה כי למדנו, שהשתוקקות הדכר אל הנוקבא, שנמשך עי"ז הארת החכמה מן הנוקבא, עושה נשמה. והשתוקקות הנוקבא אל הדכר, שנמשך עי"ז חסדים מן הדכר, עולה ומתערב עמה עם הנשמה למעלה, ונכלל זה בזה, החכמה דנוקבא נכללת עם החסדים דדכר, ועושה את הנשמה, כלומר שגומר אותה. ומשום זה, נחש העבד שאם תאמר גם אתה שתה דהיינו המשכת החכמה, וגם גמליך אשקה דהיינו המשכת החסדים. **היא האשה**, זהו ודאי הגוף המוכן לרצונה של הנשמה היוצאת מן הדכר, שהוא ז"א, הכלול מחכמה וחסדים יחד.

פסקה סג
ואינון גופין וכו': ואלו הגופים עתידים להתעורר תחילה לתחיה, כמו שאמרנו, ואחר שיקומו אלו, יקומו כל האחרים שבחוץ לארץ. ויתקיימו בקיום שלם, ויתחדשו בהתחדשות הלבנה שאז, יהיה אור הלבנה כאור החכמה כנ"ל. ויתחדש העולם כבתחילה, ואז כתוב על העת ההיא, ישמח ה' במעשיו.

פסקה סד
ובגין כך הנה ישכיל עבדי: פירושו שהעבד מטטרון ישכיל להחזיר את הנשמות כל אחת ואחת למקומה. דהיינו אל הגוף הראוי לה, כמו שאמרנו. **ירום ונשא וגבה מאד** היינו מצד כל אלו מדרגות העליונות, כמו שאמרנו לעיל באות מ"ו.

פסקה סה
כאשר שממו עליך רבים וגו': בוא וראה, כי למדנו, כשנחרב בית המקדש, וגלתה השכינה, בארצות זרות ביניהם מה כתוב, הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון. כולם בכו על זה, וקשרו בכיה ואבלות. וכל זה, על השכינה שגלתה ממקומה.
וכמה דאיהי משתנית וכו': וכמו שהיא נשתנתה בגלות, ממה שהיתה, כן בעלה, ז"א, אינו מאיר אורו, כי אין לו אז למי להאיר ונשתנה ממה שהיה, שכתוב חשך השמש בצאתו. ועל זה כתוב, כן משחת מאיש מראהו.

פסקה סו
דבר אחר. כן משחת מאיש מראהו, היינו מאותו העבד, מטטרון, שבעת הגלות, נשתנה צורתו וצבעיו, שהם ירוק חוור וסומק (כנ"ל אות מ"ט) ממה שהיה. **ד"א כן משחת מאיש מראהו**: כמו שאתה אומר, אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם. כי מיום שנחרב בית המקדש לא עמדו שמים, שהם ז"א, באור שלהם. וסוד הדבר, הברכות אינן שורות אלא

במקום שנמצא דכר ונוקבא, ובארוה, כמש"א, זכר ונקבה בראם ויברך אותם. ובגלות שאין זווג זו"ן, כתוב משום זה, **משחת מאיש מראהו**.
ההפרש בין פירוש זה לפירוש הנ"ל באות ס"ה, הוא, כי לעיל אומר שנחשך אורו של ז"א, משום הנוקבא שנחשכה בגלות ואינה מקבלת ממנו, ונמצא שאין החסרון בו עצמו, אלא מטעם שאין לו למי להשפיע וע"כ אינו מקבל אורות. וכאן אומר שהחסרון הוא מטעם העדר הזווג שבזמן הגלות, ונמצא החסרון גם בז"א, שאין הברכה שורה אלא בזווג זו"ן.

פסקה סז

ודא הוא כמה וכו': וזה הוא כמו שכתוב, **הצדיק אבד**, אבוד או נאבד לא נאמר אלא **אבד**, שהמשמעות הוא, שהצדיק אבד את הברכות, כי ברכות אינן שורות אלא במקום שנמצאים דכר ונוקבא יחד, כמו שאמרנו.

פסקה סח

בגין דא בההוא וכו': משום זה באותו זמן שאינו נמצא עמה דכר, אז, כל הנשמות היוצאות ממנה יש להם שינוי ממה שהיו בזמן שהשמש, שהוא ז"א, נתחבר עם הלבנה, שהיא הנוקבא, כמו שלמדנו, כי כמו שזו"ן נשתנו בזמן הגלות ממה שהיו, כן תולודותיהם שהם הנשמות משתנים אז ממה שהיו, ועל זה נאמר אלה תולדות יעקב יוסף וגו'. ולמדנו (לעיל אות כ"א) שפירושו אחר שנתישב יוסף ביעקב והשמש נזדווג בלבנה, ע"ש. וע"כ גדלה אז מעלתם של הנשמות, ובגלות משתנות.

פסקה סט

והוא נער: משום שזווגם אינו נפרד לעולם, צדיק, שהוא יסוד, וצדק, שהוא הנוקבא, הם ביחד.
פירוש. כי י"ב השבטים הם סוד שייפי שכינתא, ח' מהם, שהם בני לאה ורחל ה"ס הפנים של השכינה, וד' מהם, שהם בני השפחות, ה"ס האחורים של השכינה. ומשמיענו הכתוב, והוא נער את בני בלהה וגו', שיוסף היה דבוק ומתקן גם את האחורים של השכינה. ומפרש הטעם, **בגין דלא מתפרשין לעלמין, צדיק וצדק כחדא אינון**, כי הזווג של זו"ן היה אז מבחינת או"א, שזווגם אינו נפרד לעולם, וע"כ יסוד ומלכות המה ביחד בכל חלקי הנוקבא, ואפילו באחורים שלה.
כמה דאיהי אתקריאת וכו': כמו שהנוקבא נקראת בשם הזכר, דהיינו הוא חכם והיא חכמה, הוא גבור והיא גבורה, הוא מלך והיא מלכות. כן נקרא הזכר בשם הנוקבא, שכתוב והוא נער. כי הנוקבא נקראת **נערה**, ונקרא היסוד על שמה בשם **נער**.

פסקה ע

את בני בלהה וגו': בכולם, בכל י"ב השבטים ואפילו בבני השפחות שהם אחורים של השכינה, הוא נמצא, לחדש אותם כראוי, ולשעשע אותם בשמחתו, שכל הענפים וכל העלים, של השכינה, כולם מתברכים בשמחתו. כלומר, אפילו חלקי האחורים של השכינה הנקראים עלים, בסו"ה ועלהו לא יבול, מתתקנים עמו.

פסקה עא

אלה תולדות יעקב יוסף וגו': הוא כמו שלמדנו, שכל צורתו של יעקב היה ביוסף, וכל מה שקרה ליעקב קרה ליוסף, ושניהם הולכים ביחד וזהו סוד אות ו"ו, אשר ו' ראשונה ה"ס יעקב שה"ס ת"ת והמילוי ו' הנשמעת עמה במבטא, ה"ס יוסף שה"ס יסוד, שהולכים שניהם ביחד, כלומר שנשמעות כאחד בבטוי ו', משום שהם סוד אחד וצורה אחת.
פירוש, כמו שיעקב ה"ס קו אמצעי שמחזה ולמעלה, שה"ס ת"ת המכריע בין חסד וגבורה, כן יוסף ה"ס קו אמצעי שמחזה ולמטה, שה"ס יסוד המכריע בין נצח והוד, וע"כ הם דומים זה לזה, והם בצורה אחת.

פסקה עב

ויבא יוסף את דבתם וגו': הרי בארוה שהיה אמר עליהם לאביו, שהיו אוכלים אבר מן החי בעוד שהוא חי. ויבא יוסף את דבתם רעה. ומקשה, והרי במנין י"ב השבטים היו אלו בני השפחות וא"כ איך היו בני לאה מזלזלים בהם, ואיך היו אוכלים אבר מן החי ועברו על מצות רבונם, שהרי עוד לבני נח צוה על מצוה זו, כמש"א אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו, ואיך אפשר שהם אכלו ועברו על מצות רבונם. ומשיב, אלא יוסף היה אומר כן מדעתו, וע"כ נענש.

פסקה עג

ר' יהודה אמר וכו': רי"א, את דבתם רעה הוא כמו שבארוה, שיוסף אמר שנתנו עיניהם בבנות הארץ. וזהו נבחן דבתם רעה, שיבואו לינק לכל אלו המדרגות שאינם קדושים הבאים מצד הטומאה.

פסקה עד

וישראל אהב את יוסף וגו': ר' אלעזר פתח, ואמר, לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך חבי כמעט רגע עד יעבור זעם, **לך עמי בא בחדריך**, בוא וראה, כמה אהב הקב"ה את ישראל, ובשביל האהבה שאהב אותם מכל העמים עובדי ע"ז, הזהירם ורצה לשמרם בכל מה שעושים.

פסקה עה

תא חזי תלת וכו': בוא וראה, ג' פעמים הם ביום, שהדין שורה בעולם, וכשמגיע זמן ההוא, צריך האדם להזהר ולהשמר שלא יפגע בו אותו הדין, והם בזמנים ידועים, וכבר בארוה.

פסקה עו

בגין דהא כד וגו': משום, כשהבוקר עולה, נתעורר אברהם בעולם, ונאחז בדין לקשר אותו עמו. ובתחילת שלש שעות הראשונות נוסע הדין ממקומו להתעורר ביעקב, עד שמגיע תפלת המנחה, שחוזר הדין למקומו, ונתעורר הדין של מטה להתקשר בדין של מעלה, כי אז נתקשר דין בדין וצריכים להזהר.

ביאור הדברים **יומא** הוא ז"א הנקרא יום. **תלת זמנין איתּ ביומא**, היינו ג' קוין שיש בז"א, **דדינא שריא בעלמא**, שיש בכל אחד ואחד מהם בחינת דין מיוחד.

ואלו ג' בחינות דין שבג' קוין דז"א, נמשכות מסוד ג' זריעות, חולם שורק וחירק, (כמ"ש לעיל בראשית א' דף ט"ו ד"ה ההוא נקודה עש"ה). שהן שורשיהם דג' קוין דז"א. דין א) הוא, שבעת עלית המלכות לבינה נופלות ממנה אתוון אליה דאלקים ונשארה במ"י דאלקים דהיינו ו"ק בחוסר ג"ר. והיא בחינת הדין שבנקודת החולם, ושבקו ימין דז"א, הנקרא אברהם. דין ב) הוא, שבעת גדלות שהמלכות יוצאת מבינה וג' אתוון אל"ה חוזרות לבינה, שאז חוזרת לראש א"א, ומשגת ג"ר, מבחינת חכמה בלי חסדים, שאז אפילו החכמה אינה מאירה, והיא נסתמה, וזהו בחינת הדין שבנקודת השורק, ושבקו שמאל דז"א, הנקרא יצחק. ונקרא דין של מעלה. דין ג) הוא, עלית זו"ן שמה בסוד המסך דחירק, ומכריע בין ב' הקוין, שמסך זה ה"ס ו"ק, ששורשו בא ממנעולא, ואח"כ נתתקן בסוד מפתחא, (כמ"ש לעיל לך דף י"ג ד"ה ולפיכך עש"ה) ונעשה כמסך שבנקודת החולם. והיא בחינת הדין שבנקודת החירק, ושבקו אמצעי דז"א הנקרא יעקב, ונקרא דין של מטה.

וזה אמרו, **בגין דהא כד סליק צפרא, אברהם אתער בעלמא**, כי כעלות הבוקר שולט קו ימין דז"א הנקרא אברהם, **ואחיד ליה לדינא**, ונאחז בדין של נקודת החולם, שהוא מסך דו"ק חסר ראש מסבת התכללות המלכות בבינה, כנ"ל, **לקשריה ליה בהדיה**, כי בסבת גילוי הדין הזה דנקודת החולם, יוצאים כל המוחין דזו"ן, (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה כבר) **ובשירותא דתלת שעי קמייתא**, שאז זמן הזווג, ויעקב שה"ס קו אמצעי עולה ומכריע בין ב' הקוין אברהם ויצחק, בסוד מסך דחירק שבו, **נטיל דינא מאתריה לאתערא ביה ביעקב**, כי אחר שנכלל ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, יורד הדין מנקודת

החולם שה"ס אברהם, כי חזר והשיג הג"ר ע"י התכללותו בשמאל, והדין שהיה בו יורד ובא ביעקב, דהיינו בקו אמצעי בסוד המסך דחירק שבו, שהוא בחינת ו"ק. **עד דאתער צלותא דמנחה** שה"ס שליטתו של יצחק דהיינו קו שמאל, **דאהדר דינא לאתריה** כלומר, שבזווג של בוקר נתבטל הדין של יצחק, שה"ס הסתימא שבנקודת השורק, בסבת הכרעתו של יעקב בכח המסך דחירק, ועתה שחזרה שליטתו של יצחק, ואינו נכלל באברהם, חזר ג"כ הדין שבנקודת השורק למקומו, וז"ש, **דאהדר דינא לאתריה**, שחזרו ונסתמו בו האורות מחמת חוסר החסדים. **ואתער דינא דלתתא לאתקשרא בדינא דלעילא**, כי דין של מטה, שה"ס בחינת ו"ק חסר ראש שבמסך דחירק, בקו האמצעי, נתבטל עתה מפאת שנתקשר בדין של מעלה, שבנקודת השורק, וחזר הג"ר גם לקו אמצעי מכח שליטת השמאל, וע"כ נתבטלה הכרעתו, והדין שולט בעולם מסתימת האורות. **ובעי לאזדהרא**, וע"כ צריכים להזהר אז.

פסקה עז

תו, **כד דינא וכו**': ועוד, כשנתעורר הדין בעולם, והמות נמצא בעיר, אין אדם צריך ללכת יחידי בשוק, וכבר בארנו הדברים, (לעיל פרשת נח דף כ"ט אות ע"ט) אלא צריך להסגיר עצמו שלא יצא לחוץ, כמו שבארנו בנח (שם) שהסגיר את עצמו בתבה, שלא ימצא לפני המשחית.

פירוש, ג' דינין הראשונים שהם בג' קוין דז"א, צריכים רק להזהר שלא ימשיך הארת השמאל מלמעלה למטה, ואם הוא נזהר בזה, כבר הוא ניצל מהם. אבל בדין הזה הד', שיש מות בעיר, שה"ס הדין של הנוקבא המתעורר בסוד, **לא זכי הא רע**, שה"ס הדינין שבמסך דצמצום א' שממנו המות, (כנ"ל דף כ' ד"ה ביאור). הנה כאן אינו מועיל זהירות ושמירה הנ"ל, כי דין הזה אחר שנגלה, כבר שולט גם על בחינת ממטה למעלה. ואין לו עצה אלא להסגיר את עצמו, שלא יתראה לפני המשחית. שפירושו, שלא יגע בשום מוחין רק בבחינת ו"ק שהוא אור החסדים שאין לס"א שום אחיזה בהם, ונמצא שאינו נראה לפני המשחית, כי אין לו אחיזה בו, וזה נבחן, כמו מתחבא ומסגיר את עצמו בחדרו שלא יראו אותו. וז"ש **אלא בעי לאסגרא גרמיה וכו'**, **כמה דאוקמוה בנח**, כי גם נח הסתיר את עצמו בבחינת הו"ק שממטה למעלה דהיינו באור החסדים אשר שם, ואז ניצל, כי אין שום אחיזה לס"א באור החסדים.

פסקה עח

ועל דא, **לך עמי בא בחדריך**, שפירושו, הסגר את עצמך בחדריך, **וסגור דלתך בעדך**, היינו שלא יתראה בפני המשחית, דהיינו שלא ימשיך אלא אור ו"ק דחסדים שאין

למשחית אחיזה בו כנ"ל בדבור הסמוך ע"ש. **חבי כמעט רגע עד יעבור זעם**, כי אחר שעבר הדין, אין עוד רשות למשחית להזיקו.

פסקה עט

ת"ח וגו', בוא וראה, שהקב"ה בשביל האהבה שאהב את ישראל, וקרבם אליו, גרמה שכל שאר העמים עכו"ם שונאים את ישראל, משום שהם מתרחקים מקב"ה, וישראל קרובים.

פסקה פ

ותא חזי בגין וכו': בוא וראה, בשביל האהבה שאהב יעקב את יוסף יותר מאחיו, אע"פ שהיו כולם אחים מה כתוב, ויתנכלו אותו להמיתו. כל שכן העמים עובדי כו"מ לישראל, שגם הם שונאים את ישראל בשביל האהבה שאהב הקב"ה את ישראל יותר מכל העמים עכו"ם.

פירוש, האהבה שאהב יעקב את יוסף יותר מכל אחיו, גרמה לגילוי דין הד' הנ"ל, שה"ס המות, ומביא ראיה ממה שאומר הכתוב, ויתנכלו אותו להמיתו, והמות היא דין הד' הנ"ל, ששום זהירות ושמירה אינו מועיל בו. כנ"ל.

פסקה פא

תא חזי כמה וכו': בוא וראה כמה גרמה אהבה ההוא שאהב אותו יותר מכל אחיו, גרמה ליוסף שיגלה מאביו, ואביו הגלה עמו, וגרם גלות להם, אל השבטים וגרמה אל השכינה שהגלתה ביניהם. ואע"פ שנגזרה גזירה בברית בין הבתרים, מ"מ הסבה לזה היתה האהבה שאהבו מכל אחיו. ובארוה, שבשביל כתנת פסים שעשה לו יותר מלאחיו, נגרם כל הנ"ל, מה כתוב, ויראו אחיו וגו' וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום.

פסקה פב

ויחלום יוסף חלום וגו': ר' חייא פתח ואמר, ויאמר שמעו נא דברי וגו' בוא וראה, כמה מדרגות למדרגות עשה הקב"ה, וכולן עומדות זו על זו, מדרגה על מדרגה, זו למעלה מזו, וכולן יונקות אלו מאלו כראוי להם, אלו מימין ואלו משמאל, וכולן נתמנו אלו על אלו, הכל כראוי להיות.

פסקה פג

ת"ח כל נביאי וכו': בוא וראה, כל נביאי העולם, כולם ינקו מבחינה אחת, מתוך ב' מדרגות ידועות, שהן נצח והוד, ואלו המדרגות היו נראים בתוך מראה שאינה מאירה, שהיא הנוקבא. שכתוב במראה אליו אתודע, מה היא מראה. הוא כמו שלמדנו, מראה

שכל הצבעים נראים בתוכה, דהיינו ג' הצבעים לכן אדום ירוק, שהם ג' קוין דז"א, וזה הוא, מראה שאינה מאירה.

בחלום אדבר בו וכו': זה הוא אחד מששים שבנבואה כמו שבארוה, והוא מדרגה הששית למטה ממדרגת הנבואה, והיא מדרגת גבריאל הממונה על החלום. וכבר למדנו, הוא לעיל, ויצא אות מ"ה, ע"ש בסולם.

פסקה פד

ת"ח כל חלמא וכו': בוא וראה, כל חלום שהוא כראוי בא ממדרגה ההיא, דהיינו ממלאך גבריאל, ומשום שבא ממלאך, על כן, אין לך חלום שלא יתערב עמו דברי שקר, כמו שבארוה, ומשום זה, יש מהם שהם אמת ויש מהם שהם שקר, ואין לך חלום שלא יש בו מצד זה ומצד זה.

פסקה פה

ובגין דאית ביה וכו': ומשום שיש בו, בחלום, הכל, הן אמת והן שקר, כמו שאמרנו, לכן כל חלומות שבעולם הולכים אחר פתרון הפה. ובארוה, שכתוב, ויהי כאשר פתר לנו כן היה, הרי שמתקיים לפי הפתרון, מהו הטעם, משום שיש בו, בחלום, שקר ואמת. לכן המלה של הפתרון שולטת על הכל שמכרעת אותו, אם לפי אמתיותו או לפי השקר שבו, ולפיכך צריך החלום לפתרון טוב.

רבי יהודה אמר וכו': רי"א, משום שכל חלום הוא ממדרגה שלמטה, דהיינו ממלאך גבריאל, ודבור, שה"ס הנוקבא, שולטת עליו, על המלאך, ועל כן, כל חלום הולך אחר הפתרון, שהוא בחינת דבור, הבא מהנוקבא הנקראת דבור, השולטת על מלאך גבריאל.

פסקה פו

פתח ואמר, בחלום חזיון וגו': בוא וראה, כשאדם עולה למטתו, צריך להמליך על עצמו תחילה מלכות שמים, ואחר כך יאמר פסוק אחד של רחמים. ובארוה החברים, משום כי כשהאדם ישן על מטתו, הרי נשמתו יצאה ממנו, והולכת ומשוטטת למעלה, כל אחת ואחת לפי דרכה כן היא עולה. כמו שלמדנו.

פסקה פז

מה כתיב בחלום חזיון וכו': כשבני אדם שוכבים על מטתם ומנמנמים, והנשמה יצאה ממנו, זהו שכתוב, **בתנומות עלי משכב אז יגלה אזן אנשים**, ואז הקב"ה מודיע אל הנשמה, באותה המדרגה הממונה על החלום, דהיינו גבריאל, את הדברים העתידים לבא בעולם, או אלו הדברים שהם באים מהרהורי הלב, דהיינו אמת או שקר או שניהם

יחד כנ"ל. כדי שיקבל האדם דרך תוכחה מדברי העולם. כלומר, ע"כ מגלים לו העתיד לבא בעולם.

פסקה פח

בגין דהא לא מודעין וכו': כי אין מודיעים לאדם בעוד שעומד בכחו של הגוף, כמו שאמרנו, אלא המלאך מודיע אל הנשמה והנשמה אל האדם, שהחלום בא אל הנשמות מלמעלה, כשהנשמות יוצאות מגופות, ועולות כל אחת ואחת כפי מעלתה.

פסקה פט

וכמה דרגין וכו': וכמה מדרגות על מדרגות הן בסוד החלום, כולם הן בסוד החכמה. ובוא וראה. חלום מדרגה אחת, מראה מדרגה אחת, נבואה מדרגה אחת וכולם הן מדרגות למדרגות אלו על אלו. כי מדרגת החלום מתחת מדרגת המראה, ומדרגת המראה הוא מתחת מדרגת הנבואה. ובאורם תמצא לעיל פרשת ויצא אות מ"ה ואות נ' ע"ש.

פסקה צ

ויחלום יוסף חלום ויגד וגו': מכאן, שאין לאדם לומר חלמו רק לאדם שאוהב אותו, ואם לא, אוהב אותו, הוא גורם לו רעה, שאם החלום מתהפך לדבר אחר, הוא שגרם להסתלק הוראת החלום האמיתית על ידי פתרונו.

פסקה צא

תא חזי וכו': בוא וראה. כי יוסף אמר את החלום לאחיו, שלא אהבו אותו, ועל כן גרמו לו, שיסתלק חלומו ויתעכב לשתים ועשרים שנה. ר' יוסי אמר, מאין לנו זה, שהשונא גורם להסתלקות החלום כנ"ל, הוא ממה שכתוב ויוסיפו עוד שנא אותו. מה פירושו של שנא אותו, היינו שגרמו לו קטרוגים בזה, עד שנדחה החלום לעשרים ושתים שנים.

פסקה צב

מה כתיב, ויאמר אליהם וגו': שבקש מהם שישמעו לו, והוא הודיע להם את החלום. ואלמלא הם, שהפכו את החלום לדבר אחר, היה החלום מתקיים, אבל הם השיבו ואמרו, המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו, מיד אמרו לו בזה את פתרון החלום, כלומר שהוציאו אותו ממשמעות המלוכה והממשלה ודחו אותו לדבר אחר, וגזרו גזירה, שלא ימלוך עליהם ומשום זה אומר הכתוב ויוסיפו עוד שנא אותו, דהיינו שגרמו לו קטרוגים כנ"ל.

פסקה צג
ר' חייא ורבי יוסי וכו': ר"ח ור"י היו מצוים לפני ר' שמעון, אמר ר' חייא הרי למדנו, חלום שלא נפתר דומה לאגרת שלא נקראה, הוא שואל, אם פירושו שהחלום מתקיים והוא אינו יודע, או שאינו מתקיים כלל.
אמר ליה אתקיים וכו': אמר לו, שהפירוש הוא שמתקיים והוא אינו יודע. כי החלום כח תלוי עליו, ומוכרח שיתקיים, אלא שלא נודע לו ואינו יודע אם נתקיים החלום או לא נתקיים. דהיינו הדמיון לאגרת שלא נקראה.

פסקה צד
ולית לך מלה וכו': ואיך לך דבר בעולם, שאינו תלוי בחלום או בידי כרוז עוד מטרם שבא לעולם. כי למדנו, כל דבר ודבר מטרם שבא לעולם, מכריזים עליו ברקיע, ומשם מתפשט בעולם. והוא ניתן על ידי כרוז. והכל משום שכתוב, כי לא יעשה ה' אלקים דבר וגו', והיינו בזמן שהנביאים נמצאו בעולם. ואם לא, אע"פ שנבואה אינה שורה, הרי חכמים חשובים מנביאים. ואם לא יש חכמים, ניתן הדבר בחלום. ואם לא ניתן בחלום נמצא הדבר בצפרי השמים, וכבר בארוה.

פסקה צה
וילכו אחיו לרעות את וגו': ר' שמעון אמר, לרעות צאן אביהם היה צריך לומר, למה אומר **את** צאן אביהם. ומשיב, המלה **את** מנוקדת מלמעלה, והוא לרבות עמהם השכינה כי השכינה נקראת **את** (כנ"ל בראשית ב' אות רמ"ו) שהיתה שורה עמהם. משום שהיו עשרה, ובכל מקום שיש עשרה שורה בהם השכינה, כי יוסף לא היה עמהם, ובנימין הקטן הוא בבית, ומשום זה היו עשרה, וכשהלכו היתה השכינה ביניהם, ועל כן מנוקד מלמעלה על המלה **את**.

פסקה צו
ובג"כ בזמנא וכו': ומשום זה, בשעה שמכרו את יוסף נשתתפו כולם עם השכינה, ושתפו אותה עמהם בעת שעשו את השבועה והחרם שלא לגלות המעשה ממכירת יוסף, וע"כ עד שנתגלה הדבר דמכירת יוסף, לא שרתה השכינה על יעקב.

פסקה צז
ואי תימא דשכינתא וכו': ואם תאמר, שהשכינה לא היתה עמהם, עם השבטים, בוא וראה, שכתוב, ששם עלו שבטים וגו', הרי שכולם היו צדיקים וחסידים, וקיומם של כל בני העולם, שהעולם כולו היה מתקיים בזכותם, קיום של מעלה ומטה. דהיינו של עולמות העליונים ועולם התחתון.

פסקה צח
פתח ואמר, שמחתי וגו': מקרא זה בארוהו, שדוד היה עם לבבו לבנות הבית, כמש"א, ויהי עם לבב דוד וגו' ואחר כך מה כתוב, רק אתה לא תבנה הבית וגו', וכל ישראל היו יודעים את זה, והיו אומרים, מתי ימות דוד, ויקום שלמה בנו, ויבנה הבית, ואז, עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, כי אז נעלה ונקריב קרבנות.

פסקה צט
ועם כל דא וכו': ועם כל זה, אע"פ שהיו אומרים, מתי ימות זקן הזה, אז, **שמחתי**, וחדוה היתה לי, משום בני, שהיו אומרים שבני יקום תחתי לגמור המצוה ולבנות הבית, אז התחיל ושבח אותה, את השכינה, ואמר ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו.

פסקה ק
תנן, עבד וכו': למדנו, עשה הקב"ה את ירושלים של מטה, שהיא הנוקבא, כעין ירושלים של מעלה, שהיא בינה, וזו מתתקנת לנגד זו. שהנוקבא מתתקנת בכל התקונים שבבינה, שכתוב, מכן לשבתך פעלת ה'. **הבנויה**, פירושו, שעתיד הקב"ה להוריד את ירושלים מלמעלה בנויה כראוי, ומשום זה אומר **הבנויה. שחברה לה יחדיו**: וכבר בארוה. ושואל, כתוב שחברה, שחברו היה צריך לכתוב, בלשון רבים, ומשיב, אלא שנתחברה אמא שהיא בינה, בבתה, שהיא נוקבא, והיו כאחת, ע"כ כתוב שחברה בלשון, יחיד. ובארוהו.

פסקה קא
ואתמר, ששם עלו שבטים: אלו הם קיומו של העולם והתקון של עולם התחתון, ולא תאמר תקון עולם התחתון בלבד, אלא אפילו של עולם העליון, שכתוב, שבטי יה עדות לישראל, **לישראל** בדיוק. משום שהם קיומו של העולם למטה, הם עדות למעלה בעולם העליון. והכל הוא להודות לשם ה', דהיינו להודות לשמו של הקב"ה בכל הבחינות, שכתוב להודות לשם ה'.

פסקה קב
וימצאהו איש וגו': מה כתוב למעלה, ויאמר ישראל וגו' לכה ואשלחך אליהם. ושואל, וכי יעקב השלם, שאהב את יוסף מכל בניו, והיה יודע שכל אחיו שונאים אותו, למה שלח אותו אליהם. ומשיב, אלא, הוא לא חשד אותם, שהיה יודע שכולם הם צדיקים ולא חשד אותם, אלא הקב"ה סבב כל זה, כדי לקיים הגזירה שגזר לאברהם אבינו בין הבתרים.

פסקה קג
אשכחנא בספרי וכו': מצאתי בספרי הראשונים, שצריכים היו בני יעקב למשול על יוסף טרם שירד למצרים, שאלו ירד למצרים והם לא היו שולטים עליו מתחילה, יכלו המצרים לשלוט לעולם על ישראל, ולא יכלו לצאת משם. ע"כ, נתקיים ביוסף, שנמכר להיות עבד על ידי אחיו, והם שלטו עליו למכרו לעבד, לכן, אע"פ שיוסף היה אחר כך מלך, שהמצרים המליכוהו, נמצאים ישראל שכבר שלטו על כולם. כי מאחר שכבר שלטו על מלכם יוסף למכרו לעבד, מכל שכן ששלטו אז על המצרים עצמם, ובזה נחלש כחם של המצרים, ויכלו להשתחרר מהם.

פסקה קד
ת"ח דיוסף וכו': בוא וראה, יוסף שהיה ברית עליון, דהיינו יסוד דז"א, כל זמן שהברית שהוא יוסף היה קיים, השכינה נתקיימת בישראל בשלום כראוי, כיון שנסתלק יוסף ברית העליון, מן העולם, כי נמכר לעבד, אז הברית והשכינה וישראל יצאו כולם בגלות. וכן בארוה, שכתוב, ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, שזה יורה שנתבטל מעלתו ויצא לגלות, והכל היה מן הקב"ה כמו שהיה ראוי להיות.

פסקה קה
ת"ח, וימצאהו איש: זהו גבריאל. ובארוה, כתוב כאן וימצאהו **איש**, וכתוב שם, **והאיש** גבריאל וגו', ולמדים גזירה שוה, שאף **איש** הנאמר כאן הוא גבריאל. **והנה תועה**, בכל היה תועה: שבטח על אחיו והיה מבקש האחוה מהם ולא מצא. גם בקש אותם עצמם ולא מצא. וע"כ בכל היה תועה. וע"כ וישאלהו האיש לאמר מה תבקש.

פסקה קו
ויאמר את אחי וגו' נסעו מזה וגו': ר' יהודה פתח, מי יתנך כאח לי וגו'. מקרא זה בארוהו החברים. אבל מקרא זה, כנסת ישראל, שהיא הנוקבא, אמרה אותו אל המלך שהשלום שלו, שהוא ז"א. **מי יתנך כאח לי**, היינו כמו יוסף על אחיו, שאמר, ועתה אל תיראו וגו' שנתן להם מזונות וזן אותם בימי רעב. משום זה, אמרה כנסת ישראל לז"א, מי יתנך כאח לי, דהיינו כמו יוסף לאחיו.

פסקה קז
ד"א, מי יתנך כאח לי: זה אמר יוסף שהוא יסוד, אל השכינה, שנתאחד עמה ונתדבק בה. **יונק שדי אמי**, כי אז, כשמקבלת מוחין דאמא, יש אחוה ושלימות ביניהם. **אמצאך בחוץ**, בתוך הגלות, שהיא בארץ אחרת, **אשקך**, כדי להתדבק רוח שלה ברוח שלו. **גם לא יבוזו לי**, אף על פי שאני בארץ אחרת.

פסקה קח
תא חזי דיוסף וכו': בוא וראה, שיוסף, אע"פ, שאחיו לא היו לו כאחים כשנפל בידיהם, הוא היה להם כאח כשנפלו בידו, ובארוה, שכתוב, וינחם אותם וידבר על לבם, בכל הצדדים דבר על לבם, עד שהאמינו לו.

פסקה קט
ותא חזי מה וכו': ובוא וראה מה כתוב, **ויאמרו איש אל אחיו**, זהו שמעון ולוי, שהם היו אחים ודאי בכל דבר, משום שבאו מצד הדין הקשה, ומשום זה הכעס שלהם הוא כעס של רציחה בעולם, כמש"א, ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה.

פסקה קי
ת"ח רזא דמלה וכו': בוא וראה סוד הדבר, יש כעס ויש כעס: יש כעס שהוא מבורך מלמעלה ומלמטה, ונקרא ברוך, כמו שלמדנו, שכתוב, ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ וכבר בארוה, כי אע"פ שאברהם עשה מלחמה והרג אנשים, מכל מקום נאמר עליו במעשה זו ברוך אברם וגו', משום שקדש שם שמים בזה. ויש כעס שהוא מקולל למעלה ולמטה, כמו שלמדנו שנקרא **ארור**, שכתוב, ארור אתה מכל הבהמה וגו'. ארור אפם כי עז וגו'.

פסקה קיא
ועל רזא דא אית וכו': ועל סוד הזה יש ב' הרים, שכתוב, ונתת את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל, שהם כנגד אלו ב' המדרגות שאחת נק' ברוך, ואחת נקראת ארור כנ"ל, ועל כן גם ב' ההרים זה נקרא ארור, וזה נקרא ברוך. ושמעון ולוי הם מצד דין הקשה, ומן צד דין הקשה והחזק יוצא הכעס שנתקלל, הנקרא ארור כנ"ל.

פסקה קיב
ותא חזי מסטרא וכו': ובוא וראה, מצד דין הקשה יוצא הכעס לשני צדדים, אחד שנתברך ואחד שנתקלל, אחד ברוך ואחד ארור, כעין זה מצד יצחק יצאו שני בנים, אחד מבורך, ואחד שנתקלל למעלה ולמטה, זה נפרד לצד שלו, וזה נפרד לצד שלו, זה דירתו בארץ הקודש, וזה דירתו בהר שעיר. שכתוב, איש יודע ציד איש שדה, זה מקומו במקום מדבר וחורבן ושממה, וזה יושב אהלים. והכל כמו שצריך להיות.

פסקה קיג
ובג"כ, תרין דרגין וכו': ומשום זה, שתי מדרגות הן, ברוך וארור, זו אל הצד שלה וזו אל הצד שלה, מזו יוצאות כל הברכות שבעולם שלמעלה ושלמטה, וכל טוב, וכל הארה,

וכל גאולה, וכל הצלה. ומזו יוצאות כל הקללות, וכל הרבה, וכל דם, וכל שממה, וכל רע, וכל הטומאות שבעולם.

פסקה קיד

ר"ש פתח ואמר ארחץ בנקיון וגו': מקרא זה בארוהו, אבל בוא וראה, סוד הדבר כאן, הוא, כי אין לך אדם בעולם שלא יטעם בלילה טעם מות, ורוח הטומאה שורה על גוף ההוא. מה הטעם, הוא משום שהנשמה הקדושה נסתלקה מן האדם ויצאה ממנו ומשום שהנשמה הקדושה נסתלקה ויצאה מן האדם, שורה רוח הטומאה על גוף ההוא, והוא נטמא.

פסקה קטו

וכד נשמתא אתהדרת וכו': וכשהנשמה חוזרת אל הגוף, מסתלקת זוהמא ההוא, ולמדנו, שידיו של האדם, זוהמת הטומאה נשאר עליהם, וע"כ לא יעביר ידיו על עיניו, כי רוח הטומאה שורה עליהם עד שרוחץ אותם, וכשנוטל ידיו כראוי, אז נתקדש ונקרא קדוש.

פסקה קטז

והיך בעי לאתקדשא וכו': שואל, ואיך צריכים להתקדש בנטילת ידים. ואומר, צריכים שיהיה כלי אחד מלמטה, וכלי אחד מלמעלה, כדי שיתקדש מהכלי שלמעלה, והכלי שלמטה יושבת בזוהמא שטומאה בו, וזהו כלי לקבל הטומאה, דהיינו מי הרחיצה, וזהו שלמעלה, הוא כלי להתקדש ממנו, שממנו שופכים המים על הידים. זהו שלמעלה **ברוך** וזהו שלמטה **ארור**. ולא צריכים לשפוך אלו המים של זוהמא, בבית, כדי שלא יקרב אליהם אדם, כי בהם מתאספים הצד שלהם, שהם הרוחות המזיקים, והאדם יכול לקבל נזק מאלו מים הטמאים.

פסקה קיז

ועד דיתעבר וכו': ועד שיעביר הזוהמא מידיו, לא יברך. ובארוה, ועל כן האדם, טרם שקדש ידיו בבוקר, נקרא טמא. כיון שקידש ידיו נקרא טהור, ומשום זה, לא יטול ידיו אלא מן יד שנטהר מקודם, שכתוב, והזה הטהור על הטמא, זה שכבר נטל ידיו נקרא טהור, וזה שעוד לא נטל ידיו נקרא טמא.

פסקה קיח

בגין כך חד כלי וכו': משום זה כלי אחד למעלה וכלי אחד למטה, זה קדוש, וזה טמא. ומאלו המים אסור לעשות בהם דבר, אלא צריכים לשפוך אותם במקום שבני אדם לא יעברו עליהם. ולא ילין אותם בבית, כי כיון שנשפכו על הארץ, רוח הטומאה נמצא שמה, ויכול להזיק. ואם חפר להם מורד למתחת הארץ שלא יתראו, טוב הוא.

פסקה קיט

ולא יהיב לון וכו': ולא יתן אותם לנשים מכשפות, שיכולות להזיק עמהם בני אדם, משום שהם מים המאררים, והקב"ה רצה לטהר את ישראל, ושיהיו קדושים, שכתוב, וזרקתי עליכם מים טהורים וגו'.

ביאור המאמר. כי יש ב' בחינות דין, א) הנעשה מכח עלית המלכות לבינה, שאז נופלים ממנה אתוון אל"ה דאלקים, ונשארת משום זה בו"ק בלי ראש. ב) הם הדינים הנמשכים מקו שמאל כל עוד שלא נכלל בקו ימין, שה"ס הדינים של נקודת השורק, (כנ"ל דף כ"ה ד"ה ואלו).

וזה אמרו (באות ק"י) **אית רוגזא דאיהו מברכא מעילא ומתתא**, רוגזא היינו דין, וה"ס הדינים דבחינה א' הנ"ל, הבאים מכח עלית המלכות לבינה, ודינים הללו הם מבורכים למעלה בבינה ולמטה בזו"ן, כי לולא הדינים הללו לא היו מוחין לזו"ן ולתחתונים, (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר, ע"ש) **ואקרי ברוך**, כי הוא מקור כל הברכות שבעולם דהיינו המוחין וכל מיני הארות כנ"ל, והיינו בבינה עצמה, אבל כשהדינים ההם נמשכים לזו"ן אינם נקראים **ברוך** אלא **מבורך** כמ"ש להלן. **דכתיב ברוך אברם** וכו'. כי ב' הקוין ימין ושמאל הם מבינה, וע"כ הם נק' **ברוך**, אצל אברהם, שהוא קו ימין. שבדינים הללו הכה המלכים. **ואית רוגזא דאיהי אתלטיא לעילא ותתא**, שה"ס הדינים הנ"ל שבבחינה ב', הנמשכים משליטת קו השמאל שאינו נכלל בימין, והיא נתקללה, במיתה הנמשך מנחש הקדמוני, בסוד **לא זכי הא רע**, שאם אינו זוכה, דהיינו שממשיך מקו שמאל ממעלה למטה, שזה היה החטא דעצה"ד, אז מתגלה הנקודה דמנעולא, שה"ס המלכות דצמצום א' במסך דבחי"ד, שאינה ראויה לקבל אורות החיים וע"כ האדם מת עם התגלותה, שז"ס **ביום אכלך ממנו** דהיינו שתמשיך הארת השמאל ממעלה למטה, **מות תמות**. כי תתגלה נקודת המלכות דמדת הדין שבצמצום א', וכל אורות החיים יסתלקו, הרי שרוגזא זה, שהוא הדינים דהארת השמאל נתקללו בקללת נחש הקדמוני שנאמר עליו ארור אתה מכל הבהמה וגו' שסופו מיתה. ועל בחינה זו, שהיתה ג"כ בשמעון ולוי, נאמר, ארור אפם כי עז, וע"כ יש ברוגזא שלהם רציחה, דהיינו הריגת אנשי שכם, כי הוא **רוגזא דאתלטיא**, המביא מיתה.

וז"ש **מסטרא דדינא קשיא וכו'**, **מסטרא דיצחק, נפקו תרין בנין, חד מבורך, וחד דאתלטיא וכו'**. יצחק ה"ס קו שמאל דז"א, ששליטתו בפני עצמו בלי ימין הוא דינא קשיא, וממנו יצאו שני בנים, שהם ב' בחינות רוגזא הנ"ל, יעקב היא בחינה א', אבל

מתוך שאינו בחינת בינה, כמו אברהם, אינו נקרא **ברוך** אלא **מבורך**, כנ"ל. כי ה"ס קו אמצעי דז"א. ועשו ה"ס הדינים דבחינה ב' הנ"ל דאתלטיא.

והנה בלילה, כשהאדם ישן, יש בו ג"כ הדין דבחי"ב הנ"ל שהיא רוגזא דאתלטיא. כי הלילה ה"ס שליטת קו שמאל, שע"כ מסתלקים אז האורות, וע"כ מסתלקת נשמתו של אדם. אמנם הסתלקות האורות הללו אינם מיתה ממש, כמו בגילוי נקודת המלכות דצמצום א' הנ"ל, אלא נבחן לשינה, ועכ"ז יש בו בחי' התכללות ממיתה ג"כ, והוא מכח הקללה דעצה"ד, אשר שליטת השמאל תגלה אותה נקודה הממיתה לאדם. וע"כ יש בה ג"כ אחד מששים ממיתה.

וזה אמרו (באות קי"ד) **ועל דנשמתא קדישא נפקת ואסתלקת מניה**, דהיינו מכח שליטת השמאל בלי ימין, **שריא רוחא מסאבא על ההוא גופא**, דהיינו טומאת נחש הקדמוני שסופו מיתה, **וכד נשמתא אתהדרת לגופא**, **אתעבר ההוא זוהמא**, **והא אתמר דידוי דבר נש וכו'**, פירוש. כי ידים של אדם ה"ס הכלים של הג"ר, שה"ס חג"ת הנעשים בעת גדלות לחב"ד. ועם ביאת הנשמה בבקר, מקובלת רק בחינת ו"ק אל הגוף, ולא ג"ר, וע"כ נבחן שהידים עוד לא נטהרו מזוהמתן שקבלו בלילה. **וכד נטיל ידוי כדקא חזי**, דהיינו שהמשיך הג"ר, **אתקדש ואקרי קדוש**, כי מוחין דג"ר נמשכים מאו"א, הנקראים קדושים, וע"כ נקרא גם האדם קדוש. שז"ס שאו ידיכם קודש וגו'. **טהרה**, נופל על שלמות הכלים, שמקודם לכן כשהיה המלכות כלולה בבינה, היה כח הצמצום שבמלכות מעורב בכל הכלים של הבינה, ולא היתה ראויה משום זה לג"ר, ואח"כ, שע"י הארה עליונה שלמה, מורידה הבינה את כח הצמצום הזה למקומו, וג' אתוון אל"ה חוזרים אליה, נבחן שהכלים שלה נטהרו מכח הצמצום וראוים לג"ר. **קדושה**, נופל על המוחין שמקבלת מאו"א עלאין שהם נק' קודש.

והורדת המלכות מן הבינה למקומה באה ע"י הארה עליונה מן ע"ב ס"ג דא"ק שאין צמצום ב' נוהג שם, וע"כ הארתו בכל מקום שבאה מורידה משם כח המלכות והצמצום מן הבינה למקומה דהיינו למלכות. כמ"ש לעיל (בהקדמת ספר הזהר דף כ"ב ד"ה ואגליף) כן אחר שנשלמו ונטהרו הכלים דבינה, הנה השפע שלה שלם ובכל מקום שהשפע שלה באה מורידה כח הצמצום מהכלים דבינה אשר שם, והם נעשים ג"ר.

וזה אמרו, **והיך בעי לאתקדשא**, **בעי חד כלי** וכו', כי **כלי העליון** ה"ס בינה, אשר הכלים שלה כבר נטהרו מכח הצמצום של המלכות שנתערבה בה, **המים** ה"ס השפע השלם שבבינה זו הטהורה. **והידים** של האדם, ה"ס הכלים דחג"ת שצריכים להטהר מכח

הצמצום וזוהמת הנחש שקבלו בלילה בעת שינה. וכלי התחתון, ה"ס המלכות הבלתי נמתקת בבינה, שהיא שבויה בקליפות דבי"ע.
ועל ידי המים מכלי העליון, שהם שפע מכלים הטהורים דבינה, הנשפכים על הידים, שהם כלים דחג"ת, יורד משם כח הצמצום של המלכות שנתערב בהם, למקומו, דהיינו אל המלכות הבלתי נמתקת, שהיא כלי התחתון. ונמצא כל כח הצמצום והדינים יורדים לכלי התחתון והכלים דחג"ת של האדם שהם הידים מטוהרים עתה מכל כח צמצום ודין וטומאה, ומקבלים מוחין שלמים דג"ר הנקראים קדושה. והכלים דחג"ת נעשים לחב"ד, וז"ש, **ודא כלי לקבלא מסאבו ודא לאתקדשא מניה**. כי כח הורדת המלכות מבינה בא מכלי עליון, שעי"ז מקבלים החג"ת מוחין הנקראים קדושה. ומקום ירידת המלכות וכחות הצמצום והדין והטומאה היא כלי התחתון. וזהו שמסיים בסוד הכתוב, **וזרקתי עליכם מים טהורים**, דהיינו שפע השלם הבא מכלים טהורים שכח הצמצום כבר הורד מהם, שבכל מקום בואו מוריד כח הצמצום מכלים דבינה אשר שם והם נטהרים, והיינו **וטהרתם מכל טומאותיכם** וגו', כנ"ל.

פסקה קכ

ויקחהו וגו' רק אין בו מים: ר' יהודה פתח ואמר, תורת ה' תמימה משיבת נפש. כמה יש להם לבני אדם, להשתדל בתורה, כי כל מי שמשתדל בתורה יהיה לו חיים בעולם הזה ובעולם הבא, והוא זוכה בשני עולמות. ואפילו מי שמשתדל בתורה ואינו משתדל בה כראוי, הוא זוכה, לשכר טוב בעולם הזה, ואין דנים אותו בעולם האמת.

פסקה קכא

ותא חזי כתיב וכו': ובוא וראה כתוב אורך ימים בימינה וגו'. **ארך ימים** הוא לאותו המשתדל בתורה לשמה, שיש לו אורך ימים באותו העולם שבו אריכת ימים, דהיינו בעולם הנצחי. ואלו הימים שבו המה ימים בודאי, כלומר, שהמה טובים וכדאים לשמם, שם הוא בטחון הקדושה של מעלה, כלומר שכר המקווה. שהאדם בוטח בו בעולם הזה להשתדל בתורה כדי להיות מאושר בעולם ההוא הנצחי. **בשמאלה עושר וכבוד**: שיש לו שכר טוב ושלוה בעולם הזה.

פסקה קכב

וכל מאן דישתדל וכו': וכל מי שעוסק בתורה לשמה, בעת שנפטר מעולם הזה, התורה הולכת לפניו, ומכרזת לפניו, ומגנת עליו שלא יקרבו אליו בעלי הדין. כשהגוף שוכב בקבר, היא משמרתו. כשהנשמה הולכת להסתלק ולשוב למקומה, היא הולכת לפני הנשמה, והרבה שערים סתומים, נשברים מלפני התורה, עד שמביאה את הנשמה

למקומה. והתורה עומדת על האדם בשעה שיתעורר לתחית המתים בזמן שיקומו המתים של העולם. והיא מלמדת זכות עליו.

פסקה קכג

הה"ד בהתהלכך וגו': בהתהלכך תנחה אותך, הוא כמו שאמרנו, לעיל, שהתורה הולכת לפניו בעת הפטירה, **בשכבך תשמור עליך**, הוא בשעה שהגוף שוכב בקבר, כי אז בזמן ההוא נדון הגוף בקבר, והתורה מגנת עליו. **והקיצות היא תשיחך**, הוא כמו שאמרנו לעיל, שהוא בזמן שיקיצו מתי העולם לתחיה מן העפר. **היא תשיחך**, ללמד זכות עליך.

פסקה קכד

רבי אלעזר וכו': ר"א אמר, **היא תשיחך**, מהו היא תשיחך. ומשיב, הוא משום, שאע"פ שעתה קמו מעפר, התורה שלמדו מטרם שמתו, לא נשכחה מהם, כי ידעו אז כל התורה שהניחו בעת שנסתלקו מעולם הזה, תורה זו שמורה להם מאותו הזמן, ונכנסת במעיהם כמקודם לכן, והיא תדבר במעיהם. כלומר שלא תחזור להם לאט לאט כטבע הבא במחשבה, אלא תבוא כולה בבת אחת בדרך התלבשות, כטבע הבא במעים.

פסקה קכה

וכל מלין מתתקנן וכו': וכל הדברים ברורים יותר ממה שהיה בתחילה, מטרם שמת, כי כל אלו הדברים שהוא לא יכול להשיג אותם כראוי, והשתדל בהם אז ולא השיגם, כולם באים עתה במעיו ברורים, והתורה תדבר בו, וז"ש, והקיצות היא תשיחך. ר' יהודה אומר, כעין זה, כל מי שהשתדל בתורה בעולם הזה זוכה לעסוק בה לעולם הבא, וכבר בארוה.

פסקה קכו

ת"ח ההוא ב"נ וכו': בוא וראה, האדם שלא זכה לעסוק בתורה בעולם הזה, והוא הולך בחשך, כשהוא נפטר מעולם הזה, לוקחים אותו ומכניסים אותו לגיהנם, במקום תחתון שלא יהיה מרחם עליו, שנקרא, בור שאון טיט היון, כמו שאתה אומר, ויעלני מבור שאון מטיט היון וגו'.

פסקה קכז

ובגין כך ההוא וכו': ומשום זה, אותו שאינו משתדל בתורה בעולם הזה, ונטנף בטנופי עולם הזה, מה כתוב עליו, **ויקחהו וישליכו אותו הבורה**, זהו גיהנם, המקום שדנים שם לאותם שאינם עוסקים בתורה. **והבור רק**, כמו שהוא היה רק, מה הטעם, משום שלא היה שם מים, דהיינו תורה שנקראת מים.

פסקה קכח

ותא חזי כמה וכו': ובוא וראה כמה היא העונש של ביטול תורה, כי לא גלו ישראל מארץ הקדושה, אלא משום שנסתלקו מתורה ונעזבו ממנה, וז"ש, **מי האיש וגו'**. **על עזבם את תורתי**. רבי יוסי אומר, מכאן, **לכן גלה עמי מבלי דעת** דהיינו בלי תורה.

פסקה קכט

בגין כך כלא וכו': משום זה הכל עומד על קיום התורה, והעולם אינו עומד על קיומו, אלא בתורה, שהיא קיום העולמות למעלה ולמטה, שכתוב, אם לא בריתי וגו'.

פסקה קל

ויקחהו וישליכו אותו הבורה: זה רמז על שהשליכו אותו אח"כ לתוך מצרים, שלא נמצא בהם כלל סוד האמונה. פירוש. מים ה"ס אמונה, וכשאומר והבור רק וגו', היינו, שאין שם סוד האמונה.

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, אם היה בו בבור נחשים ועקרבים, דהיינו כמו שדרשו חז"ל (שבת כ"ב.) מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו. למה כתוב בראובן **למען הציל אותו מידם** וגו', וכי לא פחד ראובן לזה, אשר הנחשים והעקרבים יזיקו אותו, ואיך אמר **להשיבו אל אביו**, וכתוב, **למען הציל אותו**.

פסקה קלא

אלא חמא ראובן וכו': ומשיב, אלא ראובן ראה, שהנזק הוא ודאי, כשהוא בידיהם של אחיו, כי ידע כמה הם שונאים אותו, ורצונם הוא להרוג אותו. אמר ראובן, מוטב להפילו לתוך הבור שיש בו נחשים ועקרבים, ולא יהיה נמסר ביד שונאיו שאינם מרחמים עליו, מכאן אמרו, יפיל אדם את עצמו לאש או לבור של נחשים ועקרבים, ולא ימסור את עצמו ביד שונאיו.

פסקה קלב

בגין דהכא אתר וכו': מפני שכאן במקום נחשים ועקרבים, אם הוא צדיק, הקב"ה עושה לו נס, ולפעמים זכות אבותיו עומדת לאדם, וינצל מהם, אבל כיון שנמסר ביד שונאיו, מועטים הם היכולים להנצל.

פסקה קלג

ובגין כך אמר וכו': ומשום זה אמר, למען הציל אותו מידם, **מידם** הוא בדיוק, שלא כתוב למען הציל אותו, ולא יותר אלא שכתוב מידם, אלא אמר ראובן, ינצל מהם, ואם ימות מוטב שימות בבור, כמ"ש לפנינו, ומשום זה כתוב וישמע ראובן ויצילהו **מידם**, דהיינו שהצילו שלא ימות תחת **ידם**, אלא אם ימות יהיה זה בבור.

פסקה קלד

ת"ח כמה וכו': בוא וראה כמה הוא חסידותו של ראובן, כי משום שידע ששמעון ולוי, שותפותם וערמתם, והתחברותם, הוא קשה, כי כשנתחברו בשכם, הרגו כל זכר, ולא היה זה די להם, אלא שלקחו נשים וטף, וכסף וזהב, וכל בהמה, וכל כלי יקר, וכל מה שנמצא בעיר. ולא די להם כל זה, אלא שאפילו כל מה שבשדה לקחו, שכתוב ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו.

פסקה קלה

אמר ומה קרתא וכו': אמר, ומה עיר גדולה כזו לא נצלה מהם, אם ילד הזה יפול בידיהם, לא ישאירו ממנו חתיכת בשר בעולם. ועל כן אמר טוב להצילו מהם, כי לא ישאירו ממנו שום שיור בעולם, ואבי לא יראה ממנו כלום בעולם.

פסקה קלו

והכא אי ימות וכו': וכאן, בבור, אם ימות לא יוכלו לו אחיו, וישאר כל גופו שלם, והשיבותי אותו שלם לאבי, וע"כ, אוה"כ, **למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו**, אף על פי שימות שמה, אוכל להשיבו לאביו, ומשום זה אמר **הילד איננו**, ולא אמר איננו חי, אלא אמר, איננו, אפילו מת.

פסקה קלז

ת"ח מאי דעבד וכו': בוא וראה מה שעשה. כי בחכמה היה משתף עצמו עמהם, שכתוב לא נכנו נפש, ולא כתוב לא תכוהו נפש, והוא לא היה שם בעת שנמכר יוסף, כי כולם היו משמשים לאביהם כל אחד ואחד מהם יום אחד, ואותו יום של ראובן היה וע"כ רצה, שביום השמוש שלו לא יאבד יוסף וע"כ כתוב וישב ראובן אל הבור וגו', **והנה אין יוסף** הוא בדיוק דהיינו שאינו אפילו מת, מיד וישב אל אחיו וגו'.

פסקה קלח

ואפילו ראובן וכו': ואפילו ראובן לא היה יודע ממכירה זו של יוסף, ובארוה, שנשתתפה עמהם השכינה, בהחרם שעשו שלא לגלות מכירת יוסף, וע"כ לא ידע ראובן ממכירה זו של יוסף, ולא נתגלה לו עד אותו זמן שנתגלה יוסף לאחיו.

פסקה קלט

ת"ח כמה גרים וכו': בוא וראה, כמה גרם לראובן, מה שהשתדל להציל חיי יוסף. מה כתוב, יחי ראובן ואל ימות, כי משום זה, אע"פ שידע שנטלה הבכורה ממנו ונתנה ליוסף מכל מקום השתדל להציל את חייו, וע"כ התפלל משה, ואמר יחי ראובן ואל ימות, ונתקיים בעולם הזה ובעולם הבא. מהו הטעם. הוא משום זה, שהציל חייו של יוסף.

ומשום שעשה תשובה על אותו מעשה של חלול יצועי אביו. שכל מי שעושה תשובה, הקב"ה מחיה אותו בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה קמ

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, ויקחו את כתונת יוסף וגו'. ובארוה, שהוא משום שדם שעיר דומה לדם אדם. אבל בוא וראה. אע"פ שהדבר בא כראוי, דהיינו שאין בו עבירה, הקב"ה מדקדק עם הצדיקים, אפילו כחוט השערה.

פסקה קמא

יעקב עבד עובדא וכו': יעקב עשה מעשה כראוי במה שהקריב לאביו שעיר, שהוא צד דין הקשה, ועם כל זה, משום שהקריב שעיר, והחליש את אביו כדין קשה שלו, משום שהוא הצד שלו, כי גם יצחק הוא בחינת דין קשה, וע"כ נאחז בו הדין שבשעיר, ע"כ נענש יעקב בשעיר אחר שבניו הקריבו אליו הדם שלו.

פסקה קמב

באיהו כתיב וכו': בו ביעקב כתוב, ואת עורות גדיי העזים וגו'. משום זה כתוב בבניו, ויטבלו את הכתונת בדם, הקריבו לו הכתונת להחליש אותו. והכל היה זה כנגד זה, הוא גרם שכתוב, ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד, משום זה גרמו לו בניו, שחרד חרדה, באותו הזמן שכתוב, הכר נא הכתנת בנך הוא אם לא.

פסקה קמג

ר' חייא אמר וכו': רח"א, בו כתוב, האתה זה בני עשו אם לא, ואליו כתוב, שאמרו לו, הכתנת בנך הוא אם לא, והוא משום שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים בכל מה שהם עושים.

פסקה קמד

רבי אבא אמר וכו': ראי"א, כיון שראו כל השבטים אותו הצער של אביהם, התחרטו ודאי על מכירת יוסף, ונתנו נפשם על יוסף לפדותו, אם ימצאו אותו, כיון שראו שאינם יכולים לפדותו, חזרו אל יהודה, שנתן להם עצה למכרו, והעבירו אותו מעליהם, כי הוא היה מלך עליהם, וכיון שהעבירוהו מעליהם, מה כתוב, ויהי בעת ההוא וירד יהודה וגו'.

פסקה קמה

ר' יהודה וכו': ר"י פתח ואמר, וירעם בשמים ה' וגו'. בוא וראה, כשברא הקב"ה את העולם,דהיינו כשהאציל את הנוקבא הנקראת **עולם**, התקין לו שבעה עמודים, שהאיר לה מז' ספירות חג"ת נהי"מ דז"א, וכל העמודים עומדים על עמוד אחד יחידי דהיינו

יסוד דז"א. וביארוה במה שכתוב, חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה, ואלו כולם עומדים על מדרגה אחת מהם, שנקראת צדיק יסוד עולם. שהוא יסוד דז"א.

פסקה קמו

ועלמא כד אתברי וכו': והעולם כשנברא, נברא מאותו מקום, שהוא שכלול העולם ותקוניו, שהוא נקודה אחת של העולם ושהיא אמצעית הכל, ומי היא. הוא **ציון**, שהיא יסוד הפנימי דנוקבא, שכתוב **מזמור לאסף אל אלהים הוי"ה דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו**. ומאיזה מקום דבר, מציון, שכתוב, **מציון מכלל יופי אלקים הופיע**, מאותו מקום, שהיא בחינת השכלול של אמונה השלמה כראוי. וציון היא חזקתו, שה"ס הארת החכמה, ונקודתו, שה"ס הארת החסדים, של כל העולם, ומאותו מקום נשתכלל ונעשה כל העולם, דהיינו בחכמה שבה, ומתוכה כל העולם ניזון, דהיינו בחסדים שבה.

פסקה קמז

ות"ח וירעם בשמים ה' וגו': ושואל, כיון שאמר וירעם בשמים ה', למה כתוב ועליון יתן קולו, שהוא מיותר, ומשיב, אלא כאן סוד האמונה שאמרתי, שציון, הוא השכלול והיופי של העולם, והעולם ממנו ניזון. דהיינו שיש בה ב' בחינות, חכמה וחסדים, כנ"ל, הוא. משום ששתי מדרגות הן, והן אחד, שהן ציון וירושלים, זו דין וזו רחמים, ושתיהם הן אחת, מכאן דין ומכאן רחמים.

פירוש. ציון וירושלים שתיהן הן בחינת יסוד הנוקבא, אלא ציון ה"ס פנימיות היסוד, וה"ס מלכותא דדוד, שנמשכת ממנה החכמה, (עי' לעיל ב"א דף ק"י ד"ה מלכותא) והיא בחינת רחמים כלפי ירושלים. וירושלים ה"ס חצוניות היסוד דנוקבא, ששם המסך וע"כ הוא דין. וז"ש **ותרוייהו חד**, ששניהם הם בחינת יסוד דנוקבא, **מהכא דינא**, היינו מירושלים, **ומהכא רחמי** היינו מציון. ולפיכך, **ציון איהו שכלולא ושפירו דעלמא**, היינו רק אחר שהחכמה שבה מתלבשת בחסדים של ירושלים, ונמצא שמ"ש, **דעלמא מניה אתזן**, היינו מירושלים שבה החסדים, היוצאים על המסך.

פסקה קמח

מעילא לעילא נפקא וכו': ממעלה ולמעלה דהיינו מבינה, יוצא קול הנשמע, שהוא עמוד האמצעי המכריע בבינה, ואחר שקול ההוא יוצא ונשמע, שמכריע גם בנוקבא, והאורות דימין ושמאל נשמעים, דהיינו שמאירים, כמ"ש לעיל, (פרשת לך דף ד' ד"ה בשעתא עש"ה.) יוצאים הדינים מן נוקבא, ודרכי דין ורחמים יוצאים ומפורשים משם. פירוש, הדינים מסתלקים בסבת הכרעת קו אמצעי, והמוחין מאירים בדרכים של דין ורחמים

שביסוד דנוקבא, שבדרכי הרחמים **שבציון** מאירה החכמה, ובדרכי הדין **שבירושלים** מאירים החסדים.

וירעם בשמים ה' וגו': זהו בית דין ברחמים, דהיינו בחינת הדינין שבציון שהם דינין דשמאל, שכלפי דינין שבירושלים הוא רחמים, **ועליון**, דהיינו בינה, אע"פ שאינו נמצא ואינו נודע מטרם ביאת קו אמצעי, מחמת הדינין שבשמאל, כיון שאותו הקול יוצא ומכריע בין ימין ושמאל, אז נמצא הכל בדין ורחמים. דהיינו שמקיים הארת ב' הקוין ימין ושמאל. וזהו שכתוב, **ועליון יתן קולו, כיון דיתן קולו** כיון שהעליון שהיא בינה נותן קולו אל הנוקבא, ומכריע בב' קוין שלה, אז **ברד וגחלי אש**, שהם מים ואש.

פירוש, עם ביאת הקול, שהוא קו אמצעי, מבינה אל הנוקבא, מסתלקים הדינים ומתגלים המוחין על דרכי הדין ורחמים שבה, כנ"ל, שדרכי הרחמים שהם **בציון** מכונים **ברד**, ושם מתגלה החכמה. ודרכי הדין שהם **בירושלים**, מכונים גחלי אש. ששם מתגלים החסדים.

פסקה קמט

ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה בשעה שנולד יהודה מה כתוב, **ותעמוד מלדת**, משום שזה, הוא יסוד הרביעי מארבע יסודות, הנקראים חסד וגבורה ות"ת ומלכות, שהם מרכבה עליונה, אל הבינה, והוא רגל אחד מאלו ארבע רגלים של הכסא, שהוא המלכות. כמ"ש לעיל (וירא דף ה' ד"ה ואע"ג ע"ש) ועל כן כתוב בו **ותעמוד מלדת**, להיותו ספירה אחרונה מלכות. מה כתוב בו, ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו, כי היה מלך עליהם להיותו ספירת המלכות, ואחר מכירת יוסף ירד מגדולתו. מה הטעם, הוא משום שהורידו את יוסף למצרים כמו שאמרנו.

פירוש, כי יוסף ה"ס קו אמצעי המאיר אל המלכות שה"ס יהודה, וכשהוא מאיר בה מסתלקים הדינים מיסוד שלה הנקרא ציון וירושלים, והמוחין מאירים על דרכי הדין ורחמים שלה שבציון מאירה החכמה ובירושלים החסדים כנ"ל, אבל כשנמכר יוסף למצרים, ואינו מאיר לה או חזרה המלכות לבחינת שמאל, והדינין שבציון המכונים **ברד** שולטים בה, וע"כ כתוב **וירד** יהודה, כי **ירד** מגדולתו ונפל לבחינת הדינין **דברד**.

פסקה קנ

וירא שם יהודה בת איש כנעני: שואל, וכי כנעני היה, הלא האבות לא היו מתחתנים בכנענים. ואומר, אלא ככר בארוה החברים. אשר כנעני פירושו סוחר. (עי' פסחים נ.)

ותהר ותלד בן ויקרא וגו': ג' בנים היו לו ליהודה, ולא נשאר מהם רק אחד, וזהו שלה. כלומר, שהוא בכלל הכתוב וירד יהודה, כי הוליד בנים וקברם שהוא ירידה גדולה ועונש.

פסקה קנא

ר' אלעזר וכו': ר"א ור' יוסי ור' חייא היו מהלכים בדרך. אמר ר' יוסי לר' אלעזר, למה כתוב בראשון מבניו של יהודה, ויקרא את שמו ער, בלשון זכר, ובשני בנים האחרים כתוב, ותקרא את שמו אונן, ותקרא את שמו שלה, בלשון נקבה.

פסקה קנב

א"ל תא חזי וכו': אמר לו בוא וראה, פרשה זו היא סוד עליון והכל הוא כמו שראוי להיות. **וירד יהודה מאת אחיו**, כי הלבנה, שהיא הנוקבא, נתכסה וירדה ממדרגה הישרה, לתוך מדרגה אחרת שהנחש נתחבר בה. כמו שאתה אומר, ויט עד איש עדלמי ושמו חירה, פירוש, שפירש עצמו מאחיו בית ישראל שהם הקדושה, ונתחבר באיש נכרי שלא מבית ישראל הוא, שהנחש דבוק בו, שלא פסקה הזוהמא שלו מן הנכרים.

פסקה קנג

ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער: והוא רע, והכל אחד, כלומר, אשר **ער ורע** אותיותיהם שוות. כי בא מצד היצר הרע. ומשום זה כתוב ויקרא **את** שמו, ולא כתוב ויקרא שמו. ביעקב כתוב ויקרא שמו, כי הקב"ה קרא אותו יעקב. וכאן כתוב **את** שמו והוא לרבות מדרגה אחרת של זוהמת הטומאה שנולד, וזהו **ער רע** שהכל אחד כלומר, שאותיותיהן שוות.

פסקה קנד

לבתר לא אתבסם וכו': ואחר כך גם בבן השני, לא נמתק המקום לחזור לקדושה, עד שבא שלה, שהיה עיקר כולם. מה כתוב, ויהי ער בכר יהודה רע בעיני ה' כתוב כאן **רע**, וכתוב שם, כי יצר לב האדם **רע** מנעוריו, מה שם פירושו, השחתת זרע אף כאן, פירושו ששפך דמים, ששפך זרע על הארץ, ומשום זה וימיתהו ה'. מה כתוב אחריו, ויאמר יהודה לאונן וגו'.

פסקה קנה

ויאמר יהודה לאונן וגו': ר' שמעון פתח ואמר, העירותי מצפון ויאת וגו' בוא וראה, כמה הם כסילים בני אדם, שאינם יודעים ואינם מסתכלים לדעת דרכיו של הקב"ה, כי כולם ישנים שלא תמוש שינה מחורי עיניהם.

פסקה קנו

ת"ח קב"ה וכו': בוא וראה, הקב"ה עשה את האדם כעין של מעלה, הכל בחכמה. כי אין לך אבר ואבר בבן אדם, שאינו עומד בחכמה העליונה, שכל אבר רומז על מדרגה מיוחדת, כי אחר שנתקן כל הגוף באבריו כראוי, הקב"ה משתתף עמו, ומכניס בו נשמה

קדושה, כדי ללמד האדם ללכת בדרכי התורה, ולשמור מצותיו, כדי שיתוקן האדם כראוי. דהיינו ע"ד הכתוב, נשמת האדם תלמדנו.

פסקה קנז

ובגין דאית ביה וכו': ומשום שיש בו נשמה קדושה הוא ראוי להוליד בנים בצלמו ודמותו ית', וע"כ צריך האדם להרבות הדמות של מלך העליון בעולם. וזה סוד, כי להיות אותו הנהר הנמשך ויוצא, שהוא יסוד העליון, מימיו אינם נפסקים לעולם, ע"כ צריך גם האדם, שלא יפסיק הנהר והמקור שלו, בעולם הזה, אלא שיוליד בנים.

וכל זמנא וכו': ותמיד בזמן שהאדם אינו מצליח בעולם הזה. להוליד בנים, הקב"ה עוקר אותו מעולם הזה, ונוטע אותו שנית כבתחילה הרבה פעמים. דהיינו שמת ומתגלגל שנית לבא בעולם הרבה פעמים, עד שמצליח להוליד בנים.

פסקה קנח

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, העירותי מצפון ויאת. **העירותי**, זהו התעוררות הזווג של האדם בעולם הזה, שהוא התעוררות מצד צפון, דהיינו משמאל, כי התעוררות הזווג משמאל בא. **ויאת**, זו היא נשמה הקדושה הבאה מלמעלה, שהקב"ה שולח אותה מלמעלה ובאה בעולם הזה, ונכנסת בבני אדם. כמו שאמרנו

פסקה קנט

ממזרח שמש: זה הוא מקומו של אותו הנהר הנמשך ויוצא, דהיינו ת"ת שהוא מקומו של היסוד, שמשם יוצאת ונולדת הנשמה ומאירה. כי הנשמות מזווג תו"מ באות. **ויבא סגנים** אלו הם צבאות העולם, שהוא הנוקבא, הנק' עולם, וצבאותיה הם המלאכים, הבאים עם התעוררות הנשמות כלומר הנולדים עמהם יחד. (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר אות ר"כ ע"ש). **כמו חומר**, היינו כמו שנתעורר האדם בגוף שלו, המכונה חומר.

פסקה קס

דהא בגין דא וכו': כי משום זה, עושה הקב"ה זווגים ומטיל נשמות בעולם, והזווג נמצא למעלה ולמטה, ומקור הכל הוא ברוך. ועל כן עשה הקב"ה את האדם כדי שישתדל בדרכיו, ולא יפסיק מקורו ומעיינו לעולם, אלא שיוליד בנים.

פסקה קסא

וכל מאן דפסיק וכו': וכל מי שפסק מקורו, שלא הוליד בנים, כשנפטר מעולם הזה, לא יכנס אדם ההוא במחיצתו של הקב"ה, ואינו נוטל חלק באותו העולם. בוא וראה, כתוב, לא תהו בראה לשבת יצרה, משום זה עשה את האדם כעין של מעלה וכו' כראוי כמו שאמרנו (לעיל אות קנ"ו) כי הקב"ה עושה חסר עם העולם.

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה, הוא סוד, שהנשמה באה כבתחילה בגוף כדי להתתקן.
פירוש. **אברהם** ה"ס הנשמה **אשה** ה"ס גוף, ואמרו ויוסף אברהם ויקח אשה, פירושו, שאחר שהנשמה יצאה מגוף הוסיפה לבא בגוף. והוא כדי להתתקן, מה שלא נתתקנה בהיותה בגוף הא'.

פסקה קסב

ת"ח האי גופא וכו': בוא וראה, גוף ההוא מה כתוב בו, וה' חפץ דכאו החלי אם תשים וגו'. **וה' חפץ דכאו**, מקרא זה יש להסתכל בו, למה חפץ ה' כך. ומשיב, כדי שיטהר. **אם תשים אשם**, שואל, אם **ישים** אשם, היה צריך לומר, בלשון זכר. למה אומר אם תשים, בלשון נקבה. ומשיב, אלא המלה סובבת על הנשמה, ופירושו, אם הנשמה רוצה להתתקן כראוי, **יראה זרע**, משום שהנשמה הולכת ומשוטטת, שאין לה מקום מנוחה, והיא עתידה להכנס באותו זרע שהאדם עסק בה במצות פריה ורביה, ואז **יאריך ימים**. **וחפץ ה'**, זה התורה. **בידו יצלח**, אבל אם לא זכה לבנים, אין התורה מסייעתו. כמ"ש לפנינו.

פסקה קסג

ת"ח אע"ג וכו': בוא וראה, אע"פ שאדם עסק בתורה יום ולילה, ומקורו ומעינו עומד בו בחנם, דהיינו שאינו מוליד בנים, אין לו מקום להכנס למחיצתו של הקב"ה, והרי למדנו, שבאר המים, אם המקור והמעיין לא נכנס בו, אינה באר, כי הבאר והמקור אחד הוא, וסוד אחד הוא. ובארנוהו ומי שאין לו בנים דומה שהמקור שבו לא נכנס בו, כלומר, שאינו פועל בו.

פסקה קסד

כתיב, שוא לכם משכימי קום וגו': בוא וראה כמה חביבים הם דברי תורה, שכל מלה ומלה שבתורה, יש בה סודות עליונים הקדושים. ולמדנו, כאשר נתן הקב"ה את התורה לישראל, כל סודות עליונים הקדושים כולם נתן להם בתורה, וכולם ניתנו לישראל בשעה שקבלו התורה בסיני.

פסקה קסה

ת"ח, שוא לכם משכימי קום וגו': אלו הם יחידים שאין להם אשה, שנמצאים שאין הם זכר ונקבה כמו שצריכים, והם משכימים בבקר למלאכתם. כמו שאתה אומר, יש אחד ואין שני וגו' ואין קץ לכל עמלו. **מאחרי שבת**, מאחרים המנוחה, דהיינו שמאחרים

לשאת אשה, כי **שבת** פירושו מניחה, כמו שאתה אומר כי בו **שבת**, כי האשה אל האיש נחשבת ודאי אליו למנוחה.

פסקה קסו

אוכלי לחם העצבים וגו': שואל, מהו לחם העצבים. ומשיב, כי כאשר יש לאדם בנים, הלחם שאוכל אוכל אותו בשמחה בחפץ לב. ואותו שאין לו בנים, הלחם שאוכל הוא לחם העצבים, ואלו הם אוכלי לחם העצבים ודאי.

פסקה קסז

כן יתן לידידו שנה: שואל, מהו **יתן לידידו**, ומשיב, זהו שמקורו מבורך, דהיינו שיש לו בנים, שהקב"ה נותן לו שינה בעולם הזה, כמש"א. ושכבת וערבה שנתך. והוא משום שיש לו חלק בעולם הבא, לכן אותו האדם שוכב בקבר, ונהנה בעולם הבא כראוי.

פסקה קסח

יש אחד ואין שני וגו': **יש אחד**, זהו אדם, שהוא יחיד בעולם, ולא שהוא יחיד כראוי, דהיינו יחיד בחכמה, אלא שהוא בלי אשה. **ואין שני**, שאין עמו עזר, דהיינו אשה. **גם בן**, שיקיים שמו בישראל לא הניח. **ואח**, שיביאו לתיקון, דהיינו ביבום, **אין לו**.

פסקה קסט

ואין קץ לכל עמלו שהוא עומל תמיד, שמקדים עצמו ביום ובלילה, **גם עינו לא תשבע עשר**, ואין לו לב להסתכל ולומר **למי אני עמל ומחסר את נפשי מטובה**. ואם תאמר, שהוא עמל בכדי שיאכל וישתה ביותר, ויעשה משתה בכל יום תמיד, אינו כן, שהרי הנפש אינה נהנית מזה. אלא ודאי, שהוא **מחסר את נפשו מטובה** של אור העולם הבא. משום שהיא נפש בעלת חסרון, שלא נשלמה כראוי. בוא וראה, כמה מרחם הקב"ה על מעשיו, דהיינו שמביאו לגלגול להתתקן, משום שרוצה שיתתקן ולא יאבד מאותו עולם הבא, כמו שאמרנו.

פסקה קע

ר' חייא בעא וכו': ר' חייא שאל, מי שהוא צדיק גמור, ועסק בתורה ימים ולילות, וכל מעשיו לשמו של הקב"ה, ולא זכה לבנים בעולם הזה, או שהשתדל ולא זכה, או שהיה לו בנים ומתו, מה הם לעולם הבא. אמר לו ר' יוסי מעשיו, והתורה, מגינים עליו שיזכה לעולם הבא.

פסקה קעא

אמר רבי יצחק וכו': אר"י עליהם ועל אלו צדיקי אמת, עליהם כתוב, כה אמר ה' לסריסים וגו'. מה כתוב אחריו, ונתתי להם בביתי ובחומותי וגו'. כי אלו יש להם חלק לעולם הבא. א"ל ר' יוסי טוב הוא ויפה. כלומר שהסכים עמו.

פסקה קעב

ת"ח זכאה וכו': בוא וראה, צדיק גמור שכל אלו המעלות הנ"ל היו בו, ונשלם כראוי, ומת בלי בנים, והרי הוא יורש מקומו בעולם הבא, כנ"ל, שואל אשתו צריכה יבום או לא. ואם תאמר שצריכה יבום, הרי לריק הוא, כי אינו צריך שאחיו ישלים אותו, כי כבר ירש מקומו בעולם הבא.

פסקה קעג

אלא ודאי בעיא וכו': ומשיב, אלא ודאי שצריך ליבם את אשתו, משום שאין אנו יודעים אם היה שלם במעשיו אם לא. ואשתו אם נתיבמה, אינה לריק, אפילו אם היה שלם, משום שיש מקום אל הקב"ה בשביל אותם שמתו בלי בנים וגם אח ליבם אשתו אין להם, כי אדם שהיה בעולם ומת בלי בנים, וגואל אין לו בעולם, כיון שמת צדיק גמור הזה, ואשתו נתיבמת והוא כבר ירש מקומו, ואינו צריך לתקון היבום, בא אותו האדם שלא הניח גואל, ונשלם ביבום הזה של אשת הצדיק, ובינתים הקב"ה מכין מקום, להאיש שאין לו גואל, שיהיה שם, עד שימות צדיק גמור הזה וישתלם הוא בעולם. וז"ש, כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול וכו', נראה לי של"ג כאן פתח ואמר, והוא שייך להלן (אות קע"ה) לפני הכתוב, טובים השנים מן האחד.

פירוש. כי מי שאין לו בנים, הוא ממעט הדמות, ודומה להורג אנשים בשוגג. והמקום שהקב"ה מכין לאותו שאין לו בנים ואין לו אח, ה"ס עיר מקלט. שיושב שם עד שמת אותו צדיק גמור, שה"ס כהן גדול. ואז יורד ונתתקן ע"י אשתו.

פסקה קעד

ודא הוא דתנינן וכו': וזה הוא שלמדנו, עתידים להיות לצדיקים בנים במיתתם, דהיינו הבנים של היבום, המתקנים אותו שמת בלי בנים ואין לו אח כנ"ל, בחייהם לא זכו ובמיתתם זכו. ועל כן כל מעשיו של הקב"ה כולם אמת וצדק, ומרחם על כל. דהיינו גם על מי שאין לו אח.

ואין לשאול, מה קמשמע לנו, הרי כל המתים בלי בנים כן, שיש להם בנים לאחר מיתתם ע"י היבום. אמנם עיקר הרבותא היא כאן, במה שאומר **לצדיקים**, כי המתים בלי בנים המה בעלי חסרון ולא צדיקים, (כנ"ל באות קס"ט) ולפיכך הוצרך לתירוץ הנ"ל.

פסקה קעה

פתח ואמר, טובים השנים מן האחד וגו': אלו הם המשתדלים בעולם הזה להוליד בנים. כי אלו הבנים שהניחו, בשבילם יש להם שכר טוב בעולם הזה, ובשבילם יורשים אבותיהם חלק לעולם הבא.

פסקה קעו

ת"ח קב"ה וכו': בוא וראה הקב"ה נוטע אילנות בעולם הזה, אם מצליחים, טוב, אם לא הצליחו, עוקר אותם ושותל אותם במקום אחר, אפילו הרבה פעמים, וע"כ כל דרכיו של הקב"ה כולם הם לטוב ולתקן העולם.

פירוש. אם האדם אינו זוכה להשתלם בפעם הראשון בחייו, אז הוא בא בגלגול בעולם הזה פעם שנית, וכן הרבה פעמים עד שמשתלם.

פסקה קעז

בא אל אשת אחיך וגו': לא היה צריך לומר לו את זה, כי יהודה וכל השבטים היו יודעים את זה, אלא עיקר הדבר שאמר לו, הוא **והקם זרע** משום שזרע ההוא, נצרך, כדי שהדבר יתתקן, ולהכין גולם שיקבל תקון כראוי, שלא יפרד הגזע משורשו. וז"ש ואדם על עפר ישוב.

פירוש. אע"פ שנגזר מיתה על האדם, המפרידה אותו משורש הנצחי ית', מ"מ לא נפרד לגמרי, כי על ידי הבנים שכל אחד מוליד, נשאר כל אחד דבוק בשורשו הנצחי, ית', כי כל בן הוא חלק מגוף האב, ובזה נמצא כל אדם כמו טבעת אחת בשרשרת החיים, המתחילה מאדם הראשון ונמשכת עד לתחה"מ, לנצחיות, בלי הפסק. וכל עוד שלא נפסק לאדם שלשלת החיים, כי מניח אחריו בן, אין המיתה פועלת עליו שום פירוד מהנצחיות. וכעודו חי דומה.

וזה אמרו, **דלא יתפרש גזעא משרשיה** כי המת בלי בנים צריך תקון שלא יפרד משורשו הנצחי מחמת המיתה, כי נפסק לו שלשלת החיים כנ"ל. ועל זה צריכים ב' תקונים א) **אצטריך לאתתקנא מלה**, דהיינו לתקן דבר הפירוד השורה עליו מחמת המיתה בלי בנים. ב) **ולמגלם גולמא לתקונא**, שצריך לעשות גולם, דהיינו גוף שיתלבש בו נפש המת ויחזור ויתחבר בשלשלת החיים.

פסקה קעח

וכד מתתקן לבתר וכו': וכשנתתקן לאחר כך כראוי על ידי הגלגול הנזכר, הם משובחים בעולם הבא, כי הקב"ה חפץ בהם ועל כן כתוב, **ושבח אני את המתים שכבר מתו**, בדיוק, **מן החיים אשר המה חיים עדנה**, בדיוק על ידי מה שמתגלגלים בחיים וחזרו

לימי עידון, מהו עדנה, הוא כמש"א אחרי בלותי היתה לי עדנה, וכתוב, ישוב לימי עלומיו, דהיינו ימי עידון ונעורים, שחזר להם בסבת הגלגול.

פסקה קעט

וטוב משניהם וגו': וטוב משניהם את אשר עדן לא היה, דהיינו שלא שב לימי עלומיו, שלא נתגלגל, כי הוא צדיק גמור, שאינו צריך להתתקן בגלגול, ואינו סובל מעונות הראשונים, כי המתגלגל סובל מעונות שעשה בגלגול הקודם. כי הקב"ה נתן לו מקום מתוקן בעולם הבא כראוי.

פסקה קפ

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו וגו' שהוא כמו שאמרנו, שבאו בגלגול להתתקן. משום שהקב"ה עושה חסד ואינו רוצה לכלות העולם, אלא כמו שאמרנו, שהרשעים מתתקנים על ידי גלגול, וכל דרכיו אמת וחסד להטיב להם בעולם הזה ובעולם הבא, אשרי חלקם של הצדיקים ההולכים בדרך האמת, עליהם כתוב, צדיקים ירשו ארץ.

פסקה קפא

וירע בעיני ה' וגו': רבי חייא פתח, בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך וגו'. בוא וראה, כמה צריך האדם להזהר מחטאיו ולהזהר במעשיו לפני הקב"ה, משום שכמה שליחים וכמה ממונים הם בעולם, ההולכים ומשוטטים ורואים מעשי בני אדם, ומעידים עליו. והכל כתוב בספר.

פסקה קפב

ות"ח בכל אינון וכו': ובוא וראה, בכל החטאים שאדם נטמא בהם בעוה"ז, חטא זה הוא החטא שאדם נטמא בו ביותר בעולם הזה ובעולם הבא: מי ששופך זרעו לבטלה, ומוציא זרעו בחנם ביד או ברגל, ונטמא בו. כמש"א, כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע.

פסקה קפג

בג"ד לא עאל וכו': משום זה, אינו נכנס למחיצתו של הקב"ה, ואינו רואה פני עתיק יומין. כמו שלמדנו, כתוב כאן, לא יגורך **רע**, וכתוב, ויהי ער בכר יהודה **רע בעיני ה'**, שפירושו שאינו רואה פני ה', אף כאן אינו רואה פני ה'. וע"כ כתוב ידיכם דמים מלאו, שפירושו, על המוציא זרעו לבטלה ביד, שהוא כשופך דמים. אשרי חלקו של אדם הירא את ה' והוא נשמר מדרך הרע, ומטהר עצמו לעסוק ביראת רבונו.

פסקה קפד

ת"ח בבוקר זרע את זרעך: מקרא זה בארוהו, **בבקר**, זהו בזמן שאדם עומד בכחו והוא בימי עלומיו, ישתדל אז להוליד בנים באשה הראויה לו, שכתוב, בבקר זרע את זרעך.

פסקה קפה

דהא כדין זמנא וכו': כי אז הזמן, להוליד בנים, כמו שאתה אומר, כחצים ביד גבור כן בני הנעורים, משום שיכול אז ללמד אותם דרכי הקב"ה, ויהיה לו שכר טוב לעולם הבא. שכתוב, אשרי הגבר וגו' לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער. **לא יבושו**, בעולם האמת, בזמן שבעלי הדין יבואו לקטרג עליו. כי אין לך שכר טוב בעולם ההוא, כשכרו של המלמד לבנו יראת ה' בדרכי התורה.

פסקה קפו

ת"ח מה אמר וכו': בוא וראה מה אמר באברהם. שכתוב, כי ידעתיו למען וגו', וע"כ זכות ההיא עמדה לו בעולם ההוא כנגד כל בעלי הדין.

פסקה קפז

ובג"כ בבקר וגו': וע"כ כתוב, בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך, אפילו בימי הזקנה, המכונים ערב, שהאדם זקן, מה כתוב, **אל תנח ידך**, לא ינוח מלהוליד בעולם הזה, מה הטעם. הוא משום, **כי אינך יודע איזה יכשר, הזה או זה**, לפני האלקים, דהיינו שיגינו עליו בעולם האמת.

פסקה קפח

ועל דא כתיב וכו': וע"כ כתוב, **הנה נחלת ה' בנים**, זהו צרור החיים של הנשמה, בסו"ה והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים, שהיא בחינת עולם הבא, ולזה קורא הכתוב נחלה. מי מזכה להביא את האדם בנחלת ה' הזו, **בנים**, הבנים מזכים אותו לנחלת ה'. ועל כן, אשרי האדם שזכה לבנים, שילמד אותם דרכי התורה, כמו שלמדנו.

פסקה קפט

ותסר בגדי אלמנותה וגו': בוא וראה, תמר, בת כהן היתה, וכי יעלה על דעתך שהלכה לזנות עם חמיה, הרי צניעות היתה בה תמיד. ומשיב, אלא היא צדקת היתה, ובחכמה עשתה זאת. כי לא היתה מפקרת עצמה אליו, אלא משום שידעה ידיעה והסתכלה בחכמה וראתה מה שעתיד לצאת מזה, ועל כן באה אצלו לעשות חסד ואמת, וע"כ באה והשתדלה בעסק הזה.

פסקה קצ

ת"ח בגין דאיהי וכו': בוא וראה, משום שהיא ידעה ידיעה, מה שעתיד לצאת מזה, והשתדלה בעסק הזה, הקב"ה נתן עזרה שם בפעולה ההוא, ונתעברה מיד, והכל היה ממנו. מן הקב"ה.

ואי תימא אמאי וכו': ואם תאמר, למה לא הביא הקב"ה בנים האלו מאשה אחרת, למה הביאם מן זו, מתמר. ומשיב, אלא ודאי, היא נצרכה למעשה הזו, ולא אשה אחרת.

פסקה קצא

תרין נשין הוו וכו': שתי נשים היו, שמהן נבנה זרע יהודה, ומהן באו דוד המלך ושלמה המלך ומלך המשיח. ואלו שתי נשים היו זו כמו זו, כלומר שהיו שוות זו לזו. והן תמר ורות, שבעליהן מתו מתחילה, והן השתדלו למעשה זה.

פסקה קצב

תמר אשתדלת וכו': תמר השתדלה בחמיה שהוא הקרוב ביותר לבניו שמתו, הראוי ליבם אותה, מה הטעם השתדלה בו. כתוב, כי ראתה כי גדל שלה והיא לא נתנה לו לאשה, ועל כן השתדלה במעשה הזה אצל חמיה.

פסקה קצג

רות מית בעלה וכו': רות, מת בעלה, כמו תמר, ואח"כ השתדלה במעשה הזה אצל בועז. שכתוב ותגל מרגלותיו ותשכב, והשתדלה בו, ואח"כ הולידה את עובד, ואם תאמר, למה לא יצא עובד מאשה אחרת. ולא באופן כזה. ומשיב, אלא ודאי, היא נצרכה והולידו, ולא אשה אחרת, ומשתי אלה נבנה ונשתכלל זרע יהודה. ושתיהן עשו בכשרות, כדי לעשות טובה עם המתים, להתתקן אח"כ בעולם.

פסקה קצד

ודא הוא כמה דאתמר וכו': וזהו כמו שנאמר, ושבח אני את המתים שכבר מתו, כי כשהיו חיים בתחילה, בעליהן של תמר ורות, לא היה בהם שבח, ולאחר כך שמתו, ונתיבמו נשיהם נתגלגל מהם מלכות דוד ושלמה ומלך המשיח. ושתיהן, תמר ורות, השתדלו לעשות חסד ואמת עם המתים, והקב"ה עזר להם באותו מעשה, והכל היה כראוי להיות. אשרי מי שמשתדל בתורה יום ולילה, כמש"א, והגית בו יומם ולילה למען וגו'.

פסקה קצה

ויוסף הורד וגו': שואל, מהו הורד, היה לו לומר ירד מצרימה, ומשיב, שהסכים הקב"ה באותו מעשה של מכירת יוסף למצרים, כדי לקיים הגזירה שלו שגזר בין הבתרים,

שכתוב, ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגו'. וע"כ כתוב **הורד**, כלומר הורד מן השמים, **ויקנהו פוטיפר**. כדי לחטא עמו קנה אותו, דהיינו למשכב זכור.

פסקה קצו

פתח ואמר האומר לחרס וגו': בוא וראה שבעה כוכבים עשה הקב"ה ברקיע, כנגד ז' ספירות חג"ת נהי"ם, וכל רקיע ורקיע יש בו כמה משמשים ממונים לשמש את הקב"ה.

פסקה קצז

בגין דלית לך וכו': כי אין לך משמש או ממונה שאין לו עבודה ושמוש מיוחד לרבונו, וכל אחד עומד על השמוש שלו שנתמנה עליו, וכל אחד יודע את עבודתו לשמש.

פסקה קצח

מנהון משמשי בשליחותא וכו': מהם משמשים בשליחות רבונם. ונתמנים בעולם על כל מעשי בני אדם. ומהם שמשבחים לו שירות ותשבחות, והם שנתמנו על השירה. ואע"פ שהם נתמנו על השירה, אין לך כל כח בשמים, והכוכבים והמזלות, שלא ישבחו כולם אל הקב"ה.

פסקה קצט

דהא בשעתא וכו': כי בשעה שבא לילה, מתחלקים אז ג' בחינות מחנות, לג' צדדי העולם, ובכל צד וצד אלף אלפים ורבי רבבות מלאכים, וכולם ממונים על השירה.

פסקה ר

תלת משריין אנון וכו': ג' מחנות מלאכים הם כנ"ל, וחיה אחת, שהיא הנוקבא, ממונה עליהם ועומדת עליהם, וכולם משבחים אל הקב"ה עד שבא הבוקר. כשבא הבוקר, כל אלו שבצד דרום, וכל הכוכבים, דהיינו המלאכים, המאירים, כולם משבחים ואומרים שירה להקב"ה, כמש"א, ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים. **ברן יחד ככבי בקר**, הם הככבים שבצד דרום, דהיינו צד ימין חסד, כמש"א וישכם אברהם בבוקר. **ויריעו כל בני אלקים**, אלו הם הככבים שבצד שמאל שנכללו בימין.

פסקה רא

וכדין צפרא נהיר וכו': ואז הבוקר מאיר, וישראל לוקחים השירה, ומשבחים אל הקב"ה ג' פעמים ביום, כנגד ג' פעמים, שהם ג' משמורות שבלילה. ועומדים אלו מול אלו עד שמתעלה כבוד הקב"ה ביום ובלילה כראוי. והקב"ה מתעלה בששה אלו. דהיינו ג' של יום וג' של לילה, האמורים.

פסקה רב
ההוא חיותא קדישא וכו': אותה החיה העומדת עליהם למעלה (כנ"ל אות ר') שהיא הנוקבא, עומדת גם על ישראל למטה, כדי לתקן הכל כראוי. מה כתוב בה, ותקם בעוד לילה ותתן טרף וגו'. **ותתן טרף לביתה**, אלו הם המחנות של מעלה, שהם תלת משריין הנ"ל. **וחק לנערותיה**, אלו מחנות ישראל שלמטה. ועל כן כבוד הקב"ה מתעלה מכל הצדדים, מלמעלה ומלמטה, וע"כ הכל ברשותו עומד והכל הוא ברצונו.

פסקה רג
האומר לחרס ולא יזרח: ר"ש אמר, זהו יוסף. בשעה שמכרוהו למצרים. **ובעד ככבים יחתום**, אלו הם אחיו, שכתוב בהם ואחד עשר ככבים משתחוים לי. פירוש אחר. האומר **לחרס**, זהו יעקב, בשעה שאמרו לו הכר נא הכתונת בנך היא אם לא. **ולא יזרח**, בשעה שנסתלקה ממנו השכינה. **ובעד ככבים יחתום**, בעד בניו נחתם ונסתם ממנו האור שלו. השמש נחשך, והככבים לא האירו, משום שיוסף נפרד מאביו. ובוא וראה, מיום שהיה אותו מעשה של יוסף. נפרש יעקב מתשמיש המטה, ונשאר אבל, עד היום שנתבשר בבשורת יוסף.

פסקה רד
ויהי ה' את יוסף וגו': רבי יוסי פתח, כי ה' אוהב משפט ולא יעזוב **את חסידיו** לעולם נשמרו, מקרא זה בארוהו באברהם, ועל כן, **את חסידיו**, כתוב **חסידו**, בלשון יחיד, וכבר נתבאר.

פסקה רה
ת"ח בכל אתר וכו': בוא וראה בכל מקום שצדיקים הולכים, שומר אותם הקב"ה ואינו עוזב אותם. דוד אמר, גם כי אלך בגיא וגו'. כי בכל מקום שצדיקים הולכים, השכינה הולכת עמהם ואינה עוזבת אותם.

פסקה רו
יוסף אזל וכו': יוסף הלך בגיא צלמות והורידוהו למצרים, השכינה היתה עמו, וזהו שכתוב, ויהי ה' את יוסף, ומשום שהיתה עמו השכינה, כל מה שהיה עושה היה מצליח **בידו**, ואפילו אם כבר היה **בידו**, ורבונו דרש ממנו באופן אחר ממה שהיה, היה הדבר מתהפך **בידו**, לאותו אופן שרבונו היה רוצה בו. כמש"א, וירא אדניו וגו' ה' מצליח **בידו**, מצליח **בידו** ודאי, כי ה' אתו.

פסקה רז
ת"ח וידע וגו': בוא וראה, וידע אדניו כי ה' אתו לא כתוב, אלא **וירא** אדניו, ללמד, שהיה רואה בעיניו בכל יום, מעשה נסים שהקב"ה עשה בידו. וע"כ ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף. הקב"ה שומר את הצדיקים, ובשבילם שומר גם את הרשעים, כי הרשעים מתברכים בזכותם של הצדיקים. כעין זה כתוב, ויברך ה' את בית עובד אדום וגו'.

פסקה רח
צדיקיא אחרנין וכו': הצדיקים, אחרים מתברכים בשבילם, והם עצמם אינם יכולם להנצל בזכותם. ובארוה. יוסף, נתברך רבונו בשבילו, והוא עצמו לא יכול להנצל ממנו בזכותו, ולצאת לחירות.

פסקה רט
ולבתר אעיל ליה וכו': ואחר כך הכניסו לבית הסוהר, כמש"א, ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו, עד שלאחר כך הוציאו הקב"ה לחירות והשליטו על כל ארץ מצרים. וע"כ כתוב, ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו. **חסידו** כתוב, ונתבאר. והקב"ה מגין על הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא. שכתוב, וישמחו כל חוסי בך וגו'.

פסקה רי
ויהי אחר הדברים האלה וגו': רבי חייא פתח ואמר ברכו ה' מלאכיו גבורי כח וגו'. בוא וראה, כמה צריך האדם להשמר מחטאיו וללכת בדרך מתוקן, כדי שלא ישטה אותו היצר הרע, שהוא מקטרג עליו כל יום ויום, כמו שלמדנו.

פסקה ריא
ובגין דאיהו מקטרגא וכו': ומשום שהוא מקטרג עליו תמיד, צריך האדם להתגבר עליו, ולעלות עליו במקום מוצק, שהיצר הרע לא יוכל להזיזו ממקומו, כי צריך להיות גבור ממנו, ולהתחבר במקום הגבורה, משום, כאשר האדם מתגבר עליו, הוא אז בצד הגבורה, ומתדבק, בצד ההוא, כדי להתחזק. ומשום שהיצר הרע הוא גבור, צריך האדם להיות גבור ממנו.

פסקה ריב
ואלין בני נשא וכו': ועל כן אלו האנשים המתגברים עליו נקראים **גבורי כח**, להיותם נמצאים מין עם מינו, שמשום שנתגברו על גבור כנ"ל, נעשו לבחינת גבורה כמוהו. ואלו הם מלאכיו של הקב"ה, דהיינו הצדיקים, הבאים מצד גבורה הקשה, כדי להתגבר עליו על היצר הרע, ונקראים גבורי כח עושי דברו. **ברכו ה' מלאכיו**, היינו הצדיקים כמו יוסף, שנקרא צדיק וגבור, ושמר ברית קודש שנרשם בו.

פסקה ריג

ר' אלעזר אמר וכו': רא"א, ויהי אחר הדברים האלה מהו פירושו. ואומר, הרי בארוה, מקום זה שהיצר הרע מקטרג שם היא המדרגה שנקרא **אחר הדברים**. פירוש. המלכות נקראת **דברים**, שהיא מדרגה אחרונה שבקדושה, ואחריה היצר הרע והקליפות, וע"כ **אחר הדברים**, הוא היצר הרע. (כנ"ל וירא דף קמ"ו אות תפ"ח).

בגין דיוסף וכו': משום שיוסף נתן לו מקום שיקטרג עליו. כי אמר היצר הרע, ומה אביו, שהוא מתאבל עליו, ויוסף, הוא מפאר את עצמו ומסלסל בשערו. אז גירה בו הדוב, דהיינו אשת פוטיפר, וקטרג עליו.

פסקה ריד

ויהי אחר הדברים האלה: בוא וראה בזמן שהקב"ה משגיח על העולם לדון אותו, ומוצא רשעים בעולם, מה כתוב, ועצר וגו' ואבדתם מהרה וגו'. כי משום עונות בני אדם נעצרים שמים וארץ, וחוקיהם אינם נוהגים כראוי.

פסקה רטו

ותא חזי אינון וכו': ובוא וראה, אלו שאינם שומרים ברית קדש, גורמים פירוד בין ישראל לאביהם שבשמים. כי כתוב, וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם, וכתוב ועצר את השמים ולא יהיה מטר. שזה, שאינו שומר ברית, הוא כמשתחוה לאל אחר, שמשקר באות ברית קודש.

פסקה רטז

וכד קיימא קדישא וכו': וכשברית קודש נשמר בעולם כראוי. אז הקב"ה נותן ברכות למעלה, שתהיינה מורקות בעולם, כמש"א, גשם נדבות תניף וגו', **גשם נדבות**, זהו גשמי רצון, בעת שחפץ הקב"ה בכנסת ישראל, וחפץ להריק לה ברכות. אז, נחלתך ונלאה אתה כוננתה.

פסקה ריז

נחלתך הוא ישראל, שהם נחלת הקב"ה, כמש"א, יעקב חבל נחלתו, **ונלאה**, זו היא כנסת ישראל, שהיא נלאה, בארץ נכריה, שהיא צמאה לשתות, ואין לה, ואז היא נלאה. וכאשר ניתנו גשמי רצון, אז **אתה כוננתה**.

פסקה ריח

ועל דא שמיא וכו': ועל כן שמים וארץ וכל צבאם, כולם עומדים על ברית הזה. שכתוב, אם לא בריתי וגו'. ומשום זה צריכים להזהר בזה. וכבר בארוה. ומשום זה כתוב, ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה. ואח"כ כתוב, ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף. כלומר,

כיון שלא נשמר, והיה מפאר את עצמו שהיה מסלסל בשערו כנ"ל, והיה יפה תאר ויפה מראה, ע"כ ותשא אשת אדניו וגו'.

פסקה ריט

ויהי כדברה אליו יום יום: ר' אלעזר פתח ואמר, לשמרך מאשת רע וגו'.אשרי הם הצדיקים היודעים דרכיו של הקב"ה, ללכת בהם, משום שהם עוסקים בתורה יום ולילה, שכל מי שמשתדל בתורה ימים ולילות נוחל שני עולמים: עולם העליון ועולם התחתון. נוחל עולם הזה אע"פ שלא עסק בתורה לשמה, ונוחל עולם העליון בעת שעסק בה לשמה.

פסקה רכ

תא חזי מה וכו': בוא וראה מה כתוב, ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. **ארך ימים בימינה**, היינו מי שהולך בימין התורה, דהיינו שעוסק בה לשמה יש לו אריכת ימים לעולם הבא, שהוא זוכה שם לכבוד התורה, שהוא כבוד וכתר להתעטר על כל, כי כתר התורה רק בעולם הבא הוא. **בשמאלה עשר וכבוד**, היינו בעולם הזה, שאף על פי שלא עסק בה לשמה, זוכה בעולם הזה בעושר וכבוד.

פסקה רכא

דהא רבי חייא וכו': כי ר"ח כשבא משם מבבל לארץ ישראל, קרא בתורה עד שפניו היו מאירים כשמש. וכשהיו עומדים לפניו כל אלו שלמדו תורה, היה אמר זה עסק בתורה לשמה, וזה לא עסק בה לשמה. והיה מתפלל על אותו שעסק בה לשמה, שיהיה כן תמיד, ויזכה לעולם הבא. והתפלל על אותו שלא עסק בה לשמה, שיבא לעסוק בה לשמה, ויזכה לחיי עולם.

פסקה רכב

יומא חד חמא וכו': יום אחד, ראה תלמיד אחד, שהיה לומד תורה ופניו מוריקים, אמר, ודאי, מהרהר בחטא הוא, זה. החזיק אותו לפניו, והמשיך עליו בדברי תורה, עד שנתישב רוחו בו. מיום ההוא ולהלאה, שם על רוחו, שלא ירדוף עוד אחר הרהורים רעים, ויעסוק בתורה לשמה.

פסקה רכג

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, כשאדם רואה, שהרהורים רעים באים אליו יעסוק בתורה, ואז יעברו ממנו. אמר ר' אלעזר, כשאותו צד הרע בא לפתות את האדם, ימשיך אותו אל התורה, ויפרד ממנו.

פסקה רכד

תא חזי דהא וכו': בוא וראה, כי למדנו, כאשר צד הרע הזה, עומד לפני הקב"ה להשטין על העולם, על מעשים רעים שעשו, הקב"ה מרחם על העולם, ונותן עצה לבני אדם להנצל ממנו, שלא יוכל לשלוט עליהם, ולא על מעשיהם. ומהו העצה. הוא להשתדל בתורה, וינצלו ממנו, ושואל, מאין לנו זה. ומשיב, שכתוב כי נר מצוה ותורה אור וגו', ומה כתוב אחריו, לשמרך מאשת רע מחלקת לשון נכריה. הרי שהתורה משמרת מפני יצר הרע.

פסקה רכה

ודא הוא סטרא וכו': וזה הוא צד הטומאה, צד האחר, שהוא עומד תמיד לפני הקב"ה להסטין על עונותיהם של בני אדם, ועומד תמיד להשטות למטה את בני אדם. ומפרש, הוא עומד למעלה, כדי להזכיר עונות בני אדם ולהשטין עליהם על מעשיהם, משום שנתנו ברשותו כמו שעשה לאיוב. שאמר הקב"ה אל השטן הנו בידך. (איוב ב').

פסקה רכו

וכן קיימא עלייהו וכו': וכן עומד עליהם, להסטין ולהזכיר עונותיהם בכל מה שעשו, באלו הזמנים שהקב"ה נמצא עליהם בדין. דהיינו בראש השנה ויום הכפורים, אז הוא עומד להסטין עליהם ולהזכיר עונותיהם, והקב"ה מרחם על ישראל, ונותן להם עצה להנצל ממנו. ובמה. בשופר, ביום ראש השנה. וביום הכפורים, בשעיר המשתלח שנותנים לו, כדי שיפרוש מהם ויעסוק באותו חלק שנתנו לו, וכבר בארוה.

פסקה רכז

תא חזי מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, רגליה יורדות מות וגו'. ובסוד האמונה, מה כתוב דרכיה דרכי נועם וגו'. ואלו הם ארחות ושבילים של התורה. וכולם אחד. כלומר, כל הדרכים הן של הטומאה והן של הקדושה הם אחד: זה שלום, וזה מות, ולגמרי, הם בהפכיות זה מזה, שכל דרך ודרך של הטומאה, הוא בהפכיות מן הדרך שכנגדו בקדושה.

פסקה רכח

זכאה חולקהון וכו': אשרי חלקם של ישראל, שהם מתדבקים בהקב"ה כראוי, ונותן להם עצה להנצל מכל צדדים אחרים שבעולם, משום שהם עם קדוש לנחלתו וחלקו, ועל כן נותן להם עצה בכל דבר ודבר. אשרי הם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה רכט

ת"ח כד האי וכו': בוא וראה, כשצד הרע הזה, יורד ומשוטט בעולם, ורואה מעשי בני אדם, שכולם הטו דרכיהם בעולם. עולה למעלה ומשטין עליהם, ואלמלא שהקב"ה מרחם על מעשי ידיו, לא היו נשארים בעולם.

פסקה רל

מה כתיב, ויהי וגו': מה כתוב ויהי כדברה אל יוסף יום יום. **כדברה** היינו צד הרע, שעולה ומסטין בכל יום ויום, ואומר לפני הקב"ה, כי יוסף רומז על הקב"ה, כמה רעות, כמה רכילות, כדי לכלות בני העולם.

פסקה רלא

מה כתיב, ולא וגו': מה כתוב, ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה, **ולא שמע אליה**, משום שהקב"ה מרחם על העולם. **לשכב אצלה**, שואל, מהו לשכב אצלה. ומשיב כדי שתקבל ממשלה למשול על העולם, וממשלה אינה מושלת, עד שניתן לה רשות.

פירוש. לשכב אצלה, פירושו זווג. ומתמיה, היתכן שהקדושה תזדווג עם הטומאה, ועל זה משיב, כי שפע קבלת הכח מן הקב"ה, שצד הרע מקבל כדי להעניש, נבחן כמו זווג. כי אין שפע נמשך רק ע"י זווג. וע"כ כתוב **לשכב אצלה**. כלומר, להשפיע לה שפע הממשלה.

פסקה רלב

ד"א לשכב וכו': פירוש אחר על הכתוב **לשכב אצלה**, הוא כמו שאתה אומר, ולאיש אשר ישכב עם טמאה. **להיות עמה**, היינו לתת לה ממשלה וברכות ועזרה, כי אלמלא העזרה שהיה לה מלמעלה, לא נשאר בעולם אפילו אדם אחד. אבל משום שהקב"ה מרחם על העולם, ונותן עזרה לעולם ע"י הס"א, דהיינו, בשעה שהס"א מושלת בעולם, נשאר העולם על קיומו.

ההפרש מפירוש הזה לפירוש הקודם, הוא, כי בפירוש הקודם, אומר שענין אצלה, הוא השפעת שפע הממשלה ונתינת רשות לס"א להעניש. ופירוש הזה אומר, שלשכב אצלה סובב על שפע הנהגת העולם שניתנה לס"א בזמן שהיא מושלת בעולם, כדי שהעולם יתקיים, שז"ס ואיש אשר ישכב עם טמאה.

פסקה רלג

ר' אבא אמר וכו': רא"א, הכל הוא ענין אחד, דהיינו ב' הפירושים הנ"ל, אבל היצה"ר, הוא שהולך ומפתה בני אדם, כדי להטות דרכם ולהתדבק בהם, ובכל יום ויום ובכל עת ועת, מטה בני אדם מדרך האמת, כדי לדחותם מדרך החיים, ולהמשיכם לגיהנם.

פסקה רלד

זכאה איהו מאן וכו': אשרי הוא, מי שעושה מעשים טובים, ושומר דרכיו ושביליו כדי שלא יתדבק בו ביצר הרע, היינו דכתיב, **ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה**, שלא שמע מה שהיא אמרה לו בכל יום ויום, כי רוח הטומאה שהוא יצר הרע, מפתה את האדם בכל יום ויום. **לשכב אצלה**, תוך הגיהנם, ולהיות נידון שם **להיות עמה**.

פסקה רלה

תא חזי כד וכו': בוא וראה, כשאדם מתדבק בצד ההוא, נמשך אחריה ונטמא עמה בעולם הזה, ונטמא עמה בעולם האחר.

תא חזי האי וכו': בוא וראה, צד הטומאה הזה הוא מנוול, הוא טנופת, כמו שכתוב **צא** תאמר לו, צואה ממש. ובו, בצואה זו, נידון, מי שמטה דרכיו מן התורה. ובו נידונו אלו רשעי עולם שאין להם אמונה בהקב"ה.

פסקה רלו

מה כתיב, **ויהי כהיום הזה ויבא וגו**': ויהי כהיום הזה, היינו היום שיצה"ר שולט בעולם, ויורד להשטות בני אדם. ושואל מתי זה. ומשיב, זהו היום שאדם בא לשוב בתשובה על עונותיו, או שבא לעסוק בתורה ולעשות מצות התורה, ואז באותו זמן יורד יצר הרע כדי להשטות בני העולם. ולמנוע אותם מתשובה מעסק התורה, ומעשיית המצות.

פסקה רלז

ויבא הביתה לעשות מלאכתו: כדי לעסוק בתורה ולעשות מצות התורה, שהוא **מלאכתו** של האדם בעולם הזה. וכיון שמלאכתו של האדם בעולם הזה, הוא מלאכתו של הקב"ה, דהיינו העסק בתורה ומצוות, צריך האדם להיות גבור כארי בכל צדדיו, כדי שלא ישלוט עליו הס"א, ולא יוכל לפתותו. **מה כתיב**, **ואין איש**: היינו, אין איש שיקום לפני היצה"ר, ויעשה עמו מלחמה כראוי.

פסקה רלח

מאי אורחיה דיצר הרע וכו': מהו דרכו של יצר הרע, כיון שרואה שאין איש עומד לנגדו, ולערוך עמו מלחמה, מיד, ותתפשתו בבגדו לאמר שכבה עמי. **ותתפשהו בבגדו**, כי כשהיצר הרע שולט על האדם, ראשית מעשיו, הוא מתקן ומפאר את **בגדיו**, מסלסל בשערו, זהו שכתוב ותתפשהו בבגדו לאמר, **שכבה עמי**, התדבק עמי.

פסקה רלט

מאן דאיהו זכאה וכו': מי שהוא צדיק, מתגבר כנגדו ועושה עמו מלחמה, מה כתוב, **ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה**, יעזוב אותו ויתגבר לנגדו, וינוס מפניו, כדי להנצל ממנו שלא ישלוט עליו.

פסקה רמ

אמר רבי יצחק וכו': עתידים הצדיקים לראות לעתיד לבוא, את יצר הרע, כהר גבוה, ויתמהו ויאמרו, איך יכולנו לכבוש הר גבוה עליון הזה. ועתידים הרשעים לראות לעתיד לבוא, את יצר הרע, דק כחוט השערה, ויתמהו ויאמרו, איך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הדק כזה, הללו בוכים והללו בוכים. והקב"ה יבער אותו מן העולם, וישחט אותו לעיניהם, ולא ישלוט עוד בעולם, צדיקים וישמחו. כמש"א, אך צדיקים יודו לשמך וגו'.

פסקה רמא

ויהי אחר הדברים וגו': ר' יהודה פתח הישאג אריה ביער וטרף אין לו וגו'. **הישאג אריה ביער**, בוא וראה, כמה יש לבני אדם להשגיח בעבודת הקב"ה, כי כל מי שמשתדל בתורה ובעבודת הקב"ה, פחדו ואימתו מוטל על כל.

פסקה רמב

דהא כד ברא וכו': כי כשברא הקב"ה את העולם, עשה כל בריות העולם, כל אחד ואחד בצורתו כראוי לו, ואחר כך ברא את האדם בצורה עליונה, והמשילו בכח צורה זו על כל הבריות, וכל זמן שהאדם עומד בעולם, כל הבריות, כשנושאים ראשם ומסתכלים בצורה העליונה של האדם, כולם מפחדים אז ורועדים מפניו, כמש"א **ומוראכם** וחתכם יהיה על כל חית הארץ וגו'. והדברים נאמרים, רק כשמסתכלים ורואים בו צורה הזו, והנשמה נמצאת בו.

פסקה רמג

אמר ר' אלעזר: אר"א, אע"פ שאין בו הנשמה, הצדיקים, אין צורתם משתנה ממה שהיו בתחילה. וכשהאדם אינו הולך בדרכי התורה, נחלפת לו צורה הקדושה הזו, ואז, חיות השדה ועוף השמים יכולים לשלוט עליו. כי משום שנחלפה צורתו הקדושה, נחלפה והלכה ממנו צורת אדם, וקבל צורת שאר בעלי החי, וע"כ אין הבריות מפחדים עוד ממנו ויכולים למשול עליו.

פסקה רמד

ות"ח קב"ה אחלף וכו': ובוא וראה, הקב"ה מחליף המעשים למעלה ולמטה, דהיינו שמחליף צורה הקדושה שלמעלה ודמות אדם שלמטה כנ"ל, כדי להחזיר הדברים

לשורשם, כמו שהיו מטרם החטא דעצה"ד, ובכדי שימצא רצונו בכל מעשי העולם. פירוש, שעל ידי העונשים, מתתקנים כל מעשי העולם, ואפילו הרחוקים ביותר.
דניאל לא אשתני וכו': דניאל, לא נשתנה צורתו כשהפילוהו בבור האריות, ומשום זה נצל. אמר ר' חזקיה, אם כן, הרי כתוב, אלקי שלח מלאכיה וגו', נשמע, שמשום שהמלאך סגר את פיהם לא נחבל, ולא משום צורתו הקדושה.

פסקה רמה

א"ל בגין דא וכו': אמר לו, משום זה לא נחבל, כי אותו הצורה הקדושה של אדם צדיק, הוא מלאך ממש, שסגר פה האריות, וקשרם, לשמרו שלא יחבלו בו, ומשום זה אמר דניאל, **אלקי שלח מלאכיה**, היינו אותו המלאך, שכל צורות העולם נחקקות בו, והוא הגביר את צורתו בי, ולא יכלו האריות למשול בי, וסגר את פיהם. וע"כ ודאי, ששלח מלאכו.

פסקה רמו

והאי מלאכא, ההוא וכו': ומלאך הזה, הוא אותו, שכל הצורות נחקקות בו, שה"ס הנוקבא, שנקראת מלאך, שממנה כל הצורות שבעולם, שכתוב **ידין בגוים מלא גויות**, שצורותיהם של כל הגויות לפניו, כי כל הצורות שבעולם אינן משתנות לפניו. וע"כ צריך האדם לשמור דרכיו ושביליו כדי שלא יחטא לפני רבונו ויתקיים בצורת אדם.

פסקה רמז

ת"ח יחזקאל וכו': בוא וראה, יחזקאל שמר את פיו ממאכלות אסורות, שכתוב, ולא בא בפי בשר פגול, זכה ונקרא משום זה בן אדם. דניאל מה כתוב בו, וישם דניאל על לבו, אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו. ע"כ זכה הוא ונתקיים בצורת אדם. כי כל דברי העולם, כולם מפחדים מפני צורת אדם, שהוא מושל על כולם והוא מלך על כולם.

פסקה רמח

א"ר יוסי וכו': אר"י, משום זה צריך האדם להשמר מעונותיו, ולא יטה ימין ושמאל. ועם כל זה, אע"פ ששומר את עצמו, צריך האדם לבדוק את עצמו מעונותיו בכל יום ויום. כי כשהאדם קם ממטתו, שני עדים עומדים לפניו, והולכים עמו כל היום.

פסקה רמט

בעי בר נש וכו': רוצה האדם לקום, אלו העדים אומרים לו, בשעה שפתח עיניו, עיניך לנכח יביטו וגו'. קם והכין את רגליו ללכת, אלו העדים אומרים לו, פלס מעגל רגלך וגו'. וע"כ כשהאדם הולך, צריך בכל היום להשמר מעונותיו.

פסקה רנ
בכל יומא ויומא וכו': בכל יום ויום כשבא הלילה, צריך להסתכל ולבדוק בכל מה שעשה כל אותו היום, כדי שישוב בתשובה עליהם. ויסתכל בהם תמיד, כדי שישוב לפני רבונו, כמש"א, וחטאתי נגדי תמיד, כדי שישוב עליהם.

פסקה רנא
ות"ח בזמנא וכו': ובוא וראה, בזמן שהיו ישראל בארץ הקדש, לא היה נמצא בידיהם עון, כמו שבארוה, משום שאלו הקרבנות שהיו מקריבים בכל יום, היו מכפרים עליהם, עתה שנגלו ישראל מן הארץ, ואין מי שיכפר עליהם, התורה היא מכפרת עליהם, והמעשים טובים. משום שהשכינה עמהם בגלות, ומי שאינו מסתכל בדרכיו של הקב"ה, גורם לשכינה להשתוחח עד עפר כמש"א, ישפילנה ישפילה עד ארץ.

פסקה רנב
א"ר יצחק וכו': אר"י, וכן מי שמשתדל בתורה ובמעשים טובים גורם לכנסת ישראל שהיא השכינה, להרים ראשה תוך הגלות. אשרי חלקם של המשתדלים בתורה יום ולילה.

פסקה רנג
ת"ח גלגל וכו': בוא וראה גלגל הקב"ה גלגולים בעולם כדי להרים ראשם של הצדיקים. כי כדי שירים יוסף ראשו בעולם על שהיה צדיק לפניו, הרגיז את האדון על עבדיו, כמש"א, חטאו משקה מלך מצרים והאופה לאדוניהם למלך מצרים. והכל היה כדי להרים ראש של יוסף הצדיק, ובוא וראה, על ידי החלום נשפל מאחיו, ועל ידי החלום התגדל על אחיו, והתגדל על כל העולם. דהיינו ע"י חלום פרעה

פסקה רנד
ויחלמו חלום שניהם וגו': בוא וראה, כי למדנו, שכל החלומות הולכים אחר הפה, ושואל לפי"ז, יוסף כשפתר להם החלום, למה פתר לזה פתרון טוב ולזה פתרון רע, למה לא פתר לשניהם פתרון טוב. ומשיב, אלא אלו החלומות, על יוסף היו, ומשום שידע הדבר בעקרו ושרשו, משום זה פתר להם החלום כמו שצריך, ופתר לכל אחד ואחד פתרון, כדי להחזיר דבר למקומו ושורשו.

פסקה רנה
מה כתיב, ויאמר וגו' לאלקים פתרונים וגו': שואל, מהו הטעם שאמר כן. ואומר, כי כן צריכים לפתור החלום, לתלות הפתרון בהקב"ה. כי שם הוא קיום הכל ובו נמצא הפתרון.

פסקה רנו

ת"ח הא אתמר וכו': בוא וראה הרי למדנו, שמדרגת החלום הוא למטה, והוא מדרגה הששית לנבואה, משום, שממקום שהנבואה שורה עד מדרגת החלום, הן שש מדרגות. (כנ"ל ויצא דף כ"ו ד"ה ואמר ע"ש) והפתרון עולה ממדרגת החלום, למדרגה אחרת, ומפרש, החלום היא מדרגה שלמטה, בגבריאל, והפתרון עומד עליו, כי הפתרון תלוי בדבור, שהיא הנוקבא. ועל כן בדבור תלוי הדבר, שכתוב, הלא לאלקים פתרונים, **הלא לאלקים**, ודאי, שהיא הנוקבא הנקראת אלקים.

פסקה רנז

ויספר שר המשקים את חלומו וגו': ר' אלעזר פתח ואמר ויהי בעברם וגו' ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. כאן יש להסתכל, ומקרא הזה פליאה הוא, שכתוב, ואליהו אמר אל אלישע, שאל מה אעשה לך. וכי ברשותו הוא, הלא ברשותו של הקב"ה הוא. ועוד, שאלישע גם כן, היה יודע, שבקשה זו אינה ברשותו אלא ברשות הקב"ה, מהו הטעם, שאמר, ויהי נא פי שנים ברוחך אלי.

פסקה רנח

אלא ודאי מאן וכו': ומשיב, אלא ודאי, מי שנתאחד בשמים וארץ וכל העולם, איך לא יהיה זה ברשותו. ודאי הוא, שאליהו ושאר צדיקים, הקב"ה עושה רצונם של הצדיקים תמיד, שכתוב, רצון יראיו יעשה. וכל שכן, אותו רוח הקדוש שעליו, שיורש אותו הצדיק אלישע, כי אלישע היה המשמש שלו, וראוי ליורשו, והרי הקב"ה א"ל, ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיך. וע"כ היה לאלישע לרשת אותו.

פסקה רנט

פי שנים ברוחך אלי: ושואל, מה פי שנים ברוחך אלי, וכי יעלה על דעתך, ששאל על אחד שנים, דהיינו שיגדל רוחו פי שנים מרוחו של אליהו, איך שאל ממנו מה שלא היה ברשותו, כי אין לך נותן מה שאין לו.

אלא איהו לא וכו': ומשיב, אלא הוא לא שאל רוח על אחד שנים, אלא כך שאל ממנו, שאותו הרוח שהיה לו יעשה באותו הרוח, על אחד, שנים ניסים בעולם ממה שעשה עמו אליהו.

פסקה רס

מה כתיב ויאמר הקשית לשאול וגו': שואל, מהו הטעם **אם תראה אותי**, למה תלה לו בקשתו בזה. ומשיב, אלא אמר לו, אם תוכל לעמוד על עיקרו של הרוח, שהנחתי לך

בשעה שלוקחתי ממך יהי לך כן, כי כל עיקרו של הרוח ההוא, הוא, בעת שיסתכל בו, ברוח, כשרואה את אליהו, שתהיה הדבקות בו כראוי.
פירוש, להיות, שאליהו הוא שורשו של הרוח, אין הרוח בכל שלמותו אלא כשהוא מחובר עם שורשו, שהוא אליהו. לפיכך, כשמסתכל ברוח, צריך לראות עמו את שורשו, שהוא צורת אליהו. והיינו דוקא, שיראה צורתו בו, בעת שהניח לו את הרוח, דהיינו בעת שלוקח ממנו. וזהו שאמר לו אליהו, **אם תראה אותי לקח מאתך יהי לך כן**, כי אז יפעל הרוח בכל שלמותו.
אבל יש לשאול על התירוץ הזה, שאומר, שבקש ממנו שיוכל לפעול באותו הרוח שלו פי שנים משפעל עמו אליהו. הלא סוף סוף בקש ממנו מה שאין לו, כי כיון שאליהו לא פעל הרי לא היה לו כח הפעולה ואיך יתן כח הזה לאלישע. ואם תאמר שכל אחד יכול לפעול עם הרוח כמה שרוצה, ואינו צריך לתוספת כח עליון, א"כ לא היה צריך כלל לבקש זה מאליהו, כיון שמעצמו היה יכול לפעול כמה שרוצה.
ולהבין זה צריכים להעמיק יותר בפנימיות הדברים. והענין הוא, כי נודע, שבשבירת הכלים נפלו ש"ך ניצוצין לקליפות, שמכל ספירה שבע"ס דנקודים, נפלו שמונה מלכים: דעת חג"ת נהי"מ, שבכל אחד ד' בחינות חו"ב תו"מ, דהיינו ל"ב בחינות מכל ספירה, ועשר פעמים ל"ב הן ש"ך בחינות. ורק רפ"ח ניצוצין מהם ניתנו לבירור ולתקון במשך שתא אלפי שני, שהם רק ט"ס ראשונות שבע"ס דנקודים, שט' פעמים ל"ב הם רפ"ח, אבל ל"ב ניצוצין שבמלכות שלהם, לא ניתנו לבירור ואסור לנגוע בהם, ונשארו מוטלים בקליפות בכל משך שתא אלפי שני דהוו עלמא, עד לגמר התקון. ולפי שכל גוף מעורב בו מל"ב העשירי הזה, שאין לו תקנה, לכן מוכרח כל אדם למות, ובגמר התקון כשיתברר ל"ב העשירי, אז נאמר, ובלע המות לנצח, כי כל הקליפות יתבטלו, וכל המאורות יתגלו.
ואין לשאול, כיון שאסור לברר ולנגוע בל"ב העשירי הזה המוטל בקליפות מזמן שבירת הכלים, א"כ איך אפשר שיתוקן לעתיד. והאמת הוא, שאין צורך כלל לברר אותו ולתקנו, כי עם גמר בירורם ותקונם של כל רפ"ח ניצוצין, מתתקן ל"ב העשירי מאליו, ואינו צריך לשום בירור מיוחד.
והנה בחינת אליהו, הוא, להביא בחינת הסיום והגמר של בירור ותקון רפ"ח הניצוצין שעמו מתתקן תכף ל"ב האבן, וז"ס שאליהו בגי' ב"ן שכל ענינו היה לתקן את שם ב"ן, שהוא מדת המלכות ולהוציא ל"ב העשירי מן הקליפות, וכל צדיק וצדיק יש לו תפקידו, וכשגומר תפקידו תכף נסתלק למעלה. ולפיכך אע"פ שאליהו הוא המגלה את תקון של

ל"ב האבן, מ"מ אינו פועל מאומה בהאורות השלמים המתגלים על ידו, כי תכף נסתלק לשמים, כי נגמר תפקידו.

וזהו שמתרץ הזהר, **איהו לא שאיל רוח על חד תרין**, דהיינו שיהיה לו ב' רוחות, אחד מבחינת רפ"ח ניצוצין ואחד מבחינת ל"ב האבן, כי אין לך נותן מה שאין לו, **אלא הכי שאל מניה בההוא רוחא דהוה ליה, דיעביד תרין נמוסין**, כי בקש ממנו שאותו הרוח שהיה לו לאליהו, דהיינו הרוח מרפ"ח ניציצין, יעשה פי שנים, דהיינו שאותו הרוח יגלה לו גם האורות והפעולות של ל"ב העשירי, כי אין כלל רוח מיוחד לל"ב העשירי, אלא הוא מתגלה עם סיום וגמר בירור של רפ"ח ניצוצין, כנ"ל. ואע"פ שאליהו עצמו לא גילה האורות והפעולות של ל"ב העשירי, אין זה נבחן שאינו ברשותו. אלא הוא משום שלא היה תפקידו אלא לגלות הבירור והתקון של ל"ב העשירי בכללו, ואלישע ביקש ממנו שמלבד הרוח דרפ"ח שלו, יזכה להשיג ממנו גם את תקון ל"ב העשירי, בכללו, וממילא יוכל הוא לגלות מעצמו הפעולות והאורות **פי שנים**, הן האורות הרפ"ח, והן הארות ל"ב האבן.

וזה אמרו **מאי טעמא אם תראה אותי**, למה תלה אליהו ההשגה של פי שנים, באם יראה אותו לוקח ממנו, ומשיב, **אלא אמר ליה, אם תיכול למיקם על עקרא דרוחא דשבקנא לך בשעתא דאתנסיבנא מינך, יהא לך כדין**, כי זמן הגילוי של תקון הרוח דל"ב העשירי, הוא ברגע האחרון של היותו בעולם הזה כי תכף אחר שגילה אותו עלה לשמים, כי נגמר תפקידו כנ"ל, וע"כ אמר לו אם תוכל לעמוד על עיקר הרוח, דהיינו הרוח דל"ב האבן, שהנחתי לך בעת שאהיה לוקח ממך, דהיינו בדיוק ברגע האחרון של היותי עמך בעולם הזה, אז יהי לך כן, פי שנים. אבל אם תפסיד רגע הזה מלראות אותי, לא תשיג פי שנים, כי הרוח דל"ב העשירי אינו מתגלה מקודם לכן. וז"ש, **דהא כל ההוא עקרא דרוחא**, דהיינו הרוח דל"ב העשירי, **בשעתא דיסתכל ביה כד חמי ליה לאליהו**, בשעה שאלישע יסתכל בו, להשיגו, בעת שראה את אליהו לוקח ממנו, **יהו דבקותא ביה כדקא יאות**, יתדבק וישיג אותו כראוי. כי רק ברגע הזה שראה אותו לוקח ממנו אז שעת הגלותו, ולא מקודם לכן. כמבואר.

פסקה רסא

תא חזי האי וכו': בוא וראה, מי שמסתכל במה שלמד מרבו, ורואה אותו עם החכמה ההוא שלמד ממנו, יכול להתוסף יותר ברוח ההוא.

תא חזי דהא וכו': בוא וראה, כי יוסף, בכל מה שהיה עושה היה רואה ברוח החכמה את צורתו של אביו, ועל כן הצליח בדבר, ונתוסף לו רוח אחר בהארה עליונה יותר, פירוש.

כי יעקב האיר רק חסדים מכוסים, בהיותו מבחי' מחזה ולמעלה דז"א, אבל יוסף האיר, בחסדים מגולים בהארת חכמה, להיותו קו האמצעי שמחזה ולמטה דז"א. הרי שהאיר יותר מיעקב אביו.

פסקה רסב

בשעתא דאמר וכו': בשעה שאמר לו אותו רשע **והנה גפן לפני**, נזדעזע יוסף, כי לא ידע על מה סובב הדבר, פירוש. שהיה חושש שהמדובר היא בגפן דס"א, הנמשך משמאל שאינו מיוחד בימין ע"י קו אמצעי. כיון שאמר **ובגפן שלשה שריגים**, שפירושו שהשמאל מיוחד בימין ע"י קו אמצעי, מיד נתעורר רוחו, ונתוסף בהארה, והסתכל בצורתו של אביו, שה"ס קו אמצעי, אז האיר רוחו וידע הדבר.

פסקה רסג

מה כתיב, ובגפן שלשה שריגים: אמר יוסף, זה ודאי בשורה משמחת הוא בשלימות. מה הטעם. הוא משום, שגפן זה, נראה לו על כנסת ישראל. שהיא הנוקבא, ונתבשר יוסף בזה, שהגיע זמנה לשליטה, **ובגפן שלשה שריגים**, אלו הם שלשה מדרגות עליונות היוצאות מגפן הזה, כהנים לוים ישראלים, שהם, חסד גבורה ת"ת דז"א, המאירים בנוקבא בעת שלמותה.

פסקה רסד

והיא כפורחת עלתה נצה: כי בשבילם עולה כנסת ישראל, לז"א, ומתברכת מן מלך העליון, שהוא ז"א. **הבשילו אשכלותיה ענבים**, אלו הם צדיקי העולם, שהם כענבים בשלים כראוי. דבר אחר. **הבשילו אשכלותיה ענבים**, זהו יין המשומר בענביו ששת ימי בראשית. פירוש, ה"ס מוחין השלמים שמקבלת מו"ק הגדולים דז"א ששמשו בימי בראשית לפני החטא דעצה"ד, שהם משומרים מכל אחיזה לקליפות מטעם שעוד לא נסחט היין, כלומר שמוחין הללו עוד לא נגלו לחוץ, ועודו בתוך ענביו, ע"כ לא יוכלו הקליפות להתאחז בו. וכבר ידעת שמוחין דהארת השמאל דבינה מכונה יין. והמשכתו ממעלה למטה, שה"ס החטא דעץ הדעת, מכונה סחיטה. וז"ס שאמרו בעצה"ד, שחוה סחטה ענבים ונתנה לו, כמ"ש לפנינו.

פסקה רסה

עד הכא אתבשר וכו': עד כאן נתבשר יוסף בחלומו, דשר המשקים, מכאן ולהלאה החלום היא שלו, לשר המשקים עצמו, כי יש חלומות שהם לו ולאחרים, כלומר, שמקצתם מורים לעתידות של החולם, ומקצתם לעתידות של אחרים, **ואקח את הענבים**, הוא לו לעצמו, ולא בשביל יוסף.

פסקה רסו

תנינן האי מאן וכו': למדנו, מי שראה ענבים לבנים בחלום סימן יפה לו. ענבים שחורים, לא. אינם סימן יפה. מהו הטעם. הוא משום, שה"ס שתי מדרגות ידועות, שהם שחור ולבן, שזה טוב וזה אינו טוב. כי לבן יורה שהוא רחמים, ושחור על דין. וכל הענבים, בין לבן ובין שחור, תלוים בסוד האמונה, שהיא הנוקבא, שמלכות דמדת הדין ה"ס שחור, ומלכות הממותקת בבינה ה"ס לבן, וע"כ מתבארים בחכמה הן לטוב והן לרע, אלו, השחורים, מורים שהם צריכים רחמים, שהם צריכים להתמתק במדת הרחמים שהיא בינה, ואלו, הלבנים מורים שהם השגחה של רחמים. כי כבר נתמתקה המלכות בבינה, ונעשתה רחמים.

פסקה רסז

ת"ח אדם הראשון וכו': בוא וראה **אדם הראשון**, אשתו סחטה לו ענבים וגרמה לו מות, ולכל ישראל, ולכל העולם. **נח**, בא לענבים האלו ולא נשמר כראוי, מה כתוב, וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה, שכתוב, **אהלה** ב ה' ולא אהלו ב ו', (עי' לעיל פרשת נח דף ק"ח אות ש"ח, ובהסולם שם, שכל המאמר הזה נתבאר שם באורך, ע"ש שאין להכפיל דברים). **בני אהרן**, שתו יין מהם, מן הענבים, והקריבו קרבן עם יין ההוא, ומתו. וכבר נתבאר. וע"כ כתיב ענבימו ענבי ראש אשכלות מרורות למו. משום שהענבים גרמו לכל זה הנ"ל.

פסקה רסח

חמא ענבין דאינון וכו': שר המשקים ראה בחלומו, ענבים שהם טובים, דהיינו ענבים לבנים הנ"ל. באותו הכרם, שהם מעלים שם נחת וריח במדרגות שלמות כראוי. פירוש. **ענבים** הם מדרגות הנוקבא כנ"ל. **כרם** ה"ס הנוקבא עצמה. ובעת שהיא ממותקת בבינה, הענבים שלה לבנים, ומעלים נחת וריח וכו'.

וע"ד יוסף ידע וכו': וע"כ, יוסף ידע הדבר, והסתכל בשורש הדברים, ופתר החלום על בוריו, משום שנתבשר בחלום הזה כראוי להיות, וע"כ פתר פתרון לטוב, ונתקיים כן.

פסקה רסט

מה כתיב, וירא שר האופים וגו': בוא וראה ארורים הם הרשעים, שכל מעשיהם כולם לרע, וכל הדבורים שהם אומרים כולם לרע ולהרע.

פסקה רע

כיון דפתח פומיה וכו': כיון שפתח פיו ב **אף**, דהיינו **אף** אני בחלומי, מיד פחד יוסף, וידע שכל דבריו הם להרע, ובשורה רעה בפיו. **והנה שלשה סלי חרי על ראשי**, בזה ידע יוסף, שנתבשר על חורבן בית המקדש, וגלות ישראל, שיגלו מארץ הקדושה.

פסקה רעא

חמי מה כתיב: ראה מה שכתוב, **ובסל העליון** וגו' **והעוף אוכל** אותם מן הסל מעל ראשי. אלו הם שאר העמים, שמתאספים על ישראל והורגים אותם, ומחריבים ביתם, ומפזרים אותם לארבע רוחות העולם.

וכלא אסתכל וכו': והכל נסתכל יוסף, וידע שחלום ההוא יורה על ישראל, כשידונו לחוב לפני המלך, מיד פתר לו פתרון לרע, ונתקיים בו.

פסקה רעב

ות"ח תרין דרגין וכו': ובוא וראה, שתי מדרגות היו מה שראה זה וראה זה, זה ראה, היינו שר המשקים, כשעולה ושולטת מדרגה עליונה, ז"א, והאירה הלבנה. הנוקבא. וזה ראה, היינו שר האופים, שנחשך ושולט עליה, על הנוקבא, נחש הרע, וע"כ נסתכל יוסף בחלום ההוא ופתר לו פתרון לרע, וע"כ הכל תלוי בפתרון. וזה וזה ראו באלו ב' המדרגות השולטים על הנוקבא, שדם ז"א או נחש הרע כנ"ל, שזה שולט, ז"א, וזה שולט, הנחש הרע.

פסקה רעג

ר' יהודה פתח וכו': ר"י פתח, לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי. מקרא זה בארוהו. אבל **לב טהור**, הוא כמש"א, ונתת לעבדך לב שומע וגו', וכתוב, וטוב לב משתה תמיד, ובשביל זה הוא ודאי לב טהור.

פסקה רעד

ורוח נכון חדש בקרבי: זה הוא ודאי רוח נכון, כמו שאומר הכתוב, ורוח אלקים מרחפת על פני המים, והעירו, שזהו רוחו של משיח. והעירו, שעל רוח הזה אומה"כ, ורוח חדשה אתן בקרבכם. והתפלל דוד, אותו רוח נכון, דהיינו רוחו של משיח, חדש בקרבי.

פסקה רעה

בגין דאית מסטרא וכו': משום שיש מצד האחר, לב טמא ורוח עועים, המסית בני העולם לחטא, וזה הוא רוח הטומאה הנקרא רוח עועים, כמש"א, ה' מסך בקרבה רוח עועים. ועל כן בקש דוד, **ורוח נכון חדש בקרבי**, שואל מהו **חדש**, ומשיב, זהו התחדשות הלבנה, דהיינו התחדשות הזווג של הנוקבא עם ז"א, שבשעה שהלבנה מתחדשת, נבחן שדוד

מלך ישראל, דהיינו נוקבא, חי וקיים, דהיינו שמשגת אז מוחין דאור החיה, ועל זה אמר **חדש**. דהיינו שיחדש הזווג עם ז"א.

פסקה רעו

ר' אלעזר ור' יוסי וכו': ר"א ור"י היו הולכים בדרך, א"ר יוסי לר' אלעזר, זה שכתוב, ויצא הרוח וגו' והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו וגו'. ולמדנו, שהיה הרוח של נבות היזרעאלי. ושואל, וכי הנשמות, אחר שעלו ועומדות למעלה, תוכלנה לשוב לעולם הזה. ודבר פלא הוא שאמר אצא והייתי רוח שקר בפי וגו'.

פסקה רעז

ותו מ"ט אתענש וכו': ועוד, מהו הטעם שאחאב נענש עליו. הרי דין התורה ששם שמואל לפני ישראל היה כן, שכתוב, את שדותיכם וכרמיכם וזיתיכם הטובים יקח. ואם אחאב לקח הכרם מנבות, מן הדין היה. ועוד, שאחאב היה נותן לו כרם אחר או זהב ולא רצה לקחת. ולמה נענש.

פסקה רעח

א"ל יאות שאלת וכו': א"ל ר"א יפה שאלת. בוא וראה, זה שאמרו שרוח ההוא הוא רוח של נבות, יש להסתכל כאן, וכי רוחו של נבות היה יכול לעלות ולעמוד לפני הקב"ה לבקש ממנו שקר, שכתוב ויצא הרוח וגו' והייתי רוח שקר וגו'. ואם צדיק היה, איך יבקש שקר בעולם ההוא, שהוא עולם האמת. ומה בעולם הזה לא יבקש הצדיק שקר, בעולם ההוא לא כל שכן. ואם לא היה צדיק, איך היה יכול לעמוד לפני הקב"ה.

פסקה רעט

אלא ודאי וכו': אלא ודאי נבות לא היה צדיק כל כך, שיעמוד לפני הקב"ה, אלא רוח אחר היה, השולט בעולם, שזה הוא הרוח העולה והעומד תמיד לפני הקב"ה, דהיינו השטן, וזה הוא שמשטה לבני העולם עם שקר, שמשקר בשם הקדוש, ומי שהוא רגיל בשקר עוסק תמיד בשקר, וע"כ אמר, אצא והייתי רוח שקר וגו', א"ל הקב"ה, צא ועשה כן, צא מכאן, כמו שבארוה, דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, וע"כ הוא רוח שקר ודאי.

פסקה רפ

ותו על מה דקטל וכו': ועוד יש לתרץ דע"כ נענש, משום שהרג את נבות, ואם לקח הכרם שלו. הרוג למה הרג אותו. ומשום שהרגו בלי דין ע"כ נענש. כי הרגו כלי דין ולקח את כרמו, וע"כ כתוב, הרצחת וגם ירשת. וע"כ נענש. ובוא וראה כמה הם בני אדם בעולם, שרוח שקר הזה השטה אותם בשקר, והוא שולט על העולם בכמה אופנים, ובכמה מעשים. וכבר בארנו הדברים.

פסקה רפא
וע"ד דוד מלכא וכו': וע"כ דוד המלך רצה להשמר ממנו, מרוח שקר, ורצה להתרחק מן הטומאה, שכתוב, לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי, זה הוא רוח נכון, והאחר הוא רוח שקר. וע"כ שתי מדרגות הן, אחת קדושה שהוא רוח נכון, ואחת טמאה, שהיא רוח שקר.

פסקה רפב
פתח ואמר וה' נתן קולו וגו': מקרא זה בארוה. אבל **והויה**. בכל מקום יורה הוא, ז"א, ובית דינו, הנוקבא. **נתן קולו**, זהו הקול שכתוב. קול דברים, וכתוב שם לא איש דברים, מהו איש דברים, הוא כמו שאתה אומר, איש האלקים, **לפני חילו**, אלו הם ישראל. פירוש, **והויה**, יורה על ז"א ונוקביה שהם בזווג בהארת השמאל ששם בית דינו דז"א, **נתן קולו**, היינו הארת ז"א, שהוא קו אמצעי ובחינת חסדים מכוסים, הנקרא **קול**, וז"ש, **דא הוא קלא דכתיב**, **קול דברים**, כי הנוקבא נקראת **דברים**, שה"ס חסדים מגולים בהארת חכמה, בזמן שז"א שנקרא **קול** מתחבר עמה, ואז הם נקראים שניהם **קול דברים**, וז"ש **וכתיב התם איש דברים**, אשר **איש** ה"ס ז"א, אף **קול** הנאמר ב **קול דברים** הוא ג"כ ז"א. ושואל, **מהו איש דברים**, כלומר מאין לנו שאיש פירושו ז"א, ומשיב **כד"א איש האלקים**, שנאמר על משה שה"ס ז"א, בעלה דמטרונותא, הנקראת אלקים, אף **איש דברים**, פירושו בעלה של **דברים** שהוא ז"א.

פסקה רפג
כי רב מאד מחנהו: הוא כמו שאתה אומר היש מספר לגדודיו, שכמה ממונים ושליחים יש להקב"ה, וכולם עומדים להשטין על ישראל, וע"כ נזדמן הקב"ה לפני ישראל, כמ"ש לעיל, והויה נתן קולו לפני חילו, כדי לשמרם ולא יוכלו לקטרג עליהם.

פסקה רפד
כי עצום עושה דברו: שואל מי הוא עצום. ומשיב זהו אותו הצדיק שעוסק בתורה ימים ולילות. פירוש אחר. **כי עצום**, זהו המקטרג הנמצא לפני הקב"ה, והוא חזק כברזל, וחזק כאבן. **עושה דברו**, שמקבל רשות מלמעלה מהקב"ה, ומוציא הנשמה למטה.

פסקה רפה
כי גדול יום ה' וגו': שהוא שולט על כל, ועליון ותקיף על כל, והכל נמצאים תחת ממשלתו, אשריהם הצדיקים, שהקב"ה חפץ בהם תמיד, לזכותם לעולם הבא ולשמחם בשמחת הצדיקים העתידים לשמוח בהקב"ה, שכתוב, וישמחו כל חוסי בך וגו'. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

מקץ

פסקה א

ויהי מקץ: רבי חייא פתח ואמר, קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות. מקרא זה בארוה. **קץ שם לחשך**, זה הוא קץ של השמאל, שאינו כלול מימין, שהוא השטן והוא מלאך המות (כנ"ל פרשת נח דף כ"ח אות ע"ה בהסולם ע"ש) שהוא משוטט בעולם ומסית בני אדם לחטא, ומשוטט למעלה ועומד לפני הקב"ה ומסטין ומקטרג על העולם. וכבר נתבאר. **ולכל תכלית הוא חוקר**, כי כל מעשיו אינם לטוב אלא לכלות תמיד ולעשות כליה בעולם. דהיינו שנוטל נשמות בני אדם וממיתם.

פסקה ב

אבן אפל וצלמות, זהו אבן נגף, דהיינו השטן שנקרא אבן נגף, משום, שבה נכשלים הרשעים, והיא עומדת בזו שנקראת **ארץ עפתה כמו אפל**, בוא וראה, יש ארץ החיים למעלה, וזהו ארץ ישראל, דהיינו הנוקבא דז"א. ויש ארץ למטה הנקראת **אפל וצלמות** דהיינו אפלה היוצאת מארץ עפתה, שהיא הנוקבא דקליפה, ומהו **אבן אפל וצלמות**, זהו **קץ**, שהוא מצד החשך, דהיינו השטן, שהוא פסולת הזהב. וכבר למדנו זה.

פסקה ג

תא חזי כמה וכו': בוא וראה כמה יש לבני אדם להסתכל בעבודת הקב"ה, ולהשתדל בתורה ימים ולילות כדי שידעו ויסתכלו בעבודתו. כי התורה מכרזת בכל יום לפני האדם, ואמרה, מי פתי יסור הנה וגו'. וכבר בארנו הדברים.

פסקה ד

וכד בר נש וכו': וכשאדם עוסק בתורה ומתדבק בה, זוכה להתחזק בעץ החיים שהוא ז"א, שכתוב, עץ חיים וגו'. ובוא וראה, כשבן אדם מתחזק בעץ החיים בעולם הזה, הוא מתחזק בה לעולם הבא, וכאשר הנשמות תצאנה מעולם הזה, תתקנה להן מדרגות לעולם הבא.

פסקה ה

תא חזי אילנא דחיי וכו': בוא וראה, עץ החיים, בכמה מדרגות הוא מתחלק זה מן זה. וכולם אחד. כי בעץ החיים יש מדרגות אלו על אלו, ענפים, עלים, קליפות, גוף האילן, ושרשים, והכל הוא אילן, כעין זה, כל מי שמשתדל בתורה, הוא מתתקן ומתחזק בעץ החיים. דהיינו בגופא דאילנא כמ"ש והולך.

פסקה ו

וכל בני דמהימנותא וכו': וכל בני האמונה, ישראל, כולם מתחזקים בעץ החיים, כולם נאחזים באילן ממש, אלא, מהם בגוף שבו, מהם נאחזים בענפים, מהם בעלים, מהם בשרשים. ונמצא, שכולם נאחזים בעץ החיים. ואלו העוסקים בתורה, כולם נאחזים בגוף האילן, ומשום זה מי שעוסק בתורה הוא נאחז בכל האילן, כי גוף האילן כולל את כולו. וכבר בארוהו, ונלמד.

פסקה ז

ויהי מקץ: שואל, מהו מקץ. ר' שמעון אמר, הוא מקום שאין בו זכירה, וזה הוא קץ של השמאל. מהו הטעם. משום שכתוב, כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך, ומקשה, וכי ראוי זה ליוסף הצדיק שיאמר, כי אם זכרתני אתך. ומשיב, אלא כיון שנסתכל יוסף בחלומו, אמר ודאי שהוא חלום דזכירה, והוא טעה בזה, כי בהקב"ה היה הכל.

פירוש, כבר ידעת שאין המוחין נשלמים אלא עם ביאת קו אמצעי, שמקודם לכן יש מחלוקת בין ב' הקוין, שכל אחד רוצה לקיים שליטתו ולבטל הארת חבירו, שהימין רוצה רק בהארת החסדים ומבטל הארת החכמה שבשמאל והשמאל רוצה רק בהארת החכמה, ומבטל הארת החסדים, עד שבא קו האמצעי ומכריע ביניהם וכוללם זה בזה ומקיים הארת שניהם, כל אחד לפי דרכו (כנ"ל וישלח דף ל"ט אות קל"א ד"ה ויעקב) אמנם יש בזה ב' מיני התכללות, התכללות הא', שהארת השמאל נכללת בימין, והימין שולט, דהיינו שמאיר רק בחסדים מכוסים מחכמה. והוא מדרגת ז"א, שאע"פ שיש לו חכמה משמאל מ"מ אינו משתמש בו, כי חפץ חסד הוא. התכללות הב' הוא, ששניהם נכללים זה בזה. ושניהם שולטים בהתכללות אחת שהימין מאיר בהארת החכמה הנק' חסדים מגולים, והשמאל מאיר בהארת החסדים. והוא מדרגת יסוד דז"א, דהיינו קו אמצעי המאיר מחזה דז"א ולמטה, והיא מדרגת המוחין שבשליטת יוסף, ונק' **מוחין דזכירה**.

וזה אמרו, **אלא כיון דאסתכל יוסף בחלמיה, אמר, ודאי חלמא דזכירה איהו**, כיון שנסתכל יוסף שכבר נמשך קו האמצעי במוחין העליונים, כמו שנרמז בהכתוב, **ובגפן שלשה שריגים**, שה"ס ג' קוין, (כנ"ל וישב אות רס"ג) חשב שכבר יש כאן התכללות הב', הנ"ל, שנק' **מוחין דזכירה**, שהם המוחין השלמים המגלים שליטת יוסף, וע"כ אמר בדרך בטחון וידיעת העתידות, כי **אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך**, כלומר שהמוחין דזכירה יתגלו בשוה עם קיום החלום של שר המשקים, שזהו"ה **כי אם זכרתני אתך**, דהיינו ביחד עמו. אבל, **ואיהי טעה בהאי, דהא ביה בקב"ה הוי כלא**, אבל הוא טעה

בזה, כי עוד לא היה כאן אלא בחינת התכללות הא', וכל דברי החלום, **היה הכל בו בהקב"ה**, דהיינו בז"א, שה"ס חסדים מכוסים, ועוד לא היה התכללות הב' שהיא מוחין דזכירה, שהם בחינת שליטתו של יוסף, כנ"ל.

פסקה ח

וע"ד אתר דהוה וכו': ועל כן, המקום שהיה בו שכחה, קם כנגדו. מה כתוב, ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו, ומקשה, כיון שאומר ולא זכר שר המשקים, למה לו לומר וישכחהו. ומשיב, אלא **וישכחהו**, מורה, על המקום שיש בו שכחה. וזה הוא שנקרא, **קץ**, של צד החשך. **שנתים ימים**, שואל, מהו שנתים, ומשיב, שהמדרגה דשכחה, חזרה בזה הזמן למדרגה שיש בה זכירה.

פירוש, כי כל עוד, שלא נעשה ההתכללות הב' למוחין דזכירה, עומדת קליפה דשכחה בקו שמאל הנקראת קץ הימים, כי בכח התכללות הב' חוזר מקום השכחה, ונעשה למקום הזכירה. וז"ש **ועל דא**, שכל דברי החלום היו בהקב"ה. דהיינו בהתכללות הא', **אתר דהוה ביה נשיו קם קמיה**, עמד לפניו המקום של שכחה, שבמקום זה מתגלה אח"כ המוחין דזכירה כנ"ל, וז"ש, **אלא וישכחהו**, **אתר דאית ביה שכחה**, כי ניתנה השליטה אל הקליפה דשכחה, **ודא הוא קץ דסטרא דחשך**, והיא נקראת קץ שבצד החשך, דהיינו שבצד שמאל, שמטרם ההתכללות הוא חשך. **שנתים ימים**, **מאי שנתים**, **דתב דרגא לדרגא דאית ביה זכירה**. צירוף שלם של תקון, נקרא **שנה**. ובכדי שתחזור מדרגת השכחה ותעשה למדרגת הזכירה, צריכים לב' התכלליות, כנ"ל, שה"ס ב' שנים שאומר הכתוב, שאח"ז, **ופרעה חולם**, אשר החלום של פרעה כבר היה בבחינת התכללות הב' כמ"ש והולך.

פסקה ט

ופרעה חולם והנה עומד על היאור: זה הוא חלום של יוסף היה, דהיינו חלום של זכירה המגלה שליטתו של יוסף כנ"ל, משום שכל **נהר** הוא יוסף הצדיק, וזה סוד, שכל מי שרואה **נהר** בחלום הוא רואה שלום, שהוא מדרגת יסוד, דהיינו יוסף, שכתוב, הנני נוטה אליה כנהר שלום. הרי שנהר רומז על יוסף.

פסקה י

ויהי מקץ שנתים: ר' חייא פתח ואמר, מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה. בוא וראה, כשברא הקב"ה את עולם העליון, שהיא בינה, התקין הכל כראוי, והוציא אורות עליונים המאירים מכל הצדדים, שהם ג' הקוין, והכל הוא אחד. וברא שמים של

מעלה, שהוא ז"א, וארץ שלמעלה שהיא הנוקבא, שיתוקנו כולם כאחד, הבינה וזו"ן, לתועלת התחתונים.

פסקה יא

ת"ח מלך במשפט יעמיד ארץ: מי הוא **מלך**. זה הוא הקב"ה. שהוא בינה. **במשפט** זה הוא יעקב, דהיינו ז"א, שהוא קיומה של הארץ. ועל כן **ו'** דשם הויה, שהיא ז"א, ניזון מן **ה'** עליונה דשם הויה, שהיא בינה. **ה'** תחתונה דשם הויה, שהיא הנוקבא ניזונת מן **ו'** שהוא ז"א שקיומה של הארץ הוא **במשפט**, שהוא ז"א, כי **המשפט יעמיד ארץ** בכל תקוניה ומזין אותה.

פסקה יב

ד"א מלך וכו': פירוש אחר. **מלך** זהו הקב"ה, **במשפט** זה יוסף, **יעמיד ארץ** שכתוב, וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף. ומשום שהקב"ה חפץ ביעקב, עשה את יוסף מושל על הארץ.

פסקה יג

ר' יוסי אמר וכו': רי"א, **מלך** זה יוסף, **במשפט יעמיד ארץ** זה יעקב, כי כל עוד שלא בא יעקב למצרים לא היה קיום לארץ מחמת הרעב. כיון שבא יעקב למצרים, בזכותו, נסתלק הרעב ונתקיימה הארץ.

פסקה יד

ד"א מלך וכו': פירוש אחר. **מלך במשפט יעמיד ארץ** זהו דוד המלך, שכתוב, ויהי דוד עושה **משפט** וצדקה לכל עמו. והוא קיים הארץ בחייו, ובזכותו היא עומדת לאחר מכאן, דהיינו לאחר פטירתו מן העולם. **ואיש תרומות יהרסנה**, זהו רחבעם. פירוש. שאיש תרומות, פירושו איש גאה, ורחבעם התגאה שאמר, אבי יסר אתכם בשוטים ואני בעקרבים (מלכים י"ב), ע"כ נקרעה ממלכתו.

פסקה טו

תא חזי, קב"ה וכו': בוא וראה, הקב"ה, בשביל הצדיקים, אף על פי שהעונש כבר נגזר על העולם הוא מתעכב בשבילם, ואינו שולט על העולם. כל ימיו של דוד המלך נתקיימה הארץ בשבילו, לאחר שמת נתקיימה בזכותו, שכתוב, **וגנותי וגו' למעני ולמען דוד עבדי**. כעין זה, כל ימיו של יעקב וכל ימיו של יוסף, לא שלטו עונשים בעולם. כי פסק הרעב בשבילם, ונתעכב שעבוד מצרים.

תא חזי קב"ה וכו':בוא וראה, הקב"ה, בשביל הצדיקים, אף על פי שהעונש כבר נגזר על העולם הוא מתעכב בשבילם,ואינו שולט על העולם. כל ימיו של דוד המלך נתקיימה

הארץ בשבילו,לאחר שמת נתקיימה בזכותו, שכתוב, וגנותי וגו' למעני ולמען דוד עבדי. כעין זה, כל ימיו של יעקב וכל ימיושל יוסף, לא שלטו עונשים בעולם. כי פסק הרעבבשבילם, ונתעכב שעבוד מצרים)
תא חזי קב"ה וכו
'
:
בוא וראה, הקב"ה,
בשביל הצדיקים, אף על פי שהעונש
כבר נגזר על העולם הוא מ
ת
עכב בשבילם,
ואינו שולט על העולם. כל ימיו של דו
ד המלך
נתקיימה הארץ בשב
יל
ו,
לאחר שמת נתקיימה
בזכותו, שכתוב, וגנותי וגו' למעני ולמען דוד
עבדי. כעין זה, כל ימיו של יעקב וכל ימיו
של יוסף, לא שלטו עונשים בעולם.
כי פסק
הרעב
בשבילם,
ו
נתעכב שעבוד מ
צ
רים
)
תא חזי קב"ה וכו
'
:

בוא וראה, הקב"ה,
בשביל הצדיקים, אף על פי שהעונש
כבר נגזר על העולם הוא מ
ת
עכב בשבילם,
ואינו שולט על העולם. כל ימיו של דו
ד המלך
נתקיימה הארץ בשב
יל
ו,
לאחר שמת נתקיימה
בזכותו, שכתוב, וגנותי וגו' למעני ולמען דוד
עבדי. כעין זה, כל ימיו של יעקב וכל ימיו
של יוסף, לא שלטו עונשים בעולם.
כי פסק
הרעב
בשבילם,
ו
נתעכב שעבוד מ
צ
רים
)
תא חזי קב"ה וכו
'
:
בוא וראה, הקב"ה,
בשביל הצדיקים, אף על פי שהעונש
כבר נגזר על העולם הוא מ
ת
עכב בשבילם,
ואינו שולט על העולם. כל ימיו של דו

ד המלך
נתקיימה הארץ בשב
יל
ו,
לאחר שמת נתקיימה
בזכותו, שכתוב, וגנותי וגו' למעני ולמען דוד
עבדי. כעין זה, כל ימיו של יעקב וכל ימיו
של יוסף, לא שלטו עונשים בעולם.
כי פסק
הרעב
בשבילם,
ו
נתעכב שעבוד מ
צ
רים

פסקה טז

תא חזי מלך וכו': בוא וראה, **מלך במשפט יעמיד ארץ**, זה יוסף, **ואיש תרומות יהרסנה**, זה פרעה כי משום שהקשה את לבו כנגד הקב"ה, נחרבה ארץ מצרים. ומקודם לכן, על ידי יוסף נתקיימה הארץ באותו החלום שחלם פרעה, שכתוב, ויהי מקץ שנתים ימים וגו'.

פסקה יז

ויהי מקץ וגו': ר' אלעזר פתח ואמר, חי ה' וברוך צורי וירום אלוקי ישעי. אלוקי כתוב עם ו'. מקרא זה יש להסתכל בו. **חי ה'**, חי זה, הוא צדיק יסוד עולם, דהיינו יסוד דז"א, הנקרא חי העולמים. **וברוך צורי**, זהו שכתוב, ברוך ה' צורי, שהוא העולם, דהיינו הנוקבא, המתקיים על צדיק הזה, כלומר, שהצדיק שהוא יסוד דז"א משפיע לה, והיא מתקיימת. וירום אלוקי ישעי. **וירום**, זהו עולם העליון, דהיינו בינה. **אלוקי** עם **ו'**, זהו שמים, דהיינו ז"א, כמש"א השמים שמים לה'.

פירוש. במקרא זה מבואר שלמות השפעת היסוד הנקרא **חי** העולמים, אל הנוקבא, הנקראת עולם ונקראת **צור**. שהוא בזמן שמתחברות ביסוד, ב' מדרגות העליונות, שהם בינה וז"א, שהבינה מתלבשת בז"א, עם מוחותיה, ואז הם משפיעים אל היסוד, והוא

משפיע אל הנוקבא, שממנה מקבלים כל התחתונים. ושיעור הכתוב, **חי ה' וברוך צורי**, מתי משפיע **חי העולמים** שהוא יסוד, **והצור** שהוא הנוקבא מתברך ממנו, הוא, בעת **וירום אלוקי ישעי**, שז"א הנק' אלוקי עם ו' מתרומם עם התלבשות הבינה בו. כי **וירום** רומז על בינה. כי כאשר היסוד מקבל מב' מדרגות הללו, יש לו היכולת להשפיע אל הנוקבא.

פסקה יח

ת"ח ברוך אדנ"י יום יום וגו': ברוך אדני, השם כתוב, באלף דלת נון יוד, הרומז על הנוקבא. ומקרא זה סוד החכמה הוא. **יום יום**, ה"ס **שנתים ימים**, שהם ב' המדרגות: בינה וז"א, שאין הנוקבא מתברכת זולתם, כנ"ל בדבור הסמוך. כמש"א, **ויהי מקץ שנתים ימים**, **ופרעה חולם והנה עומד על היאור**, הוא סוד כמו שלמדנו, (לעיל אות ט') שזהו יוסף, כי **נהר** הוא יוסף הצדיק.

פירוש. כי מביא כאן ראיה שניה, שאין הנוקבא מתברכת מן היסוד, זולת בשעה שממחברות בו ב' מדרגות עליונות בינה וז"א, כי הכתוב אומר **ברוך אדנ"י**, הוא מכח, **יום יום**, שמתחברים בה ע"י היסוד, בינה וז"א שה"ס שנתים ימים, ואז יעמס לנו **האל**, שהוא הנוקבא, ישועתנו סלה. ובזה מבאר הכתוב: **ויהי מקץ שנתים ימים**, היינו אחר שנתקנו שנתים הימים, שהם ב' המדרגות בינה וז"א, ופרעה חולם והנה עומד על **היאור**, אז נשלם היאור שה"ס **יוסף** שהוא יסוד, והוא משפיע אל הנוקבא, שה"ס ז' פרות, וז"ש והנה מן **היאור**, עולות שבע פרות וגו' שהוא הנוקבא, כמו שהזהר מפרש והולך.

פסקה יט

והנה מן היאור עולות וגו': והנה מן היאור, כי מנהר זה, שהוא יסוד, מתברכות כל המדרגות שלמטה, משום שאותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן שהיא בינה, משקה ומזין לכל, ויוסף, שהוא יסוד, המקבל מבינה על ידי ז"א, כנ"ל, הוא נהר, שכל ארץ מצרים מתברכת בשבילו.

פסקה כ

ות"ח ההוא נהר וכו': ובוא וראה, נהר ההוא, דהיינו היסוד, ז' מדרגות, של הנוקבא, מחג"ת נהי"מ שבה, המתפשטות ממנה ועומדות בעולם הבריאה, נשקות ומתברכות ממנו, ואלו הן שבע הפרות, יפות מראה ובריאות בשר. **ותרעינה באחו**, היינו בחבור באחוה, שלא נמצא בהן פירוד. וכולן לשבח הן עומדות, שאין משהו יניקה מהן לס"א, כי כל אלו שבע המדרגות שאמרנו, הן סוד, כמש"א, ואת שבע הנערות הראויות לתת לה וגו', שה"ס ז' היכלות דבריאה שכולן לשבח, וכן הן **שבע פרות יפות מראה**, כולן

לשבח. ולעומת זה כתוב, שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך וגו', שז' הללו, אינם כולם לשבח, אלא שיש בהם חלק לכחות הטומאה, שה"ס שבע פרות הרעות.

פסקה כא

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, **שבע פרות הטובות**, הן מדרגות העליונות על מדרגות אחרות, **ושבע פרות הרעות**, הן מדרגות אחרות שלמטה. אלו העליונות הן, מצד הקדושה, ואלו התחתונות הן מצד הטומאה.

פסקה כב

שבע השבלים: ר' יהודה אמר, אלו ז' שבלים הראשונות הן טובות, משום שהן מצד ימין שכתוב בו **כי טוב**. ואלו ז' שבלים הרעות הן למטה מהן. שבע השבלים הטובות הן מצד הטהרה, ואלו הרעות הן מצד הטומאה. וכולן הן מדרגות העומדות אלו על אלו, ואלו לעומת אלו. וכולן ראה פרעה בחלומו.

פסקה כג

אמר ר' ייסא וכו': וכי לאותו רשע, לפרעה, הראו לו כל אלו המדרגות, א"ל ר' יהודה. כדמיון שלהם ראה, ולא עצמות המדרגות. כי כמה מדרגות על מדרגות, אלו לעומת אלו ואלו על אלו, ופרעה ראה באלו המדרגות שלמטה.

פסקה כד

והא תנינן וכו': וכן למדנו, כי כפי מה שהוא האדם, כן מראים לו בחלומו, וכך רואה, וכן עולה הנשמה להשיג, כל אחד ואחד כפי מדרגתו כראוי לו. וע"כ פרעה, ראה כראוי לו ולא יותר.

פסקה כה

ויהי מקץ וגו': ר' חזקיה פתח ואמר, לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. בוא וראה, כל מה שעשה הקב"ה למטה, שם לכל זמן, וזמן קצוב. זמן שם לאור וחשך זמן שם לאור שאר העמים, חוץ מישראל, שהם שולטים עתה על העולם, וזמן שם לחשך, שהוא גלות ישראל תחת שליטתם, זמן שם הקב"ה לכל, וע"כ **לכל זמן**, **ועת לכל חפץ**, שואל מהו ועת לכל חפץ, ומשיב, שפירושו, זמן ועת לכל, לכל חפץ שנמצא למטה. כלומר, לכל הטוב שנמצא למטה יש עת וזמן קבוע.

פסקה כו

ד"א, ועת לכל חפץ: שואל מהו עת, ומשיב הוא כמו שכתוב, **עת** לעשות לה' הפרו תורתך, וכתוב, ואל יבא בכל **עת** אל הקדש. והיא מדרגה הממונה על הנהגת העולם,

דהיינו הנוקבא, וכבר בארוה, וע"כ פירוש הכתוב הוא, **עת**, שהיא הנוקבא, היא ממונה **לכל חפץ תחת השמים**.
ויהי מקץ שנתים ימים: מצד אותו קץ דחשך, כי שם זמן קצוב לאור וחשך כנ"ל, ראה פרעה בחלומו, ומשם ידע ונגלה לו החלום. (ועי' לעיל פ' נח דף כ"ח ד"ה קץ).

פסקה כז

ויהי בבקר ותפעם רוחו וישלח וגו': שואל מהו ותפעם. ר' יוסי אמר הרי בארוה, בפרעה כתוב, **ותפעם**, ובנבוכדנצר כתוב **ותתפעם** ובארוה, שע"כ כתוב בפרעה **ותפעם**, משום שהיה יודע החלום ורק הפתרון לא היה יודע, אבל נבוכדנצר ראה החלום וראה הפתרון, והכל נשכח ממנו. ע"כ כתוב **ותתפעם**.

פסקה כח

אבל ת"ח, ותפעם רוחו: הוא כמש"א, ותחל רוח ה' **לפעמו**, שהרוח היה בא והולך, בא והולך, ועוד לא היה מתישב בו כראוי, וע"כ כתוב, ותחל רוח ה' לפעמו, כי אז עוד היה בהתחלה של השראת הרוח. אף כאן הרוח העיר בו והלך, ושוב העיר, ולא היה מתישב בו, להבין ולדעת. נבוכדנצר, שכתוב בו **ותתפעם** רוחו, כי ההתעוררות שהיה הרוח מתעורר היה כפול, משום שלא היה ידע לא החלום ולא הפתרון כנ"ל, והרוחות הולכים ושבים. וזהו כמש"א, **כפעם בפעם**, פעם בזה ופעם בזה, ולא התישב דעתו ורוחו.

פסקה כט

וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים: אלו הם המכשפים. **ואת כל חכמיה**, אלו הם החכמים במזלות, וכולם היו מסתכלים לדעת ולא יכלו להשיג.

פסקה ל

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, אעפ"י שלמדנו שאין מראים לאדם אלא לפי המדרגה שלו אבל למלכים אינו כן, כי מראים להם דברים עליונים ומשונים, משמראים לאנשים אחרים. כמו שהמלך, מדרגתו עליון על כל שאר בני אדם כן מראים לו במדרגה עליונה על כל שאר האחרים, כמש"א, את אשר אלקים עושה הראה את פרעה. אבל לשאר בני אדם אין הקב"ה מגלה מה שהוא עושה, חוץ מלנביאים או לחסידים, או לחכמי הדור. ובארוה.

פסקה לא

ת"ח כתיב וכו': בוא וראה כתוב, אותי השיב על כני ואותו תלה. מכאן נשמע, שהחלום הולך אחר הפתרון. **השיב על כני**, מי השיבו, אלא זהו יוסף, וכן **ואותו תלה** הוא יוסף, דהיינו בכח הפתרון ההוא שפתר לו שהיה מוכרח להתקיים כך, וכתוב ויהי כאשר פתר לנו כן היה.

פסקה לב

וישלח פרעה ויקרא את יוסף וגו': רבי אבא פתח ואמר, רוצה ה' את יראיו וגו'. כמה חפץ הקב"ה בצדיקים, משום שהצדיקים עושים שלום למעלה, באו"א, ועושים שלום למטה בזו"ן, ומביאים את הכלה לבעלה, ומשום זה, חפץ הקב"ה באלו המתיראים אותו, ועושים רצונו. פירוש שע"י המ"ן שהם מעלים לזו"ן, מעלים גם זו"ן מ"ן לאו"א, ונעשה זווג למעלה באו"א ולמטה בזו"ן. והכלה, שה"ס הנוקבא, הם מביאים לבעלה, שהוא ז"א, להזדווג. ומשום זה הקב"ה, שהוא ז"א, חפץ בהם, כי זולתם לא היה שלום, דהיינו זווג, לא למעלה באו"א ולא למטה בזו"נ.

פסקה לג

למיחלים לחסדו: שואל, מי הם המיחלים לחסדו. ומשיב, הוי אומר, אלו העוסקים בתורה בלילה ומשתתפים עם השכינה, וכשהגיע הבוקר הם מיחלים לחסדו.

והא אוקמוה, בזמנא וכו': הרי בארוה, שבזמן שהאדם עוסק בתורה בלילה, חוט של חסד נמשך עליו ביום, שכתוב, יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. שפירושו, מה הטעם יומם יצוה ה' חסדו, משום שבלילה שירה עמי. ועל כן, רוצה ה' את יראיו כתוב, ולא כתוב ביראיו, כי פירושו הוא, לא לבד שחפץ בהם עצמם, אלא, כמי שפונה את רצונו לאחר, וחפץ להתפייס עמו. דהיינו **שרוצה**, הוא גם לשון ריצוי ופיוס ועל כן, אומר הכתוב, רוצה ה' את יראיו, כלומר שמרצה ומפייס אותם, ולא כתוב ביראיו. שהיה משמע שחפץ בהם עצמם, ולא היה משמע שגם מרצה ומפייס אותם.

פסקה לד

כגוונא דא יוסף וכו': כעין זה, יוסף, היה עצב בעצבת רוח ובעצבת לב, מחמת שהיה אסור שמה. כיון ששלח פרעה אחריו, מה כתוב, **ויריצוהו**, שפירושו, שפייס אותו, והשיבו לו דברי שמחה, דברים המשמחים את הלב, משום שהיה עצב מן ישיבתו בבור. בוא וראה, בתחילה נפל בבור, ומן הבור עלה אח"כ לגדולה.

פסקה לה

רבי שמעון אמר וכו': מטרם שקרה ליוסף אותו מעשה לא נקרא צדיק, כיון ששמר ברית קודש, שלא נכשל באשת פוטיפר, נקרא צדיק, ואותה מדרגה דברית קודש שהיא יסוד, נתעטר עמו, ומה שהיה בתחילה נתון **בבור** שהוא קליפה, נתעלה עמו, פירוש, שלא יקשה, כיון שזכה על ידי מעשה זו להקרא צדיק, א"כ למה שמוהו בבור בבית האסורים, וע"ז משיב, מה שהיה מתחילה בבור, הרי נתעלה למלכות משום זה. וכתוב, ויריצוהו מן **הבור**, שנסתלק מזו, מן הקליפה, ונתעטר בבאר מים חיים, שהיא השכינה.

פסקה לו

וישלח פרעה ויקרא את יוסף: שואל, היה צריך לומר **לקרא ליוסף** ולא ויקרא, שפוסק באמצע המשפט. ומשיב, אלא ויקרא את יוסף זהו הקב"ה, שקראו להוציאו מן הבור, שכתוב, עד עת בא דברו וגו'. **עד עת בא דברו**, זהו שכתוב, ויקרא את יוסף. שהקב"ה קראו. כתוב כאן ויקרא את יוסף, וכתוב שם ויקרא אל משה. מה שם קראו הקב"ה אף כאן קראו הקב"ה. **ויגלח ויחלף שמלותיו**, הוא משום כבוד המלך, כי היה צריך להתיצב לפני פרעה.

פסקה לז

ר' אלעזר פתח וכו': רא"פ, ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם, בוא וראה, הקב"ה מגלגל גלגולים בעולם, ומקיים אסרים ושבועות, כדי לקיים השבועה והגזרה שגזר.

פסקה לח

דהא תנן וכו': כי למדנו, לולא החביבות והאהבה, שאהב הקב"ה את האבות, ראוי היה יעקב לרדת למצרים בשלשלאות של ברזל, ובאהבתו אותם, המשיל את יוסף בנו, ועשהו מלך המושל על כל הארץ, וירדו אז כל השבטים בכבוד, ויעקב היה כמלך.

פסקה לט

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם, ושואל, כיון שכתוב, ויבא ישראל מצרים, איני יודע שיעקב גר בארץ חם, למה נצרך לומר זה, ומשיב אלא **ויבא ישראל מצרים**, זהו הקב"ה, דהיינו ז"א המכונה ישראל, **ויעקב גר בארץ חם**, זהו יעקב. כי בשביל יעקב ובניו באה השכינה למצרים, והקב"ה גלגל גלגולים, והוריד את יוסף מתחילה, שבזכותו נתקיים עמו הברית, והמשילו על כל הארץ.

פסקה מ

מה כתיב שלח מלך ויתירהו מושל וגו': ר' שמעון אמר, כתוב ה' מתיר אסורים, וכאן כתוב, שלח מלך ויתירהו. ולמה הכפיל לומר, מושל עמים ויפתחהו. ומשיב, אלא **שלח מלך**, זהו הקב"ה, **מושל עמים**, זהו הקב"ה, ופירוש הכתוב הוא, **שלח** מלך, זהו מלך העליון, שהוא ז"א, **שלח ויתירהו**, ואת מי שלח, היינו את מלאך הגואל, שהוא הנוקבא, שהוא **מושל עמים**, שהוא המושל למטה בעולם התחתון, והכל מעם הקב"ה הוא.

פסקה מא

ויריצהו: חסר ו', שיורה לשון יחיד, שהיה צריך לומר ויריצוהו, לשון רבים. ומי הוא, שהריץ אותו מן הבור, זהו הקב"ה משום שאין מי שיאסור, ויתיר מבית האסורים, חוץ

מהקב"ה, שכתוב, יסגור על איש ולא יפתח, וכתוב, והוא ישקיט ומי ירשיע וגו', כי הכל תלוי בו, וכתוב וכמצביה עביד וגו', ועל כן כתוב ויריצהו מן הבור וגו', דהיינו שהקב"ה הריצו מן הבור כנ"ל.

פסקה מב

מאי ויריצהו: שואל מה פירושו של ויריצהו. ומשיב, הוא כמו שאתה אומר, יעתר אל אלוקי וירצהו, שהוא לשון ריצוי, כעין זה הוא ויריצהו מן הבור, שהקב"ה נתרצה לו, ואחר כך ויבא אל פרעה. פירוש אחר. ויריצהו, פירושו לשון רצון וחן, שהמשיך עליו חוט של חסד לתת לו חן לפני פרעה. **אלקים יענה את שלום פרעה**, אמר לו זה, כדי להקדים לו שלום, ולהתחיל דבריו עם המלה שלום.

פסקה מג

ר' אבא אמר וכו': רא"א, בוא וראה, באותו רשע פרעה, שהוא אמר, לא ידעתי את הוי"ה, והוא היה חכם יותר מכל חרטומיו, ואיך לא ידע את הוי"ה. ומשיב, אלא ודאי, שאת השם **אלקים** היה יודע, שהרי כתוב, הנמצא כזה איש אשר רוח **אלקים** בו. ומשום שמשה לא בא אליו זולת בשם **הוי"ה**, ולא בשם **אלקים**, היה קשה לפניו, להבין דבר זה יותר מן הכל, שהוא היה יודע שהשם אלקים הוא השולט בארץ, ובשם הוי"ה לא היה יודע, ועל כן היה קשה לפניו, שם הזה.

פסקה מד

ודא הוא דכתיב וכו': וזהו שכתוב, ויחזק **הוי"ה** את לב פרעה, כי מלה זו הוי"ה, היתה מחזקה את לבו ומקשה אותו, ועל כן לא הודיע לו משה מלה משם אחר, אלא את השם הוי"ה בלבד. ובארוה.

פסקה מה

פתח ואמר, מי כה' אלקינו וגו': מי כה' אלקינו המגביהי לשבת, פירושו, שנתעלה מעל כסא כבודו, ולא נגלה למטה, כי בשעה שצדיקים אינם נמצאים בעולם הרי הוא מסתלק מהם ואינו נגלה להם. **המשפילי לראות**, פירושו, בשעה שצדיקים נמצאים בעולם, הקב"ה יורד במדרגותיו אל התחתונים להשגיח על העולם להטיב להם.

פסקה מו

דהא כד זכאין וכו': כי כשצדיקים אינם נמצאים בעולם, הוא מסתלק ומסתיר פנים מהם, ואינו משגיח עליהם. משום, שהצדיקים הם יסוד וקיום העולם, שכתוב וצדיק יסוד עולם.

פסקה מז
ועל דא קב"ה וכו': ועל כן הקב"ה לא גילה שמו הקדוש רק לישראל בלבד, שהם חלק גורלו ונחלתו. ואת העולם חלק הקב"ה לממונים גבורים, דהיינו לע' שרים, וכן למדנו, שכתוב, בהנחל עליון גוים וגו'. וכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

פסקה מח
ר' חייא ור' יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך, אמר ר' יוסי לר' חייא, תמיהני על זה שאמר שלמה, שכל דבריו סתומים ואינם נודעים, וקהלת, סותם הדברים, ודבריו סתומים.

פסקה מט
פתח ואמר, כל הדברים יגעים לא וגו': שואל, כל הדברים יגעים, וכי כל הדברים יגעים לדבר, הלא יש גם דברים קלים, ועוד, שאומר, לא יוכל איש לדבר ולא תשבע עין לראות ולא תמלא אזן משמוע. מהו הטעם שחושב אלו דוקא, ומשיב, אלא משום ששנים מהם, שהם עינים ואזנים אינם נמצאים ברשותו של אדם, והפה, הוא ברשותו, ע"כ הם כוללים כל כחות האדם, ומשמיענו שכל אלו השלשה, ודוגמתם אינם יכולים להשלים הכל ולהשיג הכל. דהיינו שאינם יכולים להשיג כל הדברים. ומיושב ג"כ קושיא א', כי כל הדברים יגעים פירושו, שהעין ואזן ופה לא יוכלו להשיג כל הדברים.

פסקה נ
אמר ר' חייא וכו': אר"ח, כן הוא, שהדבור של אדם לא יוכל לדבר והעינים לראות והאזנים לשמוע, ואין כל חדש תחת השמש, פירוש, שאין לחשוב שישתנו פעם מצמצומם הזה, וע"כ מסיים, מה שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה ואין כל חדש תחת השמש.
ותא חזי אפילו וכו': ובוא וראה אפילו שדים ורוחות שעשה הקב"ה תחת השמש, לא יוכלו לדבר כל דברי העולם, והעין לא יוכל למשול ולראות, והאזן לשמוע, וע"כ שלמה, שהיה יודע כל דבר, אמר זה.

פסקה נא
ות"ח כל עובדין וכו': ובוא וראה, כל מעשי העולם, בכמה ממונים תלוים, שאין לך כל עשב למטה, שאין לו ממונה למעלה שמכה אותו ואומר לו גדל, וכל בני העולם אינם יודעים ואינם משגיחים על שורשם למה הם נמצאים בעולם. ואפילו שלמה המלך, שהיה חכם מכל האדם, לא יכול לעמוד עליהם.

פסקה נב

פתח ואמר, את הכל עשה יפה וגו': בוא וראה, אשרי הם שעוסקים בתורה, ויודעים להסתכל ברוח החכמה. **את הכל עשה יפה בעתו**, פירושו, כל המעשים שעשה הקב"ה בעולם, בכל מעשה ומעשה, יש מדרגה הממונה על מעשה ההוא, בעולם, הן לטוב והן לרע, שה"ס כ"ח עתים שחושב שם קהלת: י"ד עתים לטובה הן בימין וה"ס השכינה, י"ד עתים לרעה הן בשמאל, והן בס"א להעניש בני אדם. כמ"ש והולך. **מנהון דרגין לימינא וכו'**: מהם, מדרגות לימין ומהם מדרגות לשמאל, הולך האדם לימין, אותו המעשה שעושה, מדרגה הממונה לצד ההוא, לימין, עושה לו עזרה. והרבה יש שעוזרים לו. הלך האדם לצד שמאל ועושה מעשיו, הנה אותו המעשה שעשה, הממונה שהוא לאותו הצד, לשמאל, מקטרג עליו, ומוליך אותו לצד ההוא ומשטה אותו, וע"כ אותו המעשה שעושה האדם כראוי, ממונה ההוא שלצד ימין עוזר אותו, וזהו **בעתו**, שאומר הכתוב, **יפה בעתו**, כי מעשה ההוא נתקשר **בעתו** כראוי. שהוא הנוקבא הנקראת **עת**. שה"ס י"ד עתים לטובה שהן בימין. וע"י העונשים שבי"ד עתים לרעה הוא בוחר בי"ד עתים שבימין ומתקשר בהשכינה. ונמצא, את הכל עשה יפה בעתו.

פסקה נג

גם את העולם נתן בלבם: היינו, שכל העולם וכל מעשי העולם, אינם נקשרים בקדושה, אלא ברצון הלב, כשעולה ברצון, האדם. שה"ס הכתוב, וידעת היום והשבות אל לבבך וגו'. אשרי הם הצדיקים שממשיכים ברצון לבם מעשים טובים להטיב לעצמם ולכל העולם. והם יודעים להתדבק **בעת שלום**, דהיינו בעת שיש זווג העליון, שנקרא שלום. ובכח הצדקה שעושים למטה, הם מעלים מ"ן, והם ממשיכים לאותה המדרגה שנקראת **כל** שהוא יסוד, להאיר, **בעתו** שהוא הנוקבא.

פסקה נד

ווי לון לחייביא וכו': אוי להם לרשעים שאינם יודעים **העת** דהיינו העת שלום של המעשה, ואינם משגיחים לעשות מעשיהם בעולם על תקון הנצרך לעולם, ולתקן המעשה במדרגה ההיא הראויה לה, דהיינו שאינם מעלים מ"ן ע"י מעשיהם לזווג עליון שה"ס **עת שלום**, מהו הטעם, משום שאינם יודעים את זה.

פסקה נה

ועל דא אתיהב וכו': וע"כ ניתן הכל ברצונם של בני אדם, שכתוב, מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלקים מראש ועד סוף, ומשום זה שאלו המעשים לא נעשו להתתקן במדרגתם כראוי, שיתכלל מעשה זו במדרגה זו שכנגדו, כולו בתקון, אלא

שנעשו כפי רצונו של האדם, דהיינו לפי שרירות לבו, מה כתוב אחריו, ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו. **ידעתי כי אין טוב בם**, היינו באלו המעשים שלא נעשו לכונת התקון כראוי, **כי אם לשמוח** בכל מה שיבא עליו, הן טובות והן רעות, ולתת הודאה להקב"ה, **ולעשות טוב בחייו**. ומפרש, למה ישמח על הרעות, ואומר, כי אם המעשה שעשה גרם לו רע, מחמת המדרגה הממונה עליה, שהיא מצד שמאל (כנ"ל אות נ"ב) יש לו לשמוח ולהודות על הרע הזה שהגיע לו, כי הוא גרם לעצמו את זה, משום שהלך בלא ידיעה, כצפור זו שנפלה בפח, ועתה כיון שכבר השיג ידיעה מחמת העונש, כבר ידע **לעשות טוב בחייו**, על כן יש לו לשמוח ולהודות על העונש.

פסקה נו

וכל דא מנלן וכו': שואל, מאין לנו כל זה, דהיינו שהאדם הוא בלי ידיעה, ומשיב, כי כתוב, כי גם לא ידע האדם את עתו, כדגים הנאחזים במצודה רעה, וכצפרים האחוזות בפח וכו'. ושואל, **כי גם לא ידע האדם את עתו**, מהו עתו. ומשיב, **עתו**, של אותו מעשה שעשה, כמש"א את הכל עשה יפה **בעתו**, (לעיל אות נ"ב ע"ש) וע"כ הם כצפרים האחוזות בפח. וע"כ אשריהם העוסקים בתורה, ויודעים ארחות ושבילים של תורת מלך עליון, ללכת בה בדרך האמת.

ושיעור הכתובים הוא, **את הכל עשה יפה בעתו**, שכל כ"ח עתים שחושב שם, כולם טובות, כל אחת בעתה, כי אפילו י"ד עתים שבשמאל, הן טובות, להיותן מקרבות את האדם להתקשר בי"ד עתים שבימין, שה"ס השכינה. **גם את העולם נתן בלבם**, שע"י העונשים הקשים שבי"ד עתים שבשמאל, נקבעים **בלבם**, י"ד עתים המתוקות שבימין. שמחמת העונש המר שמקבל בשמאל הוא בורח משמאל ובא לימין. והוצרך לעצה זו, מטעם, מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה וגו', כיון שאין האדם מסוגל להשיג הכל, כנ"ל שאומר, **כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר וגו'**, על כן ניתן לו הבירור **בלב**, הבורח מעונש המר ומתקשר בטוב וחסד שבימין, וז"ש **ידעתי כי אין טוב בם**, היינו בי"ד עתים שבשמאל, אבל הן סבה בטוחה, **כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו**.

פסקה נז

ותא חזי לעולם וכו': ובוא וראה, לעולם אל יפתח אדם פיו לרע, כי הוא אינו יודע מי מקבל המלה, וכשאדם אינו יודע הוא נכשל בה. (וענין זה נתבאר בזהר, צו אות ק"ה ו קדושים אות צ"ב.) והצדיקים כשפותחים פיהם, כולם שלום. בוא וראה, יוסף כשהתחיל לדבר לפרעה, מה כתוב, אלקים יענה את שלום פרעה.

אמר ר' יהודה וכו': למדנו, שהקב"ה חס על שלום המלכות, כמש"א ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים ובארוהו. היינו בזהר וארא אות פ"ב שאומר **ואל פרעה** לאנהגא ביה יקר.

פסקה נח

ר' חייא אמר וכו': רח"א, פרעה רצה לנסות את יוסף החליף לו דברי החלום, ויוסף, משום שהיה מכיר במדרגות המרומזות בחלומו, הסתכל בכל דבר ודבר, ואמר כך ראית, וסידר כל דבר ודבר כראוי.

פסקה נט

הה"ד, ויאמר וגו' אחרי הודיע אלקים אותך וגו': אחרי הודיע אלקים, פירושו, אחרי היית, באותה שעה שחלמתי החלום היית נמצא שמה. ומשום זה אמר, **את כל זאת**, ידעת איך היה החלום, וידעת פתרונו.

פסקה ס

א"ר יצחק אי הכי וכו': אר"י, אם כן, אמר יוסף הכל, החלום והפתרון, כמו דניאל, שאמר החלום ופתרונו. אמר לו אין זה כזה. יוסף הסתכל מתוך דברי פרעה, שהיה אומר דברי החלום במדרגות ידועות, וראה שהוא טעה, כי דבריו לא היו באותו הסדר שנוהג באותן המדרגות של החלום. ואמר לו לא כך ראית אלא כך. כי המדרגות באות כסדרן. אבל דניאל, לא הסתכל מתוך דברי נבוכדנצר כלום, והכל אמר לו, את החלום ופתרונו.

פסקה סא

מה כתיב בדניאל וכו': מה כתוב בדניאל אדין לדניאל בחזוא די ליליא. ושואל, מהו חזוא די ליליא. ומשיב, זהו גבריאל, שהוא **חזוא**, שהוא חיזו מן חיזו.

פירוש, **לילה** הוא הנוקבא הנקראת לילה. והיא סוד **חיזו**, דהיינו מראה, שפירושו הארת חכמה, ולפי שאין הארת חכמה בשום פרצוף זולתה, ע"כ נקראת הנוקבא מראה, או חיזו. ולפי זה השם לילה ה"ס חיזו, **וחזוא די ליליא**, הוא כמו שאומר **חיזו מן חיזו**, שהוא המלאך גבריאל, שבחינת החיזו שבו, נמשך מחיזו שהיא הנוקבא, וע"כ נק' גבריאל **חזוא די ליליא**.

פסקה סב

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, והנה כבוד וגו'. מה כתוב אחריו וכמראה המראה וגו' ומראות כמראה אשר ראיתי וגו'. כל אלו המראות שבמקרא הזה, הם שש מדרגות שהם מראות. פירוש, כי **וכמראה המראה** הן שתים, **ומראות**, לשון רבים הן ג"כ

שתים, והן ארבע. **כמראה**, **ראיתי**, הן שתים, והן שש מראות, דהינו שש הספירות חג"ת נה"י של הנוקבא.

וחיזו דחזוא חיזו וכו': וחיזו דחזוא, שהוא גבריאל כנ"ל, יש לו מראה, שנראים בה הגוונים של מעלה, שהם שש מראות שבנוקבא. והן נראות בחיזו הזו, שהוא גבריאל, הנקרא חיזו מן חיזו. ויש חיזו לחיזו וחיזו לחיזו זה על זה. כלומר, שיש בחיזו לחיזו, שהוא גבריאל, הרבה מדרגות הנבחנות כל אחת לחיזו דחיזו; שפירושו מראה ממראה העליונה שהיא הנוקבא, כנ"ל. שהן שש בחינות **חיזו דחיזו** זה על זה הנמשכות **משש מראות** שבנוקבא. וכולן נמצאות במדרגות ידועות, דהיינו חג"ת נה"י, ושולטות, ונקראים חיזו **דלילא**, ובהם נפתרים כל החלומות שבעולם. ואלו הן כעין שלמעלה מהן. כעין שש מראות שבנוקבא.

פסקה סג

ובגין כך דניאל וכו': ומשום זה, דניאל, **בחזוא דלילא**, **רזא גלי**, לא כתוב, אתגלי, אלא, רזא גלי, כי אחת מאלו המדרגות **דחזוא דלילא**, גילה לו החלום ופתרונו. אבל יוסף, מתוך דבריו של פרעה, הסתכל במדרגות העליונות שהחלום הראה עליהן, ואמר פתרונו לפרעה.

פסקה סד

ובגין כך פקדיה וכו': ומשום זה, הפקיד אותו על כל ארץ מצרים, משום שהקב"ה, משלו, משל יוסף נתן לו, **הפה** שלא נשק לעבירה, כתוב ועל **פיך** ישק כל עמי. **היד** שלא קרב לעבירה, כתוב, ויתן אותה על **יד** יוסף. **צואר** שלא קרב לעבירה, כתוב, וישם רביד הזהב על **צוארו**. **הגוף** שלא קרב לעבירה, וילבש **אותו** בגדי שש. רגל שלא **רכב** על עבירה, כתוב, **וירכב** אותו במרכבת המשנה. המחשבה, שלא חשב בעבירה, נקרא נבון וחכם. הלב, שלא הרהר בעבירה, ויקראו לפניו אברך. והכל קבל משלו.

פסקה סה

מה כתיב, ויצא וגו' ויעבר בכל ארץ מצרים: אמר ר' חזקיה, מה הטעם, ויעבור בכל ארץ מצרים. ומשיב שהיה, כדי למשול עליהם, שהיו מכריזים לפניו כך, כי קראו לפניו אברך. ועוד, כדי לקבץ תבואה בכל מקום ומקום, ר' אלעזר אמר, קבץ יוסף התבואה בכל מקום, כי אוכל שדה העיר אשר סביבותיה נתן בתוכה, ולא נתן תבואת מקום זה במקום אחר, כדי שלא תרקב. כי מטבע כל מקום ששומר על הפירות שגדלו בו.

פסקה סו
אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, כל מה שעשה הקב"ה, הכל הוא, לגלגל גלגולים, דהיינו לגלגל ולהקדים סבות לטובת ישראל, משום שרצה לקיים הבטחתו. בוא וראה, כשברא הקב"ה את העולם, הביא מתחילה כל מה שצריך העולם, ואחר כך הביא את האדם לעולם, ומצא לו מזונות.

פסקה סז
כגוונא דא וכו': כעין זה הקב"ה אמר לאברהם, ידוע תדע וגו' ואחרי כן יצאו **ברכוש גדול**. כשבא יוסף למצרים לא נמצא בה **רכוש גדול**. גלגל הקב"ה גלגולים, והביא רעב על העולם, וכל העולם הביאו כסף וזהב למצרים, ונתמלא כל ארץ מצרים כסף וזהב. ואחר שנתקן **רכוש גדול** בכל השיעור, הביא את יעקב למצרים.

פסקה סח
דהכי ארחי דקב"ה וכו': כי כך דרכיו של הקב"ה, שבתחילה בורא הרפואה, ואחר כך הוא מכה, כן, בתחילה התקין רכוש גדול במצרים, ואחר כך הביא אותם לגלות. ועל זה גלגל גלגולים והביא רעב על כל העולם, כדי שיהיו מביאים כסף וזהב של כל העולם למצרים.

פסקה סט
תא חזי בגין וכו': בוא וראה, בשביל יוסף שהיה צדיק, גרם, שיקבלו ישראל עושר, כסף, וזהב, שכתוב ויוציאם בכסף וזהב וגו'. ומידו של הצדיק בא זה לישראל. והכל לזכות אותם לעולם הבא.

פסקה ע
פתח ואמר, ראה חיים עם אשה וגו': בוא וראה, מקרא זה בסוד עליון הוא, ובארוהו. **ראה חיים**, הוא חיים של עולם הבא, כי אשרי הוא האדם הזוכה בו כראוי להיות.

פסקה עא
עם אשה אשר אהבת: זו היא כנסת ישראל, שהיא הנוקבא, משום שבה כתוב אהבה, שכתוב, ואהבת עולם אהבתיך. מתי, הוא בעת שצד הימין אוחז בה שכתוב, על כן משכתיך **חסד**. וחסד, הוא צד ימין.

פסקה עב
כל ימי חיי הבלך: משום שהיא, הנוקבא בגדלותה הנקראת כנסת ישראל, נקשרה בחיים, דהיינו בבינה הנקרא חיים, והיא, עולם ששורים בו חיים, כי עולם הזה שהוא הנוקבא אין חיים שורים בו, מבחינת עצמותה, וע"כ נק' **חיי הבל**, משום, שהוא תחת

השמש, שהוא ז"א, וצריך לקבל ממנו, ואין אורותיו של השמש מגיעים כאן לעולם הזה, ונסתלקו מן העולם ביום שנחרב בית המקדש, שכתוב, חשך השמש בצאתו. מהו, חשך השמש. היינו שאורו עלה למעלה, ואינו מאיר למטה, כמש"א הצדיק אבד וגו'. שהוא היסוד דז"א המשפיע למטה, לעולם הזה. שהיא הנוקבא. ולפיכך צריכים להמשיך לה חיים מבינה, כמ"ש ראה חיים וגו'.

פסקה עג

כי הוא חלקך בחיים: זה הוא זווג השמש שהוא ז"א, עם הלבנה, שהיא הנוקבא. כי הנוקבא נקראת **חלק**, ואור השמש הוא **חיים**. וצריכים לבוא השמש בלבנה והלבנה בשמש, שלא להפריד ביניהם. וזה הוא חלקו של האדם דהיינו שיגרום במעשיו את זווג העליון, לבוא בהם לעולם הבא.

פסקה עד

מה כתיב בתריה וכו': מה כתוב אחריו, כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה וגו'. מקרא זה יש להסתכל בו, שאומר, **כל אשר תמצא ידך לעשות**, וכי הותרה הרצועה, כלומר שאין עוד פחד מרצועה המענשת, שיוכל האדם לעשות כל מה שיכול. ומשיב, **לעשות בכחך** כתוב, מהו **בכחך**, זה הוא נשמתו של האדם, שהוא כחו של האדם, לזכות לעולם הזה ולעולם הבא. ופירוש הכתוב הוא, כל אשר תמצא ידך בכח נשמתך לעשות מעשים טובים, תעשה ואל תתעצל, כי אז תזכה לב' העולמות.

פסקה עה

ד"א בכחך וכו': פירוש אחר, **בכחך** זו היא האשה שאמרנו (לעיל אות ע"א) שהיא כנסת ישראל, שהיא **הכח** להתגבר בה, בעולם הזה ובעולם הבא, וצריך האדם לזכות בעולם הזה באותו **הכח**, כדי שיתגבר בה בעולם הבא. ושיעור הכתוב, **כל אשר תמצא ידך בכחך** היא הנוקבא, **לעשות** מעשים טובים בעולם הזה, **עשה**, ותזכה לעולם הבא.

פסקה עו

מאי טעמא בגין וכו': מהו הטעם שצריכים להתגבר במעשים טובים בעולם הזה. הוא משום, שלאחר שהאדם יוצא מעולם הזה, אין בו כח לעשות משהו, שיאמר, עתה, מכאן ולהלאה, אעשה מעשים טובים. כי ודאי **אין מעשה וחשבון ודעת וגו'**. ואם לא זכה האדם בעולם הזה, לא יזכה אחר כך בעולם הבא, ובארוה, מי שלא הכין צדה לדרך ללכת מעולם הזה לא יאכל בעולם הבא. ויש מעשים טובים שעושה האדם בעולם הזה, שאוכל מהם כאן בעוה"ז, וכל השכר נשאר לעולם הבא, ליזון מהם. כמ"ש במשנת אלו דברים, שבתפלת שחרית.

פסקה עז

ת"ח יוסף וכו': בוא וראה, יוסף, זכה בעולם הזה וזכה בעולם הבא, משום שרצה להתיחד באשה יראת ה', שהיא הנוקבא שה"ס עולם הזה, כמו שאתה אומר, **וחטאתי לאלקים**, שהוא הנוקבא הנקראת אלקים, ומשום זה זכה למשול בעולם הזה, וזיכה את ישראל.

פסקה עח

מה כתיב, וילקט יוסף וגו': שכן ראוי להיות, כי אותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן, שהוא יסוד הנקרא יוסף, מלקט הכל, שהוא כלול ומקבל מכל הספירות, וכל העשירות נמצא בו. וזהו סוד שכתוב, ויתן אותם אלקים ברקיע השמים, כי היסוד נקרא רקיע, המאיר לארץ שה"ס הנוקבא. והכל הוא כמו שראוי להיות, כי ודאי שיוסף, שה"ס יסוד, היה צריך למשול על המלכות, שהיא הנוקבא, ולהשפיע לה.

פסקה עט

ות"ח כתיב וירכב וגו': ושואל, מהו, מרכבת המשנה, ומשיב, הקב"ה עשה את הצדיק, מושל, משום שממנו ניזון העולם, שהוא הנוקבא, וממנו הוא צריך להיות ניזון. והקב"ה, יש לו מרכבה עליונה, שה"ס חגת"מ שמחזה ולמעלה דז"א. ויש לו מרכבה תחתונה, שה"ס הנוקבא, כנ"ל (עי' לעיל וירא דף ה' אות ט"ז ובהסולם שם). והמרכבה התחתונה נקראת מרכבת המשנה. ויוסף נקרא צדיק, דהיינו יסוד, וראוי לו להיות רוכב על מרכבת המשנה אשר לו להקב"ה. והכל הוא בסוד העליון, להיות כעין של מעלה.

פסקה פ

ת"ח ויקראו לפניו אברך: מהו אברך. ומשיב, הוא ההתקשרות שנקשר השמש בלבנה, שה"ס יסוד, המיחד ז"א ונוקביה, והכל כורעים כנגד מקום זה, כי כונת הכריעות שבתפילה הן בסוד היסוד שנקרא ברוך. וע"ש הכריעות קראו לפניו **אברך**, שהוא מלשון **ויברך** את הגמלים, ונתון אותו על כל העולם, שהוא הנוקבא, וכל בני העולם מודים לו על השפע שמשפיע להם. ועל כן, הכל הוא בסוד העליון.

פסקה פא

ת"ח, קב"ה עביד וכו': בוא וראה, הקב"ה עשה מלכות הארץ כעין מלכות הרקיע, והכל עשה זה כנגד זה, שכל מה שיש בארץ יש לו כנגדו שורש ברקיע, וכל מה שנעשה בארץ, היה לפני הקב"ה בתחילה, למעלה ברקיע. בוא וראה, מלכות הקדושה, לא קבלה מלכות שלמה, עד שנתחברה באבות, כי הקב"ה עשה את מלכות העליונה שתאיר מסוד האבות. וביאור הדברים תמצא לעיל וירא דף ה' ד"ה ת"ח ע"ש.

פסקה פב
וכד יוסף וכו': וכאשר ירד יוסף הצדיק למצרים תחילה, המשיך עמו אחר כך את השכינה, כי השכינה אינה הולכת אלא אחר הצדיק, ועל כן נמשך יוסף תחילה למצרים, וקבל כל עשירות שבעולם כראוי, ואחר כך ירדה השכינה למצרים וכל השבטים עמה.

פסקה פג
ובגיני כך יוסף וכו': ומשום זה יוסף ששמר את הברית קודש, זכה להתעטר במקומו, דהיינו שנעשה מרכבה ליסוד דז"א, וזכה למלכות של מעלה, ולמלכות של מטה. ועל כן כל מי ששומר ברית קודש, הוא כאלו קיים תורה הקדושה כולה. כי הברית שקול כנגד כל התורה.

פסקה פד
וירא יעקב כי יש שבר וגו': הוקשה לו, כיון שנסתלקה ממנו שכינה במכירת יוסף, איך ראה שיש שבר במצרים (כלהלן אות צ"ג), ר' חייא פתח ואמר, משא דבר ה' על ישראל וגו'. מקרא זה יש להסתכל בו, **משא דבר ה'**, ושואל, בכל אלו המקומות שאומר **משא**, למה **משא**. ומשיב, בכל מקום שהוא על דין של שאר העמים, ואומר **משא**, הוא לטוב, בכל מקום שהוא על ישראל, ואומר **משא**, הוא לרע.

פסקה פה
בכל אתר דאיהו וכו': ומפרש דבריו, בכל מקום שהוא על דין דשאר עמים, לטוב הוא, משום שמשא, פירושו, מעמסה, כפשוטו, כי כביכול, מעמסה היא על הקב"ה שלום העמים עובדי כו"מ, וכשנגזר עליהם הדין, מעביר מעל עצמו אותו המעמסה שהיה סובל בשבילם, וע"כ כשנאמר בהם **משא**, הוא לטוב. בכל מקום שהדין נגזר על ישראל, ואומר **משא**, כביכול הוא מעמסה על הקב"ה להעניש את ישראל, והוא **משא**, מצד זה ומצד זה הוא **משא**, דהיינו הן אם יענישם והן אם לא יענישם הוא משא עליו כביכול. כי אם לא יענישם ישארו בזוהמת החטא, ואם יענישם הוא מצר כביכול בצרת ישראל. וע"כ כשנאמר בהם משא הוא לרע.

פסקה פו
כיון דאמר נוטה וגו': שואל, כיון שאמר נוטה שמים ויוסד ארץ, למה נצרך עוד לומר, ויוצר רוח האדם בקרבו, וכי לא היינו יודעים, שהוא יוצר רוח האדם, אם לא היה נאמר. ומשיב, אלא להורות בזה מדרגה ידועה, שכל הרוחות והנשמות שבעולם עומדים באותה המדרגה, דהיינו הנוקבא, שבה עומדים כל הרוחות והנשמות בסוד העיבור, וממנה מקבלים התחתונים.

פסקה פז

ר"ש אמר וכו': ר' שמעון אמר, מקרא זה קשה אם אמר, **ויוצר רוח האדם**, ולא יותר, היה טוב, אבל, **בקרבו**, מה פירושו. ומשיב, אלא סוד הכתוב הוא בשני צדדים, דהיינו ביסוד ובנוקבא. כי מאותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן, שהוא יסוד, משם יוצאות ופורחות כל הנשמות, ומתקבצות למקום אחד, דהיינו בנוקבא, ומדרגה ההוא, דהיינו יסוד, יוצר רוח האדם, **בקרבו**, שהיא הנוקבא, וזו, דהיינו הנוקבא, דומה כאשה שנתעברה מן הזכר, שהולד מיצר לה במעיה. עד שנצטייר כולו בציור השלם במעיה. כך **ויוצר רוח האדם בקרבו**, שבקרבו, דהיינו בהנוקבא עומד הרוח ומצטייר שם, עד שנברא האדם בעולם, והיא נותנת לו הרוח. פי' שדורש **ויוצר**, מלשון ציור, שמצייר בה רוח האדם. ולפי שמטרם שנגמר ציור הולד הוא מיצר לאמו כנ"ל, ע"כ אומר כאן **משא**, שאצל ישראל הוא לרע, כנ"ל.

פסקה פח

ד"א ויוצר רוח אדם בקרבו: פירושו, בקרבו דאדם ממש, ולא בנוקבא העליונה, כי כשנברא האדם, והקב"ה נתן לו נשמתו, ויצא לאויר העולם, אותו הרוח שבתוכו, אינו מוצא הגוף מספיק שיתפשט בתוכו ועומד בו בצד אחד. דהיינו בימין, ולא יתפשט לימין ושמאל.

פסקה פט

וכד בר נש וכו': וכשגוף האדם מתפשט, מתפשט גם הרוח, ונותן בו כח. וכן כפי שהגוף נתגדל, כן נותן הרוח כח אל האדם שיתחזק על ידו. ומשום זה **יוצר רוח אדם בקרבו**, ממש.

פסקה צ

ואי תימא יוצר וכו': ואם תאמר, יוצר רוח אדם, מה פירושו. ומשיב, הוא משום שהרוח צריך לתוספת כח מלמעלה להעזר על ידו. ועל כן הקב"ה, הוא יוצר רוח האדם בקרבו, שנותן לו עזרה שיוכל להתפשט בתוך האדם.

פסקה צא

ת"ח כד ההוא וכו': בוא וראה, כאשר רוח ההוא צריך עזרה, כפי מה שהוא אותו האדם, וכפי מה שאותו הגוף הוא מתוקן, כן מתקנים לו מלמעלה אותו הרוח, ומוסיפים לו רוח להתתקן. כי כפי מה שבא לטהר כן מסייעים אותו. וזהו יוצר רוח אדם בקרבו. דהיינו, שנותן לו תוספת רוח, שיוכל להתפשט בגוף האדם. פירוש. כי בעת שהאדם נולד ויוצא לאויר העולם, לא יוכל הרוח להתפשט בו, ועומד בו בצד אחד (כנ"ל באות פ"ח)

דהיינו שאינו כלול משמאל, וע"כ הוא בחוסר ג"ר. וכשמתגדל ומטיב מעשיו נותנים לו **תוספת רוח**, דהיינו ה **ג"ר**, כי הו"ק נבחנים **לעיקר** הרוח, והג"ר לתוספת רוח. ואז יש לו התפשטות בגוף האדם בכל הצדדים.

פסקה צב

ות"ח כיון דאתאביד וכו': ובוא וראה, כיון שנאבד יוסף מאביו יעקב, אבד יעקב את **תוספת הרוח**, שהיה בו, דהיינו הג"ר, ונסתלקה ממנו השכינה. אחר כך מה כתוב, ותחי רוח יעקב אביהם, ושואל, וכי עד עתה היה מת. ומשיב, אלא תוספת רוח הזה נסתלקה ממנו ולא היתה בתוכו כי העצבות שהיה בו גרם, שרוחו לא היה בקיומו, דהיינו שנסתלקו ממנו הג"ר, שהן קיומו של הרוח, ומשום זה, אומר הכתוב, **ותחי** רוח יעקב אביהם. כי הג"ר חזרו לתחיה.

פסקה צג

והכא כתיב וכו': וכאן כתוב **וירא יעקב** כי יש שבר במצרים, שפירושו, שראה ברוח הקודש. ושואל, הלא עד עתה עוד לא נתבשר שיוסף חי, ועוד היה בהסתלקות השכינה. ומאין היה יודע שיש שבר במצרים. ומשיב, אלא **וירא יעקב**, פירושו שראה לכל יושבי הארץ הולכים למצרים, ומביאים תבואה. ולא שראה ברוח הקודש.

פסקה צד

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, בוא וראה, דוד המלך זכה להתחבר באבות, וירש מקום בתוכם, וזהו שכתוב, אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה, (חסר ההמשך והוא בפ' וארא אות קפ"א).

פסקה צה

ר' ייסא ורבי חזקיה וכו': ר"י ור"ח היו הולכים מקפוטקיא ללוד, והיה עמהם יהודי אחד, שהיה נושא נוד יין. בעוד שהיו הולכים אמר ר' ייסא לר' חזקיה, פתח פיך ואמור דבר אחד, מאלו דברי תורה היפים, שאתה אומר בכל יום לפני המאור הקדוש.

פסקה צו

פתח ואמר דרכיה וגו': דרכיה דרכי נועם, אלו, דרכי התורה. כי מי שהולך בדרכי התורה, הקב"ה משרה עליו נעימות השכינה, שלא תסור ממנו לעולמים. **וכל נתיבותיה שלום**, כי כל נתיבות התורה כולם שלום: שלום לו למעלה, שלום לו למטה, שלום לו בעולם הזה, שלום לו בעולם הבא.

פסקה צז

אמר ההוא יודאי וכו': אמר אותו היהודי, כמטבע בכיס נמצא במקרא הזה. כלומר, שטמון כאן בפנימיות המקרא סוד יקר. אמרו לו מאין תדע זה. אמר להם מאבי שמעתי ולמדתי דבר, במקרא הזה.

פתח ואמר וכו': פתח ואמר מקרא זה הוא בשני אופנים דהיינו דרכים ונתיבות, ובשתי בחינות, דהיינו נועם ושלום, קרא בו **דרכים**, וקרא בו נתיבות. קרא בו נעם, וקרא בו שלום. ושואל, מהו דרכים ומהו נתיבות, מהו נעם ומהו שלום.

פסקה צח

אלא דרכיה וגו': ומשיב אלא דרכיה דרכי נועם הוא כמו שכתוב, **הנותן בים דרך**. כי בכל מקום שכתוב בתורה **דרך**, הוא דרך פתוח לכל, כדרך הזה הגשמי שהוא פתוח לכל אדם, כך **דרכיה דרכי נועם**, הם דרכים, שהם פתוחים מן האבות דהיינו חג"ת, המכונים אברהם יצחק יעקב, אשר כרו בים הגדול ובאו בתוכו. ומאלו הדרכים נפתחים האורות להאיר לכל צד ולכל רוחות העולם.

פירוש. ב' מלכיות הן, שבהם מתוקן המסך להזדווג עם אור העליון, ומכונים **מפתחא ומנעולא**, או עטרת יסוד ומלכות עצמה. ואין הארת החכמה אלא במקום שיש שם המפתחא, אבל במקומות שיש שם המנעולא, נשארו בחסדים מכוסים מחכמה. ובג"ר דפרצופין, כגון, עתיק או"א עלאין וזו"ן הגדולים משמשת המנעולא ע"כ הם בחסדים מכוסים. ובו"ק דפרצופין, כגון, א"א וישסו"ת וזו"ן הקטנים משמשת המפתחא. וע"כ מתגלה בהם הארת החכמה (כמ"ש כל זה לעיל ב הקדמת ספר הזהר דף נ"ה ד"ה וטעם הדבר, ובכל ההמשך של המאמר. עש"ה כי אין להכפיל אריכות כזה).

והנה המפתחא נקראת דרך או אורח, מטעם היותה דרך להשפעת המוחין דחכמה המאירים לכל הצדדים בחינת ג"ר. **והמנעולא**, מכונה שביל או נתיב, דהיינו דרך צר שאינו פתוח לכל, כי רק הנשמות שהן מבחינת מחזה ולמעלה דזו"ן, יכולים לקבל מהם ג"ר, משום שאינם צריכים חכמה. להיותם בסוד חפץ חסד. אבל הנשמות שהן מחזה ולמטה דזו"ן שהן צריכות חכמה, אינם יכולים לקבל משם רק ו"ק חסר ראש. ונמצא שאינו פתוח להנשמות שהן מחזה ולמטה, שהם רוב הנשמות, וע"כ מכונה בשם **שביל ונתיב**, שאינו פתוח אלא ליחידים. ובאו"א עלאין משמשת המנעולא, הנקראת נתיב, ולפיכך הם תמיד בחסדים מכוסים מחכמה. ובישסו"ת משמשת המפתחא הנקראת דרך וע"כ הם בהארת החכמה. (כמ"ש כל זה באורך לעיל בראשית א' דף רנ"א ד"ה נחית עלאה ע"ש כל ההמשך).

וזה אמרו, **בכל אתר דאקרי באורייתא דרך, הוא אורח פתיחא לכלא**, כי דרך יורה על המלכות **דמפתחא**, שעל זווגה מתגלה הארת החכמה, שהארה זו משלמת לכל הנשמות, גם לאותן שנמשכות מחזה ולמטה דזו"ן, שהן רוב הנשמות שבעולם, וז"ש, **דרכים דאינון פתיחן, מאבהן דכראן בימא רבא ועאלין בגויה**, כי אחר שז"א מקבל ג' קוין דישסו"ת, בסוד **תלת נפקי מחר, חד בתלת קיימא**, (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת), הוא משפיע אותן אל הנוקבא, ונעשית רביעי לאבות, בסוד מלכותא דדוד, (עי' ב"א דף ק"י ד"ה ואלו) וכשמשפיע לה מקו ימין דבינה, שה"ס נקודת החולם, אז נמשכים לה אתוון **אל"ה** דבינה, שבהם סוד **המפתחא**, ונבחן אז שחג"ת דז"א כרו בה, ועשו בה בית קיבול, שהיא המפתחא, כמ"ש לעיל בהקדמת הזהר דף כ"ו בסוד אמא אוזיפת לברתא מאנהא, וזסו"ה **באר חפרוה שרים**, ה"ס ישסו"ת, כרוה נדיבי עם היינו חג"ת דז"א, וז"ש **דרכים דאינון פתיחן מאבהן**, שהם חג"ת דז"א, **דכראן בימא רבא**, שהוא הנוקבא. דהיינו שמשפיעים לה הכלי **דמפתחא** מן הבינה. ואחר כך משפיעים לה גם ב' הנקודות שורק חירק, מן ב' קוין, שמאל ואמצעי דבינה, ואז יש לה כל ג' הקוין שבחג"ת דז"א, שקבלו מג' הקוין שבבינה, ואז **ועאלין בגויה** שג' קוין דז"א, חג"ת, נכנסים בהנוקבא.

וזה אמרו, **ומאינון אורחין מתפתחין לכל עיבר וכו'**: כי מהמפתחא המכונה דרך או אורח, מושפעת הארת החכמה המאירה ומשלמת לכל הצדדים ולכל רוחות העולם, ואפילו לאותן הנמשכים מחזה ולמטה דזו"ן כנ"ל. משא"כ הנתיבות שהם ממנעולא, אינם משפיעים אלא ליחידים. דהיינו להנמשכים מחזה ולמעלה דז"א. ואינם פתוחים לכל.

פסקה צט

והאי נעם וכו': ונעם זה הוא נעימות היוצאת מעולם הבא, שהוא ישסו"ת, ומעולם הבא מאירים כל המאורות ומתחלקים לכל צד, דהיינו לג' קוין ימין ושמאל ואמצע, ואותו הטוב והאור של עולם הבא, שיורשים האבות, שהם חג"ת דז"א, שיורשים מוחין הללו מישסו"ת, שנקרא עולם הבא, נקראים **נעם**. פירוש אחר, עולם הבא עצמו שהוא ישסו"ת, נקרא **נעם**, כי כשנתעורר עולם הבא, להאיר, כל שמחה, כל טוב, כל האורות, וכל חירות שבעולם, מתעוררים, ומשום זה נקרא **נעם**.

פסקה ק

ועל דא תנינן וכו': ועל כן למדנו, הרשעים שבגיהנם, בשעה שנכנס השבת, נחים כולם, ויש להם חירות ומנוחה. בשעה שיצא השבת, יש לנו לעורר עלינו את השמחה העליונה, שננצל מאותו העונש של הרשעים, הנדונים משעה ההוא ולהלאה, ויש לנו

להתעורר ולומר, **ויהי נעם ה' אלקינו עלינו**, זה הוא **נעם** העליון שמחת כל. דהיינו המוחין דישסו"ת כנ"ל. ועל זה נאמר **דרכיה דרכי נעם**.
פירוש ביום השבת מאירים המוחין דאו"א עלאין, שה"ס אוירא דכיא, והם מכונים לעתיד לבא, ואז כל דינין מתעברים מן העולם, ואפילו הרשעים שבגיהנם נחים. וביציאת השבת, שוב מתעוררים הדינין והקליפות, ואין להם ביטול אלא על ידי מוחין דהארת חכמה הנמשכים מישסו"ת שנקראים **נעם**, ולפיכך בצאת השבת מחויבים אנו לומר הפסוק, ויהי נעם וגו' כדי לעורר עלינו המוחין דהארת חכמה, המבטלים כל הדינים.

פסקה קא

וכל נתיבותיה שלום: מה הם נתיבותיה, ומשיב, אלו הם השבילים היוצאים מלמעלה, מאו"א, דהיינו **המנעולא** שהוא משמשת באו"א, שעליה אומר הכתוב, **ושבילך במים רבים**, (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית ע"ש) ונקראים כן משום שאינם פתוחים לכל אדם אלא ליחידים בלבד, (כמ"ש לעיל דף כ"ט ד"ה וזה) וכולם, אוחז אותם הברית בלבדו, שהוא יסוד, שהוא נקרא **שלום**, שלום בית, ומכניסם לים הגדול, בעת שהוא בגבורתו, שאז נותן לו **שלום**. וזהו שכתוב, וכל נתיבותיה שלום. בוא וראה, יוסף היה ברית **שלום**, דהיינו שזכה לנתיבות הנ"ל והיה מלך במצרים ומושל על הארץ, ויעקב, משום שנסתלקה ממנו השכינה, לא היה יודע.
פירוש כי **המפתחא**, שה"ס מסך הנמשך מבינה, הנקרא **דרך** הוא הממשיך את המוחין דנעם, שהסו"ה דרכיה דרכי נעם, אב המנעולא, אינו ממשיך המוחין, וכל תקונו הוא, לעשות שלום. פירוש, כי כל כחו של קו אמצעי ליחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה הוא על ידי התכללות בתחילה באותו המסך דמנעולא. (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) וז"ש **וכלהו נקיט לון ברית יחידאי**, וכולם, דהיינו ב' המסכים ביחד, דהיינו הדרך והנתיב, אוחז אותם רק הברית בלבדו, שהוא יסוד דגדלות, הנקרא יוסף. כלומר, אע"פ שעיקר קו אמצעי הוא ת"ת, אמנם הוא אינו נושא את שני המסכים ביחד, כי להיותו למעלה מחזה דז"א, אין בחינת הדינים דמנעולא ניכרים בו, כי אינם ניכרים לבחינת דין רק מחזה ולמטה. וע"כ רק יסוד שהוא מחזה ולמטה אוחז שניהם יחד.
וז"ש ועאיל לון לימא רבא, שהיא הנוקבא, **כד איהו בתוקפיה**, בעת שהיא בגבורות שליטת השמאל, שאינו רוצה להכלל בימין, שאז נקפאים כל האורות שבו, בסוד ימא דקאפו (כנ"ל ב"א דף רמ"ז אות ש"ב ע"ש בסולם) **וכדין יהיב ליה שלמא**, ואז נותן היסוד לו שלום דהיינו שעל ידי המסך דמנעולא, שה"ס המסך דחירק. מכניע את השמאל ומחברו עם הימין, ואז נעשה שלום בין ימין ושמאל, והאורות נפתחים. **הה"ד**

וכל נתיבותיה שלום. כי הנתיבות, שה"ס מנעולא, אינם עומדים להמשיך מוחין כמו המפתחא הנק' דרך, אלא לעשות **שלום** בין קו ימין לקו שמאל הוא עומד.

פסקה קב

ועם כל דא יעקב וכו': ועם כל זה יעקב היה לו שבר כדי לקנות תבואה במצרים, וראה שהוא שבר על שבר, שירדו בניו למצרים, וע"כ **ויאמר יעקב לבניו למה תתראו**, אלא שתראו את עצמכם כרעבים, כאנשים שאין להם שובע.

פירוש. אע"פ שנסתלקה השכינה מיעקב, עם כל זה היה לו **שבר** שה"ס המסך דמפתחא, שמבחינת הדינים שבו נקרא **שבר**, כדי לקנות תבואה במצרים, דהיינו להמשיך עליו סוד הארת החכמה דישסו"ת, המכונה חכמת מצרים. אמנם המסך דמנעולא לא היה ניכר בו לבחינת דין, להיותו בחינת ת"ת שהוא מחזה ולמעלה, כנ"ל. אבל בניו שהם מבחינת מחזה ולמטה, יהיו ניכר בהם גם מנעולא אם ירדו למצרים. וז"ש **וחמא דאיהו תבירא על תבירא דיחתון בנוי למצרים**, כי יתגלה בהם גם שבר הב', שהוא המסך דמנעולא, וע"כ **ויאמר לבניו וגו'**, **אלא כרעבין**, היינו מכח המסך דמפתחא, הרעב אחר המוחין. **כגוברין דלית להון שבעא**, היינו מכח מסך דמנעולא, שאין לו שובע בשלמות לפני גמר התיקון.

פסקה קג

א"ר חזקיה וכו': אר"ח, ודאי סוד הוא כאן, כי בכל זמן שיש צער בעולם, אין האדם צריך להראות עצמו בשוק, שלא יתפש בעונותיו, כלומר, שבעלי הדין יראוהו, ויקטרגו עליו, ויגלו עונותיו, כדי להענישו. ועל כן אמר להם יעקב **למה תתראו**. כי יש להם לפחוד מפני המקטריגים, וכבר נתבאר.

פסקה קד

ד"א וירא יעקב וגו': פירוש אחר. וירא יעקב כי יש **שבר** וגו' שבר, פירושו תבואה ממש, ולא שבירה כמ"ש מקודם. כי על כן שלח הקב"ה רעב בעולם, כדי להוריד יעקב ובניו שמה, ועל כן ראה בני הארץ שהיו מביאים משם תבואה.

פסקה קה

וירא יעקב כי יש שבר במצרים: בשעה שמת יצחק, באו יעקב ועשו לחלק בירושה. ועשו, יצא מחלקו בארץ, ומהכל, שיצא ונפטר גם מגלות. ויעקב שיסבול גלות יקח הכל, כלומר שהתפשרו כן, ועל כן ראה יעקב, שבירה ההיא, שהיה לו במצרים, הוא ובניו, לסבול הגלות, ועל כן, **ויאמר יעקב לבניו למה תתראו**, לפני הדין שלמעלה, ואינכם

מפחדים, שלא ימצא עליכם מקטרג. ויאמר וגו' **רדו שמה**, הנה בארוה, אשר רד"ו שהוא בגימטריא ר"י, חשבון זה היו ישראל במצרים.

פסקה קו

ויוסף הוא השליט וגו': ר' ייסא פתח ואמר. ועתה ירום ראשי וגו'. בוא וראה, כשהקב"ה חפץ באדם, מנשאו על כל בני העולם, ועושה אותו ראש על כל, וכל שונאיו נכנעים תחתיו.

פסקה קז

דוד מלכא וכו': דוד המלך, שנאו אותו אחיו, ודחו אותו מהם, הקב"ה הרימו על כל בני העולם. בא חמיו שאול, וברח מפניו, הרימו הקב"ה על כל הממלכות, וכולם היו כרעים ומשתחוים לפניו. ויוסף, דחו אותו אחיו, לאחר כך כולם כרעו והשתחוו לפניו, וז"ש ויבואו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה.

פסקה קח

ד"א ועתה ירום ראשי: שואל, ועתה, מה פירושו. ואומר שהוא כמו ואתה, פירוש. כמו **ואתה** הוא שם השכינה, כך **ועתה** הוא שם השכינה. דהיינו שהתפלל שהשכינה תרום ראשו. ר' יהודה אמר, הרי למדנו **עת**. הוא מדרגה עליונה, ומי הוא **עת** הזה, הוא **ה'** של שם הוי"ה, דהיינו השכינה. ונקראת **עתה**. ועתה, עם **ו'**, זהו הוא, דהיינו ז"א, ובית דינו, דהיינו הנוקבא. כי **ה ו'** מן ועתה רומזת על ז"א.

פסקה קט

ירום ראשי: להרים ראש בכבוד ומלכות. **על אויבי סביבותי**, אלו שאר מלכי הארץ. **ואזבחה באהלו**, זהו ירושלים. **באהלו** עם **ו'** רומז על אוהל מועד. **זבחי תרועה**, להשמיע לכל העולם. **אשירה ואזמרה**, מצד התרועה הוא, כי משם, מצד התרועה, בא שיר ושבחה.

פסקה קי

ד"א ועתה ירום ראשי: זהו כנסת ישראל דהיינו הנוקבא הנקראת **עתה** כנ"ל. **על אויבי סביבותי**, זהו עשו וכל השרים שלו. **ואזבחה באהלו** היינו בתוך ישראל. **זבחי תרועה**, הוא כמו שכתוב, זבחי אלקים רוח נשברה, כדי להעביר הדין מן העולם. **אשירה ואזמרה**, היינו להודות ולשבח להקב"ה, בלי הפסק, לעולם.

פסקה קיא

ד"א ועתה ירום ראשי: ראשי, זה יצר הטוב, שהתפלל בכל דבר ירום יצר הטוב על יצר הרע. שכתוב, **על אויבי סביבותי**, הוא יצר הרע, שהוא סביב האדם, והוא שנאו

בכל. **ואזבחה באהלו זבחי תרועה**, זה לימוד התורה, שניתנה מצד האש, שכתוב מימינו אש דת למו. כי בשביל התורה ירום ראשו, וכל שונאיו ישברו לפניו, שכתוב, תכריע קמי תחתי.

פסקה קיב

ד"א ועתה ירום ראשי: להכלל באבות שהם חג"ת דז"א. כי דוד המלך, יש לו להדבק באבות, שמתחבר עמהם בסוד רגל רביעי (כנ"ל ב"א דף ק"י ד"ה מלכותא ע"ש), ואז יתרומם ויעלה למעלה, דהיינו מחזה ולמעלה דז"א, כמ"ש שם, והוא בקשר אחד עמהם. **על אויבי סביבותי**, אלו הם שבצד שמאל, שהם כולם בעלי הדין המתכונים להשחית, וכשמתרומם עליהם מתחבר אז השמש, שהוא ז"א בלבנה, שהיא הנוקבא, ונעשה הכל אחד.

פסקה קיג

ת"ח כתיב, ויוסף הוא השליט על הארץ: יוסף זהו השמש, שהוא ז"א, כי יוסף הוא יסוד דז"א, השולט בלבנה, שהיא הנוקבא ומאיר אליה, ומזין אותה. **הוא המשביר לכל עם הארץ**, כי אותו הנהר הנמשך ויוצא מעדן שהוא יסוד הנקרא יוסף ממנו נזונים כולם, ומשם פורחות נשמות לכל אדם. ומשום זה כולם משתחוים למקום ההוא, כי אין לך דבר בעולם שלא יהיה תלוי במזל, שהוא יסוד. וכבר בארוהו.

פסקה קיד

ויכר יוסף את אחיו וגו': ר' אלעזר פתח ואמר, למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני. בוא וראה שלשה הם שמפחדים ואינם יודעים ממה הם מפחדים כמ"ש חז"ל, אבל, נוסף על אלו ג', יש מפחד ואינו יודע ממה מפחד, שהוא בשביל חטאים שחטא, ואינו יודע שהם חטאים, ולא השגיח בהם, והוא מתירא מימי רע.

פסקה קטו

מאן אינון ימי רע וכו': שואל, מי הם ימי רע. ואומר, אלו הם ימים שנועדו להיות באותו הרע. ומי הם, זהו יצר הרע, שהוא נקרא **רע**, ויש לו ימים ידועים, שניתן לו רשות בעולם להשטות לכל אלו המטמאים דרכם, בש"ז לבטלה, כי מי שבא להטמא מטמאים אותו. ואלו הם שנקראים ימי **רע**, והם ממונים להעניש בהם, על אלו עבירות שאדם דש בעקביו.

פסקה קטז
תא חזי כל אינון וכו': בוא וראה כל אלו המטמאים דרכם, כמה חבילות מזיקים נועדים להם, ומטמאים אותם. בדרך שאדם רוצה ללכת, באותו הדרך ממש מוליכים אותו. אדם הבא להטהר כמה הם המסייעים אותו.

פסקה קיז
הא תנינן דכד וכו': הרי למדנו, כשהאדם קם בבוקר, צריך ליטול ידיו מן **נטלא** דמים, שהוא כלי ליטול מים ממנו. ויטול ממי שכבר נטל ידיו. כמו שבארוהו. ובוא וראה בשביל **נטלא** זו למדנו הדבר. כלומר כל המשנה שלמדנו לא צריכה, אלא להשמיענו שצריכים **נטלא** דוקא, לנטילת ידים בבוקר.

פסקה קיח
ותו, דבעיא ליה וכו': ועוד, למדנו, שהאדם צריך ליטול יד ימין ביד שמאל, שהשמאל ישמש את הימין, כדי להשליט הימין על השמאל, ויתרחץ הימין מן השמאל ומשום זה הוא הנטילה. שהנטילה באה להשליט הימין על השמאל. ועל כן מי שנוטל ידיו, יטול הימין בשמאל, להשליט הימין על השמאל, כדי שלא לתת מקום ליצר הרע לשלוט כלל. פירוש. כי אין אחיזה לס"א בקו ימין, אלא בקו שמאל, כנודע. ואם משליט הימין על השמאל, פסקה אחיזת הס"א גם מן השמאל.

פסקה קיט
ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה בשעה שדין הרע שולט אינו משיב ידיו מלהרע. ואפילו צדיקים נזוקים על ידו, כי מכיון שניתן רשות למשחית, אינו מבחין בין טוב לרע. ובשעה שהימין שולט על עמים עובדי עכו"ם לשברם, מרחם הקב"ה עליהם ואינו מכלה אותם. והנך רואה ההפרש הגדול בין רחמי הימין לדינים של שמאל.

פסקה קכ
ובגין כך כל וכו': ומשום זה, כל מי שחוטא באלו החטאים שאדם דש ברגליו, אינו יודע בהם שחטא, והוא מפחד תמיד. דוד המלך, היה נשמר תמיד מאלו העבירות, וכשיצא למלחמה, היה מחפש בהם כדי לעשות עליהם תשובה, ועל כן לא היה מתירא, לערוך עמהם מלחמה.

פסקה קכא
ות"ח ארבע מלכין וכו': ובוא וראה, ארבעה מלכים היו, מה ששאל זה, לא שאל זה. דוד אמר, ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם. מהו הטעם, הוא משום, שהיה נשמר

מאלו העבירות שאדם דש ברגליו, ולא נתן מקום לשונאיו, לשלוט. ועל כן, רצה הוא לרדוף אחריהם תמיד, והם לא ירדפו אחריו, לקטרג על עונותיו, ויפול בידיהם.

פסקה קכב

אסא הוה דחיל וכו': אסא, היה מתירא יותר, אע"פ שהיה מחפש בחטאיו ולא כל כך כדוד המלך, הוא רצה לרדוף אחריהם, אחר אויביו, ולא ילחם עמהם, והקב"ה יהרוג אותם. וכך היה, שכתוב וירדפם אסא וגו', וכתיב ויגוף ה' את הכושים לפני אסא וגו'. דוד מה כתוב בו, ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם. אבל אסא, הוא רדף והקב"ה הכה.

פסקה קכג

יהושפט מלך יהודה: גם כן היה מבקש, ואמר, אני איני יכול לרדוף ולא להרוג אותם, אלא אני אזמר, ואתה תהרוג אותם. והוא משום שלא היה מחפש בחטאיו כל כך כמו אסא. והקב"ה עשה לו כן. שכתוב, ובעת החלו ברנה ותהלה נתן ה' וגו' וינגפו.

פסקה קכד

חזקיה מלך יהודה: גם כן אמר, אני, איני יכול לא לזמר, ולא לרדוף, ולא לערוך מלחמה. משום שהיה מתירא מאלו העבירות שאמרנו. שאדם דש ברגליו. מה כתיב, ויהי בלילה ההוא וגו' ויך במחנה אשור וגו'. וחזקיה היה יושב בביתו, והקב"ה הרג אותם.

פסקה קכה

ומה צדיקים וכו': ומה צדיקים האלו היו יראים מאלו העבירות, שאר בני העולם על אחת כמה וכמה, משום זה יש לו לאדם להשמר מאלו העבירות ולחפש בהם, כמו שאמרנו, כדי שלא ישלטו עליו אלו **ימי רע** הנ"ל, שאינם מרחמים עליו.

פסקה קכו

ת"ח ויכר יוסף את אחיו: פירושו, בשעה שאחיו נפלו בידו, הוא היה מרחם עליהם, משום שהוא שלם. **והם לא הכירוהו**, פירושו, שהם, שמעון ולוי, באים מדין קשה, ועל כן לא רחמו עליו, כי כל אלו בעלי דין הקשה, אינם מרחמים על אנשים בשעה שנופלים בידיהם. דהיינו, שהם מבחינת אלו **ימי רע** הנ"ל, שאינם מרחמים על האדם, כמ"ש לעיל בדבור הסמוך.

פסקה קכז

ובג"כ אמר וכו': ומשום זה אמר דוד, למה אירא בימי רע, יראתי, לא נאמר, אלא **אירא**, לשון הוה, שפרושו, שעדיין הוא מתירא, הוא, כי אמר, שיש לי לירא תמיד מאלו **ימי רע**. כמו שאמרנו. **עון עקבי יסבני**, שואל, מי הם **עקבי**. ומשיב, אלו הם בסוד האמונה, דהיינו בקדושה, שכתוב, וידו אוחזת בעקב עשו, הרי שהעקב של עשו היה בסוד

האמונה, בקדושה, כי יעקב אוחז בו, וזהו עקב, שעליו נאמר עון עקבי יסבני, והן עקבות המסתכלים תמיד באותה העבירה, שהאדם דש בעקביו תמיד.
פירוש. שמפרש הכתוב, **עון עקבי יסבני**, שהן הקליפות הנק' **עקב**, המעורבים בקדושה על דרך הכתוב, וידו אוחזת בעקב עשו, והם ממונים להסתכל ולהעניש את האדם על אלו העבירות שדש בעקביו, וז"ש דוד, **עון עקבי יסבני**, שמסבבים אותו ומסתכלים בו, אם יש בו עון, מאלו העבירות שאדם דש בעקביו. וע"כ היה מתירא תמיד.

פסקה קכח

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב. הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה. **בחבלי השוא**, היינו העון, שדש בו בעקב, ואינו מחשיב אותו. ולאחר זה הוא מתחזק ונעשה **כעבות העגלה**. ומתגבר אותו העון, ומשטה אותו בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה קכט

זכאין אינון צדיקיא וכו': אשרי הם הצדיקים, שיודעים להשמר מעונותיהם, והם מחפשים תמיד במעשיהם כדי שלא ימצא עליהם מקטרג בעולם הזה ולא ישטין עליהם לעולם הבא. כי התורה מתקנת להם דרכים ושבילים ללכת בהם, שכתוב, דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום.

פסקה קל

ויזכור יוסף את החלומות וגו': ר' חייא פתח ואמר, בנפול אויבך אל תשמח וגו'. בוא וראה, הקב"ה עשה את האדם, שיזכה לכבודו, ולשרת לפניו תמיד, ולעסוק בתורה יום ולילה, משום שהקב"ה חפץ תמיד בתורה.

פסקה קלא

וכיון דברא וכו': וכיון שהקב"ה ברא את האדם נתן לפניו התורה, ולימד אותו לדעת דרכיה. מאין לנו זה, כי כתוב, אז ראה ויספרה וגו'. כיון שנסתכל בה ולא שמרה, ועבר על מצות רבונו, נתפס בעונו.

פסקה קלב

וכל אינון וכו': וכל אלו שעוברים על דבר אחד שבתורה נתפסים בה. שלמה המלך שנתחכם על כל בני העולם, עבר על דבר אחד שבתורה, שהרבה לו נשים, וגרם לעצמו שעברה ממנו מלכותו דהיינו שנעשה הדיוט ע"י אשמדאי, כמ"ש חז"ל, (גיטין סח:) ושתתחלק המלכות מבניו, מי שעובר על דברים הרבה שבתורה, על אחת כמה וכמה.

פסקה קלג

ויוסף דהוה ידע וכו': שואל, ויוסף שהיה יודע התורה, שכתוב בה, לא תקום ולא תטור, ואחיו נפלו בידיו, למה גלגל עליהם כל גלגול הזה. והרי הוא ידע התורה שלימדהו אביו, ומשיב, אלא חס ושלום, לחשוב, שיוסף גלגל עליהם גלגולים לנקום מהם. אלא לא עשה כל זה, רק להביא בנימין אחיו אליו, שתשוקתו היתה אליו, והוא לא עזב את אחיו לנפול. שהרי כתוב, ויצו יוסף וימלאו וגו'.

פסקה קלד

ר' יהודה אמר וכו': רי"א, בביאור הכתוב, אז ראה וגו'. כאשר ברא הקב"ה את הלבנה, שהיא הנוקבא, היה מסתכל בה תמיד, שכתוב, תמיד עיני ה' אלקיך בה. שהשגחתו בה היא תמיד, וכתוב, **אז ראה**, כי השמש, שהוא ז"א, עם השגחתו בה, בהנוקבא, הואר. כי אינו מקבל ראיה, שה"ס חכמה, אלא בעת זווג עם הנוקבא. **ויספרה**, שואל מהו ויספרה. ומשיב שהוא כמו שאתה אומר מקום ספיר אבניה. דהיינו מלשון ספירות והארה.

פסקה קלה

הכינה: שהכין אותה עם תקונים, שהיא יושבת בתקון י"ב גבולים ומתחלקת לע' מלאכים, כלומר שי"ב גבולים מתחלקים ונעשים לע' מלאכים, שענינם נתבאר היטב לעיל (פרשת וירא דף ע"ח ד"ה אלין ע', עש"ה) ועי' פרשת לך דף ז' ד"ה גו נטיען, ששם נתבאר סוד י"ב גבולי אלכסון. ותקן אותה בשבעה עמודים עליונים, שהם חג"ת נהי"מ דבינה, בסוד אמא אוזיפת לברתא מאנהא, (כ נ"ל בהקסה"ז דף כ"ו ד"ה ואמא) לקבל בהם האורות ולהמצא בשלימות. פירוש. כי כל שלימות הנוקבא הוא, מחמת שנתקנה בז' עמודים עליונים, שהם הכלים חג"ת נהי"מ דבינה. שלולא זה לא היתה ראויה לקבל האורות כמ"ש בב"א דף ז ד"ה וכבר. **וגם חקרה**: היינו שחקר אותה, להשגיח עליה תמיד זמן אחר זמן, שלא תהיה יניקה לס"א ממנה, בלי הפסק, לעולם.

פסקה קלו

ולבתר אזהר ליה וכו': ואחר זה הזהיר את האדם ואמר, **ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה, וסור מרע בינה**. כי זו, דהיינו יראת ה' שהיא הנוקבא, מתעטרת על התחתונים כדי ליראה ולדעת את ה', בכחה, וע"כ היא חכמה, **וסור מרע בינה**, הבירור מפסולת, שלא לקרב עמה, אל הקדושה, דהיינו סור מרע, הוא מציאות הבינה, דהיינו לדעת ולהסתכל בכבוד מלך העליון.

פסקה קלז

רבי יוסי קם וכו': ר"י קם בלילה אחד, לעסוק בתורה, והיה שם עמו יהודי אחד, שפגש אותו בבית ההוא. ופתח ר' יוסי ואמר, לא יועילו אוצרות רשע וצדקה וגו'. **לא יועילו אוצרות רשע** אלו הם, שאינם עוסקים בתורה והולכים אחר קניני העולם, ולאסוף אוצרות רשע. מה כתוב. ואבד העושר ההוא בענין רע, משום שהם אוצרות רשע.

פסקה קלח

וצדקה תציל ממות: אלו הם העוסקים בתורה ויודעים דרכיה להשתדל בה. כי התורה נקראת עץ חיים, ונקראת **צדקה**, שכתוב, וצדקה תהיה לנו כי נשמור את דברי התורה וגו'. דבר אחר, וצדקה תציל ממות, זהו צדקה ממש שנותן לעני. ובשני אופנים הוא ובשתי בחינות: קרא בו, בהמלה צדקה, תורה, וקרא בו צדקה ממש, והכל אחד. פירוש. אם הוא תורה, תציל ממות על שם שהתורה היא עץ חיים. ואם הוא צדקה ממש, תציל ממות על שם המצוה שהחיה את העני, והיינו ב' בחינות, תורה וצדקה ממש הן ב' אופנים, וטעמי הצלתן ממות, הן ב' בחינות.

פסקה קלט

אמר ההוא יודאי: אמר אותו היהודי, קרא בו בהמלה צדקה גם את השם **שלום**. אמר ר' יוסי כן הוא ודאי, שנקראת שלום. קם אותו היהודי ונשתתף עמו בתורה.

פתח ההוא יודאי וכו': פתח אותו היהודי ואמר. עובד אדמתו ישבע לחם ומרדף רקים ישבע ריש. מקרא זה קשה, וכי שלמה המלך, שהוא חכם מכל העולם איך אמר שהאדם ישתדל לעבוד אדמה, וישתדל אחריה ויניח חיי עולם.

פסקה קמ

אלא רזא איהו וכו': ומשיב, אלא הוא סוד. פתח ואמר, ויקח ה' אלקים את האדם וגו' **לעבדה** ולשמרה. ובארוהו שהוא בסוד עבודת הקרבנות. בוא וראה. **לעבדה** זהו מלך העליון. דהיינו להמשיך שפע ברכות ממלך העליון, שהוא ז"א. **ולשמרה**, זהו מלך התחתון. דהיינו לשמור השפע שקבל מלך התחתון, שהוא הנוקבא, שהכתוב מדבר, כנגד עולם העליון שהוא ז"א, ועולם התחתון, שהוא הנוקבא. ובפרש יותר, **לעבדה**, פירושו, בסוד **זכור**. שה"ס ז"א, **ולשמרה**, פירושו בסוד **שמור**, שה"ס הנוקבא. שמטעם זה בלוחות הראשונות, שהיו בבחי' ז"א, כתוב, **זכור** את יום השבת לקדשו. ולוחות האחרונות, שהן בחינת הנוקבא, כתוב, **שמור** את יום השבת לקדשו.

פסקה קמא

ובג"כ עובד אדמתו: זהו גן עדן, שהוא הנוקבא, שהאדם צריך לעשות ולעבוד ולהמשיך לה ברכות מלמעלה, מז"א, וכאשר מתברכת ונמשכות לה הברכות מלמעלה, גם האדם מתברך עמה, בוא וראה, שכהן המברך מתברך, כמו שאתה אומר, ואני אברכם. ומשום זה, **עובד אדמתו**, דהיינו שעובד בשביל להמשיך שפע לנוקבא, **ישבע לחם**, זהו מזונות שלמעלה, שמקבל חלף עבודתו, כי המברך מתברך. **ומרדף רקים**, מי שהוא מתדבק בסטרא אחרא שהוא מרדף רקים, **ישבע ריש**, בודאי. אמר ר' יוסי, אשריך שזכית לדבר זה.

פסקה קמב

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר, המקרא שלאחר המקרא, עובד אדמתו, **איש אמונות רב ברכות**, זהו אדם שיש בו אמונת הקב"ה. כגון רבי ייסא הזקן, שאף על פי, שהיה לו סעודת אותו היום לאכול, לא היה עורך השלחן עד שבקש על מזונותיו לפני מלך הקדוש. לאחר שהתפלל תפלתו, ובקש על מזונותיו לפני המלך, אז היה עורך השלחן. והיה אומר תמיד, לא נערוך השלחן עד שינתנו המזונות מבית המלך.

פסקה קמג

ואין להעשיר לא ינקה: הוא משום שלא רצה לעסוק בתורה, שהיא חיי עולם הזה וחיי עולם הבא. עתה, שהוא זמן לעסוק בתורה, נעסוק.

פסקה קמד

פתח האי גברא וכו': פתח אותו אדם בסוד החלום, ואמר, ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם. שואל, **ויזכור יוסף את החלומות**, וכי יוסף למה זכר אלו החלומות שחלם להם. ומה היה יוצא לו אלו לא זכר אותם, הרי יוסף חכם היה, וכתוב, כל ערום יעשה בדעת וגו'.

פסקה קמה

אבל כיון דחמא וכו': ומשיב, אבל כיון שראה יוסף, שהם באים ומשתחוים לו אפים ארצה, אז נזכר ממה שחלם להם כשהיה עמהם, שכתוב והנה קמה אלמתי וגו'. כי בשעה שראה אחיו כורעים לפניו, שכתוב ויבואו אחי יוסף וגו', אז ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם, דהיינו שראה שהם נתקיימו. כלומר, ויזכור יוסף את החלומות, פירושו, שראה שנתקיימו החלומות.

פסקה קמו

תו ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם: זכר אותם משום שאז אין שכחה לפני הקב"ה, כי חלום שהוא טוב, צריך האדם לזכור אותו שלא ישכח, ואז הוא מתקיים, כי כמו שנשכח אצל האדם, כן נשכח עליו מלמעלה, ואינו מתקיים.

פסקה קמז

ת"ח חלמא וכו': בוא וראה, חלום שלא נפתר, הוא כאגרת שלא נקרא, שאינו פועל כלום במקבלו. ובוא וראה, משום שלא נזכר בחלום, הוא כמי שלא ידע את פתרונו. וע"כ מי שהחלום נשכח ממנו, ואינו יודע אותו, אינו עומד עליו להתקיים. ומשום זה היה יוסף זוכר את חלומו, כדי שיתקיים, כדי שלא ישכח ממנו לעולם, והיה מחכה לו תמיד, **ויאמר להם מרגלים אתם**: הוא זכר החלום, אבל להם לא אמר דבר. אלא שאמר להם, מרגלים אתם.

פסקה קמח

פתח ר' יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, כי בא החלום ברוב ענין וקול כסיל וגו'. ומפרש כי בא החלום ברוב ענין, הרי בארוהו, שכמה הם העוזרים בחלום שיתקיים, וממונים מדרגות על מדרגות, עד שהחלומות, מהם שכולם אמת, ומהם, שיש בהם אמת ושקר. דהיינו שמקצתו מתקיים ומקצתו אינו מתקיים. אבל לאלו צדיקי אמת לא נגלה להם בחלום דברי שקר כלל, אלא כולם אמת.

פסקה קמט

ת"ח דניאל וכו': בוא וראה, מה כתוב בדניאל. אדין לדניאל בחזוא די ליליא, דהיינו בחלום, רזא גלי. וכתוב, דניאל חלם חזה וגו', ואם היה בחלום דברי שקר, למה נכתב ספר דניאל בין כתובים. אלא, אלו צדיקי אמת. בשעה שנשמתם עולה, דהיינו בעת שנתם, אינו מתחבר בהם אלא דברים קדושים, שמודיעים אותם דברי אמת, דברי קיום, שאינם משקרים לעולם.

פסקה קנ

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי למדנו, שדוד המלך לא ראה חלום טוב, הרי נשמע, שהיה רואה דברים שאינם אמתים. שהרי האמת היה, שהיה מלא טוב וחסד מה'. ומשיב, אלא ודאי, כל ימיו היה עוסק בשפיכת דמים וערך מלחמות, וכל חלומותיו לא היו, אלא חלומות רעים, חורבן, שממה, דם, ושפיכת דמים, ולא חלום של שלום.

פסקה קנא

ואי תימא וכו': ואם תאמר, היתכן, לאדם טוב יראו לו חלום רע. ומשיב, ודאי כן הוא, כי כל אלו הרעות העתידות להתדבק באלו שעברו על דברי התורה, ואלו העונשים שהם עתידים להתענש בעולם האמת, כולם ראה, דוד המלך, כדי שבכל שעה תהיה יראת רבונו עליו. ומיושב בזה הקושיא הנ"ל, איך ראה דברים שאינם אמיתים. כי ראה אותם בעוברי עבירה, שבהם היו אמיתים. והראו אותם לו, כדי לעוררו ביראת שמים. והנה העירו, שכתוב, והאלקים עשה שיראו מלפניו, זהו חלום רע, שמטיל יראה על האדם. ועל כן מראים לצדיק חלום רע, כמו שאמרנו.

פסקה קנב

ת"ח דהא תנינן וכו': בוא וראה הרי למדנו, כי האדם שראה חלום, צריך לפתוח פיו בו, דהיינו לבקש פתרון, לפני בני אדם שאוהבים אותו, כדי שה **רצון** שלהם יעלה אליו לטובה, ויפתחו **פיהם** לטובה, וימצא הרצון והמלה שלהם, הכל לטובה. **הרצון**, שהיא המחשבה, דהיינו חכמה, היא ראשית הכל. היינו ראשית כל הספירות. **והמלה**, דהיינו מלכות, היא סוף הכל, שהיא סוף כל הספירות, ועל כן נמצא, שהיא בשלימות בסוד העליון, להיות כאן ראש וסוף הספירות, ועל כן הוא מתקיים כולו. ועוד, שמבקשים רחמים על האדם, שיתקיים אותו פתרון הטוב שפתרו. והכל הוא כמו שצריך להיות.

פסקה קנג

ובגין כך קב"ה וכו': ומשום זה, הקב"ה מודיע אל האדם בחלומו, לכל אחד ואחד לפי מדרגתו, כמות שהוא, ובאותו אופן, כמו שכל אחד ואחד יאמר שיהיה החלום. כי כל החלומות הולכים אחר הפה. אמר אותו היהודי, ודאי. שהחלום אינו אלא לאיש צדיק, שהוא רואה חלום כראוי.

פסקה קנד

ות"ח דכד בר נש וכו': ובוא וראה כאשר האדם ישן על מטתו נשמתו יוצאת ומשוטטת בעולם למעלה, ונכנסת במקום שנכנסת. וכמה מחנות רוחות נמצאות והולכות בעולם ופוגעות באותה הנשמה, אם צדיק הוא האדם, עולה הנשמה למעלה, ורואה מה שרואה. ואם אינו צדיק, הנשמה נאחזת באותו הצד, ומודיעים לה דברי שקר, או דברים העתידים לבוא בזמן קרוב.

פסקה קנה
ועל דא לבר נש וכו': וע"כ לאדם שאינו צדיק, מודיעים לו חלום טוב, שאינו כולו אמת, כדי להטותו מדרך האמת, כיון שנטה מדרך האמת מטמאים אותו. כי כל מי שבא להטהר מטהרים אותו, ומי שבא להטמא מטמאים אותו. כן הוא ודאי, וכן למדנו.

פסקה קנו
יתבו עד דסליק וכו': ישבו עד עלות הבוקר. אמר ר' יוסי, ודאי לא נזכר שמו של יוסף באלו הדגלים, שכתוב דגל מחנה אפרים, ולא כתוב דגל מחנה יוסף. והוא משום, שהתגאה על אחיו. וכבר למדנו.

פסקה קנז
אמר ההוא יודאי וכו': אמר אותו היהודי, ודאי שמעתי, שיוסף הוא בעולם הזכר, שהוא בחינת יסוד דז"א, וכל השבטים הם בחינת עולם הנקבה, דהיינו השכינה, (כמ"ש לעיל ויצא דף קי"ב אות רע"ב ע"ש) ועל כן לא נכלל יוסף עמהם בדגלים, להיותו בעולם הזכר.

פסקה קנח
מה כתיב, כולנו בני איש אחד נחנו: שואל, כתוב, **נחנו**, אנחנו היה צריך לכתוב, למה חסר **א**'. ומשיב, אלא משום שסוד הברית שהוא יוסף, לא נמצא עמהם, נסתלק משם ה **א**' ונאמר נחנו. כי **א**' הוא זכר. ועל זה, **ב**' היא נקבה, **א**' הוא זכר. ומשום זה נסתלק **א**' משם. שהוא יוסף, ונשארו אלו הנקבות דהיינו האותיות **נחנו**, אצל השכינה, שבה סוד השבטים כנ"ל.

פסקה קנט
ולבתר אמרו וכו': ואחר כך אמרו, כנים **אנחנו**, ה **א**' נתוספה, אמרו, ולא ידעו מה שאמרו, כי משום שיוסף נמצא שם השלימו המלה ואמרו **אנחנו**. מאין לנו זה. כי כתוב, ויאמרו שנים עשר עבדיך אחים **אנחנו**. ויוסף היה בחשבון. הרי כשיוסף נכנס בחשבון, אמרו **אנחנו**. וכשלא נכנס בחשבון אמרו **נחנו**.

פסקה קס
אמר ר' יוסי וכו': אר"י, כל אלו הדברים שאמרנו כאן, הקב"ה רצה בהם, כי השכינה לא סרה מכאן, כמו שכתוב, אז נדברו יראי ה' וגו'.

פסקה קסא
ויאסוף אותם אל משמר שלשת ימים: אמר ר' אלעזר, אלו שלשת ימים למה הם. ומשיב, אלו ג' ימים הם כנגד ג' ימים של שכם. שכתוב, ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים.

פסקה קסב

ת"ח מה וכו': בוא וראה מה כתוב בו. ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי **זאת** עשו וחיו. להורות, שהוא לא עשה כמו שהם עשו בשכם, שגרמו לאנשי שכם לקבל עליהם את **זאת** הזו שהיא הנוקבא, הנק' זאת שהיא סוד הברית, שהברית שה"ס יסוד, דבוק בה, ואחר שעשו ברית הזה הרגו אותם, ולא נשאר מהם עד אחד. והוא, מה כתוב בו, **זאת עשו וחיו** דהיינו שיחיה אותם. מה הטעם משום, כי, **את האלקים אני ירא**, שהוא שומר הברית. וכל גלגול הזה שגלגל עמהם לא היה אלא בשביל בנימין. דהיינו כדי שיביאו את בנימין.

פסקה קסג

ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים וגו': ויאמרו **איש אל אחיו**, זהו שמעון ולוי כמו שהיה מקודם לכן, שכתוב, ויאמרו **איש אל אחיו** הנה בעל החלומות הלזה בא. מה שם הוא שמעון ולוי, אף כאן הוא שמעון ולוי.

פסקה קסד

ת"ח מאן איש וכו': בוא וראה, מי הוא **איש**, ומי **אחיו**. ומשיב, **איש** זה שמעון, כי כתוב כאן **איש**, וכתוב שם, והנה **איש** מבני ישראל בא, מה שם שמעון, אף כאן שמעון. ומשום שחזר בתשובה בכה ונחם על זה, ואמר ללוי, אבל אשמים אנחנו.

על דא אתבני וכו': על כן, שחזר בתשובה, נבנה מזלו של שמעון **שור**, כי י"ב מזלות הם כנגד י"ב שבטים, אשר טלה כנגד ראובן, שור כנגד שמעון וכו'. כמו שמזלו של יוסף הוא שור. שכתוב בכור שורו הדר לו. כן מזל של שמעון הוא שור.

פסקה קסה

ועל דא, ויקח מאתם את שמעון: כדי שלא יקטרג עליו עם לוי. כי שמעון, ולוי, כשמתחברים שניהם, הם יכולים לקטרג. **ויאסור אותו לעיניהם**. הרי בארוהו, שרק לעיניהם אסרו, ואחר שיצאו, היה מאכיל ומשקה אותו.

פסקה קסו

ואי תימא דרעותא וכו': ואם תאמר, שרצונו של יוסף היה, משום שכתוב, אם רעב שונאך האכילהו לחם, ואם צמא וגו'. שעל כן האכיל והשקה את שמעון שהיה שונאו. אם כן, יוסף שהיה צדיק איך עשה כזאת. שהרי כתוב, בסיום הכתוב הנ"ל, כי גחלים אתה חותה על ראשו, וה' ישלם לך. ואין זה דרכו של צדיק לנקום באחיו.

פסקה קסז

אלא ח"ו דיוסף וכו': ומשיב, אלא חס ושלום, שיוסף היה מתכוין לכך, אלא כאיש לאחיו, כן היה עושה ומתנהג עמו באחוה, ולא באופן אחר. ולא רק עמו לבדו אלא כן עשה עם כל אחיו, כמו שכתוב ויצו יוסף וימלאו את כליהם וגו'. כדי להתנהג עמהם באחוה.

פסקה קסח

ר' יוסי פתח וכו': ר"י פתח ואמר, אם שלמים וכן רבים וכן נגזו וכו', מקרא זה בארוהו, כאשר העם כולו יש בו שלום, ואין בהם בעלי מחלוקת, הקב"ה מרחם עליהם והדין אינו שולט בהם. ואע"פ שכולם עובדים עבודה זרה, אם הם בשלום אין הדין שולט עליהם. ובארוהו, שכתוב, חבור עצבים אפרים הנח לו. שפירושו, אפילו אם עובדים **עצבים**, דהיינו ע"ז, מכל מקום, אם הם **בחבור**, **הנח לו**.

פסקה קסט

וכן נגזו ועבר: שואל, מהו וכן נגזו, ונגוזו, היה צריך לכתוב. ומשיב, אלא, כמו שתחילת הכתוב, מדבר בשלום, אף כאן, מדבר בשלום. ומהו, זהו צדקה, כי צדקה הוא שלום ומי שמרבה בצדקה מרבה שלום למעלה ומרבה שלום למטה, ומשום זה אומר הכתוב, **וכן נגזו ועבר**, כי נגזו פירושו כמו גזזו, שגוזזים כספיהם בצדקה. ואמרו, **וכן**, הוא להורות שכמו שבתחילתו מדבר בשלום אף כאן מדבר בשלום, דהיינו בצדקה כמבואר.
ועבר: שואל ועברו היה צריך לכתוב בלשון רבים, כמו ונגזו. למה אומר **ועבר**. ומשיב, אלא זה סובב על הדין של הרוגז, כמו שאתה אומר, עד יעבור זעם, אף כאן, **ועבר** פירושו, עבר הדין מעליהם.

פסקה קע

ד"א, כה אמר ה' אם שלמים: היינו ישראל, שהקב"ה נתן להם ברית עולם, דהיינו ברית מילה, לשמור אותו תמיד, ושיהיה בו האדם שלם בכל הצדדים שהם חו"ג תו"מ, מעלה ומטה, שהם נצח והוד. ואם האדם אינו שומר אותו תמיד, הרי הוא פגום, פגום בכל דבר. מאין לנו זה. כי כתוב, התהלך לפני והיה תמים. מהו **תמים**, שלם, משמע שכל עוד שלא נתקיים בו הברית, דהיינו מטרם שנמול, היה פגום.

פסקה קעא

ובגין כך, אם שלמים וכן רבים: אם שלמים, פירושו, ששומרים מצוה זו, ברית מילה, להיות שלמים, ולא להיות פגומים. **וכן רבים**, פירושו, שיפרו וירבו בו, כי הנשמות אינן יוצאות לעולם אלא בברית הזה. **וכן נגזו**, זה סובב לתחילת הכתוב, אם שלמים, ששומרים הברית תמיד, ופירושו, **נגזו**, מי שנמול, וקבל עליו ברית הזה. **ונגזו**, הוא

מלשון גיזה וכריתה. **ועבר**, מהו. היינו, **ועבר** ממנו אותה הזוהמא של הערלה, שהיה בו מקודם לכן.

פסקה קעב

ד"א כה אמר ה' אם שלמים וגו': אלו הם בני יעקב, שכל זמן שהיו אצל יוסף היו שלמים, כי היו נמצאים יחד עם הברית, שהוא יוסף. **וכן נגזו**, פירושו, שהלכו ועזבו את יוסף, ושמעון. **ונגזו**, הוא לשון חלוף ועבור, כמו, גז, חיש ונעופה (תהלים צ') **ועבר**, אז שרה הדין בשבילם, כמו שאתה אומר **ועבר** ה' לנגוף את מצרים. מה **ועבר** הזה הוא על הדין, אף כאן הוא על הדין.

פסקה קעג

ת"ח אית דינא קשיא וכו': בוא וראה, יש דין קשה ויש דין רפה. דין קשה הוא חזק, דין רפה הוא חלש. וכאשר דין הרפה יונק מדין הקשה, אז נתחזק והוא חזק.

פסקה קעד

בשעתא דאתעביד וכו': בשעה שנעשה דין על ישראל, נעשה בדין רפה, שאינו מתחזק בדין הקשה. וכשנעשה הדין על העמים עובדי עכו"ם, מתחזק דין הרפה בדין הקשה של מעלה כדי להתחזק. וזהו שכתוב, ועבר ה' לנגוף את מצרים, **ועבר**, פירושו, שנתמלא עברה וזעם כי נתחזק בדין הקשה, אף כאן **ועבר**, פירושו שנתמלא עברה, אלא שהיא דינא רפיא שאינו מתחזק בדין הקשה. מפני שהדין נעשה על ישראל.

ות"ח בשעתא דמתכנשי וכו': ובוא וראה, בשעה שמתאספים עשרה בבית הכנסת ואחד מהם משתמט, אז הקב"ה כועס עליו. שכן אחי יוסף שהיו עשרה, ואחר שפרשו מיוסף ושמעון ונשארו תשעה, היה הקב"ה כועס, כמו שדרש, **ועבר** שנתמלא עברה.

פסקה קעה

ד"א וכן נגזו: כשנעברו מהם המעשים הרעים, ודורש נגזו מלשון גז חיש ונעופה (תהלים צ') אז **ועבר**, מהו ועבר. ר' שמעון אמר, בזמן שהנשמה יוצאת מעולם הזה, נדונית בכמה דינים מטרם שתבא למקומה, לאחר כך, כל אלו הנשמות, יש להם לעבור בנהר דינור הזה הנמשך ויוצא, ולרחוץ שמה. ומי הוא שיקום שם ויעבור, את נהר דינור בלי פחד, כמש"א מי יעלה בהר ה' וגו'. ונשמת הצדיק עובר בלי פחד, **ויקום במקום קדשו**.

פסקה קעו

ומאן דאשתדל: ומי שעוסק בצדקה בעולם הזה ונותן מכספו לצדקה, אז הוא עובר באותו מקום, דהיינו בנהר דינור, ואינו מפחד. והכרוז קורא על אותה הנשמה, **ועניתיך לא אענך עוד**, שהוא סיום הכתוב. כי מי שזכה לעבור בנהר דינור, אין לו יותר דין כלל.

פסקה קעז
תא חזי כל וכו': בוא וראה, כל זה של יוסף עם אחיו, וכל אלו הדברים, למה נצרך להכתב בתורה. ומשיב, אלא, תורת אמת הוא התורה, וכל דרכיה דרכים קדושים, ואין לך מלה בתורה שאין בה סודות עליונים וקדושים, ודרכים לבני אדם להתחזק בהם.

פסקה קעח
פתח ואמר, אל תאמר אשלמה רע וגו': בוא וראה הקב"ה עשה לו לאדם, שיתחזק בתורה, וללכת בדרך האמת ולצד ימין, ולא ילך לצד שמאל. ומשום שהאנשים צריכים ללכת לצד ימין, יש להם להרבות אהבה זה עם זה, כי אהבה היא בחינת ימין, ולא יהיה שנאה זה עם זה, שהוא בחי' שמאל, כדי שלא להחליש הימין, שהוא המקום שישראל מתדבקים בו.

פסקה קעט
ותא חזי בג"כ וכו': ובוא וראה, בשביל זה, יש יצר הטוב ויצר הרע, וישראל צריכים להגביר את יצר הטוב על יצר הרע על ידי מעשים הטובים. ואם האדם נוטה לשמאל, אז מתגבר יצר הרע על יצר הטוב, ומי שהיה פגום, דהיינו יצר הרע, הישלימו בחטאו. כי מנוול הזה אינו נשלם אלא ע"י החטאים של בני אדם.

פסקה קפ
ובג"כ בעי בר וכו': ובשביל זה, צריך האדם להזהר שלא יושלם היצר הרע בחטאיו. וישתמר תמיד, כי יצר הטוב צריכים להשלים אותו בשלימות תמיד, ולא את יצר הרע. ומשום זה **אל תאמר אשלמה רע** כי ע"י השנאה, תגביר השמאל ותשלים את יצר הרע, **אלא קוה אל ה' ויושע לך**.

פסקה קפא
ד"א אל תאמר אשלמה רע וכו': הוא כמו שכתוב, ומשלמי רעה תחת טובה, כי למי שעשה לו טובה לא ישלם לו רעה, משום שכתוב, משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו. ואפילו למי שעשה לו רעות אין לשלם לו רעה תחת רעה שעשה לו, אלא קוה אל ה' ויושע לך.

פסקה קפב
והאי קרא אוקמוה ביוסף וכו': ומקרא הזה, בארוהו ביוסף הצדיק, שלא בקש לשלם רעה לאחיו בשעה שנפלו בידיו. דהיינו כמ"ש, אל תאמר אשלמה רע, אלא **קוה לה' ויושע לך**, כי הוא היה ירא את הקב"ה, שכתוב, זאת עשו וחיו את האלקים אני ירא. והוא היה תמיד מחכה אל הקב"ה.

פסקה קפג

ר' אבא פתח וכו': ר"א פתח ואמר, מים עמוקים וגו' ואיש תבונה ידלנה. **מים עמוקים עצה בלב איש**, זהו הקב"ה, כי הוא עשה עצות, שהביא סבות לגלגל גלגולים על העולם על ידי יוסף, כדי לקיים אותה גזירה, שגזר רעב על העולם. **ואיש תבונה ידלנה**, זהו יוסף, שהוא גילה אלו העמוקים שגזר הקב"ה על העולם. דהיינו בפתרון החלום.

פסקה קפד

ת"ח יוסף וכו': בוא וראה, יוסף, לא די לו שלא השיב רעה לאחיו, אלא עוד, שעשה עמהם חסד ואמת, וכך דרכיהם של הצדיקים תמיד, משום זה הקב"ה מרחם עליהם תמיד, בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה קפה

מים עמוקים וגו': זהו יהודה. ובארוה, שהוא בשעה שיהודה נגש אל יוסף על אודות בנימין. **ואיש תבונות ידלנה**. זהו יוסף. שהתודע אז אל אחיו.

פסקה קפו

ר' אבא הוה יתיב וכו': ר"א היה יושב בפתח שער העיר לוד. ראה אדם אחד שהיה בא ויושב על בליטה שהיתה בולטת מצד ההר, והיה עיף מן הדרך וישב וישן שם. בתוך כך, ראה נחש אחד שהיה בא אצלו. ויצא שרץ שנקרא קוסטפא דגורדנא, והרג את הנחש. כשהקיץ האדם ראה את הנחש למולו, שהיה מת. קם האדם, ונפלה הבליטה, שהיה יושב עליה, אל העמק שמתחתיה, כי נקרעה מן ההר, והאדם נצל. כי אם היה מאחר רגע מלקום, היה נופל, ביחד עם הבליטה, אל העמק, והיה נהרג.

פסקה קפז

אתא ר' אבא וכו': בא אליו ר' אבא, אמר לו, אמור לי מה מעשיך, כי הקב"ה הקרה אליך שני נסים אלו, שהצילו מן הנחש, ומן הבליטת שנפלה. לא היו בחנם.

פסקה קפח

א"ל ההוא בר נש וכו': כל ימי, לא עשה לי אדם רעה, שלא נתרציתי עמו ומחלתי לו. ועוד, אם לא יכלתי להתרצות עמו, לא עליתי על מטתי מטרם שמחלתי לו ולכל אלו שציערו לי. ולא נטרתי לו שנאה כל היום, על אותו רע שעשה לי. ולא די לי זה, אלא עוד, שמאותו יום והלאה, השתדלתי לעשות להם טובות.

פסקה קפט
בכה ר' אבא וכו': בכה ר"א ואמר, גדולים מעשיו של זה מיוסף. כי ביוסף, העושי רעה, היו אחיו, ודאי, שהיה לו לרחם עליהם, מחמת האחוה, אבל מה שעשה זה, שעשה כן עם כל בני אדם, הוא גדול מיוסף, ראוי הוא, שהקב"ה יקרה לו נס על נס.

פסקה קצ
פתח ואמר הולך בתום וגו': הולך בתום ילך בטח, זהו אדם שהולך בדרכי התורה. **ילך בטח**, שמזיקי העולם לא יוכלו להזיקו. **ומעקש דרכיו יודע** שואל, מי הוא יודע, ואומר, זה הוא מי שנטה מדרך האמת, ומבקש לגבות מחבירו, כלומר, שרוצה לשלם לו רעה תחת רעה, ועובר על לא תקום ולא תטור, **יודע**, מהו **יודע**, היינו, שיהיה ניכר בעיני כל בעלי הדין, שלא תאבד מהם צורת אותו אדם, כדי להביאו למקום, שיהיו נוקמים ממנו. דהיינו מדה כנגד מדה, וע"כ אוה"כ, **יודע**.

פסקה קצא
ותא חזי ההוא וכו': ובוא וראה, אותו ההולך בדרך האמת, הקב"ה מחפה עליו כדי שלא יתודע ולא יהיה ניכר לבעלי הדין, אבל **מעקש דרכיו יודע**, ויהיה ניכר להם. אשריהם האנשים, ההולכים בדרך אמת, והולכים בטח בעולם, שאינם מפחדים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

פסקה קצב
וייראו האנשים וגו': ר' יוסי אמר אוי להם לבני אדם, שאינם יודעים ואינם מסתכלים בדרכי התורה. אוי להם, בשעה שהקב"ה יבא לבקש מהם דין על מעשיהם, ויקומו הגוף והנפש לתת חשבון מכל מעשיהם, שמטרם הפרד הנפש מן הגוף.

פסקה קצג
וההוא יומא וכו': ויום ההוא הוא יום הדין, יום שהספרים, שבהם כתובים כל מעשי בני אדם, פתוחים, ובעלי הדין נמצאים, כי בעת ההוא עומד הנחש בקיומו לנשך אותו, וכל האברים מתרגשים מפניו, והנשמה נפרדת מן הגוף, והולכת ומשוטטת ואינה יודעת לאיזה דרך תלך, ולאיזה מקום יעלו אותה.

פסקה קצד
ווי להאי יומא וכו': אוי לאותו יום, יום של כעס וקצף הוא אותו היום, ועל כן צריך האדם להרגיז את יצרו בכל יום, ולהזכיר לפניו אותו יום שיקום לדין דמלך. ושיביאו אותו תחת הארץ להרקב, והנשמה תפרד ממנו.

פסקה קצה
ותנן לעולם וכו': ולמדנו, לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע, וישתדל אחריו, אם הלך ממנו, טוב. ואם לא, יעסוק בתורה, כי אין לך דבר לשבור את היצר הרע, אלא התורה. אם הלך, טוב. ואם לא, יזכיר לו יום המיתה. כדי לשברו.

פסקה קצו
הכא אית לאסתכלא וכו': כאן יש להסתכל, הרי זהו יצר הרע וזהו מלאך המות, וכי מלאך המות ישבר מלפני יום המיתה, והרי הוא ההורג את בני אדם, ומשמע ששמחה שלו, הוא להמית אנשים. שמשום זה הוא משטה אותם תמיד, כדי להמשיכם למיתה.

פסקה קצז
אלא ודאי וכו': ומשיב, אלא ודאי מה שלמדנו שהאדם יזכיר לו יום המיתה, ודאי כן הוא, כדי לשבור הלב של האדם, כי יצר הרע אינו שורה אלא במקום שנמצא שמחת היין וגאות רוח, וכשנמצא רוח שבור באדם אז מתפרד ממנו, ואינו שורה עליו, וע"כ צריך להזכיר לו יום המיתה, וישבר גופו והוא הולך לו.

פסקה קצח
תא חזי יצר טוב וכו': בוא וראה, יצר הטוב צריך חדוה של תורה, ויצר הרע צריך חדוה של יין וניאוף וגאות רוח. ומשום זה צריך האדם להרגיזו תמיד מאותו יום הגדול, יום הדין, יום החשבון, שאין מה להגן על האדם אלא מעשים הטובים, שהוא עושה בעולם הזה כדי שיגינו עליו בשעה ההוא.

פסקה קצט
תא חזי ויראו האנשים כי הובאו וגו': ומה שכולם היו גבורים, כולם חזקים, ועלם אחד שהביאם לבית יוסף, גרם להם שהיו מתיראים, בעת שיבא הקב"ה לבקש את האדם לדין, של אחת כמה וכמה. שיש לירא ולפחד.

פסקה ר
בגין כך בעי וכו': משום זה צריך האדם להזהר בעולם הזה, להתחזק בהקב"ה, וישים מבטחו בו. אשר אע"פ שהוא חטא אם יחזור בתשובה שלמה, הרי הקב"ה חזק, לעבור על מדותיו, ולסלוח לו, ויוכל להתחזק בהקב"ה, כאילו לא חטא כלל.

פסקה רא
דהא שבטין וכו': כי השבטים, משום שחטאו בגנבת יוסף היו יראים, ואם לא חטאו לא היו יראים כלל, כי עונותיו של האדם משברים את לבו ואין לו כח כלל. מה הטעם, כי

יצר הטוב נשבר עמו ואין לו כח להתגבר על יצר הרע. ועל כן כתוב, מי האיש הירא וגו'. **הירא**, מן העונות שבידיו, שהם משברים לבו של אדם.

פסקה רב

ותא חזי לכמה וכו': ובוא וראה, לכמה דורות נפרע הקב"ה מן העונות של השבטים, במכירת יוסף, כי לא נאבד מלפני הקב"ה כלום, ונפרע מדור לדור, והדין עומד לפניו תמיד עד שנפרע. והדין שורה במקום שצריך להיות.

פסקה רג

מנלן מחזקיהו וכו': מאין לנו זה, מחזקיהו, חזקיהו חטא חטא ההוא, שגילה סתריו של הקב"ה לאומות אחרות עעכו"ם, שלא היה צריך לגלותם. והקב"ה שלח את ישעיהו, ואמר לו, הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך וגו'.

פסקה רד

תא חזי כמה גרים וכו': בוא וראה, כמה גרם אותו עון, שגילה מה שהיה סתום, כי כיון שנגלה ניתן מקום שליטה למקום אחר, דהיינו לס"א, שלא היה צריך לשלוט עליו, משום זה אין הברכה שורה אלא במקום סתר, ובארוהו, כל מה שהוא בסתר, שורה עליו ברכה. כיון שנגלה ניתן מקום שליטה למקום אחר, לשלוט עליו.

פסקה רה

כתיב, כל מכבדיה הזילוה וכו': ובארוהו, אבל כל מכבדיה הזילוה זהו מלכות בבל, כי משם נשלח מנחה לירושלים. שכתוב בעת ההוא שלח מרודך וגו'.

פסקה רו

ומה כתיב בהו וכו': ומה היה כתוב בהם. שלם לחזקיהו מלך יהודה, ושלם לאלהא רבא, ושלם לירושלים. כיון שיצא המכתב ממנו, השיב אל לבו, ואמר, לא יפה עשיתי להקדים שלום העבד לשלום רבונו. קם מכסאו, וצעד ג' צעידות, והשיב מכתבו, וכתב אחר תחתיו, וכתב כך: שלם לאלהא רבא, שלם לירושלים, ושלם לחזקיה. וזה הוא **מכבדיה**.

פסקה רז

ולבתר הזילוה וכו': ואחר כך הזילוה. מה הטעם **הזילוה**, משום, **כי ראו ערותה**, דהיינו שהראה להם חזקיה, ולולא זה לא הזילוה לאחר כך. ומתוך שחזקיהו היה צדיק, נעכב הדבר ביותר מלבא, ולא בא בימיו. שכתוב, כי יהיה שלום ואמת בימי. ואחר כך פקד הקב"ה אותו עון לבניו אחריו.

פסקה רח
כגוונא דא וכו': כעין זה, אותו עון של השבטים עומד עד לאחר זמן. משום שהדין של מעלה, אינו יכול לשלוט עליהם, עד שמגיעה השעה להפרע, ונפרע מהם. ומשום זה כל מי שיש בידו חטאים מפחד תמיד, כמש"א ופחדת לילה ויומם וגו', ועל כן, ויראו האנשים כי הובאו וגו'.

פסקה רט
וישא עיניו וירא את בנימין וגו': רבי חייא פתח ואמר. תוחלת ממושכה מחלה לב ועץ חיים תאוה באה. זה הוא. שלמדנו, שאין לאדם להסתכל בתפלתו להקב"ה, אם ישועתו באה או לא באה. מה הטעם. הוא, כי כאשר מסתכל בה, כמה בעלי הדין באים להסתכל במעשיו.

פסקה רי
ורזא איהו וכו': והוא סוד. כי אותו הסתכלות שהוא מסתכל בתפילה, גורם לו, **מחלת לב**, מהו מחלת לב. זה הוא מי שעומד תמיד על האדם להשטין עליו למעלה ומטה. דהיינו השטן.

פסקה ריא
ועץ חיים תאוה באה וכו': למדנו, מי שרוצה שהקב"ה יקבל תפלתו, יעסוק בתורה, שהיא עץ חיים, ואז **תאוה באה**. מהו תאוה. זו היא מדרגה, שכל תפלות העולם הן בידיה, דהיינו הנוקבא, והיא מביאה אותן לפני מלך העליון, שהוא ז"א, כתוב כאן **באה**, וכתוב שם בערב היא **באה**, מה שם רומז על הנוקבא, אף **באה** שבכאן היא הנוקבא. וזה הוא **תאוה באה**, כי באה לפני מלך העליון לזווג, כדי להשלים רצונו של האדם המתפלל, למלאות בקשתו.

פסקה ריב
ד"א תוחלת ממושכה מחלה לב: זה הוא מקום, שניתן אותה התפלה, במקום אחר שאינו צריך, שאותו מקום נקרא **מחלת לב**, ונמשכת מלבא, עד שניתנה מיד ליד, ולפעמים לא תבא הישועה לגמרי. מה הטעם, משום שמתפשטת ונמשכת מיד ליד בכל אלו הממונים, שיורידו אותה אל העולם.

פסקה ריג
ועץ חיים תאוה באה: זה הוא תוחלת שאינה נמשכת בין אלו הממונים והמרכבות מיד ליד, אלא שהקב"ה נותן אותה מיד, משום, כי כשנמשכת בין אלו הממונים והמרכבות, כמה הם בעלי הדין שניתן להם רשות לעיין ולהסתכל בדינו מטרם שנותנים לו ישועתו,

אבל מה שיוצא מבית המלך וניתן אל האדם, בין שהוא כדאי או אינו כדאי, ניתן לו מיד. וזה הוא, עץ חיים תאוה באה, שפירושו, שניתן לו מיד.

פסקה ריד

ד"א תוחלת ממושכה: זהו יעקב, שנמשכה לו התוחלת ליוסף עד זמן ארוך. **ועץ חיים תאוה באה**, זהו בנימין, כי מזמן שדרש אותו יוסף עד הזמן שבא אליו, לא היה אלא זמן קצר, שהזמן לא נמשך.

הה"ד וישא עיניו וירא וגו': שואל, מהו שאומר הכתוב בן אמו. ואומר, שהוא משום שצורת אמו היתה בו, שהיתה דומה צורתו לצורת רחל, ע"כ כתוב, וישא עיניו וירא את בנימין בן אמו.

פסקה רטו

ר' יוסי אמר וכו': רי"א, והרי כתוב מקודם לכן וירא יוסף אתם את בנימין, ועתה כתוב, וישא עיניו וירא את בנימין אחיו. מהו הראיה שבכאן. ומשיב, אלא שראה ברוח הקודש את בנימין, שחלקו היה עמהם בארץ, ובחלקם של בנימין ויהודה תשרה השכינה, כי ראה יהודה ובנימין שבחלקם היה בית המקדש. וזה הוא, וירא יוסף **אתם** את בנימין, שראה אותו עמהם. ויוסף שהיה אחיו, לא ראה את עצמו עמהם באותו החלק, שהיה בו בית המקדש.

פסקה רטז

אוף הכא וכו': אף כאן, וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו, היא גם כן שראה בנין בית המקדש שבחלקו, מה כתוב אחריו, וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו וגו' ויבך שמה. דהיינו משום שראה חרבנו של בית המקדש.

פסקה ריז

ר' חזקיה פתח וכו': ר"ח פתח ואמר, משא גיא חזיון וגו' כלך לגגות. בוא וראה, הרי אמרו, בזמן שנחרב בית המקדש, והיו שורפים אותו באש, עלו כל הכהנים על הגגות של בית המקדש, וכל מפתחות בית המקדש בידיהם, ואמרו עד כאן היינו גזברים שלך, מכאן ואילך קח את שלך.

פסקה ריח

אבל ת"ח וכו': אבל בוא וראה. גיא **חזיון**, זהו השכינה שהיתה בבית המקדש, וכל בני העולם היו יונקים ממנה יניקה של נבואה. ואע"פ, שכל הנביאים היו מתנבאים ממקום אחר, דהיינו מנצח והוד דז"א, מכל מקום, מתוכה, מן הנוקבא, היו יונקים נבואתם, כי נצח והוד דז"א היו משפיעים בהשכינה, והשכינה היתה נותנת הארת נצח והוד אל

הנביאים, ועל כן על שם הנבואה, היא נקראת גיא חזיון, **חזיון**, הרי בארוה, שנקראת כן, משום שהיא מראה של כל גוונים העליונים, כי ד' גוונים דז"א שהם חו"ב תו"מ, אינם נראים אלא בה, וע"כ נקראת חזיון.

פסקה ריט

מה לך וגו' כי עלית כלך לגגות: כי כשנחרב בית המקדש, באה השכינה ועלתה בכל המקומות, שהיתה דירתה בהם מקודם לכן, והיתה בוכה על בית מושבה, ועל ישראל שהלכו בגלות, ועל כל הצדיקים והחסידים שהיו שם ונאבדו. ומאין לנו זה, כי כתוב, כה אמר ה' קול וגו' רחל מבכה על בניה, ורחל היא שם השכינה, וכבר למדנו, ואז, הקב"ה שאל את השכינה, ואמר לה, מה לך איפה כי עלית כלך לגגות.

פסקה רכ

מהו כלך וכו': שואל, למה אומר כי, עלית **כלך** לגגות, הרי כי עלית לגגות היה מספיק, מהו **כלך**. ומשיב, הוא, לכלול עמה כל הצבאות והמרכבות האחרים, שכולם בכו עמה על חורבן בית המקדש. ועל כן כתוב כי עלית **כלך** לגגות.

פסקה רכא

ובג"כ מה לך איפה וכו': ועל כן, שאל לה מה לך איפה וגו'. אמרה לפניו, וכי בני בגלות ובית המקדש נשרף, ואתה אינך יודע, ואני מה לי כאן. פתחה ואמרה, תשואות מלאה וגו' אמרר בבכי וגו', ולמדנו שהקב"ה אמר לה, כה אמר ה' מנעי קולך מבכי וגו'.

פסקה רכב

ותא חזי מיומא וכו': ובוא וראה, מיום שנחרב בית המקדש, לא היה יום שלא נמצא בו קללות, משום, כי כשבית המקדש היה עומד, היו ישראל עובדים עבודות ומקריבים עולות וקרבנות, והשכינה שרתה עליהם בבית המקדש, כאם הרובצת על הבנים, ופני כל היו מאירים, עד שנמצאו ברכות למעלה ולמטה, ולא היה יום, שלא נמצא בו ברכות וחדוות, והיו ישראל יושבים לבטח בארץ, וכל העולם היה נזון בשבילם

פסקה רכג

השתא וכו': עתה שנחרב בית המקדש, והשכינה הלכה עמהם, בגלות, אין לך יום שלא נמצא בו קללות ונתקלל העולם, ושמחות אינן נמצאות למעלה ולמטה.

פסקה רכד

וזמין קב"ה לאקמא וכו': ועתיד הקב"ה להקים כנסת ישראל, שהיא השכינה, מעפר, כמו שנאמר, ולשמח את העולם בכל, כמש"א, והביאותים אל הר קדשי ושמחתים

וגו'. וכתוב, בבכי יבואו ובתחנונים אובילם. כמו שבתחילה, כתוב, בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה, כן לאחר כך, בבכי ישובו מן הגלות, שכתוב בבכי יבואו וגו'.

פסקה רכה

הבקר אור והאנשים וגו': רבי אלעזר אמר, כאן יש להסתכל. אם הם היו הולכים ונשלחים, למה לנו לכתוב בתורה **המה וחמוריהם**. ומשיב, אלא משום שכתוב, ולקחת אותנו לעבדים ואת חמורינו, משום זה כתוב, והאנשים שלחו המה וחמוריהם, להשמיענו, שלא נשארו שם הם וחמוריהם, כמו שאמרו.

פסקה רכו

פתח ואמר, וישכם אברהם בבקר וגו': אותו בקר של אברהם, שהיא חסד, היה מאיר להמצא עליהם, על השבטים, בזכותו. כי זכותו של אברהם עמד להם, והלכו בשלום, ונצולו מן הדין. כי בשעה ההיא עמד הדין עליהם להפרע מהם, רק הזכות של אותו בקר של אברהם הגין עליהם ונשלחו מן מקום הדין, כי לא שלט עליהם באותו הזמן.

פסקה רכז

ר' יהודה פתח, וכאור בקר יזרח שמש וגו': זהו האור של אותו בקר של אברהם, דהיינו אור החסד. **יזרח שמש**, זהו שמשו של יעקב, דהיינו אור הת"ת, שכתוב, ויזרח לו השמש. **בקר לא עבות**, כי בקר ההוא, שהוא אור החסד, אינו עבות כל כך, שאין לדינים אחיזה בו, אלא, **מנגה ממטר**, שפירושו, נגה הבא ממטר, והוא המטר הבא מצד יצחק, שהוא אור הגבורה, ואותו מטר מוציא דשא מארץ.

פסקה רכח

ד"א, וכאור בקר: פירושו. באותו האור של בקר דאברהם, שהוא אור החסד, **יזרח שמש**, זהו יעקב, שהאור שלו הוא כאור של אותו בקר דאברהם, כי ה"ס ת"ת המאיר בחסדים מכוסים, הנמשכים מאור החסד. **בקר לא עבות**, כי אותו בקר אינו חשוך אלא מאיר. כי בשעה שבא הבקר, שהוא אור החסד, אינו שולט דין כלל, אלא הכל מאיר בצד אברהם, שהוא צד ימין. **מנגה ממטר**, זהו צד יוסף הצדיק שהוא ממטיר על הארץ, דהיינו היסוד שמשפיע אל הנוקבא, להוציא דשא וכל טוב העולם.

פסקה רכט

אמר ר"ש וכו': אר"ש, בוא וראה. בשעה שהלילה בא ופורש כנפיו על העולם, כמה אתונות צחרות **גרדיני**, פירושו אתונות, כמו גרדוני (עי' בערוך) **טהירין**, פירושו צחרות. והם רוחות בצורות אתונות, הממונות להפרע מן עוברי דת ונימוסים. ולהלן מכנה אותם, **גרדיני נימוסין**. עתידות לצאת ולשלוט בעולם. וכמה בעלי הדין מתעוררים בכמה צדדים

למיניהם, ושולטים על העולם. כיון שבא הבקר, ומאיר, כולם מסתלקים ואינם שולטים, וכל אחד ואחד בא לעמדתו הקבוע, ושב למקומו.

פסקה רל

כד"א הבקר אור: זהו בקר דאברהם, דהיינו שליטת הימין, **והאנשים שלחו**, אלו הם בעלי הדין, שהיו שולטים בלילה, **המה וחמוריהם**, הם האתונות הממונות על עוברי דת ונימוס להפרע מהם, דהיינו גרדיני טהירין הנ"ל, הבאות מצד הטומאה, שאינן קדושות. ואינן שולטות ואינן נראות עם ביאת הבקר. ואלו אתונות הממונות על עוברי דת שאמרנו, הן מבחינות חמורים, כי אתון וחמור הם ממין אחד, ולכן מכנה אותן הכתוב, המה וחמוריהם.

פסקה רלא

דהא לית לך וכו': כי אין לך מדרגות עליונות שאין בהן, ימין ושמאל, רחמים ודין, מדרגות על מדרגות, קדושים מצד הקדושה, וטמאים מצד הטומאה. וכולם הן מדרגות על מדרגות אלו על אלו.

פירוש. כי הוקשה לו הלא מצאנו בכתוב, שאתונות צחורות הן מצד הקדושה, שהרי כתוב, רכבי אתנות צחרות יושבי על מדין וגו'. (שופטים ה') ואיך נאמר כאן שהן מצד שמאל ואינן קדושות. וע"ז אומר **דהא לית לך דרגין עלאין** וכו'. שיש אתונות צחרות מצד הקדושה והימין, ויש אתונות צחרות מצד הטומאה והשמאל.

פסקה רלב

ובכל אתר דבקר וכו': ובכל מקום, שבקר דאברהם נתעורר בעולם, כל כחות השמאל מסתלקים ואינם שולטים משום שאין להם קיום בצד ימין אלא בצד שמאל. וע"כ בבקר שמגיע שליטת הימין מוכרחים להסתלק. והקב"ה עשה יום ולילה להנהיג לכל אחד ואחד לבחינתו הראויה לו. כי ביום הנהגת הימין ובלילה הנהגת השמאל.

פסקה רלג

ר' חייא פתח וכו': ר"ח פתח ואמר, וזרחה לכם יראי שמי וגו'. בוא וראה, עתיד הקב"ה להאיר לישראל אותו השמש, שגנז הקב"ה מיום שנברא העולם, מפני רשעי העולם. כמו שכתוב, וימנע מרשעים אורם.

פסקה רלד

וההוא נהורא גניז וכו': ואותו האור גנז הקב"ה. כי כשיצא בתחילה, היה מאיר מסוף העולם עד סופו, כיון שנסתכל בדור אנוש, ובדור המבול, ובדור הפלגה, ובכל הרשעים, גנז אותו האור.

פסקה רלה

כיון דאתא יעקב וכו': כיון שבא יעקב, ונתדבק באותו ממונה השר של עשו, והכיש אותו בירך שלו, והיה צולע, אז מה כתוב, ויזרח לו השמש. איזה שמש. הוא השמש שגנז, כי יש בשמש הזה רפואה, לרפאות את ירכו. ואחר כך נתרפא באותו השמש, שכתוב ויבא יעקב שלם, שפירושו, שלם בגופו, כי נתרפא.

פסקה רלו

ועל דא זמין וכו': ועל כן, עתיד הקב"ה לגלות אותו השמש, ולהאיר לישראל, שכתוב, וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה. מהו שמש צדקה, ומשיב, זהו שמשו של יעקב, שנתרפא בו. **ומרפא בכנפיה**, כי באותו הזמן יתרפאו כולם, כי בזמן שיקומו ישראל מעפר, כמה חגרים וכמה סומים יהיו בהם, ואז, הקב"ה מאיר להם אותו השמש להתרפאות בו שכתוב **ומרפא בכנפיה**.

פסקה רלז

וכדין יתנהיר וכו': ואז יאיר אותו השמש מסוף העולם עד סופו, ולישראל יהיה רפואה, ועמים עכו"ם, ישרפו בו. אבל לישראל מה כתוב, אז יבקע כשחר אורך, וארוכתך מהרה תצמח וגו'.

פסקה רלח

אהדרנא למילי קדמאי וכו': נחזור לדברים הראשונים. וליוסף יולד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב. ר' יצחק פתח. והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים וגו'. בוא וראה בכל יום ויום, כשעולה האור, מתעורר צפור אחת באילן שבגן עדן, וקורא שלש פעמים, והשרביט מזדקף, והכרוז קורא בכח, חוקי הבחירה אומרים לכם, מי בכם שרואה ואינו רואה, הנמצאים בעולם ואינם יודעים על מה הם נמצאים, אינם מסתכלים בכבוד רבונם, התורה עומדת לפניהם ואינם משתדלים בה. טוב להם שלא נבראו משנבראו, למה יקומו בלי תבונה, ווי להם, כשיתעוררו עליהם ימי הרע, ויגרשו אותם מן העולם. **הורמנא**, פירושו חוקים. **דבוריירי** פירושו של הבחירה. והיינו סוד הכתוב, ראה נתתי לפניך וגו', **ובחרת** בחיים. כמ"ש לפנינו.

ביאור הדברים. נודע שבקדרותא דצפרא, דהיינו בסיום הלילה בעת שהחשך מתחזק, ונעשה זווג זו"ן, שמזווגם יוצא אור היום. בסוד מה שאמרו ז"ל, משמורה ג', אשה מספרת עם בעלה. (ברכות ג') והארת הזווג נמשך מז"א אל הנוקבא, בסוד ג' קוין שנמשכים בג' זמנים ובג' מקומות, בסוד חולם שורק חירק. (כנ"ל ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא) ולפיכך

מכונים אלו ג' קוין בשם ג' דוכתי (כנ"ל ב"א דף י"ט אות י"ב) או ג' שעות, (כנ"ל נח דף כ"ה ד"ה כדין) וכאן מכנה אותם ג' זמני.

וזה אמרו, **בכל יומא ויומא כד נהורא סלקא אתער חד צפרא**, צפרא היינו הנוקבא, ונתעוררה לזווג כדי להוציא אור היום. **באילנא דגנתא דעדן**, היינו עם ז"א, שנקרא עץ החיים שבג"ע, **וקרי תלת זמנין** היינו שמקבלת ממנו ג' הקוין, המכונים ג' זמנין כנ"ל, **ושרביטא יזדקף**, הוא שבט הדין, שבתחלת הזווג הוא מזדקף ומושל, בסוד השליטה דקו שמאל המתעוררת אז. **וכרוזא קרי בחיל לכון אמרין הורמני דבוריירי**, היינו סוד הכתוב, ראה נתתי וגו' ובחרת בחיים. כי אז עם הארת הזווג מתגלה האור והנועם הנובע מקו אמצעי שה"ס עץ החיים, והיינו **חיים וטוב**, וגודל מדת העונשים המרים המגיעים לרשעים שאינם רוצים להדבק בקו אמצעי, אלא בקו שמאל, והיינו **המות והרע**, ואז, **ובחרת** בחיים. ונמצא, שעל ידי ב' מיני הארות הללו מתגלה לצדיקים הבחירה בחיים, ולפיכך, המה מכונים **הורמני דבוריירי**, דהיינו חוקי הבחירה.

וזהו שאומר הכרוז. **מאן מנכון דחמי ולא חמי**, ראיה ה"ס החכמה, והדבקים בקו שמאל ולא בימין, הם רואים ואינם רואים, כי החכמה שבשמאל לא תאיר בלי התלבשות באור החסדים שבימין, וע"כ אע"פ שיש שם חכמה, שה"ס **רואים**, מ"מ אינם מקבלים חכמה, מחמת חסרון לבוש החסדים, וע"כ **אינם רואים**. וז"ש, **דקיימא בעלמא, ולא ידעי על מה קיימי**, וזה נאמר להדבקים בימין ולא בשמאל, שיש להם קיום בעולם, על ידי אור החסדים, אבל אינם יודעים על מה הם נמצאים, כלומר שחסר להם בחינת ג"ר, כי הארת ימין בלי שמאל היא ו"ק בלי ראש, **ולא ידעי על מה קיימי**. ונמצאים, אלו ואלו, הן הדבקים בשמאל, והן הדבקים בימין, בלי שמאל, **דלא משגיחין ביקרא דמאריהון**. שלאלו יחסר חסדים ולאלו יחסר חכמה. וכל זה עלתה להם משום, **דאורייתא קיימא קמייהו ולא משתדלי בה**, אורייתא, פירושו קו אמצעי, שה"ס ז"א הנקרא תורה, המייחד ב' הקוין זה בזה, ומשום שהם בקצוות או בימין או בשמאל, ובקו האמצעי העומד לפניהם אינם משתדלים להדבק בו, לכן, **לא משגיחין ביקרא דמאריהון**. כמו שמפרש לפנינו. ולפיכך, **טב לון דלא יברון, על מה יקומון בלא סכלתנו**. כי לא יזכו למוחין הנמשכים מישראל סבא ותבונה. **ווי לון כד יתערון יומי דרע עלייהו**, היינו בעת שיהיה זווג זו"ן, שבתחלת הזווג שולט השמאל, הנבחן **לימי רע**, כמ"ש לפנינו, ואז יתגלו העונשים המרים שבשמאל, ויכרתו מן העולם. כמ"ש לפנינו.

פסקה רלט

מאן אינון יומין דרע וכו': שואל, מה הם **ימי רע**, אם יעלה על דעתך, שהם ימי זקנה. אינו כן, כי ימי זקנה, אם זכה בבנים ובני בנים, הם ימי טוב. ואם כן, מה הם ימי רע.

פסקה רמ

אלא אינון כמה דאתמר וכו': אלא הם כמו שלמדנו, שכתוב וזכור את בוראך וגו' עד אשר לא יבואו **ימי הרעה**. הם אינם ימי זקנה, אלא סוד הדבר, כאשר ברא הקב"ה את העולם, ברא אותו באותיות התורה, וכל אות ואות נכנסה לפניו, עד שנתקיימו כל האותיות באות **ב**', להיותה סוד הברכה, וע"כ ממנה נברא העולם כנ"ל (בהקסה"ז דף כ"ה אות כ"ג עד אות ל"ז ע"ש ביאור הדברים.) וכל אלו אלפא ביתות שנתגלגלו האותיות, דהיינו שנתגלגלו על רל"א מיני אלפא ביתות פנים ועל רל"א אלפא ביתות אחור, כנודע. כולם עומדים לברא בהם העולם, דהיינו אחר שקבלו סוד הברכה מאות **ב**'.

פסקה רמא

כיון דאתגלגלו ואתחברו וכו': כיון שנתגלגלו האותיות ובאו באלפא ביתא, ששם מתחברים ב' אותיות **ט**' **ר**' ביחד. עלתה ה **ט**' ולא נתיישבה עם ה **ר**', עד שגער בה הקב"ה ואמר לה **ט**' **ט**' על מה את עולית ואינך מתיישבת במקומך, אמרה לפניו, הרי עשיתני להיות אות בראש המלה, **טוב**, והתורה פתח בי **כי** טוב, דהיינו וירא אלקים את האור **כי טוב**, וגו'. איך אתחבר להתישב באות **ר**' שהיא ראש המלה **רע**.

פסקה רמב

אמר לה וכו': אמר לה, שוב למקומך, כי את צריך לה לאות רע, כי האדם שאני רוצה לברוא בכן, תכללו בו שניכן יחד, ואז יהיה נברא, אבל את לימין והיא לשמאל. ואז חזרו האותיות **ט**' **ר**', ונתיישבו זה בזה ביחד.

ביאור הדברים. צריכים לזכור כאן, סדר יציאת ג' הקוין דז"א, בשרשם בבינה, בסוד חולם שורק חירק, שנתבאר באורך (לעיל בראשית א' דף ט"ו אות ט' בהסולם) שמתחלה עלתה המלכות לבינה, ועי"ז נפלו ממנה ג' אתוון אל"ה דאלקים, ונשאר בה רק ב' אתוון **מ"י** דאלקים, שפירושו ו"ק בחוסר ג"ר. והשארה זו ה"ס **חולם**, וקו **ימין** המאיר בחסדים. ואחר כך לעת גדלות חזרו ועלו אתוון **אל"ה** ונתחברו עם מ"י, וחזרו הג"ר לבינה, דהיינו הארת החכמה, אמנם בסתימה גדולה, כי נסתלקו משם החסדים, ואין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים. וג' אתוון **אל"ה**, שחזרו, ה"ס נקודת **השורק**, ונבחנים לקו **שמאל**, מפאת הדינים הקשים שנמשכים מהם, (כנ"ל בראשית א' דף ס"ד אות נ"ח ובהסולם שם). ונמשכים אלו הדינים, עד שנעשה זווג על מסך דזו"ן שעלו שם, ויוצא עליו קו

אמצעי, שאחר שממעט הג"ר דחכמה מקו שמאל, הוא כוללם זה בזה: והימין נכלל משמאל וקונה ג"ר דחכמה, והשמאל נכלל מימין וקונה לבוש החסדים. (כמ"ש לעיל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר עש"ה) ובזה נשלמו ג' קוין בבינה ע"י מסך דז"א, שה"ס נקודת **החירק**. שה"ס **תלת נפקי מחד**, וכיון שז"א גרם תלת הללו בבינה, לכן **חד בתלת קיימא**, שגם ז"א משיג ג' הקוין הללו, ונשלמים המוחין שלו. (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת ע"ש). ותדע שב' הקוין ימין ושמאל, מכונים כאן **ט' ר'**, ש **ט'** היא קו ימין, וסוד חולם. ו **ר'** היא קו שמאל, וסוד שורק.

וזה אמרו כאן. **כד ברא קב"ה** שהיא בינה **עלמא**, שהיא זו"ן, כלומר, בעת שבינה המשיכה המוחין דזו"ן בסוד **תלת נפקי מחד וחד בתלת קיימא**, כנ"ל, **ברא ליה באתוון** וכו', היינו בג' קוין, כנ"ל. **כיון דאתגלגלו ואתחברו תרין אתוון אלין ט' ר' כחדא**, היינו בעת שאתוון **אל"ה**, שה"ס קו שמאל ואות **ר'**, חזרו לבינה ונתחברו עם אתוון **מ"י**, שה"ס קו ימין ואות ט'. הנה אז, **סלקא ט' ולא אתישבת**, ה **ט'** שה"ס קו ימין וחסדים נסתלקת מקו השמאל, שה"ס **ר'**, ולא נתיישבת עמה. שהיתה מחלוקת ביניהם, (כנ"ל ב"א דף ס"ד אות נ"ח) **עד דגער בה קב"ה**, קב"ה ה"ס ז"א, דהיינו קו אמצעי, ובכח המסך דקו אמצעי, נתמעטו הג"ר דקו שמאל, ומכ"ש הג"ר דקו ימין, וזה נבחן **שגער בה קב"ה**, וכו', **אמר לה תוב לאתריך דהא את צריך לה**, כי אחר שנתמעטו הג"ר בכח המסך דזו"ן בסוד מנעולא, נעשה שם פעולת המיתוק דמלכות בבינה, ונמשכה סוד המפתחא, שעי"ז חוזרת החכמה להאיר בשמאל, אלא בבחינת ו"ק דג"ר. (כמ"ש לעיל לך דף י"ג ד"ה ולפיכך בסוד פעולה הג' עש"ה) ואז גם הימין שה"ס אות **ט'** מקבל הארת החכמה מן השמאל. הרי שהט' צריכה להתחבר ולקבל הארת החכמה מן ה **ר'**. שלולא זה היתה נשארת בו"ק חסר ג"ר, מחמת המסך דז"א. וז"ש **דהא את צריך לה** וכו' ואז נברא האדם בכח התכללות זו. **אבל את לימינא ואיהי לשמאלא** שה **ט'** תהיה לימין, וה **ר'** לשמאל. כלומר ששמאל נבחן שדינים נמשכים ממנו, וקבע בזה, שמן הר' ימשכו דינים. ויש בזה ענין נשגב מאד ונחוץ להאריך בביאורו.

ותחילה יש להבין מה בינייהו דקב"ה ואות **ט'**, שאות **ט'** לא רצתה להתחבר ב **ר'** והקב"ה כפה אותה. והענין הוא, כי מטבע הרוחניים שהשורש שולט על הענף, והענף מתבטל אליו. ולפיכך לא רצתה הט' להתחבר עם ה **ר'** דהיינו לקבל ממנה חכמה, כי אז תהיה ה **ר'** לשורש וה **ט'** לענף, ותהיה מתבטלת אל ה **ר'**, וע"כ נסתלקה ממנה ולא רצתה לקבל חכמה.

אבל הקב"ה רצה שתקבל חכמה מן ה **ר**', כדי שבדרך התכללות זו יקבל האדם ממנה מוחין דג"ר. לכן תקן, שבהמשך הארתה של ה **ר**', דהיינו בעליית אתוון אל"ה בחזרה לבינה, כנ"ל, יתפשטו ממנה דינים קשים ומרים, ומסבה זו תמהר ה **ר**' ותתחבר עם ה **ט**' דהיינו להמשיך ממנה חסדים, שתתלבש החכמה שלה בחסדים של הט', ותוכל להאיר. ובזה נמצא שה **ט**' חזרה ונעשתה לשורש אל ה **ר**', כי לולא אור חסדים שלה, לא היתה ה **ר**' יכולה להאיר, מחמת רוב הדינים המרים הנמשכים בכח הארתה.

וז"ש, **אבל את לימינא ואיהי לשמאלא**, שאתה תהיה לימין ושורש, והיא תהיה לשמאל ועוף, כי עי"ז שבזמן הארת ה **ר**' נמשכים דינים קשים ומרים, תחזור ה **ר**' להתחבר בך לקבל ממך חסדים להתלבשות ובזה אע"פ שתקבל ממנה חכמה, תשאר לה לשורש, כי ה **ר**' מוכרחת תכף להכלל בך, ולקבל ממך אור החסדים. (ועי' לעיל פרשת נח דף כ"ה אות ס"ח ובהסולם).

ועם זה תבין מ"ש לעיל (וירא דף ס"ה אות רי"ז ובהסולם שם) שסוד הזווג בתחילתו הוא **בגזרא דדינא**, עש"ה. והוא כמבואר, אשר הימין לא יוכל להכלל ולקבל חכמה מן השמאל מטרם שהשמאל מגלה את הגזר דין שלו, כי מפחד שלא יתבטל אליו, אלא בעת שהשמאל מגלה הגזר דין שלו אז יוכל לקבל חכמה, מפני שהשמאל מוכרח אז להכלל בחסדים שלו והוא חוזר ונעשה לשורש אל השמאל כמבואר. הרי שהארת החכמה המושפע משמאל, הוא בדיוק מן **גזרא דדינא** שלו. כי בדרך אחר לא יוכל הימין לקבל ממנו החכמה. והבן זה היטב.

פסקה רמג

בההיא שעתא וכו': בשעה ההיא הפריד אותם הקב"ה, דהיינו שהפריד הארתם זו מזו שזו מאירה בתכלית הטוב, וזו בתכלית הרע. וברא להם לכל אחד ואחד ימים ושנים ידועים, שה"ס כ"ח עתים המובאים בקהלת ג'. אלו לימין ואלו לשמאל. דהיינו י"ד עתים לטובה וי"ד עתים לרעה. אלו שבימין נקראים **ימי הטוב**, ואלו שבשמאל נקראים **ימי הרעה**, וע"ז אמר שלמה, עד אשר לא יבואו **ימי הרעה**, שהם מסבבים האדם, מחמת החטאים שחטא. כיון שנבראו ימי הטוב וימי הרעה, אז חזרו ה **ט**' וה **ר**' ונתישבו יחד כדי להתכלל באדם. פירוש. כי אחר שנבראו **ימי הרעה** בשליטת ה **ר**', שהיא הארת השמאל, כבר יכולה ה **ט**' להתישב עם ה **ר**', ולקבל ממנה חכמה, כמבואר בדבור הסמוך, ולהשפיע מוחין דג"ר אל האדם.

פסקה רמד

ובגיני כך אמר דוד וכו': ומשום זה אמר דוד, למה אירא **בימי רע**, עון עקבי יסבני. **ימי רע** ודאי. כלומר, שהם ודאי ימי רע הנמשכים בשעת הארת השמאל כנ"ל. וזה סוד שהללו נקראים **ימי רעב**, **שני רעב**, דהיינו הארת השמאל. והללו נקראים **ימי שבע**, **שני שבע**, דהיינו הארת הימין.

פסקה רמה

ורזא דמלה דלא וכו': וסוד הדבר הוא, שלא להוציא המעיין של ברית קדש, דהיינו שלא לשמש מטתו, **בימי רעב**, בשנת הרעב, ומשום זה, יוסף, שהוא סוד הברית, סתם מעיינו **בשנת הרעב**, ולא נתן לו מקום להתרבות בעולם. שנאמר ו ליוסף יולד וגו' בטרם תבא שנת הרעב. וזה שצריך האדם, בעת ששולטת שנת הרעב, לסתום המעיין של ברית קדש שלו, כדי שלא לתת מקום, לשמאל, להתרבות בעולם.

פירוש. כמו שנעשה תקון למעלה שבעת הארת השמאל יסתמו מעיינות השפע ויתפשטו דינים בעולם, כדי שעי"ז תכלול השמאל בימין ויתבטל אליו כדי לקבל ממנו חסדים, כן האדם למטה, בעת שניכר התפשטות הדינים משמאל, דהיינו **בימי רעב**, הוא צריך להדמות לעליון, ולסתום מעיינו ולא להרבות תולדות, כי אם ירבה תולדות בעת שליטת השמאל, נמצא בכח מעשה זו למטה, שמגדיל ומרבה את כח השמאל למעלה, ולא יכלול בימין. וז"ש, **דלא יהב ליה דוכתא לאסגאה בעלמא**.

פסקה רמו

רבי שמעון אמר וכו': רש"א, סוד זה הוא סוד עליון, בשנת הרעב ההיא, שהוא הארת השמאל, כיון שהיא שולטת צריך האדם לסתום מעינו. שלא להוליד, משום ב' טעמים, א) כי אם לא יסתום מעינו גורם להמשיך רוח אל הולד מאותו הצד, משמאל. ב) שנותן מקום לאותו הצד, שיתגדל בעולם צד הטומאה על צד הקדושה. דהיינו כנ"ל בסמוך, שגורם, שצד השמאל לא יתבטל הימין, ואם הימין יקבל אז ממנו חכמה, יהיה השמאל לשורש והימין לענף, ע"ש. ויתגדל צד הטומאה היונק משמאל על הקדושה שבימין. ועוד, שהוא סוד שכתוב, תחת שלש רגזה ארץ וגו'. פירוש. שגורם במעשה זו להמובא בכתוב הזה, דהיינו שהעבד ימלוך, והנבל ישבע לחם, והשנואה תבעל, דהיינו הקליפה תקבל שפע מהקדושה, ושפחה תירש גברתה. שהקליפה תירש את השכינה ח"ו. וכל זה הוא מטעם הנ"ל, שהשמאל נעשה לשורש והימין לענף, ע"ש.

פסקה רמז

ובג"כ יוסף צדיקא וכו': ומשום זה, יוסף הצדיק, שהוא סוד הברית, עלה וסתם מעינו בשנת הרעב, כדי שלא להתערב עמה כלל, עם השמאל, ולא לתת לה מקום לשלוט על הימין, ומי שפותח מעינו באותו זמן, עליו כתוב, בה' בגדו כי בנים זרים ילדו וגו'. כי אלו הבנים שמוליד בשני רעב, הם בנים זרים ודאי, והוא טעם א' של ר"ש שממשיך רוח מאותו הצד אל הולד. בה' בגדו ודאי. והיא טעם ב' של ר"ש, שנותן מקום לשמאל שיתגדל על הימין. שבוגד בשם הוי"ה. וע"כ אשרי חלקם של ישראל, הקדושים, שלא החלפו מקום קדוש במקום טומאה.

פסקה רמח

וע"ד כתיב וליוסף וגו' בטרם תבא שנת הרעב: כי מאותו זמן ששלטה שנת הרעב, שהיא השמאל בלי ימין, הסתים מעינו והעלה מקורו, שלא לתת בנים לצד הטומאה, ולא להחליף מקום קדוש במקום טומאה, דהיינו להגדיל הטומאה על הקדושה, וצריך האדם לחכות לרבונו, שיבא וישלוט בעולם, שכתוב, וחכיתי לה' וגו'.

פסקה רמט

זכאין אינון צדיקיא וכו': אשריהם הצדיקים, שיודעים דרכיו של הקב"ה, ושומרים מצות התורה ללכת בהם, שכתוב, כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם וגו'. וכתוב, ואתם הדבקים וגו'.

פסקה רנ

ובג"ד קב"ה אזהר וכו': ומשום זה הזהיר הקב"ה לישראל להתקדש, שכתוב, והייתם קדושים כי קדוש אני. שואל מי **אני**. ומשיב, זהו הקב"ה, **מלכות** שמים הקדושה. דהיינו הנוקבא. **מלכות** האחרת של עכו"ם נקראת **אחר**, שכתוב, כי לא תשתחוה לאל **אחר** וגו'.

פסקה רנא

ות"ח, אני, שלטנו וכו': ובוא וראה, **אני**, היא ממשלת עולם הזה ועולם הבא, והכל תלוי בה. כי הכל תלוי בנוקבא. ומי שמתדבק ב **אני** הזו, דהיינו בהנוקבא, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה רנב

ומאן דאתדבק וכו': ומי שמתדבק ב **אחר** הזה, דהיינו בהנוקבא של עכו"ם, נאבד מעולם האמת, ואין לו חלק לעולם הבא, ויש לו חלק בטומאה בעולם הזה, כי אותה מלכות האחרת של עכו"ם כמה חיילות ובעלי דין ממונים בה, לשלוט בעולם הזה.

פסקה רנג
ובגיני כך אלישע וכו': ומשום זה, אלישע **אחר**, שירד ונתדבק באותה מדרגה, דהיינו במלכות דעכו"ם הנקראת **אחר**, נגרש מעולם הבא, ולא ניתן לו רשות לחזור בתשובה, ונטרד מעולם האמת, ועל כן נקרא, **אחר**.

פסקה רנד
ובג"כ בעי וכו': וע"כ צריך האדם להפריד את עצמו מכל הצדדים שלא להטמא באותו הצד, כדי לזכות בעולם הזה ובעולם הבא. וע"כ, זו, הנוקבא הקדושה, ברכה, וזו, הנוקבא דעכו"ם, קללה. זו שבע וזו ברע, והפוכים לגמרי זו מזו, וכבר נתבאר.

פסקה רנה
ובג"כ בההוא וכו': וע"כ, בזמן ההוא של **שנת הרעב**, דהיינו בזמן שליטת הנוקבא דעכו"ם, אין לאדם להראות עצמו בשוק, ולא לפתוח מעינו להוליד, לתת בנים לאל אחר. וכבר נתבאר.

פסקה רנו
זכאה איהו ב"נ וכו': אשרי האדם, הנשמר ללכת בדרך האמת, ולהתדבק ברבונו תמיד, שכתוב, ובו תדבק ובשמו תשבע. ובו תשבע אינו כתוב, אלא **ובשמו**, דהיינו הנוקבא, הנקראת **שם**. ושואל, לפי"ז, מהו **תשבע**. ומשיב, כמו שבארנו, שתשבע פירושו, להיות דבוק בסוד האמונה, שהיא הנוקבא, שנקראת **שבע**, על שם שבע ספירות חג"ת נהי"מ, שמקבלת מבינה, כמו שמבאר והולך.

פסקה רנז
שבעה דרגין וכו': שבע מדרגות הן למעלה, בבינה, עליונות על כל, שהן סוד השלימות של האמונה, שתכלית השלימות של הנוקבא, הוא לעלות ולהלביש את שבע מדרגות הללו חג"ת נהי"מ דבינה. וסוד שבע מדרגות יש למטה מהם דהיינו הנוקבא עצמה, שהן חבור אחד וקשר אחד אלו ז' תחתונות, באלו ז' עליונות, להיות כולן אחת. וע"כ כתוב שבעת ימים ושבעת ימים, י"ד יום, והכל אחד וקשר אחד, כי ז' דנוקבא, כשהן בשלמות, עולות ומלבישות ז' דבינה, ומתקשרות כאחת, כנ"ל. ועל כן כתוב, ובשמו **תשבע**, שיורה לשון שביעיות, דהיינו מלמעלה ומלמטה. כלומר, להתדבק בב' השביעיות שבע דבינה ושבע של הנוקבא, ליחדן כאחת.

פסקה רנח
ומאן דמייחד אלין באלין וכו': ומי שמיחד אלו באלו ז' התחתונות בז' העליונות, עליו כתוב, יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים, אלו הן אוצרות של מעלה, ז' דבינה,

ושל מטה ז' דנוקבא, כי שבעת ימים דבינה ושבעת ימים דנוקבא כולם אחד, שכתוב **את אוצרו הטוב את השמים**, אוצרו אחד, והוא, **את השמים**. כלומר, כשז' דנוקבא עולות ומלבישות ז' דבינה, נקראות ביחד **את השמים**, כי אז הן אחת, אוצר אחד. וזסו"ה, **שבעה ושבעה מוצקות**, והן אחד. כמבואר.

פסקה רנט

ר' חייא ור' יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך. בתוך כך, ראו אדם אחד שהיה בא, ומתעטף בעטוף מצוה, דהיינו בציצית, וכלי זיין קשורים תחתיו. אמר ר"ח, אדם זה, אחד משנים יש בו, או שהוא צדיק גמור, שגם בדרך מתעטף בטלית מצויצת, או הוא לרמות בני העולם, כי חגור כלי זיין, משמע שהוא לסטים, ומתעטף בטלית מצויצת כדי לרמות בני העולם, ללכוד אותם ברשתו.

פסקה רס

א"ל ר' יוסי וכו': אמר לו ר"י, הרי חסידים העליונים אמרו, הוי דן את כל האדם לכף זכות. והרי למדנו, אשר אדם היוצא לדרך, ומתירא מלסטים, יכוון לג' דברים, למתנה ולמלחמה ולתפלה. מאין לנו זה מיעקב, שנתכוון לג' אלו, וחגר את עצמו, לדורון ולמלחמה ולתפלה. כמ"ש בפרשת וישלח ששלח לעשו **מתנה**. וחצה לב' מחנות, פן יבא עשו והכהו וגו', שהיא **למלחמה**. והתפלל לה' הצילני נא מיד אחי וכו'. שזה **תפלה**. ואדם הזה ההולך בדרך, הנה יש בו עטוף של מצוה **לתפלה**, והנה בו כלי זיין **למלחמה**. וכיון ששנים הללו יש בו, השלישית, שהיא מתנה, אין צורך עוד לרדוף אחריה, לדעת אם יש בו, כי כיון שיש בו שנים, בודאי יש בו גם השלישי.

פסקה רסא

כד קריב לגבייהו וכו': כשקרב אליהם, נתנו לו שלום ולא השיב להם, אמר ר' חייא, הרי אחד מאלו השלשה דברים הראוים להיות בו, אין בו, כי לא התקין עצמו למתנה, שבמתנה כלול שלום, והוא אינו משיב שלום. אמר ר' יוסי, אולי הוא עוסק בתפלתו, או מרחש תלמודו שלא ישכח אותו.

פסקה רסב

אזלו כחדא וכו': הלכו ביחד, ואותו אדם לא דבר עמהם. אחר כך התחמקו ר' חייא ור' יוסי, ועסקו בתורה. כיון שראה אותו אדם שהיו משתדלים בתורה, קרב אליהם, ונתן להם שלום.

פסקה רסג
אמר לון וכו': אמר להם, רבותי, במה חשדתם אותי, כשנתתם לי שלום ולא השיבותי לכם. אמר לו ר' יוסי, חשבנו, אולי אמרת תפלה. או מרחש בתלמודך. אמר להם, הקב"ה ידין אתכם לכף זכות.

פסקה רסד
אבל אימא וכו': אבל אומר לכם. יום אחד הייתי הולך בדרך, מצאתי אדם אחד, והקדמתי לו שלום, ואותו אדם היה שודד, וקם עלי וציער אותי, ולולא שנתגברתי עליו הייתי מצטער. מיום ההוא ואילך, נדרתי שלא להקדים שלום רק לאדם צדיק, ורק אם אני מכירו בתחילה שהוא צדיק, מפחד שהוא יכול לצער אותי, ויתגבר עלי בכח. ומשום שאסור להקדים שלום לאדם רשע, שכתוב, אין שלום אמר ה' לרשעים.

פסקה רסה
וההיא שעתא וכו': ואותה שעה שראיתיכם, ונתתם לי שלום ולא השיבותיכם, חשדתי בכם, שאינכם צדיקים. משום שלא ראיתי בכם מצוה הנראית מבחוץ, ע"כ לא השיבותי לכם שלום. וכמו כן הייתי חוזר על תלמודי. ולא יכלתי להשיבכם שלום. אבל עתה שאני רואה בכם שאתם צדיקים, הרי הדרך מתוקן לפני.

פסקה רסו
פתח ואמר מזמור לאסף אך טוב וגו': בוא וראה, הקב"ה עשה ימין ועשה שמאל להנהיג העולם. אחד נקרא טוב, דהיינו הימין, ואחד נקרא רע, דהיינו השמאל. ובשנים אלו נכלל האדם ונתקרב בכל דבר לה'. דהיינו כמ"ש חז"ל בשני יצריך ביצר הטוב וביצר הרע. (ברכות נד.)

פסקה רסז
וההוא רע וכו': והרע שהוא שמאל, נכללו בו העמים עעכו"ם, וניתן בצד שלהם להתחלל בו, משום שהם ערלי לב וערלי בשר. אבל בישראל מה כתוב, אך **טוב** לישראל.

פסקה רסח
ואי תימא לכלהו וכו': ואם תאמר לכולם הוא טוב. לא, אלא לאלו שלא נתחללו עם הרע, שכתוב, **לברי לבב**. משום שטוב הזה ורע הזה, הטוב הוא לישראל בלבד, והרע הוא לעמים עעכו"ם בלבד. **אך טוב לישראל**, כדי להדבק בו בהקב"ה, ובזה נתדבקו ישראל בסוד העליון שהוא ז"א, בסוד האמונה, שהיא הנוקבא, שיהיה הכל אחד. כלומר שע"י השגת הטוב הם זוכים ליחד ז"א ונוקבא כאחד ולהדבק בהם. **אמר רבי יוסי זכאין אנן וכו'** אר"י, אשרנו שלא טעינו בך, והרי הקב"ה שלח אותך אלינו.

פסקה רסט
אמר רבי יוסי וכו': אמר רבי יוסי, משום שהטוב הוא לישראל, יש לישראל חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ולראות עין בעין מראה הכבוד. כמו שכתוב, כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

ויגש

פסקה א
ויגש אליו יהודה וגו': ר' אלעזר פתח ואמר, כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וגו'. מקרא זה בארוהו. אבל בא וראה, כשברא הקב"ה את העולם, כל יום ויום עשה את מלאכתו כראוי, בכל יום ויום עשה כמו שצריך, כיון שבא יום הששי, והוצרך לברוא את האדם, באה לפניו התורה, אמרה, אדם זה שאתה רוצה לברוא, עתיד הוא להכעיס אותך, אם לא תאריך אפך, מוטב לו שלא יברא. אמר לה הקב"ה, הכי בחנם אני נקרא, ארך אפים. הביאור הוא בסוף המאמר.

פסקה ב
אלא כלא באורייתא וכו': אלא הכל נברא בתורה, והכל נשתכלל בתורה. וכמו שהתורה מתחלת ב **ב'** כן נברא העולם ב **ב'**. כי מטרם שברא הקב"ה את העולם שהוא הנוקבא, באו כל האותיות לפניו, ונכנסו כל אחת ואחת למפרע. דהיינו בסדר תשר"ק צפע"ס וכו', ולא בסדר אבג"ד וכו'.

פסקה ג
עאלת תיו וכו': נכנסה ה **ת'** ואמרה לפניו, רצונך לברוא עמי את העולם. אמר לה הקב"ה לא. כי בך עתידים הרבה צדיקים למות. שכתוב, והתוית תיו על מצחות האנשים וגו'. ולמדנו, שכתוב וממקדשי תחלו, אל תקרי וממקדשי, אלא וממקודשי שהם הצדיקים, (כמ"ש במסכת שבת דף נה. ע"ש) ומשום זה, העולם לא יברא בך.

פסקה ד
עאלו תלת אתוון וכו': באו ג' האותיות, שין קוף ריש, כל אחד ואחד בפני עצמו. אמר להן הקב"ה, אינכן כדאי, שיברא בכן העולם, כי אתן האותיות שנקרא בכם שקר, ושקר אינו שוה לקום לפני, וכבר בארוה.

פסקה ה
ועלו פ"א צד"י וכו': ובאו האותיות **פ'** ו **צ'**, וכן כולן, עד שהגיעו האותיות לאות **כ'**, כיון שירדה ה **כ'** מעל הכתר, נזדעזעו העליונים ותחתונים, עד שנתקיים הכל באת **ב'**, שהיא

סימן ברכה, ובו נשתכלל העולם ונברא. וביאור ענין זה תמצא לעיל (בהקדמת ספר הזהר דף כ"ה מאות כ"ב עד אות ל"ט בהסולם ע"ש).

פסקה ו

ואי תימא דאלף וכו': ואם תאמר, הרי ה **א'** הוא ראש כל האותיות, והיה צריך לברוא בה העולם. ומשיב, כך הוא, אלא משום שנקרא בה ארור, לא נברא בה העולם, משום זה, אע"פ שה **א'** היא אות מסוד עליון. בכדי שלא לתת מקום דהיינו כח וחיזוק, לסטרא אחרא, הנקראת **ארור**. לכן לא נברא בה העולם, ונשתכלל העולם ב **ב'** ובו נברא.

פסקה ז

ת"ח, כי אתה אבינו: פירושו, משום שעולם הזה, שהוא הנוקבא דז"א הנקראת **אתה**, נשתכלל ונברא במדרגה זו, דהיינו בסימן ברכה, כנ"ל שהעולם נברא ונשתכלל ב **ב'**, מפני שהיא סימן הברכה, וגם האדם נברא בה, במדרגת סימן הברכה, ויצא לעולם. לפיכך נחשבת הנוקבא מבחינה זו לשורש אל האדם, ואנו אומרים אליה, כי **אתה** אבינו. דהיינו כי **אתה** שורשינו. ומ"ש שגם האדם נברא בסימן ברכה, יבואר להלן (בדף ג' ד"ה ועם זה).

פסקה ח

כי אברהם לא ידענו: כי אע"פ שבו קיום העולם, שה"ס החסד, שכתוב, עולם חסד יבנה לא השתדל עלינו כמו שהשתדל על ישמעאל, שאמר, לו ישמעאל יחיה לפניך. **וישראל לא יכירנו**: כי כל הברכות שהיה צריך לברך את בניו, הניח למדרגה הזאת, דהיינו הנוקבא, לברך את כולם. דהיינו כמ"ש **וזאת** אשר דבר להם אביהם, שפירושו שהנוקבא הנקראת זאת, דבר להם דהיינו בשבילם, אביהם, שתברך אותם. וכן בברכת אפרים ומנשה, אמר, המלאך הגואל אותי מכל רע, שהוא הנוקבא, יברך את הנערים וגו'.

פסקה ט

אתה ה' אבינו: היינו הנוקבא כנ"ל, כי את עומדת עלינו תמיד, לברך ולהשגיח עלינו, כמו אב המשגיח על הבנים בכל מה שנצרך להם. **גואלנו מעולם שמך**: כי את, דהיינו הנוקבא, היא גואל, כי כן היא נקראת, **המלאך הגואל**, וזהו גואלנו מעולם, **שמך**. שמך ודאי, שהוא הנוקבא, הנקרא **שם** הוי"ה. למדנו, שאין מפסיקים בין גאולה לתפלה, דהיינו בין הברכה גאל ישראל, לתפלת שמונה עשרה, כמו שאין מפסיקים בין ברכת תפלה של יד לברכת תפלה של ראש. וכבר באורה.

ביאור המאמר. כי הוקשה לו בכתוב, ויגש אליו יהודה, שלכאורה הוא מיותר, שהיה מספיק לומר, ויאמר אליו יהודה בי אדני. ופתח ר' אלעזר לבאר זה עם הכתוב, כי אתה

אבינו וגו'. ומוכיח תחילה, שהאדם והנוקבא דז"א הם שניהם במדרגה אחת, דהיינו במדרגת חסדים המגולים בהארת החכמה, שהאדם נברא עם השם **ארך אפים**, שיורה שמאריך אפו ואינו מגלהו, כדי שהאדם יוכל לקבל ג"ר דהארת החכמה. וכן העולם שהוא הנוקבא דז"א נבראה עם **ב'**, שפירושה נקודה בהיכליה, שהיא סימן ברכה, דהיינו התחלה לגילוי המוחין דג"ר דהארת החכמה. כמ"ש לעיל (בראשית א' דף קכ"ט אות קל"ט וק"מ) אשר א' ה"ס **חיות טמירין**, שפירושם חסדים מכוסים מחכמה. ו **ב'** ה"ס **חיות דאתגליין**, שפירושם חסדים המתגלים בהארת החכמה. עש"ה.

ועם זה ביאר הכתוב, שאמרו ישראל אל הנוקבא דז"א, שנקראת **אתה**, מטעם היותה **עלמא דאתגליא** כי הנוקבא שמחזה ולמעלה דז"א נקראת **הוא**, דהיינו נסתר, ולא **אתה**, כנודע. ומתוך שהיא, עלמא דאתגלייא עם הארת החכמה, ע"כ אמרו לה, **כי אתה אבינו** כי גם בני ישראל הם ממדרגת **עלמא דאתגלייא** כנ"ל, שע"כ נברא עם השם ארך אפים. **כי אברהם לא ידענו**, **דלא אשתדל עלן**, **כמה דאשתדל על ישמעאל**, **דאמר**, **לו ישמעאל יחיה לפניך**, כי ישמעאל ה"ס, מל ולא פרע י"ה, שאינו ממשיך הג"ר דחכמה, שנק' י"ה, ומילה שלו היא **בריקניא** דהיינו בו"ק, בלי מוחין דהארת חכמה. ולהיותו צריך לחכמה, כי הוא מבחי' מחזה ולמטה, ואין לו, ע"כ נחשב לפסולת הימין. אמנם אברהם ה"ס חסדים דימין הבינה שאינו צריך לחכמה, וע"כ הוא מכוסה מחכמה, בסוד, **כי חפץ חסד הוא**, וע"כ התפלל ביותר על חסדים הנעלמים מחכמה, כי אליהם כל חפצו ותשוקתו. וז"ס שאמר, לו ישמעאל יחיה לפניך, ולא אמר כלשון הזה על יצחק. ונמצא משום זה, **אברהם לא ידענו**. שאין **הדעת** שלו מגולה לנו. **וישראל לא יכירנו**, מטעם שישראל ה"ס קו אמצעי שמחזה ולמעלה דז"א, ששם סוד **עלמא דאתכסיא** מהארת חכמה, וע"כ **כל ברכאן דאצטריך לברכא לבנוי**, **שבק להאי דרגא**, דהיינו אל הנוקבא, **לברכא כלהו**, כי בניו הם מבחינת מחזה ולמטה, שהיא עלמא דאתגליא בהארת חכמה, וכיון שהוא רק בחינת חסדים מכוסים, לא היה יכול לברך אותם, וע"כ הניח הברכה שלהם ביד הנוקבא, שהיא עלמא דאתגלייא, שהיא תברך אותם. הרי אשר **ישראל** לא יכיר את צרכינו למלאות לנו. לפיכך אמרו אל הנוקבא, **אתה ה' אבינו**, **דהא את וכו' בכל מה דאצטריך לון**, דהיינו הן חסדים והן חכמה, **גואלנו מעולם שמך**, **דהא אנת הוא גואל וכו'**, כי אין גאולה אלא במוחין דהארת החכמה, וע"כ נקראת הנוקבא, **המלאך הגואל** כלפי בני ישראל, וכן יסוד דז"א הנקרא **יוסף**, נקרא **גואל** כלפי הנוקבא, משום שמשפיע לה המוחין הללו דהארת חכמה. וז"ס שאין מפסיקים בין גאולה לתפלה, דהיינו בין יסוד לנוקבא, כי ליחדם אנו צריכים, וגם ז"ס שאין מפסיקים בין תפלה של יד שה"ס הנוקבא,

לבין תפלה של ראש שה"ס ז"א. ובזה נפתח לנו ביאור הכתוב **ויגש אליו יהודה**, כי יהודה ה"ס הנוקבא דהיינו תפילה, ויוסף ה"ס גאולה, כנ"ל, ומשמיענו הכתוב שנגשו זה לזה, לזווג, עד ולא יכול יוסף להתאפק וגו'. וגילה להם המוחין הללו.

פסקה י

ר' יצחק ור' יהודה וכו': ר"י ור' יהודה, היו יושבים לילה אחד ועוסקים בתורה. א"ר יצחק לר' יהודה, הרי למדנו, כי כאשר ברא הקב"ה את העולם, עשה את עולם התחתון כעין עולם העליון, ועשה הכל זה כנגד זה, שכל פרט ופרט שבעולם התחתון יש לו שורש, כנגדו בעולם העליון, והוא כבודו למעלה ולמטה.

פסקה יא

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, כן הוא ודאי, וברא אדם על הכל, שהוא כולל ומשלים כל פרטי הבריאה, וז"ש, אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי, **אנכי עשיתי ארץ**, זה ודאי ואינו צריך להשמיענו. אלא משמיענו, מהו הטעם שעשיתי ארץ, משום **שאדם עליה בראתי**, שהוא קיום העולם, ושתהיה הכל שלימות אחד. כלומר, שתכלית כל העולם ושלימותו, הוא האדם.

פסקה יב

פתח ואמר, כה אמר האל וגו': מקרא זה כבר בארוה. אבל כה אמר האל ה' **בורא שמים ונוטיהם**. זהו הקב"ה למעלה למעלה, דהיינו בינה, שהוא בורא השמים, שהוא ז"א, שהבינה, מתקנת את ז"א תמיד בכל זמן. כלומר שהיא מאצלת אותו ומשפעת לו המוחין. **רוקע הארץ וצאצאיה**, זהו ארץ הקדושה צרור החיים, דהיינו הנוקבא. **נותן נשמה לעם עליה**, הארץ, שהיא הנוקבא, נותנת נשמה.

פסקה יג

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, הכל היא למעלה, דהיינו בבינה וחולק על ר' יהודה, שאמר, שנותן נשמה לעם, סובב על הנוקבא, כי משם, מבינה, יוצאת נשמת חיים לארץ הזו, שהיא הנוקבא. וארץ הזו מקבלת הנשמה, לתת לכל, כי נהר ההוא הנמשך ויוצא, שהוא ז"א, הוא, מקבל מבינה, ונותן ומכניס הנשמות לארץ הזו, שהיא הנוקבא, והיא מקבלת אותן ונותנת לכל אדם הזוכים בה.

פסקה יד

ת"ח כד ברא וכו': בוא וראה כאשר ברא הקב"ה את האדם, אסף עפרו מארבע רוחות העולם, ועשה אותו במקום בית המקדש שלמטה, שה"ס הנוקבא, והמשיך עליו נשמת חיים, מבית המקדש שלמעלה, שה"ס בינה.

פסקה טו

ונשמתא איהי כלילא וכו': והנשמה היא כלולה משלש מדרגות, ועל כן שלשה שמות יש לנשמה, כעין הסוד העליון, **נפש**, **רוח**, **נשמה**. **נפש**, הרי בארוה שהיא תחתונה מכולם. שהיא נמשכת מן הנוקבא, שהיא התחתונה מעשר ספירות. **רוח**, הוא קיום, השולט על הנפש, והוא מדרגה שלמעלה ממנה, שנמשך מן ז"א, לקיים אותה בכל. הן בחכמה הן בחסדים, כראוי. **נשמה** היא קיום, עליון על הכל, דהיינו אור הבינה. שהיא עליון על אור ז"א ואור הנוקבה, שהם רוח נפש. ושולטת על הכל, מדרגה קדושה העליונה על כולם. דהיינו על רוח נפש.

פסקה טז

ואלין תלת דרגין וכו': ואלו ג' מדרגות, נפש רוח ונשמה, כלולות בבני אדם, באלו שזכו לעבודת רבונם. כי מתחילה יש לו נפש, והיא תקון קדוש, שיתתקנו בה בני אדם. כיון שהאדם בא להטהר במדרגה זו, הוא מתתקן להתעטר עם **רוח**, והיא מדרגה קדושה השורה על **הנפש**, שיתעטר בה אדם ההוא שזכה.

פסקה יז

כיון דאסתלק בהו וכו': כיון שנתעלה בנפש ורוח, ובא ונתקן בעבודת רבונו כראוי, אז שורה עליו הנשמה, שהיא מדרגה עליונה קדושה השולטת על הכל, כדי שיתעטר במדרגה עליונה קדושה, ויהיה אז שלם בכל, שלם מכל הצדדים, לזכות לעולם הבא, והוא אוהבו של הקב"ה, כמו שאתה אומר, להנחיל **אוהבי** יש, מי המה **אוהבי**, אלו הם, שנשמה קדושה בהם.

פסקה יח

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, אם כן, הרי כתוב, כל אשר **נשמת** רוח חיים באפיו וגו'. ואם הזוכים לנשמה הם אוהביו של הקב"ה למה מתו במבול. אמר לו, כן הוא ודאי שהם אוהביו של הקב"ה, ולא נשאר מכל אלו שהיה בהם נשמה קדושה, דהיינו חנוך, ירד, וכל הצדיקים, שהיו יכולים להגן על הארץ שלא תשחת בזכותם. וזהו שכתוב, כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו, שפירושו כבר **מתו** ונסתלקו מן העולם, ולא נשאר מהם מי שיגן על העולם בזמן ההוא.

פסקה יט

ת"ח כלא אינון וכו': בוא וראה, הכל הם, מדרגות על מדרגות, ונפש רוח ונשמה, הם מדרגות על מדרגות, זו למעלה מזו, **נפש** מתחילה, והיא מדרגה התחתונה, כמו

שאמרנו. ואחר כך **רוח**, השורה על הנפש ועומד עליה. נשמה היא מדרגה העולה על הכל, ובארוה.

פסקה כ

נפש דא וכו': נפש, זו היא נפש דוד, שהיא הנוקבא, והיא עומדת לקבל הנפש מנהר ההוא הנמשך ויוצא. שהוא ז"א, **רוח**, זהו רוח העומד על הנפש, ואין קיום לנפש אלא ברוח, וזה הוא רוח השורה בין אש ומים, דהיינו ת"ת, שהוא קו אמצעי בין גבורה שנק' אש, לבין חסד הנקרא מים. ומכאן נזונת נפש הזאת.

פסקה כא

רוח קיימא בקיומא וכו': הרוח עומד ומקבל קיום ממדרגה אחרת עליונה, הנקראת **נשמה**, אשר משם יוצאים רוח ונפש, דהיינו אור הבינה, שממנה יוצאים אור ז"א שנקרא רוח ואור הנוקבא שנקרא נפש, משם ניזון הרוח, וכשהרוח נוסע, נוסעת אז גם הנפש, והכל אחד, ומתקרבים זה לזה, הנפש מתקרבת אל הרוח, והרוח מתקרב לנשמה, וכולם אחד.

פסקה כב

תא חזי ויגש וכו': בוא וראה, **ויגש אליו** וגו', הוא התקרבות עולם בעולם, דהיינו התקרבות של עולם התחתון, שהוא הנוקבא, ובחינת נפש, הנקראת יהודה, לעולם העליון, שהוא יסוד דז"א, ובחינת רוח הנקרא יוסף, כדי שיהיה הכל אחד. משום שיהודה היה מלך ויוסף היה מלך, נתקרבו זה לזה ונתאחדו זה בזה.

פסקה כג

ר' יהודה פתח וכו': ר"י פתח ואמר, **כי הנה המלכים נועדו**, זהו יהודה ויוסף, כי שניהם היו מלכים, ונגשו זה לזה להתוכח, שניהם יחד, משום שיהודה ערב את בנימין. וערב אל אביו, בעולם הזה ובעולם הבא, וע"כ נגש אל יוסף להתוכח עמו על אודות בנימין, שלא להיות בנדוי בעולם הזה ובעולם הבא. כמ"ש אנכי אערבנו וגו' וחטאתי לאבי כל הימים, בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה כד

ועל דא, כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו: עברו יחדיו פירושו, שנתרגזו יחדיו, שהתרגזו זה לזה בשביל בנימין. מה כתוב, המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו רעדה אחזתם שם, לכל אלו שהיו שם.

פסקה כה
חיל כיולדה: משום שהיו יראים להרוג או להרגם. והכל היה בשביל בנימין, והנה יוסף נמכר בעצת יהודה ונאבד מאביו, ועתה ערב את בנימין, והיה מתירא שלא יאבד, ומשום זה, ויגש אליו יהודה.

פסקה כו
ד"א כי הנה המלכים נועדו: ל"ג זה, כי הם דברים מכופלים. וצ"ל, ד"א כי הנה המלכים, אמר ר' יהודה רזא דמהימנותא וכו'.

פסקה כז
כי הנה המלכים: אמר ר' יהודה סוד האמונה כאן. שהיא הנוקבא. כי כשנגלה הרצון, והיחוד התעטר בזו"ן כאחד. אז שני העולמות זו"ן, מתקשרים יחד, ונועדים יחד. זה, ז"א, לפתוח האוצר ולהשפיע. וזה, הנוקבא, ללקוט ולאסוף לתוכה, את השפע, ואז, **כי הנה המלכים נועדו**, שהם שני עולמות, עולם העליון, שהוא ז"א, ועולם התחתון, שהיא הנוקבא.

פסקה כח
עברו יחדיו: משום שכל העונות שבעולם אינם נעברים להתכפר, עד שזו"ן מתחברים יחד. כמו שכתוב, **ועובר על פשע**, ועל דרך זה **עברו** יחדיו, עברו העונות, נתכפרו, משום, שבהארת הזווג, מאירים פני כל, וכל העונות מתכפרים. **לאתכפיא**, פירושו להתכפר, מלשון מתן בסתר **יכפה** אף. (משלי כ"א).

פסקה כט
ר' חייא אמר וכו': רח"א, סוד כתוב הזה, הוא בתקון הקרבנות. כי כשנקרב הקרבן, והכל מקבלים הספקתם, כל אחד ואחד כראוי לו, אז מתקשר הכל כאחד, ומאירים כל פנים, וקשר אחד נמצא, דהיינו זווג אחד, ואז **המלכים נועדו**, שנועדו יחד לכפר על העונות להעביר אותם. ואז, **המלכים נועדו**, שהם זו"ן, שנתקשרו יחד **עברו יחדיו**, היינו לכפר העונות, כדי להאיר כל פנים, ושיהיה הכל רצון אחד.

פסקה ל
המה ראו כן תמהו: שואל, היעלה על דעתך שהם המלכים, שהמלכים ראו ותמהו. ומשיב, לא, אלא הם בעלי הדין, ששמחתם הוא לעשות הדין שנצטוו עליו, ואז, כשהמלכים נועדו שניהם ברצון אחד, אז, **המה ראו**, אותו הרצון של שני העולמות, זו"ן, **כן תמהו נבהלו נחפזו**, כי כל בעלי הדין נשקטו ונעברו מן העולם, ואינם יכולים לשלוט, ואז נעבר קיומם ונעברה שליטתם.

פסקה לא

ר' אלעזר אמר ויגש אליו יהודה: מה הטעם שנגש יהודה. ומשיב, משום שכך צריך להיות, כי הוא ערב, כמש"א, כי עבדך ערב את הנער. וסוד הדבר, יהודה ויוסף היו צריכים להתקרב יחד, משום שיוסף הוא צדיק, דהיינו יסוד דז"א, יהודה הוא מלך, דהיינו מלכות, נוקבא דז"א, וע"כ ויגש אליו יהודה, משום שהקרבה שלהם שנקרבו יחד, סבב הרבה טובות לעולם, סבב שלום לכל השבטים, סבב שלום ביניהם עצמם, דהיינו בין יהודה ליוסף, סבב ליעקב שהרוח שלו חזר לתחיה, כמש"א ותחי רוח יעקב אביהם. ועל כן, קרבת זה בזה היה נצרך בכל הצדדים, למעלה, ולמטה.

פסקה לב

ר' אבא פתח ואמר, יפה נוף משוש כל וגו': מקרא זה הוא סוד האמונה, **יפה נוף** זהו יוסף הצדיק. שכתוב בו, ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה. **משוש כל הארץ**, הוא ששון ושמחה למעלה ולמטה. **הר ציון ירכתי צפון**, משום שבחלקו של יוסף עומד משכן שילה. **הר ציון** זהו ירושלים, דהיינו הנוקבא, **ירכתי צפון**, כן הוא ודאי למעלה ולמטה, אשר הן בית המקדש של מעלה, שהיא הנוקבא, והן בית המקדש של מטה, הם בבחינת צפון, דהיינו בהארת השמאל דבינה, שה"ס הארת החכמה.

פסקה לג

קרית מלך רב, אתר וכו': מקום הוא המתוקן לפני מלך רב, זהו מלך העליון על כל קדש הקדשים, כי משם באים כל האורה וכל הברכות וכל חדות כל, שמשם מאירים כל פנים, ובית המקדש מתברך משם, וכשהיא מתברכת יוצאות משם הברכות לכל העולם, כי כל העולם מתברך משם.

פסקה לד

ר' יהודה ור' יסי וכו': ר"י ור"י נפגשו בכפר חנן, בעוד שהיו יושבים במלונם, בא אדם אחד, ומשא חמור אחד לפניו, ונכנס לבית. בתוך כך, אמר ר' יהודה לר' יוסי, הרי למדנו, שדוד המלך היה נם כסוס ושנתו מועטת, ואם כן, איך היה קם בחצות לילה, הרי שיעור הזה, ששים נשימות של שינת הסוס, מעט הוא, ולא היה מקיץ אפילו בשליש לילה.

פסקה לה

אמר ליה בשעתא וכו': א"ל בשעה שבא לילה היה יושב עם כל גדולי ביתו ודן דינים, ועסק בדברי תורה, כלומר, שלא הלך לישן בתחילת הלילה אלא סמוך לחצות לילה, ואחר כך היה ישן את שנתו עד חצות לילה, וקם בחצות לילה, והתעורר ועסק בעבודת רבונו בשירות ותשבחות.

פסקה לו

אדהכי אמר וכו': בתוך זה אמר אותו אדם, וכי כך הוא דבר זה שאמרתם, סוד הדבר הוא כאן, כי דוד המלך חי וקים לעולם ולעולמי עולמים, ודוד המלך היה שומר עצמו כל ימיו שלא יטעם טעם מיתה, משום ששינה הוא אחד מששים במיתה, ודוד, משום מקומו, שהוא **חי**, לא ישן אלא ששים נשימות, כי עד ששים נשימות חסר א' הוא חי, משם ולהלאה, טועם האדם טעם המות, ושולט עליו הצד של רוח הטומאה.

פסקה לז

ודא הוה נטיר וכו': וזה שהיה דוד המלך שומר את עצמו שלא יטעם טעם המות, ולא ישלוט עליו הצד של רוח האחר, משום שששים נשימות חסר אחת, הוא סוד, שהחיים שלמעלה, עד ששים נשימות הן ששים נשימות עליונות, וסודם של אלו, הוא, שהחיים תלוים בהם, ומכאן ולמטה הוא סוד המות.

פסקה לח

וע"ד דוד מלכא וכו': ועל כן היה דוד המלך משער השעור של הלילה, עד חצות, כדי שיתקיים בחיים, ולא ישלוט עליו טעם המות. וכשנחצה הלילה היה דוד מתקיים במקומו, היינו במדרגתו, שהוא חי וקיים, כי הקיץ משנתו ואמר שירות ותשבחות. כי כשנתעורר חצות לילה, וכתר הקדוש נתעורר, דהיינו הנוקבא, צריך שלא ימצא את דוד מתקשר במקום אחר, במקום המות.

פסקה לט

בגין דכד אתפליג וכו': משום כשנחצה הלילה, וקדושה העליונה נתעורר, ואדם הישן במטתו אינו מתעורר, דהיינו שאינו מקיץ משנתו, להשגיח בכבוד רבונו, הרי הוא מתקשר בסוד המות, ומתדבק במקום אחר, בס"א. ועל כן היה קם תמיד דוד המלך בחצות לילה, להשגיח בכבוד רבונו חי אצל חי, ולא נם בשנתו עד לטעום טעם המות, ומשום זה היה נם כסוס ששים נשימות ולא בשלמות, שהיו חסרים אחת.

ביאור המאמר. בתחילה נבאר שינה ויקיצה בשורשם. והנה שינה, פירושו סתימת העינים, שהם המוחין, כמו הישן השוכב בעצימת העינים בלי דעת. ושורשו נמשך, משליטת הארת קו השמאל שהיא חכמה, בעת שהיא במחלוקת עם קו הימין, שהיא חסדים, שמטעם שאין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים, המוחין נסתמים. שה"ס השינה. והיקיצה משינה, נמשכת מקו אמצעי, כי מצב השינה נמשכת עד עלית קו האמצעי עם המסך דחירק שבו, שה"ס נקודת מנעולא, (כנ"ל פרשת לך דף י"ג ד"ה

ונתבאר, עש"ה) הממעט את קו השמאל ומכללהו בימין, שהחכמה שבשמאל נכללת בחסדים שבימין, ואז נפתחים המוחין והחכמה יכולה להאיר, שה"ס היקיצה.
ומכאן תבין ההפרש הגדול בין חג"ת דז"א שמחזה שלו ולמעלה, לבין נה"י שמחזה שלו ולמטה. כי ג' קוין דז"א נקראים חג"ת שבעת שהחסד הוא במחלוקת עם הגבורה, נמשך לו השינה, וכשהת"ת שלו שהוא קו אמצעי מכריע ועושה שלום ביניהם עם כח המסך דמנעולא שבו, הוא ממשיך **היקיצה**, דהיינו שהמוחין נפתחים, כי אז החכמה שבשמאל נכללת עתה בחסדים שבימין, ויכולה להאיר כנ"ל. הרי שהמסך דמנעולא נמצא בת"ת, שהוא קו אמצעי, ותדע שהיא סוד **נקודת החזה** אשר בת"ת, ששם משכן מסך דמנעולא, העושה שלום בין הקוין.
ונודע שהמות נמשך ממנעולא, בסוד **לא זכי הא רע** (לעיל בהקסה"ז דף קכ"ד אות קכ"ג ד"ה אמאי ע"ש) שה"ס גילוי הצמצום שבמלכות שאינה ראויה לקבל אור החכמה, שהוא אור החיים, וע"כ בגילויה מת האדם, שאור החיים פורח ממנו. אבל כאן בסוד התקון דיקיצה, הוא בהיפך, שהיא נעשה לגורם כל החיים, כי לולא המנעולא שבקו אמצעי שבנקודת החזה, לא היה יכול ז"א להקיץ משנתו, והעינים שה"ס החכמה היו סתומים לעולם, מחמת שאינה מאירה בלי חסדים, הרי שכל גילוי המוחין, במסך דמנעולא תלוים.
עתה תראה ההפרש בין חג"ת שמחזה ולמעלה לנה"י שמחזה ולמטה. כי אין המסך והדין שבו יכול לפעול משהו למעלה ממקום מציאותו, ולפיכך החג"ת שלמעלה מנקודת החזה אין בו מהדין של המנעולא כלום, שה"ס המות. כנ"ל. אבל נה"י דז"א הנמצאים למטה מנקודת החזה, כבר המות שבמנעולא פועל עליהם, אלא, כמו שנתבאר, שיש כאן, לנקודת המנעולא שבחזה, פעולה הפוכה, שהיא, בסוד תקון היקיצה, כי נעשתה כאן לגורם החיים, מכח ההכרעה, שהיא בלתי אפשרית זולתה. ולפיכך גם הנה"י בסוד החיים והקדושה, ואין כח המות שולט בהם ח"ו אף משהו.
והנה הנוקבא, שנקראת **לילה**, מקבלת בנין ספירותיה מז"א, ועל כן נחלקת גם היא על נקודת החזה כמוהו שה"ס נקודת חצות לילה, שמחזה ולמעלה דהיינו שש שעות הראשונות עד חצות לילה, אין שם כח הדין והמות מנקודת המנעולא כלל, אלא מנקודת החזה ולמטה, דהיינו שש שעות השניות, אם יש בהם תקון היקיצה, נעשו גם הם חיים וקדושה כמו החג"ת שלמעלה כנ"ל, אבל אם אין בהם תקון היקיצה, שה"ס ההכרעה שבקו אמצעי, אלא שנמשכת שליטת השמאל בלי ימין, שה"ס השינה, הנה אז, נתעורר כח המות שבמנעולא שבנקודת החזה, ונמצאים הנה"י שמחזה ולמטה דהיינו שש

שעות השניות אחר חצות לילה, שהם בשליטת המות והס"א. אמנם **מלכותא דדוד** ה"ס מחזה ולמעלה של הנוקבא דהיינו שש שעות הראשונות לפני חצות לילה, כמ"ש לעיל, (בראשית א' דף ק"י ד"ה מלכותא דדוד ע"ש כל ההמשך) בסוד רביעי לאבות שהם חג"ת. וזה אמרו. **רזא דמלה הכא**, **דהא דוד מלכא חי וקיים יעלם ולעלמי עלמין**, כי מקומו מחזה ולמעלה של הנוקבא, שה"ס שש שעות הראשונות שלפני חצות, ששם כולו חיים, ואין כח הדין והמות שבנקודת המנעולא שבחזה, יכול להגיע שם אפילו משהו, הרי שהוא חי וקיים. **ודוד מלכא הוה נטיר כל יומוי דלא יטעום טעם מיתה** דהיינו שהיה שומר עצמו שלא ימשיך בשינה לאחר חצות לילה, ששם כבר שולט המות, **בגין דשינתא חד משתין במיתה**, כי מכח התכללות הספירות זה בזה, יש ששה ספירות חג"ת נה"י שכל אחת כלולה מעשר, שה"ס ששים נשימות מחזה ולמעלה, וכן ששה ספירות חג"ת נה"י שה"ס ששים נשימות מחזה ולמטה. וכיון שנקודת המנעולא, שהיא גורם המות, עומדת בנקודת החזה, שהוא מלכות דיסוד שמחזה ולמעלה, נמצא שהישן בשש שעות הראשונות שבלילה יש לו שם גורם המות בספירה אחת האחרונה מששים הספירות. הרי שהשינה אחד מששים ממיתה, כלומר, שבספירה אחת מששים שבה יש מיתה, שהיא נקודת החזה. שהיא העשירית של ספירת היסוד.

וזה אמרו, **דעד שתין נשמי חסר חד איהו חי**, שהם שש שעות שכל אחת כלולה מעשר, והם ששים, דהיינו שתין נשמי, שמלפני נקודת חצות לילה, שהיא נקודת החזה שבנוקבא, ששם החיים בלי שום כח דין כלל, אבל **חסר חד** דהיינו העשירית שביסוד, שהיא נקודת חצות לילה עצמה, ששם שוכנת המנעולא, שהוא גורם המיתה, כנ"ל, הרי שהחיים הם רק בששים חסר אחת. וחולק על ר' יהודה. שאמר ששתין נשמי הוא שיעור מועט. וז"ש, **מתמן ולהלאה טעים בר נש טעמא דמותא**, דהיינו שש שעות השניות, כי כח המות שבנקודת החצות, שהיא המנעולא, שולט על שש שעות שלאחריה, וע"כ הישן בהם טועם בהכרח טעם המות, וז"ש **איהו רזא**, **דחיים דלעילא עד שתין נשמי**, שהחיים שלמעלה אינו נמשך יותר מששים נשימות, דהיינו עד נקודת החזה, שהיא נקודת חצות לילה, **דאינון שתין נשמי עלאין**, שהם ששים נשימות העליונות, דהיינו שלמעלה מחזה, שאין כח הדין פועל כלום למעלה ממקום מציאותו כנ"ל.

וז"ש וע"ד **דוד מלכא הוה משער שעורא דליליא** וכו', דהיינו שהיה ישן שתין נשמי חסר אחת, שה"ס נקודת חצות לילה שהקיץ בה ולא ישן, דהיינו שהיה ממשיך אליה את **תקון היקיצה**, המהפך את נקודת המנעולא שבחצות לילה, ומה שהיתה גורם המות נעשתה לגורם החיים כנ"ל. **בגין דכד אתפליג ליליא וקדושה עלאה אתער**, דהיינו שנעשה

למעלה תקון היקיצה, על ידי קו אמצעי, המהפך את נקודת החזה שבנוקבא ממות לגורם החיים, שהוא מטומאה לקדושה, **ובר נש דנאים בערסיה ולא אתער לאשגחא וכו' אתקשר ברזא דמותא**, כי אותו אדם הישן אז, נמצא ממשיך עי"ז את שליטת השמאל שהיא שורש השינה, ונקודת המנעולא שבנקודת החצות, נשארת בעדו לגורם המיתה, כי לא נכלל בתקון היקיצה המהפכה ממות לחיים, הרי **שנתקשר ברזא דמותא**. שהיא שליטת הס"א והטומאה. וע"ד, **דוד מלכא וכו' חי לגבי חי**, כי מדרגתו הוא **חי**, שהיה מרכבה לבחינת מחזה ולמעלה בסוד רביעי לאבות שאין כח הדין והמות שבנקודת החזה פועל כלום למעלה ממקום מציאותו כנ"ל. וכשקם ועשה תקון היקיצה, נעשה מרכבה לתקון זה שבנקודת החזה שבנוקבא המתעורר באותו זמן, שה"ס **חי**, שהנקודה מוחזרת ממות לחיים כנ"ל. **ובגין כך הוה מתנמנם כסוס שתין נשמי** דהיינו ששה שעות שמלפני נקודת החצות, ולא **בשלימו**, כי בנקודת החצות לא ישן, שה"ס אחד משש במיתה, כנ"ל, אלא שהחזירה ממות לחיים על ידי היקיצה, כמבואר.

פסקה מ

אתו ר' יהודה וכו': באו ר' יהודה ור' יוסי ונשקו אותו, כי גילה להם ביאור חדש בתקון חצות. אמרו לו מה שמך. אמר להם חזקיה, אמרו לו יתישר כחך ויתחזק תורתך. ישבו. אמר ר' יהודה, כיון שפתחת, אמור לנו מאלו סודות העליונים שאתה אומר.

פסקה מא

פתח ואמר, ה' בחכמה יסד ארץ וגו': בוא וראה כשברא הקב"ה את העולם ראה שאינו יכול להתקיים. כי העולם נברא בשליטת קו שמאל, שה"ס חכמה בלי חסדים, ואין החכמה מאירה בלי חסדים, וע"כ לא יכול להתקיים. עד שברא את התורה, שהיא קו האמצעי, שנק' ז"א ונק' תורה, שהכליל ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, ונכללה החכמה בחסדים, ואז האירה החכמה, אשר ממנה דהיינו מקו אמצעי, יוצאים כל הנהגות העליונים והתחתונים, ובה מתקיימים העליונים והתחתונים, וזהו שכתוב **הוי"ה**, שהוא ז"א, שה"ס קו אמצעי, בחכמה **יסד** ארץ וגו', הוא **שיסד** הארץ בחכמה, כי הלביש החכמה בחסדים, ונתקימה הארת החכמה בעולם. ובחכמה מתקימים כל קיומי העולם והכל יוצאים ממנה. כמ"ש כולם בחכמה עשית.

פסקה מב

ד"א ה' בחכמה יסד ארץ וגו': עולם העליון, שהיא תבונה, לא נברא אלא על ידי חכמה, ועולם התחתון שהיא הנוקבא, לא נברא אלא מתוך חכמה תחתונה, שהיא החכמה המתלבשת בנוקבא. נמצא, שכולם יצאו מחכמה העליונה. וחכמה תחתונה. **כונן שמים**

בתבונה שואל כתוב **כונן**, מהו כונן, ומשיב, אלא, **כונן**, הוא תבונה, המכוננת את ז"א, הנקרא שמים, בכל יום ויום ואינו מפסיק. ולא נתתקן בפעם אחת אלא בכל יום ויום מתקן אותו.

פסקה מג

והיינו רזא דכתיב וכו': והוא הסוד שכתוב, ושמים לא זכו בעיניו. וכי יעלה על דעתך שהוא חסרון לשמים, אלא יתרון הוא לשמים, שהוא משום אהבה ותשוקה הגדולה שהקב"ה שהוא תבונה, חפץ בשמים שהוא ז"א, ואהבתו אליו, ואע"פ שהוא מתקן אותם בכל יום ויום, אינם נראים בעיניו כמתוקנים כראוי, מפני שאהבתו אליו, וחפצו להאיר להם תמיד בלי הפסק. ומפרש, כי עולם הבא, שהוא תבונה, מוציא אורות מתנוצצים בכל יום ויום תמיד בלי הפסק, כדי להאיר אליהם תמיד. ועל כן, **לא זכו בעיניו**, שלא כתוב **לא זכו**, בלבד, אלא, לא זכו **בעיניו**, להורות, שבאמת הם זכים, אלא מתוך התשוקה להשפיע להם נראים לו כאינם זכים, כמבואר. ומשום זה, אומר הכתוב, כונן שמים בתבונה.

פסקה מד

מאן שמים וכו': שואל, מי הוא שמים. שאומר, כונן **שמים** בתבונה. ומשיב, זה הוא סוד האבות, שהם חג"ת, וסוד האבות הוא יעקב שהוא קו אמצעי, ת"ת, שהוא הכולל שלהם, שקו אמצעי כולל בתוכו הימין והשמאל, שה"ס אברהם ויצחק. כי יעקב, תפארת האבות הוא, והוא עומד להאיר על העולם שהוא הנוקבא.

פסקה מה

ובגין דאיהו אסתלק וכו': ומשום שהוא מתעלה תוך עולם הבא, כלומר, שעולה ומלביש לישראל סבא, שנקרא עולם הבא, שה"ס חסדים מכוסים, וע"כ אין בו מקום לגילוי הארת חכמה, ועל כן, יוצא ממנו ענף אחד יפה מראה, דהיינו באור החכמה, הנקרא ראיה ומראה. וכל האורות, הן חכמה והן חסדים, יוצאים ממנו, וכל שובע ושמן המשחה, להאיר לארץ, שהיא הנוקבא. ומי הוא הענף הזה, הוא יוסף הצדיק, שהוא נותן שובע, שהוא הארת חכמה, לכל העולם. והעולם ממנו נזון. שהוא הארת החסדים. ומפני זה, הקב"ה, כל מה שעושה, הכל הוא בסוד עליון, והכל הוא כראוי להיות.

פסקה מו

אדהכי אתא וכו': בתוך כך בא ר' אלעזר. כיון שראה אותם, אמר, בודאי שהשכינה כאן, במה אתם נושאים ונותנים, ספרו לו כל המעשה עם אותו אדם ומאמרו. אמר ודאי יפה אמר, ומבאר דבריו, אבל אלו ששים נשימות, דהיינו שש השעות שמקודם חצות לילה,

הם של חיים, בין למעלה בעולמות העליונים ששם ה"ס מחזה ולמעלה של הנוקבא, ובין למטה בעולם הזה. מכאן ולהלאה, דהיינו אחר נקודת החצות, יש ששים נשימות אחרות, שהם חג"ת נה"י שמחזה ולמטה (כנ"ל דף י"ב ד"ה והנה) שהן כולן מצד המות, ומדרגת המות עליהם, דהיינו נקודה המנעולא שבנקודת החזה (כמ"ש שם) שהוא גורם כל מות שבעולם. ואלו ששים נשימות שמחזה ולמטה נקראות **דורמיטא**, וכולן הן טעם המות.

פסקה מז

ובגין כך דוד וכו': ומשום זה דוד המלך, היה מתדבק באלו ששים נשימות של חיים, דהיינו בשש השעות שמקודם חצות לילה, שה"ס שלמעלה מחזה. שאין כח הדין והמות שבנקודת החזה יכול להגיע אליהם כנ"ל, ומשם ולהלאה לא היה ישן כלל. וזהו שכתוב, אם אתן שנת לעיני וגו', ועל כן יפה אמר, אותו אדם, כדי שיקום דוד חי, בצד החי, ולא בצד המות. (כמ"ש כל זה לעיל דף י"ג ד"ה וז"ש ע"ש כל ההמשך) ישבו כולם ועסקו בתורה ונתחברו יחד.

פסקה מח

פתח ר' אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר, ה' אלקי ישועתי יום וגו'. בוא וראה, דוד המלך היה קם בחצות לילה ועסק בתורה בשירות ותשבחות לשמחת המלך והגבירה. וזה הוא שמחת האמונה בארץ, משום שזה הוא שבחה של האמונה, שהיא השכינה, הנראית בארץ.

פסקה מט

דהא לעילא פתחי וכו': כי למעלה פותחים בשמחה, שירה, כמה מלאכים עליונים בכמה אופנים, שהם משבחים בלילה בכל הצדדים, דהיינו אפילו בהארת צד שמאל, כי אז שליטת הנוקבא בסו"ה ותקם בעוד לילה. כעין זה למטה בארץ, מי שמשבח בארץ אל הקב"ה בלילה, חפץ בו הקב"ה, וכל המלאכים הקדושים המשבחים אל הקב"ה, כולם מקשיבים לאותו המשבח אל הקב"ה בלילה בארץ, כי שירה זו היא בשלמות, להגדיל כבוד הקב"ה מלמטה, ולזמר בשמחת היחוד.

פסקה נ

תא חזי דוד וכו': בוא וראה דוד המלך כתב, ה' אלקי ישועתי וגו'. שפירושו, מתי **ה' אלקי ישועתי**, הוא ישועתי ביום ההוא שהקדמתי שירה בלילה אליך, כי אז הוא ישועתי ביום.

פסקה נא

ות"ח דהא בליליא וכו': ובוא וראה, כי בלילה מי שמשבח לרבונו ברנה של תורה, מתחזק אז בגבורה ביום בצד ימין, שהוא חסד. כלומר, שהחכמה שקבל בלילה מצד

שמאל, מתלבש ביום בחסד מצד ימין. כי חוט אחד של חסד, יוצא מצד ימין, ואז הוא נמשך עליו, ומתחזק בו. וע"כ אמר דוד, ה' אלקי ישועתי יום צעקתי וגו'.

פסקה נב

ובג"כ אמר וכו': ומשום זה אמר, לא המתים יהללו יה. **לא המתים**, הוא משום שחי לחי צריך לשבח. ומת לחי אינו כן, שכתוב, לא המתים יהללו יה. **ואנחנו נברך יה**, כי אנחנו חיים, ואין לנו חלק בצד המות כלום. חזקיה אמר, חי חי הוא יודוך כמוני, משום שחי נקרב לחי. וכן דוד המלך הוא חי, ונקרב לחי העולמים, ומי שנקרב אליו, לחי העולמים, הוא חי, שכתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום. וכתוב, ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים מקבצאל.

פסקה נג

פתח ההוא יודאי וכו': פתח אותו יהודי אחריו, ואמר, ואכלת ושבעת וברכת וגו', שואל, וכי אין אנו מברכים את הקב"ה מטרם שאנו אוכלים והרי יש לנו להקדים בבוקר ולסדר שבחו כראוי. מטרם שמברכים לאחר בעולם. וכתוב, לא תאכלו על הדם, שדרשו, שאסור לאכול מטרם שמברך לרבונו. ועתה כתוב, **ואכלת ושבעת וברכת**. שמשמע, שאין לברך אלא אחר האכילה.

פסקה נד

אלא דא ברכתא וכו': ומשיב, אלא זה, שאנו מברכים קודם האכילה, הוא, ברכת התפלה ליחוד זו"ן, וזה, שלאחר האכילה, הוא, ברכת המזון. וצריכים לב' דברים, א) להראות שבע למדרגת האמונה, שהיא הנוקבא, כראוי. ב) ואז צריכים לברך אותה כראוי, כדי שאותה מדרגת האמונה תתרוה ותתברך ותתמלא שמחה מחיים העליונים כפי שצריך, כדי שתתן לנו מזונות.

פסקה נה

דהא קשין מזוני וכו': כי קשים מזונותיו של אדם לפני הקב"ה כקריעת ים סוף. מה הטעם, הוא, משום שמזונות העולם מלמעלה הם. מז"א, בסוד המסך דחירק שבקו אמצעי, (כנ"ל ב"א דף קע"ז אות קצ"ח) כי למדנו, בנים חיים ומזונות אין הדבר תלוי בזכות אלא הדבר תלוי במזל. ומשום זה קשים לפניו מזונות העולם, משום שהדבר תלוי במזל, שממנו יוצאים בנים חיים ומזונות, וע"כ קשה לפניו מזונות העולם, כי אינם ברשותו מטרם שהוא מתברך מן המזל.

ביאור הדברים. כי בתחילה היתה הנוקבא גדולה וזכה כמו ז"א, והיתה דבוקה בו מאחוריו. אלא שהמוחין לא היו מאירים אז בנוקבא, מחמת חסרון לבוש דחסדים, ולא

היתה משפעת כלום לתחתונים, (כמ"ש לעיל ב"א דף ק"ד ד"ה את, ע"ש) ועל כן מיעטה הנוקבא את עצמה, בסוד נקודה תחת יסוד דז"א, שפירושו שנכללה במסך דחירק שבקו האמצעי שמחזה ולמטה דז"א, וננסרה לפרצוף נפרד ממנו. שמחמת מיעוט הזה אין לה עוד מעצמה שום אור, וצריכה לקבל הכל מלמעלה, דהיינו מז"א, (כמ"ש לעיל בראשית א' דף ק"ח ד"ה וכבר, ע"ש).

וזה אמרו, **בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא**, שהרי בזמן שהיתה הנוקבא גדולה **וזכה** כמו ז"א, לא יכלה להשפיע בני חיי ומזוני לתחתונים, כנ"ל, **אלא במזלא תליא מילתא**, שהדבר תלוי בז"א, שיסוד שלו נקרא **מזל**, דהיינו שצריכה להכלל במסך דחירק שביסוד דז"א, ואז מתלבש החכמה שלה בחסדים, ויכולה להשפיע בני חיי ומזוני לתחתונים. וז"ש **קשין מזונא דבר נש קמי קב"ה** היינו הנוקבא, **כקריעת ים סוף**, **מ"ט**, **בגין דמזונא דעלמא**, **דלעילא הוא**, דהיינו שהנוקבא צריכה לקבל **מלמעלה** דהיינו מז"א, אשר אז היא מחויבת להתמעט כנ"ל, וע"כ קשים לפניה מזונותיו של אדם. כי כדי להשפיע מזונות לעולם היא מתמעטת לבחינת **לית לה מגרמה ולא מידי**.

וזה אמרו (באות נ"ד) **לאחזאה לגבי דרגא דמהימנותא שבע** וכו'. כי משום זה צריכים לב' דברים א) **לברכא** וכו' **דההוא דרגא דמהימנותא יתרוי ויברך ויתמלא חידו מחיין דלעילא בגין למיהב לן מזוני**, דהיינו להמשיך לה עתה, אחר שנתמעטה, כל החיים והטוב של מעלה, דהיינו מז"א, כדי שתתן לנו מזונות. ב) **לאחזאה לגבי דרגא דמהימנותא שבע**, כי בזה שאנו מראים את עצמינו שבע, היא מתנחמת על מיעוטה שנתמעטה בשבילנו.

פסקה נו

כגוונא דא זווגין וכו': כעין זה, קשים לפניו הזווגים שבעולם. והכל, הן בנים והן חיים והן מזונות הוא משום שהרקיע וילון אינו משמש כלום, וכל שכן אלו הדברים, בנים חיים ומזונות, הנמצאים למעלה במקום אחר, ועל כן נצרכה להתברך. שתקבל משם. פירוש. הרקיע וילון, ה"ס הנוקבא, **דלית לה מגרמה ולא מידי**, אחר שנתמעטה, (כמ"ש בזהר פנחס אות תק"יז ע"ש) וז"ש **וכלא**, **בגין דרקיע וילון לא משמש כלום**, דהיינו שנתמעטה עד **דלית לה מגרמה ולא מידי**, וע"כ צריכים להראות עצמו שבע כנ"ל, **וכ"ש אלין מלין** וכו', וע"כ צריכים לברך אותה שתקבל מעליון.

פסקה נז

ת"ח כל זווגין וכו': בוא וראה כל הזווגים שבעולם, קשים לפני מדרגה הזו, דהיינו הנוקבא, משום כשנעשה הזווג הזה, להוליד נשמות, יוצאות כל הנשמות מן מזל הזה

שלמעלה, שהוא נהר הנמשך ויוצא מעדן, דהיינו יסוד דז"א, וכשההשתוקקות נמצא להמשיך ממטה למעלה, דהיינו להמשיך הארת החכמה, שאינה נמשכת רק ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ר"ה מחלוקת) אז פורחות הנשמות אל הנוקבא, ונעשות כולן באותה המדרגה כלולות זכר ונקבה יחד. ואחר כך הוא מפריד אותם כל אחד ואחד למקומו כראוי לו. ואחר כך קשה לפני מדרגה הזו לחזור ולחבר אותם זכר ונקבה, כבתחילה. משום שאינם מתחברים רק כאלו האורחות של בני אדם, והכל תלוי למעלה. פירוש. כמו שנתבאר לעיל (באות נ"ה ד"ה ביאור) אצל הנוקבא, שמתחילה נאצלה גדולה כמו ז"א ודבוקה באחוריו, ואחר כך ע"י שנכללה במסך דחירק דז"א ננסרה לפרצוף נפרד ממנו, כן הוא בנשמות בני אדם הנולדות מן הנוקבא, שמתחילה כשמקבלים מהארת השמאל שבנוקבא, שהיא הארת חכמה, נמצאים כל זכר ונקבה של הנשמות דבוקים זה בזה מאחוריהם ואחר כך הנוקבא מאירה להם המסך דחירק, ואז הם נפרדים זה מזה.

וז"ש **כד תיאובתא אשתכח מלרע לעילא**, דהיינו כשנמשך הארת החכמה שבשמאל ממטה למעלה כמ"ש לעיל, **כלהו כלילן דכר ונוקבא כחדא**, דהיינו שדבוקים זה בזה מאחוריהם כמו הנוקבא שדבוקה באחורי ז"א בעת שהיא בהארת השמאל. **ולבתר איהו פריש לון**, דהיינו על ידי שמאירה אליהם המסך דחירק, הם נפרדים זמ"ז. כמ"ש אצל הנוקבא, ע"ש. ונודע שתחילת הארת המסך דחירק הוא בכח המנעולא, (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) ואינה ראויה לקבל מוחין עד שנמתקת בבינה ונתקנה בסוד מפתחא, עש"ה. וז"ש **ולבתר קשין קמי האי דרגא לחברא לון כקדמיתא**, כי מחמת התכללותם במסך דמנעולא אינם ראויים לזווג, **בגין דלא מתחברן בר כאינון ארחי דבר נש**, משום שאין הם מתחברים לזווג, רק אחר שנתקנו בסוד **אורחין**, דהיינו אחר שקבלו המסך דמפתחא המכונה אורחא. כי אז אמא אוזיפת מאנהא לברתא, וכן זכר ונקבה דנשמות בני אדם.

פסקה נח

ועל דא קשין קמיה וכו': ועל כן קשים לפניו כקריעת ים סוף, כי קריעת ים סוף היה, כדי לפתוח בו שבילים למעלה, וכמו שנפתחים שבילים ואורחות בו, כן נתבקע ונתפתח. פירוש. כבר ידעת שהארות המנעולא נקראות **שבילים** בסו"ה ושבילך במים רבים. והארות המפתחא נקראות **אורחות**, בסו"ה וארח צדיקים כאור נגה וכו'. (כמ"ש לעיל בראשית א' דף רנ"א ד"ה נחית עש" ה). והנה כל הקושי שבקריעת ים סוף היה, שב' פעולות הפוכות היו בה. שהיה צריך להטביע את המצרים הנמשכים מג"ר דחכמה

שבשמאל, שאין זה אלא בכח גילוי המנעולא שה"ס **שביל**. (כנ"ל לך י"ג ד"ה ולפיכך בביאור פעולה ב' מד' הפעולות ע"ש) והיה צריך להמשיך חיים והצלה לישראל הנמשכים מו"ק דחכמה שבשמאל. שאין זה אלא בגניזו דמנעולא וגילוי המפתחא, כי אין מוחין נמשכים אלא בסוד המפתחא, שה"ס **ארח** (כנ"ל תולדות דף מ"ו ד"ה ובזה ע"ש). וזה אמרו. **וע"ד קשין קמיה כקריעת ים סוף, דהא קריעת ימא לאתפתחא ביה שבילין לעילא איהו**, שקריעת ים סוף היתה לפתוח **שבילים** למעלה, דהיינו לגלות המנעולא כדי להטביע את המצרים, ונמצא שהיו נפתחים שבילים בסוד המנעולא להטביע את המצרים, ואורחות בסוד המפתחא בשביל ישראל. הרי, **וכמה דמתפתחין שבילין ואורחין ביה הכי אתבקע ואתפתח**, כי כלולים כאן ב' פעולות הפוכות זו מזו בקריעת ים סוף, כי כמו שהיו נפתחים **שבילים**, בכח המנעולא, **ואורחות**, בכח המפתחא, כן נבקע הים ונפתח להטביע המצרים ולהציל את ישראל. וז"ס הקושי שבקריעת ים סוף. ואלו ב' פעולות הפוכות הן גם כן בסוד המיעוט של הנוקבא כדי להשפיע מזונות לתחתונים כמבואר לעיל (לך י"ג ד"ה ולפיכך) בפעולה ב' ובפעולה ג' שבד' פעולות עש"ה. וע"כ קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף.

פסקה נט

ובג"כ כלא תליא וכו': וע"כ הכל תלוי למעלה, כי לית לנוקבא מגרמה ולא מידי, אחר שנתמעטה, וצריכים לברך אותה, וליתן לה חוזק מלמעלה, כדי שתתברך ותקבל מלמעלה מז"א, ותתחזק כראוי, וע"כ כתוב, וברכת **את** ה', המלה **את** הוא בדיוק, הרומזת על הנוקבא הנקראת **את**.

פסקה ס

ולגבי האי אתר וכו': ואל המקום הזה, דהיינו הנוקבה, צריכים להראות לפניה שובע והארת הפנים (כמ"ש לעיל בדף י"ח ד"ה וזה אמרו לאחזאה) שצריכים ב' דברים ע"ש. ואל הסטרא אחרא, בזמן שהיא שולטת בעולם, צריכים להראות לפניה רעב, כי מדרגה ההיא דס"א, הוא רעב, וראוי להראות לפניה רעב ולא שובע, כי השובע אינו שולט בעולם בסבתה, וע"כ כתוב **ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך**. כי בזמן שליטת הקדושה יש שובע בעולם. אמר ר' אלעזר, כן הוא בודאי וכן צריך להיות. דהיינו שהשובע יתגלה עם שליטת הקדושה והרעב עם שליטת הס"א.

פסקה סא

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, אשרי הם הצדיקים שקרבתם זה לזה מביא שלום בעולם, משום שיודעים ליחד היחוד ולעשות קרבה להרבות שלום בעולם. כי יוסף ויהודה, כל עוד שלא

נתקרבו זה לזה, לא היה שלום, כיון שנתקרבו ביחד יוסף ויהודה, אז נתרבה השלום בעולם. ונתוספה שמחה למעלה ולמטה בעת שנתקרבו יהודה ויוסף, וכל השבטים היו נמצאים יחד עם יוסף. וקרבה ההיא הרבתה שלום בעולם, כמו שבארנו, שכתוב, ויגש אליו יהודה.

פסקה סב

ולא יכול יוסף להתאפק וגו': רבי חייא פתח ואמר, פזר נתן לאביונים וגו'. בוא וראה, הקב"ה ברא העולם, והמשיל את האדם עליו, שיהיה מלך על הכל.

פסקה סג

והאי בר נש וכו': ואדם הזה, נפרדים ממנו בעולם כמה מינים, מהם צדיקים מהם רשעים, מהם טפשים מהם חכמים, וכולם כל ארבע מינים הללו, מתקיימים בעולם עשירים ועניים. וכולם הוא, כדי שיזכו וייטיבו אלו עם אלו, שייטיבו הצדיקים עם הרשעים להחזירם בתשובה, וייטיבו החכמים עם הטפשים, ללמדם שכל. וייטיבו העשירים עם העניים, למלאות מחסורם. כי על ידי זה, זוכה האדם לחיי עולם, ומתקשר בעץ החיים. וע"ז אוה"כ, פזר נתן לאביונים. ולא עוד, אלא צדקה זו שהוא עושה, עומדת לעד, דהיינו שהנוקבא נבנית ממנה, שהיא נקראת עד, שכתוב. וצדקתו עומדת לעד.

פסקה סד

פזר נתן לאביונים: רבי אלעזר אמר, כאשר ברא הקב"ה את העולם, העמיד אותו על עמוד אחד, וצדיק שמו. דהיינו יסוד. וצדיק זה הוא קיום העולם, דהיינו שמקיים את הנוקבא הנקראת עולם. וזה הוא שמשקה, היינו הארת חכמה, וזן, היינו הארת חסדים, לכל. שכתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד וגו'. שהוא היסוד המכונה נהר.

פסקה סה

ומשם יפרד: שואל, מהו יפרד, שאומר הכתוב. ומשיב, אלא, אותו מזון ומשקה של נהר ההוא, מקבל הכל הגן, שהוא הנוקבא, ואחר כך מתפזר המשקה לד' רוחות העולם, כלומר שבאי עולם כולם נשקים ממנה אף אחד מהם לא יחסר. וכמה הם המצפים להשתות ולהזון משם, כמש"א, עיני **כל** אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו. וע"כ, **פזר נתן לאביונים**, זהו הצדיק, שהוא יסוד, המפזר ונותן שפעו השלם מחכמה וחסדים המשלים לכל אביונים שבעולם. **צדקתו עומדת לעד**, זוהי כנסת ישראל, שהיא הנוקבא, הנקראת צדקה. שבשביל זה, שמקבלת שפע השלם ההוא מן היסוד, היא עומדת בסוד השלום, בקיום שלם. דהיינו, עומדת לעד, **רשע יראה וכעס**, זה היא מלכות עכו"ם, דהיינו מלכות דס"א המקנאת אז את המלכות דקדושה.

פסקה סו

תא חזי מלכות וכו': בוא וראה, מלכות שמים, שהיא הנוקבא דז"א, היא בית המקדש, המקיימת כל העניים בצל משכנה של השכינה, וצדיק זה, שהוא יסוד דז"א, הוא נקרא גבאי צדקה, לחונן ולזון את הכל, דהיינו כל העניים שהם בצילה של השכינה כנ"ל, משום זה, גבאי צדקה מקבלים שכר, נגד כולם שנתנו להם הצדקה, להיותם מרכבה ליסוד דז"א הנקרא גבאי צדקה, ושהוא כולל לכל הספירות שממעלה הימנו.

פסקה סז

תא חזי, ולא יכול וגו' לכל הנצבים עליו: אלו הם, כל העומדים להזון ולהשתות ממנו, שהיסוד שנקרא יוסף לא יכול להתאפק שלא לתת להם שפעם. ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו. **אתו** זוהי כנסת ישראל, שהיא הנוקבא, שלא עמד איש אתה, בהתודע וגו', דהיינו בעת הזווג, כי זווג מכונה ידיעה. **אחיו**, אלו הם שאר המרכבות והצבאות, שכתוב בהם למען אחי ורעי. כלומר שבשבילם נזדווג עם הנוקבא, לתת להם שפעם. ושיעור הכתוב הוא, **בהתודע יוסף**, בעת שנזדווג יוסף עם השכינה, בשביל אחיו. כי **אל** פירושו בשביל.

דבר אחר ולא עמד איש אתו: פירושו, בזמן שהקב"ה בא להזדווג עם כנסת ישראל, **בהתודע יוסף אל אחיו** פירושו, בזמן שהקב"ה היה מתחבר בישראל, כלומר, בזמן שהקב"ה היה מחובר עם ישראל **לא עמד איש** מהאומות **אתו** בעת זווגו עם הנוקבא. משום שהם בלבדם מקבלים אז מהארת הזווג, ואין חיבור מהעמים עעכו"ם עמהם, משום זה אוה"כ, ביום השמיני עצרת תהיה **לכם**, כי בזמן ההוא, הקב"ה הוא בחיבור אחד עם ישראל בלבדם, שכתוב בהם אחי ורעי. כמו שבארוהו. בפרשת אמור אות רפ"ח.

פסקה סח

ר' ייסא וכו': ר"י פתח הכתוב, בזמן שהקב"ה יקום את כנסת ישראל מעפר, דהיינו בזמן הגאולה, וירצה לנקום נקמתו מעמים עובדי עכו"ם, אז כתוב, ומעמים אין איש אתי. והיינו שכתוב כאן, ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, כמו שאתה אומר, וינטלם וינשאם כל ימי עולם.

פירוש. כמו שנאמר בזמן הגאולה ומעמים אין איש אתי, שפירושו, שאין שום כח מס"א שיוכל להפריעו מזה, כן הוא פירוש הכתוב, **ולא עמד איש אתו**, ששום כח מס"א לא עמד אתו להפריעו מלהתודע אל אחיו. וכן נאמר וינטלם וינשאם כל ימי עולם, דהיינו שהגביה את ישראל למעלה, באופן שכל כח שבעולם לא יזיק אותם.

פסקה סט

ולא יכול יוסף להתאפק: רבי חזקיה פתח ואמר, שיר המעלות אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים. מקרא זה בארוהו ולמדנו. אבל בוא וראה, אליך נשאתי את עיני, וכתוב, אשא עיני אל ההרים. מהו ההפרש ביניהם. אלא זה למעלה וזה למטה, ומפרש, **אשא עיני אל ההרים**, הוא למעלה, לז"א, כדי להמשיך ברכות ממעלה למטה, אל הנוקבא, מאלו הרים עליונים, בסוד אין הרים אלא אבות, שהם חג"ת דז"א, להמשיך מהם ברכות לכנסת ישראל המתברכת מהם. **אליך נשאתי את עיני**, הוא למטה לנוקבא, לצפות ולחכות לאלו הברכות היורדים משם, מז"א, למטה לנוקבא.

פסקה ע

היושבי בשמים: הוקשה לו, כיון שהמדובר הוא בנוקבא, למה אומר בשמים שהוא ז"א. ומשיב, שע"כ אומר היושבי בשמים, משום שכל גבורותיה וכחותיה וקיומיה של הנוקבא, הם בשמים, דהיינו שמקבלתם מז"א הנקרא שמים. כי כאשר היובל, שהוא בינה, פותח המעינות של כל אלו השערים, דהיינו השפע של נ' שערי הבינה, כולם נמצאים בשמים, שהוא ז"א, ואחר שהשמים מקבל כל אלו האורות היוצאים מיובל, אז הוא זן ומשקה את כנסת ישראל, שהיא הנוקבא, על ידי צדיק אחד, שהוא יסוד.

פסקה עא

וכיון דדא אתער וכו': וכיון שזה, דהיינו היסוד, נתעורר אליה, כמה הם, העומדים בכל הצדדים, להשתות ולהתברך משם, דהיינו לקבל מהארת הזווג, כמש"א, הכפירים שואגים לטרף וגו'. ואז היא עולה לזווג בסודי סודות כראוי, ומקבלת עדונים מבעלה כראוי לה.

וכלהו דקיימין בכל סטרין וכו': וכל אלו העומדים בכל הצדדים, המצפים לקבל ממנה, כנ"ל, עומדים בלבדם, ואינם עולים עם הנוקבא, כמו שאתה אומר, ולא עמד איש אתו, שכתוב ויקרא הוציאו כל איש מעלי. אלא אחר שקבלה עדנים מבעלה, דהיינו אחר הזווג, כולם נשקים אז וניזונים, כמש"א, ישקו כל חיתו וגו'.

פסקה עב

ר' יוסי פתח קרא באליהו דכתיב ויקרא וגו': בוא וראה שנים היו שהטיחו דברים כנגד הקב"ה, משה, ואליהו. משה אמר למה הרעות לעם הזה. ואליהו אמר הרעות להמית את בנה. ושניהם אמרו דבר אחד.

פסקה עג

מ"ט, אלא רזא איהו וכו': שואל, מהו הטעם שאמרו שניהם, למה הרעות. ומשיב, אלא הוא סוד. משה, מהו הטעם שאמר למה הרעות, הוא משום שניתן רשות לס"א לשלוט על ישראל, **הרעות**, פירושו נתת רשות לצד האחר של ה **רע** לשלוט עליהם. אליהו אמר הרעות, פירושו גם כן, נתת רשות לסטרא אחרא לטול נשמתו של זה. וזהו שאמר הרעות, והכל הוא סוד אחד, שהרעות, הוא סוד נתינת רשות לס"א שנקרא **רע**.

פסקה עד

תא חזי אליהו אמר, הגם על האלמנה וגו': משום שהקב"ה אמר לאליהו, הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך. וכל מי שזן ומפרנס, למי שנצרך לו, וכל שכן בימי רעב, הוא מתאחד ונאחז בעץ החיים, וגורם חיים לעצמו ולבניו. ובארוהו. ועתה, אמר אליהו, כל מי שמקיים נפש בעולם זוכה חיים לעצמו, וזוכה להתאחד בעץ החיים, ועתה שולט עץ המות, צד הרע, על האלמנה, אשר צוית אותה לכלכלני. משום זה אמר **הרעות**.

פסקה עה

ואי תימא דרע וכו': שואל, ואם תאמר, שלא נעשה רע לאדם מן הקב"ה. ומשיב, בוא וראה, בזמן שאדם הולך לימין, שמירתו של הקב"ה נמצא לו תמיד, והסטרא אחרא אינו יכול לשלוט עליו, ו **רע** הזה נכנע לפניו ואינו יכול לשלוט. ומתוך ששמירתו של הקב"ה הוסר ממנו אם הוא מתדבק ברע, אז **רע** ההוא, כיון שרואה שאין עמו שמירה, שולט עליו אז ובא להשמידו, ואז ניתן לו רשות ונוטל נשמתו.

פסקה עו

משה אמר למה הרעות: משום שניתן רשות לצד הרע לשלוט על ישראל, להיות תחת השעבוד שלו. פירוש אחר, ע"כ אמר, למה הרעות, כי ראה כמה מהם מישראל, שהם מתים, ונמסרו בצד **הרע**.

פסקה עז

תא חזי בשעתא וכו': בוא וראה בשעה שהטוב נתעורר, שהוא ימין, כל שמחה וכל טוב וכל הברכות נמצאות, והכל הוא בחשאי, כמו שבארו, שאמרו בני יעקב, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, בחשאי. (פסחים נ"ו ע"א) וסוד זה הוא משום, שאז הוא יחוד כראוי. ובזה מתבאר הכתוב למה אמר יוסף בעת היחוד, הוציאו כל איש מעלי, משום שהיחוד צריך להיות בחשאי.

פסקה עח

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, וכי אליהו, כיון שהוא גזר והקב"ה מקיים, והוא גזר על השמים שלא להוריד טל ומטר, איך היה מפחד מאזבל, ששלחה אליו ככתוב, כי כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם, ומיד פחד וברח על נפשו.

פסקה עט

א"ל רבי יוסי וכו': אמר לו ר"י, הרי בארוהו, שהצדיקים אינם רוצים להטריח לאדונם במקום שהנזק מצוי לעין. כמו שמואל, שאמר, איך אלך ושמע שאול והרגני אמר לו עגלת בקר וגו'. משום שהצדיקים אינם רוצים להטריח את אדונם במקום שהנזק מצוי, וגם כן אליהו, כיון שראה שהנזק מצוי לא רצה להטריח את אדונו.

פסקה פ

א"ל אנא מלה וכו': אמר לו, אני שמעתי כאן דבר. כי באליהו לא כתוב בו, **ויירא** וילך אל נפשו, אלא **וירא**, שפירושו שראה ראיה, ומה ראה, אלא שראה, שמכמה שנים הלך אחריו מלאך המות, ולא נמסר בידו, ועתה **וילך אל נפשו**, מה פירושו של וילך אל נפשו, הוא, שהלך לקיום של הנפש ומי הוא, הוא עץ החיים, כדי להתדבק שם, ומלאך המות לא ילך אחריו יותר.

פסקה פא

תא חזי כלהו וכו': בוא וראה, בכל מקום כתוב **את** נפשו, וכאן כתוב **אל** נפשו. וסוד הזה שמעתי, כי אמר ר' שמעון, כל הנשמות שבעולם יוצאות כולן מאותו הנהר הנמשך ויוצא, שהוא יסוד דז"א, וכולן לוקח אותן אותו צרור החיים, שהוא הנוקבא, וכשהנוקבא מתעברת מן הזכר, כולן הן בהשתוקקות מב' הצדדים, מהשתוקקות הנקבה אל הזכר, ומהשתוקקות הזכר אל הנקבה, (כנ"ל לך אות ר"ה) וכשהשתוקקות הזכר יוצאת בחשק גדול, אז הנשמות הן יותר בקיום, משום שהכל תלוי בהשתוקקות וחשק של עץ החיים, שהוא ז"א, ואליהו, מתוך שהיה מאותו החשק של הזכר, יותר מאנשים אחרים, הוא נתקיים ולא מת.

פסקה פב

ובגין כך אל וכו': ומשום זה כתוב, **אל** נפשו ולא כתוב **את** נפשו, כי **את** נפשו היא נקבה, שהנוקבא נקראת **את**, אבל **אל** הוא זכר. ואם תאמר, הרי כתוב **ואל** האשה אמר, שהיא נקבה. ומשיב, הוא כלל של זכר ונקבה, כי כאשר הנוקבא כלולה בתוך הזכר, נאמר אז, **ואל** האשה אמר. **את** האשה, יורה נקבה בלבדה, בלי התכללות עם הזכר. כעין זה אל נפשו, יורה זכר בלבד. את נפשו יורה נקבה בלבדה, בלי התכללות עם הזכר. ומשום

שאליהו הוא מצד הזכר יותר מכל בני העולם, נתקיים בקיומו יותר, מכל בני העולם, ולא מת כשאר בני העולם. משום שכולו הוא מעץ החיים, ולא מן עפר כשאר אנשים, ומשום זה נסתלק למעלה ולא מת כדרך כל בני העולם, שכתוב, ויעל אליהו בסערה השמים.

פסקה פג

תא חזי מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, והנה רכב אש וסוסי אש וגו'. כי אז נתפשט הגוף מן הרוח, ונסתלק שלא כדרך שאר בני אדם, ונשאר מלאך קדוש כשאר קדושים עליונים, ועושה שליחות בעולם כמו מלאך, ובארוה, שהנסים שעושה הקב"ה בעולם, על ידו נעשים.

פסקה פד

ותא חזי מה כתיב, וישאל את נפשו. מקודם לכן כתוב וילך **אל** נפשו, כמו שלמדנו, שהוא בקיום, וכאן כתוב, **את** נפשו למות. יורה על העץ שבו שורה המות, דהיינו הנוקבא, בסו"ה ורגליה יורדות מות, ושם נגלה עליו הקב"ה, כמ"ש, צא ועמדת בהר.
מה כתיב בתריה וכו': מה כתוב אחריו, ואחר הרעש אש וגו' קול דממה דקה. זה הוא מקום הפנימי מכולם שממנו כל האורות יוצאים.

פסקה פה

מה כתיב, ויהי כשמוע אליהו וגו': אמר לו הקב"ה עד מתי אתה מקנא לי, סגרת הדלת, שהמות לא ישלוט עליך לעולם, והעולם אינו יכול לסבלך שתמצא עם בני, שאתה מקטרג עליהם, א"ל כי עזבו בריתך בני ישראל וגו'. אמר לו, חייך, שבכל מקום שבני אדם יקיימו ברית הקדוש, דהיינו שיעשו ברית מילה, אתה תהיה מצוי שם. (וביאור הדברים תמצא בהקדמת ספר הזהר דף ר"י ד"ה למהוי).

פסקה פו

ת"ח מה גרם וכו': בוא וראה, מה גרם דבר ההוא של אליהו, שכתוב, והשארתי בישראל וגו'. אמר לו הקב"ה, מכאן ולהלאה, שלא יכול העולם לסובלך עם בני, כי תקטרג עליהם, **ואת אלישע** וגו', יהיה נביא אחר לבני, ואתה תסתלק למקומך.

פסקה פז

ות"ח כל ההוא וכו': ובוא וראה, כל אדם המקנא להקב"ה אין מלאך המות יכול לשלוט עליו כמו על שאר בני אדם, ויהיה לו שלום, כמו שנאמר בפנחס, הנני נותן לו את בריתי שלום.

פסקה פח
ויפול על צוארי וגו': רבי יצחק אמר, הרי בארו, שבכה על מקדש ראשון ועל מקדש שני, שיבנו בחלקו של בנימין, ויחרבו.

פסקה פט
פתח ואמר כמגדל דוד צוארך וגו': שואל, מאן מגדל דוד. מגדל דוד זה הנמצא בירושלים, ודאי שבנה אותו דוד והעלה לו, כלומר, שהוא עומד, בתוך ירושלים. אלא כמגדל דוד שאומר הכתוב, אינו מגדל דוד הזה, אלא זה הוא ירושלים של מעלה. דהיינו הנוקבא, שכתוב בו מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק **ונשגב**, שואל, מי הוא **נשגב**, אם סובב על הצדיק אם על המגדל. ומשיב, אלא המגדל נשגב, משום שבו ירוץ צדיק, שהוא יסוד. (עי' לעיל בראשית א' אות תע"א).

פסקה צ
צוארך, דא בי מקדשא לתתא וכו': צוארך, היינו בית המקדש של מטה, הדומה למגדל דוד שהוא הנוקבא, ונקרא כך, משום שהוא נמצא בתקון היופי, כמו הצואר, שהוא היופי של הגוף, מה צואר הוא היופי של כל הגוף, כן בית המקדש הוא היופי של כל העולם.

פסקה צא
בנוי לתלפיות: פירושו, תל שכל בני העולם מסתכלים בו, לשבח ולהתפלל, וכך בארוהו, תלפיות, הוא אותיות תל-פיות, תל שכל פיות העולם משבחים ומתפללים אליו.

פסקה צב
אלף המגן תלוי עליו: אלו הם אלף תקונים המתוקנים בו כראוי. דהיינו הארת החכמה המרומזת במספר אלף. **כל שלטי הגבורים**, שכולם באים מצד הדין הקשה, ע"כ נקראים גבורים. פירוש. הארת חכמה זו, נמשכת מבינה שחזרה להיות חכמה, ומקו שמאל שלה, שנקרא יצחק, שהוא דינא קשיא. כמ"ש לעיל, (וישב דף ו' ד"ה ת"ח וישב יעקב).

פסקה צג
מה צואר כל תקונין וכו': מה צואר, כל תקוני האשה תלוים בו, כך בית המקדש כל תקוני העולם תלוים ושורים בו. ובארוה, שכתוב, על צווארינו נרדפנו, פירושו, על בית המקדש, שהוא צואר, והיופי של כל העולם, **נרדפנו**. יגענו ולא הונח לנו, פירושו, **יגענו** לבנות אותו שתי פעמים. דהיינו בית מקדש ראשון והשני, **ולא הונח לנו**, כי לא הניחו אותנו, ונחרבו, ולא נבנו אחר כך.

פסקה צד
מה צואר כיון וכו': מה צואר כיון שנשחת, נשחת עמו כל הגוף, כך בית המקדש, כיון שהוא נשחת ונחשך, נחשך גם כן כל העולם, והשמש אינו מאיר, ולא שמים וארץ והככבים.

פסקה צה
בגין כך בכה וכו': משום כך בכה יוסף על זה, דהיינו על ב' מקדשים שנחרבו, ואחר שבכה על זה, בכה על השבטים שנגלו. כשנחרב בית המקדש, נגלו מיד כל השבטים, ונתפזרו בין העמים. וזהו שכתוב וינשק לכל אחיו ויבך עליהם, **עליהם** ודאי, דהיינו על שנגלו.

פסקה צו
על כלם וכו': על כלם בכה, על בית המקדש שנחרב ב' פעמים, ועל אחיו, שהם עשרת השבטים שיצאו בגלות, ונתפזרו בין העמים. **ואחרי כן דברו אחיו אתו**. ולא כתוב בהם **ויבכו**, כי הוא בכה משום שהופיעה עליו רוח הקודש, וראה את כל זה, והם לא בכו, כי לא שרה עליהם רוח הקדש, ולא ראו את זה.

פסקה צז
והקל נשמע בית פרעה: רבי אבא פתח ואמר, נכספה וגם כלתה נפשי וגו'. בוא וראה, כל אדם המתפלל תפלתו לפני אדונו, צריך להקדים לו ברכות בכל יום ויום, ולהתפלל תפלתו בזמן שצריך.

פסקה צח
בצפרא, לאחדא וכו': בבוקר יתאחד בימינו של הקב"ה, שהוא חסד. במנחה יתאחד בשמאלו של הקב"ה, ונצרך לאדם תפלה ובקשה בכל יום ויום, כדי שיתאחד בו, בהקב"ה, ובארוהו.
מאן דצלי צלותיה וכו': מי שמתפלל תפלתו לפני אדונו, צריך שלא ישמיע קולו בתפלתו, ומי שמשמיע קולו בתפלתו, תפלתו אינה מתקבלת.

פסקה צט
מ"ט בגין וכו': מה הטעם. הוא, משום שהתפלה אינה אותו קול הנשמע, כי קול הנשמע אינו תפלה, ומה היא תפלה, היא קול אחר התלוי בקול הנשמע. ומה הוא קול הנשמע, זה הוא אותו הקול שהוא עם **ו'**. וקול התלוי בו בקול הנשמע, הוא **קל** בלא **ו'**.
פירוש. **קול שאינו נשמע**, ה"ס חסדים מכוסים מהארת חכמה, וה"ס קול בינה. **וקול הנשמע**, ה"ס חסדים מגולים בהארת חכמה, וה"ס ז"א, שמחזה ולמטה מתגלה בו

החכמה. (כמ"ש לעיל בראשית ב' דף קמ"ו אות רל"ז רל"ח ובהסולם שם) אמנם יש עוד בחינת **קול שאינו נשמע**, שהיא הנוקבא, בעת שהיא חכמה בלי חסדים, שאין החכמה יכולה להאיר בלי לבוש החסדים, וע"כ היא קול שאינו נשמע. ונקראת **תפלה בלחש**, (כנ"ל חיי שרה דף ע"א ד"ה פירוש, ע"ש.) וכן הוא נקראת **קל** חסר **ו'**, שה **ו'** היא ז"א המשפיע לה חסדים, שאז היא נשמעת. וכשחסרה **ו'** שהוא ז"א, היא נמצאת בלי חסדים ואינה נשמעת. דהיינו שאינה משפעת לחוץ ממנה.

וז"ש **דצלותא לאו איהי ההיא קלא דאשתמע**, כי ה"ס חכמה בלי חסדים שאינה נשמע, **ומאן איהי צלותא**, **דא קלא אחרא דתליא בקלא דאשתמע**, שצריכה לקבל חסדים מז"א שהוא קול דאשתמע, ואז החכמה שבה מתלבשת בחסדים והיא נשמעת. **קלא דאשתמע דא ההיא קול דהוא ב ו'**, שהוא ז"א. **קלא דתליא ביה**, שתלוי בזווג שלו, **דא ההוא קל בלא ו'**, שהיא הנוקבא שמחוסרת חסדים. כמבואר.

פסקה ק

ובגין כך לא וכו': ומשום זה אין אדם צריך להשמיע קולו בתפלתו, אלא להתפלל בלחש, בקול שאינו נשמע, כבחינת הנוקבא, שה"ס תפלה, ועל ידי תפלתינו מיחדים הקול שאינו נשמע, עם ז"א שהוא קול הנשמע. וזו היא תפלה המתקבלת תדיר, להיותה משתוקקת אז ביותר להזדווג עם ז"א, וסימנך, **והקל נשמע**, קל בלא **ו'**, נשמע, כלומר שמתקבלת, זו היא תפלה שהוא בלחש, שכתוב בחנה וקולה לא ישמע. זו היא תפלה שהקב"ה מקבל, כשנעשית ברצון וכונה ובתקון כראוי, וכשמיחד יחוד רבונו בכל יום כראוי להיות.

פסקה קא

רבי אלעזר וכו': ר"א אמר, קול בחשאי, זה הוא קול העליון דהיינו קול שבבינה, שכל הקולות יוצאים משם, שהיא בחינה א' דקלא דלא אשתמע כנ"ל. אבל **קל** בלא **ו'** זו היא תפלה שלמטה, דהיינו הנוקבא, שהיא בחינה ב' דקלא דלא אשתמע כנ"ל, שהיא הולכת להתעלות אל ה **ו'** שהוא ז"א, ולהתחבר עמו, כדי לקבל ממנו חסדים כמ"ש לעיל.

פסקה קב

ת"ח, והקל נשמע: זהו **קל** בלי **ו'** דהיינו הנוקבא כשהיא נפרדת מז"א, זהו קול שבוכה על בית ראשון ועל בית שני. **נשמע**, הוא כמו שאתה אומר, **קול ברמה נשמע**, שואל, **ברמה**, מהו **ברמה**. ומשיב, זה הוא עולם העליון, עולם הבא. בינה. והסימן שלך. מן **הרמה** ועד **בית אל**, שפירושו מן העולם ועד העולם, דהיינו מן הבינה שנקראת **רמה**, והוא עולם העליון, עד הנוקבא שנקראת **בית אל**, והיא עולם התחתון, אף כאן, **ברמה**,

זהו עולם העליון, בינה. כי באותה שעה שנשמע ברמה, אז מה כתוב, ויקרא ה' אלקים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד וגו'.
ביאור הדברים. נודע שבתחילת זווג זו"ן נוהג פיוסא, שז"א ממשיך לה הארת חכמה מקו שמאל דבינה, שעל ידי זה הנוקבא מתפייסת להזדווג עמו, כמ"ש לעיל. (בראשית ב' דף קל"ו ד"ה פנימיות ובדף קל"ה ד"ה ביאור עש"ה) והמשכה זו הוא על ידי עלייתם לבינה, שז"א מלביש קו ימין שלה, שה"ס חסדים, והנוקבא מלבשת קו שמאל שלה, שה"ס הארת החכמה.
ויש בזה הרבה תקונים: א) שמתפייסת עמו, בשביל שהמשיך לה הארת השמאל מבינה, שהיא בחינתה עצמה, שהיא חכמה, כמ"ש שם. ב) כי עם הלבשתה את קו השמאל דבינה, מתעוררים שם הדינים הנוראים שבקו שמאל הזה, הסותמים לכל האורות שלה, ונעשתה כמו אש שורפת, שעי"ז מתעוררת בה השתוקקות גדולה להזדווג עם ז"א, ולקבל ממנו חסדים להלביש את הארת השמאל שלה. ג) שמחמת הדינים הקשים, היא מנחת את הג"ר דהארת השמאל, ומקבלת רק הו"ק דהארת השמאל. ועוד תקונים ואין להאריך.
וזה אמרו, **והקל נשמע, דא הוא קל בלי ו'**, דהיינו בעת עליית הנוקבא לקו שמאל דבינה, שאז נפרדת מז"א שנק' ו', כי ז"א, כולו ימין דבינה, והנוקבא, כולה שמאל דבינה, ורחוקים זה מזה מקצה אל הקצה, **דא היא קלא דבכאת על מקדש ראשון ועל מקדש שני**, כי עם הלבשתה את קו השמאל דבינה, מתעוררים שם כל הדינים עד שכל אורותיה נסתמים, כנ"ל בסוד תקון הב' להתעוררות הזווג. ואז נאמר ונהר יחרב ויבש, **יחרב** בבית ראשון, שה"ס בינה מבחינת ז"ת שלה, **ויבש** ה"ס בית שני, שהוא הנוקבא. והיא בוכה על ב' חורבנות הללו. וז"ש **נשמע, כמה דאת אמר קול ברמה נשמע**. דהיינו שה **קל** שהיא הנוקבא עלתה **ונשמעת** בבינה, שנקראת **רמה**, כמ"ש, **מאי ברמה, דא הוא עלמא עלאה** וכו', דהיינו שמלבשת את קו שמאל דבינה כנ"ל. וז"ש, דהא בההיא שעתא די ברמה נשמע, כדין מה כתיב, **ויקרא ה' אלקים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד וגו'**. שזה הוא מחמת התעוררות הדינים הגדולים אשר שם. שסותמים כל אורותיה, כנ"ל בסוד תקון הב'. ואז ונהר יחרב ויבש, שב' המקדשים נחרבים, כנ"ל.

פסקה קג

והקל נשמע: שנשמע למעלה למעלה, דהיינו שהנוקבא עלתה למעלה לקו שמאל דבינה שאז נחרבים ב' המקדשים כנ"ל בדיבור הסמוך. מה הטעם שנחרבים, משום שה ו', שהוא ז"א. נתרחק ונסתלק מן הנוקבא, שהוא מלביש לימין דבינה, והנוקבא לשמאל דבינה, ונתרחקו זה מזה מקצה אל הקצה כנ"ל בסמוך, ואז רחל מבכה על בניה וגו' כי

איננו. כי נסתמו כל אורותיה ואין לה מה להשפיע אל הבנים, וע"כ הלכו בגלות. ושואל, הכתוב אומר, **כי איננו**, כי אינם היה צריך לומר, דהיינו לשון רבים. ומשיב, אלא אומר, **כי איננו**, כמו שבארוהו, אשר **כי איננו**, פירושו, שבעלה אינו עמה, שאם בעלה היה נמצא עמה, שהוא ז"א, היתה מתנחמת על הבנים. כי אז היו נפתחים ארותיה, ובניה לא היו בגלות, ומשום **שאיננו**, אינה מתנחמת על הבנים שלה, כי הבנים נתרחקו ממנה משום שבעלה איננו עמה. וע"כ אוה"כ, כי איננו, ולא כי אינם.

פסקה קד

ת"ח בית פרעה: הוא סימנך, כלומר שהוא מרמז למעלה, על הבינה, שהיא **בית** שממנו מתפרעים ומתגלים כל האורות וכל הנרות. היינו ספירות הנוקבא המכונות נרות, וכל מה שהיה סתום נגלה משם. וע"כ נקראת הבינה, בית פרעה. ושיעור הכתוב, והקל נשמע בית פרעה, הוא, שהנוקבא עלתה לקו שמאל דבינה, שאז כל הדינים מתעוררים שם עליה, שה"ס תקון ב' להתעוררות הזווג, כנ"ל (דף ל"ב בד"ה ויש בזה הרבה תקונים) ומשום כך, הקב"ה מוציא כל האורות וכל הנרות להאיר לקול הזה שנקרא **קל** בלא ו', שהוא הנוקבא. כלומר, משום זה שנתעוררו עליה הדינים דשמאל, נתגברה בה ההשתוקקות אל הזווג, ונזדווגה עם ז"א והשפיע לה כל האורות וכל הנרות.

פסקה קה

ת"ח כד יקים וכו': בוא וראה, כשהקב"ה יקים ל **קל** הזה, שהוא הנוקבא, מעפר, ותתחבר עם ה ו', שהוא ז"א, אז כל מה שנאבד מהם, מישראל, בזמן הגלות, יחזור וישוב להם. ויתעדנו באורות עליונים הנוספים להם מעולם העליון, כמו שאתה אומר, והיה ביום ההוא יתקע וגו'.

פסקה קו

ואתה צויתה זאת עשו וגו': רבי חייא פתח, שמחו את ירושלים וגו'. בוא וראה, כשנחרב בית המקדש, והחטאים גרמו שהגלו ישראל מן הארץ, נסתלק הקב"ה, למעלה למעלה. ולא השגיח על החורבן של בית המקדש ועל עמו שהגלו, ואז השכינה הגלתה עמהם.

פסקה קז

כד נחת וכו': כאשר ירד, השגיח על ביתו והנה נשרף, הסתכל על עמו והנה הגלו, שאל על הגבירה, דהיינו השכינה. והיא הגלתה. אז ויקרא ה' אלקים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק, והיא גם היא, השכינה, מה כתוב בה, אלי כבתולה חגורת שק על בעל נעוריה. כמו שאתה אומר, **כי איננו**. דהיינו בעלה כנ"ל, משום שנסתלק ממנה, ונעשה פירוד.

פסקה קח

ואפילו שמיא וארעא וכו': ואפילו שמים וארץ התאבלו כולם, שכתוב, אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם, מלאכים העליונים כולם, התאבלו עליה, שכתוב הן אראלם צעקו וגו'. השמש והלבנה התאבלו ונחשכו אורותיהם, שכתוב, חשך השמש בצאתו וגו'. וכל העליונים ותחתונים בכו עליה, והתאבלו, מהו הטעם, משום שהסטרא אחרא שלטה עליה, ששלטה על ארץ הקדושה.

פסקה קט

פתח ואמר ואתה בן אדם וגו' לאדמת ישראל קץ וגו': מקרא זה הוא סוד עליון, **לאדמת ישראל קץ**, מה הוא, וכי אדמת ישראל קץ הוא. ומשיב, אלא כן הוא ודאי, ולמדנו, קץ הוא לימין, קץ הוא לשמאל. ומפרש, קץ לימין, שכתוב, לקץ הימין, קץ לשמאל, שכתוב, קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר. וזה הוא קץ כל בשר כמו שלמדנו. (וזה נתבאר לעיל פרשת נח דף כ"ח ד"ה קץ לימינא ע"ש).

פסקה קי

קץ דימינא וכו': קץ הימין, היינו שכתוב **ולאדמת ישראל קץ**. בא הקץ על ארבע כנפות הארץ, זה הוא קץ השמאל. קץ הימין זה הוא קץ יצר הטוב. קץ השמאל זה הוא קץ היצר הרע. וזה הוא, כאשר ההטאים גרמו ונתגברו, נגזר וניתן ממשלה למלכות הרשעה, לשלוט ולהחריב ביתו ומקדשו, וזה הוא, שכתוב, כה אמר ה' אלקים רעה אחר רעה הנה באה. והכל אחד.

פירוש. השמאל, ה"ס רעה, ששם דינים ועונשים, וקץ השמאל הוא רעה שניה, שהוא היצר הרע, שהוא השטן ומלאך המות. שזסו"ה רעה אחר רעה הנה באה, ואומר, **והכל אחד**, כי ב' רעות אלו נעשו אחד. כי נתחברו זה בזה.

פסקה קיא

ובג"כ אתאבלו וכו': ומשום זה התאבלו העליונים ותחתונים על שניתן הממשלה ל **קץ** הזה של השמאל. ומשום זה, כיון שמלכות הקדושה, מלכות שמים הושפלה, ומלכות הרשעה התגברה, יש לכל אדם להתאבל עמה, עם המלכות הקדושה, ולהיות מושפל עמה. ובשביל זה, כאשר תקום המלכות הקדושה, והעולם יהיה שמח, ישמח גם הוא עמה, שכתוב שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה.

פסקה קיב

תא חזי כתיב וכו': בוא וראה, כתוב בהם, במצרים, **עגלה יפיפיה מצרים**, ובסוד עגלה הזו, היו ישראל תחת ממשלתה כמה זמנים וכמה שנים, דהיינו רד"ו שנים שהיו

במצרים, ומשום שאחר כך עתידים ישראל למשול עליה, נרמז להם זה עתה, בהכתוב, קחו לכם מארץ מצרים **עגלות** לטפכם וגו'.
ביאור המאמר. כבר ידעת שקליפת מצרים ה"ס המשכת החכמה ממעלה למטה מסוד קו השמאל, כמו החטא דעץ הדעת, כי הכלים והניצוצין שפגם אותם אדם בחטאו בעץ הדעת נפלו לחלקם של המצרים (כמ"ש באורך לעיל לך דף מ"ד ד"ה ביאור, ודף מ"ח ד"ה ויש כאן).
והנה הכתוב אומר, קחו לכם מארץ מצרים עגלות וגו', שפנימיות הכתוב, יורה, שיקבלו מרכבות מארץ מצרים להמשכת המוחין, והוקשה לו לרבי חייא, היתכן שישמשו השבטים ויעקב בעגלות ארץ מצרים, שהן מרכבות הטומאה. ולתרץ זה מביא רבי חייא את הכתוב (באות ק"ו) שמחו וגו' שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה. ומקדים לבאר ענין הדינים הקשים השולטים בשעת הארת השמאל, שהוא סוד חורבן ביהמ"ק וגלות ישראל וגלות השכינה וסוד הכתוב ויקרא ה' צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה וגו', שהוא נוהג בכל זווג וזווג כמו שביאר ר' אלעזר במאמר הסמוך, (עי' בדף ל"ב ד"ה ביאור הדברים, עש"ה בכל ההמשך) וכן הוא בזווגים הכוללים שהם גלות וגאולה. שבזמן שליטת השמאל, ניתן כח לס"א לשלוט על ישראל, **ולחרבא ביתיה ומקדשיה**, שבזה הוכן זווג השלם לשעת הגאולה, בשלמות ג' התקונים המובאים לעיל (בד"ה ביאור הדברים עש"ה) כי זווגים הפרטיים וזווגים הכוללים שוים זה לזה בכל סדריהם. ואחר כך, מרחיב הדברים בביאור קץ הימין וקץ השמאל. ומסיים, **ובגין כך** וכו' **אית ליה לכל בר נש לאתאבלא עמה ולאתכפיא עמה**. כלומר, שאין אדם יכול לקבל מאור שלימות הזווג של זו"ן, אם אינו נכלל עם הנוקבא בעת שמתעוררים עליה הדינים הקשים של השמאל, שאז מתאבל עמה ומושפל עמה, כי על ידי זה מקבל גם הוא אותם ג' התקונים הנ"ל המכשירים אותו להכלל בהארת הזווג, ועקרם הוא תקון הג', שיעזוב את הג"ר דשמאל, דהיינו שלא ימשיך אור החכמה ממעלה למטה אלא ממטה למעלה שהוא בחינת ו"ק בלבד, ואז, **דכד איהי יזדקפא ועלמא יתחדי, יתחדי איהו בהדה**, דהיינו שיוכל להכלל ולקבל משלימות הזווג, **דכתיב שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה**, שפירושו שכל מי שנכלל עם הנוקבא בעת שנתעוררו עליה הדינים דקו שמאל, והתאבל עליה והושפל עמה, הוא ישיש עמה בעת שתהיה בזווג השלם. אמנם אם לא התאבל עליה, כי לא נכלל עמה בעת התעוררות הדינים הקשים, לא יוכל לשוש עמה ולקבל מהארת זווגה השלם, משום שאינו מובטח להשמר שלא להמשיך הג"ר דשמאל, שאז

תחזור ותתחזק שליטת הס"א על הקדושה. לפיכך מדייק הכתוב, שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה. כי המתאבל עמה בטוח שימשיך השיעור ו"ק דג"ר כראוי.
ובזה נפתח הבנת הכתוב, ואתה צויתה וגו' קחו לכם מארץ מצרים עגלות וגו', ואומר, תא חזי, **כתיב בהו במצרים**, **עגלה יפיפיה מצרים**. פירוש, כי ידעת שמצרים ה"ס החכמה דקליפה, כנ"ל, ויש בה ד' מדרגות **חו"ב תו"מ**, המכונות **שור פרה**, **עגל עגלה**. ולא הוברר ממנה לקדושה רק בחינת ו"ק שלהם בלבד, שה"ס ממטה למעלה, שהיא אור המלכות המכונה **עגלה**. כמ"ש בסו"ה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה. ולפיכך אין הכתוב אומר שור או פרה יפיפיה, רק **עגלה יפיפיה** מטעם שלא נברר מהם רק בחינת **עגלה** בלבד, כמבואר.
וז"ש **ורזא דעגלה דא**, **הוו ישראל תחות שלטניה כמה זמנין וכמה שנין**, דהיינו רק בכדי לברר סוד **עגלה** הזו, שה"ס ו"ק דשמאל כנ"ל, היו ישראל תחת קליפת מצרים כמה זמנים וכמה שנים. כי יותר משיעור זה המכונה עגלה אסור לקחת ממצרים כנ"ל, **ובגין דזמינין ישראל לשלטאה לבתר עלה**, דהיינו בשעת הארת הזווג, עתידים ישראל לשלוט על עגלה זו, כלומר שיקבלו ו"ק דחכמה, **אתרמיז לון השתא עגלות**, נרמז להם בדברי פרעה, **קחו לכם מארץ מצרים עגלות** וגו', כי שיעור זה מותר להם לקחת ממצרים. דהיינו השיעור בבחינת עגלות שהוא ו"ק כנ"ל. וע"כ אין הכתוב אומר מרכבות, אלא עגלות, כדי לרמז על שיעורו של עגלה, כמבואר.

פסקה קיג

ר' אלעזר אמר וכו': ראי"א, רמז רמז יוסף ליעקב על **עגלה ערופה**, כי כשעסקו בפרק הזה, של עגלה ערופה, נפרד ממנו. ובארוהו, עגלה ערופה. היא באה, על שנמצא הרוג ולא נודע מי הכהו, וכדי שלא תשלוטנה על הארץ רוחות רעות שאין בהם חפץ, נותנים את עגלה הזו לתקון, שלא יכירו בו ולא ישלטו עליה, על הארץ, כמ"ש לפנינו.

פסקה קיד

ת"ח כל בני נשא וכו': בוא וראה, כל בני אדם נפטרים על ידי מלאך המות, חוץ מזה, שהקדימו אותו בני אדם והרגוהו, מטרם שהגיע זמנו של מלאך המות לשלוט עליו, ולקבל רשות לקחת נשמתו, כי אינו שולט על האדם עד שמקבל רשות מלמעלה (כנ"ל פרשת נח דף כ"ט אות ע"ח) וביאור הדברים, עיין לעיל וירא קי"א ד"ה ותא חזי.

פסקה קטו

ובג"כ איתי ליה וכו': ומשום זה, יש לו למלאך המות לשלוט עליו מן הדין, כמש"א ולא נודע מי הכהו. ויש לו גם כן דין, **שלא נודע** מי הכהו, כדי לקטרג על מקום הזה שהוא

הנוקבא. ועל כן **ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר וגו'**, כדי להעביר הדין מאותו המקום, ולהתתקן שלא ישלוט עליו המקטרג, וינצל ממנו.

פירוש. ב' מיני דין, נכללים בהכתוב, לא נודע מי הכהו. א) שכח הצמצום עלה למלכות ונסתלקו האורות דג"ר מהנוקבא, שהם אור החיים. ב) שאפילו אם יתקנו אותה והג"ר תחזרנה אל הנוקבא, יש עוד כח לסטרא אחרא, לקטרג עליה ולסתום אורותיה על ידי אחיזתו בג"ר הללו, (כמ"ש לעיל וירא דף קי"א ד"ה ותא חזי, ובד"ה וקב"ה חיים).

וזה אמרו, **ובג"כ אית ליה דינא לשלטאה על האי אתר** וכו', דהיינו לשלוט על הנוקבא, מחמת שנסתלקו ממנה אורות דג"ר שהוא בחינת דין הא'. **הכי נמי אית ליה דינא וכו' בגין לקטרגא על ההוא אתר**, דהיינו בחינת דין הב', שאם יתקנו אותה והג"ר תחזרנה אליה, יוכל לסתום אורותיה. ועל כן היא צריכה לב' תקונים (כמ"ש וירא דף קי"א ד"ה ורזא עלאה ע"ש) וז"ש וע"ד **ולקחו וגו' בגין לאעברא דיניה דההוא אתר**, דהיינו להעביר דין הצמצום ממנה ולתקנה שהג"ר תחזרנה אליה. וזהו תקון לדין הא'. וזהו נעשה ע"י הבאת העגלה. **ולאתתקנא דלא ישלוט ביה מקטרגא**, דהיינו למעט אותה מג"ר דג"ר שבזה מתבטל אחיזת ס"א, לסתום אורותיה, וזהו תקון לדין הב', ונעשה ע"י עריפת העגלה. כמ"ש כל זה באורך, לעיל (וירא קי"א ד"ה רזא עלאה) עש"ה.

פסקה קטז

ת"ח יוסף כד וכו': בוא וראה יוסף כשנפרד מאביו, נשלח בלי לויה ובלי אכילה, והיה מה שהיה, וכשאמר יעקב טרוף טורף יוסף, אמר כי ארד אל בני אבל שאולה, כי אני גרמתי לו שנהרג, משום ששלחתי אותו בלי לויה, ואיני יכול לומר, ידינו לא שפכה את הדם הזה, כבעגלה ערופה, שפירושו, לא פטרנוהו בלי לויה. (סוטה ל"ח:) ועוד שידעתי שאחיו שונאים אותו ושלחתי אותו אליהם. ורמז רמז לו יוסף על כל זה בשליחת העגלות.

פסקה קיז

א"ל ר' יהודה וכו': אמר לו ר"י, אלו העגלות, על פי פרעה שלח אותם, שכתוב, ויתן להם וגו'. ואיך תאמר, שרמז רמז לו יוסף בשליחת עגלות. אמר לו ר' אלעזר, הדיוק של המלה, שכתוב, ואתת צויתה זאת עשו, שלא היה צריך לומר, ואתה צויתה, כי כבר כתוב, ויאמר פרעה אל יוסף אמר אל אחיך, אלא ואתה צויתה שאומר כאן הוא בדיוק, וע"כ כתוב צוית **ה** עם **ה'** לבסוף, להורות שהוא בדיוק, שבא ללמדנו, שיוסף דרש ממנו, שיתן לו עגלות, וע"כ ויתן להם יוסף על פי פרעה, כי יוסף היה הנותן, והוא בקש מפרעה. ולמה דרש מפרעה עגלות, הוא מטעם שרצה לרמז לאביו על עגלה ערופה כנ"ל. וע"כ,

יעקב, לא האמין הדבר עד שראה את העגלות והבין הרמז שרמז לו, שכתוב וירא את העגלות וגו'.

פסקה קיח

אר"ש בקדמיתא וכו': אמר ר' שמעון, בתחילה כתוב, ותחי רוח יעקב, ואח"כ, ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי, למה מתחיל ביעקב וגומר בישראל. ומשיב, אלא בתחילה קראו התורה יעקב, בשביל השותפות שנשתתפה השכינה בחרם שעשו השבטים כשנמכר יוסף, שלא לגלות הדבר. שמשום זה נסתלקה השכינה מיעקב כל אותו הזמן. ועתה שחזרה אליו השכינה, נאמר, ותחי **רוח יעקב** אביהם, שזהו סוד השכינה, הנקראת רוח יעקב, ואחר שהשכינה נתקיימה בו, אז המדרגה של מעלה עברה ממדרגת יעקב אל המדרגה שהוא ישראל, דהיינו ממדרגת מוחין דו"ק שנקרא יעקב למדרגת מוחין דג"ר שנקרא ישראל. מכאן נשמע, שהמדרגה שלמעלה אינה מתעוררת למעלה מטרם שנתעורר למטה. כי כאן כתוב ותחי רוח יעקב תחילה, שהוא ההתעוררות שלמטה, ואה"כ כתוב ויאמר ישראל. שהוא התעוררות שלמעלה.

פסקה קיט

ויאמר אלקים וגו' במראות הלילה: במראת כתיב, בלי ו', שהוא לשון יחיד, הרומז למדרגת הנוקבא הנקראת מראה, ונקראת לילה. בוא וראה, ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק, כתוב בתחילה, כדי לעורר השמאל. שנקרא יצחק, בסוד האהבה אל הנוקבא, דהיינו אהבת דודים הנמשכת משמאל, ואז, ויאמר אלקים לישראל במראת הלילה, דהיינו שנתגלה עליו. באותה מדרגה שאמרנו, שהיא הנוקבה, הנקראת מראת הלילה.

פסקה קכ

ויאמר אנכי האל אלקי אביך: שואל מהו הטעם שהזכיר לו את שמו, ומשיב משום שהצד הקדוש שלמעלה נוהג כן. כי צד הטומאה אינו מזכיר שמו של הקב"ה, וכל צד הקדושה נזכר בשמו. אנכי ארד עמך מצרימה וגו', מכאן, שהשכינה ירדה עמו בגלות. ובכל מקום שגלו ישראל גלתה עמהם השכינה, ובארוהו.

פסקה קכא

ת"ח כמה עגלות וכו': שואל בוא וראה כמה עגלות היו. ומשיב שש היו. כמו שאתה אומר **שש עגלות** צב. דבר אחר, ששים היו. והכל סוד אחד. כי **שש** רומזות לששה ספירות. חג"ת נה"י. **וששים**, רומזות

בקדמיתא כתיב וכו': שואל בתחילה כתיב, בעגלות אשר שלח יוסף, ולבסוף אשר שלח פרעה. ומשיב, אלא כל העגלות ששלח יוסף היו בחשבון כראוי, ואלו ששלח פרעה יותר

עליהם, לא היו בסוד הזה, ולא היו בחשבון. פירוש. **העגלות**, ה"ס צורת המוחין דהארת חכמה, כנ"ל, **וחשבון**, ה"ס המלכות שנקראת חשבון כנודע. וז"ש **כלהו דשדר יוסף הוו בחושבנא**, כלומר, שהיו רק בשיעור אור המלכות שה"ס ו"ק דג"ר וכנ"ל (דף ל"ו ד"ה ובזה נפתח), שרק שיעור זה מותר לקחת ממצרים ולא יותר, שה"ס עגלה, כמ"ש שם. אבל אלו ששלח פרעה **לא הוו ברזא דא ולא הוו בחושבנא**, אלא, למעלה משיעור עגלה, דהיינו מבחינת שור פרה עגל. שזה היתה מנחה מצד פרעה, שהיה אסור ליוסף, כנ"ל.

פסקה קכב

ואלין ואלין קאתו וכו': ואלו ואלו באו ליעקב, הן מבחינת עגלה, ששלח יוסף והן מבחינות שלמעלה מעגלה ששלח פרעה. וע"כ כתוב, אשר שלח יוסף, אשר שלח פרעה. וכשיצאו ישראל מן הגלות מה כתוב, והביאו וגו'. כי אז יביאו כל האומות מנחה לה' כמו פרעה.

פסקה קכג

ויאסור יוסף מרכבתו: ר' יצחק פתח ואמר, ודמות על ראשי החיה וגו'. מקרא זה בארוהו, אבל בוא וראה, יש חיה למעלה מחיה. פירוש החיה מבחינת קו ימין שהוא פני אריה, דהיינו חסד, היא למעלה וחשובה יותר מן החיה שבקו שמאל שהוא פני שור. כי ד' חיות הן בסוד המרכבה: אריה שור ונשר הן כנגד ג' קוין ימין שמאל ואמצע, וחיה הרביעית הוא פני אדם, הכוללת את הג'. כמו שמפרש לפנינו.

ואית חיה קדישא דקיימא על ריש חיותא: ויש חיה קדושה העומדת על ראשי החיות. פירוש. היא החיה מבחינת קו שמאל, שהיא פני שור, דהיינו גבורה, ואחר התכללותה בימין נמשכת ממנה המוחין דראש לכל החיות, כי מקו שמאל נמשך הארת החכמה, וע"כ אומר **דקיימא על ריש חיותא**. כלומר, שעומדת לבחינת ראש אל החיות.

פסקה קכד

ואית חיה עלאה לעילא על כל שאר חיותא וכו': ויש חיה עליונה למעלה על כל שאר החיות, היינו החיה שמבחינת קו אמצעי, שהיא פני נשר דהיינו תפארת, ומתוך שהיא מכרעת על ב' החיות שבימין ושמאל, וכוללן יחד זו בזו, ע"כ היא נבחנת שהיא למעלה מהן, שפירושו, חשובה מהן. וחיה זו שולטת על כולן, משום כאשר חיה הזו נותנת כחה, ומאירה לכולן, שה"ס כח המסך דחירק והארת החסדים, שהן ב' ענינים הפועלים בקו אמצעי (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר), אז כולן נוסעות למסעיהן, היינו שנכללות זו מזו, ונותנת זו לזו מכחה, ושולטות זו על זו, שניתן שליטה לכל אחת ואחת על כולן,

כי בג' שבקו ימין שולטת פני האריה, ובג' שבשמאל שולטת פני השור, ובג' שבאמצעי שולטת פני נשר.

פסקה קכה

ואית חיותא לעילא על תתאי וכו': ויש חיה שהיא למעלה על התחתונים, דהיינו על שאר החיות שהן למטה, מעולם אצילות, שהיא פני אדם, דהיינו הנוקבא, וכולן ניזונות ממנה. וארבע רוחות העולם רשומות בה, שה"ס חו"ג תו"מ כנ"ל, פנים ידועות מאירים לכל רוח, שהן ג' פנים אריה שור נשר המאירים בכל רוח מד' הרוחות, שב' הרוחות דרומית וצפונית, הם ימין ושמאל. ומזרחית, ה"ס קו אמצעי. ומערבית, ה"ס הנוקבא, המקבלת את כולן וכוללת כולן. והיא, הנוקבא, שולטת על ד' הרוחות. והרי בארוה, שהן ג' לרוח זו וג' לרוח זו וכן לד' רוחות העולם. כלומר אחר שכולן נכללות זו מזו, אינן ד' בכל רוח, שהן ט"ו אלא ג' לכל רוח, שהן י"ב פנים. והטעם נתבאר לעיל ב"א דף פ"ז ד"ה ואלין ע"ש.

פסקה קכו

ואית רקיע לעיל מן רקיע וכו': ויש רקיע למעלה מרקיע, ורקיע הזה השולט עליהם, דהיינו ג' רקיעים, שהימני והשמאלי הם זה למעלה מזה, ורקיע האמצעי הוא השולט על שניהם, דהיינו שמכריע אותם וכוללם זה בזה. כנ"ל אצל החיות. כולם מסתכלים אליו, דהיינו שמקבלים ממנו ההכרעה וההתכללות. מה כתוב, ותחת הרקיע כנפיהן ישרות וגו', משום שכולן שולטות על מה שנתמנו, כי קו האמצעי מקיים הארת שניהם יחד, שהימני יאיר ממעלה למטה, והשמאלי ממטה למעלה, ועל כן כנף הימנית שוה עם כנף השמאלית. והתפשטות מדת החבל בהם, דהיינו כח המסך שבקו האמצעי, שקושר הימין ושמאל ביחד.

שליחו, פירושו התפשטות והשקאה, כמו בית השלחין (מועד קטן ב.) שהוא שדה שמשקים אותו מים, והמים מתפשטים בו. **קוסטא**, פירושו מדה. **קופטרא**, פירושו חבל שקושרים בו את הספינה אל החוף, מלשון כקפטורין יוצאת מתוך הושט. (תנחומא מקץ).

פסקה קכז

דאנון לכל סטר וכו': והם, ג' הרקיעים נמצאים בכל רוח, דהיינו שנכללים זה מזה, ובכל אחד מג' יש ג', והם תשעה תשעה לכל הצדדים, שיש ט' ברוח מזרחית וט' ברוח מערבית וכו' כן. דהיינו ד"פ תשעה, והם במספר ל"ו רקיעים, וכשמתחברים, כולם נעשו

לרושם אחד, דהיינו לרקיע אחד, בסוד שם אחד, דהיינו הנוקבא הנקראת שם, ביחוד השלם כראוי.

פסקה קכח

וכד מתתקני לגבי כרסיא וכו': וכשהם, דהיינו הרקיעים והחיות, מתתקנים לבחינת כסא, מה כתוב, וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא, ועל דמות הכסא כמראה אדם עליו מלמעלה. והנה בארוה, שאותה אבן טוב, שהיא הנוקבא, מתתקנת בכסא העומדת על ד' עמודים, ועל כסא ההיא דמות אדם, שהוא ז"א, להתחבר עמו יחד, שהכסא שהיא הנוקבא, תתחבר עם האדם שעליו, שהוא ז"א, ולהתברך ממנו כראוי.

פירוש. הרקיע והחיות הנ"ל פעמים מתתקנים בבחינת **כסא**, ופעמים בבחינת **מרכבה**, כמ"ש לפנינו. ושניהם הם תקון הנוקבא לזווג עם ז"א, כנ"ל, אלא כשמתתקנים בשליטת הימין מכונים **כסא**. וכשמתתקנים בשליטת השמאל, מכונים **מרכבה**.

פסקה קכט

וכד איהי מתתקנא וכו' למהוי כלא רתיכא וכו': וכשהיא, דהיינו הרקיעים והחיות שהם סוד הנוקבא כנ"ל, מתתקנת להיות הכל **מרכבה** אחת לאדם הזה, שהוא ז"א, אז נאמר **ויאסור יוסף מרכבתו**, זהו צדיק, דהיינו יסוד דז"א, שנקרא יוסף הצדיק, קשר ואיחד את **מרכבתו**, שהיא הנוקבא בסוד הרקיעים והחיות כנ"ל, **ויעל לקראת ישראל אביו גשנה** לקראת **ישראל**, זהו סוד אדם, דהיינו האדם שממעל לכסא הנ"ל, שהוא ז"א. גשנה, פירושו, גישה אחת להתקרב יחד בקריבה אחת ויחוד אחד. פירוש. **גשנה**, היא מלשון **גשו אלי** שהוא קריבה וסוד הזווג של ז"א ונוקבא, המרומזים כאן במרכבתו דיוסף וישראל אביו. והוציא הכתוב לרמז הזווג בלשון **גישה**, הוא להיותו בחינת שליטת השמאל הנוהג בתחילת כל זווג, בסו"ה שמאלו תחת לראשי וגו', שהיא רק גישה אחת, ותכף נפרש וחוזר לימין, מטעם הדינין המתעוררים עם שליטה זאת. ומטעם שנסתמים אז כל האורות. וז"ש **תקרובתא חדא וכו'**, ותכף נפרש מזה.

פסקה קל

וירא אליו: הוקשה לו הלשון, **וירא אליו**, שמשמעותו, שנראה אליו ונסתלק, ומה משמיענו הכתוב בזה. ואומר, כאשר השמש, נראה אל הלבנה, אז מאירה הלבנה, ומאירה לכל אלו שהם למטה בעולם, וכן כעין זה, כל זמן שהקדושה העליונה, דהיינו אור ז"א, שורה על בית המקדש למטה, שהיא הנוקבא, מאיר בית המקדש ועומד בשלימותו. אבל כאן נאמר **וירא** אליו, שמשמע שנראה לה האור ונסתלק, ולאחר

שנסתלק ממנה אור העליון, של ז"א, אומר הכתוב, אז **ויבך על צואריו עוד**, שכולם בכו על בית המקדש שנחרב דהיינו על הפסק האור מן הנוקבא, בסבת הזווג הזה שבשליטת השמאל, שמסבה זו תכף חוזר לימין, כנ"ל. הכתוב אומר **עוד**, מהו **עוד**: זה גלות האחרון, דהיינו רוב הדינים הנמשכים על ישראל בגלות האחרון מסבת שליטת השמאל, שמשום זה נפרש תיכף מזה, וחזר לימין. כמ"ש לפנינו.

פסקה קלא

וכדין כיון דחמא וכו': ואז כיון שראה יעקב והסתכל, שהתקון שלמטה בזו"ן, הוא כעין שלמעלה באו"א, דהיינו שנזדווג בשליטת הימין והאורות חזרו ונפתחו כמו למעלה, אז אמר **אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי**, שפירושו, שאתה מתקיים בסוד ברית הקדוש שנקרא חי העולמים, ומשום זה, **כי עודך חי**, ועל כן אמר בתחילה, רב עוד יוסף בני חי, כי הוא צריך להיות בסוד **חי**, וכבר נתבאר.

ושיעור הכתוב הוא, כי הסתלקות האורות שנעשה אחר הזווג שבשליטת השמאל נבחן כמו מיתה, דהיינו הסתלקות אורות החיים, וזה שאה"כ, **אמותה הפעם אחרי ראותי פניך**, כי ע"כ נסתלקו האורות אחר התחלת הזווג המרומז בהכתוב **וירא אליו**, כנ"ל, שהוא מיתה, הוא מטעם, **כי עודך חי**, כי עודך ברית קדוש בסוד **חי העולמים**, שהוא ימין, שאז אור החכמה שנק' **חי** מתלבש בחסדים ומתקיים, וע"כ הוכרחתי להחזיר הזווג בשליטת הימין.

פסקה קלב

תא חזי מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, ויברך יעקב את פרעה. אמר ר' יוסי, פרעה, אע"פ שבארוהו בסוד אחר, דהיינו שאינו קליפה רעה אלא הוא בחינת אמא דאצילות, (כמ"ש לעיל אות ק"ד בביאור הכתוב והקול נשמע בית פרעה) סמך הוא שאנו סומכים כדרכו, בדרוש, אמנם לפי הפשט הוא קליפה רעה.

פסקה קלג

אבל תא חזי וכו': אבל בוא וראה, לסוסתי ברכבי פרעה וגו'. בא וראה, יש מרכבות לשמאל בסוד הסטרא אחרא, ויש מרכבות לימין, בסוד שלמעלה בקדושה, ואלו לעומת אלו, אלו של הקדושה הן של רחמים, ואלו של הס"א, הן של דין.

פסקה קלד

וכד קב"ה עביד וכו': וכאשר עשה הקב"ה דין במצרים, כל דין שעשה, היה ממש באותו הדרך של אלו המרכבות של הס"א, ובאותו אופן של אותו הצד ממש, מה צד ההוא הורג ומוציא נשמות, אף הקב"ה עשה באותו אופן ממש, שכתוב, ויהרג ה' כל בכור, אע"פ

שדרכו הוא רחמים כנ"ל, וכן הכל מה שעשה במצרים, היה באותו אופן ממש, ומשום זה כתוב, **דמיתיך רעיתי**, כי נדמתה כרכבי פרעה להרג ולהוציא נשמות בני אדם, כדרך שלה ממש, של מרכבות פרעה שהוא הס"א, להרג, שכתוב, (שמות ט"ו י"ח) **כי אני ה'**, אני הוא ולא אחר. ולעתיד לבא מה כתוב, מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו'. שגם אז יהרג אותם ה', ולא שליח.

פסקה קלה

תא חזי מה וכו': בוא וראה, מה כתוב, וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן וגו'. **ויאחזו בה**, פירושו אחוזת עולם. **ויאחזו בה**, כי להם ראוי לאחז בה ולא למצרים, כמו שבארוהו. **ויפרו וירבו מאד**, כי ודאי, שלא היה להם צער ונמצאו בתפנוקי מלכים, כל עוד שהשבטים היו בחיים, ומשום זה ויפרו וירבו מאד. בילא"ו.

ויחי

פסקה א

ויחי יעקב בארץ מצרים וגו': אמר ר' יוסי לבו, של יעקב, ראה בנבואה במצרים, שבניו יהיו בכמה גליות, דהיינו כל הגליות, שעד עתה ועד הקץ וזמן ביאת המשיח.

פסקה ב

ולא מטא לנבואה וכו': ולא הגיע יעקב אל הנבואה של **ויחי**, אלא במצרים, והיא נבואה חשובה, שלא התנבאו כמותה, ולא הגיעה לשום איש מן בני הנביאים, אלא לו ולמשה בלבד, במשה כתוב, כי לא יראני האדם וחי, וביעקב כתוב ויחי יעקב. **ויחי**, פירושו, נבואה היורדת מן מראה המאירה. שהוא תפארת.

פירוש. כי הארת החכמה ה"ס חיים, כמ"ש והחכמה תחיה בעליה, וה"ס הנבואה של **ויחי**, ויש הפרש גדול בין נבואת יעקב ומשה לשאר הנביאים, כי שאר הנביאים קבלו נבואתם מנצח והוד דז"א, שהוא מטבורו ולמטה, ששם בחינת הנוקבא, הנקראת **אספקלריא שאינה מאירה**, וע"כ התנבאו במלת **כה** שהיא שם הנוקבא. אבל יעקב ומשה קבלו מת"ת שנקרא **אספקלריא דנהרא**, שהוא מטבור ולמעלה דז"א, אלא מבחינת אחורים אשר שם, שע"כ נאמר למשה, וראית את **אחורי** ופני לא יראו. וכן לא תוכל לראות פני כי לא יראני האדם וחי. אבל כשקבל מבחינת אחורים היה **חי**. וכן ביעקב לא נאמר **ויחי** אלא במצרים, שהוא בחינת **אחורים**.

וזה אמרו, **ולא מטא לנבואה דויחי אלא במצרים**, כי להיותו מקבל הנבואה מטבור ולמעלה דז"א, ושם נאמר וראית את **אחורי** ופני לא יראו, ע"כ לא הגיע לו הנבואה אלא

במצרים שהוא **אחורים**. וז"ש **לא אתנביאו דכוותה** וכו' **אלא הוא ומשה**, כי כל הנביאים מקבלים מחזה ולמטה דז"א דהיינו מנו"ה כנ"ל. וז"ש, **במשה כתיב, כי לא יראני האדם וחי**, משמע כיון שלא קבל מבחינת הפנים אלא מאחורים, הוא **חי**, דהיינו בהמשכת החכמה. וכן ביעקב כתיב **ויחי** יעקב, שהוא המשכת החכמה מבחינת אחורים דהיינו במצרים. וז"ש **ויחי, נבואתה דנחתא מאספקלריא דנהרא**, דהיינו מטבור ולמעלה דז"א, מן ת"ת, שנקרא אספקלריא דנהרא. כנ"ל. אמנם יש הפרש גם בין יעקב ומשה, כי יעקב הוא מתפארת, ומשה הפנימיות התפארת שה"ס הדעת.

פסקה ג

בעי למימר נבואן וכו': רצה יעקב לומר נבואות על הגליות שיקרו לבניו בארץ כנען ובכל ארץ אשר גרו בה, שהם מארץ מצרים, כלומר, שכל הגליות נכללות בארץ מצרים. היה לבו נשבר, שכתוב, כי יש **שבר** במצרים.

פסקה ד

וע"ד מטא ויחי וכו': ועל כן, הגיע. ויחי יעקב במצרים, ולא היה שמח, כי בארץ ההיא קשרם של העמים, כלומר, שכל זוהמת העמים כלולה שם, וגם הספירים של כסא הכבוד שה"ס הניצוצים של החכמה השבוים ביניהם, שמכונים ספירים, והוא בסו"ה וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן **ספיר** דמות **כסא** (יחזקאל א') ולא הגיע אליהם לבררם שום איש, לא מן העליונים ולא מן התחתונים אלא **ח"י** וזה סוד, כי לא יראני האדם **וחי**. (ספיקן, פירושו קשר שלהם מלשון ספקה בחבל), (כלאים ו').

פירוש. כבר נתבאר לעיל (פרשת לך דף מ"ד אות ק"ח ד"ה ביאור, ובדף מ"ח אות קיז ד"ה ויש) שמפאת חטאו של אדה"ר נפלו הכלים והניצוצים של מדרגת החכמה לקליפת מצרים, עש"ה. וז"ש **ולא הוה חדי כי בארעא ההיא ספיקן דעמין** כי ארץ מצרים היא קליפה קשה, שזוהמת כל העמים קשורים בה, ומשום זה לא היה שם בשמחה. אבל גם **ספירין דכורסי יקרא** שמה, שה"ס הכלים והניצוצין של מדרגת החכמה שנפלו שמה כנ"ל. ונודע שאין מדרגת החכמה יכולה להאיר רק בהתכללות עם אור החסדים. שאז נקראת **אור החכמה** בשם **אור החיה**, בסו"ה החכמה תחיה את בעליה(קהלת ז' י"ב) וז"ש, **ולא מטא להון שום איניש וגו' אלא ח"י** ששום אדם לא יוכל לזכות לחכמה אלא המקבלים בהתכללות החסדים, שהמקבל נקרא אז **ח"י** כמ"ש לעיל (ו יגש דף מ"ג אות קל"א ד"ה ושיעור הכתוב) בסו"ה אמותה הפעם אחרי ראותי פניך כי עודך **ח"י**, ע"ש. והיינו מדרגת יסוד דגדלות שנקרא יוסף. וזסו"ה ויוסף ישית ידו על **עיניך** דהיינו אור עינים שה"ס אור החיה. כי אור החיה אינו מאיר בפרצוף, מטרם שיש שם בחינת יוסף,

שה"ס יסוד דכלים, מטעם ערך ההפכי, כנודע. וע"כ נקרא היסוד חי העולמים. וז"ש, **ורזא דא כי לא יראני האדם וחי**, שפירושו, שבבחינת הפנים אין שם מדרגת **חי**, וע"כ לא יראני האדם, כי ראיה ה"ס חכמה, שאינה מאירה זולת במדרגת אור החיה, דהיינו בהתכללותה עם חסדים. ובחינת הפנים נמשך מא"א, שה"ס חכמה בלי חסדים.

פסקה ה

כמה הוא רזא וכו': כמה הם סודות העליונים שבמקרא הזה, ואנו החברים תמהים עליהם, ועל **ויחי** שנזכר עמו **יעקב**, היה לו לומר **ישראל**, דהיינו ו **יחי ישראל**. כי השם יעקב יורה על קטנות, והשם ישראל יורה שכבר יש לו מוחין דגדלות, והמלה **ויחי** רומז על אור החיה שהוא מוחין דגדלות היה לו לכתוב **ויחי ישראל**, וישראל מאין לנו, שיורה על מוחין דגדלות. כי כתוב **קדש ישראל לה'**, וקדש, רומז על גדלות. וכן כתוב, בני בכורי ישראל. ובכור, רומז על גדלות, הרי שבגדלות נזכר השם ישראל, ולא יעקב, שהוא שם הקטנות, בסו"ה מי יקום יעקב כי קטן הוא, (עמוס ז'). ר' אלעזר בריה דר"ש אמר, וכי לא אמר הכתוב, וימכור את בכורתו ליעקב. הרי שעם בכורה שהיא גדלות נזכר גם כן השם יעקב, וע"כ לא יקשה לך, מ"ש כאן ויחי יעקב, ולא ויחי ישראל.

פסקה ו

אמר ר"ש אבוה וכו': אמר לו ר' שמעון אביו. בזמן שהיו ישראל אנשי אמת וצדיקים ועושים צדקה לא היו מפחדים ישראל, אלא יעקב בלבד, כתוב בו שהיה מפחד, שנאמר כי ירא אנכי אותו וגו', כי **ישראל** הוא שם הגדלות, ואין בו פחד. כי בשביל המעשים טובים שעושים ישראל, היו עושים הרבה חסד זה עם זה, וע"כ לא היה בהם פחד.

פסקה ז

מדחבו ואתגליאו וכו': משחטאו והגלו,מחמת עונותיהם ומעשיהם הרעים,לא יכלו לסבול מפחד, שלא ישארו באמת בגלות לעולם על עונותיהם, ועל זה באו מדת הרחמים והדין ביחד, שהוא הוראת השם **ישראל**, ונתנו אותם בארץ גלותם, פירוש. שהשכינה גלתה עמהם, שעליה יורה השם **ישראל** וע"כ היו בטוחים שיגאלו יחד עם השכינה, ועי"ז סבלו הגלות ולא פחדו. ותירץ ר"ש בזה, מ"ש בגלות השם ישראל, שנאמר ויגל **ישראל** מעל אדמתו (מלכים ב' י"ז).

פסקה ח

יאות בעי ברי וכו': יפה שאלת בני,היינו על מ"ש, וימכור את בכורתו ליעקב, שהיה לו לומר לישראל, כי בכורה הוא מוחין דגדלות, כנ"ל. אבל האיש המסתכל ידע אותו, שיעקב המחובר עם **ויחי** הוא קדש. כמו השם ישראל. כלומר, זה הכלל שאמרנו, שיעקב

הוא שם הקטנות, אינו בהכרח במקום שמפורש אצלו הגדלות שהשיג, וע"כ כתוב כאן **ויחי יעקב**, ואינו צריך לומר ישראל, וכן וימכור את בכורתו ליעקב, אינו צריך לומר ישראל, כי יעקב זה המחובר עם הגדלות ודאי קדש הוא בהכרח, כמו ישראל. ועל סוד זה אמרו, **יעקב** בחר בו הקב"ה, להיות ספיר בכסא הכבוד, ולא אמרו **ישראל**, משום שמפורש הגדלות.

פסקה ט

רבי שמעון פתח וכו': ר"ש פתח ואמר, ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים **ולהחיות** לב נדכאים. **לב נדכאים**, זהו יעקב, כמו שאתה אומר, ויחי יעקב, כי מתחת המדרגה, דהיינו מאחורים, ירדו עליו נבואות וברכות במצרים, דהיינו כמ"ש לעיל שמצרים הוא בחינת אחורים, וע"כ היה לבו נדכה כמ"ש לפנינו.

פסקה י

תנא אמר ר' אבא וכו': למדנו אר"א,הלב רואה, שיעקב שהיה במצרים, לא היתה נבואתו נעלה, כי הארץ היתה שנואה.

פסקה יא

תא חזי לא זכי וכו': בוא וראה, לא זכה לברך אף אחד מבניו, ולא היה בידו רוח לברך, אלא במצרים, כאשר ברך אותם לכל אחד ואחד על פי סוד. והסוד הוא, וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר לבניו למה תתראו. בוא וראה, שלא נתנה נבואה אלא לנשברי לב, כמש"א, רדו שמה ושברו וכו'.

פירוש. כמו שנתבאר לעיל (דף א', בד"ה ולא מטא לנבואה דויחי אלא במצרים) שהוא מטעם ופני לא יראו, ע"ש. לכן לא היה לו רוח לברך את בניו אלא במצרים, ששם בחינת אחורים. וכמ"ש ר"ש בדבור הסמוך שמשום זה היה לו ליעקב לב נדכאים, ע"ש, וע"כ מביא ע"ז ראיה מהכתוב, וירא יעקב כי יש **שבר** במצרים, הרומז על שבירת הלב שיהיה לו במצרים, ותכף נתעורר לשלוח בניו שמה, מטעם שידע שלא נתנה נבואה זו אלא לנשברי לב. וכן הוא אומר, רדו שמה **ושברו** וגו',הרומז ג"כ על שבירת הלב.

פסקה יב

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, תחת כסא הכבוד הקדוש יש יעקב ספיר, שהוא, דהיינו הספיר, מדת הדין של בחינתו, בא הכתוב ואמר, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלקים ואנשים ותוכל. אתה מוצא שיעקב ראה לבחינתו מדת הדין, שכתוב ויזרח לו השמש וגו'. וסוד הדבר, אוי לנו כי פנה יום וגו'.

ביאור הדברים. כי כסא הכבוד הקדוש שה"ס בינה, עומד על ד' רגלים שה"ס ג' קוין והנוקבא המקבלת ג' הקוין, כמ"ש לעיל (וירא דף ה' ד"ה ת"ח ע"ש) והמסך דבחי"א שעליו יוצא קו האמצעי, שנקרא יעקב, מכונה בשם **ספיר**. וז"ש שיעקב ספיר נמצא תחת הכסא, והיא מדת הדין של בחינתו, כי מסך זה ממעטו לבחינת ו"ק. ומביא ראיה לזה, מהכתוב, ויזרח לו השמש כאשר וגו'. והיינו כמ"ש בזהר לעיל בראשית א' אות קמ"ב שהוא אור המאיר לרפואה, לרפאותו מפנות ערב שבשמאל, ולהיות אור הזה אינו יוצא אלא על מסך דבחי"א שה"ס מסך דנקודת חירק, ע"כ נעשה צולע על ירכו, כמ"ש שם בסולם באורך ע"ש. הרי נשמע מהכתוב הזה, **דיעקב חזא לסטריה מכילתא דדינא**, שה"ס המסך דבחי"א, כדי לרפאותו מפנות ערב שבשמאל, וז"ש, **ורזא דמלה אוי לנו כי פנה היום וגו'**, כי מכח התכללות השמאל ביעקב **פנה היום**, שנסתלקו האורות, וע"כ היה צריך למכילתא דדינא, שה"ס המסך דבחי"א, כדי לחזור ולהמשיך אור השמש, ואע"פ שנעשה ע"י כך, צולע על ירכו, כמ"ש שם בסולם. ולפיכך אמר הכתוב **לא יעקב יאמר עוד שמך**, שיש שם מדת הדין, **כי אם ישראל** וגו' שיש שם גם מדת הרחמים, דהיינו ג"ר מאו"א עלאין, שה"ס אוירא דכיא.

פסקה יג

רבי שמעון אמר וכו': רש"א, כשגלו מן ירושלים והוסר התמיד, והאויב טמא את ההיכל, בעת ההוא לא יכלה המלכות, שהיא הנוקבא דז"א, לסבול את בני ישראל על עונותיהם, אלא מדרגת השם **ישראל**, סבל אותם, משום שהיא בשני צדדים: רחמים ודין. והדין הוא סבה לגילוי הרחמים, כמ"ש לפנינו, וע"כ גם הדין נחשב לרחמים.

פסקה יד

ומלה דלא יעקב וכו': ודבר הכתוב,לא **יעקב** יאמר עוד שמך כי אם **ישראל**, כאשר מתבאר בהבנה, נמצא ישראל יעקב, עליון זה מן זה, שישראל, חשוב יותר מיעקב, שע"כ ברכו בשם, ישראל. ועל הוראתם, היה מטה משה חקוק משני צדדיו שמו הקדוש, אחד רחמים בדין, שהיא מדרגת **ישראל**. ואחד דין בדין, שהיא מדרגת **יעקב**.

פסקה טו

ורזא לא הביט וגו': וזה סוד לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, שמשמע שביעקב לא ראה **און**, אבל **עמל** ראה, מה שאין כן בישראל אפילו **עמל** לא ראה, והוא משום שהדין נחשב בו ג"כ לרחמים כנ"ל בסמוך. ומפרש זה. מתוך, שאנו נדחקים בגלות בין האויבים, והשכינה נסתלקה מן המלך, שהוא ז"א, ונתרחקה ממנו, נעשה זה לסבה, שלבסוף ישרה השכינה בינינו ויגאל אותנו. כי הדוחק מביאנו לתשובה והתשובה

לגאולה. לפיכך גם הדין שבמדרגת ישראל, נהפך לרחמים, וע"כ אוה"כ, כי לא ראה עמל **בישראל**. אלא כולו רחמים. אבל במדרגת **יעקב** אינו כן, וע"כ נמצא בו עמל. ולפיכך ברכו המלאך לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, שיש בו דין ורחמים, דהיינו גלות וגאולה, וכולו רחמים.

ורזא כה אמר וגו': וזה סוד, כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות, **ויחי**, **חי**, פירוש כי **מלך**, ה"ס הדין שבשם ישראל, **וגואלו**, ה"ס הרחמים שבשם ישראל. ושניהם נכללים **בצבאות**, שהוא נצח והוד, אשר הנצח הוא הרחמים שבו, והוד הוא הדין שבו, ומכונים **ויחי**, **חי**, כי הנצח שה"ס רגל ימין, מאיר רק ממטה למעלה ע"כ מכונה **ויחי**, לשון עבר. וההוד שה"ס רגל שמאל, מאיר גם ממעלה למטה, וע"כ מכונה **חי**, לשון הוה, וכל זה הוא במדרגה העליונה **ישראל**, אבל למטה ממנו, כתוב, כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי, משום שלמעלה במדרגת ישראל, שתי רגלי **חי**, שרגל ימין שהיא נצח נקרא **ויחי**, ורגל שמאל שהיא הוד נקרא **חי**, כנ"ל, אבל כאן הם נקראים **הדום רגלי**, שהוא לשון דממה, שהוא היפך החיים.

פסקה טז

בנין עלאה שתי רגלי וכו': במדרגה העליונה, שהיא ישראל, שתי הרגלים שהם נצח והוד הם **חי**, כנ"ל שהנצח נקרא **ויחי**, והוד נקרא **חי**, ושניהם נכללים בהמלה **ויחי**, ומפרש, ל **י** רבתא **י** זעירתא, ל **ח** רבתא **ת**'.ו"י ל ו'. ו"ד ל **י** (כצ"ל) וזהו יוצא מן העליונה, שהוא ישראל.

פירוש, ב' הבחנות יש באותיות, שהם פשוט ומילוי. כי למשל כשמבטאים **א**' נשמעות עמה האותיות **לף**, דהיינו אלף. וכשמבטאים **ב**' נשמעות עמה האותיות **ית**, דהיינו בית. האותיות **א**' **ב**' נקראות פשוטות, והאותיות **לף**, **ית** הנשמעות עמהן, הם המילואים של הפשוטות, ולפי זה כשד' אותיות **ויחי**, נמצאות במילואן הן: **ו** יו, **י** וד, **ח** ת, **י** וד. ונבחן שיש כאן שתי חלוקות: חלוקה א', הוא ד' אותיות הפשוטות **ויחי**, חלוקה ב', היא ז' אותיות המילואים; **י**"ו, **ו**"ד, **ת**', **ו**"ד. שהן בגימט' **גלת** עם ג' האותיות. וה"ס ב' רגלין הנ"ל, שהן נצח והוד, שחלוקה א', **ויחי**, ה"ס נצח. וחלוקה ב' שהיא בגימ' **גלת** ה"ס הוד. ושתיהן **חי**, כלומר שכלולות בהמלה **ויחי**, שלהיות הגלות סבת הגאולה והתחיה, נחשב גם הגלות לתחיה, כמ"ש לפנינו.

וזה אמרו, **בנין עלאה שתי רגלי חי**, ששתיהן נכללות במלה **ויחי**. ומבאר ל **י** ' רבתא **י**' זעירתא: ל **י**' הגדולה שהיא הפשוטה יש במילואה **י**' קטנה, דהיינו ו"ד שהוא בגימט' **י**'. ל **ח**' יש במילואה **ת**'. ו"**י** יש במילוי ה ו'.ו"**ד** יש במילוי ה **י**'.

פסקה יז

תחות כרסיה יקרא מאבן טבא וכו': ואלו ב' החלוקות כלולות באבן הטוב ספיר, שמתחת כסא הכבוד, שהוא בארץ מצרים. (כמ"ש לעיל באות ד') והיינו שכתוב, **ונגף ה' את מצרים** וגו' שהוא חלוקה ב', דהיינו אותיות המילוי המרמזות על הגלות כנ"ל, והכתוב **כי טל אורות טלך** שפירושו טל תחיה, הוא חלוקה א', דהיינו אותיות הפשוט המרמזות לתחיה.

פסקה יח

ובגין דא מתלף וגו': ועל כן מתחברות יחד, חלוקה ב', הרומזת על הגלות עם חלוקה א' הראשונה, הרומזת על תחיה וגאולה, בוא וראה מה שכתוב בית יעקב לכו ונלכה באור ה'. שפירושו, האותיות הרומזות על הגלות שנגזר עליהם, על עונותיהם, באמת ובדין, יש להם תקנה בתורה, שבקיומה, תצאו מן הטיט והרפש, שהיא הגלות, ותלכו לאור ה'. ושיעור הכתוב, **בית יעקב לכו**, בגלות ועי"ז שתתחזקו שם בתורה, תזכו **ונלכה באור ה'**. שהוא התחיה והגאולה.ונמצא שהגלות היא סבה לגאולה.הרי שב' החלוקות באות כאחד.

פסקה יט

א' ר"צ בארץ וכו': אותיות **א' ר"ץ**, הן **בארץ** הנעצבת ובאה בגלות, בגזירת ספר התורה. דהיינו בארבע מאות שנה שבגזירת בין הבתרים, והן מתחלקים בארץ: לא', רץ. אתה מוצא בגזירת ספר התורה אשר ר"צ מתחברים יחד בגלות, כלומר שהיו בגלות מצרים ר"צ שנה כמ"ש להלן. והמלוי מן ה **א** לף של ארץ היא בגימט' מאה ועשר, מאה ועשר ור"צ, הם ארבע מאות שנה. כמ"ש לפנינו. **אתצפי** פירושו נעצב. כי בכל עצב מתרגם בכל מאן **דאצפא** לך. (משלי י"ד). **תיגנא** פירושו גזירה, לפי הענין.

מאי גלותא דמצרים וכו': שואל מהו גלות מצרים. הלא ארבע מאות שנה היה אמר לאברהם שיהיו בניו בגלות, ואם תספור אותם היו רק מאתים ותשעים שנה.

פירוש, שחושב התחלת ימי הגלות בפועל מזמן מכירת יוסף למצרים, והוא הי' אז בן שבע עשרה, ועד שנעשה למלך הי' שלש עשרה שנה, כי בשעה שעמד לפני פרעה הי' בן שלשים שנה, (כמ"ש בראשית מ"א, מ"ו) ועד שבאו יעקב ובניו למצרים כבר הי' יוסף בן ל"ט שנים, כי כשבא יעקב למצרים כבר עברו שבע שנות השובע ושנתים ימי הרעב, (בראשית מ"ה, ו) ויוסף חי אחר שבא יעקב למצרים עוד שבעים ואחד שנה, כי יוסף חי מאה ועשר שנים, וכל זמן שיוסף הי' חי לא התחיל השעבוד.

והנה קהת היה מיורדי מצרים, וימי חיו היה קל"ג שנה, ועמרם בנו חי קל"ז שנה. וימי משה בעת גאולתם ממצרים הי' שמונים שנה. ואם נאמר, שעמרם נולד בסוף ימי קהת, וכן משה נולד בסוף ימי עמרם, הרי הם ביחד ש"נ שנה, ומזמן מכירת יוסף עד שנעשה למלך הי' י"ג שנה, שזה נכנס בחשבון הגלות הרי הם שס"ג, הוצא מהם ע"א שנים שמלך אחר ביאת יעקב למצרים, שבזמן מלוכתו לא נשתעבדו, נמצא רצ"ב שנים. והזהר חושב רק ר"צ שנים, כי שתי שנים חושב למובלעות, כי לא נולד עמרם בסוף ימי קהת ממש או משה לא נולד בסוף ימי עמרם ממש.

פסקה כ

ת"ח וימת יוסף בן מאה ועשר שנים: ר"ש פתח ואמר, הנה העלמה הרה ויולדת בן וקראת שמו עמנואל. ונמצא במקרא הזה, הריון ולידה שנתמלאו לגליות וצרות רבות וזמנים רעים, כמו שמסיים הכתוב, כי בטרם ידע הנער וגו' תעזב האדמה וגו' ימים אשר לא באו וגו' ע"ש. ואע"פ שהקב"ה יהיה עמנו באלו השנים, כי כן יורה שם הילד **עמנו אל**, שהוא שם השכינה. אמנם השכינה נזדעזעה ונתרחקה מבעלה שהוא ז"א, ונמצאת עמנו בגלות. כלומר אע"פ שהשכינה נמצאת עמנו, עם זה היא בצער ובגלות, ובלי זווג. והנה נתבאר בהכתוב, שיש הריון מוקדם ללידת הגלות, ובן מאה ועשר היא החקיקה הנוספת הנבחנת להריון אל מציאות הגלות, והכתוב ירצה לומר שכבר עבר מן גלות מצרים מאה ועשר שנים לבחינת הריון, אשר עם מאתים ותשעים שהיו בגלות ממש, הן ארבע מאות שנים. שאמר הקב"ה לאברהם בברית בין הבתרים ולא נמנה הגלות של יעקב אלא משמת יוסף, ועל מאה ועשר שנים אלו של הריון הגלות, מרמזת **האלף** דארץ, שהיא בגימ' מאה ועשר כנ"ל. ועל מאתים ותשעים שהיו בגלות ממש, מרמזות **ר"ץ** דארץ. וכאן צריך הזהר לומר מה שנדפס בספרים להלן, שלא במקומו. **והיינו דא על גבי דא דאמר, ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם ימים אלף מאתים ותשעים**. אשר הכתוב אומר **אלף** על גבי **מאתים ותשעים**. והוא כמבואר שהגלות מתחלקת להריון, וגלות ממש, **ואלף** ה"ס הריון, שבגי' ק"י, **ומאתים ותשעים** הם גלות ממש. והם אותיות **ארץ**, דהיינו **אלף - רץ**.

פסקה כא

ויהיו ימי יעקב שני חייו וכו': כאן בקמ"ז שנה של חיי יעקב, סוד המספר לתקוני הגלות, שיהיו לבנים שגלו במדת הדין, בג' גליות, תקון הראשון הוא למצרים, שנמשל בשבע שנים. רבי חייא פתח ואמר, השבעתי אתכם וגו' אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד

שתחפץ. אף כאן מספר **שבע** של חיי יעקב הוא לשון **שבועה**, שיורה, שלא לעורר את האהבה, דהיינו הגאולה עד שתחפץ.

פסקה כב

ר' שמעון אמר מהכא וכו': רש"א מכאן נשמע ביאורו של מספר שבע. שכתוב מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך וגו'. מרחוק, פירושו בגלות, והיה זה, מפני האהבה הגדולה שאינה מתגלה זולת ע"י הגלות. כאן סוד, שהגלות הוא התקון שיהיו בני ישראל משתחררים מן הגלות ויתגלה אהבתו ית' אלינו, וירצה הכתוב לומר במספר שבע שבחיי יעקב, שהבנים הקדושים, שגלו על עונותיהם, יהיו בדין שנים רבות עד שיהיו **שבע** כחטאתיכם, וכן אומר **שבעתים** יוקם קין. שמספר הזה מתקן הקלקולים שעשו ומגלה את אור הגאולה. וזהו בגלות ראשון של מצרים, שהוא הקטן שבג' גליות.

פסקה כג

תנינא גלותא דבבל (כצ"ל) וכו': גלות השניה הוא גלות בבל, שנמשל לארבעים שנה, שבחיי יעקב ביחס השבע של מצרים, שהם גדולים מהם. פירוש. כי לגלות מצרים באו כהדיוטות ולא היה צערם רב, אבל לגלות בבל באו, כמו בני מלכים שנשבו, כי כבר היה להם התורה והארץ ובית המקדש, ע"כ היה צערם גדול ביותר, ונבחן לארבעים שנה, בערך השבע של מצרים.

פסקה כד

תליתאי גלותא דאנן ביה וכו': גלות השלישית הוא גלות הארוכה שאנו בו, שנמשל למאה שנים שבחיי יעקב ביחס אל הארבעים שבגלות בבל. ולא גרסינן כאן, והיינו דא ע"ג, עד שומם וגו', כי הוא שייך לעיל באות כ'.

פסקה כה

ויקרבו ימי ישראל למות: רבי חזקיה אמר, ראה צרה הזו של הגלות שתקרה לבניו, **וקרבה** לנפשו, ותקצר נפשו למות, והיינו שאומר **ויקרבו** ימי ישראל למות.והוא לא נשאר חי, כשירד ממדרגותיו בשביל חטאיהם של ישראל, ולא ירד ישראל שהוא ז"א, עמהם בגלות, כמו השכינה שירדה עמהם בגלות, ושואל, אשרי חלקם של ישראל, ואם לא ירד עמהם ז"א בגלות, היו נשארים בין העמים, ולא יכלו לצאת מהם. ואתה אומר, מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה. **ואין עונה**, זה ישראל, דהיינו ז"א, **באתי ואין איש** זה השכינה, הקצור קצרה וגו'. הרי שגם ז"א ירד עמהם בגלות. ומשיב, הקב"ה נתן חלק לישראל שלא ישלוט שר אחר בהם, וע"כ נמצא עמהם בגלות, וכן כשירדו לגלות, השכינה עמהם, אבל והוא, ז"א, רחוק מהשכינה. פירוש. שבאמת נמצא גם ז"א

עם ישראל בגלות. וכן השכינה, אבל הוא רחוק מהשכינה ואין ביניהם זווג. וע"כ אמר מקודם שז"א לא ירד לגלות. וכמו כן מפרש הזהר בויקרא דף י"ח אות מ"ט ע" ש.

פסקה כו

ויקרא לבנו ליוסף וגו': חקר יעקב, את בניו כולם, ואמר להם, צרות רבות ורעות גדולות אני רואה שעתיד לבא לבניכם.וצריכים למצא רחמים עליונים.

פסקה כז

ואי אתון בעאן וכו': ואם אתם רוצים לצאת מכל הצרות, השבעו לי, וניתן בינינו לעד את רבון העולם, שתעשו אמת ודין ותהיו כאבותיכם. ותצוו זה בכל דור ודור שיבוא אחריכם, ואם אתם רוצים לעשות כן, תצאו מכל הצרות שיבואו עליכם.

פסקה כח

רבי שמעון אמר וכו': וכדי שלא יקשה לך, הרי הכתוב אומר, שקרא רק לבנו יוסף לבדו, ולא לכל השבטים, מביא על זה דברי ר"ש שאומר על הכתוב, והציגו בשער משפט אולי יחנן ה' את שארית יוסף, שכל בני ישראל כולם נקראים יוסף. אף כאן, השם יוסף כולל לכל השבטים כולם, שקראם והזהירם ואמר להשביעם כנ"ל.

פסקה כט

ואי תעבדון הכי וכו': אחר שהזהר הביא דברי ר"ש, חוזר לסיים דבריו, שיעקב אמר, ואם תעשו כן, לא תקברו אף אחד מבני במצרים, אלא תשובו אתי לארצכם בשלום.

פסקה ל

הה"ד שים נא ירך תחת ירכי: שואל מהו ידך. פתח ואמר, חגור **חרבך** על ירך גבור הודך והדרך. וגם ידך תחת ירכי שבכאן פירושו חרב. שהוא **חרב** שיש בה חסד ואמת, דהיינו יסוד שיש בו אור החסדים ואור החכמה שנק' אמת, ונקרא אור הפנים. וע"ז אומר, חסד ואמת יקדמו פניך. פני ה' חלקם.

ואי הוו טבאן וכו': ואם היו בניו טובים ועשו מה שקבלו עליהם לא היה מת אף אחד מבניהם במצרים כי כל טוב וטוב שהשם ית' גוזר על אנשים אינו אלא בתנאי שיהיו טובים. כמו שאמר דוד למען יקים ה' את דברו וגו' ואם לא, לא.

פסקה לא

תא חזי כמה וכו': בוא וראה כמה יפה הוא רוח האב מרוח הבן, כי רוח האב הוא רוח הבן, רוח מרוח נמשך. ונמצא מעלת רוח האב עליו כערך השורש על הענף שלו. ואם יש עזרת אויר אחר, מס"א, ברוח הבן, אינו נולד שלם, כי נעשה בעל חסרון באותו אויר, דס"א, והיינו פרא למוד מדבר וגו'.

פסקה לב

תנא רב המנונא סבא וכו': מכאן עד ויאמר השבעה לי, הוא גליון, המביא ראיה וטעם לדברי הזהר שאומר, **ואי סייעת אוירא אחרא וכו'**. מתחילת המאמר וסיום המאמר של זהר אחרי אות שמ"ג. והמעתיקים הכניסוהו בפנים הזהר. גם בספרים שלנו אינו מתחיל שם הזהר כמ"ש כאן, אלא שמתחיל, ר' אבא הוה אזל לקפוטקיא וכו' ע"ש. ונראה שבעל הגליון היתה לו גרסא אחרת שמה.

פסקה לג

ויאמר השבעה לי וגו': ר' חזקיה פתח ואמר, נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו, שפירושו נשבע ה' שיוציא את ישראל מן הגלות שלהם. וזהו שנשבע להם, כאן ברמז, הכתוב **וישבע לו**, שסובב גם כן על הקב"ה, שנשבע שלא יעזוב אותם בארץ אויביהם.

פסקה לד

ויאמר שלחני כי עלה השחר וגו': שואל מהו ברכתני. כלומר, מהו הברכה שברכו. ומשיב, שנתן להם גלות ונשבע להם שיוציאם ממנו. פירוש, כמ"ש ר"ש לעיל, בביאור הכתוב לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, אשר השם ישראל כולל דין ורחמים שהוא גלות וגאולה, והגלות הוא סבה ישרה לגאולה, כנ"ל (אות ט"ו ד"ה ורזא לא הביט און) ע"ש כל ההמשך, וזהו שאומר גם כאן, שהברכה היא גלות וגאולה.

פסקה לה

תנא זמין קב"ה וכו': למדנו עתיד הקב"ה לעשות בשביל בניו של ישראל, שיהיה כל אחד ואחד תחת כסאו, ויהיו חשובים מכל מלאכים העליונים. משום זה תמצא ו' ארוכה בתורה, כגון ו' מהכתוב וכל הולך על גחון, הרומזת, שהקב"ה נשבע על השלמות של ו' דורות, שה"ס אברהם יצחק יעקב משה אהרן יוסף, שה"ס שש הספירות חג"ת נה"י. כנודע. ומשום שש הללו, כתוב, וישתחו ישראל על ראש המטה, כי ישראל, ה"ס ז"א הכולל חג"ת נה"י. השתחוה ישראל רומז, שיבא המשיח בסוף מנין זה, דהיינו בסוף ששה אלפים שנה, הרומזות על שש הספירות השלמים חג"ת נה"י, מצד הלבשתו לאו"א עלאין, אשר ספירותיהם הן כל אחת אלף שנה והשכינה תשרה עמהם.

פסקה לו

ויהי אחר הדברים וגו': מתניתין. אמר ר' חזקיה לא בא הכתוב להשמיענו מה שעשה יוסף, אלא הכתוב בא להביא מה שיהיה בסוף הגלות, שכל אלו יהיו לסוף המנין שנמנה. דהיינו לסוף שש אלפים שנה כנ"ל. והכתוב, ויאמר ליוסף הנה אביך חולה, רוצה לומר, שיבא משיח שה"ס יוסף, ויאמר לו, אביך שבשמים נחפז לקבל פניך הצופים על הקץ

של המשיח. ואביך חולה, פירושו דואג ונחפז, מלשון ואין חולה עלי (שמואל א' כ"ב) והכתוב, ויקח עמו את מנשה ואת אפרים, רוצה לומר, יהי רצון מן האלקים שבשמים, שיקבל את בניו, שפרו ורבו בגלות שז"ס שנקראים אפרים, ושנשכחו עונותיהם, מכח הגלות, שז"ס שנקראים מנשה, שפירושו שכחה, כי שכח הקב"ה את עונותיהם באמת.

פסקה לז

כד אתא ר' אבא וכו': כשבא ר"א, אמר שלא לדרוש את הכתוב הזה הוא בא, אלא לפרש סודו. ואמר, חשוב סוד הדבר, כמו הכתוב, יוסף ה' לי בן אחר, כמו שפרשנו לעיל את השם הקדוש, ביוסף, דהיינו שה"ס השם בן שלש אותיות **יה"ו**, יאמר לו, **הנה אביך**, בעל עולם הבא, שה"ס ז"א במוחין דבינה עלאה, שנקראת עולם הבא, רוצה לעשות טוב לבניו, שיצאו מן הגלות שלהם, ואם אתה לא תרצה באמתיותך, שלא תמצא אותם זכאים לזה, הנה השם בן ארבע **הויה אחד**. יתקן אותך, וירצה שתשוב השכינה למקומה. פירוש. אם אינם כדאים לגאולה מצד עצמם, יתקן אותם ז"א מצד העלאתם לעולם הבא שה"ס בינה שעי"ז יתתקן היחוד **הוי"ה אחד** שענינו נתבאר לעיל בראשית א' דף קי"ח ד"ה וביאור, ע"ש.

פסקה לח

דאבהתנא אינון וכו': כי האבות הם המרכבה של מעלה של השם הקדוש, שכתוב, ויעל אלקים מעל אברהם, הרי שהיה רוכב עליו. וכתוב, תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. הרי שיעקב היה מרכבה לת"ת שנק' אמת, ואברהם היה מרכבה לחסד. וע"כ בארנו הכתוב הנה אביך חולה על ז"א וכו' כנ"ל. ולמדנו, שעל ידי היחוד הוי"ה אחד הנ"ל, יבא המשיח.

פסקה לט

רבי יוסי פתח וכו': ר"י פתח ואמר, והיה יום אחד וגו'. ובזה פתח המקרא שלנו ויקח בידו את מנשה ואת אפרים. ולא פירש יותר והזהר מפרש דברי ר' יוסי. ואומר, שהוא רוצה לומר, כי שני מקרים רעים יבואו לבניו של יעקב, א) שיהיו בגלות בארץ אויביהם. ב) שלא יסתכל בהם שנים רבות על עונותיהם באמת, וכה ישכח אותם בארץ אויביהם. שזו היא בחינת אפרים ומנשה כנ"ל. ולבסוף, ויקח את בניהם שקרה להם ב' רעות אלו, ויוליך אותם לארץ טובה, כפירוש המקרא. ויקח בידו את מנשה ואת אפרים, דהיינו שיקח אותם שקרו להם ב' מקרים הנ"ל, ויוליכם לארצם הטובה.

פסקה מ

והוה תרי רברבן וכו': והיו שני שרים גדולים וחשובים, שהיו דופקים תחת כסא הכבוד של המשגיח על ישראל, מדה החמישית, בעבור שיהיו בגלות כל הזמן ההוא שצריכים, שהיא בחינת אפרים, וגרוע מזה, שישכח אותם בארץ אויביהם, שהיא בחינת מנשה. פירוש. שר אחד הוא מבחינת אפרים, וע"כ מדתו להחזיק את ישראל בגלות ושיפרו וירבו שמה. ושר השני הוא מבחינת מנשה, וע"כ מדתו, להשכיחם בגלות. כמ"ש לעיל.

פסקה מא

והוא תרין מכילתן וכו': וב' שרים אלו הם שתי מדות שבכל אחת ב' ספות. כלומר שכל אחת מתחלקת לב' מדות. ומפרש. יצאה מדה אחת ודברה בפני רבון העולם. וניתן לה רשות שתדבר כל מה שתרצה. וראתה בישראל מצד אחד, שיש לגזור על ישראל שיצאו מן הגלות, בזכות אבותיהם. ומצד אחר ראתה שיש לגזור עליהם להשאר בגלות, בעבור עונותיהם, שאמרו המקטריגים עליהם רעות גדולות, הרי הם ארבע מדות. כי כל אחד מהשרים שהם ב' מדות הנ"ל, היו לו ב' ספות הללו, דהיינו, פעם לזכות ופעם לחובה. ולא היתה בהן מדה החמישית, המשגיח של ישראל, ודברו כל מה שרצו. כלומר, פעם דברו ב' השרים לזכות, ופעם דברו לחובה, כנ"ל. ולא היתה בהן מדה החמשית המחזירה הכל לזכות.

ביאור הדברים. כי ידעת שהמלכות מצד עצמה נבחנת **למדת הדין**, ואינה ראויה לקבל אור העליון מחמת הצמצום והמסך שעליה, (כנ"ל בראשית א' ד"ה וכבר), וכל תקונה לקבל אור הוא ע"י עליתה והתכללותה עם הבינה, שהיא **מדת הרחמים**. כמ"ש שם. והן סוד **ב' מכילתן** הנ"ל שבב' השרים, דהיינו מכילתא דדינא ומכילתא דרחמי הכלולות זו בזו. שהן בינה ומלכות. ונתבאר לעיל (בראשית ב' בסולם אות קט"ז ואות ק"כ) שהן נעשות לארבע מלכיות, כי הבינה נכללה מבינה ומלכות, וכן המלכות נכללה מבינה ומלכות, ועל כן הן מתהפכות מרחמים לדין ומדין לרחמים בסוד **לזמנין נוקבי ולזמנין גוברי**, כי חלקי הבינה שבהן הם זכרים ורחמים, וחלקי המלכות שבהן הן נקבות ודין, כמ"ש שם היטב. וזהו שאומר כאן **והוא תרין מכילתן**, דהיינו מדת הרחמים בינה ומדת הדין מלכות אחר שנכללו זו בזו, אשר שר הא' שמדתו להחזיק את ישראל בגלות ולהפרותם ולהרבותם, זהו ממדת המלכות, שהיא מדת הדין. בסוד, וכאשר יענו אותם כן ירבה וכן יפרוץ. ושר הב' המשכיח אותם בארץ אויביהם, מתוך **דלא יסתכי בהון כמה שנין סגיאין על חוביהון**. דהיינו שאינו דן אותם על עונותיהם, שמחמת זה באה השכחה, הוא מבינה, שהיא מדת הרחמים. ועל כן אינו מסתכל על עונותיהם. אבל **והוא**

תרין מכילתן בתרין ספין, וכו'. **והא ד' מכילתן**. כי אחר שנכללו זו מזו נעשו ד' מלכיות כנ"ל שנעשה בבינה רחמים ודין, וכן במלכות רחמים ודין, והיינו זכות וחובה שבכל אחת מהמלכיות, והן מתהפכות פעם לזכות, דהיינו **דיפקון מן גלותא בדיל אבהתהון**. ופעם לחובה, **למגזר עליהון בדיל חוביהון** שישארו בגלות. וז"ש **ויהיב ליה רשו דימלל כל מאן דבעי**, דהיינו להתהפך פעם לזכות ופעם לחובה. וכל זה הוא, מפני שהמלכות בפני עצמה היא מדת הדין גמור, לכן אפילו אחר שנשתתפה במדת הרחמים, גורמת דין וחוב בכל מקום שנראתה שם.

אמנם בגמר התקון שהמלכות תקבל תקונה השלם ויתבטל הדין שבה. ותהיה ראויה לקבלת האורות כמו הבינה, תתבטל גם התהפכות מרחמים לדין גם במקום שהמלכות משותפת עם הבינה, כמובן. ומלכות זו נקראת **מכילתא חמישאה**. שלא תהא עוד משותפת עם הבינה כמו ד' המלכיות, אלא שתהיה מתוקנת בפני עצמה. וז"ש **ולא הוה בהון מכילתא חמישאה** שהמלכות עוד לא היתה מתוקנת בפני עצמה, וע"כ **ומלילו כל דרעו**. דהיינו פעם לזכות ופעם לחובה.

פסקה מב

עד דמטי לוותהון וכו': עד שהגיע להם מדה החמשית, דהיינו מכילתא חמישאה, שתתגלה בגמר התקון, כמ"ש בדבור הסמוך, והיתה בכסא הכבוד מן השם הקדוש, דהיינו שהמלכות בפני עצמה בלי שיתוף הבינה, תתתקן לכסא הכבוד כמו הבינה, ותאמר על ישראל טוב, כי יתנטלו ממנה כל הדינים כנ"ל, ולא היו מפחדים עוד שתי מכילתות הראשונות, שהן בינה דבינה ובינה דמלכות, לדבר לפניו זכות על ישראל, כמו שהיו מפחדים מקודם לכן, שב' מכילתות האחרות, מלכות דבינה ומלכות דמלכות, תהפכנה אותן לחובה כנ"ל בדבור הסמוך, משום שמדה החמשית שעד כאן היתה נמשלת ללילה, מחמת הדינים שבה, יצאה עתה להאיר להם, דהיינו שנהפכה לאור ורחמים ונתבטלו כל הדינים שבב' מלכיות הנ"ל, שהיו מלמדים חובה על ישראל. ועל כן פתח רבי יוסי, והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור. פירוש כל עוד שהמלכות אינה מתוקנת בפני עצמה אלא על ידי שיתוף עם הבינה, נקראת בחינת הבינה **יום**, ובחינת המלכות **לילה**, דהיינו לילה המאירה על ידי הלבנה והככבים המקבלים מהשמש שהוא אור יום. אבל בגמר התקון, והיה יום אחד לא **יום ולא לילה**, שלא תצטרך המלכות החשכה לתקון יום ולילה, אלא **והיה לעת ערב**, בזמן שתגלה עצמות המלכות הנקראת ערב, **יהיה אור**, כי החשך עצמה של המלכות יהפך

לאור, ולא תצרך עוד ללבנה וככבים המקבלים מאור יום, שהיא סוד מכילתא חמישאה כנ"ל.

ובזה פתח ר' יוסי את הכתוב ויקח בידו את מנשה ואת אפרים, שה"ס ב' מכילתן, בינה ומלכות (כנ"ל דף י"ד ד"ה ביאור) שזהו רומז על זמן הגאולה שתתגלה מכילתא חמישאה, שאז יהיה ב' מכילתן הללו כולן רחמים ולא יתהפכו לחובה עוד. כנ"ל בכל ההמשך.

פסקה מג

תנינא ויקרא אלקים וגו': למדנו כתוב, ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה. שפירושו, שהנוקבא דז"א נקראת חשך, ונקראת לילה, המקבלת מהיום שהוא ז"א. ושם נאמר וחשך על פני תהום. שמשמע, שהחשך היא קליפה, ולא קדושה. וקשה מעצמו על עצמו. כלומר שהמקראות סותרות את עצמן. בא ר' אלעזר אל ר' שמעון אביו, ואמר לו: אבי מורי, מה זה, הסתירה.

אמר לו, מבראשית וכו': א"ל מבראשית עד ששה דורות שה"ס חג"ת נה"י דז"א, ברא הויה אחד, שה"ס בינה. ומפרש, רוצה לומר שה"ס, **ו'** של שם הויה, שהוא ז"א, שהבינה נתנה בו רוח חכמה, וע"כ, עד כאן לא היה נודע מהו חושך. קם ר' אלעזר ונשק ידיו של אביו.

פירוש. המוחין דחכמה מבטלים כל הקליפות, ואחר שז"א קבל רוח חכמה מן הבינה, והוא השפיע אותם חג"ת נה"י אל הנוקבא, הרי נתבטל מהם החשך, וע"כ, **עד הכא לא הוה מנדע מהו חשך**. וז"ש הכתוב, **ולחשך קרא לילה**. אבל מתחת ו' דורות חג"ת נה"י דז"א, דהיינו למטה מעולם אצילות, שם יש חשך, שהיא קליפה, ועל זה נאמר, **וחשך על פני תהום**.

פסקה מד

קם ר"א ושאל וכו': קם ר' אבא ושאל מהו חשך. הסתובבו החברים, כלומר שעמלו כדי להשיבו. ולא השיגו להשיבו על מה ששאל, כ"א. עשו מעשה, דהיינו שעשו איזה יחוד, והגיע קול מלפני רבון העולם במקרא הזה, ארץ עיפתה וגו' צלמות ולא סדרים ותופע כמו אופל, שאופל זה פירושו, גיהנם, שעוד מקודם שנברא העולם נגנז לרשעים. ומזה הבינו, שחשך הוא גיהנם.

ווי להון לחייביא וכו': אוי להם לרשעים, שיהיו בחשך הזה, כשהאלקים יעשה את אלו, שנאמר, כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים וגו'. אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה לא ברא בעדם זה החשך, אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו.

פסקה מה
ויגד ליעקב וגו' יוסף בא אליך: ר' יוסי אמר מלאך היה, המגיד ליעקב, שהוא עתיד לומר טוב על ישראל. בעת שישובו אל הקב"ה בכל צרתם, כשיגיע הקץ של המשיח ויגאלו מכל הצרות שבאו עליהם, ויאמר אל המדה, שהוא יעקב, שה"ס ת"ת, בניך באים אליך ויגאלו הטובים היינו ישראל.

פסקה מו
זכאה חולקהון דישראל וכו': אשריהם חלקם של ישראל, שנקראים בניו של הקב"ה, שהם כמלאכים, שכתוב עליהם, ויריעו כל **בני אלקים**, וכן ישראל נקראים **בני הוי"ה**, שנאמר בנים אתם להוי"ה אלקיכם.

פסקה מז
ת"ח מנין שקרא וכו': בוא וראה מנין שקרא הקב"ה ליעקב אל, שאמר לו, אתה תהיה בתחתונים, ואני אהיה אלקים בעליונים. מאין לנו זה. ומשיב, שכתוב, ויעל אלקים מעל אברהם, הרי שהאבות הם מרכבה של הקב"ה. למדנו, תתן **אמת** ליעקב **חסד** לאברהם, הרי שתי ספירות: חסד ואמת שהוא ת"ת, בשתי מרכבות גדולות עליונות, שהם אברהם ויעקב.

פסקה מח
תליתאה יצחק וכו': השלישי הוא יצחק,שנעשה מרכבה לספירת הגבורה,מאין לנו זה, כי כתוב, וישבע יעקב בפחד אביו יצחק, ומשום פחד יצחק, שהוא ספירה של הקב"ה, דהיינו ספירת הגבורה הנקראת פחד, הוא נעשה כסא הכבוד מרכבה עליונה אליה. והספירה של יצחק שהיא גבורה, היא חשובה ומפורשת יותר מכל ספירות האבות שהן חסד ות"ת, וזהו שכתוב, וישבע יעקב בפחד אביו יצחק, דהיינו בספירת הגבורה שנקראת פחד, להיותה חשובה מכולן. וטעם הדבר הוא, מפני שהארת החכמה באה רק מספירת הגבורה, דהיינו מקו שמאל (כנ"ל ויצא דף כ"א ד"ה ביאור), והארת החכמה מבטלת כל הקליפות.

פסקה מט
ר' אבא פתח וכו': ר"א פתח ואמר אלקי אברהם ואלקי נחור ישפטו בינינו וישבע יעקב בפחד אביו יצחק. ממקרא הזה אתה יכול לדעת זאת, שספירת יצחק חשובה מכולן, שהרי לא נשבע באלקי אברהם אלא בפחד יצחק.

פסקה נ

ויתחזק ישראל וישב על המטה: וסוד הכתוב, בעת ההיא יעמוד מיכאל וגו', ר"ש אמר, זהו גבורת יד של מיכאל הגדול, שיעמוד לישראל בעת הגאולה, שיהיה אז עת צרה אשר לא נהיתה מהיות גוי עד עת ההוא וגו'.כמו שמסיים הכתוב, ועל עת ההוא נאמר כאן, **ויתחזק** ישראל וגו'.

וישב על המטה: כמו שהיה משתחוה לה מקודם לכן, שנאמר וישתחו ישראל על ראש המטה, כן עתה ישב עליה. פירוש, **מטה** היא המלכות המקבלת מיעקב שה"ס ז"א. ווישב על המטה, היינו שהשפיע אליה.

למאן הוה סגיד וכו': שואל, למי היה משתחוה יעקב, תאמר שהשתחוה אל המטה, שהוא המלכות, הרי המטה היתה פתוחה לקבל ממנו, ואין המשפיע משתחוה אל המקבל ממנו. ומשיב, אל המילה, שה"ס יסוד, היה משתחוה, כי היתה חביבה לו. פירוש. מטה פירושה מלכות, ראש המטה, פירושה יסוד שהוא ראש של המלכות, ואומר הכתוב, שהשתחוה אל מדת היסוד, החביבה מכל הספירות.

פסקה נא

כי חלל וגו' ובעל בת אל נכר: הוקשה לו, מה פירושו של ובעל בת אל נכר. ואומר, כשנסתלק האור ממנו, מז"א, מחמת עונותיהם, של ישראל, לא היה לה, להשכינה, לעמוד לפניו, לפני ז"א, והגלתה השכינה מן המלך, דהיינו שיצאה יחד עם ישראל בגלות בין העמים, משום שלא יכלה לעזוב את בניה בין העמים.שיהרגו אותם. והיה הוא, ז"א, בארץ הקדושה, ובזה שיהיה עמים נכרים עמו, נאמר ובעל בת אל נכר. רוצה לומר, שהשכינה נכנסה ביניהם, בין העמים, בגלות, והעת שלא היתה בארץ, והיא היתה בארץ העמים, נמצא שבאור של ישראל נשמרו העמים שבסביבותיהם, וע"כ נאמר על זה ובעל בת אל נכר. (ונראה שמן צבי למימר עד בסחרנהון, הוא גליון ואינו מן הזהר).

פסקה נב

תאנא אמר ר' יוסי וכו': למדנו אר"י, שני שרים, דהיינו מלאכים, היו תחת כסא הכבוד הקדוש, ושמו של אחד מהם, הוא **מטה**, שהיא שורה באוצר ההיכל. והנה אנו בגלות לא נשאר בינינו אלא זה, שהוא מטבע שלו, של הקב"ה, והוא חתום מן שמו של הקב"ה דהיינו המלאך מטטרו"ן, ששמו כשם רבו שכתוב עליו,כי שמי בקרבו. (סנהדרין ל"ח ע"ב).

פסקה נג

הה"ד הנה אנכי שולח מלאך וגו': לא ראוי לדבר כך, אלא עולם הבא, שהיא בינה. כמו שפרשנו במקומו. והיא השמירה בדרך, כלומר שמבינה נמשכת כח השמירה. וע"כ הבינה אמרה לישראל, הנה אנכי שולח מלאך, דהיינו השכינה, לשמרך בדרך וגו'. ולא מדרגה אחרת, כי ממנה השמירה ואמרה, משרה אני השכינה ביניכם לשמור אתכם בגלות, והיא תשמור אתכם עד שתביא אתכם לארצכם, כמו שהייתם מקודם לכן, וזהו שכתוב, **אשר הכינותי**, דהיינו מה שמסיים הכתוב להביאכם אל המקום אשר הכינותי, שהארץ כבר היתה מושב שלהם מקודם לכן.

פסקה נד

דא שכינתא מן מטטרון וכו': המלאך שבכתוב, זהו השכינה, המתלבשת ופועלת על ידי מטטרון. כי בגלות המכונה דרך, הגלתה השכינה מן המלך, מז"א, ופועלת ע"י מטטרון, עד ימי הגאולה שתשוב למקומה, לז"א. והסוד הוא, כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים הנה ערשו ערש ברזל הלא הוא ברבת בני עמון. כמו שפרשנו במקומו.
פירוש. כי עוג מלך הבשן הוא הקליפה שלעומת מטטרון, וע"כ רמוז גם הוא בשם **מטה**, כמו מטטרון, שכתוב, הנה ערשו וגו'. וכן מטתו מונחת **בגזיה דהיכלא**, שכתוב הלא הוא ברבת בני עמון, דהיינו באוצר היכל המלך אשר שם.

פסקה נה

וארחא דאתמתל לגלותא וכו': ודרך שהוא משל על הגלות, תשמר אתכם השכינה, בגלות, מכל הצרות שתבאנה עליכם, עד שיבא ויכנס אתכם להארץ אשר נשבע לאבותיכם, שנשמרה לכם.

פסקה נו

רברבא תנינא הוא וכו': שר השני הוא,שהוא תחת כסא הקדוש, השורה באוצר ההיכל הוא נוריאל. כי השר של ישראל שנתמנה עליהם, דהיינו השר הא' שמתחת כסא הקדוש, שהוא מטטרון (כנ"ל אות נ"ר) בכל עת שהיתה השכינה עם המלך היה יוצא ונכנס לפניהם, הוא מטטרון. והוא, דהיינו השר השני נוריאל, מקבל עבודתם של ישראל להקב"ה כאש, וכאשר נתבטל האש, כי הגלו ישראל ואינם מעלים מ"נ בעבודתם, נסתלק אורה של השכינה, ונסתלקה השכינה מן המלך. (וביאורם של מטטרון ונוריאל, תמצא לעיל ויצא דף ל"ו ד"ה פירוש).

פסקה נז

ר"ש פתח וכו': ר' שמעון פתח ואמר, ליני הלילה והיה בבקר אם יגאלך טוב יגאל. אמר ר' יוסי, הרחמים שולטים על הדין. כי רות ה"ס המלכות שהיא דין, וטוב הוא רחמים, כמ"ש לפנינו. וירא אלקים את האור כי טוב, הרי שטוב ואור שוים זה לזה, שהוא המקור של הנחלים שהים והנחלים שבעולם באים מהם. ולפיכך מה שכתוב על רות אם יגאלך טוב, פירושו, שהרחמים שנק' טוב, יגאל וישלוט על רות, שהיא דין.

פסקה נח

תנא אר"ש וכו': למדנו אמר ר"ש פעם אחת עליתי וירדתי להאיר במקור הנחלים, דהיינו שהעלה מ"ן והוריד מ"ד, אל המלכות, ממקור הנחלים שהוא בינה. ועלה אחרי ר' אבא, אמר לי, במה אתם עוסקים, אמרתי לו, במקרא הזה, שכל הנחלים הולכים אל הים והים אינו מלא. מאורו, דבינה, נבראו כל השרים שבעולם, ומאורו נובעים כל הנחלים, דהיינו הנחלים שהם במקרא הזה, דכל הנחלים הולכים אל הים והים אינו מלא. דלא מלא הים שהיא המלכות בגלות הזה, כי החשך והאפלה שבגלות, אהבת אמא, שהיא בינה, עשתה אותם, ואם לא היה החשך לא היה נעשה הנחל המאיר אל הבת. שהיא המלכות. והים לא יהיה מלא ושלם עד שיבא צד האחר שלא היה בגלות דהיינו צד הימין, ששום קליפה אינה שולטת עליו. ואז יתמלא הים, שהוא המלכות.

פסקה נט

ושמהן דאתקריאת יד וכו': והשמות הנקראים **יד** דהיינו יד הוי"ה, יד הגדולה יד החזקה, הם מקור האור לכל. ותמצא, **יד הוי"ה** שכתוב, הן לא קצרה **יד הוי"ה**, שלא נזכר **יד** אלא בהשם הוי"ה, שהוא רחמים.

פסקה ס

אתא רבי אלעזר וכו': בא ר"א, ושאל את ר' שמעון אביו, ובכה, ואמר לו: גלה לי סוד הזה, של השם יד, אבי מורי. אמר לו, במקרא הזה יתגלה לך, כי יד על **כס** יה מלחמה **להוי"ה** וגו', דהיינו **יד כס** בשביל **הוי"ה** שהוא רחמים, ששולט הרחמים על הדין, הכתוב רוצה לומר, יהי רצון שיהיה לעולם, במקום גבורה, יד הגדולה, שהיתה במצרים, שהוא רחמים, ואם לא היתה יד הגדולה, היתה המלחמה בדין בלי רחמים.

פסקה סא

וכד ייתי משיחא וכו': וכשיבא המשיח יבא בהתחדשות ביד הגדולה, ויערוך מלחמה בעמלק, ויתגבר הרחמים על הדין כמו ביציאת מצרים וכתוב בחזק יד הוציאך ה' ממצרים, וכשיבא השם **יד** בחזק יד לבד ולא יד הויה, או יד הגדולה, הוא בדין, דהיינו

שיערוך מלחמה בדין בעמלק ויבא המשיח. פירוש, שיעשה עם עמלק ב' מלחמות הא' בהתגברות הרחמים על הדין, והב' בדין לבד, ואז תבא הגאולה, ר' אלעזר מביא ראיה לדבריו, שכתוב ויצא ה' ונלחם וגו' כיום הלחמו ביום קרב. פירוש. כי מחצית הכתוב הראשונה הוא בסיוע הרחמים, שכתוב,ויצא הויה ונלחם, שהויה הוא רחמים, כנ"ל, ומחציתו האחרונה הוא בדין לבד בלי רחמים, שכתוב, כיום הלחמו ביום קרב, ולא נזכר בו הויה. הרי שיהיה ב' מיני מלחמות, כדברי ר"ש.

פסקה סב

ת"ח כמה היא וכו': בוא וראה כמה היא כחה של יד הגדולה, שהיא יד ימין, שהגיע ליד עליונה הזו, שהיא יד שמאל הנקראת **יד חזקה**, ונקראת ג"כ עליונה, משום שמאירה רק ממטה למעלה. וביד הזו יצאו ממצרים, שנאמר, **בחוזק יד** הוציאך ה' ממצרים. ומתחברים יחד, משום שמספרם שוים, חשוב **י'** ל **י'**, **ד'** ל **ד'**, שוים הם זה לזה. רוצה לומר, השם **יד** הגדולה והשם **יד** העליונה שיוצאים יחד, הם שוים באותיותיהם ומספרם כמספרם, שהיחוד קבל שתי **י"ד**, שתים ביחד, דהיינו שהימין והשמאל נתחברו יחד.

פסקה סג

כיצד לא אתמנעו וכו': שואל, כיצד לא נמנע חיבורם זה מן זה, והם אינם שוים. כי זו נקראת גדולה וזו נקראת חזקה. ומשיב, נתבאר החיבור של שנים אלו, מטעם שבאותיותיהם **י"ד** הם שוים בענין, אע"פ, שהשנים אינם מתבארים לגמרי בעינם. כלומר, כיון שבשם **יד** הם שוים זה לזה, כבר יתכן שיתחברו יחדיו, אע"פ שזו נקראת גדולה וזו חזקה. מאלו ב' ידים, נבראו שמים וארץ, וכל שעמהם.

י' לי', **ד' לד' וכו'**: פירוש. אחר שהזהר באר גודל חשיבות היחוד של ב' הידים, יד הגדולה ויד החזקה, שמיחוד הזה נבראו שמים וארץ ומלואם, ואע"פ שהן רחוקות זו מזו, כי יד הגדולה היא בחינת ימין ויד החזקה היא בחינת שמאל, מכל מקום, כיון ששתיהן נקראות **י"ד**, יש בהן בהוראה זו, של המלה **י"ד**, ענין משותף זו לזו, וע"כ הן מתיחדות על פי המלה יד, ועתה בא הזהר לבאר בפרטות, איך הן מתחברות זו עם זו במשקל המלה **י"ד**, על פי **עשר הספירות** שבכל אחת מהן.

ונודע כי הג' ראשונות של כל מדרגה, נבחנות: באותיות הפשוטות של שם המדרגה לספירת הכתר שבה. והמילואים של אותיות הפשוטות הן חכמה שבה. ומילוי המילואים הן בינה שבה. (כמו שמבואר באורך, בעץ חיים, שער י"ח רפ"ח ניצוצין פרק א' וב' ע"ש. וביתר ביאור בספרי פנים מסבירות על ע"ח דף קפ"ז ענף ל"ב עש"ה). כי תקח את השם **י"ד**, הרי האותיות **י' ד'** הפשוטות, ספירת הכתר שבה, ואותיות המילוי של **י'**

ד', דהיינו **יוד דלת**, הן ספירת החכמה שבה. ואותיות מילוי המילוי דהיינו המילואים של האותיות **י**' **ו**' **ד**', **ד**' **ל**' **ת**', שהן, יוד וו דלת, דלת למד תו, הן ספירת הבינה שבה. על פי זה מצייר הזהר כאן ג' עגולים זה תוך זה, לג' ספירות הראשונות, שבהעליון מתיחדות אותיות הפשוטות **י**"**ד** מיד הגדולה, עם אותיות הפשוטות **י**"**ד** מיד החזקה. וז"ש הזהר **י**' ל **י**' **ד**' ל **ד**', דהיינו כתר של יד הגדולה עם הכתר של יד החזקה. כי אותיות הפשוטות של השם מרמזות על כתר.

ובעגול ב' שבתוך העליון מתיחדות אותיות המילוי של **י**"**ד** מ **י**"**ד** הגדולה, שהן **י**' **ו**' **ד**' **ד**' **ל**' **ת**', עם אותיות המילוי של **י**"**ד** מ **י**"**ד** החזקה, שהן **י**' **ו**' **ד**' **ד**' **ל**' **ת**', וז"ש הזהר **י**' ל **י**'. ש **י** דיד הגדולה מתחברת עם **י**' דיד החזקה. וכן **ו**' ל **ו**'. וכן ל **ד**' דיד הגדולה עם **ד**' דיד החזקה. ואלו כתובים בימין העגול. ובשמאל העגול כתובים המילואים של ה **ד**' דהיינו **ד**' **ל**' **ת**' וז"ש הזהר, ל **ד**' **ד**'. שה **ד**' דיד הגדולה מתחברת עם ה **ד**' דיד החזקה. וכן ל **ל**' **ל**'. ל **ל**' דיד הגדולה מתחברת ה **ל**' דיד החזקה. וכן ל **ת ת**'. שה **ת**' דיד הגדולה מתחברת עם ה **ת**' דיד החזקה. והטעם שמילויי ה **י**' כתובות לימין העגול ומילויי ה **ד**' כתובות בשמאל העגול, הוא משום שעצם ה **י**' רומזת על חכמה, שהיא ימין. ועצם ה **ד**' רומזת על הבינה שהיא לשמאל החכמה, אמנם בדרך כלל עגול ב' היא חכמה, להיותו בחינת המילוי כנ"ל.

ובעגול ג' שבתוך השני מתייחדות מילוי המילוי של השם **י**"**ד** מי **ד** הגדולה עם אותיות מילוי המילוי משם **י**"**ד** מי **ד** החזקה. שהיא ספירת הבינה שבה כנ"ל. שהן **י**' **ו**' **ד**' **ו**'**ו**' **ד**'**ל**'**ת**', **ד**'**ל**'**ת ל**'**מ**'**ד**' **ת**'**ו**'. דיד הגדולה עם י'ו'ד' ו'ו' ד'ל'ת, ד'ל'ת' ל'מ'ד' ת'ו', של יד החזקה. אמנם הזהר אינו חושב כאן את מילוי המילוי של ה **י**' אלא של ה **ד**' בלבד, והטעם הוא מפני שעגול זה הוא ספירת הבינה, וה **י**' היא בעצמותה בחינת חכמה ע"כ אינו חושב בעגול זה, רק מילוי המילוי של ה **ד**' בלבד, שהיא בעצמותה ספירת הבינה כנ"ל. וז"ש הזהר **ד**' ל **ד**'. שה **ד**' ממילוי המילוי דיד הגדולה מתחברת עם ה **ד**' דמילוי המילוי דיד החזקה. וכן **ל**' ל **ל**'. וכן **ת**' ל **ת**' והן בימין העגול מטעם שהן אותיות העקריות של מילוי המילוי. ובשמאל העגול, ל **ל**' **ל**'. שה **ל**' דמילוי המילוי מיד הגדולה מתחברת, עם ה **ל**' דמילוי המילוי מיד החזקה, וכן ל **מ**' **מ**'. וכן ל **ד**' **ד**'. וכן ל **ת**' **ת**'. וכן ל **ו**' **ו**'. ובמרכזם כתוב **ו**' למעלה, והיא רומזת על חג"ת שלהם, ומתחתיו **י**"**ה** והם רומזים על נצח והוד שלהם. ומתחתיהם **שד**"**י** הרומז על יסוד שלהם. ומתחתיו **מרכבה דאבהן ישראל**, הרומז על ספירת המלכות שלהם.

וז"ש **ואינון, ספירה קדמאה דהיא כתרא עלאה**: והם, ספירה הראשונה דהיינו העגול העליון, היא כתר עליון. להיות בו אותיות הפשוטות שה"ס כתר. **תנינא בכל מקום עיני ה' צופות רעים וטובים**: עגול הב' ה"ס הכתוב בכל מקום עיני ה' וגו', דהיינו ספירת החכמה כי עינים ה"ס חכמה. וע"כ יש בו אותיות המילוי שה"ס חכמה. **תליתאה, הם מסייעתן לשמא חד ו' דעבד כמה אתוון בארעא דמצרים**: עגול הג' הם ספירת הבינה, מטעם היות בו אותיות מילוי המילוי, העוזרים ומשפיעים אל ה ו' של שם הוי"ה שהוא ז"א, שעשה הרבה נסים בארץ מצרים.

פסקה סד

ויאמר יעקב אל יוסף וגו': ר' אבא אמר, לוז, זה ירושלים העליונה, דהיינו בינה, שהיא משרה השכינה ביננו. אמר יעקב העליון, שהוא ז"א, ליעקב שלמטה, הבינה, נתנה לי ברכה, שהוא רוצה להרבות אתכם ולתת את הארץ לבניכם. לוז, שהיא ירושלים העליונה, בינה, שהוא הקב"ה, נתן ברכה, שברכה זו תהיה על ידו בארץ הקדושה, אבל מבחוץ לארץ, לארץ אחרת לא יהיה הברכה.

פסקה סה

ר' אלעזר פתח וכו': ר"א פתח ואמר, מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו. הקב"ה קרא את ישראל אחים ורעים. ושיעור הכתוב, מברך רעהו, היינו הקב"ה מברך את ישראל, שואל מהו הברכה שנתן להם, ומשיב, שעם הזה, יהיה טהור תחת ידיו, ושיהיה שומר עליהם. פירוש. שמחמת ברכה זו מסבב על ישראל סבות הנראות כמו עונשים, וע"כ מסיים הכתוב **קללה תחשב לו**. כי אינם מבינים שהן לטובתם, כדי שתתקיים הברכה.

פסקה סו

זכאה חולקהון וכו': אשרי חלקם של עם הזה הטהור שהוא שומר עליהם, שנקראים בנים חביבים יותר מעליונים, שכתוב, בנים אתם לה', והכל בשביל זה. שואל, מה הוא בשביל זה, ומשיב, משום שנשלם השם שד"י בחותם שלהם, שהם נמולים. כמ"ש לפנינו.

פסקה סז

ת"ח באנפוי דאינשא וכו': בוא וראה בפניו של אדם יש השם של הקב"ה דהיינו ש', וחסר ממנו **י**', ולא נשלם. בא אברהם וחבב את הקב"ה, ואמר לו הקב"ה, בך ישתלם השם. ונמול, ונשלם השם ב **י**' של המילה. כי בפניו של האדם **ש**' דשדי. דהיינו ב'

עינים וחוטם באמצע, ובזרועו יש **ד'**, וחסר **י'**, ונשלם ב **י'** דמילה. ואז נקראים בנים לה' בנים קדושים.

פסקה סח

וכד מסאבין וכו': וכאשר מטמאין לאותו אות ברית קדש, ומכניס אותו לרשות אחר, דהיינו שעובר בו עבירה, נסתלק ממנו קדושת החותם הזה, והוא כמו שמחריב העולם, כי טמא החותם שנשלם בו השם של הקב"ה, והרי הוא מחריב העולם. כי מפסיק השפעת הקב"ה אל העולם.

פסקה סט

ר' אבא הוה וכו': זה יתבאר במקומו, בזהר אחרי אות שמ"ג. בע"ה.

פסקה ע

ויאמר אלי הנני מפרך וגו': ר' אבא פתח ואמר, מקרא הזה, לא עתה יבוש יעקב וגו'. וכי אדם המבטיח טוב לאדם כמהו, ואם לא יקיים מה שאמר, הרי פניו מתביישים, על אחת כמה וכמה, הבטחה הבאה מעליונים לבן אדם, אם אינו מביא כל הטוב שאמר על בניו, הרי פניו מתבישים.

פסקה עא

אמר קב"ה וכו': אמר הקב"ה לו, ליעקב הנני מפרך והרביתיך בברכה הזו שנתן לי הבינה, (כנ"ל אות ס"ד ד"ה ויאמר יעקב) ואתן את הארץ הזאת לבניכם. ובניו אינם בארץ, והקב"ה אינו עמהם. שזאת הוא בושה כביכול שמבטיח ואינו מקיים, וכאשר יבא הקץ של המשיח ותתקיים הבטחתו, אמר הקב"ה לא עתה יבוש יעקב, עתה, פניו של יעקב של מעלה, לא יתביישו מחמת שאמר להם ונתתי את הארץ הזאת לזרעך וגו', כי עד עתה לא היה בידו לתת להם, והיה פניו מתבישים ועתה, הבטחה שלו נתקיימה מלפני אדון השמים וארץ.

פסקה עב

כמה דאמרינן וכו': כמו שאמרנו (לעיל אות ס"א) שמלחמת עמלק כשיושלם הקץ, לא יהיה אלא בחוזק יד, כמו שהוא ביום קרב, שכתוב, ויצא ה' ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב. הוא עצמו יצא, ולא אחר.

פסקה עג

ועתה שני בניך וגו': זהו ישראל למטה שמקומם בגלות, והם בניו של הקב"ה הנולדים בין העמים. כלומר, שהכתוב שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים, סובב על ישראל שהם בגלות העמים, כי ארץ מצרים כולל לכל הגליות כנ"ל בתחילת הפרשה. למדנו אמר ר'

יוסי, ישראל שיהיו בארץ ישראל הקדושה יושבים בארץ,בעת שיבא המשיח, יהיו עם אחיהם במקומם, כי לא נקרא גלות אלא למי שהוא יושב בארץ נכריה, והם נקראים גולים, פירוש. אבל אלו שיושבים בארץ ישראל אינם נקראים גולים ואינם בגלות אפילו בטרם שיבא המשיח. ולפיכך מדייק הכתוב הנולדים לך בארץ מצרים, שהם נבחנים כגולים, ולא הנולדים בארץ ישראל.

פסקה עד

וזכרתי את בריתי יעקוב: ה ו' של יעקב יתירה היא, וזה יורה תבא ה ו' שנסתלקה כשנחרב הבית ותהיה עזרה ליעקב בעת שיהיה זה דהיינו הגאולה, ותהיה לבן הקדוש יעקב ארץ אחוזת עולם, ויהיו בניו בארצם שגרו בה מקודם לכן, אשרי חלקם.

פסקה עה

כען בריא דהוה וכו': עתה,בנים שקרה להם שהגלו לחוץ לארץ ונשכחו, שהיא בחינת מנשה, ופרו ורבו, שהיא בחינת אפרים, (כנ"ל אות ל"ו ד"ה ויהי) ויאמר יעקב העליון, שהוא ז"א, לשלמטה, הבנים שלך שהם בחוץ לארץ,שנולדו בגלות בכל ארץ וארץ, מטרם שבאתי למצרים ועשיתי בהם דין על עונותיהם, אין אני חושב לבניך כל אותם הנבראים בגלות בחוץ לארץ בארץ נכריה, ואע"פ שהם רבים, שהיא בחינת אפרים, ונשכחו, שהיא בחינת מנשה כנ"ל, בנים שלי הם, וכשראיתי גלות הזה שלהם רפאתי את מכאוביהם ושמעתי תפלתם. ראובן כי ראה ה' את עניי. שמעון כי שמע ה' כי שנואה אנכי. כלומר שזהו שאמר הכתוב, **אפרים ומנשה**, דהיינו שפרו בגלות ונשכחו בגלות, **כראובן ושמעון יהיו לי**, דהייני שיראה את עניים, וישמע את תפלתם ויגאלם, כהוראת השמות ראובן ושמעון. וחשוב בלבך כאלו הם לפני, וכשנחזור ממצרים, הכוללת כל הגליות כנ"ל, אחר שיעשה בהם הדין, נוציא אותם מארץ גלותם.

פסקה עו

ר' אבא אמר וכו': רא"א, מכאן נשמע שאחר שיעשה דין במצרים, הכוללת כל הגוים יגאלו ישראל מגלות. שנאמר, והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה'. הכתוב רוצה לומר, כשיהיה הקב"ה בדין במצרים, דהיינו בכל האומות, כמו שכתוב במקרא הקודם לזה, בעת ההוא יביאו כל העמים מנחה, כאשר שמעו שמועה של הקב"ה, והיינו ונהרו אליו כל הגוים.

פסקה עז

תנא אמר ר"ש וכו': למדנו אר"ש, עתיד הקב"ה לעשות לכל צדיק וצדיק חופה בירושלים, כמ"ש קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה, שזה יהיה כאשר תשוב השכינה אל

המלך ויעשה לה אירוסין. וזהו שכתוב, צאנה וראנה וגו' ביום חתונתו וביום שמחת לבו. **ביום חתונתו** זה מתן תורה. **וביום שמחת לבו** זה בנין בית המקדש, שיבנה במהרה בימינו.

פסקה עח

ומולדתך וגו' לך יהיו: זה ישראל למטה שיולדו לאחר הגאולה, אל האבות, שהם מרכבות, יהיו שמותיהם בסוד שנולדו לאחר מכאן, דהיינו לאחר הגאולה, על שם אחיהם יקראו בנחלתם.

פסקה עט

תאנא אמר ר' שמעון וכו': למדנו,אר"ש, **ומולדתך**, זהו ירושלים של מטה, דהיינו המולדת שלך. כי הכתוב, **מולדת בית**, בפרשת עריות הוא ירושלים של מטה, ושיעור הכתוב הוא, האנשים אשר יולדו בירושלים הזו לא רק מכאן שישובו העולם לאדון השמים, כי יתגיירו לאחר הגאולה, לא יקראו אלא על שמות בני ישראל, ולא יקראו על שם אבותיהם כגון גר מקפוטקיא, אלא בשם ישראל.

פסקה פ

לך יהיו: הכתוב רוצה לומר, על שמותם של ישראל יקראו, והיינו, **על שם אחיהם יקראו בנחלתם**, וכאשר ישובו ינחלו עם ישראל בארץ, ויקח כל שבט ושבט את שלו וגם בשביל אנשים משלהם, מהגרים, וכל אחד ינחל מן הארץ לפי מנינו.

פסקה פא

ואני בבאי וגו' מתה עלי רחל וגו': רבי אבא פתח. כה אמר ה' קול ברמה נשמע וגו' מה כתוב אחריו, כה אמר ה' מנעי קולך מבכי וגו' כי יש שכר לפעולתך וגו', **ושבו** בנים לגבולם. ושואל, אינו אומר וישובו לשון עתיד, אלא **ושבו** שכבר שבו, הלא הבטחה היא לעתיד, והיה לו לומר, וישובו בנים לגבולם.

פסקה פב

ת"ח אמר ר' אלעזר וכו': ומשיב, בוא וראה, אר"א, בשעה שיהיה הדין על ההר, והשכינה תתעטר על ההר, דהיינו שתקבל שם מוחין, המכונים עטרה, והיא חושבת אז שבניה יאבדו בדין, ואינו כן, והסוד הוא, רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי וגו' למדנו, רבים יהיו בני הכסא, מן בניה עצמה, וזהו שכתוב, **כי רבים בני שוממה מבני בעולה**, ואז תשוב השכינה לבעלה, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

ביאור הדברים. כבר ידעת ששני מצבים יש להשכינה, א) בזמן שהיא רביעי לאבות, שקומתה שוה לז"א שה"ס חג"ת שנקראים אבות ונקראים **הרים**, כי שניהם הם כסא אל

הבינה, ואז הוא שלשת רגלי הכסא שהם חג"ת, הנקראים הרים, והשכינה היא רגל רביעי אל **הכסא**. ונחשבת אז גם היא בסוד **הר** כמו החג"ת. ובמצב הזה היא בבחינת **אחורים ודינים**. מצב ב) הוא, שחוזרת ונבנית בבחינת פנים ורחמים, אבל אז מתמעטת קומתה ואינה ראויה עוד להיות כסא אל הבינה, אלא שנעשית מקבלת מז"א, דהיינו שיורדת לבחי' נה"י, אבל הם מזדווגים אז בבחי' פנים בפנים, ורחמים. וכל המוחין, ולידת נשמות ישראל, באים ממצב הב' הזה, כי במצב הא' היא מלאה דינים, וכל המקבלים ממנה אז, נאבדים. (ועניין זה כבר נתבאר לעיל פרשת וירא דף ה' ד"ה ת"ח עש"ה).

וז"ש **בשעתא דיהא דינא על טורא**, דהיינו שהשכינה תהיה במצב הא' שעלתה לחג"ת שהם **הרים**, שאז שולטים הדינים על ההר כנ"ל, **תתעטר מטרוניתא על טורא**, היא מתעטרת אז על ההר, שמקבלת מוחין גדולים כמו ז"א, ונעשית בחינת **כסא** אל הבינה כמוהו, בסוד רגל רביעי, כנ"ל. **והיא סברת דבניהון אבדין בדינא** דהיינו שחושבת את כל המקבלים ממנה במצב ההוא, לנאבדים, מרוב הדינים המושפעים ממנה במצב הא' הזה, כנ"ל, וע"כ השכינה מכונה במצב הזה, בשם **עקרה**, כי אין לה בנים, דהיינו מקבלים, כי כל המקבל ממנה נאבד. **ורזא רני עקרה לא ילדה וגו'**, דהיינו בגמר התקון שתתוקן עצם המלכות לגמרי, ולא תצרך עוד לקבל מתוקים מן הבינה, אז נאמר **רני עקרה וגו'** ולמדנו שהוא מטעם, כי **סגיין יהון בני כרסיא מן דידה**, כי כל אלו שקבלו ממנו במצב הא' בהיותה במדרגת **כסא** אל הבינה, שנאבדו מן העולם מרוב הדינים שבה כנ"ל, הנה עתה חזרו כולם לתחיה, ומה שחשבה השכינה שהיא עקרה בלי בנים במצב הא' תראה עתה שהבנים ממצב הכסא הם מרובים **מבנים שלה עצמה**, דהיינו מבנים ממצב הב', שמטרם התקון רק היא היתה בעלת בנים כנ"ל. הה"ד **כי רבים הם בני שוממה** דהיינו בני הכסא הם רבים, **מבני בעולה**, דהיינו מבני מצב הב', שרק היא היתה בעולה ובת בנים. וזה שמסיים **תיתוב מטרוניתא לבעלה** בסו"ה ביום ההוא יהיה **ה' אחד ושמו אחד**. כי מטרם גמר התקון נאמר רק **הויה אחד**, כי השכינה נכללת בז"א שנק' הויה, אבל בגמר התקון נאמר גם **ושמו אחד** כי תהיה מתוקנת בפני עצמה. כמ"ש זה לעיל (בראשית א' דף קי"ח ד"ה וביאור הדברים, ע"ש).

פסקה פג

מן קדמת דנא תימא וכו': מקודם לכן תאמר השכינה לבעלה, הבנים שלי, ממצב הא', היכן הם, ויאמר לה שהם בדין, והיא חושבת שנאבדו בדין, והיא מבכה על בניה שנאבדו בדין, שז"ס קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה, והוא יאמר לה מנעי קולך מבכי וגו' כי יש שכר לפעולתך, כי הרבה שכר יש לך לקבל ממני משום שהיית עמהם, וכבר שבו

הבנים מארץ השנואה, כי כבר נגאלו. פירוש, שבזה מתרץ מה שאומר הכתוב ושבו בנים לגבולם לשון עבר, כמו שהקשה (לעיל אות פ"א). כי בעת שהקב"ה השיב לה כי יש שכר לפעולתך, כבר היה גמר התקון, וכבר שבו הבנים לגבולם. כמבואר.

פסקה פד

וכי לא הוה ידע יוסף וכו': ושואל, וכי לא ידע יוסף שאמו מתה, הלא היה עמה שם כשמתה, ולמה היה צריך יעקב לספר לו את זה. ומשיב, אלא יאמר ישראל העליון, כשנבא מן גאולת ישראל, תתעורר השכינה, ותתעורר כנסת ישראל ותערוך מלחמה עם העמים, וימותו מהם מישראל, במלחמה זו. ויתקרבו לאט לאט לבא אל הארץ. יאמר לה הקב"ה, כשהיא בוכה, על בניה שמתו, אל תפחדי שכר יש להם לבנים שמתו במלחמה על שמי, אחרים, שלא מתו, כבר שבו, והם שמתו ישובו ויחיו בתחית המתים.

פסקה פה

מתה עלי רחל: מתה על יחוד שמו של הקב"ה, דהיינו בניה שנהרגו על קדוש השם, ואל זה נאמר, בעוד כברת ארץ לבא **אפרתה**, דהיינו שמתו על יחוד שמו של הקב"ה בחוץ לארץ, דהיינו במלחמה לביאת הארץ, כנ"ל בדבור הסמוך, כי בארץ הזה, בארץ ישראל, לא ימות אף אחד מהם. וע"כ אומר הכתוב, בעוד כברת ארץ לבא אפרתה, שפרושו לבא לארץ ישראל.כי אחר שבאים לארץ ישראל אינם מתים עוד.

פסקה פו

תנא אמר ר' אבא וכו': למדנו אר"א, עתידים ישראל לערוך מלחמה בדרך לאפרת, וימותו עם רב מהם, ואחר כן יקומו לתחית המתים, וממשלה יתרה תהיה לאותם שמתו בדרך הזה, לאפרת, מכל אלו שיהיו כבר לפניהם בירושלים. כלומר, יותר מכל אלו שלא מתו במלחמה.

פסקה פז

ולמה אתקרי שמא וכו': ולמה נקרא שם המקום הקדוש של המקום הזה **לחם** שהכתוב אומר אפרת היא בית לחם. ומשיב, משום שהוא משמו של הקב"ה, כי ימותו שם במלחמה על שמו, **י"ד** על כס יה מלחמה וגו', שפירושו, שימותו שם, כדי להשלים את השם י"ה, כי אין השם שלם ביקו"ק, עד שימחה זכר עמלק, וע"כ המלהמה הוא להשלים את השם י"ה עם ו"ה. וע"כ נק' המקום **לחם**, לשון מלחמה, כי **לחם** בגלות, משום שהוא בא להשלים את שמו של הקב"ה.

פסקה פח

וירא ישראל וגו' מי אלה: ר' אבא פתח ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה. שואל, מה רוצה בזה הכתוב, ומשיב, ישראל למטה ראה שיבואו בני ישראל לפניו, בעת שיבואו מעילם ומשנער ומחמת ומאיי הים, ויתקבצו כולם ויהיו עם רב. תאמר השכינה מי המה כולם, אם אין בהם פסול מבנים נכרים. ויאמרו לו, אנחנו כולנו מבניך ואין בן נכרי עמנו, כי יתפרשו זה מן זה, שהערב רב יתפרדו מישראל, וימולו יחד ויתגיירו, וישובו הגרים עם ישראל ויהיו ביחד.

פסקה פט

תנא קשים גרים לישראל כספחת בעור החי וכו': כתוב, כי ירחם ה' את יעקב ובחר עוד בירושלים וגו', כשישובו הבנים לארצם ותהיה בהם אהבה, יהיה ה' אחד ושמו אחד. ואז יתחברו גרים עם ישראל, ויהיו להם כספחת בבשרם.

פסקה צ

וכל כך למה וכו': ושואל למה הם כספחת,ואומר,בוא ושמע אמר ר' שמעון על גבולי הארץ, הוא המדובר, כי כל אחד יהיה חפצו לדור בארץ ישראל ויתראו הדירים מחוץ לגבול. **ותסתער** פירושו ויתראה. כי, לראות את העדים, מתרגם, למסער ית קרויא. (מלכים א' ט'). וע"ז כתוב, ויתדותיך חזקי, הכתוב רוצה לומר, היתדות שהיו עמך מקודם לכן, מעת הגלות, חזק אותם ותקן אותם, יותר מכל שאר העמים, כביכול כמו שראית לחזק אותם כשהיית בכל העמים האחרים, דהיינו בגלות בין העמים, והגרים יהיו רבים.

פירוש. כי כל ההבדל בין ישראל לעמים, הוא בסוד אחוזת ישראל בקו אמצעי, המגביל קומת השמאל ומייחד אותו עם קו הימין, וז"ס **גבול ישראל**, אבל שאר העמים אחוזים בקו שמאל ואינם רוצים בגבול הקו האמצעי, (על דרך שנתבאר לעיל פרשת חיי שרה דף ד' ד"ה הוה אמר ע"ש) ובגמר התקון יתרחב גבול המסך הזה מקומת מ"ה לקומת ע"ב, ואז נאמר **הרחיבי מקום אהלך** וגו' **האריכו מתריך** וגו'. כי יתרחב גבול ארץ ישראל מקומת מ"ה לקומת ע"ב, ועם כל זה מסיים הכתוב **ויתדותיך חזקי**, דהיינו הגבולות, מטעם **כי ימין ושמאל תפרצי וזרעך גוים יירש** וגו'. דהיינו הגוים שיתגיירו וידורו בארץ ישראל, ומשום ששורשם הוא שלא מזרע ישראל, ע"כ יש לחשוש מהם, שלא יפרצו את הגבול לגמרי, כלומר שלא ירצו לקבל עליהם, גם המסך דע"ב הגדול, ולפיכך צריכים לחזק את היתדות, דהיינו הגבולות. כי יתד האהל עושה גבול לרוחב האהל, וזסו"ה **ויתדותיך חזקי, כי ימין ושמאל תפרצי וזרעך גוים יירש** וגו'.כמבואר.

וזה אמרו **אמר ר' שמעון על תחומין דארעא**, שע"כ נחשבים הגרים כספחת מחמת הגבולות של הארץ. **דכל חד יהא רעוא למידר בארעא דישראל**, שכל אחד יהיה חפצו אז לדור בארץ ישראל, כלומר שכל הגרים מכל הגוים יבואו ויתישבו בארץ ישראל בסו"ה **כי ימין ושמאל תפרצי וזרעך גוים יירש** וגו' כנ"ל, ועל כן **ותסתער דיורין**, שהגרים יפרצו הגבול של הארץ ויתראו מחוץ לגבול, מכח שורש אבותיהם שאינם חפצים בשום גבול כנ"ל. וע"ז, **כתוב, ויתדותיך חזקי, צבי למימר סיכיא דהויין עמך מעקרא אתקיף יתהון וסייע יתהון, יתיר משאר עממין**. שיחזקו היטב הגבול שיהיה חזק ביותר, ששאר העמים לא יפרצו אותו. ומה שאומר, **סיכיא דהויין עמך מעקרא**. הוא מטעם, שבעת גמר התקון, לא יהיה להם אז בחינת עוביות, שיוכלו להעלות מ"ן לבחינת **מסך** וגבול, וע"כ צריכים אז להשתמש בעוביות שהיה להם מקודם לכן, כדי להעלות מ"ן למסך וגבול, כמו שנתבאר זה לעיל (בהקדמת ספר הזהר דף קי"ט ד"ה פירוש עש"ה) וז"ש **כביכול דאת סכי לאתתקפא יתהון בכל עממיא אחרא**, שכביכול צריכים כל כך לחזק את היתדות, שהם המסכים, כבעת שהיו בגלות בעמים אחרים, כי אחר גמר התקון לא יהיה עוביות מספיק למסך וצריכים להשתמש בעוביות שהיה להם בזמן הגלות, כמבואר.

פסקה צא

ויאמר יוסף וגו' אשר נתן לי אלקים בזה: ר' שמעון ביאר כאן, וזאת התורה אשר שם משה וגו'. יאמר ישראל למטה, המכונים יוסף, (כנ"ל באות כ"ח) כאשר ישראל העליון עליהם מלמעלה, **בני הם**, שנתן לי הקב"ה את התורה, שנקראת **זה**, וע"כ אוה"כ **בזה**, כמ"ש לפנינו, כמה הם, ישראל, וחוקיהם אמתיים בחוקי התורה שנתנה להם, בוא וראה, כשיהיו ישראל תחת כנפי השכינה נקראת התורה, **זה**, וז"ש **זה** אלי ואנוהו. וזשאוה"כ, אשר נתן לי אלקים **בזה** שהיא התורה. ובכל זמן שלא היה מדבר דוד תחת כנפי השכינה דבר זה, אלא שניבא מה שיהיה, נקראת התורה **זאת**, כמ"ש וזאת התורה. ביאור הדברים. התורה נקראת לפעמים **זה**, ולפעמים **זאת**. וההפרש ביניהם, כי **זה** הוא **זכר**, שפירושו פועל ומשפיע, **וזאת** היא **נקבה** שפירושה מקבלת הפעולה והיא עצמה אינה פועלת כלום. והיא בסוד מה שאמרו, אסתר קרקע עולם היתה. (סנהדרין ע"ד ע"ב) ומבאר ר"ש, מתי נקראת **זה** ומתי נקראת **זאת**, וז"ש, **ת"ח כד יהון ישראל תחות גדפי שכינתא**, דהיינו בזמן הגלות, שהם חוסים תחת כנפי השכינה, שהם נקראים אז **תמכין דאורייתא**, שהם פועלים ועושים את התורה, כמ"ש היטב לעיל (בהקדמת ספר הזהר דף קכ"ה ד"ה וזה אמרו) וע"כ **אוריתא דלהון אתקריאת, זה**, כי אז נבחנת התורה שלהם בבחינת זכר, שהוא פועל, וע"כ נקראת **זה**. **ובכל עדן וכו' אלא אתנבי מה דלהוי** דהיינו

בזמן התגלות התורה, וגילוי כל הסודות שבה, נבחנת התורה אז בבחינת נקבה, כי אז מגולה רק השכר שבה, ואין בה שום פעולה, והיא כקרקע עולם, כנ"ל. וע"כ נקראת אז **זאת**. כמ"ש וזאת התורה.

פסקה צב

רב נחמן אמר וכו': רנ"א מכאן נשמע ההפרש בין זה אל זאת, שכתוב, אם תחנה עלי מחנה לא ייראו לבי **בזאת** אני בוטח, **זאת**, היא התורה הזו שתהיה לכשיבא המשיח. דהיינו בעת שתתגלה התורה, כנ"ל בדבור הסמוך, שאז נקראת, זאת. ועל כן כתוב, וקול **התור** נשמע בארצנו, שכתוב, **תור**, שהוא לשון זכר, ולא כתוב תורה, כרגיל. ותור הוא שם היונה, כמ"ש תורים או בני יונה, על מה נמשלה התורה ליונה, הוא, כי מה יונה קולה ערב כך דברי תורה קולה ערב. וקול הזה יהיה לכשיבא המשיח ביום הדין, דהיינו מטרם הגאולה, שאז המשיח עושה דינים ומלחמות בעמים המשעבדים את ישראל כנ"ל, (אות ס"א) ועוד לא הגיע הזמן לגילי התורה, ע"כ נקראת **תור** לשון זכר, וכן נקראת **זה**.

פסקה צג

תנא הנצנים וכו': למדנו, הנצנים נראו בארץ וגו'. **הנצנים**, אלו האבות מן המרכבה, שהם אברהם יצחק יעקב, שיקומו בעולם ויתראו בארץ

פסקה צד

עת הזמיר הגיע: היינו השירה שישוררו הלוים כשישובו לעבודתם כבתחילה. **וקול התור**, הוא סוד הכתוב, אשר נתן לי אלקים **בזה**, כלומר שה"ס התורה בבחינת זכר, שנקראת **זה**, שעליו סובב הכתוב, אשר נתן לי אלקים ב **זה**. כנ"ל בסמוך. שהוא דברי תורה שערבים כקול התור, שהוא **זה**.

פסקה צה

מאי קא מיירי וכו': שואל, מה רוצה לומר, ומשיב, סוד הדבר הוא, בזמן שישראל לא יחוסו תחת כנפי השכינה, ה **א'** של **זאת** יורדת והיא מתחת כל המדרגות, ומסתלקת ה **ה'** של **זה** אלי ואנוהו, כי משנחרב הבית, שה **ה'** לא יכלה לדור ולהיות בין העמים עכו"ם, **ה'** הקדושה נפרדה מן השם. כאשר ישובו ישראל לארצם, **ה'** הקדושה שהיתה נפרדה מן שם הקב"ה תשוב אל ז"**ה**, ותצא מיום הדין וה **א'** תקבל תקונה ותשוב אל **זאת**. ושואל **ה' א'** איזה מהם חשוב יותר. ומשיב **ה'** חשובה יותר מבחינת קדושה. ו **א'** חשובה יותר מבחינת האותיות.

פסקה צו

ר' אבא פתח וכו': ראפ ואמר, מי מדד בשעלו מים ושמים **בזרת** תכן. **זה תור** שוים כביכול, כלומר שמתחברים יחד. ה ז' דזה מתחברת ל **ר'** דתור. וה **ר'** דתור מתחברת ל **ת'** דתור, ויוצא מהם צירוף **זרת**, **ו'** דתור מתחברת ל **ה'** דזה, והיינו **ו"ה** דשם הויה, שהם זא ונוקביה. הזרת של הקב"ה הוא בשש מאות ושבעים שנה, מכאן משמים, שהוא זא, עד ארץ שהיא הנוקבא. ושואל כיצד הוא, ואומר, **זה תור**, יש לו ב' צרופים: א) **זרת ו"ה** כנ"ל. ב) **ה"ו תר"ז**, דהיינו שנתקדמה **ה'** דזה ל **ו'** דתור, שהתקדמות **ה'** רומזת על בינה המשפעת לז"א שהוא **ו'**. וה **ו'** מתקדמת ל **ת'** דתור, וה **ת'** ל **ר'** דתור, ו **ר'** דתור ל **ז'** דזה. דהיינו צירוף הב' **ה"ו תר"ז** שז"ס שש מאות ושבעים שנה שמשמים לארץ, כלומר שהיא מספר קומת האור המושפע משמים שהוא זא, לארץ שהיא הנוקבא. ויורה שהיא חסר שלשים למאה השביעית, שהיא ג"ר החסרה בקומה זו. ואע"פ שאין כאן אלא **תר"ז**, נכפלת הז' בעשרה, והם תר"ע.

פירוש. שמשמיענו בזה אשר בשמות **ז"ה תור** השוים כאחד כנ"ל (באות צ"ד) יוצאים ב' מיני צירופים א) **ו"ה** זר"ת, והיא בחינת זא שהוא השמים, כשהוא לעצמו. ב) **ה"ו תר"ז**, והוא בחינת זא בסוד קומת ההשפעה, שמשפיע אל הנוקבא. וזה שמסיים על זה **רבוע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו כפול. זר"ת ארכו** הוא קומת השפעה דזא שהיא שש מאות ושבעים שבגי' זרת. **וזרת** רחבו הוא בחינת זא כשהוא לעצמו. כנ"ל.

פסקה צז

ויאמר קחם נא אלי ואברכם: יאמר,כיון שהם עוסקים בדברי תורה, כנ"ל שאמר, אשר נתן לי אלקים **בזה**, שהיא התורה, ויש מדה זו, דהיינו **זה**, ביניהם **אברכם**.

פסקה צח

ורזא, **ויאמר וכו'**: וזה סוד ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב. שהשם יעקב פירושו בחינת קטנות ומסתפק להיות בלי מוחין. ואח"כ כתוב, ויאמר למה זה תשאל לשמי. דהיינו שאמר לו מה ענין הזה, שאתה שואל לשמי, אשר **שם** פירושו השגה, לענין הזה הקודם, שאמרת ששמך יעקב, שפירושו שאתה מסתפק בקטנות ואינך מבקש השגה וידיעת השם. כמו שבארנו במקומו. וסוד אחר יש במקרא הזה, וישאל יעקב וגו', ויאמר למה **זה** תשאל לשמי **ויברך** אותו שם. שאמר לו, שאינו עתיד לברך אותם אלא בזכות של **זה**. וע"כ אמר,למה **זה** וגו'.ויברך וגו'.

פסקה צט

ורזא סגיאה תנינא וכו': וסוד גדול למדנו במקום כתוב הזה אבל לא באתי לפניך אלא להשמיעך מקרא הזה שאמרתי מקודם, שאמרתי לך שהתורה נקראת **זה**. וכן כתוב, **זה** סיני מפני ה' אלקי ישראל.וסיני הוא התורה שנתנה בסיני. וכן כשנתנה התורה על ידי משה נאמר עליו, כי **זה** משה האיש. וכן כתוב, **זה** אלי ואנוהו, שפירושו שהתורה הנקראת זה היתה יורדת מלפני אלקי ישראל. ואז אמרו, **זה** אלי וגו'.

פסקה ק

ועיני ישראל כבדו מזקן וגו': ר' חזקיה למד, זהו ישראל למטה, ומשום זה אין אתה מוצא כלשון הזה בכל התורה. כי כשישראל יהיו בגלות כל ימי החורבן הזה, נזדקנו, לא יכלו לראות פני השכינה, עד שיבא רוח אחר בהם.

פסקה קא

מקדמת דנא אסתאיבו וכו': ומפרש יותר.מקודם לכן נטמאו בארץ העמים, בגלותם, ולא היו הולכים בחוקי התורה כמו שהיו צריכים ללכת, וישבו זמן רב בין הנכרים, דור אחר דור, ולמדו מדרכיהם, דהיינו כמ"ש ויתערבו בגוים וילמדו ממעשיהם. כאשר ישובו לארצם, בתחילה, לא יכלו לראות פני השכינה עד שנתן להם הקב"ה רוחו בהם.

פסקה קב

ר' חייא פתח וכו': רח"פ, ואת רוחי אתן בקרבכם, ואחר כך, ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם.כי לאחר שאתן רוחי בכם, וקדושה, תלכו בחוקי ותתהלכו בהם.

פסקה קג

לא יוכל לראות: ר' אבא פתח. ואמר, באור פני מלך חיים, ורצונו כעב מלקוש. כי כאשר יקבלו פני שכינת הקב"ה, ויעסקו באלו המרכבות, שמהן חיות העולם, דהיינו החיות שהן נושאי המרכבה, (כמ"ש ביחזקאל א').

פסקה קד

ת"ח לא תשכח וכו': בוא וראה,לא תמצא בלשון המקראות הללו כולם, שבפרשת ויחי עד כאן אלא לבני אדם, ואין אתה מוצא במקראות הללו שידברו בהקב"ה, כלומר, אע"פ שנתבאר שהם עוסקים בענין הגאולה, וכשנאמר יעקב, פירושו יעקב העליון או ישראל העליון דהיינו הקב"ה, ולמה מדבר הכתוב בלשון ושמות בני אדם. ומשיב משום, כאשר ישובו לארצם ויתן להם הקב"ה רוח חכמה אז תהיה הלשון שלהם תמיד בהקב"ה. כמ"ש גם לשוני כל היום תהגה צדקתך. פירוש. כי המקראות עד כאן מדברים בביאת הארץ

בטרם שהקב"ה נתן בהם רוח חכמה, וע"כ מדברים בשמות בני אדם ולא נזכר בפירוש שמו של הקב"ה.

פסקה קה

ויחי יעקב וגו': ר' חייא פתח ואמר, ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'. אשריהם ישראל מכל העמים עכו"ם, שהקב"ה קרא אותם צדיקים, להוריש להם ירושת עולם בעולם הבא, ולהתענג בעולם ההוא, כמו שכתוב אז תתענג על ה'. מהו הטעם. משום שישראל מתדבקים בגוף המלך, דהיינו בקו האמצעי, שכתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום.

פסקה קו

ר' יצחק פתח וכו': רי"פ ואמר, ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ. מקרא זה סוד עליון הוא בין קוצרי השדה. דהיינו אותם שזכו לקבל פירות מעבודתם בשדה העליון שהיא הנוקבא. כי למדנו בסודות האגדה, תני ר' שמעון, נחלת ירושה העליונה של ארץ ההיא שהיא הנוקבא. אין מי שירש אותה חוץ מאותו שנקרא צדיק, כי הנוקבא מתדבקת בו להתמתק מן הדינים המרים שבה, ועל כן הצדיק יורש ודאי את השכינה.

פסקה קז

אוף הכא וכו': אף כאן באהבת הקב"ה את ישראל, אמר ועמך כלם צדיקים, ומשום זה, לעולם יירשו ארץ, כי ראוים לרשת את השכינה. כי צדיק יורש את השכינה כנ"ל. מה הטעם שישראל נקראים צדיקים ומה הטעם שיורשים את השכינה, הוא משום שנמולו, כמו שלמדנו, כל מי שנמול ונכנס בנחלה הזו דהיינו השכינה, ושומר את הברית הזה נכנס ומתדבק בגוף המלך כלומר שנעשה מרכבה לז"א, ונכנס בצדיק הזה, שנעשה מרכבה אל היסוד, ומשום זה נקראים ישראל צדיקים, ועל כן לעולם יירשו ארץ.מהו ארץ. זה הוא ארץ החיים, דהיינו השכינה.

פסקה קח

אהדר ואמר וכו': חזר הכתוב ואמר.נצר מטעי מעשי ידי להתפאר, **נצר מטעי**, היינו ענף מאלו הענפים, שנטע הקב"ה כשברא העולם. שכתוב, ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם, וארץ הזו היא אחת מאלו הנטיעות, שה"ס הנוקבא. ומשום זה אוה"כ נצר מטעי מעשי ידי להתפאר.

פסקה קט
ד"א, ועמך כלם צדיקים: זהו יעקב ובניו שירדו למצרים בין עם קשה עורף ונמצאו כלם צדיקים, ומשום זה כתוב עליהם, לעולם יירשו ארץ, כי משם, ממצרים, עלו לרשת את ארץ הקדושה.

פסקה קי
ויחי יעקב בארץ מצרים: שואל, למה פרשה זו סתומה, שאין ריוח כלל בספר התורה בין סיום פרשת ויגש להתחלת פרשת ויחי. רבי יעקב אמר, בשעה שמת יעקב נסתמו עיניהם של ישראל. רבי יהודה אמר, כי אז, אחר מיתת יעקב, ירדו לגלות והמצרים העבידו אותם, את ישראל.

פסקה קיא
ר' שמעון אמר וכו': רש"א, מה כתוב למעלה, וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד, שפירושו שהיו שם במעדני מלכים כנ"ל (ויגש אות קל"ה) ואחר זה, כתוב ויחי יעקב, בהמשך אחד בלי ריוח ביניהם, הוא להורות שאין ראוי להפריד בין פסוק זה לפסוק זה, מה הם, בני ישראל, היו נמצאים שם במעדני מלכים וקבלו תענוגים ומחמדים לעצמם, אף יעקב, ג"כ היה נמצא במעדני מלכים בתענוג ומחמדים לעצמו, וע"כ לא נפרדו הפסוקים זה מזה.

פסקה קיב
והכא אקרי ויחי וכו': וכאן במצרים נקרא **ויחי** כלומר שנחשב לו חיים, שהרי כל ימיו לא נקרא ויחי, משום שכל ימיו היו בצער, ובצער היו נמצאים, עליו כתוב, **לא שלותי**, בביתא דלבן **ולא שקטתי**, מעשו, **ולא נחתי**, מן דינה ושכם, **ויבא רגז** הוא הרגז של מכירת יוסף. (כנ"ל וישב אות י"ג) ואחר שירד למצרים נקרא **ויחי**: ראה את בנו: מלך, ראה לכל בניו, טהורים וצדיקים, וכולם בתענוגים ומעדני עולם, והוא יושב ביניהם, כיין טוב השוקט על שמריו. ואז נקרא **ויחי** יעקב, ועל כן אינו מפריד, דהיינו שאינו משאיר ריוח, בין ויפרו וירבו מאד לויחי יעקב, כי כן ראוי להיות, להיותם המשך אחד כמבואר.

פסקה קיג
שבע עשרה שנה: שואל. מה הטעם של שבע עשרה שנה. ומשיב. אלא אמר ר' שמעון כל ימיו של יעקב היו בצער, ובצער עברו עליו בתחילה, כיון שראה את יוסף, והיה עומד לפניו, כשיעקב הסתכל ביוסף, היתה נפשו נשלמת כאלו ראה את אמו של יוסף, כי יפיו של יוסף היה דומה ליפיה של רחל, ונדמה לו, כמו שלא עבר עליו צער מימיו.

פסקה קיד

וכד יוסף אתפרש וכו': וכאשר יוסף נפרד ממנו, אז נתקיים, לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז, כי צרה זו היתה קשה ליעקב, מכל מה שעבר עליו. ובשעה שנפרד ממנו יוסף מה כתוב, יוסף בן שבע עשרה שנה וגו', וכל ימיו של יעקב לא היה לו צער כזה, והיה בוכה בכל יום לאלו שבע עשרה שנה של יוסף.

פסקה קטו

מאי קאתיבו ליה וכו': מה ענו לו, מן השמים. ויוסף ישית ידו על עיניך, הנה לך שבע עשרה שנה אחרות: בתענוגים ומעדנים והנאות ומחמדים. וזהו שכתוב, ויחי יעקב בארץ מצרים, שבע עשרה שנה וגו'. בוא וראה, כל אלו השנים, שכינת כבודו של הקב"ה היתה נמצאת עמו, ומשום זה, אותם השנים שבמצרים, נקראים חיים.

פסקה קטז

ת"ח כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, ותחי רוח יעקב אביהם, משמע שמתחילה היה מת הרוח שלו, גם לא היה מתכוין להמשיך ולקבל רוח אחר, כי רוח העליון אינו שורה במקום ריקן. אמר ר' יוסי השכינה אינה שורה אלא במקום שלם ולא במקום חסר, ולא במקום פגום ולא במקום עצב, אלא במקום נכון במקום שמחה. ומשום זה כל אלו השנים שיוסף היה נפרד מאביו ויעקב היה עצב לא שרתה עליו השכינה.

פסקה קיז

תנא אמר ר' אלעזר וכו': למדנו אר"א אמר ר' אבא, כתוב עבדו את ה' בשמחה, באו לפניו ברננה, הכתוב בא להוציא, שאין עבודת הקב"ה אלא מתוך שמחה. שאמר ר' אלעזר אין השכינה שורה מתוך עצבות, שכתוב, ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן וגו': ושואל, מנגן מנגן שלש פעמים כתוב במקרא הזה, למה. ומשיב, הוא כדי לעורר הרוח ממקור השלמות, שהוא ז"א הכולל ג' קוין, שהוא רוח השלם. וג"פ מנגן, היא כנגד ו' קוין שלו.

פסקה קיח

אמר ר' אבא וכו': אר"א, שם למדנו, מארבע רוחות נמצא הכל, שהם ג' קוין שבז"א, המכונים דרום צפון מזרח, והשכינה המקבלת ג' הקוין ה"ס רוח מערב. שמהם יוצאים ג' העולמות בי"ע וכל מלואם, וכל השרשים שבעולמות העליונים ותחתונים, נאחזים בהם. ולמדנו, זה נכנס, ומאיר היינו קו ימין הנק' **דרום**. וזה יוצא שאינו מאיר, היינו קו שמאל הנקרא **צפון**, שאינו מאיר בלי קו ימין. זה סותם, היינו קו אמצעי הנקרא **מזרח**, המאיר רק בחסדים מכוסים, מטרם הזווג שלו עם הנוקבא. וזה מפרש, היינו הנוקבא, המאירה בחסדים מגולים בעת הזווג עם ז"א, שהיא נקראת רוח **מערב**. מתיחדות הרוחות כל

אחת בחברתה, דהיינו שנכללות זו מזו ואז, הן אבות הכל שכל המציאות דהיינו בי"ע נמשכים ונולדים מהם.

פסקה קיט

ר"ש אמר וכו': ר' שמעון אמר, רק באבותיך חשק ה', כתוב **באבותיך**, שהם שלשה ממש, דהיינו אברהם יצחק יעקב. ומשמע, משכתוב רק, רק ממש, דהיינו שאין יותר מג' הללו, ומהם מסתעפים ומתאחזים כל שאר האחרים, דהיינו כל המדרגות שבבי"ע כנ"ל. שהם עולים למ"ן לזו"ן, לעטר את השם, דהיינו להמשיך מוחין חדשים אל הנוקבא, הנקראת שם.

פסקה קכ

תנא אמר ר' יוסי וכו': מיום שיצא ר' שמעון מן המערה, לא נתכסה שום דבר מן החברים. והיו מסתכלים בסודות העליונים ונתגלו בהם, כאלו ניתנו באותה שעה בהר סיני. אחר שמת ר"ש, כתוב ויסכרו מעיינות תהום וארובות השמים. דהיינו שנסתמו מעיינות החכמה. והיו החברים הוגים דברים ולא עמדו בהם לדעת סודם.

פסקה קכא

דיומא חד הוה יתיב וכו': כי יום אחד ישב ר' יהודה על פתחה של טבריה. וראה שני גמלים שהיו מסלקים מעל כתפיהם חבילה של בגדי צמר יקרים. נפל המשא של בגדי הצמר, ובאו צפורים על המקום שהמשא היה צריך לנפול, ומטרם שהבגדים הגיעו אליהם נבקעו הצפרים. **קטפירא** פירושו בגדי צמר, והוא מורכב מן ב' מלות **קטפי אירא**, קטפי פירושו מיני בגדים כמ"ש (בספרי שלח) **קטיפות** אינן חייבות בציצית. **אירא**, פירושו צמר (כמ"ש שבת י"א) ולא גרדי **באירא** שבאזנו.

פסקה קכב

לבתר אתו כמה וכו': אחר זה באו כמה צפרים, והיו הולכים עליהם, על הצפרים שנבקעו ושכנו על הסלע ולא נבקעו. והיו צווחים אליהם, אל הצפורים, כדי להרחיקם מן הצפורים הנבקעות, ולא היו נפרשים מהם. שמעו קול אחד, העטרה שעל העטרות שורה בחשך, ואדונה בחוץ.

פסקה קכג

עד דהוה יתיב וכו': בעוד שהיה יושב ר' יהודה, עבר איש אחד, הסתכל בהם, בצפורים, אמר לא קיים זה מה שכתוב, וירד העיט על הפגרים וישב אותם אברם, אמר לו ר' יהודה, הרי עשיתי שיפרשו הצפרים מהם, דהיינו שצוח אליהם כנ"ל, ולא נפרשו, החזיר איש ההוא את ראשו, לר' יהודה, ואמר, טרם מרט זה שער ראשו של אדונו, וטרם עשה גבחת

בגבירה. ולא הבין ר' יהודה למה הוא מתכוין, רק אחריו שלשה מלין, והפציר בו, שיגלה לו פירוש דבריו, ולא אמר לו. חלש דעתו של ר' יהודה.

ביאור הדברים. נודע, שסדר התפשטות המוחין אינם אלא בסדר ג' הנקודות חולם שורק חירק, **שחולם** ה"ס האורות דו"ק בלי ראש, הנשארים אחר בקיעת המדרגה מכח עלית המלכות לבינה, שהם אורות חסדים, וסוד קו ימין. **ושורק**, ה"ס חזרת חצי המדרגה למקומה, ששוב יוצאים בה אורות דג"ר, אלא שנבחנים **לג"ר דאחור**, להיותם בחינת חכמה בלי חסדים, והחכמה אינה יכולה להאיר משהו בלי התלבשות החסדים, ולפיכך בהופעת ג"ר הללו נקפאים כל האורות שבמדרגה ונעשתה בחינת חשך, וה"ס קו שמאל. **והחירק** בא לתקן את קו השמאל שיתכלל ויתאחד עם קו הימין, וע"כ מעלה המסך דבחי"א, הממשיך שוב ו"ק בלי ראש, ואז נכנע הקו שמאל ומתיחד עם הימין והחכמה נתלבשה בחסדים שבימין ויוצאים בזה **ג"ר דפנים**, ואין להאריך בביאור ג' הנקודות כאן, כי כבר נתבאר בארוכה לעיל (בראשית א' דף ט"ו אות ט' ובהסולם שם בכל ההמשך). אמנם מה שאתה צריך לדעת עתה, הוא, אשר נקודת החירק בלבדה, שה"ס קו אמצעי, יוצאת ג"כ בג' סדרים הללו דחולם שורק חירק. וקודם הכל, מתגלה השורש דמסך דחירק שה"ס מסך דמנעולא. מצמצום א', שאין קו שמאל נכנע זולתו, ואז נאבדים תכף הג"ר דאחור מקו שמאל. אמנם בגילוי מסך הזה, אינו ראוי עוד לקבל ג"ר לעולם, וע"כ צריכים למתקו שוב ע"י עלית המלכות לבינה ואז מתגלה **נקודת החולם** דקו אמצעי, שה"ס מלכות ממותקת ואע"פ שגם היא ו"ק בלי ג"ר, אמנם ו"ק הללו כבר ראוים לקבל ג"ר להיותם במסך דמפתחא. כמ"ש בארוכה (לעיל פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר עש"ה) ואחר זה נתגלה **נקודת השורק**, שה"ס **ג"ר דאחור** וקפאון האורות להיותן חכמה בלי חסדים. ולבסוף נעשה שוב הזווג על מסך דחירק בבחי"א, ע"י עלית מ"ן, ואז מתיחדים הקוין דימין ושמאל זה בזה, ומתלבשת החכמה בחסדים, ויוצאות **ג"ר דפנים** הרי שנקודת החירק, שהית קו האמצעי בלבדו, מחויב ג"כ לצאת על ג' הנקודות: חולם, שורק, חירק. וזכור זה.

גם תדע שאלו **תרי גמלי** שראה ר' יהודה, הן נשמות, שהיו משוקעות בשליטת קו השמאל, שה"ס נקודת השורק, וקבלו צורת גמלים, בסוד **גמל נושא משא כבד**, כי כל המדרגות הנעלות שהיו לנשמות האלו, נקפאו ונחשכו, ולא יכלו להנות מהן, עד שהיו עליהן **למשא** כבד, שכל מגמתם היתה, רק איך להפטר מהן. ולפיכך נדמו לגמלים, כי הגמל, אפילו ישא על גבו כל אוצרות הון, ימאס בהם ויהיו עליו למשא, שהוא מטעם, שאין לו ענין להנות מהם.

וזה אמרו. **וחטא תרי גמלי דסלקי קטפירא מעלוי דכתפין**, כי הוא ראה אותן הנשמות, בעת שנגלה עליהם המסך דחירק, כדי להצילן מן שליטת השמאל, וליחדן בימין, כנ"ל בביאור מסך החירק. ולפיכך אומר שראה הגמלים שהם הנשמות, בעת שמסלקים ומשליכים מעצמם את **הקטפירא** שהם המדרגות שנקפאו עליהם והיו עליהם למשא כנ"ל, ועל ידי הופעת המסך דחירק בבחינת השורש, שה"ס מסך דצמצום א' המחזיר את קו השמאל לו"ק, נפלו מהן המדרגות דג"ר, שהיו עליהן למשא. **נפל מטולא דקטפירא** שנפל מהם המשא בכח המסך הנ"ל, **ואתו צפרי** שנזדמנו צפרים למקום, שה"ס מדרגות ג"ר הנמשכות ממאנין דאמא, שהיא בינה, שאין הפגם של נפילת מטולא דקפטירא מגיע להם כלל, וז"ש **ועד לא מטו עלייהו**, **אתבקעו**, אע"פ שאין הפגם של נפילת המשא מגיע אליהם, מ"מ **אתבקעו**, דהיינו שנגלה עליהם המיתוק של עלית לבינה, שעליה זו מבקיע המדרגות לשני חצאים, שכו"ח עם אורות דנ"ר נשארים במדרגה ובינה ת"ת מלכות נופלים למטה ממדרגה, כמ"ש לעיל בארוכה (בראשית א' דף ד' אות ב' בהסולם שם) שה"ס גילוי **נקודת החולם** מחדש בקו אמצעי כנ"ל. שעי"ז נעשות שוב ראוים לקבל ג"ר. וז"ש **לבתר**, **אתו כמה צפרין**, שלאחר זה שקבלו הקטנות דחולם, נעשו ראוים לקבל ג"כ את ג"ר דאחור שה"ס נקודת השורק, דקו אמצעי כנ"ל, וז"ס, שבא צפרים חדשים. **והוו אזלי עלייהו**, שהלכו על גבי צפרים הראשונים שנבקעו, כלומר, שבחינת ג"ר של צפרים החדשים נסמכו על בחינת **הבקיעה** שהיתה בצפרים הקודמים, כי לולא בקיעתם, לא היתה מציאות לגילוי ג"ר הללו דנקודת השורק כנ"ל. **ושרו לון בטרטישא**, שהיו שורות בסלע, כלומר, ששוב נקפאו אורותיהם ונעשו כמו סלע, דהיינו כטבע נקודת השורק.

והנה אלו הנשמות באו לר' יהודה שיתקן אותן. ולפיכך **והוו צווחין לון**, שר' יהודה היה צווח אליהם להפריח את המוחין הללו דשורק מן הנשמות, אבל, **ולא הוו מתפרשן**, שהמוחין לא רצו לפרוש מן הנשמות **שמעו חד קלא**, **עטרא דעטרין** שהיא הנוקבא, **בקדרין שריא**, שורה בחשך, **ומריה** שהוא ז"א **לבר** הוא מבחוץ, כלומר, מצב זה של הנשמות, גרם לז"א ונוקביה להיות באחורים, אשר הנוקבא שרתה בחשך, וז"א שרה בחיצוניות המדרגה, וז"ש **אמר**, **לא קיים דא הא דכתיב**, **וירד העיט על הפגרים וישב אותם אברם**. כלומר שרמז לו שהוא צריך לסלק מן הנשמות אלו הצפרים החדשים שהם מוחין דאחורים מבחינת שורק ושמאל, כמ"ש וישב אותם אברם. **אמר ר"י והא עבידנא ולא אתפרשן**, כי צווח עליהם לסלקם ולא שמעו לו כנ"ל. **אהדר רישיה ההוא גברא**, רמז לו בזה שהחזיר ראשו, שגם הוא **יחזור** להמשיך לנשמות **ראש** חדש מבחינת פנים. **ואמר עד לא מריט וכו'**.

פירוש. **שערות** ה"ס דינים מלשון סערות, ובכדי להחזיר את זו"ן מבחינת אחורים הנ"ל, צריכים לסוד נקודת החירק דקו אמצעי, המחזיר ג"ר דפנים אל הנשמות. גם הוא תקון המחזיר לז"א בבחינת חסדים הן בפנים והן באחור. וע"כ מסתלקים ממנו אז כל השערות, הן מפנים והן באחור, וז"ש **עד לא מריט דא רישיה דמאריה** שהוא עוד לא העביר הסערות והדינים מראש ז"א, **ומריט**, פירושו, העברת השער **הן מפנים והן מאחור**, כי כל הדינים צריכים להעביר מז"א ולתת אותן אל הנוקבא. ואח"כ מזדווגים ז"א ונוקבאיחד ואז מסתלקים השערות גם מן הנוקבא, אבל רק מבחינת ג"ר דפנים, ששם הוא הזווג עם ז"א דפנים, אבל בג"ר שלה דאחור, נשארים כל הדינים, כדי לענוש את הרשעים, שרוצים לינק מג"ר דאחור הללו. וז"ש, **ועד לא גליש למטרוניתא**, כי **גליש** הוא העברת השער מלפניה, ולא מאחוריה. כמבואר, שכן צריך להיות.
אמנם מתוך שהנשמות היו שקועות בשליטת השמאל לא היה יכול ר' יהודה לתקן אותם כך, כמו שאמר לו האיש, ולפיכך **רהט אבתריה תלת מלין ולא אמר ליה**, שרץ אחריו ג' מילין שיאמר לו איך לתקן את הנשמות כמו שאמר, עד לא מריט וכו', ולא רצה לומר לו. **חלש דעתיה דר' יהודה**. שלא ידע איך לתקן אותן.

פסקה קכד

יומא חד אדמוך וכו': יום אחד ישן ר' יהודה תחת אילן, וראה בחלומו, שמתתקנים ארבע כנפים, ור"ש עולה עליהם, וספר תורה עמו, ולא הניח מכל ספרי סודות עליונים ואגדתא, שלא העלה אותם עמו, והעלה אותם לרקיע, וראה שמתכסים מן העין ואינם נגלים יותר.

פסקה קכה

כד אתער וכו': כאשר הקיץ, אמר, ודאי משמת ר' שמעון נסתלקה החכמה מן הארץ. ווי לדור, שאותו אבן הטוב שהיו נאחזים בה, והיו סומכים עליה עליונים ותחתונים, נאבדה מהם.

פסקה קכו

אתא לגביה וכו': בא לפני ר' אבא,וסיפר לו. העלה ר' אבא את ידיו על ראשו, ובכה. ואמר, רחים שטוחנים בו מן טוב כל יום, דהיינו גילוי סודות התורה, המכונה מן, ולוקטים אותו, כמ"ש הממעיט אסף עשרה חמרים, ועתה נסתלקו הרחים והמן, ולא נשאר ממנו בעולם, מלבד מה שכתוב, קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן והנח אותו לפני ה' למשמרת, בגלוי לא כתוב, אלא למשמרת, שפירושו להניחהו בצנעה. ועתה מי יוכל לגלות סודות ומי יודע אותם.

פסקה קכז

לחיש ליה וכו': לחש ר' אבא לר' יהודה בלחש, ואמר לו ודאי איש ההוא שראית הוא אליהו היה, ולא רצה לגלות לך הסודות כדי שתדע מעלתו של ר"ש, שהיה בימיך, ויבכו עליו הדור. אמר לו, ר' אבא, די לבכות בכיה עליו.

פסקה קכח

ר' יהודה הוה בכי וכו': ר"י היה בוכה כל עם עליו, כי היה עמו, עם ר"ש, באדרא קדישא של ר"ש ושאר החברים, א"ל, לר"א, אוי, שלא הסתלקתי באדרא קדישא, אותו היום ביחד עם אלו השלשה שנסתלקו, (שהם ר' יוסי ב"ר יעקב, ור' חזקיה ור' ייסא כמ"ש בזהר נשא אות שנ"ג) ולא לראות דור הזה, כי התהפך הדור.

פסקה קכט

אמר ליה רבי וכו': א"ל ר' יהודה לר' אבא, רבי, אמור לי, כתוב, והם יקחו את הזהב ואת התכלת וגו', ואלו כסף לא כתוב, והרי בנדבת המשכן כתוב זהב וכסף. אמר לו, וגם כן נחשת לא כתוב, אע"פ שכסף ונחשת היו בחשבון נדבת המשכן, וכאן בבגדי כהן גדול אינם נזכרים. אלא, אם לא גלה המאור הקדוש דהיינו ר"ש, את סוד הזה במקומו,לא הייתי צריך לגלות גם אני.

פסקה קל

פתח ואמר וכו': פתח,ר' אבא, ואמר לי הכסף ולי הזהב נאם ה', היינו שכתוב, השמים שמים לה'. פירוש. יש זהב שהיא קודם מכסף, והיא בינה כמ"ש, **מצפון** דהיינו בינה, **זהב יאתה**. והיינו שכתוב בנדבת המשכן זהב וכסף, שהזהב חשוב במעלה מן הכסף, שהוא, חסד דז"א. ויש זהב שהיא למטה מכסף, והיא גבורה דז"א, שנקרא ג"כ זהב, כמו שכתוב לי הכסף לי הזהב נאם ה', שהבינה שנקרא הוי"ה, אומרת לי הכסף שהוא חסד דז"א, ולי הזהב שהוא גבורה דז"א. וז"ש, **היינו דכתיב**, **השמים שמים להוי"ה**, שפירושו, **השמים** שהוא ז"א **שמים להוי"ה**, הם מבינה הנקראים הויה, אף כאן שכתוב לי הכסף ולי הזהב נאם הוי"ה, היינו ג"כ בינה, שאומרת לי חסד וגבורה דז"א הנקראים כסף וזהב, שממני הם נמשכים.

פסקה קלא

בכמה אתר אסתכלנא וכו': בכמה מקומות, הסתכלתי באלו כלי הקדש, דהיינו בגדי כהן גדול, שכתוב בגדי קדש הם, וכתוב, ועשו בגדי קדש, ושואל, איזה קדושה יש בבגדי כהן גדול. ואומר, אלא כך למדנו, הם קדושה בכל המקומות שנזכרים, דהיינו, בגדי קדש הם, וכן, ועשית בגדי קדש, שפירושם, כעין של מעלה, כלומר, כעין או"א הנקראים

קדושים, כי כהן גדול הוא בחינת אבא עלאה, וע"כ הבגדים שלו נקראים בגדי קדש. כמ"ש לפנינו.

פסקה קלב

דתניא כהן גדול וכו': שלמדנו,כהן גדול למעלה, שהוא אבא, כהן גדול למטה, הוא כנגדו. וע"כ, לבושי כבוד של מעלה של אבא, הוא כנגד לבושי כבוד של כהן גדול למטה. ולפיכך כמו שאבא ה"ס קדש כן כהן גדול הוא קדש. וכמו שבגדי כבוד של אבא הם בגדי קדש כן בגדי כבוד של כהן גדול הם בגדי קדש. לפיכך, ומה שלא אמר הכתוב כאן בבגדי כהן גדול, כסף ונחשת, משום שהם מיוחסים למקום אחר, ואינם כנגד או"א עלאין, שכתוב, כל עמודי החצר סביב מחושקים כסף. וכתוב ואדניהם נחשת, שהם כלי שמוש בשביל המשכן, שה"ס הנוקבא דז"א, להשתמש בהם.

פסקה קלג

אבל הכא וכו': אבל כאן, באלו לבושי כבוד של כהן גדול, אין להשתמש בהם לשום אדם, חוץ מכהן הגדול, ששמן משחת קדש על ראשו, שכתוב, ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת, כי בלבושים האלו הוא דומה לכעין של מעלה. דהיינו לאבא עלאה. פירוש, ע"כ כתוב בהם רק זהב, שהוא בחינת בינה עלאה שממנה סוד בגדי אבא עלאה, ולא כסף ונחשת, שהם מבחינת זו"ן שאינם כלל בחינת כהן גדול, אלא לבחינת עמודי החצר, כמבואר.

פסקה קלד

תניא ויקרבו ימי ישראל וכו': אמר ר' יהודה אוי לעולם, אשר בני אדם, אינם רואים, ואינם שומעים, ואינם יודעים, שבכל יום ויום נשמע קול הכרוז במאתים וחמשים עולמות.

פירוש. הארת הזווג דלילה בסוד שליטת השמאל, שהיא הארת החכמה הבלתי מושלמת, נקרא **כרוז** או קול הכרוז, כי זווג השלם של יום נקרא **קול ודבור**, כמו שנתבאר באורך לעיל (וישלח אות קל"ו בסולם ע"ש). ובבינה יש ה' ספירות הנקראות כח"ב תו"מ, או חג"ת נ"ה, וה"ס ה' עולמות, ומשום שספירות הבינה הן במספר מאות, כנודע, נמצא שהן ה' מאות עולמות, ומכח עלית המלכות לבינה, נבקעה לב' חצאים, שחציה, דהיינו ר"נ עולמות נשארה בבינה, וחציה דהיינו ר"נ עולמות התחתונים נפלו ממנו לחוץ מהמדרגה. ומשום זה, אע"פ שבגדלות חוזרים ר"נ עולמות הללו אל הבינה, מ"מ הם נבחנות לאחורים של הבינה. ור"נ עולמות העליונים נבחנים לחלק הפנים של הבינה.

וז"ש **דהא כל יומא ויומא קלא דכרוזא אשתמע**, דהיינו שנעשה זווג דחצות לילה, שהארתו נקראת כרוז, במאתן וחמשין עלמין, דהיינו בר"נ עולמות שנפלו מבינה, נשמע בהם קול הכרוז שמחזירם למדרגתם לבינה, וכן בכל המדרגות שלמטה מבינה שכל אחת ואחת נשלמת מכח קול הכרוז הזה, שכל מחציות המדרגות שנפלו מהן חוזרים למדרגתם ונשלמים כמ"ש לפנינו.

פסקה קלה

תנא עלמא חדא וכו': למדנו עולם אחד נודע למעלה, דהיינו הנוקבא, וכשהכרוז יוצא, ומשלים אותו, כנ"ל, מזדעזע עולם ההוא, ומתחלחל והוא מטעם שהזווג הזה בא בשליטת השמאל, המעורר את הדינים. שני צפרים יוצאים, שעלו מעולם ההוא, שמעונן תחת האילן, שמראה החיים והמות בו.

פירוש. ב' צפרים הם ב' ניצוצים מחו"ב דנוקבא, שנפלו לקליפות, בעת החטא דעצה"ד עם הכלים דאחורים של הנוקבא שירדו אז לקליפות, ובזווג דחצות לילה המחזיר כלים דאחורים שנפלו מן הנוקבא ומחברם בנוקבא. נמצאים גם ב' הצפרים חוזרים עם כלים דאחורים הללו אל גוף הנוקבא, וז"ש, **וכד כרוזא נפיק**, דהיינו הארת הזווג שבחצות לילה, **נפקי תרין צפרין דאסתלקו מההוא עלמא**, יוצאים אותם ב' הצפרים שנסתלקו מהנוקבא ונפלו לקליפות, ונתחברו שוב אל הנוקבא, **דמדוריהון תחות אילנא דחיזו דחיי ומותא ביה**, דהיינו באחורים דנוקבא, המכונה **תחת** האילן שמראה החיים והמות בו. כי **תחת** פירושו כלים דאחוריים, והנוקבא מכונה אילנא דטוב ורע (כנ"ל בראשית א' דף קכ"ד אות קכ"ג ד"ה אמאי) ואלו הצפרים מעונן שם, כי עמהם יורדים לקליפות ועמהם עולים משם.

פסקה קלו

נפקא חד צפורא וכו': יוצאת צפור אחת לצד דרום, והיינו אותה שבאה מניצוץ החכמה שהיא ימין, וצפור אחת לצד צפון, דהיינו אותה שבאה מניצוץ הבינה, שהיא שמאל. ואחת יוצאת בעת שהאיר היום, דהיינו שמבחינת החכמה. ואחת כשנחשך היום דהיינו לעת ערב אחר חצות היום, שהיא מבחינת הבינה. כל אחת ואחת קוראת ומכרזת מה ששמעה מאותו הכרוז, כלומר שמאירים באותו השיעור שקבלו מהארת הזווג דחצות לילה הנקרא כרוז.

פסקה קלז

לבתר בעו לאסתלקא וכו': אחר כך דהיינו כשהחשיך הלילה,רוצים לעלות למקומם לאחורים דגוף הנוקבא ששם מעונן כנ"ל, ונכשלו רגליהן בנקב תהום הגדול. כי בתחלת

הלילה מתרבים הדינים ושוב נופלים כלים דאחורים דנוקבא אל הקליפות דבריאה המכונים נוקבא דתהומא רבא, ועמהם נפלו ונלכדו שם הצפורים. ומלוכדים בתוכו, עד שנחצה הלילה, וכשנחצה הלילה, כלומר שנעשה הזווג דחצות לילה, כרוז קורא, וכצפרים האחוזות בפח וגו'. פירוש. כי על ידי הארת הזווג הנקרא כרוז, הן ניצולות ויוצאות מן הפח, וחוזרות ומתחברות באצילות במעונן כבתחילה. וכן בכל יום ויום.

פסקה קלח

אמר ר' יהודה וכו': אר"י,בשעה שנלכדו רגליו של בני אדם, וימיו מתקרבים, יום ההוא נקרא יום ה' להשיב אליו הרוח. למדנו, בשעה ההיא פוקד אותו כתר הקדוש על רוחו של האדם, ומי הוא, הוא שכתוב בו ימי שנותינו בהם שבעים שנה, שהיא כתר השביעי לכל, דהיינו הנוקבא שהיא ספירה שביעית ומסיימת כל הספירות.

פסקה קלט

ואם מסטרא דגבורה וכו': ואם מצד הגבורה באה הנוקבא אל האדם, דהיינו בינה, שהיא למעלה מז' ספירות חג"ת נהי"מ, כתוב, ואם בגבורות שמונים שנה. כי כתר הגבורה הוא השמיני. מכאן ולהלאה, אין עוד מקום להתמשכות החיים, כמו שאתה אומר ורהבם עמל ואון, כי במקום שאין יסוד לא יתקיים הבנין. כתר, פירושו ספירה.
פירוש. נשמת אדם נולדה מזו"ן, שהם ז' ספירות חג"ת נהי"מ, שכל אחת כלולה מעשרה והן **ע'**. וע"כ מספר אלו ע' ספירות הם ימי שני חייו. ומבחינת הכלים, הם מתחילים מלמעלה למטה כנודע, נמצא שעשר שנות חייו הראשונות הם מחסד והשניות מגבורה עד עשר שנים האחרונים שהם מהמלכות, ואז אין לו עוד ממי לקבל ועל כן הוא מת, כי אין לו עוד יסוד מספירות העליונות דזו"ן שיקבל חיות ממנו. וז"ש **מכאן ולהלאה לית אתר לאתמשך** וכו'. ואם שורש נשמתו הוא מבינה שהיא גבורה בסוד הכתוב, אני בינה לי גבורה. אז שנות חייו שמונים שנה. **ורהבם**, אם יחיה ימים רבים יותר מזה, הן, **עמל ואון** כי אין לו ממי לינק, כמבואר.

פסקה קמ

אמר ר' יהודה וכו': אר"י אשריהם הצדיקים, כשרוצה הקב"ה להשיב רוחם אליו. ולשאוב אותו הרוח שבתוכם, שלמדנו, בשעה שהקב"ה רוצה להשיב אליו הרוח, אם צדיק הוא אותו הרוח, מה כתוב, והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה.

פסקה קמא

ואי לא אשתכח וכו': ואם אינו נמצא צדיק, אוי לאותו הרוח, שהוא צריך להתרחק באש שורף, ולהתתקן, כדי להשאב בגוף המלך. דהיינו בהקב"ה. ואם אינו מתתקן אוי לאותו

הרוח, שמתגלגל כאבן בכף הקלע, שכתוב, ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. למדנו אם רוח ההוא זוכה, כמה, טוב צפון לו בעולם ההוא, שכתוב, עין לא ראתה וגו'.

פסקה קמב

אמר ר' יוסי וכו': כשקרבו ימיו של אדם למות, מכריזים עליו בעולם שלשים יום, שהגיע זמנו למות, ואפילו עוף השמים מכריזים עליו, ואם צדיק הוא, מכריזים עליו שלשים יום בין הצדיקים בגן עדן.

פסקה קמג

תנא כל אינון וכו': למדנו, כל אלו שלשים יום, יוצאת הנשמה ממנו בכל לילה, ועולה ורואה מקומה בעולם ההוא, ואותו אדם אינו יודע מזה, ואינו משגיח,ואינו שולט בנשמתו כל אלו שלשים יום כמו בתחילה, שכתוב, אין אדם שליט ברוח לכלא וגו'. א"ר יהודה, מכשמתחילים אלו שלשים יום, צלמו של אדם נחשך, והצורה של הצלם,הנראית בארץ נמנעת מלהראות.

פסקה קמד

ר' יצחק הוה וכו': ר"י היה יושב יום אחד בפתחו של ר' יהודה והיה עצוב, יצא ר' יהודה ומצאו בפתחו, שהיה יושב ועצוב, אמר לו מה יום מיומים.

פסקה קמה

א"ל אתינא לגבך וכו': אמר לו באתי אליך, לבקש ממך שלשה דברים: אחד, כאשר תאמר דברי תורה ותזכיר מאלו הדברים שאמרתי אני, תאמר אותם בשמי, כדי להזכיר את שמי. ואחד, שתזכה את בני יוסף בתורה. ואחד שתלך לקברי כל ז' הימים של אבלות, ותתפלל תפלתך עלי.

פסקה קמו

א"ל מנין לך וכו': אמר לו מאין תדע שתמות, א"ל ר' יצחק, הנה נשמתי מסתלקת ממני בכל לילה ואינה מאירה לי בחלום כמו מתחילה. ועוד, כשאני מתפלל ומגיע לשומע תפלה אני מסתכל בצלם שלי שעל הכותל, ואיני רואה אותו. ואומר אני שאמות, הואיל שעבר ממני הצלם ואינו נראה, כי כרוז יוצא ומכריז, שכתוב, אך בצלם יתהלך איש, כל זמן שצלמו של אדם לא עבר ממנו, **יתהלך איש**. ורוחו מתקיים בתוכו. נעבר צלמו של אדם ואינו נראה,הוא נעבר מעולם הזה.

פסקה קמז

א"ל ומהכא וכו': אמר לו ר' יהודה, גם מכאן נשמע זה, שכתוב, כי צל ימינו עלי ארץ. א"ל ר' יהודה כל אלו הדברים שבקשת ממני אעשה, אבל אני מבקש ממך, שבעולם

ההוא, תבחור מקומי אצלך כמו שהייתי אצלך בעולם הזה. בכה ר' יצחק, ואמר בבקשה ממך, שלא תפרוד ממני כל אלו הימים.

פסקה קמח

אזלו לגביה וכו': הלכו אל ר' שמעון, מצאוהו שהיה עוסק בתורה. נשא עיניו ר"ש, וראה את ר' יצחק, וראה שמלאך המות רץ לפניו ורוקד לפניו. קם ר"ש, ואחז בידו של ר"י, ואמר, גוזר אני, מי שרגיל לבא אצלי יבא, ומי שלא רגיל לבא אלי לא יבא. נכנסו ר' יצחק ור' יהודה. קשר בזה את מלאך המות לחוץ, ולא יכול להכנס.

פסקה קמט

אשגח ר"ש וחמא וכו': הסתכל ר' שמעון וראה, שעד עתה עוד לא הגיע זמנו, למות, אלא עד שמונה שעות של היום הוא זמנו. הושיבו לפני ר"ש ועסק עמו בתורה, אמר ר"ש לר' אלעזר בנו, שב בפתח, ומי שתראה לא תדבר עמו, ואם ירצה להכנס כאן, תשבע שבועה שלא יכנס.

פסקה קנ

אמר ר"ש וכו': אמר ר"ש לר' יצחק הראית צורת אביך ביום הזה. או לא. כי למדנו בשעה שהאדם מסתלק מן העולם, אביו וקרוביו נמצאים שמה עמו, ורואה אותם ומכירם, וכל אלו שיהיה משכנו עמהם בעולם ההוא במדרגה אחת, כולם מתקבצים ונמצאים עמו, והולכים עם נשמתו, עד המקום שישכן שמה. אמר, ר' יצחק עד עתה עוד לא ראיתי. את צורת אבי.

פסקה קנא

אדהכי קם ר"ש וכו': בתוך זה, קם ר"ש ואמר, רבונו של עולם, נודע ר' יצחק אצלנו, ומאלו שבע עינים הוא כאן, דהיינו משבעת התלמידים שנשארו בחיים ביציאתם מאידרא רבא קדישא, (כמ"ש בזהר נשא (ד"י) דף קכ"ז:) הנה אני אוחז בו, ותן אותו לי. יצא קול ואמר, הכסא של אדונו דהיינו הנוקבא קרבה לזווג על ידי כנפיו של ר"ש, דהיינו ע"י עבודתו והעלאת מ"ן, הנה שלך ר' יצחק, ותבא עמו בזמן שתבוא לשבת בכסאך. דהיינו, בשעה שיפטור ר"ש מן העולם. אמר ר"ש, ודאי. כלומר, כן אעשה, שאביאהו עמי בשעת פטירתי מעולם.

פסקה קנב

אדהכי חמא ר' אלעזר וכו': בתוך כך,ראה ר"א שמלאך המות נסתלק. ואמר, אין גזר דין קיים במקום של ר' שמעון. **קופטרא דטיפסא**, פירושו גזר דין, לפי הענין.

אמר ר"ש וכו': אמר ר"ש לר' אלעזר בנו, בוא הנה, ואחוז בו ברבי יצחק, כי אני רואה אותו שהוא מפחד. נכנס ר' אלעזר ואחז בו, ור"ש החזיר פניו ועסק בתורה.

פסקה קנג

ניים ר' יצחק וכו': ישן ר' יצחק, וראה את אביו, א"ל אביו: בני, אשרי חלקך בעולם הזה ובעולם הבא. כי בין העלים של עץ החיים מגן עדן אתה יושב, אילן גדול וחזק בשתי העולמות הוא ר' שמעון, אשר הוא אוחז אותך בענפיו. אשרי חלקך בני.

פסקה קנד

אמר ליה אבא וכו': אמר לו, אבי, ומה אני שם, בעולם האמת, אמר לו, שלשה ימים היו מכינים בחפזון את חדר משכבך, ותקנו לך חלונות פתוחים, להאיר לך מארבע רוחות העולם, ואני ראיתי מקומך, ושמחתי, שאמרתי, אשרי חלקך בני. לבד שעד עתה לא זכה בנך בתורה. שהייתי מצטער מזה.

פסקה קנה

והא השתא הוי וכו': והרי עתה, היו עתידים לבא אליך, י"ב צדיקים מן החברים, ובעוד שהיו יוצאים, נתעורר קול בכל העולמות, מי הם החברים העומדים כאן, התעטרו, בשביל ר' שמעון, שבקש בקשה מהקב"ה, דהיינו, שלא ימות ר' יצחק, וניתנה לו.

פסקה קנו

ולא דא בלחודוי וכו': ולא זה בלבד, כי שבעים מקומות מתעטרים כאן בשבילו, וכל מקום ומקום, פתחים פתוחים לע' עולמות, וכל עולם ועולם נפתח לע' רצים, וכל רץ ורץ נפתח לע' כתרים עליונים, ומשם נפתחים דרכים לעתיקא שהוא סתום מכל, לראות בנועם העליון ההוא, המאיר ומענג לכל. כמו שאתה אומר לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. מהו, **ולבקר בהיכלו**, הוא שכתוב בכל ביתי נאמן הוא.

ביאור הדברים. כי אין לנו השגה בג"ר אלא בז' ספירות תחתונות בלבדן, אמנם הפירוש הוא, שבג"ר אין לנו השגה אפילו בג"ר דע"ס דעולם העשיה, ובז"ס תחתונות אפשר ליחידי סגולה להשיג אפילו בז"ס תחתונות דג"ר דעולם האצילות. והשמיענו אביו של ר' יצחק, שר' שמעון נאחז בז"ס תחתונות של כל פרצופי האצילות, ואפילו בז"ת דג"ר דאצילות. והנה **מקום** הוא הנוקבא דז"א, בסו"ה הנה מקום אתי וכו', וז"ש **שבעין דוכתי מתעטרן הכא דיליה**, דהיינו ז"ת דנוקבא שכל אחת כלולה מעשר, שהן ע'. וז"א מכונה **עולם**, בסו"ה עולם חסד יבנה, וז"ש, **וכל דוכתא וכו' לע' עלמין**. שהן ז"ת דז"א שכל אחת כלולה מעשר. ואורות הבינה מכונים **רצים**, בסו"ה כי בחפזון יצאת מארץ מצרים, שה"ס בינה. וז"ש **וכל עלמא וכו' לע' רהיטין**. שהם ז"ת דישסו"ת, שכל אחת כלולה

מעשרה. וספירות החכמה שהן פרצוף או"א עלאין, נקראים כתרים עליונים, וז"ש, **וכל רהיטא וכו' לע' כתרין עלאין**. ומהם לז"ת דעתיק, וז"ש. **ומתמן וכו' לעתיקא סתימאה דכלא**. ומה שאומר שמתפתחין זה מזה, הכונה הוא, להיות ה' פרצופים הללו מלבישים זה על זה, וההתחלה הוא מן הנוקבא, ונבחן שממנה נפתחים הפתחים לז"א, כי מלבשת אותו, וכן מז"א לישסו"ת ומישסו"ת לאו"א עלאין, ומאו"א עלאין לז"ת דא"א, שנקרא עתיקא, להיותם מלבישים זה על זה כנודע.

פסקה קנז

אמר ליה, אבא וכו': אמר לו, אבי, כמה זמן נתנו לי לחיות עוד בעולם הזה. אמר לו, אין לי רשות להודיעך את זה, ואין מודיעים זה לאדם, אבל בשמחה הגדולה של ר' שמעון, דהיינו ביום פטירתו, שהיה שמחה גדולה בכל העולמות מחמת רוב הסודות שגילה אז, כנזכר באדרא זוטא, (האזינו דף רפ"ז:) תהיה שם עורך שלחנו, כלומר שישתתף עמו בגילוי הסודות. כמש"א, צאינה וראינה בנות ציון וגו'.

פסקה קנח

אדהכי אתער וכו': בתוך כך הקיץ ר' יצחק, והיה צוחק ופניו מאירים.ראה ר"ש, והסתכל בפניו, אמר לו דבר חדש שמעת. א"ל ר' יצחק, ודאי, שמעתי, וסיפר לו מה שראה בחלומו, השתטח ר' יצחק על הארץ לפני ר' שמעון.

פסקה קנט

תאנא מההוא יומא וכו': למדנו, מיום ההוא, והלאה, היה אוחז ר' יצחק את בנו בידו, ועסק עמו בתורה, ולא הניח אותו מידו. כשנכנס לפני ר' שמעון הושיב את בנו בחוץ, ונכנס וישב לפני ר' שמעון.והיה קורא לפניו, ה' עשקה לי ערבני.

פסקה קס

תנא בההוא יומא וכו': למדנו, ביום הקשה והנורא ההוא, כשהגיע זמנו של האדם להסתלק מן העולם, ארבע רוחות העולם שהן חו"ג תו"מ, נמצאים בדין הקשה, לשפוט העולם, ומתעוררים דינים מארבע רוחות העולם, וארבע יסודות של האדם, שהם אש רוח מים ועפר, הקשורים זה בזה, נצים, ומריבה נמצאת בהם, ורוצים להפרד כל אחד אל הצד שלו: יסוד האש שבאדם אל יסוד האש הכללי של העולם, ויסוד המים שבאדם אל יסוד המים של העולם וכו', ויסוד העפר שבאדם אל יסוד העפר שבעולם. כי כן נפרדים ד' יסודות של האדם עם מיתתו.

פסקה קסא

כרוזא נפיק וכו': הכרוז, שה"ס הארת החכמה, מזווג השמאל יוצא ומכריז בעולם העליון, שהיא תבונה,ונשמע במאתים ושבעים עולמות. דהיינו מחזה ולמטה ששם ב' ספירות נו"ה, שהם **מאתים**, וב' שלישי ת"ת שהם **ע'**. אם צדיק הוא, כל העולמות שמחים לקראתו, היינו אם זכי, הא טוב, ואם אינו צדיק, אוי לו לאדם ההוא ולחלקו. היינו אם לא זכי, הא רע, (כנ"ל בהקסה"ז אות י"ג).

פסקה קסב

תנא,בההוא זמנא וכו': ומפרש, כיצד לא זכי הא רע. ואומר, למדנו, באותו זמן שהכרוז מכריז, יוצא אז שלהבת אחת מצד צפון, והולכת ונשרפת בנהר של אש, הנזכר (דניאל ז) **נהר די נור** נגד ונפק מן קדמוהי וגו'. ונפרשת לארבע רוחות העולם, ושורפת נשמות הרשעים.

פסקה קסג

ונפק ההוא שלהובא וכו': ויוצא אותה השלהבת, דהיינו דין המלכות, שמתגלה בסוד אי לא זכה הא רע, ועולה לבינה, ויורדת בעולם, וחוזר אל המלכות. ושלהבת הזו מגעת תחת כנפיו של תרנגול שחור, ומכה בכנפיו והוא קורא בפתח בין השערים.

פירוש. שמבאר איך דין המלכות המתגלה בסוד לא זכה הא רע, יוכל לפגום בכלים דבינה, וז"ש, ונפק **ההוא שלהובא וסלקא**, שהיא עולה אל הבינה ופוגם אותה, ואח"כ **ונחתא בעלמא**, יורדת אל המלכות שנק' עולם, ויוכל לפגום את הכלים שבה, וז"ש וההוא שלהובא מטא בגדפוי דתרנגולא, שנמשך מגבורה דבינה, והוא קורא **בפתחא בין תרעי**, שהוא באמצעם של ב' השערים, בין שערי בינה ובין שערי המלכות, כלומר, כיון שעומד באמצע ע"י התכללות המלכות בבינה, ע"כ פוגם את שתיהן. וכן בזווג דחצות לילה מתתקנים משום זה, שתיהן. (וכבר נתבאר זה לעיל בהקסה"ז דף קל"ח ד"ה ובזה תבין ע"ש).

פסקה קסד

זמנא קדמאה קרי וכו': בפעם הראשונה קורא ואומר, הנה יום ה' וגו'. בפעם הב', קורא ואומר, כי הנה יוצר וגו'. ובאותה שעה, יושב האדם ושומע מעשיו, שמעידים לפניו העדים, והוא מודה עליהם. בפעם ג', כשרוצים להוציא נשמתו ממנו קורא התרנגול ואומר, מי לא ייראך מלך הגוים וגו'.

פסקה קסה
אמר ר' יוסי וכו': אר"י, תרנגול שחור למה הוא בא. אמר לו ר' יהודה, כל מה שעשה הקב"ה בארץ הכל רומז על חכמה, רק בני אדם אינם יודעים. וז"ש מה רבו וגו' כולם **בחכמה** עשית מלאה הארץ קניניך. ומשום שנעשו בחכמה, כולם רומזים בחכמה.

פסקה קסו
ותרנגולא אוכמא וכו': וענין תרנגול שחור, למדנו, אין דין שורה אלא במקום שהוא מינו. ושחור בא מצד הדין, כי גוון שחור רומז אל המלכות שהיא מדת הדין. ומשום זה בחצות לילה ממש, כשרוח הצפון, שהוא קו שמאל, נתעורר, יוצאת שלהבת אחת, ומכה תחת כנפי התרנגול וקורא. כמו שנתבאר לעיל. וכל שכן תרנגול שחור, הבא ממדת הדין היא מכוון יותר ברמז הזה מתרנגול בצבע אחר.

פסקה קסז
אוף הכא וכו': אף כאן, בשעה שנתעורר דין על האדם, תרנגול השחור מתחיל וקורא, ואין מי שיודע זה, חוץ מאדם ההוא ההולך למות, כי למדנו בשעה שהאדם הולך למות, והדין שורה עליו, לצאת מן העולם, נתוסף עליו רוח העליון בשיעור שלא היה לו מימיו, וכיון ששורה עליו ונתדבק בו, הוא רואה מה שלא זכה לראות מימיו. והוא, משום שהרוח נתוסף בו.
וכד אתוסף ביה וחמא וכו': וכשנתוסף בו הרוח והוא רואה, אז יוצא מעולם הזה, וז"ש תוסף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון. אז כתוב, כי לא יראני האדם וחי: שמשמע בחייהם אינם זוכים לראות אבל במיתתם זוכים לראות.

פסקה קסח
תאנא בשעתא וכו': למדנו בשעה שהאדם מת, ניתן לו הרשות לראות, ורואה אצלו את קרוביו וחביריו מעולם האמת, ומכיר בהם, וכולם חקוקים הם בצורתם כמו שהיו בעולם הזה. ואם אותו אדם הוא צדיק כולם שמחים לפניו ומקדימים לו שלום.

פסקה קסט
ואי זכאה לא הוי וכו': ואם אינו צדיק, אינם נודעים אליו, רק אלו הרשעים, שמכים אותם בכל יום בגיהנם, וכולם עצובים, ופותחים באוי ומסיימים באוי, והאדם נושא עיניו ורואה אותם, כדבר שרוף העולה מן האש. ואף הוא פותח ואומר עליהם אוי. **טיסא** פירושו לפי הענין, דבר שנשרף באש, והוציאוהו מן האש מטרם שנשרף כולו. כמו אוד המוצל מאש.

פסקה קע
תניא בשעתא וכו': למדנו. בשעה שיצאה נשמתו של האדם, כל קרוביו וחביריו שבעולם האמת הולכים עם נשמתו ומראים לה מקום העדן, ומקום העונש. אם הוא צדיק, הוא רואה מקומו, ועולה ויושב ומתעדן בעדן העליון שבעולם ההוא.
ואי לא הוי זכאה וכו': ואם אינו צדיק,נשארת נשמה ההיא בעולם הזה, עד שנקבר הגוף בארץ.כיון שנקבר, כמה בעלי הדין אוחזים בה, עד שמגעת לדומה, ומכניסים אותה במדורי גיהנם.

פסקה קעא
אמר ר' יהודה וכו': אר"י,כל שבעת ימי אבלות, הנשמה הולכת מבית לקבר ומקבר בחזרה לבית, ומתאבלת על הגוף, שכתוב, אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. הולכת ויושבת בבית ורואה כולם עצובים, ומתאבלת גם היא.

פסקה קעב
תנא, בתר ז' וכו': למדנו, אחר ז' הימים, הגוף נעשה מה שנעשה, והנשמה נכנסת למקומה, ונכנסת למערת המכפלה ורואה מה שרואה, ונכנסת למקום שנכנסת, עד שמגיעה לגן עדן, ופוגשת בכרובים ולהט החרב אשר בגן עדן, אם כדאית היא להכנס, נכנסת.

פסקה קעג
תאנא ארבע סמכין וכו': למדנו ארבעה עמודים, שהם ארבעה מלאכים הנמשכים מד' יסודות הרוחנים חו"ב תו"מ, מזומנים, לנשמה, וצורה אחת של הגוף שלה בידיהם, שה"ס הלבוש הנקרא חלוקא דרבנן, והיא מתלבשת בה בשמחה, ויושבת במדור גן עדן התחתון,עד הזמן שנגזר עליה לשבת שם.

פסקה קעד
ועמודא דתלת גווני וכו': ועמוד בשלשה צבעים מזומן שם, בג"ע התחתון, שה"ס ג' גווני הקשת, ועמוד הזה נקרא מכון הר ציון, שכתוב, וברא ה' על מכון הר ציון ועל מקראיה וגו', והנשמה עולה בעמוד ההוא, אל הפתח של צדק, שבו ציון וירושלים, שהם יסוד ומלכות של הנוקבא דז"א, הנקראת צדק.

פסקה קעה
אי זכי לסלקא וכו': אם זכתה לעלות יותר מזה, הנה יפה חלקה וגורלה להתדבק בגוף המלך, דהיינו בז"א, כי כיון שכבר זכתה לעלות לציון וירושלים, שה"ס הנוקבא, הרי מדרגה הבאה אחריה, הוא גופא דמלכא, דהיינו ז"א. ואם אינה זוכה לעלות יותר, כתוב

עליה, והיה הנשאר **בציון** והנותר **בירושלים**, שה"ס הנוקבא, קדוש יאמר לו. ואם זוכה לעלות יותר, אשריו שזכה לכבוד המלך דהיינו לז"א, ולהתעדן בעדן העליון של מעלה, מהמקום הנקרא שמים דהיינו ז"א. שכתוב אז תתענג על ה'. **על ה'** בדיוק, שהוא ז"א הנק' הוי"ה. אשרי חלקו מי שזכה לחסד הזה, שכתוב, כי גדול מעל השמים חסדך.

פסקה קעו

וכי על השמים וכו': שואל, וכי החסד **על** השמים הוא כנ"ל, הלא כתוב, כי גדול **עד** שמים חסדך. שמשמע, שהחסד הוא מתחת השמים. ומשיב, אמר ר' יוסי, יש חסד ויש חסד, שהם חסד עליון וחסד תחתון, חסד עליון, שהוא חסד דז"א עצמו, מעל השמים הוא, כי השמים הוא תפארת, וחסד הוא קודם לת"ת. וע"ז אה"כ מעל השמים חסדך. חסד התחתון, היינו חסד דז"א המתלבש בנוקבא דרך נו"ה דז"א, הוא שכתוב, **חסדי דוד** הנאמנים, שהם נקראים על שם הנוקבא הנקראת **דוד**. ובאלו כתוב עד שמים חסדך, כי הם למטה מן השמים, שהוא ת"ת דז"א.

פסקה קעז

תניא אמר ר' יצחק וכו': למדנו, אר"י כתוב, אם הבנים שמחה הללויה. **אם**, ידוע מי היא, כי היא בינה, אבל **הבנים** מי המה. אמר ר' שמעון, הרי למדנו, שני בנים יש להקב"ה, שהוא בינה: אחד הוא זכר, ואחת נקבה. הזכר נתן ליעקב, שכתוב, בני בכורי ישראל, וכתוב ישראל אשר בך אתפאר. הבת נתן אותה לאברהם, שכתוב וה' ברך את אברהם **בכל**. בת היתה לאברהם **ובכל** שמה.

פירוש הבינה יש לה ב' בנים, שהם ת"ת ומלכות, הנמשכים ממנה. הזכר, שהוא ת"ת, נתן ליעקב, כי יעקב הוא מרכבה לספירת הת"ת. הבת, שהיא מלכות נתן לאברהם, כי אברהם הוא מרכבה לחסד דז"א ואין הנוקבא מתוקנת אלא בחסד, וע"כ נתנה לאברהם, שה"ס החסד.

פסקה קעח

ואמא רביעא עלייהו וכו': ואמא, שהיא בינה, רובצת עליהם, על זו"נ, שיונקת אותם. ועל זה כתוב לא תקח האם על הבנים, ולמדנו, שפירושו, שלא ירבה אדם עונות למטה, בעולם הזה, כי על ידי זה, תסתלק האם שהיא בינה, מעל הבנים, שהם זו"ן, וכתוב אמך היא לא תגלה ערותה, דהיינו שלא יגרם לה הסתלקות מעל הבנים, אוי לו למי שמגלה עריות.דהיינו שגורם הסתלקות אמא מעל הבנים.

פסקה קעט

וכד תייבין וכו': וכשבני העולם עושים תשובה ומרבים במעשים טובים לפני הקב"ה, ואמא שהיא בינה, חוזרת ומכסה על הבנים, שהם זו"ן אז נקראת הבינה **תשובה**. שואל ולמה נקראת תשובה. ומשיב, זהו **תשובה**, כי שבה אל קיומה. כלומר, שהבינה שבה לכסות את הבנים שהם זו"ן, ויונקת אותם כבתחילה, ואז כתוב, אם הבנים שמחה. **אם הבנים** ודאי שהיא בינה. ועל כן לא נפטר האדם מפריה ורביה עד שמוליד בן ובת, שהם כנגד זו"ן בני הבינה.

פסקה קפ

תניא אמר ר' יצחק וכו': למדנו אר"י, כתוב, לחזות בנעם ה' וגו', שמשמע, שהשתוקקותו של הצדיק הוא לראות **נעם ה'**, שהם המוחין הנעימים של ז"א, ואיך תאמר **על ה'**. פירוש, שמקשה, שמהכתוב משמע, שכל השתוקקות הצדיקים היא לחזות בנועם הויה, שהוא ז"א, ולא למעלה מזה, ואיך תאמר, אז תתענג על הוי"ה, שמשמע, למעלה מדרגת ז"א. אמר ר' שמעון הכל אחד. כי משמע מהכתוב **נעם ה'**, שבא מעתיקא קדישא אל השמים, דהיינו המוחין שז"א מקבל מלמעלה ממנו, והשתוקקות הצדיקים כך הוא ודאי דהיינו רק להשיג אלו המוחין דז"א, ולא למעלה מז"א, שאין שום השגה בג"ר, **ועל השמים** חסדך כתוב עליהם, משום שבאים מלמעלה מז"א, וכן כתוב משום זה, **אז תתענג על הוי"ה**. אמנם כבר הם מלובשים בז"א, וע"כ נקראים **נעם ה'**. אבל מטרם שהנעם הזה מתלבש בז"א, אין בו השגה כלל. אשרי חלקו מי שזכה לזה. ודאי מועטים המה.

פסקה קפא

תנינן אמר ר' שמעון וכו': למדנו, אר"ש, כתוב, בני אמי נחרו בי וגו'. **בני אמי**, הוא כמ"ש השליך משמים ארץ וגו'. ש **ארץ** פירושו, הנוקבא, כי כשרצה הקב"ה להחריב את ביתו התחתון, דהיינו את בית המקדש, ולהגלות את ישראל בין העמים, הסיר מלפניו **ארץ** הזו, שהיא הנוקבא, והתרחק ממנה, ככתוב, ותתצב אחותו מרחוק. וכשארץ הזאת, התרחקה משמים של מעלה, שהוא ז"א, ארץ הזו של מטה, דהיינו בית המקדש, נחרבה, וישראל נתפזרו בין האומות. אמרה כנסת ישראל, מי גרם לי זאת, ומי עשה לי זאת, בני אמי דהיינו ז"א ונוקביה, שנחרו בי והתרחקו ממני. שהם בני אמי ודאי. כי ז"א ונוקביה הם בני הבינה, שהיא האם (כנ"ל באות קע"ז).

פסקה קפב

ר' יוסי הוה וכו': ר"י היה הולך בדרך והיה עמו ר' חייא בר רב, בעוד שהיו הולכים אמר ר' יוסי לר' חייא, רואה אתה מה שאני רואה. אמר לו, אני רואה איש אחד בנהר, וצפור

אחת על ראשו, ושינים בפי הצפור, ואוכלת ורומסת ברגליה, ואותו האיש מרים קולות וצועק. ואיני יודע מה הוא אומר.

פסקה קפג

אמר נקרב גביה וכו': אמר ר' יוסי נקרב אל האיש ונשמע מה הוא אומר. אמר לו ר' חייא מפחד אני לקרב. אמר לו וכי בן אדם הוא במקום הזה, אלא רמז חכמה רמז לנו הקב"ה, קרבו אצלו, שמעו שהיה אומר, **עטרה עטרה**, דהיינו ז"א ונוקביה שנקראים עטרות, **שני בנים**, שהם בני הבינה כנ"ל, שורים מבחוץ למקומם, וז"א אינו נח, ואין מנוחה לנוקבא, עד שהצפור יהיה מושלך שסוע לגזרים, **בקיסרא** פירושו לחתיכות, לגזרים. והוא כמו, כשרי (שבת ק"ח:).

פירוש. צפור, רומזת לאומות המשעבדים ומענים את ישראל בגלות, ואיש אחד בנהר, רומז לישראל, שהצפור עומדת על ראש ישראל ואוכלת ורומסת אותו ברגליה. והיה אומר, **עוטרא עוטרא תרין בנין**, שהם ז"א ונוקבא בני הבינה, **שורים מבחוץ למקומם**, שזה גורם שיהיו ישראל בגלות, כנ"ל בדבור הסמוך בהכתוב בני אמי נחרו בי, **לא נח ולא נייחא עד דצפרא בקיסרא רמיו**, דהיינו עד שינקום נקמתו מן האומה ההיא.

פסקה קפד

בכה ר' יוסי וכו': בכה ר"י ואמר,היינו שלמדנו בני אמי נחרו בי וגו', שסובב על זו"ן כנ"ל, מה הטעם, משום שכרמי שלי לא נטרתי.

פסקה קפה

אמר ודאי גלותא וכו': אמר, ודאי שהגלות נמשך, ועל כן צפורי השמים שהם שרי האומות, אינם נעברים מממשלתם עד שממשלת עמים עובדי כו"מ, נעברים מן העולם, למתי יהיה זאת, הוא בשעה שיגיע יום הקב"ה, ודיניו יתעוררו בעולם, שכתוב, והיה יום אחד יודע לה' וגו'.

פסקה קפו

עד דהוו אזלין וכו': בעוד שהיו הולכים, שמעו קול אחד שהיו אומר שלהבת הכפתור, דהיינו של המלכות המכונה כפתור, הגיע בדיניו. יצא שלהבת אחת ושרף את הצפור. אמר ר' יוסי ודאי הוא כמו שכתוב, ויהיבת ליקידת אשא. פירוש. זה כתוב בדניאל ז', בחיה הרביעית מארבע חיות, הרומזים על האומות ששעבדו את ישראל בד' גליות, והיה הרביעית הוא גלות האחרון. ונראה, שצפור הנ"ל היא ג"כ בחינת חיה הרביעית הנ"ל שכתוב בה ושנין די פרזל לה, רברבן אכלא ומדקה ושארה ברגליה רפסה וגו', דהיינו

כעין שאומר לעיל אצל הצפור. וע"כ מסיים ג"כ בהכתוב, ויהיבת ליקדת אשא הנאמר באותה החיה.

פסקה קפז

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, לא הגלה הקב"ה את ישראל, אלא בזמן שלא היה נמצא ביניהם אמונה, שה"ס השכינה שנקראת אמונה. כי פגמו בריתם ונסתלקה מהם השכינה כי כשנמנע מהם האמונה, כביכול נמצא כך בכל. כלומר גם למעלה נפרדה השכינה מז"א. שכתוב וכפר בריתכם את מות. הרי ששמירת הברית מכפר על מות, ומכל שכן, שהיה מכפר עליהם שלא יגלו. אלא שפגמו בריתם ונסתלקה מהם השכינה כנ"ל.

פסקה קפח

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, מהו שכתוב, בלע המות לנצח. אמר לו ר' יוסי, כשהקב"ה יעורר את הימין שלו, יבולע המות מן העולם, וימין הזה, לא יתעורר, אלא כשישראל יתעוררו להדבק בימינו של הקב"ה, ומה הוא ימין של הקב"ה, הוא תורה, שכתוב, מימינו אש דת למו. בזמן ההוא, **ימין ה'** עשה חיל וגו', וכתוב אחריו, **לא אמות** כי אחיה וגו',הרי שהימין מבטל את המיתה.

פסקה קפט

תנא ההוא זכאה וכו': למדנו, צדיק ההוא שהקב"ה רוצה בו, כרוז קורא עליו שלשים יום בין הצדיקים שבגן עדן, כל הצדיקים שמחים, כל הצדיקים באים ומעטרים את מקומו של אותו צדיק, עד שיבא להתיישב ביניהם.

פסקה קצ

ואי חייבא הוא וכו': ואם הוא רשע, קורא עליו כרוז בגיהנם, שלשים יום. וכל הרשעים, כולם עצובים, כולם פותחים ואומרים אוי, כי דין חדש נתעורר עתה בשביל פלוני. כמה בעלי הדין מזדמנים לקראתו, להקדים לו לומר אוי, אוי לרשע אוי לשכנו.

פסקה קצא

כלהו פתחין וכו': וכולם פותחים ואומרים אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו ושואל. מהו **גמול ידיו**. אמר ר' יצחק, הוא לכלול את מי שמזנה בידיו,להוציא ולהשחית זרעו לבטלה.

פסקה קצב

דהא תנינן וכו': כי למדנו, כל מי שמוציא זרעו לבטלה, נקרא **רע**, ואינו רואה פני השכינה. שכתוב, כי לא וגו' לא יגורך **רע**. וכן ויהי ער בכור יהודה **רע**. אף כאן **אוי לרשע רע** סובב על המוציא זרעו לבטלה, אוי לאותו רשע, שהוא רע שעשה עצמו **רע**, **כי**

גמול ידיו יעשה לו, שפירושו, מי שמזנה **בידיו** להוציא ולהשחית זרעו לבטלה, ואותו מענישים בעולם האמת יותר מעל כל העבירות.

פסקה קצג

ת"ח דהא כתיב וכו': בוא וראה כי כתוב, **אוי לרשע**. כיון שכתוב אוי לרשע, למה לו לומר עוד **רע**, שהרי רשע פירושו רע. אלא הוא כמו שאמרתי, שהוא העושה עצמו **רע**, שהוא ביחוד המוציא זרעו לבטלה. וכן לא יגורך **רע** כנ"ל. וכולם עולים מגיהנם. וזה אינו עולה. ושואל, ואם תאמר שאר הרשעים שהרגו בני אדם יהיו טובים ממנו, שהם יעלו והוא לא יעלה. ומשיב, בוא וראה, כולם עולים והוא אינו עולה, הטעם הוא, כי הם הרגו אנשים אחרים, וזה הרג את בניו ממש, ושפך דם הרבה. בוא וראה בשאר רשעי עולם אינו כתוב, וירע בעיני ה', וכאן כתוב וירע בעיני ה' אשר עשה, מהו הטעם, משום שכתוב, ושחת ארצה.

פסקה קצד

תנן אמר ר' יהודה וכו': למדנו אמר ר' יהודה, אין לך עבירה בעולם שלא תהיה עליה תשובה חוץ מזה, המוציא זרעו לבטלה, ואין לך רשעים שלא יראו פני השכינה, במיתתם, חוץ מזה, שעליו כתוב, לא יגורך רע, כלל. א"ר יצחק, אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב, ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ. שואל מהו לעולם יירשו ארץ. א"ר יהודה, הוא כמו שכתוב, אתהלך לפני ה' בארצות החיים. שפירושו השכינה שנקראת ארץ, אף ארץ שבכאן,פירושו השכינה.

פסקה קצה

ויחי יעקב וכו': מן המלה בגווייהו, עד המלה מסאבא, הוא סיום דברים מהתחלת המאמר שלפנינו, המודפס בפרשת אמור (ד"י) דף ק"ד ע"א בסופו. ע"ש.

פסקה קצו

תא חזי מה בין וכו': בוא וראה מה בין ישראל לעמים עכו"ם, אשר ישראל כשנמצא אדם מת, הוא מטמא לכל גוף והבית נטמא. וגוף של עכו"ם, אינו מטמא לאחר וגופו אינו טמא, כשהוא מת, מהו הטעם.

פסקה קצז

ישראל בשעתא וכו': ומשיב ישראל בשעה שמת, כל הקדושות של אדונו נעברים ממנו, נעבר ממנו צלם הקדוש ונעבר ממנו רוח הקדוש, ונשאר גופו טמא.

פסקה קצח
אכל עכו"ם וכו': אבל נכרי עובד עבודה זרה, אינו כן, שבחייו הוא טמא מכל הצדדים, הצלם שלו טמא, והרוח שלו טמא, ומשום שטומאות אלו שורות בתוכו, אסור לקרב אצלו. כיון שמת יוצאות כל אלו הטומאות ממנו, ונשאר הגוף בלי טומאה לטמאות.

פסקה קצט
ואע"ג דגופא דלהון וכו': ואף על פי, שהגוף שלהם טמא בין בחייהם ובין במיתתם, אבל בחייהם שכל אלו הטומאות נמצאות בהם, יש להם כח לטמאות אחרים, במיתתם, שיצאו כל אלו הטומאות מהם, אינם יכולים לטמאות. וגוף של ישראל לאחר מותו יכול לטמאות אחרים, משום שכל הקדושות יצאו ממנו ושורה עליו צד האחר.

פסקה ר
ת"ח האי צלם וכו': בוא וראה, צלם קדוש הזה, כשאדם הולך וגדל ונעשה ונגמר צורתו בפרצוף הזה, נעשה צלם אחר ומתחבר ביחד עם הראשון, וזה מקבל את זה. בשעה שנמצאים לאדם שני צלמים, נשמר האדם והגוף שלו הוא בקיום, והרוח שורה בתוכו.

פסקה רא
בשעתא דקריבו וכו': בשעה שקרבו ימיו למות נעברים ממנו הצלמים, ואחד מעביר את השני, כי מחוברים יחדיו, ונשאר האדם בלי שמירה, וזהו, עד שיפוח היום ונסו הצללים ואינו אומר ונס הצלם, אלא ונסו הצללים, דהיינו שנים. כמו שאמרנו.
ביאור הדברים. כי צלמים ה"ס לבושים על המוחין, שהתחתון מקבל מעליון, כי זו"ן מצד עצמם, אינם ראוים לקבל מוחין, מפני שהכלים שלהם הם מבחינת המלכות, שעליה היה צמצום א' שלא לקבל את אור העליון, אלא משום שירדו בינה ותו"מ דאו"א לתוך הכלים דזו"ן, בעת הקטנות דאו"א, עולים זו"ן לאו"א עם אותם הכלים בעת גדולתם, בעת שמחזירים הבינה ותו"מ שלהם למדרגתם, ומקבלים אז זו"ן את המוחין דאו"א. (כנ"ל בהקסה"ז דף כ' ד"ה ואמא ע"ש) ותדע, שכמו שמקבלים מוחין מאו"א, מוכרחים לקבל ג"כ כלים שלהם להלביש המוחין, כי כלים שלהם עצמם אינם ראוים לקבל אור, ולפיכך, מאותם בינה ותו"מ דאו"א שירדו בהם, הם מקבלים כלים, הנקראים **צלמים**, המלבישים את המוחין. והם שנים: אחד מבינה ותו"מ דאבא, ואחד מבינה ותו"מ דאמא. וכמו שנתבאר בב' צלמים דזו"ן שמקבלים מאו"א, על דרך זה ממש, נוהנ בנשמות בני אדם הנולדות מזו"ן להתלבש בבני אדם. כי אין זו"ן מולידים נשמות מטרם שעולים ומלבישים את או"א עלאין, והתחתון העולה לעליון נעשה כמוהו, ואז נחשבים לגמרי כמו או"א עצמם, והנשמות זכרים ונקבות הנולדות מזו"ן, יש להם אותו היחס כמו

זו"ן לאו"א. וגם הנשמות מקבלות לבושי מוחין מזו"ן, מבינה ותו"מ, שלהם, הנקראים **צלמים**, אחד מנוקבא ואחד מן ז"א. ומתחילה מקבל את הצלם מן הנוקבא, ואחר כך מז"א.

וזה אמרו (באות ר') **ת"ח האי צלם קדישא כד אזיל ב"נ ואתרבי וכו'** כי תחלה מקבל צלם מנוקבא, ואחר שנגדל הצלם הזה ונגמר צורתו אז מקבל את הצלם הב' מז"א, וז"ש **אתעביד צולמא אחרא** דהיינו מז"א, **ומתחברן כחדא**, **ודא נטיל לדא**, כי הם צריכים זה לזה, מתוך **שצלם דנוקבא** ממשיך חכמה שאינו יכול להאיר בלי חסדים, וצלם דז"א ממשיך החסדים להלבשת החכמה, ואז, **ומתחברן כחדא** שמאירים יחד, **ודא נטיל לדא** כי זה בלי זה אינו יכול להאיר. וז"ש, **בשעתא דקריבו יומוי**, **מתעברן מניה**, כלומר, כי הסתלקות הצלמים הוא סבת מיתתו, כי הם הכלים והלבושים של המוחין, שהם אור החיים, וכיון שמסתלקים הכלים, מסתלק אור החיים, כי אין אור בלי כלי, וע"כ הוא מת. **ודא סליק לדא**, כי הם צריכים זה לזה, שאין חכמה שהוא אור החיים יכול להאיר בלי חסדים כנ"ל, **ואשתאר בר נש בלא נטירו**, דהיינו בלא כלים לשמירת המוחין, וע"כ מסתלקים המוחין, שהם אור החיים.

פסקה רב

תא חזי כד אתער וכו': בא וראה,כשנתעורר הדין בעולם, והקב"ה יושב על כסא הדין לדון העולם. דהיינו בראש השנה, צריך האדם להתעורר בתשובה, לשוב על עונותיו. כי ביום ההוא כותבים אגרות, ונמצאות כולן באחמתא, דהיינו בתיק, כשהן כתובות. ואם זכה האדם לשוב בתשובה לפני אדונו, קורעים את האגרות אשר עליו.

פסקה רג

לבתר קב"ה זמין וכו': ואחר כך, הכין הקב"ה לפני האדם, את יום הכפורים, יום התשובה, אם שב מחטאיו טוב, ואם לא, מצוה המלך לחתום האגרות, אוי לו, כי התשובה רוצה להסתלק ממנו.

פסקה רד

אי זכי בתשובה וכו': אם זכה לעשות תשובה, אבל עוד אינה בשלמות כראוי, תולים לו עד יום ההוא האחרון הנקרא עצרת, שהוא יום השמיני לחג הסוכות. ואם עשה תשובה שלימה לפני אדונו, נקרעות האגרות. ואם לא זכה, האגרות יוצאות מבית המלך, ונמסרות בידיו של מלאך המעניש, והדין נעשה. האגרות אחר שהוצאו, אינן חוזרות עוד לבית המלך, אלא הדין הכתוב בהן מוכרח להעשות.

פסקה רה

כדין צולמין וכו': אז מסתלקים ממנו הצלמים ואינם נמצאות עמו. וכיון שנסתלקו ממנו, הרי ודאי שעונש המלך יעבור עליו, ויטעום כוס המות. ובלילה ההוא של חג האחרון, דהיינו ליל שמיני עצרת, המענישים מוכנים, ומקבלים האגרות. ואחר שמקבלים האגרות, מסתלקים הצלמים ואינם נמצאים בהם. ואם נמצאים בהם הצלמים, לא נמצא עליו דין, או מחלות רעות, הבאות בפגם של הצלמים.וכבר בארנו את זה.

פסקה רו

ובספרי קדמאי וכו': ובספרים של הראשונים מבארים יותר. כשנחסר הראש מן הצל שלו ונשאר הגוף, יורה שבנו או אשתו ישארו בחיים והוא יסתלק. והדברים אמורים, אם בכל הזמן ההוא אינו חוזר בתשובה. אבל אם חזר בתשובה, רק טעם המות יטעם ויתרפא מחליו.

פסקה רז

ואי גופא לא וכו': ואם הגוף מן הצל שלו לא יתראה וימצא בו רק הראש. בני ביתו יסתלקו והוא ישאר בחיים. והדברים אמורים רק אם בנו הקטן עוד ברשותו.

פסקה רח

ואי ידוי פגימו וכו': ואם ידיו מן הצל פגומים, יורה, שמעשה ידיו יתקלקלו. ואם רגליו פגומים, יורה, שמחלות רודפות אחריו. ואם הצל בורח ממנו וחוזר בורח וחוזר, עליו כתוב בבקר תאמר מי יתן ערב. וזהו כך, רק כשהלבנה מאירה, והלילה מתוקן באורה, בעת שהוא בודק את הצל שלו.

פסקה רט

אבל זכאי חסידי וכו': אבל צדיקים וחסידים, בכל יום ויום רואים בלבם כאלו באותו יום נפטרים מן העולם, ועושים תשובה שלמה לפני אדונם. ואינם צריכים לדבר אחר, דהיינו לבדוק בצל, וכדומה לו. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה ריי

ת"ח, כל הנקרא בשמי: כמה חשובים הם עובדי המלך הקדוש, כי באלו המעשים שהם עושים למטה, הם קושרים אותם בדברים העליונים למעלה, דהיינו בשורשם, כי כל דבר למטה בעולם הזה יש לו שורש למעלה בעולמות העליונים. וכשלוקחים אותם למטה ועושים מעשה בהם, נתעורר כנגדם מעשה ההוא שלמעלה, דהיינו שורשם שבעולמות העליונים. כגון אזוב עץ ארז, שצותה התורה לקחת למטהר. וכבר בארנו הדברים.

פסקה ריא

ואית מנייהו דאחידן וכו': ויש מהם שאחוזים בשם הקדוש, למעלה, כגון לולב ואתרוג הדס וערבה (כמ"ש להלן באות רי"ג) ועל זה למדנו שצריכים ליחד אותם דהיינו לקשרם יחד, ולעשות בהם מעשה, דהיינו לנענע אותם, כדי לעורר שמחה בשורש ההוא שאחוז בו למעלה. ועל זה למדנו, בדיבורים, דהיינו בברכת המצות, ובמעשה המצוה, צריכים להראות בדבר שלמטה, כדי לעורר בזה את הדבר שלמעלה, דהיינו את שורשו העליון.

פסקה ריב

הה"ד כל הנקרא וגו': זהו שכתוב כל הנקרא בשמי ולכבודי, דהיינו, כדי שיעשה לי כבוד. **בראתיו**, כדי ליחד אותי. **יצרתיו**, לעשות לי מעשים טובים. **אף עשיתיו**, שיתעורר על ידו כח העליון.

פסקה ריג

ד"א, כל הנקרא בשמי: היינו שכתוב, פרי עץ הדר. **ולכבודי בראתיו**, היינו כפות תמרים. **יצרתיו**, היינו ענף עץ עבות. **אף עשיתיו**, היינו וערבי נחל. פירוש. שמבאר שורשי ארבעה מינים, שהם ד' העולמות אבי"ע: האתרוג היא כנגד עולם האצילות, ועליו כתוב, כל הנקרא בשמי, כי הנוקבא דאצילות נקראת שם. כפות תמרים כנגד עולם הבריאה, ועליו כתוב, ולכבודי **בראתיו**. וענף עץ עבות כנגד עולם היצירה, ועליו נאמר **יצרתיו**. וערבי נחל נגד עולם העשיה, ועליהם כתוב, אף **עשיתיו**.

פסקה ריד

ותקונא, דהאי דאמר וכו': והתקון שלהם, הוא, כי מה שאמר הכתוב, ולקחתם לכם ביום הראשון, הוא בדיוק, שהוא חמשה על עשר. פירוש. כי חמשה עשר לחדש יורה שהנוקבא שהיא ספירה עשירית, ומרומזת במספר **עשר** עלתה ונכללת באמא, הנבחנת במספר **חמש**, להיותה כוללת בתוכה חמש ספירות חג"ת נ"ה, שכל אחת כלולה מן עשר, כנודע, וכשאלו חמש ספירות של הבינה מאירים בהנוקבא, נקראת הנוקבא במספר חמשה עשר לחדש, אשר אז הלבנה שהיא הנוקבא בתכלית המילוי שלה.

פסקה רטו

אבל ביום הראשון וכו': אבל, מה שאה"כ, ביום הראשון, יום הראשון הזה מי הוא. על מי הוא רומז. ומשיב, אלא הוא יום, שיצא הראשון למסע במקורות מים חיים, דהיינו קו הראשון של ג' קוין הנוסעים בג' דוכתי. שמנסיעתם יוצאים חסדים מגולים בחכמה הנקראים מים חיים. (כנ"ל ב"א דף כ' ד"ה שמא) שהוא קו הימין חסד הנוסע ראשונה.

ואנחנו צריכים להמשיך אותו בעולם. כי בסוכות הוא זמן המשכת החסדים. בסו"ה וימינו תחבקני.

פסקה רטז

מתל למלכא וכו': משל למלך, שאסר אנשים בבית האסורים שלו. באה אמו הגבירה, והוציאה אותם לחירות. והמלך שהשגיח על כבודה, נתן אותם לרשותה. והיא מצאה אותם רעבים וצמאים, אמרה, אל בנה המלך, הרי הוצאתי אותם לחירות, תן להם אכילה ושתיה.

פסקה ריז

כך הא יוה"כ וכו': כך, הנה יום הכפורים שה"ס אמא דהיינו בינה,הוציא כולם לחירות, ואנחנו נמצאים רעבים למזון, וצמאים לשתות. כי מבחינת בינה אינו נמשך אכילה ושתיה גשמיות, כי ע"כ אנו צמים ומתענים ביוה"כ. ע"כ היא מעטרת את המלך, שהוא ז"א בן הבינה, בעטרות שלו. דהיינו במוחין דחסדים. ביום הזה, בראשון לחג, אנו יודעים שמים חיים שורים עמה, ואנו שואלים לשתות למי שהוציאנו לחירות. דהיינו שתשפיע חסדים אל ז"א בשבילנו, אחר שזכינו למוחין דחכמה ממנה ביוה"כ, שה"ס חירות. ולפיכך אנו קוראים את היום, **יום ראשון**.

פסקה ריח

דא בספרא דאגדתא וכו': זה כתוב בספר אגדה, והוא יפה. אבל לבד מהאמור, הנה ביום ההוא הרומז על אברהם, שה"ס ספירת החסד, הוא התחלת הכל, אם בענני כבוד, שה"ס אורות מקיפים, הוא ההתחלה, שאו"מ הראשון הוא **חסד**, ואם במים שה"ס או"פ הוא ההתחלה, שאו"פ הראשון הוא **חסד**, שז"ס, שאברהם התחיל לחפור בארות מים.

פסקה ריט

פרי עץ הדר: זהו בארו של יצחק, דהיינו הנוקבא הנקראת **באר** בעת שמקבלת חכמה מקו שמאל דז"א, שנקרא יצחק. כי יצחק הידר את הקב"ה וקרא אותו עץ הדר. והנוקבא, היא פרי של עץ הדר הזה, הידוע. **כפות תמרים**, שכתוב צדיק כתמר יפרח, דהיינו יסוד צדיק. ולא נמצא ביניהם פירוד, בין יסוד לנוקבא, ועל כן לא כתוב, **וכפות** אלא **כפות**, שיורה, לשון קשור ואגוד, משום שאינם נמצאים זה בלי זה, וכפותים תמיד יחד. ובזה מתמלא באר הזו, דהיינו הנוקבא, מבאר מים חיים העליונים, מבינה, כי הוא, היסוד, מתמלא תחילה, מת"ת, ות"ת מבינה, וממנו מתמלא הבאר, עד שהיא נעשית מעיין נובע לכל.

פסקה רכ

וענף עץ עבות: זהו ענף של אילן הגדול דהיינו ת"ת, שהתגבר והשתרש בשרשיו ונעשה אילן עליון על כל, שאחוז מכל צדדיו, דהיינו ת"ת הכולל כל ששת הספירות חג"ת נה"י ואחוזים בו מכל צדדיו. **ענף** שהוא עץ עבות, דהיינו עץ שאוחז את האבות, כי הוא קו אמצעי הכולל בתוכו ימין ושמאל, שהם חו"ג, המכונים אברהם ויצחק. ודורש עבות כמו אבות. כי **ע' וא'** מתחלפים זה בזה. כי מכאן, מת"ת, מקבל **יסוד** העולם ומתמלא להריק אל הבאר, שהוא הנוקבא, זה הוא ארץ שכולה משקה, פירוש. בעת שהנוקבא מקבלת מיסוד היא נקראת ארץ שכולה משקה.

פסקה רכא

וערבי נחל: שתים הם, רומזות על שני נחלי מים, דהיינו ב' הספירות, נצח והוד, שהמים מתכנסים בהם להריק אל הצדיק. שהוא יסוד, המקבל מנצח והוד. דבר אחר. **וערבי נחל**, אלו הם הגבורות הנאחזים ביצחק, דהיינו קו שמאל, הבאים מצד נחל העליון שהיא אמא, ולא מצד אבא, שהוא קו ימין. ומשום זה הערבות יפות כולן, אבל אינן מתוקות כמו פירות ואינן עושות פירות. פי'. השמאל דיניו מרובים ואינו עושה פירות, אע"פ שהיא יפה, דהיינו שיש בו חכמה. כי היופי רומז על חכמה. ועל כן הוא מרומז בערבי נחל, שהנה יפות ואינן עושות פירות.

פסקה רכב

וערבי נחל וכו': הן ב' עמודים, שהגוף עומד עליהם, שהם נו"ה, אבל **וערבי נחל**, הוא ודאי כמו שנתבאר, דהיינו בחינות גבורות הנמשכות מקו שמאל כנ"ל, כלומר, שאלו הגבורות נמשכות בנו"ה הללו. ואלו כולם, הם להריק מים אל הבאר, שהיא להשפיע אל הנוקבא.

פסקה רכג

ד"א, ולקחתם לכם וגו' פרי עץ הדר: זה הוא אברהם, דהיינו חסד. **כפות תמרים**, זהו יצחק, דהיינו גבורה. **וענף עץ עבות**, זהו יעקב, דהיינו ת"ת. **וערבי נחל**, אלו הם שתי המדרגות שאמרנו. דהיינו נצח והוד.

פסקה רכד

ומאן דמתני האי וכו': ומי שלומד זה, שפרי עץ הדר זהו אברהם וכפות תמרים זהו יצחק וכו', הוא, משום שעץ עבות זהו יעקב, שאוחז לכל החלקים, דהיינו שכל שש קצות חג"ת נה"י נכללות בו, וע"כ נקרא עץ עבות, ומשום זה הוא אומר, שפרי עץ הדר, זהו אברהם וכו'. ודאי הוא יעקב, אבל לא משום זה מוכרחים לומר שפרי עץ הדר זה אברהם וכו',

אלא כבר בארנו אשר **פרי עץ הדר**, זהו בארו של יצחק שהוא גבורה תחתונה, דהיינו הנוקבא. **כפות תמרים**, כתוב כפת חסר ו' שפירושו קשור, דהיינו קשר שנקשר בבאר, כמש"א, כפיתו בסרבליהון, דהיינו יסוד ונוקבא, שאינם עולים זה בלי זה, וכקשורים הם. **וענף עץ עבות**, הוא ענף העליון שנעשה עץ עבות שאוחז לכל צד דהיינו כל חג"ת נה"י, שת"ת הוא הגוף, אשר חו"ג ה"ס זרועות שלו, ונו"ה רגלין שלו, ויסוד ברית קודש. כמו שבארנו. **ערבי נחל**, זהו יצחק בכל הצדדים שהן נאחזות בצד **הנחל**, שהיא אמא, ולא מצד אבא, (כמ"ש לעיל אות רכ"א) שלמדנו, אע"פ שבנחל הזה דהיינו בינה, לא נמצאים בו דינים, עם כל זה הדינים מתעוררים משם.

פסקה רכה

ורב המנונא סבא וכו': ורה"ס פירש, **וערבי נחל**, הן שני עמודים שאמרנו, דהיינו נצח והוד, שמים יוצאים מהם. ויפה הוא הפירוש. אבל בוא וראה. הרי רואים אנו, ששתי מדרגות אלו, נו"ה, העומדות על מדרגת צדיק, שהיא יסוד, פירות וקיבוץ הברכות יוצאות מהם, אבל ערבי נחל, הרומזות ג"כ על נו"ה הללו, אין פירות יוצאים מהם, ולא טעם, ולא ריח. וכבר בארנו, והכל יפה. דהיינו (כנ"ל באות רכ"א) שערבי נחל רומזות על נו"ה רק בשעה שמקבלים גבורות דיצחק מצד שמאל, וע"כ אינם עושות פירות, כי דינים רובצים עליהן. ע"ש. אבל בעת שמקבלים גם חסדים כל הברכות שבעולם מהם באים.

פסקה רכו

ועל דא אתרוג וכו': ועל כן אתרוג אוחזים בשמאל כנגד הלב. לולב בימין מאוגד עם כל המינים. וקשור בכולם. כי צדיק, שהוא יסוד, מאוגד עם כל הספירות, וקשור עם כולן. וזהו קשר האמונה, להאיר אל הנוקבא הנקראת אמונה.

פסקה רכז

ובספרא דאגדתא וכו': ובספר האגדה, אמר יפה, שכל אלו, ד' המינים, הם האורחים, שה"ס ז' הספירות חג"ת נהי"מ,שעם הקדוש הזמינו אותם ביום הזה, דהיינו על דרך שמתפללים בימי הסוכות קודם הסעודה, ואומרים עולו אושפיזין עלאין וכו'. שצריכים למצוא אותם, מאחר שהזמינם ובהם מתפלל האדם תפלתו אל המלך. וע"י ד' המינים, שרומזים לאלו הספירות כנ"ל, הוא משיג אותם. אשריהם ישראל שיודעים דרכיו של המלך הקדוש, ויודעים דרכי התורה, ללכת בדרך אמת, לזכות על ידם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה רכח

ביומא דא נפקי וכו': ביום הזה יוצאים ישראל בסימנים הרשומים מן המלך, דהיינו ד' המינים, משום שניצחו בדין. ומה הם הסימנים. הם סימני האמונה, דהיינו השכינה, חותם של מלך העליון, דהיינו ז"א, בדומה, לשני אנשים שבאו לפני המלך, לדין. ולא ידעו בני העולם מי מהם ניצח. יצא שר אחד מבית המלך, שאלו לו. אמר להם מי שיצא מבית המלך, וסימנים של המלך בידיו,הוא המנצח.

פסקה רכט

כך כולי עלמא וכו': כך כל בני העולם באים לדין לפני המלך העליון, ודן אותם ביום ראש השנה ויום הכפורים עד חמשה עשר יום לחודש, ובתוך כך, נמצאו ישראל שזכו כולם לעשות תשובה, ומתיגעים בעשית סוכה ובלולב ואתרוג. ולא ידוע מי ניצח בדין, ומלאכים עליונים שואלים מי ניצח בדין. הקב"ה אומר להם, אלו שמחזיקים הסימנים שלי בידיהם, דהיינו ד' מינים, הם ניצחו בדין

פסקה רל

בהאי יומא נפקי וכו': ביום הזה יוצאים ישראל ברושם המלך בשיר תהלה, נכנסים לסוכה, אתרוג בשמאל, לולב בימין הכל רואים שישראל רשומים ברשימות המלך הקדוש, פותחים ואומרים, אשרי העם שככה לו וגו'.

פסקה רלא

עד כאן חדוותא וכו': עד כאן חדות הכל חדוות האושפיזין, ואפילו אומות העולם שמחים בשמחה הזו, ומתברכים ממנה, ועל כן מקריבים קרבנות עליהם בכל יום, לשים עליהם שלום, ויתברכו ממנו. מכאן ולהלאה, יום אחד של מלך העליון ששמח בו עם ישראל, שכתוב ביום השמיני עצרת וגו'. שיום זה מן המלך בלבדו, ששמחתו הוא בישראל, בדומה למלך שהזמין אושפיזין וכו'.סיום המאמר הוא בפרשת אמור דף ק"ד.

פסקה רלב

ר"ש פתח וכו': ר' שמעון פתח ואמר, אני חבצלת השרון שושנת העמקים, כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקב"ה, שהקב"ה משבח לה והיא משבחת להקב"ה תמיד, כמ"ש בשיר השירים. וכמה משוררים ומזמרים היא מזמנת לו תמיד להקב"ה. אשרי חלקם של ישראל, שאחוזים בגורל החלק הקדוש, כמ"ש כי חלק ה' עמו וגו'.

פסקה רלג

אני חבצלת השרון: זהו כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא, העומדת בפאר היופי בגן עדן. ונקראת **השרון**, משום שמשוררת ומשבחת למלך העליון.

פסקה רלד

ד"א, אני חבצלת השרון: שצריכה להשקות משקוי של הנחל העמוק, מקור הנחלים, דהיינו בינה, כמו שאתה אומר, והיה **השרב** לאגם וע"כ נקראת הנוקבא **השרון** מלשון מלשון שרב. שהיא צמאה לשתות מי הבינה. **שושנת העמקים**, היא נקראת כן, משום שנמצאת בתכלית העומק. ומי הם, הם עמקים, כמו שאתה אומר ממעמקים קראתיך ה'. **חבצלת השרון**, חבצלת היא, ממקום ההוא ששיקויי הנחלים יוצאים ואינם פוסקים לעולם. **שושנת העמקים**, שושנה, היא ממקום ההוא הנקרא עומק הכל, סתום מכל הצדדים.

פירוש. כי יש ב' מצבים בהנוקבא, א) כשהיא בסוד **רביעי** לאבות, והיינו כשעולה למעלה מחזה דז"א ונעשתה לרגל רביעי לכסא עלאה שהיא בינה. (כנ"ל דף כ"ח ד"ה ביאור) ואז הם בסוד ב' מאורות הגדולים, ששניהם הם במדרגה אחת, כי שניהם מקבלים מן הבינה. חג"ת דז"א מקבלים מקו ימין דבינה, והנוקבא המחוברת עמהם מקבלת מקו שמאל דבינה, דהיינו חכמה בלי חסדים, ואז היא צמאה ומשתוקקת מאד לקבל החסדים, כי חכמה בלי חסדים אינה מאירה. ובמצב הזה נקראת **חבצלת השרון**, **שרון**, היא מלשון, ישורו על אנשים, שפירושו ראיה. דהיינו קבלת החכמה. **חבצלת** יורה חבוי מצל, כלומר שאין לה צל, הממשיך חסדים. מצב הב' היא כשנקראת **שביעי** לבנין, דהיינו אחר שמתמעטת ויורדת מחזה ולמטה דז"א, ומקבלת מנה"י דז"א, כלומר אחר שנתקנה בב' נקודות הכלולות במסך דחירק, הנק' מנעולא ומפתחא, כי אז נכללת מחכמה וחסדים יחדיו, החכמה מעת שהיתה בסוד **רביעי**, דהיינו בבחינת חג"ת דז"א. והחסדים ממה שהיא עתה בסוד **שביעי**, דהיינו בבחינת נה"י דז"א.

וזה אמרו. **אני חבצלת השרון דבעיא לאשקאה משקיו דנחלא עמיקא**, דהיינו שצריכה לקבל חכמה וחסדים יחדיו מבחינת המסך דנקודת החירק אחר שנכלל בבינה, שאז נקראת הבינה **נחלא עמיקא**, **נחלא** היא בינה, שהיא מקור כל השפעות והמוחין. **עמיקא**, על שם התכללותה במסך דנקודת החירק מקו אמצעי. ואז נאמר על הנוקבא **והיה השרב לאגם**. כי כשהיתה בסוד חבצלת היתה יבשה בלי מים דהיינו בחוסר חסדים, אבל אחר שקבלה חסדים מנחלא עמיקא, נעשתה **לאגם**.

וז"ש **שושנת העמקים דקיימא בעמיקתא דכלא**. דהיינו מצב הב', שנמצאת כלולה **בנקודת מנעולא**, הנבחנת לעמוק מכל עמוק שאין מי שישיגה. אבל אם היתה כנקודה דמנעולא בלבדה לא היתה ראויה לקבל מוחין אלא שצריכה להמתק בבינה ולקבל **נקודה דמפתחא**, שבזה נמתקת וראויה למוחין, (כנ"ל בהקס"ז דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה

ב' ע"ש) ואז נבחנת שיש לה ב' נקודות, דהיינו ב' עמקים. וז"ש, **מאן אינון עמקים**. דהיינו שיש בה ב' נקודות הנבחנות לב' עמקים, שאז נאמר עליה ממעמקים קראתיך ה'. דהיינו ב' עומקים.

וז"ש **חבצלת השרון**, **חבצלת**, **מההוא אתר דשקיו דנחלין נפקין**, **ולא פסקין לעלמין**, דהיינו שהיא **חבויה מצל** הבינה שמשם יוצאים חסדים בזווג דלא פסיק. וע"כ אין לה אלא חכמה בלי חסדים. וז"ש **שושנת** העמקים, מההוא אתר דאקרי עמיקא דכלא וכו' כלומר שהשם עמקים נמשך לה בעיקר מנקודה דמנעולא הכלולה בה במצב הב' שהיא עמוקה מכל וסתומה מכל הצדדים כנ"ל.

פסקה רלה

ת"ח בקדמיתא ירוקא וכו': בוא וראה בתחילה היא ירוקה כחבצלת, שהעלים שלה ירוקים. פי', במצב א' שנקראת חבצלת. הרי היא במדרגה אחת עם ז"א שהגוון שלו ירוק, וע"כ גם היא ירוקה. ואחר כך, במצב הב', **ששנת** שהיא אדומה בגוונים לבנים. כי במצב הב' יש לה ב' נקודות, מנעולא ומפתחא, שה"ס דין ורחמים טוב ורע, זכי הא טוב לא זכי הא רע, כנ"ל (בהקסה"ז דף קכ"ד אות קכ"ג ד"ה אמאי ע"ש) ששנה, בששה עלים, להיותה בסוד שביעי המקבלת מחג"ת נה"י. ששנת, היא מלשון שינוי, כי הוא משתנית מגוון לגוון, והיא משנה את הגוונים שלה, פירוש, שמשתנית מדין לרחמים דהיינו מאדום ללבן, וכן מרחמים לדין, וע"כ נקראת שושנה מלשון שינוי.

פסקה רלו

ששנת,בקדמיתא חבצלת וכו': נקראת ששנת, משום שבתחילה היא חבצלת, דהיינו בעת שמבקשת להזדווג עם המלך נקראת חבצלת. כי במצב הא' אין לה זווג עם ז"א אלא הוא הכנה לזווג. ואחר שנזדווגה עם המלך באלו הנשיקות, דהיינו במצב הב', נקראת ששנת. משום שכתוב שפתותיו שושנים. ששנת העמקים נקראת, משום שהיא משנה את צבעיה, פעם לטוב ופעם לרע פעם לרחמים ופעם לדין (כנ"ל בהקסה"ז דף קכ"ד אות קכ"ג ד"ה אמאי ע"ש) בסוד זכי הא טוב לא זכי הא רע כמ"ש שם.

פסקה רלז

ת"ח דהא בני נשא וכו': בוא וראה, כי בני אדם אינם מסתכלים ואינם יודעים ואינם משגיחים, שבשעה שהקב"ה ברא את האדם והוקיר אותו ביקר העליון, דהיינו במוחין עליונים, בקש ממנו שיתדבק בו, כדי שיהיה יחיד, ויהיה לו לב אחד, ויהיה דבוק במקום דבקות יחיד, שאינה משתנה, דהיינו בז"א, שנאמר בו אני הויה לא שניתי וגו', ואינו

מתהפך לעולם, בקשר ההוא יחוד הכל נקשר בו, זהו שכתוב, ועץ החיים בתוך הגן וגו'. דהיינו ז"א.

פסקה רלח

לבתר סטו מארחא וכו': אח"כ סרו מדרך האמונה, ועזבו את אילן היחיד העליון לכל האילנות, דהיינו ז"א, ובאו להתדבק במקום המשתנה ומתהפך מצבע לצבע ומטוב לרע ומרע לטוב, דהיינו בנוקבא בעת שאינה בזווג עם ז"א ויונקת משמאל לבד, וירדו ממעלה למטה בשינוים מרובים, ועזבו את אילן היחיד, העליון לכל האילנות. זהו שכתוב, אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים.

פסקה רלט

ודאי כדין אתהפך וכו': אז ודאי נהפך לבם בצד ההוא ממש, כי קבלו גם הם שינוים רבים, פעם לטוב פעם לרע, פעם לרחמים פעם לדין. בדבר ההוא שנתדבקו בה, דהיינו בשמאל, ודאי בקשו חשבונות רבים, דהיינו שינויים רבים, ונתדבקו בהם.

פסקה רמ

א"ל קב"ה וכו': אמר לו הקב"ה: אדם, עזבת את החיים ונתדבקת במות. חיים, הוא שכתוב, ועץ החיים בתוך הגן, דהיינו ז"א, שנקרא חיים, כי מי שאחוז בו, אינו טועם מות לעולם. והתדבקת באילן אחר, בנוקבא בשעה שאינה בזווג עם ז"א, הנה ודאי, המות הוא כנגדך, וז"ש רגליה יורדות מות. דהיינו **לא זכי הא רע** כנ"ל, וכתוב, ומוצא אני מר ממות את האשה, שה"ס הנוקבא בשעה שאינה בזווג עם ז"א. ודאי שנתדבק במקום המות, ועזב מקום החיים, וע"כ נגזר עליו ועל כל העולם,המות.

פסקה רמא

אי הוא חטא וכו': שואל אם הוא חטא כל העולם מה חטאו, ולמה נגזר המות על כל העולם, אם תאמר שכל העולם אכלו מעץ הזה, וע"כ הוטל המות על כולם, הלא אינו כן. ומשיב, אלא בשעה שנברא האדם וקם על רגליו ראו אותו כל הבריות, ויראו מלפניו, והיו נמשכים אחריו כעבדים אחר המלך. והוא אמר להם, אני ואתם באו ונשתחוה ונכרעה וגו', כיון שראו את האדם שמשתחוה למקום הזה, לצד שמאל, ונתדבק בו, כולם נמשכו אחריו,ועל כן גרם מות לכל העולם.

פסקה רמב

וכדין אשתני אדם וכו': ואז נשתנה האדם לכמה אפנים, פעם דין ופעם רחמים, פעם מות ופעם חיים. ולא עמד בקיום קבוע באחד מהם, כי אותו מקום גרם לו ועל כן נקרא

להט החרב המתהפכת, כי מתהפכת מצד זה לצד זה, מטוב לרע, מרחמים לדין, ומשלום למלחמה. היא מתהפכת בדרך כלל מטוב לרע, שכתוב, ועץ הדעת טוב ורע.

פסקה רמג

ומלכא עלאה וכו': ומלך העליון לאהבתו על מעשיו, הוכיח אותו ואמר לו ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו וגו'. והוא לא קבל ממנו, ונמשך אחר אשתו, ונגרש מגן עדן לעולמים, כי האשה עולה למקום הזה, למקום התהפכות החיים והמות,ולא יותר, וע"כ, האשה גרמה מות לכל.

פסקה רמד

ת"ח לעלמא דאתי וכו': בוא וראה לעולם הבא כתוב, כי כימי העץ ימי עמי. כימי העץ, היינו זה הנודע, שהוא עץ החיים. בו בעת כתוב, בלע המות לנצח וגו'.כי בעץ החיים אין שינוים ואין בו מות.

פסקה רמה

ויקרבו ימי ישראל למות: למדנו א"ר חייא, כתוב ויחי יעקב בארץ מצרים וגו', שם בחיים שלו כתוב יעקב, וכאן במיתתו כתוב ישראל. הלא השם ישראל חשוב יותר מן השם יעקב. אמר ר' יוסי כן הוא ודאי, שצריך לומר כאן ישראל. כי לא כתוב ויקרב **יום** ישראל למות, אלא **ימי**, וקשה, וכי בכמה ימים מת האדם, הלא בשעה אחת, ברגע אחת, מת ונפטר מן העולם.

פסקה רמו

אלא הכי תאנא וכו': ומשיב, אלא כך למדנו, כשהקב"ה רוצה להשיב אליו רוח האדם, כל אלו הימים שהאדם חי בעולם הזה נפקדים לפניו, ונכנסים בחשבון, וכשקרבו הימים לבא לפניו בחשבון, מת האדם, והקב"ה משיב את רוח האדם אליו, הבל ההוא שהאדם נושב ונושם בו משיב אליו.

פסקה רמז

זכאה חולקיה וכו': אשרי חלקו של אדם ההוא שימיו קרבו לפני המלך בלי בושה, ואף יום אחד מהם אינו נדחה לחוץ, מחמת שימצא שעשה עבירה ביום ההוא. משום זה כתוב בצדיקים קריבה, משום שהימים קרבו לפני המלך בלי בושה.

פסקה רמח

ווי לרשיעיא וכו: אוי לרשעים, שלא כתוב בהם קריבה. כי איך יקרבו ימיו לפני המלך, בשעה שכל ימיו בפשעי העולם נמצאים. ומשום זה אינם קרבים לפני המלך ולא יתפקדו לפניו ולא יזכרו למעלה, אלא הם כלים מאליהם, עליהם כתוב דרך רשעים כאפלה וגו'.

פסקה רמט

והכא ויקרבו וגו': וכאן כתוב ויקרבו ימי ישראל. ודאי שקרבו בלי בושה, בשלימות, בשמחה שלמה. ומשום זה כתוב, **ימי ישראל**, ולא ימי יעקב, כי השם ישראל שלם יותר מיעקב. ואם תאמר הרי כתוב, ויעקב איש תם, הרי השם יעקב הוא ג"כ שלם. ומשיב גם השם יעקב שלם הוא, אבל אינו שלם במדרגה העליונה כמו ישראל.

פסקה רנ

תניא אמר ר' יוסי וכו': למדנו אר"י, בשעה שימיו של אדם נפקדים לפני המלך, יש צדיק שנפקדים ימיו והם רחוקים מלפני המלך. ויש צדיק, כשנפקדים ימיו, הם קרובים וסמוכים למלך, ואינם מתרחקים, ובלי בושה הם נכנסים וקרבים למלך. אשרי חלקם,וזה שכתוב ויקרבו ימי ישראל למות.

פסקה רנא

ויקרא לבנו ליוסף וכו': אמר ר' יצחק, וכי שאר השבטים אינם בניו למה קרא רק ליוסף. ומשיב, אלא אמר ר' אבא, יוסף היה בנו יותר מכולם. כי למדנו בשעה ששת פוטיפר הפצירה ביוסף, מה כתוב, ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית. מקרא זה כך היה צריך לומר, **ואין איש בבית** מהו **מאנשי** הבית. ומשיב, אלא לכלול דמותו של יעקב שהיתה שם ונמצא שם. ומשום זה כתוב מאנשי הבית, להורות אשר איש אחר שאינו מאנשי הבית היה שם, דהיינו יעקב. כיון שנשא יוסף את עיניו וראה דמות אביו נתיישב בדעתו וחזר לאחוריו.

פסקה רנב

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, וימאן ויאמר אל אשת אדוניו וגו'. אמר לו הקב"ה אתה אומר **וימאן ויאמר**, חייך **וימאן ויאמר** אחר יבא לברך לבניך, ויתברכו בו, וזה שכתוב, **וימאן** אביו **ויאמר** ידעתי וגו'.

פסקה רנג

כיון דאמר ידעתי וכו': שואל,כיון שאמר **ידעתי** בני, למה אמר **ידעתי** אחר, כי אומר ידעתי בני ידעתי. ומשיב, אלא אמר, ידעתי בני, בזמן שקיימת בגופך שאתה בני, בעת שראית דמותי, ושבת אל הברית שלך, ולא חללתו, ומשום זה כתוב **ידעתי בני**, ופעם שנית כתוב **ידעתי**, על מה שאמרת שזה הוא הבכור. ועל זה השיבו, גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל. ומשום זה כתוב כאן ויקרא לבנו ליוסף, לבנו ליוסף ממש, דהיינו שקיים בגופו שהוא בנו, כמבואר.

פסקה רנד

ד"א, ויקרא לבנו ליוסף: שבצורה אחת היו נראים, שכל מי שראה ליוסף היה מעיד שבנו של יעקב הוא. רבי יוסי אמר, לגמרי הוא כך. שקראו בנו, משום שהיו להם צורה אחת. ועוד, כי יוסף זן לו ולבניו בזקנותו, ומשום זה, הוא בנו ממש יותר מכולם.
ויקרא לבנו ליוסף: שואל, למה קרא ליוסף ולא לאחר. ומשיב, משום שרשות היה בידו להעלותו משם למערת המכפלה, כי מלך היה אבל אחר לא היה רשות בידו.

פסקה רנה

רבי יוסי אמר וכו': רי"א, כיון שיעקב היה יודע, שבניו ישתעבדו שם במצרים, למה לא נקבר שם, כדי שיגין זכותו על בניו, ולמה רצה להעלות משם, והרי כתוב כרחם אב על בנים, איפה היא הרחמנות.

פסקה רנו

אלא הכי תאנא וכו': ומשיב, אלא כך למדנו, בשעה שיעקב היה יורד למצרים היה מתירא, אמר, אולי ח"ו יכלו בני בין העמים ואולי יסלק הקב"ה שכינתו ממני כבתחילה. מה כתוב, וירא אלקים אל יעקב וגו' אל תירא מרדה מצרים וגו'. ומה שאמרת פן אסלק שכינתי ממך, אנכי ארד עמך מצרים.

פסקה רנז

אמר עוד דחילנא וכו': עוד אמר, מתירא אני פן אקבר שם ולא אזכה להקבר עם אבותי. אמר לו ואנכי אעלך גם עלה, דהיינו **אעלך** ממצרים **גם עלה**, להקבר בקבר אבותיך.

פסקה רנח

בגיני כך בעת וכו': ומשום זה רצה שיעלהו ממצרים: טעם אחד, שלא יעשו אותו אלוהי, כי ראה שעתיד הקב"ה להפרע מאלוהיהם של המצרים. ואחד שראה שהשכינה תשים דירתה בין בניו בגלות ואינו צריך להקבר במצרים להגין עליהם. ואחד, שרצה שגופו ידור בין גופיהם של אבותיו, להכלל ביניהם, ולא יהיה עם הרשעים שבמצרים.

פסקה רנט

ותנינן גופא דיעקב וכו': ולמדנו, גופו של יעקב נמשך מיפיו של אדם הראשון. והיתה צורתו של יעקב, צורה עליונה קדושה, צורת כסא הקדוש, ולא רצה להקבר בין הרשעים. וסוד הדבר. שאין פירוד באבות, ותמיד הם מחוברים, ועל כן כתוב, ושכבתי עם אבותי.

פסקה רס
ויקרא לבנו ליוסף: הכתוב אומר, בנו משום שהיו בצורת פנים אחת, כנ"ל. שהוא משום שבחפץ רוח ולב הוליד אותו יותר מכל השבטים. בוא וראה מה כתוב, המעט קחתך את אישי, כי כל חפצו של יעקב ברחל היה, ומשום זה כתוב, ויקרא לבנו ליוסף.

פסקה רסא
תאנא ר' שמעון וכו': למדנו ר"ש פתח ואמר, הנסתרות לה' אלקינו והנגלות וגו'. **הנסתרות לה' אלקינו**, בוא וראה, כמה יש לו לאדם להזהר מחטאיו, ולהסתכל שלא יעבר על רצון אדונו, כי למדנו, כל מה שאדם עושה בעולם הזה, כתובים אלו המעשים בספר ובאים בחשבון לפני המלך הקדוש, והכל גלוי לפניו, זהו שכתוב, אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה', ואם כן איך לא ישמור האדם את עצמו מלחטוא לפני אדונו. ולמדנו אפילו מה שאדם מחשב ועולה ברצונו לעשות, הכל נמצא לפני הקב"ה, ואינו נאבד ממנו.

פסקה רסב
ת"ח בההוא ליליא וכו': בוא וראה בלילה ההוא שבאה לאה ליעקב ונתנה לו אלו הסמנים שנתן יעקב לרחל, מחשש שלא יחליפנה אביה באחרת, וכשראתה רחל שאביה מכניס את לאה במקומה, והיא אינה יודעת הסימנים, ותתבייש. מיד מסרה לה את הסימנים. ועלה ברצונו, שהוא רחל, ושמש בה שימוש, וטיפה ההיא של יעקב היתה הראשונה, כמ"ש, כחי וראשית אוני, והוא חשב שהיא רחל. הקב"ה שהוא מגלה עמוקות ומסתרים, ויודע מה בחשך, העלה אותו הרצון למקומו, והבכורה נסתלקה מראובן וניתנה ליוסף. מהו הטעם, הוא משום שטפה זו הראשונה שיצאה מיעקב, היתה שייכת לרחל. ומשום שבכורה ההוא ממש של ראובן, היתה שלה, ירש אותה יוסף, ורחל ירשה את שלה.

פסקה רסג
ובגין כך רזא וכו': ומשום זה, סוד הדבר, לא עלה ראובן בשם כשאר השבטים, אלא ראובן, כלומר ראו בן, ראו בן סתם, ובן הזה לא נודע שמו. וע"כ לא קראה לאה אותו בני בשם הזה, ולא נקרא ראו - בני, כי לאה ידעה המעשה, שמחשבתו של יעקב ברחל היתה ולא בה.

פסקה רסד
ותנינן גלי קמי וכו': ולמדנו, גלוי לפני הקב"ה, שיעקב לא היה ברצונו לחטוא לפניו בזה. שבא על לאה וחשב ברחל, ולא הסתכל מדעתו באשה אחרת בשעה ההיא, כשאר רשעי

עולם, ועל כך כתוב, ויהיו בני יעקב שנים עשר, כי בניהם של שאר רשעי עולם שעושים מעשה ההוא, נקראים בשם אחר, דהיינו בני תמורה ודבר זה ידוע אצל החברים, ומשום זה **ויקרא לבנו ליוסף**, לבנו ממש מתחילה, מבעת לידת ראובן, ולבסוף, בנו היה.

פסקה רסה

תאנא א"ר יוסי וכו': למדנו, אר"י, במה השביע יעקב את יוסף, שכתוב, שים נא ירך תחת ירכי. ומשיב, אלא באות ברית הזה, השביעהו, שהיה רשום בבשרו, שזהו חשיבותם של האבות יותר מכל, וברית זה הוא סוד יוסף. כלומר, יוסף ה"ס מדת היסוד צדיק שהוא מרכבה לו.

פסקה רסו

אר"ש באברהם וכו': א"ר שמעון, באברהם וביעקב כתוב שים נא ידך תחת ירכי, כלומר במקום ההיא הרמוז בשם הקדוש להוציא זרע קדוש זרע אמונה לעולם, ביצחק לא כתיב, שים נא ידך וכו', הוא משום שיצא ממנו עשו.

פסקה רסז

תו מ"ט הכא וכו': עוד. מהו הטעם כאן שכתוב שים נא ידך תחת ירכי אל נא תקברני במצרים. אלא אמר לו יעקב ליוסף ברושם הקדוש הזה השבע לי, שהוציא זרע קדוש ונאמן לעולם ונשמר ולא נטמא מעולם, שלא יקבר בין אלו הטמאים שלא שמרו אותו מעולם, שכתוב בהם אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם.

פסקה רסח

ואי תימא הא יוסף וכו': ואם תאמר, הרי יוסף ששמר בריתו יותר מכל, למה נקבר ביניהם במצרים. ומשיב, אלא למדנו, כתוב, היה היה דבר ה' וגו'. והרי למדנו שהשכינה אינה שורה אלא בארץ ישראל, ולמה נגלה כאן השכינה. ומשיב, אלא על נהר כתוב, שהמים אינם מקבלים טומאה ואינם כארץ העמים, וכתוב, ותהי עליו שם יד ה', שהיא השכינה. אף כאן יוסף, הארון שלו נשלך אל המים. אמר הקב"ה, אם יוסף יסתלק מכאן לא יתקיים הגלות, שישראל לא יכלו לסבול, אלא שתהיה קבורתו במקום שלא יטמא, ויסבלו בני ישראל הגלות.

פסקה רסט

תאנא, אמר ר' יוסי וכו': למדנו, אר"י ראה יעקב שבכל דבר מתתקן כסא הקדוש באבות, אברהם ויצחק בימין ושמאל, והוא באמצע. אמר יעקב, אם יקבר כאן במצרים איך יהיה גוף הזה מחובר עם האבות. ואפילו המערה שנקבר שם נקרא מכפלה, משום שכל דבר שהוא במכפלה לימין ושמאל, הוא שנים ואחד, כלומר שצריכים לשלישי

שיכריע ביניהם, אף המערה הוא שנים ואחד, אברהם ויצחק לימין ושמאל, ויעקב מכריע ביניהם.

פסקה רע

ות"ח אבהתא וכו': ובוא וראה, האבות זכו להקבר שם במערת המכפלה, הם ובת זוגם, יעקב נקבר הוא ולאה, מהו הטעם שלא נקברה עמו רחל, והרי כתוב, ורחל עקרה, שיורה, שהיא עקרת הבית. ומשיב, אלא לאה, זכתה בו יותר, ביעקב, להוציא ממנו ששה שבטים בעולם, מגזע הקדוש, ומשום זה ניתנה עמו לבת זוג במערה.

פסקה רעא

א"ר יהודה, לאה וכו': אר"י, לאה כל יום היתה עומדת בפרשת דרכים, ובכתה בשביל יעקב, שישא אותה לאשה, כי שמעה שהוא צדיק, והקדימה לו בתפלה. והיינו שכתוב, ועיני לאה רכות, כמו שבארנו, שהקדימה וישבה בפרשת דרכים, להתפלל.

פסקה רעב

רחל לא נפקת וכו': רחל לא יצאה לדרכים מעולם להתפלל להנשא ליעקב, כמו לאה. ומשום זה זכתה לאה להקבר עמו. ורחל נמצאת בפרשת דרכים, ונקברה שמה, וז"ש ואני בבאי מפדן ארם מתה **עלי** רחל. מהו **עלי**. ומשיב, **עלי** ודאי, כלומר בשבילי. בארץ כנען בדרך, בשבילי מתה בדרך משום שלא יצאה מעולם בשבילי, להתפלל כמו אחותה.

פסקה רעג

בג"כ לאה וכו': משום זה לאה שיצאה ובכתה בפרשת דרכים בשביל יעקב, זכתה להקבר עמו. רחל, שלא רצתה לצאת ולהתפלל בשבילו, משום זה קבורתה בפרשת דרכים. וסוד הדבר, כבר ביארנו, ולמדנו, זו באתגליא וזו באתכסיא. פי'. רחל היא עלמא דאתגליא, דהיינו מחזה ולמטה דז"א, שהחסדים מתגלים שמה, וע"כ קבורתה בדרך במקום מגולה לעין, ולאה היא עלמא דאתכסיא, דהיינו חסדים מכוסים שמחזה ולמעלה דז"א, וע"כ נקברה במערת המכפלה, במקום מכוסה מן העין.

פסקה רעד

ות"ח דתניא דמעין סגיאין וכו': ובוא וראה, דמעות רבות הזילה אותה הצדיקת לאה, בשביל שתהיה בחלקו של יעקב ולא לאותו רשע עשו. וזהו שלמדנו, כל אדם המוריד דמעות לפני הקב"ה אע"פ שכבר נגזר עליו העונש, יקרעו את הגזר דין, ולא יוכל העונש לשלוט עליו. מאין לנו זה מלאה, כי נגזר על לאה להיות בחלקו של עשו, והיא בתפילתה הקדימה להנשא ליעקב. ולא ניתנה לעשו.

פסקה רעה
אמר ר' חייא ושכבתי עם אבותי וגו': רבי יצחק פתח ואמר, מה יתרון לאדם בכל עמלו וגו'. בכמה מקומות למדנו, שהסתכלנו בדברי שלמה, ודבריו נראים סתומים. אבל כל דבריו של שלמה. כולם נקראים בחכמה.

פסקה רעו
דתניא, כתיב ותרב חכמת שלמה: בימיו של שלמה המלך,עמדה הלבנה דהיינו הנוקבא במילואה, שהנוקבא היתה מלבשת לאמא עלאה, שזה תכלית המילוי שלה. והיינו שכתוב, ותרב חכמת וגו' כל בני קדם. שם למדנו, מי המה בני קדם. כבר בארוה, אבל חכמת בני קדם היא חכמה שירשו מאברהם.

פסקה רעז
דתניא כתיב ויתן אברהם וגו': שואל, מהו **את כל אשר לו**, שנתן ליצחק. ומשיב, זהו **חכמה עלאה**, שהיה יודע בשמו הקדוש של הקב"ה. וזהו נשמע ממה שכתוב, את כל **אשר לו**, דהיינו שהיא שלו שזהו **חכמה עלאה** כמו שלמדנו באותה הבת שהיה לאברהם **ובכל** שמה. שה"ס הנוקבא, פי' **חכמה תתאה** הנקראת **בכל** היא נבחנת לבתו, בסוד אבא יסד ברתא, אבל בחינת אברהם עצמו ושלו, היא **חכמה עלאה**. כי אברהם ה"ס חסד שעלה לבחינת חכמה. וזהו שנתן ליצחק.

פסקה רעח
ולבני הפלגשים וגו' נתן מתנות וגו': שנתן להם דברים ידועים בכתרים התחתונים, ובאיזה מקום השרה אותם, **אל ארץ קדם**. ומשם ירשו בני קדם חכמה, דהיינו מכתרים תחתונים, והיינו שכתוב, מחכמת כל בני קדם.

פסקה רעט
תאנא יומא חד וכו': למדנו, יום אחד, היה בא ר"ש מקפוטקיא ללוד, והיה עמו ר' אבא ור' יהודה, רבי אבא היה עיף, והיה רץ אחרי ר' שמעון שהיה רוכב, אמר ר' אבא ודאי כתיב אחרי ה' ילכו כאריה ישאג. (כמ"ש בפרשת אחרי מות אות ת"ז דכד הוה ר"א וחבריא חמאן לר"ש הוו רהטי אבתריה ואמרי, אחרי ה' ילכו כאריה ישאג.

פסקה רפ
נחת ר' שמעון וכו': ירד ר"ש, אמר לו, ודאי כתוב, ואשב בהר ארבעים יום וגו', ודאי שהחכמה אינה מתישבת אלא כשאדם יושב ואינו הולך, אלא נמצא על בוריו. וכבר בארנו הדברים, על מה שכתוב **ואשב**. עתה הדבר תלוי במנוחה. ישבו.

פסקה רפא

אמר ר' אבא וכו': אר"א, כתוב, ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים. מהו חכמת שלמה, ומהו חכמת מצרים, ומהו חכמת כל בני קדם. אמר לו, בוא וראה. בכמה מקומות בארנו בשם ההוא של הלבנה, דהיינו הנוקבא. וכשהיא מתברכת מכל הספירות, כתוב, ותרב, שזה נאמר בימיו של שלמה, שהנוקבא נתגדלה ונתברכה ועמדה במילואה. כמ"ש לעיל.

פסקה רפב

ותנינן אלף טורין וכו': ולמדנו, אלף הרים מגדילים חציר לפניה, וכולם הם בליעה אחת לפניה, אלף נהרות גדולים לה, ובבליעה אחת בולעת אותם.

ביאור הדברים. כי הזהר מביא כאן סדר גדלות המוחין של הנוקבא שבימי שלמה. ונודע שממוחין דחכמה נמשכים בגדלות הנוקבא רק ו"ק דע"ב ולא ג"ר דע"ב. אמנם אי אפשר להמשיך חצי מדרגה, ומתחילה צריכים להמשיך מדרגה שלמה ג"ר וו"ק דע"ב ואח"כ מניחים הג"ר במקומן בנוקבא, וממשיכים רק הו"ק. שז"ס **מצמיח חציר לבהמה**, דהיינו הג"ר דע"ב, שחצי אור הזה, נשאר למאכל הנוקבא עצמה, המכונה בהמה. וחצי אור הנשאר דהיינו הו"ק דע"ב נמשך לבני אדם שז"ס **ועשב לעבודת האדם**. וג"ר דע"ב הללו יש בהן בחינת אכילה, שה"ס חלק החסדים שבהם, ויש בהם בחינת שתיה, שה"ס חלק החכמה שבהם וכלולים זה מזה. **ואלף הרים** ה"ס אכילה. **ואלף נהרות**. ה"ס השתיה. ומספר אלף יורה על חכמה, בסו"ה ואאלפך חכמה, ולפי שגם האכילה כלולה מחכמה ע"כ אומר, גם בהם מספר אלף. (וכ"ז נתבאר באורך לעיל בראשית א' דף פ' ד"ה ביאור הדברים ע"ש כל המשך ואין להאריך כאן).

ומ"ש, **וכלהו נשיבא חד הוו לקמה** וכן, **ובגמיעא חדא גמעא לון**, הוא משום שמקור המוחין הללו הם מהאי אורחא דתחות חוטמא דא"א, שנתתקן לאורחא למעבר בה ולא למיקם שם ע"כ מקובלים תמיד המוחין הללו בחפזון, שלא ליתן יניקה לדינים (כמ"ש זה בספרי תלמוד עשר הספירות חלק י"ג אות ר"ו ד"ה וזה עש"ה), וע"כ גם הנוקבא מקבלתם בחפזון, שז"ס נשיבא חד הוו לקמה, או בגמיעא חדא גמעא לון.

פסקה רפג

טופרהא מאחדא וכו': צפרניה מחברות אלף ושבעים עבר.ידיה אחוזות בארבעה ועשרים עבר, ואין יוצא ממנה לצד זה לימין, ואין יוצא ממנה לצד אחר לשמאל, אלא באמצע, כמה וכמה אלפי מגינים נאחזים בשערותיה.

פירוש. האצבעות ה"ס חכמה, ויש בהם ע"ס: ג"ר, וז"ת, ופרסא באמצע. הג"ר ה"ס הבשר שבהם, וה"ס פנים, ועליהם נאמר לא תוכל לראות פני. והצפרנים ה"ס הפרסא שבין הג"ר ובין הז"ת שה"ס אחורים, והז"ת נכללים בפרסא שהיא הצפרנים, ועליהן נאמר וראית את אחורי. וכבר נתבאר זה באורך לעיל (בראשית א' אות קכ"ט בהסולם ע"ש כל ההמשך) ונודע שלעת גדלות יורדת הפרסא ומעלה ומחבר את הכלים דאחורים למדרגתם יחד עם הכלים דפנים. והנה כלים דפנים, שה"ס בשר האצבעות, מרומזים במספר אלף, כי אלף, רומז על חכמה. וכלים דאחורים, שהם ז"ת, שכל אחת כלולה מעשרה, מרומזים במספר ע'. וז"ש **טופרהא מאחדא**, שהצפרנים, שה"ס הפרסא, מחברות, **לאלף**, שה"ס הפנים דאצבעות, **ושבעין**, שה"ס אחורים דאצבעות שהם במספר ע'. ומתחברים שניהם על ידי הצפרנים, למדרגה אחת, למדרגת הפנים.

וזה אמרו, **ידהא אחידן לכ"ד אלף עיבר**, כי נודע שמספר י"ב רומז על חכמה (כנ"ל בראשית א' דף י"ג במראות הסולם ד"ה והנה). ויש י"ב דז"א, שה"ס י"ב שעות של יום, ויש י"ב דנוקבא שה"ס י"ב שעות של לילה (כנ"ל בראשית א' דף קי"ח ד"ה ועל דא עש"ה) וכשהנוקבא בגדלות בזווג פב"פ עם ז"א כוללת בעצמה גם י"ב דז"א, ואז י"ב דז"א הם ביד ימין שלה וי"ב שלה עצמה ביד שמאל שלה. וכשסיהרא באשלמותא הם בסוד אלפים דהיינו כ"ד אלף עיבר י"ב אלף ביד ימין וי"ב אלף ביד שמאל.

וזה אמרו, **כמה וכמה אלף תריסין מתאחדין בשערהא**, תריסין ה"ס מלאכים שאינם עולים לקבל ג"ר, אלא נשארים תמיד למטה במקום ג"ר דו"ק, והם שומרים על המוחין, שלא יגיע מהם אל החצונים. (ועי' לעיל בראשית ב' אות צ"ג בהסולם). והם נאחזים בשערות הנוקבא. שה"ס דינים.

פסקה רפד

חד עולימא דאורכיה וכו': נער אחד שארכו מראש העולם עד סופו,דהיינו מטטרון, שקומתו כולל מראש הבריאה עד סוף העשיה. יוצא בין רגלין, דהיינו מנה"י דנוקבא, בששים הכאות של אש הוא מתלבש, שמבריח על ידיהם את החצונים שלא יתאחזו ברגלי הנוקבא. באפן זה, הוא נתמנה על התחתונים, מארבע הצדדים. זה הוא, נער, שאוחז שש מאות ושלשה עשר מפתחות עליונים מצד אמא. וכל מפתחות העליונים, בלהט החרב החגור במתניו, תלוים.

פירוש, אחר שביאר מדרגת הנוקבא דאצילות, איך שהיתה בימי שלמה, מבאר גם ג' עולמות בי"ע, בכל השיעור שמקבלים אז מהנוקבא, ע"י המלאך מטטרון. ונודע, שהפרסא שמתחת אצילות מעכבת את אור החכמה שלא ירד לבי"ע, ועם כל זה מאיר

הארת חכמה בבי"ע על ידי התלבשות האחורים דנוקבא דאצילות, כי מתוך שהאחורים היא דינים קשים, אין המסך מעכב עליהם שלא יתפשטו לבי"ע, וכיון שהם מהנוקבא דאצילות על כן מעבירים עמהם גם הארת חכמה שבהם, לג' העולמות בי"ע. והממונה על כל ההארות שבבי"ע הוא מטטרון.

וזה אמרו **בשתין פולסי דנורא מתלבש**, דהיינו, כחות הדין מאחורים דנוקבא, אשר בחג"ת נה"י שלה, שכל אחת כלולה מעשר, והם ששים. **בגווני דא אתמנא על תתאי מד' סטרהא**, שמשפיע לתחתונים המוחין מד' רוחות הנוקבא, חו"ג תו"מ.

וז"ש **דא איהו נער דאחיד תרי"ג מפתחן עלאין מסטרא דאמא**: נער פירושו מטטרון. ויש לו ו"ק מצד אמא שספירותיה בסוד מאות והן שש מאות. ומבחינת המוחין יש לו י"ג שה"ס י"ב בקר שבבריאה וחד דכליל לון. וביחד הן תרי"ג. והיינו רק מוחין מאמא, כי אי אפשר שיאירו מוחין דאבא בבריאה, מפני המסך שמתחת האצילות המעכב על אור אבא כנ"ל. **מפתחן**, פירושו, לפתוח הארת החכמה. וז"ש, **וכלהו מפתחן עלאין בשננא דחרבא דחגיר בחרציה תליין**, נשמר בזה, שלא יוקשה, הרי אין הארת החכמה יכולה לעבור מפרסא דאצילות ולמטה, ואיך אוחז אלו תרי"ג מפתחן בבי"ע, שהם המשכות מחכמה כנ"ל, ועל זה משמיענו שכל המפתחות הללו תלוים בלהט החרב וכו'. כלומר שהם תלוים באחורים דנוקבא דאצילות, שהם דינים קשים, והפרסא אינה מעכבת עליהם כנ"ל, ויכולים להתפשט לבי"ע, והם ממשיכים עמהם הארת החכמה מן הנוקבא כנ"ל.

פסקה רפה

ההוא נער קרון וכו': נער ההוא, קוראים לו בברייתא חנוך בן ירד. שכתוב, חנוך לנער על פי דרכו. ואם תאמר, משנה הוא ולא ברייתא. במשנה שלנו העמדנו הדברים וזה נתבאר. וכולם בדבר אחד הסתכלו.

פירוש. משנה ובריית‍א ה"ס פנימיות וחיצוניות, כי ברייתא הוא חיצונית המשנה כמ"ש פוק תנא לברא. וז"ש **ההוא נער קרון ליה חנוך בן ירד בברייתי**, כלומר מבחינת חיצוניות דהיינו מבחי' ו"ק נקרא מטטרון, חנוך בן ירד, כי **ירד**, הוא לשון ירידה וחיצוניות. ומקשה **ואי תימא מתניתין היא**, הלא גם מבחינת פנימיות, נקרא מטטרון חנוך בן ירד.ומתרץ **במתניתא דילן אוקימנא מילי**, כלומר בפנימיות העמדנו הדברים, אשר בן ירד נאמר לשבחו, כי הירידה גרם לו למוחין פנימיים, **והא אתמר**. וכבר נתבאר ענין זה. ואין צורך לבארו כאן. **וכלא מלתא חדא אסתכלו**. והן במשנה והן בברייתא הסתכלו

בדבר אחד, דהיינו בבחינת ירידה שלו, אלא בברייתא עוד לא היה הירידה גורם למוחין, אלא לירידה ממש. אבל במשנה, כבר נתקנה הירידה ונעשתה גורם למוחין.

תחותיה תטלל חיות ברא וכו': תחתיו, דהיינו בצלו, יחוסו כל חיות השדה, דהיינו מלאכים שביצירה, שלמדנו, כמו שישראל הקדוש העליון, דהיינו ז"א, נקרא בן לאמו שהיא בינה שכתוב, כי בן הייתי לאבי רך ויחיד לפני אמי, וכתוב, בני בכורי ישראל. שזה סובב על ז"א, כן גם למטה, מאצילות, זה, מטטרון, נקרא נער לאמו, שהיא הנוקבא, שכתוב כי נער ישראל ואוהבהו שזה סובב על מטטרון, ובכמה אפנים נקרא בן ירד, דהיינו פעם לגנאי פעם לשבח, וכבר בארנו, כנ"ל בהפרש בין פנימיות מט"ט לחצוניות מטטרון, אבל בוא וראה כאן המדובר הוא בבן ירד ממש, דהיינו בחיצוניות **מטטרון** שירידתו הוא לגנאי, שעוד אינו גורם למוחין כנ"ל, כי למדנו עשר ירידות ירדה שכינה לארץ וכולן העמידו החברים, ונתבאר, ותחת זה, דהיינו תחת חיצוניות מטטרון, עומדים כמה חיות, דהיינו מלאכים שביצירה,הנקראים חיות השדה ממש.

פסקה רפו

תחות אינון חיותא וכו': תחת אלו החיות, מתאחזים שערות הלבנה, שהיא הנוקבא, הנקראות כוכבי שבט, שבט ממש, כלומר שהם בחינת שבט לדון בהם את העולם, ומתחלקים לבעלי דין, לבעלי משקל, לבעלי דין קשה, ולבעלי חוצפה, וכולם נקראים בעלי שער, ידיה ורגליה אוחזים בזה, כאריה גבור אוחז בטרפו. ועל זה כתוב, וטרף ואין מציל.

ביאור הדברים. **כוכבא דשרביט**, ה"ס מסך דמלכות דמדת הדין, המכונה מנעולא, וה"ס שער הסתום, (כנ"ל בהקס"ז דף מ"ו ד"ה חד תרעא ע"ש כל ההמשך) שאינו נפתח עד לגמר התקון. ועליו אמר שמואל נהירין לי שבילי דרקיעא כשבילי דנהרדעא בר מהאי **ככבא דשביט**, (ברכות נח:), דהיינו ככבא דשרביט, שבכאן.

וזהו אמרו, **תחות אינון חיוותא מתאחדין שערהא דסיהרא דאקרון ככביא דשרביטא** כלומר, לא סתם שערות הנוקבא, שהמה ממותקים בבינה, בסוד מפתחא, ועליהם אומר לעיל, כמה אלף תריסין מתאחדין בשערהא, אלא אותן השערות המכונים **כוכבי דשרביט**, דהיינו מבחינת המלכות דמדת הדין, שהם נמצאים רק בבי"ע תחת חיות ברא. וזה שמדייק **דשרביט ממש**, כלומר שבהם עצם צורת המלכות דמלכות דמדת הדין, המכונה **שבט**. וז"ש, **מארי דמדין מארי דמתקלא** שיש בהם ב' בחינות, א' כשהמסך הוא במקומה במקום המלכות, ואז נקראים השערות, מארי דמדין. ב' כשהמסך הזה עולה בצורתו ומתיישב במקום בינה, וחוצה שם את המדרגה לב' חצאים: לכו"ח, ובינה

ותו"מ, שבזה הם מתתקנים להיות בסוד מאזנים, (כמו"ש לעיל בראשית א' דף רס"ד ד"ה באצבען ע"ש) וע"כ בבחינה זו מכונים השערות, **מארי דמתקלא**. ומהם נמשכים שנים אחרים, א' **מארי דקשיו**, דהיינו בעלי דין הקשה, שהם נמשכים ממארי דמדין ב'. **מארי דחוצפא**, שהם נמשכים ממארי דמתקלא והם עולים במקום בינה, שאין להם שום צדק להאחז שם, והוא נבחן **לחוצפה**. ועל זה רמזו בספרא דצניעותא (תרומה קע"ו:) בתחילתו, **האי מתקלא תלי באתר דלא הוו**, דהיינו במקום בינה, שאין להם שום שייכות להאחז שם.

ונודע שב' הקוין ימין ושמאל, המה במחלוקת שכל אחד רוצה לבטל הארת חבירו וע"כ אינם יכולים להאיר עד שיוצא קו אמצעי על מסך דחירק, המכריע ועושה שלום ביניהם. ומסך זה מחויב להיות תחילה ממדת הדין שבסוד מנעולא, שאז נתמעט קו השמאל מג"ר והוא נכנע אל הימין ומתיחד עמו. כמ"ש זה באורך לעיל (פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש כל ההמשך) וז"ש **ידהא ורגלהא אחידן בהאי כאריה תקיפא דאחיד על מרפיה**, ב' הקוין שמחזה ולמעלה מכונים **ידים**, וב' הקוין שמחזה ולמטה מכונים **רגלים**, והם נאחזים להאיר בשלמות, רק ע"י מסך דחירק המקובל ממדת הדין שבאלו השערות שה"ס מנעולא, ומשום שעל ידי מסך מדין הקשה הזה מתמעט קו השמאל מג"ר שלו כנ"ל, ע"כ מכונה זה בשם **טרף**, כי המסך דחירק טורף הג"ר דקו שמאל, וע"כ מדמהו **כאריה תקיפא דאחיר על טרפיה**, **וז"ש ועל דא כתיב וטרף** ואין מציל. כי בעת שמסך מדין הקשה הזה עולה למ"ן לקו אמצעי, אז **וטרף** את קו השמאל מג"ר שלו **ואין מציל**, וע"כ מתיחדים תכף ב' הקוים זה בזה המכונים ידים וכן מתיחדים ב' הקוים המכונים רגלים, ואז מאירים בכל השלימות האפשרי, שבתוך שתא אלפי שני.

פסקה רפז

טופרהא כל אינון וכו': צפרניה, הן כל אלו המזכירים עונות בני אדם וכותבים ורושמים עונותיהם בתוקף דין הקשה. ועל זה כתוב, חטאת יהודה כתובה בעט ברזל בצפורן שמיר. מהו שמיר. ומשיב, אותו שרושם ונוקב האבן וחוצב אותה מכל הצדדים.

פירוש. צפרנים ה"ס הפרסא שנעשתה באמצע המדרגה, מחמת עלית המלכות לבינה דאותה מדרגה, ונמצא ב' כחות כלולים בפרסא, א' מבחי' המלכות שעלתה שהיא מדת הדין הקשה, כנ"ל. וא' מבחינת הבינה שקבלה צורת המלכות מחמת עליתה אליה. ואלו ב' כחות ה"ס מנעולא ומפתחא, דהיינו ב' נקודות שנתקנו בנוקבא. שעליהם נאמר, **אם זכי הא טוב**, שמדת הדין נגנזה, שהיא מנעולא, ושולטת רק מדת הרחמים, שהיא מפתחא. **ואם לא זכי**, דהיינו שממשיך אורות ממעלה למטה **הא רע**, אז מתגלה עליו

מדת הדין הגנוזה שה"ס מנעולא, ואורותיו מסתלקים. וז"ש, **טופרהא, כל אינון דאדכרין חובי וכו' בתקיפו דדינא קשיא**. שאם לא זכי מתגלה תוקף מדת הדין אשר נגנזה בצפרנים, וכיון שנגלתה מדת הדין הזו אז נענשים קשה. וז"ש וע"ד כתיב, חטאת יהודה כתובה בעט **ברזל** בצפורן **שמיר**. כי הנקודה דמנעולא הכלולה וגנוזה בצפורן נקרא עט **ברזל**. ונקודה דמפתחא, הגלויה בצפורן ושולטת בעת שישראל זכאים, היא נקראת צפורן **שמיר**. וחטאת יהודה, דהיינו אם חוטאים, נגלו עליהם ב' הנקודות, ונמצאים החטאים כתובים הן בעט ברזל והן בצפורן שמיר, ואז כיון שנגלה גם נקודה דמנעולא עליהם, תכף נענשים. אמנם בעושים רצונו, כתוב, והבית בהבנותו וגו' **כל כלי ברזל לא נשמע בהבנותו. בגין דשמיר בזע כלא**, (כנ"ל פרשת נח אות שכ"ז ע"ש בהסולם) וכלי ברזל, שה"ס מנעולא, לא נשמע כי נגנזה. וז"ש מהו שמיר, **ההוא דרשים ונקיב אבנא**, דהיינו שרושם ונוקב את יציאת הקטנות של המדרגות, המכונות אבנים, **ופסיק לה לכל סטרא**, דהיינו שנותן צורתה מכל צד בעת יציאת גדלות המדרגות, (כמ"ש שם פרשת נח אות שכ"ז בסולם ד"ה ומקבות) ואין להכפיל דברים.

פסקה רפח

זוהמא דטופרהא וכו': זוהמת הצפרנים פירושו,כל אלו שאינם דבקים בגוף המלך, דהיינו בקו האמצעי, אלא שהם דבקים בשמאל, ויונקים מצד הטומאה בעת שהלבנה היא במיעוטה, כלומר ששפע זו, שהם ממשיכים אז מצפורנים, עוברת לצד הטומאה, והיא נבחנת לזוהמת הצפרנים.

פסקה רפט

ובגין דשלמה מלכא וכו': ומשום ששלמה המלך ירש את הלבנה במלואה, דהיינו הנוקבא בגדלותה, הוא צריך לרשת אותה בעת מיעוטה, וע"כ השתדל לדעת, בדעת הרוחות והשדים כדי לרשת את הלבנה דהיינו הנוקבא בכל הבחינות.

פירוש. כי מוחין דקטנות הם הגורמים למוחין דגדלות, כי בעת עלית המלכות לבינה דאמא. ואמא חזרה למוחין דו"ק בלי ראש, מחמת נפילת בינה ותו"מ ממנה לזו"ן, הנה אז מקבלת זו"ן מוחין דקטנות מאמא, ועל ידי התלבשות בינה ותו"מ דאמא בהם. וכן בינה ותו"מ דזו"ן יורדים לנשמות בני אדם, והנשמות מקבלין מוחין דקטנות מזו"ן. וזה נעשה גורם שיקבלו גם כן מוחין דגדלות, כי אח"כ לעת גדלות דאמא, בעת שאמא מחזרת למדרגתה את בינה ותו"מ שנפלו ממנה לזו"ן, הרי גם זו"ן עולים עם בינה ותו"מ הללו לאמא, ומקבלים ממנה את המוחין דגדלות, ואח"כ מחזירים גם זו"ן את הבינה ותו"מ שלהם שנפלו לנשמות בני אדם, וגם הנשמות עולים עמהם ומקבלים מוחין

דגדלות מזו"ן, והנך רואה, אם לא היה התחתון מקבל את הקטנות דעליון, דהיינו הבינה ותו"מ דעליון, אז לא היה מציאות שיוכל לקבל את המוחין דגדלות מעליון, וז"ש **ובגין דשלמה מלכא ירתא לסיהרא בשלימותא**, דהיינו המוחין דגדלות שלה, **בעי לירתא לה בפגימותא**, הוא צריך לקבל המוחין דקטנות שלה, שאז היא במיעוטה, כי אם לא יקבל הקטנות ממנה, דהיינו בינה ותו"מ הנופלים, לא היה לו שום מציאות לקבל המוחין דגדלות, וכבר נתבאר זה לעיל (ב"א דף ז' ד"ה וכבר ע"ש) ונתבאר לעיל. שבעת מיעוט הנוקבא יוצאים ונבראים ממנה קליפות ושדים ורוחות (בראשית א' דף צ"ה אות צ"ח עד אות ק"ג ובהסולם שם) וז"ש, **וע"ד אשתדל למידע בדעתא דרוחין ושדין** וכו', כי הם נמשכים ויוצאים ממוחין דקטנות דנוקבא.

פסקה רצ

וביומוי דשלמה מלכא וכו': ובימיו של שלמה המלך,האירה הלבנה מכל המדרגות, זהו שכתוב, ותרב חכמת שלמה, ותרב, הוא בדיוק, שיורה, שנתרבה חכמתו, מחכמת כל בני קדם, שנכללה או בנוקבא, וכן מחכמת מצרים שנכללה בה, וחכמת בני קדם, הוא סוד עליון, כמ"ש ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום, והם נקראים בני קדם, שכולם לא נתקיימו, חוץ מזה שהיה כלול דכר ונוקבא, שהוא נקרא הדר, שכתוב בו ושם אשתו וגו'. אבל במלכים הקודמים לא נזכרה נקבה. ביאור הדברים הוא להלן.

פסקה רצא

ותאנא דאע"ג וכו': ולמדנו, אע"פ שהנוקבא נתקיימה, ע"י מלך הדר, מכל מקום, לא האירה בשלמות עד שבא שלמה, שהיה ראוי לה, כמו שביארנו, שמשום זה היתה אמו בת שבע. כלומר, שהנוקבא הנקראת בגדלותה בת שבע, על שם שכלולה מכל חג"ת נהי"מ דז"א, היתה האם שלו, וע"כ הוא ראוי לרשת אותה בימי מילאה.

פסקה רצב

ומכל חכמת מצרים: זה הוא חכמה תתאה, הנקראת שפחה שלאחר הריחים. ומהכל נכללה חכמה זו דשלמה, מחכמת בני קדם, ומחכמת מצרים. אמר ר' אבא ברוך הרחמן, ששאלתי ממך דבר זה, כי בגלל זה זכיתי בכל אלו הדברים. אר"ש דברים אלו העמדתי אותם וכבר בארנו אותם.

ביאור הדברים. ג' חכמות הן באצילות. א) **חכמה סתימאה** דא"א, שה"ס חכמה דע"ס דאור ישר. שאחר שבירת הכלים בעולם התקון, נסתמה חכמה זו לגמרי ואינה מאירה עוד באצילות. וממה שנפלה מחכמה זו בעת שבירת הכלים, ה"ס **חכמת בני קדם**. וז"ש **מחכמת כל בני קדם רזא עלאה הוא, כמה דכתיב ואלה המלכים וגו'**. כי מלוכתם

ומיתתם של אלו ז' המלכים ה"ס שבירת הכלים (כמ"ש בזהר נשא דף קכ"ח.) חכמה ב' ה"ס בינה שיצאה מראש דא"א, וחזרה אליו, ונעשתה לחכמה. והיא נקראת **חכמה עלאה**, ואע"פ שכל החכמה שבעולמות ממנה באה, מ"מ היא עצמה אינה מאירה אלא חסדים, בסו"ה כי חפץ חסד הוא. ומה שנפל מחכמה זו לקליפות היא חכמת מצרים. וז"ש **ומכל חכמת מצרים דא חכמה תתאה**, דהיינו מה שנפלה מחכמה עלאה לקליפות לכתרין תתאין. והיא נקראת שפחה שלאחר הרחים.חכמה ג' היא **חכמת שלמה**, דהיינו **חכמה תתאה** שה"ס חכמה המאירה בנוקבא פב"פ בעת גדלותה, שכל ג' החכמות מאירים בה אז ביחד, ואז היא מוציאה, חכמת בני קדם וחכמת מצרים, מן הקליפות, והוא מתרבה מהן מאד, ועל זה כתוב ותרב **חכמת שלמה** מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים. דהיינו שנתרבה חכמתה מהם.

פסקה רצג

תאנא, **מה יתרון לאדם בכל עמלו**: אפשר לומר, שגם עמלה של תורה כן, תלמוד לומר, **שיעמול תחת השמש**, ומשונה עמלה של תורה שהוא למעלה מן השמש. שהיא מעליונים. רבי חייא אמר, אף עמלה של תורה כן, שנאמר עליה מה יתרון וגו', באם הוא עומל בתורה בשביל בני אדם, או בשביל כבוד עצמו. כי על זה כתוב, **תחת השמש**, כי תורה זו אינה עולה למעלה. למדנו, א"ר אלעזר, אפילו אם אדם יחיה אלף שנים, ביום שנסתלק מן העולם, ידמה לו כאילו לא חי אלא יום אחד.

פסקה רצד

ושכבתי עם אבותי: אשרי חלקם של האבות, שהקב"ה עשה אותם מרכבה קדושה, וחפץ בהם להתעטר עמהם, זהו שכתוב, רק באבותיך חשק ה' וגו'.

א"ר אלעזר, **יעקב וכו'**: אר"א, יעקב היה יודע, כי העיטור שלו הוא באבותיו, כי עיטורם של האבות היא עמו, והוא עמהם. ועל זה באותיות חקוקות למדנו, אשר **ש** יש בה שלשה קשרים, שני קשרים הם, אחד מצד זה ואחד מצד זה, דהיינו מימין ומשמאל, וקשר אחד שכולל אותם, דהיינו האמצעי. וזהו שלמדנו, והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה, כי קשר ההוא שבאמצע אוחז צד זה הימין וצד זה השמאל, ועל זה כתוב, ושכבתי עם אבותי. ושכבתי עם אבותי ודאי.

פירוש, כי קו ימין ה"ס אברהם. וקו שמאל ה"ס יצחק. וקו אמצעי ה"ס יעקב. וה"ס ג' ראשים שב **ש**, ונודע שב' הקוין ימין ושמאל אינם יכולים להאיר אלא בכח קו אמצעי המכריע בינהם ומיחדם. וכן קו אמצעי שה"ס ז"א, אין לו מוחין מעצמו, אלא בשיעור שמכריע וגורם הארה השלמה לימין ולשמאל, בסוד **תלת נפקי מחד חד בתלת קיימא**,

כנ"ל (בראשית א' דף רפ"ז ד"ה תלת ע"ש) וז"ש, **דהא עטורא דיליה באבהתיה היא**, שהמוחין של יעקב הם באבות. כי משום שמכריע ביניהם הוא מקבל מהם מוחין כנ"ל. **והוא עמהון**, שלולא היה עמהם, לא היו האבות מאירים, כי אינם יכולים להאיר אלא על ידי קו אמצעי. וזהו שמסיים **ושכבתי עם אבותי ודאי**, כי הם צריכים לו והוא צריך להם, כמבואר.

פסקה רצה

ר' יהודה פתח וכו': ר"י פתח ואמר, החרשים שמעו והעורים הביטו וגו'. **החרשים** שמעו, אלו הם בני אדם שאינם מקשיבים לדברי תורה, ואינם פותחים אזניהם לשמוע למצות אדונם. **והעורים**, הם, שאינם מסתכלים לדעת על מה הם חיים, כי בכל יום ויום יוצא כרוז, וקורא, ואין מי שישגיח עליו.

פסקה רצו

דתניא אינון יומין וכו': שלמדנו, אלו הימים של האדם משעה שנברא, הנה באותו יום שיצא לעולם, נמצאים כבר כולם בקיומם, שהם הארות ממשיות, שמהן נמשכים ימיו של האדם, והולכים ומשוטטים בעולם, יורדים ומזהירים את האדם, כל יום ויום בפני עצמו. וכאשר היום בא ומזהיר את האדם, והאדם עושה ביום ההוא עבירה לפני אדונו, יום ההוא עולה בבושה ומעיד עדות עליו, והוא עומד בחוץ בלבדו.

פסקה רצז

ותאנא בתר דקאים וכו': ולמדנו אחר שעומד בלבדו בחוץ, הוא יושב ומחכה עד שהאדם יעשה תשובה על החטא. זכה ועשה תשובה, שב היום למקומו. לא זכה שלא עשה תשובה, אותו יום אחד יורד ומשתתף עם הרוח שבחוץ וחוזר לביתו, ומתתקן בצורת אותו אדם ממש, כדי להרע לו. והיום יושב עמו בביתו. ואם הוא זוכה ועושה תשובה, מגורו עמו לטוב, ואם לא זכה, מגורו עמו לרע.

פסקה רצח

בין כך וכו': בין כך ובין כך, נמנו הימים של אותו אדם והם חסרים, ואלו שנשארו מחמת חטאים אינם נכנסים במנין, ווי לאותו אדם שגרע ימיו לפני המלך הקדוש, ואין לו למעלה ימים להתעטר בהם בעולם ההוא, ולקרב עמהם לפני מלך הקדוש.

פסקה רצט

ת"ח כד קריבו וכו': בוא וראה, כשימים האלו קרבים לפני מלך הקדוש, אם אותו אדם שנפטר מן העולם הוא צדיק, הוא עולה ונכנס בימים האלו, והם לבושי כבוד, שנשמתו מתלבשת בו. ואלו הימים היו משום שזכה בהם ולא חטא בהם.

פסקה ש

ווי להההוא וכו': אוי לאדם שגרע ימיו למעלה, וכשרוצים להלביש אותו בימיו, אלו הימים שקלקל אותם בחטאיו חסרים מלבוש ההוא, והוא מתלבש בכלי חסר, וכל שכן אם רבים המה הימים שנתקלקלו, ולא יהיה אל האדם במה להתלבש בעולם ההוא, אוי לו אוי לנפשו שדנים אותו בגיהנם על אלו הימים, ימים על ימים, ימים כפולים, על יום אחד מענישים אותו שנים. וכשהוא יוצא מן העולם אינו מוצא ימים להתלבש בהם ואין לו לבוש במה להתכסות. אשרי הם הצדיקים שימיהם כולם גנוזים אצל המלך הקדוש, ונעשה מהם לבושי כבוד להתלבש בהם בעולם הבא.

פסקה שא

תנינן ברזא וכו': למדנו בסוד המשנה, מה שכתוב, וידעו כי ערומים הם, ידיעה ידעו ממש, שאותו לבוש כבוד, שנעשה מן הימים, חסר מהם ולא נשאר להם, אף יום מהם להתלבש בו, וז"ש גלמי ראו עיניך וגו'. שסובב על אדה"ר, **ימים** יוצרו ודאי, שנוצרו להיות לבוש, **ולא אחד בהם**, שלא נשאר לו אחד מהם להתלבש בו.

עד דאשתדל וכו': עד שהשתדל אדם ועשה תשובה והקב"ה קבל תשובתו, ועשה לו כלי ולבוש אחר, ולא מן ימיו. כי לא תקן בתשובתו את החטא דעץ הדעת בשלימות. זהו שכתוב, ויעש ה' אלקים וגו' כתנות עור וילבישם.

פסקה שב

ת"ח באברהם דזכה וכו': בוא וראה באברהם שזכה, מה כתוב, **בא בימים**, משום שזכה, לכן כשנסתלק מן העולם הזה, באלו הימים שלו ממש נכנס ונתלבש בהם. ולא גרע כלום מאותו לבוש הכבוד, כי כתוב, **בא בימים**. באיוב מה כתוב, ויאמר ערום יצאתי וגו', כי לא נשאר לו לבוש להתלבש בו.

פסקה שג

תנא זכאין אינון וכו': למדנו, אשרי הם הצדיקים, שימיהם נקיים מחטא, ונשארים לעולם הבא. וכשיוצאים מן העולם, מתחברים כולם ונעשים להם לבוש כבוד להתלבש בהם, ובלבוש ההוא זוכים להתענג בעונג עולם הבא. ובלבוש ההוא עתידים לקום בעולם ולחיות בתחית המתים. וכל אלו שיש להם לבוש יקומו. זהו שכתוב, ויתיצבו כמו לבוש. אוי לרשעי העולם, שימיהם נחסרו בעונותיהם, ולא נשאר מהם במה להתכסות כשיצאו מן העולם.

פסקה שד
תאנא כל אינון וכו': למדנו כל אלו הצדיקים שזכו להתלבש בלבוש כבוד מן הימים שלהם, הם מתעטרים בעולם ההוא מעטרות שנתעטרו בהם האבות, מאותו הנהר הנמשך ויוצא לגן עדן. זהו שכתוב ונחך ה' תמיד וגו'. ורשעי העולם שלא זכו להתלבש בלבוש של הימים שלהם, עליהם כתוב, והיה כערער בערבה וגו'.

פסקה שה
אמר ר' יצחק וכו': אר"י, אשרי חלקו של יעקב, שבטחון גדול היה לו, שכתוב, ושכבתי עם אבותי. שזכה בהם, ולא באחר. זכה בהם, להתלבש בימים של עצמו ובימים שלהם.

פסקה שו
רבי יהודה אמר וכו': רי"א, כתוב, וירח את ריח בגדיו ויברכהו, שואל, **בגדיו**, בגדי עשו היה צריך לומר, שהרי לא היו שלו אלא של עשו היו אלו הבגדים, שכתוב, ותקח רבקה את בגדי עשו בנה וגו', **בגדי עשו** כתוב, וכאן אומר, **ריח בגדיו**, שמשמע, של יעקב.

פסקה שז
אלא הכי אוקימנא וכו': ומשיב, אלא כך בארנו, **וירח**, פירושו, שהסתכל להלאה, והריח ריח בגדיו שבעולם האמת, ואז ברכו. ועל זה כתוב, ראה ריח בני כריח שדה,זהו שדה תפוחים קדושים, שה"ס הנוקבא דז"א, אמר, הואיל שזכית בלבושי כבוד אלו, ע"כ, ויתן לך האלקים מטל השמים. שואל, מה משמע, שטל השמים תלוי בלבושי כבוד. ומשיב, משום ששדה תפוחים זה, שלבושי כבוד נדמו לו בריח, מקבל כל היום טל ממקום שנקרא **שמים**, שהוא ז"א, שכתוב, מטל השמים. וע"כ אמר כיון שזכית ללבושי כבוד ויתן לך אלקים מטל **השמים**.

פסקה שח
אמר ר' יוסי וכו': אר"י,בכל ברכו, מטל השמים. ומשמני הארץ, דהיינו גם משפעה של הנוקבא הנקראת ארץ. מהו הטעם, משום וירח את ריח בגדיו, **בגדיו** ממש, כמו שבארנו. ובגדים אלו מקבלים גם מנוקבא. למדנו, אלף וחמש מאות ריחות, עולים בכל יום מגן עדן שהיא הנוקבא, שמתבשמים בהם, אלו לבושי יקר המתעטרים מן הימים של האדם בעולם ההוא. הרי שהבגדים מקבלים גם מן הנוקבא.
וסוד המספר אלף וחמש מאות שאומר, משמיענו בזה שסוד הריח, אינו מדרגת הג"ר בשלמות, אלא רק חצי המדרגה, כי אינו מקובל ממעלה למטה, אלא ממטה למעלה בלבד. ומדרגת ג"ר בשלמות הוא **ג' אלף** וחציה הוא, **אלף וחמש מאות**. ועי' לעיל בראשית א' דף רס"ד ד"ה באצבען שבארנו זה באורך.

פסקה שט

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, כמה לבושים הם,שיש לאדם מן הימים שלו. אמר רבי אלעזר, הרי העולם חולקים בזה, אבל שלשה הם: אחד, שמתלבש בלבוש ההוא הרוח שבגן העדן הארץ. ואחד, היקר מכולם, הוא שמתלבש בו הנשמה שמדורה בתוך צרור החיים, שהוא הנוקבא, בין הלבוש שלה הנקרא פרפורא. ואחד, הוא לבוש החצוני, הנמצא ואינו נמצא, הנראה ואינו נראה, כי להיותו מבחינת חיצוניות אין לו קיום תמידי, אלא פעם נמצא ופעם אינו נמצא, פעם נראה ופעם אינו נראה. בלבוש זה מתלבש הנפש, והולכת ומשוטטת בעולם.

פסקה שי

ובכל ריש ירחי וכו': ובכל ראש חדש ושבת הולכת הנפש ומתקשרת ברוח שבגן עדן הארץ, העומד בין פרכת היקרה, וממנו לומדת הנפש ויודעת מה שיודעת,ומשוטטת ומודיעה בעולם.

פסקה שיא

תאנא,בתרין קשורין וכו': למדנו, בשני קשרים נקשרת הנפש בכל ראש חדש ושבת. א) בקשר הרוח שהוא בין ריחות הבשמים שבגן עדן הארץ. ב) ומשם הולכת הנפש ומשוטטת ומתקשרת עם הרוח,שבנשמה, הצרור בצרור החיים ומתרוית וניזונת מאלו אורות היקרים שמצד זה ומצד זה, שמימין ומשמאל, וז"ש ונחך ה' תמיד, **תמיד**, הוא בדיוק. להורות שמקבלת מכל הצדדים ואין לה הפסק.

פסקה שיב

והשביע בצחצחות נפשך: שואל מהו **בצחצחות**. ומשיב, אלא צח אחד היא מקבלת כשמתקשרת עם הרוח שבגן עדן התחתון, צח שלפנים מצח היא מקבלת, כשמתקשרת בנשמה של מעלה שבצרור החיים והיינו **בצח-צחות**, צח, הוא אחד, צחות הוא שנים. שהם עצמם הם ודאי למעלה למעלה, ביקרה של הנשמה, אלא שאומר, צחצחות מי ירש אותם, ואומר הכתוב, זהו נפשך, נפשך ממש, שיורשתם מן הנשמה. אשרי חלקם של הצדיקים.

פסקה שיג

אר"ש כד אנא וכו': א"ר שמעון, כשאני בין החברים מבבל, הם מתאספים אלי ולומדים הדברים בגלוי, והם מכניסים אותם בתיבה חתומה מברזל קשה, הסתום מכל הצדדים כלומר, שמעלימים אותם שלא יודעו לאיש.

פסקה שיד

כמה זמנין אוליפנא וכו': כמה פעמים למדתי אותם, דרכי **הגן** של המלך שהוא הנוקבא, ודרכי המלך, שהוא ז"א, כמה פעמים למדתי אותם, כל אלו המדרגות של הצדיקים שבעולם ההוא. וכולם יראים לומר דברים אלו, אלא לומדים בגמגום. משום זה נקראים פסילוסין, דהיינו כבדי לשון, שהם כפסילוס הזה שמגמגם בפיו.

פסקה שטו

אבל לזכותא וכו': אבל אני דן אותם לזכות, שהוא משום שיראים, כי אויר הקדוש ורוח הקדוש סר מהם, להיותם בחוץ לארץ, והם יונקים מאויר ורוח של רשות אחר מן הקדושה, ולא עוד אלא הקשת נראה עליהם, שזה סימן שהם בדין, וצריכים לרחמים, כמ"ש את קשתי וגו' וראיתיה לזכור ברית עולם. ואינם כדאים לקבל פני אליהו, ומכ"ש לקבל פנים אחרים.

פסקה שטז

אבל דא מהניא וכו': אבל זה מועיל להם, שאני נמצא בעולם, ואני סומך את העולם, כי בחיי לא יהיה העולם בצער, ולא יהיה נידון בדין של מעלה. אחרי, לא יקום דור כדור הזה, ועתיד להיות בעולם שלא ימצא מי שיגין עליהם, וכל פנים חצופות תמצאנה בין למעלה ובין למטה, כי גם למעלה, תמצאנה פנים חצופות שהן קטרוג הקליפות, מחמת העונות שלמטה, והחוצפה שלהם.

פסקה שיז

וזמינין בני עלמא וכו': ועתידים בני העולם שיצעקו, ולא יהיה מי שישגיח עליהם, יחזרו ראשיהם לכל רוחות העולם, למצוא איזה הצלה, ולא ישובו עם איזה רפואה לצרתם. אבל רפואה אחת מצאתי להם בעולם, ולא יותר, במקום ההוא שימצאו עוסקים בתורה, ונמצא ביניהם ספר תורה, שאין בו פסול, כשיוציאו אותה, יתעוררו העליונים והתחתונים. וכל שכן אם כתוב בו השם הקדוש כראוי להיות. וכבר למדנו הדבר.

פסקה שיח

ווי לדרא וכו': אוי לדור, שנגלה ביניהם ספר תורה, שטלטלו אותה לרחובה של עיר וכדומה כדי להתפלל, ולא נתעוררו עליה למעלה ולמטה, דהיינו שלא נתקבלה תפלתם למעלה משום שתפלתם היתה בלי תענית ובלי תשובה למטה. ושואל, מי יתעורר עליה להתפלל, בשעה שהעולם בצער רב, והעולם צריך לגשמים, וצריכים להגלות ביותר את ספר התורה,מחמת הדוחק שבעולם.

פסקה שיט

דכד עלמא בצערא וכו': ומשיב, כאשר העולם הוא בצער, ואנשים מבקשים רחמים על הקברים, כל המתים מתעוררים לבקש בעד העולם. כי הנפש מקדמת ומודיעה אל הרוח, שספר התורה נמצא בגלות, שנגלה מחמת דוחק העולם, והחיים באו על הקברים,ומבקשים רחמים.

פסקה שכ

כדין רוחא מודעא וכו': אז, הרוח מודיע אל הנשמה,והנשמה להקב"ה, ואז נתעורר הקב"ה ומרחם על העולם. וכל זה הוא, על גלות ספר התורה ממקומו, ומשום שהחיים באו לבקש רחמים על קברי המתים. אוי לדור, אם צריכים להגלות ספר תורה, ממקום למקום ואפילו מבית הכנסת לבית הכנסת כדי להתפלל, משום שלא נמצא ביניהם מי שישגיח עליהם ויתפלל עליהם. כי אין צדיק ביניהם.

פסקה שכא

ודא לא ידעין וכו': וזה, כל אדם אינם יודעים, טעמו, כי השכינה כשנגלתה בגלות האחרון, עד שלא תסתלק למעלה, מה כתוב, שאמרה, **מי יתנני במדבר מלון אורחים**, ולא להסתלק למעלה. כי חפצה ללכת בגלות עם ישראל. אחר כך אחר שכבר היתה בגלות עם ישראל,בזמן שדוחק רב נמצא בעולם, היא נמצאת שם במדבר, במקום הקליפות, וכן בגלות ספר תורה היא שם במדבר, והכל מתעוררים ומצטערים עליה,העליונים והתחתונים.

פסקה שכב

אמר רבי שמעון וכו': אר"ש, אם אלו בבלים הטפשים ידעו דברי סודות החכמה, כגון על מה עומד העולם, ולמה מתרגשים עמודיו כשהעולם נמצא בדחק. היו יודעים שבחו של רב המנונא סבא. כי היה נמצא ביניהם ולא ידעו שבחו. והרי אני מוצא, שדבריו מתקשרים בדברי שלמה המלך בסוד העליון של החכמה, והם לא ידעו שבחו.

פסקה שכג

והשתא אזלין בתר וכו': ועתה הם הולכים אחר דברי חכמה, ואין מי שיעמוד על סודם, ואין מי שילמוד. ועם כל זה יש ביניהם חכמים בעבור השנה ובקביעת החדש, אע"פ שלא ניתן להם ולא נמסר בידם לעבר השנה ולקדש החדש. כי אין מעברים השנה וקובעים החדש אלא בארץ ישראל.

פסקה שכד
תנינן תריסר ירחי וכו': למדנו, י"ב חדשים הנפש מתקשרת בגוף בתוך הקבר, ונידונים יחד בדין, חוץ מנפש הצדיק. כמו שבארנו. והיא נמצאת בקבר ומרגשת צער שלה של העונשים. ובצער החיים.ואינה משתדלת להתפלל עליהם.

פסקה שכה
ולבתר תריסר ירחי וכו': ואחר י"ב חדש, מתלבשת הנפש בלבוש אחד, והולכת ומשוטטת בעולם ויודעת מן הרוח מה שיודעת, ומשתדלת על הצער שבעולם לבקש רחמים, ולהרגיש צער של החיים.

פסקה שכו
ומאן אתער לכל האי וכו': שואל, ומי מעורר לכל זה, שיתפללו נפשות המתים על החיים. ומשיב, בשעה שיש צדיק בעולם שמודיע להם כראוי. ואותו צדיק הוכר ביניהם. כי למדנו כאשר נשאר צדיק בעולם, הוא מוכר בין החיים ובין המתים, כי כל יום מכריזים עליו ביניהם. וכשיש צער רב בעולם, והוא אינו יכול להגן על הדור, הוא מודיע אותם את הצער שבעולם. והם מבקשים רחמים על החיים כנ"ל.

פסקה שכז
וכד לא אשתכח וכו': וכאשר לא נמצא צדיק שמכריזים עליו ביניהם, ואינו נמצא מי שיעורר את הנפשות, בצער שבעולם, אלא ספר תורה, אז העליונים ותחתונים מתעוררים עליו להתפלל על העולם. אבל הכל צריכים להמצא בזמן ההוא בתשובה, ואם אינם נמצאים בתשובה, הנה בעלי הדין מתעוררים עליהם להענישם על טלטול ספר התורה. ולא רק הנפשות. ואפילו הרוח שבגן עדן מתעורר עליהם בשביל הס"ת לבקש רחמים, כמו שלמדנו.

פסקה שכח
תאנא ושכבתי עם אבותי: היינו בגוף, בנפש, ברוח, ובנשמה, כלולים במרכבה אחת במדרגה עליונה, כלומר ושכבתי עם אבותי, סובב על הגוף וכל בחינות הנשמה שיהיו יחד עם אבותיו.
א"ר יהודה וכו': אר"י, כמה הם בני העולם אטומים מכל החושים, שאינם יודעים ואינם משגיחים ואינם שומעים ואינם מסתכלים, בדברי העולם, ואיך הקב"ה מתמלא על העולם רחמים בכל זמן ועת, ואין מי שישגיח.

פסקה שכט

תלת זמני ביומא וכו': ג' פעמים ביום,בא רוח אחד במערת המכפלה, ומנשב בקברי האבות ומתרפאים כל עצמותיהם, ועומדים בקיומם, ורוח ההוא מושך טל מלמעלה מראש המלך היינו חב"ד דז"א, ממקום שנמצאים אבות העליונים. מחג"ת שנעשו לחב"ד, וכשמגיע הטל ההוא מהם, מתעוררים אבות התחתונים במערה המכפלה.

פסקה של

ותאנא נחית ההוא וכו': ולמדנו, יורד טל ההוא במדרגות ידועות, מדרגה אחר מדרגה, ומגיע לגן עדן התחתון ומטל ההוא מתרחצים הבשמים שבגן עדן, ואז מתעורר רוח אחד הכלול בשני אחרים, דהיינו רוח מבחי' קו אמצעי שהוא יעקב, הכולל בב' קוין אברהם ויצחק ועולה ומשוטט בין הבשמים ונכנס בפתח המערה. ואז מתעוררים האבות הם ונשותיהם, ומבקשים רחמים על הבנים.

פסקה שלא

וכד אשתכח עלמא וכו': וכשהעולם נמצא בצער ואינם נענים, משום שהם האבות, ישנים מחמת עונות העולם, ואותו הטל אינו מקיץ אותם, כי אינו נמשך ואינו נמצא אז עד שנתעורר ספר תורה בעולם כראוי, ואז, הנפש מודיעה לרוח, והרוח לנשמה, והנשמה להקב"ה, אז יושב המלך על כסא רחמים, ומושך מעתיקא הקדוש העליון, שהוא אריך אנפין, המשכה מטל הבדולח שהוא מוחא סתימאה דא"א, ומגיע לראש המלך, לחב"ד דז"א, והאבות מתברכים, שהם חג"ת דז"א ונמשך אותו הטל לאלו הישנים, להאבות שבמערת המכפלה, ואז מתחברים כולם להתפלל על העולם, ומרחם הקב"ה על העולם. **ותאנא לא חיים וכו'**: ולמדנו אין הקב"ה מרחם על העולם עד שמודיע אל האבות, ובזכותם מתברך העולם. אר"י, ודאי כן הוא, שבזכות האבות מתברך העולם. וכן מצאתי הדברים בספרו של שלמה המלך, הוא אותו העליון שקוראים לו, עצת החכמה של כל האדם, כמו"ש ויחכם מכל האדם וגו'.

פסקה שלב

ורב המנונא הכי וכו': ורב המנונא גילה כך, ואמר, שהראו לו בחלום, שרחל עשתה יותר מכל האבות, שהיא עומדת בפרשת דרכים בכל עת שהעולם צריך לרחמים. וסוד הדבר, ארון וכפורת וכרובים הם בחלקו של בנימין בן רחל שנולד בדרך והשכינה על כל חלקו. שנאמר, חופף עליו כל היום.

פסקה שלג

וישתחו ישראל על ראש המטה: שואל,מי ראש המטה, ומשיב זו היא השכינה, דהיינו מפני שהשכינה למעלה מראשותיו של חולה. (כמ"ש שבת ז.) אמר ר"ש, חס ושלום, לומר שהיה משתחוה אל השכינה, כי היה מרכבה לספירת תפארת, שהיא למעלה מהשכינה, אלא למדת עצמו, שהוא תפארת, היה כורע ומשתחוה. ומפרש דבריו, בוא וראה, **מטה** זו היא השכינה, שכתוב עליה, הנה **מטתו** שלשלמה. **ראש המטה**, מי הוא. זהו **יסוד** העולם, שהוא הראש של המטה הקדושה, שהיא השכינה. **על ראש**, זהו ישראל שהוא תפארת, העומד **על** ראש המטה, שהוא יסוד כי הת"ת הוא ממעל היסוד. משום זה נמצא שישראל, לעצמו היה משתחוה, דהיינו לתפארת.

פסקה שלד

ואי תימא וכו': ואם תאמר, שהשתחוה אל השכינה מפני שהיא למעלה מראשותיו של חולה, כנ"ל. הרי באותו זמן עוד לא היה חולה, כי אח"כ כתוב ויהי אחר וגו' הנה אביך חולה. ובשעה שהשתחוה לא היה חולה, אלא בהכרח, שע"כ השתחוה, משום שידע שבזמן ההוא עלה במדרגה עליונה קדושה, בכסא השלם, שהוא תפארת. משום זה השתחוה למרכבה ההוא, כסא העליון, כי חג"ת הוא כסא עליון דהיינו אל הבינה, ות"ת כולל כולם. והוא שלמות אילן הגדול והתקיף הנקרא על שמו, דהיינו ת"ת שנקרא בשמו ישראל, ועל כן וישתחו ישראל על ראש המטה ודאי, כי נתעלה למדרגתו ונתעטר בעטרות, דהיינו במוחין של המלך הקדוש, שהוא ת"ת.

פסקה שלה

ויאמר השבעה וגו' ראש המטה: רבי חייא פתח ואמר, כל זה נסיתי בחכמה וגו'. הרי למדנו, שלמה המלך ירש הלבנה, שהיא הנוקבא, מכל בחינותיה, ובימיו עמדה לבנה ההיא במילואה, כי נתברכה מכל המדרגות, וכשרצה לעמוד על חוקי התורה אמר, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני.

פסקה שלו

אמר רבי יהודה וכו': אר"י, יעקב אמר, ושכבתי וגו' וקברתני בקבורתם, שם למדנו, מי שיצא נשמתו ברשות אחר, דהיינו בחוצה לארץ, וגוף שלו נקבר בארץ הקדושה, עליו כתוב, ותבאו ותטמאו את ארצי וגו'. ויעקב אמר וקברתני בקבורתם, ונשמתו יצאה ברשות אחר דהיינו במצרים.

פסקה שלז

א"ר יהודה שאני וכו': אר"י, משונה הוא יעקב משאר בני אדם, כי השכינה היתה נאחזת בו ונתדבקה בו, ז"ש **אנכי ארד עמך מצרימה**, לדור עמך בגלות, **ואנכי אעלך גם עלה**, שנשמתך תזדווג בי, וגופך יקבר בקברי אבותיך. ומהו בא להשמיענו. שאע"פ שיצאה נשמתו ברשות אחר, עם זה, ואנכי אעלך גם עלה, שיקבר בקבר אבותיו.

פסקה שלח

ויוסף ישית ידו על עיניך: ודאי, כי הוא הבכור, והבכור משית ידו על עיני אביו, שמבחינת הרהור הלב בכור מטפה ראשונה היה, כמו שלמדנו, (לעיל דף פ"ב אות רס"ב) ומשום שהקב"ה ידע סתר זה, שדעתו ברחל היה, בשר אותו ביוסף, שישית ידו על עיניו, שכל אהבתו תלוי בו.

פסקה שלט

ישית ידו על עיניך: שואל, מהו בא להשמיענו, אמר ר' ייסא שמשמיענו, שהוא כבודו של יעקב, אשר בנו שהוא מלך ישית ידו על עיניו, ולבשרו שיוסף חי, ויהיה נמצא במיתתו,ר' חזקיה אמר, דבר למדתי כאן, ואני מתירא לגלותו. ובמנהגי העולם נמצא חכמה.

בא ר' אבא, הדף אותו, אמר אמור דבריך וחגור כלי זיין שלך, כי בימיו של ר"ש הדברים מגולים, ואין לפחד.

פסקה שמ

אמר אוליפנא וכו': אמר ר' חזקיה, למדנו מפרקי ר' ייסא סבא, במנהגי העולם. אדם שזכה בבן בעולם הזה, הבן צריך לשים עפר על עיניו כשיקבר. וזהו הוא כבודו, להורות שהעולם נסתם ממנו מאביו, והוא הבן יורש תחתיו את העולם.

פסקה שמא

בגין דעינוי דב"נ וכו': משום שעיניו של האדם מראה העולם נראה בהן, וכן, כל הצבעים הם מסובבים בהן, וצבע הלבן שבהן, הוא כמו ים אוקינוס הגדול הסובב את העולם מכל הצדדים צבע האחר שבהן, הוא כמו היבשה שהוציאו המים, והיבשה עומדת בין המים, כן הוא צבע הזה עומדת בין מים, דהיינו בתוך צבע הלבן הרומזת על מי אוקינוס.

פסקה שמב

גוונא אחרא תליתאה וכו': צבע האחר השלישי, היא באמצע העין, זהו ירושלים, שהיא אמצע העולם. צבע רביעי שבעין, שם כח הראיה שבכל העין דהיינו השחור שבעין, ונקרא בת עין, שבבת עין ההוא נראה הפרצוף, ומראה היקר מכל הוא ציון, שהיא נקודה

האמצעית מכל, שמראה כל העולם נראה שם, ושם השכינה שורה, שהיא היופי של כל ומראה של כל, ועין זה היא ירושת העולם. ומשום זה, זה שמת עוזב אותה, וזה, דהיינו בנו,לוקח אותה ויורש אותה.

פסקה שמג

א"ל שפיר קאמרת וכו': א"ל יפה אמרת, אבל הוא דבר סתום ביותר, ובני העולם אינם יודעים ואינם מסתכלים, כי בשעה שהאדם יוצא מן העולם. הנפש שלו חבויה עמו, ומטרם שיוצאת מגוף, עיניו של האדם רואות מה שרואות, כמו שבארנו, כי לא יראני האדם וחי, בחייהם אינם רואים אבל במיתתם רואים.

פסקה שמד

ועינוי פקיחן וכו': ועיניו פקוחים מאותה המראה שראה, ואלו העומדים עליו, צריכים לשים יד על עיניו ולסתום עיניו, מטעם ההוא שלמדנו בסוד של מנהגי העולם, שבשעה שנשארו עיניו פקוחים מאותה מראה היקרה, אם זכה לבן, הבן קודם, לשום ידו על עיניו ולסתום אותן. כמ"ש, ויוסף ישית ידו על עיניך. משום שמראה אחרת שאינו קדושה מזדמנת לנגדו, והעין שראה עתה מראה קדושה עליונה, לא יסתכל במראה האחרת.

פסקה שמה

ועוד דההוא נפש וכו': ועוד שהנפש קרובה לנגדו בבית, ואם ישאר העין פתוח, והמראה האחרת של הס"א,תשרה על עיניו,הנה בכל מה שיסתכל יקולל. וכיון שהנפש שלו לנגדו נמצא שיסתכל בנפש ותקולל. ואין זה כבוד לעין, וכל שכן לקרובי המת, וכל שכן למת עצמו שאין כבודו להסתכל במה שאינו צריך להסתכל, ולהשרות על עיניו דבר אחר, דהיינו הס"א. לזה נתכסה בעפר. וכבר העירו החברים על הדין שדנין את המת בקבר, מה הוא, ואין כאן המקום לדבר בו. וכבוד הוא שתסתום העין מכל, על ידי בנו שעזב בעולם.

פסקה שמו

ת"ח כל ז' וכו': בוא וראה כל ז' הימים אחר מיתתו, הנפש הולכת מבית לקבר ומקבר לבית ומתאבלת עליו. וג' פעמים ביום נדונים כאחד הנפש עם הגוף, ואין מי שיודע זה בעולם, ויסתכל בו לעורר את הלב.

פסקה שמז

לבתר גופא אתטריד וכו': אחר כך הגוף נסגר בקבר, והנפש הולכת ומתרחצת בגיהנם, ויוצאת ומשוטטת בעולם ומבקרה את הגוף בקבר, עד שמתלבשת במה שמתלבשת.

פסקה שמח

לבתר תריסר ירחי וכו': אחר י"ב חדש, נחים כולם, הגוף שכך בעפר, והנפש נצרר ונאור ברוח, ובמלבוש שנתלבש הרוח, הרוח היא מתענגת בגן עדן. והנשמה עולה לצרור החיים, שהיא הנוקבא. התענוג הגדול מכל התענוגים, וכולם נתקשרו זה בזה. הנפש ברוח ורוח בנשמה, בזמנים ידועים,דהיינו בשבתות ויו"ט ור"ח.

פסקה שמט

תא חזי ווי וכו': בוא וראה,אוי להם לבני אדם, שאינם מסתכלים ואינם יודעים ואינם מכירים על מה הם עומדים,ונשכח מהם לעשות מצות התורה. ויש מצות התורה שעושים לבוש יקר למעלה, בג"ע העליון, ויש מצות התורה שעושים לבוש יקר למטה, בג"ע התחתון, ויש מצות התורה שעושים לבוש יקר בעולם הזה. וכולם נצרכים אל האדם, ומן ימיו ממש כולם מתתקנים כמו שבארנו. (לעיל דף צ"ו אות ש"ג).

פסקה שנ

רבי יהודה סבא וכו': ר' יהודה הזקן, התרגש בדעתו יום אחד,שהיה חפץ לדעת, מה יהיה לו בעולם האמת. והראו לו בחלום, צורה אחת שלו מאור חזק המאיר לארבע רוחות. אמר להם מה זה. א"ל הוא הלבוש שלך לישיבתך כאן. ומיום ההוא והלאה, היה שמח.

פסקה שנא

א"ר יהודה וכו': אר"י,כל יום ויום, רוחות הצדיקים יושבים בלבושיהם, שורות שורות בגן עדן ומשבחים אל הקב"ה ביקר העליון, זהו שכתוב, אך צדיקים יודו לשמך וגו'.

א"ר אבא וכו': אר"א, בתחילה מה כתוב, וישתחו ישראל וגו'. כמו שבארנו (לעיל אות של"ג) מי היא **מטה**, זו היא כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא. **ראש המטה** זהו צדיק, **על ראש המטה**, זהו מלך הקדוש שכל השלום שלו, דהיינו ת"ת, כמ"ש הנה מטתו שלשלמה וגו'. כי לעצמו היה משתחוה שהוא מרכבה לת"ת, לאותו שעומד **על** ראש המטה ששמו ישראל, כי ת"ת נקרא ישראל. משום זה וישתחו ישראל על ראש המטה.

פסקה שנב

לבתר, כיון דידע וכו': ואחר כך, כיון שידע יעקב, שנשלם במדרגה עליונה, ומדרגתו, שהוא ת"ת, היא למעלה עם האבות, שהם חסד וגבורה, והוא בלבדו, הוא תקון שלם, כי ת"ת הוא קו האמצעי הכולל בתוכו חו"ג,והוא שקול כנגד כל חג"ת, החזיק לבו ושמח והתחזק ברצון העליון של הקב"ה החפץ בו, מה כתוב בו, **ויתחזק ישראל וישב על המטה**, על המטה ממש, שה"ס המלכות, כי הוא נשלם במדרגה יותר עליונה, דהיינו שנשלם במדת ת"ת שהוא ממעל המלכות, אשרי חלקו.

פסקה שנג

תאנא, אמר ר' יהודה וכו': למדנו, אר"י, בברייתא שלנו בארנו, מה ששנינו, בארבע פרקים בשנה העולם נדון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, ובחג נדונים על המים, הנה בארנו הדברים, וסוד הברייתא בארנו, בפסח על התבואה וכו', הוא כנגד מרכבה עליונה, סוד האבות, שהם חג"ת, ודוד המלך, שהוא מלכות, כלומר שאלו ד' זמנים, המובאים בברייתא ה"ס אבהן ודוד מלכא. ומפרש בפסח על התבואה,שכן הוא ממש, וכבר בארנו דבר זה,על מה בא מצה בפסח, כי מצה היא דין, דין של המלכות הוא דין, כלומר מצה היא דין של המלכות. וזהו התחלה שהתחילו ישראל להכנס לחלק הקדוש של הקב"ה, ולבער חמץ שהוא עבודה זרה, הממונים על עמים עכו"ם הנקראים אלהים אחרים, אלהי נכר, ונקראים חמץ, יצר הרע. ולהכנס במצה, שהיא המלכות, חלק הקדוש של הקב"ה, משום זה בפסח נידונים על התבואה וביארנו, שהעולם נידון על דין ד **ה**' שהיא המלכות, ותבואה היא נוטריקון תבוא **ה**'.

פסקה שנד

בעצרת על פירות האילן: ושואל, פירות האילן, פירות האילנות היה צריך לומר, מהו שאומר פירות האילן. ומשיב, אלא זה היא אילן גדול וחזק למעלה. שהוא ז"א, **פירות האילן** הוא כמ"ש, אני כברוש רענן מפני פריך נמצא, כלומר שסובב על נשמות הצדיקים, שהם פירותיו של ז"א, הנקרא אילן. והם נידונים בעצרת, שרומז על ת"ת.

פסקה שנה

בראש השנה עוברים לפניו כבני מרון: למדנו ראש השנה זה הראש של השנה של המלך, ומי הוא ראש השנה, זהו יצחק שנקרא ראש שהוא ראש אחד של המלך, שהוא ז"א, והוא ראש הגבורה שלו. מקום שנקרא שנה, משום זה, כל באי עולם יעברון לפניו כבני מרון, ועל כן למדנו בראש השנה כל באי וכו', כי בראש השנה שורה יצחק. שהוא הראש דשמאל שבו שורה דינים. וע"כ נאמר בראש השנה שמאלו תחת לראשי.

פסקה שנו

ובחג נדונים על המים: זהו התחלה להארת הימין של המלך, שהוא חסדים, הנקראים מים. כי בחג נאמר, וימינו תחבקני. וע"כ שמחת המים נמצא בכל, בשעה שמנסכים מים ושואבים אותם, כי מים הם ידועים שהם חסדים. ועל זה בד' פרקים אלו הכל נמצא. כי בפסח, הדין הוא בסוד המלכות, שנקראת **תבואה**. ובעצרה הדין הוא בסוד **ת"ת** שנקרא **אילן**. ובראש השנה בסוד גבורה, ובחג בסוד חסד.

פסקה שנז

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, כשמסתכלים בדברים, הכל נמצא באלו ד' פרקים: אברהם, יצחק, יעקב, שהם חג"ת, ודוד המלך, שהוא מלכות, דהיינו ע"ד המבואר בדבור הסמוך. ובאלו חו"ג תו"ם, העולם נידון, ובד' פרקים בני אדם נדונים, שהם הימים, שחו"ג תו"מ נמצאים בעולם. ובכל יום ויום הספרים פתוחים, והמעשים, של בני אדם, כתובים, ואין מי שישגיח, ואין מי שיטה אזניו, והתורה מעידה בכל יום, מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו. ואין מי שישמע לקולה.

פסקה שנח

תאנא בשעתא וכו': למדנו, בשעה שהאדם קם בבוקר, עדים עומדים לנגדו ומעידים עליו, והוא אינו משגיח, והנשמה מעידה עליו בכל עת ובכל שעה, אם שומע, טוב. ואם אינו שומע, הרי הספרים פתוחים והמעשים נכתבים. אמר ר' חייא, אשריהם הצדיקים, שאינם מתיראים מפני הדין לא בעולם הזה, ולא בעולם הבא. וז"ש וצדיקים ככפיר יבטח, וכתוב, צדיקים יירשו ארץ.

פסקה שנט

רבי חזקיה פתח וכו': רח"פ ואמר, ויהי השמש לבא ותרדמה נפלה וגו', מקרא זה בארוהו, אבל זה סוד יום הדין הקשה המוציא את האדם מעולם הזה. כי למדנו, כשהגיע הזמן שהאדם יוצא מעולם הזה, זמן ההוא הוא יום הדין הגדול, שנחשך השמש מלהאיר אל הלבנה, כמו שכתוב, עד אשר לא תחשך השמש, זה נשמה הקדושה שנמנעת מן האדם שלשים יום מטרם שיצא מן העולם, ורואה שהצלם נמנע ממנו ואינו נראה.

פסקה שס

מאי טעמא אתמנעת וכו': שואל מהו הטעם,שהצלם חלף ממנו. ומשיב, משום שהנשמה הקדושה נסתלקה ועברה ממנו ואינה נראה, שאל תאמר, כשהאדם מת ונחלש נעברה ממנו הנשמה, אלא כשהוא בחייו, בכל כחו, נעברה ממנו הנשמה, ואינה מאירה אל הרוח, והרוח אינו מאיר אל הנפש, אז נעבר ממנו הצלם, ואינו מאיר לו. מיום ההוא והלאה, הכל מכריזים עליו שימות, ואפילו עוף השמים. מה הטעם, משום שהנשמה נסתלקה ממנו, והרוח אינו מאיר אל הנפש, אז הנפש נחלשת, ואכילה וכל תאות הגוף מסתלקות ועוברות ממנו.

פסקה שסא

ואמר ר' יהודה וכו': ואר"י, ואפילו כל זמן שאדם נופל למשכב, ואינו יכול להתפלל, הנשמה נעברה ונסתלקה ממנו, ואז אין הרוח מאיר לנפש, עד שדנים דינו של האדם.

ואם דנים אותו לטוב, אז חוזרת הנשמה למקומה ומאירה לכל, דהיינו לרוח ולנפש, וזהו בזמן שהדבר תלוי בדין. ובזמן שאין הדבר תלוי בדין, כי כבר נחרץ דינו למות, הנה שלשים יום מקדמת הנשמה לכלם ומסתלקת, והצלם נעבר ממנו.

פסקה שסב

תאנא בזמנא דדיינין וכו': למדנו, בזמן שדנים את האדם למעלה,מעלים את נשמתו לבית דין, ודנים על פי דיבורה, והיא מעידה על הכל ומעידה בכל מחשבות רעות שהרהר האדם, אבל במעשים רעים אינה מעידה, משום שכולם כתובים בספר. ועל כל דבר דנים את האדם בשעה שדנים האדם למעלה. הן על מחשבות והן על מעשים. ואז הגוף נמצא בצרה יותר מבשאר זמנים.

פסקה שסג

אי דיינין ליה וכו': אם דנים אותו לטוב, אז מניחים אותו,וזיעה יוצאת על הגוף, והנשמה חוזרת אח"כ ומאירה לכל. דהיינו לרוח ולנפש. ולעולם אין אדם מתרפא מחליו עד שדנים דינו למעלה, ואם תאמר. הרי כמה חייבי עולם וכמה רשעי עולם עומדים על קיומם דהיינו שמתרפאים ממחלתם, ומשיב, אלא הקב"ה משגיח בדינו של אדם, ואע"פ שעתה לא זכה, אם רואה הקב"ה שלאחר כך יזכה, דן אותו לטוב. או לפעמים שיוליד בן שיהיה צדיק בעולם, וע"כ דן אותו הקב"ה לטוב.

פסקה שסד

וכל עובדוי ודינוי וכו': וכל מעשיו ודיניו של הקב"ה הוא לטוב, ובכולם הוא משגיח, כמ"ש חי אני נאם ה' וגו' ומשום זה כל אלו רשעי עולם שחוזרים לבריאותם, הקב"ה דן אותם לטוב.

פסקה שסה

ולזמנין דאינון מרעין וכו': ולפעמים שהמחלות כבר השלימו זמנם שהוטל עליהם לייסר את האדם, כמו שאתה אומר, וחלאים רבים ונאמנים, שעושים בנאמנות, דהיינו כששורים על האדם, הם מסתלקים לאחר שמלאו את זמנם, הן לצדיקים והן לרשעים, והכל נעשה בדין כמו שאמרנו.

פסקה שסו

וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה: אמר ר' יצחק, מקרא זה קשה, שכתוב וירא ישראל, וכתוב, ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות. אם לא יוכל לראות, מהו וירא ישראל. ומשיב, וירא ישראל, פירושו, שראה ברוח הקודש אלו בני יוסף, שהם ירבעם וחביריו, שירבעם עשה שני עגלי זהב, ואמר, **אלה** אלהיך ישראל, ומשום זה שאל מי

אלה, מי הוא העתיד לומר, **אלה** אלהיך לעבודה זרה, ועל זה כתוב, וירא ישראל את בני יוסף.

פסקה שסז

מכאן דצדיקיא וכו': מכאן נשמע שהצדיקים רואים דברים למרחוק, מטרם שבאו לעולם, כי הקב"ה מעטר אותם, בעטרה שלו, מה הקב"ה רואה למרחוק, כמ"ש וירא אלקים את כל אשר עשה וגו',כי הקב"ה רואה את כל המעשים מטרם שנעשו,וכולם עוברים לפניו.

פסקה שסח

כגוונא דא וכו': כעין זה, כל דורות העולם מסוף העולם עד סוף העולם, כולם נצבים ועומדים לפניו מטרם שבאו לעולם. זהו שכתוב, קורא הדורות מראש, דהיינו, מטרם שנברא העולם, כי כל הנשמות היורדות לעולם, מטרם שיורדות, כולן עומדות לפני הקב"ה בצורה שנמצאות בעולם הזה, ונקראות בשמותיהן, שכתוב, לכלם בשם יקרא.

פסקה שסט

אוף הכי צדיקיא וכו': אף הצדיקים כן, הקב"ה מראה להם כל דורות העולם, מטרם שבאים ונמצאים בעולם. מאין לנו זה. מאדם, שהיה הראשון, שהקב"ה הראה לו כל הדורות מטרם שבאו, שכתוב, זה ספר תולדות אדם, ולמדנו, שהראה לו כל הדורות העתידים לבא לעולם. וכן למשה, שכתוב ויראהו ה' את כל הארץ וגו', שפירושו, שהקב"ה הראה לו כל דורות העולם, וכל מנהיגי העולם, וכל הנביאים, מטרם שבאו לעולם.

פסקה שע

אוף הכא וכו': אף כאן וירא ישראל את בני יוסף, פירושו, שראה למרחוק, איך שעתידים לעבוד ע"ז, כנ"ל, ונזדעזע, ואמר, **מי אלה**. ומקרא זה משלים לצד זה, על ירבעם שאמר **אלה** אלהיך ישראל, ועל צד זה, דהיינו גם כפשוטו, ששאל על מנשה ואפרים עצמם. ועל זה השיב יוסף ואמר, בני הם אשר נתן לי אלקים בזה. דהיינו שהם כשרים. אבל לא ענהו על ירבעם וחבריו. ומאין לנו שהקב"ה הראה לו ברוח הקודש, על ירבעם וחבריו,כי כתוב, והנה הראה אותי אלקים גם את זרעך, גם בא להרבות את אלו הדורות שיצאו ממנו. כמו שאמרנו.

פסקה שעא

ויברך את יוסף וגו': במקרא זה יש להסתכל בו, שכתוב, ויברך את יוסף, ולא מצאנו כאן ברכה שיברך את יוסף, אלא לבניו, ואם לבניו, היה לו לומר **ויברכם**, מהו שאומר, ויברך את יוסף, ולא מצאנו כאן שיתברך יוסף.

פסקה שעב

אמר רבי יוסי וכו': אר"י, **את** הוא בדיוק **את** יוסף שכתוב, הוא בדיוק, כי **את** רומז על המלכות, וכתוב **את** יוסף,שהוא ברכת בניו, כי בניו מנשה ואפרים הם בחינת מלכות הנקראת **את**. וכשמתברכים בניו הוא מתברך תחילה, ע"כ כתוב ג"כ **יוסף**, כי בניו של אדם ברכתו הוא.

פסקה שעג

א"ר אלעזר וכו': אמר ר' אלעזר,ר"א לא בא לתרץ הקושיא הנ"ל, אלא הוא מאמר בפני עצמו. ויברך את יוסף **את** הוא בדיוק, הרומז על מלכות, שבירך לאות ברית דהיינו לסוד הברית ששמר יוסף, שהוא המלכות. ובשביל זה נק' הצדיק, שהוא יוסף **את**, שנאמר, את יוסף, משום שיוסף כולל סוד הברית שהוא מלכות הנמצאת עם יוסף.

פסקה שעד

האלקים אשר התהלכו אבותי לפניו: האלקים,זה סוד ברית קודש, דהיינו המלכות הנקראת ברית קודש. **אבותי לפניו**, לפניו, הוא בדיוק, שפירושו, שאבותי, הם ראשונים ועליונים מלפני סוד זה, דהיינו מלפני המלכות. כי אבותי הם אברהם ויצחק, דהיינו חסד וגבורה דז"א, שהם לפני המלכות ועליונים אליה, כי מהם ניזון ויונקת אותו מקום, שהיא המלכות.

פסקה שעה

האלקים הרועה אותי: שואל מהו הטעם שאומר פעם שנית אלקים. ומשיב, הוא סוד עליון, שבירך כאן לאותו מקום, להמלכות, בסוד אלקים חיים, שהוא בינה, מקור החיים, שממנו נמשכים הברכות, ומשום זה הזכיר את עצמו במקום זה, שאמר האלקים הרועה **אותי**, משום שכל הברכות הנמשכות ממקור החיים, שהיא בינה, מקבל אותם יעקב, שה"ס קו אמצעי, שזולתו אין ב' הקוין דבינה יכולים להאיר, (כנ"ל דף צ"ד ד"ה פירוש) וכיון שהוא מקבל אותם, מקבל מקום זה, שהוא המלכות, הברכות ממנו, והכל תלוי בזכר, שהוא יעקב, וע"כ כתוב ויברך **את** יוסף, אשר **את** היא המלכות שקבלה הברכות מיעקב, שהוא ז"א.

פסקה שעו

בגין כך בכל אתר וכו': משום זה, בכל מקום שצריכים לברך ברכות, צריך הקב"ה, שהוא המלכות, להתברך מתחילה. ואם הקב"ה אינו מתברך תחילה, הברכות אינם מתקיימים.

פסקה שעז

ואי תימא וכו': ואם תאמר, הרי יעקב,שברכו אביו ולא בירך את הקב"ה מתחילה. ומשיב, בוא וראה, בשעה שבירך יצחק ליעקב, לא ברכו עד שבירך את הקב"ה מתחילה, כיון שבירך את הקב"ה בתחילה, בירך את יעקב. מאין לנו זה, שכתוב ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'. כאן נמצא הברכה להקב"ה, שכתוב **אשר ברכו ה'**, שנתברך בקיום הברכות, ואח"כ כתוב אחריו, ויתן לך האלקים וגו'. כיון ש **שדה** ההוא, שהוא המלכות, כבר נתקיים בקיום הברכות, כי הברכות יוצאים ממנה, רק אחר שכבר נתקיימה בברכות. כעין זה בירך יעקב תחילה את הקב"ה, ואח"כ בירך את בניו. בוא וראה, בבוקר, צריך האדם להקדים ברכות להקב"ה, ואח"כ לשאר בני העולם. ובארנוהו, שכתוב, בבקר יאכל עד וגו', דהיינו כמ"ש להלן (דף רנ"ד אות תשצ"ד).

פסקה שעח

ות"ח כד בעא וכו': ובוא וראה, כשרצה יעקב לברך לבני יוסף,ראה ברוח הקדש, שעתיד לצאת מאפרים, ירבעם בן נבט, פתח ואמר, **מי אלה**, שאמר אלה אלהיך ישראל כנ"ל אות שס"ו.

מאי שנא דאמר וכו': ושואל מהו השנוי שאמר בעבודה זו של צד הע"ז, **אלה** אלהיך ישראל. ומשיב, אלא הוא סוד. בכל אלו הצדדים שבנחש הרע נבחן שמצד רוח הטומאה ההוא הוא בחינת נחש. ויש מי שרוכב עליו, שהוא סמאל, כלומר שיש בהם זכר ונקבה. וכאשר מזדווגים נקראים **אלה**, בלשון רבים, להורות שאינם ביחוד כמו זכר ונקבה דקדושה, אלא הם בפירוד. כי הס"א שרי בחבורא וסיים בפרודא, כמ"ש בזהר משפטים אות ט"ו והם מזדמנים בעולם בכל הצדדים שלהם, כלומר, כל הבחינות הנמשכות מנחש, הם מזווג זכר ונקבה הנק' **אלה**.

פסקה שעט

ורוח דקודשא אקרי וכו': ורוח של הקדושה, דהיינו הנוקבא דז"א, נקראת **זאת**, שהיא סוד הברית, רושם שנמצא תמיד באדם, דהיינו רושם המילה, וכן **זה** אלי ואנוהו זה הוא ה', דהיינו ז"א. דהיינו בלשון יחיד. אבל אלו זכר ונקבה דס"א שהם סמאל ונחש נקראים **אלה**, בלשון רבים. כנ"ל. וע"כ כתוב, **אלה** אלהיך ישראל.

פסקה שפ

ובג"כ כתיב וכו': ומשום זה כתוב, גם **אלה** תשכחנה, שהם זו"ן דס"א, ו **אנכי** שה"ס **זאת**, דהיינו הנוקבא דז"א, לא אשכחך, וכתוב, על **אלה** אני בוכיה, כי חטא הזה דעגל שנק' אלה, גרם להם לבכות כמה בכיות, כי בשביל זה נחרב בית המקדש. פירוש אחר, על

אלה אני בוכיה, מהו הטעם, הוא משום שניתן רשות למקום זה, דהיינו לנחש וסמאל, למשול על ישראל ולהחריב בית המקדש, ומשום שניתן להם רשות למשול, **אני בוכיה**. זהו רוח הקדש, דהיינו הנוקבא, הנקרא **אני**.

פסקה שפא

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר הרי כתוב, **אלה** דברי הברית, ואיך תאמר שאלה הוא שם זכר ונקבה דס"א. ומשיב כן הוא ודאי שכל אלו הקללות אינם מתקיימים אלא מתוך **אל**"**ה**, שהם הס"א,כי שם כל הקללות שורות כמו שבארנו שהנחש הוא **ארור**. שנתקלל **ארור** אתה מכל חית השדה. ומשום זה הקדימה התורה ואמרה **אלה**, שעומד למי שעבר על דברי הברית.

פסקה שפב

אלה המצות אשר צוה ה': שאל, **אלה** המצות וגו' הרי שאפילו בקדושה כתוב **אלה**. ומשיב, משום שכל מצות התורה הם לטהר את האדם ולא יסור מדרך הזה וישמור משם, מס"א, ויפרד מהם. ע"כ כתוב במצות **אלה**. ואם תאמר **אלה** תולדות נח. למה כתוב אלה ומשיב, ודאי גם שם הוא הס"א, כי יצא חם שהוא אבי כנען, וכתוב ארור כנען, וה"ס הזה **דאלה**. כי ארור ה"ס הנחש כנ"ל אות שפ"א.

פסקה שפג

ועל דא כתיב וכו': ועל זה כתוב, ויאמרו **אלה** אלהיך ישראל,וכל זה הוא התוך של פסולת הזהב. אהרן הקריב זהב, שהוא הצד שלו, דהיינו צד שמאל, שהוא כלול בתוקף האש, והכל אחד כי צד זה נבחן לזהב ולאש. ופסולת הזהב היא הקליפות והטומאה. ורוח הטומאה הנמצא תמיד במדבר, מצא מקום באותו זמן להתחזק בו, ולהתאחז בישראל.

פסקה שפד

ומה דהוו ישראל וכו': ומה שהיו ישראל טהורים מזוהמא הראשונה של הנחש שהטיל בעולם וגרם מות לעולם בחטא של עץ הדעת, שנטהרו ממנה, כשעמדו על הר סיני, חזרה שוב, וגרם להם הנחש כבתחילה לטמא אותם ולהתגבר עליהם, וגרם להם מות ולכל העולם לדורותם אחריהם. ז"ש אני אמרתי אלקים אתם וגו' אכן כאדם תמותון וגו' כי מחמת העגל חזר עליהם גזירת המות כמו באדם הראשון.

פסקה שפה

ועל דא כד וכו': וע"כ כשראה יעקב ברוח הקדש את ירבעם בו נבט שעבד ע"ז, ואמר אלה אלהיך ישראל נזדעזע ואמר מי **אלה**. כשרצה אח"כ לברך אותם בירך את השכינה תחילה ואח"כ בירך את בניו. כיון שבירך את הקב"ה בתחילה, אח"כ ממקום זה שבירך

בתחילה, בירך אותם, זהו שכתוב המלאך הגואל וכו'. דהיינו שהשכינה הנקראת מלאך תברך אותם, שעם זה היה בטוח שברכתו לא תגיע לירבעם וחביריו.

פסקה שפו

ר' יהודה פתח וכו': רי"פ ואמר, ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה', הנה בארוהו, שלא יתפלל אדם אלא סמוך לקיר, ולא יהיה דבר חוצץ בינו לבין הקיר, שכתוב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. ושואל, מה השינוי, שבכולם שהתפללו תפלה לא כתוב בהם ויסב פניו אל הקיר, שהיה די לו שיאמר ויתפלל אל ה', ומי שמתפלל תפלה מכוון דעתו כראוי, אפילו כשאינו מסב פניו אל הקיר, כי כתוב במשה ויתפלל אל ה'. ויצעק משה אל ה'. ולא כתוב ויסב פניו. וכאן בחזקיהו מה הטעם, ויסב פניו אל הקיר ואח"כ ויתפלל אל ה'.

פסקה שפז

אלא רזא דמלה וכו': ומשיב,אלא סוד הדבר הוא, שלמדנו, שחזקיהו באותו זמן לא היה נשוי, ולא היה לו אשה ולא הוליד בנים. מה כתוב, ויבא אליו וגו' כי מת אתה ולא תחיה. ולמדנו, **כי מת אתה**, בעולם הזה, **ולא תחיה**, בעולם הבא, מה הטעם, משום שלא הוליד בנים.

פסקה שפח

דכל מאן דלא וכו': שכל מי שאינו משתדל להוליד בנים בעולם הזה, אינו מתקיים בעולם הבא, ואין לו חלק בעולם ההוא, ונגרשת נשמתו בעולם, ואינה מוצאת מנוחה בשום מקום שבעולם. וזהו העונש שכתוב בתורה, **ערירים ימותו**, ומתרגם, בלא ולד. משום מי שהוא בלי ולד, כשהולך בעולם ההוא, הוא מת שם, ונמצא מת בעולם הזה ובעולם הבא.וע"כ כתוב, **כי מת אתה ולא תחיה**.

פסקה שפט

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד, אלא השכינה אינה שורה עליו כלל, אז כתוב, ויסב חזקיהו פניו אל **הקיר**, למדנו ששם מחשבותיו וכוון פניו, לקחת אשה, כדי שתשרה עליו השכינה שהיא סוד **קיר**. כי השכינה מכונה קיר.

פסקה שצ

ובג"כ כתיב לבתר וכו': ומשום זה כתוב אחר כך, ויתפלל אל ה'. מכאן למדנו, שמי שיש בידו עבירה, ורוצה לבקש רחמים על עצמו, יכוון פניו ומחשבותיו לתקן את עצמו מאותה עבירה, ואחר כך יבקש תפלתו, כמש"א, **נחפשה דרכינו ונחקורה** מתחילה,

ואחר כך **ונשובה**. אף כאן כיון שידע חזקיהו את עונו, מה כתוב, ויסב חזקיהו פניו אל הקיר, שם פניו לתקן אצל השכינה, שנקראת קיר, כי אצל מקום הזה חטא.

פסקה שצא

בגין דשכינתא וכו': משום שהשכינה כל הנקבות שבעולם נמצאים בסודה. מי שיש לו נוקבא השכינה שורה עליו, ומי שאין לו, אינה שורה עליו. וע"כ תקן חזקיהו את עצמו להתתקן אצלה, וקבל עליו לישא אשה, ואח"כ ויתפלל אל ה'.

פסקה שצב

קיר, דא הוא וכו': קיר, זה הוא אדון כל הארץ, וזהו השכינה, כמו שאתה אומר הנה ארון הברית אדון כל הארץ. הרי שארון הברית שהוא השכינה, נקראת אדון כל הארץ, ונקראת **קיר**, כמו שאתה אומר, מקרקר קיר ושוע, שפירושו, קרקורה ונהימה דקיר, שהיא אדון כל הארץ, בעת שנחרב בית המקדש, כמש"א, רחל מבכה על בניה, וכבר בארנוהו, ומשום זה ויסב חזקיהו פניו אל הקיר.

פסקה שצג

ת"ח בצלותא וכו': בוא וראה, בתפלה מה כתוב, אנא ה' זכר נא אשר התהלכתי לפניך. רמז כאן ששמר ברית קדש ולא טמא אותו אלא שמר אותו כראוי. כי כתוב כאן אשר **התהלכתי** לפניך וכתוב שם, **התהלך** לפני והיה תמים ואתנה בריתי וגו', מה **התהלך** דשם הוא בברית קודש אף **התהלכתי** שבכאן פירושו, ששמר ברית קודש כראוי. **באמת ובלב שלם**, היינו שנתכוון בכל סודות האמונה הכלולים באמת.

פסקה שצד

והטוב בעיניך עשיתי: היינו שסמך גאולה לתפלה, היסוד נק' גאולה והנוקבא נקראת תפלה. וכבר בארנו, והחברים בארו, שנתכוון ליחד היחוד כראוי. ומשום זה ויבך חזקיהו בכי גדול, שאין שער שיעמוד לפני דמעות ולא יפתח. **גאולה**, כשנסמכת לתפילה נקראת הנוקבא, המלאך הגואל, כי זהו שנמצא בכל גאולות העולם. וכבר בארנוהו.

פסקה שצה

המלאך הגואל אותי מכל רע: ר' אלעזר אמר, אחר שבירך יעקב ונתכוון ליחד ממטה למעלה, דהיינו שאמר, **האלקים**, שהוא מלכות, **אשר התהלכו אבותי**, שהם חסד וגבורה (כנ"ל באות שע"ד) אז המשיך ממעלה למטה, שכתוב האלקים הרועה אותי, שהוא בינה (כמ"ש שם) והמשיך מבינה עד מדתו עצמו שהוא ת"ת, כיון שהוא קבל, נתן אח"כ ברכות לאותו מקום, דהיינו לנוקבא, ואחר שהגיעו הברכות לאותו מקום, אז פתח ואמר המלאך הגואל וגו', שממנה תמשכנה הברכות לתחתונים.

פסקה שצו
פתח ואמר, כי הכרובים וגו': בא וראה הכרובים באות ובנס היו עומדים, ושלש פעמים ביום היו פורשים כנפיהם,וסוככים על הארון למטה. שכתוב **פורשי** כנפים פרושי כנפים לא כתיב, שהיה משמע שנמצאים תמיד פרושי כנפים, אלא **פורשי**, שמשמע, שעושים מעשה ופורשים כנפים, דהיינו ג' פעמים ביום כנ"ל.

פסקה שצז
ות"ח קב"ה עביד וכו': ובוא וראה, הקב"ה עשה למטה כעין של מעלה, דהיינו שהכרובים שבמשכן הם ככרובים של מעלה, הכרובים שלמעלה, צורתם כצורת נערים ועומדים תחת אותו מקום, שהוא הנוקבא דאצילות מימין ומשמאל. והם עומדים בקדשי קדשים דבריאה שהם מטטרון וסנדלפון, ואלו מתברכים תחילה מאלו הברכות הנמשכות מלמעלה, ומכאן נמשכות הברכות למטה.

פסקה שצח
וע"ד כתיב וכו': וע"כ כתוב, המלאך הגואל אותי, **אותי**, היינו ת"ת שמקבל ברכות מהבחינות שלמעלה, וכיון שהוא קבל, **יברך את הנערים** זהו סוד הכרובים, שהם מטטרון וסנדלפון כנ"ל שמהם נמשכות הברכות מעליונים לתחתונים.

פסקה שצט
המלאך הגואל אותי וגו': ר' חייא פתח ואמר, בית והון נחלת אבות ושואל וכי נחלת אבות הם, והרי הקב"ה נותן הכל לבן אדם. ומשיב, כיון שהקב"ה מזכה את האדם בבית והון, לפעמים שיוריש הכל לבנו ויהיה אצלו נחלת אבות. אבל ומה' אשה משכלת, כי אשה, כשהאדם זוכה בה, מן הקב"ה זוכה אותה, כי אין הקב"ה מזכה בה את האדם, אלא אחר שמכריזים עליו ברקיע.

פסקה ת
דקב"ה מזווג וכו': כי הקב"ה מזווג זווגים מטרם שבא לעולם, וכשזכו בהם בני אדם, לפי מעשיהם נותנים להם אשה, וכל מעשיהם של בני אדם גלוים לפני הקב"ה, ולפי מעשיהם של הצדיקים כך מזווג זווגים, מקודם שבא לעולם.

פסקה תא
ולזמנין דקא סליקו בקליטין וכו': ולפעמים שעלו בחיבור, דהיינו שנכרז עליהם בת פלוני לפלוני מטרם שבאו לעולם, וכשנולד קלקל האדם את דרכו, אז ניתן זווגו לאחר, עד שיישר את מעשיו, ואם הטיב את מעשיו והגיע זמנו לישא את בת זוגו, נדחה גבר מפני גבר, ובא זה ונוטל את שלו. כלומר, אותו האחר שנשא את בת זוגו מטרם שהטיב

זה את מעשיו, נדחה עתה מפניו, דהיינו שמת, והוא מקבל את בת זוגו ממנו. וזה קשה מכל לפני הקב"ה, לדחות אדם מפני אדם אחר. ומשום זה, הקב"ה הוא הנותן אשה לאדם, וממנו באים הזווגים. וע"כ כתוב ומה' אשה משכלת.

פסקה תב

בגין כך, קב"ה יהיב כלא וכו': משום זה, האמת הוא, שהקב"ה נותן הכל לאדם, ואם תאמר, שרק אשה משכלת נותן ולא דבר אחר, בוא וראה, אע"פ שהקב"ה מזמין טוב לתת לאדם, אם האדם הטה דרכיו מן הקב"ה לס"א, הנה מאותו ס"א שנתדבק בו, בכל הקטרוגים ובכל הרעות, יבוא לו מה שיבוא, ואינם באים לו מן הקב"ה אלא מאותו צד הרע שנתדבק בו מחמת המעשים שעשה.

פסקה תג

וע"ד אתתא דלאו וכו': וע"כ אשה שאינה משכלת, קורא עליו שלמה, ומוצא אני מר ממות את האשה, משום שהוא משך אותה עליו, על ידי עוונותיו על ידי המעשים שעשה, ולא ע"י הקב"ה, וע"כ כשהקב"ה חפץ באדם משום מעשיו הטובים, הוא מזמין לו אשה שהיא משכלת, וגואל אותו מתוך הס"א.

פסקה תד

ועל דא אמר וכו': וע"כ אמר יעקב, המלאך הגואל אותי מכל רע. מהו **מכל רע**, שלא נזדמנה לי אשה, שהיא מן ס"א, ולא קרה פסול בזרעי, שכולם צדיקים ושלמים, בשלמות, משום שנגאל מכל רע, שהוא הס"א, ויעקב לא נתדבק בס"א ההוא כלל.

פסקה תה

ועל דא המלאך וגו': וע"כ המלאך הגואל וכו' יברך את הנערים. מהו הטעם שראוים להתברך, הוא משום ששמר יוסף אות ברית קודש, ועל זה אמר יוסף, בני הם אשר נתן לי אלקים **בזה**, דהיינו שהראה לו סוד הברית, שנקרא זה, ששמר אותו. ומשום ששמר אותו, ראוים בניו להתברך והוא ראוי לרב ברכות. משום זה, לכולם נתן יעקב, לכל אחד ברכה אחת, וליוסף נתן ברכות רבות. זה משמע, משכתוב, ברכות אביך גברו וגו' תהיין לראש יוסף.

פסקה תו

ר' יהודה פתח וכו': רי"פ ואמר, אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים. מקרא זה בארוהו, אבל בוא וראה, תפלתו של אדם המתכוון בה, היא למעלה בעומק העליון, שהוא בינה, שמשם נמשכות כל הברכות מקו ימינה, וכל חירות, מקו שמאלה, ומשם הם יוצאות לקיים הכל, מקו אמצעי שלה.

פסקה תז

ועל דא יתיר וכו': וע"כ יש כאן **י'** יתירה, שכתוב היושבי בשמים, ולא היושב בשמים, משום שלא נפסק **י'**, שהוא חכמה, מאותו מקום לעולם, כי חכמה ובינה זווגייהו לא פסיק לעלמין, ומשום זה כתוב, **היושבי בשמים** עם **י'** יתירה, כי הבינה אחוזה למעלה בחכמה עלאה שנקראת **י'**, ואחוזה למטה, שיושבת על כסא האבות, שהם חג"ת, על הכסא שנקרא **שמים**, שהוא ז"א הכולל חג"ת, כי חג"ת דז"א הם ג' רגלי הכסא העליון שהיא בינה (כנ"ל וירא דף ה' ד"ה ת"ח) ומשום זה כתוב היושבי בשמים.

פסקה תח

ומהכא, כד ברכאן וכו': ומכאן נשמע, כשהברכות נמשכות מלמעלה מעומק הזה, שהיא בינה, מקבל אותם כולן אותו מקום הנקרא **שמים**, שהוא ז"א, וממנו נמשכות למטה עד שמגיעות לצדיקים שה"ס צדיק וצדק, שהם ברית העולם, שהוא הנוקבא, וממנה מתברכים כל הצבאות וכל המחנות למיניהם שהם התחתונים שבבי"ע, וכבר בארנו.

פסקה תט

תא חזי בשבעין ותרין וכו': וממשיך לבאר איך הנוקבא, הנקראת עולם, מקבלת משמים, שהם חג"ת דז"א. ואומר, בוא וראה, בע"ב אורות שהם ע"ב שמות שבחג"ת דז"א, (כנ"ל וירא אות ר"פ ע"ש) תתעלה העטרה של כל הצבאות. שהיא הנוקבא שכל הצבאות שבבי"ע מקבלים ממנה, ונתקנת להיות עגול העולם בע' מקומות, כלומר שע"ב שמות דז"א, מאירים בהנוק' בע' מקומות, (כנ"ל וירא פ"א ד"ה כד), ובבחינת עגול, שפירושו שמאיר רק ממקום מרכזו ולמעלה ואינו מתפשט ממעלה למטה. (כנ"ל בראשית ב' אות ק"ג) ועגול אחד הם כולם, כל הע' דוכתי. בתוך עגול ההוא יש נקודה אחת העומדת באמצע, שה"ס המסך שעליו נעשה הזווג והאור מקובל משם ולמעלה לכל הצדדים, וע"כ, מנקודה ההיא ניזון כל העגול. ונקראת בית קדש הקדשים, היא מקום לרוח של כל הרוחות, ששם מזדווג ז"א שהוא אור הרוח, שממנו נמשכים כל הרוחות שבעולמות. כאן, הסוד שבכל הסודות, שהיא נקודת המנעולא, גנוז בתוכה, ורק נקודת המפתחא גלויה ושולטת, (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר אות קכ"ב ובהסולם) הוא נסתר בין הצבאות המתפשטים מנוקבא, והוא נסתר בה עצמה לפני ולפנים. כאשר זו, הנוקבא עולית, דהיינו ע"י ע"ב האורות כנ"ל, כל העולמות עולים אחריה, וזהו שכתוב, משכני אחריך נרוצה.

פסקה תי
ר' חזקיה ור' יוסי ור' יהודה וכו': ר"ח ור"י ור"י היו הולכים בדרך. א"ר יוסי, כל אחד ואחד ממנו יאמר דברי תורה. פתח ר"י ואמר, אל תזכור לנו עונות וגו'. בוא וראה, הקב"ה, באהבת ישראל שאוהב אותם, שהם גורלו ונחלתו, לא מסתכל אחר בדיניהם, רק הוא בלבדו. וכיון שהוא מסתכל בדיניהם מתמלא עליהם רחמים, משום שהוא כאב המרחם על בנים. כמש"א כרחם אב על בנים רחם ה' וגו'. ואם נמצא להם עונות, מעביר אותם ראשון ראשון, עד שמעבירם כולן לפניו, וכיון שהעבירם מלפניו לא נשאר עליהם עונות, לתת ממשלה לסטרא אחרא שידונו אותם בשבילם.

פסקה תיא
אתי למיחב קמיה וכו': באו לחטוא לפניו כבתחילה, אלו עונות ראשונים שכבר העבירם מלפניו, חוזר וחושב עליהם, וע"כ כתוב, אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו רחמיך וגו'. כי אם לא יקדימו רחמיך על ישראל, לא יוכלו להתקיים בעולם, משום שכמה הם בעלי הדין הקשה, וכמה מקטריגים עומדים על ישראל מלמעלה, ואם לא הקדים הקב"ה רחמים על ישראל, מטרם שישגיח בדין שלהם, לא יכלו להתקיים בעולם וע"כ מהר יקדמונו רחמיך כי דלונו מאד, דהיינו דלות של מעשים טובים, דלות של מעשים ישרים.

פסקה תיב
ת"ח אלמלא וכו': בוא וראה, אם אצרו ישראל מעשים טובים לפני הקב"ה, לא היו עומדים עליהם עמים עכו"ם בעולם, אבל ישראל גורמים לשאר העמים, להרים את ראשם בעולם, כי אם ישראל לא היו חוטאים לפני הקב"ה, היו שאר עמים עכו"ם נכנעים לפניהם.

פסקה תיג
ות"ח אלמלא וכו': ובוא וראה, אם לא היו ממשיכים ישראל במעשים רעים, לצד האחר, בארץ ישראל, הנה למדנו, שלא היו שולטים שאר עמים עכו"ם בארץ ישראל, ולא הגלו מן הארץ. ועל זה כתוב, כי דלונו מאד, שאין לנו מעשים טובים כראוי,וע"כ, כי דלונו וגו'.

פסקה תיד
ר' יוסי פתח וכו': ר"י פתח ואמר, עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. וכתוב, עבדו את ה' בשמחה בואו לפניו ברננה, בוא וראה. כל אדם הבא לעבוד את הקב"ה, בבוקר ובערב צריך לעבוד את הקב"ה.

פסקה תטו

בצפרא כד סליק וכו': בבוקר כשעולה האור, והתעוררות צד הימין נתעוררה בעולם, שהוא חסד, אז צריך האדם להתקשר בימינו של הקב"ה, ולעבוד לפניו בעבודת תפלה, משום שהתפלה מביאה כח ועצמה למעלה, וממשיכה ברכות מעומק העליון, שהוא בינה, לכל העולמות העליונים, ומשם ממשיך ברכות לתחתונים, ונמצאים העליונים ותחתונים מתברכים בעבודת התפלה.

פסקה תטז

פולחנא דצלותא וכו': עבודת התפלה, הוא, שצריך האדם לעבוד לפני הקב"ה בשמחה וברננה, שהם חסד וגבורה, כדי לכלול לכנסת ישראל, שהיא הנוקבא, ביניהם, ואח"כ ליחד היחוד כראוי, בז"א, שכתוב, דעו כי ה' הוא אלקים. זהו סוד היחוד בסוד העבודה.

פסקה תיז

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, צריך האדם לעבוד לפני הקב"ה בשמחה, ולהראות שמחה בעבודתו. ואלו השתים שמחה ורננה, כנגד שתים הללו, הם שתי תפלות, שני קרבנות ליום הם כנגד שתים אלו שהם שמחה ורננה, שמחה בבקר, ורננה בערב, ועל זה את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים.

פסקה תיח

וע"ד צלותא דערבית וכו': ועל כן תפלת ערבית היא רשות, כי בשעה ההיא מחלקת טרף לכל הצבאות, ואין השעה אז להתברך, אלא לתת מזונות, ביום היא מתברכת משני צדדים, אלו, מחסד וגבורה בבוקר ובערב מתוך שמחה ורננה, ובלילה היא מחלקת הברכות לכל כראוי. ז"ש, ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו'.

פסקה תיט

פתח ר' חזקיה וכו': פתח ר"ח ואמר, תכון תפלתי קטרת וגו' מנחת ערב. שואל, למה אומר מנחת ערב, ולא תפלת הבקר, שלא כתוב, תכון תפלתי בבקר. ומשיב, אלא כך למדנו, תכון תפלתי קטרת לפניך, קטרת לא בא אלא על שמחה, ז"ש שמן וקטרת ישמח לב. ועל כן הכהן, כשהדליק הנרות היה מקטיר קטרת כמש"א, בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות וגו' בין הערבים יקטירנה. בבוקר מקטיר קטרת על שמחה, כי השעה גרמה, כי בבוקר זמן שמחה, בערב מקטיר קטרת, לשמח צד השמאל, וכן ראוי לעשות, לעולם לא בא הקטרת אלא על שמחה.

פסקה תכ

ות"ח קטרת וכו': ובוא וראה, קטרת מקשר קשרים, דהיינו קשרי הספירות זה בזה, ואחוז למעלה ולמטה, ומעביר מות וקטרוג וכעס, שלא יוכלו לשלוט בעולם, כמ"ש ויאמר משה אל אהרן וגו' ותעצר המגפה. כי כל בחינות הרעות וכל מקטרגים אינם יכולים לעמוד לפני הקטרת. וע"כ הוא שמחת הכל וקשר הכל.

פסקה תכא

ובשעתא דמנחה וכו': ובשעת המנחה, שהדין שורה בעולם, נתכוון דוד בתפלה ההיא, של קטרת, שכתוב, תכון תפלתי קטרת לפניך וגו'. ותפלה זו שהעלה, יעביר הרוגז של דין הקשה השולט עתה בזמן ההוא של ערב, בכח הקטרת הדוחה ומעביר כל רוגז, וכל קטרוג שבעולם, היינו שכתוב, **מנחת ערב**, שהוא מנחה בעת שהדין שולט בעולם.

פסקה תכב

ת"ח כד אתחרב וכו': בוא וראה, כשנחרב בית המקדש, בעת שנשרף זמן מנחה היה, ועל כן כתוב, אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב, מהו צללי ערב, ומשיב הם מקטרגי העולם ורוגז הדינים המוכנים בעת ההוא, וע"כ למדנו, שצריך האדם לכוין דעתו בתפלת המנחה, בכל התפלות צריך האדם לכוון דעתו, ובתפלה זו יותר מכולן, משום שהדין שורה בעולם, וע"כ זמן תפלת המנחה יצחק תקן אותה, שהוא שמאל ודין, וכבר בארנוהו.

פסקה תכג

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, באו להר אחד, א"ר יוסי, הר זה נורא הוא, נלך ולא נתעכב כאן, משום שהר הזה נורא הוא, א"ר יהודה, אם היה אחד, הייתי אומר כך, כי למדנו, שמי שהולך יחידי בדרך מתחייב בנפשו. אבל שלשה לא. וכל אחד ואחד ממנו ראוי להגן, שלא תסתלק ממנו השכינה.

פסקה תכד

א"ר יוסי וכו': אר"י, הרי למדנו, שלא יסמוך אדם על הנס. מאין לנו, משמואל, שכתוב, איך אלך ושמע שאול והרגני. והרי ראוי היה שמואל לנס, יותר ממנו, אמר לו, אפילו כך, שראוי לנס יותר ממנו, הוא היה אחד, וההזק מצוי לעין כלומר שודאי הוא שישמע שאול ויהרגו. אבל אנחנו שלשה, וההזק אינו מצוי לעין, כלומר שאינו ודאי, אם משום מזיקים, דהיינו שרים, הרי למדנו, שלשלשה אינם נראים ואינם מזיקים. ואם משום לסטים, הלא לא נמצאים כאן, ההר רחוק מישוב, ובני אדם אינם נמצאים כאן, אבל יש פחד מפני חיות רעות שנמצאים כאן.

פסקה תכה

פתח ואמר המלאך הגואל וגו': שואל אומר הגואל, אשר גאל היה צריך לומר, מהו הגואל. ומשיב, משום שהוא נמצא תמיד עם האדם ואינו סר מאדם צדיק לעולם.

ת"ח, המלאך הגואל וגו': זהו השכינה שהולכת עם האדם תמיד, ואינה סרה ממנו כל עוד שהאדם שומר מצות התורה. וע"כ יהיה האדם נזהר שלא יצא **יחידי** בדרך. שואל מהו יחידי. ומשיב, שצריך האדם להזהר לשמור מצות התורה, כדי שלא תסתלק השכינה ממנו ויוכרח ללכת **יחידי**, בלי זווג עם השכינה.

פסקה תכו

ת"ח כד נפק וכו': בוא וראה, כשהאדם יוצא לדרך, יסדר תפלתו לפני אדונו, כדי להמשיך עליו את השכינה, ואח"כ יצא לדרך ונמצא זווג השכינה, לגאול אותו בדרך, ולהצילו בכל מה שצריך.

פסקה תכז

מה כתיב וכו': מה כתוב ביעקב, **אם יהיה אלקים עמדי**, זהו זווג השכינה. **ושמרני בדרך הזה**, לגאול אותו מכל רע. ויעקב, יחיד היה בעת ההוא, והשכינה, הלכה לפניו, כל שכן החברים שיש ביניהם דברי תורה על אחת כמה וכמה.

פסקה תכח

א"ר יוסי וכו': אר"י מה נעשה, אם נתעכב כאן הרי העם נוטה לבא, אם נלך למעלה, הר גדול ונורא הוא, ויראת חיות השדה אני מתיירא, אמר ר' יהודה, תמיהני עליך ר' יוסי, שאתה מפחד כל כך. אמר לו ר' יוסי, הרי למדנו, שאל יסמוך אדם על הנס, שלא בכל שעה הקב"ה עושה נס. אמר לו הדברים אמורים ביחיד, אבל אנחנו שלשה, ודברי תורה בינינו, והשכינה עמנו, איני מתיירא.

פסקה תכט

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, ראו למעלה בהר אבן אחת ובתוכה מערה אחת. אמר ר' יהודה נלך ונעלה לאבן ההיא, שאני רואה שם מערה אחת. עלו שמה וראו המערה. אמר ר' יוסי אני מתיירא, אולי מערה זו מקום של חיות, שלא יפגעו אותנו כאן.

פסקה תל

א"ר יהודה לר"ח וכו': אר"י לר' חזקיה, רואה אני שר' יוסי הוא מפחד, אם תאמר בשביל שהוא חוטא, שכל מי שמפחד הוא חוטא, שכתוב, פחדו בציון חטאים. הלא הוא אינו חוטא אלא צדיק, וכתוב, וצדיקים ככפיר יבטח. אמר ר' יוסי משום שהנזק מצוי, ובמקום שהנזק מצוי יש לפחד כנ"ל אות תכ"ד.

פסקה תלא

א"ל אי נזקא וכו': א"ל, אם היה הנזק שכיח, כך הוא, שיש לפחוד, אבל כאן לא מצוי הזק, כלומר שעתה אין אנו רואים כאן חיות שיזיקונו. ולאחר שנכנס למערה אנו בטוחים שלא יכנס מזיק לצער אותנו. שע"ז נאמר וצדיקים ככפיר יבטח. נכנסו אל המערה. א"ר יהודה נחלק הלילה על פי שלשה משמרות שהלילה נחלק, וכל אחד ואחד ממנו, יעמוד על מעמדו באלו שלשה חלקי לילה, ולא נישן.

פסקה תלב

פתח ר' יהודה וכו': פר"י ואמר, משכיל לאיתן האזרחי, שירה זו אברהם אבינו אמרה, בשעה שהשתדל בעבודת הקב"ה, ועשה חסד עם בני העולם, שיכירו כולם את הקב"ה, שהקב"ה שולט על הארץ, ונקרא **איתן**, משום שהתחזק בתוקף בהקב"ה.

פסקה תלג

חסדי ה' עולם אשירה: שואל, וכי מצד החסידים, שהם קו ימין, באים לשיר, הלא השירה באה מקו שמאל, ומשיב אלא כאן נכלל צד השמאל בימין, וע"כ הקב"ה נסה את אברהם ובחן אותו. ולמדנו, שיצחק היה בן ל"ז שנים בזמן ההוא, של העקידה, ומהו שכתוב, נסה את אברהם, נסה את יצחק, צריך לומר. אלא ע"כ כתיב נסה את אברהם, כדי שימצא בדין, ושיתכלל בדין כראוי, אחר שמדתו היה כולה חסד, כדי שימצא בשלמות כראוי. וע"כ חסדי ה' עולם אשירה, כי כבר היה כלול מקו שמאל שמשם באה השירה.
פירוש, אם **נסה**, היה פירושו נסיון, היה לו לומר נסה את יצחק, שכבר היה בן ל"ז שנה, והיה בכחו למחות. אלא **נסה**, פירושו לשון התנשאות והשלמה, כי בעקדה שהיא מעשה דין וגבורה נכלל אברהם בקו שמאל, ונשלם מדתו בכל השלמות.

פסקה תלד

ד"א, חסדי ה' עולם אשירה: אלו הם החסדים שהקב"ה עושה עם העולם. לדור ודור אודיע אמונתך בפי, היינו חסד ואמת שעושה עם הכל. **לדור ודור אודיע אמונתך בפי**, זו היא אמונת הקב"ה שאברהם הודיע בעולם, והזכיר אותו בפה כל הבריות, וע"כ אודיע אמונתך בפי.

פסקה תלה

וקב"ה אודע ליה וכו': והקב"ה הודיע לאברהם את סוד האמונה, שהיא הנוקבא, וכשידע סוד האמונה, ידע שהוא, אברהם, עיקרו וקיומו של העולם, שבשבילו נברא העולם ונתקיים, בשביל שה"ס החסד וז"ש כי אמרתי עולם חסד יבנה. כי כשברא הקב"ה את העולם, שהיא הנוקבא, ראה שאין העולם יכול לעמוד, עד שהושיט הימין שלו, שהוא

החסד, ונתקיים. ואם לא היה מושיט ימינו עליו, לא היה מתקיים, משום שעולם הזה, שה"ס הנוקבא, נברא בדין, וע"כ אין לו קיום בלי חסד. וכבר בארנו.

פסקה תלו

ואתמר בראשית וכו': ולמדנו, בראשית, הסוד הוא, שב' אופנים בכלל אחד כאן. **בראשית**, אע"פ שאמרנו שהוא התחלה ממטה למעלה, שהיא המלכות, **ראשית**, פירושו גם כן התחלה ממעלה למטה, שהוא חכמה, כלומר הבינה שחזרה להיות חכמה. ובארנו המלה בראשית, **ב'** ראשית, כמו שאומרים **בית** קדש הקדשים, שהיא הנוקבא, **בית** לראשית הזה, שהיא חכמה. והמלה, בראשית כולל אותם, את הנוקבא ואת החכמה, כאחד.

פסקה תלז

ובהאי בי"ת וכו': ובבית הזה נברא עולם הזה, שהיא הנוקבא, כלומר שהיא נבנית בבחינת בית לחכמה, שמקבלתו מקו שמאל וע"כ חסרה מחסדים, ולא נתקיימה אלא בימין, שהיא חסד, כי חכמה בלי חסד אין לה קיום. וכבר בארנו **בהבראם**, שכתוב, אלה תולדות השמים וארץ בהבראם, היא אותיות **באברהם**, שה"ס החסד, וע"כ כתוב, אמרתי עולם חסד יבנה. ובנין הראשון של העולם, שהוא הנוקבא, אותו האור של יום הראשון היה בו הקיום, דהיינו חסד, ואח"כ ביום ב' נכלל בשמאל, שהוא גבורה, ובאלו נתקן השמים, שהוא ז"א. וכתוב, שמים תכין אמונתך בהם. שבשביל שנתקן השמים בב' הקוין חסד וגבורה, נעשה הכנה אל האמונה, שהיא הנוקבא, שתתוקן גם כן בב' הקוין חסד וגבורה.

פסקה תלח

ד"א, שמים תכין אמונתך בהם: שמים שהוא ז"א, נתתקן באלו החסדים וסוד האמונה, שהוא הנוקבא, נתתקנה בהם, כמ"ש עולם חסד יבנה, ונמצא שהשמים השפיע החסד אל הנוקבא שנקראת עולם, וע"כ נאמר, שמים תכין אמונתך בהם, כי אין תקון לנוקבא אלא משמים, שהם ז"א.

פסקה תלט

כרתי ברית לבחירי: ברית זהו סוד האמונה, שניתנה לדוד, דבר אחר, ברית זהו צדיק, יסוד, שממנו יוצאות ברכות לכל התחתונים, וכל חיות הקדושות, שהם המלאכים, מתברכות כולן מן אותו השפע השופע לתחתונים. ומשום זה כתוב, כרתי ברית לבחירי, שהוא יזכה בברית זה.

פסקה תמ

נשבעתי לדוד עבדי: שבועה זו הוא סוד האמונה, שהיא הנוקבא, העומדת תמיד בצדיק, שהוא יסוד. זו היא שבועת העולם, שלא יתפרדו לעולם. לבד בזמן הגלות, שאז הם מתפרדים, ונמנע שפע הברכות, וסוד האמונה לא נשלם, וכל חדוה נמנעת. וכן כשנכנס הלילה מזמן ההוא שמחות אינן נכנסות לפני המלך.

פסקה תמא

ואע"ג דחדוון לא וכו': ואע"פ ששמחות אינן מתעוררות, בלילה, אבל בחוץ מהיכל המלך עומדים מלאכים ומזמרים שירה. וכשנחצה הלילה, והתעוררות עולה ממטה למעלה, אז מעורר הקב"ה כל צבאות השמים לבכיה, ובועט ברקיע ומזדעזעים עליונים ותחתונים.

פסקה תמב

ולית נייחא קמיה וכו': ואין נחת לפניו רק בשעה שמתעוררים למטה בתורה, אז הקב"ה וכל נשמות הצדיקים, כולם מקשיבים ושמחים אל קול ההוא, ואז נמצא נחת לפניו. משום שמיום שנחרב בית המקדש למטה, נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיכנסו ישראל לירושלים של מטה. שכתוב, בקרבך קדוש ולא אבא בעיר. שפירושו, אע"פ שבקרבך קדוש, מ"מ לא אבא בעיר, שהוא ירושלים של מעלה, עד שיכנסו ישראל בירושלים של מטה.

ביאור הדברים. כי סוד לילה הוא הנוקבא, ויום הוא ז"א, והם בזווג, בסו"ה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, וכל הסדרים הנוהגים ביום נוהגים ג"כ בלילה, אלא ההפרש הוא בשליטה, שהלילה הוא בשליטת הנוקבא שעיקרה הוא משמאל, ואז נמשכים מוחין דאחורים. והיום הוא בשליטת ז"א ואז נמשכים מוחין דפנים.

ולפיכך כמו שיש בזווגו של יום סדר ג' קוין הנמשכים מג' נקודות חולם שורק חירק, כן יש בזווגו של לילה, והם סוד ג' משמרות שבלילה, שהמלאכים מזמרים בהם, כנ"ל (וישלח דף מ' ד"ה ההוא) ע"ש כל ההמשך. כי המוחין מתגלים בשירה. אמנם הם רק מוחין דאחורים שפירושו **חיצוניות** וקטנות, אבל מבחינת פנים ופנימיות, הוא חושך ולא אור. וז"ש **וכד עייל ליליא מההוא זמנא חדוון לא עאלו קמי מלכא**, כי מבחינת אורות הפנים הוא חושך ואין שמחה אז, אבל מוחין דאחורים מאירים. וז"ש, **ואע"ג דחדוון לא אתערו אבל לבר קיימי ומזמרי שירתא**, כי מוחין דאחורים, שה"ס ג"ר דחיצוניות, נמשכים אז, וע"כ עומדים המלאכים **בחיצוניות** ההיכל, ומזמרים שירה מסוד המוחין ההם.

וג' משמורות ה"ס ג' קוין מג' נקודות חולם שורק חירק, כנ"ל וב' משמרות הראשונות ה"ס ב' קוין ימין ושמאל הנמשכים מחולם שורק, ובאמצע משמורה השניה, שהיא נקודת חצות לילה נמשך המסך דנקודת החירק שעליו יוצא קו האמצעי (כנ"ל, וישלח מ' ד"ה בשעתא) שיש לו ב' פעולות, א) שממעט הע"ס דשמאל, המאירים באחורים, מג"ר לו"ק, ב) לחבר השמאל עם הימין, (כנ"ל פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) וז"ש **וכד אתפליג ליליא ואתערותא סלקא מתתא לעילא**, דהיינו שמעלים מ"נ לגילוי מסך דחירק ליציאת קו אמצעי. **כדין קב"ה אתער כל חילי שמיא לבכיה**, בכיה פירושו מיעוט ג"ר, כי ע"י גילוי המסך מנקודת החירק מתמעטות הג"ר דשמאל, וכל המלאכים בוכים, דהיינו אפילו המלאכים שבחיצוניות אין להם עוד ג"ר, והם בבכיה.

וז"ש **ובעט ברקיעא**, דהיינו שמגלה המסך דחירק, **ואזדעזען עלאי ותתאי**, כי מתבטלין המוחין כולם, אכן אחר זה תכף יש פעולה ב', שהוא להמשיך קומת חסדים על המסך דחירק, ועל ידו הוא מחבר ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה וממשיך בחזרה את הג"ר, אלא בבחינת ו"ק דג"ר, (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר). וז"ש, **ולית נייחא קמיה בר בזמנא דמתערי לתתא באורייתא**, שמעלים מ"ן להמשכת קומת החסדים, שאז מתיחדים ימין ושמאל בזה, והג"ר חוזרות, וחוזרים ג"כ המלאכים לומר שירה.

וז"ש **בגין דמיומא דאתחרב מקדשא**, דהיינו הנוקבא הנקראת מקדש, והיא נחרבה בתוקף הארת השמאל, שנעשתה בסוד ימא דקאפו, (כנ"ל ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא) אז העלה הקב"ה את המסך דחירק והמשיך קו אמצעי ליחד השמאל עם הימין, שמסבה זו נתמעטו הג"ר דג"ר ונשארו רק הו"ק דג"ר, ומיעוט הזה נבחן לשבועה, כי משום תקון זה אין הג"ר דג"ר מאירים עוד, עד גמר התקון, כנודע. וז"ש **אומי קב"ה דלא ייעול בגו ירושלים דלעילא**, דהיינו שלא ימשיך ג"ר דג"ר, **עד דיעלון ישראל לירושלים דלתתא**, דהיינו בגמר התקון, שתתוקן המלכות כולה, ואז חוזר הזווג דג"ר דג"ר, דהיינו שיכנס לירושלים של מעלה. ובזה מבואר הכתוב הנ"ל נשבעתי לדוד עבדי, שה"ס השבועה שלא יכנס לירושלים של מעלה עד וכו'.

פסקה תמג

וכל אינון מזמרי וכו': וכל אלו המזמרים עומדים מחוץ להיכל ואומרים שירה בשלשה משמרות הלילה, שהן כנגד ג' הקוין. כנ"ל בדיבור הסמוך. לכולם מזמרים בשירים ידועים (כמ"ש להלן אות תמ"ט) וכל צבאות השמים כולם מתעוררים בלילה, להיותם מהחיצוניות ובלילה מאירים המוחין דחיצוניות, כנ"ל בסמוך, וישראל ביום, משום שהם מהפנימיות ואין מוחין דפנימיות מאירים אלא ביום כנ"ל, ואין אומרים קדושה

למעלה עד שמקדשים ישראל למטה, כי אין קיום למוחין דחיצוניות של המלאכים, זולת ע"י קו אמצעי המאיר ביום, לישראל. ואז כל צבאות השמים מקדשים את שם הקדוש ביחד, ועל כן ישראל הקדושים מתקדשים מעליונים ותחתונים ביחד, וז"ש קדושים תהיו וגו'.

פסקה תמד

פתח ר' יוסי וכו': פר"י ואמר, על מה אדניה הטבעו, מקרא זה הקב"ה אמרו לאיוב. משום כשברא העולם, שהיא הנוקבא, לא ברא אותו אלא על עמודים, שהם ז' עמודי עולם חג"ת נהי"מ, כמש"א, חצבה עמודיה שבעה. ואלו העמודים לא נודע על מה הם עומדים.

פירוש. עולם, היא הנוקבא, ועומדת על ז' עמודים שהם ז' ספירות, חג"ת נהי"מ שמקבלת מבינה ומז"א. ונודע שהנוקבא מבחינתה עצמה אינה ראויה לקבל אור עליון, כי ה"ס המלכות שנתצמצמה בעת בריאת העולם שלא לקבל מאור העליון. כמ"ש לעיל (בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר ע"ש) וז"ש, **ואינון סמכין**, שהם ז' האורות, חג"ת נהי"מ שבה, **לא אתיידע על מה קיימין**, כי הנוקבא לא תוכל לקבלם מחמת הצמצום שעליה. ומשיב, **בגין דאיהו רזא** וגו' כמ"ש לפנינו.

פסקה תמה

בגין האיהו רזא וכו': ומשיב, שהוא סוד עמוק סתום מכל סתומים. שהעולם, שהוא הנוקבא, לא נברא עד שלקח אבן אחת, והיא האבן הנקראת **אבן שתיה**, ולקח אותה הקב"ה, וזרק אותה לתוך התהום, ונתקעה מלמעלה למטה. וממנה נשתל העולם, שהיא הנוקבא, והיא נקודה האמצעית של ישוב העולם, ובנקודה זו עומד קדש הקדשים, דהיינו הג"ר דנוקבא, ז"ש, או מי ירה **אבן** פנתה. כמש"כ, **אבן** בחן פנת יקרת. וכתוב, **אבן** מאסו הבונים וגו'. שכל אלו ה"ס אבן שתיה.

פירוש. אבן שתיה, ה"ס המלכות המכונה **אבן**, עלתה לבינה ונשתתפה בה שעל ידי עליה זו, **אמא אוזיפת לברתא מאנהא**, דהיינו שקבלה הכלים דאמא, שה"ס **י"ה** דהויה, וע"כ יכלה לקבל סוד ז"ס חג"ת נהי"מ מאמא, (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר דף כ"ו ד"ה ואמא ע"ש כל ההמשך) וע"כ נקראת **שתיה**, דהיינו **שת-י"ה**, כי אמא שה"ס י"ה תקנה.

וז"ש **ועלמא לא אתברי, עד דנטל אבנא חדא, ואיהי אבנא דאתקרי אבן שתיה**, כי מטרם שעלתה המלכות לבינה והשיגה הכלים מבינה, שנקראת אז אבן שתיה, לא יכלה לקבל שום אור מחמת הצמצום שעליה, ולא יכלה להתקיים. וז"ש, **וזרק לה לגו תהומא** שאבן שתיה, שהיא מלכות הממותקת זרק למקום מלכות שלה עצמה הנקראת תהום.

ואתנעיץ מעילא לתתא, כי ירדה ממקום בינה ונתקעה בתהום, שהוא המלכות שלמטה, של הנוקבא. וז"ש **ובהאי נקודה קיימא קדש הקדשים**, דהיינו שעל ידה היא מקבלת ג"ר שנקרא קדש הקדשים.

פסקה תמו

ת"ח האי אבן וכו': בא וראה, אבן זו, נברא מאש ורוח ומים, דהיינו שמקבלת מג' קוין דז"א, והתקשתה מכולם, ונעשתה אבן אחת, ועומדת על התהום, כנ"ל, ולפעמים מים נובעים ממנה ומתמלאים התהומות. ואבן הזו עומדת לאות באמצע העולם. וזו היא האבן שהעמיד והשתיל יעקב להתפשטות וקיום העולם, וז"ש, ויקח יעקב וירימה מצבה.

פסקה תמז

והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וגו': שואל וכי אבן זו שם אותה יעקב, הרי היא נבראה מתחילה כשברא הקב"ה את העולם. כנ"ל. ומשיב, אלא ששם אותה לקיום למעלה ולמטה, וע"כ אשר שמתי מצבה כתוב, מהו **אשר שמתי**, הוא שכתוב, **יהיה בית אלקים**, ששם כאן המדור שלמעלה. כלומר, שהמשיך בה המוחין העליונים.

פסקה תמח

ת"ח האי אבן וכו': בוא וראה אבן הזו יש עליה שבעה עינים כמש"א, על אבן אחת שבעה עינים. עינים ה"ס חכמה, וכשמתגלה החכמה מחג"ת נהי"מ דנוקבא, נקראת שבעה עינים. ולמה נקראת שתיה. הוא משום שממנה נשתל העולם, **שתיה** הוא אותיות **שת-יה**. ששם אותה הקב"ה, שהוא בינה הנקראת י"ה, שיתברך ממנה העולם. כי העולם מתברך ממנה.

פסקה תמט

ות"ח בשעתא דעאל וכו': ובא וראה, בשעה שבא השמש, דהיינו תכף במשמרה ראשונה של הלילה, אלו כרובים העומדים במקום הזה, דהיינו בקודש הקדשים, העומד בנקודה דאמצעיתא שה"ס אבן שתיה, (כנ"ל אות תמ"ה) והיו יושבים בנס, דהיינו ע"י אורות דבינה שאינם שייכים לה הנבחנים לה לנס, היו מכים בכנפיהם ופורשים אותם, ונשמע קול שירת כנפיהם למעלה. ואז מתחילים לשיר המלאכים האומרים שירה בתחילת הלילה, כדי שיתעלה כבוד הקב"ה ממטה למעלה, ומהו השירה שהיו אומרים שירת כנפיהם של הכרובים. היינו הנה ברכו וגו' שאו ידיכם וגו'. ואז מגיעה השירה למלאכים העליונים לזמר.

פסקה תנ

במשמרתא תנינא וכו': במשמרה שניה, הכרובים מכים בכנפיהם למעלה, ונשמע קול שירה שלהם, ואז מתחילים לשיר אלו מלאכים העומדים במשמרה השניה. ומהו השירה, שהיו אומרים בשעה זו, שירת כנפיהם של הכרובים, הוא, הבוטחים בה' כהר ציון לא ימוט וגו'. ואז מגיעה השירה למלאכים העומדים במשמרה השניה, לזמר.

פסקה תנא

במשמרה תליתאה וכו': במשמרה השלישית הכרובים מכים בכנפיהם ואומרים שירה. ומה היא. היא, הללויה הללו וגו' יהי שם ה' וגו' ממזרח שמש וגו'. אז המלאכים העומדים במשמרה השלישית כולם אומרים שירה.

ביאור הדברים. **כרובים** ה"ס אנפי זוטרי, דהיינו ג"ר דקטנות. כי ג"ר הנמשכים בלילה, הם ג"ר דאחורים שהם חצוניות וקטנות, כנ"ל (דף קל"ז ד"ה ביאור) והם עומדים בקדש הקדשים שה"ס ג"ר דנוקבא. ולפי שהם מוחין דאחורים, לכן נאמר בגילוים, **אקשי גדפייהו**, כי האחורים מכונים כנפים, וכן המשכותם באה בהכאה. וכבר נתבאר, שגם במוחין דלילה נוהג ג' קוין שה"ס ג' משמרות, והם נמשכים מסוד המוחין הללו המכונים כרובים, ולפיכך גם שירתם נחלק על פי ג' קוין. וע"כ במשמרה ראשונה, שה"ס קו ימין הנמשך מנקודת החולם שה"ס גילוי ו"ק בלי ראש שבהם, אומרים, הנה ברכו וגו' ואשא **כפי** וגו'. כי כפים יורה על בחי' ו"ק חסר ראש. וכן נאמר בהם שפורשים גדפיהם דהיינו שמגלים בחינת הדין שבהם, ובמשמרה שניה, אומרים הבוטחים בה' כהר ציון **לא ימוט** וגו'. שיורה על קו שמאל הנמשך מנקודת השורק, שבו מגולה עצם הג"ר הללו של האחורים, ועל ג"ר נאמר **לא ימוט**. ובמשמרה הג' שהוא בחי' קו אמצעי הנמשך מנקודת החירק, אומרים הללויה וגו' יהי שם ה' מבורך וגו' ממזרח שמש וגו', כי בקו הג' תלוי כל השלמות וכל הקיום של מוחין האלו. וסוד ג' נקודות הללו, חולם שורק חירק, כבר נתבאר בארוכה לעיל (בראשית א' דף ט"ז ד"ה ותדע) עש"ה.

פסקה תנב

וכלהו ככבי ומזלי וכו': וכל הככבים והמזלות שברקיע, פותחים בשירה, במשמרה ג', שכתוב, ברן יחד ככבי בקר ויריעו וגו'. וכתוב הללוהו כל ככבי אור. כי אלו ככבי אור מנגנים על האור, כלומר, שעל ידי שירה נמשך האור.

פסקה תנג

כד אתי צפרא וכו': כשהאיר הבקר, אומרים אחריהם שירה, ישראל למטה, שמקבלים ג"ר דפנימית, שהם ג"ר דגדלות, ועולה כבודו של הקב"ה ממטה ולמעלה, ישראל אומרים

שירה למטה ביום, ומלאכים העליונים בלילה, ואז נשלם השם הקדוש בכל הצדדים, הן ממוחין דאחורים והן ממוחין דפנים.

פסקה תנד

והאי אבן דקאמר וכו': ואבן ההוא שאומר הכתוב והאבן הזאת וגו' כנ"ל, כל מלאכים העליונים וישראל למטה, כולם נתחזקו באבן ההוא, שהוא המלכות, דהיינו שקמלו ממנה מוחותיהם, והיא עולה למעלה להתעטר, דהיינו לקבל מוחין, מתוך האבות, דהיינו מחג"ת דז"א, ביום. ובלילה, הקב"ה, שהוא ז"א בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן, שהיא המלכות. דהיינו שמקבל ממנה מבחינת מוחין דאחורים שלה.

פסקה תנה

זכאין אינון וכו': אשרי הם הנמצאים בקיומם ועוסקים בתורה בלילה, משום שהקב"ה וכל הצדיקים שבגן עדן שומעים קולותיהם של בני אדם העוסקים בתורה. כמ"ש, היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני.

פסקה תנו

ת"ח האי אבן וכו': בוא וראה אבן זו היא אבן טובה, דהיינו שהיא נמתקה בבינה, והיא טובה וראויה לקבל מוחין. וזהו סוד שכתוב ומלאת בו מלואת אבן ארבעה טורי אבן. ואלו הם הסדרים של אבן טובה, המלואים של אבן יקרה. כלומר שה"ס המוחין דהארת חכמה המקובלים במלכות בסוד ג"פ ארבע שהם י"ב (כנ"ל לך דף ח' ד"ה ומכח) משום שיש אבן אחר שאינה ראויה למוחין, דהיינו מלכות שלא נמתקה בבינה, שעליה כתוב, **והסירותי את לב האבן וגו'**. וכתוב, ואת רוחי אתן בקרבכם, שמשמע שכל זמן שלא הוסר **לב האבן** אין רוח ה' שורה בנו, שהוא מטעם שלא נמתקה בבינה. והיא נקראת גם כן, אבן בחן פנת יקרת.

פסקה תנז

ועל רזא דא וכו': ועל סוד הזה כתוב, **לוחות האבן**. כי אלו הלוחות נחצבו מכאן, מן אבן טובה הנ"ל, ועל כן הן נקראות על שמה של אבן הזו. וזה הוא סוד הכתוב, משם רועה אבן ישראל, כמו שלמדנו, שהוא ג"כ סוד אבן טובה הנ"ל.

פסקה תנח

פתח ר' חזקיה וכו': פר"ח ואמר, והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתים עשרה. אלו הן אבנים יקרות עליונים הנקראות אבני המקום, כמש"א ויקח מאבני המקום, ובארוהו. דהיינו ספירות הנוקבא, כי הנוקבא נקראת מקום. והאבנים על שמות בני ישראל שתים עשרה: כי כמו שיש י"ב שבטים למטה, כן יש למעלה, בנוקבא, י"ב שבטים, והם י"ב

אבנים יקרות, פירוש. ארבעה טורי אבן ה"ס חו"ב תו"מ שבה, וכל אחת מהם כלול מג' קוין, הם שתים עשרה. וכתוב, ששם עלו שבטים שבטי יה עדות **לישראל**, זהו סוד ישראל שלמעלה, דהיינו ז"א המשפיע י"ב הללו לנוקבא, וכולם להודות **לשם** ה', שהיא הנוקבא הנקראת **שם** ה'. וע"כ אומר, והאבנים על שמות בני ישראל תהיינה.

פסקה תנט

וכמה דאית י"ב וכו': וכמו שיש י"ב שעות ביום, שהם י"ב דז"א, כן יש י"ב שעות בלילה, שהם י"ב של הנוקבא, ביום למעלה, בלילה למטה, י"ב דז"א הם למעלה וי"ב דנוקבא הם למטה, כלומר שמקבלים מי"ב דז"א שהם למעלה. וכולם הם, זה כנגד זה. אלו י"ב שעות שבלילה מתחלקים לשלשה חלקים, שהם ג' משמרות כנ"ל, וכמה חיילות ממונים עומדים תחתיהם מדרגות אחר מדרגות, שכולם ממונים בלילה, ומקבלים טרף מתחילה, ואח"כ אומרים שירה, כמ"ש לפנינו. והוא כמש"כ, ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו'.

פסקה תס

וכדין כד אתפליג וכו': ואז כאשר נחלק הלילה נמצאים ב' סדרים מצד זה וב' סדרים מצד האחר. ורוח העליון יוצא ביניהם. ואז כל האילנות שבגן עדן, כולם, פותחים בשירה, והקב"ה נכנס בגן עדן. הה"ד אז ירננו וגו'. וכמ"ש ושפט בצדק דלים. משום שמשפט, שהוא ז"א, נכנס ביניהם, ונתמלא ממנו גן העדן.

פירוש. כבר נתבאר אשר לילה ה"ס פרצוף הנוקבא, ששולטת בה קו שמאל שה"ס חכמה בלי חסדים וע"כ היא חשך. ונקודת חצות, ה"ס נקודת החזה שבה, שה"ס מסך דחירק, שעליו נגלה קו האמצעי המיחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה. וז"ש, **כד אתפליג ליליא קיימין תרין סדרין מסטרא דא ותרין וכו'**. כי אז נבחן שיש ב' קוין מנקודת החזה ולמעלה שהם מתחילת הלילה עד חצות. ויש ב' קוין מנקודת החזה ולמטה, דהיינו מחצות לילה עד הבוקר. **ורוחא עלאה נפק ביניהו** שה"ס קו אמצעי היוצא על המסך דחירק שה"ס נקודת החצות, הנקרא רוח עליון, שהוא ז"א. **וכדין כל אילנין דבג"ע אומרים שירה**, כי קו האמצעי שהיא ז"א מחבר ימין ושמאל, שבג"ע שהיא הנוקבא זה בזה, ונתמלאו כולם באור, **וקב"ה**, שהוא קו אמצעי, **עאל בגן העדן**, שהוא הנוקבא, וז"ש **בגין דמשפט עאל וכו'**. כי ז"א שהוא קו האמצעי נקרא **משפט**, **ואתמליא מניה גן עדן**. כי נתחברו הצדדים שמחזה ולמעלה ושמחזה ולמטה זה בזה. ועי' לעיל (ויגש דף י"א) במאמר שתין נשמי, שהארכנו בענין זה.

פסקה תסא

ורוחא דצפון אתער וכו': ורוח צפונית נתעורר בעולם ושמחה נמצא כי אחר הכרעת קו אמצעי, מתלבש הצפון בדרום, והחכמה מתלבשת בחסדים, ואז יש שמחה בהארת הצפון שהוא קו שמאל. ומבאר כי אותו הרוח שהוא קו אמצעי, מנשב באלו הבשמים, שה"ס הארת החכמה, שעי"ז מתלבשת הארת חכמה שבבשמים בחסדים שברוח, והבשמים מעלים ריח ממטה למעלה, ולא ממעלה למטה כנודע, והצדיקים מתעטרים בעטרותיהם דהיינו שמקבלים מוחין, ונהנים מזיו מראה המאירה. שהוא ז"א.

פסקה תסב

זכאין אינון צדיקיא וכו': אשרי הם הצדיקים הזוכים לאותו אור העליון. ואותו אור של מראה המאירה מאיר לכל הצדדים, דהיינו לימין ולשמאל, וכל אחד ואחד מאלו הצדיקים מקבל לחלקו כראוי לו, וכל אחד ואחד מקבל כפי מעשיו שעשה בעולם הזה, ויש מהם שהם מתביישים מאותו האור שחברם קבל ביותר להאיר, וכבר בארוהו.

פסקה תסג

חולקיה דליליא וכו': משמרות הלילה, הם: משעה שהלילה מתחיל לבא כמה שלוחי הדין מתעוררים ומשוטטים בעולם, והפתחים של האורות נסתמים. והיא משמרה א'. ולאחר כך, במשמרה הב', מתעוררים כמה מינים של כוחות הדין למיניהם כמו שבארנו. שבמשמרה ב' היא בחינת קו שמאל, רוח צפון. שכל עוד שאינה מתחבר עם רוח דרום שהוא ימין, דינים רבים מתעוררים ממנו. ואז כשנתחלק הלילה, דהייני באמצע משמרה השניה, שה"ס נקודת החזה כנ"ל, יורד רוח צפון מלמעלה מחזה למטה מחזה, ואוחז בלילה, שהיא הנוקבא עד סיום שתי משמרות הלילה. פירוש, כי משמרה א' ה"ס קו ימין ומשמרה ב' ה"ס קו שמאל, ואע"פ שהמסך דחירק נתעורר בחצות לילה, שהיא באמצע משמרה שניה, הוא רק להמשיך רוח צפון למטה מחזה. ועיקר כחו שהוא לחבר השמאל עם הימין, אינו נגלה, אלא לאחר סיום משמרה ב'. כמ"ש לפנינו.

פסקה תסד

ולבתר, סטרא דדרום וכו': ולאחר כך, דהיינו במשמרה הג', צד הדרום, שהוא חסד, נתעורר להתחבר עם הצפון, בכח קו האמצעי, עד שבא הבוקר. וכשבא הבוקר כבר דרום וצפון אחוזים בנוקבא, ואז באים ישראל למטה בתפלתם ובקשתם, ומעלים אותה למעלה לז"א, עד שעולה ונגנזת ביניהם באורות דז"א, כלומר שממעטת עצמה ומתבטלת למדרגת ז"א, כנ"ל (ב"א דף ק"ח ד"ה וכבר) ולוקחת ברכות מראש המלך, דהיינו שמקבלת ג"ר דפנים מז"א, שה"ס ראש שלו.

פסקה תסה

ואתברכא מההוא טלא וכו': ומתברכת מאותו הטל הנמשך לז"א מלמעלה, מגלגלתא דא"א, ומאותו הטל מתחלק להאיר לכמה צדדים, הן לימין והן לשמאל, אע"פ שהטל עצמו הוא רק אור החסד, וכמה רבבות מדרגות נזונות ממנו, מאותו הטל, וממנו עתידים להחיות המתים, ז"ש הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורות טלך. דהיינו טל מאלו אורות עליונים המאירים למעלה.

פסקה תסו

עד דהוו יתבי וכו': בעוד שהיו יושבים נתחלק הלילה, אמר לו ר' יהודה לר' יוסי, עתה רוח הצפון נתעורר והלילה נתחלק ועתה הזמן, שהקב"ה חושק לקולם של הצדיקים בעולם הזה, אלו העוסקים בתורה, הקב"ה מקשיב להם עתה. במקום הזה לא נפסיק מלעסוק מדברי תורה.

פסקה תסז

פתח ואמר, המלאך הגואל וגו': זהו למדנו ובארוהו. אבל בוא וראה כתוב, הנה אנכי שולח מלאך וגו', זהו מלאך שהוא גואל את העולם שנקרא מלאך הגואל והוא שמירה לבני אדם, כמ"ש לשמרך בדרך, וזה הוא המזמין ברכות לכל העולם משום שהוא מקבל אותם מתחילה, ואח"כ הוא מזמין אותם בעולם, דהיינו המלאך מטטרון, ומשום זה כתוב, הנה אנכי שולח מלאך לפניך. ושלחתי לפניך מלאך.

פסקה תסח

והאי איהו מלאך וכו': וזה הוא מלאך, שפעם הוא זכר ופעם הוא נקבה, וכך הוא, שבזמן שהוא מזמין ברכות לעולם, אז הוא זכר, ונקרא זכר. כזכר המזמין ברכות לנוקבא, כך הוא מזמין ברכות לעולם, ובזמן שנמצא בדין על העולם, אז נקרא נקבה, כנקבה שהיא מעוברת, כן הוא מתמלא מן דינים, ואז הוא נקרא נקבה. וע"כ פעם נקרא זכר ופעם נקרא נקבה, והכל סוד אחד.

פסקה תסט

כגוונא דא כתיב וכו': כעין זה כתוב, ואת להט החרב המתהפכת, דהיינו שיש מלאכים שליחים בעולם שמתהפכים לכמה אופנים, פעם לנקבה ופעם לזכר, פעם לדין ופעם לרחמים, והכל הוא בענין אחד. (עי' פירושו לעיל ב"ב ע"ח ד"ה ביאור) כעין זה אותו מלאך הוא באופנים רבים, וכל צבעי העולם, שהוא הנוקבא, כולם, שהם לבן אדום ירוק, הם במקום זה, וזה סוד כמראה הקשת אשר יהיה בענן וגו'. שג' גוונים הנ"ל הם מראה

הקשת. שהיא הנוקבא. וכמו שיש בו, במלאך, כל אלו הצבעים כן הוא מנהיג לכל העולם. וענין ג' גווני הקשת כבר הארכנו בו לעיל (בראשית א', אות ע' וע"א, בסולם).

פסקה תע

רחימי עלאי וכו': אהובים העליונים בעלי התבונה, הסתכלו. היינו אותם הנשמות השייכים לקו ימין. בעלי דין ידועים במקל חובלים, קרבו לדעת היינו השייכים לקו שמאל, שמשם כל הדינים. מי מכם, בעלי העינים בתבונה, דהיינו השייכים לקו האמצעי, שזכו לחכמה המקובלת ע"י תבונה, ויודע, שבשעה שעלה ברצונו של סוד הסודות, להוציא ג' צבעים הכלולים יחדיו, שהם לבן אדום וירוק, דהיינו ג' קוין: ימין שהוא לבן, ושמאל שהוא אדום, ואמצעי שהוא ירוק ג' צבעים משולבים יחד זה בזה, ומתחברים זה עם זה, הנה אז מגריפה תחתונה, שהיא הנוקבא, נצטבע ויצאה מתוך הצבעים, האלה.

פסקה תעא

וכל גוונין אלין וכו': וכל צבעים הללו, לבן אדום ירוק, נראים בה, בנוקבא, היא מראה להסתכל, שבה בלבד נוהגת ראיה (כנ"ל ב"א ע"ד ד"ה ועלמא דאתגליא ע"ש) והיינו בשעה שנראית כעין הבדולח. כפי שהכה בתוכה, היינו לפי הזווג דהכאה דז"א שנזדווג בה בג' גווני שלו, כן נראה בנוקבא מבחוץ, שאלו ג' צבעים מסבבים אותה לימינה ולשמאלה ולאמצעה, וצבע הולך, עולה, ויורד, כלומר, שצבע הלבן שהוא ימין, **הולך** להכלל בשמאל. וצבע האדום שהוא בשמאל **עולה**, דהיינו שמאיר ממטה למעלה. וצבע הירוק שהוא באמצע, **יורד**, שהוא המאיר מלמעלה למטה. ממונים פועלי הדין קבועים בתוכה. להעניש את הממשיכים הארת השמאל ממעלה למטה.

פסקה תעב

גוונין סחרין כלילן וכו': הצבעים שמסבבים את הנוקבא הכלולים יחד, מעלים אותה, לזווג פב"פ עם ז"א, ביום, ויורדת לבחינתה עצמה בלילה והיא כמו נר הדולק שהארתו נראה בלילה, וביום, הארתו נסתרת ואינה נראה, האור נסתר ברמ"ח עולמות, כולם הולכים ומאירים בתוכה ממעלה למטה, תוך שס"ה חלקים, שהם גנוזים ומכוסים למטה.

פירוש. כי ב' זווגים יש בנוקבא, דיום ודחצות לילה. ויש מעלה בלילה שאז מאירה בבחינתה עצמה, שהיא הארת חכמה, ויש חסרון, שהוא זווג דאחורים המחוסר חסדים ואינה מאירה משום זה. ויש מעלה בזווג של יום שאז מקבלת מזווג פנים בפנים עם ז"א,

אבל יש חסרון שאז מתבטלת בחינתה עצמה, בסוד דלית לה לגרמה ולא מידי (כנ"ל ב"א דף ק"ח ד"ה וכבר ע"ש).
וז"ש **סלקין לה לעילא ביממא** דהיינו לזווג פב"פ עם ז"א. **ונחתא בליליא** שיורדת לזווג אחורים מבחינתה עצמה. אבל **אתחזי בליליא**, שבלילה נראה בחינתה עצמה דהיינו הארת חכמה שבה, אלא שאינה מאירה כנ"ל, **ביממא אסתתרת**, ביום, אע"פ שיש לה הארת פב"פ, מ"מ בחינתה עצמה נסתרת, כי מתבטלת כולה לז"א כנ"ל.
והן ביום והן בלילה, הנוקבא מקבלת הארותיה מז"א, שנקרא **תורה**, שכולה ימין ושמאל **ותורה** עם ב' כוללים דימין ושמאל, היא בגי' תרי"ג, אשר רמ"ח מהם, הם בימין ונתונים אל הנוקבא ביום. ושס"ה מהם הם בשמאל שלו, ונתונים אל הנוקבא בלילה. והרמ"ח מאירים בה ממעלה למטה. והשס"ה רק ממטה למעלה בלבד, ולא למטה וז"ש **ברמ"ח עלמין כלהו אזלין לגווה מלעילא לתתא**, כי אורות הימין יכולים להאיר ממעלה למטה. **גו שס"ה שייפין גניזא ואתכסיא לתתא**. אלא רק ממטה למעלה בלבד, להיותם אורות של שמאל.

פסקה תעג

מאן דמפשפש לאשכחא וכו': מי שמחזר להשיג אותה, ישבר כנפים המסתירים אותה, וקליפות הנסתרות, ואז יפתח השערים. מי שזוכה לראות, יראה בדעת ותבונה כמו הרואה דרך הכותל. לבד משה הנביא הנאמן העליון שהיה רואהו עין בעין למעלה, במקום שלא נודע.
פירוש כל הנביאים קבלו מנוקבא, והנוקבא נקראת **כותל**, וז"ש **כמאן דחמי בתר כותלא**. ומשה רבינו קבל מז"א, שה"ס אספקלריאה המאירה. וז"ש **דהוה חמי ליה עינא בעינא לעילא**, בז"א, **באתר דלא אתיידע**, דהיינו מחזה ולמעלה דז"א, ששם החסדים מכוסים בלתי נודעים.

פסקה תעד

מאן דלא זכי וכו': מי שלא זכה, דוחים אותו לחוץ, כמה גדודים מלאכים מוכנים בשבילו, מעותדים יוצאים אליו ומוציאים אותו לחוץ שלא יסתכל בעונג המלך. אוי להם לרשעי עולם, שאינם זוכים להסתכל. כמש"א ולא יבאו לראות כבלע את הקדש וגו'.

פסקה תעה

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, מסתכל הייתי והנה מתוך אורות האלו שה"ס ג' גוונים הנ"ל, מסתכלים נשמות הצדיקים. כאשר נתדבקו במקום הזה, דהיינו בנוקבא, אז מתוך אורות האלו מסתכלים נשמות הצדיקים. אלו הצבעים, לבן אדום ירוק הנ"ל, עולים ונכללים

יחד כנ"ל. אשרי הוא, מי שיודע לכלול וליחד כולם כאחד, ולתקן הכל במקום שצריך, למעלה למעלה, ואז נשמר האדם בעולם הזה ובעולם הבא. (ע"כ תוספתא)

פסקה תעו

פתח ר' יוסי וכו': פר"י ואמר, ועז מלך משפט אהב אתה וגו'. ועז מלך משפט אהב זה הוא הקב"ה, דהיינו הנוקבא, שאוהבת משפט, שהוא המוחין הכלולים מימין ושמאל ביחד. **ועז מלך**, פירושו התוקף שנתחזק בו הקב"ה, שהוא הנוקבא, אינו אלא במשפט, כמש"א מלך במשפט יעמיד ארץ. להיותו כלול מחכמה וחסדים יחדיו, חסדים מימין וחכמה משמאל.

פסקה תעז

ובגין כך ועז וכו': ומשום זה אומר הכתוב, ועז מלך משפט אהב, שלא נתקנה כנסת ישראל, שהיא הנוקבא, אלא במשפט, שהוא מוחין כלולים מחכמה וחסדים יחדיו כנ"ל, משום שמשם נזונת, שה"ס חסדים וכל הברכות שמקבלת משם היא מקבלת שה"ס חכמה. ומשום זה, **ועז מלך משפט אהב**, שכל חשקה וכל אהבתה הוא לקבל משפט. **אתה כוננת משרים**, היינו סוד שני הכרובים למטה, שנקראים **משרים**. שהם תקון וישוב העולם. וכבר נתבאר. (וביאור הכרובים ויחס שלהם למוחין דחיה שה"ס משפט, עי' לעיל בהקסה"ז דף ז' ד"ה ובגין).

פסקה תעח

רבי חזקיה פתח וכו': רח"פ ואמר הללויה הללו עבדי ה' וגו'. במקרא זה יש להסתכל, כיון שאמר הללויה, למה אומר עוד, הללו עבדי ה', ואחר כך, הללו את שם ה'. ומשיב, אלא כך למדנו, מי שמשבח לאחר, צריך לשבח אותו לפי כבודו, וכפי כבודו צריך להיות שבחו. ולמדנו מי שמשבח לאחר בשבח שאין בו, הוא מגלה גנותו. כלומר, שמסבב שיגולה גנותו. ועל כן, מי שעושה הספד על אדם, צריך שיהיה כפי כבודו ולא יותר. כי מתוך שבחו סופו שיבוא לידי גנותו. ותמיד צריך השבח להיות רק כפי כבודו.

פסקה תעט

ת"ח הללויה וכו': בוא וראה, **הללויה**, כאן, יש שבח עליון של אדון כל מקום, שאין העין שולטת בו לדעת ולהסתכל, שהוא נסתר מכל הנסתרות, ומי הוא, הוא השם **י"ה**, שם, העליון על כל. פירוש, השם י"ה ה"ס ג"ר, כי קוצו של **י'** ה"ס כתר, **י'** ה"ס חכמה, **ה'** ה"ס בינה. ואין השגה בג"ר כנודע, וז"ש **אתר דלא שלטא ביה עינא וכו'**.

פסקה תפ

ובג"כ הללויה וכו': ומשום זה, **הללויה**, הוא שבח ושם ביחד כלולים כאחד. כמ"ש לעיל (וישלח פ"ג ד"ה ת"ח ע"ש) וכאן סותם הדבר, שאומר **הללויה** ואינו אומר, מי הוא האומר הללויה, ולמי יאמרו הללו. אלא כמו השם י"ה הוא סתום, כך השבח שמשבחים, סתום, ואלו המשבחים איני יודע מי הם. וכך צריך להיות סתום הכל בסוד עליון, ואחר שכבר סתם בסוד עליון, גילה, ואמר, **הללו עבדי ה' הללו את שם ה'**, שגילה מי הם המהללים ולמי המה מהללים, משום שזה הוא מקום, שאינו סתום כאותו העליון הנסתר מכל הנסתרות, שהוא י"ה, כי זהו מקום שנקרא **שם**, דהיינו הנוקבא, כמש"א אשר נקרא שם שם ה', שפירושו הנוקבא שנקראת, שם.

פסקה תפא

קדמאה סתים וכו': הראשון, שהוא **י"ה** סתום ואינו מגולה, השני שהוא שם ה', סתום ומגולה. ומשום שהוא עומד בהתגלות, אמר הכתוב, שהם משבחים למקום ההוא, הנקרא שם ה', ומי הם המשבחים, ואומר, שהם עבדי ה', הראוים לשבח למקום הזה, לנוקבא.

פסקה תפב

יהי שם ה' מבורך: שואל, מהו השינוי שאומר **יהי**. ומשיב, אלא **יהי** ה"ס המשכה מאותו מקום עליון שהוא סתום, שאמרנו, שהוא **י"ה**, עד סוד הברית, שהוא יוד תתאה כעין יוד עלאה, ההתחלה כסוף.

פירוש. ז"א נקרא **הוי"ה**, והנוקבא נקראת **אדנ"י** וז"ס יהי **שם ה'**, כי שם היא הנוקבא, **ה'** ז"א. וביחודם משתלבים ב' שמות, הללו זה בזה, ומצטרף מהם **יאהדונה"י**, ויש כאן ב' יודין, **י'** הראשונה שהוא חכמה, שהיא **י'** של הוי"ה, ו **י'** האחרונה שהיא **י'** של אדנ"י, היא חכמה תתאה. כנ"ל (ב"א רט"ז ד"ה פירוש) ע"ש ביאורם. וז"ש **רזא דאמשכותא מההוא אתר עלאה וכו' י"ה**, שה"ס **י'** ראשונה של יאהדונה"י, ונמשך ממנה שפע החכמה, **עד רזא דברית**, שהיא הנוקבא, **דאיהי י' תתאה**, היינו **י'** אחרונה של יאהדונה"י, **כגוונא די' עלאה**, כמו שיוד עליונה של יאהדונה"י היא חכמה, כן **י'** תחתונה של יאהדונה"י מקבלת ממנה, ונעשתה לחכמה תתאה. **שירותא כסופא**, ש **י'** הראשונה ו **י'** האחרונה נעשות שוות זו לזו ושתיהן הן חכמה.

פסקה תפג

ובגין כך, יהי וכו': ומשום זה, **יה"י**, הוא סוד ההמשכה מן הנסתר מכל הנסתרות שהוא **י'** ראשונה של יאהדונה"י, עד מדרגה התחתונה, שהיא **י'** אחרונה של יאהדונה"י כנ"ל.

שז"ס שתי היודין של **יה"י**. בדבר זה נתקיים כל מעשה בראשית, כמש"א, **יהי** רקיע, **יהי** מאורות, **יהי** אור.

פסקה תפד

בכל אינון עובדין וכו': בכל המעשים של מעלה, דהיינו הרקיע והאור והמאורות, כתוב **יהי**, בכל המעשים של מטה, דהיינו הארץ והימים, ואשר בהם, לא כתוב, **יה"י**, משום שסוד הזה של יה"י, שהוא המשכה מסוד הסתום מכל סתום, שהוא **י'** ראשונה של יאהדונה"י, אינו מתקיים רק בדברים עליונים של מעלה, ולא באלו הדברים של מטה.

פסקה תפה

ובדא מתברך וכו': ובזה, מתברך השם הקדוש בכל, וע"כ כתוב, יהי שם ה' מבורך וגו'. **ממזרח שמש וגו'**, זהו מקום עליון, שהשמש שהוא ז"א, מאירה ממנו, וזהו מקום של ראש העליון הסתום, שהוא ראש א"א.

פסקה תפו

ועד מבואו: זהו מקום קשר, שנתקשרה בו האמונה, שהיא הנוקבא, כראוי. ששם יחוד ז"א ונוקבא, ומשם יוצאות הברכות לכל, והעולם, שהוא הנוקבא, ניזון מכאן, כמו שלמדנו. ומשום זה, עומד מקום זה, שהיא הנוקבא, להיות ניזון מלמעלה ולהתברך משם. והכל תלוי בהתעוררות שלמטה, שאלו עבדי ה' מתעוררים כשמברכים את השם הקדוש, שהיא הנוקבא, כמו שאמרנו, (באות תפ"א) שמשום שהיא בהתגלות, כתוב, הללו עבדי ה' הללו את שם ה'. ע"ש.

פסקה תפז

אדהכי הוה נהיר וכו': בתוך זה, האיר הבוקר, יצאו מן המערה. ובאותו הלילה לא ישנו. הלכו בדרך. כשיצאו מאלו ההרים, ישבו והתפללו תפלה. באו לכפר אחד וישבו שם כל היום ההוא, בלילה, ישנו עד שהיה חצות לילה, ואז קמו לעסוק בתורה.

פסקה תפח

ויברכם ביום ההוא לאמור וגו': שואל, ויברכם ביום ההוא, מהו **ביום ההוא**, היה מספיק שיאמר, **ויברכם**, ועוד, בכל מקום כתוב **לאמר** חסר ו', וכאן **לאמור** עם ו'. מהו השינוי.

פסקה תפט

אלא רזא איהו וכו': ומשיב, אלא הוא סוד. ויברכם ביום ההוא. מהו **ביום ההוא**, הוא סוד המדרגה שנתמנתה על הברכות של מעלה. שהיא בינה. **יום ההוא**, יום, שהוא ז"א, מאותו מקום עליון הנקרא **הוא**, שהוא בינה, וזה **יום ההוא** שאומר, יורה שאין פירוד

בין **יום** ובין **הוא**, ובכל מקום שנאמר יום ההוא, הוא שתי מדרגות: מדרגה עליונה בינה, ותחתונה ז"א, שהן ביחד, דהיינו ז"א שעלה לבינה ונעשה כמוה.

פסקה תצ

ובגין כך כד וכו': ומשום זה, כאשר רצה יעקב לברך את בני יוסף, ברך אותם ביחוד של מעלה ומטה כולם כאחד, בשביל שיתקיים ברכתם, ואחר כך כלל כולם יחד, ואמר **בך** יברך ישראל, מהו **בך**. אלא ודאי כך הוא סוד היחוד, בתחילה ברך ממטה למעלה דהיינו ויברכם ביום ההוא, שהוא ז"א ובינה ביחד כנ"ל. ואחר כך ירד לאמצע, לז"א, ולמטה, לנוקבא, לאמור עם **ו'** הוא אמצע, כי **ו'** רומזת לז"א. ואחר כך ירד למטה, ואמר, **בך**, שיורה על הנוקבא. וכך הברכה היא יפה כראוי, שהיא ממטה למעלה וממעלה למטה.

פסקה תצא

בך יברך ישראל: שואל, מהו ישראל, ומשיב, הוא ישראל סבא, שהוא ז"א דבינה. יבורך ישראל לא כתוב, אלא יברך, שמשמע שיברך לאחרים, והוא כי ישראל סבא מקבל הברכות מלמעלה ואחר כך הוא מברך לכל על ידי מדרגה התחתונה בדיוק, שהיא הנוקבא. שאומר **בך** יברך ישראל לאמור. שמשמע שע"י **בך** שהיא הנוקבא, יברך ישראל סבא לכל.

פסקה תצב

ישימך אלקים כאפרים וכמנשה: הקדים את אפרים בתחילה, משום שאפרים נקרא על שם של ישראל. מאין לנו זה. מכאן, כי כשיצא שבט אפרים מטרם שנשלם זמן שעבוד מצרים, שדחקו את השעה ויצאו מן הגלות, קמו עליהם שונאיהם והרגו אותם. וכתוב, בן אדם העצמות האלה כל בית **ישראל** המה. משמע, שאפרים נקרא ישראל, משכתוב כל בית **ישראל** המה. ועל כן הקדים את אפרים לפני מנשה. ומשום זה, נסיעתו של אפרים היה לצד מערב, ומסעו היה. כי השכינה היא במערב, שכל ישראל כלולים בה, וע"כ אפרים שנקרא בשם ישראל, היה בצד השכינה.

פסקה תצג

ת"ח ברכתא וכו': בוא וראה, הברכה שברך את בני יוסף, למה הקדים ברכתם, מטרם שברך את בניו עצמו. ומשיב, אלא מכאן נשמע שאהבת בני בנים חביב על האדם יותר מבניו, ומשום זה, שאהבת בני בניו קודמת לבניו, הקדים לברך אותם בתחילה.

פסקה תצד

ויברכם ביום ההוא לאמור: ר' יוסי פתח ואמר, ה' זכרנו יברך יברך את בית ישראל וגו'. שקשה למה כתוב ב' פעמים יברך. ואומר, **ה' זכרנו יברך**, אלו הם הגברים. **יברך את**

בית ישראל, אלו הן הנשים. כי הזכרים צריכים להתברך מתחילה ואחר כך הנשים, שנשים אינן מתברכות אלא מברכתם של זכרים, וכשהזכרים מתברכים אז מתברכות הנשים. ואם תרצה נלמוד מכאן, שכתוב, וכפר בעדו ובעד ביתו. שצריך לכפר על עצמו תחילה, ואחר כך על ביתו, הרי שהזכר קודם לנקבה, כדי שתתברך ממנו.

פסקה תצה

ת"ח דנשין וכו': בוא וראה, שהנשים אינן מתברכות אלא מזכרים, כשהם מתברכים תחילה, ומברכה זו של הזכרים, מתברכות, ואינן צריכות לברכה מיוחדת להן. ושואל, אלא במה נעמיד הכתוב יברך את בית ישראל, מאחר שהנשים אינן צריכות לברכה מיוחדת להן. ומשיב, אלא הקב"ה נותן תוספת ברכה לזכר שהוא נשוי אשה, כדי שתתברך ממנו אשתו, וכן בכל מקום, נותן הקב"ה תוספת ברכה לזכר שנשא אשה, כדי שתתברך מתוספת זו, וכיון שאדם נושא אשה, נותן לו ב' חלקים, אחד לו ואחד לאשתו, והוא מקבל הכל, חלקו וחלק אשתו. וע"כ כתוב ברכה מיוחדת לנשים, יברך את בית ישראל, כי זהו חלקן, אמנם הזכרים מקבלים גם חלקן, והם נותנים להן אחר כך. כמבואר.

פסקה תצו

ת"ח ויברכם ביום ההוא: ואחר זה כתוב לאמור עם ו', שכאן מרומז בן הבכור, כי ה ו' רומזת על בכורה, שכתוב, בני בכורי ישראל. וכתוב, ואפרים בכורי הוא, ועל זה באה תוספת ו'. על שם אפרים, הנכלל באותה הברכה.

פסקה תצז

ר' חזקיה פתח וכו': רח"פ, גלמי ראו עיניך ועל ספרך וגו'. מקרא זה העמידוהו בכמה מקומות. אבל בוא וראה, כל אלו הנשמות שהיו מיום שנברא העולם, כולן עומדות לפני הקב"ה מטרם שיורדות לעולם, באותה הצורה ממש שנראות לאחר כך בעולם, ובאותה מראה של גוף האדם העומד בעולם הזה, כן הוא עומד למעלה.

פסקה תצח

ובשעתא דנשמתא דא וכו': ובשעה שהנשמה מוכנת לרדת בעולם, נשמה ההיא, באותה צורה ממש שעומדת בעולם הזה כן עומדת לפני הקב"ה, והקב"ה משביע אותה שתשמור מצות התורה, ולא תעבור על חוקי התורה.

פסקה תצט

ומנא לן דקיימין וכו': ומאין לנו שהנשמות עומדות לפניו, שכתוב, חי ה' אשר עמדתי לפניו, **עמדתי** ודאי, דהיינו מטרם שנברא. וכבר בארוה. ומשום זה, **גלמי ראו עיניך**,

מטרם שנראה בעולם. **ועל ספרך כולם יכתבו**, כי כל הנשמות, באותה צורה שלהן, כולן בספר כתובות. **ימים יוצרו**, כבר בארוהו שמיוצרים בודאי, כלומר שנעשה מהם לבוש להתלבש בו. (כנ"ל דף צ"ה אות רצ"ט). **ולא אחד בהם**, שאין יום אחד בהם בעולם הזה, שיוכל לעמוד בקיום לפני אדונו כראוי.

פסקה תק

ת"ח, יומין דב"נ וכו': בוא וראה, ימיו של האדם, כשזוכה בעולם הזה במעשים טובים, הימים שלו מתברכים למעלה ממקום ההוא שנקרא **מדת ימיו**. שהיא בינה. פתח ואמר, הודיעני ה' קצי ומדת ימי וגו', מקרא זה בארוהו. אבל בוא וראה, **קצי** זהו קץ הימין, שהוא מתקשר בדוד. **ומדת ימי**, זהו שנתמנה ממש על ימיו. שהיא בינה. (וענין קץ הימין עי' לעיל פרשת נח אות ע"ו ובהסולם).

פסקה תקא

א"ר יהודה וכו': אר"י, הנה שמעתי מר' שמעון, שמקרא זה נאמר על אלו הימים שנגזרו עליו מאדם הראשון, שהם ע' שנה. (כנ"ל וישלח אות נ"ג) כי למדנו, שלא היה לדוד חיים כלל, אלא שנתן לו אדם הראשון מימיו, ע' שנים.

פסקה תקב

ורזא דא וילון וכו': וזה סוד, הרקיע וילון, שהוא כנגד המלכות, אינו משמש כלום, כי הלבנה, שהיא מלכות, אינו מאירה מעצמה כלום, שז"ס שדוד, שהיא כנגד המלכות אין לו חיים. ושבעים שנה מאירים אליה, אל המלכות, מכל צדדיה, שהם ז"ס חג"ת נהי"מ מז"א, שכל אחת כלולה מעשר והם שבעים. והם חיי דוד סתם. ועל כן בקש דוד מן הקב"ה לדעת סוד הזה, למה אין חיים אל הלבנה מעצמה, ורצה לדעת השורש שלה.

פסקה תקג

ומדת ימי מה היא: זו היא מדרגה עליונה סתומה, שהיא בינה, שנקראת מדת ימי, משום שהיא עומדת על כל אלו הימים שהם חיים של המלכות, כי חג"ת נהי"ם דז"א נמשכים מן הבינה, היא מקום המאיר לכל. **אדעה מה חדל אני**: אמר דוד, אדעה על מה חדל אני אור מעצמי, ונמנע ממנו להיות כשאר כל אורות העליונים שיש להם חיים לכולם מעצמם, ואני על מה אני חדל מאור, ועל מה נמנע ממני. וזה הוא שבא דוד לדעת, ולא ניתן לו רשות לדעת.

פסקה תקד

ת"ח כל ברכאן וכו': בוא וראה, כל ברכות העליונות כולן נמסרו למדרגה הזו, שהיא מלכות, לברך לכל. ואע"פ שאין לה אור מעצמה, כל הברכות, וכל חדוה, וכל טוב, כולם

נמצאים בה, וממנה הם יוצאים, ועל כן נקראת כוס של ברכה. ונקראת ברכה ממש, כמ"ש ברכת ה' היא תעשיר, שברכת ה' היא המלכות, ועל כן כתוב, ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה.

פסקה תקה

ובגין כך אית וכו': ומשום זה, יש לה למלכות שריד בכל הספירות שכולן נכללות ממנה, ונתמלאה מכולן, ומכולן יש בה, שכולן נכללות בה, ונתברכה מכל ברכות העליונות, ונמסרו הברכות בידה לברך, שואל מאין לנו זה, ומשיב, דא"ר יצחק, יעקב ברך לבניו של יוסף, ממקום זה, שכל הברכות נמסרו בידה לברך, כמו שאתה אומר **והיה ברכה**. שפירושו שיזכה למלכות שה"ס ברכה, ואז מכאן ולהלאה נמסרו הברכות בידך. כי כל הברכות בידי המלכות הן.

פירוש, כשנאמר למלכות לכי ומעטי את עצמך, ונתמעטה ויצאה מאצילות לבריאה, מאז לית לה חיין לסיהרא מגרמה, (כנ"ל ב"א דף ק"ח בד"ה וכבר ע"ש) ומבחינת מה שהיתה נכללת מקודם לכן בכל הספירות דאצילות יצאה עתה מהן, ולא נשאר ממנה כלום בכל הספירות. שז"ס דוד אין לו חיים כמ"ש לעיל. אמנם אח"כ נתקנה ע"י ז"א, שבנה אותה מז"ס חג"ת נהי"מ שלו, שז"ס ע' שנה שנתן אדה"ר לדוד כנ"ל, ונמצא עתה אע"פ שאין לה מעצמה כלום, מ"מ שוב השיגה בנין פרצופה בשלמות, אלא ע"י ז"א, ומשום זה חזרה ונכללה בכל הספירות דאצילות, וכל הספירות חזרו ונכללו בה. וז"ש **ובגין כך אית לה בכלהו שיור**, כי חזרה ונכללה בהן, **ומכלהו אית בה**. שכל הספירות חזרו ונכללו בה כמקודם המיעוט.

פסקה תקו

ת"ח כגוונא דא וכו': בוא וראה, כעין זה, דהיינו כעין שנבנתה בז"ס דז"א, אנו מברכים ומשבחים לשם הזה, להמלכות, ועל כן ההלל, שבאלו הימים שאומרים הלל, אמר ר' חייא, שבהלל צריכים ג' מדרגות, חסידים, צדיקים וישראלים. חסידים הם מצד ימין, צדיקים הם מצד שמאל, וישראל מכל אלו הצדדים, כי ישראל כלולים מכולם, כי הוא קו אמצעי הכולל ב' הקוין ימין ושמאל. שהם כנגד ג' הקוין שהמלכות מקבלת מז"א, אע"פ שאין לה מעצמה כלום. ועל כן נתעלה שבחו של הקב"ה, שהוא המלכות, מכל הספירות. וכן בכל מקום שישראל משבחים אל הקב"ה מלמטה, דהיינו שמעלים מ"ן, מתעלה כבודו בכל הספירות.

פסקה תקז

קל גלגלא מתגלגלא וכו': קול גלגל המתגלגל ממטה למעלה. מרכבות סתומות הולכות ומתגלגלות. קול נעימות עולה, ויורד, הולך ומשוטט בעולם. קול שופר נמשך בעמקי המדרגות, ומסבב הגלגל סביב.

פירוש. כמו בתחילת יציאת המוחין, הם יוצאים בג' מקומות בזה אחר זה, המכונים ג' נקודות חולם שורק חירק, שה"ס ג' קוין ימין ושמאל אמצע, (כנ"ל ב"א דף נ"ב ד"ה דהא, ע"ש) כן בשעה שהמוחין מאירים, אינם מאירים אלא על ידי גלגול בג' מקומות הללו שהולכים ומתגלגלים בהם בזה אחר זה. ולפיכך מכונה דרך הארתם בשם **גלגול**. (כנ"ל חיי שרה דף ה' ד"ה ודיירי, ע"ש) ונודע שג' נקודות הללו כלולות זו מזו, וע"כ יש ג' נקודות בנקודת החולם שה"ס קו ימין, ויש ג' נקודות בנקודת השורק שה"ס קו שמאל, ויש ג' נקודות בנקודת החירק, שה"ס קו אמצעי. ונמצא שיש בחינת הגלגול בכל אחד מג' הקוין. וכאן בתוספתא מדבר מג' הקוין שבנקודת החירק, שה"ס קו אמצעי, שהוא ז"א הנקרא קול, וע"כ מכנה אותם ג' קלין. (ועי' פרשת נח דף כ"ג ד"ה קטורי).

וזה אמרו, **קל גלגלא מתגלגלא מתתא לעילא**, והיינו הגלגול מקו ימין לקו שמאל, ונודע שהארת השמאל אינו מאיר רק ממטה למעלה, **וז"ש מתגלגלא מתתא לעילא**. ונודע שמטרם שקו השמאל מתחבר עם הימין נמצאים הארותיו סגורות, מחמת שאינו יכול להאיר בלי חסדים (כנ"ל ב"א דף י"ג ד"ה אמנם) וז"ש **רתיכהא טורקהא אזלין ומתגלגלי**, שמרכבות המתגלגלות הארתם סגורות. ואח"כ מתגלגל קו השמאל לקו הימין, וז"ש, **קל נעימותא סלקא ונחתא**, דהיינו שפע הנעימות והחסדים המתגלים מקו ימין, והוא מאיר גם ממעלה למטה, וע"כ אומר, **נחתא ושטיא בעלמא**. ואח"כ מתגלגל מקו ימין לקו אמצעי וז"ש **קל שופרא נגיד בעומקי דדרגי**, ז"א שהוא קו אמצעי נקרא קול שופר, והוא נמשך ויוצא על מסך דחירק (כנ"ל ב"א דף קל"ב ד"ה ומכאן) שהוא דינים, וע"כ אומר **נגיד בעומקי דדרגי**. דהיינו בעומק הדינים, והוא עיקר המשלים ומגלה את הארת ג' הקוין, וע"כ אומר, **אסחר גלגלא סחרנהא**, שהוא עיקר המסבב את הגלגל סביב, ומיחד ג' הקוין זה בזה.

פסקה תקח

יתבין תרין מגרופין וכו': יושבים ב' מגרופין, שהם כחות הממונים להעניש ולהשביר, כמ"ש להלן, הנמשכים מימין ומשמאל, בשני צבעים נכללים זה בזה, אחד הוא לבן ואחד הוא אדום, ושניהם מסבבים גלגל למעלה, כשמסבב לימין הלבן עולה, וכשמסבב לשמאל האדום יורד. והגלגל מתגלגל תמיד ואינו שוקט.

פירוש. הם מסבבים הגלגל, שהוא ג' הקוין כנ"ל, לפי מעשה התחתונים. ואם הם צדיקים, אז מסבב הכח שבימין את הגלגל, ואז הלבן עולה, שה"ס החסדים, להשכיר לצדיקים. ואם הם רשעים אז הכח שמשמאל מסבב את הגלגל, והאדום, שהיא כח הדין, יורד ומעניש את הרשעים. (כמ"ש לפנינו באות תקי"ב).

פסקה תקט

תרין צפרין סלקין וכו': שתי צפרים, שהם חו"ב דנוקבא, עולות כשמצפצפות, אחת לצד דרום, שהיא חכמה, ואחת לצד צפון, שהיא בינה, ופורחות באויר, היינו שמאירים רק בו"ק דחו"ב, וו"ק מכונים אויר. הצפצוף של הצפרים שה"ס הנוקבא, וקול נעימות של הגלגל, שה"ס ז"א, מתחברים יחד, ואז, מזמור שיר ליום השבת. כלומר, שאז בעת זווגם מאירים האורות המפורטים במזמור שיר ליום השבת וכו', וכל הברכות שה"ס החכמה, נמשכות בלחש ומתלבשות בנעימות הזה של הגלגל, שהוא קו ימין דז"א כנ"ל, שהוא חסדים. מתוך האהבה של קול שופר. שהוא קו האמצעי דז"א. פירוש. הקו אמצעי, שהוא קול שופר, מיחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, והחכמה שבשמאל מתלבשת בחסדים שבימין. ומטרם שהחכמה מתלבשת בחסדים אינה מאירה, ונבחן שנמשכת **בלחש**, ואינה נשמעת. וז"ש **וכל ברכאן נגדין בלחישו** וכו', ואח"כ כשמתלבשות בנעימו דגלגלא הן נשמעות.

פסקה תקי

לקבלא אינון ברכאן וכו': כדי לקבל אלו הברכות, דהיינו כדי שהחכמה תתלבש בחסדים, יורדות הברכות שה"ס החכמה, ממעלה למטה, ונגנזו יחד בתוך עומק הבאר שהיא הנוקבא, כלומר שאינה יכולה להאיר בלי חסדים, מעין הבאר אינו פוסק מלהיות בלחש, דהיינו שאינו מאיר כנ"ל, עד שנתמלא אותו גלגל המסבב, שהוא קו אמצעי, שהיא עיקר המסבב את הגלגל כנ"ל. וכשקו האמצעי, שהוא גלגל המסבב, ממשיך ומתמלא בחסד אז מתלבשת החכמה שבנביעו דבירא בחסדים דקו אמצעי ומאירה בשלמות, ואינה עוד בלחש.

פסקה תקיא

אינון תרין מגרופין וכו': אלו ב' מגרופין מגלגלים (כנ"ל אות תק"ח) האחד שמימין, שמגלגל ג' הקוין תחת שליטת ימין, קרא בכח ואמר, הארת האורות שעולים ויורדים, כי להיותו ימין, הארתו יורדת ממעלה למטה כנ"ל. ב' אלפים עולמות שהם חו"ב המכונים אלפים הנמשכים מב' הקוין ימין ושמאל, האירו. עולם האמצעי שבתוכם, שהוא דעת הנמשך מקו האמצעי, האר מאור של אדונך. כל אלו בעלי העינים, דהיינו הראוים

להשיג חכמה שנקראת עינים, הסתכלו ופתחו עיניכם ותזכו לאור הזה, לעדון הזה. אלו הן הברכות הנמשכות מלמעלה. מי שזכה, עולה הגלגל ומתגלגל לימין, דהיינו שמביא הארות ג' הקוין בשליטת הימין, ומוריד וממשיך לאותו שזכה, והוא מתעדן מאלו ברכות העליונות המאירים. אשריהם אלו שזכו בהן.

פסקה תקיב

וכד לא זכו וכו': וכשאינו זוכה, הגלגל מתגלגל, ומגרופא ההוא שבצד שמאל, מגלגל אותו, דהיינו שמביא הארת הקוין בשליטת השמאל, ומוריד האור למטה, דהיינו שממשיך הארת השמאל ממעלה למטה, וממשיך בזה דין על אותו שלא זכה, וקול יוצא, אוי לרשעים שלא זכו. מצד ההוא, משמאל, יוצא אש שלהבת שדולק ושורה על ראש הרשעים. אשרי הם כל אלו ההולכים בדרך אמת בעולם הזה, לזכות באותו אור העליון, הברכות של הצחצחות, כמש"א והשביע בצחצחות נפשך, (ע"כ תוספתא).

פסקה תקיג

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו וגו': ר' אבא פתח ואמר, פנה אל תפלת הערער וגו', מקרא זה בארוהו, והקשו בו החברים, **פנה**, היה צריך לומר **הקשיב**, או שמע, מהו פנה.

פסקה תקיד

אלא כל צלותין וכו': ומשיב, אלא כל תפלות העולם, דהיינו תפלות רבים, הן תפלות. אבל תפלת יחיד, אינה נכנסת לפני המלך הקדוש, אלא בכח חזק. כי מטרם שהתפלה נכנסת להתעטר במקומה, משגיח בה הקב"ה, ומסתכל בה, ומסתכל בעונותיו ובזכותו של אותו אדם, מה שאינו עושה כן בתפלת רבים, שכמה הן התפלות שאינם מן צדיקים, ונכנסות כולן לפני הקב"ה, ואינו משגיח בעונותיהם.

פסקה תקטו

בג"כ, פנה אל תפלת הערער: פירושו, שמהפך התפלה ומסתכל בה מכל צד, ומסתכל באיזה רצון נעשה התפלה, ומי הוא האדם שהתפלל תפלה הזו, ומה הם מעשיו, לפיכך צריך האדם שיתפלל תפלתו בצבור. מהו הטעם. משום שלא בזה את תפלתם, אע"פ שאינם כולם בכונה ורצון הלב. ושיעור הכתוב, פנה אל תפלת הערער, שרק לתפלת יחיד פונה להסתכל בה, אבל תפלת רבים, לא בזה את תפלתם, אע"פ שאינם רצוים.

פסקה תקטז

ד"א, פנה אל תפלת הערער: הוא כפשוטו, שמקבל תפלתו, אלא שזה יחיד שנכלל ברבים. ע"כ תפלתו כתפלת רבים. ומי הוא יחיד שנכלל ברבים, הוי אומר שזה יעקב, שהוא כלול בב' צדדים, ימין ושמאל, שהם אברהם ויצחק, וקרא את בניו, והתפלל

תפלתו עליהם. ומי היא התפלה המתקבלת בשלמות למעלה, היא התפלה, שלא יכלו בני ישראל בגלות. פירוש. שכל תפלה שהיא בעד השכינה היא מתקבלת בשלמות. וכשישראל בגלות שכינה עמהם, ע"כ נחשב התפלה כמו בעד השכינה, ומתקבלת בשלמות.

פסקה תקיז

בהאי שעתא דיעקב וכו': באותה שעה שיעקב קרא אותם, נסתלקה ממנו השכינה. וכבר בארוה. ובוא וראה, בשעה שיעקב היה קורא לבניו, נזדמנו שם אברהם ויצחק, והשכינה עליהם. והשכינה היתה שמחה ביעקב, להתחבר עם האבות, להתקשר עם נפשם יחד להיות מרכבה.

פסקה תקיח

בשעתא דפתח יעקב וכו': בשעה שפתח יעקב. ואמר, האספו וגו' באחרית הימים, **באחרית** זו היא השכינה, שהיא סוף הספירות, כביכול, בזה שאמר, אשר יקרא אתכם באחרית הימים, שהזכיר את הגלות, נתן עצבות בהשכינה, ונסתלקה. ואחר כך החזירו אותה בניו ע"י היחוד שעשו בדבורם, שפתחו ואמרו, שמע ישראל וגו'. באותה שעה העמיד אותה יעקב, ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ונתישבה השכינה במקומה.

פסקה תקיט

ויקרא יעקב: שואל, מהו קריאה כאן. ומשיב, אלא הקריאה היא, כדי לקיים את מקומם, שהיא המלכות המכונה מקום, שעם הקריאה שקראם קשר אותם בשרשם, לקיים אותם למעלה בשרשם, ולמטה בעולם הזה. בוא וראה, בכל מקום שכתוב קריאה, היא כאופן הזה, שכתוב, ויקרא משה להושע בן נון יהושע, שהיה כדי לקיים מקומו, שהוא המלכות, במקום שצריך, ולקשור אותו בה. וכן ויקרא שמו יעקב. וכתוב, ויקרא לו אל אלקי ישראל, שקיים מקום הזה, בשם הזה שקרא לו, כי קריאה היא לקיום ולחיזוק.

פסקה תקכ

אי תימא, ויקראו אל אלקים וגו': שלכאורה איזה קיום יש כאן, ומשיב, כן הוא ודאי, שגם הקריאה שבכאן, הוא לקשר ולקיים קיום למעלה, ומה הוא, הוא כי סדור השבח לאדונו וכל הדברים שמתפללים לפני אדונו, נותנים קיום ותוקף לאדונו, שמראה בזה שהכל תלוי בו ולא במקום אחר. הרי שגם הקריאה שבכאן קיים קיום. כעין זה ויקרא יעקב אל בניו, היינו שקיים אותם בקיום שלם. כעין זה ויקרא אל משה, שנתקיים ע"י זה בקיומו.

פסקה תקכא

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, **א'** שבמלה ויקרא, למה היא קטנה. אם ויקרא יורה קיום וחיזוק. אמר לו, נתקיים משה בשלימות, מחמת הקריאה, ולא בכולו, כי פירש מחמת זה מאשתו, ומשום זה כתוב **א'** קטנה. בספרי הראשונים אמרו, שפרישתו מאשתו הוא שבח ולא גרעון, אבל אנחנו כך למדנו, מה שנסתלק מאשתו ונתדבק למעלה, והוא צריך שיתקשר למעלה ולמטה, דהיינו גם באשתו ואז הוא שלם. והפרישה מאשתו הוא גרעון לו. וע"ז רומזת **א'** זעירא כנ"ל. ועוד, **א'** קטנה רומזת ממקום קטן היא, כלומר שהקריאה היתה ממקום קטן, שהוא מלכות, קטן שהוא גדול בהתחברותו למעלה, בז"א שה"ס משה. וע"כ ויקרא אל משה כדי שתהיה גדולה.

פסקה תקכב

ויאמר, מאי ויאמר וכו': שואל על **ויאמר האספו**, שמשמע שעוד לא היו שם אצלו, א"כ מהו **ויאמר**, למי אמר. ומשיב כמש"א, ואמרת בלבבך, שאמר בלחש. כלומר, שאמר דבריו למעלה, כמ"ש להלן בביאור המלה האספו, ולא לבניו אמר.

האספו, אספו מבעי ליה וכו': שואל, אם אמר לשליחים שיאספו את בניו, היה לו לומר אספו, ולא האספו, כמש"א אספו לי חסידי וגו', ומשיב, אלא ברור לנו, **האספו**, הוא ממקום שלמעלה. כלומר, שאמר האספו, אל שרשיהם העליונים שבמלכות, שיתאספו בקשר שלם ביחוד אחד. **ואגידה לכם**, שואל, מהו ואגידה. ומשיב, הוא סוד החכמה, כלומר, ואגידה, יורה שימשיך להם סוד החכמה.

פסקה תקכג

ר' יוסי שאיל וכו': ר"י שאל את ר"ש, אמר לו, ואגידה או ויגד או ויגידו וכן כל מקום שנאמר הגדה, למדנו שהוא סוד החכמה, למה יש במלה זו סוד החכמה.

א"ל בגין וכו': אמר לו, משום שהיא מלה הבאה ב **ג'ד'** בלי פירוד ביניהן, שרומז על יחוד השלם, כי **ג'** ה"ס יסוד, **ד'** ה"ס מלכות. וזה הוא סוד החכמה, כי מלה הבאה בשלמות בסוד האותיות, ג' ד' כך הוא כשהן בסוד החכמה. אבל **ד'** בלי **ג'** אין שלמות, וכן **ג'** בלי **ד'**. כי ג' ד' נתקשרו זה בזה בלי פירוד, ומי שמפריד אותם, גורם לעצמו מיתה, וזה סוד החטא של אדם. שהמשיך אור המלכות ממעלה למטה והפרידה מיסוד ז"א, והפריד ה **ד'** מן ה **ג'**.

פסקה תקכד

בג"כ הוא מלה וכו': משום זה, הגדה, היא מלה של סוד החכמה, ואע"פ שיש פעם **י'** בין **ג'** ל **ד'**, כגון ואגידה, אינו פרוד, והכל קשר אחד. כי **י'** רומזת ג"כ ליסוד, וע"כ מלה זו כך

הוא ודאי. אף כאן, **ואגידה לכם**, הוא סוד החכמה, רצה לגלות, את סוף כל מעשיהם של ישראל. דהיינו סוד הקץ.

פסקה תקכה

ואי תימא דלא גלי וכו': ואם תאמר, שלא גילה מה שרצה לגלות, אם כן למה כתוב בתורה הדבר של יעקב השלם, בעת שנתקלקל אחר כך ולא נשלם הדבר. אלא ודאי שנשלם, וכל מה שצריך לגלות גלה וסתם, אמר דבר וגלה לחוץ וסתם בפנים. ודבר שבתורה אינו מתקלקל לעולם.

פסקה תקכו

וכלא הוא סתים וכו': והכל הוא סתום בתורה, משום שהתורה היא שלמות הכל, שלמות של מעלה ושל מטה, ואין מלה או אות בתורה שתהיה פגומה, ויעקב, כל מה שהיה צריך לומר אמר, אבל גילה וסתם. ולא פגם מכל מה שרצה לגלות אפילו אות אחת.

פסקה תקכז

ר' יהודה ור' יוסי וכו': ר"י ור"י היו יושבים יום אחד בפתחה של לוד. אמר ר' יוסי לר' יהודה, זה שאנו רואים שיעקב ברך את בניו, אנו רואים ממה שכתוב, **ויברך אותם**, אבל איפוא הן הברכות שלהם. א"ל הכל הן ברכות שברך אותם, כגון, יהודה אתה יודוך אחיך. דן ידין עמו. מאשר שמנה לחמו. וכן כולן.

פסקה תקכח

אבל מה דבעי וכו': אבל מה שרצה לגלות לא גילה, כי רצה לגלות להם את הקץ. ובארוהו, שיש קץ לימין ויש קץ לשמאל, והוא רצה לגלות להם את הקץ, הימין, כדי להשמר ולהטהר מערלה, שבקץ השמאל. ומה שגילה להם נודע ונגלה עד שבאו לארץ הקדושה. אבל דברים אחרים לא גילה באתגליא, והם סתומים בתורה בפרשה זו של יעקב ובאלו הברכות.

פסקה תקכט

ראובן בכרי אתה וגו': שואל, מה ראה יעקב להתחיל הברכות בראובן, יתחיל ביהודה, שבנסיעת הדגלים הוא נוסע הראשון לכל המחנות, כמ"ש ראשונה יסעו. והוא מלך, ועוד, הלא ראינו שלא ברך את ראובן, ונסתלקו ממנו הברכות עד שבא משה והתפלל תפלה עליו, כמש"א, יחי ראובן ואל ימות. ולפי זה מוטב היה שיתחיל ביהודה, והיה מתחיל בברכה.

פסקה תקל

אבל ודאי ברכיה וכו': ומשיב, אבל ודאי ברך את ראובן, ועלה הברכה למקומו. משל לאדם שהיה לו בן, כשהגיע זמנו להסתלק מן העולם, בא אליו המלך, אמר, כל כספי יהיה ביד המלך משומר לבני. כשראה המלך שהבן ראוי לקבלו נתן לו. כך יעקב אמר ראובן בכרי אתה, אהוב לבי ומעי אתה, אבל הברכות שלך יהיו בידי המלך הקדוש, עד שיראה אותך ראוי להן. וזהו משום שהלכת אחר כעסך כמים וגו' כתרגומו על פחז כמים.

פסקה תקלא

ראובן בכרי אתה וכו': ר' אלעזר פתח ואמר, ויאמר אלי הנבא אל הרוח וגומר. כמה אטומים הם בני אדם, שאינם יודעים ואינם משגיחים בכבוד המלך, והרי התורה מכריז עליהם בכל יום ואין מי שיטה אזנו אליה. מקרא זה קשה, כיון שכתוב הנבא אל הרוח למה כתוב פעם שנית הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח.

פסקה תקלב

אלא מכאן אוליפנא וכו': אלא מכאן למדנו סוד החכמה, שני צוויים יש כאן, אחד להעיר ממטה למעלה, כי אם אינם מתעוררים מקודם מלמטה אינם מתעוררים למעלה, ובהתעוררות שלמטה מתעורר למעלה. וצווי השני הוא להעיר ממעלה למטה. **הנבא אל הרוח**, הוא ממטה למעלה. הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח, הוא ממעלה למטה.

פסקה תקלג

דהא אפילו לעילא וכו': כי אפילו למעלה, בהתעוררות של מטה, דהיינו בהעלאת מ"ן, מקבל העליון מעליון ממנו. כלומר אפילו במדרגות העליונות, אין התחתונה מקבלת מעליונה ממנה זולת ע"י אתערותא דלתתא. כגון מקרא הזה, כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח. **מארבע רוחות**, זהו דרום מזרח צפון מערב. שהם חסד ת"ת גבורה ומלכות. והרוח בא ממערב שהיא המלכות, בהתחברות של אלו האחרים, דרום מזרח צפון, שהם חג"ת. **כמש"א כרוה נדיבי עם**. שהמלכות מעלה מ"ן אליהם והם מתחברים בה. הרי שגם בעליונים נוהג אתערותא דלתתא. דהיינו העלאת מ"ן.

פסקה תקלד

ומהכא נפקין רוחין וכו': ומכאן, מן המלכות, יוצאים רוחות ונשמות לבני העולם להצטייר בהם. דהיינו לקבל מהם צורה, שהוא צורת ג"ר. ופחי בהרוגים האלה, הוא כמו שאתה אומר, ויפח באפיו נשמת חיים. בוא וראה, המלכות מקבלת מצד זה, ונותנת בצד אחר, ועל כן כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא. למה איננו מלא, הוא משום שמקבל ונותן, מכניס ומוציא.

ביאור הדברים, כי אע"פ שהמלכות מקבלת מכל ג' צדדים של ז"א, מדרום צפון ומזרח כנ"ל, מכל מקום בתחילה היא מקבלת מקו שמאל בלבד, שהוא צד צפון, ואז יש לה ג"ר דחכמה, אמנם בלי חסדים, וע"כ נעשית אז ימא דקאפו, שנקפאים אורותיה בתוכה ואינה יכולה להאיר, (כנ"ל ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו) ואחר כך כשמקבלת מקו אמצעי שהוא צד מזרח, מתיחד צד צפון עם צד דרום והאורות נפתחים, ומאירה לתחתונים. אבל אז היא מתמעטת מג"ר דג"ר מכח קו אמצעי, ונשארת בו"ק דג"ר. (כנ"ל דף קל"ח ד"ה וז"ש).

וזה אמרו, **ת"ח נקיט מהאי גיסא**, כשמקבלת האור היא מקבלת מצד זה, דהיינו מצד צפון, שהוא צד שמאל, ואז יש לה ג"ר דג"ר, אבל נקפאת. ואינה מאירה אז לתחתונים, **ויהיב בגיסא אחרא**, וכשנותנת לתחתונים, היא נותנת מצד אחר, דהיינו מצד מזרח, שהוא קו אמצעי, המיחד צפון בדרום והחכמה מתלבשת בחסדים כנ"ל, ואז נותנת לתחתונים. אבל כבר נתמעטה מג"ר דג"ר מכח קו אמצעי. כנ"ל.

וז"ש, **ועל דא כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא**, שכל הנהלים דז"א, מאירים והולכים אל הים, שהוא הנוקבא, והים איננו **מלא**, אלא **חסר** ג"ר דג"ר, כנ"ל. אמאי **איננו מלא**, **בגין דנקיט ויהיב**, משום שמקבלת מצד צפון ונותנת מצד אחר, מצד מזרח, ואז היא מתמעט מכחו מג"ר דג"ר. **אעיל ואפיק**, זה סובב על הנשמות, **שמכנסת** אותן מצד צפון, ואז הן נשרפות בתוכה, עד שהוא מתדבקת בקו אמצעי ואז היא **מוציאה** אותן בסוד חדשים לבקרים רבה אמונתך, כמו שהארכנו בזה לעיל (בראשית א' דף צ"ג אות צ"ה צ"ו בהסולם, ע"ש).

פסקה תקלה

ר' אלעזר שאיל וכו': ר"א שאל שאלה לר' שמעון, אמר, כיון שגלוי לפני הקב"ה שבני אדם ימותו, למה הוריד נשמות בעולם. ולמה צריך להן. אמר לו, שאלה זו, שאלו כמה וכמה תלמידים לפני הרבנים. ובארוה. אבל קשה, הקב"ה נותן נשמות, היורדות לעולם הזה להודיע כבודו, ולוקח אותן אחר כך, אם כן למה ירדו.

פסקה תקלו

אלא רזא דא וכו': ומשיב, אלא סוד זה כך הוא, פתח ואמר, שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך. הנה בארנוה, בור הוא מקום שאינו נובע מעצמו, ובאר נובע מעצמו. ומתי נובעים מים מעצמם, הוא, בשעה שהנשמה נשלמה בעולם הזה, וכשהיא עולה למ"ן למקום ההוא שנקשרה בו, שהיא המלכות, אז היא שלמה מכל הצדדים, מלמטה ומלמעלה.

פסקה תקלז

וכד נשמתא סלקא וכו': וכשהנשמה עולה למ"ן אל המלכות, אז נתעורר השתוקקות הנוקבא אל הדכר, ואז נובעים מים בהמלכות ממטה למעלה, ומה שהיתה **בור**, נעשית **באר** מים נובעים, ואז נמצא, התחברות יחוד השתוקקות ורצון, כי בנשמות הצדיקים נשלם מקום ההוא, מלכות, ונתעורר חביבות ורצון למעלה, וז"א והמלכות נתחברו כאחד.

פסקה תקלח

ראובן בכרי אתה: כן הוא ודאי, טפה ראשונה של יעקב היה, כי לא ראה קרי מימיו, ורצונו במקום אחר היה, דהיינו ברחל, כמו שלמדנו. בוא וראה, ראובן וכל י"ב השבטים, כולם נתאחדו בשכינה, וכשראה יעקב את השכינה עליו, קרא לי"ב בניו שיתחברו בה.

פסקה תקלט

ותא חזי ערסא וכו': ובוא וראה, מטה שלמה, לא נמצאה מיום שנברא העולם, כבשעה ההיא שרצה יעקב להסתלק מן העולם, אברהם מימינו, יצחק משמאלו, יעקב היה שוכב ביניהם, השכינה לפניו. כיון שראה יעקב כך, קרא את בניו, והאחיז אותם סביב השכינה, וסידר אותם בסדר שלם.

פסקה תקמ

מנ"ל דסדר לון וכו': מאין לנו שסידר אותם סביב השכינה, כי כתוב, **האספו**, שפירושו שיאספו למעלה מסביב השכינה, (כנ"ל באות תקכ"ב) ואז נמצא שם כל השלימות, וכמה מרכבות עליונות מסביב להם. פתחו ואמרו, לך ה' הגדולה והגבורה וגו', אז נאסף השמש דהיינו יעקב שהוא ז"א אל הלבנה, שהוא הנוקבא, ונתקרב המזרח, שהוא ז"א, למערב, שהוא הנוקבא. וז"ש ויאסוף את רגליו אל המטה, שיורה על הזווג, והאירה ממנו הלבנה, ונמצאה בשלמות. ואז למדנו, ודאי שיעקב לא מת, אלא נזדווג עם השכינה, כיון שראה יעקב סדר שלם, מה שלא נמצא כך לאדם אחר, שמח ושיבח אל הקב"ה, ופתח וברך את בניו כל אחד ואחד כראוי לו.

פסקה תקמא

ר' יוסי ור' ייסא וכו': ר"י ור"י היו הולכים בדרך. אמר ר' ייסא, הרי למדנו ודאי, כל בניו של יעקב נתקנו בסדר שלם שנעשו מרכבה לסדר ספירות עליונות. (כנ"ל ויצא אות קמ"ג) ונתברכו כל אחד ואחד כראוי לו, מה נאמר במקרא הזה, שכתוב, מאשר שמנה לחמו וגו'. אמר לו איני יודע, כי לא שמעתי מבוצינא קדישא, הוא ר' שמעון, אלא אתה

ואני נלך לבוצינא קדישא. כשהגיעו לפני ר' שמעון, אמרו דבר, ושאלו השאלה הנ"ל. אמר להם ודאי הוא סוד החכמה.

פסקה תקמב

פתח ואמר אשר ישב לחוף ימים וגו': שואל, למה ישב שם. ומשיב, אלא מי שיושב בשפת הים ביסוד המלכות שנקראת ים, משתמש במעדני עולם, דהיינו המוחין הנמשכים מעדן. וכאן, **אשר**, הוא פתח העליון של צדיק, שהוא יסוד, כשמתברך להריק ברכות בעולם. ופתח הזה נודע תמיד לברכות העולם, ונקרא **אשר**, וזהו עמוד מאלו שהעולם עומד עליהם.

פירוש, ד' בני השפחות הם בחינת ד' אחורים שבד' ספירות חו"ג ונו"ה, (כמ"ש לעיל ויצא ס"ד ד"ה כל ע"ש) ונמצא, **אשר**, שהוא האחורים שבספירת הוד. אכן באחורים דהוד נמצאים בם הדינים דמסך דחירק, שעליו יוצא קו אמצעי המיחד ב' הקוים זה בזה, ומחזיר האחורים להיות פנימיות, בסו"ה וכל אחוריהם ביתה. וז"ש **אשר**, **דא פתחא עלאה דצדיק**, כי צדיק שהוא יסוד והוא קו אמצעי, מקבל כח המסך דחירק מאחורים דהוד, שה"ס **אשר**, וע"כ נחשב **אשר** לפתח עליון בשביל היסוד, **כד אתברכא לארקא ברכאן בעלמא**. כי לולא המסך דחירק שמקבל **מאשר**, לא היה לו ברכות להשפיע לעולם. וז"ש **והאי פתחא אשתמודע** וכו'. וז"ש **ודא הוא עמודא מאינון דקאים עלמא עלייהו** שאע"פ שהוא דינים, מכל מקום, העולם, שהוא הנוקבא, עומד עליו. שזולתו לא היה יכול קו אמצעי ליחד הקוים זה בזה. כנ"ל, והעולם היה נחרב ויבש.

פסקה תקמג

וההוא אתר דאקרי וכו': ומקום ההוא שנקרא לחם עוני, שהוא הנוקבא בעת שמקבלת מקו שמאל לבד, ממקום ההוא נתקן דהיינו מאשר, שממנו נעשה המסך לקו אמצעי המיחד קו שמאל בימין, כנ"ל. וזה שכתוב **מאשר שמנה לחמו**, שמה שהיה מקודם לכן לחם עוני חזר עתה, אחר שנתיחדו ב' הקוין זה בזה, להיות לחם פנג. משום שהריק ונתן בו ברכות ומעדנים, וסוף המקרא מוכיח, שכתוב, והוא יתן מעדני מלך. מי מלך. זה היא כנסת ישראל, דהיינו המלכות, שממנה, ממלכות ניזון העולם במעדני עולם, והוא, אשר, יתן למלך הזה, למלכות, כל הברכות, כל שמחה, וכל טוב, הוא נותן לה למלכות, וממנה יוצא לתחתונים. אמרו, אלו לא באנו לעולם אלא לשמוע זה, די לנו.

פסקה תקמד

ראובן בוכרא דיעקב וכו': ראובן היה בכר יעקב, אמר ר' חייא, לו היה ראוי הכל, מלכות בכרה וכהונה, ונעבר ממנו הכל, וניתן המלכות ליהודה, הבכרה ליוסף, הכהונה ללוי,

זהו שכתוב, פחז כמים אל תותר. דהיינו לא תשאר בהם. ומה שאמר כחי וראשית אוני, כאן ברכו והזכירו לפני הקב"ה.

פסקה תקמה

לרחימא דמלכא וכו': דבר זה דומה לאהובו של המלך, שיום אחד עבר בנו בשוק, אמר אל המלך, זהו בני, אהוב נפשי ודאי. שמע המלך, והבין שהוא בקש על בנו שיטיב עמו. כך יעקב, אמר, ראובן בכרי אתה כחי וגו', הזכירו כאן למלך, שיטיב עמו.

פסקה תקמו

פחז כמים אל תותר: כאן אמר מה שיקרה לו, שלא ישאר בארץ וישרה מחוץ לארץ, כלומר בעבר הירדן מזרחה. כנגד זה, ממונה אחד, מצד המשכן, שהיא הנוקבא, למעלה, שהוא ממונה תחת יד מיכאל, נדחה ג"כ לחוץ ממשכן, פירוש, שי"ב שבטים יש להם י"ב שורשים במשכן העליון שהיא הנוקבא (כנ"ל ויצא דף ע' ד"ה ות"ח) וכיון שראובן נדחה מארץ ישראל לעבר הירדן, כן שורשו למעלה נדחה לחוץ ממשכן.

ואמרי לה תחות ידא וכו': ויש אומרים שממונה הנדחה ממשכן למעלה, היה תחת יד גבריאל, ואע"פ שראובן הוא חסד, ומיכאל הוא בכל מקום ראש המלאכים שמצד חסד, וגבריאל הוא ראש מצד השמאל שהוא גבורה, עם כל זה, יש בראובן גם בחינת גבורה, ומביא ראיה משכתוב, ויהודה עוד רד עם אל, שירידה זו יורה שהוא צד הגבורה, ונקרא בית דין, וסמוך לנחלתו בארץ הוא ראובן, כי נחלת יהודה נמשך עד הירדן ממערב, ונחלת ראובן נמשך עד הירדן ממזרח, וסמיכות זו יורה, שיש גם בראובן בחינת גבורה. ואע"פ שהמלכות שה"ס גבורה תתאה, נלקח מראובן והיא של יהודה, מ"מ עוד לא נקי לגמרי מגבורה, שהרי ראובן סמוך כנגדו היה נחלתו, ויורה שיש בו גבורה.

פסקה תקמז

אר"ש זמינין וכו': אמר ר' שמעון, עתידים הם בני ראובן לערוך שתי מלחמות בארץ. בוא וראה, כתוב, **כחי**, היינו בגלות מצרים. **וראשית אוני**, היינו שהם היו הראשונים מאחיהם למלחמה. **יתר שאת**, היינו גלות אשור. שמשם גלו בני גד ובני ראובן ראשונים לכולם, וסבלו הרבה רעות, והרבה ענוים סבלו, ולא שבו משם עד עתה.

פסקה תקמח

ויתר עז: היינו בזמן שמלך המשיח יתער בעולם, הם יצאו ויערכו מלחמה בעולם וינצחו, ויתגברו על העמים ובני העולם יפחדו מהם, ויתחלחלו לפניהם. ויחשבו בני ראובן להתגבר במלכות ולא ישארו בה. זהו שכתוב, **פחז כמים אל תותר**, מהו הטעם שלא ישארו במלכות, ואפילו בצד אחד בעולם, משום **כי עלית משכבי אביך**, שעתידים לבא

ולערוך מלחמה בתוך ארץ הקדושה, **משכבי אביך**, הוא בדיוק, וזו היא ירושלים. שירצו לקחת אותה ממלך המשיח.

פסקה תקמט

ת"ח בארבע סטרי וכו': בוא וראה, בארבע רוחות העולם נתפזרו בני ראובן בגלות, כנגד כל ישראל, שהגלו ארבע פעמים בגלות בארבע רוחות העולם, זהו שכתוב, **כחי** גלות אחד. **וראשית אוני**, שתים. **יתר שאת**, שלש. **ויתר עז**, ארבע. כעין זה עתידים הם לערוך מלחמה בארבע רוחות העולם, ולמשול במלחמתם על כולם. וינצחו עמים רבים וימשלו עליהם.

פסקה תקנ

פחז כמים אל תותר וגו': כאן נרמז על הרהור הראשון, שהיה לו ליעקב בטפה הראשונה, **ברחל**. כי אלו היה הרהור של טפה ההיא במקומה בלאה, היה נשאר ראובן בכל, במלוכה ובכהונה ובבכורה, אבל, פחז כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך, דהיינו שעלית בהרהור אחר, אז חללת וגו'.

פסקה תקנא

דבר אחר, פחז כמים וגו': כי כשבני ראובן יערכו מלחמה בעולם, וינצחו עמים רבים, לא ישארו, בני ראובן, במלכות. וז"ש הכתוב, אל תותר. מה הטעם, **כי עלית משכבי**, מפני שעתידים לערוך מלחמה בארץ הקדושה, כי בדיוק כתוב כי עלית משכבי אביך, שזה ירושלים. שואל, הכתוב אומר **משכבי**, משכב היה צריך לומר. ומשיב, אלא **אביך** הוא ישראל סבא, היינו ז"א, וע"כ אומר משכבי אביך, ולא משכב, משום שב' פעמים נחרב ירושלים, ובשלישית תבנה בזמן מלך המשיח, וע"כ אוה"כ, משכבי אביך. וכאן נתגלה ברכה, בהכתוב בכרי אתה כחי וראשית אוני (כנ"ל אות תקמ"ד) ומה שהיה באותו זמן, דהיינו שנלקחה ממנו הברכה והמלכות והכהונה, כמ"ש פחז כמים אל תותר. ומה שיהיה כשיבאו ישראל לארץ, דהיינו שלא יהיה לו חלק בארץ אלא בעבר הירדן, (כנ"ל אות תקמ"ו). ומה שיהיה בזמן מלך המשיח במעשה ראובן. דהיינו שיעשה מלחמות בעמים רבים וגם בירושלים כנ"ל.

פסקה תקנב

שמעון ולוי אחים: אמר ר' יצחק, כאן האחיז אותם בצד שמאל של השכינה. כי ראה בהם מעשים של דין הקשה, שאין העולם יכול לסבול. אמר ר' יוסי, הברכה שלהם איפה היא. אמר ר' יצחק, שמעון לא היה ראוי לזה, כי ראה בו כמה מעשים רעים. ולוי, בא

מצד דין הקשה, שהברכה אינה תלויה בו, ואפילו כשבא משה, לא תלה ברכתו בו, שכתוב, ברך ה' חילו וגו', שבהקב"ה תלויה ברכתו:

פסקה תקנג

ת"ח כתיב, זה הים גדול ורחב ידים וגו': זה **הים** גדול, הוא השכינה שעמדה על יעקב כשרצה להסתלק מן העולם. **ורחב ידים**, כי כל העולם נמלא, ונשלם, ונצטמצם שמה, בשכינה. שנמלאה ונשלמה, מכח הדרום, ומצטמצמת מכח הצפון. כנ"ל, (ב"א רמ"ז ד"ה האי קרח ע"ש). **שם רמש ואין מספר**, כי הרבה מלאכים עליונים וקדושים נמצאים שם. **חיות קטנות עם גדולות**, אלה הם י"ב שבטים, בניו של יעקב, שנמצאים שם בשלמות, אחד הוא **אילה**, היינו נפתלי. ואחד זאב, היינו בנימין. ואחד ארי, היינו יהודה. ואחד טלה, דהיינו יוסף שנאמר נהג כצאן יוסף (תהלים פ'). אמר ר' יצחק, אריה אחד וטלה אחד, זאב אחד עם גדי אחד, דהיינו גד, וכן כלם, להמצא חיות קטנות עם גדולות.

פסקה תקנד

ר' יהודה אמר וכו': ריי"א, כולם בכל השבטים יפה היא כמו שאמרת שהיו נמצאים חיות קטנות עם גדולות, אבל יהודה אריה, שמעון שור, כי שמעון היה גבורה וגבורה היא פני שור. ובארוהו החברים שהיו מסתכלים זה מול זה, זה, יהודה, מימין. וזה, שמעון, משמאל. בדומה, לשור, שמעשיו רעים, אמרו, נצייר צורת אריה ברפת שלו, ויסתכל בזה ויפחד ממנו. כך שמעון שור, יהודה אריה, ששמעון שהוא שור דהיינו גבורה, נכנע מכח הסתכלותו ביהודה שהוא אריה, שהוא חסד.

פסקה תקנה

שמעון לא זכה וכו': שמעון לא זכה לברכות, מיעקב, אלא משה חיבר אותו ביהודה, כי כאן כתוב **שמע** ה' קול יהודה, ושם כתוב, כי **שמע** ה' כי שנואה אנכי, שע"כ קראה אותו שמעון, ויליף גזירה שוה, מה **שמע** דשם הוא בשמעון אף **שמע** שביהודה כולל את שמעון. אמר ר' יהודה, שמעון ולוי, שאביהם לא ברך אותם, הוא משום שאביהם העלה אותם למשה, שהוא יברך אותם. אמר לו ר' יוסי, מהו הטעם שאביהם לא ברך אותם, אלא העלה אותם למשה. אמר לו ר' יהודה, אף אנו נעלה השאלה הזאת למאור הקדוש העליון, דהיינו לר' שמעון.

פסקה תקנו

אתו שאלו ליה וכו': באו ושאלו את ר' שמעון. אמר, כמה חביבים הדברים. הכה בידיו זו אל זו, ובכה. אמר, מי יגלה אותך, הנאמן הקדוש, דהיינו משה, בחייך התעלית על בני האדם, ובמיתתך התעלית ונסתם צורתך, מפתחות אדונך נמסרו בידך תמיד.

פסקה תקנז

ת"ח יעקב וכו': בוא וראה, יעקב, היה לו ארבע נשים, והוליד בנים מכולן, ונשלם ע"י נשיו, כשבקש יעקב להסתלק מן העולם, השכינה עמדה עליו, רצה לברך את אלו, שמעון ולוי, ולא יכול, שפחד מפני השכינה, אמר, איך אעשה זאת, כי שניהם באים מצד דין הקשה, וברכתם תפגום בשכינה, ולהתקיף את השכינה איני יכול, כי ארבע נשים היו לי, שנמשכו לי מד' בחינות חו"ג תו"מ שבשכינה, ונשלמתי בהן, כי הולידו לי י"ב שבטים, שהם סוד כל השלימות וכיון שקבלתי שלימותי מן השכינה, איך אברך את שמעון ולוי כנגד רצונה. אלא אמסור אותם לאדון הבית, שהוא משה בעלה דמטרוניתא, שהבית ברצונו נמצא, ומה שירצה יעשה.

פסקה תקנח

כך יעקב אמר וכו': וכך אמר יעקב, חלקי בנשים ובנים הרי קבלתי בעולם הזה, מן השכינה, ונשלמתי ואיך אתקיף עוד במטרוניתא, שהיא השכינה, אלא אמסור הדברים לאדון המטרוניתא, דהיינו משה, והוא יעשה מה שירצה, ולא ייירא.

פסקה תקנט

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, וזאת הברכה אשר ברך משה **איש האלקים**, פירושו, אדון הבית, אדון המטרוניתא. כי איש פירושו אדון. כמו שכתוב, אישה יקימנו ואישה יפרנו. כי כלת משה כתוב, שהשכינה נקראת כלת משה. פירוש. שמשה היה מרכבה למעלה מחזה דז"א, ונבחן משום זה שהיה בעלה דמטרוניתא כמו ז"א, והיה המשפיע אל השכינה, שהמשפיע הוא אדון למקבל, וע"כ נקרא איש האלקים. וע"כ ברך משה את מי שרצה, ולא ירא מפני פגם השכינה, כי היה יכול לתקן אותה כפי שרצה. כמבואר. ומשום זה אמר יעקב, אני רואה שבני אלו הם בצד דין הקשה, יבא אדון הבית ויברך אותם.

פסקה תקס

משה ודאי וכו': משה היה ודאי איש האלקים, וכרצונו עשה בביתו, כמו שאתה אומר, אישה יקימנו, שישפיע לה מוחין דחכמה המכונים קימה, וזהו שכתוב, ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויביך וגו', כי בדרך, יש אחיזה לקליפות ומוחין דחכמה מבריחים הקליפות. ואישה יפרנו, וז"ש ובנחה יאמר שובה ה', כי בהיות השכינה במקום מנוחה אין אחיזה בה לקליפות ואין פחד, וע"כ אישה יפרנה, שבכח קו האמצעי הוא מפיר הג"ר דחכמה כדי להלבישה בחסדים, שזסו"ה ובנחה יאמר, שובה ה' וגו'. ודאי שאדון הבית עושה כרצונו ואין מי שימחה בידו. כאדם הגוזר על אשתו ועושה רצונו. וע"כ

יעקב אע"פ שהיה אחוז בעץ החיים, שהוא ז"א, לא היה אדון הבית כמו משה, כי הוא היה אחוז למטה, דהיינו למטה מחזה דז"א, ששם כבר שייך לבחינת נוקבא דז"א, אבל משה הוא למעלה, שהיה אחוז למעלה מחזה דז"א, ששם עלמא דדוכרא ממש. וע"כ היה אדון הבית כמו ז"א. וע"כ מסר אותם יעקב לאדון הבית שיברכם.

פסקה תקסא

בסודם אל תבא נפשי וגו': ר' אבא פתח ואמר, סוד ה' ליראיו וגו'. סוד ה' ליראיו הוא סוד עליון שבתורה, שאין הקב"ה נותן אותו אלא ליראי חטא. ומי שהוא ירא חטא נגלה לו סוד העליון שבתורה, ומה הוא, סוד העליון שבתורה, הוי אומר, זהו אות ברית קודש, שנקרא סוד ה'.

פסקה תקסב

שמעון ולוי אטרחו וכו': שמעון ולוי הטריחו את עצמם על סוד הזה, של אות ברית קודש, באנשי שכם, שימולו את עצמם ויקבלו על עצמם סוד הזה, דהיינו לשמור אות ברית קודש. אבל הכתוב מעיד, שהיה **במרמה**. וכן זמרי בן סלוא, שהיה נשיא בית אב לשבט שמעון, פסל את סוד הזה, בדבר כזבי בת צור, על זה אמר יעקב **בסודם** אל תבא נפשי. מהו נפשי. זו היא הנפש העולה ומתיחדת בברית העליון למעלה, דהיינו מלכות המתיחדת עם ברית העליון שהוא יסוד דז"א ונקראת נפש צרור החיים.

פסקה תקסג

בקהלם אל תחד כבודי: הרי בארוהו כמו שאתה אומר, **ויקהל** עליהם קרח. שלא נזכר שם, אלא קרח בן יצהר בן לוי, ולא בן יעקב. אל תחד **כבודי**, היינו כבוד ישראל, סתם. ועל כן, משום מעשים הללו, לא ברך אותם אביהם, אלא שמסר אותם למשה.

רבי חייא אמר וכו': רח"א, ממקראות אלו משמע, שלא נתאחדו זה בזה, אלא שהם מפוזרים, כמ"ש אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל, וכן צריך להיות, שמשום שהם דין קשה, צריכים פיזור. וע"כ יש בו הכל, שכל ישראל ישנם בדין קשה שלהם, כי עם פזורם בישראל קלטו ישראל מדין קשה שבהם. ואין לך דור בעולם שלא ירד הדין שלהם לקטרג בעולם, ומתרבים מחמת זה מחזירים על הפתחים של בני אדם. הנה לך הכל. כלומר, שכל ישראל נפגעו מן הדין שלהם.

פסקה תקסד

יהודה אתה יודוך וגו': ר' יוסי פתח, עשה ירח למועדים וגו'. **עשה ירח**, בשביל לקדש בו ראשי חדשים וראשי שנים. ולעולם אין הלבנה מאירה אלא משמש, וכשהשמש

שולט, הלבנה אינה שולטת, כשנאסף השמש אז שולטת הלבנה, ואין חשבון ללבנה אלא כשנאסף השמש.

פסקה תקסה

ותרווייהו עבד קב"ה וכו': ושניהם עשה הקב"ה להאיר, זהו שכתוב, ויתן אותם אלקים ברקיע השמים להאיר על הארץ וגו'. **והיו לאותות**, אלו הם השבתות שנקראים אות, שכתוב, כי אות היא. **ולמועדים**, הם הימים טובים. **ולימים**, אלו הם ראשי חדשים. **ולשנים**, אלו הם ראשי השנים. ושיהיו אומות העולם עושים חשבון לשמש, וישראל ללבנה.

פסקה תקסו

ואזלא הא כי וכו': והוא הולך כפי שאמר ר' אלעזר. הרבית הגוי לו הגדלת השמחה. **הרבית הגוי**, אלו הם ישראל, שכתוב בהם כי מי **גוי** גדול. וכתוב, **גוי** אחד בארץ. **לו**, בשבילו. **הגדלת השמחה**, זו היא הלבנה, שנתגדל אורה בשביל ישראל. אומות העולם מחשבים הזמנים לפי מהלך השמש, וישראל לפי מהלך הלבנה.

הי מנייהו עדיף וכו': שואל, איזה מהם חשוב יותר, אם חשבון השמש או חשבון הלבנה. ומשיב, ודאי הלבנה היא למעלה, והשמש של אומות העולם היא מתחת לבנה הזו, ואותו השמש מקבל אור מלבנה זו ומאיר. ראה מה בין ישראל להם, לאומות העולם, ישראל אחוזים בלבנה ונשתלשלו בשמש העליון, ונתאחדו במקום המאיר משמש העליון, ונתדבקו בו, שכתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם וגו'.

פירוש, השמש רומז לז"א, והלבנה לנוקבא שלו. ויש זמן שהנוקבא היא במדרגת השמש, אלא בבחינת שמאל ואחורים. שאז ז"א מלביש ומקבל אורו מצד ימין דאמא, והנוקבא מלבשת ומקבלת אורה מצד שמאל דאמא, ולפיכך גם הנוקבא היא אז בבחינת **שמש** כמו ז"א, להיותה מקבלת מאותו המקום שמקבל ז"א. ואז היא בבחינת מוחין דאחורים, שאינם מאירים (כנ"ל ב"א דף ק"ד ד"ה ויעש). ואחר זה יורדת משם למטה מחזה דז"א ונעשית מקבלת מז"א, ואז נקראת **לבנה**, דהיינו כמו לבנה המקבלת משמש, ובזה הוא משגת מוחין דג"ר ממש (כנ"ל ב"א דף ק"ח ד"ה וכבר ע"ש) והנה בין אומות העולם ובין ישראל מקבלים מנוקבא דז"א, אלא אומות העולם שהם בחינת שמאל, מונים לשמש של הנוקבא, דהיינו לבחינת מוחין דאחורים שלה, שאז הנוקבא כולה בחינת שמאל כראוי להם. וישראל מונים ללבנה, דהיינו בעת שיורדת למחזה ולמטה דז"א, והיא מקבלת מן השמש שהוא ז"א, שאז נקראת לבנה.

וז"ש, **ודאי סיהרא לעילא** שהיא הנוקבא דז"א, **ושמשא דאומות העולם תחות האי סיהרא היא**, והשמש של אומות העולם הוא **תחת** הלבנה, כלומר באחורים של הלבנה הזו שהיא הנוקבא, כי כל מקום שנאמר **תחת** פירושו אחורים. והיינו בזמן שמקבלת משמאל דאמא, שאז היא בבחינת שמש כנ"ל. וז"ש **וההוא שמשא מהאי סיהרא נהיר**, כי בזמן שהיא באחורים אינה מאירה, וא"כ איך הם יכולים להתקיים, אלא על ידי חטאים של ישראל הם מתאחזים ויונקים חלק ישראל מן הלבנה, כמ"ש לא נבנה צור אלא מחורבנה של ירושלים, ונמצא שאותו השמש שאומות העולם יונקים ממנה מקבלת אור מלבנה כדי לקיים האומות. וז"ש לעיל (אות תי"ב) **אלמלי יסגלון ישראל עובדין דכשרן קמי קב"ה, לא קיימין עמין עכו"ם וכו' בעלמא**, כי השמש שלהם שורפת ואין לו אור אלא ממה שמקבל מלבנה, מחלקם של ישראל. וז"ש **ישראל אחידו בסיהרא**, דהיינו בנוקבא בעת שהיא למטה מחזה דז"א ומקבלת ממנו, כנ"ל, **ואשתלשלו בשמשא עלאה**, דהיינו שנשתלשלו וירדו למטה מחזה דז"א שהוא שמש העליון, ששם בחינת הלבנה, **ואתאחדו באתר דנהירא משמשא עלאה**, לא כאומות העולם שנתאחדו בנוקבא בעת שמאירה מצד שמאל דאמא, כנ"ל, אלא ישראל מתדבקים בה בעת שמאירה משמש העליון שהוא ז"א. כנ"ל. וע"ז כתוב ואתם הדבקים וגו'.

פסקה תקסז

יהודה אתה וגו': ר"ש אמר, המלכות נתקיימה ליהודה, והיינו שאמרנו, מה שכתוב, הפעם אודה את ה', הוא משום שהוא הרביעי, ע"כ, אודה את ה', כי הוא רגל רביעי אל הכסא. פירוש, חג"ת הם ג' רגלי הכסא, ויהודה ה"ס מלכות שהיא רגל רביעי, (כנ"ל וירא דף ה' ד"ה פירוש עש"ה) וע"כ ניתנה לו המלכות על ישראל. **יה"ו** דהויה שהם חג"ת, הוא הרשימה של שם העליון, שהוא ז"א, ובמה נשלם, ב **ה'**, שהיא המלכות, והיינו **ה'** אחרונה של השם הקדוש, שעמה, השם הקדוש שלם באותיותיו, והיא, הקשר המיחד אותן. את האותיות של השם הקדוש. על כן יודוך אחיך, כי לך המלכות ראויה להתקיים ודאי. בהיותך מרכבה למדת המלכות. כתוב, ויהודה עוד רד עם אל ועם **קדושים** נאמן. שואל, מי המה קדושים הללו. ומשיב, הם קדושים עליונים שהם הספירות הקדושות חג"ת, שכולם מודים לו, ועשו אותו לנאמן. כלומר שמשפיעים לו כל מה שבהם. ומשום זה הוא הראשון לכל, והוא מלך על כל.

פסקה תקסח

ר"ש פתח וכו': ר' שמעון פתח ואמר, כל כבודה בת מלך פנימה. **כל כבודה**, זו היא כנסת ישראל. דהיינו הנוקבא, ונקראת **כבודה** משום שהוא, ז"א נקרא **כבוד**, זה על זה,

ששניהם הם אחד, אלא זה, ז"א שהוא זכר נקרא **כבוד**, וזה, דהיינו המלכות שהיא נקבה, נקראת **כבודה**. בתוספות ה' כראוי לנקבה. **בת מלך**, היינו בת שבע, שהיא הנוקבא, והיא בת קול, כי הוא נקרא קול גדול, וזהו מלך העליון, דהיינו ז"א, והנוקבא נקראת בת קול. **פנימה**, כי יש מלך, דהיינו מלכות, שאינו בפנימיות כמוהו, כי לפעמים המלכות מתלבשת בבריאה, וזו היא כבודה בת מלך, פנימה, באצילות.

פסקה תקסט

ממשבצות זהב לבושה: משום שהיא מתלבשת ומתיחדת בגבורה עליונה, דהיינו בצד שמאל דאמא, ואמא מכונה זהב, בסו"ה מצפון זהב יאתה וגו'. וזו, דהיינו אמא, נקראת גם כן מלך, ובשבילה מתקיימת הארץ, שהיא המלכות, ומתי המלכות מתקיימת, הוא בשעה שמתיחדת במשפט שהוא ז"א, פירוש. כי בשעה שמקבלת משמאל דאמא, היא מקבלת חכמה בלי חסדים וע"כ עוד אין לה קיום, רק בשעה שמתיחדת במשפט שהוא ז"א ומקבלת ממנו חסדים אז יש לה קיום. כמש"א, מלך במשפט יעמיד **ארץ**, שהיא המלכות. ולזו, אנו קוראים מלכות שמים, ויהודה נתיחד בה, וע"כ ירש המלכות שבארץ.

פסקה תקע

ר' יהודה ור' יצחק וכו': ר"י ור"י היו הולכים בדרך. א"ר יצחק, נפתח בדברי תורה, ונלך. פתח ר' יצחק ואמר. ויגרש את האדם וגו', מקרא זה בארוהו החברים. אבל **ויגרש**, פירושו כאדם המגרש את אשתו, דהיינו שהקב"ה גרש את הנוקבא, **את** האדם הוא מדויק. כי הנוקבא נקראת **את**.

פסקה תקעא

ת"ח רזא דמלה וכו': בוא וראה, סוד הדבר, אדם נתפש במה שחטא, וסבב מות לעצמו ולכל העולם, וסבב גירושין לאותו האילן שחטא בו, דהיינו לנוקבא כנ"ל, להגרש בסבתו, ולהגרש מחמת חטאי בניו תמיד. זהו שכתוב ויגרש **את** האדם, **את** הוא מדויק, כמו שכתוב, וארא **את** ה', שפירושו הנוקבא, אף כאן **את** האדם, פירושו הנוקבא.

פסקה תקעב

וישכן מקדם לג"ע וגו': זהו למטה. דהיינו למטה מאצילות, וכמו שיש כרובים למעלה, באצילות, שהם זו"ן, כן יש כרובים למטה מאצילות, שהם המלאכים מטטרון וסנדלפון, ואילן הזה, שהוא הנוקבא הנקראת עץ הדעת, (כנ"ל בהקסה"ז אות קכ"ג) שורה עליהם, **ואת להט החרב המתהפכת**, הם צורות של שלהבת אש הנמשכות מאותו להט החרב, והן שומרות דרך עץ החיים, (כנ"ל ב"ב אות קי"ט) ואין הכונה על להט החרב עצמו. **המתהפכת**, זו היא חרב הזו שיונקת בשני צדדים, מימין ומשמאל, ומתהפכת מצד זה

לצד האחר. **המתהפכת**, זה הוא, להט של אלו צורות של שלהבת אש, שאמרנו, והן מתהפכות מצורה לצורה, פעמים לגברים ופעמים לנשים (כנ"ל בראשית ב' אות קי"ט ע"ש בהסולם) ומתהפכות ממקומן לכל הצורות. וכל זה הוא לשמור את **דרך** עץ החיים. מה הוא **דרך**. הוא כמו שאתה אומר הנותן בים **דרך**, שפירושו יסוד דנוקבא, אף דרך שבכאן פירושו יסוד דנוקבא.

פסקה תקעג

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, יפה הוא, וכן הוא ודאי, שאדם גרם לאותו אילן, שחטא בו, שהוא הנוקבא, להתגרש. ואפילו שאר בני עולם כן. שאם חוטאים גורמים לה גירושין, כמו שאתה אומר, ובפשעכם שלחה אמכם, אבל יפה תאמר, כי ממקומו משמע זה, שכתוב, ויגרש **את** האדם, אשר **את** הוא הנוקבא כנ"ל, שזו היא שלימותו של אדם. ועם גירושיה הפסיד כל שלמותו.

פסקה תקעד

ומההוא יומא אתפגים וכו': ומיום ההוא שנגרשה, נפגמה הלבנה, שהיא הנוקבא, עד שבא נח ונכנס בתיבה. באו הרשעים, ושוב נפגמה, עד שבא אברהם ותקן אותה, ועמדה בשלימות על ידי יעקב ובניו, ובא יהודה ונאחז בה והתחזק במלכות, וירש אותה ירושת עולמים, הוא וכל בניו אחריו. כמש"א, יהודה אתה יודוך אחיך, ודאי, בשעה שעמדו ישראל על הים, ששבט יהודה ירדו תחילה אל הים, שכולם הודו לו, וירדו אחריו לתוך הים.

פסקה תקעה

ידך בערף אויבך: כמו שאתה אומר, יהודה יעלה למלחמה. **ישתחוו לך בני אביך**, שהוא כולל לכל השבטים, וע"כ אמר בני אביך, ולא בני אמך, כי בני אביך הם כל שאר השבטים, ואע"פ שנחלקו ישראל לב' מלוכות, מכל מקום, כשעלו לירושלים היו כורעים ומשתחוים אל המלך שבירושלים, משום שהמלכות שבירושלים שהיתה נמשכת ממלכות הקדושה, שהיא הנוקבא, היתה ממנו, מיהודה.

פסקה תקעו

ישתחוו לך: ולא כתוב, וישתחוו. שאם היה כתוב וישתחוו, היה בא לרבות שאר העמים, שכל אומות העולם ישתחוו לו, אבל **וישתחוו** לא כתוב, אלא בזמן שיבא מלך המשיח, שאז כתוב, שרים **וישתחוו**, עתה שאמר רק **ישתחוו**, הוא להראות, שכל ישראל בלבדם ישתעבדו לראש הגולה שבבבל, ולא עמים אחרים.

פסקה תקעז

גור אריה יהודה: מתחילה היה גור, ואח"כ אריה. וע"כ כפל ואמר, גור, ואריה. וסוד הדבר מתחילה, כשז"א במוחין דקטנות, נקרא נער, ואח"כ, כשהוא במוחין דגדלות, נקרא איש, שכתוב, ה' איש מלחמה. ואף יהודה כן, במוחין דקטנות נקרא גור, ובמוחין דגדלות נקרא אריה. **מטרף בני עלית**, שואל, מהו מטרף. ומשיב, הוא כולל את מלאך המות, שהוא עומד על **טרף** להכרית את בני העולם, ואין מציל. כמו שאתה אומר, וטרף ואין מציל. ומטרף ההוא נסתלקה השכינה. ועליו אומר, מטרף בני עלית, שיהודה ניצל ממלאך המות, שהוא השטן והוא יצר הרע, ולא נכשל בו.

פסקה תקעח

כרע, בגלותא דבבל וכו': כרע, נאמר על גלות בבל. **רבץ**, בגלות אדום. **כאריה**, שהוא גבור. **וכלביא**, שהוא יותר חזק מאריה, כך ישראל גבורים הם, שבני העולם, עובדי עבודת כוכבים ומזלות, מפתים ולוחצים אותם, והם עומדים בדתם ובמנהגיהם כאריה וכלביא.

פסקה תקעט

כך שכינתא וכו': אף השכינה כך, אע"פ שכתוב, נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל, היא חזקה כאריה וכלביא בנפילה זו. מה אריה ולביא אינם נופלים אלא בשביל לטרוף טרף, ולמשול, כי מרחוק מריח טרפו, ומשעה שמריח נפל, דהיינו שרובץ לארץ כדי לדלג בכח על טרפו, ואינו קם עד שמדלג על טרפו ואוכלו, כך השכינה אינה נופלת אלא כאריה וכלביא, כדי לנקום מעמים עכו"ם, ולדלג עליהם, כמו שאתה אומר, צועה ברוב כחו.

פסקה תקפ

מי יקימנו: הוא לא יקום לנקום מהם נקמה קטנה אלא **מי** יקימנו, **מי** פירושו כמש"א, **מי** ירפא לך, שהוא עולם העליון, דהיינו בינה, הנקראת **מי**, שבו הממשלה להתקיף את הכל. וכתוב מבטן **מי** יצא הקרח, ובארוהו. דהיינו שעל ידי דין הזה שנקרא קרח, הוא מכניע לכל הקליפות.

פסקה תקפא

לא יסור שבט מיהודה וגו': בארוה החברים, אבל, עד כי יבא שילה שכתוב עם **ה'** ובשאר מקומות כתוב שילו עם **ו'**, הוא להורות כאן סוד שם הקדוש **י"ה**. כי במקום אחר כתוב **שילו** בלא **ה'**, ובמקום אחר, **שלה**, בלי **י'**, וכאן כתוב **שילה** ב **י'** ו **ה'**, שהוא סוד

שם הקדוש העליון, ושהשכינה תקום מנפילתה בגלות, בשם הזה **י"ה**, שהוא סוד **מ"י** שאמרנו, לעיל בסמוך. כי **י"ה** הוא שם הבינה הנקראת גם **מ"י**.

פסקה תקפב

אסרי לגפן עירה וכו': רבי חייא פתח, ה' ישמרך מכל רע ישמור את נפשך, שואל, כיון שאמר ה' ישמרך מכל רע, למה נאמר עוד, ישמור את נפשך. ומשיב, אלא, ה' ישמרך מכל רע, הוא בעולם הזה, ישמור את נפשך, הוא בעולם האמת.

פסקה תקפג

שמירה דהאי עלמא הוא וכו': השמירה שבעולם הזה הוא, שהאדם יהיה נשמר מכמה מינים רעים מקטריגים, ההולכים לקטרג בני אדם בעולם ולהדבק בהם. השמירה בעולם האמת מהו, הוא כמו שאמרנו, כשהאדם נפטר מעולם הזה, אם זוכה, עולה הנשמה שלו ומתעטרת במקומה. ואם לא שאינו זוכה, כמה מחנות מחבלים מזדמנים לו למשכו לגיהנם, ולמסור אותו ביד דומה, ונמסר על ידו לממונה על הגיהנם. ושלשה עשר אלף רבוא ממונים עמו, וכולם מזדמנים על נפשות הרשעים.

פסקה תקפד

תא חזי, שבעה וכו': בוא וראה, ז' חדרים יש בגיהנם, וז' פתחים. והנשמה של הרשעים נכנסת שמה, וכמה מלאכי חבלה, רוחות, שומרים השערים, ועליהם ממונה אחד בכל שער ושער, ונשמות הרשעים נמסרים לאלו הממונים, על ידי דומה, כיון שנמסרו בידיהם, הם סוגרים השערים של האש הלוהט. **טריקין**, פירושו מכים וחובלים, מלשון טרק ליה באסקוטלא (תענית כ"ה.) **טהירין**, פירושו רוחות.

פסקה תקפה

דהא תרעין בתר וכו': כי הם שערים אחר שערים, שהם כפולים, והשערים פתוחים וסגורים כולם, אותם שמבחוץ פתוחים ושמבפנים סגורים. ובכל שבת ושבת כולם פתוחים, ויוצאים הרשעים עד הפתחים שמבחוץ, ופוגשים שם נשמות אחרות, שמתעכבות בפתחים שמבחוץ, ואינן נכנסות אל הגיהנם. ובצאת השבת, הכרוז יוצא בכל פתח ופתח, ואמר, ישובו רשעים לשאולה וגו'. בוא וראה נשמות הצדיקים, הקב"ה שומר אותן, שלא יהיו נמסרות ביד דומה הממונה, זהו שכתוב, **ישמר** צאתך ובואך. וכתוב **ישמור** את נפשך.

פסקה תקפו

אסרי לגפן עירה: שואל, מהו גפן. ואומר, זהו כנסת ישראל, שהיא הנוקבא, כמש"א, גפן ממצרים תסיע. וכתוב אשתך כגפן פוריה. **אשתך**, כגפן הזה הקדוש, שהיא הנוקבא

העליונה. א"ר יוסי גפן הזה שאנו מברכין עליו בורא פרי הגפן, **בורא**, היינו שכתוב, עץ עושה פרי. **הגפן**, זהו עץ פרי. עושה פרי הוא זכר, דהיינו ז"א, עץ פרי זהו נוקבא, דהיינו נוקבא דז"א, משום זה בורא פרי הגפן הוא זכר ונקבה ביחד, דהיינו זו"ן.

פסקה תקפז

אסרי לגפן עירה: זהו מלך המשיח, שעתיד למשול על כל צבאות העמים, ועל הצבאות הממונים על עמים עכו"ם, שהם מעוזם להתחזק, ועתיד מלך המשיח להתגבר עליהם.

פסקה תקפח

בגין דהאי גפן וכו': משום **שגפן** הזה, שהוא הנוקבא, שולט על כל אלו כתרים התחתונים, ששולטים על ידם כל העמים עכו"ם, והוא נצח למעלה. ישראל, שהם נקראים **שורקה**, ישמידו וינצחו צבאות אחרים למטה. ועל כולם יתגבר מלך המשיח. **הה"ד עני ורוכב על החמור ועל עיר**, עיר וחמור, הם שני כתרים, שהעמים עכו"ם שולטים בהם. והם מצד שמאל, בחינת חול. ומלך המשיח מתגבר עליהם.

פסקה תקפט

ומה דאמר עני וכו': שואל, ומה שאומר הכתוב על המשיח שהוא עני, וכי מלך המשיח יקרא **עני**. ומשיב אלא הכי אמר ר' שמעון, משום שאין לו מעצמו כלום, כי היא הנוקבא דז"א, וקוראים לה מלך המשיח, אבל זו היא הלבנה הקדושה למעלה, שהיא הנוקבא דז"א, שאין לה אור מעצמה, אלא מה שמקבלת מן השמש, שהוא ז"א. וע"כ נקראת עני.

פסקה תקצ

מלכא משיחא וכו': מלך המשיח זה, שהיא הנוקבא, ישלוט בשליטתו, יתיחד במקומו למעלה, ואז, **הנה מלכך יבא לך** סתם, להיותו כולל את הנוקבא למעלה ומלך המשיח למטה, אם למטה, עני הוא, כי בבחינת הלבנה היא, שהיא הנוקבא העליונה, כי מלך המשיח למטה נמשך מן הנוקבא, וע"כ נקרא עני כמוה, ואם למעלה, שהיא הנוקבא עצמה, היא עני, כי היא מראה שאינה מאירה מעצמה, אלא מז"א, ונקראת משום זה, לחם עני. ועם כל זה, המשיח **רוכב על חמור ועל עיר**, שהם מעוזם של עמים עכו"ם, להכניעם תחתיו. ויתחזק הקב"ה, שהוא הנוקבא, במקומו למעלה, כי הכתוב, הנה מלכך יבא לך, כולל את שניהם כנ"ל.

פסקה תקצא

כבס ביין לבושו: הוא כמש"א, מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה. וכתוב פורה דרכתי לבדי וגו'. **כבס ביין**, זה צד גבורה דז"א, דין הקשה, להיות על העמים עובדי עכו"ם, **ובדם ענבים סותה**, זהו אילן התחתון, שהוא הנוקבא, בית דין הנקרא ענבים.

והיין נמסר בדם ענבים, כדי להתלבש בשניהם, בדין הקשה דז"א ובדין דנוקבא, לשבור תחתיו כל שאר העמים עכו"ם והמלכים שבעולם.
פירוש. הארת השמאל מכונה יין. ואם ממשיך בשיעור הקדושה דהיינו רק ממטה למעלה, אז הוא יין המשמח אלקים ואנשים. ואם ממשיך יותר מכשיעור, דהיינו גם ממעלה למטה, אז נעשה ליין המשכר ונתגלה בו דין קשה המכלה ומשמיד את הממשיכים אותו. (כנ"ל פרשת נח דף ק"ט ד"ה וז"ש) ויש בו ב' בחינות, אם מצד שמאל דז"א היא דין קשה ואם מצד שמאל דנוקבא היא דין רפיא, (כנ"ל תולדות י"א ד"ה אי לאו ע"ש) וכשהצדיקים רואים את הדין הקשה מצד ז"א, ומצד הנוקבא, הנעשה ברשעים הממשיכים אותו בבחינת יין המשכר, אז מתחזקים בעבודתם. ונבחן זה כמו שמכבסים את לבושיהם ומנקים אותם מכל שמץ חטא. וז"ש, **כבס ביין, דא סטר גבורה דינא קשיא למהוי על עממיא עעכו"ם**, שמכבס לבושו על ידי דין הקשה הנעשה בעמים עכו"ם כנ"ל. ויין זה ה"ס צד גבורה דז"א שהוא דין קשה להיותו דכר. **ובדם ענבים סותה דא אילנא דלתתא וכו'**, דהיינו הצד שמאל דנוקבא שהיא דינא רפיא. אמנם **ויינא אתמסר בדם ענבים בגין לאתלבשא בתרווייהו וכו'**, היין דז"א ניתן בדם ענבים דנוקבא, כדי שיתחברו ב' מיני דינים שלהם, ואז נשברים כל העמים עכו"ם ומלכי עולם, הממשיכים את יין המשכר הזה.

פסקה תקצב

ר' יוסי פתח וכו': רי"פ ואמר, אסרי לגפן עירה, וכתוב ובגפן שלשה שריגים וגו'. בוא וראה, כמה אטומים הם בני אדם, שאינם יודעים ואינם משגיחים בכבוד רבונם, ואינם מסתכלים בדברי תורה, ואינם יודעים דרכיהם במה שהם נתפשים, שכתוב, דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו.

פסקה תקצג

בזמנא קדמאה וכו': בזמן הראשון היתה הנבואה שורה על בני אדם, והיו יודעים ומסתכלים לדעת בכבוד העליון. כיון שנפסק מהם הנבואה, היו משתמשים בבת קול. עתה נפסקה הנבואה ונפסקה הבת קול, ואנשים אינם משתמשים אלא בחלום.

פסקה תקצד

וחלמא דרגא תתאה וכו': והחלום מדרגה תחתונה היא מבחוץ, כי למדנו החלום הוא אחד משששים לנבואה. מהו הטעם, משום שבאה ממדרגה הששית למטה וכבר נתבאר, כי בא מהוד דנוקבא שהיא מדרגה ששית לנו"ה דז"א שמשם הנבואה (כנ"ל ויצא אות מ"ה) בוא וראה, החלום נראה לכל, משום שהחלום מצד שמאל הוא, מהוד דנוקבא,

ויורד הרבה מדרגות עד המלאך גבריאל שממנו מקבלים החלום (כנ"ל ויצא כ"ו ד"ה ואמר) ונראה החלום אפילו לרשעים ואפילו לעכו"ם.

פסקה תקצה

בגין דזמנין נקטין וכו': משום שלפעמים, אלו מיני מלאכים הרעים מקבלים החלום ושומעים ומודיעים לבני אדם, ומהם יש שמצחקים בבני אדם, ומודיעים להם דברי שקר. ולפעמים דברי אמת ששומעים. ולפעמים שהם שלוחים לרשעים ומודיעים להם דברים עליונים.

פסקה תקצו

האי רשע וכו': רשע הזה מה כתוב בו, שראה חלום אמת, שכתוב, ובגפן שלשה שריגים. מהו גפן. זהו כנסת ישראל, שהיא הנוקבא, שכתוב הבט משמים וראה ופקוד גפן זאת. **משמים**, שאומר הבט משמים, הוא כי ממקום זה נשלכה, כמו שאתה אומר, השליך משמים ארץ. **ופקוד גפן זאת**, היינו גפן, שהיא זאת ודאי. פירוש, הנוקבא נקראת **זאת**, ואוה"כ גפן זאת, להשמיענו שהמדובר היא בנוקבא, וע"כ אומר **גפן** הוא שם הנוקבא כמו **זאת**.

פסקה תקצז

שלשה שריגים וגו': כמש"א, שלשה עדרי צאן רובצים עליה, שה"ס ג' קוין, (כנ"ל ויצא אות צ"ב) **והיא כפורחת**, שכתוב, ותרב חכמת שלמה, שפירושו שהאירה הלבנה. שהיא הנוקבא המכונה חכמת שלמה. **עלתה נצה**, זהו ירושלים שלמטה, שהוא הנוקבא. דבר אחר **עלתה נצה**, היינו למעלה אותו המדרגה העומדת על הנוקבא ומניק אותה דהיינו יסוד, כמש"א אשר זרעו בו על הארץ. שהכונה על היסוד, המשפיע לנוקבא הנקראת ארץ. **הבשילו אשכלותיה ענבים**, לשמור בהם יין המשומר. שלא יהיה בו אחיזה לשום קליפה שבעולם.

פסקה תקצח

חמי כמה חמא וכו': ראה, כמה ראה רשע הזה, מה כתוב, וכוס פרעה בידי ואקח את הענבים ואשחט אותם. כאן ראה את כוס התרעלה, יניקת הבית דין שיוצא מענבים האלו, שניתן לפרעה ושתה אותו, כמו שהיתה ביציאת מצרים בשביל ישראל. כיון ששמע יוסף זה,שמח וידע דבר האמת שבחלום הזה. ומשום זה פתר לו החלום לטוב, בשביל שבשר את יוסף בזה.

פסקה תקצט

ת"ח אסרי לגפן עירה: כי נכנעו תחת גפן הזה כל כחות החזקים של עמים עובדי עבודה זרה, כמו שאמרנו, שמכח גפן הזה, שהוא הנוקבא, נקשר ונכנע הכח שלהם. ונתבאר.

פסקה תר

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, יש גפן ויש גפן, יש גפן עליון הקדוש שהוא הנוקבא, ויש גפן שנקרא גפן סדום, שהוא קליפה רעה. וכן יש גפן נכריה בת אל נכר, משום זה כתוב גפן **זאת**, לרמז שהיא הנוקבא הנקראת **זאת**, אותה שנקראת כלה זרע אמת. שורק, שנאמר שם אנכי נטעתיך שורק, אלו הם ישראל שיוצאים מגפן הזה. כשחטאו ישראל ועזבו את גפן הזה, מה כתוב, כי מגפן סדום גפנם וגו'.

פסקה תרא

ר' יהודה ור' יצחק וכו': ר"י ור"י היו הולכים בדרך. א"ר יהודה לר' יצחק, נלך בשדה הזה, שהוא דרך ישר יותר, הלכו. בעוד שהיו הולכים אמר ר' יהודה, כתוב, לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים. מקרא זה, רבי חזקיה חברנו ביאר אותו. שאמר, דין הרשעים בגיהנם י"ב חדשים, מחצית מהם בחום של אש שורף, ומחצית מהם בשלג.

פסקה תרב

בשעתא דעאלין לנורא וכו': בשעה שנכנסים באש, הם אומרים זהו ודאי גיהנם, וכשנכנסים לשלג, אומרים זה קרירות חזק של החרף של הקב"ה, ומתחילים ואומרים האח, כי שמחים על שנפטרו מן הגיהנם. ואחר כך, כשמכירים שהוא גיהנם של שלג, אומרים אוי. ודוד אמר, ויעלני מבור שאון ויקם וגו', היינו ממקום שאומרים תחילה האח, ואחר כך אוי. כי **היון**, הוא אותיות **וה וי**: **וה** שפירושם האח, **וי** שפרושם אוי.

פסקה תרג

והיכן משתלמי וכו': ואיפה נשלמים נפשיהם, הוא בגיהנם של שלג, כמש"א בפרש שדי מלכים בה **תשלג בצלמון**. יכולים לחשוב שגם ישראל כן, שנדונים בשלג, לזה נאמר, לא תירא לביתה משלג. מהו הטעם. משום שכל ביתה לבוש שנים. אל תקרא שנים, בשין קמוצה, אלא שנים, בשין שואית ובנון פתוחה, וביוד חרוקה. דהיינו מילה ופריעה, ציצית ותפילין, מזוזה ונר חנוכה. וכו' עד"ז. כלומר שזריזים במצות ויש להם מצות כפולות, כי במילה, יש להם מילה ופריעה, ובתפלה, יש להם ציצית ותפילין. ובדלתי ביתם, יש להם מצות מזוזה ונר חנוכה. ומשום זה אינם יראים מגיהנם של שלג, הבא על עצלות ורפיון מן המצות.

פסקה תרד

ת"ח לא תירא לביתה משלג: זו היא כנסת ישראל, שהיא, **כל ביתה לבוש שנים**, כמו שאמרנו, שכתוב חמוץ בגדים וגו', שהוא לבוש של דין קשה, להפרע מעמים עובדי ע"ז, ועתיד הקב"ה ללבוש לבוש אדום, וחרב אדום, ולהפרע מן האדום. שהוא עשו. לבוש אדום, שכתוב חמוץ בגדים, וכתיב מדוע אדום ללבושך. חרב אדום, שכתוב, חרב לה' מלאה דם. ולהפרע מן האדום, שכתוב כי זבח לה' בבצרה וגו'. ועוד יש לפרש, כי כל ביתה לבוש שנים, משום שהנוקבא באה מדין קשה, וע"כ לא תירא משלג. פירוש כי שלג ה"ס דינין דדכורא, ודינין דנוקבא הם הפוכים לדינין דדכורא ומבטלים אותו. (כמו שנתבאר לעיל וירא דף י"ט ד"ה כחום היום ע"ש).

פסקה תרה

א"ר יצחק וכו': אר"י. ודאי כן הוא אלא שיש לפרש כל ביתה לבוש שנים, מה הם **שנים**, אלו הן שנים קדמוניות שה"ס ז' הספירות חג"ת נהי"מ, כי היא נכללת מכולן ויונקת מכל הצדדים, כמ"ש, כל הנחלים הולכים אל הים. וע"כ לא תירא מפני הדינים שהם שלג.

פסקה תרו

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים פגעו בילד, שהיה הולך לקפוטקיא באחורי חמור, וזקן אחד היה רוכב עליו. אמר לו, מקראות הרבה לי, ולא אחד, אלא רד למטה, או ארכב עמך לפניך ואומר לך. אמר לו הזקן, אני זקן ואתה ילד, איני רוצה להשוות עצמי עמך. אמר לו הילד, אם כן, למה שאלת ממני מקראות. אמר לו, כדי שנלך יחד בדרך. אמר הילד תפח רוחו של אותו זקן, שהוא רוכב ואינו יודע דבר, ואומר, שאינו רוצה להשתוות עמי. נפרד מאותו זקן והלך לו בדרך.

פסקה תרז

כד מטו ר' יהודה וכו': כשהגיעו ר' יהודה ור' יצחק, קרב הילד אליהם, שאלו לו, וסיפר להם המעשה. אמר לו ר' יהודה, יפה עשית, לך עמנו ונשב פה, ונשמע דבר ממך. אמר להם עיף אנכי שלא אכלתי היום, הוציאו לחם ונתנו לו. קרה להם נס, ומצאו מעיין אחד קטן תחת אילן. שתה מהם, והם שתו, וישבו.

פסקה תרח

פתח ההוא ינוקא וכו': פתח אותו ילד ואמר. לדוד אל תתחר במרעים וגו'. שואל **לדוד**, אם שירה הוא אינו אומר לדוד מזמור שיר. ואם תפלה, אינו אומר תפלה לדוד. ומשיב, אלא בכל מקום שנאמר **דוד** סתם, רוח הקודש אמרו.

פסקה תרט

אל תתחר במרעים: שאל מהו אל תתחר במרעים, היה צריך לומר אל תתחבר במרעים. ומשיב, אלא, אל תעשה מדנים במרעים, משום שאינך יודע היסוד של עצמך, דהיינו בחינת גלגול נשמתך, ויכול להיות שלא תוכל לו, אם הוא אילן שאינו נעקר לעולם, דהיינו נשמה בלתי מגולגלת לעולם, שהיא חזקה מאד, ואז תדחה לפניו.

פסקה תרי

ואל תקנא בעושי עולה: היינו שלא תסתכל במעשיהם, ולא תבוא לקנא אותם. כי כל מי שרואה מעשיהם ואינו מקנא לכבוד הקב"ה, עובר על שלשה לאוין, שכתוב, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. לא תעשה לך פסל וכל תמונה. לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלקיך אל קנא.

פסקה תריא

בג"כ בעי ליה וכו': משום זה, צריך האדם להפרד מהם, ולהטות דרכו מהם. על כן נפרדתי והטיתי דרכי ממנו. מכאן ולהלאה שמצאתי אתכם, אומר מקראות אלו לפניכם. **פתח ואמר, ויקרא אל משה**: כאן, במלה ויקרא, **א'** קטנה. שואל למה. ומשיב, הוא להורות, שקריאה זו לא היתה בשלמות. מהו הטעם. הוא, משום שלא היתה אלא במשכן, שאינו מקום קבוע, ובארץ אחרת, כי לא נמצא שלמות אלא בארץ ישראל.

פסקה תריב

תו הכא שכינתא וכו': עוד יש לפרש, מה שכתוב א' קטנה, כי כאן בקריאה אל משה, היא השכינה, ושם, השלימות של דכר ונוקבא ביחד, דהיינו בכתוב, אדם שת אנוש, שכתוב שם אדם עם **א'** גדולה, אדם עם **א'** גדולה רומזת על השלימות של דכר ונוקבא יחד, וכאן שכתוב א' קטנה, רומזת על הנוקבא לבדה, דהיינו השכינה. עוד ראיה מסוף המקרא, וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמור, ואהל מועד הוא הנוקבא, הרי שהדיבור היה כאן מנוקבא לבדה. ועל כן כתוב א' קטנה. כי אותיות קטנות רומזות על הנוקבא, ורגילות על ז"א, וגדולות על אמא, או על שלימות דכר ונוקבא ביחד, שהוא רק על ידי אמא.

פסקה תריג

תו אלף זעירא: עוד, יש לפרש מה שכתוב, **א'** קטנה. משל למלך שהיה יושב בכסאו, וכתר מלכות עליו, הוא נקרא מלך עליון. וכשיורד והולך לבית עבדו, מלך קטן נקרא. כך הקב"ה, כל זמן שהוא למעלה על כל, מלך עליון נקרא, כיון שהוריד בית דירתו למטה, למשכן, הוא מלך, אבל אינו עוד עליון כבתחילה, משום זה כתוב **א'** קטנה.

פסקה תריד

ויקרא, הכי תנינן וכו': ויקרא, כך למדנו שפירושו, שקרא והזמינו להיכלו, **מאהל מועד**, מהו אהל מועד. הוא **אהל** שבו תלוים למנות מועד וחג ושבת כש"א, והיו לאותות ולמועדים, בה שורה החשבון למנות. ומי היא. היא הלבנה, דהיינו הנוקבא, שכל השינוים מחול ומועד וחג ושבת, באים משנוים בשיעור קומה של מוחותיה, כמש"א, **אהל** בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח. האמור על הנוקבא הנקראת אהל.

פסקה תרטו

לאמר: שואל, מהו לאמר. ומשיב, שפירושו, לגלות מה שהיה סתום בפנים. ובכל מקום, שכתוב **לאמר**, דהיינו, וידבר ה' אל משה **לאמר**, פירושו שניתן רשות לגלות. אבל הכל אחד הוא, ויפה הוא, משום, שדבר זה, שהוא הגילוי נמסרה ללבנה, שהיא הנוקבא, ממקום שמשה עומד, דהיינו מז"א. וכך הוא הסדר.

פסקה תרטז

וידבר ה': הוא למעלה, שהוא בינה. **אל משה**, הוא באמצע, שהוא ז"א, שמבינה מושפע אל ז"א, **לאמר**, הוא האחרונה, דהיינו הנוקבא שהיא מקבלת מז"א, שהיא המקום, שיש שם רשות לגלות, שה"ס עלמא דאתגליא, דהיינו על שם החכמה שמתגלה בה לבדה ולא בשום ספירה שלמעלה ממנה. וע"כ המלה **לאמר** סובב עליה, שפירושו, לגלות מה שהיה סתום בפנים, דהיינו שמגלה מה שהוא סתום למעלה ממנה, הנבחן לפנימיות כלפי הנוקבא.

תו, ויקרא אל משה: מה כתוב למעלה, ויביאו את המשכן אל משה. למה אל משה. כך אמרו, משום שמשה ראה אותו בהר, שהקב"ה הראה לו למראה העין, כש"א, כאשר הראה אותך בהר. וכתוב, כמראה אשר הראה ה' את משה. וכתוב, וראה וגו' אתה מראה בהר. לכן עתה הביאו לו את המשכן, כדי שיראה אם הוא כמשכן ההוא שראה.

פסקה תריז

אבל אמאי ויביאו וכו': אבל לפי זה עוד קשה, אמאי ויביאו את המשכן אל משה, ולמה לא הלך משה אל המשכן. אלא בדומה למלך שרצה לבנות ארמון למטרוניתא, צוה אל האומנים, היכל זה במקום פלוני, והיכל זה במקום פלוני. פה מקום אל המטה ופה מקום למנוחה. כיון שעשו האומנים אותו, הראו אותו אל המלך. כך, ויביאו את המשכן אל משה, שהוא אדון הבית איש האלקים (כנ"ל אות תקנ"ז) וע"כ לא הלך משה אל המשכן, אלא הביאו את המשכן אליו, כיון שנגמר ההיכל הזמינה המטרוניתא את המלך אל

ההיכל, שהזמינה את בעלה המלך להיות עמה, ומשום זה, ויקרא אל משה, עם א' קטנה, אשר א' זעירא, שהיא הנוקבא קראה אל משה, שהוא ז"א בעלה, להיות עמה.

פסקה תריח

ובגין דמשה מארי וכו': ומשום שמשה הוא אדון הבית, דהיינו ז"א שהוא בעלה דמטרוניתא, מה כתוב, **ומשה יקח את האהל**, שהיא הנוקבא הנקראת אהל, **ונטה לו מחוץ למחנה**, משה שהוא אדון הבית עושה כן, מה שאין רשות לאדם אחר לעשות כן.

פסקה תריט

וידבר ה' אליו: זהו מדרגה אחרת עליונה, שהיא בינה, כי **ויקרא**, היא הנוקבא אל **משה**, הוא ת"ת, וידבר **ה'**, הוא בינה. ואז בשעה שנזדמן משה להכנס אל הנוקבא, אז פתח הבינה ואמר, אדם כי יקריב מכם, כי בינה היא המדבר כנ"ל. ושואל, מהו אדם כאן. היה די שיאמר, כי יקריב מכם קרבן, או איש כי יקריב. ומשיב, אלא כשנתחברו השמש והלבנה, שהם ת"ת ומלכות, יחדיו, פתח הבינה, ואמר להם **אדם**. ונקראו אז שניהם אדם בלשון יחיד, כמו שכתוב, שמש ירח **עמד** זבולה, ואינו אומר עמדו, לשון רבים, מפני שהכתוב מדבר בשעה שהם בזווג.

פסקה תרכ

כי יקריב מכם: כאן נרמז, שכל מי שיעשה עבודה להקריב קרבן תמים, יהיה נמצא דכר ונוקבא, כלומר, שיהיה נשוי אשה. זה משמע משכתוב, **מכם**. שיורה שיהיה נמצא במראה שלכם. כלומר בינה אמרה לת"ת ומלכות, שה"ס משה שנקרא אדם, **כי יקריב** מי קרבן יהיה **מכם** דהיינו דכר ונוקבא כמותכם. **קרבן לה'** שיקריב הכל להתיחד כאחד למעלה ולמטה. וע"כ אומר תחילה, **קרבן לה'**, להתיחד ממטה למעלה, ואח"כ אומר, את **קרבנכם**, להתיחד ממעלה למטה. כמ"ש לפנינו.

פסקה תרכא

מן הבהמה: להראות היחוד של אדם ובהמה, הכל כאחד. דהיינו כמ"ש לפנינו, **קרבן לה' הוא אדם**, שהוא היחוד ממטה למעלה, וממנו נמשך למטה, שה"ס **קרבנכם מן הבהמה**, וב' יחודים אלו מאירים ביחד. **מן הבקר ומן הצאן**, אלו הן מרכבות שהן טהורות, כי מכיון שאומר, **מן הבהמה**, יכולים לחשוב שהוא מכל הבהמות, בין טהורות ובין טמאות, ע"כ חזר ואמר מן הבקר ומן הצאן.

פסקה תרכב

תקריבו את קרבנכם: שואל, את קרבנו היה צריך לומר, כמ"ש בתחילה, קרבן לה'. למה אומר קרבנכם. ומשיב, אלא בתחילה צריך להיות קרבן לה', ועתה קרבנכם. ומפרש,

קרבן לה', הוא היחוד שנקרא **אדם**, דהיינו שצריכים להעלות הנוקבא לזווג שמחזה דז"א ולמעלה, הנקרא **אדם**. **קרבנכם** מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, הוא להמשיך הארת הזווג שמחזה ולמעלה. אל התחתונים שמחזה ולמטה. כדי להראות היחוד ממטה למעלה, וממעלה למטה. ממטה למעלה היינו **קרבן לה'**, וממעלה למטה היינו **קרבנכם**.

פסקה תרכג

למלכא דאיהו יתיב וכו': בדומה למלך שיושב בהר גבוה עליון למעלה למעלה, והכסא נתקן על אותו ההר, והמלך היושב על הכסא, הוא עליון על כל. אדם המקריב מתנה אל המלך הוא צריך להעלותה ממדרגה למדרגה עד שמעלה אותה ממטה למעלה. אל המקום שהמלך יושב למעלה על כל, ואז יודעים שמעלים מתנה אל המלך, ואותה מתנה היא של המלך. וכאשר יורדת מתנה ממעלה למטה, הרי יודעים שאותה מתנה של המלך יורדת מלמעלה לאוהבו של המלך שהוא למטה.

פסקה תרכד

כך בקדמותא וכו': כך בתחילה, אדם, עולה במדרגותיו ממטה למעלה ואז נקרא, **קרבן לה'**. מן הבהמה מן הבקר, הוא יורד במדרגותיו ממעלה למטה, ואז נקרא **קרבנכם**. ובשביל זה כתוב, אכלתי יערי עם דבשי שתיתי יני עם חלבי, היינו אדם **וקרבן לה'**, כי הקב"ה אומר אכלתי יערי וכו'. **אכלו רעים**, היינו מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן. ואז תקריבו את קרבנכם. כנ"ל.

פסקה תרכה

אתו ר' יצחק וכו': באו ר"י ור' יהודה ונשקו אותו על ראשו. אמרו ברוך הרחמן שזכינו לשמוע זה, וברוך הרחמן שלא נאבדו דברים אלו באותו זקן. כי לא היה מבינם ונמצאים הדברים נאבדים. קמו והלכו. בעוד שהיו הולכים, ראו גפן אחד נטוע בגן אחד.

פסקה תרכו

פתח ההוא ינוקא וכו': פתח אותו ילד ואמר, אסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתונו. מקרא זה סוד עליון הוא. ושואל, **אסרי**, אסר היה צריך לומר, כי עד עתה מדבר בלשון יחיד. **עירה**, עיר היה צריך לומר. ומשיב אלא סוד הוא, שיש לתנוקות של בית רבן להשמר מן החץ של הקליפה **עיר**, והשם הקדוש י"ה נכלל שם, כדי להכניעו, דהיינו ה **י'** של אסר **י** וה **ה'** של עיר **ה**.

פסקה תרכז

וכמה דהכא אתרמיז וכו': וכמו שפה נרמז השם הקדוש, נרמז גם כן בהכתוב, ולשרקה בני אתונו, כי אומר, **ולשרקה**, שורק היה צריך לומר, אומר **בני**, בן היה צריך לומר, כמו

שכתוב, ואנכי נטעתיך **שורק**, בלי ה', בן, כמש"א **בן** אתונות, בלי **י**', למה אומר כאן **שורקה** ולמה **בני**.

פסקה תרכח

אלא כמה דאית וכו': אלא כמו שיש שם הקדוש להכניע להקליפה **עיר** כנ"ל, יש גם כן שם הקדוש להכניע כח קליפה אחרת, שהיא **חמור**, דהיינו אתון, שהוא ה **י**' של **בני** וה **ה**' של **ולשרקה**, כנ"ל, כי לולא השם הקדוש שנרמז כאן היו ב' הקליפות האלו מחריבים העולם. וע"כ ניתן י"ה בכח זה וי"ה בכח זה, לשמור את העולם מהם, ולשמור את האדם שלא ישלטו עליו בעולם.

פסקה תרכט

אסרי לגפן: מהו גפן. זה כנסת ישראל. ולמה נקראת גפן, אלא מה גפן אינה מקבלת עליה נטיעה אחרת, כן כנסת ישראל אינה מקבלת עליה אלא את הקב"ה, ובשביל כנסת ישראל נכנעים לפניה כל כחות אחרים, שהם עיר וחמור, ואינם יכולים להרע ולשלוט בעולם, וע"כ הטיל הכתוב, את השם הקדוש י"ה ביניהם, בצד זה, בעיר, ובצד זה בחמור. שבעיר נאמר י"ה אסרי לגפן עירה, ובחמור נאמר י"ה ולשרק **ה** בן **י** אתונו. כנ"ל. **בני אתונו**, שנעקר בשביל שורק הזה, שהיא כנסת ישראל, (כנ"ל אות תרכ"ז) כמש"א ואנכי נטעתיך שורק.

פירוש, כי אינו אומר כאן ולשרקה אסרי בני אתונו, כמו שנאמר אסרי לגפן עירה, וז"ש שבני אתונו נעקר לגמרי מכח שורקה שהוא שורק, ולא רק נאסר כמו גפן, כי נאסר היא רק להכנעה כנ"ל שאומר, **ובגין כנסת ישראל אתכפיין וכו'**, אבל כאן נעקרה הקליפה לגמרי.

פסקה תרל

כבס ביין לבושו וכו': שואל, כבס, כובס היה צריך לומר, כי כבס הוא לשון עבר. ומשיב, אלא **כבס**, מיום שנברא העולם, ומי הוא, זהו מלך המשיח. שהוא הנוקבא, (כנ"ל אות תקפ"ט) שע"י הדין הנעשה ברשעים הממשיכים הארת השמאל ממעלה למטה היתה מכבסת את הלבוש שלה, שהם הצדיקים המלבישים את הנוקבא, שרואים הדינים ומטיבים מעשיהם (כנ"ל דף קפ"ח ד"ה פירוש) וזהו מיום שנברא העולם, ע"כ אומר **כבס**, לשון עבר. **ביין** הוא צד שמאל, דהיינו גבורה דז"א **ובדם ענבים**, הוא צד שמאל למטה. דהיינו השמאל דנוקבא, שע"י ב' גבורות הללו, של ז"א ושל הנוקבא עצמה, היא מכבסת לבושה כנ"ל (דף קפ"ח ד"ה כבס ע"ש) ועתיד מלך המשיח שהוא הנוקבא,

לשלוט למעלה על כל כחות אחרים של העמים עובדי ע"ז. ולשבור מעוזם מלמעלה ומלמטה.

פסקה תרלא

ד"א, כבס ביין לבושו: כמו יין הזה, שמורה שמחה כמ"ש יין המשמח אלקים ואנשים, והוא כולו דין. כן הוא מלך המשיח, שהוא הנוקבא, המראה שמחה לישראל שממשיכים אותו בשיעור הקדושה, וכולו הוא דין לעמים עכו"ם הממשיכים אותו יותר מכשיעור. (כנ"ל דף קפ"ח ד"ה פירוש ע"ש) כתוב, ורוח אלקים מרחפת על פני המים, זהו רוחו של מלך המשיח, שמרחפת הנה והנה לדין ולרחמים כנ"ל. ומיום שנברא העולם מכבס לבושו ביין העליון, כמ"ש לעיל.

פסקה תרלב

חמי מה כתיב בתריה וכו': ראה מה כתוב אחר זה, חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב. חכלילי עינים מיין, זהו יין העליון, דהיינו הארת השמאל מבינה, אשר התורה, שהוא הנוקבא, כשהיא משכרת, דהיינו שמשפעה דינים לאותם הממשיכים אותו ממעלה למטה, היא שותה ממנו, שמטעם זה, נבחנת הבינה, שדינין מתערין מינה. **ולבן שנים מחלב**, הוא התורה שבכתב שהוא ז"א, שמקבל חסדים המכונים חלב, כי התורה נקרא **יין וחלב**, שהם תורה שבכתב שהוא ז"א, והוא נקרא חלב, ותורה שבעל פה, שהוא הנוקבא, שהיא נקראת יין. ויין מקובל מבינה, וחלב מקובל מאבא.

פסקה תרלג

כתיב, ויין ישמח לבב אנוש להצהיל פנים משמן: ודאי ממקום שנקרא שמן, שהוא אבא. ומפרש דבריו. בוא וראה, ההתחלה של היין. הוא שמחה, הוא מקום שכל השמחות יוצאות משם. דהיינו הבינה, וסופו, כשהוא מתפשט אל הנוקבא, הוא דין, מהו הטעם, משום שהסוף שלו, הוא מקום הקיבוץ של כל הספירות, דהיינו הנוקבא, שמשום זה, היא נקראת **כנסת ישראל**, דהיינו מקום כנוס דז"א, והוא דין, ובו נידון העולם, פירוש, כי הדין שבנוקבא הוא סבה שיתקבצו בה כל הספירות דז"א, כי מתוך כך היא צמאה לחסדים. ועל כן, כיון שההתחלה של היין הוא שמחה, וסופו דין, משום זה, **להצהיל פנים משמן** ממקום שכל השמחות יוצאות משם. כי כדי להמשיך השמחה ביין, כמו שהיה בבינה, היא ממשכת חסדים מאבא הנקרא **שמן**. ועל ידי זה מתבטלים כל הדינים שבה, ומשגת הג"ר, הנקראות **פנים**, שז"ס להצהיל פנים משמן.

פסקה תרלד

ולחם לבב אנוש יסעד: שואל, מהו לחם שאומר כאן. ומשיב, אלא לחם מסעיד את העולם, שה"ס החסדים הנמשכים מחג"ת דז"א, ואם תאמר, שבו לבדו תלוי סעד העולם, אינו כן, אלא צריכים גם ליין, שה"ס הארת חכמה, כמ"ש לפנינו, כי לילה בלי יום אינו נמצא, אלא יום שהוא ז"א, ולילה שהיא נוקבא, צריכים להיות מחוברים יחד, וע"כ צריכים ללחם שהוא מז"א, וליין שהוא מנוקבא, ששניהם יחד מסעידים את העולם, ואינו צריך להפריד אותם, ולהמשיך לחם לבד מז"א בלי הנוקבא. ומי שמפריד אותם יפרד מחיים. והיינו שכתוב, למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, משום שאין צריכים להפריד ביניהם.

פסקה תרלה

ואי תימא דוד וכו': ואם תאמר, דוד איך אומר, ולחם לבב אנוש יסעד, כיון שבו לבד אינו תלוי סעד העולם, ומשיב, אלא דיוק הדבר, אשר, **ולחם**, **ו'** נוסף בו, והוא כמו **והוי"ה**, שתוספות **ו'** מרבה את הנוקבא, כי כל מקום שנאמר, **והוי"ה**, פירושו הוא ובית דינו שהיא הנוקבא, אף כאן ה **ו'** שבמלה ולחם מרבה את הנוקבא, וע"כ הכל נמצא ביחד, דהיינו בזווג.

פסקה תרלו

ת"ח מאן דמברך וכו': ומפרש יותר, בוא וראה, מי שמברך על המזון לא יברך על שלחן ריק, וצריך הלחם שהוא שפע ז"א שהוא ימין, כנ"ל, להמצא על השלחן, שה"ס הנוקבא, שהיא שמאל. וכוס יין שהוא שפע הנוקבא בצד ימין, הרומז על ז"א, מהו הטעם, הוא כדי לקשר שמאל בימין, שיכללו יחד, והלחם שהוא ימין יתברך מהם מזווג עם שמאל, ויתקשר בהם, ויהיה הכל קשר אחד לברך את השם הקדוש כראוי. כי לחם, שהוא ימין, מז"א, נקשר ביין, שהוא משמאל, מן הנוקבא, ויין, שהוא משמאל יתקשר בימין, דהיינו ביד ימין הרומז אל ז"א שבזה נכללה החכמה בחסדים והחסדים בחכמה, ואז הברכות שורות בעולם והשלחן, שהוא הנוקבא, נשלם כראוי.

פסקה תרלז

א"ר יצחק אלמלא וכו': אר"י, אם לא נקרה לנו דרך זה אלא לשמוע דברים אלו, די לנו. א"ר יהודה, טוב היה לאותו ילד שלא ידע כל כך, ואני מתירא עליו, שלא יתקיים בעולם בשביל זה. א"ר יצחק ולמה. אמר לו משום שילד הזה יכול להסתכל במקום שאין רשות לאדם להסתכל בו, ואני מתירא עליו, שמטרם שיגיע לפרקו, דהיינו מטרם שיגדל ויהיה לאיש, ישגיח ויסתכל שם, ויענישו אותו.

פסקה תרלח

שמע ההוא ינוקא וכו': שמע אותו הילד, אמר, איני מתירא מעונש לעולם, כי בשעה שנפטר אבי מן העולם, ברך אותי והתפלל עלי, ואני יודע שזכות אבי יגן עלי, אמרו לו ומי הוא אביך, אמר, בנו של רב המנונא סבא אני לקחוהו והרכיבוהו על כתפיהם שלשה מילין.

פסקה תרלט

קרו עליה וכו': קראו עליו, מהאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק, אמר להם הילד, מלה באה לידכם, דהיינו המקרא מהאוכל יצא וגו', פרשו אותו, אמרו לו, הקב"ה הקרה לפנינו דרך של חיים, אמור אתה.

פסקה תרמ

פתח ואמר מהאוכל יצא מאכל וגו': מקרא זה יש לנו סמך מכתוב אחר אשר **מהאוכל**, פירושו מצדיק, שכתוב, **צדיק אוכל** לשובע נפשו. צדיק, שהוא יסוד, אוכל ודאי ולוקח הכל, שלוקח השפע מכל ספירות של ז"א, ולמה, הוא. **לשובע נפשו**, הוא לתת שובע לאותו מקום שנקרא נפשו של דוד, דהיינו הנוקבא. **יצא מאכל**, כי לולא אותו צדיק לא היה יוצא מזונות לעולם, והעולם, שהוא הנוקבא, לא היה יכול להתקיים, **ומעז יצא מתוק**, זהו יצחק שברך את יעקב, מטל השמים ומשמני הארץ.

פסקה תרמא

תו אע"ג דכלא חד וכו': עוד יש לפרש, אע"פ שכל הספירות הן אחד, עם כל זה לולא תוקף דין הקשה, שבשמאל דז"א, לא היה יוצא דבש, שהוא שפע הארח השמאל שבנוקבא, המקובל משמאל דז"א, ומהו דבש זה, הוא תורה שבעל פה, שהיא הנוקבא, שכתוב עליה, ומתוקים מדבש ונפת צופים. ולפי זה, **מעז** זהו תורה שבכתב שנקראת כן, שכתוב ה' **עוז** לעמו יתן שהיא ז"א, **יצא מתוק**, זהו תורה שבעל פה, דהיינו הנוקבא, שבה סוד הדבש, כנ"ל.

פסקה תרמב

אזלו כחדא תלת וכו': הלכו ביחד שלשה ימים עד שהגיעו לרחוב הכפר שאמו של הילד דרה שם, כיון שראתה אותם התקינה הבית, וישבו שם שלשה ימים אחרים, ברכו אותו והלכו. וספרו הדברים לפני ר' שמעון, אמר ודאי ירושת התורה ירש, ולולא זכות אבות דרב המנונא סבא היה נענש מלמעלה אבל הקב"ה הוא, עם אלו ההולכים אחר התורה יורשים אותה הם ובניהם לעולם, זהו שכתוב ואני זאת בריתי וגו'. **טורסא** פירושו רחוב

והוא מלשון להרחיב לו **טרסיאות** (ספרי שופטים) **קירא** פירושו כפר, מלשון עייל **קירא** (ירושלמי ברכות פ"ב).

פסקה תרמג

זבולון לחוף ימים ישכון וגו': ר' אבא פתח, חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך, שואל וכי זה הוא הוד והדר לחגור כלי זיין ולהתאזר בזה מי שעוסק בתורה ועורך מלחמתה של תורה, ומתאזר בה, זה הוא שבח, זה הוא הוד והדר, ואתה אומר **חגור חרבך** הוא הוד והדר.

פסקה תרמד

אלא ודאי עקרא וכו': ומשיב אלא ודאי, עיקר הדבר הוא, כי אות ברית קדש נתן הקב"ה ורשם אותו בבני אדם, כדי שישמרו אותו, ולא יפגמו אותו בפגם, את רושם הזה של המלך. ומי שפוגם אותו הרי עומד לנגדו חרב נקמת נקם ברית לנקום נקמת ברית קדש, שנרשם בו, והוא פגם אותו.

פסקה תרמה

ומאן דבעי לנטרא וכו': ומי שרוצה לשמור מקום הזה שהוא ברית קדש, יתאזר ויתקן עצמו וישם כנגדו, בשעה שהיצר הרע יתקיף אותו את חרב הזו הנמצאת על ירך דהיינו להפרע ממי שפוגם מקום הזח המכונה ירך, וזהו, חגור חרבך על ירך גבור, גבור הוא, שמנצח את יצר הרע, וגבור נקרא, ועל זה נאמר הודך והדרך.

פסקה תרמו

ד"א, חגור חרבך על ידך גבור: מי שיוצא לדרך יתקן את עצמו בתפלה לאדונו, ויתאזר **בצדק** הזה, דהיינו מלכות, שהיא חרב עליונה, בתפלות ובקשות, מטרם שיוצא לדרך, ככתוב, **צדק** לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו.

פסקה תרמז

תא חזי זבולון וכו': בוא וראה, זבולון יצא תמיד לשבילים, שהם בחי' מנעולא, וארחות שהם בחי' מפתחא (כנ"ל ב"א רנ"א ד"ה נחית) וערך מלחמות, והתאזר בחרב זו העליונה. דהיינו הנוקבא מבחינת הדינים שבהארת השמאל שלה, בתפלות ובקשות, מטרם שיצא לדרך, ואז נצח העמים ונתגבר עליהם. ואם תאמר, הרי יהודה, נתתקן בזה, בחרב הזו, לערוך מלחמות ותקונים, כי הוא בחי' מלכות, ולמה זבולון. ומשיב, אלא בוא וראה, י"ב שבטים הללו כולם היו תקון המטרוניתא, שהיא מלכות, ונמצא שגם זבולון היה בחי' מלכות.

פסקה תרמח

תרין תקונין דנוקבי וכו': שני תקונים של נוקבין אמר שלמה בשיר השירים, אחד לרועה העליונה שהוא יובל, דהיינו בינה. ואחד לכלה שהיא שנת השמיטה, דהיינו הנוקבא. תקון אחד למעלה, בבינה, ותקון אחד למטה, בנוקבא. מעשה בראשית, הוא גם כן באלו ב' מקומות, שבכל דבר ודבר היתה, עשיה אחת למעלה בבינה, ועשיה אחת למטה בנוקבא. וע"כ מתחלת התורה ב **ב'**, שרומזת על ב' נוקבין הללו, והעשיה שלמטה היתה דומה בשלמותה לעשיה של מעלה. זה, אבא, עשה עולם העליון שהוא בינה, וזה, ז"א, עשה עולם התחתון, שהוא הנוקבא. כעין זה, שני תקונים של נוקבין שאמר שלמה, אחד למעלה, ואחד למטה. אחד למעלה, הוא בתקון העליון של השם הקדוש, שהוא בינה, ואחד למטה הוא בתקון התחתונה, שהוא הנוקבא, כעין התקון של מעלה, שבבינה. כלומר שכל התקונים שעשה בנוקבא עליונה המשיכם אל נוקבא התחתונה, שבזה נשלמה ונעשתה נוקבא תחתונה, מלכות, כמו הנוקבא העליונה, בינה.

פסקה תרמט

תא חזי זכאה וכו': בוא וראה, אשרי חלקו של יעקב הקדוש שזכה לזה. והנה למדנו, שמיום שנברא העולם, לא היתה נמצאת מטה שלמה כמו מטתו של יעקב. פירוש, הנוקבא נקראת **מטה**, שכל שלימותה הוא לקבל כל התקונים שבנוקבא העליונה, כנ"ל, ודבר זה נשלם בי"ב שבטים של יעקב, שבסוד תקון י"ב נעשתה הנוקבא התחתונה בכל השלמות כמו נוקבא העליונה.

ובשעתא דבעא לאסתלקא וכו': ובשעה שרצה להסתלק מן העולם, היה שלם אז בכל צדדיו, אברהם, שהוא חסד, מימינו. יצחק שהוא גבורה, משמאלו. הוא, שהוא ת"ת, באמצע. השכינה היתה לפניו. שה"ס השלימות של ד' רגלי הכסא העליון, שכל אחד מחו"ג תו"מ הללו כלול מג', והם י"ב, והבינה עליהם מלמעלה. כיון שראה יעקב את זה, קרא לבניו ואמר להם האספו, כדי שימצא התקון למעלה ולמטה, פירוש, כי י"ב בניו היו התקון של נוקבא תתאה, כמו הי"ב של יעקב לנוקבא עלאה. ונמצא עתה, שנשלמו ב' הכסאות, העליון והתחתון.

פסקה תרנ

ת"ח רזא דמלה כו': בוא וראה, סוד הדבר, שני תקונים היו נמצאים שם, אחד עליון ואחד תחתון, כדי שיהיה הכל שלם כראוי. דהיינו כדי שהנוקבא תהיה שלמה כבינה כנ"ל, ומפרש תקון העליון הוא תקון סתום ומגולה, כי הוא תקון של יובל, אותו היובל שאמר שלמה בשיר השירים כמו שאמרנו, שהוא בינה. הראש, דהיינו הג"ר דז"א,

סתום הוא שלא נתגלה כאן, ואינו צריך להתגלות, כי רישא דז"א בחסד וגבורה נתקנו. הזרועות והגוף, שהם חג"ת, המה נתגלו, והם ידועים. השוקים, שהם נו"ה, סתומים ואינם מגולים. מהו הטעם הוא משום שהנבואה, שה"ס השפע של נו"ה, אינה שורה אלא בארץ ישראל, שהוא הנוקבא. כלומר ששפעם מתגלה בנוקבא שהיא הארת חכמה השייכת לה ולא לז"א. ותקון זה הוא סתום ומגולה.

פירוש. שמבאר כאן סוד תקון העליון של בינה, שהוא על ידי התקון של ד' רגלי הכסא שהם חו"ג תו"מ דז"א שמחזה ולמעלה, שכל אחד נחלק על ג' קוין והם י"ב כנ"ל, ומבאר, למה אין אנו חושבים כאן רק ד' הספירות חו"ג תו"מ שמחזה ולמעלה דז"א. ואומר, כי הג"ר שהם חב"ד דז"א הן סתומות, ונו"ה שמחזה ולמטה, הם ג"כ סתומות, מטעם שכל הארתם הוא הארת חכמה, והארה זו אינה בז"א כי בז"א מאירים רק חסדים בלבד ולא חכמה כנודע. ולפיכך אנו מחשבים בז"א רק חג"ת בלבד, עם המלכות המחוברת בהם. ואומר שתקון זה הוא **סתום** שהרי אין בו חכמה, מ"מ הוא **מגולה**, מטעם שהחסדים אלו הם נמשכים מאוירא דכיא שבאו"א עלאין שהם חשובים מחכמה.

פסקה תרנא

תקונא אחרא תתאה וכו': תקון אחר תחתון, הוא התקון של הכלה, שאמר שלמה בשיר השירים, שהיא הנוקבא, תקון זה הוא נתגלה יותר, כי כאן מאירה הארת החכמה, ותקון זה הוא בי"ב שבטים שהם תחתיה, ותקון הגוף שלה. שהם ד' הספירות חו"ג ונו"ה, שבכל אחת ג' קשרים והם י"ב, והנוקבא, שהוא ת"ת שבהם, היא עליהם מלמעלה. כמ"ש לפנינו.

פסקה תרנב

פתח ר' אבא וכו': פתח ר"א ואמר, ויעש את הים מוצק וגו', וכתוב עומד על שני עשר בקר שלשה פונים צפונה וגו'. וכתוב ואת הבקר שנים עשר תחת הים, עומד על שני עשר בקר. ודאי כן הוא, שים הזה מתתקן בי"ב בשני עולמות, בעולם העליון, בינה, ובעולם התחתון, הנוקבא. בי"ב למעלה, היינו המרכבות הממונים למעלה, שהם חו"ג תו"מ שלמעלה מחזה דז"א, שכל אחד כלול מג' והם י"ב, והבינה **רוכבת** עליהם מלמעלה, כנ"ל בסמוך, וע"כ נקראים אלו החו"ג תו"מ **מרכבות**, בי"ב למטה הם י"ב השבטים, שהם חו"ג נו"ה דנוקבא שכל אחד כלול מג' והם י"ב, והנוקבא, שה"ס ת"ת שבה רוכבת עליהם. כנ"ל. כיון שראה יעקב תקון העליון, דהיינו חג"ת, וראה השכינה עומדת לנגדו, שהוא המלכות, שה"ס ד' רגלי הכסא העליון, רצה להשלים התקון, קרא אל י"ב בניו ואמר להם האספו: התקינו עצמכם להשלים האמונה, שהיא הנוקבא. דהיינו, שיתקנו

את עצמם בסוד התקון של י"ב של הנוקבא, ותהיה הנוקבא בכל השלמות, כמו הנוקבא של מעלה, שהיא בינה. ויושלם התקון.

פסקה תרנג

ת"ח תריסר שבטין וכו': בוא וראה, י"ב שבטים בד' דגלים בד' רוחות, שלשה פונים צפונה וגו' והים עליהם. וכן הוא ודאי, ג' שבטים לכל צד לד' רוחות העולם, וג' שבטים לזרוע הימנית, שהוא חסד וג' שבטים לזרוע השמאלית, שהוא גבורה וג' שבטים לירך הימנית, שהוא נצח, וג' שבטים לירך השמאלית, שהוא הוד, וגוף השכינה, שהוא ת"ת שלה המכונה גוף, הוא עליהם, זהו שכתוב, **והים עליהם**, כי הים הוא השכינה.

פסקה תרנד

מאי טעמא תלת וכו': שואל, מהו הטעם, שיש ג' שבטים לזרוע וג' שבטים לירך, וכן לכולם. ומשיב, אלא סוד הדבר, ג' קשרים הם בזרוע הימנית שבגוף תחתון, וכן ג' הם בשמאלית, וג' בירך הימנית, וג' קשרים בירך השמאלית, ונמצאים שהם י"ב ומחוברים עם הגוף, כעין שלמעלה. שאמרנו שהם י"ב שבטים שהם חו"ג נו"ה של הנוקבא שבכל אחת ג' קשרים, והם י"ב וגוף הנוקבא, שהוא, ת"ת שלה, מחובר עמהם מלמעלה. וביאור ג' הקשרים הללו שבכל אבר תמצא לעיל (ויצא ס"ד ד"ה ביאור, ע"ש) מאין לנו זה, כי כתוב כל אלה שבטי ישראל שנים עשר, וזאת דהיינו שסמך לו וזאת אשר דבר להם אביהם שהוא הנוקבא הנקראת **זאת**, משום שבה נשלם החשבון, כמו שנאמר, והים עליהם מלמעלה, שהוא הנוקבא הנקראת ים. הרי שי"ב השבטים מחוברים עם גוף הנוקבא אשר עליהם.

פסקה תרנה

שבעה עיני ה': הם שבעה עיני העדה, דהיינו חג"ת נהי"מ דראש הנוקבא הנקראת **עדה**, ולהיותם מוחין דחכמה מכונים **עינים**, והם שבעים סנהדרין. שכל אחד מחג"ת נהי"מ האלו כלול מע"ס, והם ע'. בסוד כי המשפט לאלקים הוא. השערות הנמשכות מן הראש הזה, הם כמ"ש, כל הפקודים למחנה יהודה מאת אלף וגו' כל הפקודים למחנה ראובן וגו' וכן לכלם. כלומר, שכל המספרים המרובים האלו הם בחינות שערות של הנוקבא.

פסקה תרנו

ואי תימא במצרים וכו': ואם תאמר, במצרים, בשעת הסתלקותו של יעקב מן העולם, שהשלימות היתה נמצאת באותה שעה, כל אלו איפה היו, דהיינו כל הפקודים של המחנות שהם בחינות שערותיה של הנוקבא. ואם לא היו שם, הרי הנוקבא היתה מחוסרת אז משלימותה, שהם השערות. ומשיב, ודאי ע' נפש היו, בביאתם למצרים

שהם כנגד המוחין דע' סנהדרין, וכל אלו שהולידו בי"ז שנים, שיעקב חי בארץ מצרים, לא היה להם חשבון מחמת ריבויים, כמ"ש ובני ישראל פרו וישרצו **ויעצמו** במאד מאד, והם היו בחינות שערות של הנוקבא, כמ"ש **עצמו** משערות ראשי. אף **ויעצמו** שבכאן הם שערות. והם היו בשעת הסתלקות יעקב מן העולם, וע"כ לא היה חסר כלום מן השלימות אשרי חלקו של יעקב השלם, שהוא נשלם למעלה ולמטה, וההפרש בין מוחין דחשבון, לבין מוחין דלית לון חושבנא, נתבאר היטב לעיל (בהקסה"ז דף כ"ט ד"ה במספר) עש"ה.

פסקה תרנז

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א לר' אבא ודאי כך הוא, כמו שאמרת, אבל בתקון העליון של יובל, שהוא בינה, איך היה נמצא שם כל כך. דהיינו י"ב בחינות, כיון שאתה אומר דדא ים מתקנא בי"ב לעילא, בבינה וכו', ובי"ב לתתא, בנוקבא. אמר לו ר' אבא, האריה, אחר שסדר רגליו להכנס בכרם מי הוא שילך עמו. כלומר, שיתרץ בעצמו.

פסקה תרנח

פתח ר' אלעזר וכו': פר"א ואמר, והוא באחד ומי ישיבנו וגו', תקון זה העליון, שבבינה, הוא כולו אחד, לא היה בו פרוד, כמו בתקון התחתון, שבנוקנא, כי כתוב, בנוקבא ומשם **יפרד** והיה לארבעה ראשים. כי בנוקנא יש פרוד, ואע"פ שיש בה פרוד, כשמסתכלים בדברים, הכל עולה לאחד כי גם הפירוד שבה חוזר וממתקן ע"י התקון של י"ב, ואז גם היא כולה אחד. משא"כ הבינה, שלא היה בה פרוד מעולם, אינה צריכה לתקון י"ב שיתקן אותה.

פסקה תרנט

אבל האי תקונא וכו': אבל תקון זה של העליון של היובל, שהוא בינה, עומד גם כן על י"ב, כמו זה התחתון, שהוא הנוקבא, ואע"פ שהוא אחד, שלא היה בו פרוד מעולם, הנה אחד הזה משלים לכל צד, בצד זה ובצד זה, דהיינו שהאחד שבספירות של צד ימין משלים לצד שמאל, והאחד שבספירות שבצד שמאל משלים לצד ימין, ונמצא, שאלו שש קצוות עליונות, דהיינו חג"ת נה"י שבבינה, הם י"ב. כי כל אחד, מחג"ת נה"י, מלוה לחבירו מאורותיו ונכלל מאורות חבירו, ונמצאו שהם י"ב, וגוף של הבינה עליהם. וענין **הלואה**, פירושו, כי אחר שהימין, שהוא חסדים, נשלם מהתכללות החכמה שבשמאל, הוא מחזיר לו הארתו, והוא נשאר באור חסדים בלבד. וכן השמאל מחזיר החסדים לימין אחר שנשלם על ידיהם, והוא נשאר בחכמה בלבד. ונמצא מה שנתנו זה לזה אינו אלא **הלואה** על מנת להחזיר. וע"כ כל עומד על י"ב, ואפילו הבינה. שהוא מטעם המבואר, ששש הספירות חג"ת נה"י שבה נכללים זה מזה, ויש חג"ת נה"י בצד ימין, וחג"ת נה"י

מצד שמאל. ולא משום תקון הפרוד כמו בנוקבא. ושואל, מי הוא גוף. הוא יעקב, וכך למדנו, דהיינו ת"ת, ולא בינה שהוא ראש ולא גוף, ואיך תאמר שהבינה שהוא על י"ב הוא גוף. ומשיב, אלא ראש וגוף עומדים ביחד. כלומר שנכללים זה מזה, וע"כ יש בחינת ת"ת גם בראש בבינה.

פסקה תרס

תו תריסר וכו': עוד יש לפרש סוד י"ב, כי יש ג' קשרים שבזרוע הימנית, שהם חסד חסדים. כלומר, שכן הג' הם חסד. וג' קשרים שבזרוע השמאלית, שהם גבורה גבורות, דהיינו ג' גבורות. ג' קשרים בירך הימנית שהם נצח נצחים, דהיינו ג' נצחים. ג' קשרים בירך השמאלית שהם הוד הודות. הרי ביחד י"ב, והגוף, שהוא ת"ת, עומד עליהם הרי י"ג. וסוד ג' קשרים אלו שבכל אחד מחו"ג נו"ה, נתבאר היטב לעיל (ויצא דף ס"ד ד"ה ביאור עש"ה) ועוד. כי בי"ג מדות מתבאר התורה, דהיינו י"ג מדות של רחמים הנמשכים מי"ג תקוני דיקנא דא"א, והכל אחד, שאין שם פרוד ח"ו, ונמשכים ממעלה למטה ביחוד, דהיינו מי"ג תי"ד דא"א, ומשם לי"ג דבינה, ומשם לי"ג דז"א, עד אותו מקום העומד על פרוד, שהוא הנוקבא.

פסקה תרסא

שבעה עינין עלאין וכו': ז' עינים עליונות הם שהם ז"ס חג"ת נהי"ם דמוחין דחכמה המכונים עינים. אלו שכתוב עיני ה' המה **משוטטים**, הם זכרים, דהיינו דז"א. כי מקום הזכר הוא. וכאן שכתוב, עיני ה' **משוטטות**, הם בתקוני השכינה למטה, שהוא מקום הנוקבא. שבע העינים העליונות, בין של הזכר ובין של הנוקבא, הן כנגד זה, שכתוב, לך ה' הגדולה הוא חסד, והגבורה, והתפארת, והנצח, וההוד, כי כל בשמים וארץ הוא יסוד, לך ה' הממלכה, היא מלכות. מקום זה, דהיינו מלכות, משלים לכל קצה משש הקצוות חג"ת נה"י.

פסקה תרסב

תו שערא וכו': עוד יש להבחין, השערות שבזו"ן, כמו שכתוב, מי ימלל גבורות ה'. כי השערות הן בחי' גבורות. וכן, עצמו משערות ראשי, וכן כתוב, חסדי ה' כי לא תמנו וגו'. כי אע"פ שהשערות הן גבורות מכל מקום נמשכים על ידיהם החסדים שאין להם מספר (כנ"ל אות תרנ"ו) שעליהם נאמר חסדי ה' כי לא תמנו וגו'. ותקונים אלו עולים למקום אחר. דהיינו לבחי' מוחין דלית לון חושבנא. ואעפ"י שכאן, במוחין דחשבון, שה"ס שבעה עיני ה' הנ"ל, נאמר בו יותר, ועלה במשקל, דהיינו בקו אמצעי המכריע בין ב' כפות המאזנים ימנית ושמאלית, בהעליונה שהוא בינה, ובתחתונה, שהיא הנוקבא,

ושלמה המלך ביאר אותן ב' הנוקבות בשיר השירים, וצריכים לפרש אותן, מה שאין כן במוחין דשערות הנ"ל, שאין צריכים לפרש אותן, בסו"ה כי חדל לספור כי אין מספר, עכ"ז שניהם צריכים, שעל ידי ב' מיני מוחין האלו באה השלמות ולא זולת כנ"ל (בהקדמת ספר הזהר דף ל' ד"ה וזה אמרו ע"ש) אשרי חלקם של הצדיקים יותר, שיודעים דרכי הקב"ה, וכאן, במוחין דמספר, נתגלה הכל ליודעי דין ומשפט.

פסקה תרסג

א"ר יהודה וכו': אר"י, זבולון וישמח עשו ביניהם תנאי, שאחד ישב ויהגה בתורה, שהוא ישמח, ואחד יצא ויעסוק במסחר, שהוא זבולון, ויתמוך בישמח. שכתוב, ותומכיה מאושר. והיה יורד בימים לעשות מסחר. וחלקו היה כן, כי הים היה נחלתו.

פסקה תרסד

ובגיני כך קרי וכו': ומשום זה קורא אותו ירך, שנאמר **וירכתו** על צידון, כי דרכו של ירך הוא לצאת ולבא, ז"ש, שמח זבולון בצאתך וישמח באהלך. **לחוף ימים ישכון**, היינו באלו יורדי הים, לעשות מסחר. **לחוף ימים**, אע"פ, שרק ים אחד היה לו בנחלתו, שהוא ים הגדול, מכל מקום אוה"כ, **ימים**, משום שבין שני ימים היה שורה. דהיינו בין ים הגדול לים כנרת. אלא שנחלתו לא היתה מתפשטת עד כנרת.

פסקה תרסה

ר' יוסי אמר וכו': רי"א, כל סוחרי שאר הימים היו מחזרים אחר סחורות בים שלו. ע"כ אומר לחוף **ימים** לשון רבים. **קרפולין**, פירושו סחורות לפי הענין. **והוא לחוף אניות**, היינו, מקום שכל הספינות נמצאת שם לעשות מסחר. **וירכתו**, הוקשה לו, הלא גבול צדון היה רחוק מגבול זבולון. אמר ר' חזקיה, הירך שלו מגיע על גבול צידון. כלומר רצועה צרה של קרקע, כעין ירך, היה נמשך מחלקו של זבולון ומגיע עד הגבול של צדון, ובדרך זה הגבול של זבולון נמשך למקום ההוא, דהיינו לגבול צדון, ומקום מסחר היה שם, כי כל הסוחרים הולכים ושבים עם סחורותיהם למקום ההוא.

פסקה תרסו

רבי אחא אמר וכו': רא"א, כתוב, ולא תשבית מלח ברית אלהיך וגו'. שואל, ולמה מלח חשוב כל כך. ומשיב, משום שהוא ממרק ומבשם את המר להטעים אותו. פירוש, כי מלח ה"ס הדינים אשר במסך דחירק, שעליו יוצא קו אמצעי המיחד ימין ושמאל, והוא ממרק ומבשם וממתיק הדינים דשמאל שהם מרים, עם החסדים שבקו ימין. ואם לא היה **מלח**, לא היה נמשך קו אמצעי, ולא היה יכול העולם לסבול את המרירות. זהו שכתוב כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל, משפט הוא ת"ת, דהיינו קו

אמצעי שמחזה ולמעלה, שהדינים שבמסך שבו נקראים מלח, **צדק**, היא דינים המרים שבמלכות, ואומר הכתוב, **כשהמשפט** שה"ס מלח הוא לארץ, שהיא הנוקבא, אז צדק למדו וגו', שיוכלו לקבל המרירות שבצדק. וכן כתוב, **צדק ומשפט מכון כסאך**, שהצדק נשלם ע"י המשפט, שה"ס מלח.

פסקה תרסז

ומלח איהו ברית וכו': ומלח הוא ברית, שהוא יסוד, דהיינו קו אמצעי, שמחזה ולמטה, שהעולם, שהוא הנוקבא, מתקיים עליו. שכתוב, אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. ומשום זה, משום שעליו יוצא קו האמצעי שהוא יסוד, נקרא המלח ברית אלקיך, כי היסוד נקרא ברית וקוראים אנו **ים המלח**, שהים, שהוא הנוקבא, נקראת על שמו, על שם המלח הממתק אותו.

פסקה תרסח

ר' חייא אמר וכו': רח"א, כתוב, כי צדיק ה' צדקות אהב, זה הוא מלח שהוא יסוד, בים, שהוא מלכות. כי צדיק הוא יסוד, צדקות הוא מלכות. ומי שמפריד אותם גורם לעצמו מיתה, וע"כ כתוב, לא תשבית מלח וגו' מעל מנחתך, שלא תפריד את היסוד שהוא מלח, מעל המנחה, שהוא הנוקבא. וזה בלא זה אינם הולכים.

פסקה תרסט

אמר ר' אחא וכו': אר"א, הים אחד הוא, ונקרא ימים, בכתוב זבולון לחוף **ימים** ישכון, משום שמקום יש בים שהוא מים זכים, ומקום שיש בו מים מתוקים, ומקום שיש בו מים מרים, ומשום זה, שיש בו מקומות משונים נקרא **ימים**. וע"כ אומר הכתוב, לחוף ימים. אמר ר' אבא, כל שבט ושבט, הנה כל אחד ואחד הוא קשר אחד מאלו הקשרים שמתחברים בגוף הנוקבא, (כנ"ל באות תרנ"ד) ומשום זה יש מקומות משונים בנוקבא שנקראת **ים**, דהיינו לפי השבט המיוחס שמה. וע"כ נקראת הנוקבא **ימים** לשון רבים.

פסקה תרע

ר' אבא הוה וכו': ר"א היה יושב לילה אחד, וקם לעסוק בתורה. בעוד שהיה יושב, בא ר' יוסי ודפק על הדלת, אמר, בתיבת השרים תכשיטים נמצאים. כלומר שרוצה לשמוע ממנו פניני התורה שנמצאים עמו. **סיפטא**, פירושו תיבה, לשמור בו דברים יקרים, מלשון בספטא דמלכא מנח (ב"מ עג:). **טופסרא**, פירושו שר חשוב, מלשון בידא דטפסרא, (ת"י דברים כ"ח י"ב). **קפטלאי** פירושו לפי הענין תכשיטים יקרים.

פסקה תרעא

יתבו ולעי באורייתא וכו': ישבו ועסקו בתורה. בתוך כך קם בנו של בעל המלון, וישב לפניהם, אמר להם מהו שכתוב, והחייתם וגו' וכתוב ונתתם לי אות אמת, מה רצתה מהם. א"ר אבא יפה שאלת, אבל אם שמעת משהו אמור בני. אמר יש לי עוד שאלה. כי הם נתנו מה שלא בקשה מהם שכתוב את תקות חוט השני הזה וגו', שרומז על המלכות בסו"ה כחוט השני שפחותיך וגו' והיא בקשה מהם אות אמת שרומז על תפארת כמ"ש לפנינו.

פסקה תרעב

אלא הכי אוליפנא וכו': ומשיב, אלא כך למדתי היא רצתה סימן החיים, שכתוב, והחייתם את אבי וגו', ואמרה, שסימן החיים אינו שורה אלא באות אמת, ומהו אות אמת, זהו אות ו' של שם הויה, שהוא תפארת, משום שבו שורים חיים. כי ה"ס עץ החיים, וכך למדתי, שסימן של משה רצתה, שה"ס תפארת, ולמה נתנו לה תקות חוט השני, שהוא סימן של יהושע שה"ס מלכות.

פסקה תרעג

אלא אינון אמרי וכו': אלא הם אמרו, משה הרי נפטר מן העולם, כי נאסף השמש, שהוא ת"ת ובחינת משה. והרי הגיע זמנה של הלבנה למשול, וע"כ סימן הלבנה, שהיא מלכות, יש לנו לתת לך, ומה הוא. הוא תקות חוט השני הזה, כמש"א, כחוט השני שפתותיך, סימן של יהושע, שה"ס מלכות, יהיה אצלך, משום שממשלת הלבנה עתה. קמו ר' אבא ור' יוסי ונשקוהו. אמרו, ודאי עתיד אתה להיות ראש ישיבה, או אדם גדול בישראל. ומי הוא, הוא ר' בון.

פסקה תרעד

תו שאיל וכו': עוד שאל ואמר, כל בניו של יעקב י"ב שבטים היו, ונסתדרו למטה כעין של מעלה, כי"ב קשרים שבחו"ג נו"ה דנוקבא (כנ"ל אות תרנ"ד) ולמה הקדים תמיד בברכות את זבולון לפני יששכר, והרי יששכר עסק בתורה, והתורה מקדימים בכל מקום, לכל דבר, ולמה בברכות הקדים את זבולון. אביו הקדים אותו, ומשה הקדים אותו.

פסקה תרעה

אלא זבולון זכה וכו': ומשיב אלא זבולון זכה, שיקדימוהו ליששכר, משום שהוציא לחם מפיו ונתן לפיו של יששכר, משום זה, הקדים אותו לפני יששכר בברכות. מכאן למדנו מי שמפרנס לבעל תורה מקבל ברכות ממעלה ומלמטה. ולא עוד אלא שזוכה לשני שלחנות, מה שאינו זוכה אדם אחר, הוא זוכה לעושר שיתברך בעולם הזה, וזוכה שיהיה

לו חלק בעולם הבא. ז"ש זבולון לחוף ימים ישכון וגו'. ושואל, כיון שכתוב **לחוף ימים**, למה כתוב עוד **לחוף אניות**. ומשיב, אלא לחוף ימים, הוא בעולם הזה, לחוף אניות הוא בעולם הבא. כש"א שם אניות יהלכון, שנאמר על ים גדול ורחב ידים, שהוא הבינה. שה"ס עולם הבא, כי שם השפע של עולם הבא.

פסקה תרעו

פתח ואמר השבעתי וכו': פתח ואמר השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי וגו'. שואל, מי הוא קרוב יותר אל המלך מכנסת ישראל, שהיא הנוקבא, והיא אומרת להם, אם תמצאו את דודי מה תגידו לו. ומשיב, אלא בנות ירושלים, הן נשמות הצדיקים, שהן קרובות אל המלך תמיד, ומודיעות אל המלך בכל יום שלומה של המטרוניתא, דהיינו הנוקבא.

פסקה תרעז

דהכי אוליפנא וכו': כי כך למדנו בשעה שהנשמה יורדת לעולם, כנסת ישראל, שהיא הנוקבא, באה עליה בשבועה, שתגיד למלך ותודיע לו את אהבתה אליו בשביל להתרצות עמו.

פירוש, כי ז"א ה"ס קו ימין, והנוקבא קו שמאל. ונודע שב' הקוין ימין ושמאל הם במחלוקת זה עם זה כמ"ש לעיל (ב"א דף נ"ח ד"ה עמודא ע"ש) וכמו שזו"ן עולים למ"ן לב' קוי הבינה שהם יש"ס ותבונה, ועושים שלום ביניהם בבחינת קו אמצעי היוצא על מסך דחירק, כן נשמות הצדיקים עולים למ"ן לז"א ונוקבא, ונעשות להם קו אמצעי ועושות שלום ביניהם. וז"ש, שהנוקבא משבעת את הנשמות להגיד ולהודיע למלך, שהוא ז"א, את אהבתה, בשביל להתרצות עמו, דהיינו שיעלו למ"ן ויהיו לבחינת קו אמצעי, העושה שלום בין ב' קוין ימין ושמאל, שהם ז"א ונוקבא. כמו שממשיך הזהר לבאר לפנינו.

פסקה תרעח

ובמה, בגין דחיובא וכו': ובמה מודיעות הנשמות אהבת הנוקבא אל המלך, הוא, כי חיוב הוא, על האדם ליחד את השם הקדוש, שהוא הנוקבא בז"א, בפה בלב ובנפש, ולהתקשר כולו בזו"ן, דהיינו שיעלה למ"ן אליהם, כשלהבת הקשורה בגחלת, ובאותו היחוד שעושה גורם שיתרצה המלך עם המלכה, ומודיע אל המלך את אהבתה אותו. דהיינו כמ"ש בדבור הסמוך, שעם עלית הנשמה למ"ן לז"א, נעשית קו אמצעי ביניהם, ועושית שלום ומיחדת אותם זה עם זה.

פסקה תרעט

ד"א, בנות ירושלים: הן י"ב השבטים. דהיינו י"ב הקשרים שבחו"ג ונו"ה, שגוף הנוקבא עומדת עליהם (כנ"ל באות תרנ"ד), שלמדנו, ירושלים, שהוא הנוקבא, עומדת על י"ב הרים. ומי שאומר על ז', אינו אומר על צד השלימות, ואע"פ שהכל אחד, יש בה שבעה בחינות דהיינו חג"ת נהי"מ. ויש בה ד' בחינות דהיינו חו"ג תו"מ, ויש בה י"ב בחינות, דהיינו י"ב הקשרים הנ"ל, והכל אחד. אלא שהם מדרגות מיוחדות בה, וי"ב היא השלימות.

פסקה תרפ

ודאי על תריסר וכו': ודאי, שעומדת על י"ב הרים, ג' לצד זה, וג' לצד זה, וכן לארבע זויות, דהיינו ג' קשרים בחסד וג' קשרים בגבורה וג' קשרים בנצח וג' קשרים בהוד. וגוף הנוקבא עליהם, (כנ"ל אות תר"ס) ואז נקראים **חיה**, כמש"א, היא החיה אשר ראיתי תחת אלקי ישראל. והם שנקראים בנות ירושלים, משום שירושלים שהיא הנוקבא עומדת עליהם. והם מעידים עדות למלך על אהבתה של כנסת ישראל. כי אומרת להם, אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. וזהו שכתוב, שבטי יה **עדות** לישראל וגו' שאומרים עדות לישראל שהוא ז"א, על אהבתה של הנוקבא. אמר רבי יהודה, אשרי חלקם של ישראל, שיודעים דרכיו של הקב"ה, עליהם כתוב, כי עם קדוש אתה וגו'.

פסקה תרפא

יששכר חמור גרם וגו': אמר רבי אלעזר וכי יששכר חמור נקרא. ואם נקרא כן מפני שעסק בתורה, יקרא לו סוס, או אריה, או נמר, למה חמור. ומשיב, אלא אמרו, משום שהחמור מקבל עליו משא ואינו בועט באדונו כשאר בהמות, ואין בו גבהות הרוח, ואינו דואג לשכב במקום מתוקן. אף כאן יששכר, שעסקו בתורה, מקבל עליו המשא של התורה ואינו בועט בהקב"ה, ואין בו גבהות הרוח, כחמור שאינו דואג לכבודו, אלא לכבוד אדונו. **רובץ בין המשפתים**, כמו שאמרנו, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל.

פסקה תרפב

ד"א, יששכר חמור גרם וגו': פתח ואמר, לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא וגו'. כמה חביבים הם דברי תורה, כמה חביבים הם אותם שעוסקים בתורה, לפני הקב"ה, כי כל מי שעוסק בתורה, אינו מפחד ממזיקי העולם, נשמר הוא למעלה נשמר הוא למטה. ולא עוד אלא שמכניע כל המזיקים שבעולם ומורידם לעמקי תהום רבה.

פסקה תרפג

ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה בשעה שבא הלילה, הפתחים של מעלה נסתמים, וכלבים וחמורים שורים ומשוטטים בעולם, וניתן רשות למזיקים להשחית, וכל בני העולם ישנים במטותיהם, ונשמות הצדיקים עולות ומתענגות למעלה. כשנתעורר רוח צפון, ונחלק הלילה, התעוררות קדושה מתעוררת בעולם, ונתבאר בכמה מקומות.

פסקה תרפד

זכאה חולקיה וכו': אשרי חלקו של אותו אדם שקם ממטתו באותה שעה, ועוסק בתורה, כיון שהוא פותח בתורה, כל אלו מיני מזיקים הרעים, מכניס אותם בנקבי תהום הגדול, ומכניע קליפת החמור ומוריד אותו בבקיעים שמתחת העפר, בזוהם הפסולת והזבל המקובץ שם. **טפסרי** פירושו לפי הענין בקיעות שבאדמה, **קסרא** הוא כמו קצרא. מלשון, דבש יש בו קצרים (שה"ר, כי טובים) שפירושו פסולת וטנופת.

פסקה תרפה

בגיני כך, יששכר וכו': משום זה, יששכר, שהיה עסקו בתורה, הכניע את קליפת החמור, והורידו. ומה שהיה החמור, גרם המעלות, דהיינו שכתוב, חמור גרם, שהיה עולה להזיק העולם, הנה עתה, השים מדורו, **בין המשפתים** שפירושו, בין האשפות, דהיינו בין הזוהמות של בקיעי העפר. כנ"ל בדבור הסמוך, ושיעור הכתוב. **יששכר**, ע"י עסק תורתו, השפיל קליפת **חמור גרם**, ועשהו, **רובץ בין המשפתים** שהורידו לבקיעים שבאדמה, בין האשפות אשר שם.

פסקה תרפו

ת"ח מה כתיב, וירא מנוחה וגו': וירא מנוחה כי טוב, זו היא תורה שבכתב. **ואת הארץ כי נעמה**, זו היא תורה שבעל פה. **ויט שכמו לסבול**, היינו לסבול עול תורה, ולהדבק בה ימים ולילות. **ויהי למס עובד**, היינו להיות עובד אל הקב"ה, ולהדבק בו, ולהחליש את עצמו בה דהיינו מרוב עסקו בתורה.

פסקה תרפז

ר"ש ור' יוסי וכו': ר' שמעון ור"י ור' חייא היו הולכים מגליל העליון לטבריה. א"ר שמעון, נלך ונעסוק בתורה, כי כל מי שיודע לעסוק בתורה ואינו עוסק מתחייב בנפשו, ולא עוד, אלא שנותנים עליו עול דרך ארץ, ושעבוד רע, דהיינו שעבוד מלכות, שכתוב ביששכר, **ויט** שכמו לסבול. מהו ויט. נטה. כש"א ויטו אחרי הבצע, דהיינו שסר מדרך הישר. כי מי שמטה עצמו ודרכו שלא לסבול עול תורה, מיד **ויהי למס עובד**. שפירושו שנופל תחת עול דרך ארץ ושעבוד מלכות, כנ"ל. ושיעור הכתוב **וירא מנוחה כי טוב וגו'** היינו

שראה כי טוב לקבל עליו עול תורה, ולא עוד, אלא גם, **ויט שכמו לסבול**, שמטה עצמו שלא לסבול, מיד, **ויהי למס עובד**, שהטילו עליו עול דרך ארץ ושעבוד מלכות.

פסקה תרפח

פתח ר"ש ואמר וכו': פתח ר"ש ואמר להנחיל אוהבי יש וגו'. אשרי הם בני העולם העוסקים בתורה, כי כל מי שעוסק בתורה, אהוב הוא למעלה ואהוב למטה, ונוחל בכל יום נחלת עולם הבא. זהו שכתוב **להנחיל אוהבי יש**. מהו **יש**, זה הוא עולם הבא שהיא בינה, שמימיו, דהייני השפע שלו, אינו נפסק לעולם. כי העוסק בתורה מקבל שכר טוב עליון, שאדם אחר לא זכה בו, ומה הוא, הוא **יש**. שהוא בינה כנ"ל. ומשום זה מרמז לנו השם **יששכר**, שעסק בתורה, כי הוא נוטריקון **יש שכר**, שזה הוא השכר של אותם העוסקים בתורה. דהיינו **יש** כנ"ל.

פסקה תרפט

כתיב, חזה הוית עד וגו': כתוב חזה הוית עד די כרסוון רמיו, היינו כשנחרב בית המקדש נפלו ב' כסאות, כי ב' כסאות הם למעלה וב' כסאות הם למטה, ומפרש, ב' כסאות הם למעלה, שהם כסא דיעקב שהוא ז"א, וכסא דדוד שהוא מלכות, וכיון שנתרחק כסא התחתון מכס העליון, שכסא יעקב נתרחק מכסא דוד, נפלה כסא דוד. זהו שכתוב, השליך משמים ארץ. וב' כסאות הם למטה, והם: ירושלים, ובעלי תורה. והכסאות שלמטה הם כעין הכסאות של מעלה, כי **בעלי התורה** היינו כסא של יעקב, שהוא ז"א **ירושלים**, היינו כסא של דוד, שהוא מלכות, ונמצא שנפל ב' כסאות כסא דוד של מעלה, שהוא הנוקבא, וכסא ירושלים של מטה. ועל כן כתוב עד די **כרסוון** לשון רבים, ולא כתוב כרסיא, לשון יחיד. כי כסאות רבים נפלו, וכולם לא נפלו, אלא מעלבונה של תורה. פירוש. זו"ן נחלקים על החזה ויש זו"ן למעלה מחזה, והם ב' כסאות שלמעלה, ויש זו"ן למטה מחזה, והם ב' כסאות שלמטה. ואלו ב' כסאות שנפלו הם הנוקבא שלמעלה מחזה והנוקבא שלמטה מחזה.

פסקה תרצ

ת"ח כד אינון וכו': בוא וראה, כאשר צדיקי אמת עוסקים בתורה, כל אלו הכחות של שאר העמים, ושאר הצבאות. וכל הכחות והצבאות שלהם, נכנעים ואינם שולטים בעולם. וישראל נועדים להם, לעמי העולם, כלומר, שעמי העולם מזמינים את ישראל, להעלות אותם לראש על כל העמים. שזוסה"כ, **יששכר**. דהיינו **יש-שכר**. כמבואר. ואם לא, קליפת **חמור גרם** לישראל ללכת בגלות וליפול בין העמים שישלטו עליהם. וכל זה למה, משום, **וירא מנוחה כי טוב**, שראה התורה שהיא טובה ומתוקנת לפניו, ויכול

להשתכר על ידה כמה טובות וכמה חמודות, והוא הטה דרכו שלא לסבול עול תורה, בשביל זה, **ויהי למס עובד** בגלות.

פסקה תרצא

כתיב הדודאים נתנו ריח וגו': הדודאים נתנו, אלו הם שמצא ראובן, כש"א וילך ראובן וימצא דודאים בשדה. ודברי תורה אינם מתחדשים בישראל, אלא על ידיו. כש"א, ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וגו'.

פירוש. כבר ידעת סוד י"ב השבטים, שה"ס י"ב קשרים שבב' זרועות חסד וגבורה, וב' ירכין, נצח והוד. שה"ס הארת ג' קוין בכל אחת מד' בחינות חו"ב תו"מ, שהם בנוקבא חסד וגבורה, ונצח והוד. וע"כ נבחן שיש ג' קשרים בכל אחד מחו"ג נו"ה הללו, והם י"ב. וביאורם באורך תמצא לעיל (ויצא ס"ד ד"ה ביאור, עש"ה) ומבחינת **ד' הדגלים**, נבחן שיהודה וראובן ה"ס ב' זרועות חסד וגבורה ואפרים ודן ה"ס ב' ירכין נצח והוד. וג' קשרים שבזרוע שמאל, שה"ס יהודה (כמ"ש להן אות תרצ"ט) הם יהודה יששכר זבולון, דהיינו הארת ג' קוין שבזרוע שמאל, אשר יהודה הוא קשר א', מקו ימין. ויששכר קשר ב' מקו שמאל. וזבולון קשר ג' מקו האמצעי. ובזה תבין מ"ש לעיל (אות תרס"ג) זבולון ויששכר תנאי עבדי, **חד יתיב ולעי באורייתא**, שהוא יששכר, שהוא מבחינת קו שמאל, שבו הארת חכמה, וכיון שהחכמה אינו מאירה בלי חסדים נבחן שאין לו מזונות להתקיים. **וחד נפיק, ועביד פרקמטיא** שהוא זבולון, שהוא מבחינת קו אמצעי היוצא על מסך דחירק, וממשיך חסדים ומלביש את החכמה דקו שמאל, שזהו נבחן, כמו שיוצא למרחק לסחור, כדי להמשיך מזונות שיששכר יוכל להתקיים.

וזה אמרו, **הדודאים נתנו, אלין אינון דאשכח ראובן**, שה"ס הארת החכמה שבקו שמאל, כמ"ש לעיל (ויצא דף פ"ו ד"ה פירוש ע"ש) שהוא בחינת יששכר, דהיינו קשר ב' שבזרוע הימנית כנ"ל. **ולא אתחדשן מלי דאורייתא אלא על ידוי, בישראל**, כי חידושי תורה שה"ס הארת חכמה, אינם אלא בקו שמאל, שהיא בחינת יששכר. **כד"א ומבני יששכר יודעי בינה לעתים** וגו'. ומה שאינו אומר יודעי **חכמה** לעתים וגו'.הוא, כי חכמה זו שבקו שמאל אינה חכמה ממש, אלא **בינה** שחזרה להיות חכמה. כי חכמה ממש אינה אלא בקו ימין, אבל חכמה זו נסתמה, ורק החכמה שבקו שמאל היא שמאירה, שממקורה היא רק בינה.

פסקה תרצב

ועל פתחינו כל מגדים: הם, בני יששכר, גרמו שיהיה **על פתחינו**, דהיינו, פתחי בתי כנסיות ובתי מדרשות, **כל מגדים. חדשים גם ישנים**, דהיינו כמה דברי תורה חדשים

וישנים שמתגלים על ידיהם של בני יששכר לקרב את ישראל לאביהם שלמעלה. וז"ש, לדעת מה יעשה ישראל.

פסקה תרצג

דודי צפנתי לך: מכאן למדנו, שכל מי שעוסק בתורה כראוי, ויודע לשמח הדברים ולחדש הדברים כראוי, אלו הדברים עולים עד הכסא של המלך, שהוא הנוקבא שהיא כסא לז"א, וכנסת ישראל, דהיינו הנוקבא, פותח להם שערים וגונזת אותם ובשעה שהקב"ה נכנס לג"ע להשתעשע עם הצדיקים, דהיינו בחצות לילה, מוציאה אותם החידושי תורה לפניו, והקב"ה מסתכל בהם ושמח, אז הקב"ה מתעטר בעטרות העליונות, ושמח במטרוניתא, שהיא הנוקבא, זהו שכתוב, חדשים וגם ישנים דודי צפנתי לך. שאומרת זאת בחצות לילה, בשעה שמוציאה החידושי תורה לפני הקב"ה, ומאותה שעה והלאה, דבריו של המחדש והמשמח דברי תורה, כתובים בספר העליון, זהו, שכתוב, ויכתב ספר זכרון לפניו.

פסקה תרצד

זכאה חולקיה וכו': אשרי חלקו של העוסק בתורה כראוי, אשרי הוא בעולם הזה ואשרי הוא בעולם הבא. עד כאן ממשלת יהודה, שהוא זרוע שנכלל בכל, ג' הקוין, בכח של כל הצדדים דרום צפון מזרח, שהם ג' קשרים שבזרוע, דהיינו יהודה יששכר זבולון המובאים כאן בפרשה ביחד, כמו בדגלים, שיהודה הארת קו ימין, ויששכר קו שמאל, וזבולון קו אמצעי כנ"ל, כדי שיהודה יתגבר על כל הס"א.

פסקה תרצה

דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל: ר' חייא אמר, מקרא זה היה לו לומר כך, דן ידין שבטי ישראל, או דן ידין לשבטי ישראל כאחד, מהו שאומר, דן ידין עמו, ואח"כ, כאחד שבטי ישראל.

פסקה תרצו

אלא דן הוא וכו': ומשיב, אלא דן, הוא שכתוב בו, מאסף לכל המחנות, שהוא ירך השמאלית, דהיינו הוד, והולך לאחרונה. ומפרש, בוא וראה, כיון שיהודה וראובן נוסעים, הלוים והארון פורשים דגלים, ונסע דגל אפרים, שהוא למערב, ירך הימנית נוסעת על פי הסדר, שירך ימנית קודמת לירך שמאלית שהוא דן. וע"כ נוסע דן לאחרונה. ואם תאמר, זבולון שהוא נכנס ויוצא, שכתוב בו, שמח זבולון בצאתך, שזהו שייך לירך, וכן כתוב בו בפירוש, **וירכתו** על צדון, ואם כן זבולון הוא **ירך**, ולא אפרים. ומשיב, אלא ודאי יהודה נכלל מכולם. פירוש, כיון שזבולון הוא כלול בדגל יהודה, אין לו מדה לפני

עצמו, אלא שנכלל ביהודה, שהוא ראש הדגל, ורק אפרים, שהוא ראש הדגל, יש לו מדה בפני עצמו שהוא ירך הימנית, דהיינו נצח. **בקפסירי קסטא**, פירושו לפי הענין, על פי הסדר.

פסקה תרצז

תא חזי מלכו וכו': ומפרש סדר כל ד' הדגלים. ואומר, בוא וראה, המלכות של מעלה, הנוקבא דז"א, נכללת מהכל, מכל י"ב הקשרים, ויהודה הוא מלכות התחתונה. וכמו שמלכות העליונה נכללת מהכל, כן מלכות התחתונה, שהיא יהודה, נכללת מהכל מגוף מירך, דהיינו מת"ת ומי"ב הקשרים שבזרועות וירכין כדי שיתגבר בכחו.

פסקה תרצח

כתיב, מימינו אש דת למו: היינו, שהתורה ניתנה מצד הגבורה, שהוא אש, אבל הגבורה נכללה בימין, שהוא חסד, בגופא, שהוא ת"ת, ובירכא, שהוא נו"ה, ובכל הספירות. כן **סדר הראשון** של נסיעת הדגלים, הוא יהודה, שהוא מלכות הבאה מצד הגבורה, אבל נכללה בימין בגוף ובירך, ובכל הספירות נכללה, כמו שהמלכות של מעלה, דהיינו הנוקבא דז"א, נכללה מכל הספירות.

פסקה תרצט

סדרא תניינא: סדר השני של הדגלים, הוא ראובן, שהוא לצד דרום, ודרום הוא ימין, דהיינו חסד, אבל כל כח הימין של ראובן, לקח יהודה, משום שראובן, נעבר ממנו המלכות, כש"א, פחז כמים אל תותר, ולקחה יהודה, ונתגבר בעצמת הימין, שהיה מראובן וכן כתוב בדוד, שהוא מיהודה, נאם ה' לאדני שב לימיני. משום שהשמאל נכלל בימין ונחעצם בכחו, וז"ש ימין ה' עושה חיל. ומשום זה שיהודה לקח כל כח הימין של ראובן על כן נסע ראשונה. יהודה וראובן שתי זרועות היו. ראובן זרוע ימין ויהודה זרוע שמאל.

פסקה תש

סדרא תליתאה: סדר השלישי לדגלים, הוא אפרים, שהוא ירך הימין, שהוא נצח, ונוסע תמיד לפני ירך השמאל, ודן, שהוא ירך השמאל שהוא הוד, נוסע לאחרונה. ועל כן הוא המאסף לכל המחנות לצבאותם, והולך לאחרונה.

פסקה תשא

יהודה נטיל חילא וכו': יהודה לקח חלק בב' הזרועות שהם חסד וגבורה, משום שראובן שהוא זרוע ימין נאבד ממנו בכרה כהנה ומלכות, ועל כן כתוב ביהודה, **ידיו** רב לו וגו', דהיינו ב' הידים חסד וגבורה.

פסקה תשב

ת"ח כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, ויעש המלך שלמה כסא שן גדול. כסא שלמה, עשה אותו כעין של מעלה, וכל הצורות של מעלה, דהיינו אריה שור וכו', עשה כאן. הרי שהמלכות שלמטה, שהוא שלמה הבא מיהודה, כלול מכל הספירות כמו המלכות העליונה. ועל זה כתוב, וישב שלמה על כסא ה' למלך. **מלך**, מלה סתומה היא, שאין הכרח שסובב על שלמה, אלא שסובב על מלכות העליונה. ושיעור הכתוב וישב שלמה על כסא ה', בדומה למלך, שהוא מלכות העליונה, שנכלל מכל הספירות כמוה. וכן ושלמה ישב על כסא דוד אביו ותכון **מלכותו** מאד, הנה המלה **מלכותו** סובב גם כן על מלכות העליונה, שפירושו, שהלבנה, שהוא מלכות העליונה, עמדה במילואה. אף כאן, **למלך**, סובב על מלכות העליונה.

פסקה תשג

דן ידין עמו: מתחילה ידין עמו, ואחר כך **שבטי ישראל**. והמלה **כאחד**, פירושו, כיחודו של עולם, כלומר, שדן ביחידות כמו יחודו של עולם. כמו שהיה בשמשון, שהוא ביחידות עשה דין בעולם, ודן והרג ביחד, ולא הוצרך לעזרה.

פסקה תשד

דן ידין עמו: ר' יצחק אמר **דן**, היינו נחש האורב על אורחות ושבילים, ואם תאמר שעל שמשון בלבדו נאמר זה, לא כן, אלא אף למעלה הוא כן, זהו נחש הקטן המאסף לכל המחנות, דהיינו שהוא בסיום כל המדרגות דקדושה, ואורב על אורחות ושבילים, ואחר כך, צבאות ומחנות מחבלים יוצאים מכאן, הם האורבים לבני אדם, להענישם על העבירות, שמשליכים אותם לאחור אחר כתפיהם. כלומר, שאינם מרגישים בהם, ואומרים שלא חטאו. אמר ר' חייא, הוא נחש הקדמוני למעלה, מטרם שנמתק ביין המשמח.

פירוש. נודע שיש ב' מיני דינים מסוד ב' הנקודות המכונים, מנעולא ומפתחא. ששורש הדינים שבבינה מכונים מפתחא, ושורש הדינים שבמלכות מכונה מנעולא, כמ"ש זה באורך לעיל (בהקסה"ז דף מ"ז אות מ"ד עש"ה בכל ההמשך) ונמשכים מהם ב' נחשים, שהנמשך ממפתחא, מכונה נחש הגדול, והנמשך ממנעולא, מכונה נחש הקטן. ודן, שהוא חלק מהמלכות מסוד י"ב קשרים שבה כנ"ל, והיה בסיומה, דהיינו בירך השמאלית שהוא הוד, ניתן בו כח נחש זוטא, כדי להכניע את הס"א כמ"ש הנשך עקבי סוס ויפול רוכבו אחור. גם ידעת, שיש אורחות ושבילים, אשר הנמשכים ממפתחא

מכונים אורחות. והנמשכים ממנעולא מכונים שבילים. (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית עש"ה).

וז"ש **דן היינו חויא כמין על אורחין ושבילין**, כי בהיותו מבחינת נחש זוטא, יש לו כח הן באורחין שהם ממפתחא והן בשבילים שהם ממנעולא. וז"ש **אוף הכי נמי לעילא**, שגם למעלה בבינה, יש בחינת נחש זוטא שגם הוא **כמין לאורחין ושבילין**, והוא משום שהמלכות עלתה לבינה, כנודע, והעלתה כח הדינים שבה אל הבינה. וע"כ יש גם שם נחש הקטן הנמשך ממנעולא. ור' חייא אינו חולק, אלא מפרש, שיש **נחש הקדמוני לעילא**, בבינה, **עד דלא יתבסם בחמרא דחידו** מטרם שהבינה נמתקה ביין המשמח. דהיינו מזמן קטנות הבינה, שקבלה מכח עלית המלכות אליה. אבל אח"כ שקבלה הגדלות, שה"ס יין המשמח, הורידה ממנה אלו הדינים, ואין בה עוד נחש זוטא.

פסקה תשה

נחש עלי דרך: בוא וראה, כמו שיש דרך למעלה בבינה, שה"ס מפתחא כנ"ל, כן יש דרך למטה במלכות, שה"ס מנעולא, ומתחלק הים, מכח ב' דרכים הנ"ל, לכמה דרכים בכל צד, שכל דרך כלול משניהם. ויש אורח אחד, שהוא ממפתחא לבד, ואין בו חלק ממנעולא, הבא ומגדיל דהיינו במוחין דג"ר, את הים, שהוא המלכות. כי המוחין דג"ר נמשכים רק ע"י המפתחא, (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית ע"ש כל ההמשך) ומגדל דגים רעים למיניהם, כי הקליפות מתקרבות לינק משם השפע ונגדלות מזה. כמו המים שלמטה מוציאים דגים טובים דגים רעים דגים ממין צפרדעים, כעין זה, יוצאים בים העליון, דגים רעים למיניהם.

פסקה תשו

וכד משתמשי מארחא וכו': וכאשר הקליפות משתמשים מן האורח הזה שבים, דהיינו שיונקים משם שפע, הם נראים רוכבים על סוסיהם. ולולא נחש הזה שהוא מאסף לכל המחנות, דהיינו דן, נחש הקטן, אורב בסוף האורחות, ומפזר אותם לאחור, היו מחריבים את העולם. ועליהם נאמר, הנושך עקבי סוס ויפול רוכבו אחור. דהיינו המזיקים הרוכבים על סוסים כנ"ל. מצד אלו הקליפות, יוצאים מכשפים לעולם. בוא וראה, בבלעם כתוב, ולא הלך כפעם בפעם לקראת **נחשים**, דהיינו הנחשים הנ"ל, משום שהם עומדים ללחש בכשפי העולם.

פסקה תשז

חמי מה כתיב וכו': ראה מה כתוב, **יהי דן נחש עלי דרך**. שואל, מהו עלי דרך. ומשיב, אלא הנחש, מי שנמשך אחריו, מכחיש פמליא של מעלה, דהיינו שגורם רזון בצבאות

הקדושה שבעולמות העליונים, ולמה הוא, כי אותו הדרך העליון היוצא מלמעלה, שהוא מפתחא היוצא מבינה, כמש"א, הנותן בים דרך ונו', הנה הנחש, מי שנמשך אחריו הוא כאלו הולך על אותו דרך העליון להרזות אותו, דהיינו למעט השפע, כי מדרך ההוא ניזונים עולמות עליונים. והוא מקלקל את המזונות שלהם, ונמצא שגורם רזון בהם. פירוש. כי הנמשך אחר הנחש, דהיינו שממשיך שפע השמאל ממעלה למטה, גורם להפסיק את זווג העליון, שמשם ניזונים העולמות.

פסקה תשח

ואי תימא דן וכו': ואם תאמר, דן, למה הוא במדרגה זו, כיון שהוא בחינת קליפה רעה כנ"ל. ומשיב, אלא כמו שכתוב, ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים כן כאן, נאמר הנושך עקבי סוס וגו', כדי לשמור את כל המחנות. אמר ר' אלעזר תקון של הכסא הוא. כלומר, מה שדן אחז ממדרגת הקליפה, הוא תקון של הנוקבא. לשמרה מיניקת המזיקים הרוכבים על סוסים כנ"ל. בוא וראה, הכסא של שלמה המלך היה נחש אחד מתנדנד בקשרי השרביט שלמעלה מן האריות שבכסא. הרי שיש נחש בתקון הכסא.

פסקה תשט

כתיב ותחל רוח ה' לפעמו וגו': בוא וראה, שמשון, נזיר עולם היה, ופרוש מן העולם היה, ונתגבר בו כח חזק, והוא היה נחש בעולם הזה, כנגד העמים עכו"ם, כי נחלת חלק הברכות של דן אביו, ירש. שכתוב, יהי דן נחש עלי דרך.

פסקה תשי

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, נחש ידוע מה הוא אבל שפיפון מהו. אמר לו, הסוד של תקון הכשפים הוא, שהנחש הוא שפיפון, כלומר שאע"פ שהם ב' מינים, עושים אותם בלהטיהם כמו שהיו מין אחד. כן אותו רשע בלעם היה יודע הכל, בוא וראה, כתוב וילך **שפי**, שזה רומז על **שפיפון**, ומקודם לכן כתוב ולא הלך כפעם בפעם לקראת **נחשים**, הרי שפעם נשתמש בזה ופעם בזה. דהיינו פעם בנחש פעם בשפיפון. כי ידע לשמש בשניהם.

פסקה תשיא

ואי תימא דן וכו': שואל, ואם תאמר, הלא דן, אין מדרגתו לשמש בנחש ושפיפון, ומשיב, כן הוא ודאי אלא שנתמנה על מדרגה זו, לשלוט עליה לצרכי הקדושה, להיותו בחינה אחרונה, והוא לשבחו. כי יש ממוני המלך על זח ויש ממונים על זה, וכבוד הוא לכל הממונים להיות ממוני המלך, מבלי להתחשב על מה הוא ממונה, שכסא המלך

מתתקן בכל הממונים יחד, ותחת כל אלו הממונים מתחלקים דרכים ומדרגות הן לטוב והן לרע, וכולם ביחד מתאחדים בתקוני הכסא, שהוא הנוקבא, ומשום זה דן לצד צפון הוא, דהיינו בירך שמאל הנוקבא שהיא הוד. ובנקב של תהום הגדול, הנמצא בסיום ירך שמאל, שהוא בינה דקליפה, כמה גדודי מלאכי חבלה נמצאים שם, שכולם שרים ממונים להרע לעולם.

פסקה תשיב

בגיני כך צלי וכו': משום זה, התפלל יעקב ואמר, לישועתך קויתי ה'. שואל, בכל השבטים אינו אומר לישועתך, אלא בזה. ומשיב, משום שראה לו, תוקף עצמת הנחש בהתעוררות הדין, להתגבר, על הקדושה, לכן התפלל, לישועתך וגו'.

פסקה תשיג

ר' יוסי ור' חזקיה וכו': ר"י ור"ח היו הולכים לראות את ר"ש בקפוטקיא. אמר ר' חזקיה, זה שאנו אומרים, לעולם יסדר אדם שבחו של אדונו ואחר כך יתפלל תפלתו, יש לשאול, מי שלבו טרוד ורוצה להתפלל תפלתו, או שהוא בצרה, ואינו יכול לסדר שבחו של אדונו, מה הוא.

פסקה תשיד

א"ל אע"ג דלא וכו': אמר לו ר' יוסי, אע"פ שאינו יכול לכוון את הלב והרצון, למה יגרע סדר שבחו של רבונו. אלא יסדר שבחו של רבונו, אע"פ שאינו יכול לכוין, ואח"כ יתפלל תפלתו. ז"ש תפלה לדוד שמעה וגו'. **שמעה ה' צדק** מתחילה, משום שהוא סדר שבח של רבונו, ואחר כך **הקשיבה רנתי** האזינה תפלתי. מי שיכול לסדר שבח של אדונו ואינו עושה, עליו כתוב, גם כי תרבו תפלה וגו'.

פסקה תשטו

כתיב, את הכבש האחד תעשה וגו': תפלות נגד התמידים תקנו. תפלת שחרית נגד תמיד של שחר ומנחה נגד תמיד של בין הערבים. בוא וראה, בהתעוררות של מטה על ידי הקרבת הקרבן, נתעורר גם כן למעלה. וכן גם בהתעוררות של מעלה אל העליון ממנו, נתעורר העליון ממנו. עד שההתעוררות מגיע למקום שצריכים שם להדליק את הנר, והוא נדלק. ונמצא שבהתעוררות העשן העולה מקרבן שלמטה, נדלק הנר למעלה, שהוא הנוקבא, וכשנר הזה נדלק כל נרות האחרים נדלקים, וכל העולמות מתברכים ממנו. נמצא. שהתעוררות הקרבן הוא תקין העולם, וברכות העולמות כולם.

פירוש. כי התחתונים, שבעולם עשיה, אינם יכולים להעלות מ"ן ישר לזו"ן דאצילות, אלא רק למדרגה עליונה הסמוכה לה, ואותה מדרגה מעלה גם כן לעליונה הסמוכה לה.

וכן עולה המ"ן ממדרגה למדרגה עד שהמ"ן מגיעים לזו"ן דאצילות. וז"ש, **באתערותא דלתתא**, ע"י הקרבן שהתחתונים מקריבים בעולם עשיה, **אתער הכי נמי לעילא** מתעוררים המדרגות שבעולם היצירה, להעלות המ"ן שקבלו מעשיה אל עולם הבריאה, ובאתערותא דלעילא של המדרגות דבריאה, **הכי נמי לעילא מניה**, דהיינו לעולם אצילות, **עד דמטי וכו' בוצינא לאדלקא**, עד שמגיע המ"ן אל הנוקבא, ומעלית המ"ן לז"א, והיא מאירה ממנו, כמו שהזוהר הולך ומבאר לפנינו. **להדליק את הנר**, פירושו ליחד הנוקבא שנקראת נר, בז"א כדי שתקבל ממנו אור, שנבחן שנדלקת ממנו.

פסקה תשטז

הא כיצד, שארי וכו': ומפרש דבריו. ושואל איך נעשה זה. ואומר, התחיל עשן הקרבן לעלות, אלו צורות הקדושות הממונים על עולם העשיה, מתתקנות להתעורר להעלות מ"ן, ומתעוררות למדרגות שמעליהן בעולם היצירה, בתשוקה עליונה, כש"א, הכפירים שואגים לטרף. ואלו שבעולם היצירה, מתעוררות למדרגות עליונות שעליהן בעולם הבריאה, עד שמגיע ההתעוררות למקום שצריכים להדליק את הנר, דהיינו עד שרוצה המלך, שהוא ז"א, להתחבר במטרוניתא שהיא הנוקבא.

פסקה תשיז

ובכסופא דלתתא וכו': ומפרש, מה הם מ"ן. ואומר, שבהשתוקקות שלמטה, עולים מים תחתונים דהיינו מ"ן, לקבל מים עליונים מן המדרגה שעליהם, כי מים תחתונים, דהיינו מ"ן, אינם נובעים זולת על ידי התעוררות השתוקקות של התחתונה, ואז ההשתוקקות של התחתונה והעליונה מתדבקות, ונובעים מים תחתונים נגד מים עליונים היורדים, ונגמר הזווג, והעולמות מתברכים וכל הנרות דולקים והעליונים ותחתונים נמצאים בברכות.

פירוש, כל מדרגה תחתונה נחשבת לנקבה כלפי מדרגה העליונה ממנה, כגון עשיה נחשבת לנקבה כלפי עולם היצירה, והיצירה נחשב לנקבה כלפי עולם הבריאה וכו', וכן מדרגה העליונה נחשבת לזכר כלפי התחתונה ממנה, כגון יצירה נחשב כזכר לעולם עשיה, וכן בריאה נחשבת לזכר לעולם היצירה, וכו', כי זה הכלל, המשפיע הוא זכר, והמקבל הוא נקבה. וכיון שאין מדרגה יכולה לקבל משהו ממדרגה גבוהה ממנה יותר ממדרגה אחת, ומקבלת רק מן המדרגה העליונה הסמוכה לה, נמצא שכל מדרגה העליונה המשפעת הוא זכר, וכל תחתונה המקבלת ממנה היא נקבה. ועל ידי ההשתוקקות, שכל תחתונה משתוקקת לקבל שפע מעליונה ממנה, היא מעלית אליה מיין נוקבין, באופן, שכל תחתונה מעלית מיין נוקבין לעליונה ממנה הסמוכה לה עד

שמגיע לאין סוף ב"ה, ואז א"ס ב"ה מוריד שפע, שה"ס מיין דוכרין, וכל מדרגה עליונה משפעת השפע, שקבלה, למדרגה תחתונה הסמוכה לה, שכן משתלשלת המיין דוכרין ממדרגה למדרגה, עד התחתונים שבעולם העשיה.

פסקה תשיח

ת"ח כהני וליואי וכו': בוא וראה, הכהנים שהם מקו ימין, והלוים שהם מקו שמאל, מתעוררים, בהקרבת הקרבן, כדי להתחבר הימין עם השמאל. אמר ר' חזקיה, הכל כך הוא, אבל כך שמעתי את פירוש הדברים, הכהנים והלוים, בעת הקרבת הקרבן, זה מעורר השמאל, דהיינו הלוים, וזה מעורר הימין, דהיינו הכהנים. משום שהחיבור של הדכר אל הנוקבא, אינו אלא בשמאל וימין, כמש"א, **שמאלו** תחת לראשי **וימינו** תחבקני. ואז, אחר החבוק של ימין ושמאל, מתחבר הדכר עם הנוקבא, והתשוקה נמצאת, והעולמות מתברכים, והעליונים ותחתונים הם בשמחה.

פירוש. הנוקבא לית לה מגרמא ולא מידי, והכל נותן לה ז"א.ומתחילה משפיע לה מקו השמאל, שה"ס הארת חכמה, ואח"כ משפיע לה מקו ימין שה"ס אור החסדים. וזה אינו נבחן לזווג, אלא מכונה **חיבוק**, שמחבקה בשמאלו וימינו, כי אע"פ שיש עתה ימין ושמאל לנוקבא כמו שיש לז"א, עם זה אינם שוים, כי הימין ושמאל שבז"א עומדים בשליטת הימין, והשמאל אינו מאיר בו, והימין ושמאל דנוקבא עומדים בשליטת השמאל, והימין אינו מאיר בה. וכבר ידעת שזווג הוא השואת הצורה, ע"כ אינו נבחן לזווג אלא לחבוק. ואחר שהנוקבא נשלמה בימין ושמאל, הוא מתחבר עמה, ע"י קו אמצעי, הכולל לימין ולשמאל במדה שוה, ואז נמצאים זו"ן שוים זה לזה, במדתו של קו האמצעי המאיר בשניהם יחד. ואז נבחן **לזווג** שנמצאים בהשואת הצורה. באופן, שעיקר השפע הוא ההארות שבימין ובשמאל, ולא יותר, אלא שאינם מקובלים אל הנוקבא זולת דרך קו אמצעי, שה"ס הזווג, בסוד השואת הצורה. ואז מקבלת השפע, מז"א לעולמות.

וז"ש **ת"ח**, **כהני וליואי**, **דא אתער שמאלא ודא אתער ימינא**, שע"י הקרבן הם מעוררים את ז"א להשפיע לה מהארת שמאל וימין, כנ"ל שזה נבחן לחיבוק. **וכדין אתחבר דכר ונוקבא**, שאחר שנשלם החיבוק הם מתחברים ע"י קו אמצעי, וכל השפע שבימין ושמאל מקובלת בנוקבא, **ועלמין מתברכין וכו'**.

פסקה תשיט

ועל דא כהני וכו': ועל כן הכהנים והלוים מעוררים דבר למטה, דהיינו את הקרבן, לעורר השתוקקות ואהבה למעלה, השתוקקות ה"ס שמאל ואהבה ה"ס ימין, כי הכל תלוי בימין ושמאל. כי קו האמצעי אינו אלא המיחד אותם. נמצא, שהקרבן הוא יסוד העולם

תקון העולם, חדות העליונים והתחתונים. אמר ר' יוסי, ודאי יפה אמרת, וכך הוא, וכך שמעתי גם אני הדבר, ושכחתיהו, ועתה אני שומע זה ממך. והכל עולה באחד. דהיינו בקו אמצעי, שהוא המיחד את הימין ושמאל ומשלימם.

פסקה תשכ

השתא, צלותא וכו': עתה, התפלה הוא במקום קרבן, וצריך האדם לסדר תחילה שבחו של הקב"ה כראוי, ואם אינו מסדר שבחו. תפלתו אינה תפלה. בוא וראה, סדר השלם של שבח הקב"ה הוא, מי שיודע ליחד את השם הקדוש כראוי, דהיינו להעלות מ"ן ליחוד זו"ן, שבזה מתעוררים העליונים והתחתונים ומושכים ברכות לכל העולמות.

פירוש. שבהיות התפלה במקום קרבן, ע"כ צריכים לסדר שבחו של הקב"ה תחילה, דהיינו להמשיך ב' ההארות מימין ושמאל מקודם כמו בקרבן, שה"ס החיבוק, כנ"ל. ואח"כ יתפלל התפלה, שבה הזווג בסוד קו האמצעי המיחד את שניהם כנ"ל. ואם אינו ממשיך מקודם הימין ושמאל אין תפלתו תפלה, כי הזווג אינו אלא היחוד של ימין ושמאל, וכיון שעוד לא המשיך אותם אל הנוקבא לא יתכן שום זווג. שאין שם מה ליחד.

פסקה תשכא

א"ר חזקיה וכו': לא השרה הקב"ה את ישראל בגלות בין העמים, אלא כדי שיתברכו שאר העמים בשביל ישראל, כי הם מושכים ברכות ממעלה למטה בכל יום.

פסקה תשכב

אזלו עד דהוה וכו': הלכו, בעוד שהיו הולכים ראו נחש אחד שהיה מסתובב בדרך. נטו מן הדרך. בא אדם אחר אליהם, הרג הנחש אותו. החזירו ראשיהם, ראו את האדם שמת. אמרו, ודאי אותו הנחש עשה שליחותו של אדונו, דהיינו שהקב"ה צוה אותו להרוג את האדם. ברוך הרחמן שהצילנו.

פסקה תשכג

פתח ר' יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, יהי דן נחש עלי דרך. מתי היה דן נחש, בימיו של ירבעם, שכתוב, ואת האחד נתן בדן, כי נחש הוא ע"ז, ולמה ניתן שם, **עלי דרך**. היינו עלי דרך ההוא, שימנעו מלעלות עליו לירושלים. ודן זה היה נחש לישראל **עלי דרך**, עלי דרך ודאי, כש"א ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב ויאמר אליהם רב לכם **מעלות ירושלם**, נמצא שעשה הנחש על הדרך של ירושלים למנוע עליית הרגל. **שפיפון עלי ארח**, שנשך לישראל. וכל זה לא היה אלא **עלי דרך**, **ועלי ארח**, למנוע את ישראל שלא יעלו לירושלים לחוג חגיהם ולהקריב קרבנות ועולות ולעבוד שם.

פסקה תשכד

ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שהגיעו הברכות ליד משה לברך את כל השבטים, ראה את דן שהיה קשור בנחש כנ"ל חזר וקשר אותו באריה, שהוא חסד. זה הוא שכתוב ולדן אמר דן גור אריה יזנק מן הבשן. מהו הטעם. הוא כדי שיהיה ההתחלה והסוף של ד' הדגלים קשורים: ביהודה שהוא מלך, כש"א גור **אריה** יהודה, והוא התחלה של הדגלים, ובסוף הדגלים שהוא דן, שכתוב, דן גור **אריה** וגו', כדי שיהיה ההתחלה והסוף קשורים, במקום אחד, באריה, שהוא חסד.

פסקה תשכה

לישועתך קויתי ה': ר' חייא אמר, כש"א, והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים, ולישועה זו אמר יעקב, לישועתך וגו'. אמר רב אחא, למה נאמר **קויתי**, הרי כבר היה יעקב נפטר מן העולם באותו זמן מכמה שנים, ולמה אמר שהוא מחכה לאותה ישועה. אלא ודאי סוד הדבר, כמ"ש והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר **ישראל**, ישראל סתם, שהוא ז"א. אף כאן והוא יחל להושיע את **ישראל**, ישראל סתם, שהוא ז"א, דהיינו מדתו של יעקב, ונמצא שישועה זו של שמשון נגע ליעקב אע"פ שכבר היה נפטר מן העולם. משום זה אמר לישועתך קויתי ה'. אמר ר' חייא, ודאי כך הוא ויפה הוא. אשרי חלקם של הצדיקים היודעים לעסוק בתורה לזכות בה לחיים העליונים. כש"א כי היא חייך ואורך ימיך וגו'.

פסקה תשכו

גד גדוד יגודנו וגו': ר' ייסא אמר, מן השם **גד**, נשמע, שצבאות יצאו ממנו לערוך מלחמה. זהו משמע משכתוב בכל מקום **גד**, ב **ג' ד'**, שהם יסוד ומלכות, שצבאות ומחנות יוצאות מזווגם. כי גימל נותנת שהוא יסוד, ודלת לוקטת, שהיא מלכות. וע"כ מכאן נשמע שכמה צבאות ומחנות תלוים בהם, וע"כ אומה"כ גד גדוד יגודנו וגו'.

פסקה תשכז

ת"ח ההוא נהר וכו': בוא וראה, נהר ההוא הנמשך ויוצא מגן עדן, שהוא בינה, אין מימיו נפסקים לעולם, והוא משלים את העניים, כי משפיע אור החסדים ע"י **ג'** שהוא יסוד, אל המלכות שהוא **ד'** דהיינו שהיא דלה ועניה. וע"כ עומדים כמה צבאות וכמה מחנות שנזונים מכאן, מן הבינה, שה"ס נהר הנ"ל, ועל כן נקרא זווג הזה בשם **גד**, זה מוציא מן הבינה ונותן, דהיינו ה **ג'**, וזה לוקט ומקבל ממנו, דהיינו ה **ד'**, וניזון הבית שהוא הנוקבא, וכל אנשי הבית. שהם צבאות ומחנות המלאכים המתפשטים ממנה.

פסקה תשכח

א"ר יצחק וכו': אר"י, לולא שהיה גד מבני השפחות שהם מבחינת אחורים כמ"ש לעיל (ויצא אות קמ"ג) היתה השעה עומדת לו להשתלם יותר מכל השבטים, משום המקור הגבוה והשלם שהשם **גד** רומז עליו. כנ"ל. זהו שכתוב, בא גד, קרי, והכתיב, בגד חסר א'. משום שהשעה עמדה לו תחילה בשלמות, ואח"כ נסתלקה השלמות ממנו. זהו שכתוב, אחי בגדו כמו **נחל**, משום שאותו נהר הנמשך, שהוא בינה הנקראת נחל, נסתלק באותה שעה, כי גד היה מבחינת אחורים, כנ"ל, והנחל, שהוא בינה אינו משפיע באחורים, ולא היה ל **ג'** מה להשפיע אל ה **ד'** וע"כ הכתיב, **בגד**, חסר א', הרומזת על חסרון שפע הבינה, ועל כן לא זכה בארץ הקדושה, אלא בעבר הירדן היתה נחלתו.

פסקה תשכט

ר' יהודה אמר וכו': מאין לנו שראובן היה ג"כ כעין זה, כמו גד' שתחילה היה במדרגה גדולה ואח"כ נסתלקה ממנו, כי כתוב, פחז כמים אל תותר, שפירושו שנסתלקו המים, שהם אורות הבינה, ולא נמשכו. וכבר נתבאר במה נפגם, שהוא משום שיעקב חשב ברחל, (כנ"ל אות רס"ב) וע"כ נלקחה ממנו הבכורה וניתנה ליוסף. ושניהם, ראובן וגד, לא זכו בארץ הקדושה, אלא בעבר הירדן, והוציאו מהם חילות ומחנות שילכו חלוצים לפני בני ישראל להנחיל לישראל את הארץ, בוא וראה, מה שנפגם בגד, נשלם באשר. ז"ש מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך. עתה משלים ה **ג'** את ה **ד'**. פירוש. כי **אשר** ה"ס האחורים דהוד, ששם נמצאים הדינים דמסך דחירק, שעליו יוצא קו האמצעי, המיחד ימין ושמאל זה בזה, ומחזיר האחורים להיות פנימיות, (כמ"ש לעיל דף קע"א ד"ה פירוש ע"ש) וכיון שחזרו האחורים לפנימיות, שוב מאיר להם הבינה. וה **ג'** משפיע חסדי הבינה אל ה **ד'** והיא נשלמת ונמצא מה שחסר **בגד**, שהוא אור הבינה כנ"ל, נשלם **באשר**.

פסקה תשל

ר' אלעזר ור' אבא וכו': ר"א ור"א נמלטו לתוך המערה שבלוד, שבאו שם מחמת תוקפו של אור השמש, שהיו הולכים בדרך, ולא יכלו לסבול. אמר ר' אבא, נסבב את מערה הזו בדברי תורה.

פתח ר' אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר, שימני כחותם על לבך וגו', רשפיה רשפי אש וגו'. מקרא זה עוררנו בו, כלומר, שבארנו אותו. אבל היה לילה אחד, שהייתי עומד לפני אבי ר"ש, ושמעתי ממני דבר, שאין לכנסת ישראל, שהיא הנוקבא, שלימות ורצון ותשוקה אל הקב"ה, אלא ע"י נשמות הצדיקים, שהם מעוררים נביעת מים התחתונים בהנוקבא,

נגד מים העליונים דז"א דהיינו שמעלים מ"ן להנוקבא, שבשעה ההיא, שלמות הרצון והתשוקה, הן בדבקות אחד לעשות פירות. וענין זה כבר נתבאר היטב לעיל (בראשית ב' דף קנ"ב ד"ה ביאור, ע"ש).

פסקה תשלא

ת"ח בתר וכו': בוא וראה אחר שנתדבקו זו"ן זה בזה, והיא קבלה תשוקה לז"א, היא אומרת, שימני כחותם על לבך. למה כחותם. אלא דרכו של חותם הוא, כיון שנתדבק במקום אחד, אע"פ שהוסר משם, הרי נשאר רשימתו באותו מקום, ואינה סרה ממנו, וכל הרשימה וכל הצורה שלו נשאר שם. כך אמרה כנסת ישראל, שהיא הנוקבא, הנה נתדבקתי בך, אע"פ שאסור ממך ואלך בגלות, שימני כחותם על לבך, כדי שישאר כל צורתי בך, כאותו חותם המשאיר כל צורתו באותו מקום שנתדבק בו.

פסקה תשלב

כי עזה כמות אהבה: עזה היא כהפרד הרוח מן הגוף. כי למדנו, כשהגיעה שעתו של אדם להסתלק מן העולם, וראה מה שראה, (כנ"ל דף ק"ז אות שמ"ג) הרוח הולך בכל אברי הגוף, ומעלה גליו כמו שנוסע בספינה בים בלי משוטים, עולה ויורד ואינו מועיל לו, בא ושואל להפרד מכל איברי הגוף. ואין דבר קשה ביותר כהיום שהרוח נפרד מן הגוף, כך תוקף אהבת כנסת ישראל אל הקב"ה, כתוקף המות, בשעה שהרוח רוצה להפרד מן הגוף.

פסקה תשלג

קשה כשאול קנאה: כל האוהב, ואין הקנאה קשורה עמו, אהבתו אינה אהבה, כיון שקנא, נשלמה האהבה. מכאן למדנו שצריך האדם לקנא את אשתו, כדי שיתקשר עמה באהבה שלמה, כי מתוך כך אינו נותן עיניו באשה אחרת. מהו, **קשה כשאול**. הוא, מה שאול, קשה בעיניהם של רשעים לרדת בו, כך קנאה, קשה בעיניו של האוהב המקנא, להפרד מן האהבה.

פסקה תשלד

ד"א, קשה כשאול קנאה: מה שאול, בשעה שמורידים את הרשעים בו, מודיעים להם חטאיהם על מה מורידים אותם, וקשה להם. כך מי שמקנא, הוא תובע על חטאים, וחושב כמה מעשים חשודים שעשתה, ואז מתקשר בו קשר האהבה.

פסקה תשלה

רשפיה רשפי אש שלהבת יה: שואל, מה הוא, שלהבת יה. ומשיב, זהו שלהבת השורף ויוצא מתוך השופר, שהוא יסוד אמא, הנקראת י"ה, שהתעורר ושורף, ומי הוא. הוא

שמאל, שהוא קו שמאל דאמא, זהו שכתוב, שמאלו תחת לראשי. זהו שורף שלהבת האהבה של כנסת ישראל, שהיא השכינה, אל הקב"ה.

פסקה תשלו

ובגיני כך וכו': ומשום זה, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. כי כשבא הימין, שהוא מים, דהיינו חסד, עוד מוסיף שריפת האהבה, ואינו מכבה שלהבת השמאל. כש"א, וימינו תחבקני. זה הוא, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. וכן כל הכתובים להלאה מתבארים כאופן הזה.

פירוש. כי בעת הארת החכמה שבקו שמאל דאמא, אל הנוקבא, הוא אש שורף, להיותו בלי חסדים, (כנ"ל דף קס"א ד"ה וכד) וכשבא קו הימין, בחסדים שלו המכונים מים, להשקיט את השריפה, אינו מכבה בזה את הארת החכמה אלא אדרבה הוא מוסיף ומשלים את הארתה, כי מלביש החכמה בחסדים, והחכמה מאירה בכל השלמות.

פסקה תשלז

עד דהוה יתבי וכו': בעוד שהיו יושבים שמעו קולו של ר' שמעון, שהיה בא בדרך, הוא ור' יהודה ור' יצחק, קרב ר"ש אל המערה, יצאו ר' אלעזר ור' אבא. אמר ר' שמעון, מכותלי המערה אני רואה, שהשכינה כאן, ישבו, אר"ש במה אתם עוסקים. אמר ר' אבא, באהבה של כנסת ישראל להקב"ה, ור' אלעזר ביאר מקרא הזה, שימני כחותם על לבך וגו' בכנסת ישראל, אמר לו ר"ש, אלעזר, באהבה העליונה וקשר החביבות הסתכלת.

פסקה תשלח

אשתיק רבי שמעון וכו': שתק ר"ש שעה אחת, אמר, בכל מקום השתיקה יפה חוץ משתיקה בתורה. סוד כמוס אחד יש לי כמוס עמדי, ואיני רוצה שיאבד מכם. והוא דבר עליון, ומצאתי אותו בספר רב המנונא סבא.

פסקה תשלט

תא חזי בכל וכו': בוא וראה, בכל מקום הדכר רודף אחר הנוקבא, ומעורר אליה האהבה, וכאן אני מוצא, שהיא מעוררת האהבה, ורודפת אחריו. דהיינו כמ"ש במקראות, שימני כחותם על לבך וגו'. ודרך העולם, שאין זה שבח אל הנוקבא לרדוף אחר הדכר. אלא בהכרח דבר סתום הוא, ודבר עליון צפון באוצרות המלך.

פסקה תשמ

תא חזי תלת וכו': בוא וראה, שלש נשמות הן, והן עולות במדרגות עליונות ידועות. ועל שהן שלש, הן ארבע. א', היא נשמה העליונה שאינה נתפסת, ולא העיר בה גזבר העליון

ומכל שכן התחתון. וזו היא נשמה לכל הנשמות, והיא סתומה ואינה נגלית לעולם, ואינה נודעת. וכולם תלוים בה.

פסקה תשמא

והאי אתעטף בעטופא וכו': וזו נתעטפה במלבוש מזהר הכרמל בתוך הזהר הנוטף טפות טפות מרגליות, ונקשרות כולן כאחת, כקשרי אברים מגוף אחד. והיא, הנשמה העליונה, נכנסת בהן, ומגלה על ידיהן את מעשיה, כמו גוף המגלה מעשי הנשמה, היא והן, הן אחת, ואין ביניהם פרוד. זו היא נשמה העליונה הנסתרת מכל.

ביאור הדברים. נשמה, פירושה, אור הבינה. ונודע שט' ספירות דא"א הן שרשים לכל הספירות שבעולמות. ונמצא ששורש כל הנשמות הוא אור ספירת הבינה דאריך אנפין וע"כ היא נקראת **נשמתא עלאה**. והנה מחמת עלית המלכות לראש דא"א יצאה בינה זו דא"א מראש דא"א, ונעשתה לו"ק בלי ראש, שפירושו אור חסדים בלי הכמה, ונשאר הראש דא"א בב' ספירות כתר וחכמה, כי המלכות שעלתה נעשה בה מקום הזווג, המכונה יסוד, לראש דא"א, ונסתיימה בה ספירת הראש. כמ"ש זה באורך לעיל (בהקדמת ספר הזהר דף כ' ד"ה וזהו שמבאר) ע"ש כל ההמשך.

ומסבת יציאת הבינה מראש דא"א. נחלקה הבינה לב' בחינות נבדלות, ג"ר שלה, שה"ס או"א עלאין. וו"ק שלה שה"ס ישסו"ת, והוא מטעם, כי הפגם של יציאת הבינה מראש אינו נוגע כלום בג"ר דבינה, להיותה בעצם רק אור חסדים, בסו"ה כי חפץ חסד הוא, ואינה מקבלת חכמה לעולם, וע"כ אין שום שינוי באור הזה מעת היותו בראש א"א לעת יציאתו מראש א"א, וע"כ נבחנות ג"ר דבינה כמו שלא יצאו מראש דא"א, ואפילו אחר יציאת הבינה לחוץ, עוד מאירה חכמה סתימאה דא"א בהן, אלא בהעלם גדול, מטעם שאינם מקבלים חכמה אלא אור חסדים בלבד, כמבואר. וג"ר דבינה הללו נתקנו לפרצוף או"א עלאין, שהם בזווג דלא פסיק לעלמין, כי הם תמיד ג"ר, ואין בהם מיעוט לעולם.

אבל ז"ת דבינה זו, שה"ס התכללות זו"ן בבינה, ע"כ הם צריכים לחכמה, וכיון שאחר יציאת הבינה מראש נשארו חסדים בלי חכמה, נבחן שנפגמו מחמת עלית המלכות לראש א"א ונשארו חסרי ראש. והנה לעת גדלות חוזרת המלכות ויורדת מראש דא"א למקומה והבינה דא"א חוזרת לראש, ומשגת שוב הג"ר שלה מחכמה דראש א"א, (כמ"ש בהקדמת ספר הזהר דף כ"ב ד"ה ואגליף ע"ש) וסדר יציאת הג"ר היא בסוד ג' נקודין חולם שורק חירק (כמ"ש בהקסה"ז דף ט"ו ד"ה ההיא נקודה ע"ש) וז"ת דבינה הללו נתקנו לפרצוף ישסו"ת.

וזה אמרו, **חד נשמתא עלאה דלא אתפס**, שהוא ג"ר דבינה דא"א שה"ס או"א עלאין, אשר החכמה דא"א מאירה בהם בהעלם גדול, משום שאינם מקבלים חכמה, כנ"ל, וע"כ **לא אתפס ולא אתער ביה גזברא עלאה**, היסוד מכונה **גזבר**, להיותו מקום הזווג, שכל האורות מתקבצים שם, וסוד המלכות שעלתה לראש דא"א, ונעשתה למקום זווג בראש, היא מכונה **גזבר העליון**, שמטעם זה נעשתה לסיום ראש דא"א והבינה יצאה לחוץ (כנ"ל בד"ה ביאור הדברים) ואומר ר"ש, שגזבר העליון לא העיר כלום בנשמה זו, כלומר שלא פגם אותה במשהו מחמת הוצאת הבינה לחוץ מטעם שאפילו בהיותה בראש אינה מקבלת חכמה כמ"ש לעיל. **וכל שכן תתאה**, הוא בעת גדלות שיוצא קו אמצעי על מסך דחירק, שהוא שוב ממעט הקומה מג"ר דג"ר לו"ק דג"ר, (כנ"ל דף מ"א ד"ה ביאור) ואומר שגם גזבר זה התחתון אינו נוגע במשהו לג"ר דבינה אלו שה"ס או"א, שהוא מטעם שאינה מקבלת חכמה לעולם, וע"כ אינה נגדלת מהארתה ואינה מתטעטת מצמצומה. כנ"ל.

וז"ש **והאי נשמתא לכל נשמתין**, כי בינה דא"א, היא שורש לכל הבינות שבעולמות, וע"כ האור שבה הוא שורש לכל הנשמות כנ"ל. **והוא סתים ולא אתגליא לעלמין**, שהחכמה דא"א המאירה בה היא סתומה ונעלמת בה, ואינה מתגלה לעולם כנ"ל. **ולא אתידע**, שה' אינה יוצאת **מאויר** שלה, (כנ"ל בהקסה"ז דף י"ד ד"ה דהאי ע"ש) **וכלהו ביה תליין**, שכל הנשמות תלויים בה, להיותה שורש כל הנשמות.

וזה אמרו, **והאי אתעטף בעטופא דזהרא דכרמלא** שג"ר דבינה שהם או"א מתלבשים במלבוש של זהר הכרמל, שהוא ז"ת דבינה, שהן ישסו"ת. ומכונים זהר הכרמל, בסו"ה ראשך עליך ככרמל וגו'. כי ישסו"ת הם הראש של הנוקבא ומכונה כרמל, מלשון כר מלא מכל טוב. **בגו זהירותא ונטיף טפין טפין מרגלאן**, דהיינו בגדלות ישסו"ת שהמוחין שלהם בסוד ג' טפות חולם שורק חירק, כמ"ש לעיל, ובתוך זוהר הזה של ג' טפין מתלבשים או"א עלאין, **ואתקשרו כלהו כחד כקשרין דשייפי דגופא**, שג' טפות מתקשרים זב"ז, שכל אחת אינה יכולה להאיר בלי חברתה. **והוא**, או"א עלאין **אעיל בגווייהו**, מתלבש בישסו"ת, **ואחזי בהו עבידתיה** שאו"א פועלים ע"י ישסו"ת המלבישם, **הוא ואינון חד** או"א וישסו"ת הם אחד **ולית בהו פרישו** ואין בהם פרוד. כלומר אע"פ שאו"א הם באור חסדים, וישסו"ת באור חכמה, מ"מ הם אחד ואין בהם פרוד, כי אפילו ישסו"ת אינם מקבלים החכמה לצרכם עצמם, רק להשפיע אל הנוקבא דז"א, והם עצמם מאירים בחסדים מכוסים כמו או"א עלאין. וע"כ **האי נשמתא עלאה**

טמירו דכלא דהיינו הן הג"ר דבינה שהם או"א, והן הז"ת דבינה שהם ישסו"ת שניהם הם נסתרים מכל, כי אפילו ישסו"ת אינם מאירים לצורך עצמם רק בחסדים מכוסים.

פסקה תשמב

נשמתא אחרא, נוקבא וכו': נשמה האחרת היא הנוקבא, המסתתרת תוך צבאותיה, והיא נשמה אליהם, ומהם מקבלת גוף, כלומר שמתלבשת בהם כמו נשמה בגוף, לגלות מעשיה על ידיהם לכל העולם, כמו גוף שהוא כלי לנשמה שעושה על ידו כל פעולותיה והם קשורים ומיוחדים זה בזה, כמו שקשורים הנסתרים של מעלה, שהם או"א וישסו"ת כמבואר לעיל.

פסקה תשמג

נשמתא אחרא וכו': נשמה האחרת, היא נשמותיהם של הצדיקים למטה. נשמות הצדיקים באות מאלו נשמות העליונות, מנשמת הנוקבא, ומנשמת הדכר שהוא ז"א, ומשום זה נשמות הצדיקים הן עליונות על כל אלו צבאות ומחנות המלאכים של מעלה, כי המלאכים באים מחיצוניות הנוקבא, אבל הנשמות באות מפנימיות הנוקבא ומפנימיות ז"א, דהיינו מנשמות שלהם.

והנה נתבארו שלש הנשמות, שהם: א) בינה דא"א, דהיינו או"א וישסו"ת. ב) נוקבא דז"א. ג) נשמות הצדיקים. אמנם הן ארבע נשמות, כי בינה דא"א נחלקת על ב' נשמות שיש ביניהם הפרש, כי או"א הוא מקור החסדים, וישסו"ת מקור החכמה, וא"כ הן ארבע: או"א, ישסו"ת, נוקבא, נשמות הצדיקים. אלא משום שגם ישסו"ת לצורך עצמם הם בחסדים מכוסים כמו או"א, כנ"ל, ע"כ נחשבים לנשמה אחת. ומה שאינו חושב נשמות ז"א, הוא להיותו חסדים מכוסים כמו או"א עלאין וע"כ אין בו משום חידוש.

פסקה תשמד

ואי תימא הא וכו': שואל, ואם תאמר הרי עליונות הן הנשמות מב' צדדים, מצד ז"א ומצד הנוקבא, ובאים מפנימיותם כנ"ל, וא"כ, למה יורדות לעולם הזה, ולמה מסתלקות ממנו. ומשיב, זה דומה, למלך שנולד לו בן, ושלחו לכפר אחד לגדלו. ולגדל אותו עד שיגדל, וילמדו אותו דרכי היכל המלך. שמע המלך שבנו נגדל והוא גדול, מה עשה, הנה מתוך אהבתו אל בנו, שלח את המטרוניתא אמו בשבילו, והביאה אותו להיכלו ושמח עמו, עם בנו, כל יום.

פסקה תשמה

כך קב"ה וכו': כך הקב"ה הוליד בן עם המטרוניתא, ומי הוא, היא הנשמה העליונה הקדושה, שהן תולדות זו"ן כנ"ל, שלחו לכפר, דהיינו לעולם הזה, שיתגדל בו וילמדוהו

דרכי היכל המלך. כיון שהמלך ידע שבנו נגדל בכפר הזה, והגיע העת להביאו להיכלו, מה עשה, מתוך אהבתו של בנו, שולח המטרוניתא בשבילו, ומביאה אותו להיכלו. הנשמה אינה מסתלקת מעולם הזה עד שבאה המטרוניתא בשבילה ומביאה אותו בהיכל המלך, ויושבת שם לעולם.

פסקה תשמו

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, דרך העולם הוא, שבני הכפר בוכים על פרידת בן המלך מהם. חכם אחד היה שם, אמר להם על מה אתם בוכים, וכי אינו בן המלך, שאינו ראוי שידור ביניכם יותר, אלא בהיכל אביו. כך משה שהיה חכם, ראה בני הכפר שהם בוכים. על כן אמר, בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו וגו'.

פסקה תשמז

ת"ח אילו הוו וכו': בוא וראה, אלו היו יודעים זה כל הצדיקים, היו שמחים בהגיע להם היום להסתלק מעולם הזה. וכי אין זה כבוד עליון, שהמטרוניתא באה בשבילם להוליכם להיכל המלך, שישמח בהם המלך בכל יום. כי הקב"ה אינו משתעשע אלא בנשמות הצדיקים.

פסקה תשמח

ת"ח אתערותא דרחימו וכו': בוא וראה, התעוררות האהבה של כנסת ישראל שהיא הנוקבא, אל הקב"ה, דהיינו ז"א, נשמות הצדיקים למטה מעוררים אותה, משום שהם באים מצד המלך, שהוא ז"א, מצד הדכר, הרי התעוררות זו מגיע לנוקבא מצד הדכר, ונתעוררה האהבה. נמצא שהזכר מעורר החביבות והאהבה לנוקבא. ואז הנוקבא מתקשרת באהבה אל הדכר. ומיושב הקושיא ששאל לעיל (אות תשל"ט) דלית שבחא לנוקבא למרדף בתר דכורא וכו'. ועתה מבואר, שנשמות הצדיקים שהם דכורין, מעוררים בה אהבה הזאת לז"א.

פסקה תשמט

כהאי גוונא, תיאובתא וכו': כעין זה תשוקת הנוקבא לירות מים תחתונים נגד מים עליונים, אינה אלא בנשמות הצדיקים. (כמ"ש זה באורך לעיל בראשית ב' קנ"ב ד"ה ביאור, ע"ש) אשרי הם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שעליהם עומדים עליונים ותחתונים. ועל כן, **צדיק יסוד עולם**, כתוב סתם. שאפשר לפרשו על צדיק העליון, שהוא יסוד דז"א, ואפשר לפרשו על נשמות הצדיקים. ושניהם אמת.

פסקה תשנ

ורזא דכלא צדיק: והסוד של כל זה, הוא, צדיק, הוא יסוד שלמעלה, יסוד דז"א, והוא יסוד למטה, בנוקבא ונשמות הצדיקים. וכנסת ישראל, שהוא הנוקבא, נכללת מן הצדיק של מעלה ומלמטה. צדיק מצד זה שהוא יסוד דז"א, וצדיק מצד זה, שהוא נשמת הצדיק שלמטה, יורשים אותה, את הנוקבא. זהו שכתוב, צדיקים ירשו ארץ. ירשו **ארץ** ודאי, שהיא הנוקבא הנקראת ארץ. בוא וראה, הצדיק שהוא יסוד דז"א, יורש ארץ הזו, שהיא הנוקבא, ומשפיע לה ברכות בכל יום, ונותן לה תענוגים ומעדנים בהמשכה עליונה מבינה, שמושך אליה. וכבר בארנו הדבר.

פסקה תשנא

ורזא דכתיב וכו': והסוד, שכתוב, מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך. שמשמע, שאשר הוא צדיק הנ"ל, יסוד דז"א, המשפיע מעדנים לנוקבא, עם כל זה, הוא דבר אחר, שאינו יסוד דז"א, כמ"ש ראוה בנות ויאשרוה, שהוא בחינת הנוקבא, ולא יסוד דז"א, וע"כ אמרה לאה, באשרי כי אשרוני בנות, והכל יפה. ובוא וראה, מעולם הבא, שהוא בינה, נמשך ויוצא לצדיק הזה, שהוא יסוד דז"א, לתת תענוגים ומעדנים לארץ הזו, שהיתה לחם עוני ונעשית לחם פנג. זהו שכתוב מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך, ודאי. וכבר בארנו. **אשר**, הוא בינה. (כנ"ל ב"ב אות ו') והוא נותנת מעדני מלך אל היסוד, והיסוד לנוקבא.

פסקה תשנב

ת"ח מאשר שמנה לחמו: זה הוא מקום שהכל מאשרים אותו, ומה הוא, הוא עולם הבא, שהוא בינה, שעליונים ותחתונים מאשרים אותו ומשתוקקים לו. **שמנה לחמו**, שואל, לחם של מי, עד כאן עוד לא פרש, מי הוא המקום של הלחם. ומשיב, אלא יש לחם ויש לחם, כמו שיש אילן ויש אילן, שיש אילן החיים שהוא ז"א, ויש אילן שהמות תלוי בו, שהוא הנוקבא. כן יש לחם שנקרא לחם עוני, שהוא הנוקבא, ויש לחם שנקרא לחם פנג. ומי הוא, לחם פנג. זה הוא **ו'** של השם הויה, שהוא ז"א, וזה הוא **לחמו**: לחם **ו'**, דהיינו לחם ז"א, וע"כ כתוב הנני ממטיר לכם לחם מן **השמים**. מן השמים ודאי, שהוא ז"א הנקרא שמים.

פסקה תשנג

ועל דא, מאשר שמנה לחמו: שהוא נוטריקון, להם **ו'**, דהיינו לחם ז"א, המכונה **ו'**, כי ממנו, מבינה הנקרא אשר, ניזון אילן הזה, שהוא ז"א, והוא, בינה, מעטרת אותו, בג"ר, כמ"ש, בעטרה שעטרה לו אמו, דהיינו בינה הנקראת, **אם**. וכשהוא מקבל דהיינו ז"א,

ודאי הוא יתן מעדני מלך. ומי הוא מלך. זהו כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא, כי ממנו, מז"א, היא נזונית, והוא נותן לה על ידי הצדיק, שהוא מדרגה הקדושה אות ברית, דהיינו יסוד דז"א. ומכאן, מן הנוקבא, לשאר המדרגות שלמטה, בבי"ע, וכולם כעין של מעלה. כלומר, שהתקונים שבבי"ע הם כתקונים שבאצילות.

פסקה תשנד

בספרא דרב המנונא וכו': בספרו של רב המנונא סבא, אמר כך. מאשר שמנה לחמו, זהו לחם של שבת המעונג על אחת שתים, כמו שכתוב, לקטו לחם משנה. מהו לחם משנה. הוא, שני לחם: לחם מן השמים, מז"א, ולחם מן הארץ מנוקבא. זה הוא שנקרא **לחם פנג**. אבל לחם מן הארץ בלי החיבור עם לחם מן השמים, זה הוא **לחם עוני**. ובשבת נכלל לחם התחתון. דנוקבא, בלחם העליון, דז"א, ונתברך זה התחתון בשביל העליון. והוא לחם משנה.

פירוש. שפע הנוקבא בהיותה בבחינת שמאל בלי ימין, דהיינו חכמה בלי חסדים נבחן בבחינת **לחם עוני**, כי החכמה אינה מאירה בלי חסדים. ושפע ז"א, שהוא חסדים הנמשכים מבינה עלאה, הוא **לחם פנג** שמאירים תמיד. ובשבת מתיחדים ב' השפעות, דז"א ודנוקבא, זו בזו, ומתלבשת החכמה דנוקבא בחסדים דלחם דז"א, ונעשה גם לחמה בחינת לחם פנג, כמו לחם דז"א. שזהו סוד לחם משנה.

פסקה תשנה

ותו הוה אמר וכו': ועוד היה אמר רב המנונא סבא, לחם משנה של שבת היא שלחם הנוקבא, מקבל משבת העליון, שהוא בינה, שהוא נמשך ומאיר לכל ומתחבר לחם דנוקבא בלחם דבינה, והוא משנה. ומפרש, למה אינו אומר לחם דנוקבא בלחם דז"א כנ"ל, אלא בלחם דבינה, שהוא משום שבכל מקום הסוד של **לחם** הוא נוקבא, או נוקבא דז"א, או בינה, שהיא ג"כ נוקבא, אבל שפע ז"א אינו נקרא לחם, שהוא דכר. משום זה כתוב **שמנה**, דהיינו שמנה לחמו, שהוא לשון נקבה, ולא שמן שהוא לשון זכר. וכתוב, כי אם הלחם אשר הוא אוכל, שפרושו אשתו שנקראת לחם. הרי שלחם היא בחינת נוקבא.

פסקה תשנו

ואי תימא, הלחם אזל מכלינו: שכתוב אזל לשון זכר ולא כתוב אזלה לשון נקבה. הוא משום ששאר מזון חוץ מלחם, אנו קוראים גם כן לחם. וניכרים הדברים איזו לחם הוא שאר מזונות ואיזו הוא לחם ממש, כי לחם של מעלה, של ז"א, הוא בכל מקום זכר, והוא שאר מזון. לחם של מטה דנוקבא, הוא בכל מקום נקבה. והוא לחם ממש. ואנו

מוצאים שפעם כתוב בלשון זכר ופעם בלשון נקבה, והכל דבר אחד, זה כזה, אלא זה בז"א וזה בנוקבא, והכל יפה.

פסקה תשנז

תא חזי אשר וכו': בוא וראה, אשר מצוין למעלה, בבינה, כנ"ל (ב"א אות ו') ומצוין למטה בתקוני כלה, שהוא הנוקבא, כי כל י"ב השבטים, ה"ס י"ב בקר, שהים שהוא הנוקבא עומד עליהם ונתקן בהם, וז"ש, והים עליהם מלמעלה. הרי שאשר הוא בתקוני הנוקבא. וסוד הדבר הוא, שנתתקן למעלה בבינה, ונתקן למטה בארץ שהיא הנוקבא, נתתקן למעלה בתקונים ידועים, כעין עולם העליון, שהיא בינה. ונתתקן למטה בי"ב השבטים, שהם תקוני הנוקבא. כעין של מעלה, כבינה המתוקנת על י"ב תקונים דז"א. וע"כ יש שכינה למעלה שהיא בינה, השוכנת על י"ב תקונים דז"א, דהיינו ג' קוין, שבכל אחד ארבע פנים. ויש שכינה למטה שהיא הנוקבא, בשביל ישראל, שבי"ב השבטים נכללה ונתקנה, שאשר עומד בתקונים שלה, כשאר השבטים.

פסקה תשנח

ואי לאו דגלי וכו': ואם לא גלה משה, שאשר הוא בבינה, לא היה נודע, שכתוב וטובל בשמן רגלו, להורות איפה הוא הקשר שלו במקומו, שהוא משפיע שמן המשחה ההוא ממקומו למעלה, מבינה. משום זה כתוב, ברוך מבנים אשר.

פסקה תשנט

נפתלי אילה שלוחה הנותן וגו': הוקשה לו, כיון שאומר אילה שלוחה, היה לו לסיים, הנותנת אמרי שפר, ולא הנותן, שהוא לשון זכר. ואומר. הנה למדנו שעולם העליון, שהוא בינה, עולם הזכר הוא, כיון שהדבר עלה מכנסת ישראל, שהיא הנוקבא, ולמעלה, כבר הכל הוא זכר. מאין לנו זה, מקרבן עולה, למה נקרא עולה, משום שעולה למעלה מן הנוקבא. ומשום זה עולה זכר תמים יקריבנו. הרי שלמעלה מנוקבא הוא זכר. ולפיכך נבחן עולם העליון שהיא בינה לעולם הזכר.

פסקה תשס

אמאי תמים וכו': שואל למה אומר הכתוב זכר **תמים**, האם נתחים נתחים רוצים להביאו, שאומר **תמים**, ומשיב, מהו תמים, הוא כמו שכתוב, התהלך לפני והיה תמים. מתי היה תמים, היינו בשעה שנמול, כי זכר לא יהיה ולא ניכר אלא באותו מקום שנקרא תמים, ומי הוא, זהו אות הברית, שבו ניכר הזכר מן הנקבה. כמ"ש איש צדיק תמים היה. שצדיק הוא יסוד, שבו נופל לשון תמים. משום זה אומר הכתוב **זכר תמים**, שניכר בו אותו אבר הזכרות, שלא יסרסו אותו.

פסקה תשסא

ואי תימא וכו': שואל, ואם תאמר, הרי כתוב, נקבה תמימה. ומשיב, כן הוא ודאי, כמו שנקרא היסוד **צדיק תמים**, כן נקרא הנוקבא צדק תמימה, משום שמקבלת ממנו הכל, וע"כ נקראת תמימה כמוהו. אמנם עיקר השם תמים הוא בזכר. משום זה, קרבן עולה, העולה מן הנוקבא לדכר, הוא זכר, שממקום זה דהיינו מנוקבא, ולמעלה, הכל הוא זכר, ומן הנוקבא ולמטה, הכל הוא נקבה. וכבר נתבאר.

פסקה תשסב

ואי תימא הכי וכו': ושואל, ואם תאמר, הרי יש גם כן נוקבא למעלה, שהיא בינה. ומשיב, אלא סיום הגוף מראה על כל הגוף שהוא זכר, הראש וגוף של הבינה שהם חב"ד חג"ת, היא נקבה, עד שיורדת לסיום, שהיא נה"י, המתלבשים בראש ז"א, ונעשו לבחינת זכר כמוהו, וכאשר הסיום נראה בבחינת זכר נעשה הכל זכר ואפילו חב"ד חג"ת שלה שאינם מלובשים בז"א נחשבים אז ג"כ לזכר. אבל כאן בנוקבא דז"א, הראש והסוף הם בחינת נקבה, כי כל תקון גופה הוא בבחינת נקבה. שאין בה בחינת זכרות בנה"י שלה.

פסקה תשסג

תא חזי, חד וכו': בוא וראה, סוד אחד עליון יש בדבר זה, כי אנו רואים, שיעקב ברך את יוסף בין אחיו, כיון שצוה הקב"ה ד' דגלים בשכינה, בי"ב שבטים, שהשכינה תתתקן בהם, החסיר מהם את יוסף ושם את אפרים תחתיו. מהו הטעם שיוסף חסר מהם. אם תאמר בשביל חטאיו, אינו כן, כי צדיק היה.

פסקה תשסד

אלא רזא דמלה וכו': ומשיב, אלא סוד הדבר, יוסף רושם הזכר היה, שכתוב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, שהוא בחינת יסוד המכונה בן פורת, וכתוב משם רועה **אבן** ישראל. אבן, זהו כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא, ועליה אמר דוד אבן מאסו הבונים וגו', ומשום שיוסף הוא רושם הזכר נקרא יוסף הצדיק, כי הוא צדיק ודאי. דהיינו יסוד, וע"כ משם רועה אבן ישראל. שמשפיע אל הנוקבא. ובזה מיושב המקרא שמתחיל בנקבה, אילה שלוחה, ומסיים הנותן אמרי שפר, בלשון זכר. (כנ"ל אות תשנ"ט) כי אילה שלוחה ה"ס הנוקבא, וכשמדבר מן הנותן, שהוא יסוד צדיק, הנה הוא זכר וע"כ אומר הנותן אמרי שפר, לשון זכר.

פסקה תשסה

ובגין דכל תקוני וכו': ומשום שכל תקוני השכינה הם נקבות, כי מהנוקבא ולמטה הכל הוא בחינת נקבה כנ"ל, נסתלק יוסף משם שהוא זכר, ונתמנה תחתיו אפרים, אל י"ב

התקונים, שהוא בחינת נוקבא. ומשום שהוא כך, נתמנה לצד מערב, שהוא המקום שהנוקבא שורה בו, כי השכינה היא במערב, ואותו רושם שהוא זכר, דהיינו יוסף, נסתלק מן התקונים, משום שהם מעולם הנקבה, ולא מעולם הזכר, וכל התקונים צריכים להיות בחינת נקבות.

פסקה תשסו

ובגין כך יוסף וכו': ומשום זה, יוסף שהוא צדיק, דהיינו יסוד, שהוא זכר, נסתלק מן התקונים ונתמנה אפרים תחתיו, ועל כן, כל י"ב השבטים, שהם בחינת נקבה, הם תקוני השכינה, וכולם צריכים להיות כעין של מעלה, דהיינו בבחינת נקבה כמו השכינה, חוץ ממדרגת הצדיק שבשבטים, שהוא יסוד, העושה כל אברי הגוף לזכר, אינו צריך להיות בין י"ב תקונים, שלא צריכים לגרוע אותו.

פסקה תשסז

נפתלי וגו' הנותן אמרי שפר: היינו שכתוב, ומדברך נאוה. משום שהקול, שהוא ז"א, מנהיג את הדבור, שהוא הנוקבא, ואין קול בלי דבור, וקול הזה נשלח ממקום עמוק שלמעלה, דהיינו מבינה, שנשלח מלפניו להנהיג את הדבור. כי אין קול בלי דבור, ואין דבור בלי קול. שאין פעולה לז"א בלי הנוקבא ואין פעולה לנוקבא בלי ז"א. כי הדבור ה"ס הנוקבא מבחינת קו שמאל, שהיא חכמה בלי חסדים שאינה יכולה להאיר בלי חסדים. וע"כ צריכה לקול, שהוא אור החסד, ואז יכולה להאיר. והקול שהוא ז"א הוא ו"ק בלי הדבור. והדבור משלימו לג"ר. וע"כ צריך לה. וזהו כלל הצריך לפרט, ופרט הצריך לכלל. כלל הוא ז"א, ופרט הוא הנוקבא. וצריכים זה לזה שאינם יכולים להאיר אלא ביחד כנ"ל. וקול זה שהוא ז"א יוצא מדרום, שהוא קו ימין אור חסדים, ומנהיג את המערב, שהוא הנוקבא, והיא יורשת ב' הצדדים, אור החסדים מדרום ואור החכמה ממערב. וזהו שכתוב ולנפתלי אמר וגו' ים ודרום ירשה. ומשום זה אומר הכתוב, נפתלי **אילה שלוחה**, דהיינו הנוקבא למטה, וכעין זה מאיר עמה יחד הדכר של מעלה, שאינם מאירים זה בלי זה, וע"כ כתוב **הנותן** אמרי שפר, **הנותן** כתוב לשון זכר, שהוא ז"א, ולא הנותנת.

פסקה תשסח

תא חזי מחשבה וכו': בוא וראה, מחשבה הוא ראשית הכל. דהיינו חכמה סתימאה דא"א. ומשום שהוא מחשבה היא סתומה לפנים ואינה נודעת. כי חכמה סתימאה דא"א נסתמה בראש א"א ואינה מאירה ממנו ולמטה. כשנתפשטה יותר מחשבה זו, דהיינו ע"י בינה דא"א שיצאה מראש דא"א וחזרה לראש, שעי"ז מתפשטת הארת החכמה

מראש א"א אל הבינה שלו, היא באה למקום שהרוח שורה, דהיינו במקום שקו אמצעי שהוא רוח דהיינו ז"א, עולה ומכריע בין ב' קוין דבינה, בסוד הדעת המכריע בין חכמה ובינה, (כנ"ל פרשת לך דף ד' ד"ה פירוש, ע"ש כל ההמשך) היא נקראת בשם בינה, וכבר אין החכמה סתומה כבתחילה, כי עתה מאירה ע"י בינה שחזרה לראש ונעשתה לחכמה, ואע"פ שהוא עוד סתומה בבינה, הנה הרוח ההוא, שה"ס הדעת, המכריע בין ימין ושמאל דבינה, הנ"ל, התפשט מן הבינה למקומו עצמו, והוציא קול, הכלול מאש מים ורוח, שהם ג' קוין, צפון ודרום ומזרח. כי אחר שז"א עלה והכריע בין ב' קוין ימין ושמאל דבינה, ותלת נפקי מחד, נתפשט בעצמו ג"כ לג' קוין, חד בתלת קיימא (כנ"ל בראשית א' אות שס"ג ע"ש) וקול הזה כולל כל הכחות, דהיינו כל המוחין שבבינה, וקול זה מנהיג את הדבור, והוא נותן המלה, שהוא הנוקבא, בתקון שלה, דהיינו שמלביש חכמה שלה בחסדים ונתקנה החכמה שבה ויכולה להאיר (כנ"ל בדבור הסמוך) משום שהקול נשלח ממקום הרוח, דהיינו מן הרוח שבבינה, שה"ס החסדים שבדעת, ובא להנהיג המלה, להוציא מלות ישרות דהיינו ע"י הלבשת חכמתה בחסדים. ואז מתגלה בה החכמה, הנעלמת בראש א"א.

פסקה תשסט

וכד תסתכל בדרגין וכו': וכאשר תסתכל במדרגות הללו תמצא, שהוא מחשבה, הוא בינה, הוא קול, הוא דבור, והכל אחד. והיא היא המחשבה שבראשית הכל, ולא היה פרוד אלא הכל אחד וקשר אחד. והיא מחשבה ממש שנקשרה **באין**, שהוא כתר, ולא נפרש לעולם. וזהו ה' אחד ושמו אחד. ועל זה **הנותן אמרי שפר** כתוב, זהו הגוף, דהיינו ז"א, שהוא מלביש חכמה דנוקבא בחסדים ומוציא מלות יפות וישרות, כנ"ל.

פירוש שכל אלו המדרגות עד הנוקבא לא באו אלא לגלות החכמה שבראשית הכל, שהוא החכמה שבראש א"א, שאינה יכולה להאיר לתחתונים מחמת שנסתמה שם. ולפיכך כולן הן מדרגה אחת, שהיא חכמה בלבדה. וז"ש, **מחשבה הוא בינה**, כי המחשבה, שהיא חכמה דא"א מתגלה בתחילה בבינה. **הוא קול**, כי החכמה נסתמה בקו שמאל דבינה, והקול, שה"ס ז"א, דהיינו קו אמצעי, הכריע בין ב' קוין שבבינה ופתח החכמה שבה, **הוא דבור**, ובז"א עצמו שקבל ג' הקוין מבינה עוד אין החכמה מאירה להיותו בחינת קו ימין, אלא בנוקבא שהיא בחינת קו שמאל מתגלה אור החכמה, **וכלא חד**, **והיא היא מחשבה ראשיתא דכלא וכו'**, הרי שכל המדרגות הן מדרגה אחת, דהיינו, רק הארת המחשבה שבראשית הכל, שכולם ממשיכים אותה עד שבאה בגילוי בהנוקבא. **ודא הוא ה' אחד ושמו אחד**, שהנוקבא שנקראת שמו, הוא מדרגה אחת עם

הויה, שהוא ז"א, שהוא אחד עם המחשבה ראשונה כנ"ל, שהוא אחת עם כתר א"א. **ועל דא הנותן אמרי שפר כתיב**, כי בהיותה אחת עם כל המדרגות עד חכמה דא"א הקשורה בכתר דא"א המכונה **אין**, אז ז"א נותן ומתקן ומוציא בנוקבא, **אמרי שפר**, בסוד היחוד דקול ודבור.

פסקה תשע

סיומא דגופא דא וכו': סיום הגוף דהיינו יסוד, הוא שכתוב בו, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, שואל, למה כתוב בן פורת שתי פעמים. ומשיב, אלא בן פורת למעלה, שהוא בחי' יסוד שלמעלה מחזה. בן פורת למטה, שהוא בחינת יסוד שלמטה מחזה. ושואל, ולמה אין בן פורת למטה בתקוני המטרוניתא, דהיינו בין י"ב השבטים שה"ס י"ב בקר שהמטרוניתא מתתקנת עליהם מלמעלה. ומשיב, בגין **דבנות צעדה** להיות **עלי שור** שפירושו, שצריכים **בנות** לתקונים שלה, דהיינו בחי' נקבות שה"ס י"ב השבטים (כנ"ל אות תשס"ה) ולא **בנים**, ויוסף הוא יסוד שהוא בן, דהיינו זכר. כנ"ל, כמש"א רבות **בנות** עשו חיל וגו'. **רבות בנות עשו חיל**, הן י"ב השבטים. המתוקנים לבחינת כסא תחת הנוקבא, וזהו שמסיים ואת עלית על כלנה.

פסקה תשעא

ת"ח מלכותא קדישא וכו': בוא וראה, מלכות הקדושה, לא קבלה מלכות קדושה ושלמה, עד שנתחברה באבות. שהם חג"ת שמחזה ולמעלה דז"א. וכשנתחברה באבות, נבנתה המלכות בנין שלם מעולם העליון שהיא עולם הזכר, דהיינו בינה, כי אז מקבלים חג"ת דז"א מצד ימין של הבינה. והמלכות מקבלת מצד שמאל של הבינה, (כנ"ל לך דף כ"ו ד"ה פירוש ע"ש) ועולם העליון נקרא ז' שנים, משום שכל הז' שנים בו, כי הבינה כוללת בתוכה כל ז' הספירות חג"ת נהי"מ, המכונים ז' שנים.

פסקה תשעב

וסימניך, ויבנהו שבע שנים: זהו עולם העליון בינה שכולל ז' שנים כנ"ל, וע"כ לא כתוב בשבע שנים, אלא שבע. כמש"א כי ששת ימים עשה ה' וגו', ולא כתוב בששת, משום שפירושו ששת הימים חג"ת נה"י דז"א עשו את השמים וארץ. אף כאן הפירוש, ששבע השנים בנוהו, שהם בינה. וכתוב, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. שפירושו באברהם, כי אברהם, שהוא חסד, נקרא שבעת ימים ובו נבנה עולם העליון שהוא בינה, והם נקראים עולם הזכר. פירוש. כי חסד כולל כל ז' ספירות, ומקומו מחזה ולמעלה דז"א, ששם סוד ד' רגלי הכסא: חגת"מ, אל הבינה שעליהם מלמעלה. וע"כ נחשב כאלו הם בונים את הבינה, כי הבינה נסמכת עליהם.

פסקה תשעג

כגוונא דא לתתא וכו': כעין זה למטה, יש ז' שנים, חג"ת נהי"מ, המחולקות לי"ב שבטים (כנ"ל אות תשס"ה) שהם סוד עולם התחתון, דהיינו הנוקבא. וזה סוד, שכתוב ז' ימים וז' ימים י"ד יום, ושואל, מאחר שאמר ז' ימים וז' ימים איני יודע שהם י"ד ולמה אומר י"ד יום. ומשיב, שאינם אלא להראות את עולם העליון ועולם התחתון, שהם שבעת ימים ושבעת ימים, כנ"ל, וע"כ מרמז עליהם י"ד יום. אלו שבעולם העליון הם זכרים ואלו שבעולם התחתון הן נקבות, אלו הנקבות, דהיינו חג"ת נה"י המחולקים לי"ב כנ"ל, עולם הזה, שהוא הנוקבא, הוא עליהם, (כנ"ל אות תרנ"ג) שכתוב, **רבות בנות עשו חיל**, שהם י"ב השבטים, שהם **עשו חיל**, ככתוב, כל הפקודים למחנה יהודה וגו' וכן כולם נתרבו מאד, וסוף הכתוב, ואת עלית על כלנה, שהנוקבא היא למעלה מכולם.

פסקה תשעד

ואי תימא רבות וכו': שואל, ואם תאמר, הכתוב אומר **רבות**, והרי אינם אלא י"ב ולא יותר, חוץ מחיל הזה שעבדו, שכל אחד מהם נתרבה, שזה כבר מרומז בהמלות **עשו חיל** ולמה אומר רבות בנות. ומשיב, אלא כמו שכתוב, זעקת סדום ועמורה כי **רבה**, שפירושו כמו גדלה. וכן רבות, פירושו גדולות, שהם עליונות וגדולות על כל, ואלו נקראות חיות גדולות. **עשו חיל**, היינו חיל ההוא שעשו, שכל שבט ושבט נתרבה מאד כנ"ל. והחונים עליהם, שהם יששכר זבולון על דגל יהודה, וכן שמעון וגד על דגל ראובן, וכו', נקראים חיות קטנות, המתחברים כאחד עם חיות גדולות שהם יהודה ראובן אפרים ודן, שיתתקן בהם המטרוניתא, שהיא הנוקבא, לשמח בהם עליונים ותחתונים, כמש"א, לויתן זה יצרת לשחק בו. לויתן, הוא לשון חיבור, דהיינו החיבור דחיות קטנות עם גדולות. משום זה כתוב, רבות בנות עשו חיל וגו'.

פסקה תשעה

ועל דא, בנות צעדה עלי שור: שואל, אומר, בנות צעדה, צועדות היה צריך לומר, לשון רבות כמו בנות. ומשיב, אלא עין הזה שכתוב למעלה דהיינו בן פורת עלי **עין**, ומי הוא, הוא עין משפט, דהיינו הנוקבא, המקבלת ממשפט שהוא ת"ת, והוא, יוסף שהוא יסוד, עומד ומשפיע, עלי עין, שהיא הנוקבא, והיא העין, הצועדת ופוסעת לקחת בנות לתקונה, והיינו בנות צעדה, שהנוקבא צועדת עם בנות, ולא בנים, עם בנות צעדה הנוקבא, שהן ראויות לתקונה, ולא בנים, (כנ"ל אות תשס"ה ע"ש) שאינם ראוים לתקונה. **וימררוהו ורבו**, על ידי הסתכלות של אהבה אליו, ככתוב, הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבוני שפרשו (בתקוני זהר דף קמה.) שהן שורפות אותי בשלהבת האהבה

שלך, אף כאן לא היה יכול לסבול חצי האהבה של הנוקבא, וע"כ נאמר על זה, וימררוהו ורבו. וע"כ אומר, וישטמוהו בעלי חצים, כלומר, שלא היה יכול לסבול. פירוש. כי הנוקבא, בנינה הוא מן השמאל, וע"כ עיניה מטות את הז"א לדינים דשמאל, ולהיותו מבחינת קו אמצעי, אינו יכול לסבול, וגם יוסף שהוא יסוד, היא בחינת קו אמצעי שאינו נוטה לא לימין ולא לשמאל, וע"כ גם הוא אינו יכול לסבול חצי האהבה של הנוקבא, שהם התעוררות השמאל.

פסקה תשעו

ותשב באיתן קשתו: זהו קשת, דהיינו הנוקבא. שואל, מהו שאומר קשתו, היה לו לומר ותשב באיתן קשת. ומשיב, זהו בת זוגו של יוסף, ע"כ אומר קשתו. **באיתן**, פירושו, שהלבישה אותו כח וגבורה, שלא נחלש כחו מחמת זווגו עמה, כי ידעה, שיוסף לא יטה דרכו במדרגה ההוא, כלומר, שלא יטה מחמת הזווג למדרגת השמאל, למקום הדינים, כי אות ברית שלו הוא לימין ושמאל ביחד.

פסקה תשעז

ויפזו מאי ויפזו וכו': שואל מה פירושו של ויפזו. ומשיב, אלא ככתוב, הנחמדים מזהב **ומפז** רב. וכתוב, ותמורתה כלי **פז**. אף כאן ויפוזו פירוש, לשון פז ויקר, כי נתיקרו זרועי ידיו במרגליות העליונה, שהיא הנוקבא העליונה שמחזה ולמעלה, מתוך שקבל השפע מזווג שלה, וקבל זה, **מידי אביר יעקב**, מאלו ב' הצדדים, קו ימין וקו שמאל, שיעקב נתחזק בהם. **משם רועה אבן** ישראל, משם ניזון אותה אבן היקרה, שהיא הנוקבא. כמו שאמרנו, ועוד יש לפרש. מאלו י"ב צדדים ניזון אותה אבן היקרה, שהם צפון ודרום, שהם ידי יעקב, כי יש חג"ת נה"י בצפון וחג"ת נה"י בדרום, שהם י"ב. והיא, הנוקבא, ניתנת ביניהם ומתברכת מהם, וניזונה מהם על ידי צדיק ההוא, שהוא יוסף.

פסקה תשעח

ת"ח ליוסף אתוסף וכו': בוא וראה שנתוסף ליוסף ברכה אחרת. כמש"א מאל אביך ויעזרך ואת שדי ויברכך. מקרא זה קשה. שאומר, **מאל אביך**, אל אביך יעזרך, היה צריך לומר, מהו שאומר, מאל אביך, ואח"כ יעזרך. **ואת שדי**, ואל שדי, היה צריך לומר, כמ"ש, ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש. **ויברכך**, יברכך היה צריך לומר.

פסקה תשעט

אלא אחסין ליה וכו': ומשיב, אלא שירש למעלה, בז"א, ולמטה, בנוקבא. ירש למעלה, שכתוב, **מאל אביך**, שהוא נחלה העליונה, המקום שנקרא שמים, דהיינו ז"א, שיעקב

היה מרכבה לו. **ויעזרך**, היינו שלא יחליף מקום זה במקום אחר, ועזרתו תהיה ממקום זה ולא מאחר.

פסקה תשפ

ואת שדי: מהו ואת שדי, היה צריך לומר אל שדי, כמו שהקשה לעיל. אלא היא מדרגה אחרת תחתונה. כי למדנו, בכל מקום, **את** ה', זו היא השכינה. כמו וארא **את** ה'. את, לרבות השכינה. **ואת** עם ו', הרומזת לז"א, הוא לכלול יום שהוא ז"א בלילה שהיא הנוקבא, ולילה ביום, ככתוב, **ואת שדי**, עם ו', כי משם, יוצאות ברכות לעולם.

פסקה תשפא

תו, אמאי לא קאמר וכו': עוד, יש לפרש, למה אינו אומר ואל שדי שהרי באל שדי משמע גם כן כמו שאמרנו, שסובב על הנוקבא, כי הנוקבא נקראת ג"כ אל שדי, שכתוב, ואל שדי יתן לכם רחמים. והכל מקום אחד הוא, שאל שדי סובב ג"כ על הנוקבא כמו ואת שדי, ואם כן למה עזב **ל**' מואל, וכתב במקומה **ת**', דהיינו **ואת**. היה לו לכתוב ואל שדי. ומשיב, אלא הוא סוד, כי כששבילים הללו יוצאים מלמעלה, דהיינו כ"ב האותיות, שכל השלמות באה על ידיהם, שהם כלל התורה דהיינו כל השפע שבז"א, יורש אותם שמים, שהוא ז"א כמש"א, **את** השמים, אשר א"ת הוא כלל כל הכ"ב אותיות, מן **א**' עד **ת**', ומכאן יוצאות לתורה שבעל פה, שנקראת ארץ, דהיינו הנוקבא, כמו שאנו אומרים, **ואת** הארץ, אשר **וא"ת**, הוא כלל כ"ב אותיות שלוקחת אותם הנוקבא. ומתחילה, ושמים, שהוא ז"א, כולל אותן הכל כאחד, ואז מתעטרת הלבנה, שהיא הנוקבא, בכולן, דהיינו שמקבלתן מז"א, ויושבת בכל השלמות, והברכות נמשכות אז משם, ועל זה אומר הכתוב **וא"ת** שדי, דהיינו להורות על השלמות הגדולה של כללות כ"ב אותיות שבנוקבא, שמשם כל הברכות כמבואר.

פסקה תשפב

ויברכך, בגין וכו': וע"כ כתוב ויברכך, עם **ו**', כמו ששואל לעיל (אות תשע"ח) כדי שיהיה קיום יותר לברכות, ולתמיד. כי בכל מקום שיש בו **ו**', רומזת, שיש בו תוספת וקיום. עד כאן כלל, ואח"כ מפרט, שכתוב, ברכות שמים וגו'. פירוש, כי עד כאן הברכות מז"א ומנוקבא מרומזים בדרך כלל, דהיינו מאל אביך רומז על ז"א, ואת שדי רומז על הנוקבא, כנ"ל. ואח"כ מפרטם, שכתוב ברכות שמים מעל, שהוא לז"א, וברבות תהום וגו' שהיא לנוקבא.

פסקה תשפג

ברכות אביך גברו על וגו': ברכות אביך שהוא יעקב דהיינו קו אמצעי, גברו ודאי על ברכות אברהם ויצחק, כי יעקב ירש שבח כולם יותר מן האבות, כי הוא היה שלם בכל. פירוש. כי אין שלמות לב' הקוין ימין ושמאל, שהם אברהם ויצחק, עד שבא קו אמצעי, שהוא יעקב ומכריע ביניהם, ובשביל זה, הוא יורש כל המוחין שבב' קוין ימין ושמאל, (כנ"ל דף רמ"ה ד"ה ת"ח) ומבחינה זו נמצא שברכות קו אמצעי גברו על ברכות ב' הקוין ימין ושמאל. כי משלימם וגם יורש אותם.

וכלא יהיב וכו': והכל נתן ליוסף. מהו הטעם. משום שכך ראוי להיות, כי הצדיק, שהוא יסוד, דהיינו יוסף, לוקח הכל ויורש הכל יחד, דהיינו שמקבל מכל הספירות דז"א ביחד, וכל הברכות שורות בו, הוא ממשיך הברכות מן הראש, מג"ר דז"א למעלה, וכל אברי הגוף כולם, דז"א, דהיינו חג"ת נה"י, מתתקנים להשפיע בו, ביסוד, הברכות, ואז נעשה היסוד, נהר יוצא מעדן.

פסקה תשפד

מאי מעדן: שואל, מה פירושו של המלה **מעדן**. ואומר, אלא בכל שעה שכל האברים הם בקשר אחד, והם בתענוג התשוקה מן שפע הראש למעלה, ומלמטה. וכולם משפיעים בו, ביסוד, מן הענג והתשוקה שלהם, הוא נעשה ודאי, נהר הנמשך ויוצא מעדן. כי עדן, פירושו עידון ועונג. עוד יש לפרש, **מעדן**, היינו מחכמה עליונה הנקראת עדן, נוזל הכל להמשך ולהעשות נהר, ונמשך עד שמגיע למדרגה ההיא, דהיינו יסוד, ואז הכל הם בברכות, דהיינו כל הספירות דז"א, והכל אחד.

פסקה תשפה

עד תאות גבעות עולם: היינו, התשוקה לאלו גבעות עולם. ומי הן. הן ב' נוקבין, אחת למעלה, בינה, ואחת למטה, נוקבא דז"א, שכל אחת עולם נקראת. ותשוקת כל אברי הגוף, שהם כל הספירות ז"א, באלו שתי אמות, שיש להם תשוקה לינק מאמא העליונה, שהיא בינה, ותשוקה להתקשר באמא תחתונה, שהיא הנוקבא, ותשוקת כולן אחת היא, משום זה כולן תהיינה לראש יוסף, שהוא יסוד, שתתברך מדרגה ההיא דצדיק, שהיא יסוד, שיקח הכל כראוי.

פסקה תשפו

זכאין אינון וכו': אשרי הם הנקראים צדיקים, כי לא נקרא צדיק, אלא מי ששומר אותה מדרגה של אות ברית קדש הזה. אשרי הם בעולם הזה ובעולם הבא. יצאו מן המערה. (הנ"ל באות תש"ל) אמר ר' שמעון כל אחד ואחד יאמר דבר ונלך בדרך.

פסקה תשפז

פתח ר' אלעזר וכו': פר"א הכתוב שלאחריו. בנימין זאב יטרף וגו'. שואל, בנימין זאב יטרף, למה נקרא זאב. ומשיב, אלא משום שכך נרשם בכסא שהוא הנוקבא, בצורת זאב. כי כל חיות קטנות וגדולות נרשמים שם בכסא, כמו שכתוב, חיות קטנות עם גדולות. (כנ"ל באות תשע"ד) והכסא שעשה שלמה, נרשם ג"כ כך, כעין הכסא של מעלה.

פסקה תשפח

תו זאב יטרף: עוד יש לפרש זאב יטרף, כי המזבח בחלקו של בנימין היה, והמזבח הוא זאב. ואם תאמר שבנימין הוא זאב, אינו כן, אלא המזבח שהיה בחלקו הוא זאב, משום שהיה אוכל בשר כל יום, דהיינו הקרבנות שהיו מקריבים עליו. ובנימין היה מזין אותו, בקרבנות, משום שהיה בחלקו, היה נחשב כביכול, שהוא מפרנס וזן לזאב הזה. **ויטרף**, פרושו יזון, ושיעור הכתוב, בנימין זאב יטרף, שבנימין יזון הזאב, שהוא המזבח. עוד יש לפרש **זאב יטרף**, זאב יזון, ומי הוא הזאב, אלו הם המלאכים, בעלי השנאה העומדים למעלה לקטרג על ישראל, וכולם נהנין ומתתקנים מן הקרבנות ומתעוררים התעוררות של מעלה. נמצא שבנימין שברשותו המזבח, הוא מזין למקטריגים הללו המכונים זאב והוא כדי שלא יקטרגו על ישראל (כנ"ל נח דף מ"ז ד"ה ת"ח).

פסקה תשפט

בבוקר יאכל עד ולערב ובא: שואל מהו בבוקר יאכל **עד**. ומשיב, אלא בבוקר, שאברהם, שהוא חסד, נתעורר בעולם, ושעת רצון נמצאת, הקרבן עושה התעוררות ונחת, ועולה עד **עד**, לאותו מקום שכתוב, ושבת **עד** ה' אלקיך, שהוא ז"א, מבחינת מחזה שלו ולמעלה.

פסקה תשצ

תו בבקר וכו': עוד יש לפרש בבקר, מהו בקר, זה אברהם כמו שאמרנו, שהוא חסד, שכתוב, וישכם אברהם בבקר, בזמן שרצון נמצא, בשעה ההיא לא היה אוכל אחר את הקרבן, ומי היה אוכל. אותו המקום שנקרא **עד** היה אוכל. והוא כסא העליון, שהוא חג"ת, שמחזה ולמעלה דז"א, שהם כסא אל הבינה. שהוא עדי **עד**, ככתוב עדי עד וגו'. ואכילה, פירושו זווג, כמ"ש לפנינו.

פסקה תשצא

וזמן אכילה וכו': וזמן אכילה הוא בבוקר של **עד**. דהיינו זמן שליטת החסד דז"א. **ועד** הזה הוא למעלה מחזה דז"א ששם כולו חסדים, שכתוב בטחו בה' עדי עד. משמע שעד, הוא מקום גבוה למעלה, ובבקר, שהוא זמן שליטת החסד דז"א, הוא קרבן לה' ודאי,

שהנוקבא הנקראת קרבן מתיחדת אז עם ה', וע"כ יאכל **עד**, שהוא ז"א, וימין, שהוא חסד, ולא מדרגה אחרת.

פסקה תשצב

תננא סליק וכו': ומפרש סדר הזווג הנעשה ע"י הקרבן. ואומר, עשן הקרבן עולה, שהוא ההעוררות מלמטה, והתעוררות האהבה נקשרת ומתעוררת למעלה, בין ז"א ונוקביה, ועומדים זה כנגד זה, דהיינו פנים בפנים, והנר, שהוא הנוקבא, דולק ומאיר ע"י התעוררות שלמטה הזו, דהיינו שמקבלת השפע מן ז"א. והכהן נתעורר והלוים משבחים ומראים שמחה, ואז מתנסך היין שהוא מצד שמאל וגבורה, להתקשר במים, שהוא ימין וחסד, והיין מאיר ומראה שמחה. כי כשהגבורות מתלבשות בחסדים נקראות הגבורות יין המשמח. משום זה צריכים להביא יין טוב למטה, כדי להראות שמחה ליין אחר שמלמעלה והכל מתעוררים לקשר השמאל בימין.

פסקה תשצג

ולחם דאיהו סלת וכו': והלחם שהיא סולת, היא המלכות, דהיינו הנוקבא, שההתעוררות שלמטה העירה אותה, כי הנוקבא מכונה לחם, בסו"ה, כי אם הלחם אשר הוא אוכל, לוקחים אותה שמאל בימין, ומקשרים אותה בגוף, דהיינו בז"א המכונה גוף, ואז נמשך שמן העליון, מז"א, ומקבלת אותו על ידי הצדיק, שהוא יסוד דז"א, וע"כ צריכים לעשות התעוררות של מטה עם סולת בשמן. ונקשר הכל יחד, ואז נמצא עדון ונחת של יחוד האחד, והעידון והנחת של היחוד מקבלים כל אלו הכתרים, שהם הספירות של הנוקבא, ונקשרים זה בזה, ז"א בנוקביה, והלבנה שהיא הנוקבא, מאירה, ונקשרת בשמש, והכל יושבים בעדון.

פסקה תשצד

וכדין קרבן וכו': ואז הוא קרבן לה', שהנוקבא מתקרבת לה', ולא לאחר, וע"כ, בבקר יאכל עד, שהוא ז"א הנקרא **עד** כנ"ל. ולא לאחר, ושיעור הכתוב, יאכל עד, שהוא ז"א, ויתעדן בחיבורו בתחילה, מתי זה, בבקר, שאז שולטים החסדים, שהשם הקדוש צריך להתברך מתחילה, ואח"כ יתברכו אחרים, דהיינו ולערב יחלק שלל כמ"ש לפנינו.

פסקה תשצה

ועל דא אסיר וכו': ועל כן אסור לו לאדם לברך לחבירו בבוקר מטרם שיברך להקב"ה, כי הוא צריך להתברך מתחילה, והיינו **בבוקר יאכל עד**, שהוא ז"א, ואחר כך יתברכו אחרים, דהיינו, **ולערב יחלק שלל**, כי הקרבנות שהיה בתחילה הכל נקרב אל הקב"ה, וההתעוררות שמלמטה עלתה שם, ומשום שהוא נתברך היה מקשר קשרים לכל שאר

צבאות העליונים, ומחלק להם ברכות לכל אחד ואחד כראוי לו ונמתקים העולמות, ומתברכים העליונים ותחתונים.

פסקה תשצו

והיינו רזא וכו': והיינו הסוד שכתוב, אכלתי יערי עם דבשי, מתחילה, ולאח"כ מחלק לכולם, ואמר, אכלו רעים שתו ושכרו דודים, שהשפיע ברכות לכולם ומחלק להם לכל אחד ואחד כראוי לו. ועל כן ולערב יחלק שלל, כי השם הקדוש נתברך תחילה, ועתה מחלק ברכות לכל העולמות. ואל תאמר שהקרבן נקרב להם ולא לשום כח אחר, אלא הכל נקרב להקב"ה, והוא משפיע ברכות ומחלק ברכות לכל העולמות ומשום זה, קרבן לה' ולא למדרגה אחרת.

פסקה תשצז

אמר ר"ש וכו': אר"ש, בני יפה אתה אומר. עוד, יש התעוררות אחרת של הקרבן, שכולו הוא להמשיך ברכות ולעורר ברכות שיתברכו כל העולמות, אלא מתחילה קרבן לה', דהיינו לקרב הנוקבא למדרגת ז"א, ולא לאחר, ועתה, אחר שנעשה היחוד בז"א, תקריבו את קרבנכם, דהיינו שיתקשרו כל העולמות יחד, ויתחברו ויתברכו עליונים ותחתונים. פירוש. כי הנוקבא ה"ס שמאל, שהחכמה שלה בלי חסדים, ואז נמשכים ממנה דינים, כי אין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים. והתחתונים שבג' עולמות בי"ע מקבלים מן הנוקבא. וזסו"ה **בבקר יאכל עד**, שמתחילה צריכים לזווג הנוקבא בז"א ואז נכללת הנוקבא בימין שהוא חסדים, והיא **קרבן לה'**, לימין **ולא לאחרא**, ולא לשמאל, אלא אחר שנכללה הנוקבא בימין, יכולה להאיר לתחתונים מהארתה, וז"ס ולערב יחלק שלל, שמשפעת לכל העולמות. וההפרש מר' אלעזר לר' שמעון הוא, כי ר"א אמר **דלא תימא דקרבנא מתקריב לון** שהתעוררות שלמטה מקרבן אינו אל העולמות המקבלים מנוקבא, **ולא לשום חילא אחרא**, דהיינו לשום כח מצד שמאל, **אלא כלא מתקרב לקב"ה**. נמצא שאפילו ההתעוררות שלמטה צריך להיות רק לבחינת קרבן לה', שתגלול הנוקבא בז"א, ור"ש מוסיף עליו שההתעוררות שלמטה אפשר להיות בשביל העולמות המקבלים מנוקבא, אלא בקדמיתא **קרבן לה'**, ולא לאחרא, ואח"כ ממשיכים לעולמות.

פסקה תשצח

פתח ר' אבא וכו': פתח ר"א ואמר המקרא שלאחריו, כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וגו', שואל, כל אלה שבטי ישראל. היה צריך לומר אלה שבטי ישראל, מהו כל אלה. ומשיב, אלא לחבר אותם, את השבטים, במקום שכל הברכות יוצאות משם, דהיינו בנוקבא. וע"כ אומר **כל** אלה. **שנים עשר**, ודאי הם שנים עשר קשרים של תקוני

המטרוניתא, שהיא הנוקבא, והיא עצמה נתחברה עמהם, בסו"ה והים עליהם מלמעלה, וזהו שכתוב, **שנים עשר**, **וזאת** אשר **דבר** להם אביהם ויברך אותם. כי הנוקבא מכונה **זאת**, (כנ"ל דף ר"ז אות תרנ"ד) ונתחברה עם שנים עשר השבטים, כי במקום הזה, דהיינו בנוקבא, שורה הדבור. כי ז"א נקרא קול, והנוקבא דבור. (כנ"ל דף רמ"ה אות תשס"ט).

פסקה תשצט

תו, **אשר דבר**: עוד יש לפרש, **אשר דבר**, שכאן קשר אחד, לחבר ממטה למעלה וממעלה למטה. ומפרש, ממטה למעלה הוא באלו י"ב השבטים, שנאמר כל אלה שבטי ישראל שנים עשר. וממעלה למטה הוא, **וזאת** שהיא הנוקבא, שנתחברה עמהם מלמעלה. **אשר דבר**, הרי החבור של דכר ונוקבא, כי אין דבור בלי קול שהוא ז"א, קשור לשני צדדים, ממטה, שה"ס י"ב, ומלמעלה. שה"ס וזאת. ולסוף קשר אותם במקום העליון, דהיינו בזו"ן שמחזה ולמעלה, ששם דכר ונוקבא יחד, שהנוקבא כלולה בז"א, בסוד החסדים שבו, זהו שכתוב איש אשר כברכתו וגו', שואל, מהו כברכתו. ומשיב, אלא **כברכתו** הוא בת זוגו, דהיינו הנוקבא הנקראת ברכה. איש אשר כברכתו, היינו שניהם כאחד. שז"א ונוקבא כלולים יחד כנ"ל.

פסקה תת

פתח ואמר יברכך וגו': פו"א יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים וגו'. יברכך ה' **מציון**, כי ממנו יוצאות ברכות להשקות את הגן, והוא כולל כל הברכות ונותן לה, ואח"כ וראה בטוב **ירושלים**. להראות שכל הברכות באות מדכר ונוקבא. כעין זה, יברכך ה' וישמרך. אשר, יברכך ה', פירושו מן הדכר, וישמרך פירושו מן הנוקבא, כי השמירה נמשכת מנוקבא. יברכך ה', מזכור שהוא ז"א, וישמרך, משמור שהוא הנוקבא. והכל דבר אחד הוא, כי משניהם הברכות יוצאות לעולם. ועל כן איש אשר כברכתו ברך אותם.

פירוש ב' בחינות הן בנוקבא, שהן פנימיות וחיצוניות, החיצוניות היא בחינתה עצמה, והפנימיות הוא מה שמקבלת מז"א. וע"כ יש לה ג"כ ב' בחי' יסוד, הפנימי נקרא **ציון**, והוא בחינת זכר שביסודה, ויסוד החיצוני נקרא **ירושלים**, והוא בחינת נוקבא שביסודה. וז"ש, **מציון**, **דמניה נפקין ברכאן וכו'** כי כל הברכות מפנימיות היסוד באות, דהיינו להיותן מבחינת ז"א, ולבתר, **וראה בטוב ירושלם** שאחר שהפנימי השפיע ליסוד החיצוני, שנקרא ירושלים, נאמר, וראה בטוב ירושלים. וז"ש, **ועל דא איש אשר כברכתו ברך אותם**. כי יש מהשבטים שהיו נמשכים מפנימיות הנוקבא, ויש שנמשכים מחיצוניות הנוקבא, וברך לכל אחד כראוי לו.

פסקה תתא

ר' יהודה פתח וכו': ר"י פתח המקרא ואמר, ויכל יעקב לצוות את בניו וגו'. שואל, ויכל יעקב לצוות את בניו, אומר, **לצוות**, לברך, היה צריך לומר, ומשיב, אלא שצוה אותם על השכינה, שיתקשרו עמה. עוד, שצוה אותם על דבר המערה, שהוא קרובה לג"ע, ושם אדם הראשון קבור.

פסקה תתב

ת"ח האי אתר וכו': בוא וראה, מקום זה נקרא קרית ארבע, מה הטעם, משום ששם נקברו ארבעה זוגות: אדם וחוה. אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. ויש קושיא כאן. שלמדנו, האבות הם מרכבה קדושה, ומרכבה אינה פחותה מארבע, ולמדנו, הקב"ה חיבר את המלך דוד עמהם, עם האבות, ונעשו מרכבה שלמה במספר ארבע, זהו שכתוב, אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה וגו', כי דוד המלך נתחבר להיות מרכבה שלמה עמהם, ואם כן, דוד היה צריך להקבר עם האבות, ויהיה עמו, **קרית** ארבע. מהו הטעם שלא נקבר עמהם.

פסקה תתג

אלא דוד מלכא וכו': ומשיב, אלא דוד המלך מקום מתוקן היה לו כראוי, ומי הוא, הוא ציון, שהוא יסוד דז"א, שיתחבר בו כאחד. ואדם שנקבר עם האבות, המה נקברו עמו, משום שהוא היה מלך הראשון, שנעבר ממנו המלכות וניתנה לדוד המלך, שמימיו של אדם נתקיים דוד המלך, כי אדם נגזר עליו שיחיה אלף שנים, ונעברו ממנו ע' שנים, לימיו של דוד המלך, והוא נתן לו, ע"כ נחשב אדם הראשון לבחינת מלכות, והוא השלים המרכבה דאבות למספר ארבעה. שאם לא כן, איך יקומו האבות במרכבה שלמה במספר ארבעה, מטרם שיבא דוד המלך. אלא בהכרח שאדם הראשון השלים אותם. ודוד לא נקבר עמהם, אלא זכה למקומו כראוי לו, שהוא ציון, וע"כ לא נקבר עם האבות.

פסקה תתד

תו, אבהן באתר וכו': עוד יש לתרץ, כי האבות שורים במקום דכר, כלומר, שהם חג"ת דז"א, שהם זכרים, ודוד, שהוא מרכבה למלכות, הוא במקום נוקבא. וע"כ, האבות, הנקבות שלהם נקברו עמהם, ודוד נקבר ונתחבר במקום דכר, שהוא ציון, כל אחד כראוי לו.

פסקה תתה

ויאסוף רגליו אל המטה: משום שהוא ישב במקום החיים, שהיה מרכבה לז"א שהוא עץ החיים, וע"כ כשרצה להסתלק מן העולם הוריד רגליו אל **המטה** שה"ס הנוקבא, (כנ"ל

דף ק"ה אות של"ג) ונאסף ונסתלק מן העולם. כלומר שעלה למ"ן ונכלל בזווג זו"ן. זהו שכתוב, ויגוע ויאסף אל עמיו. ולא כתוב בו מיתה. כי עלה ונכלל בחיים העליונים.

פסקה תתו

פתח ואמר, נכספה וגו' לחצרות ה': הוקשה לו, למה לא נכסף לבית ה', אלא לחצרות ה'. ואומר, דבר זה כבר בארוה החברים. אבל בוא וראה, יש מדורים תחתונים שהם בבי"ע, ויש מדורים עליונים, שהם באצילות. בעליונים, אין הנשמות שורות שם. כי אין הנשמות שורות אלא בבי"ע, ומי הם אלו המדורים. אלו הם בתים הפנימים שהם באצילות, ובתים חיצונים שהם בבי"ע. ואלו החצונים שבבי"ע, נקראים חצרות ה', משום שנמצאים באהבה ותשוקה אל הנוקבא. ולפיכך אמר דוד נכספה וגו' לחצרות ה', כי אין אחיזה לנשמות יותר מבבי"ע הנקראים **חצרות ה'**. אלא בשעה שבי"ע עולים לאצילות עולים עמהם גם נשמות הצדיקים. בוא וראה, כשהנשמה עולה, נתעורר הכל, כל צבאות בי"ע, ועולים אל הנוקבא, כי הנוקבא נתאחדת, על ידי עליתם אליה, בתשוקה שלמה, לז"א, ונקשרת בו.

פסקה תתז

יעקב לא מית וכו': יעקב לא מת, וע"כ לא נאמר בו מות, אלא ויגוע ויאסף אל עמיו. ראה מה כתוב, ויאסוף רגליו אל **המטה**, שהיא הנוקבא, כנ"ל, שפירושו שנאסף השמש, שהוא יעקב, אל הלבנה, שהיא הנוקבא, השמש לא מת, אלא נאסף מן העולם והולך אל הלבנה. פירוש, כמו בהערב שמש, אין אור השמש מסתלק מן העולם אלא נותן אורו אחר כך בלבנה, כך יעקב כשנסתלק עלה למ"ן לזו"ן, והאיר בנוקבא דז"א, ואורו לא נתבטל, וע"כ נבחן שלא מת.

פסקה תתח

ת"ח, בשעתא דאתכניש וכו': בוא וראה, בשעה שנאסף יעקב, האירה הלבנה, ותשוקת שמש העליון, שהוא ז"א, נתעוררה אליה, משום כשעולה השמש, שהוא יעקב, נתעורר שמש אחר, שהוא ז"א, ומתדבקים זה בזה, שז"א מתדבק בנוקבא, והלבנה שהיא הנוקבא האירה מז"א.

פסקה תתט

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש יפה אתה אומר. אבל הרי למדנו שהעליון שהוא עולם הזכר, דהיינו בינה, נקשר בתחתון שהוא עולם הנקבה, דהיינו הנוקבא דז"א, והתחתון נקשר בעליון, וכולם זה כעין זה.

פירוש. ר"ש אינו חולק על ר' יהודה אלא מוסיף על דבריו, ואומר, שעל ידי עלית יעקב למ"ן בעת פטירתו, נתקשרו הבינה ונוקבא זו בזו, דהיינו שזו"ן עלו לאו"א, ואז נעשה זווג הגדול להוליד נשמות כמו שמפרש לפנינו.

פסקה תתי

והא אתמר תרין וכו': והרי למדנו, שב' עולמות הם, שכתוב, מן העולם ועד העולם, שהם בינה והנוקבא. ואע"פ שהן ב' נקבות, כי גם בינה היא נקבה, הנה אחד מתתקן בזכר, שהיא בינה, הנחשבת בגדלותה כזכר. ואחד בנוקבא, שהוא הנוקבא דז"א, זה נקרא שבע, בינה. וזה נקרא בת שבע, דהיינו הנוקבא. זו אם וזו אם, זו נקראת אם הבנים, דהיינו בינה, וזו נקראת אם שלמה, דהיינו הנוקבא. ככתוב, צאנה וראנה וגו' שעטרה לו **אמו** וגו'. במלך שלמה, פירושו במלך שכל השלום שלו, דהיינו ז"א, שאמו, היא בינה, דהיינו אם הבנים. וזו אם שלמה, הוא ככתוב, בת שבע אם שלמה, שהיא הנוקבא, כי כאן לא כתוב המלך שלמה.

פסקה תתיא

וכתיב ותרב חכמת שלמה: חכמת שלמה היא אם שלמה, דהיינו הנוקבא, שכתוב, דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו. **דברי למואל מלך**, מקרא זה לא נודע מהו הסתום שלו, שאומר למואל מלך, סתם ולא נודע מי הוא. אלא דברי למואל מלך, פירושו, דברים שנאמרו אל אל, שהוא מלך, ומי הוא זה, הוא שכתוב בו **ואל** זועם בכל יום, וכן **ואל** שדי, דהיינו הנוקבא, כמו שנתבאר.

פסקה תתיב

למואל: הוא כש"א למו פי שפירושו אל פי, אף כאן למואל, פירושו אל אל. **למואל מלך**, הוא בת שבע, שהוא הנוקבא. **משא אשר יסרתו אמו**, היינו, כשנגלה עליו בגבעון בחלום הלילה, שנאמר לו שם דברי מוסר, ואתה אם תלך לפני כאשר הלך דוד אביך וגו' (מלכים א', ט' ד').

פסקה תתיג

ת"ח יעקב אתכניש וכו': בוא וראה, יעקב נאסף אל הלבנה, שהיא הנוקבא, שעלה למ"ן לזו"ן בעת פטירתו, ועשה בה פירות, שגרם זווג זו"ן בגדלות להולדת נשמות, הנקראות פירות דזו"ן. ואין לך דור בעולם שאין בו הפירות של יעקב, דהיינו הנשמות הגדולות, הנולדות מזווג זו"ן דגדלות, שגרם יעקב בעלותו למ"ן, משום שהוא עורר התעוררות עליון, לזווג זו"ן, כמו שכתוב, ויאסוף רגליו אל **המטה**, שהוא ודאי מטתו של יעקב, דהיינו הנוקבא.

פסקה תתיד
זכאה חולקיה דיעקב וכו': אשרי חלקו של יעקב, שהוא נשלם למעלה ולמטה, שכתוב, ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' כי אתך אני. כי אתי אתה לא נאמר, אלא כי אתך אני. דהיינו שנשלם גם למטה להשראת השכינה.

פסקה תתטו
ר' יצחק פתח וכו': ר"י פתח ואמר, ויבאו עד גרן האטד וגו' האבל בגרן האטד וגו'. במקראות אלו יש להסתכל בהם, מה נוגע לנו, שהם באו עד גרן האטד, ומהו הטעם, שמכונה אבלות זו למצרים, הרי אבל ישראל היה צריך לומר, ומהו הטעם למצרים.

פסקה תתטז
אלא הכי אמרו וכו': ומשיב, אלא כך אמרו, כל אותו זמן שהיה יעקב במצרים, נתברכה הארץ בשבילו, ונהר נילוס היה יוצא ומשקה הארץ, ועוד שנפסק הרעב בשביל יעקב, ועל כן עשו המצרים אבלות, ונתכנה על שמם.

פסקה תתיז
פתח ואמר מי ימלל גבורות וגו': מקרא זה בארוהו. אבל מהו שאומר ימלל, ידבר היה צריך לומר. ואם תאמר שדרך המקרא כך הוא, דהיינו לשם מליצה, כי המקראות נוהגים כך לכתוב שמות נרדפים, לא, כי כל המקראות שבהם שמות נרדפים, באים להראות דבר, אף כאן בא להראות דבר. **מי ימלל**, היינו ככתוב, וקטפת **מלילות**, דהיינו לשון הפרדה וניתוק. **גבורות ה'**, משום שהם רבים, כי כל גזרי דין באים משם, מן גבורות ה', דהיינו קו שמאל, ועל כן אומר הכתוב, מי ימלל גבורות ה', שפירושו, מי הוא שיבטל ויעבר גזרה אחת מאלו הגבורות שעשה הקב"ה.

פסקה תתיח
תו מי ימלל וכו': עוד יש לומר, כי, מי ימלל ומי ידבר, הכל אחד, וימלל, פירושו ידבר. כי כמה וכמה גבורות הן שאין להן חשבון, כמה בעלי הדין, כמה בעלי מגן, כמה מענישים למפירי חוקים, והדבור לא יוכל לפרט אותם. וע"כ אוה"כ מי ימלל גבורות ה'.

פסקה תתיט
ובמה ידיען כלהו וכו': ובמה ידועות כל גבורות ה', בהגדה, שיש בה סוד החכמה, ובחכמה הן ידועות, כי במלול ובדבור אין מי שיכול לדבר אותן ולדעת אותן, אבל בהגדה ידועות, כמו שכתוב, דור לדור ישבח מעשיך **וגבורותיך יגידו**, שבסוד זה ידועות דהיינו בהגדה שה"ס חכמה כנ"ל. אבל גבורתך, שהיא גבורה תתאה, דהיינו גבורה שבנוקבא, **ידברו** אפשר לדבר אותם, שכתוב, וגבורתך ידברו.

פסקה תתכ

ישמיע כל תהלתו: כי רבים הם הדינים הניכרים והמתחברים **בתהלה**, וכמה מחנות מתחברים בה, ועל כן מי יכול להשמיע כל תהלתו.

פסקה תתכא

ת"ח מצראי כלהו וכו': בוא וראה, המצרים, כולם חכמים היו, ומצד הגבורה, דהיינו קו שמאל, יוצאים כמה צבאות וכמה מחנות, וכמה מדרגות על מדרגות, עד שמגיעות אל מדרגות התחתונות, והמצרים היו מכשפים, והיו חכמים בהם, וידעו דברים הסתומים שבעולם. והסתכלו שבזמן שיעקב היה חי בעולם, אין עם שימשול על בניו. וידעו שהם ישעבדו את ישראל ימים רבים.

פסקה תתכב

כיון דמית יעקב וכו': כיון שמת יעקב, שמחו, כי עתה יוכלו לשעבד את ישראל, הסתכלו מה שיהיה בסוף, עד שהגיעו לגרן האטד, שהוא גזר דין השולט, כי **אטד** בגימ' **יד**, כש"א, וירא ישראל את היד הגדולה וגו'. כיון שהגיעו למקום הזה, ראו הגבורות שיצאו מאטד הזה, עליהם, דהיינו המכות וקריעת ים סוף. ולמה נקרא **אטד**, אלא מה אטד יוצאים שיחי קוצים לצד זה ולצד זה, כן היא היד, שיוצאות ממנה אצבעות לצד זה ולצד זה, וכל אצבע ואצבע עולה בכמה גבורות בכמה דינין בכמה חוקים. אז, ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד על כן קרא שמה **אבל מצרים**, ודאי אבל כבד זה למצרים, ולא לאחר.

פסקה תתכג

ר"ש פריש פרשתא, נפקי מגו מערתא וכו'. (כצ"ל): ר' שמעון כשפירש מקראות הפרשה. יצאו אז מן המערה, שהיו יושבים בתוכה (כנ"ל אות תשפ"ו). אמר, רואה אני שיום הזה יפול בית בעיר, וימותו שם שני רומאים מקטריגים על ישראל. אם אני אהיה בעיר לא יפול הבית. כי זכותו יגן עליהם, חזרו לתוך המערה, ולא רצה ללכת לעירו, כדי שלא יגין זכותו עליהם, ויפול הבית ויהרגו המקטריגים שם. ישבו.

פסקה תתכד

פתח ר"ש ואמר וכו': פתח ר"ש ואמר, צהלי קולך בת גלים וגו'. **צהלי קולך**, מקרא זה נאמר לכנסת ישראל, שהיא הנוקבא, משום שהיא משבחת אל הקב"ה בקול זמרה. ועל כן נאמר לה צהלי קולך. מכאן למדנו, שכל מי הרוצה לשבח להקב"ה בקול, צריך להיות לו קול נעימות, שיערב לאחרים השומעים לו, ואם לא, לא יקום להרים קולו.

פסקה תתכה

ת"ח ליואי דאתיין וכו': בוא וראה, הלוים, שבאים מצד הזה, מצד השירה וזמרה, וכתוב, ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה וגו'. מה הטעם, הוא משום שבזקנתו קולו נמוך, ואינו ערב לאזנים כמו קול שאר חבריו, לכן מעבירים אותו מצבא העבודה הזה של מעלה, העומדים לנגן אצל העבודה הזו ולכבד השם הקדוש כראוי.

פסקה תתכו

חילין לעילא וכו': צבאות יש למעלה, וצבאות ומחנות למטה, המשבחים להשם הקדוש ומזמרים לו, ומשום זה, שהמזמרים של מטה הם דוגמא למזמרים של מעלה, ישוב מצבא העבודה. ומשום שכנסת ישראל משבחת להקב"ה, אמר הכתוב, צהלי קולך בת גלים, דהיינו בת האבות. כי הנוקבא היא רביעי לאבות, שהם חג"ת, וע"כ היא בת האבות.

פסקה תתכז

תו בת גלים: עולם הבא, שהיא בינה, נקרא גלים משום שהכל נמצא בו ונכלל בו תלי תלים, כמו גלי הים, וממנו יוצא לכל הפרצופין והעולמות. עוד יש לפרש, **בת גלים**, ככתוב, גל נעול, שהמוחין של הנוקבא נקראים **גל**, מלשון גילוי. וכל אלו הגלים והמעיינות כולם יוצאים מעולם הבא, שהוא בינה, וכנסת ישראל, שהיא הנוקבא המקבלת מבינה, נקראת **בת גלים**.

פסקה תתכח

ת"ח האי קרא וכו': בוא וראה, מקרא זה קשה, שמתחילה כתוב **צהלי קולך**, ואח"כ כתוב, הקשיבי, ואם כן, למה היא צריכה אל צהלי קולך, כיון שכתוב, הקשיבי, כי בעת שמקשיבים אין צריכים להרמת קול. ומשיב, אלא אומר **צהלי** כדי לשבח ולזמר. כלומר, שהרמת קול הוא, לשם יופי השירה, ולא בשביל להשמיע. בוא וראה, אם ישראל מתחילים לשבח ולזמר להקב"ה, אז כתוב, **הקשיבי**, מהו הטעם, הוא משום שישראל משבחים ומזמרים בשבילה, בשביל הנוקבא. אל הקב"ה, על כן כתוב, צהלי קולך וכתוב הקשיבי, כי צהלי קולך סובב על ישראל, והקשיבי, הוא על הנוקבא, שבשבילה משבחים ומזמרים.

פסקה תתכט

לישה, בגין וכו': שואל מה הפירוש של הקשיבי **לישה**, ואומר, משום שהנוקבא באה מצד הגבורה, ע"כ נקראת, **לישה**, כש"א, ליש גבור בבהמה, ולישה הזו, הוא גבורה, כדי לשבר הכחות והגבורות דס"א. **עניה ענתות**, למה נקראת הנוקבא, עניה ענתות, משום

שהיא, מראה שאינה מאירה, והיא ודאי, **עניה**, שאין אור אל הלבנה, שהיא הנוקבא, אלא מה שנותן לה השמש.

פסקה תתל

ענתות איהו כפר וכו': ענתות, היא כפר אחד ששורים בו כהנים עניים המחזירים על הפתחים, ואין מי שישגיח בהם, משום שכל אלו בני הכפר לקלס היו בעיני העם, ובתיהם היו ריקנים יותר מבתי כל העם, ולא היה להם, חוץ ממה שנותנים להם, כעניים בזויי העם. ומשום זה נקרא הלבנה ענתות שגם היא, אין לה אור מעצמה, אלא בשעה שמתחבר עמה השמש היא מאירה.

פסקה תתלא

ת"ח, דכתיב וכו': בוא וראה, שכתוב, ולאביתר אמר המלך ענתות לך על שדך כי איש מות אתה. שואל, וכי על שקרא אותו אדוניהו אל סעודתו נקרא איש מות. ומשיב, משום שהיה ממקום עניות, שנתדבק בו הלבנה, שהיא הנוקבא, שהיא עניה ענתות. פירוש. שאביתר היה דבוק בנוקבא בעת שהיתה בבחינת קו שמאל בלבד, שכל האורות נקפאים בה ואינם מאירים, (כנ"ל ב"א דף רמ"ז אות ש"א) שהיא עניה ענתות, וע"כ נקרא גם היא ענתות כמוה, ונקרא **איש מות**, כי אין לו אור החיים.

פסקה תתלב

ואי תימא, וכי וכו': ואם תאמר, הרי כתיב, וכי התענית בכל אשר התענו דוד אבי, הרי שבשביל העניות שלו, זכה שלא הרג אותו, ואיך תאמר שנקרא משום זה **איש מות** ומשיב, אלא אביתר, משום שהיה ממקום עוני זכה בו דוד מטרם שעלה למלוכה, כאשר, ארב לו שאול, שהיו דרכיו כעני, ואביתר היה גם כן כעין זה. וגם כשעלה למלוכה, עוד לא היה המלכות בכל השלמות, ולזמן ששלט שלמה עמדה הלבנה שהיא הנוקבא, בכל השלמות, והיה בשמחה שהכל היה לו וע"כ לא זכה בו אביתר להתחבר עמו. פירוש. כי מה שאמר לו וכי התענית בכל אשר התענה דוד אבי, פירושו, עמו היית ראוי להתחבר, מטעם שמדרגתך שוה אליו, ולא עמי. אבל העניות עצמה שלו, לא היתה בה שום מעלה, אלא שנקרא משום העניות שלו, **איש מות** כנ"ל.

פסקה תתלג

ודאי שדה ענתות וכו': ודאי, ששדה ענתות, הוא סוד הדבר, שהיא סוד הנוקבא בשליטת השמאל, וירמיהו שקנה את שדה ענתות, היה זה כדי לנחול את סוד העליון. פירוש. כי אח"כ, העלה מ"ן לזווגה עם ז"א, שהחכמה שבשמאלה מתלבשת אז בחסדים דז"א, ונשלמת בכל השלמות. כמ"ש לפנינו, בוא וראה, כשהלבנה שהיא הנוקבא שולטת

דהיינו שמאירה בשלמות, נקראת **שדה תפוחים** וכשהיא בעניות נקראת **שדה ענתות**, משום זה, השירה של מטה עושה לה עשירות ושלמות. שהשירה מעוררת זווג זו"ן, וכשמקבלת החסדים מז"א יש לה כל השלמות כנ"ל.

פסקה תתלד

כמה דדוד בכל וכו': כמו דוד, שבכל ימיו היה משתדל לעשות לה שלמות, שינגנו מזמרים לזמר ולשבח. שעי"ז קונה הנוקבא השלמות כנ"ל. וכשדוד נסתלק מן העולם, הניח אותה בשלמות. ושלמה קבל אותה בעשירות ובשלמות. כי הלבנה, יצאה מעוני ובאה לעושר, שבעושר הזה שלט על כל מלכי ארץ.

פסקה תתלה

ועל דא אין וכו': וע"כ אין כסף נחשב בימי שלמה, אלא הכל היה זהב, שגדל זהב, ובזמן ההוא כתוב, ועפרות זהב לו. כי העפר של מעלה, שהוא הנוקבא, היה השמש, שהוא ז"א, מסתכל בה, ובהסתכלות השמש וגבורתו, עושה ומגדל את העפר לזהב.

פסקה תתלו

ת"ח מטורי דנהירו וכו': בוא וראה, מההרים, ששם תוקף אור השמש, מעפר הארץ שבין ההרים, כולם עושים זהב, ולולא חיות רעות הגדלים שמה, האנשים לא היו עניים, כי גבורת השמש מגדיל זהב. ביאור הדברים. **זהב**, פירושו הארת החכמה שבקו שמאל דבינה. **הרים**, פירושו חג"ת, שאין הרים אלא אבות. **העפר שבין ההרים**, היינו הנוקבא המחוברת עם החג"ת בסוד רביעי לאבות (כנ"ל ב"א ק"י ד"ה ואלו) וכל עוד שאינה מקבלת החסדים מן השמש שהוא ז"א, אין החכמה שבה מאירה, כי אינה יכולה להאיר בלי לבוש החסדים, וע"כ נקראת אז **עפר**. אבל כשהשמש מסתכל בה, דהיינו שמשפיע לה אור החסדים, אז החכמה מתלבשת בחסדים, ומאירה כמו הארת השמאל דבינה, ונעשית הארתה **זהב** כמוה.

וז"ש **ואלמלא חיוון בישין וכו' בני נשא לא הוו מסכני**, כי בשליטת השמאל יש שמירה מרובה, בסוד להט החרב המתהפכת וכו' ולא כל אדם יכול לקבל משם זולת הכדאים לה.

פסקה תתלז

בג"כ ביומוי דשלמה וכו': וע"כ בימיו של שלמה, אין כסף נחשב למאומה, כי תוקפו של השמש הסתכל בעפר, ועשה אותו זהב. ועוד, כי עפר ההוא צד הדין הוא, שהיא שמאל בלי ימין, ואינה מאירה, כנ"ל, וכשמסתכל בה השמש, שהוא ז"א, דהיינו שמשפיע לה חסדים, לוקח תוקף הדין ממנה, ונגדל זהב, כי עתה החכמה שבה מאירה בכח

התלבשות החסדים כמו בחינת קו שמאל דאמא שנקראת זהב כנ"ל, כיון שנסתכל בה שלמה, שיבח והכריז, הכל היה מן העפר.

פסקה תתלח

וע"ד שלמה לא וכו': ועל כן שלמה, לא היה צריך לנגן כמו דוד, כי הנוקבא כבר היתה מתוקנת בשלמות, אלא אמר שירה, דהיינו שיר השירים, שהוא אהבה, ועושר, שהיא אור ואהבה, שכל השירה שבעולם בה היו, בשירתו של שלמה, שאמר שירת המטרוניתא, שהיא הנוקבא, בעת שיושבת בכסא מול המלך.

פסקה תתלט

כתיב, ויתן המלך את הכסף בירושלים כאבנים: משום שהכל היה זהב, והעפר, שהיא הנוקבא, נקשר בשמאל בצד האהבה, דהיינו אהבת דודים הנוהג בשמאל, כש"א, שמאלו תחת לראשי. והשמש שהוא ז"א, נתדבק אליה ולא נפרש ממנה.

פסקה תתמ

שלמה טעה בהאי וכו': שלמה טעה בזה. כי ראה שנקרב הלבנה אל השמש, שהימין, דז"א, מחבק אותה, בחסדים, והשמאל, דז"א, תחת ראשה, דהיינו בהארת חכמה. והשמאל נעשה הראש שלה, כיון שנתקרבו ימין ושמאל זה בזה, והחכמה שבשמאל כבר נתלבשה בימין, אמר הרי כבר נתקרבו יחד, מה עוד כאן הימין, כי הימין, שהוא חסדים, אינו אלא כדי לקרב ז"א ונוקבא יחד, כדי שהחכמה שבנוקבא תתלבש בחסדים דז"א, וכיון שכבר נתקרבו זה בזה, למה נצרך עוד הימין, שהוא החסדים. מיד אין כסף נחשב בימי שלמה, כי דחה את הכסף, שהיא ימין. כמבואר.

פסקה תתמא

א"ל קב"ה וכו': אמר לו הקב"ה אתה דחית את הימין, שהוא חסד, בחייך, אתה תצטרך עוד לחסד בני אדם ולא תמצא. מיד, פנה השמש, שהוא ז"א, ממול הלבנה, שהיא הנוקבא, והלבנה התחילה להתחשך והיה שלמה מחזיר על הפתחים, ואומר, אני קהלת, ולא היה מי שיעשה עמו חסד. מהו הטעם משום שדחה את הימין, שהוא חסד, ולא החשיב אותו, וז"ש אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה.

פסקה תתמב

וע"ד כל דאסגי וכו': ועל כן, כל המרבה תשבחות אל הקב"ה, שהוא ימין, מרבה שלום למעלה. משום זה, אוה"כ, **הקשיבי לישה**, שהיא הנוקבא, בזמן שמרוחקת מן הקב"ה, שהוא ימין. שכתוב, ליש אובד מבלי טרף וגו', ליש, הוא לישה, ככתוב חוק, חוקה. כלומר, כמו שחוק חוקה, יש להם משמעות אחת, כן ליש לישה, יש להם משמעות

אחת, **אובד**, ככתוב, ובאו האובדים, שהמשמעות נאבדים, כן אובד, שבכאן משמעותו נאבד. **מבלי טרף**, משום שהיא, הנוקבא, תובעת עליו מז"א שיתן, ככתוב, ותקם בעוד לילה ותתן **טרף** לביתה.

פסקה תתמג

ובני לביא יתפרדו: משום שכל הצבאות דהיינו המלאכים המתפשטים ממנה, כשהיא נותנת להם טרף, מתחברים כולם כאחד, ויונקים יחד. וכשהיא יושבת מבלי טרף, מחמת הגלות, ודאי **בני לביא יתפרדו**, שהצבאות שלה נפרדים לכמה צדדים ואורחות, כדי למצוא מקום לעשות דין. וע"כ בעת שהקרבן נקרב מתתקנים כולם ומתקרבים יחד כמו שאמרנו. עתה, בעת הגלות, שקרבן לא נקרב, ודאי, בני לביא יתפרדו. ומשום זה אין לך יום, שלא ימצא בו דין, משום שאין העליונים ותחתונים מתעוררים בשלימות העליון, כמ"ש.

פסקה תתמד

ת"ח השתא וכו': בוא וראה, עתה בזמן הגלות, תפלתו של אדם מעוררת שלמות למעלה ולמטה, ובברכה שמברך להקב"ה מתברכים עליונים ותחתונים. וע"כ, בתפלתם של ישראל מתברכים העולמות. מי שמברך להקב"ה יתברך, מי שאינו מברך להקב"ה אינו מתברך, זהו שכתוב, כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו.

פסקה תתמה

רב המנונא סבא וכו': רה"ס לא נתן את הכוס של ברכה לאיש אחר, אלא הוא הקדים וקבלו בשתי ידיו ומברך. ואמרנו, שצריכים לקבל אותו בימין ובשמאל. ואע"פ שהכל פרשו אותו, יפה הוא. אבל הסוד הוא, שבכוס של ברכה צריכים דוקא כוס, שכתוב, כוס ישועות אשא. שהוא הנוקבא המכנה כוס. כי בכוס הזה נמשכים ברכות מאלו הישועות של מעלה, והוא, דהיינו הכוס שהוא הנוקבא, מקבל אותם ומאספם אליו ושם נשמר יין העליון, שה"ס הארת השמאל שבבינה, ונאסף בכוס ההוא, וע"כ, צריכים לברך אותו בימין ובשמאל, **והיין** שנאסף **בכוס** ההוא יתברכו יחד, דהיינו היין שהוא הארת שמאל מבינה, והכוס שהוא הנוקבא. וצריכים לברך את השולחן שהוא הנוקבא, שלא יהיה ריקן מלחם ויין הכל כאחד. פירוש, כי היין הוא הארת החכמה שבשמאל והלחם ה"ס חסדים מימין, והם צריכים להתחבר כאחד. כנודע.

פסקה תתמו

ת"ח כנסת וכו': בוא וראה, כנסת ישראל, שהיא הנוקבא, נקראת כוס של ברכה, וכיון שהיא כוס של ברכה, צריכים ליד ימין ושמאל שיקבלו אותו, כי אותו כוס ניתן ביד ימין

ושמאל, שהם חסדים וחכמה, כנ"ל בדיבור הסמוך. וצריכים שיתמלא ביין, משום יינה של תורה, שה"ס הארת חכמה שבשמאל, היוצא מן עולם הבא, שהוא בינה.

פסקה תתמז

ות"ח כוס וכו': ובוא וראה, כוס של ברכה, בו נתגלו כאן דברים עליונים, כשאנו במערה, כלומר, כאן נתגלה סוד מרכבה הקדושה, שהיא חו"ג תו"מ, כי כוס של ברכה צריך לקבלו בימין ושמאל, שזהו צפון ודרום שהם חסד וגבורה, וכוס של ברכה, המקבל ברכה מהם, ומי הוא כוס של ברכה זהו מטתו שלשלמה, דהיינו מלכות, שאנו צריכים שתינתן בין צפון לדרום, שהם חסד וגבורה, וצריכים ליתן אותה שתהיה יותר קרוב לימין. והגוף, של המברך, שהוא תפארת, צריך להתתקן עמהם, ויסתכל בו באותו כוס, לברך אותו בארבע ברכות משום שכתוב, תמיד עיני ה' אלהיך בה. נמצא, שבכוס של ברכה, סוד האמונה, דהיינו, צפון ודרום מזרח ומערב, שהם חו"ג תו"מ, הרי לך המרכבה קדושה כראוי לה.

פסקה תתמח

ופתורא בנהמא וכו': והשלחן בלחם, הוא כדי שיתברך לחם ההוא של מטה, שהוא הנוקבא, ולחם עוני שהוא הנוקבא בעת שחסרת חסדים, יתברך ויהיה לחם פנג, דהיינו בעת שהחכמה שלה מתלבשת בחסדים, נקראת לחם פנג. וכבר נתבאר. ונמצא שכנסת ישראל, שהיא הנוקבא, מתברכת למעלה, בד' רוחות העולם, שהם חו"ג תו"מ כנ"ל, ולמעלה ומטה, שהם נצח והוד, וכוס של ברכה גורם שיתחבר דוד המלך שהיא הנוקבא שלמעלה מחזה, באבות, שהם חג"ת, שמכאן נוטלת חכמה, ויתברך גם כן למטה, מנה"י ויש לו ג"כ חסדים, שיתברך השלחן של האדם, שימצא בו תמיד לחם.

פסקה תתמט

קמו כלהו וכו': קמו כולם ונשקו ידיו, אמרו ברוך הרחמן שהביאנו כאן ושמענו דברים אלו. יצאו מן המערה והלכו. כשבאו לעיר, ראו קבוצת בני אדם שמתו, שנפל בית עליהם. ישבו וראו שמספידים לאלו שמתו עם אלו רומאים. כי המפולת נפל על יהודים וגוים יחד.

פסקה תתנ

ויבאו עד גרן האטד: שואל, מהו גרן האטד. ומשיב, אלא כאן נרמז ממשלת מצרים שהוסרה. גרן האטד, זה ממשלת מצרים שהוסרה מפני ממשלת ישראל (כנ"ל דף רס"ב אות תתכ"ב) כי ראו **גרן**, שרומז על ממשלת ישראל כמו שאתה אומר מלובשים בגדים **בגרן**, וע"כ ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד.

פסקה תתנא
על כן קרא שמה אבל מצרים וגו': שודאי ממצרים היה האבל כי הוסרו ממשלתם, אף כאן אלו הבכיות אינם על יהודים, אע"פ שיהודים מתים שמה, כי אלו היהודים אם היו יהודים לא היו נהרגים, וכיון שמתו הקב"ה מכפר עונותיהם.

פסקה תתנב
אמר ר"ש וכו': אר"ש, בוא וראה, כי יעקב אע"פ שיצאה נשמתו במצרים, לא יצאה ברשות האחר, דהיינו דס"א. מהו הטעם, הוא כמו שלמדנו, שמיום שנברא העולם לא היה מטה שלמה כמטתו של יעקב, כלומר שכל בניו כשרים היו, בשעה שהיה נפטר מן העולם, נתקשרה נשמתו מיד במקומה, וכבר נתבאר.

פסקה תתנג
ת"ח כד עאל וכו': בוא וראה כשנכנס יעקב במערה, כל הריחות שבגן עדן, נמצאו במערה, ובמערה היה אור, שנר אחד היה דולק שמה. וכשבאו האבות אל יעקב למצרים, להמצא עמו, נסתלק אור הנר מן המערה, כיון שבא יעקב במערה חזר הנר למקומו. אז נשלמה המערה בכל מה שצריכה.

פסקה תתנד
ועד יומי עלמא וכו': ובכל ימות עולם, לא קבלה המערה אדם אחר, ולא תקבל. ונשמות הצדיקים עוברים לאחר פטירתם לפני האבות בתוך המערה, כדי שיקיצו ויראו הזרע שעזבו בעולם, וישמחו לפני הקב"ה.

פסקה תתנה
אמר ר' אבא וכו': אר"א, חניטתו של יעקב מה היה. אמר לו, לך שאל לרופא. בוא וראה, כתוב ויצו יוסף את הרופאים וגו'. וכי יעלה על דעתך, שחניטה זו היתה כחניטת שאר בני אדם. ואם תאמר, שמחמת הדרך, שהיו צריכים להשהותו, עשו זה, הרי כתוב, וימת יוסף וגו' אע"פ שלא הלכו עמו בדרך, כי הוא נקבר שמה, וכתוב, ויחנטו אותו.

פסקה תתנו
אלא ארחא דמלכין וכו': אלא דרך המלכים הוא, שבכדי לקיים את הגוף שלא ירקב, חונטים אותם בשמן המשחה, העליון על כל השמנים, מעורב בבשמים, ושמן הטוב ההוא נבלע בגוף יום אחר יום, ארבעים יום, שכתוב וימלאו לו וגו', אחר שנשלם זה, הגוף מתקיים ימים רבים.

פסקה תתנז

בגין דכל ההוא וכו': משום שכל ארץ כנען זו וכל ארץ מצרים, מכלה את הגוף ומרקיב אותו, בזמן קצר מכל שאר הארצות, ובכדי לקיים את הגוף עושים זאת. ועושים חנוטה זו בפנימית הגוף ובחצוניות, כי שמים את השמן הזה על הטבור, והוא נכנס בפנימיות הגוף דרך הטבור, ונבלע במעיו, ומקיים את הגוף לימים רבים.

פסקה תתנח

ויעקב הכי הוה וכו': וכן היה יעקב בקיום הגוף, וכן צריך להיות, כי גוף של האבות הוא, שהאבות הם חו"ג ב' ידים והוא ת"ת שהוא גוף כנודע. והיה בקיום הנפש והגוף. כעין זה יוסף, שהוא כמו הגוף, כי יוסף הוא ברית, וברית וגופא כחדא חשבינן ליה, והוא ג"כ בקיום הגוף והנפש, בקיום הגוף, שכתוב, ויחנטו אותו. בקיום הנפש, שכתוב, ויישם בארון במצרים, שהמשמעות על ארון העליון, שהיא הנוקבא שנקשר שם נפשו. כמ"ש להלן.

פסקה תתנט

ותנינן תרין יודין אמאי וכו': ולמדנו, למה כתוב ויישם עם ב' יודין. ומשיב, אלא יוסף שמר לו הברית למטה, ושמר לו הברית למעלה, שהיה מרכבה ליסוד ז"א, וע"כ, כשנסתלק מעולם הושם בב' ארונות בארון שלמטה, ובארון שלמעלה. ארון שלמעלה מה הוא. הוא כמו שכתוב, הנה ארון הברית אדון כל הארץ. כי ארון שלמעלה שהיא השכינה, ברית נקרא, כי לא יירש אותו אלא מי ששומר הברית, ומשום שיוסף שמר את הברית, הושם בב' ארונות.

פסקה תתס

ויישם בארון במצרים: ומהכתוב משמע סוד אחר. שאע"ג שיצאה נשמתו ברשות אחרת דהיינו דס"א, נקשרה בהשכינה, זהו שכתוב ויישם בארון, בארון שלמעלה ובארון של מטה, משום שהיה צדיק, וכל צדיק יורש את הארץ הקדושה, העליונה, שהיא השכינה. כמש"א ועמך כלם צדיקים וגו'. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

סליק ספר בראשית

שמות

פסקה א

ואלה שמות בני ישראל וגו': הוקשה לו, שהכתוב מתחיל בישראל וגומר ביעקב, וכן מה ענין גלות מצרים בפנימיות. ועל זה מביא הכתוב, והמשכילים יזהירו וגו', שעם ביאור הכתוב הזה יובנו השאלות הנ"ל.

והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע וגו': והמשכילים, הם אותם המסתכלים בסוד החכמה, כלומר, אותם שהשיגו סוד החכמה, כי חכמה מכונה אור העינים, והשגתה מכונה הסתכלות. יזהירו, הוקשה לו למה לא כתוב יאירו. ואומר, שפירושו, שמאירים ומתנוצצים **בזיוה** של החכמה העליונה. כי עצם חכמה עליונה, אינם יכולים להשיג, אלא רק מבינה שחזרה להיות חכמה, על ידי חזרתה לראש א"א, שזה נחשב רק **לזיו** חכמה העליונה, שנבחן רק **לזוהר**, ולא עצם אור החכמה. וע"כ נאמר **יזהירו**, ולא נאמר יאירו. **כזהר**, פירושו, הארה והתנוצצות של הנהר היוצא מעדן, שה"ס בינה הנ"ל, שיצאה מראש דא"א שהוא חכמה הנקראת עדן (כמ"ש בהקסה"ז דף ט"ו ד"ה אות י"ג והענין עש"ה) שבחזרתה לראש א"א נעשתה לחכמה (כמ"ש שם בדף ט"ז אות י"ד ד"ה ואגליף ע"ש כל ההמשך) וחכמה זו שבה נבחנת רק לזיו החכמה כנ"ל, וע"כ נאמר עליה **כזהר**, שהיא לשון זיו כנ"ל.

ודא איהו רזא וכו': וזה הוא סוד הסתום שנקרא **רקיע**, שה"ס המסך של צמצום ב' המוציא את הבינה לחוץ מראש דא"א, ע"י עליתו למקומה, וכן מחזירה לראש דא"א ע"י חזרתו למטה למקום המלכות דראש א"א (כמ"ש בהקסה"ז דף ט"ז אות י"ד ד"ה ואגליף ע"ש). וזשה"כ **כזהר הרקיע**, היינו הכלים והמוחין המתגלים ע"י הרקיע, כי בו נמצאים הכוכבים, שהם ג"ר דמוחין, והמזלות שה"ס ו"ק דמוחין, שמשא, שהוא ז"א, וסיהרא, שהיא הנוקבא, וכל אלו נרות המאירים, שהם כל האורות שבבי"ע, כי כל האורות שבד' עולמות אבי"ע הם יוצאים על המסך דצמצום ב' שנקרא רקיע. (עי' לעיל בראשית א' דף ז' אות ג' ד"ה והמשכילים).

פסקה ב

זהר דהאי רקיע וכו': הזהר של רקיע הזה, מאיר בהארתו על הגן, שהוא מלכות, ועץ החיים, שהוא ת"ת, עומד באמצע הגן, דהיינו בקו האמצעי, וענפיו, דהיינו ספירותיו, מכסים על כל הצורות שהם הנפשות, ואילנות, שהם הרוחות, ובשמים, שהם הנשמות, שבגן, בכלים ישרים, כלומר שמתוקנים בג' הקוין ימין שמאל ואמצע. ובצלו מסתופפים

כל חיות השדה, שהם מלאכים החיצונים. וכל עוף השמים, דהיינו מלאכים הפנימים, ישבו תחת ענפיו.

פסקה ג

זהר איבא דאילנא וכו': זהר הפירות של האילן, שהם הנשמות הנולדות ממנו, נותן חיים לכל. קיומו הוא לעולם ולעולמי עולמים. צד האחר של הטומאה אינו שורה בו, כלומר שאין לס"א שום יניקה בעץ החיים, שהוא ז"א בגדלות, אלא צד הקדושה בלבד. אשרי חלקם של הטועמים ממנו, שהם חיים לעולם ולעולמי עולמים. כמ"ש, ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם. הם נקראים משכילים, וזוכים בחיים בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה ד

זהר אילנא דא וכו': זהר אילן הזה, שהוא ז"א, מתנשא למעלה לישסו"ת ולמעלה לאו"א כשמתנשא לישסו"ת, שהם בינה, חמש מאות פרסאות הילוכו, כי מקבל חג"ת נ"ה מבינה שספירותיה בסוד מאות. אבל יסוד אין לה. כי אמא עד הוד אתפשטותה. וכשמתנשא לאו"א שמאיר בהם הארת עתיק, הוא ששים רבוא בהתפשטותו, שמתפשט בו היסוד ומקבל חג"ת נה"י מהארת עתיק, שספירותיו כל אחת מאה אלף. וע"כ הוא ששים רבוא, באילן הזה, נמצאת הארה אחת, שהיא מלכות שבגופו, שכל הצבעים לבן אדום ירוק, שה"ס אורות חג"ת, נמצאים בה. אלו הצבעים עולים באו"י ויורדים באו"ח, ואינם מתישבים במקום אחר חוץ מבאילן הזה. מטעם שה"ס קו אמצעי.

פסקה ה

כד נפקי מניה וכו': כשהאורות יוצאים ממנו, מן האילן, להראות בתוך הזהר שאינו מאיר, שהוא מלכות הכוללת, שמבחינת מחזה ולמטה דז"א, שבה עצמה יש זו"ן, שהם זו"ן הקטנים הנקראים **יעקב** ורחל. האורות פעם מתישבים, ופעם אינם מתישבים בה, נמצאים ואינם נמצאים, משום שאינם מתישבים במקום אחר, חוץ מבאילן הזה, שהוא מבחי' מחזה ומעלה דז"א, הנקרא **ישראל**. מאילן הזה יוצאים י"ב שבטים שתחומיהם בו, שה"ס י"ב אורות המכונים י"ב גבולי אלכסון, המבוארים היטב לעיל (לך דף ח' אות י' ד"ה ומכח. ובפרשת ויחי דף ר"ו אות תרנ"ג ד"ה ת"ח ע"ש) והם ירדו בזהר הזה שאינו מאיר, לתוך גלות מצרים בכמה מחנות עליונים. ז"ש ואלה שמות וגו'.

כי עכשיו מובן היטב, מה שהכתוב מתחיל **בישראל**, דהיינו ואלה שמות בני **ישראל**, שהוא משום ששורש אורות של י"ב השבטים באים מן האילן הנקרא **ישראל**, דהיינו מחזה ולמעלה דז"א, וכן מה שגומר ב **יעקב**, שאומר, הבאים מצרימה את **יעקב**, כי עברו מבחי' ישראל, לבחינת יעקב שמחזה ולמטה דז"א, ששם י"ב אורות של השבטים

אינם יכולים להתישב כמ"ש לעיל, וזהו **הבאים מצרימה**, שהוא לשון מצר, וע"כ שלטו בהם המצרים. (ועי' מ"ש לך מ"ד אות ק"ח ד"ה ויהי) ששם נתבאר עצם הצורך של גלות מצרים.

פסקה ו

ר' שמעון פתח וכו': רש"פ, היה היה דבר ה'. ושואל, היה היה ב' פעמים למה לי, ועוד יש לשאול, אם יחזקאל היה נביא נאמן, למה גלה כל מה שראה, מי שהמלך הכניסו להיכלו יש לו לגלות מה שראה. ומשיב, אלא ודאי יחזקאל נביא נאמן היה, וכל מה שראה הוא באמונה, וברשותו של הקב"ה גלה כל מה שגלה, והכל צריך.

פסקה ז

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, מי שרגיל לסבול צער, אע"פ שבא לו צער לפי שעה, הוא סובל העול שלו, ואינו דואג, אבל מי שאינו מורגל לסבול צער, וכל ימיו היו בתענוגים ומעדנים, ובא לו צער, זה הוא צער שלם, ועל זה צריכים לבכות.

פסקה ח

כך ישראל וכו': כך ישראל, כאשר ירדו למצרים היו רגילים בצער, שהרי כל ימיו של אותו צדיק אביהם היה בצער, ועל כן סבלו את הגלות כראוי, ולא דאגו ביותר. אבל גלות בבל הוא היה צער שלם, הוא היה צער שעליונים ותחתונים בוכים עליו.

פסקה ט

עלאין דכתיב, וכו': בכו עליו העליונים, שכתוב הן אראלים צעקו חוצה וגו', בכו עליו התחתונים, שכתוב, על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו וגו'. כולם בכו על גלות בבל, מה הטעם משום שהיו מקודם בתענוגי מלכים, שכתיב, בני ציון היקרים וגו'.

פסקה י

דתנן, אמר ר' יצחק וכו': שלמדנו, אר"י, מהו שכתוב, על ההרים אשא בכי ונהי. אלא הם אלו ההרים הרמים שבעולם. ומי הם אלו הרים הרמים, הם, בני ציון היקרים המסולאים בפז. ועתה הם יורדים בגלות, וריחים על ערפם, וידיהם קשורים לאחור. וכשבאו לגלות בבל, חשבו שאין להם קיום לעולם, כי הקב"ה עזב אותם ולא ישגיח עוד בהם לעולם.

פסקה יא

ותנינן, אמר ר"ש וכו': ולמדנו, אר"ש, באותה שעה קרא הקב"ה לכל החבורה שלו, וכל המרכבות, והמחנות, ושריו, וכל צבאות השמים, ואמר להם, מה אתם עושים כאן, ומה בני אהובי בגלות בבל ואתם כאן, קומו רדו כלכם לבבל ואני עמכם. זהו שכתוב, כה

אמר ה' וגו', למענכם שלחתי בבלה, זהו הקב"ה. והורדתי בריחים כולם, אלו הם כל המרכבות והמחנות העליונים.

פסקה יב

כד נחתו לבבל וכו': כשירדו לבבל נפתחו השמים, ורוח נבואה הקדושה שרתה על יחזקאל, וראה כל מה שראה ואמר להם לישראל, הרי אדוניכם כאן, וכל צבאות השמים והמרכבות, שבאו לדור עמכם. לא האמינוהו, עד שנצרך לגלות כל מה שראה: וארא כך, וארא כך. ואם גלה ביותר, כל מה שגלה נצרך כולו. כיון שראו ישראל את זה, שמחו. וכששמעו הדברים מפי יחזקאל, לא פחדו על גלותם כלל, כי ידעו שהקב"ה לא יעזוב אותם. וכל מה שגלה גלה ברשות.

פסקה יג

ותנינן בכל אתר וכו': ולמדנו, בכל מקום שגלו ישראל, גלתה עמהם השכינה. וכאן בגלות מצרים מה כתוב, ואלה שמות בני ישראל וגו', ושואל, כיון שכתוב, בני ישראל, למה כתוב את יעקב, היה צריך לומר, הבאים אתו. ומשיב, אלא, אלה שמות בני ישראל, הם המרכבות ומחנות עליונים, שירדו עם יעקב ביחד עם השכינה בגלות מצרים. ובזה מיושב מ"ש היה היה ב' פעמים, כי היה הא' הוא, בגלות מצרים, והיה ב' בגלות בבל.

פסקה יד

ואלה שמות וגו': ר' חייא פתח, אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי וגו'. מקרא זה על כנסת ישראל נאמר, שהיא המלכות, בשעה שיצאו ישראל ממצרים, וקרבו אל הר סיני לקבל התורה, אמר לה הקב"ה, **אתי מלבנון**, שפירושו, מן עדן העליון ההוא, שהוא חכמה, הנקראת לבנון, היא באה. **כלה**, פירושו שלמה, כלבנה זו הנשלמת מן השמש בכל האור וההתנוצצות, שהם אור ישר ואור חוזר. **אתי מלבנון תבואי**, כדי שבניך יקבלו התורה. כי מטרם שהמלכות מקבלת החכמה הנקראת לבנון, לא יוכלו ישראל לקבל התורה, מחמת שחסרים ג"ר.

פסקה טו

תשורי, כד"א וכו': תשורי, פירושו כמו שאתה אומר ותשורה אין להביא, כן תשורי, פירושו, תקבל מתנה בשביל בניך. **מראש אמנה**, פירושו, מראשית שבאו באמונה עליונה, ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, והיו במשקל אחד עם מלאכים העליונים, שכן כתוב בהם, ברכו ה' מלאכיו גבורי כח **עושי** דברו **לשמוע** בקול דברו. אז קבלה כנסת ישראל מתנה. שעליה נאמר תשורי מראש אמנה, כנ"ל. שפירושו תוספת מוחין.

פסקה טז
מראש שניר וחרמון: זהו הר סיני, שקרבו אליו, ונועדו מתחתיו. שכתוב, ויתיצבו בתחתית ההר. **ממעונות אריות**, אלו הם בני שעיר, שהקב"ה הזמין אותם לקבל התורה, ולא רצו לקבלה. **מהררי נמרים**, אלו הם בני ישמעאל, שכתוב, ה' מסיני בא וזרח **משעיר** למו הופיע מהר **פארן** ואתא מרבבות קדש. ופארן הם בני ישמעאל.

פסקה יז
מאי ואתא מרבבות קדש: למדנו, כאשר רצה הקב"ה לתת התורה לישראל, באו מחנות מלאכים העליונים, פתחו ואמרו ה' אדונינו וגו' אשר תנה הודך על **השמים**. ובקשו שינתן להם התורה ולא לישראל.

פסקה יח
אמר לון קב"ה וכו': אמר להם הקב"ה, וכי יש בכם מות, שכתוב בתורה, אדם כי ימות באהל. וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת. יש בכם חטא, שאתם צריכים לדינים. יש בכם גזל או גנבה, שכתוב לא תגנוב. יש בכם נשים, שכתוב, לא תנאף. יש בכם שקר, שכתוב לא תענה ברעך עד שקר. יש בכם חמדה, שכתוב, לא תחמוד. למה אתם מבקשים התורה. מיד פתחו ואמרו ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל **הארץ**, ואלו אשר תנה הודך על השמים לא כתוב. וע"כ נאמר, ואתא מרבבות קדש, דהיינו שבא ממשא ומתן עם המלאכים. אז נאמר, מימינו אש דת למו, שהוא התורה, ונמשלה לאש מפני הדין שבה, שמשום זה, שעיר וישמעאל לא רצו לקבלה עליהם, והמלאכים לא יכלו לקבלה, מפני שאין בהם דין.

פסקה יט
ר' יוסי אוקים וכו': ר"י מפרש את הכתוב הזה, בעת שירדה השכינה בגלות מצרים. והיינו משום קושית ר' אבא (להלן אות ס"ג) שהקשה וכי מלבנון אתת, והלא ללבנון עולה. ע"ש. והיה צריך לומר אתי ללבנון תעלה. וע"כ מפרש לה בעת שירדה השכינה ממקום לבנון, שהוא בינה שחזרה להיות חכמה, אל גלות מצרים, וע"כ כתוב, מלבנון תבואי.

ור"ש אמר וכו': ור"ש אמר, לישב את הקושיא הנ"ל, למה אינו אומר, ללבנון תעלה. מקרא זה על סוד יחוד האמונה, שהיא המלכות, נאמר, **אתי מלבנון כלה**. קול, שהוא ז"א, אמר לדבור, שהוא מלכות, **אתי**, משום שהקול בא לדבור ומנהיגו עמו, להיות כאחד בלי פרוד כלל. משום שהקול הוא **כלל**, כי הוא אור חסדים שישנו בכל המדרגות, דבור הוא **פרט**, שהוא אור החכמה שבקו שמאל דבינה, שאינו אלא במלכות לבדה. (כנ"ל

בראשית ב' דף קמ"ו ד"ה ומהכא ו בפ' תולדות דף פ' אות קפ"ד) ועל כן כלל צריך לפרט, כי אין לז"א ג"ר זולת אור חכמה שבמלכות, ופרט צריך לכלל, כי אור החכמה שבמלכות אינו מאיר זולת בהתלבשותו באור החסדים שמקבל מן הז"א שהוא כלל. כי אין הקול שלם בלי דבור ואין הדבור שלם בלי קול. ועל כן **אתי מלבנון כלה**, כי עיקרם של שניהם באים מלבנון, שהוא בינה, ושיעור הכתוב, **אתי מלבנון תבואי**, היינו שתבא אליו לחבור וליחוד, ובזה מיושב הקושיא, שאמר הכתוב, מלבנון תבואי, ולא אמר, ללבנון תעלי.

פסקה כ

תשורי מראש אמנה: זה הוא גרון, שהוא בינה המקבלת מחיך שה"ס חכמה, שמשם יוצא הרוח, שהוא ז"א, להשלים הכל, מסוד הלבנון הסתום והגנוז, שז"א פותח אותה בסוד קו האמצעי, (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) **מראש שניר וחרמון**, זהו ראשו ואמצעיתו של הלשון, שה"ס ת"ת, וראשו ה"ס דעת, המחתכים את הדבור. **ממעונות אריות**, אלו הם שינים, שהם נצח והוד. **מהררי נמרים**, אלו הם שפתים, שהם מלכות. וכל אלו הספירות שהם של ז"א, הם השלמות שנשלם בהן **הדבור**. שהיא מלכות הנוקבא דז"א.

פסקה כא

ואלה שמות בני וגו': ר' חייא פתח, אל תלחם את לחם רע עין ואל וגו'. **אל תלחם את לחם רע עין**, משום שהלחם או ההנאה מאותו בן אדם שהוא רע עין, אינו כדאי לאכול ולהנות ממנו. ואם כשירדו ישראל למצרים, לא היו טועמים את לחם המצרים, לא היו נעזבים בגלות במצרים ולא היו יכולים להרע להם.

פסקה כב

אמר ליה רבי יצחק וכו': א"ל ר"י, והרי גזירה נגזר על ישראל להיות בגלות, שהיה מוכרח להתקיים אפילו לא אכלו את לחמם. אמר לו הכל נכון הוא, שהרי לא נגזר הגלות במצרים בדיוק, כי לא כתוב, גר יהיה זרעך בארץ מצרים, אלא בארץ לא להם. ויכול להיות אפילו בארץ אחרת.

פסקה כג

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, מי שהוא בעל נפש, שאוכל יותר משאר בני אדם, או מי שהולך אחר מעיו, דהיינו שדרכו למלאות בטנו בתענוגים, אם פגש באותו רע עין, ישחוט עצמו ולא יאכל מלחמו, כי אין לחם רע בעולם זולת הלחם של רע עין. מה כתוב, כי לא יוכלון המצרים לאכל את העברים לחם כי תועבה היא למצרים. כלומר, שלא יכלו לראות כשהעברים אוכלים. הנה לך לחם רע עין.

פסקה כד

תלתא אינון דדחיין וכו': שלשה הם הדוחים את השכינה מן העולם, וגורמים, שדירתו של הקב"ה לא יהיה בעולם. ובני אדם זועקים בתפלה ולא נשמע קולם. ואלו הם, מי ששוכב עם נדה, שאין טומאה חזקה בעולם זולת טומאת הנדה. טומאת הנדה קשה מכל טומאות העולם, הוא, השוכב, נטמא, וכל הקרבים אליו נטמאים עמו. בכל מקום שהולכים נדחית השכינה מפניהם.

פסקה כה

ולא עוד וכו': ולא עוד אלא שגורם מחלות רעות על עצמו ועל הזרע שיוליד, כי כיון שהאדם קרב אל הנדה, טומאה ההיא קופצת עליו, ונשארת קבועה בכל האיברים שלו, הזרע שמוליד בשעה ההיא מושך רוח הטומאה. וכל ימיו יהיה בטומאה, משום שהבנין והיסוד שלו, של הנולד, גדול וחזק מכל טומאות העולם. ומיד שהאדם קרב אל הנדה טומאה ההיא קופצת עליו, שכתוב, ותהי נדתה עליו.

פסקה כו

מאן דשכיב וכו': ב) מי ששוכב עם בת אל נכר, דהיינו גויה, שמכניס ברית קדש ואות הברית ברשות אחרת, שכתוב, ובעל בת אל נכר, ולמדנו שאין קנאה לפני הקב"ה זולת קנאת הברית, שהוא ברית של השם הקדוש וסוד האמונה. מה כתוב, ויחל העם לזנות אל בנות מואב, מיד, ויחר אף ה' בישראל.

פסקה כז

רישי עמא דידעו וכו': ראשי העם, שיודעים זה ואינם מוחים בהם, נענשו תחילה, שכתוב, קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה' נגד השמש. רבי אבא אמר, מהו, **נגד השמש**, היינו נגד הברית שנקרא שמש, ועליו נאמר כי שמש ומגן ה' אלקים, **שמש ומגן**, זהו ברית הקדוש, מה השמש זורח ומאיר על העולם אף ברית הקדוש זורח ומאיר גופו של אדם. ונקרא **מגן** מה המגן הוא להגן על האדם, אף ברית הקדוש מגין על האדם. ומי ששומר אותו אין לו נזק בעולם שיוכל לקרב אליו. וזהו **נגד השמש**.

פסקה כח

רישי עמא יתפסון וכו': ראשי העם נתפסים בכל דור ודור בשביל חטא הזה, אם יודעים ואינם מקנאים אותו. משום שחוב זה מוטל עליהם לקנאות, בשביל הקב"ה בברית הזה, את כל מי שמביא קדושה זו ברשות אחר. עליו כתוב, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלקיך אל קנא. והכל קנאה אחת, הן הבא על הגויה, והן העובד עבודה זרה, וע"כ נדחתה השכינה מפניו. מי שמשקר בברית הקדוש

החתום בבשרו של אדם הוא כאלו משקר בשם הקדוש, כי מי שמשקר בחותם המלך שהוא ברית הקדוש משקר במלך עצמו, וע"כ אין לו חלק באלקי ישראל, אם לא בכח תשובה תמידית.

פסקה כט

ר' יוסי פתח וכו': רי"פ ואמר, וישכחו את ה' אלקיהם וגו' ויעזבו את ה'. ושואל, מהו וישכחו ויעזבו. ומשיב, שדחו מעצמם אות ברית קודש, שהיו מלים ולא פרעים, עד שבאה דבורה, והתנדבה בזה, דהיינו שהנהיגה הפריעה בכל ישראל. כמו שכתוב, בפרוע פרעות בישראל בהתנדב וגו'.

פסקה ל

מאן דקטיל בנוי וגו': ג) מי שהורג את בניו, דהיינו לאותו עובר שאשתו נתעברה בו, כי בא עליה ביום צ' לעבורו, שאז ממית העובר וגורם להרוג אותו במעיה או שעושה איזה פעולה הגורמת שתפיל העובר. שסותר בנינו של הקב"ה ואומנותו. יש מי שהורג אדם, וזה הורג בניו.

פסקה לא

תלתא בישין וכו': ג' רעות עשה (כמו שמפרש להלן), שהעולם כולו אינו יכול לסבל, וע"כ העולם מתמוטט מעט מעט, ולא ידוע למה הוא, והקב"ה מסתלק מן העולם, וחרב ורעב ומות באים על העולם. ואלו הם, ג' רעות שעשה, הורג בניו, סותר בנין המלך, דהיינו שמבטל העיבור, שהוא בנין הקב"ה, ודוחה את השכינה, שהולכת ומשוטטת בעולם ואינה מוצאת מנוחה. ועל אלו, רוח הקודש בוכה. והעולם נידון בכל אלו הדינים. אוי לאותו האדם, אוי לו, מוטב לו שלא היה נברא בעולם.

פסקה לב

זכאין אינון ישראל וכו': אשרי הם ישראל, שאע"פ שהיו בגלות מצרים, נשמרו מכל ג' אלו, מנדה ומבת אל נכר, ומלהרוג את הבנים. והשתדלו במעשים בפרהסיא לעורר הפריה ורביה, כמו שאומר להלן, ואע"פ שנגזרה גזרה, כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, לא נמצא ביניהם איש שיהרוג עובר במעי אשה, ומכל שכן לאחר שנולד, ובזכות זה יצאו ישראל מן הגלות.

פסקה לג

מנדה, דתני וכו': נשמרו במצרים מנדה. כי ר' חייא למד, מהו שכתוב, ויעש וגו' במראות הצובאות, מפני מה זכו הנשים לכך, להביא את מראות הצובאות למשכן, הוא משום ששמרו את עצמן בגלות מצרים, שלאחר שנטהרו מנדתן היו באות ומתקשטות

ומסתכלות **במראה** בבעליהן ומעוררות אותם בפריה ורביה. הרי שנשמרו מנדה בגלות מצרים.

פסקה לד

מבת אל נכר: נשמרו במצרים מבת אל נכר דהיינו מנשים נכריות. שכתוב, יצאו כל צבאות ה'. וכתוב, שבטי יה עדות לישראל, ודאי, שאין בהם תערובת מאומה נכריה. וכתוב, אלה שמות בני ישראל. שבטי בני ישראל. דבר אל בני ישראל. שכל זה יורה, שאין בהם תערובת נכריות.

פסקה לה

ואי תימא והא וכו': ואם תאמר, הרי כתוב, והוא בן איש מצרי. ומשיב, הנה ודאי אחד היה ופרסמו, הכתוב, שכתוב, והוא בן איש מצרי וגו'. נשמרו במצרים לקיים פריה ורביה, שכתוב, ובני ישראל פרו וישרצו וגו'. הרי שמכל אלו, מנדה, מבת אל נכר, ומלהרג הבנים, נשמרו ישראל במצרים, וע"כ באו בני ישראל למצרים ויצאו בני ישראל לחירות, ז"ש ואלה שמות בני ישראל **הבאים** וגו'. כי באו משמע, שלא להשתקע, אלא שיצאו משם, והיינו בזכות שמירת ג' דברים הנ"ל.

פסקה לו

ואלה שמות וגו': ר' אלעזר ור' יוסי היו הולכים בדרך. בעוד שהיו הולכים אמר ר' אלעזר לר' יוסי, פתח פיך ויאירו דבריך. אמר לו, אם טוב לפני אדוני, ששאל לו דבר אחד שקשה לי, הנה שמעתי מן המאור הקדוש, שהיה אומר, ואלה שמות בני ישראל, פירושו, ישראל סבא. הבאים מצרימה פירושו, כל אלו הצבאות ומחנות מלאכים שהיו יורדים לגלות עם יעקב, שכתוב, **את יעקב**. ולפי"ז קשה, מהו דכתיב, איש וביתו באו. הלא במלאכים אינו נוהג בית. אמר לו, ודאי שכן הוא. שהמלאכים באו איש וביתו. כי כך למדנו, כל המקבל מאחר נחשב לבית אל הנותן. ונמצא איש וביתו פירושו, נותן ומקבל, הנוהג גם במלאכים.

פסקה לז

פתח ר' אלעזר וכו': פר"א ואמר. ויהי ככלות שלמה לבנות בית ה' ואת בית המלך וגו', שואל וכי כיון שאמר את בית ה' מהו בית המלך, ואם תאמר שבשביל שלמה נאמר בית המלך. אינו כן. אלא **בית ה'**, זהו בית המקדש, ואת **בית המלך** זהו קדש הקדשים.

פסקה לח

בית ה' דאיהו וכו': ומפרש דבריו, **בית ה'**, שהוא בית המקדש, דהיינו עזרות ולשכות בית האולם והדביר, זהו בית המקדש, דהיינו המלכות. ודאי שנקרא בית ה'. **בית המלך**,

זהו קדש הקדשים שהוא פנימי מכל, דהיינו הבינה, שנקראת מלך סתם. מלך זה, אע"פ שהוא מלך עליון הוא נוקבא כלפי נקודה העליונה הסתומה מכל, שהיא חכמה, ואע"פ שהיא נוקבא, מכל מקום היא זכר כלפי המלך שלמטה, שהוא ז"א, כלומר שמדרגה עליונה נחשבת תמיד לזכר אל התחתונה, והתחתונה לנקבה, ועם זה כלפי התחתונה של התחתונה נחשבת גם התחתונה לזכר. וכן תמיד. וע"כ הכל הוא כעין זה. ועל כן התחתונים דהיינו המלאכים שבאו עם יעקב למצרים (כנ"ל באות ל"ו.) כתוב בהם **איש וביתו באו**, אע"פ שאין בית נוהג בהם, כי איש וביתו פירושו, זכר ונקבה, שכל מדרגה עליונה שבהם נחשבת לזכר כלפי התחתונה, וכל מדרגה תחתונה נחשבת לנקבה כלפי עליונה, וזכר כלפי התחתונה שלה.

פסקה לט

ואלה שמות וגו': ר' יוסי פתח ואמר, גן נעול אחותי כלה וגו'. **גן נעול**, זה היא כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא, שאמר ר' אלעזר, מה הגן הזה צריך לשמור לעדור להשקות ולזמור כך כנסת ישראל צריכה לעדור לשמור להשקות ולזמור, דהיינו עבודת הצדיקים, להעלות מ"ן ולזמר כל הקליפות הסובבים את הנוקבא. וע"כ היא נקראת **גן**, וכן נקראת **כרם**, כי מה הכרם הזה צריך לעדור להשקות ולזמור, כך ישראל, כלומר, בית ישראל, שהיא הנוקבא, זהו שכתוב, כי כרם ה' צבאות **בית ישראל**, וכתוב ויעזקהו ויסקלהו וגו'.

פסקה מ

מתניתין אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, אנו פותחים עינינו, רואים, גלגלי מרכבה הקדושה נוסעים במסעיהם, וקול שירה מתוק לאזנים, שהן בינה, יפה ללב, שהוא מלכות, העולה ויורד והולך ואינו נוסע. מזדעזעים אלף אלפים, היינו סדר המשכת חכמה, ומשום שנמשכת ע"י קו שמאל ששם דינים נבחן כמזדעזעים. והחכמה ספירותיה באלפים וכשנכללים זמ"ז, הם אלף אלפים. ורבוא רבבן, הם חסדים שמקורם מעתיק שספירותיו בסוד רבוא. ופותחים בשירת החכמה ממטה למעלה. פירוש. הבינה ה"ס המרכבה, הגלגלים שלה, ה"ס ג' קוין, שה"ס חג"ת וגלגל רביעי ה"ס המלכות שמחזה ולמעלה המקבלת מהם, וכשנכללים הגלגלים זה בזה, יש בכל אחד מהם ג' קוין, שהם י"ב. שעל ידי קוין הללו, רוכב מלך העליון שהוא חכמה במרכבתו שהוא הבינה. (כמ"ש לעיל ב"א דף רמ"ג ד"ה ושוי רתיכוי). ונסיעה, פירושו הארת הקוין בזה אחר זה כסדר יציאתם בסוד חולם שורק חירק (כנ"ל ויחי דף קנ"ט ד"ה קל גלגלא). והשגת הארת החכמה מכונה פתיחת עינים.

וזה אמרו. **אנן פתחין עיננא**, היינו בעת שמשיגים הארת חכמה, המכונה פתיחת עינים **חמאן גלגלי רתיכתא קדישא נטלין במטלנוי**, דהיינו ע"י ד' הגלגלים של הבינה שהם חג"ת ומלכות, כנ"ל, והחכמה מושגת רק **במטלנוי**, בדרך נסיעה מקו לקו בסוד ג' הנקודות חלם שורק חירק כנ"ל. ואז **קל שירתא בסימא לאודנין**, שנשמע הארת החכמה לאזנים, שהן בינה, בעיקר, ע"י קו אמצעי שהוא ת"ת הנקרא קול. וממנו מושפעת אל הלב, הוא המלכות, וז"ש **יאה ללבא**, וכשמקבלת הארת החכמה המושפעת רק ממטה למעלה היא **סלקא**, וכשמקבלת אור החסדים המושפע ממעלה למטה, היא **נחתא**. ונתבאר לעיל סוד הנסיעה, שהיא הארת ג' הקוין בזה אחר זה וכן חוזר חלילה. אבל במלכות אין נסיעה, כי היא רק מקבלת מן נסיעת ג' קוין, וז"ש, **אזלא ולא נטלא**, כי היא אינה משתתפת עם ג' הקוין בפעולת ההארה אלא מקבלת מהם בלבד. ונמצא שאינה נוסעת עמהם. וז"ש, **ופותחין שירתא מלרע לעילא**, כי השירה שה"ס החכמה אינה מאירה ממעלה למטה, כנ"ל (בראשית ב' נ"ח ד"ה עמודא ע"ש).

פסקה מא

לקל נעימותא ההוא וכו': לקול נעימות ההיא, מנסיעת הגלגלים כנ"ל, עומדים, מי שעומדים, ומתקבצים בקבוצה אחת, לצד ימין, ארבע מאות וחמשים אלף בעלי עינים. רואים ואינם רואים, ונמצאים בכל הקוים שלהם. שני הצדדים האחרים, שהם שמאל ואמצע, מתלבנים, בשבילם, כלומר שדיניהם, שה"ס אדום, נעברים, מחמת שמקבלים חסדים מקו ימין, ולצד שמאל מאתים וחמשים אלף.

פירוש. בכל קו יש חמש ספירות, חג"ת נ"ה, ולהיותם מבינה, שספירותיה בסוד מאות, הם חמש מאות, ומתחלקים במקום החזה, ב' ספירות ומחצה שהם ר"נ דהיינו חסד וגבורה וחצי ת"ת הם מחזה ולמעלה, וב' ספירות ומחצה, שהם חצי ת"ת התחתון ונצח והוד, שהם ר"נ, הם מחזה ולמטה. והארת קו ימין להיותה חסדים בעיקרה, מאירה גם מחזה ולמטה, עד חצי הספירה התחתונה שהיא הוד, כי להיותה בחינת מלכות, כנודע, שחג"ת נ"ה הם בחינת כח"ב תו"מ, ע"כ אינה מאירה רק ממטה למעלה, דהיינו מחזה ולמעלה, וע"כ נמצא הארת קו הימין תופשת ארבע ספירות וחצי, שהם חג"ת ונצח וחצי הוד, שהם ארבע מאות וחמשים. וזה נתבאר היטב לעיל (בראשית ב' אות רס"ט ע"ש בכל ההמשך) אמנם הארת קו השמאל אינה מאיר כלל ממעלה למטה, אלא ממטה למעלה כמ"ש בדבור הסמוך, **ופותחין שירתא מלרע לעילא**. שפירושו מחזה ולמעלה. ונמצא שאינה מאירה רק ב' ספירות וחצי, שהם חסד וגבורה וחצי ת"ת, שהם מאתים וחמשים בלבד.

וזה אמרו **לסטרא דימינא, ארבע מאה וחמשין אלפין מארי דעיינין**, כי להיותם בעיקר אור החסדים הם מאירים גם מלמעלה למטה, דהיינו עד חצי ספירת ההוד, שהם ארבע ספירות חג"ת ונצח וחצי ספירת ההוד עד החזה כנ"ל, ולהיותם מבינה, שספירותיה בסוד מאות, הן ארבע מאות וחמישים. ולהיותם ממשיכים החכמה אל קו השמאל, שספירת החכמה הוא בסוד אלפים, הם **ת"נ אלפין**, וגם משום זה מכונים, **מארי דעיינין**, כי החכמה נקראת עינים כנודע. אמנם, אע"פ שהם משפיעים חכמה אל קו השמאל, הימין לעצמו, אינו מקבל חכמה. וע"כ אומר, **חמאן ולא חמאן**, כי שתי הבחינות נבחנות בהם, כי מצד שמשפיעים חכמה לשמאל, מכונים **חמאן**, כי ראיה ה"ס חכמה. ומצד שאינם מקבלים לעצמם חכמה, כי הם בסו"ה כי חפץ חסד הוא, ע"כ נבחנים, **ולא חמאן**, שאין בהם חכמה, אלא חסדים. ונודע שב' קוין שמאל ואמצע, מתלבשת החכמה שבהם בחסדים של הימין וז"ש **תרין סטרין אחרנין אתחוורו בגיניהון**, דהיינו מחמת שמקבלים החסדים מן הימין הזה, והוסר האודם שבהם, שה"ס הדינים, ונעשו לבן.

וזה אמרו, **ולסטרא דשמאלא מאתן וחמשין אלפין**. כי קו השמאל ששם מאיר החכמה בעיקר, אינו מאיר אלא ממטה למעלה. דהיינו ב' ספירות וחצי שמחזה ולמעלה, שהם חסד וגבורה וחצי ת"ת העליון, כנ"ל שלהיותם נמשכים משמאל דבינה שספירותיה בסוד מאות, הם, **מאתן וחמשין**, ולהיותם באור החכמה שספירותיה בסוד אלפין, הם מאתן וחמשין **אלפין**.

פסקה מב

אינון מאריהון דיבבא וכו': הם, ר"נ אלפין הנ"ל, בעלי הבכי, מיבבים ומיללים ממקום בית מושביהם, דהיינו ממקום יציאתם, פותחים בדין ומסיימים בדין. מיבבים שנית, והדין נתגלה, והספרים פתוחים, להסתכל בדינים שבהם, בו בשעה, עולה בעל הדין, שהיה קם עליהם ויושב על כסא הדין, והשירה שככה מטרם שנסתיים הדין.

ביאור הדברים. כי רוצה לבאר כאן, ענין ב' מצבים שונים הנוהגים בכל קו מג' הקוין ימין שמאל ואמצע, אשר מצב הא' הוא, במקום יציאתו במקורו. ומצב הב' הוא, שלא במקום יציאתו. ובמצב הא', פועל כל קו לפי מדרגתו להמשיך החכמה. ובמצב הב', פועל כל קו להרבות את החסדים, ועוזב את פעולת המשכת החכמה. ומתחיל בקו שמאל משום שהוא עיקר הפועל להמשכת החכמה, דהיינו בסוד נקודת השורק, (כנ"ל ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא).

וכבר ידעת שהמשכת החכמה נקרא **שירה**, וזהו רק בחיבור כל ג' הקוין, אבל המשכת החכמה שבקו שמאל בלבד, נקראת לפעמים, **יבבא**, משום שבו נמצאת החכמה בלי

חסדים, ואי אפשר לסבול את החכמה כשאינה מלובשת בחסדים, ומחמת דין זה **מיבבים ומיללים**, כל המקבלים ממנו, דהיינו ר"נ אלפין הנז'. ויש עוד דין אחר, שהוא דין של המסך דחירק (כנ"ל לך דף ט"ז ד"ה עוד).

וזה אמרו. **אינון מאריהון דיבבא**, דהיינו ר"נ אלפין הנמשכים מקו שמאל, שהארת החכמה שלהם מכונה **יבבא**. וז"ש **מאתר בית מותביהון פותחין בדינא ומסיימין בדינא**. כי בפעולה הראשונה במקום יציאתם, הם **פותחין** להמשיך החכמה **בדין**, מפאת חסרון לבוש החסדים, כנ"ל, ועד **שמסיימים** ברצונם המשכת החכמה, נמצאים באותו **הדין**. וז"ש, **מיבבים תנינות**, דהיינו בפעולה השניה להמשיך חכמה, **ודינא יתיב וספרין פתיחו**, שהדין האחר של מסך דחירק מתגלה, שהוא הנושא למדת הדין במלכות, שהחכמה מסתלקת בגללה, כנ"ל (לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש). וז"ש **ביה שעתא סליק מאריה דדינא, דקאים עליהון**. שבעל הדין העומד עליהם, שהוא ז"א הנושא למסך דחירק, עולה **ויתיב בכורסיא דדינא**, דהיינו המלכות דמדת הדין המרחקת אור החכמה, וע"כ, **ושירתא אשתכך**, שאור החכמה שנקרא **שירה**, נפסקת מלהאיר, **עד לא תסתיים דינא**, כלומר, שלא יכלו **לסיים** פעולת המשכת החכמה, שנמשכת **בדין** הא' שנקרא **יבבא**, מפני שהחכמה כבר נסתלקה מסבת הדין הב' שנתגלה בסוד מסך דחירק.

וצריך שתדע, שמסבת המסך דחירק שהזי"א, שה"ס קו האמצעי, מגלה, הוא נקרא בג' כינוים, א) מטרם שאור העליון נזדווג על המסך דחירק, נקרא **מארי דדינא**, כי אז מרבה דינים בלבד. ב) אחר שנזדווג אור העליון על המסך דחירק ביסוד שלו שנקרא חי העולמים, שאז, ממשיך אור החסדים מקו ימין, ומלביש עמהם את החכמה שבקו שמאל, אשר אז, נמשכה שוב הארת החכמה, ומחמת שנתלבשה בחסדים היא מאירה בשלמות בלי דינים, כנ"ל (לך י"ג ד"ה ונתבאר, ע"ש), ואז נקרא ז"א בשם **פטרונא**, דהיינו שמגין על החכמה שתוכל להאיר בלי דינים. ג) אחר שמתגבר להמשיך י"ג מדות הרחמים מדיקנא דא"א, אז נקרא ז"א, **סבא פטרונא דכלא**, סבא נקרא, על שם א"א. **ופטרונא דכלא** נקרא, על שם שכולו רחמים בלי דין כלל, כי אז מרבה להמשיך חסדים מרובים מאד מעתיקא קדישא, שכולו רחמים, ומתוך שהחסדים הללו עדיפים מחכמה, כי עתיקא הוא למעלה מא"א, שממנו החכמה, נמצא שגם החכמה נמשכת עמהם מאליה, ונמצא שהוא **פטרונא דכלא** כי מגין, הן על ריבוי החכמה והן על ריבוי החסדים.

פסקה מג

סחרן מארי דעיינין וכו': כאן מבאר ב' הפעולות שבקו ימין, ואומר, מסבבים בעלי העינים מצד ימין, שעמהם שמונה עשר אלף אחרים, דהיינו המסך דחירק שביסוד ז"א

הנקרא **חי**, שהוא בגי' שמונה עשר, ולהיותו הגורם להמשיך חסדים שבתוכם מאיר החכמה, ע"כ, נקרא **ח"י אלפין**, כי החכמה מכונה אלפין, כנ"ל בדיבור הסמוך. תוקעים, דהיינו המשכת חסדים המכונה תקיעה, קול פשוט. ואז לא מיבבים ולא מיללים, אלו המקבלים חכמה מקו ימין. פותחים בשירה, דהיינו בהמשכת חכמה, מזדעזעים ר"נ אלף בעלי היבבא. פירוש, שגם ר"נ אלף שבקו שמאל המכונים מארי דיבבא, מקבלים עתה גם הם הארת החכמה, ואע"פ שכבר נפסקה היבבא והיללה מכל מקום הם עוד מזדעזעים מאימת הדין שקרה להם לפני שקבלו החסדים מקו הימין.

פסקה מד

תקע תנינות וכו': תקע והמשיך חסדים בפעם השניה, דהיינו פעולה השניה שבקו ימין, שאין שם יבבא, כנ"ל, נוסע הפטרון, דהיינו ז"א, בזמן גילוי החסדים שבמסך כנ"ל, מכסא ההוא של דין ויושב בכסא הרחמים. להמשיך חסדים מרובים. בו בזמן הוא, דהיינו הז"א, מזכיר שם הקדוש הגדול העליון. שהוא שם הויה במילוי מ"ה, יוד הא ואו הא. כמ"ש לפנינו. שבשם הזה נמשך חיים לכל.

פסקה מה

פתח ואמר זמנא וכו': כאן מבאר ב' הפעולות שבקו אמצעי, פתח ואמר. ז"א, שהוא קו האמצעי פעם אחת, יוד הא ואו הא, שיוד הא ואו ה"ס ג' הקוין, ימין שמאל אמצע הכלולים בז"א. והא אחרונה, היא הנוקבא המקבלת מהם. כמש"א, ויקרא בשם הויה, פותחים כבתחילה בעלי הגלגלים הקדושים שבמרכבה, ואלף אלפים, שה"ס חכמה, ורבוא רבבות, שה"ס החסדים המלבישים אותם, ואומרים שירה (כמ"ש לעיל אות מ' ע"ש) משבחים המלאכים ואומרים, ברוך כבוד ה' ממקום שכינתו. שהשכינה תתברך מז"א, ותקבל ממנו חכמה מלובשת בחסדים.

פסקה מו

אתיא ההוא גנתא וכו': אז בא אותו הגן, היינו השכינה, שהוא חבוי במאתים וחמשים עלמין, דהיינו בלמעלה מחזה דז"א, ששם ב' ספירות, חסד וגבורה דז"א וחצי ספירת ת"ת דז"א, שלהיותם נמשכים מבינה הן בסוד מאות, והם **מאתים וחמשים**, ונקראים **עלמין** מפני שהחכמה שבהם מתלבשת **ונעלמת** בחסדים, היא השכינה היקרה, בזיו החכמה שלה, היוצא **מזיו** החכמה ומתלבש ונעלם בזיו החסדים. והזיו נמשך ממנה לד' הרוחות חו"ג תו"מ, שהם ד' ראשים כדי לקיים אותם במוחין. דהיינו בסו"ה ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים וגו'. והזיו נמשך ממנה לכל התחתונים, והיא הנקראת גן עדן.

ומה שאומר, שהיא **חבויה** בר"ן עלמין, שפירושו למעלה מחזה דז"א כנ"ל, הענין הוא, מפני שאין שם מקומה האמתי, כי היא מתחלת רק מחזה ולמטה דז"א, אלא כדי שתוכל לקבל חכמה עלתה למעלה מחזה, ולפיכך היא צריכה להיות שמה **חבויה**, כדי שלא יקטרגו עליה החיצונים, שאז לא היתה אפשרות שתקבל חכמה. ונתבאר פעולה הראשונה שבקו האמצעי, שהוא להמשכת החכמה.

פסקה מז

פתח תנינות ההוא וכו': פתח שנית אותו הסבא, דהיינו ז"א, שאחר שעלה לא"א נקרא **סבא** כמוהו. וזהו פעולה השניה של קו אמצעי דהיינו ז"א. המגין על הכל, דהיינו הן להמשכת החכמה, והן להמשכת החסדים (כמ"ש לעיל אות מ"ב ע"ש) ומזכיר שמו יוד הא ואו הא, וכולם פותחים בהמשכת האורות מי"ג מדות הרחמים, שנמשכים אז מי"ג תיקונים שבדיקנא דא"א. (כמ"ש לעיל אות מ"ב ע"ש) מי ראה כל אלו אורות העזים רמים שברמים, עזים שבעזים, ממרכבות הקדושות, ושמים וכל צבאם מזדעזעים ומתחלחלים באימה גדולה, ומשבחים את השם הקדוש ואומרים שירה. אשרי הם הנשמות של הצדיקים, שהם נמצאים בעדון הזה, ויודעים זה. על-זה נאמר, מי לא ייראך מלך הגוים כי לך אתה וגו'. (ע"כ התוספתא).

פסקה מח

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, כשירדה השכינה למצרים ירדה חיה אחת, מד' חיות שבמרכבה ששמה ישראל, בצורתו של אותו סבא הנ"ל בדבור הסמוך, שהוא ז"א, ומ"ב משמשים קדושים עמה, דהיינו מ"ב מלאכים, וכל אחד ואחד מהם היה אות קדוש עמו מן השם הקדוש מ"ב. כלומר, שמלאכים אלו המשמשים את החיה ששמה ישראל מכונים **בני ישראל** ונמשכים מן השם מ"ב שה"ס הג"ר שבאותה החיה. וכולם ירדו עם יעקב למצרים, וזהו שכתוב, ואלה שמות **בני ישראל** הבאים מצרימה את יעקב, אמר ר' יצחק, שזה משמע, כי אמר בני ישראל, ואח"כ את יעקב, ואינו אומר, אתו. פירוש. שהיה צריך לומר הבאים מצרימה **אתו**, ולא להכפיל את השם יעקב, אלא בהכרח, שהשם ישראל אינו השם של יעקב, אלא של החיה העליונה שבמרכבה, ששמה ישראל, ובני ישראל, הם מ"ב משמשים שלה, כמבואר.

פסקה מט

שאל ר' יהודה וכו': שאל ר"י את ר' אלעזר בן ר' שמעון, כיון ששמעת מאביך, פרשת ואלה שמות שפירש אותה בסוד העליון, דהיינו שבני ישראל הם מ"ב מלאכים קדושים כנ"ל בסמוך, וא"כ מהו שאומר, **איש וביתו באו**, הרי במלאכים אינו נוהג בני בית. אמר

לו ר' אלעזר, הדבר שאמר אבי פירושו, מלאכים עליונים, שהם גבוהים מן התחתונים שבהם, והיינו שכתוב איש וביתו באו, אשר מלאך העליון נקרא **איש** והתחתון לו נקרא **ביתו**. וכך אמר אבי כל אלו המלאכים שבמדרגה העליונה נקראים גברים זכרים, ואלו שבמדרגה תחתונה מהם, נקראים נקבות, ונקראים **בית**, שאשה נקבה מקבלת מן הזכר והיא כמו בית אליו.

פסקה נ

ר' יצחק הוה וכו': ר' יצחק היה עומד לפני ר' אלעזר בר"ש, אמר לו, וכי השכינה ירדה למצרים עם יעקב. אמר לו, ולא, כלומר, התוכל לומר שלא ירדה, והרי כתוב, אנכי ארד עמך. אמר לו, בוא וראה, השכינה ירדה למצרים את יעקב, ושש מאות אלף מרכבות קדושות עמה. והיינו שכתוב, כשש מאות אלף רגלי, ולמדנו שש מאות אלף מרכבות קדושות ירדו עם יעקב למצרים, וכולם עלו משם כשישראל יצאו ממצרים. זהו שכתוב, ויסעו בני ישראל מרעמסס סכותה כשש מאות אלף רגלי וגו', **שש** מאות לא נאמר, אלא **כשש** מאות, זהו רומז, כעין שיצאו אלו שש מאות אלף שלמטה כך יצאו אלו שש מאות אלף מרכבות קדושות שלמעלה שהיו עמהם.

פסקה נא

ותא חזי רזא וכו': ובוא וראה סוד הדבר, בעת שיצאו אלו המרכבות הקדושות והמחנות הקדושים, ראו ישראל וידעו, שהם מתעכבים מלצאת בשבילם מחמת שהם אינם יוצאים, וכל החפזון שעשו ישראל היה בשבילם, והיינו שכתוב, ולא **יכלו** להתמהמה, שהיה לו לומר, ולא **רצו** להתמהמה, אבל לא כתוב אלא ולא יכלו, שהוא בהכרח משום מחנות המלאכים שהיו מתעכבים בשבילם, ונודע ממש מכאן, שבני ישראל שכתוב, כולם בני ישראל של הרקיע, דהיינו מלאכים, והיינו שכתוב, בני **ישראל** הבאים מצרימה את **יעקב**, ולא נאמר ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה אתו, אלא ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב, שפירושו, הבאים מצרימה מתחילה דהיינו המלאכים כנ"ל, ועם מי באו, את יעקב.

פסקה נב

א"ר יהודה ק"ו וכו': אר"י, קל וחומר הוא. ומה בשעה שנצל יעקב מלבן, כתוב, ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים. וכשירד למצרים אמר הקב"ה, אנכי ארד עמך מצרימה, ואם האדון ירד אינו דין, כלומר כל שכן הוא, שירדו משמשיו עמו, היינו שכתוב הבאים מצרימה את יעקב, ולא כתוב, אתו. ר' יעקב מכפר חנן אמר, בשם ר' אבא, מי הם בני ישראל שבכאן, ואמר, אלו הם שנקראים בני-ישראל ממש. דהיינו השבטים.

פסקה נג

ר' אבא פתח וכו': ר"א פתח ואמר, שמביא ראיה לדבריו, לכו חזו וגו' אשר שם **שמות** בארץ, אל תקרי **שמות**, בש' פתוחה, אלא שמות בש' צרויה. וזה הולך כמו שאמר ר' חייא, כעין שעשה הקב"ה ברקיע, כן עשה בארץ, שיש שמות הקדושים ברקיע, ויש שמות הקדושים בארץ. דהיינו שמות השבטים, שעליהם נאמר ואלה שמות בני ישראל וגו'.

פסקה נד

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, ביום ההוא שירד יעקב למצרים, ירדו עמו ששים רבוא מלאכים עליונים ר' יהודה פתח, להביא ראיה לדבריו, הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב וגו': מנעולים החקוקים לקבל מפתח, המפתחות מסובבים במקומו של המנעול. המנעולים הם בספירה השביעית שהיא מלכות, והם חקוקים בספירה הששית, שהיא יסוד. וזהו שכתוב, ששים גבורים סביב לה. קוזמיטין, פירושו לפי הענין, מנעולים קלדיטא, פירושו מפתח, מלשון כל אקלידי מכר וכו' (גיטין כו.)

פירוש הדברים. תמצא לעיל בהקדמת ספר הזהר, (במאמר מנעולא ומפתחא דף מ"ז אות מ"ד ובהסולם שם בכל ההמשך). ונתבאר שם שהמלכות עצמה אין בה אלא חג"ת נה"י ומסתיימת ביסוד שנקרא מפתחא, וחסרה ממלכות דמלכות, וז"ש כאן, **קוזמיטין דגליפא בקלדיטא**, המנעולים שהם מלכות החקוקים בהתאם למפתח, **סחרן בדוכתיה** הם מסבבים במקומו של המפתח, שהוא יסוד. **קוזמיטין בשביעאה**, אע"פ שעצם המנעול הוא מלכות הכלולה מז' ספירות חג"ת נהי"מ, שלפי"ז היה צריך לומר שמטתו שלשלמה, שה"ס המלכות, שבעים גבורים סביב לה, שהם ז' ספירות שכל אחת כלולה מעשר, אמנם הם **גליפין בשתיתאה**, דהיינו שמסתיימים ביסוד המכונה מפתחא, ואין בה אלא חג"ת נה"י, שהם ששה ספירות שכל אחת כלולה מעשר, שהם ששים. וז"ש, ששים גבורים סביב לה, ולא שבעים.

פסקה נה

הנה מטתו: וממשיך עם הנ"ל לבאר כל המקרא, ואומר, **הנה מטתו**, זו היא השכינה הנקראת **מטה**. **שלשלמה**, המלך שהשלום שלו שהוא ז"א, הקו האמצעי, העושה שלום בין ימין לשמאל. **ששים גבורים סביב לה**, אלו הם ששים רבוא מלאכים עליונים שהם מצבא השכינה שירדה עם יעקב למצרים. והטעם שהם במספר ששים הוא מפני שהשכינה רשומה במפתחא (כנ"ל ב"א דף רס"ז, ד"ה מניה) **מגבורי ישראל**, היינו ישראל של מעלה, שהוא ז"א, שהגבורה נמשכת אליהם ממנו. ז"ש, ואלה שמות בני

ישראל וגו'. **איש וביתו באו** פירושו, הם ודרכיהם. כי **ביתו** פירושו מנהגיו ודרכיו. כי לכל מלאך יש פעולה מיוחדת שעל שמה נקרא כנודע.

פסקה נו

ר' חייא הוה וכו': ר"ח היה הולך מאושא ללוד, והיה רוכב על חמור, ור' יוסי היה עמו. ירד ר' חייא ונענע בידיו לר' יוסי, ואמר לו, אם בני העולם היו יודעים הכבוד הגדול של יעקב, בשעה שאמר לו הקב"ה, אנכי ארד עמך מצרימה, היו מלחכים העפר שבג' פרסאות הקרב לקברו, שכך מפרשים מורינו גדולי העולם, בעלי המשנה, כתוב ויצא משה לקראת חותנו, ופרשו, שאהרן ראה שיצא משה ויצא עמו, ואלעזר והנשיאים והזקנים, יצאו עמו, וראשי האבות וקרואי העדה וכל ישראל יצאו עמהם, ונמצא שכל ישראל כולם יצאו לקראת יתרו, כי מי ראה את משה שיצא ולא יצא עמו, ומי ראה את אהרן והנשיאים שיצאו ולא יצא, נמצא, שבשביל משה יצאו כולם. ומה, אם בשביל משה היה כך, בשביל הקב"ה כאשר אמר, **אנכי ארד עמך מצרימה**, על אחת כמה וכמה. שירדו עמו כל הפמליא של מעלה. ומיושב בזה מה שבתחילה אמר הקב"ה אנכי ארד עמך מצרימה שמשמע הוא לבדו, ואח"כ ואלה שמות בני ישראל וגו'. שפירושו כל הפמליא של מעלה כנ"ל. שכן במשה כתוב ויצא משה, וכל ישראל יצאו עמו.

פסקה נז

עד דהוו אזלו וכו': בעוד שהיו הולכים, פגש אותם ר' אבא. א"ר יוסי, הנה השכינה כאן, כי אחד מבעלי המשנה עמנו. א"ר אבא, במה אתם עוסקים. אמר ר' יוסי, במקרא הזה, שכתוב, אנכי ארד עמך מצרימה וגו'. כשירד יעקב למצרים, שכתוב, ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו', אתה למד, שכולם ירדו עם יעקב למצרים. משמע שכל המרכבות והצבאות ירדו עם יעקב למצרים ולא הקב"ה לבדו כמו שמשמע מהכתוב אנכי ארד עמך מצרימה וגו'.

פסקה נח

א"ל ר' אבא וכו': א"ל ר' אבא, וזה לבד היה. פתח ואמר, היה היה דבר ה' אל יחזקאל וגו'. ג' קושיות כאן. אחת, שלמדנו, אין שכינה שורה בחוץ לארץ. ונבואתו של יחזקאל היה בארץ כשדים. ואחת, שלא היה נאמן כמשה, שכתוב בו, בכל ביתי נאמן הוא, והוא, יחזקאל, גילה ופרסם כל אוצרות המלך, יותר ממשה. ואחת, שנראה שלא היה שלם בדעתו. שאם היה שלם בדעתו לא היה מגלה כל כך.

פסקה נט

אלא הכי אסיקנא וכו': ומשיב, אלא כך ביארנו במשנה שלנו. חס ושלום, שגילה יותר משצריך, כי יחזקאל נביא שלם היה, שהיה שלם בדעתו, וברשות הקב"ה גילה כל מה שגילה, והכל נצרך שיגלה על אחת שתים ממה שגילה. כי כך למדנו, מי שרגיל לסבול צער וכו', כמובא לעיל בדברי הזהר, מאות ז' עד אות י"ד והכל נצרך. ומעולם לא עזב הקב"ה את ישראל בגלות מטרם שבא לשכון שכינתו עמהם. כל שכן ביעקב, שהיה יורד בגלות, שהקב"ה ושכינתו וקדושים עליונים והמרכבות ירדו כולם עם יעקב, זהו שכתוב, הבאים מצרימה את יעקב. ובזה מיושב קושית ר' יוסי לעיל, כי אע"פ שאמר אנכי ארד עמך מצרימה, אין המשמעות הוא לבדו, אלא עם שכינתו וצבאיו והמרכבות שלו, שכן דרך הקב"ה בכל הגליות, כמו שגילה יחזקאל בגלות בבל.

פסקה ס

ר' אבא פתח וכו': ר"א פתח ואמר, אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי. בוא וראה, אוי להם לבני אדם שאינם יודעים ואינם נזהרים בעבודת בוראם. כי למדנו, אמר ר' יצחק בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב, ואומרת, אוי להם לבני אדם שמזלזלים בעבודת בוראם אוי להם לבני אדם מחלול כבודה של התורה. כי אמר ר' יהודה, כל מי שעוסק בתורה בעולם הזה ורוכש מעשים טובים, יורש עולם שלם, וכל מי שאינו עוסק בתורה בעולם הזה, ואינו עושה מעשים טובים אינו יורש לא זה ולא זה, דהיינו לא את עולם הזה ולא את עולם הבא. ושואל אתה אומר, או שיורש עולם שלם או שמפסיד ב' העולמות, והרי למדנו, יש מי שיורש עולמו כפי מקומו וכפי מה שראוי לו. הרי שיש מדה אמצעית. א"ר יצחק, לא למדנו שאין לו ב' העולמות אלא מי שאין לו מעשים טובים כלל. אבל אם יש לו מעשים טובים ואפילו שאינם בשלמותם, יורש עולמו כפי הראוי לו, הן בעולם הזה והן בעולם הבא.

פסקה סא

א"ר יהודה וכו': אר"י, אם בני אדם היו יודעים האהבה שאוהב הקב"ה לישראל, היו שואגים כאריות לרדוף אחריו להתדבק בו. כי למדנו, בשעה שירד יעקב למצרים, קרא הקב"ה לחבורת המלאכים שלו, אמר להם, כלכם רדו למצרים ואני ארד עמכם. אמרה השכינה, רבון העולם וכי יש צבאות בלי המלך, כי השכינה נבחנת מלך כל המלאכים, מפני שכולם נמשכים ממנה. אמר לה, אתי מלבנון כלה, גם את תבאי אתי, **מלבנון**, ממקום העדן, הוא חכמה, המלובן בכל פעולותיו. **כלה**, זו השכינה, שהיא כלה בחופה, וזה הולך כזה שלמדנו, א"ר יהודה מהו שכתוב, ויהי ביום כלות משה, **כלת** כתוב, בלי

ו', שפירושו, ביום שנכנסה כלה לחופה, **וכלה** זו היא השכינה, שהיא בבית המקדש, כלה בחופה.

פסקה סב

אתי מלבנון תבואי: היינו ממקום בית המקדש של מעלה. **תשורי מראש אמנה**, שואל, מראש של מי, ומשיב, מראש בעלי האמונה, ומי הם, יעקב ובניו. **מראש שניר וחרמון**, שהם עתידים לקבל התורה שלי מהר **חרמון**, דהיינו הר סיני שנקרא חרמון. ולהגן עליהם בגלותם, המכונה חרמון, מלשון חרם. **ממעונות אריות**, אלו הם עמים העובדים עכו"ם, הדומים לאריות ונמרים, שמעניים את ישראל בכל עבודה קשה.

פסקה סג

ר' אבא אמר וכו': רא"א, אתי מלבנון כלה, ושואל, וכי מלבנון באה והלא ללבנון עולה. כי השכינה היא למטה מחזה דז"א והיא **עולה ללבנון** לקבל חכמה, והיה צריך לומר אתי ללבנון תעלה. אלא אמר ר' אבא, בשעה שירדה השכינה למצרים, ירדו עמה ששים רבוא של מלאכי השרת, והקב"ה בתחילה, זהו שכתוב, ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם.

פסקה סד

ר' יצחק אמר וכו': ריא"א אתי מלבנון כלה, זו היא השכינה. אתי מלבנון תבאי, היינו ממקום בית המקדש של מעלה, שהוא בינה, תשורי מראש אמנה, היינו ממקום בית המקדש שלמעלה, וממקום בית המקדש של מטה. כי אמר ר' יהודה, מעולם לא משה השכינה מכותל המערבי של בית המקדש, שכתוב הנה זה עומד אחר כתלנו. והוא **ראש אמנה** לכל העולם. מראש שניר וחרמון, היינו ממקום שהתורה יצאה לעולם, דהיינו הר סיני המכונה חרמון. ולמה זה, הוא, כדי להגן על ישראל. ממעונות אריות, אלו הם עמים העובדים עכו"ם. ר' יודן אומר, **ממעונות אריות**, אלו הם תלמידי חכמים, העוסקים בתורה במעונות המדרשות ובבתי כנסיות, שהם אריות ונמרים בתורה.

פסקה סה

ר' חייא הוה וכו': ר"ח, היה יושב לפני ר' שמעון, אמר לו, מה ראתה התורה לספור בניו של יעקב, בתחלה, שהם י"ב, ואחר כך, שהם, שבעים, שכתוב כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים. ומהו הטעם שהיו שבעים ולא יותר. אמר לו ר"ש, הוא כנגד שבעים אומות שהם בעולם, שהם היו אומה אחת כנגד כולם.

פסקה סו

ותו א"ל, ת"ח וכו': ועוד אמר לו, בוא וראה, מפתחות המאירים, דהיינו מלכות הממותקת המסתיימת ביסוד הנקראת מפתחא (כנ"ל באות נ"ד ע"ש) ענפים שלהם

יושבים במסעיהם, היינו בעת שמאירים במסע ג' הקוין, (כנ"ל אות מ') והם ממונים על שבעים אומות, שיוצאים מי"ב חקיקות וקשרים המסובבים במסעיהם, בסדר ג' הקוין, במשקל לארבע רוחות העולם שהם חו"ג תו"מ. פירוש, אע"פ שמסעיהם הם רק על ג' קוין שהם חג"ת, עם זה, הם מאירים בד' רוחות שהם חג"ת ומלכות והיינו רק ג' בכל אחת שהם ג' הקוין, וד' פעמים ג' הם י"ב ומתוך שמאירים גם במלכות, יכולים לשלוט על שבעים אומות. היינו שכתוב, יצב גבולות עמים למספר לבני ישראל, דהיינו מספר י"ב שבבני ישראל מאיר אל ע' אומות, כנ"ל. והיינו שכתוב, כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם, שג' הקוין יאירו בכל ד' רוחות חו"ג תו"מ, להורות שהם מתקיימים בשביל ישראל, שהם י"ב השבטים. כנ"ל. בארבע לא נאמר, אלא כארבע, כי כמו שאי אפשר לעולם בלי ד' רוחות, כך אי אפשר לעולם בלי ישראל.

פסקה סז

ויקם מלך חדש: ר' אבא פתח. אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור. אשרי הם ישראל, שהקב"ה רצה בהם יותר מכל העמים וקירב אותם אליו שכתוב, ובך בחר ה' וגו', וכתוב כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. וישראל מתדבקים בהקב"ה, שכתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם וגו'.

פסקה סח

וע"ד זכאין אינון וכו': ועל כן הם צדיקים לפניו, מפני שהם זורעים על כל מים. ושואל, מהו על כל מים. ואומר, שהם זורעים לצדקה, כלומר שהם מעלים מ"ן להמשיך מוחין להמלכות שתהיה נקראת צדקה. כי בלי המוחין היא נקראת צדק בלי ה'. ומי שזרע לצדקה, כתוב בו, כי גדול **מעל השמים** חסדיך, **מעל השמים**, הוא מכונה גם כן, **על כל מים**, ומהו **מעל השמים**, זהו עולם הבא, שהיא בינה, שהיא מעל ז"א הנקרא שמים, וישראל זורעים זרע, דהיינו שמעלים מ"ן, **על כל מים**, שהיא בינה, כדי להמשיך מוחין אל המלכות, שתהיה נקראת **צדקה**.

פסקה סט

בספרא דרב ייבא סבא וכו': בספרו של רב ייבא סבא אמר כך, כתוב, בגזירת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאילתא. כי כל דינין שבעולם הזה וכל הגזירות וכל השאלות, כולם נמצאים בהיכל אחד, ששם ע"ב סנהדרין מעיינים בדינים של העולם. (כמ"ש לעיל בראשית ב' מאות ק"ב עד אות קט"ו ע"ש) והיכל ההוא נקרא **היכל הזכות**, משום כשדנים דין, מהפכים בזכות האדם בתחלה.

פסקה ע
מה דלאו הכי וכו': מה שאין כן במדרגה של הסטרא אחרא, ששם יש מקום שנקרא **חובה**, משום שכל מעשיו שבאותו המקום שהוא של הנחש אשת זנונים, אינם אלא להפך בחוב האדם, ולהלשין על העבד לפני אדוניו.

פסקה עא
אינון דהיכלא וכו': אלו שבהיכל הזכות נקראים מים מתוקים, מים צלולים. אלו שבהיכל החוב, נקראים מים המרים, מי המרים המאררים. בהיכל הזכות ההוא אינם נמצאים שלשה אלו, בנים, חיים ומזונות, ולא באותו מקום החוב, לא במים מתוקים וצלולים, ולא במים המרים המאררים.

פסקה עב
ועל דא ישראל וכו': ועל כן ישראל זורעים על כל מים זרע קדוש, דהיינו שמעלים מ"ן עד בינה העליונה הנקראת על כל מים (כנ"ל באות ס"ח) ומולידים על כל מים, הם, שאין זרע שלהם נכון אלא למעלה, בבינה, ועל כן בארו בעלי המשנה, בנים, חיים, ומזון, אינם תלוים בהיכל הזכות, אלא הדבר תלוי במזל הקדוש, שהיא דיקנא קדישא דא"א, שהיא בחינת **בינה** שלו שיצאה לחוץ, (כמ"ש בתלמוד עשר ספירות בחלק י"ג דף אלף שצ"ב ד"ה והנה) ומקום זה הוא, **על כל מים**.

פסקה עג
משלחי רגל השור והחמור: שלא יש בהם בצד ההוא, שבקליפות שור וחמור, כלום, ששלחו מהם כל החלקים הרעים ומתדבקים בצד הטוב ההוא של כל קדושים עליונים. שור וחמור כשמתחברים יחד הם שני פגעים רעים לעולם. **שור**, הוא צד הדין הקשה, והוא מדביקות דצד הקדושה. **חמור**, כשנתחבר עמו, שהוא מצד האחר, של הקליפות, הם שני פגעים רעים לעולם.
פירוש, יש ב' בחינות דינין, א) דין קדוש שה"ס נקודת השורק, דהיינו קו שמאל מטרם שנזדווג עם קו ימין, שאז נמשכים ממנו דין קשה וזה אינו מטעם הפגם שבו, אלא מטעם חסרון חסדים להתלבשות החכמה. ב) דין שאינו קדוש שהוא נמשך ממסך דנקודת החירק מטרם שנזדווג עמו אור עליון, (כמ"ש לעיל, לך דף י"ג ד"ה ונתבאר, בסוד פעולה הא', ע"ש) שהוא פגם ממש, הממעט ג"ר דשמאל. ודין הא' נקרא **שור**. ודין הב' נקרא **חמור**. הא' הוא דקדושה. הב' דס"א.

פסקה עד

ועל דא שמעון וכו': תוקף דין הקשה היה בו, שהיה מבחי' **שור** (כמ"ש לעיל בראשית א' דף ס"ב ד"ה ואי תימא) וכשמתחברים יחד, לא יכול העולם לסבול. ומשום זה, לא תחרוש בשור וחמור יחדיו. ועל כן שלח יעקב לעשו דבר זה, שכתוב, ויהי לי שור וחמור, דהיינו שכבש אותם אל הקדושה, ואם לא היה יעקב משפיל את עצמו, פחד גדול היה נופל על עשו. מחמת שהיה בכחו לכבוש ב' דינין הללו.

פסקה עה

ויקם מלך חדש וכו': בספרו של ר' המנונא סבא, כתוב כך. מהו שכתוב ויקם מלך חדש על מצרים, בוא וראה, כל העמים שבעולם וכל המלכים שבעולם, לא נתחזקו בממשלתם אלא בשביל ישראל. מצרים לא היו שולטים על כל העולם, עד שבאו ישראל ונכנסו שם בגלות, אז נתגברו על כל העמים שבעולם, בבל לא נתחזק על כל העמים שבעולם, אלא בשביל ישראל, שיהיו בגלות אצלם. אדום לא נתחזקו על כל העמים שבעולם, אלא בשביל ישראל שיהיו בגלות אצלם. כי העמים האלו היו בשפלות בין שאר העמים, והיו ירודים מכולם ובשביל ישראל נתחזקו.

פסקה עו

מצרים דכתיב וכו': מצרים, היו שפלים מכל העמים, שכתוב בהם, מבית עבדים, עבדים ממש נקראים, כי המצרים היו שפלים מכל העמים. **בבל**, היו שפלים, שכתוב, הן ארץ כשדים זה העם לא היה. **אדום**, היו שפלים שכתוב, הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד.

פסקה עז

וכלהו לא נטלו וכו': וכולם אינם מקבלים תוקף אלא בשביל ישראל. כי כשישראל בגלות אצלם, הם מתחזקים מיד על כל העמים שבעולם. מהו הטעם, משום שישראל בלבדם הם כנגד כל העמים שבעולם. כשנכנסו ישראל בגלות מצרים, מיד היתה קימה למצרים, ונתחזקה ממשלתם למעלה מכל העמים, שכתוב **ויקם** מלך חדש על מצרים. **ויקם**, פירושו קימה היתה להם, שנתחזק וקם אותו מלאך הממונה לממשלת מצרים, וניתן לו תוקף וממשלה על כל הממונים של שאר העמים. כי מתחילה ניתן ממשלה לאותו הממונה של מעלה, ואחר כך לעם שלו של מטה. ומשום זה אומר הכתוב, ויקם מלך חדש על מצרים, זהו הממונה שלהם, **חדש** היה, כי עד היום הזה לא היה לו ממשלה על שאר העמים, ועתה הוקם למשול על כל העמים שבעולם. ואז נתקיים תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד כי ימלוך. כי המצרים היו עבדים (כנ"ל באות ע"ו).

פסקה עח

ר' חייא אמר וכו': רח"א, שלשים יום טרם שבא תוקף לעם בארץ, או מטרם שבא משבר לעם בארץ, מכריזים דבר זה בעולם, ולפעמים נמסר הדבר בפי הילד, ולפעמים לאנשים האלו שאין בהם דעת, ולפעמים נמסר הדבר בפי העופות והם מכריזים בעולם, ואין מי שיקשיב אליהם. וכשהעם צדיקים, נמסר דבר ההוא אל הראשים צדיקי העולם, כדי שיודיעו לעם וישובו לאדונם. ואם העם אינם צדיקים, הוא כמו שאמרנו.

פסקה עט

ר' אלעזר הוה וכו': ר"א היה יושב ביום אחד בשער העיר לוד, והיה יושב עמו ר' אבא ור' יהודה ור' יוסי. אמר ר' יוסי, אומר לכם מה שראיתי ביום הזה בבוקר, קמתי לאור היום, ראיתי עוף אחד, היינו מלאך, שהיה מעופף, הרים את עצמו למעלה שלש פעמים, והשפיל עצמו למטה פעם אחת. והיה אומר עליונים עליונים, ביום הזה פורחים רקיעים, דהיינו שהמדרגות משיגים הג"ר שלהן ע"י פריחת הרקיע, בסוד מגדל הפורח באויר, (כנ"ל ב"א דף מ"ד ד"ה אור) שלשה ממונים זקופים, מושלים על הארץ, ואחד יושב ואינו יושב, שגם הוא רוצה לעמד ולא לשבת, העבירו אותו באש דולק, מעבירים את קיומו ומעבירים ממשלתו. ושלשה עמודים מושלים עליונים עומדים על העולם.

ביאור הדברים. עופא, ה"ס מלאך המשמש לזווג זו"ן, בסו"ה, ועוף השמים יוליך את הקול וגו' (כמ"ש היטב בפרשת לך דף קכ"א ד"ה הרי ע"ש). וקומת הזווג שנמשך מזו"ן, אינו אלא בסוד ג' קוין, שנקראים חג"ת דז"א, שה"ס ימין, וגם הנוקבא מקבלת חג"ת הללו מז"א בסוד הזווג, אבל בחינתה עצמה שה"ס שמאל, שדרכו להאיר ממעלה למטה, הוא חשך ואינו מאיר כלום (כמ"ש כל זה בפרשת לך קכ"א עש"ה) שז"ס שהנוקבא אין לה מעצמה כלום רק מה שנותן לה בעלה ז"א.

וזה אמרו **קמית בנהורא**, שקבל האור מז"א שנק' בוקר ואור היום. וז"ש, **חמית חד עופא דהוה טאיס**, דהיינו המלאך המשמש לזווג ז"א ונוקביה, **זקף לעילא ג' זמני ומאיך חד**, דהיינו שרמז לו שרק ג' קוין דז"א הנק' חג"ת המה המאירים בהארת חכמה, מפני שז"א הוא בחינת הימין. אבל קו שמאל שבנוקבא שדרכו להאיר ממעלה למטה הוא שפל שאינו מאיר, ואחר כך פירש לו את הרמז ואמר, **עלאי עלאי**, **ביומא דא**, דהיינו באור ז"א שנקרא יום, **טסי רקיעין**, הרקיעים מגלים הארת החכמה בסוד הפריחה באויר (כנ"ל אות א') ולא בבחינת הנוקבא שהיא שמאל, ועל כן, **תלת ממנן זקפין שולטנין על ארעא**, רק ג' ממונים הנמשכים מחג"ת הם שולטים על הארץ, **וממונה אחד**, הנמשך מבחינת עצם הנוקבא, דהיינו השמאל, הוא צריך לישב, דהיינו למעט קומתו בדרך משל

אל אדם היושב הממעט שליש קומתו, דהיינו הג"ר שלא ימשיך אותם ממעלה למטה, וכיון שהוא, **יתיב דלא יתיב**, כלומר שאינו רוצה לשבת, אלא להקים קומת הג"ר שלו הנמשכת ממעלה למטה, ע"כ, **אעברו ליה בנורא דדליק**, ועל ידי זה נעבר קיומו ונעבר ממשלתו, ונמצא שרק **תלת סמכין שליטין עלאין קיימין על עלמא**, דהיינו רק הנמשכין מחג"ת בלבד.

פסקה פ

רמינא להההוא עופא וכו': השלכתי גוש עפר לאותו העוף, ואמרתי לו, עוף עוף, אמור לי, שלשה הנמצאים ממונים והאחד שהעבירו ממשלתו, מי הם. השליך לי שלשה חצים אלו מכנף הימני, שה"ס ז"א, ואחד הזה משמאל שה"ס הנוקבא, ואיני יודע למה הוא רומז. כלומר, איני יודע החידוש שרצה ללמדני.

פסקה פא

נסיב להו וכו': לקח אותם, החצים,ר' אלעזר, והורידם אל נחיריו, ויצא דם מנחיריו, הרומז לדינים בגוון אדום, אמר, ודאי שלשה שליטים בעמים, עומדים בעיר רומי בארץ, משום שנמשכים מחג"ת דז"א, ועתידים לגזור גזירות רעות על ישראל. מצד הרומיים. כלומר, מצד הפגם שישראל פגמו בחג"ת, ונתנו כח אל הרומיים לחרוב את ביהמ"ק ולגזור גזירות רעות. לקח אותו החץ, שהעוף השליך מכנף השמאלי, הריח בו, ויצא אש שחור ממנו. שהוא צבע השמאל המיוחד לנוקבא, שאינו נכלל בג' גווני הקשת, לבן אדום ירוק הבאים מג' הקוין חג"ת, ואין בהם שחור. אמר, שהסירו את ממשלת המצרים, הממשיכים אור השמאל ממעלה למטה. ועתיד מלך אחד רומי לעבור בכל ארץ מצרים, ולמנות במצרים שרים ובעלי מלחמה, והורס בנינים שנבנו ונמשכו מצד השמאל, ובונה הריסות, שנהרסו מטעם שהם מימין שאין למצרים חפץ בהם. זרק ר' אלעזר אותם החצים לארץ, היינו שהמשיך את הארתם ממעלה למטה. נפלו ג' החצים על האחד שמצד השמאל. ואותו שמצד שמאל נשרף, (מטעם הנ"ל אות ע"ט) וג' החצים שמצד ימין נתקיימו, כמ"ש לפנינו. כי הארת הימין אפשר להמשיכו ממעלה למטה (כנ"ל אות ע"ט) ועשה זה כדי שיבחנו באמיתיות רמזי העוף הנ"ל.

פסקה פב

עד דהוו וכו': בעוד שהיו יושבים עבר ילד אחד והיה קורא משא מצרים הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים. עבר השני חברו, ואמר, וארץ מצרים תהיה שממה. עבר השלישי חברו ואמר ואבדה חכמת מצרים. ראו את החץ שמכנף השמאל, כי הוא נשרף, ושלשה חצים האחרים שהיו עליו לא נשרפו.

פסקה פג

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, זה של העוף, וזה של הילדים הכל דבר אחד הם, שגם הילדים בפסוקים שלהם אמרו, שמצרים, שהוא קו שמאל המאיר ממעלה למטה, עתיד להיות שממה ועתיד להאבד. והכל נבואה עליונה היא, שניתנה לעופות ולילדים, ורצה הקב"ה להראות אותנו סתרים העליונים שהוא עושה, שלחם אלינו, זהו שכתוב, כי לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים.

פסקה פד

וחכימי עדיפי מנביאי וכו': חכמים, חשובים יותר מנביאים בכל זמן, כי נביאים, פעמים שורה עליהם רוח הקודש ופעמים לא, וחכמים לא הוסר מהם רוח הקדש אף רגע אחד, והם יודעים מה שהוא למעלה ולמטה ואינם צריכים לגלות. אמר ר' יוסי, הכל הוא חכמה, וחכמת ר' אלעזר עולה על כולם. ר' אבא אמר, אם לא חכמים לא ידעו אנשים תורה מה היא, ומה הן המצות של רבון העולם, ולא היה הפרש מרוחו של האדם אל רוח הבהמה.

פסקה פה

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, כשמביא הקב"ה דין על עם, מתחלה עושה דין בממונה הממונה עליהם למעלה. שכתוב, יפקד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה. תחלה בצבא המרום דהיינו על מלאך הממונה, ואח"כ על מלכי האדמה.

פסקה פו

במאי דינא אתדן וכו': שואל, באיזה דין נידון הממונה שלמעלה. ומשיב, מעבירים אותו בנהר דינור הנמשך ויוצא, מלפני ה' ואז הוסרה הממשלה שלו. ומיד מכריזים עליו ברקיע, הממשלה של פלוני הממונה הוסרה ממנו, עד שמגיע קול ההוא בכל הרקיעים, ועד שמגיע לאלו המושלים בעולם הזה, התלוים באותו הממונה. ויוצא הקול ומכריז בכל העולם עד שמגיע לעופות ולילדים, ולאלו הכסילים שבבני אדם, שאינם יודעים מה שאומרים.

פסקה פז

ויקם מלך חדש וכו': ר' חייא אמר מלך חדש, פירושו, חדש ממש היה, דהיינו כפשוטו. ר' יוסי אמר, שפירושו, שהיה **מחדש** גזירות, שלא חדש מלך אחר מקודם לכן. **אשר לא ידע את יוסף**, פירושו, שלא ידע כל טוב ההוא שעשה יוסף בארץ מצרים, שכתוב, ויבא יוסף את כל הכסף ביתה פרעה, והחיה אותם בשני הרעב, כל זה לא זכר, ועשה עצמו כאלו לא ידע את כל זה.

פסקה פח

ר' יוסי ור' יהודה וכו': ר"י ור"י, היו יושבים ועוסקים בתורה לפני ר' שמעון. אמר ר' יהודה, זה שכתוב, ויקם מלך חדש על מצרים, ולמדנו שהיה קם מעצמו, מי שהיה שפל קם למלוך, אע"פ שלא היה ראוי למלוכה, ובכח העשירות קם. אמר ר' שמעון, הכל כן הוא, כעין אחשורוש, שלא היה ראוי למלוכה, וקם למלוך מעצמו, וקם בכח העשירות, ורצה להאביד את ישראל מן העולם. אף כאן בפרעה, לא היה ראוי זה למלך וקם למלוך מעצמו, ורצה להאביד את ישראל מן העולם. שכתוב, ויאמר אל עמו וגו' וכשקם מלך למעלה, דהיינו מלאך הממונה, קם מלך למטה.

פסקה פט

ר' אלעזר ור' אבא וכו': ר"א ור"א ור' יוסי, היו הולכים מטבריא לצפורי. בעוד שהיו הולכים פגש אותם יהודי אחד, פתח ואמר, משא מצרים, הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים וגו'. בוא וראה, כל המלכים שבעולם וכל העמים שבעולם, אינם חשובים כלום לפני הקב"ה, שכתוב, וכל דיירי ארעא כלא חשיבין וכמצביה עביד בחיל שמיא. וכאן במצרים, אעפ"י שכל אלו הגבורות, ויד הרוממה שגלה הקב"ה במצרים, מה כתוב, הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים, מה השינוי שבכל העמים שבעולם לא היה כן, אלא שהקב"ה גזר גזירה והיא נעשית, וכאן במצרים הוא עצמו בא, לעשות שפטים בהם, שכתוב, ובא מצרים. וכתוב ועברתי בארץ מצרים וגו' אני ה'.

פסקה צ

אלא בגין דמלכא וכו': ומשיב, אלא משום שהמלך היה בא להוציא את המטרוניתא שהיתה שם, ומשום כבודה של המטרוניתא, שהיא השכינה שירדה עמהם בגלות, היה בא. ועל זה שהיה רוצה הקב"ה בכבודה, בא אליה להקים אותה ולתת לה יד לזקוף אותה, כמו שעתיד הקב"ה לעשות בסוף גלות אדום.

פסקה צא

אמר ר' ייסא וכו': אמר ר"י, אם כן, שבשביל המטרוניתא היה בא הקב"ה למצרים, הרי בגלות בבל המטרוניתא היתה שם, למה לא היה כן. אמר לו הרי למדנו, שהחטא גרם, כי נטלו נשים נכריות, והכניסו ברית הקדוש ברשות אחר, ומשום זה נאבדו מהם הנסים ואותות שהיה ראוי לעשות להם. מה שלא היה כן בגלות מצרים, שכולם היו שבטי יה. בני ישראל באו לגלות, ובני ישראל יצאו מגלות, כלומר, בלי חטא.

פסקה צב

בגלותא דאדום וכו': בגלות אדום רוצה הקב"ה להתכבד בעולם, ולבא בעצמו להקים את המטרוניתא ולנערה מעפרה. אוי למי שיהיה שם לפניו, בשעה שיאמר התנערי מעפר קומי שבי ירושלים התפתחי מוסרי צוארך מי הוא המלך והעם שיקום לפניו.

פסקה צג

ונעו אלילי וכו': כתוב ונעו אלילי מצרים מפניו. **אלילי מצרים**, אינו נאמר על האבנים ועצים, שעשו מהם אלילים, אלא על כל אלו מדרגות הממונים העליונים, ועל עבודות התחתונים אליהם. הם נעים ונענשים. ובכל מקום שגלו ישראל, הקב"ה מבקש אותם ומתקבלים מאלו העמים.

פסקה צד

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, כה אמר ה' מצרים ירד עמי בראשונה לגור שם ואשור באפס עשקו. זהו תרעומת שהתרעם הקב"ה על אשור, ואמר, ראו מה עשה לי אשור. שהרי מצרים, שעשיתי בהם כל אלו הדינין, ועמי ירד שם לגור ביניהם, והמצרים קבלו אותם ביניהם, ונתנו להם מיטב הארץ שהוא ארץ גושן, ואע"פ שענו אותם בגלות, לא הסירו הארץ מהם, שכתוב רק בארץ גושן וגו'. ומיטב ארץ מצרים היתה, שכתוב, במיטב הארץ בארץ רעמסס שהיתה בגושן. ועוד שלא החסירו מהם כלום, שכתוב וממקנה בני ישראל וגו'. הרי שלא גזלו את המקנה שלהם. ועם כל זה נדונו בכמה דינים.

פסקה צה

אבל, אשור באפס עשקו: שהשליך אותם בארץ שבסוף העולם, ולקח את הארץ שלהם. ומה המצרים שעשו כל אלו טובות לישראל נדונו בכל אלו הדינין, אשור ואדום ושאר העמים המצירים להם והורגים אותם ולוקחים את כספיהם, על אחת כמה וכמה, שהקב"ה ירצה לכבד את שמו עליהם, שכתוב והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי. שם במצרים היה זה במלך אחד, וכאן בגאולה השלמה העתידה, יהיה זה בכל המלכים שבעולם.

פסקה צו

רבי שמעון וכו': ר"ש נשא את ידיו ובכה, ואמר אוי למי שיקרה באותו זמן, ואשרי חלקו של מי שיקרה ויוכל להמצא באותו זמן. ומפרש, אוי למי שיקרה באותו זמן, הוא, משום כשיבא הקב"ה לפקוד את האילה, שהיא השכינה, יסתכל מי הם העומדים עמה, ובכל אלו הנמצאים עמה, ויסתכל בכל המעשים של כל אחד ואחד, ולא יהיה נמצא צדיק, שכתוב, ואביט ואין עוזר. וכמה צרות על צרות יהיו לישראל.

פסקה צז
זכאה מאן דיזדמן וכו': אשרי מי שיקרה וימצא באותו זמן, משום שאותו שיתקיים בזמן ההוא באמונה, יזכה לאור ההוא של שמחת המלך: ועל זמן ההוא כתוב, וצרפתים כצרוף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב וגו'.

פסקה צח
לבתר דאינון עקתין וכו': אחר שהצרות האלו מתעוררות על ישראל, וכל העמים ומלכיהם יתיעצו יחד עליהם ומעוררים כמה גזירות רעות, וכולם בעצה אחת באים עליהם, ותבאנה צרות על צרות, והאחרונה משכחת את הראשונה. אז יתראה עמוד האש עומד ממעלה למטה ארבעים יום. וכל העמים שבעולם יראו אותו.

פסקה צט
בההוא זמנא יתער וכו': בזמן ההוא יתעורר מלך המשיח לצאת מן גן העדן, ממקום ההוא שנקרא **קן צפור**, ויתגלה בארץ הגליל. וביום ההוא שהמשיח יצא לשם, יתרגז כל העולם, וכל בני העולם יתחבאו בתוך מערות ובבקעות שבאבנים, ולא יחשבו להנצל. ועל זמן ההוא כתוב, ובאו במערות צורים ובמחלות עפר מפני פחד ה' ומהדר גאונו בקומו לערוץ הארץ.

פסקה ק
מפני פחד ה': ומפרש. מפני פחד ה', זה הוא הרגזה של כל העולם. **ומהדר גאונו**, זהו משיח. **בקומו לערוץ הארץ** הוא כאשר יקום המשיח, ויתגלה בארץ הגליל, משום, שהוא מקום הראשון שנחרב בארץ הקודש ע"י אשור, שמשום זה יתגלה שם תחילה לכל מקום, ומשם יעורר מלחמות על כל העולם.

פסקה קא
לבתר ארבעין וכו': ואחר ארבעים יום שהעמוד יקום מארץ לשמים לעיני כל העולם והמשיח יתגלה, יקום מצד מזרח כוכב אחד המלהט בכל הצבעים, וז' כוכבים אחרים מסבבים לכוכב ההוא, ויעשו עמו מלחמה בכל הצדדים ג' פעמים ביום עד שבעים יום וכל בני העולם רואים.

פסקה קב
וההוא כוכבא יגיח וכו': ואותו כוכב יעשה עמהם מלחמה בלפידי אש הלוהטים ומנצצים לכל צד, ומכה בהם עד שבולע אותם בכל ערב וערב, וביום חוזר ומוציא אותם, והם עושים מלחמה לעיני כל העולם. וכן בכל יום ויום, עד שבעים יום. לאחר שבעים

יום, יתגנז ככב ההוא, ויתגנז משיח עד י"ב חודש ויחזור עמוד האש כמקודם לכן, ובו יתגנז המשיח, ועמוד ההוא אינו נראה.

פסקה קג

לבתר תריסר ירחין וכו': לאחר י"ב חדשים, יעלו את המשיח בתוך עמוד ההוא, הנ"ל, אל הרקיע, ושם יקבל תוקף ועטרת המלכות. וכשיורד לארץ, יתראה שוב אותו עמוד האש, כמקודם לכן, לעיני כל העולם. ואחר כך יתגלה המשיח, ויקבצו אליו עמים רבים, ויעשה מלחמות בכל העולם. ובזמן ההוא יתעורר הקב"ה בגבורתו לכל עמי העולם, ומלך המשיח יהיה נודע בכל העולם וכל מלכי העולם יתעוררו להתחבר יחד לעשות עמו מלחמה.

פסקה קד

וכמה מפריצי יהודאין וכו': וכמה מפריצי ישראל יתהפכו לחזור אל הגוים ויבואו עמהם לעשות מלחמה על מלך המשיח. אז יחשך כל העולם חמשה עשר יום. ורבים מעם ישראל ימותו בחשך הזה. ועל זה כתוב, הנה החשך יכסה ארץ וגו'.

פסקה קה

פתח ואמר וכו': פתח ואמר, כי יקרא קן צפור לפניך וגו'. מקרא זה בארנו אותו, והוא אחד ממצות התורה הגנוזים, ואנו יש לנו בו סודות התורה גנוזים, שבילים וארחים הידועים לחברים באלו ל"ב שבילים של התורה.

פסקה קו

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש לר' אלעזר בנו, אלעזר, בזמן שיתעורר מלך המשיח, כמה אותות ונסים אחרים יתעוררו בעולם. בוא וראה, בגן עדן התחתון, יש מקום אחד גנוז ונעלם שלא נודע והוא מרוקם בכמה גוונים, ובו גנוזים אלף היכלות נחמדים, ואין מי שיכנס בהם מלבד המשיח, שהוא עומד תמיד בגן העדן.

פסקה קז

וכל גנתא מסחרא וכו': וכל הגן מסובב ממרכבות רבות של הצדיקים, משיח עומד עליהם, ועל כמה צבאות ומחנות של נשמות הצדיקים אשר שם. ובראשי חדשים ובימים טובים ובשבתות נכנס המשיח במקום ההוא, שבו אלף היכלין דכסופין, להשתעשע בכל היכלות האלו.

פסקה קח

לגו לגו מכל וכו': לפני ולפנים מכל אלו, אלף היכלות דכסופין, יש מקום אחד נעלם וגניז שאינו נודע כלל, ונקרא עדן, ואין מי שיכול להשיג אותו. והמשיח נגנז בחוץ, סביב

לאותו מקום, עד שנגלה לו מקום אחד שנקרא קן צפור, והוא מקום שמכריז עליו צפור הזה, המתעוררת בגן עדן בכל יום.
פירוש. ג' חכמות הן, א) ה"ס חכמה עליונה דאור ישר, שחכמה זו נסתמה ששת ימי בראשית. וע"כ אין בה שום ידיעה ומושג, ועליה אומר כאן, **אלת אתר אחרא טמיר וגניז וכו' ומשיח אגניז לבר סחרניה דההוא אתר**, כי במקום זה אין שום מושג אפילו למשיח. ב) ה"ס בינה שחזרה ונעשה חכמה, שמחכמה זו נמשכים כל המוחין, ובה עצמה אין השגה, רק למשיח בלבד. ועליה אומר כאן (אות ק"ו), **אית אתר חד גניז וטמיר וכו' וביה גניזין אלף היכלין דכסופין ולית מאן דעייל בהו, בר משיח**. ג) הוא חכמה שבמלכות, וחכמה זו בלבדה היא המושגת אל הצדיקים הגדולים שבעולם. והיינו רק מכללות ג' קוין שבה וקו שמאל שבה, שהוא שורש כל החכמה שבה, נקרא **קן צפור**, **צפור**, היא שם החכמה שבמלכות. **וקן**, היא המקום שמשם נגלה החכמה. וז"ש, **דאתגלי ליה חד אתר דאקרי קן צפור**, **ואיהו אתר דכריז עליה ההוא צפור דאתער בגנתא דעדן בכל יומא**. השפעת החכמה ביחוד, נקרא **כרוז** ולא **דבור**, משום הדינין הנמשכים ממנה. כי החכמה אינה מתגלית אלא בבחינת גזרא דדינא, כנ"ל (פ' וירא דף ס"ה ד"ה פירוש ע"ש) וכשמתלבשת בחסדים מתגלה החכמה לצדיקים שבגן עדן בכל יום. וז"ש **דאתער בגנתא דעדן בכל יומא**.

פסקה קט

וביההוא אתר מרקמן וכו': ובמקום ההוא, שנק' קן צפור, מרוקמים בבגד המכונה פורפירא דמלכא, (כנ"ל ב"ב דף ל"ו ד"ה היכלא רביעאה ע"ש) צורות שלכל העמים שנאספו על ישראל להרע להם. נכנס המשיח במקום ההוא, ונושא עיניו ורואה את האבות שנכנסו בבית אלקים החרב, עד שרואה את רחל שדמעתה על לחיה, והקב"ה מנחם אותה ואינה רוצה לקבל תנחומים, כמש"א מאנה להנחם על בניה, אז המשיח, מרים קולו ובוכה ומזדעזע כל גן העדן, וכל אלו הצדיקים שהם שם, גועים ובוכים עמו.

פסקה קי

געי ובכי זמנא וכו': געה ובכה פעם שנית, ונזדעזע הרקיע שעל הגן, ואלף וחמש מאות רבוא מחנות מלאכים עליונים, עד שמגיע המשיח לכסא העליון, אז רומז הקב"ה לאותו צפור, ונכנסת אל הקן שלה, ויושבת אצל המשיח וקוראת מה שקוראת, ונעור מה שנעור. פירוש. כי יש ב' מיני קול, א) מבחינת המסך דמלכות, שאינו ממותק בבינה וזהו שאומר כאן, **משיח אריס קליה ובכי** וכיון שהוא ממדת הדין ע"כ אומר, **ואזדעזע כל גנתא דעדן**, דהיינו אפילו בקו ימין שבג"ע. ב) שכבר מסך המלכות ממותק בבינה, שאז יוצא הסיום

החדש דצמצום ב', הנקרא רקיע, (וב' קולות הללו מבוארים לעיל פ' נח דף צ"ג ד"ה ביאור ע"ש). והוא בכיה השניה שאומר, **געי ובכי זמנא תנינא**, וע"כ לא נזדעזע כאן כל הגן אלא קו שמאל, וחצי השמאלי דקו האמצעי לבד המכונה אלף, וחמש מאות רבוא כנ"ל (אות מ' ע"ש) אלף נקראים מטעם היותם חכמה, ורבוא להיותם מלובשים בחסדים. ואז עולה משיח אל הבינה, וז"ש **עד דמטי לגו כורסיא עלאה**, שהיא בינה. **כדין קב"ה רמיז להוא צפרא ועאל להיא קן דיליה**, כלומר שהקב"ה ממשיך לה הארת החכמה הנבחן שהצפור, שהוא מוחין דחכמה חוזרת אל הקן שלה, **ויתבא לגבי משיח**, כדי להשפיע בו החכמה, ואז **וקרי מה דקרי** כדי להמשיך החכמה, דהיינו בקול דבינה, **ואתער מה דאתער** דהיינו שנעורו המוחין דחכמה.

פסקה קיא

עד דמגו כרסייא וכו': עד שמתוך כסא הקדוש, שהוא בינה נקרא ג' פעמים היינו ג' הקוין בזה אחר זה, אותו קן צפור והמשיח, וכולם עולים למעלה, לבינה, והקב"ה משביע אותם, להעביר מלכות הרשעה מן העולם על ידי המשיח, ולנקום נקמת ישראל, ולהמשיך כל הטוב שעתיד הקב"ה לעשות לעמו. וחוזרים אותו קן צפור והמשיח למקומם, וחוזר המשיח ונגנז בתוך מקום ההוא, קן צפור, כמקודם.

ועד עתה ביאר ר' שמעון בחינת המשיח בזמן הגלות. ואומר ששורשו הוא מסביבת העדן ששם נגנז תחילה, וכשנתקנו העולמות והקן צפור, שהוא המלכות מבחינת החכמה ומבחינת הגזרא דדינא כנ"ל, נגנז המשיח בו. ובשבתות ויו"ט, עולה המשיח עם קן צפור אל הבינה, ומקבלים ג' קוין דבינה וכו' ומכאן ואילך מתחיל לבאר סדר התגלות המשיח כשבא לגאול את ישראל. כי אינו ראוי לגאול את ישראל בטרם שימשיך הג"ר דג"ר, החסרים בקן צפור וחסרים לעצמו, המכונות נשמה חיה יחידה, שמתוך שישראל אינם כדאים לגאולה, נמשכים לעולם, בכל פעם שימשיך הקו שמאל, דינים קשים ומרים. כי אין לך אור שלא יהיה נמשך בג' קוין, כנודע. ועתה מתחיל לבאר סדר הגילוי של אור נשמה מג"ר דג"ר, ומאות קט"ו ואילך מבאר סדר הגילוי של אור החיה. ומאות קכ"א ואילך סדר הגילוי של אור היחידה. ואח"כ מבאר סדר התגלות המשיח לתחתונים.

פסקה קיב

ובזמנא דיתער קב"ה וכו': ובזמן שיתעורר הקב"ה לתקן העולמות, שיאירו אותיות השם בשלימות, **יוד** של השם, שהוא חכמה, תאיר ב **ה'** שהיא בינה, **ואו** של השם שהוא ת"ת, יאיר ב **ה'** אחרונה שהיא מלכות, ויהיה י"ה בשלמות אחד עם ו"ה. כלומר, יתעורר כוכב אחד נורא, דהיינו ת"ת המכונה נורא, בסוד המסך דחירק שבו, באמצע הרקיע, שהוא

להיותו קו אמצעי כעין ארגמן, שכולל כל הצבעים כן הוא כולל כל ג' הקוין, לוהט ונוצץ ביום דהיינו באור החסדים הנקרא **יום**, לעיניהם של כל העולם, דהיינו גם באור החכמה המכונה **עינים**.

פסקה קיג

ויקום חד שלהובא וכו': ויקום שלהבת אש אחת מצד צפון, דהיינו מקו שמאל, שבשעה שממשיך החכמה מלמעלה למטה נהפך אורו לשלהבת אש. בתוך הרקיע ויעמדו זה כנגד זה ארבעים יום, כי השלהבת שהיא מקו שמאל מפריד עצמו מכל אחת שבחו"ב תו"מ, שבקו האמצעי. שכל אוזת כלולה מע"ס, והם ארבעים. ויבהלו כל בני העולם. לסוף ארבעים יום, דהיינו בספירה הסופית מהם שהיא מלכות דמלכות, יעשו מלחמה הככב והשלהבת לעיני כל, ותתפשט השלהבת בשרפת אש בתוך הרקיע מצד צפון, כלומר, שתתפשט להמשיך חכמה מקו שמאל גם במלכות דמלכות שעוד לא נמתקה במדת הרחמים, שמשם מקבל הקו האמצעי, שהוא הככב, את המסך דנקודת החירק שלו. ונמצא בזה שחושבת לבלוע את הככב לגמרי. דהיינו שתבטל את המסך שלו ויתבטל הקו האמצעי כנ"ל. וכמה שליטים ומלכים ואומות ועמים יבהלו מזה. דהיינו מהתגברות השלהבת.

פסקה קיד

כדין יסתלק ההוא וכו': אז יעלה הככב לצד דרום, שהוא קו ימין ואור החסד, ויחזרו החסדים להאיר בעולם, שבזה וישלוט על השלהבת, והשלהבת תהיה נבלע מעט מעט ברקיע, מפני הככב, עד שלא תהיה נראה כלל. אז יעשה הככב אורחות ברקיע בי"ב גבולים, דהיינו שימתיק המסך במדת הרחמים שנקרא **אורח**. (כנ"ל בראשית א' רנ"א ד"ה נחית ע"ש), וכשג' קוין שבו יכללו בכל אחת מחו"ב תו"מ, הנה ג' פעם ארבע הוא י"ב אורחין, ויעמדו אלו האורות ברקיע י"ב יום. כי אפילו המלכות עצמה אינה מאירה רק בג' קוין חג"ת, אבל מלכות שבה אינה מאירה, וע"כ אינם אלא י"ב אורות. ובזה נשתלם המשיח בנשמה דג"ר.

פסקה קטו

לבתר תריסר יומין וכו': כשירצה להמשיך הארתם לאחר י"ב יום, דהיינו לבחינת המלכות (כנ"ל בדבור הסמוך) יחרדו כל בני העולם ממדת הדין שבמלכות, ויחשך השמש בחצי היום, כמו שנחשך ביום שנחרב בית המקדש, עד שלא יהיו נראים שמים וארץ. ויתעורר קול אחד ברעם וזיקים, דהיינו קול ממדת הדין שבמלכות, ותתחלחל הארץ מאותו הקול, וכמה צבאות ומחנות ימותו מחמתו.

פסקה קטז

וההוא יומא וכו': ויום ההוא, שהוא מלכות כנ"ל, יגרום שיתעורר בעיר רומי הגדולה שה"ס בינה דקליפות, שלהבת אש שהיא מדינין דשמאל, בקול ההוא שיתעורר בכל העולם, שהוא ממדת הדין שבמלכות, כלומר, שאלו ב' מיני דינים יתחברו יחד. וישרוף הרבה מגדלים והרבה היכלות וכמה מגדלים יפלו וכמה רוזנים ושרים יפלו ביום ההוא, וכולם, דהיינו כל הדינים, יתקבצו עליה להרע. וכל בני העולם לא יוכלו להנצל. וכל זה הוא הכנה להשתלמות המשיח באור החיה דג"ר. כנודע, שהאחורים קודמים לפנים.

פסקה קיז

מההוא יומא עד וכו': מיום ההוא עד י"ב חדש, כלומר, עד שיתוקנו הארת י"ב גבולים גם במלכות. כי בז"א נקראים י"ב יום, ובמלכות נקראים י"ב חדש. יתיעצו כל המלכים ויגזרו כמה גזירות וכמה שמדות על ישראל ויצליחו בהם. כמו שלמדנו, אשרי הוא מי שיקרה שם, היינו בימות המשיח, אשרי הוא מי שלא יקרה שם, שינצל מהדינים הללו. וכל העולם יהיו במבוכה גדולה.

פסקה קיח

לסוף תריסר ירחי וכו': לסוף י"ב חדש, דהיינו אחר שיתוקנו י"ב האורות במלכות (כנ"ל באות קי"ד) יקום שבט מישראל, שזהו מלך המשיח שיתעורר בתוך הגן עדן, וכל הצדיקים יעטרו אותו שם, ויחגירו אותו כלי זיין באותיות רשומות של כלי השם הקדוש.

פסקה קיט

וקלא יתפוצץ וכו': וקול יתפוצץ בענפי העצים שבגן, וקורא בכח ואמר, התעוררו קדושים עליונים, קומו מפני המשיח, הנה הזמן להתחבר אשה בבעלה, דהיינו ת"ת ומלכות, ובעלה, ת"ת, רוצה לנקום בשבילה נקמות בעולם, ולהקים אותה ולנער אותה מעפר.

פסקה קכ

כדין יקומון כלהו: אז יקומו כולם ויחגירו אותו כלי זיינו כמקודם, אברהם מימינו, יצחק משמאלו, יעקב מלפניו, משה רועה הנאמן, מעל כל אלו הצדיקים, הולך ורוקד בגן עדן. ובזה נשתלם המשיח באור החיה דג"ר.

פסקה קכא

כיון דאתקן משיח וכו': כיון שהמשיח נתתקן על ידי הצדיקים בגן עדן, יכנס כמקודם במקום זה שנקרא קן צפור,ורואה שם צורת חרבן בית המקדש, ואת כל הצדיקים שנהרגו

בו. אז לוקח משם עשרה לבושים, והם נקראים עשרה לבושי קנאה, ויהיה נגנז שם מ' יום שאינו מתגלה כלל.

פסקה קכב

לסוף ארבעין יומין וכו': לסוף ארבעים יום, יתעורר קול אחד ויקרא מתוך כסא העליון, שהוא בינה, את קן צפור עם מלך המשיח שנגנז בו. ואז מעלים אותו למעלה. והקב"ה ריאה את מלך המשיח, שמתלבש בלבושי נקם וחוגר כלי זיינו, לוקחו ונושק אותו על ראשו.

פסקה קכג

כדין מזדעזעין וכו': אז נרעדים ג' מאות ותשעים רקיעים, ורומז הקב"ה לרקיע אחד מהם, שהיה גנוז מששת ימי בראשית, והוציא, מהיכל אחד שברקיע ההוא כתר אחד מפותח וחקוק בשמות הקדושים. בעטרה זו נתעטר הקב"ה, כשעברו ישראל את הים, לקבל נקמה מכל רכבי פרעה ופרשיו, והעטיר את הכתר למלך המשיח.

ביאור הדברים. כי המסך הממותק בבינה מכונה רקיע, ולהיותו נמשך מבינה, יש בו ד' בחי' חו"ב תו"מ, שבכל אחת מאה ספירות, אמנם כיון שהמלכות חסרה מהם, (כנ"ל באות קי"ד) ע"כ אין בהם אלא ש"צ רקיעים, ועשרה רקיעים שבמלכות נגנזו ששת ימי בראשית, כלומר מעת שנתקן התקון דצמצום ב'. (כמ"ש בהקדמת ספר הזהר דף ס"ח ד"ה וענין. ע"ש).

וזה אמרו, **כדין מזדעזען ש"צ רקיעין**, דהיינו מחמת שהגיע התקון למלכות דמדת הדין, ומפחדים מפני דיני המלכות. וז"ש, **וארמיז קב"ה לחד רקיעא מאינון דהוה גניז ששת ימי בראשית**, דהיינו לרקיע המלכות דמדת הדין, שנגנזה ששת ימי בראשית, כנ"ל. ועתה, **ואפיק וכו' חד כתרא**, כי חסרון מלכות שבכלים גורם חסרון אור הכתר באורות (תע"ס שיעור ד' דף רכ"א ד"ה וזה סבה) ועתה שנתקנה המלכות חזר אור הכתר לרקיע. ובעת קריעת ים סוף שרצה הקב"ה להטביע קליפת מצרים, באופן שלא יוסיפו ישראל לראותם עוד עד עולם, נתעטר הקב"ה במלכות במדת הדין הזו. וז"ש **בההוא עטרא אתעטר קב"ה** וכו' ועתה שמלכות זו נתקנה, ונגלה אור הכתר שבה, נטלה הקב"ה **ואעטר ליה למלכא משיחא**. ובזה נשתלם מלך המשיח באור היחידה דג"ר, אבל רק בו"ק דיחידה.

פסקה קכד

כיון דאתעטר ואתתקן בכל וכו': כיון, שהמשיח נתעטר ונתתקן בכל אלו התקונים, לקח אותו הקב"ה ונשקו כמקודם. מי ראה, המרכבות הקדושות ומחנות מלאכים העליונים שמסבבים אותו ונותנים לו מתנות ומחמדים רבים והוא יתעטר מכולם.

פסקה קכה

עאל תמן בחד וכו': נכנס שמה בהיכל אחד, ורואה כל המלאכים העליונים הנקראים, אבלי ציון. הם הבוכים על חורבן בית המקדש ובוכים תמיד, והם נותנים לו לבוש מלכות אדום, (עי' לעיל ב"ב דף יוד אות י"ט) לעשות נקמות. אז הקב"ה גונז אותו באותו קן צפור, ונסתר שם שלשים יום. שהוא הכנה לקבל בחינת ג"ר דיחידה.

פסקה קכו

לבתר תלתין יומין וכו': לאחר שלשים יום שנעלם באותו קן צפור, ירד מעוטר בכל התקונים מלמעלה ומלמטה, כמה מחנות קדושים סביבו, ויראו כל העולם אור אחד תלוי מן הרקיע לארץ. ויעמוד שבעה ימים, בסוד חג"ת נהי"מ שבמלכות שנמצא מאיר אפילו במלכות שבמלכות. וכל בני העולם יתמהו ויבהלו ולא ידעו כלל, חוץ מאלו החכמים שיודעים בסודות אלו, אשרי חלקם.

פסקה קכז

וכל אינון שבעה וכו': וכל אלו שבעת הימים יתעטר בארץ, שה"ס המלכות, באותו קן צפור, שזסו"ה, **כי יקרא קן צפור לפניך**, שסובב על מלך המשיח המתעטר בקן צפור, באיזה מקום הוא, **בדרך**, זו היא קבורת רחל, שהיא עומדת בפרשת **דרכים**. ומתוך שהמשיח מעוטר גם באור מלכות דמלכות, הראוי לקבוץ גליות, ע"כ יבשר לה זה, וינחם אותה ואז תקבל תנחומים, מה שאין כן מקודם לכן נאמר, מאנה להנחם על בניה כי איננו. (כנ"ל באות ק"ט) והיא תקום ותנשק אותו את המשיח.

פסקה קכח

לבתר יקום ההוא וכו': אח"כ יקום אור ההוא מאותו מקום, מקבורת רחל, וישרה בעיר ירחו, עיר האילנות, וע"כ, **בכל עץ** זהו ירחו, שהיא עיר התמרים, אשר יהושע לא יכול לתקן אותה לגמרי, וע"כ אמר (יהושע ו' כ"ו) ארור האיש לפני ה' אשר יקום ובנה את העיר וגו', להיותה נמשכת ממדת הדין שבמלכות דמלכות, ועתה המשיח יתקן אותה באור ז' הימים. **או על הארץ**, זהו ירושלים. שהיא בחינת חיצוניות המלכות, ויהיה גנוז באותו האור בקן צפור, י"ב חדשים.

פסקה קכט

בתר תריסר ירחי וכו': לאחר י"ב חדש יהיה אותו האור זקוף בין שמים וארץ, וישרה בארץ הגליל, ששם היה התחלת הגלות של ישראל, דהיינו גלות אשור, ושם יתגלה המשיח מאותו האור של קן צפור, ושב למקומו, ובאותו יום תרעד כל הארץ כמקודם, מסוף השמים עד סוף השמים, ואז יראו כל העולם שנגלה מלך המשיח בארץ הגליל.

פסקה קל

ויתכנשון ליה כל וכו': ויתקבצו אליו כל אלו שעסקו בתורה, והם שנקראים בכתוב, **בנים**. והם מעטים בעולם, ובזכות תנוקות של בית רבן, יתחזק כחו של משיח, להתגבר. וזה סוד **אפרוחים** שבכתוב, ואם לא נמצא אלה, הנה היונקים שיושבים בחיק אמותם ויונקים, כמש"א, גמולי מחלב עתיקי משדים, והיינו **או ביצים** שבכתוב, כי בשביל אלו שורה השכינה עם ישראל בגלות.

פסקה קלא

דהא חכימין זעירין וכו': כי חכמים, הנקראים בנים, מעטים המה הנמצאים בעת ההוא, והיינו והאם רובצת על **האפרוחים או על הביצים**, לא תקח האם על **הבנים**. כי בנים אינם נמצאים אז, ולכן לא תקח האם שהיא השכינה, והמשיח יתעכב עד י"ב חדשים אחרים, ואחר כך יבא בעלה, שהוא ז"א, ויקים אותה מעפר, כמש"א אקים את סוכת דוד הנופלת.

פסקה קלב

בההוא יומא מלכא וכו': ביום ההוא יתחיל מלך המשיח ויקבץ הגלות מסוף העולם עד סוף העולם, כמש"א, אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו'. מיום ההוא, כל האותות והנסים והגבורות שעשה הקב"ה במצרים, יעשה לישראל, כמש"א, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

פסקה קלג

אר"ש אלעזר ברי וכו': אמר ר' שמעון: בני אלעזר, כל אלו הדברים תמצא בסוד של שלשים ושנים שבילי החכמה של השם הקדוש. וכל עוד שניסים אלו לא יתעוררו בעולם, לא יהיה נשלם סוד השם הקדוש, ולא תתעורר האהבה, כמש"א, השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות וגו'. **בצבאות** זהו מלך המשיח שנקרא צבאות. **או באילות השדה**, זהו שאר הצבאות והמחנות שלמטה, **אם תעירו ואם תעוררו את האהבה**, זהו ימינו של הקב"ה, דהיינו ספירת החסד, שנקרא אהבה. **עד שתחפץ** היינו ההיא ששוכבת לעפר,

שהיא השכינה שבגלות, שיהיה רצון המלך בה. צדיק יהיה מי שיזכה לאותו הדור, צדיק הוא בעולם הזה, צדיק הוא בעולם הבא.

פסקה קלד

ר' שמעון ארים ידוי וכו': ר"ש הרים את ידיו בתפילה לפני הקב"ה והתפלל תפלתו, לאחר שהתפלל תפלתו באו ר' אלעזר בנו ור' אבא וישבו לפניו, בעוד שהיו יושבים לפניו, ראו אור אחד של היום שנחשך, וצנור אחד של אש לוהט, כלומר קילוח של אש לוהט. נשקע בתוך הים של טבריה, וכל מקום ההוא נזדעזע.

פסקה קלה

אר"ש ודאי וכו': אמר ר' שמעון, ודאי שעתה הוא הזמן, שהקב"ה זוכר את בניו, ומוריד שתי דמעות לתוך ים הגדול, (עי' בהקדמת ספר הזהר דף ס"ט ד"ה ואוריך) וכשיורדות פוגעות בצנור הזה של אש לוהט וישקעו זה בזה יחד בים. בכה ר"ש ובכו החברים.

פסקה קלו

אר"ש הא אתערנא וכו': אמר ר"ש, הרי הערותי בסוד האותיות של השם הקדוש בסוד ההתעוררות שלו, של הקב"ה, אל בניו. אבל עתה יש לי לגלות, מה שלא ניתן רשות לאדם אחר לגלות, אלא זכות של דור הזה יקיים העולם עד שיבוא מלך המשיח. אמר ר"ש לר' אלעזר בנו ולר' אבא, קומו על רגליכם קמו ר' אלעזר ור' אבא. בכה ר"ש פעם שנית ואמר, אוי מי יקום אז, במה שאני רואה שהגלות יהיה נמשך, מי יכול לסבול.

פסקה קלז

אוף איהו קם וכו': אף הוא ר"ש קם ואמר, ה' אלקינו בעלונו אדונים זולתך לבד בך נזכיר שמך. מקרא זה בארוהו. אבל במקרא הזה יש סוד עליון בסוד האמונה. ה' אלקינו, זה הוא ההתחלה של סודות העליונים, דהיינו חכמה ובינה, שמשם כל האורה יוצאת להדליק את כל הנרות. כלומר שכל המוחין דזו"ן ובי"ע יוצאים מחו"ב הללו הנקראים הויה אלקינו, ושם תלויה כל סוד האמונה, שהיא הנוקבא, דהיינו בסו"ה ויבן ה' אלקים, שה"ס חו"ב, את הצלע שה"ס הנוקבא, הנקראת אמונה.

פסקה קלח

בעלונו אדונים זולתך: פירושו, כי עם ישראל אין מי שישלוט עליו רק שם העליון הזה, ה' אלקינו, כנ"ל, ועתה בגלות שולט עליו צד האחר. וז"ש בעלונו אדונים זולתך.

פסקה קלט

לבד בך נזכיר שמך, פירו' שסוד השם הקדוש, דהיינו הנוקבא, היא כלל של כ"ב אותיות, ועל כן היא נקראת את, שרומז על כ"ב האותיות מא' עד ת', (כנ"ל בראשית א' אות י"א)

וכנסת ישראל, שהיא הנוקבא, אינה מתברכת אלא מתוך שם הזה, הנקרא **בך**, דהיינו ז"א, שכולל בתוכו ג"כ כ"ב אותיות כמספר **בך**, כמש"א, אשר נשבעת להם **בך**. **וכן**, **בך** יברך ישראל. וכו', כי **בך** ארוץ גדוד, שכל אלו רומזים על ז"א. ובזמן שהשלימות נמצא לא היו נפרדים ז"א ונוקבא זה מן זה, ואסור להפרידם זה מן זה, אשה מבעלה, לא בהרהורים ולא בהזכרה, בשביל שלא להראות פירוד, ועתה בגלות נמצא פירוד, כי מתוך הצרות הבאת עלינו בכל עת ועת אנו עושים בזה פירוד להזכיר שם ההוא, דהיינו הנוקבא, לחוץ מבעלה, שהוא ז"א, משום שהיא שוכבת לעפר. והיינו לבד בך נזכיר שמך.

פירוש. הנהגת העולם היא תמיד על ידי הנוקבא, וכשמחוברת עם בעלה ז"א, יש לה ממנו כל ענג וכל טוב להשפיע לעולם. ואז נבחן שהתחתונים, הזכאים לשפע הזה, גורמים זווג הנוקבא עם בעלה ז"א. אבל בזמן הגלות, כשאין התחתונים ראויים לשפע הגדול, אלא מקבלים מהנהגת הנוקבא צרות וענוים קשים, נבחן שאנו התחתונים עושים פירוד בין ז"א לנוקבא, והנוקבא היא לבדה לחוץ מז"א והיא שוכבת לעפר, כי בהיותה בלי זווג עמו נמשכים ממנה כל הדינים הקשים לעולם, שמחמת זה היא שפלה ומשופלת עד עפר. וז"ש, והיינו לבד בך נזכיר **שמך**. אשר **שמך** שהיא הנוקבא תהיה מחוברת **בך**, שהוא ז"א, ואז יהיה בעולם כל השלמות והטוב.

פסקה קמ

בר מבעלה אנן וכו': ומפרש, כשהנוקבא לחוץ מבעלה, נבחן, שאנו מזכירים את שם הזה בפרוד, הוא משום שאנו רחוקים ממך, וגרמנו שאחרים שולטים בנו, **ושמך** שהוא הנוקבא היא בפרוד מן השם שנקרא **בך** שהוא ז"א, כמ"ש לעיל בדבור הסמוך וזהו בימי הגלות.

פסקה קמא

בגין דגלותא קדמאה וכו': משום שגלות הראשון היה מבית ראשון ובית ראשון היא סוד **ה'** ראשונה של שם הויה, שהיא בינה, וכנגד ע' שנים שלה, שהם ז"ס תחתוניות חג"ת נהי"מ, היה הגלות של בית ראשון ע' שנים, שכל ספירה כוללת עשר, והם ע', ואלו ע' שנים לא נמצא האם, שהיא ג"ר דבינה, רובצת עליהם, והיו נפרדים מן שם העליון שהוא סוד **ה'** ראשונה דהויה, ואז יוד דהויה, שהוא סוד העליון של הבינה, נסתלק למעלה למעלה לאין סוף, ובית ראשון העליון הקדוש, שהוא בינה, אינו נובע מבוע מים חיים, כי המקור שלה שהוא יוד דהויה, שהוא חכמה, נסתלק.

פסקה קמב

ואיהי ע' שנין בגלותא וכו': והיא, ה' ראשונה דהויה, ע' שנים בגלות, משום שהיא נקרא ז' שנים, כמש"א ויבנהו שבע שנים. על בית ראשון, שהיא ה' ראשנה כנ"ל. ושואל, אם תאמר שמלכות בבל שלטה למעלה בסוד הע' שנים, שהם בינה, חס ושלום. ומשיב, אלא בזמן שהיה בית המקדש קיים, האור והנביעה של אמא עלאה, שהיא בינה, היה מאיר ויורד למטה, כיון שחטאו ישראל ונחרב בית המקדש, ומלכות בבל היתה מושלת, נתכסה ונחשך אור ההוא, והתחתונים הקדושים לא היו מאירים.

פסקה קמג

כיון דתתאי לא הוו וכו': וכיון שהתחתונים לא היו מאירים, משום ממשלת מלכות בבל, נסתלק אור ההוא של הבינה, ואותו מבוע העליון שהיה נובע אל הבינה, שהיא סוד **יוד** דהוי"ה, שהוא חכמה, נסתלק למעלה למעלה באין סוף, אז, אלו ע' שנים של הבינה לא היו מאירים, משום הארה ההיא של הי' שנמנעת להאיר אל ה **ה**'. וזה היה ודאי גלות של ע' שנים, של הבינה, שה"ס בית ראשון.

פסקה קמד

כיון דאעדיאו שלטנו וכו': כיון שהוסרה ממשלת בבל, והתחילה ה' תחתונה דהוי"ה להאיר, ישראל כולם, לא חזרו להטהר להיות סגולה שלמה כמקודם, אלא מעט מעט, חזרו מגלות בבל לארץ ישראל, וכיון שלא נמצא שלמות, אז **י**' העליונה דהוי"ה, לא ירדה להאיר כל כך כמו שהיתה מאירה לפנים, אלא מעט מעט בלי סדר, כי ישראל לא היו טהורים כראוי כמקודם. ועל כן מבוע העליון, שה"ס **י**' דהוי"ה, לא היה נובע ולא האיר, אלא שחזר להאיר מעט מעט מתוך הדחק של השם.

פסקה קמה

וע"ד אתגרו בהו וכו': ועל כן התגרו בישראל מלחמות רבות עד שהחשך יכסה ארץ, ו **ה**' תחתונה, שהיא הנוקבא, נחשכה ונפלה לארץ, ומבוע העליון, שהוא **י**' דהויה, נסתלק כמקודם, משום שמלכות אדום נתחזקה, וישראל חזרו לסורם.

פסקה קמו

וע"ד ה' בית שני וכו': ועל כן **ה**' תחתונה, שהיא בית שני נחרבה, וכל אלו י"ב שבטים שלה, של **ה**' תחתונה, כמספר המחנות שלהם, של ישראל, שהם י"ב שבטי יה, הם בגלות של מלכות אדום. ומבוע העליון שהוא **ו**' דהויה, ז"א, נסתלק מאותו מבוע שהוא המשפיע אליו, שהוא יסוד דז"א, כמו שאתה אומר, הצדיק אבד, שהוא יסוד, שאבד אותה הנביעה של מקור העליון, שהיה נוזל ומושך מלמעלה.

פסקה קמז

וכדין הוה פרודא וכו': ואז היה פרוד ב **ה'** שהיא בית שני, שנפרדה מן **ו'** דהויה, שהוא ז"א, והיא באה בגלות אדום בכל אלו י"ב שבטים והמחנות שלהם, של ישראל. י"ב שבטים עולים למספר גדול, כמ"ש לפנינו, ומשום שסוד ה **ה'** היה בכל מספר הזה ע"כ נמשך הגלות, זמן רב.

פסקה קמח

רזא דרזין לחכימי וכו': סוד הסודות לחכמי לב נמסר. **י'** שבטים הם אלף שנים, שני שבטים מאתים שנה. כי י"ב אורות של הנוקבא, הנקראים שבטים, הם נמשכים מבינה, שספירותיה בסוד מאות, וע"כ הם י"ב מאות. התחילו דמעות לנפול, כלומר שר"ש התתיל לבכות, פתח ואמר, בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה, לסוף י"ב שבטים של הגלות, דהיינו לסוף אלף ומאתים כנ"ל, הלילה יחשך לישראל עד שתתעורר ה **ו'** לזמן **ששים** ושש שנים. פירוש. כי **ו'** במילואו דהיינו כפי שנשמע במבטא הוא **וו**, אשר **ו** ראשונה ה"ס ת"ת שספירותיו בסוד עשיריות והם **ששים**. **ו'** השניה ה"ס יסוד, ספירותיו בסוד יחידות והם **שש** וז"ס שה **ו'** דהוי"ה ה"ס ששים ושש. כמ"ש לפנינו.

פסקה קמט

לבתר תריסר שבטין וכו': לסוף י"ב שבטים, שהם אלף ומאתים שנים של הגלות ולסוף **ששים** ושש שנים בחשכת הלילה, שהיא הגלות, אז, וזכרתי את בריתי יעקב, שהא ת"ת, זהו התעוררות אות ה **ו'** דהיינו ת"ת, שהוא **ו'** דהויה, שהיא נפש דהיינו הפנימיות, של **בית** יעקב, שהיא הנוקבא הנקראת בית של יעקב, וזה סוד, כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה **ששים ושש**, שהוא **ו'** שהוא הנפש של בית שני, שה"ס **ה'** תחתונה, **ו ו'** זו הוא סוד של ששים ושש, **ששים** להתעוררותו של יעקב, שהיא תפארת, **ושש** להתעוררותו של יוסף, שהוא יסוד, ועל כן הוא במלאו **ו"ו**, שרומז על ת"ת ויסוד, שהם שנים בחבור אחד וסוד אחד, כי יסוד ות"ת נחשבים כאחת, וע"כ מרומזים בב' ווים שבמילוי הו', שהם אות אחת. (כמ"ש בדבור הסמוך).

פסקה קנ

מתמן ולהלאה יתער וכו': משם ולהלאה, יעורר הקב"ה אלו הנסים והאותות, שאמרנו לעיל, ויתעוררו על ישראל אלו הצרות שאמרנו. ואז נאמר, **ואף את בריתי יצחק**. כי יצחק ה"ס גבורה ודין, ואחר כך, כשיערוך מלך המשיח מלחמות בכל העולם בימינו של הקב"ה, שהוא חסד, כמש"א ימינך ה' נאדרי בכח, אז נאמר, **ואף את בריתי אברהם**

אזכר, כי אברהם ה"ס חסד, ואחר כך **ואת הארץ אזכר**, זו היא **ה'** אחרונה דהוי"ה, דהיינו הנוקבא שנקראת **ארץ**. בזמן ההוא כתוב, והיה **ה'** למלך על כל הארץ וגו'.

פסקה קנא

לסוף שתין ושית וכו': לסוף ששים ושש שנים אחרות, שהם ביחד עם הששים ושש הנ"ל, מאה ושלשים ושנים שנים, יתראו האותיות בשם הקדוש מפותחים בשלימות הששים ושש, למעלה בת"ת, ולמטה בנוקבא, כראוי. וז"ס, **ה"ה** עליונה ותחתונה שיש במילואה של **ה'** תתאה, כמו **ו"ו**, שיש במילוי **ו'**, כנ"ל אשר **ו'** העליונה, משפעת סוד **ששים** לה' העליונה, ו **ו'** התחתונה משפעת סוד **שש** לה' התחתונה. וכל אלו השבילים, שהם ל"ב שנים מן קל"ב הנ"ל, הכלולים בסוד אות **ו"ה ו"ה**, אשר **ו"ה** הראשונות הן ב' פעמים ששים, ו **ו"ה** השניות הן ב' פעמים שש כנ"ל, שהם יחד קל"ב, הנה מספר ל"ב שבהן רומז אל סוד השלימות של מאה ושלשים ושנים, דהיינו שנעשה בהן הכנה לקבל ל"ב שבילים של החכמה מן הי' דהויה, כמ"ש לפנינו.

פסקה קנב

לסוף מאה ותלתין ותרין וכו': לסוף מאה ושלשים ושנים שנים אחרות, כי אותן קל"ב שנשלמו בת"ת ונוקבא, שהם ו"ה דהויה צריכים ג"כ שיאירו בחכמה ובינה, שהם י"ה דהויה, יקוים הכתוב, לאחוז בכנפי הארץ וינערו רשעים ממנו ויטוהר הארץ הקדושה, והקב"ה יחיה המתים שבארץ הקדושה, ויקומו מחנות מחנות בארץ הגליל.

פסקה קנג

וכדין יתער סתימו וכו': ואז יתוקן הסתימה שבמבוע העליון של הוי"ה, והיינו אות **י'**, שהוא חכמה. ויתקיימו ל"ב שבילים שבחכמה בשלימות להשפיעם למטה, ויתקיימו האותיות של השם הקדוש, כולם בשלמות, דהיינו השם י"ה ו"ה שעד עתה לא היו בשלמות.

פסקה קנד

עד זמן דינגיד וכו': עד הזמן שיהיה נוזל וימשוך מבוע ההוא העליון שהוא **י'** בחיבור האותיות **ה"ו** שהם בינה ות"ת, תוך **ה'** אחרונה, דהוי"ה שהיא הנוקבא. וזה הוא לסוף השלמת מאה וארבעים וארבע שנים אחרות שישלמו. שהם סוד קל"ב שלישיים עם י"ב שבטים שבנוקבא, שהם ביחד מאה וארבעים וארבע שנים, ויקוצו שאר המתים שבשאר הארצות, דהיינו מתי חוץ לארץ.

פסקה קנה

דישתכח כל דא וכו': שימצא כל זה במספר **ח"ת** שהם ב' פעמים קל"ב ומאה וארבעים וארבע, שהם ביחד ת"ח. ויתישב העולם ויבושם, ויעבר צד האחר מן העולם. ו **ה'** תחתונה, שהיא הנוקבא, תתמלא מן מבוע העליון, שהוא י' דהויה, וסוד החכמה. ותתעטר ותאיר בשלמות. ואז כתוב והיה אור הלבנה כאור החמה וגו'.

פסקה קנו

עד דיהא שבת וכו': עד שיהיה שבת לה', ללקוט נפשות בתענוג הקדושה, דהיינו להמשיך נפשות יתרות בסוד הזווג העליון. בכל אלף השביעי, שהוא כולו שבת, וזה הוא התעוררות הרוחות הקדושים, של עם ישראל להתלבש אחר השבת, דהיינו אחר אלף הז', בגופות אחרים קדושים, להקרא קדושים. שכתוב, והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו. עד כאן דברי סודות הסתומים.

פסקה קנז

ויקם מלך חדש: ר' יוסי אומר בכל יום עושה הקב"ה מלאכים שליחים לעולם, שכתוב, עושה מלאכיו רוחות, עשה לא כתוב, אלא, עושה, לשון הוה, משום שבכל יום ויום עושה. ובעת ההיא נתמנה מלאך ממונה אחד על מצרים, וזהו שכתוב ויקם מלך חדש, **חדש** ודאי, שהוא הממונה, שהקב"ה עשהו עתה.

פסקה קנח

אשר לא ידע את יוסף: כי הממונה, ממקום **הפרוד** היה, כמש"א, ומשם יפרד, והיה לארבעה ראשים, והראשון מפרוד ההוא היה נהר מצרים, כמ"ש ושם האחד פישון, שהוא נהר מצרים, ומשום זה לא ידע את יוסף, שהוא המקום שכל ה **יחוד** שורה בו, שנקרא צדיק. כי יוסף ה"ס יסוד שנקרא צדיק שכל יחודי ז"א ונוקבא נעשים עמו, והפרוד לא ירצה לידע את היחוד.

פסקה קנט

ר' אלעזר ור' יוסי וכו': ר' אלעזר ור' יוסי היו הולכים בדרך, והקדימו ללכת לפני אור היום. ראו ככב אחד שהיה רץ מצד זה, וככב אחר שהיה רץ מצד זה. אמר רבי אלעזר, עתה הגיע הזמן הככבי בקר לשבח לאדונם, והמה רצים מפחדו ואימתו של אדונם, לשבח ולזמר לפניו. ז"ש ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים. כי כל הכוכבים ביחוד אחד משבחים לפניו.

פסקה קס

פתח ואמר למנצח על אילת וגו': אילת השחר, פירושו, כי כשהאיר פני המזרח וחשכת הלילה התפשטה, יש ממונה אחד לצד מזרח, שה"ס קו אמצעי, שמושך חוט אחד של אור מצד דרום, שהוא קו ימין, עד שבא ויוצא השמש, ובוקע באלו חלוני הרקיע, ומאיר העולם. ואותו החוט, שמושך מצד דרום, מעביר את חשכת הלילה.

פירוש. כשהנוקבא היא בבחינת השמאל בלבד, אין החכמה שבה יכולה להאיר, מפאת חסרון החסדים, ונמשך ממנה חשכת הלילה. ואז מתגבר הקו האמצעי בכח המסך דחירק שבו ומושך חוט אחד של אור החסדים מצד דרום שהוא ימין עד שמתלבשת החכמה שבנוקבא בחסדים שאור השמש שהוא קו אמצעי משפיע לה בעת שליטתו שהוא היום, ואז נשלמת הנוקבא בסוד הזווג של יום. וענין הממונה המושך החוט, היינו המ"ן ומסך דחירק העולים לקו אמצעי שהוא ז"א. (עי' לעיל דף י"ד ד"ה וצריך שתדע.)

פסקה קסא

כדין אילתא דשחרא וכו': ואז באה אילת השחר, דהיינו שבאה אור שחור בחשכה, שהוא הנוקבא בסוד אילת השחר, להתחבר ביום, שהוא ז"א, והיום מאיר. ואור היום כולל ושואב בתוכו את האילה ההוא, שהוא הנוקבא. ועל האילה הזו כשנפרדת מן היום אחר שכבר כלל אותה, אמר דוד שירה, שכתוב למנצח על אילת השחר.

פסקה קסב

ומאי קא אמר וכו': ומה אמר לה, דוד, אלי אלי למה עזבתני, כי נפרדה אילת השחר שהיא הנוקבא מאור היום שהוא ז"א, וע"כ אין לה אז מה להשפיע ועזבה אותו. בעוד שהיו הולכים האיר היום, והגיע זמן תפלה. אמר ר' אלעזר נתפלל התפלה ונלך. ישבו והתפללו. ואח"כ קמו והלכו.

פסקה קסג

פתח ר' אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר. יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים וגו' שגם זה הבל. מקרא זה בארוהו, אבל מ"ש, **יש הבל**, הוא, כי שלמה המלך עשה את ספר הזה, ויסד אותו על שבעה הבלים שהם ז' ספירות דז"א שהוא אור הרוח וז"ס דרוח מכונות הבלים. אשר העולם, שהוא הנוקבא עומד עליהם שז"ס שלה מתקיימות מן ז"ס חג"ת נהי"מ דז"א. כי הנוקבא ה"ס דבור, ואין דבור בלי הבל, המכה על ה' מוצאות הפה, כנודע.

פסקה קסד

ואינון שבעה עמדין וכו': ואלו ז' הבלים הם נקראים שבעה עמודים הסומכים את העולם, שהוא הנוקבא, והם כנגד ז' רקיעים, רקיע ה"ס הפרסא דז"א והוא כולל בתוכו ז' רקיעים, כנגד ז"ס חג"ת נהי"ם שבפרסא. ואלו הם, וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות. וכנגדם **הבל הבלים** אמר קהלת **הבל הבלים** הכל **הבל**. שיש כאן ז' הבלים. כי הבל הבלים הם ג', ועוד פעם, הבל הבלים הם ששה, והבל שבסוף הפסוק הם שבעה.

פסקה קסה

כמה דאינון שבעה וכו': כמו שאלו הם ז' רקיעים ויש רקיעים אחרים הדבקים בהם ומתפשטים ויוצאים מהם, שהם ז' רקיעים שבנוקבא, כן יש הבלים אחרים, דהיינו של הנוקבא, המתפשטים ויוצאים מאלו ז' הבלים דז"א, וכולם אמר שלמה. בספרו קהלת.

פסקה קסו

והכא רזא דחכמתא וכו': וכאן יש בו סוד החכמה. דהיינו בהכתוב **יש הבל**, שהוא בחינת יסוד שבהבלים שיוצא מאלו הבלים העליונים הנ"ל, שהעולם, שהיא הנוקבא עומד עליו, וזה שכתוב, **נעשה על הארץ**, דהיינו על הנוקבא הנקראת ארץ, **ונעשה** פירושו, שהיסוד מתקיים בקיומו, ומתחזק בתוקפו, בעובדי הארץ שהם הצדיקים ובעלית מ"ן שלהם העולים מן הארץ, וזה, היסוד, נתמנה להשפיע אל הארץ וכל תקפו וקיומו הוא בנשמות הצדיקים שנלקטו מן הארץ, דהיינו שמתו, כשהם צדיקים טרם שחטאו, בעוד שנתנו ריח טוב, כגון חנוך, שכתוב בו, ואיננו כי לקח אותו אלקים, שלקחו מטרם שהגיע זמנו למות, והשתעשע בו. וכן שאר צדיקי העולם.

פסקה קסז

דתנינן על תרי וכו': שלמדנו, על שני דברים הצדיקים מסתלקים מן העולם מטרם שמגיע זמנם, אחד, על חטאי הדור, כי כשמתרבים רשעים בעולם, הצדיקים הנמצאים ביניהם נתפסים בעונותיהם. ואחד, כאשר גלוי לפני הקב"ה שיחטאו אחר כך. מעביר אותם מן העולם מטרם שיגיע זמנם. זהו שכתוב, אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, שמגיע אליהם הדין שלמעלה כאלו עשו עברות ומעשה הרשעים.

פסקה קסח

דהא זמנא חדא וכו': כי פעם אחת שאל ר' יוסי ב"ר יעקב איש כפר אונו את ר' מאיר בזמן שר' עקיבא וחבריו נסתלקו ת"ת. מן העולם, ומתו באופן ההוא, דהיינו שנהרגו ע"י המלכות, ואמר לו וכי כתוב כזה בכל התורה כולה דהיינו שיגיע לצדיקים יסורים כאלו. אמר לו ר' מאיר, ולא כתוב כזה, והרי אמר שלמה אשר יש צדיקים וגו' מגיע

אליהם הדין מלמעלה כאלו עשו עברות ומעשים של רשעים. ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים, יושבים בשקט ושלום בעולם הזה והדין לא הגיע אליהם, כאלו עשו מעשים של צדיקים.

פסקה קסט

אמאי, אי בגין דאתגלי: שואל למה מגיע להם כצדיקים, ומשיב, או משום שגלוי לפני הקב"ה שישובו בתשובה, או שיצא מהם זרע שיהיה צדיק בעולם. כמו תרח שיצא ממנו זרע אמת אברהם, אחז שיצא ממנו חזקיהו. וכן שאר הרשעים שבעולם. ומשום זה בצד זה ובצד זה, דהיינו הן בצדיקים והן ברשעים, נעשה **הבל** שאמרנו, ומתחזק על הארץ כמו שאמרנו.

פסקה קע

ד"א יש הבל אשר וגו': פירוש אחר על הכתוב יש הבל וגו', כמו שאמרנו שפירושו שהוא מתחזק על העולם. במה. משום שיש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים, דהיינו שמגיע אליהם מעשה של עוברי עבירה, דהיינו בת עובד עבודה זרה או מעשה אחר מאלו המעשים שהם מעשים של רשעים, ועומדים על קיומם ואינם חוטאים, מפחד רבונם ואינם רוצים להטמא. כמו כמה צדיקי אמת שהגיע לידיהם כמעשים האלו, והם גבורי כח, שעשו רצונו של אדונם, ולא חטאו. ועל זה כתוב, הבל נעשה על הארץ, ונתחזק בתקפו.

פסקה קעא

ויש רשעים וגו' כמעשה הצדיקים: הוא כשמגיע להם מצוה אחת שהוא מעשה הצדיקים, וזוכים בה ועושים אותה. כמו שהיה לסטים רוצח יהודי. נמצא בהרים עם לסטים עובדי ע"ז, וכשיהודי היה עובר שם היה מציל אותו ושומר אותו מהם. והיה ר' עקיבא קורא עליו, יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים.

פסקה קעב

וכגון ההוא חייבא וכו': וכמו אותו רשע שהיה שכנו של ר' חייא, שלילה אחד פגש באשה שהיתה הולכת לבית בתה. רצה לאנוס אותה. אמרה לו בבקשה ממך, תכבד את אדונך ואל תחטא עמי, עזבה ולא חטא בה. הוה אומר, ויש רשעים וגו'. שגם זה הבל, דהיינו, כמו שהבל ההוא מתחזק אצל הצדיקים שמגיע אליהם מעשה הרשעים ואינם חוטאים, אף כן מתחזק אצל הרשעים שמגיע אליהם מעשים של צדיקים, ועושים אותם.

פסקה קעג

דתנינן עבד קב"ה וכו': שלמדנו, עשה הקב"ה צדיקים ורשעים בעולם וכמו שהוא מתכבד בעולם במעשה הצדיקים, כן הוא מתכבד ברשעים כשעושים מעשה טוב בעולם. כש"א, את הכל עשה יפה בעתו וגו'. אוי לרשע, כשעושה רעה לעצמו ומתחזק בחטאיו. כש"א, אוי לרשע רע וגו'.

פסקה קעד

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר, את הכל ראיתי בימי הבלי. מקרא זה גם כן בארוהו החברים. אבל כשניתנה חכמה לשלמה, ראה הכל, בזמן ששלטה הלבנה, שהיא הנוקבא, בעת שהיא במילואה, מפני ששלמה היה מקבל ממנה. **יש צדיק**, זהו, עמוד העולם, דהיינו יסוד שהעולם עומד עליו (כנ"ל אות קמ"ו) **אובד**, הוא כש"א, הצדיק אבד, שהיא בזמן הגלות, שאין לו למי להשפיע ונחשב כנאבד. **בצדקו**, דהיינו הנוקבא שנק' **צדק**, משום שהיא שוכבת לעפר, אין לו לצדיק למי להשפיע וע"כ הוא אובד בצדקו. **צדק** זה, כל זמן שישראל בגלות, היא עמהם בגלות ומשום זה, **צדיק אובד בצדקו** כי הברכות העליונות אינן מגיעות אליו.

פסקה קעה

ויש רשע מאריך וכו': זהו **סמאל**, שמאריך השקט והשלוה לאדום, במה עושה זה, **ברעתו** על ידי **רעה** אשתו, כי הוא רע, ואשתו נקראת רעה. שהיא נחש חזק. כי אינם מקבלים שקט ושלוה, אלא משום שסמאל נתדבק בנוקבא ההיא, והנוקבא שלו משפיע להם זה, כעין זה הוא משפיע לשאר המלכים, שישראל אצלם בגלות. עד שהקב"ה יקים מעפר אותה סוכת דוד הנופלת, שהיא הנוקבא הנופלת בזמן הגלות, שכתוב, אקים את סוכת דוד הנופלת.

פסקה קעו

וילך איש מבית לוי: ר' יוסי פתח, דודי ירד לגנו לערוגת הבושם. **לגנו**, זהו כנסת ישראל, דהיינו הנוקבא, משום שהיא ערוגת הבושם, להיותה כלולה מכל מיני בשמים וריחות של עולם הבא, שהוא בינה. בשעה שהקב"ה יורד לגן זה, שהיא הנוקבא, כל נשמות הצדיקים מתעטרים שם, דהיינו שמקבלים מוחין והארות, כולם נותנים ריח, כש"א, **וריח שמניך מכל בשמים**, שהם נשמות הצדיקים, המכונים **בשמים**, ועל שמם נקראת הנוקבא ערוגת הבושם. שאמר ר' יצחק כל אלו נשמות הצדיקים, שהיו בעולם הזה, וכל אלו הנשמות העתידות לרדת לעולם הזה, כולם עומדים בגן הזה, שהיא הנוקבא.

פסקה קעז

בגנתא די בארעא וכו': בגן עדן הארץ, כולם עומדים בדמות וצורה שהיו נמצאים בעולם הזה, והסתר והסוד הזה נמסר לחכמים. הרוח היורד לבני אדם שהוא מצד הנקבה, הוא תמיד נחקק בחקיקה כחותם הזה, שאותיותיו שקועות. כי ציור הגוף בעולם הזה בולט לחוץ, והרוח נחקק לפנימיותו. כשנתפשט הרוח מן הגוף ועולה לג"ע הארץ, רוח ההוא בולט בגן עדן הארץ, בצורתו ודמותו של הגוף ממש שבעולם הזה, משום שהוא תמיד כחותם.

ביאור הדברים. כי אור החסדים, נבחן שהוא **בולט לחוץ**, כי בליטה יורה שני דברים, א) שהשפע מרובה כל כך עד שבולט לחוץ. ב) שהיא מבחינת חצוניות, כי נמשך מקומת קו אמצעי היוצא על מסך דחירק כנ"ל (פרשת לך י"ג ד"ה ונתבאר, ע"ש) שהוא בחינת ו"ק וחיצוניות. וז"ש בליט **לבר**. וזהו בחינת ת"ת שהוא קו אמצעי. והמלכות להיותה נמשכת בעיקר מן קו שמאל דבינה שה"ס חכמה בלי חסדים, שאז גם החכמה אינה יכולה להאיר. היא נבחנת שהיא שקועה **וחקוקה לפנים**. וגם זה מב' טעמים, א) שהיא חסרה מאור, כי השקיעה אין האור יכול להאיר שם. ב) שהיא בחינת פנימיות, כי הארת החכמה היא בחי' ג"ר ופנימיות, אלא שאינה יכולה להאיר מסבת חסרון חסדים. וז"ש, אתגליף לגו. וכשהת"ת ומלכות מתחברים, נשלמים שניהם זה מזה, כי בחינת **לבר**, של בליטת הת"ת מתתקן בבחי' **לגו** של המלכות, ובחי' השקוע שבמלכות מתתקנת בהחסדים שבבליטת הת"ת ונכללים שניהם מחכמה וחסדים.

ונודע, שסוד קו השמאל שורשו בבינה, ומקום גילוי שלו הוא במלכות. וע"כ נבחנות שתיהן בבחינת שקועה לפנים, ות"ת נבחן בבחינת בולט לחוץ, להיותו בחינת קו אמצעי וחיצוניות. ועד"ז ג' עולמות בי"ע, שהם נמשכים מבינה ות"ת ומלכות, הם נחתמים זה מזה כבחותם, אחד שקוע ואחד בולט. עולם הבריאה הוא שקועה, והיצירה בולט, והעשיה שקועה. ועל דרך זה נר"ן דצדיקים שהם נמשכים מבי"ע, הנפש שבעשיה היא שקועה, הרוח שביצירה הוא בולט, הנשמה שבבריאה, הוא שוב שקועה.

אמנם בעולם הזה, הנפש והרוח של האדם המתלבשים בגופו הנה הנפש הארתה קלושה, והיא נכללת ברוח, באופן שהרוח היא פנימיות אדם, והגוף היא חיצוניותו. ולפיכך הרוח שקוע כמו חותם, להיותו הפנימיות, והגוף בולט להיותו החיצוניות, וכשהאדם נפטר, הגוף נקבר והנפש לא תוכל לעלות לג"ע אלא נשארה חופפת על הקבר סמוך הגוף (עי' ויחי אות שמ"ו ואות ש"ט וש"י) והרוח עולה לגן עדן הארץ, ששם יש ג"כ ג' מדרגות, בינה ת"ת ומלכות, והרוח מתלבש שם במדרגתו, שהוא במדרגת ת"ת

אשר שם, הנקרא אוירא דגן עדן. ולפיכך חוזר הרוח להיות בולט כמו האויר שבג"ע. שהוא ת"ת.

וזה אמרו, **רוחא וכו'**: **דאיהו מסטרא דנוקבא**, דהיינו הרוח המלובש בגופו של אדם בעולם הזה **מתגלפא וכו'**: **כהאי חותם**, דהיינו ששקועה לפנים כאותיות השקועות שבחותם. משום שהיא פנימיות הגוף. **ציורא דגופא וכו'**: **בליט לבר**, להיותו בחינת חיצוניות, וע"כ אין בו רק אור ו"ק, כנ"ל, **ורוחא אתגליף לגו**, כי הרוח היא בחינת פנימיות הגוף, והוא שקוע, שיורה שיש בו חכמה אבל אינה מאירה כנ"ל. **כד אתפשט רוחא מן גופא**, **ההוא רוח בליט בגנתא דארעא וכו'**: כי שם עולה לבחינת הרוח שבגן עדן הארץ, שהוא ת"ת אשר שם, שהיא חיצוניות בג"ע, וע"כ נעשה בולט כמוהו. וז"ש **בגנתא די בארעא כלהו קיימין בדיוקנא וציורא דהוו קיימין בהאי עלמא**, כי הרוחות העולים שמה יש להם אותה הצורה כמו הגוף בעולם הזה, דהיינו שבולט לחוץ. וז"ש, **בגין דהוה תדיר כחותם**. וע"כ בגוף שהוא בולט נעשה הוא שקוע. להיותו פנימיותו. ובג"ע שנעשה לחיצוניות חזר להיות בולט. כמ"ש והולך.

פסקה קעח

ועל דא אמרה וכו': ועל כן היא אמרה, **שימני כחותם**, מה חותם חקוק בחקיקה לפנים, והנחתם ממנו מצטייר בצורה בולטת לחוץ, כן הוא הרוח שהוא מצד שלה, הוא באותו אפן ממש בעולם הזה, שחקוק בחקיקה לפנים. כמ"ש לעיל בדבור הסמוך. וכשמתפשט מן הגוף ונכנס בגן עדן הארץ, באויר אשר שם, דהיינו שמתדבק שם במדרגתו שהוא הרוח שבג"ע, בולט מחקוקה ההיא שבפנימיותו אשר שם, להצטייר לחוץ, ומצטייר בצורה בולטת לחוץ כמו שהיתה צורת הגוף בעולם הזה. (וכבר נתבאר לעיל בדבור הסמוך).

פסקה קעט

נשמתא דאיהי מאילנא וכו': הנשמה של האדם שהיא נולדה מעץ החיים, מז"א, מצטיירת שם למעלה באותו צרור החיים, שהוא מלכות, להתענג בנועם ה'. כמש"א, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו.

פסקה קפ

וילך איש מבית לוי וכו': זהו גבריאל, כש"א, **והאיש** גבריאל וגו'. **מבית לוי**, זו היא כנסת ישראל, דהיינו מלכות, הבאה מצד השמאל, כי גבריאל הוא מצד השמאל, ויקח את **בת לוי**, זו היא הנשמה.

פסקה קפא

דתנינן בשעתא דאתיליד וכו': שלמדנו בשעה שנולד גופו של צדיק בעולם הזה, קורא הקב"ה לגבריאל, שהוא לוקח נשמה ההיא אשר בגן, שהוא המלכות, ומורידה לגופו של הצדיק שנולד בעולם הזה. והוא, גבריאל, נפקד עליה ושומרה.

פסקה קפב

ואי תימא ההוא וכו': ואם תאמר, הלא אותו המלאך הממונה על רוחות הצדיקים, שמו לילה, ואתה אומר שהוא גבריאל, הנה כן הוא ודאי ששמו לילה, משום שבא מצד שמאל וכל הבא מצד שמאל נקרא כן, לילה. אבל שמו בעצם הוא גבריאל.

פסקה קפג

וילך איש: זה עמרם. ויקח את בת לוי זו היא יוכבד. ובת קול ירדה ואמרה לו לעמרם, שיזדווג בה, כי הזמן קרוב לגאולת ישראל על ידי הבן שיולד מהם.

פסקה קפד

וקב"ה סייע ביה וכו': והקב"ה עזרו, שלמדנו, השכינה שרתה על מטתם, והכונה שלהם בדבקותם יחד היתה בשכינה, ועל כן לא הוסרה השכינה מאותו הבן שהולידו לקיים מה שכתוב, והתקדשתם והייתם קדושים, שהאדם המקדש עצמו מלמטה, הקב"ה מקדש אותו מלמעלה. כמו שכוונתם היתה בדבקות השכינה, כן התדבקה השכינה באותו המעשה ממש שעשו.

פסקה קפה

א"ר יצחק זכאין וכו': אר"י, אשריהם הצדיקים, שרצונם הוא בדבקות הקב"ה תמיד, וכמו שהם דבקים בו תמיד, כן הוא דבוק בהם, ואינו עוזב אותם לעולם. אוי לרשעים, שרצונם ודבקותם מתרחקים ממנו, מהקב"ה, ולא די להם שמתרחקים ממנו, אלא עוד מתדבקים בצד האחר דהיינו בצד הטומאה. בוא וראה, עמרם שנתדבק בהקב"ה, יצא ממנו משה שהקב"ה לא סר ממנו לעולם, והשכינה נתדבקה בו תמיד, אשרי חלקו.

פסקה קפו

ותהר האשה וגו' כי טוב הוא: שואל, מה כי טוב הוא. אמר ר' חייא, שפירושו שנולד מהול, כי סוד הברית נקרא **טוב**, שכתוב, אמרו צדיק כי **טוב**, וצדיק ה"ס הברית.

פסקה קפז

ר' יוסי אמר וכו': רי"א, אור השכינה שהאיר בו, ראתה. שבשעה שנולד נתמלא כל הבית אור, שכתוב, ותרא אותו כי **טוב** הוא, וכתוב, וירא אלקים את האור כי **טוב**, וכמו שטוב

ההוא סובב על אור, כן טוב שבכאן סובב על אור. ועל זה כתוב כי טוב הוא. והכל היה בו: שהיה בו אור השכינה, וכן מ"ש לעיל, שנולד מהול.

פסקה קפח

ותצפנהו שלשה ירחים: שואל, ג' ירחים, מהו הוראתם, אמר ר' יהודה, רמז הוא שרומז, שלא הוכר מעלת משה בזהר העליון עד ג' ירחים, שכתוב בחדש השלישי וגו', כי אז ניתנה התורה על ידו, והשכינה נתגלתה ושרתה עליו לעיני כל, שכתוב, ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה'. וז"ש, ולא יכלה עוד הצפינו, כי עד אותה שעה לא נודע דבורו עם הקב"ה, ואז כתוב, משה ידבר והאלקים יעננו בקול.

פסקה קפט

ותקח לו תבת גומא: רמז על הארון שלוחות הברית באו בתוכו. **תיבת גומא**, הוא ארון הברית. **ותחמרה בחמר ובזפת**, כי הארון היה מחופה מבפנים ומבחוץ. ר' יהודה אמר, זו התורה, שהחמירה הקב"ה במצות עשה ובמצות לא תעשה.

פסקה קצ

ותשם בה את הילד: הוא ישראל, כמו שאתה אומר, כי נער ישראל ואהבהו. **ותשם בסוף**, שלא היה חיוב לעשות את מצות התורה עד **סוף**, שבאו ישראל לארץ, ל **סוף** ארבעים שנה, **על שפת היאור**, היינו על פי הדבור של המורים תורה וחוקה לישראל. ששפת הוא כמו שפה ודבור, והיאור, הוא לשון מורה.

פסקה קצא

ד"א, **וילך איש**, **וכו**': פירוש אחר. **וילך איש**, זהו הקב"ה, שכתוב בו ה' **איש** מלחמה. **מבית לוי**, זהו הקב"ה שהלך מן המקום ששם חכמה עליונה, שהוא אבא עלאה, ואותו הנהר, שהיא אמא עלאה, מתחברים יחד ואינם נפרדים לעולם, דהיינו שהלך ממקום היסוד דאו"א עלאין, **מבית לוי**, הוא מלשון לויתן, שפירושו יסוד, שהשרה הלויתן לשמחה **בעולם**, שהוא השכינה, כמש"א, **לויתן** זה יצרת לשחק בו. **ויקח את בת לוי**, זהו הקב"ה, דהיינו המקום שאור הלבנה מאיר, שהוא השכינה.

פסקה קצב

ותהר האשה וגו': האשה ודאי כלומר השכינה נקראת אשה, כמש"א, **לזאת** יקרא אשה, וזאת, הוא שם השכינה. בתחילה היתה בת לוי, שהוא יסוד דאו"א הנקרא לויתן כנ"ל, וכן הוא ודאי, כי או"א בנו את הנוקבא, (כנ"ל ב"א דף רל"א ד"ה בההוא) ולפי זה שואל, וכי מתחילה היא בת לוי, ועתה אשה. ומשיב, אלא כן הוא ודאי, וכך למדנו, אשה מטרם

שנשאת נקראת **בת פלוני**, דהיינו על שם או"א שלה, ואחר שנשאת נקראת אשה. על שמה עצמה. וכאן, בת, אשה, וכלה, מדרגה אחת היא, דהיינו השכינה.

פסקה קצג

ותצפנהו שלשה ירחים: אלו הם שלשה ירחים שדין קשה שורה בעולם, ומי הם, הם תמוז אב טבת, שאין בהם גילוי השכינה, מחמת הדינים שבעולם. ושואל, מה משמיענו. ומשיב שמשמיענו, שמטרם שירד משה לעולם, היה נמצא למעלה, עם השכינה, ועל כן נתחברה עמו השכינה מיום שנולד. מכאן אמר ר' שמעון, הרוחות של הצדיקים נמצאים למעלה בג"ע, מטרם שירדו לעולם.

פסקה קצד

ולא יכלה עוד הצפינו וגו': שואל, מהו ותקח לו תבת גומא, ומשיב, שצפתה אותו בסימנים, שיהיה נשמר מאלו דגי הים השטים בים הגדול, דהיינו הקליפות והמזיקים, שכתוב שם רמש ואין מספר. והיא צפתה אותו להיות נשמר מהם, ע"י צפוי יקר של שני צבעים, לבן ושחור, שהחמר לבן, וה"ס קו ימין, והזפת שחור, שה"ס קו שמאל המעורב במלכות דמדת הדין, שאז נהפך האדום שבו לשחור, בסוד דחז"ל, האי שחור אדום הוא אלא שלקה. והניחה את משה, שה"ס קו אמצעי, ביניהם, שיהיה נודע עמהם, בסוד הדעת שהוא קו אמצעי, כי עתיד לעלות ביניהם בזמן אחר, לקבל התורה.

פסקה קצה

ותרד בת פרעה וכו': זו, בת פרעה היא באה מצד שמאל של דין הקשה. כמש"א, לרחוץ על **היאור**, על היאור הוא בדיוק, ולא על הים. כי הים רומז על המלכות דקדושה, אבל היאור הוא בחינת דין הקשה שמצד שמאל, שהמצרים עשו אותו לע"ז שלהם, (כמ"ש בפרשת וארא דף מ"ה אות קל"ז) וכיון שבת פרעה רחצה שם, נמצאת גם היא מדין הקשה ההוא.

פסקה קצו

ואי תימא והא וכו': ואם תאמר הרי כתוב, ומטך אשר הכית בו את היאור. ומשה לא הכה רק את הים, והכתוב קוראו גם יאור. הרי שיאור אינו בדיוק. ומשיב, אלא יאור, הוא שהכה אהרן על ידי משה, והשוה הכתוב כמו שהוא עצמו עשה זה.

פסקה קצז

כה"ג, וימלא שבעת וגו': כעין זה כתוב, וימלא וגו' אחרי הכות ה' את היאור, אע"פ שאהרן הכהו. אלא על שבא מצד הקב"ה, קראו הכתוב, **אחרי הכות ה'**. כן אח"כ קראו

על שם משה, משום שאהרן עשה על פיו. **ונערותיה הולכות על יד היאור**, הם שאר המחנות הבאים מצד ההוא של היאור.

פסקה קצח

ותפתח ותראהו את הילד: שואל, כתוב, **ותראהו**, ותרא, היה צריך לומר. מהו ותראהו. אמר ר' שמעון, אין לך דבר בתורה שאין בו סודות עליונים ויקרים. אלא כך למדנו, שרושם של המלך והמלכה, דהיינו ת"ת ומלכות, נמצא בו, שהוא רושם של **ו' ה'**, **ש ו' הוא ת"ת ו ה'** הוא מלכות, וע"כ נאמר ותרא **הו**, עם **ה' ו'** יתרות, ומיד, שראתה את זה, **ותחמול עליו וגו'**. עד כאן מדבר הכתוב למעלה בעולמות עליונים, מכאן והלאה מדבר למטה, חוץ מבכתוב הזה. ותתצב וגו'.

פסקה קצט

ותתצב אחותו מרחוק וגו': שואל, ותתצב אחותו, אחותו של מי. ומשיב, אחותו של מי שקרא את כנסת ישראל, אחותי. דהיינו ז"א כמו שאתה אומר, פתחי לי אחותי רעיתי דהיינו השכינה נצבה על משה לשמרו. ומה שאומר, **מרחוק** הוא כמש"א, מרחוק ה' נראה לי. כלומר, שאין השמירה בגלוי אלא בסתר, מרחוק.

פסקה ר

משמע דאינון זכאין וכו': משמע שהצדיקים מטרם ירידתם לעולם הם נודעים למעלה, וזהו לכל הצדיקים וכל שכן משה, שע"כ נאמר עליו **ותראה"ו עם ה"ו**, שה"ס הרושם דמלכא ומטרוניתא כנ"ל. וכן משמע, שנשמות הצדיקים נמשכו ממקום עליון, כמו שבארנו בהכתוב וילך איש מבית לוי, שהוא יסוד דחו"ב (כנ"ל אות קצ"א) שהוא מקום עליון. וסוד הדבר למדנו שנשמע מכאן, שיש אב ואם לנשמה, שהם ז"א ונוקבא, כי איש זה ז"א. ובת לוי, זו היא הנוקבא, כמו שיש אב ואם לגוף בארץ. ונשמע, שבכל הבחינות, בין למעלה ובין למטה, באים הכל ונמצאים מזכר ונקבה, וכן ביארנו סוד הכתוב, תוצא הארץ נפש חיה. **הארץ**, זו היא כנסת ישראל. שהיא הנוקבא **נפש חיה**, היינו הנפש של אדם הראשון כמו שבארנו. (עלאה ל"ג) כי ז"א ונוקבא הם אב ואם של אדם הראשון כנ"ל. בא ר' אבא ונשקו. אמר ודאי יפה אתה אומר, וכן הוא ודאי. אשרי חלקו של משה נביא הנאמן, מכל שאר נביאי העולם.

פסקה רא

ד"א ותתצב אחותו: זו היא חכמה, היינו הנוקבא, שנקראת חכמה התחתונה. כמו שאתה אומר, אמור לחכמה **אחותי** את. אמר ר' יצחק, מעולם לא הוסרה גזרת הדין מן

העולם. כי בכל שעה שהיו חוטאים ישראל היה הדין מקטרג עליהם, ואז, ותתצב אחותו מרחוק, שנתרחקה השכינה מהם, כמש"א מרחוק ה' נראה לי.

פסקה רב

ותרד בת פרעה וגו': היינו בשעה שפסקו ישראל מן התורה, מיד, ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור, שמדת הדין, שנקרא בת פרעה, היתה **יורדת להתרחץ**, מן הדם של ישראל, דהיינו מפגם שלהם **על** עלבונה של **התורה** כי יאור פירושו תורה. ונערותיה הולכות על יד היאור, הן האומות שהולכים ורודפים את ישראל, **על יד היאור**, על סבת עלבונה של התורה, שאלו שלומדים בה הרפו את ידיהם ממנה.

פסקה רג

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, כל הדברים שבעולם תלוים בתשובה ובתפילה שהאדם מתפלל להקב"ה, וכל שכן מי שמוריד דמעות בתפלתו, שאין לך שער שאלו הדמעות לא תבאנה בו. מה כתוב, ותפתח ותראהו את הילד, **ותפתח**, זו היא השכינה, העומדת על ישראל כאם על הבנים, והיא **פותחת** תמיד בזכותם של ישראל.

פסקה רד

כיון שפתחה וכו': כיון שפתחה ותראהו את הילד, דהיינו ילד שעשועים, שהם ישראל, שמתחטאים לפני מלכם תמיד, ומיד שמתחננים לפני הקב"ה, חוזרים בתשובה ובוכים לפניו כבן הבוכה לפני אביו. מה כתוב, והנה נער **בוכה**, כיון שבכה הוסרו ממנו כל גזרות קשות שבעולם. מה כתוב, **ותחמול** עליו, שנתעוררה עליו ברחמים, ותחמל עליו.

פסקה רה

ותאמר מילדי העברים זה: שהם רכי לב, ולא מילדי העכו"ם, שהם קשי עורף וקשי לב. **מילדי העברים**, שהם רכי לב בזכותם של האבות והאמהות לשוב לפני אדונם. **ותקרא את אם הילד** היינו רחל אמנו, שהיתה בוכה, ז"ש קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו'. הוא בוכה, דהיינו ישראל, ואם הילד בוכה, שהיא רחל.

פסקה רו

א"ר יהודה וכו': אר"י לעתיד לבא מה כתוב, בבכי יבואו ובתחנונים וגו'. שואל, מהו בבכי יבואו. ומשיב, בזכות הבכיה של אם הילד, אמם של ישראל, שהיא רחל, יביאו ויתקבצו מן הגלות. ואמר ר' יצחק, גאולת ישראל אינה תלויה אלא בבכיה, דהיינו כשתשלמנה ותכלינה בכי הדמעות שבכה עשו לפני אביו, אז יגאלו. שכתוב, וישא עשו את קולו ויבך, ואלו הדמעות הורידו את ישראל לגלות, לכן, כיון שתכלינה אלו הדמעות על ידי הבכיה של ישראל, יצאו מן הגלות. ז"ש בבכי יבואו ובתחנונים אובילם.

פסקה רז

ויפן כה וכה: כי ראה באלו נ' אותיות שישראל מיחדים בכל יום, **שמע ישראל**, פעמים שיש בהם כ"ה וכ"ה אותיות בב' פעמים, ולא ראה בו במצרי שיאמר אותם. **ויפן כה וכה**, אמר ר' אבא **כה**, ראשון הוא שראה אם היה בו מעשים טובים. **וכה** השני, הוא, שראה, אם עתיד לצאת ממנו בן צדיק. מיד, וירא כי אין איש, ראה ברוח הקודש שאינו עתיד לצאת ממנו בן צדיק.

פסקה רח

דא"ר אבא כמה וכו': שאר"א, כמה רשעים הם בעולם, שמולידים בנים טובים, יותר מן הצדיקים. ואותו בן הטוב שיוצא מן הרשע הוא טוב ביותר, להיותו טהור מטמא, אור מתוך החושך, חכמה מתוך הטפשות, וזה טוב יותר מכל.

פסקה רט

וירא וירא דהכא וכו': שואל, מהו רומז שתי פעמים וירא שנאמר כאן, שאומר, **וירא** איש מצרי וגו' **וירא** כי אין איש. ומשיב, הכל ברוח הקדש הסתכל וראה, ומשום זה הסתכל בו והרג אותו, כלומר שהרגו בהסתכלותו בו, וע"כ נאמר פעם שני וירא. והקב"ה סבב הכל כדי שמשה ילך אל אותו באר כמו שהלך יעקב אל אותו הבאר שכתוב, וישב על הבאר. שואל, ביעקב כתוב **וירא** והנה באר, במשה כתוב, וישב בארץ מדין **וישב** על הבאר, וביעקב לא אמר וישב אלא וירא בלבד. ומשיב, הוא משום שאע"פ שמשה ויעקב היו במדרגה אחת דהיינו בקו אמצעי, מכל מקום נתעלה משה בזה יותר ממנו. כי יעקב הוא בחינת ת"ת, ומשה היא בחינת הדעת שבפנימיות ת"ת. וסוד הבאר, הוא המלכות בת זוגו של הת"ת, וכיון שמשה היה פנימיות הת"ת, ע"כ נאמר בו **וישב**, וביעקב רק **וירא** בלבד.

פסקה רי

ר' יוסי ור' יצחק וכו': ר"י ור"י היו הולכים בדרך. אמר ר' יוסי אותה הבאר שראה יעקב וראה משה, אם זו היא הבאר שחפרו אותה אברהם ויצחק. שהם, ב' הקוין ימין ושמאל דז"א.

פי' המלכות נקראת באר ומתחילה מקודם בריאת העולם, היתה במדת הדין ולא היתה ראויה לקבל שום אור, עד שחפרוה אברהם ויצחק, שפירושו שהעלוה לבינה, שה"ס מדת הרחמים, ונתקנה שם. ותקון זה נעשה בעת בריאת העולם, כמ"ש להלן. וה"ס החפירה, לעשותה בית קבול. והסו"ה, באר חפרוה שרים וגו'. ושואל ר' יוסי, אם זו היא

מצב הבאר שראו יעקב ומשה, למה לא נאמר בהם שחפרו אותו או תקון אחר, אלא וישב על הבאר. בלי תקון מוקדם.

א"ל לאו וכו': אמר לו אין הבאר דיעקב ומשה במצב הבאר שחפרוה אברהם ויצחק. אלא משעה שנברא העולם, נברא באר הזו, כלומר שכבר היתה במצב שלאחר התקון, ובערב שבת בין השמשות נברא פי הבאר, דהיינו היסוד שלה, על ידי עליתה אז לבינה, ובמצב הזה אינה צריכה עוד לתקון, וזו היא הבאר שראו יעקב ומשה. וע"כ נאמר בו וישב על הבאר בלי שום תקון מוקדם.

פסקה ריא

מתניתין. אינון דרדפי וכו': משנה. אלו רודפי צדק, שרודפים לתקון המלכות שנקראת צדק, על ידי ג' קוין, ימין שמאל ואמצעי, שבז"א. הם התובעים בזרוע סוד האמונה, שה"ס המשכת קו שמאל למלכות שנקראת אמונה. הם שהתדבקו בקשר האמונה, שהוא הקשר שבקו ימין. הם שיודעים דרכי מלך העליון, שהוא ז"א, סוד קו האמצעי. ולאלו קורא בעל התוספתא, ואמר להם, קרבו שמעו. כלומר, אותם הרודפים לתקן את המלכות ולהאירה בג' קוין, שמעו סדר היחוד הזה, כיצד נעשה.

ודע שתוספתא זו היא ביאור על הכתוב וירא והנה באר בשדה ושלשה עדרי צאן רובצים עליה. ומובאה לעיל (ויצא דף נ' אות ק"ו). ושם ביארתיה באורך ע"ש. ותמציתה היא, כי **באר**, הוא שם המלכות בעת שמקבלת ג"ר וג"ר אלו אינה מקבלת מג"ר דג"ר אלא מנה"י דג"ר. שהוא מטעם, שחו"ב דג"ר נעלמים עם הכרעת קו אמצעי ביניהם, (כנ"ל ויצא דף נ"א ד"ה כד) ויורדים ונעשים לב' זרועות, שהם חסד וגבורה, וקו אמצעי היא ת"ת. שהם מכונים ו"ק דג"ר. אמנם גם מחג"ת לא תוכל המלכות לקבל חכמה, כי בהם שולטים רק החסדים, (כנ"ל ב"א דף רצ"ט ד"ה ר"ח) אלא אחר שב' הקוין יורדים לנצח והוד, שבהם מקום גילוי החכמה (כנ"ל ויצא דף נ"א ד"ה והנך) אז תוכל המלכות לקבל מהם הג"ר שהיא רק נה"י דג"ר בלבד. ועל שם קבלת הג"ר מנה"י הללו נקראת המלכות בשם **באר**, שז"ס והנה באר בשדה וג' עדרי צאן שהם נה"י, רובצים עליה. ונקראת ג"כ **שדה תפוחים הקדושים**, כי ע"ש נה"י נקראת **שדה תפוחים**, וע"ש המוחין דחו"ב שבהם, הם נקראים **קדושים**.

פסקה ריב

כד סליקו תרין וכו': כשעולים ויוצאים שני הקוין חו"ב לקראת קו האחד האמצעי הם מקבלים אותו בין שתי הזרועות, שהם חסד וגבורה, שמחמת קבלתם את קו האמצעי ירדו חו"ב ונעשו חסד וגבורה, כי נסתלקו מהם הג"ר דג"ר. אמנם עוד המלכות אינה

יכולה לקבל חכמה מהם, כי שם שליטת אור החסדים והחכמה מכוסה שמה. עד שהשנים שהם חו"ג, יורדים למטה, דהיינו שנעשים נצח והוד, הם שנים, עיקר המוחין הם שנים ימין ושמאל, שנעשים לנצח והוד, ואחד ביניהם, כלומר שצריכים בהכרח לקו האמצעי שיכריע ביניהם והוא יסוד. כי המכריע בין חו"ג נקרא ת"ת, והמכריע בין נו"ה נקרא יסוד. ומבאר דבריו, שנים הללו, שירדו למטה, הם מושב שהנביאים יונקים מהם, דהיינו נצח והוד, אחד שביניהם, שהוא יסוד, הוא המתחבר בכל, הן בקו ימין והן בקו שמאל, הוא לוקח מכולם, הן חכמה והן חסדים, כי להיותו קו האמצעי המקיים הארתם ע"כ מקבל הארתם גם לעצמו. כי זה הכלל, כל האורות שהתחתון גורם להתקיים בעליונים זוכה בהם בשלמותו גם הוא.

פסקה ריג

ההוא בירא קדישא וכו': באר ההוא הקדוש שהיא מלכות, במוחין דג"ר כנ"ל, עומדת תחתיהם, דהיינו תחת נצח הוד יסוד הנ"ל, והיא שדה תפוחים הקדושים, כמ"ש לעיל בדיבור הסמוך. מבאר ההוא ישקו העדרים, שהם כל אלו המרכבות של מלאכים, וכל אלו המלאכים בעלי כנפים. ג' נמצאים רובצים על באר הזו, שהם ג' ספירות נה"י כנ"ל, ובאר הזו מתמלא מהם, באור הג"ר, והיא נקראת אדנ"י. על זה כתוב, אדני ה' אתה החילות וגו'. וכתוב, והאר פניך וגו' למען אדני אדון כל הארץ, כי כשיש לה ג"ר נקראת בלשון זכר **אדון**. ז"ש, הנה ארון הברית **אדון** כל הארץ. בה גנוז מקור אחד קדוש, דהיינו יסוד הנובע בה תמיד וממלא אותה, שנקרא ה' צבאות. ברוך הוא לעולם ולעולמי עולמים. (ע"כ תוספתא).

פסקה ריד

ולכהן מדין שבע בנות וגו': אמר ר' יהודה אם באר הזו היא באר של יעקב, (כנ"ל אות ר"ט) הרי כתוב ביעקב, ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר, וכאן, בנות יתרו לא נצרכו לזה, אלא ותבאנה ותדלנה בלי טרחה אחרת, דהיינו לגול את האבן מעל פי הבאר.

פסקה רטו

א"ר חייא וכו': והשיב ר' חייא, יעקב הסיר את האבן מן הבאר. כי כתוב, כשנאספו שם העדרים, והשיבו את האבן על פי הבאר, אבל ביעקב לא כתוב וישב את האבן, כי לאחר מכאן לא היו צריכים עוד אל האבן, כי מתהילה המים לא היו עולים, כיון שבא יעקב עלו לקראתו המים, כי נתרבו המים, וע"כ אבן ההוא לא היה על פי הבאר, שלא היו צריכים לשמירה, ועל כן נאמר בבנות יתרו, ותבאנה ותדלנה. בלי טרחה לגול את האבן.

פסקה רטז

ר' אלעזר ור' אבא וכו': ר"א ור"א היו הולכים מטבריא לצפורי. בעוד שהיו הולכים פגש בהם יהודי אחד. נתחבר עמהם. א"ר אלעזר, כל אחד יאמר דבר תורה.

פסקה ריז

פתח איהו ואמר וכו': פתח ר"א ואמר, ויאמר אלי הנבא בן אדם וגו' ואמרת אל הרוח וגו'. ממקרא הזה אני יודע את המקום שהרוח יוצא ממנו, כי איך היה יכול יחזקאל לנבא על הרוח, והרי כתוב, אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח. אלא, אדם אינו יכול למשול על הרוח, אבל הקב"ה הוא שולט על הכל ועל פיו היה מתנבא יחזקאל. ועוד, כי הרוח כבר היה בגוף בעולם הזה, כי מתים היו שם במערה, שהחיה אותם. ועל כן התנבא עליו, מארבע רוחות בואי הרוח, דהיינו ממקום ההוא שנגבל בעמודיו בארבע רוחות העולם, שה"ס כסא התחתון, שהוא מלכות, שהיא כסא לז"א, ויש לה ד' עמודים בסוד ד' רוחות העולם, שהם חו"ג תו"מ. ששם עומד הרוח, מטרם שחוזר אל הגוף בעולם הזה.

פסקה ריח

דליג ההוא יודאי וכו': קפץ לפניו אותו היהודי, שנתחבר עמהם. אמר לו ר' אלעזר, מה ראית. אמר, דבר ראיתי. אמר לו מהו. אמר לו, הרוח של בני אדם, אם התלבש בגן עדן בלבוש צורת הגוף שבעולם הזה (כנ"ל אות קע"ז) ונמצא שם, היה לו להכתוב לכתוב, כה אמר ה' מגן עדן בואי הרוח, מהו מארבע רוחות.

פסקה ריט

א"ל, רוחא לא וכו': אמר לו, הרוח אינו יורד לעולם הזה, עד שעולה מגן עדן הארץ אל הכסא, שהוא המלכות, העומד על ארבעה עמודים, שהם חו"ג תו"מ, כיון שהרוח עלה שם, שואב לתוכו מתוך כסא ההוא של המלך, ויורד לעולם הזה. הגוף לוקח מארבע רוחות העולם, שהם ד' יסודות אש רוח מים עפר. הרוח לוקח גם כן מארבע רוחות של הכסא, שהם חו"ג תו"מ, שהוא מתתקן עליהם.

פסקה רכ

אמר ליה ההוא וכו': אמר לו האיש ההוא, הקפיצה שקפצתי לפניכם, הוא משום שראיתי דבר מענין הזה. כי יום אחד הייתי הולך במדבר, וראיתי אילן אחד נחמד למראה, ומערה אחת תחתיו. קרבתי אליו, וראיתי מערה ההיא, שהיא מעלה ריחות מכל מיני ריחות שבעולם. התחזקתי ונכנסתי באותה המערה, וירדתי במדרגות ידועות במקום אחד, שהיו בו הרבה אילנות וריחות ובשמים, שלא יכולתי לסבול.

פסקה רכא

ותמן חמינא וכו': ושם ראיתי איש אחד ושרביט בידו, והיה עומד בפתח אחד. כיון שראה אותי, תמה, ועמד אצלי. אמר לי, מה אתה עושה כאן, ומי אתה. אני פחדתי מאד, אמרתי לו, מורי, מן החברים אני, כך וכך ראיתי במדבר, ונכנסתי במערה הזו וירדתי כאן.

פסקה רכב

אמר לי הואיל וכו': אמר לי, מאחר שאתה מן החברים, קבל צרור הזה של כתבים, ותן אותו לחברים, לאותם שיודעים הסודות של רוחות הצדיקים. הכה אותי באותו השרביט שבידו, ונרדמתי. בתוך זה, ראיתי בשנתי, הרבה צבאות ומחנות שהיו באים בדרך למקום ההוא, ואותו האיש הכה בשרביט ואמר להם, בדרך האילנות לכו. בעוד שהיו הולכים, פרחו באויר ועלו, ולא ידעתי לאיזה מקום. ושמעתי קולות של מחנות רבות ולא ידעתי מי המה. הקיצותי ולא ראיתי כלום. ופחדתי במקום ההוא.

פסקה רכג

אדהכי חמינא להההוא וכו': בינתים, ראיתי לאותו האיש, אמר לי, ראית משהו. אמרתי לו ראיתי בשנתי כך וכך. אמר, בדרך ההוא הולכים רוחות הצדיקים אל גן העדן להכנס שם. ומה ששמעת מהם, דהיינו הקולות של מחנות רבות, הוא, להיותם עומדים בגן בצורות שלהם מעולם הזה, והם שמחים ברוחות הצדיקים הבאים שם.

פסקה רכד

וכמה דגופא אתבני וכו': וכמו שהגוף נבנה בעולם הזה מקשר של ארבעה יסודות, אש רוח מים עפר, ומצטייר מהם בעולם הזה, כך הרוח מצטייר בגן העדן מד' רוחות העומדים בגן, שהם בחי' חו"ג תו"מ, והרוח מתלבש שם ומצטייר מהם בצורת דמות הגוף שנצטייר בעולם הזה. ואלמלא ארבע רוחות אלו, שהם אוירים שבגן, דהיינו חו"ג תו"מ מאור החסדים שנקרא אויר, לא היו מצטיירים בציור כלל, ולא התלבש שם הרוח.

פסקה רכה

אינון ד' רוחין וכו': אלו ד' הרוחות קשורות זו בזו יחד, והרוח הצטייר והתלבש בהן, כמו שהגוף הצטייר בקשר של ד' יסודות העולם, ארמ"ע. ומשום זה, אמר יחזקאל, מארבע רוחות בואי הרוח, דהיינו מאלו ארבע רוחות שבגן עדן, שהתלבש והצטייר בהם. ועתה קבל צרור זה של כתבים ולך לדרכך ותן אותו לחברים.

פסקה רכו

אתא ר' אלעזר וכו': בא ר"א והחברים ונשקו אותו בראשו. אמר ר' אלעזר, ברוך הרחמן ששלחך כאן. כי זה הוא ודאי בירור של הדבר, והקב"ה הזמין לפי את מקרא הזה, מארבע רוחות, כדי שתגלה לי סודו. נתן האיש להם צרור הכתבים. כיון שלקחו ר' אלעזר ופתח אותו, יצא בית של אש וסבב אותו. ראה בצרור הכתבים מה שראה, והצרור פרח מידיו.

פסקה רכז

בכה ר' אלעזר וכו': בכה ר"א, אמר מי יכול לעמוד בסודות המלך, כמ"ש, ה' מי יגור באהלך ישכון בהר קדשך. אשרי הדרך הזה, ואותה השעה שפגשנו בך. ומיום ההוא היה ר' אלעזר שמח, ולא אמר כלום לחברים. מה שראה בצרור הכתבים. בעוד שהיו הולכים, פגעו בבאר אחת של מים, עמדו עליו, ושתו מן המים.

פסקה רכח

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, אשרי חלקם של הצדיקים, יעקב ברח מפני אחיו, ונזדמן לו באר. שה"ס הנוקבא. כיון שהבאר ראתה אותו, המים הוכרו לבעליהם, ועלו אליו, בסוד מ"ן. ושמחו עמו. ושם נתחבר עמו בת זוגו רחל. משה ברח מפני פרעה, ונזדמן לו באר ההיא, והמים ראו אותו והוכרו לבעליהם ועלו אליו, בסוד מ"ן. ושם נתחברה עמו בת זוגו. צפורה.

פסקה רכט

מה בין משה ליעקב וכו': מה בין משה ליעקב. כלומר שאין הפרש בין משה ליעקב. יעקב, כתוב בו, ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וגו' ויגל את האבן וגו'. משה מה כתוב בו, ויבואו הרועים ויגרשום ויקם משה ויושיען וגו'. בודאי היה יודע משה אחר שראה את המים עולים אליו, ששם תזדמן לו בת זוגו. ועוד, שהרי רוח הקדש לא פסק ממנו לעולם, ובו היה יודע, שצפורה תהיה בת זוגו. אמר משה, ודאי כשיעקב בא לכאן והמים עלו לקראתו, נזדמן לו אדם שאספו לביתו ונתן לו כל מה שצריך. גם לי יהיה כן.

פסקה רל

אמר ההוא בר נש וכו': אמר אותו האיש כך למדתי, שיתרו כומר לע"ז היה, כיון שראה שאין ממש בע"ז, נפרד מעבודתה. קם העם והחרימו אותו. כיון שראו בנותיו באו להשקות את צאנו, היו מגרשים אותן, כי מתחילה היו הם עצמם רועים את צאנו. להיותו כומר שלהם. כיון שראה משה ברוח הקודש, שעל דבר הע"ז היו עושים לו את זה, מיד, ויקם משה ויושיען וישק את צאנם. ונעשה הכל מחמת קנאה אל הקב"ה.

פסקה רלא

אמר ליה ר' אלעזר וכו': א"ל ר"א, אתה אצלנו, ואין אנו יודעים את שמך. אמר, אני יועזר בן יעקב. באו החברים ונשקוהו, אמרו, ומה אתה אצלנו ולא היינו יודעים אותך. הלכו יחד כל אותו היום. למחר ליוו אותו ג' מילין והלך לדרכו.

פסקה רלב

ותאמרנה איש מצרי הצילנו: ר' חייא אמר, הרי בארוהו החברים שנצנץ בהן רוח הקדש, במה שאמרו איש מצרי הצילנו, ואמרו ולא ידעו מה שאמרו. משל לאדם שהיה יושב במדבר, ועברו ימים שלא אכל בשר. יום אחד בא דוב לחטוף כבש אחד, וברח הכבש והדוב רדף אחריו, עד שהגיעו לאותו האדם שבמדבר. ראה את הכבש, והחזיק בו ושהטו, ואכל בשר. נמצא שהזאב גרם שאותו אדם יאכל בשר. אף כאן, המצרי שנהרג על ידי משה גרם שמשה יברח ויבא למדין אל הבאר, וע"כ אמרו איש **מצרי** הצילנו, ברוח הקודש. דהיינו המצרי שמשה הרגו.

פסקה רלג

ד"א ואלה שמות וגו': הוקשה לו הלא **ישראל** הוא שם הגדלות (כנ"ל ויחי אות רמ"ט) א"כ, למה נזכר שם זה בבאם לגלות מצרים. ולמה חוזר אח"כ, **את יעקב**, שהוא שם הקטנות. ולתרץ זה, ר' יהודה פתח ואמר, שחורה אני ונאוה וגו'. **שחורה אני ונאוה**, זו היא כנסת ישראל, דהיינו השכינה, שהיא **שחורה** מן הגלות, **ונאוה**, שהיא נאוה בתורה ובמצות ובמעשים טובים שישראל עושים. **בנות ירושלים**, הן הנשמות, שעוסקים בתורה ובמצות, שבשביל כך הן זוכים לרשת את ירושלים של מעלה, שהיא השכינה. **כאהלי קדר**, אע"פ, שהיא קודרת בגלות, עכ"ז במעשים היא כיריעות שלמה, דהיינו כיריעות, שה"ס האורות, של המלך שהשלום שלו שהוא ז"א. פירוש. כיון שב' בחינות הן בגלות, שמצד עצם הגלות יש דינים וקטנות, ומצד המעשים טובים שהצדיקים עושים בגלות הם נאים ומעלים את השכינה ליריעות שלמה. וע"כ מבחינת המעשים טובים נאמר בני **ישראל** הבאים מצרימה, שהוא שם של גדלות. ומבחינת עצם הגלות נאמר את יעקב איש וביתו באו. שהוא שם של קטנות.

פסקה רלד

ר' חייא רבא וכו': ר' חייא הגדול, היה הולך לבעלי המשנה ללמוד מהם. הלך אל ר' שמעון בן יוחאי, וראה מסך של אש שהיה פוסק בבית. ור"ש ותלמידיו היו מהמסך ולפנים. תמה ר' חייא, אמר, אשמע דבר מפיו מכאן מאחורי מסך האש.

פסקה רלה

שמע דהוה אמר וכו': שמע קול של אחד מן התלמידים של ר"ש, שהיה אומר, ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים. כל ההשתוקקות שהשתוקקו ישראל אל הקב"ה, הוא, כמו שאמר ר"ש, תאותם של ישראל, שיהיה הקב"ה לא הולך ולא מתרחק, אלא בורח כצבי או כעופר האילים.

פסקה רלו

מ"ט, אר"ש וכו': מהו הטעם, אמר ר"ש, אין חיה בעולם עושה כמו הצבי או עופר האילים, שבזמן שהוא בורח הולך מעט מעט ומחזיר את ראשו למקום שיצא ממנו. ולעולם תמיד, הוא מחזיר את ראשו לאחוריו. כך אמרו ישראל, רבונו של עולם, אם אנו גורמים שתסתלק מבינינו, יהי רצון שתברח כמו הצבי או כמו עופר האילים שהוא בורח, ומחזיר את ראשו למקום שעזב אותו, דהיינו למקום שהיה בו מקודם ועזבו וברח משם. זהו שכתוב, ואף גם זאת וגו' ולא געלתים לכלותם. דבר אחר. הצבי כשהוא ישן הוא ישן בעין אחת, והאחרת הוא נעור. כך אמרו ישראל אל הקב"ה, עשה כמו הצבי, כי הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל.

פסקה רלז

שמע ר' חייא וכו': שמע ר"ח, ואמר, הן העליונים עוסקים בתורה בפנים הבית, ואני יושב מבחוץ. בכה. שמע ר"ש, ואמר ודאי שהשכינה היא מבחוץ, דהיינו עם ר' חייא, מי יצא ויכניסנו. אמר ר' אלעזר בנו, אם אשרף, ביציאתי דרך המסך של אש, לא אהיה נשרף, כי השכינה היא מחוץ ממנו, אצל ר' חייא, תכנס השכינה, ותהיה האש של המסך בשלמות. שמע ר' אלעזר קול שאמר, עוד לא נסמכו העמודים, שה"ס ג' קוין, ועוד לא נתקנו השערים, דהיינו נ' שערי בינה, ומקטני הבשמים שבעדן הוא עתה. דהיינו מקטני הנשמות המכונות בשמים כלומר שעוד לא זכה ר' חייא למדרגות שבעולם התקון שהם בעיקר תקון ג' קוין ונש"ב, וע"כ אינו ראוי להכנס מבפנים למסך. וע"כ לא יצא ר' אלעזר להכניסו.

פסקה רלח

יתיב ר' חייא וכו': ישב ר' חייא. בכה ונאנח. פתח ואמר, סוב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים, דהיינו ע"פ הפירוש ששמע מר"ש, שאע"פ שבורח הוא מחזיר ראשו לאחוריו ואינו מתרחק (כנ"ל אות רל"ה) אז נפתח שער המסך. אבל ר' חייא לא נכנס. נשא ר"ש עיניו, וראה שנפתח שער המסך, אמר, משמע שניתן רשות למי שהוא מבחוץ, ואנחנו לפנים, ולא נכניסו. קם ר"ש, הלך האש ממקומו עד מקומו של ר' חייא. אמר

ר"ש, ניצוץ אור הקליטה כבר נתפשט לחוץ, לר' חייא, ואני כאן מבפנים, ולא אכניסנו. נאלם פיו של ר' חייא מחמת האש שנתפשט אליו.

פסקה רלט

כיון דעאל לגו וכו': כיון שנכנס ר' חייא לפנים השפיל עיניו, ולא הרים ראשו. אמר ר"ש לר' אלעזר בנו, העביר ידך על פיו של ר' חייא, שאינו יודע בזה, כי אינו רגיל בו. ואינו יודע לשית עצה בנפשו. קם ר' אלעזר, והעביר ידו על פיו של ר' חייא. פתח ר' חייא את פיו, ואמר, עיני ראה מה שלא ראיתי מעודי, וקומתי הזדקף, שלא חשבתי כל כך מעולם, טוב למות באש זהב הטוב הבוער.

פנימיות הדברים. כי נודע שיש מוחין דאחורים וחיצוניות, הנמשכים מקו שמאל בלי ימין, בסוד יציאת נקודת השורק, שה"ס בינה שחזרה לראש א"א, והראש דא"א, יש בו אור חכמה בלי חסדים וחכמה בלי חסדים מאירה רק בג"ר ולא בזו"ן ובי"ע, וע"כ גם החכמה אינה מאירה בהם בהיותם שמאל בלי ימין. ונבחנים משום זה **למוחין דאחורים וחצוניות**. ואין השמאל מתחבר בימין אלא ביציאת קו אמצעי בבחינת המסך דנקודת החירק, שבכח המסך וקומת החסדים הוא מכניע את קו השמאל ומחבררהו בימין, ומתלבשת החכמה דשמאל בחסדים שבימין, ואז, יכולה החכמה להאיר בשלמות. וזכור כאן סוד ג' הנקודות חולם שורק חירק, שנתבארו לעיל (ב"א דף ט"ו ד"ה ההוא עש"ה) ומוחין הללו הבאים בהכרעת קו אמצעי, בכח המסך דחירק, נקראים **מוחין דפנים ופנימיות**, ויש מעלה בקו שמאל, שאינה בקו אמצעי כי הקו שמאל מושך חכמה מן הראש דא"א שהוא ג"ר דג"ר, אע"פ שאינם מאירים בו כנ"ל. ויש מעלה בקו אמצעי שאינה בקו שמאל, כי קו אמצעי מאיר בכל השלימות מחמת התלבשות החכמה בחסדים, אמנם אין בו אלא ו"ק דג"ר, כי כח המסך דחירק ממעטו מג"ר דג"ר. (כמ"ש שם. וכמ"ש פ' לך דף י"ג ד"ה ונתבאר, עש"ה), ואין כאן המקום להאריך.

והנה ר' חייא היה במדרגת מוחין דאחורים הנ"ל, הבאים מקו שמאל מטרם הכרעת קו האמצעי. וזה אמרו. (באות רל"ד) **ר' חייא רבא וכו' למילף מנייהו**, שהיה דרכו תמיד ללמוד אצל בעלי המשנה, איך הולכים במדרגות מחיל אל חיל. **אזיל לגבי רשב"י, וחמא פרגוד חד דהוה פסיק בביתא**, פירוש, שהרגיש בר"ש בן יוחאי את המסך דחירק שבקו אמצעי, שממנו מקבל ר"ש המוחין דפנים שלו, אשר **מסך** זה **פוסק** את המוחין דחכמה המכונה **בית**, דהיינו שמסלק ממנו הג"ר דג"ר ואינו מאיר אלא בו"ק דג"ר, כנ"ל. **תוה ר' חייא**, כי נדמה לו שהוא קטן ממנו, כי ר' חייא, אף על פי שהיה במוחין דאחורים, היה לו ג"ר דג"ר, כדרך קו שמאל, כנ"ל, ור"ש בן יוחאי אין לו אלא ו"ק דג"ר, מסבה שמשתמש

בקו אמצעי, כנ"ל. וע"כ חשב ר"ח את המוחין של עצמו יותר פנימים מן המוחין של רשב"י. **אמר, אשמע מלה מפומיה מהכא**, דהיינו מבחינת ו"ק דג"ר. **שמע וכו' תאותם של ישראל שיהי' הקב"ה לא הולך ולא מתרחק אלא בורח כצבי וכו' הוא מחזיר את ראשו לאחוריו**. שבשעה שישראל אחוזים בקו שמאל, בורח הקב"ה מהם ואינו מאיר להם כנ"ל, אמנם אין בריחה זו ענין של הסתלקות ח"ו, אלא להיפך, כי רוצה להאיר להם בחינת **ראש**, דהיינו חכמה, אלא משום שחסר להם חסדים, ואין **הראש** יכול להאיר להם בלי התלבשות בחסדים, ע"כ **בורח** מהם, עד שמקבלים המסך דחירק, שעליו יוצא קו אמצעי, ואז מאיר **הראש שלו באחוריו**, דהיינו בקו שמאל הנקרא **אחורים**, משום שעתה ע"י קו אמצעי מתלבשת החכמה בחסדים ומאירה בשלמות, אלא בו"ק דג"ר כנ"ל. וזהו נבחן, **שבורח כצבי, שמחזיר ראשו לאחוריו**. וזהו שהתפללו ישראל, **אם אנו גורמים שתסתלק מבינינו**, דהיינו, משום שנאחזנו בקו שמאל שהחכמה אינה מאירה מחמת חסרון חסדים, וע"כ גרמנו שהקב"ה הסתלק מבינינו, **יהי רצון שתברח כמו הצבי או כמו עופר האילים שהוא בורח ומחזיר את ראשו למקום שהניח, כן** הבריחה של הקב"ה תחזיר את ראשו שהוא הג"ר, **למקום שהניח**, שהוא קו שמאל, שמשם נסתלק, כנ"ל.

וז"ש, (באות רל"ו) **ד"א, הצבי כשהוא ישן הוא ישן בעין אחת והאחרת הוא נעור, כך אמרו ישראל וכו'** פי' עינים ה"ס חכמה, ויש בהם ע"ס, שהג"ר באחת ובאחרת ז"ת. ושינה הוא הסתלקות המוחין. והתפללו ישראל שהסתלקות זו לא תשלוט אלא בעין אחת, שהוא ג"ר דחכמה, ולא בשניה שהוא ו"ק דחכמה, שהם צריכים להתקיים אח"כ, ע"י קו האמצעי, **וזסו"ה הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל**, אלא עינו פתוחה ומאירה חכמה לישראל.

וכ"ז אמר תלמיד אחד של ר"ש, לר' חייא, להודיע לו מעלת רשב"י, שאעפ"י שמשתמש בקו האמצעי ובמסך דחירק שלו, מ"מ הוא מקבל אור החכמה מקו שמאל, בכל שלימות הארתה, אלא מבחינת ו"ק דחכמה, אבל ר' חייא, הגם שנאחז בקו שמאל **בלי מסך**, שהוא יכול להמשיך ג"ר דחכמה, אבל מה יועיל לו זה, בשעה שאינה מאירה לו כלום, והקב"ה היא בהסתלקות מן השכינה בסבתו, והוא כביכול ישן.

וז"ש **שמע ר' חייא**, שהבין דבריו שהצדק עמו, **ואמר, אי עלאין עסקין בביתא, ואנא יתיב אבראי, בכה**. שעתה הכיר שהעליונים שהם רשב"י וחבריו הם **בבית**, שה"ס חכמה, והוא יושב בחיצוניות החכמה, כי אינה מאירה לו. וע"כ בכה. **שמע ר"ש ואמר ודאי שכינתא לברא**, שגם ר' חייא מרגיש כבר, שהשכינה היא ודאי בחיצוניות מסיבתו, וע"כ **מאן יפוק**, להמשיך לו מוחין דפנים. אמר ר' אלעזר בנו, להשמיע לר' חייא, **אי קלינא** ע"י

המסך דחירק שבקו אמצעי, דהיינו שנסתלקו ממני הג"ר דג"ר, **לא קלינא**, כלומר, איני מחשיב את זה לשריפה, שהרי השכינה היתה מחוץ ממנו, שהיתה בחיצוניות כנ"ל. **ליעול שכינתא**, לפנים בפנים עם ז"א, ע"י שקבלתי את המסך דחירק שבקו אמצעי, **ותהוי אשתא שלימתא** ותהיה האש של המסך שלמה. מכח שגרמה הזווג של הקב"ה והשכינה פנים בפנים. ובדברים אלו חשב ר"א לפעול אצל ר' חייא שיפרוש מקו שמאל ויקבל את קו אמצעי.

שמע קלא דאמר, **עד לא סמכין אסתמכו**, עוד לא נסמכו אצל ר' חייא, הקוין דימין ושמאל עם המסך דחירק, **ותרעין לא אתתקנו**, ושערים עוד לא נתקנו במסך דצמצום א'. (כמ"ש להלן), **ומזוטרי דבוסמיא דעדן**, **דכען הוא**, ומשום זה לא יקבל ר"ח ממנו. **לא נפיק ר' אלעזר**, כי הבין שר' חייא לא יוכל לקבל דבריו. וסוד **יציאה** זו פירושו, להתדבק במדרגתו של ר' חייא שהיא חיצוניות, כי אי אפשר להגביה את מדרגת חבירו, אלא אם ירד וישתוה עם מדרגתו. וע"כ היה ר"א צריך **לצאת** מפנימיות לחיצוניות.

יתיב ר' חייא בכה ואתגנח, הרבה בתפילה לזכות למוחין דפנימיות. **פתח ואמר**, **סוב דמה לך דודי לצבי וגו'**. זה רומז שזכה להשיג את מסך דחירק הממעט את הג"ר דקו שמאל ונשאר בו"ק בלי ראש, וע"כ בקש מהקב"ה שיחזיר ראשו לאחוריו כצבי (כנ"ל באות רל"ו) **אתפתח תרעא דפרגודא**, כלומר, שעוד לא זכה למסך עצמו, שעליו יוצא קו האמצעי, אלא שזכה רק לשער שלו בלבד. והטעם הוא, (כמ"ש באורך בפ' לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) כי מתחילה יוצא המסך דחירק במסך דצמצום א' שבכחו מכניע הקו שמאל תחת קו הימין, ובבחינה זו עוד אינו ראוי לזווג עליון להמשיך אור הפנים, כי המסך דצמצום א' אינו מקבל לתוכו אור. ולפיכך צריכים להמתיק את המסך הזה בצמצום ב', ואז ראוי להמשיך ולקבל אור הפנים. (עש"ה בכל ההמשך) וע"כ המסך דצמצום א' אינו נחשב למסך ממש אלא **לשער המסך**, כלומר, שהוא סבה למסך הממותק דצמצום ב', וזולתו לא היה נכנע הקו שמאל, כמו שנתבאר שם באורך, וז"ש כאן **אתפתח תרעא דפרגודא**. וז"ש, **לא עייל רבי חייא**, משום שמסך דצמצום א' אינו ראוי להמשיך אור הפנימית, כנ"ל וע"כ עוד לא יכול להכנס לפנימיות.

וז"ש, **זקיף ר"ש עינוי ואמר שמע מנה**, **אתיהיב רשותא למאן דאיהו אבראי**, דהיינו שר"ש הרגיש בו שכבר זכה במסך דחירק מצמצום א', שהוא רק שער המסך כנ"ל, ונחשב לנתינת רשות לכנוס לפנים. **ואנן לגו** ולא נעזור לו להכנס. קם ר"ש, **אזל אשא מדוכתיה**, שהלך אש המסך, ממקומו של ר"ש, שהוא מסך הממותק דצמצום ב', **עד דוכתא דרבי חייא**, וקבל ר"ח בזה מן ר"ש את המתקת המסך דצמצום ב', אז **אמר ר"ש**

קוזטיפא דנהורא דקליטרא לבר ואנא הכא לגו, שניצוץ אור הקליטה בחוץ אצל ר' חייא, דהיינו שכבר קבל בחי' קטנות דמוחין ע"י זווג על המסך דצמצום ב', שאע"פ שהיא עוד בקטנות כמו ניצוץ, אמנם היא אור הקליטה, שכבר הפנימיות קולט אותו ויכול לכנוס לשם. והוא ראוי לקלוט אח"כ המוחין דגדלות (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) כי קטנות זה בהיותו מאמא מכשרתו לקבל הגדלות דאמא, כמ"ש שם.

וז"ש **אתאלם פומיה דר' חייא**, כי קטנות זה שקבל, מכונה **אלם** דאלקים, הרומז שחסר לו **י"ה** דאלקים, שה"ס ג"ר. שזסו"ה **מי** שם **פה** לאדם, שהבינה הנקרא **מי** משים **פה** לאדם, שה"ס גילוי ג"ר. או **מי** ישום **אלם**, מ"י, שה"ס בינה, משפעת מוחין דקטנות שהפה מתאלם בסוד **אלם** דאלקים, שחסר ג"ר שה"ס י"ה דאלקים. **כיון דעאל לגו**, **מאיך עינוי ולא זקיף רישיה**, משום שהיה לו משם רק מוחין דקטנות, כנ"ל, והיה חסר ראש.

א"ר שמעון לר' אלעזר בריה קום אעבר ידך אפומיה, **דלא ידע בהאי דלא רגיל ביה**, יד, פירושו כח וחיל, וא"ל ר"ש לר"א שיעביר **ידו** על פיו של ר"ח, ויעזור לו להעלות מ"ן להמשכת הג"ר, ויתגלה לו המוחין דג"ר, שגילוים מכונה **פה**. **קם ר"א אעבר ידיה וכו'**, **פתח פומיה** ר"ח. דהיינו שהשיג המוחין דג"ר דפנימיות שגילוים מכונה **פתיחת פה**. **ואמר**, **חמי עינא מה דלא חמינא**. ראיה ה"ס שפע החכמה, כי עינים ה"ס חכמה, ואמר ר"ח כי עתה שהשיג המוחין דג"ר דפנימיות הוא **ראה** דהיינו שעתה השיג אור החכמה מה **שלא ראה**, כי מקודם לכן היה בחיצוניות, ואע"פ שהיה יונק מג"ר דג"ר שבקו שמאל, אכן החכמה זו לא האירה לו כלל, מטעם חסרון לבוש החסדים, כנ"ל, אבל אלו ג"ר דפנימיות שהשיג עתה, מאירה בהם החכמה בשלימות כי יש לה חסדים להתלבשות, אלא שמאירה בו"ק דג"ר. כנ"ל. **אזדקף דלא חשיבנא**, ראשי נזדקף, דהיינו שהשיג ג"ר הנקראים ראש **שלא חשבתי** שעוד אשיגם פעם. **טב למימת באשא דדהבא טבא דלייק** הסתלקות ג"ר דג"ר מחמת המסך דחירק שקבל, מכונה מיתה. ובינה מכונה זהב טוב. ואמר שכדי להשיג הג"ר של זהב הטוב, הבוער, מחמת המסך דחירק, כדאי למות, דהיינו להפסיד הג"ר דג"ר.

פסקה רמ

באתר דשביבין זרקין וכו': במקום של ר"ש בן יוחאי, שהוא זורק ניצוצין לכל צד. דהיינו המוחין דקטנות שר"ש זרק לו (כנ"ל אות רל"ח) שה"ס ניצוץ אור הקליטה. וכל ניצוץ וניצוץ עולה לשלש מאות ושבעים מרכבות, דהיינו שכל ניצוץ מקבל הגדלות מבינה, שספירותיה בסוד מאות, וד' הספירות חו"ב תו"מ עולים ארבע מאות, ומשום שחסרים מג"ר דג"ר חסרים שלשים ספירות מן החכמה, והם רק **ש"ע** רתיכין. וחסר שלשים

לארבע מאות. ואח"כ כשזוכים יותר, עולים לאו"א הלאין ולא"א שספירותיו בסוד מאה אלף, וע"ס שלו הם אלף אלפין, ואז כל מרכבה ומרכבה מפורשת לאלף אלפין מצד שכל אחת מהן משגת מוחין דא"א ורבוא רבבן עד דמטי לעתיק יומין שספירותיו בסוד רבבות והם רבוא רבבן, שהוא יושב על כסא, שה"ס ז"ס תחתונות דעתיק, שהג"ר יושבות עליהם, והכסא מזדעזע ממנו למאתים וששים עולמות. שהכסא מזדעזע מלקבל מן הג"ר עשר הויות שהם בגימטריא ר"ס, שהסו"ה, **ס"ר** לראות. וכל מדרגות האלו ישנן בר' שמעון בן יוחאי.

פסקה רמא

עד דמטא לאתר עדונא וכו': עד שרשב"י מגיע למקום העדן של הצדיקים, עד שנשמע בכל הרקיעים מעלת רשב"י, וכל העליונים ותחתונים כולם בזמן אחד, תמהים ואומרים, הזה הוא ר' שמעון בן יוחאי, שהכל היה מרעיש, מי יכול לעמוד לפניו. זה הוא ר"ש, שבשעה שפותח פיו להתחיל לעסוק בתורה, מאזינים לקולו, כל הכסאות, וכל הרקיעים, וכל המרכבות, וכל אלו שמשבחים לאדונם.

פסקה רמב

לית דפתחין ולית וכו': אין מי שיפתח לומר שירה, ואין מי שיסיים שירתו, כלומר אותם שעומדים באמצע השירה אינם גומרים שירתם, כי כולם נמצאים, להקשיב לקולו של רשב"י, עד שלא נשמע, בכל הרקיעים של מעלה ושל מטה, פתחון פה, כשגמר ר"ש לעסוק בתורה, מי ראה שירים, מי ראה שמחה, של המשבחים לאדונם, מי ראה הקולות ההולכים בכל הרקיעים. ובשביל ר"ש, כולם באים, דהיינו כל הנשמות והמלאכים, וכורעים ומשתחוים לפני אדונם, ומעלים ריחות הבשמים שבעדן שה"ס הארת החכמה, עד עתיק יומין. וכל זה בשביל ר' שמעון.

פסקה רמג

פתח ר"ש פומיה וכו': פתח ר"ש פיו ואמר, שש מדרגות ירדו עם יעקב למצרים, שהם חג"ת נה"י, וכל אחת ואחת מתפשטת עד עשרה, כשהם בהארת ז"א לבד, ואז הן ששים, והן אלף כשמקבלות הארת חכמה שהיא בסוד אלפים, והן ששים אלף. ועד רבוא כשמקבלות הארת החסדים מעתיק, והן ששים רבוא. וכנגדן שש מדרגות לישראל. כי מישראל יורדות ליעקב, (כנ"ל דף ג' ד"ה כי). וכנגדן שש מדרגות לכסא העליון, שהוא חג"ת דז"א הכלול מנה"י. וכנגדן שש מדרגות לכסא התחתון, שהיא המלכות, שהן חג"ת נה"י. שכתוב, שש מעלות לכסא. ז"ש רבבה כצמח השדה נתתיך, היא מדרגה **א'**, **ותרבי** היא **ב'**, **ותגדלי** היא **ג'**. **ותבאי בעדי עדים**, היא **ד'**. **שדים נכונו**, היא **ה'**. **ושערך צמח**,

היא **ו'** וכנגדן כתוב, ובני ישראל **פרו** היא **א'**. **וישרצו** היא **ב'**. **וירבו** היא **ג'**. **ויעצמו** היא **ד'**. **במאד** היא **ה'**. **מאד** היא **ו'**.

פסקה רמד

ת"ח כל חד וכו': בוא וראה, כל אחת ואחת, שבו"ק הנ"ל, עולה לעשרה דהיינו מהארת ז"א עצמו, שספירותיו בסוד עשרות, כנ"ל בדבור הסמוך, ונעשו, הו"ק, ששים. ואז, הן ששים גבורים שמסביב השכינה, כמ"ש הנה **מטתו** שלשלמה, שהיא השכינה הנקראת **מטה**, ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. והן ששים רבוא, כשמקבלת הארת החסדים מעתיק כנ"ל בסמוך, שיצאו עם ישראל מן הגלות, ושבאו עם יעקב אל הגלות.

פסקה רמה

א"ל ר' חייא וכו': א"ל ר"ח והרי שבעה הם, חג"ת נה"י ומלכות, וכשכל אחת נעשית לעשרה הן עולות לשבעים, ולא ששים, אמר לו ר' שמעון, שבעים, אינם שייכים לכאן. כי כאן המדובר הוא ממדרגות המאירות, ומדרגת המלכות אינה מאירה מעצמה. ואם יעלה על דעתך לומר שבעה, דהיינו לחשוב גם את המלכות עם הו"ק, הרי כתוב, וששה קנים יוצאים מצדיה שלשה קני מנורה וגו'. שהם כנגד חג"ת נה"י, וקנה האחד האמצעי, שהוא מלכות, אינה באה בחשבון, שכתוב אל מול פני המנורה יאירו וגו'. כי המלכות אינה מאירה מעצמה, רק מקבלת מששת הנרות.

פסקה רמו

עד דהוו יתבי וכו': בעוד שהיו יושבים, אמר ר' אלעזר לר"ש אביו, מה ראה הקב"ה להוריד את ישראל למצרים בגלות. אמר לו, שאלה אחת אתה שואל, או שתי שאלות, א"ל ר"א, שתים, אני שואל, הגלות למה. ולמה דוקא למצרים. א"ל ר"ש, שתים הן, והן חוזרות לאחת. א"ל ר"ש, קום בקיום שלך, דהיינו במדרגתך, בשבילך יתקיים למעלה, במתיבתא דרקיע, דבר זה על שמך. אמור בני, אמור.

פסקה רמז

פתח ואמר, ששים המה מלכות ושמונים וגו': ששים המה מלכות, הם גבורים של מעלה שמצד הגבורה, הנאחזים בחקיקות, דהיינו בחיצוניות, של החיה הקדושה דישראל, שהיא המלכות, וע"כ נקראים על שמה **ששים מלכות**. והם מלאכים הממונים על האומות כמ"ש להלן. **ושמונים פלגשים**. הם המלאכים הממונים בחקיקות המלכות שמתחתיהן של הששים מלכות, וע"כ נקראים פלגשים ולא מלכות. **ועלמות אין מספר**, הוא כש"א, היש מספר לגדודיו. ועם כל זה כתוב, אחת היא יונתי תמתי אחת היא

לאמה, זו היא השכינה הקדושה היוצאת משנים עשר אורות (כנ"ל דף ב' ד"ה כד) והיא זהר המאיר לכל, וע"כ היא נקראת אמא, כמ"ש אחת היא **לאמה**.

פסקה רמח

כגוונא דא עביד וכו': כעין זה עשה הקב"ה בארץ, זרק כל העמים לכל צד, ומינה עליהם ממונים, ז"ש, אשר חלק ה' אלקיך אותם לכל העמים. והוא דהיינו הקב"ה, לקח לחלקו את כנסת ישראל. ז"ש כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. וקרא לה, אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה, זו היא שכינת כבודו שהשרה ביניהם, אחת היא ומיוחדת לו. **ראוה בנות ויאשרוה** הוא כמש"א רבות **בנות** עשו חיל ואת עלית על כלנה. **מלכות ופלגשים ויהללוה**, אלו הם שרי העמים שנתמנו עליהם.

פסקה רמט

ועוד רזא דמלה וכו': ועוד, סוד הדבר הוא, שלמדנו בעשרה מאמרות נברא העולם, וכשתסתכל הם רק שלשה, שהעולם נברא בהם, דהיינו בחכמה, ובתבונה ודעת. והעולם לא נברא אלא בשביל ישראל. וכשרצה הקב"ה, לקיים את העולם, עשה לאברהם, בסוד החכמה, ליצחק בסוד התבונה, ליעקב בסוד הדעת, שבזה נקרא ובדעת חדרים ימלאו. שז"ס שחג"ת, שהם אברהם יצחק ויעקב, עלו ונעשו חב"ד. ובאותה שעה נשתכלל כל העולם. וכשנולדו ליעקב י"ב שבטים, שהם סוד י"ב גבולי אלכסון (כנ"ל דף ב' ד"ה כד) נשתכלל הכל, בעולם הזה, כעין של מעלה. באצילות.

פסקה רנ

כד חמא קב"ה וכו': כשראה הקב"ה את השמחה הגדולה של עולם הזה בשנשתכלל כעין של מעלה, אמר, פן ח"ו יתערבו י"ב השבטים, בשאר העמים, וישאר פגם בכל העולמות. מה עשה הקב"ה, טלטל את כולם מכאן לכאן, עד שירדו למצרים לשבת בדירותיהם בתוך עם קשי עורף המבזים מנהגיהם ומבזים אותם מלהתחתן בהם, ומלהתערב עמהם, וחשבו אותם לעבדים. הזכרים מאסו בהם והנקבות מאסו בהם, עד שנשתכלל הכל בזרע קדוש, בלי תערובת עם נכר, ובינתים נשלם עונם של העמים. שנאמר כי לא שלם עון האמורי עד הנה. וכאשר יצאו, יצאו צדיקים קדושים, שכתוב שבטי יה עדות לישראל. בא ר"ש ונשקו בראשו, אמר לו עמוד בני בקיום שלך, דהיינו במדרגתך, כי השעה עומדת לך.

ובזה מיושבים ב' השאלות ששאל לעיל (אות רמ"ו), למה נגלו ישראל, ולמה למצרים דוקא. כי מפחד שלא יתערבו השבטים בשאר האומות, שהיו מוקירים את ישראל, הגלה

אותם למצרים שהיו בעלי גאה ומבזים ומואסים בישראל, והיו שם עד ששלם עון אמורי ובאו לארצם הם, שאין עוד פחד מפני תערובות בשאר העמים.

פסקה רנא

יתיב ר"ש ור"א וכו': ישב ר' שמעון, ור' אלעזר בנו עומד ומפרש דברי סודות החכמה, והיו פניו מאירות כשמש. והמלות מתפזרות ומעופפות ברקיע. ישבו שני ימים שלא אכלו ולא שתו, ולא היו יודעים אם היה יום או לילה. כשיצאו, ידעו שכבר חלפו שני ימים שלא אכלו כלום. קרא על זה ר"ש, ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל וגו'. ומה אם אנו שזכינו לדבקות עם ה' שעה אחת, היה כך, שחלפו עלינו באור ה' ב' ימים, שלא ידענו היכן אנו, משה שהכתוב מעיד עליו, ויהי שם עם ה' ארבעים יום וגו' על אחת כמה וכמה.

פסקה רנב

כד אתא ר' חייא וכו': כשבא ר' חייא לפני רבי וסיפר לו המעשה, תמה רבי. ואמר לו ר' שמעון בן גמליאל אביו, בני, ר' שמעון בן יוחאי הוא אריה, ור' אלעזר בנו אריה, ואין ר' שמעון כשאר אריות, עליו כתוב, אריה שאג מי לא ייירא וגו'. ומה העולמות של מעלה מזדעזעים ממנו, אנו על אחת כמה וכמה. הוא איש, שלא גזר תענית מעולם על מה ששאל והתפלל, אלא הוא גוזר והקב"ה מקיים. הקב"ה גוזר, והוא מבטל. והיינו שלמדנו, מה שכתוב, מושל באדם צדיק מושל יראת אלקים, הוא, כי הקב"ה מושל באדם, ומי מושל בהקב"ה צדיק. שהוא גוזר גזרה, והצדיק מבטלה.

פסקה רנג

תנן אמר ר' יהודה וכו': למדנו אמר ר"י, אין לך דבר שיהיה אהוב לפני הקב"ה, כמו תפלתם של צדיקים, ואע"פ שרצוי לו, פעם עושה בקשתם ופעם אינו עושה.

פסקה רנד

ת"ר זמנא חדא וכו': תנו רבנן, פעם אחת היה העולם צריך מטר. בא ר' אליעזר וגזר ארבעים תעניתים, ומטר לא בא, התפלל תפלה ולא בא מטר. בא ר' עקיבא, ועמד והתפלל, אמר, **משיב הרוח**, ונשב רוח עז וקשה. אמר, **ומוריד הגשם**, ובא מטר. חלש דעתו של ר' אליעזר. הסתכל ר' עקיבא בפניו והרגיש חולשת דעתו.

פסקה רנה

קם ר' עקיבא וכו': עמד ר"ע לפני העם ואמר, אמשול לכם משל למה הדבר דומה, ר' אליעזר דומה לאוהבו של מלך, שאוהב אותו ביותר, וכשבא לפני המלך, הוא רצוי לו, ואינו רוצה לתת לו בקשתו במהרה, כדי שלא יפרד ממנו, כי רצוי לו שידבר עמו. ואני

דומה לעבדו של המלך, שמבקש לפניו בקשה, והמלך אינו רוצה שיכנס לשערי ההיכל, ומכל שכן לדבר עמו. אמר המלך, תנו לו בקשתו מיד ולא יכנס כאן. כך ר' אליעזר הוא אוהבו של המלך, ואני עבד, ורוצה המלך לדבר עמו כל יום ולא יפרד ממנו. ואני, אין המלך רוצה, שאבא לשערי ההיכל. ע"כ נתן לי בקשתי מיד. נח דעתו של ר' אליעזר.

פסקה רנו

א"ל, עקיבא, תא וכו': אמר לו ר' אליעזר: עקיבא, בוא ואמור לך דבר, שנראה לי בחלום פסוק הזה, שכתוב, ואתה אל תתפלל בעד העם הזה וגו'. הרי שמסבת עונם של הדור אין התפלה מתקבלת בעדם, ומכל מקום נאמר, **ואתה** אל תתפלל עליהם, שמשמע שאחרים יכולים להתפלל, וע"כ אני לא נעניתי, ואתה נענית. ויותר מזה, יש בחינות שאין צדיק בעולם, שיוכל להתפלל עליהן. בוא וראה, י"ב הרים אפרסמונא, שהם חגת"ם דבינה הנקראת אפרסמון, הכלולים זה מזה, שכל אחד מהם כלול מן חג"ת והם י"ב, אבל המלכות, אינה מאירה אפילו במלכות (כנ"ל ב"א דף פ"ה ד"ה ולפיכך) מטרם גמר התקון, נכנס העלה מ"ן אותו הלובש חשן ואפוד, שהוא ז"א, שת"ת שלו נקרא חשן והמלכות נקראת אפוד שי"ב אבנים שבחשן מקבלים מי"ב אורות הנ"ל דבינה, וי"ב של האפוד מקבלים מי"ב של החשן, וגם בהם אין עצם המלכות מאירה כמו בבינה, והתפלל אל הקב"ה, שהעלה מ"ן לבינה, לרחם על העולם, דהיינו לגמור התקון גם במלכות עצמה, שתהא מאירה כמו החג"ת, ועד עתה עדיין תפלתו תלויה, שעוד לא נתקבלה. הרי שיש בחינות, שאין התפלה נשמעת עליהן. ושואל, אם כן, למה חלשה דעתו של ר' אליעזר, כיון שראה בחלומו, **ואתה** אל תתפלל וגו', שמתוכו נשמע, שאחר יכול להתפלל, כנ"ל. ומשיב, שהוא משום האנשים שאינם יודעים מזה. וחשבו שמעלתו קטנה ממעלת ר"ע.

פסקה רנז

אמר ר' אליעזר וכו': אר"א, שמונה עשר הרי אפרסמון עליונים, שהוא יסוד דבינה, שיש בו ט' ספירות של אור ישר וט"ס של אור חוזר, שהם י"ח הרים. נכנסים, שמעלים מ"ן, נשמות הצדיקים, שהם מרכבה ליסוד, וארבעים ותשעה ריחות, שה"ס נ' שערי בינה חסר אחת, עולים בכל יום מבינה עד מקום ההוא שנקרא **עדן**, שהוא חכמה. שכנגד זה ניתנה התורה במ"ט פנים טמא ובמ"ט פנים טהור, שמחמת חסרון שער הנ' יצאו מ"ט פנים טמא, בסו"ה זה לעומת זה עשה האלקים. וכן מ"ט אותיות שבשמות השבטים. וכן מ"ט ימים של הספירה כדי לקבל התורה, שבהם מ"ט ימים העליונים של זו"ן, עומדים לקבל רשות דהיינו להתתקן בכל יום, ממ"ט ימים אלו, מאבנים המזהירים הממולאים

בחקיקות של אותו החשן, שי"ב הללו מקבלים מי"ב טורי דאפרסמונא כנ"ל בסמוך, שבזה מתוקנות ז"ת של זו"ן הכלולים מז', ע"י ספירות העומר.

פסקה רנח

וההוא דלביש חושנא וכו': ואותו הלובש את החושן, שהוא ז"א, במוחין דגדלות, יושב בכסא הקדוש היקר, דהיינו שמאיר במלכות הנקראת כסא, שארבע עמודים של כסא הזה, שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, עומדים ומסתכלים בחושן, דהיינו שמקבלים מי"ב אבנים המאירים בו, על פיו, של לובש החושן, יבואו, ועל פיו יצאו. שכל האורות והתקונים נמשכים מי"ב האורות שבחשן, הנמשכים מי"ב אורות שבבינה. נושאים עיניהם ומסתכלים למעלה, רואים את הציץ שלוהט בשש מאות ועשרים צדדים. רומז לכתר שהוא בגי' תר"כ, כי הוא קשור על המצח ועל הגלגלת שה"ס הכתר. ושם הקדוש העליון, חקוק עליו, והם מזדעזעים ומתחלחלים, קשורים העמודים הנ"ל, בצד ימין, שהוא ז"א, והשמאל שהיא המלכות, לוקחת בידיה עמודי השמים, שה"ס ג' קוין שבז"א הנקרא שמים, מברר אותם ומגלה אותם. זהו שכתוב, ונגולו כספר השמים.

פירוש, ההוא דלביש חושנא, שהוא ז"א, יושב על הכסא של ארבעה עמודים דהיינו על המלכות שיש לה ד' עמודים חו"ג תו"מ, ואלו ארבעה עמודים קשורים בז"א שהוא נוטה לימין, דהיינו שמאיר להם, בחסדים מכוסים שאינם מגולים בהארת החכמה, אמנם המלכות שהיא בחינת שמאל, היא **מבררת** אותם ע"י המשכת החכמה, **ומגלית** אותם ע"י התלבשות החכמה בחסדים. ואז נעשים ד' העמודים ח"ג תו"מ לד' סמכין שבכל אחת חג"ת, המאירים בחסדים מגולים, בסו"ה ונגולו כספר השמים. ועל שם זה נקראת המלכות עלמא דאתגליא.

פסקה רנט

א"ל ר' עקיבא וכו': א"ל ר"ע, מהו שכתוב, אל גנת אגוז ירדתי. א"ל בוא וראה, גנה זו יוצאת מעדן, וזו היא השכינה. **אגוז**, זה היא, מרכבה העליונה הקדושה שהיא ארבעה ראשים של הנהרות הנפרדים מן הגן, שה"ס ד' הפנים, פני אריה, פני שור, פני נשר, פני אדם, כאגוז הזה, שיש לו ד' ראשים קדושים בפנים, דהיינו בהפרי שלו, ויש לו ג"כ ד' קליפות החופפים על הפרי, הרומזים על ד' קליפות, שהם: רוח סערה, וענן גדול, ואש מתלקחת, ונוגה. כמו המרכבה העליונה. ומה שאמר **ירדתי**, דהיינו אל גנת אגוז ירדתי, הוא כמו שלמדנו **ירד** פלוני למרכבה.

פסקה רס

א"ל ר' עקיבא וכו': אם כן, היה לו לומר לאגוז ירדתי, שהיא המרכבה, מהו שאומר, אל גנת אגוז ירדתי. אמר לו, משום שהגנה, שהיא המלכות, הוא כל השבח שבאגוז, שצומחים ויוצאים מן הגנה הזו שהיא המלכות, וע"כ מזכיר את הגנה בעיקר. וממשיך לפרש דבריו, למה נרמזה המרכבה באגוז. מה אגוז צפון וסתום מכל צדדיו, בתוך קליפתו, כך המרכבה היוצאת מן הגן שהיא מלכות, סתומה מכל צדדיה. מה אלו ארבעה ראשים שבאגוז מתחברים בצד זה, דהיינו במרכזם, ומתפרדים מצד זה, כלפי חוץ, כך המרכבה, הד' פנים שלה, מתחברים באחדות בחדוה ובשלמות, ונפרדים כל אחד לבחינתו, על מה שנתמנה, זהו שכתוב, הוא הסובב את כל ארץ החוילה, וכן, הוא ההולך קדמת אשור, וכן כולם.

פירוש שבמרכזם נמצאים ד' הפנים, מיוחדים זה בזה, והארת ג' הקוין, דהיינו **האחדות** שמקו ימין **והשמחה** שבקו שמאל, והשלמות שבקו אמצעי, נמצאים בכל אחד ואחד מהם בלי הפרש משהו, ומבחינה זו הם מחוברים. אבל מבחינת תפקידם להשפיע לתחתונים הם נפרדים שכל אחד מגביר את בחינתו, ופני אריה שהוא ימין משפיע חסדים בעיקר, ופני שור שהוא שמאל, משפיע חכמה בעיקר. ופני נשר שהוא אמצעי, משפיע בעיקר שפע ממוזג. ופני אדם, תפקידו בעיקר לגלות החסדים בהארת החכמה כנ"ל בדבור הסמוך. ומבחינה זו, כל אחד נפרד מחבירו.

פסקה רסא

אמר ר' עקיבא, האי וכו': אר"ע לכלוך זה, שהוא בקליפת האגוז, דהיינו בד' קליפות הסובבים עליו, למה הם רומזים. אמר לו, אע"פ שהתורה לא גילתה אותו, כי מדברת רק בבחינת הטוב שבאגוז, גילתה אותו בזה, דהיינו בשקדים, כמ"ש והולך, שהתורה מדברת מן ד' קליפות שבשקדים דוקא הרומזות על דין, ולא מבחינת הטוב שבהם.

פסקה רסב

ת"ח שקדים וכו': בוא וראה, שקדים, יש מהם שהם מרים, מחמת קליפותיהם, ויש מהם שהם מתוקים, ויש להם רמז, שיש בעלי דין הקשה, שעליהם רומזים שקדים המרים, ויש בעלי שרות, המשרתים לקדושה, שעליהם רומזים שקדים המתוקים, אבל כל רמז המגולה עליהם בתורה, אנו רואים, שהוא דין, ואינה מדברת מן הטוב שבהם, שהם המתוקים, וכן הוא בירמיהו, שהראו לו הדין שבהם, שכתוב מקל שקד אני רואה. מהו שקד. שקדים ממש ונאמר לו, כי **שקד** אני על דברי וגו', דהיינו לנטוש ולנתוץ ולהאביד וגו'. וכן במטה אהרן, כתוב, ויגמול שקדים, שנעשה לאות לבני מרי. הרי שהתורה

מדברת מבחינת הדין שבהם בלבד. ומן המלה עצמה שנקראים שקדים, נשמע, שהוא דין קשה, שכתוב, **וישקוד** ה' על הרעה, וכן **שוקד** אני על דברי, וכן כולם. הרי שהמלה שקד יורה על דין קשה. אמר לו ר' עקיבא, משמע שכל מה שעושה הקב"ה, הוא ללמוד ממנו חכמה רבה. שכתוב כל פעל ה' למענהו. ר' אלעזר אמר מכאן, שכתוב, וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב **מאד**. מהו **מאד**, הוא שטוב ללמוד ממנו חכמה עליונה.

פסקה רסג

א"ר יהודה וכו': אר"י, מה שכתוב, גם את זה לעומת זה עשה האלקים. יורה, כעין שיש ברקיע עשה הקב"ה בארץ, וכל מה שיש בארץ, כולם רומזים למה שיש למעלה, ברקיע. כי כשראה ר' אבא אילן אחד, שפריו נעשה עוף הפורח ממנו, היה בוכה, ואמר, אם אנשים היו יודעים למה הם רומזים, היו קורעים לבושיהם עד הטבור שלהם, על מה שנשכחה החכמה מהם. כל שכן בשאר דברים מה שעשה הקב"ה בארץ.

פסקה רסד

כדאמר ר' יוסי וכו': כמו שאמר ר"י, האילנות, שחכמה נראית מהם, דהיינו, חרוב, ודקל, ופסתוקא, שהוא מין עץ אגוז, וכדומה להם, כולם ברכב אחד נרכבו, כי כל אלו האילנות שעושים פירות, חוץ מתפוחים, שהם נה"י, סוד אחד הם, שרומזים לת"ת, חוץ השבילים, שבהם הם נפרדים, כי לכל אילן יש שביל מיוחד, שמאיר בו.

פסקה רסה

כל אינון דלא עבדין וכו': כל אלו האילנות שאינם עושים פירות, והם גדולים, חוץ מערבי נחל, שיש להם סוד בפני עצמם כעין של מעלה, שהם נו"ה, מיניקה אחת הם יונקים, דהיינו שיונקים מחיצוניות בסוד אל אחר, שאינו עושה פירות. וכל אחד מן האילנות הקטנים, חוץ מאזוב הרומז על יסוד, מאם אחת נולדו. דהיינו מנוקבא.

פסקה רסו

כל עשבין דארעא וכו': כל עשב הארץ, שנתמנה עליהם שרים חזקים בשמים. שאין לך כל עשב ועשב בארץ שאין לו כוכב ומזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל (כמ"ש להלן תרומה קע"א ד"י ב"ר פ"י) כל אחד ואחד מהם יש לו סוד בפני עצמו, כעין של מעלה, כמו שיש להם למעלה ממונים מיוחדים, ומשום זה כתוב, שדך לא תזרע כלאים. כי כל אחד ואחד נכנס לבדו, ויוצא לבדו, שאין ממונה מתערב בחברו, והזורע כלאים, מערב שליטתם זה בזה, ז"ש, הידעת חוקות שמים אם תשים משטרו בארץ. וכתוב, לכולם בשם יקרא. ומה לכל מה שבעולם יש סוד בפני עצמו, ולא רצה הקב"ה לגלותו ממקומו

ולערבו באחר, וקראם בשמות לכל אחד מהם, בני יעקב, שהם שבטים קדושים, שהם קיומו של עולם, על אחת כמה וכמה. ז"ש ואלה שמות בני ישראל.

פסקה רסז

ר' יוסי בר' יהודה וכו': ריב"י אמר, אלו נאמר **אלה** שמות, היה משמע שכן הוא, כמ"ש ר' יהודה, אשר, ואלה שמות בני ישראל, הוא על חשיבותם של השבטים מקיימי העולם, עתה שכתוב **ואלה** שמות, עם **ו'** נוספת משמע שעל הראשונים מוסיף, מה הראשונים בני יעקב אף כאן בני יעקב.

פירוש. כי השם **ישראל** יורה על עליה וחשיבות והשם יעקב יורה על ירידה, (כנ"ל ויחי דף ב' אות ה') וכיון שכתוב כאן בני **ישראל** פירש ר' יהודה בדבור הסמוך, שהוא נאמר על חשיבות השבטים. אבל ר' יוסי ב"ר יהודה חולק עליו, מטעם תוספת ה **ו'** שנאמר **ואלה**, שזה יורה שמחובר לכתובים הקודמים, ועומד כבר אחר מיתת יעקב ויוסף והשבטים, שאז באו לירידת המדרגה, ונקראים בני **יעקב**. ואע"פ שהכתוב אומר בני **ישראל**, אין זה משום חשיבות כי מבחינת המדרגה כבר נפלו למדרגת בני **יעקב**. אלא מטעם אחר, דהיינו לכבודו של יעקב.

פסקה רסח

א"ר יהודה ח"ו וכו': אר"י, לר' יוסי ב"ר יהודה, חס ושלום, בשעה שאמר הקב"ה אנכי ארד עמך מצרימה, שיעלה על דעתך שהשכינה ירדה עמו בשעה ההיא ממש, שר' יהודה חשב, שכונת ריבר"י, הוא, שמיד בבואם מצרימה, היו בבחינת בני יעקב, דהיינו בירידה, אלא בשעה שהיתה ירידה לבניו ירדה השכינה, ז"ש, אנכי **ארד** עמך מצרימה ואנכי אעלך גם **עלה**, שפירושו, כל זמן שתהיה לך **עליה**, כביכול, יש גם לי עליה ובשעה שתהיה לך **ירידה**, אנכי ארד עמך. ואחר שמת יוסף וכל אחיו, והיה להם ירידה, עמדה השכינה וירדה עמהם, כמו שירדו אלו, דהיינו בני ישראל, כך ירדו אלו, דהיינו השכינה ומרכבותיה.

פסקה רסט

אמר ר' יוסי בר' יהודה וכו': אמר לו ריבר"י, מה כתוב למעלה ממנו, וימת יוסף בן מאה ועשר שנים וגו', באותה שעה שמת יוסף וכל השבטים, והיה להם ירידה, ירדו בני ישראל בגלות, והשכינה ומלאכים העליונים ירדו עמהם, דהיינו כמו שאמר ר' יהודה, וזה שכתוב, ואלה שמות בני ישראל, שהו' של ואלה מוסיף על הראשונים, שלאחר מיתת יוסף ואחיו, לרדת בגלות. וע"כ הם בהכרח בני יעקב, דהיינו בירידה.

פסקה רע

א"ל, אי הכי וכו': אמר לו ר' יהודה, אם כן, יעקב היה מת או לא. אמר לו מת. א"ל ומהו שכתוב, הבאים מצרימה את יעקב, אם בחייו, יתכן שיאמר, את יעקב, אבל אם הכתוב מדבר אחר שמת, הוצא משם את יעקב, שהרי כבר מת. מטעם שה ו' מוסיף על הראשונים. אלא בוא וראה, לא אמר הכתוב, היורדים מצרימה את יעקב, כי עד עתה לא היתה ירידה ליעקב, אלא **הבאים**, כתוב, ולמדנו שהשכינה וי"ב השבטים שבה, באו עם יעקב למצרים, והלכו משם, עד שירדו לגלות, דהיינו אחר מיתת יעקב והשבטים, ואז ירדו אלו עמהם. דהיינו השכינה וי"ב השבטים שבה. וע"כ הכתוב, ואלה שמות בני ישראל הוא נאמר על גודל מעלתם וחשיבותם. להיותו סובב על ימי העליה ולא על ימי הירידה.

פסקה רעא

ר' דוסתאי אמר וכו': בכל יום ויום היו באים, השכינה וי"ב השבטים שבה, והלכו להם. זהו שכתוב, הבאים מצרימה, לשון הוה, ולא כתוב, אשר באו, לשון עבר. והיינו שכתוב מתחילה **הבאים** מצרימה את יעקב, שמדבר מטרם הירידה, ואח"כ כשהיתה להם ירידה, כתוב, איש וביתו **באו**. שהוא לשון עבר. ובוא וראה, בני יעקב כולם כבר מתו באותו זמן, וירדו אלו ואלו, לגלות.

פסקה רעב

ר' יוסי ור' אלעזר וכו': ר"י ור"א אמרו, פרשה זו דברים עליונים יש בה. שלמדנו, בשעה שירדו אלו המרכבות ומחנות הקדושים, שהם צורת י"ב השבטים החקוקים למעלה, בשכינה, כולם באו לגור עמהם. ז"ש איש וביתו באו, שסובב על המלאכים שבאו לגור במצרים, עם בני ישראל, וכתוב, ראובן שמעון לוי וגו'. שרומזים על צורות י"ב השבטים שבשכינה.

פסקה רעג

ד"א ואלה שמות בני ישראל וגו' את יעקב: שהקשה לו שפתח בני ישראל וסיים את יעקב, ואומר, שהוחזרה פרשה זו מבני ישראל אל יעקב, הוא למה שאמר ר' יוסי ב"ר יהודה (לעיל אות רס"ז) שבני ישראל ירדו למדרגת בני יעקב. והכל היה. כלומר שכל הפשטים הם אמת.

פסקה רעד

ות"ח, ר' אלעזר בן ערך וכו': ובוא וראה, ראב"ע כשהגיע לפסוק הזה, ואלה שמות וגו', היה בוכה. שלמדנו, אמר ר"א בן ערך, בשעה שהלכו ישראל בגלות נתאספו כל הנשמות

של השבטים למערת המכפלה, צעקו ואמרו: סבא סבא, הכאב של הבנים אין בעמל עולם הזה משלו, בניך, כולם משתעבדים בעבודה קשה על ידי אחרים, עושים בהם כל נקמות שבעולם.

פסקה רעה

בההיא שעתא אתער וכו': בשעה ההיא, נתעורר רוחו של סבא ההיא, דהיינו יעקב, בקש רשות, וירד למצרים. קרא הקב"ה לכל מרכבותיו והמחנות שלו, ומלכם, שהוא השכינה בראשם. וירדו כולם עם יעקב ועם השבטים שלו. השבטים ירדו חיים עם אביהם למצרים, וכן ירדו מתים עם אביהם למצרים, ז"ש, ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה וגו', וכתוב, ראובן שמעון לוי וגו'. ובוא וראה, עתה מתים היו, כנ"ל, וירדו למצרים. וכתוב, ויוסף היה במצרים. כי רוחו לא נפרד ממצרים לאחר מיתתו, שיהיה צריך לחזור ולרדת, כמו שאר השבטים. אמר ר' אבא, בזה הוא יוסף, נקרא, כרחם אב על בנים. כי לא נפרד מהם גם לאחר פטירתו.

פסקה רעו

ר' יהודה בר שלום וכו': ריב"ש היה הולך בדרך, ור' אבא היה עמו, נכנסו למקום אחד ולנו שם. אכלו, כשרצו לשכב, הניחו את ראשם על תל של עפר, שהיה שם קבר. טרם ישנו, קרא קול אחד מן הקבר, אמר, זרע שלי הולך לארץ, כלומר הולך לאבוד, כבר שתים עשרה שנים שלא נערתי, לבד עתה, שפני בני אני רואה כאן.

פסקה רעז

א"ר יהודה מאן וכו': אר"י, מי אתה. אמר לו, יהודי אני, ואני יושב בבדידות, כמו מוחרם, כי איני יכול לכנוס לגן עדן, בשביל הצער מבני, שגנבו עכו"ם בעוד היותו קטן, ומכהו בכל יום. והצער שלו דוחה אותי מלהכנס במקומי, ובמקום הזה לא נערתי רק עתה.

פסקה רעח

א"ל ואתון ידעין וכו': אמר לו, ואתם יודעים בצער של החיים. אמר לו, נשבע אני בשר של קברי, אם לא התפלה שלנו על החיים, לא היו מתקיימים בעולם אפילו חצי יום. ועתה נערתי כאן, שהיו אומרים לי כל יום שבני יבא כאן במהרה, ואיני יודע אם בחיו או לאחר מיתתו.

פסקה רעט

א"ל ר' יהודה וכו': א"ל ר"י, מה אתם עושים בעולם ההוא. נרעש הקבר, ואמר, לכו קומו, כי עתה מכים את בני. תמהו, וברחו משם כחצי מיל. ישבו, עד שהאיר הבוקר. קמו ללכת, ראו אדם אחד, שהיה רץ וברוח, מפני רבו, כי ניצל ממנו בתפלת אביו המת.

והיה נוזל דם מכתיפיו. אחזו בו, וסיפר להם המעשה שהנכרי שגנבו בהיותו קטן, הכהו עד זוב דם. אמרו לו, מה שמך. אמר להם, לחמא בר ליואי. אמרו, ומה ליואי בר לחמא, היה שמו של אותו המת, אנו יראים לדבר עמו יותר. לא חזרו אליו. אמר רבי אבא, זה שאמרו, שתפלות המתים מגינות על החיים. מאין לנו. הוא כי כתוב, ויעלו בנגב ויבא עד חברון, דהיינו להתפלל על קברם של האבות, שיתפללו בעדם.

פסקה רפ

א"ר יהודה ת"ח וכו': אר"י, בוא וראה, שני נדרים נדר הקב"ה ליעקב: אחד, שירד עמו לגור עמו בגלות. ואחד, שיעלה אותו מקברו, לראות השמחה של המחנה הקדושה של המרכבות והמלאכים, שגרו עם בניו בגלות, בשעת הגאולה. ז"ש, אנכי ארד עמך מצרימה, שפירושו, אנכי ארד עמך בגלות. ואנכי אעלך גם עלה, היינו בשעת הגאולה, כי עליה, הוא לשון גאולה כמש"א **והעליתי** אתכם מקברותיכם עמי. וכתוב, ששם **עלו** שבטים וגו'.

פסקה רפא

ד"א ויקם מלך חדש וגו': פירוש אחר על הכתוב, ויקם מלך חדש. אמר ר"ש ביום ההוא ניתנה רשות לשרו של מצרים שיתחזק על כל שאר העמים. כי למדנו עד שלא מת יוסף, לא ניתנה שליטה לממשלת מצרים על ישראל, כיון שמת יוסף, אז, ויקם מלך חדש על מצרים. **ויקם**, פירושו כמי שהיה שפל וקם. כי ביום ההוא נתגדל שרו של מצרים כנ"ל.

פסקה רפב

ר' יצחק פתח וכו': ריפ, עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. **עד שהמלך**, זהו הקב"ה. ז"ש, כה אמר ה' **מלך** ישראל. וכתוב, ויהי בישורון **מלך**. **במסבו**, היינו, בין כנפי הכרובים שעל ארון העדות **נרדי נתן ריחו**, היינו שגרמו שיסתלק הקב"ה מביניהם. ונתן ריחו, פירושו ריחם הרע.

פסקה רפג

ד"א, עד שהמלך במסבו: היינו בעוד שהקב"ה היה נותן התורה לישראל. שכתוב, ויהי שם עם ה' וגו', בעוד שהיה כותב התורה לישראל, עזבו את ריחם הטוב ואמרו אלה אלהיך ישראל. ונתן, פירושו עזב.

פסקה רפד

ד"א, עד שהמלך במסבו: היינו בעוד שהיה הקב"ה יורד על הר סיני לתת התורה לישראל. **נרדי נתן ריחו**, היינו כפשוטו, שנתן ריחו הטוב, שכתוב, שאמרו נעשה ונשמע.

פסקה רפה

רבי תנחום אמר וכו': רת"א, כל אומה ואומה יש לה שר למעלה, וכשהקב"ה נותן ממשלה לזה משפיל לזה, וכשנתן ממשלה לשר ההוא של מצרים, אין לו הממשלה אלא בשביל ישראל. ז"ש היו צריה לראש.

פסקה רפו

ר' יצחק אמר וכו': ריא, ישראל הם כנגד כל שאר אומות העולם, מה שאר העמים הם שבעים אף ישראל הם שבעים. ז"ש כל הנפש לבית יעקב הבאים מצרימה שבעים. ומי שמושל על ישראל, הוא כאלו מושל על כל העולם.

פסקה רפז

ר' אבא אמר וכו': ראא, מכאן נשמע שישראל הם שבעים. שכתוב: ובני ישראל, פרו, וישרצו, וירבו, ויעצמו, במאד, מאד. הרי כאן שבע מדרגות, וכל מדרגה כוללת עשרה, הרי **שבעים**. מה כתוב אחר זה, ויקם מלך חדש על מצרים. שמחמת שליטתו על ישראל שהם כנגד שבעים אומות נבחן כמלך חדש.

פסקה רפח

אמר רב הונא וכו': אר"ה, למה נשתעבדו ישראל בכל האומות, הוא, כדי שיתעלה על ידם העולם. כי הם כנגד כל העולם. וכתוב, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ומה הקב"ה הוא אחד אף ישראל הם אחד, שכתוב, גוי אחד בארץ. מה שמו של הקב"ה הוא אחד ונתפרש בשבעים שמות. (כנ"ל וירא אות רפ"א) אף ישראל אחד ונתפרשו בשבעים.

פסקה רפט

ר' יהודה פתח וכו': ריפ, תחת שלש רגזה הארץ וגו'. תחת **עבד** כי ימלוך, כי למדנו, אין לך אומה שפלה ונקלה ונבזה לפני הקב"ה, כמו המצרים, ונתן להם הקב"ה ממשלה בשביל ישראל. **ושפחה** כי תירש גבירתה, זו הגר, שהולידה את ישמעאל, שעשה כמה רעות לישראל, ומשל בהם, ועינה אותם בכל מיני עינוים וגזר עליהם כמה שמדות, ועד היום הם משתלטים עליהם, ואינם מניחים אותם לעמוד בדתם. ואין לך גלות קשה לישראל כמו גלות ישמעאל.

פסקה רצ

ר' יהושע הוה וכו': ר"י היה עולה לירושלים, והיה הולך בדרך, ראה ערבי אחד שהיה הולך בדרך ובנו עמו. פגעו ביהודי אחד. אמר הערבי לבנו, יהודי מגואל זה שמאס בו אדונו. לכלך אותו ורקק בזקנו שבע פעמים, שהוא מזרע עליונים דהיינו מאברהם יצחק ויעקב, ואני יודע ששבעים אומות משעבדים בהם. הלך בנו ואחז בזקנו של היהודי.

אמר ר' יהושע עליונים עליונים, דהיינו שהתפלל בזכות אבות, גוזר אני על העליונים, היינו על הערבי ובנו, שמחזיקים עצמם עליונים על היהודים, שירדו למטה. עד לא גמר ר' יהושע דבריו נבלעו במקומם בתוך האדמה.

פסקה רצא

ר' יצחק פתח וכו': רי"פ, עד שיפוח היום ונסו הצללים. **עד שיפוח היום**, מקרא זה על גלות ישראל נאמר, שהם יהיו משועבדים בגלות עד שיגמר יום ההיא של ממשלת האומות. שלמדנו, א"ר יצחק, אלף שנים הם ממשלת כל האומות ביחד על ישראל. ואין לך אומה שלא תשתעבד בהם. ויום אחד, הוא כנגד מה שכתוב, והיה יום אחד הוא יודע לה' וגו'.

פסקה רצב

ד"א, עד שיפרח היום: היינו קודם שיפוח יום ההוא של האומות, (כנ"ל בסמוך) **ונסו הצללים**, הם הממשלות ששלטו עליהם. **אלך לי אל הר המור**, אמר הקב"ה, אלך לי לנער האומות מירושלים, שהוא הר המור, כמ"ש בהר המוריה אשר בירושלים, **ואל גבעת הלבונה**, זהו בית המקדש אשר בציון, שכתוב בו, יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון וגו'. והיינו ג"כ, כדי לנער משם את הרשעים. כמש"א, לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנו. כמי שאוחז בשמלה לנער את הטנופת ממנו.

פסקה רצג

א"ר יוסי, עתיד וכו': אר"י, עתיד הקב"ה להתגלות בירושלים של מטה ולטהר אותה מטנופת העמים, עד שלא נשלם יום ההוא של האומות. דא"ר חייא, אין ממשלת האומות על ישראל אלא יום אחד בלבד, והוא יומו של הקב"ה, שהוא אלף שנים. ז"ש נתנני שוממה כל **היום** דוה. יום אחד לבד, ולא יותר.

פסקה רצד

א"ר יוסי אי וכו': אר"י, אם ישתעבדו יותר מאלף שנים, הוא אינו על פי גזרת המלך, אלא על שאינם רוצים לשוב בתשובה לפניו. וכתוב, והיה כי יבואו עליך וגו' ושבת עד ה' אלקיך וגו'. וכתוב אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו'.

פסקה רצה

ויאמר אל עמו וגו': א"ר שמעון בוא וראה, כי על כל פנים מלאך מושל ממונה על מצרים היה, מי שאמר אל עמו, הנה בני ישראל וגו'. וכן הוא ברובו של הפרשה, שלא נאמר אלא מלך מצרים סתם, היינו השר הממונה על מצרים. ואם כתוב, פרעה מלך מצרים הוא פרעה ממש, ולא המלאך הממונה עליהם.

פסקה רצו

א"ר שמעון לפיכך וכו': אר"ש, לפיכך כתוב, **ויאמר** אל עמו, כלומר, אכניס בלבם דבר זה, שיהיו חושבים כן. כמש"א, כי ה' **אמר** לו קלל את דוד. שפירושו מחשבת הלב בלבד, שהכניס ה' בלבו. וכן **ויאמר** המן בלבו. וכן **ויאמר** בלבו הלבן מאה שנה. אף כאן גם כן, פירושו של ויאמר, הוא, אכניס מחשבה בלבם, שיאמרו בלבם, **רב ועצום ממנו**, מהו **ממנו**. רצונו לומר, מן הממונה שלהם, כי הם אמרו בלבם שאלקים והעצמה שלהם, של ישראל, גדול וחזק ממנו, מן הממונה המושל של מצרים.

פסקה רצז

ר' יצחק אמר וכו': ריי"א, כל אומות העולם מושכים חוזק מן השרים הממונים בשמים עליהם. וישראל מושכים כחותיהם מן הקב"ה. והם נקראים, עם ה', ולא עם של מושל ממונה. ר' יהודה אמר, כאן נקראים המצרים עמו של הממונה, שכתוב, ויאמר אל עמו ושם כתוב, ראה ראיתי את עני עמי. היינו עמי ממש. כי ישראל נקראים עם ה', ושאר האומות נקראים עמו של המושל הממונה שלהם, שכתוב, כי כל העמים ילכו איש בשם אלקיו, ואנחנו נלך בשם ה' אלקינו לעולם ועד.

פסקה רצח

אמר ר' אבא וכו': אר"א, פסוק זה, היה לו לומר, בני ישראל רב ועצום ממנו, מהו **עם** בני. ומשיב, אלא **עם** בני ישראל ממש, דהיינו **עם** בני ישראל שלמטה שהוא ישראל הגשמי הנמשך מישראל ההוא של מעלה, שהוא ז"א, אבל **העם** עצמו אינם מיוחסים לישראל של מעלה, וע"כ הוסיפו המלה **עם**. כי חשבו ש **עם** בני ישראל שלמטה הם, ולא עם ה', שהוא ז"א. וכתוב, ויקוצו מפני בני ישראל, ולא כתוב, מפני **עם** בני ישראל ממש, שהוא ישראל של מטה, כי לבסוף הכירו שהם בני ישראל של מעלה, דהיינו עם ה'.

פסקה רצט

ר' יוחנן הוה וכו': ר"י היה עומד לפני ר' יצחק, אמר, מה ראה בלק לומר, הנה עם יצא ממצרים, ולא אמר, הנה עם בני ישראל. אמר לו ר' יצחק בלק מכשף גדול היה, וכן דרך המכשפים לקחת הדבר שאין בו חשד. וכן אין מזכירים לעולם שם אביו של אדם, אלא שם אמו, שהוא דבר שאין בו חשד. וע"כ לא הזכיר בלעם, בני ישראל, שהוא שם האב.

פסקה ש

דכן דרך השדים וכו': שכן דרך השדים שמעיינים בדבר ההוא שנאמר להם, מפי המכשפים, אם הוא שקר, מודיעים להם דברי שקר. ואם הוא אמת, כל מה שאומרים להם הוא עכ"פ אמת לזמן קצר. כל שכן אם המכשפים רוצים מהם, שיעשו מעשה, ודאי

שהם מדקדקים לומר אמת בלי חשד, וע"כ אין מזכירים שם אביו של אדם. ר' אבא אמר, בלק, דרך בזיון אחז, **הנה עם יצא ממצרים**, כלומר, שאין אנו יודעים ממי הם.

פסקה שא

אמר ר' יוחנן וכו': אר"י, מפני מה עם שהוא תחת הנהגת השרים, נשמרים. והעם של הקב"ה אינם נשמרים. אמר ר' יצחק, העני אינו דומה לעשיר, העני, צריך לשמור על שלו, מפני שבני אדם אינם יראים מלהתגרות בו. העשיר, אינו שומר על שלו, משום שהכל יראים להתגרות בו. וכל שכן, ישראל, שהם בהנהגת המלך האוהב אמת ודין. ודין הראשון הוא עושה באנשי ביתו, כי רוצה שיהיו שמורים מן החטא, יותר מכל האומות. ז"ש רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה. וגו'.

פסקה שב

ר' יוסי נפק וכו': ר"י יצא לדרך, ור' אחא בר יעקב היה הולך עמו. בעוד שהיו הולכים, שתק ר' יוסי מדברי תורה, והרהר בדברי העולם. ור' אחא המשיך להרהר בדברי תורה. ראה ר' יוסי נחש אחד שהיה רץ אחריו. אמר ר' יוסי לר' אחא, אתה רואה את הנחש הזה הרודף אחרי. אמר לו ר' אחא, אני איני רואה אותו. רץ ר' יוסי והנחש אחריו. נפל ר' יוסי, והדם נוזל ויורד מחטמו. שמע שהיו אומרים. רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה וגו'. כלומר, שבזכות זה ניצל מן הנחש. אמר ר' יוסי, ומה על שעה אחת שחדלתי מדברי תורה ופניתי לדברי העולם, עלתה לי כך, מי שהזיח דעתו לגמרי מדברי תורה על אחת כמה וכמה.

פסקה שג

פתח ואמר, כי וכו': פתח ואמר, כי ה' אלקיך וגו' המוליכך וגו' נחש שרף ועקרב. שואל, נחש שרף, למה היה כאן במדבר. ומשיב, אלא לקחת על ידו עונש מישראל, בכל זמן שמתפרדים מן עץ החיים. שכתוב בו, כי הוא חייך ואורך ימיך.

פסקה שד

תא חזי אמר וכו': בוא וראה, אמר ר' חייא, כתוב, חושך שבטו שונא בנו וגו'. וכתוב, אהבתי אתכם אמר ה'. וכתוב, ואת עשו שנאתי. מהו **שנאתי**. היינו שכתוב חושך שבטו שונא בנו. כלומר, שנאתי אותו, וע"כ חשכתי שבט ממנו. כל שכן וכל שכן תלמידי חכמים, שאינו חושך שבטו מהם, שהקב"ה אינו רוצה, שיפרדו מעץ החיים אפילו רגע אחת.

פסקה שה
ויאמר אל עמו: נתן להם עצה לעשות להם רע. אמר ר' תנחום, יודעים היו המצרים בחכמת הכוכבים שלהם, שסופם שיוכו בשביל ישראל. ולכן הקדים השר שלהם לעשות עמהם רעה.

פסקה שו
ר' יצחק פגע וכו': ר' יצחק פגע בהר וראה איש אחד שהיה ישן תחת האילן. ישב שם ר"י. בעוד שהיה יושב, ראה הארץ שמתנודדת, ואותו אילן נשבר ונפל, וראה בקעים חורים בארץ, והארץ היתה עולה ויורדת.

פסקה שז
אתער ההוא גברא וכו': נעור אותו האיש, צעק לעומת ר' יצחק, ואמר לו, יהודי יהודי, בכה ונהם, כי עתה מקימים ברקיע שר אחד, ממונה, מושל עליון, והוא עתיד לעשות עמכם רעה רבה. ורעש זה של הארץ היה בשבילכם. כי כל זמן שהארץ רועשת הוא בעת שקם ממונה ברקיע, שיעשה עמכם רעה.

פסקה שח
תווה ר' יצחק וכו': תמה ר' יצחק ואמר, ודאי כתוב, תחת שלש רגזה ארץ, וכתוב, תחת עבד כי ימלוך, שפירושו, ממונה שהיה מקודם משועבד תחת מושל אחר, ועתה מלך, ונתנו לו ממשלה, אומר הכתוב שרגזה הארץ, ומכל שכן כשממונה ההוא ימשול על ישראל. ודאי שהארץ רוגזת ורועשת.

פסקה שט
א"ר חמא בר גוריא וכו': ארחב"ג, כשהניח הקב"ה את ישראל תחת ממשלת האומות, ישב וגעה ובכה, ז"ש, במסתרים תבכה נפשי. אמר ר' יוסי, במסתרים, הוא בדיוק. דהיינו בעולם אצילות.

פסקה שי
ר' יהודה עאל וכו': ר"י, בא אל ר' אלעזר, מצאו שהיה יושב וידו בפיו, והיה עצב. אמר לו במה עוסק אדוני. אמר לו שכתוב, באור פני מלך חיים. אם האדון עצב, ומכל שכן אם הוא גועה ובוכה, מה עושים משמשיו, זהו שכתוב, הן אראלים צעקו חוצה. מהו **חוצה**. היינו שאדונם בפנים, כמ"ש במסתרים תבכה נפשי, והם **חוצה**. אדונם בבתים הפנימים שהם באצילות, והם בבתים החיצונים, שהם בבי"ע. שואל, בתים הפנימים מה הם. אמר ר' יצחק הם מעשרה כתרי המלך. דהיינו מע"ס של ז"א באצילות.

פסקה שיא

מלאכי שלום מר יבכיון: שואל, וכי יש מלאכים שאינם של שלום. אמר לו כן. בוא וראה, יש מלאכים שהם בעלי דין הקשה, הנמשכים מספירת הגבורה. ויש שהם בעלי הדין שאינו קשה. הנמשכים ממלכות. ויש שהם בעלי דין ורחמים הנמשכים מת"ת. ויש בעלי רחמים שאין בהם דין כלל, הנמשכים מבינה, והם נקראים **מלאכי שלום**. ועל אלו המלאכים של מטה, שהם חיצונים, כתוב, אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם. וכתוב, ונמקו כל צבא השמים.

פסקה שיב

אי הכי, כל וכו': שואל, אם כן כל אלו השרים הממונים על שאר העמים, כשרואים את אדונם עצוב, מחמת שעבוד ישראל, למה עובדים בפרך עם בניו. א"ר אלעזר, אינם עושים אלא מה שמוטל עליהם, ורצון אדונם הם עושים.

פסקה שיג

ר' דוסתאי אמר וכו': רד"א בשעה שבניו של הקב"ה נמסרו, למושלי העמים, מתאספים י"ב בתי דינין, דהיינו המלכות, שיש לה י"ב צירופי **אדני**, שהוא אותיות **דינא**, וכיון שנתבטל הזווג הוי"ה אדנ"י, שי"ב צירופי אדני היו מקבלים מי"ב צירופי הוי"ה, ע"כ נאספו י"ב צירופי אדני, ומשתקעים בתוך תהום הגדול, שהוא בינה, בכה האדון שהיא בינה, בכיות בהרמת קול הנקרא געיות, דהיינו שבינה ירדה מחמת עלית המלכות, לבחינת קטנות, המכונה בכיה, ורצות ויורדות שתי דמעות מן נקבי עינים, שהיא בינה, **לשקיעא דימא רבה**, שהוא מלכות, דהיינו שנעשה במלכות ב' מיני דינין, אחת מבחי' בינה דמלכות, ואחת מבחי' מלכות דבינה (כנ"ל ב"ב דף ע"ה ד"ה מינה) ומתוך שנעשו ע"י עלית המלכות לבינה והתערבותם זו בזו, הן מכונות **דמעות**, שהוא מלשון מדומע (שבת קמא:) ועוד, משום שבינה זו ה"ס נקבי עינים, וכל היורד ויוצא מנקבי עינים נקרא דמעות. זהו שכתוב, משפטיך תהום רבה. שהוא מחמת שהדין שבמלכות עלה לבינה, שנקראת תהום רבה, ונעשה בה משפטים, דהיינו דין. ומתגלגלים עליונים למטה, ונבקעו התחתונים, וירדו מאתים וארבעים מדרגות. ז"ש, אריה שאג מי לא ייירא.

פירוש. ר' דוסתאי מבאר כאן איך נעשה ירידתם של זו"ן לבחי' ו"ק בלי ראש, בזמן שנמסרו ישראל לגלות בין העמים. וז"ש **בעדנא דאתמסרן** וכו' **מתכנפין י"ב בתי דינין ומשתקען גו תהומא רבא**, שאז עלתה המלכות לבינה הנקראת תהומא רבא, ועל ידי זה באה הבינה לקטנות, המכונה **געי ובכה**, ונעשה ב' מיני דינין במלכות המכונים דמעות כנ"ל. ומפרש יותר, **ומתגלגלן עלאין לתתא**, דהיינו שישסו"ת שהיה מחובר עם או"א,

ירדו עתה למטה מחמת המסך דמלכות שנתעלה בחצי הבינה, כי מחמת זה נתחלקה הבינה לב' פרצופין, הג"ר שבה נקראים או"א שהם נשארו במעלתם להיותם מחצי הבינה שלמעלה ממסך, וישסו"ת שהם מחצי בינה שלמטה מן המסך דמלכות הנ"ל, ירדו למטה, ונמצא שישסו"ת שהיו **עלאין** נתגלגלו **למטה**. ואח"כ נתבקעו גם כח"ב תו"מ של ישסו"ת ג"כ, מחמת עלית המלכות לבינה, שכתר חכמה וחצי בינה נשארו למעלה ממסך דמלכות, וחצי בינה ת"ת ומלכות ירדו למטה ממסך המלכות העומד בחצי בינה. וז"ש **אתבקען תתאין**, שישסו"ת שכבר יצאו מאו"א למטה, נתבקעו גם הם, **ונחתן מאתן וארבעין דרגין**, שהם חצי בינה ות"ת ומלכות, שהם מאתים וחמשים, כי ספירת ישסו"ת הם בסוד מאות, אלא משום שהמלכות דמלכות עלתה ונשארה למעלה באו"א עלאין, ע"כ לא נשארו במלכות דישסו"ת, שהיא בסוד מאה, אלא צ' ספירות ראשונות שלה עד יסוד, ונמצא שאין בה אלא צ' ספירות, וע"כ נבחנים שירדו רק ר"מ מדרגות ולא ר"נ. ואלו ב' מדרגות וחצי שירדו מישסו"ת הם נתלבשו בזו"ן, כנודע, והם בחי' ו"ק בלי ראש, כי הג"ר שה"ס כתר חכמה וחצי בינה העליונה חסרות מהן. ומשום זה נשארו הזו"ן בלי זווג ובבחי' ו"ק חסר ראש. עד שיגאלו ישראל מן הגלות. ואע"פ שיש זמנים ומועדים, ועל ידי התפלות, שזו"ן חוזרים ומשיגים ג"ר גם בימי הגלות, אמנם אין זה בקביעות, אבל בזמן הגאולה, יחזרו לג"ר בקביעות, כמו או"א שבימי הגלות.

פסקה שיד

תנא בשעתא דמסר וכו': למדנו, בשעה שמסר הקב"ה את ישראל לשר מצרים, גזר עליהם ז' גזירות, שישעבדו בהם מצרים. ז"ש, וימררו את חייהם, בעבודה קשה, בחומר, ובלבנים, ובכל עבודה בשדה, את כל עבודתם, אשר עבדו בהם בפרך. וכנגדן שבע לטוב, ובני ישראל פרו, וישרצו, וירבו, ויעצמו, במאד, מאד, ותמלא הארץ אותם.

פסקה שטו

הבה נתחכמה לו: ר' יוסי אומר, אין **הבה**, אלא לשון הזמנה לעשות דין. כמש"א, הבה נרדה. הבה תמים. אמר ר' יוחנן, **הבה**, כולם לשון הסכמה והזמנה כמו הבה נבנה לנו עיר. הבו לכם עצה. הבו לה' בני אלים.

פסקה שטז

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, הבה נתחכמה לו, פירושו נהיה אליו בהסכם הדין. **פן ירבה**, ורוח הקודש אומרת כן ירבה וכן יפרוץ. ומלאכי השרת היו להם לשכים ולצנינים. זהו שכתוב, ויקוצו מפני בני ישראל, שפירושו בני ישראל של מעלה שהם המלאכים (כנ"ל אות רצ"ח) שהיו נעקצים ממלאכי השרת, כאותם הקוצים שאנשים נעקצים מהם.

פסקה שיז

א"ר יודאי וכו': אר"י א"ר יצחק, מה היה מחשבתם של המצרים, למנוע מישראל פריה ורביה, ומחשבתו של השר הממונה עליהם שהביא זאת בלבם. כי ויאמר אל עמו, פירושו השר שלהם (כנ"ל אות רצ"ה) ומשיב, אלא אמו להם, היו יודעים שבן אחד עתיד לצאת מישראל, שיעשה דין על ידו באלהיכם.

פסקה שיח

דאמר ר' יוחנן וכו': שאמר ר"י, בשעה שאמר משה, בכל אלהי מצרים אעשה שפטים, הלך דומה שרו של מצרים ד' מאות פרסה, מרוב פחד, אמר לו הקב"ה, גזרה נגזרה לפני ואין להשיבה, שכתוב יפקד ה' על צבא המרום במרום. באותה שעה הוסרה השררה ממנו ונתמנה דומה להיות שר של גהינם לדון שם נפשות הרשעים. ור' יהודה אומר על המתים נתמנה.

פסקה שיט

אמר ר' חנינא וכו': אר"ח, כתוב, ובאלהיהם עשה ה' שפטים. ושואל, וכי באלוה של כסף או של זהב ושל עץ ושל אבן, יש שפטים. אלא אמר ר' יוסי, של כסף ושל זהב היו נתכים מאליהם, ושל עץ נרקבים.

פסקה שכ

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, אלוה של מצרים שה היה, וצוה הקב"ה לעשות בו שפטים, לשרוף אותו באש. כש"א פסילי אלהיהם תשרפון באש, כדי שיהיה ריחו נודף. ועוד, ראשו על כרעיו ועל קרבו, בדרך בזיון. ועוד, שעצמותיו מושלכים בשוק. וזאת היתה למצרים קשה מכולן. זהו שכתוב, שפטים.

פסקה שכא

אמר רבי יהודה וכו': אר"י באלהיהם ממש עשה שפטים, וזהו השר שלהם, לקיים יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה. וכל זה היו יודעים החכמים שבהם, וכל שכן השר שלהם. ע"כ כתוב, הבה נתחכמה.

פסקה שכב

ר' יוחנן אמר וכו': רי"א, הרבה עבודה זרות היו במצרים, ונהר נילוס אלוה שלהם היה, והוא היה בכלל אלהיהם, ובכולם עשה ה' שפטים. א"ר אבא, דעה זו של ר' יוחנן, היא מדויקת וברורה, משום שאלהיהם מוכים תחלה ואחר כך האומה. וכן נילוס הוכה בתחילה והעצים והאבנים, שעבדו אליהם, ז"ש ויהי הדם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים, שהיו להם אלהות ממש. וא"ר יצחק לר' יוחנן, על צבא המרום במרום, כתוב,

ונילוס לא היה במרום, אלא בארץ. אמר ר' יוחנן לרוב מימיו של נילוס הם נדמים כמו שהיה הנהר במרום. אמר ר' יצחק, השר שלהם מוכה בתחלה ואח"כ שאר אלהיהם.

פסקה שכג

ר' שמעון ברבי יוסי וכו': ר"ש בר"י, אומר, הכאת האומה של מצרים ממש, לא היתה אלא בים, שכתוב, לא נשאר בהם עד אחד, ומקודם לכן נעשה שפטים באלהיהם, וע"כ כתוב, הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה, שנבאו על העתיד כפי מה שקרה להם. **ונוסף גם הוא על שונאינו**, נבאו על מחנות מלאכים העליונים שיהיו שרוים בתוכם (כנ"ל אות שט"ז) **ונלחם בנו**, נבאו על מה שכתוב, ה' ילחם לכם, **ועלה מן הארץ**, הוא כש"א, ובני ישראל יוצאים ביד רמה.

פסקה שכד

וילך איש מבית לוי וגו': ר' אלעזר פתח, שיר השירים אשר לשלמה. למדנו, כשברא הקב"ה שהוא בינה, את עולמו, עלה בחפץ לפניו, וברא את השמים, שהוא ז"א, בימינו, שה"ס החסדים, והארץ, שהיא הנוקבא, בשמאלו, שה"ס הגבורות. ועלה בחפץ לפניו לנהוג היום והלילה, שיבואו לידי זווג בסו"ה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. וברא המלאכים הממונים בחסדו, הנמשכים מז"א, ביום. וברא המלאכים והממונים לומר שירה בלילה. כי השירה ה"ס הארת חכמה הנמשכת ע"י הנוקבא הנקראת לילה. ז"ש **יומם יצוה ה' חסדו**, ע"י המלאכים הממונים על החסד, ובלילה שירה עמי. ע"י המלאכים הממונים על השירה. אלו מימין, היינו הממונים על החסד, ואלו משמאל, היינו הממונים על השירה, ואלו שמימין, מקשיבים שירת היום, שירתם של ישראל קדושים. כי ישראל אומרים שירה ביום. רבי יצחק אמר, אותם שאומרים שירה בלילה, מקשיבים שירתם של ישראל ביום, זהו שכתוב, חברים מקשיבים לקולך.

פסקה שכה

א"ר שמעון וכו': אר"ש, כת אחת, שהיא מבחינת קו שמאל, כלולה משלש כתות, דהיינו שכלולה מכל ג' הקוין, אומרת שירה בלילה. זהו שכתוב ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה.

פירוש. ר"ש משמיענו, שאם הקו שמאל הוא לבדו, ואינו כלול מכל ג' הקוין, אין השירה נמשכת ממנו אלא להיפך שכל הדינין נמשכים אז ממנו. כנודע.

פסקה שכו

א"ר אלעזר וכו': אר"א, עשרה דברים נבראו ביום ראשון, מהם מדת לילה, שהוא המלכות, ומדת יום, שהוא ת"ת. ועל מדת לילה כתוב, **ותקם בעוד לילה ותתן טרף**

לביתה. שטרף הוא דינים, כמש"א, אפו טרף, שפירושו, אף ה' טרף אותי. וכתוב, וטרף ואין מציל. **וחק לנערותיה**, חק הוא ג"כ דינים, כמש"א, חק ומשפט, חקיו ומשפטיו, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב. מכאן נשמע, שמדת הדין שולטת בלילה.

פסקה שכז

ותנא אלו האומרים וכו': ולמדנו, אלו האומרים שירה בלילה, אלו הם שרים המתעלים על כל בעלי השיר, וכשפותחים החיים, דהיינו התחתונים, בשירה, מוסיפים העליונים כח, לדעת להכיר ולהשיג מה שלא השיגו. שמים וארץ, שהם זו"ן, גם הם מוסיפים כח על ידי שירה זו.

פירוש. שירה, ה"ס המשכת המוחין דהארת חכמה, ששורשה רק מקו שמאל, ומן הנוקבא הנקראת לילה. והיא נמשכת בסוד גזרא דדינא (כנ"ל וירא אות רט"ז בסולם) וז"ש, **אלו האומרים שירה בלילה**, **אלו הם שרים על כל בעלי השיר** וז"ש **ותקם** בעוד לילה, שגילוי המוחין דהארת חכמה נקרא קימה, וקימה זו נוהג רק בלילה, שאז זמן הדינים בנוקבא. וז"ש ותתן **טרף** לביתה **וחק** לנערותיה, כי טרף וחק משמעותם דינים. ונודע שאי אפשר שהתחתונים ימשיכו מוחין, אם לא יתגלו המוחין ההם מקודם בכל הפרצופים שבעולם האצילות ובי"ע שקדמו להם (כמ"ש באורך לעיל בפתיחה לחכמת הקבלה אות קס"א ע"ש) וז"ש **וכשפותחים החיים שירה מוסיפים העליונים כח**, **לדעת ולהכיר** וכו'. כי כשהתחתונים פותחים בשירה, שהיא השגת המוחין דחכמה, הנה בהכרח שאותם המוחין כבר נתגלו בזו"ן ובמלאכים הקודמים להם. (כמ"ש שם.) שבדרך זה נמצאים התחתונים מוסיפים כח והארת מוחין בעליונים.

פסקה שכח

אמר ר' נחמיה וכו': אמר ר' נחמיה, אשרי הזוכה לדעת באותו שיר, דהיינו באלו המוחין דהארת החכמה, שלמדנו, הזוכה באותו שיר, ידע בעניני התורה והחכמה, ויאזון ויחקור ויוסיף כח וגבורה במה שהיה ובמה שעתיד להיות. ובזה, זכה שלמה לדעת.

פסקה שכט

דתני ר' שמעון וכו': שלמד ר"ש, דוד, עליו השלום, ידע בזה, דהיינו שהשיג את המוחין דחכמה בתוך הדעת, ועל כן, תקן שירות ותשבחות הרבה, ורמז בהם העתידות לבא, והוסיף כח וגבורה **ברוח הקודש**, שה"ס הנוקבא, בשעה שמקבלת **רוח** מן הקדש, שה"ס חכמה, ידע בעניני התורה והחכמה, ואזן וחקר והוסיף כח וגבורה **בלשון הקדש**. שה"ס הנוקבא, בשעה שמקבלת דעת מן הקדש שה"ס חכמה. (כמ"ש בזהר אחרי מות דף ס"א ע"א ד"י ע"ש).

פסקה של

ושלמה זכה יותר וכו': ושלמה זכה יותר בשיר הזה וכו' (עד אות של"א) א"צ פירוש. ודע שכל הנאמר כאן בלשון הקודש, נעתק ע"י מי מלשון תרגום של הזהר, ללשון הקדש.

פסקה שלא

א"ר אלעזר וכו': אר"א, אלו השרים דהיינו המשוררים של מעלה עמדו מלשיר שירה, עד שנולד לוי, אבל משנולד לוי ואילך אמרו שיר, אבל עוד לא היה בשלמות, כיון שנולד משה ונמשח אהרן ונתקדשו הלוים נשלם השיר, ועמדו, השרים של מעלה, על משמרותם.

פירוש. ראובן שמעון לוי, ה"ס חג"ת דהיינו ג' קוין ימין שמאל אמצע, ולכן אע"פ שנולד שמעון שה"ס קו שמאל שממנו נמשך השירה שה"ס הארת החכמה כנ"ל, מ"מ עמדו מלומר שירה, כי קו שמאל אינו יכול להאיר מטעם שהוא מחוסר חסדים. עד שנולד לוי שה"ס קו אמצעי המקיים את שניהם ומלביש החכמה שבשמאל בחסדים שבימין, הנה אז מאירה החכמה שבשמאל שה"ס השירה. אמנם עוד אינה בשלמות כי הקו אמצעי עצמו צריך להתחלק לימין ושמאל, שז"ס ששבט לוי נתחלק לכהנים בימין ולוים בשמאל, והלוים, שה"ס החכמה שבקו שמאל, צריכים להתלבש באור החסדים של הכהנים שמימין, ואז מאירה החכמה בלוים, שז"ס שהלוים מתקדשים על ידי הכהנים, כי קדש ה"ס חכמה. ואז השירה שה"ס המשכת החכמה הוא בשלמות, כיון שהוא נמשכת ע"י קו שמאל שבקו אמצעי שהם הלוים, שהם מחוברים תמיד בכהנים, ונתונים אליהם. וזה שאומר, **כיון שנולד משה ונמשח אהרן**, שמשה הבדיל את שבט לוי לכהנים מבני אהרן והשאר ללוים שה"ס ימין ושמאל, **ונתקדשו הלוים**, מטעם שהחכמה שבהם נתלבשה בהארת החסדים שבכהנים, **נשלם השיר**, להיותו נמשך מבחינת השמאל שבקו אמצעי ולא מקו שמאל ממש כנ"ל. ואז **ועמדו**, השרים של מעלה, **על משמרותם**, דהיינו במשמרות שבלילה שהמלאכים אומרים בהם שירה. (כנ"ל אות שכ"ד).

פסקה שלב

ואמר רבי אלעזר וכו': באותה שעה שנולד לוי, פתחו למעלה ואמרו, שהשכינה אמרה לז"א, **מי יתנך כאח לי**, דהיינו שתשפיע בי חכמה, כי מבחינת החכמה נקראים זו"ן אח ואחות. **יונק משדי אמי**, שאז יונקים שניהם מן הבינה, והם במדרגה אחת לא זה גדול מזה, **אמצאך בחוץ אשקך**, כי הארת החכמה בלי חסדים ה"ס חצוניות ובקשה ממנו שתוכל לנשקו ולהאיר ממנו גם בהיותה בחיצוניות. **גם לא יבוזו לי**, כי בחיצוניות מתעוררים הקליפות לבזות את השכינה, בסו"ה, לפתח חטאת רובץ. ובקשה ממנו

שלא יוכלו לבזות אותה. וכל זה היה מטרם שקו האמצעי, שה"ס לוי, הכריע וקיים את שני הקוים ימין ושמאל, שמחמתם יורש גם הוא אותם ב' הקוים בעצמו, שה"ס כהנים ולוים. כיון שיצאו משבט לוי המשוררים של מטה, דהיינו אחר שנתחלקו לימין ושמאל, לכהנים וללוים כנ"ל, שאז נתקדשו כולם שחכמה שבלוים נתקדשה ע"י התלבשותם בחסדים שבכהנים כנ"ל בדבור הסמוך, ועמדו על משמרותם דהיינו השרים של מעלה, ונתקדשו אלה המלאכים כנגד אלה הלוים, חברים כאחד, כי מעשה התחתונים משלימים את העליונים (כנ"ל אות שכ"ז ד"ה ותנא) אז נעשו העולמות אחד, ומלך אחד שוכן עליהם. לאחר כל אלו התקונים, בא שלמה ועשה ספר, מאותו שיר של אותם שרים הנ"ל, ונסתמה החכמה בו.

פסקה שלג

א"ר יהודה וכו': למה נקראו השרים של מטה לוים, הוא על **שנלוים** ומתחברים למעלה כאחד. ומטעם שהשומע, את השירה, **נלוה** ונדבק נפשו למעלה בה'. וע"כ אמרה לאה, ילוה אישי אלי. רבי תנחום אמר, שע"כ נקרא לוי, מטעם שזרע לוי כולו **נלוה** עם השכינה, במשה אהרן ומרים, ובכל זרעו אחריו, והם הנלוים אל ה' לשרתו.

פסקה שלז

וילך איש: רבי אבהו אמר, וילך איש, זהו גבריאל, שכתוב, והאיש גבריאל. שהוא הלך והחזירה לעמרם. ר' יהודה אמר, עמרם ממש היה, ולא נזכר שמו, מפני שהליכה זו להזדווג לאשתו, לא היתה ממנו אלא מלמעלה. כי עצת הקב"ה הפעיל אותו, והלך.

פסקה שלח

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, למה באהרן ומרים לא נאמר זווג אבותם בתורה, ובמשה כתוב, ויקח את בת לוי. ומשיב, הוא להראות, שהשכינה נקראת על שם לוי, ולא היה עמרם ראוי להוליד את משה, עד שלקח חלק בשכינה, והוליד את משה. ז"ש ויקח את בת לוי, שהיא השכינה. ולפיכך כתוב, ותרא אותו כי טוב הוא, שפירשו ששרתה עליו השכינה.

פסקה שלט

ר' אלעזר אמר וכו': עמרם זכה שיצא ממנו בן שזכה לקול גדול, שהוא ז"א, שכתוב, והאלקים יעננו בקול. ועמרם זכה לבת קול, שהיא המלכות, שכתוב, ויקח את בת לוי, כלומר, בת קול, ולפיכך כתוב וילך, כלומר, שהלך למדרגה זו. למדנו, כשנולד משה יחד הקב"ה שמו עליו, שכתוב, ותרא אותו כי טוב, וטוב הוא שמו של הקב"ה, שכתוב, טוב ה' לכל. וכתוב, טעמו וראו כי טוב ה'. הרי שהקב"ה נקרא טוב.

פסקה שמ

ויהי בימים הרבים וכו': ר' יהושע דסכנין אמר, ויהי בימים הרבים ההם, סוף גלותם היה, שהיו ישראל משועבדים בכל עבודה. **בימים הרבים ההם**, שהיו רבים לשהיית ישראל במצרים, דהיינו שהגיע הקץ, וכיון שנשתלם קץ גלותם מה כתוב, וימת מלך מצרים. מהו הפירוש. הוא, שהורד שר מצרים ממעלתו ונפל מגאותו, וע"כ אומר הכתוב, עליו, וימת מלך מצרים, כי הירידה נחשב לו כמיתה, וכיון שנפל מלך מצרים שהוא השר שלהם, זכר הקב"ה את ישראל ושמע תפלתם.

פסקה שמא

אמר רבי יהודה וכו': אר"י, בוא וראה שכך הוא, כמו שאמר ר' יהושע דסכנין, כי כל זמן שניתנה להשר שלהם שררה על ישראל לא נשמע צעקתם של ישראל, כיון שנפל השר שלהם, כתוב וימת מלך מצרים, ומיד ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים. אבל עד אותה שעה לא נענו בצעקתם.

פסקה שמב

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א בוא וראה, רחמנותו של הקב"ה, כשהוא מרחם על ישראל, כופה למדת הדין ומורידה ומרחם עליהם. והיינו שלמדנו שהקדוש ברוך הוא מוריד שתי דמעות לים הגדול. ושואל מה המה שתי דמעות. אמר רבי יוסי, שאינם דבר ברור. כי אומרים לאוב השואל בעצמות המתים, שהוא שקר ודבריו שקרים. (כמ"ש במס' ברכות נ"ט.)

פנימיות הדברים. כבר ידעת שבסוד צמצום ב' עלתה המלכות לבינה בסוד י' שנכנסה ב **אור** ונעשה **אויר** שאור הבינה נהפך לאויר מחמת הדינין שבמלכות שנכנסו בה, ואויר פירושו ו"ק בלי ראש. ומחמת עלית המלכות נעשו שם בבינה ב' מיני דינים, א) המלכות המעורבת בבינה. ונודע, שלעת גדלות ע"י הארה מע"ב ס"ג חוזר ומוריד המלכות מן הבינה למקומה עצמה, ונמצא שה **י'** יצאה מן אויר הבינה, וחזרה הבינה להיות אור, שפירושו ג"ר. ועד"ז שנעשה הקטנות והגדלות בבינה, נעשה ג"כ במלכות, (כמ"ש בהקסה"ז במאמר אמא אוזיפת לברתא מאנהא דף כ' ד"ה ואמא ע"ש) ויוצאים מוחין דג"ר גם במלכות.

וזה אמרו **כשהוא מרחם על ישראל כופה למדת הדין** שה"ס המלכות שעלתה לבינה, **ומורידה** למקומה עצמה. **ומרחם עליהם**, שאז יוצאים הג"ר בבינה ובמלכות ובנשמות ישראל למטה. **והיינו דתנן שהקב"ה מוריד שתי דמעות**, שהם ב' מיני דינים הנ"ל, המכונים בינה המעורבת במלכות ומלכות המעורבת בבינה, **לים הגדול** שהוא המלכות.

ושואל **מאן אינון שתי דמעות**, כלומר, למה הן מכונות דמעות. אמר ר' יוסי לאו מלה ברירא היא, כלומר שהדין שבהם אינו ברור שהוא דין, מטעם התערובת של בינה במלכות ומלכות בבינה, ודמעות יורה על תערובת מלשון מעלים את **המדומע** (שבת קמ"א) ומביא ראיה לפירושו, שהדין שבהם אינו ברור, כי אפילו בעת הקטנות שאור הבינה נעשה לאויר וכן אור הזו"ן נעשה מחמתם לאויר, והקליפה הנקראת **אובא טמיא** רוצה להאחז בדינים **אומרים לו לאובא טמיא דהוא כדיב ומליה כדיבן**, כלומר, שמכחישים אותו ואומרים על ב' דינים אלו שאינם בחינת דין ובזה מרחיקים אותו מלהאחז בהם. (ועי' מס' ברכות דף נ"ט. ותבין.) הרי שאין הדין שבהם ברור כל כך, וע"כ נקרא דמעות מלשון תערובת דין שאינו ברור שהוא דין.

פסקה שמג

א"ר אלעזר, לאו וכו': אר"א, אין אנו הולכים אחר קליפת אוב. כלומר אין אנו מביאים ראיה מקליפת אוב. שמתוך שאנו מכחישים לפניו לומר שאין בהם דין ומרחיקים אותו, הוא ראיה שהדין שבשתי דמעות אינו ברור. כנ"ל. אינו כך, אלא בירורו של הדבר הוא, כלומר, אלא שהדין שבשתי דמעות דבר ברור הוא. כי למדנו בעשר ספירות של המלך יש ב' דמעות להקב"ה והן שתי מדות דין. א) הנמשך מתערובת המלכות בבינה. ב) הנמשך מתערובת הבינה במלכות. כנ"ל בסמוך. שהדין בא משתיהן, כמש"א שתים הנה קוראותיך, הרי שהדין שבהם ברור הוא. וכשהקב"ה זוכר את בניו, הוא מוריד אותם לים הגדול, שהוא ים החכמה, שהוא המלכות, להמתיק אותם, שעי"ז יוצא קטנות הבינה במלכות, ואח"כ יכולה המלכות לקבל גם את הגדלות דאמא בסוד אמא אוזיפת לברתא מאנהא כנ"ל בסמוך, ואז הופך מדת הדין שבמלכות למדת הרחמים, שמקבלת ג"ר, ומרחם עליהם. דהיינו על ישראל שמקבלים ג"ר גם הם.

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, שתי דמעות שמהם באים הדמעות, מהם בא הדין. פירוש. ר"י חולק על ר' אלעזר, ואומר שאין ראיה מן המשנה שאומרת בעשרה כתרי מלכא וכו' ששתי דמעות הן דין, אלא שתי דמעות בשורשם בבינה המתהוות מחמת עלית המלכות אליה אינם דין ברור, אלא מהן נמשכות דמעות אחרות למקום המלכות ומדמעות האלו שבמלכות בא הדין. וז"ש שתי דמעות מהן באים הדמעות במלכות ומהן בא הדין. ומ"ש במשנה **והן שתי מדות דין** סובב על הדמעות שבמלכות.

פסקה שמד

א"ר יהודה כתיב וכו': אר"י, כתוב, והנה מצרים נוסע אחריהם. וא"ר יוסי, זהו השר של מצרים, משמע שעוד היה בתקומתו בעת יציאת ישראל ממצרים, ואתה אומר, וימת

מלך מצרים, זהו השר של מצרים. שזה היה עוד לפני יציאת ישראל ממצרים. א"ר יצחק דבר זה של ר' יוסי, אינו סתירה, אלא עוד הוא מחזק הפירוש בהכתוב שלמעלה, שהוא וימת מלך מצרים. כי כתוב כאן **והנה מצרים** וכתוב שם **וימת מלך מצרים**, זה מלמד, שעתה, לאחר יציאת מצרים, לא היה מלך, כי כבר הורידוהו מגדולתו, ולפיכך כתוב **והנה מצרים**, ולא כתוב והנה מלך מצרים. ומה שאמר **וימת** אין הפירוש שנתבטל לגמרי, אלא שהורידוהו מגדולתו ואינו יכול עוד להזיק, כמש"א כי **מתו** כל האנשים המבקשים את נפשך, שפירושו שאינם יכולים עוד להזיק, אף וימת, שבכאן, פירושו שאינו יכול עוד להזיק, מחמת שירד מגדולתו.

פסקה שמה

א"ר יצחק א"ר יהושע וכו': אר"י א"ר יהושע, בוא וראה כל מלכי מצרים פרעה שמם, ובכאן לא נאמר אלא וימת מלך מצרים סתם, ולא נאמר פרעה מלך מצרים. והוא מפני שהמדובר הוא בשרו של מצרים, כנ"ל, ואם היה כתוב במקומו פרעה, הוא פרעה ממש ולא השר של מצרים. בוא וראה, כל עוד שיש ממשלה למעלה, בשר של העם, יש ממשלה בעם שלמטה, הוסרה הממשלה שלמעלה מן השר שר העם, הוסרה גם הממשלה שלמטה.

פסקה שמו

א"ר יוסי כתיב: אר"י, כתוב, הנה יום בא לה' וגו' והיה יום אחד הוא יודע לה' וגו', שואל, וכי שאר הימים אינם של ה', אלא אמר רבי אבא, מלמד ששאר הימים ניתנו לשרים, ויום ההוא אינו של השרים אלא של הקב"ה, כדי לעשות דין בעכו"ם, מפני שביום ההוא יפלו כל השרים ממעלתם. וע"כ כתוב, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, בי ביום ההוא לא יהיה מעלה לשרים.

פסקה שמז

א"ר אבא וכו': אר"א, כשהקב"ה עושה דין בשרים של מעלה, מה כתוב, כי רותה בשמים חרבי, ושואל, וכי חרב יש לו לה'. אלא אמר ר' יצחק, יש לו חרב, שכתוב, חרב לה' מלאה דם. וכתוב, ובחרבו את כל בשר.

פסקה שמח

אמר ר' אבא וכו': אר"א החרב הזה הוא הדין שעושה, שכתוב, וירא דוד את מלאך ה' עומד בין הארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו. ושואל וכי חרב שלופה היתה ביד המלאך. ומשיב, אלא שהיתה הרשות נתונה בידו לעשות דין, ורשות הזה מכונה חרב.

פסקה שמט

והא אמר ריב"ל וכו': ומקשה, והרי אמר ר' יהושע בן לוי, אמר לי מלאך המות אם לא הייתי חס על כבוד הבריות, הייתי מגלה להם את בית השחיטה כבהמה. משמע, שיש חרב ממש בידי מלאך המות. א"ר אבא הכל, דהיינו בכל מקום שכתוב חרב בעליונים, פירושו, משום שניתנה הרשות בידו לעשות גמר הדין, ולא חרב ממש. ופרענא להם בית השחיטה, הוא, שהיה מגלה הסיבה של המות, דהיינו העון, שהיא כמו בית השחיטה שהיא סיבה למות הבהמה. וז"ש וחרבו שלופה בידו, שהרשות נתונה בידו לעשות דין. ושואל, אם כן מהו שכתוב, וישב חרבו אל נדנה. אמר ר' אבא, פירושו הוא, שהוחזר הדין לבעל הדין, והרשות לפעול הדין, הוחזרה למי שהרשות שלו, דהיינו לה'.

פסקה שנ

ויאנחו בני ישראל: שואל, ויתאנחו לא כתוב, שהיה משמע שנאנחו מחמת צרתם עצמם, אלא **ויאנחו**, שאפשר לפרש שנאנחו בשביל צרות של אחרים. ומשיב, כלומר, שנאנחו להם למעלה, שהאנחה היתה בשבילם למעלה. דהיינו שהמלאכים נאנחו בשביל ישראל.

פסקה שנא

ר' ברכיה אמר וכו': רב"א, שהכתוב, ויאנחו בני ישראל, בני ישראל שלמעלה היו, דהיינו המלאכים, (כנ"ל אות רצ"ח) ומה שמסיים הכתוב, **מן העבודה**, הוא ללמד, מי המה בני ישראל, שבכתוב, אותם הנקראים בעלי עבודה, כלומר, אותם שהם מן העבודה של מעלה, דהיינו מלאכי השרת. וע"כ אין צורך ללמוד את זה ממה שלא כתוב ויתאנחו כדברי הזהר לעיל. **ותעל שועתם אל האלקים**, ללמד, שעד אותה שעה לא עלתה שועתם לפניו.

פסקה שנב

אמר רבי יצחק וכו': אר"י, כשעושה הקב"ה דין בחברת המשרתים של מעלה דהיינו במלאכי השרת, ושרי ע' אומות, דין ההוא מה הוא. אמר ר' אלעזר, מעביר אותם באותו נהר דינור, ומסירם מממשלתם, וממנה שרים אחרים משאר העמים. אמר לו, והרי כתוב, משרתיו אש לוהט, וא"כ מה יגרע מהם, אם מעבירים אותם בנהר דינור. אמר לו, יש אש שהוא קשה מאש, ויש אש שדוחה אש. וע"כ אע"פ שהם אש, האש של נהר דינור קשה מהם, ונעשה שם הדין למלאכי אש.

פסקה שנג

אמר רבי יצחק תלת וכו': אר"י שלשה ענינים כאן, אנחה, שועה, צעקה. וכל אחד מתפרד מחבירו, שאינם דומים זה לזה. **אנחה**, שכתוב, ויאנחו בני ישראל. **צעקה**, שכתוב, ויצעקו. **שועה**, שכתוב, ותעל שועתם אל ה'. וכל אחד מתפרש בפני עצמו. וכולם עשו ישראל. אמר ר' יהודה, צעקה ושועה עשו ישראל אנחה לא עשו, וזה משמע ממה שכתוב, ויאנחו ולא ויתאנחו, ולמעלה היתה האנחה בשבילם (כנ"ל אות ש"נ).

פסקה שנד

צעקה ושועה במאי וכו': שואל, צעקה ושועה במה הם נבדלים. א"ר יצחק, אין לך שועה אלא בתפלה. שנאמר שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה. וכן אליך ה' שועתי. וכן שועתי אליך ותרפאני. הרי ששועה פירושו דיבורי תפלה. צעקה, פירושו, שצועק ואינו אומר כלום, דהיינו בלי דיבורים. אמר ר' יהודה, הלכך גדולה צעקה מכולן, שצעקה הוא בלב, ז"ש צעק לבם אל ה', וזו קרובה להקב"ה יותר מתפלה ואנחה, שכתוב כי אם צעוק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו.

פירוש. אנחה צעקה ושועה, הן בבחינת מחשבה קול דיבור, שהם בינה ז"א מלכות. וע"כ צעקה שאין בו דיבור הוא יותר מקובל לה' מתפלה בדבור, משום שהדבור שהוא בהתגלות, יש בו אחיזה למקטריגים. אבל צעקה שאין בו התגלות רק בלב הצועק, אין בו אחיזה למקטריגים. וגם הוא מקובל יותר **מאנחה**, שהוא מגולה רק במחשבת הנאנח, שהיא בחינת בינה ואין התחתון ביכולת להתדבק על ידה כראוי בה', וע"כ צעקה יותר מקובלת.

פסקה שנה

אמר ר' ברכיה וכו': אר"ב, בשעה שאמר הקב"ה לשמואל נחמתי כי המלכתי את שאול למלך. מה כתוב ויחר לשמואל ויצעק אל ה' כל הלילה, הניח הכל, דהיינו אנחה ושועה, ולקח צעקה, משום שהיא קרובה להקב"ה יותר מכולן. ז"ש ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי.

פסקה שנו

תנו רבנן האי וכו': תנו רבנן, זה מי שמתפלל ובוכה וצועק עד שאינו יכול עוד לנענע בשפתיו, זו היא תפלה שלמה שהיא בלב, ולעולם אינה חוזרת ריקנית, אלא שמתקבלת. א"ר יהודה, גדולה צעקה שקורע גזר דינו של אדם מכל ימיו.

פסקה שנז

ר' יצחק אמר גדולה וכו': רי"א, גדולה צעקה שמושלת על מדת הדין של מעלה. ר' יוסי אמר, גדולה צעקה, שמושלת בעולם הזה ובעולם הבא. בשביל צעקה נוחל האדם העולם הזה והעולם הבא. שכתוב ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יצילם.

פסקה שנח

ומשה היה רועה וגו': ר' שמעון פתח, דודי לי ואני לו הרועה בשושנים. אר"ש אוי להם לבריות שאינם משגיחים ואינם יודעים, בשעה שעלה במחשבה לפני הקב"ה לברוא עולמו, כל העולמות עלו במחשבה אחת, ובמחשבה זו נבראו כולם, ז"ש כולם בחכמה עשית, ובמחשבה זו, שהיא החכמה, נברא עולם הזה והעולם של מעלה.

פסקה שנט

נטה ימינו וברא וכו': נטה ימינו וברא העולם של מעלה, שהוא ז"א, נטה שמאלו וברא עולם הזה, שהיא מלכות. ז"ש **אף ידי יסדה ארץ** שהיא מלכות, **וימיני טפחה שמים**, שהוא ז"א, **קורא אני אליהם יעמדו יחדיו**. וכולם ברגע אחת נבראו, ועשה עולם הזה כנגד העולם של מעלה, וכל מה שיש למעלה יצא כדוגמתו למטה, שאין לך דבר למטה שאין לו שורש בעולמות עליונים, וכל מה שיש למטה בארץ יש כדוגמתו בים, והכל אחד. ברא בעולמות העליונים המלאכים, ברא בעולם הזה בני אדם, ברא בים לויתן. כמש"א לחבר את האהל להיות אחד.

פסקה שס

כתיב באדם וכו': כתוב באדם, כי בצלם אלקים עשה את האדם. וכתוב, ותחסרהו מעט מאלקים. אם בני אדם יקרים במעשיהם כל כך והם נאבדים מעפר הבאר, דהיינו שנאבדים על ידי הקליפות הנאחזות בעפר המלכות שנקראת באר, איך יבואו לשאוב שפע מן הבאר. ובחר בעליונים, במלאכים, ובחר בישראל, לעליונים לא קרא בנים, לתחתונים קרא בנים, ז"ש בנים אתם לה' אלקיכם. הוא קרא להם **בנים**, והם קראו לו **אב**, שכתוב, כי אתה אבינו. וכתוב, דודי לי ואני לו, הוא בחר בי ואני בחרתי בו.

פסקה שסא

הרועה בשושנים: הוא רועה בשושנים אע"פ שהקוצים סביב להם, דהיינו הקליפות, ואין אחר יכול לרעות בשושנים כמוהו. דבר אחר, **הרועה בשושנים**, מה שושן זה הוא אדום ומימיו שמוצקים ממנו הם לבנים, כך הקב"ה מנהיג עולמו ממדת הדין הרמוז באדום למדת הרחמים הרמוז בלבן. שכתוב, אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו.

פסקה שסב

ר' אבא הוה אזיל וכו': ר"א היה הולך בדרך, והיה עמו ר' יצחק. בתוך שהיו הולכים, פגעו באלו הורדים, לקח ר' אבא ורד אחד בידיו והיה הולך. פגע בהם ר' יוסי, אמר ודאי שהשכינה כאן. ואני רואה ורד בידיו של ר' אבא שהוא ללמוד ממנו חכמה רבה, כי אני יודע שר' אבא לא לקח את זה אלא להראות חכמה.

פסקה שסג

אמר ר' אבא וכו': אר"א, שב בני שב. ישבו. הריח ר' אבא באותו ורד. אמר, ודאי אין העולם מתקיים אלא על הריח. שה"ס המוחין דהארת חכמה המאירים ממטה למעלה כדרך הריח. כי אני רואה שאין הנפש מתקיימת אלא על הריח, ועל כן מריחים בהדס במוצאי שבת. כדי להמשיך המוחין דהארת חכמה שה"ס ריח כנ"ל.

פסקה שסד

פתח ואמר, דודי וכו': פתח ואמר, דודי לי ואני לו הרועה בשושנים. היינו, מי גרם לי שאני לדודי ודודי לי, מפני שמנהיג עולמו בשושנים. מה שושן יש בו ריח, והוא אדום, מוצקים אותו, והוא מתהפך ללבן, ולעולם ריחו לא זז, כך הקב"ה מנהיג עולמו בדרך זה, שאם לא כן לא היה מתקיים העולם משום האדם החוטא, והחוטא נקרא אדום, כש"א, אם יהיו חטאיכם **כשנים** כשלג ילבינו. וכן החוטא מקריב קרבנו לאש שהוא אדום, זורק הדם שהוא אדום סביב למזבח וכן מדת הדין הרמוז באדום. מוצקים אותו, היינו כשנשרף הקרבן על המזבח ועולה העשן כולו לבן. ואז האדום נהפך ללבן הרומז שמדת הדין נהפך למדת הרחמים.

פסקה שסה

ותא חזי כל וכו': ובוא וראה, כל מדת הדין אינו צריך אל הריח שלו אלא מצד האודם, כי הריח, שה"ס הארת חכמה, אינו נמשך מצד הלבן שהוא קו ימין שכולו חסדים, אלא מצד האודם שהוא קו שמאל, שמשם החכמה, בסוד נקודת השורק כנודע. והיינו דא"ר יהודה, מה שכתוב ויתגודדו כמשפטם וגו' עד שפך דם עליהם, אלא שהיו יודעים שלא ישיגו ממדת הדין, שהוא מלכות, כרצונם, דהיינו להמשיך החכמה ממעלה למטה כרצון כל עובדי ע"ז, זולתי באודם, דהיינו ע"י קו שמאל שהוא אדום וע"כ התגודדו בחרבות עד שפך **דם** עליהם. כדי להמשיך האודם.

פסקה שסו

אמר רבי יצחק וכו': ועוד, אודם ולבן שהם שמאל וימין, נקרב לעולם והריח עולה משניהם, כי אין החכמה שבשמאל תוכל להאיר בלי התלבשות באור החסדים שבימין.

וע"כ, מה השושן אדום ולבן, כך ריח הקרבן והקרבן עצמו מאדום ולבן. (כנ"ל באות שס"ד) בוא וראה מריח הקטרת, שהשמנים, מהם אדומים ומהם לבנים. דהיינו הלבונה, שהוא לבן, מר דרור, אדום, והריח עולה מאדום ולבן. וע"כ מנהיג עולמו בשושנים שהם אדום ולבן. וכתוב, להקריב לי חלב ודם. שהחלב לבן והדם אדום.

פסקה שסז

כנגד זה, אדם וכו': כנגד זה, אדם מקריב חלבו ודמו ומתכפר לו, שזה אדום וזה לבן. מה השושן שהוא אדום והוא לבן, אין מוצקים אותו להחזירו כולו לבן אלא באש, כך הקרבן אין מוצקים אותו להחזירו כולו לבן אלא באש. (כנ"ל באות שס"ד) עתה, מי שיושב בתעניתו ומקריב חלבו ודמו אינו נצמק לחזור כולו לבן אלא באש. דאר"י, מתוך תעניתו של האדם, נחלשים אבריו וגובר עליו האש, ובאותה שעה צריך להקריב חלבו ודמו באותו האש, והוא הנקרא מזבח כפרה.

פסקה שסח

והיינו דרבי אלעזר וכו': והיינו, דר"א כשהיה יושב בתענית, היה מתפלל ואמר, גלוי וידוע לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי, שהקרבתי לפניך חלבי ודמי, והרתחתי אותם בחמימות חולשת גופי, יהי רצון מלפניך שיהא הריח העולה מפי בשעה זו, כריח העולה מקרבן באש המזבח, ותרצני.

פסקה שסט

נמצא שאדם וכו': נמצא שהאדם מקריב בתעניתו החלב והדם, והריח שעולה מפיו, הוא מזבח כפרה. ולפיכך תקנו התפלה במקום הקרבן. ובלבד שיתכוין למה שאמרנו. אמר רבי יצחק, מכאן ולהלאה כתוב, כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר. דהיינו (כנ"ל אות שס"ד) שע"י האש מוחזר להיות כולו לבן. אמר ר' יוסי כשהיה בית המקדש קיים, אדם מקריב קרבנו בענין זה, בסוד האדום והלבן והריח העולה מהם, וחזרתו לכולו לבן ע"י האש. כנ"ל. ומתכפר לו, עתה, תפלתו של אדם מכפר לו במקום הקרבן באותו הדרך, של כוונת הקרבן.

פסקה שע

דבר אחר דודי וכו': פירוש אחר בפסוק, דודי לי ואני לו הרועה בשושנים. מה השושנים קוצים מצוים בתוכם, אף הקב"ה מנהיג עולמו בצדיקים ורשעים. מה השושנים אלמלא הקוצים אין השושנים מתקיימים, כך אלמלא הרשעים אין הצדיקים ניכרים. דאמר ר' יהודה, במה הצדיקים ניכרים. מתוך שיש רשעים, כי אלמלא רשעים אין הצדיקים ניכרים. דבר אחר, הרועה בשושנים. המנהיג עולמו בשש שנים, כי שושנים אותיות שש

שנים והשביעית שבת לה'. דבר אחר, בשושנים, פירושו באותם ששונים בתורה. כי שושנים הוא לשון שונה.

פסקה שעא

ומשה היה רועה וגו': ר' חייא פתח ואמר, מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר. **ה' רועי**, כלומר, הרועה שלי. מה הרועה מנהיג את הצאן ומוליכם למרעה טוב, למרעה שמן, במקום נחלי מים, מישר הליכתן בצדק ובמשפט, אף הקדוש ברוך הוא, כתוב, בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני נפשי ישובב.

פסקה שעב

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, דרך הרועה, לנהוג בצדק את צאנו, להרחיקם מן הגזל, להנהיגם במישור, ובכל עת השבט בידו שלא יטו ימין ושמאל.

פסקה שעט

ויבא אל הר האלקים חרבה: הוא לבדו בא בלי הצאן. אר"י, אבן זה המושך ומקבל ברזל, כאשר רואה אותו הברזל קופץ עליו. כך משה והר סיני, כשהתראו זה לזה, דלג עליו. ז"ש ויבא אל הר האלקים חורבה.

פסקה שפח

ת"ר בההיא שעתא וכו': תנו רבנן בשעה ההיא שנכנס משה להר סיני, מה הטעם שנגלה לו בשלהבת אש, שהוא דין. א"ר יעקב, אז, השעה היה גורמת. כלומר, שהיה אז שעת הדין, דהיינו בשעת המנחה. ר' יוסי אמר, הכל, דהיינו לבת אש, והשם חורב, והסנה, לגזע אחד נשרש, כתיב, ויבא אל הר האלקים **חורבה**, וכתיב **ובחרב** הקצפתם את ה', וכתיב וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך **הסנה**, שפירושו, מתוך שהם עתידים להיות כסנה, כזה שכתוב, **קוצים** כסוחים **באש** יצתו. דהיינו שהמקום גרם, שהיו ישראל עתידים לחטוא שם, ולהיות כסנה. וע"כ נגלה בלבת אש שהיא דין, השורף את הרשעים, כמ"ש, קוצים כסוחים באש יצתו.

פסקה שפט

א"ר יהודה וכו': אר"י, מכאן למדנו רחמנותו של המקום, דהיינו הקב"ה, על הרשעים, שכתוב, **והנה הסנה בוער באש**, לעשות בה דין לרשעים, כנ"ל **והסנה אינו אוכל**, דהיינו שאין בהם כליה. **בוער באש**, הוא על כל פנים רמז, לאש של גיהנם. כלומר, אע"פ שהאש נראה למשה שהוא צדיק, מכל מקום הוא רמז לאש של גיהנם, שהיא לרשעים, אבל, **הסנה אינו אוכל**, שאינו עושה בהם כליה.

פסקה שצ

ד"א וירא וגו' בלבת אש וגו': שואל מה הטעם שנגלה למשה בלבת אש, ולא לשאר הנביאים. א"ר יהודה, אין משה כשאר הנביאים, שלמדנו, כל מי הקרב לאש נשרף בה, ומשה קרב לאש ולא נשרף, שכתוב, ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלהים. וכתוב, וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה.

פסקה שצא

רבי אבא אמר וכו': רא"א, בענין הזה של משה יש להסתכל בו בחכמה עליונה, כי למה כתוב מן המים משיתיהו, אלא ללמד, שמי שנמשך מן מים, שהוא חסד, אינו מתירא מאש, שהוא דין. כי למדנו, אמר ר' יהודה, ממקום שנגזר נשמת משה, לא נגזר אדם אחר. א"ר יוחנן בעשר מדרגות, דז"א, נשתכלל, שכתוב, בכל ביתי, שהיא הנוקבא, נאמן הוא, ולא כתוב נאמן ביתי, שהיה משמע נאמן של הנוקבא, אלא כתוב נאמן הוא, שפירושו נאמן של ז"א, שהיא למעלה מן הנוקבא. אשרי חלקו של אדם, שאדונו מעיד עליו בזה.

פסקה שצב

א"ר דימי וכו': אר"ד, והרי כתוב, לא קם נביא עוד בישראל כמשה, ואמר ר' יהושע בן לוי, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ומי הוא. הוא בלעם. ואיך אתה אומר שממקום שנגזר משה לא נגזר אדם אחר. אמר לו ר"א, ודאי יפה אמרת. שתק. כאשר בא ר"ש בן יוחאי, באו ושאלו לפניו דבר הזה.

פסקה שצג

פתח ואמר וכו': פתח ר"ש ואמר, נוזל היוצא מפרח קרנטי, שריחו רע, נתערב חס ושלום באפרסמון הטוב, כלומר, אתה מדמה ח"ו את בלעם הרשע למשה רבינו. אלא ודאי כך הוא הפירוש של, באומות העולם קם, ומי הוא בלעם, אשר משה מעשיו למעלה, בקדושה, ובלעם למטה, בטומאה, משה השתמש בכתר הקדוש של מלך העליון, שהוא ז"א, למעלה. ובלעם השתמש בכתרים התחתונים, שאינם קדושים, למטה. ובאותו הדרך ממש כתוב, ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בחרב. הרי שנקרא קוסם, כי היו מעשיו בטומאה ואם יעלה על דעתך יותר מזה, לך שאל לאתונו. שנטמא בה ושכב עמה, כמ"ש חז"ל. בא ר' יוסי ונשק ידיו, אמר הנה האבן שבלבי יצאה לחוץ. כלומר שקושיא זו הכביד על לבו, כמו אבן בתוך לבו. ועתה יצאה ונשתחרר ממנה. **חמרא** פירושו אבן. מלשון ונעיין בחומרתא דנפקי מניה. (גיטין ס"ט:)

פסקה שצד

דהכא משמע דאית עלאין וכו': כי כאן מדברי ר"ש, משמע, שיש עליונים ותחתונים, ימין ושמאל, רחמים ודין, ישראל ועכו"ם. ישראל, משתמשים בכתרים עליונים הקדושים, עכו"ם, בכתרים התחתונים שאינם קדושים, אלו של ישראל, הם מימין, ואלו של עכו"ם, הם משמאל. ועכ"פ נבדלים נביאים העליונים שמישראל, לנביאים התחתונים של עכו"ם, נביאים של הקדושה מנביאים שאינם מן הקדושה.

פסקה שצה

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, כשם שהיה משה נבדל מכל הנביאים, בנבואה הקדושה העליונה, כך היה נבדל בלעם משאר הנביאים והמכשפים, שבנבואה שאינה קדושה, למטה. ועל כל פנים משה היה למעלה, ובלעם למטה, וכמה מדרגות ומדרגות היו מבדילות ביניהם.

פסקה שצו

א"ר יוחנן א"ר יצחק וכו': אר"י אר"י, משה היה מהרהר ואומר, אולי יכלו חס ושלום ישראל בעבודה קשה הזו. ז"ש וירא בסבלותם. לפיכך, וירא מלאך ה' אליו בלבת אש וגו', וירא והנה **הסנה בוער באש** וגו', כלומר, משועבדים הם בעבודה קשה, אבל, **והסנה איננו אוכל**. דהיינו שאינם כלים בגלותם כנ"ל. אשרי הם ישראל, שהקב"ה הבדיל אותם מכל העמים, וקרא אותם בנים. שכתוב בנים אתם לה' אלקיכם.

וארא

פסקה א

וידבר אלקים אל משה וגו' באל שדי וגו': רבי אבא פתח, בטחו בה' עדי עד כי ביה הויה צור עולמים. **בטחו בה'** פירושו, כל בני העולם, צריכים להתחזק בהקב"ה ולהיות בטחונם בו.

פסקה ב

אי הכי מהו וכו': שואל, אם כן, מהו פירושו של **עדי עד**. ומשיב, אלא, צריך שיהיה תקפו של האדם במקום שהוא קיום וקשר של הכל, והוא נקרא **עד**, שהוא ז"א, כמו שאתה אומר בבוקר יאכל **עד**, (כמ"ש לעיל ויחי דף הנ"ד ד"ה ועל דא). **ועד** הזה הוא מקום המיחד לצד זה ולצד זה, דהיינו שהוא קו האמצעי המיחד צד ימין וצד שמאל זה בזה, להתקיים ולהתקשר, דהיינו שיתקיימו שני הקוים, ותקשרנה הארתם זה בזה. קשר בל ימוט.

פסקה ג

והאי עד תיאובתא וכו': ועד הזה בו תאות הכל. כמש"א **עד** תאות גבעות עולם. מי הן גבעות עולם. אלו הן שתי אמהות, דהיינו בינה ומלכות, שהן נקבות, ונקראות יובל ושמטה, שהבינה נקראת יובל והמלכות שמיטה. והן נקראות גבעות עולם. שכל אחת מהן נקראת גבעת עולם. **עולם** הן נקראות, כמו שאתה אומר, מן העולם ועד העולם. שפירושן, בינה ומלכות, ששתיהן נקראות עולם.

פסקה ד

ותיאובתא דלהון בהאי וכו': ותאותם היא ב **עד** הזה, שהוא ז"א, שלהיותו קו האמצעי, הוא הקיום של כל הצדדים, דהיינו של צד ימין וצד שמאל. וע"כ, תאות היובל, שהיא בינה, אל **העד**, הוא להעטיר אותו בג"ר, ולהמשיך לו ברכות שה"ס שפע החסדים, ולהריק עליו מבועים מתוקים. שה"ס חכמה ממותקת בחסדים. זהו שכתוב, צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה **בעטרה שעטרה** לו אמו. **מלך שלמה** ה"ס המלך שהשלום שלו שהוא ז"א, **אמו** ה"ס הבינה. תאות השמטה. שהיא המלכות, אל **עד** שהוא ז"א, היא להתברך ממנו ולהאיר ממנו, הרי כי ודאי הוא ש **עד** הזה תאות גבעות עולם הוא. שהן בינה ומלכות, זו להשפיע וזו לקבל.

פסקה ה

בגין כך בטחו וגו': משום זה, אומר הכתוב, בטחו בה' עדי עד, שהוא ז"א, כי משם ולמעלה, דהיינו חכמה בינה, שהם למעלה מז"א, הוא מקום מכוסה וגנוז, שאין מי שיכול להשיג שם, הוא מקום, שמשם יוצאים ומצטיירים העולמות, שהן זו"ן, זהו שכתוב, כי **ביה הויה** צור עולמים. **יה** הוא חכמה, **הויה**. הוא בינה, והם **המציירים** ומוציאים **העולמים** שהם זו"ן. וזהו מקום צפון וסתום, וע"כ, אוה"כ, בטחו בה' עדי **עד**. ללמד, שעד כאן, עד ז"א שנקרא **עד**. יש רשות לכל אדם להסתכל בו, מכאן ולהלאה, אין רשות לאדם להסתכל בו, דהיינו בחו"ב כנ"ל, כי הוא גנוז מכל אדם, ומי הוא המקום שאסור להסתכל בו, הוא **יה הויה**, שהם חו"ב, שמשם נצטיירו כל העולמות, ואין מי שיעמוד על אותו המקום. כדי להשיג מה.

פסקה ו

א"ר יהודה קרא וכו': אר"י, המקרא מוכיח עליו, על מניעת ההשגה למעלה מז"א, שכתוב, כי שאל נא לימים ראשונים וגו' **מקצה השמים** שהוא ז"א **עד קצה השמים וגו'**, הרי מפורש בכתוב, שהשאלה וההשגה הוא רק במדרגת שמים, שהוא ז"א, מקצהו עד

קצהו, שעד כאן יש רשות לאדם להסתכל, מכאן ולהלאה, דהיינו למעלה מז"א, אין מי שיכול לעמוד עליו.
פירוש, שבכל מדרגה ומדרגה יש בחינת ג"ר, ובחי' ז"ת שהוא ז"א, ואין השגה אלא בז"א של כל מדרגה, ואפילו בז"א דג"ר, שנקרא דעת, אבל בג"ר של כל מדרגה, אין מי שישיג שם, ואפילו בג"ר של מדרגת עשיה.

פסקה ז

ד"א בטחו וכו': פירוש אחר, בכתוב בטחו בה' עדי עד. הוא, כי, בכל ימיו של האדם הוא צריך להתחזק בהקב"ה, ומי שמשים בו בטחונו ותוקפו כראוי, לא יוכלו להרע לו כל בני העולם, שכל מי ששם תקפו בשם הקדוש מתקיים בעולם.

פסקה ח

מאי טעמא בגין וכו': שואל, מהו הטעם, ומשיב, משום שהעולם מתקיים בשמו הקדוש. זהו שכתוב, כי ביה הויה צור עולמים. שפירושו, צייר עולמים, כי בשתי אותיות נבראו העולמים, עולם הזה ועולם הבא. עולם הזה נברא בדין, ועומד דהיינו שמתקיים, על דין. ז"ש, בראשית ברא **אלקים**, ששם הזה רומז על דין. מהו הטעם, הוא, כדי שיתנהגו בני אדם על פי דין, ולא יצאו לחוץ מן הדרך.

פסקה ט

תא חזי כתיב וכו': בוא וראה, כתוב וידבר **אלקים** אל משה. השם אלקים, רומז על גזירת הדין שעומד עליו. מה כתוב למעלה, וישב משה אל ה' ויאמר **אדנ"י**, באלף דלית נון יוד. שהוא שם המלכות. ראה תוקפו של משה, שמיד בראשית נבואתו לא נח רוחו במקום הזה, שהוא מלכות, אמר, **אדנ"י** למה הרעתה לעם הזה, למה זה שלחתני וגו' ומאז באתי לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך. מי הוא שיוכל לומר כזה, אלא משה שידע, שמדרגה אחרת עליונה מן המלכות, נועד לו, כי היה מרכבה לז"א, שהוא בעלה דמטרוניתא.

פסקה י

אמר ר' יצחק וכו': בתחלה כשניתן לו הבית, שהוא מלכות, שבהיותו מרכבה לז"א שהוא בעלה של המלכות, נמצא שזכה במדרגת המלכות שתהיה לביתו, כמו שהיא בית ז"א. ע"כ פקד עליה, כאדם הפוקד על ביתו, ואומר כל מה שרוצה בלי פחד. אף משה כן, לביתו אמר, שהוא מלכות ולא פחד.

פסקה יא

דבר אחר, וידבר אלקים: הוא גזרת הדין, כי השם אלקים הוא דין, דהיינו המלכות, ויאמר אליו אני הויה, היא מדרגה אחרת, דהיינו ז"א שהוא רחמים, ונקשר כאן הכל, דין ורחמים יחד, שהוא שלמות גדולה, זהו שכתוב, ויאמר אליו אני הויה, שהוא מדת הרחמים. אמר ר"ש, אם היה כתוב, וידבר אלקים אל משה אני הויה. הייתי אומר כך, שנקשרו בשבילו דין ורחמים יחד. אבל לא כתוב, אלא וידבר אלקים אל משה מתחילה, ואחר כך, ויאמר אליו אני הויה, שמשמע שהם מדרגה אחר מדרגה. ואינם דין ורחמים מקושרים יחד.

פסקה יב

ואמר ר' יוסי וכו': ואר"י, משה אם לא היה בעלו של הבית, כמ"ש עליו, תפלה למשה איש האלהים, היה נענש על מה שאמר לאדנ"י, למה הרעות לעם הזה וגו'. אבל בשביל זה שהיה בעלו של הבית לא נענש. בדומה לאדם שנפל לו מריבה עם אשתו, שהיתה בת מלך, ואמר לה דברים שאינם הגונים, התחילה היא להתרעם, כיון שהתחילה לומר דבר, היה שם המלך, לקח לו המלך את הדבר, והיא שתקה ופסקה מלדבר. אמר לו המלך לבעלה, וכי לא ידעת שאני מלך, ולפני דברת דברים אלו. כביכול אף משה כן, שכתוב, וישב משה אל ה' ויאמר אדנ"י למה הרעתה וגו', מיד **וידבר אלקים אל משה**, שהיא מדת הדין, כי הבת מלך התחילה להתרעם, מיד לקח המלך את הדבר, **ויאמר אליו אני הויה**, הכי לא ידעת שאני מלך, ומלפני דברת דברים אלו.

פסקה יג

וארא אל אברהם וגו' באל שדי: שואל, למה שינה את השם כאן, מהשמות של מעלה שהם אדנ"י הויה אלקים, וכאן אמר אל שדי. ומשיב, אלא בדומה, למלך שהיה לו בת בלתי נשואה, והיה לו אוהב. כשרצה המלך לדבר עם האוהב שלח את בתו לדבר עמו, והיה המלך מדבר עמו על ידי בתו. הגיע זמנה של בתו להנשא. באותו יום שנישאה, אמר המלך, קראו לה מטרוניתא יקרה. ואמר לה, עד עתה דברתי על ידך למי שדברתי, מכאן ולהלאה, אני אומר לבעלך, והוא יאמר למי שצריך. לימים אמר לה בעלה דברי ריב לפני המלך, עד שהיא התחילה לדבר, לקח לו המלך את הדבר, אמר לו, וכי איני המלך, אשר עד יום הזה לא דיבר איש עמי אלא על ידי בתי, ואני נתתי לך את בתי, ודברתי עמך בגלוי, מה שלא עשיתי לאדם אחר.

פסקה יד

כך, וארא אל וגו' באל שדי: שהוא שם המלכות, מטרם שנזדווגה עם ז"א פנים בפנים. ופירושו, וארא אל האבות באל שדי שהיא המלכות, כשהיתה בביתי ולא נשאה, ולא דברו עמי פנים בפנים כמו שעשיתי לך, ואתה בהתחלת דיבורך, אמרת לבתי בפני דברים כאלו. אלא על כך כתוב, וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי הוי"ה לא נודעתי להם, דהיינו לדבר עמהם במדרגה זו שדברתי עמך.

פסקה טו

ר' יוסי פתח וכו': ריפ, לדוד מזמור לה' **הארץ** ומלואה **תבל** ויושבי בה. **הארץ** זו היא ארץ הקדושה של ישראל, שהיא עומדת להישקות ממנו, מן ה', ולהתברך ממנו מתחילה, ואחר כך ממנה נשקה העולם כולו. **תבל** ויושבי בה, זו היא שאר הארצות, השותים ממנו. מאין לנו זה, כי כתוב והוא ישפוט תבל בצדק.

פסקה טז

כי הוא על ימים יסדה: אלו הם שבעה עמודים, שהם ז"ס חג"ת נהי"מ דז"א, שהארץ נסמכת עליהם, והם שבעה ימים וים כנרת, שהוא המלכות, שולט עליהם. א"ר יהודה, אל תאמר ששולט עליהם, כי המלכות אינה שולטת על ז"ס דז"א, אלא שהים כנרת נתמלא מהם. כי המלכות מקבלת מהם. **ועל נהרות יכוננה**, שואל, מי המה הנהרות. ומשיב, אלא, כמש"א, נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים שהם ספירות היסוד דז"א, שנקרא נהר, כמש"א, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, וע"כ כתוב ועל נהרות יכוננה.

פסקה יז

תא חזי האי וכו': בוא וראה, ארץ זו שהיא מלכות, נקראת בעת שהיא פב"פ עם ז"א, הנקרא ישראל, בשם ארץ ישראל, ושואל, יעקב. שהוא ישראל, למה אינו מושל עליה כמשה, הלא גם הוא מרכבה לז"א הנקרא ישראל. שהרי כתוב, וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי, שהוא שם הנוקבא בטרם שמזדווגת עם ז"א (:נ"ל אות י"ד.) ולא יותר.

פסקה יח

אלא יעקב הא וכו': ומשיב, אלא יעקב, הרי העמדנו, (לעיל ב"א אות קנ"ד) שלקח בית שלמטה, דהיינו בעולם הזה, וע"כ נעזב ממנו בית שלמעלה, שהיא מלכות, ועם בית שלמטה, דהיינו ד' הנשים, התקין בית העליון, שהוא המלכות, בי"ב שבטים, (כנ"ל ויחי אות תשצ"ח) בשבעים ענפים, היינו ע' שמות שלה (כנ"ל וירא ע"ח ד"ה בין) שה"ס ע' נפש שבאו למצרים. וכבר העמדנוהו, משה לקח בית העליון, שהוא המלכות, ועזב בית

התחתון, כי נפרש מאשתו. וע"כ כתוב ביעקב, **באל שדי**, כנ"ל, כי רק באל שדי דיבר עמו הקב"ה ולא יותר מזה. **ושמי הויה לא נודעתי להם**, דהיינו לדבר עמהם במדרגה זו של הוי"ה, שהוא עליון.

פסקה יט

וארא אל אברהם וגו': א"ר חייא, פאר האבות היה יעקב, שהוא השלימות של הכל, בכולם כתוב אל אברהם אל יצחק, ובו נתוספה אות אחת, שנאמר **ו** אל יעקב, נתוספה בו **ו**, להורות, שהוא שלם יותר מכולם. ועם כל זה, לא זכה להשתמש בה, בהמלכות, כמו משה כנ"ל.

פסקה כ

וגם הקימותי את בריתי וגו': הוא, משום שנמולו, שכל מי שנמול יורש הארץ, וע"כ אוה"כ לתת להם את ארץ כנען. כי הארץ אינו יורש אלא צדיק, וכל מי שנמול נקרא צדיק, שכתוב ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ. כל מי שנמול ושומר אות הברית נקרא צדיק. בוא וראה מיוסף, שכל ימיו לא נקרא צדיק עד ששמר ברית ההוא, אות ברית קדש, כיון ששמר אותו במעשה דאשת פוטיפר, נקרא צדיק, דהיינו יוסף הצדיק.

פסקה כא

רבי שמעון הוה יתיב וכו': יום אחד היה ר"ש יושב, ור' אלעזר בנו ור' אבא עמו. א"ר אלעזר מקרא זה שכתוב, וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו', מהו **וארא**, ואדבר היה צריך לומר. אמר לו ר"ש: אלעזר בני, סוד עליון הוא זה.

פסקה כב

תא חזי אית וכו': בוא וראה, יש צבעים הנראים, ויש צבעים שאינם נראים, ואלו הם סוד עליון של האמונה, ובני אדם אינם יודעים אותו ואינם מסתכלים בו. ואלו צבעים הנראים לא זכה בהם אדם, עד שבאו האבות ועמדו עליהם, דהיינו שהשיגו אותם. ועל זה כתוב, **וארא** שראו אלו צבעים הנראים.

פירוש. חג"ת דז"א שה"ס ג' קוין שלו, יש להם ג' צבעים, בסוד לבן אדום ירוק, (כנ"ל ב"א דף ע"ה אות ע"ב) וז"ס שאלו החג"ת מכונים גוונים. ומהם נמשכים ג' הקוין למלכות בהארת החכמה המכונה ראיה. אמנם החג"ת במקומם עצמם הם מכוסים ונעלמים מחכמה ואינם מאירים אלא באור החסדים, והוא מטעם כי חפץ חסד הוא, כי להיותו נמשך מבינה הוא אוהב החסדים יותר מחכמה. ונמצא שרק ג' הגוונים הנמשכים למלכות המה מאירים בהארת החכמה המכונה ראיה, וע"כ הם מכונים **גוונין**

דמתחזיין, כלומר, שיש בהם חכמה, אבל ג' הגוונים שבמקומם עצמם בז"א, הם **גוונין דלא מתחזיין**, כלומר שאין בהם חכמה המכונה ראיה.
וז"ש, **ואלין דמתחזיין לא זכה בהו בר נש עד דאתו אבהן**, שהם חג"ת דז"א הנקראים אבות, **ועמדו עליהם** שהאבות האירו ג' הצבעים שלהם אל המלכות, ושם במלכות נעשו גוונין דמתחזיין, ועל כן כתוב **וארא**, **דחמו אינון גוונין דאתגליין**, דהיינו אחר שנמשכו אל המלכות, שבה מתגלים ג' הצבעים בהארת החכמה. אבל בעודם בז"א הם סתומים ואינם נראים, כי החסדים שבו מכוסים מחכמה.

פסקה כג

ומאן גוונין דאתגליין וכו': ומי המה הצבעים שנתגלו, הם של **אל שדי**, שהוא המלכות, שהם המראה של צבעים העליונים, שבחג"ת דז"א, ואלו הם צבעים הנראים. כלומר שיש בהם חכמה. והצבעים שלמעלה, שבחג"ת דז"א, הם סתומים שאינם נראים, דהיינו שאין בהם חכמה אלא אור החסדים בלבד כנ"ל, לא עמד איש עליהם להשיגם שם בז"א, חוץ ממשה. ועל זה כתוב, ושמי **הוי"ה** לא נודעתי להם, שפירושו, שלא נתגליתי להם בצבעים עליונים. שבחג"ת דז"א, הנקרא **הוי"ה**. ואם תאמר, שהאבות לא היו יודעים השם הויה, שהוא חג"ת דז"א, שזה אי אפשר כלל, כי האבות הם מרכבה לחג"ת דז"א אלא היו יודעים מתוך אלו הצבעים שנתגלו במלכות. פירוש. שבחינת הידיעה והשגה שלהם לא היתה מחג"ת הסתומים שבז"א, אלא רק אחר שנמשכו המראות דחג"ת אל המלכות, ושם במלכות היתה ידיעתם והשגתם. כי שם הם מתגלים בהארת החכמה אבל במקומם עצמם, הרי הם סתומים. מחכמה. כמבואר.

פסקה כד

כתיב והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע: שואל, והמשכילים יזהירו, מי הם המשכילים. ומשיב, אלא זה הוא, אותו חכם שיסתכל מעצמו בדברים עליונים, שאין בני אדם יכולים לדבר בהם בפה מרוב גבהם. והם הנקראים משכילים. **יזהירו כזהר הרקיע**, שואל מי הוא הרקיע. ומשיב, זהו רקיע של משה העומד באמצע, דהיינו ז"א שה"ס קו אמצעי הכולל גם את שני הקוין, ימין ושמאל. וזהר זה שלו הוא סתום ואינו מגולה בחכמה הנק' זהר, אבל האור שלו גדול. מצבע שלו, הכולל כל ג' הצבעים, עומד ומאיר על הרקיע שאינו מאיר, שהוא המלכות, שהצבעים נראים בו, דהיינו שמאיר בחכמה הנקראת ראיה כנ"ל. ואלו הצבעים, אע"פ שנראים בו, אינם מאירים כזהר של אותם שהם בצבעים סתומים, שהם צבעים דז"א, הנקרא רקיע המאיר.

פסקה כה

תא חזי ארבע וכו': בוא וראה, ארבעה אורות הם שלשה מהם, דהיינו חג"ת, הם סתומים. ואחד דהיינו המלכות, הוא נגלה. ואלו הן, א) אור המאיר, שהוא חסד וקו ימין. ב) אור המזהיר, שהוא גבורה וקו שמאל, והוא מאיר כזהר השמים לטוהר. וע"כ נקרא מזהיר, מפני ששורש החכמה הוא מקו שמאל, המקבל משמאל דבינה, והארת החכמה מכונה זהר, (כנ"ל שמות דף א' אות א') ג) אור ארגמן, שהוא ת"ת וקו אמצעי, הלוקח כל האורות, שקו אמצעי כולל הימין והשמאל. ד) האור שאינו מאיר, שהוא המלכות, שהוא מסתכל אל אלו ג' אורות הנ"ל, ולוקח אותם. ואלו האורות נראים בו, כמו העששית, שהוא לוח מתכת המבריקה, שעומדת כנגד השמש, והשמש נראה בה, כן נראים במלכות ג' אורות דז"א הנקרא שמש. ומבחינה זו נקראת המלכות עששית המקבלת משמש והשמש נראה בה.

פסקה כו

ואלין תלת דקאמרן וכו': ואלו ג' אורות שאמרנו לעיל, הם סתומים במקומם בז"א, ועומדים על אור זה הרביעי שנתגלה, שהוא המלכות. כלומר שג' האורות נמשכים לאור הד' ששם מתגלים ג' האורות, ומאירים בחכמה. וסוד הזה הוא העין.

תא חזי בעינא וכו': בוא וראה, בעין יש ג' צבעים, לבן אדום ירוק, שנתגלו בהארת חכמה ורשומים בו, דהיינו באור הד' שבו שהוא השחור שבעין, וכולם אינם מזהירים, משום שעומדים באור שאינו מאיר, כי עקרם הוא השחור שבעין, שהוא המלכות, והוא אספקלריא שאינה מאירה. ואלו ג' הצבעים שבעין, הם כמו אלו ג' צבעים דז"א הסתומים העומדים עליהם. כלומר שהם בחינת ג' קוין דז"א אלא שמאירים ומתגלים במקום המלכות. ואלו הם שנראו אל האבות כדי לדעת ולהשיג אלו ג' הסתומים שבז"א המתגלים מתוך אלו שאינם מאירים, דהיינו הג' שבמלכות. ואלו המזדהרים והם סתומים שהם הג' שבמקום ז"א, נתגלו למשה ברקיע שלו. ואלו עומדים ומשפיעים על אלו ג' צבעים הנראים בעין. דהיינו על אלו הנראים אל האבות.

פסקה כז

ורזא דא סתים וכו': וזה סוד, שהרוצה לראות ג' הסתומים שבז"א, אומרים לו, סתום עיניך, דהיינו שלא ימשיך חכמה המכונה עינים, ותסבב את גלגלך, שבעין, על ג' דוכתי, חולם שורק חירק, הממשיכים ג' קוין חג"ת, כנ"ל ובזה יתגלו אלו ג' גוונים דז"א המאירים בחסדים, שמזדהרים מזהר קו שמאל אבל הם סתומים ומכוסים, משום שלא ניתן רשות

לראות אלא בעינים סתומים, כי הם ג' צבעים הסתומים העליונים שבז"א, העומדים ומשפיעים לאלו ג' צבעים הנראים במלכות, שאינם מאירים.

פסקה כח

ועל דא קרינן וכו': ועל זה למדנו, משה זכה באספקלריא דנהרא, שהם ג' קוין דז"א הנ"ל, העומדת ומאירה על אספקלריא ההיא שאינה מאירה, שאר בני העולם לא זכו, אלא באספקלריא ההיא, שאינה מאירה, שהיא המלכות. והאבות היו רואים, מתוך אלו ג' צבעים המתגלים במלכות, את אלו ג' הצבעים הסתומים העומדים עליהם, ומאירים להם, שהם ג' קוין דז"א, שהם, דהיינו ג' הנראים במלכות, אינם מאירים, ונמצא שגם האבות השיגו את החג"ת דז"א, אבל לא ממקומם בז"א, כמו משה, אלא מתוך החג"ת המקובלים במלכות ונראים שם. וע"כ כתוב, **וארא** אל אברהם אל יצחק ואל יעקב **באל שדי**, דהיינו באלו ג' צבעים הנראים, במלכות, הנקראת אל שדי.

פסקה כט

ושמי הוי"ה לא נודעתי להם: אלו הם צבעים העליונים הסתומים והמאירים שה"ס חג"ת דז"א הנקרא הויה, שזכה בהם משה להסתכל בהם. וזה סוד, שהעין הוא פעם סתומה ופעם פתוחה ומגולה, אם היא סתומה, היא רואה אספקלריא המאירה, שהוא חג"ת דז"א, ואם נתגלתה, רואה האספקלריא שאינה מאירה, שהיא המלכות כנ"ל. וע"כ, אוה"כ, **וארא**, שהיא באספקלריא שאינה מאירה, שהיא בנגלה, שג' הצבעים נראים בה כנ"ל, בה כתוב ראיה. אבל, באספקלריא המאירה, שהיא ז"א, שהוא סתום, דהיינו שאין בו ראיה, כתוב בו ידיעה, שכתוב ושמי הויה לא **נודעתי** ולא כתוב לא נראיתי. כי אין ראיה אלא במלכות. (עי' לעיל ב"א אות ס"ט) באו ר' אלעזר ור' אבא ונשקו ידיו של ר"ש, בכה ר' אבא, ואמר, אוי כשתסתלק מן העולם וישאר העולם יתום ממך, מי יכול להאיר אז דברי תורה.

פסקה ל

פתח ר' אבא וכו': פר"א ואמר, ואמרתם כה לחי ואתה שלום וגו'. שואל, כתוב, **ואמרתם כה לחי**, שפירושו כן ראוי להיות עושר וכבוד לאיש חי, דהיינו לאיש צדיק. וכי דוד לא היה ידע את נבל שהוא רשע, שהוא אמר בשבילו לומר לו כה לחי. ומשיב, אלא, אותו יום, יום טוב של ראש השנה היה והקב"ה יושב בדין על העולם, ובשביל הקב"ה אמר, ואמרתם **כה לחי**, כדי לקשר **כה** שהיא המלכות, **לחי**, שהוא היסוד דז"א, שכל החיים תלויים בו. **ואתה שלום**, שואל מהו ואתה, אתה היה צריך לומר, למה לי כאן

ו החיבור, ומשיב, אלא **ואתה**, הכל אמר להקב"ה, כדי לקשר קשר האמונה, שהוא המלכות, הנקראת **אתה** בז"א שנקרא **ו** וכראוי להיות, ע"כ כתוב **ואתה**, עם **ו**'.

פסקה לא

מכאן אוליפנא וכו': מכאן אני לומד, אשר לאדם רשע אסור להקדים לו שלום, ואם הוא מוכרח להקדים לו שלום, יקדים לו שלום כמו דוד שברך את הקב"ה, והיה נראה שבשביל נבל אמר. ואם תאמר שרמאות היתה, אינו כן, כי כל מי שמעלה דבריו אל הקב"ה, ונראה שבשביל האדם אמר, אינו רמאות. משום שכך דרכם של צדיקים, שמדברים לאדם, כפי הנדמה, אבל הם מעלים דבריהם אל הקב"ה. כדי לקיים הכתוב, שויתי ה' לנגדי תמיד. ומי שמקדים שלום אל צדיק, הוא שוה כמו שמקדים שלום אל הקב"ה. כל שכן אדוני, דהיינו ר"ש, שהוא השלום של מעלה ושל מטה.

פסקה לב

וארא אל אברהם וגו': ר' חזקיה פתח, אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון וגו'. כמה הם האנשים אטומים, שאינם יודעים ואינם מסתכלים על מה הם נמצאים בעולם. שהרי הקב"ה כשברא את העולם עשה את האדם בצלמו, והתקין אותו בתקוניו, כדי שיעסוק בתורה וילך בדרכיו.

פסקה לג

דהא כד אתברי וכו': כי כשנברא אדם הראשון, הוא נתתקן מעפר בית המקדש שלמטה, שהוא המלכות שנקראת עפר, אבל ממלכות הממותקת בבינה, שנקראת עפר בית המקדש שלמטה. וארבע רוחות העולם שהם חו"ג תו"מ, התחברו במקום ההוא שנקרא בית המקדש, דהיינו במלכות הממותקת בבינה, ואלו ארבע רוחות העולם התחברו בארבע צדדים, שהם יסודות העולם, שהם אש רוח מים ועפר. שהם פנימיות חו"ג תו"מ, והתחברו ד' רוחות העולם, בד' יסודות העולם ותקן הקב"ה מהם גוף אחד בתקון העליון. שהוא בינה, כלומר, שהמלכות שבו היתה ממותקת בבינה. ונמצא, שגוף הזה התחבר משני עולמות מעולם הזה התחתון שהוא מלכות, ומעולם העליון, שהיא בינה, וה"ס ב' נקודין שנתחברו יחד. (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב' נקודין).

פסקה לד

אר"ש ת"ח וכו': אמר ר' שמעון, בוא וראה, ארבע הראשונות, שהם ד' רוחות העולם, ה"ס האמונה, שהיא הנוקבא שנתקנה בהן, הם אבות של כל העולמות, כי כל העולמות: בינה, ז"א ומלכות שבאצילות, וג' עולמות בי"ע נתקנו מחו"ג תו"מ אלו, שהם ג' קוין

והמלכות המקבלת מהם. והם סוד המרכבה העליונה הקדושה, דהיינו הבינה שהיא מרכבה אל החכמה. ואלו ד' היסודות, אש, רוח, מים, ועפר, אלו הם סוד עליון שבד' רוחות העולם, כלומר, שהם הפנימיות שבחו"ג תו"מ. ומאלו ד' יסודות ארמ"ע, יוצאים זהב וכסף נחשת וברזל, דהיינו מזווג ז"א ומלכות בשליטת האש מקו שמאל יוצאת הזהב, ומזווג ז"א ומלכות בשליטת המים מקו ימין יוצא הכסף, ומשליטת קו האמצעי יוצאת הנחשת. ומן המלכות כשהיא בלי זווג עם ז"א יוצא הברזל. ומתחת אלו הד', יש מתכות אחרות הדומים להם. כי ממתכת הזהב נולד סוספיתא ירוקה וממתכת הכסף עופרת וכו', (כמ"ש להלן אות מ"ה).

פסקה לה

ת"ח אש וכו': בוא וראה, אש רוח מים ועפר, אלו הם ראשונים ושרשים שלמעלה ומטה, ותחתונים ועליונים עומדים עליהם. פירוש כי ה"ס ג' הנקודות, חולם שורק חירק עם המלכות המקבלתם. וכמ"ש לעיל (ב"א אות ל"ח) דלית זרעא דאזדרע בר ברזא דא של ג' הנקודות חלם שורק חירק. הרי שד' יסודות ארמ"ע הם שרשים לכל. ופירוש ג' הנקודות תמצא לעיל (ב"א דף ט"ו, ד"ה ההוא נקודה ע"ש).

ואלין אינון ארבע וכו': ואלו ד' יסודות ארמ"ע, הם ד' לארבע רוחות העולם, כי הם ביחס חיצוניות ופנימיות, וע"כ הם עומדים באלו הארבע: צפון, דרום, מזרח, ומערב, שאלו הם ארבע רוחות העולם, וד' יסודות ארמ"ע עומדים בהן: **האש**, עומדת בצד צפון, שהוא נקודת השורק, קו שמאל, וספירת הגבורה. **הרוח**, לצד מזרח, שהוא נקודת החירק קו אמצעי וספירת ת"ת. **המים**, לצד דרום, שהוא נקודת החולם, קו ימין, וספירת החסד. **עפר**, לצד מערב, שהוא ספירת המלכות המקבלת לתוכה, אלו, אש רוח ומים. ואלו הארבעה יסודות ארמ"ע קשורים בארבע הרוחות צפון דרום מזרח ומערב, וכולם אחד, אלא שמלובשים זב"ז על דרך חיצוניות ופנימיות. ואלו ארמ"ע עושים ארבע מתכות דהיינו ע"י זווג עם המלכות (כמ"ש להלן אות מ"ג) שהם זהב כסף נחשת וברזל. וביחד הם י"ב בחינות, וכולם אחד. דהיינו ג' קוין ומלכות המקבלתם. והם ג"פ ד' כי שמונה הראשונים הם פנימיות וחצוניות, וד' מתכות הם תולדות הנולדות מהם כמ"ש לפנינו.

פסקה לו

ת"ח אש הוא וכו': בוא וראה, **האש**, הוא בקו שמאל לצד צפון שהוא גבורה. כי האש, בה תוקף החום ותוקף היובש בו. והפוכו הוא הצפון, שהוא קר ולח, ונמזג אחד באחד והם אחד. **המים**, הם בקו ימין, והוא לצד דרום, שהוא חסד, והוא חם ויבש, כמ"ש לפנינו. והקב"ה כדי לחברם יחד, עשה מזג של זה כמזג של זה.

פסקה לז

צפון הוא קר ולח וכו': ומפרש יותר. הצפון שהוא קר ולח ניתן בו האש שהוא חם ויבש. וכן החליף אותם לצד דרום, הדרום, שהוא חם ויבש, ניתנו בו המים, שהם קרים ולחים. ועתה מבאר ענין המיזוג שמזגם יחד. ואומר, והקב"ה מזג אותם כאחד כי יוצאים מים מדרום ובאים בתוך הצפון, ונמשכים המים מצפון. וכן האש יוצאת מצפון ובאה בתוקפו של הדרום, ויצא תוקף החום לעולם מן הדרום. הרי שהצפון מוציא המים השייכים לדרום. והדרום מוציא החום השייך לצפון. משום שהקב"ה עשה, שישאילו זה מזה, וכל אחד ואחד השאיל לחבירו משלו כראוי לו. כעין זה, רוח ומזרח, שהם חם ולח, יש בהם ב' הפכים, כי החם נמשך מן האש שבצפון, והלח נמשך מן המים שבדרום. כדי שישאיל כל אחד לחבירו, ויכללו זה בזה להתחבר יחד.

פסקה לח

ת"ח אשא מסטרא וכו': עתה מבאר ההפכיות שיש ברוח ומזרח. ואומר, בוא וראה, האש הוא מצד זה מדרום, והמים מצד זה מצפון. והם במחלוקת, שהאש רוצה לבער המים, והמים לכבות האש. בא הרוח ביניהם ואוחז בב' הצדדים יחד. שמקיים את שניהם. ז"ש **ורוח** אלקים מרחפת על פני המים. כי האש עומד למעלה בצד דרום. והמים בצד צפון, הרוח בא ביניהם ואחז בב' הצדדים וביטל את המחלוקת. **העפר**, המים והרוח והאש עומדים עליה ובכח של ג' הללו שעומדים עליה, היא מקבלת מכולם.

פסקה לט

ת"ח רוח ומזרח וכו': ומבאר יותר ואומר, בוא וראה. הרוח העומד בצד מזרח, הנה **המזרח** חם ולח, וכן **הרוח** הוא חם ולח. ומשום זה הוא אוחז בב' הצדדים, כי האש הוא חם ויבש, והמים קרים ולחים, נמצא הרוח שהוא חם ולח, שהצד החם שבו אוחז באש, והצד הקר שבו אוחז במים. ועל כן עשה שלום ביניהם וביטל את המחלוקת של אש ומים.

פסקה מ

עפר איהו קר וכו': עפר הוא קר ויבש וע"כ הוא מקבל עליו את כולם, דהיינו את האש והמים והרוח, וכולם עושים בו את עבודתם ומקבל מכולם כדי להוציא בכוחם מזונות לעולם. כי העפר נאחז במערב, שהוא קר ויבש כמו המערב. והצד שהוא קר בעפר, נאחז בצפון שהוא קר ולח, כי הקר נאחז בקר, וע"כ הצפון נאחז מצד זה במערב. הדרום שהוא חם ויבש נאחז היבש שלו ביבש שבמערב שבצד האחר שבמערב. ונאחז המערב בב' הצדדים.

פסקה מא

וכן אתאחיד דרום וכו': וכן נאחז הדרום במזרח, כי החום שבדרום נאחז בחום שבמזרח. וכן נאחז המזרח בצפון כי הלח שלו נאחז בלח שבצפון עתה נמצא, דרומית מזרחית כלומר שקשורים זה בזה על ידי החום שבשניהם. מזרחית צפונית, ע"י הלח שבשניהם. צפונית מערבית ע"י הקר שבשניהם. מערבית דרומית ע"י היובש שבשניהם. וכולם כלולים זה בזה, שמשתלשלים אחד בחברו.

ביאור המאמר. הנא מובאים כאן ג' מיני כינוים אל ד' הבחינות חו"ג תו"מ, שהם ג' קוין הנמשכים מג' נקודות חולם שורק חירק, ומלכות המקבלת אותם. א) דרום, צפון, מזרח, ומערב. ב) אש, מים, רוח, ועפר. ג) חם ויבש, קר ולח, חם ולח, קר ויבש. וצריכים להבין פירושם וההפרש שביניהם. והנה כפי שמבואר בכל המקומות שבזהר, נחשב הדרום לחסד, שהוא מים. והצפון לגבורה שהוא אש. והמזרח לת"ת שהוא רוח. והמערב לעפר שהוא מלכות. וכן אש הוא גבורה ודינים, ומים הוא חסד, ורוח הוא ממוזג מחסד ודין, ועפר הוא מלכות. ומוסיף כאן לבאר שבכל אחת מאש רוח מים עפר יש שתי בחינות. האחת תורה על מדת הדין שבה והשניה תורה על דרך השפעה שלה. ונודע שיש ב' בחינות דינים: א' דינין דנוקבא הבאים מחמת המסך שבמלכות, המכונים חום. ב' דינין דדכורא, הבאים מחמת המשכת הארת החכמה משמאל ממעלה למטה, שמקפיאים האורות ואינם נמשכים למטה. המכונים קר. בסו"ה מבטן **מ"י** יצא הקרח. (כמ"ש בבראשית א' דף רנ"ז ד"ה והיינו ע"ש). וכן ב' בחי' בדרך ההשפעה א' ממטה למעלה שהוא בחי' שפע של ו"ק חסר ג"ר, ונקרא יבש, שאינו נמשך למטה. ב' מלמעלה למטה, שהוא בחי' שפע של ג"ר, הנקרא לח, דהיינו נוזלים הנמשכים ממעלה למטה.

וז"ש, (באות ל"ו) **דהא אש תוקפא דחמימותא ביה**, דהיינו דינין דנוקבא הבאים מחמת המסך. **ויבישו דיליה תקיף**, היינו בחינת השפע שבו שהולך ממטה למעלה ואינו נשפע ממנו למטה, וכמו יבש הוא כלפי מטה. **והמים הם קר ולח**, כי הדינין שבהם אינם אלא דינים דדכורא המכונים **קרח** וקפאון. אבל כשמתוקנים כהלכתם הם מאירים מלמעלה למטה כמו נוזלים, וזה נקרא **לח**. **והרוח הוא חם ולח**, כי יש בו דינים דנוקבא המכונה **חם**, ומכל מקום השפע שלו הוא בחינת ג"ר, ונשפע ממעלה למטה, המכונה **לח**. כלומר נוזלים. **והעפר**, **הוא קר ויבש**, שיש בו דינין דדכורא המכונה קר. ואינו מאיר אלא ממטה למעלה, ואינו נוזל כלום למטה, המכונה יבש. שהוא הארת ו"ק כנ"ל. הרי שמבאר ב' בחינות, א) מבחינת הדין ב) מבחי' השפע, שיש בכל אחת מד' בחינות אש מים רוח ועפר.

ויש להבין טעמם של הדברים, מי גרם להתחלקות הדינין והשפע בין ארבע הבחינות, בשיעורים הנ"ל. והענין הוא. כי כבר ידעת שד' הבחינות: דרום צפון מזרח מערב, או הפנימיות שלהם, שהם: אש, מים, רוח, ועפר, נמשכות מג' הנקודות: חולם שורק וחירק, ומלכות המקבלתם, היוצאות במדרגת הבינה, שכל המוחין דזו"ן דאצילות ובי"ע יוצאים משם בסדר הזה. כי תחילה צריכים להמתיק המלכות בבינה, ומעלים המלכות למקום בינה, ואז יוצאים שם הו"ק, דהיינו הקטנות, כי אז נבקעת המדרגה לב' חצאים, אשר כתר וחכמה נשאר במדרגה, והמלכות שעלתה תחתיהם מסיימת את המדרגה, ובינה וזו"ן של המדרגה נופלים לחוץ המדרגה, דהיינו למדרגה שמתחתיה. וה"ס נקודת **החולם**, וה"ס כלים דפנים וצד ימין, שיש לה ב' כלים כתר וחכמה וב' אורות, רוח ונפש. וחסרה ג"ר. מחמת החסרון של ג' כלים, בינה וזו"ן שנפלו מן המדרגה. ובעת ההיא היא נבחנת **לאש**, שהיא **חם**, שפירושו דינין דנוקבא הנמשך מן המסך דמלכות שבקע המדרגה. וגם נבחנת **ליבש**, שפירושו שהאורות נמשכים בה ממטה למעלה, שכלפי מטה נחשבת ליבש כנ"ל. והנה נתבאר הטעם למה האש הנמשך מנקודת החולם הוא חם ויבש. וכן צד דרום. כמ"ש להלן. דף ט"ו ד"ה ועם זה תבין.

ועתה נבאר נקודת השורק. והוא, כי ע"י מ"ן נמשכת הארת ע"ב ס"ג דא"ק, שבהם שולטת המלכות דצמצום א' העומדת במקומה אחר סיום ז"א, והארה זו מורידה גם המלכות המסיימת שעלתה למקום בינה, ומחזירתה למקום המלכות. ואז אותם בינה וזו"ן שנפלו מן המדרגה מחמת עליתה, חוזרים להמדרגה כמקודם, וכיון שכבר נמצאו ה' כלים כח"ב זו"ן במדרגה, מתלבשים בהם ה' אורות נרנח"י, וחוזרת המדרגה לבחי' ג"ר.

אמנם נקודת החולם, נשארה כמו שהיתה לפני ירידת המלכות למקומה, ולא נשתנתה מחמת המשכת הג"ר, וכל המשכה חדשה הזו, קבלו הבינה וזו"ן שחזרו אל המדרגה אחר נפילתם. אלא שנעשו לב' קוין בתוך המדרגה, כי נקודת החולם, שבה כתר וחכמה, נעשתה לקו ימין. ונקודת השורק, שבה בינה וזו"ן שחזרו לבחינת ג"ר, ע"י ירידת המלכות למקומה, נעשתה לקו שמאל.

עוד צריך שתדע. כי בנקודת השורק הזו, יש שני מיני המשכות. א) שהוא משמש להגדיל את החסדים, שמקבל מן החולם. ואז יש שלום גדול ביניהם. ב) שממשיך אור החכמה ממעלה למטה, אז נעשה מחלוקת ביניהם. כי נקודת השורק רוצה לבטל את נקודת החולם, וכן להיפך נקודת החולם רוצה אז לבטל את נקודת השורק. ואז נקפאים האורות שבשורק. וענין מחלוקת הזו נתבאר היטב, (לעיל בראשית א' דף נ"ז ד"ה וזה ע"ש). ואלו ב' מיני המשכות שבנקודת השורק, הבאנו לעיל במדרגות אברהם, בסוד קריבה

למצרים ובסוד ירידה למצרים (בפרשת לך דף מ"ד ד"ה ויהי) ותדע, שמה שאומר הזוהר כאן, שצפון שהוא נקודת השורק, הוא בחינת **מים** שטבעו **קר ולח** נאמר על ההמשכה של מין הא' הנ"ל, שאז הוא **לח**, דהיינו שנמשך ממעלה למטה כמו נוזלים. ואז הוא **קר**, שפירושו שורש לדינין דדכורא, שאם ימשיך ההמשכה דמין הב' תתגבר קרירות הזו שבו, ויקפאו המים, אבל כל עוד שהוא בהמשכה דמין הא', אינם נקפאים אלא נוזלים, והם רק קרים, שהוא שורש לקפאון. והנה נתבאר למה המים הנמשכים מנקודת השורק הם **קר ולח**.

ועם זה תבין ג"כ למה שינה כאן הזהר משאר המקומות, לומר שדרום ה"ס אש, וצפון ה"ס מים. הוא מפני שהדרום נמשך מנקודת החולם, שהוא אש, דהיינו חם ויבש כמבואר לעיל. והצפון נמשך מנקודת השורק, שהוא מים, דהיינו קר ולח. כמבואר. ומ"ש, שדרום הוא חסד ובחי' מים, וצפון הוא דין ובחי' אש, יתבאר מיד לפנינו.

ועתה נבאר נקודת החירק. כי מטבע נקודת השורק, שאחר שהשלימה ההמשכה דמין הא' הנזכרת, היא ממשיכה ההמשכה דמין הב' הנזכרת, המביאה אותה לידי מחלוקת עם נקודת החולם, שאז נקפאים בה האורות, ונסתמת. ואז ז"א עולה למ"ן לבינה, שיש בו מסך דבחי"א, המכונה מסך דחירק. אשר מסך זה ממעט את נקודת השורק מג"ר לו"ק, (כמ"ש בפ' לך דף י"ג ד"ה ונתבאר עש"ה) שעי"ז נכנע נקודת השורק, תחת נקודת החולם, ונעשה שלום ביניהם, דהיינו שמקיים הארת שניהם, אלא שהימין שהוא דרום, יאיר ממעלה למטה והשמאל שהוא צפון, יאיר ממטה למעלה בלבד. כמ"ש לעיל (ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת ע"ש) ונמצא בזה שנתחלפו המוחין, כי המים שהיו בצפון בבחי' קר ולח באו עתה לדרום, שמושפעים שם מלמעלה למטה, כנ"ל. וה **אש** שהיתה בדרום באה לצפון, משום המסך דחירק שמיעט אותו מג"ר לו"ק, ויש בו דינין דמסך ואין המוחין שבו נוזלים ממעלה למטה, וע"כ הוא **חם**, מחמת הדינין דנוקבא שבמסך דחירק, והוא **יבש**, שאינו משפיע עוד מלמעלה למטה, אלא ממטה למעלה בלבד. הרי שמחמת הכרעת קו האמצעי, נתחלפו המוחין, שהאש שהיתה בדרום באה לצפון, והמים שהיו בצפון באו לדרום.

ותדע שהתחלפות הזה שאמרנו, הוא רק בפנימיות דהיינו במוחין שנקראים **אש ומים**. אמנם החיצוניות שהם הכלים הנקראים **דרום צפון**, אינם משתנים כלום, ונשארים כמו שהיו ממקום יציאתם מטרם הכרעת קו אמצעי, שהדרום היה ונשאר **חם ויבש**, והצפון היה ונשאר **קר ולח**. ומחמת זה נעשה הפכיות בין המוחין והכלים כי הכלי דימין שהוא דרום, הוא תמיד **חם ויבש**, משא"כ המוחין שבו שלאחר הכרעת הקו האמצעי, הם **קר**

ולח, כנ"ל. והכלי דשמאל הנקרא צפון, הוא תמיד **קר ולח**, אבל המוחין שבו לאחר הכרעת קו ימין, הם **חם ויבש**. ובדברים הללו מתבארים כל דברי המאמר שלפנינו. ואביא רק איזה מקומות, שצריכים להסברה מיוחדת.

והנה מה שאומר (באות ל"ה) **אש לסטר צפון וכו' מים לסטר דרום**, וכו' היינו לאחר הכרעת קו האמצעי, שכבר נתחלפו המוחין. וז"ש (באות ל"ו,) **תא חזי אש הוא בשמאלא לסטר צפון**, היינו לאחר הכרעת קו האמצעי, **דהא אש תוקפא דחמימותא ביה**, דהיינו דינין דנוקבא שנקראים חם, כנ"ל. **ויבישו דיליה תקיף**, היינו שאינו משפיע כלום למטה אלא ממטה למעלה בלבד. **וצפון בהפוכא דיליה הוא**, כי הכלי שנקרא צפון אינו משתנה כלום מחמת ההכרעה דקו אמצעי, ונשאר קר ולח כמקודם, כנ"ל, ונמצא שהוא בהיפך מן המוחין המלובשים בו, כי המוחין נשתנו מחמת הכרעת קו אמצעי שהמים באו בדרום והאש בצפון, שהוא **חם ויבש**, אבל הצפון שהוא הכלי, עודו נשאר בבחינת **מים** כמקודם ההכרעה, שהוא **קר ולח**. הרי שהצפון הוא בהיפך מן המוחין המלובשים בו, שהם האש. **מים לימינא והוא לסטר דרום**, שהכלי הוא **חם ויבש**, והמוחין הם מים, שהם קר ולח. והם ג"כ הפוכים זה לזה. וז"ש **צפון איהו קר ולח** נתלבש בו **אשא חם ויבש**, וכן אחלף לון לסטר דרום, **דרום** איהו חם ויבש, כי הכלי אינו משתנה, נתלבשו בו **מים**, **קרים ולחים**. שבאו מצפון לדרום כנ"ל.

ועוד יש לדעת. שמסבת התהפכות המוחין, אין המוחין נשלמים אלא על ידי הכלי, שהיה להם מקודם הכרעת קו האמצעי. וז"ש דנפקי מיא מדרום, **ועאלין בגו צפון**, משום שהכלי שהוא דרום, אינו יכול להשלים הג"ר שבמוחין דמים, עד שבאים בחזרה אל הכלי שלהם, שהוא צפון, **ומצפון נגדי מיא**, כי בצפון מקבלים שלמותם. וכן במוחין דאש שבכלי דצפון, **נפיק אשא מצפון ועאל בתוקפא דדרום**, כדי להשתלם שם. כי הדינין דנוקבא אין להם גילוי בכלי דדרום, משום שהמסך נמצא שם למטה מן הכלים דכתר וחכמה שהם הכלים דימין ודרום כנ"ל, ואין עוביות המסך יכול לפגום משהו למעלה ממקומו. וע"כ **ומדרום נפיק תוקפא דחמימותא לעלמא**. שבהיותם באים מדרום, אין בהם שום פגם כמבואר. **בגין דקודשא בריך הוא**, שה"ס קו אמצעי, **אוזיף דא בדא**, ששואל משלימות הדרום ונותן לצפון ושואל משלימות של צפון ונותן לדרום. וכן להיפך.

אכן רוח ומזרח וכן עפר ומערב, אין שום הפכיות בהם בין אור לכלי, משום שבאים שניהם אחר הכרעת קו אמצעי, וע"כ אין ענין התהפכות המוחין נוהג בהם, ואין סבה שתהיה השתנות בין אור לכלי. ולפיכך, **רוח ומזרח** שניהם, **חם ולח**, כי להיותו קו

אמצעי, הוא נושא למסך דחירק, שבו דינין דנוקבא הנקראים **חם**. ויש בו הארת ג"ר שמושפעים ממעלה למטה, הנק' **לח**, משום שהשלים הג"ר בימין ושמאל דבינה, בסוד תלת נפקי מחד בתלת קיימא, כנ"ל (בראשית א' דף רפ"ז ד"ה תלת). **ועפר ומערב**, שניהם הם קר ויבש. משום שהמלכות, הנקראת עפר ומערב, נבנית מקו שמאל דבינה, מבחינת הכלי שבו, הנקרא **צפון** שהוא **קר**. ומשום שהיא נקבה, שיש בה דינין דנוקבא, היא צריכה לקבל מיתוק מבחינת הכלי שבימין דבינה, הנקרא **דרום**, שהוא יבש. וכאן **בעפר ומערב** אין הפרש בין מוחין לכלי כלל, כי שניהם מקבלים מבחינת דרום וצפון שהם כלים. (כמ"ש באות מ')

והוא מטעם שהמלכות היא רק בחינת כלי, והאור שבה אינה של עצמה אלא מז"א, אבל **ברוח ומזרח**, יש הפרש בין מוחין לכלי, כי המוחין שבו הנקרא **רוח** מקבל מימין ושמאל הנקראים **אש ומים** שהם מוחין. כמ"ש (באות ל"ט) והכלי שבו הנקרא **מזרח** מקבל מימין ושמאל דכלים הנקראים צפון ודרום, שהם כלים. כמ"ש (באות מ"א).

פסקה מב

כגוונא דא צפון וכו': כעין זה, עושה הצפון את הזהב. כי מצד תוקף האש, נעשה הזהב. והיינו שכתוב, מצפון זהב יאתה. כי האש נאחז בעפר ונעשה זהב. והיינו שכתוב, ועפרות זהב לו. וז"ס שנים כרובים זהב.

פירוש כי האש ה"ס הדינים של הקטנות דבינה, וכשמתחברת האש הזו עם העפר יורד המסך ממקום בינה בחזרה למקומו, ומתגלה החכמה בעפר, שה"ס המלכות. וה"ס **הזהב**. וז"ש מצפון זהב יאתה. כי שם מלובשת האש. כנ"ל. וז"ס שנים כרובים זהב. דהיינו שנמשכו בהם המוחין דחכמה הנק' זהב. אמנם בלי עפר אין זהב, כי אין החכמה מתגלה זולת במלכות, כנודע, וז"ש, ועפרות זהב לו.

פסקה מג

מים אתאחיד בעפר וכו': מים נאחזים בעפר, וקרירות של העפר בלחות של המים עושה **כסף**, שה"ס אור החסדים שבדרום המושפע ממעלה למטה, וכשמתחבר עם הקר ויבש שבעפר, מתבטל היבש שבעפר, ונעשה לח, דהיינו נוזלים ממעלה למטה, ומדרגה זו של העפר נקרא כסף. עתה הרי העפר נאחז בב' הצדדים, בזהב ובכסף, וניתן ביניהם. הרוח אוחז במים ואוחז באש, להיותו קו אמצעי כנ"ל, ומוציא את שניהם כאחד, שהוא נקרא עין **נחשת** קלל. ועפר, כשהוא בפני עצמו בקר ויבש שבו, כמו שאמרנו, יוצה ממנו ברזל. **וסימניך** אם **קהה** הברזל. והעפר שהיא המלכות, נקראת יד **כהה**. (מנחות לז.) כי המלכות ה"ס תפלה של יד, כנודע.

פסקה מד

והאי עפר אתאחיד וכו': ועפר הזה נאחז בכולם, דהיינו באש רוח מים, וכולם עושים בו בדומה להם, שהאש מוציא בו זהב, שהוא דומה לו. וכן המים הוציאו בו כסף שהוא דומה לו. וכו'. בוא וראה, בלי עפר אין זהב כסף ונחשת, כי כל אחד ואחד משאיל לחבירו משלו, כדי להתקשר זה בזה. והעפר נאחז בכולם, משום ששני הצדדים אש ומים נאחזים בו, שהקר שבו נאחז במים והיבש שבו נאחז באש. והרוח שהוא ז"א נקרב אליו, משום שהוא כולל אלו השנים אש ומים, ועושה בו מעשהו. כי גם הרוח כולל אש ומים. שהחם שבו הוא מאש, הלח שבו הוא ממים.

פסקה מה

אשתכח דכד אתחבר וכו': נמצא, כשהעפר התחבר עמהם, עם אש מים רוח, שהוציאו בו זהב וכסף ונחשת, השיג העפר כח, והעפר עשה והוליד מתכות אחרות בדומה להם, לזהב כסף ונחשת. וכעין הזהב, מוליד העפר פסולת הזהב, שהוא ירוק כמו זהב ממש. וכעין הכסף, הוא מוליד עופרת, הדומה לכסף. וכעין הנחשת העליון, הוא מוליד בדיל, הנקרא נחשת קטן. וכעין הברזל, הוליד ברזל אחר, וסימנך, ברזל בברזל יחד. שמשמע שיש שני מיני ברזל.

פסקה מו

תא חזי אש וכו': בוא וראה, אש רוח מים עפר, כולם אחוזים זה בזה ונקשרים זה בזה, ואין בהם פירוד. ולפיכך גם זהב כסף ונחשת שיצאו מהם אין בהם פירוד. אבל עפר זה, כשהוא מוליד אחר כך, דהיינו הסוספיתא דדהבא העופרת הבדיל והברזל, הם אינם מתקשרים זה בזה כאלו העליונים, דהיינו זהב כסף נחשת שיצאו מאש מים ורוח המחוברים בעפר, כמש"א, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, ובאלו יש פירוד.

פסקה מז

בגין דהא עפר וכו': כי כשהעפר הוליד בכח ג' עליונים, כשהוא לעצמו, הוציא ארבעה נהרות, ששם נמצאים אבנים יקרות, ובמקום אחד הם, דהיינו בנהר פישון בלבד, שיצא מכח האש שבעפר, שכתוב שם הבדלח ואבן השהם. ואלו אבני יקר הן י"ב, והן לד' רוחות העולם, ג' לכל צד, כי כשנכללין זה בזה יש בהן רק ג' לכל אחד מאש מים רוח עפר, ולא ד' לכל צד, משום שהעפר אינו מאיר מעצמו כלום, אלא רק מקבל בלבד. והם כנגד י"ב שבטים, שכתוב, והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתים עשרה על שמותם. ואלו הם י"ב בקר העומדים תחת הים שעשה שלמה (מלכים א' ז' כ"ה).

פסקה מח

תא חזי, כל וכו': בוא וראה, כל ארבע בחינות שאמרנו, אף על פי שמקושרים זה בזה, והם קיומו של העולם, מכל מקום, קיום העולם בעיקר הוא הרוח, משום שהכל מתקיים בשבילו, והנפש אינה מתקיימת אלא ברוח, שאם יחסר הרוח ממנה, אפילו רגע אחד, אין הנפש יכולה להתקיים וזה סוד שכתוב, גם בלא דעת נפש לא טוב, והדעת הוא קו אמצעי שנקרא רוח. כי נפש בלא רוח אינה טובה, ואינה יכולה להתקיים.

פסקה מט

ותא חזי אינון וכו': ובוא וראה, אלו י"ב שאמרנו שהם י"ב אבנים, הם שני עשר בקר שמתחת הים שעשה שלמה, כי הנוקבא נקראת ים, והיא עומדת על י"ב בקר שהם ארבע בקר הכלולים כל אחד מג', שבעולם הבריאה, ומכונים בקר, להיותם בעיקר בשליטת השמאל, שנאמר ופני שור משמאל. ומשום זה לקחו אותם י"ב הנשיאים, שנאמר, כל הבקר לעולה שנים עשר פרים וגו'. והכל סוד עליון הוא. ומי שיסתכל בדברים אלו, יבין בסוד חכמה עליונה שבה עיקר הכל.

פסקה נ

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, זה שאמר ר' חזקיה, כשברא הקב"ה את האדם, דהיינו גופו, נברא מעפר בית המקדש שלמטה, שהוא המלכות, הנה מעפר בית המקדש של מעלה, שהיא הבינה, ניתנה בו הנשמה, וכמו כשנברא מעפר שלמטה נתחברו בו, בעפר ג' בחינות יסודות העולם, שהם אש רוח מים של מטה, כך כשנברא מעפר של מעלה, נתחברו בו, בעפר הזה, ג' בחינות יסודות העולם, אש רוח רוח מים של מעלה, והאדם נשלם בגוף ונשמה. והיינו שכתוב, אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה, מתי לא יחשב ה' לו עון, בזמן שאין ברוחו רמיה, דהיינו שיש לו נשמה מבינה.

פסקה נא

תא חזי משה, וכו': בוא וראה, משה נשלם יותר מן האבות משום שדיבר עמו הקב"ה ממדרגה יותר עליונה מכולם, ממדרגת האבות, ומשה, היה פנימי של בית המלך שהוא ז"א, דהיינו שהיה מבחינת הדעת, שהיא פנימיות ז"א. ועל כן כתוב, וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו'. וכבר בארנו הדברים.

פסקה נב

לכן אמור לבני ישראל וגו': ר' יהודה אמר מקרא זה הפוך הוא. שכתוב, והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים מתחילה, ואח"כ, והצלתי אתכם מעבודתם, ואח"כ וגאלתי אתכם. והרי היה לו לומר מתחילה, וגאלתי אתכם, אח"כ והוצאתי אתכם. ומשיב, אלא עיקר

הכל אמר תחילה, כי רצה הקב"ה לבשר להם מתחלה את היפה מכולם, דהיינו היציאה ממצרים.

פסקה נג

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, והרי יפה מכולם הוא, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים. ועם זה, אמר להם זה אחר כך. אמר לו, בזמן ההוא, לא היה להם דבר יפה יותר מיציאה, כי חשבו שלא יצאו מעבדותם לעולם, כי היו רואים שם, שכל האסורים שהיו ביניהם, היו מקשרים אותם בקשרים של כשפים, ולא יכלו לצאת מביניהם לעולם, ומשום זה, מה שחביב עליהם יותר מכולם, נתבשרו בו תחלה.

פסקה נד

ואי תימא אע"ג וכו': ואם תאמר אע"פ שיצאו ממצרים, יכול להיות, שילכו אחריהם להרע להם, על זה כתוב, **והצלתי** אתכם מעבודתם, ואם תאמר, שיכול להיות שיצאו וינצלו, אבל לא תהיה להם גאולה, תלמוד לומר, **וגאלתי** אתכם בזרוע נטויה. ואם תאמר שלא יקבלם לו לעם, על זה כתוב **ולקחתי**. ואם תאמר, כשיקבלם לעם לא יביאם לארץ, ע"ז כתוב, והבאתי אתכם אל הארץ וגו'.

פסקה נה

ולקחתי אתכם וגו' אני ה' אלקיכם וגו': מצוה זו, היא הראשונה לכל המצות, כי התחלה ראשונה של כל המצות, הוא, לדעת את הקב"ה בבחינת **כלל**. שואל, מהו כלל. ומשיב, הוא, לדעת שיש מושל עליון, שהוא אדון העולם, וברא כל העולמות, שמים וארץ וכל צבאם. וזה הוא **כלל**. וסוף הכל הוא **בפרט**, דהיינו לדעת אותו בפרט.

פסקה נו

וכלל ופרט איהו וכו': וכלל ופרט, הוא ראש וסוף, והם סוד דכר ונוקבא, שהם זו"ן, כאחד. כי ז"א נקרא **כלל**, והנוקבא נקראת **פרט**. (כנ"ל אות י"ט, ע"ש בסולם) ונמצא האדם בעולם הזה, העוסק במצות, שעסק בכלל ופרט. שהם ראש וסוף של המצות ונמצא האדם בעולם הזה, שהוא כלל ופרט. כלומר, שצריך להשתלם בשניהם. ותקון עולם הזה הוא כלל ופרט, שהכלל שהוא ז"א, יהיה מיוחד בנוקבא, שהיא פרט, משום זה תחלת הכל, לדעת שיש מושל ודיין בעולם, שהוא אדון כל העולמים, וברא את האדם מעפר, ונפח באפיו נשמת חיים, שזה הוא בדרך **כלל**.

פסקה נז

כד נפקי ישראל וכו': כשיצאו ישראל ממצרים, לא היו יודעים את הקב"ה. כיון שבא אליהם משה, למד אותם מצוה ראשונה הזו, שכתוב, וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא

אתכם וגו'. ולולא מצוה הזו, לא היו ישראל נאמנים לה', גם אחר כל אלו הנסים והגבורות שעשה להם הקב"ה במצרים. לאחר שידעו מצוה זו בדרך **כלל**, נעשו להם נסים וגבורות שכבר היו בטוחים, שיאמינו בה' על ידיהם. כמ"ש וירא ישראל וגו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו. (שמות י"ד ל"א).

פסקה נח

ולסוף מ' שנין וכו': ולסוף ארבעים שנה, שכבר השתדלו בכל המצות שבתורה שלמד אותם משה, בין אלו שנוהגים בארץ בין אלו שנוהגים בחוץ לארץ, אז למד אותם בדרך **פרט**, ז"ש, וידעת **היום** והשבות אל לבבך, **היום**, בדיוק, מה שלא היה להם רשות לדעת מקודם לכן, **כי הויה הוא האלקים**, זהו ידיעה בדרך **פרט**. במלה זו, פרט, כמה סודות וסתרים יש בה. וכתוב הזה, ה' הוא האלקים, עם כתוב זה שמקודם, דהיינו וידעתם כי אני ה' אלקיכם, הכל דבר אחד, אלא זהו **בכלל**, וזהו **בפרט**.

ביאור המאמר. כבר ידעת שז"א נקרא כלל, והמלכות נקראת פרט. (כנזכר לעיל עש"ה בסולם) והמוחין המקובלים מז"א הם אור החסדים. והמקובלים מהמלכות הם אור החכמה. (כמ"ש שם.) ואומר הרעיא מהימנא, שמתחילה צריכים להמשיך מוחין מכל המדרגות דז"א שה"ס **כלל**, ולבסוף ממשיכים את החכמה מן הנוקבא, שה"ס פרט. אמנם פרט, אין הכונה מן המלכות בלבדה, אלא כלל, פירושו מז"א לבדו, ופרט, פירושו מז"א ומלכות ביחד, דהיינו כלל ופרט ביחד. וז"ש **כיון דאתא משה לגבייהו פקודא קדמאה דא אוליף לון, דכתיב וידעתם כי אני ה' אלקיכם** וגו'. דהיינו שהמשיך לישראל מוחין דז"א מסוד הדעת, שעליו נאמר, **וידעתם** כי אני ה' אלקיכם שה"ס כלל, שהוא לשון עתיד, כי מוחין אלו הולכים ונמשכים תמיד בכל יום בכל תפלה ובכל מצוה עד שבאים על שלמותם, **ואז אוליף לון משה באורח פרט, וידעת היום והשבות אל לבביך כי ה' הוא האלקים וגו'**. דהיינו לשון הוה, ורק היום, אחר שבאתם על שלמותכם ולא מקודם לכן. וז"ש **ואלמלא פקודא דא**, דהיינו, לולא המוחין **מדעת** ז"א, שהמשיך אותם לישראל מתחילה, בסו"ה **וידעתם** כי אני ה' אלקיכם, **לא הוו ישראל מהמנין בכל אלו נסין וגבורן**. שהיו אומרים שמעשה כישוף הוא, וכדומה. אלא על ידי שהשיגו המוחין מדעת דז"א, הכירו בהנסים שמאת ה' הם באים, ובאו על ידיהם לאמונה שלמה. כמ"ש וירא וגו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו. וז"ש, **ודא, וההוא דקדמיתא, כלא מלה חדא, דא בכלל ודא בפרט**, כי כאן נאמר **וידעת היום וגו' כי ה' הוא האלקים** וגו' ושם נאמר ג"כ אותו הלשון, דהיינו **וידעתם כי אני ה' אלקיכם** כי אין חילוק ביניהם, אלא מה ששם באה

הידיעה מן **הכלל**, שהוא ז"א, וכאן באה הידיעה מן **הפרט**, שהוא המלכות, כמבואר. שם הוא התחלה, וכאן הוא הסוף והשלמות.

פסקה נט

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי כתוב, יראת ה' ראשית דעת. והמלכות שה"ס פרט, נקראת יראת ה', ועם זה נאמר בה **ראשית**. הרי שהפרט הוא ראשית, ולא הכלל. התירוץ הוא, שכאן המדובר בדרך פרט עצמו. כלומר בחי' ראשית של הפרט, שצריכים לדעת מתחילה מי הוא יראת ה'. אבל ראשית הכל הוא הכלל ולא הפרט. ואע"פ שיש לאדם לירא ממנו, מטרם שידע וישיג את יראת ה', ולמה כתוב יראת ה' ראשית דעת, שמשמע שצריכים תחלה לדעתו. ומשיב, אבל כאן כתוב ראשית דעת, שפירושו, שתחילה יש לירא מפניו וע"י יראה באים לראשית דעת. ולדעת אותו, כי יראת ה' הוא ראשית, לדעת אותו בדרך פרט. כנ"ל.

פסקה ס

בגין כך פקודא וכו': משום זה מצוה ראשונה היא לדעת את הקב"ה בכלל ופרט בראש וסוף. כמ"ש במצרים, וידעתם את ה' אלקיכם וגו' שהוא לשון עתיד, והוא נגמר בסוף מ' שנה **בפרט**. וזה סוד, אני ראשון ואני אחרון. אני ראשון, הוא **בכלל**, ואני אחרון, הוא **בפרט**. והכל נאמר בכלל אחד וסוד אחד. ואחר שידע זה **בכלל**, ישלים כל אבריו, ומי המה האברים. הם רמ"ח מצות עשה, שהם רמ"ח אברים של נשמת האדם. שכל מצות עשה מתקן אבר שכנגדו בנשמת האדם. אחר שנשתלם בהם בזה **בכלל**, אז ידע בדרך **פרט**, דהיינו שימשיך הארת החכמה מן המלכות (כנ"ל בביאור המאמר) כי זה, דהיינו הפרט, הוא רפואה לכלם, וידע איך כל ימי השנה, דהיינו כל הספירות של המלכות שנקראת **שנה**, מתחברים לתת רפואה לכל האברים. שהם המצות. דהיינו שמשלימים אותם.

פסקה סא

ואי תימא כל וכו': ואם תאמר, כל ימי השנה איך נותנים רפואה לכל האיברים. שהרי המלכות שה"ס **השנה**, אין לה מעצמה כלום. ולהיפך האיברים, שה"ס הכלל, דהיינו רמ"ח צנורות השפע של ז"א, הם המשפיעים הכל אל המלכות. ומשיב, ודאי כן הוא למעלה ולמטה, דהיינו בזו"ן ובאדם התחתון, **שהשנה** והימים שלה, שהם ספירותיה, נותנים רפואה לכל האיברים למעלה, בז"א, ולמטה, באדם, כי האברים משפיעים שפע ברכות לימי השנה, שהם ספירות המלכות שהיא הפרט, שבכל מצות עשה שהאדם מקיים ממשיך שפע ברכות מאבר, שה"ס צנור אחד של ז"א, אל אחד מימי השנה,

שה"ס פרט, ואז רפואה וחיים תלוים עלינו מלמעלה עד שהאיברים מתמלאים מכל השלמות, ומשפיעים אותם אל הפרט, שהוא השנה. ואז מתגלים המוחין **דפרט**. מי גרם להם לאיברים שיתמלאו מכל השלימות, ימי **השנה** הם שגרמו לזה. כי האברים באו להשלימה, ואם לא היתה השנה צריכה תקון, לא היו האברים, שהם צנורות השפע של ז"א, מתמלאים בשפע, ע"כ נחשב כאלו ימי השנה נתנו הרפואה וחיים אל האיברים.

פסקה סב

אוף הכי נמי וכו': אף כן הוא למטה, כשהאדם משלים עצמו באלו רמ"ח מצות עשה שבתורה, אין לך יום שלא יבא להתברך ממנו, מן האדם, וכשהם מתברכים ממנו, אז חיים ורפואה תלוים עליו מלמעלה, כלומר שאינם נמשכים אל המלכות, מטרם שהאדם משלים כל רמ"ח מצות עשה בשלימותם, ועד אז הם תלוים עליו מלמעלה, מי גרם לצנורות העליונים שהולכים ומתמלאים ברפואה וחיים, הם ימי השנה. כנ"ל. וע"כ נחשב כאלו ימי השנה נתנו להם הרפואה והחיים, כנ"ל. ימי השנה, כמו שמתברכים מלמעלה מסוד אדם, שהוא ז"א, כן הם מתברכים מלמטה מסוד אדם התחתון, ע"י המצות שהוא מקיים.

פסקה סג

זכאין אינון ישראל וכו': אשרי הם ישראל, בעולם הזה, באלו המצות שהם מקיימים שנקראים משום זה **אדם**. שכתוב, אדם אתם. שהמשמעות הוא, אתם נקראים אדם, ולא העכו"ם נקראים אדם. ומשום שישראל נקראים אדם, יש להם להשתדל במצות התורה שהן תרי"ג, כנגד רמ"ח אברים ושס"ה גידין שיש בגופו של אדם, שיהיו כולם גוף אחד בסוד אדם.

פסקה סד

כד יהב קב"ה וכו': כשנתן הקב"ה את התורה לישראל על הר סיני, מלה ראשונה הוא, **אנכי**, אנכי עולה להרבה סודות, וכאן הוא סוד מצוה הראשונה לדעת אותו **בכלל**. כי כתוב, **אנכי**, הרומז שיש אלקים מושל עליון על העולם, שה"ס ז"א, שהוא כלל. כמש"א, כי ה' אלקיך הוא אש אוכלה. שה"ס ז"א. והוא מצוה ראשונה, בבחינת **כלל**. וכן יש כאן רמז על **הפרט**, כי כתוב **ה' אלקיך**, זהו **פרט**. וכלל ופרט הזה, הוא מצוה ראשונה שצריכים לדעת בראש ובסוף, כמו שבארנו. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה סה

וידבר משה וגו' מקוצר רוח וגו': שואל מהו מקוצר רוח. אמר ר' יהודה, שלא היו נחים מעבודתם ולא היו אוספים לתוכם רוח מספיק. א"ר שמעון, מקוצר **רוח**, פירושו, שעוד

לא יצא היובל, שהוא בינה, לתת להם מנוחה וחירות, ורוח האחרון, שהוא המלכות, עוד לא משלה בעולם, להנהיג חוקים ישרים בעולם, וע"כ היה קוצר **רוח**, ואיזה רוח הוא, הוא רוח האחרון שאמרנו, שהוא המלכות, שהיתה קצרה ידה מהושיע לישראל. שז"ס מקוצר רוח.

פסקה סו

ת"ח כתיב הן וגו' ערל שפתים: שואל, מהו ואני ערל שפתים, הרי בתחילה כתוב, לא איש דברים אנכי וגו', כי כבד פה וגו', והקב"ה השיב לו, מי שם פה לאדם וגו', והוא אמר, ואנכי אהיה עם פיך, הכי יעלה על דעתך, שלא היה כן, ועתה אומר, ואני ערל שפתים, וא"כ היכן הוא הדבר שהבטיח לו הקב"ה מקודם, דהיינו ההבטחה, ואנכי אהיה עם פיך וגו'.

פסקה סז

אלא רזא איהו וכו': ומשיב, אלא הוא סוד. משה הוא קול, דהיינו ז"א שנקרא קול. והדבור, שהוא המלה שלו, דהיינו המלכות, היתה בגלות, וע"כ היה משה ערל פה לפרש דברים, ומשום זה אמר, ואיך ישמעני פרעה, בעוד שהמלה שלי, שהיא המלכות, היא בגלות שלה, ואין לי מלה, ואני קול בחוסר מלה, שהיא בגלות, וע"כ שיתף הקב"ה את אהרן עמו. במקום המלכות, שהוא שושבינא דמטרוניתא.

פסקה סח

ת"ח כל זמנא וכו': בוא וראה, כל זמן שהדבור, שהוא המלכות, היה בגלות, נסתלק ממנו, מן הדבור, הקול, שהוא ז"א, והמלה היתה ערלה בלי קול, כשבא משה, בא הקול, כי היה מרכבה לז"א, שנקרא קול, ומשה היה קול בלא מלה, משום שהמלה היתה בגלות. וכל זמן שהדבור היתה בגלות הלך משה אל הר סיני וניתנה התורה, בעת ההוא נתחבר הקול עם הדבור, דהיינו ז"א עם המלכות, ואז דיבר דבר, ז"ש וידבר אלקים את כל הדברים בבחינת קול בלא דבור, וכך הלך עד שקרבו האלה. ואז נמצא משה שלם בדבור כראוי, כי קול ודבור היו ביחד בשלמות.

פסקה סט

ועל דא משה וכו': ועל זה התלונן משה, על שהמלה חסרה ממנו. חוץ מזמן ההוא שהמלכות דיברה לרגוז עליו, דהיינו בזמן שכתוב, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה וגו', מיד וידבר אלקים אל משה, שהמלכות, שה"ס מלה, הנקראת אלקים, דברה אליו קשות, כי דבור יורה לשון קשה, שרגזה עליו, על מה שאמר ומאז באתי אל פרעה וגו'. הרי שהמלכות התחילה לדבר עמו, אע"פ שהיתה בגלות. והוא מטעם,

שהדיבור לא היה אלא להראות רוגז. בוא וראה שכך הוא, כי הדיבור התחיל לדבר והפסיק, והקול שהוא ז"א, השלימו, זהו שמסיים הכתוב ויאמר אליו אני ה'. אשר ה' הוא ז"א. והוא משום שהדבור היה בגלות, ועוד לא הגיע זמנו לדבר. וע"כ דיבר עמו ז"א.

פסקה ע

בגיני כך משה וכו': משום זה, משה לא היה, שלם מתחלה, שיהיה לו **מלה**, שהיא המלכות, שהוא קול הצריך למלה, והוא בא בשביל הדבור, להוציאו מן הגלות. כיון שיצא מן הגלות והתחברו הקול והדבור ביחד בהר סיני, (כנ"ל,) נשלם משה ונרפא מן ערל שפתים שלו, ואז נמצא קול ודבור יחד בשלמות.

פסקה עא

תא חזי כל וכו': בוא וראה, כל הימים שהיה משה במצרים, שרצה להוציא את **המלה** מן הגלות, לא דיבר המלה, שהיא הדבור. כיון שיצא מן הגלות, והתחבר קול ודבור, מלה ההיא שהיא דבור, דהיינו המלכות, הנהיג וניהל את ישראל, אבל לא דיבר עד שקרבו ישראל אל הר סיני, ופתח בתורה, שכך ראוי להיות. ואם תאמר, הרי כתוב, כי אמר אלקים פן ינחם העם, והשם אלקים יורה על מלכות, הרי שדיבר קודם מתן תורה. ומשיב, אלא **כי אמר**, אינו דיבור בפה, אלא שהיא רצון הלב בדממה, הנקרא אמירה, כמו ויאמר המן בלבו, וכבר בארנוה.

פסקה עב

וידבר אלקים וגו' אני ה': ר' יהודה פתח, קמתי אני לפתוח לדודי ודודי חמק עבר וגו'. **קמתי אני לפתוח לדודי**, זהו הקול, שהוא ז"א, שהוא דודה של המלכות, בוא וראה, כנסת ישראל, שהיא המלכות, כשהיא בגלות, הסתלק הקול ממנה, והמלה השתככה ממנה, כמש"א נאלמתי דומיה. ואם התעורר הדבר, דהיינו שנתעוררה לדבר, מה כתוב, ודודי חמק עבר, כי הקול הסתלק ממנה, ונפסקה המלה. ועל זה וידבר **אלקים** אל משה, שהתחילה לדבר, ופסקה ושתקה. ואח"כ השלים הקול, שהוא ז"א, ואמר ויאמר אליו אני הוי"ה.

פסקה עג

וארא אל אברהם וגו' ואל יעקב: ביעקב כתוב תוספת ו', שנאמר ואל יעקב, להורות שהוא בחיר שבאבות. כי ה ו' מורה על ת"ת, שהוא קו אמצעי דז"א, שיעקב היה מרכבה אליו, ואברהם ויצחק, הם ב' הקוין ימין ושמאל דז"א, ששלימותם תלויה בקו אמצעי שהוא יעקב. כמש"א אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב, שביעקב נאמר תוספת ו'.

אמר ר' יוסי, אם כן, הרי כתוב, אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק, הרי שכתוב ביצחק תוספת ו'. אלא ודאי ש ו' החיבור, אינה באה לדרוש.

פסקה עד

אמר ליה שפיר וכו': אמר לו יפה הוא, ואינו קושיא. משום שיעקב היה חי, והכליל הכתוב את יעקב ביצחק, שנחשכו עיניו והיה כמת, שהרי בעוד שהאדם חי בעולם הזה, אין השם הקדוש נזכר עליו, ועל כן הכליל אותו ביצחק. וע"כ נכתב תוספת ה ו' ביצחק, עתה שמת יעקב, בא הדבר למקומו, ז"ש וארא אל וגו' ואל יעקב, בתוספת ו'.

פסקה עה

באל שדי: פירושו, נראיתי להם מתוך מראה שאינה מאירה, שהיא המלכות הנקראת **אל שדי**, ולא נראיתי מתוך המראה המאירה, שהוא ז"א, הנקרא הוי"ה. ואם תאמר שהאבות השתמשו בנוקבא בלבדה, דהיינו המלכות, ולא יותר. בוא וראה, שלא נפרדו ז"א מנוקבא, כלפי האבות, לעולם. וז"ש, וגם הקימותי את **בריתי** אתם, כי הברית, שהוא יסוד דז"א, התחבר עם המלכות.

פסקה עו

מקב"ה אית ליה וכו': מן הקב"ה יש לו לאדם ללמוד, שלא יפריד בין ז"א לנוקבא, כי הוא לא הפריד אותם, שכתוב, **באל שדי** שהיא הנוקבא, וכתוב, וגם הקימותי את בריתי אתם וגו'. שהוא יסוד דז"א שהתחבר עמה. ולמדנו, מי שזכה לברית, ליסוד דז"א, זכה בארץ, שהיא הנוקבא. מטעם היותם מחוברים זה בזה כנ"ל.

פסקה עז

ר' חייא ור' יוסי וכו': יום אחד היו ר' חייא ור"י נמצאים לפני ר' שמעון. פתח ר' שמעון, ואמר, גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון. שואל, כתוב, גורו לכם מפני חרב, מהו חרב. ומשיב, זהו חרב נוקמת נקם ברית. כי **חרב** הזו, שהיא המלכות, עומדת להסתכל על מי שמשקר בברית, שהוא יסוד, שכל מי שמשקר בברית, שפוגם אותו בעריות או בשז"ל, חרב זו, היא הנוקמת ממנו נקמה.

פסקה עח

הדא הוא דכתיב כי וכו': זהו שכתוב, כי חמה עונות חרב. מהו הטעם, הוא, משום שכל המשקר בברית, מרחיק תאות המלכות לקבל שפע מז"א, ואינו נוטל שפע מי שנוטל, דהיינו היסוד, ואינו נותן למקומו, שהיא המלכות, משום שלא נתעורר אליו מקומו. שהיא המלכות. כי מסבת פגם הברית לוקחה ממנה התאוה לקבל שפע. וכל

מי ששומר ברית הזה, הוא גורם לעורר ברית הזה למקומו, שהוא המלכות, ומתברכים העליונים והתחתונים.

פסקה עט

מאן אתער האי וכו': מי מעורר ברית הזה למקומו. היינו כשנמצאים צדיקים בעולם, והם מעוררים אותו. מאין לנו זה. מכאן, שכתוב, וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען, את ארץ מגוריהם. מהו מגוריהם. הוא כמש"א, **גורו** לכם מפני חרב. דהיינו המלכות, כנ"ל בסמוך. משום שהוא מקום המטיל מגור בעולם, שעל כן נאמר עליה **גורו** לכם מפני חרב. הרי שהאבות עוררו את הברית למקומו, שהוא המלכות, שעליה נאמר לתת להם את ארץ מגוריהם, כמבואר.

פסקה פ

אשר גרו בה: גרו, פירושו, שמיום שנתקרבו אל הקב"ה, פחדו בה פחד, מפני ה', ויראה עלאה היתה בה. לשמור מצותיו. כי מלכות היא מדת היראה. ואם בזו, בשמירת הברית, לא יטיל האדם מורא על ראשו, לא ייירא עוד מפני הקב"ה לעולם בשאר המצות.

פסקה פא

תא חזי, באתערותא וכו': בוא וראה בהתעוררות של מטה, כאשר התעוררו ישראל אל הקב"ה וצעקו לפניו, מה כתוב, ואזכור את בריתי, כי היה זוכר הברית, ואז התעורר החשק לקשר את הכל בקשר אחד כי כיון שהברית התעורר, שהוא יסוד דז"א, הנה התעורר קשר כל הספירות דז"א. ואזכור את בריתי, פירושו, לחבר אותו במקומו, שהוא המלכות, וע"כ כתוב, לכן אמור לבני ישראל אני הויה וגו'. שכל הספירות התחברו בקשר אחד לגאול את ישראל ממצרים.

פסקה פב

וידבר ה' אל משה ואל אהרן וגו': ר' יוסי אמר, ע"כ נאמר, ויצום אל בני ישראל, שצוה לנהל אותם בנחת כראוי. **ואל פרעה**, פירושו, לנהוג בו כבוד. ובארוה.

פסקה פג

אמר רבי ייסא וכו': אר"י, למה הסמיך הכתוב כאן אלה ראשי בית אבותם. ומשיב, אלא אמר לו הקב"ה, דברו להם לבני ישראל בנחת, כי אע"פ שהם נמצאים בעבודה קשה, מלכים בני מלכים הם. ומשום זה כתוב, אלה ראשי בית אבותם. שאמר לו אלו שאתה רואה, ראשי בתי אבות הם.

פסקה פד

א"ר חייא' דכלהו וכו': אר"ח, ע"כ הסמיך אלה ראשי בית אבותם, ללמד, שכולם לא שיקרו בחוקיהם, ולא התערבו בעם אחר, אלו הם שעמדו במקומם הקדוש, ולא שיקרו להתערב במצרים. אמר ר' אחא, ע"כ הסמיך אלה ראשי בית אבותם וכו'. הוא כדי להביא מוצאם של משה ואהרן, שהם הראוים להוציא את ישראל, ולדבר אל פרעה, וליסר אותו במטה, כי בכל ראשי ישראל לא היה נמצא כמוהם.

פסקה פה

תא חזי, ואלעזר וגו': בוא וראה, כתוב, ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פנחס אלה ראשי אבות הלוים. שואל, למה אומר, **אלה ראשי**, לשון רבים, והרי פנחס בלבדו היה. ומשיב, אלא משום שפנחס קיים כמה אלפים ורבבות מישראל, והוא קיים כמה ראשי אבות, בעת שהרג את זמרי ואת כזבי ותעצר המגפה מעל ישראל, על כן, כתוב בו אלה, לשון רבים.

פסקה פו

תו, ותלד לו את פנחס אלה ראשי: עוד יש לפרש הכתוב שאומר **אלה ראשי** לשון רבים, כי האבדה של ראשי הלוים נמצאה בו, ומה שהם החסירו ונשרפו, השלים הוא, והרויח הכהנה שלהם, וצורת שניהם שרתה בו בפנחס. שואל, אתה אומר, שהאבדה של ראשי הלוים נמצאה בו, ומי הם. ומשיב, הם נדב ואביהוא. הם הפרידו אות הברית ממקומו, שהוא המלכות, מחמת שהקריבו אש זרה, והוא בא וחיבר אותם. משום זה ניתנו לו הירושה והרוח של שניהם. ונזכר כאן בכתוב, מה שיהיה אחר כך. וע"כ כתוב בו, **אלה ראשי**, לשון רבים.

פסקה פז

ואי תימא אמאי וכו': ואם תאמר, למה נזכר כאן פנחס, הלא לא בא הכתוב, אלא להביא מוצאם של משה ואהרן בלבד כנ"ל. ומשיב, אלא ראה הקב"ה את אהרן, בשעה שאמר, ואזכור את **בריתי**, ששני בניו של אהרן עתידים לפגום לברית הזה, ועתה ששולח אותו למצרים, להוציא את ישראל, רצה להעביר את אהרן, שלא יתן לו ללכת בשליחות הזה, אלא כיון שראה הקב"ה את פנחס שעומד ומקיים את ברית הזה במקומו, ותקן הפגם שלהם, של נדב ואביהו, מיד אוה"כ, הוא אהרן ומשה, אמר הקב"ה, עתה הוא אהרן, הוא אהרן שמתחילה, כמטרם שפגמו נדב ואביהו בברית, מחמת שפנחס תקן הפגם.

פסקה פח

הוא אהרן ומשה אשר אמר וגו': שואל, הכתוב אומר, **הוא** אהרן ומשה, **הם** אהרן ומשה, היה צריך לומר. ומשיב, אלא לכלול אותם זה בזה, הרוח שהוא משה, במים שהוא אהרן. וכשאומר הוא משה ואהרן, הוא לכלול מים שהוא אהרן ברוח שהוא משה. כי משה הוא בחינת רוח דהיינו תפארת דז"א, ואהרן הוא בחינת מים דהיינו חסד דז"א. ועל כן כתוב **הוא** אהרן ומשה ולא **הם**. כי נכללים זה בזה, כמבואר.

פסקה פט

ר' אלעזר ור' אבא וכו': ר"א ור"א היו לילה אחד נמצאים בבית מלונם בלוד. קמו לעסוק בתורה. פתח ר' אלעזר ואמר, וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי"ה הוא האלקים. שואל, מקרא זה היה צריך לומר, וידעת היום כי ה' הוא האלקים, ולבסוף, והשבות אל לבבך. כי הידיעה שה' הוא האלקים, מכשירו להשיב אל הלב כן. ואם כבר השיב אל לבו מכל שכן שיש לו ידיעה. ועוד, והשבות אל **לבך**, היה צריך לומר, ולא **לבבך**.

פסקה צ

אלא אמר משה וכו': ומשיב, אלא אמר משה, אם אתה רוצה לעמוד על זה ולדעת כי ה' הוא האלקים, אז, והשבות אל לבבך, ותדע זה, כי **לבבך** פירושו, שיצר הטוב ויצר הרע, השוכנים בלב, נכללו זה בזה, והם אחד. דהיינו (כמ"ש להלן אות צ"ז) ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, היינו בשני יצריך ביצר הטוב וביצר הרע. שיהפוך מדות הרעות של יצר הרע להיות טובות, דהיינו שיעבוד עמהם את ה' ולא יחטא על ידיהם, ואז ודאי אין עוד הפרש בין יצר הטוב ליצר הרע, והם אחד. ואז תמצא כי הויה הוא האלקים, שמדת הדין שנקרא אלקים נכלל בהויה שהוא מדת הרחמים, כי נכללו זה בזה, כמו שיצר הרע ויצר הטוב נכללו בלב, והוא אחד. הרי שאין לדעת כי ה' הוא האלקים אלא על ידי והשבות אל לבבך, לכן הקדים הכתוב, והשבות אל לבבך, לדעת על ידו את הדבר, שה' הוא האלקים.

פסקה צא

תו אמר ר' אלעזר וכו': עוד אמר ר' אלעזר, הרשעים עושים פגם למעלה על ידי מעשיהם הרעים. מהו הפגם. הוא, כי השמאל אינו נכלל בימין למעלה, אלא שולט בדין בפני עצמו. שהוא משום שהיצר הרע למטה אינו נכלל ביצר הטוב לעבוד עמו להמשכת הטוב, כנ"ל, מחמת החטאים של בני אדם שחוטאים ע"י יצר הרע, וממשיכים שליטת הדין על ידו. ואינם עושים פגם למעלה, אלא לעצמם ממש. ז"ש, שחת **לו לא** בניו מומם, שתחלה אמר שחת **לו** שמשמע שעושים פגם למעלה, ואח"כ **לא** בניו מומם, שמשמע

שאינם עושים פגם למעלה, היינו כביכול עושים פגם ואינם עושים פגם: **עושים**, היינו שגורמים, שלא ימשכו עליהם הברכות של מעלה, כש"א, ועצר את השמים ולא יהיה מטר. הרי שפוגמים צנורות השפע למעלה. **ולא עושים**, משום שהשמים, דהיינו הצנורות של מעלה, מקבלים לעצמם ברכות ושפע כמה שצריכים, אלא שאינם מקבלים שפע להמשיך למטה, ודאי אין זה פגם ומום שלמעלה, אלא, מומם של אלו הרשעים הוא, ועליהם שורה הפגם ולא למעלה.

פסקה צב

תו לו בו' וכו': עוד יש לפרש, **לו** עם **ו**' פירושו, שלא נכלל הימין בשמאל, למעלה, כדי שלא תמשכנה ברכות למטה ועל זה נאמר שחת לו עם **ו**'. **לא** עם **א**' כתיב, שאינם מקבלים ברכות להמשיך אל התחתונים. וע"כ הם שורים בפגם. מי גרם זה. הוא בשביל שהרשעים מפרידים היצר הרע מיצר הטוב, ומתדבקים ביצר הרע.

פסקה צג

ת"ח יהודה אתי וכו': בוא וראה, יהודה בא מצד שמאל, כי יהודה ה"ס מלכות ומלכות באה מצד שמאל, והתדבק בימין, כדי לנצח עמים ולשבור כחם, כי אם לא היה מתדבק בימין לא היה משבר את כחם. ואם תאמר, למה התדבק בימין, והרי השמאל מעורר דינים בעולם. ולמה לא הספיק לו השמאל לשבר כחם של העמים.

פסקה צד

אלא רזא דא וכו': ומשיב, אלא זה סוד. בשעה שהקב"ה דן את ישראל, אינו דן אותם אלא מצד שמאל, כדי שידחה אותם בשמאל ומקרבם בימין. אבל לשאר עמים, דוחה אותם בימין. ומקרב אותם בשמאל וסימנך גר **צדק**, היינו כשאחד מהם נתקרב לקדושה ונתגייר, נקרא בשם גר **צדק**, שצדק הוא שם המלכות מצד שמאל שבה. הרי שמקרבם בשמאל. ומפרש, דוחה אותם מימין, הוא כמ"ש **ימינך** ה' נאדרי בכח, ימינך ה' תרעץ אויב. מקרב אותם בשמאל, הוא כמו שאמרנו, שהמתקרב מהם נקרא גר צדק, שהוא שמאל. פירוש. כי ישראל נמשכים מקו אמצעי, וכשחוטאים ומגבירים השמאל על הימין, אז השמאל מענישם. וכשעושים תשובה, מקרבם הקב"ה בימין שהוא חסד, וחוזרים לקו אמצעי. אבל האומות שורשם בקו שמאל. ומשם חיותם, וכשנלקים, הוא בהתגברות הימין על השמאל שלהם. וכשמתקרבים, מרפאים את שורשם שהוא קו שמאל. וע"כ נקרא המתקרב מהם, בשם גר צדק, שהוא שם השכינה כשמתוקנת מצד שמאל.

פסקה צה

בגין כך יהודה וכו': משום זה, יהודה שהוא מצד שמאל התדבק בימין כדי להכניע העמים, ונסיעותיו הם לימין הדגלים. ואלו השבטים שעמו, התחברו כולם לימין: יששכר שעמל בתורה, שהיא ימין, שכתוב, **מימינו** אש דת למו. וכן זבולון, שהוא תומך התורה שהיא ימין. כש"א שוק הימין. כי שוק הימין תומך צד הימין שבגוף. וע"כ נקשר יהודה מצד זה ומצד זה דהיינו משמאל ומימין, צפון שהוא שמאל, במים שהם ימין.

פסקה צו

ראובן דחטא וכו': ראובן שחטא לאביו, שרה בימין, שהיא חסד, ומחמת החטא, התקשר בשמאל והתדבק בו, וע"כ אלו הנמצאים עמו בדגלו, הם שמאל, שמעון שהוא שמאלי מצד החיה שיש לה פני שור, דהיינו גבורה, שכתוב, פני שור מהשמאל. גד, הוא שוק השמאל, דהיינו הוד, שכתוב, גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב, אשר יגוד היא פעולת השמאל, ועקב, היינו שוק. כאן נקשר דרום שהוא ימין באש שהוא שמאל.

פסקה צז

וע"ד הא דאמרן וכו': ועל כן זה שאמרנו (לעיל אות צ') והשבות אל לבבך, הוא לכלול אותם, ביחד, השמאל והימין, ואז תדע כי ה' הוא האלקים. אמר ר' אבא, ודאי כן הוא. ועתה מובן מה שנאמר, הוא אהרן ומשה, הוא משה ואהרן, שהוא ללמד שהרוח, שהוא ת"ת, התחבר במים, שהוא חסד, והמים. שהם חסד, התחברו ברוח, שהוא ת"ת, להיות אחד. וע"כ כתוב **הוא**.

פסקה צח

ר' אבא פתח וכו': ר"א פתח ואמר, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, כעין זה, שאמרנו ביחוד ימין ושמאל, גם כאן נרמז יחוד הקדוש, ואזהרה הוא לאדם ליחד את השם הקדוש כראוי, באהבה עליונה. **בכל לבבך**: היינו בשני יצריך, זהו ימין ושמאל שנקרא יצר הטוב ויצר הרע. **ובכל נפשך**, זהו נפש דוד שניתנה ביניהם. **ובכל מאדך**, היינו לכלול אותם, הימין והשמאל, למעלה, במקום שאין בו שיעור.
פירוש. כשהאדם עובד אל הקב"ה בשני היצרים, שגם במדות רעות שביצר הרע עובד ועושה נחת רוח ליוצרו, נמצאים מתיחדים הימין והשמאל שלמעלה שהם חסד, וגבורה, בסו"ה ה' הוא האלקים (כנ"ל אות צ') ואז משלים המלכות הנקראת נפש דוד, כי ניתנה ביניהם, שז"ס ובכל נפשך, וגם מעלה החסד וגבורה שלמעלה אל הג"ר, ולכך נאמר ובכל מאדך. כי מאד, משמעותו שאין לו שיעור, דהיינו הג"ר, שאין בהם השגה.

פסקה צט

תו, ובכל מאדך וכו': עוד יש לפרש, **ובכל מאדך**, זה יעקב, דהיינו ז"א, שהוא אוחז לכל הצדדים לימין ולשמאל, מטעם היותו קו אמצעי. ופירוש הכתוב הוא, אם תאהב את הקב"ה בשני יצריך כנ"ל, תשלים את נפש דוד, ותשלים את ז"א, שנק' יעקב, והכל הוא יחוד השלם כראוי. משום זה אומר הכתוב, הוא אהרן ומשה, הוא משה ואהרן כי הכל הוא אחד, שהתיחדו זה בזה, בלי הפרש ביניהם.

פסקה ק

כי ידבר אליכם וגו' יהי לתניין: ר' יהודה פתח, ואמר, מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי. וכתוב, חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך. בוא וראה, דוד הוא מלך ישראל, וצריך לרון העם, להנהיג את ישראל כרועה המנהיג את צאנו, שלא יסורו מדרך האמת. הנה בלילה כתוב, חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך. והוא עסק בתורה ובתשבחות להקב"ה עד שבא הבוקר.

פסקה קא

ואיהו אתער צפרא וכו': והוא העיר השחר, כמו שכתוב, עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר. וכשבא היום, אמר מקרא הזה, מה אהבתי תורתך כל היום הוא שיחתי. שואל, מהו כל היום היא שיחתי. ומשיב, מכאן למדנו, שכל מי שעוסק בתורה להשלים את הדין על ברורו, הוא כאלו קיים את התורה כולה. ומשום זה אומה"כ, כל היום היא שיחתי. כי עסק בברור הדין.

פסקה קב

תא חזי ביומא וכו': בוא וראה, ביום עסק בתורה להשלים דינים. ובלילה עסק בשירות ותשבחות עד שבא היום, מהו הטעם. הוא, כי כל היום עסק להשלים ולברר דינים, שהם בחינת שמאל, כדי לכלול השמאל בימין, כי יום הוא בחינת ימין, שהוא חסד. בלילה עסק בתשבחות שהם חסדים, כדי לכלול מדרגת הלילה שהוא דין, ביום, שהוא חסד.

פסקה קג

ותא חזי, ביובא וכו': ובוא וראה, בימי דוד המלך היה מקרב כל אלו חיתו שדי, שהם דרי ג' עולמות בי"ע, אל הים שהוא המלכות. כיון שבא שלמה, והנוקבא היתה בימיו במילואה, יצא הים שהוא הנוקבא, ונתמלא, דהיינו שעלתה לאו"א עלאין, ששם תכלית המילוא שלה, והשקתה אותם. כי אז עלו כל בני בי"ע לאצילות וקבלו שפעם מן הים. שואל, איזה מהם נשקה תחלה. ומשיב, כבר בארוה, שהם התנינים הגדולים העליונים,

שכתוב בהם ומלאו את המים בימים, שהם מטטרון וסנדלפון דבריאה שהם עליונים על שאר דרי בי"ע.

פסקה קד

א"ר אלעזר וכו': ר' יהודה מביא כאן דברי ר' אלעזר, לחלק בין התנינים הגדולים דקדושה, לבין התנין הגדול דקליפה, שבזה נפתח הכתוב הנ"ל, כי ידבר אליכם פרעה וגו' ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה ויהי **לתנין**. ואח"כ כתוב, ויעשו גם הם חרטומי מצרים בלהטיהם כן וישליכו איש מטהו ויהיו **לתנינים וגו'**. ובדברי ר' אלעזר מתבאר ההפרש שבין תנין דקדושה של מטה אהרן, לבין התנין דחרטומים.

א"ר אלעזר בסטרא וכו': אר"א, בצד ימין העליון, דהיינו מקו ימין של הבינה, יוצאים י"ג מעינות עליונים ונהרות עמוקים. שה"ס כסא העליון שהיא בינה, וד' רגלי הכסא שהם חגת"ם דז"א, שכל אחד מהם כולל חג"ת, והם י"ב, ועצם הבינה שעליהם, שה"ס הכסא, הוא י"ג. והם נחלקים לב' קוין ימין ושמאל, כי גם הת"ת נחלק לימין ושמאל, שהם חסד וגבורה, הימינים נקראים מבועין, והשמאלים נהרין. אלו עולים היינו השייכים לשמאל, שהם מאירים ממטה למעלה. ואלו יורדים, היינו השייכים לימין, שהם מאירים ממעלה למטה. (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) ונכנס כל אחד בחבירו, כלומר שכלולים זה בזה, כי אחד, שהוא קו אמצעי, מוציא, דהיינו שממעט ראשו, דקו שמאל הנקרא נהרא, ומביאו בשני גופים, הנקראים מבועא ונהרא, כי ע"י מסך דחירק של קו אמצעי, מתמעט הראש דקו שמאל ואח"כ נכללים זה בזה, והראש, דהיינו הו"ק דג"ר, מתגלה מבין שניהם. (כנ"ל חיי שרה דף ד' ד"ה פירוש). גוף אחד מבחינת נהרא שהוא שמאל וחכמה, לוקח מהחסדים שבימין למעלה, ומוציא למטה לתחתונים, אלף יאורים היוצאים לארבעה צדדים, שהם חג"ת ומלכות, שבכל אחד מהם ר"נ יאורים. ביאור הדברים. **יאורים**, פרושם, ספירות המשפיעים הארת החכמה משמאל הבינה, שהם ה' ספירות חג"ת נ"ה שלה, שכל אחת היא מאה והם חמש מאות ובהיות השמאל נכלל בימין אינו משפיע רק מחזה ולמעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) שהם ב' ספירות ומחצה. חסד גבורה וחצי ת"ת עד החזה, שהם מאתים וחמשים, דהיינו ר"נ לכל צד מארבע רוחות, וד' פעמים ר"נ, הם **אלף יאורים**. והם אלף יאורים שמצד הקדושה. והמדרגות השטות באלו אלף יאורים, הם נקראים תנינים קדושים.

פסקה קה

מאינון נהרין מבועין וכו': מאלו י"ג נהרות שמשמאל, והמבועים שבימין, הנ"ל, יוצאים שלשה עשר יאורים שהם אורות השמאל, נכנסים אליהם ולוקחים מים תצ"ט ומחצה,

מצד זה, מימין, ותצ"ט ומחצה מצד זה משמאל. נשאר מחצה מכאן ומחצה מכאן, ונעשות שתי המחצות אחת, זו נכנסת בין אלו היאורים, ונעשתה נחש.
פירוש. אלו י"ג יאורים הנמשכים מי"ג נהרין מבועין, אינם מקליפות. שהרי עודם במספר י"ג הכולל את קו האמצעי, אבל הם שורשי הקליפות, כלומר, שמהם יונקים הקליפות, שאינם חפצים בקו אמצעי, הממעט את קו השמאל שלא ישפיע ממעלה למטה, וע"כ אומר **ונטלי מיא תצ"ט יאורין ופלגא וכו'**, שהקליפות המקבלים רק מב' הקוין ימין ושמאל, ולא מקו אמצעי, **לוקחים מעצמם מים**, דהיינו השפע, מי"ג היאורים, אמנם היאורים אינם משפיעים להם, להיותם עוד בקדושה, אלא שהם בחי' אמצעים בין הקדושה ובין הקליפות, וע"כ אינם רוצים להשפיע אל הטומאה, אלא שהקליפות **ממשיכים מעצמם**, מב' קוין ימין ושמאל שבי"ג יאורים, ה' ספירות שה"ס ה' מאות מקו ימין וה' ספירות שה"ס ה' מאות מקו שמאל, דהיינו גם מחזה ולמטה. אלא שחסר להם חצי ספירה מכל קו. כי ספירה האחרונה שהיא הוד, והיא מלכות, כי חג"ת נ"ה, הם בחינת כח"ב תו"מ, (כנ"ל בהקסה"ז דף י"א במראות הסולם ד"ה ומה) אין לה מאה ספירות, כי בחינת עצמה, שה"ס מלכות דמדת הדין חסרה משם, וע"כ אין לה אלא ט"ס ראשונות שהם **צ**'. ומספירת המלכות יש לה ג"כ ט"ס ראשונות שהם **ט**'. ומן המלכות של המלכות דמלכות, מוצצים ג"כ את חלק העליון שלה שמחזה ולמעלה, וחלקה התחתון שמחזה ולמטה חסרה בהכרח, כי היא תמצית הנקודה דמדת הדין שבה שלא נמתקה בבינה, והיא בבחינת המלכות דצמצום **א**', שאינה ראויה לקבל אור, ובכל מקום שהיא מתגלה היא דוחה כל האורות משם (כנ"ל ויצא דף י"ג ד"ה סתרא) וע"כ לא יכלו האלף יאורים לקבל אותה, והם אלף חסר אחד, דהיינו **מחצית** מלכות המלכות דמלכות שמקו ימין, **ומחצית** מלכות המלכות דמלכות שמקו שמאל. ומשתי המחצות האלו נעשה הנחש, שהוא טומאה ממש. אמנם אין הכונה שכל הנחש נעשה מהן, אלא שיש לו ג"כ מט"ס ראשונות הממותקות בבינה, והכונה היא, שזוהמא זו שכולו מדת הדין, שממיתה כל הנוגע בה, היא נכללה בנחש הטמא. ונמצאת כזנב שלו, כמ"ש לפנינו. והוא **תנין הטמא**.

פסקה קו

רישא סומקא כורדא וכו': הראש של התנין אדום כורד, שגוון אדום יורה על דינין הנמשכים מבינה. קשקשותיו קשים כברזל, שבחינת מלכות מעצמותה נקראת ברזל (כנ"ל אות מ"ג). שה"ס מדת הדין, כנפיו, הם כנפים השטים, כלומר סנפירים, ובאים לכל אלו יאורים הנ"ל. כשמעלה זנבו, שהוא המלכות שלו, ששם נקודה דמדת הדין

כנ"ל, מכה ובועט לשאר הדגים, אין מי שיעמוד לפניו. כי נקודה זו דמדת הדין, שבזנבו, בכל מקום שנוגעת היא מעוררת שם מדת הדין, שהיא צמצום הא', והאורות מסתלקים משם, כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה קז

פומיה מלהטא אשא וכו': פיו, של התנין, הוא אש לוהט. כששוחה בכל אלו היאורים, דהיינו כשממשיך החכמה ממעלה למטה, כמו היאורים, מזדעזעים שאר הדגים, דהיינו המדרגות, אשר שם, מפחד שלא יגלה את נקודה דמדת הדין שבהם, ובורחים משם אל הים. שהוא המלכות דקדושה. אחת לשבעים שנה, הוא רובץ בסדר זה, דהיינו בתצ"ט ופלגא יאורים שבימין, ומשלים את המחצה החסרה שבימין. ואחת לשבעים שנה, הוא רובץ בסדר הזה, דהיינו בתצ"ט ופלגא יאורים שבשמאל, ומשלים את המחצה החסרה שבשמאל. כי התנין נבנה מב' מחצות האלו החסרים בהם (כנ"ל באות ק"ה) ונמצא, כי אלף היאורים החסרים אחד נתמלאו ממנו, כלומר שנשלמו על ידו. תנין הזה, רובץ בתוך יאוריו. ואינו שוחה בהם, כי הרובץ אינו עושה פעולה ואינו ממשיך החכמה ממעלה למטה, מה שאין כן השוחה, הוא עושה פעולה והמשכה ממעלה למטה, ומתגלה משום זה, מדת הדין שבו, כנ"ל, וכמ"ש לפנינו, שהיא פוגם אותם, ומ"ש אחת לע' שנה, הוא, כי שבעים שנה נמשכות מז' מדות חג"ת נהי"מ, שכל אחת מהן כלולה מעשר מעשר. ומתחילות מחסד ומסתיימות במלכות, כי המדובר הוא בכלים, שבהם העליונים נגדלים תחילה (כנ"ל בהקסה"ז דף כ"ו ד"ה ואין) ואחת לשבעים שנה, היינו שנה אחרונה, שהיא מלכות דמלכות של התנין, שבחינה זו בדיוק, לקח מן היאורים, (כנ"ל אות ק"ה ובסולם שם) וע"כ כשרובץ בהם, חוזר ומשלימם.

פסקה קח

כד נטיל, נפק וכו': אבל כשהוא שוחה בהם, יוצא לשון אש אחת בקליפות דהיינו שנגלה הנקודה דמה"ד שבו, ואז, היאורים כולם עומדים וזועפים בזעף, דהיינו שמרוממים גליהם למעלה ויורדים למטה, המכונה במליצה, זעף. מתערבים אלו היאורים זה בזה ומקבלים צבע תכלת הנוטה לשחור. שהוא גוון המלכות. וגלגלים נוסעים למעלה בארבע רוחות העולם, דהיינו גלגלי מרכבה דקדושה הממשיכים ג"ר ע"י נסיעתם (כנ"ל שמות דף י"ב ד"ה מתניתין) והתנין זוקף זנבו ומכה למעלה בגלגלים, שפוגם אותם, ומכה למטה ביאורים, כולם בורחים ממנו.

פסקה קט

עד דלסטר צפון וכו': עד שלצד צפון קם שלהבת של אש אחת, דהיינו שנגלו דינין דבינה ע"י עלית המלכות אליה, והכרוז קורא, התיצבו אגודות, והתפזרו לד' זויות, כי ניעור מי שישים מוקש על פניו של התנין, כמו שנאמר, ונתתי חחים בלחייך וגו', שזה נאמר על התנין הרובץ בתוך יאוריו, ע"ש. אז מתפזרים כל האגודות. ולוקחים את התנין ונוקבים פניו בצד לחייו, ומכניסים אותו לנוקבא דתהומא רבא, שהיא בינה דקליפות, עד שנשבר כחו אז מחזירים אותו לנהרותיו. **סבתין** פירושו אגודות כמו **צבתין**, מלשון הכתוב, תשולו לה מן הצבתים. (רות ב') **קדלא** הוא ט"ס, וצ"ל **קולא**, כי תרגומו, של, שלחנם לפניהם **לפח**, הוא **לקולא**. דהיינו פח ומוקש. (תהלים ס"ט כ"ג) ביאור הדברים. כי בעת שהתנין בא לאחת מע' שנותיו שלו, שהיא המלכות שבמלכות שלו, אז שולט זנבו, שהיא נקודת המלכות הבלתי ממותקת בבינה, ואז הוא מכה בו למעלה בקדושה ולמטה, כנ"ל בדבור הסמוך. אז צריכים לשים את התנין במלכודת, בסוד הכתוב, ונתתי את חחים בלחייך. והוא כי אז חוזרת המלכות לבינה, והבינה באה לקטנות, ואז כל המדרגות הנמשכות ממנה חוזרים לקטנות, מחמת הדינים שבבינה.

וזה אמרו, **עד דלסטר צפון קם חד שלהובא דאשא**, דהיינו שעלו הדינין דמלכות אל הבינה. והנה בעת שיש ג"ר במדרגות, נבחן שכל מדרגה ומדרגה יש בה אגודה של שלשה קוין (כנ"ל באות ק"ד) **חד אפיק רישיה ואעיל ליה בין תרין גופין**. וכשחוזרות לקטנות, נבחן שנתפזרו האגודות. **וז"ש אזדקפו סבתין אתבדרו לד' זוין**, דהיינו שיחזרו לקטנות, משום, **דהא אתער, מאן דשוי קולא על אנפוי דתנינא**, ומהו המוקש שמשימים על פניו, ז"ש, **ונקטין ליה לתנינא ונקבי אנפוי שבסטר לחייו**, כי עושים בו נקב בבחינת הפנים שלו ששם היא בינה שלו (כנ"ל באות קט"ו) רישיה סומקא כורדא, ע"ש, ושולטים בו גם דינים דבינה, וחוזר לקטנות ואז **ועאלין ליה לנוקבא דתהומא רבא**, דהיינו לבינה דקליפה הנאחזת בקטנות הבינה, **עד דאתבר חיליה**. כלומר עד שנשבר כח הזנב שלו, ואינו יכול עוד לפגום בזנבו. והוא מטעם שהקליפות נמשכות לפגום מה שהוא יותר למעלה, וכיון שהתנין הוא בנוקבא דתהומא רבא, ששם פוגם הבינה, מסוד המלכות הממותקת שמה, כבר אובד כחו שבזנב, שפוגם רק בחינת ז"ת בלבד, וע"כ נשבר כח התנין ואינו יכול עוד להזיק בזנבו. וזה נבחן למוקש כלפי התנין, כי מחמת שהושיטו לו דינין דבינה, אבד את דינין דמלכות. ואז מורידים שוב את המלכות, שעלתה לבינה, אל מקומה. וחוזרת הבינה לגדלותה וכן כל המדרגות הנמשכות ממנה עד האלף יאורים

חסר אחד ששם רובץ התנין, **וכדין, אהדרו ליה לנהרוי**, דהיינו שחוזר לרבוץ בתוך יאוריו.

פסקה קי

חד לשבעין שנין וכו': אחת לשבעים שנה, עושים לו כן, כי כשבא לסוף שבעים שנה שהיא מלכות דמלכות שלו, נמצא חוזר ומתעורר כח הדין שבזנב שלו, כנ"ל. כדי שלא יקלקל המקומות של הרקיעים ועמודיהם. כלומר שלא יקלקל בנקודת הדין שלו את המיתוק של המקומות, שהם המלכיות הממותקות בבינה, שממיתוק זה יוצאים הרקיעים שה"ס המסכים דצמצום ב', ועמודיהם, שה"ס הנה"י הנמשכים מהרקיעים האלו. ועליהם כולם מודים ומשבחים, בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושינו. פירוש. כי חזרת המדרגה מג"ר לו"ק מכונה כריעה והשתחויה, וודאי שאין מדרגה שתשבח על חזרתה לו"ק. אמנם בעת שמתגברים הדינים דמדת הדין שבתנין, הפוגם למדרגות של מעלה ושל מטה ואין מי שיעמוד לפניו. נמצא, כשמשימים לו המוקש בפניו, ע"י חזרת הבינה וכל המדרגות לבחינות קטנות, כנ"ל שעי"ז באה תנין לנוקבא דתהומא רבא, ואובד שם הדינין דמלכות המלכות שלו הבלתי ממותקת, שבזה נשבר כחו של התנין, ואח"כ חוזרת הבינה וכל המדרגות לגדלותם, והתנין אינו יכול עוד להזיק, כנ"ל, נמצא, שעל כריעה והשתחויה הזו, דהיינו על חזרתם לו"ק בלי ראש, כדי להשים מוקש בפניו של התנין, כל המדרגות שמחים, ומודים לה' ואומרים, בואו נשתחוה ונכרעה וגו'. כי עי"ז ניצלו מן התנין. והנה נתבאר היטב התנין דקליפות, שה"ס חזרת מטה החרטומים להיות תנין. אבל מטה אהרן שנעשה לתנין, הוא תנין דקדושה, הנמשך ממבועים עלאין ונהרין עמיקין, הנ"ל. הנמצאים בסוד **אלף** יאורין **דנפקין לארבע סטרין**. (כנ"ל אות ק"ד)

פסקה קיא

תנינייא עלאין לעילא וכו': אבל התנינים העליונים העומדים למעלה בקדושה שהם לויתן ובת זוגו, הם שנתברכו, כמש"א ויברך אותם אלקים. אלו שולטים על כל שאר הדגים, שהם המדרגות הנמצאות ביאורים, שכתוב, ומלאו את המים בימים. ועל זה כתוב, מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית.

פסקה קיב

אשכול הכפר דודי לי: אשכול, הוא אמא עלאה, דהיינו בינה. מה אשכול, בכמה עלים בכמה זמורות, מתקשט לישראל שאוכלים אותו, כך השכינה העליונה, שהיא בינה, מתקשטת, שמעלית מ"ן לחכמה, בכמה עדיים, של שמונה כלים, שהם ד' אותיות הויה

וד' אותיות אדני שהם זו"ן. מכמה קרבנות, שישראל מקריבים, מכמה מיני תכשיטים דכפרה לבניה, והיא עומדת בהם לפני המלך, שהוא חכמה, מיד, וראיתיה לזכור ברית עולם, דהיינו שמזדווג עמה. והבינה נותנת לנו, מהבקשות שלה, ששאלה מחכמה בעדינו, ע"י, אלו הברכות שתקנו רבנן בתפלה, לבקש לפני המלך.

פסקה קיג

בההוא זמנא כל וכו': בזמן ההוא דזווג חו"ב הנ"ל כל הדינים של שכינה התחתונה, שהיא המלכות, שהיא הוה"י אדני, מתהפכים לרחמים כעין זה, י"ה ו"ה, לקיים אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, דהיינו י"ה ו"ה. אם יאדימו כתולע, שהוא הוה"י, כצמר יהיו שהוא י"ה ו"ה. כל הדינים של זו, דהיינו של המלכות, מתלבנים משכינה העליונה, שהיא בינה.

פסקה קיד

ואיהו שכינתא דוד"י וכו': והשכינה שהיא הוה"י, היא להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים, ובארוה רבנן, שע"כ נקראת להט החרב המתהפכת, משום שמתהפכת פעמים לרחמים ופעמים לדין, פעמים אנשים ופעמים נשים. פעמים דין כעין זה הוה"י, פעמים רחמים כעין זה י"ה ו"ה. כי היא, מצד עץ החיים, כלומר, אם השכינה מתחברת עם עץ החיים, שהוא ז"א שעלה לבינה, כל הדינים שבה מתהפכים לרחמים. ומצד עץ הדעת טו"ר, דהיינו השכינה שאינה מחוברת עם עץ החיים, כל הרחמים שבה מתהפכים לדין, לדון בהם לאותם העוברים על דברי תורה.

ביאור הדברים. כשהמלכות בקטנות, שהיא דין, נבחן זווגה עם ז"א בשם **הוה"י אדנ"י**, כי הוה"י הוא הוי"ה למפרע המאירה ממטה למעלה, דהיינו **יוד** בתחילה למטה, ואח"כ למעלה ממנה, **ה** ראשונה, ואח"כ למעלה ממנה **ו** ולמעלה בראש עומדת **ה** אחרונה. וזה יורה שז"א היא ו"ק בלי ראש, ומשפיע דינים לשם אדנ"י, שהיא המלכות גם נקרא אור הו"ק דז"א שמשפיע ממטה למעלה, בשם אור נקבה, דהיינו **נשים**. וכשמזדווגת עם ז"א דגדלות, שעלה לבינה, נבחן הזווג בשם **י"ה ו"ה אדנ"י**. כי הוי"ה ביושר יורה שמשפיע ביושר ממעלה למטה, ואז נקרא ז"א בשם עץ חיים. דהיינו שמקבל ג"ר וחיים מן הבינה. ואור זה של ז"א נקרא ג"כ אור זכר, דהיינו **זמנין אנשים**. ולפיכך נקראת המלכות בשם להט החרב המתהפכת. כי בחטא התחתונים יורדים זו"ן מן הבינה למטה, ואז הזווג הוא הוה"י אדנ"י, וכשעושים תשובה, עולים זו"ן שוב לבינה, וכל הדינים שבה מתהפכים לרחמים, והזווג הוא הוי"ה אדנ"י.

פסקה קטו

ועץ דא, בעלמא וכו': ועץ החיים זה עומד בעולם הבא שהיא בינה, שכל שמות הדין מתהפכים בה לרחמים ומשום זה בארוה רבנן, לא כהעולם הזה, שהיא מלכות, העולם הבא, שהיא בינה. העולם הזה, על בשורות טובות אומר ברוך הטוב ומטיב, ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא, כולו הטוב ומטיב. שאין שם דין. (פסחים נ.) ומשום זה, בינה, היא להט החרב המתהפכת מדין לרחמים לצדיקים לתת להם שכר בעולם הבא. מלכות, היא להט החרב המתהפכת מרחמים לדין, לדון בהם הרשעים בעולם הזה.

פסקה קטז

אבל מעץ הדעת וכו': אבל מעץ הדעת טוב ורע, שהוא כעין המטה הנהפך לנחש. דהיינו שמתהפך לרע ממש, ולא מרחמים לדין כנ"ל, לפעמים מתהפכות הנשים לשדות, והאנשים לשדים. ומשום זה, ויגד יעקב לרחל, ומשום זה בארו רבנן, שאין לאדם לשמש עם אשתו עד שמשיח עמה, אולי נחלפה אשתו בשידה. משום שה **להט** בעץ הדעת טוב ורע מתהפכת מטוב לרע ממש. ואם תאמר, שמכשפי פרעה, שכתוב, ויעשו כן החרטומים ב **לטיהם**, היו מהפכים ב **להט** שלהם את המטות שלהם לנחשים, איך יכלו לעשות את זה. ומשיב, שמצד אלו ההתהפכיות, שבעצה"ד טו"ר, הם יכולים להתהפך. פנימיות הדברים. **שדים ושדות**, הם הבריות שנבראו בערב שבת בין השמשות ולא נגמרו. (כנ"ל בהקדמת ספר הזוהר דף קצ"א ד"ה וכי עש"ה) וע"כ מגולה בהם מדת הדין הבלתי ממותקת ואין בהם תיקון הגניזה כמו במדרגות דקדושה. (כנ"ל בהקטה"ז דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב' תרין ע"ש). ולפיכך הם מזיקי עולם, כי בכל מקום שהם מתדבקים, מקלקלים שם תקון הגניזה, ונקודת המלכות דמדת הדין הבלתי ממותקת מתגלה שם, שמסבתה מוכרחים האורות להסתלק, כי כח הצמצום רובץ עליה. (כנ"ל בהקסה"ז דף קצ"א ד"ה וכי).

וכל עוד ששולטים המוחין דקטנות באדם, הוא בבחינת התהפכות תמיד. ויש ב' מיני התהפכות, או מרחמים לדין ומדין לרחמים או מטוב לרע ומרע לטוב. כי מתחילה הם מתהפכים על האדם, **מרחמים** דבינה **לדין** דשמאל, דהיינו קפאון האורות כולם. שהוא כדי לדון את הרשעים הנמשכים אחרי המוחין האלו, ואז הזוג העליון הוא בסוד **הוה"י אדנ"י** כנ"ל. ואם מאריכים בחטאם ואינם חוזרים בתשובה, מתהפכים עוד **מטוב לרע**, דהיינו שמתגלה בהם מלכות דמדת הדין שהיתה גנוזה בהם, שהוא רע, והאורות מסתלקים מהם כנ"ל. בסוד **לא זכי הא רע**, (כנ"ל בהקסה"ז דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה

ב' תר יז, ובדף קצ"א ד"ה וכי עש"ה) וזה נבחן **שהאנשים ונשים** הללו, שהיה בהם תקון הגניזה, נתהפכו עתה **לשדים ושדות**, שאין בהם תקון הגניזה. כי המלכות דמדת הדין שאינה ממותקת נתגלה בהם, כמו בשדים ושדות. וז"ש, **זמנין דמהפכין הנשים לשדות ואנשים לשדים**. וזה אמרו, **ובגין דא**, **ויגד יעקב לרחל**. הגדה ה"ס המשכת מוחין דגדלות שיעקב שה"ס ז"א המשיך מוחין דגדלות אל רחל, שה"ס מלכות, כדי שלא תתחלף **לשדה**. כי כל עוד שהיא במוחין דקטנות, יש פחד שלא תתהפך **לשדה**, דהיינו שתקון הגניזה יתקלקל בה. וז"ש, **דלית ליה לבר נש לשמשא עם אתתיה עד דמספר עמה**, **שמא נתחלפה לו בשדה**, דהיינו רמז על ז"א, שאינה משפיע אל המלכות בסוד הזווג, מטרם שממשיך לה מוחין דגדלות הנקראים **סיפור**, בסוד השמים מספרים, וכן נקראים דבור. משום, שכל עוד שהמלכות היא במוחין דקטנות, תוכל להתהפך לשדה, כלומר, שתיקון הגניזה יתקלקל בה כמו בשדה. ומקשה לפי"ז איך יכלו החרטומים להפך המטות שלהם לנחשים, מכיון שתקון הגניזה מקולקל בהם ומדת הדין מגולה, אינם ראוים לקבל אפילו בחינת חיים של נחש. ומשיב, **שמסטרא דאינון הפוכן יכלין לאתהפכא**, דהיינו מצד התהפכות מטוב לרע ומרע לטוב הנ"ל בעצה"ד, גם המכשפים יכולים להפך לפי שעה את המטות שלהם לנחשים, דהיינו להמשיך אורות דקליפת הנחש. כי לפי שעה, יכולים לגנוז את מדת הדין שלהם ולדמות עצמם לאנשים ונשים, אבל לא לזמן הרבה, וסופה לחזור ולהתגלות, ואז פורח רוח החיים שמשכו מנחש דקליפה, והנחש שלהם חוזר למטה.

פסקה קיז

ואמרת אל אהרן קח את מטך: שואל מהו הטעם, שנבחר לזה, מטה אהרן, ולא מטה משה. ומשיב, אלא זה של משה הוא קדוש יותר, כי נחקק בו שם הקדוש בגן עדן העליון, ולא רצה הקב"ה לטמא אותו באלו המטות של החרטומים, שהיה צריך לבלוע אותם, כמ"ש ויבלע מטה אהרן את מטותם. ולא עוד, אלא כדי להכניע לכל אלו הבאים מצד שמאל, צריכים למטה אהרן, משום שאהרן בא מימין, שהוא כהן, והשמאל נכנע אל הימין.

פסקה קיח

ר' חייא שאיל וכו': ר"ח שאל לר' יוסי. הרי היה גלוי לפני הקב"ה, שאלו החרטומים יעשו נחשים, ואם כן, איזה חשיבות הוא לעשות לפני פרעה נחשים. אמר לו, הוא משום, שמשם הוא התחלה אל העונשים, דהיינו נחש הקדמוני שהכשיל את אדם וחוה. ומן התחלת הנחש מתחיל שליטתו של פרעה, דהיינו מצד שמאל. אז, כשראו התהפכות

מטה אהרן לנחש, שמחו כל החרטומים, כי תחילת החכמה של הנחש שלהם, היה כן. כי המוחין דקטנות דקדושה הנמשכים משמאל, מכונה נחש, ושכנגדו הוא הנחש דטומאה, הנמשך משמאל, שמשם מושכים החרטומים את החכמה שלהם. וע"כ שמחו על מטה אהרן שנהפך לנחש. מיד חזר מטה אהרן לעץ יבש, ובלע אותם.

פסקה קיט

וע"ד תווהו וידעו וכו': ועל זה תמהו וידעו, שממשלה עליונה יש בארץ, שהם חשבו, שלמטה, בארץ, אין שליטה חוץ מהם, לעשות משהו. אז, ויבלע מטה אהרן את מטותם, **מטה** אהרן בדיוק, שחזר הנחש לעץ, ובלע אותם.

פסקה קכ

וע"ד עביד אהרן וכו': ועל זה עשה אהרן שני אותות, אחד למעלה ואחד למטה. אחד למעלה, היינו, שנחש העליון דקדושה שלט על נחשים שלהם. אחד למטה, היינו, ששלט העץ על הנחשים שלהם. כי בלע אותם. ופרעה היה יותר חכם מכל חרטומיו, והסתכל שממשלה העליונה שולט על הארץ, שולט למעלה ושולט למטה.

פסקה קכא

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, פן תאמר, אשר המכשפים, כל מה שעושים אינם עושים אלא באחיזת עינים, שרק נראה כך, ולא יותר, משמיענו הכתוב, **ויהיו** בדיוק, שכתוב, **ויהיו** לתנינים, שעשו התנינים בפועל. ואמר ר' יוסי, אפילו כשהתנינים שלהם חזרו להיות עצים, העץ של אהרן בלע אותם. כי נאמר ויבלע מטה אהרן את מטותם.

פסקה קכב

כתיב, הנני עליך וכו': כתוב, הנני עליך פרעה מלך מצרים התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו. נקרא כן, כי משם, מתנין הגדול, הוא התחלת השליטה שלהם למטה, אבל החכמה שלהם נמשכת מתחת כל המדרגות של התנין ויאוריו.

פירוש. כי התנין ואלף יאוריו, הם קרובים לקדושה, ובשעה שהתנין רובץ בהם הם בשלמות (כנ"ל אות ק"ו), ורק בעת ששוחה ביאורים מתגלה הטומאה בזנבו א' לע' שנה (ע"ש כל ההמשך), אבל מדרגות הטומאה שמתחת התנין הגדול ויאוריו, כבר הטומאה קדמה להם, ואינם ראוים להמשיך אור מתנין ויאוריו. וז"ש שהתחלת השליטה היא מתנין הגדול, וע"כ רק המלך שלהם מקבל ממנו, אבל חכמת מצרים עצמם היא ממדרגות התחתונות.

פסקה קכג

ת"ח חכמתא דלהון וכו': בוא וראה, החכמה שלהם היא במדרגות התחתונות, להכניע ולשעבד מדרגות האלו אל המדרגות העליונות, שהם תנין הגדול ויאוריו, שיכללו בהן, ואז יכולים להמשיך אור גם למדרגות התחתונות. ראשי שלטונות שלהם ושורשם הוא למטה מתנין הזה, ונאחזים בתנין, כי משם המדרגה העליונה שלהם, שהוא המלך, מקבל כח. וע"כ נדמה המלך שלהם לתנין הגדול הרובץ תוך יאוריו. וזה נשמע, שכתוב, אשר אחר הריחים. שפירושו אחר מדרגות העליונות הנקראות ריחים, שאינן ראויות לקבל אור החכמה הנקרא בכור, אלא רק מתוך שמכניעים ומשעבדים אותו למדרגות העליונות כנ"ל, וע"כ נקרא בכור השפחה.

פסקה קכד

ר' חייא הוה וכו': ר"ח היה יושב יום אחד, על הפתח של שער אושא, ראה את ר' אלעזר שעוף אחד, ששמו קטפירא, מעופף אצלו. אמר לו לר' אלעזר, משמע, שאפילו אם אתה הולך בדרך, חושקים הכל ללכת אחריך. החזיר ר' אלעזר ראשו וראה אותו. אמר, ודאי שיש לו, לעוף, שליחות. כי הקב"ה ע"י הכל עושה שליחותו, וכמה שליחים יש אל הקב"ה, ואל תאמר שעושה שליחותו, ע"י דברים שיש בהם רוח חיים בלבד, אלא אפילו ע"י דברים שאין בהם רוח חיים.

פסקה קכה

פתח ואמר כי אבן מקיר וגו': כמה יש לו לאדם להזהר מחטאיו שלא יחטא לפני הקב"ה. ואם תאמר, מי מעיד עליו. הנה אבני ביתו וקורות ביתו מעידים עליו. ולפעמים הקב"ה עושה בהם שליחותו. בוא וראה, מטה אהרן, שהוא עץ יבש, עשה בו הקב"ה ראשית הנסים. ושתי שליחויות נעשו בו, א' שהוא עץ יבש ובלע לתנינים שלהם. וא', כי לשעתו קבל רוח חיים ונעשה בריה.

פסקה קכו

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, תפח רוחם של אותם האומרים, שהקב"ה אינו עתיד להחיות המתים, שאיך אפשר, שיעשה מהם בריה חדשה. יבואו ויראו אלו הרשעים השוטים הרחוקים מתורה ורחוקים ממנו, מן הקב"ה. שבידיו של אהרן היה מטה, עץ יבש, והקב"ה, החזירו לפי שעה לבריה, שנשתנתה ברוח וגוף, אלו הגופים שכבר היו בהם רוחות ונשמות קדושות, ושמרו מצות התורה, ועסקו בתורה ימים ולילות, והקב"ה הטמין אותם בעפר, הנה אחר כך בעת שישמח העולם, דהיינו אחר גמר התקון, על אחת כמה וכמה, שהקב"ה יעשה אותם בריה חדשה.

פסקה קכז

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, ולא עוד, אלא אותו גוף שהיה, יקום. זה משמע, שכתוב, **יחיו** מתיך ולא כתוב, יברא, משמע שהם כבר נבראו, אבל צריכים רק ש **יחיו**. כי עצם אחד ישאר מן הגוף מתחת הארץ, ועצם ההוא אינו נרקב ואינו נעדר בעפר לעולם, ובעת ההוא הקב"ה ירכך אותו, ויעשה אותו כשאור בבצק, ויעלה ויתפשט לארבע זויות, וממנו ישתכלל הגוף וכל אבריו, ואחר כך נותן בו הקב"ה את הרוח. אמר לו ר' אלעזר כן הוא. ובוא וראה, עצם הזה במה מתרכך. בטל. שכתוב, כי טל אורות טלך, וגו'.

פסקה קכח

ויאמר וגו' ונטה ידך על מימי מצרים וגו': אמר ר' יהודה במקרא זה יש להסתכל בו. וכי איך היה יכול ללכת לכל אלו המקומות דהיינו לכל מימי מצרים וכל מקוה מימיהם, שבכל ארץ מצרים. ועוד, הרי כתוב, וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאור. **את היאור** כתוב, ואתה אומר, על מימי מצרים על נהרותם על יאוריהם ועל אגמיהם.

פסקה קכט

אלא מימי מצרים וכו': ומשיב, אלא מימי מצרים הוא נילוס, ומשם נתמלא כל שאר האגמים והיאורים והעינות וכל מימות שלהם. ועל כן, אהרן לא נטה ידו להכות אלא לנילוס בלבד. ובוא וראה שכן הוא, שכתוב, ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאור. הרי שהיאור כולל כל מימי מצרים.

פסקה קל

אמר ר' אבא וכו': אר"א בוא וראה, מים תחתונים מתפשטים לכמה צדדים, דהיינו לימין ולשמאל, ומים עליונים מתקבצים בבית קבוץ המים, שהוא יסוד דז"א, שכתוב ויאמר אלקים יקוו המים אל מקום אחד. וכתוב ולמקוה המים קרא ימים, מקרא זה בארוהו. ובוא וראה, רקיע ההוא, שיש בו שמש ולבנה כוכבים ומזלות, שהוא יסוד דז"א, הכולל בתוכו כל האורות דז"א, זהו בית קבוץ המים, שהוא מקבל כל המים דהיינו כל האורות, ומשקה לארץ, שהיא עולם התחתון, דהיינו המלכות. כיון שהארץ מקבלת מים היא מפזרת אותם ומחלקת אותם לכל צד, ומשם ישוקו הכל.

פסקה קלא

ובזמנא דדינא שריא וכו': ובזמן שהדין שורה, עולם התחתון, שהיא מלכות, אינו יונק מן הרקיע ההוא, ויונק מצד שמאל שאינו נכלל בימין, ואז נקרא המלכות, חרב לה' מלאה דם. ווי לאותם שיונקים אז ממנה ונשקים ממנה. כי בזמן ההוא הים, שהוא המלכות, היה יונק משני צדדים, מיסוד דז"א, ומצד השמאל, ועל כן נחלק לשני חלקים, לבן מצד

היסוד, ואדום מצד השמאל, ואז זורק אל היאור חלקם של המצרים, דהיינו האדום, ומכה בשרשם למעלה, ומכה למטה, ועל כן שותים ישראל מים להיותם דבוקים ביסוד דז"א שהוא חלק הלבן שבמלכות, והמצרים שותים דם. שהוא חלק האדום שבמלכות.

פסקה קלב

אי תימא בגין וכו': אם תאמר, שמכת הדם היתה משום מיאוס בלבד, בוא וראה, שתו הדם ובא במעיהם ובקע ועלה. עד שישראל היו מוכרים להם מים בכסף, ואז שתו מים. משום זה, הראשונה להכות אותם היתה דם.

פסקה קלג

ר' יצחק פתח וכו': ר"י פתח מקרא הזה. ארוממך **אלהי** המלך ואברכה וגו'. בוא וראה. דוד, כנגד המדרגה שלו אמר ארוממך, שכתוב **אלהי**, שפירושו אלהי שלי, דהיינו המלכות, שהוא מדרגתו. כי רצה להעלות שבחו של המלכות ולהביאו לאור העליון, דהיינו בינה, לערבם זה בזה, שיהיו המלכות והבינה הכל אחד. ועל כך אמר, ארוממך אלהי המלך וגו'.

פסקה קלד

דתנינן, כל יומוי וכו': שלמדנו, כל ימיו של דוד השתדל לתקן את הכסא, שהוא מלכות, ולהאיר הפנים שלה באור הבינה כדי שתגין עליה, והאיר תמיד את אור התחתון, שהוא מלכות, באור העליון, שהוא בינה, שתהיינה הכל אחד. דהיינו שהמלכות תעלה לבינה, שאז הן אחד. וכשבא שלמה, מצא עולם, שהוא המלכות, שלם, והלבנה שהיא המלכות שנתמלאה. דהיינו שכבר עלתה המלכות לבינה, ונשלמה ונתמלאה שם בכל אורותיה, ולא היה צריך עוד להטריח עליה להאיר אותה.

פסקה קלה

ת"ח, בשעתא דבעי: בוא וראה, בשעה שרוצה הקב"ה לעשות נקמה בעמים עובדי ע"ז, מתעורר צד השמאל ומתמלאה הלבנה, שהיא המלכות, דם מצד ההוא, ואז נובעים דם, המעיינות והנחלים שלמטה, כל אלו שהם לצד שמאל. ועל כן הדין שלהם דם.

פסקה קלו

ת"ח, כד האי וכו': בוא וראה, כשדם הזה מתעורר על איזה עם, הוא דם של הרוגים, כי יעורר עליהם עם אחר שיבא ויהרג אותם. אבל במצרים, לא רצה הקב"ה להביא עליהם עם אחר שיעורר עליהם דם, דהיינו שיהרגם, משום שישראל היו ביניהם, ולא יצטערו ישראל היושבים בארצם. אלא הקב"ה הכה אותם בדם, בנהרות שלהם, שלא היו יכולים לשתות.

פסקה קלז
ובגין דשולטנותא וכו': ומשום שהממשלה שלהם שולטת באותו הנהר, פקד הקב"ה את הממשלה שלהם בתחילה, כדי שיוכה מתחילה האלהים שלהם, כי הנילוס היה אחד מן האלהים שלהם. וכן שאר אלהים שלהם היו נבעים דם. ז"ש, והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים.

פסקה קלח
ר' חייא קם וכו': ר"ח קם לילה אחד לעסוק בתורה. והיה עמו ר' יוסי הקטן, שהיה עוד ילד. פתח ר"ח ואמר, לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלהים את מעשיך. שואל, מה ראה שלמה, שאמר מקרא הזה.

פסקה קלט
אלא שלמה וכו': ומשיב, אלא שלמה כל דבריו בחכמה היו. וזה שאמר, לך אכול בשמחה לחמך, פירושו, בשעה שהאדם הולך בדרכיו של הקב"ה, הקב"ה מקרבו אצלו, ונותן לו שלוה ומנוחה, אז, הלחם והיין שהוא אוכל ושותה הוא בשמחת הלב משום שהקב"ה רוצה במעשיו.

פסקה קמ
א"ל האי רביא וכו': אמר לו אותו הילד, אם כן, הרי אמרת, שכל דבריו של שלמה היו בחכמה, איפה הוא החכמה כאן במקרא הזה. אמר לו ר' חייא, בני, תבשל בשולך, דהיינו שתעיין היטב ותראה מקרא הזה. אמר לו הילד, מטרם שבשלתי אני יודע. אמר לו ר' חייא, מאין לך.

פסקה קמא
א"ל קלא חד וכו': אמר לו הילד קול אחד, כלומר דבר אחד, שמעתי מאבא, שהיה אמר במקרא הזה. ששלמה הזהיר את בני אדם, לעטר את כנסת ישראל, שהיא המלכות, בשמחה, שהוא צד ימין, דהיינו אור החסדים, והוא **לחם**, שיתעטר בשמחה. כי לחם רומז על אור החסדים. ואחר כך יתעטר **ביין**, שהוא צד שמאל, דהיינו הארת החכמה שבשמאל דבינה, כדי שאמונת כל, דהיינו המלכות, תמצא בשמחה שלמה בימין ושמאל, וכשתהיה בין שניהם, אז כל הברכות שורות בעולם. כי זהו תכלית השלמות של המלכות, שהארת השמאל שהיא חכמה תתלבש באור החסדים שבימין, שאז מאירים בה שניהם. שז"ס לחם ויין. וכל זה הוא, כשרוצה הקב"ה במעשיהם של בני אדם, ז"ש כי כבר רצה האלקים את מעשיך. בא ר' חייא ונשקו. אמר, חייך בני, שדבר זה הנחתי

בשבילך. כלומר, אע"פ שגם אני ידעתי אותו, לא אמרתי, והנחתי אותו כדי שתאמר אתה. ועתה ידעתי, שהקב"ה רוצה לעטר לך בתורה.

פסקה קמב

תו פתח ר' חייא וכו': עוד פתח ר"ח ואמר, אמור אל אהרן קח את מטך וגו'. שואל, מהו הטעם אהרן ולא משה. ומשיב, אלא אמר הקב"ה, אהרן, שה"ס ימין, המים עומדים בו במקומו, כי המים בימין הם, והשמאל רוצה להמשיך מים משם, אהרן, שבא מצד ההוא, יעורר שפע המים, וכשהשמאל, שהם המצרים, יקבל אותם, הם יתהפכו לדם.

פסקה קמג

ת"ח תתאה וכו': בוא וראה, התחתונה מכל המדרגות, שהיא מלכות, שנקראת חרב לה' מלאה דם, הכה מתחילה, וע"כ נהפכו המים שלהם לדם. אמר ר"ש, מן התחתון, שהוא מלכות, התחיל הקב"ה להכות. והיד שלו, שיש בה עשרה אצבעות, שה"ס עשר ספירות, הכה בכל אצבע ואצבע, מן המלכות עד הכתר. וכשהגיע למדרגה העליונה שלהם, שהוא הבכור של כל המדרגות, דהיינו כנגד הכתר, הוא עשה את שלו, ועבר בארץ מצרים והרג כולם. ועל כן הרג כל הבכורים בארץ מצרים, משום שהוא מדרגה עליונה שלהם ובכור הכל.

פסקה קמד

ות"ח, פרעה וכו': ובוא וראה, פרעה, ממשלתו היה בכח המים, שכתוב, התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו, משום זה, נהפך תחלה היאור שלו לדם. ואח"כ יצאו משם הצפרדעים, שהיו נוגפים אותם, את המצרים, בקולות מרעידים שצעקו בתוך מעיהם. יצאו מתוך יד החזקה, שהיא גבורה, ויד הזה התחזק הצדדים, עד שהמצרים נפלו כמתים בבתיהם.

פסקה קמה

ורזא דמלה וכו': וסוד הדבר, כל אלו עשרה אותות שעשה הקב"ה, כולם היו מתוך יד החזקה, שהיא גבורה, ויד הזה התחזק על המדרגות כולם שבממשלה שלהם, כדי לבלבל את דעתם. ולא היו יודעים מה לעשות. כדי להנצל. בוא וראה, כל אלו המדרגות שלהם כיון שיצאו לעשות משהו, נראה לכל שלא יכלו לעשות משהו כדי להנצל מן המכות, משום יד החזקה ההיא שהיה שורה עליהם.

פסקה קמו

ושרץ היאור צפרדעים: ר' שמעון פתח ואמר, קול ברמה נשמע וגו' רחל מבכה על בניה וגו'. בוא וראה, מקרא זה בארוהו בכמה מקומות. ומקרא זה קשה, שאומר רחל מבכה

על בניה, הלא בניה של רחל היו יוסף ובנימין ולא יותר, ולאה, ששה השבטים היו שלה, למה בכתה רחל ולא לאה.

פסקה קמז

אלא הכי אמרן וכו': ומשיב, אלא כך אמרו, כתוב ועיני לאה רכות, ולמה היו רכות. משום, שבכל יום יצאה לפרשת דרכים ושאלה על עשו, והיו אומרים לה מעשיו של אותו רשע, ופחדה שלא תפול בגורלו, והיתה בוכה בכל יום עד שהתרככו עיניה.

פסקה קמח

וקב"ה אמר אנת וכו': והקב"ה אמר, את בכית שתזכה לאותו צדיק יעקב ולא תהיה בגורלו של אותו רשע, חייך, אחותך תקום בפרשת דרכים, ותבכה על גלות ישראל. ואת תהיי בפנים, דהיינו במערת המכפלה ולא תבכי עליהם, ורחל, היא תבכה על גלותם של ישראל.

פסקה קמט

אבל האי קרא וכו': אמנם מקרא זה הוא על מה שאמרנו כלומר, שלפי פשוטו מתבאר כן כמו שאמרנו, אבל סוד הדבר, הוא, כי רחל ולאה הן ב' עולמות, שהנוקבא שמחזה ולמעלה דז"א נקראת לאה, והנוקבא שמחזה ולמטה דז"א נקראת רחל. אחד הוא עולם שהתכסה, דהיינו לאה, ואחד הוא עולם שהתגלה, דהיינו רחל, ועל כן, זו לאה, ונקברה ונסתרה בתוך המערה והתכסה, וזו רחל, עומדת בפרשת דרכים, שנקברה בדרך אפרת, בהתגלות. והכל כעין של מעלה. ומשום זה לא הביא את רחל, במערה ולא במקום אחר, כי כתוב, בעוד כברת ארץ לבוא אפרתה, ולא הביאה לעיר, כי ידע שמקומה הוא במקום גלוי.

פסקה קנ

תא חזי כנסת וכו': בוא וראה, כנסת ישראל, שהיא המלכות, נקראת רחל, וכש"א, וכרחל לפני גוזזיה נאלמה. ולמה היא נאלמה, הוא משום שבעת ששולטים עמים אחרים, נפסק ממנה הקול, שהוא ז"א, והיא נאלמת.

פסקה קנא

ודא הוא דכתיב וכו': וז"ש, קול ברמה נשמע נהי בכי וגו'. **קול ברמה** נשמע, זהו, ירושלים של מעלה, דהיינו בינה. **רחל מבכה על בניה**, כל זמן שישראל הם בגלות היא מבכה עליהם, כי היא האם שלהם. **מאנה להנחם על בניה**, מהו הטעם משום **כי איננו**, ושואל, **כי אינם**, היה צריך לומר. ומשיב, אלא משום שבעלה, שהוא ז"א, הנקרא קול, נסתלק ממנה, ואינו מחובר עמה.

פסקה קנב

ות"ח לאו שעתא וכו': בוא וראה, לא פעם אחת היא בכתה על ישראל, אלא בכל שעה ושעה שהם בגלות ומשום זה, שהם פגמו בקול שנסתלק מרחל, הקב"ה סבב להם, למצרים, קול, להענישם, שכתב והיתה צעקה גדולה וגו'. גם הכין להם קולות אחרים באלו הצפרדעים, שהרימו קולם בתוך מעיהם, והיו נופלים בשוקים כמתים.

פסקה קנג

ותעל הצפרדע: והיה צריך לומר הצפרדעים לשון רבים. ומשיב, צפרדע אחת היתה והולידה, ונתמלאה מהן הארץ. והיו כולם מוסרים את עצמם לאש. שכתוב ובתנוריך ובמשארותיך. ומה היו אומרים. באנו באש ובמים ותוציאנו לרויה.

ואי תימא אי הכי וכו': ואם תאמר אם כן, מה נוגע להם, למצרים, שכל אלו הצפרדעים באו באש. ומשיב, אלא כולם באו באש, והלכו בתנור ולא מתו, ואלו שמתו מה עשו. לחם היה בתנור, ונכנסו לתוך הלחם ונתבקעו, ויצאו מהן אחרות, ונבלעו בתוך הלחם. וכשבאו לאכול מן הלחם, חזר הלחם במעיהם להיות צפרדעים, ורוקדים ומרימים קולם עד שהמצרים היו מתים. ומכה זו היתה קשה להן מכולן. בוא וראה, כתוב, ושרץ היאור צפרדעים וגו', ובכה ובעמך ובכל עבדיך יעלו הצפרדעים. הרי שבאו בתוך גופם, פרעה הוכה תחלה, ויותר מכולם. שהרי נאמר **ובכה** ובעמך ובכל עבדיך. יהי שם ה' מבורך מן העולם ועד העולם, שהוא פוקד מעשה בני אדם בכל מה שעושים.

פסקה קנד

כתיב, ויראו וגו': כתוב, ויראו אותה שרי **פרעה** ויהללו אותה אל **פרעה** ותקח האשה בית **פרעה**, מקרא זה הוא לדרש, ג' פרעה כתוב כאן, פרעה אחד הוא לזמן ההוא, ואחד רומז על פרעה שבזמן של יוסף, ואחד רומז על פרעה שבימי משה, שהוכה במטהו.

פסקה קנה

פרעה קדמאה וכו': פרעה הראשון, בשעה שנלקחה שרה אליו, רמז לאומנים וציירו צורתה בחדרו בכותל שעל מטתו. עוד לא נח דעתו, עד שעשו צורת שרה על לוח, וכשעלה למטתו העלה את הלוח עמו. כל מלך שבא אחריו היה רואה את הדמות ההיא המצוירת בציור, והיו באים לפניו בדחנים, וכשעלה למטתו היה נהנה מאותו ציור, משום זה הוכה המלך כאן יותר מכולם. היינו שכתוב, ובחדר משכבך ועל **מטתך**, ואח"כ ובבית עבדיך ובעמך, ובכולם לא כתוב על מטתם, אלא בו בלבדו.

פסקה קנו

ר' אבא פתח וכו': ר"א פתח, כל הנחלים הולכים אל הים וגו', מקרא זה נתבאר, ואמרו אותו החברים. אבל בוא וראה, כשאלו הנחלים, שהם האורות דז"א, הולכים אל הים, שהוא המלכות, והים מקבל אותם ובולע אותם לתוכו, משום שהמים נקפאים תוך הים, וקרח הזה שואב לתוכו כל המים הבאים בו. ואח"כ, יוצאים המים בתוקפו של הדרום, דהיינו בחסדים שבצד ימין, ומשקה כל חיות השדה, כמש"א ישקו כל חיתו יער.

פירוש. כי תחלה מקבלת המלכות מצד שמאל בלבד, שאז קומתה שוה לז"א, משום שאז יש לה ג"ר דחכמה אלא בלי חסדים, והחכמה אינה יכולה להאיר בלי חסדים, וע"כ נעשית אז המלכות שנקראת ים, בסוד ים הקפוא, כי האור שבה קפוא ואינו מאיר, ואח"כ בא קו אמצעי ומגביר הימין על השמאל ואז משפיע הימין את החסדים אל השמאל, והחכמה מתלבשת בחסדים, ואז נמס הקרח, והים משקה לכל העולמות. כמו שהארכנו בזה לעיל (בראשית א' דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו עש"ה) אמנם משום זה מתמעטת החכמה מג"ר, ואין בה רק ו"ק דג"ר. (כמ"ש לעיל ויחי קס"ח אות תקל"ד בסולם ע"ש).

וז"ש, **כד אינון נחלין עאלין גו ימא**, היינו האורות דקו שמאל דבינה שמשפיע הז"א למלכות בסו"ה שמאלו תחת לראשו. **וימא נקיט לון וכו' בגין דקפאן מיא בגו ימא וההוא גלידי שאיב וכו'**, כי האורות הגדולים דג"ר דחכמה אינם באים לתוך המלכות אלא בזמן שהוא קפוא, כי אחר שנמס הקרח כבר אין בה אלא ו"ק דחכמה, כנ"ל, ולפיכך נבחן **שההיא גלידי שאיב כל מיא דעאלין ביה**, אפילו הג"ר דחכמה, ולא במצב שאח"כ. **ולבתר נפקין מיא בתוקפא דדרום**, שהימין, שהוא דרום, מתגבר על קו שמאל, ואז משפיע לו חסדים להלביש החכמה כנ"ל, והקרח נמס וחזר למים להשפיע לכל התחתונים. **ואשקי לכל חיות ברא**. דהיינו אל המדרגות שבבי"ע. שהם **לבר** מאצילות.

פסקה קנז

ותא חזי ימא דקאפו וכו': ובוא וראה, ים הקפוא, דהיינו בעת שהים מקבל מקו שמאל, שאז נקפא כנ"ל, שואב כל המים, ואפילו ג"ר דחכמה, והוא נמס בתוקפו של דרום, כמו שלמדנו, שמתגבר על השמאל שהוא צפון בכח קו אמצעי, ואז משפיע לו חסדים להתלבשות החכמה שבו, שבזה הוא יכול להאיר למטה, שנבחן זה שהקרח נמס וחזר למים. כנ"ל בדבור הסמוך. ומשום זה, **איננו מלא**, וכבר נתבאר. כי מתוך שאינו חוזר למים זולת ע"י קו אמצעי שמגביר הדרום על הצפון, הרי הוא מפסיד עי"ז את הג"ר דחכמה, שקבל בעת היותו קפוא, כנ"ל, ונמצא **שאינו מלא**, כי חסר לו הג"ר.

פסקה קנח

והא אתערו ביה וכו': והנה העירו בו החברים, בכתוב, אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת, מהו הטעם שהם שבים. ומשיב, משום שנהר ההוא הנמשך ויוצא מעדן, שהוא יסוד דז"א, אינו מפסיק שפעו לעולם מן המלכות, והוא מוציא תמיד מים אל הים, ועל כן, המים שבים ללכת, ושבים והולכים ושבים ואינם פוסקים לעולם. וכשהוא שב ללכת, כדי, ללכת להשקות את הכל, דהיינו להמשיך חכמה המכניע את כל הקליפות, בא רוח צפון שהוא השמאל, שמשם החכמה, כנ"ל, ונקפאים המים. ורוח הדרום, שהוא חם, פותח אותם, שיוכלו ללכת לכל צד. (כנ"ל בדבור הסמוך,) ועל כן, ים ההוא, יושב בין שני צדדים האלו, צפון ודרום, ועל ידיהם, הים מתקיים, ואניות, שהן המדרגות המקבלות מן המלכות, הולכות ונוסעות בו לכל צד. דהיינו אחר שד' רוחות דרום צפון מזרח ומערב נכללים זה בזה.

פסקה קנט

ת"ח, כד מלכא וכו': בוא וראה, כשהמלך שהוא ז"א, בא למטתו שהיא המלכות, בשעה שנחצה הלילה, רוח הצפון נתעורר, שהוא קו השמאל, שהוא מעורר אהבה אל המטרוניתא, דהיינו אל המלכות, כי לולא התעוררות הצפון לא היה המלך מתחבר עמה. משום שמצפון מתחיל האהבה, כמו שנאמר, שמאלו תחת לראשי, והדרום, שהוא קו ימין, מחבק באהבה, שכתוב, וימינו תחבקני. אז כמה בדחנים מעוררים שירה, עד שבא הבוקר, שכתוב, ברן יחד ככבי בקר וגו'.

פסקה קס

וכד אתי צפרא וכו': וכשבא הבוקר, כל העליונים ותחתונים אומרים שירה. כי בלילה אומרים שירה רק המלאכים הנמשכים מן קו השמאל, אבל בבוקר כולם אומרים שירה, דהיינו אפילו הנמשכים מן הימין, כי אז כל הקוין נכללים זה מזה תחת השליטה של ימין, וכעין זה אומרים שירה ישראל למטה. שכתוב המזכירים את ה' אל דמי לכם. **אל דמי** לכם נאמר לתחתונים בדיוק, דהיינו לישראל.

פסקה קסא

כד אתפליג לילי'א וכו': כשנחצה הלילה, אלו שתאותם להזכיר תמיד את הקב"ה, אינם נותנים דומיה ללב, וקמים ממטתם, להזכיר את הקב"ה. כשמאיר הבוקר, הם מקדימים לבית הכנסת ומשבחים אל הקב"ה. וכן אחר חצות היום, דהיינו במנחה. וכן בלילה, כשנחשך והתדבק הלילה בחושך, ולן השמש. על אלה כתוב, המזכירים את ה' אל דמי לכם. שזהו עם הקדוש ישראל.

פסקה קסב
ועל דא אדכר וכו': ועל זה, הזכיר אותם הקב"ה במצרים, ועלו על פרעה, אלו שאינם משתככים יום ולילה, ומי הם. הם הצפרדעים שקולם אינו משתתק לעולם. והוא משום שהתקיף בעם הקדוש שאינם שותקים יום ולילה מלשבח את הקב"ה. ולא היה אדם במצרים שיוכל לדבר עם חבירו. ומהם נשחת הארץ, ומקולם היו מתים תנוקות וילדים.

פסקה קסג
ואי תימא היך וכו': ואם תאמר איר לא יכלו להרג אותם, את הצפרדעים. ומשיב, אלא אם הרים אדם מקל או אבן להרג אחת, התבקעה ויצאו ממנה, מתוך מעיה, שש צפרדעים, והלכו ובעטו בארץ, עד שהיו נמנעים מלקרב אליהם.

פסקה קסד
תא חזי כמה וכו': בוא וראה, כמה נהרות כמה יאורים יוצאים מתוך ים העליון, שהוא מלכות, בעת שנפתחו ונמשכו המים. ומתחלקים כמה נחלים לכמה צדדים לכמה יאורים לכמה נהרות, שהם חלק הממונה על הצד של מצרים. אלו הם מים משריצים, כי אין לך מים היוצאים מתוך הים, שאינם מוציאים דגים למיניהם.

פסקה קסה
מאן אינון נונין וכו': שואל, אם הנהרות והיאורים הן מדרגות עליונות הנמשכות מן המלכות, א"כ מי הם הדגים. ומשיב, הם שליחים בעולם הממונים לעשות רצון אדונם, והם ממונים ברוח החכמה, וע"כ למדנו, יש מים המגדלים חכמים, ויש מים המגדלים טפשים. דהיינו לפי אלו הנהרות שמתחזקים לכל הבחינות.

פסקה קסו
והכא נהרי דמצראי וכו': וכאן, הנהרות של מצרים, מגדלים בעלי כשפים, שהם דגים חזקים, קשורים בעשר מדרגות הכישוף, שכתוב, קוסם, קסמים, מעונן, ומנחש, ומכשף, וחובר חבר, ושואל אוב, וידעוני, ודורש אל המתים. קוסם הוא א', קסמים הם שתים, הרי ג', ועם שאר השבע הם עשר. הרי עשר מינים של חכמת הכישוף. **בסיטין**, פרושו חזקים, מלשון התרגום (ישעיה כ"א ח') דאתיין בסיטוניהון כאריא, **קפיטין**, הוא כמו כפותין, שפירושו קשורים.

פסקה קסז
ובההוא זמנא וכו': ובזמן ההוא של יציאת מצרים, הושיט הקב"ה אצבעו וערב אלו הנחלים והנהרות של המצרים, שהם המדרגות העליונות שהמצרים יונקים משם, ונמנעו דגי החכמה שלהם מלהשפיע להם חכמה, אחד, נתהפך לדם, ואחד, שהדגים, דהיינו

הצפרדעים, הרימו את קולם, להמשיך רוח החכמה, בלי תועלת, ולא בא עליהם הרוח של אלו החכמות שלהם.

פסקה קסח

ערוב, כי האי גוונא וכו': ערוב, הוא ג"כ כעין זה, שערב מיני מדרגות החכמה שלהם ולא יכלו להשיגן. ולא עוד, אלא אפילו אותן מדרגות החכמה שלהם שכבר נמצאו בארץ, היו משחיתים אותם בארץ, דהיינו שנעשו למזיקים, והשחיתו את דרכם. **ערוב**, מהו ערוב. ומשיב, הוא ערבוביא. כמש"א ובגד כלאים, שפירושו, תערובת של צמר ופשתים. כמ"ש שדך לא תזרע כלאים, שפירושו, לזרע מינים הרבה במפולת יד. כן ערוב שבכאן, פירושו ערבוביא.

פסקה קסט

תא חזי כמה וכו': בוא וראה, כמה כחות התעוררו למעלה כאחד, וערב אותם הקב"ה יחד, כדי לערב כחותיהם החזקים למעלה. וכל אלו הגבורות שעשה הקב"ה במצרים היו ביד אחד, שהוא יד החזקה כנ"ל, שהרים ידו עליהם למעלה ולמטה ומשם נאבדה חכמת מצרים, שכתוב, ואבדה חכמת חכמיו וגו'.

פסקה קע

ת"ח כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, וסכסכתי מצרים במצרים, הינו שיסכסך מצרים של מעלה, שהם השרים שלהם, במצרים של מטה. משום שאלו הצבאות של מעלה ממונים על הצבאות של מטה, ונתערבו כולם, נתערבו מערכותיהם למעלה, ולא היו המצרים יכולים להתקשר בכשפיהם באלו המקומות של השרים שלהם למעלה, שהיו מתקשרים בהם מתחילה, כי נתערבו. ועל כן הביא עליהם מכת הערוב, שהיא, חיות שהיו מעורבים זה בזה.

פסקה קעא

כנים, דסלקא עפרא וכו': הכנים שהעלה עפר הארץ, מה פירושם. בוא וראה, כל תולדה שנולדת בארץ, היא נמשכת מכח ממונה שלמעלה שנזרע עליה, והכל הוא כעין של מעלה.

פסקה קעב

ות"ח שבעה רקיעין וכו': ובוא וראה, ז' רקיעים עשה הקב"ה. כעין זה ז' ארצות. והם הגבולים שהתבארו במקומם. דהיינו שהם כנגד ז' ספירות חג"ת נהי"ם. שבעה רקיעים למעלה וז' גבולי הארץ למעלה. וכעין זה למטה מתפשטים המדרגות, ז' רקיעים וז' גבולי

הארץ. ובארו אותם החברים בז' הארצות שהם כמו תיבות זה על זה. **סופטא** פירושו תיבה, כמ"ש (תענית כ"א) מלא **ספטא** אבנים טובות.
ואין להקשות מזהר ויקרא דף ט' ע"ב, שאומר שם, וכלהו רקיעים אלין על אלין **כגלדי בצלים** וכו' ע"ש. כי יש ב' סדרים בעולמות א) שהם מסודרים כעגולים זה בתוך זה, והיותר חיצון הוא יותר חשוב, שהעגול החיצון ביותר הוא למעלה סמוך לא"ס ב"ה והיותר גרוע הוא היותר פנימי שהיא העוה"ז. ב) שהם מסודרים ביושר זה תחת זה, שבהם היותר פנימי הוא יותר חשוב והחיצון הוא גרוע. (כמ"ש בתלמוד עשר ספירות שיעור ב' דף ס"ג ע"ש) ובזהר ויקרא דף ט' מדבר בסדר העגולים, וע"כ אומר, שהם זה בתוך זה **כגלדי בצלים**, וכאן מדבר בסדר היושר, וע"כ אומר שהם **כסופטא דא על דא**, דהיינו ביושר. וע"כ אומר להלן, שארץ הקדושה היא בפנים וע' ארצות של האומות מסבבים אותה מבחוץ. כי בסדר היושר, כל הפנימי ביותר הוא יותר משובח.

פסקה קעג

ואינון ז' תחומי וכו': ואלו ז' גבולי הארץ למעלה, שהם כנגד חג"ת נהי"ם, כל אחד ואחד מתפשט לעשר, כי כל אחת מחג"ת נהי"מ כלולה מעשר ספירות, וע"כ הם מתחלקים לע' ממונים, שהתמנו על ע' אומות, ואותם הארצות, שהן הגבולים של כל עם ועם, שהן ע' ארצות, מסבבות את ארץ הקדושה של ישראל. כמש"א, הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה, מגבורי ישראל, ויש עשרה הטמונים בהם, שביחד הם ע', והם הע' המסבבים את ארץ הקדושה. וזה הוא למעלה. וכעין זה, הוא גם למטה.

פסקה קעד

ות"ח ההוא ארעא וכו': ובוא וראה, אותה הארץ, גבול חלקם של מצרים, הושיט הקדוש ברוך הוא בעת ההוא את האצבע שלו, ונולדו להבות אש באותו הגבול, ונתיבשו כל אלו הגבולים הרטובים מים, וכל טפה של מים נובעים, אז למטה, בארץ מצרים, נראו הכנים מעפר הארץ.

פסקה קעה

והא אתמר דאהרן וכו': שואל, הרי נאמר שאהרן היה מכה את עפר הארץ בכנים ואתה אומר הושיט הקב"ה אצבעו וכו'. ומשיב, אבל בשביל זה היה מכה אהרן, להורות, שימינו של הקב"ה שבר את השונאים, כמש"א, ימינך ה' תרעץ אויב. כי אהרן הוא כהן, שהוא מרכבה לימינו של הקב"ה. כעין זה עתיד הקב"ה להביא על עיר רומי הגדולה, שכתוב, ונהפכו נחליה לזפת ועפרה לגפרית. ועל זה, שהוביש המים מן עפר מצרים, כנ"ל, כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים.

פסקה קעו

ר' יהודה ור' חייא וכו': ר"י ור"ח היו הולכים בדרך. אמר ר' חייא, החברים, כשהם בדרך, צריכים ללכת בלב אחד. ואם יקרה להם, או הולכים ביניהם, רשעי עולם, או אנשים שאינם מהיכל המלך, צריכים להפרד מהם. מאין לנו זה, מן כלב, שכתוב, ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת וגו'. מהו רוח אחרת, היינו שנפרד מן המרגלים, שכתוב, ויעלו בנגב **ויבא** עד חברון, שהיה צריך לומר ויבואו, לשון רבים, אלא משום שנפרד מן המרגלים והוא בא בלבדו לחברון, להשתטח על קברי האבות, ע"כ נאמר עליו, ויבוא עד חברון. בלשון יחיד.

פסקה קעז

וחברון אתיהיב ליה וכו': וחברון ניתנה לו לחלק ונחלה להתחזק בה, כמש"א, ולו אתן את הארץ אשר דרך בה. שואל, למה ניתנה לו חברון, אם משום שהשתטח על קברי האבות להנצל מעצה שלהם, של המרגלים, וניצל. אינו כן.

פסקה קעח

אלא רזא דמלה וכו': ומשיב, אלא סוד הדבר שמעתי, שהוא, כעין זה שכתוב, וישאל דוד בה' וגו' ויאמר חברונה. כאן יש להתבונן, כיון שכבר מת שאול, ודוד עוד בימיו של שאול נמשח לקבל את המלכות, א"כ, כיון שמת שאול, למה לא המליכו את דוד, ולמה לא קבל מלכות על כל ישראל, אלא שבא לחברו וקבל המלכות על יהודה לבדו שבע שנים, והתמהמה שם כל אלו שבע השנים. אלא לאחר שמת איש בשת קבל המלכות על כל ישראל בירושלים.

פסקה קעט

אלא כלא הוא רזא וכו': ומשיב, אלא הכל הוא סוד לפני הקב"ה. בוא וראה. מלכות הקדושה, של מעלה, לא קבלה אור המלכות בשלמות עד שהתחברה באבות, שהם חג"ת שמחזה ולמעלה דז"א, כשנתחברה בהם, נבנתה בבנין שלם מעולם העליון. שהוא בינה. ועולם העליון נקרא שבע שנים, משום שכל ז' הספירות, חג"ת נהי"מ, נכללים בו. (וביאור הדברים תמצא לעיל פרשת לך דף כ"ו ד"ה פירוש).

פסקה קפ

וסימניך ויבנהו וגו': והסימן שלך, ויבנהו שבע שנים, זהו העולם העליון, ועל כן לא כתוב ויבנהו בשבע שנים. כי סובב על עולם העליון שנקרא שבע שנים. כמש"א, כי ששת ימים עשה ה' וגו'. מי הם ששת ימים. היינו אברהם. שכתוב, אלה תולדות השמים והארץ **בהבראם**, שהוא אותיות **אברהם**, ואברהם נקרא ששת ימים. שהוא החסד דז"א

הכולל חג"ת נה"י. ומשום שהוא ששת ימים, ע"כ נבנה בו העולם. וכעין זה, ויבנהו שבע שנים. שסובב על עולם העליון, שהוא בינה, הנקרא שבע שנים.

פסקה קפא

ות"ח דוד בעא וכו': ובוא וראה. דוד רצה להבנות במלכות השלמה למטה, כעין המלכות של מעלה, ולא נבנה, עד שבא והתחבר באבות בחברון, ועמד שם שבע שנים, להבנות בתוכם. לאחר שבע שנים, הוא נבנה בכל שצריך, ונמשכה מלכותו שלא תעבור ממנו לעולם. ואם לא היה נתתקן בחברון להתחבר במקומו באבות, לא היתה מלכותו נבנית שתוכל להמשך כראוי. כעין זה כלב, שהאיר בו רוח החכמה, ובא לחברון להתחבר עם האבות, ולמקומו הלך, כי בחינת רוח החכמה אינה מתקבלת אלא ע"י חבור עם האבות, כמ"ש כל זה, לעיל (פרשת לך דף כ"ו ד"ה פירוש עש"ה) ואח"כ היתה מקומו, כי ניתנה לו כנ"ל, וירש אותה.

פסקה קפב

ר' ייסא ור' חזקיה וכו': ר"י ור"ח היו הולכים מקפוטקיא ללוד. והיה עמהם יהודי אחד עם משא של עופות הנקראים קטפירא, (כנ"ל אות קכ"ד) על חמור. בעוד שהיו הולכים, אמר ר' ייסא לר' חזקיה פתח פיך ואמור דבר אחד מאלו דברי תורה הטובים, שאתה אומר בכל יום לפני המאור הקדוש, ר"ש.

פסקה קפג

פתח ואמר, דרכיה וכו': פתח ואמר, דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. דרכיה **דרכי** נעם, הם **אורחות** התורה, כי מי שהולך בדרכי התורה, הקב"ה משרה עליו נעימות השכינה, שלא תעבור ממנו לעולם. וכל **נתיבותיה** שלום, הם השבילים של התורה. כי כל **השבילים** של התורה כולם שלום. שלום לו למעלה, שלום לו למטה, שלום לו בעולם הזה, שלום לו בעולם הבא.

פסקה קפד

אמר ההוא יודאי וכו': אמר אותו יהודי, איסורא בקיסטרא יש במקרא הזה. איסורא, הוא שם מטבע. קיסטרא, הוא כלי שמחזיקים שם כסף לשמירה. כלומר, שיש סוד פנימי במקרא הזה. אמר לו מאין לך זה. אמר לו שמעתי מאבי ולמדתי כאן במקרא הזה דבר טוב.

פסקה קפה

פתח ואמר האי וכו': פתח ואמר, מקרא זה, הוא בשני אפנים ובשתי בחינות. כי אתה קורא בו דרכים, וקורא בו נתיבות. ואתה קורא בו נועם, וקורא בו שלום. מה דרכים ומה נתיבות, מה נעם ומה שלום.

פסקה קפו

אלא דרכיה וכו': ומשיב, אלא **דרכיה** דרכי נועם, הוא שכתוב, הנותן בים **דרך**, כי בכל מקום שנקרא בתורה **דרך**, הוא **אורח** פתוח לכל, כדרך הזה שהוא פתוח לכל אדם, כך **דרכיה**, אלו הם דרכים, שהם פתוחים מכח האבות, שהם חג"ת, שכרו בים הגדול, שהוא מלכות, ונכנסו לתוכו, והם אורחות המתפתחים לכל צד, ולכל רוחות העולם.

פסקה קפז

והאי נעם הוא וכו': ונעם הזה, שאומר הכתוב, הוא נעימות היוצא מעולם הבא, שהוא בינה, ומאיר לכל המאורות, שהם זו"ן, ומתפשטים לכל צד, דהיינו לימין ולשמאל. וטוב ההוא והאור של עולם הבא, שהאבות שהם חג"ת דז"א, יונקים, נקרא **נועם**. דבר אחר עולם הבא נקרא נועם משום שבעת שנתעורר עולם הבא להשפיע, כל טוב, וכל שמחה, וכל האורות, וכל חירות העולם מתעורר. ומשום זה נקרא עולם הבא, שהוא הבינה, נועם.

ביאור הדברים. ב' נקודות הן במלכות: אחת, הממותקת בבינה, והיא נקראת מפתחא, השניה, היא בלתי ממותקת ונקראת מנעולא. (כמ"ש באורך בהקדמת ספר הזוהר דף מ"ז במאמר מנעולא ומפתחא ע"ש). וע"כ יש ב' שמות ליסוד דמלכות, כשמתוקנת ממפתחא היא נקראת **דרך** או **אורח**. וכשמתוקנת ממנעולא היא נקראת **שביל** או **נתיב**. וז"ש **כל אתר דאקרי באורייתא דרך**, **הוא אורחא פתיחא לכלא**, כי המתוקנת ממפתחא מקבלת כל המוחין דבינה הנקראים נועם, והיא פתוחה להשפיע אותם לכל התחתונים. ותיקון זה שתהא ראויה לקבל המוחין דבינה, נעשה מתוך עליתה לחג"ת דז"א הנקראים אבות, והיא מתוקנת שם בסוד רביעי לאבות, (כנ"ל בראשית א' דף ק"י ד"ה מלכותא דדוד), וע"כ נבחן, שהאבות תקנו במלכות את היסוד הזה הנק' מפתחא. וז"ש **דרכים דאינון פתיחן מאבהן**, שהם חג"ת דז"א הנ"ל, **דכראן בימא רבא ועאלין בגויה**, שהם מתקנים אותה לבחינת מלכות שלהם בסוד רביעי לאבות, ותקון זה נבחן לכריה וחפירה, משום שעושים אותה בזה לבית קבול אל המוחין דבינה, המכונים **נועם**. וזסו"ה **באר חפרוה שרים**, שהם או"א, בסו"ה ויבן ה' אלקים את הצלע, (כנ"ל בראשית ב' דף קל"ה ד"ה

ביאור ע"ש) **כרוה נדיבי עם**, היינו חג"ת דז"א כנ"ל, וז"ש **דכראן בימא רבא וכו'**. ונתבאר בזה, מהו דרכים ומהו נעם.

פסקה קפח

ועל דא תנינן וכו': וע"כ למדנו, הרשעים אשר בגיהנם, בשעה שהשבת נכנס, כולם נחים, ויש להם שמחה ומנוחה בשבת. כיון שיוצא השבת, יש לנו להעיר עלינו השמחה העליונה כדי להנצל מעונש הגיהנם, שמשעה ההיא ולהלאה הם נדונים. ויש לנו להעיר ולומר, ויהי נעם ה' אלקינו עלינו וגו'. שזה הוא לחזור ולהמשיך נעם העליון, שהוא המוחין דבינה כנ"ל, שהוא שמחת הכל. וע"כ דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום.

פסקה קפט

מאן נתיבותיה וכו': שואל מהו נתיבותיה. ומשיב, אלו הם נתיבות ושבילים היוצאים מלמעלה מאו"א, שהם מבחינת מנעולא, כנ"ל, (וכמ"ש בראשית א' דף רנ"א ד"ה נחית) וכולם מקבל ברית יחיד שנקרא שלום, שהוא היסוד דז"א, שהוא שלום בית, ומביאם לים הגדול, שהוא המלכות, כשהוא בתקפו. כלומר בעת שים הגדול הוא בבחינת שמאל בלבד והוא בדינים בסוד ימא דקאפו, אז בכח המסך דחירק שבקו אמצעי מגביר הימין על השמאל ונכללים זה בזה, ואז המים נפתחים (כנ"ל אות קנ"ו). וזה נבחן שעושה שלום. ואז נותן לו שלום. זהו שכתוב, וכל נתיבותיה שלום. ונתבאר בזה מהו נתיבות, ומהו שלום. באו ר' ייסא ור' חזקיה ונשקו לו. אמרו, ומה כל אלו דברים עליונים צפונים אצלך, ולא ידענו. הלכו. כשהגיעו לשדה אחד, ראו בהמות השדה שמתים. אמרו, ודאי דבר של בהמות יש במקום הזה.

פסקה קצ

אמר ההוא יודאי וכו': אמר אותו יהודי, זה שאמרתם שהקב"ה הרג במצרים כל אלו הבהמות כל אלו הצאן, הנה ג' מיתות היו בבהמות, א) דבר, ב) אלו שהרג אותם הברד, ג) אלו בכורות הבהמות, שמתו במכות בכורות.

פסקה קצא

ומה הוה מותנא וכו': שואל, ומה היה המיתה שלהם. ומשיב, אלא הרי כתוב מתחלה, הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה, למה בכל המכות לא כתוב יד ה'. אלא כאן הוא יד בחמשה אצבעות, כי מתחלה אצל מכת כנים, כתוב, אצבע אלקים הוא, וכאן כל חמש האצבעות, שכל אצבע ואצבע הרג מין אחד, וחמשה מינים היו, שכתוב, בסוסים, בחמורים, בגמלים, בבקר ובצאן. הרי חמשה מינים לחמשה אצבעות הנקראות יד. משום זה, הנה יד ה' הויה וגו' דבר כבד מאד. שהיו מתים מעצמם, שנמצאו מתים.

פסקה קצב
בתר דלא אהדרו וכו': אחר שלא חזרו המצרים בתשובה, חזרו אלו האותיות ממש של **דבר**, והרגו כל אלו שנותרו, ואותיות **דבר** חזרו להיות **ברד**. מה בין זה לזה. אלא זה, הדבר, בנחת, וזה, הברד, בתוקף הרוגז. ושנים אלו היו במקום אחד, דהיינו בחמש אצבעות.

פסקה קצג
תא חזי, דבר וכו': בוא וראה, **דבר**, הוא אותיות שהם בנחת, מיתה בנחת, שהיו מתים מעצמם. **ברד**, כי חזרו האותיות להיות בתוקף הרוגז, והרג הכל. ישבו באותו שדה, ראו צאן הבאים למקום אחד ומתים שם. קם אותו יהודי והלך אל אותו מקום, וראה שני עופות מתות, הנקראים קטפירי, (כנ"ל אות קכ"ד) המלאים תולעים וארס שמסבתם מתו הצאן.

פסקה קצד
פתח ואמר ואעשך וגו': פתח ואמר ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה וגו'. דבר זה הוא של ר' אלעזר, שאמר, **ואעשך לגוי גדול**, הוא כנגד הדבור **לך לך**. **ואברכך**, הוא כנגד הדבור **מארצך**, **ואגדלה שמך**, הוא כנגד **וממולדתך**. **והיה ברכה** הוא כנגד **ומבית אביך**. וזה כנגד זה. פירוש. כנגד ארבעה הציונים שבפסוק לך לך וגו', הובטח לו ארבעה מיני שכר, בכתוב, ואעשך לגוי גדול וגו'.

פסקה קצה
ר' שמעון אמר וכו': רש"א סוד החכמה יש כאן. **ואעשך לגוי גדול**, הוא כנגד צד ימין, שהוא חסד. **ואברכך**, הוא כנגד צד שמאל, שהוא גבורה. **ואגדלה שמך**, הוא כנגד צד האמצעי, שהוא ת"ת. **והיה ברכה**, הוא כנגד צד ארץ ישראל, שהיא המלכות, והכל הוא סוד המרכבה הקדושה. כי חג"ת ומלכות, הם ד' רגלי המרכבה. (כנ"ל ב"א דף ק"י ד"ה מלכותא דדוד).

פסקה קצו
תא חזי באתערותא וכו': בוא וראה, בהתעוררות של מטה מתעורר למעלה, וטרם שמתעוררים למטה, לא יתעורר למעלה לשרות עליו. מה כתוב באברהם, ויצאו אתם מאור כשדים. ושואל, ויצאו **אתם**, ויצאו **אתו** היה צריך לומר. שהרי כתוב ויקח תרח את אברם בנו וגו'. מהו ויצאו **אתם**. ומשיב, אלא תרח ולוט יצאו עם אברהם ושרה, כי אחר שניצל אברהם מן האש, חזר תרח לעשות רצונו. ומשום כך כתוב ויצאו **אתם**, שתרח

ולוט יצאו עם אברהם ושרה. וכיון שהם התעוררו תחלה מלמטה ללכת ארץ כנען, מיד התעורר עליו מלמעלה, ואמר לו הקב"ה לך לך.

פסקה קצז

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, לך לך, היינו לתיקון שלך עצמך. **מארצך**, מאותו צד הישוב שאתה שוקל, ששם נולדת, דהיינו מצד ימין מטרם שנכלל כשמאל. ואמר לו הקב"ה ללכת משם. **וממולדתך** מתולדה ההוא שלך, דהיינו מצד שמאל מטרם שנכלל בימין, שהשמאל הוא תולדה של הימין. **ומבית אביך**, שאתה משגיח בשורשם, ואמר לו הקב"ה שלא יסתכל בהם יותר (כמ"ש לך לך דף י"ז ד"ה ומבית אביך ע"ש). **אל הארץ אשר אראך**, כי שם יתגלה לך מה שאתה חפץ, דהיינו הכח הממונה עליה, שהוא עמוק וסתום. (כמ"ש לך לך י"ח ד"ה אל הארץ). מיד וילך אברם כאשר דבר אליו ה'. ואנחנו רוצים ללכת מכאן כדי להשיג סוד החכמה. (חסר הסיום)

פסקה קצח

ר' יוסי ור' חייא וכו': ר"י ור"ח היו הולכים בדרך. אר"י לר' חייא, למה אתה שותק, הרי הדרך אינו מתתקן אלא בדברי תורה. נאנח ר' חייא ובכה. פתח ואמר, ותהי שרה עקרה אין לה ולד. אוי על זה, אוי על אותו זמן, שהולידה הגר את ישמעאל.

פסקה קצט

א"ל ר' יוסי וכו': אמר לו ר"י, למה. והרי שרה הולידה אחר שנולד ישמעאל, והיה לה בן גזע קדוש. ולמה אתה אומר אוי. אמר לו אתה רואה, ואני רואה, וכך שמעתי דבר מפיו של ר"ש, ובכיתי, שאמר, ווי על אותו זמן, כי משום ששרה נעכבה, כתוב, ותאמר שרה אל אברהם וגו' בא נא אל שפחתי וגו' וע"כ השעה עמדה להגר, לרשת את שרה גבירתה, והיה להגר בן מאברהם.

פסקה ר

ואברהם אמר וכו': ואברהם אמר, לו ישמעאל יחיה לפניך, ואע"פ שהקב"ה היה מבשר לו על יצחק, התדבק אברהם בישמעאל, עד שהקב"ה השיבו ולישמעאל שמעתיך וגו'. ואח"כ נימול, ונכנס בברית הקדוש, מטרם שיצא יצחק לעולם.

פסקה רא

ות"ח ארבע מאה וכו': ובוא וראה ארבע מאות שנים עמד הממונה של בני ישמעאל, ובקש לפני הקב"ה, אמר לו, מי שנימול יש לו חלק בשמך. אמר לו הקב"ה כן. אמר לו והרי ישמעאל שנימול, למה אין לו חלק בך כמו יצחק. אמר לו, זה נימול כראוי וכתיקוניו, וזה אינו כך. ולא עוד אלא שאלו מתדבקים בי כראוי לשמונה ימים. ואלו

רחוקים ממני עד כמה ימים. אמר לו השר הממונה, ועם כל זה, כיון שנימול לא יהיה לו שכר טוב על זה.

פסקה רב

ווי על ההוא וכו': אוי לאותו זמן שנולד ישמעאל בעולם ונימול, מה עשה הקב"ה, כלפי טענת השר של ישמעאל, הרחיק את בני ישמעאל מדבקות העליון, ונתן להם חלק למטה בארץ הקדושה, בשביל המילה שבהם.

פסקה רג

וזמינין בני ישמעאל וכו': ועתידים בני ישמעאל לשלוט על ארץ הקדושה זמן הרבה בשעה שהיא ריקה מכל, כמו שהמילה שלהם היא ריקה בלי שלמות. והם יעכבו את בני ישראל לשוב למקומם, עד שישלם הזכות של בני ישמעאל.

פסקה רד

וזמינין בני ישמעאל וכו': ועתידים בני ישמעאל לעורר מלחמות גדולות בעולם, ויתאספו בני אדום עליהם, ויערכו עמהם מלחמה, אחת על הים, ואחת על היבשה, ואחת סמוך לירושלים, וימשלו אלו על אלו, וארץ הקדושה לא תמסר לבני אדום.

פסקה רה

בההוא זמנא וכו': באותו זמן, יתעורר עם אחד מסוף העולם על רומי הרשעה, ויערוך עליה מלחמה ג' חדשים, ויתאספו שם עמים, ויפלו בידיהם, עד שיאספו עליה כל בני אדום מכל קצוי העולם. ואז יתעורר הקב"ה עליהם. זהו שכתוב, כי זבח לה' בבצרה. ולאחר כך, מה כתוב, לאחוז בכנפות הארץ וגו', ויכלה את בני ישמעאל מן הארץ, וישבר כל הכחות שלמעלה, ולא ישאר כח למעלה על עם העולם, דהיינו ישראל, אלא כח ישראל בלבדו. ז"ש ה' צלך על יד ימינך.

פסקה רו

בגין דשמא וכו': משום שהשם הקדוש הוא בימין. והתורה היא בימין, וע"כ הכל תלוי בימין. ולמדנו, שצריכים להגביה את הימין על השמאל. כמו שבארוהו, שכתוב, מימינו אש דת למו. ולעתיד לבא כתוב, הושיעה ימינך ועננו. ובזמן ההוא כתוב, כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד. וכתוב, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

בא

פסקה א

ויאמר ה' אל משה בא וגו': ר' יהודה פתח ואמר, אשרי העם יודעי תרועה וגו'. כמה צריכים בני אדם ללכת בדרכי הקב"ה, ולשמור מצות התורה, כדי שיזכו על ידה בעולם הבא, ולהציל אותם מכל המשטינים למעלה ולמטה. כי כמו שיש משטינים בעולם למטה, כן נמצאים משטינים למעלה, העומדים להשטין על בני אדם.

פסקה ב

אינון דעבדין פקודי וכו': אלו שמקיימים מצות התורה והולכים בדרך הישר, ביראת אדונם, כמה הם מליצי טוב, העומדים עליהם למעלה כמש"א, אם יש עליו מלאך מליץ אחד וגו'. וכתוב ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כפר. משום זה אשרי הוא מי ששומר מצות התורה.

פסקה ג

אמר לו ר' חייא וכו': א"ל ר"ח, אם כן למה צריכים כאן מלאך שיהיה מליץ על האדם, והרי כתוב, כי ה' יהיה בכסלך ושמר רגלך מלכד. וכתוב ה' ישמרך מכל רע. שהקב"ה רואה כל מה שעושה אדם בעולם הן טוב והן רע. וכן הוא אומר, אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'. וא"כ למה לי מלאך, להמליץ או להשטין.

פסקה ד

אמר ליה ר' יהודה וכו': א"ל ר"י, הכל ודאי הוא כן, שהקב"ה רואה הכל, אבל הרי כתוב, וגע אל עצמו ואל בשרו. וכתוב, ותסיתני בו לבלעו חנם. שזה להראות, שנמסר הרשות לצד האחר, להשטין על דברי העולם, ושיהיו נמסרים בידיו. וכל אלו הם דברים נסתרים לפני הקב"ה, ואין אתה ראוי ללכת אחריהם לחקרם, משום שהם חוקי הקב"ה ובני אדם אינם מותרים לדקדק אחריהם. חוץ מאלו צדיקי אמת, היודעים סודות התורה, והולכים בדרך החכמה לדעת אלו דברים הסתומים שבתורה. וז"ש אשרי העם יודעי תרועה וגו'. כלומר, שיודעים דרכי השי"ת שמריע ומטיב ע"י שליחים, אע"פ שיכול לעשות בעצמו. וכן כאן בהכתוב בא אל פרעה, רצה הקב"ה שפרעה ישלח את בני ישראל, אע"פ שהיה יכול להוציאם בעל כרחו.

פסקה ה

ר' אלעזר פתח וכו': ראפ, ויהי היום ויבואו בני האלקים להתיצב וגו'. **ויהי היום**, זהו ראש השנה, שהקבה קם לדון את העולם. כעין זה, ויהי היום ויבא שמה, יום ההוא, יום טוב של ראש השנה היה.

פסקה ו

ויבואו בני האלקים: אלו הם השרים הממונים השליחים בעולם להשגיח במעשה בני אדם. **להתיצב על ה'**, כמשא, לכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו. אבל, להתיצב על ה', במקרא הזה מצאתי אהבת הקבה אל ישראל. משום שאלו השליחים שהם ממונים להשגיח על מעשה בני אדם, הולכים ומשוטטים בעולם לוקחים אלו המעשים כולם, וביום שהדין עומד לקום, לדון את העולם, נעשו משטינים לעמוד להשטין על בני האדם. ובוא וראה, מכל העמים שבעולם, אינם עומדים הממונים להשגיח על מעשיהם, חוץ על ישראל בלבד, משום שהם בנים אל הקבה.

פסקה ז

וכד לא אשתכחו וכו': וכאשר לא נמצאו מעשיהם של ישראל כראוי, כביכול, אלו ממונים השליחים, כשרוצים לעמוד על אלו המעשים של ישראל, הם עומדים על ה'. כי כשישראל עושים מעשים שאינם טובים, כביכול, מחלישים כח הקבה, וכשעושים מעשים טובים, נותנים גבורה וכח אל הקבה. ועל זה כתוב, תנו עז לאלקים. במה נותנים עז. במעשים טובים. ועל כן ביום ההוא, כל השרים הממונים התקבצו על ה'. **על ה'** ודאי, כי כיון שנתקבצו להשטין על ישראל, נמצאים מתקבצים על ה'. דהיינו כביכול, להחליש כחו. (וביאור הענין, שישראל יוכלו, כביכול, להוסיף כח למעלה, או לגרוע, הוא בפתיחה לחכמת הקבלה אות קסא קסב, עשה בכל ההמשך).

פסקה ח

ויבא גם השטן בתוכם: המלה **גם** רומז לרבות על בני האלקים, כי כולם באים להיות משטינים על ישראל, וזה, השטן, נתוסף עליהם, משום שהוא מלשין הגדול מכולם כיון שראה הקבה שכולם באו להשטין, מיד, ויאמר ה' אל השטן מאין תבא. להיותו הגדול מכולם. שואל, וכי לא ידע הקבה מאין היה בא, עד שהוצרך לשאלו. ומשיב, אלא להביא הדבר לרצונו של השטן. כלומר, שנתן לו, בדברים אלה, פתח להשטין כרצונו.

פסקה ט

ויאמר ה' אל השטן וגו': ויען השטן את ה' ויאמר משוט בארץ. מכאן למדתי, שישוב הארץ נמסר לצד האחרים, דהיינו ע' אומות, חוץ מארץ ישראל בלבדה, שהיא בקדושה

לישראל. ועל כן, כיון שאמר, **משוט בארץ**, שארץ סתם, פירושה ארץ ישראל, ראה הקב"ה שרוצה להיות מלשין על ישראל, ולא על איוב או אחרים הנחשבים על האומות יושבי שאר הארצות, מיד ויאמר ה' אל השטן השמת לבך על עבדי איוב וגו'.

פסקה י

חמא שעתא למיהב וכו': ראה שעתה הוא השעה לתת לשטן חלק במה שיתעסק בו, ויתרחק מן ישראל. והנה בארוהו, בדומה, לרועה שרצה להעביר צאנו דרך נהר אחד, ובא זאב להתגרות בצאן, רועה שהוא מנוסה מה עושה, לוקח תיש גדול ונותנו לזאב, אמר, ילחום עם התיש עד שאעביר את צאני לעבר הנהר, ואחר כך אשוב ואקח גם את זה, כך עשה הקב"ה שמסר את איוב אל השטן שיתעסק עמו ולא ישטין על ישראל. מיד התעסק עמו השטן ולא קטרג על ישראל.

פסקה יא

ויען השטן את ה' וגו': אין תימה על עבד, שאדונו עושה לו רצונו, שמתירא אותו, הסר השגחתך ממנו, ותראה אם ייראו אותך אם לא.

פסקה יב

ת"ח בשעתא דעאקו וכו': בוא וראה, בעת צרה, כשניתן חלק אחד לצד הזה להתעסק בו, הוא מתרחק אחר זה לגמרי. כעין זה, הוא שעיר שמקריבים בר"ח, וביום הכפורים, שהם סוד נתינת חלק לס"א, שניתן לו כדי שיתעסק בו, ויעזוב את ישראל בממלכתם. (כמ"ש לעיל פ' נח דף ל"ז ד"ה וכדין, ודף מ"ח ד"ה נעם זה) וכאן, הגיע הזמן לקחת חלק הזה, מכל זרע אברהם, בשביל הסטרא אחרא. כמש"א, הנה ילדה מלכה וגו' את **עוץ** בכורו וגו' ואיוב היה בארץ **עוץ**, הרי שהיה, ממשפחתו של אברהם.

פסקה יג

ות"ח בשעתא דאמר וכו': ובוא וראה, בשעה שאמר השטן **משוט בארץ**, בקש מה', לעשות דין בישראל, כי ארץ סתם הוא ארץ ישראל, (כנ"ל אות ט') כי היה לו דין על אברהם, ונשה מן הקב"ה. והוא, כי לא נעשה דין ביצחק, כשנקרב על המזבח, כי לא היה לו להחליף הקרבן שהכין על המזבח, באחר, דהיינו באיל, כמש"א לא יחליפנו. וכאן כבר היה יצחק על המזבח, ולא נשלם להיות קרבן, ולא נעשה בו דין. ובקש זה מן הקב"ה, כמו שבקש דין של מכירת יוסף לכמה דורות. וכל מה שמבקש השטן הוא מבקש בדרך דין.

פסקה יד

ומההוא זמנא דאשתזיב וכו': ומאותו זמן שניצל יצחק ונחלף קרבנו, הכין הקב"ה, בשביל המקטרג ההוא את זה, דהיינו איוב, לחלקו. כמש"א, הנה ילדה מלכה וגו', את עוץ בכורו וגו'. שהוא איוב, שישב בארץ עוץ. וזה נאמר תיכף אחר עקדת יצחק. וכאן, בלידת עוץ, הגיע השטן לקחת חלקו מכל זרעו של אברהם, ולא יקרב להזיק לצד אחר, דהיינו לישראל.

פסקה טו

וכלא בדינא אתא וכו': והכל הוא בדין. כמו שהוא, דהיינו איוב, דן, כן הוא נידון. כי איוב מיועצי פרעה היה, וכשקם פרעה על ישראל היה רוצה להרג אותם. אמר לו, איוב, לא, אלא קח את כספם, ומשול על הגופים שלהם בעבודה קשה, ולא תהרגם. אמר לו הקב"ה, חייך, באותו דין ממש שחרצת על ישראל תהיה נידון. מה כתוב, אולם שלח נא ידך וגע אל עצמו וגו'. במה שהוא דן את ישראל כך נידון בעצמו, ואע"פ, שבכל שאר הדברים, היה מתירא מפני הקב"ה. כמ"ש עליו, וירא אלקים, לא ניצל מן הדין.

פסקה טז

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, אך את נפשו שמור. שניתן לו רשות לשלוט על הבשר שלו. כי הוא סוד שכתוב קץ כל בשר בא לפני. ובארוהו, **בא לפני** ודאי, דהיינו שקץ כל בשר, שהוא השטן המשחית **בא לפני** לקבל רשות (כנ"ל פרשת נח אות ע"ח) וזהו שנקרא קץ כל בשר ולא נקרא קץ כל רוח, (כמ"ש בפ' נח ק"ל וע"ש בהסולם) ובארוהו, שהוא קץ הבא מצד החשך, דהיינו מבחי' דינין דדכורא, כמש"א, קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר. ולכל תכלית הוא כמו ולכל בשר. כי יש קץ אחר והוא קץ הימין, שהוא בקדושה, וזה שבכאן הוא קץ אחר מצד השמאל, שהוא חשך. וע"כ ניתן לו רשות לפגוע בעצמו ובבשרו.

פסקה יז

ותסיתני בו לבלעו חנם: שואל, אם כן לא בדין נענש, אלא מחמת דיבורו של המקטרג שהסיתו והטה אותו. ומשיב, אלא הכל היה בדין, וכן אמר לו אליהוא, כי פעל אדם ישלם לו וכארח איש ימציאנו. וכן היה, כמו שאמרנו, כמו שהוא גזר על ישראל אצל פרעה, כך נגזר עליו.

פסקה יח

והאי דאמר ותסיתני וכו': ומה שאמר, ותסיתני בו לבלעו חנם, התשובה היא, שלא כתוב ותסיתני לבלעו, אלא ותסיתני בו, בו הוא כך, בדעתו, שהוא חושב, כי תסיתני,

כמו שאמר איוב, ועל עצת רשעים הופעת. כעין זה, ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו. וג"כ קשה, וכי אפשר לפתות את הקב"ה. אלא ויפתוהו ויכזבו לו לא כתוב, ורק ויפתוהו בפיהם, **בפיהם** הוא דבר זה, שנתפתה. דהיינו שהם חושבים כך, ובאמת אינו כן.

פסקה יט

א"ר אבא וכו': אר"א, הכל הוא יפה, אבל כך למדתי. תנן, עולה ומשטין. שואל, וכי הוא יכול להשטין לפני הקב"ה שיודע הכל. ומשיב, כן, כי הוא מלך זקן וכסיל, שכתוב טוב ילד מסכן ממלך זקן וכסיל. וכיון שהוא מלך על בני אדם ע"כ יכול להשטין על האדם. מהו הטעם. הוא משום שהוא נאמן על מעשיהם של אנשים. כי להיותו מלך עליהם הוא נאמן על מעשיהם.

פסקה כ

ת"ח האי בדינא וכו': בוא וראה, זה, הוא רק בדין של יחיד, אבל בדין העולם, כתוב, וירד ה' לראות. ארדה נא ואראה. שלא נתנה לו אמונה, אלא הוא בידיו של הקב"ה בלבדו. כי לא רצה להאביד העולם על פיו של המקטרג, שתאותו הוא תמיד להשחית. מאין לנו. כי כתוב, קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר. שפירושו, שהוא חוקר להשחית הכל. וזה הוא, קץ כל בשר בא לפני. שהשטן הנקרא קץ כל בשר, בא ודאי להשחית. (כנ"ל פ' נח אות כ"ט).

פסקה כא

ות"ח, ויהי היום ויבואו וגו': כמו שנתבאר, שהיה בראש השנה. שביום ההוא עומדים שני צדדים כנגד העולם. כל אלו הבאים לפני הקב"ה בתשובה ומעשים טובים, הם זוכים להיות כתובים אצל אותו הצד שהוא חיים, שמוציא תוצאות חיים, ומי שהוא מן הצד שלו נכתב לחיים. וכל אלו הבאים במעשים רעים הם כתובים לצד האחר שהוא מות. שנקרא מות, ובו שורה המות, להמית בני אדם.

פסקה כב

ובההוא יומא קיימא וכו': וביום ההוא עומדים אלו שני הצדדים, חיים ומות. יש מי שנכתב לצד החיים, ויש מי שנכתב לצד המות. ולפעמים העולם הוא בינוני, דהיינו חציו חייב וחציו זכאי, אם נמצא צדיק אחד מכריע בעולם, כולם עומדים ונכתבים לחיים. ואם רשע אחד מכריע העולם, כולם נכתבים למיתה.

פסקה כג

וההוא זמנא וכו': ואותו הזמן היה העולם בינוני, דהיינו מחצה חייב ומחצה זכאי, והמקטרג רצה להשטין ולהכריע העולם לכף חוב, מיד מה כתוב, השמת לבך על עבדי

איוב כי אין כמוהו בארץ וגו'. כיון שהוא נודע לבדו, מיד התקיף אותו המקטרג. וע"כ למדנו, שאין האדם צריך להוציא את עצמו מן כלל הרבים, כדי שהוא לא יצוין בלבדו ולא יקטרגו עליו מלמעלה.

פסקה כד

דכתיב בשונמית וכו': שכתוב בשונמית, ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת, שפירושו, אינו רוצה להוציא את עצמו מכלל הרבים, בתוך עמי אני יושבת עד היום הזה, ובתוך עמי בכלל אחד אהיה נודעת למעלה. וכאן, איוב, כיון שנודע למעלה ונצטיין, מיד התקיף אותו המקטרג, ואמר, החנם ירא איוב אלקים, כל מה שהוא ירא אותך והתגבר במעשים טובים, אינו עושה בחנם, הלא אתה שכת בעדו ובעד וגו', אבל קח ממנו כל טוב הזה שעשית לו, ומיד תראה, אם לא על פניך יברכך, יעזוב אותך ויתדבק בצד האחר. כי עתה על שלחנך הוא אוכל, העבר שלחנך ממנו, ונראה ממי הוא, ובאיזה צד יתדבק.

פסקה כה

מיד ויאמר וכו': מיד ויאמר ה' אל השטן הנה כל אשר לו בידך. להראות שהיראה של איוב אל הקב"ה, היה כדי לשמור על עשרו.

ומהכא אוליפנא וכו': ומכאן למדנו, שכל אלו היראים מפני הקב"ה בשביל עשירותם או בניהם, אין זה יראה כראוי. וע"כ קטרג המקטרג ואמר, החנם ירא איוב אלקים הלא אתה שכת בעדו וגו', מעשה ידיו ברכת, וע"כ הוא ירא אותך. ואז ניתן לו רשות לקטרג עליו, ולהראות שלא עבד איוב אל הקב"ה באהבה.

פסקה כו

דכיון דאתנסי וכו': כי כיון שהתנסה, יצא מן הדרך ולא נשאר בתקפו. מה כתוב, בכל זאת לא חטא בשפתיו, אבל ברצונו חטא. ואח"כ חטא בכל. כמ"ש (ב"ב טז:) שאמר ארץ נתנה ביד רשע וגו'. וכן, אמר רבה, איוב בסערה חרף וכו' ע"ש.

פסקה כז

ואי תימא דלא וכו': ואם תאמר שלא התנסה אדם חוץ מאיוב, הרי כתוב, ה' צדיק יבחן וגו'. ומשום זה התנסה גם איוב. ואע"פ שלא נשאר בתקפו כראוי, לא יצא מתחת רשות אדונו להתדבק בצד האחר.

פסקה כח

וכמה הוה ההוא וכו': שואל, וכמה היה הנסיון שלו. ומשיב, שנים עשר חדש הוא ממשלת הצד האחר. כמו שלמדנו, דינם של הרשעים בגיהנם הוא י"ב חודש. ומשום שלא התדבק בצד האחר, כתוב, וה' ברך את אחרית איוב מראשיתו.

פסקה כט

ר' שמעון אמר וכו': רש"א זה של איוב, אינו נסיון מן הקב"ה, כנסיון של שאר הצדיקים, כי לא כתוב והאלקים נסה את איוב, כמ"ש, והאלקים נסה את אברהם. כי אברהם, הוא בידו הקריב את הבן יחיד שלו אל הקב"ה, ואיוב, לא נתן מאומה, ולא מסר אל הקב"ה מאומה.

פסקה ל

ולא אתמר ליה וכו': ולא נאמר לו הנסיון, כמו שנאמר לאברהם, כי היה גלוי לפניו שלא יוכל לעמוד בו כראוי, אלא שנמסר ביד המקטרג. ובדינו של הקב"ה נעשה, על שסיבב עבודה הקשה לישראל במצרים, (כנ"ל אות ט"ו) והקב"ה העיר אליו דין הזה אל המקטרג, ז"ש, השמת לבך אל עבדי איוב וגו'.

פסקה לא

פתח ואמר ויהי וגו': פתח ואמר, ויהי מקץ ימים ויבא קין וגו'. כתוב מקץ **ימים**, לא מקץ **ימין**. כי קץ הימים הוא הס"א, וקץ הימין הוא הקדושה. (כמ"ש לעיל ב"ב אות של"ד, של"ה) כי הוא דחה את קץ הימין. והתקרב אל קץ הימים. ובארנו, כתוב, ואתה לך לקץ, ואמר דניאל, לאיזה קץ, אם לקץ הימין או לקץ הימים. עד שאמר לו הקב"ה לקץ הימין. שהוא בקדושה. ועל זה היה ירא דוד, ואמר, הודיעני ה' קצי וגו'. דהיינו, או לקץ הימים או לקץ הימין. וכאן מה כתוב, ויהי מקץ ימים, שהוא בס"א, ולא מקץ ימין, שהוא בקדושה, ע"כ לא התקבל קרבנו, כי מס"א היה.

פסקה לב

ת"ח והבל, הביא גם הוא: שואל, מהו **גם**, ומשיב, **גם**, הוא לרבות זה בזה, כלומר, שגם הוא הביא לס"א מעט, כמו קין, אלא קרבנו להקב"ה היה כולו, דהיינו, שעיקר הקרבן היה אל הקב"ה, ונתן חלק לצד האחר, כמ"ש ומחלביהן. שמשמע שעיקר הקרבן, דהיינו חלביהן, הקריב לה', וחלק הגרוע נתן לס"א. וקין, עיקר הקרבן עשה לקץ הימים, שהוא סוד הסטרא אחרא, ונתן חלק להקב"ה. ועל כן לא התקבל.

פסקה לג

באיוב מה כתיב וכו': באיוב מה כתוב, והלכו בניו ועשו משתה וגו' ויהי כי הקיפו ימי המשתה וגו'. ובמשתה נמצא המשטין בכל יום. ולא היה יכול לו. מאין לנו. כי כתוב, הלא אתה שכת בעדו ובעד ביתו וגו'. ולעולם לא נתן חלק אל הס"א, כי כתוב והעלה עולות מספר כולם. ועולה, עולה למעלה, ואינו נותן חלק לס"א. ואם היה נותן

לו חלק, לא היה השטן יכול לו אח"כ, וכל מה שלקח ממנו השטן שלו לקח. משום שלא נתן לו חלק מקרבנותיו.

פסקה לד

ואי תימא אמאי וכו': ואם תאמר, למה הרע לו הקב"ה, מחמת שלא נתן חלק לשטן. ומשיב, אלא אם היה נותן חלק לס"א, היה מפנה הדרך של הקדושה, כי הס"א היה מסתלק מעל המקדש, וצד הקדוש היה מתעלה למעלה למעלה. והוא לא עשה כן, וע"כ, בקש עליו הקב"ה את הדין. (וביאור ענין נתינת חלק לס"א, נתבאר היטב לעיל פרשת נח, מאות ק' עד ק"ו ובהסולם שם. ובדף מ"ז שם ד"ה ת"ח. ודף מ"ח, ד"ה ועם זה, עש"ה).

פסקה לה

ת"ח, כמה דאיהו וכו': בוא וראה, כמו שהוא התפרד ולא הכליל טוב ורע, דהיינו שלא נתן חלק לס"א כדי לטהר את הקדושה כנ"ל, הוא דן אותו כעין זה, שנתן לו מתחילה טוב ואח"כ רע, ואח"כ החזירו לטוב. וכן ראוי לאדם, לדעת טוב, ולדעת רע. ולהחזיר עצמו לטוב. וזה הוא סוד האמונה, שהיא הנוקבא. בוא וראה, איוב, מעבדי פרעה היה. וזהו שכתוב בו, הירא את דבר ה' מעבדי פרעה.

פסקה לו

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, עתה יש לגלות סודות שהם מתדבקים למעלה ולמטה. מה כתוב, בא אל פרעה, הלא, לך אל פרעה, היה צריך לומר, מהו בא. ומשיב. אלא שהכניס אותו, את משה, חדרים לפנים מחדרים, אל תנין חזק אחד עליון, שכמה מדרגות משתלשלות ויורדות ממנו. ומי הוא. הוא סוד התנים הגדול.

פסקה לז

ומשה דחיל מניה וכו': ומשה ירא מפניו, ולא קרב אלא לאלו היאורים, שהם מדרגות שלו, אבל לתנים עצמו היה ירא ולא קרב, משום שראה אותו משתרש בשרשים עליונים.

פסקה לח

כיון דחמא וכו': כיון שראה הקב"ה, שמשה ירא, ושליחים ממונים אחרים למעלה לא יכלו לקרב אליו, אמר הקב"ה, הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו. שהקב"ה היה צריך לערוך עמו מלחמה ולא אחר. כמש"א, **אני ה'**, שדרשו, אני ולא שליח. ובארו סוד החכמה של התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו לאלו יושבי על מדין, היודעים בסוד אדונם.

פסקה לט

פתח ר"ש וכו': פתח ר"ש ואמר, ויברא אלקים את התנינים הגדולים וגו'. מקרא זה בארוהו. אבל ויברא אלקים את התנינים, הוא סוד, זהו לויתן ובת זוגו. **תנינם**, חסר **י'** כתוב, משום שהרג את הנקבה, והקב"ה העלה אותה לצדיקים. ובארוה. וע"כ לא נשאר אלא תנים הגדול אחד. ודע שלויתן דג טהור הוא, כמ"ש חז"ל (חולין סז:).

פנימיות הדברים הוא. כי לויתן ובת זוגו, שורשם גבוה מאד, כי הים ה"ס המלכות מבחינת החכמה, והחשוב מכל בריות שבים, הוא הלויתן. הרי שהוא כללות החכמה שבים. אמנם אינו נמשך מחכמה עצמה, אלא מן הבינה שחזרה לחכמה, בסוד הקו שמאל, שבה המכונה נקודת השורק. ועל כן כתוב עליהם, **ויברא** אלקים את התנינים הגדולים, כי הבינה נקראת בריאה. אמנם לא נקבע מקומו בים עצמו, שהוא מלכות דאצילות, אלא מקום הוכן בעולם הבריאה שמחוץ לאצילות, למטה מן מלכות דאצילות, וה"ס עשרה יאורים שמביא ר"ש לפנינו. ולא יקשה לך אם הם ממדרגות הקדושה, למה נהרגו, כי הנקבה נהרגה מיד, וכן נהרג אח"כ גם הזכר, בסו"ה, והרג את התנין אשר בים. והתשובה הוא, כי הריגה פירושו ביטול מדרגתו, ושיבה לאצילות, ובאמת בגמר התקון, יתבטלו כל ג' עולמות בי"ע וישיבו לאצילות.

וכן אין להקשות, אם היה הכרח להרג את הנקבה כדי שלא תחרב העולם כמ"ש להלן, א"כ למה ברא אותה מלכתחילה. והענין הוא, כי הריגה זו נאמר רק מבחינת מה ששמשה ללויתן, אבל לא נתבטלה לגמרי, כי ממנה ניזונות נשמות הצדיקים. **וז"ש וסלקא קב"ה לצדיקיא**.

פסקה מ

התנים הגדול, תשע וכו': התנים הגדול, שהוא לויתן הזכר הנשאר בחיים, שנאמר עליו, הרובץ בתוך יאוריו תשעה יאורים הם, שהוא רובץ בהם, שהם כנגד ט"ס, חב"ד חג"ת ונה"י, ויאור אחד הוא שמימיו שקטים שהוא הכתר, ברכות של מימי הגן, שהוא המלכות דאצילות, נופלות בו שלש פעמים בשנה. שה"ס ג' הקוין ימין שמאל אמצע, שעליהם נאמר שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. ואם נופלות בו שתי פעמים, דהיינו רק ב' קוין ימין ושמאל, מתברך היאור ולא כל כך, כי חסר קו האמצעי, ואם רק אחת נופלת בו, דהיינו ימין לבדו או שמאל לבדו, אינו כן. אינו מתברך על ידו. ומיאור ההוא שהוא כתר, מקבלים ט' היאורים שהם ט"ס תחתוניות.

פסקה מא

והאי תנינא עאל וכו': ותנין הזה בא ביאור ההוא, שהוא כתר היאורים, מתחזק בו והולך ושוחה ונכנס אל הים, שהוא המלכות דאצילות, ובולע שם כמה מינים דגים ושולט, שהם מדרגות שבתוך הים הפחותות ממנו הוא בולע אותן ונשלמות בו. וחוזר ליאור ההוא השוקט. ואלו תשעה היאורים הולכים ועולים אליו, דהיינו לקבל שפעם, כי הם מקבלים שפעם מן היאור השוקט, שהוא הכתר שלהם. וסביב לו ליאור, כמה אילנות ועשבים למיניהם. שענינם מתבאר להלן (אות ס"ח) והוא יאור הראשון שביאורים, דהיינו כתר.

פסקה מב

נפקא מסטרא שמאלא וכו': ועתה מבאר סדר יציאתם של עשרת היאורים. יוצא מצד שמאל, מצנור אחד הנמשך ויוצא, שהוא יסוד דז"א, ג' טפות, שהם מן ג' הקוים ימין שמאל אמצע הכלולים בקו שמאל, וכל טפה וטפה מתפשטת לג' טפות, ונעשו ט' טפות, וכל טפה וטפה נעשה ממנה יאור אחד, ואלו הם תשעה יאורים המתגברים והולכים ושוחים ומסבבים בכל הרקיעים. דהיינו בכל הגבולים של צמצום ב' הנקראים רקיעים.

פסקה מג

ממה דאשתאר מאינון וכו': ממה שנשאר מאלו הטפות אחר שגמרו לצאת ולא יצא עמהן, דהיינו כל בחינות הכתר וחכמה שלמעלה מבינה, שאינן נמשכות עם ג' הקוין, הרי נשארה טפה אחת, ויוצאת בשקט, ונופלת ביניהם, בין היאורים, ונעשה ממנה יאור אחד. זה הוא היאור, שאמרנו שהולך בשקט. דהיינו יאור השוקט הנ"ל.

פסקה מד

האי יאורא, כד וכו': יאור זה. כשהנהר הנמשך ויוצא, שהוא יסוד דז"א, מוציא טפות אחרות של ברכות, מצד הימין, דהיינו בעת שמשפיע למלכות מג' קוין הכלולים בקו ימין, מה שנשאר מאלו הטפות ולא יצא עמהם, דהיינו ג"כ מספירות שלמעלה מבינה, שאינן נמשכות עם ג' הקוין כנ"ל, נשארה טפה אחת מאלו הברכות, היוצאת בשקט, ונופלת ביאור ההיא השוקט. ונמצא שיאור השוקט יש לו ג"כ הארת הימין. וזהו היאור החשוב מכולם.

פסקה מה

כד נפקין ומתפרשן וכו': כשיוצאים ונפרדים אלו ארבעה נהרות היוצאים מגן עדן, נהר ההוא הנקרא פישון, נופל ביאור ההוא השוקט ונכלל בו. ועל כן מלכות בבל, נכלל בנהר הזה, שפישון הוא מלכות בבל. כי פישון הוא ראש הא' של ד' הנהרות, ובבל הוא

הראש של ד' מלכיות, שנאמר עליה, אנת רישא די דהבא (דניאל ב') וע"כ פישון הוא בבל. מיאור הזה השוקט, נזונים ומתמלאים כל יאורים האחרים.

פסקה מו

בכל יאורא ויאורא וכו': בכל יאור ויאור הולך ושוחה תנין אחד, והם תשע תנינים. וכל אחד ואחד ניקב נקב בראשו כמש"א, שברת ראשי תנינים על המים, ואפילו תנין הגדול הזה הוא כן, משום שכולם נופחים רוח כלפי מעלה, ולא למטה.

פירוש. כי להיותם מקבלים מקו אמצעי, המכריע שהארת הימין תתפשט ממעלה למטה, והארת השמאל תאיר רק ממטה למעלה, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת), והתנינים כולם הם מהארת השמאל, ע"כ נופחים רוח רק כלפי מעלה לא למטה. ומטעם זה יש להם נקב בראשם, שנקב זה הגיע להם ג"כ מהמסך דחירק של קו אמצעי מחמת שמיעט את הג"ר דג"ר שבהם. (כמ"ש לך י"ג ד"ה ונתבאר) עש"ה. שז"ס, שברת ראשי תנינים על המים. ואפילו לעת גדלות שהמסך יורד מבינה למקומו נשאר בהם ג"כ הנקב בראשם, מטעם, שהגדלות אינו מאיר ממעלה למטה, שחסר ג"ר דג"ר, וז"ש **בגין דנפחין רוחא לגבי עילא ולא לתתא**, ע"כ נשאר הנקב בראשם, ואפילו בתנין הגדול.

פסקה מז

כתיב בראשית ברא וכו': כתוב בראשית **ברא** אלקים. וכתוב, **ויברא** אלקים את התנינים הגדולים, שבשניהם כתוב לשון **בריאה**, הוא ללמד, שכנגד כל מעשה שבעשרה מאמרות שבמעשה בראשית, עומדים אלו עשרה יאורים, שתנים אחד מרפרף ברוח כנגד כל אחד ואחד. כלומר, שתנים אחד מכל יאור שבעשרה יאורים, מרפרף ברוחו כנגד המעשה שכנגדו, שבעשרה מאמרות ממעשה בראשית.

פסקה מח

ועל דא וכו': ומשום זה מזדעזע העולם אחת לשבעים שנה, משום, שבעת שהתנים הגדול הזה מעלה סנפיריו ומזדעזע, מזדעזעים אתו כולם הנמצאים ביאורים, וכל העולם מזדעזע, והארץ מתחלחלת, שכולם כלולים בתנים הגדול הזה.

פירוש. כבר ידעת שמדרגת לויתן שהוא התנים הגדול, ה"ס החכמה הנמשכת מקו שמאל. וחכמה זו אינה מתגלה רק על ספירת המלכות שבכל מדרגה, (כנ"ל בראשית א' דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) שבלויתן נקראת סנפיר. וכן מרומז במספר אחת לע' שנים, כי ע' שנים ה"ס ז"ס חג"ת נהי"מ, ואחת מהם היא המלכות, גם ידעת, שהמשכת החכמה באה בדינים, (כנ"ל וירא ס"ה ד"ה פירוש ע"ש) וז"ש, **חד לע' שנין מזדעזע עלמא**, דהיינו בהארת המלכות, **בגין דהאי התנין הגדול כד סליק סנפירוי**, שה"ס המלכות

שלו, שמעלה אותם כדי להמשיך חכמה, **ואזדעזע**, שכן דרך החכמה להמשך בדינים, וע"כ מזדעזע בשעת המשכתם, **כדין כלהו מזדעזען** וכו' **וכלהו כלילן בהאי תנין הגדול**. שמשום שכולם כלולים בו, ומקבלים שפעם ממנו, ע"כ המה מזדעזעים אתו.

פסקה מט

והארץ היתה תהו וגו': אמר ר' שמעון, מעשה בראשית, החברים עוסקים בו ויודעים בו. אבל מועטים המה היודעים לרמז מעשה בראשית בסוד התנים הגדול. ועל זה למדנו, שכל העולם משתלשל ונמשך מן הסנפיר של זה, של התנין הגדול. וע"כ יש להבין, איך הוא נרמז בכל מעשה בראשית. פירוש. כיון שכל מעשה בראשית הוא בסוד החכמה, כמ"ש כולם בחכמה עשית. והתנים הגדול, הוא כללות החכמה, כנ"ל בתחילת המאמר, ע"כ בהכרח הכל נמשך ממנו. ודוקא מן הסנפירים שלו, שה"ס המלכות שלו, משום שאין הארת החכמה מתגלה רק מן המלכות (כנ"ל בראשית א' רע"ו ד"ה ועוד) וז"ש, **דכל עלמא לא משתלשלא אלא על סנפירוי דדא**.

פסקה נ

ת"ח והארץ וגו': בוא וראה, כתוב, והארץ היתה תהו ובהו וגו'. למדנו **היתה**, מקודם לכן, דהיינו שהיתה תהו מטרם שהתחיל התקון. (כנ"ל ב"א דף כ"ח ד"ה היתה, ע"ש). ובארנוהו. כי באותו יאור הראשון, דהיינו יאור השוקט, שאמרנו, הנה כאשר תנין הגדול נכנס בו, הוא מתמלא, בהארת החכמה, ושוחה, ומכבה הנצוצים שהתלקטו העולמות שנחרבו מתחילה. דהיינו בעת שבירת הכלים, שיצאו אז ניצוצים, שהם דינים, לכל הצדדים, ועתה, התנים הגדיל מכבה ומבטל הדינים האלו. כי החכמה מכבה כל הדינים.

פסקה נא

אינון תנינין אחרנין וכו': אלו תנינים האחרים שאמרנו, היו ולא היו. כי אין הארתם נגלה בהם, ודומים כמו שלא היו. ולמה כן. הוא מפני שנחלש כחם כדי שלא יחריבו את העולם. חוץ פעם אחת לע' שנה, שהם מתחזקים בכח התנים הגדול ההוא, והוא בלבדו מתחזק. ואם הנוקבא שלו היתה חיה אצלו, לא היה יכול העולם לסבול אותם.

פירוש. כבר דברנו מזה לעיל, שהחכמה אינה מתגלה בשום ספירה מהמדרגה, רק בספירת המלכות שבמדרגה. והטעם הוא, כי בתחלה אחר שיצאו ב' הקוין, ימין ושמאל, נעשה מחלוקת ביניהם שממחלוקת הזו יצא הגיהנם (כמ"ש לעיל ב"א דף נ"ז ד"ה וזה ע"ש) והיה העולם נחרב, עד שיצא קו האמצעי ומיעט את קו השמאל שלא יאיר אלא ממטה למעלה, (כמ"ש שם דף נ"ח ד"ה עמודא דאמצעיתא) והארה שממטה למעלה נבחנת לאור המלכות, שה"ס אור נקבה. ולפיכך אין החכמה הבאה משמאל יכולה

להאיר בט"ס ראשונות, שה"ס אור הזכר המשפיע ממעלה למטה, אלא במלכות לבדה, המשפעת ממטה למעלה, שהוא בחינת ו"ק דג"ר. וכבר ידעת, שהמלכות מרומזת באחת לע' שנה כנ"ל.

וזה אמרו, **אינון תנינין אחרנין הוו ולא הוו**, כי אע"פ שנבראו, הם כלא היו, כי אין הארתם, שהיא חכמה, מתגלה בהם, משום שאין החכמה מתגלה בט"ס ראשונות, **בגין דאתחלש חילייהו**, שנחלש כחם על ידי קו האמצעי, שמיעט את אור הזכר מן הארת החכמה כנ"ל, **דלא יטשטשון עלמא**, כדי שיפסק המחלוקת והשמאל יכנע לימין, ולא יחרב העולם מחמת המחלוקת. **בר לשבעים שנין חד זמנא**, דהיינו רק במלכות שלהם, **אינון אתתקפו בחילא דהאי תנין הגדול**. הם מתחזקים, כי נגלה האור בהמלכות שלהם המאירה ממטה למעלה המקבלת מתנין הגדול. **והאי איהו בלחודוי לאתתקפא**, כי התנין הגדול הוא כללות אור החכמה כנ"ל. אמנם גם התנין הגדול אינו מאיר רק בבחינת מלכות שלו, דהיינו רק ממטה למעלה, כנ"ל (אות מ"ו) שאומר, **דכלהו נפחין רוחין לגבי עילא**, שהוא בחינת ו"ק דג"ר, וז"ש **ואלמלא נוקבא קיימת לגביה לא יכיל עלמא למסבל לון** כי אין הזכר יכול להשפע ממעלה למטה רק אם הוא ביחוד דכר ונוקבא, אבל אם הוא בלי נוקבא, הוא בבחינת ו"ק וחסר ג"ר, וע"כ כיון שקו האמצעי מיעט את הג"ר דג"ר דקו שמאל ע"י מסך דחירק (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) נהרגה בזה הנוקבא של הלויתן, שהוא התנים הגדול, ונשאר הלויתן זכר בלי נקבה, שהוא ו"ק דג"ר, המאיר רק ממטה למעלה. ומיעוט זה הוא הכרח, שעי"ז עשה קו אמצעי שלום בין ימין ושמאל, וז"ש **לא יכיל עלמא למסבל לון**. שהיה הכרח להרגה. ונמצא שמה שאומר שט' התנינים מקבלים מן התנים הגדול, שהוא אור נקבה. והנה נתבאר שהנוקבא דלויתן נהרגה על ידי מסך דחירק דקו אמצעי שנקרא הקב"ה.

פסקה נב

עד לא קטל וכו': עד שלא הרג הקב"ה את הנוקבא של הלויתן, הארץ היתה תהו. **תהו** היתה, ולאחר שהרגה, היתה הארץ. **ובהו**, שפירושו, שהתחילה הארץ להתקיים. **וחשך על** פני תהום, הוא משום, שהפעולה שעשה, עד לא האירה.

ביאור הדברים. כי נתבאר לעיל (פרשת לך דף י"ג ד"ה ולפיכך) שד' פעולות נוהגות בקו אמצעי בבואו לעשות שלום בין ב' הקוים ולחברם זה בזה. א) ה"ס צמצום א'. ב) המסך דצמצום א'. ג) צמצום ב'. ד) הוא המסך דצמצום ב', שבו יוצא קומת החסדים ליחד ב' הקוין זה בזה. עש"ה, שאין להכפיל דברים. וזסו"ה והארץ היתה תהו וכו'. כמ"ש לעיל (בראשית א' דף כ"ח ד"ה היתה).

ובזה תבין ב' הענינים הנאמרים כאן בתנין הגדול. א) שהרג לנוקביה. ב) שגם מחץ ראשו של הזכר עצמו, וניקב נקב בראשו, בסו"ה שברת ראשי תנינים וגו'. כי הם ב' מיני מסכים הנ"ל דצמצום א' וב', הבאים עם המסך דחירק שבקו אמצעי, שבמסך דצמצום א' הרג את הנוקבא של התנים הגדול, ובמסך דצמצום ב' מחץ ראשו של הזכר. והזהר שלפנינו, הולך ומבאר הטעמים למה באים ד' הפעלות הללו.

וז"ש, **עד לא קטיל קב"ה לנוקבא הארץ היתה תהו**, דהיינו שנמשכה עליה כח הצמצום א', שהוא הכנה אל ביאת המסך דצמצום א' על ידי קו האמצעי. **ולבתר דקטיל לה הוה בהו**. דהיינו אחר שקו האמצעי גילה המסך דצמצום א' ההורג את הנוקבא דתנין, ויצא עליו קומת הזווג שהיא קומת רוח, נמתקה הארץ על ידי המסך הזה, ונקראת בשם **בהו**. **שראת לאתקיימא**, להתקיים ע"י קומת רוח הזאת, שיצאה על מסך דצמצום א'. **וחשך עד לא הות נהירא עובדא דעבד**, כי האור חזר ונעלם ולא האיר ונעשה חשך, וחשך זה עבר לבחי' צמצום ב', דהיינו שהגיע עד הבינה. ובזה נעשה הכנה למסך דצמצום ב', כמ"ש לפנינו.

פסקה נג

מה עביד קב"ה וכו': מה עשה הקב"ה מחץ ראשו של הזכר דתנינים הגדולים דהיינו ע"י המסך דצמצום ב' שה"ס עלית המסך דמלכות במקום בינה, ונעלמה הג"ר דבינה וכן כל המדרגות שמתחת הבינה, שגם התנים הגדול בתוכן, והעלמת הג"ר של התנין ע"י הדינים של הבינה, עשתה נקב בראשו, שהוא הג"ר שלו. והתנין נכנע, משום, שהתהום למטה שה"ס המלכות במקומה, לא היה מאיר. ועתה ע"י עלית המלכות למעלה לבינה, יצא עליו קומת רוח המאיר שה"ס ורוח אלקים מרחפת וגו' ע"כ נכנע הנחש וקיבל המסך דצמצום ב', שה"ס הנקב שנעשה בראשו.

מ"ט לא הוה נהיר וכו': שואל, מהו הטעם, שהמסך דצמצום א', לא היה מאיר. ומשיב, משום שהתנין הזה הגדול היה משיב רוח על התהום והחשיך אותו, ולא היה מרחף למטה.

פירוש. כי קומת רוח היוצאת על מסך דצמצום א', אינה ראויה לקבל ג"ר לעולם, (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר ע"ש) וז"ש, שהתנין הגדול היה משיב קומת **רוח** דצמצום א' על התהום והחשיך אותו, שלא יהיה ראוי לקבל אור לעולם, שהרוח, בעת שהוא למטה, במלכות הבלתי ממותקת בבינה אינו **מרחף**. כי מרחף פירושו, שהרוח מתנענע לכאן ולכאן, כלומר שאין בו קביעת הקומה, ועודנו ראוי לקומה גבוה יותר. ורוח הזה דצמצום

א' לא היה **מרחף**, אלא נקבע בקומת רוח הזו בקביעות, כי הרוח דצמצום א' אינו ראוי עוד להתעלות יותר. וז"ש, **ולא מרפרפא לתתא**.

פסקה נד

ועבר רוחא אחרא וכו': ועבר רוח אחר של מעלה, דהיינו רוח היוצא על מסך דצמצום ב', ונשב והכה ברוח ההוא שיצא על מסך דצמצום א', והשקיט אותו, שביטלו, ז"ש ורוח אלקים מרחפת על פני המים. כי קומת רוח הזאת דמסך דצמצום ב' אינו נקבעת לעולם, אלא **שמרחפת** לכאן ולכאן כנ"ל בסמוך. וזהו שלמדנו שהקב"ה הכה רוח ברוח וברא העולם. כי כל עוד שהיה שולט הרוח דצמצום א' לא היה יכול לברוא העולם, כנ"ל. וע"כ הכה בו הרוח דצמצום ב', וברא העולם.

פסקה נה

ויאמר אלקים יהי אור וגו': כי האיר האור של מעלה דהיינו הג"ר, כי יצאה הי' מן האויר ונעשה אור, כנ"ל (ב"א דף מ"ה ד"ה כד, ע"ש) שהכה על הרוח שנושב, והסתלק מעל התהום ולא כסה אותו, כלומר, שבטל קומת הרוח, שכסה התהום מלקבל הארת ג"ר, וכיון שהאיר התהום והרוח הסתלק, היה אור. כמ"ש ויהי אור.

פסקה נו

דא נהיר על וכו': אור זה האיר על ראשו של התנים הגדול, כי אחר שהבינה השיגה הג"ר שלו חזר גם התנים והשיג הג"ר שלו, ומים היו יוצאים מתוך נחיריו, להשפיע לשאר המדרגות. והרוח נשב למעלה.

פירוש. כי כדי להשפיע לשאר המדרגות ירד האור לבחינת **מים**. מפני שנתמעטו הג"ר דג"ר שלו ולא נשאר אלא בו"ק דג"ר המכונה מים, שזה נעשה מכח הכרעת קו האמצעי. וז"ש **ומיא הוו נפקי מגו אפותיה**. דהיינו ממסך דבחי"ג הנק' חוטם, המשמש לקומת החכמה דהיינו קומת ע"ב, (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"א) ונמצא שמבחינת ג"ר דג"ר אין בו אלא קומת **רוח** לבד. וז"ש, **ורוחא נשיב לעילא**. ונודע, שאע"פ שאינו מאיר אלא בו"ק דג"ר, מכל מקום מחויב מתחילה לקבל ג"ר שלמים, ואח"כ מסתלקות ממנו הג"ר דג"ר ונשאר בו"ק דג"ר. שה"ס ו"ק דקומת ע"ב, (כמ"ש לעיל ב"א דף פ' ד"ה אמנם ע"ש) ולפיכך אומר תחילה, **דא נהיר על רישיה** דהיינו בבחינת אור, אלא אח"כ שנעלמו הג"ר דג"ר והאור חזר לבחינת **מים**, אומר **ומיא נפקי מגו אפותיה**. אמנם לא תמיד מדייק הזהר בשמות הללו.

ונהיר מנהירו דא וכו': ומפרש, למה נפקי מיא וכו' ורוחא נשיב לעילא, ואומר, כי מקודם לכן האיר מאור השלם הזה עד שהיה יורד האור מן הבינה, ומנוצץ לע"ב אורות

של השמש, שהוא ז"א, שהשיג קומת ע"ב, המכונה ע"ב אורות, שהוא קומת חכמה כנ"ל, כיון שאלו האורות נרשמו בשמש למטה, היו יודעים בהם רשעי עולם והיו עובדים אל השמש, דהיינו שהיו עובדים להמשיך האור ממנו מלמעלה למטה, כיון שהסתכל הקב"ה ברשעים האלו, שרוצים להמשיך האור ממעלה למטה, העלה האור וגנז אותו. ולמה גנז אותו מפני מעשה הרשעים. משום שתנים הזה היה עולה ויורד והמשיך גם הוא האור ממעלה למטה בסבת מעשה הרשעים, והכה באלו היאורים, שהיה מחריבם בכח הדינים הנמשכים עם ההארה שממעלה למטה (כנ"ל ב"א נ"ב ד"ה שמאלא) עד שגנז האור ולא נגלה.

פסקה נז

וזרע ליה זרועא וכו': וזרע אותו זרע בצדיק אחד, שהוא יסוד דז"א, שהוא הגנן של הגן. והזרע שזרע בגן, שהוא המלכות, הוא הגניזה וההעלמה של אור הזה. כלומר שההעלמה אינה בחינת העדר, אלא להיפך, שהוא בחינת זרע לברכה, שההעלמה עצמה תשוב להיות אור, כמו צמח היוצא מן הזרע.

פסקה נח

כד האי התנים וכו': כשהתנים הגדול הזה, ראה שצמח בגן, שהוא המלכות, הזרע של אור הזה, דהיינו שהתנים חוזר ומקבל את אור החכמה שצמח במלכות, אז מתעורר להשפיע לצד השני, להנהר השני של ד' הנהרות, שנקרא גיחון, ואז נתחלקו המים של הנהר גיחון, ע"י שביל אחד שלו, של התנים. מטעם שיתבאר לפנינו, (באות ס"ב) הוא, התנים, הולך אל הזרע שנצמח ונעשה לאור בתוך הגן, שהוא המלכות, ומקבל אותו, והאיר בו, בהנהר, באור הגדלות של זרע הזה, והוא נקרא גיחון.

פסקה נט

ומגו ההוא רבו וכו': ומן גדלות ההוא של זרע הזה, עלה לגדולה שלמה המלך, כשעלה למלוכה, שכתוב, והורדתם אותו אל גיחון, וכתוב ומשח אותו שם. שם, ולא במקום אחר, משום שדוד המלך ידע זה שמים אחרים עולים למלכות אחרת, ומלכות זה, מגיחון, הוא מלכות חזקה.

פסקה ס

והאי התנין הגדול וכו': ותנים הגדול הזה, התעורר אליו, לנהר גיחון, להשפיע בו, והסנפירים של התנין הזה, שהם המלכות שלו, נתעלו בנהר ההוא, גיחון, להתחזק בו. וכל שאר היאורים, כולם עולים ויורדים בכחו של התנים הגדול. ואחר שהאיר אל הנהר גיחון, חוזר ונכנס ליאור ההוא השוקט ונשקט בו. דהיינו שאינו פועל להשפעת החכמה.

פסקה סא

וכדין כד ההוא וכו': ואז, כשהאור ההוא נגנז למעלה לגנן ההוא שאמרנו באות נ"ז, אז יצא החשך הראשון, שמטרם יציאת האור, והכה על ראשו, של התנין, בנקב ההיא שנעשה בו. (כנ"ל אות נ"ג) ונפרש חוט אחד בין הארה ההיא שנשארה מאור הזה שנגנז, ובין חשכה ההיא של חשך הזה, הנ"ל, שכתוב, ויבדל אלקים בין האור ובין החשך.
פירוש. עתה מבאר סדר הגניזה, שהיא נעשתה ע"י חזרת המלכות לבינה. וכבר ידעת שעלית המלכות לבינה גורם להתחלקות כל מדרגה לשתים, כנ"ל (ב"א דף ד' ד"ה וביאור עש"ה) אמנם ב' פעולות יש כאן, שמתחילה עולה הצמצום של המלכות לבינה, שה"ס וחשך על פני תהום, ואח"כ עולה ונתקן המסך של המלכות בבינה, שה"ס ורוח אלקים מרחפת על פני המים (כנ"ל אות נ"ד) ואחר שנתקן גם המסך בבינה ומסיים שם המדרגה, נבחנים הכתר וחכמה, שנשארו במדרגה, לבחינת **אור**, דהיינו אור הקטנות דנפש ורוח המתלבש בב' כלים כתר וחכמה, שה"ס ההארה שנשתיירה אחר שנגנז האור. ובינה ותו"מ שמתחת המסך המסיים, נבחנים שיצאו מאותה המדרגה, והם בבחינת **חשך**.
וז"ש, **כד ההוא אור אתגניז וכו'**: בעת שהאור נגנז, היו ב' פעולות, א) **נפק חשך קדמאה**, שהיתה ע"י עלית **צמצום** שבמלכות לבינה, שבסו"ה וחושך על פני תהום. ב) **ובטש על רישיה בההוא נוקבא דאתמתחא ביה**, שהחשך הכה, דהיינו שהתחבר, בנקב שנמתח בראשו על ידי עלית **מסך** המלכות לבינה, כנ"ל (אות נ"ג) דהיינו בסוד ורוח אלקים מרחפת וגו'. ואז **אתפרש חד חוטא**, שה"ס המסך המסיים את המדרגה מתחת כתר וחכמה, **בין ההוא נהירו דאור דא דאתגניז**, שהוא כתר וחכמה שנשארו במדרגה, **ובין ההוא חשוכא דחשך דא**, שהוא בינה ותו"מ שיצאו מחוץ למדרגה, להיותם מתחת מסך המסיים המדרגה.

פסקה סב

האי תנין תב וכו': ותנין הזה, בהבדלה ההוא של החוט שהבדיל, חזר והבדיל גם כן באלו היאורים מעל החשך, כלומר שנעשה גם בהם עלית המלכות לבינה שלהם בצמצום ומסך שבה, והמסך שבמקום בינה הבדיל בין כו"ח שלהם שנשארו במדרגה, ובין בינה ותו"מ שלהם שיצאו ממדרגה והיו בחשך. ונבדלו הדגים למיניהם אלו מאלו בהבדלה ההוא שנעשה ביאורים.

פסקה סג

וכד אתפרשו וכו': וכשנבדלו מים העליונים הקדושים. דהיינו בעת הגדלות שחזרה המלכות ויצאה מן הבינה וחזרו בינה ותו"מ אל המדרנה, וכיון שכבר יש בה ה' כלים

כח"ב תו"מ חזרו אליהם הג"ר ויש בה ה' אורות נרנח"י, ואז נקראים המים עליונים בשם קדושים, (כמ"ש בהקסה"ז ט"ז ד"ה וזה אמרו) אז כל היאורים נבדלו ועלו לתוך יאור השוקט הנברר מכולם, ויוצאים ונכנסים בו ג' פעמים ביום.

פירוש. כי בעת קטנות, כשהמלכות המסיימת היא בבינה, ובינה ותו"מ יצאו מן המדרגה, נפלו כל בינה ותו"מ דמדרגה עליונה לכתר וחכמה של התחתונה ממנה. ולעת גדלות כשבינה ותו"מ של המדרגה חוזרים אליה, הם מעלים עמהם גם כתר וחכמה של התחתונה. ובזה מקבלים הכו"ח של התחתונה את הג"ר שבעליונה. (כמ"ש בהקדמת ספר הזהר דף כ' ד"ה ואמא) כי התחתון העולה לעליון נעשה כמוהו. ולפי"ז גם יאור השוקט, שבינה ותו"מ שלו נפלו אל כתר וחכמה של היאורים בעת קטנות, נמצא ג"כ שבעת גדלות בעת שיאור השוקט חוזר ומעלה אליו את הבינה ותו"מ שלו, עולה עמהם הכו"ח של היאורים, ומקבלים ג"ר ממנו. וז"ש **כל אינון יאורין אתפרשו**, שנבדלו הכו"ח שלהם להשאר במדרגה, ובעת גדלות, **ועאלו לגו ההוא יאורא שכיכא**, כי כשמחזיר הבינה ותו"מ שלו עולים עמהם הכו"ח של היאורים, ומקבלים ג"ר, וז"ש **ונפקין ועאלין ביה תלת זמנין ביומא**, דהיינו שמקבלים הג"ר, המכונים ג"פ ביום. כי התחתון העלה לעליון נעשה כמוהו. (ועי' לעיל בפתיחה לחכמת הקבלה אות צ"ג. ואות קמ"ד)

פסקה סד

וכל אלו נונין וכו': וכל אלו הדגים, שהם המדרגות והנשמות, הגדלים בתוך יאורים האלו, מובדלים זה מזה, שמסך המסיים מבדיל בין כו"ח שבכל אחד לבינה ותו"מ שבכל אחד, ונקראים לילות, כי מדרגות השמאל מכונים, לילה. ואלו ממדרגות הכו"ח שבהם הם ראשים לכל אלו, ממדרגות בינה ותו"מ שלהם, שיצאו לחוץ מן המדרגה. ואלו שמבפנים שולטים על כולם. ואלו נקראים בכורי מצרים ומכאן התפזרו לחוץ בכורים, דהיינו ממדרגות השייכים לבינה ותו"מ. וכולם נזונים משקוי של אלו היאורים. ותנין הזה הגדול שולט על כולם.

פסקה סה

וכלא בפרישו דמיין וכו': והכל הוא בהבדלה דמים עליונים מתחתונים, שכתוב, ויהי מבדיל בין מים למים. ונצטיינו מים הקדושים העליונים, שהם כו"ח, ונבדלו להיות למעלה, ומים תחתונים, שהם בינה ותו"מ, נבדלו כולם אלו מאלו להיות למטה. ונבדלו קדושים מבלתי קדושים. ועל כן נקראים מלאכים העליונים, **נבדלים**, משום שנבדלו אלו מאלו, הכו"ח שבהם מבינה ותו"מ שבהם, למיניהם.

פסקה סו

ויאמר אלקים תדשא הארץ וגו': הארץ, ה"ס המלכות, ועשבים, הם האור הנצמח מזריעת אור הגנוז. זה סוד, כשהתנים הגדול היה נושב רוח בנקב ההוא שבראשו, ומרחף כלפי מעלה, דהיינו שרוצה להמשיך משם הג"ר ממעלה למטה, אז היה מהפך כל אלו העשבים ליובש, עד שרוח אחר, הבא מעלית המלכות לבינה, נושב ברוח ההוא של התנין ומשקיט אותו למטה, דהיינו שממעט הג"ר שלו, שמזה נעשה זריעה חדשה, ואח"כ בגדלות, נעשה צמיחה חדשה, כנ"ל, והעשבים צמחו כבתחילה. ושולטים ומשבחים ומודים לפני הקב"ה.

פסקה סז

מסטר שמאלא ולגו וכו': מצד שמאל, ומתוך יאור השוקט, יוצאים בהמות למיניהם, והולכים לקרב לאלו העשבים ואינם יכולים, וחוזרים למקומם. כל אלו היאורים הולכים ושוחים עם תנין ההוא השולט בהם, ומסבבים אלו העשבים ואינם יכולים להנות מהם. חוץ, לפעמים, שרוח העליון אינו נושב, והוא התנים, מרחף רוח בנקב ההוא שבראשו, כמו שאמרנו לעיל, אז שולט רוח ההוא על העשבים, דהיינו שמייבש אותם כנ"ל.

פסקה סח

ויאורא שכיכא תב וכו': עוד יש לו אפשרות לקרב אל העשבים, הוא בשעה שיאור השוקט חוזר מן המלכות למקומו, שעולה ויורד. ומשום שמימיו שקטים הולך בשקט, והתנים הגדול עולה לאלו היאורים, ואינו שם ביאור השוקט. וכל העשבים גדלים מסביב אותו היאור השוקט, והם גדלים בכל צד, אז עולה תנין ההוא אל העשבים ומתגדל ביניהם. ואח"כ חוזר לכל אלו היאורים.

פירוש. כבר ידעת, שהעשבים, ה"ס האור שצמח מתוך החשך, (כנ"ל אות ס"ו) ומתוך שבכל פעם כשהתחתונים רוצים להמשיך החכמה מעלה למטה מתיבשים אלו העשבים שבמלכות, ע"כ, אע"פ שהם עצמם בחינת חכמה, מ"מ הם דוחים חכמה, ומאירים רק לצד ימין, להארת החסדים. ולפיכך כל הנמשכים מצד שמאל שנוטים לחכמה לא יוכלו לקרב לאלו העשבים. וז"ש **מסטר שמאלא ולגו יאורא שכיכא נפקין בעירין לזנייהו ואזלין למקרב לגבי דאינון עשבים ולא יכלין**. שהוא מחמת שהם נוטים אחר חכמה, והעשבים דוחים הארת חכמה שבשמאל, ומאירים רק לימין בהארת החסדים, וכן, **כל אלין יאורין וכו'**: **וסחרין לאינון עשבים ולא יכלין**. חוץ מבעת שיאור השוקט עולה למלכות ומקבל הארת העשבים ושב למקומו, אז יכולים גם הנמשכים משמאל להנות מהארתם, כי להיותו בחינת כתר, אין פחד הדינים בעשבים, ואינם דוחים חכמה. וז"ש,

ויאורא שכיכא וכו': **ובגין דמימוי שכיכין וכו'**: שאין בהם דין, **ואלין מגדלין בכל עיבר** העשבים שבסביבתו מאירים לכל צד, דהיינו אפילו לשמאל שאינם דוחים חכמה. **כדין סלקא ההוא תנינא ואתרבי בינייהו**, אז יכול התנים להתגדל בין העשבים, להויתם מאירים שם גם לצד שמאל. **ותב לכל אינון יאורין**, וחוזר ומשפיע מהם לכל היאורים.

פסקה סט

ויאמר אלקים יהי מארת וגו': זהו נחש בריח. ולמה נקרא בריח. משום שסוגר ב' הצדדים, שהם ב' קוין ימין ושמאל, ואינו מניח שיתפשט קו הג' המכריע ביניהם. ואינו יוצא להזיק לעולם, אלא פעם אחת ביובל.

פירוש. כי הקליפה שכנגד ת"ת דקדושה, שהוא קו האמצעי, שנקרא והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה, דהיינו מן ימין אל השמאל, נקרא נחש בריח (כמ"ש בזהר שמיני דף מ"ב). דהיינו שהוא פוגם בקו האמצעי, ואינו מניחו שיכריע בין הקוין. וז"ש **אמאי בריח. בגין דסגיר לב' סטרין**. להיותו סוגר ב' הקוין, ע"כ הוא הכנגד של קו האמצעי, הנקרא בריח, ולכן נקרא גם הוא בריח. ומפרש איך הוא מזיק לקו האמצעי, **ולא נפיק לעלמין אלא חד זמנא ליובלא** המוחין דבינה מכונים יובל. שבהם ג' קוין המכונים ג' זמנין. ואומר, שאינו יוצא להזיק אלא בזה שנאחז בקו שמאל דיובל המכונה **חד זמנא**, ואינו מניחו להתחבר בצד ימין.

פסקה ע

ובספרי קדמאי וכו': ובספרי הראשונים, אמרו על הכתוב יהי מארת, שזהו נחש עקלתון, שהולך בעקמימות תמיד, והביא קללות על העולם, כי פיתה את חוה בעץ הדעת. כשזה קם, נשבר תוקפו של התנים הגדול, שאין יכול לקום עד שאובד גופו. כי הקב"ה כופף אותו תוך הים כשבא אליו, שהוא דורך על תוקפו של ים. ותקפו של ים הוא התנים הגדול, כמש"א ודורך על במתי ים.

פסקה עא

וכד האי נחש קם וכו': וכשהנחש הזה קם, מה כתוב והרג את התנים אשר בים, שזה הוא התנים הגדול. וע"כ כתוב הנני עליך וגו' התנים הגדול הרובץ תוך יאוריו. ונחש הזה הוא **מארת** חסר **ו'** שיורה לשון קללה כמ"ש, מארת בבית רשע. שהוא בקללות לכל. והוא מתגבר עליו, על התנים, בגבורתו של הנהר הגדול הנקרא חדקל. וכבר בארנוהו. פירוש. ד' הנהרות הם כנגד ג' קוים והמלכות המקבלתם. שנהר פישון הוא ימין ונהר גיחון הוא שמאל, ונהר חדקל הוא מקו אמצעי. ונודע שבמסך דחירק שבקו אמצעי יש בגניזו בחי' המלכות דמנעולא, שבכל מקום שהיא נוגעת פורחים האורות משם, (כנ"ל

ויצא אות י"ג) ונחש הקדמוני מעורב בו ג"כ בחינת הדין הזה דמנעולא, שבו ממית כל חי. וז"ש **דאיהו תקיפא** וכו' **דאקרי חדקל**. כלומר, שהוא מעורב באותו הגבורה הגנוזה בנהר חדקל, ובזה כחו חזק להמית כל חי.

פסקה עב

ההוא נחש איהי וכו': נחש ההוא הוא ביבשה. כשיוצאים להלחם זה בזה, זה שביבשה מתגבר תמיד, משום שכל דרכיו ותקפו הוא ביבשה שהוא המלכות שבה כל הדינים, ואוכל ארץ ועפר תמיד, כמש"א ועפר תאכל כל ימי חייך. זה גדל בעפר וזה גדל במים, נחש הגדל במים אינו חזק כזה שגדל ביבשה. וע"כ כתוב, על הנחש, מארת חסר ו'. שכחו חזק להמית לכל.

פסקה עג

ודא אזדמן לגבי וכו': והנחש הזה נועד כלפי התנין ההוא שבמים. ואע"פ שנועד לו, אינו לוחם עמו, אלא הקב"ה בלבדו, שהורג אותו בתוך הים, כמו שבארנוהו, שהוא משום גסות הרוח שבו כמש"א אשר אמר לי יאורי ואני עשיתני וגו'.

פירוש. כי התנים הגדול הוא בחינת קו שמאל, כנ"ל. והנה בתחילת יציאת קו שמאל, לא יצא אלא לשמש את הימין בסוד הקריבה למצרים, כנ"ל (לך מ"ד ד"ה ויהי ע"ש) אלא לאחר כך הרהיב עז בנפשו ועשה מחלוקת עם הימין ורצה לבטלו (כנ"ל ב"א דף מ"ז ד"ה וזה) ולפיכך הגם שנכנע אחר כך אל הימין בכח קו אמצעי, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) עם כל זה נשאר בו גסות הרוח על קו הימין, כי לא נכנע אלא מאונס. ומשום זה הרג אותו הקב"ה, כלומר, שביטל אותו, ותקן אותו מחדש, שיהיה נכנע לגמרי אל הימין, כלומר, מדעתו ומרצונו, כמו שהיה בסוד הקריבה למצרים כנ"ל. וזסו"ה, אשר אמר **לי יאורי** ש **אור** החכמה שהמשכתי שייך לי, ולא לימין, כי יאורי הוא לשון אור. **ואני עשיתני**, ואני עשיתי עצמי לשליטה מיוחדת.

פסקה עד

ועבר ה' לנגוף וגו': למדנו א"ר יוסי, מקרא זה קשה, וכי וראה את הדם, ואח"כ ופסח, שמשמע שעשה סימן, ואם תאמר שהוא מטעם מצות נתינת הדם, למה ניתן, לחוץ מפתח, ולמה על המשקוף וב' מזוזות. ולמה צריך לזה, הרי הכל גלוי לפני הקב"ה, וכתוב והוא גלי עמיקתא ומסתרתא, ולמה היה צריך שיגלה הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות.

פסקה עה

אלא תנא כתיב וכו': ומשיב, אלא למדנו, כתוב, וירא ה' וינאץ. וכתוב, וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ. ולמדנו, ההשגחה אינה נראית למעלה, אלא כשנראה ממנו מעשה למטה. וטרם שנעשה מעשה למטה אין משגיחים להעניש, חוץ מהרהור ע"ז, שמענישים בלי מעשה, שכתוב, השמרו לכם פן יפתה לבבכם. ומשנעשה מעשה מתעוררת ההשגחה שלמעלה. ומשום זה הכל, בין לטוב ובין לרע, הדבר תלוי במעשה.

פסקה עו

א"ר יוסי וכו': אמר רבי יוסי, כל שוקי מצרים היו מלאים אלילים, ועוד, שבכל בית ובית היו נמצאים מיני מכשפים, שמתקשרים בכשפיהם בכתרים התחתונים שלמטה, ומעוררים רוח הטומאה ביניהם.

פסקה עז

ורזא דמלה וכו': וסוד הדבר, למדנו, כתוב, ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף וגו'. שואל, למה אגודת אזוב. ומשיב, כדי לבער רוח הטומאה מביניהם, ולהראות על בתיהם, באלו ג' המקומות, את האמונה השלמה, אחד מכאן ואחד מכאן על ב' המזוזות, הרומזות על ב' קוין ימין ושמאל. ואחד ביניהם, על המשקוף הרומז על קו האמצעי. ומשום זה ופסח ה' על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף, משום שרואה את השם הקדוש רשום על הפתח. שה"ס ג' הקוין.

פסקה עח

א"ר יהודה אי וכו': אר"י, אם כן, שרומזים על ג' הקוין, למה נעשה זה בדם. הרי למדנו שצבע ג' הקוין הם, לבן ואדום, ואחד, שביניהם, כולל בין הצבעים, כלומר שצבעו ירוק כחמה הכולל לבן ואדום. ולמה נרמזו כל ג' הקוין בצבע אדום שהוא הדם. אמר לו, שני דמים היו אחד של הפסח, ואחד של המילה שמלו את עצמם, והדם של המילה הוא רחמים, אע"פ שהוא אדום, והדם של הפסח הוא דין, ולפיכך לא תלוי כאן בצבעים.

פסקה עט

א"ר יהודא לאו וכו': אר"י, אינו כן. אלא כמו שלמדתי, שהחזיר הקב"ה את דם ההוא לרחמים, כאלו היה הלבן שבין הצבעים. ז"ש ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי וגו', ואף על פי שהיה אדום, הוחזר לרחמים, כי כתוב בדמיך חיי. וע"כ כאן, לא תלוי הדבר בצבעים, ומשום זה רשם על הפתח בג' צדדים, אחד כאן, ואחד כאן, ואחד ביניהם, שרומזים על ג' קוין.

פסקה פ

תאני ר' חזקיה וכו': ר' חזקיה למד, שני דמים נראו, דם פסח ודם מילה, שהם כנגד שני כתרים, דהיינו ספירות, שנראו למעלה באותה שעה, שהם ב' הקוין חסד וגבורה. א"ר יוסי, הם כנגד כתר אחד הכלול בב' צדדים הנסתרים, דהיינו ברחמים ובדין. פירוש. כי קו האמצעי, שהוא ספירת ת"ת, כלול בעצמו מב' הקוין, שיש בו בת"ת, רחמים ודין, ואמר ר' יוסי, כי כנגדו הם ב' הדמים, שדם מילה הוא הרחמים שבת"ת, ודם פסח הוא הדין שבת"ת.

פסקה פא

אמר ר' אבא וכו': אר"א, בכמה מקומות רחם הקב"ה על בניו: עשה אדם בית. והקב"ה אמר לו, כתוב שמי ושים לפתחך, ואתה תשב בתוך הבית, ואני אשב לחוץ אצל פתחך לשמור אותך. וכאן בפסח, אמר רשום על הפתח סוד האמונה שלי, דהיינו ג' הקוין על ב' המזוזות ועל המשקוף כנ"ל, ואתה תשב תוך ביתך ואני אשמור אותך מבחוץ. שכתוב, ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. וכתוב, וראה את הדם על המשקוף וגו' ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף. הרי ששמר אותם הקב"ה מבחוץ.

פסקה פב

תו אמר ר' אבא וכו': עוד אר"א, כעין השם הקדוש **ה** עשו באותה שעה, דהיינו ג' קוין: ב' על המזוזות וא' על המשקוף מלמעלה, שהוא דומה לצורת **ה**'. שהיא המלכות. וע"כ, מה השם הקדוש חזר באותה שעה להיות דין על המצרים, כך חזר הדם באותה שעה להיות דין, שכתוב, וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות, שהציון של כולם היה אדום הרומז על דין, והוא להראות, שעא"פ שהוא רחמים לישראל, חזר להיות דין לעשות נקמות במצרים.

פסקה פג

ורזא דא כגוונא וכו': וסוד הדבר. כעין שהיא למעלה באותה שעה, כך היו צריכים להראות למטה, אם רחמים רחמים, אם דין דין. ולפי שהיה למעלה דין על המצרים, ע"כ כתוב, וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף וגו'. אשר דם רומז על דין. ולעתיד לבא כתוב, מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה, וגו', שעתיד להראות כולם דין לעשות נקמות. יאדימו אז מלבושיו בדם.

פסקה פד

ואתם לא תצאו וגו': שואל, מהו הטעם, שנאסר להם לצאת מפתח ביתם. ומשיב, משום שלמדנו, שאדם אינו צריך ללכת בשוק ולהמצא בשוק בשעה שהדין תולה על העיר, כי

כיון שניתן רשות למשחית, מי שפוגע בו ינזק. וע"כ כאן כיון שהדין היה נמצא למצרים, לא היו צריכים לצאת לחוץ.

פסקה פה

תניא, אמר ר' יוסי וכו': למדנו אר"י, בההוא ממש שנמצא בו דין למצרים נמצא בו רחמים לישראל, ז"ש, וראיתי את **הדם** ופסחתי עליכם. וכן למדנו, בכל אלו הכתרים הקדושים של מעלה, כמו שנמצא בהם דין נמצא בהם רחמים, והכל הוא בשעה אחת. תנא ר' חזקיה, כתוב, ונגף ה' את מצרים נגוף ורפא. פירושו, נגוף למצרים ורפא לישראל. שואל, מהו ורפא. ומשיב, ממה שנמולו, היו צריכים רפואה.

פסקה פו

ותנא באותה שעה וכו': ולמדנו, באותה שעה שנגפו המצרים, באותה שעה נתרפאו ישראל. שלמדנו, א"ר יוסי מה שכתוב, ופסח ה' על הפתח, מהו על הפתח, ופסח ה' עליכם היה צריך לומר. ומשיב, אבל על הפתח, על הפתח ממש, שזהו פתח הגוף, ואי זהו פתח הגוף. הוה אומר, זו היא מילה. דהיינו שריפא אותה.

פסקה פז

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, בשעה שנחצה הלילה, והכתר הקדוש, דהיינו מלכות, התעורר אצלה הדכר. ומי הוא הדכר, הוא חסד עליון, דז"א, שנודע, שאינו עולה זה בלי זה, כלומר, אע"פ שהלילה היא בחינת המלכות בלבדה, מ"מ לא יקרה לעולם שהמלכות תהיה בלי ז"א בעלה, ומשום זה, זה מכה וזה מרפא, המלכות מכה וז"א מרפא, והכל בשעה אחת.

פסקה פח

וכתיב, ופסח ה' על הפתח: היינו על הפתח הידוע, דהיינו פתח הגוף כנ"ל. מהו הפתח, למה נקרא פתח. משום שהוא הפתח להמשכת הרוח והגוף, שמשם נולדו. ובוא וראה. עד שלא נמול אברהם היה אטום וסתום מכל צדדיו, שלא היה יכול להוליד בקדושה, כיון שנמול נפתח בו הכל, ולא היה אטום וסתום כבתחילה.

פסקה פט

והיינו רזא דתנינן וכו': והיינו הסוד שלמדנו, והוא יושב פתח האהל, משום שנגלה ה' י'. שואל, מה הוא אומר. ומשיב, אלא אמר ר' יצחק, שהוא השרה בגילוי זה של ה' י'. החסד בצדק. פירוש שע"י המילה, נגלה הי' דשם שדי, שיורה, שנמשך **החסד** במלכות הנקראת **צדק**. וזהו הפתח של משכן העליון הקדוש, שהוא המלכות. שזה משמע, משכתוב **האהל**, דהיינו האהל הידוע, שהיא המלכות, הנקראת אהל.

פירוש מטרם שנמול היתה המלכות מקבלת מצד שמאל לבד, מבחינת חכמה בלי חסדים, שאז היא אטומה מכל צדדיה, שאין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים כנודע. וכשנמול נגלו בה החסדים ואז החכמה שבה מתלבשת בחסדים, ומאירה הן בחכמה והן בחסדים. ונבחן שע"י המילה נפתח פתח במלכות שתוכל להאיר. וז"ס והוא יושב פתח האהל.

פסקה צ

אמר רבי אלעזר וכו': אר"א, כשנתגלה **י'** הזו, נתבשר אברהם, ונתברך בפתח האהל, שהיא צדק, דהיינו מלכות, שנמתקה בחסד, כלומר, שהחכמה שבמלכות התלבשה בחסדים. כנ"ל. ז"ש, **כחום היום**, שהיום, הוא השעה ששולט החסד, שהוא חלקו של אברהם כי אברהם הוא מרכבה לחסד דז"א. ומאין לנו, שפתח האהל הזה, שהוא המלכות, נמתקה בחסד מכח אברהם. הוא משום שכתוב, וה' ברך את אברהם בכל, **בכל** הוא המלכות, שנמתקה בחסד ע"י אברהם אחר שנגלה בו ה **י'** ע"י המילה.

פסקה צא

אמר ר' אבא וכו': אר"א, והוא יושב פתח האהל, הוא כמו שכתוב, וה' ברך את אברהם בכל. **שפתח האהל**, הוא המלכות המכונה **בכל**. שזה הוא כתר העשירי, שהוא המלכות. כתר פירושו ספירה. **כחום היום**, פירושו, כמו שניתנה לו ספירת החסד, שנקרא יום, כך זכה בפתח האהל, כי החסד פותח את המלכות שנקראת אהל שתוכל להאיר, כנ"ל בסמוך. וכמו שיושב בזה בחסד שנקרא יום, כך יושב בזה במלכות שנקראת פתח האהל, כי אינו עולה זה בלי זה. שהמלכות בלי חסד אינה יכולה להאיר בחכמה שבה, וחסד בלי הארת החכמה שבמלכות הוא ו"ק בלי ראש.

פסקה צב

ד"א ועבר ה' וגו': פירוש אחר על, ועבר ה' לנגוף את מצרים. מהו ועבר, היינו שעבר על שורת הדין של הכתרים, שהיו מתקשרים בכתרים אחרים למעלה, והתיר אותם מקיומם, פירוש שהכתרים התחתונים שבהם דבוקים המצרים, היו מקושרים בכתרים העליונים דקדושה, שמשם קבלו חיותם, והתיר הקב"ה את הקשרים ההם, ונתבטל קיומם של הכתרים התחתונים, ואז נהרגו בכורי מצרים. ונמצא, שהקב"ה עבר על דרכיו, שקלקל ההשתלשלות של הכתרים, כדי לעשות דין במצרים, ולשמור את ישראל. וכזה הוא, בכל מקום שכתוב, **ועבר**, **ועברתי**, **ויעבור**, יורה שהקב"ה עבר על דרכיו, דהיינו על סדרי השתלשלות של הספירות, או כדי לעשות דין או לרחמים. וכאן, **ועבר**, פירושו, כדי לעשות דין ושם שכתוב, **ויעבר** ה' על פניו וגו', הוא כדי לרחם.

פסקה צג

ויהי בחצי הלילה וה' וגו': ר' חייא ור' יוסי היו הולכים מאושא ללוד, והיה ר' חייא רוכב על החמור. א"ר יוסי, נשב כאן ונתפלל. כי הגיע זמן תפלת המנחה. ולמדנו, לעולם יהיה האדם זהיר בתפלת המנחה. ולמה צריך להיות זהיר. משום שהיא השעה שהדין תולה על העולם, וצריך האדם לכוון דעתו. ירד ר' חייא מעל החמור והתפלל.

פסקה צד

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים נטה השמש לבא. אמר ר' חייא לר' יוסי, למה אתה שותק. אמר ר' יוסי מסתכל הייתי בדעתי. שאין העולם מתקיים אלא על ראשי העם. אם ראשי העם הם צדיקים טוב לעולם, טוב לעם. ואם אינם צדיקים אוי לעולם, אוי לעם.

פסקה צה

א"ר חייא וכו': אר"ח, ודאי כך הוא: מאין לנו. כי כתוב, ראיתי את כל ישראל נפוצים וגו' לא אדונים לאלה ישובו איש לביתו בשלום. שואל, כתוב **ישובו**, הלא ישבו היה צריך לומר. וכן, **לביתו**, בביתו היה צריך לומר, שהרי העם היו נמצאים במקומם, ואנה היה להם לשוב.

פסקה צו

אלא הכי תנינן וכו': ומשיב, אלא כך למדנו, אם ראש העם לא זכה במעשיו, נתפש העם בעונו. מאין לנו. כי כתוב, ויאמר דוד וגו' הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו. הרי שדוד חטא וישראל סבלו. ואם ראש העם נתפש בעונו, נצולים העם. כי הדין אינו שורה עוד עליהם. שכתוב, ויאמר ה' לא אדונים לאלה. כלומר, אם אינם ראשים לעם, כי נהרג אחאב, ע"כ ישובו מדרך הזה איש לביתו בשלום. ואע"פ, שהדין כבר רכב עליהם בדרך הזה, מ"מ כיון שנהרג ראשם ונתפש בעונו ישובו בשלום. כולם נצולים אם ראשיהם נתפש. ואפילו יהושפט נגזר עליו להענש, משום שהתחבר עם אחאב, אם לא אותה הצעקה שצעק, שכתוב ויזעק יהושפט.

פסקה צז

עד דהוו אזלי רמש וכו': בעוד שהיו הולכים החשיך הלילה, אמרו מה נעשה, אם נלך כבר החשיך הלילה, אם נשב במקומנו. הרי פחד הוא. סרו מן הדרך, וישבו תחת אילן אחד. וישבו והיו אומרים דברי תורה, ולא יישנו.

פסקה צח

בפלגות ליליא חמו וכו': בחצות לילה, ראו אילה אחת, שעברה לפניהם והיתה צועקת, והרימה קולות. שמעו. קמו ר' חייא ור' יוסי והזדעזעו. שמעו קול אחד המכריז ואומר, נעורים קומו, ישנים העירו. עולמות, הכונו לפני אדוניכם. כי אדוניכם יוצא לגן עדן, שהוא היכלו, דהיינו המלכות, להשתעשע עם הצדיקים. שכתוב, ובהיכלו כולו אומר כבוד.

פסקה צט

א"ר חייא וכו': אר"ח, עתה חצות לילה ממש. וקול זה, ששמענו, הוא קול היוצא ומחלחל האילה של מעלה, שהוא המלכות, ושל מטה. שכתוב קול ה' יחולל אילות. אשרי חלקנו שזכינו לשמוע את זה. (ועי' ויגש י"א ד"ה ביאור, ותבין משם את המאמר הזה).

פסקה ק

ותא חזי רזא וכו': ובוא וראה, סוד הדבר הוא, בשעה שהקב"ה נגלה על הגן, מתאסף כל הגן, דהיינו כל הצדיקים שבגן, ואינו נפרד מעדן, שהוא החכמה. ומעדן הזה יוצאים עינות, דהיינו הארת החכמה, לכמה אורחות ושבילים (עי' ביאורם בב"א דף רנ"א ד"ה נחית) להשגת הצדיקים. וגן הזה נקרא **צרור החיים**, ששם מתעדנים הצדיקים מהארת עולם הבא. ובשעה ההוא הקב"ה מתגלה אליהם.

פסקה קא

יתבו ר"ח ור' יוסי וכו': ישבו ר' חייא ור"י. אמר ר' יוסי, כמה פעמים שאלתי זה, שכתוב, ויהי בחצי הלילה וגו' ולמה לא היה זה ביום שיגלה לכל פרסום הנס. ולמה מתו כל אלו החלשים שלאחר הריחים והטלאים שבצאן, ולמה לא מתו מלכים ושרים ואנשים עורכי מלחמה, כמו שהיה בסנחריב, שכתוב, ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו', ולמדנו, שכולם מלכים בני מלכים שרים וקצינים, ושם נראה גבורתו של שליח אחד של הקב"ה, גדול יותר מן הנס הזה, שנעשה כאן על ידו עצמו, והלא הנס שלו היה ראוי להיות גדול יותר.

פסקה קב

אמר ליה יאות וכו': א"ל יפה שאלת, ואני לא שמעתי משהו בזה, ואיני אומר. אבל כיון שזכינו לכל זה, והדרך התתקן לפנינו, ואני שמעתי שר' שמעון בן יוחאי מטהר שוקים של עיר טבריה, נלך אצלו. ישבו עד שהאיר היום. כשעלה האור קמו והלכו. כשהגיעו אליו, מצאוהו, שהיה יושב וספר הגדה בידו.

פסקה קג

פתח ואמר וכו': פתח ואמר, כל הגוים כאין נגדו, מאפס ותהו נחשבו לו. שואל, כיון שאמר כל הגוים כאין כנגדו למה כתוב עוד מאפס ותהו נחשבו לו. ומשיב, אלא למדתי דעתם של כל העמים שבעולם, אשר אמונתם היא **כאין**, שאינם משיגים לא מדרגות העליונות ולא התחתונות. ומשימים לעצמם אמונה של סכלות, אבל **מאפס ותהו נחשבו לו** כמוץ הזה המסתובב ברוח ומתגלגל בקיץ בשדות בריקנות, שאין בו תוכן מאומה. ז"ש וכל דיירי ארעא כלא חשיבין.

פסקה קד

עוד פתח ואמר וכו': עוד פו"א. בראשית ברא אלקים **את** השמים **ואת** הארץ. **את** זהו ימינו של הקב"ה, **ואת** זה שמאלו. למדתי שנטה הקב"ה ימינו, שהוא חסד, וברא את השמים, ונטה שמאלו, שהוא דין, וברא את הארץ. ז"ש אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדיו.

פסקה קה

מהו יעמדו יחדיו: שואל, מהו שאוה"כ יעמדו יחדיו. ומשיב, פן יעלה על דעתך ששמים וארץ, שהם ז"א ונוקביה, אינו כן. שאינם עומדים יחדיו, אלא שהם ימין ושמאל נפרדים, שהם **את**, **ואת** כנ"ל. ע"כ אוה"כ יעמדו יחדיו. ואיך יעמדו יחדיו. ב **זאת** ההיא, שהיא המלכות, השולטת בחצות לילה, שאז כלול **את** שהוא חסד **בזאת** שהיא מלכות. ונמצאים אז עומדים ביחד.

פסקה קו

ותנינן כתיב וכו': ולמדנו, כתוב, **את הכל** עשה יפה בעתו. **את** פירושו כמו שאמרנו, שהוא חסד דז"א, **הכל**, הוא כמש"א, וה' ברך את אברהם **בכל**. ולמדנו ש **בכל**, היא הספירה שנקראת **זאת**, דהיינו המלכות, הכלולה מן **את ואת**, כנ"ל, ושולטת בחצות לילה בשני צדדים, ברחמים ובדין, רחמים לישראל ודין לעמים עכו"ם. ואומר הכתוב, **א"ת הכ"ל עשה** שיהיו מחוברים יחד, **יפה בעת"ו**, דהיינו בחצות לילה.

פסקה קז

פתח ר"ח וכו': פתח ר"ח ואמר, אם טוב לפני אדוני, אומר דבר אחד, על מה שבאתי. כתוב, ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור וגו'. ומדבר זה שאמר אדוני, נשמע, שגם מקרא הזה יבואר בדבר ההוא. ואנו, הדרך התתקן לפנינו, לבא ולשאל לפניך.

פסקה קח

פתח ר"ש וכו': פתח ר' שמעון ואמר. מי כה' אלקינו המגביה לשבת וגו' פירושו, **מי כה' אלקינו**, שהוא ז"א, העולה ומתעטר להתישב בכתר עליון הק', שהוא בינה, שהארתו מעל כל האורות המאירים והכתרים והעטרות. כי כל המוחין שבעולמות, מן הבינה הם נמשכים. **המשפילי לראות**, היורד בספירותיו מכתר לכתר, דהיינו מקו ימין דבינה לימין של עצמו. מנזר לנזר, מקו שמאל דבינה לשמאל של עצמו. מהארה להארה, מקו אמצעי דבינה לקו אמצעי של עצמו. ממאור למאור ממלכות דבינה למלכות של עצמו. להשגיח בעליונים בשמים ובתחתונים בארץ. ז"ש, ה' משמים השקיף על בני אדם וגו'. פירוש. הכתוב מדבר בהשגות המוחין של ז"א. ונודע שמתחילה עולה ז"א למ"ן אל הבינה, ומכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל דבינה שהיו במחלוקת, ועושה שלום ביניהם, ואז יוצאים ג' קוין בבינה, והמלכות המקבלת מהם. שז"ס **תלת נפקי מחד**, שג' קוין דבינה יוצאים מאחד שהוא ז"א. ועל זה אוה"כ, **מי כה' אלקינו המגביהי לשבת**. כי אע"פ שז"א הוא בחי' ו"ק, ולא מג"ר, מכל מקום הוא עולה לבינה ונעשה בה קו המכריע הנקרא דעת, שהיא ג"ר, והוא מתיישב שם בין ספירות דראש. ואח"כ כיון **דתלת מחד נפקי** נמצא **דחד בתלת קיימא**. (כמ"ש בזהר בראשית א' אות שס"ג) שז"א עומד ג"כ באותם ג' קוין שהאיר בבינה. כי אותו השיעור שהתחתון גורם להאיר בעליון זוכה בו גם התחתון עש"ה. וז"ש **המשפילי לראות בשמים ובארץ**, שאח"כ הוא משפיל עצמו, כי יורד מן הבינה למקום עצמו עם ג' המוחין ההם המאירים בג' קוים, ועושה זה כדי להשפיע בשמים ובארץ. וקו ימין מכנה **כתרא**. וקו שמאל מכנה **נזרא**. וקו אמצעי מכנה **נהירו**. והמלכות מכנה **בוצינא**.

פסקה קט

תא חזי כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, ויהי בחצי הלילה, כחצי היה צריך לומר, או כחצות, כמו שאמר משה. ואם תאמר, כמו שאמרו החברים, שלא יאמרו אצטגניני פרעה, שמשה שקרן הוא. כי אי אפשר לדייק הרגע של חצות לילה. הרי הקושיא במקומה עומדת בג' אפנים, שאפילו ישראל יאמרו כך. א) שאם כן היה לו לומר, ויאמר משה כחצות הלילה, למה אומר כה אמר ה'. והרי ה' אמר בחצות. וכמה שלא יכוון את השעה, לא יתפשו במשה, אלא באדון, שהרי אמר, כה אמר ה'. ב) כי משה אמר, עד בכר השפחה אשר אחר הריחים, ולא היה כן, אלא עד בכר השבי אשר בבית הבור. על כל פנים אפילו ישראל יאמרו כך, שהוא שקרן, כי לא התאמתו הדברים כמו שאמר. ג) שהוא אמר בשם האדון **כחצות** כתוב, ויהי **בחצי** הלילה. ולא כחצי, כמו שאמר משה.

פסקה קי
ועוד שאלתא דלכון וכו': ועוד, השאלה שלכם, הכבדה יותר ממשא שבהמה יכולה לסבול. ששאלתם, למה היה מכת בכורות בלילה ולא ביום. ולמה מתו החלשים שאחר הריחים. אלא הכל סוד עליון בין קוצרי השדה. דהיינו אותם שזכו להשיג הצמחים של אור הגנוז שנזרעו במלכות (כנ"ל אות נ"ז) הנקראת שדה. והכל הוא ישר בדברי הנביא הנאמן.

פסקה קיא
זכאה חולקיה דמשה וכו': אשרי חלקו של משה, שעליו כתוב, יפיפית מבני אדם הוצק חן בשפתותיך וגו' שמן ששון מחבריך. **יפיפית מבני אדם**, היינו משת וחנוך. **הוצק חן בשפתותיך**, מנח ובניו, שנאמר עליו ונח מצא חן. **על כן משחך אלקים אלקיך**, מאברהם ויצחק. **שמן ששון**. מיעקב, **מחבריך**, היינו משאר הנביאים. וכי גבר שעלה במדרגות עליונות שלא עלה אדם אחר, לא ידע מה שאמר.

פסקה קיב
אלא הכי תנינן וכו': אלא כך למדנו. ספירה זו שנקראת **זאת**, דהיינו המלכות, נקראת **אשה** כמש"א, לזאת יקרא אשה. ולמה נקראת כן. משום, כי מאיש לוקחה **זאת**. מי הוא האיש. הוא אותו שנקרא **זה**, וזהו **איש** זכר. דהיינו ז"א. כמש"א, כי זה משה האיש. האיש הזה. הרי ש **איש** נקרא **זה**, ו **זה** נקרא **איש**. ו **זאת** לוקחה מ **זה** שנקרא זכר.

פסקה קיג
ובגין דא איהי וכו': ומשום זה, היא, דהיינו המלכות, נקראת תמר. שיורה זכר ונקבה, כי התמר אינו עולה זה בלי זה, זכר בלי נקבה. ועוד. ע"כ נקראת תמר. כמש"א כתמרות עשן. מה עשן עולה בלבן ושחור, אף כאן במלכות הנקראת, זאת. הכל כלול בה בחצות לילה, לעשות פעולותיה בשעה אחת, בבת אחת, לבן לישראל שהוא רחמים, ושחור לעכו"ם שהוא דין.

פסקה קיד
ובעוד דהאי ליליא וכו': ובעוד שלילה הזה לא התחלק אינו עושה פעולותיו. מאין לנו, מאברהם. שכתוב, ויחלק עליהם לילה. שפירושו, שנחלק כדי לעשות פעולותיו. אף כאן, משה אמר **כחצות**, פירושו, כשיתחלק, הלילה, שמשה ידע, שלא יעשה פעולותיו עד שיתחלק.

פסקה קטו

והכי הוה דלא וכו': וכן היה, שלא עשה הלילה פעולותיו עד שנחלק. כי במחצה השניה של הלילה עשה פעולותיו. ז"ש ויהי בחצי הלילה. מהו בחצי. היינו במחצה השניה בזמן שהיא, המלכות, שולטת, ונמצאת תמיד **זאת** הזו, שהיא המלכות, לעשות פעולות. וכל פעולה שנעשתה בלילה, במחצית השניה נעשתה.

פסקה קטז

וה' הכה כל בכור: **וה'**, פירושו הוא, ז"א, ובית דינו, שהוא המלכות. **וה'** פירושו, הוא ופעולותיו. **הכה כל בכור**, שואל, משה לא אמר אלא, ומת כל בכור, מהו שנאמר כאן **הכה**. ומשיב, אלא שהתעורר מלכות דמדת הדין שנקראת **כה**, כמו שהפחידו משה, שכתוב, והנה לא שמעת עד **כה**. וע"כ נאמר וה' **הכה**, שהוא השם **כה**, שהמית כל בכורי מצרים.

פסקה קיז

ותאנא פרעה חכים וכו': ולמדנו פרעה, חכם היה יותר מכל מכשפיו, והסתכל ב **זאת** הזו, דהיינו המלכות, שתעשה בו דין, ועתידה להחריב ארצו. כמו שאמר משה, ב **זאת** תדע כי אני ה'. ובו מה כתוב, ויפן פרעה, מהו ויפן. הוא, שהפנה את לבו מהרהור הזה. כמ"ש ויפן אהרן. ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם ל **זאת**. המלה **גם** שהיא מיותרת, באה לרבות, אותה העתידה להחריב ארצו, ולא שם לבו אל **זאת**. כלומר, שהמלה **גם** רומזת, שאע"פ שידע שהשם זא"ת, שהיא המלכות תחריב ארצו, עם זה לא שת לבו אליה.

פסקה קיח

כל בכור, אפילו וכו': כתוב כל בכור, בכור, הוא בחינת חכמה, וכל בכור, יורה שאפילו מדרגות עליונות ותחתונות נשברו משליטתם, דהיינו כל אלו המדרגות השולטות מכח החכמה שלהם, שהיא חכמת מצרים, שכתוב, כל בכור בארץ מצרים. וכל המדרגות העליונות ותחתונות שנשברו משליטתם כולן נראות בכתוב, שכתוב מבכר פרעה היושב על כסאו וגו'. הרי כולן נראות בכתוב.

פסקה קיט

סתמא דמלה, מבכר וגו': קיצור הדבר. **מבכור פרעה היושב על כסאו**, הוא שליטה של ספירה תחתונה דקליפות המקבלת ממלכות העליונה. **עד בכור השפחה**, היא ספירה שמאלית הנמצאת מתחת השליטה הנ"ל, מאחר ארבע ריחים, שהם ארבע מחנות של הקליפות. זה משמע משכתוב אחר הריחים ולא מן הריחים. **וכל בכור בהמה**, הוא מתחת התחתונים הנ"ל, והיא נקבה מנקבות הנמצאות באתונות בבהמות וחמורים,

בגסות ודקות. שהם מדרגות הטומאה. ומקבלים מהם, גברים ונקבות. **עד בכור השבי אשר בבית הבור**, היינו אלו היוצאים משפחה. שבהם עושים כשפים לאסירים לעבוד עמהם לעולם ולא יצאו לחירות.

פסקה קכ

וברוחצנותא דאלין דרגין וכו': ובבטחון על אלו המדרגות, מאנו המצרים לשלח את ישראל, כי בהן עשו קשר של כשפים לישראל, שלא יוכלו לצאת מעבדותם לעולם. ובזה נראה הגבורה והשליטה של הקב"ה. וזכרון זה לא יכלה מישראל לדורי דורות. כי אם לא היה הכח והגבורה של הקב"ה, כל מלכי העמים וכל מכשפי העולם לא היו יכולים להוציא את ישראל מן העבדות, כי פתח הקשרים שלהם ושבר כל אלו הכתרים הנ"ל של בכור השבי כדי להוציאם לחירות. על זה כתוב, מי לא יראך מלך הגוים וגו'.

פסקה קכא

בכה ר"ש ארים וכו': בכה ר' שמעון והרים קולו ונאנח. אמר כבר דבק נמצא, אתם חושבים במה שהתדבק הקב"ה ושבח את עצמו כל כך הרבה פעמים ביציאת מצרים. שכתוב, אשר הוצאתיך מארץ מצרים. הוציאך ה' אלקיך ממצרים. ויוציאך ה' אלקיך משם. זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים. ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים. הוציא ה' אתכם מזה וחמשים פעם נזכרה יציאת מצרים בתורה.

פסקה קכב

אלא תאנא וכו': ומשיב, אלא למדנו. עשרה כתרים, דהיינו ספירות, יש למטה בקליפות, כעין של מעלה בקדושה. וכולם סתומים בשלשה קליפות אלו שאמרנו, שהם בכר פרעה בכור השפחה בכור בהמה, ושלשה קשרים קשרו על ג' מדרגות אלו, שבהם עשו, שישראל לא יצאו מן שעבודם לעולם.

פסקה קכג

זכאין אתון אברהם וכו': אשריכם אברהם יצחק ויעקב, שבזכותכם נפתחו הקשרים, והקב"ה זכר את שלשה קשרי האמונה שלכם. ז"ש ויזכור אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב. **את אברהם** הוא קשר אחד של אברהם. **את יצחק**, הוא קשר השני של יצחק. ואת יעקב הוא קשר הג' השלם של יעקב.

פסקה קכד

תנא כל זמנין וכו': למדנו. כל הזמנים והחגים והשבתות כולם הם זכרון לזה, ליציאת מצרים, ועל זה עומדים כולם, ואם זה לא היה, לא היה השמירה של הזמנים החגים והשבתות. ומשום זה, לא כלה זכרון מצרים מכל הזמנים והחגים והשבתות. בוא וראה,

דין הזה של יציאת מצרים, הוא יסוד ושורש התורה וכל המצות וכל אמונה השלמה של ישראל. ולפיכך נזכר יציאת מצרים הרבה פעמים בתורה, (ועי' בפרשת לך דף מ"ח ד"ה ויש כאן, ותבין למה הדין דיציאת מצרים הוא שורש הכל).

פסקה קכה

ועוד אמאי לא וכו': ועוד, מה ששאלתם למה לא היה הדין של מצרים ביום. למדנו, כתוב, **היום** אתם יוצאים. וכתוב הוציאך ה' אלקיך ממצרים **לילה**. אלא למדנו, עיקר הגאולה של ישראל לא היה אלא בלילה, שה"ס המלכות הנקראת לילה, שה **לילה** פתח קשרים ועשה נקמות, והיום הוציא אותם ביד רמה. ז"ש, יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצרים ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכור. זה היה כדי לפרסם הנס.

פסקה קכו

אתו ר' חייא וכו': באו ר"ח ור' יוסי והשתטחו לפניו ונשקו ידיו ובכו, ואמרו, צורות העליונים והתחתונים מרימים ראשם בזכותך, עשה הקב"ה ירושלים של מטה, שהוא המלכות, כעין ירושלים של מעלה, שהיא בינה. ועשה החומות של העיר הקדושה ושעריה. מי שנכנס אינו נכנס עד שיפתחו לו השערים. מי שעולה אינו עולה עד שיתקנו המדרגות אל החומות. מי יכול לפתוח את שערי העיר הקדושה. ומי יכול לתקן המדרגות אל החומות, זהו ר' שמעון בן יוחאי, שהוא פותח השערים של סודות החכמה, והוא מתקן את מדרגות העליונות. וכתוב, יראה כל זכורך את פני האדון ה'. מי הוא פני האדון ה', זהו רשב"י, שמי שהוא זכר מן הזכרונות. כלומר, שהוא בחינת זכר ממוחין העליונים הנקראים זכרונות, שהם מוחין דאו"א, צריך להראות לפניו.

פסקה קכז

אמר לון עד וכו': אמר להם, עד עתה, עוד לא כליתי להשיב על דברי השאלות שלכם. כי למדנו, וה' הכה כל בכור. כל בכור סתם, שאינו אומר בכורי מצרים, הוא, משום שסובב גם על המדרגות שהמצרים נאחזים בהם, שהם ד' מדרגות הקליפות כמו שאמרנו. והכל היה כמו אלו שמתו, כלומר שנעשה במדרגות הקליפות כמו בבכורי מצרים שמתו. אלו קושרי הקשרים שהיו משתמשים בכשפיהם באלו הכתרים, מהם היו משתמשים בעליונים ומהם בתחתונים, ואע"פ שכולם הם תחתונים, עם זה היו משתמשים גם בעליונים. וכל ארץ מצרים היתה מלאה כשפים, שכתוב, כי אין בית אשר אין שם מת.

פסקה קכח

ואתעביד דינא וכו': ונעשה הדין בכולם, בשעה שנתקבצו כולם בבתיהם, ולא היו מפוזרים במדבר ובשדה אלא כולם נמצאו בבתיהם, ועשה הלילה, שהוא המלכות, את

דיניו באותה שעה. ולמדנו שהיה מאיר הלילה כיום בתקופת תמוז וראו כל העם את דיניו של הקב"ה. ז"ש, ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה.

פסקה קכט

ובשעתא דנפקו וכו': ובשעה שיצאו ישראל, נמצאו כולם מתים בשוקים לעיני הכל. ורצו לקבור אותם ולא מצאו אותם, כי הכלבים אכלו אותם. אמנם לא כולם נאכלו, אלא גם נשארו מהם, שעליהם נאמר ומצרים מקברים. וזה היה קשה להם מהכל, מצד אחד ראו את ישראל יוצאים, מצד האחר ראו את מתיהם. והכל היה כדי לפרסם את הנס, שלא היה כזה מיום שנברא העולם.

פסקה קל

ות"ח, כתיב ליל וכו': ובוא וראה, כתוב, ליל שמורים הוא לה' להוציאם וגו'. וכתוב, הוא הלילה הזה לה' שמורים וגו'. מקרא זה קשה כיון שאמר **ליל** מהו שמורים ולא שמור, ליל שמור היה צריך לומר, ועוד, וכתוב, הוא הלילה הזה, למה אמר בתחילה ליל, ואח"כ לילה.

פסקה קלא

אלא הכי תנינן וכו': ומשיב אלא הכי למדנו, כתוב, כי יהיה נערה בתולה, **נער** כתוב, מהו הטעם. משום, שכל זמן שלא קבלה זכר, נקראת נער, משקבלה זכר נקראת נערה. אף כאן, המלכות נקראת ליל, מטרם שקבלה זכר, שהוא ז"א, ואע"פ שכתוב בו, ליל **שמורים**, לשון רבים, שמשמע, שכלול בו גם ז"א, היינו, משום שהזכר שהוא ז"א, היה עתיד להתחבר עמה, אבל עוד לא התחבר. ובשעה שהתחבר עמה זכר, כתוב הוא הלילה הזה לה' שמורים, שמורים, יורה על זכר ונקבה, דהיינו ז"א ומלכות. ומשום זה כתוב הלילה הזה.

פסקה קלב

ובאתר דאשתכחו וכו': ובמקום שנמצאים זכר ונקבה, אין השבח אלא לזכר, וכך שבחו ישראל בתשבחות שלהם, לזכר ולא לנקבה, ז"ש **זה** אלי ואנוהו. שאין השבח, במקום שנמצאים זכר ונקבה, אלא לזכר. ועל זה מחכים ישראל, שכתוב, **זה** ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו, משום שעתיד לעשות להם כן, שנאמר כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

פסקה קלג

ורזא דא הכי וכו': וסוד הזה כן הוא. כמו שנאמר כאן ליל ולילה, כן עתיד הקב"ה לעשות להם, שכתוב שומר מה **מלילה** שומר מה מ **ליל**. מה שם שמירה ו **ליל** אף כאן שמירה ו **ליל**. מה שם שמירה ו **לילה** אף כאן שמירה ו **לילה**.

פסקה קלד

ולילה אתקרי אגב וכו': ולילה נקראת משום הזכר הכלול בה, כנ"ל. ז"ש אתא **בקר** וגם **לילה**. שהם ז"א ומלכות, כי **בקר**, פירושו, כמש"א, וישכם אברהם בבקר, שהוא מדתו ממש, דהיינו חסד דז"א שנקרא בקר. וכתוב, ה' **בקר** תשמע קולי. היינו ג"כ, בקר ממש, שהוא ז"א במדת החסד.

פסקה קלה

יתבו ר' חייא וכו': ישבו ר"ח ור' יוסי. ר"ש למד להם הסוד של תורת כהנים. והיו מחזירים בכל יום, וישבו לפניו. יום אחד יצא ר"ש לחוץ. הלכו עמו. הגיעו לשדה אחד, ישבו.

פסקה קלו

פתח ר"ש ואמר וכו': פתח ר"ש ואמר, בוא וראה, כתוב, את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד וגו'. שלמה שהיה בו חכמה יותר מכל אדם, מה אמר במקרא זה. ומשיב, אלא שלמה, רמז חכמה רמז. כי אנו רואים שדרכיו על הקב"ה אינם כן, שהרי כתוב, ולתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו. אלא, שני ענינים הם שמרמז כאן.

פסקה קלז

דתנינן כד עינוי וכו': שלמדנו, כשעיניו של הקב"ה רוצות להשגיח בעולם ולעיין בו, כמ"ש. כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ, ונמצאו רשעים בעולם, צדיק ההוא הנמצא בדור נתפש בעונם, והרשעים, מאריך הקב"ה אפו עמהם עד שישובו, ואם אינם שבים, לא ימצא מי שיבקש רחמים עליהם, כי כבר מת הצדיק. ז"ש, יש צדיק אובד בצדקו, ומשום שהוא צדיק, הסתלק מן העולם. כדי שלא יבקש רחמים על הדור.

פסקה קלח

בגין כך תנינן וכו': משום זה למדנו, לעולם אל ידור אדם אלא במקום שאנשי מעשה דרים בתוכו. מהו הטעם. משום שאוי לו לזה שמעונו בין הרשעים, כי הוא נתפש בעונם. ואם מעונו בין צדיקים, מטיבים לו בזכותם.

פסקה קלט

דהו רב חסדא וכו': כי רב חסדא היה דר מתחילה בין אנשי קפוטקיא, והיתה השעה דחקת לו, ומחלות היו רודפות אחריו. לקח ושם דירתו בין בעלי המגן שבצפורי, דהיינו בין תלמידי חכמים, שנקראים בעלי המגן. ועלה וזכה להרבה טוב, להרבה עושר, ולהרבה תורה. ואמר כל זה זכיתי, משום שבאתי בין אלו, שהקב"ה משגיח להטיב להם.

פסקה קמ

ד"א את הכל וגו': פירוש אחר על הכתוב, את הכל ראיתי בימי הבלי. וכי שלמה שהיו בו מדרגות העליונות של חכמה יותר מכל בני הדור, שכתוב, ויחכם מכל האדם, וכתוב, וישב שלמה על כסא ה' למלך, אמר, על חייו, בימי הבלי. וכתוב, הבל הבלים אמר קהלת.

פסקה קמא

ותנא ז' שמות וכו': ולמדנו, ז' שמות נקרא שלמה, ידידיה, אגור, בן יקא, איתיאל, למואל, קהלת. והשם קהלת הוא כנגד כולם. וכלם נקראים כעין של מעלה. קהלת, נקראת גם עדה קדושה של עשרה אנשים. ועל כך אמרו, אין קהל פחות מעשרה. וקהל הוא אפילו מאה ויותר. אלא לא פחות מעשרה, אבל קהלת, הוא כלל הכל, של כל ישראל, כמש"א קהלת יעקב.

פסקה קמב

ותאנא שמותיו וכו': ולמדנו, שמותיו על שם החכמה נקראו, ומשום זה עשה ג' ספרים, שיר השירים קהלת משלי. וכולם הם להשלים החכמה. שיר השירים, הוא כנגד חסד, קהלת, הוא כנגד דין, משלי כנגד רחמים, דהיינו כנגד ג' קוין, חסד דין רחמים. כדי להשלים החכמה. והוא עשה כל מה שעשה כדי להראות חכמה, וכנגד מדרגה עליונה. והוא אמר על עצמו, **בימי הבלי**, **הבל הבלים**.

פסקה קמג

אלא רזא דהבל וכו': ומשיב, אלא הבל הוא סוד יקר. והוא הבל היוצא מן הפה, וסוד הבל היוצא מן הפה נעשה ממנו קול, ולמדנו אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן שלא חטאו. והיינו שלא חטאו ממש. ולא שחטאו, אלא שאינו נחשב להם לחטא מחמת קטנותם. והבל נעשה ברוח ומים. וכל מה שנעשה בעולם נעשה בהבל. וסוד ההבל הזה של התנוקות נעשה קול והתפשט בעולם. והם שומרי העולם ושומרי העיר. ז"ש אם ה' לא ישמר עיר וגו'.

פסקה קמד

ות"ח הוא הבל וכו': ובוא וראה, הוא הבל הוא קול, מה ההפרש בין זה לזה. הבל, עומד בכח שיצא ממנו קול, אבל קול ממש, עומד בקיומו שיצא ממנו מלה. והבל ההוא שהיה נחלתו מאביו, נקרא הבל, וממנו היה כל מה שראה שלמה, ואע"פ שהיה לו תמיכה רבה מלמעלה ממדרגות אחרות. ובכדי להודיע הדבר, אמר, **בימי הבלי** להודיע שמלה זו באה משם.

ביאור הדברים. ענין הבל, כבר נתבאר היטב לעיל (ויצא דף ז' ד"ה בכדי) ומשם תדרשנו. שה"ס הארת קו שמאל דבינה שנסתם ונחרב מפאת המחלוקת עם הקו ימין דבינה, ויצאה הארתו לחוץ ונעשה **הבל**. עש"ה. וז"ש, **והוא הבל דנפיק מפומא**, שיוצא מפנימיות המדרגה לחוץ, והאור נעשה הבל. וכשזו"ן הם בג"ר דקטנות, שנקראו אז תנוקות של בית רבן (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף ו' ד"ה ואלמלא ע"ש) הם מקבלים הארת קו שמאל דבינה הזו, וגם הארתם יצא לחוץ מפיהם ונעשה הבל. וז"ש אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תנוקות של בית רבן. כי אח"כ לעת גדלות כשזו"ן נקראים אפי רברבי, הנה כל מדת החכמה שבהם הוא מהבל הזה שהוציאו מפיהם בעודם שהיו אפי זוטרי (כמ"ש בהקסה"ז דף ו' ד"ה ואלמלא) ע"ש. וכיון שאין קיום לעולם רק בהארת החכמה, נמצא שהעולם מתקיים על הבל שלהם. וז"ש **ואנון נטורי עלמא ונטורא קרתא**, כי הארת החכמה שומרת העולם מן הקליפות והמזיקים. אמנם ההבל במקום יציאתו, שהוא בקו שמאל דבינה, הוא הבל שאין בו כלום אלא חורבן, רק אח"כ כשז"א עולה לבינה בסוד קו האמצעי ומכריע ועושה שלום בין הקוין ימין ושמאל ומיחדם זב"ז, אז חוזר ההבל להיות אור, ויוצאים ג' קוין חכמה בינה דעת, בבינה. ואז נולד ז"א במוחין דגדלות מן הבינה, כי כל מה שגורם התחתון בעליון זוכה בו גם התחתון. וכיון שלולא ז"א, הנקרא קול, שהכריע בין הקוין דבינה, והוציא בה חב"ד, היתה נשארת הבינה בסוד המחלוקת, ואורה היה נשאר בבחינת הבל, לפיכך זכה גם ז"א בג' מוחין חב"ד. שז"ס **תלת נפקי מחד בתלת קיימא** (ב"א אות שס"ג) נמצא שז"א נולד מתוך ההבל הזה דבינה שהחזירו לאור. וז"ש, **הבל, קאים בחילא למיפק קלא**, שהבל דבינה יש בה בכח להוציא ולהוליד הקול, שהוא ז"א, דהיינו אחרי שעולה בסוד מ"ן ומכריע ומחזיר ההבל לאור. **קלא ממש, קאים בקיומא**, אבל הז"א שנקרא קול, הוא כבר עומד במוחין דחב"ד הנקרא קיום, **לאפקא מלה**, להוציא הדבור, שהוא הנוקבא, ונעשה היחוד של קול ודבור, שהוא יחוד השלם דפב"פ.

וז"ש **וההוא הבל דהוה אחסנתיה דאבוי**, משום שהקול, שהוא ז"א, נולד מבינה, כנ"ל, ע"כ נחשבת הבינה לאבא ואמא של הקול, מחמת שהקול זכה בהבל ההיא, כמו בן היורש את אביו ואמו, שהרי באמת אין לז"א שום חלק במוחין דבינה, אלא משום הכרעתו את הקוין שלה, זכה וירש המוחין ההם מהם. אמנם ההבל אינו אלא קו שמאל דבינה כמבואר, וז"א ירש כל הג' קוין ממנה שהם חב"ד. וז"ש, **ואע"ג דסיועין סגיאין מעילא אחרנין הוו ליה**, דהיינו גם מב' הקוין האחרים. **אלא ולאשתמודעא מלה אמר, בימי הבלי**, דהיינו החכמה הנמשכת על ידי הדעת הנבחנת לאשתמודע, היא שבאה רק מן ההבל בלבד. ועל חכמה זו הזכיר, **בימי הבלי**.

פסקה קמה

ורזא דמלה הכל וכו': וסוד הדבר הכל הבל את וגו' יש צדיק אובד בצדקו. זה הוא סוד הדבר שגילה ופרסם, שהכל תלוי בימי הבלי, כלומר, בזמן שהבל זה יונק מן הדין, כדי לעשות דין, דהיינו מטרם הכרעת קו האמצעי, צדיק אובד בצדקו מכח הדין ההוא, ובזמן שהבל ההוא יונק מן רחמים, דהיינו אחר הכרעת קו האמצעי, אז רשע מאריך ברעתו, שמכח הרחמים הוא ארך אפים, ושניהם, הרשע והצדיק, תלויים בהבל הזה, וע"כ כתוב בימי, ולא כתוב ביום. וכולם תלוים בהבל הזה, מי שיקרה בשעת הדין הוא בדין, ומי שיקרה בשעת הרחמים, הוא ברחמים.

פסקה קמו

ואי תימא יש וכו': ואם תאמר הרי כתוב, יש צדיק אובד, לשון הוה ותמידי, ואינו אומר אבוד. שאם תלוי בזמן היה לו לומר לשון עבר ולא הוה. ומשיב, שהדין ההוא, כל פעם שמתעורר, אובד את הצדיק מן העולם ומן הדור, וזה נוהג תמיד. ויש רשע מאריך ברעתו, מאריך ממש בחטאו, כי דין ההוא בעת שיונק מן הרחמים עושה רחמים על רשע ההוא ומאריך לו.

פסקה קמז

עד דהוו יתבי וכו': בעוד שהיו יושבים, ראו עשן קטורת שהיה עולה למעלה ויורד למטה. אמר, התעטרות הוא, העשן, מתעטר ברפש הארץ מן למעלה. וע"כ הוא עולה למעלה ויורד למטה. וזה רומז על ההבל הנ"ל, שמתוך שהוא שפל ומלא דינים ע"כ נתעטר בו ז"א שתקן אותו והרויח המוחין מבינה. כנ"ל בסמוך. בינתים העלה השדה ריח שהריח יותר מכל הבשמים. אמר נשב כאן, שהשכינה מתקיימת אצלנו, ועל זה כתוב, כריח שדה אשר ברכו ה'.

פסקה קמח

פתח ואמר וירח וכו': פו"א, וירח את ריח בגדיו וגו' ריח בני כריח שדה וגו' וירח את ריח בגדיו, משמע שהלבושים היו מעלים ריח טוב שלא נעדר מהם לעולם ריח ההוא. עתה יש להסתכל, כתוב ריח בגדיו, וכתוב, ריח בני, ולא אמר ריח הבגדים אלא ריח בני. ומשיב, אלא למדנו, כיון שנכנס יעקב, נכנס עמו גן עדן. ולמדנו אותם הבגדים היו של אדם הראשון. שכתוב ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם והוציאם מגן עדן.

פסקה קמט

ואי תימא דכתיב וכו': ואם תאמר, שכתוב, ויתפרו עלה תאנה, ומהם היו הכתנות עור שעשה להם ה'. אם כן למה כתוב, ויעש ה' אלקים הלא תפרו מעצמם. וכתוב כתנות עור, הרי לא היו אלא עלה תאנה. אלא כתרגומו של כתנות עור, לבושין דיקר. והיו מעלים ריח מן הבשמים שבעדן.

פסקה קנ

ותניא, בשם מלא וכו': ולמדנו, בשם מלא נעשו. שכתוב, ויעש הויה אלקים, שהוא שם מלא, מה שלא נעשו בו שמים וארץ. שבהם כתוב אלקים בלבד. שואל, ולא. והרי כתוב, ביום עשות הויה אלקים ארץ ושמים. ומשיב, לא קשה זה, כי כשנעשו לא נעשו בשם מלא, וכשהתקיימו, בשם מלא התקיימו, והכתוב, ביום עשות ה' אלקים נאמר לקיום.

פסקה קנא

ומה דאמרו דאינון וכו': ומה שאמרו, שאלו הלבושים באו לאותו רשע עשו, שלקחם מן נמרוד. כן בארנו וקשה הדבר. א"כ הרי כתוב, לאדם ולאשתו, שעשה לבושים לאדם ולבושים לחוה, ומה נעשה עם הלבושים של חוה. ועוד, אם כן, במה נקברו, היעלה על דעתך שהם עזבו והשליכו מעצמם זהר העליון שנתן להם הקב"ה.

פסקה קנב

אלא אינון לבושין וכו': אלא, אלו הלבושים שהתלבשו בהם אדם וחוה לא התלבש בהם אדם אחר, כי באלו הלבושים היו דומים כעין של מעלה, ואם יעלה על דעתך, שהתלבשו בהם מעצמם, בוא וראה, כתוב, **וילבישם**, שהקב"ה הלביש אותם, אשרי חלקם.

פסקה קנג

כתוב, ה' אלקי וגו': כתוב, ה' אלקי גדלת מאד הוד והדר לבשת, וכתוב, הוד והדר לפניו וגו', וכתוב, עוטה אור כשלמה וגו', כיון שהתלבש עשה מה שעשה, דהיינו שברא העולם, מלמד שהתעטף הקב"ה באור וברא את השמים. וכעין התלבשות זה היו הבגדים של אדה"ר. אלא במה נבאר הכתוב, החמודות אשר אתה בבית, הנה החמודות, פירושו,

בגדי מלכות, במשי וזהב, ודרך העולם הוא לגנוז אותם בבשמים וריחות, בשביל יקר הלבושים.

פסקה קנד

תא חזי וירח וכו': בוא וראה, וירח את ריח בגדיו בתחילה, שהיה חושב שמהם בא הריח, וכשהרגיש, אמר ראה ריח בני, כי ידע שבו תלוי הדבר, שבשבילו עלה הריח, ולא מן הלבושים. כריח שדה אשר ברכו ה'. שואל, וכי מאין היה יודע יצחק, ריח שדה אשר ברכו ה'.

פסקה קנה

אלא תרין מלין וכו': ומשיב, אלא ב' דברים הם והכל הוא אחד. שכתוב, ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב. והוא אחד עם השדה אשר ברכו ה'. וכי לא היה לו בית או מקום אחר להתפלל. אלא אותו השדה היה אשר קנה אברהם, סמוך למערת המכפלה, שכתוב, השדה אשר קנה אברהם מאת בני חת. ובשעה שהיה יצחק בא אל השדה, ראה השכינה עליו, והעלה ריחות עליונות קדושות, ומשום זה היה מתפלל שם, וקבע אותו למקום תפלה.

פסקה קנו

ואברהם אמאי לא וכו': שואל, ואברהם למה לא התפלל שם, בשדה המערת המכפלה, כמו יצחק. ומשיב, משום שהיה לו קביעות אחר בתחלה, ודבר אחר של ריח ראה בהר המוריה. שלמה נקרא הר המוריה, על שם המר הטוב שהיה שם.

פסקה קנז

וכלא הוה וג"ע וכו': והכל היה אצל יעקב, כי מלבד הריח שלו, גם ג"ע נכנס עמו, וע"כ ברכו. וע"כ לא תלה הדבר בלבושים, אלא ביעקב ממש, שראה שבו תלוי דבר הריח, והוא ראוי וזכותו עולה להתברך, ונכנס עמו הגן עדן. ומשום זה, כשהתרעם עשו, אמר גם ברוך יהיה.

פסקה קנח

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, לא היה התורה צריך לכתוב אלא מהחדש הזה לכם וגו', מה הטעם, משום שהוא תחילת שליטת הלבנה. וע"כ היתה התורה צריכה להתחיל לכתוב מכאן. כי בהקב"ה נקשר הדבר. כי הלבנה ה"ס המלכות שבשלמותה מתיחדת עם הקב"ה, וע"כ היה צריך התורה להתחיל בתחילת שלמות הלבנה שהוא החדש הזה לכם ראש חדשים וגו'.

פסקה קנט

ולא קשיא וכו': ולא קשה, שלא כתוב, זאת, דהיינו החדש הזאת, כי שם הלבנה הוא זאת (כנ"ל אות קי"ז) והוא משום כי **זה וזאת** מתקשרים יחד, ובמקום שיש זכר ונקבה ביחד, אין השבח אלא לזכר, וע"כ אומר החדש הזה ולא זאת. וע"כ אומר ראשון הוא לכם לחדשי השנה, לחדשי השנה ודאי, ללמד, שסובב על המלכות הנקראת שנה, אלא תלה השבח בזכר. אמר ר' יהודה, לכם לכם ב' פעמים למה. שנאמר החדש הזה **לכם** ראשון הוא **לכם**. אמר ר' יצחק מהם, מכפילות לכם, נשמע יותר שהוא רק לישראל, ולא לשאר העמים. כמו שכתוב, כי חלק ה' עמו. התקשרות הזאת של החדש, הוא לכם ולא לשאר העמים.

פסקה קס

דברו אל כל עדת וגו': שואל, למה בעשור לחדש. אמר ר' אבא הוא בזמן שהיובל, שהוא בינה, מאיר אל הלבנה, שהיא מלכות, שכתוב, ביובל, בעשור לחדש השביעי יום הכפורים הוא. ויום הכפורים הוא הארת הבינה, הרי שהארת הבינה במלכות הוא בעשור לחדש. (כמ"ש אומר ק': ד"י).

פסקה קסא

ויקחו להם איש שה לבית אבות: למה, משום שבשעה ההוא צריכים למשוך אותו, כי למדנו, בדבר זה בלקיחת השה, נשבר כתר התחתון, שנאחזים בו כל שאר כתרים התחתונים דקליפה, ועל זה פרש משה ואמר, משכו וקחו לכם צאן. שהוא כמ"ש צאן ועבד ושפחה, שהם כתרין תתאין דקליפות, וצאן כולל כולם. והמצרים עשו אותם לאלהים.

פסקה קסב

אמר קב"ה עבידו וכו': אמר הקב"ה עשו אתם מעשה למטה, שתמשכו ותקחו צאן, ואני אשבר תקפם למעלה. וכמו שתעשו אתם לשרפו באש, שכתוב, כי אם צלי אש, אני גם כן למעלה, אעביר אותו באש, בנהר דינור.

פסקה קסג

אמאי אתנגיד בעשרה וכו': שואל, למה נמשך בעשרה לחדש, ונשחט בארבע עשר. אמר ר' אבא, בזה, בשה, שהיא אלהי מצרים, כנ"ל, נקשרו ישראל תחת שעבודו, ארבע מאות שנה. ואע"פ שלא השתעבדו בהם ארבע מאות שנה, מכל מקום, משום שהיו מוכנים להתקשר בהם ת' שנה, לולא דלג הקב"ה את הקץ, נחשב כאלו השתעבדו בהם כל ת'

שנים. משום זה מעכבים את השה ארבעה ימים, כשהוא קשור ברשות ישראל, ואח"כ ושחטו אותו כל קהל ישראל בין הערבים.

פסקה קסד

אמאי בין הערבים וכו': שואל, למה נשחט בין הערבים. ומשיב, משום שהוא בשעה שהדין תלוי, ובשעה שנמסר דבר זה, של גלות מצרים, על ידי אברהם, שכתוב, ויהי השמש באה ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו, **אימה**, הוא כתר אחד של הקליפה, **חשכה**, כתר אחר, **גדולה**, זו שהיא גדולה מכל הכתרים. ואע"פ שביארנו כתוב הזה, על שאר שעבודי ישראל, שאימה, זו בבל, חשכה, זו מדי, גדולה, זו יון (ב"ר פמ"ד). והכל היה. שרומזים על ג' כתרים דקליפה, וכן על הגליות. כעין זה, שאמרנו בשה, שאמר הקב"ה אתם תעשו מעשה למטה ואני אשבר תקפם למעלה, כך, כי מחה אמחה, אתם תעשו למטה, ואני אעשה למעלה.

פסקה קסה

תנא, לא נפקו וכו': למדנו, לא יצאו ישראל ממצרים, עד שנשברו מממשלתם, כל השרים שלהם למעלה, ויצאו ישראל מרשותם ובאו לרשות הקדושה העליונה בהקב"ה, ונקשרו בו. ז"ש, כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם. מהו הטעם שעבדי הם, הוא, אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים. שהוצאתי אותם מרשות אחרת והבאתי אותם לרשותי.

פסקה קסו

והיינו דאמר ר"ש וכו': והיינו שאמר ר"ש, מ"ש אך ביום הראשון תשביתו **שאור** מבתיכם כי כל אוכל **מחמצת**. אני כך בארתי, שאור זה ומחמצת זו הם מדרגה אחת, וכולם אחד. רשות אחרת, הם השרים הממונים על שאר העמים, ואנחנו קוראים אותם יצר הרע, רשות אחרת, אל נכר, אלהים אחרים. אף כאן, שאור ומחמצת וחמץ הכל אחד הוא, אמר הקב"ה, כל אלו השנים עמדתם ברשות אחרת, ועבדתם לעם אחר, מכאן ולהלאה, שאתם בני חורין, אך ביום הראשון תשביתו **שאור** מבתיכם, כל **מחמצת** לא תאכלו, ולא יראה לך **חמץ**.

פסקה קסז

אמר רבי יהודה וכו': אר"י, אם כן גם כל ימות השנה לא נאכל חמץ, למה רק שבעת ימים, שכתוב, שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם, רק שבעת ימים ולא יותר. אמר לו, כל זמן שהאדם מחויב להראות עצמו בן חורין צריכים כן, שלא לאכול חמץ, ובכל זמן שאינו מחויב אינו צריך לאיסור חמץ.

פסקה קסח

למלכא דעבד לחד וכו': זה דומה, למלך שעשה אדם אחד לשר. כל אלו הימים שעלה למדרגה הזו, היה שמח ולובש לבושי כבוד. לאחר כך לא היה צריך לזה. לשנה האחרת שמר אלו הימים שעלה לכבוד הזה, ולבש אלו לבושים. וכן כל שנה ושנה. כעין זה ישראל, כתוב, שבעת ימים שאור לא ימצא, שהם ימי שמחה, הימים שעלו לכבוד הזה, ויצאו משעבוד אחר. ומשום זה בכל שנה ושנה שומרים אותם הימים שעלו לכבוד הזה ויצאו מרשות אחר ובאו לרשות הקדושה, וע"כ כתוב, שבעת ימים מצות תאכלו.

פסקה קסט

אמר ר' שמעון וכו': אמר ר"ש, מצת כתוב, בלי ו', כמש"א מראת אלקים שהוא חסר ו', שע"כ רומז על דין, כן למה נקראו מצת, להיותם דין, דין קדוש, דין הנאחז בשם הקדוש, דין שלא היה חזק כל אותו הזמן בתוך ישראל, משום שהלבנה עמדה בפגם, ומשום שהלבנה עמדה בפגם, ע"כ כתוב, לחם עוני.

פירוש. תחלה היתה הנוקבא בסוד ב' מאורות הגדולים, ששניהם ז"א ומלכות היו בקומה שוה, שז"א היה מלביש קו ימין דבינה והמלכות לצד שמאל דבינה. ואז היו בבחי' אפי זוטרי, כי הם מוחין דאחורים שאינם מאירים, והם בחינת דין ואח"כ ע"י מ"ן שמעלים התחתונים, המלכות מתמעטת וחוזרת לנקודה, ואח"כ נבנית בנין גדול ע"י או"א וחוזרים למוחין דגדלות. ואע"פ שכבר עומדים ז"א ומלכות במוחין דגדלות אין המוחין דאחורים בטלים, אלא חוזרים להאיר בבחינת הרחמים וכל הארת החכמה שבמדרגה באים מאלו המוחין. כמ"ש לעיל (בהקדמת ספר הזהר דף ו' ד"ה ואלמלא ע"ש) ותדע שסוד מצה, היא אלו המוחין דאחורים. בעת שכבר נתקנו במוחין דגדלות.

וזה אמרו, **ולמה נק' מצת, דינא**, דע"כ נק' מצת בלי ו' להיותם דין, כי הם מוחין דאחורים בעת שזו"ן היו במוחין דקטנות, אלא, **דינא קדישא, דינא דאתאחדא בשמא קדישא**, כי כבר חזרו ובאו במוחין דגדלות שהם קדש ומאוחדים בסוד ג' קוין שהם יה"ו של השם הקדוש, ונתבאר לעיל שלבא למוחין דגדלות, צריכה המלכות ב' תקונים, א) להתמעט לנקודה, ב) לבנין הגדלות, וע"ז יש ב' מעשים באתערותא דלתתא, א) מילה ב) פריעה. וכיון שישראל מלו את עצמם בעת ההיא ע"כ כבר באה המלכות בתקון א' שהיא נתמעטה לנקודה, בסוד מיעוט הלבנה, ואז כבר נמתקו בזה הדין דמוחין דקטנות שבמצה, וע"י פריעה שהיא אותיות פרע י"ה, מעוררים למעלה בנין המלכות ע"י או"א ומתגלים המוחין דגדלות. וז"ש, **דינא דלא הוה תקיפא כל ההוא זמנא בגווייהו דישראל דהא קיימא סיהרא בפגימותא**, כיון שכבר מלו את עצמם והלבנה שהיא

המלכות נתמעטה, אז נחלש כח הדין שבמוחין דקטנות, כנ"ל. ואח"כ שיעשו הפריעה, כמ"ש לפנינו יצאו המוחין דגדלות. ואין קושי' הרי בפסח כבר מאירים המוחין דגדלות אע"פ שישראל עוד לא פרעו. כי המדובר הוא ע"י אתערותא דלתתא, ובליל פסח היה הארת המוחין מאתערותא דלעילא בלבד, וע"כ לא האירו רק אותו הלילה בלבד. וז"ש **ועל דקיימא סיהרא בפגימותא, לחם עוני כתיב**. כי מבחי' אתערותא דלתתא עוד לא המשיכו המוחין דגדלות.

פסקה קע

מ"ט קיימא בפגימותא וכו': שואל, מה הטעם שהלבנה שהיא המלכות עמדה במיעוט. ומשיב, משום שלא נפרעו, ולא נגלה בהם אות הקדוש. כי ע"י הפריעה ממשיכים המוחין דגדלות ואז הלבנה במילואה, כנ"ל בסמוך. נמולים היו ישראל, ולא עשו פריעה. ומתי נפרעו. הוא בשעה שכתוב, שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו, ואע"פ שבארנו מקרא הזה בדבר אחר, הכל היה, ויפה היא.

פסקה קעא

ואי תימא דבימי וכו': ואם תאמר דבימי יהושע נפרעו, אינו כן. אלא הם שכתוב, וכל העם הילודים במדבר בדרך וגו'. אחר שנפרעו, אמר הקב"ה בתחילה אכלתם מצות, משום שעמדה הלבנה במיעוט, ונקרא לחם עוני, מכאן ולהלאה, לחם זה יהיה ממקום אחר, מה הוא, הוא שכתוב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. לא מן הלבנה שהיא המלכות כבזמן ההוא, מטרם שנפרעו, אלא מן השמים ממש, שהוא ז"א, כמ"ש ויתן לך האלקים מטל השמים וגו'.

פסקה קעב

וישראל קדישין נטרין וכו': וישראל הקדושים, שומרים אלו הימים שנכנסו תחת כנפי השכינה, ושומרים הלחם הבא מצדה. דהיינו המצות, שכתוב, ושמרתם את המצות. מהו ושמרתם את המצות, הוא כמש"א, ושמרתם את בריתי, שהוא ברית מילה, והכל עולה ונאחז במדרגה אחת. כנ"ל.

פסקה קעג

ואי תימא, משה וכו': ואם תאמר, משה, איך לא פרע אותם, אלא הניחם במילה בלי פריעה. ומשיב, אלא משום שלא יתעכבו ישראל שם, עד שיתרפאו. לכן לא פרע אותם. ועל זה כתוב, שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני. מהו הטעם היה לחם עוני. משום כי בחפזון יצאת וגו', וכן כתוב, כי לא יכלו להתמהמה. וע"כ לא נפרעו, ומילה בלי פריעה ממשיך לחם עוני, כנ"ל.

פסקה קעד

תא חזי, כד וכו': בוא וראה, כשבאו ישראל לארץ, באו כשהם נמולים ונפרעים, ומה כתוב, ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, ומהו במסכנות. הוא לחם עוני, ולמה נקרא לחם עוני, משום שהלבנה, שהיא המלכות, עומדת במיעוט, ואינה מתברכת מן השמש, שהוא ז"א, ואינה מאירה מן השמש, כמש"א כי **כל** בשמים וארץ. שפירושו, אשר **כל**, שהיא יסוד ז"א, נאחז בשמים, שהוא ז"א, ובארץ שהיא המלכות, ומקבל מן השמים ונותן לארץ. ולא האירה מן היובל שהוא בינה. מה הטעם, משום שלא פרעו את עצמם, כנ"ל, אבל כאן בביאת הארץ, שנמולו ישראל ונפרעו, כתוב, לא תחסר **כל** בה, דהיינו היסוד דז"א המאיר אל המלכות, הנקרא **כל**, ועל כן, לא במסכנות תאכל בה לחם, מהו הטעם, הוא משום, שלא תחסר **כל** בה, כמו שנחסרו ממנו במצרים.

פסקה קעה

ובכל שתא ושתא וכו': ובכל שנה ושנה עושים ישראל זכר למצרים, ואוכלים מצות, ואינם מפסיקים מדורי דורות. ומשום שלא פרעו את עצמם במצרים חסרו **כל** הזה, ועמדה הלבנה במיעוט, ונקראת לחם עוני. עוני, פירושו כתרגומו, מסכנות. ומה שאכלו לחם עוני בארץ, אע"פ שכבר פרעו עצמם, הוא זכר למצרים, וזה נוהג לדורי דורות. ולעתיד לבא, כתוב, לא יבוא עוד שמשך וירחך וגו'. דהיינו שלא יקרה עוד מיעוט בלבנה. שהוא המלכות.

פסקה קעו

תנא א"ר שמעון וכו': למדנו אר"ש, כתוב, בעשור לחדש הזה ויקחו להם וגו', וכתוב, אך בעשור לחדש השביעי יום הכפורים הוא, נשמע מה שלמדנו, שכתוב, בעשור לחדש הזה. ותמה הזוהר, ושואל מה הוא אומר. ומשיב, אלא שסובב, על מה שלמדנו, שכתוב, **בעשור**, דבר זה, של לקיחת השה, בעשור תלוי. שהוא בינה המאירה במלכות כנ"ל (אות ק"ס). ועל זה מביא מקודם ההקש מן עשור שבכאן לעשור של יום הכפורים שהיא בינה, כנודע. ושואל, כתוב לחדש הזה, בחדש הזה היה צריך לומר, ומשיב, הוא משום, כשבא ההארה למדרגה הזו שהיא המלכות, כתוב לחדש הזה, לחדש בדיוק שהיא המלכות הנקראת חדש.

פסקה קעז

ויקחו וגו': **שה לבית אבות שה לבית**: למדנו ג' קשרים הם, בכור בהמה, בכור השבי, בכור השפחה. וכל שאר מדרגות הקליפה מתקשרים באלו ג' אפנים שלמעלה. ובזו שנקראת **צאן**, נקשרים הכל, והכל כלול בצאן, שהוא מדרגה העליונה שבכולם.

ונקשרים צאן של מטה בצאן של מעלה. ולא יכלו להפרד מקשריו. ונמצא שבזה, בשה, כולם נקשרו, וע"כ כתוב בו, והיה לכם למשמרת, דהיינו קשרו אותו בקשר ויהיה נמסר בידכם ברשותכם עד שתשחטו אותו, ותעשו בו דין. ולזמן שיבא, כתוב, מי זה בא מאדום. וכתוב, כי זבח לה' בבצרה, דהיינו שיבער כל הס"א מן הארץ. וכתוב אז, והיה ה' למלך וגו'.

פסקה קעח

וישא העם את בצקו וגו': מצוה זו, היא לבער חמץ. כי מצוה זו נמסרה להם לישראל, וישא העם את בצקו טרם יחמץ. וכתוב, שאור לא ימצא בבתיכם. וכבר בארוהו החברים. ובארנו סוד בין חמץ ומצה של יציאת מצרים, בכמה מקומות, שזה יצר הרע וזה יצר הטוב.

פסקה קעט

כ"ו **פקודא בתר דא וכו'**: המצוה שלאחר זו, הוא לספר בשבח יציאת מצרים, שהוא חוב על האדם לעולם לספר בשבחים האלו. כך העמדנו, כל אדם המספר ביציאת מצרים, ושמח בספור ההוא בשמחה עתיד הוא לשמוח עם השכינה לעולם הבא, שהיא שמחה מכל צד, שזה הוא אדם השמח באדונו, והקב"ה שמח בספור ההוא שלו.

פסקה קפ

ביה שעתא כניש וכו': בה בשעה, מקבץ הקב"ה את כל החבורה שלו, ואמר להם, לכו ושמעו הספור של השבח שלי שמספרים בני, ושמחים בגאולתי. אז מתקבצים כולם ובאים ומתחברים עם ישראל, ושומעים ספור השבח ששמחים בשמחת הגאולה מאדונם, ובאים ומודים להקב"ה, על כל אלו הנסים והגבורות ומודים לו על עם הקדוש שיש לו בארץ ששמחים בשמחת הגאולה של אדונם.

פסקה קפא

כדין אתוסף ליה וכו': אז נתוסף לו כח וגבורה למעלה. וישראל בספור ההוא נותנים כח לאדונם, כמלך שנוסף לו כח וגבורה בעת שמשבחים גבורתו ומודים לו, והכל יראים מפניו ועולה כבודו על כולם. ומשום זה, יש לשבח ולספר בספור הזה, כמו שלמדנו. כעין זה חוב הוא על האדם, לספר תמיד לפני הקב"ה ולפרסם הנס בכל אלו הנסים שעשה.

פסקה קפב

ואי תימא אמאי וכו': ואם תאמר, למה הוא חוב לספר את הנסים, והלא הקב"ה יודע הכל, כל מה שהיה ויהיה לאחר מכן, ולמה הפרסום הזה לפניו על מה שהוא עשה והוא ידע. ומשיב, אלא ודאי צריך האדם לפרסם הנס ולספר לפניו מכל מה שעשה,

משום שאלו המלות עולות, וכל הפמליא של מעלה מתקבצים ורואים אותם, ומודים לפני הקב"ה, ועולה כבודו עליהם למעלה ולמטה.

פסקה קפג

כגוונא דא מאן וכו': כעין זה, מי שמספר ומפרט את חטאיו, מכל מה שעשה, ואם תאמר, למה צריך זה. הוא משום שהמקטרג עומד תמיד לפני הקב"ה כדי לספר ולתבוע על עבירות של בני אדם, ולתבוע עליהם דין, כיון שהאדם מקדים עצמו ומפרט חטאיו כל אחד ואחד, אינו משאיר פתחון פה למקטרג ההוא, ואינו יכול לתבוע עליהם דין. כי תמיד הוא תובע דין תחילה, ואח"כ מספר ומקטרג, פלוני עשה כך. וע"כ צריך האדם להקדים אותו ולפרט חטאיו.

פסקה קפד

כיון דמקטרגא חמי וכו': כיון שהמקטרג רואה את זה, אין לו פתחון פה עליו, ואז נפרד ממנו מכל וכל. ואם חוזר בתשובה טוב, ואם לא, הרי המקטרג נמצא עליו, ואומר, פלוני שבא לפניך, והתודה בעזות פנים, בעט באדונו, חטאיו כך וכך. ע"כ יפה שיזהר האדם בכל אלו, כדי שימצא עבד נאמן לפני הקדוש ברוך הוא.

פסקה קפה

כ"ז **פקודא בתר וכו'**: המצוה שלאחר זו, הוא לאכול מצה בפסח, משום שהוא זכר לדורי דורות על סוד האמונה. ובארוהו, כי ישראל יצאו בזמן ההוא מסוד אלהים אחרים ובאו בסוד האמונה. וכבר בארוהו סוד הזה בכמה מקומות.

פסקה קפו

ויאמר וגו': **חוקת הפסח וגו'**: (כ"ח) מצוה זו, היא לשחוט את הפסח בין הערבים בי"ד בניסן, זכר לפסח דמצרים. וזה הוא חוב על הכל, כש"א, ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים.

פסקה קפז

פסח דא אצטריך וכו': פסח זה צריך שיהיה שמור מעשרה ימים ולמעלה, שכתוב, בעשור לחדש הזה ויקחו וגו'. מהו הטעם. הוא משום שאז מתחילה הלבנה להאיר, מעשרה ימים ולמעלה, עד שנשלמה בחמשה עשר. ויהיה נשחט בארבעה עשר, בשעה שהדין תולה על העולם, דהיינו בין הערבים.

פסקה קפח

רזא דא לאעברא וכו': סוד זה, הוא להעביר את הערלה מלפני הברית הקדוש, ולהנות בריח הזה שמתפשט מצלי אש. כלומר, שעיקר המצוה הוא להנות מן הריח שבו. ועל

כן אינו בא אלא על השובע, שאינו צריך עוד לאכול. וע"כ, כל ערל לא יאכל בו, מי שיש בו ברית הקדוש יאכל בו. כי זה שהוא מבני ברית משבר תוקפו של כח הס"א, ומעביר הערלה מפני הברית. משום זה, הוא צריך להעשות בבני ברית, ולא בבני ערלה.

פסקה קפט

כד אתא קב"ה וכו': כאשר בא הקב"ה למצרים, ראה הדם של הפסח שהיה נרשם על הפתח, ודם הברית, איך היו עומדים על הפתח, שכתוב, ולקחתם אגודת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם וגו'. **אזובא**, בארנוהו, שהוא מעבר רוחות רעות, וכל צד ריח רעה הוא מעביר בהתעוררות שלו, לגאולה העליונה של ישראל.

פסקה קצ

לזמנא דאתי וכו': לזמן הבא, יבא הקב"ה אל יצר הרע וישחוט אותו. ועתה בגאולה זו של מצרים, כתוב, ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל, שהוא זכר מזמן הבא לגאולה ההיא העליונה ממצרים.

פסקה קצא

על שתי המזוזות ועל המשקוף: בזה הרשימו של אות ה' דהיינו במזוזות, ובזה הרשימו של אות ה' דהיינו במשקוף, להראות בהם הרשימו של ברית הקדוש, שהוא ה' ונשברה הערלה מפני דם הברית הרשום על הכל, ובא דם על דם. דהיינו דם הפסח על דם הברית. כשעבר המשחית היה רואה דם, והתרחק מן הבית. כש"א ולא יתן המשחית וגו'.

פסקה קצב

אי קב"ה הוה וכו': שואל, אם הקב"ה בלבדו היה הורג, למה כתוב, ולא יתן המשחית, שמשמע שהמשחית היה הולך ולא הקב"ה. ומשיב, אלא ודאי שהקב"ה היה הורג, והמשחית היה הולך למצוא עלילה על ישראל לקטרג עליהם. כיון שראה השבירה של הערלה בב' בחינות, בדם פסח ובדם מילה, היה בורח ונפרד מהם.

פסקה קצג

ועל דקטל קב"ה וכו': ועל שהרג הקב"ה את כל אלו הבכורים של צד ההוא נתן וחייב את בכורי ישראל שיפדו את עצמם, ולא ימצא עליהם הסטרא אחרא שום עלילה. ומהכל שמר אותם הקב"ה, כאב על בנים.

פסקה קצד

בבית אחד יאכל וגו': מצוה (כ"ט) זו, הוא, לאכול את הפסח. על מצות ומרורים, מצת כתוב בלי ו'. ושואל מה זה המצות, כנגד זה, המרורים, שחייב הכתוב לאכלם יחד.

ומשיב, אלא להראות על גלות השכינה עם ישראל במרירות הזו שלהם, שכתוב, וימררו את חייהם בעבודה קשה וגו'. וכאשר אוכלים את הפסח, להראות כל מה שעשו להם במצרים בגלות ההוא ובשעבוד ההוא. וע"כ אוכלים אותו על מצות ומרורים.

פסקה קצה

מה כתיב ועצם וגו': מה כתוב, ועצם לא תשברו בו. להראות בו בזיון, ובכל אלהי מצרים. כי העצמות היו מושלכים בשוק, ובאו כלבים והיו גוררים אותם ממקום למקום. וזה היה קשה להם מכל, כי העצמות הם תקון הגוף, ודומים כעין צד האחר, דהיינו לאלהים אחרים שלהם, וישראל השליכו אותם בשוק בדרך בזיון. וע"כ כתוב, ועצם לא תשברו בו, אתם לא תשברו, אבל כלבים היו באים ושוברים אותם.

פסקה קצו

תו מצראי הוו וכו': עוד יש לפרש. המצרים שהיו באים אח"כ, ורואים אלו העצמות שהכלבים סוחבים אותם ממקום למקום, ושוברים אותם. היו המצרים טומנים אותם בארץ, כדי שהכלבים לא ימצאו אותם וזהו בטול עכו"ם הגדול ביותר, מצדם. ובזה נתעלה הקב"ה בכבודו, ונכנעים כל כחות האחרים, דע"ז, כי אז נכנעו ביותר כשהבטול ע"ז נמצא מצדם עצמם, דהיינו שהטמינו עצמות אלהיהם בעפר. וע"כ לא בטלו ישראל אותם, שכתוב, ועצם לא תשברו בו.

פסקה קצז

קדש לי כל בכור וגו': מצוה זו היא לקדש בכור בהמה. ועם הארץ צריך ב' דברים, אחד, שיהיה פדוי מתחת הממשלה של יצר הרע, שהוא אדונו. כעין שאמר יעקב לעשו, יעבר נא אדוני לפני עבדו, דהיינו בעוה"ז. הוא אדון מצד העונות הרבים שעל הגוף, כמו שבארנוהו, הרשע, יצר הרע שופטו, הצדיק, יצר הטוב שופטו, בינוני, זה וזה שופטו. בינוני היינו אח של יצר הרע ואח של יצר הטוב. כמ"ש, **אחי** יהי לך אשר לך.

פסקה קצח

וכד זכוון נפישין וכו': וכשהזכיות מרובות, הרוח שובר שתי משמרות של הלילה, שהם חמור נוער, כלבים צועקים ועולה למשמרת הג' של השחר, שבו אדם, דהיינו אשה מספרת עם בעלה (כמ"ש להלן ד"י מ"ו ע"א ובמסכת ברכות ג'.) וחזר האדם להיות אדון על כל הבריות. ז"ש ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה, ועולה למדרגת אדם, שנאמר בו ורדו בדגת הים ובעוף השמים וגו', ומוראכם וחתכם וגו'. וזהו דבר הב'. שעם הארץ צריך להגיע אליו.

פסקה קצט

וכד זכוון בינונים וכו': וכשהזכיות בינונות, ויאבק איש עמו, דהיינו שהזכיות והעבירות מתאבקות לערוך מלחמה. מצד הזכיות, כתוב, וירא כי לא יכול לו. ומצד העבירות כתוב, ויגע בכף ירכו בגיד הנשה. **נשה**, הוא לשון, כי **נשני** אלקים את כל עמלי. והוא לשון נשיה, שהוא מדור אחד מאלו שבע ארצות. מי שיורד לשם, נשכח ממנו התורה.

פסקה ר

וקדם דייתי בר נש וכו': ומטרם שבא אדם לעולם הזה, ויוצא מרחם אמו, **ויאבק איש עמו**, זהו גבריאל, ויאבק, היינו באותו **אבק** של עפר, שנא' וייצר ה' אלקים את האדם **עפר** מן האדמה. ונמצא שהאדם הוא **עפר** והאבק של העפר, הוא יצר הרע, וגבריאל הוא יצר הטב שלוחם עם יצר הרע הנקרא אבק. ומלמדו שבעים לשון. ומשום זה כתוב, **וייצר** עם ב' יודין, שיוד אחת הוא כנגד יצר הטוב, שהוא גבריאל, שלימד אותו ע' לשון, ויוד אחת כנגד יצר הרע שהתאבק עמו, שנאמר, כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה, והשכיח ממנו ע' לשון, שלימדו יצר הטוב.

פסקה רא

וקדם כל דא וכו': ומקודם לכל זה, יורדים עמו ארבעה מלאכים, שנאמר בהם, כי מלאכיו יצוה לך וגו'. אם יש לו זכות אבות, אז אחד הוא מיכאל בזכות אברהם, והשני הוא גבריאל בזכות יצחק, והשלישי שיורד עמו, הוא נוריאל בזכות יעקב, והרביעי הוא רפאל בזכות אדם הראשון. והיצר הטוב למעלה ממנו.

פסקה רב

ואי לית ליה זכות וכו': ואם אין לו זכות, הולכים עמו ארבעה מלאכי חבלה, עון, משחית, אף, וחימה. ויצר הרע למעלה מהם, לדון אותו לעולם שיבא. ומשום זה בארוה, רשע יצר הרע שופטו, צדיק יצר הטוב שופטו, בינוני זה וזה שופטו. ומשום זה אם הוא בינוני, גבריאל שהוא יצר הטוב, וסמאל שהוא יצר הרע, זה וזה שופטו.

פסקה רג

דלכל בר נש וכו': שלכל אדם שיש בו ד' יסודות אש רוח מים ועפר, ארבעה מלאכים יורדים עמו מימין, וארבעה משמאל. ארבע מימין, הם, מיכאל גבריאל רפאל נוריאל. וארבעה משמאל, עון, משחית, אף, וחימה. ומצד הגוף, יורד עליו מטטרון מימין, וסמאל משמאל.

פסקה רד
ולית בר נש וכו': ואין אדם שאין בו ארבעה יסודות אש רוח מים עפר, אבל כפי היסוד שהקדים בו, כן מתחילים אלו ארבעה. אם מזל שלו אריה, שהוא חסד, מקדים מיכאל, ואחריו גבריאל, ואחריו נוריאל, ואחריו רפאל. ואם מזל שלו שור, שהוא גבורה, מקדים גבריאל, ואחריו מיכאל, ואחריו נוריאל, ואחריו רפאל. ואם מזל שלו נשר, שהוא ת"ת מקדים נוריאל, ואחריו מיכאל, ואחריו גבריאל, ואחריו רפאל. ואם מזלו אדם, שהוא מלכות. מקדים רפאל, ואחריו מיכאל, ואחריו גבריאל, ואחריו נוריאל.

פסקה רה
דאינון מסטרא דימינא וכו': ואלו שמצד ימין, שהוא מצד מיכאל, כל ד' הפנים שלו, שהם, אריה שור נשר אדם, הם רחמים, בעל גמילות חסדים, ופניו לבנים. ואדם הזה הוא גומל חסד, חסיד, וחכם, אם עוסק בתורה. ואם אינו עוסק בתורה הוא להיפך, שהוא מצד יצר הרע, הוא גזלן, אויל, אין בו חסד, כי אין עם הארץ חסיד.

פסקה רו
מסטרא דגבריאל וכו': מצד גבריאל, שהוא שמאל, ארבע הפנים שלו שהם שור אריה נשר אדם, הם דין, דהיינו מדת הדין על הרשעים, ומתגרה בהם, כמו שהעמדנו, מותר להתגרות ברשעים בעולם הזה. הוא גבור ביצרו, ירא חטא, דיין יהיה, אם יעסוק בתורה וגבור בלמודו. בהיפך, אם הוא מצד היצר הרע, הוא מתגרה בצדיקים לעשות דין קשה להם, גבור בעבירה לעשותה, אינו ירא חטא, ועין פניו אדומים, וכמו עשו שופך דמים.

פסקה רז
מאן דמזליה נשר וכו': מי שמזלו נשר, שהוא מקו אמצעי, אינו רחמן גדול, ואינו במדת הדין גדולה, אלא בינוני ביצר טוב במדות טובות שלו, ובינוני ביצר הרע במדות הרעות. ולו פנים לבנים ואדומים.

פסקה רח
מאן דמזליה אדם וכו': מי שמזלו אדם, שהוא מלכות, מצד הטוב כלול כל מדות טובות, חסיד, חכם, גבור בתורה, ירא חטא, ממולא בכל מדות טובות, ועין פניו שחורים. ואם הוא מצד היצר הרע, הוא ממולא מכל מדות הרעות.

פסקה רט
ואי חובוי דבר נש וכו': ואם עונותיו של אדם מרובים, שולטים עליו כל המחנות של יצר הרע, עד שיסתלקו ממנו כל המחנות של יצר הטוב. והוא ממליך על אבריו, את סמאל וכל המחנות שלו.

פסקה רי

ואי נפישין זכוי וכו': ואם זכיותיו מרובות, שולטים עליו המחנות של יצר הטוב, עד שמסתלקים ממנו כל המחנות של יצר הרע. וממליך על כל אבריו את המחנות של יצר הטוב. בזמן ההוא, שולט עליו שם הוי"ה.

פסקה ריא

ואם הוא בינוני וכו': ואם הוא בינוני, צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו, אלו מיימינים לזכות, ואלו משמאילים לחוב, ומי שהוא חזק יותר הוא גובר. ומשום זה העמידו בעלי המשנה, לעולם יראה אדם עצמו כאלו כל העולם כולו תלוי בו. דהיינו שיחזיק עצמו לבינוני, ואת כל העולם לבינונים, ואם עשה מצוה אחת, מכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, ואם עשה עבירה אחת, מכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף חוב. (קדושין מ' ע"ב).

פסקה ריב

ומסטרא דמיכאל אתקרי וכו': ומצדו של מיכאל, נקרא האדם בכור, שמדרגתו כסף לבן, הרומז על חסד, ומשום זה פדיון הבכור הוא כסף, חמשה סלעים, כחשבון **ה'** של אברהם, (כמ"ש לעיל בראשית א' דף קצ"ה ד"ה ואלין) שאם יחכים בתורה יתוסף עליו **י'** שהיא קדש, דהיינו חכמה, שבו צריך לקדש בכור בהמה, דהיינו קדש ישראל לה'. ובו צריך לעשר ולדות, שכל ולד הוא מצד דבן י"ה, שהוא **ו'** דהיינו ת"ת.

פסקה ריג

דכל חיון דאינון וכו': שכל החיות, שהם חיות הקודש, באותיות השם הקדוש נקראו, זהו שכתוב, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו. אפילו כל הבריות נבראו בהם, באותיות השם הקדוש, ואין בריה שאינה נרשמת בשם הזה כדי להכיר את מי שברא אותה, ויוד הזו, של השם הויה, היא צורת הראש של כל בריה **ה'** של השם, הן צורות ה' אצבעות של יד ימין וה' של יד שמאל. **ו'** היא צורת הגוף.

פסקה ריד

ובגין דא אמר וכו': ומשום זה אמר, ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש, אין בכל בריה שתהיה שוה כמוני, ואע"פ שבראתי אותה בדמות האותיות שלי, כי אני יכול למחות צורה זו ולעשות אותה עוד הפעם וכן כמה פעמים, ואין אלוהי אחר עלי שיוכל למחות צורתי. ומשום זה כתוב, כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים.

פסקה רטו

ואי יקשה בר נש וכו': ואם יקשה אדם, הרי כתוב, כי לא ראיתם כל תמונה, ואיך אנו דורשים בו אותיות ושמות. הוא יתרץ לו, שתמונה זו ראיתי כעין שכתוב, ותמונת ה' יביט, שפירושו ספירת המלכות, ולא בכל תמונה אחרת שברא ויצר באותיות, פירוש, כי ספירת המלכות הוא שורש כל המקבלים והכלים, אבל לא בט' ספירות הראשונות שהן מופשטות מכל צורה. ומשום זה אמר, ואל מי תדמיוני ואשוה ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו.

פסקה רטז

ואפילו האי תמונה וכו': ואפילו תמונה זו שבמלכות, אין לו במקומו של המלכות, אלא רק כשאור המלכות יורד ומתפשט אל הבריות למלוך עליהם, אז יראה אליהם לכל אחד, כפי המראה והחזיון והדמיון שלהם, דהיינו רק בבחינת המקבלים, ולא במלכות מבחינת עצמתה, וזהו, ביד הנביאים אדמה.

פסקה ריז

ובגין דא יימא וכו': ומשום זה יאמר להם הקב"ה, אע"פ שאני מתדמה לכם בצורות שלכם דהיינו בחזיון ודמיון, עם כל זה, ואל מי תדמיוני ואשוה, שהרי קודם שברא הקב"ה תמונה בעולם, ומטרם שצייר צורה, היה הקב"ה יחיד בעולם, בלי צורה ודמיון, ומי שמשיגו קודם מדרגת בריאה, שהוא בינה, שהוא עוד מחוץ לכל צורה, אסור לו לעשות צורה ודמות בעולם, לא באות ה' ולא באות י' ואפילו לקראו בשם הקדוש, או באיזה אות ונקודה. וזהו שאומר הכתוב, כי לא ראיתם כל תמונה, דהיינו, מכל דבר שיש בו תמונה ודמיון לא ראיתם.

פסקה ריח

אבל בתר דעבד וכו': אבל אחר שעשה אותה הצורה של המרכבה של אדם העליון, ירד והתלבש שם, והוא נקרא בו בצורת ד' אותיות הוי"ה, דהיינו הע"ס כח"ב תו"מ, כדי שישיגו אותו בדרך מדותיו, שהן הספירות, בכל מדה ומדה, וקרא אל אלקים שדי צבאות אהיה, כדי שיכירו אותו בכל מדה ומדה איך מנהיג העולם בחסד ובדין כפי מעשיהם של בני אדם. ואם לא היה מתפשט אורו על כל הבריות איך היו מכירים אותו, ואיך יתקיים, מלא כל הארץ כבודו.

פסקה ריט

ווי ליה מאן וכו': אוי לו למי שידמה אותו לאיזה מדה, ואפילו מאלו מדות שלו, ומכל שכן לבני האדם שהם כלים ונפסדים. אלא הדמיון שאנו מדמים, הוא כפי השליטה שלו

על אותה המדה, ואפילו כפי שליטתו על כל הבריות. ואין דמיון למעלה ממדה ההוא. וכששליטתו מסתלק ממנה, מאותו מדה, אין לו מדה ולא דמיון ולא צורה.

פסקה רכ

כגוונא דימא דלית וכו': כעין הים. שאין במי הים היוצאים ממנו, שום תפיסה ושום צורה, אלא התפשטות מי הים על כלי, שהוא הארץ, נעשה בהם דמיון, ואנו יכולים לעשות שם חשבון, דהיינו, המקור של הים הרי אחד. יוצא ממנו מעין, כפי התפשטותו בכלי כעגול שהוא י', הרי שתי צורות, כי המקור אחד, והמעין היוצא ממנו הרי שתים. המקור ה"ס הכתר. והמעין ה"ס החכמה.

פסקה רכא

לבתר עבד מאנא וכו': לאח"כ עשה כלי גדול, בדומה למי שעשה חפירה גדולה, והתמלא מן המים היוצאים מן המעין. וכלי זה נקרא **ים**. והוא כלי שלישי. דהיינו בינה. ואותו כלי הגדול נחלק לז' נחלים. וכמו לכלים ארוכים, כן התפשט המים מן הים אל שבעה הנחלים. והרי מקור, ומעין, וים, וז' נחלים, הם עשרה. ואם ישבור האומן אלו הכלים שתקן, יחזרו המים למקור, וישארו כלים השבורים יבשים בלי מים.

פסקה רכב

הכי עלת העלות וכו': כך עלת העלות עשה עשר ספירות וקרא לכתר מקור, ובו אין סוף לנביעות אורו. ומשום זה קרא לעצמו אין סוף. ואין לו דמות וצורה. ושם אין כלי להשיגו, ולדעת בו איזה ידיעה כלל. ומשום זה אמרו בו, במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור.

פסקה רכג

לבתר עבד מאנא וכו': אח"כ עשה כלי קטנה, וזה היא י' והתמלא ממנו, מן המקור, וקרא אותו מעין נובע חכמה. וקרא עצמו בו חכם, ולכלי ההוא קרא חכמה. ואח"כ עשה כלי גדול, וקרא לו ים, וקרא לו בינה, והוא קרא לעצמו בו, מבין.

פסקה רכד

חכם מעצמו ומבין וכו': חכם מעצמו, ומבין מעצמו, כי חכמה לא נקראת חכמה מבחינת עצמה, אלא משום חכם הזה שמילא אותה מנביעה שלו. והיא לא נקראת בינה מבחינתה עצמה, אלא על שם מבין ההוא שמילא אותה ממנו, ואם היה מסתלק ממנה היתה נשארת יבשה, ז"ש אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש.

פסקה רכה

לבתר והכהו וכו': אח"כ והכהו לשבעה נחלים. ועשה שבעה כלים יקרים, וקרא אותם גדולה, היינו חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. וקרא עצמו גדול בגדולה וחסיד, גבור בגבורה, מפואר בתפארת, בעל נצחון במלחמות בנצח נצחים, ובהוד קרא שמו הוד יוצרנו, וביסוד קרא שמו צדיק. ויסוד הכל סמוך עליו, כל הכלים וכל העולמות. ובמלכות קרא עצמו מלך. ולו הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים, הוא צדיק, דהיינו יסוד, ולו הממלכה היא מלכות.

פסקה רכו

כלא ברשותיה וכו': הכל הוא ברשותו, אם להחסיר בכלים, ולהוסיף בהם נביעות, או להחסיר, כפי רצונו בהם. ואין עליו אלוה שיוסיף בו או יגרע בו. וע"כ, המדובר מן הכלים דעולם אצילות.

פסקה רכז

לבתר עבד משמשין וכו': אח"כ עשה משמשים, לאלו הכלים דאצילות, כסא בארבע עמודים. ושש מדרגות לכסא, הרי הם עשרה. והכל ביחד נקרא כסא, שהוא עולם הבריאה. כמו כוס של ברכה שתקנו בו עשרה דברים, משום התורה שניתנה בעשרת הדברות, משום העולם, שהוא מעשה בראשית, שנברא בעשרה מאמרות.

פסקה רכח

ותקין לכרסיא כתות וכו': ותקן כתות לשמש את הכסא, שהם, מלאכים, שרפים, חיות, אופנים, חשמלים, אלים, אלהים, בני אלהים אישים. ולאלו עשה משמשים, את סמאל וכל הכתות שלו, שהם כעננים לרכוב עליהם לרדת לארץ, והם כסוסים להם, למלאכים.

פסקה רכט

ומנלן דעננים וכו': ומאין לנו שעננים נקראים מרכב, ז"ש, הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים, וזהו הממונה של מצרים המכונה עב קל, ומיד שראו, שאלוה שלהם שהוא הממונה שלהם, וראו אותו כסוס תחת מרכבתו של הקב"ה, מיד ונעו אלילי מצרים מפניו, ולבב מצרים ימס, נעו מאמונה שלהם, והלב שלהם נמס כדונג מאמונה שהאמינו בשר הממונה שלהם. ואמרו וכי עד עתה, האמונה, דהיינו האלוהי הממונה שלנו נעשה כסוס, נע לבם מאמונה שלהם ונמס כדונג. ומאין לנו, שימס הוא לשון נמס כדונג. הוא כמש"א היה לבי כדונג נמס בתוך מעי.

פסקה רל

וכל פטר חמור וגו': מצוה זו הוא לפדות פטר חמור ולערוף פטר חמור אם לא יפדה אותו. ז"ש ואם לא תפדה וערפתו. וזה סוד, שהיצר הרע יכול לחזור בתשובה ואח"כ יחזור להיות יצר טוב. כמו שהעמידו, בכתוב, אעשה לו **עזר כנגדו**, אם זכה **עזר**, אם לא זכה **כנגדו**. משום שאלו הצורות, אחת של שה ואחת של חמור שנאמר עליהם וכל פטר חמור תפדה בשה, פירושו, ואם זכה לחזור בתשובה, אע"פ שהוא **חמור**, דהיינו עם הארץ, תפדה מן הגלות **בשה**, שהוא שה פזורה ישראל. ואם לא חזר בתשובה, **וערפתו**, ששם עצמו עם קשה **ערף**, שהם עתידים להמחות מן ספר חיים, ועליהם נאמר, מי אשר חטא לי אמחנו מספרי.

פסקה רלא

והיה לאות וגו' ולטוטפות וגו': מצוה זו היא מצוה הנקראת באפן אחר, שאינה נקראת מצוה אלא קדושה. ואלו הם תפלין, תפלה של יד ותפלה של ראש. שהם תקון פאר ויופי של המראות העליונות. וע"כ נקראים, טוטפות, כמש"א ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה רלב

וכתיב, כי נער וגו': וכתוב, כי נער ישראל ואהבהו. הוא ישראל זוטא. דהיינו ז"א במוחין דקטנות. וכתוב שמע ישראל, הוא ישראל סבא, שהוא בינה במוחין דגדלות, שהוא יופי של המראות, למעלה בבינה, ולמטה במלכות, ומפרש, איך באים המוחין דיש"ס למטה. ואומר, יוסף שהוא יסוד דז"א, שהוא הנושא של מסך דחירק שבקו אמצעי, עולה למעלה לבינה, ומתעטר שם, בב' מראות לבן ואדום שבב' קוין דבינה, על ידי הכרעתו בב' קוין דבינה, בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א אות שס"ג עש"ה) ומטרם שעלה לבינה נקרא נער, ובסוף אחר שנתעטר במוחין דבינה נקרא צדיק. כמה יפות בו המראות לראות. וזה סוד, ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה. הוא יפה, בשני צדדים, שהם ימין ושמאל. בשתי מדרגות, שהן חכמה וחסדים. בשתי מראות, שהן לבן ואדום. למעלה בבינה ולמטה בזו"ן. כי אחר שמכריע בבינה יורד ומכריע בזו"ן.

פסקה רלג

כתיב, ועשית הישר והטוב: הישר, הוא תפלה של יד, שהיא המלכות, להטיבה, דהיינו להמשיך לה בתפלה של ראש, שהוא ז"א, שיתיחדו כאחד. ותפלה של יד מקדימים להניחה לתפלין של ראש. וצריך שלא יהיה פירוד ביניהם כלל.

פסקה רלד

מאן דמתעטרא בתפלין וכו': מי שמתעטר בתפלין, עומד בסוד כעין העליון, שהוא עומד בב' סודות האלו שאמרנו ביוסף, שנקרא נער ונקרא צדיק, דהיינו בסוד עבד נאמן, ובסוד בן יחיד, ואלו הם, תפלה של יד שה"ס נער ועבד נאמן, ותפלה של ראש שה"ס צדיק ובן יחיד. ושניהם הם כלל אחד. כנ"ל.

פסקה רלה

ארבע פרשיין דתפלין וכו': ד' פרשיות שבתפלין הם בד' בתים בתפלה של ראש, וכמו שהם ד' בתים בתפלה של ראש כן הם כולם בתפלה של יד בבית אחד. כי בתפלה של יד, שהיא המלכות, אין לה מעצמה כלום, אלא מה שמקבלת מלמעלה, מז"א, וכיון שמקבלתם בבת אחת, ע"כ אין לה אלא בית אחד, אבל ז"א מקבלם בזה אחר זה ע"כ הם בד' בתים. וזה סוד כל הנחלים הולכים אל הים שהנחלים שהם השפע מז"א, הולכים אל המלכות שנקראת ים. ומשום שמקבלתם מלמעלה מבינה, היא נקראת תפלה, ומתקדשת מקדושתם ונקראת קדושה, כי מוחין דבינה נקרא קדושה. ונקרא תפלה, ואז נקראת המלכות מלכות שמים השלמה.

פסקה רלו

ד' פרשיין הא וכו': ד' פרשיות, כבר בארנו הסוד שלהם בכמה מקומות. אבל פרשה ראשונה, קדש לי כל בכור, שהיא חכמה, זו היא סוד עליון, הכולל כל ד' בתים, שהן חו"ב תו"מ, בסוד אור העליון, שהוא חכמה, היוצא **מאין**, שהוא כתר, הנקרא אין, כי ד' הפרשיות, שהן חו"ב תו"מ, כל אחת כולל את כולן, ויש בכל אחת חו"ב תו"מ.

פסקה רלז

וכל אינון ד' וכו': וכל אלו הארבע חו"ב תו"מ, נרמזו כאן, בפרשה א', קדש, כי **קדש**, היא קדושה העליונה, שהיא סוד חכמה העליונה, הנקראת קדושה, שמשם התקדש הכל בסוד הגניזו העליונה, הנקראת קדש. **לי**, היא בינה, שהוא סוד עולם העליון, היכל הפנימי. **כל**, הוא סוד החסד בכל מקום, בין למעלה ובין למטה, דהיינו ת"ת מבחינת החסד. **בכור**, זהו בן בכור, שכתוב, בני בכרי ישראל, דהיינו ת"ת, ובן בכר הזה, כולל כל הצדדים, וכל המראות, דהיינו שכולל עמו גם המלכות. ובזה כולל הכתוב, **כל** הארבע, חו"ב תו"מ, בסוד החכמה העליונה. שהוא פרשה ראשונה. אבל זה הוא בדרך כלל, לדעת שהכל כלול בזה, אבל בדרך פרט כל אחת בפני עצמה הוא כנגד ספירה מיוחדת. וזה הוא פרשה ראשונה, הכולל שאר הפרשות.

פסקה רלח

פרשה תניינא והיה וכו': פרשה השניה, **והיה כי יביאך וגו'**: זו היא בינה. כי בפרשה זו יש יציאת מצרים, שהיתה מצד היובל, שהיא בינה. ועל כן התחלה שלה, **והיה**, כי מלה זו היא ביובל, ומשום זה השם שלה היא, **והיה**, כי אין לשון והיה שהוא לשון עתיד, אלא במקום זה, בבינה, שפירושו, שהוא עתיד להיות נמשך למטה ולהאיר את המאורות, שהם זו"ן, ולהמצא במדרגה התחתונה. שהיא מלכות, והכל בסוד אחד. ומשום שהיא מאירה בדרך נסתר, אינה נקראת בגלוי בשם הזה, **והיה**, אלא שנמסר לחכמים לדעת. וע"כ נרשם הבינה בשם הקדוש במלה זו, והיה.

פירוש. כי אע"פ שהמוחין דחכמה מתגלים בבינה, בסוד בינה החוזרת להיות חכמה, עם כל זה בבינה עצמה הם נעלמים ואינם מאירים, אלא שמבינה הם נמשכים לז"א, ומז"א למלכות, ובמלכות הם מתגלים ומאירים, (כנ"ל אות כ"ב ד"ה ת"ח) וע"כ נקראת הבינה בשם של עתיד כמו **אהיה**, וכן **והיה** כי במקומה אינה מאירה אלא במקום המלכות היא עתידה להתגלות. וז"ש דאיהו זמין לאתמשכא לתתא ולאנהרא בוצינין, **ולאשתכתא בדרגא תתאה**. שהיא מלכות.

פסקה רלט

פרשה תליתאה, שמע וכו': פרשה השלישית שהיא **שמע**, היא סוד הימין הנקרא חסד עליון, פירוש, הדעת, שהוא קו האמצעי המכריע בין ב' הקוין חכמה ובינה, הוא נחלק לימין ושמאל, שהימין שבו הוא חסד עליון, הנקרא ת"ת, והשמאל שבו הוא דינים, ונקרא מלכות. ופרשה. ג' היא כנגד החסד שבדעת, שהוא ת"ת. ופרשה ד', היא כנגד הגבורה שבדעת, שהיא מלכות. כמ"ש לפנינו.

דאיהו קא מייחד וכו': שהוא דהיינו הדעת, מיחד יחוד כל לד' צדדים, בסוד ג' קוין ומלכות המקבלתם, והקב"ה מסדר בו סדר כל העולם, שכל העולם מתקיים על ידו, וזהו המתפשט בכל הצדדים ואפילו לתוך תהומות התחתונים, דהיינו בסוד דעת המתפשט לתחתונים. ובו ברא הקב"ה את העולם כשהתעטף בעטוף של אור. וזהו המייחד את היחוד. כי הוא קו האמצעי המייחד ב' הקוין ימין ושמאל, שהם חכמה ובינה. ומשום זה, **שמע** סמוך אל **והיה**. כי **והיה**, היא בינה ו **שמע**, היא דעת המכריע בין חכמה ובינה.

פסקה רמ

יחודא דכל יומא וכו': יחוד של כל יום הוא, הוא יחוד לדעת, ולשום כונתו יחוד זה בארנו בכמה מקומות. יחוד של כל יום, הוא יחוד הכתוב, שמע ישראל ה' אלקינו ה',

וכולם הם אחד. וע"כ נקרא **אחד**. שואל. הרי שלשה שמות הם, ואיך הם אחד. ואע"פ שאנו קוראים אחד, דהיינו שמע ישראל ה' אלקינו ה' **אחד**. אבל איך הם אחד.

פסקה רמא

אלא בחזיונא דרוח וכו': אלא במראה של רוח הקודש נודע, כשהם בסוד המראה של עין הסתום (כנ"ל וארא אות כ"ז עש"ה), לדעת ששלשה, דהיינו ג' קוין המרומזים בה' אלקינו ה', הם אחד, וזהו סוד הקול שנשמע, שקול הוא אחד, ובו ג' בחינות, אש רוח ומים, וכולם אחד בסוד הקול. אף כאן, ה' אלקינו ה', הם אחד, ג' בחינות, והן אחד. פירוש. ז"א ה"ס **רוח** וקו אמצעי. בשעה שעולה לבינה הנקראת **אזן**, ומכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל אשר שם, הנקראים **מים ואש** מתיחדים בו ב' הקוין מים ואש, ונקרא קול הנשמע. וז"ש, **ודא איהו רזא דקול דאשתמע**, שעל ידו נפתחו האורות דבינה ונשמעים לחוץ, כלומר שמתפשטים לחוץ, וז"ש, **קול איהו חד**, **ואיהו ג' גוונין אשא ורוחא ומיא**, כי כולל בתוכו כל ג' הקוין המכונים אש רוח ומים כנ"ל. ומתוך שג' קוין האלו אינם יכולים להאיר זה בלי זה אלא בבת אחת, כי קו ימין בלי שמאל הוא חסר ג"ר. ושמאל בלי ימין, הוא חכמה בלי חסדים שאינה יכולה להאיר, ובלי קו האמצעי אין השמאל מתיחד בימין, הרי שג' הקוין תלוים זה בזה, ואינם מאירים רק בבת אחת. וז"ש, **וכלהו חד ברזא דקול**. שבסוד הקול נעשו כל הג' אחד, ואם היה חסר אחד מהם לא היה הקול נשמע. ועל דרך זה נבחן אבא לקו ימין, ואמא לקו שמאל, וז"א עולה ומכריע ביניהם בסוד קו האמצעי. וז"ש, **אוף הכא**, **ה' אלקינו ה'**, **אינון חד**, כי **ה'**, הוא סוד אבא וקו ימין. **אלקינו**, ה"ס אמא וקו שמאל. **ה'** ה"ס ז"אקו האמצעי המכריע בין אבא ואמא. וכיון שהם בסוד ג' קוין, הרי גם הם אינם מאירים זה בלי זה אלא בבת אחת, וז"ש, **ואינון חד**. כמו שנתבאר אצל הקול.

פסקה רמב

ודא איהו קול וכו': וזה הוא קול, שעושה האדם בסוד היחוד, לשום כונתו ביחוד כל המדרגות, מן אין סוף עד סוף הכל, ביחוד קול הזה, שהוא עושה באלו ג' הקוין שהם אחד. וזהו היחוד שבכל יום, שנתגלה בסוד רוח הקודש.

פסקה רמג

וכמה גוונין דיחודא וכו': וכמה אפנים של יחוד נאמרו, וכולם אמת, מי שעושה יחוד זה עושה טוב, ומי שעושה יחוד זה עושה טוב. אבל יחוד הזה, שאנו מעוררים מלמטה, בסוד הקול שהוא אחד, זה הוא בירורו של הדבר. זה הוא בכלל. כלומר, שפרשת שמע

כולל בתוכו כל ג' הקוין בסוד ה' אלקינו ה', אבל חוץ מזה הוא פרט, שפרשת שמע הוא רק פרט אחד, דהיינו ז"א בסוד הימין של הדעת, כמו שאמרנו.

פסקה רמד

פרשה רביעאה הוא וכו': פרשה הרביעית, ה"ס דין הקשה, דהיינו המלכות, שהיא השמאל של הדעת, שכתוב בה, השמרו לכם, שהיא לשון דין. אלו הם ד' פרשיות של תפלין של ראש שהם בד' בתים. ותפלין של יד הם ג"כ כעין זה, ד' פרשיות, אלא שהם בבית אחד. וכבר הערנו בהם שכולם הם סוד אחד.

פסקה רמה

קשרא דתפלין דרישא וכו': הקשר של התפלין של ראש, הוא בצורת ד'. ועל זה כתוב, וראית את אחורי וע"כ הקשר הוא לאחור. ושם נקשר הכל בקשר אחד. פירוש. כי הקשר רומז על מוחין דאחורים הנמשכים מקו שמאל מטרם שנתחבר עם הימין, שה"ס חכמה בלי חסדים, שאינה יכולה להאיר, אבל במוחין דגדלות שע"י קו האמצעי התחבר השמאל עם הימין, והחכמה שבו התלבשה בחסדים שבימין, נמצאת החכמה דקו שמאל שהיתה באחורים, יכולה עתה להאיר לתחתונים כיון שהתלבשה בחסדים. וז"ס וראית את אחורי כי ראיה ה"ס חכמה. שמקורה היא בקו שמאל בסוד האחורים. וע"כ הקשר הוא בצורת ד' מלשון דלה ועניה. כי מטרם שהתלבשה בחסדים היתה דלה ועניה.

פסקה רמו

ואיהי כד מנחא וכו': והיא, המלכות, כשמניחה אלו תפלין של יד להתקשר, בז"א, יש קשר אחר, דהיינו הקשר של תפלין של יד שהוא בצורת י', הוא סוד של ברית הקדוש, דהיינו היסוד שהמלכות מתקשרת בו. וסוד זה הוא כמו שנתבאר בכמה מקומות, והכל סוד אחד. אשרי הם ישראל היודעים סוד הזה. וצריך האדם להניחם בכל יום, להיות בצורה העליונה, ועליו כתוב, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

בשלח

פסקה א

ויהי בשלח פרעה וגו': ר"ש פתח תפלה לחבקוק הנביא על שגיונות. מקרא זה קשה, ויש להסתכל בו, מהו השינוי, שכתוב, תפלה לחבקוק הנביא יותר מכל שאר נביאי העולם, שלא כתוב בהם, תפלה לישעיהו הנביא, או לירמיה או ליחזקאל או להושע או לשאר נביאי העולם.

פסקה ב

אלא הכי תנינן וכו': ומשיב. אלא כך למדנו. אלישע זכה בעולם הזה מה שלא זכה נביא אחר, חוץ ממשה. בוא וראה, מה כתוב, ויהי היום ויעבור אלישע אל שונם ושם אשה גדולה. מהו אשה גדולה. אלא היא גדולה במעשים, שכל בני הבית משתבחים בה, והיא עקרת הבית. ומשום שבעלה לא היה נמצא בבית שיהיה עיקר הבית, לא היה נזכר הוא אלא היא.

פסקה ג

ותו, ושם אשה גדולה: ועוד יש לפרש, ושם אשה גדולה, שהיא גדולה על כל שאר נשים שבעולם. כי שאר נשי העולם כשרואים אורח בבית, מצטערות עליו ודוחקות אותו ומכל שכן להוציא עליו כסף, וזו, שמחה באורח, ומוציאה עליו כסף. כל שכן, כיון שראתה את אלישע, שמחה בו מאד. ועל כן, כל השבח היא לאשה, כי אורח הבית, של האשה הוא, ומשום זה כתוב, ושם אשה גדולה. שהיא גדולה על שאר הנשים.

פסקה ד

ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי וגו': שואל. במה ידעה שהוא איש קדוש. ומשיב. אלא בארו החברים, שסדין לבן הטילה במטתו ולא ראתה בו קרי מעולם. גם לא עבר זבוב על שלחנו.

פסקה ה

הני מילי קשיין וכו': שואל. דברים אלו קשים. אם תאמר שלא ראתה בו קרי, הרי רבים הם האנשים בעולם כן, שאינם רואים קרי, ומהו השינוי שבכאן. ואם תאמר שלא עבר זבוב על שלחנו, למה כתוב, הנה נא ידעתי, וכי היא ידעה ולא אחר, הרי כל אלו שראו אותו אוכל על שלחנו היו יודעים כמוה.

פסקה ו

אלא שפיר קאמרת וכו': ומשיב. אלא יפה אמרה, אבל הנה נא ידעתי, היא ידעה ולא אחר, משום שהיא היתה מתקנה מטתו בשעה ששכב בה בלילה ובשעה שקם בבקר. ומה שאמרו, שסדין לבן הטילה במטתו, כן היה, ובו היתה יודעת, כי מדרך העולם הוא, שכיון שאדם קם ממטתו, מעלה הסדין שישן עליו, ריח מזוהם. וזה, בשעה שהעלתה הסדין ממטתו, היה מעלה ריחות כריחות שבגן עדן. אמרה, אם לא שהוא קדוש וקדושת אדונו עליו, לא היה עולה ריח קדוש מן הסדין.

פסקה ז
בגיני כך בעי וכו': משום זה, הוא צריך לפרוש מן הבית, כי אין אדם יכול להזהר כל כך בבית, אבל, אמרה, נעשה נא עליית קיר קטנה, ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה. שואל, ארבע אלו למה. ומשיב, אלא משום שהם תקון כנסת ישראל, שהיא מלכות, הנקראת עליית **קיר**. וכן היא נקראת, שכתוב, ויסב חזקיה פניו אל **הקיר**.

פסקה ח
מטה ושלחן וכסא ומנורה: שואל. סדר הכתוב אינו כסדר השמוש, שהרי כסא צריכים מתחילה, ואח"כ שלחן, ואח"כ מנורה ואח"כ מטה, למה הקדימה מטה. ומשיב, משום שמטה חביבה עליה יותר מכל, ואדם מקדים מה שחביב עליו. כי במטה ראתה קדושה עליונה יותר מבכולם. (כמ"ש להלן אות י"ג).

פסקה ט
ויהי היום ויבא שמה: שואל. ויהי היום, מי הוא יום זה. ומשיב, אלא כמו שבארוה, ובוא וראה, יום ההוא, יום טוב של ראש השנה היה, שנפקדו בו עקרות העולם ונפקדו בו בני העולם. קרא לשונמית ואמר, הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזאת, בשביל זה אני צריך לעיין ביום הזה בדיני העולם, משום שהקב"ה דן ביום הזה את העולם, ובשביל שנפרשתי לבדי במקום הזה בעלית קיר שעשיתי לי, אני צריך להסתכל בדיני העולם. דהיינו כמו שאומר להלן, שמי שנפרד לבדו ביום הדין, אע"פ שהוא זכאי הוא נתפס מתחילה.

פסקה י
ומה לעשות לך וגו': שואל. וכי דבר זה נצרך אל אשה שאינה יוצאת ואינה הולכת בהיכל המלך. ומשיב. אלא יום זה היה גורם שכל בני העולם יושבים בדין, וביום ההוא נקרא הקב"ה מלך: המלך המשפט. אמר לה, אם את צריכה למלך העליון, שיכפר לך על המעשים שבידך, אדבר ואבקש בעדך.

פסקה יא
ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת: שואל. מה אומרת. ומשיב. אלא בשעה שהדין תולה על העולם, לא יפרד אדם, מן הכלל, בלבדו, ולא יצוין למעלה, ולא ידעו אותו בלבדו, כי בשעה שהדין תולה על העולם אלו שנודעו ונרשמו בלבדם, אע"פ שצדיקים הם, הם נתפסים מתחילה. וע"כ, אין אדם צריך לפרוש מן העם לעולם, כי רחמי הקב"ה נמצאים תמיד על העם כולו ביחד. ומשום זה אמרה, בתוך עמי אנכי יושבת, ואיני רוצה להפרד מהם, כמו שעשיתי עד היום הזה.

פסקה יב

ויאמר גחזי אבל בן אין לה וגו': אמר לה אלישע. הרי ודאי השעה עומדת לך להושע בבן, כי היום גורם. כי בראש השנה נפקדו עקדות כנ"ל. ויאמר למועד הזה וגו' ותהר האשה ותלד בן וגו', ואחר כך מת. שואל, מה הטעם שמת. ומשיב. אלא משום שהבן ניתן לה ולא לבעלה, וממקום הנקבה נקשר, ומי שנקשר בנקבה, מיתה נועדת לו. ומאין לנו שהוא ניתן לה, כי כתוב, את חובקת בן.

פסקה יג

תא חזי באברהם וכו': בוא וראה, באברהם כתוב, שוב אשוב אליך, ולא אליה. אליך ודאי, בך התקשר ולא בנקבה. כי מי שבא מצד הנקבה, המות מקדים אותו. ותעל ותשכיבהו על מטת איש האלקים, משום שראתה שם קדושה עליונה יותר מבכולם.

פסקה יד

ויאמר לה השלום לך השלום לאישך וגו': מכאן, שהיא עקרת הבית, שהקדים שלומה לשלום בעלה. ולא עוד, אלא שהיא הלכה אחריו, אחר הנביא, ולא בעלה. ויגש גחזי להדפה. כבר בארוה.

פסקה טו

ויאמר איש האלקים וגו': שואל. מה השינוי כאן שקראו הכתוב איש האלקים, וכאשר היה בעיר קראו אלישע. ומשיב. אלא כאן ודאי הוא איש האלקים, כי כאן הוא מקומו, ולא בעיר, ולא בשעה שהיו בני הנביאים לפניו. וע"כ לא נקרא שם איש האלקים אלא אלישע.

פסקה טז

וה' העלים ממני וגו': הוא כמש"א **וה'** המטיר על סדום וגו', אשר **וה'** פירושו, הוא ובית דינו, וזה בית דין שלמטה, דהיינו המלכות. **ולא הגיד לי**, שואל, מה הטעם שלא ידע אלישע. ומשיב, אלא אמר הקב"ה, ואיך אני הורג את זה, אם אומר לו, לא ימות, כי מתנה שלו הוא, ויתפלל עליו, ולא יתנו שימות. ויש לו למות ודאי, כי למדנו, שכתוב, את חובקת בן ונקשר במקום הנקבה, וממקום הנקבה נגרם המות. ומשום זה לא אמר לו.

פסקה יז

ויאמר לגחזי חגור מתניך וגו': ובארוה, שנסתלק ממנו מעשה הנס, שלא היה כדאי לזה. חי ה' וחי נפשך אם אעזבך. שואל, למה הפצירה בו כל כך שילך בעצמו כיון שגחזי היה הולך. ומשיב, אלא היא ידעה דרכיו של אותו רשע גחזי, שאינו כדאי שיהיה נעשה נס על ידו.

פסקה יח

וישם פיו על פיו וגו': שואל למה עשה כך. ומשיב, אלא שהסתכל אלישע וידע שמקום זה, של הנקבה, שנקשר בו עתה, הוא שגרם לו למות, וע"כ וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו כדי לקשר אותו במקום אחר עליון דהיינו במקום הזכר, מקום ששם נמצאים חיים.

פסקה יט

ולא יכיל לאעקרא וכו': ולא היה יכול לעקור אותו ממקום הנקבה שנקשר בו מתחילה, עד שהעיר רוח אחד מלמעלה, ונקשר במקום זה העליון, והשיב לו נפשו. ואם לא עשה כן לא היה קם לתחיה לעולם. **ויזורר הנער עד שבע פעמים**. ולא עלה יותר משבע, שהוא כנגד שבעים שנות חייו, כמש"א. ימי שנותינו בהם שבעים שנה.

פסקה כ

ודא הוא חבקוק וכו': וזה הוא חבקוק הנביא. כש"א, את חובקת בן. וחבקוק הוא מלשון חיבוק, ושואל, אם כן חבוק היה צריך להקרא, ולמה נקרא חבקוק, שהמשמעות שני חיבוקים. ומשיב. אלא חיבוק אחד הוא דאמו, וחיבוק אחד של אלישע שנחבק עמו בשעה שהחיה אותו. פירוש אחר. שני חבוקים היה לו, בין מצד זה של אמו ובין מצד זה של הנביא. חבוק אחד, ממקום ההוא שהיה תלוי בו מתחילה, דהיינו מקום הנקבה כנ"ל. חבוק אחר, שהעלה אותו יותר למדרגות העליונות. דהיינו למקום הזכר כנ"ל. וב' חבוקים אלו נכללים בחבוק אמו, וכן בחבוק הנביא. ועל כן נקרא חבקוק שמשמעותו שני חבוקים.

פסקה כא

תפלה לחבקוק וגו': שואל. מהו תפלה שאומר כאן. ומשיב. אלא זהו המקום שהיה נקשר בו תחילה. מצד אמו, וזה הוא **תפלה** של יד דהיינו הנוקבא דז"א, שנקראת תפלה. **על שגיונות**. פירושו, כי יום ההוא שנקשר בו, שגיונות העולם היו תלוים לפני הקב"ה, שהיה ראש השנה כנ"ל, וגבורה שהיא הנוקבא היתה שולטת, ועל כן נקשר בו תפלה הזו. שהיא הנוקבא.

פסקה כב

ד"א תפלה לחבקוק וגו': פירוש אחר, תפלה לחבקוק הנביא. תפלה לחבקוק, פירושו, בשביל חבקוק, דהיינו בשביל ב' החיבוקים, שהוא, הנביא עשה בשבילו. **ה' שמעתי שמעך יראתי** וגו'. בוא וראה. כשנתעורר עליו רוח הנביא, שהוא זכר, בשעת החיבוק שלו, על מקום זה, על רוח הנקבה, שהוא תפלה, שהיה לו מחיבוק של אמו, היה בא

ומתירא ומזדעזע, שלא יחזרו עליו דינין של הנוקבא, וע"כ אמר ה' שמעתי שמעך יראתי. משל אמרו. שהמנושך מכלב מזדעזע מקולו.

פסקה כג

ה' פעלך בקרב שנים חייהו: שואל, מי הוא, פעלך. ומשיב, אלא על עצמו אמר שהוא פעל שלו. בקרב שנים חייהו. פירושו, תן לו חיים לפעלך בקרב שנים העליונים, שהם הספירות. פירוש אחר, חייהו שלא ימות כבתחילה.

פסקה כד

על שגיונות: שואל. מהו על שגיונות, על שגיאות היה צריך לומר. כמש"א, שגיאות מי יבין. ומשיב. אלא שגיונות פירושו, כש"א שגיון לדוד, שהוא זמר ושבח, כי מיני תשבחות היו לפני הנביאים להשרות עליהם רוח הנבואה. כמש"א, ופגעת חבל נביאים יורדים מהבמה ולפניהם תוף וחליל וגו'. וכתוב, ועתה קחו לי מנגן וגו' וכל שכן חבקוק, שהיה צריך יותר מכולם לנחת רוח, ולהמתיק אותו מקום שהיא הנוקבא, שהיה מקושר בה תחילה, כדי להמשיך עליו רוח הנבואה. וכן כעין זה כל הנביאים, חוץ ממשה, שעלה על כל נביאי העולם, אשרי חלקו.

פסקה כה

ת"ח, כד נפקו וכו': בוא וראה, כשיצאו ישראל ממצרים, רוחם היה נשבר בקרבם והיו שומעים התשבחות, של המלאכים, ולא יכלו לשמוח. ובשעה שכל מחנות המלאכים והמרכבות יצאו עם השכינה, כולם הרימו קולם בתשבחות ושירים לפני הקב"ה, והעיר הקב"ה רוחם של ישראל והיו שומעים התשבחות, של המלאכים, ועמד רוחם בתוכם, שלא פרח מהם.

פסקה כו

בר נש כד איהו וכו': אדם אחר שעזב את עבודתו, אז ידע ומרגיש שבירת עצמותיו ושבירת רוחו. כך ישראל, כשיצאו ממצרים אז טעמו טעם המות, והקב"ה הרפא אותם, שכתוב, וה' הולך לפניהם יומם וגו'. וכל הדרכים היו מעלים ריחות של רפואה, ובאו לגופם ונרפאו. ומקול של התשבחות שהיו שומעים, היו שמחים ונחים ברוחם.

פסקה כז

ופרעה וכל אינון וכו': ופרעה וכל האנשים שלו היו הולכים אחרי ישראל ללות אותם עד שיצאו מארץ מצרים. וכן כל השרים העליונים, הממונים עליהם ועל שאר העמים, לוו את השכינה וישראל כולם עד שחנו באיתם בקצה המדבר. ז"ש, ויהי בשלח פרעה את העם וגו'. **כי קרוב הוא**, פירושו, כי קרוב היא אותה השבועה שהשביע אבימלך

את האבות, בשביל טוב ההוא שעשו הפלשתים אל האבות, שכתוב, כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרתה בה.

פסקה כח

ויהי בשלח פרעה את העם: מה כתוב למעלה, ויקם פרעה לילה וגו'. בוא וראה נקמה העליונה שעשה הקב"ה במצרים. ג' מיתות היו. אחד, שעשו הבכורים במצרים, שהרגו כל אלו שמצאו. ואחד, שהרג הקב"ה בחצות לילה. ואחד, כשראה פרעה את המות בביתו ובבניו ובעבדיו, קם וזירז עצמו והרג את השרים והמושלים, וכל שיעצו לו למאן לשלוח את העם, עד שהתורה העידה עליו, שהוא קם בלילה ממש. דהיינו בדיני הנוקבא הנקראת לילה. כמו שהלילה, שהוא הנוקבא, הרג בכורות ועשה נקמות, כך קם פרעה בארץ מצרים והרג ועשה נקמות בשליטיו ושריו ופקידיו ובכל מיני השרים. ז"ש ויקם פרעה לילה, שקם להרוג ולהשחית.

פסקה כט

אורחוי דכלבא וכו': מדרך הכלב, כשמכים אותו באבן, הוא בא ונושך את חבירו. כך עשה פרעה. אחר כך היה הולך בשוקים והיה מכריז ואמר, קומו צאו מתוך עמי, אתם הרגתם לכל בני העיר, אתם הרגתם המושלים והשרים וכל בני ביתי. ז"ש, ויקרא למשה ואהרן לילה. כיון שעל ידכם היה הכל. וברכתם גם אותי, שלא תהרגו אותי. ואח"כ הוא בעצמו ליווה אותם והוציאם מארץ. ז"ש, ויהי בשלח פרעה וגו'.

פסקה ל

ויסב אלקים את העם דרך המדבר וגו': היינו לתקן את הדרך אל מקומו. כלומר, כדי לעשות קריעת ים סוף. שאם לא כן. היה מספיק לנחותם דרך המדבר לבד, ולא דרך ים סוף.

רבי יהודה אמר וכו': שואל, מה השינוי, כשהיו ישראל במצרים, כתוב, שלח את **עמי**. כי אם מאן אתה לשלח את **עמי**. **בני** בכרי ישראל, אע"פ שבעת ההוא לא היו נמולים ולא נקשרו בו, בהקב"ה, כראוי, וכאן שהיו נמולים, ועשו הפסח, ונקשרו בו, קורא אותם את **העם**, ולא עמי.

פסקה לא

אלא בגין ההוא וכו': ומשיב. אלא משום ערב רב ההוא שנדבקו בהם ונתערבו עמהם, קורא אותם את העם סתם. ולא עמי. כמו שאתה אומר, ויגוף ה' את העם וגו'. ויקהל העם על אהרן. וירא העם כי בשש משה. וכן כולם, בעת שישראל היו במצב גרוע, קורא אותם עם סתם, ולא עמי.

פסקה לב

ר' יצחק ור' יהודה וכו': ר"י ור"י היו הולכים מאושא ללוד, והיה עמהם יוסי הסוחר, עם גמלים מקושרים זה בזה בשורה, ומשא על כתפיהם. בעוד שהיו הולכים, מצא יוסי הסוחר אשה אחת של שאר העמים, שהיתה מלקטת בעשבי השדה, פנה מהם ואנס אותה ובא עליה. תמהו ר' יצחק ור' יהודה, אמרו, נשוב מדרך הזה, שהרי הקב"ה רצה להראות לנו, שלא נתחבר עמו. שבו מן הדרך. בדקו אחריו, ומצאו שהוא בנה של בת אל נכר, ואביו זרע פסול היה. אמרו ברוך הרחמן שהציל אותנו.

פסקה לג

פתח ר' יצחק וכו': פר"י ואמר, אל תתחר במרעים. שואל. מי המה מרעים, שלא כתוב, חטאים או רשעים. ומשיב, אלא מרעים הם שמריעים לעצמם ולאותם שמתחברים עמהם. ר' יהודה אמר, אל תתחר במרעים פירושו, הרחק עצמך ממרעים, שלא תהיו חברים ורעים עמהם יחד, שלא יזיקו לך מעשיו ולא תתפוש בחטאיו.

פסקה לד

ת"ח אי לא וכו': בוא וראה, אם לא היו אלו ערב רב שנתחברו בישראל, לא היה נעשה אותו המעשה, של העגל, ולא מתו מישראל אלו שמתו, ולא גרמו לישראל כל מה שגרמו. ובוא וראה, מעשה הזה ועון הזה גרם הגלות לישראל.

פסקה לה

דתנינן בעא וכו': שלמדנו, הקב"ה רצה שימצאו ישראל באותה שעה, בקבלת התורה, כמלאכים העליונים ולעשות אותם חירות מכל, חירות ממות, ושיהיו בני חורין משעבוד שאר העמים. כש"א חרות על הלוחות, אל תקרי חרות עם חית קמוצה, אלא חירות עם ח' צרויה.

פסקה לו

כיון דאתעביד וכו': כיון שנעשה אותו המעשה, גרמו הכל, גרמו מות, גרמו שעבוד מלכיות, גרמו שנשברו לוחות הראשונות, גרמו שמתו מישראל כמה אלפים מהם. וכל זה משום התחברות הערב רב שהתחברו בהם.

פסקה לז

אוף הכא בגיניהון וכו': אף כאן בשביל הערב רב, לא נקראו, בני ישראל, ולא ישראל, ולא עמי, אלא העם סתם. ואם תאמר, שכתוב, וחמושים עלו בני ישראל. הוא כשעלו ממצרים ועוד לא נתחבר עמהם הערב רב קורא אותם בני ישראל, כיון שנתחברו עמהם, שכתוב, וגם ערב רב עלה אתם, קורא אותם העם.

פסקה לח

ר' יוסי אקשי וכו': ר"י הקשה ואמר, כתוב, כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עד עולם. אם כן, הרי בכל יום היו רואים את הערב רב, שהיו מצרים. אמר ר' יהודה ערב רב כתוב, ולא מצרים, כי כמה עמים אחרים היו במצרים, ומהם היו הערב רב. ולא עוד. אלא שכולם נמולו, וכיון שנמולו לא נקראו מצרים.

פסקה לט

ועל פומא דמשה וכו': ועל פי משה קבלו אותם. והיינו מה שאמר הכתוב, לך רד כי שחת עמך סרו מהר מן הדרך אשר ציותם. ציותם כתוב, דהיינו שמשה ציוה אותם שיקבלו הערב רב. וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים. פירושו אחד מחמשה היו ישראל. ור' יוסי אומר, חמשה היו מישראל ואחד מערב רב. ר' יהודה אומר, וחמושים, אחד מחמשים היו הערב רב.

פסקה מ

אר"ש בגין וכו': אמר ר' שמעון, משום שהיובל, שהוא בינה, העלה אותם מארץ מצרים, משום זה כתוב, וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים, שהיא בינה הנקראת יובל, שיש בה חמשים שערים, ואם לא היובל לא היו עולים. ועל כן נתעכבו חמשים יום לקבל התורה. וממקום ההוא מיובל יצאה התורה וניתנה. ועל כן, וחמשים חסר. כלומר, אם פירושו מזוינים, היה צריך לומר חמושים עם ו'. אלא יורה על מספר חמשים שה"ס יובל. שבשביל זה עלו בני ישראל ממצרים.

פסקה מא

ויקח משה את עצמות יוסף וגו': שואל. למה העלה משה עצמותיו. ומשיב. אלא משום שהיה הראשון לרדת לגלות. ולא עוד אלא שהיה לו סימן הגאולה, דהיינו פקוד יפקוד, (רש"י שמות ג' י"ח) והשביע לישראל על זה, ז"ש, כי השבע השביע את בני ישראל. והוא נתבאר.

פסקה מב

זכאה חולקא דמשה וכו': אשרי חלקו של משה, שישראל היו עוסקים לשאל כסף ממצרים, ומשה היה עסוק בשבועה של יוסף. ויש אומרים, שהארון שלו בנילוס היה ועל ידי שם הקדוש העלה אותו. ועוד אמר משה, יוסף, הגיע הזמן של גאולת ישראל. ואמר עלה שור, ועלה. כי יוסף נקרא שור כמ"ש בכור שורו הדר לו וגו'. ויש שאמרו, בין מלכי מצרים היה, ומשם עלה. ויש אומרים, שכדי שלא יעשוהו עבודה זרה, שמו אותו בנילוס, וסרח בת אשר, שהיתה חיה בשעת המעשה, הראתה למשה מקומו.

פסקה מג
וה' הולך לפניהם יומם: ר' יוסי פתח למנצח על אילת השחר מזמור לדוד. כמה אהובה התורה לפני הקב"ה, שכל מי שעוסק בתורה אהוב הוא למעלה, אהוב הוא למטה, והקב"ה מקשיב לדיבוריו, ואינו עוזב אותו בעולם הזה ואינו עוזב אותו לעולם הבא.

פסקה מד
ואורייתא בעי וכו': והתורה, צריכים לעסוק בה ביום ובלילה, שכתוב, והגית בו יומם ולילה. וכתוב, אם לא בריתי יומם ולילה. שואל, יצדק ביום, שהוא זמן עבודה לכל, אבל בלילה, שהוא זמן מנוחה, למה צריכים לעסוק בתורה. ומשיב. כדי שיהיה נמצא אצלו שם שלם, כי כמו שאין יום בלי לילה. ואינו שלם אלא זה עם זה, כך צריכה התורה להמצא עם האדם יום ולילה, ויהיה השלמות אצל האדם יום ולילה. פירוש. יום הוא ז"א ולילה הוא הנוקבא, וכשעוסק בתורה יום ולילה נמצא מיחד ז"א ונוקבא, שזהו כל השלמות, בסו"ה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד.

פסקה מה
והא אתמר דעקרא וכו': והרי למדנו, שעיקר הלילה הוא מחצות ואילך, ואע"פ שחצי לילה הראשונה הוא בכלל הלילה, אבל בחצות לילה, הקב"ה בא בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים אשר שם, ואז צריך האדם לקום ולעסוק בתורה.

פסקה מו
והא אתמר דקב"ה וכו': והרי למדנו, שהקב"ה וכל הצדיקים שבגן עדן, כולם מקשיבים לקולו, ז"ש, היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני וכבר בארוה, **היושבת בגנים**, זו היא כנסת ישראל, דהיינו המלכות, שהיא משבחת אל הקב"ה, בשבח התורה, בלילה. אשרי חלקו של מי שמשתתף עמה לשבח אל הקב"ה בשבח התורה.

פסקה מז
וכד אתי צפרא וכו': וכשבא הבוקר, באה כנסת ישראל, שהיא המלכות, ומשתעשעת בהקב"ה, והוא מושיט לה שרביט החסד, ולא לה בלבד, אלא לה, וכל אלו שמשתתפים עמה. והרי למדנו, שכתוב, יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו', שפירושו, מי שעוסק בתורה בלילה, הקב"ה מושך לו חוט של חסד ביום ועל כן נקראת המלכות אילת השחר. דהיינו על שם שמשבחת להקב"ה בלילה בשבח התורה.

פסקה מח
ואמר ר' שמעון וכו': ואר"ש, בשעה שצריך להאיר הבוקר, נחשך ונשחר האור, והשחורת נמצא. אז מתחברת אשה בבעלה, שלמדנו, משמורה ג' אשה מספרת עם בעלה, דהיינו זו"ן, לספר עמו, ובאה בהיכלו.

פסקה מט
לבתר כד בעי וכו': אחר כך כשצריך השמש לבא, הלילה מאיר ובא ולוקח אותו, ואז כל השערים סתומים, וחמורים נוערים, וכלבים נובחים. וכשנחלק הלילה מתחיל המלך לקום, והמטרוניתא שהיא המלכות, מתחילה לזמר, והמלך, שהוא ז"א, בא ודופק על שער ההיכל, ואמר, פתחי לי אחותי רעיתי וגו'. ואז משתעשע עם נשמות הצדיקים.

פסקה נ
זכאה חולקיה דההוא וכו': אשרי חלקו של ההוא, שהעיר בזמן ההוא בדברי תורה, משום זה, כל בני היכל המטרוניתא, כולם צריכים לקום בזמן ההוא לשבח את המלך, וכולם משבחים לפניו, והשבח העולה מעולם הזה, שהוא רחוק ממנו, זה מרוצה להקב"ה יותר מכל.

פסקה נא
כד אסתליק וכו': כשמסתלק הלילה ובא הבוקר, ונשחר, אז המלך והמטרוניתא בסוד החדוה, דהיינו בזווג, ונותן לה מתנות ולכל בני ההיכל. אשרי חלקו של מי שהוא במספר בני ההיכל.

פסקה נב
וה' הולך לפניהם יומם: וה' פירושו, הקב"ה ובית דינו, שהיא המלכות. כי הו' של והוי"ה מרבה את המלכות. אמר ר' יצחק היינו שלמדנו, שהשכינה נוסעת עם האבות. כי **הולך לפניהם יומם**, זהו אברהם. **בעמוד ענן**, זהו יצחק. **לנחותם הדרך**, זהו יעקב, שכתוב בו, ויעקב הלך לדרכו. **ולילה בעמוד אש להאיר להם**, זהו דוד המלך.

פסקה נג
וכלהו רתיכא עלאה וכו': וכולם, הם מרכבה העליונה הקדושה, כי אברהם יצחק יעקב הם חג"ת ג' רגלי הכסא, ודוד המלך הוא רגל רביעי. כדי שילכו ישראל בשלמות הכל, וכדי שיראו האבות הגאולה שלהם, שכתוב, ואנכי אעלך גם עלה, עם המרכבה. וכתוב, וה' הולך וגו' ללכת יומם ולילה, שואל, למה הלכו יומם ולילה, ילכו ביום, ולא ילכו בלילה כאנשים הבורחים, כי כיון שהקב"ה שמר אותם ולא פחדו, למה הלכו ביום ובלילה. כבורחים. ומשיב. אלא שימצא בהם שלימות הכל, כי אין שלמות אלא יומם

ולילה. כי יום הוא מדת ז"א ולילה מדת הנוקבא, וכל השלימות הוא בהתחברותם יחד, בסו"ה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד כנ"ל (בראשית א' דף קי"ח ד"ה וביאור).

פסקה נד

א"ר אבא הכי וכו': אר"א כך העמדנו, וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן, זהו אברהם, שהוא חסד. ולילה בעמוד אש, זהו יצחק, שהוא גבורה. ואם כן יש לשאול, איפה הוא יעקב, שהוא ת"ת. ומשיב, אלא במלה הראשונה הוא נאמר, ושם הוא שורה, כמו שכתוב, **וה'**, שהוא ת"ת ומלכות, ויעקב הוא ת"ת.

פסקה נה

ולילה בעמוד אש וכו': ולילה בעמוד אש היה מאיר, כדי להאיר בצד זה ביום, בחסד, ובזה, בלילה בגבורה. כדי שירדפו מצרים אחריהם ברכבו ופרשיו, לכבד שמו של הקב"ה, שיטבעו ולא ישאר מהם עד אחד. ועל זה היה צריך למדת הגבורה. כדי ללכת יומם ולילה, פירושו מראה המאירה, שהוא ז"א שנק' יום. ומראה שאינה מאירה, שהיא המלכות הנקראת לילה. ועוד. כדי להטעות את המצרים, שיאמרו מקרה הוא, ולא ה' הוציאם, כי ע"כ ילכו יום ולילה כמו בורחים, שכתוב נואלו שרי צוען. וכתוב, משיב חכמים אחור. וע"כ הלכו ביום ובלילה.

פסקה נו

ר' אבא אמר וכו': רא"א, אשרי חלקם של ישראל, שהקדוש ברוך הוא הוציאם ממצרים כדי שיהיו חלקו ונחלתו. ובוא וראה, מצד היובל, שהיא בינה, נמצא החירות לישראל. וכן לעתיד לבא, שכתוב, ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'.

פסקה נז

ובגין ההוא יובלא וכו': ומשום יובל ההוא נתעכבו חמשים יום אחר יציאת מצרים כדי לקבל התורה, ולקרב להר סיני. כי יש ביובל חמשים שערים, וכדי להתתקן בהם היו צריכים חמשים יום. וכיון שהלכו ביום הלכו ג"כ בלילה, שיהיה הכל יום אחד, ולא ימצא פירוד בין יום ולילה. שהם זו"ן.

פסקה נח

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד, אלא שכולם הלכו בנחת לרצון עצמם. כדי ליחד יום ולילה, שהם זו"ן. וביום שקבלו התורה היו חמשים יום שלמים יום ולילה, כראוי. כי אין יום בלי לילה ואין לילה בלי יום, שאין שלמות לז"א בלי המלכות, ואין שלמות למלכות בלי ז"א. ולילה ויום נקראים יום אחד. כמש"כ ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. וכיון שהלכו

חמשים יום שלמים אז שרו עליהם אלו חמשים יום של יובל, שהם חמשים שערי בינה, ואז מצד היובל ניתנה להם התורה. ומשום זה הלכו יום ולילה.

פסקה נט

אמר ר' אבא וכו': ואר"א, כתוב, ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו. ולמה. הנה בארנו, מי שאוהב את הרשע, כך הוא, שתכהנה עיניו. ובוא וראה. ביצחק, שהוא גבורה, נכלל לילה שהוא מלכות, והלילה אינו בהיר, ועל כן ותכהין עיניו מראות. והכל אחד. כי התכללות הלילה ביצחק הוא ענין אחד עם אהבת יצחק את עשו.

פסקה ס

ר' יצחק פתח וכו': ר"י פתח ואמר, ויגד למלך מצרים כי ברח העם. שואל. **ויגד**, מי אמר לו. ומשיב. אלא בארנו, אבל חכמנו ומכשפיו נתקבצו אליו והודיעו לו, כי ברח העם. ולמה אמרו זה. אלא שראו בחכמתם, שהיו ישראל הולכים יום ולילה, אמרו, ודאי שבורחים הם ולא עוד, אלא שראו, שלא היו הולכים בדרך הישר. כמ"ש, וישובו ויחנו לפני פי החירות. והודיעו לו גם זה, וע"כ רדף אחריהם.

פסקה סא

ויקח שש מאות: שואל. שש מאות למה. אמר ר' יוסי, שהוא כנגד מספר ישראל, שכתוב, כשש מאות אלף רגלי. **בחור**, כנגד הגברים שבישראל, שהם עיקר כל ישראל. **וכל רכב מצרים**, הם שאר המרכבות שהם טפלים לאחורי שש מאות הנ"ל, שהם כנגד הטף שבישראל, שאינם בחשבון שש מאות אלף רגלי, אלא טפלים להם, שנאמר, לבד מטף. והכל עשה בעצת מכשפיו וחכמיו. **ושלישים על כלו**, הכל עשה בחכמה, שהם כנגד מדרגות העליונות, הבאות, שתים, ואחד עליהן. ר' יצחק אמר כתרגומו, ומזרזין. כי זריזים היו בכל דבר.

פסקה סב

ויקח שש מאות רכב בחור: ר' חייא אמר, כתוב, יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה וגו'. בזמן שהקב"ה נותן ממשלה לשרי העמים למעלה, נותן לעמים שלהם למטה, ובשעה שמוריד אותם מדרגתם למעלה, מוריד העמים שלהם למטה. ויקח שש מאות רכב בחור, הוא הממונה שלהם שלקח אותם. והעמדנו, שנהג המרכבות של שאר העמים, שאלו שש מאות רכב לא היו ממצרים אלא משאר העמים. וכולם נפלו במחנה של סיסרא. והיינו שש מאות רכב בחור, ואחר כך, וכל רכב מצרים. כי כיון שכתוב, וכל רכב מצרים, א"כ שש מאות רכב בחור מיותר, אלא ודאי שש מאות רכב בחור הוא משאר העמים, וע"כ אומר אח"כ וכל רכב מצרים.

פסקה סג

כתיב לסוסתי וגו': כתוב, לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. בוא וראה, כדמיון סוסה נקבה נראה לסוסי פרעה, וע"כ רדפו אחריה אל הים, ובארוהו. אלא לססתי ברכבי פרעה, בוא וראה, פרעה, בשעה שהיה רודף אחרי ישראל, מה עשה, לקח סוסות נקבות ואסר אותן במרכבה תחילה, וסוסים זכרים אסר לאחוריהן, והיו הזכרים מתחממים כנגד הנקבות, והנקבות לא רצו, ומיהרו לרוץ. כיון שקרב לישראל, לקח הנקבות ושם אותם לאחור וסוסים הזכרים מתחילה, כדי להרע לישראל ולעשות בהם מלחמה. כי למלחמה, סוסים הזכרים חזקים מן הנקבות.

פסקה סד

כגוונא דא וה' וגו': כעין זה, וה' הולך לפניהם יומם. ואח"כ חזרה השכינה לאחורי ישראל, שכתוב, ויסע מלאך האלקים וגו'. משום זה דמיתיך רעיתי. פירוש. מובא לעיל כי וה' ה"ס ת"ת ומלכות, דהיינו הוא ובית דינו. (כנ"ל אות נ"ב) ואח"כ כתוב ויסע מלאך האלקים וגו', שהוא מלכות, וילך מאחריהם. ונשאר ת"ת הולך לפניהם, כדי להלחם עם המצרים. ועל זה כתוב **דמיתיך רעיתי**, מלשון דממה, כי העמידה מאחורי ישראל כדי להלחם לבדו עם המצרים ולכלותם שלא ישאר מהם עד אחד.

פסקה סה

ופרעה הקריב וגו': מקרא זה כבר העמידוהו, שהקריב כל חילו ורכביו לעשות מלחמה. ועוד ופרעה הקריב, ר' יוסי אמר, הרי למדנו שהקריבם לתשובה, וע"כ כתוב ופרעה הקריב, ולא ופרעה קרב.

פסקה סו

כתיב, **ה' בצר פקדוך צקון לחש**: בצר פקדוך, פירושו, אין ישראל פוקדים להקב"ה בשעת נחת, אלא בשעה שצר להם, אז כולם פוקדים לו. **צקון לחש**, שכולם מתפללים בתפלות ובקשות, ושופכים לפניו תפילות. מתי, **מוסרך למו**, בשעה שפקד אותם הקב"ה ברצועה שלו. אז הקב"ה עומד עליהם ברחמים, ורצוי לפניו הקול שלהם, כדי להפרע מאויביהם ומתמלא עליהם רחמים.

פסקה סז

כמה דאוקימנא וכו': כמו שבארנו משל ליונה עם הנץ וכו' (מד"ר שה"ש פ"ב) כך ישראל, היו קרבים אל הים, והיו רואים הים לפניהם הולך וסוער, וגליו זקופים למעלה, היו יראים. נשאו עיניהם וראו את פרעה וחילו ואבני גירין וחצים, אז ויראו מאד. מה עשו,

ויצעקו בני ישראל. מי גרם זה שקרבו ישראל לאביהם של מעלה, פרעה. ז"ש ופרעה הקריב. והרי נתבאר.

פסקה סח

ויאמר משה אל העם אל תיראו וגו': אמר ר"ש, אשרי חלקם של ישראל שרועה כמו משה הולך בתוכם. כתוב ויזכור ימי עולם משה עמו. ויזכור ימי עולם זהו הקב"ה. משה עמו, כי שקול היה משה כנגד כל ישראל. ולמדנו מזה, כי רועה העם הוא ממש כל העם, אם הוא זכה כל העם צדיקים ואם הוא לא זכה כל העם אינם זוכים ונענשים בשבילו. וכבר בארוהו.

פסקה סט

התיצבו וראו: אין לכם לעשות מלחמה, כי הקב"ה יעשה מלחמה בשבילכם. כש"א, ה' ילחם לכם ואתם תחרישון. בוא וראה בלילה ההוא אסף הקב"ה את הפמליא שלו ודן דינם של ישראל, ואם לא הקדימו האבות להתפלל על ישראל, לא היו נצולים מן הדין. ר' יהודה אמר, זכותו של יעקב הגין עליהם, על ישראל, ז"ש לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל, הוא ישראל סבא, דהיינו יעקב.

פסקה ע

ה' ילחם לכם ואתם תחרישון: ר' אבא פתח. אם תשיב משבת רגלך עשות חפציך ביום קדשי. אשריהם ישראל, שהקב"ה חפץ בהם להתדבק בהם, מכל שאר אומות העולם. ומתוך האהבה אליהם, קרב אותם אצלו, ונתן להם התורה, ונתן להם השבת שהוא קדוש מכל שאר הימים, ובו מנוחה מכל, ושמחת כל. ושקול שבת כנגד התורה כלה, ומי ששומר שבת, כאילו שמר התורה כלה.

פסקה עא

וקראת לשבת ענג: היינו ענג כל, ענג של הנפש והגוף, ענג של העליונים והתחתונים. **וקראת לשבת**, שואל, מהו וקראת. ומשיב, שפירשו, שיזמין אותו. כש"א מקראי קדש, שפירושו מוזמנים מן הקדש, כמו שמזמנים ארח לביתו. ועל זה, וקראת לשבת ענג, שיזמין אותה כמו שמזמינים ארח: בשלחן הערוך, בבית מסודר כראוי, באכילה ושתיה כראוי, יותר מבכל שאר הימים. **וקראת לשבת**, היינו מבעוד יום, שיוסיף מחול על הקדש. **לקדוש ה' מכובד**, זהו יום הכפורים. והם שנים שהם אחד, כי יום הכפורים ושבת הם אחד. וע"כ נאמר אחריהם, וכבדתו מעשות דרכיך, דהיינו בלשון יחיד. כמו שהעמדנו.

פסקה עב
ממצוא חפצך ודבר דבר: והוא נתבאר, שלא יהיה דיבורך של שבת כדיבורך של חול. משום שמלה ההוא של חול שמדברים בשבת, עולה ומעוררת מלה של חול למעלה. ונפגם השבת. מי שמזמין אורח, בו הוא צריך להשתדל, ולא באחר.

פסקה עג
תא חזי ההוא וכו': בוא וראה, מלה ההיא היוצאת מפי האדם, עולה ומעוררת התעוררות של מעלה, אם לטוב אם לרע. ומי שיושב בתענוג שבת אסור לו לעורר מלה של חול. כי פוגם פגם ביום הקדוש. מי שיושב בשמחת המלך אינו ראוי שיעזוב את המלך ויעסוק באחר.

פסקה עד
ובכל יומא בעי וכו': ובכל יום, צריכים להראות מעשה ולעורר התעוררות של מטה ממה שצריך לעורר. אבל בשבת, רק בדברי השם ובקדושת היום צריכים להתעורר ולא בדבר אחר. כי בשבת אין צריכים אל התעוררות מלמטה.

פסקה עה
תא חזי הכא וכו': בוא וראה כאן, כשקרב פרעה לעשות מלחמה עם ישראל, בעת ההוא לא רצה הקב"ה שיעוררו ישראל התעוררות מלמטה כלל, כי התעוררות מלמעלה היה, כי האבות הקדימו ועוררו התעוררות זה מלמעלה, וזכותם עמד לפניו, ולא רצה הקב"ה שישראל יתעוררו למטה כלל. ז"ש ה' ילחם לכם ואתם תחרישון. תחרישון ודאי, ולא תעוררו דבר שלא צריך לכם. והטעם מובא להלן (אות ע"ח) וכאן נכלל השם הקדוש באותיות רשומות הוי"ה, שהוא רחמים, שנאמר הויה ילחם לכם. ואע"פ שהוי"ה הוא רחמים והמלחמה הוא דין. וכבר העירו בזה החברים. כמו שאומר לפנינו.

פסקה עו
ר' יוסי ור' יהודה וכו': ר' יוסי ור' יהודה היו הולכים בדרך, א"ר יוסי לר' יהודה ודאי למדנו, שהוי"ה, בכל מקום הוא רחמים, ואע"פ שעושה מלחמות ועושה דין, דין ההוא הוא ברחמים, וכאן ראינו, שכתוב, הויה ילחם לכם, ולא נראה בדין ההוא רחמים כלל, שהרי כתוב, לא נשאר מהם עד אחד.

פסקה עז
א"ל מלה דא וכו': אמר לו, דבר זה שמעתי מרבי שמעון, שאמר, שאפילו כאן היה דין ברחמים, כי כסה עליהם הים ומתו, ואח"כ הוציאם הים, והקב"ה רצה בכבודם ונקברו

בארץ, ולא רצתה הארץ לקבלם עד שהושיט לה הקב"ה ימינו, וקבלה אותם. ז"ש, נטית ימינך תבלעמו ארץ. ומשום זה, היה דין הזה ברחמים.

פסקה עח

וע"ד לא בעא וכו': ועל כן, לא רצה הקב"ה שיעוררו ישראל דבר בעולם, מלמטה. כי אם היו מעוררים ישראל דבר מלמטה, לא היה מתעורר שם הרחמים, ולא נעשה הדין ברחמים. ז"ש ה' ילחם לכם ואתם תחרישון. שלא תעוררו כלום, כי השם של רחמים צריך להתעורר עליהם, כדי לעשות הדין ברחמים, וע"כ צריך שלא תעשו פגם ותעוררו דבר אחר. דהיינו דין בלי רחמים. כי התעוררות שלמטה, היה מפעיל רק דין בלבד.

פסקה עט

א"ל והא כתיב וכו': אמר לו והרי כתוב, ויצא הויה ונלחם בגוים ההם, וכי דין הזה ברחמים היה. א"ל כן היה ודאי, הדין הוא ברחמים, כי המיתה שלהם לא היתה כמיתת שאר בני העולם, אלא ריחם עליהם הקב"ה, שלא יהיו כמיתת שאר בני העולם, שהרגו אותם רק בנחת בלי צער. דהיינו המק בשרו והוא עומד על רגליו. (זכריה י"ד) הרי שהדין היה ברחמים.

פסקה פ

ובכל אתר שמא וכו': ובכל מקום, שם הזה הוא דין ברחמים, חוץ ממקום אחד, שכתוב, הויה כגבור יצא וגו', שואל, וכי כגבור הוא ה' ולא גבור ממש. ואומר, אלא שישנה את לבושיו וילבש לבושים אחרים. דהיינו שישנה מדת הרחמים שלו וילבש לבושי דין. כאיש מלחמות, ישנה כלי זיין שלו. מרחמים לדין. הרי, שבמקום הזה נשתנה הרחמים להיות דין.

פסקה פא

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, רק הדין הוא כאן יותר מרחמים, אבל רחמים יש בו, כמו שכתוב, כגבור, ולא גבור ממש שכולו דין, כאיש מלחמות, ולא איש מלחמות ממש שכולו דין. כי ודאי אע"פ שעושה דין הוא מרחם על מעשיו. וע"כ ה' ילחם לכם ודאי, ואתם תחרישון. כדי שלא תעוררו דין בלבד, כנ"ל. אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה בחר אותם לחלקו ונחלתו, שכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

פסקה פב

ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי: דבר זה בארוהו בספרא דצנעותא, (תרומה קע"ח ע"ב ד"י) ושם הוא סוד שלו. ויאמר ה' אל משה וגו'. ר' יהודה פתח ואמר. ויתפלל יונה אל

ה' אלהיו ממעי הדגה. מה כתוב למעלה וימן ה' דג גדול. **וימן**, פירושו כמו שאתה אומר **וימן** להם המלך דבר יום ביומו. וכן אשר **מנה** את מאכלכם, שהוא לשון נתינת מנה.

פסקה פג

אבל האי קרא וכו': אבל מקרא זה כך היה צריך לומר, וימן ה' את יונה לדג, שהוא המנה ששלח ה' לדג. ומשיב, אלא ודאי, שדג הזה היה מנה ליונה, לשמור אותו מכל שאר דגי הים, ויהיה גנוז בו. וכיון שהביאו ה' בתוכו, ראה יונה במעיו, את הרוחב של מקום מעיו שהוא כמו היכל גדול, ושתי עיניו של אותו הדג היו מאירות כשמש, ואבן טובה היתה במעיו, שהאירה לו, והיה רואה כל מה שיש בים ובתהומות.

פסקה פד

ואי תימא וכו': ואם תאמר, אם כן, מהו שכתוב, קראתי מצרה לי, שלא נראה מזה, שהיה לו שם כל הרוחה הזאת. ומשיב. אלא ודאי, שאחר, שהדג הזה הראה לו כל מה שבים ובתהומות, מת. שלא יכול לסובלו שלשה ימים. ואז נעשה צר ליונה.

פסקה פה

דא"ר אלעזר כיון וכו': שאמר ר"א, כיון שראה יונה את כל הרוחה ההיא, היה שמח. אמר הקב"ה, ומה אתה צריך יותר, וכי לכך הבאתי אותך כאן. מה עשה הקב"ה, הרג את דג ההוא ומת, וכל שאר דגי הים היו מסבבים סביב הדג, זה נשך אותו מצד ההוא וזה נשך אותו מצד ההוא. אז ראה יונה את עצמו בצרה, מיד ויתפלל יונה אל ה'.

פסקה פו

בקדמיתא דג והשתא וכו': שואל. מתחילה קראו הכתוב דג ועתה קוראו דגה. ומשיב. שהוא מטעם שכבר מת. כש"א, והדגה אשר ביאור מתה. ואז כתוב, קראתי מצרה לי, ולא כתוב, הייתי בצרה או ישבתי בצרה, אלא קראתי מתוך הצרה שהצירו לי דגי הים. **מבטן שאול שועתי**, שמת, ולא כתוב מבטן חי, או מבטן דג, אלא ודאי שהיה מת. וע"כ נקרא שאול.

פסקה פז

כיון דצלי צלותיה וכו': כיון שהתפלל תפלתו, קבל אותו הקב"ה, והחיה לאותו הדג, והוציאו ליבשה לעיני כל, שכתוב, ויאמר ה' לדג ויקא את יונה. וראו כולם מעשה הקב"ה.

פסקה פח

מה כתיב ויתפלל וגו': מה כתוב, ויתפלל יונה אל ה' אלקיו וגו', היינו שהתפלל למקום שהיה קשור בו, דהיינו למדת המלכות, זה משמע, משכתוב, ה' אלקיו, ולא כתוב,

ויתפלל אל ה' ולא יותר, אלא ה' אלקיו רומז למדה שהיה קשור בה. אף כאן, ויאמר הוי"ה אל משה מה תצעק אלי, אלי, הוא בדיוק, דהיינו למדתי, שהיא ת"ת. שבה היה משה קשור. אלא במזלא תלוי הדבר. כמ"ש להלן (בספרא דצניעותא, תרומה קע"ח:) כי קריעת ים סוף נמשכה ממזלא, שה"ס הדיקנא קדישא, כמ"ש במקומו.

פסקה פט

דבר אל בני ישראל ויסעו: היינו, שיסעו מלהרבות דברים, כי אין זמן לתפלה עתה. שואל, **ויסעו**, לאיזה מקום צוה אותם שיסעו, הרי על הים היו שורים. ומשיב, אלא סובב למעלה, שכתוב, מה תצעק אלי, שפירושו לת"ת כנ"ל, והרי כולם עמדו במקום במקום הזה, בת"ת, שכל ישראל היו קשורים בת"ת, ועל כן אמר **ויסעו** שישראל יסעו מכאן מת"ת, ויבואו להתקשר במזלא, שהיא הדיקנא, כנ"ל. שאין עתה הזמן לת"ת, אלא במזלא תלוי הדבר. כנ"ל.

פסקה צ

ואתה הרם את מטך וגו': הרם את מטך, שבו רשום השם הקדוש, ונטה ידך בצד השם הקדוש, וכיון שיראו המים את השם הקדוש, יברחו ממנו. וע"כ ונטה את ידך לצד אחד של המטה, כי הצדדים האחרים של המטה, יהיו נחוצים לך לדברים אחרים. דהיינו להכאת הסלע.

פסקה צא

א"ר אלעזר חמינא וכו': אר"א רואה אני שלפעמים נקרא מטה הזה מטה האלקים, ולפעמים נקרא מטה משה. אר"ש, בספרו של רב המנונא סבא, יפה אומר שכולו אחד, בין שתאמר מטהו של הקב"ה בין שתאמר מטהו של משה. ומטה הזה הוא לעורר צד הגבורה, ועל כן אוה"כ, נטה את ידך, שפירושו יד שמאל, שהוא בצד הגבורה.

פסקה צב

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, אוי לאלו שאינם רואים ואינם מסתכלים בתורה, והתורה קוראה לפניהם בכל יום ואינם משגיחים. בוא וראה, מצד הגבורה, מתעוררים מים בעולם, ויוצאים מים, ועתה רצה הקב"ה ליבש המים, למה אוה"כ, ונטה את ידך שהוא יד שמאל, דהיינו גבורה.

פסקה צג

אלא הרם וכו': ומשיב, אלא הרם את מטך, הוא ליבש המים. ונטה את ידך, הוא להשיב המים, לעורר צד הגבורה ולהשיב המים על המצרים. ועל כן הם שני דברים כאן, שכתוב,

הרם את מטך, ונטה את ידך על הים ובקעהו. זה ליבש המים, וזה להשיב המים על המצרים.

פסקה צד

והא תהומי הוו וכו': שואל. איך נעשה יבשה בתוך הים, הרי היו שם תהומות. ומשיב. אלא הקב"ה עשה נס בתוך נס, כש"א קפאו תהומות בלב ים. והיו הולכים ביבשה תוך הים, ז"ש ויבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה.

פסקה צה

ויסר את אופן מרכבותיו: ר' שמעון פתח, וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות. מקרא זה בארוהו, ולמדנו. אבל בוא וראה, הקב"ה מראה בכל דבר את הממשלה שלו, וממשלתו לא תסור לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה צו

ועביד שולטנותא באבהן וכו': ועושה ממשלה בהאבות. לקח את אברהם וקיים בו את העולם, שכתוב, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ובארוהו, אל תקרי בהבראם אלא באברהם, שבו נתקימו שמים וארץ. לקח את יצחק ושתל בו את העולם, שיהיה קיים תמיד. ז"ש ואת בריתי אקים את יצחק. לקח את יעקב והושיבו לפניו, והשתעשע עמו, והתפאר בו, ז"ש ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה צז

ות"ח, יעקב אחיד וכו': ובוא וראה, יעקב אחוז בעץ החיים, שאין בו מות לעולם, שכל החיים נשתכללו באילן הזה, והוא נותן חיים לכל אלו שהם נאחזים בו. ומשום זה, יעקב לא מת. ומתי מת, הוא בשעה שכתוב, ויאסוף רגליו על המטה. **המטה**, הוא כמו שאתה אומר הנה **מטתו** שלשלמה, שהיא המלכות, ומשום שבמטה הזו כתוב, רגליה יורדות מות, וע"כ ויאסוף רגליו אל המטה כתוב, ואז ויגוע ויאסוף אל עמיו. אבל כל עוד שהיה נאחז בעץ החיים, שהוא ז"א, לא מת. כי אין מיתה אלא מצד המלכות, כמבואר. ועשה הקב"ה את יעקב לבחיר האבות. זהו שכתוב, יעקב אשר בחרתיך.

ביאור הדברים. ותחלה נבאר הכתוב, וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות, שר"ש פתח בו, שלכאורה תמוה, איזה יחס יש להכתוב הזה עם הכתוב ויסר את אופן מרכבותיו. ולא עוד אלא שר"ש אינו מזכירו עוד בכל המשך המאמר. והענין הוא, כי אחר הכתוב הנ"ל, כתוב, ומראיהם ומעשיהם כאשר יהיה האופן בתוך האופן. והפירוש הוא, כי החיות הם בחג"ת דז"א עד החזה, והאופנים הם מחזה ולמטה בנה"י דז"א, ששם הנוקבא דז"א. ובנוקבא דז"א יש ב' נקודות א' נקודה הממותקת בבינה שהוא

רחמים. ב' נקודה דמדת הדין דצמצום א' הבלתי ממותקת. הראשונה נקראת מפתחא, והשניה מנעולא (כנ"ל בהק' סה"ז דף מ"ז ד"ה גו אינון) ע"ש. ומצד הנקודה השניה אין המלכות ראויה לאור עליון כי הצמצום רוכבת עליה. וכל המוחין שמקבלת הוא רק בבחינת הנקודה הראשונה הנקראת מפתחא, כמ"ש שם. ולפיכך נגנזה נקודה השניה בתוך הראשונה, ונקודה הראשונה היא מגולה, והיא שולטת. וע"י תקון זה המלכות ראויה לקבל מוחין עש"ה.

וזסו"ה והנה אופן אחד בארץ אצל החיות. כלומר שאע"פ שיש ב' נקודות במלכות, כמ"ש להלן ומראיהם ומעשיהם כאשר יהיה האופן בתוך האופן, שאופן דמנעולא גנוזה בתוך אופן דמפתחא, מ"מ אינה משמש בה רק אופן א', שהוא מפתחא ואופן השני אינו ניכר כלל.

וז"ש ר"ש פתח, וארא החיות והנה אופן אחד בארץ, ופתח בזה את המקרא, ויסר את אופן מרכבותיו, שבאיזה אופן אמור, היינו באופן דמפתחא, שבתקונו תלוים כל המוחין דמלכות, ומכ"ש הס"א המקבלת ממנה, וכשרצה לאבד את המצרים, הסיר את תקון הזה. וז"ש ויסר את אופן מרכבותיו. ובזה פירש הכתוב בדרך כלל. ואח"כ הולך ומפרש הדברים בפרטיות.

ותחילה מבאר סוד המרכבה העליונה שהיא שורש כל המרכבות, שהם חג"ת דז"א והמלכות שמחזה ולמעלה דז"א. שה"ס האבות הם המרכבה. וז"ש **ועביד שולטנותא באבהן**, דהיינו הבינה, עשתה ממשלה בחג"ת דז"א. שהם רגלי המרכבה שלה. וז"ש **נטל לאברהם וקיים ביה עלמא**. כי אברהם, ה"ס קו ימין, שה"ס החסד דז"א, שבו מתקיים העולם שהוא המלכות, כי כל עוד שהחכמה שבה אינה מתלבשת בחסד דז"א אין לה קיום, כנודע. **נטל ליצחק ושתיל ביה עלמא**, כי יצחק הוא קו שמאל שה"ס גבורה דז"א שממנו נבנה המלכות, כי המלכות נבנה מקו שמאל דז"א, הרי שיצחק שתל אותה ואברהם רק קיים אותה, שהלבישה בחסדים. **נטל יעקב ואותביה קמיה**, לפניו באמצע, כי יעקב הוא קו האמצעי, ת"ת דז"א, המכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל ומקיים הארת שניהם. וז"ש, **ואשתעשע בהדיה ואתפאר ביה**. כי לולא קו האמצעי לא היה אור בבינה (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת).

ועתה מבאר הנוקבא וההפרש בינה לקו אמצעי, שהוא יעקב, וז"ש, **יעקב אחיד באילנא דחיי**, כי הוא אחוז בבינה ששם החיים, והוא נקרא עץ החיים. **ובגין כך יעקב לא מית**, שאין אחיזה בו לס"א, לבד כשיתחבר עם הנוקבא, יש אחיזה בו מחמת הנוקבא שנתחברה עמו. וז"ש, **ואימתי מית בשעתא דכתיב, ויאסוף רגליו אל המטה**, דהיינו

שנתחבר עם המטה שהיא המלכות, ואז מת. **בגין דבהאי מטה כתיב, רגליה יורדות מות**. כי מפרנסת הס"א שהם מות. שכל מה שיש לס"א מקבלים מן המלכות, שהיא הנוקבא דז"א. ונתבאר בזה ד' רגלי המרכבה העליונה, שהיא בינה, שהם חג"ת דז"א, והנוקבא המקבלת מהם. והם נקראים ג"כ ד' חיות. וד' רגלי המרכבה התחתונה שמחזה ולמטה, הם נהי"מ, ונקראים אופנים, מחמת האופן בתוך האופן המתוקן בהם. כי כל החלק שלמטה מחזה דז"א שייכת להנוקבא, המתוקנת באופן.

פסקה צח

ת"ח כל משריין דלעילא וכו': בוא וראה, כל המחנות של מעלה, שנמשכות מד' מחנות שכינה, שהם האופנים, וכל המרכבות כולן, אחוזות אלו באלו, מדרגות במדרגות, אלו העליונות ואלו התחתונות, משתלשלות זו מזו ונכללות זו בזו, וחיה קדושה עליהן, שהיא הנוקבא שמחזה ולמעלה דז"א, ששם ד' חיות כנ"ל, והנוקבא היא חיה הד', וכל ההמון והמחנות כולן נוסעות תחת ידה, דהיינו רשותה, על פיה תסענה ועל פיה תחנינה. כי כל המרכבות והחיות והאופנים אין להם אלא מה שמקבלים מחיה העליונה הזו.

פסקה צט

ודא הוא חיותא וכו': וזו היא חיה, שכל שאר החיות נאחזות בה, והשתלשלו ממנה כמה חיות לחיות, כלומר שהרבה חיות נשתלשלו זה מזה, ונכללו מדרגות במדרגות. וכל העליונים והתחתונים הולכים ושטים בים, שהוא הנוקבא, שהעליונים נכללים בה שמשפיעים לה, והתחתונים נכללים בה שמקבלים ממנה. ז"ש זה הים גדול ורחב ידים וגו'.

פסקה ק

וכד סליק ימא גלגלוי וכו': וכשהים מעלה גליו, שהם הדינין, כל האניות עולות ויורדות, דהיינו יעלו שמים ירדו תהומות, וסערה נמצאת, ורוח חזק הולך עליו בחזקה. ודגי הים מתפזרים לכל צד, אלו למזרח ואלו למערב, אלו לצפון ואלו לדרום. וכל בני העולם, שדגי הים האלו רואים רשימה עליהם מחמת חטאם, לוקחים אותם ובולעים אותם במערות העפר.

פירוש. כשהתחתונים חוטאים מתקלקל בשבילם התקון הנ"ל של גניזת אופן בתוך האופן, ומתגלה המלכות דמדת הדין, שמצדה אין המלכות שהיא הים ראויה לקבלת אורות, ועל כן **האניות** שבים, שהם כמו המרכבות שביבשה, עולות ויורדות, וחושבות להשבר. ודגי הים, שהם המלאכים שבמלכות, שהיו מקושרים בד' רוחות, שהם חו"ג תו"מ, כיון שנסתלק האור הזה, הותר הקשר הזה של חו"ג תו"מ, ומתפזרים כל אחד

לצדו שנמשך משם, ובני העולם שקלקלו מעשיהם וגרמו את זה, שמחמת זה מתרשם חטאם בהם, בולעים אותם במערות העפר. דהיינו במלכות דמדת הדין. **עפר** היא שם המלכות ומדת הדין שנגלה בה מכונה מערה.

פסקה קא

וכל ארבין לא וכו': וכל האניות אינן זזות ממקומן, ואינן עולות ויורדות, חוץ מאותה שעה שבא מנהיג אחד של הים, וידע להשלים את רוח הסערה של הים, וכיון שעולה זה על הים, הוא נח מזעפו, ומנוחה נמצאת. ואז כל האניות הולכות בדרך הישר, ואינן סרות לימין ולשמאל. ז"ש שם אניות יהלכון לויתן **זה** יצרת לשחק בו. **זה** הוא בדיוק, שה"ס יסוד דז"א הנקרא **זה**, שה"ס קו האמצעי. וכל דגי הים מתקבצים למקומם, וכל החיות שמחים עליו, וחיות השדה העליון שמחים. ז"ש. וכל חיות השדה ישחקו שם. פירוש. כי ענין רוח סערה שבא בים והאניות עולות ויורדות, כבר הוא התחלת תקון, כי בעת הדינין, נעשה הים בסוד ימא דקאפו, (כנ"ל בראשית א' דף רמ"ז ד"ה ימא) וז"ש, **וכל ארבין לא נטלי מאתרייהו ולא סלקין ונחתין** כי בשעת הדינים נקפא הים והאניות שבו אינן יכולות לזוז ממקומן, **בר מההיא שעתא דאתי חד דברא דימא**, שה"ס קו האמצעי, שמעלה המסך דחירק, אז מתגלה תחילה אותו רוח סערה שאז האניות עולות ויורדות, שה"ס מלכות דמדת הדין. ואח"כ ממתיק אותה במדת הרחמים עד שראויה לקבל אור. (כמ"ש לעיל פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) וז"ש וידע לאשלמא רוחא דזעפא. דהיינו שידע להמתיקו במדת הרחמים, ואז מיחד הקוין ימין ושמאל זב"ז, וז"ש, **וכדין כלהו ארבין אזלין באורח מישר ולא סטאן לימינא ושמאלא**, אלא בדרך קו האמצעי.

פסקה קב

ת"ח כגוונא דלעילא וכו': בוא וראה כעין של מעלה בחג"ת דז"א, יש למטה, בנה"י דז"א. וכעין של מטה יש בים התחתון, שהוא המלכות. (גרסא אחרת) כעין של מעלה בחג"ת דז"א יש בים העליון. שהוא בינה. וכעין של מעלה יש למטה בנה"י דז"א. וכעין של מטה יש בים התחתון, שהוא מלכות.

פסקה קג

גופא דההוא ימא וכו': הגוף של ים ההוא העליון, שהוא בינה, כבר הערתי לחברים: האורך והרוחב שלו, הראש והזרועות, והגוף, הכל כמו שצריך, וכולם בשמו נקרא. וכעין זה למטה בים שלמטה, שהוא המלכות, יש גם כן ראש של הים וזרועות של הים והגוף של הים.

פירוש, סובב על מ"ש למעלה, **כגוונא דלעילא איתּ בימא עלאה**, שפירושו, שכמו שיש בז"א ד' גלגלי המרכבה, שהם חג"ת דז"א והנוקבא, כן הם נכללים בים העליון בבינה, וחג"ת אשר שם, מכונים זרועות, שהם חו"ג, וגופא שהוא ת"ת, והג"ר מכונים ראש. וז"ש **גופא דההוא ימא וכו' לימא דתתא הכי נמי רישא דימא וכו**'.

פסקה קד

כתיב, זבולון וכו': כתוב, זבולון לחוף ימים ישכון. שואל. והרי ים אחד היה בנחלתו ולמה אומר לחוף ימים. ומשיב. אלא מהו חוף ימים, ודאי בארוהו החברים בסוד העליון. וירכתו על צדון. הוא כמש"א יוצאי ירך יעקב, כי זבולון שוק הימין של הגוף היה, שהוא נצח, וע"כ אוה"כ וירכתו. וים כנרת היה בנחלתו, ומכאן נמצא חלזון לתכלת.

פסקה קה

ת"ח, כמה רתיכין וכו': בוא וראה, כמה מרכבות על מרכבות נמצאים, וגלגלי המרכבה רצים במהירות, וסומכי המרכבה אינם מתעכבים מנסוע עליהם. וכן כולם. בוא וראה המרכבה של הממונה על מצרים. שבארוה, שמרכבה שלמה לא נמצא, כי כתוב, ויסר את אופן מרכבותיו. כמה מרכבות היו שהיו נוסעות על סומך גלגל אחד, שנתמנה עליהם, כיון שזה הוסר משליטתו, כל המרכבות נעברו משליטתם ולא נסעו. אז כולם שלמטה בעולם הזה, נעברו משליטתם. שכתוב, על מצרים ועל פרעה ועל הבוטחים בו. פירוש. אחר שביאר ר"ש ענין המרכבות והים, והדינים הנוהגים בים, חוזר לבאר הכתוב, ויסר את אופן מרכבותיו עם הפסוק, וארא החיות והנה אופן אחד בארץ. כמו שבארנו לעיל, ועתה מכנה את האופן ההוא בשם, **סמיך גלגלא**. וז"ש, **כמה רתיכין הוו דנטלי על חד סמיך גלגלא**, דהיינו על אופן אחד הנ"ל, שהוא נקודת המלכות המתוקנת במדת הרחמים, שזולתה לא היו ראוים לקבלת אור כנ"ל, וז"ש, **כיון דאתעבר האי משלטנותא דיליה, כלהו רתיכין אתעברו משלטניהון, ולא נטלו**. כי אחר שהוסר התקון של מלכות הממותקת במדת הרחמים, כבר אינם ראוים לקבלת אור, וע"כ הוסרה השליטה שלהם, וע"כ ולא יכלו לנסוע.

פסקה קו

ובההוא זמנא וכו': ובזמן ההוא, ממשלת מצרים היתה מושלת על כל שאר העמים, כיון שנשבר הכח של המצרים, דהיינו הכח של מלכות הממותקת הנ"ל, שממנה ינקו המצרים כל הכח שלהם. נשבר הכח של שאר העמים, מאין לנו, שכתוב, אז נבהלו אלופי אדום וגו', וכתוב, שמעו עמים ירגזון, משום שכולם היו נאחזים בעבודת מצרים ונאחזים במצרים שיושיעו להם, ובזמן ההוא, בקשו כולם עזרה ממצרים להתחזק, וע"כ

כיון ששמעו הגבורות שעשה הקב"ה במצרים, רפו ידיהם, ולא יכלו לעמוד, וכולם הזדעזעו ונשברו משליטתם.

פסקה קז

ודאי כד אתבר וכו': ודאי, כשנשבר הכח שלהם למעלה, ונשבר הכח של כל אלו הנאחזים בו, כי כיון שנשבר הכח של כולם למעלה, נשברו כל אלו שלמטה, משום הכח ההוא שנשבר תחילה. ומשום זה ויסר את אופן מרכבותיו. דהיינו הכח של מעלה, כמ"ש לעיל. וינהגהו בכבדות. כי כשזה נשבר, לא היו הולכים.

פסקה קח

ת"ח דהכי הוא וכו': בוא וראה שכן הוא, כי לא כתוב, ויסר את אופני מרכבותיו, או אופן מרכבתו, דהיינו או שניהם בלשון רבים או שניהם בלשון יחיד. אלא כתוב ויסר את אופן מרכבותיו, שאופן הוא בלשון יחיד, ומרכבותיו בלשון רבים, והוא משום שאופן, הוא הכח שכולם היו מתדבקים בו. כמ"ש לעיל, וע"כ נאמר בלשון יחיד.

פסקה קט

ותו, ויסר את וגו': ועוד יש לפרש ויסר את אופן מרכבותיו. בוא וראה, אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה רצה בהם להתדבק בהם, ולהיות להם חלק, והם יהיו חלקו. ז"ש ובו תדבקון. וכתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם. בה' ממש. וכתוב כי יעקב בחר לו יה. וכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, שהוציאם מזרע קודש, להיות חלקו. משא"כ הס"א ואומות העולם, אין להם שום אחיזה בז"א. ועל כן נתן להם תורה הקדושה העליונה, שהיתה גנוזה שני אלפים שנה מטרם שנברא העולם. וכבר נתבאר. ובשביל אהבתו נתן אותה לישראל ללכת אחריה ולהדבק בה.

פסקה קי

תא חזי, כל וכו': בוא וראה, כל המחנות של מעלה, וכל המרכבות כולם אחוזים זה בזה מדרגות במדרגות, אלו העליונים ואלו התחתונים קשורים יחד. ובארוהו, שכתוב, זה הים גדול. והחיה הקדושה עליהם, שהיא הנוקבא שמחזה ולמעלה, דז"א המקבלת מג' חיות דז"א, והיא חיה הרביעית, שהכל מקבלים ממנה, ואפילו המרכבות דס"א, ואומות העולם. וכל ההמון והמחנות כולם נוסעים תחת ידה על פיה יסעו ועל פיה יחנו. בעת שהיא נוסעת כולם נוסעים. משום שכולם אחוזים בה.

פסקה קיא

ות"ח, בשעתא דבעי וכו': ובוא וראה, בשעה שרצה הקב"ה להעביר המוניו של פרעה למטה, העביר תחילה אותו הכח שלהם כמו שבארנו למעלה (באות ק"ז). מה עשה

העביר והסיר אותו מקום הקדוש העליון דהיינו נקודת המלכות הממותקת בבינה המתוקן בחיה הקדושה, שהיתה מנהיגה לכל אלו המרכבות של שר מצרים למעלה. כי כל המרכבות ברשותה היא (כנ"ל אות צ"ח) ואפילו דס"א, כיון שזו הסתלקה, כל המחנות והמרכבות לא יכלו לנהג, וכיון שלא יכלו, הוסר הממונה של מצרים מממשלתו, והעבירו אותו באש דולק, ואז הוסר ממשלת מצרים. וע"כ אמרו, אנוסה מפני בני ישראל. מה הטעם, משום שראו את הממונה של מצרים שנשרף באש.

פסקה קיב

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, בשעה שקרבו ישראל אל הים, קרא הקב"ה את השר הממונה על הים, אמר לו בשעה שעשיתי את העולם, פקדתי אותך על הים, ויש לי תנאי עם הים, שיבקעו מימיו לפני בני. עתה הגיע הזמן שיעברו בני בתוך הים. ואחר כך מה כתוב, וישב הים לפנות בוקר לאיתנו, מהו לאיתנו, לתנאו שהיה לו עם הקב"ה כשברא את העולם. כי לאיתנו הוא אותיות לתנאו.

פסקה קיג

והוו ישראל שראן וכו': והיו ישראל שורים על הים, וישראל היו רואים גלי הים עולים ויורדים, נשאו עיניהם, וראו פרעה והמונו, יראו וצעקו. וכבר נתבאר. **הים ראה**, שואל, מה ראה הים, ומשיב, ארונו של יוסף ראה וברח מלפניו. מה הטעם. משום שכתוב ביוסף, וינס ויצא החוצה. ועל כן בזכות הזה הים ראה וינס. וכתוב, ויסר את אופן מרכבותיו וגו' אנוסה מפני ישראל. מה הטעם. הוא משום שראו את ארץ מצרים כאלו היא נשרפת באש, אז אמרו, אנוסה מפני בני ישראל.

פסקה קיד

רבי חייא ור' יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים במדבר. אמר ר' חייא לר' יוסי, בוא ואומר לך, כאשר הקב"ה רוצה להעביר ממשלה בארץ, אינו עושה עד שמעביר הממשלה שלה ברקיע. ואינו מעביר הממשלה ברקיע, עד שממנה אחר במקומה, מטעם, שלא יחסר השמוש שלהם ברקיע. כדי לקיים מה שכתוב, ולמאן די יצבא יתנינה. אמר רבי יוסי, ודאי כן הוא.

פסקה קטו

פתח ר' יוסי וכו': פר"י ואמר. ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ. ה' אדוננו. היינו, כשרוצה הקב"ה לשבר כח העמים עכו"ם, מגביר דינו עליהם ומשבר אותם, ומעביר מלפניו הממשלה שלהם.

פסקה קטז
אשר תנה הודך על השמים: שואל. אשר נתת, היה צריך לומר, או תנה הודך, מהו **אשר** תנה הודך. ומשיב. אלא זה הוא סוד הנהר העמוק מכל, שהוא בינה, ודוד התפלל תפלתו להמשיך ממנו על השמים, שהוא ז"א. וזהו **אשר** שהוא שם הבינה, כמש"א, אהיה אשר אהיה.

פסקה קיז
בשעתא דהאי נהרא וכו': בשעה שנהר הזה, העמוק מכל, שהוא בינה, נמשך ויוצא על השמים, שהוא ז"א, אז הכל בשמחה, והמטרוניתא שהיא מלכות, מתעטרת במלך, שהוא ז"א, וכל העולמות כולם הם בשמחה, וממשלת העמים עכו"ם הוסרה מפני המטרוניתא, ואז זוקפים ראשים כל מי שנאחז בה.

פסקה קיח
אדהכי חמו חד וכו': בינתים, ראו אדם אחד, בא, ומשא לפניו. א"ר חייא נלך, אולי אדם זה עכו"ם הוא, או עם הארץ הוא, ואסור להשתתף עמו בדרך. א"ר יוסי, נשב כאן ונראה אולי אדם גדול הוא.

פסקה קיט
אדהכי אעבר קמייהו וכו': בתוך כך עבר לפניהם, אמר להם, במקום המעבר הזה של סכנה, אני צריך לחברותא. שאני מפחד ללכת יחידי. ואני יודע דרך אחר, ונסור מדרך הזה, ואני בקשתי לומר לכם, ולא אחטא בכם, ולא אעבר על מה שכתוב, לפני עור לא תתן מכשול, כי אתם כעורים בדרך הזה, ולא תסתכנו בעצמכם. א"ר יוסי, ברוך הרחמן שחכינו כאן. התחברו עמו. אמר להם לא תדברו כלום כאן, עד שנעבור מזה. סרו בדרך אחר.

פסקה קכ
בתר דנפקו מההוא וכו': אחר שיצאו ממקום ההוא, אמר להם, בדרך ההוא האחר, המסוכן, היו הולכים פעם אחת, כהן אחד חכם וכהן אחד עם הארץ עמו. קם עליו כהן העם הארץ במקום ההוא והרגו. מיום ההוא והלאה, כל מי שעובר במקום ההוא, מסתכן בעצמו, ומתחברים שם שודדי הרים, והורגים ומקפחים בני אדם. ואלו היודעים מזה אינם עוברים שם. ומבקש הקב"ה את הדם של כהן ההוא בכל יום.

פסקה קכא
פתח ואמר, עוד וכו': פתח ואמר, עוד היום בנוב לעמוד וגו'. כבר בארוהו בעלי הישיבה. אבל אני איני אומר לכם כך, אלא סוד הדבר למדתי. **עוד היום**, מי הוא יום הזה. אלא כך

כתוב, ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב, והוא סוד על כנסת ישראל שהיא המלכות, המכונה אלישבע, על שם שבע ספירות שבה, שאהרן הוא השושבין שלה, לתקן ביתה ולשמש אותה, ולהביאה אל המלך, שהוא ז"א, להתחבר יחד. מכאן ולהלאה, כל כהן המשמש במקדש, הוא שושבין של המלכות, כמו אהרן.

פסקה קכב

אחימלך כהנא רבא וכו': אחימלך, כהן גדול עליון היה, וכל אלו הכהנים שעמו, כולם היו שושבינים של המטרוניתא, שהיא המלכות. כיון שנהרגו, נשארה המטרוניתא לבדה בלי זווג עם ז"א, ונאבד השושבין שלה, ולא נמצא מי שישמש לפניה ויתקן ביתה וישמח אותה להזדווג עם המלך. אז מיום ההוא, עברה לצד שמאל, ועומדת על העולם אורבת על כל, הרג לשאול ולבניו, ומתו מישראל כמה אלפים וכמה רבבות, ועד עתה אותו החטא תלוי, עד שבא סנחריב, והחריד הכל.

פסקה קכג

ודא הוא עוד וכו': וזה הוא, עוד היום בנוב, זה הוא יום העליון, ומי הוא, זו כנסת ישראל, שהיא המלכות, שאבדה השושבין שלה, ההיא, שנשארה בלי ימין, להתדבק בשמאל כי הכהן הוא ימין. ומשום זה עוד היום בנוב לעמוד, לתבוע דין על הריגת נוב עיר הכהנים, עד שבחטא ההוא, מסיים שם הכתוב, והלבנון באדיר יפול.

פסקה קכד

ת"ח, כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, גבעת שאול נסה. (ישעיה יוד). שואל. שאול למה הוא כאן. ומשיב. אלא משום שהוא הרג הכהנים שבנוב, וגרם שזרוע הימין יעקר מן העולם, כנ"ל. ומחמת חטאו זה, נסו בני מקומו, גבעת שאול, בפני מלך אשור. אף כאן, מיום ההוא לא עבר אדם באותו מקום כדי שלא יסכן את עצמו. אמר לו ר' יוסי לר' חייא, ולא אמרתי לך אולי אדם גדול הוא.

פסקה קכה

פתח ואמר אשרי וכו': פתח ואמר, אשרי אדם מצא חכמה. **אשרי אדם**, היינו כמו אנחנו שמצאנו אותך, וידענו ממך דבר חכמה. **ואדם יפיק תבונה**, כמו אנו שחכינו לך להתחבר עמך. וזה הוא אדם, שהזמין לו הקב"ה אוצר בדרך, פני השכינה, ועל זה כתוב, ואורח צדיקים כאור נגה. הלכו.

פסקה קכו

פתח ההוא גברא וכו': פתח איש ההוא ואמר, לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה וגו'. שואל, לדוד מזמור, כתוב במקום אחד, ובמקום אחר כתוב, מזמור לדוד, מה בין זה לזה. ומשיב,

אלא לדוד מזמור, יורה על השירה שאמר דוד על כנסת ישראל, שהיא המלכות, מזמור לדוד יורה על השירה שאמר דוד על עצמו.

פסקה קכז

לה' הארץ ומלואה: **לה'** זה הקב"ה, דהיינו ז"א, **הארץ ומלואה**, זה כנסת ישראל, שהיא המלכות, וכל ההמון שלה המתחבר עמה, ונקראים מלואה, ודאי הוא כן, כמש"א מלא כל הארץ כבודו. **תבל ויושבי בה**, זה הוא ארץ שלמטה שנקרא תבל, ונאחזת בדין של מעלה, דהיינו של המלכות, ז"ש, והוא ישפוט תבל בצדק. בין ליחיד, בין לעם אחד, בין לכל העולם, מדין הזה הוא נידון. דהיינו מדין המלכות שנקראת צדק.

פסקה קכח

תא חזי פרעה וכו': בוא וראה, פרעה ינק מדין הזה, עד שנאבדו הוא וכל עמו. כיון שדין הזה של המלכות, התעורר עליהם, ממונה ההיא, שנתמנה עליהם לשלוט, הוסר ונעבר, ואז, כולם שלמטה נאבדו, שכתוב, ויסר את אופן מרכבותיו. מי הוא אופן מרכבותיו, היינו מרכבותיו של פרעה. ומי הוא האופן שלהם. היינו ממונה ההיא השולט עליהם. וע"כ מתו כולם בים. ולמה בים. אלא ים העליון, שהוא המלכות, התעורר עליהם, ונמחו על ידו. וע"כ טבעו בים סוף כתוב. א"ר יוסי, ודאי כן הוא. וע"כ כתוב, טבעו בים סוף, שפירושו, סוף המדרגות, דהיינו המלכות, שנמחו על ידה.

פסקה קכט

רבי חייא אמר וכו': רח"א, וינהגהו בכבדות, מהו בכבדות. אלא מכאן למדנו, שבדרך שהאדם הולך מוליכים אותו. בפרעה כתוב, **ויכבד** לב פרעה, בדבר הזה הוליך אותו הקב"ה, **בכבדות** ממש. אמר לו הקב"ה אתה הכבדת את לבך אני מוליך אותך בזה, וע"כ וינהגהו בכבדות.

פסקה קל

ויאמר מצרים אנוסה וגו': ויאמר מצרים, זהו הממונה שנתמנה על מצרים, דהיינו השר שלהם במרום, א"ר יוסי, דבר זה קשה, כיון שהעבירו אותו מממשלתו, איך היה יכול לרדוף אחרי ישראל.

פסקה קלא

אלא ודאי הכי וכו': ומשיב, אלא ודאי כן הוא, אבל הכתוב, ויאמר מצרים אינו הממונה שלהם, אלא מצרים של מטה, כי ה' נלחם להם במצרים, היינו מצרים של מעלה, הממונה שלהם. כי כיון שנשבר כחם מלמעלה, נשבר כחם וגבורתם למטה, ז"ש, כי ה' נלחם להם במצרים, במצרים בדיוק, זה הוא תוקפם של מעלה. דהיינו הממונה שלהם.

וזה שהעמדנו, לעיל (שמות אות רצ"ה) שבמקום שנאמר מלך מצרים סתם, דהיינו שלא נאמר פרעה, הכונה הוא על שר הממונה על מצרים. אף כאן במצרים הוא הממונה על מצרים. וכאן שנאמר ויאמר מצרים אנוסה מפני בני ישראל, היינו מצרים שלמטה, שראו שנשבר כוחם וגבורתם שלמעלה, דהיינו הממונה שלהם.

פסקה קלב

תא חזי כד וכו': בוא וראה, כשמתעוררת כנסת ישראל זו, שהיא המלכות, מתעוררים כל אלו האחוזים בה וכל האחרים של מטה, דהיינו כל האומות, וישראל למעלה מכולם, משום שהם לוקחים אותה בגוף האילן, דהיינו, כשהיא מחוברת בז"א, שנקרא עץ החיים, ומשום זה ישראל נאחזים בה יותר מכל אומות העולם. וכשהם מתעוררים להרע לישראל, נשבר תוקפם של השולטים עליהם, דהיינו הממונים שלהם של מעלה.

פסקה קלג

תא חזי, האי וכו': בוא וראה, ממונה ההוא המושל של מצרים, הצר לישראל בכמה שעבודים, כמו שהעמדנו. ולאחר שהוא נשבר מתחילה, נשברו הממלכות של מטה. ז"ש כי ה' נלחם להם במצרים. נלחם להם ודאי.

פסקה קלד

ויסע מלאך האלקים וגו': (מתניתין) מטרם שנמצא אויר הטהור, ולא האיר, היו האבנים הנקובות, סתומות. ג' רוחות הכלולים בג' היו שקועים. ומים היו סתומים תחת הנקבים. בשבעים ושתים אותיות חוזרות למקומם אלו האבנים.

ביאור הדברים. כבר ידעת סדר יציאת האורות בסוד ג' נקודות חולם שורק חירק, (כמ"ש לעיל דף ט"ו ד"ה ההוא) שמתחילה עולה המלכות לבינה, מתחת החכמה שלה, ואז נופלים בינה ותו"מ שלה למטה ממדרגתה, דהיינו לז"א, והיא נשארת רק בב' ספירות כו"ח, ובב' אורות רוח נפש, שזה נבחן שנתנקבה הבינה, שלא נשאר בה אלא אור נקבה המאיר ממטה למעלה, וע"כ מכונות הספירות שלה בשם **אבנין נקובין**. וז"ס נקודת החולם.

ואח"כ, ע"י הארת ע"ב ס"ג דא"ק, חוזרת המלכות ויורדת מן הבינה למקומה, ואז חוזרים הבינה ותו"מ ועולים מז"א אל הבינה, ושוב נשלמה הבינה בה' ספירות כח"ב תו"מ, ובה' אורות נרנח"י, ונסתמו הנקבים, כי נתבטלה הנוקביות שבה, אבל האורות סתומים, מחמת חסרון חסדים, שאין החכמה יכולה להאיר בלי התלבשות החסדים. וז"ס נקודת השורק.

וז"ש **עד לא אשתכח אוירא דכיא ולא נהיר**, דהיינו מטרם שנגלו החסדים השלמים המכונים אוירא דכיא, להלביש את החכמה שבקו השמאל של הבינה, **אבנין נקיבן הוו סתימאן**, דהיינו שנסתמו הנקבים, מחמת חזרת הבינה ותו"מ למדרגתם, וכבר היתה יכולת להאיר ממעלה למטה בבחינת אור זכר, אבל גם האורות נסתמו בה, כי אין החכמה מאירה בלי חסדים.

ונודע, שבעת שהבינה מעלה אליה את הבינה ותו"מ שלה מתוך ז"א, עולים עמהם אליה, גם חג"ת דז"א המלבישים בינה ותו"מ האלו. ואז כשז"א היא בבינה, נבחן ז"א, **לג' רוחין דכליל בג'**, ג' רוחין, היינו חג"ת דז"א, שספירותיו בסוד רוח. דכליל בג', היינו בבינה ותו"מ דבינה שהם מלבושים עליהם וז"ש, **תלת רוחין דכלילן בתלת הוו שקיען**, שהארתם לא היתה ניכרת, כי אם היתה ניכרת הארת החסדים שבז"א, אז היתה החכמה מתלבשת בחסדים, והאבנין דבינה לא היו סתומים. וז"ש **ומיין סתימן**, שהחסדים דז"א היו סתומים **תחות נוקבי**, כלומר, אע"פ שיש בז"א בחינת נוקבא, דהיינו המסך דחירק, שעליו מתגלה אח"כ אור החסדים אבל עתה היו המים סתומים, כי כל בחינת ז"א היתה שקועה כנ"ל. אלא אח"כ מתעורר ז"א עם מסך דחירק שבו ומעלה מ"ן, ומוציא החסדים להלביש את החכמה. וז"ש **בשבעין ותרין אתוון אתהדרו לאתרייהו אינון אבנין**, שבע"ב אותיות שבפסוק ויסע, שה"ס קו ימין (כמ"ש להלן אות קל"ה) שהן גילוי החסדים, מתלבשת החכמה שבקו שמאל דבינה בחסדים האלו, ואבנין סתימאן שבה, חוזרים למקומם, דהיינו שנפתחה הארתם.

פסקה קלה

בתר שבעין ותרין וכו': אחר ע"ב מדרגות, שהן ג' פעמים ע"ב אתוון, התבקעו והתנקבו האבנים תחת צרור שהיה חקוק, והתקבצו המדרגות ונעשו קבוצה אחת.

פירוש. סוד ע"ב אתוון, היינו ע"ב אותיות שיש בכל פסוק מג' הפסוקים, ויסע, ויבא, ויט. (כמ"ש להלן אות קס"ב) והם סוד ג' קוין, כי ע"ב אותיות שבפסוק ויסע הן קו ימין, וע"ב אותיות שבפסוק ויבא, הן קו שמאל, וע"ב אותיות שבפסוק ויט, הן קו אמצעי. ומ"ש לעיל, בע"ב אתוון אתהדרו לאתרייהו אינון אבנין, הכונה היא על ע"ב אתוון שבפסוק ויסע, שהן קו ימין וחסדים. ויש ע"ב צירופים של ג' ג' אותיות, דהיינו מצירוף כל ג' הפסוקים, (כמ"ש להלן אות קס"ב) והן נקראות ע"ב מדרגות, מטעם היות בכל צירוף ג' קוין, וג' קוין נחשבים למדרגה.

גם נודע, שע"י מסך דחירק שבקו האמצעי, מתמעט הקו שמאל דבינה מג"ר לו"ק דג"ר, דהיינו שחוזר ומעלה את המלכות לבינה והבינה מתבקעת שוב ונעשית ו"ק שהיא אור

נקבה. (כמ"ש לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) וז"ש, **בתר שבעין ותרין דרגין** והן ג' זמנין, דהיינו אחר שיוצאים ג' קוין שהן ע"ב מדרגות המרומזים בפסוקים ויסע ויבא ויט, הנה ע"י קו האמצעי שבהם, **אתבקעו ואתנקיבו אבני תחות צרורא דהוה חקיק**, שמסבת הצרור שהיה חקוק בדינים, שה"ס המסך דחירק שבקו האמצעי, חזרו והתבקעו ואתנקיבו הספירות דבינה שנקראות אבנים. ואז, **ואתכנפו דרגין ואתעב כנופיא חדא**, שע"י המסך הזה שהמעיט את קו השמאל לו"ק דג"ר, נתקבצו ונתיחדו ג' הקוין לקבוצה אחת, באפן שאינם מאירים זה בלי זה. ומטעם זה מכנה את המסך בשם **צרורא**, מטעם היותו צורר כל ג' הקוין לאגודה אחת.

פסקה קלו

לבתר אתפלגו וכו': אחר כך נתחלקו ונעשו ב' מדרגות של מים, מחצית המים נקפאו, ומחציתם נשקעו, אלו עלו ואלו ירדו. מכאן התחיל העולם להתחלק.

פירוש. נודע, שבשעת שליטת קו שמאל, נקפאים המים שבים, משום שהחכמה אינה מאירה בלי חסדים. ואח"כ על ידי החסדים הם נפתחים וחוזרים לנוזלים, דהיינו שחוזרים להאיר. (כנ"ל ב"א דף רצ"א ד"ה ואלמלא) אמנם לא כל החכמה חוזרת להאיר אלא רק הו"ק שבחכמה, והג"ר שבה נעלמים. ולפיכך נבחן כאן שמי החכמה נחלקו לב' מדרגות: ו"ק וג"ר, שהו"ק נקפאו בעת שליטת השמאל, ואח"כ ע"י גילוי החסדים חוזרים להאיר. והג"ר לא נקפאו, אלא נעלמו לגמרי, שהרי אינם מאירים אפילו אחר גילוי החסדים. וז"ש **אתפלגו ואתעבידו תרין דרגין** דהיינו ג"ר וו"ק. **פלגותא מיא אגלידו**, היינו הו"ק דחכמה. שהם חוזרים להגלות ע"י החסדים. **ופלגותא עשתקעו**, היינו הג"ר, שנעלמו לגמרי. ומפרש יותר, **אלין סליקו**, היינו אותם שנגלדו, היו מאירים ממטה למעלה, שהוא בחי' ו"ק. ואלין נחתו, היינו אותם שהשתקעו, היו מאירים ממעלה למטה, שהוא בחי' ג"ר. **מהכא שרא עלמא לאתפלגא**, דהיינו שלא נשארה בעולם אלא מחצית התחתון של החכמה שהוא בחי' ו"ק.

פסקה קלז

צרורא אחרא אית וכו': צרור אחר יש למעלה והוא חקוק בע"ב חתימות מטבעת התקיפה, ובהם שקועים גלי הים. כשנוסעים נחלקים לד' זויות, חלק אחד עולה, שמאיר ממטה למעלה דהיינו הנוקבא שה"ס מערב. וחלק אחד יורד, שמאיר ממעלה למטה, עם אור החסדים, והיינו ז"א, שה"ס מזרח. חלק אחד לצד צפון, שהוא קו שמאל, גבורה. וחלק אחד לצד דרום, שהוא קו ימין חסד, כשמתחברים יחד, גחלות לוהטות עומדות בלהט החרב המתהפכת.

פירוש. כמו שנתבאר לעיל, ענין המסך, שבקו אמצעי הנקרא צרורא, המשמש במקום בינה, וכן הוא משמש מחזה ולמעלה דז"א, להיותם מדרגה אחת, כן יש צרורא המשמש מחזה ולמטה דז"א, שבכחו מכריע בין ב' הקוין אשר שם. וההפרש ביניהם הוא רב, כי אותו הצרור, המשמש מחזה ולמעלה דז"א, אינה מגלה שם הדינים שבו, להיותו נמצא בסיום הקוין, ואין הדינים יכולים לפגום למעלה ממקום מציאותם. מה שאין כן הצרור שמחזה ולמטה דז"א, כבר כלול בו הדינים מצרור העליון העומד למעלה ממנו במקום החזה. והנה ג' הקוין חג"ת שלמעלה מחזה, נקראים ע"ב דרגין, כנ"ל, שה"ס ג' הפסוקים ויסע ויבא ויט. וע"כ מכונים הדינים אשר בצרור העליון העומדים בסיום ע"ב דרגין, בשם, **ע"ב חתימן דגושפנקא תקיפא**, **ע"ב**, על שם הארתו, **חתימן** פירושו סיומים, משום, שנמצאים בסיום המדרגות, **גושפנקא תקיפא** היינו הצרור עצמו, שהוא המסך דחזה, שבו הדינים.

וז"ש **צרורא אחרא אית לעילא**, היינו הצרור שבקו האמצעי שמחזה ולמטה. **והוא גליפא בע"ב חתימן דגושפנקא**, דהיינו הדינים שבצרור העליון העומד במקום החזה, המכונים כן, המשפיעים לצרור התחתון. אמנם עם כל זה אינם נחשבים לדינים שיפגמו משהו את המדרגה, שהוא מטעם, **ובהו שקיען גלגלוי דימא**, שהדינים המתגלים בים, המכונים גלי הים, ישתוקו על ידי הדינים שבקו אמצעי שלמטה מחזה, ולולא הדינים הללו שבצרור התחתון לא היו הגלים נשתקים, והים, שהוא המלכות, לא היתה יכולה להאיר. וע"כ אינם נחשבים לדינים אלא לתקונים.

וג' הקוין הללו, אינם מגלים חכמה אלא בסוד נסיעתם, דהיינו שהארת כל אחד מתגלה במיוחד בזה אחר זה, בסוד ג' נקודות: חולם, ואח"כ שורק, ואח"כ חירק. ואז מקבלת המלכות את גילוי החכמה מהם. אבל כשגמרו הארתם בזה אחר זה, המכונה נסיעה, אז הם נחים. דהיינו שהארתם מתחברת ביחד תחת שליטת אור החסדים, והחכמה אינה מתגלה עוד.

וז"ש, **כד נטלין**, כשהם נוסעים, כדי לגלות הארת החכמה, **אתפלגו לארבע זוויין** הם נחלקים לד' זוית, דהיינו שכל אחד מג' הקוין מגלה הארתו במיוחד, מתחילה הימין ואח"כ אחר שנגמרה הארת הימין מאיר השמאל, ואח"כ כאשר נגמרה הארת השמאל, מאיר האמצעי, שהם מכונים, דרום, צפון, מזרח. ואח"כ המערב שהיא המלכות מקבלת מהם החכמה. וז"ש **פלגו חדא סליק** וכו'. אבל **כד מתחברים כחדא**, דהיינו אחר שגמרו נסיעתם שמאירים כולם ביחד, **גומרין דלהטין קיימין בלהט שננא דחרבא**, גחלות

לוהטות עומדות בקו השמאל בסוד להט החרב המתהפכת, שהם שומרים את החכמה שלא תגלה שלא בשעת נסיעה. וע"כ אין גילוי אז אלא לאור החסדים בלבד.

פסקה קלח

חד קיימא נעיץ וכו': עמוד אחד תקוע בתוך הים. מדרגה, שהיא שליח של חלק המדינה העליונה, שהיא המלכות שמחזה ולמעלה, עולה בעמוד הזה למעלה למעלה, ומסתכל למרחוק לראות קשר של אניות השטות בים. מי ראה הגלים עולים ויורדים, מחמת הדינים שבהם, ורוח, שהוא קו אמצעי, נושב בהם ומשתיקם, ודגי הים, שהם המלאכים, מושכים את כל אלו האניות לכל רוחות העולם. שבדרך זה נגלה החכמה.

ביאור הדברים. כבר ידעת שע"י עלית המלכות לבינה, נבקעות כל המדרגות לשתים, שכו"ח נשארים במדרגה ובינה ותו"מ נופלים ממנה ויורדים ומתלבשים במדרגה התחתונה אליה (כמ"ש ב"א דף ד' ד"ה ביאור) ולעת גדלות יורדת המלכות מבינה למקומה, ואז עולים בינה ותו"מ דכל מדרגה מן התחתון, וחוזרים כל אחד למדרגתו (ב"א דף ר"צ ד"ה בגין) ויחד עם עליתם מן התחתון לוקחים עמהם גם את התחתון, ומעלים ואתו למקום העליון, (כמ"ש בהקסה"ז דף כ' ד"ה ואמא) ומתוך שאין העדר ברוחני, הם נמצאים תמיד במקום התחתון, גם אחר שעלו למדרגתם, שבדרך זה עולה כל תחתון אל העליון שלו, כמ"ש שם. וע"כ נבחנים בינה ותו"מ הללו לבחינת **עמוד**, שיש בכל מדרגה, שעל ידו עולה למדרגה עליונה שלה. (כמ"ש בראשית ב' דף י"ד ד"ה ביאור ע"ש).

וז"ש, **חד קיימא נעיץ גו ימא**. כי הים שהוא הנוקבא הוא מחזה ולמטה דז"א, ואותם בינה ותו"מ דמדרגת מחזה ולמעלה דז"א היורדות שמה, נבחנים לעמוד, שדרך בו עולים כל הבחינות שמחזה ולמטה דז"א אל מדרגת מחזה ולמעלה דז"א.

והנה תחילה היתה המלכות למעלה מחזה דז"א בסוד רביעי לאבות, ששם מקום גילוי החכמה, ואחר זה נתמעטה וירדה למטה מחזה דז"א, (כנ"ל ב"א ק"י ד"ה מלכותא דדוד) וכיון שכל מקור גילוי החכמה היא למעלה מחזה דז"א, ע"כ יש לה **שליח**, שהוא המלאך מטטרון, שעולה למעלה מחזה וממשיך החכמה למחזה ולמטה, לסוד ד' החיות של מרכבה התחתונה המכונים אלפי שנאן. (כנ"ל ב"א דף פ"ה ד"ה ומניה).

וז"ש **דרגא שליחא דאפרכא עלאה**, דהיינו מטטרון שהוא שליח להמשיך ולקבל חכמה ממלכות העליונה שמחזה ולמעלה בשביל המלכות שמחזה ולמטה, כנ"ל, **אסתכל למרחיק**, היינו שמקבל חכמה שנקרא הסתכלות מרחוק, בסו"ה מרחוק ה' נראה לי

(כנ"ל וירא דף י"ד ד"ה הורמנותא) **קטורא דארבין דשאטין בימא**, דהיינו ששטים לד' רוחות העולם, ומגלים חכמה על ידי מטטרון. כמו שמפרש והולך **מאן חמי גלגלין** וכו'.

פסקה קלט

ההוא דרגא כד וכו': מדרגה ההוא, דהיינו מטטרון, כשירד מלמעלה מחזה, עומדים אלף מימינו ואלף משמאלו, דהיינו שממשיך חכמה המרומזת במספר אלף בין בימינו ובין בשמאלו. והוא שב למחזה ולמטה, ויושב במקומו כמלך על הכסא שלו. מדרגה ההיא בעת שהים, שהוא מלכות, שט לד' רוחות העולם, עמו יוצא בו שב, הוא שב בקיומו של המלך.

פירוש. כבר נתבאר (באות קל"ז) שאין הקוין מגלים החכמה רק בדרך נסיעה על תלת דוכתי בזה אחר זה, בסוד חולם שורק חירק, שה"ס **רצוא**, אבל כשגמרו נסיעתם ומתחברים בהארתם בסוד המנוחה, שה"ס ושוב, אז יש להט החרב המתהפכת בקו שמאל, השומר שלא יגלה חכמה לחוץ. וז"ש **ההוא דרגא** שהוא מטטרון, דכד **שטי ימא לד' סטרי עלמא**, ומגלה חכמה בעת נסיעתו, **עמיה נפקת**, עמו היא יוצאת לנסיעה בסוד **רצוא**, **ביה תבת**, עמו היא שבה מנסיעתה בסוד **ושוב הוא תב בקיומא דמלכא**, הוא שב, כדי לקיים המוחין של המלך, דהיינו בבחינת הארת החסדים, שבו מתקיימים המוחין.

פסקה קמ

כדין כרוזין נפקין וכו': ואז כשהים הוא בבחינת **ושוב**, יוצאים כרוזים, מי שהוא מבעלי העינים, יזקוף אותם למעלה למעלה. בעלי כנפים יקומו בקיומם. בעלי הפנים, יכסו פניהם עד שנוסע במסעיו, אז ויסע מלאך האלקים.

פירוש. עינים ופנים הם חכמה, עינים הם ג"ר, והפנים הם ו"ק. שז"ס חכמת אדם תאיר פניו. וז"ש, **מאן מארי דעיינין, יזדקפאן לון לעילא לעילא**, שיאירו למעלה למעלה בבינה ולא ימשיך אותם למטה, מטעם היותם ג"ר דחכמה, שאינם מאירים אפילו בעת נסיעה. **מארי דגדפין** דהיינו המדרגות של חסדים מכוסים, **יקומון בקיומייהו**, שימשיכו הארתם, כי בעת **ושוב**, מאירים רק אור החסדים, שהם הארת מארי דגדפין. **מארי דאנפין חפיין לון**, שיכסו הארת הפנים בעת המנוחה, שבסוד ושוב, כי אינם מאירים רק בשעת נסיעה, כנ"ל. וז"ש, **עד דנטיל במטלנוי**, ואז מתגלה אור הפנים. שזסו"ה, ויסע מלאך האלקים. כמ"ש להלן. (ע"כ תוספתא)

פסקה קמא

ר' חייא פתח וכו': רח"פ, היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. **היתה כאניות סוחר**, היא כנסת ישראל, דהיינו המלכות. **ממרחק תביא לחמה**, כמש"א, הנה שם ה'

בא ממרחק. דהיינו ע"י הארת קו האמצעי במסך דחירק, שהוא מרחיק הג"ר דחכמה ואינו מאיר אלא בו"ק. (כמ"ש באורך לעיל וירא ט"ז ד"ה וזה). **תביא לחמה**, היינו על ידי מדרגה אחת השורה עליה, שהוא קו האמצעי, שה"ס היסוד דז"א, ובו נמשכים כל אלו הנחלים והמעיינות ההולכים בים. כמש"א, כל הנחלים הולכים אל הים.

פסקה קמב

אל מקום שהנחלים הולכים: פירושו, אע"פ שכל הנחלים נמשכים ע"י מדרגה ההיא, שהיא יסוד, ומדרגה ההיא מוריד אותם לתוך הים, שהיא מלכות, אל תאמר, שהוא שפך אותם הנחלים לים, ואחרים אינם שורים בו, ואין נמשכים בו עוד כבתחילה, ע"כ חזר ואמר, אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים, ששבים למקום מדרגה ההיא שהנחלים הלכו משם פעם אחת, **שם הם שבים ללכת**, שם הם שבים ממקום ההוא העליון, דהיינו מבינה באים שוב ליסוד, שהשפע אינו פוסק משם לעולם ומתקבצים כולם במקום ההוא ביסוד, ולמה, **ללכת**. ללכת למקום ההוא של הים. שהוא המלכות. כמו שלמדנו. ומה שמה של אותה המדרגה. הוא נקרא צדיק, דהיינו יסוד דז"א.

פסקה קמג

ר' יהודה אמר וכו': רי"א, כתוב, שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת לשחק בו. **שם אניות יהלכון**, פירושו, שבים ההוא הולכים ושטים האניות, עד שבאים להתחבר באותה המדרגה, שהיא יסוד, אז כתוב לויתן זה יצרת לשחק בו. כי לויתן הוא יסוד דז"א.

פסקה קמד

רבי יצחק אמר וכו': רי"א, למעלה למעלה ביותר, יש זווג אחר השורה ברעות, ואינם נפרדים לעולם. שה"ס זווג או"א עלאין, שהם בחינת ג"ר דבינה. אמר ר' יהודה, מי זוכה לזווג ההוא. אמר לו, מי שיש לו חלק לעולם הבא. שהוא בינה, ובדיוק הוא עולם הבא. שמי שלא זכה לעולם הבא שהוא בינה לא יזכה לאותו הזווג.

פסקה קמה

אמר ליה והא וכו': אמר לו ר' יהודה, והרי מכאן למדנו, שכתוב, לויתן זה יצרת לשחק בו. משמע שאמר **זה**, שהוא יסוד, וזה וזאת ידועים הם, שהם יסוד ומלכות. הרי שאפילו לא יזכה לבינה זוכה ג"כ לקבל מזווג העליון. אמר ר' אבא, שניכם אומרים יפה, וזה של ר' יהודה יפה היא בדיוק. והכל הכין הקב"ה לענג בהם את הצדיקים. ז"ש, אז תתענג על ה'.

פסקה קמו

אמר ר' אבא וכו': אר"א, כמה אלפים וכמה רבבות של מחנות קדושות, יש לו להקב"ה, דהיינו, בעלי פנים העליון, בעלי עינים בעלי כלי זיין, בעלי יללה, בעלי יבבא, בעלי רחמים, בעלי דין, ולמעלה מהם פקד את המטרוניתא, שהיא המלכות, לשמש לפניו בהיכלו.

פסקה קמז

לקבל אלין איתי וכו': כנגד אלו יש לה למטרוניתא, שהיא המלכות, מחנות מלאכים מזוינות. בששים פנים נמצאות המחנות המזוינות. וכולן חגורי חרב עומדים מסביב המלכות. כמה יוצאים, כמה באים. בשש כנפים מעופפים כל העולם. לפני כל אחד ואחד גחלות אש דולקות, לבושיו אש לוהט, בגבו להט החרב הלוהטת בכל העולם לשמור לפניה. ז"ש, ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים.

פסקה קמח

מאן דרך עץ החיים: שואל מי הוא שנקרא דרך עץ החיים. ומשיב, זו היא מטרוניתא הגדולה, שהיא המלכות, שהיא דרך לאילן הגדול והחזק, שהוא ז"א, הנקרא עץ החיים. שכתוב, הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. שהוא ישראל של מעלה שהוא ז"א. כולם אחוזי חרב.

פסקה קמט

כד נטלא מטרוניתא וכו': כשהמטרוניתא נוסעת כולם נוסעים עמה, ז"ש, ויסע מלאך האלקים. שואל, וכי המלכות מלאך האלקים נקראת. אמר ר' אבא, כן. בוא וראה, כך אמר ר"ש, התקין הקב"ה לפניו, היכל הקודש, היכל עליון, עיר קדושה, עיר עליונה, ירושלים עיר הקדושה נקראת, כל אלו הם שמות של המלכות, מי שבא אל המלך, אינו נכנס, אלא מעיר הקדושה ההוא, שהיא המלכות, ממנה לוקח הדרך אל המלך, כי הדרך מתתקן מכאן.

פסקה קנ

הה"ד זה השער וגו': ז"ש, זה השער לה' צדיקים יבואו בו. כל שליחות, שהמלך, שהוא ז"א, רוצה, יוצאת מבית המטרוניתא, שהיא המלכות. וכל שליחות הבאה מלמטה מן המלך, שהוא ז"א, נכנסת תחילה אל המטרוניתא, ומשם אל המלך. נמצא שהמטרוניתא היא שליח של כל, הן ממטה למעלה והן ממעלה למטה. ועל כן היא שליח כל, ז"ש, ויסע מלאך האלקים לפני מחנה ישראל. היינו ישראל של מעלה, שהוא ז"א, מלאך האלקים, הוא המלכות, ז"ש בו, והויה הולך לפניהם וגו' להאיר להם ללכת יומם ולילה, וללכת

יומם ולילה, הוא כמו שהעמדנו לעיל (אות ס"ד) שפירושו ז"א ומלכות, הרי שהמלכות הלכה לפני ישראל. וז"ש ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל.

פסקה קנא

וכי יקרא הוא: שואל, וכי כבוד הוא למלך, שהוא ז"א, שהמטרוניתא, שהיא מלכות, תלך ותעשה מלחמה, ותלך בשליחות. ומשיב. אלא בדומה למלך שהזדווג במטרוניתא עליונה, ראה המלך היקר שלה. שהיא עולה על כל שאר המטרוניתות שבעולם, אמר, כולן נחשבות לפלגשים כלפי מטרוניתא הזו שלי, היא עולה על כולן. מה אעשה לה. אלא כל הבית שלי יהיה בידיה. הוציא המלך כרוז, מעתה כל דברי המלך יהיו נמסרים ביד המטרוניתא. מה עשה. הפקיד המלך בידיה כל כלי זיין שלו, כל בעלי המלחמה, כל אבני יקר של המלך, כל אוצרות המלך. אמר, מעתה, כל מי שיבקש לדבר עמי, לא יוכל לדבר עמי, עד שיודיע אל המטרוניתא.

פסקה קנב

כך קב"ה מסגיאות וכו': כך הקב"ה מרוב החביבות והאהבה שלו בכנסת ישראל שהיא המלכות, הפקיד הכל ברשותה. אמר, הרי כל השאר, אינן נחשבות אצלה לכלום. אמר, ששים המה מלכות וגו', אחת היא יונתי תמתי. מה אעשה לה, אלא, כל הבית שלי יהיה בידיה. הוציא המלך כרוז, מעתה כל דברי המלך יהיו נמסרים ביד המטרוניתא. הפקיד בידיה כל כלי זיין שלו: רמחים, חרבות, קשתות, חצים, סכינים, אבני בליסטראות, קסטיראין, עצים, ואבנים, וכל בעלי המלחמה. ז"ש, הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים וגו' כלם אחוזי חרב מלומדי מלחמה וגו'.

פסקה קנג

אמר מלכא מכאן וכו': אמר המלך מכאן והלאה, המלחמות שלי תמסרנה בידך, הכלי זיין שלי, ובעלי המלחמה יהיו בידך, מכאן ולהלאה, את תהיי שומרת לי. ז"ש שומר ישראל, שהוא ז"א הנק' ישראל. מכאן ולהלאה, מי שצריך לי לא יוכל לדבר עמי עד שמודיע למטרוניתא, ז"ש ב **זאת** יבא אהרן אל הקדש. ו **זאת**, היא המלכות. היא שליח המלך לכל, כמו שהעמדנו, נמצא שהכל הוא בידיה, וזה הוא כבוד המטרוניתא. ז"ש ויסע מלאך האלקים. כמו שלמדנו.

פסקה קנד

וילך מאחריהם: שואל, מה הטעם שהלך מאחריהם. ומשיב. שהוא כדי שימצא לפניהם, בעלי המלחמה, בעלי בליסטראות, בעלי רמחים וחרבות, ויהיו נגלים לפניהם. כי מחנות

אחרות היו באות מלמעלה לעשות מלחמה עם ישראל. וע"כ וילך מאחריהם. כדי לתת מקום לבעלי המלחמה שמצד ישראל ללחום עמהם.

פסקה קנה

ותאנא בההיא שעתא וכו': ולמדנו. באותה שעה בא שר המושל הממונה על מצרים, ואסף שש מאות מרכבות מקטרגים, ועל כל מרכבה ומרכבה שש מאות שליטים ממונים מקטרגים. ז"ש ויקח שש מאות רכב בחור וגו'. שואל, וכי שש מאות רכב בחור לא היו רכבי מצרים, ומה הטעם אומר אח"כ וכל רכבי מצרים. ומשיב, אלא כך למדנו, שסמאל היה משאיל לשר מצרים שש מאות מרכבות מקטרגים לעזור אותו. ז"ש ויקח שש מאות רכב בחור. שלא היו של מצרים.

פסקה קנו

אימתי אשלים קב"ה וכו': מתי שילם הקב"ה לסמאל. הוא, במלחמת סיסרא, שעקר הקב"ה לכל אלו המרכבות ונמסרו ביד המטרוניתא. ז"ש נחל קישון גרפם נחל קדומים וגו'. ולעתיד לבא יהיו נמסרים כולם. ז"ש מי זה בא מאדום וגו'. ועל כן, **וילך מאחריהם**, פירושו, שעתידה השכינה **באחרית** הימים לעקור אותם מן העולם.

פסקה קנז

ויסע עמוד הענן וגו': שואל מי הוא עמוד הענן הזה. ר' יוסי אמר, זה הוא ענן הנראה תמיד עם השכינה, שהוא מלאך מיכאל. וזה הוא הענן שנכנס בו משה. ר' אבא אמר, כתוב, וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן, הרי שאינו מיכאל שהיא בחינת השכינה, אלא עזרת הצדיק הוא, שהוא יסוד דז"א, ומפרש חסדים של הרשימה שלו, שהוא המסך, כי היסוד פורש החסדים על החכמה שבמלכות, ואז היא יכולה להאיר. וע"כ הולך ענן הזה יומם, שהוא זמן הארת החסדים, שכתוב, יומם יצוה ה' חסדו. כי מצד החסד בא ענן הזה, והוא נקרא חסד. וענן אחר הולך בלילה, ונקרא עמוד אש. שהוא מצד המלכות.

פסקה קנח

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, עמוד הענן יומם, זה אברהם, שהוא חסד. ועמוד אש לילה זה יצחק, שהוא גבורה. ושניהם נמצאים בהשכינה. ומה שאמר ר' אבא, שעזרת הצדיק הוא, כן הוא ודאי, שעל ידי מדרגה ההוא, הם נמצאים בהשכינה.

פסקה קנט

והאי ויסע מלאך וגו': ופסוק הזה, ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם, פירושו, **ויסע**, שנסע מצד החסד והתדבק בצד הגבורה, כי חסד הוא פנים וגבורה היא אחורים. משום שהגיעה השעה להתלבש בדין.

פסקה קס

תא חזי בההיא וכו': בוא וראה באותה שעה נשלמה הלבנה, שהיא המלכות, מכל הבחינות, וירשה שבעים ושנים שמות קדושים בשלשה צדדים, דהיינו ג' קוין, צד אחד, התלבשה המלכות. בעטרותיו של החסד העליון, בע' חקיקות של אור אבא עלאה שהאיר לה. שה"ס ויסע וגו'.

פסקה קסא

סטרא תנינא וכו': צד השני, התלבשה המלכות ברמחים של הגבורה, דהיינו הדינים שבה, בששים הכאות של אש, ועשרה הכאות שלה עצמה, שיורדים מצד אמא עלאה, בדינים חקוקים. וה"ס קו שמאל והפסוק ויבא וגו'.

פסקה קסב

סטרא תליתאי וכו': צד השלישי, התלבשה המלכות בלבוש ארגמן, שלבש מלך העליון הקדוש הנקרא תפארת, שירש בן הקדוש שהוא תפארת בע' עטרות עליונות מצד אבא ואמא, והוא כולל לצד זה ולצד זה. דהיינו לימין שהוא חסד, ולשמאל שהוא גבורה. שה"ס ויט.

ביאור הדברים. כי שורש הקוין הם בבינה, וקו ימין שבה מכונה אבא עלאה, וקו שמאל שבה מכונה אמא עלאה. וקו אמצעי שבה הוא תפארת המכריע ביניהם. שז"ס **תלת נפקי מחד**, (כנ"ל ב"א אות שס"ג ע"ש) וכל הגדלות שגרם התחתון אל העליון, זוכה בו גם התחתון, לפיכך, **חד בתלת קיימא**, וזכה גם הת"ת בב' האורות ימין ושמאל של אבא ואמא. (עש"ה) ואחר כך, כשהשיג הת"ת ג' הקוין, ב' מאו"א, ואחד משל עצמו, הוא משפיע אותם אל המלכות.

וז"ש **אשתלים סיהרא מכלא**, **וירתא שבעין ותרין שמהן קדישין** (באות ק"ס) כי ג' קוין אלו ה"ס ג' הפסוקים: ויסע, ויבא, ויט, שבכל אחד יש ע"ב אותיות, וצרופם יחד עושה ע"ב שמות קדושים, שבכל אחד ג' אותיות מג' הפסוקים. וז"ש **סטרא חדא** וכו' **דנהירו דאבא עלאה** שהוא קו ימין שבבינה המאיר לחסד דת"ת, והיא אתלבשא בעטרוי דחסד העליון הזה דת"ת וה"ס הפסוק, ויסע. וכן מקבלת מגבורה דת"ת הארת קו שמאל מאמא עלאה, המכונה **שתין פולסי דנורא**, בסו"ה ששים גבורים סביב לה. וז"ש, **אתלבשת ברומחי דגבורה**, דהיינו גבורה שבת"ת. **בשתין פולסי** וכו' **מסטרא דאמא עלאה**, כי ת"ת מקבלם מקו שמאל דאמא עלאה. וה"ס הפסוק ויבא. וכן מקבלת מת"ת דת"ת, דהיינו בחינתו עצמו של קו אמצעי, וז"ש **סטרא תליתאי אתלבשת בלבושי ארגוונא** וכו'. כי להיותו קו אמצעי הוא כולל בתוכו ב' הגוונים לבן ואדום, שהתכללותם ה"ס

הגוון ארגמן. **דירית ברא קדישא** וכו': **מסטרא דאבא ואמא**, שהם ב' קוין דבינה, שירש אותם בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא, כנ"ל.
ודע, שבאמת מכונים ב' קוים ימין ושמאל שבבינה בשם חכמה ובינה. אלא שנשתנה שמם לאבא ואמא. ויש להבין זה, למה נשתנה שמם לאבא ואמא. וכן יש להבין למה מכונה ת"ת, שהוא קו אמצעי לבן שלהם. שמדרך האורות להשתלשל זה מזה בסוד עילה ועלול כסדר המדרגה. וכאן יצאו האורות שלא בסדר המדרגה, כי תקון אחד נעשה שעלתה המלכות לבינה, וקבלה בינה, צורת מלכות המצומצמת. וירדו בינה ותו"מ שלה למדרגת ז"א. ועי"ז, בעת גדלות כשבינה העלתה הבינה ותו"מ שלה ממדרגת ז"א עלה גם ז"א עמהם למקום בינה, ועי"ז נעשה שם קו אמצעי, וקבל האורות דבינה, אע"פ שבסדר המדרגה אין ז"א ראוי כלל לקבל ולהאיר כמו הבינה. ומתוך שאור הזה הגיע לז"א שלא בסדר המדרגה, אלא ע"י ירידת בינה ותו"מ דבינה, והעלתם את הז"א למקום בינה, וכן ע"י ענין תלת בחד קיימא, לפיכך מכונה אור הזה בשם אור של תולדה, ולא בדרך השתלשלות עילה ועלול. ולפיכך מכונה ז"א בשם בן, כלומר אור של תולדה. ולפיכך מכונים החכמה ובינה בשם או"א, כי הם הולידו את אור הזה שנקרא ז"א.

פסקה קסג

ותרין עטרין מסטרא וכו': ושתי עטרות מצד אבא ואמא, והם ע"ב שמות. ולמדנו מצד החסד הם שבעים, ושנים עדים. מצד הגבורה שבעים, ושנים סופרים. מצד הת"ת שבעים, ושנים צבעים להתפאר.
פירוש. כי נתבאר בדבור הסמוך, שת"ת, שהוא ז"א, משפיע אל המלכות, **שבעים עטרות** מכל קו. והטעם הוא, כי אע"פ שז"א מקבל ג' קוין דבינה, עם כל זה, אינו מקבל מעצם הג"ר דב' קוין שבבינה, המכונים או"א, אלא מז"ת שלהם, שכל אחד כלול מעשרה, והם ג"פ **שבעים עטרות**. אמנם לפי"ז למה נקרא ע"ב שמות, היה לו להקרא ע' שמות. וז"ש **ותרין עטרין מסטרא דאבא ואמא**, **ואינון שבעין ותרין שמהן**. כי מלבד ע' עטרין, שה"ס ז"ס תחתוניות שהוא מקבל מב' הקוין שבבינה שנקראים אבא ואמא, הוא מקבל עוד ב' עטרין מבח' ג"ר דאבא ואמא, בסוד חד בתלת קיימא ומטעם זה עלה הת"ת שהיא בחינת ז"ת, ונעשה לדעת שהיא בחינת ג"ר. ומטעם תוספת ב' עטרין דג"ר הללו הוא נקרא **ע"ב שמות**. ותוספת זה יש בכל אחד מג' קוין שלו, שבחסד הם מכונים שנים עדים. ובגבורה שנים סופרים. ובת"ת שנים צבעים.
וטעם היותם מכונים כן, הוא בדמיון לשטר מתנה, שיש שם כתב סופר וחתימת עדים. והנה עיקר כח שטר המתנה, הוא ודאי כתב הסופר, שכותב ופורט כל הערכים שהנותן

מקנה אל המקבל. ועם כל זה, אם לא היה שם חתימת העדים, לא היה השטר שוה כלום. ואין צריך לומר, אם היה שם חתימת עדים לבד בלי כתב הסופר, שלא היה שוה כלום. והנה השם ע"ב כאן, הוא בעיקר להמשיך חכמה אל הנוקבא, בסו"ה ויסע ויבא ויט. וכבר ידעת, שהחכמה נמשכת רק מקו שמאל, אבל בלי התלבשותה בחסדים שבקו ימין אינה יכולה להאיר. ולפיכך מדמה ב' עטרין שבקו שמאל, לב' סופרים, שכתב סופר הוא העיקר שבשטר, וב' עטרין שבקו ימין מדמה לב' עדים, שאע"פ שאינם מוסיפים משהו על כתב הסופר, אמנם הם מקיימים לכל השטר, שזולתם אין השטר שוה כלום. אף כאן, בלי החסדים אין הארת החכמה שוה כלום כי אינה יכולה להאיר בלי חסדים, וע"כ הם מכונים ב' עדים. וב' עטרין שבקו אמצעי הוא מדמה לב' גוונין, והוא מטעם שגוונים מורים על דינים, ומקו האמצעי נמשכים דינים בסוד המסך דחירק, כנודע. אבל אם הם דינים איזה יחס יש להם אל הג"ר, להקרא ב' עטרין. וז"ש, **שבעין**, **ותרין גווני לאתפארא**, כי דינים האלו, מלבד, שאינם פוגמים כלום את האורות אלא להיפך, שהם **מפארים** אותם, כי זולתם לא היה יחוד בין ב' הקוין, כנודע.

פסקה קסד

ובהאי אתר אתגליף וכו': ובמקום זה, דהיינו במלכות, נחקק אחד באחד, שהע"ב עטרין שבכל קו נכללים זה בזה, ועולה מהם השם הקדוש, סוד המרכבה. כי נעשים ע"ב שמות, שבכל אחד מהם ג' אותיות. וכאן נחקקו האבות, שהם חג"ת, ג' הקוין. להתחבר יחד. והוא השם הקדוש ע"ב חקוק באותיותיו.

פסקה קסה

צרופא דאתוון אלין וכו': הצירוף של אותיות האלו הם כך. אותיות הראשונות, שהם ע"ב אותיות של הפסוק ויסע, רשומים כסדרם **בדרך יושר**, כי היושר יורה על חסד, משום שכל האותיות הראשונות נמצאות בחסד, דהיינו בקו ימין, ללכת בדרך יושר, בסדור מתוקן.

פסקה קסו

אתוון תנייני רשימין וכו': אותיות השניות, דהיינו ע"ב אותיות שבהכתוב, ויבא, רשומים בגלגול **למפרע**, דהיינו שנרשמות ממטה למעלה. כמ"ש להלן בציור ב'. משום שכל ע"ב אותיות השניות נמצאות בגבורה, לגלות דינים, וכלי זיין, הבאים מצד השמאל. וכשהן למפרע, רומזות על דינים.

פסקה קסז

אתוון תליתאי אינון וכו': אותיות השלישיות, דהיינו ע"ב אותיות שבהכתוב, ויט, הן אותיות הרשומות להראות הגוונים, שהם הדינים, להתעטר במלך הקדוש. שה"ס ע"ב גוונים לאתפארא (כנ"ל באות ס"ג) וכולם מתחברים ומתקשרים בו מטעם היותו קו האמצעי, והוא מתעטר בעטרותיו **בדרך יושר** ורושם לצד זה ולצד זה, דהיינו לקו ימין ולקו שמאל, כי מקיים הארת שניהם, כמלך שמתעטר מכל.

פסקה קסח

הכא אתרשים שמא וכו': כאן נרשם השם הקדוש. חקוק **בע"ב תיבות**, דהיינו שהג' פעמים ע"ב אותיות, שבכל קו מג' קוים, מתחברים ומשתלבים יחד, ואז עושים ע"ב תיבות שבכל תיבה ג' אותיות מן ג' הקוין. המתעטרים באבות, דהיינו חג"ת, שהם מרכבה קדושה העליונה.

ואי תימא הני וכו': שואל, ואם תאמר, אלו אותיות השלישיות למה אינם כתובים בב' דרכים, חלקם בדרך יושר כסדרם, וחלקם בדרך למפרע, כדי לישר לצד זה ולצד זה, דהיינו לקו ימין ולקו שמאל, להיותו מקיים הארת שניהם. כי למדנו, אתה כוננת מישרים, פירושו, שהקב"ה עושה מישרים, ומקיים לב' הצדדים. וכתוב, והבריח התיכון בתוך הקרשים שהוא הקב"ה, דהיינו קו האמצעי המקיים ב' הצדדים, וא"כ היה צריך להרשם חציו ביושר כקו ימין, וחציו למפרע כקו שמאל. ר' יצחק אמר זה יעקב. והכל אחד. כי גם יעקב יורה על קו האמצעי.

פסקה קסט

אלא למלכא דאיהו וכו': ומשיב זה דומה, למלך שהוא שלם מכל ודעתו שלם מכל מה דרכו של אותו המלך, פניו מאירים תמיד כשמש. משום שהוא שלם. וכשהוא דן, הוא דן לטוב ודן לרע. ועל כן צריכים להשמר ממנו. מי שהוא טפש, רואה פני המלך מאירים וצוחקים, ואינו נשמר ממנו. ומי שהוא חכם, אע"פ שרואה פני המלך מאירים, אומר, המלך ודאי שלם הוא, שלם הוא מכל, דעתו שלם, אני רואה שבמאור ההיא יושב דין, והתכסה, אע"פ שאינו נראה, שאם לא כן לא יהיה המלך שלם, ועל כן צריכים להשמר.

פסקה קע

כך קודשא בריך הוא וכו': כך הקב"ה, הוא תמיד שלם באפן זה ובאפן זה, דהיינו בצד ימין ובצד שמאל, אבל אינו נראה אלא בפנים מאירות, ומשום זה, אלו כסילים הרשעים אינם נשמרים ממנו. אבל אלו חכמים הצדיקים אומרים, המלך שלם הוא, ואע"פ שפניו נראים מאירות, הדין מתכסה בתוכם. משום זה צריכים להשמר ממנו. פירוש, שבזה

מיושב הקושיא, למה לא נרשמו ע"ב אותיות שבקו אמצעי, חציים ביושר וחציים למפרע, כדי לכלול בתוכו גם הדינים שבשמאל. שהוא מטעם שהדינים שבשמאל מכוסים בו, ופניו שמחים ומאירים תמיד כמו אורות הימין, וע"כ אותיותיו רשומות ביושר לבד, כמו הימין.

פסקה קעא

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, מכאן, יש לישב הקושיא למה לא נרשמו ע"ב אותיות דקו האמצעי, מחציתם ביושר ומחציתם למפרע. שכתוב, אני הוי"ה לא שניתי. שפירושו, לא דלגתי למקום אחר. שאע"פ שב' הקוין נכללים כי מכל מקום לא שניתי עצמי משום זה לדלוג לבחינת השמאל, אלא נשארתי בבחינת הימין. כי בי נכלל הכל, ואלו ב' גוונים לבן ואדום, בי דהיינו בחסדים שלי, נכללו. ואין הארת השמאל נראה בי אלא במלכות. ומשום זה כל האותיות שבקו האמצעי נראות בדרך יושר, ואע"פ שהאותיות אחוזים לצד זה ולצד זה, דהיינו לימין ושמאל, מכל מקום, כתובים כסדרם ביושר.

פסקה קעב

ויסע מלאך האלקים וגו': עד כאן צד אחד, חסד לאברהם, קו ימין. אמר ר' שמעון, אלעזר בני, בוא וראה סוד הזה. כשעתיקא קדישא האיר אל המלך, שהוא ז"א, האיר לו והעטיר אותו בכתרים קדושים העליונים, שהם אור החסדים דאו"א עלאין, שהם ג"ר, וכשמגיעים אצלו החסדים מתעטרים האבות, שהם ג' קוין חג"ת, ובשעה שמתעטרים האבות, אז הוא שלמות הכל. אז המטרוניתא נוסעת במסעיה, עם השלמות ההיא של האבות. וכשהיא מתעטרת מכולם, מכל ג' האבות, שהם ג' קוין, אז היא מתחברת ורשות הכל היא בידיה.

פסקה קעג

כגוונא דא שמא וכו': כעין זה, השם הקדוש חקוק באותיות הרשומות במרכבה העליונה שהם העטור של האבות.

פסקה קעד

אמר ר' ייסא וכו': אר"י, מצאנו בסוד הזה בתקיעת שופר של ר' המנונא סבא ג' פעמים, ובכן ובכן ובכן, דהיינו ובכן יתגדל, ובכן תן פחדך, ובכן תן כבוד. ואינו גורס, ובכן צדיקים, שהם כנגד אלו השלשה פסוקים ויסע ויבא ויט. וכך הוא הסדר. ג' ולא יותר. פירוש. כי בכן בגימטריא ע"ב, וע"כ רומזים ג"פ ובכן על ג' קוין של שם ע"ב. אמר ר' יוסי, הכל נכלל בשם הקדוש הזה, ונסתם בו, דהיינו שכל ג' הקוין של השם ע"ב, נכללים בהמלכות, ונמצא ששלימות המרכבה הקדושה יש בו, במלכות. וע"כ יש ד' פעמים

ע"ב, ג' הקוין חסד גבורה ות"ת, ומלכות. ולפיכך יש ג"כ ד"פ ובכן. דהיינו שגורס גם, ובכן צדיקים.

פסקה קעה

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, זה הוא שם הקדוש, העטור של האבות, שהם חג"ת, שמתעטרים בחקיקתם בחיבורם יחד. והם השלימות של מרכבה הקדושה. ונכלל בארבעים ושמונה תיבות, שהוא שלמות הכל, והעיקר של השרשים.
פירוש. הע"ב שמות, שהם ע"ב תיבות של שלשה אותיות, נחלקות לג' שלישים, לפי ג' קוין שבו. שליש הא' הוא חסד, קו ימין. שליש הב' הוא גבורה, קו שמאל. שליש הג', הוא תפארת, קו האמצעי. ונודע, שעיקר הקוין הם, הימין והשמאל, והם בחי' הג"ר, אבל קו האמצעי אינו אלא שמקיים הארתם, והוא בחי' ו"ק. ובב' השלישים של חסד וגבורה יש ארבעים ושמונה תבות. וז"ש **ואיתכליל בארבעין ותמניא תיבותא**, שכל האורות של השם הזה נכללים בב' שלישים הראשונים שהם ארבעים ושמונה תיבות. **דאיהו שלימו דכלא ועקרא דשרשין**. כי ב' הקוין ימין ושמאל הם שלמות כל השם ועיקר השרשים. כי כל השרשים נמצאים בהם, ושליש התחתון, דהיינו כ"ד אותיות של קו הג' הם רק ענפים לעליונים, שמקבל מהם, בסוד חד בתלת קיימא תלת בחד יתיב, (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת).

פסקה קעו

תא חזי, גופא וכו': בוא וראה, גוף האילן הוא השם **אנ"י** הנמצא באמצעם של הע"ב שמות, דהיינו שם הל"ז, הראש של כל ענפי האילן הוא השם **וה"ו**, שהוא השם הראשון של הע"ב שמות. וכבר העירו החברים, שכלל הענפים והגוף והשורש נמצאים בארבעים ושמונה תיבות, דהיינו בב' שלישים הראשונים של הע"ב תיבות, כמ"ש בדבור הסמוך. וכך נרשם בג' עולמות העליונים, שהם חב"ד הכלולים בכ"ד תיבות הראשונות, שהם חסד, וקו ימין. ובג' עולמות התחתונים, שהם חג"ת הכלולים בכ"ד תיבות השניות, שהם גבורה וקו שמאל. פירוש. כי ג' הקוין חסד גבורה ת"ת נכללים זה מזה, ויש בכל אחד ג', ואז נבחן קו הימין לחב"ד, וקו השמאל לחג"ת, וקו האמצעי לנה"י. וע"כ נמצאים ב' שלישים הראשונים של הע"ב תיבות שהם בחב"ד חג"ת.

פסקה קעז

לקבליה, קדוש וכו': כנגדו חג"ת אלו שבג' קוין של השם ע"ב, הוא קדוש קדוש קדוש ה' צבאות. קדוש למעלה, בחב"ד, קדוש באמצע, בחג"ת, קדוש למטה, בנה"י וכן קדוש הא' הוא חסד, קדוש הב' גבורה, קדוש הג' ת"ת. דהיינו כמ"ש לעיל בסמוך, שחג"ת

ה"ס חב"ד חג"ת נה"י. וכולם נחקקו בע"ב, כמו שנתבאר. ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים אמן.

פסקה קעח

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, בשעה שישראל חנו על הים, ראו כמה המונים, כמה חיילים, וכמה מחנות מלמעלה ומלמטה, וכולם באו בקיבוץ על ישראל. התחילו ישראל בתפלה מתוך צרתם.

פסקה קעט

ביה שעתא חמו וכו': בה בשעה, ראו ישראל מצוקה מכל הצדדים, הים עם גליו המתרוממים היה לפניהם, ואחריהם, כל אלו הממונים וכל המחנות של מצרים, ולמעלה, היו עליהם כמה מקטריגים. התחילו צועקים אל הקב"ה.

פסקה קפ

כדין כתיב, ויאמר וגו': אז כתוב, ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי. ולמדנו בספרא דצניעותא, אלי, הוא בדיוק, שהוא מדת ז"א, כי הכל תלוי בעתיק, בה בשעה נגלה עתיקא קדישא ונמצא הרצון בכל עולמות העליונים, ואז האיר האור של הכל.

פירוש. נודע שחכמת המצרים היתה מצד שמאל, בסוד התנין הגדול הרובץ בתוך יאוריו (כנ"ל פ' בא אות ל"ח) וחכמה זו יש לה שורש בבינה דא"א שיצאה לחוץ מראשו. ולקריעת ים סוף ולהטביע את המצרים, היה צריך מתחילה לבטל את שורשם הגבוה שבקדושה, שבא"א. וזה לא היה אפשר זולת באור הגדול של עתיקא קדישא שהיא שורש הכל.

וז"ש, שז"א אמר, מה תצעק אלי, **בעתיקא תלייא כלא**, אשר אורו הגדול יכול לבטל שורש המצרים שבבינה דא"א, כהתבטל הנר בפני האבוקה, וז"ש, **כדין נהירו דכלא אתנהיר**, כי אור עתיקא הוא אור של הכל, והכל בטלים לאורו, ובזה נתבטל לשעתו שורש הגבוה של המצרים.

פסקה קפא

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, אז כשהאיר הכל יחד, כי אור עתיקא אע"פ שהוא חסדים מכוסים, עם כל זה כולל בתוכו גם חכמה משום שהחכמה שבא"א מקובלת ממנו בהכרח, וע"כ החסדים דעתיק חשובים מחכמה דא"א, ונחשב שכולל אותו, והחכמה וחסדים מאירים בו יחד. וע"כ עשה הים החוקים העליונים, דהיינו להטביע את המצרים ולהציל את ישראל שנמסרו בידו העליונים ותחתונים. ומשום זה אמרינן, שבני חיי

ומזוני הכל קשה לפני הקב"ה כמו קריעת ים סוף. והכל אומרים כך. מהו הטעם. משום שקריעת ים סוף נתלה בעתיקא. כמ"ש בדבור הסמוך.

פסקה קפב

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, אילה אחת יש בארץ, והקב"ה עושה הרבה בשבילה, בשעה שהיא צועקת הקב"ה שומע צרתה ומקבל קולה. וכשהעולם צריכים לרחמים על מים, היא נותנת קולות, והקב"ה שומע קולה, ואז מרחם הקב"ה על העולם. ז"ש, כאיל תערוג על אפיקי מים.

פסקה קפג

וכד בעיא לאולדא וכו': וכשצריכה לילד היא סתומה מכל הצדדים, ומשימה ראשה בין ברכיה, וצועקת ומרימה קולות, והקב"ה מרחם עליה, ומזמין לה נחש אחד, שנושך בערותה ופותח אותה וקורע לה אותו מקום, ומולידה מיד. אמר ר"ש בדבר זה לא תשאל ולא תנסה את ה'. וכך הוא דוקא.

פסקה קפד

ויושע וגו' את מצרים מת: הראה אותם הקב"ה את השר הממונה על המצרים, שהעביר אותו בנהר דינור שהיה בשפת ים העליון, שהיא מלכות. **מת**, מהו הטעם שמת. הלא אין מיתה במלאכים. הוא כמו שהעמדנו שהעבירו אותו מן הממשלה שלו, שנחשב לו כמיתה.

פסקה קפה

וירא וגו' היד הגדולה: ר' חייא אמר, כאן, ביד הגדולה, נשלם יד השמאל, שהוא גבורה וכל האצבעות שהן חג"ת נ"ה שבה. ונשלם היד שמאל, מטעם שנכלל בימין, וכך למדנו, הכל נכלל בימין ותלוי בימין. ז"ש ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב. ואע"פ שזה שייך לגבורה מ"מ כיון שתלוי ביד ימין, ע"כ נקרא על שמו.

פסקה קפו

ואמר ר' יצחק וכו': לא מצאנו מי שחיזק את לבו לפני הקב"ה, כפרעה. אמר ר' יוסי הרי סיחון ועוג חזקו ג"כ את לבם. אמר לו, אינו כן הם חזקו את לבם כנגד ישראל, אבל כנגד הקב"ה לא חזקו את לבם כמו שחיזק פרעה את רוחו כנגדו, שהיה רואה גבורותיו ולא היה שב.

פסקה קפז

א"ר יהודה וכו': אר"י א"ר יצחק. פרעה, היה חכם יותר מכל מכשפיו. ובכל אלו הכתרים ובכל אלו הידיעות של הס"א הסתכל. ובכל הצד שלהם לא ראה שיהיה גאולה לישראל,

ולא היתה תלויה באחד מהכתרים שלהם. ועוד, כי בכל הכחות העליונים של הס"א קשרו קשר על ישראל, שלא יוכלו לצאת מתחת ידיהם, ופרעה לא חשב, שיש קשר אחר של אמונה, השולט על כל הכחות של הס"א. וע"כ היה מחזק את לבו.

פסקה קפח

ר' אבא אמר וכו': רא"א, לא חיזק פרעה את לבו אלא על השם הזה, הוי"ה. כי כשהיה אומר משה כה אמר הויה, מלה זו ממש, דהיינו הוי"ה, חיזק את לבו, ז"ש ויחזק **הויה** את לב פרעה. כי בכל החכמה שלו לא מצא ששם הזה ישלוט בארץ, ועל כן אמר **מי הויה**. ואח"כ כשחשב לשוב, אמר, **הויה הצדיק**. אמר ר' יוסי, אח"כ אמר **חטאתי להוי"ה**, פה הזה שאמר, זה, מי הויה. אמר זה, חטאתי להויה.

פסקה קפט

ר' חזקיה פתח וכו': רח"פ ואמר, אחת היא על כן אמרתי תם ורשע הוא מכלה. מקרא זה העמידהו בסוד החכמה. **אחת היא**, מהו אחת היא. ומשיב, ז"ש אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. שהיא המלכות. ובזו דן הקב"ה דיניו למטה, ודן דיניו למעלה בכל.

פסקה קצ

וכד קודשא בריך הוא וכו': וכשהקב"ה מעורר דיניו, דן דיניו בכתר זה, שהוא המלכות, אז כתוב, תם ורשע הוא מכלה, משום שהצדיקים נתפשים בעונות הרשעים, שכתוב, ויאמר ה' למלאך המשחית בעם **רב** וגו'. שפירושו קח הרב שבהם. ועל כן אמר איוב דבר זה, תם ורשע הוא מכלה, ולא פירש הדבר, שהכונה על הצדיקים הנתפשים בעונות הרשעים. ר' ייסא אמר, **אחת היא**, זו כנסת ישראל בגלות מצרים, שבשבילה הרג הקב"ה במצרים ועשה בהם נקמות. ז"ש, תם ורשע הוא מכלה. שהרי גם תמימים היו שם, שלא שעבדו את ישראל, ונהרגו יחד עם הרשעים שבהם.

פסקה קצא

ר' חייא אמר וכו': רח"א, איוב לא נלקה אלא בזמן שיצאו ישראל ממצרים. אמר איוב, אם כן כל הפנים שוים, תם ורשע הוא מכלה, פרעה התקיף את ישראל, ואמר, מי ה' אשר אשמע בקולו. ואני לא התקפתי אותם, ולא עשיתי כלום, תם ורשע הוא מכלה. ז"ש, הירא את דבר ה' מעבדי פרעה, זהו איוב. כי היה בזמן יציאת מצרים.

פסקה קצב

ר' יהודה אמר וכו': ריא"א, אבני ברד האלו שהיו יורדים על המצרים ונעכבו על ידי משה, עשו אח"כ נקמות בימי יהושע, ולעתיד לבא עתידים לרדת הנשארים, על אדום ובנותיה. א"ר יוסי, ז"ש כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

פסקה קצג

דבר אחר וירא וגו': פירוש אחר, על וירא ישראל את היד הגדולה וגו'. מקרא זה אין ראשו קשור לסופו ואין סופו קשור לראשו, שמתחילה כתוב וירא ישראל את היד הגדולה ואח"כ וייראו העם את ה'. וכי וירא ישראל הוא סיבה אל וייראו העם את ה', ומלפני כן לא יראו את ה'. אלא אמר ר' יהודה, זקן ההוא שירד עם בניו לגלות, וסבל עליו הגלות, והכניס את בניו בגלות, הוא ממש ראה כל אלו הנקמות וכל הגבורות שעשה הקב"ה במצרים. ז"ש וירא **ישראל**, ישראל ממש, דהיינו יעקב.

פסקה קצד

ואמר ר' יהודה וכו': וא"י, העלה הקב"ה לאותו זקן, ואמר לו, קום ראה את בניך היוצאים מתוך עם חזק, קום ראה הגבורות שעשיתי בשביל בניך במצרים.

פסקה קצה

והיינו דאמר ר' ייסא וכו': והיינו שאר"י, בשעה שנסעו ישראל לרדת בגלות מצרים, יראה ואימה חזקה נפלה עליו, אמר לו הקב"ה ליעקב, למה אתה מתירא, אל תירא מרדה מצרימה. ממה שכתוב, אל תירא, משמע שהיה מתירא.

פסקה קצו

אמר ליה כי לגוי גדול וגו': אמר לו מתירא אני שיכלו את בני. אמר לו אנכי ארד עמך מצרימה. אמר לו שוב, מתירא אני שלא אזכה להקבר בין אבותי ולא אראה הגאולה של בני, והגבורות שתעשה להם. אמר לו, ואנכי אעלך גם עלה. **אעלך**, להקבר בקבר אבותיך, **גם עלה**, לראות הגאולה של בניך, והגבורות שאעשה להם.

פסקה קצז

וההוא יומא דנפקו וכו': וביום ההוא שיצאו ישראל ממצרים, העלה הקדוש ב"ה את יעקב ואמר לו, קום ראה בגאולה של בניך, שכמה כחות וגבורות עשיתי להם. ויעקב היה שם וראה הכל. ז"ש, וירא **ישראל** את היד הגדולה.

פסקה קצח

ר' יצחק אמר וכו': רי"א מכאן נשמע שיעקב היה בעת הגאולה, שכתוב, ויוציאך **בפניו** בכחו הגדול ממצרים. מהו בפניו. בפניו זה יעקב. כי הביא כל האבות שמה. ר' חזקיה אמר, ויוציאך בפניו, **בפניו** זה אברהם. שכתוב, ויפול אברהם על פניו.

פסקה קצט

תא חזי אברהם וכו': בוא וראה, אברהם אמר, הלבן מאה שנה יולד. אמר לו הקב"ה, חייך, אתה תראה כמה המונים וכמה מחנות שיצאו ממך. בשעה שיצאו ישראל ממצרים

כל אלו השבטים וכל אלו הרבבות העלה הקב"ה אל אברהם וראה אותם, ז"ש ויוציאך בפניו. ר' אבא אמר כל האבות נזדמנו שם בכל גאולה ההיא. ז"ש ויוציאך בפניו. מהו בפניו אלו האבות.

פסקה ר

ר' אלעזר אמר וכו': רא"א, ויוציאך בפניו, זהו יעקב. בכחו, זהו יצחק. הגדול, זהו אברהם. אר"ש וכן בשביל האבות מזדמן תמיד גאולה לישראל. שכתוב, וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור. שואל, האבות ראוים שיזכור, אבל מהו והארץ אזכור. ומשיב, אלא לכלול עמהם את דוד, דהיינו המלכות. שנקראת הארץ, שהיא מרכבה עם האבות, שהם חג"ת. והם מעוררים תמיד גאולה לישראל.

פסקה רא

וירא וגו' אשר עשה ה' במצרים: שואל. וכי עתה עשה, והרי מקודם לכן נעשה, מהו את היד הגדולה אשר **עשה** ה'. ומשיב. אלא **יד** אינו נקרא פחות מחמשה אצבעות. **הגדולה**, היינו שכלולות בה חמש אצבעות אחרות מיד השמאל. ואז נקרא גדולה. כי בחינת ג"ר נוטלת יד ימין מהתכללות בקו שמאל. וכל אצבע ואצבע עולה לחשבון גדול, והקב"ה עושה בהם ניסים וגבורות. ובזה נעקרו כל המדרגות מהשתלשלותם.

פסקה רב

מכאן אוליפנא דא וכו': מכאן למדנו. שבחמש אצבעות הראשונות, דהיינו ה' מכות הראשונות כתוב, ויחזק לב פרעה. כיון שנשלמו אלו חמש אצבעות, דיד שמאל, לא היה עוד דבר ברשות פרעה שיחזק לבו, אז כתוב, ויחזק הויה את לב פרעה.

פסקה רג

וע"ד וירא ישראל וגו': ועל כן, וירא ישראל את היד הגדולה וגו' ויאמינו בה'. שואל, וכי עד עתה לא האמינו בה', והרי כתוב, ויאמן העם וישמעו, והרי ראו כל הגבורות שעשה להם הקב"ה במצרים. ומשיב. אלא מהו ויאמינו, שהאמינו בדבר ההוא שאמר, ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה'.

פסקה רד

ר' ייסא שאיל וכו': ר' ייסא שאל ואמר, כתוב, וירא ישראל את מצרים מת, וכתוב, לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם. אמר ר' יוסי מתים ראו אותם. אמר לו, אם היה כתוב, לא תוסיפו לראותם חיים, הייתי אומר כך. אמר לו ר' אבא, יפה שאלת.

פסקה רה

אלא תא חזי וכו': אלא בוא וראה. כתוב, מן העולם ועד העולם. ולמדנו, עולם למעלה עולם למטה, עולם שלמעלה, משם הוא ההתחלה להדליק הנרות, שהיא הבינה שהיא שורש כל המוחין, המכונים נרות. עולם שלמטה, שם הוא הסיום, דהיינו המלכות המסיימת כל הספירות, והוא נכלל מכולם, ומעולם שלמטה הזה, מתעוררות הגבורות לתחתונים.

פסקה רו

ובהאי עולם עביד וכו': ובעולם הזה שלמטה, עושה הקב"ה אותות לישראל, ויקרו להם נסים. וכשמתעורר עולם הזה לעשות נסים, כל המצרים צללו בים על ידי עולם הזה, וקרה לישראל נס בעולם הזה. וע"כ כתוב, לא תוסיפו לראותם עוד עד **עולם**, דהיינו עד שיתעורר עולם ההוא ויהיו נמסרים בדיניו, וכיון שנמסרו לו להיות נדונים, אז כתוב, וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים. ז"ש, מן העולם ועד העולם. עד העולם בדיוק, דהיינו עד שיתעורר העולם שלמטה. אז כתוב, ויאמינו בה' ובמשה עבדו.

פסקה רז

אז ישיר משה: ר' יהודה פתח, בטרם אצרך בבטן ידעתיך וגו'. אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה רצה בהם יותר מבכל שאר העמים, ומרוב האהבה שאהב אותם הקים להם נביא אמת ורועה נאמן, והעיר עליו רוח הקודש יותר מכל שאר נביאים הנאמנים והוציאו מחלקו ממש, דהיינו ממה שהפריש יעקב מעשר מבניו להקב"ה, שהוא שבט לוי, וכיון שהיה לוי שלו, לקחו הקב"ה ועטר אותו בכמה עטרות, ומשח אותו בשמן המשחה הקדוש שלמעלה, ואז הוציא מבניו רוח קדוש אל העולם וחגר אותו באבנטיו הקדושים של האמונה הגדולה, שהיא בינה.

פסקה רח

תנא בההיא שעתא וכו': למדנו, בשעה ההיא שהגיע זמנו של משה הנביא הנאמן לרדת לעולם, הוציא הקב"ה רוח קדוש ממחצבת של ספיר האבן הטוב, שהיא המלכות, שהיה גנוז ברמ"ח אורות והאיר עליו. ועטר אותו בשס"ה עטרות ועמדו לפניו, והפקיד אותו על כל אשר לו. ונתן לו מאה ושבעים ושלשה מפתחות. ועטר לו בחמש עטרות, וכל עטרה ועטרה עולה ומאירה באלף עולמות המאירים ונרות הגנוזים באוצרות מלך הקדוש העליון.

ביאור הדברים. שהזהר הולך ומבאר המוחין, שזכה בהם משה מטרם שירד לארץ. ונודע שסדר המוחין הוא בדרך כלל, הוא שמתחילה מקבל ו"ק בלי ראש, שה"ס חסדים חסרי

ג"ר. ואח"כ מקבל ג"ר בבחינת נשמה. ואח"כ בבחינת חיה. ואח"כ בבחינת יחידה. גם נודע שרמ"ח הוא בחי' ו"ק ושס"ה הוא בחי' ג"ר. (כמ"ש ב"א דף קע"ה ד"ה ביאור).

וז"ש, **אפיק קב"ה רוחא קדישא וכו'**: **דהוה גניז ברמ"ח נהורין**, שבזה השיג משה מוחין דו"ק. **ואעטריה בשס"ה עטרין** היינו מוחין דג"ר. **ויהב ליה מאה ושבעין ותלת מפתחין**, היינו האורות דקו האמצעי המכונים מפתחות, מטעם שאין הקוים ימין ושמאל יכולים להאיר עד שבא קו האמצעי ופותח אותם, ואז מקבל קו האמצעי כל שיעור האורות שגרם לצאת בב' קוים העליונים (כנ"ל ב"א אות שס"ג) ומקו ימין הוא מקבל מאה אורות, דהיינו כל הע"ס שלו. מטעם היותם אור החסדים. ומקו השמאל, ששם אור החכמה אינו מקבל רק ע' עטרות לבד ולא הג"ר דחכמה, וע"כ חסר שלשים. אמנם יש לו התכללות מג"ר, ונחשבים רק למספר ג' לבד, וע"כ הם **מאה ושבעים ותלת מפתחן**. ואח"כ מבאר מוחין דחיה. וז"ש, **ואעטר ליה בחמש עטרין**, שהם חג"ת נ"ה, **וכל עטרא ועטרא סליק ואנהיר באלף עלמין**, שהם ספירות דאו"א שכל ספירה וספירה עולה במספר אלף. ואח"כ מבאר מוחין דיחידה, וז"ש **ובוצינין דגניזין בגנזייא דמלכא קדישא עלאה**, דהיינו שהם נעלמים ומלובשים באבא עלאה, שנקרא, מלך העליון הקדוש. והיינו, האורות דא"א, שה"ס יחידה.

פסקה רט

כדין אעבריה בכל וכו': אז העבירו בכל האורות שבגן עדן, והכניסו להיכלו והעבירו בכל הצבאות והמחנות שלו. אז נזדעזעו כולם, פתחו ואמרו, הסתלקו מסביבתו, כי הקב"ה העיר רוח לשלוט להרגיז העולמות. יצא קול ואמר, מי הוא זה שכל מפתחות הללו בידיו. פתח קול אחר ואמר, קבלו אותו בתוככם, זהו שעתיד לרדת בין בני אדם ועתידה התורה, הגנוזה מכל גנוז, להתמסר בידיו, ולהרעיש העולמות שלמעלה ושלמטה על ידי זה. בה בשעה התרגשו כולם ונסעו אחריו. פתחו ואמרו, הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים.

פסקה רי

כדין סלקא ההוא וכו': אז עלה רוח ההוא דמשה, ועמד לפני המלך. **מ'** פתוחה עלתה והתעטרה בעטרותיה, ועטר אותו, את הרוח, בשכ"ה עטרות, והפקיד מפתחותיו בידיו. **ש'** הרומזת לג' אבות, העטירו אותו בג' עטרות קדושות, והפקידו כל מפתחות המלך בידיו, ומינו אותו בנאמנות, להיות נאמן הבית. **ה'** עלתה והתעטרה בעטרותיה, וקבלה אותו מן המלך.

פירוש. נודע סוד כרסיא עלאה שמחזה ולמעלה דז"א, שחג"ת דז"א הם ג' רגלי הכסא. והמלכות אשר שם, ה"ס רגל רביעי. והכסא עצמו ה"ס בינה. וז"ס ג' אותיות **מ' ש' ה'**, אשר **מ'**, ה"ס הכסא עצמו. **ש'**, ה"ס ג' רגלי הכסא חג"ת. **ה'** ה"ס המלכות, רגל רביעי. ומשה היה מרכבה לקו האמצעי, שה"ס ז"א. וז"ס משה זכה לבינה, משום שהיה מרכבה לקו האמצעי המכריע בימין ושמאל דבינה.

וז"ש, **סלקא ההוא רוחא וקיימא קמי מלכא**, דהיינו שהיה מרכבה למלכא, שהוא ז"א. ואז השפיעו עליו ג' אותיות, **מ' ש' ה'**. וז"ש **מ' פתיחא סליק ואתעטר בעטרוי**, שהכסא עלתה ונתעטרה במוחין שלה שיצאו ונתגלו ע"י קו האמצעי, בסוד **תלת נפקי מחד** ואז, **ואעטריה בשכ"ה עטרין**, בסוד חד בתלת קיימא, (כנ"ל ב"א אות שס"ג ע"ש) ומה שנקרא שכ"ה עטרין, הוא מלשון וחמת המלך שככה, כי מטרם שקו האמצעי הכריע בין ב' קוי הבינה, היתה מחלוקת בין ימין ושמאל ועל ידי הכרעתו **שכ"ה** שקטה המחלוקת. (עי' ב"א נ"ז ד"ה וזה) וכיון ששכ"ה, היתה כל הסבה למוחין דז"א שמקבל מבינה, ע"כ מכנה אותם שכ"ה עטרין. **ואפקיד מפתחוי בידוי**, כבר נתבאר שהאורות דקו אמצעי מכונה מפתחות (לעיל אות ר"ח).

וז"ש, **ש' דאבהתא, אעטרו ליה בתלת עטרין קדישין**, שהם ג' קוין חג"ת דז"א שלמעלה מחזה, המכונים ג' רגלי הכסא. **ואפקידו כל מפתחין דמלכא בידיה**, דהיינו כל מוחין דז"א, שמבחינת קו אמצעי מכונים מפתחות כנ"ל. **ואפקידו ליה בהימנותא מהימנא דביתא**. הנוקבא הכוללת דז"א מכונה **בית**, ולהיותו קבל כל מוחין דז"א, נעשה **נאמן**, דהיינו להשפיע אל ה **בית** שהיא הנוקבא.

וז"ש, **ה' סלקא**, שהיא המלכות שעלתה למעלה מחזה. **ואתעטרא בעטרוי**, שמקבלת ג' קוין חג"ת דז"א ונעשתה רגל רביעי אל הכסא, **וקבילת ליה מן מלכא**, שמקבלת נשמת משה מן המלך.

פסקה ריא

כדין נחת ההוא וכו': אז כשקבלו המלכות, ירד רוח ההוא, דמשה, באניות השטות בים הגדול ההוא, שהוא המלכות, וקבלה המלכות אותו, כדי לגדלו אל המלך שיוכל להלביש את ז"א, והיינו על ידי שיקבל ממנה הארת החכמה והגדלות, והיא נתנה לו משם, מבחינת הים הגדול שבה, שה"ס הארת שמאל, כלי זיין להכות את פרעה ולכל ארצו. ובשבת ובראשי חדשים, היא מעלהו אל המלך, שהוא ז"א, ואז נקרא שמו באלו אותיות הרשומות, שהם מ' ש' ה'. כמ"ש לעיל.

פסקה ריב

ובההיא שעתא דנפק וכו': ובשעה ההיא שיצא לרדת לארץ להתלבש בגוף בזרע לוי, התתקנו תכ"ה נרות למלך, שהוא ז"א, ותכ"ה חקיקות ממונים לוו את רוח ההוא דמשה למקומו. כשיצא לעולם האירה **ה'**, שהיא השכינה, בפניו, והבית נתמלא מן הזיו שלה. בה בשעה קרא עליו הקב"ה בטרם אצרך בבטן וכו'.

פירוש. השם תכ"ה, הוא יוצא בזווג על מסך הממעט את הרוח העליון שיוכל להתגשם ולהתלבש בגוף ברחם אמו. ונבחן בו שיעור קומה של אור היוצא בזווג הזה, וה"ס תכ"ה נרות שנתתקנו למלך. וכחות המיעוט היוצאים מן המסך, מכונים תכ"ה חקיקות, שהן נעשו ממונים להוריד את הרוח לרחם אמו. וז"ש **אוזפוה להההוא רוחא לאתריה**. ואחר שנתקן בז' חדשי עבור, האירה עליו השכינה. וז"ש **אתנהרא ה' באנפוי**.

פסקה ריג

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, בה בשעה הרג הקב"ה לשר הממונה של מצרים, וראו אותו משה ובני ישראל אז אמרו שירה. ז"ש וירא ישראל את מצרים מת אז ישיר משה ובני ישראל.

פסקה ריד

אז ישיר משה וגו': ר' אבא פתח ואמר. הסתכלתי בכל התשבחות ששבחו להקב"ה וכולם פתחו באז. **אז** אמר שלמה. **אז** ידבר יהושע. **אז** ישיר ישראל. מהו הטעם.

פסקה רטו

אלא הכי תאנא וכו': ומשיב. אלא כך למדנו. כל הנסים וכל הגבורות שנעשו להם לישראל. הוא, כשהאיר אור עתיקא קדישא, דהיינו א"א, בעטרותיו, דהיינו הארת ג"ר, בעת שמחזיר בינה ותו"מ לראשו, הם חקוקים ורשומים ב **א'** אשר י' העליונה של הא' הוא קו ימין, וקו תחתונה שבא' היא קו שמאל, והקו שביניהם הוא קו האמצעי המכריע ב **א'** נוקב בחושך, דהיינו קו אמצעי שבא' שנוקב וממעט קו שמאל, שהוא חושך, לבחינת ו"ק דג"ר ואז ומאיר לכל צד, דהיינו בין בחכמה בין בחסדים. וכשמתחבר אור של ה **א'** ומגיע אל ה ז', מי הוא ז' זו היא חרב לה' מלאה דם, דהיינו המלכות בשעה שהיא נטויה לשמאל. אז עושה ניסים וגבורות, משום שנתחבר **א'** עם ז'. וזה הוא שירה. שירה היא המאירה לכל הצדדים. בין לחכמה בין לחסדים. וזה הוא אז ישיר.

פסקה רטז

ישיר, שר מבעי וכו': שואל, כתוב ישיר משה, הלא שר משה היה צריך לומר ומשיב. אלא דבר זה תלוי לעתיד לבא, שהשלים לאותו זמן והשלים לעתיד לבא, שעתידים

ישראל לשבח שירה זו לעתיד לבא. **משה ובני ישראל**, מכאן למדנו, שצדיקים הראשונים, אע"פ שנסתלקו במדרגות העליונות שלמעלה ונקשרו בקשר של צרור החיים, הם עתידים כולם לעמוד לתחיה בגוף ולראות ולומר שירה זו, ז"ש אז ישיר משה ובני ישראל.

פסקה ריז

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, מכאן, יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו. **לקנות** פירושו, כש"א, ה' קנני ראשית דרכו. **את שאר עמו**, אלו הם הצדיקים שבהם הנקראים **שאר**. כמש"א, **וישארו** שני אנשים במחנה. ולמדנו, למה נקראים שאר, משום שאין העולם מתקיים אלא על אלו שמשימים עצמם **שירים**. וע"כ נקראים הצדיקים שאר, מלשון שירים.

פסקה ריח

ואי תימא הואיל וכו': ואם תאמר, כיון שנקשרו בצרור החיים, ומתענגים בעונג העליון, למה יוריד אותם הקב"ה לארץ. צא ולמד מפעם הראשון, דהיינו מעת שנולדו ויצאו לאויר העזלם, שכל אלו הרוחות והנשמות שהיו במדרגה העליונה של מעלה, והקב"ה הוריד אותם לארץ למטה. כל שכן עתה, שהקב"ה רוצה ליישר את העקום, בזה שיראה להם האותות והמופתים שיעשה לישראל, ואע"פ שצדיקים הם מכל מקום כתוב, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ואם תאמר, אלו שמתו בעצת הנחש, שלא היה בהם שום חטא (עי' שבת נ"ה ע"ב) למה יקומו הם. ומשיב, אפילו הם יקומו, ויהיו בעלי עצה למלך המשיח.

פסקה ריט

ועל דא תנינן וכו': ועל כן למדנו, משה עתיד לומר שירה לעתיד לבא. מהו הטעם. משום שכתוב, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. שואל. אראנו, אראך היה צריך לומר. ומשיב. אלא אראנו ממש, שמי שראה בתחילה, דהיינו משה, יראה שנית, וזה הוא אראנו. וכתוב, אראנו בישע אלקים. ואז, אז ישיר משה ובני ישראל וגו'.

פסקה רכ

שירתא דמטרוניתא לקב"ה וכו': היא שירה של המטרוניתא, שהיא המלכות, אל הקב"ה, למדנו, כל אדם שאומר שירה זו בכל יום, ומכוון בה, זוכה לאמרו לעתיד לבא. כי יש בה עולם העבר, ויש בה עולם הבא, ויש בה קשרי האמונה, ויש בה ימי מלך המשיח. ונתלים עליה כל התשבחות האחרות שאומרים העליונים והתחתונים.

פסקה רכא

השירה, שיר זה וכו': שואל. כתוב, השירה לשון נקבה, שיר זה היה צריך לומר, לשון זכר. ומשיב. אלא היא שירה שהמטרוניתא משבחת אל המלך, שהוא ז"א. ומשה ממטה למעלה אמר. מן המלכות אל ז"א. וע"כ אומר שירה, לשון נקבה. וכבר בארוה. **לה'**, היא שרה לה' משום שהמלך האיר לה פנים. ר' יוסי אמר, כל אלו השמנים, דהיינו האורות, שהיו נמשכים, משך לה המלך הקדוש, משום זה שבחה לו המטרוניתא.

פסקה רכב

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, אם כן, שהיא שירת המטרוניתא אל המלך, למה כתוב, משה ובני ישראל, והרי המטרוניתא צריכה לשבח. ומשיב, אלא אשרי חלקם של משה וישראל, שהם היו יודעים לשבח אל המלך בשביל המטרוניתא כראוי, משום שכל כח וגבורה שלה ירשה מן המלך.

פסקה רכג

ר' חייא פתח וכו': רח"פ ואמר, קומי רוני בלילה לראש אשמורות. קומי רוני, זו כנסת ישראל, שהיא המלכות. **בלילה**, היינו בגלות. ר' יוסי אומר, **בלילה**, היינו בזמן שהיא שולטת ומתעוררת. כי המלכות שולטת בלילה. **לראש אשמורות**, בראש, היה צריך לומר. ומשיב, אלא, לראש, הוא כמ"ש על ראש המטה. והעמדנו, ראש המטה, זהו יסוד. אף כאן, לראש, זהו יסוד, שהמטרוניתא מתברכת בו. **ראש אשמורות**, זהו ראש של נצח והוד. שהוא יסוד.

פסקה רכד

ר' יוסי אמר וכו': זהו ראש של כתרי המלך והסיום. שמבחינת ט"ס דאור ישר דז"א הוא התחתון המסיים. ומבחינת ט"ס דאור חוזר דז"א המאירים ממטה למעלה, נחשב היסוד לכתר דאו"ח (כמ"ש בפמ"ס דף ל"א ד"ה ומתחילה ע"ש) וכיון שהוא ראש הספירות דאו"ח, ע"כ קורא אותו הכתוב לראש אשמורות. ר' אבא אמר לראש אשמרות כתוב, חסר ו', שרומזת על מלכות, וזה היסוד הוא ראש אליה, כמו שנקרא ראש המטה. והכל במלך הקדוש העליון נאמר. שהוא ז"א, דהיינו יסוד דז"א. וזה הוא שנאמר, השירה הזאת **לה'**, דהיינו ליסוד דז"א.

פסקה רכה

ר' ייסא אמר וכו': ר"א, השירה הזאת לה', זה הוא הנהר, שהיא בינה, היוצא מעדן, שהיא חכמה, דהיינו בינה שיצאה מראש דא"א, שכל השמן והגדלות, דהיינו כל המוחין שבזו"ן ובי"ע, יוצאים ממנו. וזה נשמע מהכתוב שלאחריו, שכתוב, אשירה לה', שזה

הוא מלך הקדוש העליון, דהיינו ז"א, ועל כן לא כתוב, אשירה לו, כי לה' הקודם, שבשירה הזאת לה', היא בינה ולא ז"א.

פסקה רכו

ויאמרו לאמר: היינו לאמר לדורי דורות, כדי שלא ישכח מהם לעולם. כי כל מי שזכה לשירה הזו בעולם הזה, זוכה בה בעולם הבא, וזוכה לשבח בה בימיו של מלך המשיח בשמחת כנסת ישראל בהקב"ה. שכתוב **לאמר**, שפירושו, לאמר, באותו הזמן, לאמר, בארץ הקדושה בזמן שישבו ישראל בארץ, לאמר, בגלות, לאמר, בגאולתם של ישראל, לאמר, לעולם הבא.

פסקה רכז

אשירה לה': שואל, נשיר היה צריך לומר, מהו שאומר אשירה. ומשיב. אלא משום שהיו משבחים תשבחות המטרוניתא. כנ"ל, ע"כ כתוב אשירה בלשון יחיד. **לה'** זהו המלך הקדוש, שהוא ז"א. **כי גאה גאה**, היינו שעלה והתעטר בעטרותיו, להוציא ברכות וכחות וגבורות להתעלות בכל. **כי גאה גאה**, גאה בעולם הזה, גאה בעולם הבא. כי גאה באותו זמן, גאה, כדי שיתעטר אח"כ בעטרותיו בשמחה שלמה.

פסקה רכח

סוס ורוכבו רמה בים: היינו הממשלה של מטה, שהיא סוס, והממשלה של מעלה שהם נאחזים בה, שהיא רוכבו, שתיהן נמסרו בים הגדול ההוא והממשלה הגדולה, לעשות בהם נקמות. ולמדנו, אין הקב"ה עושה דין למטה עד שיעשה בממשלתם של מעלה, ז"ש, יפקוד ה' על צבא המרום במרום, ועל מלכי האדמה על האדמה.

פסקה רכט

רמה בים: אמר ר' יהודה, בו בלילה התעוררה גבורה חזקה, שכתוב בה, ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה. באותו זמן בקשה המטרוניתא מן המלך כל אלו המוני המצרים של מטה וכל אלו השרים של מעלה, שימסרו בידיה. וכולם נמסרו בידיה לעשות בהם נקמות. ז"ש סוס ורוכבו רמה בים. בים כתוב סתם, ויורה בין בים שלמעלה ובין בים שלמטה.

פסקה רל

עזי וזמרת יה: ר' חייא פתח ואמר, אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. כמה צריכים בני אדם לכבד את הקב"ה, משום שהקדוש ברוך הוא, כשברא העולם, הסתכל באדם שיהיה מושל על הכל. והיה דומה לעליונים ותחתונים. הוריד אותו לעולם בדמות יקרה,

וראו אותו הבריות, אז התקבצו והשתחוו לפניו, ואימה ופחד נפלה עליהם מיראתו. ז"ש ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית השדה ועל כל עוף השמים.

פסקה רלא

עייליה לגנתיה דנטע וכו': הכניסו אל הגן שנטע לשמרו, להיות לו שמחה על שמחה, ולהשתעשע בו. עשה לו חופה מכוסה באבני יקר, ומלאכים העליונים שמחים לפניו. אחר כך צוה אותו על אילן אחד שלא יאכל ממנו, ולא עמד במצות אדונו.

פסקה רלב

אשכחנא בספרא דחנוך וכו': מצאתי בספר של חנוך. שלאחר שהעלה אותו, את חנוך, והראה לו כל אוצרות המלך העליונים והתחתונים, הראה לו עץ החיים, ואת העץ שנצטוה עליו אדם, והראה לו מקומו של אדם בגן עדן. וראה, שאם היה שמר אדם מצוה זו, של עץ הדעת, היה יכול לחיות תמיד, ולהיות תמיד שם. הוא לא שמר מצות אדונו, יצא לדין ונענש.

פסקה רלג

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, אדם בשני פנים נברא, וכן בארוה, ויקח אחת מצלעותיו, נסרו הקב"ה ונעשו שנים, ממזרח וממערב, אדם ממזרח וחזה ממערב. ז"ש אחור וקדם צרתני. אחור זה מערב, וקדם זה מזרח.

פסקה רלד

ר' חייא אמר וכו': רח"א, מה עשה הקב"ה תקן אותה הנקבה ושכלל יפיה על כל, והביאה לאדם. ז"ש, ויבן ה' אלקים את הצלע וגו'. בוא וראה, מה כתוב למעלה, ויקח אחת מצלעותיו. מהו אחת. הוא כמש"א, אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה. שהיא המלכות. **מצלעותיו**, פירושו מצדדיו. כמש"א ולצלע המשכן. כי נלקחה מצד שמאל.

פסקה רלה

ר' יהודה אמר וכו': רי"א הקב"ה נתן נשמה עליונה באדם, והכליל בה חכמה ותבונה לדעת הכל. שואל, מאיזה מקום נתן בו נשמה. ר' יצחק אמר, ממקום ששאר הנשמות באות, דהיינו בינה, שאור הבינה נקרא נשמה.

פסקה רלו

ר' יהודה אמר מהכא וכו': רי"א, מכאן, שכתוב, תוצא הארץ נפש חיה. שואל, מאיזה מקום בארץ. ומשיב, מאותו מקום שהמקדש נמצא בו, כי הארץ היא מלכות, ומקום המקדש הוא בינה שבה. נפש חיה. אומר נפש חיה סתם, והכתוב אינו מפרש, נפש של

מי. ואומר, זהו נפש של אדם הראשון מכל. פירוש. אור הנפש הוא אור המלכות, אבל נמשך מבינה שבה, וע"כ אומר שנמשך ממקום המקדש, שהיא בינה שבה.

פסקה רלז

ר' חייא אמר וכו': רח"א, אדם היה יודע חכמה עליונה יותר ממלאכים העליונים, והיה מסתכל בכל וידע והכיר אדונו יותר מכל שאר בני העולם. אחר שחטא, נסתמו ממנו מעינות החכמה. מה כתוב, וישלחהו ה' אלקים מגן עדן לעבוד את האדמה.

פסקה רלח

ר' אבא אמר וכו': רא"א, אדם הראשון יצא מזכר ונקבה, דהיינו זו"ן, ז"ש ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, וע"כ, גם אדם נעשו זכר ונקבה ביחד, ואח"כ נפרדו זה מזה. ואם תאמר, הרי אמר, האדמה אשר לקח משם. ולא מזו"ן העליונים. ומשיב כן הוא ודאי. שנלקח מן האדמה, וזו היא נוקבא דז"א והקב"ה, דהיינו ז"א, נשתתף עמה. וזה זכר ונקבה שאמרנו. והכל הוא דבר אחד.

פסקה רלט

ר' יוסי אמר וכו': ריא"א, עזי וזמרת יה, היינו אלו הכלולים זה בזה, ואינם נפרדים זה מזה, ולעולם הם באהבה, ברצון אחד, שהם או"א הנקראים **י"ה**. שמשם נמצאים זרמי הנחלים והמעינות להספיק לכל, ולברך הכל, ואינם מכזבים מימי המעינות האלו. ז"ש וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. ועל כן, **ויהי לי לישועה**, שבשביל זה מושך המלך הקדוש ומנחיל למטה, והימין מתעורר לעשות נסים.

פסקה רמ

זה אלי ואנוהו: זהו צדיק, דהיינו יסוד, שממנו יוצאים ברכות בזווג. **ואנוהו**, באותו מקום שנמצא בו אהבה, וזה הוא בית המקדש. **אלקי אבי וארוממנהו**. משה אמר זה אל המקום שהלוים באים מאותו הצד, דהיינו צד שמאל. וע"כ כיון שמשה אמר על צד ההיא וארוממנהו, נמצא בו שלמות הכל. כי וארוממנהו פירושו, שמכליל אותו בצד ימין. שזהו כל השלמות.

פסקה רמא

ר' יצחק אמר וכו': ריא"א, ויהי לי לישועה, זהו המלך הקדוש, שהוא ז"א. וכך הוא. ומאין זה. מכתוב אחר מצאתי זה, שכתוב, כי עזי וזמרת יה הוי"ה ויהי לי לישועה. משמע ממה שאומר, **הויה** ויהי לי לישועה, שזהו המלך הקדוש הנקרא הויה. דהיינו ז"א.

פסקה רמב
עזי וזמרת יה וגו': ר' חזקיה פתח ואמר במקרא הזה. בכל עת אוהב הרע ואח לצרה יולד. בכל עת אוהב הרע, זה הקב"ה, שכתוב בו רעך ורע אביך אל תעזוב.

פסקה רמג
ואח לצרה יולד: בשעה שיציקו לך שנאך, הקב"ה מהו אומר, למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך. וישראל נקראים אחים ורעים להקב"ה. **יולד** מהו, וכי עתה יולד בשעת הצרה. ומשיב. אלא בשעת הצרה יולד בעולם מי שיהיה לך לאח, להצילך מכל אלו המציקים לך.

פסקה רמד
ר' יהודה אמר וכו': ר"א, **יולד**, פירושו, שהמלך הקדוש יתעורר בעז הזה, לנקום בעדך מן האומות, ולהניק אותך מאימא, שהיא בינה, בצד הזה, של השמאל. כמש"א עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה. לעורר גבורות כנגד האומות עכו"ם.

פסקה רמה
ר' ייסא פתח וכו': ר"י פתח ואמר, כמה יש לאדם לאהוב את הקב"ה, כי אין עבודה לפני הקב"ה אלא אהבה. וכל מי שאוהב אותו ועושה עבודה באהבה, קורא אותו הקב"ה אוהב. ומקשה, א"כ איך אפשר להעמיד אלו הכתובים, כתוב, רעך ורע אביך אל תעזוב. וכתוב הוקר רגלך מבית רעך.

פסקה רמו
אלא הא אוקמוה וכו': ומשיב. אלא כבר בארוה החברים שמקרא זה, רעך ורע אביך אל תעזוב, כתוב בעולות. אבל בחמאות ואשמות נאמר הוקר רגלך מבית רעך (עי' חגיגה ז' ע"א) ועתה נבאר רעך ורע אביך אל תעזוב, אל תעזוב לעבוד אותו ולהדבק בו ולעשות מצותיו. אל תעזוב ודאי. ומה שנאמר, הוקר רגלך מבית רעך, כלומר, **הוקר** יצרך, שלא ירתיח כנגדך, ולא ישלוט בך, ולא תעלה מחשבה זרה. **מבית רעך**, מי הוא בית רעך, זהו הנשמה הקדושה שהכניס בך רעך ונתנה בתוכך.

פסקה רמז
ועל דא פולחנא וכו': ועל כן עבודת הקב"ה, היא לאהוב אותו בכל שיתנהג עמך, כמ"ש, ואהבת את ה' אלקיך. זה אלי ואנוהו, שכל ישראל ראו על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. ואפילו העוברים שבמעי אמם היו רואים ומשבחים להקב"ה, וכולם היו אומרים, זה אלי ואנוהו אלקי אבי וארוממנהו. אלקי אבי, הוא כמש"א אלקי אברהם.

פסקה רמח

א"ר יוסי וכו': אר"י, אם כן למה כתוב, וארוממנהו. הרי אלקי אברהם הוא למעלה, ואין צורך לרומם אותו. כלומר, אלקי יצחק, שהוא קו שמאל, צריכים לרוממו ולא קו ימין. אמר לו, אפילו כן, צריכים לרוממו. והכל דבר אחד, וארוממנהו בכל הצדדים, לכלול גם מי שיודע ליחד את השם הקדוש הגדול, שגם הוא צריך לרומם אותו, כי זה הוא עבודה עליונה של הקב"ה.

פסקה רמט

ר' יהודה הוה וכו': ר"י היה יושב לפני ר"ש והוא קורא, כתוב, קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו. **קול צופיך**, מי הם צופיך, ומשיב, אלא אלו הם המצפים מתי ירחם הקב"ה לבנות ביתו. **נשאו קול**, שואל, ישאו קול היה צריך לומר, מהו נשאו קול. ומשיב, אלא כל אדם הבוכה ומרים קולו על חורבן בית הקב"ה, זוכה למה שכתוב אחר כך, **יחדיו ירננו**, וזוכה לראותו בישוב בשמחה.

פסקה רנ

בשוב ה' ציון: שואל, בשוב ה' אל ציון היה צריך לומר, מהו בשוב ה' ציון. ומשיב, בשוב ה' ציון ודאי. בוא וראה, בשעה שנחרבה ירושלים של מטה וכנסת ישראל, שהיא המלכות, הגלתה, עלה המלך הקדוש, שהוא ז"א, לציון, שהוא יסוד דמלכות, ונאנח כנגדה, משום שכנסת ישראל הגלתה. וכשתחזור כנסת ישראל למקומה, אז ישוב המלך הקדוש לציון, למקומו, להזדווג אחד באחד. וזהו שכתוב, בשוב ה' ציון, ולא לציון, כי ה' ציון יורה על זווג ה' עם ציון. ואז עתידים ישראל לומר, זה אלי ואנוהו. וכתוב, זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו. בישועתו ודאי, דהיינו בישועה של ה' שחזר לציון.

פסקה רנא

ה' איש מלחמה ה' שמו: ר' אבא פתח. על כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב בסופה, ואת הנחלים ארנון. כמה יש לנו להסתכל בדברי תורה, כמה יש לנו לעיין בכל דבר, שאין לך דבר בתורה, שאינו נרמז בשם הקדוש העליון. ואין לך דבר בתורה, שאין בו כמה סודות, כמה טעמים, כמה שרשים, כמה ענפים.

פסקה רנב

הכא אית לאסתכלא וכו': כאן יש להסתכל. שכתוב, על כן יאמר בספר מלחמות ה'. שואל, וכי ספר מלחמות ה' איפא הוא. ומשיב אלא כן העירו החברים. כל מי שעורך מלחמה בתורה, זוכה להרבות שלום בסוף דבריו. כל המלחמות שבעולם הם מריבות וחורבן, וכל המלחמות של תורה הם שלום ואהבה. ז"ש, על כן יאמר בספר מלחמות

ה'. דהיינו מלחמות של תורה. **את והב בסופה**, כלומר, אהבה בסופה. שאין לך אהבה ושלום חוץ מזה.

פסקה רנג

תו קשיא באתריה וכו': שוב הקושיא במקומה. שכתוב, ע"כ יאמר בספר מלחמות ה', ואם סובב על מלחמות שבתורה, בתורת מלחמות ה' היה צריך לומר, מהו בספר. ומשיב, אלא סוד עליון הוא. מקום יש להקב"ה, שנקרא ספר. שהוא מלכות. כש"א, דרשו מעל ספר ה' וקראו. שכל הכחות וגבורות שעושה הקב"ה, בספר ההוא תלוים ומשם יוצאים.

פסקה רנד

את והב בסופה: שואל, מי הוא והב. ומשיב, אלא כל אלו הכחות וכל אלו הגבורות שעושה הקב"ה, בספר ההוא תלוים, שהוא המלכות. וכשעורך הקב"ה מלחמותיו, הוא במקום אחד שהוא סוף המדרגות, ונקרא **והב**. כמש"א, לעלוקה שתי בנות הב הב. שהם מקום העונשים שמתחת המלכות, **בסופה**, פירושו בסוף המדרגות הוא נמצא. בסופה, ים סוף נקראת המלכות. דהיינו ים שהוא סוף לכל המדרגות.

פסקה רנה

ואת הנחלים ארנון: פירושו, ועם הנחלים שנמצאו ונמשכו לו, אל המלכות, שה"ס ואת והב בסופה, ממקום ההוא העליון, שנקרא **ארנון**. מהו ארנון. הוא זווג עליון של אהבה, שאינו נפרד לעולם, שהם זווג או"א עלאין, וכמו שאתה אומר, ונהר יוצא מעדן, שנהר היא בינה ועדן הוא חכמה, המכונים או"א. כי ארנון, הוא אותיות אור נון, דהיינו האור של נון שערי בינה. ובזה משתרשים שרשיו ומתגדלים ענפיו, של המלכות, לעשות מלחמות בכל מקום, ולעשות כחות וגבורות. ולהראות ממשלה גדולה ויקרה מכל.

פסקה רנו

ת"ח כד מתערין וכו': בוא וראה, כשמתעוררים גבורות ומלחמות של הקב"ה, כמה בעלי הדין מתעוררים לכל צד, אז רמחים ה"ס דינים דצד ימין וחרבות שנונים הם דינים דצד שמאל, מעוררים גבורות, והים מתרגש, וגליו עולים ויורדים, והאניות ההולכות ושטות בים, מסתלקות לכל צד. המלחמה שנונה באבני בלסטראות, בעלי רומח וחרב, אז כתוב, חציך שנונים. והקב"ה מתתקף בכחותיו לעורר מלחמה. אוי לאלו, שהמלך הקדוש מעורר עליהם מלחמה. אז כתוב, ה' איש מלחמה.

פסקה רנז
ומהכא ומאינון אתוון וכו': ומכאן, מהפסוק, ה' איש מלחמה, ומאלו האותיות, ומכתוב הזה, יוצאים שורות בעלי מלחמה לאלו הרשעים לאלו השונאים שחטאו להקב"ה. וסוד האותיות מתגלים לאלו בעלי האמת, והדברים מתבארים ומתפרשים, וכבר למדנו זה.

פסקה רנח
ה' איש מלחמה ה' שמו: שואל, כיון שכתוב, ה' איש מלחמה איני יודע שה' שמו. ומשיב, אלא כמ"ש, וה' המטיר על סדום וגו' מאת ה' מן השמים. אשר **וה'** פירושו הויה ובית דינו, שהוא המלכות, וע"כ כתוב אח"כ מאת ה'. אף כאן, ה' איש מלחמה, היינו הויה. ה' שמו, היינו המלכות. כי הכל תלוי בספר הזה, שהוא המלכות. כמש"א. יגלו שמים עונו, היינו ז"א שנקרא שמים. וארץ מתקוממה לו, היינו המלכות שנקראת ארץ.

פסקה רנט
ת"ח בשעתא דאתער וכו': בוא וראה, בשעה שהקב"ה מעורר מלחמה בעולם, העליונים והתחתונים, דהיינו האומות שלמטה, ושריהם שלמעלה, נעקרים ממקומם כמו שהעמדנו. ז"ש, מרכבות פרעה וחילו ירה בים. ולעתיד לבא, עתיד הקב"ה לעשות מלחמה גדולה וחזקה בעמים, כדי להוקיר את שמו. ז"ש, ויצא ה' ונלחם וגו'. וכתוב, והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי וגו'.

פסקה רס
ר' יהודה פתח וכו': רי"פ ואמר, ראוך מים אלקים ראוך מים יחילו וגו'. בשעה שעברו ישראל את הים, אמר הקב"ה למלאך הממונה על הים, חלוק את מימיך. אמר לו למה. אמר לו כדי שבני יעברו בתוכך. אמר לו, פריקת החשבון הוא אמת, פירוש, סליחת החטאים הוא אמת, כי הקב"ה סולח ומוחל עונות, אבל מה ההפרש בין אלו לאלו, אם אתה מוחל לישראל, מחול ג"כ למצרים. פורקנא, פירושו פריקה, מלשון ופרקת עולו (בראשית כ"ז מ'). קינטא, פירושו חשבון, מלשון קונטא לא מחיק (ירושלמי ב"ב י').

פסקה רסא
א"ל על תנאי וכו': אמר לו הקב"ה על תנאי הזה עשיתי את הים בשעה שבראתי את העולם. דהיינו על תנאי שיהיה נקרע בשביל ישראל. מה עשה הקב"ה העיר את הגבורה שלו ונקמטו המים. ז"ש ראוך מים אלקים ראוך מים יחילו. אמר לו הקב"ה לשר של ים, הרוג כל אלו ההמונים ואחר כך תשליך אותם לחוץ. לאח"כ כסה עליהם הים. ז"ש, מרכבות פרעה וחילו ירה בים.

פסקה רסב
אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, צא וראה, כמה מרכבות עשה הקב"ה למעלה, כמה המונים, כמה צבאות, וכולם קשורים אלו באלו, כולם הם מרכבות אלו לאלו, שכל תחתון מרכבה לעליונו, הם מדרגות על מדרגות. ומצד שמאל נמשכות מרכבות שולטות שאינם קדושות. וכולם הם מדרגות ידועות למעלה.

פסקה רסג
והא אתערנא בבכור וכו': והרי הערנו בבכור פרעה שהוא מדרגה אחת, שהרגה הקב"ה ושברה מן השלשלת שלה החזקה. תחת ממשלתה, כמה מרכבות וכמה צבאות של גבורים מצד שמאל. מהם אחוזים במקום עליון של ממשלתם, ומהם אחוזים במלכות שלמעלה, מהם אחוזים תחת ארבע החיות. כמו שלמדנו.

פסקה רסד
וכלהו אתמסרו בידיה וכו': וכולם נמסרו בידיה של דין המלכות, שנקרא ים הגדול, לשבור אותם ממדרגתם. וכשאלו נשברו מלמעלה, כל אלו שלמטה נשברו ונאבדו בים התחתון. ז"ש, מרכבות פרעה וחילו ירה בים. בים סתם. שיורה הן על ים שלמעלה לשרים שלהם והן ים שלמטה למצרים התחתונים.

פסקה רסה
ומבחר שלישיו טבעו בים סוף: ומבחר שלישיו כבר נתבאר. **ושלישים על כולו**, כל המדרגות היו שתים ואחת מלמעלה, אלו על אלו, כעין של מעלה כך נעשו. וכולם נמסרו בידיה של המלכות, לשברם מממשלתם אלו ואלו. העליונים והתחתונים.

פסקה רסו
ת"ח הא אתמר וכו': בוא וראה, הרי למדנו, שכל עשר המכות שעשה הקב"ה במצרים, הכל היה יד אחד, כי יד השמאל היתה כלולה בימין, ועשר אצבעות היו כלולות זו בזו, כנגד עשרה מאמרות, שהקב"ה נקרא בהם אחר כך. וכנגד כולם היה זה של הים חזק וגדול ושליט. כמש"א והאחרון הכביד. ז"ש מרכבות פרעה וחילו ירה בים וגו'. ולעתיד לבא עתיד הקב"ה להרוג המונים וקוזתורנתין וקונטיריסין וקלטירולסין, היינו שמות של שרים ומושלים של אדום. זה שאמר מי זה בא מאדום וגו'.

פסקה רסז
מרכבות פרעה וחילו וגו': ר' יצחק פתח, לקול תתו המון מים וגו'. הרי למדנו, שבעה רקיעים, כנגד חג"ת נהי"מ, עשה הקב"ה, ובכל רקיע ורקיע ככבים קבועים, דהיינו

מדרגות מבחי', ושוב. וככבים רצים בכל רקיע ורקיע, דהיינו מדרגות מבחינת, רצוא, ולמעלה מכולם ערבות, שהוא הג"ר של הרקיעים.

פסקה רסח

וכל רקיעא ורקיעא וכו': וכל רקיע ורקיע בהלוכו הוא מאתים שנה, ורומו חמש מאות שנים. בין רקיע לרקיע חמש מאות שנים. וערבות הזה, הלוכו באורך, אלף וחמש מאות שנים. וברחב אלף וחמש שנים. ומהזיו שלו מאירים כל אלו הרקיעים.

פירוש. הרקיעים כולם הם בחי' גוף, שהוא ו"ק רוח נפש. וערבות, הוא הראש של גוף הזה, שיש בו ג"ר. וההילוך ברקיע יורה על שיעור מדרגתו. והרום שבו יורה על שורשו. וע"כ הרום של כל הרקיעים הם חמש מאות שנה, יורה על המשכם מחג"ת נ"ה דבינה, כי אמא עד הוד אתפשטותה ולא יותר. וכל ספירה שלה היא במספר מאה. וע"כ הם חמש מאות שנה. וז"ש ורומיה חמש מאות שנין. אבל הלוכו, דכל רקיע, שיורה על שיעור מדרגתו, הלא אין שם אלא ב' ספירות רוח נפש, שהם ב' מאות. וז"ש, **וכל רקיעא ורקיעא בהלוכו מאתן שנין**. אבל רקיע העליון ערבות, שיש בו ג"ר, ונמשכים מאבא, שספירותיו בסוד אלפים. נמצא הלוכו ג' אלפים שנה. וז"ש, **והאי ערבות הלוכו באורכיה אלף ות"ק שנין, ופותיה אלף ות"ק שנין**.

ומה שאומר, **בין רקיעא ורקיעא חמש מאות שנין**. הוא, כי עצם הרקיע, הוא סוד סיום החדש דצמצום ב'. והוא בספירת סוד, שהוא הנושא למסך הזה (כמ"ש באורך לעיל בראשית א' דף ס"ח ד"ה חמש רקיעין עש"ה). וכיון שכל ספירה כלול מז"ס ע"כ יש בכל ספירה רקיע ביסוד שלה, עש"ה, ולפיכך נמצא שבין רקיע לרקיע יש ה"ס חג"ת נ"ה, כי אחר כל רקיע מתחיל ספירת החסד עד ההוד, וביסוד עומד רקיע האחר. ואלו ה"ס הם ה' מאות שנה מצד הבינה. וז"ש **בין רקיעא לרקיעא חמש מאות שנה**.

פסקה רסט

והא תנינן, לעילא וכו': והרי למדנו, למעלה מערבות הוא רקיע של החיות, שם ארבע חיות, אריה שור נשר ואדם. הפרסות של חיות הקדושות ורום שלהם, הוא ככולם שמתחתיהם, כי העליון כולל בתוכו כל התחתונים ממנו. למעלה מהם, קרסולים של החיות, והם ככולם שלמטה מהם. שוקים של החיות ככולם שלמטה. ארכובים של החיות ככולם שלמטה. ירכים של החיות ככולם שלמטה. עגבים של החיות ככולם שלמטה. וגופא דחיות ככולם שלמטה. הכנפים ככולם שלמטה. וצוארם ככולם שלמטה. ראשי החיות ככולם שלמטה. חושב כאן עשר בחינות כנגד עשר ספירות. שואל מהו ככולם. ומשיב, שחשובים כנגד כולם שלמטה מהם.

פסקה רע

וכל שייפא ושייפא וכו': וכל אבר ואבר מן החיות, הוא כנגד שבעה תהומות, שהם המסכים שבמלכיות. וכנגד שבעה היכלות, שה"ס ז' מלכיות. וכנגד מארץ לרקיע, שהוא יסוד. וכנגד מרקיע לרקיע, שהם חג"ת נ"ה כנ"ל. ושיעור כולם וגבהם, עשרים וחמשה אלף חלקים משיעור הקב"ה. כמו שהעמדנו.

פירוש. שכל בחינות שבבי"ע הן בחינות מהחזה ולמטה דז"א, כי בחינת הפרסא המסיימת האצילות, ה"ס המלכות דז"א שעמדה בצמצום א' בנקודה דעוה"ז, ועלתה במקום חצי בינה דז"א וסיימה שם האצילות. וחצי בינה התחתונה ותו"מ דז"א יצאו לחוץ מפרסא, ומהם נבנים כל הבחינות שבבי"ע עד לגמר התקון, שגם הם יחזרו ויתחברו לז"א ויהיו אצילות. וזהו אמרו **ושיעורא דכלהו ורומהון**, שאע"פ שאומר שכל שייפא ושייפא מן החיות כלול מז' ספירות דהיינו גם מחזה ולמעלה, אמנם שיעור כולם וגבהם בשיעור הקב"ה שהוא ז"א דאצילות אין בהם מבחינת מחזה ולמעלה כלום, אלא רק חצי ת"ת ונו"ה שלו שמחזה ולמטה, שהם **עשרים וחמשה**. כי ספירות דז"א הן כל אחת במספר עשרה. ולהיותם מתוקנים בסוד ארבע חיות, שמתגלה בהם החכמה, הם בבחינת **אלפין**, שספירות החכמה במספר אלפין. והם עשרים וחמשה אלפין. וז"ש, **ושיעורא דכלהו ורומהון עשרין וחמשה אלפין חולקין משיעורא דקב"ה**. שהוא ז"א דאצילות. ואין בהם מבחינת מחזה ולמעלה דקב"ה כלום.

פסקה רעא

ועוד רקיעא חד וכו': ועוד יש רקיע אחד למעלה מן קרני החיות. שכתוב ודמות על ראשי החיות רקיע. מלמטה מאותו רקיע יש כמה מרכבות בימין ושמאל.

פסקה רעב

מתחות ימא שראן וכו': מתחת הים, שהוא המלכות, שורים כל דגי הים ושטים מתאספים בארבע זויותיהם, שהם חו"ג תו"מ, ויורדים במדרגתם, דהיינו שמאירים ממעלה למטה, וכל המרכבות נקראים בשמותם. וכ"ז הוא בחינת מחזה ולמעלה של הים, ששם סוד חיות גדולות. מתחת אלו, הולכים אלו הקטנים מדרגות על מדרגות. שהם בחינת מחזה ולמטה של הים הנקראים חיות קטנות, שכתוב, זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות. והרי העמדנו הדברים.

פסקה רעג

מסטר שמאלא תתאה וכו': מצד שמאל התחתון, נמצאים ממשלת צד האחר, כי זה לעומת זה עשה האלקים. וכנגד כל מה שיש בבי"ע דקדושה יש בצד האחר, ואחוזים

באלו שלמעלה, שיונקים מקדושה. ועתה בקריעת ים סוף, ירדו להשבר מכח החזק של הקדושה. כמו שהעמדנו, מרכבות פרעה וחילו וגו'.

פסקה רעד

ימינך ה' נאדרי בכח: אמר ר' שמעון בשעה שהבקר מאיר, שה"ס אור החסדים דז"א, והאילה, שהיא המלכות, עומדת בקיומה. מתמלאת הצד שלה, כי השמאל, שהוא הצד שלה, מתלבש אז בחסדים, ומתמלאה הארתה. ונכנסת במאתים היכלות של המלך, שה"ס קו ימין, שאין בו אלא כתר וחכמה, שכל אחד במס' מאה והם מאתיים. והמלכות אחר שנשלמה ונתמלאה, מקו שמאל, היא נכללת כולה בימין, שה"ס ר' היכלות. אדם שעסק בחצות לילה בתורה, בשעה שנתעורר רוח הצפון, דהיינו השמאל, וחשקה של אילה הזו להתעורר בעולם, להשפיע, הוא בא עמה לעמוד לפני המלך. ובשעה שהאיר הבוקר מושכים עליו חוט של חסד.

פסקה רעה

מסתכל ברקיעא וכו': מסתכל ברקיע, דהיינו שמקבל מרקיע, שהוא יסוד דז"א, שורה עליו אור התבונה של דעת הקדוש, והאדם מתעטר בו, שמשיג ג"ר. והכל מפחדים ממנו. אז נקרא אדם הזה בן להקב"ה, בן היכל המלך שהיא המלכות, דהיינו בן לזו"ן. נכנס בכל שעריו של המלך ואין מי שימחה בידו.

פסקה רעו

בשעתא דקרי להיכלא וכו': בשעה שקורא אל היכל המלך, כתוב עליו, קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת. מהו באמת. הוא כמו שהעמדנו הכתוב, תתן אמת ליעקב, שפירושו, שיודע ליחד את השם הקדוש בתפלתו כראוי. וזהו עבודת המלך הקדוש.

פסקה רעז

ומאן דידע ליחדא וכו': ומי שיודע ליחד את השם הקדוש כראוי, מקים אומה יחידה בעולם. שכתוב, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. וע"כ העמדנו, כל כהן שאינו יודע ליחד השם הקדוש כראוי, אין עבודתו עבודה. כי הכל תלוי בו בכהן, הן עבודה העליונה, שהיא יחוד השם, והן עבודה התחתונה של הקרבנות. והוא צריך לכוון לבו ורצונו כדי שיתברכו העליונים ותחתונים.

פסקה רעח
כתיב כי תבאו וגו': כתוב, כי תבאו לראות פני. כי כל אדם שבא ליחד את השם הקדוש, ולא כיון בה בלב ורצון ויראה, כדי שיתברכו בו עליונים ותחתונים, משליכים תפלתו לחוץ. והכל מכריזים עליו רע. והקב"ה קורא עליו כי תבאו לראות פני.

פסקה רעט
כי תבאו וכו': שואל, כי תבאו לראות היה צריך לומר, מהו לראות פני. ומשיב, אלא כל אלו הפנים של המלך, דהיינו הארת חכמה, בסו"ה חכמת אדם תאיר פניו, גנוזים בעומק אחר החושך, שה"ס הדינים שבקו שמאל, וכל אלו היודעים ליחד את השם הקדוש כראוי, מתבקעים כל אלו כותלי החשך, ופני המלך נראים ומאירים לכל. וכשהם נראים ומאירים, מתברכים כולם העליונים והתחתונים אז נמצאות ברכות בכל העולמות, ואז כתוב, **לראות פני**.

פסקה רפ
מי בקש זאת מידכם: שואל, מה רוצה הכתוב לומר. ומשיב, אלא כל מי שבא ליחד את השם הקדוש העליון צריך ליחד מצד **זאת** שהיא המלכות, כמ"ש, ב **זאת** יבא אהרן אל הקדש, כדי שיזדווגו יחד אלו השנים, צדיק שהוא יסוד, וצדק שהוא המלכות, בזווג אחד, כדי שהכל יתברכו מהם. ואלו השנים נקראים **חצרך**, כמ"ש, אשרי תבחר ותקרב ישכון חצרך.

פסקה רפא
ואי איהו אתי וכו': ואם הוא בא ליחד השם הקדוש, ואינו מכוון ברצון הלב, ביראה ואהבה, הקב"ה אמר, מי בקש **זאת** מידכם רמוס חצרי, **זאת** ודאי, כי לא נמצא ברכות, בצדיק וצדק הנקראים חצרי, ולא די שלא נמצא בהם ברכות, אלא ששורה בהם דין, ונמצא הכל בדין.

פסקה רפב
ת"ח ימינא דקב"ה וכו': בוא וראה, הימין של הקב"ה, שהוא החסד, מתעוררים ממנו, כל אור, כל ברכות, וכל שמחה. בו כלול השמאל. כמו שיש באדם ימין ושמאל, והשמאל נכלל בימין, והימין כולל הכל, וכשנתעורר הימין, השמאל מתעורר עמו, כי בו אחוז ונכלל.

פסקה רפג
ות"ח בשעתא וכו': ובוא וראה, בשעה שאדם מרים ידיו בתפלתו, מכוון באצבעותיו למעלה. כמ"ש, והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל. כי בימין תלוי הכל. וכתוב,

וישא אהרן את ידיו, וכתוב, ידו חסר י', שיורה על יד אחת הימין, ואז נתכוון לברך למעלה.

פסקה רפד

וקב"ה לאו הכי וכו': והקב"ה אינו כן. בשעה שהקב"ה מרים ימינו למעלה, אוי להם לתחתונים, כי כל עזרה וכל ברכה נסתלקו מהם. מאין לנו זה, שכתוב, נטית ימינך תבלעמו ארץ. מהו נטית ימינך. הוא כתרגומו, ארימת ימינך. מיד תבלעמו ארץ. וכשנמצא הימין, נמצא עמו גם השמאל, ואם הימין מסתלק, מזדמן השמאל, ואז דינין מתעוררים בעולם, ודין שורה בכל.

פסקה רפה

ר"ש כד הוה וכו': ר' שמעון, כשהיה מגיע למקרא הזה, היה בוכה. שכתוב, השיב אחור ימינו. וכי אפשר שישיב אחור ימינו. ומשיב, אלא מחמת שהקדים השמאל לרדת בעולם נשאר הימין במקום אחר. דהיינו באחור.

פסקה רפו

אר"ש כתיב הצדיק וכו': א"ר שמעון, כתוב, הצדיק אבד, והעמדנו הדברים, הצדיק נאבד, לא כתוב, אלא הצדיק אבד. ומשיב, מכל אלו פני המלך לא נמצא שנאבד אלא צדיק, שהוא יסוד, אבד, בב' הצדדים, א' שאינו שורה בו ברכות כבתחילה. וא' שבת זוגו נתרחקה ממנו, שהיא כנסת ישראל, דהיינו המלכות, נמצא שהצדיק אבד יותר מכולם, ולעתיד לבא כתוב, גילי מאד וגו' הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא. צדיק ומושיע לא כתוב, אלא צדיק ונושע הוא, הוא נושע ודאי שחזרה אליו בת זוגו. וכבר למדנו.

פסקה רפז

ימינך ה' נאדרי בכח: מהו נאדרי, נאדר היה צריך לומר. ומשיב, אלא בשעה שהשמאל בא להזדווג בימין אז כתוב נאדרי, תרעץ אויב. ולעולם כך הוא, שמזדווג בימין, משום שהשמאל נמצא בימין ונכלל בו.

פסקה רפח

אמר רבי שמעון וכו': אר"ש, כמו שהעמדנו כן הוא. שהרי האדם נמצא שנחלק, כלומר שהוא רק חצי גוף, וחציו הב' היא הנקבה. מהו הטעם, כדי שיקבל אחר כך את בת זוגו ויעשו גוף אחד ממש. כך **ימינך**, נמצא שנחלק, שהוא רק חצי גוף, מהו הטעם. כדי שיקבל עמו השמאל. והכל כך הוא אחד באחד, ועל כן ביד אחד מכה ומרפא, וע"כ כתוב ימינך ה' תרעץ אויב.

פירוש. כי הימין נמשך מנקודת החולם, שפירושו שעלתה המלכות לבינה של המדרגה, ונשארו כו"ח במדרגה ובינה ותו"מ נפלו למדרגה התחתונה. ואלו כו"ח שנשארו במדרגה ה"ס נקודת החולם וה"ס הימין, ואלו בינה ותו"מ שנפלו מן המדרגה ה"ס השמאל ונקודת השורק. הרי שהימין הוא רק חצי גוף, והשמאל הוא חציו האחר. (עי' לעיל ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא נקודה). וז"ש, כך **ימינך אשתכח דאתפלג** דהיינו בעת עלית המלכות לבינה, שכו"ח שנשארו ה"ס ימין ובינה ותו"מ שנפלו ה"ס שמאל. **בגין לקבלא שמאלא**, כדי שיקבל אח"כ השמאל ותשלם מדרגתו. וז"ש **והכי הוא כלא חד בחד**, שכל ענין הזווגים של אחד באחד, הם כך, שהיו תחילה ב' פלגי דגופא ואח"כ מזדווגים.

פסקה רפט

ת"ח שירתא דא וכו': בוא וראה, שירה זו נאמר, על אותו הזמן ולעתיד לבא, בזמן שיתעורר מלך המשיח. שכתוב, ימינך ה' תרעץ אויב, רעצת, שהוא לשון עבר, לא כתוב, אלא תרעץ, שהוא לשון עתיד, הרי שהיא לעתיד לבא. מה כתוב בתחילה, בגלות, השיב אחור ימינו, מפני אויב, בזמן ההוא, לעתיד לבא, היא תרעץ אויב.

פסקה רצ

וכלא הכי הוא וכו': והכל כך הוא, תהרוס קמיך. הרסת לא כתוב אלא תהרוס. וכן תשלח חרונך וגו'. הכל לעתיד לבא. ימינך ה' נאדרי בכח, הוא בזמן הזה בעולם הזה. ימינך ה' תרעץ אויב, הוא בזמן מלך המשיח. וברוב גאונך תהרוס קמיך, הוא לביאת גוג ומגוג. תשלח חרונך יאכלמו כקש, הוא לתחיית המתים. שכתוב, ורבים מישיני אדמת עפר יקוצו וגו'.

פסקה רצא

בההוא זמנא אמר וכו': בזמן ההוא, אמר ר"ש, אשריהם שישארו בעולם. ומי הם. בוא וראה, לא ישאר בעולם חוץ מאלו הנמולים, שקבלו אות ברית הקדוש, ובאו בברית הקדוש בב' החלקים, דהיינו מילה ופריעה, כמו שהעמדנו. והוא שומר לברית ההוא, ולא הכניסו במקום שלא צריך. אלו הם שישארו ויכתבו לחיי עולם.

פסקה רצב

מנלן, דכתיב וכו': מאין לנו זה. הוא, כי כתוב והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו וגו'. משמע מן הנשאר בציון והנותר בירושלים שכל מי שנמול נכנס באלו ב' המדרגות ציון וירושלים. ואם שומר לברית ההוא כראוי, ונזהר בו, עליו כתוב, הנשאר בציון והנותר בירושלים, אלו ישארו בזמן ההוא, ובהם עתיד הקב"ה לחדש העולם ולשמוח בהם, על זמן ההוא כתוב, יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו.

פסקה רצג

ר' חייא הוה וכו': ר"ח היה הולך לר' אלעזר, מצאו שהיה יושב אצל ר' יוסי בר"ש בן לקוניא חמיו. בעוד שהיה מרים את ראשו, ראה את ר' חייא, אמר ביום ההוא יהיה ישראל שלישיה למצרים ולאשור וגו' ברוך עמי מצרים ומעשה ידי אשור ונחלתי ישראל. שואל, וכי אשור ומצרים קרובים הם להקב"ה.

פסקה רצד

אלא על גלותא וכו': ומשיב, אלא על בני הגלות שיעלו ממצרים ומאשור, נאמר. ואם נאמר על מצרים ועל אשור עצמם, הוא, על החסידים שבהם, שחזרו בתשובה, ונשארו לעבוד את ישראל ומלך המשיח. שכתוב, וישתחוו לו כל מלכים. וכתוב, והיו מלכים אומניך וגו'.

פסקה רצה

א"ל מאי דכתיב וכו': אמר לו, מהו שכתוב, דרכיה דרכי נעם. א"ל, כמה טפשים הם בני העולם, שאינם יודעים ואינם משגיחים בדברי תורה, שהרי דברי תורה הם הדרך לזכות בנעם ה' ההוא, שכתוב, דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. דרכי נעם ודאי. שואל, מהו נעם. ומשיב, הוא כמ"ש, לחזות בנעם ה' שהיא בינה, והעמדנוהו משום שהתורה ודרכיה באים מנעם ההוא, והדרכים האלו מתפרשים בו. ועל זה, דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום.

פסקה רצו

א"ר חייא תנינן וכו': אר"ח, למדנו, בשעה שהקב"ה נתן התורה לישראל, יצא אור מנעם ההוא, שהוא בינה, ונעטר בו הקב"ה, שהוא ז"א. דהיינו שקבל ג"ר ממנה, המכונים עטרה. ומנעם ההוא הבריק הזיו של כל העולמות, של כל הרקיעים, ושל כל הכתרים. על אותה שעה כתוב, צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו וגו', המלך שלמה הוא ז"א, אמו היא בינה, עטרה, הוא ג"ר.

פסקה רצז

וההיא שעתא דאתבני וכו': ובשעה ההוא שנבנה בית המקדש, נעטר הקב"ה בעטרה ההוא, וישב בכסא שלו, שהוא המלכות, ונעטר בעטרותיו. ומאותו זמן שנחרב בית המקדש, לא נעטר הקב"ה בעטרותיו, ונעם ההיא שהוא אור הבינה, נתכסה ונגנז.

פסקה רצח

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, בשעה שמשה נכנס בתוך הענן, כמ"ש ויבא משה בתוך הענן. כאדם ההולך במקום הרוח, פגש בו מלאך גדול אחד. ולמדנו ששמו קמואל, והוא ממונה

על י"ב אלפים ממונים שליחים. רצה להתחבר בו במשה. פתח משה פיו, בי"ב אותיות חקוקות של השם הקדוש, שלמד אותו הקב"ה בסנה, והתרחק ממנו י"ב אלף פרסאות. והיה הולך משה בענן, ועיניו לוהטות כגחלי אש.

פירוש. נודע, שבכל מדרגה יש בה נרנח"י. וכשבא משה למדרגת קבלת התורה בשביל ישראל, היה צריך להשיג את הנרנח"י של מדרגה ההוא. גם נודע שתפקיד המלאכים הוא לעזור את הנשמות שישיגו מה שצריכים. וכן מלאכים אלו שלפנינו, באו לעזור למשה שישיג את הנרנח"י הגדולים הללו.

והנה בחינת נפש רוח, השיג משה על ידי הענן עצמו. וז"ש **דעאל משה בגו ענגא וכו' כבר נש דהוה אזיל באתר דרוחא**. כלומר, שהענן היה לו למקום השגת אור הרוח. שה"ס ו"ק בחסרון ג"ר. וכדי לעזרו להשגת ג"ר, נגלה לו המלאך **קמואל**, שהוא ממונה **על י"ב אלפין ממנין שליחין**, שה"ס אור ג"ר המקובל ע"י ג' קוין בד' פנים חו"ב תו"מ שהם י"ב, ולהיותם ממשיכים חכמה, הם במספר אלפים. וי"ב אלפים אלו, ממונים שליחים לעזור לנשמה להשגת ג"ר. וז"ש, **בעא לאזדווגא ביה במשה**, שרצה להתחבר עמו, ומיד השיג משה הג"ר דנשמה, הנק' פה. וז"ש **פתח משה פומיה**, שזכה לאור הנשמה, המכונה פתחון פה, **בי"ב אתוון גליפין דשמא קדישא דאוליף ליה קב"ה בסנה**. כי אלו י"ב אתוון גליפין שקבל משה בסנה היו ג"כ בחינת אור הנשמה לפי המדרגה שלו אז. ונודע שאור הנשמה דוחה חכמה ומתדבק בחסדים, בסו"ה כי חפץ חסד הוא. וע"כ דחה משה את המלאך קמואל הממשיך ג"ר בהארת חכמה, והתדבק באור החסדים. וז"ש **ואתרחיק מניה י"ב אלפין פרסין**. כלומר י"ב פנים דנשמה, העומדים בשליטת אור החסדים, דוחים י"ב פנים העומדים בשליטת החכמה, הנק' אלפים. וז"ש שהתרחק ממנו י"ב אלפים פרסאות. מחמת חשקו לחסדים. וז"ש **והוה אזיל משה בעננא**, כלומר שחזר להתדבק בבחינת אור הרוח שבענן. **ועינוי מלהטן כגומרין דאשא**, כי לא הוכר הארת הג"ר בעיניו, מחמת שהתדבק בקומת הרוח, שיש שם דינים דמסך דבחי"א, הנקראים גחלי אש.

פסקה רצט

עד דאיערע ביה וכו': עד שפגש בו מלאך אחד, גדול ויקר מן הראשון. ולמדנו הדרניאל שמו. והוא עליון על שאר המלאכים, אלף וששים רבוא פרסאות, וקולו הולך במאתים אלף רקיעים המסתובבים באש לבנה. כיון שראה אותו משה לא יכול לדבר, רצה להפיל עצמו מתוך הענן.

פסקה ש

א"ל קב"ה, משה וכו': אמר לו הקב"ה, משה, וכי אתה הוא שהרבית דברים עמי בסנה, שרצית לדעת הסוד של השם הקדוש, ולא פחדת, ועתה, אתה מפחד מפני אחד ממשמשי. כיון ששמע משה קולו של הקב"ה נתחזק. פתח פיו בע"ב אתוון של השם העליון. כיון ששמע הדרניאל האותיות של השם הקדוש מפי משה, נזדעזע. קרב אליו, א"ל, אשרי חלקך משה, שנגלה לך מה שלא נגלה למלאכים עליונים.

פירוש. כי אחר שהשיג בעזרת קמואל מוחין דנשמה. היה צריך להשיג עתה מוחין דחיה. ונשלח לו לעזרה המלאך הדרניאל. וז"ש, **עד דאיערע ביה חד מלאכא רברבא ויקירא מן קדמאה**, כדי לעזור לו במוחין דחיה היותר חשובים. ומפרש גדלות ג' הקוין שלו. ונודע שהחכמה הוא במספר אלף, והחסדים הם במספר רבוא, וז"ש **והוא עלאה על שאר מלאכין**, דהיינו שחשיבותו הוא **אלף וס"ר פרסין**. ס"ר פרסין בימינו, שהם חסדים הנמשכים משש ספירות תחתוניות דעתיק שספירותיו בסוד עשרה רבוא. והם ששים רבוא. ובשמאלו אלף, שה"ס החכמה שמספרה אלף. **וקליה**, שהוא קו אמצעי המכונה קול, **אזיל במאתן אלף רקיעים**, שהם הרקיעים דאו"א עלאין, אלף רקיעים לאבא ואלף רקיעים לאמא, **דמסתחראן באשא חוורא**, כי או"א עלאין, הם בבחינת **אוירא דכיא**. שה' אינה יוצאת מ **אויר** שלהם, ובהם מתוקן המנעולא, שה"ס המלכות דמדת הדין שנקראת אש. אלא מתוך שאו"א עלאין הם תמיד בסוד כי חפץ חסד הוא אין האש הזה פוגם אצלם כלום, וע"כ נקרא **אש לבנה**. כלומר שאין בו פגם משהו. (כמ"ש ב"ב דף כ' ד"ה בראשית ע"ש) וקולו של הדרניאל שהוא קו אמצעי שלו ממשיך האוירא דכיא הזה דאו"א עלאין.

וז"ש **כיון דחמא ליה משה, לא יכיל למללא**, דהיינו מחמת הפחד דאשא חוורא, שראה בו שה"ס מלכות דמדת הדין. שמפחד הזה לא יכול לשמש עם הג"ר דנשמה שלו, הנקראים **דבור**. ולא עוד, אלא אפילו קומת רוח שהיה לו מכח הענן, לא יכול לשמש עמה, מטעם היותה ממלכות הממותקת בבינה. וז"ש **בעא למשדי גרמיה מגו עננא**, כי המלכות דמדת הדין שראה, פגמה מדרגת הענן, שהיתה ממלכות דמדת הרחמים. ואז נגלה לו קולו של הקב"ה, שהוא ז"א, שקול הזה ממתיק כל הדינים. וז"ש **כיון דשמע משה קלא דקב"ה אתתקף**. ואז, בעזרתו של הדרניאל, המשיך המוחין דחיה, וז"ש **פתח פומיה בע"ב אתוון דשמא עלאה** שהשיג פתחון פה, שה"ס ג"ר, מסוד ע"ב. וכששמע הדרניאל, שכבר משך מוחין דע"ב נתחבר עמו. וז"ש, **כיון דשמע הדרניאל וכו' קריב לגביה**.

פסקה שא

והוה אזיל עמיה וכו': והיה הולך עמו עד שהגיע לאשא תקיפא של מלאך אחד ששמו סנדלפון. ולמדנו סנדלפון גבוה על שאר חביריו, חמש מאות שנים. והוא עומד אחר הפרגוד של אדונו, וקושר לו כתרים מבקשותיהם של תפלות ישראל. ובשעה שמגיע כתר הזה לראש המלך הקדוש, הוא מקבל תפלות ישראל. וכל הצבאות וההמונים מזדעזעים ונוהמים ואומרים, ברוך כבוד ה' ממקום בית שכינתו.

פסקה שב

א"ל הדרניאל למשה וכו': אמר לו הדרניאל למשה, משה, איני יכול ללכת עמך, מפחד שלא ישרוף אותי אש החזק של סנדלפון. בו בשעה נזדעזע משה, עד שהחזיק הקב"ה במשה, והושיבו לפניו, ולימד אותו תורה. וכסה את משה באור ההוא והזיו של אותו הנעם, והיה פני משה מאירים בכל הרקיעים. וכל צבאות השמים היו מזדעזעים לפניו, בשעה שהיה יורד עם התורה.

פירוש. סנדלפון עומד בראש עולם הבריאה מתחת המסך של המלכות דאצילות. וז"ש והוא קאים בתר פרגודא דמאריה. ומקבל שם מהארת חג"ת נ"ה דבינה המאירים שם. וספירות דבינה הם במספר מאות וע"כ הם ה' מאות. וז"ש **עלאה הוא על שאר חברוי חמש מאות שנה**. והוא מעלה מ"ן לצורך זווג המלכות עם ז"א, מתפלות ישראל. וז"ש, **וקשר ליה כתרין מבעותהון של ישראל**, ובשעת הזווג מתקבלות תפלתם, וז"ש, **ובשעתא דמטי האי כתר לרישיה דמלכא קדישא הוא מקבל צלותהון דישראל**. ולהיות עמידתו תחת המסך דמלכות נבחן בו אש חזק, מדינים שבמסך דמלכות וז"ש, **אמר לו הדרניאל וכו' דלא יוקיד לי אשא תקיפא דסנדלפון**. ואז נזדעזע משה **עד דאתקיף ביה קב"ה במשה ואותביה קמיה ואוליף ליה אורייתא**. ויש כאן סוד גדול. כי בכל פעם שנזדעזע משה מחמת אשא תקיפא דסנדלפון, החזיק בו הקב"ה ולמד עמו תורה, עד שלימדו הקב"ה כל התורה והמצוה, שבגמר גילוים זכה משה לאור היחידה.

פסקה שג

כיון דחבו ישראל וכו': כיון שחטאו ישראל למטה לקח הקב"ה ממשה אלף חלקים מאותו הזיו. בו בשעה רצו מלאכים העליונים וכל ההמונים לשרוף את משה, דהיינו בשעה שאמר לו הקב"ה לך רד כי שחת עמך. נזדעזע משה ולא יכול לדבר, עד שהרבה בקשות ותפלות לפני הקב"ה.

פסקה שד
א"ל קב"ה משה וכו': א"ל הקב"ה: משה, אחוז בכסא שלי. עד שגער הקב"ה בכל אלו ההמונים, בכל אלו הצבאות, ואז אחז משה בשני לוחות אבנים והורידם למטה. וז"ש עיר גבורים עלה חכם וירד עז מבטחה. ומזיו ההוא שנשאר בו היו מבריקים פניו של משה. ומה בזה שנשאר בו לא יכלו להסתכל בפניו, במה שנסתלק ממנו על אחת כמה וכמה שלא יכלו להסתכל.

פסקה שה
ר' חייא אמר וכו': רח"א, ימינך ה' נאדרי בכח, זהו התורה, שמאדירה את הימין, וע"כ, ימינך ה' תרעץ אויב. כי אין דבר בעולם שישבור כחם של עמים עכו"ם, כמו בשעה שישראל עוסקים בתורה. שכל זמן שישראל עוסקים בתורה מתחזק הימין, ונשבר כחם ועוזם של העמים עכו"ם. ומשום זה נקראת התורה **עוז**, כמש"א ה' עוז לעמו יתן.

פסקה שו
ובשעתא דישראל לא וכו': ובשעה שישראל אינם עוסקים בתורה, מתחזק השמאל, ומתחזק כחם של העמים עכו"ם, שיונקים מן השמאל, ושולטים עליהם, על ישראל, וגוזרים עליהם גזירות שאינם יכולים לעמוד בהם. ועל זה נגלו בני ישראל ונתפזרו בין האומות.

פסקה שז
הדא הוא דכתיב וכו': ז"ש, על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עזבם את תורתי. כי כל זמן שישראל עוסקים בתורה, נשבר כחם ועוזם של כל עובדי ע"ז, ז"ש ימינך ה' תרעץ אויב. א"ר אלעזר, ודאי כן הוא, כמו שלמדנו, שכל זמן שקולם של ישראל נשמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, הקול קול יעקב, ואם לא הידים ידי עשו. וכבר בארנו.

פסקה שח
וברב גאונך תהרוס קמיך: ר' חזקיה פתח ואמר, למה ה' תעמוד ברחוק וגו'. בשעה שעונות העולם גורמים, הקב"ה עולה למעלה למעלה, ובני אדם צועקים ומורידים דמעות, ואין מי שישגיח עליהם. מהו הטעם. משום שהקב"ה נסתלק למעלה למעלה, ונמנע מהם התשובה. אז כתוב, וברב גאונך תהרוס קמיך.

פסקה שט
ר' יצחק אמר וכו': ר"א, מקרא זה, הוא, בשעה שהקב"ה מתלבש בגאות על העמים שיתאספו עליו. כמ"ש ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו. ולמדנו, עתידים ע' שרי צבאות להתאסף מכל צד בעת ההיא עם הצבאות של כל העולם, ולעשות מלחמה

על ירושלים עיר הקדושה ולאחוז בעצות על הקב"ה. ומהו אומרים. נקום על המגין מתחילה, ואח"כ על עמו ועל היכלו.

פסקה שי

כדין זמין קב"ה וכו': אז עתיד הקב"ה לצחוק עליהם, שכתוב יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו. בזמן ההיא ילבוש הקב"ה גאות עליהם, ויכלה אותם מן העולם. כמ"ש וזאת תהיה המגפה וגו'.

פסקה שיא

ר' אבא אמר וכו': רא"א משמו של ר' ייסא סבא, וכן אמר ר' שמעון, עתיד הקב"ה להחיות כל אלו המלכים שהצירו את ישראל וירושלים, דהיינו לאנדיאנוס ללופינוס, ונבוכדנצר, ולסנחריב, ולכל שאר מלכי העולם, שהחריבו ביתו, ויתן להם ממשלה כמתחילה, ויאספו עמהם שאר העמים וילחמו על ירושלים, ועתיד הקב"ה להפרע מהם בגלוי סביב ירושלים. וז"ש וזאת תהיה המגפה אשר יגוף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים. אשר יצבאו לא כתוב, אלא אשר צבאו, לשון עבר, כי סובב על נבוכדנצר וכו' שכבר צבאו. אז כתוב, וברב גאונך תהרס קמיך. וזה כתוב, לזמן שיבא המשיח, ושירה זו, שירת עולם היא.

פסקה שיב

וברוח אפיך נערמו מים: היינו באותו זמן. ועל כך, יש זה באותו זמן, ובזמן מלך המשיח, ובזמן של גוג ומגוג. נצבו כמו נד, הוא לזמן העולם הבא, שהוא שמחת כל העולמות.

פסקה שיג

אמר אויב ארדוף אשיג וגו': אמר אויב, זהו הממונה הגדול של מצרים. בשעה שניתנה לו הממשלה על ישראל, חשב לכלותם תחת ממשלתו, אלא שזכר הקב"ה הרי העולם, שהם האבות, שהיו מגינים עליהם. ולא תאמר שזה בלבד רצה לכלותם, אלא כל אלו השרים הממונים על כל העמים עכו"ם, כשניתן להם רשות וממשלה על ישראל, רוצים כולם לכלות ישראל תחתם.

פסקה שיד

ועל דא אינון וכו': ועל כן אלו העמים שהם תחת שליטתם של אלו הממונים, כולם גוזרים גזרות לכלות את ישראל. אלא הקב"ה זוכר הרי העולם, שהם האבות, ומגין עליהם. וכשראה משה את זה, התחיל לשבח את הקב"ה, ואמר מי כמוכה באלים ה'.

פסקה שטו

אמר ר"ש אילנא וכו': אר"ש, אילן אחד גדול עליון וחזק, הוא ז"א, בו נזונים עליונים ותחתונים. ומוגבל בי"ב גבולי אלכסון, שהם ד' ספירות חו"ג תו"מ שבכל אחד ג' קוין. (כמ"ש בפ' לך דף ז' ד"ה גו נטיען ע"ש) מתחזק בד' רוחות העולם, שהם חו"ג תו"מ, המתחברים במקומם. ע' ענפין שהם ע' שרים הממונים על ע' אומות העולם. עולים בתוכו ונזונים ממנו. מעיקר שרשיו יונקים הם מסביב. והם ענפים הנמצאים באילן.

פסקה שטז

כד מטי עדן וכו': כשמגיע עת הממשלה לכל ענף וענף, כולם רוצים לכלות לגמרי את גוף האילן, שהוא העיקר של כל הענפים, והוא השולט על ישראל ואחוזים בו. וכשמגיע עליהם הממשלה של גוף האילן, שהוא חלקם של ישראל. הוא רוצה לשמרם, ולתת שלום בכולם. ועל זה מקריבים ע' פרי החג לתת שלום לע' ענפים שבתוך האילן, שהם ע' שרים של אומות העולם.

פסקה שיז

ועל דא מי וכו': ועל זה נאמר מה כמוכה באלים ה'. מהו באלים. אילן, כמש"א כי יבושו מאלים אשר חמדתם. שהוא אילן שהיו עובדים לצורה אחת שהיתה חקוקה בתוכו. מי כמוכה שיעשה כמעשיך וירחם על כל. מי כמוכה בכל סביבות האילן, שאע"פ ששולט שומר את הכל שומר לכל השאר, ואינו רוצה לעשות עמהם כליה, כמו שהם היו רוצים בזמן שליטתם. מי כמוכה נאדר בקדש. היינו שנאדר בכח העליון שנקרא קדש. נאדר בקדש ממש. שהם המוחין דבינה. ונקרא כח ה', נעם ה'. והרי העמדנו הדברים.

פסקה שיח

מי כמוכה באלים ה': ר' יוסי פתח, ראיתי את כל המעשים וגו' הבל ורעות רוח, שואל, שלמה המלך, שעלה בחכמתו יותר על כל בני העולם, איך אמר, שכל המעשים הם הבל ורעות רוח. יכול, אף מעשה הצדקה הוא הבל ורעות רוח, הלא כתוב, והיה מעשה הצדקה שלום. ומשיב. אלא, הרי העמדנו, כל המעשים אשר נעשו תחת השמש כתוב, ומשונה הוא מעשה הצדקה, שהוא למעלה מן השמש.

פסקה שיט

והנה הכל הבל ורעות רוח: שואל מה פירושו. אם תאמר, הכל הבל פירושו כמו שהעמדנו, שהיא בסוד החכמה כמש"א, הבל הבלים אמר קהלת והבלים אלו הם קיום עולם העליון ותחתון. (כנ"ל בא ד' מ"א אות קמ"ג) מהו תאמר בזה שכתוב כאן, הנה הבל ורעות רוח.

פסקה שכ
אלא הכי אוקמוה וכו': אלא כך העמדנו, וכך הוא. בוא וראה, בשעה שהמעשים טובים בעולם, והאדם עוסק בעבודת המלך הקדוש, הנה דבר ההוא שעושה נעשה ממנו הבל למעלה. ואין לך הבל, שאין לו קול שעולה למעלה ונעשה סנגור לפני הקב"ה.

פסקה שכא
וכל אינון עובדין וכו': וכל אלו המעשים, שעוסק בהם האדם ואינם עבודת הקב"ה, דבר ההוא שעשה נעשה ממנו הבל, והולך ומשוטט בעולם. וכשיוצאת נשמתו, הבל ההוא מגלגל אותו בעולם, כאבן בכף הקלע. כמ"ש, ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע.

פסקה שכב
מאי יקלענה: שואל מהו יקלענה. ומשיב, הבל ההוא מגלגל אותו סביב בעולם. אז, כל הדברים שנעשים ואינם עבודת הקב"ה, נעשה מהם הבל, שהוא שבירת הרוח שמשבר את הרוח, העולה ויורד ומתגלגל בעולם. ז"ש הבל ורעות רוח.

פסקה שכג
אבל ההיא מלה וכו': אבל דבר ההוא שהוא עבודת רבונו, זה עולה למעלה מן השמש, ונעשה ממנו הבל קדוש, וזה הוא זרע שזורע האדם בעולם ההוא, ומה שמו. צדקה. שכתוב, זרעו לכם לצדקה.

פסקה שכד
האי מדבר ליה וכו': זה מנהיג את האדם כשנשמתו יצאה ממנו, ומעלה אותו במקום הכבוד למעלה, ונמצא לצרור אותו בצרור החיים. ז"ש והלך לפניך צדקך. כדי לנהוג אותך, ולהעלותך למקום שנקרא כבוד ה', שהוא המלכות, שכתוב, וכבוד ה' יאספך.

פסקה שכה
כל אינון נשמתין וכו': כל אלו הנשמות, שהבל ההוא הקדוש מנהיג אותם, ההוא שנקרא כבוד ה', מאספם בתוכו ונצררים בו. ואז הוא נחת רוח. אבל הבל האחר, שאינו עבודת הקב"ה, נקרא, ורעות רוח. אשריהם הצדיקים שכל מעשיהם הם למעלה מן השמש, דהיינו עבודת הקב"ה, וזורעים זרע הצדקה לזכות אותם לעולם הבא. ועל זה כתוב, וזרחה לכם שמש יראי שמי שמש צדקה.

פסקה שכו
אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, בוא וראה, בתחילה כשנבנה בית המקדש למטה, לא נבנה אלא בדין ורגז, כמ"ש, כי על אפי ועל חמתי וגו'. משום שהוא במקום שהדין שורה. לעתיד לבא, עתיד הקב"ה לבנות אותו ולתקנו במדרגה אחרת עליונה, הנקראת צדקה.

שהיא מלכות המתוקנת, שכתוב, בצדקה תכונני. משום זה יתקיים ולא יחרב עוד. ושמו ממש יקרא צדק. מאין לנו. שכתוב, וזה שמו אשר יקראו ה' צדקינו.

פסקה שכז

נטית ימינך תבלעמו ארץ: הוקשה לו, הלא הימין פועל חסד. ואומר. הרי למדנו שפירושו הרימות ידך. ונשאר השמאל לבדו ועשה דין. (כנ"ל אות רסד) אמר ר' יצחק, הרי העירו בה החברים, כשהוציא הקב"ה את המצרים מתים מתחת המים, אמר לארץ, אסוף אותם בתוכך. ולא רצתה עד שהושיט הקב"ה את הימין כנגדה, והשביע אותה, אז בלעתם הארץ. ז"ש תבלעמו ארץ. ר' אלעזר אומר, נטית ימינך, פירושו, להפריד אותה מן השמאל, ואז נעשה הדין בשמאל.

פסקה שכח

נחית בחסדך עם זו גאלת וגו': הוא כמו שכתוב, כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רציתם. **כי ימינך** זה גדולה, דהיינו חסד. **נהלת בעזך**, זהו שכתוב, **וזרועך**, זהו גבורה. **אל נוה קדשך**, זהו שכתוב, **ואור פניך כי רציתם**, זהו צדיק, שהוא יסוד. וכולם נמצאים בכתוב. כל שש הספירות. כי חסד וגבורה כוללים ת"ת. ויסוד כולל נו"ה.

פסקה שכט

תפול עליהם אימתה ופחד: שואל אימתה, היה צריך לומר אימה, מהו אימתה. שהרי אין לך אות או מלה אחת בתורה, שאין בה סודות עליונים. וא"כ, מהו אימתה. אמר ר' שמעון, כלומר, אימת השכינה. והוא כמו אימת ה' שהיא השכינה.

פסקה של

כהאי גוונא תביאמו וגו': כעין זה, תביאמו ותטעמו בהר נחלתך וגו', היה צריך לומר תביאם ותטעם, מהו תביאמו. ומשיב, אלא רוח הקודש אמר, על הדור האחרון שמל יהושע, ונגלה בהם הגילוי של הרשימה הקדושה משמו של הקב"ה, והם אחוזים בו, שהוא ז"א, והם ראוים לרשת הארץ, כמ"ש, ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ. כי כל מי שנמול, ונגלה בו הרשימה הקדושה, ושומר אותו נקרא צדיק, ומשום זה לעולם יירשו ארץ.

פסקה שלא

וע"ד תביאמו וכו': וע"כ תביאמו, עם ו' יתירה, שפירושו, תביאמו לאלו שאחוזים ב ו'. ותטעמו, כש"א נצר מטעי וגו', לאותם שנאחזים ב ו', שהוא ז"א. ולאלו האחרונים שבימי יהושע, רומז הדבר. ואין לך מלה בתורה, או אות קטן בתורה, שאין בה סודות עליונים וטעמים קדושים, אשרי חלקם של היודעים בהם.

פסקה שלב
פקודא למבני מקדשא וכו': מצוה, לבנות בית המקדש של מטה כעין בית המקדש של מעלה. כמש"א מכון לשבתך פעלת ה'. כי צריך לבנות בית המקדש למטה ולהתפלל בתוכו תפלה בכל יום, לעבוד את הקב"ה, כי תפלה נקרא עבודה.

פסקה שלג
וההוא בי כנשתא וכו': ובית הכנסת ההוא, צריכים לבנותו ביופי גדול ולתקן אותו בכל התיקונים. כי בית הכנסת למטה עומד כנגד בית הכנסת שלמעלה.

פסקה שלד
בית המקדש לתתא וכו': בית המקדש למטה עומד כעין בית המקדש שלמעלה. שעומדים זה כנגד זה. ובית המקדש ההוא, כל תקוניו, וכל עבודותיו, וכל אלו הכלים, והמשמשים, כולם הם כעין של מעלה. המשכן שעשה משה במדבר, היה הכל כעין של מעלה.

פסקה שלה
בי מקדשא דבנה וכו': בית המקדש שבנה שלמה המלך, הוא בית מנוחה. כעין העליון הוא בכל התקונים שבו, להיות בתקון העליון בית מנוחה ונחלה. כך בית הכנסת צריך להיות בכל תקוני היופי כעין העליון, להיות בית תפלה, לתקן תקונים בתפלה, כמו שהעמידו.

פסקה שלו
וההוא בי מקדשא וכו': ובית המקדש ההוא צריך שיהיה בו חלונות, שכתוב, וכוון פתיחן. כעין של מעלה. וע"ז, משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. ואם תאמר אפילו בשדה יש להתפלל. משום שעולה שם רוח. אינו כן, כי אנו צריכים בית, ואינו. שצריך להמצא בית למטה כעין בית העליון, שהוא המלכות, להוריד דייר העליון, שהוא השכינה, לדייר התחתון, לבני אדם.

פסקה שלז
ותו, דההוא צלותא וכו': ועוד, שתפלה ההיא ורוח ההוא, צריך לעלות ולצאת מן המצר בדרך ישר כנגד ירושלים. וע"ז כתוב, מן המצר קראתי יה. שצריך מקום צר בצרה, לשלוח בתוכו רוח ההוא, שלא יטה לימין ולשמאל. ובשדה אין הקול יכול לשלוח לו כך. כי כעין זה הוא קול שופר, שנדחה לחוץ בדרך ישר מתוך מקום צר, והולך ובוקע רקיעים, ועולה בעליה לעורר רוח שלמעלה.

פסקה שלח

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר הרי כתוב, ויצא יצחק לשוח בשדה. הרי שמתפללים בשדה. ומשיב משונה הוא יצחק, שדבר אחר היה בו מה שלא היה בכל העולם. שהיה אחד מן האבות. ועוד, שמקרא זה אינו בא לכך להתיר להתפלל בשדה, כי ודאי שבשדה אחר לא היה מתפלל וכבר בארנו. (לעיל בא אות קנ"ה) ששדה זה היה השדה אשר קנה אברהם. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה שלט

תניא א"ר אבא וכו': למדנו, אר"א אשרי חלקם של הזוכים לומר שירה זו בעולם הזה וזוכים לאמרה בעולם הבא. ושירה זו נבנה בכ"ב אותיות קדושות חקוקות, ובעשרה מאמרות, והכל נרשם בשם הקדוש, והכל שלמות השם הקדוש. והערנו הדברים.

פסקה שמ

א"ר שמעון וכו': אר"ש, בשעה ההיא שהיו עומדים ישראל על הים, והיו אומרים שירה, נגלה עליהם הקב"ה וכל מרכבותיו וצבאיו, כדי שידעו את מלכם, שעשה להם כל אלו הנסים והגבורות, וכל אחד ואחד ידע והסתכל מה שלא ידעו והסתכלו שאר נביאי העולם.

פסקה שמא

דאי תימא דלא וכו': כי אם תאמר שלא היו יודעים ולא השיגו חכמה עליונה, משירה זו תראה שכולם הסתכלו בחכמה, וידעו הדברים ואמרו. שאם לא כן, איך אמרו כולם מלות אחדות, שלא נטו אלו מאלו, ומה שאמר זה אמר זה, ולא הקדים מלה זו למלה זו, אלא כולם אמרו במשקל אחד, ורוח הקדש היה בפי כל אחד ואחד, והמלות נאמרו כולם כאלו יצאו מפה אחד. אלא ודאי כולם בחכמה עליונה הסתכלו, וידעו דברים עליונים, ורוח הקודש בפי כל אחד ואחד.

פסקה שמב

ואפילו אינון דבמעי וכו': ואפילו אלו שבמעי אמם, היו אומרים שירה כולם כאחד. והיו רואים כולם מה שלא ראה יחזקאל הנביא. ועל כך היו כולם מסתכלים, כאלו ראו עין בעין. וכשגמרו הדברים, כולם מתבשמים בעצמם, וחושקים לראות ולהסתכל ולא היו רוצים לנסוע משם מרוב השתוקקות.

פסקה שמג

בההיא שעתא אמר וכו': בשעה ההיא, אמר משה להקב"ה, בניך מרוב השתוקקות להסתכל בך אינם רוצים לנסוע מן הים. מה עשה הקב"ה, הסתים כבודו בחוץ במדבר,

ושם נגלה ואינו נגלה. אמר להם משה לישראל, כמה פעמים אמרתי שתסעו משם ולא רציתם, עד שהראיתי לכם זיו כבוד הקב"ה במדבר. ומיד היו חושקים.

פסקה שמד

ולא נטלו עד וכו': ולא נסעו עד שאחז בהם משה, והראה להם זיו כבוד הקב"ה במדבר, אז מרוב השתוקקות ורצון להסתכל הסיע אותם משה. ז"ש ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור. מהו מדבר שור. הוא מדבר שהיו רוצים שם להסתכל בו בזיו כבוד המלך הקדוש, ועל כן נקרא מדבר שור. שפירושו הסתכלות שם.

פסקה שמה

וילכו שלשת וגו' ולא מצאו מים: אין מים אלא תורה, שנאמר הוי כל צמא לכו למים. אמר ר' ייסא, וכי מי נתן להם התורה כאן. והרי עד עתה לא ניתנה להם התורה.

פסקה שמו

אמר רבי אלעזר וכו': אר"א, הם יצאו למדבר להסתכל, והקב"ה לקח זיו הכבוד משם, והם הלכו להסתכל בו, ולא מצאו אותו. ולמדנו שהקב"ה נקרא תורה, וע"כ אין מים אלא תורה, ואין תורה אלא הקב"ה.

פסקה שמז

אמר רבי שמעון וכו': אר"ש, בעוד שהיו הולכין במדבר, נגלה עליהם רשות אחר של שאר העמים, דהיינו אותו שהוא שולט במדבר ופגע בהם שם, ראו ישראל שלא היה ההוא, זיו כבוד מלכם, ז"ש, ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה, מה הטעם, כי מרים הם, לא נתבשם נפשם כבתחילה. ולא עוד אלא שבא לקטרג עליהם.

פסקה שמח

מה כתיב ויצעק וגו': מה כתוב, ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ. ואין עץ אלא תורה, שכתוב, עץ חיים היא למחזיקים בה. ואין תורה אלא הקב"ה. ר' אבא אמר, אין עץ אלא הקב"ה, שכתוב, כי האדם עץ השדה. עץ השדה ודאי, זהו עץ שדה דתפוחין קדישין. כלומר, שדה זו היא מלכות. עץ השדה, זה ז"א בעלה. וכשנגלה זיו כבוד המלך עליהם, אז וישלך אל המים וימתקו המים. מהו וימתקו המים, היינו שהקטיגור נעשה סניגור.
פירוש. שהוקשה לו כיון שויורהו ה' עץ, היינו הקב"ה, וחזר עליהם זיו כבודו, א"כ למה לו עוד להשליך אותו אל המים, ועוד, הרי מים ג"כ הקב"ה כנ"ל. וז"ש שקטיגור נעשה סניגור. כיון שהס"א שהיתה במים קטרג עליהם כנ"ל. ועתה נעשה סנגור.

פסקה שמט

אמר רבי אבא וכו': אר"א, בוא וראה, בתחילה כשנכנסו ישראל בברית הקב"ה, לא נכנסו כראוי. מה הטעם. משום שמלו ולא פרעו, ולא נגלה הרושם הקדוש. כיון שהגיעו כאן למרה, מה כתוב, שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו. שפירושו, שם נכנסו ישראל בשני חלקים הקדושים, מלכות ויסוד שזכו בהם ע"י מילה ופריעה, בגילוי ההוא שנגלה הרושם שלהם ונקראו חק ומשפט. חק, זה מלכות, כש"א ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. שסובב על המלכות ורומז על מילה ומשפט, כמ"ש משפט לאלקי יעקב. שהוא יסוד רומז להמוחין המתגלים ע"י הפריעה, הנקרא משפט. **ושם נסהו** היינו באות הזה הקדוש. שמפני היותו חק, שייך נסיון. כמ"ש כי חק לישראל הוא. בספר ר' ייבא סבא אמר דבר על מטה ההוא הקדוש, שעליו נאמר, ויורהו ה' עץ.

פסקה שנ

ויאמר אם שמוע וגו': כתוב ויאמר, מהו ויאמר, לא כתוב מי אמר זה. אלא הקב"ה אמר. ר' חזקיה אמר, אנו למדים אמירה סתם מאמירה סתם. שכתוב, ואל משה אמר עלה אל ה'. ושם פירושו המלכות, שאם היה הקב"ה היה צריך לומר, עלה אלי. אף כאן פירושו המלכות.

פסקה שנא

אמר ר' יוסי וכו': משמע משכתוב מקודם לכן, ויצעק אל ה', ויורהו ה' עץ. מכאן משמע פירושו של ויאמר, שמשמע מי אמר מלה זו. דהיינו ג"כ הקב"ה. **לקול ה' אלקיך**, לקולי היה צריך לומר. ומשיב, שפירושו לקול הזה שנכנסו בו, על ידי המילה, שהוא קול המלכות. וע"כ לא נאמר לקולי.

פסקה שנב

אמר ר' אבא וכו': אר"א, אחר שנגלה בהם רושם הקדוש, נכנסו בב' חלקים הקדושים כמו שלמדנו (לעיל אות שכ"ח) שהם יסוד ומלכות. ע"י מילה זכו למלכות, וע"י פריעה ליסוד. וכיון שנכנסו באלו השנים, נכנסו גם באלו ב' חלקים האחרים, שהם נצח והוד, כי כשיתעלו בב' האחרים, נצח והוד, יתחברו באלו, יסוד ומלכות. ולא ימנעו ברכות שיסוד ישפיע למלכות. ומשום זה, יגיעו באלו עד המלך הקדוש. שהוא ז"א.

פסקה שנג

ומאתריה דקרא וכו': וממקום הכתוב נשמע הדבר. שכתוב, ויאמר אם שמוע תשמע. **ויאמר**, זה המלך הקדוש. ומהו אמר, אם שמע תשמע **לקול ה' אלקיך**, הוא כש"א, כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא, שהיא כנסת ישראל, דהיינו המלכות. **והישר** בעיניו תעשה, זהו

צדיק שנקרא ישר. **והאזנת למצותיו**, זהו נצח. **ושמרת כל חוקיו**, זהו הוד. כיון שנכנסו באלו מלכות ויסוד ונצח והוד. הרי הגיעו למלך הקדוש, שהוא תפארת, שמקומו אחר נצח. וע"כ לאח"כ מה כתוב, כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. **כי אני ה'** זהו המלך הקדוש שהוא ת"ת.

פסקה שנד

אשתמע דכל מאן וכו': נשמע, שכל מי ששומר הרושם הקדוש הזה, שהוא מילה, עולה ממנו עד המלך הקדוש העליון. שואל, מה משמעות הדברים. ומשיב, שמשמע, שאלו השנים, נצח והוד, שמתקבץ בהם הזרע לברכה, ושמן משחת קדש שיורים אותו בפי האמה, שהוא יסוד, נתקשרו יחד, והמלך העליון, ת"ת, עליהם, ונקשרו בו. ועל כך, מי שנכנס באלו השנים יסוד ומלכות ע"י מילה ופריעה, ושומר אותם, נקשר בשנים אחרים, נצח והוד, ונכנס בהם, ואז מגיע למלכא קדישא, שהוא ת"ת.

פסקה שנה

א"ר יצחק וכו': אר"י, ודאי מי שזכה בצדיק, שהוא יסוד, זכה בנצח והוד, מפני שיסוד כולל בתוכו נו"ה, והם שלשה שנתברכה בהם כנסת ישראל שהיא מלכות. ומי שזכה בהם זכה במלך הקדוש, שהוא ת"ת, ונכנס בכל הארבע ספירות, ת"ת נצח הוד יסוד מלכות.

פסקה שנו

ולקבלי ארבעה אלין וכו': וכנגד ארבע אלו יש שמירה להרושם הקדוש, מארבעה דברים: שמירה דכנסת ישראל, שהיא מלכות, הוא שמירה מנדה, שמירה של הצדיק, שהוא יסוד, הוא שמירה משפחה. שמירה של נצח, הוא שמירה מבת עכו"ם. שמירה של הוד הוא שמירה מזונה. ועל זה **לקול ה' אלקיך**, זהו כנסת ישראל שהיא מלכות. שנכנסו בה על ידי המילה.

פסקה שנז

במה זכאן ישראל וכו': במה זוכים ישראל לקבל פני השכינה. הוא, על ידי שמירה מנדה. ועל זה כתוב, ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה. שואל, מהו, לגלות ערותה. ומשיב, זהו **כנסת ישראל**. כלומר שלא יפגום בה. ובזה אחוזים ומתקשרים דברים אחרים שכנסת ישראל נקשרת בהם. וכבר העמדנו הדברים.

פסקה שנח

והישר בעיניו תעשה: זהו **צדיק**, שהוא יסוד, כמ"ש עיני ה' אל צדיקים, להשמר משפחה. והרי העמדנו הדברים, שכתוב, ושפחה כי תירש גבירתה, פירושו שגורם

לצדיק להתדבק בשפחה. **והאזנת למצותיו**, זהו נצח, להשמר שלא יכניס רושם הזה בבת אל נכר, ולא ישקר בו בנצח. שכתוב וגם נצח ישראל לא ישקר. ומי ששומר זה, את הברית הקדוש, מקיים מצותיו, שכתוב, כי לא תשתחוה לאל אחר. **ושמרת כל חוקיו**, זהו **הוד**, להשמר מן זונה.

פסקה שנט

ואזלא הא כמה וכו': וזה הולך כמו שלמדנו. א"ר יהודה, מה שכתוב, חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. אלא, כל מי שמזרז עצמו, ומשים פחד חרב שנונה החזקה, שהיא מלכות, כנגדו, **על ירך**, מהו על ירך. היינו על רושם הקדוש הזה לשמור אותו. כמש"א, שים נא ידך תחת ירכי.

פסקה שס

ד"א חגור חרבך וכו': פירוש אחר על חגור חרבך. כלומר, זרז את עצמך, והתקף יצרך הרע, שהוא חרבך, **על ירך**, על רושם הקדוש ההוא לשמור אותו. ואם שומר אותו אז נקרא גבור. והקב"ה מלביש אותו בלבושיו, ומי הוא לבושיו של הקב"ה. זה הוא הוד ונצח. שכתוב, הוד והדר לבשת. אף כאן, הודך והדרך. ואז מתדבק האדם בהמלך הקדוש כראוי.

פסקה שסא

מכאן ולהלאה כל וכו': מכאן ולהלאה כל המחלה וגו' **כי אני ה' רופאך**. זהו המלך הקדוש. ועל כן הזהיר אותם על דבר ההוא ממש שנתן ורשם בהם, שהוא ברית המילה ולא יותר. ואמת הוא שעד עתה לא ניתנה להם התורה, אלא כיון שכתוב, שם שם לו חק ומשפט, שהם מילה ופריעה, מיד, ויאמר אם שמוע תשמע וגו' שהמדובר הוא בד' שמירות של הברית הקדוש, כמבואר, ומיושב קושיא הנ"ל שבאות שמ"ה.

פסקה שסב

תא חזי כד וכו': בוא וראה, כשרצה הקב"ה להזהיר את ישראל על התורה, בכמה דברים משך אותם בכמה משיכות של אהבה, כאדם המושך את בנו לבית הספר. ובוא וראה, לא רצה הקב"ה לתת להם התורה עד שנתקרבו אליו, ובמה נתקרבו אליו. בגילוי של הרושם הזה, שהיא ברית מילה, כמו שלמדנו.

פסקה שסג

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, לא קרבו ישראל להר סיני, עד שנכנסו בחלק של הצדיק, דהיינו ברית מילה, וזכו בו. מאין לנו זה. כי כתוב, ביום הזה באו מדבר סיני ביום הזה

ממש בדיוק. שהוא יסוד הנקרא **זה**. וכתוב, ואמר ביום ההוא הנה אלקינו **זה** קוינו לו וגו'.

פסקה שסד

ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר וגו': ר' יהודה פתח ואמר, אשרי משכיל אל דל וגו'. מקרא זה העמדנוהו, בשעה שאדם שוכב בבית חליו, הוא נתפש לשליטים של המלך, ראשו בשלשלת, רגליו באזיקים, כמה חילים שומרים אותו מצד זה ומצד זה, שלא יברח, אבריו כולם במיצר, ולוחמים אלו באלו, אכילה הוסרה ממנו.

פסקה שסה

בההוא זמנא פקדין וכו': בזמן ההוא פוקדים עליו מליץ, ללמד עליו זכות לפני המלך. שכתוב, אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף. בשעה ההיא, אשרי חלקו של אדם, שנכנס אליו ומלמדו דרך להצילו מן הדין. ז"ש אשרי משכיל אל דל.

פסקה שסו

והיך יכיל לשזבא וכו': שואל, ואיך יכול להציל את החולה. ומשיב, שילמד אותו דרך החיים לשוב לפני אדונו. אז נעשה מליץ עליו למעלה והוא נצול. מה שכרו. הוא, ביום רעה ימלטהו ה'. פירוש אחר, אשרי משכיל אל דל. מפני שכמה תקיף הוא שכר של העוזר לדל לפני הקב"ה.

פסקה שסז

א"ר חייא תוהנא וכו': אר"ח תמיהני על מקרא הזה, שכתוב, כי שומע אל אביונים ה'. וכי אל אביונים שומע ולא לאחר. אמר רבי שמעון משום שהם קרובים יותר אל המלך, שכתוב לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה. ואין לך בעולם, שהוא לב שבור, כמו אביון. עוד א"ר שמעון, בוא וראה, כל בני העולם נראים לפני הקב"ה בגוף ונפש, ועני אינו נראה לפני הקב"ה אלא בנפש לבד, כי גופו שבור, והקב"ה קרוב לנפש יותר מלגוף.

פסקה שסח

מסכנא חד הוה וכו': עני אחד היה בשכנות של ר' ייסא. ולא היה מי שישגיח עליו. והוא היה מתבייש, ולא התקיף בני אדם. יום אחד היה חולה, נכנס אליו ר' ייסא, שמע קול אחד, שאמר צדק צדק, היינו שמסר דין לשמים, הנפש פורחת ממני ועוד לא הגיע הזמן, אוי לבני העיר, שלא נמצא בהם מי שישיב נפשו אליו. קם רבי ייסא נתן בפיו מי תאנים ומדה של יין מרוקח. בקע זיעה בפניו ושב רוחו אליו.

פסקה שסט

לבתר אתא ושאיל וכו': אחר כך בא ושאל לו. אמר, חייך רבי, הנפש יצאה ממני, והגיעה לפני כסא המלך, ורצתה להשאר שם, אלא שרצה הקב"ה לזכותך, והכריזו עליך, עתיד הוא ר' ייסא להעלות רוחו, ולהתקשר באדרא קדושה אחת, היינו באדרא רבא, ולא באדרא זוטא. שעתידים החברים להעיר בארץ, והתקינו שלשה כסאות העומדים לך ולחבירך, ר' יוסי ברבי יעקב ור' חזקיה. שיצאו נשמתם באדרא זו, (כמ"ש בזוהר נשא דף קמ"ד ע"א ע"ש) מיום ההוא והלאה, היו משגיחים עליו בני עירו.

פסקה שע

תו מסכנא אחרא וכו': עוד, עני אחר עבר לפני ר' יצחק והיה בידו חצי מעה כסף, אמר לו לר' יצחק, השלם לי ולבנותי את נפשינו. אמר לו ואיך אשלים את נפשכם, שהרי אין אצלי רק חצי מעה. אמר לו, בזה אשלים אני בחצי מעה אחרת שיש אצלי. הוציאה ונתן לו.

פסקה שעא

אתחזיאו ליה בחלמיה וכו': הראו לו בחלומו, שהיה עובר בשפת ים הגדול, ורצו להשליכו בתוכו. ראה את ר' שמעון שהושיט ידו כנגדו, ובא עני ההוא, והוציאו ונתנו בידיו של ר' שמעון וניצל. כשהקיץ, נפל בפיו מקרא הזה, אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'.

פסקה שעב

ותא חזי כל וכו': ובוא וראה, בכל יום ויום נוטף טל של עתיקא קדישא לזעיר אנפין, ומתברכת כל שדה התפוחים הקדושים, שהיא מלכות, ומטל ההוא נמשך לאלו שלמטה, ומלאכים הקדושים נזונים ממנו כל אחד לפי אכלו. ז"ש לחם אבירים אכל איש. דהיינו הטל הנ"ל שהוא לחם מלאכים. וממזון ההוא אכלו בני ישראל במדבר. שהוא המן.

פסקה שעג

אמר ר' שמעון וכו': כמה בני אדם נזונים בזמן הזה ממנו. ומי המה. אלו הם החברים העוסקים בתורה ימים ולילות. וכי יעלה על דעתך ממזון ההוא ממש, שישראל אכלו במדבר, לא אלא כעין מזון ההוא ממש, ששקול פי שנים, על המן שאכלו ישראל במדבר.

פסקה שעד

תא חזי ישראל וכו': בוא וראה, ישראל, כשבאו והתדבקו במלך הקדוש, בשביל הגילוי של הרושם הקדוש, של המילה, זכו אז לאכול לחם אחר עליון יותר, ממה שהיה בתחילה, בתחילה כשיצאו ישראל ממצרים, באו בלחם שנק' מצה, שהוא מלכות, ועתה

זכו ונכנסו לאכול לחם אחר עליון יותר, ממקום עליון, שכתוב, הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, מן השמים ממש. שהוא ז"א. ובזמן ההוא, נמצא להם לישראל ממקום הזה. החברים העוסקים בתורה, ממקום אחר עליון יותר, נזונים. מה הוא. הוא כמו שכתוב, החכמה תחיה בעליה, שהוא מקום עליון יותר, מז"א.

פסקה שעה

א"ל ר' אלעזר וכו': א"ל ר"א, אם כן, למה נחלש נפשם של העוסקים בתורה, יותר משאר בני העולם, שהרי שאר בני אדם נראים שנמצאים ביותר כח ועצמה מעוסקים בתורה. אמר לו, יפה שאלת.

פסקה שעו

תא תזי, כל וכו': בוא וראה, כל מזון של בני העולם בא מלמעלה. מזון ההוא שבא מן שמים וארץ הוא מזון של כל העולם, והוא מזון הכל, והוא מזון גס ועבה, ומזון ההוא שבא ממקום עליון יותר, והוא מזון יותר דק, בא ממקום שהדין נמצא, דהיינו ממלכות, וזה הוא מזון שאכלו ישראל בצאתם ממצרים. דהיינו מצה. מזון שנמצא לישראל בזמן ההוא במדבר ממקום עליון הנקרא שמים, שהוא ז"א, הוא מזון יותר דק, שנכנס יותר לנפש, מכל מזון אחר, ונפרד יותר מן הגוף, ונקרא לחם אבירים. דהיינו מן.

פסקה שעז

מזונא עלאה יתיר וכו': מזון היותר עליון מכל, הוא מזון החברים, אלו העוסקים בתורה, שהם אוכלים מזון של הרוח והנשמה ואינם אוכלים מזון הגוף כלל, והיינו ממקום עליון היקר מכל, הנקרא חכמה, משום זה חלש גופם של החברים יותר מבני העולם, שהרי אינם אוכלים מזון הגוף כלל, ואוכלים רק מזון הרוח והנשמה, ממקום רחוק העליון היקר מכל. שהוא חכמה, שהיא רחוקה, כמ"ש אמרתי אחכמה והיא רחוקה וגו'. ומשום זה מזון ההוא הוא דק מן הדק יותר מכל, אשרי חלקם. ז"ש והחכמה תחיה בעליה. אשרי חלקו של גוף, שיכול להיות נזון במזון הנפש.

פסקה שעח

אמר ליה ר' אלעזר וכו': א"ל ר"א, ודאי כך הוא, אבל בזמן הזה איך נמצאים מזונות אלו. אמר לו, ודאי יפה שאלת. בוא וראה, וזה הוא בירורו של הדבר. מזון הראשון, הוא מזון של כל העולם, ההוא שבא משמים וארץ. והוא מזון הגוף.

פסקה שעט

מזונא דהוא עליאה וכו': מזון שהוא עליון ממנו, ההוא, שהוא יותר דק, בא ממקום שהדין שורה, הנקרא צדק. שהיא מלכות, וזה הוא מזון של עניים, דהיינו מצה הנקרא

לחם עוני, וסוד הדבר, מי שהשלים את העני, משלים לו אות אחת על צדק, ונעשה צדקה. וז"ס גומל נפשו איש חסד, גמילות חסדים יורה, ששורה בדין והשלים אותו עם חסד, אז הוא רחמים.

פסקה שפ

מזונא עלאה יתיר וכו': מזון עליון יותר מאלו, הוא מזון עליון ויקר ממקום שנקרא שמים, שהוא ז"א, דהיינו מן שאכלו ישראל במדבר. והוא דק יותר מכולם. והוא מזון של חולים. ז"ש ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו, ה' הוא בדיוק, שהוא ז"א. מהו הטעם, משום שאלו החולים אינם ניזונים אלא במזון ההוא של הקב"ה ממש. דהיינו ז"א.

פסקה שפא

מזונא עלאה קדישא וכו': מזון עליון קדוש ויקר, זה הוא מזון של רוחות ונשמות, והוא מזון של מקום רחוק העליון. שהוא בינה שחזרה להיות חכמה. שעליה נאמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. ממקום ההוא שנקרא נועם ה'. דהיינו בינה שחזרה לחכמה.

פסקה שפב

ויקירא מכלא הוא וכו': ויקר מכולם הוא המזון שהחברים העוסקים בתורה אוכלים אותו, והוא מזון הבא מחכמה עליונה, שהוא חכמה ממש. מה הטעם שבא ממקום הזה. הוא משום שהתורה יוצאת מחכמה העליונה, ואלו העוסקים בתורה נכנסים בעיקר השרשים, וע"כ המזון שלהם, ממקום ההוא העליון הקדוש בא.

פסקה שפג

אתא ר' אלעזר וכו': בא ר' אלעזר ונשק ידיו של ר"ש אביו. אמר אשרי חלקי שעמדתי בדברים אלו, אשרי חלקם של הצדיקים העוסקים בתורה ימים ולילות, שמזכה אותם בעולם הזה ובעולם הבא. שכתוב, כי הוא חייך ואורך ימיך.

פסקה שפד

הנני ממטיר לכם לחם וגו': ר' יוסי פתח, פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון. מה כתוב למעלה, עיני כל אליך ישברו. כל בני העולם מצפים ונושאים עיניהם אל הקב"ה, משום זה, כל אלו בעלי האמונה צריכים בכל יום ויום לבקש מזונם מהקב"ה, ולהתפלל תפלתם עליו.

פסקה שפה

מ"ט בגין וכו': שואל, מהו הטעם. ואומר, משום שכל מי שמתפלל תפלתו אל הקב"ה על מזונותיו, גורם שיתברך על ידיו כל יום, אילן ההוא שמזון הכל בו. ואע"פ שנמצא

עמו מזון, צריך לבקש עליו לפני הקב"ה ולהתפלל תפלתו על מזון כל יום, כדי שימצאו על ידו ברכות למעלה, בכל יום ויום. וזהו ברוך ה' יום יום.

פסקה שפו

ועל דא לא לבעי וכו': וע"כ, אין אדם צריך לבשל מזונות מיום ליום אחר, שלא לעכב מיום ליום אחר. ז"ש ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו. יום ביומו, הוא מדויק, חוץ מערב שבת לשבת, כמו שהעמדנו. ואז נמצא הקב"ה מלא ברכות בכל יום. ואז כתוב, פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון. מהו רצון. היינו רצון ההוא שנמצא מעתיקא קדישא, שהוא כתר, ויוצא ממנו רצון שיהיה נמצא מזון לכל. ומי שמבקש על מזון בכל יום ויום, ההוא נקרא בן נאמן, בן, שבשבילו נמצא ברכות למעלה.

פסקה שפז

ר' אבא פתח וכו': רא"פ ואמר, רוצה ה' את יראיו המיחלים לחסדו, כמה יש לבני אדם ללכת בדרכיו של המלך הקדוש, וללכת בדרכיה של התורה, כדי שימצאו ברכות לכולם לעליונים ולתחתונים.

פסקה שפח

דתניא מאי דכתיב וכו': שלמדנו, מה שכתוב, ישראל אשר בך אתפאר. אתפאר ודאי. מה פירושו. הוא משום שבשביל ישראל למטה, שמעלים מ"ן, הקב"ה מתפאר למעלה ומה פאר שלו, שמניח תפלין, פירוש, ע"י המן שישראל מעלים יוצאים מוחין לז"א שנקראים תפילין, שמתחבר בהם צבעים להתפאר. כי ד' פרשיות ה"ס ג' צבעים לבן אדום ירוק, והם מתחברים בסוד ג' קוים, להאיר בכל השלמות.

פסקה שפט

תאנא רוצה וכו': למדנו. רוצה ה' את יראיו. שואל, רוצה ה' ביראיו היה צריך לומר. מהו, רוצה ה' את יראיו. ומשיב, אלא רוצה ה' את יראיו, כלומר, הוציא רצון הזה ורצה בו את יראיו היראים ממנו. ומי הם היראים שהוציא להם הרצון הזה, חזר ואמר, את המיחלים לחסדו, דהיינו אלו המצפים ומחכים בכל יום ויום לבקש מזונם מן הקב"ה. זה משמע, משכתוב, המיחלים לחסדו.

פסקה שצ

ר' ייסא סבא וכו': רי"ס, לא התקין סעודתו בכל יום עד שהתפלל תפלתו לפני הקב"ה על מזונות. אמר לא נתקן הסעודה עד שתהיה נתונה מבית המלך. אחר שהתפלל תפלתו לפני הקב"ה, היה מחכה שעה אחת, אמר, כבר הזמן שניתנה מבית המלך, מכאן ולהלאה התקינו הסעודה. וזהו הדרך של יראי הקב"ה יראי חטא.

פסקה שצא

אינון חייביא דאזלין וכו': אלו הרשעים ההולכים עקלקלות בדרכי התורה, מה כתוב בהם, הוי משכימי בבוקר שכר ירדופו. וע"ז, רוצה ה' את יראיו המיחלים לחסדו. לחסדו, הוא בדיוק. ובזה ניכרים אלו בני האמונה בכל יום ויום. ז"ש ויצאו העם ולקטו דבר יום ביומו, יום ביומו אמר, ולא דבר יום ליום אחר.

פסקה שצב

וכל כך למה וכו': שואל, וכל כך למה. ואומר, שהוא למען אנסנו הילך בתורתי אם לא. בכאן, דהיינו באכילה, ניכרים אלו בני האמונה, שבכל יום ויום הם הולכים בדרך הישר בתורה. ר' יצחק אמר, מכאן, צדיק אוכל לשובע נפשו. פירושו אחר שהשביע נפשו בתפילה ובקריאה בתורה הוא אוכל.

פסקה שצג

רבי שמעון אמר וכו': רש"א, בוא וראה, עד שלא נתן הקב"ה התורה לישראל, הבחין בין אלו בני האמונה ובין הרשעים שאינם בני אמונה, ואינם רוצים בתורה. ובמה הבחין אותם במן. כמו שנאמר, **אנסנו**. וכל אלו הנמצאים שהם בני אמונה, רשם אותו הקב"ה ברושם של ספירת החסד. כמש"א, המיחלים לחסדו. וע"כ למען אנסנו. וכל אלו שאינם נמצאים בני אמונה הסיר מהם ספירה עליונה הזו. והמן הכריז ואמר, ובטן רשעים תחסר, ועם כל זה לא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר.

פסקה שצד

תאנא בההוא שעתא וכו': למדנו, בשעה ההוא נשלמו ישראל למטה כעין של מעלה, כמו שהעמדנו, שכתוב, ויבואו אלימה ושם שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים וגו'. שפירושו, שנתחזק האילן הקדוש, שהוא ז"א, בי"ב גבולים, בד' צדדי העולם, חו"ג תו"מ, כלומר, בג' קוין בכל צד מד' צדדי העולם, חו"ג תו"מ, והם י"ב גבולים שה"ס שתים עשרה עינות מים. ונתחזק בע' ענפים, שהם ע' שרים, שה"ס ע' תמרים, והכל כעין של מעלה.

פסקה שצה

בההיא שעתא נטיף וכו': בשעה ההיא. נוטף טל הקדוש, דהיינו שפע המכונה טל, מעתיקא סתימאה, שהוא כתר, וממלא את ראשו של ז"א, המקום שנקרא שמים, ומטל ההוא של אור העליון הקדוש, היה נמשך ויורד המן למטה. וכשהיה יורד היה מתפזר כמו קרומים קרומים ונקרש למטה. ז"ש דק ככפור על הארץ.

פסקה שצו
כל אינון בני וכו': כל אלו בני האמונה יוצאים ולוקטים ומברכים עליו את השם הקדוש. ומן ההוא היה מעלה ריחות של כל הבשמים שבגן עדן, כי בו נמשך ויורד למטה. כשמשימו לפניו, כל טעם שהיה רוצה לטעום טעם אותו. ומברך למלך הקדוש העליון.

פסקה שצז
וכדין מתברך במעוי וכו': ואז המן מתברך במעיו, והיה מסתכל וידע למעלה וצפה בחכמה עליונה, ועל זה הם נקראים דור דעה. ואלו היו בני אמונה, ולהם ניתנה התורה להסתכל בה, ולדעת דרכיה.

פסקה שצח
ואינון דלא אשתכחו וכו': ואלו שלא נמצאו בני אמונה, מה כתוב בהם, שטו העם ולקטו. מהו שטו, שטות היו לוקחים לעצמם, משום שלא היו בני אמונה, מה כתוב בהם, וטחנו ברחים או דכו במדוכה וגו'. מי הטריח אותם כל כך. אלא שהם לא היו בני אמונה.

פסקה שצט
כגוונא דא וכו': כעין זה אלו שאינם מאמינים בהקב"ה, אינם רוצים להסתכל בדרכיו, והם רוצים להטריח עצמם כל יום אחר מזון, ימים ולילות, מפחד, אולי לא יעלה בידם פת לחם. מי גרם להם זה, משום שאינם בני אמונה.

פסקה ת
אוף הכא שטו וכו': אף כאן שטו העם ולקטו, שטו בשטות של עצמם, ורצו להטריח עליו, ז"ש, וטחנו ברחים. ואחר כל טרחה הזאת לא עלה בידם, אלא כמו שכתוב, והיה טעמו כטעם לשד השמן. ולא יותר. מי גרם להם זה, משום שלא היו בני אמונה.

פסקה תא
אמר ר' יוסי וכו': מהו לשד השמן. יש אומרים שנלוש בשמן. כתרגומו. ויש אומרים. מה השד משתנה לכמה אפנים, אף המן משתנה לכמה טעמים. דהיינו כל טעם שהיו רוצים היו טועמים בו. ר' יהודה אמר, לשד השמן פירושו יניקה של שמן.

פסקה תב
ר' יצחק אמר וכו': רי"א, איש לפי אכלו לקטו. שואל, וכי מי שאוכל מעט לקט מעט ומי יותר לקט יותר, והרי כתוב, לא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר. ומשיב, אלא לפי האוכלים לקטו. זה משמע משכתוב, אכלו, דהיינו מי שאוכל אותו, ומשום זה לא כתוב, איש לפי אכילתו.

פסקה תג
מאי קא מיירי וכו': שואל, מה מלמדנו זה, שכל אחד לקט לפי האוכלים. ומשיב, אם אחז בעבד או באמה, ואומר ששלו הוא, וחברו בא ואמר שלי הוא, קרבו לפני משה לדין, אמר להם, כמה נפשות בביתך וכמה נפשות בביתו של זה. אמר כך וכך. ואותה שעה, אמר להם משה, לקטו מחר, וכל אחד יבא אצלי. למחר יצאו ולקטו ובאו לפני משה, שמו לפניו כלי והיה מודד אותו, אם עבד ההוא של זה, נמצא העומר של העבד באותו כלי, כי היה עומר אחד לכל נפש ונפש מביתו. מדד לזה ונמצא חסר האוכל של העבד בכלי שלו, והיה עומר אחד לכל נפש ונפש מביתו אז אמר העבד הוא של זה. ז"ש, איש לפי אכלו לקטו. וכתוב, עמר לגלגלת מספר נפשותיכם.

פסקה תד
אמר ר' ייסא וכו': אר"י, כתוב, ערב וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים ובקר וראיתם את כבוד ה'. שואל, ערב וידעתם, במה ידעו ומשיב, אלא כך למדנו. בכל יום ויום נמצאו, מנהגי הקב"ה, בבוקר נעור החסד בעולם, ובזמן ההוא שנקרא ערב, תלוי הדין בעולם, וכן העמדנוהו, שיצחק תיקן תפלת המנחה. ויצחק הוא גבורה. ועל כן ערב וידעתם, כשיתעורר הדין בעולם, תדעו, שבדין הזה הוציא ה' אתכם ממצרים. ובוקר וראיתם את כבוד ה', כי בזמן ההוא החסד נעור בעולם, ויתן לכם לאכול.

פסקה תה
ר' חייא אמר וכו': רח"א להיפך. מה כתוב למעלה בשבתנו על סיר הבשר וגו'. בו בשעה נתעורר הערב, דהיינו הדין. ובזמן ההוא שנתעורר הדין נתעורר גם החסד בעולם, ז"ש, וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים תדעו את החסד ההוא שעשה עמכם בזמן הדין, והוציא אתכם מארץ מצרים. ובוקר וראיתם את כבוד ה'. כבוד ה' הרי ידוע, שהיא המלכות. וכל כך למה. בשמוע ה' את תלונותיכם.

פסקה תו
אמר ר' ייסא לא וכו': אר"י לא שינה הקב"ה מנהגיו, שיאיר החסד בערב, כמו שאמר ר' חייא, חוץ, שאלו רשעי עולם משנים אותו, ומהפכים הרחמים לדין. כמו שלמדנו.

פסקה תז
תאני ר' אלעזר וכו': תאני ר' אלעזר, ממן ההוא, עתידים הצדיקים לאכול לעולם הבא. ואם תאמר, באפן ההוא שאכלו ישראל במדבר. לא כן, אלא יותר מהם, שלא היה בשלמות ההוא לעולם, מה הוא. הוא כמו שהעמדנו, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. וכתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך.

פסקה תח

ראו כי ה' נתן לכם השבת: ר' חזקיה פתח, שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'. שואל, שיר המעלות סתם, ואינו מפרש מי אמרו. ואומר. אלא שיר המעלות, פירושו, שעתידים כל בני העולם לומר זה, כי שיר הזה עתיד לאמרו לדורות עולם.

פסקה תט

ומאי הוא ממעמקים וכו': שואל, ומה פירושו של ממעמקים קראתיך. ומשיב. כך למדנו. כל מי שמתפלל תפלתו לפני המלך הקדוש, צריך לבקש בקשותיו ולהתפלל מעומק הלב, כדי שימצא לבו שלם בהקב"ה ויכוין לבו ורצונו. וז"ש ממעמקים קראתיך. שואל, וכי אמר דוד כך, והרי כתוב, בכל לבי דרשתיך. ומקרא זה די, להתפלל בכל לב, ולמה צריך ממעמקים.

פסקה תי

אלא הכי תאנא וכו': ומשיב. אלא כך למדנו, כל אדם שמבקש בקשתו לפני המלך, צריך שיכוון דעתו ורצונו לשורש השרשים, להמשיך ברכות מעומק הבור, כדי שיזלו ברכות ממעין של כל. ומה הוא, הוא מקום ההוא שיוצא ממנו ונמצא ממנו אותו הנהר, שהוא חכמה סתימאה, שכתוב ונהר יוצא מעדן. שעדן הוא חכמה, ונהר היא בינה, והיינו בינה שיצאה לחוץ מראש א"א, שהוא חכמה סתימאה. (עי' לעיל בהקס"ה דף ז' ד"ה ותמן) וכתוב, נהר פלגיו ישמחו עיר האלקים וזהו נקרא ממעמקים. עומק כל, עומק הבור שמעיינות יוצאים ונמשכים ממנו לברך כל. וזה הוא ההתחלה להמשיך ברכות מלמעלה למטה.

פסקה תיא

אמר ר' חזקיה וכו': ר"ח מפרש דבריו, ואמר, כשעתיקא סתימאה מכל סתומים רוצה לזמן ברכות לעולם, השרה הכל והכליל הכל בעומק העליון ההוא, שהוא חכמה סתימאה דא"א מבחינת מה שהבינה יוצאת ממנו לחוץ, ומכאן שואב ונמשך נהר, שהוא בינה, שנחלים ומעינות יוצאים ממנו, שהם המוחין, ונשקים הכל ממנו, שכל המוחין של זו"ן ובי"ע נמשכים משם. ומי שמתפלל תפלתו, צריך לכוון לבו ורצונו להמשיך ברכות מעומק של הכל הזה, כדי שתתקבל תפלתו ויעשה רצונו.

פסקה תיב

ויאמר משה אליהם וגו': א"ר יהודה בכל יום ויום מתברך העולם מיום ההוא העליון, כי כל ששה ימים מתברכים מיום השביעי, וכל יום נותן מברכה ההיא שקבל ביום ההוא שלו.

פסקה תיג
ועל דא משה אמר וכו': וע"כ אמר משה, איש אל יותר ממנו עד בוקר. מהו הטעם. משום שאינו נותן ואינו שואל יום זה לחבירו, אלא כל אחד ואחד שולט בלבדו ביום ההוא שלו, כי יום אינו שולט ביום של חבירו.

פסקה תיד
בגיני כך כל וכו': משום זה, כל אלו חמשה הימים שולטים ביומם, ונמצא בהם מה שקבלו, ויום הששי נמצא בו יותר. וזה הולך, כמו שאמר ר' אלעזר. מה שכתוב, יום הששי עם **ה'** מה שלא כתוב כן בשאר הימים. אלא כך העמידוהו, הששי עם ה', יורה, שנתחברה בו המטרוניתא, הנקראת ה' שהיא מלכות, לתקן שלחן אל המלך, ומשום זה יש בו ב' חלקים, א' מיומו עצמו, ואחד, מתקון שמחת המלך במטרוניתא.

פסקה תטו
וההוא ליליא חדוותא וכו': ולילה ההוא, שמחת המטרוניתא במלך וזווג שלהם, ומתברכים כל ששה ימים כל אחד ואחד בלבדו. משום זה, צריך האדם לסדר שלחנו בליל שבת, משום ששורה עליו ברכות מלמעלה, וברכה אינה נמצאת על שלחן ריקן. משום זה, תלמידי חכמים שיודעים סוד הזה, זווגם הוא מערב שבת לערב שבת.

פסקה תטז
ראו כי ה' נתן לכם השבת: שואל מהו שבת. ואומר, הוא יום שבו נחים שאר הימים, והוא כלל של כל אלו ששה ימים האחרים, וממנו הם מתברכים. ר' ייסא אמר, וכן גם כנסת ישראל, נקראת שבת, שהיא בת זוגו של שבת. וזו היא כלה. שכתוב, ושמרתם את השבת כי קדוש היא לכם. לכם ולא לשאר העמים. ז"ש, ביני ובין בני ישראל. וזה הוא נחלת ירושת עולמים לישראל. וע"כ כתוב, אם תשיב משבת רגלך וגו'. ובמקומו העמדנו הדברים.

פסקה תיז
אל יצא איש ממקומו וגו': למדנו, שפירושו, ממקום ההוא שראוי ללכת, דהיינו מחוץ לכל העיר. וסוד הדבר. שכתוב, ברוך כבוד ה' ממקומו. שהוא המלכות. וזה הוא מקום. וזה הוא סוד שכתוב, כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש היא. הוא מקום ידוע שקוראים לו מקום, שנודע בכבוד העליון. דהיינו מלכות.

פסקה תיח
ובגין כך אזהרותא וכו': ומשום זה, אזהרה הוא לאדם, המתעטר בעטור הקדוש שלמעלה, ביום השבת, שלא יצא מפיו דבור של חול, משום שאם יצא ממנו, דבור של

חול, הוא מחלל יום השבת. חילול שבת בידיו, הוא בעשית מלאכה. ברגליו, הוא ללכת חוץ מאלפים אמה. כל אלו הם חלול שבת.

פסקה תיט

אל יצא איש ממקומו: זה הוא מקום יקר של הקדושה, כי לחוץ ממנו, אלהים אחרים הם. ברוך כבוד ה', זה הוא כבוד שלמעלה, דהיינו מלכות שמחזה ולמעלה. ממקומו, זהו כבוד שלמטה, דהיינו מלכות שמחזה ולמטה, זה היא סוד של העטרה של שבת שנק' מקום, משום זה אל יצא איש ממקומו. כי לחוץ ממנו אלהים אחרים הוא. אשרי חלקו מי שזכה ליקר השבת. אשרי הוא בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תכ

ויאמר ה' אל משה עבור וגו': ר' חייא פתח, חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם. אשרי הם הצדיקים, שהקב"ה רוצה בכבודם יותר מעל שלו. בוא וראה, כמה הם בני העולם, שמחרפים ומגדפים למעלה, דהיינו סנחריב חרף וגדף ואמר, מי בכל אלהי הארצות וגו', והקב"ה מחל ולא נשה ממנו. כיון שהושיט ידו על חזקיה, מה כתוב. ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור וגו'.

פסקה תכא

ירבעם בן נבט וכו': ירבעם בן נבט, היה עובד עבודה זרה ומקטר לה, ומזבח לה, והקב"ה לא נשה ממנו. וכשבא עדו הנביא והתנבא עליו, וירבעם הושיט ידו כנגדו, מה כתוב, ותיבש ידו וגו', ולא יכול להשיבה אליו.

פסקה תכב

פרעה חרף וכו': פרעה חרף וגדף ואמר, מי ה'. והקב"ה לא נשה ממנו, עד שמיאן לשלח את ישראל, שכתוב, עודך מסתולל בעמי. אם מאן אתה לשלח וגו'. הנה יד ה' הויה במקנך. וכן בכל מקום, הקב"ה נושה בעד פגיעה בכבוד הצדיקים יותר מעל שלו.

פסקה תכג

הכא משה אמר וכו': כאן אמר משה, עוד מעט וסקלוני. אמר לו הקב"ה, משה, אין עתה הזמן לנשות פגיעה בכבודך, אלא עבור לפני העם, ונראה מי יושיט ידו כנגדך. וכי ברשותם אתה עומד או ברשותי.

פסקה תכד

ומטך אשר וגו' קח בידך והלכת: מהו הטעם. משום שחקוק בנסים היה, ושם הקדוש העליון היה רשום בו. בתחילה נהפך המטה לנחש. שה"ס יסוד דז"א דקטנות. כמו שלמדנו, דרך נחש עלי צור. נחש, הרי נודע שמעורר הצור, שהוא מלכות באיזה מקום

נגלה הקב"ה. כאן נגלה, שכתוב, הנני עומד לפניך על הצור. ומי צור. הוא כמש"א, הצור תמים פעלו, שהוא מלכות, ושם ידע משה איך עומד הנחש עלי צור. וכבר העמדנו הדברים.

פסקה תכה

א"ר יהודה וכו': אר"י, אם היה שותק הכתוב ולא אמר יותר היה יפה. השאלה הוא, אלא הרי כתוב, והכית בצור ויצאו ממנו מים. וכי זה נוהג אצל שם הקדוש. אמר ליה ודאי כך הוא. כי אין לך כל שם ושם מהשמות הקדושים של הקב"ה, שלא יעשה נסים וגבורות, ומוציא כל מה שצריך לעולם, כל שכן כאן להוציא מים.

פסקה תכו

א"ל אי הכי וכו': אמר לו, אם כן, הרי כתוב, הכה צור ויזובו מים, מי מכה לשמו. א"ל, פטיש מחודד ניכר בהכאותיו, כלומר איש חריף יודע להקשות, ואתה שואל זה. אלא בוא וראה, בכל מקום צור הוא גבורה, כלומר מלכות כשהיא בבחינת גבורה, וכשרוצה הקב"ה, שהוא ז"א, להכות או להעניש מתעורר גבורה זו, וגבורה ההיא מכה ומעניש. וזהו שכתוב, הן הכה צור וגו' שפירושו שהצור הכה. ואם לא שנתעורר הצור והכה במקום שצריך, לא היו נובעים מים.

פסקה תכז

א"ל אי הכי וכו': אמר לו אם כן, הרי כתוב צור ילדך תשי. ולמדנו, מהו תשי. החלשת אותו. שלא יתכן זה אצל שם. א"ל, ודאי שכן הוא. כי אם היו יודעים הרשעים, כי הצור עתיד להתעורר כנגדם ולהענישם, היו מונעים מלחטא לפניו. אלא חלשה היא בעיניהם, משום שאינם מסתכלים בה, והיא אינה מסתכלת בדרכיהם להענישם תיכף. ועל זה נאמר צור ילדך תשי.

פסקה תכח

ר' אבא אמר וכו': רא"א, יש צור ויש צור, מצד צור העליון יוצא צור אחר. ומהו צור העליון. הוא צור של כל הצורים, ומי הוא, היא שהולידה את ישראל, שהוא ז"א. שכתוב צור ילדך תשי. דהיינו בינה שהולידה את ישראל. כי מצד צור העליון של מעלה, יוצא צור אחר, מצד אמא שהיא בינה, יוצאת גבורה, שהיא המלכות.

פסקה תכט

ואזלא הא כהא דאמר וכו': וזה הולך כמו שאמר ר' אלעזר. דא"ר אלעזר כתוב, מי ימלל גבורות ה'. מהו גבורות ה'. הוא לכלול את אמא עלאה דכלא, שהיא בינה, שאע"פ, שהיא עצמה אינה דין, מצדה נמצא הדין, כי מצדה נמצא גבורה, שהיא מלכות הממותקת

בבינה, ומשום זה נקראת צור העליון. ותשכח אל מחוללך, זהו אור אבא. מה הוא. הוא חסד עליון שהוא אור אבא.

פסקה תל

תו אמר ר' אבא וכו': עוד אר"א, מים, בכל מקום שכתוב, הוא נודע, שרומז על אור חסד. והקב"ה נתעורר בצור הזה, שהוא דין, להשפיע מים, שהוא חסד, שהרי אין זה ראוי לצאת אלא מחסד. וזה הוא אות ונס של הקב"ה, שצור שהוא דין השפיע חסדים. ועל זה שבח דוד ואמר, ההפכי הצור אגם מים וגו'. ומשמע ההפכי, שהפך אותו מדין לחסד. כי אין דרך צור בזה להשפיע חסד.

פסקה תלא

ועל דא בצור וכו': ועל זה, בצור העליון, שהוא בינה, הוציא מים ממקום שלמטה, ממלכות ומה שמו של ההוא של מטה, **סלע**. שכתוב, והוצאת להם מים מן הסלע. ובמה הוציא סלע הזה מים, הוא בכח של צור העליון, שהוא בינה.

פסקה תלב

ר"ש אמר הצור וכו': רש"א, הצור תמים פעלו. מהו הפירוש של צור תמים פעלו, הוא, שנהפך הצור לעשות פעלו דתמים, ומי הוא, אברהם, שהוא חסד, שכתוב בו, התהלך לפני והיה תמים. וזה הוא ההפכי הצור אגם מים, שנהפך ממעשה הדין למעשה החסד. ומשמע שתמים פעלו, דהיינו חסד, וזה אברהם. שהוא חסד.

פסקה תלג

בשעתא דא אתהדר וכו': בשעה זו חזר הצור להיות תמים. בשעה אחרת, שניה, כשרצה משה להוציא מים מצור הזה, בעונותיהם של ישראל לא חזר לתמים כבתחילה. בו בזמן התרעם משה, ואמר, צור ילדך תשי. כלומר החלשת אותו ממה שהיה בתחילה. שבשבילך לא נמצא תמים עתה, ונעשה דין, מה שלא היה כן בימי ילדך, כלומר, בימי נעוריך.

פסקה תלד

א"ר אבא וכו': אר"א, מה שכתוב, היש ה' בקרבנו אם אין. וכי שוטים היו ישראל, שלא ידעו דבר זה. והרי ראו השכינה לפניהם, וענני כבוד עליהם שסובבים אותם, והם אמרו, היש ה' בקרבנו אם אין. אנשים שראו זיו יקר מלכם על הים. ולמדנו, ראתה שפחה על הים, מה שלא ראה יחזקאל. הם נמצאו שוטים, ואמרו, היש ה' בקרבנו אם אין.

פסקה תלה

אלא הכי קאמר וכו': ומשיב, אלא כך אמר ר שמעון, רצו לדעת בין עתיקא הסתום מכל סתומים, שהוא כתר, שנקרא **אין**, ובין ז"א, שנקרא הויה. ועל כן לא כתוב, אם יש ה' בקרבנו אם לא, כמ"ש, אם ילך בתורתי אם לא אלא היש ה' בקרבנו אם **אין**.

פסקה תלו

אי הכי אמאי וכו': שואל, א"כ למה נענשו. ומשיב, אלא על שעשו פירוד בין עתיקא לז"א, ועשו בנסיון, שכתוב ועל נסותם את ה', אמרו ישראל אם זה בקרבנו נשאל באפן אחד, ואם זה, נשאל באפן אחר. וע"כ מיד ויבא עמלק.

פסקה תלז

ויבא עמלק וילחם וגו': ר' יוסי פתח, אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור וחמור. אשריכם זורעי על כל מים. שם למדנו. כמה מים וכמה מים נמצאים, שיש כמה מיני אורות, דהיינו מים מתוקים דקדושה ויש מים המרים ומים הזדונים אשרי הם ישראל, שאין זרע להם אלא על המים, דהיינו להכניע כל מיני מים דס"א, שכתוב ויחנו שם על המים. היינו על אלו המים שהיו תחת ענפי האילן של הקב"ה. שהם מים זדונים, כמ"ש לפנינו.

פסקה תלח

דתניא אילנא איתי וכו': שלמדנו, שיש אילן להקב"ה, שהיא בינה, והוא אילן גדול וחזק, שהוא ז"א, ובו נמצא מזונות לכל. והוא מוגבל בי"ב גבולים, דהיינו ג' קוין לכל אחד מחו"ג תו"מ, שהם י"ב. ומתחזק בד' רוחות העולם, שהם חו"ג תו"מ. וע' ענפים אחוזים בו. שהם ע' השרים של ע' האומות. וישראל נמצאים בגוף של האילן הזה, וע' ענפין הם מסביב להם, מסביב לישראל האחוזים בגוף האילן.

פסקה תלט

והיינו דכתיב ויבואו וגו': והיינו שכתוב, ויבואו אלימה ושם שתי עשרה עינות מים ושבעים תמרים, וכבר בארנו, ולמדנו בכמה מקומות. מהו ויחנו שם על המים. אלא באותו זמן שלטו ישראל על אלו המים, שהם תחת ענפי האילן, הנקראים המים הזדונים. ועל זה כתוב, אשריכם זורעי על כל מים. דהיינו להכניע כל מיני מים דס"א.

פסקה תמ

משלחי רגל השור והחמור: הם ב' כתרים של השמאל, שנאחזים בהם העמים עכו"ם, הנקראים שור וחמור. והיינו שכתוב, ויהי לי שור וחמור. משום שלבן חכם היה בכשפים ובאלו כתרים התחתונים, ובאלו, שור וחמור, רצה לאבד את יעקב, כמ"ש ארמי אובד

אבי. וכבר למדנו. וכשישראל זוכים משלחים אותם, ואינם יכולים לשלוט עליהם. ז"ש משלחי רגל השור והחמור. שאינם שולטים בהם.

פסקה תמא

א"ר אבא וכו': אמר ר' אבא, כשמזדווגים יחד, לא יכלו בני העולם לעמוד בהם. ועל זה כתוב, לא תחרוש בשור וחמור יחדיו. יחדיו הוא בדיוק. ולמדנו. לא יתן אדם מקום למינים הרעים. כי במעשה האדם מתעורר מה שלא צריך. וכשמזדווגים יחד, לא היה אפשר לעמוד בהם. מבין הצד שלהם, ויצא מעצמותם קליפה אחת שנקרא כלב. וזה עז פנים יותר מכולם. ז"ש ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. אמר הקב"ה אתם אמרתם, היש ה' בקרבנו אם אין, הרי אני מוסר אתכם לכלב. מיד, ויבא עמלק.

פסקה תמב

ר' יהודה אמר וכו': רי"א, ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד, שואל, וכי ראשית גוים עמלק, והלא כמה לשונות ועמים ואומות היו בעולם מטרם שבא עמלק.

פסקה תמג

אלא כד נפקי וכו': ומשיב, אלא, כשיצאו ישראל ממצרים, פחד ואימה של ישראל נפל על כל עמי העולם. ז"ש, שמעו עמים ירגזון וגו'. ולא היה עם שלא היה ירא מגבורות עליונות של הקב"ה, ועמלק לא היה ירא. ז"ש ולא ירא אלקים. לא ירא לקרב אליך, ועל כן הוא ראשית גוים.

פסקה תמד

קדמאה דאתו לאגחא וכו': הראשון שבא לעשות מלחמה בישראל היה עמלק. ומשום זה, ואחריתו עדי אובד. שכתוב, כי מחה אמחה את זכר עמלק. וכתוב, תמחה את זכר עמלק. ז"ש ואחריתו עדי אובד. שואל, עדי אבדו, היה צריך לומר, ומשיב, אלא עד שיבא הקב"ה ויאבד אותו. שכתוב, כי מחה אמחה וגו'. אר"א, בוא וראה, אע"פ שהצור תמים פעלו, ועשה עמהם חסד להוציא להם מים, לא עזב את שלו. שהרי כתוב, ויבא עמלק.

פסקה תמה

ר' אבא פתח וכו': רא"פ, ואמר יש רעה חולה ראיתי תחת השמש. כמה בני אדם הם אטומי הלב, משום שאינם עוסקים בתורה. **יש רעה חולה**, שואל וכי יש רעה שהיא חולה ויש רעה שאינו חולה. ואומר, אלא ודאי יש רעה חולה, שלמדנו, מצד שמאל יוצאים כמה בעלי הדין הבוקעים באויר.

פסקה תמו

וכד בעיין למיפק וכו': וכשרוצים לצאת, הולכים ונבלעים בנקב תהום הגדול, ואח"כ יוצאים ומתחברים יחד ובוקעים אוירים, ומשוטטים בעולם, ומתקרבים אל בני אדם, וכל אחד נקרא רעה, כמש"א, לא תאונה אליך רעה. משום שבאים בעלילה על בני אדם. פירוש. יש תהומא זוטא, והיא נאחזת במלכות דמדת הדין. ויש תהומא רבא, והיא נאחזת במלכות דמדת הרחמים הממותקת בבינה. והנה בעלי הדין הנ"ל נמשכים ממלכות דמדת הדין, ומקורם בתהומא זוטא, אלא שרוצים להאחז בנשמות הבאים ממלכות הממותקת בבינה, ע"כ הם נבלעים תחילה ונשאבים בתהומא רבא.

וז"ש **וכד בעיין למיפק**, כשרוצים לצאת ולהזיק, **אזלין ואשתאבין בנוקבא דתהומא רבא**, כדי שיכלו להזיק הנשמות הבאים ממלכות הממותקת, **ובקעין אוירין ושאטין בעלמא**, היינו שמכניסים **י'** באור של הנשמות ונעשה מן אור אויר (כנ"ל ב"ב דף צ"ח ד"ה פירוש ע"ש) ומדרגת הנשמה נבקעת, שבינה ותו"מ שלה נופלים ממנו כמ"ש שם.

וז"ש, **וכל חד אקרי רעה וגו' בגין דאתיין בתסקופא על בני נשא**, כי מצד שורת הדין אינם יכולים להזיק רק הנשמות הנמשכות ממלכות דמדת הדין, אלא מחמת שנשאבו בנוקבא דתהומא רבא, מזיקים גם לנשמות דמלכות הממותקת שזהו עלילה בעלמא.

פסקה תמז

חולה, אמאי היא וכו': שואל, רעה חולה, למה היא חולה. ומשיב, כשהיא שורה על בני אדם עושה אותם קמצנים מכספם. באים גבאי צדקה אליו, היא מוחה בידו, אומרת לו, אל תוציא כלום משלך. באים עניים, היא מוחה בידו, בא לאכול מכספו, היא מוחה בידו, כדי לשמור הכסף לאחר. ומיום שהיא שורה על האדם, היא חולה כמו שוכב מחמת חליו, שאינו אוכל ואינו שותה. וע"כ היא רעה חולה.

פסקה תמח

ושלמה מלכא צווח וכו': ושלמה המלך, צעק בחכמה, ואמר, איש אשר יתן לו האלקים עושר ונכסים וכבוד וגו'. מקרא זה, אין ראשו סופו ואין סופו ראשו, שכתוב איש אשר יתן לו האלקים עושר וגו', א"כ מהו ולא ישליטנו האלקים לאכול ממנו. א"כ אינו ברשותו של אדם ולא נתן לו האלקים כלום.

פסקה תמט

אלא אי כתיב וכו': ומשיב, אלא אם היה כתוב, ולא יעזבנו האלקים לאכול ממנו, הייתי אומר כך, שלא נתן לו כלום, אלא כתוב, ולא ישליטנו, שהיא משום שהאמין ל **רעה**

ההיא ונאחז בה. א"כ הוא עצמו גרם לו זה, הקב"ה לא השליט אותה, שהאדם יהיה נברא תחת שליטתה, אלא שהוא עצמו רצה בה ואחז בה.

פסקה תנ

וכל ארחוי כשכיב מרע וכו': וכל דרכיו הוא כשוכב מחמת חליו, שאינו אוכל, ואינו שותה, אינו קרב לכספו, ואינו מוציא ממנו, ושומר אותו, עד שנפטר מן העולם, ובא אחר ולוקח אותו שהוא בעליו.

פסקה תנא

ושלמה מלכא וכו': ושלמה המלך צעק ואמר, עשר שמור לבעליו לרעתו. מי הוא בעליו. הוא האחר שירש אותו. ולמה זכה האחר להיות בעליו של אותו עושר. הוא משום שזה האמין ל **רעה** הזו ורצה בה, והתדבק בה. משום זה האחר שלא התדבק ברעה הזו, זכה להיות בעליו של אותו עושר. ז"ש, **לרעתו**, כלומר, משום רעתו שהתדבק בה, הרויח אותו האחר.

פסקה תנב

ד"א יש רעה חולה וכו': הוא, מי שיושב בחלק טוב בבית אביו, והוא הולך כנגד אביו בעלילות דברים, הוא מתדבק ברעה חולה הזו, כאדם השוכב מחמת חליו, שכל דרכיו בעלילה, שאומר זה אני רוצה וזה איני רוצה. ומשום עושר הזה, התדבק האדם ברעה חולה, ונענש בעולם הזה, ובעולם הבא. וזהו עושר שמור לבעליו לרעתו.

פסקה תנג

כך ישראל וכו': כך ישראל, הקב"ה לקחם על כנפי נשרים והקיף אותם בענני כבוד, השכינה נסעה לפניהם, הוריד להם את המן לאכול, הוציא להם מים מתוקים, והם הלכו עמו בעלילה. מיד ויבא עמלק.

פסקה תנד

ויבא עמלק וכו': אמר ר' שמעון סוד החכמה כאן. מגזרת דין הקשה באה מלחמה זו, ומלחמה זו נמצא למעלה ולמטה. ואין לך דבר בתורה, שלא יהיה בו סודות עליונים של החכמה, שמתקשרים בשם הקדוש. כביכול, אמר הקב"ה, כשישראל הם צדיקים למטה, מתגבר כחי על כל, וכשאינם נמצאים צדיקים, כביכול, מתישים כח שלמעלה, ומתגבר הכח של דין הקשה.

פסקה תנה

ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שחטאו ישראל למטה, מה כתוב, ויבא עמלק וילחם עם ישראל. בא לקטרג דין על רחמים. שהוא המלחמה שלו למעלה. כי הכל

נמצא למעלה ולמטה, **ברפידים**, פירושו ברפיון ידים, שרפו ידיהם מתורת הקב"ה, כמו שהעמדנו א"ר יהודה בשתי פעמים עשה עמלק מלחמה בישראל, אחד כאן, ואחד, שכתוב, וירד העמלקי והכנעני וגו'.

פסקה תנו

אמר ר' שמעון וכו': אמר ר"ש למעלה ולמטה, היתה מלחמת עמלק, למעלה, היה הקטרוג על הקב"ה, כמו שלמדנו. למטה, ג"כ היה בהקב"ה, שהיו לוקחים אנשים וחותכים להם הערלה של הרושם הקדוש, ולקחו אותם וזרקו למעלה, ואמרו, קח לך מה שרצית ועל כל פנים כלפי הקב"ה היתה כל המלחמה.

פסקה תנז

ויאמר משה אל יהושע וגו': שואל, וכי מה ראה משה, שסילק את עצמו ממלחמה הראשונה הזו של הקב"ה. ומשיב, אלא, משה, אשרי חלקו, שהסתכל וידע שורש הדבר. אמר משה, אני אזמין את עצמי למלחמה זו שלמעלה, ואתה יהושע, זמן אותך למלחמה שלמטה.

פסקה תנח

והיינו דכתיב וכו': והיינו שכתוב, והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל. היינו ישראל של מעלה, שהוא ז"א, ומשום זה, סילק משה את עצמו ממלחמה שלמטה, כדי להזדרז במלחמה שלמעלה, ותהיה מנוצחת על ידו.

פסקה תנט

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, וכי קלה היא בעיניך מלחמה זו של עמלק, בוא וראה, מיום שנברא העולם עד זמן ההוא, ומזמן ההוא עד שיבא מלך המשיח, ואפילו בימי גוג ומגוג, לא תהיה נמצא כמוה. ולא משום שהיו חילים גבורים ומרובים, אלא משום שבכל הצדדים של הקב"ה היתה.

פסקה תס

ויאמר משה אל יהושע וכו': שואל, למה ליהושע ולא לאחר. והרי בזמן ההוא היה נער. שכתוב, ויהושע בן נון נער, וכמה היו בישראל חזקים ממנו. ומשיב, אלא משה הסתכל בחכמה וידע. מה ראה. ראה את סמאל שהיה יורד בצד של מעלה לעזור את עמלק למטה, אמר משה, ודאי מלחמה חזקה, נראה כאן.

פסקה תסא

יהושע בההוא זמנא וכו': יהושע בזמן ההוא, היה נמצא במדרגה עליונה ביותר. אם תאמר שנמצא בהשכינה בזמן ההוא. אינו כן, כי במשה נלקחה והתאחדה, נמצא

שיהושע התאחד למטה מן השכינה. ובמה. א"ר שמעון, במקום ההוא שנקרא נער. שהוא מטטרון.

פסקה תסב

והיינו דא"ר יהודה וכו': והיינו שאמר ר"י, מה שכתוב, עיניך תראינה ירושלים נוה שאנן אהל בל יצען וגו'. ירושלים, היינו ירושלים של מעלה, שנקרא אהל בל יצען, שפירושו, שלא תמצא יותר ללכת בגלות. וזה הוא סוד, ויהושע בן נון נער, נער ודאי, להיותו דבוק בנער העליון, מטטרון, לא ימיש מתוך האהל, היינו מההוא שנקרא אהל בל יצען שהוא השכינה, מלמד, שבכל יום ויום, היה יונק מן השכינה, כמו שנער ההוא העליון, לא ימיש מתוך האהל, ויונק ממנה תמיד. כך ההוא נער שלמטה, שהוא יהושע, לא ימיש מתוך האהל ויונק ממנו תמיד.

פסקה תסג

בגין כך, כד וכו': משום זה כאשר ראה משה את סמאל, שיורד לעזור לעמלק, אמר משה, ודאי נער הזה יקום כנגדו, וישלוט עליו לנצח אותו. מיד ויאמר משה אל יהושע בחר לנו וגו'. שלך הוא מלחמה הזו שלמטה, ואני אזדרז למלחמה שלמעלה. בחר לנו אנשים. היינו צדיקים בני צדיקים, שיהיו ראוים ללכת עמך.

פסקה תסד

אר"ש בשעתא וכו': א"ר שמעון, בשעה שיצא יהושע נער, התעורר נער העליון, מטטרון, והתתקן בכמה תקונים בכמה כלי זיין, שהתקינה לו אמו, שהיא השכינה, למלחמה זו, לנקום נקם ברית. והיינו שכתוב, חרב נוקמת נקם ברית. וזהו סוד שכתוב, ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב. לפי חרב ודאי, ולא לפי רמחים וכלי זיין, אלא בחרב, ודאי היא, זו שנקרא, חרב נוקמת נקם ברית.

פסקה תסה

ומשה אתתקן לקרבא וכו': ומשה התתקן למלחמה של מעלה. וידי משה כבדים. כבדים ממש, מכובדים קדושים לא נטמאו לעולם. מכובדים, שראוים לעשות בהם מלחמה שלמעלה. ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה. היינו משום שישראל שרוים בצער ויהיה עמהם בצער שלהם.

פסקה תסו

ואהרן וחור תמכו בידיו וגו': שואל. מהו תמכו בידיו, אמונה, וכי בשביל שאהרן וחור תמכו בידיו, היו ידיו אמונה. ומשיב, אלא הכל בחכמה עשה משה מה שעשה, אהרן וחור, זה מצד שלו שהוא ימין, וזה מצד שלו שהוא שמאל, וידיו של משה באמצע בקו

אמצעי, וע"כ, ויהי ידיו אמונה, נאמנים, אהרן, כדי שיתעורר מצד שלו שהוא ימין, וחור, כדי שיתעורר מצד שלו, שהוא שמאל. והיו אוחזים בידיו מכאן ומכאן, כדי שתמצא עזרה של מעלה.

פסקה תסז

והיה כאשר ירים משה וגו': כאשר ירים, פירושו שהרים ימין על שמאל, והיה מתכוון בזה כשפרש את ידיו, ואז וגבר ישראל. ישראל של מעלה, שהוא ז"א, וכאשר יניח ידו וגבר עמלק, היינו בשעה שישראל שלמטה משתככים מתפלה, לא יכלו ידי משה לקום ולהיות זקופים, וגבר עמלק. מכאן למדנו, אע"פ שהכהן פורש ידיו בקרבן לתקן עצמו בכל, צריכים ישראל להמצא עמו בתפלתו.

פסקה תסח

תאנא בקרבא דא וכו': למדנו, במלחמה זו של עמלק, נמצאו עליונים ותחתונים, וע"כ ויהי ידיו אמונה, דהיינו באמונה כראוי. שואל, ויהי ידיו אמונה, ויהיו ידיו היה צריך לומר. ומשיב, משום שהכל תלוי ביד ימין, ע"כ כתוב ויהי, וכתוב ידיו, ללמד שהימין הוא עיקר הכל. וכתוב, ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב.

פסקה תסט

ויאמר וגו' כתוב זאת זכרון וגו': בוא וראה, מה כתוב למעלה, ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב. שואל, ויחלוש ויהרוג היה צריך לומר. ומשיב, אלא ויחלש, הוא כמו שלמדנו, חולש על גוים. יהושע היה חולש עליהם, וההיא חרב נוקמת נקם ברית הרג אותם, שכתוב, לפי חרב. כמו שלמדנו.

פסקה תע

כתוב זאת זכרון: זאת היא בדיוק, שהוא שם המלכות, **ושים באזני יהושע**. כי הוא עתיד להרוג מלכים אחרים, דהיינו ל"א מלכים. **כי מחה אמחה**. מחה, הוא למעלה, אמחה למטה. **זכר**, היינו זכר שלמעלה ושלמטה.

פסקה תעא

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, כתוב, כי מחה אמחה, שמשמע שהקב"ה ימחה, וכתוב תמחה את זכר עמלק, שמשמע שאנו צריכים למחות אותו. ומשיב, אלא אמר הקב"ה, אתם תמחו את זכר עמלק שלמטה, ואני אמחה את זכר עמלק שלמעלה.

פסקה תעב
אמר ר' יוסי וכו': אר"י עמלק, עמים אחרים באו עמו, וכולם היו מתיראים לקרב אל ישראל חוץ ממנו. ומשום זה, היה חולש עליהם יהושע. ר' ייסא אמר, ויחלוש יהושע, ששבר כחם מלמעלה.

פסקה תעג
ויבן משה מזבח וגו' ה' נסי: ויבן משה מזבח, כנגד מזבח העליון. ויקרא שמו של מזבח ההוא העליון, ה' נסי. מהו ה' נסי. היינו משום שנקם נקמת רושם הקדוש ההוא של ישראל. ובזמן ההוא היה נקרא, חרב נוקמת נקם ברית ומשה קרא לו ה' נסי.

פסקה תעד
ר' יוסי אמר וכו': רי"א, ויבן משה מזבח, היינו מזבח לכפר על ישראל. ויקרא שמו, שמו של מי, אמר ר' חייא שמו של מזבח ההוא. ה' נסי הוא כש"א ושם נסהו. שפירושו התעלות, והכל דבר אחד, שנתעלו על שנתפרעו ישראל, ונגלה בהם אות ברית ההוא, רושם הקדוש. (כנ"ל אות שמ"ט) מכאן למדנו, כיון שנמול בנו של אדם ונגלה בו אות ברית רושם הקדוש, בן ההוא נקרא מזבח לכפר עליו. ומה שמו ה' נסי.

פסקה תעה
כגוונא דא יעקב וכו': כעין זה יעקב בנה מזבח. שכתוב, ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלקי ישראל. למי קרא. לאותו מקום שנקרא מזבח, דהיינו המלכות. ומה שמו. אל אלקי ישראל.

פסקה תעו
אמר ר' יוסי וכו': אר"י, מה שכתוב ויראו את אלקי ישראל וגו'. שואל, מי יכול לראות את הקב"ה, והרי כתוב, כי לא יראני האדם וחי, וכאן אמר ויראו. ומשיב, אלא שנגלה עליהם הקשת בצבעים מאירים, שהיא השכינה המקבלת מג' גוונין לבן אדום ירוק. וכך למדנו, כל מי שמסתכל בקשת, כמו שמסתכל בשכינה, ואסור להסתכל בשכינה.

פסקה תעז
ועל דא אסיר וכו': וע"כ, אסור לו לאדם להסתכל באצבעותיהם של הכהנים בשעה שפורשים כפיהם. אסור להסתכל בקשת. שואל, מהו קשת. א"ר אבא בקשת סתם. אמר לו, מהו בקשת סתם. א"ל הן בקשת של מעלה, והן בקשת שלמטה.

פסקה תעח
בקשת דלעילא בגוונוי וכו': ומפרש דבריו. בקשת שלמעלה שאסור להסתכל היינו בצבעיו. לבן אדום ירוק, שה"ס ג' קוין המאירים בהשכינה. שכל מי שמסתכל בצבעיו,

כאלו מסתכל במקום עליון, ואסור להסתכל בו, שלא ינהג בזיון בהשכינה. קשת שלמטה מהו. הוא, אות ברית ההוא, שנרשם בו באדם, שכל מי שמסתכל בו, נוהג בזיון למעלה.

פסקה תעט

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, אם כן, והרי כתוב, שים נא ידך תחת ירכי, שהשביע אותו באות הזה. אמר לו הנח להם לאבות העולם, שהם אינם כשאר בני העולם. ועוד, שים נא ידך תחת ירכי, כתוב, ולא כתוב, ראה תחת ירכי. משום זה, אסור להסתכל בקשת סתם. כמו שלמדנו.

פסקה תפ

תאנא ויראו וכו': למדנו, ויראו את אלקי ישראל, שנגלה עליהם הקשת בצבעים יפים, מאירים, לוהטים לכל צד. שהיא השכינה. זה משמע, שכתוב **את** אלקי ישראל ולא כתוב, ויראו אלקי ישראל והשכינה נקראת **את**. אמר ר' יוסי, היינו האור של מאור השכינה, ומי הוא, ההוא שנקרא נער, דהיינו מטטרון, המשמש את השכינה בבית המקדש. ומשום זה, **את** הוא מדויק. כי הוא שם השכינה, הכוללת מטטרון משמשה.

פסקה תפא

ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר: כי נרשם בו תחת מקומו, לבנה אחת, מאלו הלבנים שהיו בונים במצרים. שלמדנו, אשה אחת הולידה במצרים, והיו באים שרי פרעה, להשליכו לנהר, והכניסה אותו במקום לבנה אחת שבבנין. ובאה פיסת יד ואחז בו, ונרשם תחת רגליו של השכינה. ועמדה לפניו, עד שנשרף בית המקדש שלמטה. שכתוב, ולא זכר הדום רגליו. שהיא לבנת הספיר הנ"ל.

פסקה תפב

ר' חייא אמר וכו': רח"א, לבנת הספיר, פירושו אור של ספיר, מפתחות יין הרקח, דהיינו המסך הממותק בבינה המכונה מפתחא לעיל (בהקסה"ז אות מ"ב) שהוא פותח המוחין הנקראים יין הרקח. חקיקות עליונות שלמעלה הלוהטים לע"ב צדדים, כי ממסך דמפתחא מתגלה השם ע"ב, ז"ש ויסדתיך בספירים. **וכעצם השמים**. מהו עצם השמים. אר"א, מה עצם השמים, שהוא ז"א, חקוק בע"ב ענפים פורחים לכל צד, דהיינו שם ע"ב המאיר הן בחכמה והן בחסדים. אף כאן המראה של עצם השמים ההוא, הוא כמראה השמים ממש, שהוא ז"א. רבי יהודה אמר הכל נרשם באור ההוא של המראה הנחקק מצד השכינה. **קלדיטי** פירושו מפתחות כמו אקלידי (חולין צ"ד:) **קנדיטי** פירושו יין הרקח כמו קנדיטון (פסיקתא בחדש).

פסקה תפג

אמר רבי חזקיה וכו': אר"ח, א"כ, הרי ששים הם מסביב השכינה, שכתוב, ששים גבורים סביב לה, א"ל כן הוא ודאי, אלא אלו הששים האירו מן י"ב הגבולים שבז"א, ולא סרו מסביב השכינה לעולם. שלמדנו י"ב גבולים חקוקים עליונים עלו במשקל באילן הגדול והחזק, שה"ס ג' קוין המאירים בד' רוחות חו"ג תו"מ, שהם י"ב, וכולם מאירים במטרוניתא, שהיא השכינה, כאשר מתחברת בהמלך שהוא ז"א. עצם השמים ממש, שמקבלת כל מה שיש בשמים, שהוא ז"א, וכל אלו האורות והשבילים מאירים בו באור השכינה.

פסקה תפד

ותאנא, נהירו דאלין וכו': ולמדנו האור של אלו ששים גבורים שמסביב השכינה רשומים בו בנער ההוא מטטרון. ואנו קורים אותם ששים הכאות של אש, שהתלבש בהם מצד השכינה לוהטים בדין. ז"ש ששים גבורים סביב לה.

פסקה תפה

תאנא ויבן משה וכו': למדנו, ויבן משה מזבח כמו שבארנו. ויקרא שמו ה' נסי. ה' נסי ממש. שלה' היה הנס. למה. משום שעמלק לקח כל אלו שהיו נמולים ולא פרעו, וחתך אותם וזרק אותם כלפי מעלה, ואמר קח מה שרצית בו. בה בשעה מה כתוב, ויאמר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדר דר. מדר דר חסרים ו', ללמד שדורות אלו שיש בהם מלחמה בעמלק, חסרים מדיורים שלמעלה, שאין השם שלם ואין הכסא שלם, וחסרים מדיורים שלמטה, שאין שלמות לתחתונים.

פסקה תפו

א"ר יהודה וכו': אר"י, בכל דור ודור, בכל הדורות הבאים לעולם, אין לך דור שאין בהם מזרע הרע ההוא של עמלק, והקב"ה עושה בהם מלחמה. ועליהם כתוב, יתמו חטאים מן הארץ וגו'. מן הארץ, היינו בעולם הזה ובעולם הבא. בו בזמן כתוב, ברכי נפשי את ה' הללויה.

יתרו

פסקה א

וישמע יתרו כהן מדין וגו': ר' חזקיה פתח ואמר, וישא אהרן את ידו. כתוב ידו חסר יוד, שהמשמעות יד אחד. והוא משום שצריך להרים הימין על השמאל. וכבר ביארנו הסוד.

פסקה ב
אשכחנא בספרא דשלמה וכו': מצאתי בספר של שלמה המלך שכל מי שמרים ידיו למעלה, ואין הן בתפלות ובקשות, זה הוא אדם שנתקלל מעשרה שליטים. והם עשרה שליטים אשר היו בעיר. אלו הם עשרה שממונים על הפורשים ידיהם למעלה, לקבל התפלה ההיא או הברכה ההיא ונותנים בו כח לכבד את השם הקדוש, ומתברך למטה. כיון שמתברך למטה מפרישת ידיו למעלה, אז מתברך למעלה והתיקר מכל הצדדים.

פסקה ג
ואלין עשרה ממנן וכו': ואלו עשרה ממונים מזומנים לקבל הברכות שלמעלה ולהוריקם למטה, ולברך להההוא שמברך לו. שכתוב, ואני אברכם.

פסקה ד
בגין כך יסתמר וכו': בשביל זה, ישמר עצמו בן אדם, בשעה שמרים ידיו למעלה, שיהיו בתפלה או בברכה או בבקשה, ולא ירים ידיו בחנם, משום שאלו עשרה ממונים הם מזומנים, ומתעוררים אל פרישת ידים ההוא, ואם הוא בחנם, עשרה האלו מקללים אותו ברמ"ח קללות. וזהו שכתוב, ויאהב קללה ותבואהו.

פסקה ה
וכדין רוח מסאבא וכו': ואז רוח הטומאה שורה על אלו הידים, שהוא דרכו לשרות על מקום ריקן. והברכה אינו שורה במקום ריקן, וע"כ כתוב הרימותי ידי אל ה' אל עליון, שמתרגם בצלו, דהיינו בתפלה.

פסקה ו
ובהאי פרישו דידין וכו': ובפרישת ידים ההוא יש סודות עליונים. בשעה שנפרשו ונזדקפו למעלה, מוקיר האדם את הקב"ה בכמה סודות עליונים, והוא ראוי ליחדהסוד של עשרה מאמרות, כדי ליחד הכל ולברך את השם הקדוש כראוי. וראוי ליחד הסוד של מרכבות פנימיות דאצילות, ומרכבות חיצוניות לחוץ מאצילות, כדי שיתברך השם הקדוש מכל הצדדים ויתיחד הכל כאחד, למעלה ולמטה.

פסקה ז
פתח ואמר וכו': פתח ואמר, ולא יראו פני ריקם, זה הוא סוד של זקיפת האצבעות, שכאשר האדם זוקף אותם למעלה, צריך שלא יזקוף ריקם, אלא בתפלה ובבקשות ובברכות, ועל זה, ולא יראו פני ריקם, ולא יראו לפני, לא כתוב, אלא, פני, שהוא סוד זקיפת האצבעות, שלא צריך לזקפם בחנם. כמו שאמרנו.

פסקה ח
עשרה שליטין דקאמרן וכו': עשרה שליטים שאמרנו הם למטה עשרה מאמרות, בסוד אותיות הרשומות כעין שלמעלה.ואלו עומדים בתחילה על זקיפת האצבעות ההוא. ובזה כל צד הקדושה מתאחד למעלה. אזי כל הס"א נכנעים כולם, ומודים למלך הקדוש.

פסקה ט
ת"ח ברזא דקדושה וכו': בוא וראה, בסוד הקדושה יש מלך, וכהן המשמש תחתיו, בין למעלה ובין למטה. יש מלך למעלה שהוא סוד קדש הקדשים, דהיינו בינה, והוא מלך עליון, ותחתיו יש כהן, סוד אור הראשון, המשמש לפניו, דהיינו ספירת החסד. וזהו כהן שנקרא גדול, צד הימין.

פסקה י
אית מלך לתתא וכו': יש מלך למטה, דהיינו מלכות, שהוא כעין מלך ההוא העליון, והוא מלך על כל שלמטה, דהיינו בי"ע, ותחתיו יש כהן המשמש אותו, שה"ס מיכאל (דפו"י דף ס"ז ע"ב) כהן גדול שהוא לימין. דהיינו חסד. וזה הוא סוד אמונה השלמה, צד הקדושה.

פסקה יא
בסטרא אחרא וכו': בס"א, שאינה צד הקדושה, יש סוד שהוא מלך. וכך העמדנו, שנקרא מלך זקן וכסיל. שהוא יצר הרע, ותחתיו יש, כהן און. וז"ס שכתוב, ויאמר אפרים אך עשרתי מצאתי **און** לי. דהיינו הכהן דס"א, משום שכח הזה און, שולט על מעשה ההוא שעשה ירבעם. ואם לא היה נמצא כח הזה, לא היה יכול להצליח במעשה ההוא.

פסקה יב
רזא דמלה בשעתא וכו': סוד הדבר, בשעה שמלך הזה וכהן הזה, דס"א, נכנעים ונשברים, אז כל צדדים האחרים נכנעים ומודים לו להקב"ה, אז הקב"ה מושל לבדו למעלה ולמטה. כש"א, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא.

פסקה יג
כגוונא דא ורזא וכו': כעין זה וסוד הזה ממש, עשה הקב"ה בארץ, ששבר מלך זקן וכסיל, וזהו פרעה. בשעה שבא משה לפרעה, ואמר, אלקי העברים נקרא עלינו, פתח ואמר, לא ידעתי את ה'. ורצה הקב"ה שיתיקר שמו בארץ כמו שהוא יקר למעלה, והכה אותו עשר מכות, כיון שהכה אותו ואת עמו, בא והודה להקב"ה.

פסקה יד

ולבתר אתבר ואתכפיא וכו': ואח"כ נשבר ונכנע כהן האון ההוא, יתרו, שמשמש תחתיו עד שבא והודה להקב"ה, ואמר, ברוך ה' אשר הציל אתכם וגו' עתה ידעתי כי גדול ה' וגו'. וזה הוא כהן און, צד אחר, שהוא צד שמאל. וזהו סוד שאמרה רחל, כשראתה שהיא מתה, כמ"ש, בן אוני. ומשום זה מיהר יעקב ואמר, בן ימין ולא בן אוני צד ימין ולא שמאל.

פסקה טו

וכיון דההוא מלך וכו': כיון שהמלך והכהן ההוא, מודים להקב"ה ונשברים לפניו, אז עולה הקב"ה ביקרו על כולם למעלה ולמטה. ומטרם שעלה הקב"ה ביקרו כשאלו הודו לפניו, לא ניתנה התורה. עד לאחר שבא יתרו, והודה ואמר, עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים. ברוך ה' אשר הציל אתכם. אז עלה הקב"ה ביקרו למעלה ולמטה, ואח"כ נתן התורה בשלימות ממשלתו על הכל.

פסקה טז

ר"א פתח וכו': ר"א פתח ואמר. יודוך עמים אלקים יודוך עמים כולם. בוא וראה, דוד המלך, קם ושיבח והודה למלך הקדוש. והוא עסק בתורה, בשעה ההיא כשנתעורר רוח צפון, והיה מכה בנימין של הכנור, והכנור היה מנגן ואמר שירה. שואל, ואיזה שירה היה אומר.

פסקה יז

תא חזי בשעתא וכו': ומשיב, בוא וראה, בשעה שהקב"ה מתעורר אל כל אלו המרכבות לתת להם טרף. כמו שהעמדנו, שכתוב, ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה, אז כולם, פתחו ואמרו בשמחה, אלקים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה. כשרוח צפון נתעורר וירד לעולם, נושב ואומר, לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך. הכנור, בשעה שהוא מנגן על ידי רוח ההוא, פתח ואמר, יודוך עמים כולם. דוד כשהיה קם ונתעורר עליו רוח הקודש. פתח ואמר ארץ נתנה יבולה יברכנו אלקים אלקינו יברכנו אלקים וייראו אותו כל אפסי ארץ. כדי להמשיך את הטוב של הקב"ה מלמעלה למטה. אח"כ בא דוד ברוח הקודש וסדר אותם יחד, ככתוב, יברכנו אלקים וגו', הסתכל בכל המקרא הזה, של הכשר, דהיינו יודוך עמים כלם. כי שלימות יקר הקב"ה הוא למעלה ולמטה, דהיינו וייראו אותו כל אפסי ארץ.

פסקה יח
בשעתא דשאר עמין וכו': בשעה ששאר עמים נכנעים ובאים ומודים להקב"ה, כיון שהם נכנעים ומודים לו נשלם אז כבוד הקב"ה למעלה ולמטה. בשעה שבא משה לפרעה, ואמר לו, ה' אלקי העברים נקרא עלינו וגו', פתח הוא ואמר לא ידעתי את ה'.

פסקה יט
ובעא קב"ה דיתייקר וכו': ורצה הקב"ה שיתיקר שמו בארץ כמו שהוא יקר למעלה, כיון שהכה אותו ועמו, בא והודה להקב"ה, שכתוב, ה' הצדיק. הוא שהיה מלך חשוב בכל העולם, כיון שהוא הודה, הודו כל שאר המלכים, שכתוב, אז נבהלו אלפי אדום.

פסקה כ
אתא יתרו כומרא וכו': בא יתרו, כומר עליון וגדול, שר ממונה של כל אלילים האחרים והודה להקב"ה, ואמר עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים, אז נתעלה ונתיקר הקב"ה ביקרו למעלה ולמטה, ואח"כ נתן התורה בשלמות שליטתו על הכל.

פסקה כא
אר"ש לר' אלעזר וכו': אמר ר' שמעון לר"א בנו, על זה כתוב, יודוך עמים אלקים יודוך עמים כולם. בא ר' אלעזר ונשק ידיו של אביו. בכה ר' אבא ואמר, כרחם אב על בנים. מי ירחם על ר' אלעזר וישלים את דבריו חוץ מאהבתו של אדוני. אשרי חלקנו שזכינו לשמוע דברים אלו לפניו, שלא נתבייש בהם לעולם הבא.

פסקה כב
אמר ר' אבא וכו': אר"א, הרי כהן און לא כתוב ביתרו, כהן מדין כתוב. אמר לו, הכל הוא אחד, מתחילה היה נקרא כהן און חותנו של יוסף, ואח"כ נקרא חותנו של משה כהן מדין. והכל הוא סוד אחד. שכהן מדין הוא כמו כהן און. כי אלו השנים משה ויוסף במדרגה של סוד אחד הם נמצאים, בסוד של אות ו' שבמילוי היא ו"ו שתי ווין ביחד. אשר ו' ראשונה הוא משה, שהוא ת"ת, ו' שניה הוא יוסף, שהוא יסוד. ומה שנאמר כהן מדין, ה"ס אשת מדינים.

פסקה כג
ארים ידוי על וכו': הרים ר' אבא ידיו על ראשו ובכה, אמר, אור התורה עולה עתה עד רום הרקיע של הכסא העליון. אחר שיסתלק אדוני מן העולם, מי יאיר אור התורה. אוי לעולם שישאר יתום ממך. אבל הדברים של אדוני יאירו בעולם עד שיבוא מלך המשיח, ואז כתוב, ומלאה הארץ דעה את ה' וגו'.

פסקה כד

וישמע יתרו כהן וגו': ר' חייא אמר מקרא זה, יש להסתכל בו. בתחילה כתוב, את כל אשר עשה **אלקים** למשה. ואח"כ כתוב, כי הוציא **הוי"ה**. ומשיב, אלא סוד זה, אשר עשה אלקים שהוא המלכות, זהו השם שהגין על משה ועל ישראל ולא סר מהם בגלות. ואח"כ שם העליון הוציאם ממצרים, כי השם שהוציאם ממצרים היה בסוד היובל, שהיא בינה.

פסקה כה

ד"א, את כל אשר וכו': פי' אחר. כל אשר עשה אלקים למשה, היינו כשנשלך לנהר, וכשהצילו מחרב פרעה. **ולישראל** עמו, שכתוב, וישמע אלקים את נאקתם. וכתוב, וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ.

פסקה כו

וישמע יתרו כהן מדין: ר' יוסי פתח. פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו. שואל, מה השינוי שבכל שאר הפסוקים יש בכולם רק ב' תיבות מאלפא ביתא, כגון בפסוק שלפני זה כתוב ב' אותיות ס' ע', ובפסוק הזה ובפסוק שלאחריו יש ג' ג'. כי בפסוק הזה יש ג' אותיות פ' צ' ק', ובשלאחריו, יש ג' אותיות ר' ש' ת'. ומשיב, אלא כדי להשלים שש בחינות באלפא ביתא הזה, שהם ג' גאולות, ותורה נביאים וכתובים. מקרא הזה הוא כנגד ג' גאולות של ישראל, שהם בבל יון אדום. חוץ מגאולה הראשונה של מצרים שכבר היתה. ומקרא האחר, הוא כנגד תורה נביאים וכתובים. והכל תלוי בחכמה הזו. שתורה נביאים וכתובים תלוים ויוצאים מחכמה וע"כ מתחיל המקרא האחר, ראשית חכמה.

פסקה כז

פדות שלח לעמו: פירוש אחר, פדות שלח לעמו, היינו כשהוציא את ישראל ממצרים ועשה להם נסים וגבורות **צוה לעולם בריתו**, היינו כשבא יתרו וקבלו הקב"ה, וקרבו לעבודתו. ומשם התקרבו כל אלו הגרים תחת כנפי השכינה. משם ולהלאה, **קדוש ונורא שמו**. כי אז נתקדש שמו של הקב"ה, כי השם הקדוש מתקדש, כשנשבר ונכנע הס"א, כמו שהיה ביתרו.

פסקה כח

וישמע יתרו וגו': שואל, וכי יתרו שמע, וכל העולם לא שמעו, והרי כתוב, שמעו עמים ירגזון. ומשיב, אלא כל העולם שמעו, ולא נשברו, וע"כ אין שמיעתם שמיעה. והוא שמע ונשבר ונכנע לפני הקב"ה ונתקרב ליראתו. ע"כ שמיעתו שמיעה.

פסקה כט

ר' אבא אמר וכו': רא"א, בכמה מקומות למדנו, שהקב"ה כל מה שעושה למעלה ולמטה הכל הוא אמת ופעולתו אמת. ואין לך דבר בעולם, שהאדם צריך לדחותו ולנהוג בו בזיון, כי כולם פעולות אמת הם, והכל נצרך בעולם.

פסקה ל

דהא זמנא חדא וכו': כי פעם אחת, היה ר' אלעזר הולך בדרך, והיה הולך עמו ר' חזקיה. ראו נחש אחד. קם ר' חזקיה להרגו. אמר לו ר' אלעזר, עזוב אותו, אל תהרגו. אמר לה והרי דבר רע הוא, שהורג בני אדם. אמר לו לר' חזקיה, והרי כתוב אם ישוך הנחש בלא לחש. אין הנחש נושך בני אדם עד שלוחשים לו מלמעלה, ואומרים לו לך הרוג את פלוני.

פסקה לא

ולזמנין כמה דעביד וכו': ולפעמים כמו שעושה זה, כן מציל את האדם מדברים אחרים. ועל ידו עושה הקב"ה נס לבני אדם. והכל בידי הקב"ה תלוי, והכל הוא מעשה ידיו, והעולם צריך להם, ואם לא היה העולם צריך להם לא עשה אותם הקב"ה. וע"כ אין האדם צריך לנהוג בהם בזיון בדברי העולם, בדבריו ובמעשה הקב"ה על אחת כמה וכמה.

פסקה לב

פתח ואמר וכו': פתח ואמר, וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד. **וירא אלקים**, זה אלקים חיים, שהוא בינה. **וירא**, פירושו שהסתכל להאיר להם ולהשגיח עליהם. **את כל אשר עשה**, הכל בכלל אחד,למעלה ולמטה. **והנה טוב**, זהו צד ימין. **מאד** זהו צד שמאל. וכבר העמידוהו, **טוב**, זה מלאך חיים, **מאד**, זה מלאך המות. והכל סוד אחד. סוד הוא לאלו שמסתכלים בסוד החכמה.

פסקה לג

וירא אלקים את כל אשר עשה: שואל, בכל מעשה בראשית, כתוב, וירא אלקים כי טוב. וכאן, וירא אלקים את כל אשר עשה. ומשיב. אלקים למטה, שהיא המלכות, שולט על תחתונים. אלקים למעלה, שהיא בינה, שולט על העליונים. אלקים למעלה השולט על עליונים זהו סוד אלקים חיים, שהיא בינה. שזהו וירא אלקים את כל אשר עשה, כי האיר והדליק כל אלו הנרות העליונים והתחתונים ומשם יוצאים כל אלו האורות להאיר.

פסקה לד

בטמירו דטמירין אתרשים וכו': במכוסה מכל המכוסים, שהוא פרצוף עתיק, נרשם רושם אחד שהוא הרושם דמסך דמלכות דמדת הדין המשתמשת בעתיק, שלא נראה

ואינו מתגלה. רושם ההוא, רושם פרצוף שני, שהוא אריך אנפין, ואינו רושם, כי לא נרשם ממנו. בעלי התבונה, ועינים פקוחות, שהם בעלי החכמה, אינם יכולים לעמוד עליו. הוא קיום הכל. רושם ההוא, שבא"א, הוא קטן עד שאינו נראה, ואינו מתגלה, עומד שם ברצון לקיים הכל. כלומר, שמציאותו נרגש, רק ברצון שיהיה, כי בגללה מתקיים הכל, לקבל מה שמקבל ממה שאין בו רשימו ולא רצון, ואינו נראה, שהוא א"ס ב"ה. ולולא הרושם ההוא לא יכלו לקבל מא"ס ב"ה.

פירוש. התוספתא מבאר לפנינו, סדר אצילות של פרצופי אצילות, עתיק וא"א ואו"א וז"א. ואיך מקור הכל הוא המסך דמלכות דמדת הדין המשתמשת בפרציף עתיק, ופועלת בא"א, להסתים שם החכמה. ואיך חלק ממנה נמתק בבינה, הנק' היכל, והיא עצמה נגנזה בג"ר של היכל, שהם או"א עלאין. ואח"כ מבאר ו"ק דז"א בסוד ששה יריעות, ויריעה המרוקמת שה"ס הג"ר דז"א וכו' כמו שמבואר לפנינו.

פסקה לה

ההוא רשימו בעא וכו': הרושם ההוא רצה לכסות עצמו, ועשה לו לעצמו כדי להתכסות בו, היכל אחד. דהיינו שהעלה חלק ממנו להתמתק בבינה, ואז נעשה הבינה להיכל. הוציא אותו מעצמו, דהיינה שהעלה חלק ממנו לבינה, ומשך אותו בהתפשטות רבה וגדולה, דהיינו הארת חכמה, המאירה לכל הצדדים, והוקיר אותו בלבוש, יקר, דהיינו אור החסדים להלביש החכמה, ופתח בו חמשים שערים.

פסקה לו

לגו בגו אתטמר וכו': לפני ולפנים, שבאותו היכל, דהיינו בג"ר שבו, הנקראים או"א עלאין, נתכסה ונגנז רושם ההוא, כיון שנגנז בו ונכנס בתוכו נתמלאו או"א עלאין באור. מאור ההוא נובעים אורות, וניצוצים שהוא או"ח ויוצאים מאלו השערים שבהיכל, ומאירים כולם.

פסקה לז

ההוא היכלא אתחפייא וכו': היכל ההוא מתכסה, כלומר שנתלבש, בשש יריעות, שהם ז"א, שיש בו שש ספירות חג"ת נה"י. אלו שש יריעות הם חמשה, כי יסוד אינו ספירה מיוחדת, אלא הוא כולל של ה' ספירות חג"ת נ"ה בלבד. לפני ולפנים של אלו היריעות עומדת יריעה אחת מרוקמת, שהיא הג"ר של היריעות, ביריעה הזו מתכסה, ומתלבש ההיכל, כלומר היא הראשונה המלבשת להיכל שהיא בינה, ועליה שאר שש היריעות. ממנה הוא משגיח ורואה הכל. כלומר, היא הג"ר שנוהג בהן ראיה.

פסקה לח

האי היכלא איהו וכו': היכל הזה הוא פקיחת עינים שלא ינום, דהיינו, שמשגיח תמיד להאיר למטה, מתוך האור של רושם ההוא הנזכר. שהוא אור החסדים. תבונה ההיא, חכמה המכוסה, ורצון הרצונות שהוא הכתר, דהיינו הג"ר שבהיכל, הנקראים או"א עלאין, הוא גנוז ומכוסה, ואינו מתגלה, נמצא ואינו נמצא. ברוך הוא ממכוסה של כל המכוסים, שהוא כתר, ברוך הוא לעולם ולעולמי עד, אמן. (ע"כ תוספתא)

פסקה לט

תא חזי יתרו וכו': בוא וראה, יתרו, הוא שנתן עצה למשה על תקון הדינים. וכך צריך להיות. וז"ס שהודה להקב"ה, וסדר לפניו תקון דיניו. להורות מה שכתוב, כי המשפט לאלקים הוא, ולא לסטרא אחרא. והדינים ניתנו לישראל ולא לאחר. שכתוב, חקיו ומשפטיו לישראל. ובוא וראה, לא ינהג אדם בזיון באחר, ודבר מהדיוט, הוא דבר. שהרי במשה כתוב, וישמע משה לקול חותנו וגו'.

פסקה מ

וישמע יתרו וגו': פתח ואמר. על כן אודך בגוים ה' ולשמך אזמרה. דוד המלך אמר זה ברוח הקודש, בשעה שראה שכבוד הקב"ה אינו עולה בהתעלות ואינו מתיקר בעולם, אלא מצד שאר העמים. ואם תאמר, הרי הקב"ה אינו מתיקר בעולם אלא בשביל ישראל. כן הוא ודאי, שהרי ישראל הם היסוד של הנר להאיר, אבל כאשר שאר העמים באים ומודים לו בשעבוד אל יקר של הקב"ה, אז נתוסף יסודו של הנר, ומתחזק על כל מעשיו בחבור אחד, ושולט הקב"ה לבדו למעלה ולמטה.

פסקה מא

כגוונא דא כל וכו': כעין זה. כל העולם נפל עליהם פחד ואימה לפני הקב"ה, בעת ששמעו הנסים של יציאת מצרים. וכיון שבא יתרו, שהוא כומר עליון של כל אלהים אחרים, אז התחזק ושלט כבוד הקב"ה על כל.

פסקה מב

בגין דכל עלמא וכו': משום שכל העולם כששמעו שמע גבורתו של הקב"ה זעו, וכולם היו מסתכלים ביתרו, שהוא חכם וממונה הגדול על כל אלילי העולם, כיון שראו שהוא בא ועובד להקב"ה, ואמר כי עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים. אז נתרחקו כולם מעבודתם, וידעו שאין בהם ממש, אז נתיקר יקרו של השם הקדוש של הקב"ה בכל הצדדים. ועל כן נרשם פרשה זו בתורה ותחילת הפרשה הוא ביתרו.

פסקה מג
יתרו חד מחכימין וכו': יתרו היה אחד מחכמי פרעה. שלשה חכמים היה לו לפרעה, אחד יתרו, ואחד איוב, ואחד בלעם. אחד יתרו, שלא היה עבודה וממונה ושמש וכוכב השולט על ממשלתו, שלא היה יודע העבודה הראויה לו והשמוש שלו. בלעם היה מכשף בכל מיני כישוף בין במעשה ובין בדבור.

פסקה מד
איוב הוה דחיל וכו': איוב היה ירא ביראה, וביראה ההיא היה העיקר שלו, דהיינו עיקר כחו, משום, שמלה שלמעלה, בין של הקדושה, ובין של הסטרא אחרא, אינו יכול האדם להמשיך רוח שלמעלה למטה ולקרב אליו, אלא ביראה, שיכוון לבו ורצונו ביראה ושבירת הלב, ואז ימשיך למטה רוח שלמעלה, והרצון שצריך.

פסקה מה
ואי לא ישוי וכו': ואם לא ישים לבו ורצונו ביראה לאותו הצד, רצונו אינו יכול להתדבק בו. חוץ מאלו צורות הדקות, ולא בכולם, משום שיש בהם שליטים שצריכים אליהם רצון הלב ויראה. כל שכן אלו דברים עליונים שצריכים יראה ואימה ורצון ביותר.

פסקה מו
יתרו אצטריך פולחניה וכו': יתרו היה צריך לעבודה לאותו הצד תמיד, בין בזמן שאדם היה צריך לו, ובין בזמן שלא היה צריך לו, כדי שהצד ההוא יהיה דבוק בו בשעה שיהיה צריך לו. בלעם נתדבק באלו הכשפים, כמו שאמרנו.

פסקה מז
איוב בסגיאו דההוא וכו': איוב, ברוב היראה ההיא שלו, חזר במצרים לירא את הקב"ה, כשראה אלו הגבורות והנסים שעשה הקב"ה במצרים. יתרו, לא חזר להקב"ה בכל זה, עד שיצאו ישראל ממצרים, שכל הקשרים והצורות שקשרו מצרים, לא היו כלום, ויצאו, ואחר שהטביע אותם בים, אז שב וחזר לעבודת הקב"ה.

פסקה מח
בלעם לא תב וכו': בלעם לא שב ולא חזר, כי הטנוף של הסטרא אחרא היה מתדבק בו, ועם כל זה, הסתכלות מרחוק היה מסתכל בתוך הטנוף ההוא והדבקות בסטרא אחרא. כי בסטרא אחרא יש הארה דקה אחת שמאירה מסביב. כמש"א ונגה לו סביב. והסתכלות זו הקטנה היה מסתכל מרחוק. ולא בכל הדברים.

פסקה מט
וכד הוה מסתכל וכו': וכשהיה מסתכל דבר קטן מתוך הארה ההוא, היה כמאחורי הקיר, אמר, ולא ידע מה אמר. והיה מסתכל בהארה ההוא בסתום שבעין, שמתגלגל העין, ואדם רואה אור סתום ואינו רואה. וז"ס שתום העין, והעמדנו, שתום פירושו סתום, והכל אחד.

פסקה נ
דהא לית סטרא וכו': אין סטרא אחרא שאין בה הארה דקה וקטנה מצד הקדושה. כעין רוב החלומות, שבהרבה תבן יש גרעין אחד של חטה. חוץ מאלו צורות הקטנות, שכולם טמאים ביותר. ובהם היה בלעם יודע.

פסקה נא
זכאה חולקיה דמשה וכו': אשרי חלקו של משה, שהוא למעלה בכל קדושות העליונות, והסתכל במה שלא ניתן רשות לאדם אחר בעולם להסתכל, וכמו שבלעם היה רואה הארה קטנה ודקה כמאחורי הקיר, מתוך סטרא אחרא ההוא, אף משה, מתוך הארה עליונה רבה וגדולה, היה רואה למטה כמאחורי הקיר, חשכות אחת דקה, שנראה לו. ולא בכל עת, כמו שבלעם לא היה מסתכל בהארה ההוא בכל עת.

פסקה נב
זכאה חולקיה דמשה נביאה וכו': אשרי חלקו של משה הנביא הנאמן. מה כתוב בו, וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה. הסנה, שהוא קליפה, היה ודאי בקדושה ההיא, ונתדבק בה, שהכל מתדבק זה בזה, טהור וטמא, ואין טהור אלא מתוך טמא.

פסקה נג
ורזא דא מי וכו': וז"ס מי יתן טהור מטמא. קליפה ומוחא עולים זה בזה. וקליפה זו לא תהיה נעדרת ולא תשבר, עד הזמן שיקומו המתים מעפר. אז תשבר הקליפה, והאור יאיר בעולם, בלא סתימה, מן המוח. אשרי הם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה נד
ואת שני בניה: אמר ר' חייא, וכי בניה היו ולא בניו של משה. ומשיב, אלא משום שהיא השתדלה אחריהם בלי בעלה, קרא אותם התורה, בניה, ולא בניו. אמר ר' יוסי, אע"פ שהיו בניו של משה, דבר אמת, היינו ע"פ סוד, ודאי בניה היו, כי, ר' אלעזר אמר, משה היה מתחבר במקום אחר קדוש עליון, ואין כבודו לקרוא אותם בניו. עתה אע"פ שבניו היו, משום כבודו של מקום ההוא שהתחבר בו, שהוא השכינה, קרא אותם בניה כאן, לאחר כך, קרא אותם בניו. מהו הטעם. משום שבשעה ההוא שהגיעו למשה, היה משה

מדבר עם השכינה. אחר כך אחר שנפרד מן השכינה, ויצא לקראת חותנו, אז כתוב ויבא יתרו חתן משה **ובניו** וגו'.

פסקה נה

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, אלעזר אלעזר, אני רואה בפרשה זו, שהתחלת הדבר כראוי. אבל הסיום אינו כן כמו שאמרת. ודאי שבשביל כבוד השכינה, שהיא התחברות העליון שהתחבר בו במשה, כתוב בניה. ואם תאמר, הרי כתוב, ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה, שקורא אותם בניו, הכל הוא כלל אחד, ומה שאומר, בניו, היינו בניו דיתרו. כי לאחר שבא משה אליו היה לו בנים.

פסקה נו

והכי הוה ביעקב וכו': וכן היה ביעקב, כיון שבא אצל לבן ושם משכנו עמו, היו לו בנים. אף כאן, משה, כיון ששם משכנו עם יתרו, היה לו בנים. וכל ביתו הביא עמו להכניס אותם תחת כנפי השכינה. ויתרו אמר למשה אני חתנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה. ולא כתוב ושני בניך. מאין לנו שבנים היו לו ליתרו, שכתוב, ובני קני חתן משה עלו מעיר התמרים. ובניו עזב עם משה.

פסקה נז

ויבא יתרו חתן משה וגו': פתח ואמר, והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה'. מקרא זה העמידוהו בכמה מקומות. אבל עתידים שאר העמים ללכת ולכתת רגליהם, לבא תחת כנפי השכינה. לכו ונעלה, כל אלילי העולם יש להם ירידה, והקב"ה מי שמתדבק בו, יש בו עליה. ע"כ כתוב לכו ונעלה.

פסקה נח

אל הר ה': זה אברהם, שכתוב, אשר יאמר היום בהר ה' יראה. כי אברהם קרא לו הר (פסחים פח.) מה הר הפקר לכל מי שרוצה בעולם, אף מקום זה הקדוש, בית המקדש, הוא לקבל לכל מי שרוצה בעולם. **אל בית**, זה יעקב, שקרא למקום הזה בית. שכתוב, אין זה כי אם בית אלקים.

פסקה נט

ד"א הר ובית וכו': פי' אחר. הר ובית, אע"פ שהכל מדרגה אחת, עולה זה על זה, הר, הוא לשאר העמים, כשבאים להכנס תחת כנפיו. בית, הוא לישראל, להיות עמהם כאשה עם בעלה בדירה אחת בשמחה, ורובץ עליהם כאם על הבנים.

פסקה ס

תא חזי מה וכו': בוא וראה, מה כתוב כאן ביתרו. ויבא יתרו וגו' אל משה אל המדבר. שואל, כיון שכתוב, אל משה למה כתוב אל המדבר. ומשיב, אלא עיקר הכל הוא מה שיתרו בא אל המדבר, ומי הוא. הוא הר האלקים, שזהו המקום לגרים להתגייר. ועל כן כתוב, אל משה אל המדבר. **אל משה**, היינו לגייר אותם ולהביאם תחת כנפי השכינה. **אל המדבר**, היו באים. שהוא הר האלקים, לעשות נפשותם, כלומר לקבל משם נפש הגר.

פסקה סא

ובגין כך קיימא וכו': ומשום זה עומד המקום ההוא בסוד, הר. שכל מי שבא זוכה בו. ונקרא גר צדק. והרי העמדנו, גר נקרא אע"פ שנתדבק במקום זה העליון הקדוש, כי מפני שעזב עמו ואבותיו נקרא גר. גר צדק נקרא, כמי ששם דירתו במקום שלא ידע מקודם לכן, דהיינו בהשכינה שנקראת צדק.

פסקה סב

ר' יצחק ור' יוסי וכו': ר"י ור"י היו יום אחד יושבים ולומדים בתורה בטבריה. עבר לפניהם ר' שמעון. אמר להם, במה אתם עוסקים. אמרו לו, במקרא זה שלמדנו מן אדוננו. אמר להם מה הוא. אמרו לו, זה שכתוב, זה ספר תולדות אדם ביום ברוא אלקים אדם בדמות אלקים עשה אותו. והרי למדנו, שהראה הקב"ה את אדם הראשון כל אלו הדורות שעתידים לבא לעולם, וכל אלו פרנסים וכל אלו החכמים העתידים להיות בכל דור ודור.

פסקה סג

ורזא אוליפנא וכו': וסוד למדנו, **זה ספר**, יש ספר ויש ספר. יש ספר למעלה ויש ספר למטה. הספר למטה נקרא ספר הזכרון שפירושו, ספר של זכרון ההוא, והוא צדיק אחד, דהיינו יסוד, ונקרא **זה**. והמלכות היא הספר שלו, וכדי שלא להפרידם, כי הם תמיד ביחד, ביחוד אחד, ע"כ כתוב, **זה ספר**. שתי מדרגות שהם אחת, שהם כלל של זכר ונקבה, כי זה היא זכר שהוא יסוד, וספר הוא נקבה. שהיא מלכות.

פסקה סד

ודא איהו כללא חדא וכו': וזה הוא כלל אחד. שכל אלו הנשמות והרוחות הפורחות בבני אדם, שהם כלל של כל התולדות, הם בסוד תולדות אדם ודאי, דהיינו תולדות אדם העליון שהוא ז"א. כי מצדיק הזה, שאמרנו, פורחות אלו הנשמות בתשוקה אחת. וזה הוא השקוי של הגן, שמשקה נהר ההוא היוצא מעדן, שכתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות

את הגן, שפירושו, שהיסוד משפיע הנשמות והרוחות של הגן, שהוא מלכות. וזהו הסוד של אדם, שכתוב, תולדות אדם.

פסקה סה

לבתר ביום ברוא וגו': אחר כך שכתוב, ביום ברוא אלקים אדם, זהו אדם שלמטה. כי שני אדם כתובים במקרא הזה, אחד, הוא סוד אדם שלמעלה, ואחד ה"ס אדם שלמטה. אדם שהוא בסוד שלמעלה, שהוא ז"א, הוא בגניזה שגנז הכתוב בזכר ונקבה בסוד אחד, שכתוב, **זה ספר**, שהוא כלל זכר ונקבה ביחד, כנ"ל. כיון שעשו תולדות ביחד קרא אותם אדם, שכתוב, תולדות אדם.

פסקה סו

לבתר דאתגליא מלתא וכו': לאחר שהדבר נגלה מתוך הסתום העליון הראשון שבכתוב, דהיינו שנגלה שזה ספר סובבים על אדם העליון, שתולדותיהם הם נשמות ורוחות בני אדם, כנ"ל, ברא אדם שלמטה, שכתוב ביום ברוא אלקים אדם בדמות אלקים עשה אותו. **בדמות**, פירושו, שאדם הוא כמראה הזה שהצורות נראות בו, והצורות אינן עומדות במראה ההוא בצורות של קיום, אלא נעברים ממנו. אף כאן כן הוא, בדמות אלקים.

פסקה סז

ד"א, בדמות אלהים: פירוש אחר. בדמות אלקים פירושו, צורת האברים דכר ונוקבא בסוד של אחור וקדם. אחור, הוא בסוד שמור, שהיא הנוקבא. וקדם הוא בסוד זכור, שהוא ז"א, ובאלו תלוים כל מצות התורה, שש מאות ושלש עשרה מצות התורה, שהם כלל הכל. ולמדנו, שאדם נברא אחור למעשה בראשית, וקדם למעשה מרכבה. והכל תלוי זה בזה. בדמות אלקים היינו בצורה זו ממש של המלכות. והרי ביאר אותו אדוני.

פסקה סח

תו, זה ספר תולדות אדם: הוא לצורות, בסוד הצורות של בני אדם, להכיר באלו תולדות אדם, את הצורה שבסודות האדם: בשער, במצח, בעינים, בפנים, בשפתים, וברשמי היד, ובאזנים. בשבע אלו ניכרים בני אדם.

פסקה סט

בשערא. האי מאן וכו': ניכר בשער. כי כל מי ששערותיו קמוטות, דהיינו שמסולסלות, ועולות על ראשו כלפי מעלה, כלומר, שאינן תלויות למטה מראשו: הוא בעל כעס. לבו קמוט כמו סחבה, דהיינו, שלבו מלא פחד. מעשיו אינם טובים. בשותפות, צריכים להתרחק ממנו. **טופסא** פירושו סחבה. כי על בלוי הסחבות מתרגם בלאי טפסן (ירמיה ל"ח י"א).

פסקה ע

שערא שעיע יתיר וכו': אם שערותיו חלקות ביותר ותלויות למטה: טוב להשתתף עמו, ריוח נמצא בו, כלומר, שישתכר וירויח עמו. והוא כשלעצמו, דהיינו בלי שותף, אינו כן. שאין לו הצלחה. הוא בעל סוד באלו סודות העליונים, בסודות קטנים, אינו עומד בהם. מעשיו, לפעמים טובים ולפעמים אינם טובים.

פסקה עא

ואי תלי לתתא וכו': ואם שערותיו תלויות למטה, ואינן חלקות: אין פחד בלבו. בעל זדונות הוא. חושק למעשים טובים, והם יפים לפניו, ואינו עושה אותם. וכשיגיע לזקנה, חוזר להיות ירא ה', ומעשיו יפים. והדברים אמורים בדברי העולם, שאז הוא בעל זדונות, ואינו עושה מעשים טובים, אבל בדברי שמים, יצלח כל מי שיקרב אליו. לא יתגלה לו סודות עליונים, אבל סודות קטנים, טוב הוא לשמרם. מדבר קטן עושה דבר גדול, ודבריו נשמעים. וסוד זה הוא ז', באלו אותיות השיעור של אדוני.

ביאור הדברים. השערות האלו ה"ס הכלים של החכמה במקום יציאתה, וע"כ הן בחינת דינים. ובדרך כלל, יש להבחין בהן ג' מדרגות, הנמשכות מג' נקודות חולם שורק חירק.

א) **האי מאן דשעריה קמיט וסליק לעילא על רישיה** שאם שערותיו של בעל המדרגה מסולסלות ועולות למעלה, יורה שהוא במדרגת הקטנות של השערות, מבחינת נקודת החולם, שאז הם חסרים ג"ר, וע"כ הן עולות על ראשו כלפי מעלה, כלומר, שאינו משפיעות אלא ממטה למעלה, וז"ש **מאריה דרגיזו**, כי הדינים שבהן מביאים אותו תמיד לידי כעס. **לביה קמיט כטופסא**, שלבו מלא פחד מן הדינים. **לאו כשראן עובדוי**, כי החסרון ג"ר מביא אותו למעשים רעים. **בשותפו אתרחק מניה**, שכל המשתתף עמו ניזוק ממנו.

ב) **שערא שעיע יתיר ותלי לתתא**, שהיותן תלויות למטה, מורה, שיש בהם ג"ר, המשפיעות מלמעלה למטה. והיותן חלקות ביותר, יורה, שלא נגלה בהן שום דין. ואז, **טב איהו לשותפו**. דהיינו אחר שיתתקנו ג' קוין. יקבל ממנו הקו ימין והקו אמצעי, שהם שותפיו, את הארת הג"ר שלהם. **ורווחא אשתכח ביה**. דהיינו הארת הג"ר. אבל **ואיהו בלחודוי לאו הכי**, כי בהיותו לבדו הוא מחוסר חסדים, כבחינת נקודת **השורק**, וע"כ הוא סתום, שאין החכמה שבו יכולה להאיר בלי חסדים. וז"ש **מארי דרזין איהו באינון רזין עלאין**, דהיינו שיש בו אור החכמה שנק' רזין עלאין. אבל, **ברזין זעירין לא קיימא בהו**, דהיינו שהוא מחוסר חסדים, הנקראים רזין זעירין. וע"כ כל עוד שהוא לעצמו הוא חושך, כי החכמה אינה יכולה להאיר בו מחמת חסרון החסדים. וע"כ **עובדוי כשראן**

ולא כשראן, שמבחינת השתתפותו אח"כ בין הקוין, מעשיו טובים. ומטרם שמשתתף עם הקוין מעשיו לא טובים. כמבואר.

ג) **ואי תלי לתתא ולה שעיע**, דהיינו שיש בו ג"ר, וממשיך ממעלה למטה, ואינן חלקות, כי נתגלה בהן דינין. ועם כל זה הן תלויות, שממשיכות ממעלה למטה ניכר מזה, **לביה לא דחיל**, שאין בו יראה מפני הדינין. **מאריה דזדונא איהו**, כי עם המשכתו מלמעלה למטה הוא מרבה דינים, בסו"ה ולפתח חטאת רובץ. **כסיף בעובדין דכשרן ויאן קמיה ולא עביד**, הוא חושק למעשים טובים, אבל לא יוכל לעשות אותן מחמת התגלות הדינים. **וכד איהו סיב**, דהיינו אחר שיתוקן בתקון קוין, **אהדר למהוי דחיל, ויאן עובדוי**, כי אז מן הדינים האלו המתגלים בעת המשכתו מלמעלה למטה, נעשה מהם בחינת מסך דנקודת **החירק**. שעל ידו מכריע הקו האמצעי את ב' הקוין ימין ושמאל ומקיים הארת שניהם (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) **והני מילי במלי דעלמא**, היינו בדברי הנוקבא הנקרא עולם, שאז נבחן למאריה דזדונא, להיותו מרבה דינים בה, **אבל במלי דשמיא**, היינו בדברי ז"א, הנקרא שמים, **יצלח מאן דיקרב ביה**, דהיינו קו האמצעי שיקרב אליו, ויקבל ממנו הדינים לבחינת תקון מסך דחירק כנ"ל. ואז, **לא יתגלון ליה רזין עלאין**, שהוא חכמה, דהיינו מחמת הדינים שבו, **אבל רזין זעירין**, שהוא חסדים, **טב איהו לנטרא לון**, כי המסך דחירק עם הכרעתו את הקוין נמצא שומר שלא יחסר עוד אור החסדים הנקראים רזין זעירין. ועם כל זה יש בו חכמה גם כן, כי, **ממלה זעירא עביד רב ומלוי אשתמעו**, שמן הארת החסדים הנקראים **מלה זעירא**, עושה הארת החכמה הנקראת **רב**. והוא, כי מתוך שחסדים דקו אמצעי פתחו את ב' הקוין ימין ושמאל, זוכה קו האמצעי שהוא חסדים בהארת ב' קוין העליונים, שהם חכמה, בסוד **תלת נפקי מחד חד בתלת קיימא**, כי כל השעור שהתחתון גורם שיאיר בעליון זוכה בו התחתון. (כנ"ל בראשית א' אות שס"ג) ונמצא **שמלה זעירא** שהוא אור החסדים נעשה אור **רב** שהוא ג"ר. **ורזא דא ז'** וכו', ומדרגה זו היא בחינת אות ז'. שה"ס מלכות במוחין דחכמה, שאז היא עטרת בעלה.

פסקה עב

שערא אוכמא יתיר וכו': שער שחור וצהוב יותר: הוא מצליח בכל מעשיו, בדברי העולם, שהוא המלכות הנקראת עולם, ובסחורה, שהיא שפע המלכות בסו"ה, היתה כאניות סוחר וגו'. וכדומה להם. הוא ותרן. זה מצליח לבדו, בלי שותף. ומי שמתחבר עמו בשותפות, אינו מצליח לימים רבים, אלא מצליח מיד, וההצלחה פורחת ממנו. וסוד זה, שהוא בכלל של אות ז'.

ביאור הדברים. הנה עד כאן ביאר אותן השערות שהן כלים דחכמה במקום יציאתה, כנ"ל. אמנם אחר כך, מתתקנים בג' קוין, ואז עיקר ההיכר בהם הוא בגוונים. וכאן מדבר ממדרגת קו אמצעי, שבכח המסך דחירק הוא מיחד ב' הקוין ימין ושמאל. ונודע שב' פעולות במסך הזה, שמתחילה נגלה בו המסך דצמצום א' שהוא מלכות דמדת הדין. ואז גוון השערות שחור בלי שום צהיבות. ובמצב הזה הוא ראוי לקבל רק חסדים ולא חכמה. ומבחינה זו הוא מדבר להלאה, בדבור הסמוך. ופעולה האחרת היא להמתיק המסך במדת הרחמים שהיא בינה, ובזה נעשה ראוי לקבל גם אור החכמה. (כמ"ש לעיל לך י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש כל ההמשך) ובמצב הזה שערותיו שחורות וצהיבות, שהצהיבות יורה על המיתוק דמדת הרחמים.

וז"ש כאן. **שערא אוכמא יתיר צהיב**, שיורה על פעלה ב' דקו האמצעי, שהמסך דחירק כבר נמתק במדת הרחמים וראוי לקבל חכמה. כנ"ל, **אצלח בכל עובדוי**, בין שממשיך חסדים, ובין שממשיך הארת חכמה, הוא מצליח. **במלי דעלמא**, בצרכי הנוקבא, הנקראת עולם. **ובסחורא ובדדמי לון**, שהיא השפע שלה בסו"ה, היתה כאניות **סוחר** ממרחק תביא לחמה, שה"ס הארת החכמה המאירה מרחוק. **ותרן איהו**, אע"פ שקו האמצעי חשקו בחסדים ולא בחכמה, מכל מקום מותר על שלו, וממשיך חכמה לצורך הנוקבא. **דא אצלח לחודוי**, שבהיותו לבדו הוא ממשיך אור החסדים ומצליח. **מאן דמתחבר בהדיה**, דהיינו הנוקבא שמתחברת עם קו האמצעי לקבל ממנו חכמה, כנ"ל, **לא אצלח ליומין סגיאין, אלא אצלח מיד וההיא אצלחותא פרחא מניה**. כי החכמה אינה מאירה בז"א, רק בעת נסיעת הקוין, וכשנחים פורח החכמה מהם (כנ"ל פ' בשלח דף מ' ד"ה פירוש). וסוד הזה הוא שמדרגה זו היא בכלל של אות ז'. הנ"ל.

פסקה עג

שערא אוכמא דלא וכו': שער שחור שאינו צהוב, לפעמים הוא מצליח ולפעמים אינו מצליח. זה הוא טוב לשותפות ולהשתדלות עמו, לזמן קרוב, ולא לזמן רחוק, כי לזמן רחוק יחשוב מחשבות. ובכדי שלא יפרדו ממנו הוא טוב לזמן קרוב. זה יצלח בתורה אם ישתדל אחריה. ויצלחו בו אחרים. אין לו סוד לזמן רחוק. צר לב הוא. יראה בשונאין. לא יכלו לו שונאיו. והוא צר לב, כמו סוד אות י', שהיא קטנה וצרה, ואינו עומד בכלל אות ז' הנ"ל, אלא י' בלבדה בסוד אותיות הקטנות.

ביאור הדברים. כאן הזהר מדבר ממדרגת קו האמצעי בפעולה הא' שלו (כנ"ל בדבור הסמוך) שאז הוא במסך דמדת הדין שאינו נמתק בבינה, ואינו ראוי לקבל חכמה, אלא חסדים בלבד כנ"ל ע"ש.

וזה אמרו, **שערא אוכמא דלא צהיב**. דהיינו שאינו נמתק במדת הרחמים, אז, **לזמנין אצלח ולזמנין לא אצלח** דהיינו כשממשיך חסדים הוא מצליח, וכשממשיך חכמה אינו מצליח. **דא איהו לשותפו ולאשתדלא בהדיה טב לזמן קריב**, דהיינו, שטוב רק להמשכת החסדים, המכונה זמן קרוב משום שאין בהם דינים. **ולא לזמן רחיק**, ולא לחכמה המכונה זמן רחוק, בסו"ה מרחוק ה' נראה לי, (כמ"ש לעיל וירא דף ט"ז ד"ה וזה) **דהא לזמן רחיק יחשוב מחשבין**, כי לזמן רחוק צריכים להמשיך מחכמה הנקראת מחשבה, והוא אינו ראוי לזה מחמת שלא נמתק המסך בבינה. (כמ"ש לעיל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר). **ובגין דלא יתפרשון מניה**, דהיינו מחשש שיפרשו ממנו ולא ירצו לקבלו, **הוי טב לזמן קריב**, עשהו המאציל טוב להמשכת החסדים. **דא יצלח באורייתא אי ישתדל אבתרהא**, והיינו בבחינת הו"ק שבתורה. **ויצלחון ביה אחרנין**, היינו אותם שיקחו את המסך הזה וימתקו אותו בבינה, המה יצליחו גם לג"ר, (כנ"ל בדבור הסמוך.) אבל לו עצמו, **לית ליה רזא לזמן רחיק**, שאין לו סוד מהארת החכמה. **דחיק לבא** החסר מחכמה נבחן לצר לב, כי החכמה משכנה בלב, בסו"ה ובלב כל חכם לב נתתי חכמה. וע"כ בחסרונה משם מצטמצם הלב. **יחמי בשנאוי**, כי הקו האמצעי מכניע בכח המסך הזה את כל הדינים שבקו שמאל, שהם נבחנים לשונאי הקדושה. (כנ"ל פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) **לא יכלון ליה שנאוי**, כי כחו חזק יותר מכולם, ומוכרחים להכנע מפניו. כמ"ש שם. ואע"פ, **ואיהו דחיק לבא**, שחסר חכמה, כנ"ל מ"מ מכניע את כל שונאיו. **ואיהו ברזא דאת י'**, שה"ס המלכות בשעה שאינה ראויה לחכמה. **דלא קיימא בכללא דאת ז'**, כי אות ז' יורה על המלכות בשעה שמקבלת חכמה, כנ"ל. **אלא י' בלחודוי ברזא דאתוון דקיקין**, כי אותיות קטנות מורות על חסרון חכמה.

והגם שאיני מבאר את דברי האגדה שבזהר מטעם שהערתי לעיל (פרשת נח דף א' בשולי הדף, ע"ש). עם כל זה, לרוב חשיבות המאמר, ואתה תחזה, הוכרחתי לבאר קצתו, כדי להראות דרך למשכילים, כיצד צריכים ללמוד אותו. מכאן ולהלאה אסתפק בתרגומו ללשון הקודש, כמו בכל האגדות.

פסקה עד

שערא דמריט יצלח וכו': אם השערות נקרחו: יצלח במעשיו. והוא רמאי. רעב בביתו. נראה מבחוץ שהוא ירא חטא, ואינו כן בפנימיות. וכל זה הוא מטרם שבא לזקנה. ואם נקרחו שערותיו לעת זקנה, הוא מתהפך ממה שהיה בתחילה, הן לטוב והן לרע.

פסקה עה
והני מילי שערא וכו': והדברים אמורים, בשער שנקרח בין עיניו על המוח, במקום שמניח תפלין, ואם במקום אחר שבראש אינו כן, שאין הוא רמאי, אלא בעל לשון הרע, בלחש בלי הרמת קול. לפעמים הוא ירא חטא, ולפעמים לא. וזה הוא בסוד אות **ז'** כשהיא כלולה באות **י'**.

פסקה עו
עד הכא וכו': עד כאן, סודות השערות ליושבי על כסא מדין, היודעים הדרכים והסודות שבתורה, להכיר המכוסה שבבני אדם, שהם בצלם אלקים, שהשם הזה, **אלקים**, הוא סתום אצלם, (עי' לעיל בראשית א' דף י"ד ד"ה אבל) המתבאר לכמה דרכים.

פסקה עז
ברזא דמצחא. באת נ' וכו': בסוד המצח. באות **נ'** שהיא גבורה, שהיא השלמות של אות **ז'**. שהיא מלכות, כי המלכות נבנית מקו שמאל שהוא גבורה. לפעמים נכללת ה **נ'** באות **ז'**. ולפעמים היא בלבדה. המצח שהוא קטן וחד ואינו עגול. זה הוא אדם שאינו מתישב בדעתו, חושב שהוא חכם, ואינו יודע. נבהל ברוחו, נושך בלשונו כנחש.

פסקה עח
קמיטין דמצחיה רברבן וכו': אם הקמטים שבמצחו הם גדולים ואינם בחיבור זה עם זה. בשעה שמדבר נעשים אלו הקמטים במצחו בלא חיבור. רשימות אחרות שבמצחו כולם בחיבור זה עם זה. זה, צריכים שלא להתחבר עמו רק לזמן קצר, ולא זמן מרובה. כל מה שעושה וחושב הוא לתועלתו עצמו, ואינו דואג לתועלת אחרים. הוא אינו בעל סוד כלל. זה הוא הולך רכיל מגלה סוד. ודבריו אינם חשובים כלל. זה הוא בסוד אות **נ'** הכלולה באות **ז'**. ואינו נקרא נאמן רוח להתקיים.

פסקה עט
מצחא דקיק בעגולה וכו': אם המצח קטן ועגול. זה הוא אדם חכם במה שמסתכל. לפעמים נבהל ברוחו. האהבה שלו היא בשמחה. רחמן הוא על הכל. מתבונן בדברים רבים. אם ישתדל בתורה יהיה חכם ביותר.

פסקה פ
תלת קמיטין עלאין וכו': אם שלשה קמטים עליונים גדולים במצחו בשעה שמדבר, ג' קמטים קרובים לעין אחת וג' קמטים על עין האחרת. בוכה בשעת כעסו. זה הוא יותר טוב ממה שנראה. משליך אחר כתפיו כל דברי העולם, בין במעשיו ובין בדברים אחרים, ואינו דואג להם. הוא מצליח בתורה. כל אדם שיעסוק עמו, ירויח מדברי העולם

האחרים, שהוא אינו מחשיבם כנ"ל. לפעמים מתדבק רצונו בחקב"ה ולפעמים לא. בדין לא מצליח. הוא מתרחק מן דין. וזה סוד אות **נ**' בלבדה, שאינה נכללת באות **ז**'. ומשום שאינה נכללת באות **ז**' הוא מתרחק מן דין, ואינו עומד בו. והאהבה הוא הצד שלו.

פסקה פא

מצחא דאיהי בלא וכו': אם המצח הוא בלא עיגול, והוא גדול. זה הוא אדם, שכל פעם, כשהוא עומד וכשהוא הולך, כופף ראשו. זה נחלק לב' בחינות, והן בחינות שגעון. בחינה אחת מהן, הוא שגעון הנראה, ואנשים אחרים יודעים את שגעונו, שניכר לכל. והוא כסיל.

פסקה פב

במצחיה אית ד' וכו': אם יש במצחו ד' קמטים גדולים. לפעמים בשעה שמדבר מקמט אותם במצחו, ולפעמים מתפשט מצחו בעורו ואינם נראים, ואלו הקמטים הנראים אז, הם קמטים אחרים גדולים בצד עיניו. צוחק בחנם, בלי סבה. פיו גדול. אין הוא אדם לתועלת, מצד האחר הוא. שגעון מסתתר בו, ובני אדם אינם מסתכלים בו. והוא מתחכם במה שעוסק, ואפילו בתורה, אבל שלא לשמה, אלא כדי להתגאות בפני העם. וכל מנהגו בחשאי ובגאות הלב, מראה שהוא צדיק ואינו כן. כל דבריו אינם לשם הקב"ה אלא בשביל אנשים, וחושב מחשבות ומנהיג עצמו מנהג חיצוני, כדי שיסתכלו בו. זה הוא בסוד אות **נ**' שהיא בכלל אות **ז**'.

פסקה פג

מצחא דאיהי בעגולא וכו': אם המצח הוא בעיגול וגדול, הוא פקח. זכרון הכל בו. יודע בכל מה שמשתדל, ואפילו בלא אומן שילמוד אותו. מצליח בכל מה שמשתדל. ובכסף, לפעמים מצליח ולפעמים לא. מדבר קטן הוא מסתכל בדברים גדולים. נקרא נבון. אינו דואג לדברי העולם, ואפילו שידע שיתביש בהם אינו דואג ואינו שם על לבו. רך הלב הוא.

פסקה פד

תרין קמיטין עלאין וכו': אם ב' קמטים עליונים גדולים במצחו, קמט אחד על עין אחת, וקמט אחד על עין האחרת. ונמצאים ג' קמטים גדולים במצחו, באלו שעל העינים, וחוץ מהם קמט תחתון הנחלק על העינים. זה חושב מחשבות בפנימיותו, ואינן נודעות לחוץ, משום שאינו מחשיב בני אדם במעשיו. הוא ירא לשעתו ולא יותר. לריצוי, הוא מתרצה במעשיו החצונים לפני בני אדם, והם, המעשים, אינם, אלא לפעמים כמעשה ילד, ולפעמים בחכמה. זה הוא בסוד אות **נ**' שהוא בלבדה, ולא נכלל באות **ז**'. והוא חלש,

מחמת שלא נכלל באותיות הראשונות, אלא נסמך לאות **ס**' להכלל בה, ולא באותיות הראשונות. עד כאן סודות החכמה של המצח.

פסקה פה

ברזא דעיינין וכו': בסוד העינים. שהן בסוד אות **ס**'. שיש להסתכל בצבע ההוא הסובב על העינים בחוץ, וכמו שהעין יושבת אם יושבת על מילואה, שאינה שקועה בעומק המצח. זה אינו רמאי, והוא רחוק מרמאות, שאין בו כלל.

פסקה פו

גווני דעיינין אינון וכו': הצבעים שבעינים הם ארבעה. א) הלבן שבחוץ הסובב את העין, כעין שיש בכל אדם. כלומר, שאין בזה חילוק בין אדם לאדם. ב) לפנים ממנו צבע השחור הסובב. ונכללו הלבן והשחור יחד, הרומזים על חסד וגבורה הנכללים זה בזה. ג) לפנים ממנו ירוק, הרומז על ת"ת, ונכלל בשחור. ד) לפנים ממנו בת עין, שהיא נקודה שחורה. הרומזת על המלכות. זה הוא אדם שצוחק תמיד ושמח בשמחה. וחושב מחשבות לטוב, והמחשבות אינן נשלמות, משום שמעלה אותן מיד מרצונו. עוסק בדברי העולם. וכשהוא עוסק בדברי שמים הוא מצליח. זה, צריכים לעודד אותו שיעסוק בתורה, כי יצליח בה.

פסקה פז

גביני עינוי רברבין וכו': אם, גבות עיניו גדולות ומכסות למטה. ואם בצבעים שבעינים יש רשימות אדומות באורך. אלו הרשימות נקראות, אותיות קטנות שבעין, משום שהם צבעים שבעין, ואם מאירים באור, אור ההוא מעלה אותיות, להראות לאלו בעלי מדון, עם אלו רשימות האחרות הקטנות. וזה הוא באות **ס**' וכלול באות **ה**'.

פסקה פח

עיינין ירוקין דסחרין וכו': עינים יריקות המסובבות בלבן, והירוק מתערב בלבן ההוא: הוא רחמן וחושב תמיד רק לתועלתו, ואינו מחשיב את נזק האחרים כלום.

פסקה פט

גוונא אוכמא וכו': אם גוון שחור לא נראה בו. הוא חומד, ולא מצד הרע. ואם עולה בידו דבר מצד הרע, לא ישיב ממנו. נאמן הוא במה שנודע, ואינו נאמן במה שלא נודע. בעל סוד הוא בדבר שהוא סוד, עד שישמע הסוד במקום אחר, כיון ששמע אותו, הוא מגלה הכל, ואין עוד עמו סוד כלל. כי כל דבריו אינם בשלימות. מי שצבעי עיניו מסבבים בלבן וירוק, זה הוא בסוד אות **ה**' ונכלל באות **ז**' ובאות **ס**'.

פסקה צ

עייניו צהיבין ירוקין וכו': אם עיניו צהובות וירוקות: יש בו שגעון, ומשום השיגון שבו, הוא פה מדבר גדולות, ועושה עצמו כאדם גדול בגאותו ומי שמתקיפו מנצחו. אינו ראוי לסודות התורה, כי לבו אינו שקט בסודות, עד שיגלה אותם לאחרים. כדי לעשות עצמו אדם גדול בהם. זה הוא בסוד אות **ה'** ונכלל באות **ז'** לבדה ומתרחק מאות **ס'**. ומשום שמנהיג עצמו בגאות הוא מתרתק מאות **ס'** ואינו קרב אליה. זה, כשהוא מדבר, עושה קמטים רבים במצחו.

פסקה צא

עייניו חוורן דסחרן וכו': עינים לבנות, המסובבות קצת בירוק: הוא בעל כעס, והוא רחמן על פי רוב. וכשנתמלא בכעס, אין בו אהבה כלל, ומתהפך לאכזריות. אין הוא בעל סוד. זה הוא בסוד אות **ה'** שנכלל באות **ס'**.

פסקה צב

עייניו ירוקין וחוורין וכו': עינים ירוקות ולבנות ביחד, ומעט מצבע שחור בהן: זה הוא בעל סודות, ומצליח בהם. ואם מתחיל להצליח הוא מצליח ועולה. שונאיו לא יכלו לו והוא שולט עליהם בשליטה גמורה, והם נכנעים לפניו. זה הוא בסוד אות **כ'** הנכלל בסוד אות **ס'**. וע"כ הוא שולט, אם מתחיל לשלוט. ע"כ סוד העינים לאלו בעלי החכמה.

פסקה צג

רזא דאנפין וכו': סוד הפנים לאלו בעלי החכמה הפנימית. צורות הפנים אינן ניכרות ברשימות שמבחוץ על עור הפנים, כמ"ש במצח, אלא בתוך רשימה של סודות פנימיים, כי צורות הפנים מתהפכות ובאות, מכח הצורות של רשימות הפנים, שהן סתומות ברוח, השורה בפנימיות, ומתוך הרוח ההוא, נראות מבחוץ צורות הפנים, שהן ניכרות אל אלו החכמים. בעלי חכמה הפנימית כנ"ל.

פסקה צד

דיוקנין דאנפין אשתמודען וכו': צורות הפנים ניכרות מתוך הרוח, רוח יש באדם, שסוד האותיות חקוקות בו, וכל כ"ב אותיות סתומות בתוך רוח ההוא, ולפי השעה של האדם, עולות רשימות של אלו האותיות לתוך הפנים, וכמו שאלו האותיות עולות, כן הפנים נראות בצורות הרשומות לפי שעה של האדם, במראה שאינה מתקיימת, אלא הן צורות עוברות, ובעלי החכמה בלבד רואים אותן ומתקיימות בהם ואינן נשכחות מהם.

פסקה צה

ההוא אתר דאקרי וכו': מקום ההוא שנקרא עולם הבא, דהיינו בינה, משם יוצא סוד התורה, שהוא ז"א הנאצל מבינה, בכל האותיות, שהן כ"ב אותיות, כלל הכל, ונהר ההוא היוצא מעדן, שהוא ז"א, לוקח הכל. וכשפורחים ממנו הרוחות והנשמות, כולם מצטיירים בציור של האותיות האלו. וכן יוצאים כולם. ועל כן רוח האדם המצטייר בציור של האותיות, עושה ציור בפנים של האדם.

פסקה צו

א"ל ר"ש וכו': אמר לו ר' שמעון, אם כן, ציור של אמו של הרוח, דהיינו מלכות, אינו מצטייר תוך רוח ההוא. כי האותיות הן באות מאבי הרוח שהוא ז"א כנ"ל. אמרו לו, כך שמענו מאדוני, שציור האותיות בא מצד מעלה, מז"א, וציור של אמא, דהיינו המלכות, שהוא ד' פנים אריה שור וכו' כלהלן, מצטייר ברוח ההוא מלמטה. וציור האותיות, הבאות מז"א, נגנזות מבפנים. וציור של אמא בולט לחוץ.

פסקה צז

ציורא דאמא פני וכו': הציור של אמא, שהיא מלכות, הוא פני אדם, פני אריה, פני שור, פני נשר. והרוח עושה ציור כולם רק לפי שעה, כי כל מה שהוא מצד הרוח,בולט לחוץ ונראה ומיד נגנז. וכל אלו הצורות נראות מצטיירות בציור האותיות, הבאות מז"א, אע"פ שהן גנוזות מבפנים. כנ"ל. אלו ארבע צורות נראות לפי שעה לאלו בעלי העינים, דהיינו בעלי החכמה, היודעים בסוד החכמה להסתכל בהן.

פסקה צח

ציורא קדמאה וכו': ציור הראשון, הוא, כשהולך האדם בדרך האמת, אותם שיודעים בסוד אדונם מסתכלים בו, משום שרוח ההוא שבפנים מתתקן בו, ובולט לחוץ ציור הכולל הכל, וציור ההוא הוא ציור פני **אדם**, וזה הוא ציור השלם יותר מכל הציורים. וזה הוא ציור העובר לפי שעה לפני עיניהם של חכמי לב. זה, כשמסתכלים בפניו בחוץ, אלו הפנים העומדים לפניו, עיני הלב אוהבות אותם.

פסקה צט

ארבע סימנין דאתוון וכו': ארבעה סימנים של אותיות יש בהם: גיד אחד בולט בפניו בשקיעה, כלומר שאינו בולט לחוץ אלא כמו שבולט בשקיעה. שכיבו פירושו שקיעה, מצד ימין, וגיד אחד הכולל ב' אחרים האחוזים בו, מצד שמאל של הפנים. אלו ד' סימנים הם ד' אותיות **עדות**. וסימן זה הוא **ע**' היא גיד ההוא שמצד ימין הבולט בשכיבה. **ד**' ואלו ב' אותיות המתחברות עמו שהם ות, הן גיד ההוא הכולל שני גידים האחרים שמצד

שמאל של הפנים. וזה הוא סוד שכתוב, **עדות** ביהוסף שמו וגו'. שכל מי שראה אותו היה אוהב אותו בלבו. ובאהבה הוא נשלם.

פסקה ק

זרעא דדוד מתהפכן וכו': זרעו של דוד, מתהפכים בו המראות של הגוונים. וע"כ טעה שמואל, שכתוב אל תבט אל מראהו. משום שהצד האחר היה באליאב, שלא היה כן בדוד, הצורות של דוד מכוסות הן, כי הצורות של הצד האחר נכללו תוך הצורות שלו, והצורה של הצד האחר נראה בו תחלה, שעוברת על העינים לפי שעה, והלב מבוהל ומתירא, ואחר כך, **וטוב רואי וה' עמו**. וזהו עדות אצלו.

פסקה קא

דיוקנא דא דאדם וכו': צורה זו של פני אדם, כולל לכל הצורות, וכולן כלולות בו. זה, אינו מבוהל ברוחו. בשעת כעסו הוא במנוחה, ודבריו בנחת, ומיד מתרצה.

פסקה קב

זרעא דדוד דאתחזי וכו': זרעו של דוד, אשר נראה בו צורה ההיא של הס"א בתחילה ועוברת לפי שעה לפני העינים, כנ"ל. בכעסו הוא במנוחה ומיד מתרצה. אבל נוטר שנאה כנחש לבסוף. משום שהצד ההוא גרם לו זה, שמסבב בכל הצדדים עד שלוקח נקמתו, אבל המוח שבתוך קליפה זו והלב מתישרים. וזה נכון לצדיקים, אבל הרשעים אינם סרים מאותה צורה הראשונה הרעה, ומתחברים בה לגמרי.

פסקה קג

ציורא תנינא וכו': הציור השני הוא. אם אדם ההוא אינו הולך כל כך בדרך הרע, וסר מדרך ההוא ושב לאדונו, זה, רוח טוב מתחיל לשרות עליו, ומתחזק על זוהמא הראשונה שהיתה בו, ובולט לחוץ, בהסתכלות עינים לפי שעה, כצורה אחת של אריה המתגבר. זה, בשעה שרואים בו צורה זו, מראה ההיא גרמה לו, שיעבור בלבו אריה המתגבר לפי שעה, דהיינו שלבו יתגבר על צד הרע לפי שעה.

פסקה קד

האי מסתכלן באנפוי וכו': זה, שיש לו פני אריה המתגבר, כשמסתכלים בפניו אחר כך, הם פנים שהלב אינו אוהב אותם לפי שעה, ומיד חוזר לבו ואוהב אותם. כשמסתכלים בו מתבייש, וחושב שהכל יודעים בו, כלומר, שנדמה לו שיודעים כל מה שחושב ועושה במסתרים. ומתוך בושה, פניו מתמלאים בדם לפי שעה, ואח"כ מתהפכים ללבן או לירוק.

פסקה קה
תלת שורייקן איתי וכו': ג' גידים דקים יש בפניו. א' לימין, שזה מתפשט בפניו ונאחז בו. ואחד, שעולה לחוטמו למעלה. ושנים לשמאל, ואחד מתפשט למטה מאלו השנים, ואוחז בזה ובזה. ואלו הן אותיות הנחקקות בפניו, והן בולטות ואינן שוקעות. וכשמתישב ומתרגל בדרך האמת, הן שוקעות.

פסקה קו
ורזא דאינון אתוון וכו': והסוד של אלו האותיות, הוא **קרוב**. כי זה היה רחוק, ועתה ששב ונתקרב, בולטות אלו האותיות בפניו ומעידות עליו בחפזה. וסימן זה הוא, **ק**' מצד ימין של הפנים. והאותיות האחרות שהן **רוב**, הן מצד שמאל של הפנים. ואע"פ שגידים אחרים מתראים בפניו, אינם בולטים לחוץ כמו אלו. חוץ אם הולך בדרך עקלקלות. בולטות גם הן.

פסקה קז
האי איהו זרעא דדוד וכו': זה שהוא מזרעו של דוד, הוא מתהפך ממראה זו, מתחילה נראה בצורת אדם, ואח"כ עומד בצורת אריה, ונפרד מצד האחר. ובכל דבר, הוא מתהפך משאר בני אדם.

פסקה קח
ציורא תליתאה וכו': ציור השלישי הוא. אם אדם ההוא הולך בדרך שאינו מתוקן, ודרכיו סרים מדרך התורה. ההוא, רוח הקדוש נסתלק ממנו, ורוח אחר נראה בו, וצורה אחרת, ובולט לחוץ, בהסתכלות עינים של חכמי לב לפי שעה, צורה של **שור**. בשעה שרואים אותו, חכמי הלב, מעבירים בלבם צורה ההיא של שור, ומסתכלים בה.

פסקה קט
ג' קורטמי סומקי וכו': כג' גרעינים של כרכום פראי הנקרא קורטמא, אדומים, בפניו מצד ימין, והם גידים אדומים קטנים. וג' בשמאל של הפנים. אלו הן האותיות הבולטות בו. אחד, מן הג' שבימין ושמאל, הוא גיד קטן בעגול, וב' גידין קטנים עליו, וכולם בעגול. ואז עיניו שקועות בתוך המצח.

פסקה קי
ורזא דאינון אתוון וכו': והסוד של אלו האותיות. אחד מן הג' הוא **כ**', ושני גידים האחרים הם **ר"ת**. וכן הג' של צד השמאל, א' מהם הוא **כ**' והאחרים **ר"ת**. וסימן זה הוא שכתוב, **הכרת** פניהם ענתה בם. ואלו האותיות בולטות בפנים יותר מכל שאר הגידים ואם שב

בתשובה משמאל, ובא לצד ימין, נכנע רוח ההוא ומתחזק רוח של הקדושה, ואלו הגידים שוקעים ואחרים בולטים לחוץ. כמו שלמדנו.

פסקה קיא

זרעא דדוד איהו וכו': זרעו של דוד הוא להיפך. שנראה בצורת אריה תחילה, ואח"כ חוזר לצורת שור. ב' גידים שחורים בפניו, אחד מימין ואחד משמאל, ואלו הם האותיות, אחד נקרא **ד'** ואחד נקרא **ע'**. וכולו מתהפך משאר בני אדם.

פסקה קיב

ציורא רביעאה וכו': ציור הרביעי, זה הוא ציור של אדם, העומד תמיד להתתקן על סוד מה שעשה בראשונה, ואינו פוגם יותר. זה הוא מראה לחכמי לב בצורת **נשר**. רוח ההוא שלו הוא רוח חלש. זה אינו מראה בפנים אותיות בולטות לחוץ, כי נאבדו ממנו ונשתקעו בזמן אחר בקדמות ימיו, שנסתלקו ממנו אז, ועל כן אינן בולטות בו.

פסקה קיג

ורזא דיליה עינוי וכו': והסוד שלו. עיניו אינן מאירות בהתנוצצות כשהוא בשמחה, ובזמן שגוזז שער ראשו וזקנו, משום שרוחו אינו מאיר לו באותיות, ונשקע ההתנוצצות שלו שהיתה לו מתחילה. אינו עומד בהסתכלות הפנים להסתכל בו. מפני שאין לו אותיות בולטות כנ"ל. והסוד של זה הוא, ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה. זרעו של דוד, סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם.

פסקה קיד

ברוחא דבר נש וכו': ברוח האדם מצטיירים אותיות כמו שלמדנו, והוא מבליט אותן לחוץ על הפנים. ונמסר חכמה זו לחכמי לב לדעת ולהכיר. הרוח עומד בסוד **זה ספר**, והכל עומדים בסוד זה, חוץ ממראה הפנים שנדון באפן אחר, כפי שליטת הרוח או בעל הרוח. אשרי הם החכמים שהכל נמסר להם לדעת. עד כאן סוד הפנים.

פסקה קטו

מכאן ולהלאה ברזא דשפוון: מכאן ולהלאה הוא בסוד השפתים. באות **פ'** שנכללה בסוד אות **ס'**. שפתים גדולות, זה הוא אדם המדבר לשון הרע ואנו מתביש ואינו מפחד. בעל מחלוקת ורכילות הוא בין זה לזה, דהיינו בין אדם לחבירו. ומשלח מדנים בין אחים, הוא אינו בעל סוד. וכשמשתדל בתורה הוא מכסה סוד. אבל בעל לשון הרע ואינו שם יראה בלבו.

פסקה קטז
וסימנא דא את וכו': וסימן זה, אות **פ'** הכלולה באות **ר'** ואינה כלולה באות **ס'**, זה הוא נראה שהוא צדיק. ואינו ירא חטא. ולא צריכים להשתדל אחריו, מפני שכל דבריו הם בפה ולא בגוף.

פסקה קיז
שפוון עתיקין בעתיקו וכו': שפתים נובלות וצומקות, ואינן קטנות. זהו אדם בעל כעס ביותר. בעל זדונות. אינו יכול לסבול דבר. בעל לשון הרע בגלוי לכל בלא בושה. לפעמים עוסק בלצנות. זה הוא אדם שצריכים להתרחק ממנו. **עתיקין**, פירשו נובלות. כי על בלה, מתרגם עתק (איכה ג' ד').

פסקה קיח
אתמלי דיקניה בשערא וכו': אם נתמלא זקנו בשער: ההוא לשון הרע, יורה עליו שמדבר בגלוי לכל, אין לו בושה. עוסק במחלוקת. מצליח בדברי העולם. רואה בשונאיו. זה הוא קורץ בעיניו. על זה נאמר, העז איש רשע בפניו. זה הוא בסוד אות **פ'** בלבד, שאינה נכללת באות **ס'** כלל. ולפעמים מתחברת באות **ר'**, ובאות **ר'** הזו היא נכללת.

פסקה קיט
ברזא דאודנין וכו': בסוד האזנים. מי שאזניו גדולות, הוא אויל בלבו ושגעון ברוחו. מי שאזניו קטנות, ועומדות על קיומן כראוי, בהתעוררותו הוא חכם לב. רוצה לעסוק בכל. וזה סוד אות **י'** הנכללת בכל שאר האותיות.

פסקה קכ
עד הכא רזין וכו': עד כאן סוד הצורות של האדם. מכאן ולהלאה סודות אחרים באותיות של אדוני, דר' שמעון, שאינם עומדות תוך הפרצוף. אלא לדעת הסודות של פסוק הזה, זה ספר, בתוך מדרגות עליונות, בזמנים ותקופות של עולם הזה, ועוד לא זכינו בהם.

פסקה קכא
אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, בני, אשריכם בעולם הזה ובעולם הבא. ואשרי עיני שזכו לראות זה, כשאני נכנס לעולם הבא. בשביל נשמתי, אני קורא לעתיק יומין מקרא הזה, תערוך לפני שלחן וגו'. והקב"ה קורא עלינו, פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים.

פסקה קכב
אוף אינון פתחו וכו': אף הם פתחו ואמרו, כתוב, וידי אדם מתחת כנפיהם. מקרא זה העמידוהו החברים, שהם ידים לקבל בעלי תשובה השבים אל הקב"ה. אבל ידי

אדם, אלו הם צורות וסודות עליונים ששם הקב"ה באדם, וסידר אותם באצבעות מבחוץ ומבפנים, **ובכף** ההוא. דהיינו בכף היד.

פסקה קכג

וקב"ה כד ברא וכו': והקב"ה, כשברא את האדם, סידר בו כל הצורות של סודות העליונים של עולם העליון, שהוא בינה, וכל הצורות של הסודות התחתונים של עולם התחתון, שהוא מלכות. וכולם נחקקים באדם, הנמצא בצלם אלקים, משום שנקרא, יציר **כף**, דהיינו יציר **כפו** של הקב"ה.

פסקה קכד

ורזא דכף דאת וכו': וסוד הכף, הוא של אות הזו הנקראת כף. שכתוב, ויברא אלקים את האדם בצלמו, זהו סוד של אות כף. אות זו יש בה סודות עליונים וצורות עליונות. בכף הזו, היינו בכף היד, תלוים עשרה מאמרות מימין ומשמאל, חמשה בכף ימין וחמשה בכף שמאל, והם אחד בסוד אחד. שהימין והשמאל מתיחדים לאחד.

פסקה קכה

תנינן, כתיב וכו': למדנו, כתוב, וגם אני אכה כפי אל כפי. פירושו, שתהיינה זו עם זו במחלוקת, ותסתלקנה הברכות מעולם, משום שגאות ישראל ניתנה לעכו"ם. כי מיחוד ימין ושמאל נמשכות משמאל ג"ר לישראל, שהן גאותם, וכשהם במחלוקת, יונקים העכו"ם מקו שמאל, וגאות ישראל ניתנה לעכו"ם. כשמתחברים יחד, כתוב, כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת, שזה רמז לחיבור אחד. דהיינו שהעשרה שמימין ושמאל נעשו כף אחת. וכשהם בחבור אחד, כתוב, ויברא אלקים את האדם בצלמו וגו'. **ויברא** אלקים, הוא הסתלקות המחשבה בסוד הפנימית. פירוש. שתחלת הכל צריכים להמתיק המלכות בבינה, שהוא מדת הרחמים דהיינו ע"י עלית המלכות לבינה, הנקראת מחשבה. ואז נסתלקו הג"ר של המחשבה, שהן הפנימית שלה, (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף י"ד אות י"ג בסולם ע"ש כל ההמשך) ונשארה בו"ק שהן חצי מדרגה. ופעולה זו מכונה ברא או ויברא, שהיא לשון מיעוט. ולולא מיעוט הזה לא היה האדם ראוי לקבל מוחין. (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר ע"ש) **את האדם**, ה"ס דכר ונוקבא ביחד. כי **את** היא נוקבא ואדם הוא דכר. **בצלם אלקים**, ה"ס כף. דהיינו ב' הכפות ימין ושמאל בעת שנעשו כף אחת, שאז יוצא מהן כל המוחין העליונים.

פסקה קכו

כד אתברי אדם וכו': כשנברא האדם מה כתוב בו, עור ובשר תלבישני וגו'. ושואל, אם כן, מהו האדם עצמו. ומשיב, אם תאמר שהאדם אינו אלא עור ובשר ועצמות וגידים,

אינו כן, כי ודאי, האדם אינו אלא הנשמה, ואלו שאומר, עור ובשר עצמות וגידים, כולם אינם אלא מלבוש בלבד. הם כלים של האדם, ולא האדם עצמו. וכשהאדם נפטר הוא מתפשט מאלו הכלים שלבש.

פסקה קכז

עור דאתלבש ביה וכו': העור שהאדם מתלבש בו, וכל אלו עצמות וגידים כולם הם בסוד החכמה העליונה כעין של מעלה. ומפרש. עור כעין של מעלה, הוא כמו שלמדנו באלו היריעות, שכתוב נוטה שמים כיריעה. עורות אלים מאדמים ועורות תחשים, הם מלבושים שלמעלה המסככים על המלבוש שהוא התפשטות השמים שהוא המלבוש שמבחוץ יריעות הן המלבוש שמבפנים, והוא קרום הסוכך על הבשר. וע"כ נאמר נוטה שמים כיריעה. שיריעות הן לבוש הפנימי ועליהן השמים מבחוץ.

פסקה קכח

עצמות וגידין וכו': עצמות וגידין הם המרכבות וכל אלו הצבאות העומדים בפנימיות. כלומר, שהם בחינת הפנימיות והג"ר של חיצוניות המדרגה, כי גידים הם נשמה של המלבוש, והעצמות הם בחינת חיה של המלבוש. וכולם הם מלבושים לפנימי, שהוא סוד אדם העליון, שהוא פנימית להם.

פסקה קכט

אוף הכי רזא וכו': אף כן הסוד למטה. האדם הוא פנימי בפנים, המלבושים שלו הם כעין של מעלה, עצמות וגידים הם כעין שאמרנו באלו המרכבות והצבאות שנקראים עצמות וגידים. בשר הוא סוכך על אלו המחנות והמרכבות הנקראים עצמות וגידים ועומד מבחוץ להם. וזה סוד שהבשר נמשך ממנו לצד האחר. (כמ"ש פרשת נח דף מ"ח ד"ה ת"ח) עור הסוכך על כל, זה הוא כעין אלו הרקיעים הסוככים על כל. וכולם מלבושים להתלבש בהם, הפנימי שבתוכם הוא סוד האדם.והכל הוא סוד, שלמטה הוא כעין שלמעלה. וע"כ אוה"כ, ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים, כי הסוד של אדם למטה, הוא כולו בסוד שלמעלה.

פסקה קל

בהאי רקיעא דלעילא וכו': ברקיע הזה שלמעלה הסוכך על כל, נרשמו בו רשימות להראות ולדעת באלו הרשימות שנקבעו בו דברים וסודות סתומים, והם הרשימות של כוכבים ומזלות שנרשמו ונקבעו ברקיע הזה הסוכך מבחוץ. אף כן, העור שהוא סוכך מבחוץ באדם, שהוא כמו הרקיע הסוכך על כל, יש בו רשימות וקוים, והם בחינת כוכבים ומזלות של עור הזה, להראות בהם, ולדעת בהם דברים וסודות סתומים בכוכבים

ומזלות, שהם הרשימות והקוין שבעור שיעיינו בהם חכמי לב, ולהסתכל בהם לדעת הסתכלות בפנים בסודות שאמרנו. וז"ס הוברי שמים החוזים בכוכבים.

פסקה קלא

ודא איהו כד וכו': וזה הוא כשהפנים מאירים ועומדים בלי רוגז. אז אפשר להסתכל ולדעת כנ"ל, בזמן שהרוגז שולט על האדם, דין אחר נמסר לדעת בו, ולמה לא ניתן לשלוט על האדם. זה אפשר לדעת בזמן שהדין שולט ברקיע.

פסקה קלב

אבל אסתכלותא וכו': אבל הסתכלות הפנים בדרך אמת, הוא בשעה שהפנים מאירים והאדם עומד על קיומו, ואז, אלו הרשימות נראים בדרך אמת, כי אז בהסתכלות ההיא יכול לדון יותר על בירורו. ואף על פי שבכל האפנים יכולים כל אלו החכמים להסתכל.

פסקה קלג

שרטוטי ידין ושרטוטי אצבען וכו': קוי הידים וקוי האצבעות, מבפנים.כולם עומדים בסודות אחרים לדעת בדברים סתומים. ואלו הם ככבים המאירים להסתכל בתוך המזלות, בממונים העליונים.

פסקה קלד

אצבען קיימי ברזין וכו': האצבעות עומדות בסודות עליונים. הצפרנים של האצבעות העומדים ומכסים עליהם הם מבחוץ. והעמידוהו באלו הסודות, שהם פנים שמבחוץ. (כמ"ש לעיל בראשית א' אות קכ"ט וע"ש בסולם) ובהם יש סודות לאלו המכשפים המסתכלים בצפרנים, באור של דבר אחר השולט בהם, ואלו המכשפים מטמאים למקום ההוא.

פסקה קלה

בטופרין איית זמנין וכו': בצפרנים יש זמנים שמאירים בהם ככבים לבנים קטנים, כלומר, שנראות נקודות לבנות בצפרנים ואלו הם כתולדה של עדשים, והם שקועים בצפרנים, כמסמר הזה על הלוח. והם אינם כאלו נקודות לבנות אחרות שאינם שקועות, אלא עומדות למעלה על הצפרנים, באלו שאינן שקועות אין בהם ממש, אבל אלו השקועות ולבנים כתולדה של עדשים, יש בהם ממש, וסימן טוב יש לאדם בהם, ויצליח בזמן ההוא. או גזרה נגזר עליו ונצול ממנה.

פסקה קלו

שרטוטי ידין ברזין וכו': קוי היד בסודות עליונים, ובאצבעות מבפנים, שלא לצד הצפרנים אלא לצד הבשר. בידים יש קוים גדולים וקוים קטנים ודקים עליונים בימין.

ובאלו האצבעות שבהם קוין קטנים. באצבע קטנה שבימין יש רשימות דקות, אצבע זה עומד תמיד על מעשים שבצד האחר.

פסקה קלז

בהאי אצבעא קיימין וכו': באצבע הזה נמצאים קוים, אלו שהאצבע מתכפל עליהם בשעת סגירת היד, אלו אינם להסתכל בהם, אלא אם נוספים עוד קוים. אם נוספו ב' קוין אחרים על קו ההוא שהאצבע מתכפל עליו. לא יזדמן לו דרך. ואם עושה אינו מצליח.

פסקה קלח

בר אי קיימן וכו': חוץ אם הקוים עומדים באורך בין רשימה לרשימה, דהיינו בין הרשימות שהאצבע מתכפל עליהם, בזמן שימשוך עור האצבע לאחור, ועם כל זה, ישארו אלו הרשימות הנודעות, ולא יתבטלו מחמת משיכת העור. זה יצלח בדרך. וסימן זה הוא, ג' ג' קוים ברוחב, וארבעה באורך. וסוד זה הוא ז' מאותיות הקטנות. כי יש ג' מיני אלפא ביתות, גדולות בינונות וקטנות. וה ז' שבכאן שייך לא"ב דאותיות הקטנות.

פסקה קלט

רשימא חד בארכא וכו': אם רשימה אחת הוא באורך וב' ב' ברוחב. מן הדרך, ישמע דברים בזמן קרוב, ואין בהם תועלת. אם ד' רשימות באורך וד' רשימות ברוחב, דרך יזדמן לו ביגיעה מרובה, ולבסוף יהיה לתועלתו. וסוד זה ז' מאותיות א"ב בינונות שבין א"ב גדולות ובין א"ב קטנות.

פסקה קמ

חמש זעירין רשימין וכו': חמש רשימות קטנות ברוחב למטה, וארבע ברוחב למעלה, וארבע באורך. יש לו מנוחה בביתו. והוא עצל. דרך היה מתתקן לפניו ולא רצה לעשות. ואם יעשה יצלח בדרך הזה, אבל לא יעשה אותו שהוא עצל. וסוד זה הוא ז' שהיא קטנה.

פסקה קמא

באצבעא דאמצעיתא וכו': באצבע האמצעי: אצבע הזו עומדת להראות אם לעשות מעשה ההוא שחשב. אם קו אחד עומד באורך בין הקוין שברוחב. זה חושב מחשבות ומסתלקות ממנו, וירא ואינו עושה אותם, ומחשבה ההיא אינה נעשית כלל.

פסקה קמב

אי תרין שרטוטין וכו': אם ב' קוים באורך, העומדים אפילו, כשמושכים עור האצבע לאחור, ואינם מתבטלים מחמת משיכת העור. זה אין בו מחשבות, שחושב מחשבות לפי שעה, ונעשות, אבל לא מחשבה שמעיין בה, אלא מחשבה שהיא במהירות וקטנה, אבל מחשבה בעיון אין בו.

פסקה קמג
ואי תלת רשימין וכו': ואם ג' רשימות באורך, וברוחב ב' או ג', לאחר שמתפשט עור האצבע לאחור. זה הוא אדם שהוא חכם וחושב מחשבות, וכל אלו מחשבות שהן לצד הקב"ה מתקיימים בידו, ומחשבות אחרות אינן כן.

פסקה קמד
אי ארבע או וכו': אם ארבע או חמשה רשימות באורך, אחר התפשטות עור האצבע כמו שאמרנו, כששורים על הרשימות שברוחב על ג' או ד' או מב' והלאה. זה אדם שמחשבותיו הן להרע, ומשתבח בהן. והזקן וגבות עיניו אדומים, חושב רע ומשתבח בו קצר ימים הוא. חכם הוא. ונכנע תמיד למדות הרעות. מצליח. ולסוף ימים מועטים מסתלק מן העולם.

פסקה קמה
אסוותא להאי תיובתא וכו': הרפואה לזה, היא תשובה. ואז נמצאות ג' רשימות או ארבע השורות על שתים, דהיינו ג' רשימות או ד' באורך ושורות על ב' שברוחב. כי לפי מנהגו של אדם כן מתחלפות הרשימות מזמן לזמן. וסוד זה, המוציא במספר צבאם וגו' מרב אונים ואמיץ כח וגו'.

פסקה קמו
כמה דקב"ה אחלף וכו': כמו שהקב"ה מחליף צבאות וזמנים בככבי השמים, יום זה כך וליום אחר כך, שכפי האדם העליון שבפנימיות כל מעשיו, וכן הם נראים ברקיע הזה, כן נראה בעור הזה של אדם הזה התחתון, שהעור שלו המכסה על כל, הוא רקיע.

פסקה קמז
דכלא כפום גוונא וכו': והכל כפי עין האדם שבפנימיות, שזה, לפעמים עומד בדין ולפעמים ברחמים, כעין זה ממש מראה מבחוץ על הרקיע, לפעמים כאפן הזה ולפעמים כאפן הזה. כעין זה למטה באדם הזה כמו שאמרנו שלפעמים, נראה על העור כאפן הזה ולפעמים כאפן הזה. וסוד זה הוא אות ז' שנכלל בו אות י'.

פסקה קמח
ורזין אלין באצבען וכו': וסודות אלו הם באצבעות דיד ימין, באצבע קטנה, ובגדולה, דהיינו אצבע האמצעית, והסימן הוא, כקטן כגדול תשמעון. אלו ב' האצבעות הם בסודות האלו. וכך הם בסודות שלמדנו מאדוני בסודות דרב ייסא סבא. מכאן ולהלאה קוים אחרים הנקראים כולם **תולדות**, והם תולדות אדם, כמ"ש תולדות השמים, והרי

למדנו, שהכל הוא סוד זה. כעין זה תולדות אדם. בכל אלו הצורות של הפנים, ובכל אלו שאמרנו, ובאלו תולדות של קוי הידים הנראים בסודות פנימיים כמו שראוי.

פסקה קמט

זה ספר תולדות אדם: היינו לקוים. סימן **זר"ה פס"ץ**, שהם אותיות, זה ספר, ונתוסף עליהן צ'. הסודות לחכמי לב. **רזהס"ף**. חמש אותיות בחמשה שערים לדעת חכמה בתבונה.

פסקה קנ

תרעא קדמאה וכו': שער הראשון הוא **ר'**. ביד, יש קוים דקים וקוים גדולים וכולם מתערבים זה עם זה. קוים הגדולים שיש ביד כשהם **ב'** באורך וב' ברוחב, ונאחזים זה בזה: הוא בסוד אות **ה'** ובסוד אות **ר'**, ודוחה לאות **ז'** ולוקח אלו **ב'** אותיות, ברוחב לוקח **ה'** ובאורך לוקח **ר'**. והסימן שלו **ה"ר**.

פסקה קנא

דא איתֿ ליה וכו': זה יש לו כעין זה שביד ימין, גם ביד שמאל, באלו קוין הגדולים, אבל אלו קוים הקטנים שלוקח הימין, אינו לוקח השמאל. שהימין לוקח קו אחד דק למעלה באורך, וקו אחד דק למטה הנאחז בין אלו **ב'** קוים הגדולים אשר שם. ברוחב, יש קו אחד דק הנאחז למטה באלו **ב'** הקוים השורים עליו. ובשמאל אינו כן והסוד שלו הוא בימין ולא בשמאל.

פסקה קנב

האי איהו בר נש וכו': זה הוא אדם, שלפעמים חושק להיות בבית, ולפעמים בדרך, זה, לא ישקוט לבו בזה ובזה, כשהוא בבית חושק לדרך, וכשהוא בדרך חושק לבית. מצליח תמיד בדרך, ולפעמים גם בבית. זה מצליח בתורה ובסודות התורה אם משתדל בהם. זה רואה בשונאיו. תועלת לרבים בו. עצל הוא בדברי העולם. אם מתעורר מלמטה, מתעוררים להטיב לו מלמעלה. זוכה בדבריו. זה הוא חמוד ומפזר כסף. טוב עין הוא. תפלתו נשמע, יורד ועולה בכסף, דהיינו ברכושו.

פסקה קנג

דא איהו דלזמנין וכו': זה הוא שלפעמים נשבר לבו לפני אדונו. ואז נמצאים **ג'** קוים קטנים העוברים על קו הדק ההוא הנתוסף על אלו השנים שברוחב. וסוד זה הוא. **ה'** המתחברת עם **ר'**. וחוזר על הדברים בדרך קצר, הטוב לזכרון. זה דרך. זה בית. זה חדוה. זה עצבות. זה תועלת. זה עצל. זה טוב עין. זה חמוד ומפזר כסף. זה נשבר לבו ושב לאדונו.

פסקה קנד

תרעא תניינא וכו': שער השני, הוא ז'. ביד הימין, בחלק שקולט ומקבל דהיינו בכף היד, נמצאות רשימות. קסטירו הוא כמו גסטרא שפירושו חלק. כמ"ש (וי"ר ט"ו) גסטרא בפני עצמה. **דקולטא** פירושו קליטה וקבלה. כשנמצאים ג' קוים גדולים ברוחב, וב' גדולים באורך, ואחד מאלו שבאורך אוחז באלו ב' שברוחב, וקו האחר אינו אוחז בחם. זה יש פסול בזרעו מצד אביו או מצד אמו.

פסקה קנה

וכדין משתכחי לתתא וכו': ואז נמצאים למטה מאלו ג' קוים שברוחב, ב' קוים דקים הנאחזים בהם למטה. זה הוא אדם מתקן מעשיו לפני בני אדם, ולבו אינו אמת. ולעת זקנה חוזר להתתקן. אז נמצאים אלו ב' קוים שבאורך שנאחזים באלו שברוחב, זה עם זה. וב' אחרים עמהם באמצע, דקים, וזה באורך. וג' דקים ברוחב. וסוד זה הוא ז' המתחברת עם אות ר'.

פסקה קנו

וכד איהו סיב וכו': וכשהגיע לזקנה ושב, כמו שאמרנו, הוא מתתקן בסוד אות ר' ומתחברת באות ז'. ואח"כ, כשזה נתתקן הוא תמיד בחשאי וכל מעשיו בחשאי. אבל אין הוא בקיום כראוי, משום שפסול הזה שבזרעו עוד לא התיאש בו ומעורר אותו לרע.

פסקה קנז

ולבתר דאתיאשא ההוא וכו': ואחר שמתיאש פסול ההוא, אז נמצאים קוים ביד ימין, ארבע וחמש, דהיינו ארבע באורך וחמש ברוחב, וסוד זה ז' שנתחברה באות ה'. זה, לפעמים מצליח ולפעמים אינו מצליח. מצליח בתורה. ולבסוף ימיו מצליח אפילו בכסף.

פסקה קנח

תרעא תליתאה וכו': שער השלישי הוא ה'. בימינא, כשנמצאים חמשה קוים ברוחב, ושלש באורך, ונמצא ניכר בו ביותר קו ההוא האמצעי מאלו השלשה שבאורך. זה הוא בסוד אות ה' ונסמכת באות ס'.

פסקה קנט

בזמנא דאשתכח ההוא וכו': בזמן שנמצא קו ההוא האמצעי, מאלו השלשה שבאורך, שנכנס ואוחז תוך אלו חמש קוים שברוחב. זה הוא אדם עצב וכועס בתוך ביתו. ובין בני אדם אינו כן. הוא קמצן בביתו, וכועס ורעב, ולפעמים לא. לחוץ מביתו אינו כן. מצליח בדברי העולם. כשעוסק בתורה מסתכל מעט וחוזר בה. הוא נאמן, ולא בכל זמן. ובזמן

ההוא שאינו נאמן, הוא מראה כמו שהוא אמת, ואינו אמת בשלימות. מצליח בדין. נאמן הוא בסודות התורה. זה הוא בסוד אות **ה'** ומתחברת באות **ס'**.

פסקה קס

ואי ארבע שרטוטין וכו': ואם ארבעה קוים ברוחב, וחמש באורך, ושנים מאלו שבאורך נכנסים תוך אלו ארבע שברוחב. זה הוא אדם שמח בביתו, ונראה עצוב לב בחוץ, ואינו כן, כי כיון שמדבר עם אנשים מראה שמחה. ומתכוון בדבריו.

פסקה קסא

תלת שרטוטין זעירין וכו': ג' קוים קטנים נכנסים בתוך אלו שבאורך, זה יש לו רושם אחד שחור בגופו, וג' שערות תלויות ברושם ההוא, ורושם ההוא הוא כעגול, ושבר אחד בראש הרושם. לרושם הזה קוראים חכמי לב היודעים סודות אלו, בשם, ראש נשר. רושם הזה נראה לפעמים בין כתפיו, ולפעמים בזרוע ימין, ולפעמים על יד ימין על אצבעותיו.

פסקה קסב

אי רשימא דא וכו': אם רושם הזה הנקרא ראש נשר הוא בדרך יושר בתקוניו, יעלה לעשירות ולכבוד. ואם ראש נשר הזה מתהפך לאחוריו, יזכה לפעמים לבנים. אבל כשיזקין יזכה לעושר גדול וליקר גדול, יותר מבילדותו. ויזכה בתורה אם יעסוק בה.

פסקה קסג

ריש נשרא דא וכו': ראש נשר הזה, נראה לפעמים שחור, ולפעמים בצבע שאינו אלא מעט אדום, שלא הצטבע כל כך. ולפעמים רואים בשערות התלויות עליו, שלפעמים הן חלקות. והכל סימן אחד הוא, ובדין אחד נידון.

פסקה קסד

ואי ההוא גוון וכו': ואם צבע אדום ההוא נצטבע יותר, ועומד בצבעו, וזמן קטן הוא שנצטבע. כי אלו הצבעים לפעמים נמצאים מאירים, ולפעמים חשכים, ואם נצטבע אדום ההוא ומאיר, אז יש לו ביד שמאל ג'קוים באורך וג' קוין ברוחב, וקו אחד דק על אלו שברוחב, וקו אחד דק על אלו שבאורך. וביד ימין נתוסף קו אחד ברוחב בלבד. זה הוא אדם ששכב עם נדה ולא שב עליה לאדונו.

פסקה קסה

וכד תב בתיובתא וכו': וכשחוזר בתשובה, נשארו הקוים שביד שמאל, וקו ההוא שנתוסף בימין, הוסר ממנו. והוסר צבע האדום ההוא, שאינו נראה מאיר כל כך. ולפעמים אע"פ ששב, לא הוסר ממנו האדום ההוא עד זמן. זה הוא בסוד אות **ה'** והוסרה

אות **ס**' ונכנס תחתיה אות **ץ**' ונתחברה אות **ה**' באות **ץ**'. זה צריך במהרה תקון לנפשו. חכמי לב הרואים אותו, חוב עליהם לומר לו, לך רפא את עצמך.

פסקה קסו

ואי תלת שרטוטין וכו': ואם ג' קוים באורך ואחד ברוחב. זה הוא בסוד אות **ה**' בלבד, ולפעמים מתחברת בסוד אות **ז**'. זה, הוא אדם חומד בצע שבעולם. ואם לא, הוא רודף אחר נשים, ותאותו נאופים. ואע"פ שחומד בצע שבעולם, גם זה לא הוסר ממנו, ואינו מתביש. עיניו שקועות ומדבר בהם. כלומר בשעה שמדבר קורץ בעיניו.

פסקה קסז

אי תב למאריה וכו': אם שב לאדונו מתחלפים הקוים, ג' ברוחב ואחד לאורך, ואלו ב' הדקים עומדים בקיומם. אז הרצון שלו הוא באשתו יותר והתדבק בה. קו אחד דק ביותר נכנס בין אלו ב' קוין הדקים. אז מתחבר אות **ה**' באות **ז**'.

פסקה קסח

ואי שרטוטא חד וכו': ואם קו אחד באורך וארבעה ברוחב, וג' דקים עומדים על אותו האחד שבאורך, וקו אחד על אלו הארבע שברוחב. על זרוע השמאל ג' סימנים דקים שנולדו בו מימים מועטים, ושערה אחת תלויה באותו האחד העומד בראשם. זה הוא רודף אחר נאוף אשת חברו. בעל זדון הוא. מפחיד בעין שמאל בלא דבור כלל, ומשלים, כלומר, שמשלים פעלתו ואינו צריך לדבר. ומשום שהוא בעל זדון, אינו דואג לכבוד אדונו לשוב לפניו. ואח"כ הורג אותו נחש, או אדם אדום.

פסקה קסט

ואי ארבע באורכא וכו': ואם ד' באורך, וג' ברוחב, ואלו העולים למעלה הוסרו ממנו. זה, שובר לבו לפני אדונו ושב בתשובה. אז הוא בסוד אות **פ**' ומתחברת באות **ה**'. על אלו ועל אלו שכמותו כתוב, שלום שלום לרחוק ולקרוב.

פסקה קע

עד הכא כל וכו': עד כאן כל אלו הסודות של תולדות אדם, שהם תולדות הנולדים בו מזמן לזמן לפי דרכיו של האדם. אשרי חלקם של אלו היושבים לפני אדוני, שהוא ר"ש, וזכו לשמוע מפיו סודות התורה. אשרי הם בעולם הזה ואשרי הם בעולם הבא. אמר ר' שמעון, אשריכם חברים, שכל סוד לא נעלם מכם. כמה מקומות עליונים מזומנים לכם לעולם הבא.

פסקה קעא
פתח ואמר ואתה תחזה וגו': שואל, אבל כתוב ואתה תחזה ולא כתוב, תבחר. ומשיב אלא תחזה הוא לפי ראות עינים. במה. בצורה של האדם, באלו שש בחינות שאמרתם (באות ס"ח) והכל הוא במקרא הזה. **ואתה תחזה**, א' בשער. **מכל העם**, ב' במצח. **אנשי חיל**, ג' בפנים. **יראי אלקים**, ד' בעינים. **אנשי אמת**, ה' בשפתים. **שונאי בצע**, ו' בידים, בקוים שלהם.

פסקה קעב
דאלין אינון סימנין וכו': כי אלו הם סימנים להכיר על ידם בני אדם, לאלו שרוח החכמה שורה עליהם. ועם כל זה, משה לא היה צריך לזה, אלא מה כתוב, ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל. משום שרוח הקודש היה בא אליו והודיע לו, ובו היה רואה הכל.

פסקה קעג
מנא לן דכתיב וכו': מאין לנו זה, כי כתוב, כי יהיה להם דבר בא אלי. באים אלי לא כתוב, אלא בא אלי, זה הוא רוח הקודש שהיה בא אליו, ובו היה יודע, ולא היה צריך לכל זה להסתכל ולעיין, אלא לפי שעה היה משה יודע.

פסקה קעד
כה"ג ידע שלמה וכו': כעין זה ידע שלמה המלך. ידע בכסאו, שרוח הקודש היה שורה עליו, שכל מי שקרב לכסאו, אימה ופחד נפל עליו. ובו היה דן דין בלי עדות. משום שצורות היו בכסאו, וכל מי שקרב עם שקר, היתה דופקת אותה צורה, והיה יודע שלמה המלך שבא עם שקר. משום זה האימה של הכסא נפל על הכל, וכולם נמצאו צדיקים לפניו.

פסקה קעה
מלכא משיחא בריחא וכו': מלך המשיח דן בריח. כמש"א, והריחו ביראת ה' ולא למראה עיניו ישפוט וגו'. ושלשה אלו, משה ושלמה המלך ומלך המשיח, דנים העולם בלא עדות והתראה. שאר בני העולם, דנים על פי עדות על פי התורה. החכמים הנודעים באלו הצורות, עליהם להזהיר את בני העולם, ולתת רפואה לבני אדם, ולרפאותם. אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא.

פסקה קעו
ואתה תחזה מכל העם: זה ספר תולדות אדם. היינו, שזה ספר, מאלו הספרים הסתומים והעמוקים. אמר ר' שמעון הרימותי ידי בתפלה למי שברא העולם, שאע"פ שבמקרא

הזה גלו הקדמונים סתומים עליונים, יש עוד להסתכל ולעיין בסודות הספר של אדם הראשון, שמשם נמשך ספר הגנוז של שלמה המלך.

פסקה קעז

זה, דתליא ביה כלא וכו': ומפרש המקרא זה ספר. **זה**, יורה שתלוי בו הכל. **זה** הוא עץ החיים, דהיינו ת"ת. **זה**, מגלה ואין אחר שיגלה. **זה**, הוא כש"א, החודש הזה לכם ראש חדשים, שפירשו זה ניסן ולא אחר. אף זה שבכאן, פירושו זה מגלה ולא אחר.

פסקה קעח

זה ספר: היינו להסתכל בו ולגלות תולדות אדם. הוא אילן המגלה תולדות אדם שעושה פירות, דהיינו שמוליד נשמות, להוציא לעולם. **זה ספר**, לדעת חכמה סתומה ועמוקה שנמסר לאדם הראשון בצורות של בני אדם. חכמה זו נמסרה לשלמה המלך, וירש אותה, וכתב בספרו.

פסקה קעט

אוליפנא דמשה אתקשי וכו': למדנו, שמשה התקשה בזה, עד שבאה השכינה ולמדה לו, והיא ראתה וברירה לכל אלו האנשים שנראו והוכרו בפרצופיהם, ושם למד משה חכמה זו, והכניסה בתוכו. ז"ש **ואתה** תחזה. ההוא שכתוב בו **ואתה** הוא ושנותיך לא יתמו. **ואתה** מחיה את כלם. **ואתה** ה' מגן בעדי שכל אלו המלות, ואתה, פירושם השכינה, אף כאן **ואתה** תחזה, פירשו השכינה.

פסקה קפ

ואתה תחזה ותסתכל וכו': ואתה, דהיינו השכינה, תחזה ותסתכל בזה, אתה ולא אחר, לדעת ולהסתכל בששים רבוא. בשש בחינות יש להסתכל בצורות בני אדם ולדעת חכמה על בירורה. ואלו הם, בשער, בעינים, בחוטם, בשפתים, בפנים, בידים דהיינו בקוים שבידים. ובשש בחינות אלו כתוב, ואתה תחזה.

פסקה קפא

ואתה תחזה: פירושו, בשער, בקמטים שבמצח, באלו הגבות שעל העינים. **מכל העם**, היינו, בעינים, בקרומין שבעין, ובקמטים שמתחת העין. **אנשי חיל**, היינו אותם שיש להם כח לעמוד בהיכל המלך. וניכרים, בצהוב שבפנים, בפנים, ובקמטים שבפנים, וברשימו שבהם בזקן. **שנאי בצע**, היינו בידים ובקוים שבידים, וברשימות שבהן. וכל שש בחינות רמוזים כאן בכתוב, שנמסרו למשה להסתכל ולדעת חכמה סתומה. וחכמה זו יורשים צדיקי אמת כראוי, אשרי חלקם.

פסקה קפב
כתיב, עור ובשר תלבישני וגו': כעין זה עשה הקב"ה למעלה מדרגות על מדרגות, אלו על אלו, סתומות תוך סתומות, וצבאות ומרכבות, אלו על אלו, כך עשה בכל אלו עורקים **וגידים**, שעשה בהם מדרגות על מדרגות וכו'. ואלו הם **העצמות**, העומדים בקיום מדרגות עליונות. ואלו, מן המדרגות, נקראות **בשר**, שהם המדרגות והשליטה דקץ כל בשר (כמ"ש פרשת נח דף מ"ח ד"ה ת"ח) וכל אלו הנהנים מעשן הבשר מריחות הקרבנות, ואחרים השולטים בבשר. ולמעלה מכולם הוא **עור**, דהיינו עור המכסה על כל.

פסקה קפג
כגוונא דעבד קב"ה וכו': כעין שעשה הקב"ה ככבים ומזלות בעור הרקיע להסתכל בהם, שהם אותות השמים, ולדעת בהם חכמה. כך עשה הקב"ה בבני אדם, רשימות וקמטים בעור פרצוף ההוא של אדם, שהם כאלו הככבים ומזלות שברקיע, לדעת ולהסתכל בהם חכמה גדולה, ולהתנהג בהם הגוף.

פסקה קפד
כמה דמתחלפי במשכא וכו': כמו שמתחלפין בעור הרקיע מראה הככבים ומזלות לפי המעשים של העולם, כן מתחלפים מראה הרשימות והקמטים בעור האדם, לפי מעשיו, מזמן לזמן. ודברים אלו לא נמסרי אלא לצדיקי אמת לדעת וללמוד חכמה רבה.

פסקה קפה
זה ספר תולדות אדם: מזמן לזמן לפי מעשיו של האדם, כך נולדים ונרשמים ומתחלפים בו הרשימות, מזמן לזמן. כי בזמן שרוח הקודש שורה בתוכו, כך עישה תולדות ומראה רשימות רוח ההוא שמבחוץ.

פסקה קפו
ובזמנא דמתעברא וזז וכו': ובזמן שנעבר ומש ממנו רוח הקודש ובא רוח הטומאה, רוח הטומאה ההוא דופק בתוכו ומראה לחוץ מראות ורשימות ידועות, שניכרות בו בקמטים שבעור מבחוץ, ואע"פ שהשער והמצח והחוטם וכל אלו סימנים עומדים על קיומם.

פסקה קפז
זר"ה פס"ץ אות זו, דהיינו **ץ'** מתחלף תמיד בחכמה זו. כלומר שעיקרם הן ה' אותיות **זרה פס**, שהן אותיות **זה ספר**, וה **ץ'** מתחבר עמהם להיותה מתחלפת תמיד עם אותיות ההן. אות **ז'** היא דבר העומד בשערות האדם, וסימניך, זין, דהיינו כלי זיין, וכלי זיין של שמשון היו בשערותיו, שבהן היתה כל גבורתו. וזה הוא נזר האלקים שעליו.

פסקה קפח
שערא דקיימא לאשתמודעא וכו': שער העומד להיות מוכר, ותלוי ממעלה למטה. זה עומד באות **ז'** ומתחברת בו אות **צ'**, זו נכנסת ומוציאה אות **ס'**.

פסקה קפט
אי שערא דא וכו': אם שערות אלו תלויות ושחורות, ובמצח יש **ג'** קוים מצד ימין, וב' מצד שמאל, ואינן מתחברות אלו באלו. בצד ימין יש **ג'** רשימות דקות העוברות עליהן, והן שבילים לעבור על אלו קוים האחרים. ובצד שמאל חמשה קוים, ואחד מהם קטן באורכו זה עומד בתוך אות **ז'** ואות **ץ'**. אז תשכח גבות חזקות שעל חורי עיניו שמתחברים זה בזה.

פסקה קצ
דא איהו בר נש וכו': זה הוא אדם בעל כעס, ולא במהרה, ומעכב את מצב המנוחה שלו. מחזיק עצמו שהוא חכם ואינו כן. מרים ראשו תמיד להסתכל. בעל מריבה הוא בחוץ, ובביתו אינו כן. אינו מחשיב התורה להסתכל בה. דברי בני אדם נחשבים לו כמשא, ומשיב דברים נמרצים עליהם.

פסקה קצא
ואי מתפרשן קריצין וכו': ואם נפרדות הגבות זו מזו, מגיעים ואינם מגיעים זה לזה, אז תמצא במצח לצד ימין, שני קוים גדולים ואחד קטן, ושתי רשימות קטנות שנכנסות ביניהם ברוחב. ולצד שמאל שנים, אחד גדול ואחד קטן, ורשימה אחת קטנה שנכנסת באחד ואינה מגעת לשני.

פסקה קצב
דא איהו מאריה וכו': זהו בעל כעס, לפי שעה מתמלא בכעס, ולפי שעה שוכך כעסו. בעל מריבה בביתו, ואינו ברוח נוח. פעם אחת בימיו משיב נמרצות לבני אדם. מסתכל למטה. מצחו נקמט בשעת כעסו, ודומה לכלב, ומיד נשתכך ומשיב רכות. זה הוא אדם שהרוח שלו והרצון שלו לעסוק בסחורה, ומנדה בלו והלך, כלומר, ולתת כל מיני מסים למלך. ובהשתדלותו במסחר עולה לעשירות. כי נחלף אות **צ'** באות **ס'**.

פסקה קצג
ואי מתפרשן וכו': ואם הגבות נפרדות זו מזו, ושערות אחרות קטנות נכנסות בין זו לזו, זהו תמיד נוטר שנאה גדול. טוב הוא בביתו. והוא שמח ועצב עם בני אדם. זה עומד בין **ץ'** ובין **ס'**. מסתיר כספו אינו רוצה להתגלות ושיתגלו מעשיו. קמצן הוא, ושערותיו

שוות זו עם זו ותלויות. אינו מחשיב את עצמו שיתלבש כראוי. מה שלובש אינו מתוקן בו. מצחו גדול, ג' קוים בימין, וד' בשמאל, ב' רשימות נכנסות ביניהם.

פסקה קצד

דא כד מליל וכו': זה, כשמדבר, פושט את עור מצחו, ואלו הקוים אינם נראים כל כך. כופף ראשו והולך. הימין ממנו משמשת כשמאל, והשמאל ממנו משמשת כימין. הוא עצב תמיד. הוא אונן. בעל לשון הרע. מחזיק עצמו חכם בכל מעשיו. בעל שנאה לכל העוסקים בתורה.

פסקה קצה

בדרועא שמאלא אית וכו': אם בזרוע שמאל יש לו רשימה שחורה, וד' שערות קטנות בה, וב' גדולות התלויות בה הן אדומות השערות חלקות ותלויות, והן, אינן אדומות ואינן שחורות. המצח שלו, אינו גדול ואינו קטן. זה עומד בין אות **ס**' ובין אות **ץ**', כלול באות **ז**'.

פסקה קצו

חד שרטוטא רב וכו': קו אחד גדול במצחו ההולך ברוחב מצד זה לצד זה. ב' קוים אחרים, אבל אינם רשומים כל כך, כי אינם נמשכים מצד זה לצד זה, כמו קו האחד. ד' קמטים קטנים עומדים בין שתי גבות שבראש החוטם למעלה.

פסקה קצז

דא איהו מאריה וכו': זה הוא איש שמח. חכם. פקח. וותרן בכספו. בכל מה שמשתדל לדעת הוא חכם. לפי שעה כועס ולפי שעה נח כעסו. אינו נוטר שנאה לעולם. לפעמים הוא טוב, ולפעמים אינו כן כל כך, אלא שנמצא במשקל, דהיינו לא טוב ביותר ולא רע ביותר. כששב בתשובה לאדונו, אדונו אוחזו בידו, ועולה לכבוד גדול. הכל צריכים אליו. האות **ס**' הולך אצלו תמיד יותר מאות **ץ**'. כל אלו המיעצים עליו עצה רעה, אינם מצליחים והעצה אינה מתקיימת, ואינם יכולים להזיק לו. נראה שהוא רמאי ואינו כן. אות **ס**' ואות **ץ**' מתאבקים עליו, וע"כ פעם עולה ופעם יורד. כששב לאדונו מנצח אות **ס**' ומתמלא רצונו בכל דבר. הוא רחמן, ובוכה כשמתמלא רחמים.

פסקה קצח

חד רשימא אית וכו': רשימה אחת יש לו בזרוע ימין, והפרצוף עומד ואין עליו שערות כלל. ואם השערות מסולסלות ואינן תלויות תחת אזניו, והן עומדות מסולסלות למעלה מאזניו. זה עומד בדבורו.

פסקה קצט

מצחיה רב ולאו וכו': מצחו גדול ולא כל כך, הקוים שלו חמשה, ג' עוברים מצד זה לצד זה של המצח, ושנים אינם עוברים. בעל מחלוקת הוא, וביותר בביתו. כל מעשיו במהירות, נראה טוב ואינו כן. משבח עצמו במה שאין בו. זה עומד באות **ז'** לבד ועולה למרחוק באות **צ'** לבד הוא מגיע ואינו מגיע. אות **ס'** אין בו כלל. וותרן בדיבורו ולא יותר. מכניס עצמו במה שאינו ראוי לו. מי שמשתתף עמו צריך להזהר מן החמדה שלו, אבל מצליח עמו.

פסקה ר

שערא דתלי ולא וכו': שערות התלויות ואינן חלקות, ושערותיו רבות, חמשה קוים בו שמגיעים ואינם מגיעים זה לזה. העינים שלו צהובות ופקוחות. זה כופף ראשו. נראה טוב וצדיק ואינו כן. משבח את עצמו. אם עוסק בתורה הוא כאדם גדול. גבור ביצרו כשמדבר, מקמט את חוטמו ופושט עור מצחו. כל מעשיו הם למראה בני אדם. מצליח בעשירות. רמאי הוא בכל מעשיו. בעל לשון הרע. יודע להשמר בכל דבר מפני בני אדם. שגעון בו, ונתכסה במה שעושה. שאינו ניכר מביא מחלוקת, בין אדם לחבירו, בחשאי.

פסקה רא

אודנוי רברבין קיימין וכו': אזניו גדולות, עומדות על קיומן תחת השערות. זה עומד באות **ץ'** ואות **ז'**. ומשום זה, מעשיו הם לעיני בני אדם. אם בין כתיפיו תלויות ג' שערות, בלא רושם כלל. מי שמשתתף עמו אינו מצליח. והוא מצליח ברמאות שלו. ונראה כצדיק כלפי אחר, וחושב שעשה עמו מעשים של אמת.

פסקה רב

שערא קמיטא ותלי וכו': אם השערות קמוטות ותלויות תחת אזניו, אם הוא פנוי מאשה, קו אחד במצחו, וג' קמטים על ראש החוטם, בין הגבות שלו. הוא איש שמח. פקח בכל דבר. רמאי. הוא וותרן, ומוותר לאלו המתקרבים לו. זה עומד באות **ס'** ואות **ז'**. ולכשיזקין, תתחלפנה האותיות, אות **ז'** בתחילה, ואות **ס'** עמו. אינו וותרן אלא בביתו. מצליח בעשירות. אינו רמאי, ומסיר את עצמו מדרך הזה.

פסקה רג

על קריצא שמאלא וכו': על גבה השמאלית יש רושם אחד קטן, שהכהו אדם בימי נעוריו. עין ימין סתום. חמשה קמטים על ראש חוטמו ברוחבו בין גבות עיניו. שערות מסולסלות מעט על ראשו. קומט את העינים. זה הוא באות **ז'** לבד. הוא בלא תבונה. שגעון יש בלבו. מבוהל במעשיו.

פסקה רד

חד שרטוטא על וכו': קו אחד על מצחו, וארבעה אחרים קטנים. אין בו אמונה. לא ישתתף עמו אדם, כי לא יצלח. רשע הוא לאדונו בכל מעשיו. ותולדה אחת קטנה, יש לו על ירך השמאל, לפעמים נמחה, ולפעמים חוזר ונולד. ואם ד' קוים, על מצחו, יש בו כל זה הנ"ל, אבל אין בו תולדה על ירכו השמאלית. ואם ג' קוים גדולים וג' קטנים על מצחו, והם באמצע המצח. הוא בעל שערות יפות. (ע"כ סוד השערות).

פסקה רה

מצחא מתפרשא בשערא וכו': המצח מתבאר בשערות, והמצח מתבאר בעינים,העינים מתבארות בשערות, לד' צדדים: בבת עין, בצבעים שבעין, בלבן שבעין, ובשחור שבעין. כל הסתכלות להסתכל בכל אלו ששת הסימנים שאמרנו, בשערא דמצחא וכו' כנ"ל (אות ק"פ) אינם אלא מי"ג שנים ומעלה, שכבר נפרד באדם, רוח הקדושה מרוח הטומאה. חוץ בקוים בלבד, כי הקוים בין קטן ובין גדול מתחלפים תמיד. ואפשר לבחון בהם, אם הם מטומאה או מקדושה. וכן בכולם הנאמר להלאה.

פסקה רו

כתיב ויבחר משה וגו': כי הסימנים אחרים חוץ מאנשי חיל, בקש ולא מצא. וכן, הבו לכם אנשים חכמים וידועים לשבטיכם. מהו ידועים. היינו שנודעים באלו סימנים הנ"ל, ומצא, חוץ מנבונים שלא מצא, מכאן משמע, שאנשי חיל וחכמים מעלתם קרובות זו לזו, כי כאן אוה"כ ויבחר משה אנשי חיל וגו'. ובדברים אוה"כ ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וגו'. (ועי' עירובין ק' ע"ב).

פסקה רז

עינא ברזא דאת וכו': העין בסוד אות **ר'** ואות **פ'**, שהגבות לבנות, והשער אדום. אם גבות עיניו לבנות, זהו אדם שאנשים צריכים להשמר מפניו. כל דבריו ברמאות. פקח הוא. נוטר שנאה. זהו באות **ר'** בלבד, ולא נתחברה עמו אות **פ'**, אות זו, דהיינו **פ'**, הולכת ומשוטטת עליו, ואינה מתישבת בו. עיניו של זה שקועות. מהיר במעשיו. וכן כל מי שעיניו שקועות צריכים להשמר ממנו בכל המעשים. רמאי הוא, וברמאות נותן טעם לדבריו.

פסקה רח

מצחא דיליה רב וכו': אם המצח שלו גדול ואינו עגול, ב' רשימות גדולות הולכות ברוחב המצח מצד לצד, וד' קטנות. השערות שלו תלויות. קר מוח הוא. ועל כן פקח הוא. אזניו קטנות. בזרועותיו שער רב. נקוד הוא בנקודות של רשימות שחורות. ואם רשימות

אדומות, חוזר לפעמים לעשות טוב, ומתקיים בו זמן קצר, ולפעמים חוזר לסורו, בעל חמדה הוא.

פסקה רט

זרעא דדוד בהפוכא וכו': זרעו של דוד הוא בהיפך. דוד המלך ירש אדום הזה הנאה, כדי לעשות דין ולעשות מעשים נאים. עיניו עינים של רחמים יושבות על מלאת, מעלות חן וחסד, חוט אחד ירוק הולך ביניהן, בשעה שעושה מלחמה, חוט ההוא מתהפך ונעשה אדום כורד. נח כעסו במלחמה, חוזר החוט כבתחילה. נסים גדולים היו בעיניו: היו שמחים, היו מתאוים לראותן, היו בהן, נקודות בג' צבעים, שמחת לב היתה בכל הלב, הרשעים שהיו מסתכלים בהן, היו זעים ומפחדים ועלה בלבם אימה ופחד.

פסקה רי

מצחא דיליה רב עגולא וכו': אם המצח שלו גדול ועגול ביופי, וכל האותיות נראות ועולות בו, אלו עולות ואלו יורדות אלו שירדו עולות, ונותנות מקום אלו לאלו. משום זה, הרשימות שלו עולות באורך למעלה במצחו. גבות עיניו רחמי רחמים, אינן שחורות, ולא אדומות, אלא שהן בין שני צבעים אלו. בת עין שמבפנים מראה כל צורות העולם, חוט אדום מסבב אותה, ושמחה סביב סביב הכל.

פסקה ריא

שירותא דחייבין מקרבין וכו': בתחילה, כשאלו הרשעים מתקרבים לראות העינים אלו הרשעים כשרואים אותן צוחקים, ורחמים וחן וחסד בהן. ולאחר כך רואים בהן אומץ ופחד ואימה וכעס. ועיניו יונים כלפיהם. מה יונים. הוא, שעושים אונאה לרשעים, כש"א לא **תונו** איש את עמיתו. וכתוב, עיניך יונים, שמקרבים המסתכל בהן, ומרחקים אותם. כל הצורות שבעולם כלולות בפניו. שערות ראשו היו רשומות בצבעים של שבעה מיני זהב.

פסקה ריב

חמינא בספרא דאדם וכו': ראיתי בספר אדם הראשון שאמר כך. הצורות של משיח הראשון, ללבנה שהיא המלכות, דהיינו מזרעו של דוד, כי משיח השני הוא משיח בן יוסף. המראה שלו זהב ירקרק, בפניו. המראה שלו זהב אופיר, בזקנו. המראה שלו זהב שבא, בגבות עיניו. המראה שלו זהב פרוים, בקריצין שעל עיניו. דהיינו בריסי העינים. המראה שלו זהב סגור, בשערות ראשו. המראה שלו זהב מופז, על החזה שלו בלוח שעל לבו. המראה שלו זהב תרשיש על שני זרועות. כל שבע מראות האלו היו רשומות על כל אלו מקומות של השערות.

פסקה ריג

בדרועא ימינא הוה וכו': בזרוע הימין שלו, היה חקוק ורשום רושם אחד סתום מבני אדם, שהוא מגדל שחקוק בו אריה. ואלף קטנה רשומה בתוכו. וזה סימן, אלף המגן תלוי עליו. כל זמן שעושה מלחמה, רושם ההוא עולה ובולט, ועל המגדל דופקת אלף הזו, ואז מתגבר לעשות מלחמה. וכשנכנס במלחמה, דופק האריה ואז מתגבר כארי ומנצח המלחמות, ומגדל ההוא מריץ, וסימנו, בו ירוץ צדיק ונשגב. ונשגב דוד משונאיו, שאינם יכולים לו. ומן סימנים אלו ורשימות אלו, היו רשומות בזרוע שמאל. רושם של אדם אחר אינו כזה. כזרעו של דוד.

פסקה ריד

עיינין צהיבין פקיעין וכו': אם העינים צהובות ובולטות: שגעון בלבו. מצחו רב. שערותיו מרובות תלויות למטה, רחוקות מעור הראש. הוא נבון. פה מדבר גדולות. שפתותיו בלויות. בעל לשון הרע.

פסקה רטו

במצחיה תלת שרטוטין וכו': במצחו ג' קוים. אם בעינו ב' גידים אדומים. זה הוא באות **ר'** בלבד, וגיד מאיר שורה אצלם. עבירה נזדמנה לו וניצל ממנה.

פסקה רטז

ואי שורייקא חדא וכו': ואם גיד אחד אדום בעין בפנים, עומד באורך, וב' קטנים תחתיו, ואחד עובר בעיניו. זה יש לו עצה רעה באשה האסורה לו, ועוד העצה קיימת. אז תמצא במצחו, קו אחד לאורכו. מגבת עין ימנית יוצאת שערה אחת, וארבע שערות קטנות תחתיה. ואחת העוברת ביניהן לרוחבן.

פסקה ריז

ואי יתפרש מההוא וכו': ואם יפרוש מן חטא ההוא, תמצא בעיניו ב' גידים דקים הולכים ברוחבו של העין, ואחר אינו עובר ביניהן. וכן במצח. והזמן שנפרש מחטא ההוא, נחשב עד ט' ימים. כי משם ולהלאה ימחו רשימות אלו ויתילדו אחרים.

פסקה ריח

עיינין דקיקין ומתהפכן וכו': עינים דקות ונהפכים מעט לאדום. זה הוא נבון. כל דבריו בתשובה. במצחו תמצא ג' רשימות, אחד גדול העובר מצד זה לצד זה. ושני אחרים שאינם עוברים. גבות עיניו גדולות. הוא קשה עורף. כשמדבר, מקמט את חוטמו בכעסו או בעת שהוא קשה לב. שם רע עומד עליו. הוא רע בעיני הכל, הכל שונאים אותו. לפעמים מצליח ולפעמים לא.

פסקה ריט
תלת שערין רברבין וכו': ג' שערות גדולות בחזהו על לבו. שפתותיו בלויות. בעל גאוה עד לשגעון. בעל לשון הרע.

פסקה רכ
שערוי שעיעין רברבין וכו': שערותיו חלקות גדולות ורבות. פניו, פנים ארוכות מעט, ועגולות מעט. לפעמים מתנחם על כל מה שעשה, וחוזר לסורו. בעיניו תמצא ב' גידים בעין ימין, ואחד בעין שמאל. אזניו קטנות עומדות על קיומן.

פסקה רכא
זרעא דדוד בהפוכא וכו': זרעו של דוד הם בהיפך. בזרעו של דוד כל סימנים האלו הם לטוב, ולעשות טוב. חוץ משפתים גדולות, שכל מי ששפתיו גדולות, הוא בעל לשון הרע בין צדיק ובין רשע, חוץ אם הוא צדיק גמור, שבזכיות שלו מנצח, ושומר את עצמו מלשון הרע.

פסקה רכב
עייניו ירוקין זעיר וכו': אם העינים ירוקות ומעט מצבע אדום הולך ביניהן. במצחו ב' רשימות מצד זה לצד זה, ואחת קטנה למעלה, ואחת למטה. הוא באות **פ'** ואות **ר'**. זה מצחו גדול בעגול. הוא טוב לכל. נותן מכל מה שיש לו לכל אדם. הוא ותרן. שערותיו חלקות ותלויות. בצד ימין יש לו וסערות לבנות מיום שנברא.

פסקה רכג
מתניתין, בני עלמא וכו': משנה, בני העולם בעלי התבונה, פקיחי העינים, דהיינו בעלי החכמה, בעלי האמונה, שהיא השכינה. שהיתה גנוזה בכם. מי מכם שעלה וירד דהיינו שקבל אורות המאירים ממטה למעלה המכונים עליה, ואורות המאירים ממעלה למטה המכונים ירידה. מי שרוח אלקים קדושים בו, יקום וידע שבשעה שעלה ברצונו של ראש הלבן, שהוא כתר, לברוא את האדם, השפיע בתוך מאור אחד, שהיא בינה, והמאור השפיע בהתפשטות המאור, שהוא ז"א, המכריע ומאיר את ב' קוין ימין ושמאל דבינה. והתפשטות ההוא של המאור, הוציא **נשמות** בני אדם.

פסקה רכד
אוף הכי בטש וכו': אף כן הזדווג והשפיע התפשטות המאור, שהוא ז"א, תוך סלע אחד חזק, שהוא המלכות, וסלע ההוא הוציא שלהבת אחת הלוהטת ומרוקמת בכמה גוונין, שהוא בחינת העיבור של הרוח, המלא דינים. ושלהבת ההוא עולה, שמקבל בחינת יניקה, שהאורות מאירים בו ממטה למעלה. ויורדת, דהיינו שמקבל ג"ר דרוח, שהאורות

מאירים ממעלה למטה, אבל בדינים, מצד חסרון חסדים. עד שהתפשטות המאור ההוא, שהוא ז"א, השפיע בו, דהיינו שמשפיע בו בחינת קו אמצעי וחסדים, ואז, ושב ומתישב במקומו ונעשה **רוח החיים**. לאדם הראשון.

פסקה רכה

וההוא רוחא אתתחם וכו': ורוח ההוא נעשה בו תחומין, דהיינו י"ב גבולי אלכסון שמקבל מז"א, ולוקח גוון אחד משמש, שהוא ז"א, דהיינו גוון ירוק. יורד למטה ולוקח גוון אחד מלבנה, שהיא המלכות, דהיינו גוון המקבל מכל הגוונין. ומקבל מד' חיות, אריה שור נשר אדם, שבמרכבה התחתונה. סר לימין ולוקח גוון מים, שהוא לבן, הכלול בפה האריה. שהוא חסד. סר לשמאל, ולוקח גוון אשא, שהוא אדום הכלול בפה של שור אחד האדום כורד. שהוא גבורה. סר לפניו ולוקח גוון הרוח שהוא ירוק, הכלול בפה של נשר גדול אחד, גדול הכנפים, בעל נוצות, כל הגוונים נראים בו, שהוא גוון ארגמן, הכולל לכל הגוונים. שהוא ת"ת. סר לאחור ולוקח גוון עפר, המקבל מכל הגוונים הכלול מד' רוחות העולם חו"ג תו"מ, המקבל מן הפה של פני אדם, שכל הצורות מסתכלות אליו. והוא מלכות.

פסקה רכו

אתישב ההוא רוחא וכו': התישב רוח ההוא בעפר ההוא והתלבש בו. כי העפר הוא מלכות, שהוא הנפש של אדם הראשון, והרוח התלבש בנפש. אז עפר ההוא שהוא הנפש, התנדנד וירד למטה, וקבץ עפר מד' רוחות העולם ונעשה צורה אחת ופרצוף, דהיינו גופו של אדם הראשון. והרוח נגנז בו לפני ולפנים. ועפר ההוא שנתקבץ מד' רוחות, שהוא הגוף, הנפש השפיע בו כשהוא כלול ברוח.

פסקה רכז

וההוא נפש איהו וכו': ונפש ההיא היא יסוד למעשי הגוף, כפי מעשי הנפש ההיא בגוף, כך נראה בעור מבחוץ, הרוח נגנז מבפנים, וההיא, דהיינו הנפש, נראה מבחוץ, עולה ויורדת ומכה בפניו ומראה צורות ורשימות, מכה במצחו ומראה צורות רשימות, מכה בעיניו ומראה צורות ורשימות. ז"ש, הכרת פניהם ענתה בם.

פסקה רכח

בוצינא דאתמשך מניה וכו': המאור, שנמשך ממנו המדידה, דהיינו המסך דחירק, המודד את שיעור הקומה, של חוט אחד ירוק, שהוא קו אמצעי שיש לו גוון ירוק. שהוא מקבל המסך הזה מן המלכות שהיא שלהבת של התהו, דהיינו האש של מלכות דמדת הדין הנקרא תוהו, מכה בידיו על האדם בשעה שהוא ישן, ורושם רשימות וקוים

בידיו. וכפי מעשי האדם כך נרשם. ואלו האותיות מתהפכות בו ממטה למעלה, ויודעים אותם החברים צדיקי האמת ברשימת האותיות של המאור, דהיינו מלכות הנ"ל, וכל הכחות שבפנים האדם עושים רשימות וקוים ואותיות מתהפכות. מי שרושם זה, רושם בסוף המשכן, שהוא המלכות הנקראת משכן, כמש"א רקמתי בתחתיות ארץ, דהיינו בתחתיות המלכות הנקראת ארץ. שהיא נרקמת ג"כ מכח שלהבת המלכות דמדת הדין, כמו הידים של האדם. ברוך הוא וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה רכט

עיינין חורא ואברין וכו': עינים לבנות ונתחי בשר אדומים במקום שהעינים יוצאות משם, דהיינו בחורי עינים, וכשמסבב עיניו הם נראים. זה הוא באות **פ'** ואות **ר'** כלולות יחד.

פסקה רל

מצחיה רב, תלת וכו': מצחו גדול, שלשה קוים עולים במצחו, וששה קטנים אחרים. אדום ולא אדום הוא ועומד בין שני צבעים. וכן גם שערותיו. פניו גדולות. שערותיו קמוטות, דהיינו מסולסלות, ולא כל כך. תלויות מעט מתחת אזניו. זה הוא טוב. בעל אמונה. בעל כעסן חזק בשעה שכועס.

פסקה רלא

ההוא סומקא דתחות וכו': אם אדום ההוא שתחת עינו, שבחורי עיניו כנ"ל, מתפשט בעינו. כעסו רע. בשעה שמדבר בכעסו, סותם פיו, ויוצא עשן מנחיריו. ולזמן קצר נח כעסו, ולא כל כעסו, עד יום האחר או שני ימים. זה לפעמים מצליח ולפעמים לא. אבל עומד תמיד בהצלחה אם מעט ואם רב.

פסקה רלב

ואי סומקא דפום וכו': ואם האדום שבפי עינו מעט כחוט, ואינו מתפשט בשעת כעסו, בעין. ויש בו כל אלו הסימנים הנ"ל. הוא חלש הלב. והוא מתירא מכל. השינה, אינה מיושבת בו. חושב תמיד מחשבות. ומפחד מכל. ומצליח לכל המשתתף עמו. איש משחת. אינו מתרחק מניאוף.

פסקה רלג

לזמנין תב בתיובתא וכו': לפעמים חוזר בתשובה ומתירא, ומתוך היראה, תמצא אז בעינו הימין, אדום ההוא שבפי העין, שהוא בסוף בשולי העין, וגיד אחד דק אדום בעין השמאל. ואם מתחלפים בה מה שבימין בשמאל ומה שבשמאל בימין, אז עוד הוא

בקלקולו, שעוד לא עשה תשובה, וחזר ושבר חתיכת קרח, שהפסיק בינו ובין העבירה, כדי לעבור העבירה.

פסקה רלד

תרין קמיטין על וכו': ב' קמטים על ראש עינו, וג' למטה. וברגל שמאל באצבע האמצעי שש שערות, ובזמן אחר חמש, ועתה יש בו שש כי שערה אחת קטנה ביניהן. עינים שחורות, וגבות עיניו גדולות, שיש בהן הרבה שערות אלו על אלו, ואלו עינים השחורות והירוקות הולכות בתוכם והירוקות שקועות יותר. זה יש לו חמשה קוים במצח. שנים העוברים מצד אל צד, וג' שאינם עוברים. ע"כ רזין דרזין. (חסר הסיום. ועי' בזהר חדש דף ל"ה).

פסקה רלה

בחדש השלישי לצאת וגו': שבחדש הזה שולט אוריאל הממונה הגדול. כי ניסן אייר סיון, הם כנגד חג"ת, שבחסד שולט מיכאל, ובגבורה גבריאל, ובתפארת אוריאל. ושלוש מאות וששים וחמשה רבבות מחנות עמו, כמספר ימות השנה, שהם שס"ה ימות החמה. וכולם יש להם שס"ה מפתחות של האורות, מאור ההוא היוצא מתוך חשמל העליון הפנימי הגנוז והסתום. שסודות האותיות הקדושות העליונות של השם הקדוש תלויות בו.

פסקה רלו

ואיהו רזא דאיש תם וכו': והוא סוד, איש תם, שנקרא יעקב שה"ס תפארת, שפירושו. אדון הבית איש האלקים. פירוש. כי המלכות שמחזה ולמעלה נקראת תם, ויעקב בעלה של המלכות, ע"כ נקרא איש תם, שהוא בעלה ואישה. **תם**, הוא מלשון שלימות, כי שם הסיום של קשר של תפלין. שה"ס המלכות הנקראת לאה. ויעקב **איש** תם היה, דהיינו אישה כנ"ל. ובצורתו עומד סוד חשמל הפנימי העליון המכוסה וגנוז, וכל האורות הסתומים העליונים הוא אוחז וממנו הם יוצאים, וכל המחנות של המלאך אוריאל הנזכר, אוחזים אלו המפתחות של אור ההוא היוצא מתוך החשמל.

פסקה רלז

וההוא נהורא כליל וכו': ואור ההוא כלול בב' אורות של ימין ושמאל, והם בו אור אחד. אור הראשון, הוא אור לבן שאין העין שולטת בו, וזה הוא אור הגנוז לצדיקים, כמש"א, אור זרוע לצדיק וגו'. אור השני הוא אור נוצץ ולוהט כמראה אדום. שה"ס אור השמאל. ונכללו ב' האורות בו כאחד, והיו אחד.

פסקה רלח
והאי אוריאל רב וכו': ואוריאל הזה הממונה הגדול, וכל אלו המחנות שעמו, לוקחים את אור הזה, ומשום שכלול משנים, נקרא תאומים. ועל כן שולט בו בחדש הזה מזל ההוא הנקרא בסוד שלו, תאומים ובו ניתנה התורה. ומכאן נמשכות המדרגות למטה עד שעולות בשם להאיר את העולם.

פסקה רלט
כל שאר מזלי וכו': כל שאר המזלות, השולטים בחדשים האחרים, אין להם פה ולשון, ומזל הזה תאומים, יש לו פה ולשון כלולים יחד, ועל כן בתורה, והגית בו יומם ולילה כתוב, יומם כנגד לשון, שהוא ז"א, לילה כנגד פה שהוא מלכות. והכל כלול יחד. ובהכל עולה סוד התאומים.

פסקה רמ
תומים כתיב, ועל וכו': תומים כתוב, חסר **א**', ועל סוד זה כתוב תומים, והנה תומים בבטנה. אם תאמר שבשביל שניהם, יעקב ועשו, אומר תומים. אינו כן, כי עשו אינו עולה בסוד הזה, אלא בשביל יעקב לבדו אומר תומים, כי יעקב ה"ס קו האמצעי הכולל ב' אורות, ימין ושמאל, ועל שם ב' אורות אלו נקרא תומים, ואוה"כ, והנה **תומים** שהוא יעקב **בבטנה**, ושבח הזה, שהיה בבטן של צדקת ההיא, משבח הכתוב. ומשום שהיה שם אותו רשע, עשו, נסתלק משם **א**' וכתוב, תומים בלי **א**'.

פסקה רמא
וכלא רזא חדא וכו': והכל הוא סוד אחד. יעקב לוקח בסוד שלו, שה"ס ת"ת קו אמצעי, ב' חדשים, ניסן ואייר, והוא נכלל בסוד חדש סיון, שהוא מזל תאומים. כלומר שלהיותו נכלל בחודש סיון שהוא כולל ב' החדשים ניסן אייר, שהם ימין ושמאל, שע"כ נקרא מזל תאומים, נמצא גם יעקב הכלול בו, לוקח ב' חדשים אלו. עשו לוקח בסוד שלו, ב' חדשים, תמוז אב, והוא לא נמצא בקו אמצעי שהוא אלול, ונאבד, משום שאלול אינו שלו. ואפילו חדש אב, ט' ימים בלבד המה שלו, ולא יותר. וע"כ נאבד ואינו נמצא, והוא אינו בסוד תאומים שהוא קו אמצעי, אלא נפרד לבדו וסר לצד האחר באפס ושממה. כש"א האויב תמו חרבות לנצח.

פסקה רמב
ובגין דיעקב איהו וכו': ומשום שיעקב הוא תאומים, ניתנה התורה לבניו בחדש תאומים. והתורה הוא בסוד תאומים, שהיא תורה שבכתב, ותורה שבעל פה. וניתנה בחדש

השלישי, לעם השלישי, שנכלל במדרגות שלש, דהיינו שלשה אבות. תורה משולשת, שהיא תורה נביאים וכתובים. והכל אחד.

פסקה רמג

בחדש השלישי וגו': פרשה זו במקרא הזה כבר העמידוהו למעלה. תאני ר' חייא, בזמן ההוא שהגיעו ישראל להר סיני אסף הקב"ה לזרע ישראל והסתכל בכולם ולא מצא פסול בכל זרע ישראל. אלא כולם זרע קדוש, כולם בני אמת.

פסקה רמד

בההוא זמנא אמר וכו': בזמן ההוא, אמר הקב"ה למשה, עתה אני רוצה לתת התורה לישראל, משוך אותם באהבת האבות, באהבה שאני אוהב אותם, ובאותות שעשיתי להם. ואתה תהיה לי שליח, והשב להם דברים האלו. אמר ר' יוסי אמר ר' יהודה, כך אמר הקב"ה למשה, בדבר זה תהיה לי שליח נאמן, להמשיך את ישראל אחרי.

פסקה רמה

ומשה עלה אל האלקים ויקרא וגו': ומשה עלה אל האלקים, פירושו, שעלה למקום שנפרשים כנפי השכינה, כש"א ויט שמים וירד וגו'.

פסקה רמו

תאנא אמר ר' יהודה וכו': למדנו, אר"י, כל זמן שחקיקות המלך העליון, שהוא חקיקת המסך דחירק, שבקו האמצעי, שהוא ז"א, מתישרים במקומם, דהיינו שמכריעים בין ימין לשמאל, העולמות כולם הם בשמחה, וכל המעשים מתישרים על קיומם. כש"א, את מעשה ה' כי נורא הוא. מהו כי נורא הוא. אמר ר' אלעזר הוא שלימות הכל. כש"א, האל הגדול הגבור והנורא, מהו והנורא, זה יעקב, דהיינו קו אמצעי. וכתוב, ויעקב איש תם, כתרגומו, איש שלם. שלם בכל. כך כל מעשה הקב"ה, שלימים בשלימות בקיום שלם.

פסקה רמז

תניא ר' יוסי וכו': למדנו ר' יוסי אומר, יום אחד הייתי עומד לפני ר' יהודה הזקן, שאלתי אותו, מה שכתוב, ויירא ויאמר מה נורא וגו'. מה ראה, שאמר שהוא נורא. אמר לי, שראה השלימות של האמונה הקדושה, שהיא המלכות, שהיתה שכיח במקום הזה כעין של מעלה, ובכל מקום ששלימותו היתה נמצאת, נקרא נורא.

פסקה רמח

אמינא ליה, אי וכו': אמרתי לו, אם כן, למה תרגומו דחילו ולא שלים. שאם נורא פירושו שלימות, היה צריך לתרגם שלים. אמר לי, אין יראה אלא במקום ששלימות נמצא, ובכל מקום שהשלימות נמצא נקרא נורא. שכתוב, יראו את ה' קדושיו כי אין מחסור ליראיו.

ומשמע ממה שאומר בי אין מחסור, שיראה הוא שלימות, כי במקום שאין מחסור, יש שלימות.

פסקה רמט

תאנא, מי עלה וכו': למדנו, מי עלה שמים וירד. אמר ר' יוסי זה הוא משה. שכתוב, ומשה עלה אל האלקים. מי אסף רוח בחפניו. זה הוא אהרן, שכתוב ומלא חפניו קטורת סמים דקה. מי צרר מים בשמלה. זה הוא אליהו, שכתוב, אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי. מי הקים כל אפסי ארץ. זה הוא אברהם, שכתוב בו, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. אל תקרי בהבראם אלא באברהם.

פסקה רנ

הוא תני האי וכו': הוא למד זה, והוא אמר. מי עלה שמים זה הקב"ה שכתוב בו, עלה אלקים בתרועה. מי אסף רוח בחפניו, זה הקב"ה, שכתוב, אשר בידו נפש כל חי ורוח וגו'. מי צבר מים בשמלה זה הקב"ה, שכתוב בו צורר מים בעביו. מי הקים כל אפסי ארץ זה הקב"ה, שכתוב בו, ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים. עוד אמר ר' יוסי, מי עלה שמים וירד וגו' אלו הם ד' קשרי העולם, אש רוח מים ועפר.

פסקה רנא

אמר ר' ייסא וכו': אמר ר"י, נראים דבריו של ר' יוסי שאינם מתקיימים, כי דבריו סותרים זה את זה. כשהגיעו דברים אלו לפני ר"ש, הניח ידו על ראשו של ר' יוסי וברכו, ואמר, יפה אתה אומר, וכך הוא. אמר לו, מאין לך זה. אמר, כך למדתי מאבי, שהיה אמר משמו של ר' המנונא סבא.

פסקה רנב

יומא חד הוה וכו': יום אחד היה יושב ר' שמעון בשער צפורי. אמר לו ר' ייסא, זה שאמר ר' יוסי, עלה שמים וירד, פעם אחת אמר זה משה. ואח"כ אמר, זה הקב"ה. ואח"כ אמר, אלו הם ד' קשרים, אש רוח מים ועפר. וראיתי את אדוני שברכו.

פסקה רנג

אמר ליה ודאי וכו': א"ל ודאי יפה אמר, וכך הוא. והכל דבר אחד הוא, וכל הדברים נמצאים בהקב"ה, וכולם במשקל אחד עולים. התרגש ר' ייסא בדבריו של ר"ש, ואמר ודאי זה כך הוא וכך למדתי לפני אדוני בפעם אחר, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אל תקרי בהבראם אלא באברהם, דהיינו בחסד דז"א, שכתוב, כי אמרתי עולם חסד יבנה. וכן שאר השמות, משה אהרן אליהו ד' יסודות ארמ"ע. הם שמותיו של הקב"ה.

פסקה רנד

וכלא שפיר, אבל וכו': והכל יפה, אבל סוף הכתוב, מהו אומר, שכתוב, מה שמו ומה שם בנו כי תדע. מה שמו, צודק, אבל, מה שם בנו, מהו. אמר לו, סוד הדבר, כבר למדתי לר' אלעזר בני. אמר לו, יאמר לי אדוני, כי בחלומי שאלתי דבר זה לפני אדוני, ואמר לי, ושכחתי אותו. אמר לו אם אומר, תזכור. אמר לו ודאי, כי מה שלמדתי לפני אדוני ביום זה אני זוכר.

פסקה רנה

א"ל רזא דמלה וכו': אמר לו, סוד הדבר, היינו שכתוב, בני בכורי ישראל. וכתוב, ישראל אשר בך אתפאר. ובסוד עליון, שישראל פירושו תפארת, וזה נקרא בנו. אמר, ינוח דעת אדוני, כי סוד הזה אני יודע. בתוך כך לא נזכר ר' ייסא מה שאמר לו בחלום. חלש דעתו. הלך לביתו. ישן. הראו לו בחלום ספר אחד של אגדה, שהיה כתוב בו, חכמה ותפארת במקדשו.

פסקה רנו

אתער, אזל לגביה וכו': הקיץ משנתו, הלך אל ר"ש, נשק ידיו, אמר, כך ראיתי בחלומי. ובפעם אחר ראיתי בחלומי ספר אחד של אגדה, שהראו לפני, והיה כתוב בו, חכמה ותפארת במקדשו: חכמה למעלה, תפארת למטה במקדשו, שהוא מלכות, אצלם. וכך ראיתי פעם אחת בחלומי, וכך מצאתי בפי, שנפל מקרא הזה בפי. א"ל ר"ש עד עתה עוד ילד אתה להכנס בין קוצרי השדה, דהיינו בעלי הסוד, והרי הכל הראו לך. וזה הוא שכתוב, מה שמו ומה שם בנו כי תדע. חכמה הוא שמו, תפארת בנו. כי חו"ב הם או"א של תפארת כנודע.

פסקה רנז

ומשה עלה אל האלקים: אשרי חלקו של משה, שזכה לכבוד הזה, שהתורה מעידה עליו כך. בוא וראה מה בין משה לשאר בני העולם, שאר בני העולם, כשעולים, עולים לעושר, עולים לגדולה, עולים למלכות, אבל משה, כשעלה מה כתוב בו, ומשה עלה אל האלקים. אשרי חלקו.

פסקה רנח

ר' יוסי אמר וכו': רי"א, מכאן אמרו החברים, הבא לטהר מסייעים אותו. שכתוב, ומשה עלה אל האלקים מה כתוב אחריו, ויקרא אליו ה'. כי מי שרוצה להתקרב מקרבים אותו.

פסקה רנט

ויקרא אליו ה' מן ההר וגו': ר' יצחק פתח, אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך אשרי חלקו של אותו האדם, שהקב"ה רוצה בו, וקרב אותו לשכון בתוך היכל הקדוש. שכל מי שהוא רוצה בו לקבלו לעבודתו רשום הוא שמרשימים אותו למעלה, לדעת כי הוא נבחר לפני מלך הקדוש העליון לשכון במדור שלו. וכל מי שנמצא בו רושם ההוא, עובר בכל השערים של מעלה ואין מוחה בידיו.

פסקה רס

ר' יהודה אמר וכו': אשרי חלקו של משה, שעליו כתוב, אשרי תבחר ותקרב. וכתוב בו, ומשה נגש אל הערפל. ונגש משה לבדו אל ה' והם לא יגשו. כה תאמר לבית יעקב. היינו לנקבות. ותגיד לבני ישראל, היינו לזכרים.

פסקה רסא

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, כה תאמר, הוא כש"א, **כה** תברכו. וכתוב וחסידיך יברכוכה. כלומר, יברכו **כה**. אשר כה, פירושו המלכות שנקראת כה. כה תאמר לבית יעקב, היינו באמירה, והיינו מצד הדין. ותגיד לבני ישראל. הוא כש"א ויגד לכם את בריתו. וכתוב, הגדתי היום לה' אלקיך. שהגדה הוא רחמים. לבני ישראל, היינו הזכרים הבאים מצד הרחמים. ע"כ נאמר בהם הגדה.

פסקה רסב

א"ר יצחק הואיל וכו': אר"י, כיון שבאנו לזה, מהו, הגדתי לה' אלקיך, לה' אלקינו היה צריך לומר. אמר לו ר' שמעון, וכי זה בלבד הוא, והרי כתוב, כי ה' אלקיך מביאך וגו'. אשר ה' אלקיך נותן לך. כי ה' אלקיך אש וגו'. וכולם כך.

פסקה רסג

אלא הכי תנינן וכו': אלא כך למדנו. כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה. מהו הטעם. הוא משום שזרע קדוש, לארץ הקדושה עולה, והשכינה במקומה יושבת, וזה בזה תלוי. וע"כ משה לא אמר אלהיך אלא לאלו שהיו עתידים להכנס לארץ הקדושה, ולקבל פני השכינה. ומה שלא אמר אלקינו, הוא משום שמשה לא זכה להכנס לארץ. ומשום זה, כתוב אלקיך ודאי בכל מקום, משום שהם היו עתידים להכנס שמה.

פסקה רסד

א"ל, ודאי הכי וכו': אמר לו, ודאי כן הוא. אבל כאן כתוב, ובאת אל הכהן וגו' הגדתי לה' אלקיך והרי אלו כבר היו בארץ, מהו הטעם שאמר אלקיך ולא אלקינו. ומשיב. אלא

הם צריכים להראות ולהודות, משום **שהחסד** עליון, זיכה אותם לכל זה, ושורים בארץ, ונכנסו לארץ ההיא, ועשה עמהם כל הטוב הזה, ומשום זה היו אומרים דברים אלו אל הכהן, שכתוב הגדתי היום לה' אלקיך וגו', משום שבא מצד **החסד**.

פסקה רסה

כה תאמר לבית יעקב: היינו למקום ההוא הראוי למדרגתם. **ותגיד לבני ישראל**, היינו למקום ההוא הראוי למדרגתם. כי יעקב וישראל, שתי מדרגות הם, כי יעקב מדרגת ו"ק, וישראל הוא מדרגת ג"ר. ובמדרגה אחת עולים. דהיינו בז"א, אלא ישראל שלימות הכל נקרא. וע"כ כתוב ותגיד לבני ישראל, שפירשו, להראות חכמה ולדבר ברוח החכמה את החסד והאמת שעשה להם הקב"ה. כי הגדה רומזת על חכמה. שכתוב, ויגד לכם את בריתו.

פסקה רסו

תניא אמר ר' יוסי וכו': למדנו, אר"י, פעם אחת, הייתי הולך בדרך, והיה ר' חייא בני עמי. בעוד שהיינו הולכים, מצאנו איש אחד, שהיה לוקט עשבים בשדה לרפואה. קרבנו אליו, אמרתי לו: אדם, אגודות אגודות העשבים למה לך. לא זקף ראשו ולא ענה כלום. חזרתי פעם שנית ואמרתי זה, ולא ענה כלום. אמרתי לר' חייא בני, או שאיש הזה אטומים אזניו, או שהוא שוטה, או שהוא חכם. ישבתי אצלו. אחר כך, לקט העשבים, וקשר אותם, וכסה אותם בעלי תאנה.

פסקה רסז

אמר לן אנא וכו': אמר לנו, אני רואה שיהודים אתם, ויהודים אומרים עליהם שהם חכמים, אם איני מרחם עליכם עתה, תהיו רחוקים מבני אדם כמצורע הזה, שמרחקים אותו מכל, כי אני רואה, שריח של עשב אחד שקרב אליכם נכנס לגופיכם, ותהיו רחוקים מאיש ג' ימים. אלא אכלו, אלו שומים הפראים, ותתרפאו.

פסקה רסח

אכלנא מנייהו דהוו וכו': אכלנו מהם, שהיו נמצאים לפנינו, ונישן, ונתקשרנו בזיעה זמן רב. אח"כ הקצנו. אמר לנו איש הזה, עתה אלקיכם עמכם, שמצאתם אותי, כי רפואת גופיכם נשלם על ידי.

פסקה רסט

עד דהוינא אזלין וכו': בעוד שהיינו הולכים, אמר לנו, כל אדם צריך לדבר עם אדם אחר כפי דרכיו, לנקבה לפי דרכיה ולגבר כפי דרכיו. ולגבר שבגברים כפי דרכיו. אמרתי לר' חייא בני, היינו שכתוב, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל.

פסקה רע
אמר לן חמיתון וכו': אמר לנו, ראיתם, שלא הרימותי את ראשי, ולא דברתי עמכם. משום שאבי חכם היה בעשבים יותר מכל בני דורו. ולמדתי מאבי, דרכיהם של כל העשבים, שאמת בהם, ואני בכל השנה משכני ביניהם.

פסקה רעא
והאי עשבא דחמיתון וכו': ועשב הזה, שראיתם, שכסיתי אותו בעלי תאנה אלו, הוא, כי בביתי יש מקום אחד, והוא לצד צפון, ובמקום ההוא תקוע רחים אחת, ומעין הרחים ההיא, יוצא איש אחד בשני ראשים, וחרב שנונה בידו, ובכל יום מצער אותנו. ואני לקטתי עשב הזה, ובואו אחרי, ותראו כוחו של עשב הזה, ומה שאלקים העליון גילה בעולם. ואין מי שידע דרכיו בכל דבר.

פסקה רעב
אזילנא אבתריה עד וכו': הלכנו אחריו. בעוד שהיינו הולכים בדרך, כפף עצמו, לנקב אחד שבעפר, ושם מעשב ההוא לתוך הנקב, יצא נחש אחד וראשו גדול. לקח חבל אחד וקשר אותו כגדי אחד. היינו יראים. אמר לנו, בואו אחרי.

פסקה רעג
עד דמטינא לביתיה וכו': עד שהגענו לביתו. ראינו מקום ההוא בחושך, אחר כותל אחד. לקח נר אחד, והדליק אש מסביב מקום ההוא של הרחים. אמר לנו ממה שתראו לא תפחדו, ולא תדברו כלום.

פסקה רעד
אדהכי שרי חויא וכו': בתוך כך, התיר את הנחש מקשריו, וכתש במכתשת מעשב ההוא, ושם אותו בראש הנחש. נכנס הנחש בעין הרחים ההוא, ושמענו קול עד שכל המקום נזדעזע. רצינו לצאת, אחז בידינו איש ההוא, ואמר, אל תפחדו, קרבו אצלי.

פסקה רעה
אדהכי נפק חויא וכו': בתוך כך, יצא הנחש משם והיה שותת דם. לקח איש ההוא מעשב ההוא, ושם בראשו כבתחילה. נכנס הנחש בעין הרחים ההוא. לזמן קצר, ראינו שיצא, מעין הריחים ההוא, איש אחד בשני ראשים ונחש שורה מסביב צוארו. ונכנס ויצא בעין הריחים ההוא שלש פעמים. והיה אומר, זקיטא זקיטא, הוא מין שרץ, אוי לאמו, שלמקום ההוא הוליכה אותו.

פסקה רעו

אדהכי אתעקר ריחיא וכו': בתוך כך, נעקרה הריחים ממקומה, ויצאו, האיש והנחש, ונפלו ומתו שניהם. ואנחנו היינו מתיראים מאד. אמר לנו איש ההוא, זה הוא כח העשב שלקטתי לפניכם, ומשום זה, לא דברתי עמכם, ולא הרימותי ראשי בשעה שקרבתם אלי.

פסקה רעז

אמר לון אלו וכו': אמר לנו, אלו היו יודעים בני אדם חכמה מכל מה שנטע הקב"ה בארץ, וכח כל מה שנמצא בעולם, היו מכירים כח רבונם בחכמה גדולה. אבל לא הסתיר הקב"ה חכמה זו מבני אדם, אלא כדי שלא יסורו מדרכיו, ולא יבטחו בחכמה ההיא, וישכחו את הקב"ה.

פסקה רעח

כד אתינא ואמינא וכו': כשבאתי וספרתי דברים אלו לפני ר' שמעון, אמר, ודאי חכם היה. ובוא וראה, אין עשב ועשב הנולד בארץ, שלא תהיה בו חכמה רבה, וכח גדול בשמים. בוא וראה מן האזוב. שבכל מקום שרצה הקב"ה לטהר את האדם, באזוב הוא נטהר. מהו הטעם. משום שיתעורר כחו של מעלה שנפקד עליו, כי כח ההוא שנפקד עליו, כשמתעורר, הוא מבער את רוח הטומאה והאדם מטהר. ועליך אני אומר, ברוך הרחמן שהצילוך.

פסקה רעט

אתם ראיתם וגו' על כנפי נשרים: מהו כנפי נשרים. א"ר יהודה, ברחמים. שכתוב כנשר יעיר קנו וגו'. שמשמע, שנשר יורה על רחמים. והיינו הסוד שאמר ר' שמעון, דרך הנשר בשמים. מהו בשמים. ברחמים. כי ז"א נקרא שמים, והוא בעל הרחמים, כי חג"ת הוא חסד דין ורחמים מה נשר נמצא ברחמים על בניו ודין לאחרים, כך הקב"ה, נמצא ברחמים לישראל ודין לעמים עעכו"ם.

פסקה רפ

ר' אלעזר הוה וכו': ר"א היה הולך מקפוטקיא ללוד. והיו הולכים עמו ר' יוסי ור' חייא. קמו לאור הבוקר כשהאיר היום, והיו הולכים. אמר ר' חייא, אני רואה מקרא הזה, שכתוב, ופני אריה אל הימין לארבעתן ופני שור מהשמאל לארבעתן ופני נשר לארבעתן. שואל, הנה אריה הוא בימין, שור משמאל, נשר, באיזה מקום מקומו.

פסקה רפא

אמר ליה ר' אלעזר וכו': א"ל ר"א, במקום שיעקב שורה, שהוא בקו אמצעי, שם מקומו של הנשר. מה הטעם. משום שנשר כלול בכל, ברחמים ובדין, רחמים לבניו דין לאחרים

כך הקב"ה, שה"ס קו האמצעי, מוליך את ישראל ברחמים, ולאחרים בדין. שכתוב, ואשא אתכם על כנפי נשרים. וכתוב, כנשר יעיר קנו.

פסקה רפב

מנלן דנשר רחמי וכו': מאין לנו שנשר הוא רחמים. שכתוב, דרך הנשר בשמים. בשמים ממש, שהוא ז"א בעל הרחמים. ומשום זה, אריה לימין, שור לשמאל, נשר ביניהם באמצע, וכולל את שניהם. פני אדם כולל את כולם, והכל נכללים בו. כי הוא בחינת המלכות המקבלת מכולם. שכתוב, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה.

פסקה רפג

ויהי ביום השלישי וגו': ר' אבא פתח, אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה. **אחות לנו קטנה**, זה כנסת ישראל שנקראת אחות אל הקב"ה. **ושדים אין לה**, היינו שלמדנו, בשעה שקרבו ישראל להר סיני, לא היה בהם זכיות ומעשים טובים להגן עליהם, שכתוב, ושדים אין לה. שהם תקונה ויפיה של האשה, ואין יופי לאשה אלא הם. **מה נעשה לאחותנו**, מה יעשה ממנה, בשעה שהקב"ה יתגלה בהר סיני לדבר בדברי תורה, ויפרחו הנשמות מהם.

פסקה רפד

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, בשעה ההיא שקרבו ישראל להר סיני, עם לילה ההיא והבוקר, היו שלשה ימים שלא נזדווגו עם נשותיהם. באו מלאכים הקדושים וקבלו את ישראל באחוה, כי הם מלאכים למעלה, וישראל מלאכים למטה, הם מקדשים שם העליון למעלה. וישראל מקדשים שם העליון למטה.

פסקה רפה

ואתעטרו ישראל בשבעין וכו': ונתעטרו ישראל בלילה ההוא בע' כתרים. ומלאכים העליונים היו אומרים, אחות לנו קטנה ושדים אין לה. שאין בהם זכיות ומעשים טובים. **מה נעשה לאחותנו**, כלומר, מה יקר ותפארת נעשה לאחותנו זו ביום, שהקב"ה יתגלה בהר סיני, לתת להם התורה.

פסקה רפו

ויהי ביום השלישי: כתוב, היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה. והיינו שכתוב, ויהי ביום השלישי. ר' שמעון אמר. בשעה שהקב"ה רצה להתגלות בהר סיני, קרא הקב"ה לכל הפמליא שלו, אמר להם, עתה, נער ישראל, שאינם יודעים מצותי, ואני רוצה להתגלות עליהם ברחמים ויקבלו מצותי. ז"ש ויהי ביום השלישי. ביום השלישי

ודאי, שהוא ת"ת, שהוא רחמים. מאין לנו, שכתוב, ויט שמים וירד. ושמים הוא ת"ת, שהוא רחמים כנ"ל.

פסקה רפז

ובהאי אתגלי קב"ה וכו': ובזה נגלה הקב"ה לישראל, שהקדים להם רחמים בתחילה, ואה"כ נתן להם התורה מצד הגבורה ביום השלישי, ונמצאים כלולים מרחמים וגבורה, כי כן ראוי להם, ובשביל כך נקראים ישראל. שהשם ישראל יורה על התכללות רחמים וגבורה.

פסקה רפח

בהיות הבקר: שכתוב בקר לא עבות. כי אם היה עבות, היה נמצא בחושך, ולא היה נגלה החסד. ומתי נגלה החסד, בבקר. כש"א, הבוקר אור. כי כשהאיר הבקר נמצא חסד בעולם, והדינים נעברים. ובזמן שאין הבקר מאיר, עוד לא נעברו הדינים, שכתוב, ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים. כיון שנעברו הככבים, והשמש מאיר, בשעה ההיא, כתוב, בקר לא עבות, וחסד מתעורר בעולם התחתון, בשעה ההיא כתוב בהיות הבקר. שכיון שנעברו הככבים נמצא הבקר.

פסקה רפט

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, בהיות הבקר התחיל הקב"ה להתגלות על הר סיני, למדנו, **בהיות הבוקר**, היינו כשנתעוררה זכותו של אברהם, שכתוב בו, וישכם אברהם בבקר.

פסקה רצ

ויהי קלת וברקים: אמר ר' אבא, קלת כתוב חסר ו' של סימן הרביים, יורה על שני קולות שחזרו לאחד, זה יוצא מן זה, רוח ממים, ומים מרוח, שנים שהם אחד, ואחד שהוא שנים. וע"כ כתוב קלת חסר ו'.

פירוש. כעין קול הגשמי, שהוא מורכב מרוח ומים, כן קול הרוחני מורכב ממים, שה"ס קו ימין, ומרוח שה"ס קו אמצעי. וברוח ומים אלו יש ב' בחינות, א) בג' קוין דבינה, ששם קו אמצעי שהוא **רוח** הוא תולדה מקו הימין שהוא **מים**. והיינו **רוח ממים**. ב) בג' קוין דז"א, כי אח"כ כשנתפשט קו אמצעי מבינה ויורד במקום ז"א בסוד חד בתלת קיימא (בראשית א' אות שס"ג) נמצא בו שקו אמצעי הוא שורש וסבה לב' קוין ימין ושמאל, (כמ"ש שם בסולם) ונמצא **שהמים** שה"ס קו ימין, הוא כמו תולדה מן **הרוח** שה"ס קו אמצעי, והיינו **מים מרוח**. והנה מצד אחד אפשר לומר שאלו ב' בחינות הן אחת, כי לא נמשך לז"א אלא מה שיש בבינה. וז"ש **תרין קלין דאהדרו לחד**, שהרי **דא נפקא מן דא**. ומצד הב', אפשר לומר שהן שנים, כי קול אחד הוא בבינה, וקול הב' הוא בז"א. וז"ש

תרין דאינון חד וחד דאיהו תרי. שאפשר לומר כך ואפשר לומר כך, וע"כ כתוב, קלת, חסר ו' של סימן הרבים.

פסקה רצא

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, קלת, היינו אחד, והוא קול גדול וחזק שאינו נפסק, לעולם. ההוא, שכתוב בו, קול גדול ולא יסף. שה"ס הרוח שבאו"א עלאין, שאין הי' יוצאת מאויר שלהם, וקומת רוח שבהם נשאר קיים לעולם בלי שינוי. (כנ"ל בראשית א' דף רנ"א ד"ה נחית עש"ה) ורוח הזה מאיר גם בזו"ן הגדולים (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף מ"ד ד"ה וטעם) כי שאר הקולות נפסקים, שלמדנו בארבע תקופות בשנה הקול נפסק, ואז דינים מתעוררים בעולם. וקול הזה, שכולל שאר הקולות בו, אינו נפסק לעולם, ואינו נעבר מקיום השלם והתוקף שלו. למדנו, קול הזה הוא קול הקולות, קול הכולל כל שאר הקולות.

פירוש. בד' תקופות השנה מתעורר שליטת קו השמאל, ואז תיכף נפסק הקול, שה"ס קומת החסדים, ודינים שולטים בעולם. וזהו רק בקול של ישסו"ת ושל ז"א אבל בקול של או"א, אין השמאל שולט להפסיקו והחסדים אינם פוסקים מהם לעולם. וקול הזה כולל כל הקולות שלמטה ממנו.

פסקה רצב

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, אין קול אלא מצד רוח ומים ואש, שהם ג' קוין. והכל עושה הקול, שהוא קו האמצעי, ועל ידו נכללים הקוים זה בזה ונעשו לאחד, וע"כ כתוב קלת, חסר ו' של סימן הרבים. וברקים, אמר ר' יוסי, היינו שכתוב, ברקים למטר עשה, כלומר שברקים פירושו, אש המחובר במים, כמו ברקים במטר. ששלהבת הברק במטר, יורה שהוא קשר של רחמים באהבה שאינה מצויה. וצריך לומר שלהובא במטרא, ולא בעוטרי.

פסקה רצג

תנא, ר' יהודה וכו': למדנו, ר' יהודה אומר, בצד הגבורה ניתנה התורה. אמר ר' יוסי, אם כן התורה היא בצד שמאל. אמר לו שחזרה לימין, שכתוב מימינו אש דת למו. וכתוב, ימינך ה' נאדרי בכח. הרי מצאנו, ששמאל נכלל בימין, שכתוב, מימינו אש וגו'. וימין בשמאל, שכתוב ימינך ה' נאדרי בכח. הרי שגבורה, שהיא שמאל, נכללה בימין.

פסקה רצד
וענן כבד על ההר וגו': היינו ענן חזק השקוע במקומו מחמת הכבד שלו, ואינו נוסע ממקום למקום כשאר עננים, **וקל שפר חזק מאד**. כי מתוך שהענן היה חזק יצא קול ההוא, כדי לשברו. כש"א, ויהי בשמעכם הקול מתוך החשך.

פסקה רצה
אמר ר' יהודה וכו': אר"י, ג' מיני חושך היו, שכתוב, חשך ענן וערפל. וקול ההוא דהיינו הקול שופר, היה יוצא פנימי מכולם. אמר ר' יוסי, פנימיות הכל היה הקול, שבו כתוב, קול גדול ולא יסף.

פסקה רצו
וכל העם רואים את הקולות: שואל, הכתוב אומר, רואים, שומעים היה צריך לומר. ומשיב, אלא כך למדנו, אלו הקולות היו נחקקים בחשך ענן וערפל, ונראים בהם, כמו שנראה גוף, ורואים מה שרואים, ושומעים מה ששומעים, מתוך חשך וערפל וענן אלו, ומתוך מראה ההיא שהיו רואים היו מאירים בהארה עליונה, ויודעים מה שלא ידעו דורות אחרים הבאים אחריהם.

פסקה רצז
וכלהו הוו חמאן וכו': וכולם היו רואים פנים בפנים, ז"ש פנים בפנים דבר ה' עמכם. ומי היו רואים. תאני ר' יוסי, מהארת קולות האלו, שלא היה קול, שלא היה מאיר בהארה, שמסתכלים בה כל הגנוזות, וכל הנסתרות, וכל הדורות שיבואו עד מלך המשיח. ומשום זה כתוב, וכל העם **רואים** את הקולות, רואים ראיה ממש.

פסקה רצח
אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, וכל העם רואים. **רואים**, הוא כמו שאמרנו, שראו מהארת הקולות האלו, מה שלא ראו דורות אחרונים האחרים. **את הקולות**, הוא כש"א, וארא את ה'. וארא ה', לא כתוב, אלא **את** ה', שפירושו, שראה השכינה שנקראת **את**. אף כאן וכל העם רואים הקולות לא נאמר, אלא, **את** הקולות. שסובב גם כן על ראית השכינה.

פסקה רצט
כגוונא דא את וכו': כעין זה, את השמים ואת הארץ, כי האתין שבתורה, ניתנו להסתכל בחכמה. כמו כבד את אביך ואת אמך. כבד את ה' מהונך. וכולם נדרשים לכלול בהם דבר אחר. אף כאן **את** הקולות לרבות קול אחר ההוא שלמטה, שהוא המלכות, שמקבץ אותם הקולות אליו ומה שיוצא מהם, שבו, במלכות, רואים ומסתכלים בחכמה עליונה כל גנזי עליונים, וכל סודות הנעלמים והסתומים, מה שלא נגלה לדורות אחרונים הבאים

אחריהם, ולא לדורות שיבואו לעולם, עד הזמן שיבא מלך המשיח. שכתוב, כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. **ואת הלפידים**, שואל, בתחילה קורא אותם ברקים, ועתה לפידים. ומשיב, הכל אחד, אלא אחר שנתקנו הברקים בתקוניהם, להראות, נקראים כך, לפידים.

פסקה ש

ואת קול השופר: תאני ר' יצחק, כתוב, אחת דבר אלקים שתים זו שמעתי, כמש"א, אנכי ולא יהיה לך. שאנכי ה"ס בינה, ולא יהיה לך, ה"ס ז"א, ונשמעו שניהם בבת אחת, אף כאן קול הוא ז"א. השופר, הוא בינה, ונשמעו שניהם בבת אחת.

פסקה שא

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, קל בשפר, היה צריך לומר, למה אומר השופר, ומשיב, אלא קול ההוא שנקרא שופר, שכתוב, והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחדש ביום הכפורים. בזה, ביום הכפורים שהוא בינה, נקרא שופר. כלומר, אם הקול יוצא מבינה, נקרא הקול שופר.

פסקה שב

א"ר יוסי וכו': אר"י, מה שופר הגשמי, מוציא קול הכלול אש רוח ומים, אף כאן הכל נכלל בזה שגם כאן כלול בקול היוצא משפר, אש רוח ומים, שהם חג"ת, סוד ג' הקוין. ומקול הזה יוצאים קולות אחרים.

פסקה שג

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, קול השופר פירושו, קול היוצא משופר, שמשמע, ששופר הוא אחד, וקול היוצא ממנו הוא אחד, שהקול ה"ס ז"א, והשופר ה"ס בינה, והשופר נמצא בקיומו מבחוץ הקול היוצא ממנו, ועל כך כתוב, קל השפר. ולא קל בשפר.

פסקה שד

ר' יהודה אמר וכו': רי"א כך, קל השפר, השפר כתוב חסר ו', שפירושו הוא כמש"א, שפר קדם דריוש. מלכי ישפר עלך. שפר קדמי להחויא. דהיינו לשון תפארת ויופי הרומז על ז"א שה"ס ת"ת.

פסקה שה

רבי שמעון אמר וכו': רש"א, קול השפר, היינו, כי המקום שהקול יוצא ממנו נקרא שופר. כי הקול הוא ז"א, והשופר הוא בינה, וז"א יוצא מבינה, כנודע. עוד אמר ר' שמעון, בוא וראה, שקול השופר הוא המקום של הקול, כי היינו שכתוב, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. מהו, מוצא פי ה'. זהו קול השופר, הוא גדול מכל שאר קולות התחתונים וחזק מכולם. שכתוב, וקול שופר חזק מאד, ועל כל שאר הקולות לא נאמר, חזק מאד.

בקול שופר הזה תלוי הכל, וזה שנקרא קול גדול, שכתוב, קול גדול ולא יסף. ונקרא, קול דממה דקה, שהוא האור של המאור, שהוא זך ודק, ומזכך ומאיר לכל.

פסקה שו

דממה מהו דממה וכו': כתוב, דממה, מהו דממה. אמר ר"ש, שאדם צריך לשתוק מפחדו ולסגור פיו. כש"א, אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום. דממה, היא שתיקה, שאינו נשמע לחוץ. וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק. כי ראו מה שראו, והיו מפחדים. וינעו הוא כש"א, וינועו אמות הספים מקול הקורא.

פסקה שז

תאנא מה כתיב וכו': למדנו. מה כתוב בו ביחזקאל, כאשר ראה הגבורות מנהגיו של הקב"ה. שכתוב, וארא והנה רוח סערה באה וגו'. רוח סערה למה. אמר ר' יוסי, כדי לשבר ארבע מלכיות. אמר ר' יהודה, למדנו, הוא רוח גדול שנתעורר במנהגי הגבורה של מעלה. **באה מן הצפון**: מצפון לא כתוב, אלא מן הצפון, עם ה' הידיעה, יורה על רוח ההוא הנודע למעלה, ההוא, שמכוסה וגנוז למעלה. רומז על מלכות דמדת הדין, המכוסה וגנוזה בג"ר דכל מדרגה.(כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף מ"ד ד"ה וטעם).

פסקה שח

ענן גדול ואש מתלקחת: מתלקחת, פירושו, שהיה נאחז בו ולא נאחז בו, נאחז בצדדיו לעורר הדין, שלמדנו, ג' פעמים ביום, יונק דין קשה ההוא בחקיקות הגבוהות מצד הגבורה. ז"ש ואש מתלקחת. כדי להתעורר בעולם. **גרדיני** פירושו מקום גבוה וחשוב, מלשון שהעלוהו לגרדום (שבת ל"ב ע"א) שהוא מקום מיוחד וגבוה למושב השופטים. פירוש. המלכות דמדת הדין הקשה, מכונה אש. ומבחינה זו, היו הט' ספירות ראשונות נקיים מכל דין. אלא אח"כ, כשעלתה המלכות לבינה, ונמתקה במדת הרחמים אז נאחז הדין שבמלכות בבינה שבכל הספירות, וז"ש ואש מתלקחת, כי נתלקחה למעלה בבינה. ונודע שבג' קוין של ז"א שולטת מלכות זו שעלתה לבינה, וז"ש **תלת זמנין ביומא**, שה"ס ג' קוין דז"א שנקרא יום, **ינקא ההוא דינא קשיא בגרדינוי גליפין מסטרא דגבורה**, דהיינו בחקיקות הספירות העליונות הגבוהות מן המלכות, בצד הגבורה. דהיינו בקו שמאל. אמנם לעת גדלות נטהרת הבינה מדינים של המלכות (כנ"ל ב"א דף ר"צ ד"ה בגין) ועכ"ז מכח קו האמצעי אינה נטהרת לגמרי, (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) וע"כ אומר, **דהוה אחיד ביה ולא אחיך**, שמצד אחד **לא אחיד** שהרי יש שם ג"ר, ומצד אחד **אחיד**, שהרי אין שם אלא ו"ק דג"ר.

פסקה שט

ומה מבסם ליה וכו': ומה ממתיק אותו, את אש מתלקחת שבבינה, הוא, ההוא שכתוב בו, ונגה לו סביב. כי זוהר ההוא המסבב אותו מכל צדדיו שהוא חכמה, ממתיק אותו ומתקן אותו שלא יהיה דין קשה ויוכלו בני אדם לסובלו.

פסקה שי

ומתוכה כעין החשמל: למדנו, **ומתוכה**, פירושו מפנימיותה. **כעין החשמל**, מהו חשמל. א"ר יהודה, חיות אש מדברות. שהן מבחינת זו"ן פב"פ, שנקראים אז קול ודבור, וע"כ הן מדברות.

פסקה שיא

תאנא א"ר יוסי, וכו': למדנו, אר"י, חשמל, פירושו, מה שהוא לב לאש. כלומר, שה"ס ל"ב נתיבות החכמה, שהוא החיות של הבינה, שהוא בסוד אש מתלקחת. שכתוב, מתוך האש **כעין** החשמל, ולא כתוב החשמל סתם. כי כעין, רומז על אור החכמה הנקרא עין. **מתוך האש**, פירושו בפנימיות האש, כי הוא בפנימיות האש. **כעין החשמל**, שהוא אחר ד' מדרגות, שכתוב, רוח סערה, ענן גדול, ואש מתלקחת, ונגה לו סביב, ומתוכה כעין החשמל. **מתוך האש**, היינו ההוא שכתוב בו ואש מתלקחת. שהוא בינה. ואין הפירוש מתוכה של נגה.

פירוש. כי הם ה' מדרגות: רוח סערה הוא מלכות, ענן גדול הוא ז"א, אש מתלקחת היא בינה, ונגה לו סביב היא חכמה שבימין.המתקנה את הבינה, ומתוכה כעין החשמל, הוא אור החכמה מבינה החוזרת לחכמה, שנקראת ל"ב נתיבות החכמה. ומ"ש מתוכה, אין הפירוש מתוך הנוגה, אלא מתוך אש מתלקחת. ונמצא שהחשמל היא מדרגה רביעית ונגה לו סביב הוא מדרגה חמשית. ומ"ש, **דאיהי בתר ארבע דרגין**, היינו שהחשמל מתגלה אחר ד' מדרגות האלו. כי אחר שנגה מתקנת את האש מתלקחת מתגלה החשמל.

פסקה שיב

תניא רבי יוסי בר ר' יהודה וכו': למדנו ר"י בר"י אמר, ראו כאן ישראל, מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי. וכולם התדבקו בחכמה העליונה היקרה. חמש מדרגות של קולות ראו ישראל בהר סיני, ובחמש מדרגות אלו ניתנה התורה. מדרגה חמשית הוא, שכתוב, קול השופר. כנגדם ראה יחזקאל חמש מדרגות שהם מחוץ, לאלו ה' קולות, שהם, רוח סערה, ענן גדול, ואש מתלקחת, ונגה לו סביב, ועין החשמל.

פסקה שיג

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, בישראל כתוב, פנים בפנים דבר ה' וגו'. ביחזקאל כתוב, כעין, ודמות, כמי שרואה אחר כתלים רבים. כמו שאדם רואה מאחורי הכותל. אמר ר' יהודה מה שראו ישראל לא ראה נביא אחר. כל שכן מה שראה משה לא ראה נביא אחר. אשרי חלקו, שכתוב בו ויהי שם עם הויה, שה"ס אספקלריאה המאירה, ולא במראה אחרת, שאינה מאירה. כמ"ש, ומראה ולא בחידות, אבל אספקלריאה שאינה מאירה, היא מראה, בחידות.

פסקה שיד

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, בוא וראה, כתוב, היה היה דבר ה'. נבואה לשעה היתה, ע"כ נאמר היה היה. ר' יהודה אומר, לקיום הוא בא, שהיה צריך להיות בשביל ישראל, לדעת שהקב"ה לא עזב אותם, ובכל מקום שנתפזרו ישראל בגלות הוא שורה עמהם.

פסקה שטו

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, היה היה, פירושו, שראה ולא ראה, שעמד בדברים אלו, ולא עמד. ז"ש וארא כעין חשמל ולא כתוב וארא חשמל. אבל ישראל מה כתוב בהם, וכל העם רואים את הקולות, דהיינו, שכל אחד ואחד ראה כראוי לו.

פסקה שטז

דתניא כל חד וכו': שלמדנו, כל אחד ואחד, היו עומדים שורות שורות, גבולים גבולים, וכראוי להם ראה כל אחד ואחד. אמר ר' שמעון, ראשי העם היו עומדים בלבדם, ראשי השבטים בלבדם, נקבות בלבדן. ה' מדרגות עמדו לימין, וה' מדרגות לשמאל. ז"ש אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם, ראשיכם, שבטיכם, זקניכם, ושוטריכם, כל איש וגו'. הרי חמש מדרגות לימין. וחמש מדרגות לשמאל מי הן. היינו שכתוב, טפכם, נשיכם, וגרך אשר בקרב מחניך, מחטב עציך, עד שאב מימיך, הרי המש מדרגות לשמאל.

פסקה שיז

כלהו דרגין אתתקנו וכו': כל המדרגות האלו נתקנו כעין של מעלה. כנגדם ירשו ישראל ירושת עולם, עשרת הדברות, שבהם תלוים כל המצות וכל הזכיות, וכל ירושת נחלתם, שהם חלק הטוב של ישראל.

פסקה שיח

תאנא בההיא שעתא וכו': למדנו, בשעה ההיא שנגלה הקב"ה בהר סיני, היו רואים כל ישראל, כמי שרואה אור בעששית ומאור ההוא היה רואה כל אחד ואחד, מה שלא ראה יחזקאל הנביא. **עששית**. פירושו מנורה שכתליה זכוכית ונר מאיר מתוכה.

פסקה שיט

מ"ט, משום דאינון וכו': שואל, מה הטעם. ומשיב, משום שאלו קולות העליונים נגלו כאחד כמו שאמרנו, שכתוב, וכל העם רואים את הקולות. אבל ביחזקאל, השכינה נגלה במרכבותיה, ולא יותר, והיה רואה, כמי שרואה אחרי כתלים רבים.

פסקה שכ

אמר רבי יהודה וכו': אר"י, אשרי חלקו של משה, שכתוב בו, וירד ה' על הר סיני ויקרא ה' למשה. אשרי הדור, שכתוב בו, וירד ה' לעיני כל העם על הר סיני.

פסקה שכא

ת"ח וכו': בוא וראה כתוב, מימינו אש דת למו, כי מימין נגלה מה שנגלה. שואל, מה בין זה לזה של יחזקאל. אמר ר' יוסי, כאן בסיני היה ראש וגוף של המלך, שכתוב, ויט שמים וירד. כי לפני זה כתוב, עלה עשן **באפו** ואש **מפיו** תאכל וגו' וירד, הרי שיש כאן ראש, שנאמר בו אף ופה. ובמקום שיש ראש יש גוף. אבל ביחזקאל כתוב, ותהי עליו שם **יד** ה', שנגלה יד ולא גוף. ולמדנו, אפילו ביד, יש יד ה' עליונה דהיינו יד של ז"א, ויש יד ה' תחתונה דהיינו המלכות שנקראת יד. ולו נגלה יד התחתונה.

פסקה שכב

ת"ח כתיב נפתחו וכו': בוא וראה, כתוב נפתחו השמים וארא מראת אלקים. **מראת**, כתוב חסר **ו'** להראות, שעל השכינה אומר, כי וארא מראת חסר **ו'**, יורה על מראה אחת, שהיא השכינה, אמר ר' ייסא, וכי השכינה אינה הכל. אמר ר' יוסי אינה דומה הראש של המלך לרגליו של המלך, שהיא השכינה המלבשתו מחזה ולמטה, שנקרא רגליו. אע"פ שהכל הוא בגופו של המלך.

פסקה שכג

ת"ח בישעיהו כתיב וכו': בוא וראה, בישעיהו כתוב, וארא **את** ה'. שהיא השכינה הנקראת **את**. וביחזקאל כתוב, וארא **מראת** אלקים, כאן **את** שהיא השכינה, ושם **מראת**, שהיא השכינה, כי מה שראה זה ראה זה. דהיינו רק השכינה. אשרי חלקו של משה, שלא היה נביא שלם כמותו, שהוא ראה באספקלריאה המאירה, שהוא ז"א.

פסקה שכד

וארא את ה': את, הוא בדיוק. שהיא השכינה, וארא מראת אלקים, מראת הוא בדיוק, שהיא השכינה, ובמדרגה אחת היו שניהם, ישעיהו ויחזקאל. שואל, אם כן, למה לא פירש ישעיהו כל כך כמו יחזקאל, אמר ר' יוסי זה כלל דהיינו ישעיה, וזה פירש, דהיינו יחזקאל. מה הטעם שיחזקאל פירש כל כך. ומשיב, אלא, מה שפירש יחזקאל, הכל היה צריך בשביל ישראל, שידעו האהבה שאהב אותם הקב"ה, שהשכינה ומרכבותיה באות לגור ביניהם בגלות.

פסקה שכה

א"ר חייא וכו': אר"ח, כתוב, בארץ כשדים. והרי כתוב, הן ארץ כשדים זה העם לא היה, למה נגלתה השכינה שם. אם תאמר, בשביל ישראל, היה טוב שהשכינה תשרה בתוכם ולא תהיה נגלית. ומשיב, אלא כך למדנו, אם לא היתה נגלית, לא היו יודעים שהשכינה בתוכם.

פסקה שכו

והא דאתגלייא וכו': ומה שנתגלתה, מה כתוב, על נהר כבר, דהיינו על מים, במקום שאינו נטמא ואינו שורה בו טומאה. ונהר ההוא היה אחד מארבעה נהרות היוצאים מעדן שכתוב, על נהר כבר, מהו כבר. שכבר היה. ממקום שהשכינה שורה עליו. וכתוב, ותהי עליו שם יד ה', שם, ולא במקום אחר.

פסקה שכז

אמר רבי חייא וכו': אר"ח כתוב, ומתוכה דמות ארבע חיות וגו'. למדנו בסוד העליון, ארבע חיות יש שהם לפני ולפנים בהיכל הקדוש, שהוא בינה, והן הראשונות, זקנים הנמשכים מעתיקא קדישא, הן הכלל של השם הקדוש הוי"ה. כי **י'** היא אריה, **ה'** היא שור, **ו'** היא נשר, **ה'** אחרונה היא אדם. שה"ס ג' קוים ומלכות המקבלתם. ויחזקאל ראה רק דמות של המרכבות העליונות, כי הוא ראה אותן ממקום שאינו מאיר כל כך. דהיינו בעולם היצירה. למדנו, כעין שיש למעלה, בבינה כן יש למטה מהן, בזו"ן, וכן יש בכל העולמות, הנקראים, בריאה, יצירה, עשיה, כולם אחוזים זה בזה וזה בזה. וכל מה שיש בעולם העליון יש בעולם התחתון, והוא ראה אותן, בעולם היצירה.

פסקה שכח

ואי תימא לעילא וכו': ואם תאמר שראה אותן יותר למעלה מעולם היצירה. למדנו, משה ראה ממראה המאירה, שהוא ז"א. וכל הנביאים לא ראו אלא מתוך מראה שאינה

מאירה, שכתוב, וארא מראת אלקים חסר ו' שהיא מלכות. וכתוב, אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע וגו' לא כן עבדי משה וגו' וכתוב, פה אל פה אדבר בו.

פסקה שכט

א"ר יוסי ת"ח וכו': אר"י, בוא וראה, שהנביאים כולם כלפי משה, הם כנקבה כלפי זכר, שכתוב פה אל פה אדבר בו ומראה, שהיא בהכרח מראה המאירה, שהרי כתוב, פה אל פה אדבר בו. ולשאר הנביאים כתוב, במראה אליו אתודע, שהיא מראה שאינה מאירה. וכתוב, במראה, ולא במראת חסר ו'. כל שכן יחזקאל, שאפילו מראה לא כתוב בו, אלא מראת חסר ו'. שהוא ראה בעולם היצירה. וכל שכן שכתוב בו, במשה, ולא בחידות, אלא כל מלה על בירורו אשרי הדור, שנביא הזה היה שורה בתוכם.

פסקה של

א"ר יוסי ברבי יהודה וכו': אר"י בר"י, פנים בפנים ראו ישראל זיו יקר מלכם, ולא היה בהם עורים ופסחים וקצוצי ידים וחרשים. עורים, משמע, משכתוב, וכל העם רואים. פסחים, משכתוב, ויתיצבו בתחתית ההר. קצוצי ידים וחרשים, שכתוב נעשה ונשמע ולעתיד לבא כתוב, אז ידלג כאיל פסח ותרון לשון אלם.

פסקה שלא

וידבר אלקים את כל וגו': רבי יהודה פתח, מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. בכמה דרכים מעידה התורה באדם, שלא יחטא לפני אדונו. בכמה דרכים נותנת לו עצה שלא יסור מדרכיו לימין ולשמאל. בכמה דרכים נותנת לו עצה, איך לשוב לפני אדונו, וימחול לו.

פסקה שלב

דתנן שית מאה וכו': שלמדנו, שש מאות ושלש עשרה מיני עצות נותנת התורה לאדם להיות שלם עם אדונו, משום שאדונו רצה להטיב לו בעולם הזה ובעולם הבא. וביותר, בעולם הבא. כי למדנו כל מה שהקב"ה משלים את האדם, מטוב הזה שזוכה בהם לעולם הבא הוא נשלם בו. מה הטעם. משום שעולם הבא הוא של הקב"ה.

פסקה שלג

והכי תנינן האי וכו': וכך למדנו. עולם הזה כלפי עולם הבא אינו אלא כמו חדר הכניסה כלפי האולם. וכשזוכה אותו הצדיק זוכה בשלו. שלמדנו, כתוב, ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו. מה הטעם. משום שהוי"ה הוא נחלתו. אשרי חלקו, מי שזוכה לרשת נחלה עליונה הזו, זוכה בה בעולם הזה, ובבית של עולם הזה, כך זוכה בעולם הבא ובבית

העליון הקדוש, שכתוב, ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם. אשרי חלקו של הצדיק ההוא שמדורו עם המלך בביתו.

פסקה שלד

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, אשרי חלקו של צדיק ההוא שזכה לזה, שכתוב, אז תתענג על ה', עם ה' לא כתוב, אלא, על ה', מהו על ה'. ומשיב, הוא מקום שעליונים ותחתונים נמשכים ממנו ומשתוקקים למקום ההוא שכתוב, **מאין** יבא עזרי, דהיינו הכתר שנקרא **אין** וכתוב, ועד עתיק יומיא מטא וקדמוהי הקרבוהי. דהיינו הכתר שנקרא עתיק יומיא. וחשקם ועינוגם של הצדיקים הוא, להסתכל בזיו ההוא,שכל זיו יוצא ממנו, וממנו נמשכים כל הכתרים. שהם הספירות.

פסקה שלה

תו אמר ר' שמעון וכו': עוד, אמר ר"ש, למדנו במקרא זה, אז תתענג על ה'. סופו של המקרא מה כתוב, והרכבתיך על במתי ארץ. היינו על מקום ההוא שנקרא במתי ארץ, שהוא למעלה מארץ הזו, דהיינו למעלה מן המלכות שנקראת ארץ, ומקום ההוא שנקרא במתי ארץ, היינו השמים, שהוא ז"א, והיינו שכתוב, על במתי ארץ, כי השמים הם למעלה מארץ.

פסקה שלו

על ה' אמר ר"א וכו': אר"א, אז תשב לא כתוב, אלא אז תתענג על ה', היינו שמים שהוא ז"א, שכתוב רומה על השמים אלקים, שפירושו ז"א, והרכבתיך על במתי ארץ, היינו ארץ החיים, שהיא המלכות שנקראת ארץ, ומשמע משכתוב, על במתי, הוא לכלול ציון וירושלים שהם פנימיות וחיצוניות של יסוד המלכות, והיינו שהכתוב מדבר משמים של מעלה, שהוא ז"א ומארץ שלמעלה, שהיא המלכות. והדבר שאמר ר' שמעון כך הוא כמו שאמרתי, והכל אחד, שכתוב, ועד עתיק יומיא מטא וגו'. וכל אלו הדברים עולים במקום אחד.

פירוש. ר' אבא מבאר דברי ר' שמעון, שאמר, על ה' פירושו כתר, ואומר ר' אבא, שכונתו, שפע הכתר הנמשך מכתר לז"א, והמקבל הוא במקום ז"א. כי אם היתה הכונה במקום כתר, היה צריך לומר אז תשב על ה', שישב במקום כתר, והכתוב אומר אז תתענג, היינו שיתענג משפע הכתר שבמקום ז"א, הנקרא שמים, ולא ממקום הכתר, שאין השגה שם. וכן על במתי ארץ שמפרש ר"ש שהוא שמים, דהיינו ז"א, אומר ר' אבא שהיא המלכות, והיינו ג"כ שפע ז"א המקובל ממקום המלכות, הנקראת ארץ. וז"ש, **ומלה דאמר ר"ש הכי הוא** וכו'. כי רק מפרש דבריו כמו שנתבאר. ומוכיח דבריו, שאין כונת ר"ש כתר ממש,

שהרי מביא הכתוב, ועד עתיק יומיא מטא, דהיינו רק שמגיע לכתר הנקרא עתיק יומיא, כי מטא פירושו מגיע, והיינו ע"י שמקבל שפע הכתר ממקום ז"א, הוא מגיע לכתר.

פסקה שלז

אמר ר' אבא לר"ש וכו': אר"א לר' שמעון, יאמר לי אדוני מקרא זה כולו, במה הוא מעמיד אותו. שכתוב, אז תתענג וגו' והאכלתיך נחלת יעקב אביך. אמר לו ר' שמעון, והרי הכל נאמר. שהתענוג והעדן **על ה'**, כתוב, שהוא למעלה דהיינו כתר כנ"ל. וכתוב, ועד עתיק יומיא מטא וגו'. **על במתי ארץ**, כמו שאמרנו. שהוא ארץ החיים דהיינו מלכות.

פסקה שלח

והאכלתיך נחלת יעקב אביך: הוא כמו שכתוב, ויתן לך האלקים מטל השמים וגו'. וטל השמים, היינו נחלת יעקב. והברכה שברך יצחק ליעקב על שמים הזה אמר, שהוא ז"א, וברכו בברכה, שעתידים בניו של יעקב לעמוד לתחיה על ידי טל ההוא לעתיד לבא, שכתוב, **ויתן לך האלקים**, לך ולא לאחר. **מטל השמים**, שבו עתידים המתים לעמוד לתחיה לעתיד לבא. אשר טל הזה יוצא מעתיקא קדישא לזעיר אנפין, הנקרא שמים, ושורה בשמים הזה. הסתכל ר' אבא במקרא, ואמר, עתה מובן הכל, ונמצא שברכתו של יצחק היא יותר למעלה ממה שחשבתי.

פסקה שלט

תאנא, מי ימלל גבורות ה': שואל, אומר, מי ימלל, מי ידבר היה צריך לומר. אמר ר' חייא, כמש"א, וקטפת **מלילות** בידך. שנקראים כן, משום שמפרישים הגרעינים מן השבלת על ידי מלילה, אף כאן מי ימלל, פירושו, מי ימלל ויבטל גבורות ה'. **גבורת ה'**, חסר ו' של סימן הרבים, רומז, שגבורות הרבה הן, ויוצאות מגבורה אחת. ולמדנו, גבורה עליונה אחת, עטרה של העטרות, שהיא בינה שדינים מתעוררים ממנה, מתעטרת, ויוצאים ממנה חמשים שערים, מהם ימין, ומהם שמאל, וכל אחד ואחד נקרא גבורה, וכל אחד ואחד מתעטר באורות של חקיקות הגבוהות, וכולם נקראים גבורות ה'.

חקיקות הגבוהות, היינו חקיקות הדין שנעשו בבינה על ידי עלית המלכות אליה, שבסבתה באה הבינה לקטנות. ואורות החקיקות הגבוהות, היינו הג"ר שחוזרות לבינה בסבת ירידת המלכות ממנה.

פסקה שמ

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, על כן, גבורת ה' כתוב חסר ו', משום שכל הגבורות כלולות בזו, דהיינו בגבורה העליונה שהיא בינה. **ישמיע כל תהלתו**, זו היא השכינה, זיו יקרו של הקב"ה, שכתוב, **ותהלתו** מלאה הארץ.

פסקה שמא
אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, כתוב, ונהר יוצא מעדן וגו' שם האחד פישון וגו'. הרי אלו הנהרות נקראים בשמות, ואלו הארבעה נמשכים מנהר ההוא היוצא מעדן. ומה שמו של הנהר היוצא מעדן. אמר ר' שמעון, יובל שמו, שכתוב, ועל יובל ישלח שורשיו, וכתוב, ולא ימיש מעשות פרי. מה הטעם לא ימיש מעשות פרי, משום דעל יובל ישלח שורשיו, שהיא בינה. ועל כן כתוב, וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, ששפע הבינה אינו פוסק. וע"כ כתוב, יוצא מעדן, יוצא ואינו פוסק.

פסקה שמב
תאנא א"ר שמעון וכו': למדנו אמר ר' שמעון, כתוב, וידבר אלקים את כל וגו': אומר וידבר, ולא ויאמר, הוא משום, כי וידבר הוא בהרמת קול להכריז הדברים. (כמ"ש בזהר נשא קל"ב ע"ב דפ"י) שלמדנו, בשעה שהקב"ה נתגלה והתחיל לדבר, העליונים והתחתונים נתחלחלו, ויצאו נשמות ישראל.

פסקה שמג
ותאנא ההוא מלה וכו': ולמדנו, מלה ההיא היתה פורחת מלמעלה למטה, ונחקקה בארבע רוחות העולם, ועלתה וירדה. כשעלתה, נתמלאה מהרי אפרסמון הטהור, ונתמלאה בטל ההיא שלמעלה, ומסבבת סביב ישראל ומחזירה להם נשמתם. ומסבבת וחוזרת ונחקקת במקומה בלוחות האבן. וכן כל מלה ומלה.

פסקה שמד
אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, כל מלה ומלה היתה מלאה בכל אלו הטעמים, בכל אלו דברי גזרות, שכר ועונש, סודות וסתרים, כאוצר הזה המלא מכל.

פסקה שמה
ובשעתא דהוה נפיק וכו': ובשעה שמלה ההיא היתה יוצאת נראית כאחת, וכשהיתה נחקקת במקומה, בלוחות האבן, נראים במלה ההיא ע' ענפים שעולים בתוכה, וחמשים כתרים חסר אחד מצד ההיא, וחמשים חסר אחד מצד האחר. כפטיש הזה בזמן שהוא מכה בהר, כש"א כפטיש יפוצץ סלע. והיו רואים ישראל עין בעין והיו שמחים.

פסקה שמו
וכלהו דרין בתראין וכו': וכל הדורות שאחריהם, כולם נזדמנו שם, וכולם קבלו התורה בהר סיני. שכתוב, כי את אשר ישנו פה וגו' ואת אשר איננו פה עמנו היום. וכולם היו כל אחד ואחד כראוי לו, וכולם רואים, ומקבלים הדברים.

פסקה שמז

אלקים דא גבורה וכו': וידבר אלקים, הנה השם **אלקים**, הוא גבורה, **את**, יורה שנכלל בימין. כמו שלמדנו, את השמים הוא ימין ואת הארץ הוא שמאל, שכתוב, אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, וימין, זה הוא **את**. דהיינו חסד. **כל**, בא לכלול כל שאר הספירות. **הדברים**, יורה שהדברים מתקשרים ונכללים זה בזה, **האלה**, יורה על כל הטעמים, וכל הסודות, וכל הסתרים, והגזרות והעונשים.

פסקה שמח

לאמר, למהוי ירותא וכו': המלה **לאמר**, פירושו, להיות ירושה לכל. שכתוב, תורה צוה לנו משה **מורשה** וגו'. כי אם תאמר כפשוטו, לומר לכל, ולגלות מה שלא נצרך לגלות לכל אדם. הרי כתוב, אנכי ה' אלקיך, יורה, כמו שאני מכוסה וסתים כך יהיו דברים אלו מכוסים וסתומים בלבך.

פסקה שמט

ד"א, וידבר אלקים וגו': פירוש אחר. וידבר אלקים, הוא מדרגה אחת. את כל הדברים האלה לאמר, הרי חמש מדרגות אחרות. שכל מלה היא מדרגה אחת. ר' יהודה אומר, **וידבר אלקים**, הוא גבורה. **את**, הוא ימין דהיינו חסד. **כל**, זה וזה, חסד וגבורה ביחד. אמר ר' יצחק, כל, כולל את אברהם, שכתוב, וה' ברך את אברהם בכל.

פסקה שנ

הדברים, לאכללא וכו': המלה **הדברים**, הוא לכלול שאר הכתרים שנתכסו. **האלה**, לכלול אלו שנתגלו וכתוב, וכל העם רואים את הקולות. שהם המתגלים הנכללים באלה. **לאמר**, ז"ש אשת חיל עטרת בעלה, דהיינו, שיורה על השכינה. וכתוב, לאמר הן ישלח איש את אשתו, הרי שהמלה לאמר סמוכה אל אשה. אשר כאן יורה על הנוקבא דז"א שהיא השכינה.

פסקה שנא

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, למה ניתנה התורה באש וחשך, שכתוב, וההר בוער באש עד לב השמים חשך וענן וערפל. ומשיב, הוא משום, שכל מי שעוסק בתורה ניצל מאש אחרת, של גיהנם, ומחושך שמחשיכים כל שאר העמים לישראל, שבזכותו של אברהם נצולו ישראל מאש של גיהנם.

פסקה שנב

דתניא אמר ליה וכו': שלמדנו, אמר לו הקב"ה לאברהם כל זמן שבניך יעסקו בתורה יהיו ניצולים מאלו, מאש וחשך, ואם לא, הרי אש של גיהנם שולטת בהם, וישתעבדו

בין האומות. אמר לו אברהם, בשני קשרים לא יקומו הדברים, דהיינו אש גיהנם וגלות, אלא אם טוב לפניך, יהיו ניצולים מאש גיהנם וישתעבדו בין העמים עד שישובו אליך. אמר לו הקב"ה, כן הוא ודאי, זה שכתוב, **אם לא כי צורם מכרם**. מי הוא צורם. זה הוא אברהם, שכתוב, הביטו אל צור חצבתם. **וה' הסגירם**, זהו הקב"ה, שהסכים על ידו.

פסקה שנג

אמר ר' יהודה וכו': אר"י מיום שיצאו ישראל ממצרים עד יום שניתנה התורה, הם חמשים יום. מה הטעם. אר"י, משום שהם שנים של יובל, שהוא בינה, שכתוב, וקדשתם את שנת החמשים שנה. דהיינו שער החמשים שבבינה.

פסקה שנד

תאנא אמר ר"ש וכו': למדנו אר"ש, יובל ההוא, הוציא את ישראל ממצרים. ואם תאמר יובל ממש, דהיינו בינה בעצמה. לא, אלא מצד יובל היתה היציאה, ומצד יובל נתעורר הדין על המצרים, ומשום זה חמשים שנה אלו הם חמשים שערים של יובל שהיא בינה. פירוש. לא בינה עצמה הוציאה את ישראל ממצרים, אלא שהנוקבא דז"א עלתה והלבישה את הבינה, ונעשתה כמוה, והוציאה את ישראל ממצרים. וזה נבחן שהוא מצד הבינה ולא בינה ממש.

פסקה שנה

תאנא לקבל דא וכו': למדנו, כנגד זה חמשים פעמים נאמר ונזכר בתורה המעשים של מצרים, וכולם שבחים הם, דהיינו אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ויוציאך ה' משם. כי ביד חזקה הוציאך ה' מארץ מצרים. וכו'. וכולם הם חמשים פעמים ולא יותר משום שהכל נעטר ביובל, שהוא בינה, ומצד היובל בא הכל. ובבינה יש חמשים שערים. ומשום זה התורה הבאה מגבורה נעטרה בימין, שכתוב מימינו אש דת למו. ולמדנו חמשה קולות היו במתן תורה, כנגד חג"ת נ"ה דבינה, וכולם נראים בהם ונכללו בהם. ונתעטרו בזה, בבינה.

פסקה שנו

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, בזמן ההוא שקבלו ישראל את התורה, יובל זה, שהיא בינה, העטיר בעטרות שלו להקב"ה, שהוא ז"א, כמלך המתעטר בתוך צבאיו. שכתוב, צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו. מי אמו. זה הוא יובל. כי בינה הנקראת יובל היא אמא של ז"א, שנקרא שלמה. והיובל נתעטר בשמחה באהבה ובשלימות, שכתוב, אם הבנים שמחה. מי היא אם הבנים. א"ר שמעון, זה היא יובל.

פסקה שנז

א"ר יהודה וכו': אר"י, על כן כתוב, ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך. מי הם אביך ואמך. אר"י, הם כמו שבארוה בספרא דצניעותא שכתוב ערות אביך וערות אמך לא תגלה. אוי למי שמגלה ערותם. שה"ס חכמה ובינה המכונים או"א. (כמ"ש שם, תרומה קע"ז ע"ב דפו"י).

פסקה שנח

תאנא א"ר יצחק וכו': למדנו, אר"י, בשעה שנתגלה הקב"ה על הר סיני נזדעזע ההר, ובשעה שסיני נזדעזע נזדעזעו כל שאר הרי העולם, והיו עולים ויורדים עד שהושיט הקב"ה את ידו עליהם והתישבו. וקול יוצא ומכריז, מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור ההרים תרקדו כאילם וגו'.

פסקה שנט

ואינון תבאן ואמרין וכו': והם משיבים ואומרים, מלפני אדון חולי ארץ. א"ר יצחק, **מלפני אדון**, זה הוא אמא, שהיא בינה. שכתוב, אם הבנים שמחה. **חולי ארץ**, זו היא אמא תחתונה, שהיא מלכות. **מלפני אלקי יעקב**, זה הוא אבא, שהוא ז"א, אבא תתאה, שכתוב בני בכרי ישראל, דהיינו ז"א שנקרא ישראל. ועל זה כתוב, בעטרה שעטרה לו אמו, שהיא בינה.

פסקה שס

מהו בעטרה וכו': שואל, מהו בעטרה שעטרה לו. א"ר יצחק, כמו שכתוב, ושאול ואנשיו עוטרים את דוד. שהוא לשון מסבבים. משום שז"א מתעטר ומסובב על ידי אמא בלבן אדום וירוק בכל הצבעים שה"ס ג' קוים, שכולם כלולים בו ומסבבים בתוכו. אמר ר' יהודה, **בעטרה שעטרה לו אמו**, מהו עטרה. היינו שכתוב, ישראל אשר בך אתפאר. וכתוב, ובית תפארתי אפאר. דהיינו הג"ר, שהם פאר של ז"א הנקרא ישראל. ונקרא תפארת.

פסקה שסא

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, התורה ניתנה באש שחורה על אש לבנה, לכלול הימין בשמאל והשמאל שהוחזר לימין, שכתוב, מימינו אש דת למו.

פסקה שסב

אמר ר' אבא וכו': אר"א, בשעה שעשן הסיני היה יוצא, עלתה האש והתעטרה בעשן ההוא בגלוי, והיתה נראית כאשכול הזה. ועלתה וירדה. וכל הריחות והבשמים שבגן

עדן, היה מעלה עשן ההוא, במראה של לבן ואדום ושחור, ז"ש, מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל.

פסקה שסג

ההוא תננא מאן וכו': עשן זה מי היה. א"ר יצחק, הוא, השכינה שנתגלתה לשם. כש"א, מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן. שסובב על השכינה. א"ר יהודה, למה לך כל כך, הרי מקרא שלם הוא, שכתוב, והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן. אשרי העם שראו את זה ויודעים את זה.

פסקה שסד

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, כשנחקקו האותיות בלוחות האבן, היו נראות משני הצדדים, מצד זה ומצד זה. והלוחות מאבן ספיר היו, ונחקקו ונתכסו באש לבנה, והאותיות היו מאש שחורה, ונחקקו משני הצדדים מצד זה ומצד זה.

פסקה שסה

אמר ר' אבא וכו': אר"א, הלוחות היו בעינם, דהיינו בשלימות בלי שינוי, והאותיות היו פורחות ונראות בשתי מיני אש, אש לבנה ואש שחורה, כדי להראות יחד ימין ושמאל, שלבן הוא ימין ושחור הוא שמאל. שכתוב, ארך ימים בימינה בשמאלה וגו'. שואל הרי כתוב, מימינו אש דת למו. ומשיב, אלא מצד הגבורה היתה, שהוא שמאל ונכללה בימין. ומשום זה היתה בה, אש לבנה ואש שחורה.

פסקה שסו

תאנא כתיב וכו': למדנו, כתוב, והלוחות מעשה אלקים המה וגו'. אמר ר' יהודה, והלוחת כתוב, חסר ו', דהיינו אחד, שנים היו ונראו כאחד. ועשרה דברות נחקקו בהם. חמשה כלולים בחמשה, כדי שיהיה הכל ימין. מעשה אלקים המה ודאי.

פסקה שסז

ר' יצחק אמר וכו': ר"א, של ספיר היו, ושני אבנים היו, והאבנים היו סתומים, נפח הקדוש ברוך הוא ברוח, ונתפשטו ונחקקו ב' לוחות. ר' יהודה אמר, כעין ספיר היו, ולא ספיר ממש, זה משמע משכתוב, מעשה אלקים המה. ואם היו אבן ספיר הרי הם כשאר אבנים טובות, ולא מעשה אלקים.

פסקה שסח

אמר ליה אי וכו': א"ל א"כ, ספיר זה שהוא אבן טוב יקר משאר האבנים, אינו מעשה אלקים, והלא כל הבריאה היא מעשה אלקים. אמר לו במה אנו מבארים הכתוב מעשה אלקים המה, המה בדיוק, שהם מעשה אלקים ביחוד, ואינם נכללים במעשי הבריאה.

אלא בוא וראה, כתוב והלוחת מעשה אלקים, הלוחת כתוב, ולא כתוב, והאבנים מעשה אלקים המה. אלא שנפח באבנים ונתפשטו ונחקקו שני לוחות כנ"ל. והאבנים עצמם היו אבן ספיר ממש.

פסקה שסט

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, הכל הוא אחד. שדברי ר' יצחק ודברי ר' יהודה הולכים אל מקום אחד. אבל אלו שני לוחות, היו עד שלא נברא העולם ועלו מערב שבת, ועשה אותם הקב"ה, ומעשיו היו.

פסקה שע

ממה אתעבידו וכו': שואל, ממה נעשו הלוחות. ומשיב, למדנו, מטל העליון ההוא הנמשך מעתיקא קדישא, שהוא הכתר, וכשנוזל ונמשך לשדה תפוחים הקדושים, שהיא המלכות, לקח הקב"ה שתי כוסות מהם ונקפאו ונעשו שתי אבנים יקרות. נפח בהם, ונתפשטו לשני לוחות ז"ש מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים. כמ"ש כתובים באצבע אלקים.

פסקה שעא

תאנא אצבע אלקים וכו': למדנו, אצבע אלקים. הנה אצבע ההוא עולה לעשרה. כי עשר אצבעות הן עשר ספירות, וכלולות זה מזה ויש בכל אצבע עשר ספירות. כמו שלמדנו, אצבע אלקים היא. וכל אצבע ואצבע עולה לעשר, עד שנעשו יד שלם, שכתוב, וירא ישראל את היד הגדולה. אף כאן אצבע אלקים עולה לעשר.

פסקה שעב

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, חרות על הלחת, נקובים היו כתב האבנים מעבר לעבר, והכתב נראה משני הצדדים. **חרות**, פירושו, חקיקת החקיקות, דהיינו מעבר לעבר. אמר ר' אבא מצד הזה נראה צד האחר, ונקרא מכאן, מה שכתוב בצד האחר.

פסקה שעג

ר' אלעזר אמר וכו': רא"א, בנס היו כתובים, שכל בני אדם היו אומרים ומעידים שהוא מכתב אלקים ודאי, כי כל בני העולם לא יכלו לדעת אותם כמו שהיו.

פסקה שעד

לדעתייהו דאינון דאמרין וכו': שואל, לדעתם של אלו האומרים שהיו נקובים מעבר לעבר, מי כתוב, חרות בלוחות, חרות על הלוחות כתוב. ולא מעבר לעבר. ומשיב, אלא כך למדנו, חמשה קולות הם לימין.וחמשה לשמאל, ואלו של השמאל כלולים בימין, ומן הימין היו נראים אלו שבשמאל. וכאן, בלוחות, הכל הוא ימין שנכללו אלו ה' הדברות

שבשמאל באלו שבימין. וע"כ מה שהיה בצד זה רואה לצד האחר וקורא אלו האותיות. באופן, שזה הנס הנאמר בלוחות שקורא מצד זה מה שכתוב בצד זה אינו נאמר על פנים ואחור של הלוחות, אלא על ימין ושמאל שבהם, כי לא היו חרותים מעבר לעבר. כי למדנו, השמאל חזר לימין, שכתוב, מימינו אש דת למו. ומשום זה מכתב אלקים הוא ודאי.

פסקה שעה

הא כיצד, מאן וכו': ומפרש. איך זה היה מי שהיה מצד זה היה קורא אנכי ה' אלקיך, ומאלו האותיות היה רואה וקורא לא תרצח, היה קורא לא יהיה לך, והיה רואה וקורא לא תנאף, והיה קורא לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא, והיה רואה וקורא לא תגנוב. והכל מצד זה שבימין, וכך לכולם כן מצד האחר, וכולם כלולים זה בזה כאופן הזה. ז"ש מכתב אלקים הוא. מכתב אלקים הוא ודאי.

פסקה שעו

וירד משה אל העם ויאמר אליהם: ר' יוסי אמר, מהו אמירה הזו שכתוב, ויאמר אליהם, ולא כתוב מה שאמר. א"ר יצחק בוא וראה, דרך העולם הוא, כשבא שמחה לאדם, או כשבא צער, בטרם שיבין אותו אינו יכול לסבול, כי לבו פורח ממנו מיד, וכשמבין ויודע אותו, הוא עומד בקיומו ויכול לסבול. כל שכן כאן, שמשה אמר להם מה שיהיה לאחר כך וחיזק לבם בדברים, ועם זה לא יכלו לסבול, כל שכן אם לא היה אמר להם כלום. ומשום זה, **ויאמר אליהם** מתחילה, וחיזק את לבם, ואח"כ **וידבר** אלקים.

פסקה שעז

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, לא יכלו לסבול. כי למדנו, א"ר יהודה אמר ר' חייא אמר ר' יוסי, כששמעו מלה של הקב"ה, פרחה נשמתם, ועלו נשמות ישראל עד כסא הכבוד שלו להתדבק שם.

פסקה שעח

אמרה אורייתא קמיה וכו': אמרה התורה לפני הקב"ה, וכי לחנם הייתי שני אלפים שנה מטרם שנברא העולם. לחנם כתוב בה, ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר בתוכם. ואל בני ישראל תדבר לאמר. כי לי בני ישראל עבדים. איפה הם בני ישראל. בה בשעה החזירה התורה את נשמות בני ישראל כל אחת ואחת למקומה. התורה התקיפה ואחזה בהן בנשמות להחזירן לישראל. ז"ש תורת ה' תמימה משיבת נפש, משיבת נפש ממש. כי השיבה נשמות ישראל אחר שפרחו מהם.

פסקה שעט

תאנא כתיב וכו': למדנו, כתוב, וישב שלמה על כסא ה' למלך. כמו שכתוב, שש מעלות לכסא. כנגד שש הספירות חג"ת נה"י, וע"כ נקרא כסא ה'. ר' אבא אמר, שעמדה הלבנה במלואה, שלמדנו, בימיו של שלמה עמדה הלבנה במלואה. דהיינו הנוקבא דז"א הנקראת לבנה, היתה בכל שלמותה.

פסקה שפ

אימתי באשלמותא וכו': שואל, מתי הלבנה שהיא המלכות היא במלואה. ומשיב בשעה שעומדת בחמשה עשר מלכים, כמו שלמדנו, אברהם, יצחק, יעקב, יהודה, פרץ, חצרון, רם, עמינדב, נחשון, שלמון, בועז, עובד, ישי, דוד, שלמה. כשבא שלמה, שהוא מלך הט"ו, עמדה הלבנה, שהיא המלכות, במלואה. ז"ש וישב שלמה על כסא ה' למלך, שהוא המלכות. וכתוב, שש מעלות לכסא, כנגד חג"ת נה"י שלה, הכל כעין של מעלה.

פסקה שפא

ביומוי דצדקיה וכו': בימיו של צדקיהו, עמדה הלבנה, שהיא המלכות, בחסרון, ונפגמה. כש"א, וירח לא יגיה אורו. שלמדנו, בימיו של צדקיהו נפגמה הלבנה, ונחשכו פניהם של ישראל.

פסקה שפב

פוק וחשוב וכו': צא וחשוב. רחבעם, אביה, אסא, יהושפט, יהורם, אחזיהו, יואש, אמציהו, עוזיהו, יותם, אחז, יחזקיהו, מנשה, אמון, יאשיהו, צדקיהו. וכשבא צדקיהו נפגמה הלבנה ועמדה בחסרונה, שכתוב, ואת עיני צדקיהו עור. בו בזמן, השליך משמים ארץ, דהיינו ארץ זו, שהיא המלכות, נעברה מלפני שמים, שהוא ז"א, ונרחקה ממנו, ונחשכה ארץ הזאת.

פסקה שפג

תאנא בשעתא וכו': למדנו, בשעה שעמדו ישראל על הר סיני התחילה הלבנה להאיר. שכתוב, ויט שמים וירד. מהו וירד. היינו שהשמש, שהוא ז"א הנקרא שמים, קרב אל הלבנה, שהיא המלכות, והלבנה התחילה להאיר. שכתוב, דגל מחנה יהודה מזרחה. יהודה הוא מרכבה למלכות, מזרחה, לשון זריחה והארה.

פסקה שפד

בטורא דסיני וכו': בהר סיני, נתמנה יהודה לשלוט במלכות, שכתוב, ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן. שואל, מהו ועם קדושים נאמן. ומשיב, כשאמר הקב"ה לישראל,

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, נאמן היה יהודה לקבל את המלכות. והתחילה הלבנה, שהיא המלכות, להאיר.

פסקה שפה

אנכי ה' אלקיך וגו': ר' אלעזר פתח, שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך. שמע בני מוסר אביך זה הקב"ה, דהיינו ז"א, ואל תטוש תורת אמך, זו היא כנסת ישראל. מי כנסת ישראל. זו היא בינה. כמ"ש להבין אמרי בינה.

פסקה שפו

ר' יהודה אמר וכו': ריא"א, מוסר אביך, זה הוא חכמה, שנקראת אבא. ואל תטוש תורת אמך, זו היא בינה. ר' יצחק אמר, זה וזה, מוסר אביך ותורת אמך, בדבר אחד מתבארים שלמדנו, התורה יצאה מחכמה של מעלה. והחכמה עצמה מתחלקת לימין שנקרא אבא, ולשמאל שנקרא אמא. ר' יוסי אמר מבינה יוצאת התורה, שכתוב, להבין אמרי בינה, וכתוב, אל תטוש תורת אמך. והבינה נקראת אמא.

פסקה שפז

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, התורה מחכמה ובינה נכללה, שכתוב, שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך. ר' אבא אמר בכל הספירות נכללה, כיון שנכללה באלו השנים, חו"ב, היא נכללה בכולם. כי חו"ב כוללים בעצמם כל הספירות, בחסד, בדין ברחמים. שהם חג"ת, בכל השלמות שהדבר צריך. אם המלך והמלכה התחברו בה כולם מתחברים בה. במקום שאלו, חו"ב, נמצאים. נמצאים כולם.

פסקה שפח

ר' יוסי אמר וכו': ריא"א, **אנכי**, זו היא השכינה, כמ"ש אנכי ארד עמך מצרימה. **ה' אלקיך**, ר' יצחק אמר, אנכי, שהיא השכינה פוסק אותה הטעם, שתחת המלה, אנכי, כתוב טעם טפחה, שנגינתו מפסיקה מן המלה שלאחריה ה' אלקיך. כמש"א אנכי עשו בכורך. שדרשינן, אנכי, מי שאני, עשו, הוא בכורך. וע"כ, ה' אלקיך זה הקב"ה, שהוא ז"א. כמ"ש מן השמים השמיעך את קולו. ושמים הוא ז"א. וכתוב, אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם. מן השמים ממש, זה הקב"ה. דהיינו ז"א.

פסקה שפט

אשר הוצאתיך מארץ מצרים: אשר, פירושו, מקום שהכל מאשרים אותו, שהוא בינה. **הוצאתיך מארץ מצרים**, זה יובל, שהוא בינה הנקראת אשר, הוציאנו ממצרים. כמו שלמדנו, מצד יובל, שהוא בינה, יצאו ישראל ממצרים. ומשום זה חמשים פעמים

נזכר יציאת מצרים בתורה, וכן חמשים יום לקבלת התורה, וכן חמשים שנים לחירות העבדים. שכל אלו הם כנגד חמשים שערי בינה.

פסקה שצ

מבית עבדים: כמו שכתוב, הכה כל בכור בארץ מצרים, ולמדנו, שהם אלו כתרים התחתונים שהמצרים בטחו בהם. כמו שיש בית למעלה יש בית למטה, בית הקדוש למעלה כמ"ש בחכמה יבנה **בית**. בית תחתון למטה בקליפות, שאינו קדוש, הוא כמ"ש **מבית** עבדים.

פסקה שצא

תאנא בשעתא דאתמר וכו': למדנו, בשעה שנאמר אנכי, כל אלו מצות התורה שנאחזים במלך הקדוש העליון, שהוא ז"א בצד זה, כולם היו כלולים במלה הזו, אנכי.

פסקה שצב

כמה דתנינן וכו': כמו שלמדנו. כל מצות התורה נאחזים בגוף המלך, שהוא ז"א, מהם בראש המלך, מהם בגוף, ומהם בידי המלך, ומהם ברגליו. ואין מהם מי שיוצא מגוף המלך ולחוץ. ומשום זה, מי שפושע במצוה אחת שבתורה, הוא כמי שפושע בגוף המלך. כמ"ש, ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי, **בי** ממש. אוי לרשעים העוברים על דברי תורה, ואינם יודעים מה שעושים.

פסקה שצג

דאמר ר' שמעון וכו': דאר"ש, מקום ההוא שחטא לו, מקום ההוא ממש מגלה חטאו. חטא בהקב"ה, כנ"ל, הקב"ה מגלה חטאו, שכתוב, יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו. יגלו שמים עונו, זה הקב"ה, דהיינו ז"א הנקרא שמים, וארץ מתקוממה לו זו כנסת ישראל, דהיינו המלכות הנקראת ארץ.

פסקה שצד

תניא שמים גליין וכו': למדנו השמים, שהוא ז"א, מגלים עונו של אדם, ובשעה שהוא מגלה עונו, הארץ, שהיא המלכות עושה הדין של האדם, שכתוב, וארץ מתקוממה לו, לעשות בו דין. אמר ר' יוסי למדנו בשם ר' שמעון, בשעה שניתנה התורה, האם, שהיא בינה, והבנים, שהם זו"ן, נמצאו בשלימות. שכתוב, אם הבנים שמחה.

פסקה שצה

אנכי ה' אלקיך: אנכי, הוא כמו שלמדנו, בת היתה לו לאברהם אבינו, שהיא השכינה. וזו היא בת. **ה' אלקיך**, הוא כמו שכתוב, בני בכורי ישראל. שהוא ז"א הנקרא ישראל. וכתוב, עץ חיים היא למחזיקים בה. שהוא ז"א הנקרא עץ החיים. הרי בן.

פסקה שצו

אשר הוצאתיך מארץ מצרים: היינו שכתוב, יובל היא קדש תהיה לכם. שהיא בינה. וכתוב אם הבנים שמחה. וכתוב, וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור. שהיא בינה הנקראת שנת החמשים, ונקראת אמא. הרי אמא ובנים. אמא שהוציאנו ממצרים, ובנים שהם, אנכי שהיא בת. ה' אלקיך שה"ס בן, כנ"ל. יושבת אמא יושבים הבנים, כולם בשמחה בשלימות. ועל זה כתוב, אם הבנים שמחה. נעברה אמא, כולם נעברים ממקומם, וכתוב, לא תקח האם על הבנים, ולמדנו שפירושו, לא יעשה אדם חטאים למטה הגורמים להעביר אמא מעל הבנים.

פסקה שצז

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, הכל, כל המדרגות הנ"ל, הוא הקב"ה, הכל, הוא. הכל אחד. ודברים אלו מגולים לקוצרי השדה, דהיינו אותם שכבר זכו לסו"ה, ברנה יקצורו. כלומר, שכבר זכו לקבל מדרגותיהם מן המלכות המכונה שדה. אשרי הם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה שצח

תאני אמר ר' אלעזר וכו': למדנו, אר"א, כתוב, בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, שהשמים קדמו לארץ, וכתוב, ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים, שהארץ קודמת לשמים. במה נישב כתובים אלו הסותרים זה את זה. ומשיב, הרי למדנו, ששניהם נבראו יחד, מלמד, שנטה הקב"ה קו ימינו וברא את השמים, ונטה קו שמאלו וברא את הארץ. וע"כ, כתוב תחלה את השמים ואת הארץ, ואח"כ ארץ ושמים.

פסקה שצט

תנן כתיב וכו': למדנו, כתוב, ביום ההוא אענה נאם ה' אענה את השמים והם יענו את הארץ. אענה את השמים היינו השמים ממש שהוא ז"א, שכתוב, השמים כסאי, שבינה אומרת, הז"א הוא כסאי. והם יענו את הארץ, הארץ ממש, שהיא המלכות. שכתוב, והארץ הדום רגלי. שמים, היינו שמים עליונים, שהוא ז"א. וארץ, ארץ עליונה, שהיא המלכות. שלמדנו, כשנתקן השמים הזה בתקוניו, נתתקן כנגד ארץ הזו, והשתוקקותו כנגדה. הוא במדרגה אחת שנקראת צדיק, שכתוב, וצדיק יסוד עולם. והתדבק בארץ הזו.

פסקה ת

ומרישא דמלכא וכו': ומראש המלך, שהוא הג"ר דז"א, עד מקום ההוא ששורה צדיק הזה, שהוא יסוד דז"א, בא ונמשך נהר אחד קדוש של שמן המשחה ומטיל בחשק גדול בארץ הזו, שהיא המלכות. וארץ הזו לוקחת הכל, ואח"כ מארץ הזו ניזונים הכל,

עליונים ותחתונים. כדכורא הזה, כשחשקו להתדבק בנוקבא, שמוציא זרע של רביה מראש המוח, באמה ההוא ומטיל אל הנוקבא, שממנו מתעברת הנוקבא, ונמצא שכל איברי הגוף כולם מתדבקים בנוקבא, והנוקבא לוקחת הכל. כדמיון הזה, למדנו, כל המשלים את עשרה הראשונים בבית הכנסת לוקח שכר כולם, ר' יוסי אומר, כנגד כולם. כי עשרה ראשונים הם כנגד עשר ספירות, והמשלים הוא כנגד המלכות, שהמלכות שהיא הנוקבא, לוקחת הכל. כנ"ל.

פסקה תא

ר' יצחק אמר וכו': ר' יצחק אמר, כתוב, ויט שמים וירד ובתורה כתוב, וירד ה' לעיני כל העם על הר סיני, ולפי זה, ויט שמים וירד, לאן ירד, ואם תאמר שירד לסיני, כבכתוב שבתורה, הרי על הר סיני כתוב, ולא כתוב בהר סיני.

פסקה תב

אלא ויט שמים וגו': ומשיב, אלא ויט שמים וירד, לאן נחת, אמר ר' יוסי, ירד במדרגותיו ממדרגה למדרגה מכתר לכתר עד שנתדבק בארץ הזו, שהיא המלכות, ואז הלבנה שהיא המלכות, האירה ועמדה במלואה. ז"ש, ויט שמים וירד, לארץ הזו. ואז כתוב, על הר סיני. מי עמדה על הר סיני, הוי אומר, השכינה. וירד אל השכינה.

פסקה תג

ר' אבא אמר וכו': רא"א, מכאן נשמע שירד אל השכינה. כתוב, מפני אשר ירד עליו ה' באש, וכתוב, כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא, דהיינו השכינה. הרי שירד אל השכינה. ומקשה, וכתוב, וה' המטיר על סדום ועמורה גפרית ואש מאת ה' מן השמים. הרי שז"א עצמו הוא אש שממנו ירד על סדום. ומשיב, וה' המטיר זה ארץ, שהיא השכינה. כי והויה יורה על הוא ובית דינו שהיא השכינה, (כנ"ל בשלח דף י"ג אות נ"ב) וממנה נמשך האש על סדום. אלא מאיזה מקום לקחה זה, מוכיח סוף המקרא, שכתוב מאת ה' מן השמים, מן השמים ממש שהוא ז"א. שכל מה שיש לשכינה מקבלת מן ז"א. ר' חייא אמר, מכאן נשמע שירד ונתחבר עם השכינה. וידבר אלקים את כל. אלקים הוא השכינה, **כל**, היינו כלל הכל שהוא ז"א, כי בזה, בז"א, תלוים הכל. הרי שז"א ירד ונתחבר עם השכינה.

פסקה תד

לא יהיה לך אלהים אחרים על פני: ר' יצחק אמר **אלהים אחרים** להוציא השכינה. שלא יהיה לך אלהים אחרים במקום השכינה שנקראת אלקים. **על פני**, להוציא פני המלך, שבהם נראה המלך הקדוש, והם שמו, ושמו הם, שהפנים הנראים הם שמו,

שהוא המלכות, ושמו הוא הפנים הנראים. הוא שמו ז"א הוא שמו, כלומר שהם אחד, שכתוב, אני הויה הוא שמי. הוא ושמו אחד הוא. ברוך שמו לעולם ולעלמי עולמים.

פסקה תה

תאני ר' שמעון וכו': תאני ר"ש, אשרי הם ישראל, שהקב"ה קראם אדם, שכתוב, ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. וכן, אדם כי יקריב מכם. מה הטעם שקראם אדם, הוא משום שכתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם. אתם, ולא שאר עמים עכו"ם, ומשום זה אדם אתם, אתם קרואים אדם ואין עכו"ם קרואים אדם.

פסקה תו

דתניא אמר ר' שמעון וכו': שלמדנו, אר"ש, כיון שאדם מישראל נימול נכנס בברית שכרת הקב"ה עם אברהם, שכתוב, וה' ברך את אברהם בכל. וכתוב, חסד לאברהם, והתחיל להכנס במקום הזה, כיון שזכה לקיים מצות התורה נכנס בו באדם הזה, של המרכבה העליונה, ונתדבק בגוף המלך, ואז נקרא **אדם**.

פסקה תז

וזרעא דישראל אקרון וכו': וזרע ישראל נקראים אדם. בוא וראה, כתוב בו בישמעאל, והוא יהיה פרא אדם. פרא אדם ולא אדם, פרא אדם נקרא משום שנמול, והתחלה של אדם היתה בו, שכתוב, וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמולו בשר ערלתו. כיון שנמול נכנס בהתחלה זו שנקרא **כל**, שהוא יסוד. ז"ש והוא יהיה פרא אדם. ולא אדם. ידו **בכל**, בכל ודאי ולא יותר, משום שלא קיבל מצות התורה, התחלה היתה בו משום שנמול, אבל לא נשלם במצות התורה. אבל זרע ישראל שנשלמו בכל נקראים אדם ממש, וכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

פסקה תח

א"ר יוסי וכו': אר"י, משום זה כל צורת פנים מותר לעשות חוץ מפני אדם. ר' יצחק אמר, כשנעשה צורת אדם, נראה שחקוק תוך חקיקות של השלמות. דהיינו שניכר בה שלמות מיוחדת. א"ר יהודה, היינו שאומרים אנשים, קשריו עם הרוח נמצא בצורה, שבצורת אדם הנעשה, ניכר קשריו עם הרוח שבו.

פסקה תט

ר' יהודה הוה וכו': ר"י היה הולך מקפוטקיא ללוד, לראות את ר' שמעון שהיה שם. ור' חזקיה היה הולך עמו. אמר ר' יהודה לר' חזקיה זה שלמדנו לפני ר' שמעון, והוא יהיה פרא אדם, ודאי כך הוא, וזה הוא בירורו של הדבר, אבל סוף הכתוב שכתוב, ועל פני כל אחיו ישכון, מהו ועל פני כל אחיו ישכון.

פסקה תי
אמר ליה לא וכו': א"ל לא שמעתי ולא אומר. כי למדנו, וזאת התורה אשר שם משה. אשר שם משה אתה יכול לומר, שלא שם משה, דהיינו שלא שמע מרבו, אין אתה יכול לומר.

פסקה תיא
פתח ר' יהודה וכו': פר"י ואמר, כי הוא חייך ואורך ימיך. מי שזכה בתורה ולא נפרד ממנה, זוכה לשני חיים, אחד בעולם הזה, ואחד בעולם הבא, שכתוב, חייך לשון רבים, שהם שנים. וכל מי שנפרד ממנה, הוא כמו שנפרד מן החיים. ומי שנפרד מן ר' שמעון כאלו נפרד מכל.

פסקה תיב
ומה בהאי קרא וכו': ומה במקרא הזה שהוא פתח בו פתח לא יכולנו לכנוס בה. דברי תורה הסתומים על אחת כמה וכמה. אוי לדור שר' שמעון יסתלק ממנו. כי כשאנו עומדים לפני ר' שמעון, מבועי הלב פתוחים לכל עיבר, והכל מתגלה, וכשנפרדנו ממנו אין אנו יודעים כלום, וכל המבועים סתומים.

פסקה תיג
אמר ר' חזקיה וכו': אר"ח, היינו שכתוב, ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים, כנר הזה שמאירים ממנו כמה נרות, והוא נמצא על שלמותו, שלא נחסר ממנו כלום מחמת שהדליקו ממנו הנרות. כך ר' שמעון בן יוחאי בעל הנרות, הוא מאיר לכל, והאור לא סר ממנו ונמצא על שלמותו. הלכו עד שהגיעו אצלו.

פסקה תיד
כד מטו לגביה וכו': כשהגיעו אצלו מצאוהו שהיה יושב ועוסק בתורה, והיה אומר, תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. כל התפלות של ישראל הם תפלה, ותפלת העני עליונה מכולם. מה הטעם. משום שזו עולה עד כסא הכבוד של המלך ונתעטרה בראשו. והקב"ה משתבח בתפלה ההוא, בודאי, ע"כ תפלה של עני נקרא תפלה.

פסקה תטו
כי יעטוף: עטוף זה אינו עטוף של כסות, שהרי אין לו כסות, אלא כתוב כאן כי יעטוף, וכתוב שם העטופים ברעב. אף כאן, כי יעטוף הוא ברעב. **ולפני ה' ישפוך שיחו**, שיצעק לפני אדונו. וזה נוח לו לפני הקב"ה, משום שהעולם מתקיים בו, בשעה שלא נמצא מקיימי עולם אחרים בעולם. אוי למי, שעני ההוא יצעק עליו לאדונו, משום שהעני קרוב אל המלך יותר מכולם, שכתוב, והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני.

פסקה תטז
ולשאר בני עלמא וכו': ולשאר בני העולם, פעמים ששומע ופעמים שאינו שומע. מה הטעם. הוא משום שמשכנו של הקב"ה הוא באלו כלים השבורים, שכתוב, ואת דכא ושפל רוח. וכתוב, קרוב ה' לנשברי לב. לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה.

פסקה תיז
מכאן תנינן וכו': מכאן למדנו, מי שגוער בעני גוער בשכינה, שכתוב, ואת דכא ושפל רוח. וכתוב, כי ה' יריב ריבם וגו'. כי האפטרופוס שלהם הוא גבור ושולט על כל, שאין צריך לעדים, ואינו צריך לדיין אחר, ואינו מקבל משכון כשאר הדיינים, ואיזה משכון הוא מקבל, היינו נשמות של בני אדם, שכתוב, וקבע את קובעיהם נפש.

פסקה תיח
תו אמר תפלה וכו': עוד אמר. תפלה לעני, כל מקום שנקרא תפלה, הוא דבר עליון, שהיא עולה למקום עליון. תפלה של ראש, הם התפלין שהמלך מניח אותם. דהיינו מוחין דז"א, הנקראים תפלה של ראש.

פסקה תיט
ר' שמעון אסחר וכו': החזיר ר' שמעון ראשו, וראה את ר' יהודה ור' חזקיה שבאו אצלו. אחר שסיים, דברי תורה שלו, הסתכל בהם. אמר להם אוצר היה לכם ונאבד מכם. דהיינו ששמעו דברי תורה ושכחו אותם. אמרו לו ודאי שפתח עליון פתח אדוני, ואין אנו יכולים להכנס בו.

פסקה תכ
אמר מאי היא וכו': אמר. מה הוא. אמרו לו, והוא יהיה פרא אדם, וסוף המקרא אנו רוצים לדעת, שכתוב, ועל פני כל אחיו ישכון, מהו, על פני כל אחיו. כי בירורו של כל המקרא אנו יודעים וזה אין אנו יודעים, כי סוף המקרא אינו נראה כראשו.

פסקה תכא
אמר לון חייכון וכו': אמר להם, חייכם שהכל הוא דבר אחד, ובמדרגה אחת עולה. למדנו, כמה פנים לפנים יש להקב"ה. יש פנים המאירים, פנים שאינם מאירים, פנים תחתונים, פנים רחוקים, פנים קרובים, פנים שבפנים, פנים שבחוץ, פנים של ימין, פנים של שמאל.

פסקה תכב
תא חזי זכאין וכו': בוא וראה, אשרי הם ישראל לפני הקב"ה, שנאחזים בפנים העליונים של המלך, בפנים ההם, שהוא ושמו אחוזים בהם, והוא ושמו אחד. (כנ"ל אות ת"ד)

ושאר העמים אחוזים באלו פנים הרחוקים, באלו פנים התחתונים, ומשום זה הם רחוקים מגוף המלך. כי אנו רואים, כל אלו המצרים קרוביו של ישמעאל, וכמה אחים וקרובים היו לו, וכולם היו בפנים התחתונים באלו פנים הרחוקים.

פסקה תכג

ובגיניה דאברהם וכו': ובשביל אברהם, כשנמול ישמעאל, זכה, ששם משכנו וחלקו במקום השולט על כל אלו פנים הרחוקים ותחתונים, על כל אלו הפנים של שאר העמים. ז"ש, ידו בכל, אשר כל, פירושו יסוד (כנ"ל אות ת"ז) ומשום זה על פני כל אחיו ישכון, כלומר, ישום משכנו וחלקו למעלה מכולם, שכתוב, ידו בכל, השולט על כל שאר הפנים שלמטה. ומשום זה, על פני כל אחיו, ודאי שהם לא זכו כמוהו.

פסקה תכד

אתו ר' יהודה וכו': באו ר' יהודה ור' חזקיה ונשקו ידיו. א"ר יהודה, זהו שאנשים אומרים, יין מתחזק על שמריו ומבוע הבאר מתעטר על קשר העפר והפסולת שמכסה אותו, שמתוך דוחקו לפרוץ העפר נובע ביותר כח. כן ישמעאל התחזק בשליטתו על כל הפסולת של אחיו שהם הפנים המרוחקים והתחתונים הנ"ל. אוי לעולם כשיסתלק אדוני ממנו. אוי לדור שיקרה בזמן ההוא. אשרי הדור שמכיר את אדוני, אשרי הדור שהוא שורה בתוכו.

פסקה תכה

אמר ר' חזקיה וכו': אר"ח, הרי למדנו, גר שנתגייר נקרא גר צדק ולא יותר, וכאן אמר אדוני, ידו בכל, שזכה ליסוד שנקרא כל. א"ר שמעון הכל נקשר במקום אחד, אבל גר למדנו, ומשונה ישמעאל שאינו גר, שבנו של אברהם היה, בנו של קדוש היה. וכתוב בו בישמעאל, הנה ברכתי אותו, כתוב כאן הנה ברכתי, וכתוב שם, וה' ברך את אברהם בכל, אף ברכה שבכאן הוא בכל. ועל כך כתוב, ידו בכל.

פסקה תכו

ובגיני כך כתיב וכו': ומשום זה כתוב, על פני כל אחיו ישכון, כי אם שאר קרוביו נתגיירו היו נקראים גר צדק ולא יותר, והוא יותר, ועליון מכולם. כל שכן אלו שלא נמולו העומדים באלו פנים הרחוקים באלו התחתונים, שהוא, משכנו למעלה מכל פנים שלהם, ומכל פנים של העמים עכו"ם, ז"ש על **פני** כל אחיו ישכון. אמר ר' יהודה, הקב"ה הכריז בשביל זה, ואמר, לא יהיה לך אלהים אחרים על **פני**. כי זה היא האמונה שלו. דהיינו המלכות, שנקראת פנים (כנ"ל באות ת"ד).

פסקה תכז

לא תעשה לך פסל וכל תמונה: כבר נתבאר. ואמר ר' יוסי, כל צורת פנים מותר לעשות חוץ מפני אדם, כי פני אדם שולט על כל.

פסקה תכח

דבר אחר לא וגו': פירוש אחר, על לא תעשה לך פסל וכל תמונה. ר' יצחק פתח, אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. כמה יש לו לאדם להזהר בדברי תורה, כמה יש לו להזהר שלא יטעה בהם, ולא יוציא דבר בתורה מה שאינו יודע ומה שלא קבל מרבו, שכל מי שאומר בדברי תורה מה שאינו יודע ולא קבל מרבו, עליו כתוב, לא תעשה לך פסל וכל תמונה. ועתיד הקב"ה להפרע ממנו בעולם הבא, בזמן שנשמתו רוצה להכנס למקומה דוחים אותה לחוץ, ותכלה ממקום ההוא הצרור בצרור החיים של שאר הנשמות.

פסקה תכט

ר' יהודה אומר וכו': ריי"א מכאן, כמו שלמדנו, למה יקצוף אלקים על קולך. קולך, זה הוא נשמתו של אדם. אמר ר' חייא, על זה כתוב, כי ה' אלקיך אל קנא הוא. מה הטעם. משום שמקנא לשמו בכל, אם בשביל צורת פנים מקנא לשמו, משום שמשקר בשמו. אם משום התורה, שאומר מה שלא יודע ולא קיבל מרבו.

פסקה תל

תנינן אורייתא כלא וכו': למדנו, התורה כולה היא שם קדוש, שאין לך דבר בתורה שאינו כלול בשם הקדוש. ומשום זה צריכים להזהר, שלא לטעות בשמו הקדוש ולא ישקר בו, ומי שמשקר במלך העליון אין מכניסים אותו לארמון המלך, ויכלה מעולם הבא.

פסקה תלא

אמר ר' אבא וכו': אר"א, כתוב כאן לא תעשה לך פסל וכל תמונה, וכתוב שם, פסל לך שני לוחות אבנים, כלומר, לא תעשה לך פסל, פירושו, לא תעשה לך תורה אחרת שלא ידעת ולא אמר לך רבך. מהו הטעם. כי אנכי ה' אלקיך אל קנא. היינו אני הוא העתיד להפרע ממך בעולם הבא, בשעה שהנשמה תבקש להכנס לפני. כמה עתידים לשקר בה ולהכניסה לתוך הגיהנם.

פסקה תלב

תניא אמר ר' יצחק וכו': למדנו, אר"י, לא תעשה לך וגו', היינו שצריך האדם שלא ישקר בשמו של הקב"ה, כי קשר הראשון שנתקשרו ישראל בהקב"ה, היה כשנמולו, וזה הוא חוק הראשון לכולם, להכנס בבריתו של אברהם, שהוא קשר של השכינה. וצריך האדם

שלא ישקר בברית הזה, שמי שמשקר בברית הזה הוא משקר בהקב"ה, ומהו שקר, הוא שלא יכניס ברית ההוא ברשות אחר, כש"א, ובעל בת אל נכר.

פסקה תלג

ר' יהודה אמר וכו': רי"א, מכאן, בה' בגדו כי בנים זרים ילדו. כי מי שמשקר בברית הזה הוא משקר בהקב"ה, משום שברית הזה אחוז בהקב"ה. וכתוב, לא תעשה לך פסל וגו'.

פסקה תלד

לא תשתחוה להם ולא תעבדם: ר' אלעזר היה הולך בדרך, והיה ר' חייא עמו. אמר ר' חייא כתוב, וראית בשביה אשת יפת תואר וגו'. מהו הטעם התירה התורה, והרי כתוב, לא תתחתן בם. אמר לו לא תתחתן היינו בעוד שעומדת ברשותם. אבל כאן שנשבתה ובאה לרשות ישראל התירה התורה.

פסקה תלה

ותא חזי לית וכו': ובוא וראה, אין לך אשה כשרה בעמים עכו"ם כראוי. שלמדנו, למה נסמכה פרשה זו לבן סורר ומורה, אלא בודאי, מי שנושא אשה זו, יורש ממנה בן סורר ומורה. מהו הטעם. משום שקשה להעביר הזוהמה ממנה, וכל שכן אותה, שהיתה נשאת מקודם לאיש עכו"ם, שהדין נתדבק בדין, ונטמאת, וקשה להעביר ממנה הזוהמה. והיינו שאמר משה בנשי מדין, וכל אשה יודעת איש למשכב זכור הרוגו.

פסקה תלו

זכאה חולקיה וכו': אשרי חלקו של אדם ההוא היורש ירושה זו של אות ברית קודש, ושומר אותה, שבירושה הקדושה הזו מתדבק האדם בהקב"ה. כל שכן אם זוכה במצות התורה, שהמלך מושיט ימינו לנגדו, ומתדבק בגוף הקדוש, בז"א. ועל כן כתוב בהם בישראל, ואתם הדבקים בה' אלקיכם. וכתוב, בנים אתם לה'. בנים אתם ממש. שכתוב, בני בכורי ישראל, וכתוב ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה תלז

לא תשא את שם וגו': ר' שמעון פתח, ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית. אמר לה אלישע, היש לך על מה שתשרה ברכת הקב"ה, שלמדנו, אסור לו לאדם שיברך על שלחן ריק. מה הטעם. משום שהברכה שלמעלה אינה שורה על מקום ריק.

פסקה תלח
ובגיני כך בעי וכו': ומשום זה צריך האדם לסדר על שלחנו לחם אחד או יותר לברך עליו. ואם אינו יכול לסדר הרבה, צריך להשאיר ממזון ההוא שאכל כדי שיהיה לו על מה לברך, ולא ימצא שיברך על שלחן ריק.

פסקה תלט
כיון דאמרה וכו': כיון שאמרה, אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן, אמר, ודאי, הברכה שלמה בזה, שכתוב, טוב שם משמן טוב, כי השם הקדוש יוצא משמן, להתברך ולהדליק את נרות הקדשים. שואל, מהו שמן הזה. ומשיב, ר' יצחק אמר, כש"א, כשמן הטוב על הראש וגו'. דהיינו השפע העליון. ר' אלעזר אומר, אלו הם הרי אפרסמון הטהור דהיינו שפע בינה עילאה (כמ"ש להלן קכ"ז ע"ב ד"ה).

פסקה תמ
אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, **טוב שם**, פירושו, כמה טוב הוא שם העליון של המאורות העליונים הקדושים, כשכולם מאירים **משמן טוב**. כמו שביארתי. ואסור לו לאדם להזכיר שמו של הקב"ה בריקנות, שכל מי שמזכיר שמו של הקב"ה בריקנות, טוב לו שלא נברא.

פסקה תמא
ר' אלעזר אמר וכו': רא"א, לא צריכים להזכיר שם הקדוש אלא אחר מלה. כי השם הקדוש לא נזכר בתורה אלא אחר שתי מלות, שכתוב, בראשית ברא אלקים.

פסקה תמב
ר' שמעון אמר וכו': רש"א, לא נזכר השם הקדוש אלא על עולם שלם, היינו השם הויה, שכתוב, ביום עשות הויה אלקים ארץ ושמים. מכאן, שלא להזכיר השם הקדוש בריקנות. וכתוב, לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא.

פסקה תמג
ותנינן א"ר יוסי וכו': ולמדנו אר"י, מהו ברכה. הוא השם הקדוש, משום שממנו נמצאת הברכה בכל העולם. וברכה אינה נמצאת במקום ריק ואינה שורה עליו. זהו שכתוב, לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא.

פסקה תמד
זכור את יום השבת לקדשו: ר' יצחק אמר, כתוב, ויברך אלקים את יום השביעי, וכתוב במן ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו. שואל, כיון שאינו נמצא בו מזון, מהו הברכה שנמצא בו.

פסקה תמה

אלא הכי תאנא וכו': ומשיב, אלא כך למדנו. כל הברכות שלמעלה ומטה תלויות ביום השביעי. ולמדנו, למה לא היה נמצא מן ביום השביעי, משום שמיום ההוא מתברכים כל ששה ימים העליונים, שהם חג"ת נה"י, וכל אחד ואחד נותן מזון למטה כל אחד ביומו, מברכה ההיא שמתברכים ביום השביעי.

פסקה תמו

ובגיני כך מאן וכו': ומשום זה, מי שהוא במדרגת האמונה, צריך לסדר השלחן ולתקן סעודה בליל שבת, כדי שיתברך שלחנו כל אלו ששת ימים, כי בזמן ההוא נזדמן הברכה להתברך כל ששת ימי השבת, וברכה אינה נמצאת בשלחן ריק, ועל כך, צריכים לסדר השלחן בליל שבת בלחם ומזון. כדי להמשיך ברכה לששת ימים.

פסקה תמז

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, אפילו ביום השבת גם כן צריכים לסדר סעודה ולהמשיך ברכה לששת ימים. ר' יהודה אמר, צריכים להתענג ביום ההוא, ולאכול ג' סעודות בשבת, כדי שימצא שובע ועונג בעולם ביום ההוא.

פסקה תמח

ר' אבא אמר וכו': רא"א, שהטעם של ג' סעודות, הוא, כדי להמשיך ברכות בימים אלו של מעלה חג"ת נה"י, המתברכים מיום ההוא, שהוא השכינה מדה השביעית. ויום הזה, מלא ראשו של ז"א, דהיינו הג"ר שלו, מטל, דהיינו שפע, היורד מעתיקא קדישא הסתום לכל, ומשפיע לחקל תפוחין קדישין, שהוא השכינה, ג' פעמים מעת כניסת השבת, שיתברכו כולם כאחד.

ביאור הדברים. ז' ימים ה"ס ז' ספירות חג"ת נהי"מ. שז"א כולל ששת ימים, והמלכות ה"ס יום השביעי. וע"כ ביום השביעי מתגלה שלמות המלכות ובנינה פב"פ עם ז"א, והם עולים ומלבישים את או"א עלאין ומקבלים השפע מפה דא"א הנקרא עתיקא סתימאה. אבל בימות החול אין שלמות למלכות מטרם גמר התקון, ונמצא ז"א שאינו בזווג השלם עם המלכות, וכשאינו בזווג עם המלכות הוא חסר ג"ר. וע"כ נבחן, שביום השבת כשנשלמה המלכות, ובאה בזווג עם ז"א, מקבל ז"א ג"ר על ידי המלכות, והששה ימים של ז"א מתברכים בג"ר על ידה.

וזה אמרו. **לאזדמנא ברכתא באינון יומין דלעילא**, שהם חג"ת נה"י דז"א, כי בשבת מקבל ג"ר ממנה ע"י זווגה עמה. אמנם אין למלכות כלום אלא מה שמקבלת מז"א. וזה אמרו, **והאי יומא מליא רישיה דז"א** וכו' **ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין**. כי כל

השפעה באה אל המלכות מז"א. ואע"פ ששת ימים דז"א מתברכים בג"ר ממנה, זה הוא רק מכח הזווג עמה כנ"ל.

פסקה תמט

ועל דא בעי וכו': ועל כן צריך האדם להתענג אלו ג' פעמים כי בזה תלויה האמונה שלמעלה, בעתיקא קדישא, ובזעיר אנפין, ובשדה תפוחים הקדושים, דהיינו שז"א מקבל מעתיקא ומשפיע למלכות כנ"ל. וצריך האדם להתענג בהם ולשמוח בהם. ומי שגורע סעודה מהם מראה פגם למעלה, ועונשו של האדם מרובה.

פסקה תנ

בגיני כך בעי וכו': משום זה צריך לסדר שלחנו ג' פעמים מעת כניסת השבת, ולא ימצא שלחנו ריקם, ותשרה הברכה עליו כל שאר ימי השבת. ובדבר זה מראה, ותלויה, האמונה שלמעלה.

פסקה תנא

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, מי שהשלים שלשה סעודות בשבת, קול יוצא ומכריז עליו, **אז תתענג על ה'**, זהו סעודה אחת כנגד עתיקא קדישא דכל קדישין. **והרכבתיך על במתי ארץ**, זהו סעודה שניה, כנגד שדה תפוחים הקדושים, שהוא המלכות. **והאכלתיך נחלת יעקב אביך**, זהו השלמות שנשלם בזעיר אנפין. בסעודה שלישית.

פסקה תנב

ולקבלייהו בעי וכו': וכנגדם צריך להשלים סעודותיו, וצריך להתענג בכל הסעודות, ולשמוח בכל אחת ואחת מהן, משום שהיא אמונה שלמה. ומשום זה חשוב השבת יותר מכל שאר הזמנים והחגים, משום שהכל נמצא בו, ולא נמצא כן בכל הזמנים והחגים. א"ר חייא משום כך, משום שנמצא הכל בו, נזכר ג' פעמים, שכתוב, ויכל אלקים ביום השביעי, וישבות ביום השביעי, ויברך אלקים את יום השביעי.

פסקה תנג

ר' אבא כד וכו': ר' אבא, כשהיה יושב בסעודה של שבת, היה שמח בכל אחת ואחת, והיה אומר, זו היא הסעודה הקדושה של עתיקא קדישא הסתום לכל. בסעודה האחרת היה אומר, זו היא סעודה דקודשא בריך הוא, היינו דז"א. וכן בכל סעודה וסעודה. כשהשלים הסעודות, אמר נשלמו הסעודות של האמונה.

פסקה תנד

ר' שמעון כד הוה וכו': ר"ש כשהיה בא אל הסעודה, היה אומר כך, התקינו הסעודה של האמונה העליונה. התקינו הסעודה של המלך והיה יושב ושמח. כשהשלים סעודה

השלישית, היו מכריזים עליו, אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך.

פסקה תנה

אמר ר' אלעזר לאבוי וכו': אר"א לאביו, אלו הסעודות איך מתתקנות. אמר לו, ליל שבת, כתוב, והרכבתיך על במתי ארץ, בו בלילה מתברכת המטרוניתא, וכל שדה התפוחים, שהיא המלכות, ומתברך שלחנו של אדם, ונשמה נתוספת לאדם, ולילה ההוא שמחת המטרוניתא הוא, וצריך האדם לשמוח בשמחה ולאכול הסעודה של המטרוניתא, שהיא המלכות.

פסקה תנו

ביומא דשבתא בסעודתא וכו': ביום השבת בסעודה השניה, כתוב, אז תתענג על ה', על ה' ודאי, שפירושו למעלה מז"א, כי בשעה ההיא מתגלה עתיקא קדישא, וכל העולמות הם בשמחה, והשלמות והשמחה של עתיקא אנו עושים. והסעודה שלו היא, ודאי.

פסקה תנז

בסעודתא תליתאה דשבתא וכו': בסעודה הג' של שבת, כתוב, והאכלתיך נחלת יעקב אביך. זו היא הסעודה של זעיר אנפין שהוא בשלמות, וכל ששת הימים משלמות ההיא מתברכים, וצריך האדם לשמוח בסעודתו, ולהשלים אלו הסעודות, שהם סעודות האמונה השלמה של זרע הקדוש דישראל, של האמונה העליונה, כי שלהם הוא ולא של עמים עכו"ם, ומשום זה אמר, ביני ובין בני ישראל.

פסקה תנח

ת"ח בסעודתי וכו': בוא וראה, בסעודות האלו ניכרים ישראל שהם בני המלך, שהם מהיכל המלך, שהם בני האמונה. ומי שפוגם סעודה אחת מהם, מראה פגם למעלה, ומראה עצמו, שאינו מבני המלך העליון, שאינו מבני היכל המלך, שאינו מזרע קדוש של ישראל, ונותנים עליו כובד של ג' דברים, דין גיהנם ומלחמת גוג ומגוג, וחבלי משיח. (שבת קי"ח).

פסקה תנט

ותא חזי בכלהו וכו': ובוא וראה, בכל שאר הזמנים והחגים צריך האדם לשמוח ולשמח את העני. ואם הוא שמח בלבדו, ואינו נותן לעני, עונשו גדול, כי שמח בלבדו ואינו נותן שמחה לאחר. עליו כתוב, וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם. ואם הוא שמח בשבת, אע"פ שאינו נותן לאחר, אין נותנים עליו עונש כשאר הזמנים והחגים, שכתוב, פרש

חגיכם. פרש חגיכם אומר ולא פרש שבתכם. וכתוב, חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי. ואלו שבת אינו אומר.

פסקה תס

ובגיני כך כתיב וכו': ומשום זה כתוב, ביני ובין בני ישראל. ומשום שכל האמונה נמצא בשבת, נותנים לאדם נשמה אחרת, נשמה עליונה, נשמה שכל השלמות בה כמו עולם הבא. ומשום זה נקרא שבת. מהו שבת. הוא השם של הקב"ה. שהוא המלכות. השם, שהוא שלם מכל צדדיו. ביום השבת.

פסקה תסא

אמר ר' יוסי וכו': אר"י. ודאי כך הוא, אוי לו לאדם שאינו משלים השמחה של מלך הקדוש. ומהו השמחה שלו. הוא אלו ג' הסעודות של האמונה, סעודות שאברהם יצחק יעקב כלולים בהן, וכולם שמחה על שמחה, אמונה, שהיא המלכות, השלמה מכל צדדיה.

פסקה תסב

תאנא בהדין יומא וכו': למדנו, ביום הזה,כל הדינים נכנעים ואינם מתעוררים הנעשים לג"ר, וכל הבנים שהם נה"י, יונקים מהם, מה שאין כן בכל החגים וזמנים. כלומר, שבשאר חגים וזמנים מתעטרים האבות במוחין דישסו"ת אבל בשבת האבות מתעטרים במוחין דאו"א עלאין. ביום הזה, נחים הרשעים בגיהנם, ביום הזה מתעטרים האבות, שהם חג"ת בעולם. ביום הזה התורה, שהוא ז"א, מתעטר בעטרות שלמות, דהיינו מאו"א עלאין, ביום הזה, שמחה ועונג נשמע בר"נ עולמות.

פסקה תסג

ת"ח בכל שיתא וכו': בוא וראה בכל ששת ימי השבת, כשמגיע שעת תפלת המנחה, דין קשה שולט, וכל הדינים מתעוררים, אבל ביום השבת, כשמגיע שעת תפלת המנחה, רצון הרצונות נמצא, ועתיקא קדישא מגלה הרצון שלו, וכל הדינים נכנעים, ונמצא רצון ושמחה בכל.

פסקה תסד

ובהאי רצון אסתלק וכו': וברצון הזה נסתלק משה, הנביא הנאמן הקדוש, מן העולם כדי לדעת שלא נסתלק בדין, ושעה ההיא, יצא נשמתו ברצון של עתיקא קדישא ונגנז בו, משום זה, ולא ידע איש את קבורתו, כתוב, מה עתיקא קדישא נעלם מכל נעלם ולא יודעים אותו עליונים ותחתונים, אף כאן, נשמה זו, שנסתרה ברצון הזה של עתיקא

קדישא, שנתגלה בשעת תפלת המנחה של שבת, כתוב בה, ולא ידע איש את קבורתו, והוא נסתר מכל הנסתרות שבעולם, ודין אינו שולט בו, אשרי חלקו של משה.

פסקה תסה

תאנא בהאי יומא וכו': למדנו, ביום הזה, של שבת, התורה מתעטרת בו, מתעטרת בכל, בכל אלו המצות, בכל אלו הגזרות והעונשין, בשבעים ענפים של אור המאיר בכל צד וצד, כי ז' ספירות הם חג"ת נהי"מ, וכל אחת כלולה מעשר הם שבעים. מי ראה הענפים היוצאים מכל ענף וענף של שבעים הענפים. חמשה עומדים בתוך האילן, היינו ה' ספירות חג"ת נ"ה שבז"א, הנקרא אילן. המקבל אותם מבינה. כל הפנים נאחזים בהם. מי ראה אלו השערים הנפתחים בכל צד וצד מהם, שכל אחת כלולה מעשר והם חמשים שערים. כולם מזדהרים ומאירים באור ההוא היוצא ואינו נפסק.

פסקה תסו

קל כרוזא נפיק וכו': קול כרוז יוצא, התעוררו קדושים העליונים, התעוררו עם קדוש הנבחר למעלה ולמטה, עוררו שמחה לפני אדוניכם, התעוררו בשמחה שלמה, הזדמנו בשלש שמחות של שלשה אבות, דהיינו שלש סעודות, הזדמנו לקראת האמונה, שהיא שמחת השמחות. אשרי חלקכם ישראל הקדושים בעולם הזה ובעולם הבא. זו היא הירושה שלכם, יותר מכל העמים עכו"ם, ועל זה כתוב, ביני ובין בני ישראל.

פסקה תסז

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, כן הוא ודאי, וע"כ כתוב, זכור את יום השבת לקדשו. וכתוב, קדושים תהיו כי קדוש אני ה'. וכתוב, וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד.

פסקה תסח

תאנא בהאי יומא וכו': למדנו, ביום ההוא, של שבת, כל נשמות הצדיקים מתעדנים בתענוגי עתיקא קדישא הסתום מכל סתומים, שהוא הכתר. ורוח אחד מעונג עתיקא קדישא ההוא, מתפשט בכל העולמות ועולה ויורד, ומתפשט לכל בנים הקדושים, לכל שומרי התורה, ונחים במנוחה שלמה ונשכחים מכולם, כל רוגז, כל הדינים וכל עבודה קשה. ז"ש, ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך ומן העבודה הקשה.

פסקה תסט

בגיני כך שקיל וכו': משום זה שקולה שבת כנגד התורה, וכל השומר שבת כאלו שמר התורה כולה. וכתוב, אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע. נשמע, שמי ששומר שבת כמי ששומר התורה כולה.

פסקה תע

ר' יודאי שאיל וכו': ר"י שאל את ר' שמעון, יום אחד שנפגש עמו בדרך. אמר לו, רבי, הרי כתוב בפרשה זו של שבת שאמר ישעיהו, שכתוב, כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וגו' ונתתי להם בביתי ובחומותי וגו'. מה הוא אומר.

פסקה תעא

א"ל קפוטקאה וכו': אמר לו ר"ש קפוטקאי, שקראו על שם עירו, קשור חמרך בגדר ורד, כי דברי תורה צריכים צחות השכל, או הפוך לאחוריך ולך אחרי וכוון את לבך. אמר לו, בשביל אדוני עשיתי הדרך, ואחרי אדוני אסתכל בהשכינה.

פסקה תעב

א"ל ת"ח מלה וכו': אמר לו, דבר זה בארוהו החברים, ולא פרשו הדבר. כה אמר ה' לסריסים. מי הם סריסים. אלו הם החברים העוסקים בתורה ומסרסים עצמם כל ששת ימי השבת ועוסקים בתורה, ובליל שבת מזרזים עצמם בזווג שלהם, משום שיודעים סוד העליון, בשעה שהמטרוניתא מתחברת בהמלך.

פסקה תעג

ואינון חבריא דידעין וכו': ואלו החברים היודעים סוד הזה, מכוונים את לבם לאמונת אדונם, ומתברכים בפרי בטנם בלילה ההוא. וזהו שכתוב, אשר **ישמרו**, כמש"א, ואביו **שמר** את הדבר.

פסקה תעד

ואקרון סריסים וכו': ונקראים ודאי סריסים, משום שמחכים עד השבת למצוא רצון של אדונם, שכתוב, ובחרו באשר חפצתי. מהו באשר חפצתי. זהו הזווג של מטרוניתא. ומחזיקים בבריתי, הכל אחד, שפירושו ג"כ זווג, בבריתי סתם, שהוא יסוד העליון המתחבר עם המטרוניתא. אשרי חלקו של מי שמתקדש בקדושה זו, ויודע סוד הזה.

פסקה תעה

תא חזי כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלקיך וגו'. כל מלאכתך, יורה, שבאלו ששה ימים נמצא מעשיהם של בני אדם, ובשביל דבר זה אינם מזדווגים החברים רק בזמן שלא נמצא מעשיהם של בני אדם אלא מעשיו של הקב"ה. דהיינו בשבת שאסור לאדם עשית מלאכה. ומהו מעשיו, הוא הזווג עם מטרוניתא, שהיא המלכות, להוציא נשמות קדושות לעולם.

פסקה תעו
ובג"כ בהאי לילא וכו': ומשום זה בלילה הזה, החברים מתקדשים בקדושת אדונם, ומכוונים לבם, ויוצאים בנים טובים בנים קדושים שאינם סרים ימין ושמאל, בנים של המלך והמטרוניתא. ועל אלו כתוב, בנים אתם לה' אלקיכם. לה' אלקיכם ודאי, משום שאלו נקראים בנים שלו, בנים של המלך ומטרוניתא.

פסקה תעז
והא דעתייהו דחבריא וכו': והרי דעת החברים היודעים סוד הזה, מתדבקים בזה, ומשום זה נקראים בנים להקב"ה. ואלו הם שהעולם מתקיים בשבילם. וכשהעולם עולה בדין, מסתכל הקב"ה בבניו אלו, ומרחם על העולם. ועל זה כתוב, כולו זרע אמת, זרע אמת ודאי, מהו אמת. הוא טבעת הקדושה השלמה, פירוש, שהם בקו האמצעי, ואינם יוצאים מגבולם האמצעי, לא לימין ולא לשמאל, כמו מוקפים בטבעת. כמש"א תתן אמת ליעקב. ויעקב ה"ס קו האמצעי, והכל אחד. ומשום זה זרע אמת ודאי.

פסקה תעח
אמר ליה ר' יודאי וכו': א"ל ר"י, ברוך הרחמן ששלחני כאן. ברוך הרחמן, שדבר זה שמעתי מפיך. בכה ר' יודאי. אמר לו ר' שמעון למה אתה בוכה. אמר לו אני בוכה, שאני אומר, אוי לבני העולם שדרכם כבהמות, ואינם יודעים ואינם מסתכלים, שטוב להם שלא נבראו. אוי לעולם כשאדוני יצא ממנו, שמי יוכל לגלות סודות, ומי ידע אותם, ומי יסתכל בדרכי התורה.

פסקה תעט
אמר ליה חייך וכו': א"ל חייך, אין העולם אלא בשביל החברים העוסקים בתורה, ויודעים נסתרות התורה. ודאי באמת גזרו החברים על עמי הארץ שמחבלים דרכם ואינם יודעים בין ימין לשמאל, כי הם כבהמות, שראוי לעשות בהם דין אפילו ביום הכפורים. ועל בניהם כתוב, כי בני זנונים המה. בני זנונים ממש.

פסקה תפ
אמר ליה רבי וכו': א"ל רבי, מקרא זה צריכים לישבו בדרכיו. כתוב, ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו. שואל, אתן להם היה צריך לומר, דהיינו לסריסים, מהו אתן לו.

פסקה תפא
אמר ליה תא חזי וכו': א"ל בוא וראה, **ונתתי להם בביתי**. מהו ביתי. הוא כש"א, בכל ביתי נאמן הוא. שהוא השכינה הנקראת בית. **ובחומותי**, הוא כמש"א, על חומותיך

ירושלם הפקדתי שומרים. שהוא חיצוניות השכינה. **יד ושם**, כלומר שיוציאו נשמות קדושות ממקום הזה, מן השכינה, ויד ההיא, פירושו, חלק השלמות. **טוב** פירושו, מלא **מבנים ובנות. שם עולם אתן לו** היינו לחלק השלמות, הנקרא יד, **אשר לו כרת** לדורי דורות. פירוש אחר, **אתן לו**, היינו לאותו שיודע סוד הדבר, של הסריסים אשר ישמרו את שבתותי, ויכוון מה שצריך לכוון.

פסקה תפב

תו אמר ר' שמעון וכו': עוד אמר ר"ש, כתוב, לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. מהו הטעם. הוא משום שאין דין נראה ביום ההוא. והמבעיר אש גורם שיתעורר הדין. ואם תאמר, הרי עולה לגבוה, דהיינו אש המזבח שנוהג גם בשבת. ומשיב, במושבותיכם כתוב, ולא לגבוה. ואש ההוא העולה לגבוה, עולה להכניע דין אחר, שלמדנו, יש אש אוכלה אש. ואש המזבח אוכלת אש אחרת. דהיינו שמכניע דין אחר, שלא יהיה לו שליטה בימות החול.

פסקה תפג

ובגיני כך אתגליא וכו': ובשביל זה, נתגלה עתיקא קדישא ביום ההוא יותר מכל שאר הימים. ובזמן שמתגלה עתיקא אינו נראה דין כלל, וכל העליונים והתחתונים נמצאים בשמחה שלמה והדין אינו שולט.

פסקה תפד

תאנא כתיב וכו': למדנו, כתוב, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ. ששת ימים ודאי, שהם חג"ת נה"י, שמהם נעשו שמים וארץ שהם זו"ן. ולא כתוב ע"כ, בששת. ואלו ימים הקדושים העליונים נקראים ימים, שהשם הקדוש, שהוא המלכות הנקראת ארץ, נכלל בהם, והם נכללו בו. אשרי חלקם של ישראל מכל העמים עכו"ם, עליהם כתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום.

פסקה תפה

כבד את אביך ואת אמך: ר' חייא פתח, ונהר יוצא מעדן וגו'. ונהר, זהו הנביעה של המבוע שיוצא תמיד ואינו נפסק, ומן הנהר של המביע הזה נשקה כל גן העדן, ונהר ההוא של המבוע הקדוש נקרא אב. מהו הטעם. הוא משום שהוא נובע להזין את הגן. ביאור הדברים. נודע שזו"ן מצד אצילותם אינם ראוים לקבל אור העליון, משום ששולט בהם מלכות דצמצום א', וכדי שיהיו ראוים לקבלת האור העלה הבינה אליה את המלכות הזו, שע"י עליה זו נעשתה ראויה לקבלת האור. כמ"ש כל זה לעיל (ב"א דף ז'

ד"ה כבר ע"ש). ומטעם תקון הזה נשתנה שמם של חכמה ובינה שבבינה, לאו"א, וזו"ן נקראים בנים שלהם, להיותם מתקנים ודואגים לתקון זו"ן כאו"א על בנים.
והנה עליה הראשונה של המלכות במקום בינה היתה בראש א"א, שמחמת עליה זו יצאה הבינה מראש א"א, שמטעם זה נקרא א"א, ראשית. (כנ"ל בראשית א' דף ו' ד"ה אחר ע"ש) וזסו"ה, **ונהר יוצא מעדן**, כי עדן, הוא חכמה דא"א, ונהר, היינו הבינה שיצאה מבחינת ראש ונעשתה לבחינת גוף דא"א בלי ראש. והיתה זה, כדי **להשקות את הגן**, לתת אור אל המלכות, כי לולא העלאה הזו לא יכלה המלכות לקבל אור לעולם.
וז"ש, **ונהר**, **דא נביעו דמבועא דנפיק** וכו', כי חכמה דא"א נקראת עדן, והוא **המבוע**, ובינה היוצאת ממנו, נקראת **נביעו**. ונקראת נהר. **וההוא נהרא דמבועא קדישא אקרי אב**. דהיינו הבינה הזו נקראת אב, משום שהיא קבלה המלכות לתוכה ונתמעטה על ידה לבחינת גוף כדי לתקנה. שמטעם זה נקרא החו"ב שבה בשם אבא ואמא. כנ"ל.
וז"ש, **מאי טעמא**, **משום דאיהו נביעא לאתזנא לגנתא**, שמטעם שהיא דואגת לתקון הגן, שהוא המלכות, ע"כ נקראת אב, כנ"ל.

פסקה תפו

ר' אבא אמר וכו': רא"א, עדן ממש נקרא אב, משום שעדן הזה נמשך ממקום ההוא שנק' אין, שהוא כתר דא"א, שבו אין שום השגה, ותחילת הגילוי לתקון המלכות בבינה נעשה בראש א"א שנקרא עדן, שמטעם זה נק' א"א **ראשית**, כנ"ל בדיבור הסמוך, ומשום זה נקרא אב. והרי העמדנו, ממקום שמתחיל להמשך הכל, נקרא **אתה** ונקרא אב. כמש"א, כי אתה אבינו.

פסקה תפז

ר' אלעזר אמר וכו': רא"א, כבד את אביך זה הקב"ה, דהיינו ז"א. ואת אמך, זו כנסת ישראל, דהיינו המלכות. את אביך, **את** הוא בדיוק, שבא לכלול השכינה העליונה, שהיא הנוקבא העומדת מחזה ולמעלה דז"א. ר' יהודה אמר, כבד את אביך, סתם. ואת אמך, סתם. כי הכל הוא בחשבון. כלומר שרומזים הן לחכמה ובינה והן לז"א ונוקבא, מפני שכתוב סתם. כי **את**, בא לרבות כל מה שלמעלה ומטה. הן או"א והן זו"ן.

פסקה תפח

ר' יוסי אמר וכו': רי"א, זה שאמר ר' אבא, שהמקום שממנו מתחיל להמשך הכל נקרא אתה יפה הוא, כי למדנו, ההוא שנסתר ואין בו התחלה להשפעת המוחין אנו קוראים, **הוא**. שהוא לשון נסתר. המקום שממנו נמצא התחלה להשפעת המוחין, אנו קוראים, **אתה**. ונקרא אב. והכל אחד. ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים אמן.

פסקה תפט

ר' חזקיה אמר וכו': רח"א, ודאי הכל אחד. כבד את אביך, זה הקב"ה, דהיינו ז"א, ואת אמך, זו כנסת ישראל דהיינו המלכות, כי למדנו, אמר ר' שמעון כתוב, בנים אתם לה' אלקיכם, היינו מקום ההוא שנקרא בנים, שהם זו"ן. ומשום זה סתם הדבר, כבד את אביך ואת אמך לכלול הכל, דהיינו או"א שלמעלה ולמטה. ר' יצחק אמר, לכלול בו רבו, שהוא מביאו לעולם הבא. אמר ר' יהודה, רבו, בכלל הקב"ה הוא.

פסקה תצ

תאנא בהני חמש וכו': למדנו, באלו חמשה הדברות שבימין כלול הכל. באלו חמשת הדברות נחקקו חמשה אחרות שבשמאל. ודאי הם חמשה תוך חמשה. כיצד. אנכי ה' אלקיך, הוא כנגד לא תרצח. שלמדנו, שנים אלו בכלל אחד נכללו, כי מי שרצח ממעט דמות וצלם של אדונו, שכתוב, כי בצלם אלקים עשה את האדם. ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם.

פסקה תצא

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, כתוב, שפך דם האדם באדם דמו ישפך. מי ששופך דם כאלו ממעיט דמות וצלם שלמעלה. כלומר, לא מיעט דמות זה של התחתון, אלא דמות אחר, זה משמע שכתוב, שפך דם האדם **באדם** דמו ישפך, באדם העליון מגיע פגם ההוא מדם ששפך. מהו הטעם. משום כי בצלם אלקים עשה את האדם. ומשום זה תלוים זה בזה, שאנכי וגו' תלוי בלא תרצח.

פסקה תצב

לא יהיה לך וכו': לא יהיה לך, הוא כנגד לא תנאף. זה, הנואף, משקר בשמו של הקב"ה שנרשם באדם, ובזה, כמה וכמה חטאים וגזרות ועונשים, תלוים. ומי שמשקר בזה משקר במלך, שכתוב, בה' בגדו כי בנים זרים ילדו. וכתוב, לא תשתחוה להם ולא תעבדם. וזה בזה תלוים. לא יהיה לך תלוי בלא תנאף.

פסקה תצג

לא תשא וכו': לא תשא הוא כנגד לא תגנב. וכתוב, חולק עם גנב שונא נפשו אלה ישמע ולא יגיד. ודאי זה בזה תלוי, כי גנב, לזה מזדמן לשבע לשקר, מי שעושה זה עושה זה.

פסקה תצד

זכור את יום השבת וכו': זכור וגו' הוא כנגד לא תענה ברעך עד שקר. דאמר ר' יוסי, שבת נקרא עדות, וצריך האדם להעיד על זה שכתוב, כי ששת ימים עשה ה' וגו'. ושבת הוא כלל הכל. ואמר ר' יוסי, מה שכתוב, תתן אמת ליעקב, הוא כש"א, ושמרו בני ישראל את

השבת, שמי שמעיד שקר משקר בשבת, שהוא עדות אמת, ומי שמשקר בשבת משקר בכל התורה. ומשום זה תלוים זה בזה. זכור תלוי בלא תענה.

פסקה תצה

כבד את אביך וכו': כבד את אביך, הוא כנגד לא תחמוד אשת רעך. ואמר ר' יצחק, כבד את אביך, אביך ממש. כי מי שחומד אשה ומוליד בן, בן ההוא מכבד לאחר שאינו אביו. וכתוב, כבד את אביך וגו'. לא תחמוד בית רעך שדהו. וכתוב כאן, בכבד, על האדמה אשר ה' אלקיך נותן לך, שפירושו, זה שנותן יהיה שלך, ולא תחמוד אחר. ודאי זה בזה תלוים. שכבד תלוי בלא תחמוד.

פסקה תצו

ואלין חמש קדמאי וכו': ובאלו חמשה דברות הראשונות, שבימין, כלולות חמשה דברות האחרות. ובשביל זה, מימינו אש דת למו. שהכל נעשה ימין. ועל כן ניתנה התורה בחמשה קולות. אמר ר' יהודה, כולם, כל עשרת הדברות, היו חמשה תוך חמשה, וכנגדם חמשה חומשי תורה.

פסקה תצז

תאני ר' אלעזר וכו': באלו עשרת הדברות נחקקו כל מצות התורה הגזירות והעונשים, טהרה וטומאה, ענפים ושרשים, אילנות ונטיעות, שמים וארץ, ימים ותהומות, כי התורה היא שמו של הקב"ה, מה שמו של הקב"ה נחקק בעשרת הדברות אף התורה נחקקה בעשרת הדברות. אלו עשרת הדברות הם שמו של הקב"ה. והתורה כולה הוא שם אחד שם הקדוש של הקב"ה ממש.

פסקה תצח

זכאה חולקיה וכו': אשרי חלקו של מי שזכה בה, שמי שזכה בתורה זכה בשמו הקדוש, ר' יוסי אמר, בהקב"ה ממש זכה, כי הוא ושמו אחד הוא. ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים, אמן.

פסקה תצט

לא תעשון וכו': לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב. אמר ר' יוסי, מה הטעם. הוא משום שכתוב, לי הכסף ולי הזהב. אע"פ שלי הכסף ולי הזהב לא תעשון אתי, כלומר אותי.

פסקה תק

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, כתוב, מאין כמוך ה' גדול אתה וגדול שמך בגבורה. וגו'. גדול אתה, היינו לי הכסף, שהוא חסד, קו ימין, וגדול שמך בגבורה, היינו ולי הזהב, שהוא גבורה, קו שמאל. אלו שני גוונים אינם נראים, ואינם מתפארים רק כשהם חקוקים

במקום אחד. באיזה מקום נחקקו. בישראל. שהוא קו אמצעי, ת"ת, המכריע ומקיים את שני הקוים. כאן נראים הגוונים להתפאר. כש"א, ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה תקא

ר' יהודה פתח וכו': רי"פ, שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי כי הלבישני בגדי ישע וגו'. אשרי חלקם של ישראל יותר מעמים עכו"ם, שהשמחה והתענוג שלהם הוא בהקב"ה, שכתוב, שוש אשיש בה'. כיון שאמר בה', למה כתוב באלקי. אלא כך אמרו ישראל אם ברחמים בא עלינו, שוש אשיש בהויה, שהוא רחמים. אם בדין, תגל נפשי באלקי שהוא דין.

פסקה תקב

מ"ט משום דאלין וכו': מה הטעם. שישראל שמחים הן בחסד והן בדין. הוא משום שאלו נחקקו בו, בהקב"ה, שכתוב, כי הלבישני בגדי ישע. מהו בגדי ישע. הם גוונים של חסד וגבורה שנחקקו כדי להסתכל בו, דהיינו להמשיך חכמה. כמש"א, ישעו ואין מושיע אל ה' וגו'. הרי שישע הוא הסתכלות. מי שרוצה להסתכל בי, יסתכל בגוונים שלי, שהם חסד וגבורה. מה הטעם. הוא משום שכתוב, מעיל צדקה יעטני, צדקה ממש, דהיינו המלכות שנקראת צדקה, שהגוונים נחקקו בה. שהחכמה נמשכת רק ממלכות. כחתן יכהן פאר, הוא גוון אחד, חסד. וככלה תעדה כליה הרי גוון אחר, גבורה. וכשהגוונים מתחברים בקו אמצעי, בה בשעה הם נראים והכל מתאוים לראות ולהסתכל בו.

פסקה תקג

ר' יוסי אמר וכו': רי"א, שוש אשיש בה' וגו'. שתי שמחות כאן, בה', הוא ברחמים. תגל נפשי באלקי, הוא בדין. אמר ר' יהודה, בכל הם שמחים הן ברחמים והן בדין, שמחה על שמחה. ושמחת ציון, עתיד הקב"ה לשמח את ישראל בשמחה יתירה מכל. שכתוב, ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברנה וגו'. ופדויי ה' ישובון, הרי אחת. ובאו ציון ברנה, הרי שתים. ושמחת עולם על ראשם, הרי שלש. ששון ושמחה ישיגו, הרי ארבע. הם כנגד ארבע פעמים שנתפזרו ישראל בין העמים, ואז כתוב, ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו וגו'.

פסקה תקד

וידבר אלקים וגו': וידבר אלקים את כל הדברים האלה. **כל הדברים**, כלל הזה הוא כלל הכל, כלל שלמעלה ושל מטה, הכל נכלל בעשרת הדברות.

פסקה תקה

אנכי רזא דעלמא וכו': **אנכי**, הוא סוד עולם העליון, דהיינו הנוקבא שמחזה ולמעלה דז"א, בסוד השם הקדוש יה"ו, שהם ג' קוין חסד גבורה ת"ת, שהנוקבא מקבלת מז"א. **אנכי**, היינו המלכות, שנתגלתה ואח"כ נגנזה. נתגלתה בסוד הקדוש של הכסא, שהוא בינה, שהמלכות נעשתה לו רגל רביעי, שהלבנה, שהיא המלכות, עומדת אז בשלמות עם ז"א כאחד. דהיינו שקומתם שוה ושניהם משתמשים בכתר אחד. והיא נגנזה, בשעה שהשמש שהוא ז"א, שולט, והלבנה האירה ממנו, ואין לה אז שום שבח מעצמה, חוץ משבח האור שז"א מאיר עליה. ונמצאת, שבחינתה עצמה נגנזה. ומצב הזה נעשה אחר שנתמעטה הלבנה. (כמ"ש היטב לעיל בראשית א' דף ק"ח ד"ה וכבר, עש"ה).

פסקה תקו

אנכי באשלמות רזין וכו': אנכי, היינו המלכות כשהיא בהשלמת סוד השלמות של כסא התחתון דהיינו אחר שנתמעטה וירדה מן למעלה מחזה אל למטה מחזה, ונתקנה שם בסוד כסא תחתון, ונסתלקו ממנה החיות הקדושות שמחזה ולמעלה, והיא נתקנה בתיקוניה. וכשהיא יפת מראה, ובעלה, ז"א, בא אצלה, אז נקראת **אנכי**.

פסקה תקז

אנכי, רזא דכלא וכו': אנכי, סוד הכולל הכל יחד, שכולל יחד כ"ב אותיות ול"ב שבילי החכמה, דהיינו בכלל כל האותיות שהם כ"ב, בשבילי אורייתא, שהם ל"ב, היוצאים מתוך סוד העליון, דהיינו מחכמה. באנכי הזה תלוים סודות העליונים והתחתונים. אנכי, הוא סוד לתת שכר טוב לצדיקים המחכים לו ושומרים מצוות התורה, בזה באנכי, יש להם בטחון כראוי לעולם הבא. וסימנך, **אני** פרעה. שאמר כן, כדי לתת בטחון ליוסף שיתקיימו דבריו.

פסקה תקח

אנכי ולא יהיה לך וכו': אנכי ולא יהיה לך נאמר בסוד התורה, וזה הוא זכור ושמור. שאנכי ה"ס זכור. ולא יהיה לך ה"ס שמור. אנכי, ה"ס סתום וגנוז בכל אלו המדרגות של עולם העליון, שהן יה"ו, כנ"ל. בכלל אחד. וכיון שנאמר אנכי, נתחבר הכל יחד בסוד אחד. כלומר, שאנכי, הוא תמצית של התחברות כל המדרגות יחד.

פסקה תקט

אנכי, רזא דתרין כרסוון וכו': אנכי, הוא סוד שני הכסאות, שהם כסא עליון שהיא בינה, דהיינו במה שהמלכות משמשת לה לרגל רביעי. וכסא התחתון שהוא המלכות עצמה

אחר שנתמעטה, כנ"ל. **אני** של אנכי רומזת לכסא אחד דהיינו התחתון. **כ'** של אנכי רומזת לכסא אחר העליון.

פסקה תקי

אנכי, דקא אתדכי וכו': אנכי, יורה, שנטהר המקדש, שהוא המלכות, וזר לא נקרב אליו, והמקדש מאיר בלבדו, שנתבטל בשעה ההיא היצר הרע מן העולם, והקב"ה התעלה בכבודו בלבדו, ואז נאמר אנכי ה' אלקיך. הוא סוד, שלם בשם הקדוש. **א'** דאנכי, מורה, ליחד סוד השם הקדוש במדרגותיו להיות אחד. כי הסוד שלו הוא ו' של הויה. **נ'** דאנכי, הוא סוד, ליראה את הקב"ה ולדעת שיש דין ויש דיין, ויש שכר טוב לצדיקים ועונש לרשעים. כי הסוד שלו הוא ה' תחתונה של הוי"ה.

פסקה תקיא

כ' לקדשא שמא וכו': **כ'** דאנכי הוא, לקדש השם הקדוש בכל יום, ולהתקדש במדרגות הקדושות, ולהתפלל תפלה אליו בכל זמן, להעלות כתר העליון, שהוא סוד כסא העליון, דהיינו בינה, על החיות העליונות כראוי, שהם חו"ג תו"מ, שמחזה ולמעלה דז"א, שהם ד' רגלי הכסא, שהמלכות הוא חיה רביעית ורגל רביעי. והסוד שלו הוא **ה'** עליונה של השם הוי"ה. שהוא בינה, כי מבחינת מה שהמלכות הוא רגל רביעי אל כסא העליון שהוא בינה, נחשבת לבחינת בינה, וה' עליונה של הויה.

פסקה תקיב

יוד, לאשתדלא באורייתא וכו': **י'** דאנכי, היא, לעסוק בתורה ימים ולילות. ולמול מילה בסוד שמונת ימים, ולקדש הבכור, ולהניח תפילין וציצית ומזוזה, ולמסור הנפש אל הקב"ה ולהתדבק בו, אלו הן י"ב מצות עליונות הרמוזים באנכי הכוללים רל"ו מצות אחרות, שהם בסוד אנכי, שביחד הן רמ"ח מצות עשה, שהם כלל של זכור. כי זכור כולל רמ"ח מצות עשה, ושמור כולל שס"ה מצות לא תעשה. ואות זו אינה מתחלפת במקום אחר, כמו א' נ' כ' דאנכי, שמתחלפת על ה' ו' ה' דהויה. משום שהיא **י'**, סוד העליון כלל התורה, דהיינו שה"ס חכמה תתאה המתיחדת עם **י'** דהויה שה"ס חכמה עלאה. וע"כ אין זה חילוף מקום. ובאלו י"ב מצות, יש י"ב מדות הרחמים התלויות מהן, ואחת השולטת בכולן, שהיא עצם המלכות הנקראת אנכי, הם י"ג. כנגד י"ג מדות הרחמים.

פסקה תקיג

לא יהיה לך וגו': לא יהיה לך, הוא סוד שמור, הכולל שס"ה מצות לא תעשה שבתורה, כנ"ל. **ל'**, של לא יהיה לך, הוא סוד שלא לתת כבוד וגדולה לאלהים אחרים. **ל'** הוא מגדל הפורח ועולה באויר. שה"ס החכמה הנגלית על ידי יציאת **י'** מאויר ונשאר אור, (כנ"ל

בראשית א' מ"ה ד"ה כד) שעי"ז שב הבינה להיות חכמה. שלא יסור לבבו לבנות מגדל לאלהים אחרים. כמו שיש סוד בונה מגדל. דהיינו בדור הפלגה. **ל**' שלא יסתכל בצורת עבודה זרה, שלא להרהר אחריה, שלא ישתחוה, ולא יכניע עצמו לאלהים אחרים.

פסקה תקיד

א' דלא לחלפא וכו': **א'** של לא יהיה לך, הוא שלא יחליף יחוד אדונו בשביל אלהים אחרים. **א'** שלא יהרהר שיש אל אחר חוץ ממנו. **א'** שלא יסור אחר אוב וידעוני בסוד צורת אדם, ולא בצורה אחרת. **א'** שלא לשאול ממתים ולא לעשות כשפים. **א'**, שלא ישבע בפיו בשם אלהים אחרים. עד כאן י"ב מצות אחרות שהם מצות הכלולות בשמור. ובאלו י"ב תלוים שנ"ג מצות אחרות של שמור, הכלולות באלו י"ב, שביחד הן שס"ה. וזה סוד אנכי ולא יהיה לך.

פסקה תקטו

א"ר שמעון תו וכו': אר"ש, עוד למדנו, **אנכי** הוא כלל של מעלה ושל מטה. כלל של עליונים ותחתונים. כלל של חיות הקדושות הכלולות בו. הכל הוא בסוד אנכי. לא יהיה לך, הוא למטה, סוד י"ב חיות תחתונות שהן במלכות.

פסקה תקטז

לא תעשה לך פסל: היינו פסולת ממקום ההוא העליון, ממקום קדוש ההוא, דהיינו, מצד שמאל דקדושה, **פסל**, היינו פסולת דקדושה, שהוא סוד אלהים אחרים. וסוד זה הוא כש"א, וארא, והנה רוח סערה בא מן הצפון וגו'. הצפון, ה"ס צד שמאל של הקדושה. **וכל תמונה**. זה שכתוב, ואש מתלקחת. **כי אנכי ה' אלקיך**, בשביל לעורר הלב כלפי מעלה, ולא לירד למטה, ולא לקרב לשער הבית של הס"א. **אל קנא**, שבמקום זה יש קנאה.

פסקה תקיז

ורזא דא תחת וגו': וזה סוד, תחת שלש רגזה ארץ, והם, לא תעשה לך, אחד. פסל, שנים. וכל תמונה, שלש. והארץ רגזה על זה.

פסקה תקיח

פקד עון וגו': פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים. הוקשה לו, והרי כתוב ובנים לא יומתו על אבות. ואומר, שהוא אילן אחד, דהיינו נשמה אחת, שנטע פעם אחת ושתי פעמים ושלש פעמים וארבע פעמים, כלומר שנתגלגלה ובאה בארבעה גופים, נפקד על עונות הראשונים בגלגול הרביעי, כי אב ובן שלישי ורביעי, דהיינו ד' גלגולים האלו, אחד הוא, שהם נשמה אחת, כשלא נתקן ולא דאג להתתקן. וע"כ נענש על הגלגולים

הראשונים, וכן להפך מזה, אילן שנתקן כראוי במשך זמן הגלגולים, ועומד על קיומו, אז כתוב עליו, ועושה חסד וגו'.

פסקה תקיט

לא תשא: סוד הזה כבר העמידוהו החברים. כי הקב"ה, כששתל העולם הטביע תוך התהומות צרור אחד, דהיינו רסיס אבן, חקוק בשם הקדוש, והטביע אותו בתוך התהום. וכשהמים רוצים לעלות, להטביע העולם רואים סוד השם הקדוש חקוק על צרור ההוא, ושבים ומשתקעים וחוזרים לאחור. ושם הזה נמצא עד היום הזה תוך התהום.

פסקה תקכ

ובשעתא דאומין בני וכו': ובשעה שבני אדם נשבעים על אמת, בקיום אמת. צרור ההוא עולה ומקבל שבועה ההיא, וחוזר ומתקיים על התהום, והעולם מתקיים, ושבועת אמת ההיא מקיים העולם.

פסקה תקכא

ובשעתא דאומו וכו': ובשעה שבני אדם נשבעים שבועה לשוא, צרור ההיא עולה לקבל שבועה ההיא, כיון שרואה שהיא שקר, אז צרור ההוא שהיה עולה שב לאחור, והמים הולכים ושטים והאותיות של צרור ההוא פורחות תוך התהום ומתפזרות. והמים רוצים לעלות ולכסות העולם, ולהחזיר אותו לקדמותו, שהיה מים.

פסקה תקכב

עד דזמין קב"ה וכו': עד שמזמין הקב"ה ממונה אחד, יעזריאל, הממונה על שבעים מפתחות בסוד השם הקדוש, ונכנס אל צרור ההוא, וחוקק בו האותיות כמקודם, ואז מתקיים העולם, וחוזרים המים למקומם, ועל זה כתוב, לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא.

פסקה תקכג

פקודא י"ב: לשבע בשמו בדרך אמת. ומי שנשבע שבועה הוא כולל את עצמו באלו ז' מדרגות עליונות, ששם הקב"ה שהוא המלכות, נכלל בהם. והרי שש מדרגות הן, חג"ת נה"י, שאדם ההוא שנשבע שבועת אמת על פי בית דין כלל את עצמו בהן, והוא עצמו הוא שביעי, כנגד המלכות, לקיים השם הקדוש, שהיא מלכות, במקומו. וע"כ כתוב, ובשמו תשבע. ומי שנשבע שבועה לשוא ולשקר. גורם למקום ההוא, למלכות, שלא יתקיים במקומו.

פסקה תקכד

אומאה לקיימא פקודא וכו': שבועה לקיים מצות רבונו, זו היא שבועת אמת, כשהיצר הרע מקטרג על האדם, ומפתהו לעבור על מצות רבונו. זו היא שבועה שרבונו משתבח

בה, וצריך האדם לשבע ברבונו על זה, והוא שבח שלו, והקב"ה משתבח בו. כגון בועז, שכתוב, חי ה' שכבי עד הבוקר, כי היצה"ר היה מקטרג עליו, ונשבע על זה.

פסקה תקכה

נדר איהו לעילא וכו': נדר הוא למעלה והוא חיי המלך, דהיינו המוחין של המלכות שהם בבינה, סוד רמ"ח אברים וי"ב קשרים, שהם ארבע ספירות חו"ג תו"מ, שכל אחת כלולה מג' קוין. שהם כחשבון נדר, כי רמ"ח וי"ב הם רנ"ד. ועל כן הוא חמור משבועה. חיי המלך אלו, נותן חיים לכל אלו האיברים, רמ"ח, ונקרא כך, חיי המלך, משום אלו החיים. ואלו החיים יורדים ממעלה, מא"ס ב"ה, למטה, למקור החיים ההוא, שהוא בינה. וממקור ההוא יורדים למטה, למלכות, לכל אלו האברים, רמ"ח.

פסקה תקכו

שבועה לקיימא דרגא וכו': השבועה היא, לקיים המדרגה שלמטה, סוד השם הקדוש, שהוא המלכות, וזה נקרא מלך עצמו, שרוח העליון בגוף שלו, בא לשכון בתוכו ולדור בו כרוח השוכן בתוך הגוף, כלומר, שהמוחין כבר נתלבשו בכלי מלכות, שנקרא גוף. שהוא נסתר למעלה בבינה, ואינה מתגלה אלא במלכות. ומשום זה מי שנשבע אמת הוא מקיים מקום ההוא, וכשמקום ההוא מקוים מקיים כל העולם. נדר שורה על הכל, על מצוה ועל רשות, מה שאין כן בשבועה, שאינה חלה על מצוה. וכך העמידו החברים.

פסקה תקכז

זכור את יום השבת לקדשו: זה הוא סוד הברית הקדוש, שהוא יסוד, ומשום שבברית הזה נמצאים כל המקורות של אברי הגוף, והוא כלל הכל, כעין זה, שבת היא כלל של התורה וכל סודות התורה בה תלוים, וקיום השבת הוא כקיום כל התורה. מי ששומר שבת כאלו שומר כל התורה.

פסקה תקכח

פקודא כ"ד: לזכור את יום השבת, כמש"א זכור את השבת לקדשו, סוד השבת העמדנו בכל המקומות, יום זכרון של מנוחת העולם. והוא כלל התורה, ומי ששומר שבת כאלו שומר התורה כולה. והרי למדנו, זכרון השבת, לקדש אותו בכל מיני קדושות, מי שזוכר את המלך צריך לברכו, מי שזוכר את השבת צריך לקדשו. וכבר למדנו.

פסקה תקכט

זכור לדכורא איהו וכו': זכור הוא לדכר, שהוא ז"א, שמור הוא לנוקבא, שהיא מלכות. יום השבת הוא סוד של כל האמונה, התלויה מראש העליון, שהוא כתר, עד סוף כל המדרגות. שבת הוא הכל.

פסקה תקל

תלת דרגין אינון וכו': שלש מדרגות הם וכולם נקראים שבת. שבת העליון, שהוא בינה, שבת של יום, שהוא ז"א, שבת של לילה, שהיא המלכות. וכולם אחד, ונקרא הכל שבת. וכל אחד כשהוא שולט לוקח חבריו ומזמינם עמו בממשלה שלו, וכשזה בא לעולם כולם באים ונועדים עמו.

פסקה תקלא

כד אתי ליליא וכו': כשבא שבת של לילה, מזמין עמו שבת של יום, ומזמין אותו בהיכלו ומסתתר עמו, כיון שזה בא, נמשך עליו גם שבת העליון, וכולם גנוזים בהיכל השבת של לילה. ומשום זה סעודת הלילה חשוב כביום.

פסקה תקלב

כד אתי יממא וכו': כשבא שבת של יום, שהוא ז"א, מזמין עמו לשנים אלו האחרים, מדרגה העליונה ומדרגה התחתונה זו שמאירה, וזו שהאירה ממנו. דהיינו בינה ומלכות. וכולם כאחד נקראים שבת, ושולטים ביום השבת. ואלו שלש מדרגות, הן כלל וסוד של כל התורה, תורה שבכתב נביאים וכתובים. מי ששומר שבת שומר התורה כולה.

פסקה תקלג

תרין מרגלן אינון וכו': שתי מרגליות הן ומסך אחד ביניהם העומד בין זו לזו. מרגלית העליונה אין בה צבע, אין בה מראה בגלוי.

פסקה תקלד

האי מרגלא כד וכו': מרגלית זו, העליונה, כשמתחילה להגלות מאירות ז' אותיות חקוקות, בולטות ומנצוצות ובוקעות בקיעים והיכלות, ומאירות כל אחת ואחת. ואלו ז' האותיות הם שני שמות הנחקקים במרגלית ההיא, וביום השבת מנצוצות ומאירות ופותחות פתחים ויוצאות ושולטות. והן **אהי"ה יה"ו**. האותיות מתנוצצות ובהתנוצצות שלהן נכנסות זו בזו ומאירות זו בזו.

ביאור הדברים. המלכות נקראת **מרגלא**, להיותה נאחזת בנה"י דז"א, הנקראים רגלין. והוא מלשון ותגל מרגלותיו. ומחמת עלית המלכות לבינה, נקראת גם הבינה בשם מרגלא. והיא **מרגלא עלאה**. ונודע שמחמת עלית המלכות לבינה נתמעטה הבינה לבחינת ו"ק בלי ראש שה"ס חסדים בלי חכמה. אמנם זה יתכן בז"ת: חג"ת נה"י דבינה, שהן צריכות לחכמה וכשאין להן הן פגומות. אבל ג"ר דבינה שהן תמיד באור החסדים ואינן מקבלות חכמה לעולם, אינן מתמעטות כלום מחמת עלית המלכות, (כמ"ש היטב בהקדמת ספר הזהר דף י"ד במראות הסולם ד"ה והטעם ע"ש).

וזה אמרו, **מרגלא עלאה לית ביה גוון לית ביה חיזו באתגליא**. מרגלא עלאה היא בינה, ואין בה צבע, היינו הג"ר דבינה שהיא תמיד באור החסדים ואור החסדים אין בהם צבע, שאין בהם שום אחיזה לדינים, **ולית בה חיזו**, היינו שאין שם חכמה הנקרא מראה, אבל לא מחמת פגם, כי בג"ר דבינה אין פגם כנ"ל, וז"ש **באתגליא** שאין הגילוי חכמה נוהג שם לעולם. אבל בז"ת דבינה שהן חג"ת נהי"מ יש בהם גוון ויש בהם חיזו (כמ"ש במראות הסולם הנ"ל) וז"ש **כד שארי לאתגליא**, דהיינו ז"ת של המרגלא, שממנה נמשכים כל הגילוים, שבתחילת הן בו"ק בלי ראש, מחמת עלית המלכות בהן כנ"ל, וז"ש **נהרין ז' אתוון גליפין**, כנגד ז"ת חג"ת נהי"מ, **בלטין**, היינו בחסדים **ונצצין**, היינו באור חוזר, **ובקעין בקיעין וקסטירין**, היינו ע"י עלית המלכות, נתבקעה המדרגה לשתים **שחסד וגבורה ושליש ת"ת** עד החזה נשארו במדרגת בינה, וגם המלכות נתחברה בהם מחמת העליה, ונה"י, נפלו ממדרגת בינה וירדו למדרגה שמתחתיה, דהיינו לז"א. וז"ש, **ואינון ז' אתוון אינון תרין שמהן מחקקין בההוא מרגלא**, דהיינו, **אהי"ה יה"ו ש חג"ת** עד החזה, שעודם במדרגת בינה. ונקראים בשם **אהי"ה** כמו בינה. אבל **נה"י** שנפלו ממדרגת בינה לז"א אינם נקראים עוד אהיה, אלא **יה"ו**, כמו ז"א. באופן, אשר **א'** דאהיה הוא **חסד**, **ה'** דאהיה הוא **גבורה**, **י'** דאהיה הוא **תפארת** עד החזה, **ה'** דאהיה, ה"ס המלכות שעלתה שמה במקום החזה. שהן נשארו במדרגת בינה. שנקרא אהיה. ויה"ו, שהם נה"י שנפלו ממדרגת בינה, ה **י'** הוא **יסוד**, וה **ה'** הוא **הוד**, וה **ו'** הוא נצח.

ולעת גדלות יורדת המלכות ממקום בינה למקומה ואז חצאי המדרגות חוזרות ומתחברות (כנ"ל בראשית א' דף ר"צ, ד"ה בגין ע"ש) ואז מתחברות ב' חצאי המדרגות אהי"ה יה"ו. וז"ש **וביומא דשבת**, שאז עת הגדלות. **נצצין** וכו' **ואינון אהי"ה יה"ו מתנצצי אתוון**, **ובנציצו דלהון עאלין דא בדא ונהרין דא בדא** כי ב' חצאי המדרגות אהי"ה יה"ו מתחברות לאחת ומאירים זה בזה.

ומה שהמלכות עלתה במקום החזה, ששם שליש עליון דת"ת, הלא למקום בינה היתה צריכה לעלות. הענין הוא, כי בז"ת נחשבים חג"ת כמו כח"ב בראש, ונמצא הת"ת שהוא בינה, וע"כ עלתה לת"ת. (כמ"ש בהקסה"ז דף י"א במראות הסולם ד"ה ומה).

פסקה תקלה

וכד עאלין דא וכו': וכשנכנסים זה בזה, מאירים זה מזה בשני צבעים, אחד צבע לבן שהוא ימין, ואחד צבע אדום שהוא שמאל. כלומר, שאינם נעשים מדרגה אחת ממש, אלא שנעשים לימין ושמאל, שאהיה נעשה לימין ויה"ו נעשה לשמאל, ומזדווגים זה

בזה. ומאלו ב' צבעים נעשו שני שמות אחרים, עד שעולים האותיות לז' שמות. שכל אות ואות מז' אותיות אהי"ה יה"ו נעשה לשם אחד.

פסקה תקלו

א' נפיק ונציץ וכו': ומפרש איך נעשות האותיות לז' שמות. ואומר, כי **א'** דאהי"ה יוצאת ונוצצת ונכנסת באות **ו'** דיה"ו, ומאירות בשני צבעים, לבן ואדום כנ"ל, והם שני שמות, אחד נקרא **הויה**, ואחד נקרא **אל**, ומאירים יחד. **ה'**, דאהי"ה יוצאת ונוצצת ונכנסת באות ה' דיה"ו, ומאירות שתיהן בשני צבעים, לבן ואדום, ואלו שני השמות, אחד נקרא **הויה** בסוד ניקוד אלקים שה **י'** בחטף סגול, וה **ה'** בחולם, וה **ו'** בחירק, ואחד נקרא **אלקים**, ומאירים יחד **י'** דאהי"ה, נכנסת ב **י'** דיה"ו, ונוצצות יחד, ונכנסות זו בזו ומאירות שתיהן, מפותחות וחקוקות כאחד, והן זוקפות ראש, דהיינו שמשיגות ג"ר, ומאירות ומנוצצות, ענפין עולים מצד זה ומצד זה, דהיינו מימין ומשמאל, והם אחד עשר ענפים, מכל צד, שביחד הם כ"ב ענפים, שה"ס כ"ב אותיות.

ביאור הדברים. ביום השבת, אחר שיה"ו שה"ס נה"י, חזרו ונתחברו עם חג"ת שה"ס אהי"ה הם נתחברו ונסתדרו בסוד ג' קוין, חסד ונצח בקו ימין, גבורה והוד בקו שמאל, ת"ת ויסוד בקו האמצעי. וז"ש, **א'** נפיק ונציץ ועאל באות **ו'**, כי א' דאהיה הוא חסד, כנ"ל, ונתחברה עם אות **ו'** דיה"ו, שהוא נצח, ונגמר הקו ימין. וז"ש, **ואינון תרין שמהן, חד אקרי הויה**, שהוא חסד, **וחד אקרי אל**, שהוא נצח. **ונהרין כחדא** בקו ימין. ואח"כ נתקן הקו שמאל, שהוא החיבור של גבורה והוד. וז"ש, **ה'** נפיק ונציץ ועאל באות **ה'**. ש **ה'** דאהיה שהיא גבורה כנ"ל, נכנסה ונתחברה עם **ה'** דיה"ו שהוא הוד ונעשו לקו שמאל, ואינון תרין שמהן, **חד אקרי הויה רזא דאלקים**, שהוא השם של גבורה. וחד אקרי אלקים, שהוא השם של הוד. ואח"כ נתתקן קו האמצעי, דהיינו החיבור של ת"ת ויסוד, וז"ש **י'** עאל ב **י'** וכו', שה **י'** דאהי"ה שהוא תפארת עד החזה, כנ"ל, נתחברה עם ה **י'** דיה"ו, שהיא יסוד, ונעשו לקו האמצעי. ובזה נשלם החזרה וההתחברות של חצי המדרגה נה"י בחג"ת, ואז חוזרים הג"ר אל הבינה כמקודם לכן וז"ש, **ואינון זקפן רישא** וכו'. דהיינו שמשיגים ג"ר. ומהארת קו האמצעי שהם ב' יודין, שהם ת"ת ויסוד, יוצאים סוד כ"ב אותיות, שהם כלל כל התורה. וז"ש, **ענפין סלקין מהאי סטרא ומהאי סטרא ואינון חד סרי ענפין**, מכל סטר, שהן כ"ב אותיות.

פסקה תקלז

ואלין תרין אתוון וכו': ואלו ב' אותיות המאירות, שהן **י'** דאהיה ו **י'** דיה"ו, שמתחבקות זו בזו, הן, הוי"ה הוי"ה, **מצפץ מצפץ** בסוד שלש עשרה מדות הרחמים. ואלו שתי האותיות

כשנכנסות זו בזו, ומתחבקות זו בזו, זוקפים ראש, דהיינו שמשיגים ג"ר, ומאירים ומנוצצים על כל, באלו י"א ענפים היוצאים מכל צד, דהיינו מצד ימין י"א ומצד שמאל י"א, שהם כ"ב אותיות התורה כנ"ל, שכל התורה והחכמה מתגלה ע"י כ"ב אותיות.
פירוש. יש ב' שמות הויה קודם י"ג מדות הרחמים שהם, אל רחום וחנון וגו'. והויה בא"ת ב"ש הוא **מצפץ**, וסוד י"ג מדות הרחמים הם בדיקנא דא"א, וב' פאתי הראש הקודמים לדיקנא ה"ס ב' שמות מצפץ. וענין ב' שמות אלו מבוארים לעיל (בראשית א' דף ק"ה אות קי"ב בסולם, ובמראות הסולם ע"ש) ותמצית הדברים, שהכלים הריקנים שנשארו בראש א"א אחר הסתלקות האורות דג"ר דג"ר, לא יכלו להשאר בראש א"א מחמת עוביותם, ויצאו מראש א"א ונתלו בחוץ על עור הראש דא"א. והם המכונים שערות דא"א. ואחר שיצאו נבקעו לב' חצאי מדרגה, שכו"ח נשארו על ראש א"א, ובינה ותו"מ יצאו ממדרגת ראש ונעשו לשערות דיקנא. ולעת גדלות יורדת המלכות שבסיום שערות ראש לסיום שערות דיקנא, ואז עולות שערות דיקנא בחזרה לשערות ראש ונעשות מדרגה אחת. והנה הסיום דשערות רישא הנטהר מכל דין מחמת ירידת המלכות משם, הוא הנקרא בשם **מצפץ**. והוא מצפץ הימני, שבסיום שערות ראש הנקרא פאה. ואותו הסיום הימני שנטהר נעשה לראש לשערות דיקנא, והוא מצפץ השמאלי. עש"ה.
וז"ס ב' יודין יוד דאהיה ויוד דיה"ו, שאומר כאן, שמתחברים בסוד ב' שמות מצפץ מצפץ. כי **י'** דאהיה, ה"ס שליש תפארת העליון עד החזה, כנ"ל, בדבור הסמוך, שבעת הקטנות עלתה שם המלכות במקום החזה, בסוד **י'** הנכנס ב **אור** ונעשה **אויר**, בחי' רוח בחסר ג"ר. ועתה ביום השבת כשירדה המלכות ממקום החזה, ונטהר הת"ת, מכל דין, נקרא הת"ת עתה בשם **מצפץ**. והוא מצפץ הימני. הרי ש **י'** דאהי"ה ה"ס **מצפץ**. וכשה **י'** הזו מאירה ב **י'** דיה"ו, ונעשתה לראש אליה, נקרא ה **י'** דיה"ו ג"כ בשם מצפץ, אלא שה"ס מצפץ השמאלי כנ"ל.

פסקה תקלח

ה' דאשתאר איהי וכו': ה' דאהיה שנשארה, במקום החזה כנ"ל, היא עולה בשם אחד להתחבר עמהם והוא **אדני**. ולהלן מבאר שירדה משם למרגלא תתאה וכל אלו השמות בולטים ומנוצצים ויוצאים ושולטים ביום ההוא. בשבת כיון שאלו שולטים יוצאת מרגלא עליונה, שהיא ג"ר דבינה, בולטת ומנוצצות ומתוך התנוצצות שלה לא נראה בה גוון. כי מאירה רק בחסדים, ואור החסדים אין בו גוון כנ"ל.

פסקה תקלט

כד נפקא בטש וכו': כשיוצאת המרגלא, היא מזדווגת ומשפעת באלו השמות, אהיה יה"ו, שהם ז"ת שלה כנ"ל, כי אע"פ שאין בה גוון, שאינה מקבלת חכמה, עכ"ז כל שפע החכמה שבז"ת שלה מקובל על ידה, ואז, שם אחד מהם שהוא **אדני**, שהיא המלכות שבמקום החזה דז"ת, שהיא השביעית, מתעטרת ונכנסת במרגלא התחתונה, שהיא מלכות. ומתיישב שם אחר במקומו, והוא **י"ה**. דהיינו חכמה בינה. שאחר שירדה המלכות ממקום החזה מתגלה הג"ר שהן י"ה כנ"ל. ומתישבת בו בשם י"ה, מרגלא העליונה, ומתעטרת בהתנוצצות הזו המתנוצץ בשם הזה.

פסקה תקמ

לבתר דבטש בהני וכו': אחר שהמרגלא עלאה הזדווגה והשפיעה באלו השמות, אהי"ה יה"ו, כנ"ל, יוצאים מהם ע' ענפים לכל צד, שהוא ז"א, ומתחברים כולם יחד, ונעשו מרכבה וכסא למרגלא העליונה. והמלך שהוא חכמה שולט בעטרותיו בכסא, ביום הזה, והכל שמחים. כיון שהכל שמחים, יושב המלך על הכסא, והכסא עולה בשבעים ענפים כמו שאמרנו. כי ע' ענפים הם ז"א, שחגת"ם שלו נעשו ד' רגלים אל הכסא.

פסקה תקמא

ואינון תרין אתוון וכו': ואלו ב' אותיות, דהיינו ב' יודין שבב' שמות אהי"ה יה"ו, העולות ויורדות, ומאירים, ומתעטרים כ"ב אותיות, שהם כלל התורה (כנ"ל אות תקל"ו) מזדווגות בב' אותיות הראשונות של כ"ב אותיות, המסודרות בסדר תשר"ק צפע"ס וכו' (כמ"ש בהקסה"ז דף כ"ה אות כ"ב) שהן **ת' ש'**, ועולות בהארתם, לאחת בששה שבטים, ולאחת בששה שבטים אחרים, ואלו הם י"ב שבטים דישראל העליון, שהוא ישראל סבא. שה"ס ד' מדרגות חו"ג תו"מ, שכל אחת כלולה מג' קוין חג"ת שהם י"ב.

פסקה תקמב

תו, אלין תרין אתוון וכו': ועוד, אלו ב' אותיות, דהיינו ב' יודין דאהיה יה"ו, עולות וירדות ומזדווגות בב' אותיות שבסוף כ"ב אותיות המסודרות בסדר תשר"ק, שהן **ב' א'**. ועולות בהארתם, אחת בחמש מדרגות ואחת בחמש מדרגות, כנגד עשרה מאמרות, ואלו עשרה מאמרות כוללים כ"ב אותיות. כי י"ב שבטים יצאו בב' אותיות **ת' ש'** עם עשרה מאמרות של ב' אותיות דסוף שהן **ב' א'**, הרי הן כ"ב אותיות שהן כלל התורה. דהיינו ז"א שנקרא תורה. שהוא נבנה מכ"ב אותיות אלו. ועי' להלן (בזהר תרומה דף קל"ב ע"א ד"ה) ששם מבואר זה היטב בסוד השיר של שבת, אל אדון. וסוד זה יורש מרגלא העליונה בכסא ההוא של ע"ב, ומאירים כ"ב האותיות.

פסקה תקמג

מרגלא תתאה, בשעתא וכו': מרגלא התחתונה, בשעה שמרגלא העליונה יושבת על כסא ההוא של ע"ב, וכ"ב האותיות מאירות, אז מרגלא התחתונה שהיא בחושך, מסתכלת בהארה ההיא, של כ"ב אותיות, בכח תוקף של אלו האותיות הנרשמות בה הנקראות אדני, ואז האיר ועולה אור ההוא, ומקבל כל אלו כ"ב אותיות העליונות, ומרגלא התחתונה שואבת אותן לתוכה, ומאירה הארה המתנוצצת לע"ב צדדים. שהיא הארת החכמה המתגלה בג' קוין.

פסקה תקמד

כיון דהאי מרגלא וכו': כיון שמרגלא ההיא התחתונה מנוצצת ושואבת אלו האותיות לתוכה, אז מרגלא העליונה נמשכת עמהן, ומתדבקות מרגלא במרגלא, שמרגלא תתאה שהיא מלכות מתדבקת במרגלא עלאה שהיא בינה, דהיינו שמלבישה אותה ונהיה הכל אחד. וזה הוא סוד של שבח אחד. וכבר בארנוהו. שהוא אל אדון הנאמר ביום השבת, כמ"ש להלן בזהר, (תרומה קל"ב ע"א. ד"י ע"ש).

פסקה תקמה

אתוון כד נצצין וכו': כ"ב האותיות כשהם מנוצצות לצד זה ולצד זה, דהיינו לצד ימין ולצד שמאל, זה הוא המסך שביניהם בין מרגלא העליונה למרגלא התחתונה, ואז נעשו סוד השם הקדוש דמ"ב אותיות. ובהכל הסוד של שם הקדוש דע"ב אותיות, של המרכבה העליונה. והכל, זה וזה, דהיינה השם מ"ב והשם ע"ב, נקרא שבת, וזה הוא סוד השבת. פירוש. כי כ"ב אותיות המאירות במזלא עלאה, ה"ס הדעת שלה, דהיינו קו האמצעי. והארת קו האמצעי הוא באמצע, שאינו נוטה לא לימין ולא לשמאל, אבל במזלא עלאה מנוצצות האותיות לימין ולשמאל, ולא באמצע. והטעם הוא משום שקו האמצעי אינו מגלה שם הארת החכמה עם החסדים יחד, כי מרגלא עלאה היא ג"ר דבינה, שמהן אין ה' יוצא מאויר לעולם. וע"כ אין יחוד בקו האמצעי שהוא הדעת. וגם הוא מחולק לימין ושמאל. וה"ס השם של **מ"ב** אותיות. משא"כ בז"ת דבינה ובז"א מאיר הקו האמצעי באמצע, שאור החסדים ואור החכמה מאירים בו ביחד ואינו נוטה לימין ולשמאל. וה"ס השם של ע"ב אותיות. וזה כל ההפרש ממרגלא עלאה, שה"ס שם מ"ב ומרגלא תתאה המקבלת משם ע"ב.

וזה אמרו **אתוון כד נצצין מהאי סטרא ומהאי סטרא**, ולא באמצע כטבע קו האמצעי, **דא איהו סיכתא די בגווייהו** זה הוא המסך שביניהם, **בין מרגלא למרגלא**, כי במרגלא עלאה נשאר המסך, שה"ס ה' שנכנס באור ונעשה לאויר, וע"כ אין קו האמצעי מאיר

שם בהארת החכמה, ואין הימין והשמאל מיוחד בו, מה שאין כן מרגלא תתאה, מקבלת מקו אמצעי, המאיר בחכמה וחסדים יחדיו ואינו נוטה לא לימין ולא לשמאל, ואין שם **סיכתא**, כי היוד יצא מאויר וחזר ונעשה אור, שזהו הארת השם ע"ב. וז"ש, **כדין אתעבידו רזא דשמא קדישא דמ"ב אתוון**, שהארה זו דמרגלא עלאה, נעשה לשם מ"ב, (כמ"ש להלן בזהר תרומה דף קל"ב, ועי' לעיל בהקסה"ז דף י"ז ד"ה ביאור) ואין לטעות שבמרגלא עלאה אין הארת חכמה כלל, לזה אומר, **בכלא רזא דשמא קדישא דע"ב אתוון דרתיכא עלאה**, שהארת ע"ב מאיר אפילו במרגלא עלאה, אלא שאינו מתגלה שמה, כי שם שולט השם מ"ב. **וכלא**, **האי והאי אתקרי שבת**. שבשבת מאירים ב' השמות, מ"ב וע"ב. כי בשבת עולים זו"ן שבהם מאיר ע"ב ומלבישים לאו"א עלאין שה"ס ג"ר דבינה שבהם מאיר השם מ"ב. ונמצא שב' השמות מאירים בשבת. **ודא איהו רזא דשבת** שבשאר ימים טובים אינו מאיר רק ע"ב בלבד, אבל בשבת מאיר גם השם מ"ב. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה תקמו

זכור רזא דדכורא וכו': זכור, הוא סוד דכר, דהיינו ז"א, המקבל כל האברים דהיינו כל המוחין, של עולם העליון, שהוא בינה. **את יום השבת**, לרבות ליל שבת, שהוא לילה, דהיינו המלכות הנקראת לילה, וזה הוא **את**. שהמלכות נקראת, את. **לקדשו**, שצריך קדושה מן עם הקדוש ולהתעטר בהם כראוי.

פסקה תקמז

זכור, **אתר דלית וכו'**: זכור, מקום שאין לו שכחה, ושכחה אינה נמצאת בו, כי אין שכחה במקום ברית העליון, שהוא יסוד, ומכל שכן למעלה, בז"א. ולמטה, במלכות, יש שכחה, הוא מקום שצריכים להזכיר, שכתוב, יזכר עון אבותיו וגו'. ויש שם ממונים שמזכירים זכיות האדם ועונותיו.

פסקה תקמח

ולית שכחה קמי וכו': ואין שכחה **לפני** כסא הקדוש, דהיינו מה שהוא לפני הכסא הקדוש שהוא בינה, ומי הוא לפני הכסא, הוא זכור, שהוא ז"א, כי ז"א עומד לפני הבינה ומקבל ממנה. ועליו נאמר, ואין שכחה **לפני** כסא כבודך. ומכל שכן למעלה, מז"א, שאין שכחה, משום שהכל הוא סוד דכר, ושם נחקק סוד השם הקדוש **יה"ו**. ולמטה, דהיינו במלכות, צריך להתקדש. ובמה מתקדש. בזכור, שהוא ז"א, שממנו מקבלת כל הקדושות וכל הברכות. וזה הוא כשמתעטר ליל שבת שהוא המלכות, על עם הקדוש כראוי, בתפלות ובקשות, ובסדר של שמחה.

פסקה תקמט

ואי תימא זכור וכו': ואם תאמר, זכור, שהוא ז"א, אינו צריך להתקדש, מישראל, שהרי ממנו, יוצאות כל הברכות והקדושות של העולם. אינו כן. כי זה, ז"א, צריך להתקדש ביום השבת. וזה, המלכות צריך להתקדש בליל שבת. וכל הקדושות מקבלים אח"כ ישראל, ומתקדשים בקדושה של הקב"ה.

פסקה תקנ

כבד את אביך וגו': לכבדם בכל מיני כבוד, לשמחם במעשים טובים. כמש"א גיל יגיל אבי צדיק. וזה הוא כבוד אביו ואמו.

פסקה תקנא

כבד את אביך וגו': כבדהו את הקב"ה שנקרא אביך והמלכות שנקראת אמך, בבגד נקי, שהוא כנפי מצוה, דהיינו טלית נאה. כי טלית בציצית נקרא, תשמיש מצוה. כבד את ה' מהונך, זה תורה ומצות, ז"ש, אורך ימים בימינה בשמאלה וגו'. שאין אדם עני אלא כשהוא עני מן התורה ומן המצות. ונודע, אחר שהעמידו בעלי המשנה אין עני אלא מן התורה ומן המצות, אשר עושר של האדם הוא תורה ומצות.

פסקה תקנב

ובגין דא כבד וכו': ומשום זה, כבד את ה' מהונך, ולא תעסוק בתורה כדי להתגדל בה. כמו שהעמידוהו החברים, ואל תעשם עטרה להתגדל בהם. ואל תאמר, אקרא בעבור שיקראוני רבי, אלא גדלו לה' אתי, כבד את ה' מהונך, כבן שהוא חייב בכבוד אביו ואמו.

פסקה תקנג

בגין דאיהו משותף וכו': משום שהוא משותף משתי טפות, שמהן גופו של האדם. מטפה של אביו נעשה הלבן שבעינים ועצמות ואברים. ומטפה של אמו נעשה, השחור שבעין ושערות ועור ובשר. ומגדלים אותו בתורה ומעשים טובים.

פסקה תקנד

דבר נש חייב וכו': כי האדם חייב ללמד בנו תורה, שכתוב, ושננתם לבניך, ואם אינו לומד אותו תורה ומצות, הוא כאלו עושה לו פסל. ומשום זה כתוב, לא תעשה לך פסל. ועתיד להיות בן סורר ומורה, ומבזה אביו ואמו, וגוזל ממנו כמה ברכות. כי משום שהוא עם הארץ הוא חשוד על הכל, ואפילו על שפיכות דמים וגילוי עריות ועבודה זרה. כי מי שהוא עם הארץ והולך למקום שאין מכירים אותו, ואינו יודע לברך, חושדים אותו שהוא עובד עבודה זרה.

פסקה תקנה
כבד את אביך: הוא כש"א, כבד את ה' מהונך. מהונך, היינו מכספך, **מהונך**, היינו מחנך, מן החן שלך, דהיינו בשמחה של נגון. כי זה הוא שמחת הלב כמו הניגון שבכל העולם, המשמח את הלב, מעשים ישרים של הבן משמחים לב אביו ואמו. מהונך, היינו מכספך לכל מה שצריך.

פסקה תקנו
כגוונא דבר נש וכו': כמו שאדם מכבד את הקב"ה, כן צריך לכבד את אביו ואמו, משום ששותפות אחד יש להם עם הקב"ה, עליו. כי שלשה שותפין יש באדם, הקב"ה ואביו ואמו, שאביו ואמו נותנים לו הגוף והקב"ה הנשמה. וכמו שצריכים לירא מהקב"ה, כן צריכים לירא מאביו ואמו, ולכבד אותם יחד בכל מיני כבוד.

פסקה תקנז
למען יאריכון ימיך: משום שיש ימים למעלה, שהם ז' הספירות חג"ת נהי"מ, שבהם תלוים חיי האדם בעולם הזה. ובארנו את אלו הימים של האדם בעולם ההוא, למעלה, בז"ס, וכולם עומדים לפני הקב"ה, ובהם נודע חיי האדם.

פסקה תקנח
על האדמה אשר ה' וגו': הוא הבטחה להנות באספקלריא המאירה, וזה סוד, **על האדמה**, זהו מראה המאירה באלו ימים העליונים חג"ת נהי"מ דז"א, המאירים מתוך המבוע של כל, שהיא בינה.

פסקה תקנט
מאי שנא באלין וכו': שואל, מה השינוי שבאלו שתי מצות התורה כתוב בהם למען יאריכון ימיך, בזה, ובשלוח הקן. ומשיב, אלא שתי מצות אלו, תלויות כולן למעלה: אבא ואמא, ה"ס זכור ושמור כאחד, שהם ז"א ומלכות, ומשום זה כתוב, למען יאריכון ימיך. ובשלוח הקן, שכתוב, שלח תשלח את האם וגו' ה"ס עולם העליון, שהוא בינה שנקראת אם, שפירושו, שלא ניתנה רשות להסתכל בה, וצריכים לשלחה מלשאול שאלה ולהסתכל בה.

פסקה תקס
ואת הבנים תקח לך: שהם ז"א ומלכות, שכתוב, כי שאל נא לימים הראשונים וגו' מקצה השמים ועד קצה השמים, דהיינו ז"א הנקרא שמים, בו יש שאלה והסתכלות, אבל למעלה מקצה השמים, שהוא ז"א, שלח תשלח ממחשבתך לשאול.

פסקה תקסא

ובדא כתיב למען וגו': ובזה כתוב, למען ייטב לך והארכת ימים. למען איטב לך לא כתוב, אלא למען ייטב לך. ויאריכון ימיך לא כתוב, אלא והארכת ימים. ומשיב, **למען ייטב לך**, היינו מקום ההוא שמטיב לכל, והוא עולם הסתום והגנוז, שהוא בינה. **והארכת ימים**, היינו בכחך עצמך, כמ"ש תקח לך, כי ברשות האדם הוא. להתדבק בבנים, שהם ז"א ומלכות, שבהם אריכת ימים.

פסקה תקסב

ואי אזדמן ליה וכו': ואם מזדמן לו מעשה של מצוה ומכוון בה הוא צדיק. ואע"פ שאינו מכוון בה הוא צדיק, שעושה מצות רבונו, כי מצוות אין צריכות כונה. אבל אינו חשוב כמי שעושה רצונו לשמה, ומכוון בה ברצון של הסתכלות בכבוד רבונו, כמי שאינו יודע להבין הטעם, כי ברצון תלוי הדבר של לשמה. ובמעשה שלמטה שעושה לשמה מתעלה המעשה של מעלה, שהוא המלכות הנקרא מעשה, ומתתקן כראוי.

פסקה תקסג

כגוונא דא בעובדא וכו': כעין זה במעשה של הגוף נתתקן ברצון הזה המעשה של הנפש. כי הקב"ה רוצה הלב והרצון של האדם. ועם זה, אם אין שם רצון הלב שהוא עיקר הכל, התפלל דוד על זה ואמר, ומעשה ידינו כוננה עלינו וגו'. כי אין כל אדם יודע לשים הרצון והלב לתקן הכל ולעשות מעשה המצוה, וע"כ התפלל תפלה זו, ומעשה ידינו כוננה עלינו.

פסקה תקסד

מאי כוננה עלינו וכו': שואל, מהו הפירוש של וכוננה עלינו. ומשיב, שפירושו **כוננה**, והתקן תקונך למעלה כראוי. **עלינו**, אף על פי שאין אנו יודעים לשים הרצון, אלא מעשה בלבד. **מעשה ידינו כוננהו**. שואל, למי. ומשיב, למדרגה ההוא שצריכים לתקנה, דהיינו המלכות, **כוננהו**, שיהיה בחבור אחד עם האבות, שהם חג"ת דז"א, שיהיה מתוקן בהם על ידי מעשה מצוה הזו כראוי.

פסקה תקסה

לא תרצח לא תנאף לא תגנוב: תחת לא. יש טעם הפוסק, בכל שלשה דברות אלו, דהיינו טפחה. ואם לא היה טעם הפוסק, לא היה תקון לעולם, והיה אסור לנו להרוג נפש בעולם אע"פ שיעבור על התורה, אבל במה שיש טעם הפוסק, יורה שאסר והתיר.

פסקה תקסו

לא תנאף: אם לא היה טעם הפוסק, היה אסור אפילו להוליד או לשמוח באשתו שמחת מצוה. ובמה שהטעם פסק, יורה שאסר והתיר. **לא תגנוב**, אם לא היה טעם הפוסק, היה אסור אפילו לגנוב דעתו של רבו בתורה או דעת חכם כדי להסתכל בו, או דיין הדן דין לפי טענה שצריך לגנוב דעת הרמאי, ולגנוב דעת שני הבעל דינים כדי להוציא הדין לאור, ובמה שפסק הטעם, יורה שאסר והתיר.

פסקה תקסז

לא תענה ברעך עד שקר: כאן אין טעם הפוסק, משום שהוא אסור לגמרי. ובכל דברי התורה שם הקב"ה סודות עליונים, ולימד לבני אדם הדרך להתתקן בה, וללכת בה, כש"א, אני ה' אלקיך מלמדך להועיל מדריכך בדרך תלך.

פסקה תקסח

אוף הכי לא תחמוד: אף לא תחמוד, אין טעם הפוסק, כלל. ואם תאמר, אפילו חמדת התורה אסור, כיון שאין טעם הפוסק, בוא וראה בכולם עשתה התורה כלל, ובזה עשתה פרט, שכתוב, בית רעך שדהו ועבדו וגו'. דהיינו בכל דברי העולם דוקא. אבל התורה היא חמודה תמיד, שעשועים אוצרות חיים, אריכת ימים בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תקסט

הני עשר אמירן וכו': אלו עשרת הדברות של התורה, הם כלל של כל מצות התורה, כלל שלמעלה ומטה, כלל של עשרה מאמרות של בראשית. אלו נחקקו על לוחות אבנים, וכל האוצרות שהיו בהם, נראו לעיני הכל, לדעת ולהסתכל בסוד תרי"ג מצות התורה הכלולים בהם, הכל נראה לעינים, הכל הוא בתבונה, בהסתכלות הלב של כל ישראל, והכל היה מאיר לעיניהם.

פסקה תקע

בההוא שעתא וכו': בשעה ההיא, כל סודות התורה וכל סודות העליונים והתחתונים לא נחסר מהם. משום שהיו רואים עין בעין זיו יקר של אדונם, מה שלא היה כיום ההוא, מיום שנברא העולם, שהקב"ה נגלה בכבודו על הר סיני.

פסקה תקעא

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי למדנו, ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. אתה יכול לומר, שהיה כיום ההוא שעמדו ישראל על הר סיני, אינו כן. משום שביום ההוא שעמדו ישראל על הר סיני. הוסר הזוהמא מהם, וכל הגופים היו

מצוחצחים בצחות מלאכים העליונים, כשמתלבשים בלבושי צחצחות לעשות שליחות אדונם.

פסקה תקעב

ובההוא מלבושא מצחצחא וכו': ובלבוש ההוא המצוחצח נכנסים לאש ואינם יראים, כעין מלאך ההוא של מנוח, כשנראה לו ונכנס בשלהבת ועלה השמים, שכתוב, ויעל מלאך ה', בלהב המזבח. וכשהוסר מהם זוהמא ההיא, נשארו ישראל גופים מצוחצחים בלי טינוף כלל, והנשמה שבפנים הגוף היתה כזוהר הרקיע לקבל אור.

פסקה תקעג

הכי הוו ישראל וכו': כן היו ישראל, שהיו רואים ומסתכלים בכבוד אדונם, מה שלא היה כן על הים, כי לא הוסר מהם הזוהמא בזמן ההוא. וכאן בסיני שפסקה הזוהמא מן הגוף, אפילו עוברים שבמעי אמם היו רואים ומסתכלים בכבוד אדונם. וכולם, כל אחד ואחד קבל כראוי לו.

פסקה תקעד

וההוא יומא הוה וכו': ויום ההוא היתה שמחה לפני הקב"ה, יותר מיום שנברא בו העולם, משום שיום שנברא העולם לא היה העולם בקיום עד שקבלו ישראל את התורה, שכתוב, אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי.

פסקה תקעה

כיון דקבילו ישראל וכו': כיון שקבלו ישראל את התורה על הר סיני אז התבשם העולם ונתקיימו שמים וארץ. והקב"ה נודע למעלה ולמטה, ועלה בכבודו על כל. ועל יום ההוא כתוב, ה' מלך גאות לבש לבש ה' עז התאזר. ואין עז אלא תורה, שנאמר ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

משפטים

פסקה א

פתח ר' שמעון וכו': פתח ר"ש ואמר, ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, התרגום, ואלין דיניא דתסדר קדמיהון. אלו הם סדרים של גלגול, כי משפטים פירושו דינים, דהיינו דינים של נשמות החוזרות ומתגלגלות לעוה"ז הנדונות כל אחת ואחת לפי עונשה.

פסקה ב

כי תקנה עבד עברי שש שנים וגו': אמר להם ר"ש, חברים, כאן הזמן לגלות כמה סודות נסתרים של גלגול, כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד, היינו, כשהנשמה מתחייבת בגלגול, או מחמת עונות, או שלא השלימה בחייה התורה ומצות. מחייבים אותה לחזור לעולם הזה ולהתלבש בגוף, דהיינו לחזור ולהולד ולהשלים המוטל עליה בשבעים שנות חיים בעולם הזה. אם היא מצד המלאך מטטרון שבעולם הבריאה, הכלול שש מדרגות חג"ת נה"י, כתוב בו שש שנים יעבד, אינה מתחייבת בגלגולים אלא עד שמשלמת לתקן שש מדרגות, חג"ת נה"י, מאותו המקום שנלקחה משם, דהיינו מטטרון.

פסקה ג

אבל אם נשמתא וכו': אבל אם הנשמה היא מצד השכינה, שהיא שביעית, דהיינו מלכות דאצילות, השביעית לחג"ת נה"י דאצילות, ודאי מה כתוב בה, ובשביעית יצא לחפשי חנם, כי צדיק שזכה לנשמה ממלכות דאצילות, אין בו מלאכה, שהוא בחינת שבת, שאין מלאכה, דהיינו בירורי מוחין, נוהג בו, וכיון שאין בו מלאכה אין בו שעבוד. והנשמה שהיא משם, נאמר בה ובשביעית יצא לחפשי חנם, אין בה שעבוד.

פסקה ד

אדהכי הא סבא וכו': בתוך כך, הנה זקן ירד אליו, אמר לו, אם כן, רבי, מהו התוספת אל הנשמה שהיא ממנה, שנאמר בה, לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך וגו'. פירוש, כי אתה ובנך ובתך, פירושו נשמה רוח נפש דאצילות, ועבדך ואמתך ובהמתך, פירושו נשמה רוח נפש דבריאה יצירה עשיה. הרי שאפילו בנשמה דבריאה, ששם מטטרון נאמר בה לא תעשה כל מלאכה, ויש בה ג"כ תוספת הזה שאין בה שעבוד, כמו נשמה דאצילות.

פסקה ה

א"ל סבא סבא וכו': אמר לו ר"ש, סבא סבא ואתה שואל זה, כי ודאי על נשמה של צדיק נאמר, שהיא מאצילות, שאע"פ שנתחייב לרדת בגלגול בכל אלו, דהיינו אפילו בעבד ואמה, ובבהמות שהם אופנים, דהיינו בעולם עשיה, או בכל חיות שמהן הנשמות של בני אדם, כתוב בה לא תעשה כל מלאכה. כלומר שעצם הנשמה היא מאצילות, אלא שנתחייבה להתגלגל בעבד ואמה ובהמה, אז דינה שאין בה מלאכה ושעבוד. אבל אם עצם הנשמה נמשכת מבי"ע אז יש בה מלאכה ושעבוד. וזה שכתוב לא תעבוד בו עבודת עבד, דהיינו בצדיק שהוא יום השבת לא תעבוד בו עבודת עבד, שהוא מטטרון, שהוא יום החול.

פסקה ו

אבל סבא סבא וכו': אבל, זקן זקן, שבת, שהיא בת יחידה, דהיינו מלכות, והיא בת זוגו של הצדיק, שהוא ג"כ שבת, דהיינו כמו שביאר בכתוב, ובשביעית יצא לחפשי חנם. א"כ מהו שכתוב בו, אם אחרת יקח לו. אמר לו זהו ודאי ההבדל, שהיא חולו של שבת, ועליו נאמר אם אחרת יקח לו. כי יש חול אחר שאינו נקרא חולו של שבת, אלא של טמאה שפחה. א"ל, וחולו של שבת מה הוא. אמר לו, זה הוא אמה שבבריאה, שהיא גוף של בת יחידה, שהבת יחידה, שהיא מלכות דאצילות, מתלבשת בה כמו נשמה בגוף. שעליה נאמר, אם אחרת יקח לו.

פסקה ז

תא חזי נשמתא וכו': בוא וראה, יש נשמה שנקראת אמה, ויש נשמה שנקראת שפחה ויש נשמה שנקראת בת מלך, כי כל אחת נקראת על שם המקום שנמשכה משם, או שנתגלגלה שמה. וכאן יש איש, דהיינו ואיש אשר ימכור את בתו לאמה, שנאמר בו, ה' איש מלחמה, דהיינו ז"א דאצילות ויש איש, שנאמר בו, והאיש גבריאל, שהוא בעולם הבריאה. והיינו שכתוב, וכי ימכור **איש**, שהוא הקב"ה, את **בתו**, היינו נשמה דאצילות הנקראת **בת** יחידה **לאמה**, שתתגלגל בעולם הבריאה, ששם בחינת גוף השכינה שנקרא אמה.

פסקה ח

ובגין דא נשמתא וכו': ומשום זה, נשמה שנתחייבה בגלגול, אם היא בת הקב"ה, דהיינו שנמשכה ממלכות דאצילות, אל תאמר שנמכר בגוף נכרי של קליפה, ששם שליטת היצר הרע שהוא מצד סמאל, חס ושלום לומר כן, כי כתוב, אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן, שהוא יצר הרע. כי אם הנשמה היא מאצילות אע"פ שנתגלגלה לעולם הבריאה אין בה מלאכה ואין בה שעבוד לקליפות כנ"ל.

פסקה ט

וההוא גופא דשריא וכו': וגוף ההוא, שבו שורה בת מלך, שנקרא אמה, אם תאמר שנמכר בכתרים התחתונים של הטומאה, חס וחלילה. עליה נאמר, והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ. מי הוא גוף של בת מלך, זה הוא מטטרון, וגוף ההוא הוא אמה של השכינה, שהשכינה מתלבשת בו ואע"פ שהיא נשמה של בת מלך השבויה שם, היא באה שמה בגלגול. מה כתוב בה, וכי ימכור איש וגו'.

פסקה י

ועוד, וכי ימכור איש: זה הקב"ה. **את בתו**, אלו ישראל, שהם מצד הבת יחידה, דהיינו ממה שנמשכו מן המלכות נקראים בתו. ואם תאמר שיצאו לעתיד כמו אלו שיצאו ממצרים שהיו מצד **העבד**, שהוא מטטרון, שהם יצאו במנוסה ממצרים, על זה נאמר, לא תצא כצאת ה **עבדים**, וז"ש, כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון. כמו שהיה ביציאה מצד העבד מטטרון.

פסקה יא

תא חזי ב"נ וכו': בוא וראה אדם כשנולד, נותנים לו **נפש** מצד הבהמה מצד הטהרה, מצד אלו שנקראו אופני הקודש. דהיינו מעולם העשיה. זכה יותר, נותנים לו **רוח** מצד חיות הקודש. דהיינו מעולם היצירה. זכה יותר נותנים לו **נשמה** מצד הכסא, דהיינו מעולם הבריאה. ושלשה אלו, הם אמה עבד ושפחה של הבת מלך. דהיינו נשמה רוח ונפש מהתפשטות המלכות בבי"ע. אמה, היא נשמה שבבריאה. עבד, הוא רוח שביצירה. שפחה, היא נפש שבעשיה.

פסקה יב

זכה יתיר יהבין וכו': זכה יותר, נותנים לו **נפש** בדרך אצילות, מצד הבת יחידה שנקראת בת מלך, דהיינו המלכות דאצילות. זכה יותר, נותנים לו רוח דאצילות מצד עמוד האמצעי שהוא ז"א, ונקרא בן אל הקב"ה, ז"ש, בנים אתם לה' אלקיכם. זכה יותר נותנים לו נשמה מצד או"א, שהם בינה. ז"ש ויפח באפיו נשמת חיים. מהו חיים, אלא הם **י"ה** שהוא או"א, שעליהם נאמר, כל הנשמה תהלל יה, ונשלם בהם השם הויה. כי רוח ונפש דאצילות הם ו"ה ונשמה דאצילות הוא **י"ה** שביחד הם, **הוי"ה**.

פסקה יג

זכה יתיר יהבין וכו': זכה יותר נותנים לו הוי"ה במילוי האותיות, כזה, **יוד הא ואו הא**. שהוא סוד אדם, שבגמטריא מ"ה, בדרך אצילות של מעלה, דהיינו ז"א בשעה שמלביש או"א עלאין שה"ס חכמה, שהיא אותיות כ"ח מ"ה. ונקרא בצורת אדונו. ועליו נאמר ורדו בדגת הים וגו'. וזה הוא ששליטתו בכל הרקיעים ובכל האופנים והשרפים וחיות ובכל צבאות וכחות של מעלה ומטה. ומשום זה כשהאדם זכה בנפש מצד הבת יחידה. נאמר בו לא תצא כצאת העבדים.

פסקה יד

ר"ח ור' יוסי וכו': רבי חייא ור"י נפגשו בלילה אחד במגדל של צור. התארחו שם, ושמחו זה בזה. א"ר יוסי, כמה אני שמח שראיתי פני השכינה, כי עתה בכל הדרך הזה, נצטערתי בזקן אחד סוחר, שהיה שואל אותי בכל הדרך.

פסקה טו

מאן הוא נחשא וכו': שהיה שואל אותי מי הוא נחש הפורח באויר והולך בפירוד, ובין כך ובין כך יש מנוחה לנמלה אחת השוכבת בין שניו. מתחיל בחבור, ומסיים בפירוד. ומי הוא, נשר המקנן באילן שלא היה. בניו שנגזלו אינם מן הבריות, כי נבראו במקום שלא נבראו. כשעולים יורדים, וכשיורדים עולים. שנים שהם אחד ואחד שהם שלשה. מהו עלמה יפה שאין לה עינים, והגוף נסתר ונגלה, היא יוצאת בבקר ומתכסית ביום. מתקשטת בקישוטין שלא היו.

פנימיות הדברים. המוחין דשמאל המתגלים ע"י יציאת י' מאויר בסוד נקודת השורק (כנ"ל בראשית א' דף ט"ו ד"ה ההוא ע"ש) מכונים **שפורחים באויר** (עי' בראשית א' דף מ"ה ד"ה כד) ואז המלכות בלי זווג עם ז"א. ואז יש יניקה לס"א, כל עוד היותם בלי ימין, והנחש יונק מהקדושה, וז"ש, **נחשא דפרח באוירא**. וכשבא קו האמצעי וע"י המסך דנקודת החירק, ממעט את השמאל שלא יאיר ממעלה למטה אלא ממטה למעלה לבד, שעי"ז מחברו עם הימין, (כנ"ל בראשית א' דף ס' ד"ה מחלוקת) אז נפרד הנחש מן הקדושה, כי אין לו עוד מה לינק. וז"ש **ואזיל בפרודא**.

והדינים האלו דמסך דחירק, הדוחים את הנחש מלינק מקו שמאל, הם מדינים דצמצום ב', שבאו מכח עלית המסך לבינה. ונאחז הנחש בדינים אלו. והארם שבין שיני הנחש שבו ממית בני אדם הוא מדינים דצמצום א', שהם ממלכות לבד. והארס הזה מכונה נמלה. וז"ש, **ובין כך ובין כך, איתי נייחא לחד נמלה דשכיב בין שנוי**. כי בעת שיש כח לנחש להתאחז בדינים דצמצום ב', העולים עד הבינה, הוא עוזב את הדינים דצמצום א' שאינם אלא במלכות. וע"כ יש מנוחה לאותה הנמלה ששוכבת בין שיניו, שהיא מדינים דצמצום א'.

וכשהמלכות היא בזווג עם ז"א ומאיר בה קו השמאל. אם הנחש מתקרב אז לינק מהשמאל, תכף נפרד הזווג ואין לו מה לינק. וז"ש **שרי בחבורא**, שמתחל לינק מחבור ז"א עם הנוקבא, **וסיים בפרודא**, שתיכף נפרד הזווג.

ונודע שהבינה הנקראת **נשר**, אין בה שום דין כלל, אלא שהוא רחמני על בניו, שהם זו"ן, ומקבלת אליה את הדינים של המלכות, שמתמעטת עי"ז לו"ק, כדי להשפיע מוחין

לזו"ן. כי לעת גדלות חוזרים ויורדים הדינים מן הבינה למקומם למלכות והבינה חוזרת לג"ר ומשפעת מוחין לזו"ן. (כנ"ל בראשית א' ד"ה וכבר ע"ש).

וז"ס, **נשרא דקא מקננא באילן דלא הוה**, המוחין דו"ק מכונים אילן, שהנשר שהוא בינה מקנן שם מחמת שקיבלה הדינים של המלכות, אבל אילן הזה הוא כמו שלא היה. כי אח"כ לעת גדלות יורדים הדינים מבינה, ונגלה הדבר למפרע שלא היה שום דין בבינה. והנה כשישראל בגלות, נגזלו הבנים, שהם זו"ן מן האם, שהיא בינה, כלומר שהס"א יונקת מדינים שבזו"ן. אמנם הדינים ההם באים מן הבינה מעת שהיא בקטנות מחמת עלית המלכות אליה, וכיון שהדינים דבינה הם באילן דלא הוו, מכ"ש הדינים שבזו"ן המקובלים ממנה. שהם כלא היו. ואלו הדינים הנמשכים מן הבינה מכונים ברא, או בריאה (כנ"ל בראשית א' דף י' ד"ה בהאי).

וז"ש, **בנוי דאתגזלו**, שהס"א יונקת מן הדינים שבהם, שבכח זה גוזלים את השפע, בעת הגלות, ולאו מן בריין ואינם מן הבריות, כלומר, שאין בהם הדינים דבריאה, משום, **דאתבריאו באתר דלא אתבריאו** כי מה שנבראו בדינים דבינה, בסוד בראשית ברא, (כמ"ש שם) הוא במקום שלא נבראו, כלומר שהמקום עצמו שהיא בינה אינה בחינת בריאה, כי הדינים שבה הם באילן דלא הוה, מכ"ש זו"ן המקבלים ממנה. ונמצא כל אחיזת הס"א בזו"ן בזמן הגלות הוא שלא בצדק.

ונודע, כשקו אמצעי מכריע בין ימין ושמאל, מתקן את השמאל שיאיר רק ממטה למעלה, והימין ממעלה למטה, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) וז"ש **כד סלקין נחתין**, שהארות הימין שמקודם לכן היו מאירים בעליה ממטה למעלה, שהיו בבחינת ו"ק, מאירים עתה בירידה ממעלה למטה. **וכד נחתין סלקין**, והארות השמאל שהיו מאירים מקודם לכן ממעלה למטה בירידה, מאירים עתה בדרך עליה ממטה למעלה. **תרין דאינון חד**, שעי"ז נעשו ב' הקוים ימין ושמאל לאחד. **וחד דאינון תלתא**, שקו האמצעי שהוא אחד, יורש כל ג' הקוין ונעשה שלשה. ומ"ש הסבא להלן (באות קט"ז) ודא הוא חד דאינון תרין, אמר זה בדרך אגב, כמו שאומר כאן (באות י"ז) השתא תרין אינון תלת ותלת אינון כחד. שהוא בדרך אגב.

והנה המלכות אחר שנתמעטה וירדה לבחינת מחזה ולמטה דז"א, אין לה עוד חכמה מעצמה, וז"ש **עולימתא שפירתא ולית לה עייניין**. כי החכמה נקראת עינים. והחכמה שיש לה היא מקבלת מז"א **וגופא טמירתא ואתגליא**, שפעם היא מכוסה מהארת חכמה, ופעם מגולה בה החכמה. ומפרש **איהי נפקת בצפרא**, שיוצאת להאיר בחכמה בזווג דקדרותא דצפרא, **ואתכסיאת ביממא**, ביום היא בשליטת ז"א, והחכמה מתכסה בה,

כמו בז"א. **אתקשטת בקשוטין דלא הוה**, שהקישוטין נמשכים לה מדינים וקטנות דבינה, (כנ"ל בהקסה"ז דף כ' ד"ה וזה אמרו) וכיון שהדינים דבינה הם באילן דלא הוה, כנ"ל, הרי גם הקישוטים ההם בבחינת דלא הוו.

פסקה טז

כל דא שאיל וכו': כל זה שאל בדרך, ונצטערתי, ועתה יש לי נחת. ואלו היינו יחד היינו עוסקים בדברי תורה, מה שהייתי בדברים אחרים של תהו. אמר ר' חייא, וסוחר הזקן ההוא, כלום אתה יודע אותו. אמר לו יודע אני שאין תכן בדבריו, שאלו היה יודע היה פותח בתורה והדרך לא היה בריק. אמר ר' חייא, והסוחר ההוא יש כאן, כי לפעמים באלו הריקים, ימצא אדם זגים של זהב, כלומר ענבל של זהב. אמר לו הוא כאן, ומתקן את חמורו באכילה.

פסקה יז

קרו ליה ואתא וכו': קראו אותו, ובא לפניהם. אמר להם עתה, שנים הם שלשה, כי אחד שנתחבר עמהם נעשו שלשה. ושלשה הם כאחד. דהיינו שנתחברו יחד. אמר ר' יוסי לא אמרתי לך שכל דבריו ריקים והם לריק. ישב לפניהם.

פסקה יח

אמר לון רבנן וכו': אמר להם, רבנן. אני, הנה נעשיתי סוחר, ומימים מועטים, כי בתחילה לא הייתי סוחר, אבל בן אחד קטן היה לי, ונתתי אותו בבית הספר, ורציתי שיעסוק בתורה, לכן נעשיתי סוחר, כדי שאוכל לסעדו. וכשאני מוצא אחד מן הרבנים ההולך בדרך אני מחמר אחריו. וביום הזה חשבתי שאשמע דברים חדשים בתורה, ולא שמעתי כלום.

פסקה יט

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, בכל הדברים ששמעתי, שאמרת, לא נפלאתי אלא מאחד, או אתה בסכלות אמרת, או דברים ריקים הם. אמר זקן ההוא ומה הוא. אמר ר"י עלמה יפה ואין לה עינים וכו'.

פסקה כ

פתח ההוא סבא וכו': פתח זקן ההוא ואמר, ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם. ה' לי בעזרי וגו'. טוב לחסות בה' וגו'. כמה טובים ונעימים ויקרים ועליונים דברי תורה, ואני איך אומר לפני רבנן שלא שמעתי מפיהם עד עתה אפילו מלה אחת. אבל יש לי לומר, כי אין בושה כלל לומר דברי תורה לפני הכל.

פסקה כא

אתעטף ההוא סבא וכו': נתעטף אותו הזקן, פתח ואמר, ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל. מקרא זה נסמך על מקרא אחר, ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וגו'. מקראות אלה הם כפשוטם. אבל דברי תורה דברים סתומים המה, שיש סודות לכל דבר ודבר.

פסקה כב

וכמה אלין מלין וכו': וכמה הם דברי החכמה הסתומים בכל מלה ומלה שבתורה והם נודעים לחכמים היודעים דרכי התורה. כי התורה אינם דברי חלומות, שנמסרו למי שפותר אותם, והולכים אחר הפה של הפותר אותם, ועם כל זה צריכים לפתור אותם לפי דרכיהם. ומה אם דברי חלומות צריכים לפתור אותם לפי דרכיהם, דברי תורה, שהם שעשועים של המלך הקדוש, על אחת כמה וכמה שצריכים ללכת בהם בדרך אמת, שכתוב, כי ישרים דרכי ה' וגו'.

פסקה כג

השתא אית למימר וכו': עתה יש לומר, **ובת כהן**, זו היא נשמה עליונה, בתו של אברהם אבינו, הראשון לגרים. שהוא חסד, והוא מושך לנשמה הזו ממקום עליון שהוא בינה. שואל, ומה בין המקרא שאמר ובת איש כהן, ובין המקרא שאמר ובת כהן, ולא כתוב איש. ומשיב, אלא יש כהן שנקרא איש כהן ולא כהן ממש. ועל דרך זה, יש כהן, ויש סגן, ויש כהן גדול, ויש כהן שאינו גדול. כהן סתם גדול ועליון יותר מאיש כהן. וע"כ יש מדרגות בנשמה, שיש נשמה ויש רוח ויש נפש. שמכהן גדול היא נשמה. ומכהן סתם הוא רוח. ומאיש כהן היא נפש.

פסקה כד

ובת כהן כי תהיה לאיש זר: זו היא נשמה הקדושה שנמשכה ממקום עליון, שהוא בינה, ונכנסת לתוך הסתום של עץ החיים, שהוא ז"א, וכשהרוח של כהן העליון, שהוא חסד דז"א, נושב ונותן נשמות, דהיינו שמלביש את הנשמות בחסד ונותן אותם באילן הזה, שהוא ז"א פורחות משם הנשמות ונכנסות באוצר אחד, שהוא מלכות.

פסקה כה

ווי לעלמא דלא וכו': אוי לעולם, שבני אדם אינם יודעים להשמר, שהם מושכים המשכת, הנשמה לתוך גוף בעת זווגם, עם היצר הרע, שהוא **איש זר**, **ובת כהן** ההיא שהיא הנשמה פרחת למטה ומוצאת בנין, דהיינו גוף, באיש זר. ומשום שזה רצון אדונה,

נכנסת שמה ונכנעת, ואינה יכולה לשלוט, ואינה נשלמת בעולם הזה כשיוצאת ממנו, היא **בתרומת הקדשים לא תאכל**, כשאר כל הנשמות שנשלמו בעולם הזה.

פסקה כו

תו אית בהאי וכו': עוד יש במקרא הזה, ובת כהן כי תהיה לאיש זר. נכלמת היא הנשמה הקדושה, כי תהיה לאיש זר, דהיינו שנמשכת על גר שנתגייר, ופורחת עליו מג"ע בדרך סתום, על בנין, דהיינו גוף, שנבנה מערלה הטמאה, כי אבותיו לא נמולו. זה הוא **לאיש זר**.

פסקה כז

ודא איהו רזא וכו': וזה הוא סוד עליון יותר מכל. בעמוד העומד לשקול עליו, תוך האויר הנושב, יש מאזנים בצד זה בימין, ויש מאזנים אחרים בצד זה משמאל. בצד זה, בימין, מאזני צדק. ובצד זה בשמאל, מאזני מרמה. ומאזנים אלו, אינם שקטים לעולם, והנשמות עולות ויורדות באות וחוזרות. דרך מאזנים האלו, ויש נשמות עשוקות, כששולט אדם דס"א באדם דקדושה, שכתוב, עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. לרע לו ודאי.

ביאור הדברים. כבר ידעת אשר קו האמצעי המכריע ומקיים ב' הקוין ימין ושמאל, מבדיל ביניהם, אשר קו ימין מאיר ממעלה למטה, והקו שמאל יאיר ממטה למעלה, ולא ממעלה למטה. (כמ"ש לעיל בראשית א' דף ס' ד"ה מחלוקת ע"ש) וז"ס **עמודא דקיימא לטקלין**, שהוא עמוד האמצעי המקיים ב' האורות ימין ושמאל. ושוקל אותם כמו במאזנים שהארת קו הימין הוא מושך למטה לתחתונים, והארת קו השמאל מעלה למעלה, ועל ידי זה עומד לשון המאזנים באמצע, שאינו נוטה לא לימין ולא לשמאל, אלא לשניהם יחד, כל אחד לפי דרכו. ומ"ש **גו אוירא דנשבת**, הוא כי הארת השמאל מתגלה על ידי יציאת ה' מאויר. בסוד נקודת השורק. (כמ"ש באורך לעיל בראשית א' דף מ"ה ד"ה כד).

וכשהעמוד האמצעי הזה מאיר במלכות, נעשה שמה ב' בחינות מאזנים, א) **מאזני צדק**, דהיינו כמשקל עמוד האמצעי, למשוך הארת הימין מלמעלה למטה, והארת השמאל רק ממטה למעלה. ב) **מאזני מרמה**, שהוא אחיזת ס"א, המושכים הארת השמאל ממעלה למטה. ומטעם ב' מאזנים האלו, נקראת המלכות עץ הדעת טוב ורע כמ"ש להלן. ואם הנשמה מקבלת ממאזני מרמה, אז נעשקת בידי הס"א, ונופלת לידיה, והן הנקראות, **נשמות העשוקות**. ואז נאמר **עת אשר שלט אדם באדם לרע לו**, דהיינו שאדם דס"א שולט באדם דקדושה. אבל הוא לרע לו. כמ"ש לפנינו.

פסקה כח

אבל האי נשמתא וכו': אבל נשמה זו שהיתה לסטרא אחרא הנקרא איש זר, ונעשקה על ידו, זה הוא לרע לו, לו, לאיש זר ההוא, והיא בתרומת הקדשים לא תאכל, כשאר הנשמות, עד שעושה בה הקב"ה מה שעושה, דהיינו עד שיתקן אותה. כמ"ש להלן. לזה בא הכתוב ואמר, ובת כהן כי תהיה לאיש זר, יהיה כך, שבתרומת הקדשים לא תאכל.

פסקה כט

הכא אית רזא וכו': כאן יש סוד איך מתעשקות הנשמות. כי עולם הזה מתנהג בו הכל על ידי עץ הדעת טוב ורע, שהוא המלכות. וכשבני העולם מתנהגים בצד הטוב בהכרעת קו האמצעי, כנ"ל, המאזנים עומדים ומכריעים לצד הטוב. וכשמתנהגים כצד הרע, דהיינו שממשיכים הארת השמאל ממעלה למטה, מכריעים המאזנים לצד ההוא, לס"א. וכל הנשמות שהיו בשעה ההיא במאזנים עושק אותן הס"א ולוקח אותן.

פסקה ל

אבל לרע לו וכו': אבל לרע לו, לס"א, כי אלו הנשמות מכניעים כל מה שמוצאות מצד הרע, ומכלות אותו. והסימן לזה, הוא ארון הקדוש שנעשק על ידי הפלשתים ושלטו בו, לרע להם. כי נגפו על ידו הם ואלהיהם, (שמואל א' ה') אף כאן אלו הנשמות שנעשקו ע"י הס"א, הוא לרע להם.

פסקה לא

מה אתעבידו מאינון וכו': מה נעשה מאלו הנשמות העשוקות. ראינו בספרים הראשונים, שמהם היו אלו חסידי אומות העולם, ואלו ממזרים תלמידי חכמים, והם הממזרים תלמידי חכמים הקודמים לכהן גדול עם הארץ, והם חשובים יותר בעולם, אע"פ שהכה"ג נכנס לפני ולפנים בקודש הקדשים. בכה זקן ההוא רגע אחד. תמהו החברים, ולא אמרו כלום.

פסקה לב

פתח ההוא סבא וכו': פתח זקן ההוא ואמר, אם רעה בעיני אדניה אשר לא יעדה והפדה לעם נכרי וגו'. פרשה זו נאמרה על סוד זה, של נשמות העשוקות, וכי ימכור איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים אם רעה בעיני וגו'. רבונו של עולם, מי לא ייראך ממך, שאתה מושל על כל מלכי העולם, כש"א, מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'.

פסקה לג

כמה אינון בני וכו': כמה הם בני אדם בעולם שמשתבשים וטועים במקרא הזה. וכולם אומרים אותו אבל המקרא אינו מתישר בפיהם. וכי הקב"ה מלך הגוים נקרא, והלא מלך

ישראל הוא, ובו הוא נקרא, שכתוב, בהנחל עליון גוים וגו'. וכתוב, כי חלק ה' עמו. וע"כ נקרא מלך ישראל. ואם תאמר, שהוא מלך הגוים נקרא, הרי זה שבח להם שהקב"ה מולך עליהם, ולא כמו שאומרים, שנמסרו למשמשים ולממונים שלו.

פסקה לד

ותו סיפא דקרא וכו': ועוד, סוף המקרא, שכתוב, כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך. כל זה שבח הוא לשאר העמים, ופלא הוא, איך אינם מתעלים במקרא הזה לרום הרקיע, שהמקרא נותן לחכמיהם ומלכותם איזה יחס אל הקב"ה, שצריך משום זה לומר, שהקב"ה גדול מהם. אלא הקב"ה מעוור עיניהם, ואינם יודעים בו כלל, שזהו מה שאנו אומרים שכולם אין, ואפס, ותוהו. שכתוב, כל הגוים כאין נגדו מאפס ותוהו נחשבו לו. והרי עיקר עליון גדול ויקר משים אותם המקרא הזה, שאומר, שבכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך.

פסקה לה

אמר ליה ר' חייא וכו': א"ל ר"ח, והרי כתוב, מלך אלקים על גוים וגו'. אמר לו, אני רואה שאחר הכותל שלהם היית, ויצאת במקרא הזה לעזור אותם. היה לי להשיב מתחילה על מה שאמרתי. אבל כיון שמצאתי אותך בדרך, אעביר אותך משם, ומשם אלך להעביר הכל.

פסקה לו

ת"ח כל שמהן וכו': בוא וראה, כל השמות וכל כינוי של השמות שיש להקב"ה. כולם מתפשטים לדרכם, וכולם מתלבשים אלו באלו, וכולם מתחלקים לדרכים ושבילים ידועים חוץ מן שם אחד, הברור מכל שאר השמות, שהוריש לעם היחידי, הברור מכל שאר העמים, והוא יוד הא ואו הא. שכתוב, כי חלק ה' עמו. וכתוב ואתם הדבקים בהוי"ה, שדבוקים בשם הזה ממש, יותר מבכל שאר השמות.

פסקה לז

ושמא חד מכל וכו': ושם אחד מכל השמות שלו, ההוא, שנתפשט לכמה דרכים ושבילים, שנקרא אלקים, והוריש שם הזה, ונחלק לתחתונים שבעולם הזה, ונחלק שם הזה למשמשים ולממונים המנהיגים שאר העמים. כמש"א, ויבא אלקים אל בלעם לילה. ויבא אלקים אל אבימלך בחלום הלילה. וכן כל ממונה וממונה, שהוריש אותם הקב"ה לשאר העמים, כלולים בשם הזה. ואפילו עבודה זרה נקרא בשם הזה. ושם הזה מלך על גוים, ולא שם ההוא של ההוא שמלך על ישראל, שהוא שם הויה, שהוא יחידי לעם היחידי, לעם ישראל, לעם הקדוש.

פסקה לח

ואי תימא על וכו': ואם תאמר, על דרך זה נעמיד הכתוב, שכתוב, מי לא יראך מלך הגוים, שזה השם שמלך על גוים, הוא אלקים. כי בו שורה יראה, ודין שורה בו. אינו כן, ולא על זה נאמר, כי אם כן אפילו עבודה זרה הוא בכלל הזה, של מי לא יראך, שגם עבודה זרה נקראת אלהים.

פסקה לט

אבל כיון דכתלא וכו': אבל כיון שהכותל, שהיית נסמך אחריו, נתעקר, עומד הכתוב על קיומו, במעט הסתכלות. מי לא יראך מלך הגוים, אם תאמר שאומר על הקב"ה, מלך הגוים, אינו כן, אלא הפירוש הוא, מי הוא מלך הגוים שלא יראך, ולא יפחד ממך, ולא יזדעזע ממך, ודומה כמו שהיה כתוב, מי מלך הגוים שלא יראך. כעין זה הללויה הללו עבדי ה' הללו את שם ה'. מי ששומע אותו אינו יודע מה אמר, כיון שאמר הללויה, אומר גם כן הללו עבדי ה', שהיה לו לכתוב, עבדי ה' הללו את שם ה'. ועם זה הכרח שאע"פ שאמר מקודם הללויה סובב הוא על עבדי ה', אף כאן אע"פ שאמר מקודם מי לא יראך, סובב הוא על מלך הגוים, ודומה, כמו שהיה כתוב מי ממלך הגוים שלא יראך, והכל נאמר כמו שהיה צריך.

פסקה מ

כי בכל חכמי וגו': כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך, פירושו, מהו המלה שנתפשט ביניהם בחכמה שלהם. הוא, **מאין כמוך**, וכולם מודים על זה. כאשר רואים בחכמה שלהם מעשיך וגבורותיך, מתפשט מלה זו ביניהם, ואומרים, **מאין כמוך**. ושיעור הכתוב, הוא בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם, מאין כמוך אומרים, ומתפשט ביניהם. שמחו החברים, ובכו, ולא אמרו כלום. אף הוא בכה כמקודם.

פסקה מא

פתח ואמר ותאמר וגו': פתח ואמר, ותאמר לאברהם גרש את **האמה** הזאת ואת בנה וגו'. החברים העירו, שרצתה שרה לפנות עבודה זרה מבית. וע"כ כתוב, כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה. הרי שאמה, היא בחינת ע"ז. כאן כתוב **כי ימכור איש את בתו**, דהיינו הנשמה הבאה בגלגולים על מעשים רעים שבעולם. לאמה, היינו צד האחר ההוא, שבגלגול הרע של המאזנים שחזרו למאזני מרמה כנ"ל, והיא נעשקה ע"י הס"א. להוציא אותה משם, לא תצא כצאת העבדים,שהם כל אלו נשמות הנעשקות. אלא מתעטרת בעטרה על ראשה, כמ"ש לפנינו.

פסקה מב

מאן אינון הכא וכו': שואל, מי הן הנשמות שבכאן. ומשיב, הוא סוד. אלו הן נשמות של ילדים קטנים, היונקים מתוקפן של אמותיהם, והקב"ה רואה, שאם יתקיימו בעולם, יבאישו ריחם ויחמצו כחומץ הזה, ע"כ לוקטם כשהם קטנים בעוד שנותנים ריח טוב.

פסקה מג

מה עביד לון וכו': מה עושה להם הקב"ה, עוזב אותם להתעשק ביד אמה ההיא, וזו היא לילית, וכיון שניתנו ברשותה, שמחה בילד ההוא, ועושקת אותו, ומוציאה אותו מן העולם בעוד שהוא יונק מתוקפה של אמו.

פסקה מד

ואי תימא אינון וכו': ואם תאמר, שאלו הנשמות יעשו טוב בעולם, אינו כן, שכתוב, אם רעה בעיני אדניה, כי איש הזה יוחמץ בה לאחר זמן, אם יתקיים בה. נשמה זו נעשקת, ואחרת אינה נעשקת, ועל אלו כתוב, וארא את כל העשוקים וגו'. והיינו אם רעה בעיני אדניה.

פסקה מה

אשר לא יעדה: לא כתוב עם **א**'. אם תאמר שבצד האחר ההוא נתן אותה הקב"ה מיום שהיתה. לא. כי עתה בגלגולי המאזנים לו יעדה, לו עם **ו**', מה שלא היה מקודם לכן.

פסקה מו

והפדה, מאי והפדה וכו': כתוב והפדה, מהו והפדה. ומשיב, פודה אותה הקב"ה עתה, בעוד שמעלית ריח טוב, מטרם שתחמץ, ומעלה אותה לגבהי מרומים אל הישיבה שלו. ואם תאמר, כיון שנעשקה בידי צד האחר ההוא, נותן אותה, כמו שאמרו, (לעיל אות ל"א) לחסידי שאר העמים ולממזרים תלמידי חכמים בא הכתוב, ומוכיח, לעם נכרי לא ימשול למכרה ודאי, בבגדו בה, שעשק אותה בעושק גלגול המאזנים, אלא יתן אותה ודאי לישראל ולא לאחר. וכשיוצאת מן המאזנים, לא תצא כצאת העבדים אלא מתעטרית בעטרה ברמה על ראשה.

פסקה מז

ואי תימא דהאי וכו': ואם תאמר, שצד ההוא באה בילד ההוא, כלומר שיש לה שליטה בנשמתו. אינו כן, אלא לוקחת אותה ושמחה עמה, והיא פורחת מן ידיה ונכנסת במקום ההוא של הס"א והיא פוקדת את הילד ההוא, ושמחה עמו וצוחקת בו, ומתאוית לבשר ההוא, עד שלאחר כך לוקח הקב"ה נשמתו, והיא לוקחת גופו. ולאחר כך הכל הוא ברשות הקב"ה.

פסקה מח

ת"ח לא תצא כצאת העבדים: שואל מהו כצאת העבדים. ומשיב, אלא בשעה שיוצאת מן המאזנים וצד ההוא, בשמחה, רושם אותה הקב"ה וחותם אותה בטבעת אחת, ופורש עליה לבוש יקר שלו, ומי הוא. הוא השם הקדוש הנקרא **אלוה**. וזה הוא בבגדו בה, דהיינו לבוש יקר של המלך פורש עליה, ואז היא שמורה שלא תהיה נמסרת לעם נכרי, דהיינו לחסידי אומות העולם ולממזרים תלמידי חכמים כנ"ל, אלא לישראל בלבד.

פסקה מט

ודא איהו דכתיב וכו': וזהו שכתוב, כימי אלוה ישמרני. דהיינו הלבוש יקר שנקרא אלוה כנ"ל. ועל סוד הזה כתוב כאן, לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה, דהיינו בעוד שלבוש יקר של המלך בה. כיון דבגדו בה, ע"כ כתוב, לעם נכרי לא ימשול למכרה.

פסקה נ

מה רשו איית וכו': שואל, מהו הרשות שיש לצד ההוא באותה הנשמה. כי אמר לעיל אות מ"ג שהקב"ה נותן רשות לס"א לעשוק הנשמה. ומשיב, בוא וראה, כל בני העולם כולם הם ברשות המלך הקדוש, שכולם יש להם זמן לחיות בעולם הזה, עד שהוא רוצה להעלותם מן העולם ואין רשות לס"א לפגוע בהם לפני הזמן. וזו, אין לה זמן קצוב לחיות בו, וע"כ היא צוחקת בה ושמחה בה ומוציאה אותה מן העולם. נמצא שבזה שלא ניתן לה זמן, ניתנה רשות לס"א לעשוק אותה.

פסקה נא

תו, אזהרותא לבר וכו': עוד, יש הזהרות לבני אדם במקראות אלו, וכמה עצות טובות עליונות הם בכל דברי התורה, וכולם אמת בדרך אמת, ונודעות לחכמים היודעים והולכים בדרך אמת. בזמן, שרצה הקב"ה לברוא העולם, עלה ברצון לפניו, וצייר כל הנשמות העתידות להנתן בבני אדם אחר כך, וכולן נצטיירו לפניו בצורה ההיא ממש שעתידות להיות אחר כך בבני אדם, וראה כל אחת ואחת.

פסקה נב

ואית מנהון דזמינין וכו': ויש מהן שעתידות להרע דרכיהם בעולם, ובשעה שהגיע זמנם לרדת לעולם קורא הקב"ה לנשמה ההיא, אמר לה, לכי בואי במקום פלוני בגוף פלוני. השיבה לפניו, רבון העולם, די לי עולם הזה שאני יושבת בו, ולא אלך לעולם אחר, שיעבדו בי ואהיה מלוכלכת ביניהם. אמר לה הקב"ה, מיום שנבראת על זה נבראת להיות בעולם ההוא, בגוף. כיון שהנשמה רואה כך, יורדת בעל כרחה ונכנסת שם בגוף.

פסקה נג

אורייתא דיהבת עיטא וכו': התורה שנותנת עצה לכל העולם שרואית כן, היא מזהירה לבני העולם ואמרת, ראו כמה מרחם הקב"ה עליכם. מרגלית טובה שהיה לו, דהיינו הנשמה מכר אותה בחנם שתעבדו בה בעולם הזה.

פסקה נד

וכי ימכר איש: זה הקב"ה. **את בתו**, זו היא נשמה הקדושה. **לאמה**, להיות אמה משועבדת ביניכם בעולם הזה. בבקשה מכם, שבשעה שיגיע זמנה לצאת מעולם הזה, לא תצא כצאת העבדים, לא תצא מטונפת בעונות, תצא בת חורין ברורה ונקיה, כדי שישמח בה אדונה, וישתבח בה, ויתן לה שכר טוב בצחצחות שבגן עדן. כש"א והשביע בצחצחות נפשך. זה ודאי כשתצא הנשמה ברורה ונקיה כראוי.

פסקה נה

אבל אם רעה וכו': אבל אם רעה בעיני אדניה, כשיוצאת מלוכלכת בטנוף של עבירות, ואינה נראית לפניו כראוי, אוי לגוף ההוא שנאבד מנשמה ההיא לעולם. משום כשהנשמות עולות ברורות ויוצאות נקיות מעולם הזה, כל נשמה ונשמה נכנסת בספר שבחמת המלך. אחמתא פירושו חמת, היינו כיס עור שמניחים בו ספרים ושטרות וניירות. וכולן נקובות בשמות, ואמר זו היא הנשמה של פלוני תהיה נועדת לגוף ההוא שעזבה. ואז כתוב, אשר לו יעדה. עם ו'.

פסקה נו

וכד נפקת רעה וכו': וכשיוצאת רעה בעיני אדניה, כי נטמאה בעונות ובטנוף של חטאים, אז לא יעדה, עם א', כתוב, ונאבד גוף ההוא ממנה, והיא לא נועדת לו. חוץ מנשמה ההיא שאדונה רוצה בה, שהגוף חזר בו בתשובה אז כתוב, **והפדה**, כמש"א, פדה נפשו מעבור בשחת. והפדה, זה סובב על האדם, שהעצה שלו הוא, שיפדה אותה וישוב בתשובה. ולב' צדדים אומר הכתוב והפדה, א' על הקב"ה, והפדה מגיהנם. ב' על האדם, והפדה בתשובה, לאחר שחזר בתשובה, פודה אותם הקב"ה מדרך הגיהנם.

פסקה נז

לעם נכרי לא ימשול למכרה: שואל, מי הוא עם נכרי. ומשיב, נכלמת היא הנשמה, כשיוצאת מן העולם, והאדם נטה מן הדרך, עמה. היא מבקשת לעלות למעלה לתוך המחנות הקדושות. כי מחנות קדושים עומדים בדרך ההוא של גן העדן, ומחנות נכרים, דהיינו מלאכי חבלה, עומדים בדרך ההוא של הגיהנם.

פסקה נח

זכתה נשמתא וההוא וכו': זכתה הנשמה ושמירה ההיא של פרישת לבוש יקר עליה, דהיינו השם אלוה, (כנ"ל אות מ"ח) כמה מחנות קדושות נועדים לה להתחבר עמה ולהביא אותה לגן העדן. לא זכתה, כמה מחנות נכרים נועדים להביאה אל הגיהנם, ואלו המחנות של מלאכי חבלה עתידים לעשות בה נקמות. לזה בא הכתוב, והורה, **לעם נכרי לא ימשול למכרה**, אלו הם מלאכי החבלה. **בבגדו בה**, הוא לבוש השמירה, שהקב"ה עושה לה שמירה שלא ישלוט בה עם נכרי בההוא פרישת השמירה עליה, שהוא השם אלוה.

פסקה נט

ואם לבנו ייעדנה: בוא וראה, כמה יש לאדם להזהר שלא יטה דרכיו בעולם הזה, שאם זכה האדם בעולם הזה, ושומר את הנשמה כראוי, זה הוא אדם שהקב"ה רוצה בו, ומשתבח בו בכל יום בפמליא שלו, ואומר, ראו בן הקדוש שיש לי בעולם ההוא, כך וכך עשה, כך כך מעשיו מתוקנים.

פסקה ס

וכד האי נשמתא וכו': וכשהנשמה הזאת יוצאת מעולם הזה, זכה נקיה וברורה, הקב"ה מאיר לה בכמה אורות, בכל יום קורא עליה זו היא הנשמה של פלוני בני, שמירה תהיה לגוף ההוא שעזבה.

פסקה סא

ודא הוא דכתיב וכו': וזהו שכתוב, ואם לבנו ייעדנה כמשפט הבנות יעשה לה. מהו כמשפט הבנות. כאן יש סוד לחכמים. בתוך סלע החזק, שהוא עולם הבריאה, ברקיע הנסתר, העליון מכל הרקיעים אשר שם, יש היכל אחד, הנקרא היכל אהבה. שהוא עומד תחת קדש קדשים דבריאה ושם אוצרות נסתרות, וכל נשיקין של אהבת המלך הן שמה, ואלו הנשמות שהן אהובות המלך נכנסות שם.

פסקה סב

כיון דמלכא עאל וכו': כיון שהמלך נכנס בהיכל המלך ההוא, שם כתוב, וישק יעקב לרחל, שזווג דנשיקין שם הוא, והקב"ה מוצא שמה את נשמה הקדושה ההיא, מיד מקדים ונושק אותה ומחבק אותה ומעלה אותה עמו ומשתעשע בה.

פסקה סג

ודא הוא כמשפט וכו': וזה הוא כמשפט הבנות יעשה לה, כדין שהאב עושה לבתו שהיא חביבה לו, שנושק אותה ומחבק אותה ונותן לה מתנות. כך עושה הקב"ה אל הנשמה הזכאה בכל יום. כמ"ש כמשפט הבנות יעשה לה.

פסקה סד

היינו דכתיב וכו': היינו שכתוב, יעשה למחכה לו. כמו שהבת הזאת דהיינו הנשמה, השלימה העשיה בעולם הזה. כך הקב"ה משלים לה עשיה אחרת בעולם הבא. שכתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך **יעשה** למחכה לו. וכאן כתוב **יעשה** לה. לומד גזירה שוה יעשה יעשה. שאף יעשה שבכאן הוא בחי' עין לא ראתה וגו'. ע"כ. זקן ההוא שטח את עצמו על הקרקע והתפלל תפלה. בכה כמקודם.

פסקה סה

ואמר, אם אחרת יקח וכו': שואל, מה אם אחרת, וכי נשמה אחרת הכין הקב"ה להשיב לצדיקים בעולם הזה, ואין זו אותה הנשמה שהשלימה בעולם הזה רצון אדונה, א"כ אין הבטחה כלל לצדיקים. מהו אם אחרת יקח לו.

פסקה סו

פתח ההוא סבא וכו': פתח זקן ההוא ואמר, וישוב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה. מקרא זה העמידו החברים בחורבן בית המקדש, וישוב העפר על הארץ כשהיה, כאן הוא מ"ש, והכנעני אז בארץ. כשהיה ודאי. שאחר החורבן חזרה הארץ לרשות קליפת כנען כמו שהיה מתחילה. והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה, מהו והרוח תשוב, זו היא השכינה, שהיא רוח הקדוש, בעת שראתה השכינה, באלו עשרה מסעות שנסעה, שישראל אינם רוצים לשוב בתשובה לפני הקב"ה והסטרא אחרא שלטת על ארץ הקדושה, נסתלקה השכינה ושבה אל האלקים. והעמידוה החברים.

פסקה סז

תא חזי רוחא וכו': בוא וראה, רוח של אדם צדיק, מתעטר בצורה בגן העדן התחתון. ובכל שבתות ומועדים וראשי חדשים, מתעטרים הרוחות ופושטים צורתם מג"ע התחתון, ועולים למעלה לג"ע העליון. וכמו שעשה הקב"ה בנשמה הקדושה למעלה (כנ"ל באות ס"ב) כן עושה עם הרוח הזה, שלמטה בגן העדן התחתון, שעלה לפניו. ואמר זה הוא הרוח של גוף פלוני. מיד מעטר הקב"ה לרוח הזה בכמה עטרות ומשתעשע בה.

פסקה סח
ואי תימא דהא וכו': ואם תאמר שבשביל רוח הזה עוזב הקב"ה את מה שעושה לנשמה, אינו כן, אלא **שארה כסותה וענתה לא יגרע**. אלו הם ג' שמות עליונים שעין לא ראתה אלקים זולתך. שה"ס בינה.

פסקה סט
וכלהו בעלמא דאתי וכו': וכולם הם בעולם הבא, שהוא בינה, ונמשכו משם. אחד מהם הוא **שארה**, הוא המשכה של התנוצצות ואור, שהם או"ח ואו"י, המאיר בדרך סתום. הוא מזון הזן את הכל, ונקרא, הויה בניקוד אלקים, שהוא שם הבינה. שארה בהפוך האותיות הוא **אשר ה'**, אשר, היא בינה, (כנ"ל בראשית א' אות ו') שהיא **ה'** ראשונה של הויה. וזהו מאשר שמנה לחמו, כי ממנה נמשך המזון. וזה הוא **שארה**.

פסקה ע
כסותה, **פרישו דמלכא וכו'**: כסותה, היא הפרישה שפורש עליה המלך, דהיינו לבוש יקר של השם אלוה, (כנ"ל אות מ"ח) זה הוא המשכה אחרת המאירה ושומר אותה, את הנשמה, תמיד. הוא פרישה של לבוש המלך שפורש עליה אלוה. וזהו, בבגדו בה, תמיד,שלא נעדר ממנה, וזה הוא **כסותה**.

פסקה עא
וענתה, **מאן איהו וכו'**: ומה הוא **ענתה**. זו היא המשכה מעולם הבא, שהיא בינה שבה הכל, הויה צבאות הוא, שהוא השם שבנה"י דבינה, וזה הוא המאיר בכל האורות הסתומים העליונים של עץ החיים, שבו העונה הנסתרת, שמשם היא יוצאת. וכל זה בעדון והשתוקקות של עולם הבא. שהוא בינה.

פסקה עב
תלתא הני לא וכו': שלשה אלו לא יגרע ממנה כשהיא זכאת כראוי. ואם אינה כראוי, גורעים ממנה אלו שלשה, שלא נעשה לה עטרה אפילו מאחד מהם. בוא וראה, מה כתוב, ואם שלש אלה לא יעשה לה, דהיינו שלא זכתה בהם, **ויצאה חנם אין כסף**, תצא ממנו, ודוחים אותה לחוץ. **אין כסף**, אין לה כיסוף דהיינו השתוקקות, ואין לה עדון כלל.

פסקה עג
עד כאן אוכיחת וכו': עד כאן הוכיחה התורה, שכל העצות תלויות בה, ונותנת עצה טובה לבני אדם. מכאן ולהלאה, נחזור לדברים הראשונים, בשמירה העליונה ההיא שפורש עליה, על הנשמה, הקב"ה, כדי שלא תהיה לעם נכרי, כי בגדו בה, ושמירה הוא לה תמיד.

פסקה עד

ואם לבנו ייעדנה וגו': אמר זקן ההוא, חברים, כשתלכו אל סלע ההוא שהעולם סמוך עליו, שהוא ר' שמעון, תאמרו לו, שיזכר יום השלג שנזרעו פולים לנ"ב אפנים. ואחר כך תקראו מקרא הזה, והוא יאמר לכם, פירושו.

ביאור הדברים, **יומא דתלגא**, הוא דינין דדכורא הנמשכים משליטת קו השמאל. (כמ"ש בהקדמת ספר הזהר אות צ"ח בהסולם) **זריעה** פירושו, הכנת העלמת אור, שבסופו מתהפך ההעלם לגילוי גדול, שהוא כמו זריעת חטים טובים בקרקע, שנעלמים ונרקבים שם, אבל סופם לחזור ולצמוח מאה שערים. (כנ"ל פרשת בא אות נ"ז ע"ש) **דאזדרעו פולין**, פולין היא לשון נפילה, והוא הזריעה של עלית המלכות לבינה, שגרמה **לנפילת** בינה, ותו"מ מכל המדרגות למדרגה שמתחתיה. **נ"ב גוונין**, הוא רמז לבחינת **בן** שהוא אותיות נ"ב. והוקשה לו לסבא, לפרש הכתוב, **אם לבנו ייעדנה**, על הקב"ה שאיך אפשר לומר בנו של הקב"ה. ואיך אפשר שיהיה בחינת אב ובן במדרגות העליונות ולפיכך שלח אותם לר"ש, שהוא יבאר להם את זה.

וז"ש, **כד תהכון לגבי ההוא טנרא** וכו' שהוא ר"ש, אמרו ליה, **דידכר יומא דתלגא**, דהיינו יום שליטת קו השמאל שדינין שלו מכונים תלגא. **דאזדרעו פולין לנ"ב גוונין**, שאז ע"י קו האמצעי, עלתה המלכות לבינה, (כמ"ש פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש.) ובינה ותו"מ שלה נפלו לז"א, וכן עלתה המלכות לבינה דזו"ן, ובינה ותו"מ שלהם נפלו לנשמות הצדיקים. ועל ידי העלם הזה יצאו כל המוחין דזו"ן וביע"ע (כמ"ש בבראשית א' דף ז' ד"ה וכבר) וע"כ מכונה זה זריעת פולין. **זריעה** מפני שההעלם נעשה אח"כ בעת גדלות לגילוי גדול. **פולין** על שם נפילת חצאי מדרגות התחתונות מכל מדרגה למדרגה שמתחתיה. ונודע שעליה זו של המלכות לבינה, עשתה קשר בין בינה וז"א שחו"ב דבינה נעשו לבחינת או"א לז"א, וז"א נעשה לבן אליהם (כנ"ל פרשת יתרו דף צ' ע"א ד"י בד"ה כבד ע"ש) וז"ש **לנ"ב גוונין**, שהוא רומז על בן. שע"י **זריעת הפולין** נעשה קשר בין המדרגות, שחו"ב דעליון נעשו לאו"א והתחתון נעשה **לב**"ן, וע"כ כמו שז"א נעשה עי"ז **בן** לחכמה ובינה, כן נעשה הצדיק **בן** לז"א. ובזה רמז לר"ש, שיבאר זה לר' חייא ור' יוסי, ויבינו הכתוב ואם לבנו ייעדנה. שהצדיק התחתון נבחן **לב**"ן אל הקב"ה, כמו ז"א לבינה. (ועי' לעיל בראשית ב' דף קנ"ב ד"ה ביאור).

פסקה עה

אמרו במטו מינך וכו': אמרו לו, בבקשה ממך, מי שהתחיל הדבר הוא יאמר. אמר להם ודאי שידעתי שצדיקים אתם, ויש לרמז לכם רמז חכמים. ועל מה שאני אומר לפניכם,

כשתזכירו אותו, את ר"ש, סימן הזה, הוא ישלים על זה. דהיינו שישלים דברי. כי הסבא אינו מבאר להם, למה נקרא התחתון בן אל הקב"ה, וע"י הסימן שנתן, יבאר להם ר"ש את זה, וישלים את דבריו. עתה יש לומר מי הוא שנקרא **בן** אל הקב"ה.

פסקה עו

ת"ח כל ההוא וכו': בוא וראה, כל מי שזכה לי"ג שנים והלאה נקרא בן לכנסת ישראל, שהיא המלכות. וכל מי שהוא מבן עשרים ומעלה, וזוכה בהם, נקרא בן אל הקב"ה ודאי, דהיינו ז"א, כמ"ש בנים אתם לה' אלקיכם.

פירוש. יש ב' מיני ג"ר, יש ג"ר הנמשכים מישסו"ת, והם מוחין דנשמה לזו"ן. ורק זו"ן הקטנים המלבישים לז"א מחזה ולמטה, הם מקבלים ג"ר אלו. אבל ז"א עצמו עדיין נשאר בבחי' ו"ק חסר ג"ר. עד שנמשכים לו הג"ר דאו"א עלאין, ואז גם ז"א עצמו משיג ג"ר. והם מוחין דחיה. וזו"ן הקטנים, שלהם מספיק גם ג"ר דישסו"ת, שנבחנים שניהם לבחינת מלכות, להיותם מלבישים במקום מחזה ולמטה דז"א, שמקום זה שייך כולו למלכות. וכן הוא בתחתונים, שאם אדם משיג מוחין דנשמה, הוא מקבל אותם מזו"ן הקטנים שהם מקבלים מישסו"ת. ואם אדם משיג מוחין דחיה הוא מקבל אותם מז"א עצמו. וכשהוא בן י"ג שנה ומעלה מקבל מוחין דנשמה. וכשהוא בן עשרים ומעלה מקבל מוחין דחיה.

וזה אמרו, **כל ההוא דזכי לי"ג שנין ולהלאה אקרי בן לכנסת ישראל**. כי אז מקבל מוחין דנשמה מזו"ן הקטנים ששניהם הם כנסת ישראל שהיא מלכות. וע"כ נקרא בן אליה. אבל לא לז"א עצמו, כנ"ל. **וכל מאן דאיהו מבן כ' שנין ולמעלה וזכי בהו, אקרי בן לקב"ה**. כי אז מקבל מוחין דחיה מז"א עצמו המקבל מאו"א עלאין. וע"כ נקרא בן לז"א דהיינו להקב"ה.

פסקה עז

כד מטא דוד וכו': כשהגיע דוד לי"ג שנים, וזכה ביום ההוא שנכנס לי"ד, אז כתוב, ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. מה הטעם. כי מקודם לכן לא היה בן אליו, שלא שרתה עליו נשמה העליונה, כי בשני ערלה היה, ומשום זה כתוב, אני היום ילדתיך, היום ודאי ילדתיך. **אני**, ולא הצד האחר, כמו שהיה עד עתה. אבל עתה אני בלבדי. בן עשרים שנה, מה כתוב בשלמה, כי בן הייתי לאבי **לאבי** ממש ודאי. דהיינו להקב"ה. שהוא בכ' שנים זכה למוחין דחיה, ונעשה על ידיהם בן להקב"ה, דהיינו לז"א.

פסקה עח

ואם לבנו ייעדנה: היינו מי"ג שנים ולהלאה, שאז יוצא מרשות הצד האחר שנזדמן לו, מה כתוב, כמשפט הבנות יעשה לה. מהו כמשפט הבנות. ומשיב, למדנו, בכל יום ויום רואה הקב"ה את ילד ההוא העומד ברשות הערלה, והוא יוצא ממנה, ונמשך לבית הספר ומשבר אותה, והולך לבית הכנסת ומשבר אותה. מה עושה הקב"ה לנשמה ההיא, הוא מכניסה אל חדרו, ונותן לה מתנות ומנחות רבות ומקשט אותה בקשוטים עליונים, עד הזמן שמביאה לחופה בבן ההוא, דהיינו שמלבישה בו, מי"ג, שנים ולמעלה.

פסקה עט

אם אחרת יקח לו: מהו אחרת. כאן יש סודי סודות, ונמסרו לחכמים. ויש להודיע תחילה דבר אחד. בוא וראה, ביום השבת, בשעה שנתקדש היום, יוצאות נשמות מתוך עץ החיים, דהיינו ז"א, ואלו הנשמות נושבות לתחתונים, ונחים התחתונים בהן כל יום השבת. שהן סוד נשמה יתירה שצדיקים משיגים ביום השבת. ואחר שיוצא השבת, חוזרות ועולות כל הנשמות ומתעטרות בעטרות קדושות למעלה. אף כך, כאן, הקב"ה מזמין לאדם ההוא ביום השבת נשמה יתירה, וזו היא נשמה אחרת, שעליה אומר הכתוב ואם אחרת יקח לו. ואע"פ שנזדמנה לו נשמה זו, הנשמה שהיה לו מתחילה שארה של הראשונה, וכסותה ועונתה לא יגרע. שפירושם כמו שנתבאר. (לעיל באות ס"ח).

פסקה פ

בכה ההוא סבא וכו': בכה זקן ההוא כבתחילה, ואמר הוא לעצמו, זקן זקן, כמה יגעת להשיג דברים הקדושים האלו, ועתה תאמר אותם ברגע אחד. ואם תאמר לחוס עליהם על אלו הדברים ולא תאמר אותם, הרי כתוב אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות.

פסקה פא

מאי אל תמנע טוב מבעליו: מהו הפירוש של אל תמנע טוב מבעליו. ואומר, אלא הקב"ה וכנסת ישראל, שהיא המלכות, הם כאן. כי בכל מקום שנאמרים דברי תורה, הקב"ה וכנסת ישראל הם שם, ומקשיבים להם. ואז, עץ ההוא של טוב ורע, שהוא המלכות, בשעה שהקב"ה וכנסת ישראל הולכים משם, ומקשיבים דברי תורה אלו, צד ההוא של **הטוב** מתגבר ומתעלה למעלה, והקב"ה וכנסת ישראל מתעטרים **בטוב** ההוא, ואלו הם בעליו של **טוב** ההוא. וע"כ על הקב"ה וכנסת ישראל נאמר אל תמנע טוב מבעליו.

פסקה פב

סבא סבא, את וכו': שוב אמר לעצמו, זקן זקן, אתה אמרת דברים אלו, ולא ידעת אם הקב"ה כאן, ואם אלו העומדים כאן הם כדאים לדברים האלו. אל תירא זקן, כי היית

בכמה מלחמות עם אנשים גבורים ולא יראת, ועתה אתה מתירא. אמור דבריך, כי ודאי כאן הם הקב"ה וכנסת ישראל, וצדיקים הם אלו שבכאן. ואם לא היה כן, לא פגשתי אותם, ולא התחלתי בדברים האלו. אמור דבריך זקן. אמור בלי פחד.

פסקה פג

פתח ואמר ה' וכו': פתח ואמר, ה' אלקי גדלת מאד הוד והדר לבשת. **ה' אלקי**, זהו תחילת האמונה, עלית המחשבה, שהוא חכמה, ועולם הבא שהוא בינה, והם בסוד אחד, בלא פרוד. כי או"א שהם חו"ב, הם תרין רעין דלא מתפרשין לעלמין. **גדלת**, זהו התחלה, לז"ס תחתונות, יום הראשון, שהוא ספירה ראשונה **חסד**, והם ימים עתיקים, דהיינו שהיא מקבלת מספירות דעתיק, והיא צד ימין. **מאד** זה הוא צד שמאל, דהיינו **גבורה**.

פסקה פד

הוד והדר לבשת: אלו הם ב' בדי ערבות, שהם **נצח והוד**. עד כאן אמר, כיון שהגיע לעץ החיים, שהוא **תפארת**, נחבא, ולא עלה להיות במנין, משום **מאד** הזה. מהו **מאד**. הוא שמאל, שכל הענפים שלמטה שבכללם ענף מר אחד, שהוא סמאל, נכללים בשמאל. וע"כ נחבא עץ החיים ההוא, ולא רצה להיות במנין הזה עד שחזר כבתחילה, ושבח באפן אחר.

פסקה פה

ואמר, עוטה אור כשלמה: זהו התחלה של יום הראשון, דהיינו ספירה ראשונה שהוא **חסד**. **נוטה שמים**, הוא **תפארת** הנקרא שמים, וכאן נכלל צד השמאל שהוא **גבורה**, ואינו אומר **מאד**. כי נכלל השמאל בימין שיהיה מאיר בכלל השמים שהוא תפארת **המקרה במים עליותיו**, כאן יצא בחדוה עץ החיים ההוא, שהוא נהר היוצא מעדן, דהיינו ת"ת, ונשרשו בו במימיו אלו שני בדי ערבות, שהם נצח והוד, שהם גדלים במימיו, ז"ש, המקרה במים עליותיו. מי הוא עליותיו. אלו הם בדי ערבות. נו"ה.

פסקה פו

ודא הוא דכתיב וכו': וז"ש ועל יובל ישלח שרשיו. וזהו סוד, שכתוב, נהר פלגיו ישמחו עיר האלקים. מי הם פלגיו, אלו הם שרשיו, דהיינו נצח והוד, וכך נקראים, עליותיו שרשיו פלגיו, כולם נשרשו במים האלו של ההוא נהר, שהוא ת"ת.

פסקה פז

השם עבים רכובו: זהו מיכאל וגבריאל, אלו הם עבים. **המהלך על כנפי רוח**, לתת רפואה לעולם. וזהו רפאל. מכאן ולהלאה, עושה מלאכיו רוחות וגו'. זקן זקן, אם כל אלו ידעת, אמור ולא תפחד, אמור דבריך ויאירו דברי פיך. שמחו החברים, והיו מקשיבים

בשמחה לדבריו הקדושים. אמר לעצמו הסבא, אי זקן אי זקן, במה הכנסת עצמך באת בים הגדול יש לך לשוט ולצאת משם.

פסקה פח

אם אחרת יקח לו: כמה גלגולים ישנים כאן שלא נגלו עד עתה, וכולם אמת כראוי כי אין לנטות מדרך אמת אפילו כמלוא חוט השערה. בתחילה יש להעיר, נשמות הגרים כולם, פורחות מגן העדן בדרך סתום ומתלבשות בגרים. ושואל כשמסתלקים מעולם הזה, הנשמות שהרויחו הגרים מגן עדן לאיזה מקום הן חוזרות. כלומר, מי מעלה אותן בחזרה למקום שיצאו משם, דהיינו לגן עדן.

פסקה פט

אלא תנינן מאן וכו': אלא למדנו, מי שלוקח ואוחז מתחילה בנכסי הגר, שאין לו יורשים, זוכה בהם. אף כאן, כל אלו נשמות הקדושות העליונות, שהקב"ה הזמין אותם לבא למטה, כמו שאמרנו, כולן יוצאות בזמנים ידועים, דהיינו בשבת ויו"ט ור"ח, להשתעשע בגן עדן ופוגשות באלו נשמות הגרים, מי מאלו הנשמות שאוחזת בהן, זוכית בהן, ומתלבשות בהן ועולות. וכולן עומדות בלבוש הזה, ויורדות לגן העדן בלבוש הזה, משום שבגן העדן אינם עומדים שם אלא בלבוש, כל אלו הנמצאים שם. ונמצא, שאותן הנשמות מעלים את נשמות הגרים בחזרה לגן העדן.

פסקה צ

אי תימא דבגין וכו': אם תאמר, שבשביל לבוש ההוא, של נשמות הגרים, גורעים לנשמות האלו מכל הענג שהיה להם מתחילה, על זה כתוב, אם אחרת יקח לו שארה כסותה ועונתה לא יגרע. בגן העדן עומדות בלבוש הזה, שקדמו לאחוז בהם וזכו בהם, דהיינו הלבוש מנשמות הגרים, וכשעולים למעלה, מתפשטות ממנו, כי שם למעלה, אין עומדים בלבוש.

פסקה צא

בכה ההוא סבא וכו': בכה זקן ההוא כבתחילה, ואמר לעצמו, זקן זקן, בודאי יש לך לבכות בודאי יש לך לשפוך דמעות על כל מלה ומלה. אבל גלוי לפני הקב"ה ושכינתו הקדושה, שאני בחפץ לב ובעבודתם אני אומר, משום שהם בעליו של כל מלה, והם מתעטרים בהן.

פסקה צב

כל אינון נשמתין וכו': כל אלו הנשמות הקדושות כשיורדות לעולם הזה, כדי שכל אחת תשרה על מקומה הראוי להם, בבני אדם. כולן יורדות מתלבשות באלו נשמות הגרים

שאמרנו, וכך נכנסות בזרע הקדוש ובמלבוש הזה עומדות להשתעבד מהם בעולם הזה, במצוות ובמעשים טובים, וכשנשתאבו המלבושים מדברי עולם הזה, דהיינו המצות, אלו נשמות הקדושות נזונות מן הריח שמריחות מן לבושיהן האלו.
פירוש. שהמלבושים מנשמות הגרים נעשו אמצעים בין הנשמות ובין הגוף, והמצות שאדם עושה מגיעים למלבושים, והנשמות מקבלים מזונות מריח שמריחים מן המלבושים וז"ש **ובמלבושא דא קיימי לאשתעבדא מנייהו**. שהנשמות עצמן גבוהות ואינן משתעבדות ממעשה הגוף, אלא המלבושים שלהן משתעבדות במעשה המצות.
וכד אשתאבן אינון מלבושין וכו': מקבלות הנשמות מריח המלבושים.

פסקה צג

קב"ה, כל מלין סתימין וכו': הקב"ה, כל דברים הסתומים שעושה, הכניסם בתורה הקדושה, והכל נמצא בתורה. ודבר סתום ההוא מגלה אותו התורה, ומיד מתלבשת בלבוש אחר ומסתרת שם, ואינה מתגלית. והחכמים שהם מלאים עינים, אע"פ שהדבר ההוא נסתתר בלבוש שלו, הם רואים אותו מתוך הלבוש, ובשעה שנתגלה דבר ההוא, מטרם שנכנס בחזרה ללבושו, מטילים בו פקיחת עינים, ואע"פ שנעלם מיד, אינו נאבד עוד מעיניהם.

פסקה צד

בכמה דוכתין אזהר וכו': בכמה מקומות הזהיר הקב"ה על הגר, שזרע הקדוש, דהיינו ישראל, יהיו נזהרים בו, ושלאחר זה יצא דבר הסתום מנרתיקו, דהיינו מן הכיסוי שלו, ולאחר שנגלה חזר מיד לנרתיקה ומתלבש שם.

פסקה צה

כיון דאזהר וכו': כיון שהזהיר על הגר בכל אלו המקומות, יצא הדבר מנרתקה, ונתגלה ואמר, כי אתם ידעתם את נפש הגר, דהיינו מתוך שהנשמות מלובשות בו כנ"ל, ומיד נכנסת לנרתקה וחוזרת ללבושה ומסתרת שכתוב, כי גרים היתם בארץ מצרים. שהוא טעם צדדי, והכתוב חושב שמשום שנתלבש מיד לא היה מי שישגיח בה. בנפש הגר הזו, **יודעת** הנשמה בדברי עולם הזה, ונהנית מהם. להיותה אמצעי בין הנשמה ובין הגוף כנ"ל. וע"כ אומר ואתם ידעתם וגו'.

פסקה צו

פתח ההוא סבא וכו': פתח זקן ההוא ואמר, ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר וגו', שואל, ענן זה מה הוא. ומשיב, אלא זה הוא שכתוב, את קשתי נתתי בענן, למדנו, שקשת הזה, שה"ס המלכות בעת שמקבלת ג' גוונין לבן אדום ירוק מג' קוין דז"א, פשטה את

לבושיה, שהם ג' גוונים לבן אדום ירוק, ונתנה אותם למשה, ובלבוש ההוא עלה משה אל ההר, וממנו, ראה מה שראה, ונהנה מכל. כשהגיע הזקן עד מקום הזה, באו אליו החברים, דהיינו ר' חייא ור' יוסי, והשתטחו לפני אותו זקן, ובכו, ואמרו, אם לא באנו לעולם אלא לשמוע דברים אלו מפיך, די לנו.

פסקה צז

אמר ההוא סבא וכו': אמר זקן ההוא, חברים, לא משום זה בלבד התחלתי לדבר, כי זקן כמותי לא בדבר אחד עושה רעש, ואינו קורא, לפרסם את עצמו. דהיינו לא כטבע אדם ריק שאם יודע איזה דבר עושה רעש ומפרסם עצמו, כמ"ש (ב"מ פה:) אסתירא בלגינא קיש קיש קריא. כמה הם בני העולם בבלבול הדעת, ואינם רואים בתורה בדרך אמת, והתורה קוראה אותם בכל יום באהבה אליהם, ואינם רוצים להחזיר ראשם להקשיב אליה.

פסקה צח

ואע"ג דאמינא דהא וכו': ואע"פ שאמרתי, כי בתורה, יוצא דבר מנרתקו, ונראה מעט מעט, ומיד מסתתר. כך הוא ודאי, ובזמן שנתגלה מתוך הנרתק ומסתתר מיד, אין התורה עושה זה, אלא לאלו שיודעים בה ונודעים בה.

פסקה צט

משל למה"ד לרחימתא וכו': משל למה הדבר דומה, לאהובה, שהיא יפת מראה ויפת תואר, והיא מסתתרת בסתר בתוך ההיכל שלה. ויש לה אוהב אחד, שבני אדם אינם יודעים בו, אלא הוא מסתתר. אוהב ההוא מתוך האהבה שאוהב אותה, עובר תמיד בשער ביתה, נושא עיניו לכל צד. היא, יודעת שאוהבה מסבב תמיד שער ביתה, מה עושה, היא פותחת פתח קטן בהיכל ההוא הנסתר, שהיא שם, ומגלה פניה אל אהובה, ומיד חוזרת ומתכסית. כל אלו שהיו עם האוהב, לא ראו ולא הסתכלו, רק האוהב לבדו, שמעיו ולבו ונפשו הולכים אחריה, ויודע שמשום האהבה שהיא אוהבת אותו, נתגלית אליו רגע אחד, לעורר האהבה אליו. כך הוא דבר תורה אינה מתגלית אלא לאוהבה יודעת התורה שחכם לב ההוא, מסבב שער ביתה בכל יום, מה עשאה, גילתה פניה אליו מתוך ההיכל, ורמזה לו רמז, ומיד חזרה למקומה ונסתרה, כל אלו משם לא ידעו ולא הסתכלו אלא הוא בלבדו ומעיו ולבו ונפשו הולכים אחריה. ועל כן התורה מתגלה ומתכסה והולכת באהבה אל אוהבה, לעורר עמו האהבה.

פסקה ק
ת"ח ארחא דאורייתא וכו': בוא וראה, דרך התורה כך היא. בתחילה, כשמתחילה להתגלות לאדם, רומזת אליו **ברמז** אם יודע, טוב. ואם אינו יודע, שולחת אצלו וקוראת לו פתי, והתורה אמרה לאותו ששלחה אליו, אמרו לפתי ההוא שיקרב כאן ואדבר עמו. ז"ש מי פתי יסור הנה וחסר לב וגו'. האדם קרב אצלה מתחילה לדבר עמו מאחרי הפרכת, שפורשת אליו דברים לפי דרכיו, עד שיסתכל מעט מעט. וזהו **דרוש**.

פסקה קא
לבתר תשתעי בהדיה וכו': אחר כך היא מדברת עמו מאחורי סדין דק דברי חידה, וזהו **הגדה**. ואחר שנעשה רגיל אצלה, היא מתגלית אליו פנים בפנים, ומדברת עמו כל סודות הסתומים, וכל דרכים הסתומים, שהיו חבוים בלבה מימים ראשונים. אז הוא אדם מושל, בעל תורה, ודאי שהוא אדון הבית, שהרי גילתה לו כל הסודות שלה, ולא הרחיקה ולא כיסתה ממנו כלום.

פסקה קב
אמרה ליה חמית וכו': אמרה לו התורה, ראית דבר רמז שרמזתי לך בתחילה, כך וכך סודות היו בו, כך וכך הוא. אז רואה שעל אלו מלים שבתורה אין להוסיף ואין לגרוע מהם. ואז פשט המקרא הוא כמות שהוא, שלא להוסיף ולא לגרוע אפילו אות אחת. וע"כ בני אדם צריכים להזהר ולרדוף אחר התורה, להיות מן האוהבים שלה, כמושלמדנו.

פסקה קג
ת"ח אם אחרת יקח לו: הגלגולים שמתגלגלים במקרא הזה, כמה גדולים ועליונים הם. שהרי כל הנשמות באים בגלגול, ובני אדם אינם יודעים דרכיו של הקב"ה, ואיך עומדים המאזנים, ואיך בני אדם נדונים בכל יום ובכל זמן, ואיך הנשמות באות בדין מטרם שבאים לעולם הזה, ואיך באות בדין לאחר שיוצאות מעולם הזה.

פסקה קד
כמה גלגולין וכמה וכו': כמה גלגולים וכמה מעשים סתומים עושה הקב"ה עם כמה נשמות ערומות, שאין להם לבוש מתורה ומצות, וכמה רוחות ערומים הולכים בעולם ההוא, שאינם נכנסים למחיצתו של המלך, וכמה עולמות מתהפך להם, דהיינו שמשתנות בשבילם סדרי המדרגות, הנקראות עולמות. ועולם המתהפך בכמה פליאות סתומות. (כמ"ש וירא דף ס"ג ד"ה פנימיות, ע"ש) ובני אדם אינם יודעים ואינם מסתכלים. ואיך מתגלגלים נשמות כאבן בכף הקלע. כש"א, ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע.

פסקה קה
השתא אית לגלאה וכו': עתה יש לגלות. כי כל הנשמות יוצאות מעץ הגדול והחזק שהוא נהר היוצא מעדן, דהיינו ז"א. וכל הרוחות מעץ אחר קטן יוצאים, שהוא המלכות. נשמה יוצאת מלמעלה, ורוח מלמטה, ומתחברים יחד כעין דכר ונוקבא, וכשמתחברים יחד אז מאירים אור עליון. ובחבור שניהם נקרא נר. שהוא ר"ת נשמה רוח, שכתוב נר ה' נשמת אדם. מהו נ"ר. נשמה רוח. ועל חבור שניהם יחדיו נקרא נר, שכתוב עליהם, נר ה' נשמת אדם.

פסקה קו
נשמה ורוח וכו': נשמה ורוח הם דכר ונוקבא להאיר יחדיו, וזה בלא זה אינם מאירים, וכשמתחברים יחדיו נקרא הכל נר. ואז התעטפה הנשמה ברוח, כדי לעמוד שם למעלה בגן עדן העליון בהיכל הנסתר, שכתוב, כי רוח מלפני יעטוף, יתעטף לא כתוב, אלא יעטוף, שפירושו שעוטף אחרים. מה הטעם. משום, שהנשמות אני עשיתי, ששם למעלה בגן עדן העליון, בהיכל נסתר, מתעטפת ומתלבשת הנשמה ברוח, כמו שראוי.

פסקה קז
וכיון דבההוא היכלא וכו': וכיון שבהיכל הזה, לא יש, ולא השתמש, אלא בנשמה ורוח, הנפש אינה באה שם, אלא הנשמה מתלבשת שם ברוח ההוא. וכשיורדת לגן עדן התחתון היא מתלבשת ברוח אחר שאמרתי (לעיל אות פ"ט) ברוח ההוא היוצא משם, והיה משם, דהיינו נשמות הגרים. ובכולם הנשמה שורה בעולם הזה, ומתלבשת בהם. דהיינו הן ברוח שלה והן בנשמות הגרים.

פסקה קח
ההוא רוח דנפיק וכו': רוח ההוא היוצא מעולם הזה, שלא נתגדל ולא התפשט בעולם הזה, דהיינו שאין לו בנים, הולך בגלגול ואינו מוצא מנוחה, ובא בגלגול בעולם כאבן בכף הקלע, עד שימצא גואל ההוא שיגאל אותו, דהיינו יבם שמיבם את אשתו, ומביא אותו באותו הכלי ממש, שהוא היה משתמש בו והיה דבוק בו תמיד, רוחו ונפשו, והיתה בת זוגו רוח ברוח, דהיינו באשתו. וגואל ההוא בונה אותו כבתחילה, דהיינו שמביאו בבן שנולד מן היבמה, שהיא אשתו, וחוזר לחיי עולם הזה כבתחילה.

פסקה קט
וההוא רוחא דשבק וכו': ורוח ההוא שעזב אצלה בביאה הראשונה, כמ"ש להלן, שהבעל משאיר באשתו את רוחו בביאה הראשנה, ומתדבק בכלי ההוא, דהיינו באשתו, שאינו נעדר ממנה לעולם אפילו לאחר מיתתו, אינו נאבד. כי אין לך דבר בעולם אפילו קטן,

שאין לו מקום ומעמד להסתתר ולבא שמה, ואינו נאבד לעולם. ומשום זה, רוח ההוא שעזב בכלי ההוא, הוא שם, והוא ודאי רודף אחר השורש ויסוד שלו, שמשם יצא, דהיינו אחר הבעל המת בלי בנים, והוא מביא אותו ובונה אותו במקומו, דהיינו במקום רוח ההוא שהוא בת זוגו, שיצאה עמו, דהיינו באשתו, ונבנה, שם כבתחילה. וזה הוא עתה בריה חדשה בעולם, רוח חדש וגוף חדש.

פסקה קי

ואי תימא רוח וכו': ואם תאמר, רוח הזה שהוא בבן הנולד, הוא מה שהיה, דהיינו האיש עצמו, ולא הרוח שעזב אצלה בביאה הראשונה, שהוא רק חלק ממנו. ומשיב, כך הוא, אבל לא נבנה בבן הנולד, אלא בכח רוח ההוא האחר שעזב בכלי ההוא, באשתו. כאן יש סוד הסודות, בספרו של חנוך. בנין זה שנבנה, בבן הנולד מן היבום, לא נבנה אלא בכח רוח האחר שעזב שם בכלי ההוא, דהיינו באשתו בביאת הראשונה. וכשהתחיל להבנות, רוח זה, מושך אחריו את רוח ההוא שהלך ערום, בלי בנים, ומושך אותו אצלו. ונעשה שם ב' רוחות שהם אחד. לאח"כ נעשה זה רוח וזה נשמה, ושניהם אחד.

פסקה קיא

אי זכה לאתדכאה וכו': אם זכה להטהר כראוי, נעשו שניהם אחד, שיתלבש בהם נשמה אחרת עליונה. כמו שיש לשאר בני העולם, רוח, שהנשמות זוכות בו אלו שמקדימות ואוחזות בו, דהיינו נשמות הגרים, ועוד רוח אחר מלמעלה והנשמה הקדושה מתלבשת בהם בשניהם (כנ"ל אות ק"ז) אף כך, גם משלו ממש יש שני רוחות, דהיינו רוח עצמו ורוח שעזב באשתו בביאה ראשונה, כדי שיתלבש בהם הנשמה העליונה.

פסקה קיב

יהא לדין גופא וכו': שואל הרי יש לזה גוף אחר שנבנה עתה מחדש, על ידי היבום, גוף ההוא הראשון שעזב, מה נעשה ממנו. או זה לריק או זה לריק. לפי שכלו של האדם, משמע, שגוף הראשון הזה שלא נשלם תחילה, נאבד, משום שלא זכה. אם כן, בחנם עסק במצות התורה, ואפילו אם עסק רק באחת מהן, והרי אנו יודעים, שאפילו הריקים שבישראל מלאים כולם מצות כרמון, וגוף הזה, אע"פ שלא נשלם להתרבות ולזכות ולגדול בעולם, הרי מצות אחרות שבתורה שמר, ולא נאבדו ממנו, וכי לחנם היה.

פסקה קיג

חבריא חבריא פקיחו וכו': חברים חברים, פקחו עיניכם, שהרי יודע אני שאתם סבורים ויודעים שכל אלו הגופים מצוינים הם בציונים בחנם, שאין להם קיום לעולם. אינו כן. וחלילה לנו להסתכל בדברים כאלו.

פסקה קיד

פתח סבא ואמר וכו': פתח הזקן מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. מי הוא בעולם שיוכל לדבר, הגבורות שעושה הקב"ה תמיד בעולם. גוף ההוא הראשון שעזב, אינו נאבד, וקיום יהיה לו לעתיד לבא. כי כבר קבל עונשו בכמה אפנים, והקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה שברא, חוץ מאלו שיצאו מאמונה שלו, ולא היה בהם טוב מעולם. וחוץ מאלו שלא כרעו במודים, בתפילת שמונה עשרה, שאלו עושה הקב"ה מהם בריות אחרות, משום שלא יבנה גוף ההוא בצורת בן אדם, ולא יקום לעולם. אבל אלו, שמתו בלי בנים, אינו כן.

פסקה קטו

מה עבד קב"ה וכו': מה עושה הקב"ה. אם רוח ההוא זכה להתתקן בעולם הזה בגוף ההוא האחר, מה עושה הקב"ה, גואל ההוא שגאל אותו, דהיינו היבם, רוח ההוא שלו שהכניס שם, ושיתף וערב באותו רוח שהיה בכלי ההוא, שעזב בה אחיו בביאה הראשונה, ודאי אינו נאבד, ומה נעשה, שהרי ג' רוחות שם א' רוח שהיה בכלי ההוא ונשאר שם: דהיינו שעזב בה אחיו המת, בביאה ראשונה. וא' רוח של אחיו המת עצמו שנמשך שמה, שהיה ערום בלי בנים. וא' רוח ההוא שהכניס שם אותו הגואל, דהיינו היבם, ונתערב בהם. להיות בג' רוחות אי אפשר, ומה נעשה.

פסקה קטז

אלא כך אינון וכו': אלא כך הם גבורות עליונות שעושה הקב"ה. רוח ההוא שהכניס שמה אותו הגואל, בו מתלבשת הנשמה, במקום הלבוש מנשמות הגרים, ורוח ההוא של המת, הערום בלי בנים, שחזר שמה להבנות מחדש, יהיה לבוש לנשמה העליונה. ורוח ההוא שהיה מתחילה שנשאר בכלי ההוא, דהיינו הרוח שעזב בה בעלה המת, בביאה הראשונה, פרח משם, והקב"ה מזמין מקום בתוך סוד החלון שבסלע שלאחר כתפיו של הגן עדן ונסתר שמה, והוא עולה לגוף ההוא הראשון של המת בלי בנים שהיה לו מתחילה. וברוח ההוא יקום גוף ההוא לתחיית המתים. וזהו אחד שהם שנים, שאמרתי (לעיל אות ט"ו).

פסקה קיז

אבל ההוא גופא וכו': אבל גוף ההוא, עד שלא יקום לתחיה, עונשו גדול, כי משום שלא זכה להתגדל בבנים, מורידים אותו לתוך אדמה הסמוך לארקא, שז' ארצות יש, ארץ אדמה גיא נשיה ציה ארקא תבל (בראשית ב' אות ל"ו), ונדון שם, ואח"כ מעלים אותו

לתבל הזה, שאנו נמצאים בו. עתה יורד בחזרה לאדמה, ועתה עולה, הנה עולה והנה יורד, אין לו מנוחה חוץ בשבתות ובימים טובים ובראשי חדשים.

פסקה קיח

ואלין דמיכין באדמת וכו': ואלו הם הישנים באדמת עפר, אדמת נקרא על שם שהוא **מאדמה**, עפר נקרא על שם שהוא מ **תבל**, ועל אלו כתוב, ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם, אם רוח ההוא הערום זכה, דהיינו הרוח של המת בלי בנים, כי חזר לעולם הזה כבתחילה, דהיינו בבן הנולד מן היבום, להתתקן הוא זכאי. כי רוח ההוא, שעזב בביאה הראשונה באשתו, שאמרנו בו, שנסתתר בסלע (לעיל אות קט"ז) יתתקן בגוף ההוא הראשון, שהניח המת בלי בנים. (כנ"ל אות קט"ו) ועל אלו כתוב, אלה לחיי עולם ואלה לחרפות וגו' דהיינו כל אלו שלא זכו להתתקן.

פסקה קיט

ואלין אינון גבורן וכו': ואלו הם גבורות עליונות של מלך העליון הקדוש, שלא נאבד כלום, אפילו הבל פה יש לו מקום ומעמד, והקב"ה עושה ממנו מה שעושה. ואפילו מלה של אדם, ואפילו קול, אינם לריק, ומקום ומעמד יש לכל.

פסקה קכ

האי דאתבני השתא וכו': זה שנבנה עתה, דהיינו המת בלי בנים שנתגלגל בבן הנולד מן היבום, ויצא לעולם בריה חדשה, אין לו בת זוג, ועל זה אינם מכריזים על בת זוגו קודם שנולד, כי בת זוגו נאבד ממנו, הבת זוג שהיתה לו נעשית אמו, ואחיו נעשה אביו.

פסקה קכא

סבא סבא מה וכו': אמר לעצמו, זקן זקן, מה עשית, שתיקה היתה טובה לך, זקן זקן, הרי אמרתי שנכנסת בים הגדול בלי חבלים ובלי דגל. מה תעשה. אם תאמר שתעלה למעלה, לא תוכל. אם תאמר שתרד למטה, הרי העומק של תהום הגדול. מה תעשה. אי סבא, אי סבא, לא יש לך לחזור לאחור. בזמנים כאלה לא היית ולא התרגלת להתחלש בתוקפך, כי ידעת שכל אדם אחר, בכל דור הזה, לא נכנס באניה בעמקות הזה שאתה שמה.

פסקה קכב

בריה דיוחאי ידע וכו': בנו של יוחאי, דהיינו ר"ש, יודע לשמור דרכיו, ואם נכנס בים עמוק, משגיח מתחילה מטרם שנכנס, איך יעבור בפעם אחת, וישוטט בים. ואתה זקן לא הסתכלת בתחילה. עתה זקן, כיון שאתה שם, לא תחלש בתוקפך, לא תעזוב בכל דרכך לשוטט לימין ולשמאל, לאורך ולרוחב, לעומק ולרום, אל תירא, זקן זקן, התחזק בגבורתך, כמה גבורים חזקים שברת בגבורתם, וכמה מלחמות נצחת.

פסקה קכג

בכה פתח ואמר וכו': בכה פתח ואמר, צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה וגו'. מקרא זה העמידוהו, וכך הוא, אבל צאנה וראנה, וכי מי יכול לראות במלך שלמה, שהוא המלך שהשלום שלו, דהיינו ז"א, והרי הוא סתום מכל צבאות מרומים שלמעלה במקום ההוא, דעין לא ראתה אלקים זולתך, שהוא בינה, ואתה אמרת צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה. ועוד, הרי כבוד שלו, כל מלאכים העליונים שואלים ואומרים, איה מקום כבודו. דהיינו ההסתר, ומהו השבח של, צאנה וראינה.

פסקה קכד

אלא מה דאמר וכו': ומשיב, אלא מה שאמר, צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה כתוב בעטרה, ולא כתוב ובעטרה, שכל מי שרואה עטרה ההיא שהיא המלכות, רואה הנעם של המלך שהשלום שלו. שעטרה לו אמו. היינו המלכות המקפת את ז"א, שלמדנו, קורא לה בת וקורא לה אחות וקורא לה אם. והיא הכל והכל הוא בה. מי שיסתכל וידע בזו, במלכות, ידע חכמה יקרה.

פסקה קכה

השתא מה אעביד וכו': אמר הזקן לעצמו, ועתה מה אעשה, אם אומר, סוד סתום זה אין צריך לגלותו. אם לא אומר ישארו צדיקים אלו יתומים מסוד הזה. נפל זקן ההוא על פניו, ואמר, בידך אפקיד רוחי פדית אותי ה' אל אמת. הכלי שהיה למטה דהיינו היבמה שהיתה מקודם אשתו של המת בלי בנים, והיתה למטה ממנו, איך יעשה למעלה, שיהיה אמו. בעלה, דהיינו המת בלי בנים, שהיה למעלה ממנה, איך יתהפך והיה למטה. שנעשה בנה. בת זוגו נעשה לאמו. פליאה על פליאה, אחיו הוא אביו. אם אביו של הראשונה, דהיינו אשתו, היה גואל אותו, שהיה מיבם את אשתו, היה יפה, אבל אחיו שיהיה אביו. וכי אין זה פליאה, ודאי עולם הפוך הוא, עליונים למטה ותחתונים למעלה.

פסקה קכו

אלא להוא שמיה וכו': אלא להוא שמיה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגו' ידע מה בחשוכא ונהורא עמיה שרא, בוא וראה, מי שהוא במקום האור, אינו יכול להסתכל ולראות בחושך. אבל הקב"ה אינו כן, יודע מה בחשך אע"פ שהאור שורה עמו. מתוך האור מסתכל בחשך, ויודע כל מה שיש שם.

פסקה קכז
הכא אית לאקדמא וכו': כאן יש להקדים בתחילה דבר אחד שאמרו הראשונים באלו מראות הלילה. שלמדנו מי שבא על אמו בחלום יצפה לבינה, שכתוב, כי אם לבינה תקרא. כאן יש להסתכל, אם משום שהוא אם, ע"כ יצפה לבינה, יפה הוא, אלא שהיה לו לכתוב כך, שמי שראה את אמו בחלום יזכה לבינה, אבל מי שבא על אמו, למה זה.

פסקה קכח
אלא רזא עלאה וכו': ומשיב, אלא סוד עליון הוא, שהוא משום שהתהפך ועלה ממטה למעלה, בן היה תחילה, דהיינו למטה ממנה, כיון שעלה למעלה, שבא עליה, נתהפך האילן, והוא נעשה מעולם העליון ושולט עליה, וזוכה לבינה.

פסקה קכט
בקדמיתא כד סליק וכו': ומפרש דבריו, בתחילה, כשעלה אדם לי"ג שנים, מה כתוב, ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. שנעשה בן אל המלכות, והמלכות היא אמו. ואז הוא למטה ממנה, כיון שעלה עליה, שנעשה בעלה, זה הוא מעולם העליון, ז"א, כי עלה למדרגת יוסף, שהוא יסוד דז"א, וזה ודאי זכה לבינה. כמו ז"א שיש לו מוחין דבינה.

פסקה קל
אוף הכי האי וכו': אף כן כלי הזה, שהוא אשת המת, בתחילה היה הוא, בעלה המת, במדרגת יוסף, שהוא יסוד דז"א, דהיינו הבעל של אילן התחתון, שהוא מלכות, שנשמעת לרצונו ושולט עליה, כי כל נקבה עומדת בצורת הנוקבא, שהיא אילן התחתון, שהיא מלכות. כיון שהוא לא רצה להתקיים במדרגת יוסף, ולא נתקיים לשמש בו, ולהרבות בעולם ולעשות תולדות, ומת בלי בנים, אז ירד למטה, שמתגלגל בבן הנולד מן היבום, והיא, אשתו, נעשית אמו. וגואל ההוא, דהיינו היבם, ירש ירושת יוסף שהיה הוא, אחיו, בתחילה, והוא ירד למטה, שנתגלגל בבן הנולד.

פסקה קלא
כיון דנחית וכו': כיון שירד למטה אז נתקיים בו, ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. שנעשה בן אליה, נתהפך האילן, מה שהיה למטה והוא היה שולט עליה, כבעל על אשתו, כיון שהוא ירד למטה, שנתגלגל בבן הנולד מן היבום, ההוא, שירש ירושת מקום יוסף, דהיינו אחיו היבם, נקרא אביו, ואביו הוא ודאי, הכל הוא ודאי על תקונו כראוי.

פסקה קלב
בקדמיתא הוה מעלמא וכו': בתחילה היה מעולם הזכר, בבחינת יוסף, והוא נעקר משם, ועתה הוא מעולם הנקבה, שהוא המלכות. ומה שהיה הוא שולט עליה, שולטת עתה

היא עליו, והוחזר להיות בעולם הנקבה. וע"כ אין לו בת זוג כלל, ואין מכריזים עליו על נקבה, כמו שמכריזים על כל אדם בטרם שנולד, בת פלוני לפלוני. כי הוחזר לעולם הנקבה.

פסקה קלג

והוא גופא קדמאה וכו': וגוף ההוא הראשון שעזב, המת בלי בנים, אם היו יודעים ומסתכלים בני העולם, הצער שיש לו בעת שנעקר מעולם הזכר ומוחזר לעולם הנקבה היו יודעים שאין צער בעולם כצער ההוא, בת זוגו אין לו, משום שאינו עומד במקום הזכר. אין מכריזים עליו על נקבה, משום שהוא מעולם הנקבה. ואם יש לו בת זוג, הוא ברחמים על ידי תפלה, הוא נפגש עם נקבה, שעד עתה, לא היה לה בן זוג. ועל זה למדנו, אולי יקדמנו אחר ברחמים (מועד קטן יח:) **אחר** למדנו. כי המת בלי בנים נקרא **אחר** (כמ"ש להלן אות קס"ב) והכל הוא על תקונו.

פסקה קלד

ועל דא כתיב וכו': ועל זה כתוב, ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה. **ובת כהן** כבר העמדנו מלה זו, שהיא הנשמה, **אלמנה**, מגוף ההוא הראשון, של המת בלי בנים, **וגרושה**, שאינה נכנסת לפרגוד המלך, כי כל אלו שאינם עומדים בעולם הזכר, אין להם חלק בו, הוא הסתלק ועקר את עצמו מעולם הזכר אין לו חלק במלך, שהוא ז"א. ועל כן היא גרושה. **וזרע אין לה**, כי אם היה לה זרע לא היתה נעקרת ממנו, מעולם הזכר, ולא היתה יורדת לעולם הנקבה.

פסקה קלה

ושבה אל בית אביה: מי הוא בית אביה. ומשיב, זהו עולם הנקבה, כי עולם ההוא נקרא בית אביה. וכלי ההוא, דהיינו אשתו שהיה מתוקן להשתמש בו, נהפך, והוא ירד למטה וכלי ההוא עלה למעלה. כנ"ל. **כנעוריה** כזמן ההוא שכתוב אני היום ילדתיך, שנעשה בן אל הנקבה שהיא המלכות, ילדתיך ודאי, ישוב לימי עלומיו, כמו שהיה מי"ג שנים ומעלה.

פסקה קלו

אי זכאת לאתתקנא וכו': אם זכתה להתתקן, כיון ששבה אל בית אביה, **מלחם אביה תאכל**, תתענג מעונג ההוא של עולם הנקבה, שאוכלים מלחם אבירים היורד מלמעלה, מז"א. אבל להסתכל ולהנות במה שנהנים שאר הצדיקים אינה יכולה, משום שהיא זר שמה. שכתוב עליה כל זר לא יאכל קדש. מפני שקדש הוא בעולם הזכר. אבל אוכלת תרומה, מפני שהיא יושבת בעולם הנקבה.

פסקה קלז

ומגו דאיהו מעלמא וכו': ומשום שהיא מעולם הנקבה, אינה אוכלת אותו אלא בלילה, שאז שליטת הנוקבא שהיא המלכות, שכתוב, ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא. כי קדש שהוא מעולם הזכר, אינו נאכל אלא ביום. שאז שליטת הזכר שהוא ז"א. משום זה כתוב, קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. ונקרא ראשית, כי התחלה עליונה של כל עולם הזכר הוא קדש, דהיינו או"א עלאין שהם המוחין דז"א, ומה שעלה מן הקדש הוא ישראל, דהיינו ז"א, ומשום זה קדש ישראל לה' ראשית תבואתה.

פסקה קלח

כד רוחין פקידאן וכו': כשהרוחות פוקדים, באלו הזמנים שפוקדים, בבית הקברות, דהיינו משהחשיך עד חצות לילה (כמ"ש שלח קס"ו:) להם, המתים בלא בנים, אינם פוקדים, כי אינם זוכים לעולם דקדש, שכתוב, וכל זר לא יאכל קדש. ואין לרוחות שלהם שפע להשפיע לגוף בבית הקברות. ואם לא זכה רוח ההוא להתתקן כראוי, כיון שחזר בגלגול, אפילו במקום ההוא, של עולם הנקבה, אינו אוכל בתרומה, ונקרא זר אפילו לעולם התחתון, שהוא עולם הנקבה, ואינו אוכל בה. עד כאן בסוד הזה של יבום.

פסקה קלט

סבא סבא, כיון וכו': אמר לעצמו זקן זקן, כיון שהתחלת לשוט בים הגדול לך ברצונך לכל הצדדים של הים. עתה יש לגלות, כי אמרתי שגואל הזה, דהיינו היבם, כשבא ונכנס אל כלי ההוא שאמרתי, דהיינו היבמה, הביא שמה והדביק שם הרוח שלו בכלי ההוא, ואין נאבד כלום אפילו הבל פה, (כנ"ל אות קי"ט) יפה הוא וכך הוא. זקן זקן, אם תאמר ותגלה אמור בלי פחד.

פסקה קמ

שאר בני נשא וכו': שאר אנשים שבעולם, הנפטרים ממנו, הרי יודעים אנו, שהרוח שלו עזב באשה ההיא שהיתה לו, ורוח הביא שם בביאה הראשונה. מה נעשה מרוח ההוא. ואם נשאת אשה ההיא, אף כן, מה נעשה מרוח ההוא שעזב בה בעלה הראשון, שהרי איש אחר בא עליה.

פסקה קמא

לאתקיימא רוח ברוח וכו': להתקיים רוח עם רוח לא אפשר, שהרי זה שבא עליה עתה, הכניס בה רוח, וכן הראשון שנסתלק הכניס בה רוח. הראשון ההוא שנסתלק היה לו בנים, וזה של עתה אינו גואל, וע"כ, רוח שעזב בה הראשון בכלי ההוא, ובא אחר הזה

והביא בה רוח גם הוא, ודאי שאינם יכולים שניהם להתקיים יחד בגוף ההוא של האשה. ואם נאמר שנאבד. זה לא אפשר. כי שום דבר אינו נאבד, כנ"ל. וא"כ מה נעשה ממנו.

פסקה קמב

אוף הכי אי וכו': אף כן, אם היא לא נשאת, רוח ההוא שעזב בה בעלה מה נעשה ממנו. אם נאמר שנאבד. אינו כן. כל זה צריך לגלות עתה. אמר לעצמו, זקן זקן, ראה מה עשית, ובמה הכנסת את עצמך. קום זקן הרם את דגלך. קום זקן, והשפל את עצמך לפני אדונך.

פסקה קמג

פתח ההוא סבא וכו': פתח זקן ההוא ואמר, ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו'. דוד המלך אמר זה, משום שהיה מלך עליון, ושליט על כל מלכים עליונים, והשליטים שיש ממזרח עד מערב, דהיינו שהיו מפחדים מגבורתו, ולא עלה על לבו לסור מן הדרך, ותמיד השפיל לבו לפני אדונו. וכשהיה עוסק בתורה היה מתגבר כארי, ועיניו תמיד היו מושפלות לארץ מפחד אדונו. וכשהיה הולך בין העם לא היה בו גסות הרוח כלל.

פסקה קמד

ועל דא כתיב וכו': ועל זה כתוב, ה' לא גבה לבי וגו'. **לא גבה לבי**, אע"פ שאני מלך ושליט על כל שאר מלכי העולם. **ולא רמו עיני**, בזמן שאני עומד לפניך עוסק בתורה. **ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני**, בשעה שאני הולך בין העם. ואם דוד המלך אמר כן, שאר בני העולם על אחת כמה וכמה. ואני כמה אני שפל לב, ומשפיל עיניו לפני מלך הקדוש. וחלילה לי שבדברים הקדושים של התורה ירום לבי.

פסקה קמה

אמר, סבא לאי וכו': אמר לעצמו זקן עיף בלי כח, כמה יפות הן הדמעות שעל זקנך כמו שהיה יפה, השמן הטוב כשהיה יורד על זקנו של אהרון, הזקן הטוב. אמור דבריך זקן, כי המלך הקדוש כאן. שאר אנשים שבעולם, שנפטרו ממנו, ועזבו רוח בכלי ההוא שהיו משתמשים בו, דהיינו בנשיהם, ונשאת ובא אחר והכניס בכלי ההוא רוח אחר מה נעשה מרוח הראשון. כמושאמרתי.

פסקה קמו

תא חזי כמה וכו': בוא וראה, כמה גבוהות הגבורות שעושה המלך הקדוש, ומי יכול לספר אותם. כשבעל השני הזה בא ומכניס רוח בכלי ההוא, באשה, רוח הראשון, של בעל הראשון, מקטרג ברוח הזה שנכנס, ואינם מתישבים יחד.

פסקה קמז

ובגיני כך אתתא וכו': ומשום כך, אשה אינה מתישבת כראוי עם בעל שני, משום שרוחו של הראשון דופק בה, ואז היא זוכרת אותו תמיד, ובוכה עליו או נאנחת עליו, כי הרוח שלו דופק במעיה כנחש, ומקטרג על רוח האחר שנכנס בה מבעל השני. עד זמן רב מקטרגים זה בזה.

פסקה קמח

ואי אעבר דא וכו': ואם העביר, זה שנכנס מבעל השני, לאותו הרוח שהיה ראשון, מבעל הראשון, זה הראשון יוצא והולך לו. ולפעמים שהראשון דוחה את השני ההוא, ונעשה לו מקטרג, עד שמוציאו מן העולם. ועל זה למדנו, שמשנים והלאה, דהיינו אחר שמתו שני בעליה, לא יקח אדם את האשה ההיא. כי מלאך המות התחזק בה. ובני העולם אינם יודעים, כי הרוח הזה, של בעל הראשון, כיון שנתחזק ונצח לרוח ההוא האחר השני, ודחה אותו מן העולם, מכאן ולהלאה, לא יתערב איש אחר עמה.

פסקה קמט

חבריא הא ידענא וכו': חברים, הרי אני יודע, שבמקום זה יש לכם להקשות ולומר, אם כן לא מת בדין בעל השני הזה, ולא דנו אותו מלמעלה, אלא הרוח של בעל הראשון דחה אותו. בוא וראה, הכל הוא בדין, כי דנים למעלה, שינצח פלוני לפלוני, או שלא יקטרג פלוני על פלוני. ומי שלוקח אלמנה דומה כמי שנכנס לים, כשנושבים רוחות חזקות, בלי חבלים ואינו יודע אם יעבור בשלום או שיטבע תוך התהומות.

פסקה קנ

ואי דא דעאל וכו': ואם זה שנכנס עתה דהיינו רוח ההוא השני נתחזק ונצח את רוח הראשון, ראשון ההוא יוצא משם והולך לו. ושואל לאיזה מקום הלך לו, ומה נעשה ממנו. אמר לעצמו, זקן זקן, מה עשית, חשבת שתדבר מעט ותצא מזה, הרי נכנסת במקום שלא נכנס אדם אחר, מיום שדואג ואחיתופל עשו שאלות אלו, באלו ד' מאות שאלות שהיו שואלים על מגדל הפורח באויר. ולא השיב עליהם אדם עד שבא שלמה המלך, ובירר כל אחת ואחת על תקונה. זקן זקן, סוד עליון שהיה סתום באת לגלות, מה עשית.

פסקה קנא

סבא סבא בקדמיתא וכו': זקן זקן, בתחילה היה לך לשמור דרכך, ולהסתכל בתחילתך, אבל עתה אין השעה להסתתר, זקן, השב בגבורתך. רוח ההוא שיצא איפה הלך. בכה ואמר, חברים, כל אלו בכיות שבכיתי לא בשבילכם היה, אלא יראתי מפני רבון העולם,

שגליתי דרכים סתומים בלא רשות. אבל גלוי לפני הקב"ה, שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד אבי, אבל רצוני לעבודתו. ואני ראיתי יקר של אחד מכם בעולם ההוא, והאחר, אני יודע שגם הוא כך, אבל לא היה גלוי לפני. ועתה אני רואה.

פסקה קנב

תנינן דחיין גברא וכו': למדנו, דוחים אדם מפני אדם, בכמה דרכים סתומים נדחים. רוח ההוא הראשון שנדחה מפני שני ההוא. איפה הלך. ומשיב, רוח ההוא יוצא והולך ומשוטט בעולם, ולא ידוע והולך אל הקבר של אדם ההוא, ומשם משוטט בעולם, ונראה בחלום לבני אדם, ורואים בחלום הצורה של אדם ההוא, ומודיע להם דברים לפי דרכו של רוח ההוא הראשון שנמשך ממנו, כמו שהוא בעולם ההוא, כן משוטט זה ומודיע בעולם הזה.

פסקה קנג

והכי אזיל ומשטטא וכו': וכך הולך ומשוטט בעולם, ופוקד תמיד לקבר ההוא, עד שהרוחות פוקדים בקברים של הגופים, שאז בא גם הרוח עצמו של בעל הראשון אל הקבר לפקוד את גופו, ואז רוח הזה, שהוא רק חלק מן הרוח ההוא העקרי, מתחבר ברוח שלו העקרי, והוא מתלבש בו והולך לו. וכשהרוח נכנס למקומו, הוא מתפשט ממנו. ומקום יש לו באלו היכלות שבגן עדן, או לחוץ, לפי דרכיו של כל אחד ואחד, ושם מסתתר.

פסקה קנד

וכד רוחין פקדן וכו': וכשהרוחות פוקדים את עולם הזה, הנה המתים שמומצאים אצל החיים, אינם מומצאים אלא בהמשכת הרוח ההוא דהיינו הרוח שהבעל עוזב באשתו בביאה הראשונה, ובו מתלבש רוח האחר העקרי. ואם נאמר, א"כ תועלת הוא לרוח ואשה זו עושה תועלת לכל. כי ע"י הרוח שעזב בה בעלה מזדקק הרוח אל החיים, אינו כן. כי אם לא היתה נשאת לאחר, ורוח הראשון לא היה נדחה מפני איש האחר, דהיינו בעל השני, תועלת אחר היה לו באפן אחר, ולא היה מתיגע בעולם כמו שהוא מתיגע, ולא היה מזדקק אל החיים שבעולם הזה, כמו שהוא משוטט כאן וכאן.

פסקה קנה

אי הכי זווגא וכו': שואל, אם כן, זווג השני של אשה ההיא לא היתה מלמעלה כי אתה אמרת, שנדחה איש מפני איש, ומשיב, ואני אומר, שבעל הזה השני שלקח אשה זו, זו היא בת זוגו ממש, והראשון ההוא אינו בן זוגה ממש, וע"כ שני הזה שלו היא, וכשמגיע

זמנו ולוקח אותה, נדחה הראשון מפניו. ודאי כן הוא, כי לא נדחה רוח ההוא הראשון שהיה באשה ההיא, אלא משום השני שהוא בן זוגה. הרי שזווג השני הוא מלמעלה.

פסקה קנו

וכל אינון תנינין וכו': וכל אלו בעלים השניים הנדחים מפני בעלים הראשונים, הראשונים היו בני זווגם ולא אלו, ומשום זה אין להם קיום עמהן, ונדחה רוח השני מפני רוח הראשון. ומשום זה מי שלוקח אלמנה קוראים עליו, ולא ידע כי בנפשו הוא, כי חנם מזורה הרשת וגו'. שלא ידוע אם היא בת זוגיה ממש או לא.

פסקה קנז

ארמלתא דלא נסיבת וכו': אלמנה שלא נשאת, אע"פ שבא בת זוגה והיא אינה רוצה להנשא, הקב"ה אינו מכריח אותה מן הדין, והקב"ה מזמין לאיש ההוא אשה אחרת, והאלמנה אינה נכנסת לדין בזה. בעולם ההוא, ואע"פ שאין לה בן, כי אשה אינה מצווה על פריה ורביה. כמו שהעמדנו.

פסקה קנח

אתתא דא דלא וכו': אשה זו שלא נשאת פעם שנית, רוח ההוא שעזב בה בעלה בביאה הראשונה, מה נעשה ממנו. ומשיב, הוא יושב שם, באשה, י"ב חדשים, ובכל לילה ולילה יוצא ופוקד את הנפש וחוזר למקומו. לאחר י"ב חדשים, שנסתלק הדין של האיש ההוא, דהיינו בעלה, כי כל אלו י"ב חדשים הרוח מושפל בעצבות כל היום, לאחר י"ב חדשים יוצא משם, מן האשה, והולך ועומד בשער גן העדן, ופוקד בעולם הזה את הכלי ההוא דהיינו האשה, שיצא ממנו. וכשהאשה מסתלקת מן העולם, יוצא רוח ההוא ומתלבש ברוח שלה, של האשה, וזוכה בו אצל בעלה, ומאירים שניהם כראוי, בחבור אחד.

פסקה קנט

כיון דאתינא להאי וכו': כיון שבאתי למקום הזה, יש לגלות עתה דרכים הסתומים של רבון העולם, שבני אדם אינם יודעים בהם. וכולם הולכים בדרך אמת, כש"א, כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. ובני אדם אינם יודעים ואינם משגיחים, כמה הם עליונים מעשי הקב"ה וכמה משונים הם, ובני עולם אינם יודעים, וכולם בדרך אמת שאינם סרים לימין ולשמאל.

פסקה קס

הני דמתגלגלין דקא וכו': אלו המגולגלים שנגרשו בגרושין מעולם ההוא, ואין להם בת זוג, שואל, הבת זוג שמזדווגים עמהן בעולם הזה, מי הן אותן הנשים שמזדווגים עמהן בעולם הזה. שהרי לכל אדם יש בת זוג חוץ מזה המגולגל.

פסקה קסא

חמו השתא כמה וכו': ראו עתה כמה הן גדולות וחשובות הגבורות שלו. למדנו, מי שמגרש אשתו הראשונה, המזבח מוריד עליו דמעות. שואל, המזבח למה. ומשיב, אלא אני אומר, שכל הנשים שבעולם עומדות בצורה של מזבח הזה, שהוא המלכות, שכל אשה יש לה שורש במלכות. ועל כן הן יורשות שבע ברכות, שכולן מכנסת ישראל הן, שהיא המלכות. ואם הוא מגרש אותה, את אשתו הראשונה, חוזרת האבן של מזבח העליון דהיינו השורש של האשה הזו שהוא במלכות למיעוט וגרעון מהו הטעם. הוא משום שמתחברות הגרושות יחד. שכמו שנגרשה מבעלה, כן נגרשה משורשה שבמלכות.

פסקה קסב

ורזא דא דכתיב וכו': וזה סוד שכתוב, וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה וגו' ויצאה והלכה והיתה לאיש אחר. שואל, כיון שאמר והלכה והיתה לאיש, איני יודע, שאינו אותו שגרש אותה, ולמה כתוב, אחר. ומשיב, אלא כמו שלמדנו, אחר למדנו, ואחר כתוב, ואחר קוראים אותו. שכתוב ומעפר **אחר** יצמחו הרי שהמגולגל נקרא אחר, והגרושות מתחברות יחד, גרוש שבעולם ההוא, דהיינו האיש המגולגל, שאין לו בת זוג, הנגרש מעולם ההוא לעולם הזה, שלקח הגרושה, ואשה הגרושה שבעולם הזה, מבעלה. ומה שאשה הזו היתה בצורה עליונה, במלכות, נשתעבדה עתה לצורה תחתונה, דהיינו להמגולגל, שאין לו בת זוג, שלקחה אותה לאשה, וקוראים אותו **אחר**. כמ"ש להלן, משום שנתדבק באל אחר, שעל כן חזר ונתגלגל לעולם הזה.

פסקה קסג

וקרינן ליה אחרון וכו': וקוראים אותו אחרון. מאין לנו שקוראים אותו אחרון, שכתוב ואחרון על עפר יקום. הרי שהמגולגל נקרא אחרון. וכאן כתוב, ושנאה האיש האחרון, או כי ימות האיש האחרון. שואל, אומר אחרון, שני היה צריך לומר. ואם תאמר, שהכתוב בא לאסור שלא תזדווג לעשרה בזה אחר זה. אינו כן, וכי לבעל הזה תזדווג ולא לאחר ולמה תהיה אסורה לאחר. וא"כ למה נקרא אחרון.

פסקה קסד

אלא דא הוא וכו': ומשיב, אלא זה הוא **אחר** הזה שאמרנו, והוא אחר והוא אחרון. כי עתה האבן מתגלגלת בכף הקלע. כלומר, שביחס גוף הראשון שמת, נקרא המגולגל בכף הקלע, שחזר שנית לעולם, בשם, **אחר** ואחרון. ומשום שאין לו בת זוג לקח הגרושה, וע"כ מכנהו הכתוב, אחר, ואחרון. **אחר אמאי אקרי וכו**': שואל, למה נקרא אחר ביחס

הגוף הראשון שמת הרי כל הבנין נפל, דהיינו הגוף הראשון, וחזר לעפר, והוא כמו שלא היה, והמגולגל הוא היה מה שהיה גוף הראשון, ולא אחר. ולמה קוראים אותו אחר. וכן למה נקרא אחרון, וכי אחרון הוא, כי אם מישר דרכיו ומתתקן, יפה, שהוא אחרון ואינו מתגלגל עוד, אבל אם לא, הרי הוא חוזר ומתגלגל ויהיה נטוע כבתחילה, למה נקרא אחרון.

פסקה קסה

אבל תא חזי וכו': אבל בוא וראה, כתוב, וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. מהו **טוב**. למדנו, שזהו מלאך הטוב. **מאד**, זהו מלאך המות. ולכל הקב"ה מזמין את תקוניו, עד שאפילו מלאך המות חוזר להיות טוב מאד.

פסקה קסו

ת"ח כתיב ונהר וכו': בוא וראה, כתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, שהוא ז"א המשקה את המלכות שנקראת גן. נהר זה אינו שוקט לעולם מלהפרות ולהרבות ולעשות פירות, ואל אחר נסתרס ואין לו תאוה לעולם, ואינו מפרה ואינו עושה פירות, כי אם היה עושה פירות, היה מעכר את כל העולם.

פסקה קסז

ובג"כ בר נש וכו': ומשום זה, האדם שגרם לצד ההוא שיתרבה בעולם, נקרא **רע**, ואינו רואה פני השכינה לעולם, שכתוב, לא יגורך **רע**. אדם ההוא המתגלגל בגלגול, אם הוא עבר ונתדבק באל **אחר** ההוא, שאינו עושה פירות ואינו מרבה בעולם, משום זה נקרא **אחר**. והשם של הס"א, גרם לו, שאע"פ שהוא המת הוא המתגלגל נקרא אחר, כמו הס"א, אחר ודאי.

פסקה קסח

אחרון, מקדמאה ואילך וכו': אחרון נקרא, כי מראשון והלאה אחרון קוראים אותו, ונקרא בתורה, אחרון, שני הוא, ומיד נקרא אחרון, וכך קורא אותו הקב"ה אחרון, כדי שיתתקן בגלגול זה להיות אחרון, ולא ישוב להתגלגל יותר. השלישי גם כן נקרא אחרון, וכן בכל פעם שמתגלגל מן הראשון והלאה נקרא כן אחרון. וכך צריכים לקראו אחרון, כי אם היה נקרא מיד, שני, ניתן פתחון פה, שיחזור עוד ויתגלגל כבתחילה, ובנין ההוא של עתה יסתר.

פסקה קסט

מנלן, מבית שני וכו': מאין לנו זה, מבית שני, שנקרא אחרון, שכתוב, גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון. כי מן הראשון והלאה נקרא אחרון, כדי שלא יהיה פתחון פה, שבנין ההוא יפול, ויחזרו לבנותו כבתחילה.

פסקה קע

אוף הכי דא וכו': אף כן זה, המתגלגל, קוראים אותו אחרון. כמו לבית שני. ומשום זה כתוב, לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה. שואל, מה לא יוכל, לא יקחנה היה צריך לומר. ומשיב, כיון שאשה הזו נתדבקה ב **אחר**, וירדה להשתעבד במדרגה תחתונה, של הס"א, אין הקב"ה רוצה, שהוא, הראשון, ירד ממדרגתו לתת פירות ולהתדבק במדרגה ההיא שאינה שלו.

פסקה קעא

ות"ח אי האי וכו': ובוא וראה, אם אשה ההיא לא נשאת, אפילו אם היא תזנה בכל האנשים שבעולם, אם בעלה רוצה יוכל לשוב אליה. אבל אם נתדבקה בנשואין לאחר, זו לא תוכל לשוב למדרגה הקודמת שהיתה לה מתחילה. וע"כ כתוב לא יוכל, לא יוכל ודאי לשוב למדרגה ההיא לעולם.

פסקה קעב

אחרי אשר הטמאה: למדנו, שהטמאה בלבו. שואל, אם כן אפילו אם תתרחק ותזנה בלא נשואין תהיה אסורה. ומשיב, כיון שנתדבקה ב **אחר**, הרי קבלה עליה החלק של צד ההוא הרע. ובעלה הראשון שהוא מצד האחר הטוב, הרי הטוב לא יהיה לו בה חלק לעולם, ולא ירבה כלל למקום ההוא. וע"כ, אם שלחה איש האחרון או כי ימות האיש האחרון, היא אסורה לראשון. אבל לשאר בני אדם מותרת, אולי תשכח מקום כבתחילה, ואחרון יקום שיזדווג עמה.

פסקה קעג

מאן דאית ליה וכו': מי שיש לו בנים מאשה הראשונה, ומכניס אשה הזו לתוך ביתו, ביום ההוא, הוא מתדבק בחרב הקשה המתהפכת, משום ב' טעמים, א', כי כבר דחתה ב' אנשים לחוץ, ועתה הוא השלישי. ועוד, הכלי שנשתתף בה **אחר**, איך יבא הוא לתת בו הרוח שלו. וישתתף עמה ויתדבק בה. לא משום שהיא אסורה, אבל ודאי שותפות רעה הוא לעצמו.

פסקה קעד
רבי לויטס וכו': ר' לויטס איש כפר אונו, היה צוחק ומתלוצץ על אשה זו, כשראה מי שהיה מזדווג עמה. והיה אומר, ותשחק ליום אחרון, כתוב, מי שמתדבק באיש אחרון, הוא צחוק לאחר כך.

פסקה קעה
השתא אית להדרא וכו': עתה יש לחזור ולעיין על מקום אחד גדול ועליון שהיה בעולם, וגזע ושורש אמת, והוא, עובד אבי ישי אבי דוד. כי למדנו, שהמגולגל הוא **אחרון**, ועובד היה גלגול של מחלון, המת בלי בנים, ואיך יצא שורש אמת ממקום הזה.

פסקה קעו
אלא עובד אתתקן וכו': ומשיב, אלא, עובד נתתקן בתקון העליון, והשורש של האילן שנתהפך, שאשתו נעשית אמו וכו' (כנ"ל אות ק"ל.) החזיר על תקונו, ונתעלה בו ונתתקן כראוי. וע"כ נקרא עובד, שהוא לשון עבדות, מה שלא זכו כן שאר בני העולם.

פסקה קעז
אתא איהו פלח וכו': בא הוא, עובד, עבד ועדר את עיקר ושורש האילן, ויצא מפנים המרים, וחזר ותקן בנוף האילן, שהוא המלכות. בא ישי בנו, וחיזק אותו ותקן אותו, ונאחז בענפיו של אילן אחר עליון, שהוא ז"א, וחיבר אילן באילן, ונסתבכו זה בזה. כיון שבא דוד, מצא האילנות, שהם ז"א ומלכות, מסתבכים ונאחזים זה בזה, אז ירש ממשלה בארץ. ועובד גרם את זה.

פסקה קעח
בכה ההוא סבא וכו': בכה זקן ההוא ואמר לעצמו, אי זקן זקן, ולא אמרתי לך שנכנסת בים הגדול. עתה, אתה הוא בתוך תהומות הגדולים. התתקן לעלות. זקן זקן, אתה גרמת את זה, כי אם היית שותק בתחילה, היה יפה לך, אבל עתה אינך יכול, ואין מי שיאחז בידך אלא עתה לבדך. קום זקן, ועלה במעלה.

פסקה קעט
עובד דא אתתקן וכו': עובד זה נתתקן ויצא מתוך השדה הרע של בורות רעים. בא ישי בנו והתקין ועדר האילן, ועם כל זה, זה סוד הסודות, ואיני יודע אם אומר או לא אומר. אמור דבריך זקן, ודאי אומר, בזה ניכרים כל שאר בני הגלגול. עובד עכ"ז התקין האילן, כשבא דוד המלך, נשאר באילן התחתון של הנקבה, שהיא המלכות, והיה צריך לקבל חיים מאחר, כי מעצמו לא היה לו חיים, (כנ"ל וישלח אות נ"ג) ומה אם זה שנתתקן

והתקין הכל, היה כך, שאר בני העולם הבאים בגלגול, שאינם יכולים להתתקן כך, על אחת כמה וכמה.

פסקה קפ

בכל סטרין אתהפך וכו': בכל הצדדים הוא פונה לגלגול. פרץ היה כן, שהיה גלגול ער, בעז היה כן, שהיה גלגול יהודה, עובד היה כן, שהיה גלגול מחלון. ובכולם יצא האילן מצד הרע ונתדבק אח"כ בצד הטוב. בתחילה, ויהי ער בכור יהודה רע. מחלון גם כן היה רע, ולא כל כך. אבל באלו נתבער הרע, ויצא הטוב לאחר כך, דהיינו ההוא שכתוב בו, וטוב ראי. וה' עמו. כאן עמד אילן התחתון, שהוא המלכות, על תקונו. ומלך אלקים על גוים.

פסקה קפא

בשירותא דכלא מעקרא וכו': בתחילת הכל, מעיקר ויסוד העליון, נשרשו המדרגות, ראובן שמעון לוי יהודה, שהם חסד גבורה ת"ת ומלכות. מה כתוב בו, הפעם אודה את ה'. וכתוב ותעמוד מלדת. והיינו, רני עקרה לא ילדה. משום כי כשנולד יהודה, יצאה הנוקבא, שהיא המלכות דבוקה בדכר, שהוא ז"א, ולא היו על תקונם פנים בפנים, ולא היתה המלכות מוכשרת להוליד. כיון שנסר אותה הקב"ה, דהיינו שהפרידה מאחורי הדכר, והתקין אותה, אז נעשתה מוכשרת להתעבר ולהוליד. כמו שמפרש לפנינו.

פסקה קפב

ובספרא דחנוך וכו': ובספרו של חנוך, כתוב, ותעמוד מלדת, אינו נאמר על לאה שהיא נוקבא דז"א שלמעלה מחזה, אלא על רחל נאמר ההיא שמבכה על בניה, ההיא שנשתרשה ביהודה, שהיא הנוקבא שלמטה מחזה שהוא אותיות **יה"ו ד"ה**. ותעמוד מלדת, כי עוד לא נתתקנה.

פסקה קפג

בקדמיתא דיוקנא דלעילא: בתחילה הצורה שלמעלה היתה הכל, שאפילו רחל, עלתה והיתה למעלה מחזה. **ראובן** הוא אותיות אור בן, שה"ס ויאמר אלקים יהי אור, שהוא ימין, דהיינו **חסד**, של ז"א. **שמעון**, הוא שמאל, והוא אור, עם ההיא פסולת של זהב, כי שמעון הוא אותיות **שם עון**. שהוא שמאל, **גבורה** דז"א. **לוי**, היא חיבור הכל, להתחבר ב' הצדדים. כי הוא קו האמצעי המחבר ימין עם השמאל. והוא **תפארת** דז"א. ואחר שיצאו חג"ת דז"א שלמעלה מחזה, יצאה הנוקבא הנק' רחל. והיינו **יהודה**, שהיא הנוקבא, והנוקבא מתדבקת בדכר, שהוא חג"ת דז"א, **יה"ו** זה דכר, דהיינו חג"ת **ד"ה** זו היא הנוקבא, רחל, שהיתה עמו, עם הדכר.

פסקה קפד

ד"ה אמאי ד"ה וכו': שואל, הנוקבא מרומזת באותיות ד"ה, למה ד"ה. ומשיב, אלא ד' נקראת הנוקבא, בעת שדבקות הרע עמה, דהיינו בעת שהיא בבחינת שמאל בלבד, והיא דבוקה באחורי הדכר. היא דל"ת שפירושו שהיא עניה, וצריכה לשוב בגלגול, דהיינו הגלגולים מן יהודה עד דוד המלך לבער רע ההיא, ולבלות בעפר ולצמוח אח"כ בצד הטוב, דהיינו ע"י בנין או"א מחדש, בסו"ה ויבן ה' אלקים את הצלע וגו', ולצאת מעניות לעשירות ואז נקראת **ה'** ועל כן יהודה, הוא אותיות **יה"ו ד"ה**, שיה"ו חג"ת דדכר, ד' ה' הם הנוקבא בב' מצבים שלה הנ"ל המתחברת עם הדכר.

פסקה קפה

פוק סבא מגו וכו': אמר לעצמו, צא זקן מתוך התהומות, לא תפחד. כמה אניות מזומנות לך, בשעה שתשוט בים, כדי לנוח בהם. בכה כבתחילה, ואמר, רבון העולם, פן יאמרו מחנות העליונים שאני זקן ובוכה כילד. גלוי לפניך, שעל כבודך אני עושה, ואיני עושה על כבודי, כי בתחילה היה לי להשמר מלכנוס בים הגדול, ועתה כיון שאני בו, יש לי לשוט בכל הצדדים ולצאת ממנו.

פסקה קפו

יהודה אתה יודוך אחיך: היינו שאנו אומרים, **ברוך אתה**, הוא ברוך, כשהיסוד דז"א משפיע חסדים למלכות, נקרא הוא **ברוך**, והיא **אתה**. והמלכות נקראת אתה. כי השם אתה רומז על חסדים, בסו"ה אתה כהן, כמ"ש לפנינו. לכל הבנים לא אמר יעקב **אתה**, אלא למקום שצריך. כי המלכות נמשכת מצד שמאל, ששם מאירה החכמה בלי חסדים, והיא צריכה להשם אתה, שהוא חסדים להלביש בו החכמה. כי בלי חסדים אין החכמה מאירה, והיא בסוד חושך. זהו שאמר לו ליהודה אתה.

פסקה קפז

שמא דא יודוך וכו': יודוך אחיך, כולם יודו לך על שם הזה, ודאי, **אתה** יודוך אחיך, על שם הזה נסתלק ונכנע צד האחר. משום, כי כשנקרא ונזכר השם יהודה, הרי יוצאת הס"א עמה, דהיינו ב **ד'** של יהודה, הרומזת על מצב הא' שלה שנמשכת משמאל לבד, ששם יונקת הס"א, מחמת חסרון החסדים שבימין, כיון שאומרים **אתה**, שהוא המשכת החסדים מימין, אז יש לה ממשלה וגדולה, והס"א נכנעת, ואינה נראית שם. ודאי בשם הזה נרשמת ונבררת מן הס"א, כי כשמתלבשת בחסדים, נרחקת הס"א ממנה, וזהו ההתעלות והממשלה שלה, של המלכות, ושבירה ורע לצד האחר. כיון דיודוך אחיך על שם הזה, אתה, אז **ידך בערף אויביך**, מיד הס"א נכנע לך. ושם הזה גרם.

פסקה קפח

ידענא חבריא ידענא וכו': אני יודע, חברים, אני יודע שהשם הזה **אתה**, אתם אומרים למקום אחר עליון, שכתוב, אתה כהן לעולם, שהוא בימין העליון, דהיינו בחכמה. יפה הוא, כיון שר' שמעון, עליונים ותחתונים מודים לו, וזכה לכל, כל מה שאמר, כן הוא, ויפה.

פסקה קפט

אבל כד תהוון וכו': אבל כשתהיו מגיעים אליו, אמרו לו והזכירו לו, יום השלג, כשזרענו פולין לחמשים ושנים גוונים. כי אתה כהן, פירושו, כאן נקשר כוס של ברכה, שהיא המלכות הנקראת אתה, בימין, שהוא החסד שנקרא כהן, בלא פרוד כלל. ומשום זה אתה כהן לעולם, כי כאן נקשר הכוס, שהוא המלכות, כראוי. וע"כ קיים, לעולם.

ענין יום השלג וזריעת הפולין לב"ן גוונין, כבר נתבאר לעיל (אות ע"ד) ש **יום השלג**, הוא בעת שהמלכות נאחזת בקו שמאל לבד, שאז היא מלאה דינים המכונים קרח ושלג, וזה נמשך עד שבא קו האמצעי, שהוא ז"א, ומעלה המסך דמלכות אל הבינה, וכו' שה"ס **זריעת הפולין**, ואז מתגלים החסדים, והארת החכמה שבשמאל שבבנין המלכות, מתלבשת בחסדים האלו, שה"ס **אתה**, ואז מסתלקים הדינים דשלג והחכמה מאירה בכל השלמות. וזה שרמז הסבא שעל ענין זה סובב הכתוב, אתה כהן לעולם. כי אחר ש **אתה** שהוא המלכות נקשרת בחסדים שה"ס **כהן** ע"י זריעת הפולין של קו האמצעי אז הוא מתקיים לעולם.

פסקה קצ

ועל דא אמר וכו': ועל זה אומר הכתוב, יהודה אתה, לאתה הזה יודוך אחיך, שלא כתוב, יהודה יודוך אחיך, ולא יותר, אלא על השם אתה יודו אחיו. **אתה**, מקום זה, שהוא המלכות, צריך לשם הזה, להיותה בלעדו, בדינים בשלג וקרח מצד השמאל, כנ"ל בדבור הסמוך. ולא אחר, שמדרגה אחרת אינה צריכה לו, שרק המלכות נמשכת משמאל ונבנית כולה ממנו, ולא אחרת.

פסקה קצא

יהודה אבא קדמאה וכו': יהודה הוא אב הראשון, של ער ואונן, ואב השני של פרץ וזרח, שהם גלגולי ער ואונן, ולא היה בו חלוף לעולם. שלא נתחלף המדרגה שהאח נעשה לאב. שהמת בלי בנים מתגלגל בבן הנולד מן אחיו היבם, ואחיו נעשה אביו שזה ירידת המדרגה ופגם. אבל יהודה לא היה בו חלוף וירידת מדרגה, כי הוא היה גם אב הראשון, של ער ואונן המגולגלים בפרץ וזרח. ומשום כך פרץ התגבר בגבורתו, שכתוב בו, מה

פרצת עליך פרץ. משום שלא היה בו ירידת מדרגה, מה שלא היה כן לכל בני העולם הבאים בגלגול שיש להם ירידה, שהאח נעשה אביו. וע"כ בנינו של דוד מתחיל החשבון מפרץ ולא מבועז, שהיה בו שינוי, כי לא היה האב הראשון של המגולגל, שהוא מחלון. חברים, אם תסתכלו בדברי, אינם דברים הנאמרים בסתום, בלא אפשרות להבינם, אע"פ שהם סתומים.

פסקה קצב

וע"ד יהודה רווח וכו': ועל זה, הרויח יהודה שם הזה שנקרא, אתה. קם על בירורו בפעם הראשונה, בער ואונן, ובפעם השניה, בפרץ וזרח, ולא נשתנה לעולם. ובניו של יהודה וזרעו, מודים ואומרים כי אתה אבינו שלא נעשה להם ירידה שהאח יעשה לאב. מה שאין כן לשאר בני הגלגול לעולם. שאר בני הגלגול, שני אבות ושני אמהות יש להם אפן לבנין שלו. כי נוסף לאביו הראשון נעשה גם אחיו לאביו, ויש לו ב' אבות, וכן ב' אמהות, שנוסף לאמו הראשונה נעשה גם אשתו לאמו. וסודות אלו הם בעומק הים בלב התהומות, מי יכול להוציאם משם. קום זקן, התגבר והתחזק בתוקפך, והוצא מרגליות מן התהומות.

פסקה קצג

בעז אתחזי דהוה וכו': בעז, נראה שהיה בו שינוי כשהוליד לעובד, כי עובד הוא בשינוי, שהוא אביו השני. ואומר, אינו כן, אבצן הוא בעז, ולמה נקרא בעז, מפני שהוא אב הראשון שלא עשה שינוי, דהיינו שיהודה, שהוא אב הראשון, נתגלגל בו. ואם תאמר, שהוא היה, ואינו גלגול יהודה, אבל ודאי בעת שנתעורר למעשה הזו של יבום, היה בו מי שהוא עז כאריה וכלביא דהיינו יהודה, היה בו, וע"כ נקרא בועז, מלשון בו עז, שהוא יהודה, והיה זה, כדי שלא יהיה שינוי בדוד, ומשום שנתגלגל בו יהודה חזר הדבר לשורש הראשון, כדי שיהיו כולם מאב אחד, ושלשלת אחת. והכל אחד, ולא היה שינוי בגלגול הזרע של דוד. ועל כן, אתה, מראש, ועד סוף בלא שינוי כלל.

פסקה קצד

השתא נפקת סבא וכו': עתה יצאת, זקן, מעומק לב הים, יהודה אתה, ודאי מראש ועד סוף, ואינו ראוי לכל שאר הבנים שיקראו אתה, חוץ לו לבדו. אשרי חלקו של דוד, שנברר כן, ועלה משאר שורשי בני אדם בארץ.

פסקה קצה

יודוך אחיך: שואל, יודוך כל בני העולם היה צריך לומר, מה הטעם, שאומר, אחיך. ומשיב, אלא דרך כל בני העולם, אינם מיבמים לגלגול המת בלי בנים, אלא מצד האחים,

והאח מזדמן ליבום, ואתה, בעצמך הזדמנת ליבום. וכאן כל אחיך יודוך, שלא נשתלשלה מהם, ולא מאחד מהם, שלשלת המלוכה, אלא אתה בלבדך. אתה, מראש ועד סוף אתה עשית, וממך יצא כל השלשלת והגזע של אריה.

פסקה קצו

בניך בני אריה וכו': בניך בני אריה, שלא נעברו לשינוי של אחיך, ולא נחלפו לא לטלה ולא לשור ולא לגדי, כי י"ב צורות הן בי"ב מזלות, שהם כנגד י"ב שבטים. ובני יהודה כולם היו בצורת אריה, ולא בצורות שאר השבטים. אלא אריה התחיל לבנות ואריה השלים הבנין. כל שלשלת שלך בני אריה הם, שאם היה בא גלגול מצד אחיך בבניך, היו מתחלפות כל הצורות והיו מתערבות אלו באלו. ועל זה יודוך אחיך, שלא היה אחד מהם בגלגול בתוך השלשלת של בניך. ידך הרם, שלא היה בך ערבוב אחד מהם.

פסקה קצז

והיינו מטרף וגו': והיינו **מטרף בני עלית**. שלא היה טרף ומזון לאחר על שלחנך. **כרע** במיתת ער. **רבץ**, במיתת אונן. ואח"כ התגבר **כארי** להקים את פרץ. **וכלביא**, להקים את זרח. מי **יקימנו**, שכתוב, ולא יסף עוד לדעתה, ותרגום, לא פסק. וזהו **מי יקימנו**, מי הוא שאמר שאשה זו אסורה, מי הוא שיאמר כיון שהשלימה דרכיה, אינה נצרכת לך יותר, שיבמה זו, כיון שהשלימה דרכיה אינה נצרכה לך יותר, וראוי לפרוש ממנה, אבל **מי יקימנהו**, ודאי משם ולהלאה היא שלו. כי הוציאה מי שמכשכש במעיה. דהיינו הרוח של בעלה הראשון שעזב בה בביאה הראשונה, והוא מכשכש במעיה. ועתה הוציאתו.

פסקה קצח

רזא סתימא הכא וכו': סוד סתום כאן. אחיו של האדם למה מיבם את אשתו. ועוד יהודה שהוא אביו למה יבם את אשתו. ולמה לא אדם זר שאינו קרוב. ומשיב, אלא ההוא שמכשכש במעיה של היבמה, דהיינו הרוח שעזב בה בעלה המת, רואה שמי שהוא שומר אותו, דהיינו הקרוב שלו, מקטרג עליו קטרוגים בכל הצדדים. ואם היה אדם זר היה דוחה אותו, (כנ"ל אות קמ"ו) אבל לקרובו אינו רוצה לדחותו, לכן רוצה לצאת משם. כיון שיוצא מזמין את האחר, דהיינו רוח ההוא האחר העיקרי של המת, ובאים שניהם להכנס במעי האשה כבתחילה, עד שהוא נבנה כבתחילה, דהיינו שנתגלגל בטפה הזרעית של היבם. שזה היה בכח הקטרוג חזק שקטרג על אחיו. שעל כן החליט לצאת ממנה כנ"ל. ומשם ולהלאה מותרת לו אשה הזו. כי כבר יצא רוח המקטרג ממנה. וע"כ צריך הקרוב ליבם אותה, כי אדם זר שאינו קרוב, היה הרוח דוחה אותו.

פסקה קצט

זכאה חולקיה דיהודה וכו': אשרי חלקו של יהודה בתחלה היה **גור**, ואחר כך **אריה**, שנתגבר ונתפשט בכחו כאריה. וסיים **בלביא**. כל שאר בני העולם אינו כן. ועל כן יהודה אתה, כמו שאמרנו.

פסקה ר

ראובן שמעון וכו': ראובן שמעון לוי, הרי שלשה, כמו שאמרנו, שהם חג"ת. יהודה נתחבר עמהם, שהוא מלכות, והכל כראוי. יששכר זבולון שתי ירכים, שהם נצח והוד, המקום שיונקים ממנו נביאי אמת. יששכר הוא ירך ימין, שהוא נצח. כתוב, ומבני יששכר יודעי בינה לעתים, שפירושו שהנצח ממשיך אור הבינה אל המלכות הנקראת **עתים**. וכתוב, שמח זבולון בצאתך, שפירושו שההוד הוא סיום ה' הספירות חג"ת נ"ה, שהוא שיעור התפשטות אור הבינה, שממנו ולמטה נבחן **ליציאה** מן המדרגות. ובשיעור גדול, יש ז' ספירות חג"ת נהי"מ, ואז כתוב, זבולון לחוף ימים ישכן, והוא לחוף אניות, דהיינו עד המלכות הנקראת ים ונקראת אניה. מה הטעם ששוכן עד המלכות, הוא משום וירכתו על צדון, ששיעור הירך שלו שהוא הוד, מתפשט עד המלכות שנקראת צדון.

פסקה רא

בנימין אשתאר לעילא וכו': בנימין נשאר למעלה בין הירכים, שהוא יסוד, ואע"פ שיוסף הוא יסוד, יוסף היה צורתו בארץ, שהוא המלכות, ולהשתמש בעולם הזה, שהוא המלכות, ועמו השתמש משה, שכתוב, ויקח משה את עצמות יוסף עמו. בנימין, נתעלה למעלה ביסוד דז"א, ובנימין צדיק העולם, שהוא יסוד. וכבר נתבאר היטב (לעיל ויצא ע"ב ד"ה פירוש) ההפרש שבין יוסף לבנימין עש"ה.

פסקה רב

מברכין ולתתא וכו': מן הברכים ולמטה, שיש עוד ב' פרקים, הם דן ונפתלי גד ואשר. בירך השמאלית, דן עד הפרק של הרגל, דהיינו בפרק האמצעי, נפתלי, הוא בפרק הרגל, דהיינו פרק התחתון. ומשום זה, נפתלי אילה שלוחה, שהוא קל ברגליו. בירך הימין, גד, והוא יגוד עקב, היינו עד הפרק של העקב, שהוא פרק האמצעי, אשר, בפרק העקב הימין, דהיינו פרק התחתון, וז"ש וטובל בשמן רגלו. וכתוב ברזל ונחשת מנעליך. באופן שבג' פרקים של ירך הימין, נמצא יששכר בפרק העליון, וגד באמצעי, ואשר בתחתון. ובג' פרקים של ירך השמאל, נמצא זבולון בפרק העליון, ודן באמצעי, ונפתלי בתחתון. **כל אלין וכו'**: כל אלו, י"ב השבטים, הם צורות עליונות בצורה שלמעלה. ומשום שהיו בריות ממש בעולם הזה, נתתקן בהם השכינה, באלו י"ב פרקים, שהם י"ב המשכות

שנמשכו מישראל ממש, שהוא ז"א, שכתוב, כל **אלה** שבטי ישראל שנים עשר. ההמשכות של ישראל נקראים **אל"ה** להתפשט בהם השם **מ"י**, שיהיה הבנין כראוי, שיהיה ישראל בכלל השם **אלקים**, **אל"ה** הוא ישראל בכלל, **מ"י** מחבר עמו **אל"ה**, ויהיה הבנין שלם על תקונו, שם אחד ממש.

ביאור הדברים. כי נודע שבעת השפעת הקטנות, עולה המלכות למקום בינה שבכל מדרגה, שאז נבקעת כל מדרגה לשתים, כי המלכות שעלתה למקום בינה, סיימה שם המדרגה מתחת לחכמה, ולא נשאר בכל מדרגה אלא ב' ספירות כתר וחכמה, וג' ספירות, בינה ות"ת ומלכות שבכל מדרגה נפלו למדרגה שמתחתיה. ואלו ה' ספירות כח"ב תו"מ, ה"ס ה' אותיות של השם **אלקים**, ונבחן שב' אותיות **מ"י** דאלקים, שהם כו"ח, נשארו במדרגה, וג' אותיות **אל"ה**, שהם בינה ות"ת ומלכות נפלו מכל מדרגה למדרגה שמתחתיה. באפן, שב' אותיות **מ"י** נשארו בבינה, וג' אותיות **אל"ה** נפלו למדרגה שמתחתיה, שהיא זו"ן. וכן בזו"ן נשארו ב' אותיות **מ"י** של מדרגתם, וג' אותיות **אל"ה** נפלו למדרגה שמתחתיהם, שהם נשמות הצדיקים.

ולעת גדלות, חוזרת המלכות ויורדת ממקום בינה למקומה עצמה, ונתבטל מסך המלכות שבקע כל מדרגה, ואז עולות בחזרה, כל חצאי מדרגות התחתונות שנפלו ממדרגתם, ומתחברות עם העליונות, דהיינו שחוזרות למדרגתם, ואותיות **אל"ה** דבינה שנפלו לזו"ן, חוזרות ועולות לבינה, ומתחברות לאחת עם ב' אותיות מ"י שנשארו בה. ונשלם השם **אלקים**. דהיינו ה' כלים כח"ב תו"מ, עם ה' אורות נרנח"י. ואז כיון שאותיות **אל"ה** דבינה היו בזו"ן, הנה כשעולות לוקחות עמהן גם זו"ן שהיו מלובשות שם. וזו"ן מקבלים שם מוחין דבינה. ועד"ז כשעולות אל"ה דזו"ן, שהיו נפולות בנשמות הצדיקים, ומתחברות בב' אותיות מ"י דזו"ן, ונשלם בהם השם **אלקים**, לוקחת עמהם גם נשמות הצדיקים שהיו לבושות בהן, והנשמות מקבלות שם המוחין דזו"ן. (כמ"ש כל זה באורך, לעיל בהקדמת ספר הזוהר, באות י"ג ואות י"ד ובאות י"ז בהסולם, עש"ה).

ויש בזה ב' בנינים, בנין א', הוא, חזרת אתוון **אל"ה** לאותיות מ"י שנשלם בזה השם **אלקים**, כנ"ל. וה"ס נקודת השורק. בנין ב', עלית קו אמצעי למ"ן בסוד המסך שבו, הממעט הג"ר דג"ר ומלביש החכמה בחסדים, שזה נקודת החירק. (כמ"ש לעיל בראשית א' דף ט"ו ד"ה ההוא. ע"ש).

וזה אמרו, **מתיחין דישראל אל"ה אקרון**. היינו חצי מדרגה התחתונה בינה ות"ת ומלכות דזו"ן, הנק' ג' אותיות **אל"ה**, שנפלו לנשמות הצדיקים. וע"כ אמר מקודם לכן, **מתיחין דאתמתחו מישראל ממש**, דהיינו מישראל העליון שהוא ז"א. וזהו בעת קטנות, ולעת

גדלות. **לאתמתחא שמא דמ"י למהוי בניינא כדקא יאות**, שלעת גדלות חוזרות אותיות מ"י ומתחברות עם אותיות אל"ה והבנין של השם אלקים נשלם בזו"ן. ואז עולות עם האותיות אל"ה, גם נשמות הצדיקים שהן היו לבושות שמה, כנ"ל. וז"ש **למהוי ישראל בכללא דשמא דאלקים**, והיינו ישראל שלמטה שהם השבטים שעולות עם האותיות אל"ה הנשלמות ב **מ"י**, ונכללות גם הן בשם אלקים הנשלם. כנ"ל. וז"ש **אל"ה איהו ישראל בכלל**, דהיינו השבטים, **מ"י חבר אל"ה בהדיה**, היינו אחר שיורדת המלכות למקומה, חוזרות מ"י ומתחברות באל"ה כנ"ל. **והוה בניינא שלים על תקוניה**, שב' חצאי המדרגות **מ"י אל"ה**, מתחברות ונבנות יחד לבנין אחד שלם, **שמא חדא ממש**, דהיינו לשם **אלקים**.

פסקה רג

הדא הוא דאמר וכו': זה הוא שאמר ליעקב, ממונה ההוא של עשו, שכתוב, כי שרית עם **אלקים**, היינו למעלה, שעלה עם אותיות **אל"ה** דזו"ן ונכלל בשם **אלקים**, אשר נתחבר ונשלם שם, בתקון הא' בבנין הא', היינו בבנין של סוד נקודת השורק, כמבואר בדבור הסמוך. כל **אלה** שבטי ישראל, ודאי בנין ראשון הוא, כי התחברות **מ"י** ב **אל"ה** נעשה בבנין א' כנ"ל.

פסקה רד

ועל דא לית וכו': ועל כן אין כליה לישראל לעולם ולעולמי עולמים. וחס ושלום, אם היו כלים, שם הזה אלקים, לא היה, כי ג' אותיות אל"ה מאלקים מלובשות בנשמות ישראל כנ"ל בדבור הסמוך, ז"ש והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול. היינו שם גדול הזה, בנין הראשון, שם הראשון, **אלקים**. שהיה נחסר מאותיות אל"ה המלובשות בנשמות ישראל, ועתה שישראל הם בגלות, כביכול, כל הבנין נפל, שחסרים אותיות אל"ה מן בנין השם. לעתיד לבא, כשיגאל הקב"ה את בניו מן הגלות, **מ"י ואל"ה** שהיו בפרוד בגלות, יתחברו יחד, והשם אלקים יהיה שלם על תקונו. והעולם יתבשם. ז"ש **מי אלה** כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם.

פסקה רה

ובגין דאיהו שמא וכו': ומשום שהוא שם אחד, לא כתוב מי ואלה כעב תעופינה, אלא מי אלה, דהיינו שם אחד בלא פרוד, והוא השם אלקים. שעתה בגלות נסתלק **מ"י** למעלה כביכול, במלכות, ונסתלקה האם, דהיינו מלכות, מן הבנים, מישראל. והבנים נפלו, והשם אלקים שהיה שלם, שהוא שם גדול הראשון, נפל. כי נחסרו ממנו אותיות **אל"ה** המלובשות בישראל.

פסקה רו

ועל דא וכו': ועל זה אנו מתפללים ומקדשים בבתי כנסיות על שם זה, אלקים, שיהיה נבנה כמו שהיה. ואומרים יתגדל ויתקדש שמיה רבא. אמן יהא שמיה רבא מברך מי הוא שמו הגדול, ההוא הראשון מכל, דהיינו השם אלקים שנשלם בבנין הראשון כנ"ל. משום שאין לו בנין אלא עמנו, כי **מ"י** לא יהיה נבנה מעולם אלא באותיות **אל"ה**, שהן מלובשות בנשמות ישראל כנ"ל. ועל כן בזמן ההוא, מי אלה כעב תעופינה. ויראו כל העולם שהשם העליון נתתקן על תקונו.

פסקה רז

ואי שמיה רבא וכו': ואם שמו הגדול אלקים הזה נתתקן ונבנה על תקונו, הרי ישראל מושלים על הכל, וכל שאר השמות חוזרים ובאים על תקונם. וישראל שולטים על הכל כי כולם תלוים בשמו הגדול הראשון לכל בנינים, שהוא השם אלקים, כי על ידו מתגלה הארת החכמה, ואור החכמה מכניע כל הקליפות, וע"כ שולטים ישראל על כל. וכן כל השמות מקבלים ממנו חכמה, ונשלמים על ידו. והיינו אחר בנין הב', כי בהיותו בבנין הא' הוא חסר חסדים ואינו יכול להאיר, ובבנין הב' הוא משיג חסדים כנ"ל.

פסקה רח

רזא דא כד וכו': סוד זה, הוא, כשברא הקב"ה שהוא בינה, את העולמות, זו"ן, הראשון לכל הבנינים נבנה שם הזה. שהוא הראשון לכל בחינות ג"ר. להיותו ג"ר דרוח. שכתוב, שאו מרום עיניכם וראו **מי** ברא **אלה** ברא שמו אלקים על תקונו. וכשברא **אל"ה**, ברא אותו בכל הכחות הראוים לו, להיות שמו על תקונו כראוי. דהיינו שהלבישו בחסדים. שכתוב המוציא במספר צבאם.

פסקה רט

מאי במספר וכו': שואל, מהו במספר, שאומר המוציא במספר. ומשיב, אלא בן אחד המאיר מסוף העולם עד סוף העולם, יש לו להקב"ה, והוא אילן גדול וחזק, שהוא יסוד דז"א, ראשו מגיע לגובה השמים, שהוא ז"א הנקרא שמים, וסופו מתפשטים שרשיו ומשתרשים בעפר הקדוש, שהוא המלכות. בסו"ה כי כל בשמים וארץ. ושמו מספר. ותלוי בשמים העליונים, שהוא ז"א, וחמשה רקיעים תלוים בשמים, שהם חג"ת נ"ה, עד מספר הזה, שהוא רקיע הששי, דהיינו יסוד. וכולם, וכל הרקיעים, מקבלים שם הזה, מספר, בשביל היסוד, שכתוב, השמים מספרים, משום מספר הזה, כל השמים, שהם ה' רקיעים, מרויחים שם הזה בשבילו. וע"ז המוציא במספר צבאם. שאם לא מספר הזה, לא היה נמצאים צבאות ותולדות לעולם. כי היסוד מוליד תולדות.

פסקה רי

ועל דא כתיב וכו': ועל זה כתוב, מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל. שנים הם, שמנו הצאן, ובאו בחשבון על ידיהם, משום שלא שלט בהם עין הרע. מי מנה עפר יעקב, הרי אחד שעושה חשבון. ומספר את רובע ישראל, זהו מונה האחר.

פסקה ריא

ועל תרין אלין וכו': ועל שנים אלו אינו שולט בהם עין הרע, כי מי מנה עפר יעקב אלו הן אבנים הקדושות, אבנים חזקים, שמהם יוצא מים לעולם. ועל זה כתוב, והיה זרעך כעפר הארץ, מה עפר ההוא העולם מתברך בשבילו אף כן, והתברכו בזרעך כל גויי הארץ. כעפר הארץ ממש.

פירוש. **אבנים**, הן מדרגות המלכות שנקראת אבן. וכשהמלכות היא בשליטת השמאל בלא ימין, האבנים מתקשים מאד, ואז הן **מפולמות**. והן מונחות על התהום, דהיינו שמחמת דינין דשמאל הן סותמים מוצא המים, שהם חסדים. וכדי שהעולם יוכל להתקיים הן מתנקבים ע"י המסך דצמצום א'. ויוצאים המים דרך הנקבים, ועי"ז מתקיים העולם. (ועי' בראשית א' דף ל"ד ד"ה ועל דא) ובמצב הזה של שליטת המסך דצמצום א', נקראת המלכות **עפר**, וז"ש, ועל זה כתוב, והיה זרעך כעפר הארץ. וע"כ היא **מונה הראשון**, שעליה כתוב מי מנה **עפר** יעקב. **ומספר דאיהו מונה וכו'**: ומספר, שהוא **מונה השני**, מנה להרביץ כל אלו הנוקבין, מרגליות עליונות, שהן מדרגות הבינה, של המטה ששכב עליה יעקב, שהיא המלכות. פירוש **ומספר**, הוא יסוד, שהוא הנושא של המסך דצמצום ב', המעלה את המלכות לבינה, שמשום העלאה זו נקראת הבינה בשם מרגלא עלאה, (כנ"ל פרשת יתרו אות תקל"ד ד"ה האי) וז"ש **מנה לרבע כל אינון נוקבין מרגלאן עלאין** שמעלה המלכות לבינה, ומשום זה נעשה הבינה בסוד האם **רובצת** על הבנים, ונקראת מרגלא עלאה. שעי"ז נמתקת המלכות, שהיא **המטה דשכיב עליה ישראל**.

פסקה ריב

ומתמן ולהלאה איהו וכו': משם ולהלאה, דהיינו אחר שנתקן היסוד, להיות מונה בכח המסך דצמצום ב', הוא מונה לכל. כי מונה הא' נגנז, מפני שהוא היסוד, טוב עין. ז"ש, מונה מספר לככבים. מי הוא מונה לככבים **מספר**. מונה מספר לככבים, היינו שעל ידו עוברים כולם בחשבון. ולעתיד לבא, כתוב, עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה. ואין אנו יודעים מי הוא, אם הוא מונה הא' או הב' אלא משום שבזמן ההוא יהיה הכל ביחוד בלא פרוד, הכל יהיה על ידי מונה אחד. דהיינו המונה הא', כי אז יתוקן המסך דצמצום א',

והמסך דצמצום ב' יתבטל. כי לא יהיה עוד שום דין במלכות שתהיה צריכה להתמתק בבינה. וע"כ לא נשאר כי אם המונה הא'. כמ"ש לפנינו, שעליו נאמר, מי מנה עפר יעקב.

פסקה ריג

קום סבא אתער וכו': אמר לעצמו קום זקן התעורר והתגבר בכחך ושוט בים. פתח ואמר, מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל. בשעה שיתעורר הקב"ה להחיות המתים אותם שבאו בגלגול, שהם ב' גופים ברוח אחד, דהיינו גוף המת וגוף המתגלגל, שלשניהם רק רוח אחד. ב' אבות. אב של המת, ואב של גוף המתגלגל. וכן ב' אמהות. כמה גלגולים מתגלגלים על זה, עד שיתוקן, אע"פ שלמדנו זה, וכך הוא, אבל, מי מנה עפר יעקב, שהוא המונה הראשון, הוא יתקן הכל, כל הגופים המגולגלים, ולא יהיה נאבד כלום, והכל יקום לתחיה.

פסקה ריד

והא אתמר ורבים וכו': והרי למדנו. ורבים מישני אדמת עפר יקיצו. אדמת עפר אלו, הוא כמו שלמדנו בספרו של חנוך, כשהחברים הסתכלו באלו האותיות השטים באויר, והם **אע"ד פמת"ר**. שפירושו אדמת עפר.

פירוש. **השטים באויר**, היינו שיש להם קומת רוח. והוא או מכח המסך דצמצום א', אז נקראות **עפר**. ואם ע"י המסך דצמצום ב', אז נקראות **אדמת**. כי הבינה נקראת אדום, והמלכות הממותקת בה, נקראת אדמת.

פסקה רטו

היינו ושבח אני וכו': היינו, ושבח אני את המתים שכבר מתו, שהן האותיות **אדמת עפר**, כלומר הן המתים מבחינת עפר והן המתים מבחינת אדמת. וקול נתעורר ומודיע ואומר כן, בבנין השני. שהוא גוף המגולגל, והוא המתקן הן גוף המת, שהוא מבחינת **עפר**. והן גוף עצמו שהוא בחי' **אדמת**. והוא שאומר, ושבח אני את המתים, דהיינו שמתקן אותם. **עפר**, היינו עפר הראשון, שהוא גוף המת. **אדמת**, היינו השני שנתקן, שהוא גוף המגולגל. אשר עקר הראשון הוא פסולת אצלו. כי גוף המת בלי בנים, שהוא עקר, הוא אצל גוף שנתגלגל, בבחינת פסולת, שהוא המתקן אותו. וע"כ אומר ושבח אני את המתים, דהיינו שמתקן אותם.

פסקה רטז

אדמת עפר כלהו וכו': ישני אדמת עפר כולם יקיצו. אלו שנתקנו, יהיו לחיי עולם. מי הוא עולם. זה הוא עולם התחתון, דהיינו המלכות. כי לא זכו להיות בעולם העליון, אלא שירדו לעלמא דנוקבא (כנ"ל אות קל"ב) ואלה שלא זכו להתתקן, יהיו לחרפות

ולדראון עולם. שואל, מהו לחרפות. ואומר, אלא משום שהצד האחר יהיה נעבר מן העולם, והקב"ה, אלו שהיו מנביעה של צד ההוא, ישאיר אותם, להתמיה בהם כל בני עולם. וז"ש לחרפות ולדראון עולם.

פסקה ריז

כל דא מאן וכו': כל זה מי גרם. אדם ההוא, שלא רצה להפרות ולהרבות בעולם ולא רצה לקיים ברית הקדוש, על כן גרם כל מה שגרם, וכל אלו הגלגולים שאמרתי עליהם עד כאן. אמר לעצמו, עד כאן זקן. שתק רגע אחד, והחברים היו תמהים ולא היו יודעים אם הוא יום אם הוא לילה, אם עומדים שם או לאעומדים שם.

פסקה ריח

פתח ההוא סבא וכו': פתח זקן ההוא ואמר, כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית וגו'. מקרא זה מוכיח על כל מה שאמרנו. בוא וראה, כל זכר עומד בצורת עולם הדכר, שהוא ז"א. וכל נקבה עומדת בצורת עולם הנקבה שהיא המלכות. בעוד שהוא עבד של הקב"ה, הוא מתדבק באלו שש שנים הקדמוניות, דהיינו חג"ת נה"י דז"א. ואם עוקר את עצמו מעבודתו, עוקר אותו הקב"ה מאלו שש שנים של עולם הזכר, דהיינו חג"ת נה"י דז"א, ונמסר לאדם שהוא משש קצוות, חג"ת נה"י, ועובד אותו שש שנים, ונעקר משש שנים שלמעלה. דז"א.

פסקה ריט

לבתר נחית מתמן וכו': אחר כך יורד משם ונמסר בעולם הנקבה, הוא לא רצה לעמוד בדכר, יורד ועומד בנוקבא, שהיא המלכות. באה הנוקבא, שהיא ספירה השביעית ולוקחת אותו, שעליה נאמר ובשביעית יצא לחפשי חנם. הנה מכאן ולהלאה הוא מעולם הנוקבא.

פסקה רכ

לא בעא לקיימא וכו': לא רצה לעמוד בה ובגאולה שלה, שאמר אהבתי וגו' לא אצא חפשי, יורד למטה, ומתדבק למטה, ונאחז בצד האחר. מכאן ולהלאה הוא נעקר מעולם הזכר ומעולם הנקבה, כי נתאחד באלו העבדים שהם מצד האחר.

פסקה רכא

השתא כיון דהכי הוא וכו': עתה, כיון שכך הוא, שנאחז בס"א, הוא צריך פגם, ולעשות בו רשימו של פגם, דהיינו ורצע אדוניו את אזנו במרצע, כי כל פגם הוא מצד האחר. ואז ועבדו לעולם. דהיינו עד היובל שנקרא עולם. ומיובל ולהלאה, חוזר להתגלגל וחוזר לעולם כבתחילה, ומתדבק בעולם הנקבה ולא יותר. זכה, עושה תולדות בעולם הנקבה,

שהיא המלכות, וכולם הם סוד, שכתוב, בתולות אחריה רעותיה מובאות לך. והוא זכאי כשהוא נתקן וזכה לכך.

פסקה רכב

ואי לא זכה וכו': ואם לא זכה אפילו בגלגול היובל, הרי הוא כמו שלא היה. שחזר בגלגול ולא השלים ימיו להנשא בעולם, ולעשות תולדות. מה כתוב. אם בגפו יבא בגפו יצא. אם יחידי נכנס בעולם ההוא, בלי תולדות, ולא רצה להשתדל בזה, ויצא מעולם הזה יחידי בלא זרע, הולך כאבן בכף הקלע עד מקום ההוא של הסלע החזק שהוא אחר כתפיו של גן העדן (כנ"ל אות קט"ז) ונכנס שמה ומיד נושב רוח ההוא היחידי, שעזב את הנוקבא, ובא שמה, שהוא הרוח הנשאר בהנוקבא מבעלה הראשון (כנ"ל באות קט"ז) והולך יחידי כנחש שאינו מתחבר באחר בדרך, כי הוא נפרד מב' רוחין שבאשה והלך יחידי (כנ"ל באות הנזכר.) והוא נושב בו, ברוח הזה של המת בלי בנים שבא עתה שמה. דהיינו שדוחה אותו משם, כדי שיבא להתגלגל ויתתקן.

פסקה רכג

ומיד נפק מגו וכו': ומיד יוצא ממקום ההוא, של סלע החזק, הוא לבדו, בלי נקבה, והולך ומשוטט בעולם עד שמוצא גואל להשיבו לעולם הזה להתתקן. והיינו אם בגפו יבא בגפו יצא, בלי נוקבא, זה שלא רצה לישא אשה שיהיה לו תולדות. וכיון שאין לו בת זוג, הוא מוכרח לישא אשה גרושה (כנ"ל אות קס"ב).

פסקה רכד

אבל אם בעל אשה הוא: שנשא אשה והשתדל בה, ולא יכול להוליד בנים, ההוא, אינו נגרש, כמו האחר, אינו בא יחידי ואינו יוצא יחידי, אלא אם בעל אשה הוא, הקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה, ואע"פ שלא זכה בבנים, מה כתוב, ויצאה אשתו עמו. ושניהם באים בגלגול, וזוכים להתחבר יחד כבתחילה. והוא אינו לוקח אשה גרושה, כמו האחר שאין לו בת זוג, אלא לוקח אותה האשה שהשתדל בה בתחילה ולא זכו לבנים, עתה יזכו יחד, אם הם מתקנים מעשיהם, ועל זה כתוב, ויצאה אשתו עמו.

פסקה רכה

אם אדוניו יתן לו אשה: הכתוב חוזר לדברים אחרים, לאותו שיצא יחידי בלי נוקבא כלל. ויגאל אותו מקום ההוא שנקרא שביעית, דהיינו המלכות, ושביעית ההוא נקראת אדוניו, אדון כל הארץ היא, אם אדוניו זה מרחם עליו, ומחזירו לעולם הזה כמו שהיה, ונותן לו אשה ההיא, אשר המזבח מוריד עליו דמעות, דהיינו אשה גרושה (כנ"ל אות

קס"א) ומתחברים יחד, וילדה לו בנים או בנות, האשה וילדיה תהיה לאדונה. למלכות הקדושה. כמו שלמדנו.

פסקה רכו

דהא אי תב וכו': כי אם חזר בתשובה, ותקן אותו המקום שפגם בחייו, הוא מתקבל לפני המלך הקדוש, הוא לוקחו ומתקן אותו על תקונו, אחר כך. וזה נקרא בעל תשובה. כי ירש מושבו של מקום ההוא, של ההוא נהר הנמשך ויוצא, דהיינו המלכות, כי נהר הנמשך ויוצא הוא יסוד, ומושבו, הוא המלכות. ומתקן את עצמו ממה שהיה בתחילה. כיון שנתתקן ושב בתשובה, הוא עולה על תקונו. שאין דבר בעולם, ואין מפתח בעולם, שלא ישבור, אותו השב בתשובה.

פסקה רכז

מאי יצא בגפו וכו': שואל, מהו יצא בגפו. ומשיב, כבר למדנו, אבל עוד יש סוד בו, יצא בגפו, הוא כמש"א, על גפי מרומי קרת, מה שם, גפי, פירושו, שבח והתעלות, אף גפו שבכאן, פירושו שבח והתעלות, המקום שבעלי תשובה עולים, שאפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד שם. ומשום זה, כיון ששב בתשובה הקב"ה מקבלו מיד.

פסקה רכח

תנינן לית מלה וכו': למדנו אין דבר בעולם העומד לפני תשובה, ולכולם הקב"ה ודאי מקבל. ואם שב בתשובה, הרי מזומן לו דרך החיים. ואע"פ שפגם מה שפגם, הכל מתתקן, והכל חוזר על תקונו. כי אפילו במה שיש בו שבועה הקב"ה מקבלו, שכתוב, חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניהו וגו'. וכתוב, כתבו את האיש עריריו וגו', ואחר ששב בתשובה, כתוב, ובני יכניה אסיר בנו וגו'. מכאן, שהתשובה משברת כמה גזרות ודינים וכמה שרשרות של ברזל, ואין מי שעומד לפני תשובה.

פסקה רכט

ועל דא כתיב וכו': ועל זה כתוב, ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי. אשר פשעו בי, אינו כתוב, אלא הפושעים בי. דהיינו אותם שלא רצו לשוב בתשובה ולהתנחם על מה שעשו. אבל אם התנחמו ועשו תשובה, מקבל אותם הקב"ה.

פסקה רל

בגין כך בר נש וכו': משום זה אדם זה, אע"פ שפשע בו, ופגם במקום שלא צריך, ושב לפניו, הוא מקבלו ומרחם עליו. כי הקב"ה הוא מלא רחמים, ומתמלא רחמים על כל מעשיו, כש"א ורחמיו על כל מעשיו. אפילו על בהמות ועופות מגיעים רחמיו. אם עליהם

מגיעים רחמיו, כל שכן על בני אדם היודעים ונודעים לשבח לאדונם, שמגיעיב עליהם רחמיו, ושורים עליהם. ועל זה אמר דוד, רחמיך רבים ה' במשפטיך חייני.

פסקה רלא

אי על חייבין וכו': אם על רשעים מגיעים רחמיו כל שכן על צדיקים. אלא מי צריך רפואה, אלו שהם בעלי כאבים. ומי הם בעלי כאבים, אלו הם הרשעים, והם הצריכים רפואה ורחמים, שקב"ה מרחם עליהם שלא יהיו נעזבים ממנו, והוא אינו מסתלק מהם, וישובו לפניו בתשובה. כשהקב"ה מקרב, מקרב בימין וכשהוא דוחה דוחה בשמאל. ובשעה שדוחה, הימין מקרב, מצד זה דוחה, ומצד זה מקרב, והקב"ה אינו עוזב רחמיו מהם.

פסקה רלב

ת"ח וילך שובב וכו': בוא וראה, וילך שובב בדרך לבו, וכתוב אחריו, דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחומים לו ולאבליו. ומפרש. **וילך שובב**, היינו, אע"פ שהרשעים עושים כל מה שעושים, בזדון. והולכים בדרך לבם, ואחרים עושים בהם התראה, ואינם רוצים להקשיב להם. עם כל זה, בשעה שחוזרים בתשובה, ולוקחים דרך הטוב של תשובה, הרי רפואה מוכנת לפניהם.

פסקה רלג

השתא אית לאסתכלא וכו': עתה יש להסתכל. אם על חיים מדבר הכתוב, או על מתים מדבר הכתוב, כי תחילת הכתוב אינו סופו, וסופו אינו כתחילתו. בתחלת הכתוב, מראה על חיים, שאומר וילך שובב וגו'. וסופו מראה על מתים, שאומר ואשלם נחומים לו ולאבליו. ומשיב, אלא הכתוב מדבר, בעוד שאדם הוא בחיים, וכך הוא, וילך שובב בדרך לבו, משום שיצר הרע שבו חזק ומתגבר בו, וע"כ הולך שובב, ואינו רוצה לשוב בתשובה.

פסקה רלד

קב"ה חמי אורחוי וכו': הקב"ה רואה דרכיו, שהולך ברע בלא תועלת, אומר הקב"ה, אני צריך לאחוז אותו בידו, ז"ש, **דרכיו ראיתי**, שהולך בחשך, אני רוצה לתת לו רפואה. ז"ש, **וארפאהו**, הקב"ה מביא בלבו דרך התשובה והרפואה לנשמתו. **ואנחהו**. מהו ואנחהו. הוא כמש"א, לך נחה את העם, הקב"ה מנהיג אותו בדרך הישר, כמי שאוחז בידו של אחר ומוציאו מתוך החושך.

פסקה רלה

ואשלם נחומים לו ולאבליו: שואל, הרי נראה שמת הוא, ואינו כתחילת הכתוב. ומשיב, כן ודאי שהוא מת, והוא עומד בחיים, שכיון שהוא רשע נקרא מת. מהו ואשלם נחומים לו ולאבליו. ואומר, אלא הקב"ה עושה חסד עם בני אדם, שכיון שנכנס לשנת י"ג ולהלאה, נותן עמו שני מלאכים שומרים ששומרים אותו, אחד מימינו ואחד משמאלו.

פסקה רלו

כד אזיל בר נש וכו': כשהאדם הולך בדרך הישר, הם שמחים בו, ומחזקים אותו בשמחה, מכריזים לפניו ואומרים, תנו כבוד לצורתו של המלך. וכשהולך בדרך עקום, הם מתאבלים עליו ונעברים ממנו. כיון שהחזיק בו הקב"ה, והנהיג אותו בדרך הישר, אז כתוב, ואשלם נחומים לו ולאבליו. **ואשלם נחומים לו**, בתחילה, שהוא מתנחם על מה שעשה בתחילה, ועל מה שעשה עתה, וחוזר בתשובה. ואח"כ, **ולאבליו**, שהם המלאכים שהיו מתאבלים עליו כשעברו ממנו, ועתה שחזרו אליו, הרי נחומים לכל הצדדים, הן שמתנחם על מעשיו והן שמתנחם על צרותיו ואבלו.

פסקה רלז

והשתא איהו חי וכו': ועתה הוא חי ודאי. חי בכל הצדדים, אוחז בעץ החיים, וכיון שאוחז בעץ החיים אז נקרא בעל תשובה, כי כנסת ישראל, שהוא המלכות, נקראת ג"כ תשובה. כי תשובה הוא אותיות תשוב ו' לגבי ה', שה ו' הוא עץ החיים, שהוא ז"א, ו ה' היא המלכות. וע"כ נקראת המלכות תשובה. והוא נקרא בעל תשובה. והראשונים אמרו בעל תשובה ממש. דהיינו בעלה של המלכות הנקראת תשובה. כלומר שהוא משפיע לה. ועל כן, אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד במקום שבעלי תשובה עומדים.

פסקה רלח

דוד מלכא אמר וכו': דוד המלך אמר, לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי וגו'. **לך לבדך** מהו לך לבדך. ומשיב, אלא משום שיש חטאים שהאדם חוטא להקב"ה ולבני אדם. ויש חטאים שהאדם חוטא לבני אדם ולא להקב"ה. ויש חטאים שחוטא להקב"ה לבדו ולא לבני אדם. דוד המלך חטא להקב"ה בלבדו ולא לבני אדם. וע"כ אמר לך לבדך חטאתי.

פסקה רלט

ואי תימא הא וכו': שואל, ואם תאמר, הרי חטא, חטא ההוא של בת שבע. ולמדנו, מי שבא על ערוה, אסרה על בעלה, ונמצא חוטא לחבירו וחוטא להקב"ה. ומשיב, אינו כן, חטא ההוא שאתה אומר, היה בהתר, ודוד לקח את שלו כי גט היה לה מבעלה עד שלא הלך למלחמה, כי כן היה המנהג של כל ישראל שנתנו גט על זמן לנשיהם, כל היוצא

לצבא. וכן עשה אוריה לבת שבע. ולאחר שעבר הזמן והיתה מותרת לכל, לקחה דוד. ובהתר עשה כל מה שעשה.

פסקה רמ

דאלמלא לאו הכי וכו': כי אם לא היה כן, ובאיסור היה, לא היה הקב"ה עזב אותה אצלו. והיינו שכתוב לעדות, וינחם דוד את בת שבע אשתו. שזה עדות שהיא אשתו, ודאי אשתו ובת זוגו היתה, שהיא מוכנת לו מיום שנברא העולם. הרי עדות, שלא חטא דוד החטא של בת שבע, כמו שאמרנו.

פסקה רמא

ומה היא חובה וכו': ומה הוא החטא שחטא להקב"ה לבדו ולא לאחר. הוא, שהרג את אוריה בחרב בני עמון, והוא לא הרגו בשעה שאמר לו, ואדוני יואב, שהרי הוא היה אדונו, והמקרא מוכיח, שכתוב, ואלה שמות הגבורים אשר לדוד, ולא אשר ליואב, ונמצא שהוא מורד במלכות, והמורד במלכות חייב מיתה. ולא הרגו בשעה ההיא, אלא הרגו בחרב בני עמון.

פסקה רמב

וקרא אמר ולא וכו': והכתוב, אומר, ולא נמצא אתו דבר רק בדבר אוריה החתי, רק, בא למעט, בדבר אוריה חטא, ולא חטא באוריה עצמו. והקב"ה אמר ואותו הרגת בחרב בני עמון, וכל חרב מבני עמון היה חקוק בו נחש עקום, צורה של דרקון שהוא עבודה זרה שלהם אמר הקב"ה נתת כח לשקוץ ההוא. משום שבשעה שהרגו בני עמון את אוריה, ורבים מבני ישראל עמו, נתגבר בשעה ההוא חרב בני עמון, וכמה תוקף נתחזק עבודה זרה ההיא, שקוץ.

פסקה רמג

ואי תימא אוריה וכו': ואם תאמר, שאוריה לא היה צדיק, כיון שכתוב עליו אוריה החתי. אינו כן, היה צדיק, אלא שם מקומו היה חתי. כש"א, ויפתח הגלעדי, שעל שם מקומו נקרא כך, וכן אוריה החתי.

פסקה רמד

ועל דא בדבר וכו': ועל כן כתוב, בדבר אוריה החתי, ולא באוריה עצמו, כי כבר היה חייב מיתה מטעם מורד במלכות כנ"ל. והיינו, כי גרם, ששקוץ בני עמון נתגבר על מחנה אלקים של מחנה דוד, שהיה ממש הצורה של מעלה. של צבאות המלכות העליונה. ובשעה שפגם דוד מחנה הזה שלו, פגם למעלה מחנה אחר. ועל כן אמר דוד, לך לבדך חטאתי, לבדך, ולא לאחר היה חטא ההוא שחטא לו. וזה הוא שהכתוב אומר, בדבר

אוריה, וזהו שהכתוב אומר, בחרב בני עמון. דהיינו שהחטא לא היה באוריה עצמו אלא בדבר אוריה, והיינו מה שנתן כח לחרב בני עמון.

פסקה רמה

כתיב, כי ה' וגו': כתוב, כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ, אלו הן נקבות, כי אומר בלשון נקבה. וכתוב, עיני ה' המה משוטטים, אלו הם זכרים, שאומר בלשון זכר והרי הם ידועים. כי יש בהם בחינת זכר ובחינת נקבה. דוד אמר, והרע בעיניך עשיתי. שואל אומר, בעיניך, לפני עיניך, היה צריך לומר. ומשיב, אלא מה שאומר בעיניך. הוא כי אמר דוד במקום ההוא שחטאתי, בעיניך היה, כי הייתי יודע, שעיניך מוכנים ועומדים לפני, ולא החשבתי אותם, הרי החטא שחטאתי ועשיתי, היה בעיניך.

פסקה רמו

למען תצדק בדברך תזכה בשפטך: ולא יהיה לו פתחון פה לומר לפניך, בחנני ה' ונסני. בוא וראה כל אומן כשמדבר, הוא מדבר באומנותו. דוד היה הבדחן של המלך ואע"פ שהיה בצער, כיון שהיה לפני המלך חזר לבדחנות שלו כמו שהיה, כדי לשמח את המלך.

פסקה רמז

אמר מארי דעלמא וכו': אמר, רבון העולם, אני אמרתי בחנני ה' ונסני, ואתה אמרת שלא אוכל לעמוד בנסיונך. הרי חטאתי למען תצדק בדברך, ויהיה דברך אמת, כי אם לא חטאתי, היה הדבר שלי אמת ודברך בריק. עתה שחטאתי, הוא, כדי שדברך יהיה אמת. נתתי מקום להצדיק דברך, משום זה עשיתי, למען תצדק בדברך תזכה בשפטך. כי חזר דוד לאומנותו, ואמר בתוך צערו, דברי בדחנות אל המלך.

פסקה רמח

תנינן לאו דוד וכו': למדנו, לא היה דוד ראוי לאותו מעשה, כי הוא אמר, ולבי חלל בקרבי. כך הוא, אבל אמר דוד, בלב יש ב' היכלות באחד דם ובאחד רוח. אחד ההוא המלא דם הוא משכן ליצר הרע, ולבי אינו כן כי ריקן הוא, ולא נתתי משכן לדם הרע להשכין בו היצר הרע. ולבי ודאי חלל הוא בלא שכן רע. וכיון שכן הוא לא היה דוד ראוי לחטא ההוא שחטא. אלא כדי לתת פתחון פה לרשעים, שיאמרו דוד המלך חטא וחזר בתשובה, ומחל לו הקב"ה,כל שכן שאר בני אדם.ועל זה אמר דוד, אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו.

פסקה רמט

וכתיב ודוד עלה וכו': וכתוב, ודוד עלה במעלה הזיתים עולה ובוכה, וראש לו חפוי והוא הולך יחף. שואל, ראש לו חפוי ויחף, למה זה. ומשיב, אלא נזוף היה, עשה עצמו נזוף, כדי לקבל עונש, והעם היו רחוקים ממנו ד' אמות. אשרי העבד שכך עובד לאדונו, ונודע בחטאו, כדי לשוב ממנו בתשובה שלמה.

פסקה רנ

ת"ח יתיר הוה וכו': בוא וראה, יותר היה מה שעשה לו שמעי בן גרא, מכל הצרות שעברו עליו עד היום ההוא, ודוד לא השיב כנגדו דבר. כי כן היה יפה לו, ובזה נתכפרו עונותיו.

פסקה רנא

השתא אית לאסתכלא וכו': עתה יש להסתכל, שמעי תלמיד חכם היה, וחכמה רבה היתה בו, למה יצא אל דוד ועשה לו מה שעשה. ומשיב. אלא ממקום אחר היה הדבר, והכניס לו דבר זה בלבו. וכל זה עשה לתועלת לדוד. כי ההוא שעשה לו שמעי, גרם לו לחזור בתשובה שלמה, ושיבר לבו בשבירה רבה, ושפך דמעות רבות מתוך לבו לפני הקב"ה ועל כן אמר, כי ה' אמר לו קלל. ידע שממקום אחר עליון, ירד הדבר.

פסקה רנב

תרין פקודין פקיד וכו': שני ציווים צוה דוד לשלמה בנו, אחד של יואב, ואחד של שמעי, עם שאר הציווים שצוה אותו. של יואב, שכתוב, וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה. דבר סתום היה, שאפילו שלמה לא היה לו לדעת, אלא משום שידעו אחרים נודע לשלמה. ע"כ אמר וגם עתה ידעת וגו', מה שלא היה ראוי לו לדעת.

פסקה רנג

דשמעי כתיב והנה וכו': של שמעי, שכתוב, והנה עמך שמעי בן גרא. מהו והנה עמך. ומשיב, הוא מוכן לך תמיד, כי רבו היה, ומשום זה לא אמר על יואב והנה עמך יואב. אבל שמעי זה, שנמצא עמו תמיד, אמר והנה עמך.

פסקה רנד

וישלח המלך וכו': וישלח המלך ויקרא לשמעי ויאמר בנה לך בית בירושלים. שואל, איפה הוא החכמה של שלמה המלך בזה. ומשיב, אלא הכל בחכמה עשה, ולכל הצדדים השגיח, כי חכם היה שמעי, ואמר שלמה, אני רוצה שיתרבה התורה בארץ על ידי שמעי, ולא יצא לחוץ.

פסקה רנה

תו מלה אחרא וכו': עוד. דבר אחר הסתכל שלמה בחכמה, שכתוב, יצא יצא ויקלל. מהו יצא יצא ב' פעמים, יצא ויקלל היה די. ומשיב, אלא יציאה אחת שיצא מבית המדרש לקלל את דוד. ויציאה אחת שיצא מירושלים אל עבדיו שמת עליה. יציאה אחת אל המלך, ויציאה אחת אל עבדיו. וכל זה ראה שלמה והסתכל ברוח הקדש ביציאה ההוא השניה. וע"כ אמר, והיה ביום צאתך, ידע שביציאה ימות.

פסקה רנו

ועפר בעפר מהו וכו': שואל, מהו ועפר בעפר. ומשיב, אמר שלמה אצל אבי היה בעפר, אצל שמעי יהיה במים. שכתוב, והיה ביום צאתך ועברת את נחל קדרון. שם היה עפר וכאן מים. שניהם דן שלמה, שיהיה נידון בעפר ומים כסוטה, למי שהשטין הדרך אצל אביו.

פסקה רנז

כתיב והוא קללני וגו': כתוב, והוא קללני קללה נמרצת, וכתוב, ואשבע לו בה' לאמר אם אמיתך בחרב. שואל מהו בחרב. וכי שוטה היה שמעי, שלא הבין, שאלו נשבע לו כך, שלא יאמר אח"כ, בחרב לא, אבל בחנית או בחץ כן.

פסקה רנח

אלא תרין מלין וכו': ומשיב. אלא ב' דברים כאן, א', שאמר הילד, בנו של דג הגדול ההוא שקשקשיו עולים עד רום עננים, השבועה של דוד המלך, כשהיה רוצה להשבע, הוציא החרב שלו, ששם היה חרות שם הנחקק ושם נשבע. וכך עשה לשמעי, שכתוב, ואשבע לו בה' לאמר אם אמיתך בחרב, במה היתה שבועה זו, בחרב. ודבר האחר הוא, כי דן שלמה, אמר, בקללה בא אל אבא, שהוא דברים, הרי גם אני בדברים אליו, ובשם המפורש הרגו, ולא בחרב. ומשום זה עשה שלמה כך.

פסקה רנט

השתא אית לאסתכלא וכו': עתה יש להסתכל, כיון שנשבע לו דוד, למה הרגו, שנראה, אשר שבועה הזו היתה בעלילה, כי הלב והפה לא היו שוים. ומשיב, אלא ודאי דוד לא הרגו, והרי ידוע, שכל איברי הגוף מקבלים הכל, והלב אינו מקבל אפילו כחוט השערה. דוד המלך היה הלב של ישראל, וקבל מה שלא היה ראוי לו שיקבל, דהיינו מה ששמעי סיקל באבנים ועפר בעפר, ומשום זה, וידעת את אשר תעשה לו כתוב. ועוד, כי האילן, דהיינו מה שהיה בבחינת מלכות שהוא אילן זעירא, גרם לו להיות נוקם ונוטר כנחש.

פסקה רס

כתיב, כי לא וגו': כתוב, כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה זבחי אלקים רוח נשברה וגו'. שואל, **כי לא תחפוץ זבח**, וכי אינו רוצה הקב"ה שיקריבו לפניו קרבן, והרי הוא תקן לרשעים שיקריבו קרבן, ויתכפר להם עונותיהם. ומשיב, אלא דוד, לפני שם **אלקים** אמר זה, שהוא מדת הדין, וקרבן אינם מקריבים לשם אלקים אלא לשם **יוד הא ואו הא**. כי אל דין קשה שהוא מדת הדין אינם מקריבים קרבן. שכתוב, אדם כי יקריב מכם קרבן להוי"ה, להוי"ה ולא לשם אלקים, וכן כתוב, וכי תקריב קרבן מנחה להויה, זבח תודה להויה, זבח שלמים להויה. ולא כתוב השם אלקים.

פסקה רסא

ובגין כך כיון וכו': ומשום זה, כיון שדוד המלך אמר אל השם **אלקים**, צריך לכתוב, כי לא תחפוץ זבח ואתנה עולה לא תרצה. כי לשם זה אינם מקריבים אלא רוח נשברה, שכתוב, זבחי **אלקים** רוח נשברה. קרבן של אלקים הוא עצבות ושבירת הלב. ומשום זה, מי שחלם חלום רע, הוא צריך להראות עצבות, כי הוא עומד במדת אלקים, וזבח של מדת הדין צריך להיות עצבות ורוח נשברה, ועצבות ההיא מועיל לחלום הרע, ואין הדין שולט עליו. כי זבח הראוי למדת הדין הקריב לפניו.

פסקה רסב

לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה: שואל, מהו לא תבזה, משמע שיש לב, שהוא בוזה. ומשיב, כן, והיינו הלב שהוא גאה, הלב שהוא בגסות הרוח, היינו הלב שהוא בוזה. אבל לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה.

פסקה רסג

הטיבה ברצונך את ציון וגו': שואל מהו הטיבה, הלא נראה שיש בה טוב, ועתה למה צריך להתפלל, הטיבה על ההוא טוב. ומשיב, ודאי כן הוא, שצריך להתפלל הטיבה, כי מיום שהקב"ה השתדל בבנין בית המקדש למעלה עד עתה, הטבה של הרצון לא שרתה על בנין ההוא, ועל כן לא השתכלל. כי בשעה שהרצון של מעלה יתעורר, ייטיב וידליק האורות של בנין ההוא ומעשה ההוא, עד שאפילו המלאכים של מעלה לא יוכלו להסתכל בבית המקדש ההוא, ולא בבנין ההוא. ואז ישתכלל בית המקדש וכל מלאכתו. ועל זה התפלל, הטיבה ברצונך את ציון וגו'.

פסקה רסד

תבנה חומות ירושלים: שואל, וכי מן היום שהשתדל בבנין בית המקדש עד עתה עוד לא בנה אותם, ואם חומות ירושלים לא בנה עד עתה, הבית המקדש, על אחת כמה

וכמה שלא בנה. ואיך אמר הטיבה ברצונך את ציון, שהוא בהמ"ק. כי מתחילה בונים החומות, ואח"כ בית המקדש. ומשיב, אלא הקב"ה, כל מעשיו אינם כמעשה בני אדם. בני אדם, כשבונים בית המקדש למטה, מתחילה עושים חומות העיר, ולבסוף בית המקדש. חומות העיר מתחילה כדי להגן עליהם, ואח"כ בנין הבית. הקב"ה, אינו כן, אלא בונה בית המקדש בתחילה, ולבסוף, כאשר הורידו מן השמים ומושיבו על מקומו, אז יבנה חומות ירושלים, שהם חומות העיר. וע"כ אמר דוד עליו השלום, הטיבה ברצונך את ציון מתחילה, ואח"כ תבנה חומות ירושלים.

פסקה רסה

הכא אית רזא וכו': כאן יש סוד, כל המעשים שעושה הקב"ה, מתחילה מקדים זה שמבחוץ, ואח"כ עושה המוח שמבפנים. וכאן אינו כן כי הקדים בנין ביהמ"ק, לבנין החומות, שהם מבחוץ. ומשיב, בוא וראה, כל אלו המעשים שעושה הקב"ה ומקדים ההוא שמבחוץ, הנה במחשבה, מקדים את המוח, דהיינו ההוא שבפנים. ובמעשה, מקדים ההוא שמבחוץ. כי כל קליפה, דהיינו מה שמבחוץ, הוא מצד האחר, והמוח נמשך מן המוח, דהיינו צד הקדושה. ותמיד מקדים הצד האחר, ומתרבה וגדל ושומר הפרי. כיון שנתבשל הפרי זורקים הקליפה לחוץ, ויכין רשע וצדיק ילבש. וזורקים קליפה ההיא ומברכים לצדיקו של עולם.

פסקה רסו

אבל הכא בבנינא וכו': אבל כאן בבנין בית המקדש, לעתיד לבא, שהצד האחר נעבר מן העולם, אינו צריך להקדים את ההוא שמבחוץ, כי המוח והקליפה שניהם הם שלו, וע"כ מקדים המוח, שכתוב, הטיבה ברצונך את ציון מתחילה, ואח"כ תבנה חומות ירושלים. כי חומה ההיא שמבחוץ, שהיא הקליפה, היא שלו ממש, שכתוב, ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב. אני ולא צד הרע.

פסקה רסז

ישראל אינון מוחא וכו': ישראל הם מוח העליון של העולם, ישראל עלה במחשבה תחילה, כי במחשבה קדמה הפנימיות אל הקליפה כנ"ל. העמים עכו"ם שהם הקליפה של ישראל, הקדימו במעשה, כי במעשה הקליפה קדמה לפרי, כנ"ל, שכתוב, ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. ועתיד הקב"ה להקדים המוח בלא קליפה, שכתוב קדש ישראל לה' **ראשית תבואתה** דהיינו שהמוח קודם לקליפה. ואע"פ שהמוח יקום בלא קליפה, מי הוא שיושיט ידו לאכול ממנו, משום, שכל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם ה'.

פסקה רסח

בההוא זמנא וכו': בזמן ההוא כתוב, אז תחפוץ זבחי צדק, משום, כי אז, יתחבר הכל בחבור אחד ויהיה השם שלם בכל תקונו, ואז הקרבן יהיה שלם להויה אלקים. כי עתה אלקים אינו מתחבר אל הקרבן, כי אם היה מתחבר בו, כמה אלהים אחרים יעלו אזנים להתחבר שם, ויינקו מן הקדושה ח"ו. אבל בזמן ההוא, כתוב, כי גדול אתה ועושה נפלאות אתה אלקים לבדך. ואין אלהים אחר.

פסקה רסט

ובההוא זמנא כתיב, וכו': ובזמן ההוא כתוב, ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי. ושואל, ראו כי אני אני הוא, היה די למה נאמר **עתה**. ומשיב, אלא, שזה לא היה מקודם לכן ובזמן ההוא יהיה. אמר הקב"ה, עתה ראו מה שלא יכלתם לראות מקודם לכן.

פסקה רע

כי אני אני וכו': שואל, כי אני אני, ב' פעמים למה. ומשיב, אלא לדייק, שאין שם אלקים אלא הוא. כי כמה פעמים שנאמר אני פעם אחת ולא יותר, והיה שם צד האחר, אבל עתה אני אני הוא ואין אלהים עמדי, כי כל צד האחר נעבר. ובדיוק הוא אני אני.

פסקה רעא

אני אמית ואחיה וכו': עד עתה היה המות על ידי צד האחר, מכאן ולהלאה, אני אמית ואחיה. מכאן שבזמן ההוא, דהיינו לתחיית המתים, כל אלו שלא טעמו טעם המות, ממנו, מן הקב"ה, יהיה להם המות ויקום אותם מיד לתחיה. למה נעשה המות ע"י הקב"ה. כדי שלא ישאר מן זוהמה ההיא כלום בעולם, ויהיה עולם חדש במעשה ידיו של הקב"ה.

פסקה רעב

ואם אמר יאמר וגו': לא אצא חפשי. כמו שבארנו (לעיל אות ר"כ) אז פוגם אותו בפגם, דהיינו ורצע אדוניו את אזנו במרצע. אם בגפו יבא, מהו בגפו. למדנו, כתרגומו, בלחודוי. יפה הוא. אבל הרי למדנו, כל העולם אינו עומד אלא על סנפיר אחד של לויתן.

פסקה רעג

ורזא דא בשעתא וכו': וסוד זה הוא, שבשעה שנמצא הלויתן דכר ונוקבא, כי דכר ונוקבא ברא אותם הקב"ה, בכל מקום שהלכו היה העולם מזדעזע, ואם לא סרס הקב"ה את הזכר וצינן את הנקבה, היו מעכירים את העולם. ועל כן אינו עושה תולדות. וזהו, אם בגפו יבא, אם בא תחת גף ההוא של לויתן, שאינו עושה תולדות, וכיון שכן, בגפו יצא,

הוא נדחה שמה, ואינו נכנס למחיצתו של המלך כלל, ונדחה ונטרד מעולם ההוא. בגפו יצא, בגפו יצא ודאי.

פסקה רעד

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, ערירים ימותו. ערירים כולל דכר ונוקבא, בסוד הדכר בא, ובסוד הנוקבא יצא, (כנ"ל אות רי"ט) בא בזה ויצא בזה. וזה הוא המקום שנתדבק בו בעולם ההוא. דהיינו במלכות. כי הקב"ה אינו רוצה שיבא לפניו מי שסירס עצמו בעולם הזה.

פסקה רעה

תא חזי מן וכו': בוא וראה מן הקרבן, שלא היו מקריבים לפניו מסורס, והוציאו אותו שלא יתקרב לפניו, וצוה ואמר, ובארצכם לא תעשו. וכן לדורי דורות אסור לסרס בריות שברא הקב"ה בעולם. כי כל סירוס הוא מצד האחר.

פסקה רעו

ואי איהו אשתדל וכו': ואם הוא השתדל ונשא אשה, ולא עשה תולדות, ולא רצה, ואע"פ שיש לו אשה, או היא אינה רוצה, ובא לעולם ההוא בלא בנים, מה כתוב, אם בעל אשה הוא, ולא השגיחו לפועל ידיו של הקב"ה, להוליד בנים, ויצאה אשתו עמו. הוא בא בגף של הזכר, והיא בגף של הנקבה, שהיא המלכות, וכל אחד, בגפו יבא בגפו יצא. כמו שבארנו, והכל על תקונו.

פסקה רעז

אם אדניו יתן לו אשה: כמו שלמדנו, **אם אדניו**, זה הוא אדון כל הארץ, שהוא מלכות, **יתן לו אשה**, מכאן שאין ברשותו של אדם לישא אשה, אלא הכל במאזנים לעלות. דהיינו, לפי משקל הזכיות כך הוא עולה. וע"כ, יתן לו אשה, כי הוא אינו ברשותו. ומי היא. היא ההיא שאינו שלו, שאינה בת זוגו, ואינה מוכנת לו, ומי היא, היא אשה ההיא שהיתה מוכנת לאחר, והקדים הוא ברחמים, ונשא אותה. זו ניתנה לו, שלא היתה ראויה לו.

פסקה רעח

וקב"ה חמי מרחיק וכו': והקב"ה רואה מרחוק, ורואה שאשה ההיא מוכנת להוציא תולדות בעולם, ואחר שהקדים זה ברחמים, ניתנה לו, ועשה פירות, וזרע זרע, באשה שאינו שלו. משום זה האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו. אי עני מסכן, כמה השתדל לריק, עמל והשתדל לעשות פירות בגן שאינו שלו, ויצא ריקם.

פסקה רעט

סבא סבא בעדנין וכו': אמר לעצמו, זקן זקן, בזמנים כאלו, לא היית דוחה את השער ברגליך, כמי ששוכב על הארץ בלא כח, כי נחלש, ומרוב חולשתו, שאינו יכול לפתוח את השער, דוחה אותו ברגליו. התחזק זקן ואל תפחד. זה העני המסכן שהשתדל לריק, למה. אם בשביל שזרע בגן אחר שאינו שלו, יפה, אבל כן, הקב"ה נתן לו את גן ההוא לזרע בו, שהרי הוא לא לקחה מעצמו.

פסקה רפ

אלא ת"ח וכו': אלא בוא וראה, כל דברי הקב"ה, עושה כולם בדין, ולא יש דבר ריק. זה שהקב"ה נותן לו אשה, ועשה בה פירות ואבים, אין זה כשאר בני הגלגול, ואינו דומה מי שמשתדל בעולם הזה להרבות האילן, ואינו יכול, למי שלא רצה להשתדל להרבות, ועקר והפיל עלים מן האילן והמעיט פירות שלו.

פסקה רפא

האי דאדניו יהיב וכו': זה שאדוניו יתן לו אשה כדי לעשות פירות, הוא השתדל מתחילה להרבות האילן, ולא יכול, זכיות כל כך אין לו, שאם היה זכאי כראוי, לא היה חוזר בגלגול, כי כתוב, ונתתי לכם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ובנות. ועתה שלא זכה, הקב"ה רואה שהשתדל להוליד בנים ולא יכול, זה, אדוניו יתן לו אשה, כמו שלמדנו, וכיון שרחם עליו הקב"ה ונתן לו אשה ברחמים, הקב"ה לוקח את שלו מתחילה, ולוקח מה שהוא גרע את המבוע ההוא מקודם לכן, ומשום זה, האשה וילדיה תהיה לאדניה. ואח"כ יחזור וישתדל על עצמו להשלים את חסרונו. עד כאן סוד הכתוב.

פסקה רפב

סבא סבא את וכו': אמר לעצמו, זקן זקן, אתה אמרת על זה, שהשתדל לריק להוליד בנים, ולא השגחת עליך, שאתה הולך ריקם, במה שאמרת, שהרי מקרא רודף אחריך, הסותר את כל הבנין שבנית עד עתה, ואתה חושב שאתה משוטט בים לרצונך. ומה הוא המקרא, שכתוב, ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני וגו'. הרי שחוזר וזוכה אותם, ולא השתדל לריק.

פסקה רפג

אי סבא סבא וכו': אי זקן זקן עייף בלא כח, מה תעשה, חשבת שלא יהיה מי שירדוף אחריך, הרי מקרא זה רודף אחריך, ויצא מאחרי הכותל כאילה בשדה, כלומר, שלא זכרו מקודם ונזכר בו פתאום, וכמו מדלג דלוגים אחריך, י"ג דלוגים דלג אחריך, שהם י"ג מלות שבכתוב, ואם אמר יאמר עד המלה חפשי, ולא עד בכלל, והשיג אותך. מה

תעשה זקן. עתה יש לך להתגבר בכחך כי גבור חזק היית עד היום, זקן זקן, הוי זוכר יום השלג כשזרענו פולין, והיו כמה גבורים אנשי חיל כנגדך, ואתה לבדך נצחת י"ג גבורים אנשי חיל, שכל אחד מהם הרג אריה מטרם שיאכל.

פירוש. זריעת פולין ביום השלג כבר ביארנו לעיל (באות נ"ב). שהוא עלית המלכות למקום בינה, שמחמת זה נפלו בינה ותו"מ מכל המדרגות, החל מבינה שיצאה מראש דא"א עד סוף המדרגות. **ביום השלג**, היינו במוחין דשמאל, הבאים עם נקודת השורק. ע"ש. ונודע שע"י עלית המלכות לבינה, בסוד נקודת החולם נחלקו הע"ס לי"ג ספירות, כי נעשו ב' פעמים חג"ת (כמ"ש לעיל בהקסה"ז דף י"ג ד"ה והנה, עש"ה) וז"ש, **יומא דתלגא כד זרענא פולין**, דהיינו שהעלה מ"ן לעלית המלכות בבינה, כדי לבטל הדינים דשלג **והוו כמה גוברין בני חילא לקבלך** דהיינו התחלקות הספירות לי"ג, **דכל חד מנייהו קטיל אריה עד לא ייכול**, שמחמת הדינים דיום השלג, בטלו החסדים המכונים אריה, הנבחן להריגה, כדי שיכלו לקבל אור החכמה מקו השמאל. והמשכת האורות, מכונה אכילה. **ואנת בלחודך נצחת תליסר גברין תקיפין**. כי העלה מ"ן לעלית המלכות למקום בינה, ואז נתמעטו הי"ג גבורים מקו שמאל, ונתחברו עם החסדים שבקו ימין, המכונים אריה. ולא הרגו אותו יותר.

פסקה רפד

אי לאינון תליסר וכו': אם לאלו י"ג גבורים נצחת, אלו י"ג מלות שבכתוב אם אמר יאמר, שאין בהם כח אלא רק מלות על אחת כמה וכמה. **אמר יאמר** כתוב. כי הקב"ה דרכו לעשות דין ומשפט לכל. כשהגיע הזמן של אשה ההיא שלקחה העבד, למצוא בן זוגה. מה עושה הקב"ה, הורג את עבד הזה שלקחה ואינה בת זוגו, ולוקח אותה בן זוגה, והעבד יוצא מעולם הזה בגפו יחידי.

פסקה רפה

ואם אמר יאמר: הרי העמידוהו החברים כפשוטו של המקרא, **ואם אמר** בתחילת שש שנים, **יאמר**, בסופם של שש שנים מטרם שנכנס שנה השביעית, כי אם אמר, כשהוא אפילו יום אחד בשנה השביעית, דבריו בטלים. מהו הטעם **העבד** כתוב, כשיאמר בעוד שהוא עבד, בשנה הששית. אמר בתחילת שש שנים ולא אמר בסוף שש שנים, לא כלום הוא. ומשום זה כתוב ב' פעמים, אם אמר יאמר.

פסקה רפו

והכא בעוד דאיהו וכו': וכאן, בענייננו בעוד שהעבד הוא עם אשה הזו. הוא מרבה תפלות ובקשות בכל יום למלך הקדוש, כמו שהיה תחלת לקיחתה ע"י רחמים, (כנ"ל באות

רע"ז) כך הוא הסוף ברחמים. וזה הוא **אמר יאמר**, אמר, בתחילת, כשהקדים ברחמים. יאמר, בסוף, שיבקש שלא יהיה נדחה מפני בן זוגו, ויתקבל תפלתו ברחמים. ומה יאמר, אהבתי את אדני, שמשום זה, מחמת רוב התפלות, אוהב את הקב"ה. מתקן את מעשיו, ואמר, אהבתי את אדני את אשתי ואת בני לא אצא חפשי. והקב"ה מקבלו בתשובה ההיא, וברוב התפלות האלו.

פסקה רפז

מה עביד קב"ה וכו': מה עושה הקב"ה, מה שהיה מוכן להחזירו בגלגול לסבול עונשים בעולם הזה על מה שעשה, אינו מחזירו לעולם הזה, ומה עושה, מקרב אותו לבית דין של המתיבתא דרקיע, ודנים אותו, ומוסרים אותו לבית ההכאות, ורושם אותו הקב"ה, במרצע, איך נמסר לבית העונשין, ופוגם אותו, להיות תחת ממשלת הערלה עד זמן ידוע, ואח"כ גואל אותו.

פסקה רפח

אי בההוא זמנא וכו': אם בזמן ההוא, שעושים לו פגם, במרצע, הגיע היובל, ואפילו יום אחד ליובל, נחשב כמו שהיה נמצא כל הזמן עד יובל. כך נענש ולא יותר. בא היובל, ונגאל, ומכניסים אותו במחיצתו של הקב"ה. עד כאן. סגר זקן ההוא את עיניו, רגע אחד.

פסקה רפט

פתח ואמר שמעו וגו': פתח ואמר, שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ, וגו'. אמר לעצמו, אי זקן, עד עתה היית במעמקי הים ועתה דלגת בהרים חזקים לעשות עמהם מלחמה. אלא ודאי עד עתה, אתה היית בים החזק אבל מטרם שהלכת במעמקי הים, פגשת באלו הרים החזקים שבתוך הים, ונפגשת עמהם. עתה יש לך לעשות מלחמה במעמקי הים ובהרים האלו.

פסקה רצ

סבא לאי חילא וכו': זקן עיף בלא כח, מי נתן אותך בזה, היית בשלום, ורצית בכל זה, אתה עשית זה, אתה תסבול. עתה אין לך אלא לעשות מלחמה, ולנצח הכל, ולא לחזור לאחור. התחזק בכחך אזור מתניך, ולא תפחד לשבר אלו ההרים, שלא יתקפו אותך. אמור להם, הרים הרמים, הרים החזקים, איך אתם מתחזקים.

פסקה רצא

תרי קראי כתיבי וכו': ב' מקראות כתובים, אחד כתוב, קום ריב את ההרים ותשמענה הגבעות קולך. ואחד כתוב, שמעו הרים את ריב ה'. אלא יש הרים ויש הרים, יש הרים, שהם הרים רמים למעלה למעלה, שהם חג"ת, לאלו כתוב, שמעו הרים את ריב ה'. ויש

הרים שהם הרים תחתונים למטה מהם, שהם נה"י, לאלו כתוב, קום ריב את ההרים. כי רודף מריבות יש אליהם. דהיינושיש בהם דינים. וע"כ יש הרים ויש הרים.

פסקה רצב

ואי תימא סבא וכו': ואם תאמר, זקן, הרי כתוב, ותשמענה הגבעות קולך. אלו הגבעות הם כל שלמטה, ואתה עושה אותם הרים. ומשיב, אלא כך הוא, כלפי אלו ההרים הרמים נקראים אלו גבעות, וכשהם בפני עצמם נקראים הרים.

פסקה רצג

תא חזי כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, והאיתנים מוסדי ארץ. שואל, כיון שכתוב שמעו הרים, ומי הם אלו איתנים. ומשיב, אלא הרים ואיתנים כולם אחד, אבל הרים הם שלשה עליונים למעלה על ראשם של האיתנים, שהם חג"ת. ואיתנים הם שלשה למטה מהם, שהם נה"י. וכולם אחד. הרים למעלה, ועליהם אמר דוד אשא עיני אל ההרים, ואלו הם שלשה ראשונים, חג"ת, והאיתנים מוסדי ארץ, אלו הם שלשה אחרונים שלמטה מהם, שהם, שני סומכים של הבית, דהיינו נצח והוד, ואחד חדות הבית, שהוא יסוד, ואלו נקראים מוסדי ארץ, איתנים הם, דהיינו חזקים, ואיתנים נקראים.

פסקה רצד

סבא סבא הא וכו': אמר לעצמו, זקן זקן, הרי ידעת, מי שעושה מלחמה אם אינו יודע להשמר, לא ינצח מלחמות, צריך להכות בידו, ולהשמר במחשבתו, אשר מה שיחשוב האחר, יחשוב הוא, וישמור עצמו, ויד ימין נועדת תמיד להכות, ומחשבותיו ויד השמאלית, נועדות לקבל ולהשמר, המחשבות להשמר, ויד שמאלית מקבלת ההכאות מן האחר. והימין הוא לכל דבר.

פסקה רצה

השתא אמרת והאיתנים וגו': עתה אמרת, והאיתנים וגו'. איתנים הם למטה, נה"י. והרים למעלה, חג"ת. השמר זקן, כי מחשבה אחרת כנגדך, שכתוב, משכיל לאיתן האזרחי. וזה הוא אברהם סבא, שנקרא איתן. ואם אברהם הוא איתן, יצחק ויעקב גם כן איתנים נקראים, והאבות הם חג"ת, הרי שחג"ת נקראים איתנים. קום זקן, כי ידעת שרעיון זה מכה לרעיונך.

פסקה רצו

וישא משלו ויאמר איתן וגו': איתן, זה בקר של אברהם, והיינו הבקר אור, שזהו העמוד, דהיינו יסוד, שכל העולם, שהוא מלכות, עומד עליו. והאור שלו יורש מאברהם, שהוא חסד. נהר היוצא מעדן נקרא, שהוא יסוד, הרי שיסוד נקרא איתן. אמר לעצמו. אי זקן

זקן, הרי רעיון אחד כנגדך, ואינך יודע להשמר, איך עושים מלחמה. זקן, איפה הוא גבורתך, ודאי לא לגבורים המלחמה.

פסקה רצז

כתיב משכיל לאיתן האזרחי וכתוב, משכיל לדוד. זהו נהר היוצא מעדן, שהוא יסוד, שהוא המבאר אל דוד, שהוא מלכות, להודיעו מאלו דברים הסתומים העליונים. וע"כ נקרא היסוד משכיל. ואם משכיל, הוא נהר היוצא מעדן, דהיינו יסוד שהוא למטה, בנה"י, איתן האזרחי, יהיה אברהם, שאני יודע שהוא ודאי למעלה, בחג"ת, ואע"פ שאני זקן על רעיון הזה אני מכה. אלא **איתן האזרחי** שתי מדרגות הן, כמש"א בקר אור, **אור**, הוא אברהם שהוא חסד, **בקר**, הוא נהר, שהוא יסוד. אף כאן איתן האזרחי, **אזרח** הוא אברהם, **איתן** הוא כמו שאמרנו, שזה נהר ההוא הנמשך ויוצא מעדן. שהוא יסוד.

פסקה רצח

השתא סבא קום וכו': עתה זקן קום עמוד על מרכבתך, כי עתה תפול ולא תוכל לקום. הרי שלמה המלך בא בצבאותיו, ומרכבותיו וגבוריו ופרשיו, ובאים לקראתך. קום צא מן השדה, שלא ימצאו אותך שם. כתוב, ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיתנים בחג וגו'. היינו, ירח שנולדו בו האיתנים ומי הם. הם האבות שהם איתני עולם. וירח זה הוא תשרי, שהאלף בית חזר בו למפרע ממטה למעלה, דהיינו בסדר תשר"ק צפע"ס וכו'. כי סדר אותיות תשרי הן למפרע, הרי שהאיתנים הם האבות, שהם חג"ת.

פסקה רצט

ותו ממילך יאות וכו': ועוד, מדבריך עצמך, שאמר, איתן האזרחי הם ב' מדרגות, יפה לך שתצא מן השדה ולא תמצא שם. כי אלו היה כתוב, משכיל איתן האזרחי, היה טוב כמו שאמרת, שהן ב' מדרגות, עתה שכתוב משכיל לאיתן האזרחי, אין מלחמתך שוה כלום, כי משמע שהן מדרגה אחת, ולא שתים. ותצא מן השדה בהכרח, ולא תתראה שם.

פסקה ש

אי סבא עניא וכו': אי זקן עני ומסכן, איך תצא מן השדה, אם כן, שינצחו אותך ותברח מן השדה, כל בני העולם ירדפו אחריך, ולא יהיה לך פנים להראות לאדם לעולם. כאן נשבע אני שלא אצא מן השדה, וכאן אראה פנים בפנים עם שלמה המלך וכל איש ישראל, והגבורים והפרשים והמרכבות שלו. הקב"ה יעזור לך זקן, כי עיף בלא כח אתה. קום זקן התגבר בכחך והתחזק, כי עד יום הזה, היית גבור אמיץ בגבורים.

פסקה שא

פתח ואמר משכיל וכו': פתח ואמר, משכיל לאיתן האזרחי, אלו כתוב, משכיל לדוד, היה הפירוש כמו שאמרת, שהוא יסוד המשפיע למלכות הנקרא דוד, אבל כתוב, משכיל לאיתן. ומשיב, יש משכיל ויש משכיל, יש משכיל למעלה ויש משכיל למטה. משכיל לאיתן, כי בזמן שנהר ההוא, שהוא יסוד, קם בהשתוקקות, כל האברים שמחים ומתחברים עמו. ואם הוא עולה עד שמוח העליון, שהוא חסד שנעשה לחכמה, מתרצה לו ושמח לקראתו, אז משכיל לאיתן האזרחי, שמשכיל את היסוד ומודיע לו, על ידי אברהם אוהבו שהוא חסד שעלה ונעשה חכמה, כל מה שצריך, ומוח העליון ההוא, שהוא חכמה, הוא משכיל לאיתן, שהוא יסוד. וכאשר דוד המלך, שהוא מלכות, מתתקן בהשתוקקות אל היסוד, היסוד משכיל לדוד, כמו מוח העליון משכיל ליסוד. ועל כן, יש משכיל ויש משכיל.

פסקה שב

בירח האיתנים: שנולדו בירח הזה, איתנים, כי הבנין שלמטה, נה"י, הוא כעין שלמעלה, חג"ת, וע"כ נולדו בו הרים ואיתנים, **ההרים**, שהם חג"ת, סתומים, שהחכמה נסתמה בהם ואינה מאירה. **איתנים**, הם ירכין, נו"ה, חזקים כנחושת, ואיתן ההוא ביניהם, שהוא יסוד, המשפיע הארת החכמה.

פסקה שג

קום סבא הוי וכו': קום זקן, הכה לכל הצדדים. בשעה שעלה משה לקבל התורה, מסר לו הקב"ה ע' מפתחות התורה, שהן ז"ס חג"ת נהי"מ, שבכל אחת עשר ספירות, והן ע'. כשהגיע לחמשים ותשעה, שהוא יסוד שבע"ס דיסוד, היה מפתח אחד גנוז וסתום, שהוא מלכות דע"ס שביסוד, שנקרא עטרת יסוד, שלא היה מסר לו, התחנן לפניו, אמר לו, משה, כל מפתחות עליונים ותחתונים תלוים במפתח הזה. כי העטרה ה"ס המסך דצמצום ב', שבו נתקנו כל פרצופי ו"ק שבה' פרצופין דאצילות, והוא המפתח של כל המוחין, (כמ"ש בהקדמת ס' הזהר, ד' מ"ה, ד"ה ההוא גליפי, ע"ש כל ההמשך) אמר לפניו רבון העולם, מה שמו, אמר לו איתן, וכל האיתנים תלוים בו, כי נה"י שמחזה ולמטה הנקראים איתנים, הם פרצוף ו"ק של הגוף. וחג"ת שמחזה ולמעלה הם ג"ר של הגוף. וע"כ שולט בהם המפתחא, שהוא עטרת יסוד, (כמ"ש שם בהקסה"ז דף מ"ד ד"ה וטעם ע"ש) ובו מתקיימים, נה"י, שהם מחוץ לגוף של תורה שבכתב, שהוא ז"א, כי מחזה ולמטה נבחן, שהוא מחוץ לגוף שהוא חג"ת. הוא, ז"א, מודיע אותו, היינו השפעת הדעת, ומשכיל אותו. והוא, עטרת יסוד, הוא העיקר, והמפתח של תורה שבכתב. שהוא

ז"א. כי לולא המסך הזה דעטרת יסוד, שה"ס צמצום ב', לא היה ז"א ראוי לקבל הג"ר. (כמ"ש בבראשית א דף ז' ד"ה וכבר, ע"ש).

פסקה שד

וכד אתתקנת תורה וכו': וכשמתתקנת אליו תורה שבעל פה, שהיא המלכות, הוא, עטרת יסוד, נעשה למפתח שלה, דהיינו ליסוד המלכות. ודאי אז נקרא היסוד משכיל לדוד. שהיא המלכות. ומשום שיורש אותו תורה שבעל פה, שהיא המלכות ונעשה ליסוד שלה הנקרא **רש"ת** (כנ"ל ב"ב דף קס"ב ד"ה אינון) המאירה ממטה למעלה, וע"כ, בה, האותיות למפרע. וע"כ נקרא אז היסוד שלה, בשם **תשרי**, שהאותיות הן למפרע, בדרך השר"ק. **תש"ר** הוא, אבל משום שהוא סוד השם הקדוש, דהיינו מלכות, חתם בו הקב"ה אות משמו, שהוא **י'**. ונקראת משום זה **תשרי**. במזבח, שהוא ג"כ שם המלכות, חתם בו ביסוד שלה, ה' דהויה דהיינו **ה'** של **הרשת** עד חצי המזבח. באה דבורה, שהיא ג"כ שם המלכות, חתם בה **ו'**, והיינו שכתוב, **ו תשר דבורה**. ובמקום הזה, שהוא יסוד המלכות, החותם שלהשם הקדוש שחתם בו.

פירוש. כי האותיות רש"ת הם שם יסוד המלכות. וז"א חתם שמו שהוא יה"ו באותיות רש"ת אלו, בג' מקומות, כאן בתשר"י **י'**. וברש"ת המזבח **ה'**. ובותשר דבורה **ו'**.

פסקה שה

וההוא מפתחא כד וכו': ומפתח ההוא, שהוא עטרת יסוד, כשפותח בתורה שבעל פה, דהיינו שנתקן ליסוד שלה כנ"ל, צריכים לדעת אותו. וזהו שאנו אומרים **תניא**, שהוא אותיות איתן, ואז נאמר איתן מושבך, כי המלכות נקראת **מושב**, וכשמקבלת מעטרת יסוד נאמר בה, איתן מושבך. ונקראת **ברייתא**, שפירושו לחוץ מן הגוף, שהוא ז"א. כי ברייתא הוא מלשון לבר, שהוא חיצוניות. **איתנים** שבתורה שבכתב שהוא ז"א, הם **תנאים** בתורה שבעל פה, שהוא המלכות. שהם עמודים סומכים לחוץ מן הגוף, דהיינו נה"י, כנ"ל. עתה יש להודיע הדברים, בזמן שאלו נה"י נקראים אצל תורה שבכתב, שהוא ז"א, איתנים, אצל תורה שבעל פה, נקראים תנאים. כי **איתן** הוא אצל תורה שבכתב, **תניא** אצל תורה שבעל פה. והכל כראוי.

פסקה שו

חברייא הא אנא וכו': חברים, הרי אני בשדה, שלמה המלך והגבורים האמיצים שלו, יבא וימצא זקן אחד עיף בלא כח, שהוא חזק, גבור, מנצח מלחמות, אני יודע שיבא, ועומד אחורי הסלע שבשדה, והוא מסתכל בי, איך גבורתי נמצאת בשדה, בלבדו מסתכל

בי, הוא איש השלום בעל השלום, והולך לו עתה זקן, גבורתך עליך, ואתה בלבדך בשדה, חזור למקומך, והתר כלי זין שלך מעליך.

פסקה שז

שמעו הרים את ריב ה' ואיתנים וגו': שמעו הרים, פירושו כמו שאמרנו. והאיתנים מוסדי ארץ, מוסדי ארץ ודאי. שהיא המלכות הנקראת ארץ, כי מהם, מן האיתנים שהם נה"י, נזונת המלכות. ומהם מקבלת שפעה כל יום, וע"כ הם מוסדי ארץ.

פסקה שח

כי ריב לה' עם עמו: מי הוא שיכול לעמוד בריב של הקב"ה בישראל. ועל זה אמר לאלו, שמעו הרים את ריב ה'. זה הוא ריב אחד. קום ריב את ההרים, הוא ריב השני. שנצח בהם הקב"ה כל אלו ריבות עם ישראל וכל אלו תוכחות, כולם הם, כאב המוכיח את בנו. וכבר העמדנוהו.

פסקה שט

ביעקב כתיב בשעתא וכו': ביעקב כתוב, בשעה שבא לנצח אותו. מה כתוב, וריב לה' עם יהודה ולפקוד על יעקב. מה הוא הריב. הוא כמו שכתוב, בבטן עקב את אחיו וגו'. על דבר זה באה התוכחה וכל אלו המריבות. וכי אין זה דבר גדול, בבטן עקב את אחיו וגו'. זה אינו דבר קטן מה שעשה בבטן. שואל, וכי רמאות עשה בבטן. ומשיב, כן ודאי.

פסקה שי

והא אתמר, בכלא דחה וכו': וכן למדנו, בכל, דחה יעקב את עשו, כדי שלא יהיה לו שום חלק בקדושה. עשו לא התרעם אלא מאחד שהם שנים, שכתוב, ויעקבני זה פעמים, ויעקבני פעמים היה צריך לומר, מהו, זה. ומשיב אלא הוא רומז, על אחד השוה לשנים אחד שיצא לשנים. ומה הוא, הוא **בכרתי** שנתהפכו האותיות והיה **ברכתי**. זה פעמים, פירושו, אחד שנשתוה לשנים.

פסקה שיא

ולא ידע עשו וכו': ולא ידע עשו מה שעשה לו בבטן, אבל השר הממנה שלו היה יודע. והקב"ה הרעים את השמים וצבאם לקול הזה, של קטרוגו של שרו של עשו, כי ברכה ובכורה לא נשה הממונה שלו, ולא אמר. כי ברכה היה לו לנשות ולא נשה. אחוה הוא נשה ודאי, שכתוב ומבשרך לא תתעלם, ולא רצה יעקב לתת לו לאכול עד שלקח ממנו הבכרה שלו.

פסקה שיב

מאי בכורה נטל וכו': מהו הבכורה שלקח. לקח ממנו הבכורה שלמעלה ושלמטה דהיינו קדושת הבכרה שלמעלה, להקריב קרבנות וכו'. ובכרה של מטה לקבל פי שנים וכדומה. בכרה כתוב חסר ו'. אז עקב את אחיו ודאי, שעשה אותו עקב, והשליכו לאחור, מהו אחור, שהקדים אותו, שיצא תחילה לעולם הזה, אמר יעקב לעשו, קבל אתה עולם הזה תחילה, ואני אחר כך.

פסקה שיג

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו. מהו בעקב עשו, וכי יעלה על דעתך, שידו אוחזת ברגלו. אינו כן. אלא ידו אוחזת בההוא, מי שהוא עקב, ומי הוא, הוא עשו. כי עשו נקרא עקב, משעה שעקב אותו אחיו, ומיום שנברא העולם קרא אותו הקב"ה עקב. כי עשו הוא בחינת נחש שכתוב בו, הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב. שפירושו, אתה שנקראת עקב, תשופנו תחילה ולבסוף הוא ישוף ראשך מעליך. ומי הוא ראשו, הוא סמאל. שהוא ראש הנחש, שמכה בעולם הזה.

פסקה שיד

ועל דא בבטן וכו': וע"כ בבטן עקב את אחיו, ששם עליו להיות עקב. ולקח עשו את עולם הזה תחילה. וז"ס שכתוב, ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. וזה סוד שאמר שלמה המלך, נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך. דהיינו באחרית העולם.

פסקה שטו

ועל דא בבטן עקב וכו': וע"כ בבטן עקב את אחיו ובאונו שרה את אלקים. שואל מהו ואונו. ומשיב, כך בארו, בכחו וגבורתו כראוי. אבל אינו כן. בירורו של הדבר הוא, יעקב היה צורה עליונה, וגוף הקדוש, שלא היה גוף מיום שהיה אדם הראשון כמו גוף של יעקב ויופי שלו. ויפיו של אדם הראשון, ההוא יופי ממש היה לו ליעקב, וצורתו של יעקב היתה צורתו של אדם הראשון ממש.

פסקה שטז

אדם הראשון בשעתא וכו': אדם הראשון בשעה שבא הנחש ונתפתה על ידו, הנחש היה יכול לו. מהו הטעם, הוא משום שלא היה כח ועצמה לאדם הראשון, שעד עתה עוד לא נולד מי שהוא כח ועצמה שלו, ומי הוא כח ועצמה של אדם הראשון, הוא שת, שהיה בצורת אדם הראשון ממש, שכתוב, ויולד בדמותו בצלמו ויקרא את שמו שת,

מהו בדמותו בצלמו. היינו שנולד מהול. וכשבא הממונה של עשו אל יעקב, כבר נולד כח ועצמה של יעקב, שהוא יוסף, זהו ובאונו שרה את אלקים. שהוא יוסף שהיה אונו.

פסקה שיז

האי קלא דאתתא וכו': קול הזה של אשה, שקול הנחש יכול להתאחז בה, ככלב בכלבה, מי הוא. ומשיב, אלא בוא וראה, שאין בכל הקולות של הנשים שבעולם, שקול הנחש יוכל להתדבק בה, ולהתאחז בה, ולהשתתף בה, אלא ב' נשים הן, שקול הנחש יכול להתאחז בהן. אחת, מי שאינה שומרת טומאת נדתה וימי ליבונה כראוי, או שמקדמת יום אחד לטבול. ואחת, אשה הזו המאחרת העונה שלה, כדי לעשות צער לבעלה. חוץ אם הבעל אינו מקפיד ואינו משגיח על זה.

פסקה שיח

אלין אינון תרין וכו': אלו הן שתי נשים. כי כמו שמקדימות לטבול לפני הזמן, כן הן מתאחרות אצל הקול של הנחש עד שמתדבק קול בקול. וכמו שמאחרות עונתה לעשות צער לבעלה בעכוב של מצוה, כך מקדים הקול של הנחש, להתדבק בקול ההיא של האשה. ואלו הן שתי נשים שהקול של הנחש נאחז בקולן ככלב בכלבה. טומאה הולכת אחר טומאה, מין אחר מינו.

פסקה שיט

וא"ת מה איכפת וכו': ואם תאמר, מה נוגע לנו, אם נאחז קול בקול או לא. ומשיב, אוי שכך נאבדים בני העולם בלא דעת. קול הזה של האשה, כשמתערב ומשתתף עם הקול של הנחש, בשעה שלילית החייבת והמרשעת יוצאת מתוך האיפה שלה, ומשוטטת בעולם, אם פוגשת באלו שני קולות, קול של הנחש וקול של האשה, והאשה לילית מתחממת בהם, והם בה, וכיון שמתחממת, נעשה רוח והולכות עמה עד שהרוח משוטט ונכנס במעיה של אשה ההיא.

פסקה שכ

והאי ינוקא דילידת וכו': וילד הזה שהיא מולידה, כשבאה המרשעת ההיא, לילית, היא פוקדת את הרוח, שבא מחבור הרע של קול הנחש, הדופק בה, והוא, הרוח, מצחק עם הילד עד שבאה המרשעת ההיא לילית, כאשה הפוקדת בן של אשה אחרת, ומפטפטת עמו ומצחקת עמו עד שבאה אמו. כך עושה רוח הזה. ופעמים הרבה, שהוא הרוח, הוא שליח של מרשעת ההיא, לילית, והורג אותו. ז"ש ומיד עושקיהם כח. ולא כמו שאתם מבארים הכתוב, אלא פירושו, כח ההוא של רוח ההוא עושק אותו. וע"כ שתי פעמים כתוב במקרא הזה, ואין להם מנחם, אחד מלילית המרשעת, ואחד מרוח ההוא.

ביאור המאמר. כי יש קול ודבור. ביחד, וה"ס ג"ר. ויש קול בחוסר דבור, והוא ו"ק בלי ראש. והדינים הגורמים לו להיות ו"ק, הם או ממסך דצמצום ב', או ממסך דצמצום א'. וזה ההפרש מקול האשה לקול הנחש, כי קול האשה הוא דוגמת הקול של מלכות שלמעלה, שהיא מקבלת מז"א בעלה, והוא מצמצום ב'. וקול הנחש, הוא מצמצום א'.
וז"ש (באות שי"ז) **דלית בכל קלין דנשין דעלמא דיכלא קלא דחויא לאתדבקא בה**. כי קול האשה משומרת על ידי ז"א, והוא מצמצום ב'. וקול הנחש הוא מצמצום א', ואין לו שליטה עליה. חוץ מב' נשים המרחקות בעליהן או על ידי הקדם טבילה לפני הזמן, שמביאה טומאה על בעלה. או שמאחרת עונתה ומצערת לבעלה. ומתוך שנעשה פירוד בין אשה לבעלה, מפסידים השמירה של ז"א מלמעלה, וקול הנחש יכול להתדבק בהן.
וז"ש (באות שי"ח) **אלין אינון תרין נשין** וכו'.
ועכ"ז אין קול הנחש יכול להתחבר עם קול האשה אלא באמצעות הקליפה לילית שהיא נקבה ממין הס"א והנחש. וז"ש, **אי ערעת בהני תרין קלין** וכו' **וכיון דאתחממת מתעבדין רוחא** שרוח הזה הוא זוהמת הנחש, וכיון שנולד ויצא מב' הקולות של האשה ושל הנחש, יש בו תערובות מב' הדינים, מצמצום א' וצמצום ב'. וע"כ יש לו השתוות עם בן האשה מצד שהוא מצמצום ב' כמוהו, וע"כ **איהו מחייכא בינוקא**. ויש לו כח להרג אותו עם כח הדין דצמצום א'. וז"ש, **ומיד עושקיהם כח**, **ולא כמה דאתון אמרין**, **אלא ההוא כח דההוא רוחא**. דהיינו כח הצמצום א' שבו.

פסקה שכא

אי סבא השתא וכו': אמר לעצמו, אי זקן, עתה יש לך אוהבים, ואתה מדבר כמי שלא ראה אלו עורכי מלחמה, הרי כולם בשלום עמך. עתה מכאן ולהלאה, לא אסיר ממני כלי מלחמה, כדי להזכיר את שמי.

פסקה שכב

ההוא חטאת רובץ וכו': חטאת רובץ ההוא, שהוא הנחש שעליו נאמר, לפתח חטאת רובץ, שהוא הפתח של המלכות עומד על הפתח ככלב. בזמן שקול האחרון יוצא, שאשה הכורעת ללדת נותנת, דהיינו לפני הלידה, הוא מדלג מן הפתח ונעבר משם והולך אחר האשה. מהו הטעם. משום שהקב"ה שולח מפתח אחד לפתוח את רחמה, והקול פורח, והמפתח בא. והנחש הולך אחר הקול היוצא לעולם ועד ההר שבבטן הולך, שהוא היסוד, כי נה"י נקראים הרים תחתונים, ונושך שם, ופותח את רחמה. (כנ"ל בשלח אות קפ"ג) ודופקשם, עד הזמן שהיא תנקה מזוהמא ההיא של נשיכות הנחש הרע. והקב"ה מסבב סבות ועושה מעשים כראוי.

פנימיות הדברים. ענין זה הוא מאמר ר' שמעון לעיל פרשת בשלח אות קפ"ב וקפ"ג. שאומר, **חד איילתא אית בארעא וכו'** דהיינו הנוקבא דז"א, **וכד בעיא לאולדא היא סתימא מכל סטרין וכו'** ופירוש הדברים הוא. כי הנשמות נולדות מן הנוקבא דז"א, ומטרם שנולדות ויוצאות בעולם הבריאה, הן צריכות לעיבור בנוקבא בתנה"י שלה, מחזה שלה ולמטה המכונים בטן, ומקבלות שמה הארת החכמה על ידי הנוקבא שמקבלת חכמה משליטת קו השמאל ומשפעת לנשמות. ונודע שבעת שהנוקבא באה תחת שליטת קו השמאל היא נקפאת ונסתמים כל פתחיה ושעריה, (כנ"ל בראשית א' אות שס"ז בסולם). וז"ש, **וכד בעיא לאולדא היא סתימא מכל סטרין** להיותה קפואה מחמת שליטת השמאל. ומסיים שם, **וקב"ה חייס עלה וזמין לקבלה חד נחש ונשך בערייתא דילה וכו' ואולידת מיד**. פירוש. כי אז הקב"ה, שהוא קו אמצעי, מעלה בחזרה את המלכות למקום בינה, וממעט קומת קו השמאל, ומיחדו עם הימין, ומשפיע לה חסדים, ואז היא נפתחת ומולידה. וכיון שהמלכות עולה למקום בינה, הנוקבא חוזרת לו"ק, ונופלים בינה ותו"מ של הנוקבא לעולם הבריאה, והנחש קונה כח לינק מנה"י דנוקבא. כי בעת שיש לה ג"ר נמצאים תנה"י שלה באצילות, ואין הקליפות יכולים לינק מהנוקבא, כי באצילות כתוב, לא יגורך רע. אבל כשנפלו לבריאה, כבר יכולים לינק ממנה. ונבחן שמה שהעלה הקב"ה את המלכות לבינה כדי ליחד הקוים זה בזה, ולפתוח את רחמה, היא הזמנת הנחש לנשוך בנה"י שלה. כלומר לינק מהם. באופן, שפתיחת הרחם ויניקת הנחש באים כאחד. וז"ש **וזמין לקבלה חד נחש** ונשיך בערייתא. אמנם הקב"ה עשה כך מתוך הכרח כדי שהנוקבא תוכל ללדת.

וזה אמרו כאן, **ההוא חטאת רובץ**, שהוא הנחש, **קאים על פתחא ככלבא**, שעומד מחוץ לאצילות, ככלב העומד מחוץ לבית. ואין לו כח לינק משהו מן הנוקבא שבאצילות. **בזמנא דקלא בתרייתא דיהיבת אתתא נפיק**, דהיינו הקול האחרון מן ע' קולות של הכורעת ללידה, שהוא רגע לפני הלידה. **איהו דליג מעל פתחא ואתעבר מתמן ואזיל אבתרה**, שדולג מעל הפתח, והולך אחר הנוקבא עצמה להתדבק בה. **מ"ט, בגין דקב"ה שדר חד מפתחא דיליה**, שה"ס מסך דחירק, שעליו יוצא קומת החסדים הפותח את רחמה, המעלה את מלכות דנוקבא לבינה דנוקבא, שהוא ת"ת, ותנה"י שמחזה ולמטה שלה נופלים לבריאה כנ"ל, **וקלא פרחא ומפתחא אתיא** והקול האחרון פורח והמפתח הנ"ל בא, שהתנה"י שלה נופלים לעולם הבריאה כנ"ל אז **וחויא אזל בתר קלא דהוא נפיק לעלמא**, הנחש הולך אחר הקול ומתדבק בו, **ועד טורא דבטנא אזיל**, שהוא היסוד, ויונק שם, שזה מכונה בדברי ר"ש הנ"ל, ונושך בערייתא, כי כשתנה"י דנוקבא

הם בבריאה, יכול לינק מהם. **ומכשכשא עד עידן דאתנקיאת מההוא זוהמא דנשיכין דחויא**. דהיינו עד שמחזרת התנה"י שלה מבריאה לאצילות שחוזרת וממשכת ג"ר, שאז נטהרת מנשיכת הנחש, דהיינו מיניקתו, כי אין לו כח לינק מאצילות, כלום.

פסקה שכג

וכל דא בגין וכו': וכל זה היניקה של הנחש באה, משום שבטן ההיא, דהיינו תנה"י דנוקבא, נדחתה, שנפלו לעולם הבריאה, כנ"ל. זה ודאי, שהנחש נדחה מבטן ההיא ואין לו חלק בה, כי אח"כ חוזרת וממשכת ג"ר ואותם תנה"י שנפלו לבריאה חוזרים לאצילות. וכן הוא נדחה מבטן שלמטה של שאר נשים שבעולם, כי הנשים למטה הם ענפי הנוקבא העליונה, שאע"פ שעושה להם צער, לא ניתנה לו רשות לשלוט עליהם, ואיזו בטן ניתנה לו שהוא שולט עליה, הוא בטן ההיא של סוטה, שכתוב וצבתה בטנה. משום שבבטן הזו, עושה בה נקמות כרצונו, ובטן ההיא שלו היא, שהקב"ה נתן לו, כדי שלא יהיה נדחה לגמרי. עתה אוהבי האזינו לא ראיתי אותכם ודברתי לכם. כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר, אפילו דברי תורה יגעים הם.

פסקה שכד

כתיב ויותר יעקב וגו': כתוב, ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו, וכתוב, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו. וירך ההיא הרויח הס"א מיעקב, וירך ההוא היתה בחולשתה עד שבא שמואל. מהו חולשתה. היינו שלא המשיך אור הנבואה. כשבא שמואל לקח ירך ההיא, והעבירו ממקום ההוא של הס"א, וחטף אותה ממנו. (כמ"ש לעיל בראשית א' דף קל"ג אות קמ"ה בהסולם ע"ש) ומזמן ההוא הוסרממנו, ואין לו חלק בקדושה כלל.

פסקה שכה

קב"ה לא קפח וכו': הקב"ה אינו מקפחו ואינו דוחה אותו מכל, משום שלקח שמואל הירך שלו, אלא נותן לו חלק אחד, ומה הוא. נותן לו ירך ובטן של הסוטה, תמורת ירך ובטן שהסיר ממנו. וע"כ שתיהן נתן לו הקב"ה, לס"א, שיהיה מקום הקדושה פנוי מכל טומאה.

פסקה שכו

ולנפיל ירך: שואל ונפלה ירכה היה צריך לומר. ולצבות בטן, וצבתה בטנה היה צריך לומר. ומשיב, אלא כמי שזורק עצם לכלב, ואמר לו קבל את זה לחלקך. וע"כ אוה"כ ולנפיל, ולצבות. והכל לא הרע לו אלא מה שגזלו ממנו הירך, שהוא יגע ועמל עליה, דהיינו ויאבק איש עמו וגו', והרויח אותה, והוציאו אותה מידו. וע"כ השליך אליו הקב"ה עצם הזה של הסוטה, והוציאו אליו, כמו שאמרנו ובזה שבע ושמח.

פסקה שכז

כל אינון רתיכין וכו': כל אלו המרכבות והחברה שלו, רוצים תמיד ירך והולכים בהשתוקקות אחריו. ומשום זה אלו ברכי רבנן העיפים מן זה הוא, מן הס"א, שכל השתוקקותם הוא לירך, ומכל שכן ירך דרבנן. וכל דבר הוחזר למקומו, והקב"ה אין גורע כלום מכל מה שצריך, ואינו רוצה שיקרב לקדושה חוץ מעמו וגורלו חלקו ונחלתו. כמו שעושה הקב"ה למעלה, כך עושים ישראל למטה, וכך צריך לעשות, וכך למדנו, אסור לו לישראל ללמוד תורה לעכו"ם, שכתוב, מגיד דבריו ליעקב וגו'. לא עשה כן לכל גוי וגו'. כי צריכים להרחיק אותם מקדושה.

פסקה שכח

ועל דא דחי ליה וכו': וע"כ דחה אותו יעקב ודחה אותו שמואל, שלא יהיה לו חלק בקדושה. ומשום זה כל נטירת שנאה לישראל הוא על זה. בדומה לכלב שחטף עוף טהור מן השוק והביא אותו. ומטרם שהספיק לשברו, בא אדם אחד וחטפו ממנו, אח"כ נתן לו עצם אחד נגרר בלא תועלת.

פסקה שכט

כך לשרו של עשו וכו': כך לשרו של עשו, הוציאו אותו מבטן ההוא, חטפו ממנו ירך ההוא, ואח"כ נתנו לו עצם אחד, דהיינו בטן ההוא וירך ההוא של הסוטה, ולא אחר, זהו העצם שנתנו לו לחלקו ולגורלו וערב לו. ומשום זה כל הדינים של הקב"ה, הם דינים של אמת, ובני אדם אינם יודעים ואינם משגיחים אל הקב"ה. הכל הוא בדרך אמת. היא, הס"א, השטתה את עצמה מבעלה, כש"א, העוזבת אלוף נעוריה. אף כן האשה שהיא כמותה בארץ, דהיינו הסוטה, נמסרת לה.

פסקה של

ת"ח מאן דאשכח וכו': בוא וראה מי שמוצא את חברו כמוהו, שעושה כמעשיו בעולם, אוהב אותו ומתדבק בו ועושה עמו חסד. אבל הסטרא אחרא אינו כן, כיון שמוצא מי שעוזב את צד הקדושה של הקב"ה, ועושה כמעשיו ומתדבק בו, אז הוא רוצה לכלותו ולהוציאו מן העולם. אשה זו עשתה כמעשיו והתדבקה בו, ראה מה שעשה בה, וצבתה בטנה ונפלה ירכה. הקב"ה אינו כן, מי שעוזב את הס"א ומתדבק בהקב"ה, אז אוהב אותו, ועושה לו כל החסד שבעולם. אמר לעצמו, עתה זקן התקן את עצמך, כי הנחש הולך לו ורוצה להתגרות בך ואינו יכול.

פסקה שלא

פתח ואמר וכו': פו"א, מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש. שואל, וכי לא בא שלמה אלא ללמד דבר זה. אלו אמר בעמלו שיעמול, היה יפה, כי היה נשאר עמל שיש בו יתרון, אבל כיון שכתוב, בכל עמלו, הרי זה כלל הכל, שלא נשאר כלום שיש בו יתרון.

פסקה שלב

אלא לאו לכל וכו': ומשיב, אלא לא לכל אדם אמר שלמה דבר זה. אלא יש אדם בעולם שהוא עוסק תמיד ברע ולהרע, ואינו עוסק בטוב אפילו רגע אחד. וע"כ כתוב, עמלו, ולא כתוב יגיעו, כי עמלו פירושו במעשים רעים, כמש"א ישוב עמלו בראשו. ולא ראה עמל בישראל. אבל יגיעו, יורה על מעשים טובים, כמש"א, יגיע כפיך כי תאכל וגו'. וכתוב, ואת יגיע כפי ראה אלקים. אבל עמלו, כתוב, עמל וכעס, כי השתדלותו הוא תמיד לרע. וע"כ אמר, מה יתרון וגו' תחת השמש. שהוא תחת השמש, שיורה על הס"א הנמצא תחת השמש.

פסקה שלג

בשעתא דהאי אדם וכו': בשעה שאדם הזה עוסק ברע, על זה כתוב, לא נין לו ולא נכד בעמו, כי הקב"ה רוצה שלא יעשה תולדות, שאם היה עושה תולדות היה מעכיר את העולם. וע"כ כתוב מה יתרון לאדם בכל עמלו. ומי שאינו עוסק לעשות תולדות נתדבק בצד הזה של אדם הרע ונכנס תחת כנפיו.

פסקה שלד

רות אמרה וכו': רות אמרה, ופרשת כנפיך על אמתך, כדי להזדווג עם הצדיק לעשות תולדות. והקב"ה פורש כנפיו על אדם כדי שיפרה וירבה בעולם. אבל למי שאינו רוצה לעשות תולדות, **בגפו יבוא**, בגף של אדם הרע ההולך ערירי כנחש הזה ההולך יחידי. **בגפו יצא**, הוא שלא השתדל לעשות תולדות, וכבר למדנו בזה כל מה שצריך. (לעיל אות רכ"א).

פסקה שלה

ריב דעבד קב"ה וכו': ריב שעשה הקב"ה הרי למדנו שהריב הוא, שכתוב, קום ריב את ההרים. מה הם. אלא הם ההרים שלמטה, שהם נה"י. למה ריב הזה. הוא משום שבהם תלוי כל העון שעושים ישראל לאביהם שבשמים. מהו הטעם. משום שישראל היו יודעים השמוש, דהיינו ההשבעות, של כל המלאכים שבשמים. ולא היה חסר להם אפילו שם אחד מהם, וכל השמוש שלהם.

פסקה שלו

ובתרין סטרין הוי וכו': ובשני צדדים היו זונים אחריהם. א', שהיו יודעים להמשיך הכחות של הככבים והמזלות בארץ. ואחד, שהיו יודעים להשביע אותם בכל מה שצריכים. ועל זה רצה הקב"ה לעשות בהם, בהרים, ריב ודין, כי כל המלאכים והשרים העליונים מקבלים כחם מנה"י אלו הנקראים הרים, וכיון שבהם יהיו ריב ודין, ויחלשו אורותיהם, כל השלשלת, דהיינו המלאכים והשרים שבבי"ע, נופלת כי לא יהיה בהם תועלת. מחמת שפסק כחם. ומשום זה כתוב, קום ריב וגו'. **ותשמענה הגבעות קולך**: שואל, מי הם גבעות. ומשיב, אלו הן אמהות, דהיינו ז' היכלות שבבריאה, שהן מדרגות הנקראות בתולות אחריה וגו' דהיינו שבע הנערות המשמשות להמלכות. שכך היו עושים ישראל עד שהשתתפו במדרגות התחתונות. אמר לעצמו, בוא וראה זקן, שצריכים לחזור לדברים הקודמים (כצ"ל).

פסקה שלז

ירך דקא אמרן וכו': ירך שאמרנו, הרבה התקיפו ישראל לס"א בירך הזה. מרדכי היה מראה לאותו רשע המן, ירך ההוא שלו. (כמ"ש בתרגום אסתר ה' ח') ועל זה היה כועס, שהוא דבר הראוי לו, שהרויחו מיעקב כנ"ל, והוא, מרדכי, הכעיס אותו עמו. שהראה לו שכבר חטפו אותו ממנו, כנ"ל. ראו חברים, מה כתוב, ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות וגו'. באלו הלבושים שלו גזל יעקב אותו, והוציאו מכל הברכות שלו ומן הבכרה.

פסקה שלח

ובגין כך עילה וכו': ומשום זה תואנה מצאו המרכבות שלו, של הס"א, לרבנן, והוא החיכוך שלהם שמחככים בבגדי רבנן תמיד. והיינו לירכים ולבגדיהם, כי אלו ב' דברים היו של הס"א. וכל כעסם הוא מפני שגזלו אותם ממנו, ע"כ, אין להם תואנה אלא לרבנן. ומשום זה אלו הבגדים של רבנן, שבלו, הוא מחיכוך שלהם, ואלו הברכים שעיפו מהם הוא ודאי. ומשלהם היו וע"כ לוקחים תואנה מהם, מרבנן, וממה שהוא מהם. ומבקשים מרבנן משום שהם הכלל של יושב אהלים ההוא, יעקב. וע"כ אין עלילה בלי סבה, וע"כ אין דבר בלא דין ומשפט, וכל דבר חוזר למקומו.

פסקה שלט

שלמה אמר ושבתי וגו': שלמה אמר, ושבתי אני וארא את כל העשוקים וגו'. מקרא זה רמזנו בו, וכבר למדנו. (לעיל אות ש"כ). אבל הכתוב אומר, ושבתי אני, וכי מאיזה מקום חזר שלמה. ואם תאמר, שהפירוש הוא, אחר שאמר דבר זה חזר כמקודם ואמר

דבר אחר, וע"כ נאמר ושבתי. יפה הוא. אבל היה לו לומר שבתי ואראה, למה אומר ושבתי אני.

פסקה שמ

תמן תנינן בכל וכו': שם למדנו, בכל יום היה שלמה משכים בבקר, והיה שם פניו לצד מזרח, שהוא ת"ת וקו אמצעי, וראה מה שראה. ואח"כ חזר לצד דרום, שהוא חסד וקו ימין, וראה מה שראה. ואח"כ חזר לצד צפון, שהוא גבורה, וקו שמאל, ועמד שם. השפיל עיניו וזקף את ראשו.

פסקה שמא

בהאי שעתא הא וכו': בשעה ההוא, עמוד האש ועמוד הענן היו באים, ועל עמוד הענן ההוא בא נשר אחד. ונשר ההוא היה גדול וחזק. וכך היה בא הנשר, כנף הימין היה על עמוד האש, והגוף וכנף השמאל על עמוד הענן. ונשר ההוא היה מביא שני עלים בפיו. בא עמוד הענן ועמוד האש ונשר ההוא עליהם ומשתחווים לפני שלמה המלך.

פסקה שמב

אתא נשרא ומאיך וכו': בא הנשר והרכין לפניו ונתן לו עלים האלו. לקחם שלמה המלך והיה מריח בהם, והיה יודע בהם סימן, ואמר זה הוא של **נופל**, וזה הוא של **גלוי עינים**. בשעה שהיו שני עלים, היה יודע, ששניהם, נופל וגלוי עינים, רוצים להודיע לו דברים.

פסקה שמג

מה עביד חתם וכו': מה עשה, חתם את הכסא שלו בחותם שהיה חקוק בו השם הקדוש. והוא לקח טבעת שהיה חקוק עליה השם הקדוש ועלה לעליה, ורכב על אותו הנשר והלך לו. ונשר ההוא היה מתעלה לרום עננים, ובכל מקום שעבר היה נחשך האור. החכמים שהיו באותו מקום שנחשך האור, היו יודעים, והיו אומרים, שלמה המלך הולך ועובר כאן. ולא יודעים לאיזה מקום הולך, הכסילים שהיו שם היו אומרים עננים הם שהולכים ומחשיכים העולם.

פסקה שמד

גבה נשרא בהדיה וכו': הנשר הגביה עוף עמו, ופרח ד' מאות פרסאות, עד שהגיע להרי חושך. ושם הוא תרמוד במדבר בהרים. והוא ירד שם. נשא את ראשו, וראה הרי החשך, והיה יודע שם כל מה שצריך. והיה יודע ששם צריך להכנס. היה רוכב על הנשר כמקודם, ופרח ונכנס לתוך ההרים עד אותו מקום ששם הזית. קרא בכח ואמר, ה' רמה ידך בל יחזיון.

פסקה שמה

עאל תמן עד וכו': נכנס שם עד שקרב לאותו מקום של הזית שם לפניהם את הטבעת, וקרב, ושם היה יודע כל מה שרצה מאלו החכמות הזרות שרצה לדעת. כיון שאמרו לו כל מה שרצה, אז היה רוכב על אותו הנשר ושב למקומו. כיון שישב על כסאו, נתישב בדעתו, והיה מדבר בדעתו דברי חכמה היקרה. בשעה ההיא אמר, ושבתי אני וארא. **שבתי** ודאי מאותו הדרך, **שבתי** מאותה החכמה, ונתישבה בלבי ובדעתי. ואז וארא את כל העשוקים.

פנימיות המאמר. הסבא מבאר כאן סדר קבלת המוחין דחכמה, ששלמה המלך, שנאמר עליו ויחכם מכל האדם, המשיכם בכל יום ויום. ומתוך שגילוי החכמה הוא רק במלכות שנקראת חכמה תתאה, וזמן שליטתה הוא בלילה, ע"כ אומר, **אקדים שלמה בצפרא**, דהיינו בעוד שהיה חושך. ויחד תחילה הג' קוין, המכונים דרום צפון מזרח, זה בזה, ותחילה יחד את ג' הקוין שבקו האמצעי, וז"ש **והוי שוי אנפוי לסטר מזרח**, שהוא קו האמצעי, **וחמי מה דחמי**, דהיינו שהמשיך שם החכמה המכונה ראיה. **ולבתר תב לסטר דרום**, שהוא קו ימין **וחמי מה דחמי**, דהיינו שהמשיך שם החכמה המכונה ראיה. **והדר תב לסטר צפון**, שהוא קו השמאל, ששם מקור יציאת החכמה, **וקאים תמן**, לקבל חכמה, ונודע שמסבת הכרעת קו האמצעי, את ב' הקוין ימין ושמאל, נעלמו הג"ר דחכמה, ונשארו רק הו"ק דחכמה. וז"ש **מאיך עינוי**, שהשפיל העינים, שה"ס חכמה, דהיינו שלא לקבל מג"ר דחכמה, **וזקיף רישיה**, והמשיך בחינת ראש, דהיינו רק ראש מו"ק דחכמה, וע"כ ביאר הסבא בדרך כלל. ועתה מבאר הפרטים הנוהגים בקבלת החכמה מצד השמאל.

ונודע שמקום יציאת אור החכמה הוא בבינה, דהיינו אחר שחזרה להיות חכמה בסוד נקודת השורק, שהוא קו שמאל שלה. (ועי' בראשית א' דף ט"ו ד"ה ההוא, סוד ג' הנקודות) אבל מקום הגילוי של החכמה אינו אלא בהמלכות, שע"כ נקראת חכמה תתאה. (כנ"ל בראשית א' דף קע"ו, ד"ה ועוד כמה). וגילוי הזה הוא בב' קוין ימין ושמאל שבמלכות, הנקראים עמוד הענן ועמוד האש (כנ"ל בשלח אות קנ"ח) והבינה נקראת נשר גדול וחזק. כי נשר סתם הוא ז"א.

וזה אמרו, **בהאי שעתא**, שמשך הו"ק דחכמה, היה הסדר כך, **הא עמודא דאשא ועמודא דעננא הוו אתיין**, שהם ב' קוין ימין ושמאל שבמלכות, שבהם הוא מקום גילוי של החכמה. **ועל ההוא עמודא דעננא הוה אתי נשרא חדא**, דהיינו בינה וז"ש **וההוא נשרא הוה רברבא ותקיף**. כי כן נקראת הבינה נשר גדול וחזק. כנ"ל. כי מבינה

ממשיכים החכמה אל המלכות, שבבינה הוא מקום היציאה, ובמלכות הוא מקום הגילוי, וע"כ צריכים לשתיהן, שצריכים לנשר, שהיא בינה, וצריכים לעמוד ענן ועמוד האש שבמלכות, ששם מקום הגילוי. וז"ש וכן הוה אתי, **גדפא ימינא**, שהוא קו ימין של הבינה, **על גבי עמודא דאשא** היתה נסמכת על עמוד האש, שהוא קו שמאל של הנוקבא, ששם גם בחינת הדינים דנוקבא המכונים אש הנמשכים ממסך דחירק של קו האמצעי, שדינים אלו גרמו לכניעת קו שמאל ויחודו עם הימין. ונמצא שהימין דבינה קבל כח שליטתו ע"י עמוד האש הזה, וע"כ אומר הסבא שהימין נסמך על עמוד האש. **וגופא וגדפא שמאלא על גבי עמודא דעננא** וכנף השמאלי שהוא קו שמאל דבינה, ששם מקום יציאת החכמה, נסמך על עמוד הענן שהוא קו ימין דמלכות, שהוא חסדים כי חכמה אינה יכולה להאיר בלי חסדים.

וצריך שתדע, שקו השמאל, שמשם יוצא החכמה, נחלק על ב' בחינות, הנקראות נופל וגלוי עינים. כי ידעת שמכח המסך דחירק שעל ידו מיחד קו האמצעי ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, נעלמים הג"ר דחכמה ונשארו רק הו"ק דחכמה (כמ"ש לך י"ג ד"ה ונתבאר עש"ה) ומתוך שנסתלקו הג"ר דחכמה מקו השמאל, נופלים ממנו ג' הכלים התחתונים נה"י. ונשארו הכלים דחב"ד חג"ת בקו שמאל חסרים נה"י. ומה שאורות עליונים גורמים לנפילת כלים התחתונים, הוא מטעם ערך ההפכי שיש בין כלים לאורות, שבאורות, התחתונים נכנסים תחילה, ובכלים, העליונים מתגדלים תחילה. (כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"ד) ואם לא נפלו נה"י דכלים ע"י קו האמצעי לא היתה יכולה החכמה להאיר. מטעם חסרון חסדים. וע"כ חלק נה"י שנפלו מקו שמאל מכונה **נופל**, וחב"ד חג"ת שנשארו בקו שמאל עם האורות דו"ק דחכמה המתוקנים בחסדים ע"י היחוד עם הימין, נקראים **גלוי עינים**. כי בהם נגלתה החכמה הנקראת עינים.

וזה אמרו. **וההוא נשרא הוי מייתי תרין טרפין בפומהא**. שהם ב' הבחינות שבקו השמאל דבינה, שהם נופל וגלוי עינים. **אתא עמודא** וכו', **וסגדין לקמיה דשלמה**, כי הרכנת הראש מכונה השתחואה, וכיון שנשאו ב' עלים נופל וגלוי עינים. כבר חסרו מג"ר דחכמה שנקרא ראש, ונבחן זה, שהשפילו את ראשם והשתחוו כדי לתקן ההכמה לפני שלמה. וכן בשעת הנתינה, אומר, **ומאיך לקמיה ויהיב ליה**. מטעם האמור. וז"ש **נטיל להון שלמה מלכא והוה מריח בהו**, שהמשיך חכמה, כי המשכת החכמה מכונה ריח. **והוה ידע בהון סימן** שהיה יודע בהם סימן כמה מותר להמשיך החכמה, וכמה אסור, **ואמר דא איהו דנופל**, השייך לג"ר דחכמה, ואסור להמשיך, **ודא איהו דגלוי עינים**,

שהוא ו"ק דחכמה ומותר להמשיך. והנה מתחילה לא היה מתוקן **הנופל** כלל, אלא היה בנפילה ופגם. ואח"כ נתקן גם הנופל, כי הנפילה שבו הוכרה לתקון, שלולא **הנופל** שגרם קו האמצעי, לא היתה החכמה שבו"ק יכולה להאיר, מפאת חוסר חסדים, כנודע. וע"כ שרה התקון גם על **נופל**. וז"ש, **בשעתא דתרין טרפין הוו**, דהיינו שגם **הנופל** היה מתוקן, **הוה ידע**, **דתרווייהו**, **נופל וגלוי עינים**, **בעאן לאודעא ליה מלין**, דהיינו, שגם **נופל** היה מודיע לו דברי חכמה, כמו גלוי עינים, כי האירו זה בזה.

עתה מבאר הסבא איך עלה שלמה ונתלבש בעצם קו השמאל דבינה, במקום החושך, שפירושו הארת חכמה בלא חסדים שהוא חושך ולא אור, אבל שם הוא יציאת החכמה, שאח"כ שבא לקו האמצעי מלביש אותה החכמה בחסדים, ואז חזרה החכמה להיות אור, כנודע. ומטרם שהלך שלמה למקום החשך שבקו שמאל, היה מתירא שלא יכשל שם בהמשכת חכמה ממעלה למטה, שהיא בחינת החטא דעץ הדעת, ע"כ **מה עביד**, **חתים כרסיא בגושפנקא דהוה חקיק ביה שמא קדישא**. שהשם הקדוש היה שומר הכסא, שה"ס המלכות, שלא תקבל החכמה בבחינת מלמעלה למטה. **ואיהו נטיל עזקא דחקיק עליה שמא קדישא**, המוחין מכינים **עזקא**, בעת שהשם הקדוש שורה עליהם, ושומרם, שלא ימשיכו חכמה ממעלה למטה. **וסליק לאגרא**, דהיינו לבינה, כי המלכות נקראת בית, והבינה נקראת עליה, **ורכיב על ההוא נשרא ואזיל ליה**. היינו שהתלבש בבינה הנקראת נשר. **וההוא נשרא הוה מסתלק לרום עננין**, דהיינו שהמשיך חכמה בקו השמאל שהמשכה זו גורמת חושך,וז"ש, **ובכל אתר דאיהו עבר הוה אתחשך נהורא**, מחמת הארת השמאל, **חכימי דהוו** וכו' היו מכירים שהחושך בא מכח הארת השמאל. **טפשין דהוו תמן** וכו', היו חושבים שהוא מקרה, וענינם גרמו זה.

וזה אמרו. **גבה נשרא בהדיה ופרח ת' פרסין**, דהיינו שיחד את חו"ג תו"מ שלו, שהם ג' קוין והמלכות המקבלת, ומשום שהם מבינה שספירותיה בסוד מאות, הם ד' מאות. ומשום שהמקור שלהם הוא הפרסא, שהוא מסך דצמצום ב', ע"כ נקראים ת' פרסאות. ויש לדעת שיחוד ג' הקוין הם בב' אפנים, תחילה מיחד קו האמצעי את ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה תחת שליטת קו ימין. שאז מושפע רק חסדים לבד אלא שהם בהתכללות החכמה. ואחר כך מיחד ב' הקוין זה בזה תחת שליטת השמאל, שאז מושפע אור החכמה, וז"ש **עד דמטא לטורי חשוך**. דהיינו אפן הא' שיחד הקוין תחת שליטת קו ימין, וזה נבחן שהגיע להרי חושך מחמת התכללות החכמה בחסדים, אבל עוד לא בא להרי חושך ממש, ששם שליטת השמאל. **ותמן איהו**, **תרמוד במדבר**, **בהרים**. שזסו"ה, וילך שלמה וגו' ויבן את תדמור במדבר. שה"ס יחוד הזה של ב' קוין זב"ז תחת שליטת הימין,

וע"כ יכול שלמה לבנותה אע"פ שהיתה במדבר. בארץ לא זרועה. שמשום התכללות השמאל היתה שם מדבר, ומשום שעקרו הוא חסדים היה יכול לעשותה מקום ישוב. **ואיהו נחית תמן**, שירד מן הבינה לארץ, שפירושו שהמשיך אור הזה מלמעלה למטה. והוא מטעם שהוא אור החסדים. וז"ש **זקיף רישיה**, היינו שהמשיך ג"ר הנקראות ראש, **וחמי טורא חשוך**, שראה אותם מרחוק, כי מחמת התכללות החכמה בחסדים ראה אותם, אבל לא נכנס בהם, מחמת שהיה תחת שליטת הימין, שהוא חסדים. **והוה ידע תמן כל מה דאצטריך**, שהיה לו הספקה שלמה מאור החסדים הזה להשלמת הג"ר. **והוה ידע דתמן יעול**, שהיה משיג שהוא ראוי כבר להכנס להרי חושך עצמם, תחת שליטת השמאל.

וז"ש, **הוה רכיב על נשרא כמלקדמי** שחזר ועלה לבינה, ועשה שם היחוד, של אפן הב' הנ"ל, דהיינו שיחד ב' הקוין ימין ושמאל תחת שליטת השמאל, **וטאס ועאל לגו טורין**, שנכנס אל הרי חושך עצמם, שהם בקו שמאל. **עד ההוא אתר דזיתא תמן**, הוא כח מסך דצמצם א', המכונה **זית**, שהוא גנוז שם בהרי חושך. קרא בחילא ואמר, ה' רמה ידך **בל יחזיון** וגו'. שהתפלל, שכח דין הזה יהיה מכוסה וגנוז שם **בל יחזיון**. (ועי' ויצא י"ג ד"ה סתרא) **עאל תמן עד דקריב להההוא אתר**, שנכנס בהרי חושך עד מקום ההוא של הזית, **שוי עזקא קמייהו**, דהיינו הטבעת שחקוק עליה שם הקדוש, שהוא לשמירה שלא יכשל להמשיך החכמה ממעלה למטה כנ"ל. **ותמן הוה ידע כל מה דבעי מאינון חכמתן נוכראין דבעי למנדע** החכמה הנמשכת באיסור ממעלה למטה, נקראת חכמה זרה. ומהרי חושך קבל גם חכמה זו, אע"פ שלא המשיכה בעצמו. **כיון דהוו אמרין וכו' ותב לאתריה**, דהיינו שיצא מבחינת קו שמאל ושב למקומו לקו האמצעי. **כיון דהוה יתיב על כורסיה אתיישב בדעתיה**, שהמשיך אור הדעת מקו האמצעי. **והוה ממלל בדעתיה מלין דחכמתא יקירא** שהחכמה שקבל מקודם כשהיה בקו שמאל, היתה מאירה עתה בדעת שלו. **בההוא שעתא הוה אמר ושבתי וכו' שבתי ודאי מההוא אורחא**, היינו הדרך שעשה בקו שמאל, **שבתי מההוא חכמתא**, שחזר מאותו החכמה שקבל שם ובא לתוך הארת הדעת. **ואתיישבת בלבאי ובדעתאי**, שהחכמה שקבל שם, נכללה בו, ונתישבה בלבו ודעתו. וכדין, וראה את כל העשוקים, כי כל העשוקים המה מחמת התדבקותם בקו שמאל, ואינם רוצים ללכת בדרך קו האמצעי.

פסקה שמו

ס"ד דכל עשיקין וכו': היעלה על דעתך, שכל העשוקים שהיה בעולם ראה שלמה המלך. שהכתוב אומר, וראה את כל העשוקים. ומשיב. אלא מה הם אלו עשוקים שאומר, הם

הילדים שמתים על ברכי אמותם, שהם עשוקים מכמה צדדים, עשוקים במקום עליון של מעלה, מצד הרוח שלהם, ועשוקים מלמטה מצד הגוף. והרי העירו זה החברים, וכך הוא, אבל הרבה הם אלו העשוקים, מלבד זה. אמר לעצמו, קום זקן, התעורר בכוחך, זקן אמור דבריך, כי ודאי בלא פחד תאמר.

פסקה שמז

לית עשוק כאינון וכו': אין עשוק כאלו העשוקים שהיה הוא עושק בתחילה, דהיינו שחטא, או שמחמת עונו נענש מדור שלישי לאחר, לרביעי, שהוא נעשק קשה להיות מחמת עון. כי הילדים הנ"ל מתים בלי חטא, וע"כ אינם נעשקים קשה, מה שאינו כן אלו שחטאו, או אביהם זקנם חטאו. כמ"ש פוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים.

פסקה שמח

היך הוה עשיק וכו': שואל, איך היה עושק, דהיינו מה היה עונו. ומשיב. שלמה המלך צעק ואמר, אדם עשוק בדם נפש, עד בור ינוס אל יתמכו בו. כיון שהוא עשוק מחמת עון דם נפש ששפך, הוא או בנו או בן בנו יהיו נעשקים במאזנים (כנ"ל אות כ"ז) על ידי הס"א, שכתוב, עד בור ינוס אל יתמכו בו, עד ההוא בור של הס"א, רק ינוס ממקום הקדושה, ואל יתמכו בו בעולם הזה. כיון שהוא עשוק בעון דם נפש, הוא או זרעו יהיו עשוקים מההוא סטרא אחרא.

פסקה שמט

אית עשוק משאר וכו': יש עשוק משאר עשוקים, שהוא עשוק מחמת עון של לא תעשוק, שעבר אביו או זקנו. כמש"א לא תעשוק את רעך. והוא עבר ועשק, משלמים לו מדה כנגד מדה, שהוא עשוק בבניו, על ידי הסטרא אחרא ההוא. ומשום זה אמר, את כל העשוקים. אמר שלמה, אני עומד ויודע בכל אלו עשוקים, בכל צד שעשק, ולא שראה כל העשוקים שבעולם.

פסקה שנ

ואמאי אינון עשוקים וכו': שואל, למה הם עשוקים אשר נעשו תחת השמש. אשר נעשו, אשר גרו היה צריך לומר, מהו אשר נעשו. ואם עשיה הוא לשבח, הרי אין עשיה שלהם אלא למעלה מן השמש, ששם מקום השבח והתקונים, ולמה אוה"כ, תחת השמש.

פסקה שנא

אבל ודאי נעשו וכו': ומשיב, אבל ודאי שנעשו, ואיך נעשו. אלא כיון שעשוקים שם מרוחיהם, למה באים לעולם הזה, בגלגול. כי עשיה, נופל על הגוף, שהוא בעולם עשיה. אלא הרוחות ודאי נעשו, שנעשו ברוח וגוף בעולם הזה. וכיון שנשתכלל הגוף שלהם,

ורוח ההוא נעשה ונתלבש בגוף זך ונקי בלא לכלוך של עונות, בעולם הזה, אז נעשק הגוף כמו שנעשק הרוח. וזה הוא הגוף שהס"א נהנית בו יותר מכל. ויש שם רוחות עשוקים אחרים בכמה מינים שלא נעשו בגופים, שלא נתגלגלו לעולם הזה, אבל אלו הם העשוקים שנעשו בגופים וע"כ אוה"כ אשר נעשו.

פסקה שנב

אית אחרנין אשר וכו': יש אחרים אשר נעשו, שבני אדם הטריחו את רבונם. ומי הם. הוא, מי שעשק אשת חברו בסתר או בגלוי, ואותו הילד שנולד מהם, עשוק הוא, בלא רצון אדונם, ובלא ידיעת בעל האשה. אלו המעשים הם עשוקים, והטריחו את הקב"ה לעשות להם גוף, ולצייר להם צורה. אלו הם עשוקים אשר נעשו, אשר ודאי נעשו הגופים שלהם באונס. משום זה אמר שלמה המלך, וארא את כל העשוקים, בכל מיני עשוקים אני עומד ויודע, אלו אשר נעשו בעשיה.

פסקה שנג

כמה דהני אינון וכו': כמו אלו, הם העשוקים שכבר נעשו בערלה, שלקח והרבה והגדיל הגוף, ועשה אותו ואח"כ, כשנעשה בן י"ג שנה. עושקים אותו ממנו ולוקחים אותו. הרי עשוקים אשר נעשו. ועל הכל עמד שלמה המלך, ואמר אני עומד, ויודע, על כל העשוקים אשר נעשו.

פסקה שנד

והנה דמעת העשוקים: הכל שופכים דמעות עם טענה לפני הקב"ה, אלו שופכים דמעות, כי הערלה, שהיא הס"א, הרבה וגידל אותם עד י"ג שנים ואה"כ עושקים אותם מן הערלה, והקב"ה לוקח אותם. הרי לך עשוקים אשר נעשו כבר.

פסקה שנה

עבר עבירה קטלין וכו': בן י"ג שנה ויום א' שעבר עבירה שעונשה מיתה, הורגים אותו. להם יש טענה, ועתידים לומר, רבון העולם, תינוק בן יומו שחטא הכי דנים אותו בדין. אני בן יומו הייתי, כי מיום ההוא אחר י"ג שנים קורא אותי הקב"ה בן, שכתוב ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. רבון העולם, ילד בן יום, עושים לו דין. הרי דמעת אלו העשוקים ואין להם מנחם.

פסקה שנו

ואית עשוק אחר וכו': ויש עשוק אחר, עשוק ההוא שנקרא ממזר. כשנפטר מעולם מבדילים אותו מיד מקהלת העם הקדוש. ממזר ההוא העני והמסכן, שופך דמעות לפני הקב"ה וטוען לפניו, רבון העולם, אם אבותי חטאו, אני איזה חוב עשיתי, הרי מעשי היו

כשרים לפניך. והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם. וכן לכל אלו עשוקים יש להם טענה לפני הקב"ה, ומטענה ההיא אין להם מנחם, ואין מי שישוב מלה על לבם.

פסקה שנז

ומה דאמר, והנה וכו': ומה שאמר, והנה דמעת העשוקים, הם, אלו שמתו בחיק אמם, אלו עושים לשפוך דמעות לכל בני העולם, משום שאין דמעות יוצאות מן הלב כאלו דמעות, כי כל בני העולם תמהים ואומרים הרי דינים של הקב"ה אמת הם, ועל דרך אמת הולכים, אלו ילדים המסכנים שלא חטאו למה מתו, איפה דין אמת שעושה רבון העולם. ואם בעונות אבותם נסתלקו מן העולם, למה. ודאי אין להם מנחם.

פסקה שנח

תו, והנה דמעת העשוקים: דמעה ההיא שלהם, בעולם ההוא, הם מגינים על החיים. שלמדנו, מקום יש המתוקן להם בעולם ההוא, שאפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד שם, והקב"ה אוהב אותם ומתדבק בהם, ומתקן בהם ישיבה העליונה שלו. ועליהם כתוב, מפי עוללים ויונקים יסדת עז. ומהו התועלת שעושים שם ולמה עולים שם. הוא כמו שכתוב, למען צורריך להשבית אויב ומתנקם. וכן יש מקום אחר לבעלי תשובה.

פסקה שנט

תנינן עשרה דברים וכו': למדנו עשרה דברים נבראו בערב שבת וכו'. הכתב והמכתב והלוחות. שכתוב והלוחות מעשה אלקים המה. והמכתב מכתב אלקים הוא. שואל, מהו הראיה מכאן שהיה בערב שבת, ואולי אלף שנה אחר כך. או בשעה שעמדו ישראל על הר סיני. ומשיב, אלא ודאי כן הוא, שבערב שבת היה. בוא וראה, בכל מעשה בראשית לא נאמר שם מלא, אלא אלקים אלקים נאמר בכל מה שנברא. וכולם הם שם אלקים עד שכל המלאכה נשתכללה בערב שבת. משנשתכללו כל המעשים נקרא הוי"ה אלקים שם מלא.

פסקה שס

ואע"ג דבשם אלקים וכו': ואע"פ שבשם אלקים נברא הכל, לא נשתכלל בעשיה כל מה שנברא עד ערב שבת. בשעה ההיא נשתכלל הכל בעשיה, שכתוב מלאכתו אשר עשה. מכל מלאכתו אשר עשה. היינו שעמדה במעשה. וע"כ כתוב, והלחת מעשה אלקים, דהיינו כאשר נשתכלל העולם בשם אלקים במעשה, שהוא בערב שבת, ולא לאחר כך שכתוב, הוי"ה אלקים. ובזה נשתכלל העולם ועמד על קיומו.

פסקה שסא

ת"ח בההיא שעתא וכו': בוא וראה, בשעה ההיא ששבר משה את הלוחות, שכתוב וישבר אותם תחת ההר, צף הים אוקיינוס ממקומו, ועלה להטביע העולם. מיד, ויקח את העגל אשר עשו וישרוף אותו באש וגו', ויזר על פני המים. קם משה על מי אוקיינוס, ואמר, מים מים מה אתם רוצים. אמרו, הרי לא נתקיים העולם אלא על התורה דלוחות, ועל התורה ששקרו בה ישראל ועשו עגל הזהב, אנו רוצים לשטוף את העולם.

פסקה שסב

מיד אמר לון וכו': מיד אמר להם, הנה כל מה שעשו בעון העגל מסור לכם, ולא די כל אלו האלפים שנפלו מהם, מיד ויזר על פני המים. ועוד לא היו משתככים המים, עד שלקח מים מהם, ממימי אוקיינוס, והשקה אותם. מיד נשקע האוקיינוס במקומו.

פסקה שסג

דהא בההוא מדבר וכו': כי במדבר ההוא לא היה מים, שכתוב, לא מקום זרע וגו' ומים אין לשתות ובהכרח שלקח ממימי אוקיינוס. ואם תאמר, שלבארה של מרים השליך האפר. חס ושלום שישלך שם משה זכרון הרע הזה, ולשתות אחר כך. ועוד, דעד עתה עוד לא היתה להם באר, עד שבאו למדבר מתנה. שכתוב, באר חפרוה שרים וגו' וממדבר מתנה. משם ירשו הבאר. כתוב כאן, על פני המים, וכתוב שם על פני תהום. מה שם אוקיינוס אף כאן אוקיינוס.

פסקה שסד

חרות על הלחת: מהו חרות על הלחת. ומשיב כך העמדנו, חירות ממלאך המות, חירות משעבוד מלכיות, חירות מכל. וכך הוא. ומהו חירות. הוא, החותם של עולם הבא, שבו הוא חירות בכל מיני חירות. ואם לא נשברו הלוחות, כל מה שבא אח"כ לעולם לא היה בא, והיו ישראל בצורת מלאכים עליונים שלמעלה. ועל זה הכריז הכתוב, ואמר, והלחת מעשה אלקים וגו', שאל תאמר, שלאחר שנשתכלל העולם ונזכר שם מלא הויה אלקים, היו הלוחות, אלא משעה שנשתכלל העולם בשם אלקים, מטרם שבא השבת. כנ"ל.

פסקה שסה

המה, מאי המה וכו': שואל, כתוב מעשה אלקים המה, מהו המה. שהוא מיותר. ומשיב, הפוך המ"ה ותמצא מה"ה, שפירושו מב' צדדים, דהיינו מב' ההין של שם הוי"ה. בינה ומלכות. אחד, במעשה, שהוא ה' אחרונה, מלכות. ואחד מחירות של מעלה, שהוא ה' ראשונה, בינה רשום למעלה, בבינה, לשמור הכל. ועל זה, כתוב, המה. **והמכתב מכתב אלקים הוא**, היינו אש שחורה על אש לבנה, מכתב אלקים הוא היינו שכתוב, ועבד

הלוי **הוא**, שהוא בינה הנקראת, **הוא**. שהוא חירות, כמו שאמרנו, כי יובל, דהיינו בינה, הנקראת חירות, ועושה חירות לכל העולם.

פסקה שסו

ע"כ חבריא, מכאן וכו': עד כאן דברי, מכאן והלאה תדעו, שצד הרע לא ישלוט עליכם. ואני ייבא סבא עומד לפניכם להעיר דברים אלו. קמו אלו, ר"ח ור"י, כמי שהעיר משנתו והשתטחו לפניו, ולא יכלו לדבר, לאחר כך, בכו.

פסקה שסז

פתח ר' חייא וכו': פתח ר"ח ואמר, שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו'. **שימני כחותם** בשעה שנתדבקה כנסת ישראל שהיא המלכות, בבעלה, ז"א. היא אמרה, שימני כחותם, הדרך של החותם הוא, כיון שנתדבק במקום ההוא שנתדבק, עזב בו כל צורתו, אע"פ שחותם ההוא הולך כאן וכאן, ואינו עומד שם, וכבר עבר ממנו, כל צורתו עזב שם, ושם עומדת צורתו. אף כנסת ישראל אמרה כן, כיון שנתדבקתי בך, כל צורתי תהיה חקוקה בך, ואע"פ שאלך כאן או כאן תמצא צורתי חקוקה בך, ותזכור אותי.

פסקה שסח

וכחותם על זרועך: היינו כמו שכתוב, שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. אף כן, תהיה צורתי חקוקה שם, ובכן אהיה מתדבקת בך לעולם ולא אשכח ממך. **כי עזה כמות אהבה**, חזק כמות האהבה, בגבורה חזקה כאותו מקום ששורה בו המות. **אהבה**, הוא אותו מקום שנקרא אהבת עולם.

פסקה שסט

קשה כשאול קנאה וכו': אף זה כן. כנ"ל אצל האהבה, כי אלו השמות, אהבה קנאה, באים מצד ההוא, דהיינו מצד השמאל, **רשפיה רשפי אש**, שואל, מי הם רשפים אלו. ואומר, אלו הם אבנים ומרגליות טובות שנולדו מאש הזה, שהן מדרגות עליונות, דהיינו משלהבת ההוא היוצאת מעולם העליון, מקו שמאל דבינה, ונאחזת בכנסת ישראל, שתהיה הכל יחוד אחד. ואמר אל הסבא ואנו, הרי אהבה ורשפי שלהבת הלב אחריך, יהי רצון שהצורה שלנו תהיה חקוקה בלבך, כמו שצורתך חקוקה בלבנו. נשק להם הסבא, וברך אותם והלכו.

פסקה שע

כד מטו לגבי וכו': כשהגיעו אל רבי שמעון וספרו לו כל מה שקרה אותם. תמה ואמר, אשריכם שזכיתם לכל זה. ומה, שהייתם עם אריה העליון, גבור אמיץ, שכמה גבורים הם אצלו כלום, ולא ידעתם להכיר אותו מיד. שמח ותמה אני, איך ניצלתם מעונשו,

אלא הקב"ה רצה להצילכם. קרא עליהם, וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. בלכתך לא יצר צעדך וגו'. ועמך כלם צדיקים וגו'. עד כאן מן רב ייבא סבא.

פסקה שעא

כי ינצו אנשים וכו': אלו מיכאל וסמאל. מיכאל מצד הקדושה וסמאל מצד הטומאה. **ונגפו אשה הרה**, זו כנסת ישראל, דהיינו, המלכות, **ויצאו ילדיה**, לגלות. **ענוש יענש**, זה סמאל. כאשר ישית עליו בעל האשה, זה הקב"ה.

פסקה שעב

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זה, הוא להשיב אבדה. ואחריה להשיב הגזל. אמר המאור הקדוש, היינו ר"ש למשה רבנו, הקב"ה עתיד להחזיר לך אבדה שאבדת מחמת הערב רב, וזו היא הכלה שלך, שהיא המלכות. כי משה הוא בעלה דמטרוניתא. כי בזמן שהערב רב עשו את העגל, נפלה הכלה שלך וז"ש, וישלך מידיו את הלחת. הרומזים על המלכות.

פסקה שעג

ואתמר בך לך וכו': ונאמר בך, **לך רד**. שם רומז ירידה שלך בגלות הרביעית, **לך** פירושו, כמו לך לך מארצך, דהיינו לגלות. כאן בשם משה, יש **ש'** שבה ג' קוין, בסוד, הן כל אלה יפעל אל פעמים **שלש** עם גבר. כאן בג' קוין של ה **ש'** נרמז לך, **לך** ג' פעמים בגלות. ובגלות הרביעי, **רד**, בשביל בת יחידה שלך, דהיינו המלכות, שהיא כלה שלך, שנפלה. וז"ש בגלות רביעית, נפלה לא תוסיף קום. ומיד שאתה תרד בשבילה, תקום עמך. כי לא תוסיף קום, מעצמה, אלא על ידי בעלה, שהוא משה. וזה הוא השבת אבדה שלך.

פסקה שעד

דלאו למגנא אתגליא וכו': שלא לחנם נגלה לך התורה יותר מכל ישראל, ועלתה אליך כהמים של הבאר שעלו אליך ולא אל האבות, ולא לשום אדם, כי הבאר, שהיא המלכות, מכרת אדוניה. ותורה זו, נאמר עליה, ומשם בארה היא הבאר וגו'. הבאר היא מלאה, ומימיה אינם יוצאים לחוץ. והיא באר מים של התורה, שהתורה נקראת מים, שהוציאה כל המים, דהיינו כל התורה, וכל המים שבעולם נכנסים בה ומימיה אינם יוצאים לחוץ, אלא הם מכונסים בתוכה.

פסקה שעה

ואיהו באר דאפילו וכו': והיא באר, שאפילו כל בני העולם ישאבו ממנה מים, ואפילו כל ענני העולם, לא יחסרו ממנה אפילו כחוט השערה. משום שבאר הזו אין לה סוף,

והיא יותר עמוקה מן התורה, שכתוב בה, ורחבה מני ים. ומי ששואב מים בכד שלה, של הבאר, דהיינו כ"ד ספרי הקדוש, הוא בולע כל החכמות שבעולם, כל שכן הבאר עצמו.

פסקה שעו

וכן עתיד קב"ה וכו': וכן עתיד הקב"ה להשיב לך הגזילה שלך, שהוא המטה, שנאמר בו, ויגזול את החנית מיד המצרי, שעליך נאמר איש מצרי. (כמ"ש לעיל בהקסה"ז אות ק"א וק"ב בהסולם ע"ש) ובגלות שלך ובגלגול שלך, שיש בכל דור התפשטות של משה, יפריש לך ערי מקלט להצילך מכמה שרודפים אחריך שאין להם סוף.

פסקה שעז

והאי איהו פקודא וכו': וזהו המצוה להפריש ערי מקלט למי שהרג. משום שאותו המצרי שהרגת במצרים, שבו היה נחש הקדמוני, וכל המחנות שלו, שהיו סובבים אותו, והרגת אותו לפני זמנו, ולא יראת מרודפים שלו, שבכמה מקומות רדפו אחריך כמה נשים בנעוריך, שהן הקליפות, נעמה אגרת לילית אוכמא. והקב"ה נתן לך ערי מקלט להנצל מהן, והם שערי תשובה.

פסקה שעח

בגין דאת בן י"ה וכו': משום שאתה בן **י"ה**, שמשה היה במדרגת **ו'** שהוא ז"א, שהוא בן של אבא ואמא, שהם חו"ב, י"ה, ואחר שחזרת בתשובה ב **ה'** אחרונה של שם הוי"ה, עלית לבינה, וזכית שם להשם **יה"ו** שהוא עץ החיים, כי הבינה נקראת אלקים חיים, וז"א העולה לבינה נקרא עץ החיים. ובשבילה אתה זוכה לאות **ה'** אחרונה, שהיא המלכות, משום שהכנסת עצמך אחריה בתשובה, להחזיר אותה לאדונך, ולהעלותה מן הגלות, ולא לקבל על זה שכר.

פסקה שעט

וקודשא בריך הוא וכו': והקב"ה שם שמו בך, ומשום שהמחשבה שלך היתה לעלת העלות, שהוא כתר, שם בך מחשבתו, שה"ס חכמה, שהיא יוד הא ואו הא, דהיינו הויה בגי' מ"ה, כי חכמה היא אותיות כ"ח מ"ה, שע"י השם מ"ה, שהוא קו האמצעי שבמוחין, נגלתה החכמה. ועילת העילות, מיחד אלו האותיות בך, כדי להכיר ולדעת אותו באלו האותיות.

פסקה שפ

ובגין דאת הוית וכו': אחר שנכלל במחשבה, שה"ס ג"ר, ממשיך לבאר איך קבל שאר שש הספירות, ואומר, ומשום שאתה היית גומל חסד עם השכינה, שכל המצות שלך הם לקיים איזה חסיד המתחסד עם קונו, נתן לך מדת **החסד** ומשום ששמרת מצות הלא

תעשה, והיה לך להתגבר על יצרך, לקשר אותו תחת ידך, ולא השתדלת במצוה זו, אלא לקשר את סמאל תחת ידיו של הקב"ה. ובת זוגו של סמאל, שהיא שפחה רעה, לקשר תחת יד הגבירה, שהוא מלכות, אותם וכל הממונים וכל המחנות שלהם. ע"כ נתן לך הקב"ה מדת **גבורה** שלו, שתהיה בעזרתך שיתחלחלו ויפחדו ממך סמאל ובת זוגו וכל הממונים והמחנות שלהם, ויהיו קשורים בשרשרות תחת ידך.

פסקה שפא

ובגין דהדרת בתיובתא וכו': ומשום שחזרת בתשובה באות ברית, שהוא יסוד, ירדה הבינה, שהיא אותיות יה"ו, להתחבר עם צדיק, שהוא יסוד, בשבילך, וע"כ נתן לך הקב"ה אות ברית צדיק שלו, שהוא **יסוד**. ומשום שבמחשבה טובה עשית הכל, כך ירד שם המפורש עליך, ומשם, ממחשבה, שהוא ג"ר, ירד עליך.

פסקה שפב

ובגין דאנת תשתדל וכו': ומשום שאתה משתדל בכל יום בשתי שפתים שלך בתפלה, לשבח את אדונך באדני שפתישפתי תפתח, בב' שפתים שלך בנביאים וכתובים ובכל מיני זמר וניגון בתפלה, הקב"ה מוריד אותם בשתי שפתים שלך שהם **נצח והוד**. כל שכן מדרגה שלך שהוא עמוד האמצעי, דהיינו **תפארת**, שבו השתדלת בכל הימים שלך באמת, הקב"ה נתנו לך להעלותך בו בתורת אמת, הכלולה מכל המדות ואותיות, שהם חג"ת נה"י, בשם המפורש בד' אותיות הוי"ה. שהוא ג"ר.

פסקה שפג

דקדם דחזרת בתיובתא וכו': כי מטרם שחזרת בתשובה, לא היית אלא באילן דטוב ורע, עבד ונער היה שמך מתחילה, והנה נער בוכה. עבד נאמן, ז"ש, לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. ואותו הרע, שהוא שותפו של עבד, גרם לך לחטוא בסלע, משום שהמטה שנמסר לך היה מאילן של טוב ורע, דהיינו ממטטרון וסמאל, מטטרון טוב וסמאל רע.

פסקה שפד

וכען דחזרת בתיובתא וכו': ועתה שחזרת בתשובה, ונתדבקת בעץ החיים, הרי יצאת ממדרגת עבד וחזרת להיות בן להקב"ה, והמטה שנמסר בידך יהיה עץ החיים, שהוא **ו'**, בן **י"ה**, ותכנס ה **ו'** במ"ט פנים שלך בתורה, ותהיה **מו"ט** ויתקיים בך, לא יתן לעולם **מוט** לצדיק, מ"ט פנים, ה"ס מ"ט אותיות שבשמע ישראל, וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שהם שש תבות של יחוד העליון, דהיינו **ו'** עליונה הוא תפארת, ושש תבות של

ברוך שם, שניות, של יחוד התחתון, הם **ו'** שניה של מילוי ואו, שהוא צדיק, דהיינו יסוד. והם מוט. באמצעם של **ב'** ווין הוא **א'**. וז"ס וישאוהו במוט בשנים. דהיינו בשני ווין.

פסקה שפה

בלא ואו באמצעיתא וכו': בלא ואו באמצע, הוא **מט**, והיינו, צדיק **מט** לפני רשע. ומי גרע זה, הוא **א'**, דהיינו אחד מחמשים. כי חמשים שערים ניתנו לך חסר אחד. כמו שהעמידוהו בעלי המשנה, חמשים שערי בינה נמסרו למשה חוץ מאחד. וזהו **א'** החסר מחמשים, ונשאר **מט**, וזה גרם לך, צדיק **מט** לפני רשע. מי הוא רשע, זה סמאל.

פסקה שפו

והאי איהו מט וכו': וזה הוא מ"ט מן מטה שלך, שנאמר בו, ומטה אלקים בידי, המטה שלך הוא מטה משה ומשום זה **א'** שהיא בינה חוזרת לך, כמו שהעמידוהו במשנה, אלף בינה. היא חוזרת לך, בתשובה, ותכנס בין **ו"ו** ותעשה **וא"ו**, לקיים בך לישראל, וברחמים גדולים אקבצך. משם והלאה, יתקיים בך, לא יתן לעולם מוט לצדיק.

פסקה שפז

בההוא זמנא יתקיימו וכו': בזמן ההוא, יתקיימו בך שתי מצות, **א'**, הקים תקים עמו, **ב'**, עזוב תעזוב עמו. **הקם** עם **ו'** עליונה, שהוא משיח ראשון, משיח בן דוד. **תקים** עם **ו'** שניה, שהוא משיח שני, משיח בן יוסף. **עמו**, זה בן עמרם, שעלית לבינה, שהוא **א'** שבאמצע **ב'** ווין הנ"ל, והם **ו'** במילוי כזה. **ואו**.

פסקה שפח

ולמאן הקם תקים וכו': ולמי הקם תקים, לאות **ה'**, שהיא המלכות, שנפלה באלף החמשי אחר ע"ב שנים, כמנין עזוב תעזוב עמו. **עזוב**, אותיות **ע"ב ז"ו**, **ע"ב** היינו ע"ב שמות ויסע ויבא ויט. (כנ"ל בשלח אות קע"ג ע"ש) **זו** היא ראשי תיבות, **זה ואו**. וזה **ו'** מן יה"ו (כצ"ל) שהוא ז"א. שם, בחמשת אלפים וע"ב שנה, עזר, לעזור ל **ה'** הנופלת, ולא קימה, שאינו עוד זמן הקימה והגאולה, וזהו עזוב תעזוב, דהיינו עזרה בלבד, שם נוהג, בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך, שהם ישראל. כלומר, שעל ידי התיקונים של יורה ומלקוש בעתו, נאספים ישראל מן הגלות, **דגן**, אלו ישראל. **תירש** אלו הלוים. **ויצהר**, אלו הכהנים. וכן נוהגים התקונים של לקט שכחה ופאה, לעני ולגר תעזוב אותם. וכאן למדנו מצוה שלישית, דהיינו לקט שכחה פאה.

פסקה שפט

וצריך לאחזרא עלייהו וכו': וצריכים לחזור אחריהם, לקיימם, כי מצד הצדיק, דהיינו יסוד, הוא העני. **עזוב תעזוב**, היינו יסוד צדיק, **עמו**, זה בן עמרם. וזה הוא לעני ולגר תעזוב אותם, אתה גר, עם עני, כמו שנאמר בך בתחילה, גר הייתי בארץ נכריה.

פסקה שצ

אבל הקמה בדרגא וכו': אבל הקמה, שהיא הגאולה, הוא במדרגה שלך. **הקם**, הוא ו' תחתונה, שהיא המילוי של ו', והיא יסוד. **תקים עמו**, עם בן עמרם, במדרגה עליונה שלך, שהוא תפארת, בשם מ"ה שלך, שהוא הויה במילוי אלפין שהוא בגימטריא **מ"ה**, שהוא שם המפורש בשלמות. אחר ק' ק' של הקם תקים נשארו **תי"מ**. שואל, מה זה יורה. ואומר, שזה יורה על יעקב איש **תם**. שהוא ת"ת. ופירוש הכתוב הוא, **עמו**, היינו עם בן עמרם יקום. **הקם**, זהו צדיק, דהיינו יסוד. **תקום**, זהו תם. דהיינו תפארת.

פסקה שצא

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זו, הוא לפדות עבד עברי ואמה העבריה, ליעד אמה העבריה, לדון בקנין עבד עברי, הענק תעניק לו. ז"ש, כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד. שואל, מהו, שש שנים יעבוד, ומהו קנין שלו. ומשיב, אלא בסתרי תורה, המלאך מטטרון הוא עבד ה', כולל שש קצוות, חג"ת נה"י, כמספר שש אותיות שלו, שה"ס ששה סדרי משנה. ובהם יש לו לאדם לעבוד את אדונו להיות לו עבד, להעשות קנין כספו. כסף, הוא ימין ואברהם, שחסד הוא מדרגה שלו. והתורה ניתנה משם.

פסקה שצב

ומאן דאשתדל בה וכו': ומי שעוסק בתורה כדי לזכות לעולם הבא היא נקראת קנין. **כספו**, נקראת על שם עולם התענוג **קנין**, על שם אל עליון קונה שמים וארץ. קנה חכמה קנה בינה.

פסקה שצג

בתר דקנה לו וכו': אחר שקנה אותה, גאולה תהיה לו. יש שקנוי לעולם, ויש שקנוי לו שש שנים מי שקנוי לעולם, כתוב בו, ורצע אדוניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם, אין עולם אלא עולמו של יובל, שהוא בינה הנקראת יובל, שהוא חמשים, וזהו קריאת שמע, שיש בה כ"ה כ"ה אותיות, בערבית ושחרית, שהם נ' שערי בינה.

פסקה שצד

בתר דמיחד בהון וכו': אחר שאדם מיחד בהם את הקב"ה, שהוא עבד שלו בעול בתפלין על ראשו, ואזנו נרצעת דהיינו שפתוחה לשמוע קריאת שמע. כי שמע, בכל לשון שאתה שומע, שומע, היינו משמעות, שצריך להבין משמעות הקריאת שמע, שה"ס היחוד.

פסקה שצה

דמאן דפדיון דיליה וכו': שמי שהפדיון שלו תלוי בקריאת שמע, שהוא סוד החמשים שהוא בינה, אין לו פדיון בגלגול על ידי אחר, כי נרצע הוא לאדונו, כאן לא נאמר, או דודו או בן דודו יגאלנו. כי בתפלה של אדם, הוא כעבד, שנאמר בו, שש שנים יעבד, ואין עבודה אלא תפלה. שש שנים יעבד, הוא ג' ראשונות וג' אחרונות, שבשמונה עשרה, שהשליח צבור מוציא האדם ידי חובתו, למי שאינו יודע להתפלל בהם. הרי שיש לו פדיון על ידי אחר, שהשליח צבור גואל אותו, שהצדיק חי העולם, שהוא יסוד, דהיינו השליח צבור, נקרא בהם, על שמו, של האינו יודע להתפלל, בשם, בעז, צדיק, גואל קרוב, ונאמן, שמשמעותם של השמות הללו הוא, שעוזרים ופודים את מי שאינו יכול לעזור את עצמו. שה"ס היבום והגלגול.

פסקה שצו

קרוב ה' לכל קוראיו: שטוב לו לאדם, שכן קרוב מאח רחוק, דהיינו עמוד האמצעי, שהוא ת"ת, שהיסוד נקרא שכן קרוב, והת"ת נקרא אח רחוק שהוא בן י"ה, שעלה למעלה לבינה, כי עולם זה הוא עולמו של יובל, שהם חמשים אותיות על היחוד דקריאת שמע. שהם חמשים שערי בינה כנ"ל. שבעולם הזה, שהוא המלכות, יכול להיות לאדם פדיון מצדיק, שהוא יסוד, שהוא שש שנים, הכולל ג' ברכות ראשונות וג' אחרונות של התפלה, וה"ס ו' קטנה, שהוא יסוד, והיינו שש שנים יעבד.

פסקה שצז

אבל בעלמא דאתי וכו': אבל בעולם הבא, שהוא עולמו של יובל, דהיינו בינה ששם חמשים אותיות של קריאת שמע, אין השליח צבור יכול להוציא ידי חובתו, משום שאין לו פדיון על ידי אחרים. ומשום זה, שמע, בכל לשון שאתה שומע, רק שתקרא בעצמך. ומשום זה, הרמז, אם אין **אני** לי **מ"י** לי. **אני**, היא המלכות, **מ"י**, ודאי עולמו של יובל, שהוא בינה. והרמז הוא על ק"ש, ששם אין אנ"י אלא מ"י.

פסקה שצח

מיד דשמעו מלין וכו': ומיד ששמעו דברים אלו, אלו ראשי ישיבות שירדו עם המאור הקדוש, שהוא ר"ש, פתחו ואמרו, למשה רבנו, רעיא מהימנא, אתה הוא, פי שכינה

העליונה והתחתונה, שהן בינה ומלכות, שבשתיהן דבר עמך הקב"ה פה אל פה בקריאת שמע, שנאמר בו רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. כי ודאי **י'** דהויה היא ראש החרב הסובב את השפה שלך. **ו'** דהויה היא לשון החרב שלך. **ה"ה** דהויה, הן שתי פיפיות בשתי שפתים שלך. והרי ודאי, שם אדונך, שהיא השכינה, מדבר בפיך. יוד הא ואו הא, הוא במחשבתך, שהוציאה אלו חמשים שערי בינה מפיך.

פירוש. התורה, ה"ס המוחין המתגלים מן הבינה בסוד הדעת, לזו"ן ולבי"ע. וה"ס **החרב**, שהיא המכנעת והמשמידה את הס"א. וגילויה הוא על ידי שיתוף המלכות בבינה, המשוה צורתן זו לזו (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר ע"ש) שבעת קטנות יש לבינה צורת המלכות, ובעת גדלות יש למלכות צורת הבינה, דהיינו שמשגת המוחין שלה. וע"כ יש לשתיהן אותה האות בשם הוי"ה, דהיינו **ה'**. וע"כ הן בצורה אחת בפי החרב שנבחנות לב' פיות של החרב, שהיא התורה. ובהן עיקר הכח שבחרב, כי זולת ההשואה לא היה שום גילוי להתורה, ונמצאות שהן עיקר הפועלות להשמיד הס"א, כמו החוד של החרב שהיא עיקר הפועל של החרב. וכן הן בצורה אחת בפה, ששם מקום הגילוי של המוחין ע"י הדבור, שבינה היא שפה עלאה, והמלכות היא שפה תחתונה.

וז"ש **רעיא מהימנא**, **פי שכינתא עלאה ותתאה**. שהוא נעשה לפה לשתיהן יחד שזה היא האפשרות היחידה לגילוי התורה כנ"ל. **דבתרווייהו**, **קב"ה**, **פה אל פה מליל עמך בקריאת שמע**, שבפסוק שמע, יש חמשים אותיות, שהם שערי בינה, כנ"ל, שמהם כללות כל המוחין הבאים בגילוי התורה. **דאתמר ביה רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם**, שזה נאמר על פה של משה, ומפרש, ענין חרב פיפיות בשם הויה, ובפה של משה. ואומר, **י' רישא דחרבא דאסחר שפה שלך**, **י'** דהויה ה"ס חכמה המזדווגת עם **שפה** עלאה שה"ס בינה **ו ה'** ראשונה דהויה, שהם סוד הראש של החרב, דהיינו הג"ר. **ו' לישנא דחרבא דילך**, ה **ו'** של הויה ה"ס **הלשון** שבפה וה **חרב** של משה, כי הוא סוד הדעת הנמשך מזווג **י"ה** הנ"ל. והיא התורה. **ה' תרין פיפיות בתרין שפוון דילך**, ששפה עליונה היא בינה ושפה תחתונה היא מלכות, שהן עיקר הפועלות לגילוי המוחין, דהיינו בסוד התיקון של השואת צורתם זו לזו, (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) וכשנתקנה המלכות בדרך הזה היא נקראת, שם שמים. וז"ש, **והא ודאי שמאדמרך ממלל בפומך**, דהיינו המלכות המדברת ומגלית המוחין מן הבינה. **יוד הא ואו הא**, **איהו במחשבתך**, שה"ס קו האמצעי שבמחשבה שהיא הג"ר, **דאפיק אלין חמשין מפומך**, שהוא המוציא החמשים שערי בינה מפה משה. בסוד **שמע**, וכו' כנ"ל.

פסקה שצט

בודאי בגין מלין וכו': בודאי משום דברים אלו, הנ"ל, ששורשם הוא תקון המלכות בבינה, והשואת צורתם זו לזו הנה משום זה, אליהו מתעכב למעלה, שהוא אסור שם, כבבית האסורים, ואינו יורד אליך, כי בעשירות גדולה היה יורד אליך. והוא אסור למעלה ואינו יורד אליך, משום שהעניות שלך היא גאולה לישראל. ומשום זה אמר משיח עד שיבא העני. וזה הוא שכתוב, ובחבורתו נרפא לנו.

פירוש. בסבת המתקת המלכות בבינה, הנ"ל, נגנזה המלכות דמדת הדין, (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב' תרין ע"ש) והיא שער הנ' הנעלם, מכח הגניזה הזו. וע"כ נ' שערי בינה נמסרו למשה חסר אחד. דהיינו שער הנ' הנ"ל. וזה הוא עניות של משה, שאין עני אלא מדעת, שהיה חסר לו שער הנ'. ועם גילוי אליהו מתגלה שער הנ'. וז"ש, **בגין מלין אלו**, דהיינו המתקת צורת המלכות בצורת הבינה, בסוד חרב פיפיות, **אליהו אתעכב לעילא דתפיס איהו דלא נחית לגבך**, כי מטעם המתקת המלכות בבינה נגנזה המלכות דמדת הדין שהוא שער הנ', ואליהו, שה"ס גילוי שער הנ', נעכב למעלה, כמו אסור בבית האסורים, ואינו יכול לירד ולגלותו. **דהא בכמה עתרא הוה נחית לגבך**, דהיינו עשירות הדעת המגלה שער הנ'. ולמה הוא אסור למעלה, הוא מפרש, **ואיהו תפיס לעילא דלא נחית לגבך, בגין דעניותא דילך איהו פרוקא לישראל**. כי לולא המתקת המלכות בבינה וגניזת המלכות דמדת הדין, לא היו זו"ן והעולמות ראוים למוחין דג"ר, (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר,) ונמצא שעניות של משה, שהוא העלם שער הנ' מחמת הגניזה, היא גאולת ישראל, שעל ידי כן נעשו זו"ן והעולמות ראוים למוחין דג"ר, להשפיע לישראל, שבזה תלוי הגאולה וגמר התקון, וע"כ אליהו אסור למעלה ולא יוכל לגלות את שער הנ' מטרם שיספיקו ישראל לקבל כל המוחין הראוים להתגלות על ידי המתקה הזו של מלכות בבינה. וז"ש **דעניותא דילך איהו פרוקא לישראל**. וע"כ בהכרח, אליהו אסור למעלה ולא יוכל לרדת לגלות שער הנ'. וז"ש, **ובגין דין משיח אמר עד דייתי עני**, דהיינו שהגאלה תלויה, עד שיבא העני משער הנ', שה"ס משה, ויגלה כל המוחין המוכרחים להתגלות. **והאי איהו דכתיב ובחבורתו נרפא לנו**, כי אותו הכאב והחבורה של חסרון שער הנ', הוא המגלה את כל המוחין, ומרפא את ישראל מכל חסרונותיהם.

פסקה ת

אמר לון אי וכו': אמר להם, אי הכי, נעשה לו התרה וירד אלי, כי חשוב הוא לי מכל כסף שבעולם. והרי אני מוחל לו ומשחרר אותו ומתיר לו השבועה, ואתם גם כן, התירו לו. ואם צריך להתרה יתרה מזו, נשתדל בהתרתו, שירד אלי.

פסקה תא

אמר ליה בוצינא וכו': א"ל המאור הקדוש, שבועת ה', היא השכינה, בת היחידה, שנקראת שבועת ה'. ולא לחנם התקינו ג' אנשים להתיר את השבועה, אלא הוא סוד **ש'** של שבת שג' ענפים של הש' רומזים לג' אבות, שהם חג"ת, והקו העב המקשר את ג' הענפים מלמטה, היא הבת יחידה, הנקראת **שבועה**, שמשתתפת בהם בג' הענפים שב **ש'**. פירוש, המלכות נקראת שבועה, בעת שמחוברת עם חג"ת דז"א שלמעלה מחזה שלו, בסוד רגל רביעי לכסא העליון, שעל זה רומזת ש' של שבת, וע"כ ג' אנשים, שהם כנגד חג"ת האלו, יכולים להתיר את השבועה.

פסקה תב

בודאי שבועה לא וכו': בודאי שהשבועה אינה חלה אלא על דבר שיש בו ממש, נדר חל אפילו על דבר שאין בו ממש. וכבר העמידוהו במתניתין. ולא עוד אלא יותר מזה אמרו שנדרים עולים על שבועות, שכל הנשבע נשבע במלך עצמו, דהיינו במלכות, וכל הנודר כאלו נודר בחיי המלך, שהיא בינה שמשם נמשך החיים, שהם המוחין אל המלכות.
פירוש. נודע שבג"ר יכולה החכמה להאיר בלי לבוש החסדים מה שאין כן בז"ס תחתוניות שבהן, אין החכמה מאירה בלי חסדים. וז"ש **שבועה לא חלה אלא דבר שיש בו ממש**, כי השבועה, שה"ס המלכות הממשכת חכמה למעלה מחזה דז"א בסוד רביעי לאבות (ב"א ק"י ד"ה מלכותא ע"ש) אינה מתקיימת שם מחמת חסרון חסדים, אלא מוכרחת לרדת למטה מחזה ולקבל חסדים מיסוד דז"א להלביש בהם החכמה ואז חלה השבועה, דהיינו שמתקיימת. ומסך הזה של היסוד הממשיך חסדים מכונה דבר שיש בו ממש, דהיינו עוביות. משא"כ **נדר**, שה"ס בינה וג"ר, **חל אפילו על דבר שאין בו ממש**. שאין צריך למסך להשפעת החסדים, כי בג"ר יכולה החכמה להאיר אפילו בלא חסדים. (כמ"ש בשער הכונות יוה"כ דרוש ג' דף ק"א) וחולק על דברי חז"ל נדרים י"ג:

פסקה תג

אמר לון ר"מ וכו': אמר להם רעיא מהימנא. בעלי הישיבות, יודע אני בכם שאתם יודעים, ענין השבועה והנדר, אבל ההוא, המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית יחדש לנו חדושים, כי ודאי אמר קהלת, אין כל חדש תחת השמש, שהוא ז"א, אבל למעלה משמש

יש חדושים. ובסתרי תורה אני רוצה לומר, שמש ומגן ה' אלקים צבאות, שמשמע שמאיר ומגן אפילו תחת השמש, זה הוא בעולם שלו, דהיינו בעולם אצילות, ולא בעולם של הדיוט, דהיינו בג' עולמות בריאה יצירה עשיה, שיש שם קליפות, המכחישים יחודו. ואע"פ שזה לעומת זה עשה האלקים. דהיינו שהקליפות הן מעשה אלקים, כי מן החשך שהוא הקליפות יוצא אור, על ידי שבני אדם מתגברים עליהם. מכל מקום נחשבים לעולם של הדיוט, ואין אור השמש שהוא ז"א דאצילות נמשך להגן עליהם.

פסקה תד

ובודאי עלמא דאתי וכו': ובודאי עולם הבא, שהוא בינה, הוא למעלה מן השמש שהוא עמוד האמצעי, דהיינו ז"א. וע"כ נדרים, שהם משם, עולים על שבועה וחלים על דבר שאין בו ממש, דהיינו שאין בו המסך הממשיך חסדים, כנ"ל. ומשום ששבועה, הוא עולם הזה, דהיינו מלכות, שאין לו קיום אלא על יסוד, שהוא הנושא למסך דחסדים שיש בו ממש, כנ"ל בדבור הסמוך, ז"ש וצדיק יסוד עולם. ונמצא שאינה חלה אלא על דבר שיש בו ממש.

פסקה תה

וביה אומאה דכתיב וכו': ובו, ביסוד נשבעים, שכתוב **חי** ה' שכבי עד הבקר. והיסוד נקרא **חי**. שהשכינה התחתונה הנקראת כותל מערבי, שהוא המלכות, היא משכן שלו, על שם שהיא תל שהכל פונים אליו. כי כותל הוא אותיות **כ"ו ת"ל**, הוי"ה, שהוא ז"א, הוא בגימטריא **כ"ו**, וודאי השכינה, היא **תל** של ז"א, על שם, קווצותיו תלתלים שחורות כעורב, שהעמידוהו, שעל כל **קוץ וקוץ** תלי תלים של הלכות. **ד'** של אחד היא **תל** שהכל פונים בו, דהיינו המלכות. **וקוץ** הזה, של **ה ד'**, המבדילה מן צורת **ר'**, שהוא יסוד, הוא נאחז בין **א"ח** דאחד, שהוא ז"א, ובין ד' דאחד, שהיא המלכות, ז"ש כי **כל** בשמים ובארץ, ותרגום יונתן דאחיד בשמיא ובארעא. כי **כל** הוא שם היסוד, והוא נאחז בז"א שנקרא שמים ובמלכות שנקראת ארץ.

פסקה תו

ועליה אוקמוה מ"מ וכו': ועליו, על היסוד, העמידו בעלי המשנה בחגיגה, על מה העולם עומד, על עמוד אחד ששמו צדיק, דהיינו יסוד, שנאמר וצדיק יסוד עולם. ובודאי הוא ברית של השבועה, שהיא מלכות, כי עליו עומדים **א"ח ד'**, שהם שמים וארץ, שכתוב, אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. **א"ח** הוא **שמים**, ז"ש, ואתה תשמע השמים, דהיינו ז"א. **ד'** היא **ארץ** ז"ש והארץ הדום רגלי. דהיינו המלכות.

פסקה תז

ובגין דברית אחיד וכו': ומשום שהברית, שהוא יסוד, אחוז בין שמים וארץ, שהם זו"ן, ובו השבועה, שהיא המלכות, ז"ש חי ה' שכבי עד הבקר. כי השבועה תלויה ביסוד הנקרא **חי**. ומי שנשבע בשמו לשקר, הוא כאלו הרס הבנין של שמים וארץ, והחזיר את העולם לתהו ובהו. כי אם אדם מסיר הקוץ, שהוא יסוד, מן ה **ד**' דאחד, שהיא המלכות, ישאר אחר. שהוא סמאל, הנקרא אחר, שבמקומו שקר, ודומה כאלו אדם ההוא בנה שמים וארץ על שקר. ואמת עומד, ושקר אינו עומד, שסופו להתבטל. והוא הרס הבנין ונפלו שמים וארץ.

פסקה תח

והאי איהו כאלו וכו': וזה, הנשבע לשקר, הוא כאלו השליך משמים ארץ תפארת ישראל. שואל, ומי נתן הארץ בשמים, שאומר, השליך משמים ארץ. ומשיב, אלא ודאי, זו היא השכינה שנקראת ארץ, ותפארת, הנקרא שמים, הוא עמה, שלא נפרד ממנה אפילו בנפילה שלה, לקיים בה, אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן. ומאין לנו, שהאמת, שהוא ז"א, נפל עמה, שכתוב, ותשלך אמת ארצה. הרי שהגורם לנפילת המלכות גורם ג"כ לנפילת ז"א וע"כ הנשבע לשקר גורם לנפילת שמים וארץ. ומי שנשבע אמת, הוא מקיים **א** מת **מ** ארץ **ת** צמח, שהוא עמוד האמצעי דהיינו ז"א הנקרא אמת, שבו עומד הבנין, ז"ש בר **א** אלקי **ם** א **ת** שסופי תיבות הוא **אמת**, ואח"כ, השמים ואת הארץ. הרי שבנין שמים וארץ מתקיים על אמת.

פסקה תט

ובגין דשבועה איהו וכו': ומשום שהשבועה היא בנין של עולם הזה, מלכות, אין לו קיום בלי יסוד, שהוא דבר שיש בו ממש, שהוא הנושא למסך, שעליו יוצא זווג החסדים כנ"ל. נדר, שהוא עולם הבא, בינה, עולה על שבועה, והוא חל על דבר שאין בו ממש, שהבינה אינה צריכה יסוד להתקיים עליו, שהוא ברית, שבו תשמיש המטה. כי בג"ר אין החכמה צריכה לחסדים להתלבש בהם, כנ"ל. ומשום זה ביום הכפורים, שהוא עולם הבא, בינה, שבו תקנו **כל נדרי**, משום שהנדר הוא מבינה, אסור בתשמיש המטה, שאין זווג דיסודות נוהג בבינה. כנ"ל.

פסקה תי

תמן אות ברית וכו': שם, בבינה, אות ברית שהוא **י**', דהיינו יסוד דבינה, הוא עטרה של ספר תורה, שהוא צדיק, דהיינו יסוד דז"א. כמו שהעמדנוה, העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה, ולא תשמיש המטה, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם.

פסקה תיא

ובגין דלית שמוש וכו': ומשום שאין שמוש בעולם הזה, שהוא מלכות, בתגא, שהוא עטרה על ראש צדיק, הנוהג רק בבינה, העמידו בעלי המשנה, כל המשתמש בתגא חלף, מן העולם. כי התגא בעולם הזה, הוא למטה מן היסוד ואינה בראש צדיק. הנקודות הן שמוש לאותיות, אבל בעולם הבא שהוא בינה, אין שימוש לאותיות, שרומזים לזו"ן. ומשום זה בס"ת, אין נקודות באותיות אלא תגין, שהם נמשכים מבינה, והם עטרה בראש האותיות שהם זו"ן. ומשום זה מי שמשמש בספר תורה חלף מן העולם. וכך, מי שמשמש במי ששונה הלכות, עליו אמרו רבנן, דאשתמש בתגא חלף.

פסקה תיב

אתו כלהו מארי וכו': באו כל ראשי הישיבות והשתטחו לפניו, ואמרו, ודאי שהקב"ה מדבר בפיך, ולו אנו משתחוים, ואנו מכירים בדברים אלו, שאין ילוד אשה אחר חוץ ממך, יכל לדבר אותם. ודאי דברים אלו מעידים עליך, שאתה הוא שנאמר בו. פה אל פה אדבר בו. אין לעכב את אליהו ממך, אלא לבקש מן הקב"ה שיוריד אותו אליך מלא עשירות מלא סגולותבשבילך.

פסקה תיג

רעיא מהימנא עבד וכו': רועה הנאמן, עבד הנאמן, עליך עבד עברי, נאמר, הענק תעניק לו. הענק לו, תעניק לבניו, את דברים הנסתרים האלה. **ומגרנך**, בגרנה של תורה שלך. **ומיקבך**, בגרן ויקב הכתוב מדברעל דרך שהעמידוהו בעלי המשנה, בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר.

פירוש. גרן, הוא ז"א, יקב, היא המלכות. ויש בחינת דינים דדכורא, שהם נמשכים מנקודת השורק. והם **פסולת גרן**. ויש דינים דנוקבא, הנמשכים מנקודת החירק (כמ"ש לעיל בראשית א' ט"ו ד"ה ההיא ע"ש) והם פסולת היקב. כי יקב הוא הנוקבא, דהיינו מלכות.

פסקה תיד

יקב, יחוד קדושה ברכה וכו': יק"ב, הוא ראשי תיבות **י** חוד **ק** דושה **ב** רכה, דקודשא בריך הוא, והיא השכינה, דהיינו מלכות שהיא **ברכה** של הקב"ה, בעת שהיא בסוד הימין, דהיינו חסדים. והוא **קדושה** של הקב"ה בעת שהיא בשמאלו, דהיינו בחכמה. והיא **יחוד** של הקב"ה, בעת שהיא בקו האמצעי. והקב"ה, כך עולות האותיות שלו במספר **יב**"ק, שהוא אותיות יקב, כזה **הקב**"**ה**, בחשבון **יב**"**ק**. כי הקב"ה הוא ז"א, והנוקבא ה"ס החשבון של ז"א.

פסקה תטו

ומאן דאיהו בק"י וכו': ומי שהוא **בקי**, שהוא אותיות יקב, **בהלכה** שלו, שהיא השכינה, הקב"ה עמו, שבשבילה לא יזוז ממנו לעולם. שיש **הלכה** שהיא נערה משמשת שלה מצד הנער מטטרון שבבריאה, ובשבילה אמרו **הלכה** כפלוני, שסובבת על הנערה שלה. אבל **הלכה** שלך, רועה הנאמן, היא שנאמר בה, הלכה למשה מסיני, מפי הגבורה נתן לך הקב"ה בתו שלו. שהיא השכינה.

פסקה תטז

ובגין דא על וכו': ומשום זה, על הלכות אחרות נאמר, רבות בנות עשו חיל. על הלכה שלך נאמר, ואת עלית על כלנה, שנתגברה על כולן בגבורה. ה' עמך גבור החיל. התתקן בך, והשלם בנין המלך, שהוא השכינה. כי הוא בונה את בנינו על פיך ועל ידך. אשרי חלקך.

פסקה תיז

פתח רעיא מהימנא וכו': פתחרועה הנאמן ואמר, המלאך הגואל אותי מכל רע, שהוא השכינה, שנאמר בה, ויסע מלאך האלקים, יברך אתכם בעולם הבא. שהוא בינה. וידגו לרוב בקרב הארץ, היינו בעולם הזה. שהוא מלכות. שיהיו ממשלתכם בשני עולמות שאתם חיים. שמי שהוא מעולם הזה, שהוא מלכות, נקרא חי, כמ"ש עץ חיים היא למחזיקים בה. חיים שם בבינה, חיים כאן במלכות.

פסקה תיח

מה דלאו הכי וכו': מה שאין כן, מי שמלובש באלו הקליפות, של עור בשר עצמות וגידים של גוף השפל, שהרוח הוא מת שם, מה מת אינו רואה אינו שומע אינו מדבר ואין לו תנועה בכל האיברים שלו, כך הרוח אינו רואה מה שלמעלה ממנו, שנאמר עליהם בתורה, דע מה למעלה ממך, עין רואה, ואזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבים.

פסקה תיט

דכמה מלאכין אזלין וכו': שכמה מלאכים הולכים עמו, שנאמר בהם כי מלאכיו יצוה לך, ואין לו רשות בגוף הזה, להסתכל בהם ולשמוע קולם, שהם חיות אש מדברות ומקדשות ומברכות להקב"ה ולישראל יחד. כל שכן לשכינה שהיא עליהם, וכל שכן להקב"ה שהוא למעלה משכינה, שבה מקבל תפלות ישראל.

פסקה תכ

ובגין חובין הוו וכו': ובשביל העונות היו מתלבשים באלו הקליפות כמו האדם, שעונות אבותיהם בידיהם. וזהו שהעמידו בעלי המשנה, כשאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם.

ומשום אלו הקליפות שמחמת העונות, אמר הכתוב, כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם. ובשביל אלו הקליפות הקב"ה מתכסה בכמה כנפים, שנאמר בהן בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו וגו'.

פסקה תכא

לעתיד לבא ולא וכו': לעתיד לבא, נאמר, ולא יכנף עוד מוריך והיה עיניך רואות את מוריך, כי כשאתם בעולם הזה דהיינו מלכות, שאין לכם קליפות, ועורות, יש לכם רשות להסתכל בבני העולם, ובני העולם יש להם רשות להסתכל בכם. ומשום זה נאמר עליכם שאתם חיים, והעולם שלכם הוא עולם החיים. אבל עולם השפל הזה, הוא עולם המתים, שכל האלהות של אומות העולם, מבלעדי ה', כולם מתים.

פסקה תכב

אמ"ל רבי שמעון וכו': אמר לו ר"ש, רעיא מהימנא, עם כל זה שאתה אינך יכול להסתכל בבני העולם הבא בעינים ולא במלאכים כל שכן בהקב"ה ושכינתו, אבל בעין השכל של לבך אתה רואה הכל, בבני עולם הבא ובמלאכים ובהקב"ה ושכינתו המסבבים אותך. ומשום זה אמר שלמה, שכתוב בו, ויחכם מכל האדם, ולבי **ראה** הרבה חכמה. דהיינו בעיני השכל.

פסקה תכג

אבל בנבואה לית וכו': אבל בנבואה, אין רשות לנביא להסתכל בו בעין השכל, אלא בעינים, שהוא מראה וחזיון של העינים, ז"ש במראה אליו אתודע. ועוד, בחזיון לילה. מראה היא ביום, חזיון הוא בלילה. והכל בעינים ולא בעיני השכל של הלב. וב' העינים הן ב' מתווכות של הלב, שמתווכות בין היצה"ר שבלב לבין האדם, ומשמשים שלו. והוא מלך ביניהם. ומשום זה חכם, הרואה בעיני הלב, הוא טוב מנביא שרואה בעינים. וכן הוא ב' אזנים הם ב' משמשי הלב.

פסקה תכד

ובג"ד אוקמוה רבנן וכו': ומשום זה העמידו רבנן הלב רואה והלב שומע, ולא עוד אלא שאמרו בלב, הלב מבין, הלב יודע. ובלב כל חכם לב נתתי חכמה. הרי חכמה ותבונה ודעת כלב, שבהם נעשו שמים וארץ ותחומות, ובהם נעשה המשכן. ז"ש, ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת. מה שאין כל כך בעינים.

פסקה תכה

ורעיא מהימנא מאן וכו': ורועה הנאמן, מי שכל כך בלבו, רואה יותר מנביא, כל שכן המחשבה שלך, שאין לה סוף, ובה תסתכל, בההוא שאין בו סוף, מה שלא היה לך רשות בתחילה להסתכל בעינים. ז"ש וראית את אחורי ופני לא יראו.

פסקה תכו

אלין טפשי דלבא וכו': אלו אוילי הלב, הם מתים, וסומים, באלו הקליפות של הגוף, אבל אצלך אין אלו חשובים כלום. ואינם מפסיקים בינך ובין הקב"ה ושכינתו, וכל בני עולם הבא והמלאכים, כי כן יבא אליך באלו החלונות, של העינים, ואזנים, ונקבי האף, והפה. כמלך הבא בסתר לחדרי חדרים לדבר עם בנו. ומשום זה מתפללים ישראל בתפלתם, אתה חופש כל חדרי בטן רואה כליות ולב ואין כל דבר נעלם ממך.

פסקה תכז

והיינו דאמר שלמה וכו': והיינו שאמר שלמה, משגיח מן החלונות. ואלו הם החלונות, של העינים והאזנים ונקבי האף והפה. בז' נקבים אלו עולה הנשמה בז' מיני בשמים וכן התפלה עולה בז' מיני בשמים אלו, שהם, נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מור ואהלות עם כל ראשי בשמים. בזמן ההוא של התפלה, עולית כך, מקוטרת מר וגו'. הקב"ה שואל עליה, מי זאת עולה מן המדבר מקטרת מר ולבונה וגו'. **מי זאת**, ודאי מצד **מ"י** שהוא בינה, ודאי כלולה מז' מיני בשמים. שהם חג"ת נהי"מ שלה המאירים בסוד הריח שהוא הארת החכמה.

פסקה תכח

ודא ק"ש כלילא וכו': וקריאת שמע זו כלולה מחמשים שערים, שבבינה, שהם כ"ה כ"ה אותיות, כ"ה שבק"ש של שחרית וכ"ה בק"ש של ערבית, כלולים מז' ברכות, בשחר, שתים לפניה ואחת לאחריה, ובערב, שתים לפניה ושתים לאחריה. והם, ז' ספירות הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד, כי כל בשמים וארץ, שהוא יסוד, עד לך ה' הממלכה, שהיא מלכות. שהיא כלולה מג' בשמים, **מקטרת מר**, זהו כתר. **ולבונה**, זהו חכמה. **מכל אבקת רוכל**, זהו בינה. קום השלם המצות של אדונך.

פסקה תכט

לא תהיה אחרי רבים לרעות וגו': אחרי רבים להטות. ומפרש. **אחר רבים להטות**, אין רבים פחות מג' ואם אין בית דין של ג' אין להטות אחרי דינו. בין דין, הוא השכינה. בג', הם ג' חיות של המרכבה שלה. שהם חג"ת. והיא השכינה, נקראת דין תורה, דין של אמת, שעמוד האמצעי, שהוא ז"א, נקרא אמת, והשכינה היא הדין שלו. וכל דיין

שאינו דן דין אמת לאמתו, זה הוא כאלו השליט את סמאל בעולם. ותשלך אמת ארצה, שהוא ז"א, ומפיל השכינה עמו, ומקים את הגיהנם, שהוא בת זוגו של סמאל, עם סמאל. במקום של דין אמת, הוא מקים שפת שקר. דין אמת, הוא עמוד האמצעי, שפת שקר, הוא גיהנם וסמאל.

פסקה תל

ובג"ד כד דיין וכו': ומשום זה, כשהדיין דן דין, הגיהנם פתוח לפניו משמאלו, שהוא בת זוגו של סמאל. וחרב על צוארו. שהוא מלאך המות. סמאל מאחורו של הצואר, והגן עדן פתוח לימינו, ועץ החיים פתוח לפניו על ראשו.

פסקה תלא

אי דן דינא וכו': אם דן דין שקר, שולט עליו מלאך המות ושוחט אותו, ואח"כ שורף אותו בגיהנם, ואם דן דין אמת, הקב"ה מביאו לגן עדן, ומטעימו מעץ החיים, שכתב עליו, ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם. לעולם שנברא בתורה, שנאמר בה, עץ חיים היא למחזיקים בה. עץ חיים, הוא תפארת. חיים שלו, הוא חכמה ובינה. חיי המלך ודאי.

פסקה תלב

ולעולם דינא דמלכותא וכו': ולעולם, דין המלכות הוא דין. והדין הוא בלב, ונאמר בו הלב רואה. ומשום זה אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות. וכאן אין **דיין** אלא הקב"ה. מה **שעיניו רואות**, היינו כי ה' עיניו משוטטות. עיניו על דרכי איש.

פסקה תלג

ובהון, משגיח מן החלונות: היינו בז' נקבי האדם, בשתי עינים בשתי אזנים, בשני נקבי האף והפה. הרי ז' ספירות של אמא עלאה. וכך מסתכל במעשיו בז', מצד השכינה, התחתונה, בשתי ידים והצואר, שהם ג'. ועם גוף וברית, שהם ת"ת ויסוד, הם ה', ועם שתי רגלים, הרי שבע. שהם ז"ס של השכינה התחתונה. ב' אותיות השם **י"ה**, שהוא בג"ר, עם המילוי שלהן, שהן **יו"ד ה"א**, הן שבע אותיות בשבע אותיות אלו שלו, מסתכל בשבעה נקבים של הראש. ונקראים נקבים על שם נקבה, שהוא אמא עליונה, שנקביה פתוחות לקבל. ב' אותיות **ו"ה**, שהן בגוף, דהיינו שכינה התחתונה, עם אותיות המילוי שלהן, שהן **וא"ו ה"א**, הן ז' אותיות, בז' אותיות אלו שלו, מסתכל בז' אברים שלמטה, שהם הידים והצואר וכו', שהם תקון הגוף, שבהם עשיית המצות.

פסקה תלד

אשתו כגופא דמיא וכו': אשתו של ז"א, שהיא השכינה, דומה לגוף, שגופו של אדם התחתון נמשך ממנה, ועל שם המצות, הוא נקרא אברים, דהיינו רמ"ח אברים. ועל שם

השכינה, הוא נקרא גוף. כי מצד האחר אין גוף, אלא לבוש, שהם עור ובשר וכו'. ז"ס עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תסוככני. שבמקום שאין השכינה שם, לא נקרא גוף ההוא של אדם התחתון אלא לבוש של האדם, שהוא ז"א, שהוא תורה הנקראת אדם. זאת התורה **אדם** כי ימות באהל. כתפארת **אדם** לשבת בית. ובמקום ששם מצוה, שהיא השכינה, נקרא גופו של אדם התחתון, גופו של אדם. כמו גופי הלכות ופסקי דינים, שהם שמות השכינה.

פסקה תלה

קב"ה שופט עמודא וכו': הקב"ה שופט, היינו עמוד האמצעי, שהוא ז"א, שמצד הבינה, דהיינו המוחין דג"ר הנמשכים מבינה, שהוא הוי"ה, נקרא שופט. דיין, נקרא מצד המלכות. שוטר, הוא שליט, כמ"ש ויוסף הוא השליט. וכל הספירות הן שופטים מצד אמא עלאה, שהיא בינה, שבה המוחין שהתפארת הנמשך ממנה הוא שופט, ובו כלולות כל הספירות. והן שוטרים מצד המלכות, שבה השליטה, והצדיק שוטר ומושל משם.

פסקה תלו

מדבר שקר תרחק וגו': הוא מצוה להשוות את בעלי הדינים ולהתרחק מדבר שקר, שלא יאמרו, משא פנים יש בדבר. כי הקב"ה נאמר בו אשר לא ישא פנים ול **א** יק **ח** שח **ד**, בסופי תיבות נמצא **אחד**, דיין הזה צריך להיות כמו האחד, שהוא הויה אחד, שלא יקח שחד, שהוא יהיה בצורתו.

פסקה תלז

ובדינא, להשוות תרווייהו וכו': וכן בדין, צריך להשוות שני הבעלי דינים כאחד, שלא יטה הדין לזה יותר מזה, אלא במשקל אחד, עד שיקבלו הדין. ולאחר כך, כל אחד נידון לפי מעשיו.

פסקה תלח

ואוקמוה מארי מתניתין וכו': והעמידוהו בעלי המשנה, צדיק, יצר הטוב שופטו. רשע, יצר הרע שופטו. בינוני, זה וזה שופטו. מי שהוא מעץ החיים, שנמשך מז"א, אין לו דין כלל, אין לו יצר הרע. וזהו צדיק גמור, וזהו צדיק וטוב לו, ואין טוב אלא תורה, ז"ש, כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו. וצדיק ורע לו, הוא מעץ הדעת טוב ורע, שהוא המלכות. ולמה נקרא צדיק כיון שרע לו, שהוא היצה"ר שנקרא רע. אלא משום שיצר הטוב שולט עליו נקרא צדיק ורע לו, שרע ההוא, הוא תחת רשותו.

פסקה תלט

רשע וטוב לו וכו': שואל, רשע וטוב לו, שהוא התורה הנקראת טוב כנ"ל, א"כ למה נקרא רשע. ומשיב, משום שהוא עלה להיות ראש ביצר הרע שלו, והטוב הוא תחת רשותו, כעבד תחת רבו. ואע"פ שרשע הוא מכתיר את הצדיק, וצדיק גמור יכול להענישו, גם ענוש לצדיק לא טוב, כי משום טוב ההוא שהוא תחת רגליו של הרשע, אין להענישו, אולי יחזור בתשובה ויתגבר על יצרו, והיצר הרע יהיה עפר תחת רגליו.

פסקה תמ

דמסטרא דרשע וטוב וכו': שמצד הרשע וטוב לו, השכינה שוכבת, כש"א, ותגל מרגלותיו ותשכב. זה הוא, ושפחה כי תירש גבירתה. שפחה היא נקבה דיצר הרע. יצר הרע הוא זכר, בשבילו נאמר, וכבודי לאחר לא אתן. והזר הקרב יומת. כי יצר הרע נקרא אחר, ונקרא זר.

פסקה תמא

ומסטרא דצדיק ורע לו וכו': ומצד הצדיק ורע לו, השכינה היא עטרה על ראש האדם, והשפחה היצר הרע נכנעת תחת גבירתה. ומצד הצדיק הגמור, אין זר ואין יצר הרע. ומצד הרשע הגמור, אין לו חלק בשכינה, כי אין חלק לאדם בשכינה אלא מצד הטוב.

פסקה תמב

ולית כל שכינתא וכו': ואין כל שכינה שוות. כי השכינה של העץ הדעת טוב ורע, הוא כסא, שהוא בעולם הבריאה. או בגוף האדם. אבל השכינה של עץ החיים, שהיא בעולם אצילות, עליה נאמר לא יגורך רע. אבל משום שנאמר בה ומלכותו בכל משלה מי שפוגם המקום שלה, שבבריאה או בגוף האדם, נחשב כאלו עשה קלון במטרוניתא עצמה שבאצילות. כי בזיון המטרוניתא היא מי שמזלזל במקומה. ובזיון המטרוניתא הוא בזיון של המלך שהוא ז"א, ונמצא פוגם גם בז"א.

פסקה תמג

כל שכן מאן וכו': כל שכן מי שמעביר אותה ממקומה שבבריאה, ומשים שפחה תחתיה, כי בכל מקום שהוא פוגם אין המטרוניתא שורה שם אלא השפחה, שהיא פגומה ושורה במקום פגום. והפגם של האדם מחמת עונותיו, פוגם בכל האברים שלו, עד שאין המטרוניתא מוצאת מקום לשכון שם. ואין לו תקנה, עד שיחזיר אותה על כל האברים שלו. דהיינו שישוב על כל עונותיו.

פסקה תמד

אמר בוצינא קדישא וכו': אמר המאור הקדוש, ר"ש, רועה הנאמן, משום זה אתה מתקן בחבור הזה של רמ"ח מצות, להמליך את הקב"ה על כל האברים של השכינה, בכל מצוה ומצוה, ואין אתה דואג לכבודך. אשרי חלקך, שכמו שאתה ממליך את הקב"ה על כל אברי השכינה, שהם בעלי מדות של כל ישראל, כי בעלי מדות הם אברי השכינה, כך עושה הקב"ה להשרות שמו עליך, וימליך אותך על כל מחנות עליונים והתחתונים.

פסקה תמה

קום רעיא מהימנא וכו': קום רועה נאמן, לסדר דינים בהלכות נזיקין, בסדר של שם הזה, הויה. שהוא, רכב אלקים רבותים אלפי שנאן, שהם שור נשר אריה אדם. (1) כי מצד ימין, ששם הויה, כך הוא בסדר של ד' החיות, אדם אריה נשר שור. אשר שור, שהיא גבורה הוא לאחרונה. ולפי השינוי הנעשה בהם, כך הוא התנועה והסדר של החיות. והחיות של צד האחר, שהם הנזיקין שבשמאל, כך הוא סדורם, **שנא**"**ן**, שהוא שור נשר אריה אדם כנ"ל, ומשום זה ההתחלה שלהם, השור, קשור בד' אבות נזיקין, השור והבור והמבעה וההבער, והסיום שלהם אדם, שהוא מועד לעולם.

פסקה תמו

קום אתער בדינין וכו': קום התעורר בדינים. פתח רעיא מהימנא ואמר, אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך. **אדני** בהפיכת האותיות היא **דינא**. ומשום זה אמרו בעלי המשנה, דינא דמלכותא דינא, משום שהמלכות נקרא אדני שהוא אותיות דינא. כל הדינים בשם הזה נדונו. ונדונים ב **ד'** וב **ג'**, ב **ד'** היא השכינה שכנגד ג' אבות, שהיא רביעי אליהם. וב **ג'** הוא עמוד האמצעי, דהיינו ז"א שכולל חג"ת, שהוא דיין אמת. והוא דיין, לדון מצד אדנ"י, שהוא מלכות. ששם הוא דיין אמת. ומצד שם אלקים, שהוא בינה, הוא שופט. ז"ש, כי אלקים שופט.

פסקה תמז

ומה דינין אינון וכו': ומה הם הדינים. אחד לדון בנזקי שור. שני, לדון בנזקי בור. שלישי, לדון בנזקי אש. רביעי, לדון בנזקי אדם. ואחריהם לדון בדין ארבעה שומרים, שומר חנם, ושומר שכר, והשואל, ונושא שכר. כנגדם ארבעה דינים, דין חלוקת השותפין, דין חלוקת קרקעות, דיני עבדים ושפחות, דיני תובע ונתבע בכמה מיני תביעות דחיוב ממון, וגזל ואבדה או שמזיק לחבירו, והורגו באחד מד' מיתות בית דין.

פסקה תמח

אדון איהו קב"ה וכו': אדון, הוא הקב"ה באדנ"י, כי אדון הוא מלשון דין. לדון בכל מיני דינים לשפחה רעה כי תירש גבירתה, שממנה נמצאים כל הנזקים, שהם מלאכי חבלה, שמהם הנשמות של הרשעים. כמו שהעמידו בעלי המשנה, נשמות הרשעים הן הן המזיקים שבעולם. אל אחר, הוא מזיק גזלן רשע, ובת זוגיה הוא סם המות.

פסקה תמט

נזק שבת ובשת ורפוי וכו': נזק שבת ובושת ורפוי צריכים לשלם להשכינה ובניה, שהם ישראל. ומפרש. **שבת**, הוא בטול תורה שהס"א בטלה מן הבנים. **ורפוי**, שגרמה להם להתרפות מדברי תורה. **נזק**, בכמה נזקים של מלאכי חבלה בעלי משחית אף וחימה. **ובשת**, שהיו מבזים את השכינה באלילי שקר שלהם, והיו אומרים איה אלקיך. וכמה גזלות גזלה שפחה הרעה, שנאמר בה, גזלת העני בבתיכם.

פסקה תנ

כמה ברכאן גזלת וכו': כמה ברכות גזלה שפחה הרעה מן השכינה, בכובד המס, ובכובד כמה דינים משונים על בניה, וכמה קרבנות של בית המקדש שבטלה מן המטרוניתא. ובשת של המטרוניתא, שנשארה ערומה מד' בגדי זהב המאירים מד' טורי אבן, שהם חו"ג תו"מ, בי"ב אבנים מרגלית, שכל אחת מחו"ג תו"מ כלולה מג' קוין והם י"ב. מעיל בכמה זגים ורמונים. וד' בגדי לבן, שבהם היתה המטרוניתא מתקשטת לפני המלך. ז"ש וראיתיה לזכר ברית עולם. וגזלת הגבירה, שהיא השכינה, כמה מאכלים של הקרבנות.

פסקה תנא

שור מועד בעלה וכו': שור המועד, בעלה של השפחה רעה, נכנס לבית המלך אדונו, בארבעה אבות נזיקין שלו, שהם, עון ומשחית אף וחימה, שכולם מועדים לקלקל. בגופו הרביץ על הכלים, מזבח מנורה שלחן ושאר כלים, רבץ עליהם ושבר אותם. ובשן שלו, אכל כל הקרבנות והמאכלים של השלחן, והשאר ברגליו רמס. ובקרן שלו, הרג כהנים ולוים, הרס הכל, חלל ממלכה ושריה.

פסקה תנב

הבור נוקבא בישא וכו': הבור, הוא נקבה הרעה, לילית, בבית שלה שהוא בית האסורים, חטפה שפחה הרעה, את המטרוניתא ובניה, שהם ישראל, בגלות שלה, ושמה אותם בכמה שרשראות, ואסרו בניה, ידיהם מקושרים לאחור. היא ישבה בגוים וגו', ולא עוד אלא כל מכבדיה הזילוה וגו'.

פסקה תנג

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד אלא הקליפה הרעה, שהיא זונה שהיא הבער, דהיינו אש, ויצת אש בציון. אחר כך בא אדם בליעל, רשע, רביעי לאבות נזיקין, שהוא מבעה, שנאמר בו, אדם מועד לעולם בין ער בין ישן, ושלח את בעירו, דהיינו המחנות שלו, ואכל וכילה וקצץ כרמים ופרדסים של ירושלים, והשחית הכל.

פסקה תנד

רבון עלמא אנת וכו': רבון העולם, אתה אמת, ותורתך אמת, נתת לנו מצות תפילין, שלצדיקים גמורים הוא שכר כפי מעשיהם, שהם פאר על ראשיהם. והם משמשים בזה את אביהם ואמם, שהם זו"ן, כמו הגוף, שכל אבריו משמשים אל הראש. וכך האשה, שהיא המלכות ותפלה של יד, משמשת לבעלה, שהוא ז"א.

פסקה תנה

ואית מלאכין דאינון וכו': ויש מלאכים שהם משמשים את הגוף. ומלאכים המשמשים את הנשמה, וכמו שיש הפרש בין גוף לנשמה, כך יש הפרש בין מלאכים דגוף ומלאכים דנשמה. ויש נשמה לנשמה, ומלאכים למלאכים, כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם. ואלו שהם נשמה לנשמה, שהוא מאצילות, כולם אחד, שאין בהן פירוד משהו, ואע"פ שבדרך משל כל מדרגה תחתונה כלפי עליונה היא כגוף אל נשמה, משום שמקבלים אלו מאלו. וכך השכינה, אע"פ שהיא כנגד שאר האורות שבעולם הבריאה, כנשמה אל גוף, כנגד הקב"ה, שהוא ז"א, נחשבת כגוף. אבל הכל אחד, כאן הגוף והנשמה הכל אחד. מה שאין כן באדם, שהגוף והנשמה הם בפרוד, זה חומר וזה שכל, זה חיים וזה מות, אבל הקב"ה חיים, ושכינתו חיים. ז"ש, עץ חיים היא למחזיקים בה.

פסקה תנו

וכל אינון דרשימין וכו': וכל אלו הרשומים בסמנים של הקב"ה ושכינתו, שבימות החול הם אות תפלין ואות מילה, ובשבת רשומים בזכור ושמור. ורשומים בתורה שבכתב שניתנה מימין, ובתורה שבעל פה שניתנה משמאל. והקב"ה זכור מימין ושמור משמאל. והשכינה, זכירה מימין ושמירה משמאל. וכך הם תפלין של ראש של האדם היא מימין, ותפלין של יד. היא משמאל. וכך השכינה נקראת, תורת ה' תמימה מימין שבה, ומצוה משמאלה. וזהו מצד עמוד האמצעי, שהוא ז"א, הכלול דין ורחמים שהם זכור ושמור, ומצדו נקראת גם המלכות זכירה ושמירה, כי מצד המצות היא שוה עמו במדרגה.

פסקה תנז

אבל מסטרא דחסד וכו': אבל מצד החסד, הקב"ה הוא זכור והשכינה שמור. כמו שהעמידו בעלי המשנה, זכור לזכר, ושמור לכלה. משום שבימין ושמאל שמחזה ולמעלה דז"א, הענפים מתפרדים, כעין כנפי ריאה שהן פרודות מלעלה. וכנגדם החיות, שנאמר בהם ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה, שהוא כנגד הפתוחות שבספר התורה. למטה, דהיינו מחזה ולמטה ששם הנוקבא הנקראת מצוה, שניהם, ז"א ומלכות, הם ביחוד אחד, כמו הסתומות שבספר התורה, שאין שם פרוד. וע"כ שניהם שוים, וכמו שז"א נקרא זכור, נקראת גם היא זכירה ושמירה וכו' כנ"ל. משא"כ למעלה מחזה בימין ושמאל אשר שם, נקראת המלכות רק שמור ולא זכור. ומשום זה, במקום היחוד, שהוא גוף, דהיינו מלכות, דומה לשדרה של הלולב, אם נפרצו או נפרדו עליו פסול.

פסקה תנח

בכמה רשימין רשים וכו': בכמה רשומות רשם הקב"ה את ישראל, שיהיו ניכרים אל המלאכים. אלו מישראל הנמשכים מימין, תלוים בהקב"ה. אלו שמשמאל תלוים בשכינה. או אלו התלוים בהקב"ה ושכינתו ביחוד אחד. ומפרש, ודאי אלו שיש בהם תורה, רשומים בימין, בחסד. ואלו שיש בהם מצוה, רשומים בשמאל, בגבורה. ואלו בעלי התפילין ואות שבת ואות ברית, רשומים בצדיק, שהוא יסוד.

פסקה תנט

ובעירן עמי הארץ וכו': ואותם מישראל, שהם, בהמות, עמי הארץ, הם רשומים בהעברת הערלה והפריעה. שהם שני סימני טהרה. וכן העופות בשני סימנים, בזפק ובקרקבן הנקלף, בהעברת הזפק, והקליפה של הקרקבן, הם רשומים בעופות לאכול. והבהמות בשני סימנים, מעלת גרה ומפרסת פרסה. כולם רשומים בשני סימנים, כמו הערלה והפריעה הנעברים מעם הקדוש.

פסקה תס

אבל תלמידי חכמים וכו': אבל תלמידי חכמים כולם רשומים למעלה, מהם בכסא, שהוא המלכות. ומהם במלאכים, בארבע החיות הנושאות את הכסא. מהם בככבים ומזלות ומהם רשומים במדות, בספירות, שהקב"ה נודע בהם. ואלו העוסקים בתורה ומצות לשם הקב"ה ושכינתו, שלא על מנת לקבל פרס, אלא כבן המחויב בכבוד אביו ואמו, זה מתקשר ודאי, ונרשם בעמוד האמצעי, שהוא הקב"ה, ושכינתו, כאלו היו בו אחד. ומי שיש בו תורה בלא מצוה, או מצוה בלא תורה, כביכול, כאלו היו בו בפרוד.

אבל בזה וזה, בתורה ומצוה, הוא כאילן שענפיו מתפרדים לימין ושמאל, והאילן הוא היחוד של שניהם באמצע.

פסקה תסא

רשיעיא אינון רשימין וכו': הרשעים, הם רשומים בלא סימני טהרה, הם, שאין להם תפילין על הראש ועל הזרוע, והם שאינם רשומים בתורה ומצות. והם שאינם שומרים זכור ושמור. ואינם רשומים בתכלת ולבן של הציצית. ואלו שאינם רשומים בסימנים האלו, שקץ הם לכם, הם אינם ישראל, אלא עמי הארץ. מה אלו שאין להם סימני טהרה הם שקץ ושרץ, אף הם כן, שקץ ושרץ. כמו שהעמידו בעלי המשנה, עמי הארץ הם שרץ ונשותיהם שקץ, ועל בנותיהם נאמר, ארור שוכב עם בהמה.

פסקה תסב

ומיתתהון מיתה באתגליא וכו': ומיתתם הוא מיתה בגלוי. ואין מיתה אלא עניות, והמיתה של עניות שלהם לא יהיה בסתר, כעופות המרמזים על בעלי מצות, שמכסים את דמם, אלא בגלוי לעיני העם. ומפרש. כי עני חשוב כמת, ויש עניות שהוא מכוסית מעיני בני אדם. ויש עניות לעיני כל, כמו זריקת דם בהמה, שזריקתה לעיני כל, ששופכים הדם לפני כל. כך העניים, שדמם נשפך בפניהם לעיני בני אדם ונעשים ירוקים כמתים.

פסקה תסג

ואי הדרין בתיובתא וכו': ואם חוזרים בתשובה, ואינם פותחים פיהם להטיח דברים כלפי מעלה. והמיתה שלהם היא בסתימת פה, כבהמה, שהיא מתה ואין לה קול ודבור. ובוידוי שלהם, יאמרו כך, אין לי פה להשיב ולא מצח להרים ראש. ויתודה ויהיה מיחד להקב"ה בכל יום, ויקבל עליו שיהיה מיתתו באחד, כעין שחיטת בהמה בי"ב בדיקות של הסכין של שחיטה, עם הסכין עצמו, הם י"ג, כחשבון אחד.

פסקה תסד

ומברך ומקדש וכו': ומברך ומקדש להקב"ה בכל יום, בברכו וקדושה, ובכל אכילה ושתיה שלו. כעין שמברך הכהן שהוא חסד. **ברוך אתה** היינו ברכה. **אשר קדשנו**, היינו קדושה. כשהרוח **מברך** להקב"ה בכל יום בברוך, **ומקדש** לו בקדושה שלו. **ומיחד** לו ביחוד שהיא שכינתו, הקב"ה יורד על רוחההוא בכמה מחנות.

פסקה תסה

אליהו, ודאי בר נש וכו': אמר רעיא מהימנא לאליהו. אליהו, ודאי שגם סתם בן אדם, המברך ומקדש ומיחד המטרוניתא, כמה מחנות של המטרוניתא עולים עמו, ומחנות של המלך יורדים עליו, וכולם הם לשמרו ולהודיעו לרוח ההוא כמה חדושים ועתידות

בחלום של נבואה וכמה נסתרות. כמו יעקב, שנאמר בו והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו. ועל המחנות של המלך ומטרוניתא נאמר ויקרא שם המקום ההוא מחנים. אבל המלך ומטרוניתא עצמם אינם יורדים שם משא"כ הבעל תשובה הקב"ה עצמו יורד על רוח שלו כנ"ל.

פסקה תסו

אמר אליהו רעיא וכו': אמר אליהו, רעיא מהימנא, כך הוא ודאי. אבל משום שבכל מצוה ומצוה היתה ההשתדלות שלך ליחד הקב"ה ושכינתו בכל המחנות שלמעלה ומטה כך הקב"ה ושכינתו וכל המחנות שלו של מעלה ומטה מתיחדים ברוח שלך, בכל מצוה ומצוה, כבן מלך שאביו ואמו אוהבים אותו ונושקים אותו, ובאהבה שלהם, אינם מאמינים למחנות שלהם, אלא הם עצמם שומרים אותו.

פסקה תסז

בגין דההוא רוחא וכו': ומפרש דבריו. משום שרוח ההוא שלך הוא מצד עמוד האמצעי, דהיינו ז"א, שהוא **ו'** הכולל אבא ואמא שהם **י"ה**. נפש שלך היא בת יחידה מצד אות **ה'**, השכינה התחתונה, דהיינו מלכות, אינה זזה ממך. וכמו שאו"א שומרים הבן, שהוא ז"א, כן שומרים הבת, שהיא מלכות, במחנות העליונים, שהם מחנים. ובמחשבה העליונה, שהיא חכמה, מעלים את הרוח שלך. כמו שהעמידו, ישראל עלה במחשבה, שהיא **יוד הא ואו הא**. ומתי הרוח שלך עולה במחשבה. הוא כשהוא שלם, ונאמר בו, כל הנשמה תהלל יה. ובנפש שהיא **ה'** דהויה. כלומר, שגם הנפש עולה עם הרוח.

פסקה תסח

רוח ה', אתמר וכו': רוח הויה, נאמר בו כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח. שאם כלול מד' רוחות נקרא רוח הוי"ה, והם, רוח הויה, רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה וגו', ואם הוא שלם בד' אותיות הויה, עולה במחשבה, שהיא חכמה, ועלת העלות מעטרהו בכתר. בכל הכבוד הזה, הרוח שלך עולה ויורד בכל לילה. וכל הדברים שנתגלו לך בחסד, עליהם נאמר, ואתם הדבקים בהוי"ה וגו'. אתם, ולא אומות העולם. ומשום זה, זובח לאלהים יחרם, דהיינו לאלהים אחרים, בלתי להויה לבדו.

פסקה תסט

זכאה עמא קדישא וכו': אשרי העם הקדוש, שנקראים צאן של הקב"ה, להקריב עצמם קרבן לפניו, כמו שכתוב, כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה. ומקריבים עצמם כצאן בתענית. כי מיעוט החלב והדם של התענית הוא חשוב יותר מקרבן של

בהמות, שהיה מתמעט מהם דם וחלב וכל אלו אמורים ופדרים של הקרבנות הנשרפים כל הלילה.

פסקה תע

זכאין אינון דמקרבין וכו': אשרי הם שמקריבים הרוחות שלהם קרבנות לפני ה'. ובכל לילה ולילה שהרוח שלהם עולה אליו, אם הוא עולה **בתורה ומצוה**, בתורה, שהוא עשרת הדברות שניתנו מאת **י'** של הוי"ה, שמספר עשרת הדברות הם מאותיות **ה'** של הויה, שבגימטריא עשרה. ב **ו'** דהויה בששה חומשי תורה עם ספר בראשית. חמשה הם שנקראים חמשה חומשי תורה שחושב ב' הפסוקים של ויהי בנסוע הארון וגו' לספר בפני עצמו כדברי חז"ל. ויש חמשה ספרים משמות והלאה, ספר הששי ספר בראשית נקרא. ואם הוא עולה **במחשבה**, שהוא יוד הא ואו הא, שבג"ר, שנאמר בו, ישראל עלה במחשבה. ולאיזה מקום עלה. אצל הכתר, ששם עלת העלות מופלא ומכוסה.

פסקה תעא

זכאה מאן דסליק וכו': אשרי מי שעולה במצוה, שהיא מצות תפילין, שבהם ד' פרשיות, שבהם שם הוי"ה: **י'** דהויה, הוא קדש לי. **ה'** דהויה, הוא והיה כי יביאך. **ו'** דהויה הוא שמע ישראל, **ה'** אחרונה דהויה, הוא והיה אם שמוע. שהם במחשבה, דהיינו בג"ר, ב **ראש**. ולקשר המחשבה ב **יד**, שהיא השכינה, הנקראת תפלין של **יד**. כי השכינה היא כלולה ממעשה, דבור, ו' ספירות ומחשבה. כלולה ממעשה שהיא **ה'** דהיינו המלכות שלה, ומדיבור שהוא בינה שלה, ומן ו' ספירות שהוא ת"ת שלה, ומן מחשבה, שהיא יוד הא ואו הא הויה, שהם י"ד אותיות כחשבון יד. שהם ג"ר שלה. וי"ד אלו נרמזו: בד' פרשיות, והבית א' של התפלין של יד, וב' רצועות, הרי שבעה. וב' שינין, שבימין ושמאל של הבית של תפלין, הם תשעה. ועם הקשר של הרצועה, הם עשרה ועם ד' פרשיות שבתפלין של יד, הם י"ד, שבשביל זה נקראת השכינה **יד הויה**.

פסקה תעב

בגינה אתמר בידך וגו': בשבילה נאמר, **בידך** אפקיד רוחי וגו'. הרוח נפקד אצלה להוי"ה, והקב"ה יורד אליו לקבלו אצל השכינה. ושומרים אותו הקב"ה ושכינתו, ומי גרם זה, מי שבכל מצוה ומצוה מעלה השכינה אל הקב"ה.

פסקה תעג

וע' תיבין דיענך וגו': וע' תיבות, שבמזמור יענך ה' ביום צרה. הרומזים על ע' קולות שנותנת האשה הכורעת לילד, שה"ס ע' קולות שנותנת השכינה, מצערם של ישראל, לפני הגאולה. שאז הוא **יום צרה**. שואל ולמה היא צועקת. ומשיב, אלא ודאי, ישראל,

יש בהם בעלי תורה, ומלכים מצד אילת השחר, שהיא השכינה. ושתי מדרגות הן, **בקר ושחר**, ועליהם נאמר, נעימות בימינך נצח. **בקר**, של אברהם שהוא חסד זה עולה יותר ביום הגאולה עצמו, אבל **שחר**, הוא מוקדם ליום הגאולה, ומי הוא, הוא נצח, שהשכינה נקראת מצדו אילת השחר.

פסקה תעד

ובגין דא למנצח וכו': ומשום זה **למנצ"ח**, הכתוב לפני יענך ה' ביום צרה, שם יש **נצ"ח** שם יש **ל"מ**. כי למנצח הוא אותיות ל"מ נצ"ח. **נצח**, הוא על שם שליטת **השחר** שהוא נצח, **ל"מ** הם בגי' ע', שהם ע' הקולות שצועקת אילת השחר על בניה, שנתחזק עליהם השחרות בגלות, דהיינו שחרות **השחר** שהוא בע' שנים האחרונות. בזמן ההוא יתקיים בישראל, כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה כן היינו מפניך ה'. ועל כן, כיון שהשכינה מצטערת עמנו, נקוה לך ה' אלקינו שתגאל אותנו.

פסקה תעה

ובהון אילת אעילת וכו': ובהם, בע' קולות האילה, שהיא השכינה, מכנסת ראשה בין ברכיה. ראשה, זה צדיק יסוד עולם, בין ברכיה, שהן נצח והוד, ונשבע לה בו, בצדיק לגאול את בניה ב **בקר**, שהוא **אריה**, דהיינו חסד שנקרא אריה. **בקר**, הוא ימינו של אברהם, שהוא חסד, והוא משיח בן דוד היוצא מיהודה שנאמר בו גור **אריה** יהודה ומשום זה אמר הכתוב, חי ה' שכבי עד **הבקר**, עד שיופיע משיח בן דוד, שהוא **אריה** והוא **בקר**, דהיינו אור החסד.

פסקה תעו

ובה מוליך לימין משה זרוע וגו': משום שת"ת, שהוא מדרגת משה, הוא גוף, הכולל כל שש הספירות חג"ת נה"י, וחסד הוא זרוע ימין שלו. ומשה נקשר בשם **ע"ב**, שהוא חסד, שהוא מדרגת אברהם, שכן עולה ע"ב בחשבון ד' פעמים **ח"י**: וו"ו, שהן ראשי תיבות מן ג' הפסוקים, ויסע ויבא ויט, שה"ס השם ע"ב שיש בג' ענפי אבות, שהם חג"ת, כי ויסע הוא חסד, ויבא הוא גבורה, ויט הוא תפארת. הם ג' פעמים **ח"י**, שנקשרו ב **ש'** של משה, שיש בה ג' ענפים, שה"ס, ג' פנים, אריה שור נשר, כי נאמר בהם, ופני אריה אל הימין לארבעתן ופני שור מהשמאל וגו' ופני נשר לארבעתן. שהם חג"ת. **מ"ה** מן משה, הוא, ודמות פניהם פני אדם, שהוא מלכות, כי אדם בגי' מ"ה, והוא **ח"י** הרביעי. שה"ס **חי** ה' שכבי עד הבקר. שע"י אור הבקר ישלם **ח"י** הד' שהוא מלכות, וישלם השם ע"ב, הכולל ד' פעמים **ח"י** שבז' פנים של המרכבה, המרומזים ב **ש'** של משה **ובמ"ה** של משה.

פסקה תעז

דרועא שמאלא אתמר וכו': זרוע השמאל, שהוא גבורה, נאמר בו שמאל דוחה וימין מקרבת. שאע"פ שהקדים זמן הגאולה לחדש תשרי, שהעמידו בו בעלי המשנה, בתשרי עתידים להגאל. אמנם כיון שתשרי הוא שמאל לחדשים, תהיה דוחה את הגאולה, כדי שלא ימות משיח בן אפרים, בדינים של השמאל. כי משיח בן אפרים, הוא גלגול של ירבעם, שיש קטרוגים עליו מחמת שחטא והחטיא את הרבים. וע"כ דוחה מתשרי (כצ"ל) שהוא שמאל עד דיקרב הימין, שהוא פסח, זרוע ימין, דהיינו חסד. ואז יגאלו, לקיים בהם, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. וזה הוא, בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל. לקיים בהם ובחסד עליון רחמתיך אמר גאלך ה'.

פסקה תעח

ולבתר נטלי כלהו וכו': ואח"כ נוטלים כולם מגבורה, שממנו הוא משיח בן אפרים, שבא לקבל נקמה משונאיו. כי כך צריכים תחלה לנקות התבואה, שהוא ישראל, בימין. ואח"כ לשרוף הקש, שהוא בשמאל, ז"ש והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום. ואסיפת התבואה היא בעמוד האמצעי שבו נאמר ויאסף, לאיזה מקום נאסף. לבית, שהוא השכינה.

פסקה תעט

אבל בדרגא דמשיח וכו': אבל במדרגת משיח בן יוסף, הוא שרומז, עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחוך **השור** את ירק השדה, דהיינו משיח בן יוסף שנקרא שור. שעליהם נאמר, בפרח רשעים כמו עשב וגו'. מפסח עד תשרי תהיה הגאולה, שנקראת **עד**, ומשם ואילך תהיה השמדה שלהם, כמ"ש להשמדם עדי עד. עד שמגיע לתשרי, שהוא שור, בו יתקיים כלחוך **השור**.

פסקה תפ

וסמיכה דלהון דישראל וכו': והסמיכה שלהם, של ישראל בזמן הגלות, הוא בימין, שהוא אריה, חסד. אבל הקימה שלהם הגאולה הוא בגוף האילן, שהוא ז"א, וזה הוא, **כל הכורע כורע בברוך**, שהוא צדיק, דהיינו יסוד, שנאמר בו ביוסף הצדיק, והנה תסבנה אלומותיכם ותשתחוין לאלומותי. וזה הוא חי ה' שכבי עד הבקר. שלהיותם בחינת כריעה ושכיבה, הם צריכים לסמיכה בחסדים מן היסוד. **וכל הזוקף זוקף בשם**, שהוא מדרגת משה רבינו למעלה, דהיינו דעת, ומשה למטה, דהיינו ת"ת. בו יקומו כל ישראל, כאברי הגוף, שכולם זקופים בו בעת שהוא בעמידה. ובזה הוא כל הזוקף זוקף בשם, שעליו נאמר, ואדעך בשם.

פסקה תפא

יהון משיח בן דוד וכו': משיח בן דוד שהוא אריה, חסד, יהיה מימינו של משה, משיח בן יוסף, שהוא שור, גבורה, משמאלו דהיינו בסוד ג' קוין, שמימין אברהם, שהוא חסד, ומשמאל יצחק שהוא גבורה, ומשה עצמו שהוא נשר, תפארת, הוא באמצע. שלשלת שלהם, דהיינו ג' הקוין המכונים שלשלת, הוא מצד יעקב, כלומר, שהם ג' קוין הכלולים ביעקב שהיא ת"ת, וה"ס **ש** של משה הרומזים על ג' קוין הכלולים במשה, שהוא קו האמצעי, דעת. שז"ס, קדושה לך ישלשו, שפירושו, שכל קו כלול משלשתם, שמצד **אריה**, שהוא חסד, יש ג' פנים של האבות חג"ת, ונקראים שלשתם, אריות. בקר, היינו מן ג' פנים הכלולים בצד שמאל, נקראים שלשתם פרים מנגחים. וג' פנים הכלולים בעמוד האמצעי, שהוא משה ויעקב, נקראים נשרים. ועליהם נאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי. ונמצא שג' קוין אלו הם ט', שכל אחד כלול משלשה. והעשירית, או הרביעית לג' קוין הכוללים, היא אדם שהוא מ"ה בשמו של משה, הרוכב על ג' חיות, אריה שור נשר. שהם ג' ענפי **ש**' שבשמו דמשה.

פסקה תפב

ואתמר בישראל וכו': ונאמר בישראל, **וירדו בדגת הים**, היינו הממונים שבים שהם מצד הנחש, שהוא השר של מצרים שנתפשט בגלות האחרונה. מים עד ים. **ובעוף השמים**, היינו ערב רע, מן עמלקים נפילים, תערובת של כל האומות בגלות האחרונה, בכל צד, בין בישראל, בין בישמעאל, בין בעשו. **ובבהמה**, אלו הם בני עשו, שממשלתם בכל הארץ.

פסקה תפג

ויתקיים במשיח וכו': ויתקיים במשיח, וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ. וכך בב' משיחים, וכך בישראל. והכל בזכות **מ"ה** דמשה, שהוא פני אדם, ויבואו, דגל של משיח בן דוד, שהוא מיהודה. שאריה רשום עליו והדגל של משיח בן יוסף, אשר שור רשום עליו, והדגל של שילה, שהוא משה שהוא בגי' שילה, הוא אריה לימין שור לשמאל נשר באמצע, כי משה ה"ס נשר, דהיינו קו האמצעי, הכולל בתוכו ימין ושמאל, ואדם על כולם, שבכל אחד מג' פנים כלול בו אדם, שד' פנים לכל אחד מג' חיות, שה"ס ד' שבטים, שבכל אחד מהם ג' חיות, אריה שור נשר, שהם י"ב. ואצל פני אדם שהוא **מ"ה** שמו, דהיינו שהוא בגי' מ"ה יהיו בני משה, שבזמן ההוא יתקיים במשה, ואעשך לגוי גדול ועצום ממנו. בזמן ההוא, **מ"ה שהיה הוא שיהיה**. דהיינו משה, שהיה גואל

במצרים, הוא שיהיה גואל לעתיד. **ואשר להיות כבר היה**, דהיינו ב' משיחים, בן יוסף ובן דוד, כבר היו, כי כבר היה יוסף וכבר היה דוד.

פסקה תפד

והאלקים יבקש את נרדף: היינו ישראל, שנאמר בהם, ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם. שהיו נרדפים לפני הערב רב, זאבים הרעים, הרי בנימין זאב יטרף לנגדם, שטורף אותם. ויתקיים בעת ההוא, בבקר יאכל **עד**, דהיינו **עד** כי יבא שילה, שהוא משה, **ובקר**, זה הוא בקר דאברהם, שהוא החסד. כלומר, בבקר, בעת שיתגלה החסד הגדול, יתגלה **עד** שהוא משה. ולערב יחלק שלל, זהו ערב של יצחק, שהוא המלכות הנבנית מקו שמאל, ששם ב' המשיחים. בימינה משיח בן דוד ובשמאלה משיח בן יוסף. באחד, יאכל וישחית הממונים של אומות העולם שזה מב"י, ובאחד יחלק אותם לישראל, שהוא מב"ד.

פסקה תפה

ישראל דאינון אילת וכו': ישראל שהם, אילה, נרדפים מן הרשעים שהם אריות. ויתעורר נפתלי שהוא אילה שלוחה הנותן אמרי שפר, יתעורר בימין, שהוא אריה, משיח בן דוד, שנאמר בו, **גור אריה יהודה מטרף בני עלית**. ויחזור על אומות העולם, **כרע שכב**, עליהם לטרוף אותם. **מי יקימנו**, פירושו, שבזמן ההוא, מי הוא אל אחר שיקים אותו ולא יתן לו לטרוף אותם. או אומה ולשון שיוכלו לקום אותו מלטרוף אותם.

פסקה תפו

וישראל דהוו כיונה וכו': וישראל, שהיו כיונה, נרדפים מפני הנשר, שהוא מצד העופות של אומות העולם, בזמן ההוא יתעורר נשר דקדושה, ויפרש כנפיו על ערב האומות ועשו וישמעאל, שהם עמלקים, וערב רע של ישראל, וטרף אותם, שלא ישאר אחד מהם, לקיים מה שנאמר בישראל, ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר.

פסקה תפז

מתמן ואילך אין וכו': משם והלאה אין מקבלים גרים, כמו שהעמידו בעלי המשנה אין מקבלים גרים לימות המשיח, ואומות העולם שישארו, יעורר הקב"ה חיה דאדם לשלוט עליהם, לקיים בהם, כי הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו. ולקיים בישראל, וירדו בדגת הים וגו'. ומוראכם וחתכם וגו'.

פסקה תפח

ומסטרא דתבואות וכו': ומצד התבואות, ה' מיני לחם השבורים מכולם, בדישה וטחינה וכו', והם חטה ושעורה וכסמת ושבלת שועל ושיפון. המשיל אותם לישראל. ז"ש, קדש

ישראל לה' ראשית תבואתה. תבואת **ה** כתוב עם **ה**' שיורה על ה' מיני לחם. כשיצאו ישראל מגלות יהיו שבורים כך עד שיתברר אוכל מתוך פסולת, דהיינו קש, שהוא ערב רב, עד שיתבררו ויהיו ניכרים ישראל שביניהם, שכבר נבררו מתוך מוץ ותבן.

פסקה תפט

ועד דיתבררו מנייהו וכו': ועד שיתבררו מהם, **י** שבשם הויה שהיא רומזת על מעשר, אינו שורה על **ה**' דהויה, שהוא רומזת על לחם דה' מינים, לקיים השבועה, כי יד על כס **יה**, שנשבע, שאין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיכריתו זרעו של עמלק. ומשום זה מוץ ותבן אינם מחויבים במעשר עד שנתבררו. אחר שיתבררו ישראל, מתקבצים למקום ההוא הנקרא ירושלים, כמו החטה, שאחר שנברר ממנה הקש והתבן מכניסים אותה לאוצר. כך יתקבצו ישראל, שהם תבואה לירושלים, שהיא בנויה על הר ה'. שנאמר בה, מי יעלה על הר ה' ומי יקום במקום קדשו נקי כפים וגו'. נקי כמו בר, שהוא תבואה אחר שברר האוכל מתוך הפסולת. בזמן ההוא, נשקו בר, כבתחילה, שנאמר בו ישקני מנשיקות פיהו. בר, תרגום בן, שבזמן ההוא שכבר יהיו נקיים מן קש ותבן, שורה שמו עליהם, וקורא אותם בני בכורי ישראל.

פסקה תצ

והכי מכל אילנין וכו': וכך מכל האילנות אין אילן שבור כמו גפן, בנטיעה שלו הוא שבור, שאין לו כח לעמוד אלא שוכב על הארץ, ובענבים שלו הוא שבור. שהם נכתשים בין רגלים. וכן הזית הזיתים שלו נכתשים. בגלות נמשלו להם ישראל, ז"ש גפן ממצרים תסיע, וכן בגלות הרביעית, כי כרם ה' צבאות בית ישראל. וכעין זה משולים ישראל לזית, שכתוב, זית רענן יפה פרי תואר. ומשום זה כתוב, אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתילי זתים. סמוכים זה לזה, משום שישראל שבורים כמוהם בגלות.

פסקה תצא

ולבתר דיהון נקיים וכו': ואחר שהענבים והזיתים יהיו נקיים מכל פסולת, יתקדשו לבית המקדש, יין לנסך על המזבח, וזיתים להדליק הנר, דהיינו הנרות של המנרה. ומי זכה לזה. יין שלא ניסך לע"ז. כי הערב רב הם יין שניסך לעבודה זרה, ומהם משומדים מינים אפיקורסים, משומדים לעבירות שבכל התורה כולה.

פסקה תצב

וישראל דאתמר בהון וכו': וישראל שנאמר בהם, ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, ועד שיהיו דרוכים בין רגליהם בגלות, לא יתבררו מהם. ובשבילם אמר דוד, למה אירא בימי רע עון **עקבי** יסבני. ועליהם אמר שלמה, צאי לך **בעקבי** הצאן. בעקבי הוא אותיות

ביעקב, שעליו נאמר אצל נחש הקדמוני שפתה את חוה, הוא ישופך ראש ואתה תשופנו **עקב**. אחר שיצאו מן הגלות נמשלים לתפוחים, ולכל ריחות טובים, כמו ביציאת מצרים, שנאמר בהם, תחת התפוח עוררתיך.

פסקה תצג

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זו, הוא, להביא בכורים, ואחריה, להתודות על הבכורים, ואחריה, להתודות על המעשר. ובעלי המשנה מקשים להבין על המעשר, אם יהיה לפני לקיטתו עשורו, דהיינו משעת חנטה יתעשר כדין אותה השנה, או אחר לקיטתו עשורו. כגון אתרוג, שאמרו באילן הלך אחר חנטה, ויש מי שאומר שבאתרוג הולכים אחר בישול הפירות, כי אתרוג דומה מקצתו לאילן ומקצתו לתבואה, שהם זרעים, שאמרו בהם שלאחר לקיטתו עשורו, ולא כאילן, אלא עד אחר גמר בישולו. (עי' מסכת קדושין ג' ע"א) דהיינו אחר לקיטתו, כזרעים.

פסקה תצד

ובג"ד תקינו המוציא וכו': ומשום שתקנו לברך המוציא, מן המקום שבשולו יפה, להוציא, לחם שרוף, אלא ממקום שהוא מוטעם. כך התבואה, הולכים אחר לקיטתה, שאז היא כבישול פירות. והיא מוטעמה.

פסקה תצה

וישראל אינון משולים וכו': וישראל משולים לאילן ולתבואה, כמו אתרוג לאילן שנאמר בו, ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך. וכך, ראשית גז צאנך תתן לו רומז על ישראל, שנאמר בהם, ואתן צאני. וכך ישראל נמשלו לתבואה, שנאמר בה, קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, וע"כ אחר לקיטתו מן הגלות עשורו, שאז נקראו קדש לה'.

פסקה תצו

וישראל אתקריאו אילנא וכו': וישראל נקראו, אילן גדול וחזק ומזון לכל בו. בו התורה שהיא מזון למעלה, מבחינת ז"א. בו התפלה, שהיא מזון למטה, מבחינת הנוקבא. ואפילו המלאכים אין להם מזון אלא ע"י ישראל, שאם לא היו ישראל עוסקים בתורה, לא היה יורד להם מזון מצד התורה שנמשלה לאילן, ז"ש עץ חיים היא למחזיקים בה, ומצד הפרי של התורה, שהיא מצוה.

פסקה תצז

והכי אוריתא אמתילא וכו': וכך נמשלה התורה למים, וכך לאש, ולא היו יורדים מים מלמעלה, והשמש שהוא אש, לא היתה יורדת לבשל פירות האילן. אלא בשביל ישראל. ומשום זה נאמר בישראל, התאנה חנטה פגיה, שהם בעלי מצות. והגפנים סמדר נתנו

ריח, כשפותחים בתשובה. ואז, מיד נאמר בישראל, קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך, מן הגלות.

פסקה תצח

ובגין דא באילן וכו': ומשום זה באילן, שהוא עץ החיים, דהיינו התורה, שהוא ז"א, באלו שעוסקים בה, בתורה, הולכים אחר חנטה דהיינו תכף בתחילת העסק, ומעשרים אותם, כי ה' שהיא חכמה שורה עליהם, וע"כ מתעשרים אחד מ' י'. ובה מתאספים מן הגלות, **הה** אחרונה דהויה, שהיא ישראל, שהם פירות האילן, שהוא התורה. ומי הוא האילן. הוא **ו'**, שהוא ז"א, שה"ס התורה אבל שאר העם אחר לקיטתו מן הגלות עשורו. אבל הצדיקים נאמר בהם, ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ **הדר**, דהיינו **הדר** במעשים האחוזים ונעשים על ידי בעלי תורה ומצות, בהם הולכים אחר חנטה כאילן. וע"כ נאמר בהם ביום הראשון. שאינם צריכים לחכות לשעת לקיטה מן הגלות.

פסקה תצט

ובג"ד אוקמוה וכו': ומשום זה העמידו במסכת קדושין (דף ג' ע"א) קמ"ל דאתרוג כירק, מה ירק דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עשורו, אף אתרוג נמי דרכו ליגדל על כל מים וכו'. וגם ישראל הדומים לאתרוג דרכם ליגדל על כל מים, שמצד החכמה אין מים אלא תורה, שישראל גדלים עליה. ובמקום אחר למעלה (דף ב' ע"ב) מה שלמדנו, אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים, פירושו אתרוג, שהיא מלכות, אחוז בב' צדדים, בחסד ובגבורה, שהם ב' דרכים, ואתרוג עצמו יש לו צורת הלב, שאחוז למעלה ואחוז למטה, אחוז למעלה, היינו הלב רואה, שהיא חכמה הנקראת ראיה. אחוז למטה, היינו בדעת כמו שהעמידו הלב יודע. וזהו דרך השלישי. דעת היא אילן, שהוא פנימיות ז"א, תורה שהוא גופא דז"א, היא פרי של הדעת, שהיא מתפשטת מן הדעת. עיינין שהן מצוות, בהן הלב רואה. (ע"כ רע"מ).

פסקה תק

ואנשי קדש תהיון לי וגו': ר' יהודה פתח, והחכמה מאין תמצא ואיזה מקום בינה. אשרי הם ישראל, שהקב"ה רצה להוקיר אותם יותר מכל שאר בני העולם. בתחלה אמר להם, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. לא הוסרה מהם אהבה רבה, עד שקרא אותם, וגוי קדוש. שהוא יותר חשוב. לא הוסרה מהם האהבה, עד שקרא אותם, כי עם קדוש אתה. לא הוסרה מהם האהבה, עד שקרא אותם, ואנשי קדש תהיון לי, שהוא יותר חשוב מכל.

פסקה תקא

כתיב, והחכמה מאין תמצא: התורה יצאה מחכמה ממקום שנקרא **קדש**, שהוא החכמה. והחכמה יצאה ממקום שנקרא קדש הקדשים. שהוא כתר. ר' יצחק אמר, וכן היובל, שהוא בינה, נקרא קדש, שכתוב, יובל היא קדש תהיה לכם. וישראל כלולים מהם, מחכמה ומבינה, ז"ש ואנשי קדש תהיון לי.

פסקה תקב

בקדמיתא קדוש והשתא וכו': בתחילה קרא אותם הקב"ה **קדוש**, ועתה קורא אותם **קדש**, מהו ההבדל בין זה לזה. א"ר יוסי, זה, קדש, הוא למעלה למעלה, בחו"ב כנ"ל, וזה, קדוש, אינו כן, כי קדוש הוא המלכות, שכתוב, והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדש יאמר לו. במקום זה בציון וירושלים שהיא המלכות, נקרא קדוש. ולמעלה למעלה, בחו"ב נקרא קדש.

פסקה תקג

רבי אבא הוה וכו': ר"א היה הולך בדרך, והלכו עמו ר' יוסי ור' חייא. אמר ר' חייא, ואנשי קדש תהיון לי, שאמרו שהוא חכמה, מאין לנו זה, א"ל הרי ר' יוסי וכל החברים יפה אמרו, שהוא חכמה, וכן הוא. מאין לנו, כי כתוב, קדש ישראל לה' **ראשית** תבואתה, ראשית, ודאי החכמה נקראת ראשית, שכתוב **ראשית** חכמה יראת ה'.

פסקה תקד

ומשום דישראל אקרון וכו': ומשום שישראל נקראים קדש, שהוא כל השלמות, כתוב, ובשר בשדה טרפה לא תאכלו. כי ישראל שהם שלמים מכל, אינם יונקים מצד דין הקשה, אשר טרפה רומזת עליו, לכלב תשליכון אותו. לכלב ודאי, שהוא דין חצוף חזק על כל. כי כיון שדין חזק שורה על הטרפה, והטיל זוהמא בו, אסור לאלו הנקראים קדש לאכול ממנו. וזה שאומר הכתוב, ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו, שתלה הכתוב איסור הטרפה באנשי קדש. אלא לכלב תשליכון אותו ודאי, שהוא דין חצוף ודין חזק יותר מכל, שכתוב, והכלבים עזי נפש.

פסקה תקה

ת"ח כד אדכר וכו': בוא וראה, כשנזכרה נבלה בתורה כתוב בישראל, קדוש, ולא קדש, וכאן בטרפה, כתוב ואנשי **קדש** תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו. ושם בנבלה, כתוב לא תאכלו כל נבלה וגו' כי עם **קדוש** אתה. כתוב, קדוש ולא קדש. משום שמצד ישראל נעשה הנבלה, דהיינו שנבלוה בשחיטה, נמצא שלא פסל אותה אלא ישראל. שהדין אינו חזק כל כך, מה שאין כן הטרפה שנפסלה ע"י חיות רעות הדין קשה.

וע"כ הפרישה מטרפה נקרא קדש, ומנבלה נקרא קדוש. ואופנים הרבה יש בנבלה כמו שהעמדנו.

פסקה תקו

אמר ר"ש כתיב וכו': אר"ש, כתוב כאן, ואנשי קדש תהיון לי, וכתוב שם, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך שואל, לה' אלקיך, לי היה צריך לומר. ומשיב, אלא כאן הוא למעלה למעלה, בחו"ב, ושם הוא השכינה, דהיינו המלכות, וע"כ כתוב, לה' אלקיך שהמלכות נקראת אלקים. וכתוב, והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים **קדוש** יאמר לו, ולא קדש, שבכאן, במלכות הנקראת ציון וירושלים, הוא קדוש, ולמעלה בחכמה ובינה, קדש. וכתוב **קדש** ישראל לה' ראשית תבואת **ה** עם **ה**' יתרה, הרומזת על בינה שהיא ה' ראשונה דהויה, וראשית הוא חכמה. כמו שהעמדנו, וע"כ, ואנשי קדש תהיון לי ודאי.

פסקה תקז

ר' יצחק הוה יתיב וכו': ר"י היה יושב לפני ר' שמעון, אמר לו והרי כתוב, קדש ישראל לה', וסופו של הכתוב, כל אוכליו יאשמו. מה הוא אומר. אמר לו ר"ש, יפה אומר, כל אוכליו יאשמו. כי היינו שכתוב, ואיש כי יאכל קדש בשגגה וגו'. וכתוב וכל זר לא יאכל קדש. ומשום שישראל נקראים קדש, כתוב כל אכליו יאשמו. בא ר' יצחק ונשק ידיו. אמר, אם לא באתי כאן אלא לשמוע דבר זה, די לי.

פסקה תקח

א"ל רבי הא וכו': אמר לו ר' יצחק, רבי, הרי למדנו, שקדש הוא יותר למעלה מן קדוש. א"כ, הרי כתוב, קדוש קדוש קדוש ה' צבאות, שזה הוא שלמות הכל, וכתוב קדוש. אמר לו בוא וראה, כשמתחברים ג' הקדושות יחד, נעשו בית אחד, ובית הזה נקרא קדש, שהוא הכלל של כל ג' קדוש. וע"כ הוא שלמות הכל. ומשום זה, קדש הוא כלל שהכל נכלל בו, וישראל כשנכלל בהם אמונה השלמה, נקראים קדש, שהוא כלל הכל, שכתוב, קדש ישראל לה'. ומשום זה כתוב, ואנשי קדש תהיון לי.

פסקה תקט

לגיון חד שאיל וכו': לגיון אחד, דהיינו שר צבא, שאל את ר' אבא, וכי לא כתוב, ובשר בשדה טרפה לא תאכלו, אם כן, מה שכתוב, טרף נתן ליראיו, טרף נתן לכלבים, היה צריך לומר, למה נתן ליראיו. אמר לו, ריק, מי כתוב, טרפה נתן ליראיו, טרף כתוב, שפירושו מזון. ואפילו תאמר, טרף הוא כטרפה, נתן ליראיו ודאי, שיזהרו בו ולא יאכלו. ומה שאומר ליראיו, הוא, כי דבר זה לא ניתן להזהר בו, אלא לאותם יראי שמו, שיראים ממנו. ומשום זה לא ניתן לכם דבר הזה, כי ידע, שאתם אינכם יראים אותו, ולא שומרים

מצותיו, ומשום שדבר זה הוא מן הקשים שבתורה, וצריכים להזהר בו, נתן ליראיו, ליראיו ודאי, ולא לאחר. וכל דברים הקשים שבתורה לא נתן אותם הקב"ה אלא לאלו יראי חטא, לאלו היראים לשמור מצותיו, ולא לכם.

פסקה תקי

תאני ר' אלעזר וכו': למד ר' אלעזר, כתוב, ואנשי קדש תהיון לי. מהו ואנשי ואח"כ קדש. שהיה מספיק לומר קדושים תהיון לי. ומשיב, אלא ואנשי קדש ודאי, שלמדנו, לא יצאו ישראל לחירות אלא מצד יובל, שהוא בינה, ואחר שיצאו לחירות קבל אותם יובל ההוא בכנפיו, ונקראים אנשים שלו, בנים שלו. וכתוב ביובל, יובל היא קדש תהיה לכם. קדש ודאי, לכם ודאי. ומשום זה, כתוב, ואנשי קדש תהיון לי, אנשי קדש ודאי, אנשים שלו ממש.

פסקה תקיא

וקב"האמר דא וכו': והקב"ה אמר זה. ואנשי קדש תהיון לי. ועל כן זכו ישראל להקרא אחים אל הקב"ה, שכתוב למען אחי ורעי וגו'. כי ישראל הם בנים ליובל, שהיא בינה, כנ"ל, וגם ז"א היא בן הבינה, ונמצא שהם אחים לז"א. (ועי' בתלמוד עשר ספירות שיעור ט' דף תר"ח ד"ה שאין לך ודף תר"ט ד"ה בנים בכורים) ואח"כ נקראים קדש ממש, שכתוב קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, שכתוב קדש, ולא אנשי קדש. ומשום זה כל אכליו יאשמו, שכתוב, וכל זר לא יאכל קדש. ואיש כי יאכל קדש בשגגה וגו'. (כנ"ל אות תק"ז).

פסקה תקיב

תאנא ישראל אקרון וכו': למדנו, ישראל נקראים קדש, ומשום שהם קדש, אסור לאדם לקרות לחבירו בשם של בזיון, ולא לכנות שם לחבירו, וענשו גדול. וכל שכן בדברים אחרים. למדנו, כתוב, נצור לשונך מרע, מהו מרע. הוא כי בשביל לשון הרע, מחלות יורדות לעולם.

פסקה תקיג

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, כל מי שקורא לחבירו, בשם שאין בו, ומבזה אותו, הוא נתפש לדין, על מה שאין בו. שאמר ר' חייא אמר ר' חזקיה, כל מי שקורא לחבירו רשע, מורידים אותו לגיהנם, ויורדים לו ללחייו, דהיינו שמכים אותו על לחייו. חוץ מאלו עזי הפנים שעל התורה, שמותר לאדם לקראם רשע.

פסקה תקיד

ההוא גברא דלייט וכו': איש אחד קלל את חבירו. עבר שם ר' ייסא, ואמר לו, כרשע עשית. בא לפני ר' יהודה, לדין. אמר לו, לא אמרתי לו רשע, אלא כרשע, שהראה מעשיו כרשע, ולא אמרתי שהוא רשע. בא ר' יהודה ושאל על המעשה לפני ר' אלעזר. אמר לו, ודאי שלא נתחייב, מאין לנו, כי כתוב, היה ה' כאויב, ולא אויב, שאם לא כן לא היה נשאר גזע מישראל בעולם. כעין זה היתה כאלמנה. ולא אלמנה, דהיינו כאלמנה, שבעלה הלך למדינת הים והיא מחכית עליו. שלהיותה לבדה בלי בעלה מדמה אותה לאלמנה.

פסקה תקטו

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, מכאן משמע זה, הלא משם נשמע, שהוא עיקר הכל, דהיינו האיסור של פסל ותמונה, שכתוב, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם. שבהכרח, כמראה אדם ולא מראה אדם. הרי אשר כמראה אינו דומה אל מראה. א"ר יצחק, כתוב, כתפוח בעצי היער וגו'. היינו כתפוח ולא תפוח, שפירושו, כתפוח הניכר בצבעיו, ובצבעים מתאחד הדבר. כי יחוד הקב"ה הוא בסוד ג' קוין שהם סוד לבן אדום ירוק, כמו שיש בתפוח. שפירושם חסד דין רחמים. אמר ר' יהודה, אלו לא באתי כאן אלא לשמוע דברים אלו היה די לי.

פסקה תקטז

תאנא כתיב והיה וגו': למדנו, כתוב, והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדוד. היינו, רק כדוד, ולא דוד. שפירושו, כדוד, שאמר, והנה בעניי הכינותי לבית ה'. וכתוב, כי עני ואביון אני, והוא היה מלך על מלכים וקרא עצמו כן. אמר ר' אבא, אשרי הם ישראל, שהקב"ה לא קרא אותם, כקדש, אלא קדש ממש. שכתוב, קדש ישראל לה', ומשום זה כל אוכליו יאשמו, כמו זר האוכל קדש.

פסקה תקיז

תאנא אמר ר' יוסי וכו': למדנו אר"י, מה ראה הקב"ה לתת הדינים לישראל, דהיינו פרשת משפטים, אחר עשרת הדברות. ומשיב, אלא כך למדנו, מצד הגבורה ניתנה התורה לישראל, משום זה, צריכים לתת שלום ביניהם, ע"י דינים ומשפטים, כדי שהתורה תהיה שמירה מכל צדדיה. שאמר ר' אבא אמר ר' יצחק, אין העולם מתקיים אלא על דין, שלולא הדין לא היה מתקיים, ומשום זה נברא העולם בדין ונתקיים.

פסקה תקיח

תאנא ר' אבא וכו': למד ר' אבא, כתוב, דינו לבקר משפט. שואל וכי רק לבקר, ולא כל היום. ומשיב, אלא לבקר פירושו, עד שלא יאכלו השופטים ולא ישתו, שכל מי שדן דין

אחר שאכל ושתה, אין הוא דין אמת, שכתוב לא תאכלו על הדם. מהו, על הדם. הוא אזהרה לשופטים, שלא יאכלו קודם שדנו דין, שכל מי שדן דין אחר שאכל ושתה, כאלו מחיב דם חבירו ונותנו לאחר, כי דמו ממש נותן לאחר, ע"י דין שקר. זהו בכסף. כל שכן בדיני נפשות, שצריכים השופטים להשמר, שלא לדון דין, אלא לפני שאכלו ושתו. ועל זה כתוב, דינו לבקר משפט. וכתוב, אני ה' עושה חסד ומשפט וגו'.

פסקה תקיט

תניא, אמר ר' יהודה וכו': למדנו, אר"י, מי שמשקר בדין, משקר בתקוני המלך, מה הם תקוני המלך. הם אלו שלמדנו, שכתוב, עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ, וכתוב, כי באלה חפצתי נאום ה'. והכל, חסד ומשפט וצדקה, זה בזה תלוי. ר' יוסי אמר, אלו הם תקונים של הכסא, שהוא מלכות, שכתוב, צדק ומשפט מכון כסאך. וכתוב, והוכן בחסד כסא.

פסקה תקכ

תניא ברזא דרזין וכו': למדנו בסוד הסודות, הראש של המלך, נתתקן בחסד וגבורה. פירוש. הג"ר שהם חב"ד, נקראים ראש. המלך, הוא ז"א. וכיון שחב"ד אלו אינם בקביעות בז"א, אלא בשעת התפלה ובמועדים ובשבתות, אינם נחשבים לחו"ב אלא לחסד וגבורה. דהיינו ו"ק. וזה הפרש הגדול בין א"א שג"ר שלו הם בקביעות שהמה ג"ר ממש, כולו רחמים, לבין ז"א, שג"ר שלו אינם בקביעות, וע"כ אפילו בזמן שיש לו ג"ר שהם חב"ד, נחשבים לו כמו חג"ת, ויש בהם דינים. ומה שאין הזהר חושב גם ת"ת, הוא, משום שאפילו בא"א אין הדעת מבחינת ראש אלא שהוא ת"ת שעלה לראש, והכריע בין חו"ב, ונעשה משום זה בחינת ראש וע"כ אין בו חידוש. **בהאי רישא תליין וכו'**: בראש ההוא, דז"א, תלוים שערות, שערות על שערות, שהם כל ההמשכות שעל ידיהן מתאחדות מדרגות עליונות ותחתונות. כלומר, שעל ידיהן עולה מדרגה התחתונה אל העליונה, ונעשות אחת. ומהם, מן השערות, נמשכים, אדוני האדונים, בעלי אמת, בעלי המשקל, בעלי אנחה, בעלי בכיה, בעלי דין, בעלי רחמים, טעמי תורה, סודות התורה, טהרות, וטומאות. כולם נקראים שערות המלך, כלומר, המשכות הנמשכות ממלך הקדוש. והכל יורד מעתיקא סתימאה. שהוא א"א.

ביאור הדברים. מדרגה הראשונה, שבה עלתה ה"ת לנקבי עינים, וסיימה שם המדרגה, ואח"פ נפלו ממנה למדרגה שמתחתיה **שה"ס צמצום ב'**, היא מדרגת ראש הס"ג דא"ק, אמנם בראש הס"ג עצמו לא נעשה שום שינוי משהו, אלא שיצאה מדרגה חדשה של עשר ספירות, שנתלו בע"ס דראש הס"ג דא"ק, והיא מכונה **פרצוף השערות** דראש

הס"ג, אשר החלק שנשאר במדרגה, שהם גלגלתא ועינים ונקבי עינים, הם מכונים **שערות רישא**, והחלק שיצא ממדרגת ראש דס"ג שהם אזן חוטם פה, שנפלו למדרגה שמתחתיה, לג"ר דנקודים, הם מכונים **שערות דיקנא**, דראש הס"ג. (כמ"ש בתלמוד עשר ספירות בשיעור ו' דף שס"א ד"ה שערות עש"ה).

ובעולם התיקון נתלה פרצוף השערות בראש אריך אנפין דאצילות, אשר האח"פ שלו שהם שערות דיקנא, נפלו למדרגה שמתחתיו, שהם או"א דאצילות ומלובשים שם בעת קטנות. ולעת גדלות, שנעשה זווג דע"ב ס"ג דא"ק, ומוריד ה"ת מפאתי הראש דס"ג דא"ק לסיום הדיקנא והדיקנא דס"ג עולה ומתחבר בשערות רישא למדרגה אחת, אז יורדת ג"כ ה"ת מפאתי הראש דא"א לסיום הדיקנא שלו ואז חוזר הדיקנא דא"א ועולה לשערות רישא דא"א, ומתחבר עמו למדרגה אחת. ובשעת חזרתו הוא מעלה עמו גם או"א לראש א"א, ומקבלים שם מחכמה סתימאה דא"א. ואחרי עלית הדיקנא עם או"א לראש א"א, נמשכות אחריהם כל חצאי מדרגות שלמטה מהם, שנפלו למדרגות שמתחתיהן, ועולות בחזרה למדרגתן שעל ידי זה גם כל מדרגה תחתונה שבעת קטנות היתה לה האח"פ מעליונה, עולה גם היא עם אח"פ אלו לעליונה, שכן ישסו"ת עולים לאו"א ע"י אח"פ דאו"א שהיו בהם בקטנות. וכן זו"ן עולים לישסו"ת ע"י אח"פ דישסו"ת שהיו בהם בקטנות, וכן נשמות הצדיקים עולים לזו"ן ע"י אח"פ דזו"ן שהיו בהם בעת קטנות. הרי שכל עלית התחתון לעליון להתאחד עמו לאחד, נעשה ע"י שערות דיקנא דא"א שהעלו את או"א לראש דא"א. שאחריה נמשכות עלית כל תחתון לעליון, כנ"ל. (עי' לעיל בראשית א' דף צ' ד"ה בגין).

וזה אמרו, **דאינון כל משיכותא דמתאחדן בהו עלאי ותתאי**, שהשערות הן כל ההמשכה שעל ידיהן מתאחדות מדרגות העליונות והתחתונות לאחת, כי על ידיהן עולה כל מדרגה תחתונה לעליונה שלה, שאו"א עולים לא"א, וישסו"ת לאו"א, וזו"ן לישסו"ת, ונשמות הצדיקים לזו"ן כמבואר.

וכל המוחין דאצילות ובי"ע, הן כל מיני הקטנות והן כל מיני הגדלות יוצאים מפרצוף השערות האלו שבראש א"א, וכן מפרצוף השערות שעל ראש ז"א, נמשכות כל מיני המדרגות, של נשמות הצדיקים וז"ש, שנמשכין מהן, **מארי דמארין**, היינו מדרגת ג"ר דג"ר, כי ג"ר מכונה מארי. והיינו חכמה. **מארי דקשוט**, היינו בינה. **מארי דמתקלא**, היינו דעת שהוא קו האמצעי, השוקל הארת ימין ושמאל שיוכלו להאיר יחד. **מארי דיבב אמארי דיללה**, שבשליטת קו השמאל בלי ימין נמשכים ממנו דינים קשים, וכל הדבוק בו, מיבב ומילל, ומכונים מארי דיבבא ומארי דיללה. וכן מכונים **מארי דדינא**. וכשקו

האמצעי מיחד השמאל עם הימין, יוצא מקו אמצעי **מארי דרחמי**. וכן, **טעמי תורה**, בסו"ה טעמו וראו כי טוב ה'. **וסודות התורה**, ובעת הגדלות נמשכת מהם טהרה. ובעת הקטנות נמשכת מהם טומאה. **כלהו אקרון שערי דמלכא**, **כלומר משיכותא דאתמשך ממלכא קדישא**. שכל מיני המשכות שנמשכים מז"א באים מן השערות שלו, כמבואר בשערות ראש א"א. וז"ש, **וכלא נחית מעתיקא סתימאה**, שהוא א"א, ששערות ראש דא"א הן השורש לשערות ראש ז"א.

פסקה תקכא

מצחא דמלכא פקידותא וכו': המצח של המלך, שהוא ז"א, הוא פקידה של הרשעים. כשמעשיהם נפקדים, ונתגלה עונותיהם, אז נקרא מצח המלך. כלומר, הגבורה מתגברת בדיניה ומתפשטת בצד שלה. וזה נשתנה ממצח עתיקא קדישא שנקרא רצון.

פירוש. **ב' אזנים**, ה"ס אבא ואמא עלאין. שה"ס ג"ר דבינה. **המצח**, ה"ס הדעת, המזווג לאו"א, כי שם נתקן המסך מן ה **י'**, שה"ס מלכות, שעלתה ל **אור** הבינה ומיעטה אותה לבחינת אויר, שה"ס אור החסדים, ועל המסך הזה ד **י'**, שבתוך **המצח** מזדווגים או"א עלאין בזווג גדול ונפלא מאד להשפיע שפע אור החסדים לכל העולמות, וזווג הזה הוא זווג שאינו נפסק לעולם, שאין דוגמתו במדרגה אחרת. ולפיכך, אין ה **י'** יורדת מן אויר דאו"א לעולם, כי אם היתה יורדת היה נפסק הזווג הגדול והנפלא הזה. וז"ס, כי חפץ חסד **הוא**, כי **הוא**, שהיא הבינה הנקראת **הוא**, **חפץ** בזווג הגדול להשפיע **חסדים**, ואינה חפצה שה **י'** תרד מאויר שלה, ולהשפיע אור החכמה, כמבואר. וז"ס אשר **מצח דא"א**, נקרא **מצח הרצון**, כי הדינים שב **י'** שעלתה שם, נתקנו למסך המזווג את או"א עלאין מחמת **הרצון** להשפיע לעולמות מאור החסדים הנמשך מזווג דלא פסיק של או"א עלאין. אמנם המצח של ז"א, בשעה שאינו מקבל ממצח דא"א, אין שם הזווג הגדול דאו"א עלאין על הדינים של ה **י'** שנכנסה באור הבינה, ונמצא שמסך הזה ד **י'**, משמש רק להעניש את הרשעים שחטאו, שלא יהנו מאור החכמה. וע"כ נכנסה ב **אור** ומיעטה אותו ל **אויר**.

וזה אמרו. **כד אתפקדן בעובדייהו וכד אתגליין חובייהו**, **כדין אקרי מצחא דמלכא**, דהיינו שבשעה שנגלו עונות התחתונים ואינם ראוים לקבל אור החכמה, אז משמש המצח של המלך להעלים מהם אור הזה, מכח ה **י'** שעלתה לאור אשר שם, ומיעטה אותו לאויר. וז"ש, **כלומר**, **גבורה אתתקף בדינוי**, לדון הרשעים, **ואתפשט בסטרוי** שהדין נתפשט להעלים האור מן הרשעים, ולהענישם. **ודא אשתני ממצחא דעתיקא קדישא דאקרי רצון**, כי במצח דעתיקא, שהוא א"א, נתתקן המסך הזה בסוד המצח שלו, כדי

לזווג או"א עלאין בסוד הזווג דלא פסק לעלמין, וע"כ ה **י**' שעלתה באור אשר שם, ונעשתה למסך, הוא **לרצון** גדול, שהרי עליה נעשה הזווג הגדול דאו"א עלאין, כמבואר לעיל. וע"כ נקרא **מצח הרצון**.

פסקה תקכב

עיינין דמלכא אשגחותא וכו': העינים של המלך, היינו ההשגחה על כל, ההשגחה על עליונים ועל תחתונים. וכל אלו בעלי ההשגחה של המלך, נקראים כך, עינים. בעינים מתאחדים צבעים, דהיינו לבן אדום ירוק, ובאלו הצבעים נקראים כל בעלי ההשגחה של המלך, כל אחד לפי דרכו, וכולם נקראים צבעי העין. כמו שמתראה ההשגחה של המלך, כך מתעוררים הצבעים. אם הוא השגחה של חסד, הוא לבן, ואם של דין, הוא אדום, ואם של רחמים, הוא ירוק.

פירוש. השגחה ה"ס חכמה, כי אין השגחה אלא מאור החכמה, בסו"ה, כולם בחכמה עשית. ואומר, שעינים ה"ס ההשגחה, דהיינו חכמה. **וג' גווני עינא**, ה"ס ג' קוין ימין שמאל אמצעי, שאין החכמה מתגלה זולת על כולם יחד. וע"כ כל גוון הוא בחינת השגחה מיוחדת, להיותו חלק מחכמה.

פסקה תקכג

גביני דעיינין אקרון וכו': גבות עינים, נקרא המקום שנותן השגחה לכל צבעי בעלי השגחה. גבות האלו כלפי מה שלמטה, דהיינו כלפי העינים, הן גבות, להסתכל ולהמשיך מנהר ההוא הנמשך ויוצא, שהוא בינה. הוא מקום למשוך מנהר ההוא, להתרחץ בלובן של עתיקא, דהיינו אור החסדים, מחלב הנמשך מאמא. ומפרש דבריו. כי כאשר הגבורה, שהוא קו שמאל, מתפשטת, והעינים, שה"ס החכמה, לוהטות בצבע אדום מרוב הדינים, להיותה חכמה בלי חסדים. אז מאיר עתיקא קדישא, שהוא הכתר, את הלובן שלו, שהוא אור החסדים, ולוהט באמא, דהיינו באבא ואמא עלאין, ונתמלאה מחלב, שהוא אור החסדים, שקבלה מן הכתר, ויונקת את אלו העינים, ומתרחצות כל העינים מחלב ההוא דאמא עלאה, הנמשך ויוצא תמיד. שהחכמה שהיא העינים, מתלבשת בחסדים ההם. ז"ש רוחצות בחלב. דהיינו, עיניו כיונים על אפיקי מים רוחצות בחלב יושבות על מלאת שהן רוחצות בחלב דאמא שנמשך תמיד ולא נפסק. כי זווג דאו"א עלאין הוא זווג דלא פסיק כנ"ל בדבור הסמוך.

פירוש. השערות הנקראים גבות עינים ה"ס כחות הדין הנמשכים מן המצח, דהיינו מן המסך ד **י**' שבאויר אשר שם, שעליו מזדווגים או"א עלאין בזווג דלא פסיק, ונתלות בסיום המצח. ולפיכך, כחן יפה לעורר את אמא עלאה, שתשפיע החלב שלה, שה"ס

אור החסדים, לרחוץ בו העינים, שה"ס חכמה. ולולא השערות האלו, לא היתה אמא עלאה משפעת החסדים לרחיצת העינים. ובלי חסדים אין החכמה יכולה להאיר, שזה נבחן, שהעינים לוהטות בצבע אדום. כמ"ש בפנים.

וזה אמרו. **גביני דעיינין אקרון אתר דיהבין אשגחותא לכלהו גווינין מארי אשגחותא**. כי הגבות מעוררות אמא עלאה להשפיע חסדים לרחיצת העינים שזולת החסדים ההם לא היתה החכמה מאירה, ונמצא שגבות העינים נותנות כח ההשגחה, לכל בעלי ההשגחה, דהיינו שנותנות כח לחכמה שתוכל להאיר שזולתן לא היתה מאירה. וז"ש, **הני גבינין לגבי דלתתא**, כי הן אותם הדינים שבמצח עצמו, אלא אותם שבמצח הם לזווג או"א עלאין, ואותן שבקעו ויצאו לחוץ, הן למה שלמטה מן המצח, דהיינו בשביל העינים. (והשאר כבר מבואר).

פסקה תקכד

חוטמא דמלכא קדישא וכו': החוטם של המלך הקדוש, שהוא ז"א, הוא תקון הפרצוף. כאשר הגבורות מתפשטות ומתאחדות יחד, הן החוטם של המלך הקדוש. ואלו הגבורות בגבורה אחת מתאחדות ויוצאות. וכשהדינים מתעוררים ויוצאים כל אחד מצד שלו, אינם מתבשמים אלא בעשן המזבח. ואז כתוב, וירח ה' את ריח הניחוח. ומשונה הוא החוטם של עתיקא, שהוא א"א, שאינו צריך, לעשן המזבח, כי ארך אפים נקרא לגמרי, והארת החכמה סתימאה נקראת חוטם שלו. וזהו **תהלה**, שכתוב, ותהלתי א **חטם** לך. ועל זה העיר דוד המלך. תהלה לדוד וגו'.

פירוש. החוטם ה"ס קו אמצעי המיחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, שהם ב' העינים. כי ב' פעמים חב"ד יש בראש. א) ב' אודנין ומצחא, והם חב"ד דאו"א עלאין, שהחכמה נעלמת בהם. ב) ב' עיינין וחוטמא, והם חב"ד דישסו"ת, שבהם מתגלית החכמה, והיינו על ידי קו האמצעי, שהוא החוטם. ונודע, שקו האמצעי, הוא הנושא להדינים של מסך דחירק, שהם ב' מיני דינים, של צמצום א' ושל צמצום ב',כמ"ש לעיל פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר). ומלבד אלו יש בו גם הדינים שבקו שמאל שהוא העליון שלו ודינים שבעליון מוכרחים להיות בתחתון. ונמצא שיש בו ג' מיני דינים. דינים עליונים דקו שמאל מסוד נקודת השורק, וב' מיני דינים דמסך דנקודת החירק. וכשמתאחדים יחד, אז נשלם כחו של קו האמצעי להכריע וליחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה. וז"ש, **כד מתפשטן גבורן ומתאחדן כחדא אינון חוטמא דמלכא קדישא**, שמיחודם יחד נעשה קו האמצעי הנקרא חוטם, ומגלה החכמה. אמנם כשמתאחדים יחד, עולים כולם לגבורה עליונה, דהיינו לדינים דקו שמאל, ומתבשמים שמה. וז"ש, **ואינון גבורן מחד גבורה**

אחידן ונפקין, דהיינו שנכללו בגבורה דקו שמאל, ומשם יוצאים ופועלים. ואם מתקלקל יחודם זה בזה, ופועלים בפרוד, אין להם תקון אלא ע"י עשן המזבח, העולה מן הקרבנות, כי עשן הקרבן כולל האיחוד של ג' מיני גבורות ההם, וז"ש, **וכד דינין מתערין ונפקין מסטרייהו**, דהיינו שכל אחד יוצא לצד שלו ואינם מאוחדים, **לא מתבסמן אלא בתננא דמדבחא**, שעשן המזבח מאחד אותם שוב, ואז כתוב, וירח ה' את ריח הניחוח. דהיינו שמתגלה החכמה הנקראת **ריח**.

וכל זה אמור בחוטם דז"א, ששם מתגלה החכמה דישסו"ת, כנ"ל, שחכמה זו אינה מתגלה, אלא על ידי תקון הדינים, בסוד ריח. והיא אינה חכמה ממש, אלא בינה שחזרה להיות הכמה. אבל בחוטם דא"א, אינו צריך לתיקונים הנ"ל, כי בו מאיר חכמה ממש שלו, הנקרא חכמה סתימאה. וז"ש **שאני חוטמא דעתיקא וכו' וההוא נהירו דחכמתא סתימאה**,**אקרי חוטמא דיליה**. והטעם שנקרא **חוטם**, הוא מלשון גבול וסיום, וז"ש, ותהלתי א **חטם** לך. אחטם הוא מלשון חתימה, והוא כמו אחתם, שמסיים ההארה שנקראת תהלה. מלשון בהלו נרו עלי ראשי. וז"ש **והיינו תהלה**. כי הארת החוטם מכונה תהלה.

פסקה תקכה

אודנין דמלכא, **כד וכו**': האזנים של המלך, הם, כאשר הרצון נמצא, ואמא מניקה אור החסדים לז"א, והארת עתיקא קדישא האירה, מתעוררת הארת ב' מוחות, והארת אבא ואמא, וכל אלו הנקראים מוחות המלך, ומתלהטים יחד. וכשמתלהטים יחד נקראים אזני ה'. כי נתקבלה תפלותיהם של ישראל, ואז נמצא התעוררות לטוב ולרע, ובהתעוררות הזו מתעוררים בעלי כנפים, שמקבלים קולות העולם, וכולם נקראים אזני ה'.

פירוש. יש הארת ג' מוחין, שהם חכמה בינה דעת, והוא להשפעת החכמה. ויש הארת ב' מוחין, שהם חכמה ובינה בלבדם, והוא להשפעת אור החסדים. וב' אודנין ה"ס או"א עלאין המשפיעים חסדים בזווג דלא פסיק, כנ"ל, שהם הארת ב' מוחין. וז"ש, **כד רעוא אשתכח ואמא ינקא** שאמא עלאה מניקה אור החסדים לז"א, **ונהירו דעתיקא קדישא אתנהיר**, כי אור החסדים נמשך מהארת הכתר, שנקרא עתיקא קדישא, אז **מתערין נהירו דתרין מוחי** שאז נעשה זווג מן ב' מוחין בלבד, כי הזווג של ב' מוחין הוא להשפעת חסדים לז"א, **ונהירו דאו"א**, שהוא זווג או"א עלאין, **כל אינון דאקרון מוחי דמלכא** דהיינו חו"ב, כי רק חכמה ובינה נקראים מוחין דמלכא, אבל הדעת, אינו בעקרו אלא ת"ת שעלה והכריע בין חו"ב, וע"כ אינו מוח גמור. **וכד מתלהטן כחדא**, **אקרון אזני**

ה', והוא משום ב' טעמים, א) דהא אתקבילת צלותהון דישראל, שהתפללו לגילוי אור החסדים ונתקבלה תפלתם ונשפעו החסדים. וע"כ נקראים **אזנים** השומעים את התפלה. ב), **וכדין אתערותא לטב ולביש**, כי יש שם משפט אם המסך שעליו נעשה הזווג הוא טוב או רע, כי בעת הקטנות הוא **רע**, שאז הוא מעניש את הרשעים. ואם בעת הגדלות הוא **טוב**, שכולו רחמים. ולפיכך הם נקראים **אזנים**, מלשון מאזני משפט. **ובאתערתא דא מתערין מארי דגדפין דנטלין קלין דעלמא**, שבעלי כנפים, שהם המלאכים המקבלים קולות העולם, שה"ס העלאת מ"ן, בסו"ה ועוף השמים יוליך את הקול, הם מתעוררים ע"י הזווג הזה דאו"א עלאין, להעלות שמה מ"ן.

פסקה תקכו

אנפוי דמלכא, נהירו וכו': הפנים של המלך, שהוא ז"א, הוא הארת אבא ואמא והתפשטות שלהם, על סדר ג' נקודות, חולם שורק וחירק (כנ"ל ב"א דף ט"ו ד"ה ההוא ע"ש) שמאירים בחולם, ומסבבים בשורק, ולוהטים בחירק, בראש הזה של המלך. ואז נמשך מהם עדות, דהיינו הארת החכמה, המעידים במלך, שהוא ז"א. צורת המלך, היא יקרה מכל. הראש, שורה בו חסד עליון וגבורה. (כנ"ל אות תק"כ) והארת אבא ואמא מתחלקת הארת אבא בשלשה אורות, והארת אמא בשני אורות, הרי חמשה אורות. חסד וגבורה נכללים באור אחד, הרי ששה. לאחר כך, מתעטר החסד ולוהט בשני אורות שהאירו, והם שמונה, והגבורה האירה באור אחד, הרי תשעה אורות. וכאשר כל האורות מתחברים יחד, הם נקראים צורת המלך. ואז כתוב, ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו'. כי אין הארת החכמה נמשכת אלא בגבורה.

פירוש. כי נתבאר לעיל (בראשית א' דף ט"ו ד"ה ההוא) איך האורות דבינה עלאה שיצאה מראש דא"א, שה"ס או"א, אינה נשלמת אלא בביאתה בסדר ג' נקודות, חולם שורק וחירק, בזה אחר זה. שתחילה יוצאת נקודת החולם, שה"ס עלית המלכות למקום בינה, שאז מתחלקת הבינה לשני חצאים, שכתר וחכמה שלה נשארו במדרגה, ובינה ותו"מ שלה נפלו למדרגה שלאחריה, דהיינו לז"ת דבינה שנקראים **אמא**, או ישסו"ת. וכתר וחכמה שנשארו במדרגה, נתקנו ונעשו לג"ר, חב"ד, אע"פ שאין בהם אלא אור דחסדים, ונקראים **אבא** או או"א עלאין. וכן נתחלקו הז"ת דבינה, הנקראות אמא, לב' חצאים, שכתר וחכמה נשארו במדרגה, ובינה ותו"מ נפלו ממנה למדרגת ז"א. אבל היא לא נתקנה בג"ר, אלא נשארה בו"ק חסר ראש, דהיינו בב' אורות נפש רוח המלובשים בב' כלים, כתר וחכמה. וז"ש, **ונהירו דאבא ואמא אתפלג**, דהיינו ביציאת נקודת החולם, שה"ס עלית המלכות לבינה, שאז נתחלקה בינה עלאה לשתי מדרגות ל **אבא**, שה"ס

ג"ר דבינה, ול **אמא**, שה"ס ז"ת דבינה. **נהירו דאבא בתלת נהורין**, כי אבא נתקן בבחינת ג"ר דהיינו ג' אורות חב"ד. ונקראים ג"כ או"א עלאין. **ואמא בתרין**, כי אמא אין בה אלא ב' כלים כתר וחכמה עם ב' אורות נפש רוח, והיא לא נתקנה בג"ר מחמת שצריכה לאור החכמה. והיא נקראת ג"כ ישסו"ת. ועד כאן ה"ס נקודת החולם.

ואח"כ יוצאת נקודת השורק, שה"ס ירידת המלכות ממקום בינה למקומה עצמה, שאז בינה ותו"מ שנפלו מאמא חוזרים ועולים ומתחברים במדרגת אמא, ונשלמה בה' כלים כו"ח בינה ותו"מ, ובה' אורות נרנח"י. אמנם הבינה ותו"מ שעלו לא נתחברו בכו"ח לגמרי אך כו"ח שנשארו במדרגה נתקנו לקו ימין. שהוא חסד, ובינה ותו"מ שנפלו וחזרו, נתקנו לקו שמאל, שהוא גבורה, והשליטה היא לקו שמאל. וז"ש **חסד וגבורה בחד נהורא**, שאז יצאה נקודת השורק, שהחזירה בינה ותו"מ למדרגתם, ונתקנו לקו שמאל, שהוא **גבורה**, וכו"ח לקו ימין שהוא **חסד**, אבל בשליטת אור השמאל, ואור הימין שהוא חסד נעלם משם. וע"כ הוא נקודת השורק.

ואח"כ יוצאת נקודת החירק, שה"ס, ביאת קו האמצעי, המיחד ב' הקוין חסד וגבורה זה בזה ומקיים הארת שניהם. וז"ש, **לבתר אתעטר חסד**, דהיינו ע"י הכרעת קו האמצעי **ואתלהט ואתנהיר בתרין נהורין**, שהחסד נתפשט בב' אורות, בקו ימין שהוא חסד ובקו שמאל שהוא גבורה. דהיינו בכח קו האמצעי. ובזה יש ב' בחינות, א) שאחר שנתיחדו זה בזה מאיר רק קו ימין שהוא חסד. והיינו המדרגה של תרין נהורין. ב) שאחר שמתיחדים זה בזה מאיר אור השמאל בהתלבשות הימין, וז"ש, **לבתר אתעטר**, **וגבורה אתנהיר בחד**, שאח"כ נתעטר פעם ב', והגבורה, שהוא אור קו השמאל מאירה בהארתה לבדה ע"י התלבשות בחסד. ע"כ נקודת החירק. וכשמתחברים כל האורות הללו יחד, נקראים צורת המלך.

פסקה תקכז

שפוון דמלכא, **הכי וכו**': השפתים של המלך. כך למדנו, כשהאיר אור אבא, שהוא או"א עלאין, האיר בשלשה אורות: מאור אחד שהוא חכמה, האיר חסד עליון. ומאור אחד שהוא בינה, האיר אור הנקרא מוח המלך. ואור אחד שהוא דעת, ששם עלתה ה **י**' באויר, כנ"ל בדבור הסמוך, היה תלוי ועומד, עד שהאיר אור אמא, שהוא ישסו"ת, שבה חזרה ויצאה ה **י**' מאויר, וחזר האור למקומו. וכשחזר האור, האיר בחמשה אורות, נרנח"י, בכלים דכח"ב תו"מ, כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה תקכח

במאי אתנהיר מחד וכו': שואל, ממה האירה אמא. ומשיב, משביל אחד הנעלם וגנוז, שנתדבק בו אבא, שכתוב נתיב לא ידעו עיט, כמו שמתדבק דכר בנוקבא. פירוש. מן המלכות שעלתה למקום בינה, נתקנו ב' יסודות, כי נתערבו זו בזו, והמלכות שקבלה צורת בינה, נעשתה יסוד הבינה שבאבא, ומן צורת המלכות עצמה, נעשתה יסוד החכמה דאבא. הנקרא שביל ונתדבק בו כדכר בנוקבא, שה"ס שער הנ' שעליה נאמר נתיב לא ידעו עיט. והשביל דחכמה דאבא, האיר בנתיב דבינה דאבא, והבינה שבאבא נתעברה והולידה והוציאה חמשה אורות, כח"ב תו"מ דאמא, שהיא ישסו"ת. והיינו על סדר ג' הנקודות חלם שורק חירק כמבואר בדבור הסמוך. ומאלו חמשה אורות, נחקקו חמשים שערים של אורות רבים. שהם כח"ב תו"מ שכל אחת נכללה מעשר ספירות. חמשים הם, וכנגדם מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא בתורה, נשאר אחד שאינו בחשבון זה, דהיינו שער הן', ואחד הזה האיר את הכל. שה"ס השביל דאבא, שעליו נאמר, נתיב לא ידעו עיט, שהוא משה, המכונה עיט, שגם לו לא נמסר שער הנ'. ואור ההוא דאבא, שהוא אור הג' שנשאר תלוי עד שהאיר אור אמא, כנ"ל, נשאר תלוי גם לאחר יציאת ה' מאויר דאמא. כי באבא אין ה' יוצאת מאויר שלו לעולם, כנ"ל בדבור הסמוך. כאשר אבא ואמא מתחברים יחד ומתלבשים במלך, שהוא ז"א, הם נקראים, **שפתי המלך**. כי אבא התלבש בשפה עלאה, ואמא בשפה תתאה. ומשום זה, גוזר דברי אמת.

פסקה תקכט

ופומא, בהו תלייא וכו': והפה של ז"א, הנה בהם, בשפתים, תלוי פתחון הפה. שואל. מהו פה. ומשיב, אלא דעת גנוז בפה המלך, שנקרא תפארת, דהיינו ז"א, כי הדעת הוא התפשטות של תפארת, דהיינו ז"א, שה"ס ז"א, שעלה ונעשה קו אמצעי ליחד אבא ואמא זה בזה. שכל האוצרות וכל הצבעים נתאחדו בו, בדעת להיותו קו האמצעי, שכתוב, ובדעת חדרים ימלאו. ודעת ההוא גנוז בפומא דמלכא (כצ"ל) וממלא כל החדרים והאכסדרות. דהיינו שנתפשט בחג"ת נה"י דז"א, שחג"ת נקראין אידרין ונה"י אכסדרין. וכשנתעורר האור של הדעת ויוצא, אז נקרא **פה ה'**. והשפתים, שהם ב' אורות של אבא ואמא, בשעה שנפגשים באור ההוא של הדעת, מתחברים על ידו יחד, והדברים נחתכים באמת, בחכמה בתבונה ובדעת. ואז כל דברי הקב"ה באלו חב"ד נחתכים.

פסקה תקל

נהרין תלת אלין וכו': אלו השלשה, חב"ד, מאירים ובאים לפני ולפנים, דהיינו בראש ז"א, בבחינת אמא, ומשם מתפשטים ומתעטרים באחד, שהוא גופו של ז"א, דהיינו

מטעם האמור לעיל, כיון דתלת דאמא **מחד נפקי** מתפארת שעלה לשם בבחינת קו אמצעי, ע"כ **חד**, שהוא ת"ת **בתלת קיימא** (בראשית א' אות שס"ג) וכשמתחברים החב"ד בעטרה אחת, אז נקראת העטרה חכו ממתקים, והם **חיך המלך** הנמצא בתחילת הגוף. ונקרא מתיקות המלך. ועל זה כתוב, **טעמו** וראו כי טוב ה'. כי חוש הטעם הוא בחיך ובחיך הזה תלוים כל אלו השליטים ושרים של המלך. שכתוב, וברוח פיו כל צבאם.

פסקה תקלא

בהאי חיך שלימותא וכו': בחיך הזה נמצא השלמות של הכל, ומשום זה כל האותיות הנמצאות במקום הזה, השלמות נראתה בהם. ד' אותיות **אחה"ע**, הן ממוצא הגרון. וסודן, **א'** היא, האור דעתיקא קדישא, הסתום מכל הסתומים, שהוא כתר. **ח'**, היא אור החכמה, שאינה נמצאת ואינה מושגת, כי היא נסתמה במוחא סתימאה דא"א ואינה נמשכת לפרצופי אצילות, שכתוב, לא ידע אנוש ערכה. **ה'** היא אור אמא, שהיא בינה החוזרת להיות חכמה, שכל החכמה, שבפרצופי אצילות, ממנה באה, המאירה ונמשכת ויוצאת ומשקה את כל, ומניקה את הבנים, שהם זו"ן, עד שמגיע משחת קדש הזה וממלא את הצדיק, שהוא יסוד, והוא מתחבר בנוקבא התחתונה, שהיא המלכות, המתברכת ממנו, ואינם נפרדים זה מן זה, ושפע הזה דאמא, הוא לבן מתוך אדום, כלומר, שהשמאל שהוא אדום כלול בימין שהוא לבן, שכתוב, הר המור גבעת הלבונה. שמקרא הזה נאמר על אמא, אשר מור הוא אדום ולבונה הוא לבן. **ע'**, היא אור של ע' פנים, הניזונים מן הרוח היוצא מן הפה, והם ע' שמות של הקב"ה, שהוא ז"א, שכנגדם בארץ, כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים. כי יעקב הוא אילן בארץ, כנגד ז"א, וע' נפש שלו הם ע' ענפים של האילן.

פסקה תקלב

מאלין אתוון נהירין וכו': מאלו ד' אותיות אחה"ע, מאירים ארבע אותיות אחרות, **גיכ"ק**, שהם ממוצא ה **חיך**. מ **א'** דאחה"ע מאירה ה **ג'** דגיכ"ק, שהיא שכר טוב לצדיקים שנקרא **גמול**, דהיינו גימל, ועל זה כתוב, אז תתענג על ה'. מ **ח'** דאחה"ע, מאירה ה **י'** דגיכ"ק, שהיא חכמה, וכולה נסתמה ב **י'**, שהיא סתומא מכל צדדיה, שאין בתוכה לבן ומשום זה לא נמצא החכמה, שכתוב, ולא תמצא בארץ החיים. כמ"ש לעיל. מן **ה'** דאחה"ע מאירה **כ'** דגיכ"ק, שהיא אור ושמן המשחה שהורק מאמא למקום ההוא שנקרא קרן. ונקרא קרן היובל. כי קרן הוא מלכות, ויובל הוא בינה, וכס המלכות מקבלת שפע הבינה, נקראת קרן היובל. וזהו מלכות דוד. ומשום זה אין משיחה למלכים אלא בסוד **כף**.

פסקה תקלג

ק' מע' נהיר וכו': ק', של גיכ"ק, הוא, כי מ **ע'** דאחה"ע מאירה ה **ק'** דגיכ"ק, כמו שה **ע'** הוא שבעים שיש בה ז"ס חג"ת נהי"מ שבכל אחת עשר ספירות, כנ"ל, כך **ק'** הוא מאה, כי יש בה גם ג"ס ראשונות, חב"ד, שהם השלמות של הע"ס. וכך הוא. ומשום זה, בחיך הזה נמצא השלמות של הכל. וכל מי שיודע סוד הזה ונזהר בו, אשרי חלקו.

פסקה תקלד

גופא דמלכא אתפשטותא וכו': הגוף של המלך, הוא התפשטות של ספירת ת"ת, אשר בו מתחברים הצבעים לבן ואדום, שהם ב' קוין ימין ושמאל, והגוף הוא קו האמצעי המיחדם. **זרועות המלך**, הן האורות של חסד וגבורה, ומשום זה הן ב' קוין ימין ושמאל, אשר הגוף הוא קו האמצעי המיחדם. **מעיו**, פירושו פנימיות, והם מתתקנים בדעת, הנכנס בראש ומכריע בין ב' הקוין חכמה ובינה, ומתפשט לפנימיות ובתוך הגוף, שהוא ת"ת.

פסקה תקלה

שוקין אתאחדן בתרין וכו': השוקים, מתאחדים בשני אורות, והם שני אורות ממש. דהיינו נצח והוד. השוקים ושתי כליות, כולם מתחברים במקום אחד, כי שתי כליות הן ג"כ נצח והוד, ששם מתקבץ כל המשחה, וכל השמן של הגוף. ומשם, מנו"ה, נמשכת כל שמן משחת קדש ההיא למקום שנקרא יסוד עולם. דהיינו יסוד ממקום ההוא שנקרא עולם, ומי הוא, הוא נצח והוד. ועל כן. ה' צבאות שמו, כי נו"ה נק' צבאות, ברוך הוא ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה תקלו

כל הני תקונין וכו': כל אלו התקונים באים להתחבר באחד, דהיינו הנוקובא, עד שכל השמן משחת קדש, מקבלו כולו, יסוד הזה, והוא שופכו אל הנוקבא, שהיא מלכות, ומתברכת ממנו. מתי מתברכת ממנו. הוא בשעה שהדינים מתתקנים למטה, וכשהדינים מתתקנים למטה, מתתקנים למעלה, וכל התקונים של המלך, שהם השם הקדוש, הם בחדוה בשלמות, וכולם אחד. ואז הוא שורה בתוכם, שכתוב, אלקים נצב בעדת אל בקרב אלקים ישפוט, ולפיכך נמשלו הדינים לאש, מה האש כשהוא מתוקן בכלים המתאימים, ממנו המאור והבישול וכו'. וכשאינו מתוקן הוא אוכל ומשחית את כל. כך הם הדינים.

פסקה תקלז

וכד דינין לא וכו': וכשהדינים אינם מתתקנים למטה, כביכול, כך הוא למעלה, שכל התקונים אינם מסודרים כך, לפי הדרך הנ"ל שאמרנו, כי אמא מסתלקת מעל הבנים, שהם זו"ן, והבנים אינם יונקים, והיסוד אינו שופך אל הנוקבא שהיא המלכות, וכל הדינים מתעוררים, ונחש החזק שולט. כביכול, תקוני המלך נסתלקו מחמת הדין. כיון שנוקבא הזו לא נתברכה, והצדיק, שהוא יסוד, אינו מקבל בשבילה, ונחש החזק שולט. אוי לעולם היונק מהם.

פסקה תקלח

אמר ר' אליעזר וכו': אר"א, כל אלו התקונים, אבא גילה אותם, כדי שלא יבא בבזיון לעולם הבא. אבל עתה למה צריכים להתגלות. אמר לו ר' אבא, זה מה שכתבתי ממאור הקדוש, אמרתי שהוא בשביל החברים, כי הם יודעים ומבינים הדברים, והרי צריכים לדעת אותם, שכתוב וידעתם כי אני ה'. וכתוב, וידעו כי אני ה', והרי הדברים התישבו בלבנו. מכאן והלאה, הדברים סתומים בינינו. אשרי חלקינו בעולם הזה ובעולם הבא, כי עד עתה נתעטר המאור הקדוש בדברים שבינינו.

פסקה תקלט

ת"ח אנא חזינא וכו': בוא וראה אני ראיתי אותו בחלום, ושאלתי לפני ר' שמעון הרי למדתי לפני אדוני, כי **י'** של שם הויה, היא חכמה. וכן הוא ודאי. **ה'** של הויה, למה היא בינה. אמר לי, ת"ח, הרי כתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. מי הוא הנהר היוצא מעדן. זה הוא בינה, היוצא מעדן שהוא חכמה. ומשום זה נהר ההוא, **י'** סתומה בתוכו, דהיינו החכמה, וה **י'** פושטת אור זה של הבינה מכל צדדיו, דהיינו למעלה, שה"ס ימין, ולמטה, שה"ס שמאל, וזה הוא **ד'** ואח"כ הוציאה הבינה בן תחתיה, שהוא **ו'**, דהיינו קו האמצעי ונעשתה כעין זה **ה'**. ומשום זה הוא **י"ה**, דהיינו חכמה ובינה. ואח"כ הולידה והוציאה את בן ההוא ושמהו לפניה. ומשום זה הוא, **יה"ו**, כי ה **ו'** ישבה לפניה שתינק אותו. ועל כך למדנו בברייתא שלנו, **ה'** היתה מתחילה **ד'**, וכשנתחבר עמה דכר, שהוא חכמה, נתעברה מבן אחד, ונקראת **ה'**. ואח"כ הולידה והוציאה **הו'** מחוץ לה, שהוא בן ההוא, ושמה אותו לפניה. ועל זה כתוב, ונהר יוצא מעדן, שהוא בינה היוצאת מחכמה שנקראת עדן, ממנה יצאה ודאי כדי להשקות את הגן, שהוא המלכות לינק אותו.

פסקה תקמ

הוינא אחיד בידיה וכו': אחזתי את ידו ונשקתי אותו בידו. אני בעדון הזה נערתי, בכיתי וצחקתי, ועברו שלשה ימים שלא אכלתי כלום, אחד מטעם השמחה, ואחד, שלא זכיתי

לראותו פעם אחר. ועם כל זה בו התקשרתי תמיד, כי כאשר הלכה מאירה לי, אני רואה צורתו המתעוררה לפני. אשרי הם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב, אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך (ע"כ אידרא דמשכנא).

פסקה תקמא

ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו וגו': שואל, מהו תשמרו, תשמורו היה צריך לומר. ומשיב, אלא תשמרו ודאי, מהו אשר אמרתי אליכם, כלומר, שהרביתי לכם על דבר עבודתי, **תשמרו**, שלא יגיע לכם שום דבר רע. **תשמרו**, משמירה ונטירה שלי בלבד. ושם אלהים אחרים לא תזכירו. לא תזכירו, כמו שהעמדנו. פירוש אחר, על, ושם אלהים אחרים לא תזכירו. כלומר, אל תסבבו שתפלו בין העמים בארץ אחרת, ויקוים בכם מה שכתוב ועבדת שם אלהים אחרים וגו'.

פסקה תקמב

ד"א ובכל אשר וגו': פירוש אחר על, ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו. ר' יהודה פתח, שמע עמי ואעידה בך וגו'. לא יהיה בך אל זר וגו'. אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים וגו'. מקראות אלו אמרם דוד ברוח הקדש, ויש להסתכל בהם. **שמע עמי**, בכמה מקומות הזהירה התורה לאדם, בכמה מקומות הקב"ה מזהיר באדם, והכל לתועלת האדם, כדי שישמור מצות התורה, שכל מי שישמור דרכי התורה, ועוסק בה, כמי שעוסק בשם הקדוש.

פסקה תקמג

דתנינן אורייתא וכו': שלמדנו, התורה כולה היא השם של הקב"ה, ומי שעוסק בה כאלו עוסק בשם הקדוש, משום שהתורה כולה שם אחד קדוש הוא, שם עליון, שם הכולל שאר השמות, ומי שגורע אות אחת ממנה, כאלו עשה פגם בשם הקדוש. למדנו, ושם אלהים אחרים לא תזכירו, פירושו, אל תוסיף על התורה ואל תגרע ממנה. שעושה פגם בשם הקדוש, ומחזק את אלהים אחרים. ר' חייא אמר, ושם אלהים אחרים, זה מי שעוסק בספרים אחרים, שאינם מצד התורה. לא ישמע על פיך. שאסור אפילו להזכירם וללמוד מהם טעם. וכל שכן, טעם על התורה.

פסקה תקמד

ר' יהודה מתני וכו': ר' יהודה לומד כך. מה הטעם שכתוב, ושם אלהים אחרים. וסמוך לו, ואת חג המצות תשמר, אלא מי שאינו שומר זה, את חג המצות, כמי שאינו שומר אמונת הקב"ה, מה הטעם. משום שבו אחוז הדבר. אמר ר' יצחק, וכן בכל שאר הזמנים וחגים, שכולם אחוזים בשמו הקדוש העליון. ועל זה למדנו, מה שכתוב, שלש פעמים

בשנה, משום שבהם. תלויה האמונה. שה"ס ג' קוין, שהמלכות, שנקראת אמונה, נבנית מהם.

פסקה תקמה

יראה כל זכורך: שואל למה כל זכורך. אמר ר' אלעזר, כל זכורך ממש משום שמקבלים ברכה ממבוע של הנחל, שהוא יסוד. מכאן למדנו, שכל איש ישראל שנימול, צריך להראות לפני המלך הקדוש, משום שמקבל ברכה מן המבוע של הנחל. ז"ש, כברכת ה' אלקיך אשר נתן לך. וכתוב אל פני האדון ה', כמו שהעמדנו, שהאדון הוא יסוד, שמשם נשפעות הברכות, ומקבלים הברכות. אשרי חלקם של ישראל משאר העמים.

פסקה תקמו

זמנא חדא סליקו וכו': פעם אחת עלו ישראל לירושלים, לחוג את החג, ונתערבו עכו"ם עמהם, ובשנה ההיא לא נמצאו ברכות בעולם. באו ושאלו את ר' המנונא סבא, אמר להם, ראיתם בתחילה סימן לזה, שהעליה לא היתה לרצון, אמרו לו, ראינו סימן, כשחזרנו משם, היו כל הדרכים נסתמים ממים, וענן וחשך היה נמצא, שלא יכלו ללכת ולחזור כל אלו שעלו שמה. ועוד, בשעה שבאנו להראות, נתחשכו פני השמים ונרגזו. אמר להם ודאי, או שיש ביניכם אנשים שלא נמולו, או עובדי עכו"ם עלו עמכם. כי בשעה ההיא אינם מתברכים חוץ מבני ישראל שנמולו, ובאות קדוש הזה מסתכל הקב"ה, ומברך אותם.

פסקה תקמז

לשתא אחרא סליקו וכו': לשנה האחרת עלו, ועלו אלו עובדי עכו"ם שנתערבו עמהם, כשהיו אוכלים הקרבנות והיו שמחים, ראו אלו עובדי עכו"ם שהיו דומים בצורתם לצורת הכותל, כלומר שהיו עצובים. השגיחו בהם שהכל מברכים והם אינם מברכים. באו ואמרו הדבר אל הבית דין. באו ושאלו אותם: אמרו, זה שאכלתם, החלק שלכם מאיזה קרבן היה. לא היה בידיהם, כלומר שלא ידעו להשיב. בדקו ומצאו שהם עובדי עכו"ם והרגו אותם. אמרו, ברוך הרחמן שהציל את עמו. כי ודאי אין הברכה שורה אלא בישראל, זרע קדוש, בני אמונה, בני אמת. ובשנה ההיא נמצאו ברכות בעולם בשלמות. פתחו ואמרו, אך צדיקים יודו לשמך וגו'.

פסקה תקמח

ר' חייא אמר וכו': רח"א, בזכות ישראל נמולים, נכנעים אויביהם תחתיהם, ויורשים את נחלתם, בוא וראה, מה כתוב, יראה כל זכורך, שפירושו זכרים הנמולים, וכתוב אח"כ, כי אוריש גוים מפניך והרחבתי את גבולך. שבזכות המילה, הקב"ה שיש בו דין

ורחמים, עוקר דירים ממקומם, שהם האויבים, ומשיב דירים למקומם, שהם ישראל. ומשום זה, יראה כל זכורך את פני האדון ה', דהיינו הקב"ה שהוא ת"ת, שיש בו דין ורחמים, וע"כ עוקר דירים ומשיב דירים. ר' יהודה אומר, האדון, הוא כמו שכתוב, הנה האדון ה' צבאות מסעף פארה במערצה וגו' דהיינו עוקר דיורים, ויצא חוטר וגו' דהיינו משיב דיורים. והכל אחד. שהדין והרחמים פועלים ביחד, ועוקר דירים ומשיב דירים כאחד. ר' יצחק אמר יש אדון, שהוא ת"ת, ויש אדון שהוא יסוד, והכל תלוי באחד, שהוא מלכות. הנקראת אדני.

פסקה תקמט

ר' יהודה אמר וכו': ר"י אמר, אדני. שבמילואו הוא אלף דלת נון יוד, נקרא הקב"ה, שהוא ז"א, ולא הויה, כמו שהוא נכתב, וההוא שנקרא כמו שהוא נכתב, נקרא אדני. ומי הוא. ר' יוסי אומר שהוא מראת אלקים, דהיינו המלכות שנקראת מראה. שואל, מראת כתוב, לשון רבים, ומהו שכתוב מראת. ומשיב, שכולל ג"כ שלמות הכל, יוד הא ואו הא, שהוא ז"א. שואל, מראת למאי, אם לשם הוי"ה אם לשם אדני. ומשיב, הוא אלף דלת נון יוד, ששניהם נקראו בו, זה, מלכות, נקרא ככתבו, וזה, ז"א, לא נקרא ככתבו, בשם הויה, וע"כ נקרא בזה, בשם אדני. ועל כך מראת אלקים כתוב, שהוא לשון רבים, כי כולל ז"א ומלכות. ומטעם זה, נקראים שניהם גם בשם אדון, וזהו טעם על דברי ר' יצחק.

פסקה תקנ

רבי יהודה אמר וכו': ועוד אמר ר"י, לפעמים נקראים העליונים בשם התחתונים ולפעמים נקראים התחתונים בשם העליונים. וע"כ כתוב, האדון ה' בשם העליון, ז"א, שהוא אדני שהוא שם התחתון, מלכות. והרי העמדנו הדברים. ובאפנים הרבה מתבארים הדברים, והכל אחד. ברוך הרחמן ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה תקנא

הנה אנכי שולח מלאך וגו': ר' יצחק פתח, ישקני מנשיקות פיהו וגו'. אמרה כנסת ישראל, דהיינו השכינה, ישקני מנשיקות פיהו. שואל, מהו הטעם ישקני, יאהבני היה צריך לומר, למה ישקני. ומשיב, אלא כך למדנו, מהו נשיקות. הוא התדבקות רוח ברוח, שמשום זה, נשיקה היא בפה, כי הפה הוא המוצא והמקור של הרוח, ועל כן, הנשיקין הן בפה באהבה, ודבקים רוח ברוח, שאינם מתפרדים זה מן זה.

פסקה תקנב

ועל דא מאן וכו': ועל כן, מי שיוצא נשמתו בנשיקה, מתדבק ברוח אחר, דהיינו ברוח של הקב"ה, ברוח שאינו נפרד ממנו והיינו שנקרא נשיקה. ועל כן אמרה כנסת ישראל, ישקני מנשיקות פיהו, כדי להדביק רוח ברוח, שלא יפרדו זה מן זה.

פסקה תקנג

כי טובים דודיך מיין: שואל, מה רוצה כאן יין, והרי כתוב, וגם אלה ביין שגו וגו'. וכתוב, יין ושכר אל תשת אתה ובניך. מהו הטעם שכתוב כאן יין. רבי חייא אמר, מיין של תורה, דהיינו המוחין דז"א הנקרא תורה, והמוחין דהארת חכמה נקראים יין. רבי חזקיה אמר, זהו שכתוב, ויין ישמח לבב אנוש, שזה נאמר על יינה של תורה, ועל זה כתוב, כי טובים דודיך מיין, שטובים לשמחת הלב, מיין, המשמח אותי יותר מכל.

ביאור הדברים. סוד הנשיקין הן בשפתים, ובשפתים יש ב' בחינות, ששפה עלאה, ה"ס או"א עלאין המשפיעים שמה אוירא דכיא, שה"ס אור החסדים, הנקרא רוח, בזווג דלא פסיק לעלמין. ובהם אין יוצא ה **י'** מאויר שלהם. ושפה תתאה, ה"ס ישסו"ת, שבהם יוצא ה **י'** מאויר שלהם, וחזרו להיות אור החכמה, ומשפיעים שמה הארת חכמה. (כמ"ש לעיל אות קכ"ז ד"ה שפוון דמלכא, ע"ש כל ההמשך) ואע"פ שהארת החסדים דאו"א עלאין ה"ס ג"ר ממש, כמ"ש שם, עם כל זה ז"א הצריך להארת חכמה, אין אור החסדים דאו"א אצלו אלא בחינת ו"ק בלי ראש, משום החסרון של הארת החכמה. אמנם אחר שז"א מקבל המוחין דישסו"ת שהם הארת חכמה, אז נעשים אצלו החסדים דאו"א בחינת ג"ר ממש כמו שהם באו"א עלאין עצמם, כי עתה גם הוא נשלם בהארת חכמה ואין בו פגם, כמו או"א עלאין. והארת החסדים שלהם חשובים יותר מהארת החכמה שבישסו"ת, להיותם עליונים מהם והמשפיעים שלהם.

וזה אמרו. **ישקני מנשיקות פיהו לאדבקא רוחא ברוחא**, דהיינו הארת החסדים שנקרא רוח, שהם בשפה עלאה, שה"ס או"א עלאין, ושפה תתאה, שה"ס הארת ישסו"ת שבהם, שהוא הארת חכמה, היא משלמת הרוח של שפה עלאה שיהיה בבחינת ג"ר כמו באו"א עצמם. כנ"ל. וז"ש **כי טובים דודיך מיין** וכו' **מיינה דאורייתא**, כי מתוך שמאיר שם גם שפה תתאה, שהוא הארת חכמה מישסו"ת, הנקראת יין, נעשו טובים דודיך, שהוא הרוח משפה עלאה, כי עי"ז נעשו החסדים בבחינת ג"ר. וזה שאומרת השכינה בסוד הזווג דנשיקין, כי טובים דודיך מיין.

פסקה תקנד

ר' יהודה אמר וכו': ר"י אמר, כתוב, וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך. שואל, למה בכה. ומשיב, אלא כשהיה בהתדבקות הרוח בה, לא היה יכול הלב לסבול, ובכה. ואם תאמר, הרי כתוב, וישקהו, ויבכו. ומשיב, למדנו, למה נקוד על וישקהו, הוא משום שלא נתדבק בו רוח כלל, ועל זה כתוב, ונעתרות נשיקות שונא. מהו ונעתרות נשיקות שונא. אלא מי שנושק באהבה, מתדבק רוחו ברוחו, בדביקות האהבה, ומי שאינו נושק באהבה, אינו בדבקות, אלא ונעתרות. מהו נעתרות, הוא עוביות, כי לא דבוק רוחו בנשיקה ההוא, ולא נתדבק בה כלל. משום זה כתוב, ישקני מנשיקות פיהו, שהוא דבקות רוח ברוח.

פסקה תקנה

תאנא כל זמנא וכו': למדנו, כל זמן שהקב"ה הולך בישראל, כביכול, נתדבק רוח ברוח. ועל זה כתוב, ואתם הדבקים בה', בכל אלו אפני הדבקות, ואינם נפרדים זה מזה. בשעה שנאמר, הנה אנכי שולח מלאך לפניך, ידע משה שזהו פרישה מישראל, אמר אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה.

פסקה תקנו

רבי אבא אמר וכו': רא"א, מה כתוב למעלה מן זה ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך לא תבשל גדי בחלב אמו, שואל, מה הוא אומר. ומשיב, אלא שלא לערב דבר תחתון בעליון, שלא יינק הצד שבחוץ, מן הצד שבפנים. מה בין זה לזה. זה שבחוץ, דהיינו הגדי, הוא מצד הטומאה, וזה שבפנים, דהיינו אמו, היא מצד הקדושה. מי היא אמו. זהו כנסת ישראל, שהיא המלכות, הנקראת אם. כי התפשטות המלכות היא עד הקליפות בסוד ורגליה יורדות מות. בחלב אמו, היינו שלא יינק מצד הזה מי שאינו צריך. ושיעור הכתוב הוא, ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך, ובזכות מצוה זו תהיו מובטחים שלא תבשל גדי בחלב אמו, שהחצוניות לא תתערב בפנימיות. כמ"ש להלאה (אות תקסד).

פסקה תקנז

והכא כתיב הנה וגו': וכאן כתוב, הנה אנכי שולח מלאך לפניך, ונמצאו ישראל שהם פנימיות ודבקים בה', נמסרים תחת המלאך, שהוא חיצוניות. אמר משה, הרי קבלתי בטחון ממך, שלא תפרד ממנו, שבזכות מצות בכורים לא תתערב חיצוניות בפנימיות, כנ"ל, ודאי אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה. ובמה יודע איפוא וגו'. ולא יקשה הרי הכתוב הזה הוא בפרשת תשא, כי אין מוקדם ומאוחר בתורה.

פסקה תקנח

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, דבר זה לא אמר הקב"ה אלא מאהבת ישראל, ולהתרצות עמהם. בדומה למלך שהיה רוצה ללכת עם בנו, ולא רצה לעזוב אותו. בא בנו, והיה מתירא לבקש את המלך שילך עמו. הקדים המלך ואמר, הרי שר צבא פלוני ילך עמך לשמרך בדרך, ואח"כ אמר, השמר לך ממנו, כי אינו אדם שלם. אמר בנו, אם כן, או שאני אשב פה, או שאתה תלך עמי ולא אפרד ממך. כך הקב"ה, בתחילה אמר, הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך. ואח"כ אמר, השמר מפניו וגו'. בו בשעה אמר משה, אם אין פניך הלכים וגו'.

פסקה תקנט

אתא ר"ש אשכח וכו': בא ר' שמעון, ומצאו כשאמר ר"א מאמר הזה. אמר, אלעזר בני אתה אומר יפה. אבל בוא וראה במקום הזה, כשאמר הקב"ה הנה אנכי שולח מלאך וגו', לא אמר משה משהו, ולא השיב דבר כנגדו. מה הטעם. משום שכאן לא נמצא פרוד ממנו ית', כי לא נשלח המלאך אלא לשמירה, שכבר העמדנו דבר זה אל החברים. משא"כ שם כתוב ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי וגו' כי לא אעלה בקרבך וגו'. ויש שלמדו בהיפך, שכאן יש פרוד ושם אין פרוד. ולא כן פרשוה הקדמונים. וכשיסתכלו בדברים הכל יפה, וכולם בדבר אחד אמרו טעמם.

פסקה תקס

אימתי אתיב משה וכו': מתי השיב משה, בזמן שאמר, ושלחתי לפניך מלאך, שאח"כ כתוב, כי לא אעלה בקרבך. וכאן כתוב, כי ילך מלאכי לפניך, סתם ואינו מפרש הדבר, שיאמר, כי לא אעלה בקרבך. וע"כ כתוב כאן, כי אם שמוע תשמע בקולו ועשית כל אשר אדבר. אשר אדבר בדיוק. וכתוב, ואיבתי את אויביך וצרתי את צוררך. שהכל תלוי בו ית'. ואין כאן פרוד, וע"כ לא השיב כאן משה.

פסקה תקסא

ר' יהודה אמר וכו': רי"א, ואם תאמר שבשני הפסוקים הוא מלאך ממש, בפרוד, עכ"ז משה לא השיב עליהם משום שלא היה לו מקום, כי גם על הכתוב שבפרשת תשא, ושלחתי לפניך מלאך, לא השיב משה תיכף, ומתי השיב, בזמן שכתוב אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה, שהשיב זה על מה שכתוב, פני ילכו והנחותי לך. כי אז היה לו מקום להשיב. אמר רבי שמעון, כלל הכל, משה לא רצה במלאך, כי כתוב, ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו.

פסקה תקסב

א"ר יהודה האי וכו': אר"י, זה שאמר ר' אבא, על הכתוב, לא תבשל גדי בחלב אמו. אשר גדי הוא מס"א, שלא יינק מן השכינה, (לעיל אות ת"ק) בחלב האם היה צריך לומר, מהו אמו. ואם תאמר שכנסת ישראל, שהיא המלכות, היא אמו של צד הטומאה, אינו כן, כי שמעתי שאמר ר' שמעון, כנסת ישראל שהיא אמא הקדושה, בחלקם של ישראל נתאחדה, שכתוב, כי חלק ה' עמו.

פסקה תקסג

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, יפה אמרת. וזה של ר' אבא יפה. והכל תלוי זה בזה. בוא וראה, אמא, שהיא המלכות, התאחדה להם למעלה לצד זה של הקדושה ולצד זה של הטומאה, ושנים הם: אחד, לימין, ואחד לשמאל, כלומר, שבכל צד יש ימין ושמאל, ומשום זה מהם הם לימין, ומהם הם לשמאל. וכולם תלוים באם הזו, שהיא אמא הקדושה, דהיינו המלכות, ונאחזים בה.

פסקה תקסד

אימתי אתאחדן בה וכו': מתי נאחזים בה. בשעה שאם הזו יונקת מצד האחר, והמקדש נטמא, ונחש החזק מתחיל להגלות, אז יונק הגדי מחלב אמו והדינים מתעוררים. ועל כן ישראל מקדימים ומביאים בכורים, ובשעה שמביאים אותם, צריכים לומר ולפתח בלבן דהיינו ארמי אבד אבי, שרצה בכשפיו האלו לשלוט על יעקב ועל זרע הקדוש, ולא ניתנו בידו, ולא נמסרו ישראל לצד הזה. וע"כ מעבירים בזה כח הנחש, והגדי לא יוכל לינק מחלב אמו. וע"כ כתוב, ראשית בכורי אדמתך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו, שלא יינק צד הזה מחלב אמו, שהיא המלכות, שלא יטמא המקדש, ולא יתעוררו הדינים.

פסקה תקסה

בגיני כך לא וכו': משום זה לא יאכלו בשר בחלב כל זרע הקדוש, וכל מי שבא מצד זה הקדוש, כדי שלא לתת מקום למי שאינו צריך, כי במעשה תלוי הדבר, שצריכים מעשה למטה כדי לעורר למעלה. אשרי הם ישראל מכל העמים עובדי עכו"ם, שרבונם קרא עליהם, ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה. וכתוב, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך, וכתוב בנים אתם לה' אלקיכם וגו'.

פסקה תקסו

תא חזי בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שמעשיהם של ישראל אינם טובים, מה כתוב, עמי נוגשיו מעולל ונשים משלו בו, משלובו הוא בדיוק, וכך העמדנו הדברים בסוד הספר של שלמה המלך, וכך מצאנו בו. עוד מצאנו שם, שכל מי שאוכל מאכל ההוא של

בשר ושל חלב בשעה אחת, או בסעודה אחת, שהם מתחברים יחד. והוא כמו שאוכל בשר בחלב ביחד. ארבעים יום נראה גדי מקולס בעורו, דהיינו שנצלה כולו כאחת ביחד עם ראשו, לאלו של מעלה, וחבורה של הטומאה מתקרבת עמו, וגורם לעורר בעולם דינים שאינם קדושים.

פסקה תקסז

ואי אוליד בר וכו': ואם הוליד בן בימים האלו, משאילים לו נשמה מצד האחר, שאינה צריכה לו, כי מטמאת אותו, וכתוב, והתקדשתם והיתם קדושים וגו' הבא לטמא מטמאים אותו ודאי שכתוב, ונטמתם בם חסר א', שהיא טומאה אטומה יותר מכל הטומאות, שאין לו רשות להטהר כמו שאר מיני טומאות שמטהרות. ועוד שמפחד מחיות רעות כי נראה בעיניהם כמו גדי ויכולות להזיקו, כי הצלם של אדם נעבר ממנו.

פסקה תקסח

ר' ייסא שרי וכו': ר' ייסא התיר לאכול תרנגול בגבינה או בחלב. אמר ר' שמעון אסור לך. שאיש אינו צריך לתת פתח למינים הרעים לך לך אומרים לנזיר, סבב סבב, אל הכרם לא תקרב. ודאי הוא אסור לך כי יש בו חומרת השחיטה כמו בבהמה. ומי שמתיר זה מה כתוב בו, ותשקו את הנזירים יין, כי מי שמתיר זה מתיר זה. שהפגם הנעשה למעלה, אחד בהם. וכתוב, לא תאכלו כל תועבה. כל בא לכלול הכל.

פסקה תקסט

תאנא במה זכו וכו': למדנו, במה זכו דניאל חנניא מישאל ועזריה, שנצולו מנסיונות האלו, אלא משום שלא נטמאו במאכלם. אמר ר' יהודה כתוב, וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וגו', ולמדנו בסוד המשנה, שהמאכל של אותו רשע, של נבוכדנצר, היה בשר בחלב, וגבינה עם בשר, חוץ ממאכלים אחרים, וזה עלה על שלחנו בכל יום.

פסקה תקע

ודניאל דאסתמר מהאי וכו': ודניאל שנשמר מזה, כשהשליכו אותו לבור האריות, היה שלם בצלם רבונו, ולא נשתנה צלמו לצלם אחר, וע"כ יראו האריות ממנו, ולא חבלו אותו. ורשע ההוא, בשעה שהמלכות הוסרה ממנו, ועם חיות השדה היה מגורו, הוסר צלם פניו ממנו, ומיום ההוא לא נראה צלמו כצלם האדם, וכל בהמה שבאה, נראה לה שהוא צלם של מינה, ונקבה שלה, והיו כולם באים עליו. והרבה פעמים היו אוכלים אותו חיות השדה לולא שנגזר עליו אותו עונש, כמו שכתוב, והוא במלכים יתקלס. משום זה כולם יתקלסו בו כל זמן ההוא.

פסקה תקעא

תא חזי מה וכו': בוא וראה, מה כתוב, ולמקצת ימים עשרה נראה מראיהן טוב מכל הילדים האוכלים את פת בג המלך. נראה מראיהן טוב, פירושו שצלם רבונם לא הוסר מהם, ומאחרים הוסר. מי גרם זה, משום שלא נגעלו בגיעולי מאכלם. אשרי חלקם של ישראל, שכתוב בהם, ואנשי קדש תהיון לי.

פסקה תקעב

ואל משה אמר: שואל, מי אמר. ומשיב זה השכינה. עלה אל ה', כמ"ש, ומשה עלה אל האלקים. ולמה כל זה, הוא כדי להקים עמהם ברית, משום שנפרעו, מה שלא יצאו כן ממצרים, שאז נמולו ולא נפרעו, וכאן כבר נפרעו ונכנסו באות ברית, שכתוב, שם שם לו חוק ומשפט, שפירושו מילה ופריעה, (כנ"ל בשלח אות שמ"ט) ושם נסהו. באות הקדוש שנתגלה בהם. וכאן נתקיים בהם על ידי משה כריתת הברית, שכתוב, ויקח משה את הדם ויזרק על העם וגו'.

פסקה תקעג

א"ר יצחק מה וכו': אר"י, מה שכתוב, וחצי הדם זרק על המזבח. במזבח לא כתוב, כי מזבח רומז על מלכות, וכריתת הברית הוא ביסוד, אלא **על** המזבח בדיוק, אשר **על** המזבח רומז ליסוד שהוא ממעל המלכות. והשתחויתם מרחק. שואל, מהו מרחק. ומשיב, הוא כמש"א מרחוק ה' נראה לי (שפירשו תמצא בפ' וירא אות מ"ה בהסולם) וכתוב, ותתצב אחותו מרחק. תאני ר' אבא, שעמדה הלבנה, שהיא המלכות, במיעוטה, וע"כ נאמר, והשתחויתם מרחוק. ובה בשעה זכו ישראל יותר בחלק הקדוש, וכריתת ברית קדש בהקב"ה.

פסקה תקעד

ואל משה אמר עלה אל ה': שואל, מהו הטעם. ומשיב, אמרה לו השכינה, הסתלק למעלה, כי אני וישראל נשתתף יחד בשלמות על ידך, מה שלא היה כן עד עתה. מה כתוב, ויקח משה חצי הדם וישם באגנת וגו', שחלקו לשנים כדרך שעושים בכריתת ברית, חצי הדם זרק על העם, וחצי הדם זרק על המזבח, כמו שהעמדנו, שעל המזבח הוא יסוד, וכתוב, הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם. וישם באגנת, באגנת כתוב, חסר ו', שהוא כמ"ש, שררך אגן הסהר וגו'. שאגנת הוא מלכות שהוא אגן הסהר, וע"כ כתוב חסר ו'. הרי שחצי הדם שזרק על העם, קשר בהשכינה שנקראת אגנת, ונמצא שהשכינה וישראל נשלמו יחד על ידי משה. כנ"ל.

פסקה תקעה
ונגש משה לבדו אל ה': אשרי חלקו של משה, שהוא לבדו זכה מה שלא זכה אדם אחר. ישראל זכו עתה מה שלא זכו עד שעה ההיא. ובשעה ההיא נתקיימו בקיום עליון קדוש. ובשעה ההיא נתבשרו שיהיה ביניהם מקדש. כמש"א ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

פסקה תקעו
ויראו את אלקי ישראל ותחת וגו': ר' יהודה פתח, זאת קומתך דמתה לתמר, וגו', כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקב"ה, שאינה נפרדת ממנו, כתמר הזה שהזכר אינו פורש מן הנקבה לעולם, ואינם עולים זה בלא זה כך כנסת ישראל אינה נפרדת מן הקב"ה.

פסקה תקעז
תא חזי בשעתא וכו': בוא וראה בשעה שנדב ואביהוא ראו, ושבעים זקנים, מה כתוב בהם, ויראו את אלקי ישראל, שנתגלתה עליהם השכינה. ר' יהודה ור' יוסי אמרו, **את**, שכתוב את אלקי, הוא מדויק, ו **את** הזה יורה שהוא מרחוק. **את** הוא כולל מה שיש בתוכו. שראו מה שיש בפנימיות השכינה.

פסקה תקעח
ר' יצחק אמר וכו': רי"א, והרי כתוב, היא החיה אשר ראיתי בנהר כבר, מי היא חיה הזו. אמר ר' יוסי אמר ר' חייא, חיה קטנה, שהיא המלכות. שואל, וכי יש חיה קטנה. ומשיב, כן. כי יש חיה קטנה, שהיא המלכות. וחיה עליונה, שהיא בחג"ת מחזה ולמעלה דז"א. וחיה קטנה שבקטנות, שהיא חיה דעולם היצירה.

פסקה תקעט
ויראו את אלקי ישראל: את, בדיוק כמו שאמרתי. ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, כמראה אבן טוב שעתיד הקב"ה לבנות המקדש. שכתוב, ויסדתיך בספירים.

פסקה תקפ
ואל אצילי בני ישראל: זהו נדב ואביהוא. **לא שלח ידו**, שהעלה אותם לדין לאחר זמן, ולא נענשו כאן. ר' יוסי אומר דבר זה, לשבחם שכתוב, ויאכלו וישתו, שפירושו, שזנו עיניהם מאור הזה. ר' יהודה אמר אכילה ודאית אכלו וזנו את עצמם, מאור הזה, וכאן נתקשרו למעלה, כלומר, שהמשיכו האור ממטה למעלה, ולא היה בזה חטא, אם לא שסרו מן הדרך לאחר כך, כמו שהעמדנו.

פסקה תקפא
אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, ואפילו ישראל בשעה ההיא היו כשרים ונקשרה בהם השכינה. וברית הזה וכל התורה, בזמן אחד היו, כלומר, שהיו להם אז הארה מכל

התורה. וישראל כשעה ההיא לא ראו לעולם. ולעתיד לבא, עתיד הקב"ה להתגלות על בניו, ויראו כולם כבודו עין בעין, שכתוב, כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, וכתוב, ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו וגו'.

תרומה

פסקה א

וידבר וגו' **ויקחו לי תרומה וגו'**: ר' חייא פתח כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו. כמה אהובים הם בני ישראל לפני הקב"ה, שרצה בהם ורצה להתדבק בהם ולהתקשר עמהם, ועשה אותם עם יחיד בעלם, שכתוב, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, והם רצו בו ונתקשרו בו. ז"ש כי יעקב בחר לו יה, וכתוב, כי חלק ה' עמו. ונתן לשאר העמים שרים מושלים עליהם, והוא לקח לחלקו את ישראל.

פסקה ב

ר"ש פתח מי וגו': ר' שמעון פתח. **מי זאת** הנשקפה כמו שחר יפה וגו'. **מי זאת**, הוא סוד שני עולמות המתחברים יחד, וזהו עולם ועולם. כלומר שזהו שכתוב, מן העולם ועד העולם, שהם בינה ומלכות. **מ"י**, הרי העמדנו, שהיא מדרגה עליונה למעלה, ההתחלה העומדת לשאלה, ונקראת **מ"י**, שהיא בינה, כמש"א, שאו מרום עיניכם וראו **מי** ברא אלה. (כמ"ש) לעיל בהקסה"ז דף ח' ד"ה לעילא) **זאת**, היא מדרגה תחתונה למטה, היא עולם התחתון, דהיינו מלכות. ושתיהן, הן שתי עולמות בחבור אחד בקשר אחד ביחד. והוא ע"י עלית המלכות לבינה, שמשום זה השיגה המוחין דבינה. כמ"ש שם.

פסקה ג

הנשקפה, **כד מתחברן וכו'**: הנשקפה, היינו כאשר שתיהן מתחברות כאחת, המלכת, **נשקפה כמו שחר**, היינו כשהשחר רוצה להאיר, ואח"כ **יפה כלבנה**, המלכות מאירה כלבנה, שאור השמש שהוא ז"א מאיר בה. ואח"כ, **ברה כחמה**, כאור השמש, כשהלבנה עומדת במלואה, דהיינו בעת שהמלכות הוא פנים בפנים עם ז"א המכונה שמש. **איומה כנדגלות**, שהיא חזקה להגן על הכל, כי אז יש לה שלמות וגבורה לעשות חיל.

פסקה ד

ונטלא חילא מעלמא וכו': ומקבלת המלכות כח, דהיינו מוחין, מעולם העליון, שהיא בינה, על ידי יעקב איש תם, שחבר אותם יחד, שע"י העלאת מ"ן העלה המלכות לבינה, ונתחברו זו בזו, חיבר אותן יחד למעלה, שהבינה קבלה צורת המלכות, וה"ס לאה. וחיבר אותן יחד למטה, שהמלכות קנתה צורת הבינה, וה"ס רחל. ומשם יצאו י"ב שבטים

קדושים כעין של מעלה. דהיינו כמו י"ב הבחינות שיש במלכות של מעלה. יעקב שהיה שלם הביא אהבה בשני העולמות כמו שהעמדנו שנשא שתי אחיות לאה ורחל שה"ס ב' עולמות בינה ומלכות, שאר בני אדם שעושים כזאת, הם מגלים עריות למעלה ולמטה, וגורמים שנאה בשני העולמות, וגורמים פרוד בין ז"א ולאה ובין ז"א ורחל, כי מחזה ולמעלה הוא מזדווג עם לאה ומחזה ולמטה עם רחל. ז"ש ואשה אל אחותה לא תקח לצרור, שנעשו צרות ומלאות שנאה זו לזו.

פסקה ה

ואי תימא ותקנא וגו': ואם תאמר, מהו הפירוש ותקנא רחל באחותה, אם הכתוב מדבר בשני העולמות, לאה ורחל, שהן בחינת בינה ומלכות שנכללו יחד, איזה קנאה יש כאן. ומשיב, כך הוא ודאי, כי עולם התחתון, רחל, כל חשקה אינה יותר אלא להיות כעין עולם העליון, לאה, שהיא בינה, ולרשת מקומה. במקום אחר, יש קנאת סופרים תרבה חכמה, (ב"ב כא.) וכאן יש גם כן קנאת סופרים, משום שיש ספר וספר, שהם אבא ואמא, שמהם נמשך החכמה, וע"כ ע"י קנאה באלו הסופרים, מרבים המשכת החכמה אצלם.

פסקה ו

ועכ"ד אפילו יעקב וכו': ועם כל זה אפילו יעקב לא השלים להם כראוי, שאר בני העולם, גורמים שנאה וגורמים פרוד ומגלים עריות שלמעלה ושלמטה. כי בסוד זה יש סוד העריות, דהיינו עריות דאמא וברתא, שהן בינה ומלכות, והכל, הן ב' אחיות והן אשה ובתה הוא סוד אחד, כי **מי זאת** נקראות אחיות, משום שהן באחוה ובאהבה ובחבור של הרצון. ונקראות גם כן אם ובת, משום שבינה נקראת אם והמלכות בתה, מי שמגלה ערותן, דהיינו הדינים שבהן, אין לו חלק לעולם הבא, שהוא בינה, ואין לו חלק באמונה, שהיא המלכות.

פסקה ז

ת"ח כי יעקב וגו': בוא וראה, כי **יעקב** בחר לו **יה**, הוא סוד עליון למעלה, שנתדבק למעלה באו"א באור החסדים שבהם, הנקראים יה. כיון שהשלים הכל ונקרא **ישראל**, אז **לסגולתו**, שהיא המלכות הנקראת סגולה, שאז לוקח הכל בכל הצדדים, בימין ושמאל, לוקח למעלה, באו"א, המאירים חסדים, ולוקח למטה בישסו"ת, שהם מאירים חכמה. ונשלם בכל, הן בחכמה והן בחסדים.

פסקה ח

אמר רבי שמעון וכו': אר"ש, הרי למדנו, כשברא הקב"ה, שהיא בינה, עלמא, שהיא מלכות, חקק בחקיקותיו של סוד האמונה, שהיא המלכות, תוך האורות שהם סוד

העליונים, כלומר, שהקב"ה, שהוא בינה, העלה אליו האמונה, שהיא המלכות, וחקק עם חקיקות האמונה בתוך האורות של עצמו העליונים, שמתוך זה יצאה בינה ותו"מ של הבינה וירדה למדרגה שמתחתיה, ולא נשאר בבינה כי אם כתר וחכמה דכלים באורות דרוח נפש, שזה נבחן כמו חקיקה באורות שלו. וחקק למעלה, בבינה, וחקק למטה, במלכות, דהיינו שאח"כ קבלה גם המלכות אותה החקיקה האמורה שנעשתה בבינה. והכל בסוד אחד, שחקיקת המלכות היתה בצורה אחת עם חקיקת הבינה, בסוד החקיקות של שם הקדוש הויה, השולט באותיותיו למעלה ולמטה, דהיינו בבינה ומלכות, שהם ה' ראשונה וה' אחרונה של הוי"ה, ששתיהן בצורה אחת שהיא **ה**'. ובסוד הזה נשתכללו העולמות, עולם העליון, שהוא בינה, ועולם התחתון, שהוא מלכות.

פסקה ט

עלמא עלאה אשתכלל וכו': עולם העליון נשתכלל בסוד אות **י**' דהוי"ה, שהוא כוללת א"א ואו"א, והיינו נקודה העליונה הראשונה, שהוא א"א, (כנ"ל בראשית א' דף ה' ד"ה עד דמגו ע"ש) היוצא מתוך הסתום וגנוז שאינו ידוע, ואינו עומד לדעת, ולא נודע כלל, העליה שלו היא בסוד אין סוף, שהוא פרצוף עתיק, ומתוך סתימה זו, מא"א, מאיר אור אחד דק וסתום, שהוא או"א עלאין, שיש בהם ב' בחינות יסודות, א) שביל **דק**, ב) ארח **סתום**, (כנ"ל בראשית א' אות ש"ח) כולל בתוכו הכלל של כל האורות. ובתוך ארח סתום זה שבאו"א, שה"ס המפתחא (כמ"ש שם) בטש בו מי שלא בטש, בתחילה בהיותו באו"א עלאין, ועתה בטש בו ופתח הסתימה שבו, דהיינו שהוריד ה **י**' **מאויר** דארח סתום וחזר ונעשה **אור**, והאיר בו מי שלא האיר, כלומר אע"פ שהאיר בו, מ"מ לא האיר, מחמת חסרון החסדים, (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר דף י"ז ד"ה קיימא) ואז הוציא אור אחד, שהוא עדון לעדון, דהיינו חכמה לחכמה, כי **עדן** ה"ס חכמה דא"א שנסתמה, וחכמה זו, שה"ס בינה שחזרה לראש א"א ונעשתה לחכמה, נקראת ג"כ עדן, כי מקבלת מעדן שבראש דא"א, וע"כ נקראת עדון לעדון. והיא להשתעשע, ולגנוז אור הדק, דהיינו אור החסדים דאו"א, שהוא נסתם בתוך אור ההוא. (כמ"ש שם בהקסה"ז י"ז ד"ה קיימא) דהיינו שאור החסדים דאו"א, נסתם בעת יציאת החכמה הזו. וה"ס ישסו"ת.

פסקה י

וההוא נהירו דאיהו וכו': ואור הזה שהוא עדון לעדון, הסתום מחמת חסרון החסדים, נתקיימו ונשתכללו בו, ע"י קו האמצעי, שש רשימות, שהם ו"ק דחכמה, שאינם ידועים, כלומר שאינם מתגלים להאיר, חוץ בעת שאור הדק ההוא דאו"א נכנס להגנז, שאז, העדון לעדון מאיר בהארתו.

פירוש, כי אין הארת החכמה מאירה אלא על נקודת השורק בעת נסיעת ג' הנקודות, חולם שורק וחירק, בזה אחר זה, (כנ"ל בשלח ל"ט ד"ה וג') ובשעה שמאירה נקודת השורק, נסתם אור החסדים דאו"א, (כמ"ש לעיל בראשית א' י"ג ד"ה ותדע, ועי' בהקדמת ספר הזהר דף י"ז ד"ה קיימא) נמצא, שאין העידון לעידון מאיר, אלא בעת גניזת אור הדק, שהוא אור החסדים דאו"א.

פסקה יא

והאי נהירו דנפק וכו': ואור הזה היוצא לתחתונים, מתוך אור הדק, הוא נורא ואיום ותקיף ביותר, והוא מטעם שבאור הדק הזה שממנו נתקנו או"א עלאין, נתקנה שם מלכות דמדת הדין הנקראת מנעולא, (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר דף ע"ב ד"ה ומקדשי והוא מטעם המבואר בהקסה"ז דף מ"ד ע"ב ד"ה וטעם ע"ש) ונתפשט אור הדק הזה ונעשה עולם אחד שהוא או"א עלאין, המאיר לכל העולמות. והוא עולם סתום שאינו ידוע כלל, כי ה **י'** אינה יוצאת מאויר שלהם, ובתוכו דרים ששה רבוא אלף, שהם דירים וצבאות ומחנות עליונות. פירוש. כי הם התפשטות מאורות חג"ת נה"י דעתיק המלובש בתוכם, שספירותיו בסוד רבוא, ומחכמה סתימאה דא"א, שספירותיו בסוד אלפים בסוד ואאלפך חכמה. וע"כ הם ששה רבוא אלף.

פסקה יב

וכיון דאפיק לון וכו': וכיון שה **י'** הוציא אותם, דהיינו לב' פרצופין הנ"ל שהם או"א מאור הדק, וישסו"ת מאור העידון לעידון, כנ"ל, ונשתכללו יחד, אז הם חבור אחד **י"ה** שאו"א עלאין הם בסוד ה **י'** הכוללת א"א ואו"א, וישסו"ת הם בסוד **ה'**, והם סוד אות **ו'** שנתחברה בעולם ההוא הסתום, דהיינו בעידון לעידון הסתום, שהוא ישסו"ת, שה"ס **ה'** שבתוך ה **ה'** יש אות **ו'**, ו **ו'** זו רומזת על יעקב, ואז כתוב, כי יעקב בחר לו יה שנתדבק בשם **י"ה**, הנ"ל. וז"ס הזווג יעקב ולאה, שאז מקבל האור שם ממטה למעלה, ונבחן בבחינת ו"ק. כשיוצא ה **ו'** ונשתכלל מתוך **י"ה**, דהיינו שנעשה אות **ו'** בפני עצמו עם אותם המוחין ד **י"ה**, ויש לו ג"ר, אז **ישראל לסגולתו**, שנקרא ישראל, ולא יעקב, ומתחבר למטה עם רחל שהיא המלכות שאז נקרא המלכות **סגולה**, וזה שכתוב ישראל לסגולתו. וז"ס הזווג של יעקב ורחל.

פסקה יג

שאר בני עלמא וכו': שאר בני העולם, חוץ מיעקב, לא ניתנה להם רשות לעלות כך אל הבינה להתדבק **בי"ה** כמו יעקב, אלא לסגולתו, בלבדה, שהיא המקום שמקבלת ואוספת הכל, וזו היא מדרגה שלמטה, דהיינו המלכות, ומתוך המלכות מקבלים הארת

החסדים שלמעלה בבינה, שהיא בחינת לאה, בסתימת הרצון. אבל לא בגלוי כמו שלוקח יעקב, ז"ש ויקחו לי תרומה. פירוש, כי יעקב עלה ונתחבר ב **י"ה** עצמו ומקבל משם הארת החסדים שבבינה, שה"ס זווג יעקב ולאה. וע"כ שאר בני העולם אסורים בשתי אחיות, שיש בהם משום גילוי ערוה, להיותם ממשיכים הארת הבינה, שהיא לאה, במקום מלכות שהיא רחל. אבל יעקב שעלה למעלה במקום בינה עצמה, הותר לו זאת, אפילו בחיי אחותה רחל. וז"ש ויקחו לי תרומה. דהיינו ששאר כל בני העולם, יקחו וירימו את המלכות, ולא ישאו שתי אחיות, כי אז יחללו אותה, בגילוי ערוה, דהיינו הדינין, והוא מטעם היותם בעצמם ממקום המלכות, שהיא מקום הדינים.

פסקה יד

ויקחו לי תרומה: ר' יהודה פתח, מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים וגו'. מקרא זה העמידוהו ולמדנו, אבל סוד זה העמיד המאור הקדוש בתוך סודות העליונים.

פסקה טו

דרגא עלאה דאיהו וכו': מדרגה העליונה, שהיא סוד עולם העליון, דהיינו בינה, נקראת **מ"י**. מדרגה תחתונה, שהיא סוד עולם התחתון שהוא מלכות, נקראת **מ"ה**. ולמדנו, כתוב, **מה** ה' אלקיך שואל מעמך, אל תקרי מ"ה, אלא מא"ה, משום וכל מדרגות עליונות בשלמותם, שהם חמשים, הם כאן במלכות. וע"כ נקראת מאה. פירוש, כי חמשים שלה, שהם כח"ב תו"מ שכל אחת כוללת עשר, וחמשים של בינה, הם מאה. וע"כ בינה נקראת מ"י שהם חמשים, והמלכות מ"ה, שהוא מאה, מפני שכוללת בתוכה גם החמשים דבינה.

פסקה טז

תו אמאי אקרי מ"ה וכו': עוד טעם למה נקראת המלכות **מה**. אלא אע"פ שההמשכה העליונה, של חכמה, נמשכת דרך מדרגות העליונות, בינה וז"א, אינה מתגלית עד שנשלמת כאן במלכות, (כנ"ל בראשית א' דף ע"ו ד"ה ועוד) שהיא מקום הסוף של כל המדרגות, הסוף של המשכת הכל, ועומדת בגלוי, בהארת החכמה. ואע"פ שנתגלתה יותר מכולם, היא קימת לשאלה, **מה**, מה ראית, מה ידעת. כש"א כי לא ראיתם כל תמונה.

פסקה יז

ובגין כך מה וכו': ומשום זה כתוב, **מה** רב טובך. אשר מ"ה היא המלכות, **רב טובך**, הוא יסוד העולם, דהיינו יסוד דז"א, והוא נקרא רב טוב, כמש"א, ורב טוב לבית ישראל. כי אור הראשון הכלול ביסוד, נקרא **טוב** סתם. וכאן כלולים זכר ונקבה, שגם הנקבה

הנקראת **מה**, על שם שבה נגלה החכמה, גם היא כלולה כאן, שנאמר, מ"ה רב טובך וע"כ כתוב **רב**, כי **רב**, יורה על הארת החכמה. **אשר צפנת**, כי אור הזה נגנז, כמו שאור הראשון נגנז ונשמר לצדיקים, **פעלת**, היינו, כי כאן, במלכות, הנקראת מ"ה על שם התכללות הבינה בה, הוא אומנות הכל, אומנות של כל העולם, אומנות של נשמות ורוחות. כי אם לא היתה אומנות הזה של התכללות הבינה במלכות, לא היו יוצאים שום מוחין בזו"ן וג' עולמות בי"ע (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר).

פסקה יח

ברזא דא עביד וכו': בסוד הזה של התכללות הבינה במלכות, עשה הקב"ה אומנות של כל העולם כנ"ל, וז"ס בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, בסוד זה נעשה המשכן ונבנה, שהוא בצורת עולם שלמעלה שהוא בינה ובצורת עולם התחתון, שהוא מלכות, ז"ש ויקחו לי תרומה. **לי תרומה**, הן ב' מדרגות בינה ומלכות, שהן אחת, שמתחברים יחד.

פסקה יט

ויקחו לי תרומה וגו': ר' שמעון ור' אלעזר ור' אבא ור' יוסי היו יושבים יום אחד תחת אילנות, בבקעה, אצל הים גינוסר, שהיא כנרת. אמר ר"ש, כמה נאה צל הזה, החופה עלינו מתוך האילנות, ואנו צריכים לעטר מקום הזה בדברי תורה.

פסקה כ

פתח ר' שמעון וכו': פר"ש ואמר, אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון. מקרא זה העמדנו ולמדנו. אבל אפריון, הוא היכל התחתון, מלכות, שהיא כעין היכל העליון שהוא בינה. והקב"ה קרא אותו גן עדן, שנטע אותו להנאתו, והשתוקקותו היא להשתעשע בו עם נשמות הצדיקים, ששם עומדות כולן ורשומות בתוכו. אלו הנשמות שאין להן גוף בעולם הזה, עולות כולן ומתעטרות שם, ויש להן מקומות לראות, להתענג בעונג העליון הנקרא נועם ה', ושם מתמלאות מכל התענוגים של נהרי אפרסמון הטהור.

פסקה כא

אפרסמון דא היכלא וכו': אפרסמון, הוא היכל העליון המכוסה וגנוז, שהוא בינה. אפריון, הוא היכל התחתון, מלכות, שאין בו סמך עד שנסמך מן היכל העליון. ומשום זה אות סמך סתומה מכל צדדיה כזה: **ס** היא אות סתומה.

פסקה כב

במה מין האי וכו': מה בין זו לזו, בין אפרסמון לאפריון. אלא בשעה שנסתם ונגנז בתוכו, בתוך הבינה, אור העליון למעלה, דהיינו הג"ר דבינה שנתקנו לאו"א עלאין, שה **י'** עלתה

באור ונסתם האור ונעשה לאויר אז היא עומדת בצורת אות **ס** שהאור סתום בתוכה, ונגנז בה לעלות למעלה. ובשעה שחזרה וישבה רובצת על הבנים למטה לינק אותם, שהיא ו"ס תחתונות דבינה, שנתקנו לישסו"ת, אז היא עומדת בצורת אות **ם**', הרבוצה והסתומה לארבע רוחות העולם, שהם חג"ת ומלכות. שחו"ג הם דרום צפון ותו"מ הם מזרח מערב.

פירוש, הבינה מתחלקת לג"ר וו"ק אשר הג"ר שהן חב"ד, וכן הג"ר דגוף שהן חג"ת עד החזה, נתקנו לאו"א עלאין, ולהיותן ששה ספירות חב"ד חג"ת שכל אחת כלולה מעשר, נקראות באות **ס**', שש פעמים עשר. וגם משום שנסתם מהן אור החכמה. ומחזה ולמטה דבינה שהן ד' ספירות נהי"מ נתקנו לישסו"ת, ולהיותם ארבע ספירות שכל אחת כלולה מעשר, נקראות באות **ם**' ד"פ עשר. וגם משום שהיא סתומה לד' רוחות העולם שהם חגת"ם, כלומר, מה שהיא נעשתה סתומה, היא משום שצריכה לתת מוחין לז"א, שהוא חגת"ם. ובשביל ד' רוחות אלו נסתמה. (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר).

פסקה כג

ועל דא דא וכו': וע"כ זה הוא אפרסמון, וזה הוא אפריון, כי האפריון שהיא המלכות נתתקן כעין האפרסמון שהיא הבינה, והם בצורה אחת. ובמקום ב' האותיות **ס**' **מ**' שיש באפרסמון, עומדת **י**' באפריון, בסוד הברית, שהיא עתידה לקבל הכל, מן ה **ס**' וה **ם**', שהוא סוד מאה ברכות. **ס**' **ם**', הן ששים וארבעים, ששים כנגד שש קצוות שיוצאות מן ה **ס**', דהיינו חב"ד חג"ת עד החזה דבינה וקורא אותם ו"ק משום שה **י**' אינה יוצאת מאויר שלהם, והן כחג"ת נה"י. ארבעים, כנגד ארבע רוחות העולם, שהם חו"ג תו"מ, דישסו"ת, שהם נהי"מ דבינה שמחזה שלה ולמטה. וכולם משלימים למאה. ואות **י**' דאפריון היא ג"כ משלמת לסוד מאה, דהיינו **י**' ספירות שכל אחת כלולה מ **י**', כעין **ס**' **ם**' של מעלה שבאפר **סמ** ון, שהיא הבינה. וע"כ זהו אפרסמון וזהו אפריון, שצורתם שוה.

פסקה כד

אינון נהרין נפקין וכו': הם הנהרות יוצאים מאפרסמון זה, ונשמות עליונות שאין להן גוף בעולם הזה יונקות מאור הזה היוצא מאפרסמון הטהור, ומתענגות בעונג הזה העליון. והנשמות שיש להן גוף בעולם הזה, עולות ויונקות מן אפריון הזה ויורדות. ואלו נותנות ולוקחות, נותנות ריח מאלו מעשים טובים שהשתדלו בהם בעולם הזה, ולוקחות מריח ההוא שנשאר בגן, כש"א, כריח שדה אשר ברכו ה', דהיינו ריח שנשאר בשדה ההוא. וכולן עומדות בגן ההוא, אלו שאין להן גוף בעולם הזה מתענגות למעלה באפרסמון,

שהיא בינה שבגן, ואלו שיש להן גוף בעולם הזה, מתענגות למטה, באפריון, שהוא המלכות שבגן.
פירוש. המלכות מחמת הדינים שבה היא מכונית אפר, ואפרון, שפירושו אפר שלנו. ומעת שעלתה המלכות לבינה, מכונית גם הבינה אפרון. ואז הבינה נחלקה לשנים, לג"ר שהם או"א עלאין, והם סוד **ס**' כנגד שש ספירות חב"ד חג"ת שכל אחת כלולה מעשר ומחזה ולמטה נתקנה לפרצוף ישסו"ת שכולל ד' ספירות נהי"מ, והוא סוד **ם**, וכשב' פרצופים הללו **ס**' **ם**', מאירים בבינה, ונכנסו באפרון שלה, נעשתה לסוד אפרסמון, ואורותיה מכונים נהרי אפרסמון הטהור. והמלכות בעת שמקבלת מב' פרצופין הללו **ס**' **ם**' שבבינה, משגת במקומם **י**' שנכנסה באפרון שלה ונעשה אפריון. וגן העדן כולל הארות שתיהן שהנשמות שלא התלבשו בגוף בעוה"ז מקבלות מאפרסמון שבגן, ושיש להם גוף בעולם הזה מקבלות מאפריון שבגן.

פסקה כה

עשה לו המלך שלמה: עשה לו, היינו לעצמו. ושואל, אם תאמר הרי הנשמות הצדיקים משתעשעים בו, ואתה אומר עשה לו. ומשיב, כך הוא ודאי, משום שאפריון הזה וכל אלו נשמות הצדיקים כולן עומדות כדי שהקב"ה ישתעשע עמהם ונמצא שעשה אותו לעצמו. **המלך שלמה**, הוא מלך שהשלום שלו, וזה הוא מלך העליון, דהיינו ז"א, המלך סתם, זה הוא מלך המשיח, שהוא המלכות. זה עולם הזכר וזה עולם הנקבה. **מעצי הלבנון**, הם האילנות והנטיעות שעקר אותם הקב"ה ושתל אותם במקום אחר, דהיינו ז"ס דזו"ן שהיו במקום המלכות דמדת הדין, ועקרם משם, ושתלם במקום בינה, בסוד המלכות דמדת הרחמים. ואלו שש ספירות חג"ת נה"י של זו"ן, נקראים ארזי הלבנון, כמש"א, ארזי לבנון אשר נטע. ולא נבנה אפריון הזה ולא נשתכלל אלא בהם.

פסקה כו

תו, **מעצי הלבנון**: אלו הם ששה ימי בראשית, שכל יום ויום מסדר באפריון הזה סדר הראוי לו. כלומר שכל מדה ומדה מחג"ת נה"י דז"א, שנשלמו ע"י בינה מאציל חלק אחד בבנין המלכות שנקראת אפריון. **סדר הראשון**: נמשך מצד ימין, של הבינה, אור הראשון הגנוז ונלקח מצד ימין, של ז"א, ונכנס באפריון הזה על ידי יסוד אחד, ועושה בה שמוש, לאחר כך מוציא האפריון צורה אחת הראויה לאור הזה, שהוא מדת החסד של האפריון. וזהו סוד שכתוב, יהי אור ויהי אור, כיון שאמר יהי אור, למה כתוב, ויהי אור, שלא היה צריך לכתוב אלא, ויהי כן, מהו ויהי אור. אלא, שאור הזה הוציא אור אחר הראוי לו. וזה הוא יום הראשון מאלו עצי הלבנון.

פסקה כז

סדר השני: נמשך מצד שמאל דבינה הבדלת המים בהמשכת אש חזק, (כמ"ש לעיל בראשית א' דף נ"ו ד"ה כד) ונלקח מצד שמאל דז"א, ונכנס באפריון הזה ועושה בו שמוש, ומבדיל בין המים שמצד ימין, ובין אלו המים שמצד שמאל. לאחר כך הוציא האפריון צורה אחת כעין זו, ונבנה מדת הגבורה של האפריון. וזהו סוד, שכתוב, בין המים שמתחת לרקיע ובין המים אשר מעל הרקיע ויהי כן. וזהו יום השני מאלו עצי הלבנון.

פסקה כח

סדר השלישי: נמשך מצד האמצעי ומצד ימין, יום אחד שלישי, דהיינו מדת התפארת דז"א, שהוא קו האמצעי העושה שלום בעולם בין ב' הקוין ימין ושמאל, שמשם נמשכים פירות לכל, וזה עושה שמוש באפריון הזה, ומוציא מין למינו, מין העושה מעשים רבים, כמין הראוי לו, דהיינו כל הדשאים והעשבים והאילנות בכמה כחות, ונשאר צורתו שמה, באפריון, ואפריון ההוא מוציא מין כעין זה ממש, שיצא מן קו האמצעי, ונבנה מדת התפארת של האפריון. וזה הוא יום השלישי הנכלל מב' הצדדים, ימין ושמאל, מאלו עצי הלבנון.

פסקה כט

סדורא רביעאה: סדר הרביעי. נמשך והאיר אור השמש לאפריון הזה תוך החשך שלו ונכנס בו להאיר ואינו עושה בו שמוש, כלומר שבונה רק האחורים של האפריון, את החשך שלו, עד יום החמשי, שאז נתתקן בחינת הפנים שלה ושורשה שמחזה ולמטה, ואז הוציא האפריון את השמוש של ההארה שנכנס בה ביום הרביעי, והאפריון מוציא כעין אור ההוא ממש. ובזה נבנה מדת הנצח של האפריון. וזה הוא יום רביעי שהוא אחד מאלו עצי הלבנון.

פסקה ל

סדורא חמישאה: נמשך המשכה אחת של השרצת המים, ועשה שמוש להוציא אור ההוא מסדר של יום רביעי, ועשה באפריון ההוא שמוש של יום חמישי, והוציא מינים למינו כמוהו ממש, ויום הזה, דעצי הלבנון שמש שמוש ההוא, יותר מבכל שאר הימים, כי הוא תקן את מדת ההוד שבאפריון בדינים הממותקים של הבינה, והכל תלוי עד יום הששי, שאז הוציא האפריון כל מה שהיה גנוז בו, שכתוב, תוצא הארץ נפש חיה למינה. וזה הוא יום חמישי, יום אחד מאלו עצי הלבנון.

פסקה לא

סדורא שתיתאה: סדר הששי זה הוא יום, שהתקין את כל האפריון הזה, ואין לו תקון ואין לו תוקף לאפריון, חוץ ע"י יום ההוא, שהוא יסוד דז"א. כי אין האפריון מקבל דבר מעליונים אלא ע"י יסוד דז"א. כשבא יום ההוא, התתקן האפריון, בכמה רוחות, בכמה נשמות, בכמה עלמות יפות מראה, שהם ז' היכלות המשמשות את המלכות. אלו הראויות לשבת בהיכל המלך. אף הוא, היסוד, נתתקן ביופי של כל הימים שהיו לפניו, כי היסוד כולל כל ה' הימים חג"ת נ"ה, והתקין אותם בהשתוקקות אחת, ברצון, בשמחה, בתקון שלמעלה ולמטה.

פסקה לב

כדין אתקדש האי וכו': אז נתקדש אפריון הזה בקדושות עליונות, ונתעטר בעטרותיו, עד שעלה בעלית עטרת המנוחה, ונקרא שם עליון, שם קדוש, שהוא שבת. מנוחת הכל תאות הכל, דבקות הכל, שלמעלה ושלמטה יחד, ואז כתוב, אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון.

פסקה לג

אמר רבי שמעון וכו': אר"ש, מי שזכה באפריון ההוא זכה הכל, זכה לשבת במנוחה בצל הקב"ה, כמש"א, בצלו חמדתי וישבתי. ועתה שאני יושב בצל מנוחה הזו, יש לנו להסתכל שאין אנו יושבים אלא בצל הקב"ה תוך אפריון ההוא. ויש לנו לעטר מקום הזה בעטרות עליונות, עד שיתעוררו האילנות של אפריון ההוא לבא אלינו בצל אחר. פירוש. כי עתה מתוקן האפריון במלכות הממותקת בבינה, ונמצא הצל אינו של המלכות עצמה אלא של הבינה, וז"ש **אית לן לאסתכלא דלא יתבינן אלא בצלא דקב"ה**, דהיינו של עצי הלבנון כנ"ל, אבל בגמר התקון תתתקן המלכות עצמה לא תהיה צריכה למתוק הבינה, ואז נשב בצל המלכות עצמה. וז"ש **עד דיתערון אילני דההוא אפריון למיתי עלן בצלא אחרא**. דהיינו בגמר התקון, שנשב בצל אפריון עצמו.

פסקה לד

פתח ר"ש ברישא וכו': פתח ר"ש בתחילה, ויקחו לי תרומה וגו': ויקחו לי. יורה, שמי שרוצה להשתדל במצוה ולהשתדל בהקב"ה, צריך שלא ישתדל בו ריקם ובחנם, אלא האדם צריך להשתדל בו כראוי לפי כחו. והעמדנו דבר זה בכמה מקומות, וכך יפה לאדם לקבל השתדלות ההוא של הקב"ה. כמש"א, איש כמתנת ידו כברכת ה' אלקיך אשר נתן לך.

פסקה לה

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר הרי כתוב, לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב. הרי שהוא בחנם, והוא השתדלות של הקב"ה. כי יין וחלב פירושם התורה שמכונית כן. ומשיב אלא השתדלות התורה, כל מי שרוצה זכה בה. השתדלות של הקב"ה לדעת אותו, כל מי שרוצה זכה בו בלא שכר כלל. אבל השתדלות הקב"ה העומדת במעשה, אסור לקחת אותו בחנם וריקם, משום שלא יזכה במעשה ההוא כלל להמשיך עליו רוח של הקדושה אלא בשכר שלם.

פסקה לו

בספרא דחרשי לאוליף וכו': בספרי כשפים, שלמד אשמדאי, מלך השדים, לשלמה המלך, כתוב, כל מי שרוצה להשתדל להעביר ממנו רוח הטומאה ולהכניע רוח האחר דס"א, מעשה ההוא שרוצה להשתדל בו, צריך לקנותו בשכר מלא, שיתן כל מה שמבקשים ממנו, בין מעט ובין רב. משום שרוח הטומאה הוא מזומן תמיד בחנם ובריק, ונמכר בלא תשלום, כי מכריח בני אדם שישרה עליהם ומסית אותם בכמה הסתות לדור עמהם. בכמה דרכים מטה אותם שיעשו משכנם עמו.

פסקה לז

ורוח קודשא לאו וכו': ורוח של הקדושה אינו כן אלא בשכר מלא ובהשתדלות גדולה ורבה, ובטהרת עצמו, ובטהרת משכנו, ובחפץ לבו ונפשו, וגם אז, לו שיוכל להרויח אותו שישים משכנו עמו. ועם כל זה, הוא צריך ללכת בדרך הישר, שלא לנטות לימין ולשמאל, ואם לא, הוא מסתלק ממנו מיד, ומתרחק ממנו, ולא יוכל עוד להרויח אותו כבתחילה.

פסקה לח

ועל דא כתיב וכו': ועל זה כתוב ויקחו לי תרומה מאת כל איש, היינו ממי שנקרא איש, שנתגבר על יצרו, שכל מי שמתגבר על יצרו נקרא איש. **אשר ידבנו לבו**, שואל, אשר ידבנו לבו, מהו אשר ידבנו לבו. ומשיב, אלא שירצה בו הקב"ה. כמש"א לך אמר לבי. צור לבבי. וטוב לב. וייטב לבו. כולם נאמרו בהקב"ה, דהיינו הלב של הקב"ה, כלומר הרצון שלו. אף כאן אשר ידבנו לבו, הוא הלב של הקב"ה. ממנו, **תקחו את תרומתי**, כי שם נמצא הקב"ה, ששורה בו, ולא במקום אחר.

פסקה לט

ומנא ידעינן דהא וכו': ומאין אנו יודעים, כי הקב"ה רוצה בו ושם משכנו בתוכו, הוא, כשאנו רואים שרצון האדם הוא לרדוף ולהשתדל אחר הקב"ה בלבו ונפשו וברצונו, ודאי

אנו יודעים ששם שורה השכינה. אז צריכים לקנות את אדם ההוא בכסף מלא, להתחבר עמו וללמוד ממנו. ועל זה אמרו הראשונים, וקנה לך חבר, בשכר מלא צריכים לקנותו, כדי לזכות בשכינה השורה בו. עד כה צריכים לרדוף אחר איש צדיק ולקנות אותו.

פסקה מ

אוף הכי האי זכאה וכו': אף כך, צדיק ההוא צריך לרדוף אחר הרשע ולקנותו בשכר מלא, כדי שיעביר ממנו זוהמא ההוא ולהכניע הסטרא אחרא, ויעשה אותו, כי נחשב לו כאלו הוא ברא אותו. וזה הוא שבח, שיתעלה בו כבוד הקב"ה, יותר משבח אחר, והתעלות הזו היא יתירה מכל. מהו הטעם. משום שהוא גרם להכניע הסטרא אחרא, ולהעלות כבוד הקב"ה. ועל זה כתוב באהרן, ורבים השיב מעון. וכתוב בריתי היתה אתו.

פסקה מא

תא חזי כל וכו': בוא וראה, כל מי שאוחז ביד הרשע, והשתדל בו שיעזוב דרך הרע, הוא עולה בג' עליות, מה שלא עלה כך אדם אחר: גורם להכניע את הסטרא אחרא, וגורם שיתעלה הקב"ה בכבודו, וגורם לקיים כל העולם בקיומו למעלה ולמטה. ועל אדם זה כתוב, בריתי היתה אתו החיים והשלום. וזוכה לראות בנים לבניו, וזוכה בעולם הזה, וזוכה לעולם הבא. כל בעלי הדין לא יכלו לדון אותו בעולם הזה ובעולם הבא. נכנס בי"ב שערים שברקיע, ואין מי שימחה בידו. ועל זה כתוב, גבור בארץ וגו'.

פסקה מב

באדרא עלאה קיימין וכו': בחדר העליון, שהיא המלכות, נמצאים ג' צבעים, שהם נה"י, והם לוהטים תוך שלהבת אחת, שהיא הדינין הנמצאים במקום החזה, מכח עלית המלכות שמה, כי הת"ת הוא בינה דגוף, (כנ"ל ויגש י"א ד"ה ומכאן) ושלהבת ההיא יוצאת מצד דרום שהיא ימין, כלומר שיוצאת ממלכות הנמתקת בבינה הנמצאת בסוד נקודת החולם שבקו ימין, ואין שם שום דין ממלכות הבלתי נמתקת. **ואינון גוונין מתפרשן** וכו': ואלו הצבעים נפרשים לג' צדדים, אחד עולה למעלה. שמאיר ממטה למעלה והוא נצח. אחד יורד למטה. שמאיר ממעלה למטה, והוא הוד. (כנ"ל בראשית ב' דף ח' ד"ה ואמרו.) ואחד שנראה, ונגנז בעת שהשמש מאיר. והיינו הארת החכמה שבתוך החסדים המושפע מהיסוד, שאינה מאירה אלא בלילה שהיא שליטת הנוקבא, ולא ביום שהוא שליטת ז"א.

פסקה מג

גוונא חדא ההוא וכו': צבע אחד אותו העולה למעלה, שהוא נצח, יוצא, וצבע ההוא הוא צבע לבן, יותר מלבנונית אחרת, ונכנס בשלהבת ההיא ונצטבע מעט, שנכלל מדינים

דשלהבת, אבל לא נצטבע, כלומר שאינו ניכר בו שום צבע, שהוא דין. וצבע ההוא עומד למעלה על ראש החדר ההוא. דהיינו על ראש המלכות. ובשעה שישראל באים לביהכנ"ס ומתפללים תפלתם, כשמגיעים לגאל ישראל, ומקרבים גאולה לתפלה, ואינם מפסיקים באמצע. שבזה גורמים שיסוד שנקרא גאולה יתקרב אל המלכות שנקראת תפלה. אז צבע ההוא הלבן, שהוא נצח, עולה על ראש החדר, שהוא מלכות, ונעשה לו כתר.

פסקה מד

וכרוזא נפיק ואמר וכו': וכרוז יוצא, ואומר, אשריכם עם קדוש שעושים טוב, דהיינו שגורמים יחוד היסוד שנקרא טוב, לפני הקב"ה. וזה סוד, והטוב בעיניך עשיתי, שפירושו, שסמך גאולה לתפלה. משום שבשעה ההוא שמגיעים לתהלות לאל עליון, שאז עולה צבע ההוא, נצח, על ראש החדר, נתעורר צדיק הזה, שהוא יסוד דז"א, להתחבר במקום שצריך, באהבה בחביבות בשמחה וברצון, וכל האיברים כולם, דהיינו כל הספירות, מתחברים בחשק אחד אלו באלו, עליונים בתחתונים, וכל הנרות, דהיינו כל המדרגות, מאירים ומתלהטים, וכולם נמצאים בחבור אחד בצדיק הזה שנקרא טוב, כמש"א, אמרו צדיק כי טוב וזה מחבר את כולם בחבור אחד. אז הכל בלחש למעלה ולמטה, בנשיקין דרצון, והדבר נמצא בחבור של החדר. דהיינו בסוד החבוק.

פירוש. יש' ב' מיני הארות של חו"ב תו"מ, שהם ג' קוין ומלכות המקבלתם: אחת, מבחינת ממטה למעלה והיא בחינת ספירת הנצח. ואחת, ממעלה למטה והיא בחינת ספירת ההוד. (כמ"ש בבראשית ב' דף ה' ד"ה דאמרו) וכן בזווג זו"ן, יש ג"כ שתי בחינות, א) נשיקין, הנוהגים בג"ר, וחיבוק הנוהג בו"ק. וב' מיני זוגים אלה מאירים רק ממטה למעלה והוא משום שמקבלים מהארת הנצח. ב) הוא זווג דיסודות, הנוהג בסיום נה"י, והוא מאיר ממעלה למטה, משום שמקבלים מן הארת ההוד. וז"ס ג' חלקים שבתפלת שמונה עשרה: ג' ברכות ראשונית, וי"ב ברכות אמצעיות, חב"ד חג"ת, ובהן סוד **החיבוק והנשיקין**. ושתי זווגים אלו מקבלים מהארות הנצח, וע"כ אינם מאירים אלא ממטה למעלה, וג' ברכות אחרונות, שבהן **זווג היסודות**, מקבלות מהארות הוד, וע"כ מאיר ממעלה למטה, כמ"ש לפנינו.

פסקה מה

כיון דמטו לשים שלום וכו': כיון שמגיעים לשים שלום, שהוא ברכה אחרונה משמונה עשרה, ובחי' יסוד, אז עושה שימוש נהר ההוא היוצא מעדן, שוא יסוד, בחדר הזה, שהוא המלכות, ואז צריכים הכל לצאת מפני המלך, ואין אדם צריך, ולא אחר להמצא

שם, ולא לשאול שאלות, אלא צריכים ליפול על הפנים, דהיינו לומר נפילת אפים. מה הטעם, משום ששעה ההוא היא שעת השמוש, וצריך כל אדם להתבייש לפני אדונו, ולכסות פניו בבושה רבה ולהכליל עצמו בשמוש ההוא של הנפשות, שנכלל חדר הזה ממעלה וממטה בנפשות ורוחות. אז צבע אחר, היורד למטה, דהיינו הוד קם ואוחז בסוף חדר הזה.

ביאור הדברים. צריך שתדע, שכל המדובר כאן בענין נצח והוד, הוא בעיקר על גילוי החכמה שבהם, שבנצח מאירה ממטה למעלה ובהוד ממעלה למטה. ויש להבין איך אפשר שתמשך החכמה ממעלה למטה, והלא זה עון חמור, והוא חטא של עצה"ד כנודע. אמנם הענין הוא כי בהוד נמצא קיבוץ כל הדינים הקשים שנגרמו מחמת המשכת החכמה ממעלה למטה וכשהוד מגלה הדינים הללו מתגלה עמהם גם הגורם להם, דהיינו עצם המשכת החכמה ממעלה למטה שגרם לדינים הללו. ונמצא שעיקר הגילוי הוא לדינים, והחכמה נמשכת מאליה. שבאופן הזה הוא קדושה ואין בו איסור. ולפיכך בעת הזווג, שצריכים לגילוי חכמה ממעלה למטה, מתגלה גוון הב' הנזכר, שהוא הוד, והוא מגלה החכמה שמה ע"י גילוי הדינים כמבואר.

ונמצא שיש כאן ב' בחינות, א) היא עצם החכמה המתגלה ממעלה למטה. ב) היא גילוי הדינים, שגרמו מחמת המשכת החכמה ממעלה למטה. והמתדבק בבחינה א', שרוצה להמשיך או להתפלל על קבלת הארת הזווג שבבחינה הא' נבחן כנמצא לפני המלך בעת הזווג, דהיינו שרוצה להמשיך משם הארת החכמה ממעלה למטה, שזהו איסור חמור כנ"ל, וז"ש, **וכדין בעיין כלא לנפקא מקמי מלכא** וכו' **ולא למשאל שאלתין**. מפני שאסור להמשיך החכמה ממעלה למטה, כמבואר. אלא שצריכים להתדבק בבחינה ב' הנ"ל, דהיינו בגילוי הדינים שנגרמו מחמת המשכת החכמה ממעלה למטה, שהתדבקות הזו נבחן כנופל על פניו, כי הפנים ה"ס חכמה, כמ"ש חכמת אדם תאיר פניו, והדינים הללו המזהירים אותו שלא להמשיך חכמה, הם כמו מפילים את פניו. וז"ש, **אלא אצטריך למנפל על אנפין**, דהיינו להתדבק בדינים המפילים את פניו, שה"ס נפילת אפים. וז"ש, **מ"ט, בגין דההיא שעתא שעתא דשמושא הוי**, שמתגלה אז ב' בחינת הנ"ל, **ובעי כל בר נש למכסף מקמי מאריה, ולחפיא אנפוי**, שהאדם צריך להתביש מלהתדבק בבחינה הא' מהארת הזווג, כי אז יפגום בזווג המלך, כי אסור להמשיך החכמה ממעלה למטה, אלא יתדבק בבחינה הב', דהיינו בדינים המכסים את החכמה, וז"ש, **ולחפיא אנפוי בכסופא סגי**. ומבחינה זו יכלול את עצמו בזווג המלך, וז"ש, **ולאכללא נפשיה בההיא שמושא** וכו'.

פסקה מו

וכרוזא נפיק וקארי וכו': וכרוז יוצא וקורא, ואומר, עליונים ותחתונים העידו עדות, מי הוא שעושה נפשות ומזכה את הרשעים, דהיינו שמחזירם למוטב, ההוא שראוי לעטור אותו בעטרת המלכות על ראשו, ההוא, שראוי לבא עתה לפני המלך והמלכה, כי המלך והמלכה שואלים עליו.

ביאור הדברים. נודע, שז"א ומלכות הם בחינת קו ימין וקו שמאל, וכמו שקו שמאל דבינה אינו מתחבר עם קו הימין דבינה, זולת ע"י מסך דחירק, שמעלה קו האמצעי, שהוא ז"א, כן אין המלכות מתחברת עם ז"א זולת ע"י מסך דחירק שמעלה התחתון, הנעשה אליהם בבחינת קו אמצעי המיחד אותם זה בזה. כמו שהארכנו בזה לעיל (בראשית ב' דף קנ"ב ד"ה ביאור עש"ה).

ומטרם שהתחתון מעלה מ"ן והמלכות היא בבחינת שמאל בלי ימין, אסור לינק ממנה, אבל הרשעים יונקים ממנה וממשיכים ממנה החכמה ממעלה למטה. ואחר שהתחתון העלה מ"ן וחיבר המלכות עם ז"א, אז אין לרשעים עוד מה לינק מן המלכות, ורבים מהם חוזרים מחמת זה בתשובה ומתדבקים בזו"ן. ונמצא שהצדיק הזה שהעלה מ"ן הוא שהחזירם בתשובה ע"י מעשיו, והמשיך להם נפשות דקדושה מזווג זו"ן.

וזה אמרו, **עלאין ותתאין אסהידו סהדותא, מאן איהו דעביד נפשאן וזכי לחייביא**, דהיינו מי הוא שהעלה מ"ן בסוד מסך דחירק והחזיר את המלכות וחיברה עם ז"א, שעי"ז השיב הרשעים מעון והמשיך להם נפשות דקדושה. **ההוא דאתחזי לאעטרא ליה בעטרא דמלכותא על רישיה**, כי התחתון הגורם אורות לעליון וזכה בעצמו באותו שיעור שגרם לעליון, (כנ"ל בראשית א' אות שס"ג ע"ש) וכיון שע"י מ"ן שלו נתחברה המלכות עם ז"א וקבלה ג"ר, ע"כ זוכה גם הוא בג"ר, שה"ס **עטרא דמלכותא על רישיה**. וז"ש, **ההוא דאתחזי לאעלא השתא קמי מלכא ומטרוניתא**, כי כיון שהוא גרם הזווג דמלכא ומטרוניתא ע"כ ראוי להמצא שם. **דהא מלכא ומטרתיתא שאלי עליה**. שרוצים להשפיע לו כל מה שגרם להם.

פסקה מז

כדין אזדמן תרין וכו': אז מזדמנים ב' עדות, מאלו עיני ה' המשוטטות בכל העולם, דהיינו המלאכים המשגיחים על העולם, העומדים אחר הפרכת, ומעידים עדות זו, ואומרים, הרי אנחנו עדים על פלוני בן פלוני, זה הוא שעשה נפשות למטה, נפשות הרשעים שהיו בצד האחר. אז נתיקר הקב"ה בשמחה שלמה. אשרי חלקו שגם אביו נזכר בשבילו לטובה. כי העידו פלוני בן פלוני.

פסקה מח

ביה שעתא אזדמן וכו': בה בשעה נזדמן ממונה אחד, שהוא גזבר על צורות הצדיקים, בסוד שמוש אותיות, דהיינו זווג האותיות של השם, נקרא **יהודיעם** שיש בו **יה"ו** מאותיות השם, והוא בסוד הכתר של זווג האותיות **י"ה** של השם הקדוש, שהוא דעת. ורומז הקב"ה לממונה ההוא, ומביא צורת אדם ההוא שעשה נפשות הרשעים ומעמידו לפני המלך והמלכה. פירוש. המלאך ההוא נמשך מקו האמצעי, שהוא ו' דהויה המזווג ב' האותיות י"ה דהויה, וז"ש, **ברזא דשמושא דאתוון דאתקרי ברזא יהודיעם** שיש בו ג' אותיות **יה"ו**, שיורה על ה ו' המזווג י"ה, ויש בו **דיעם**, מלשון דעת, שהדעת היא ספירה העולה מזווג י"ה של השם הקדוש. וז"ש, **בכתרא דשמושא דשמא קדישא**, כתרא, פירושו ספירה, והיינו ספירת הדעת העולה משמושא די"ה, וע"כ נקרא **יהודיעם**.

פסקה מט

ואנא אסהדנא עלי: ואמר ר"ש, אני מעיד עלי שמים וארץ שבשעה ההיא מוסרים לו צורת צדיק ההיא כי אין לך צדיק בעולם הזה, שאין צורתו חקוקה למעלה תחת ידו של ממונה הזה. ומוסרים בידו של הצדיק, ע' מפתחות שכל אוצרות אדונו בהם, שה"ס ז"ס תחתונות דחכמה, אז המלך מברך לצורת צדיק ההוא, בכל הברכות שברך את אברהם, כשעשה נפשות הרשעים. בסו"ה את הנפש אשר עשו בחרן.

פסקה נ

וקב"ה רמיז לד' וכו': והקב"ה רמז לד' מחנות מלאכים עליונים, ולוקחים צורה ההיא והולכים עמה, והוא נכנס לע' עולמות גנוזים, שלא זכה בהם אדם אחר זולתו כי אלו הגנוזים הם לאותם שעושים נפשות הרשעים. ואם בני אדם היו יודעים כמה תועלת וזכות זוכים בשבילם כשמזכים אותם בתשובה, היו הולכים אחריהם ורודפים אותם, כמי שרודף אחר החיים.

פסקה נא

מסכנא זכי לבני וכו': עני מזכה בני אדם בכמה טובה בכמה אוצרות עליונים, והוא אינו כמי שזיכה את הרשעים. מה בין זה לזה. אלא מי שמשתדל ועושה צדקה עם העני, הוא משלים חיים לנפשו, וגורם לו להתקיים וזוכה בשבילו כמה טובה בעולם ההוא. ומי שמשתדל אחר הרשעים להחזירם בתשובה, הוא משלים יותר, כי עושה לצד האחר דאלהים אחרים שיכנע ולא ישלוט, ומעביר אותו מממשלתו, עושה שהקב"ה מתעלה על כסא כבודו, עושה לאותו רשע נפש אחר, אשרי חלקו.

פסקה נב

גוונא אחרא דאתחזי וגו': גוון האחר, דהיינו גוון הג' שנראה ואינו נראה בשעה שהשמש מאיר, (כנ"ל אות מ"ב) בשעה שישראל מגיעים לקדושה דסדרא, היינו לקדושה שבובא לציון גואל, אז גוון ההוא הג' דגניז, יוצא, משום שקדושה זו, היא קדושה שמקדשים ישראל יותר ממלאכים העליונים שהם חברים עמהם. וגוון ההוא מאיר ונראה, בשעה שישראל מקדשים קדושה זו עד שמסיימים אותה, כדי שלא ישגחו מלאכים העליונים ויענישו אותם למעלה, ולא יקטרגו עליהם.

פירוש. ג' קדושות יש, א' קדושת יוצר. ב' קדושה דשמונה עשרה בחזרת הש"ץ, ג' קדושה של ובא לציון. וב' קדושות הראשונות, אנו מקבלים על ידי שאנו משבחים למלאכים, ואנו נעשים חברים עמהם, ומקבלים הקדושה במקום המלאכים למעלה. ואנו מקבלים הארת החכמה שבהן, ממטה למעלה, כראוי להיות. אבל קדושה הג' של ובא לציון, שהוא לאחר התפלה, אנו ממשיכים הקדושה למקומנו אנו למטה. דהיינו ממעלה למטה, שהוא לא על ידי התדבקות במלאכים, והיא יתירה עליהם, כי עתה אנו ממשיכים ממעלה למטה. וכיון שיש הארת החכמה בהארת הקדושה, שאסור להמשיכה ממעלה למטה, כי אז יענישו אותנו המלאכים ויקטרגו עלינו, ע"כ מאיר עלינו גוון הג' שהוא הארת היסוד, המאיר בחסדים שבתוכם גנוזה הארת החכמה ואינה נראית, שאין בזה איסור להמשיך למטה. וז"ש, **כדין האי גוונא דגניז נפיק** וכו' **דלא ישגחון מלאכים עלאין יוענשו לון לעילא ולא יקטרגון עלייהו**, כי כיון שאנו משמשים רק בגוון הג' שהוא הארת החסדים שביסוד, אין פחד מעונש ומקטרוג המלאכים, שאינם מקפידים רק על הארת החכמה הגלויה.

פסקה נג

כדין כרוזא נפיק וכו': אז יוצא הכרוז ואומר, עליונים ותחתונים הקשיבו, מי הוא גס רוח בדברי תורה, מי הוא שכל דבריו אינם רק להתגאות בדברי תורה. משום שלמדנו, שהאדם צריך להיות שפל בעולם הזה בדברי תורה, כי אין גאות בתורה אלא לעולם הבא. פירוש. כי גניזת החכמה בתוך החסדים הנעשה בהארת היסוד כנ"ל, נבחן לעניוות ולשפלות, כי אור החכמה גבוה וחשוב הרבה מאור החסדים. וגילוי החכמה נבחן לגאות ולגדלות. וכיון שאנו מחויבים להמשיך הארת הקדושה רק בגוון הג' שהיא גניזת החכמה בתוך החסדים, ע"כ יוצא הכרוז הנ"ל שאסור להתגאות בדברי תורה. אבל לעולם הבא, ששם מקובל החכמה ממטה למעלה, מותר להתגאות, דהיינו להמשיך

גילוי החכמה. וז"ש, **דבא לית גבהו באורייתא אלא בעלמא דאתי**. ששם מקובלת החכמה ממטה למעלה.

פסקה נד

בקדושתא דא בעינן וכו': בקדושה זו צריכים להשמר ולגנוז אותה בינינו כדי שנתקדש בקדושה בראש ובסוף, יותר מאלו הקדושות שאומרים עמנו מלאכים העליונים. הקדושה שאנו מקדשים בשמונה עשרה, הוא. בשבח שאנו משבחים למלאכים העליונים שבשביל שבח הזה, עוזבים אותנו לבא בתוך שערים העליונים, ועל כן אנו אומרים קדושה זו בלשון הקדש, שהוא הלשון שמשתמשים בו מלאכי השרת, ועוזבים אותנו לבא באהבה בשערים שלמעלה משום שאנו משבחים אותם בסדר שלהם, דהיינו שאנו אומרים וקרא זה אל זה. ומשום זה אנו מקבלים קדושה גדולה ונכנסים בשערים העליונים.

פסקה נה

ואי תימא רמאותא וכו': ואם תאמר שהוא רמאות, מה שאנו משבחים אותם, שאינו בלב שלם אלא כדי לקבל קדושה. אינו כן, אלא מלאכים העליונים הם קדושים יותר ממנו, והם מקבלים יותר קדושה, ואם לא שאנו לוקחים ומושכים עלינו קדושות אלו ע"י השבח שאנו משבחים אותם, לא יכולנו להיות עמהם חברים, וכבוד הקב"ה לא היה נשלם למעלה ולמטה בזמן אחד, כי לא יכולנו לקבל קדושה העליונה, וע"כ ע"י השבח שאנו משבחים אותם, אנו משתדלים להיות עמהם חברים, ויתעלה כבוד הקב"ה למעלה ולמטה בזמן אחד.

פסקה נו

קדושה די בסופא וגו': הקדושה שהיא בסוף, בובא לציון, היא תרגום, כמו שהעמדנו, וזה אפילו יחיד יכול לומר אותה מפני שהם דברי תרגום. אבל קדושה בדברי לשון הקודש, אינה אלא בעשרה, משום שלשון הקדש השכינה מתחברת עמו, ובכל קדושה שהשכינה באה אינה אלא בעשרה. שכתוב, ונקדשתי בתוך בני ישראל, וגו', בני ישראל הם בלשון הקודש ודאי, ולא שאר העמים שיש להם לשון אחר.

פסקה נז

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי קדושת הקדיש, שהוא תרגום, למה אינו ביחיד. ומשיב, בוא וראה, קדושה זו, דהיינו קדיש, אינה כשאר קדושות שהם משולשים, אבל קדושה זו היא עולה בכל הצדדים, למעלה ולמטה ובכל צדדי האמונה, ומשברת מנעולים וטבעות ברזל, וקליפות רעות, להתעלות כבוד דקב"ה על כל, ואנו צריכים לומר אותה

בלשון של הסטרא אחרא, ולענות בכח גדול, אמן יהא שמיה רבא מברך, כדי שישבר כח הסטרא אחרא, והקב"ה יתעלה בכבודו על כל. וכשנשבר בקדושה זו הכח של הסטרא אחרא, הקב"ה מתעלה בכבודו, וזוכר את בניו, וזוכר את שמו. ומשום שהקב"ה מתעלה בכבודי בקדושה זו, אינה אלא בעשרה.

פסקה נח

ובלישנא דא על וכו': ובלשון הזה של תרגום, נכנעת הסטרא אחרא בהכרח, ונשבר כחה, ומתעלה כבוד הקב"ה, ומשבר מנעולים וטבעות ושרשרות חזקות, וקליפות רעות, והקב"ה זוכר את שמו ובניו. אשרי הם עם הקדוש, שהקב"ה נתן להם התורה הקדושה לזכות בה לעולם הבא.

פסקה נט

אמר ר' שמעון לחבריא וכו': אר"ש לחברים, אשריכם לעולם הבא. וכיון שהתחלתי בדברי כתר מלכות העליונה, אני אומר עוד ורק בשבילכם, והקב"ה נותן לכם שכר בעולם ההוא, והבל ההוא של פיכם יעלה למעלה כאלו אתם אמרתם בעצמכם דברים אלו.

פסקה ס

וזאת התרומה וגו' **זהב וכסף ונחשת**: מקרא זה הוא לצד העליון והוא לצד התחתון, ומפרש, הוא לצד העליון היינו בצד הקדושה, כלומר בצד ימין, והוא לצד התחתון, היינו לצד האחר, דהיינו לצד שמאל. כי המשכן נבנה תחילה מצד שמאל, ואח"כ נתחבר בימין. בוא וראה, כשברא הקב"ה את העולם התחיל לברוא מצד הכסף שהוא ימין, משום שכסף הוא למעלה מזהב, שכסף הוא חסד וימין, וזהב הוא גבורה, ובחינת שמאל. ובמעשה המשכן, שהוא כעין המלכות, התחיל מצד שמאל, שהוא זהב, ואחר כך מצד ימין, שהוא כסף, משום שהמשכן מצד שמאל הוא, וע"כ מתחיל כאן מצד השמאל, מזהב, ושם בבריאת עולם מצד ימין. שנאמר וזאת התרומה וגו'.

פסקה סא

וכתיב ערב ובקר וצהרים וגו': מקרא זה העמדנו, ולמדנו. אבל כאן הוא זמן זמני התפלה, שבכל יום. והחברים העירו באלו ג' זמנים, אשר **ערב**, זהו המראה שאינה מאירה, דהיינו המלכות. **ובקר**, זהו מראה המאירה, שהוא ז"א. **וצהרים**, הוא מקום שנקרא חשך, דהיינו גבורה, שהוא אחוז בערב, שהוא מלכות, ועומדים זה עם זה. כי השמאל נאחז במלכות.

פסקה סב

ומה דאתמר צהרים וכו': ומה שלמדנו, שצהרים הם תוקף השמש, לשון נאה לקח, כי כך הדרך שלאדם שחור קוראים לבן שלוקחים לשון נאה. ולפעמים ללבן קוראים שחור, שכתוב, כי אשה כושית לקח. הלא כבני כושיים אתם לי וגו'.

פסקה סג

ערב דא צלותא וכו': ערב, זה תפלת ערבית, ומשום שבערב זה נתערב הסטרא אחרא, שנחשך אורו ושולט בלילה, ע"כ עשו אותה רשות, ואין לה, לתפלת ערבית זמן קבוע, שהיא כנגד אמורין ופדרים, שנשתיירו מן הקרבנות, שמתאכלים בזמן ההוא בכל הלילה, על המזבח, ומכאן נזונים כמה גדודי רוחות היוצאים ושולטים בלילה. כי ממותר הקרבנות נזונים החצונים.

פסקה סד

ואי תימא אי וכו': ואם תאמר, א"כ הרי למדנו, שכל אלו בעלי הסטרא אחרא של רוח הטומאה אינם שולטים בארץ הקדושה וישראל מתעוררים להם בזה, להבריחם, ואסור לעורר אותם לשרות על ארץ הקדושה.

פסקה סה

אלא בלילא ההוא וכו': ומשיב, אלא בלילה עולה עשן ההוא של אמורים ופדרים, ואינו עולה כמו עשן קרבן אחר, שהעשן היה עולה בדרך ישר, כי כאן היה עולה עשן ההוא, לנקב אחד שברוח צפון, ששם המדורים של רוחות רעות, וכיון שהעשן עולה ומעקם דרכו לצד ההוא, כולם היו נזונים ועומדים ונכנסים במקומם, ואינם יוצאים משם לשלוט בעולם.

פסקה סו

חד ממנא קיימא וכו': ממונה אחד נמצא לצד ההוא על נקב ההוא שבצפון על כל אלו גדודי הרוחות, ששמו סנגיריא, ובשעה שעשן ההוא מעקם דרכו ועולה, ממונה הזה וששים רבוא אלף מחנות אחרים, כולם נועדים לקבלו ולהיות ניזון ממנו, ועומדים בנקב ההוא שבצפון, ונכנסים בפתח אחד שנקרא קרי, וזהו סוד שכתוב, ואם תלכו עמי קרי וגו', וכתוב והלכתי עמכם בחמת קרי. דהיינו ברוגז ההוא היוצא מפתח שנקרא קרי.

פסקה סז

ואלין אינון דמשטטי וכו': ואלו הם המשוטטים בלילה, אם אינם ניזונים מעשן הנ"ל, ובשעה שהנשמות יוצאות מפתח להראות למעלה, הם יוצאים ומקטרגים אותם ואינן יכולות לעלות ולהראות למעלה. חוץ מאלו חסידים הקדושים העליונים שהם בוקעים

רקיעים ואוירים ועולים. ואלו מחנות הרוחות יוצאים ומודיעים דברי שקר לבני אדם, ונראים להם בצורות אחרות של נקבות, ומצחקים בהם עד שמוציאים זרע, ונקראים בעלי הקרי, שמשום שהם יוצאים מפתח הנקרא קרי גרם להם שנקראים בעלי הקרי.

פסקה סח

ובשעתא דמתאכלי אמורין וכו': ובשעה שנאכלים האמורים והפדריב על המזבח, עשן ההוא היה מרוה אותם ומזין אותם, כפי מעלתם כך המזון שלהם, לפי מה שראוי להם. ובזה, אינם יוצאים ואינם משוטטים בארץ הקדושה.

פסקה סט

ערב כד"א וגם וכו': ערב, הוא נקרא כך, כש"א וגם ערב רב עלה אתם, שפירושו תערובת, כי כל אלו גדודי הרוחות מתערבים בממשלת הלילה. וע"כ לא עשו חובה לתפלת ערבית, כי אין מי שיוכל לתקן אותה כמו יעקב, שהוא היה בעל המשכן שהוא המלכות, והיה מתקן אותה כראוי.

פסקה ע

ואע"ג דאיהו רשו וכו': ואע"פ שהיא רשות, תפלה זו היא להגן עלינו מן פחד בלילות מן פחד של כמה מיני ג'יהנם, כי בשעה ההיא מענישים הרשעים כפלים מביום. ומשום זה, מקדימים ישראל לומר והוא רחום, שהוא מפחד הגיהנם. ובשבת שאינו נמצא הפחד של דין הגיהנם ולא דין אחר, אסור להעיר אותו, דהיינו לומר והוא רחום, כי נראה שאין רשות לשבת להעביר הדין מן העולם. עד שצריכים לומר והוא רחום.

פסקה עא

ופחד דקטרוגא דנשמתין וכו': ויש פחד של קטרוג על הנשמות כשרוצים לעלות למעלה להראות לפני אדונם, ומשום זה אנו מקדימים לומר שומר את עמו ישראל לעד אמן, דהיינו מפחד כמה מזיקים וקטרוגים הנמצאים בלילה, ויש להם רשות להזיק למי שיוצא מפתח ביתו לחוץ, ומשום זה אנחנו מקדימים לומר, ושמור צאתנו ובואנו.

פסקה עב

ועל כל דא וכו': ועל כל זה, מפחד מכל זה הנ"ל, אנו מפקידים הגופים והרוחות והנשמות למלכות העליונה שכל הממשלה בידיה. וע"כ תפלת ערבית היא בכל לילה ולילה. עתה שקרבנות ומזבחות אינם נמצאים, אנו עושים כל התקונים שאנו עושים, על סוד הזה. של עשן הקרבנות.

פסקה עג

בפלגו לילא כד וכו': בחצות לילה כשנתעורר רוח צפון, שהוא קו השמאל, שבא אז על שלמותו, הוא מכה בכל אלו המדורים של רוחות רעות, ומשבר הסטרא אחרא, ונכנס ומשוטט למעלה ולמטה, וכל אלו גדודי הרוחות נכנסים למקומם, ונשבר כחם ואינם שולטים. ואז הקב"ה נכנס להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. וכבר למדנו.

פסקה עד

כד אתי צפרא וכו': כשבא הבקר, אור הנר השולט בלילה שהוא הארת השמאל, נגנז מלפני אור היום, שהוא אור החסדים, ואז שולט הבקר, שהוא יסוד, ונעבר ממשלת הערב שהוא המלכות. בקר הזה הוא בקר של אור הראשון, בקר הזה משלים הטוב לכל העולמות, ממנו נזונים עליונים ותחתונים, הוא משקה את הגן, שהוא מלכות, זה הוא השמירה של כל העולם.

פסקה עה

הכא רזא לידעי וכו': וכאן סוד ליודעי מדין. מי שרוצה לצאת לדרך יקום בעוד לילה, וישגיח בהסתכלות לפי השעה לצד מזרח, ויראה במראה האותיות המכים ברקיע, זה עולה וזה יורד. ואלו הן התנוצצות האותיות שנברא בהם שמים וארץ.

פסקה עו

אי איהו ידע וכו': אם הוא יודע בסוד אלו האותיות, שהם סוד השם הקדוש של מ"ב אותיות, ויזכיר אותן כראוי ברצון הלב, יראה תוך הארת הנגה של הרקיע, ששה יודין, ג' לצד ימין, וג' לצד שמאל. וג' ווין העולות ויורדות ומתנוצצות ברקיע. והם האותיות של ברכת כהנים, שיש בהם ששה יודין דהיינו בראשי תיבות של הפסוקים, שהם יברכך הויה, יאר הויה, ישא הויה. וג' ווין של ו ישמרך, ו יחונך ו ישם. והיודין מתחלקות לב' קוין ימין ושמאל, והווין ה"ס קו האמצעי המיחדם. ואז יתפלל תפלתו ויצא לדרך, שודאי השכינה הקדימה לו אשרי חלקו.

פסקה עז

כד אתי האי וכו': כשבא בקר הזה, עמוד אחד, שהוא ת"ת, תקוע בצד דרום מהתפשטות הרקיע שעל הגן דהיינו שנוטה לחסד. והוא חוץ מן העמוד התקוע באמצע הגן, המבואר לעיל (בראשית ב' דף י"ד ד"ה ביאור) ועמוד הזה מאיר בהארת ג' גווניו, שהם חג"ת, מרוקמים יחד בצבע ארגמן. בעמוד הזה, שהוא ת"ת, נמצא ענף אחד, שהוא יסוד, ובענף הזה נועדו ג' צפרים, שהן ג' הקוין המאירים במלכות, כי המלכות מצד הארת החכמה שבה נקראת צפור. המעוררים צפצוף לשבח.

פסקה עח

פתח חד ואמר וכו': פתח צפור האחת ואמרה, הללויה הללו עבדי ה' הללו את שם ה'. וה"ס קו הימין שבמלכות, המאיר בחסדים וע"כ אומר הללו את שם ה', המזמין להלל את שם ה', שהוא המלכות, לאחר זמן, דהיינו אחר שתאיר החכמה שבה, שאז ילבישנה בחסדים. פתח צפור השניה ואמרה, יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם. וה"ס הארת קו שמאל המאיר הארת חכמה, שממנו עיקר המלכות, וע"כ אומר, יהי שם ה' מבורך מעתה, שמאיר מיד במלכות הנקראת שם ה'. פתח צפור השלישית ואמרה, ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה'. שה"ס הארת קו האמצעי המקבל מעצם הת"ת, שנקרא שמש. אז מקדים כרוז וקורא, הכינו עצמכם קדושים העליונים, אלו המשבחים לאדונם. התתקנו בשבח היום. אז נבדל היום מן הלילה. אשרי חלקו מי שקם בבקר מתוך השבח של התורה שעסק בלילה. בזמן ההוא, היא תפלת הבקר.

פסקה עט

כתיב, אמר שומר אתא בקר וגו': מקרא זה העמידוהו על גלות ישראל היושבים בתוך בני שעיר, וישראל אומרים להקב"ה, **שומר מה מלילה**, מה יהיה עלינו מגלות הזה, הדומה לחשכת לילה. מה כתוב, **אמר שומר**, זה הקב"ה, **אתא בקר**, כבר הארתי עליכם בגלות מצרים והעליתי אתכם וקרבתי אתכם לעבודתי, ונתתי לכם התורה, כדי שתזכו לחיי עולם. עזבתם תורתי, **וגם לילה**, הבאתי אתכם בגלות בבל והעליתי אתכם. עזבתם תורתי כבתחילה, הבאתי לכם שוב בגלות כבתחילה. **אם תבעיון בעיו**, כש"א, דרשו מעל ספר ה' וקראו, ושם תמצאו במה תלוי הגלות שלכם והגאולה שלכם, וכאשר תבעיון בה, היא תאמר ותכריז לפניכם **שובו אתיו**, שובו בתשובה שלמה, ומיד אתיו ותקרבו אצלי.

פסקה פ

ובהאי קרא כתיב וכו': ובמקרא הזה כתוב, משא דומה. וסוד זה בשש מדרגות הנבואה נאמר לנביאים, במחזה, בחזון, בחזיון, בחזות, בדבר, במשא, וכל החמש כולן, הוא, כמי שרואה אחר הכותל הארה ההיא של האור. ומהם כמי שרואה אור השמש מתוך עששית של זכוכית. אבל משא, היא, כשהאור מגיע על ידי יגיעה רבה, שהיה קשה הדבר עליו ולא יכול לגלות אותו, כמש"א, לשום את משא כל העם הזה עלי. ומשום זה נקרא משא.

פסקה פא

והכא משא דומה וכו': וכאן כתוב, **משא דומה**, שפירושו, יגיעה גדולה, מחמת שהנבואה לא היתה יכולה להתגלות. והיא נבואה בחשאי, ועומדת בחשאי. **אלי קורא**

משעיר, כאן לא נגלה מי אמר, אלי קורא משעיר, אם הקב"ה אם נביא הנאמן. אבל נבואה זו ודאי עומדת בחשאי, תוך סוד האמונה העליונה, ומתוך סוד הסתום, אמר נביא הנאמן, אשר לו היה קורא הקול של סוד האמונה, שהיא המלכות, ואמר, אלי קורא משעיר, כמש"א וזרח משעיר למו. ולא כתוב, וזרח לשעיר, משום שסוד האמונה כך הוא, שמאירות מדרגות מתוך מדרגות, אלו פנימיות לאלו, קליפה תוך קליפה, ומוח תוך מוח. וע"כ כתוב משעיר, דהיינו שנגלה מתוך קליפת שעיר.

פסקה פב

והא אוקימנא דכתיב וכו': והרי העמדנו, שכתוב, **והנה רוח סערה באה מן הצפון**, הרי מדרגה אחת, **ענן גדול** הרי מדרגה שניה. **ואש מתלקחת**, הרי מדרגה שלישית, **ונוגה לו סביב**, הרי מדרגה רביעית ואח"כ **ומתוכה כעין החשמל**, ואחר כך, **ומתוכה דמות ארבע חיות**. הרי מדרגות תוך מדרגות.

פסקה פג

אוף הכא כד וכו': אף כאן כשנתגלה הקב"ה לישראל, לא נתגלה אלא מתוך מדרגות אלו, **מסיני בא**, היא מדרגה שהיא נסתרה ביותר. ואח"כ צריך להתגלות, ואמר, **וזרח משעיר**, הרי מדרגה אחרת שהיא יותר בהתגלות, היא קליפה השורה על המוח. ואח"כ, **הופיע מהר פארן**, הרי מדרגה אחרת. ואח"כ **ואתה מרבבות קדש**, זו היא השבח של כולן, שאע"פ שנתגלה בכל אלו מדרגות, ממקום זה שהוא עיקר הכל, נחשב, שהתחיל להתגלות ממנו, מאיזה מקום הוא, **מרבבות קדש** הוא, שהן מדרגות עליונות למעלה. אף כאן, **אלי קורא משעיר**, פירושו ממדרגה ההיא שאמרנו לעיל, בכתוב וזרח משעיר למו, שנתדבק למעלה.

פסקה פד

שומר מה מלילה שומר וגו': שומר, זה מטטרון, וכתוב עליו, ושומר אדוניו יכובד. וזהו סוד השולט בלילה. **מה מלילה שומר מה מליל**, מה בין זה לזה, בין לילה לליל. ומשיב, אלא הכל אחד, שהם שניהם לילה וחשך, אלא בחלק זה של ליל שולטת הסטרא אחרא, ובחלק זה של לילה, אינה שולטת כלל. ליל צריך לשמירה, שכתוב ליל שמורים הוא, וע"כ הוא חסר **ה'** שה **ה'** מורה על מלכות המתוקנת, וזה הוא כשנכנס הלילה עד שנחלק, דהיינו מחצית הלילה הראשונה עד חצות נקרא **ליל**. מחצות לילה והלאה שולט **לילה** עם ה', שכתוב, ויהי בחצי הלילה. הוא הלילה הזה. ולילה כיום יאיר. ומשום זה אוה"כ, שומר מה מלילה שומר מה מליל.

פסקה פה

אמר שומר וכו': מצאתי בספר של אדם, מה בין ויאמר אל אמר, **ויאמר**, הוא למעלה, שהוא ז"א. **אמר**, הוא למטה, שהוא מטטרון. כש"א, ואל משה אמר, מי אמר, אמר שומר, שהוא מטטרון. **אתא בקר**, היינו תפלת שחרית, שהיא ממשלת היום, ההוא, השולט על הלילה. ואם תאמר, שהבקר בא לבדו, ונפרש הזכר, שהוא בקר, מן הנוקבא, שהוא לילה. הרי כתוב, **וגם לילה**, שניהם יחד, ואינם נפרדים זה מן זה לעולם. וקול זה קורא דברים אלו, אתא בקר וגם לילה, שניהם מזומנים אליכם.

פסקה פו

מכאן ולהלאה וכו': מכאן ולהלאה, **אם תבעיון בעיו**, אם תבקשו בקשתיכם בתפלה לפני המלך, בקשו, התפללו ובקשו בקשותיכם **ושובו** אל אדוניכם. **אתיו**, כמי שמזמין לקבל את בניו ולרחם עליהם. אף כן, הקב"ה, בקר וגם לילה קרא ואמר, **אתיו**. אשרי הם עם הקדוש, שאדונם מבקש אותם וקורא אותם לקרבם אליו.

פסקה פז

כדין עמא קדישא וכו': אז, עם הקדוש, צריכים להתחבר ולבא לבית הכנסת, וכל מי שמקדים תחילה מתחבר עם השכינה בחבור אחד, בוא וראה, הראשון ההוא הנמצא בבית הכנסת אשרי חלקו, שהוא עומד במדרגת צדיק אל השכינה. וזה הוא סוד, ומשחרי ימצאוניני. זהו עולה במעלה עליונה. ואם תאמר הרי למדנו, בשעה שהקב"ה בא לבית הכנסת ואינו מוצא שם עשרה, מיד כועס. ואתה אומר, שהאחד ההוא שהקדים, נתחבר בשכינה ונמצא במדרגת צדיק.

פסקה פח

אלא למלכא דשדר וכו': ומשיב, אלא, בדומה למלך ששלח לכל בני העיר שימצאו עמו ביום פלוני ובמקום פלוני. עד שבני העיר הכינו את עצמם, הקדים אחד ובא למקום ההוא. בין כך ובין כך בא המלך, ומצא שם אדם ההוא שהקדים. אמר לו המלך, פלוני, בני העיר איפה הם. אמר לו, אדוני, אני הקדמתי את עצמי מהם, והרי הם באים אחרי לפקודת המלך. אז, היה טוב בעיני המלך, וישב שם עמו, ודבר עמו, ונעשה אהובו של המלך. בין כך ובין כך, באו כל העם ונתרצה המלך עמהם, ושלח אותם לשלום. אבל אם אלו בני העיר לא היו באים, ואחד לא הקדים לדבר לפני המלך, ולהראות בשבילם, ולומר שכולם באים, מיד היה כועס ונרגז המלך.

פסקה פט

אוף הכא כיון וכו': אף כאן, כיון שאחד הקדים ונמצא בבית הכנסת, והשכינה באה ומוצאת אותו, אז נחשב כאלו כולם נמצאים שם, כי זה מחכה עליהם שם, מיד מתחברת השכינה עמו ויושבים בחבור אחד ועושה הכרות עמו, ומושיבו במדרגת צדיק. ואם אחד לא הקדים ולא נמצא שם, מה כתוב, מדוע באתי ואין איש, ואין עשרה אינו כתוב, אלא ואין איש, דהיינו אחד, שיתחבר עמי להיות אצלי. כמש"א, איש האלקים, שפירושו להיות במדרגת צדיק.

פסקה צ

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד אלא שעושה הכרות עמו, ושואל עליו אם אינו בא יום אחד, כמו שהעמדנו, שכתוב, מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו. והרי הערנו במה שכתוב, אלי קורא משעיר, שנמצא מדרגה אחר מדרגה ומדרגה תוך מדרגה, (כנ"ל אות פ"א) ע"כ שומר ההוא, שאע"פ שכתוב, אלי קורא משעיר הוא מטטרון, קורא בכח בכל יום ויום, אתא בקר וגם לילה, שפירושו לתפלת שחרית (כנ"ל אות פ"ה) וזה הוא שהקב"ה שואל עליו, מי בכם ירא ה', שומע בקול עבדו, שהוא מטטרון, ובא לבית התפלה. הרי שהקב"ה שואל עליו אם אינו בא, ואומר מי בכם ירא ה' וגו'. ומשום זה אשרי הוא מי שמקדים לבית הכנסת, לעלות במדרגה זו שאמרנו, דהיינו למדרגת צדיק.

פסקה צא

כד אתי צפרא וכו': כשבא הבקר, והצבור נמצא בבית הכנסת, הם צריכים להמצא בשירות ותשבחות של דוד. והרי העמדנו, שהסדר הוא, לעורר אהבה למעלה ולמטה, לתקן תקונים ולעורר שמחה. כי משום זה הלוים מעוררים שתתעורר אהבה ושמחה למעלה, באלו השירות והתשבחות.

פסקה צב

ומאן דמשתעי בבי וכו': ומי שמדבר בבית הכנסת דברי חול, אוי לו שמראה פירוד, אוי לו שגורע האמונה, אוי לו שאין לו חלק באלקי ישראל, כי מראה בזה, שאין אלקים, ואינו נמצא שם, ואינו מפחד ממנו, ונוהג בזיון בתקון העליון של מעלה. כי בית הכנסת מתוקן כנגד המלכות העליונה.

פסקה צג

דהא בשעתא דישראל וכו': כי בשעה שישראל מסדרים בבית הכנסת סדר שירות ותשבחות, וסדר התפלה, אז מתאספים ג' מחנות של מלאכים עליונים, מחנה אחד, הם

מלאכים הקדושים המשבחים להקב"ה ביום. כי יש אחרים שמשבחים להקב"ה בלילה, ואלו הם המשבחים להקב"ה ואומרים שירות ותשבחות עם ישראל ביום.

פסקה צד

משרייתא תניינא אינון וכו': מחנה השני, הם המלאכים הקדושים הנמצאים בכל קדושה וקדושה שישראל מקדשים למטה, ותחת ממשלתם הם כל אלו המתעוררים בכל הרקיעים בתפלה ההיא של ישראל. מחנה השלישי, הן עלמות העליונות, שהן ז' רוחות של ז' היכלות דבריאה, שמתתקנות עם המלכות, והן מתקנות את המלכות להכניסה לפני המלך. ואלו הן מחנות העליונים על כולם.

פסקה צה

וכלהו מתתקני בסדורא וכו': וכולם מתתקנים בסדר של ישראל שמתקנים למטה, באלו שירות ותשבחות, ובתפלה ההיא שמתפללים ישראל. כיון שאלו ג' מחנות מזדמנים, אז ישראל פותחים בשירה ומזמרים לפני אדונם. ומחנה האחד ההוא, הממונים לשבח לאדונם ביום, מזדמנים עמהם ומזמרים עמהם יחד באלו השבחים של דוד המלך, והרי העמדנו הדברים.

פסקה צו

בההוא זמנא דמסיימי וכו': בזמן ההוא שמסיימים ישראל השבחים של תשבחות דוד, אז אומרים התשבחה של שירת הים, כמו שהעמדנו. ואם תאמר, תשבחה זו למה היא בתקון אחרון אחר שבחים של דוד, והרי תורה שבכתב קדמה לתורה שבעל פה, וקדמה לנביאים, וקדמה לכתובים, וכמו שהיא קדומה, כך צריכים להקדימה.

פסקה צז

אלא מגו דכ"י וכו': אלא מתוך שכנסת ישראל, שהיא המלכות, אינה מתתקנת אלא מתורה שבכתב, ע"כ צריכים לומר השירה בתחילת תקוניה, דהיינו סמוך לתפלה דמיושב, ותשבחה זו חשובה מכל שאר תשבחות שבעולם. והיא, המלכות, אינה מתתקנת מכולם כמו שמתתקנת מתשבחה זו, ומשום זה היא סמוכה לתפלה דמיושב, דהיינו לתפלת יוצר. כמו שהעמדנו.

פסקה צח

בה שעתא כד וכו': בה בשעה שנאמר שירת הים, מתעטרת כנסת ישראל בכתר ההוא, שעתיד הקב"ה לעטר את מלך המשיח. וכתר ההוא מפותח וחקוק בשמות הקדושים, כמו שנתעטר הקב"ה ביום ההוא שעברו ישראל את הים והטביע כל מחנות פרעה ופרשיו. משום זה צריך האדם לשום רצונו בשירה זו. וכל מי שזכה בה בעולם הזה,

זוכה לראות את מלך המשיח בתקון כתר ההוא, ובכלי זיין שהוא חגור, וזוכה לשבח שירה זו שם. והרי העמדנו הדברים.

פסקה צט

כיון דמטי בר נש וכו': כיון שהגיע האדם לישתבח, לוקח הקב"ה כתר ההוא ומשים אותו לפניו. וכנסת ישראל שהיא המלכות, מתחלת להתתקן לבא לפני מלך העליון שהוא ז"א. וצריכים לכלול אותה בי"ג מדות הרחמים העליונות, שמהן מתברכת. והם י"ג מיני בשמים עליונים, כש"א, נרד וכרכום קנה וקנמון וגו'. וכאן הם, שיר, ושבחה, הלל, וזמרה, עוז, וממשלה, נצח, גדולה, וגבורה, תהלה, ותפארת, קדושה, הרי י"ב, ואח"כ לחבר אותה עמהם ולומר, ומלכות, והם י"ג. כי היא מתברכת מהם.

פסקה ק

ועל דא אצטריך וכו': ועל כן צריך, בשעה שהמלכות נכללת ביניהם. בין י"ג מדות לשום לב ורצון בזה, ולא לדבר כלל ולא להפסיק ביניהם. ואם מפסיק ביניהם, יוצאת מתחת כנפי הכרובים שלהבת אחת, וקורא בכח ואומר, פלוני שהפסיק גאות הקב"ה, יכלה ויפסוק חייו, שלא יראה גאות המלך הקדוש, כש"א, ובל יראה גאות ה'. משום שאלו י"ג הם גאות ה'.

פסקה קא

מכאן ולהלאה אל וכו': מכאן ולהלאה אל ההודאות וכו', זהו מלך עליון מלך שכל השלום שלו כש"א, שיר השירים אשר לשלמה, פירושו למלך שהשלום שלו, שהוא ז"א. כי כל אלו השבחים שמקודם היו לכנסת ישראל, שהיא המלכות, כשהיא משתבחת במחנות שלמטה. משם ולהלאה, יוצר אור ובורא חשך וכו'. והרי הערתי בו והעירו בו החברים, שאלו הם תקונים של עולם העליון, שהוא ז"א.

פסקה קב

אל ברוך תקוני וכו': הא"ב שבראשי תיבות, אל ברוך גדול דעה וכו', הם תקונים של עולם התחתון, שהוא מלכות, שהם בראשי תיבות כ"ב אותיות קטנות, משום שיש אותיות גדולות ואותיות קטנות, אותיות קטנות הן בעולם התחתון, שהוא מלכות, אותיות גדולות הן בעולם הבא, שהוא בינה.

פסקה קג

בכלא אינון רברבין וכו': הן גדולות בכל, דהיינו מב' טעמים, הן אותיות גדולות בעצמם אפילו כשבאים ביחידות, והן גדולות, בעת שאלו האותיות מתפשטות יותר, כל אות ואות באה במרכבה הראויה לה, דהיינו שבח של שבת, שאלו האותיות של שבח, **א** ל

אדון על כל המעשים, **ב** רוך ומבורך בפי כל הנשמה, אלו האותיות מתפשטות בחמש חמש תיבות, כי באל אדון יש חמש תיבות, וכן בברוך ומבורך. שהם כנגד חמשים שערים של עולם הבא, שהיא בינה. שהן חמש ספירות כח"ב תו"מ שכל אחת כלולה מעשר.

פסקה קד

תרין אתוון אחרנין וכו': ב' אותיות אחרות שהן בסוף השבח של אל אדון, שהן **ש**' **ת**', הן בשש שש תיבות, שהן כנגד שש קצוות חג"ת נה"י של עולם הבא, שהיא בינה, ויוצאות משם: כגון, **ש** בח יתנו לו כל צבא מרום. **ת** פארת וגדולה שרפים ואופנים וחיות הקדש.

פסקה קה

אלין תרין אתוון וכו': אלו ב' אותיות ש' ת', הן בשש שש אותיות, ב' אותיות הראשונות א' ב', הן בחמש חמש אותיות, כל שאר האותיות שבאמצע, כולן בארבע ארבע אותיות, משום שהן בסוד מרכבה העליונה, כי האותיות הראשונות א"ב, שהן עשר, ואלו ש"ת שבסוף שהן י"ב, הן יחד השלימות של כ"ב אותיות, כי יש בהן כ"ב תיבות כנגד כ"ב אותיות עליונות, שהן בבינה, נשארות י"ח אותיות אחרות שבאמצע, שהן עולות במרכבתן, דהיינו בהתפשטותן, לארבע ארבע תיבות, שהן ביחד ע"ב תיבות, כי י"ח פעם ארבע הוא ע"ב, שהן סוד השם המפורש, חקיקה הקדושה של ע"ב אותיות שהקב"ה מתעטר בהן. ושם הזה הוא מעטר לכנסת ישראל, שהיא המלכות, ועולה בסוד הזה להתעטר בהן, תוך שלימות השכינה.

פסקה קו

וסימניך דאלין אתוון וכו': וסימנך שאלו האותיות המתעטרים בשבח העליון, הראשונות שהן א"ב והאחרונות שהן ש"ת, העולין בעטרותיהן, הן הצירוף מאלפא ביתא ד **א"ת ב"ש**, **אלף** מתפשט בחמש אותיות, דהיינו אל אדון וכו'. **תיו** בשש אותיות דהיינו תפארת וגדולה וכו'. **בית**, בחמש אותיות, דהיינו ברוך ומבורך וכו'. **שין**, בשש אותיות, דהיינו שבח נותנים לו וכו'. ומשום זה סוד **א"ת ב"ש** שבשבח דאל אדון, שיש בהן כ"ב תיבות, הן כלל כ"ב אותיות דז"א שהן עטרה לל"ב שבילי החכמה, כי ל"ב שבילי החכמה הן כ"ב אותיות דז"א, שעלה לבינה שבה עשר ספירות, שכ"ב ועשר הן ל"ב נתיבות החכמה כלומר דבינה שנעשתה לחכמה ולז"א הזה שבבינה, רומזות כ"ב תיבות שבא"ת ב"ש, שבשבח אל אדון.

פסקה קז

וסימן דאינון אתוון וכו': והסימן של האותיות האחרות, חוץ מא"ת ב"ש, העולות במרכבותיהן, הן **ג**"ר, שמתחילות ב **ג**' דהיינו **ג** דלו וטובו מלא עולם, ומסיימות ב **ר**',

דהיינו **ר** אה והתקין צורת הלבנה. וכולן הן סוד המרכבה הקדושה, דהיינו, חג"ת דז"א ומלכות המתחברת עמהם, שנעשו מרכבה לבינה. הנקראים מרכבה עליונה. **א**"**ת ב**"**ש**, שבשבח אל אדון הוא סוד השם הקדוש הוי"ה שהוא ז"א שעלה לבינה כנ"ל, **ג**"**ר** שבאל אדון, שהן י"ח אותיות מן **ג**' עד **ר**', הוא סוד מרכבה הקדושה העולה בחשבון ע"ב, דהיינו חג"ת שבהם ג' הפסוקים, ויסע ויבא ויט, (כנ"ל בשלח דף מ"ו ד"ה ביאור) ונעשה מהם שם הקדוש לעטר את כנסת ישראל שהיא המלכות, מתוך מרכבה עלאה. שהמלכות מקבלת ע"ב התיבות דחג"ת, כמ"ש שם, שהן מרכבה עליונה.

פסקה קח

ובגין כך ההוא וכו': ומשום זה, שם ע"ב ההוא כלול בסוד האבות, שהם ג' קוין, ימין ושמאל ואמצע, והמלכות מתעטר בהם להיות שם קדוש. ואינו שם עליון כאלו שמות העליונים של עולם העליון, שהוא ז"א, הנאחזים למעלה למעלה בבינה, ואינם נמשכות למטה. ואע"פ שהשם הזה הוא עליון, שהרי הוא ג' קוין, שהם חג"ת דז"א, אבל הסוד שלו הוא, דוד המלך, דהיינו מלכות, המתעטר באבות. שהם חג"ת דז"א. כלומר, שאין המדובר בחג"ת לפי עצמם, אלא ביחס המלכות המקבלת מהם, שמבחינה זו הוא נמשך למטה, אבל החג"ת לפי עצמם הם עליונים ואינם נמשכים למטה.

פסקה קט

שמא דמ"**ב אתוון וכו**': השם של מ"ב אותיות, הסוד שלו הוא, האבות, שהם חג"ת דז"א שה"ס כ"ב אותיות, המתעטרים בעולם העליון, שהן עשר ספירות דבינה, ועולם העליון מתעטר במה שעליון ממנו, שהן עשר ספירות דחכמה. שכ"ב של ז"א ועשר דבינה ועשר דחכמה עולים בחשבון **מ**"**ב**. וע"כ הוא עולה ואינו יורד, שאינו משפיע חכמה ממעלה למטה במלכות, משום שהוא מתעטר במחשבה עלאה, שה"ס החכמה. דהיינו או"א עלאין, הנמצאים תמיד בחסדים מכוסים. כי הבינה שבכאן הוא ישסו"ת והחכמה שבכאן היא או"א עלאין. אשרי חלקו מי שיודע בו בשם מ"ב, ונזהר בו.

פסקה קי

שמא דע"**ב אתוון וכו**': הוא דוד, דהיינו מלכות, המתעטר באבות, שהם חג"ת דז"א, שחג"ת דז"א, שה"ס ע"ב תיבות שבג' הפסוקים ויסע ויבא ויט, משפיעים חכמה אל המלכות. וסודו הוא עולה ויורד, שמשפיע למטה אל המלכות. כעין **מצפ**"**ץ** זה, שה"ס הויה שבפאתי הראש דא"א, שבצירוף א"ת ב"ש היא **מצפ**"**ץ**, שהיא השם שממנו נמשכות י"ג מדות הרחמים, שהם י"ב בסוד המרכבה הקדושה, דהיינו חו"ב תו"מ שבכל אחד ג' קוין שעולים י"ב, היוצאים מאחד השורה עליהם, שהוא מצפ"ץ. והם י"ג. (כמ"ש

באורך, בראשית א' דף ק"ה במראות הסולם ע"ש) שהיא עולה ויורד להשפיע חכמה ממעלה למטה, כמ"ש שם, ומשום זה, השם ע"ב עולה ויורד, עולה מצד זה, מצד הימין שהוא חג"ת דז"א, ויורד מצד זה, מצד השמאל שהוא מלכות המקבלת את החג"ת, כמו השם של י"ג מדות הרחמים שעולה מצד זה ויורד מצד זה. וזה שיורד הוא להמשיך הטוב למטה, אל המלכות. וע"כ האלף בית, **דא"ת ב"ש ג"ר ד"ק** וכו' אותיות הראשונות עולות בחשבון, כי ב' גבוה בחשבון מן א' וג' מן ב' וד' מן ג' וכו' על דרך זה. ואותיות אחרונות יורדות בחשבון, כי הש' פחותה מן ת', והר' פחותה מן ש', והק' מן ר' וכו' עד"ז. דהיינו שעולות מצד אחד ויורדות מצד אחד, ומה שיורדות הוא להמשיך הטוב שלמעלה למטה.

פסקה קיא

שמא דמ"ב איהו וכו': השם מ"ב, הוא מתעטר למרכבה עליונה, דהיינו לחו"ב עליונים כנ"ל, השם ע"ב, הוא מתעטר למרכבה תחתונה, דהיינו אל המלכות. כנ"ל. אשרי חלקו מי שמשתדל לדעת את רבונו, אשרי הוא בעולם הזה ואשרי הוא בעולם הבא.

פסקה קיב

ובגין כך תושבחתא וכו': ומשום זה השבח של שבת, אל אדון, המשבח אל המלך שהשלום שלו, משבח לו, בשם ע"ב, בי"ח אותיות מן **ג' עד ר'**. ובכ"ב תיבות, שבד' אותיות שבא"ת ב"ש, שה"ס כ"ב אותיות, כדי שיתעטר בו לעלות למעלה, לבינה, בשם הזה. ועל כן, אל אדון הוא שבח של עולם הבא, שהוא בינה, ועלית מרכבה קדושה העליונה, שהוא חג"ת דז"א, המתעטרת לעלות למעלה. לבינה. ועלית כנסת ישראל, שהיא המלכות המתעטרת לעלות ולקבל מן המרכבה העליונה, שהיא חג"ת דז"א.

פסקה קיג

א"ת ב"ש סלקין וכו': האלף בית של א"ת ב"ש עולות ויורדות כמו שהעמדנו, שאותיות אחרונות שבהן הן יורדות. האלף בית של **א"ל ב"ם**, עולות ואינן יורדות. שגם אותיות אחרונות שבהן הן עולות, כי מן חשבון ל' עולה לחשבון מ' ואח"כ לנ' ואל ס' וכו' וע"כ אינן יורדות להשפיע למטה. וסימנך, זה, א"ת ב"ש, הוא שבת בלבד, שהיא מלכות, שהן משפיעין למטה. וזה, א"ל ב"ס, הוא שבת ויום הכפורים, שהן מלכות העולה אל הבינה שה"ס יום הכפורים, העולה בסוד למעלה למעלה מבינה לחכמה, עד שהכל מתעטר בסוד אין סוף ואינו מושפע למטה.

פסקה קיד

אל ברוך דא וכו': אל ברוך, שבסוף השבח, המאיר לארץ ולדרים, הוא סדר א"ב של אותיות קטנות, שהן במלכות (כנ"ל אות ק"ב) שהן תקוני כנסת ישראל, שהוא המלכות, בכל יום בתפלה. ומשום שהן אותיות קטנות, אין ריוח ביניהן, כלומר, שאינן מתפשטות כל אחת לכמה תיבות, כמו בשבח של שבת אל אדון. והן תקוני העלמות, שהן ז' היכלות דבריאה, הבאות עם המלכה שהיא מלכות, אל מלך העליון, שהוא ז"א.

פירוש. כי נודע שבעת קטנות המדרגות, דהיינו בעת שעלתה המלכות לבינה, נבקעות כל המדרגות לשתים, ובינה ותו"מ שבכל מדרגה נופלות למדרגה שמתחתיה, (כנ"ל בראשית א' דף ד' ד"ה ביאור) ונמצא אז, שבינה ותו"מ של המלכות נפלו בז' היכלות שבעולם הבריאה. ולעת גדלות, שחצאי מדרגות, בינה ותו"מ הנפולות חוזרות למדרגתן, הן מעלות עמהן גם מדרגה התחתונה שהיו בהן, (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף כ' ד"ה ואמא) ונמצא אז, שבינה ותו"מ דמלכות הנפולות בז' היכלות דבריאה, שחוזרים אז ועולין למלכות דאצילות, הן מעלות עמהן גם ז' היכלות דבריאה שהיו לבושות בהן בעת קטנות. וז"ש **עולימתן דאתיין עם מטרוניתא לגבי מלכא עלאה**, כי בעת שהמלכות באה אל המלך שהוא ז"א, דהיינו בעת גדלות שלה, שאז חוזרות הבינה ותו"מ שלה שהיו נפולות בז' היכלות דבריאה, אל מדרגתה באצילות, ואז לוקחות עמהם גם ז' היכלות דבריאה שהלבישן, המכונות ז' **עלמות**, וגם הן באות עם בינה ותו"מ דמלכות אל המלך, שהוא ז"א.

פסקה קטו

קדושה דא דקא מקדשי וכו': קדושה זו שמלאכים העליונים מקדשים, דהיינו הקדושה שבברכת יוצר ושבתפלת שמונה עשרה, אינה ביחיד. וכן העמדנו, כל קדושה שהיא בלשון הקודש, היחיד אסור לומר אותה. וקדושה בלשון תרגום, היא לעולם ביחיד ולא ברבים, שהיחיד הוא התיקון שלה ודאי, ולא הרבים. והסימן לסוד הזה, שנים מקרא ואחד תרגום. כי שנים הוא לשון רבים, שרומז דודאי הוא שקדושה שבלשון הקדש, שהוא מקרא, אסורה ביחיד, רק ברבים, דהיינו עשרה. וקדושה בלשון תרגום, חסרה היא ברבים, ואין לאומרה אלא ביחיד לעולם. אחד תרגום למדנו ולא שנים או יותר. והטעם הוא, כי תרגום באה למעט, וכך צריך להיות. ולשון הקודש באה לרבות וכך צריך להיות, כי מעלים בקודש ואין מורידים. ובתרגום מורידים ולא מעלים, אחד למדנו, ולא יותר, כי אין מעלים כלל.

פסקה קטז

קדושה דא קדושתא וכו': קדושה זו שבברכת יוצר, איננה סיפור דברים בעלמא, אלא היא קדושה שמתקדשת השכינה וכל המרכבות שלה, כדי להתתקן לפני מלך העליון ומשום שהיא קדושת עולם התחתון, שהיא המלכות, היא נאמרת מיושב ולא בעמידה, קדושה האחרת שאומרים בחזרת התפלה, היא קדושה של עולם העליון, שהוא ז"א, ומשום זה נאמרת בעמידה, כדי להמשיך הקדושה למטה. וכל דברי עולם העליון, שהוא ז"א, הוא בעמידה ולא מיושב.

פסקה קיז

ובכל הני קדושתא וכו': ובכל אלו הקדושות ישראל מתקדשים בהן למטה, וע"כ ישראל מתקדשים בקדושה של מרכבה התחתונה, שהיא מלכות, מיושב, ובקדושה של מרכבה העליונה, שהוא ז"א, מעומד. קדושה האחרת, שבובא לציון, היא תוספת קדושה, וע"כ היא אחר התפלה, כי משום שהיא תוספת קדושה על קדושות האחרות, היא לאחר התפלה. ומשום שכל אחד ואחד צריך להמשיך עליו מתוספת ההיא, נתתקן לכל יחיד ויחיד קדושת תרגום.

פסקה קיח

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר הרי יש בה גם קדושת לשון הקודש. זה הוא בשביל הצבור, שיתקדשו כולם בכלל עם תוספת קדושה ההיא. ומשום שיחיד אין לו רשות לאומרה בלשון הקודש ולהתקדש יחידי, התקינו אותה בלשון תרגום, שהוא בשביל היחיד, שיתקדש כל אחד ואחד בתוספת ההיא, להמשיך עליו יותר קדושה. אשרי חלקם של ישראל שמתקדשים בקדושות עליונות, משום שהם דבקים למעלה, שכתוב ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום.

פסקה קיט

כתיב הנה נא וכו': כתוב, הנה נא ידעתי כי איש אלקים קדוש הוא עובר וגו'. וכתוב, נעשה נא עלית קיר קטנה וגו'. במקרא הזה יש לנו סמך קל לסדר התפלה **הנה נא ידעתי**, זה הוא הרצון, שהאדם צריך לשום בו בתוך התפלה. **כי איש אלקים קדוש הוא**, זה הוא עולם העליון, דהינו ז"א, היושב על כסא כבודו, וכל הקדושות יוצאות ממנו, והוא מקדש לכל העולמות. **עובר עלינו תמיד**, היינו, שמקדושה ההיא, שמקדש לכל העולמות למעלה, הוא מקדש אותנו בעולם הזה. כי אין קדושה למעלה, אלא אם יש קדושה למטה. כמש"א, ונקדשתי בתוך בני ישראל.

פסקה קכ

והואיל וכך הוא וכו': ומשום שכך הוא, **נעשה נא עלית קיר קטנה**, זה הוא סדר של תקון השכינה, שהיא נקראת **עלית קיר**, כמש"א, ויסב חזקיה פניו אל הקיר. **קטנה**, משום שהיא קטנה, כמש"א עיר קטנה, **ונשים לו שם**, על ידי תקון הזה שאנו מתקנים ובסדר שלנו בשירות ובתשבחות ובתפלה, אנו מתקנים לו, לז"א, לנחת שלו, **מטה ושלחן וכסא ומנורה**, ארבעה אלו הם כולם בשכינה, שהיא מתתקנת בכל תקונים האלו אל עולם העליון, שהוא ז"א, בסדר שאנו מסדרים.

פסקה קכא

בסדורא דצלותא דערבית, וכו': בסדר תפלת ערבית ובתקונה, היא **מטה**, ובסדר הקרבנות והעולות שאנו מסדרים בבוקר, ואלו השירות ותשבחות, הם **שלחן**. ובסדר ההוא של תפלה דמיושב, ובתקון קריאת שמע ביחוד ההוא שאנו מתקנים, הם **כסא**. ובסדר ההוא של תפלה דמעומד, ובאלו הקדושות שביוצר ושבחזרת התפלה, ותוספת קדושה, שבובא לציון, והברכות שאנו מסדרים, הם **מנורה**.

פסקה קכב

זכאה איהו בר וכו': אשרי האדם, שמשים זה ברצונו, להשלים אל אדונו בכל יום, ולהתקין עלית קיר קטנה הזו, שהיא השכינה, אל אדונו, באלו התקונים, דמטה שלחן כסא ומנורה, אז ודאי יהיה הקב"ה ארחו בכל יום. אשרי הוא בעולם הזה, ואשרי הוא בעולם הבא, משום שאלו ארבע, הם תקוני השכינה להתתקן אל בעלה, ז"א. בארבעה תקונים אלו היא מתתקנת ביופי, בשמחה, במראה, על ידי עם הקדוש בכל יום.

פסקה קכג

מטה אתיהיבת ליה וכו': **מטה** ניתנה להתתקן ליעקב. וע"כ התקין יעקב תפלת ערבית. **שלחן** התקין דוד המלך על ידי השירות והתשבחות שתקן, כש"א תערוך לפני **שלחן** נגד צוררי. **כסא** התקין אברהם בהתקשרות שלו, שעשה חסד ושלימות הנשמות לכל בני העולם. ואין תקון הכסא אלא בחסד של אברהם, כש"א, והוכן בחסד כסא.

פסקה קכד

מנורה אתקין יצחק וכו': **מנורה** התקין יצחק, שהקדיש שמו של הקב"ה לעיני כל העולם והאיר האור של נר העליון, בקדושה ההיא. משום זה, צריכים עם הקדוש לומר ולהשים רצונם תמיד לסדר אל עולם העליון, שהוא ז"א, שהוא אדון הבית, איש האלקים, מטה ושלחן וכסא ומנורה, שתהיה שלימות בכל יום, למעלה ולמטה.

פסקה קכה

בשעתא דקא מיחדי וכו': בשעה שישראל מיחדים יחוד הסוד של שמע ישראל ברצון שלם, אז יוצא מתוך הסתום של עולם העליון, דהיינו או"א עלאין, אור אחד, שהוא שביל דאבא, (כנ"ל משפטים אות תקכ"ח ע"ש) ואור הזה בטש תוך ניצוץ הקשה, שהוא יסוד אמא (כמ"ש שם) ונחלק לע' אורות, שנאצלו מהם המוחין של ישסו"ת, שהם ז"ס תחתונות דאו"א, חג"ת נהי"מ, שכל אחת כלולה מעשר. ואלו ע' אורות האירו בע' ענפים של עץ החיים דהיינו בחג"ת נהי"מ דז"א, שכל אחת כוללת עשר.

פסקה קכו

כדין ההוא אילנא וכו': אז אילן ההוא, שהוא ז"א, מעלה ריחות ובשמים, דהיינו הארת חכמה שנקראת ריח, וכל האילנות שבגן עדן, שהוא המלכות, כולם מעלים ריחות ומשבחים לאדונם, ז"א, כי אז מתתקנת המלכות להכנס לחופה עם בעלה, ז"א. וכל איברים העליונים כולם, שהן הספירות דז"א, מתחברים בחשק אחד וברצון אחד להיות אחד בלא פרוד כלום, ואז מתתקן בעלה, ז"א, אליה, אל המלכות, לכנוס לחופה ביחוד אחד להתיחד במלכות.

ביאור הדברים. כי יש ב' זווגים להמשכת מוחין לזו"ן, א) זווג דו"ק דמוחין, שפירושו שאע"פ שהם כלולים מהארת חכמה, עם כל זה אינם מקבלים אלא חסדים בלבד. וזווג הזה מכונה משום זה, **כניסה לחופה**, **כמ"ש לאעלא לחופה ביחודא חד**. ב) הוא זווג גמור, דג"ר, ששניהם מאירים, הן חכמה והן חסדים, וזה נעשה בתפלת שמונה עשרה, בשים שלום, (כנזכר לעיל אות מ"ה ונתבאר לעיל בהקסה"ז דף ר"א במראות הסולם אות ט') שאי אפשר שתהיה זווג הג"ר מטרם שיהיה זווג הו"ק דמוחין, ע"ש היטב, וז"ס היחוד של שמע ישראל, שמבאר פה ר"ש, שהוא מוקדם אל הזווג דתפלת שמונה עשרה, כמו חופה שהיא מחויבת להיות קודם הזווג.

והנה שורש המוחין דזו"ן מתחיל מאו"א, דהיינו מבינה, שיצאה לחוץ מראש דא"א, שלולא יציאה זו לא היו מוחין לזו"ן, (כנ"ל בראשית א' ד"ה וכבר) ובינה זו, נתקנה הג"ר שבה לאו"א, וז"ס תחתוניות שלה לישסו"ת. ולפיכך, כשאנו רוצים להמשיך מוחין לזו"ן, אנו מחויבים להמשיכם משורשם, דהיינו מאו"א המשפיע לישסו"ת, וישסו"ת לזו"ן. ומפרש ר"ש, שכל אלו המדרגות, דהיינו או"א המאירים אל ישסו"ת וישסו"ת לזו"ן, מתעוררים בעת אמירת שמע ישראל, וגם הם מרומזים בו כמ"ש לפנינו. וז"ש **בשעתא דקא מיחדי ישראל יחודא דרזא דשמע ישראל** וכו'. שאז מתעוררת המשכת המוחין משורשם מאו"א, עד ז"א, ועד המלכות.

פסקה קכז

וע"ד אנן מתערין וכו': וע"כ אנו מעוררים אותה, את המלכות, ואנו אומרים **שמע ישראל**, היינו המלכות, שישראל נכללים בה, ופירושו, שאנו אומרים אל המלכות, התקן את עצמך, כי בעלך, ז"א יבא אליך עם תקוניו והוא מזומן לנגדך. **ה' אלקינו ה' אחד** ה' זה אבא, אלקינו זו אמא, ה' זה ז"א, כמ"ש לפנינו, והם אחד, דהיינו ביחוד אחד, ברצון אחד בלא פרוד, וכל אלו איברים דז"א, דהיינו הספירות שלו, נעשו אחד, ונכנסים בהשתוקקות אחת, דהיינו ביסוד דז"א.

פסקה קכח

כיון דאמרי ישראל וכו': כיון שאומרים ישראל ה' אחד, הרומז על ז"א, כנ"ל בסמוך, בהתעוררות שש קצוות, שמקבל מאו"א שה"ס ה' אלקינו, מכח שנעשו אחד, כנ"ל. אז כל אלו שש קצוות נעשו אחד, ונכנסים בהשתוקקות אחת, שהוא יסוד. וזה סוד ו', הרומזת על ז"א שה"ס התפשטות אחת כמו ה ו' שהיא קו אחד, בלא דבקות אחרת אליו, דהיינו שהארת החסדים שבימין שולטת בו, ואין שם דבקות מגילוי החכמה שבשמאל. אלא הוא בלבדו מתפשט וכלול מכולם, ואפילו משמאל, והוא אחד. כלומר, אע"פ שכלול גם מהארת חכמה, שז"ס אחד, עכ"ז רק הימין שולט בו, שהוא הארת החסדים בלבדה.

פסקה קכט

בההיא שעתא מטרוניתא וכו': בשעה ההיא מתתקנת המלכות, ומתקשטת, דהיינו שמקבלת מוחין מאמא, כנ"ל (בהקסה"ז אות י"ז) דאמא אוזיפת לברתא מאנהא וקשיט לה בקישוטהא ע"ש. ומכניסים אותה המשמשים דהיינו העלמות, כמ"ש לפנינו, בחשאי גדול, אל בעלה, ז"א, ואומרים **ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד**. וזה הוא בחשאי, כי כך צריכים להכניסה אל בעלה ז"א. אשרי העם היודעים זה, ומסדרים סדר העליון של האמונה. שהיא המלכות.

פירוש. **בחשאי**, היינו שמסתירים בחינת המלכות עצמה, וכוללים אותה בבחינת ז"א. כי המלכות נבנית מקו שמאל דאמא, ונמצאת עיקר בחינתה היא רק לקבל חכמה משמאל. וכיון שכאן הוא היחוד רק להשפעת החסדים בלבד, נמצא שבחינתה נסתרת בעת הזווג, ונבחן שהמלכות מזדווגת בחשאי, שבחינתה אינה נשמעת, אלא מקבלת ממנו החסדים, שז"ס שאנו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו בחשאי. כי אנו צריכים להזהר שלא לעורר כלום החכמה הכלולה בחסדים ההם דז"א, שהוא בחינת המלכות, אלא לעורר המשכת חסדים בלבד.

פסקה קל

בההיא שעתא דאתחברו וכו': בשעה ההיא שמתחברים בעלה של המלכה, שהוא ז"א, והמלכה כאחד, יוצא אז כרוז מצד דרום, שהוא חסד, התעוררו חילות ומחנות, אותם שגילוי האהבה אל אדונם. דהיינו אותם שגרמו לזווג הזה.

פסקה קלא

כדין אתער חד וכו': אז התעורר ממונה אחד עליון, ושמו **בואל**, שר המחנות, ובידו ארבעה מפתחות שמקבל מארבע רוחות העולם, חו"ג תו"מ, אשר מפתח אחד נרשם באות **י'** ומפתח אחד נרשם באות **ה'**, ומפתח אחד נרשם באות **ו'**, ומניחם תחת עץ החיים, שהוא ז"א, אלו ג' מפתחות. שנרשמו בג' אותיות אלו, נעשו אחד. וכיון שנעשו אחד, מפתח ההוא האחר, שהוא **ה'** אחרונה, עולה ועמד ומתחבר במפתח האחר הכולל ג' מפתחות וכל אלו המחנות והצבאות נכנסים לאלו ב' מפתחות תוך הגן, שהם ו"ה, וכולם מיחדים כמו למטה. דהיינו כמו ישראל.

ביאור הדברים. המלאך **בואל**, הוא נושא הדינים של המלכות, כמ"ש בזהר להלן (דף קמ"ז ע"א ד"י) **ותכלת** שהוא מלכות **שריא בדא ובדא**, **בנחשת** שהוא דינים דז"א, **ובזהב** וכו', שהוא דינים דגבורה, דהיינו הדינים של שליטת קו שמאל שאינו רוצה להתחבר עם הימין. **ודא איהו בוא"ל**, **ב"ו א"ל דכתיב ואל זועם בכל יום**. שהוא מכח הדינים של בוא"ל. **וכד אתהדרן בני נשא בתיובתא שלימתא**, דהיינו שהם מעלים מ"ן לז"א, והוא עולה עם הדינים הללו שה"ס מסך דחירק, ומכריע על ידיהם בין שני הקוין ימין ושמאל, שעל ידי זה יוצאין המוחין בבינה בסוד תלת נפקי מחד. ובז"א, בסוד חד בתלת קיימא (כמ"ש לעיל בראשית א' דף רפ"ז ד"ה תלת ע"ש) וז"א משפיע אותם בסוד הזווג אל המלכות כמ"ש כאן, נמצא עתה שהדינים נתהפכו ונעשו לזכיות גדולות, שלולא הדינים לא היה ז"א יכול להכריע בין הקוין ימין ושמאל, ולא היו מוחין לא בבינה ולא בז"א, ולא היה זווג בין ז"א למלכות. וז"ש שם, **וכד אתהדרו בני נשא בתיובתא שלימתא אתהדר שמיה רפאל**, שנתהפך שמו של המלאך בואל לשם **רפאל**, מטעם, **דהא אסוותא אזדמן להו מההוא דינא קשיא**. כי נעשו לגורמי מוחין, ולגורמי זווג לז"א ומלכות. כמבואר.

וזה אמרו כאן, **בההיא שעתא דאתחברו** וכו' **אתערו חילון ומשריין דגלי רחימותא לגבי מאריכון**, שבשעה שנעשה זווג ז"א ומלכות, יוצא הכרוז שיתעוררו אלו המלאכים שגילו אהבת הזווג לאדונם, **כדין אתער חד ממנא עלאה בוא"ל שמיה**, שהוא הנושא לדיני המלכות, שבכח הדינים שלו, עלה ז"א והכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל, שעי"ז יצאו המוחין בבינה וז"א ונעשה הזווג בין ז"א למלכות, ונמצא שהמלאך בואל הוא שגילה

אהבת הזווג לז"א ומלכות, וע"כ נתעורר אז לפי הכרוז. **ובידיה ארבע מפתחן דנטיל מארבע סטרי עלמא**. כי התחתון זוכה באורות שגרם לעליון, וכיון שבוא"ל גרם ליציאת המוחין בז"א, שהם ג' קוין **יה"ו**, ולזווג בין ז"א למלכות שה"ס **ה'** אחרונה, על כן זכה גם הוא בהם, ומכונים אצלו בשם ארבע **מפתחות** מטעם שהדינים שלו **פתחו** אותן המוחין וז"ש **אינון תלת מפתחן דאתרשימו בתלת אתוון אלין אתעבידו חד**, כי הם ג' הקוין של ז"א, ימין שמאל אמצע, המרומזים **ביה"ו**, וז"א הוא אחד. וע"כ הניח אותם תחת עץ החיים, שהוא ז"א. ואח"כ **מפתחא אחרא סליק וקאים ואתחבר בההוא אחרא, כללא דתלת**, שה"ס **ה'** אחרונה, שהוא מלכות המתחברת עם ז"א, שהוא גרם לזה, וע"כ זכה בהם. **וכל אינון משריין** וכו'. וכל המלאכים הכלולים ונמשכים ממלאך **בואל**, גם הם עולים ומקבלים מוחין מב' המפתחות ז"א ומלכות הנ"ל.

פסקה קלב

הויה דא רשימו וכו': עתה מפרש הזהר, סוד המלות של שמע ישראל. **הויה** ראשונה, זה היא הרשימו של אות **י'** שבשם הקדוש, הרומזת לאבא. **אלקינו**, זה הוא סוד הרשימו של אות **ה'** עליונה שבשם הקדוש הרומזת לאמא. **הויה** שניה, זה הוא המשכות המוחין מאבא ואמא הנמשכות למטה בסוד הרשימו של אות **ו'** של השם הקדוש, הרומז לז"א, כי אלו ב' אותיות **י"ה**, נמשכות להיות במקום הזה, דהיינו ב **ו'**, שהוא ז"א, והוא אחד, שכל אלו השלשה, שהם אבא ואמא וז"א, הם אחד ביחוד אחד.

פסקה קלג

כיון דכל דא וכו': כיון שכל אלו נעשו אחד ביחוד אחד, ונשאר הכל בסוד אות **ו'**, שכל המוחין נשארו בז"א שה"ס **ו'**, והוא שלם מראש המבוע, שהוא אבא, ומהיכל הפנימי, שהוא אמא, ויורש לאבא ואמא, אז מכניסים אליו המלכה, דהיינו המלכות, כי עתה הוא שלם בכל טוב העליון, ויכול להזין אותה, ולתת לה מזון וכלכלה כראוי. וכל אלו אברים שלו, שהן הספירות כולם אחד, ואז מכניסים אותה בלחש. למה בלחש. כדי שלא יתערב זר בשמחה ההיא, כש"א ובשמחתו לא יתערב זר. כלומר, כדי שלא ימשך הס"א לינק מהארת הזווג.

פסקה קלד

כיון דאיהו אתייחד וכו': כיון שהוא, ז"א, נתיחד למעלה בו' קצוות, גם היא, המלכות, נתיחדת למטה בו' קצוות אחרות, שהן חג"ת נה"י של המוחין, כדי להיות אחד למעלה, ואחד למטה. כמש"א, יהיה הויה אחד, דהיינו ז"א, ושמו אחד, דהיינו המלכות שנקראת שם. אחד למעלה בו' קצוות, היינו שכתוב, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. הרי הן שש

תיבות, כנגד ו' קצוות. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, הרי הן ו' קצוות אחרות בשש תיבות. ה' אחד למעלה בז"א, ושמו אחד למטה במלכות.

פסקה קלה

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי רק למעלה בז"א, דהיינו בשמע ישראל, כתוב אחד, ולמטה, במלכות, דהיינו בברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, לא כתוב אחד. ומשיב, **ועד**, הוא **אחד** בחילוף האותיות. כי **א** מתחלפת ב **ו'**, ו **ח'** ב **ע'** ונעשה ועד אותיות אחד. אותיות הזכר אינן מתחלפות, אותיות הנקבה מתחלפות, שזהו שבח הזכר על הנקבה. וכדי שלא תשלוט עין הרע, שהוא הסטרא אחרא אנו מחליפים האותיות, שאין אנו אומרים **אחד** בגלוי, אלא **ועד**. ולעתיד לבא, שהעין הרע יהיה נעבר מעולם ולא תשלוט, אז תהיה נקראת המלכות **אחד** בגלוי, כי עתה שהסטרא אחרא דבוק עמה, בסוד ורגליה יורדות מות, אינה אחד, אלא שאנו מיחדים אותה בלחש בסוד החילוף של אותיות אחרות, ואומרים **ועד**, במקום אחד.

פסקה קלו

אבל בזמנא דאתי וכו': אבל לעתיד לבא. שיפרד הסטרא אחרא ממנה, ויהיה נעבר מן העולם, אז תהיה נקראת המלכות **אחד** ודאי, שלא תהיה עמה שותפות ודביקות אחרת. כמ"ש, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. שגם המלכות הנקראת שמו, תהיה **אחד** בגלוי עמו, עם ז"א, ולא בלחש, ולא בסוד.

פסקה קלז

ועל דא אנן וכו': ועל כן אנו מיחדים אותה עתה להוציאה מסטרא אחרא ההוא, כמי שמזמין אחר שיהיה עד שלו, דהיינו ז"א, שנעשה עד שלה שהיא אחד, משום שזה, ז"א, הוא העד שלנו, והסטרא אחרא אינו עד אצלינו. ואז הוא נפרדת מן הסטרא אחרא. כיון שבאה, לז"א, אנו מעלים אותה לחופה אל בעלה מלך העליון, שהוא ז"א, בכל הרצון וכוונת הלב, וע"כ היא אחד.

פירוש. כי נתבאר לעיל (באות קל"א) בסולם, בביאור המלאך **בואל**, שהמלכות יש לה הדינים דשמאל ושל המסך דחירק הנמצא בחזה דז"א, להיותה מחזה ולמטה שלו. ובדינים אלו נאחז הסטרא אחרא, ואז אינה **אחד**, אבל אחר שז"א מעלה אותם הדינים, ומכריע על ידיהם בין הקוין ימין ושמאל ומגלה כל המוחין שבעולמות, כמ"ש שם, הרי הוא מעיד על הדינים הללו, שאינם דינים אלא זכיות גדולות, ונעשתה אחד כמו ז"א. וז"ש, **בגין דדא איהו סהיד דילן**, שמעיד שאינם דינים, **והסטרא אחרא לאו איהו סהדא**

לגבן, שאחר שז"א מעיד שאינם דינים, אין הסטרא אחרא נאמן לומר ההיפך. ואינו יכול עוד לינק ממנה. **וכדין איהי אתפרישת מההוא סטרא**. ונעשית אחד.

פסקה קלח

בשעתא דאיהי אתת וכו': בשעה שהיא באה עם העלמות שלה, שהן ז' היכלות דבריאה, ורוצה להפרד מן הס"א, אינה באה, אלא כמי שנזדמן לראות בכבוד המלך, ולא יותר, וכך מכריזים, שיזדמנו לראות בכבוד המלך. כמש"א, צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה. דהיינו צאו לראות בכבוד המלך. אז הסטרא אחרא אינו רוצה לראות ונפרד ממנה, מן המלכות. כיון שבאה, כל אלו המשמשים שלה, דהיינו העלמות, מכניסים אותה לחופה עם המלך העליון, שהוא ז"א, בלחש ובסוד, שאם לא כן, לא היה נפרד ממנה הס"א ההוא, והשמחה היתה מתבלבלת. אבל לעתיד לבא, שיפרד ממנה הס"א, אז ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

פירוש. כי אין הדינים נעברים מן הנוקבא אלא אחר שראתה המוחין הגדולים שהמשיך ז"א על ידי הדינים שלה. ולפיכך איך תוכל לבא ליחוד עם ז"א כל עוד שלא ראתה והיא עם דינים. וז"ש שאינה באה באמת ליחוד אלא רק לראות כבוד המלך, דהיינו את המוחין שהמשיך ז"א ע"י הדינים שלה, וכיון שראתה זאת מתבטלים הדינים, והס"א נפרד ממנה. ואז מתיחדת עם ז"א בסוד החופה.

פסקה קלט

כיון דעאלת לחופה וכו': כיון שנכנסה לחופה, והיא עם מלך העליון, שהוא ז"א, אז אנו מעוררים שמחה של המוחין דימין ושמאל, כש"א, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו', זהו ימין, והיה אם שמוע וגו' זהו שמאל. ובלא יראה כלל מפני הס"א, כי הס"א לא יתקרב שם, ואין לו רשות.

פסקה קמ

כלה, כל זמנא וכו': כלה, דהיינו המלכות, כל זמן שרוצים להכניסה אל המלך לשמחת הזווג, צריך להיות בלחש ובסוד, כדי שלא ימצא בצעדי רגליה רמז של צד הרע, ולא יתדבק עמה, ולא ימצא בבנים, דהיינו בישראל למטה, רמז פסול כלל.

פירוש. שצריכים להסתיר בחינת עצמה, שהיא המשכת חכמה, שזה נבחן כמו בלחש ובסוד, ולכלול אותה בז"א שתקבל ממנו חסדים. כי כל עוד שלא נשלם התקון הגמור, נאמר עליה **ורגליה** יורדות מות, שיש בסופה דבקות הס"א הנקרא מות, וז"ש, **דלא ישתכח ברגלי צעדהא רמז דסטרא בישא**.

פסקה קמא

והכי אמר יעקב וכו': וכך אמר יעקב לבניו, אלי חס ושלום קרה פסול במטתי, אז אמרו בניו, כמו שאין בלבך אלא אחד וכו', (כמ"ש פסחים נ"ו עמוד א'), אין לנו דבקות בסטרא אחרא כלל, כי הוא נפרד ממטתך, ואנו ביחוד למלך העליון, ז"א, ואין לנו דבקות כלל בסטרא אחרא, כי לפרוד מן הס"א היה הרצון והמחשבה שלנו.

פסקה קמב

כיון דידע דסטרא וכו': כיון שידע יעקב, שהסטרא אחרא לא נתדבק שם כלל, אז נכנסה האשה, שהיא מלכות, אל בעלה, ז"א, בלחש, בסוד היחוד של שש קצוות שבשמע ישראל. פתח יעקב ואמר, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. כי היא בסוד **אחד**, עם העלמות שלה, בלא עירוב כלל, ובלא שותפות של הסטרא אחרא.

פסקה קמג

ותא חזי בההיא וכו': ובוא וראה בשעה ההיא, היו יעקב ובניו למטה בצורה עליונה עם השכינה. יעקב היה בסוד הו' קצוות של עולם העליון בסוד **אחד**. דהיינו ז"א. ובניו היו בצורת הו' קצוות של עולם התחתון, דהיינו המלכות. והוא, יעקב, רצה לגלות להם קץ ההוא, שהוא מלכות, דהיינו לעשות היחוד בגלוי ולא בלחש. כמו שהעמדנו שיש קץ ויש קץ, יש קץ הימין, ויש קץ הימים. קץ הימין זה מלכות הקדושה, סוד הממונה, סוד מלכות שמים. קץ הימים הוא סוד מלכות הרשעה, סוד הס"א שנקרא קץ כל בשר, וכבר העמדנו זה.

פסקה קמד

כיון דחמא דאסתלקת וכו': כיון שראה שנסתלקה ממנו השכינה וכו', מחמת שרצה לעשות היחוד בגלוי, דהיינו לגלות את הקץ, אמרו הם, השבטים, כמו שאין בלבך אלא אחד כי אתה בסוד עולם העליון שהוא **אחד**, אף אנו, שאנו בסוד עולם התחתון, שהוא מלכות, אין בלבנו אלא **אחד**. ועל כן נזכרו כאן שני לבבות. דהיינו, כמו שאין **בלבך**, אין **בלבנו**, כי סוד עולם העליון, ז"א, הוא לבו של יעקב. וסוד עולם התחתון שהוא מלכות, הוא לבם של הבנים. אז הכניסו אותה את המלכות, בלחש.

פסקה קמה

וכמה דאינון אתיחדו וכו': וכמו שהם נתיחדו, עולם העליון בסוד אחד, ועולם התחתון בסוד אחד, אף אנו צריכים ליחד עולם העליון באחד, וליחד עולם התחתון בסוד אחד, זה בו' קצוות, וזה בו' קצוות, ומשום זה, יש שש תיבות כאן בשמע ישראל בסוד ו' קצוות,

ושש תבות כאן, בשכמל"ו, בסוד ו' קצוות, והיינו ה' אחד ושמו אחד. אשרי גורלו וחלקו בעולם הזה ובעולם הבא, מי ששם לבו לזה.

פסקה קמו

רב המנונא סבא וכו': רה"ס אמר כך. סדר התעוררות היחוד הזה יפה הוא, שהרי העמדנו סוד בירורו של הדבר. ודברים אלו עתידים להיות נועדים לפני עתיק יומין, בלא בושה כלל.

פסקה קמז

פקודא ללמוד תורה וכו': מצוה ללמוד תורה בכל יום, שהוא סוד האמונה העליונה, לדעת דרכיו של הקב"ה, שכל מי שעוסק בתורה, זוכה בעולם הזה, וזוכה בעולם הבא וניצול מכל קטרוגים הרעים. משום שהתורה סוד האמונה היא, ומי שעוסק בה, עוסק באמונה העליונה, והקב"ה משרה שכינתו בתוכו, שלא תסור ממנו.

פסקה קמח

מאן דידע מלה וכו': מי שיודע דבר של תורה, צריכים לרדוף אחריו וללמוד ממנו דבר ההוא, לקיים הסוד שכתוב, מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. התורה היא עץ החיים, לתת חיים לכל מי שמתגבר בתורה, מתגבר בעץ החיים, כמש"א עץ חיים היא למחזיקים בה.

פסקה קמט

וכמה רזין עלאין וכו': וכמה סודות עליונים העמדנו במי שעוסק בתורה, שזוכה להתקשר בתורה העליונה, שהוא ז"א, אינו שוקט ממנה בעולם הזה, ואינו שוקט לעולם הבא, ואפילו בקבר שפתיו דובבות תורה, כש"א דובב שפתי ישנים.

פסקה קנ

פתח ואמר ויקחו וגו': פתח ואמר, ויקחו לי תרומה, כאן הוא היחוד של מעלה, ז"א, ושל מטה, מלכות, בכלל אחד. כי **לי** הוא ז"א, תרומה, היא מלכות. ויקחו תרומה לא כתוב, אלא ויקחו **לי** תרומה, שזה יורה, למעלה ולמטה בכלל אחד בלא פרוד כלל.

פסקה קנא

מאת כל איש וגו': שואל, מקרא זה כך היה צריך לומר, כל איש אשר ידבנו לבו, מהו **מאת** כל איש. ומשיב. אלא כאן סוד ליושבים על כסא מדין. אשרי הם הצדיקים היודעים לשים רצון לבם למלך העליון הקדוש וכל רצון לבם אינו לעולם הזה, ולתאוה הבטלה שלו, אלא שיודעים ומשתדלים לשים רצונם להדבק למעלה, כדי להמשיך רצון אדונם אצלם ממעלה למטה.

פסקה קנב

ומאן אתר נטלי וכו': ומאיזה מקום לוקחים רצון ההוא של אדונם להמשיכו אליהם. הם לוקחים ממקום קדוש ועליון אחד, שממנו כל הרצונות הקדושים. ומי הוא. הוא **כל איש**, זה צדיק, דהיינו יסוד דז"א, הנקרא **כל** כש"א, ויתרון ארץ ב **כל** הוא. על כן כל פקודי **כל** ישרתי. **איש**, כש"א איש צדיק זה הוא צדיק, אדון הבית, דהיינו יסוד, שהוא אדון המלכות הנקראת בית. שרצונו תמיד אל המטרוניתא, שהיא מלכות, כבעל האוהב את אשתו תמיד. **ידבנו לבו**, פירושו שהוא אוהב אותה ו **לבו**, שהוא המטרוניתא שלו דהיינו המלכות שנקראת לב, **ידבנו** להתדבק בו.

פסקה קנג

ואף על גב דרחימו וכו': ואע"פ שיש להם אהבה גדולה זה בזה, שאינם נפרדים לעולם, עכ"ז מן **כל איש** ההוא, שהוא יסוד, בעל הבית, שפירושו בעל המטרוניתא, **תקחו את תרומתי**, שהיא מלכות, מדרך העולם, מי שרוצה לקחת מאדם את אשתו, הוא מקפיד, ואינו עוזב אותה, אבל הקב"ה אינו כן, שכתוב, וזאת התרומה, שהיא כנסת ישראל, דהיינו המלכות, אע"פ, שכל האהבה שלה היא אליו ואהבה שלו אליה, לוקחים אותה ממנו להשרות אותה ביניהם, ממקום עליון ההוא שכל אהבה של אשה ובעלה שורה שם, דהיינו יסוד, משם, **תקחו את תרומתי**. אשרי חלקם של ישראל, ואשריהם כולם שזכו לזה.

פסקה קנד

וזאת התרומה אשר תקחו מאתם: ואם תאמר, אם כן, אשר תקחו מאתו היה צריך לומר, דהינו מן היסוד כנ"ל, מהו מאתם. ומשיב, מאת שני שמות אלו, שהם יסוד ומלכות ביחד, כלומר שלא יקח אותה מבחינת עצמה, אלא מבחינת שניהם יחד, וע"כ כתוב מאתם.

פסקה קנה

תו, רב ייבא סבא וכו': עוד, ר"י"ס אמר, מאתם, פירושו מאת **ם**' שה"ס עולם העליון נהי"מ דבינה, הנקראים ישסו"ת, מקום מגורו של אותו צדיק, שהוא יסוד הבינה, שהוא מתעטר מאת **ס** שה"ס או"א עלאין שהם חב"ד חג"ת דבינה, (כנ"ל אות כ"ב) שמשם מקבל חיים להזין העולמות כולם. ומן היסוד הזה דבינה, יקבלו התרומה שהיא המלכות. והכל הוא דבר אחד. הסוד ניתן לחכמים, אשרי חלקם.

פירוש. או"א מכונה **ס**' וישסו"ת מכונה **ם**' (כנ"ל אות כ"ב) וכשז"א בגדלות, הוא יורש אלו המוחין, ויש לו בראש ב' מיני מוחין אלו ד **ס**' **ם**' ומוסיף ר' ייבא סבא, שמה שצריכים

לקחת המלכות מן היסוד, הוא מיסוד הבינה שבראש ז"א, שמשם לוקח בחינת המלכות דג"ר. וע"ז נאמר אשר תקחו **מאתם**, שהוא אותיות מאת **ם**'. במבואר.

פסקה קנו

דאע"ג דאינון נטלי וכו': ואע"פ שהם לוקחים אותה, את המלכות, אינם יכולים לקחת אותה אלא ברשות בעלה, ז"א, וברצון שלו, וצריכים לעשות עבודה של אהבה אליו, ואז באהבתו תקחו את תרומתי. שהיא המלכות. וכל זה עושים באלו עבודות של התפלה, והתקון שישראל מסדרים בכל יום. פירוש אחר. **מאתם** היינו מכלל שש קצוות העליונים דז"א, וע"כ כתוב מאתם לשון רבים.

פסקה קנז

מאתם, **מאינון זמני וכו**': מאלו הזמנים והשבתות תקח אותה, והכל הוא סוד אחד, והם סוד זהב וכסף ונחשת ותכלת וארגמן וגו', זהב, הוא בסוד היום של ראש השנה שהוא יום של זהב, דהיינו יום הדין, וצד ההוא דשמאל שולט, כש"א, מצפון זהב יאתה. וצפון הוא שמאל. **וכסף**, זה הוא יום הכפורים שעונות ישראל מתלבנים כשלג. כמש"א, אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. וגם הכסף צבעו לבן. וכתוב, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם.

פסקה קנח

ונחשת יומי דקרבנין וכו': ונחשת, הוא יום של קרבנות החג, שהם המרכבות של עמים עכו"ם, שאנו מקריבים על פרים בעדם, והם נקראים סוד הרי נחשת, ומשום כך מתמעטים והולכים פרי החג בכל יום. **ותכלת**, זה הוא פסח, שאז ממשלת סוד האמונה, דהיינו המלכות, שהיא סוד צבע תכלת. ומשום שהיא תכלת, הרומז על דינים, כי תכלת, הוא מלשון כליה, לא שלטה עד שכלתה והרגה כל בכורי מצרים. כש"א ועבר ה' לנגוף את מצרים. משום זה כל הצבעים טובים בחלום, חוץ מתכלת.

פסקה קנט

וארגמן דא שבועות וכו': וארגמן, הוא שבועות, שה"ס ארגמן, כי תורה שבכתב שניתנה בו, כלולה מב' צדדים, מימין ומשמאל, כש"א מימינו אש דת למו. וזה הוא ארגמן, שהוא כלול מהרבה צבעים. **ותולעת שני**, זה הוא חמשה עשר באב, שבנות ישראל היו יוצאות אז בבגדי תולע, כש"א האמונים עלי תולע. דהיינו תולעת שני.

פסקה קס

עד הכא שית וכו': עד כאן כנגד ו' קצוות, דהיינו זהב, כסף, נחשת, תכלת, ארגמן, ותולעת שני. מכאן ולהלאה הוא סוד עשרת ימי תשובה, שהם ושש, ועזים, ועורות אלים

מאדמים, ועורות תחשים, ועצי שטים, ושמן למאר, ובשמים לשמן המשחה ולקטורת הסמים, ואבני שוהם, ואבני מילואים. עד כאן הם תשעה כנגד תשעה ימים, ויום הכפורים משלים לעשרה.

פסקה קסא

ומכל אלין אנן וכו': ומכל אלו אנו לוקחים תרומת ה', דהיינו המלכות, בסו"ה וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, בכל זמן וזמן, דהיינו בכל החגים, כדי להשרות אותה עלינו. בראש השנה אנו לוקחים תרומת ה', שהיא סוד ראש השנה הבא מצד הזהב. שהוא גבורה, כי המלכות היא גבורה. ביום הכפורים אנו לוקחים אותה, שהיא יום הכפורים, כי הבת, שהיא המלכות, יורשת לאימא שהיא בינה, הנקראת יום הכפורים. בסוכות אנו לוקחים אותה, שהיא סוכה הסוככת ומגנת עלינו. וכתוב, ביום השמיני עצרת תהיה לכם, וזה היא תרומת ה', דהיינו המלכות הנקראת עצרת.

פסקה קסב

בפסח אוף הכי וכו': בפסח, גם כן, אנו לוקחים אותה, והיא נקראת פסח. והרי העמדנו שהיא סוד צבע של אור התכלת. בשבועות אנו לוקחים אותה, והיא שתי הלחם. וכתוב, במתן תורה, וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמור, ואנו לוקחים מתורה שבכתב, את התורה שבעל פה, שהיא המלכות. ט"ו באב, היא, המלכות, עומדת בשמחה על בנות ישראל. וכל שאר הימים הם לתקון שלה, של המלכות. וע"כ אשר תקחו **מאתם** כתוב, לשון רבים.

פסקה קסג

כגוונא דאינון מתיחדין וכו': כמו שהם, הו' קצוות דז"א, מתיחדים למעלה, דהיינו מחזה דז"א ולמעלה, באחד, שפירושו שאין עמהם שותפות דס"א (כנ"ל אות קל"ו) אף היא דהיינו המלכות, מתיחדת למטה דהיינו מחזה דז"א ולמטה, בסוד אחד, כדי שתהיה עמהם למעלה אחד כנגד אחד, כי הקב"ה, שהוא ז"א, שהוא אחד למעלה, אינו יושב על כסא כבודו, שהוא המלכות, עד שגם היא נעשית בסוד אחד כמוהו, כדי להיות אחד באחד. והרי העמדנו הסוד, של, ה' אחד ושמו אחד. כי ה' הוא ז"א, ושמו, הוא המלכות, והם אחד באחד. (כנ"ל אות קל"ו).

פסקה קסד

רזא דשבת איהי שבת וכו': וזה הוא הסוד של שבת, היא, המלכות, נקראת שבת בעת שנתיחדה בסוד אחד, שישרה עליה ז"א, שהוא סוד אחד. וז"ס התפלה של ליל שבת,

כי אז נתיחד כסא הכבוד הקדוש, שהוא המלכות, בסוד אחד, ונתתקנת שישרה עליה מלך הקדוש העליון. שהוא ז"א.

פסקה קסה

כד עייל שבתא וכו': כאשר נכנס השבת, היא מתיחדת ומתפרדת מסטרא אחרא, וכל הדינים נעברים ממנה, והיא נשארת ביחוד האור הקדוש, ומתעטרת בכמה עטרות למלך הקדוש. וכל ממשלות הרוגז ובעלי הדין בורחים כולם, ואין ממשלה אחרת בכל העולמות, חוץ ממנה.

פסקה קסו

ואנפהא נהירין בנהירו וכו': ופניה, דהיינו הג"ר שלה, מאירים באור העליון ומתעטרת בעם הקדוש למטה, שכולם מתעטרים ממנה בנשמות חדשות. אז תחילת התפלה לברך אותה בשמחה, בהארת הפנים, ולומר ברכו **את** ה' המבורך, **את** בדיוק, שהיא המלכות הנקראת **את**, כדי להתחיל בברכה אליה.

פסקה קסז

ואסיר לעמא קדישא וכו': ואסור לעם קדוש להתחיל אליה בפסוק של דין, דהיינו והוא רחום וגו', משום שכבר נפרדה מסוד הסטרא אחרא, וכל בעלי הדין נפרדו ונעברו ממנה, ומי שמעורר דין למטה גורם שיתעורר כך למעלה, והכסא הקדוש, שהוא המלכות, אינו יכול להתעטר בעטרת הקדושה, שכל זמן שמעוררים למטה את בעלי הדין, שמקודם לכן היו נעדרים, והיו הולכים כולם להסתתר תוך נקב העפר של תהום הגדול, מכח קדושת השבת, ועתה שעוררו אותם מלמטה, כולם חוזרים לשרות במקומם כמו בחול, ונתרחק על ידיהם מקום הקדוש, שהוא המלכות, הרוצה מנוחה.

פסקה קסח

ולא תימא דדא וכו': ולא תאמר, שזה לבד נתעורר למעלה על ידי התחתונים, אלא אין התעוררות מתעורר למעלה עד שישראל מעוררים למטה, כמו שהעמדנו שכתוב, בכסא ליום **חגנו**, ליום חג לא כתוב, אלא ליום חגנו, שהוא משום שקדושת החג מתעוררת למעלה ע"י ישראל שמקדשים אותו למטה, וע"כ הוא **חגנו**. וע"כ אסור לעם קדוש, המתעטרים בעטרות קדושות של נשמות, כדי לעורר מנוחה, אסור להם לעורר דין, אלא כולם יהיו ברצון ואהבה רבה, שיעוררו ברכות למעלה ולמטה ביחד.

פסקה קסט

ברכו את ה': את, הוא בדיוק, שרומז, על המלכות הנקראת **את**. כמו שהעמדנו לעיל. את, זהו שבת של כניסת השבת, דהיינו ליל שבת, שהוא בחינת המלכות **ברוך ה' המבורך**,

ברוך, הוא מוצא הברכות ממקור החיים, והמקום שממנו יוצא כל שקוי להשקות לכל, דהיינו יסוד הבינה. ומשום שהוא מקור המשפיע בסוד אות הברית, דהיינו ביסוד דז"א קוראים אותו **המבורך**, שהוא המבוע של הבאר, שהיסוד הוא המבוע של מלכות הנקראת באר. וכיון שהברכות מגיעות שמה, ליסוד דז"א, הרי ודאי שהבאר מתמלאה, שאינם נפסקים מימיו לעולם. דהיינו החסדים הנקראים מים.

פסקה קע

ועל דא לא וכו': ועל כן לא נאמר, ברוך את ה' המבורך, אלא **ברוך ה'**, כי אם לא היה מגיע שם, ליסוד דז"א, הנביעה ממקור העליון, מיסוד דבינה, לא היה מתמלאת הבאר כלל, שהיא המלכות. כי אין המלכות יכולה לקבל אלא מיסוד דז"א, וע"כ, אומרים **המבורך**, שהוא יסוד דז"א, למה הוא מבורך, הוא משום שהוא משלים ומשקה **לעולם ועד**, עולם ועד, זה הוא שבת של כניסת השבת, דהיינו המלכות, ואנו מביאים הברכות במקום שנקרא מבורך, שהוא יסוד דז"א, וכיון שמגיעות שם, כולן נמשכות **לעולם ועד**, שהוא המלכות, וזה הוא **ברוך ה' המבורך**, עד כאן, דהיינו עד היסוד דז"א שנקרא מבורך, מגיעות הברכות מעולם העליון, שהוא בינה, וכולן נמשכות **לעולם ועד**, שהוא המלכות, להתברך ולהישקות ולהיות שלמה כראוי, מלאה מכל הצדדים.

פסקה קעא

ברוך דא מקורא וכו': עתה מבאר הזהר סוד כל מלה, מברוך ה' המבורך לפני עצמו, ואומר, **ברוך**, זהו מקור העליון, שהוא יסוד דבינה, שכל הברכות יוצאות ממנו. וכשהלבנה נשלמת אנו קוראים אותה ג"כ, ברוך, כלפי התחתונים, אבל ברוך שבכאן, הוא מקור העליון כמו שאמרנו. **הויה**, זהו אמצעי שבכל צדדים העליונים, דהיינו ז"א, שהוא קו אמצעי. **המבורך** זהו שלום בית, שהוא יסוד דז"א שנקרא שלום, המבוע של הבאר, להשלים ולהשקות הכל. **לעולם ועד**, זהו עולם התחתון הצריך להתברך, והשמן והגדלות, דהיינו השפע, הנמשך בברוך ה' המבורך, הכל הוא בשביל **לעולם ועד**. שהוא המלכות.

פסקה קעב

ועל דא ברכה וכו': וע"כ ברכה זו צריכים כל העם לברך, ובכניסת השבת, ברצון הלב ובשמחה צריכים להתחיל בהתחלה בברכה הזו, כדי שיתברך שבת הזה של כניסת השבת, שהוא ליל שבת, דהיינו המלכות, מן עם הקדוש כראוי, בברכה הזו.

פסקה קעג

כד שראן ישראל וכו': כשמתחילים ישראל לברך, הקול הולך בכל הרקיעים המתקדשים בקדושת כניסת השבת, אשריכם עם קדוש, שאתם מברכים ומקדשים למטה, כדי שיתברכו ויתקדשו למעלה, כמה מחנות עליונים הקדושים, אשריהם בעולם הזה ואשריהם בעולם הבא. ואין ישראל מברכים ברכה זו, עד שמתעטרים בעטרות הנשמות הקדושות כמו שאמרנו. אשרי העם שזכו להם בעולם הזה, לזכות להם בעולם הבא.

פסקה קעד

בהאי לילא שמושא וכו': בלילה הזו, הוא תשמיש של החכמים, כשמתעטרים בנשמות הקדושות האלו. ואע"פ שכבר העמדנו זה, הכל אחד. ובכל מקום שתמצא בענין זה לחכמים, פעם בדרך זה ופעם בדרך זה הכל הוא אחד. ודברים אלו כבר העמדנו. אבל בעת הזו שמתעטרים כולם בנשמות ורוחות חדשים קדושים, היתרים על ימות החול, אז היא זמן התשמיש שלהם, כדי שימשיכו לתשמיש הזה המשכה דקדושה במנוחה העליונה, ויצאו בנים קדושים כראוי.

פסקה קעה

רזא רא לחכימין וכו': סוד זה ניתן לחכמים. בשעה שנחלק הלילה בלילה זה של שבת, רוצה הקב"ה לכנס לגן העדן. וסוד זה הוא, כי בימות החול הקב"ה נכנס בגן עדן התחתון שבעולם עשיה, להשתעשע עם הצדיקים השורים שם, ובשבת, בלילה ההוא של שבת, הקב"ה נכנס בגן עדן העליון, שבעולם הבריאה, בסוד מקור העליון, שהוא בינה. כי ג' עולמות, בריאה, יצירה, עשיה, הם בחינת בינה ות"ת ומלכות, והבריאה היא בחינת בינה.

פסקה קעו

בגין דביומי דחול וכו': משום שבימות החול, כל נשמות הצדיקים כולם, שורים בגן עדן הארץ, וכשנתקדש היום בכניסת השבת, כל אלו המחנות של מלאכים הקדושים הממונים בגן עדן התחתון, כולם מעלים את הנשמות האלו, השורים בגן עדן התחתון, להביאם אל רקיע ההוא העומד על הגן, כי להיותם מעולם עשיה, אין להם רשות לעלות יותר מזה. ומשם, מזדמנים מרכבות קדושות המסבבים כסא הכבוד של המלך, שהוא בריאה, ומעלים כל אלו הנשמות לגן עדן העליון. שבבריאה.

פסקה קעז

כיון דאלין רוחין וכו': כיון שרוחות האלו עולים, לג"ע העליון, אז רוחות אחרים קדושים יורדים לעוה"ז, להתעטר בעם הקדוש, אלו עולים לג"ע העליון, ואלו יורדים להתעטר

בעם הקדוש. כלומר, כמו שיש עליה לנשמות שבג"ע, כן יש עליה לעם הקדוש, שמתעטרים בנשמה יתרה.

פסקה קעח

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי גן עדן הארץ ביום השבת הוא ריק בלא נשמות הצדיקים. אינו כן, אלא נשמות הולכות ונשמות באות, נשמות עולות ונשמות יורדות, נשמות הולכות מן הגן, ונשמות אחרות באות לתוך הגן, כל אלו נשמות הצדיקים, המתלבנות להטהר בימות החול, ועוד לא נכנסו לגן עדן התחתון, בשעה שנשמות אלו יוצאים מגן עדן, לג"ע העליון, נכנסים אלו לגן עדן התחתון, והגן אינו נשאר ריק, והוא כמו לחם הפנים ביום הלקחו. שמשימים אחרים במקומם.

פסקה קעט

ואי תימא כד וכו': ואם תאמר, כשחוזרים הנשמות מג"ע העליון לגן עדן התחתון בימות החול, במה מתפשטים המקומות, לאורך ולרוחב ולרום, בתוך הגן, עד שיכיל כולן ואינו ניכר. ומשיב, שהוא כעין ארץ הצבי שהיתה נמשכת לכל הצדדים, ולא היה ניכר. וכמו הצבי, שכל מה שגדל נגדל עמו עורו לכל צד ואינו ניכר. ויש כמה נשמות, שכיון שעולות לג"ע העליון, שוב אינן יורדות משם, ונשארות שם גם בימות החול.

פסקה קפ

נשמתין סלקין ונשמתין וכו': נשמות עולות, ונשמות יורדות, שיתעטר בהו עם הקדוש. ובכניסת השבת, דהיינו טרם שנתקדש היום, יש גלגול של הנשמות, אלו הולכות ואלו באות, אלו עולות ואלו יורדות. מי ראה כמה מרכבות קדושות המששטות לכאן ולכאן, כולן בשמחה כולן ברצון. נשמות האלו הן לעטר העם הקדוש, לעטר כמה צדיקים בגן עדן למטה, וזה נמשך עד השעה שעומד הכרוז וקורא מקודש מקודש. אז נמצא המנוחה והשקט לכל. והרשעים שבגיהנם, כולם נשקטים במקומם, ויש להם מנוחה. וכל הנשמות מתעטרים, דהיינו שמשיגות ג"ר, אלו למעלה ואלו למטה. אשרי העם שחלק זה להם.

פסקה קפא

בפלגות ליליא דמעלי וכו': בחצות לילה של ליל שבת, שהחכמים מתעוררים לתשמיש שלהם, רוח ההוא העליון שנתעטרו בו בעת התקדש היום, הנה בשעה שהם ישנים במטותיהם, ונשמות האחרות שלהם רוצות לעלות ולראות בכבוד המלך, אז רוח ההוא העליון, שירד בכניסת השבת, לוקח את נשמה ההוא ועולים למעלה והנשמה האחרת מתרחצת בבשמים שבגן עדן, ורואות שם מה שרואות.

פסקה קפב

וכד נחתא לאשראה וכו': וכשיורד הרוח לשרות במקומו בחצות לילה, גם נשמה ההיא חוזרת למקומה, וצריכים החכמים לומר פסוק אחד, של התעוררות רוח ההיא העליון הקדוש של עטרת השבת, דהיינו רוח ה' אלקים עלי יען משח ה' אותי לבשר ענוים וגו'. בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו ובהנשאם מעל הארץ וגו', אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו וגו'. משום שמתעטרים ברוח ההוא, בהתעוררות שלהם בחדות התשמיש, ויהיה המשכת רוח העליון ההוא של שבת, בתשמיש ההוא של מצוה.

פסקה קפג

רב המנונא סבא וכו': רה"ס, כשעלה מן הנהר בכניסת השבת, היה יושב רגע אחד, ונשא עיניו, והיה שמח. והיה אומר שהוא יושב לראות השמחה של מלאכים העליונים, שאלו עולים ואלו יורדים. ובכל עת כניסת השבת, יושב האדם בעולם הנשמות. אשרי הוא מי שיודע בסודות אדונו.

פסקה קפד

כד נהיר יממא וכו': כשהאיר היום ביום השבת, עלית השמחה עולה בכל העולמות בנחת בחדוה. אז, השמים מספרים כבוד אל ומעשי ידיו מגיד הרקיע. מי הוא שמים. הם שמים אלו, דהיינו ז"א, ששם העליון נראה בהם, שהוא אמא, ושם הקדוש נרשם בהם, שהוא אבא, כלומר, שמים, הוא ז"א, שיש בו מוחין דאבא ואמא.

פסקה קפה

מספרים, **מאי מספרים וכו'**: שואל, מהו פירושו של מספרים. אם תאמר, כמי שמספר ספור דברים, אינו כן. אלא שמאירים ומנוצצים בהתנוצצות של אור העליון, ועולים בשם, הכלול בהארת השלימות העליונה, דהיינו בשם הויה, שיש בו י"ה, שהוא שלמות העליון, שהם אבא ואמא.

פסקה קפו

ומאן איהו ספור וכו': שואל, מה הוא **ספור**, שנאמר בהם, השמים מספרים. ומשיב, שמתנוצצים בהארת השלמות של **ספר** העליון, שהוא אבא, והנמשך מספר נקרא ספור. ומשום זה, עולים בשם שלם, שהוא הויה, ומאירים באור שלם, בקו ימין, ומתנוצצים בהתנוצצות שלמה, בקו שמאל. הם מתנוצצים ומאירים בעצמם מתוך האור של התנוצצות ספר העליון, ומתנוצצים ומאירים לכל צד וצד שמתדבקים בו, כי מהם, מספיריות ההוא ומן האור מאיר כל טבעת וטבעת ומתנוצץ בהתנוצצות, דהיינו כל

הספירות שבמלכות הנקראות טבעות. משום שביום הזה מתעטרים השמים, שהם ז"א, ועולים בשם הקדוש, הויה, יותר מבשאר הימים.

פסקה קפז

ומעשה ידיו: פירושו, טל ההוא העליון המאיר מכל צדדים הנסתרים, שהם מעשי ידיו, של ז"א, ותקון שלו שמתתקן בו, ביום הזה, מכל שאר הימים. פירוש, החסדים המכונים טל, נגלו ע"י העלאת מ"ן ממסך דחירק, שהעלה ז"א וע"כ נקרא הטל, מעשי ידיו.

פסקה קפח

מגיד הרקיע: שואל, מהו מגיד. ואומר, שפירושו שמושך הטל ונוזל למטה ליסוד, מן הראש של המלך, דהיינו מן הג"ר שלו, שנקראות ראש ז"א, ומתמלא מכל הצדדים. **הרקיע**, היינו רקיע ההוא שהוא מבוע של הבאר, דהיינו יסוד המשפיע אל הבאר, שהיא מלכות. וזהו נהר ההוא היוצא מעדן, וזה הוא המושך ונוזל למטה נזילת טל העליון, המאיר ומתנוצץ בהתנוצצות מכל הצדדים. ורקיע הזה מושך אותו בהמשכת אהבה והשתוקקות, להשקות שיקוי של שמחה לליל שבת, שהוא המלכות.

פסקה קפט

וכד נגיד ומשיך וכו': וכשמושך ונוזל טל של בדולח ההוא, מראש ז"א. מתמלא הכל ונשלם באותיות הקדושות, דהיינו בכ"ב אותיות, בכל אלו שבילים הקדושים, פירוש, שהחכמה שבל"ב שבילים נעלמת ומתלבשת בטל ההוא שהוא חסדים אז נתמלא מכל, הן מחכמה והן מחסדים, אלא, החכמה בהעלם, והחסדים בגלוי. כיון שהכל נתחבר בו, הן חכמה והן חסדים, נעשה בו ארח להשקות ולברך למטה, למלכות. דהיינו שנתקן בו בחינת מפתחא שנקרא **ארח**, (כנ"ל ב"א רנ"א ד"ה נחית ע"ש). שדרך בו, משפיע הארת הג"ר אל המלכות.

פסקה קצ

יום ליום וגו': היינו יום משפיע ליום, וטבעת משפיע לטבעת. שכל ספירה מז"א הנקראת יום וטבעת משפיע לספירה שכנגדה במלכות. כי עתה מדבר הכתוב בדרך פרט, איך השמים, שהוא ז"א, מספרים ומתקנים בספיריות ובהתנוצצות עליונה, לכבוד הזה, שהוא המלכות הנקראת כבוד. ואיך מושך ונוזל רקיע ההוא נזילה מטל העליון. ואומר, **יום ליום יביע אמר**, יום ליום ומדרגה למדרגה ימהרו לכלול זה בזה, ולהאיר זה מזה, מספיריות ההיא שמתנוצצים ומאירים השמים לכבוד הזה, שהוא המלכות. **יביע**, הוא כמ"ש, מבע אתעביד וגו' שמבע, הוא לשון מהירות, כי תרגומו של, וחש עתידות למו,

הוא ומבע דעתיד להון. ויביע, פירושו שממהרים להאיר זה מן זה, ולהתנוצץ זה מזה, מן ספיריות והתנוצצות ההיא של ז"א הנקרא שמים.

פסקה קצא

אמ"ר, כללא דאתוון וכו': אמ"ר שבכתוב, יום ליום יביע אמר, פירושו כלל האותיות והשבילים, שהארות אמא נקראות אותיות, והארות אבא נקראות שבילים, היוצאים מאבא ואמא, וראש ההיא, דהיינו הג"ר שנקראות ראש, היוצא מהם, שהוא בן הבכור. דהיינו ז"א הנקרא בן בכור. **א'**, של אמר, רומזת על אבא. וכשהוא עולה ויורד, דהיינו כשמאציל קטנות אמא שאורה **עולה** ממטה למעלה, וגדלות אמא שאורה **יורד** ממעלה למטה, אז מתחברת ה **מ'** של אמר שהיא אמא, עם ה **א'**. ה **ר'** של אמר, רומזת על בן הבכור, שהוא ז"א. כשמתחברים כל אותיות האלו הן **אמר**, שהוא אור של אבא ואמא ובן הבכור, ומאירים זה בזה בחבור אחד. ושולטים ביום השבת. וע"כ הכל נכלל זה בזה כדי להיות אחד, כי ז"א עולה ומלביש את אבא ואמא ומשום זה ממהרים להשפיע זה בזה ג' האותיות של **אמר**, שהם ממשלה העליונה, כדי להיות הכל אחד.

פירוש. משום שנמשך הארת חכמה מאמא אל ז"א, ע"כ צריך להיות בחפזון, כדי שלא יינקו הקליפות, וכן הוא הדרך בכל מקום שנמשך הארת חכמה. וז"ש, **ובגין כך אוחו דא בדא** וכו' **בגין למהוי חד**. כי אם יינקו הקליפות משהו, כבר אינם אחד ח"ו. כי אחד פירושו שאין עמו שותפות מצד האחר.

פסקה קצב

וכד כל האי וכו': וכאשר כל זה נמשך ונוזל לרקיע הזה, שהוא יסוד דז"א, אז הוא משקה ומאיר למטה, לכבוד אל הזה, שהוא מלכות, כדי לעשות תולדות בצורות האורות של השמים האלו שהוא ז"א, המאירים לכבוד אל ההוא.

פסקה קצג

ולילה ללילה יחוה דעת: היינו המרכבות שלה, שהם גוף הכסא, שהוא המלכות וכולם נקראים לילות, כש"א אף לילות יסרוני כליותי. המרכבה העליונה, שהוא ז"א, הספירות שלו נקראות **ימים**, יום ליום. מרכבה התחתונה, שהיא המלכות, נקראות הספירות שלה **לילות**, לילה ללילה.

פסקה קצד

יחוה דעות: יחוה פירושו יחיה, שיחיה תולדות מאורות שקבל משמים האלו. ואם תאמר שיחוה אין פירושו יחיה, בוא וראה, ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי. הרי שחוה וחיה עולות בדבר אחד, שנסתלקה **י'** מן חיה, ונכנסה **ו'** במקומה, שהוא

כראוי להיות, כי ה ו' היא חיים בודאי, שה ו' רומזת על ז"א שהוא עץ החיים, ועל כן חוה וחיה, חוה היא עיקר, כי ה י' של חיה לוקחת חיים מן ה ו' של חוה. וע"כ נקראת חוה ולא חיה. אף כאן יחוה, פירושו יחיה.

פסקה קצה

דעת, **דא איהו וכו'**: דעת, שבהכתוב לילה ללילה יחוה דעת, הוא סוד השמים, דהיינו ז"א, מה שמים יש לו ששה קצוות, אף כאן, משפיע לילה ללילה ששה קצוות באלו התולדות שהלילה מחיה, שהם כעין הו"ק של הז"א, וע"כ **יום ליום**, נכלל במדרגה העליונה **אמר**, שהיא או"א כנ"ל, ולילה ללילה נכללה במדרגה העליונה בסוד הזכר שמאיר לה, שהוא שמים ודעת, דהיינו ז"א.

פסקה קצו

ובגין דהאי אמר וכו': ומשום ש **אמר** הזה הוא סוד עליון, דהיינו אבא ואמא, ואינו כשאר אמרות, חוזר הכתוב עליו ואומר, אין **אמר** ואין דברים כשאר אמרות העולם אלא **אמר** הזה הוא סוד עליון במדרגות העליונות, שאין שם אמרות ודברים, דהיינו שהחכמה נעלמת בהם ואינה מאירה, כי הארת החכמה מכונה דבור ואינם נשמעים כשאר המדרגות שהן בסוד האמונה, שהיא המלכות, שהן קול הנשמע, דהיינו שהחכמה נגלית בה, אבל אלו, **אמ"ר**, שהוא או"א, אינם נשמעים לעולם. והיינו שכתוב, **בלי נשמע קולם**. שפירושו, שהחכמה נעלמת בהם ואינה נשמעת כי אין החכמה נגלית אלא במלכות לבדה.

פסקה קצז

אבל, **בכל הארץ יצא קום**: אע"פ שהם או"א, נסתרות עליונות, שלא נודעו לעולם, דהיינו שאין החכמה מתגלה בהם, עם כל זה הנזילה וההמשכה שלהם נמשך ונוזל למטה, למלכות שנקראת ארץ, כלומר, שהחכמה הנסתרת בהם נמשכת למלכות. ומשום המשכה הזו, יש לנו אמונה שלמה בעולם הזה, דהיינו המלכות בהארת החכמה, שנקראת אמונה שלמה, וכל בני העולם מדברים בסוד האמונה של הקב"ה, שהיא המלכות, במדרגות האלו דהיינו בחכמה של מדרגות או"א, כמו שהיו מגולות אפילו למעלה באו"א, ולא היו שם נסתרות וגנוזות. והיינו, **ובקצה תבל מליהם**, מתחילת העולם עד סוף העולם מדברים חכמי הלב באלו מדרגות הגנוזות, אע"פ שלא נודעו במקומם באו"א, כי במלכות הן נגלות. כמבואר.

פסקה קצח

אבל במה אשתמודען וכו': אבל במה הן נודעות, אותן מדרגות החכמה שבאבא ואמא, משם ש **לשמש שם אהל בהם**, משום שהשמש הקדוש, שהוא ז"א, הוא משכן לאלו מדרגות העליונות הקדושות של אבא ואמא, והוא אור, שלוקח כל האורות הגנוזים, והמשכה ההיא שלהם, ובשבילו נראה האמונה לכל העולם, שז"א הוא משכן לחכמה שבמדרגות או"א, וז"א משפיע אותה למלכות שנקראת אמונה, והאמונה נראית בכל העולם. כי החכמה מכונה ראיה.

פסקה קצט

מאן דנטיל לשמשא וכו': מי שלוקח השמש, הוא כמי שלקח כל המדרגות, משום שהשמש הוא אהל, שכל המדרגות נכללו בו, והוא לוקח הכל, ומאיר לכל אלו מיני האורות למטה, אל המלכות, ועל כן, **והוא כחתן יוצא מחופתו**, בהארות והתנוצצות של כל האורות הגנוזים מכל המדרגות, שכולם נותנים לו בחשק וברצון שלם את חפצם והאורות שלהם, כמו שיש לחתן רצון וחשק לתת אל הכלה מנחות ומתנות. ועל כן, והוא כחתן יוצא מחופתו.

פסקה ר

מאן חופתו דא וכו': שואל, מי הוא חופתו. ואומר, זהו עדן. שהוא חכמה, וזה סוד, **ונהר יוצא מעדן**. עדן, זהו חופה המכסה על כל, דהיינו שמכסה ומגין מפני כל הקליפות, ישיש כגבור. **ישיש**, הוא מצד אור הראשון, *ששימש* בששת ימי בראשית מטרם שנגנז, שלא נמצא בו דין כלל. **כגבור**, היינו מצד הגבורה, ואע"פ, שהגבורה היא דין שלם, כגבור כתוב, ולא גבור, הוא משום שהמתיק הדין בחסד, ולקח הכל ביחד, הן חכמה והן חסדים, בחשק וברצון השלם. וכל זה הוא **לרוץ ארח**, כש"א, הנותן בים דרך, שנותן דרך במלכות שנקראת ים, כדי להשקות ולהשלים הארת הלבנה, שהיא המלכות, בכל הצדדים, דהיינו בימין ובשמאל, ולפתוח בה **ארח**, להאיר למטה. שה"ס תקון המפתחא שנקראת ארח. (כנ"ל בראשית א' דף רנ"א ד"ה נחית) שזולתו לא היתה יכולה להאיר.

פסקה רא

מקצה השמים מוצאו: היינו מסוף שמים אלו העליונים, שהוא ז"א, הוא מוציא השפע, משום שבסיום התפארת הנקרא גוף, שהוא יסוד, הוא מוציא שפעו, שבמקום ההוא ניכר בין זכר לנקבה, וזהו שכתוב, ולמקצה השמים עד קצה השמים. **קצה השמים**, זהו עולם העליון, דהיינו ז"א הנקרא שמים, **ולמקצה השמים**, זהו השלום שלו, שהוא יסוד.

כמו שזה, ז"א, לוקח כל האורות וכולם בו, אף זה, יסוד, לוקח כל האורות וכולם בו, והוא יוצא מקצה השמים.

פסקה רב

ותקופתו, דסחרא בכל וכו': ותקופתו, פירושו, שמסבב בכל הצדדים הקדושים הראוים להאיר ולהישקות ולהתנוצץ ממנו. **ואין נסתר**, פירושו, שאין מי שיתכסה מאור הזה, כי הוא מאיר לכולם בכלל אחד, לכל אחד ואחד כמו שראוי לו.

פסקה רג

וכד כלהו אשתלימו וכו': וכשכולם נשלמים ומאירים מתוך השמש, אז מתעטרת הלבנה, שהיא המלכות, כמו אמא עלאה, שנעשית שלמה בחמשים שערים כמוה, וזה הוא שכתוב, **תורת ה' תמימה**, כי אז היא תמימה מכל הצדדים בסוד חמש המדרגות חג"ת נ"ה, כמו אמא עלאה, כי אלו החמש הן סוד חמשים שערי בינה, כי כל אחת כלולה מעשר.

פסקה רד

ובגיני כך איהי וכו': ומשום זה, היא באה בפסוקים של חמש חמש תיבות, כדי להשלים סוד חמשים, תורת ה' תמימה משיבת נפש, הרי חמש. עדות ה' נאמנה מחכימת פתי, הרי חמש. פקודי ה' ישרים משמחי לב, הרי חמש. מצות ה' ברה מאירת עינים, הרי חמש. יראת ה' טהורה עומדת לעד, הרי חמש. משפטי ה' אמת צדקו יחדיו, הרי חמש. שכל אלו השמות, תורת עדות, פקודי, וכו' הם שמות המלכות, וכולם באים בחמש חמש, כדי להכלל בחמשים, כמו אמא עלאה.

פסקה רה

ועל דא הויה וכו': ועל כן כתוב בפסוקים אלו הויה הויה שש פעמים שהם כנגד ששה קצוות עליונים, שהם סוד השם העליון, שהוא ז"א, וע"כ נתמלאה מהם הלבנה, שהיא המלכות, ונשלמה בסדר העליון כראוי. וזה הוא ביום השבת, שהכל נשלם כראוי בסוד השבת, למעלה בז"א, ולמטה במלכות.

פסקה רו

וע"ד ביומא דא וכו': וע"כ ביום הזה, נתוסף אור בכל, כמו שאמרנו. השמים, שהוא ז"א, מקבלים תחלה ממקור החיים, שהוא או"א, והם, השמים, מאירים ומתקנים את כבוד העליון, שהוא מלכות, מסוד ספר העליון, שהוא אבא של כולם, ומסוד הספר שהוא אמא עלאה, והוא, דהיינו ז"א שנקרא שמים, הוא מסוד ספור. ומשום זה כתוב, מספרים,

כמו שאמרנו, שהוא בסוד ג' שמהן אלו. שהם ספר וספר וספור, דהיינו אבא אמא וז"א, השולטים ביום השבת על כל שאר הימים.

פסקה רז

ובגיני כך תושבחתא וכו': ומשום זה שבח הזה של השמים מספרים, אמר דוד ברוח הקדש על ההארה וההתנוצצות והממשלה של יום השבת על כל שאר הימים, משום שהסוד של השם העליון, ז"א, מאיר באור ומתנוצץ בהתנוצצות ונשלם בשלמות למעלה ולמטה. ואז תורת ה' תמימה, שהוא שבת של ליל שבת, דהיינו המלכות, שהיא בסוד אחד, עם ז"א, כמו שאמרנו.

פסקה רח

ואתקינו חבריא שירותא וכו': ותקנו החברים התחלת התשבחות מתשבחות האלו של דוד, מסוד זה של השבח השמים מספרים וגו' שהשמים שהוא ז"א לוקח תחלה, ומאיר לכל השאר. ואח"כ לוקח נהר ההוא היוצא מעדן, שהוא יסוד, וזה הוא סוד, רננו צדיקים בה', שהשבח הזה הוא בחינת יסוד, משום שהנהר הזה מקבץ ולוקח הכל מסוד השמים, שהוא ז"א, בסוד העליון, שהוא חסדים ומקור החיים, שהוא הארת חכמה, הכל כראוי ביום הזה. והשמש, שהוא ז"א, מתקן את היסוד, להאיר כראוי, ביום הזה.

פסקה רט

ולבתר סיהרא דקא וכו': ואח"כ צריכים לומר השבח, שהוא סוד הלבנה, שהוא המלכות, הנפרדת מסטרא אחרא ביום הזה, כדי להאיר מן השמש, וזה הוא, לדוד בשנותו את טעמו וגו'. כי אחר שנפרדה מס"א, הרי נתחברה בשמש, שהוא ז"א. ושבח הזה הוא בסדר כ"ב אותיות, בהתחלת הפסוקים, שהשמש מכניסם בלבנה. ושבח הזה, יש בו הפרדת הלבנה מסטרא אחרא, ושבח של כ"ב אותיות שהשמש מכניס בלבנה.

פסקה ריא

ולבתר אתחברותא וסליקו וכו': ואח"כ, הוא התחברות ועלית המלכה, עם בעלה ז"א. וזה הוא תפלה למשה איש האלקים. כי תפלה היא המלכות, ומשה ה"ס ז"א. שזה יורה התחברות ודבקות האשה בבעלה דהיינו תפלה למשה, ולפרוש ימין ושמאל, שהם חסד וגבורה לקבל אותה, ולהיות יחד בחבור אחד.

פסקה ריא

ודא איהו מזמור וגו': וזה הוא, מזמור שירו לה' שיר חדש. שבח הזה הרי העמדנו (בחיי שרה אות כ"ט). אבל אע"פ שהערנו בו, התעוררות החברים שהעירו בזה, הוא יפה, שאמרו שאלו פרות עלות שהיו נושאות הארון, העירו בשבח הזה, כמש"א, וישרנה

הפרות בדרך, מהו השירה שהיו אומרות, הוא מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה. סוד זה הוא כעין של מעלה, שבשעה שהחיות נושאות הכסא, שהוא המלכות להרים אותו למעלה, לז"א, הן אומרות שבח הזה.

פסקה ריב

ואי תימא אמאי וכו': ואם תאמר למה כתוב כאן חדש, שכתוב שיר חדש, והרי תמיד אומרות שבח הזה. ומשיב, אלא ודאי הוא חדש. שאינו נקרא חדש אלא בהתחדשות הלבנה, שהיא המלכות, כשמאירה מן השמש, שהוא ז"א, אז היא חדש, וזה הוא, **שיר חדש**, כי כל פעם שהמלכות עולה לזווג עם ז"א, נבחנת לחדשה. בסוד שכל פעם חוזרת להיות בתולה. **הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו**, זהו התעוררות של ימין ושמאל, שהם חסד וגבורה, לקבל אותה.

פסקה ריג

ותושבחתא דא כד וכו': ושבח הזה, כשהיו נושאות את הארון היו משבחות אותו, כשהיו עולות לבית שמש. כמו העגלות, שה"ס חיות עולות לבית שמש, שה"ס ז"א שנקרא שמש, והכל בסוד אחד עולה, כי בשבת הוא עלית הכסא, שהוא המלכות, לעלות למעלה. וע"כ תקון שבח הזה הוא בשבת. אלו תשבחות כולן, התקינו בשבת, שישבחו לו העם היחיד בעולם.

פסקה ריד

מזמור שיר ליום השבת: שבח הזה אמר אדם הראשון בשעה שנתגרש מגן עדן, ובא השבת והגן עליו. והעמידוהו החברים. שבח הזה, עולם התחתון, שהוא המלכות, משבח לעולם העליון, שהוא יום שכולו שבת, שהוא המלך שהשלום שלו, דהיינו ז"א. וזה הוא מזמור שיר, ולא כתוב מי אמר אותו, שהוא מפני שרומז על המלכות, שכל מקום שנאמר סתם רומז על המלכות. כמ"ש להלן.

פסקה רטו

ליום השבת: היינו יום העליון, שבת העליון, שהוא ז"א. זה שבת וזה שבת מה בין זה לזה. ומשיב, אלא שבת סתם זהו שבת של ליל שבת, דהיינו המלכות, יום השבת, זהו שבת של מעלה, דהיינו ז"א. זה יום, ז"א, וזה לילה, המלכות. ושמרו בני ישראל את **השבת**, זה לילה, סוד הנוקבא. זכור את **יום השבת**, זהו יום, סוד הזכר, דהיינו ז"א ומשום זה נאמר מזמור שיר ליום השבת, שהמלכות משבחת לז"א שנקרא יום השבת.

פסקה רטז

ואשכחן בכמה אתר וכו': ומצאנו בכמה מקומות, שעולם התחתון, שהוא מלכות, אינו עולה בשם, ובא סתם בלי שם. כגון זה, מזמור שיר ליום השבת שלא נאמר מי אמרו. וכגון, ויקרא אל משה. וכגון, ואל משה אמר עלה אל ה'. בכולם נעלם השם ואינו מובא בו, משום שיש בו מדרגה עליונה. דהיינו ז"א, ואצל מדרגה עליונה היא אינה עולה בשם. אור הנר אינו ניכר ביום באור השמש. וע"כ אינה עולית בשם. וכל אלו השבחים של שבת, שהוא כבוד יום, הוא שבח עליון על כל שאר הימים.

פסקה ריז

נשמת כל חי: החברים העירו בו דברי אמת. אבל יש לנו לזכור, נשמה הזו שפורחת מחי העולמים ההוא, שהוא יסוד דז"א, ומשום שהוא שלו, שממנו יוצאות כל הברכות ושורות בו, והוא משקה ומברך למטה, למלכות, נשמה הזו שיוצאת ממנו, יש לה רשות לברך למקום הזה, למלכות.

פסקה ריח

ועל דא פרחין וכו': ועל כן, פורחות נשמות מן **חי** ההוא, שהוא יסוד דז"א, בכניסת השבת, אלו הנשמות שהן פורחות, מברכות ממש למקום ההוא שנקרא **שם** למטה, דהיינו המלכות שע"כ נאמר, נשמת כל חי תברך את **שמך**, דהיינו למלכות הנקראת שם. ומקום ההוא שהנשמות יוצאות ממנו, שהוא יסוד, מברך אותה, את המלכות, מלמעלה, ונמצא אשר **שם** הזה מקבל ברכות ממטה ומלמעלה, ונכלל מכל הצדדים.

פסקה ריט

ביומי דחול איהי וכו': בימות החול, היא, המלכות, מקבלת ברכות משאר הנשמות שמברכין אותה מלמטה. ביום השבת היא מקבלת ברכות מנשמות העליונות דאצילות המברכות אותה במ"ה תיבות כחשבון השם **מ"ה**, כמו שהעמדנו בסוד **מ"ה** ובסוד **מ"י**, שזה, **מ"י**, הוא עולם העליון בינה, וזה, **מ"ה**, הוא עולם התחתון, מלכות. נשמת כל חי עד המלה האחרונים הן מ"ה תיבות, ומן ואלו פינו מלא שירה עד המלה ומלפנים, עולה שבח אחר שהן חמשים תיבות, ואע"פ שאין עומדת שם מלה בחשבון, כלומר, שאין שם סוף ענין שיורה על חשבון מיוחד, כי המלה ומלפנים היא באמצע הענין, עכ"ז עולה החשבון בסוד **מ"י** דהיינו חמשים תיבות. ומשם ולהלאה עולה שבח אחר לחשבון מאה תיבות, עד בפי ישרים תתרומם, שהוא תשלום הכל, דהיינו גדלות המלכות שיש לה ע"ס שכל אחת כלולה מעשר, והן מאה. שהוא מרכבה אחת על מה ששורה שלמות העליון, שהוא ז"א.

פסקה רכ
וכל שבחא דא וכו': וכל שבח הזה, וכל דברים האלו, כולם אברים ידועים דהיינו מדרגות, בחשבון לתשלום השבת, ולהשתלם מהם כראוי. אשרי העם היודעים לסדר השבח של אדונם כראוי. מכאן ולהלאה הוא סדר התפלה כמו שנתקנה.

פסקה רכא
כתיב, ואתה ה' אל תרחק וכו': דוד המלך אמר זה בשעה שהיה מתקן ומסדר השבח של המלך, כדי לחבר השמש, שהוא ז"א, בלבנה, שהיא מלכות, כיון שהיה מתקן ומסדר השבחים של המלך אל החיבור, אמר, ואתה ה' אל תרחק.

פסקה רכב
ואתה ה': הוא סוד החיבור ביחד בלי פרוד. כי אתה הוא המלכות, ה' הוא ז"א. **אל תרחק**, כיון שהיא עולה להתעטר בבעלה, והכל הוא בעולם העליון, ומשם צריכים להעלותה לאין סוף כדי שיתקשר הכל למעלה למעלה, וע"כ אומר, אל תרחק, להסתלק ממנו לעזוב אותנו.

פסקה רכג
ובגין כך בגו וכו': ומשום זה בתוך סדר השבח, צריכים ישראל להכלל שם ולהתדבק עמהם, עם ז"א והמלכות, מלמטה, שאם ירצה להסתלק מהם כבוד הזה, שהיא המלכות, הרי ישראל למטה אחוזים בה, ומחזיקים בה, שאינם עוזבים אותה להסתלק מהם. ועל כן התפלה בלחש, כמי שמדבר בסוד עם המלך, כי בעוד שהיא עמו בסוד אינה מתרחקת ממנו כלל. כי אז היא כלולה לגמרי בז"א, ואע"פ שגם ז"א עולה לא"ס, אינו מתרחק ממנו, כי תיכף חוזר למקומו, כמ"ש לפנינו.

פסקה רכד
אילותי, מה איל וכו': אילותי, פירושו, מה איל וצבי בשעה שהולכים ומתרחקים חוזרים מיד אל המקום שעזבו, כך הקב"ה, אע"פ שנסתלק למעלה למעלה באין סוף, מיד חוזר למקומו. מה הטעם, משום שישראל למטה מתאחדים בו, ואינם עוזבים אותו להשכח ולהתרחק מהם. ועל זה נאמר אילותי לעזרתי חושה.

פסקה רכה
ובגין כך בעינן וכו': ומשום זה צריכים להתאחד בהקב"ה, ולאחוז בו, כמי שמושך ממעלה למטה, שלא יהיה איש נעזב ממנו אפילו שעה אחת. וע"כ כשסומך גאולה לתפלה, דהיינו ברכת גאל ישראל לתפלת שמונה עשרה, צריך להתאחז בו ולדבר עמו

בלחש, בסוד, שלא יתרחק ממנו ולא יעזוב אותנו. וע"כ כתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום, אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו.

פסקה רכו

בההיא שעתא קם וכו': בשעה ההיא קם ר' שמעון, והחברים קמו ג"כ, והלכו. אמר ר' אלעזר לר' שמעון אביו, אבי, עד כאן ישבנו בצל של עץ החיים בגן עדן, מכאן ולהלאה שאנו הולכים, צריכים אנו ללכת בדרכי השומרים אילן הזה. אמר לו, אתה תחתיל בתחילה לפתוח בדרך.

פסקה רכז

פתח ואמר ויקחו וגו': פתח ואמר ויקחו לי תרומה, פירושו כמו שלמדנו, שהיא המלכות המיוחדת עם הז"א, (לעיל אות י"ג) ובמה היא תרומה. הוא בסוד הזהב, שהוא קו השמאל, כי משם היא נזונית תחילה, משום שהיא גבורה תחתונה הבאה מצד הזהב, שמשם הארת החכמה, כי המלכות נבנית מקו השמאל. ואע"פ שבאה מצד הזהב, לא נשארת כל עיקר אלא בצד הכסף, שהוא קו ימין. דהיינו בהארת החסדים.

פסקה רכח

ורזא דא כוס וכו': וזה סוד כוס של ברכה הרומז על המלכות שנקראת כוס, שצריכים לקבלו בימין ובשמאל, וכל עיקר לא נשאר אלא בימין, והשמאל מעורר את הימין, שמשפיע בו הארת חכמה שבו, ולא מתדבק בו, משום שהכוס ניתן בין ימין לשמאל, והשמאל מתאחד ונכלל תחת הימין, והימין מתדבק למעלה, בז"א, כש"א, שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. זהב וכסף כמש"א לי הכסף ולי הזהב, דהיינו ימין ושמאל דז"א. אבל במלכות זהב תחילה ואח"כ כסף, משום שנבנית מקו שמאל שהוא זהב. וכבר נתבאר.

פסקה רכט

ונחושת דא איהו וכו': ונחשת זה הוא צבע כעין הזהב, משום שנצטבע מצבע הזהב ומצבע הכסף. שהיא המלכות המקובלת בשמאל וימין דז"א שהם זהב וכסף, כנ"ל. ועל כן מזבח הנחשת קטן, כמש"א, כי המזבח אשר לפני ה' **קטן** מהכיל את העולה וגו'. וכמש"א ודוד הוא הקטן, דהיינו המלכות הנקראת מאור הקטן. ואע"פ שהוא קטן, הכל נאחז בתוכו. ואם תאמר שמזבח האחר. דהיינו הפנימי, נקרא קטן, כי לא היה אלא אמה על אמה אינו כן, שאינו תלוי במדה, כי אינו קטן רק זה שכתוב את המאור הגדול לממשלת היום ואת המאור **הקטן** לממשלת הלילה. וזה, המזבח הנחשת, הוא המאור הקטן, המאור הגדול, זה מזבח הפנימי, שהוא מזבח הזהב.

פסקה רל

ותכלת דא איהו וכו': ותכלת. זה הוא תכלת של ציצית, תכלת, זה הוא כסא, סוד תפלה של יד, שהוא המלכות. תכלת, זה הוא כסא הדין, שדנים בו דיני נפשות דהיינו המלכות מצד דין הקשה שבה, משום שיש כסא שדנים בו דיני ממונות, שה"ס דין רפה. ויש כסא שדנים בו דיני נפשות, שה"ס דין קשה. ותכלת היא דין הקשה שבמלכות. ועל כן כל הצבעים יפים לחלום חוץ מצבע תכלת, שהוא כדי שידע שנשמתו עולה בדין, וכשהנשמה עולה בדין נידון הגוף לכליה, וחלום ההוא צריך לרחמים רבים.

פסקה רלא

ותכלת דא איהו וכו': ותכלת, זה הוא כסא שכתוב בו, כמראה אבן ספיר דמות כסא. וכתוב, ונגה לו סביב. משום שעושים בו כריכות לציצית, הנגה מאיר לו, וכשהנגה מאיר לו חוזר לצבע כרתי, שנראה בו יותר לבנונית. שז"ס ככב הנגה המאיר לפנות בוקר. משעה ההיא והלאה מתחיל זמן קריאת שמע, כי נשתנה צבע התכלת ממה שהיה, דהיינו לצבע כרתי, שהוא דין רפה. ומשום זה אסור לדון דיני נפשות בלילה, משום שצבע תכלת ההוא שולט בזמן ההוא, וניתנה רשות לחטוף נפש בלי משפט. דהיינו שיש אז כח לס"א לבלבל דעת השופטים. כי המשפט שהוא ז"א שהוא רחמים, אינו שולט בזמן ההוא.

פסקה רלב

כד אתא צפרא ואתער וכו': כשבא הבוקר, ונתעורר הימין שלמעלה, יוצא אור ההוא ומגיע עד התכלת הזה, ומשתנה ממה שהיה, ואז הימין שולט עליו, ומתדבק בו כסא אחר קדוש, של רחמים, משעה ההיא והלאה הוא זמן קריאת שמע.

פסקה רלג

וארגמן דא כנופיא וכו': וארגמן, הוא קיבוץ כל הצבעים ביחד, שהוא ז"א, דהיינו קו האמצעי הכולל בתוכו כל שלשה הקוים שהם לבן אדום ירוק. **ותולעת שני**, כתוב שני, וכתוב שנים, שכתוב, כי כל ביתה לבוש שנים. אלא זה הוא צבע שנקרא שני, שה"ס נקודת המפתחא שבמלכות, והוא כולל בתוכו כל הצבעים. דהיינו גם נקודת המנעולא. (כנ"ל בהקסה"ז דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב' תרין) ושני ושנים הכל הוא אחד, שנים נקרא, כשכולם כלולים בו יחד. דהיינו גם המנעולא. שני, הוא יוצא מכסא העליון, שהוא ז"א שהוא כסא ליבה, השולט על תכלת מצד ימין, דהיינו המפתחא, וזה הוא אפוטרופוס של ישראל שכתוב בו מיכאל שרכם. שהוא בחי' חסד, ובו המפתחא. ונקרא **תולעת**, משום שכחו בפה, דהיינו המסך המתוקן בפה דראש, וכ **תולעת** המשבר הכל ועוקר

הכל. כי הדינין דמנעולא הכלולים בו, אם הם מתגלים גורמים להסתלקות כל האורות (כמ"ש לעיל ויצא י"ג ד"ה סתרא).

פסקה רלד

תולעת שני ושש: הם שני צבעים ביחד של ימין ושמאל, שהם לבן ואדום. ושניהם הם ביסוד, כי הדינים שבמלכות, כלולים ביסוד. **ושש** הוא בוץ, ששה חוטים מתחברים בו, דהיינו יסוד. וזהו שכתוב וגויתו כתרשיש, שהוא המלאך גבריאל. כי באלו השנים, שהם חסד וגבורה שביסוד, כלולים בהם שני אחרים, שהם מיכאל וגבריאל, מיכאל בתולעת שני, וגבריאל בשש.

פסקה רלה

ועזים, **גבוראן תתאי וכו'**: ועזים, הן גבורות תחתונות שבחצוניות, שהם ת"ת ומלכות שבקליפת נוגה דבריאה. שהם מכסים על הפנימים שבקדושה. והכל צריך, שצריכים לתת מקום לכל, כי מצד הזהב באים שנמשכים מצד הגבורה שנקרא זהב. **ועורות אלים מאדמים**, הן המשכה של ב' צדדים, ימין ושמאל שהם חכמה ובינה דקליפת נוגה, כדי לכסות במקום אחר על הקדושה. כי העזים מכסים על בחינות שכנגדן בקדושה, ועורות אלים מאדמים מכסים על בחינות שכנגדן בקדושה.

פסקה רלו

ועורות תחשים: יש בחינה אחת. שגדלה תוך הסטרא אחרא בחרבה, ואינה נמצאת בישוב, וזו היא בחינת טהרה ונקראת **תחש**. שהיא זו"ן דנגה דאצילות, הגדלה תוך ג' הקליפות, שהן רוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת. (כמ"ש ביחזקאל א').

פסקה רלז

בספרא דשלמה מלכא וכו': בספר של שלמה המלך יש, במזבח הנחשת, שאמרנו, סודות עליונים. כי מזבח אדמה כתוב, מזבח אדמה תעשה לי, וזה הוא סוד כראוי, שהוא המלכות. נחשת הוא, כששולטים הרים אחרים והמלכות צריכה לזון אותם, היא מצטבעה בגוון הזה של נחשת, כדי לזון אותם, שאז נקראת המלכות מזבח הנחשת, והם נקראים הרי נחשת.

פסקה רלח

ואינון הרי נחשת וכו': ואלו הרי נחשת, נמשך עליהם רוח אחד מתוך מזבח הזה, שהוא המלכות, שהיא אות **נ'** דנחשת. וכשמזבח הזה מסתלק בעליה אחרת, מסתלק אז אות **נ'**, שהיא מזבח הקדוש, ונשאר הרוח של אלו הרי נחשת, שהוא אותיות **חש"ת**, וכשהרוח נתעלה בקיומו נקרא **תחש**, כי נסתלק ממנו אות **נ'**.

פסקה רלט
והאי אתפרש לכמה וכו': ורוח הזה תחש, נחלק לכמה רוחות אחרים, ונקראים גם כן תחש, וע"כ נקרא עם ההוא תחש, כש"א, ואת תחש ואת מעכה. והם היו יודעים בחיה הזו תחש, שהיתה במשכן, שנקרא על שמם.

פסקה רמ
ועצי שטים: אלו הם סודות הקדושים של אלו קרשי המשכן, שהם נקראים בסוד שלהם, דהיינו עצי שטים, כתוב, בקרשים, עצי שטים עומדים, וכתוב שרפים עומדים. ללמד שהקרשים הם סוד שרפים.

פסקה רמא
מכאן ולהלאה, שמן וגו': מכאן ולהלאה, **שמן למאור** הוא המשכת שמן הגדלות, הקדוש, להמשיך עליהם. דהיינו המוחין דג"ר. **אבני שהם ואבני מלואים**, אלו הם אבני קדש יסודות המשכן, שהם סוד ד' מלאכים מיכאל גבריאל אוריאל רפאל שכל אחד מהם כלול משלשה קוין, שהם י"ב נושאי המרכבה, שהיא המלכות, במרכבות קדושות אלו, הם, י"ב הנ"ל, מזדמנים בלבדם להוקיר ולשבח בלבוש יקר, דהיינו החשן, שיכוין בהם הכהן שם, ויזכיר י"ב שבטים, וע"כ הם י"ב אבנים. כמו שלמדנו.

פסקה רמב
תליסר זינין אינון וכו': שלשה עשר מינים הם, דהיינו זהב וכסף וכו', חוץ משתים עשרה אבנים יקרות אלו שבאבני מילואים, וכולם עולים כ"ה, לכ"ה אותיות בסוד העליון של היחוד, וכנגד אלו חקק ותקן משה כ"ה אותיות בסוד הפסוק של היחוד, שכתוב, שמע ישראל הוי"ה אלקינו הוי"ה אחד, שהן כ"ה אותיות מפותחות, נחקקות בסוד העליון.

פסקה רמג
יעקב בעא לאתקנא וכו': יעקב רצה לתקן למטה, במלכות, בסוד היחוד, והתקין בכ"ד אותיות, שהם, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ולא השלים לכ"ה אותיות, משום שעוד לא היה מתוקן המשכן. שהוא כנגד המלכות. כיון שנתתקן המשכן, ונשלם דבר הראשון שיצא משם, כשנשלם, לא דבר אלא בכ"ה אותיות, להראות שזה נשלם כעין העליון, שהוא ז"א, שכתוב, וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, הרי כ"ה אותיות.
פירוש, שורש המלכות שהיא יוצאת משם היא נקודת החזה, ששם הדינים דמסך דחירק דז"א. ולז"א עצמו אין הדינים פוגמים להיותם בסיום שלו כי עיקר ז"א הוא חג"ת עד החזה, ומחזה שלו ולמטה שייך למלכות. ואין הדינים פוגמים למעלה ממקום יציאתם. אבל המלכות נפגמת מהם, להיותם בשורש שלה. והדינים ההם מתוקנים בסוד היחוד,

ועם כל זה עוד לא נתקנו כל כך עד שיבאו במספר האורות, להשלים כ"ה בחינות, עד שהוקם המשכן, וע"כ לא תקן יעקב אלא כ"ד אותיות, בברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כי חסרה השלמות שבשורש, שהוא נקודת החזה. וז"ש, כיון דאתתקן משכנא, **ואשתלים מלה קדמאה דהוה נפיק מניה**, דהיינו שנשלם השורש, שה"ס נקודת החזה שיצאה משם, אז, לא **מליל אלא בכ"ה אתוון** וכו'. **דהא אשתלים דא כגוונא דלעילא**, כי אחר ששורשה שבנקודת החזה נהפך לאור, הרי היא שוה בטהרתה כמו ז"א, ויש לה ג"כ כ"ה בחינות כמוהו.

פסקה רמד

וע"ד כ"ה זינין וכו': וע"כ הם כ"ה מינים להשלים תקון המשכן, וכל אותיות אלו העמדנו באלו אותיות החקוקות שלמדתי מאדוני, ומשום שהמשכן נשלם בסודות אלו, הוא נקרא **כ"ה**, ביחוד השלם של המשכן, שהוא המלכות, וע"כ וחסידיך יברכו **כה** כתוב, שהם אותיות **יברכו כה**, אשר **כה**, ה"ס השלמות של כל המשכן והתקונים שלו. כמ"ש בדבור הסמוך. כ"ה הוא כנגד כ"ב אותיות ותורה ונביאים וכתובים, שהם כלל אחד וסוד אחד.

פסקה רמה

בשעתא דישראל קא וכו': בשעה שישראל מיחדים היחוד במקרא הזה בסוד כ"ה אותיות, שהם, שמע ישראל הויה אלקינו הויה אחד, וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שהם כ"ד אותיות, ויכוון כל אחד בהם כל האותיות מתחברות יחד ועולים בחיבור אחד מ"ט שערים, בסוד היובל, שהיא בינה. כי כ"ה וכ"ד הם מ"ט. ואז צריך להעלות עד הבינה ולא יותר, ואז נפתחים המ"ט שערי בינה. והקב"ה מחשיב לאדם ההוא כאלו קיים כל התורה. הבאה במ"ט פנים.

פסקה רמו

ועל דא אצטריך וכו': וע"כ צריך האדם לכוון הלב והרצון בכ"ה ובכ"ד, ולהעלותם ברצון הלב למ"ט שערים שאמרנו. כיון שכיוון בזה, יכוון ביחוד ההוא, שאמר אדוני, שהוא ר"ש, אשר, שמע ישראל ובשכמל"ו הם כלל של כל התורה כולה. אשרי חלקו מי שמתכוון בהם, כי ודאי הוא כלל של כל התורה למעלה ולמטה. וזה הוא סוד אדם השלם, דכר ונוקבא, כי שמע ישראל, הוא בחינת דכר, ובשכמל"ו, היא בחינת נוקבא, והוא סוד כל האמונה.

פסקה רמז

מחלוקת דשמאי והלל וכו': מחלוקת של שמאי והלל בקימה ושכיבה. שכתוב, בשכבך ובקומך, ששמאי סובר, בערב, שאז זמן הנוקבא בממשלתה, ובנוקבא צריכים להטות

ולקרות קריאת שמע, דהיינו בשכיבה. ובבקר שהזכר, ז"א, שולט בשליטת עולם העליון צריכים לקום ולקרות לפני הזכר, כמו שצריכים בתפלה שתהיה מעומד, וכן בכל מקום שהזכר בא, הוא מעומד.

פסקה רמח

ובית הלל וכו': ובית הלל סבור, אם היה נמצא זה לבד, ז"א, וזה לבד, המלכות, היו צריכים לחלק כך שזה יהיה בעמידה וזה בשכיבה. אבל כיון שאנו מחברים את ז"א והמלכות יחד, בחבור של מ"ט פנים ומ"ט שערים, שהם כ"ה דשמע, וכ"ד דבשכמל"ו, כנ"ל, אין אנו צריכים לחלק זה לבד וזה לבד, אלא לראות שהכל הוא אחד בלא פרוד. שאין לחלק בין ק"ש של שחרית לק"ש של ערבית, וכמו שמזדמן לאדם כך יאמר, אם בעמידה ואם בשכיבה, כי שניהם הם בחבור אחד כמו שנרצה להם, וכך צריכים להראות.

פסקה רמט

ועל דא דכורא וכו': וע"כ הזכר, ז"א, הוא בששה קצוות בפסוק שמע ישראל, שהם שש תבות אחרות כנגד ו"ק דגדלות שמקבל מאו"א, והנקבה בששה קצוות בבשכמל"ו שהם שש תבות, כנגד ו"ק דגדלות שמקבלת מז"א, ועולים שניהם בחבור אחד בסוד מ"ט שערים. והלכה כבית הלל בכל מקום.

פסקה רנ

רבי שמעון ארים וכו': ר"ש הרים ידיו, וברך את ר' אלעזר בנו. פתח ואמר, מי העיר ממזרח וגו'. מקרא זה העמדנו, ולמדנו. אבל סוד החכמה הוא, **מי**, הוא סוד עולם העליון, בינה, כי משם יוצאת ההתחלה שתגלה סוד האמונה, שהוא המלכות. וכבר העמדנו (בהקסה"ז אות ז').

פסקה רנא

תו, מ"י, טמירא וכו': עוד **מ"י** הוא נסתר שבכל הנסתרות, שלא נודע ולא נתגלה כלל, שהוא או"א עילאין, שה **י'** אינה יוצאת מאויר שלהם, ואינם נודעים לעולם. (כנ"ל בראשית א' דף רנ"א ד"ה נחית) גילה כבודו להיות נודע ממקום ההוא שנקרא מזרח, דהיינו ז"א, כי משם ההתחלה של כל סוד האמונה, שהוא המלכות, והאור להתגלות. כי כל הגילוי שבמלכות, היא מקבלת מז"א. ואחר כך, **צדק יקראהו לרגלו**, כי צדק, שהוא המלכות, מגלה גבורה העליונה, דהיינו שמגלה החכמה שבקו שמאל דז"א, שנקרא גבורה, והממשלה של הקב"ה, שהוא ז"א. ולצדק הזה המשיל על כל העולמות להנהיג

אותם ולתקן אותם כראוי. וע"כ, **יתן לפניו גוים ומלכים ירד**, כי כל מלכי העולם נמצאים ברשות של צדק הזה. כש"א והוא ישפוט תבל בצדק.

פסקה רנב

תו, צדק יקראהו לרגלו: שואל מי קרא למי. אם מזרח לצדק או צדק למזרח. ומשיב, אלא צדק הוא קורא תמיד למראה המאירה, שהוא ז"א הנקרא מזרח, ואינו שוקט לעולם, וצדק עומד תמיד לרגליו, כי המלכות מלבשת נה"י של ז"א, הנקראים רגלין, שאינה סרה משם, וקוראת ואינה שוקטת. ז"ש, אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל. ועתה הקב"ה האיר לנו דרך הזה בשביל אלעזר בני, שהוא קורא לאור העליון ואינו שוקט. אשרי חלקם של צדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה רנג

ר' אבא פתח וכו': ר"א פתח המקרא ואמר, מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה. שואל, מהו השינוי מכל שאר השבחים שאינו אומר באיזה מקום שיבח אותם דוד המלך, ומה השינוי כאן, שאומר, בהיותו במדבר יהודה. ומשיב, אלא לא זה בלבד, כי יש גם כן, בשנותו את טעמו לפני אבימלך. וכן, בבא הזיפים. וכן כולם. שהוא להראות לכל בני העולם שבחו של דוד שאע"פ שהיה בצער, והיו רודפים אחריו, היה משתדל לומר שירות ותשבחות להקב"ה.

פסקה רנד

ואע"ג דברוח קודשא וכו': ואע"פ שהיה אומר ברוח הקודש, הרי הרוח הקדש לא היה שורה עליו עד שהיה משתדל שישרה עליו. וכן בכל מקום אינו שורה רוח הקודש מלמעלה, עד שיעורר אותו האדם מלמטה. ודוד, אע"פ שהיו רודפים אחריו והיה בצער, לא היה עוזב השירות והתשבחות מפיו, ולא הפסיק מלשבח לאדונו על כל.

פסקה רנה

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, זה שלמדנו, מזמור לדוד, יורה שתחילה שרה עליו רוח הקודש ואח"כ אמר שירה, או, לדוד מזמור, יורה שתחילה אמר שירה, ואח"כ שרה עליו רוח הקודש. וכאן שרה עליו רוח הקודש תחילה, כיון שאומר מזמור לדוד. משמע שהיה בלי השתדלות. ומשיב, אלא אם הוא לא היה מכוון עצמו תחילה לא היה שורה עליו רוח הקודש.

פסקה רנו

מזמור דא רוח וכו': מזמור, זהו רוח הקודש, שנקרא מזמור, למה נקרא כך, משום שהמלכות שהיא רוח הקודש, משבחת תמיד למלך העליון, לז"א, שבכל זמן היא

משבחת ומזמרת ואינה שוקטת. כיון שבא דוד, ומצא הגוף של המלכות, דהיינו הו"ק שלה, מתוקן כראוי, ושרתה עליו, היה מגלה בעולם הזה לשבח ולזמר למלך, לז"א. והכל כדי שיתוקן עולם הזה כעין של מעלה.

פסקה רנז

לדוד, גבר שלים וכו': לדוד, היינו איש שלם בתקוניו, איש מתוקן, איש צדיק. דוד ודאי לא נשתנה לעולם. שהיה שוה הן בשעת נחת והן בשעת צער. **בהיותו במדבר יהודה**, זה שבחו של דוד, אע"פ שהיה בצערו אע"פ שהיו רודפים אחריו, היה משבח ומזמר לה'. ואיזה שבח אמר, שבח שהוא גדול ויקר.

פסקה רנח

ושבחא דיליה מאי וכו': ומהו המעלה שלו, של השבח, הוא, **אלקים אלי אתה אשחרך**. שואל, **אלקים** הוא סתם, אלקים של הכל, כיון שאמר אלקים למה אמר **אלי**. ומשיב, אלא, זה יורה על מדרגה שלו, כי שלשה מדרגות יש כאן, **אלקים**, **אלי**, **אתה**. ואע"פ שהן ג' שמות, הן מדרגה אחת בסוד אלקים חיים, **אלקים**, הוא למעלה בבינה, הנקראת אלקים חיים. **אלי**, הוא קצה השמים עד קצה השמים, דהיינו ז"א. **אתה**, הוא מדרגה שלו, דהיינו מלכות. ואע"פ שהכל אחד ובשם אחד עולה בפשוטו של הכתוב, עכ"ז רומזים על ג' מדרגות.

פסקה רנט

אשחרך, אי כמשמעו וכו': אשחרך, אם כפשוטו, הוא יפה, ואינו צריך פירוש. אבל יש סוד בזה, **אשחרך**, פירושו, שהתקין האור המאיר בשחרות, שה"ס אור החכמה שבשליטת השמאל בסוד נקודת השורק שמטעם חסרון חסדים אינה יכולה להאיר ונקרא משום זה אור שחור. (עי' בהקסה"ז דף י"ז ד"ה קיימא) כי האור הנמצא בשחרות אינו מאיר עד שמתקנים אותו למטה, דהיינו שמעלים מ"ן, וממשיכים חסדים שהחכמה תתלבש בהם, ואז מאירה, כמ"ש שם. ומי שמתקן אור השחור הזה, אע"פ שהוא שחור, זוכה לאור הלבן המאיר, שזה הוא האור של המראה המאירה, שהוא ז"א. וזה הוא אדם הזוכה לעולם הבא.

פסקה רס

ורזא דא ומשחרי וגו': וזה סוד, ומשחרי ימצאנני. **ומשחרי**, פירושו, שמתקנים האור של משחרי, דהיינו אור השחור. **ימצאנני**, ימצאוני לא כתוב, אלא ימצאנני, שזה יורה, שזוכה לשני אורות, לאור שחרות השחור, שהוא החכמה שבמלכות שאינה מאירה מחוסר חסדים, ולאור הלבן המאיר, שהוא ז"א המלביש החכמה שבמלכות עם חסדים

והיא מאירה. ונמצא שזכה, למראה שאינה מאירה, שהיא המלכות, ולמראה המאירה, שהוא ז"א. וזה הוא **ימצאנני**, דהיינו שני אורות. ועל כן אמר דוד **אשחרך**, כי התקין אור השחרות השחור, שהוא המלכות, שיאיר עליו אור הלבן המאיר. שהוא ז"א שהחכמה שבמלכות תתלבש בחסדים דז"א ואז המלכות מתוקנת ומאירה.

פסקה רסא

צמאה לך נפשי כמה וגו': היינו כמי שרעב לאכול וצמא לשתות. **בארץ ציה ועיף בלי מים**, היינו המלכות בשליטת השמאל, שהוא אור שחור כנ"ל מחמת חסרון חסדים הנקראים מים, שאז היא מדבר, והיא אינה מקום ישוב, ואינה מקום קדוש, ומשום זה נבחנת שהיא מקום בלי מים. וע"כ תקן אותה דוד והמשיך לה מים מז"א, כנ"ל. וכמו שאנו רעבים וצמאים אליך אחר חסדים במקום הזה, **כן בקדש חזיתיך** וגו', כי הרעב והצמאון גורם להעלות מ"ן ולהמשיך חסדים מז"א ולהלביש האור השחור של המלכות, ואז חוזרת לקדושה ומאירה. ואמר ר' אבא לר"ש, ואנו כמו שאנו צמאים לאדוני לשתות בצמאון את דבריו במקום הזה, כן אנו צמאים לשתות בצמאון את דבריו בבית המקדש מקום הנקרא קדוש. אמר ר' שמעון לר' אבא, מי שהתחיל הדבר יאמר ג"כ עתה.

פסקה רסב

פתח ר' אבא וכו': פתח ר' אבא ואמר, ויקחו לי תרומה מאת כל איש וגו'. משה, בשעה שהקב"ה הראה לו מעשה המשכן היה קשה לפניו ולא יכול לעמוד בו. וכבר העמדנו. ועתה יש לנו להקשות כאן, אם תרומה זו, שהיא המלכות, נתן הקב"ה למשה בלבד, איך נתנה לאחר, ואמר, שלבני ישראל יקחו תרומה זו.

פסקה רסג

אלא ודאי למשה וכו': ומשיב, אלא ודאי שנתנה למשה, ולא נתנה לאחר, ודומה, למלך שהיה בתוך עמו, ולא היתה המלכה עם המלך. כל זמן שהמלכה לא היתה עם המלך אין העם קובע שישאר אצלם, והם אינם יושבים לבטח. כיון שבאה המלכה שמחים כל העם ויושבים לבטח כך בתחילה, אע"פ שהקב"ה עשה להם נסים ואותות על ידי משה, עוד לא היו קובעים העם, שהקב"ה יהיה עמהם, כיון שאמר הקב"ה, ויקחו לי תרומה, ונתתי משכני בתוככם, מיד קבעו כולם, שהקב"ה יהיה עמהם, ושמחו בעבודת הקב"ה. ז"ש, ויהי ביום כלת משה, שירדה כלת משה לארץ. כי ע"כ כתוב כלת בחוסר ו' להורות על הכלה העליונה שהיא המלכות, שירדה לארץ לשרות בישראל.

פסקה רסד

ואי תימא ויהי וגו': ואם תאמר, ויהי, בכל מקום שכתוב אינו אלא לשון צער, וכאן כתוב, ויהי ביום. ומשיב, אלא ביום ההוא שהשכינה ירדה לארץ, נמצא עליה מקטרג, וכיסה עליה חשך ואפלה ההוא כדי שלא תרד, ולמדנו אלף וחמש מאות רבוא מלאכים מקטרגים נמצאו עליה, כדי שלא תרד.

פירוש. ירידת השכינה למטה לשרות על ישראל היינו בגילוי הארת החכמה שבה. ונבחן ירידתה למטה כמו המשכת החכמה ממעלה למטה הנמשך רק על ידי שליטת קו שמאל בלי ימין, וע"כ נמצא אז מקטרג עליה שכסה אותה בחשך ואפלה, דהיינו החשך ואפלה הבא עם שליטת השמאל. ואמרו **אלף ות"ק רבוא מלאכין מקטרגין**, היינו הנמשכים מקו וחצי קו השמאליים של הג"ר, כי ג' הקוים שה"ס ג' אלפים רבוא, נמצא קו השמאל אלף רבוא, וחצי קו האמצעי ת"ק רבוא, וזה יורה, שהן הדינים דשמאל, והן הדינים דקו אמצעי, נגלו עליה, להסתיר הארת החכמה שבה, שלא תוכל לרדת למטה.

פסקה רסה

ובההוא זמנא אשתכחו וכו': ובזמן ההוא נמצאו כל קבוצת מלאכים העליונים לפני הקב"ה. אמרו לפניו, רבון העולם, כל זיו וכל אור שלנו הוא בשכינת כבודך, ועתה תרד אל התחתונים, כלומר, שתתפשט הארת החכמה שבה מלמעלה למטה, שאז יחשך אורה. בשעה ההיא נתחזקת השכינה היינו שנתיחדה עם ז"א, ונכללה בהכרעה שלו, שהארת השמאל בכל מקום שהיא, לא תאיר אלא ממטה למעלה, ואז שברה החושך והאפלה כמי שמשבר חניתות חזקות, דהיינו מזיקים גדולים, וירדה לארץ. כיון שראו כולם זה, פתחו ואמרו, ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ, אדיר ודאי, ששברה כמה חניתות וכחות חזקים וירדה לארץ ושלטה בכל. וע"כ כתוב, ויהי, שיורה על צער שקבלו כמה צבאות ומחנות מלאכים ביום שכלת משה ירדה לארץ. גזיזין, פירושו מיני חניתות, הוא מלשון תברא ר"ע, לגזיזיה, (סנהדרין ז').

פסקה רסו

ובגין כך ויקחו וגו': ומשום זה כתוב, ויקחו לי תרומה. ויקחו לי ותרומה לא כתוב, אלא, ויקחו לי תרומה, הוא להראות שהכל אחד בלי פרוד, שהשכינה הנקראת תרומה, הוא אחד עם **לי**, בלי פרוד, ומעשה המשכן הוא כעין של מעלה, זה כנגד זה, לכלול השכינה בכל הצדדים למעלה ולמטה. כאן בעולם הזה, מעשה המשכן, הוא כמעשה הגוף שיהיה ראוי לכלול רוח בתוכו, שזו היא השכינה שנכללה למעלה ולמטה, והיא רוח הקודש.

פסקה רסז

ולעולם אתמשכת ועאלת וכו': ולעולם נמשכת השכינה ונכנסת תוך סוד הגוף, שהוא המשכן, שישרה המוח תוך הקליפה, שהמשכן וכלין הם כמו קליפה אל השכינה, שהיא המוח, הכל כמו שראוי. ורוח הקודש הזה, דהיינו השכינה, נעשה בתוך הגוף שיכלול בתוכו רוח אחר עליון דק המאיר, שהוא ז"א, המתלבש תוך השכינה. והכל כך מתאחד ונכלל זה בזה ונכנס זה בתוך זה עד שמתאחדים ומתלבשים בעולם הזה, שהיא קליפה אחרונה בחוץ. פירוש, שכל עליון מתלבש בתחתון, והעליון כמו מוח והתחתון קליפה אליו עד שהתחתון ביותר מתלבש בקליפות הטמאות ממש וגם הקליפות הם זה תוך זה עליון בתחתון, עד שתחתון האחרון מן הקליפות מתלבש תוך כדור הארץ של עולם הזה. ונמצא עולם הזה קליפה אחרונה מבחוץ לכולם.

פסקה רסח

קליפה תקיפא איהי וכו': קליפה החזקה של הטומאה היא בפנים הקליפה של עולם הזה, כמו האגוז, שהקליפה שמבחוץ אינה חזקה, דהיינו הקליפה הירוקה שעל האגוז שהיא רכה. הקליפה שהיא מבפנים ממנה, הוא קליפה חזקה קשה כעץ, כן, כדור הארץ עצמו היא קליפה קלה, והקליפה שבתוכה היא קליפה הקשה. אף למעלה הוא כך, קליפה הקשה הוא רוח אחר השולט בגוף. לפנים ממנו יש קליפה קלה. ולפנים ממנו הוא המוח. שהוא השכינה, שה"ס הנפש. ובתוכה ז"א, שה"ס הרוח. כנ"ל.

פסקה רסט

בארעא קדישא מתתקנא וכו': בארץ הקדושה מתתקן הכל באפן אחר. כי קליפה הקשה, המתלבשת בתוך הארץ, נשברת ממקום ההוא, ואינה שולטת בה כלל, כי קליפה הקשה משתברת והולכת ומתפתחת מצד זה ומצד זה עד שנעשה שם פתח. פירוש. שהארות הקוין מצד ימין ומצד שמאל, משברות הקליפה הקשה הסותמת, ונעשה פתח במקומה לקבל האורות.

פסקה רע

וההוא פתיחו הוה וכו': ופתיחה ההיא, היא בארץ הקדושה, בכל זמן שעובדים עבודה כראוי. כיון שגרמו העוונות, הקליפה הקשה שמצדדי הפתיחה נמשכת חזרה לצד זה ולצד זה, עד שנתקרבו צדדי הקליפה יחד. וזה היה רק בזמן החורבן, כמ"ש לפנינו. כיון שסתמה הקליפה את המוח, אז שולטת הקליפה עליהם, על ישראל, ודוחה אותם לחוץ ממקום הזה.

פסקה רעא

ועכ"ד אע"ג דדחה וכו': ועם כל זה, אע"פ שדחתה אותם לחוץ, אינה יכולה קליפה הקשה ההיא לשלוט במקום ההוא הקדוש, דהיינו בארץ הקדושה, כי אינו מקומו. ואם תאמר, א"כ כיון שהקליפה אינה יכולה לשלוט במקום ההוא הקדוש, למה עומד חרוב, שהרי אין חורבן בעולם אלא מצד הקליפה ההיא הקשה.

פסקה רעב

אלא ודאי כד וכו': ומשיב, אלא ודאי, כשנחרב לא נחרב אלא מצד ההוא, של הקליפה הקשה, בשעה שסתם המוח, והקב"ה עשה שלא תשלוט קליפה הקשה ההיא על מקום הזה. וכשהקליפה דחתה את ישראל ממנו אז קליפה ההיא חזרה ונפתחה כבתחילה, ומשום שעם הקדוש לא היו שם, כי היו בגלות, נתכסה על פתיחה ההיא כיסוי קדוש של פרוכת קלה לשמור מקום ההוא, שהקליפה הקשה לא תסתום אותו, והכיסוי אוחז בכל צדדיו לשמרו.

פסקה רעג

למהוי רבות קודשא וכו': שיהיה משחת קדש על הארץ כבתחילה, אינו יכול להיות, כי כיסוי הקל ההוא נאחז שם שלא ירד למטה, כי עם הקדוש אינו שם. וע"כ לא נבנה החורבן מיום שנחרב הארץ. שהקליפה הקשה תשלוט, אינה יכולה, כי כיסוי ההוא הקל אוחז בכל צדדיו בפתיחה ההוא, שלא תשלוט שם הקליפה, ולא תסתום את המוח, כי כיסוי הקל ההוא, שהוא מהמשכה של פרוכת הקדוש שלמעלה, שומר אותו מקום.

פסקה רעד

ובגין כך כל וכו': ומשום זה כל אלו הנשמות של שאר העמים הדרים בארץ, כשיוצאות מן העולם, הארץ אינה מקבלת אותן ודוחה אותן לחוץ, והולכות ומשוטטות ומתגלגלות בכמה גלגולים עד שיוצאות מכל הארץ הקדושה, ומסבבות עד שמגיעות אל הצד שלהן בטומאה שלהן. וכל אלו נשמות ישראל הנפטרות שם, עולות, וכיסוי הקל ההוא מקבל אותן, ונכנסים לקדושה עליונה. משום שכל מין הולך אל מינו.

פסקה רעה

ונשמתהון דישראל דנפקי וכו': ונשמות ישראל הנפטרות בחוץ לארץ, ברשות קליפה ההוא הקשה, כל אחת הולכת ומסבבת ומתגלגלת עד ששבה למקומה ונכנסת למקום הראוי לה. אשרי חלקו, מי שנשמתו יוצאת ברשות קדושה, בפתיחה ההיא שבארץ הקדושה.

פסקה רעו

מאן דנשמתיה נפקת וכו': מי שנשמתו יוצאת בארץ הקדושה, אם נקבר ביום ההוא אינו שולט עליו רוח הטומאה כלל. וע"כ כתוב בתלוי, כי קבור תקברנו ביום ההוא ולא תטמא את אדמתך. משום שבלילה ניתנה רשות לרוח הטומאה לשוטט, ואע"פ שניתנה להם רשות לא יכנסו בארץ הקדושה, חוץ אם מוצאים שם כלי להכנס בו. דהיינו גופו של מת.

פסקה רעז

אברין ופדרין וכו': איברים ופדרים הנשרפים בלילה על המזבח, לזון מן העשן שלהם, מינים אחרים, שהם הס"א, אין הפירוש שנכנסים בארץ להזון מן העשן, ולא להמשיכם לארץ, אלא להיפך, כדי שלא תשלוט הס"א תוך הארץ ולא יהיו נמשכים לכנוס שם, ומשום זה העשן שלהם, מהאברים והפדרים, היה עולה בדרך עקום ומתגלגל לחוץ לארץ, והולך בחפזון עד שנכנס לנקב בצד צפון, ששם מדורים של כל הס"א, ושם נכנס העשן, וכולם נזונים שם.

פסקה רעח

תננא דיממא הוה וכו': העשן של קרבנות העולה ביום, היה עולה למקומו למעלה בדרך ישר, וניזון ממנו מי שניזון. דהיינו כמ"ש לריח ניחוח אשה לה'. ומפתיחה ההיא, דהיינו הנקב שבצד צפון, ניזונים כל צדדי קליפה הקשה, שהיא בחוץ לארץ הקדושה, ונזונים מעשן הגס ההוא של איברים ופדרים, כמו שהעמדנו.

פסקה רעט

גופיהון דצדיקיא דלא וכו': גופיהם של הצדיקים, שלא נמשכו בעולם הזה, אחר הנאות ותאות של קליפה הקשה ההיא, אינה שולטת עליהם רוח הטומאה כלל, כי לא נשתתפו עמו כלום בעולם הזה. וכמו שהגוף של הרשעים נמשך בעולם הזה אחר קליפה הקשה ההיא ואחר הנאות ותענוגים שלו, ותקונים שלו, כך הוא נטמא אחר שיצאה נשמתו ממנו.

פסקה רפ

גופיהון דצדיקיא וכו': גופיהם של הצדיקים שאינם מתענגים בעולם הזה אלא מתענוג של מצוה, וסעודות של שבתות וחגים וזמנים, רוח הטומאה ההיא אינו יכול לשלוט עליהם, כי לא נתענגו משלו כלום, ומשום שלא לקחו משלו אין לו רשות עליהם. אשרי הוא מי שלא נהנה משלו כלום.

פסקה רפא

מאן דנשמתיה נפקא וכו': מי שנשמתו יוצאת בחוץ לארץ הקדושה, וגוף ההוא נטמא ברוח הטומאה ההוא, רוח הטומאה ההוא נבלע בתוכו עד שחוזר לעפר. ואם גוף ההוא, שנבלע בו רוח הטומאה ההוא, מעלים אותו להקבר בארץ הקדושה, עליו כתוב, ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה. **ארצי**, שלא שלט עליה רוח הטומאה בגוף ההוא שלכם, שנבלע בו רוח הטומאה, שאתם מביאים לקבור אותו בארצי. אתם מטמאים אותה להטמאות בו, בגוף הטמא, אם לא שעשה הקב"ה רפואה לארץ, כי כיון שנרקב גוף ההוא מנשב הקב"ה רוח מלמעלה, ודוחה רוח הטומאה לחוץ. כי הוא חס על הארץ.

פסקה רפב

יוסף לא שליט וכו': יוסף, לא שלט על גופו רוח הטומאה לעולם, אע"פ שנשמתו יצאה ברשות אחרת, דהיינו בחוץ לארץ. מה הטעם. הוא משום שלא נמשך בחייו אחר רוח הטומאה. ועם כל זה לא רצה שיעלו את גופו להקבר בארץ הקדושה, אלא אמר, והעליתם את עצמותי, ולא גופי.

פסקה רפג

יעקב לא מית וכו': יעקב לא מת, וגופו נתקיים תמיד בקיומו, ולא פחד מס"א, כי מטתו היתה שלמה בשלמות אור העליון, בהארת י"ב שבטים ובשבעים נפש, משום זה לא ירא מפני הסטרא אחרא, שלא יכול לשלוט עליו, ועוד, שהוא גוף של צורה העליונה, דהיינו שהוא מרכבה לת"ת, ויפיו נאחז בכל הצדדים, וכל אלו האברים של אדם הראשון היו נאחזים בו. וע"כ כתוב, ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים, דהיינו גוף שלם. וע"כ, ויחנטו הרופאים את ישראל, שגופו יהיה נמצא בקיום. וכך צריך להיות. שאר בני העולם

פסקה רפד

תלת, שמהן אקרי וכו': שלשה שמות נקראת הנשמה של האדם, שהן נפש רוח ונשמה. וכולן כלולות זו בזו, ובשלשה מקומות נמצאות כחן. נפש הזו, נמצאת תוך הקבר, עד שהגוף נרקב בעפר, ובזה היא מתגלגלת בעולם הזה להמצא בין החיים, ולדעת הצער שלהם. ובשעה שנצרכים היא מבקשת רחמים עליהם.

פסקה רפה

רוחא דא איהו וכו': הרוח הזה, הוא שנכנס בגן עדן הארץ, ונצטייר שם בצורה של הגוף מעולם הזה, במלבוש אחד שמתלבש שם. והוא נהנה שם הנאות וחמודות שבזיו שבגן. ובשבת וראש חדש וזמנים, הוא עולה למעלה, לג"ע העליון, ונהנה שם וחוזר

למקומו. וע"כ כתוב, והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה. תשוב ודאי, דהיינו בזמנים האלו שאמרנו.

פסקה רפו

נשמה, איהי סלקא וכו': נשמה, היא עולה מיד למקומה, למקום ההיא שיצאה משם, דהיינו למלכות, שממנה נולדת הנשמה, וזו היא שבשבילה האירה הנר, שהוא המלכות, להאיר למעלה. כי נשמות צדיקים עולות למ"ן לז"א ומלכות, ומזדווגים על ידיהן, (כנ"ל בראשית ב' קנ"ב ד"ה ביאור) זו אינה יורדת למטה לעולם. בזו נכללת מי שנכללת דהיינו המלכות, מכל הצדדים ממעלה וממטה. כי המלכות נכללת מנשמות הצדיקים. ועד שהנשמה אינה עולה להתקשר בכסא, שהוא עולם הבריאה, הרוח אינו מתעטר בגן עדן הארץ, והנפש אינה מתישבת במקומה. כיון שהנשמה עולה יש מנוחה לכולם. שבאים על מקומם.

פסקה רפז

וכד אצטריך לבני וכו': וכשנצרך רחמים, לבני העולם, כשהם בצער, והולכים להתפלל על בית הקברות, נפש הזו מתעוררת, והיא הולכת ומשוטטת ומעוררת לרוח, ורוח ההוא מתעורר אל האבות, ועולה ומעורר את הנשמה, ואז הקב"ה מרחם על העולם וכבר העמדנו. ואע"פ שהעירו דברים אלו של הנשמה באפנים אחרים, דהיינו שהנפש הוא בעשיה, והרוח ביצירה, והנשמה בבריאה, כולם עולים במשקל הזה, וזה הוא בירורו של הדבר. והכל אחד.

פסקה רפח

וכד נשמתא אתעכבת וכו': וכמהנשמה מתעכבת מלעלות למקומה, הרוח הולך ועומד בפתחו של גן עדן התחתון ואין פותחים לו פתח. והולך ומשוטט ואין מי שישגיח בו. הנפש הולכת ומשוטטת בעולם ורואה את הגוף מעלה תולעים, ובדין של הקבר, דהיינו בחיבוט הקבר ומתאבלת עליו, כמו שהעמדנו, שכתוב, אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. והכל הוא בעונש, עד שהנשמה מתקשרת במקומה למעלה, ואז כולם מתקשרים במקומם.

פסקה רפט

בגין דכל הני תלת וכו': משום שכל אלו השלשה, הן קשר אחד, כעין של מעלה בסוד נפש רוח נשמה, שהם מלכות ז"א ובינה דאצילות, שכולם אחד וקשר אחד: נפש, שהיא המלכות, אין לה אור מעצמה כלום, וזו היא שמשתתפת בסוד גוף אחד, שהוא ג' עולמות בי"ע שהמלכות מתלבשת בהם כנשמה בגוף, לענג אותו ולזון אותו בכל מה שצריך.

כמש"א, ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה. **ביתה**, זה הוא הגוף שהיא מזינה אותו. **ונערותיה**, אלו הן האברים של גוף ההוא, דהיינו הספירות דבי"ע.

פסקה רצ

רוח דא איהו וכו': רוח, זה הוא הרוכב על נפש ההיא ושולט עליה, ומאיר לה בכל מה שהיא צריכה, דהיינו ז"א. והנפש היא כסא לרוח הזה. **נשמה**, היא שהוציאה והאצילה לרוח הזה, ושולטת עליו, ומאירה לו באור החיים ההוא, דהיינו בינה. ורוח ההוא תלוי בנשמה הזו, והוא מאיר ממנה באור ההוא שמאירה לו. נפש ההיא, תלויה ברוח הזה, ומאירה ממנו וניזונת ממנו. וכולם קשר אחד.

פסקה רצא

ועד דהאי נשמה וכו': ועד שהנשמה עליונה ההיא, דהיינו בינה, אינה עולה תוך הנביעה דעתיק דעתיקין סתום מכל סתומים, שהוא א"א, שבקטנות הבינה יצאה מראש א"א, ולעת גדלות חוזרת לראש א"א, אל המקום שיצאה משם. ומתמלאת אור ממנו משום שאינו פוסק מלהאיר, וכל עוד שהנשמה לא חזרה למקומה, רוח הזה אינו נכנס בגן עדן, שהוא הנפש, דהיינו המלכות, ולעולם הרוח אינו שורה אלא בגן עדן, כי ז"א ומלכות מזדווגים זה בזה, והנשמה למעלה. גם הנפש שהיא המלכות, אינה מתישבת במקומה בתוך הגוף למטה, שהוא בי"ע, כל עוד שהנשמה לא חזרה למקומה למעלה.

פסקה רצב

כגוונא דא כלא וכו': כעין זה, הכל מתפרש כך באדם למטה. ואע"פ שנפש רוח ונשמה שבאדם, כולם קשר אחד, הנה הנשמה עולה למעלה בנביעה של הבור, דהיינו ביסוד דמלכות. הרוח נכנס בגן עדן התחתון כעין של מעלה, שז"א נכנס בגן עדן דאצילות, שהיא המלכות. הנפש מתישבת תוך הקבר. ואם תאמר, הנפש למעלה, שהיא המלכות, תאמר גם כן שמתישבת תוך הגוף בקבר, איפא הוא קבר למעלה. ומשיב, אלא תוך קליפה ההיא הקשה. כי במלכות נאמר, ורגליה יורדות מות, שמתלבשת בסיומה תוך קליפה הקשה, שהיא בחינת מות וקבר. וע"כ נפש כעין זה למטה. והכל זה כעין זה, ומשום זה, בשלש מדרגות מתחלקות הנשמה, דהיינו נפש רוח ונשמה, והם קשר אחד וסוד אחד.

פסקה רצג

ובכל זמנא דגרמי וכו': ובכל זמן שהעצמות עוד נמצאים בקבר, טרם נרקבו, נפש ההיא נמצאת שם. וכאן יש סוד לאלו היודעים דרך האמת, ליראי חטא. בשעה שהנשמה מתעטרת למעלה בתוך עטרה הקדושה, שהיא המלכות, והרוח עומד באור העליון,

בשבת וראשי חדשים וזמנים, נפש הזו בשעה שהרוח יורד מתוך אור העליון לדור בגן עדן ומאיר ומתנוצץ, עומדת הנפש תוך הקבר ומתלבשת בצורה שהיה לגוף מתחילה, וכל אלו העצמות עולים בצורה ההיא, ומשבחים ומודים להקב"ה, ז"ש, כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך, אומרות לא כתוב, אלא תאמרנה, דהיינו בקבר.

פסקה רצד

ואלמלי אתיהיב רשו וכו': ואם היה ניתנה רשות לעין לראות, היה רואה, בליל כניסת השבת, ולילה של ר"ח וזמנים, כצורות על הקברים, המודות ומשבחות להקב"ה. אבל הכסילות של בני אדם מעכב אותם מלראות, ואינם יודעים ואינם משגיחים על מה הם נמצאים בעולם הזה, ואינם דואגים להשגיח בכבוד המלך העליון בעולם הזה, ומכל שכן להשגיח בכבוד עולם ההוא העליון, ועל מה היא עומדת, ואיך מתפרשים הדברים.

פסקה רצה

ביומא דר"ה דעלמא וכו': ביום ראש השנה, שהעולם נידון וכסא הדין עומד אל מלך העליון לדון העולם, כל נפש ונפש משוטטת ומבקשת רחמים על בני אדם החיים. בליל מוצאי יום הדין, הן הולכות ומשוטטות לשמוע ולדעת מה הוא הדין שנידון העולם, ולפעמים הן מודיעות בחזיון אל החיים, כמש"א, בחלום בחזיון לילה בנפול תרדמה על אנשים וגו'. אז יגלה אזן אנשים ובמוסרם יחתום. מהו **מוסרם**. זו היא הנפש, שהיא עומדת וקובעת דברים לבני אדם שיקבלו מוסר. דהיינו שמודיעה להם גזר דינם בחזיון לילה, ואז הם ישובו בתשובה.

פסקה רצו

בלילא בתראה דחגא וכו': בלילה האחרון של החג, שיוצאים פסקי הדין מבית המלך. וצל ההוא הוסר מבני אדם העומדים להגרע מעולם הזה, אז נפש ההיא שאמרנו, הולכת ומשוטטת למעלה. וממונה אחד, המשגיח על סוד החקיקה בחותם בכתב מפרש, דהיינו על הכתוב בפסקי דינים הנ"ל, ששמו ידומיעם, הפוקד את הכתב של אור החקוק, ובתוך מראות עליונות, יורד בלילה ההוא, וכמה אלף אלפים ורבי רבבות עמו, ולוקחים לצל ההוא מכל אחד ואחד שנידון למות ומעלים אותו למעלה.

פסקה רצז

וההיא נפש דקאמרן וכו': ונפש ההיא שאמרנו, הולכת ומשוטטת ורואה לצל ההוא, ויודעת מי שעתיד למות, וחוזרת למקומה אל הקבר, ומכרזת לשאר המתים, פלוני בא אלינו פלוני בא אלינו. אם הוא צדיק וטוב, כולם שמחים, ואם לא, כולם אומרים אוי.

כשמעלים צל ההוא, מעלים אותו אל עבד הנאמן ששמו מטטרון, והוא לוקח צל ההוא אצלו ומעלה אותו למקומו, כש"א, כעבד ישאף צל. ישאף צל ודאי.
פירוש. כי הנשמות נולדות מזו"ן, ונמשך לכל נשמה עם לדתה סוד **צל**, מן ז"א, בסו"ה בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי. וז"א ה"ס עץ החיים, וע"כ תלוי כל החיים בצל הנמשך ממנו, וע"כ בשעה שהאדם נדון למות, לוקחים ממנו אותו הצל, ומלאך מטטרון משיבו למקומו, דהיינו לז"א.

פסקה רצח

מההיא שעתא ואילך וכו': משעה ההיא והלאה, מתתקן מקום לנשמה ההיא של האדם, דהיינו ביסוד דמלכות דאצילות (כנ"ל באות רצ"ב) ומקום לרוח בגן עדן התחתון, ומקום לנפש לנוח ולהנות בשעה שמשוטטת והולכת. כי יש נפש שאין לה מנוחה, ויש נפש שתכלה עם הגוף.

פסקה רצט

והאי איהי דלית וכו': וזו היא שאין לה מנוחה, זו היא שכתוב בה, ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. שזו היא ההולכת ומשוטטת ומתגלגלת בכל העולם, ואין לה מנוחה כלל ימים ולילות. וזה הוא עונש הקשה יותר מכל. ונפש ההיא שתכלה עם הגוף, היא כלתה ממקום אחר, ההיא שכתוב בה, ונכרתה הנפש ההיא מלפני אני ה'. מהו מלפני. הוא שאינו שורה עליה הרוח, וכשהרוח אינו שורה עליה אין לה חיבור כלל במה שלמעלה, ואינה יודעת כלל מאלו הדברים שבעולם ההוא. וזו היא נפש כבהמה.

פסקה ש

נפש דאית לה וכו': נפש שיש לה מנוחה, זו היא, כשהולכת ומשוטטת פוגשת בממונה הזה ידומיעם, ובאלו השוטרים שלו, ולוקחים אותה ומעלים אותה בכל פתחי גן עדן, ומראים לה כבוד הצדיקים, וכבוד רוח ההוא שלה, והיא מתדבקת בו, ברוח, במנוחה תוך לבוש ההוא, של הרוח, ואז יודעת בדברי העולם העליון.

פסקה שא

וכד ההוא רוח וכו': וכשרוח ההוא עולה להתעטר בנשמה העליונה למעלה, נפש ההיא מתקשרת ברוח ההוא, ומאירה ממנו, כמו הלבנה כשמאירה מן השמש, והרוח מתקשר בנשמה ההיא, ונשמה ההיא מתקשרת תוך סוף המחשבה, דהיינו בסוף האצילות שנקרא כולו מחשבה, כלומר חכמה, כי בדרך כלל, ד' עולמות אבי"ע, הם חו"ב תו"מ. שהיא סוד הנפש שלמעלה, דהיינו המלכות דאצילות שנקראת נפש.

פסקה שב

והיא נפש אתקשרת וכו': ונפש ההיא, דהיינו המלכות דאצילות, מתקשרת ברוח ההוא העליון, שהוא ז"א, ורוח ההוא מתקשר בנשמה ההיא העליונה, שהיא, בינה, ונשמה ההיא מתקשרת באין סוף, דהיינו שמתקשרת בא"א כנ"ל, וא"א באין סוף. ואז היא נחת לכל, וקשר הכל למעלה ולמטה, הכל בסוד אחד, ובאפן אחד.

פסקה שג

וכדין דא איהי וכו': ואז, זו היא מנוחת הנפש למטה, וע"ז כתוב, והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים **את** ה' אלקיך. דהיינו שצרורים וקשורים באפן אחד ובסוד אחד. ב **את** ההוא, שהוא המלכות דאצילות, שהנפש קשורה ברוח שבג"ע התחתון, והרוח בנשמה שהיא במלכות דאצילות. (כנ"ל אות ש"א) זה כעין זה, שנר"נ של האדם הם כעין נר"נ דאצילות, כנ"ל.

פסקה שד

כד נחתא סיהרא וכו': כשיורדת הלבנה, שהיא המלכות, שה"ס נפש העליון דאצילות, מאירה מכל הצדדים, היא מאירה לכל המרכבות ומחנות מלאכים שבבי"ע, ועושה אותם גוף אחד שלם המאיר באור זיו העליון. אף כך הוא, כעין זה, יורדת נפש חתחתון, של האדם, מאירה מכל הצדדים מתוך הארת הנשמה, ומתוך הארת הרוח, ויורדת ומאירה לכל המרכבות ומחנות, שהם אברים ועצמות של גוף האדם, ועשה אותם גוף שלם המאיר באורו.

פסקה שה

הדא הוא דכתיב וכו': זהו שכתוב, והשביע בצחצחות נפשך. נפשך ממש. דהיינו הנפש שלך, ואח"כ ועצמותיך יחליץ שהנפש מאירה בעצמות, ועושה מהם גוף שלם שמאיר באור, והוא קם ומודה ומשבח אל הקב"ה, כמו שלמדנו, שכתוב, כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. וזה הוא מנוחת הנפש ודאי מכל הצדדים.

פסקה שו

זכאין אינון צדיקיא וכו': אשרי הם הצדיקים היראים מרבונם בעולם הזה, לזכות בשלוש מנוחות, שהן נפש רוח ונשמה, לעולם הבא. בא ר' שמעון וברך את ר' אבא. אמר ר"ש אשריכם אתם בני, ואשריני, שעיני ראו בכך, שכמה מקומות עליונים מתתקנים לנו, ומאירים לנו לעולם הבא.

פסקה שז

פתח ואמר שיר וגו': פתח ואמר, שיר המעלות הבוטחים בה' כהר ציון לא ימוט לעולם ישב. מקרא זה העמידוהו. אבל אלו הן מדרגות קדושות עליונות מצד גבורות עליונות שבבינה, והן כעין הלוים למטה, שהם בבחינות מעלות, דהיינו מדרגות על מדרגות, בסוד חמשים שנה שכתוב בהם, מבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה. הרום על חמשים שערי בינה. וזהו שיר המעלות הבטחים בה'. **כהר ציון**, אלו הם הצדיקים, הבטחים בו בזכות מעשיהם הטובים.

פסקה שח

כד"א, וצדיקים ככפיר יבטח: שואל, ואם תאמר, הרי הצדיקים אינם בוטחים במעשיהם כלל, ותמיד הם יראים, כאברהם, שכתוב בו, ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה וגו'. כיצחק, שכתוב בו, כי ירא לאמר אשתי. כיעקב שכתוב בו ויירא יעקב מאד ויצר לו. ואם אלו לא בטחו במעשיהם, כל שכן שאר צדיקי העולם, ואתה אומר, וצדיקים ככפיר יבטח.

פסקה שט

אלא ודאי ככפיר וכו': ומשיב, אלא ודאי ככפיר כתוב, כי מכל אלו שמות של האריה, לא כתוב אלא כפיר, ולא כתוב לא אריה, ולא שחל, ולא שחץ, אלא כפיר, שהוא החלש והקטן שבכולם, שאינו בוטח בכחו אע"פ שהוא חזק, כך הצדיקים אינם בוטחים במעשיהם עתה אלא ככפיר, אע"פ שיודעים שכח מעשיהם הטובים הוא חזק אינם בוטחים אלא ככפיר, ולא יותר.

פסקה שי

ובגיני כך הבטחים וגו': ומשום זה כתוב, הבטחים בה' כהר ציון וגו' לא ככפיר ולא כאריה ולא ככל השמות שלו, אלא, **כהר ציון**, והעמידוהו, מה הר ציון הוא חזק ולא ימוט לעולם, אף כאן, בעת ההוא, לעתיד לבא, יהיו כהר ציון. ולא כמו עתה, שאינם בוטחים אלא ככפיר, המתירא ואינו בוטח בכחו. ואתם בני קדושים עליונים, הבטחון שלכם הוא כהר ציון ודאי. אשריכם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה שיא

אזלו, כד מטו וכו': הלכו, כשהגיעו לעיר נחשך הלילה. אמר ר' שמעון, כמו שיום הזה האיר לנו לזכותינו לעולם הבא, אף כך, לילה הזה יאיר לנו לזכותינו לעולם הבא, ולעטר בלילה הזו, הדברים שאמרנו ביום, לפני עתיק יומין. כי יום שלם כזה לא ימצא בכל דורות האחרים. אשרי חלקינו בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה שיב

עאלו לביתיה דר"ש וכו': נכנסו לבית ר' שמעון, ור' אלעזר ור' אבא ור' יוסי עמהם. לנו עד שנחלק הלילה. כיון שנחלק הלילה, אמר ר' שמעון לחברים, עתה הוא הזמן לעטר המרכבה הקדושה למעלה בהשתדלות שלנו, אמר לו לר' יוסי, אתה, שלא נשמע דבריך בינינו ביום הזה, אתה תהיה ההתחלה להאיר הלילה, כי עתה עת רצון הוא להאיר למעלה ולמטה.

פסקה שיג

פתח ר' יוסי וכו': פתח ר' יוסי ואמר, שיר השירים אשר לשלמה. שירה זו העיר שלמה המלך, כשנבנה בית המקדש, והעולמות כולם נשלמו למעלה ולמטה בשלמות אחד. ואע"פ, שהחברים חולקים בזה מתי נאמרה, העיקר הוא כמו שאמרנו שנאמרה כשנבנה בית המקדש. אבל שירה זו לא נאמרה אלא בשלמות, כאשר הלבנה, שהיא המלכות, נתמלאה בשלמות, ובית המקדש נבנה כעין של מעלה. בשעה שנבנה בית המקדש למטה, לא היה שמחה לפני הקב"ה מיום שנברא העולם, כיום ההוא.

פסקה שיד

משכן דעבד משה וכו': המשכן שעשה משה במדבר, שתרד השכינה לארץ, ביום ההוא משכן אחר הוקם למעלה, כמו שהעמידוה, שכתוב, הוקם המשכן, **המשכן**, בא לרבות משכן אחר שהוקם עמו, וזהו המשכן של נער מטטרון, ולא יותר גבוה. פירוש, המשכן ה"ס בנין המלכות בערך מוחין דו"ק, ובית המקדש ה"ס המלכות במוחין דפב"פ. וכשהמלכות היא במוחין דו"ק, שומר אותה מטטרון. וע"כ נקראת אז משכן דמטטרון. (כמ"ש להלן אות תרפ"ט) בית ראשון כשנבנה, נבנה עמו בית ראשון אחר, שהוא המלכות, כשהוא במעלת הבינה, ונתקיים בעולמות כולם, והאיר לכל העולמות, ונתבשם העולם, ונפתחו כל מסגרים העליונים להאיר, ולא היה שמחה בכל העולם כיום ההוא, אז פתחו העליונים והתחתונים ואמרו שירה, והיינו שיר השירים, שירה שהמנגנים מנגנים להקב"ה. **משקופי**, פירושו מסגרים, מלשון תרעא משקוף, (וי"ר הי') שפירושו הדלת סגור.

פסקה שטו

דוד מלכא אמר וכו': דוד המלך אמר, שיר המעלות, שלמה המלך אמר שיר השירים, דהיינו שיר מאלו המנגנים, מה בין זה לה. שהרי משמע שהכל אחד. ומשיב, אלא ודאי הכל אחד, אבל בימי דוד המלך, לא היו כל אלו המנגנים. מתוקנים במקומם לנגן כראוי, שבית המקדש עוד לא נבנה, וע"כ לא נתקנו למעלה במקומם. כי כמו שיש תקוני

משמרות בארץ, כן יש ברקיע, ועומדים אלו כנגד אלו. והמשמרות למטה עוד לא נתקנו כראוי, כי לא נבנה בית המקדש.

פסקה שטז

וביומא דאתבני בי וכו': וביום שנבנה בית המקדש, נתקנו כולם על מקומם, דהיינו המשמרות והנר, שהיא המלכות, שלא האיר התחיל להאיר, ושירה זו, של שיר השירים, נתקנה למלך העליון, מלך שהשלום שלו, ז"א. ושבח הזה נעלה מכל השבחים הראשונים. היום שנגלה שבח הזה בארץ, יום ההוא נמצא שלם בכל, וע"כ שיר השירים הוא, קדש קדשים.

פסקה שיז

בספרא דאדם קדמאה וכו': בספרו של אדם הראשון, היה כתוב בו, ביום שיבנה בית המקדש, יעוררו האבות שירה למעלה ולמטה. ומשום זה אנו מוצאים **ש'** מאותיות גדולות בשיר השירים, שג' ענפים שלה מורים על ג' אבות. ואלו האבות, הם שמעוררים השיר, לא שהם מנגנים, כי רק המלכות היא מנגנת, אלא שהם מעוררים כלפי מעלה השיר של אלו שירים הגדולים הממונים על העולמות כולם דהיינו של הבינה.

פסקה שיח

ותנינן בההוא יומא וכו': ולמדנו ביום ההוא. בית ההוא קם יעקב השלם, ונכנס בגן עדן בשמחה למקומו, ואז הגן עדן, שהוא המלכות, מתחיל לנגן, וכל אלו הבשמים שבגן עדן מנגנים. מי גרם שירה זו ומי אמר לה. הוי אומר, שזה יעקב גרם לה, שאם הוא לא נכנס בגן עדן לא אמר גן העדן שירה. הרי שיעקב גרם לה, והגן עדן שהוא המלכות אמר לה.

פסקה שיט

שירתא דא שירתא וגו': שירה זו היא שירה שהיא כלל כל התורה, שירה שעליונים ותחתונים מתעוררים לה. שירה שהיא כעין של מעלה, שהיא שבת העליון, שהוא בינה. שירה שהשם הקדוש העליון שהוא המלכות, מתעטר בשבילו. וע"כ היא קדש קדשים. מה הטעם. משום שכל דבריה היא באהבה ובחדות כל, משום שכוס של ברכה, שהיא המלכות, ניתן בימין, בחסדים, כי כיון, שניתן בימין אז כל שמחה וכל אהבה נמצא, ומשום זה כל דבריה באהבה ובשמחה.

פסקה שכ

בזמנא דהאי ימינא וכו': בזמן שימין הזה הושב לאחור, כש"א השיב אחור ימינו, אז, כוס של ברכה, שהיא המלכות, ניתן בשמאל, ששם הדינים מחמת חסרון חסדים, כיון שניתן בשמאל מתחילים העליונים והתחתונים לפתוח עליה קינה. ומה אומרים. **איכה**, שהוא

אותיות **אי כה**, דהיינו אי כוס של ברכה, שהוא המלכות הנקראת **כה**. כי המקום העליון שהיתה יושבת בתוכו, דהיינו מקום בינה. נמנע ונגרע ממנה. משום זה, **שיר השירים** שהוא מצד ימין, כל דבריו אהבה ושמחה, **איכה**, שחסר הימין ונמצא רק השמאל, כל דבריו הם תרעומת וקינות.

פסקה שכא

ואי תימא דא וכו': ואם תאמר, הרי כל שמחה וכל חדוה וכל שיר הוא מצד שמאל, כי על כן הלוים שהם מצד שמאל מנגנים שירה. ואיך תאמר שהוא דינים וקינות ומשיב, אלא כל שמחה הנמצאת מצד שמאל, לא נמצא אלא בזמן שהימין נתדבק עמו, דהיינו שהחכמה שבשמאל מתלבשת בחסדים שבימין, ובזמן שהימין נתעורר ומתדבק עמו, אז ההיא שמחה שבימין מטיב ומשכך את הכעס שבשמאל, כי כל הרוגז והדינים שבשמאל הוא מחמת חסרון חסדים, שמימין, וכשהכעס נשתכך, ויש שמחה מצד ימין, אז שמחה שלמה באה מצד הזה, משמאל. כי אחר שהתלבש בחסדים מאירה גם החכמה שבשמאל שאז השמחה שלמה.

פסקה שכב

וכד ימינא לא וכו': וכשהימין אינו נמצא, הכעס שבשמאל מתרבה, כי הימין, אינו שוכך, ואינו מטיב ואינו משמח, אז נאמר **איכה**, שהוא אותיות **אי כה**, דהיינו כוס של ברכה שנקרא **כה**, מה תהיה עליה, כי יושבת בשמאל, והכעס מתרבה, ואינו שוכך, ודאי תרעומות וקינות מתעוררות.

פסקה שכג

אבל שיר השירים וכו': אבל שיר השירים, ודאי הכוס של ברכה כבר ניתן בימין ונמסר לו, וע"כ כל אהבה וכל שמחה נמצא, ומשום זה כל דבריו באהבה ושמחה, ולא נמצא כך בשאר כל שירים שבעולם, ומשום זה מצד האבות נתעוררה שירה זו. (כנ"ל אות שי"ז).

פסקה שכד

יומא דאתגלי שירתא וכו': יום שנגלה בו שירה זו ביום ההוא ירדה השכינה לארץ, שכתוב, ולא יכלו הכהנים לעמוד לשרת וגו'. מהו הטעם. הוא משום, כי מלא כבוד ה' את בית ה'. ביום ההוא ממש נגלה שבח הזה של שיר השירים, ואמרה שלמה ברוח הקודש.

פסקה שכה

תושבחתא דשירתא דא וכו': השבח של שירה זו דשיר השירים, הוא כלל כל התורה, כלל של כל מעשי בראשית, כלל של סוד האבות, כלל של גלות מצרים, ושל יציאת ישראל ממצרים, ושל השיר של הים, דהיינו אז ישיר משה, והכלל של עשרת הדברות,

וקיום של הר סיני, וכולל מזמן כשהלכו ישראל במדבר, עד שבאו לארץ, ונבנה בית הקדש, כלל של עטור השם הקדוש העליון באהבה ובשמחה, כלל של גלות ישראל ביו העמים והגאולה שלהם, כלל של תחיית המתים עד היום שהוא שבת לה', דהיינו היום שכולו שבת שלעתיד לבא, מה שהוא ומה שהיה ומה שעתיד להיות אח"כ ביום השביעי, דהיינו באלף השביעי, כשיהיה שבת לה', הכל הוא בשיר השירים.

פסקה שכו

ועל דא תנינן וכו': ועל כן למדנו, כל מי שמוציא פסוק של שיר השירים ואומר אותו בבית המשתה, התורה חוגרת שק ועולה להקב"ה, ואומרת לפניו, עשוני בניך צחוק בבית המשתה. ודאי שהתורה עולה ואומרת כך. ומשום זה צריכים להשמר, ולהעלות עטרה על ראשו של האדם, מכל מלה ומלה של שיר השירים.

פסקה שכז

ואי תימא אמאי וכו': ואם תאמר, למה היא בין הכתובים, ולא בנביאים. ומשיב, כך הוא ודאי שמקומה בין הכתובים, משום שהיא שיר השבח של כנסת ישראל, שהיא המלכות המתעטרת למעלה, מבינה, והמלכות, היא בחינת כתובים. ומשום זה כל התשבחות שבעולם, אינן עולות לרצון לפני הקב"ה כשבח הזה.

פסקה שכח

הכי אוליפנא שיר וכו': כך למדתי, **שיר** הוא אחד, **השירים**, שנים, **אשר** שלשה. וזה סוד שניתן הכוס של ברכה שהוא המלכות, ונלקח בין ימין ושמאל, שה"ס ב' קוין ימין ושמאל, חו"ג, והכל מתעורר אל המלך שהשלום שלו, שהוא קו האמצעי, ת"ת. שכנגדם הם שלשה הנ"ל, ובזה עולה הרצון למעלה למעלה בסוד אין סוף. מרכבה הקדושה נמצא כאן, כי האבות, דהיינו חג"ת הנ"ל, שה"ס ג' שירים, הם המרכבה, ודוד המלך מתחבר עמהם, והם ארבעה. שה"ס מרכבה הקדושה העליונה. ומשום זה, יש ארבע תבות בפסוק הזה הראשון, דהיינו שיר השירים אשר לשלמה. שהוא סוד מרכבה הקדושה השלמה.

פסקה שכט

תו, רזא דא וכו': עוד, יש לפרש הסוד הזה. **שיר**, זה סוד דוד המלך, שהוא סוד העולה בשיר. **השירים**, אלו הם האבות, שהם סוד הממונים הגדולים, מרכבה השלמה כראוי. **אשר לשלמה**, הוא סוד מי שרוכב על מרכבה השלמה הזו. דהיינו בינה.

פסקה של

ובהאי קרא אשתכח וכו': ובמקרא הזה נמצא שלמות הסוד, מן העולם ועד העולם, שפירושו מן בינה עד המלכות, שה"ס כל האמונה. והכל הוא מרכבה שלמה למי שידוע,

שהוא ישסו"ת, ז"ת דבינה, שבהם יוצאת ה' מאויר שלהם. ולמי שלא נודע ואין מי שיעמוד לדעת בו. שהוא או"א עלאין, ג"ר דבינה, שבהם אינה יוצאת ה' מאויר שלהם (כנ"ל בראשית א' דף רנ"א ד"ה נחית), וע"כ נאמר הפסוק הזה בארבע תבות, שה"ס מרכבה השלמה מכל הצדדים. הן מימין והן משמאל. מכאן ולהלאה, דהיינו למעלה מאו"א, הסוד נמסר לחכמים.

פסקה שלא

ותו איתּ ביה וכו': ועוד יש בו סוד פנימי. שלמדנו, מי שראה ענבים בחלומו, אם הם לבנים הם טובים, כלומר, שהחלום מרמז לטוב. אם הם שחורים, אם בזמנם, דהיינו בזמן גדולם של הענבים, הם טובים. שלא בזמנם, צריכים רחמים. כי מרמזים לגזרה רעה. ושואל, מה ההפרש אם הם לבנים ומה ההפרש אם הם שחורים, ומה ההפרש של בזמנם, ומה ההפרש של שלא בזמנם. ועוד למדנו, אם אכל את הענבים השחורים מובטח לו שהוא בן עולם הבא. למה.

פסקה שלב

אלא תנינן אילנא וכו': ומשיב, אלא למדנו, העץ שחטא בו אדם הראשון, ענבים היה. שכתוב, ענבימו ענבי רוש, ואלו הם ענבים שחורים, משום שיש ענבים שחורים ויש ענבים לבנים, הלבנים טובים, שהרי מצד החיים הם, כי לבן רומז על חסד, שהוא ז"א שנקרא עץ החיים. השחורים צריכים רחמים, שהרי מצד המות הם. כי שחור רומז על עץ הדעת טו"ר, שבו המות. בזמנם, דהיינו, בזמן גידולם של הענבים, הם טובים אע"פ שהם שחורים, מהו הטעם. משום שבזמן שהלבנים שולטים הכל מתבשם כי בזמן ההוא הכל מקבלים תקון, והכל הוא יפה, והכל תקון אחד לבנים ושחורים. ושלא בזמן גידולם של הענבים, שהלבנים אינם שולטים, והשחורים נראים בחלום, הוא לדעת שדין מות נגזר עליו, והוא צריך רחמים, שהרי ראה האילן שחטא בו אדם הראשון, וגרם מות לו ולכל העולם.

פסקה שלג

הכא איתּ לאסתכלא וכו': כאן יש להסתכל, ואם לא שהיה כאן אדוני, הוא ר"ש, לא הייתי אומר זה. למדנו, שעולם הזה הוא כעין עולם של מעלה, ועולם של מעלה, כל מה שיש בעולם הזה, כך הוא למעלה. ושואל, אם הנחש גרם מות לאדם למטה, למה גרם למעלה. דהיינו באדם העליון שה"ס ז"א ומלכות. ואם תאמר, שלאשה, שהיא המלכות, נתמעט אורה, כמו הלבנה שלפעמים נחסר אורה, ובזמן ההוא, נבחן שהיא מתה. יש עוד לשאול על הזכר שהוא ז"א, למה נבחן בו מיתה. ועוד, אם תאמר שהלבנה, שהיא

המלכות, מתה בעצת הנחש, שהיא מיעוט האור שלה, הרי למדנו, שלא בשביל הנחש היה מיעוט האור שלה, אלא מטעם שאמרה הלבנה לפני הקב"ה אי אפשר לב' מלכים שישתמשו בכתר אחד. וכו' שזה היה ביום רביעי למעשה בראשית, הרי שלא היה בשביל הנחש. ואם תאמר, שבעלה, שהוא ז"א, כך הוא במיעוט. האור שנקרא מיתה, חס ושלום שיש מיעוט למעלה.

פסקה שלד

אלא כל דא וכו': ומשיב, אלא כל זה, סתרי התורה הם, והנחש גרם מיעוט בכל. בוא וראה, וכך למדנו, כל מה שעשה הקב"ה למעלה ולמטה, הכל הוא בסוד זכר ונקבה, וכמה מדרגות הן למעלה המשונות זו מזו, וממדרגה עד מדרגה, יש בה סוד אדם, ואלו המדרגות שהן מין אחד, עשה להן הקב"ה צורה של גוף אחד, עי שעולים בסוד אדם, דהיינו זכר ונקבה. פירוש. כל מדרגה יש בה עשר ספירות, ושש ספירות תחתונות של כל מדרגה הן מין אחד, כי אין בע"ס אלא ה' בחינות מיוחדות, שהן כח"ב תו"מ, והת"ת בלבדו נכלל מכולן, שהן חג"ת נ"ה, והיסוד הוא כולל של חג"ת נ"ה. הרי שחג"ת נה"י הן מין אחד ובחינה אחת מה' בחינות דהיינו ת"ת בלבד. והוא שנעשה לגוף הנקרא אדם.

פסקה שלה

ותנינן ביומא תנינא וכו': ולמדנו ביום השני של מעשה בראשית, שנברא בו גיהנם, נעשה גוף אחד בסוד אדם, דהיינו הו"ק דטוב שבקליפת נוגה נתקן לגוף, הכולל גם את המלכות לנוקבא שלו, ואלו האברים שלו, דהיינו מלאכים ממונים, הכלולים בו, מתקרבים לאשא, הינו לקליפה אש מתלקחת, ומתים וחוזרים לתחיה כבתחילה. וזה הוא משום שקרבו לנחש הזה, והוא אדם הראשון העליון שנתפתה בתוך משכנו, דהיינו ע"י הנוקבא שלו שנקראת משכן, והמשכן נתפתה על ידי נחש הזה. וע"כ מת, והנחש גרם לו המות מחמת שנקרב לו. דהיינו ממש כמו אדם התחתון.

פירוש. יש ד' קליפות, הנקראים, רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת, נוגה. וקליפת נוגה יש בה טוב ורע, והטוב שבה הוא קדושה ממש, והוא נפרד מג' הקליפות הנ"ל, שהן בחינת נחש הטמא. ואם הוא מתקרב לג' הקליפות שהן הנחש, אז נטמא גם הוא, והאורות פורחות ממנו, שנבחן למיתה. וע"י העלאת מ"ן של התחתונים חוזר ונפרד מן הקליפות וחוזר לתחיה. וז"ש **אתעביד חד גופא ברזא דאדם**, שהוא הטוב שבנוגה שהוא קדושה. **ואינון שייפין ממנן דמתקרבן לאשא** היינו להקליפה אש מתלקחת, שהם בחינת נחש, **ומתין** שנסתלקו אורות החיים ממנו. **ומהדרן כמלקדמין**, על ידי העלאת מ"ן של התחתונים כנ"ל.

פסקה שלו

ובכל אתר אדם וכו': ובכל מקום אדם, פירושו זכר ונקבה, ואפילו במדרגות האצילות, אבל אדם שהוא קדוש העליון, דהיינו ז"א דאצילות, הוא שולט על הכל, זה נותן חיים ומזון לכל. ועכ"ז. בכל, בחינת אדם, מנע הנחש החזק הזה, האור. וכאשר נטמא המשכן, שהוא הנוקבא של אדם ההוא, שהוא הטוב שבנגה, כמו שאמרנו, היא מתה וגם הזכר מת, וחוזרים לתחיה כבתחילה. ועל כן הכל הוא למטה כעין של מעלה.

פסקה שלז

אכל אינון ענבין וכו': אכל ענבים השחורים האלו בחלומו, מובטח לו שהוא בן עולם הבא, הוא משום שכילה אותם השולט על מקום ההוא, דהיינו הקליפה, שהרי אכלם, והתגבר עליו וכתש אותו, כש"א, אכלא ומדקא. כיון שנעבר קליפה חזקה ההיא, הוא מתקרב לעולם הבא, ואין מי שימחה בידו. ועל כן, מי שראה בחלומו, שאכל אלו ענבים השחורים, וכתשם, מובטח לו שהוא בן עולם הבא.

פסקה שלח

כגוונא דא לא וכו': כעין זה, לא היה שיר בביתו של דוד, שהוא המלכות, עד שנעברו אלו ענבים השחורים ומשל עליהם ואז נאמר שיר השירים, כמו שלמדנו. ואפילו במקום זה, במלכות, נקראים ענבים, כש"א כענבים במדבר מצאתי ישראל וגו'. ובני ישראל הם בחינת המלכות. ואלו שבכתוב, הם ענבים לבנים.

פסקה שלט

שירתא דא איהי וכו': שירה זו היא עולה על כל שאר שירים של הראשונים, כל השירים שהראשונים אמרו, לא נתעלו, אלא לשירים שמלאכים העליונים אמרו. ואע"פ שהעמידו באפן אחר, אבל כתוב, שיר המעלות לדוד. **שיר המעלות**, פירושו, שיר שמלאכים עליונים אומרים, שהם נחלקים ל **מעלות** ומדרגות. אומרים למי. **לדוד**. שהוא המלכות, לבקש ממנו טרף ומזונות.

פסקה שמ

תו, שיר המעלות וכו': עוד יש לפרש, **שיר המעלות**, שהוא כש"א על עלמות שיר. על כן עלמות אהבוך, שה"ס ההיכלות דבריאה המכונים עלמות, ואוה"כ, שהוא שיר של עלמות האלו, כי **המעלות** הוא אותיות **העלמות**. **לדוד**, היינו בשביל דוד המלך העליון, שהוא המלכות, שהוא משבח תמיד למלך העליון, שהוא ז"א.

פסקה שמא

כיון דאתא שלמה וכו': כיון שבא שלמה המלך, אמר שיר שהוא עליון למעלה, שגדולי עולם העליון, שהם חג"ת, דז"א שנקרא עולם העליון, וחג"ת שלו נקראים גדולים דהיינו ג"ר, בערך נה"י שלו שהם קטנים ובחי' ו"ק, אומרים אותו למלך העליון שכל השלום שלו, שהוא בינה, שכל האורות דזו"ן ובי"ע באים ממנה. כולם שאמרו שירה, לא עלו בשירה זו לומר אלא שירה ההיא שמלאכים העליונים אומרים, חוץ משלמה המלך, שעלה בשירה ההיא למה שגדולים העליונים עמודי העולם, שהם חג"ת דז"א, אומרים. כל בני העולם היתה שירתם במרכבות תחתונות, דהינו של הנוקבא למטה מחזה דז"א, שלמה המלך היתה שירתו במרכבות עליונות, בחגת"ם שמחזה ולמעלה דז"א שהם מרכבה לבינה.

פסקה שמב

ואי תימא משה וכו': ואם תאמר, משה, שעלה במדרגת הנבואה ובאהבה אל הקב"ה על כל בני העולם, תאמר ששירה ההיא שאמר היתה במרכבות התחתנות, ולא עלה יותר. ומשיב, בוא וראה, השירה שאמר משה עלה למעלה, לז"א, ולא למטה, להנוקבא. אבל לא אמר שירה כשלמה המלך, ולא היה אדם שעלה בשירה כשלמה.

פסקה שמג

משה סליק בתושבחתיה וכו': משה עלה בשירה שלו למעלה, לז"א, והתשבחה שלו היתה לתת תשבחות והודאות למלך העליון, שהוא ז"א, שהציל את ישראל, ועשה להם נסים וגבורות במצרים, ועל הים. אבל דוד המלך ושלמה בנו אמרו שירה באפן אחר. דוד השתדל לתקן העלמות דהיינו ההיכלות דבריאה, שהם חלקי נה"י של המלכות, שזולתן אין ג"ר למלכות. ולקשט אותן בהמלכה, שהיא מלכות, שיתראו המלכה ועלמותיה ביופי, ועל כן השתדל באלו שירות ותשבחות אליהם, עד שהתקין וקישט כל העלמות והמלכה.

פסקה שמד

כיון דאתא שלמה וכו': כיון שבא שלמה מצא את המלכה מקושטת, והעלמות שלה ביופי, והשתדל להכניסה אל החתן, שהוא ז"א, והכניס החתן לחופה עם המלכה, שה"ס המשכת ו"ק דגדלות (כנ"ל דף מ"ד ד"ה ביאור) והכניס דברי אהבה ביניהם כדי לחבר אותם יחד, דהיינו להמשיך ג"ר דגדלות, ויהיו שניהם בשלמות אחד באהבה שלמה. וע"כ עלה שלמה בתשבחה עליונה על כל העולם.

פסקה שמה

משה זווג למטרוניתא וכו': משה זווג את המלכה בעולם הזה למטה, דהיינו בבחינת מחזה ולמטה דז"א שהיא רק בחינת ו"ק, שתהיה בעולם הזה בזווג שלם בתחתונים, דהיינו בבחינת תנה"י בלבד. שלמה, זווג את המלכה בזווג שלם למעלה, דהיינו מחזה ולמעלה דז"א, והכניס החתן לחופה קודם הזווג. (כנזכר לעיל אות קכ"ו) ואחר כך הכניס שניהם בעולם הזה, בבית המקדש שבנה. דהיינו שהמשיך הזווג לבחינת מחזה ולמטה גם כן. ונמצא, שמשה לא המשיך אל המלכות רק בחי' ו"ק, ושלמה המשיך הג"ר, אחר שהו"ק כבר היו מתוקנים ע"י משה.

פסקה שמו

ואי תימא היך וכו': ואם תאמר, איך הביא משה את המלכה לבדה בעולם הזה כיון שהזווג היה בבחינת תנה"י דז"א, שהם שייכים למלכות, ורק בחינת חג"ת נבחן לז"א. שהרי נראה פרוד. ומשיב, בוא וראה, הקב"ה זווג אותה בתחילה במשה, שהוא היה מרכבה לבחינת למעלה מחזה דז"א, והיא היתה כלת משה, כמו שלמדנו (כנ"ל תרומה אות רס"ג) כיון שנזדווגה במשה וקבלה ממנו המתוק שלמעלה מחזה דז"א, ירדה בעולם הזה, בזווג של עולם הזה, שהוא ו"ק, ונתתקנה בעולם הזה, מה שלא היתה מקודם לכן. ולעולם לא היתה בפרוד.

פסקה שמז

אבל לא הוה וכו': אבל לא היה אדם בעולם, מיום שנברא אדם, שיביא אהבה וחביבות ודברי זווג למעלה חוץ משלמה המלך, שהוא התקין הזווג שלמעלה מחזה דז"א בתחילה,; שהמשיך משם החכמה, ואח"כ הזמין אותם יחד בבית שהתקין להם. דהיינו גם לזווג מבחינת למטה מחזה להמשכת החסדים. (ועי' לעיל בראשית א' דף ק"י ד"ה מלכותא דדוד) אשריהם דוד ושלמה בנו, שהם התקינו הזווג של מעלה, דהינו בבחינת ג"ר, מיום שאמר לה הקב"ה ללבנה שהיא המלכות לכי ומעטי את עצמך, לא נזדווגה זווג שלם עם השמש, שהוא ז"א, חוץ כשבא שלמה המלך.

פסקה שמח

שיר השירים הא וכו': שיר השירים, הרי כאן חמש מדרגות להתדבק בעולם הבא, שהוא בינה, **שיר** אחת, **השירים**, שתים, הרי ג'. **אשר**, הרי ארבע. **לשלמה**, הרי חמש. כי יש ב' מדרגות זו"ן הקטנים מחזה ולמטה דז"א, וב' מדרגות זו"ן הגדולים, מחזה ולמעלה דז"א, ואחריהם הוא בינה, נמצא שהבינה היא במדרגה החמשית, שהרי היא יום החמשים, סוד היובל, דהיינו בינה.

פסקה שמט

ת"ח זווגא דלעילא וכו': בוא וראה, זווג שלמעלה, בבחינת ג"ר, לא היה יכול שלמה לתקן אלא משום שנמצא זווג של מטה, דבחי' ו"ק, מקודם לכן. ומי הוא זווג שלמטה. הוא זווג של משה, שאם לא היה זווג הזה מקודם, לא היה מתתקן זווג שלמעלה. והכל הוא בסוד עליון לחכמי לב.

פסקה שנ

כתיב, וידבר שלשת אלפים משל וגו': מקרא זה העמידו החברים. אבל, וידבר שלשת אלפים משל. ודאי על כל דבר ודבר שהוא אמר, היה בו שלשת אלפים משל. כגון ספר קהלת שהוא בסוד עליון והוא בדרך משל, שאין בו מקרא שלא יהיה בחכמה העליונה, ובדרך משל, ואפילו מקרא קטן שבו.

פסקה שנא

דכד הוה מטי וכו': כי כשהגיע רב המנונא סבא הראשון למקרא הזה, שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותך, היה בוכה, ואמר, ודאי מקרא זה יפה הוא, והוא בדרך משל, ומי יכול לעשות דרוש במשל הזה. אם הוא דרוש, אין בו דרוש, שיהיה אפשר להתבונן בו, אלא בשטחיות, כפי שאנו רואים בעינים, ואם הוא חכמה, מי יכול לדעת אותה.

פסקה שנב

מיד הוה תב וכו': מיד הוא חזר ואמר, כתוב אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה וגו'. מקרא זה של קהלת הוא משל אל החכמה של מקרא זה שבתורה, וזה משל לזה. **שמח בחור בילדותך** הוא כנגד, **והוא נער**. הכתוב, **ויטיבך לבך**, הוא כנגד, **היה רועה את אחיו בצאן**. הכתוב, **בימי בחורותיך**, הוא כנגד, **את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו**. הכתוב, **ודע כי על כל אלה**, הוא כנגד, **ויבא יוסף את דבתם רעה**. הכתוב, **יביאך אלקים במשפט**, הוא כנגד **אלה תולדות יעקב יוסף**, כי יוסף נכלל ביעקב שנקרא משפט. וסוד הסתרי תורה מי יכול לדעת אותם.

ביאור הדברים. שלשת אלפים משל ה"ס ג' קוין המכונים חג"ת, שה"ס אברהם יצחק יעקב, כמ"ש לפנינו בדבור הסמוך. ויעקב בלבד שה"ס קו האמצעי כלול מכולם, ויש בו לבדו ג' קוין, שה"ס ג' אלפים משל. והנה יוסף שה"ס יסוד, כלול ביעקב, ויש ביוסף ג"כ ג' הקוים כמו ביעקב. ואין לשאול, לפי זה מהו ההפרש בין יעקב ליוסף, כי ההפרש הוא שיעקב נוטה לימין, והוא בשליטת אור הימין שהוא חסדים, ויוסף נוטה לשמאל, והוא בשליטת המשכת החכמה המלובשת בחסדים על ידי קו האמצעי.

וזסו"ה אלה תולדות יעקב יוסף, שבא להשמיענו שיוסף כלול ביעקב, ויש לו ג' קוין כמוהו. היה רועה את אחיו בצאן, ה"ס קו ימין. צאן הוא סוד חסדים. והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה, ה"ס קו השמאל. כי המוחין דשמאל מכונה אפי זוטרי דהיינו נער, וכן בני השפחות ה"ס שמאל. וסו"ה ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם, ה"ס המשכת החכמה ע"י שמביא הדינים דשמאל שה"ס **דבתם רעה**, **אל אביהם** שה"ס קו אמצעי, שאז הקו אמצעי ממתיק, שמלבישׁ החכמה בחסדים כנודע. וזהו העיקר שעליו מביא כל הכתוב, להורות מעלת יוסף שהוא בהמשכת החכמה, שז"ס שתרגום בן זקונים הוא בר חכים.

וז"ש רב המנונא סבא, שהמקרא דקהלת הוא דומה להמקרא שבתורה, והכתוב שמח בחור וגו' נאמר ג"כ על יוסף הכלול ביעקב כמו המקרא שבתורה. כי כאן כתוב, שמח **בחור** בילדותיך, ובתורה כתוב, והוא **נער**, הרי שיוסף נקרא בחור ונער. ויטיבך לבך ה"ס קו ימין שביוסף, כנגד, והוא היה רועה את אחיו בצאן, בימי בחורותיך, היינו קו שמאל שבו שה"ס אפי זוטרי, שהוא כנגד את בלהה ואת זלפה נשי אביו. **ודע** כי על כל **אלה**, היינו שע"י ה **דעת** יעלה את ג' אתוון **אלה** דאלקים ויחברן עם **מ"י** דאלקים, שבדרך זה תתלבש החכמה שב **אלה** בחסדים שבמ"י ותוכל החכמה להאיר. (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף ז' ד"ה ותמן.) והוא כנגד ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם, שפירושו שהמשיך החכמה ע"י קו אמצעי כנ"ל. יביאך אלקים **במשפט**, היינו שאלקים מביא את יוסף וכלל אותו **במשפט** שהוא ת"ת, דהיינו יעקב. והכתוב מסיים בזה, להורות שכל עיקר התכללות יוסף ביעקב הוא כדי להמשיך החכמה, וז"ש, **ודע** כי על כל **אלה** יביאך אלקים **במשפט**, דהיינו שהביאך במשפט בשביל לחבר **אל"ה במ"י** ע"י הדעת. והוא כנגד אלה תולדות יעקב יוסף, שפירושו, שיוסף נכלל ביעקב, כנ"ל.

פסקה שנג

והאי משל אתפשט וכו': ומשל הזה מתפשט לג' אלף משלים, לג' קוין, וכולם הם במשל הזה בשעה שיוסף נכלל ביעקב, כי שלשה אלפים הם באברהם יצחק ויעקב, שה"ס חג"ת, שהם ג' קוין, ויעקב לבדו כלול מכולם, ויש בו לבדו ג' קוין כנ"ל בדבור הסמוך. וע"כ כשנכלל יוסף ביעקב הם כולם ביוסף. שכולם, שכל ג' קוין, הם במשל הזה בסוד החכמה. וכאן, בג' אלפים משל, כמה סוחרים הם במשאי סחורות של נסתר. כלומר, שחכמים הרבה יש להם בזה הרבה סודות, בהם דרי המגינים, דהיינו לובשי מגינים כנגד הס"א הממשיכים אותם מקו אמצעי, ואין להם חשבון לסתרי החכמה שיש בזה.

פסקה שנד

ויהי שירו חמשה ואלף: כך העמדנו, ויהי שירו, של משל, חמשה ואלף. והכל אחד בין מי שאומר ויהי שירו של שלמה, ובין מי שאומר ויהי שירו של משל, הכל הוא אחד, והכל הפירוש הוא, **ויהי שירו**, זה שיר השירים. ושואל, וכי שיר השירים הוא חמשה ואלף. ומשיב, ודאי כך הוא, **חמשה**, הם שערים ופתחים הנפתחים במלך שהשלום שלו, שהוא ז"א, והם חמש מאות שנים של עץ החיים שהוא ז"א, כי הם ה' ספירות כח"ב תו"מ הנמשכים לו מאמא, והם חמשים שנים של יובל, שהוא בינה, הנמשכים לז"א.

פסקה שנה

ואלף, דא איהו וכו': ואלף, זהו עץ החיים, ז"א. החתן היוצא מצדו, שהוא יסוד היוצא מעץ החיים שהוא ז"א, שהוא יורש כל אלו החמשה שבעץ החיים, להביאם אל הכלה, שהוא המלכות. יומו של הקב"ה הוא אלף שנים. היינו כשז"א מלביש לאו"א עלאין שספירותיהם הן כל אחת בסוד אלף, ואז גם שש הספירות חג"ת נה"י דז"א, הנקראים ששת ימים, כל יום בסוד אלף שנים. ונמצא אז שגם היסוד, הוא אלף שנים. וזהו נהר היוצא מעדן, כי היסוד הנקרא נהר יוצא אז מעדן שהוא או"א עלאין, שהוא נקרא יוסף הצדיק, דהיינו יסוד דגדלות דז"א, הנקרא צדיק על שם הלבנה, שהיא המלכות, הנקראת צדק, שהוא דבוק עמה, כמו שהתנה עמה הקב"ה, היינו בסו"ה, אם לא **בריתי** יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. ומשום זה, שיר השירים הוא קדש הקדשים, שנמשכים בה המוחין דאו"א הנקראים כן. כמ"ש לפנינו.

פסקה שנו

ולית לך קרא וכו': ואין לך כתוב בשיר השירים שאין בו סוד חמשה ואלף, ודאי. הכתוב, שיר השירים, ודאי כך הוא, כי חמש מדרגות יש בכתוב הזה, כמו שלמדנו, שיש בו חמש תיבות כנגד חמש מדרגות כח"ב תו"מ. ואם תאמר, האלף, שהוא יסוד, למה אינו נזכר בכתוב הזה. הוא משום כי אלף ההוא ודאי נסתר הוא, והוא נסתר עד שמתחברת אשה בבעלה, שהם ז"א ומלכות, ועל זה השתדל שלמה להביא אלף הזה אל הכלה בסתר החותם של החכמה העליונה, שהוא יסוד המלכות. שבה נחתם, ומתגלה, חכמה עלאה.

פסקה שנז

כיון דעבד קדש וכו': כיון שעשה קדש הקדשים למטה, בבית המקדש, גנוז ונסתר, הכניס סוד קדש הקדשים שמה, שהם שני הכרובים, שהם בסוד ז"א ומלכות הנקראים קדש הקדשים, כדי לעשות סתרו של זווג השלם למעלה באו"א, ולמטה בז"א ומלכות, כראוי. קדש הקדשים למעלה הוא סוד חכמה עליונה, ויובל שהוא בינה. כעין זה יורשים

חתן וכלה, שהם ז"א ומלכות, ירושת או"א, דהיינו חכמה ויובל, ונקראים אף הם קדש קדשים.

פסקה שנח

ואתהדרו אחסנת ירותא וכו': וחזרה נחלת הירושה באפן אחר. ירושה דאבא, שהוא חכמה עלאה הנמשכת מחכמה סתימאה דא"א, וירשת הבת. שהיא המלכות, שרק בה מתגלה החכמה. בעלית השם הקדוש הזה, דהיינו בעת עליית המלכות, הנקראת שם, אל או"א, אז מתגלה בה החכמה, ונקראת גם כן **קדש**, שהוא חכמה, כמו אבא. ירושה דאמא, שהיא בינה, שהוא חסדים בסוד כי חפץ חסד הוא, יורש הבן, ונקרא קדשים, משום שלוקח כל אלו קדשים העליונים, הן חכמה דאבא והן חסדים דאמא, ומקבץ אותם אליו, אבל החכמה היא מכוסה, ורק החסדים שולטים בו, וע"כ נבחן שאינו יורש מאבא אלא מאמא לבד. ואחר כך, נותן אותם, דהיינו החכמה והחסדים, ומכניסם אל הכלה, שהיא מלכות. ובה מתגלה החכמה, ע"כ נבחן, שיורשת את אבא, שיש בו חכמה עלאה מחכמה סתימאה דא"א שהוא שורש אל החכמה. וע"כ נקראת קדש על שמו.

פסקה שנט

ועל דא אמר וגו': ועל כן אמר, שיר השירים, **שיר** אל קדש, שהוא אבא, **השירים**, אל קדשים, שהם אמא. להיות הכל בסוד קדש הקדשים בסוד אחד כמו שראוי. **אשר לשלמה**, הרי למדנו, שפירושו, למלך שהשלום שלו, שהוא ז"א.

פסקה שס

ואי תימא שבחא וכו': ואם תאמר ששבח הזה, דהיינו המוחין המובאים בשיר השירים, שלו הוא, של ז"א, שהרי אומר, אשר לשלמה שהוא ז"א, אל תאמר כן, אלא השבח במקום עליון הוא עולה, דהיינו לבינה שיצאה לחוץ מחכמה תסימאה דא"א וחוזרה אליו, שכל אלו המוחין שלה הם. (כמ"ש ב"א דף ז' בד"ה וכבר) אבל כאן, מ"ש, אשר לשלמה, הוא סוד. כי כשמתתקנים דכר ונוקבא יחד, שהם ז"א ומלכות, תחת מלך העליון, שהוא בינה, שאתוון **אלה** דבינה, שהן נה"י שלה יורדים לז"א ומלכות בעת קטנותה, שנה"י אלו נותנים להם מוחין בעת גדלותה, (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף כ' ד"ה ואמא) אז מלך ההוא, שהוא ז"א, עולה למעלה, אל הבינה, ונתמלא שם מכל הקדושות ומכל הברכות הנמשכות למטה, ומשפיע אותם למטה, דהיינו למלכות. וזו היא השתוקקותו של מלך העליון, ז"א, להתמלא קדושות וברכות להשפיע למטה, למלכות.

פסקה שסא

ועל דא איהו וכו': ועל זה הם התפלות והבקשות, שאנו אומרים, שיתתקן ויתמלא מבוע העליון ההוא, ז"א, כי כיון שהוא מתתקן כראוי, הנה אז, ממראה שלו, דהיינו חכמה הנקראת ראיה, וממראה של תקון ההוא דהיינו מתקון בחינת קו האמצעי, מתתקן עולם התחתון, שהוא המלכות, והעלמות שלה, שהם היכלות דבריאה. ואין צריך עולם התחתון להתתקן, מבינה, כמו בקטנותה, אלא ממראה של עולם העליון, ז"א. ולא מבינה, הלבנה, שהיא מלכות, אין לה מראה מעצמה כלום, דהיינו אחר שנתמעטה מאורות שקבלה מבינה, חוץ מכאשר מתתקנת על ידי השמש, שהוא ז"א, ואז מאירה. (ועי' בראשית א' במאמר ב' המאורות, מאות קי"א והלאה) וממראה השמש והתקונים שלו נתתקנה הלבנה ומאירה.

פסקה שסב

מה דאצטריך צלותין וכו': מה שצריכים תפלות ובקשות, הוא שיאיר ויתוקן מקום ההוא שהאור יוצא ממנו, שהוא ז"א, כי כיון שמקום ההוא מתתקן, הנה ממראה שלו מתתקן כל מה שלמטה, במלכות. ומשום זה השיר שאמר שלמה, לא השתדל לתקן אלא בשביל המלך שהשלום שלו, שהוא ז"א, שיתתקן, וכיון שהוא מתתקן, הכל מתתקן ממראה שלו, ואם הוא לא התתקן, אין תקון ללבנה, שהוא המלכות, לעולם, ומשום זה כתוב, **אשר לשלמה**, שהוא ז"א, שיתתקן ויתמלא כראוי מתחילה, כמו שלמדנו.

פסקה שסג

ויקחו לי תרומה מאת וגו': סוד הסודות ליודעי חכמה. כשעלה ברצון סתר כל הסתרים, שהוא כתר, לעשות יקר ליקרו, השיב רוח מנקודה עליונה, שהיא חכמה, דהיינו רוח חכמה, הנמשך מלמעלה למטה, למלכות, כי אין החכמה מתגלית בשום ספירה, רק במלכות לבדה, (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) ועשה שם תקונו, כדי להתישב בעולם הזה. ולמה עשה שם תקון הזה, הוא משום שאם לא היה עיקר ושורש של עולם הזה מתוקן במלכות, לא היה כלי להשפיע בעולם הזה כלל ואם לא ישפיע לעולם הזה, היה העולם נאבד מיד ולא היה יכול להתקיים אפילו רגע אחד, אבל משום שעשה תקון במלכות, מעולם הזה, מתמלאה המלכות מצד אחד להשפיע לעולם הזה, ומצד אחר להשפיע למלאכים העליונים. והכל נזונים ממנה ביחד.

פסקה שסד

שלימו דתקונא דהאי וכו': שלמות תקונו של רוח הזה, שהוא אור המלכות, כנ"ל, הוא רוחם של הצדיקים בעולם הזה. רוח זה נשלם בזמן שחנוך וירד ומהללאל היו בעולם,

וכשנתרבו רשעי עולם, הוסרה שלימות ההיא ממנו. מן הרוח. ואח"כ שנאבדו במבול, בא נח והשלים אותו. בא דור ההפלגה והוסרה השלמות ממנו, מן הרוח, בא אברהם והשלים אותו. באו אנשי סדום והסירו אותו, בא יצחק והשלימו. באו פלשתים ורשעי הדור והסירו השלמות ממנו, באו יעקב ובניו, שהיו מטה שלמה בלי פסול, והשלימו אותו.

פסקה שסה

נפקו מארעא קדישא וכו': יצאו מארץ הקדושה וירדו למצרים נתעכב הרוח בשבילם במצרים, ומשום שחזרו שם ישראל למעשים של המצרים, נכנע הרוח והוסר השלמות ההיא ממנו, עד שיצאו ישראל ממצרים, ובאו לעשות משכן, אמר הקב"ה, רצוני לדור ביניכם, אבל איני יכול עד שתתקנו רוח ההוא שלי, דהיינו אור המלכות כנ"ל, שישרה בתוככם. ז"ש, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

פסקה שסו

ודא איהו רזא וכו': וזה הוא סוד שכתוב, ויקחו לי תרומה. דהיינו השכינה, רוח המלכות. אמר משה להקב"ה, מי יכול לקחת אותה, ולעשות אותה. אמר לו: משה, לא הוא כמו שאתה חושב, אלא מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו' דהיינו מן הרצון והרוח שלהם תקחו אותה ותשלמו אותה.

פסקה שסז

כד אתא שלמה וכו': כשבא שלמה, התקין רוח ההוא של המלכות, בשלמות של מעלה, של הבינה, כי מיום שנשלמה למטה בימי משה לא הוסרה שלמות ההיא שלמטה ממנו, כיון שבא שלמה השתדל להשלים אותו מלמעלה, והתחיל לתקן מראה עולם העליון, שהוא ז"א, כדי לתקן ממראה ההיא את עולם התחתון. שהוא המלכות. וזה הוא **אשר לשלמה**, שהוא ז"א.

פסקה שסח

וזאת התרומה: הרי למדנו, כשנגלה הקב"ה על הר סיני, כשניתנה התורה לישראל בעשרת הדברות, כל דבור ודבור עשה קול, שהדיבור שה"ס חכמה, הוליד קול שה"ס חסדים. וקול ההוא נחלק לע' קולות, והיו כולם מאירים ומנוצצים לעיניהם של ישראל כולם, והיו רואים עין בעין זיו יקר שלו, ז"ש, וכל העם רואים את הקולות. רואים ודאי. דהיינו שנגלה בו מוחין דחכמה, שה"ס ראיה, אע"פ שבעצם ה"ס חסדים.

פסקה שסט

והוא קלא הוה וכו': וקול ההוא היה בו ג' קוין, והיה מעיד בכל אחד ואחד מישראל, ואמר לו תקבלני עליך בכך וכך מצות שבתורה, שז"ס קן ימין, ואמרו כן, חזר על ראשו ומתגלגל עליו והיה מעיד בו ואמר תקבלני עליך בכך וכך עונשים שבתורה, שז"ס קו שמאל, והיה אומר כן. אחר כך חזר קול ההוא ונשק אותו בפיו. ז"ש, ישקני מנשיקות פיהו. שז"ס קו אמצעי, ובחינת ג"ר.

פסקה שע

וכדין כל מה וכו': ואז כל מה שראו ישראל בזמן ההוא היו רואים תוך אור אחד, דהיינו מלכות, שקבל לתוכו כל אלו אורות אחרים, שהם חג"ת. והיו חומדים לראות אותו. אמר להם הקב"ה, אור ההוא שראיתם בהר סיני שקבל כל אלו גווני האורות, והיה השתוקקותכם אליו, שהוא המלכות, תקבלו אותה ותקחו אותה אצלכם. והגוונין שהאור מקבל, הם, זהב, שהוא גבורה, כסף שהוא חסד, נחשת שהוא ת"ת. וגו'. שה"ס ג' קוין.

פסקה שעא

דבר אחר ישקני וכו': פירוש אחר על הכתוב, ישקני מנשיקות פיהו. מה ראה שלמה המלך שהוא הביא דברי אהבה בין עולם העליון, שהוא ז"א, ובין עולם התחתון, שהוא המלכות. והתחלת שבח האהבה שהביא ביניהם, הוא, ישקני. ומשיב, אלא למדנו וכך הוא, שאין אהבה של דביקות רוח ברוח זולת נשיקה, ונשיקה היא בפה, שהוא מבוע של הרוח והמוצא שלו, וכשנושקים זה לזה מתדבקים הרוחות אלו באלו ונעשו אחד, ואז הוא אהבה אחת.

פסקה שעב

בספרא דרב המנונא וכו': בספרו של רב המנונא סבא הראשון, היה אמר על מקרא הזה, שנשיקת אהבה מתפשטת לד' רוחות, וד' רוחות מתדבקים יחד, והם תוך סוד האמונה, שהוא המלכות, וד' רוחות עולים בד' אותיות, והן האותיות שהשם הקדוש תלוי בהן, ועליונים ותחתונים תלוים בהן, והשבח של שיר השירים תלוי בהן, ומי הן. הן ד' אותיות **אהב**"**ה**. והן מרכבה עליונה חו"ג תו"מ, והן חיבור ודבקות ושלמות הכל.

פסקה שעג

אלין אתוון ד' וכו': אלו ד' אותיות אהב"ה, הן ד' רוחות, והן ד' רוחות של אהבה ושמחה של כל אברי הגוף בלי עצבות כלל. כי ד' רוחות הם בנשיקה כל אחד ואחד כלול בחבירו, דהיינו רוח ז"א כלול במלכות ורוח המלכות כלול בז"א, וכשהרוח הזה כלול ברוח האחר, והאחר כלול בזה נעשו בכל אחד ב' רוחות יחד, דהיינו רוח שלעצמו ושל

חבירו הכלול בו, ואז מתחברים בדביקות אחת, והם ארבע בשלמות, ב' דז"א וב' דמלכות ונובעים זה בזה ונכללים זה בזה.

פסקה שעד

וכד מתפשטן אתעביד וכו': וכשמתפשט הארתם לעולם הזה, נעשה מאלו ד' רוחות, פרי אחד, והוא רוח אחד הכלול מד' רוחות. וזה חוזר ועולה ובוקע רקיעים עד שעולה ויושב אצל היכל אחד שנקרא היכל אהבה, והוא היכל שכל אהבה תלויה בו. ורוח ההוא נקרא גם כן אהבה, וכשהרוח עולה, מעורר את ההיכל ההוא להתחבר למעלה. עם היכל הששי שהוא היכל הרצון, ששם הנשיקין. (כנ"ל בראשית ב' דף פ"ד אות ק"ל ע"ש).

פסקה שעה

ד' אתוון אינון וכו': ד' אותיות הן לד' רוחות הנ"ל, והן ד' אותיות **אהב"ה**. כי רוח ז"א הוא **א'**, ורוח המלכות הנכלל בז"א, הוא **ה'**. ורוח המלכות הוא **ה'**, ורוח ז"א הנכלל במלכות הוא **ב'**. והפרי שלהם נקרא אהבה. כנ"ל בסמוך. כי כשמתחברים זה בזה, ז"א במלכות בחיבור הנשיקין, מיד נתעורר זה בצד זה, הרוח של המלכות נתעורר ונכלל ברוח של ז"א, וזה בצד זה הרוח של ז"א נכלל ברוח של המלכות, וע"כ **א'** שהוא רוחו של ז"א, מיד נפיק **ה'**, שהיא רוח המלכות הנכלל עמו, ומתחברת ב **א'** ומתדבק בדביקות ובאהבה. ומתעוררים ב' אותיות אחרות, **ה'** שהוא רוחה של המלכות עם **ב'**, שהוא רוחו של ז"א הנכלל במלכות, ונכללו רוחות ברוחות בדבקות האהבה ופורחות אלו אותיות אהב"ה מהם, ובאות ברוח ההוא העולה כנ"ל, שהוא הפרי שלהם, וע"כ נקרא אהב"ה בשמם, והם מתעטרים בו כראוי. ונעשה כלול מד' רוחות ההם.

פסקה שעו

כיון דאזיל וסליק וכו': כיון שהולך ועולה האהבה ההיא, דהיינו הרוח הנולד מד' רוחות של הנשיקות, הכלול בכל אלו ד' רוחות, הוא פוגע בממונה עליון אחד, שר הממונה על אלף תתק"צ רקיעים, והוא ממונה על נוזלים הנמשכים מן י"ג נהרות אפרסמון הטהור הנמשכים מטל העליון. ונוזלים ההם, שה"ס אורות החסדים, נקראים מים רבים. כיון שהרוח פגע באותו שר המחנות הוא עומד כנגדו ואינו יכול לעכב אותו, והוא עובר בהם, בנהרות דאפרסמונא דכיא, עד שנכנס אל היכל האהבה.

פירוש. כי מנשיקין הראשונים דז"א ומלכות הכלולות מד' רוחות כנ"ל נולד רוח אחד הכלול מכולם, שהפירוש הוא שבו הימין והשמאל שהם ז"א ומלכות, אחד ממש, שכמו שהשמאל מתבטל ונכלל בימין כן הימין מתבטל ונכלל בשמאל. וע"כ נקרא **אהבה**, כי בולט אהבת הימין אל השמאל, וכן להיפך. וכשהרוח הזה נמשך לצדיקים למטה

הם חוזרים ומעלים אותו להיכל אהבה שבעולם הבריאה, כדי שיתגבר שם האהבה ע"י התחברות עם היכל הרצון כמבואר (לעיל בראשית ב' אות ק"ל ע"ש).
והשר הממונה הנ"ל הוא אכתריאל כמ"ש לפנינו, שהוא מבחינת כתר של עולם הבריאה, וכיון שהוא כתר, ע"כ שולט על אלף תתק"צ רקיעים, שה"ס חכמה ובינה שבבריאה, המכונים אלפים, בסו"ה ואאלפך בינה. ומה שחסר עשרה לאלף הב' ה"ס המלכות דמלכות שהיא ממדת הדין, היא חסרה ואינה באלף הב' שהוא בינה. כי רק המפתחא שולטת בה שה"ס יסוד המלכות. (כנ"ל בהקסה"ז במאמר מנעולא ומפתחא ע"ש) וגם הוא שולט על **מים רבים**, שה"ס חסדים מרובים הנמשכים מי"ג נהרות דאפרסמונא דכיא.
ולפיכך כיון שהרוח עולה למעלה ופוגע בשר ההוא, ובחסדים המרובים שלו שהם מצד ימין, הנה היה ראוי שתתבטל בחינת אהבה שבו, דהיינו האהבה אל השמאל, ויחזור כולו לימין, כמו המים רבים. וז"ש **כיון דפגע לגבי ההוא רב משריין**, דהיינו במים רבים, שתחת שליטתו והשפעתו, **קאים לגביה ולא יכיל לעכבא ליה**, שאינו מתבטל לשליטת החסדים המרובים שלו ועומד באהבתו אל השמאל, שה"ס המלכות. ועם זה תבין כל ההמשך.

פסקה שעז

על דא אמר וכו': על זה אמר שלמה בסיום שבחו של שיר השירים, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. **מים רבים** אלו הם מים העליונים הנמשכים מטל העליון, דהיינו החסדים המרובים. ונהרות לא ישטפוה, אלו הם נהרות של אפרסמון הטהור שהם י"ג. וכל אלו אינם מכבים האהבה הגדולה מימין אל השמאל, כנ"ל בדבור הסמוך. ממונה ההוא הוא מלאך שליח מלפני ה', וזה הוא רב המחנות הקושר כתרים לאדונו, הוא סוד **אכתריאל**, המעטר עטרות לאדונו, בשם החקוק הוי"ה י"ה צבאו"ת.

פסקה שעח

כיון דאעיל לגבי וכו': כיון שהרוח נכנס להיכל האהבה, נתעורר האהבה של נשיקין העליונים דז"א ומלכות דאצילות, שכתוב, וישק יעקב לרחל, שתהיה הנשיקין של אהבה העליונה כראוי. ואלו הנשיקין, הן תחילת ההתעוררות של כל אהבה ודבקות וקשר של מעלה, וע"כ תחילת השבח של שירה זו הוא **ישקני**.

פסקה שעט

מאן ישקני ההוא וכו': שואל למי נאמר ישקני. ומשיב, הוא אותו הסתום בסתימה עליונה, שהוא או"א עלאין, הנקראים שניהם אבא. ואם תאמר, הרי הסתום מכל

הסתומים, שהוא א"א, בו תלוים הנשיקין, ונושק למטה, אל המלכות. בוא וראה, הסתום מכל הסתומים, שהוא א"א. אין מי שיודע אותו, והוא גילה מעצמו אור אחד דק סתום, שהוא אבא, שלא נגלה חוץ מבשביל אחד דק שנתפשט ממנו להאיר לאמא, והוא האור המאיר לכל, לישסו"ת ולזו"ן, ולבי"ע, והוא התעוררות של כל סודות העליונים, והוא סתום. לפעמים סתום ולפעמים נגלה, ואע"פ שלא נגלה כלל. כלומר, שמה שנגלה לפעמים הוא להאיר החכמה לישסו"ת אבל הוא עצמו אינו נגלה לעולם, כי ה' אינה יוצאת מאויר דאו"א (כנ"ל ב"א דף רנ"א בד"ה נחית) והתעוררות עלית הנשיקין תלויה בו. ומתוך שהוא סתום. ע"כ התחלת השבח הוא בדרך סתום שאומר, ישקני מנשיקות פיהו, שהוא לשון נסתר.

פסקה שפ

ואי ביה תליין וכו': שואל, ואם בו תלוים הנשיקין, באבא, א"כ מה רוצה יעקב כאן, שהוא ז"א, הרי באבא תלוים הנשיקין, ולמה נאמר וישק יעקב לרחל. ומשיב, אלא ודאי כך הוא, שיעקב הוא הנושק, כי ישקנו, פירושו אותו הסתום למעלה, שהוא אבא, אבל במה. הוא על ידי מרכבה ההוא העליונה שכל הצבעים תלוים בה, ומתחברים בה, וזה הוא יעקב, דהיינו ז"א, שהוא קו האמצעי שגוונים דימין ושמאל כלולים בו, וחג"ת שלו הם מרכבה עליונה. כמו שאמרנו, בדבקות שיתדבק המלך, שהוא אבא, בבן שלו, שהוא ז"א. הנקרא בנו, בסו"ה מה שמו ומה שם בנו כי תדע. באפן שהנושק הוא יעקב, אבל הוא ממשיכן מאבא, שהוא דבוק בו. וע"כ כתוב מנשיקות פיהו, שהוא לשון נסתר, משום שהכונה היא על אבא שהוא נסתר.

פסקה שפא

כי טובים דודיך: הכתוב חוזר אל השמש, שהוא ז"א עצמו, וע"כ אומר בלשון נוכח שהוא בגלוי, שהוא מאיר אל הלבנה, שהיא המלכות מתוך האור של המאורות העליונים, שהוא לוקח האור של כולם ומאיר אל הלבנה. ואלו המאורות המתחברים בו מאיזה מקום הם מאירים. חוזר הכתוב ואומר, מיין, דהיינו מיין ההוא המשומר, מיין ההוא שהוא חדוה של כל החדות. ומי הוא יין ההוא הנותן חיים וחדוה לכל. זה הוא אלקים חיים, שהוא בינה, שהוא יין הנותן חיים ושמחה לכל. והוא הארת החכמה הנמשכת מקו שמאל דבינה הכלול בימין.

פסקה שפב

תו מיין, מההוא וכו': עוד יש לפרש, מיין, שהוא משם ההוא הנקרא הוי"ה, דהיינו הוי"ה במילוי יודין שבגימטריא ע"ב, שה"ס ע' סנהדרין וב' סהדין, וע' הוא בגי' יין. שזה הוא

יין של שמחה של אהבה ורחמים, ומזה כולם מאירים ושמחים. באו החברים ונשקו לו, לר' יוסי בראשו.

פסקה שפג

בכה ר' שמעון וכו': בכה ר"ש, אמר, אני יודע ודאי שרוח הקדש העליון דופק בכם, אשרי הדור הזה, כי לא יהיה כדור הזה עד הזמן שיבא מלך המשיח. כי התורה חוזרת ליושנה. אשרי הם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה שפד

וזאת דתרומה אשר תקחו מאתם: ר' אלעזר אמר, מקרא זה העמידוהו, וסודות שלו כבר למדנו, אשר תרומה ה"ס המלכות, כנ"ל. אבל סוד הכתוב הזה של וזאת התרומה, למדתי כך, וקשים המקראות, אם הם בסוד שלמטה, דהיינו לפי הפשט, קשים זה על זה, ואם בסוד שלמעלה, שתרומה פירושה השכינה, אינם מאירים. כי כתוב, דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה. יפה הוא. שהמשמעות הוא שאינה אצלם, אלא צריכים לקחתה. ואח"כ מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, קשה, כי כאן משמע שהתרומה כבר אצלם, ואחרים צריכים לקחת אותה מבני ישראל. וכן הכתוב, וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, קשה, שמשמע ג"כ שהתרומה היא כבר אצלם. וכאן קשה ודאי הכל, למעלה ולמטה יחד, דהיינו הן לפי הפשט והן לפי הסוד, כי גם לפי הפשט קשה שאומר תחילה, שבני ישראל יקחו, ואח"כ אמר, אשר תקחו מאתם.

פסקה שפה

אלא הכי איהו וכו': ומשיב, אלא כך הוא, ויקחו לי תרומה. מי. בני ישראל. מאת כל איש. אלו הם מלאכים עליונים למעלה, כי עליהם, המלכות היא תרומה, דהיינו הרמה, שהם מרימים אותה תמיד לפני מלך העליון, ז"א, שהרי הם מעלים אותה לזווג אל מלך העליון. שה"ס ד' חיות הנושאות את הכסא, כמבואר לעיל (בראשית ב' דף ק"י ד"ה מלכותא דדוד, ודף פ"ד ד"ה פני אדם עש"ה) שה"ס ד' מלאכים מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. וכשישראל הם צדיקים הם לוקחים השכינה מעל המלאכים, ומורידים אותה למטה. ז"ש מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. ומי הם. הם אלו הארבעה, דהיינו מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, שהרימו אותה למעלה. אשר ידבנו **לבו**, היינו שלב ההוא, שהיא המלכות, רצה בהם. ותרומה ההיא, שהוא השכינה, היא נשאת עליהם.

פסקה שפו

ואע"ג דאיהי קיימא וכו': ואע"פ שהיא השכינה, עומדת עליהם ושורה עליהם, על המלאכים, **תקחו**, תקחו אותה מהם להורידה למטה. ובמה. בזמן הזה, מורידים אותה

במעשים טובים, בתפלות, ובקשות, ובקיום מצות התורה. ובזמן ההוא, של עשית המשכן, הוא ע"י אלו הגוונים, זהב כסף וכו', הנראים למטה כעין של מעלה, דהיינו כספירות העליונות, ובעבודות אחרות. ואלו הגוונים מושכים למטה את התרומה ההיא, שהיא השכינה, ונצחו גוונים שלמטה את הגוונים שלמעלה, שהם הספירות, וגוונים שלמטה, משכו את הגוונים של מעלה ונכנסו אלו באלו, ונעשו אלו שלמטה גוף לאלו שלמעלה. ועל זה, **תקחו מאתם**, כתוב.

פסקה שפז

זהב דאתכליל בגבריאל וכו': זהב הנכלל **בגבריאל** זהב הוא למעלה, דהיינו ספירת גבורה, וגבריאל לוקח אותה למטה. ושבעה מיני זהב מתחלקים למטה מזהב הזה. שהם, זהב ירקרק, זהב אופיר, זהב שבא, זהב פרוים, זהב סגור, זהב מופז, זהב תרשיש. (יתרו אות רי"ב) וכסף הוא למעלה, דהיינו ספירת חסד, ונכלל **במיכאל** למטה ושורים זה על זה. ונחשת למעלה, דהיינו ספירת תפארת, ויוצא מן זהב, שת"ת יוצא מגבורה, משום שזהב ואש בסוד אחד עומדים והולכים, ששניהם הם גבורה, והאש הוציא נחשת, ומכח ותוקף הזה נתפזרו נחשים שרפים היוצאים מאש. וע"כ הנחשת היא אדומה כאש ונכללת **באוריאל**, ונעשה זה גוף לזה.

פסקה שפח

ותכלת שריא בדא וכו': ותכלת שורה בזה ובזה בנחשת ובזהב, שכולל הדינין שבת"ת שהוא נחשת, ושבגבורה שהיא הזהב, ומשום שמתגבר בב' צדדים, ע"כ תכלת היא חזקה בדינים, ואין מי ששולט עליה לחיים, אם רואה בחלומו גוון תכלת (כנ"ל אות ר"ל) כי היא כסא הדין ששורה בה דין קשה. וזה הוא המלאך **בואל**, שכתוב ו **אל** זועם בכל יום. וכשבני אדם חוזרים בתשובה שלמה חוזר שמו ל **רפאל**. כי רפואה מזדמן להם מדין קשה ההוא. (כמ"ש באורך לעיל דף ע"ו ד"ה ותכלת ע"ש).

פסקה שפט

וארגמן דא זהב וכו': וארגמן הוא זהב וכסף שהם גבורה וחסד, שחזרו להכלל יחד, שהם מיכאל וגבריאל שנכללו זה עם זה ומשולבים זה בזה. וע"ז כתוב, עושה שלום במרומיו. ומשום שהם משולבים זה בזה נעשו גוף אחד, שהוא ארגמן, והוא כנגד ספירת הנצח, כי בנצח, הגבורה והחסד שולטים יחד.

פסקה שצ

ותולעת שני לעילא וכו': ותולעת שני הוא למעלה בספירת ההוד, ונכלל למטה באוריאל, כמו שאמרנו מקודם, שזה נעשה גוף לזה (לעיל אות שפ"ז) שיהיה נאחז בתכלת

ובארגמן. שהם מלכות ונצח. **ושש** הוא למעלה בספירת יסוד, ונכלל, כמו שאמרנו מקודם, בסוד רפאל. וזה נעשה גוף לזה. ויהיה נאחז בכסף ובזהב. שהם חסד וגבורה.

פסקה שצא

עד דכא רזא וכו': עד כאן סוד ז' עמודים שלמעלה, שהם חג"ת נה"י כנ"ל, בתוך ז' עמודים שלמטה, שהם זהב וכסף ונחשת וכו'. קליפה תוך קליפה, כלומר, שמלובשים זה בזה, ואלו שלמטה נעשו קליפה על אלו שלמעלה, לשמירה. **ועזים**, הרי העמדנו שאלו ז' עמודים, הם מוח למוח, דהיינו שכולם פנימים, וזה, עזים, הוא קליפה למוח. כלומר שהוא חצוניות.

פסקה שצב

ועורות אלים מאדמים: אלו הם מלאכים בעלי מגן, שמגינים מפני הס"א, והם עינים לוהטות להבות אש, כש"א, ועיניו כלפידי אש. ונקראים רקיעים, והם בחוץ בתוך הקליפה. ועורות תחשים אלו הם בפנים בצד הקדושה, ונאחזים בקדושה ואינם נאחזים. כמו שאמרנו, (לעיל אות רל"ו) מן המלה דאברהם (בחלופי גרסאות אות ב') עד לא אשתכחו גיורין בעלמא כלל, אינו מן הזוהר. אלא איזה גליון היה והמעתיקים הכניסוהו בפנים.

פסקה שצג

ועצי שטים: הרי העמדנו שהם שרפים עומדים, כמש"א, שרפים עומדים ממעל לו. שהם בעולם הבריאה. שואל מהו ממעל לו. ומשיב, ממעל לקליפה ההיא. כלומר, ששום קליפה אינה שולטת בהם להיותם ממעל להם, ואין הדינים פוגמים למעלה ממקום מציאותם. ועד"ז ה"ס עצי שטים. ואם תאמר שמקרא זה נאמר בהקב"ה שממעל לו יהיה הפירוש ממעל הקב"ה, אינו כן, שהרי למדנו, וארא את ה', את, הוא בדיוק, שפירושו שראה המלכות הנקראת **את**. כעין זה מה שכתוב במקרא הזה, ושוליו מלאים את ההיכל, את, הוא בדיוק, שבא לרבות קליפה ההיא. כלומר ששוליו ממלאים ומבטלים קליפה ההיא שכנגד המלכות הנקראת את. וכיון שאמר והזכיר הסוד של קליפה ההיא, כתב, שרפים עומדים ממעל לו, שפירושו ממעל לקליפה ההיא.

פסקה שצד

שמן למאור: זהו שמן גדלות העליון הבא מלמעלה, מאו"א, ב' שמן הם, והם שתי מדרגות, אחד הוא למעלה באו"א, שנקרא שמן המאור. ואחד למטה שנקרא שמן למאור, שמן המאור הוא עליון, שהשמן עומד בו בודאי, ואינו נפסק לעולם, ותמיד מלא שמן

הקודש, וכל הברכות וכל האורות וכל הנרות כולם מתברכים ומאירים משם. שמן למאור, הוא מלכות, שלפעמים מתמלאה ולפעמים לא.

פסקה שצה

תו, הא תנינן וכו': עוד יש לפרש, כי למדנו, כתוב, ויעש אלקים את שני המארת הגדולים וגו'. ואע"פ שכבר העמידוהו החברים וכן הוא. אבל שני המארת הגדולים האלו, הם שמן המאור, ושמן למאור, שהם עולם העליון, ז"א, ועולם התחתון, המלכות, שאחד זכר ואחד נקבה. וכל פעם שדכר ונוקבא באים יחד, נקראים שניהם בלשון זכר. ומשום שעולם העליון נקרא גדול, בשבילו, גם עולם התחתון המחובר ונכלל עמו, נקרא גדול. וע"כ כתוב, שני המארת הגדולים. (וביאור הדברים עי' לעיל בראשית א' מאות קי"א והלאה).

פסקה שצו

כיון דאתפרש דא וכו': כיון שנפרדו זה מזה, נזכרו כל אחד ואחד בפרט כראוי לו, זה נקרא גדול וזה נקרא קטן. ומשום זה אמרו הראשונים, שאדם יהיה זנב לאריות ולא ראש לשועלים, כי כשהמלכות עמדה בין האריות, שהן הספירות דאצילות, נקרא כולה בסוד האריות, כי זנב האריה הוא אריה בלי פירוד. ואם המלכות היא בתוך שועלים, שהן ספירות דבריאה, דהיינו אחר שנתמעטה וירדה לבריאה. אפילו היא הראש של השועל, כי היא נעשית כתר הבריאה, הראש של השועל הוא שועל בלי פירוד, ונקרא שועל.

פסקה שצז

ורזא דא האי וכו': וזה סוד מקרא הזה של שמן המאור, כי מתחילה, שהיו יושבים, ז"א ומלכות יחד, נקראו שני המארת הגדולים, אע"פ שהמלכות, היא זנב אל העליון ז"א. כיון שהמלכות נפרדה מן העליון, כביכול להיות ראש לשועלים, אז נקראת קטן. ועל סוד הזה, **שמן המאור**, הוא אינו פוסק לעולם ועומד במעלת העליון, לשלוט ביום, שהוא ז"א. **שמן למאור**, הארתו נפסקת, ונקראת קטן, ושולטת בלילה. דהיינו המלכות.

פסקה שצח

וחמש בוסמין אינון וכו': כתוב, בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים. היינו חמשה מיני בשמים הם לתוך השמן, וחמשה לתוך הקטורת. ואע"פ שהוא אחד, שמשמע לכאורה מהכתוב, מין בשמים אחד, לשמן המשחה ולקטורת הסמים. עכ"ז הם שני מיני בשמים מיוחדים, חמש מינים לשמן, שהם, בשמים ראש, מר דרור, קנמן בשם, קנה בשם, וקדה. וחמש מינים לקטרת, שהם, נטף, ושחלת והלבנה, סמים, ולבנה זכה, (כמ"ש בפ' תשא) וסמים הראשון כולל כולם ואינו מן המנין. והכל אחד. שמתיחדים ונעשים אחד. **אבני שוהם** וגו', כל אלו י"ג הם. דהיינו י"ב אבני מלואים עם אבני שוהם

הם י"ג. והם תקון המשכן. שהוא המלכות המתתקנת בסוד י"ג, שמקבלת מי"ב צירופי הויה דז"א עם הכולל שבהם.

פסקה שצט

ואהדרנא למלי קדמאי וכו': ונחזור לדברים הראשונים, זהב, הרי למדנו ששבעה מיני זהב הם. ואם תאמר, שזהב הוא דין דהיינו גבורה, וכסף הוא רחמים, שהוא חסד, ונתעלה הזהב למעלה ממנו. כלומר, שהדין נתמתק כל כך עד שהגבורה חשובה מחסד. אינו כן. וודאי שזהב חשוב יותר מכולם, אבל זהב בדרך סתם הוא, ולא שנתעלה יותר מחסד, מחמת מיתוק, והוא זהב העליון, דהיינו בינה מצד הגבורה שבה, שהוא השביעי מכל מיני הזהב, וזה הוא זהב המאיר ומתנוצץ לעינים. וששה מיני זהב התחתונים הם בז"א. ומשום זה הוא, כשיוצא לעולם, מי שמשיגו טומן אותו אצלו. ומשם יוצאים ונמשכים כל מיני הזהב.

פסקה ת

אימתי אקרי זהב וכו': מתי נקרא זהב, כל מי שנקרא זהב, הוא כשהוא באור המאיר ונתעלה ביקר הפחד, שהוא הדינים דקו שמאל שנמתקו ונעשו גורמים להמשכת החכמה, ונהפך הפחד להיות מנוחה ויקר, והוא בשמחה עליונה לשמח לתחתונים בהארתו. וכשהוא בדין, דהיינו בשליטת השמאל לבדו, היינו כשנשתנה מגוון זהב, לגוון תכלת או שחור או אדום, אז הוא בדין קשה. אבל זהב הוא בשמחה ונמצא בהתעלות הפחד לשמחה, כנ"ל, ובהתעוררות השמחה.

פסקה תא

וכסף לתתא רזא וכו': וכסף הוא למטה מזהב, שהוא סוד זרוע הימין דז"א, שהוא חסד, כי ראש העליון הוא זהב, שהוא בינה כנ"ל, שכתוב, אנת הוא רישא דדהבא, חדוהי ודרעוהי די כסף, הוא למטה. וכשנשלם הכסף אז נכלל בזהב. וז"ס, תפוחי זהב במשכיות כסף. נמצא כשהכסף חזר לזהב, דהיינו שהמשכיות כסף נעשו זהב, אז נשלם מקומו. וע"כ, כיון שהזהב היא בינה, הם ז' מיני זהב. כי הבינה כוללת ז' ספירות תחתונות.

פסקה תב

ונחשת נפקא מזהב וכו': ונחשת יוצאת מזהב, ונשתנה להיות גרוע ממנו להיותו זרוע שמאל דהיינו גבורה. ותכלת הוא ירך השמאל, דהיינו הוד. ותולעת שני, הוא ירך הימין, דהיינו נצח, ונכלל בשמאל. ושש, זה נהר הנמשך ויוצא, שהוא יסוד ונקרא שש, משום שלוקח וכולל בתוכו כל הששה קצוות. וכעין זה הוא למטה, במלכות, ורומז ג"כ על ספירות שלה. והרי העמדנוהו וכבר למדנו. וזה משונה משפירש לעיל.

פסקה תג

הא הכא שבע וכו': הרי כאן שבע של יובל, שהיא בינה הכוללת ששה קצוות דז"א. שהם, זהב, כסף נחשת, תכלת, ארגמן, תולעת שני. והם ז' דשמיטה, שהיא מלכות, שיש בה ג"כ אלו ז' מינים שכנגד בינה וששה קצוות חג"ת נה"י. כנ"ל. ואע"פ שהם ששה, חוץ מבינה, הם י"ג עם השביעי שהוא בינה, דהיינו חג"ת נה"י דז"א וחג"ת נה"י דמלכות הם י"ב והבינה עצמה, שהוא הראש עליהם, הרי י"ג. הראש העומד על כל הגוף למטה, במלכות, והראש העומד על כל אברי הגוף דז"א, הוא זהב, מה בין זה לזה, בין הראש שעל ז"א להראש של המלכות, הוא כי זהב העליון שעל ז"א הוא בסוד סתום, והוא שלו הוא זהב סגור, כי הוא סגור וסתום מכל. וע"כ נקרא סגור, שהוא סגור מן העין שאינה שולטת בו. אבל זהב התחתון שבמלכות, הוא בגלוי יותר. ושמו נקרא זהב ירקרק. חסר הסיום והוא בז"ח.

פסקה תד

לשעתא הוה דכתיב וכו': כאן חסר תחילת המאמר, והוא בזהר חדש סוף תרומה דף מ"ג ע"ג, שאומר שם, שאהרן זכה לכהונה ונבואה מה שלא זכה כהן אחר. ומקשה הרי זכריה כהן ונביא היה, שנאמר עליו, אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא. וזהו שתירץ כמ"ש כאן, **לשעתא הוה**, שהנבואה היתה לצורך שעה ולא לדורות. שכתוב, ורוח אלקים לבשה את זכריה וגו'. למה אתם עוברים את מצות ה' וגו', דהיינו לצורך שעה בלבד. ואם תאמר הרי ירמיהו, שכתוב, בו, בטרם אצרך בבטן ידעתיך, הרי שהיה כהן ונביא. וכן אחרים, ולאו דוקא אהרן. ומשיב, אלא כולם לא זכו לנבואה וכהונה כאהרן, כי אהרן זכה בנבואה עליונה על כל שאר הכהנים, וזכה בכהונה עליונה, על כולם, כי היה כהן גדול.

פסקה תה

משה זכה בנבואה וכו': משה זכה לנבואה ושמש בכהונה עליונה. דהיינו בז' ימי מלואים. וכן שמואל זכה בשניהם. שנאתר בו, ויקח טלה חלב אחד ויעלה עולה. מה משה היה קורא והקב"ה ענהו מיד, אף שמואל כתוב בו, הלא קציר חטים היום אקרא אל ה' ויתן קולות וגו'. אבל לא עלה למדרגה עליונה כמו משה. מה אהרן היה משמש לפני הקב"ה, אף שמואל היה משמש לפני הקב"ה, אבל לא עלה בשמוש העליון, להיות כהן גדול, כמו אהרן.

פסקה תו

ומלה הכי הוא וכו': והדבר כך הוא. שלשה הם, שהיו נביאים נאמנים ושמשו בכהונה: אחד משה, ואחד אהרן, ואחד שמואל. ואם תאמר שמואל לא המשיך בכהונה, אבל

אחר היה ששמש בכהונה, ומי הוא ירמיהו, שהיה כהן. אינו כן, שכתוב, מן הכהנים אשר בענתות, מן הכהנים היה, אבל לא שמש בכהונה. ושמואל בימי עלי שמש, שנאמר והנער שמואל משרת את ה' לפני עלי. ומשה שמש זמן אחד, דהיינו כל אלו ז' ימי מלואים.

פסקה תז

שמואל זכה לנער וכו': שמואל זכה למדרגת נער, שה"ס המוחין דאפי זוטרי מסוד הכרובים (כמ"ש בז"ח פרשת תרומה בסופה) שכתוב, והנער נער. ושמואל משרת וגו' נער חגור וגו'. ומשום שעומד במדרגה זו, ודאי הוא כמשה ואהרן, כי מי שלוקח מדרגת נער וזכה בו, זוכה באלו מדרגות העליונים שזכה בהם משה ואהרן. (עי' בזהר חדש הנ"ל)

פסקה תח

כרובים אינון זהב וכו': הכרובים הם זהב, כמו שהעמדנו, משום שיוצא מצד הזהב, (כנ"ל אות ת') שה"ס הפחד שנהפך ליקר ע"ש. ולא נתערב בהם כסף ולא גוון אחר. וזה הם זהב ירקרק. דהיינו הזהב שבראש המלכות שנקרא כן (כנ"ל אות ת"ג) במשכן מתערבים הגוונים זהב וכסף ללכת יחד, שכסף וזהב הם שם ימין והשמאל נכללים זה בזה, שיהיה סוד העליון באחד. עוד נתערב עמהם נחשת, שהוא ת"ת, שיהיה עמהם וללכת ביניהם בכל הצדדים דהיינו כל ג' קוין, ימין, שמאל, אמצע. שימצא השלמות בכולם כאחד, שכתוב, זהב וכסף ונחשת.

פסקה תט

ד"א זהב וכסף וכו': פירוש אחר על זהב וכסף. זהב חזר לכסף וכסף לזהב, שקו ימין שהוא כסף נכלל בקו שמאל שהוא זהב וכן זהב בכסף, והכל נכלל יחד ובמקום אחד. בג' גוונים חזרו, כשנצרך לשמחה ולא דין, הוא זהב, קו שמאל. וכשנצרך לרחמים, דהיינו חסד, הוא כסף, קו ימין. וכשנצרך תוקף הדין כדי להכניע השמאל שיתחבר בימין, (כנ"ל פרשת לך י"ג ד"ה ונתבאר) הוא נחשת, שהוא ת"ת קו אמצעי.

פסקה תי

וע"ד אסתכל משה וכו': ועל זה הסתכל משה במעשה נחש הנחשת. שכתוב, ויעש משה נחש נחשת, והיה יודע המקום של התוך הזהב דהיינו הכנעת קו שמאל לימין, ע"י דינים של נחשת ההוא, שהוא קו אמצעי (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) משום שהנחש הוא מלשון נחשת, והיה יודע מקומו. שהרי הקב"ה לא אמר לו אלא עשה לך שרף, והוא בא ועשה נחש נחשת, שכתוב, ויעש משה נחש נחשת. מהו הטעם.

פסקה תיא

אלא אתר הוה וכו': ומשיב, אלא המקום היה יודע, שהוא עיקר הדבר. כי מתחילה כתוב, וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים. וכתוב, נחש שרף, משום שהשורש שלהם היה נחש הקדמוני, ומשום שמשה היה יודע העיקר והשורש והיסוד ממקום ההוא, עשה נחש וסמך עליו. מהו הטעם. משום שישראל חטאו בלשונם, כמו הנחש, שכתוב, וידבר העם באלקים ובמשה, וע"כ וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים.

פסקה תיב

ומשה לא אזל וכו': ומשה לא הלך אלא אחר השורש, שהוא הנחש, ועשה נחש נחשת באפן זה שצריך לו, כי מקומו הוא נחשת. והקב"ה לא אמר לו ממה שיעשה, ומשה הסתכל ועשה אותו מנחשת כמו שצריך למקומו. מאין לנו, שכתוב, ויעש משה נחש נחשת וישימהו על הנס. מהו על הנס. הייני על רשימה ההוא שהוא למעלה. שה"ס הדינים של קו האמצעי ששם המקום שלהם כנ"ל (פ' לך י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש).

פסקה תיג

והא תנינן בכל וכו': והרי למדנו, בכל מקום הולך נחש הזה אחר אשת חיל, שהיא המלכות, ואשת זנונים, שהיא הקליפה, רוצה לתקן את עצמה כעין אשת חיל, ואינה יכולה, אשת חיל, הרשימה והאות שלה הוא אות ה' וכך ראוי לה. אשת זנונים, הרשימה והאות שלה היא צריכה להיות כעין זה דהיינו ה', אבל לא נתתקנה להיות כך, ואות שלה הוא ק'. כי האות שלה נתתקנה בתקון של אות ה', כמו הקוף אצל בני אדם, שהולך אחר בני אדם להדמות להם ואינו מתוקן לעשות זה. כעין זה עשה משה נחש ההוא על רשימה ההיא שראוי לו. ותמיד נתתקן להרע, ועליו חטא אדם ונגרש מגן עדן, שהיה שם מקום דירתו כעין מדור של מעלה.

פסקה תיד

כתיב ויאמר אלקים יהי וגו': כתוב, ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור. א"ר יוסי אור הזה נגנז, והוא מזומן לצדיקים לעולם הבא. כמו שהעמדנו, שכתוב, אור זרוע לצדיק. לצדיק ודאי, סתם, שיורה, הן לצדיק שלמעלה והן לצדיק התחתון. ואור ההוא לא שמש בעולם חוץ מביום הראשון, ואח"כ נגנז ולא שמש יותר.

פסקה תטו

ר' יהודה אומר וכו': רי"א אם היה נגנז מכל וכל, לא היה עומד העולם אפילו רגע אחד, אלא נגנז ונזרע כזרע הזה שזורעים אותו ועושה תולדות וזרעים ופירות, וממנו נתקיים העולם. ואין לך יום, שאינו יוצא ממנו בעולם, ומקיים הכל, כי בו מזין הקב"ה את העולם.

ובכל מקום שעוסקים בתורה בלילה יוצא חוט אחד מאור ההוא הגנוז, ונמשך על אלו שעוסקים בתורה. ז"ש, יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. וכבר העמדנו.

פסקה תטז

וימא דאתקם משכנא וכו': ביום שהוקם המשכן למטה, מה כתוב, ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן. מהו הענן. ומשיב, חוט אחד היה יוצא מצד אור הראשון בשמחת כל ונכנס למשכן שלמטה ומיום ההוא והלאה לא נתגלה עוד, אבל שמוש הוא משמש בעולם, והוא מחדש בכל יום מעשה בראשית.

פסקה תיז

ר' יוסי הוה וכו': ר"י היה עוסק בתורה, והיה עמו ר' יצחק ור' חזקיה. אמר ר' חזקיה, הרי אנו רואים, שמעשה המשכן הוא כעין מעשה שמים וארץ. וכבר העירו החברים מעט בסודות שלהם, עד שאדם אינו יכול לאכול אותו בפיו, ולהושיט ידו לתוך פיו ולבלוע. כלומר שגילו שיעור מועט כזה עד שאי אפשר לטעום בו שיתישב על הלב.

פסקה תיח

א"ר יוסי מלין וכו': אר"י, דברים אלו נעלה אותם אל המאור הקדוש, שהוא מתקן תבשילים מתוקים, כמו שמתקן אותם עתיקא קדישא הסתום מכל הסתומים. והוא מתקן תבשילים שאין בהם מקום שיבא אחר להוסיף בהם מלח. ועוד, שאדם יכול לאכול ולשתות ולהשלים בטנו מכל מעדני עולם ולהותיר. כלומר, בעת ששומע אותם מבין אותם בבהירות די ספוקו, ועכ"ז הותיר מהם, ולא שאב כל מה שבהם, שהרי בכל עת שחוזר עליהם מוציא בהם חדשות מה שלא הרגיש מקודם לכן. ובו מתקיים, ויתן לפניהם ויאכלו ויותירו כדבר ה'.

פסקה תיט

פתח ואמר וה' וכו': פתח ואמר, והוי"ה נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו ויהי שלום בין חירם ובין שלמה ויכרתו ברית שניהם. מקרא זה הנה למדנו בכמה מקומות. אבל **והוי"ה**, יורה, הסכמה שלמעלה, ז"א, ושלמטה, המלכות, יחד. כי והוי"ה יורה הוא ז"א, ובית דינו, מלכות. **נתן חכמה**, כמי שנותן מנחה ומתנה לאוהבו. **כאשר דבר לו**, היינו שלמות החכמה בעושר ובשלום ובממשלה, ז"ש, כאשר דבר לו.

פסקה תכ

ויהי שלום בין חירם ובין שלמה: מהו הטעם. משום שהיו מבינים זה את זה בסתימת הדברים שהיו מדברים, ואנשים אחרים לא היו יודעים להסתכל בהם ולדעת בהם משהו. ובשבילם חזר חירם להודות ולהסכים לשלמה בכל דבריו.

פסקה תכא
שלמה מליא אסתכל וכו': שלמה המלך הסתכל והיה רואה שאפילו בדור ההוא, שהיה יותר שלם מכל דורות אחרים, לא היה רצונו של מלך העליון, שיתגלה חכמה כל כך על ידו, ושיתגלה התורה שהיתה סתומה מתחילה. ובא ופתח לה פתחים. ואע"פ שפתח, הם סתומים, חוץ מאלו החכמים שזכו ומגמגמים בהם ואינם יודעים לפתוח בהם פה. ודור זה שר' שמעון שורה בתוכו, רצונו של הקב"ה בשביל ר' שמעון, שיתגלו דברים סתומים על ידו.

פסקה תכב
אבל תווהנא על וכו': אבל תמה אני על חכמי הדור, איך עוזבים אפילו רגע אחד מלעמוד לפני ר' שמעון ללמוד תורה, בעוד שר' שמעון נמצא בעולם. אבל בדור הזה לא תשכח החכמה מן העולם, אוי לדור כשהוא יסתלק, והחכמים יתמעטו, והחכמה תשכח מן העולם.

פסקה תכג
אמר ר' יצחק וכו': אר"י ודאי כן הוא, כי יום אחד הייתי הולך עמו בדרך, ופתח פיו בתורה, וראיתי עמוד ענן נצב מלמעלה למטה, וזוהר אחד היה מזהיר בתוך העמוד. יראתי יראה גדולה, אמרתי, אשרי הוא האיש, שכך נזדמן לו בעולם הזה.

פסקה תכד
מה כתיב ביה וכו': מה כתוב בו במשה, וראה כל העם את עמוד הענן עומד פתח האהל וקם כל העם והשתחוו איש פתח אהלו. יפה הוא למשה שהוא נביא נאמן עליון על כל נביאי העולם. ודור ההוא שקבלו התורה על הר סיני וראו כמה נסים וכמה גבורות במצרים ועל הים, לכן יצדק אצלם לראות את עמוד הענן וכו'. אבל כאן בדור הזה, זכות עליון של ר' שמעון עשה זה, שיתראה נסים על ידו.

פסקה תכה
ותכלת, אמר ר' יצחק וכו': ותכלת, אמר ר' יצחק, תכלת הוא מאותו הדג שבים גינוסר, שהוא ים כנרת, שהוא בחלק זבולון, ונצרך גוון הזה למעשה המשכן להראות גוון הזה. כמ"ש לפנינו.

פסקה תכו
פתח ואמר ויאמר וכו': פתח ואמר, ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים. רקיע הזה נברא ביום השני, שהוא קו שמאל, כי מעשה זו של הרקיע, הוא מצד שמאל. וביום השני שהוא צד שמאל נברא בו הגיהנם, שהוא יוצא מתוך התוך

של אש השמאל. ובו נצטבע בים צבע התכלת, שהוא כסא דין. דהיינו המלכות כשהיא בבחינת דין.

פסקה תכז

ונטיל האי יומא וכו': ולקח יום הזה שהוא שמאל, מים שהם מצד ימין, כי מים הם חסדים, ואלו המים שהם מצד ימין לא נגלו אלא ביום שני, שהוא שמאל. ביום שלו, של הימין, שהוא יום א', לא נגלה מים, אלא שנחלף, שנגלה בו אור מצד אש השייך לשמאל כמ"ש לפנינו, והוא משום שנכלל זה בזה ונתבשם זה בזה. ומפרש, האור של יום הראשון אור הראשון מכל שש האורות של ששת ימי בראשית היה. ואור הזה, בצד האש היה, שכתוב, והיה אור ישראל לאש. ואור ההוא מצד עצמו הוא ימין, ונכלל באש שהוא שמאל.

פסקה תכח

ויומא קדמאה מאינון וכו': ויום הראשון מאלו ששת הימים, הוא מים, שהם חסדים, ולא שמש מעשה המים אלא מעשה האור, שהוא מצד אש, שהוא יום שני. והוא להראות שהקב"ה לא ברא העולם אלא על שלום, כלומר, בהתכללות קו ימין וקו שמאל זה בזה ע"י קו האמצעי, העושה שלום ביניהם, ובדרך שלום היה הכל. וע"כ יום הראשון, כל מה שעשה מצד חברו יום שני עשה. יום השני בצד יום הראשון עשה אומן ההוא ושמש בה. כי כל אחד שמש במעשה חברו, להראות שנכללו זה בזה. יום השלישי, שהוא קו האמצעי היה מצד שניהם, שכולל ב' הקוים, ובו הוא ארגמן, שצבעו מעורב מלבן ואדום, שהם ימין ושמאל. וע"כ כתוב, כי טוב כי טוב שתי פעמים ביום השלישי, שהוא כנגד ב' הקוים הכלולים בו.

פירוש. כי שלשת ימי בראשית אלו הם בחינות שלשת הקוים, כמבואר. ושלשת הקוים נמשכים מג' נקודות, חולם שורק חירק, שענינם נתבאר לעיל (בראשית א' דף ט"ו ד"ה ההיא עש"ה) וסוד החולם, שה"ס יום הראשון של מעשה בראשית, נתבאר שם שנעשה על ידי עלית המלכות לבינה, שהורידה בינה ותו"מ שלה למדרגה שמתחתיה, ולא נשאר בה אלא האור של כתר וחכמה בלבד ע"ש. ועלית מסך המלכות לבינה, הוליד בה אש, שה"ס הדינים, נמצא שאור המשמש בנקודת החולם שהוא יום א', הוא משמש מצד האש, שהוא שייך לקו שמאל, כלומר לבחינת דינים ולא לקו ימין שהוא חסד. וז"ש, **וההוא אור דישראל מסטרא דימינא הוה**, שהאור עצמו הוא בחינת ימין, **ואתכליל באשא**, דהיינו במלכות שעלתה שם שה"ס דינים ואש. ונמצא שיום א' שמש במעשה דיום ב', שהוא האש. ויום ב' שמש במעשה יום א' שהוא המים שהם החסדים. והוא

מטעם שהכתוב מדבר, אחר שג' הימים נכללו זה בזה וע"כ שמש כל אחד במעשה חבירו.

פסקה תכט

תכלת דא יומא וכו': תכלת, שהוא מלכות מצד הדין, הוא בחינת יום השני והוא צבוע מב' צבעים, אדום ושחור. ותכלת, האדום שלה, לקחה מיום השני ממש, שהאדום הוא כצבע האש, וזה הוא אלקים שה"ס בינה, וה"ס גבורה דז"א, דהיינו בגדלות דנקודת השורק, כנ"ל (בהסה"ז דף י"ז ד"ה קיימא) שאתוון **אלה** שנפלו חוזרות ומתחברות עם אתוון **מי**, ונצטרף השם **אלקים** ע"ש. ואז יורש צבע הזהב שהכל צבע אחד, כי צבע הזהב דומה לאש, אלא האש הוא בקטנות והזהב בגדלות. ותכלת יוצא מגוון הזה האדום, וכשיורד למטה, מתרחק צבע האדום, ונכנס למקום ההוא שהוא ים, דהיינו המלכות, ומצטבע שם צבע תכלת, דהיינה שנתערב בצבע השחור ונעשה תכלת. האדום ההוא נכנס תוך הים ונחלש הצבע שלו וחזר לצבע תכלת, וזה הוא **אלקים**, שהוא במלכות, אבל הדין שלו אינו חזק כהראשון, דהיינו השם אלקים שבשמאל דז"א.

פירוש. כי הגדלות דשמאל ה"ס התחברות **מ"י אל"ה** לשם אלקים, שזה נעשה תחילה בקו שמאל דז"א, ואז שולטים הדינים דנקודת השורק, שהם דינים קשים. אבל למטה במלכות, כשמתחברים **מ"י אלה** בקו השמאל, אין הדין קשה כל כך, כמו באלקים דקו שמאל דז"א. והוא מטעם, כי בחינת המלכות מאירה רק ממטה למעלה, ואז אין הדין קשה, משא"כ קו שמאל דז"א מטרם שנכלל בימין היה מאיר מלמעלה למטה וע"כ היה הדין קשה.

פסקה תל

אוכם גוון דא וכו': שחור, גוון זה יוצא מהיתוך האדום, כשהוא מתהתך ונחלש למטה בהתוך הזוהמא, דהיינו זוהמת הנחש, ויורד למטה, ויוצא תחילה מזוהמא ההיא צבע אדום מזוהמא קשה, דהיינו הדינין ממלכות הממותקת בבינה, שנכפלו דיניה מכח התחברותה בזוהמא הקשה דחויא, שהוא הדינים שממלכות דמדת הדין הבלתי ממותקת. ומתוך הזוהמא הקשה חזר לצבע שחור. שהוא מדה"ד הבלתי ממותק. ונמצא שהכל נמשך מאדום הראשון שבקו שמאל. כי לקה שנכפלו דינין בזוהמת הנחש, שמשם יוצא צבע השחור. וכל זה נברא ביום השני. וזה, הזוהמא, נקרא אלהים אחרים.

פסקה תלא

האי אוכם איהו וכו': שחור הזה הוא חושך ביותר, שלא נראה הצבע שלו מתוך החושך. המאור הקדוש, שהוא ר' שמעון, אמר כך. צבע שחור וחושך הזה באיזה מקום נצטבע.

ואומר, אלא כשאדום הזה נתהתך בתוך התכלת, ונתערבו הצבעים של אדום ותכלת, נתהתך התוך של זוהמא, שהוא ממדת הדין כנ"ל, לתוך התהומות, שה"ס המלכות דמלכות, ונעשו משם רפש וטיט. כמש"א ויגרשו מימיו רפש וטיט. ומתוך טיט הזה של התהום, יצא חושך הזה שהוא שחור, ולא שהוא שחור אלא שהוא חושך ביותר. ז"ש, וחשך על פני תהום. למה נקרא חושך משום שהצבע שלו הוא חושך, והחשיך פני הבריות, שה"ס זוהמת הנחש שגרם מות לבריות. וזה הוא התכלת שהוא אדום ושחור. ומשום זה לא כתוב ביום השני, כי טוב. וזהו משונה ממה שפירש בב"ב דף קנ"ב ד"ה ביאור.

פסקה תלב

ואי תימא והא וכו': ואם תאמר, והרי כתוב, והנה טוב מאד, שזהו מלאך המות, וכאן אתה אומר שלא נאמר בשבילו כי טוב. ומשיב, אלא סוד הסודות כאן. כי ודאי מלאך המות הוא טוב מאד. מה הטעם. הוא, משום שכל בני העולם יודעים שימותו וישובו לעפר, וע"כ רבים הם החוזרים בתשובה לאדונם בשביל יראה הזו, ויראים לחטא מפניו. רבים היראים מפני המלך משום שרצועה תלויה לפניהם. כמה טובה הרצועה לבני אדם, שעושה אותם טובים ואמיתים ומתקנים דרכיהם כראוי. וע"כ, והנה טוב מאד. מאד ודאי.

פסקה תלג

רזא דרזין דאוליפנא וכו': סוד הסודות שלמדתי מן המאור הקדוש. **והנה טוב**, זהו מלאך החיים. **מאד**, זהו מלאך המות, שהוא יותר חשוב. למה מלאך המות טוב מאד. ומשיב, אלא כשברא הקב"ה את העולם הכל היה מתוקן עד שלא בא אדם, שהוא המלך של עולם הזה. כיון שנברא האדם עשה אותן מתוקן בדרך האמת. ז"ש, אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים. עשה אותו ישר, ואח"כ חטא, ונגרש מגן עדן.

פסקה תלד

גן עדן איהו וכו': הגן העדן נטוע בארץ, באלו הנטיעות שנטע הקב"ה. כמש"א ויטע הויה אלקים גן בעדן מקדם. הוא נטע אותו בשם השלם, דהיינו הויה אלקים כעין ג"ע העליון למעלה. וכל צורות עליונות כולן, מרוקמות ומצוירות בגן עדן הזה שלמטה. ושם הם הכרובים. ואינם נחקקים בחקיקת בני אדם מזהב או מדבר אחר, אלא כולם אורות שלמעלה חקוקות ומצוירות בציור מרוקם מעשה חושב של שם שלם של הקב"ה. וכולם נחקקים שם. וכל הצורות והציורים של עולם הזה דהיינו הרוחות **של בני אדם**, כולם מצוירות שם, ומפותחים, ונחקקים שם כולם כעין שהיו בעולם הזה.

פסקה תלה

ואתר דא איהו וכו': ומקום הזה הוא מדור לרוחות הקדושים, בין אלו שכבר באו לעולם הזה ובין אלו שעוד לא באו לעולם הזה, ואלו העתידים לבא לעולם הזה. כולם הם רוחות המתלבשים בלבושים וגופים ופרצופין כעין עולם הזה, ומסתכלים שם בזיו יקר של רבונם, עד שבאים לעולם הזה.

פסקה תלו

בשעתא דנפקי מתמן וכו': בשעה שיוצאים משם לבא לעולם הזה, מתפשטים הרוחות מגוף ההוא והלבוש של גן עדן, ומתלבשים בגוף ולבוש של עולם הזה, ועושים דירתם בעולם הזה, בלבוש וגוף הזה שהוא מטפה סרוחה.

פסקה תלז

וכד מטא זמניה וכו': וכשהגיע זמנו ללכת ולצאת מעולם הזה, אינו יוצא עד שמלאך המות מפשיט את הלבוש וגוף הזה. כיון שנפשט הגוף מעל הרוח על ידי מלאך המות, הולך הרוח ומתלבש בגוף האחר שבגן העדן, שנתפשט ממנו בשעה שבא לעולם הזה. ואין שמחה לרוח זולת בגוף ההוא אשר שם, והוא שמח שנתפשט מן הגוף של עולם הזה, ונתלבש בלבוש אחר השלם מגן עדן, שהוא כעין עולם הזה. ובו יושב והולך ומסתכל לדעת בסודות עליונים, מה שלא יכול לדעת ולהסתכל בהיותו בעולם הזה בגוף הזה.

פסקה תלח

וכד אתלבשת נשמתא וכו': וכשהנשמה מתלבשת בלבוש ההוא של עולם ההוא, כמה עדונים כמה חמודות יש לו שם. מי גרם לגוף הזה, שבגן העדן, שיתלבש בו הרוח, הוי אומר, מי שהפשיט לו הלבושים האלו של עולם הזה, שהוא מלאך המות. הרי שהמלאך המות הוא טוב מאד, והקב"ה עושה חסד עם הבריות שאינו מפשיט האדם מלבושים שבעוה"ז, עד שמתקן לו לבושים אחרים יקרים וטובים מאלו, בגן העדן.

פסקה תלט

בר לאינון חייבי וכו': חוץ מאלו רשעי עולם, שאינם חוזרים בתשובה שלמה לאדונם, שערומים באו לעולם הזה וערומים ישובו שמה. והנשמה הולכת בבושה מנשמות אחרות, כי אין לה לבוש כלל, ונדונית בגיהנם שבארץ מן האש שלמעלה. ויש מהם שמצפצפים בגיהנם ומיד עולים, ואלו הם רשעי עולם, שחשבו בתשובה בלבם, ומתו ולא יכלו לעשות תשובה. אלו נדונו שם בגיהנם, ומצפצפים ועולים לאחר כך.

פסקה תמ

חמי כמה רחמנותא וכו': ראה כמה רחמיו של הקב"ה על בריותיו, שאפילו הוא רשע ביותר, והרהר בתשובה, ולא יכול לעשות תשובה ומת, זה מקבל עונש בודאי על שהלך מעולם בלי תשובה, לאחר כך, רצון ההוא ששם בלבו לעשות תשובה אינו נעדר מלפני מלך העליון, והקב"ה מתקן מקום לרשע ההוא במדור של שאול, ושם מצפצף בתשובה. כי רצון ההוא יורד מלפני הקב"ה, ומשבר כל כחות השומרים על שערי מדורי גיהנם, ומגיע לאותו מקום שהרשע ההוא שם, ודופק בו, ומעורר בו אותו הרצון לתשובה כמו שהיה לו מקודם בחייו, ואז מצפצף נשמה ההיא לעלות מתוך מדור השאול.

פסקה תמא

ולית רעותא טבא וכו': ואין רצון טוב שיאבד מלפני המלך הקדוש. ומשום זה אשרי הוא מי שמהרהר הרהורים טובים לאדונו, ואע"ג שאינו יכול לעשותם הקב"ה חושב לו רצונו כאלו עשה. זהו לטוב. אבל הרצון לרע, אין הקב"ה חושב למעשה, חוץ מהרהורי עבודה זרה. וכבר העמידו החברים.

פסקה תמב

אינון דלא הרהרו וכו': אלו שלא הרהרו בתשובה, יורדים לשאול, ואינם עולים משם לדורי דורות. עליהם כתוב, כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה. על הקודמים כתוב, ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל.

פסקה תמג

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, דין עונשי הגיהנם, הרי למדנו שהוא לדון שם את הרשעים. ושואל, למה הם נדונים בדינו של גיהנם. ומשיב, אלא הגיהנם הוא אש דולק ימים ולילות כעין הרשעים המתחממים באש יצר הרע לעבור על דברי תורה, בכל חימום וחימום שהם מתחממים ביצר הרע, כך שורף בהם האש של הגיהנם.

פסקה תמד

זמנא חדא לא וכו': פעם אחת לא נמצא היצר הרע בעולם, שהכניסו אותו תוך טבעת של ברזל (עי' יומא דף ס"ט ע"ב) בנקב של תהום הגדול. וכל עת ההוא כבה האש של הגיהנם ולא שרף כלל. חזר היצר הרע למקומו, ורשעי עולם התחילו להתחמם בו, התחיל בוער גם האש של הגיהנם. כי הגיהנם אינו שורף אלא בתוקף ההום של יצר הרע של הרשעים, ובחום ההוא, האש של הגיהנם שורף ימים ולילות ואינו שוקט.

פסקה תמה
שבעה פתחין אינון וכו': ז' פתחים הם בגיהנם. וז' מדורים יש שם. ז' מיני רשעים הם, רע, בליעל, חוטא, רשע, משחית, לץ, יהיר. וכולם יש כנגדם מדורים בגיהנם, כל אחד ואחד כראוי לו, וכפי אותה מדרגה שחטא בה הרשע, כך נותנים לו מדור בגיהנם.

פסקה תמו
ובכל מדורא ומדורא וכו': ובכל מדור ומדור, יש מלאך ממונה על מקום ההוא, תחת ידו של דומה. וכמה אלף ורבוא מלאכים עמו הדנים את הרשעים, לכל אחד ואחד כפי שראוי לו באותו מדור שהוא שם.

פסקה תמז
אשא דגיהנם לתתא וכו': האש של גיהנם שלמטה, באה מאש של הגיהנם של מעלה, דהיינה מנהר די נור, ובאה לגיהנם של מטה ושורף, באותו התעוררות החום של הרשעים, שמחממים עצמם ביצר הרע. וכל אלו המדורים שורפים שמה.

פסקה תמח
אתר אית בגיהנם וכו': מקום יש בגיהנם אשר המדרגות שמה נקראות צואה רותחת. ושם הוא הזוהמא של הנשמות המטנפות מכל זוהמא של עולם הזה, ומתלבנות ועולות, ונשאר הזוהמא שם, ואלו מדרגות רעות שנקראות צואה רותחת ממונות על זוהמא ההוא. ואש של גיהנם שולטת בזוהמא ההוא הנשאר.

פסקה תמט
ואית חייבין אינון וכו': ויש רשעים שמטנפים בעונותיהם תמיד ואינם מתלבנים מהם, ומתו בלא תשובה, וחטאו והחטיאו אחרים, והיו קשי עורף תמיד, ולא נשברו לפני אדונם בעולם הזה. אלו נדונים שם בזוהמא ההוא ובצואה ההיא הרותחת ואינם יוצאים משם לעולם. אלו שמשחיתים דרכם על הארץ, ואינם חסים על כבוד אדונם בעולם הזה, כל אלו נדונים שם לדורי דורות ואינם יוצאים משם.

פסקה תנ
בשבתי ובירחי ובזמני וכו': בשבתות וראשי חדשים ובזמנים ובחגים, נשקט האש באותו המקום ואינם נדונים. אבל אינם יוצאים משם כשאר הרשעים שיש להם מנוחה. כל אלו המחללים שבתות וזמנים, ואינם חסים על כבוד אדונם כלל, שישמרו אותם, אלא מחללים בפרהסיא בגלוי, כמו שהם אינם שומרים שבתות וזמנים בעולם הזה, כן אין שומרים אותם בעולם ההוא ואין להם מנוחה.

פסקה תנא

אמר ר' יוסי וכו': אר"י לא תאמר כן. אלא שומרים שבתות וזמנים שם בגיהנם, באונס. נגד רצונם. אמר ר' יהודה אלו הם עכו"ם, שלא נצטוו, ואינם שומרים שבת בעולם הזה, שומרים אותו שם באונס. אבל רשעים המחללים שבתות אין להם מנוחה שם.

פסקה תנב

בכל בעלי שבתא וכו': בכל כניסת השבת כשהיום מתקדש, הולכים כרוזים בכל אלו המדורים של הגיהנם: הסתלקו הדינים של הרשעים, כי המלך הקדש בא והיום נתקדש, והוא מגין על הכל. ומיד הדינים מסתלקים ויש מנוחה לרשעים. אבל מאלו שאינם שומרים שבת לעולם אין אש של הגיהנם מסתלק מהם. וכל הרשעים שבגיהנם שואלים עליהם, למה נשתנו אלו מכל הרשעים שבכאן, שאין להם מנוחה. ובעלי הדין משיבים להם, אלו הם הרשעים שכפרו בהקב"ה, ועברו על התורה כולה, משום שלא שמרו שבת שם, בעוה"ז, ומי שאינו שומר שבת הוא כאלו עובר על התורה כולה, משום זה אין להם מנוחה לעולם.

פסקה תנג

ואינון חייבין כלהון וכו': ואלו הרשעים, כולם יוצאים ממקומם, וניתנה להם רשות ללכת לראות אותם. ומלאך אחד ששמו סנטריאל, הולך ומוציא גוף ההוא שלהם, ומביאו לגיהנם לעיני הרשעים, ורואים אותו שמעלה תולעים, והנשמה שלהם שאין לה מנוחה באש של הגיהנם.

פסקה תנד

וכל אינון חייביא וכו': וכל אלו הרשעים אשר שם מסבבים הגוף ההוא, ומכריזים עליו, זה הוא פלוני הרשע, שלא חס על כבוד אדונו, כפר בהקב"ה, וכפר בכל התורה כולה. אוי לו, טוב לו שלא היה נברא, ולא יבא לדין הזה ולבזיון הזה. ז"ש, ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר. **כי תולעתם לא תמות**, היינו מן הגוף. **ואשם לא תכבה**, היינו מן הנשמה. **והיו דראון לכל בשר**, הינו והיו **די ראון**, שפירושו שכל הרשעים שבגיהנם אשר שם יאמרו, **די ראיה זו**. כי לא יוכלו לסבול.

פסקה תנה

ר' יוסי אמר וכו': רי"א, ודאי כך הוא, כי שבת הוא כנגד כל התורה כולה, והתורה היא אש, ומשום שעברו על אש של התורה, הרי אש של הגיהנם שורף בהם, שאינה נשקטת מעליהם לעולם.

פסקה תנו
אמר ר' יהודה וכו': אר"י, אחר כך כשהשבת יוצא, בא מלאך ההוא, סנטריאל, ומחזיר את גוף ההוא לקברו, ונדונים שניהם, זה בבחינתו וזה בבחינתו. וכל זה הוא בעוד שהגוף נמצא בקיומו, כי כיון שהגוף כבר נרקב, אין לגוף כל אלו הדינים. והקב"ה לא יעיר כל חמתו כתוב בו.

פסקה תנז
כל חייבין דעלמא וכו': כל הרשעים שבעולם, בעוד שהגוף שלם בכל אבריו תוך הקבר, נדונים הגוף והרוח, כל אחד בדין הראוי לו. כיון שהגוף נתעכל, נשקט דינו של הרוח. מי שצריך לצאת מגיהנם, יוצא. ומי שצריך שיהיה לו מנוחה, יש לו מנוחה. ומי שצריך להיות אש ועפר תחת רגלי הצדיקים, הוא נעשה כן. כל אחד ואחד כראוי לו. נעשה לו אחר שנפטר מדינו של גיהנם.

פסקה תנח
ועל דא כמה וכו': ועל כן, כמה טוב להם, בין לצדיקים ובין לרשעים, שיהיה הגוף שלהם דבוק בארץ כדי שירקב בעפר בזמן קצר, ולא להיות בקיומו זמן מרובה, וידונו הגוף והנפש והרוח זמן ארוך, תמיד. כי אין לך כל צדיק וצדיק בעולם, שאין לו דין הקבר, משום שמלאך ההוא הממונה על הקברים, עומד על הגוף ודן אותו בכל יום ויום. אם לצדיקים כך, לרשעים על אחת כמה וכמה.

פסקה תנט
ובזמנא דגופא אתעכל וכו': ובזמן שהגוף נתעכל ונרקב בעפר, הרי הדין נשקט מכולם, דהינו גם מרוח ונפש. חוץ מאלו חסידים עמודי העולם, שאין להם דין הקבר ומותר להם להקבר בארון, שהם ראוים להעלות נשמתם מיד למקום העליון הראוי להם. ומועטים הם בעולם.

פסקה תס
כל אינון מתין וכו': כל המתים שבעולם כולם מתים על ידי מלאך המחבל, חוץ מאלו שמתים בארץ הקודש שאינם מתים על ידו, אלא ע"י מלאך של רחמים השולט בארץ.

פסקה תסא
אמר ר' יצחק וכו': אר"י, אם כן, מהו השבח למשה ולאהרן ומרים, שכתוב בהם שמתו, על פי ה'. ללמד שאלו לא מתו ע"י מלאך המחבל הזה, ואתה אומר שכל העולם המתים בארץ ישראל אינם מתים על ידו של זה.

פסקה תסב

אמר ליה הכי וכו': א"ל, כל הוא ודאי, שהשבח של משה ואהרן ומרים היה יותר מכל בני העולם. כי הם מתו בחוץ מארץ הקדושה, וכולם מתו ע"י מחבל ההוא, חוץ ממשה אהרן ומרים, שלא מתו אלא ע"י הקב"ה. אבל אלו שמתים בארץ הקדושה, אינם מתים ע"י מחבל ההוא, כי ארץ הקדושה אינה עומדת ברשות אחרת, אלא ברשות הקב"ה בלבדו.

פסקה תסג

וע"ד כתיב יחיו וכו': וע"כ כתוב, יחיו מתיך נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר, וגו'. **יחיו מתיך**, היינו אלו שמתים בארץ הקדושה, שהם מתים שלו, של הקב"ה, ולא מאחר, שאין שולט שם סטרא אחרא כלל, וע"כ כתוב, **מתיך**. שפירושו של הקב"ה. **נבלתי יקומון**, היינו אלו שמתו בארץ אחרת נכריה, על ידי מחבל ההוא.

פסקה תסד

וע"ד אקרון נבלה וכו': וע"כ נקראים נבלה שנאמר עליהם **נבלתי** יקומון, כי מה נבלה מטמאה במשא, אף אלו שמתים בחוץ לארץ הקדושה מטמאים במשא. וע"כ הם נבלה. כל שחיטה שנפסלה נקראת נבלה, משום שהשחיטה היא מסטרא אחרא, כי מיד שנפסלה שורה עליה סטרא אחרא, ומשום שהוא שלו ושורה עליה נקראת נבלה. וז"ס נבל הוא ונבל שמו, דהיינו שנבלה עמו. כלומר שהס"א שורה עליו.

פסקה תסה

וע"ד בכל אתר וכו': וע"כ בכל מקום שהס"א שורה, נקרא המקום נבלה. כי מנוול זה אינה שורה אלא על מקום פסול, וע"כ שחיטה שנפסלה הוא שלו, ונקראת על שמו. ומשום זה המתים שהם מחוץ לארץ הקדושה תחת רשות אחרת, והסטרא אחרא שורה עליהם נקראים נבלה.

פסקה תסו

הקיצו ורננו שוכני עפר: שוכני פירושו דיירים ישנים, ולא מתים, ומי הם. אלו הם ישני חברון שהם לא מתים אלא ישנים. וע"כ כתוב בהם גויעה, כמי שגווע ויש בו כח להינער. אף כן אלו ד' זוגי חברון ישנים הם ולא מתים, וכולם עומדים בקיומם בגופים שלהם, ויודעים סתרים נעלמים יותר משאר בני אדם. הגופים שלהם גנוזים בפתח גן עדן. כי פתח ג"ע הוא במערת המכפלה. (כנ"ל לך אות צ"ה) ואלו הם שוכני עפר. ועל זה, כל אלו שמשמתם יצאה בארץ הקדושה אינה יוצאת על ידי מחבל ההוא, שאינו שולט שם, אלא על ידי מלאך של רחמים, שארץ הקדושה עומדת בחלקו.

פסקה תסז
אתר אית בישובא וכו': מקום יש בישוב שאינו שולט בו מחבל ההוא, ולא ניתנה לו רשות להכנס שם, וכל אלו הדרים שמה לא מתים עד שיוצאים מחוץ לעיר. ואין לך אדם מכל הדרים שם שלא ימות, וכולם מתים כשאר בני אדם, אלא לא בעיר. מה הטעם משום שאינם יכולים לשבת תמיד בעיר, אלא אלו יוצאים ואלו נכנסים, וע"כ כולם מתים.

פסקה תסח
מ"ט לא שלטא וכו': מהו הטעם שמלאך המחבל אינו שולט שם. אם תאמר, שאינו עומד ברשותו, הרי ארץ הקדושה, שאינה עומדת ברשות אחרת, ומתים, במקום הזה מהו הטעם שאינם מתים. ואם תאמר, בשביל קדושת המקום, הרי אין לך מקום שבקדושה בכל הישוב, כמו ארץ ישראל, ואם תאמר, משום זכותו של אדם הזה שבנה העיר, הלא כמה בני אדם היו שזכותם יותר משלו. אמר ר' יצחק, אני לא שמעתי ואיני יכול לומר.

פסקה תסט
אתו שאילו ליה וכו': באו ושאלו את ר' שמעון. אמר להם, ודאי, מקום ההוא אין מלאך המות שולט עליו, והקב"ה אינו רוצה שימות אדם במקום ההוא לעולם. ואם תאמר שמקודם לכן עד שלא נבנה מתו במקום ההוא בני אדם. אינו כן. אלא מיום שנברא האדם נתתקן מקום ההוא לקיום. וסוד הסודות כאן לאלו המסתכלים בסוד החכמה.

פסקה תע
כד ברא קודשא בריך הוא וכו': כשברא הקב"ה את העולם ברא אותו בסוד האותיות. ונתגלגלו האותיות וברא העולם בחקיקות של השם הקדוש, ונתגלגלו האותיות וסבבו העולם בחקיקות, וכשנגלה ונתפשט העולם ונברא, והיו האותיות מסבבות לברוא, אמר הקב"ה שיסתיים העולם ביוד, נשארה אות **ט**' במקום ההוא תלויה באויר. **ט**', היא אות המאירה חיים, משום זה מי שראה **ט**' בחלומו סימן טוב הוא לו, וחיים נתקנו לו. וע"כ משום שה **ט**' תלויה על מקום ההוא, אין המות שולט בו.
ביאור הדברים. נודע שהכל נאצל ונברא בסוד ג' קוין ומלכות המקבלתם, שה"ס ד' אותיות הוי"ה, שג' קוין ה"ס יה"ו ומלכות ה"ס ה"ת. וזה סדרם. שמתחילה יוצא קו ימין, מסוד נקודת החולם, שאתוון אל"ה נופלות לחוץ מן המדרגה, והיא חסרה משום זה ג"ר. ואח"כ נמשך קו שמאל מנקודת השורק, דהיינו שחוזרים אתוון אל"ה למדרגה וחוזרים עמהם הג"ר דאורות, אלא שהם בחינת אחורים. שפירושן חכמה בלי חסדים. ומשום זה נמשכים דינים ממנה. ואז בא קו אמצעי וממעט קו השמאל בסוד המסך הנמשך מנקודת החירק, ובכח זה מתיחד השמאל עם הימין, והחכמה שבשמאל מתלבשת בחסדים

שבימין והמדרגה נשלמת בג"ר מבחינת פנים. וסוד ג' נקודות חולם שורק חירק, נתבארו לעיל (בראשית א' דף ט"ו ד"ה ההוא ע"ש) וזה המיעוט שקו האמצעי ממעט את קו השמאל, הוא בב' פעולות, מתחילה ממעט אותו מצד המסך דמנעולא, שה"ס מלכות דמדת הדין שאינה נמתקת בבינה, ואח"כ ממעט אותו בסוד המפתחא שה"ס מלכות המחוברת בבינה. (כנ"ל פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר, ע"ש).

וסוד האותיות שהן הכלים של הספירות, כבר נתבאר (בהקדמת ספר הזוהר דף כ"ו ד"ה גם) שהן סוד, בינה ז"א ומלכות. מא' עד יוד ה"ס ט"ס דבינה. מיוד עד ק' ה"ס ט"ס דז"א, מק' עד ת' ה"ס הספירות דמלכות ע"ש. ונמצא שמן יוד עד ת', ה"ס ז"א ומלכות דאותיות, שבהם האורות דנפש רוח, שהם ו"ק והג"ר דאותיות, הן מן א' עד ט', ששם מלובש אור הנשמה דאותיות.

וזה אמרו. **כד ברא קב"ה** וכו' **וברא עלמא בגלופי דשמא קדישא**, דהיינו שברא העולם בסוד ג' קוים, שה"ס יה"ו והמלכות המקבלתם שה"ס ה' תחתונה. ומפרש אותם על פי הסדר. שמתחילה, **אתגלגלו אתוון ואסחרו עלמא בגלופי**, בגלופי, יורה הקטנות והיינו קו ימין הנמשך מנקודת החולם שמתחילה אין בו אלא נפש רוח שה"ס ו"ק, ואחר כך, **וכד אתגלי ואתפשט עלמא ואתברי**, היינו קו השמאל, שבו מתגלה הג"ר וההתפשטות, להאיר ממעלה למטה לעוה"ז, אבל הם בבחינת הדין להיותו חסר חסדים כנ"ל, לכן, **והוו אתוון סחרן למברי**, כלומר, שהיו מסבבות לברוא, ולא יכלו, מטעם חוסר חסדים. ואז **אמר קב"ה**, שהוא קו אמצעי, **דיסתיים ביוד**. דהיינו אחר שהתחילו להתפשט למפרע בסדר תשר"ק, אמר, שלא יתפשטו אלא האותיות מן **ת'** עד **י'**, שהם הכלים דז"א ומלכות באורות דרוח נפש, שהוא ו"ק בחסר ג"ר. כי מיעט את קו השמאל עם המסך דחירק מבחינת מנעולא, שה"ס פעולה הא', ונעשה ו"ק חסר ג"ר, וע"כ נסתיים העולם ב **י'**, ונעלמו כל ט' אותיות דבינה מן העולם.

וגם בעולם שהיא מלכות, יש אלו הכלים בינה ז"א ומלכות, ואותו המקום הנ"ל, הוא בחינת בינה שבעולם, וכיון שהמיעוט של קו האמצעי היה רק בבחינת מנעולא, שהיא המלכות שאינה מחוברת בבינה, לא פגם המיעוט אלא במלכות לבדה, וגם בז"א בשיעור שמחובר עם המלכות, אבל בבינה אין מיעוט הזה פוגם כלל וכלל. ונמצא שאות **ט'** שהוא יסוד הבינה יכלה להשאר באותו המקום. ולקבל ממנה אור הבינה שהוא ג"ר. וזה אמרו, **אשתארת אות ט' בההוא דוכתא תליא באוירא**, כי המיעוט ממנעולא, אינו נוגע לאותו המקום כלל וכלל. אמנם יותר מאות **ט'**, שהיא יסוד הבינה לא יכול המקום לקבל,

מפני שהעולם הזה, מבחי' מנעולא, אינו אלא בחינת מלכות לבדה, וע"כ אינה יכולה לקבל רק מבחי' יסוד דבינה, הכלול ג"כ ממלכות, ולא מבחינת למעלה מיסוד דבינה. וז"ש, **טית איהי את דנהירו חיין** וכו', כי היא מבינה, שה"ס אלקים חיים, **ועל דא, בגין דהוה ט' תליא על גבי ההוא אתר, לא שלטא ביה מותא**, כי מבחינת מנעולא, אין שום דינים ואחיזה לס"א בבינה, ואין למלאך המות רשות לגשת שמה.

פסקה תעא

כד בעא קב"ה לקיימא וכו': כשרצה הקב"ה שהוא קו האמצעי, לקיים את העולם, דהיינו להמשיך ג"ר בעולם, הנקראות קיום, זרק אבן אחד תוך המים. דהיינו שהשליך את המלכות הנקראת אבן, לתוך הבינה, הנקראת מים, וחבר המלכות עם הבינה, שז"ס מיעוט ב' של קו אמצעי, שמבחינת מפתחא, (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) שבדרך זה, חקק בסוד ע"ב אתוון, דהיינו שהמשיך הו"ק מבינה למלכות, שעליהם ראוי להתגלות בגדלות סוד השם ע"ב, ומשם, מבינה התחיל ללכת אבן הזה, הממותק בבינה, ולא מצא מקום להתקיים חוץ מארץ ישראל, ומים שה"ס ו"ק דבינה, היו הולכים אחריה, אחרי האבן, עד שאבן ההיא הגיעה תחת המזבח, ושם נשתקע, כלומר שירדו הדינים של המסך דמלכות שהיא האבן, ונשתקעו תחת המזבח, ואז נעשתה המלכות לבחינת בינה, ונגלה הג"ר מן הבינה בבית המקדש. ומזה נתקיים כל העולם. כי האירו משם בכל העולם. וענין השתקעות האבן שגורם להארת הג"ר (עי' בבראשית א' דף ר"צ ד"ה בגין, ותבין) **צרורא** פירושו אבן, מלשון, ולא יפול צרור ארץ

פסקה תעב

ואי תימא אי וכו': ואם תאמר, א"כ שבאותו המקום שורה חיים, למה לא נבנה שם בית המקדש לתת חיים להיושבים בה. ומשיב, אלא כאן במקום הזה, הוא נתקיים בשביל אות אחד השורה עליה, שהיא ה **ט**', אבל בבית המקדש, כל האותיות כולן שורות בו, ובהם נברא רק בית המקדש בלבד כמו כל העולם. כלומר, כמו שכל העולם נברא בכל האותיות שלכל אות מקום מיוחד, כן הבהמ"ק בפרט, נברא בכל האותיות בפני עצמו.

פסקה תעג

ותו דארעא קדישא וכו': ועוד, שארץ הקדושה נותנת חיים וכפרה להיושבים בה בעולם ההוא, ואותו המקום, אינו כן שנותן חיים לאותו מקום רק בעולם הזה, ולא בעולם הבא. ובית המקדש הוא בהיפוך משם, משום שיש לישראל חלק בעולם ההוא, ולא בעולם הזה וע"כ עומד בית המקדש לכפר עונות ולזכות את ישראל לעולם הבא.

פירוש. כי אותו מקום, אע"פ שהוא בחינת בינה, הרי היא בינה דעוה"ז, שהוא בינה דמלכות, והחיים מושפעים רק לבחינת מלכות שהוא עולם הזה. משא"כ בית המקדש, הוא בחינת מלכות המתוקת בבינה ועלתה למקום בינה, הנקראת עולם הבא, ונמצא שהמוחין דעולם הבא ממש מאירים בבית המקדש. שע"י זה זוכים ישראל על ידו לעולם הבא, ולא בחינת אורות דעולם הזה, שהיא מלכות, כי המלכות קבלה שם צורת עולם הבא, שהוא בינה. ובחינתה עצמה, שהיא עולם הזה, נעלמה.

פסקה תעד

ת"ח טי"ת נהירו וכו': בוא וראה, אות **ט'** היא הארת החיים בכל מקום, שהיא יסוד דבינה, כנ"ל. וע"כ פתח בה הכתוב, **כי טוב**, שכתוב, וירא אלקים את האור כי טוב. מן אות הזה בורח מלאך המחבל. וחוזר הזהר ואומר, אל תאמר בורח, אלא שלא ניתנה לו רשות להכנס שם.

פסקה תעה

את דא משניא וכו': אות הזה משונה מן אות **ק'**. ה ק' אינה מתישבת כלל בשום מקום שבעולם. וסימנך, איש לשון בל יכון בארץ. אות **ט'** מתישבת בכל מקום, ומתתקנת להתישב כראוי. דהיינו להשפיע ג"ר, כנ"ל בבית המקדש. וע"כ בכל מקום ששם אות **ט'** אין ישוב לאות **ק'** ושם להתישב בו. וע"כ אין שולט כלל הס"א, שהוא מלאך המות, במקום הזה, וה **ט'** נותנת חיים של עולם הזה ליושבים תחת אות הזאת, ואינם יוצאים לחוץ. ואם יוצא לחוץ, יש רשות לס"א לשלוט עליו. וכמו שאות הזאת שולטת במקום הזה לתת שם חיים, כן אות אחרת שולטת במקום גיהנם, ומי היא. היא אות **ק'**.

ביאור הדברים. כי ידעת אשר ד' האותיות קרש"ת, הן ד' ספירות המלכות. (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף כ"ו ד"ה גם) והם כח"ב ות"ת, שהת"ת כולל חג"ת נה"י. אמנם כשאות **ק'** היא לבדה בלי שאר האותיות רש"ת, תורה, שהיא מתפשטת בבי"ע והמלכות דמלכות שלה, שה"ס מנעולא, מאירה בקליפות בסו"ה, ורגליה יורדת מות, כי ממנה מקבל מלאך המות כח להמית כל חי. וזהו צורת אות **ק'**, כי כשהמלכות היא מתוקנת היא בצורת אות **ה'**, ועתה שאינה מתוקנת נמצאת סיום רגלה השמאלית של ה **ה'**, שה"ס מלכות דמלכות, יוצאת מן השורה ומתפשטת למטה, דהיינו עד הקליפה שנקראת מות. כנ"ל, וז"ס שרגל ה **ק'** משוכה למטה. וכשהמלכות נתקנה בבריאת העולם בסוד עליתה והתחברותה עם הבינה, שאז נתחברו לה כל האותיות, והיא ממשכת חיים מן הבינה, (כנ"ל בראשית א' ד"ה כבר) היא מסתיימת ב **ת'** שצורת רגלה השמאלי היא עבה ומכופלת למטה. שזה יורה, שאותה רגל השמאלית של ה **ק'** שנמשכה להאיר עד

הקליפה שנקראת מות, הנה עתה חזרה המלכות והגביה את רגלה, ושלפה אותה מן קליפת המות והחזירה לשורה, ומשום זה נתעבה סיום רגלה, כי יש לה שמה ב' מלכיות כפולות, שה"ס המפתחא שנמתקה בבינה, וגם המנעולא ששלפה מן הקליפות, נתדבקה עמה. והמפתחא משמש בגלוי, והמנעולא בסתר, בסוד אם זכי הא טוב ואם לא זכי הא רע, כנ"ל (בהקדמת ספר הזהר דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב'. ובפ' ויצא דף י"ג ד"ה סתרא) והנה אחר שנתקנה המלכות בבינה, שוב אין מתפרדת, והיא מקבלת חיים מן הבינה ומשפעת לעולם, ואין עוד כח לקליפת המות לשלוט בעולם, (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) אלא בכל מקום שצריכים לענוש הרשעים או למיתת בעלי החיים, המלאך המות צריך לקבל רשות על כך, כנ"ל (בפרשת נח אות ע"ח) בפסוק קץ כל בשר בא לפני, ליטול רשות. ובלי רשות אין למלאך המות שום כח לגלות המנעולא.

וזה אמרו. ק' **לא מתיישבא כלל בדוכתא בעלמא**, היינו אחר שנמתקה המלכות בבינה, אין עוד כח למות לשלוט בעולם. זולת בנתינת רשות. והטעם הוא, כי **את ט' אתיישבא בכל דוכתא**, שהיא יסוד הבינה המאיר ע"י המפתחא כנ"ל ומשפעת בכל מקום אור החיים מן הבינה. **ובג"כ בכל דוכתא דאת ט' תמן**, שהיא אור הבינה, בתקון המפתחא כנ"ל, **לית ישובא לאת ק' תמן לאתיישבא ביה**, כי אחר שנתקנה במפתחא לקבל אורות החיים מן הבינה אינה מתפרדת עוד לעולם, זולת בנתינת רשות, וע"כ אין כח אל קליפת המות המרומזת באות ק' לשלוט בעולם. ואינה שולטת אלא בגיהנם.

באופן שנמצא עתה ג' מקומות, א) הוא אותו מקום שה **ט**' לבדה שולטת שמה מטעם הנ"ל, ששם מאירה ה **ט**' רק חיי עולם הזה. ושם אין נתינת רשות כלל. ב) כל העולם אחר מיתוק המלכות בבינה בסוד מפתחא, שאז מאירה ה **ט**' בכל מקום, אמנם נותנת רשות לענוש את הרשעים בסוד זכי הא טוב לא זכי הא רע. ג) בגיהנם ששם מקום העונשים שולטת אות ק' לבדה בקביעות, כמו אות **ט**' באותו מקום, שהחיים הם שם בקביעות.

פסקה תעו

ובספרא דרב המנונא וכו': ובספרו של רב המנונא סבא כתוב, כאן במלה חטא, יש ב' אותיות ח' **ט**', וע"כ לא היו כתובים באבני שוהם ובאבני מלואים, כי שבטי ישראל נמנעו מהם ב' אותיות אלו, כדי שלא יהיה נרשם בהם **ח"ט**, דהיינו חטא.

פסקה תעז

באתר דבי מקדשא וכו': במקום בית המקדש תלוים כל אותיות האלף בית, בסודות חקוקים של שמות הקדושים, קשורים ומרוקמים עליו, וכל העולם שלמעלה ושלמטה כולם נגבלו ונחקקו בסוד האותיות, וסוד שם הקדוש העליון, דהיינו הויה, נחקק עליהם.

פסקה תעח

במשכנא אתגליפו ואתציירו וכו': במשכן נחקקו ונצטיירו האותיות כראוי, כי בצלאל היה יודע החכמה לצרף האותיות שבהם נבראו שמים וארץ. ובשביל החכמה שלו נבנה המשכן על ידו, ונבחר מכל עם ישראל.

פסקה תעט

וכמה דאיהו אתבריר וכו': וכמו שהוא נבחר למעלה כך רצה הקב"ה שיהיה נבחר למטה, למעלה כתוב, שאמר הקב"ה למשה, ראה קראתי בשם בצלאל. ולמטה, אמר משה לישראל, ראו קרא ה' בשם בצלאל. ושמו בסוד העליון נקרא כך, בצלאל, שפירושו בצל אל, ומי הוא. זהו צדיק, דהיינו יסוד, שהוא יושב בצל אל ההיא שנקרא אל עליון, דהיינו תפארת, והוא בצלאל יושב כמו אל ההוא, שהוא ת"ת, אל ההוא לוקח ששה קצוות, כי תפארת לוקח ו"ק חג"ת נה"י, וצדיק ההוא, שהוא יסוד. לוקח אותם. אף כך, אל ההוא מאיר למעלה, וצדיק הזה מאיר למטה, אל המלכות. אל ההוא שהוא ת"ת, כולל ששה קצוות, אף צדיק ההוא הוא כלל של כל ששה קצוות.

פסקה תפ

בן אורי: פירושו בן אור הראשון שברא הקב"ה במעשה בראשית. **בן חור**, פירושו בן חירות של הכל, דהיינו אור הבינה שה"ס חירות. פירוש אחר, **בן חור**, בן שהוא חוור, דהיינו לבן מכל הגוונים, כלומר שאור החסדים שהוא לבן שולט בו. וזה, בצלאל, שהוא יסוד, נתמנה למטה יהודה, שה"ס המלכות, הכל כראוי להיות. כי היסוד צריך להיות מחובר עם המלכות.

פסקה תפא

כל גווני טבין וכו': כל הצבעים טובים אם רואים אותם בחלום, חוץ מתכלת, משום שהיא כסא, דהיינו המלכות לדון עליו דיני נשמות. ושואל, הרי מדרגה הזו, שהיא המלכות, הוא לבנה, שאתה אומר שמקבלת מן היסוד שנקרא בן חור שפירושו לבן, דהיינו חסד. ומשיב, אלא בשעה שעומדת לדון דיני נפשות, מפני עונות התחתונים, אז היא בצבע תכלת. וכבר העמדנוהו. (לעיל אות ר"ל).

פסקה תפב

בשעתא דחמי בר נש וכו': בשעה שאדם רואה צבע הזה, דהיינו תכלת, נזכר האדם לעשות כל מצות אדונו. כמו נחש הנחשת, שבשעה שהיו רואים אותו היו יראים לפני הקב"ה, ושומרים את עצמם מכל חטא, ובשעה שיראה הזו עלתה עליהם מיד נרפאו. מי גרם אותם לירא את הקב"ה, הוא אותו הנחש, אותה הרצועה שהסתכלו בה. אף כן,

תכלת כתוב בו, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'. שהוא, מיראה ההוא שלו. ועל כן, היתה התכלת במשכן.

פסקה תפג

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, זה שאמר אדוני שתכלת היא כסא הדין, וכשהמלכות היא בצבע הזה, היא כסא לדון בו דיני נפשות. לפי זה, מתי המלכות היא ברחמים. אמר לו, בשעה שהכרובים, שה"ס זו"ן, מחזירים פניהם זה לזה, ומסתכלים פנים בפנים, כיון שהכרובים מסתכלים פנים בפנים, אז מתתקנים כל הצבעים, ומתהפך צבע התכלת לצבע אחר. ומתהפך צבע ירוק לצבע זהב.

פסקה תפד

ועל דא בהפוכא וכו': וע"כ בהפיכת הצבעים מתהפכת המלכות מדין לרחמים. וכן מרחמים לדין, הכל בהפיכת הצבעים. כמו שמסדרים ישראל תקוניהם אל הקב"ה, כך עומד הכל, וכך מסתדר, למעלה, וע"כ כתוב, ישראל אשר בך אתפאר. כי באלו הגוונים הכלולים זה מה נמצא היופי של הכל.

פסקה תפה

ועשית שלחן עצי שמים וגו': ר' יצחק פתח, ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך וגו'. כמה מאושרים הם ישראל, שהקב"ה רצה בהם, וקרב אותם אליו מכל העמים, ובשביל ישראל הוא נותן מזונו ושובע לכל העולם, ואם לא ישראל, לא היה הקב"ה נותן מזונות לעולם, ועתה שישראל הם בגלות, על אחת כמה וכמה שכל העולם מקבלים מזונות ושובע כפלים. כדי שהתמצית מהם יספיק לישראל.

פסקה תפו

בזמנא דהוו ישראל בארעא וכו': בזמן שהיו ישראל בארץ הקדושה, היה יורד להם מזון ממקום עליון, והם נתנו חלק תמצית לעמים עכו"ם, והעמים כולם לא נזונו אלא מתמצית. ועתה שישראל בגלות, נתהפך הדבר באפן אחר. שהמזון מגיע לאומות העולם והם מקבלים מהם תמצית.

פסקה תפז

מתל למלכא דאתקין וכו': משל למלך שהכין סעודה לבני ביתו, כ"ז שהם עושים רצונו, אוכלים בסעודה עם המלך, ונותנים לכלבים חלק של עצמות לגרור. בשעה שבני ביתו אינם עושים רצונו של המלך נותן כל הסעודה לכלבים, ונותן להם העצמות.

פסקה תפח

כגוונא דא כל וכו': כעין זה, כל זמן שישראל עושים רצונו של אדונם, הנה על שלחן המלך הם אוכלים וכל הסעודה הוכן בשבילם, והם, משמחה ההוא שלהם, נותנים העצמות, שהוא תמצית לעכו"ם. וכל זמן שישראל אינם עושים רצונו של אדונם, הולכים בגלות, והסעודה ניתנה לכלבים, ולהם ניתנה התמצית. שכתוב, ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא בגוים. כי אוכלים התמצית מגיעול שלהם. דהיינו ממזונם המאוס. אוי לבן מלך שיעשב ומצפה לשלחנו של העבד, שמה שנשאר משלחנו הוא אוכל.

פסקה תפט

דוד המלך אמר וכו': דוד המלך אמר, תערוך לפני שלחן נגד צוררי דשנת בשמן ראשי כוסי רויה. **תערוך לפני שולחן**, היינו סעודת המלך. **נגד צוררי** הם הכלבים היושבים תחת השלחן ומצפים לחלק העצמות, והוא יושב עם המלך על שלחנו בעונג הסעודה.

פסקה תצ

דשנת בשמן ראשי: זהו ראש הסעודה, שכל השמן והשמנונית, ותקון הסעודה, ניתן בראש לאוהבו של המלך, מה שנשאר ניתן לאחר כך לכלבים, ולאלו המשמשים את השלחן. **כוסי רויה**, היינו, שהכוס תמיד מלא לפני אוהבו של המלך, ואינו צריך לבקש. ועל סוד הזה היו ישראל תמיד ביחס עם שאר העמים.

פסקה תצא

ר' חייא הוה וכו': ר"ח היה הולך לר' שמעון לטבריה, והיה עמו ר' יעקב בר אידי ורבי ייסא הקטן, בעוד שהיו הולכים, אמר ר' ייסא לר' חייא. תמוה, מ"ש, ולבני ברזילי הגלעדי תעשה חסד והיו באוכלי שלחנך וגו'. לפי זה, כל החסד ואמת הוא לאכול על שלחנו, ולא יותר, ממה שאומר כאן, והיו באוכלי שלחנך. ועוד אין כבודו של המלך שיאכל אדם אחר על שלחנו של המלך, ולא צריך שיהיה כך, אלא המלך לבדו, ומסביב כל השרים שלו למטה ממנו.

פסקה תצב

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, לא שמעתי בזה משהו ואיני אומר. אמר לו לר' יעקב בר אידי, ואתה שמעת בזה משהו. אמר לו, אתם שיונקים בכל יום מדבשו של שמן העליון, דהיינו מר' שמעון, לא שמעתם, כל שכן אני. אמר ליה לר' ייסא, ואתה שמעת משהו בזה. אמר לו, ואע"פ שאני נער, ומימים מועטים באתי אליכם, ומקודם לכן לא זכיתי, עכ"ז אני שמעתי.

פסקה תצג

פתח ואמר נותן וכו': פו"א, נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו. שואל, מה ראה דוד, מסיום הלל הגדול סיים במקרא הזה כך. ומשיב, אלא ג' שליטים הם למעלה שהקב"ה נודע בהם והם סוד יקרו, ואלו הם, מוח לב וכבד. דהיינו בינה ז"א ומלכות. והם בהיפך מעולם הזה, דהיינו מבחינת אתערותא דלתתא העולה מעולם הזה. כגון בתענית וכדומה כמ"ש לפנינו. למעלה, לוקח המוח תחילה ואח"כ נותן ללב, והלב לוקח ונותן לכבד, ואח"כ הכבד נותן חלק לכל המקורות שלמטה כל אחד ואחד כראוי לו. למטה, ע"י אתערותא דלתתא, הכבד, שהוא המלכות, לוקח ההתעוררות תחילה, ואח"כ הוא מקרב הכל ללב, שהוא ז"א, והלב לוקח הטוב שבמאכל, כיון שלקח ונתחזק מתוקף ההוא והרצון שלקח, הוא נותן ומתעורר אל המוח, שהוא בינה. ואז מושפע השפע מבינה לז"א ומז"א למלכות, שהיא הכבד. ואח"כ חוזר הכבד ומחלק מזון לכל מקורות הגוף, שהוא ג' עולמות בי"ע.

פסקה תצד

ביומא דתעניתא בר וכו': ומפרש דבריו, ביום התענית, האדם מקרב מאכל ומשתה לכבד העליון, שהוא המלכות. ומה הוא מקרב הוא מקרב חלבו ודמו ורצונו. כבד ההוא לוקח הכל ברצון. כיון שהכל כבר אצלו, לוקח ומקרב הכל לפני הלב, דהיינו ז"א, שהוא רב ושליט עליו. כיון שלקח הלב ונתחזק ברצון, מקרב הכל אל המוח, שהוא בינה, שהוא שליט העליון על כל הגוף, שהוא ז"א. וחוזרת השפע מבינה לז"א ומז"א למלכות שהיא הכבד, ואח"כ חוזר הכבד ומחלק חלקים לכל המקורות והאברים שלמטה. בבי"ע.

פסקה תצה

בזמנא אחרא כד וכו': בזמן אחר, דהיינו בזמן שהשפע מושפע מצד אתערותא דלעילא, כל השפע מקבל המוח, שהוא בינה, תחילה ממה שלמעלה ממנו שהוא החכמה. ואחר כך נותן ללב, שהוא ז"א. והלב נותן לכבד, שהוא המלכות. והכבד נותן לכל המקורות והאברים שלמטה, בבי"ע. ואה"כ כשרוצה לחלק מזון לעולם הזה, נותן תחילה, דהיינו המובחר והיפה שבשפע, אל הלב, שהוא המלך שבארץ, דהיינו למלך ישראל, ושלחן המלך נתעורר תחילה לקבל קודם שאר בני העולם. אשרי הוא מי שהוא בחשבון של שלחן המלך, כי הוא נודע למעלה להטיב לו באותו הטוב שלמעלה, שהמלך מקבל.

פסקה תצו

ודא איהו טיבו וכו': וזה הוא חסד ואמת שעשה דוד לבני ברזילי, שכתוב, והיו באוכלי שלחנך. ואם תאמר שבשלחן המלך אוכל אדם אחר זולתו. לא. אלא המלך אוכל תחילה,

ואח"כ כל העם. ואלו שאוכלים עם המלך בשעה שהוא אוכל, הם האהובים לו יותר מכולם, והם שנתמנו להיות משלחן המלך.

פסקה תצז

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי כתוב, על שלחן המלך תמיד הוא אוכל, שמשמע על שלחנו ממש. ומשיב, שהוא משום שכל המזון שלו, הוא בחשבון אוכלי שלחן המלך, ולא עשה חשבון אחר, אלא על שלחן המלך, שמשם היה בא המזון והמאכל שלו. וזה הוא, על שלחן המלך תמיד הוא אוכל. בא רבי חייא ונשקו על ראשו, אמר לו נער אתה, וחכמה עליונה שורה בך. בינתים ראו את ר' חזקיה שהיה בא. אמר לו ר' חייא, ודאי בחבור הזה, הקב"ה יתחבר עמנו. כי דברי תורה חדשים יתחדשו כאן.

פסקה תצח

יתבו למיכל, אמרו וכו': ישבו לאכול, אמרו, כל אחד ואחד יאמר דבר תורה בסעודה זו. אמר ר' ייסא סעודה מועטת היא, ועכ"ז סעודה נקראת. ולא עוד, אלא שזו נקראת סעודה שהקב"ה נהנה ממנה, וע"כ כתוב, זה השלחן אשר לפני ה'. כי דברי תורה יסבבו מקום הזה.

פסקה תצט

פתח ר' חייא וכו': פתח ר"ח ואמר, ואכלת ובשעת וברכת את ה' אלקיך וגו'. שואל, וכי, טרם שאדם אוכל לשובע, וימלא בטנו, לא יברך לו להקב"ה, ואיך ניישב הכתוב, ואכלת ושבעת, ואחר כך, וברכת. ומשיב, אלא אפילו לא יאכל אדם רק כזית, ורצונו עליו, ומשים האכל ההוא לעיקר מאכלו הוא נקרא שובע. שכתוב, פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון. לכל חי אכילה, לא כתוב, אלא לכל חי רצון, ללמד, שרצון ההוא שהוא נותן על אכל ההוא, נקרא שובע, ואפילו שאין לפני האדם אלא דבר מועט כזית ולא יותר, הרי הרצון של שובע נתן עליו. ומשום זה כתוב, ומשביע לכל חי רצון, רצון כתוב, ולא אכילה. וע"כ וברכת ודאי, שמחויב האדם לברך את הקב"ה, כדי לתת שמחה למעלה.

פסקה תק

פתח ר' חזקיה וכו': פתח אחריו ר"ח במקרא הזה, ואמר, **ואכלת ושבעת**, מכאן נשמע, ששכור מותר לו לברך ברכת המזון, מה שאין כן בתפלה, שתפלה אינו כן, ושכור אסור להתפלל, משום שהתפלה טובה היא בלי אכילה. מה הטעם. הוא משום שהתפלה עולה למעלה למעלה למקום שאין בו לא אכילה ולא שתיה, דהיינו לבינה, ועל זה למדנו שעולם הבא אין בו אכילה ושתיה וכו'. אבל בשאר המדרגות שלמטה יש אכילה ושתיה.

פסקה תקא

בברכת מזונא אשתכח וכו': בברכת המזון נמצא, שאפן אחר הוא טוב, דהיינו ברכה ההיא הנמצאת בשובע. משום שברכת המזון הוא במקום שיש בו אכילה ושתיה, דהיינו במלכות, שממנו יוצא מזון ושובע למטה, וע"כ צריכים להראות לפניו שובע ושמחה. אבל במקום שמגיעה התפלה אינו כן, כי עולה יותר למעלה למעלה, דהיינו לבינה, שאין שם אכילה ושתיה, וע"כ שכור לא יתפלל תפלה.

פסקה תקב

בברכת מזונא שכור וכו': בברכת המזון, שכור, מותר לו לברך ברכת המזון, זה משמע מכתוב הזה, שכתוב, ואכלת ושבעת וברכת. **ואכלת**, זו היא אכילה. **ושבעת**, זו היא שתיה, כי השובע ביין הוא, שביין הוא רוה, ביין יש שובע ודאי, וזה הוא שכור. שכתוב, וברכת את ה' אלקיך, **את**, הוא בדיוק שרומז על המלכות הנקראת **את**, שיש בה אכילה ושתיה. ומשמע שברכת המזון צריכה שמחה ושובע, משכתוב, על הארץ הטובה. מהי טובה. שובע. כמש"א ונשבע לחם ונהיה טובים. משום זה צריכים שמחה ושובע.

פסקה תקג

פתח ר"י ואמר ועשית שלחן וגו': שלחן זה הוא עומד בפנים במשכן, וברכה עליונה שורה עליו, וממנו יוצא המזון לכל העולם, ושלחן זה אינו צריך שיהיה ריק אפילו רגע אחד, אלא שיהיה עליו מזון, כי הברכה אינה נמצאת על מקום ריק. ומשום זה צריך להיות עליו תמיד לחם, כדי שתהיה נמצאת בו תמיד הברכה העליונה. ומן שלחן ההוא, יוצאים ברכה ומזון לכל שאר השלחנות שבעולם, שהם מתברכים בשבילו.

פסקה תקד

שלחן דכל בר נש וכו': שלחן של כל אדם צריך להיות כך לפניו בשעה שמברך את הקב"ה, כדי שתשרה עליו ברכה מלמעלה, ולא יהיה נראה כשהוא ריק, כי הברכות שלמעלה אינן שורות במקום ריק, שכתוב, הגידי לי מה יש לכי בבית, וכבר העמידוהו החברים.

פסקה תקה

שלחן דלא אתמר וכו': שלחן שלא נאמרו עליו דברי תורה, עליו כתוב, כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום. ואסור לברך על שלחן הזה. מהו הטעם. משום שיש שלחן ויש שלחן, יש שלחן שהוא ערוך לפני הקב"ה למעלה, שהוא המלכות, והוא עומד תמיד שיסודר בו דברי תורה, ושתכלול בו אותיות וכל דברי תורה, והוא לוקט אותן אל הקב"ה, וכולל כולם בתוכו, ונשלם בהם, ושמח, ויש לו שמחה, ועל שלחן זה כתוב,

זה השלחן אשר לפני ה'. **לפני ה'** כתוב, שהיא המלכות, ולא, מלפני ה', שהוא למעלה מז"א, שהוא בינה.

פסקה תקו

שלחן אחרא איתי וכו': ויש שלחן אחר, שאין בו חלק של התורה, ואין לו חלק בקדושת התורה, דהיינו המלכות דקליפות, ושלחן ההוא נקרא, קיא צואה, וזה הוא **בלי מקום**, שאין לו חלק בצד הקדושה כלום. משום זה שלחן שלא נאמר עליו דברי תורה, הוא שלחן דקיא צואה, הוא שלחן של אל אחר. אין בשלחן הזה חלק בסוד אל עליון.

פסקה תקז

שלחן דמלי אורייתא וכו': שלחן שנאמרו עליו דברי תורה, הקב"ה לוקח שלחן ההוא ונותן אותו לחלקו. ולא עוד, אלא סורי"א שר הממונה, לוקח כל אלו הדברים, ומשים צורתו של שלחן ההוא לפני הקב"ה. וכל אלו דברי תורה שנאמרו עליו, עולים על שלחן ההוא, ומתעטר לפני המלך הקדוש. זה משמע, משכתוב, זה השלחן אשר לפני ה', היינו שנתעטר לפני ה'. שלחנו של אדם עומד לטהר את האדם מכל חטאיו.

פסקה תקח

זכאה איהו מאן וכו': אשרי הוא מי שאלו השנים נמצאים על שלחנו, א) דברי תורה, ב) וחלק לעניים משלחן ההוא. כשמעלים שלחן ההוא מלפני האדם, שני מלאכים קדושים מזדמנים שם, אחד מימין ואחד משמאל. אחד אומר, זהו שלחן של המלך הקדוש, שפלוני ערך אותו לפניו, ערוך יהיה שלחן הזה בברכות עליונות, ושמן וגדלות עליון ישרה עליו הקב"ה. ומלאך אחד אומר, זה הוא שלחן של המלך הקדוש שפלוני ערך לפניו, זה הוא שלחן, שעליונים ותחתונים מברכים אותו, ערוך יהיה שלחן הזה לפני עתיק יומין, בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תקט

ר' אבא כד וכו': ר"א, כשהיו מסלקים לפניו השלחן, היה מכסה אותו, והיה אומר סלקו את השלחן בצניעות שלא יהיה בבושה לפני שלוחי המלך. שלחנו של אדם מזכה אותו לעולם הבא, ומזכהו במזון לעולם הזה, ומזכהו להוסיף נודע לטוב לפני עתיק יומין, ומזכהו להוסיף כח וגדלות במקום שצריך. אשרי הם חלקו של אדם ההוא בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תקי

ר' יעקב אמר וכו': רי"א, כתוב, ויהי כל יודעו מאתמל שלשם וגו' הגם שאול בנביאים. ושואל, הרי שאול היה בחיר ה' מקודם לכן, שכתוב, הראיתם אשר בחר בו ה', אשר

בוחר בו לא כתוב אלא אשר בחר בו, דהיינו מקודם לכן, ובשעה שבא ונכנס בין הנביאים והתנבא ביניהם למה תמהו.

פסקה תקיא

אלא כד קב"ה וכו': ומשיב, אלא כשהקב"ה בחר בו לא בחר בו אלא למלוכה, אבל לנבואה לא, כי שנים אלו יחד לא נמסרו לאדם בעולם, חוץ ממשה נאמן העליון שזכה לנבואה ומלוכה יחד, ולא ניתנו לאדם אחר שניהם יחד.

פסקה תקיב

ואי תימא הא שמואל וכו': ואם תאמר, הרי שמואל, שזכה לשניהם לנבואה ומלוכה. אינו כן, לנבואה זכה, שכתוב, וידע כל ישראל מדן ועד באר שבע כי נאמן שמואל לנביא, לנביא ולא למלך. נביא ודיין היה, שאם היה מלך, לא שאלו ישראל מלך. אבל הוא לא היה אלא נביא נאמן, והיה דן דיניהם של ישראל, שכתוב ושפט את ישראל. ועל כן, כשהיה שאול בנבואה תמהו עליו.

פסקה תקיג

ואי תימא אמאי וכו': ואם תאמר למה זכה שאול בנבואה כיון שזכה למלוכה. ומשיב, אלא שניהם לא זכה יחד, ומשום שהמלוכה מתישבת רק על התעוררות רוח הקודש, ולא בנבואה, ע"כ היה בהתעוררות הנבואה מקודם לכן. אבל כשעלה למלוכה לא היה בו נבואה, אלא התעוררות של רוח תבונה לדון דין אמת נתעורר עליו, שכך ראוי למלך, ובעוד שהיה בין הנביאים שרה עליו הנבואה, ואחר שנפרד מהם לא היה בו נבואה.

פסקה תקיד

ואנא מאן יהיב וכו': ואני, אמר ר' יעקב בר אידי, מי נתן לי התעוררות שם הקודש, להיות בין נביאים נאמנים תלמידי ר' שמעון, שעליונים ותחתונים חרדים מפניו, כל שכן אני שזכיתי להיות ביניכם.

פסקה תקטו

פתח ואמר ועשית שלחן וכו': פתח ואמר, ועשית שלחן וגו'. שלחן זה הוא למטה, לשום עליו לחם האפיה. שואל, מי חשוב זה מזה, לחם או שלחן, אם תאמר, שהכל אחד, אינו כן, שהרי השלחן מסודר אל הלחם. ועוד הרי השלחן למטה והלחם עליו. ומשיב, אינו כן, אלא השלחן הוא עיקר בעריכתו לקבל ברכות מלמעלה ומזון לעולם, ומסוד שלחן הזה, שה"ס המלכות, יוצא מזון לעולם כמו שניתן בו מלמעלה.

פסקה תקטז

והוא לחם איהו וגו': ולחם ההוא הוא פרי ומזון היוצא משלחן הזה, להראות שמשלחן זה יוצאים פירות ואבים ומזון לעולם. אם לא היה נמצא כרם לא היו נמצאים ענבים, שהם הפירות היוצאים ממנו. אם לא היה אילן, לא היה נמצא בעולם פירות. משום זה שלחן הוא עיקר, והמזון היוצא ממנו הוא לחם הפנים ההוא.

פסקה תקיז

וכהני הוו לקטי וכו': והכהנים היו לוקטים פירות השלחן מערב שבת לערב שבת, להראות שמזון העליון יוצא משלחן ההוא. ומשום לחם ההוא שהיו לוקטים הכהנים, נתברך כל מזון ומזון שהיו אוכלים ושותים, שלא יקטרג בהם יצר הרע, כי יצר הרע אינו נמצא אלא מתוך אכילה ושתיה. ז"ש, פן אשבע וכחשתי וגו', שמתוך אכילה ושתיה מתרבה היצר הרע במעיו של אדם.

פסקה תקיח

לחם דא מזונא וכו': לחם זה, שהוא מזון היוצא מן השלחן, מברך את המזון של הכהנים, שלא ימצא מקטרג עליהם לקטרג, ושיעבדו בלב שלם אל הקב"ה. וזה נצרך לכהנים יותר מלכל העולם. ומשום זה שלחן הוא העיקר, שה"ס המלכות, ופירות ומזון היוצאים ממנו הוא לחם ההוא. דהיינו לחם הפנים.

פסקה תקיט

שלחן דא אצטריך וכו': שלחן זה צריך המערכה שלו להתתקן בצד צפון, שה"ס שמאל. שכתוב, והשלחן תתן על צלע צפון. מה הטעם. הוא משום שמשם הוא תחילת השמחה. כי השמאל מקבל תמיד מן הימין בתחלה, ואח"כ הוא מתעורר ומשפיע אל הנוקבא, שה"ס השלחן, ואח"כ מתקרב הימין אליה, אל הנוקבא, ומתדבקת בו.

פסקה תקכ

מים אינון מימינא וכו': והזהר מביא ראיה ואומר. מים הם מימין, דהיינו חסדים. והם חדוה. מיד נותן הימין את המים לשמאל, ומתדבקים בו המים ומשמחים אותו, דהיינו שהחכמה שבשמאל מתלבשת בחסדים של הימין, ואחר שהוא נכלל בימין, מעורר את הנוקבא בשמחה ההיא. דהיינו שמשפיע לה חכמה הנכללת בחסדים. וסימנך, נטילת ידים. כי מי שנוטל מים בכלי, נוטל ביד ימין, ונותן ליד שמאל, והראשון השופך מים הוא השמאל, על יד ימין, ולא שהמים באים משמאל אל הימין, שהרי השמאל קבל המים מיד ימין.

פסקה תקכא

ובג"כ מיא לא וכו': ומשום זה המים, שהם חסדים, אינם נמצאים אלא בצד שמאל, כדי להכלל ולהשתלם בחכמה שבשמאל כיון שנלקחו המים לשמאל, הרי הם מתעוררים ומושפעים אל הנוקבא. ועל כן למדנו **גבורות גשמים**. כי אע"פ שהמים הם חסדים מימין, עכ"ז, אינם באים אלא משמאל שהוא **גבורה**. ומשום זה, והשלחן תתן על צלע צפון. כי מצד ההוא נמצאים פירות יותר מבצד האחר, שהוא הימין, ע"י שנתעורר תחילה בשמחה שלו, של השמאל. כמש"א, שמאלו תחת לראשי, ואח"כ וימינו תחבקני.

פסקה תקכב

שלחן דבר נש וכו': שלחנו של אדם צריך להמצא בנקיות. שלא יקרב הגוף לאכול מזונו אלא בנקיות עצמו. וע"כ צריך האדם לפנות עצמו תחילה, מטרם שיאכל המזון של השלחן הטהור. כי מזון ההוא שהכין לו, רוצה בו הקב"ה, כדי שלא יקרב אל שלחן ההוא של קיא צואה, שהוא מסוד הסטרא אחרא. והסטרא אחרא לא יקבל ממזון של השלחן הזה כלום.

פסקה תקכג

לבתר דאכיל בר נש וכו': לאחר שהאדם אכל והתענג, צריך לתת חלק תמצית לצד ההוא. לקליפות. ומה הוא. הוא מים אחרונים, זוהמא ההיא של הידים שצריך לתת לצד ההוא, שהוא החלק שנצרך לו. וע"כ הם ודאי חובה, שהם חוב ושורים במקום חוב דהיינו הקליפות, שהוא חיוב על האדם לתת לו חלק הזה. וע"כ אין צריך לברך כלל, על מים אחרונים, כי הברכה אינה בצד ההוא.

פסקה תקכד

ובגין כך אצטריך וכו': ומשום זה צריך האדם להזהר, שלא לתת המזון שעל שלחנו לקיא צואה ההוא. וכל שכן במעיו, שצריכים להיות נקיים. וכל שכן שהוא טוב לאדם לבריאות ותקון גופו. וע"כ השלחן הוא לאכול עליו בטהרה. כמו שלמדנו.

פסקה תקכה

שלחן דא דקיימא וכו': שלחן זה העומד בבית המקדש, שהוא כדי שימצא בו מזון ולהוציא ממנו מזון, ע"כ אפילו רגע אחד אינו צריך להמצא ריקם. שלחן האחר, של הס"א, הוא שלחן של ריקנות, ולא צריך לתת לו מקום במקום קדוש. וע"כ שלחן של בית המקדש, אפילו רגע אחד לא יעמוד בלי מזון. וצריך שלא ימצא מקום גרוע, כי הברכה שלמעלה אינה נמצאת במקום גרוע וחסרון זהו השלחן לפני הקב"ה. והשלחן שהאדם מברך עליו לפני הקב"ה, גם כן אינו צריך להיות ריקם, כי אין ברכה במקום ריק.

פסקה תקכו

נהמי דעל גבי וכו': הלחם שעל השלחן של הקב"ה, שהוא המלכות, הם י"ב. והרי העמדנו סוד הלחם, שהם סוד הפנים. דהיינו י"ב פנים שבז"א, שהם חו"ג תו"מ, שה"ס ד' פני החיות פני אריה פני שור פני נשר פני אדם, וכל אחת מהן כלולה מג' פנים דהיינו אריה שור נשר. והם י"ב פנים, וע"כ נקרא לחם הפנים, כי המזון והכלכלה של העולם, שהיא המלכות באים מאלו פנים עליונים של ז"א. ומשום זה, לחם הזה הוא פנימיות הכל, שהיא מזון המלכות, והוא בסוד העליון, דז"א, כראוי.

פסקה תקכז

לחם הפנים, מיכלא וכו': לחם הפנים שבבית המקדש, הוא מאכל של אלו הפנים שבמלכות, דהיינו שנמשך ממזון שלה, המקבלת מי"ב פנים דז"א, כנ"ל. המזון והכלכלה היוצא לעולם, באים מהם ושורים על שלחן ההוא שבבית המקדש. ומשום ששלחן הזה, שהוא המלכות, מקבל מזון וכלכלה מאלו פנים העליונים מי"ב פנים דז"א, והיא, המלכות, מוציאה מזון וכלכלה מאלו פנים הפנימים דז"א, וזה המזון שמוציאה הוא לחם ההוא, הנזכר, שבבית המקדש, ע"כ נקרא לחם ההוא לחם הפנים. לחם חם היה נקרב על השלחן, וחם היה נלקח משם. וכבר העמדנו. שכתוב, ביום הלקחו. (יומא ב' ע"ב) ומשום שלחן הזה יש לאדם לשמור סודות שלחנו בכל אלו האפנים שאמרנו.

פסקה תקכח

ר' אלעזר פתח וכו': ר"א פתח ואמר, בכל עת יהיו בגדיך לבנים וגו'. מקרא זה העמידוהו ולמדנו. אבל בוא וראה, הקב"ה ברא את האדם בסוד החכמה ועשה אותו באומנות רבה, ונפח בו נשמת חיים, לדעת ולהסתכל בסודות החכמה, לדעת בכבוד אדונו, כמש"א, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. **ולכבודי בראתיו**, הוא בדיוק, וסוד זה של ולכבודי בראתיו למדתי, כי **הכבוד** שלמטה, שהוא סוד הכסא הקדוש, דהיינו המלכות, לא נתקן למעלה אלא מתוך התקונים של בני העולם הזה.

פסקה תקכט

כד אינון בני נשא וכו': כשבני אדם הם צדיקים וחסידים ויודעים לתקן תקונים, בשביל הכבוד, שהוא המלכות, כנ"ל, ז"ש, **ולכבודי בראתיו**, היינו בשביל **כבודי** הזה, שיתקנו אותו בעמודים חזקים, שהם חג"ת, ולקשט אותו בתקונים וקשוטים שלמטה, דהיינו שיעלו מ"ן מלמטה להמשיך לה מוחין, המכונים קשוטים. כדי **שכבודי** זה יתעלה בזכות הצדיקים שבארץ.

פסקה תקל

בגין כך בראתיו וכו': משום זה **בראתיו**, היינו, כעין כבוד העליון, שהוא בינה שחזרה להיות חכמה, שחכמה זו נקרא ל"ב נתיבות החכמה, וכבוד בגי' ל"ב. שתקונים האלו בו, שיש בו בריאה לצד שמאל, דהיינו הקו שמאל שבבינה, שממנו נמשך החכמה. ועל כן, כיון שהאדם הוא בארץ, ויש לו לתקן **כבודי**, הזה, שהוא המלכות, עשיתי בו תקונים של כבוד העליון, שהוא בינה, שיש בו, באדם, גם כן בריאה, ועל זה **בראתיו**. והוא בחינת נשמה.

פסקה תקלא

בההוא כבוד עלאה וכו': בכבוד העליון ההוא, שהוא בינה, יש בו יצירה, שהוא אור החסדים, ובחינת רוח, הנמשך מקו ימין שבבינה, ועל כן **יצרתיו**, שנתתי תקון זה באדם, שיהיה הוא בארץ כעין כבוד ההוא העליון, שהוא בינה. בכבוד ההוא העליון, יש בו עשיה, שהוא המלכות ובחינת הנפש, וע"כ גם באדם כתוב **עשיתיו**, שיהיה הוא כעין כבוד העליון ההוא המתקן והמברך את כבוד התחתון. שהוא המלכות.

ויש להבין הדברים, היתכן שאדם התחתון ישפיע נשמה רוח נפש אל המלכות דאצילות, והלא הוא להיפך, שאין משהו לאדם התחתון אם לא יקבל זה מן המלכות. והענין תבין במה שנתבאר לעיל (בפתיחה לחכמת הקבלה, שבכרך הראשון, אות ק"ס קס"א קס"ב) שאי אפשר שאדם התחתון יקבל מה שהוא מהמלכות, מטרם שיתגדלו על ידו כל המדרגות העליונות, ולא עוד אלא שעיקר ההמשכה שהמשיך האדם נשארת בעליונים, ולאדם אין מגיע אלא ענף ממנה. (ע"ש בטעמו ונימוקו) ולפי"ז נמצא בעת שהאדם ממשיך נשמה רוח נפש מן הבינה, שה"ס נר"ן דנשמה, הרי נר"ן האלו מושפעים תחילה מבינה אל המלכות, ושם הם נשארים מבחינת עיקר האור, ורק ג' ענפי נר"ן משפעת המלכות אל האדם. הרי שאדם התחתון השפיע את שורשי נשמה רוח נפש דנשמה שלו אל המלכות. וז"ש, **למהוי איהו בארעא כגוונא דההוא כבוד עלאה** וכו' **דמתקן ובריך לכבוד תתאה**, שהאדם הוא כמו כבוד העליון, שהיא הבינה, שהשפיעה הנר"ן אל כבוד התחתון, כי לולא האדם שהמשיך אותם הנר"ן, לא היתה לבינה מה להשפיע אל המלכות, ולא עוד, אלא שאותם הנר"ן שהבינה השפיעה אל המלכות, המה ממש של האדם, דהיינו שהוא המשיכם והם השרשים של נר"ן שלו ממש, שנשארו במלכות. כמבואר. וע"כ נבחן, שהאדם השפיע אותם אל המלכות. וז"ש, **הואיל ואדם איהו בארעא ואית ליה לתקנא ההוא כבודי, עבדית ביה תקונין דכבוד עלאה**, היינו

שעשה בו תקונים, שיוכל להמשיך את הנר"ן דנשמה מכבוד עלאה, שבזה מושפעים ונשארים בשורשם בכבוד התחתון, שעי"ז מתתקנת כבוד התחתון.

פסקה תקלב

מנלן דההוא כבוד וכו': מאין לנו שבכבוד העליון שהוא בינה, יש בו ג' אלו, בי"ע. כי כתוב בו יוצר אור ובורא חשך עושה שלום. **יוצר אור**, הרי יצירה. **ובורא חושך**, הרי בריאה, שלהיותו צד שמאל דבינה, כנ"ל, יש שם חשך מטרם שמתדבק בקו הימין, **עשה שלום**, הרי עשיה. פירוש, כי יצירה ה"ס ז"א שבבינה, שה"ס קו האמצעי, שע"י העשיה שבו, ששם המסך דנקודת החירק, הוא עושה שלום בין ב' הקוים ימין ושמאל. וזה הוא כבוד העליון, שמתקן ומברך ומספק כל צרכיו לכבוד התחתון, שהוא מלכות.

פסקה תקלג

כגוונא דא ברא וכו': כעין זה ברא אדם בארץ, שהוא כעין כבוד העליון ההוא, שיתקן לכבוד הזה, שהוא מלכות, שתהיה כלולה מכל הצדדים. כי כבוד העליון, יש בו ג' אלו, בי"ע, והאדם למטה יש בו ג' אלו, בי"ע, ובזה יהיה כלול כבוד הזה, מלכות מלמעלה ומלמטה, דהיינו מבינה ומן האדם, ויהיה שלם מכל הצדדים. אשרי האדם שכזה במעשיו להיות כמו זה.

פסקה תקלד

ועל דא כתיב וכו': ועל זה כתוב, בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר. מה לכבוד העליון לא נמנע ממנו שמן המשחה הקדוש, שה"ס שפע מאבא המיועד לעולם הבא, שהוא בינה. כך לאדם, שמעשיו מתלבנים תמיד, לא ימנע ממנו תמיד שמן המשחה ההוא. שהוא שפע אבא.

פסקה תקלה

במאי זכי בר נש וכו': במה זוכה האדם להתעדן בעדן העליון ההוא, שהוא שפע אבא, היינו, בשלחן שלו. כמו שהוא מעדן על שלחנו נפשות העניים. שכתוב ונפש נענה תשביע, ומה כתוב אחריו, אז תתענג על ה'. כי אף הקב"ה מרוה אותו בכל אלו העדונים של שמן משחת קודש העליון, הנוזל ונמשך תמיד לכבוד העליון ההוא, כמ"ש, ונפש נענה תשביע, וכתוב אחריו אז תתענג על ה'.

פסקה תקלו

ר' יוסי ור' חייא וכו': ר"י ור"ח היו הולכים בדרך, והיה בעל חמורים אחד מחמר אחריהם. א"ר יוסי לר' חייא, יש לנו לעסוק ולהשתדל בדברי תורה, כי הקב"ה הולך לפנינו, וע"כ הוא הזמן לעשות לו תקונים שיהיה עמנו בדרך הזה. **טעין** פירושו מחמר,

שדרכו לדקור עם עץ את החמורים שימהרו ללכת, שתרגום מדקורין הוא מטענין. (ירמיהו ל"ז י') ולפ"ז, יהיה פירושו של **טייעא**, מוליך החמורים.

פסקה תקלז

פתח ר' חייא וכו': פתח ר"ח ואמר, עת לעשות לה' הפרו תורתיך. מקרא זה למדנו, והעמידוהו החברים. אבל עת לעשות לה', היינו, כי בכל זמן שהתורה מתקיימת בעולם ובני אדם עוסקים בה, כביכול, הקב"ה שמח במעשי ידיו, ושמח בעולמות כולם, ושמים וארץ עומדים בקיומם. ולא עוד אלא שהקב"ה מקהיל כל הפמליא שלו, ואומר להם, ראו העם הקדוש שיש לי בארץ, שהתורה מתעטרת בשבילם, ראו מעשי ידי, שאתם אמרתם עליו, מה אנוש כי תזכרנו. והם, כשרואים שמחת אדונם בעמו, מיד פותחים ואומרים, ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ.

פסקה תקלח

ובשעתא דישראל מתבטלי וכו': ובשעה שישראל מתבטלים מתורה, כביכול, תש כחו, שכתוב, צור ילדך תשי. ואז כתוב, וכל צבא השמים עומדים וגו'. שאמר להם מי יפתה את אחאב וגו'. ועל כן עת לעשות לה'. שאלו הצדיקים שנשארו, יש להם לאזור מתנים, ולעשות מעשים טובים, כדי שהקב"ה יתחזק בהם, בצדיקים, ובמחנות וגדודים שלו. מהו הטעם. משום שהפרו תורתך, ואין בני העולם עוסקים בה כראוי.

פסקה תקלט

ההוא טייעא דהוה וכו': מוליך החמורים ההוא שהיה מחמר אחריהם, אמר להם, בבקשה מכם, שאלה אחת אני רוצה לדעת. אמר ר' יוסי ודאי, הדרך מתתקן לפנינו, שאל שאלתך. אמר, מקרא זה, אם היה כתוב, יש לעשות, או נעשה, הייתי אומר כך, מהו **עת**. ועוד, כתוב, לעשות לה', לפני ה' היה צריך לכתוב, מהו לעשות לה'. אמר ר' יוסי בכמה אפנים הדרך מתתקן לפנינו. אחד, שהיינו שנים, ועתה אנו שלשה, שהשכינה נכללה עמנו. ואחד, שחשבתי, שאין אתה אלא כאילן יבש, ואתה רענן כזית. ואחד שיפה שאלת. וכיון שהתחלת הדבר אמור.

פסקה תקמ

פתח ואמר עת וגו': פו"א, עת לעשות לה' הפרו תורתיך. **עת לעשות לה'**, היינו, כי יש עת ויש עת, עת לאהב ועת לשנא. **עת**, הוא למעלה, שעת ההוא הוא סוד האמונה, דהיינו המלכות שנקראת **עת**. וזה נקרא עת רצון. וזה הוא שמחויב האדם לאהב את ה' תמיד, כמש"א, ואהבת את ה' אלהיך. ועל זה, עת לאהב, שזו היא **עת** שהאדם שמחויב לאהב.

פסקה תקמא
ואית עת אחרא וכו': ויש עת אחרת, שהיא סוד אלהים אחרים, שהאדם מחויב לשנא אותו, ולא ימשוך לבו אחריו. וע"כ עת לשנא. ומשום זה כתוב, דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל **עת** אל הקדש.

פסקה תקמב
בזמנא דישראל משתדלי וכו': בזמן שישראל עוסקים בתורה, ובמצות התורה, **עת** ההוא, שה"ס האמונה הקדושה, דהיינו המלכות, מתתקנת בתקוניה, ומתקשטת בשלימות כראוי. ובזמן שישראל אינם עוסקים בתורה, כביכול, **עת** ההוא אינה בתקוניה, ואינה נמצאת בשלימות, ולא באור. ואז, **עת** לעשות לה'.

פסקה תקמג
מאי לעשות: שואל, מהו לעשות, שאומר עת לעשות לה'. ומשיב, כמש"א אשר ברא אלקים לעשות. אשר מהו לעשות, הוא שנשארו גופים של שדים שלא נעשו, משום שנתקדש היום, ונשארו **לעשות**, להיותם רוחות בלי גופים. אף כאן עת **לעשות**, ה **עת** נשארה בלי תקון ובלי שלמות מהו הטעם. משום **דהפרו תורתך**, משום שנתבטלו ישראל למטה מדברי תורה. כי **עת** ההוא נמצאת כך, או שמתעלית או שיורדת, בשביל ישראל. שאם עוסקים בתורה מתעלית. ואם מתבטלים מתורה, יורדת.

פסקה תקמד
אתו ר' יוסי וכו': באו ר' יוסי ור' חייא ונשקוהו בראשו. אמר ר' יוסי, ודאי, לא לפי כבודך לחמר אחרינו. אשרי הדרך הזה, שזכינו לשמוע זה. אשרי הדור שר' שמעון שורה בתוכו, שאפילו בין ההרים נמצא שם החכמה. ירדו ר' יוסי ור' חייא, מחמוריהם, והלכו שלשתם בדרך.

פסקה תקמה
פתח ההוא טייעא וכו': פתח מוליך החמורים ההוא ואמר. ואני תפלתי לך ה' עת רצון אלקים ברב חסדך ענני באמת ישעך. למדנו, מתי נקרא עת רצון, הוא בשעה שהצבור מתפללים, יפה הוא, וכן הוא ודאי. כי אז הצבור מסדרים ומתקנים התקון של **עת** ההוא. ואז הוא **עת רצון**, ויש לבקש בקשות, שכתוב, אלקים ברב חסדך ענני באמת ישעך. כי אז צריכים לבקש בקשות.

פסקה תקמו
ואני תפלתי לך ה': הרי כאן סוד היחוד. **ואני**, זהו דוד המלך, דהיינו המלכות שנקראת אני, היא מקום שנקרא גאולה, שהיא המלכות בעת שמחוברת עם היסוד, (כמ"ש בזהר

אמור צ"ה ע"ב ד"י). **תפלתי**, זו תפלה, דהיינו המלכות סתם, וכאן שאומר ואני תפלתי, התפלה סמוכה לגאולה, שהם אחד, ששניהם בחינת מלכות, וכשהוא הסמיך גאולה לתפלה, אז היא **עת רצון**, עת רצון, הוא ג"כ כלל אחד יחד, **עת** היא אחת, דהיינו מלכות, **רצון**, הוא אחד, שה"ס הרצון המתגלה מן הכתר, הם נכללים זה בזה, ונעשים אחד. ודוד המלך רצה במקרא הזה, ליחד יחוד אחד, כמו שאמרנו.

פסקה תקמז

ואי תימא אמאי וכו': ואם תאמר למה נתמנה מקרא הזה לאומרו בתפלת מנחת שבת. ומשיב, יפה הוא להיות בשבת בתפלת המנחה ולא בתפלת חול. כי ודאי אין תפלת מנחה של שבת כתפלת חול. משום שבחול בשעת המנחה, תלוי דין בעולם, ואין הוא עת רצון. אבל בשבת שכל רוגז הוסר, והכל נכלל יחד, שהדין והחסד הם אחד, ואע"פ שהדין נתעורר, הוא להתבשמות, כלומר, כדי לגלות המתיקות שבו בלבד. וע"כ נצרך מקרא של יחוד ליחד כל המדרגות כי כשיש יחוד, הדין מתחבר ונכלל ברחמים, והכל מתבשם, אז כתוב, עת רצון. עת רצון, יורה, שהכל, הדין והחסד, כלול יחד, והדין מתבשם בזמן ההוא, ובכל דבר יש שמחה.

פסקה תקמח

משה אסתלק מעלמא וכו': משה נסתלק מן העולם, בשעה ההיא של תפלת המנחה של שבת, בשעה שעת רצון נמצא. ובשעה ההיא רצון היה למעלה, וצער למטה, על פטירתו של משה. וע"כ ננעלו בשבת השערים משעת המנחה ולמעלה. מי הם השערים שננעלו. היינו שערי בית המדרש כדי להזכיר את משה רועה הנאמן, שהתורה נתבטלה בשבילו, בשביל שנפטר.

פסקה תקמט

בההוא זמנא בי וכו': בזמן ההוא, שנפטר, נתבטל בית המדרש של משה כל שכן בתי מדרש אחרים, מי ראה שערי בית מדרשו של משה שננעלו, ולא ננעלו האחרים כולם, התורה של משה אבלה עליו בעת ההיא, מי לא אבל. משום זה כל שערי בית המדרש ננעלו. והכל צריכים להצדיק את הקב"ה בדרך שבח. והיינו צדקתך כהררי אל. שאנו אומרים אז.

פסקה תקנ

תלתא אינון דאסתלקו וכו': ג' הם שנסתלקו מן העולם בזמן ההוא, וכולם כלולים במשה. אחד, משה הנביא הנאמן. ואחד, יוסף הצדיק. ואחד, דוד המלך. משום זה ג' צדוקי הדין כאן, אחד, הוא של יוסף הצדיק, הקודם לכל אלו, וזהו, צדקתך כהררי אל משפטיך

תהום רבה וגו', זהו יוסף הצדיק, שהוא לבדו כהררי אל, ככל ההרים העליונים שהם חג"ת נ"ה דז"א, שיוסף, שהוא היסוד כלול מכולם. ואחד, הוא משה הנביא הנאמן, וזהו שכתוב, וצדקתך אלקים עד מרום אשר עשית גדולות, משום שהוא ז"א, שהוא קו האמצעי הלוקח כל הצדדים, שהם צד ימין וצד שמאל, משום שהוא מכריע ביניהם (כנ"ל ב"א אות שס"ג) ואחד, הוא דוד המלך, וז"ש, צדקתך צדק **לעולם** ותורתך אמת. **לעולם**, זהו דוד המלך, שה"ס המלכות הנקראת עולם.

פסקה תקנא

כדין אתכניש כלא וכו': אז נאסף הכל בזמן ההוא, תורה שבכתב, שהוא משה, ותורה שבעל פה, שהיא דוד. וע"כ בזמן ההוא ננעלו שערי תורה, וננעלו שערי כל העולם בזמן ההוא. בשעה שמת יוסף הצדיק, יבשו המקורות והמבועים, וכל השבטים נפלו בגלות. פתחו העליונים ואמרו, צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה וגו'. בשעה שמת משה, נחשך אור השמש בצהרים, וננעלה תורה שבכתב. שהוא אור המראה המאירה. שהוא ז"א. בשעה שמת דוד המלך אספה הלבנה שהיא המלכות, את אורה, והתורה שבעל פה, אספה אורה.

פסקה תקנב

ומההוא זמנא אתגניזו וכו': ומעת ההוא נגנזו אורות התורה, ונתרבה ומחלוקת במשנה, והחכמים במחלוקת, וכל אמיצי הלב הם בבלבול הדעת, וע"כ אין שמחת התורה בזמן ההוא, בכל דורות העולם. ומה אלו חומר התעניות שגזרו רבנן, כשמת פלוני גזרו תענית, כשהיה כך גזרו כך, וכשהיה נאסף ביותר שמחת התורה שבכתב ותורה שבעל פה בזמן ההוא, על אחת כמה וכמה שצריכים לנעול בזמן ההוא שערי תורה. ומשום זה אנו אומרים אלו צדוקי הדין. כמו שאמרנו. שמחו ר' יוסי ור' חייא ונשקוהו בראשו כמקודם. אמרו, אשרי חלקנו בדרך הזה.

פסקה תקנג

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר, החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים אשר היו בעיר. **החכמה תעוז לחכם**, זהו משה, כשעלה להר סיני לקבל התורה נזדעזעו כל הרקיעים וכל מחנות מלאכים העליונים. אמרו לפניו, רבון העולם, והרי כל טוב וכל שמחה שלנו אינו אלא בתורה, ואתה רוצה להורידה לארץ. נקהלו על משה לשרפו באש, נתחזק משה וכו' כמו שהעמידו החברים (לעיל בשלח אות ש') דקב"ה אמר ליה למשה וכו'.

פסקה תקנד

אבל החכמה תעוז לחכם: היינו, כל מי שעוסק בתורה ומשתדל בה לשמה הוא מתחזק בתורה בשעה שצריך שיהיה לו אומץ וכח, ושתגין עליו בשעה שצריך. ואומץ וכח ההוא, מאיזה מקום מקבל להתחזק. חודר הכתוב ואומר, **מעשרה שליטים**, אלו הם עשרת הדברות הכתובים בתורה, שהם שליטים עליונים, שהאדם מתחזק בהם בעולם הזה ובעולם הבא. כל סודות העולם וכל המצות וכל החכמה שלמעלה ושלמטה, תלוים בהם ובהם נכלל הכל והכל היא בתורה. אשרי חלקו מי שעוסק בתורה, להיות מתחזק באומץ בעולם הבא.

פסקה תקנה

עשרה שליטין עשר וכו': עשרה שליטים, הם עשרה מיני חכמה שיש בתורה, שה"ס עשר ספירות, בעשרה שמות חקוקים, היינו עשרה שמות המרמזים על עשר ספירות אהיה וכו', ונכללו בשם אחד של כ"ב אותיות חקוקות, דהיינו השם אנקת"ם וכו' של ברכת כהנים, סודות של עולם הבא, באלו האורות שאין העין שולט לראותם, ולא אפילו בתבונה לדעת ולהסתכל בעדן ההוא וההשתוקקות שהקב"ה הוריש לצדיקים לעולם הבא, כמ"ש עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו.

פסקה תקנו

פתורא דבר נש וכו': שלחנו של אדם מזכה אותו לאכל על שלחן אחר בעדון של עולם ההוא, בעוה"ב. כש"א כי על שלחן המלך תמיד הוא אוכל. ודוד המלך הוא, אומר, תערך לפני שלחן נגד צוררי. וזה הוא עריכת השלחן בעולם ההוא, כי אז הוא עדון וחשק, שהנשמה נהנית בעולם הבא.

פסקה תקנז

וכי פתורא אית וכו': שואל, וכי יש שלחן אל הנשמות בעולם ההוא. ומשיב, כן. כי מזון וספוק העדון אוכלות הנשמות בעולם ההוא כמו שמלאכי השרת אוכלים. שואל, וכי מלאכים העליונים אוכלים. ומשיב, כן, וכעין אכילה שלהם אכלו ישראל במדבר, דהיינו המן. ומזון ההוא, הוא סוד הטל הנוזל ונמשך מלמעלה מסוד עולם הבא, שהוא בינה. והוא מזון מאור שמן משחת קדש, ונשמות הצדיקים נזונות משם בגן עדן, ונהנות שם. כי נשמות הצדיקים מתלבשות שם בגן עדן התהתון, כמו שהתלבשו בעולם הזה.

פסקה תקנח

ובשבתי ובזמני מתפשטאן וכו': ובשבתות ובחגים מתפשטות הנשמות מלבושיהם, ועולות לראות בכבוד אדונם ולהתעדן בעדון העליון כראוי, שכתוב, והיה מדי חדש

בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה'. שואל, וכי כל בשר יבא, הלא אינו כן, והיה לו לכתוב, כל רוח או כל נשמה, מהו כל בשר. ומשיב, אלא הקב"ה עשה לאדם בעולם הזה כעין היקר של כבוד העליון למעלה, שה"ס החכמה דל"ב נתיבות כנ"ל. כבוד עליון ההוא, הוא רוח לרוח, שמאיר לז"א שנקרא רוח, ונשמה לנשמה שמאיר לבינה הנקראת נשמה, עד שמגיע למקום אחד למטה הנקרא גוף, דהיינו מלכות, ומכניס בו רוח אחד של מקור החיים, שנקרא **כל**, שהוא יסוד. וזה סוד, ויתרון ארץ ב **כל** הוא. **כל** הזה הוא רוח לגוף ההוא.

פסקה תקנט

כגוונא דא בר נש וכו': כעין זה, האדם בעולם הזה הוא גוף, ורוח השולט בו הוא כעין רוח העליון הנקרא **כל** השולט על גוף שלמעלה, שהוא המלכות, ורוח הזה שבגוף האדם נקרא כל בשר, ועל זה כתוב, יבא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה', על עדון הזה כתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו.

פסקה תקס

חדו חברייא בארחא וכו': שמחו החברים בדרך. כשהגיעו להר אחד, אמר ר' חייא למוליך החמורים, מה שמך. אמר לו, חנן. א"ל, הקב"ה יחננך וישמע לקולך בשעה שתצרך לו. אמר ר' יוסי, ודאי כי נטה השמש, וכאן, אחר ההר הזה יש כפר אחד על שמך, כי נקרא כפר חנן, נלין שם בשביל כבוד שמך. כשהגיעו שמה, באו לבית מלונם, וערכו לפניהם את השלחן בכמה מינים לאכל. אמר ר' חייא, ודאי שלחן זה הוא כעין עולם הבא, ויש לנו להעלות מעלת שלחן הזה ולעטר אותו בדברי תורה.

פסקה תקסא

פתח ר' יוסי וכו': פתח ר' יוסי ואמר, ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. שואל, אם בארץ ישראל מברכים, בחוץ לארץ מאין לנו שצריכים לברך, שהרי משמע שבאפן זה, בחו"ל, לא צריכים לברך. ומשיב, אלא הקב"ה, כשברא העולם חלק העולם, מקום הישוב לצד אחד, ומקום החרב לצד האחר. וחלק את מקום הישוב, וסיבב העולם מסביב נקודה אחת. ומי היא. היא ארץ הקדושה, כי ארץ הקדושה היא אמצעית העולם, ובאמצעה של ארץ הקדושה הוא ירושלים. ואמצעה של ירושלים היא בית קדשי הקדשים. וכל הטוב וכל המזון של הישוב כולו, יורד שמה מלמעלה, ואין לך מקום בכל הישוב שאינו ניזון משם.

פסקה תקסב

פליג חרבא ולא וכו': חלק את מקום החרב, ולא נמצא חורבן חזק בכל העולם זולת מדבר ההוא, שישראל שברו כחו וגבורתו ארבעים שנה. כש"א, המוליכך במדבר הגדול והנורא. במדבר ההוא שולט הסטרא אחרא, ובעל כרחו, כנגד רצונו, הלכו ישראל עליו ושברו כחו ארבעים שנה. ואם ישראל היו נמצאים צדיקים בארבעים שנה האלו, היו מעבירים את הסטרא אחרא ההוא מן העולם, ומשום שהכעיסו את הקב"ה בכל פעם, נתחזק הסטרא אחרא ההוא, ונפלו כולם שם תחת רשותו.

פסקה תקסג

ואי תימא והא וכו': ואם תאמר, הרי משה, שעלה מעלתו על כל בני העולם, איך מת שמה. ומשיב, אינו כן, כי משה רבינו לא היה ברשותו של הס"א, אלא בהר העברים. מהו העברים. מחלוקת, מלשון עברה וזעם. שנחלקו עליה השליטים העליונים שלמעלה, שרצו לשלוט על ההר, ולא נמסר ביד ממונה ושליט אחר, ונשאר כך, עד שבא משה עבד הנאמן, ושלט עליו. ונקבר שם, ולא עסק בקבורתו אלא הקב"ה בלבדו, שכתוב, ויקבר אותו בגי.

פסקה תקסד

ויקבר אותו, מאן וכו': שואל, כתוב, ויקבור אותו מי הוא שקברו. ומשיב, ההוא, שכתוב בו בדרך סתם, ואל משה אמר. ולא כתוב, מי הוא. וכן ויקרא אל משה. ולא כתוב מי הוא. אף כאן, ויקבר אותו, ולא כתוב, מי הוא. אלא ודאי, מקום זה ידוע הוא לחברים. שהוא השכינה, הנקראת מקום. שבכל מקום שנאמר סתם הוא השכינה, (כנ"ל פרשת בשלח אות ש"נ). וע"כ בהר הזה לא שלט עליו חוץ ממשה לבדו, והוא נקבר שם. ומשום שידעו כל דורות העולם אחרים, שמתי מדבר האלו יקומו לתחית המתים, השרה הקב"ה בתוכם את הרועה שלהם, שיהיו כולם בהתעוררות הקיום לעולם הבא.

פסקה תקסה

ואי תימא אי וכו': ואם תאמר, אם כן שמדבר ההוא הוא תוקפו של הסטרא אחרא, איך צוה הקב"ה על שעיר הזה לשלוח אותו להר אחר שנקרא עזאזל, היה להם לשלחו להר ההוא שהלכו בו ישראל במדבר, ששם הוא מקום תוקפו של הס"א. ומשיב, אלא כיון שכבר הלכו בו ישראל ארבעים שנה, הרי נשבר תוקפו, ותוקפו נתגבר במקום שלא עבר שם אדם מעולם, אבל בהר ההוא שבמדבר שהלכו בו ישראל, הרי היה מושבם של ישראל שם ארבעים שנה.

פסקה תקסו

אבל בהאי שעיר וכו': אבל בשעיר ההוא, מקום ההוא, ששולחים אותו, הוא סלע חזק עליון, ותחת עמקו של סלע ההוא, שאדם אינו יכול להכנס שמה, הס"א שולט יותר לאכול טרפו. ואז יהיה נעבר מישראל, ולא ימצא עליהם מקטרג במקום הישוב. וביאור הדברים תמצא לעיל בהסולם (פרשת נח אות ק"ד וק"ה).

פסקה תקסז

שלטנותיה דרזא דמהימנותא וכו': ממשלתה של סוד אמונה היא תוך נקודה האמצעית של כל ארץ הקדושה, בבית קדש הקדשים, ואע"פ שעתה אינו מתקיים, עכ"ז, בזכותו נזון כל העולם, ומזון וכלכלה יוצאים משם לכל, בכל מקום צד הישוב. ומשום זה אע"פ שישראל הם מחוץ לארץ הקדושה, עם כל זה, מכח וזכות של הארץ נמצא מזון וכלכלה בעולם. וע"כ כתוב, וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. על הארץ הטובה ודאי, כי בשבילה נמצא מזון וכלכלה בעולם.

פסקה תקסח

מאן דאתעדן על וכו': מי שמתעדן על שלחנו ומתענג במאכלים, יש לו לזכור ולדאוג על הקדושה של ארץ הקדושה, ועל היכל המלך שנחרב, ובשביל העצב ההוא שנעצב על שלחנו שם, בתוך השמחה והמשתה שלו, חושב עליו הקב"ה כאלו בנה ביתו, ובנה כל אלו חורבות של בית המקדש. אשרי חלקו.

פסקה תקסט

כוס של ברכה וכו': כוס של ברכה אינו אלא בשלשה שאכלו כאחד, משום כי מסוד ג' אבות הוא מתברך, שהמלכות שה"ס כוס של ברכה מתברכת מחג"ת דז"א שנקראים אבות. וע"כ לא נצרך כוס אלא בשלשה. כוס של ברכה צריך לתת אותו ביד ימין ובשמאל, ולקבלו בין שתיהן, משום שהמלכות ניתנה בין ימין ושמאל דז"א. ואחר כך יעזוב אותו על יד ימין לבד, כי משם הוא מתברך. דהיינו מאור החסדים שבימינו של ז"א.

פסקה תקע

עשרה דברים נאמרו וכו': עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה, וכולם הם כראוי להיות, משום שתקונים של כוס של ברכה שהיא המלכות, הם עשרה, דהיינו עשר ספירות וכבר העמידוהו החברים (זהר עקב דף רע"ג ע"ב) כוס של ברכה צריכים להסתכל בו בעינים. משום שכתוב, עיני ה' אלקיך בה. בארץ, שהיא המלכות, הנקראת כוס של ברכה. ואינו צריך לעבור מן העין, אלא להסתכל בו.

פסקה תקעא
כוס של ברכה וכו': כוס של ברכה, מתברך בברכה ההיא שהאדם מברך עליו להקב"ה, משום שהוא סוד האמונה, דהיינו המלכות, וצריכים לשמרו בשמירה עליונה, כמו שהיא החשיבות של המלך, כי בשבילו מתברך השלחן בשעת ברכת המזון, שאדם ההוא מברך.

פסקה תקעב
פתוריה אצטריך דלא וכו': שלחנו של אדם צריך שלא יהיה ריק, שאין הברכה נמצא על שלחן ריק. כמו שהעמדנו, שכתוב, הגידי לי מה יש לכי בבית וגו'. וע"כ השלחן אינו צריך להראות ריקם, כי ברכות עליונות אינן שורות אלא במקום שלם. וזה סוד, ובלב כל חכם לב נתתי חכמה. דהיינו אחר שכבר שלם בחכמה נותנים לו חכמה. וכן, יהב חכמתא לחכימין. ועל סוד הזה הוא השלחן של לחם הפנים, שאינו נמצא ריק, שכתוב ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד.

פסקה תקעג
תנאין ואמוראין אתכנשו וכו': תנאים ואמוראים האספו כלכם, כי הגיע השעה לתקן בה הכלים של המלך, להאיר שיתתקנו לפניו, שהם משכן מנורה שלחן כיור וכנו ארון כפרת וכרובים. והכל נתקן בשקל, כמ"ש לפנינו, ומשום זה צוה לישראל, זה יתנו וגו'.

פסקה תקעד
קם תנא חדא וכו': קם תנא אחד ואמר: רעיא מהימנא, ודאי כך הוא, ולך צוה לעשות הכל, שכתוב, ועשית מנורה. ועשית שלחן. וכך הכל, וראה ועשה. ומכולם לא התקשה לך לעשות אלא ג' דברים, הרשומים באותיות שמך, שהם מנורה שקלים החדש, למה התקשה לך.

פסקה תקעה
א"ל סבא סבא וכו': אמר לו זקן זקן. אתם למדים קשוי זו שנתקשה לי מן הכתוב, מקשה תיעשה המנורה. כי תיעשת המנורה, משמע שתיעשה מעצמה, שמשה לא היה יכול לעשותה. ודאי, הכלי של הקב"ה הוא השכינה, שהיא כלי לשמש לבעלה, לז"א, היא המנורה שלו, שנאמר בה, שבע ביום הללתיך, שהם, הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד יסוד ומלכות, שהיא כלולה משבע.

פסקה תקעו
משבע דרגין אלין וכו': משבע מדרגות אלו, היא המנורה, שלשת קני מנורה מצדה האחד, הם גופא, דהיינו תפארת, וב' זרועות המלך, שהם חסד וגבורה. היא המלכות,

היא נר מצוה להאיר בהם, שהיא רביעית אליהם. ושלשת קני המנורה מצדה השני, הם ב' שוקים שהם נצח והוד, וברית שהוא יסוד. והיא, המלכות, היא נר מערבית להאיר בהם. פירוש. שהמלכות היא בב' בחינות, היא רביעית אחר חג"ת, שאז היא בסוד ב' מאורות הגדולים. והיא שביעית אחר נה"י, שמקבלת מיסוד. (ועי' פירושם לעיל בראשית א' דף ק"י ד"ה מלכותא דדוד) מנורה של המלך נקראת המלכות. והיא נר להאיר בו נר מצוה, בסוד רביעית לחג"ת כנ"ל, שמשם מקבלת חכמה, (כמ"ש שם) שנאמר בו, מצות ה' ברה מאירת עינים, שה"ס חכמה המכונה אור עינים.

פסקה תקעז

ומאן רישא דמנרתא וכו': ומי הוא ראש המנורה, היא בינה **ה'** העליונה, דהיינו ג"ר דבינה, או"א עלאין, שיש לה בז"ת שלה, שהם ישסו"ת, שלשה קנים בצורה זו של **ה'** שהיא ג' ווין, והם ג' אבות חג"ת. **ה'** שניה יש לה ג' קנים שניים בצורה זו **ה**, שהם נצח הוד ויסוד. **ו'** הוא אמצעה של המנורה, דהיינו ז"א, שהוא בן **י"ה**, כי ז"א, הוא קו האמצעי המכריע בין ב' קוין דבינה. על שמו היא נקראת בינה, כי בינה היא אותיות **בן יה**. הוא, ז"א, כולל ששה קנים למטה, במקומו עצמו, בחשבון **ו'** שב **ו'** קנים שלו.

פירוש כשז"א עולה לישסו"ת שהם חג"ת נה"י דבינה המה מאירים לו בסוד מנורה, שחג"ת הם ג' קנים ימיניים בסוד **ה'** ראשונה דהויה, וז"א הוא אחריהם ומקבל מהם, שה"ס **ו'** דהויה, קו האמצעי ונה"י הם **ה'** שניה דהויה, שמאירים לו מצד שמאל. והשם הוי"ה מתחלק בין או"א שהם ג"ר דבינה, שה"ס **י'** דהויה, ובין ישסו"ת שה"ס ז"ת דבינה **הו"ה** דהויה. ונודע, שבעת שהמלכות עלתה לבינה, בסוד **י'** שנכנס באור הבינה ונתמעט האור ונעשה אויר, הנה אע"פ שלעת גדלות הבינה, חוזרת ויורדת למקומה, הנה זה אמור רק בישסו"ת ולא באו"א עלאין, שבהם נשארה המלכות קבועה ואינה יוצאת מאויר שלהם לעולם, כנ"ל (בראשית א' דף רנ"א ד"ה נחית) והיא נעשתה למלכות דאו"א, דהיינו לבחינת **י'** דהויה. ונודע שמלכות דעליון הוא כתר לתחתון, נמצא, שהמלכות נעשתה כתר אל ישסו"ת. הרי שבעת שז"א עולה לבינה לקבל ממנה בסוד המנורה, נמצא המלכות לכתר שלו בסו"ה, אשת חיל עטרת בעלה, להיותה כתר דישסו"ת. (כמ"ש בתלמוד ע"ס שיעור י"ג אות כ') ובזה יתבאר כל ההמשך.

פסקה תקעח

י', **אשת חיל עטרת בעלה**: שהיא עטרה של ספר תורה, שהוא ז"א, כצורת **ז'** שהיא **י'** על **ו'** דהיינו כתר על **ו**, שהוא ז"א, מצד עוה"ב, שהוא בינה, אין המלכות כלי אליו, ולא משמשת לו אלא עטרה על ראשו, כמ"ש בדבור הסמוך. אבל בעולם הזה, שהוא

המלכות מבחינתה עצמה במקומה, היא כמו זה **הוהי**, שצירוף הזה יורה, שהיא כלי תחתיו, והיא השמוש שלו בכל ספירה שלו, ובכל אבר שלו, ובכל מדה שלו. כלומר, שהמלכות משמשת לז"א לגלות כל בחינותיו של ז"א, המכונים ספירה אבר מדה.

פסקה תקעט

ובגין דא י' וכו': ומשום זה **י'** זו, שהיא המלכות, לפעמים הוא תחת ז"א, ולפעמים על ראשו, ולפעמים באמצע. ומפרש, **על ראשו** ה"ס ה **י'** של יקו"ק, בסו"ה, אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. וזהו, להעלות נר תמיד, שהיא **י'** על **הו"ה** מצד המנורה, דהיינו או"א על ישסו"ת, שמלכות דאו"א, היא כתר לז"א, מצד עליתו לישסו"ת, שנתתקן בסוד המנורה כמ"ש לעיל בסמוך. **באמצע**, ז"א, היא מחצית השקל. דהיינו שהיא גדולה כמוהו, והם שניהם ב' פלגי דגופא, שז"א הוא בחי' חציה הימין דבינה, והמלכות היא בחינת חציה השמאל דבינה. ואז נקראת מחצית השקל. זהו שכתוב, זה יתנו וגו' מחצית השקל בשקל הקדש וגו'. והיא כעין זה **הוי"ה** שה **י'** היא באמצע אחר ה **ו'**, וקודם ל **ה'** שניה שהיא נה"י, משום שמקבלת אז מחג"ת דז"א שהוא **ו'**. בסוד רביעי לאבות. **בסוף**, ז"א, במשכן, היא כעין זה **הוה"י**, דהיינו שירדה תחת היסוד שהוא ב **ה'** שניה. ונתקנק שם לפרצוף שלם. וז"ס, חמש אמות ארך הוא מצד **ה'** ראשונה. וחמש אמות רוחב מצד **ה'** תחתונה. ואמה, ה"ס **ו'**, שהוא ז"א. וחצי האמה היא **י'**, שהיא המלכות העומדת בסוף, והכל נרמז באות **ו'** שהוא ז"א, או שהיא כתרו, או באמצעו, או בסופו.

פסקה תקפ

ודא איהו רזא וכו': וזהו סוד אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים. **שאני ראשון**, ה"ס המלכות בעת שהוא כתר על ראש ז"א. **ואני אחרון**, בעת שהיא נקודה בסוף ז"א. **ובלעדי אין אלקים**, הוא בעת שהיא באמצע ז"א, דהיינו רביעית לאבות, אחר חג"ת. ונרמזת בשם הזה, יוד הי ויו הי (כצ"ל) שיש כאן **י'** בראש, ו **י'** באמצע הויה, ו **י'** בסוף אחר ה **ה'**. וכל שם ששולט **ה'** על **י'**, היא נוקבא מצד השמאל. האע"פ שמצד אות יוד היא בראש השם, שהוא דכר, עם כל זה, כיון שאחר ב' ההין של השם היא בסוף, כעין זה **הי הי**, היא נדונת אחר הרוב, והיא נוקבא. אלא ה **י'** שעל **ה'** הוא כתר, תחת **ה'** היא שמוש, ומכ"ש תחת **ו'**.

פסקה תקפא

ובגין דלא עבידנא וכו': ומשום שאיני עושה קצוץ ופרוד ביחוד העליון, שבבינה, והכל הוא יחוד אחד, ע"כ התקשה לי לעשות ג' הדברים מנרה שקלים החדש, שה"ס המלכות, שבמנורה היא בבחינת כתר ז"א, ובשקלים והחדש היא בבחינת אמצע שלו, והקב"ה

היודע כל המחשבות, אמר, אחר שזה נתכוון לטוב, שלא לעשות קצוץ ופרוד, ע"כ תיעשה המנורה מעצמה, כמו השכינה, תיעשה מעצמו של הקב"ה בלי פרוד. שאר הכלים של המשכן, שבהם השכינה היא שמוש, דהיינו בסוף ז"א, נאמר ויעש בצלאל. ולא היה צריך שתיעשה מעצמה.

פירוש. כי אין השכינה בבחינת כתר לז"א אלא על ידי עליתה לבינה, בסוד **י'** שנכנס לאור ונתמעט האור לאויר, (כנ"ל אות תקע"ז) ומיעוט הזה הוא קצוץ הג"ר מבינה, וע"כ לא היה יכול משה לעשות זה, כי לא היה יכול לעשות קצוץ למעלה בבינה. וכן בחינת המלכות כשהיא באמצע ז"א, בסוד מחצית השקל וכן החדש, הנה אז המלכות היא פלג גופא ונפרדת מז"א, שהיא חכמה בלי הסדים. וע"כ לא היה יכול משה לעשות פרוד בין ז"א למלכות. וז"ס **תיעשה** מעצמה, ע"י ז"א. אבל שאר הכלים שבמשכן שבהם המלכות בבחינת סוף הז"א, ושמוש אליו, אין שם בחינת קיצוץ ופרוד, אלא להיפך שהיא בחינת יחוד, וע"כ היה יכול בצלאל לעשותה.

פסקה תקפב

ובכל אתר דשכינתא וכו': ובכל מקום שהשכינה התחתונה היא עטרה על עמוד האמצעי, שהוא ז"א, שהוא בעת שנלקחת מן הבינה, שהיא עולם הבא, דהיינו בעת שהמלכות עולית לבינה בסוד **י'** שנכנסת באויר, כמ"ש לעיל (אות תקע"ז) ודאי שאז אין ידיעה לאדם בהקב"ה וכל המדות שלו, מחמת שהבינה נתמעטה אז לו"ק, עד שיכנס בשער הזה שנאמר עליו, זה השער לה'. דהיינו באות **ל'**, הרומזת על מגדל פורח באויר, דהיינו שה **י'** שנכנסה באויר חזרה ויצאה משם, שאז חוזרים הג"ר דבינה ושל ז"א, ואז יש ידיעה בסוד הדעת. (כנ"ל ב"א דף מ"ה ד"ה כד).

פסקה תקפג

איהי כלילא מכל וכו': מבחינת מה שהיא באמצע ז"א, היא כלולה מכל הספירות ומכל האותיות של שמות המפורשים והנסתרים, שהיא מקבלת מכולם ונכללים בה. ומבחינת מה שהיא בסוף ז"א, היא נקודה תחת כי אות ואות, שהיא שמוש תחת בעלה, ז"א. כי משם נבנית לזווג עם ז"א. ומבחינת מה שהיא עטרה על ראש ז"א, היא מצד הטעמים שמעל האותיות. ומפרש, היא נקודה כגון נקודת הסגול, שהיא תחת ברכי המלך, דהיינו תחת נה"י דז"א, המכונים ברכים. כמ"ש, והארץ הדום רגלי. דהיינו המלכות שנקראת ארץ. והיא באמצע עם ז"א, שנקראת אז מחצית השקל, פלג גופא כמ"ש לעיל (אות תקע"ט) וזה הוא בנקודת השורק, דהיינו מלאפום, שהיא באמצע הו'. והיא עטרה על ראשו מצד הטעם שנקרא סגולתא, שהוא מעל האותיות.

פסקה תקפד

זרקא מקף שופר וכו': כשזורקים ומסמיכים המלכות לבינה המכונה שופר, הולכת ונעשית סגולתא דטעמים. שבעת ההיא, היא כתר על ראש המלך, ז"א. כמ"ש לעיל (אות תקע"ז בהסולם ע"ש) שז"ס כתר יתנו לך ה' אלקינו. היא ידועה אז באותו שנאמר בו, במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור. שה"ס או"א עלאין, שבהם אסור החקירה והדרישה. שהמלכות נכללה בהם ונעשתה למלכות שלהם, כנ"ל (אות תקע"ז בהסולם) ובה נודע שהוא **ראשון** למעלה בכתר, שהיא סגולתא, שהיא ממעל האותיות. והוא **אחרון** בסגול, שהיא תחת האותיות **ומבלעדיו אין אלקים**, בשורק, שהוא באמצע האותיות, שאז מאירה בהארת החכמה. כנ"ל. והכל נודע בה.

פסקה תקפה

מאן דאתדבק בה וכו': מי שמתדבק במלכות, מבחינת למטה מאותיות, היא מעלית אותו למעלה. כי משם היא נבנית לזווג פב"פ עם ז"א. ומי שרוצה לעלות עליה להשיגה למעלה מאותיות, היא משפילתו למטה ממנה, ואין לו חלק בה. כי כשהיא למעלה באו"א עליון איו בה השגה. ומשום שיעקב נודע בה, דהיינו מבחינתה שלמטה מאותיות, לימד אותה לבניו, וצוה אותם שלא ירצו לעלות למדרגה שלמעלה ממנה. כי היא הכל, שכלולה מכולם, ממעלה ומלמטה ומאמצע. ז"ש, ו **זאת** אשר דבר להם אביהם. דהיינו המלכות, שנקראת **זאת**, שדבר להם שלא יעלו למעלה ממנה.

פסקה תקפו

נביא דהוה אשתמודע וכו': הנביא שהיה מכיר אותה, צעק ואמר לבעלי תורה וחכמי התורה, שהם עשירים בה, דהיינו ששמחים בחלקם, שהשמח בחלקו הוא עשיר. צעק לקראתם ואמר, כה אמר ה' אל יתהלל החכם וגו' והעשיר וגו' כי אם ב **זאת** יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי. דהיינו במלכות הנקראת **זאת**, ולא למעלה ממנה. דוד שהיה יודע אותה, אמר, אם תחנה עלי מחנה וגו' ב **זאת** אני בוטח. וירמיה ראה אריכת הגלות, וסמאל ונחש וכל הממונים של שבעים אומות שיורדים על ישראל ברבוא רבבות, וראה הכתוב הזה שאמר הקב"ה, ואף גם **זאת** בהיותם בארץ אויביהם וגו', אמר הנביא, **זאת** אשיב אל לבי על כן אוחיל, שבשביל שהמלכות הנקראת **זאת** עמהם בגלות ע"כ מצפה לישועה. ואשר לא שת לבו גם ל **זאת**, נאמר עליו, וכסיל לא יבין את **זאת**. וכן כתוב, ו **זאת** ליהודה ויאמר שמע ה' קול יהודה, כי משום שיהודה שמר מה שצוה אותו אביו, כנ"ל, ע"כ זכה למלוכה, ודוד עלה בשבילה למלוכה, שטרח כל ימיו לתקן אותה.

פסקה תקפז

אמר בוצינא קדישא וכו': אמר המאור הקדוש, שהוא ר"ש, לרעיא מהימנא, עליה נאמר ו **זאת** התורה אשר שם משה וגו'. בה הזהרת לישראל בשעת מיתתך, בה ברכת לישראל בכל שבט ושבט, ז"ש, וזאת הברכה אשר ברך משה וגו'. ומשום זה העמידו החברים בעלי המשנה, שכתוב **זאת** התורה אדם כי ימות באהל, ואמרו עליה, מהו, כי ימות באהל, אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ואין מיתה אלא עוני, כי עני חשוב כמת.

פסקה תקפח

דאיהו קרבן עולה ויורד וכו': שהמלכות היא קרבן עולה ויורד. מצד העשיר, היא עולה ודאי, שהיא מתעלה עליו, כי כל העשירים, כל הטוב שהם עושים, הכל הוא לזכותם לעולם הבא, ושם היא עטרה על ראשם, וזהו מבחינת מה שהיא כתר על ז"א. בינוני, העובד כדי לזכות בב' עולמות, דהיינו גם בעולם הזה. היא עמו מחצית השקל בעולם הבא, כגון מצה, שנחלקה, חציה תחת המפה לאפיקומן אחר הסעודה, וחציה לאכילת מצה לפני הסעודה. ומצד זה נאמר באסתר, מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד **חצי המלכות**, ותעש. וזהו מבחינת מה שהיא באמצעו של ז"א בסוד נקודת השורק.

ביאור הדברים. נודע שתחילה היא המלכות בסוד ב' מאורות הגדולים שוה עם ז"א, ששניהם הם ב' פלגי דגופא, כי ז"א מקבל חסדים מקו ימין דבינה, והמלכות מקבלת חכמה בלי חסדים מקו שמאל דבינה, ואז מאירה גם לחצוניות, שה"ס עולם הזה. ואז היא נבחנת למחצית השקל דחכמה בלי חסדים, ולרביעית לחג"ת, שעומדת באמצעו של ז"א מחזה ולמעלה, ואח"כ נתמעטה המלכות עד לנקודה תחת יסוד דז"א, ואז יש לה רק חסדים בלי חכמה, ונבחנת למחצית השקל דחסדים בלי חכמה, ומאירה רק לפנימיות שה"ס עולם הבא. ולא לחיצוניות, שה"ס עולם הזה. (ועי' לעיל ב"א דף ק"י ד"ה מלכותא דדוד, ע"ש בכל ההמשך).

וז"ש, **בינוני דפלח למזכי בתרין עלמין** דהיינו שמתחילה ממשיך המלכות בבחינת ב' מאורות הגדולים, שאז מאירה לחצוניות שה"ס עוה"ז, ואח"כ ממשיכה מבחינתה לאחר המיעוט שירדה לסוף ז"א, לנקודה תחת יסוד ז"א, שאז מאירה רק לפנימיות שה"ס עולם הבא. וז"ש **איהי מחצית השקל עמיה בעלמא דאתי**, שהיא אז מחצית השקל מבחינת חסדים בלי חכמה המאירה רק לפנימיות. וזהו שמדמה אותה למצה שחציה לפני הסעודה לאכילת מצוה, שה"ס מחצית השקל מחכמה בלי חסדים, וחציה לאחר הסעודה לאפיקומן שה"ס מחצית השקל מחסדים בלי חכמה. וז"ס עד חצי המלכות

ותעש. כי אי אפשר להמשיך ב' חצאי המלכות ביחד. אלא בזה אחר זה. וכן אין אפשרות לחצי המלכות העליונה להתקיים להיותה בחסרון חכמה. וע"כ אפשר להתקיים רק חצי המלכות התחתונה שהיא תחת יסוד ז"א. ודע שכל המדובר היא כאן מבחינת ג"ר דחכמה שאינה מאירה בתחתונה. אבל בחינת ו"ק דחכמה מאירה גם בתחתונה. אמנם בחי' ו"ק דחכמה אינה מאירה לחצוניות, שה"ס עולם הזה.

פסקה תקפט

אבל מאן דאיהו עני וכו': אבל מי שהוא עני, שממית עצמה בשבילה, כמו בחינתך רועה הנאמן, היא, המלכות, קרבן יורד תחתיך, שנעשתה לנקודה תחת יסוד ז"א, שהוא בחינת רעיא מהימנא. ולמה, הוא, משום שמי שמשפיל עצמו בשביל השכינה, הקב"ה יורד עליו. וזה שאמר דוד, כי רם ה' ושפל יראה. והנביא אמר, כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו וגו' ואת דכא ושפל רוח וגו'. שאע"פ שאני מרום וקדוש אשכון, הנה בשביל אותו שנעשה דכא ושפל רוח בשביל השכינה כדי להעלותה משפלותה לעשותה עטרה לראשו, אני יורד לשכון עמו. ואחר שבעלה של השכינה, שהוא ז"א, יורד על האדם, היא יורדת מעל ראשו, ונותנת מקום הראש לבעלה, לז"א, והיא יורדת לרגליו של המלך דהיינו תחת נה"י שלו, המכונים רגלים. וסוד הדבר, השמים כסאי והארץ הדום רגלי. דהיינו המלכות, הנקראת ארץ.

פסקה תקצ

דמיומא דירית בר נש וכו': מיום שיורש האדם הנשמה, שהיא כלולה מהקב"ה ושכינתו, משעה ההיא נקרא בן. אמר תנא אחד, וכי מיום ההוא שאדם יורש נשמה כלולה מהקב"ה ושכינתו, יהיה נקרא בן, מאין לנו זה. הוא מכתוב הזה שאמר דוד בספר תהלים אספרה אל חק ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. שזה נוהג בכל אדם בשעה שמשיג הנשמה.

פסקה תקצא

א"ל בוצינא קדישא וכו': אמר לו המאור הקדוש, ר"ש: רעיא מהימנא, מהו, היום ילדתיך היה מספיק שיאמר בני אתה שילדתיך. אלא בשבילך אמר דוד ברוח הקודש אני היום ילדתיך. ש **אני** היא השכינה, **היום** הוא רעיא מהימנא שהוא תפארת שכתוב, הן עוד היום גדול, באותו שנאמר בו ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. וע"כ נקרא יום גדול. אתה קימת בהשכינה, ואהבת את ה' אלקיך **בכל לבבך**, דהיינו הגוף. **ובכל נפשך**, דהיינו הנשמה, כי חמשה שמות יש לה, נשמה, רוח, נפש, חיה, יחידה. **ובכל מאדך**, דהיינו בכל הכסף שלך. הקב"ה ושכינתו אינם זזים ממך, בכל אלו.

פסקה תקצב

אנת חשבת דאפילו וכו': אתה חשבת, שאפילו היו כל העולמות תחת רשותך, היית נותן אותם בכדי להקים השכינה בהקב"ה ולהמליך אותו בשכינתו, על כל הממונים של אומות העולם, ואח"כ להעלות אותו ושכינתו. הצורה שלך כלולה מכל מדות טובות, ובכל העולמות, ובמחנות מלאכים העליונים, והתחתונים, וכל ישראל.

פסקה תקצג

מחשבה טובה וכו': מחשבה טובה מצרפה הקב"ה למעשה. ומאחר שאתה בנו, על כל שחשבת בשביל אדונך, יקיים על ידך, ולא תזוז ממנו לעולם, אלא שתהיה בצורתו בכל. ואתה בזמן הגלות אתה נעלם מבני אדם. ואני, מעולם הזה, הנני שליח של הקב"ה, לומר דברים אלו לפניך, ואני מצווה ממנו, שלא לזוז ממך בכל עת ובכל שעה שאתה רוצה. אני וכל התנאים והאמוראים של ישיבתנו מבקשים לך, קום והשלם מצות אדונך.

פסקה תקצד

פתח ואמר ועשו וגו': פו"א, ועשו ארון עצי שטים. ספר תורה הוא עמוד האמצעי, דהיינו ז"א. הארון שלו הוא השכינה. **מבית** ומבחוץ תצפנו, היינו הקב"ה בשכינתו, שמכסית אותו מבחוץ ומבפנים. והקב"ה ושכינתו הכל אחד. מה שאין כן בארון שבעולם הזה, שהתורה שמבפנים היא מין אחד, והארון הוא מין אחר. זה בכתיבת דיו, וזה עץ מצופה זהב. וודאי התורה חביבה מכל, ז"ש לא יערכנה זהב וזכוכית.

פסקה תקצה

ומסטרא אחרא אפילו וכו': ומבחינה אחרת, אפילו התורה והארון שבעולם הזה מראה שהכל אחד דיו ועץ, כמו הקב"ה ושכינתו, כי דיו נעשה מתפוחים שהם עץ. דהיינו מעפצים. נמצא שהספר תורה הנכתב בדיו הוא מין אחד עם הארון שהוא עץ. שז"ס קב"ה ושכינתיה. ועוד, דיו, היינו האותיות, הוא שחור מבחוץ, ולבן מבפנים, וכך הם בעלי תורה וחכמים, שהם שחורים בעולם הזה, שהוא מבחוץ, והם יפים בעולם הבא שהוא מבפנים. ומשום זה, דיו, הוא לשון דיו לעבד להיות כרבו, דיו, הוא אותיות **יוד**, ואותיות ידו, הרומז, על חכמה בינה דעת, שה"ס **יוד**, שאדם כותב ב **ידו בדיו**. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה תקצו

פתח ר' יוסי וכו': פר"י ואמר, באלו סודות של המשכן כתוב, וראה ועשה בתבניתם וגו'. וכתוב והקמות את המשכן כמשפטו וגו'. למדנו שאמר לו הקב"ה למשה כל הצורות וכל התקונים של המשכן, כל אחד ואחד כראוי לו והראה לו את המלאך מטטרון שמשמש

כהן גדול בפנים. ואם תאמר הרי לא הוקם המשכן למעלה עד היום שהוקם המשכן למטה, ולא שמש נער ההוא, מטטרון, למעלה עד היום ששמשו למטה במשכן האחר.

פסקה תקצז

אלא ודאי הכי הוא וכו': ומשיב, אלא ודאי כך הוא, שהמשכן לא הוקם למעלה עד שהוקם למטה. אבל משה ראה למעלה המראה של כל המשכן, אלא שלא היה מסודר על עמדו, עד שהוקם המשכן למטה, וראה את מטטרון, איך שישמש אח"כ. ולא ראהו כשהוא משמש, אלא כפי שישמש אח"כ, ולא בזמן ההוא. אמר לו הקב"ה למשה, ראה המשכן וראה הנער מטטרון, והכל מתעכב עד שיוקם המשכן למטה.

פסקה תקצח

ואי תימא אי וכו': ואם תאמר, אם כן, מטטרון הוא המשמש במשכן למעלה ולא מיכאל. ומשיב, אלא ודאי המשכן הוא של מטטרון, ומיכאל כהן גדול הוא המשמש תוך המשכן של מטטרון. כמו שמשמש כהן גדול למעלה תוך משכן אחר הסתום ולא נתגלה, שה"ס עולם הבא, דהיינו בינה. ב' משכנות הם, אחד הוא הסתום העליון, בינה, ואחד הוא המשכן של מטטרון. וב' כהנים הם, דהיינו מדות החסד שנקרא כהן, אחד אור הראשון, דהיינו חסד דז"א. ואחד מיכאל כהן גדול למטה.

פסקה תקצט

מכאן רזין סתימין וכו': מכאן יש סודות סתומים של המשכן, מפי המאור, שהוא ר' שמעון. משכן העליון, שהוא בינה, נבנה על י"ב מרגליות אברים העליונים, שהם ג' קוים ומלכות המקבלתם, וכל אחד מאלו הארבעה כלול מג' קוין והם י"ב. וכלולים, ימין ושמאל, ושמאל וימין.

פסקה תר

תלת שמהן אינון וכו': ג' שמות הן הכלולים יחד, שהם אל אלקים אלקינו כמ"ש לפנינו. וזה נכנס בזה, וזה נכנס בזה. **אל** הוא השם הראשון ונסתדר בימין של ז"א, שה"ס החסד. והסדר הוא כך, **א'** שהיא ראשונה היא ימין, דהיינו חסד, ונגלמה ונצטיירה בסוד ימין, הקטנות מכונה נגלמה, שהיא גולם בלתי נשלם, והגדלות מכונה נצטיירה. וכאשר נכנסה והשתמשה בפנים, דהיינו בבינה המכונה משכנא עלאה, התאחדה עמה **ל'** ובסוד שלה נקרא **אל**, כי ה **ל'** יצאה מסוד שלמעלה תוך קדש הקדשים, שהיא בינה. כי ה **ל'** מרמזת על סוד מגדל הפורח באויר. דהיינו הבינה.

פסקה תרא

לאו דתמן אגלים וכו': ולא שה **ל**' נגלמה שם בבינה, אלא ודאי כשיצאה משם נגלמה כשאר האותיות שאחר שיוצאות מסוד עולם הבא שהוא בינה, הן נגלמות ונצטיירות. כי מטרם שהאותיות באות בקו אמצעי הן לחות ואחר שיוצאות משם לסוד הרקיע שהוא קו אמצעי, הן מתקרשות ונגלמות, (כנ"ל בראשית א' אות ל"ד) אף **ל**' ההיא, אע"פ שהיא סוד עליון, הרומזת על בינה בסוד מגדל הפורח באויר, לא נגלמה עד שיצאה לחוץ. ואז הוא השם **א"ל**, וזהו לימין של ז"א.

פסקה תרב

שמאלא כליל בגויה וכו': השמאל כולל בתוכו הימין. ולוקח שם הזה, **אל**, אליו, ונכלל עמו, וכשנכלל עמו, הוא נקרא אלקים. ושואל, ואם תאמר, הרי השמאל הקדים בסוד עולם הבא.

פירוש. הבינה נקראת אלקים, שה' אותיותיו הם ה' ספירות כח"ב תו"מ. ושורש ג' הקוין ימין שמאל ואמצע, הם בבינה, דהיינו ביציאת המוחין שלה על סדר ג' נקודות חולם שורק וחירק, שתוכנם מבואר לעיל (בראשית א' דף ט"ו ד"ה ההוא) ע"ש, שנקודת החולם, ה"ס עלית המלכות המסיימת ממקומה לתחת החכמה שבבינה, דהיינו תחת ב' אותיות **אל** שבבינה, שהם כתר חכמה ואותיות הי"מ, שבבינה. שהם בינה ותו"מ, נופלות למדרגת ז"א שמתחתיה. וזהו כשהמדובר הוא מבחינות הכלים. (וכשהמדובר היא מבחינת האורות, היא להיפך, שב' אותיות **מ"י** דאלקים, שהן נפש רוח, נשארות במדרגת בינה, וג' אותיות **אל"ה** דאלקים, שהן בחינות האורות של יחידה חיה נשמה, נופלות מן המדרגה. כי יש תמיד ערך הפכי בין אורות לכלים (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"ד) וע"כ לפעמים אנו מחלקים, בסוד **אל הי"ם**, כמ"ש (בבראשית א' אות נ"ט) ולפעמים אנו מחלקים, בסוד **מ"י אלה**, כמ"ש (בהקדמת ספר הזהר אות י"ד) שנמצאת הבינה במצב הזה שאין לה אלא רק דאורות שהם נפש רוח וכתר חכמה דכלים וחסרים בינה ותו"מ וחסרים ג"ר) וזה סוד נקודת החולם כמ"ש שם, וה"ס קו ימין.

וסוד נקודת השורק מבואר שם, שהוא לעת גדלות, בעת שנקודת המלכות המסיימת, שהיתה תחת החכמה, חוזרת ויורדת משם למקומה, שעי"ז, עולות ג' האותיות **הי"ם** דאלקים שנפלו למקום זו"ן וחוזרות למדרגתם לבינה, שאז חוזר ונשלם השם **אלקים**, בחמשה כלים וחמשה אורות. (כמ"ש בב"א אות י"ד), כי אותיות **הי"ם** חוזרות ומתחברות עם אותיות **אל**. אמנם אותיות הי"מ כיון שנפלו פעם, אע"פ שחזרו ועלו שוב אינן נעשות למדרגה אחת ממש עם אותיות **א"ל** שנשארו במדרגה, אלא שנשארו

בבחינת שמאל, המדרגה. באופן שאותיות **אל** שלא נפלו מעולם ממדרגת בינה, הן ימין. ואותיות **הי"ם** שנפלו וחזרו, הן שמאל, אלא שהשם **אל** שבימין נכלל בהם, וע"כ יש בהם ה' אותיות אלקים בשלמות, ונמצא **אל** בימין, **ואלקים** בשמאל. וזה אמרו, שמאלא כליל בגויה לימינא ונטיל **האי שמא לגביה**, שהשמאל שהוא **הי"ם**, כולל לימין ולוקח השם הזה **אל** שבימין אליו, **וכד אתכליל בחדיה אקרי איהו אלקים**, כי כשאותיות **הי"ם** שבשמאל נכללו ב **א"ל** שבימין, נשלם בשמאל השם אלקים.

ובעת שאותיות **הי"ם** חוזרות למדרגת בינה ונעשות לקו שמאל, מעלים עמהם לבינה גם זו"ן, שהיו מלובשות בהם בעת נפילתם, כמ"ש לעיל (ב"א דף ט"ו ד"ה אחר) שז"ס נקודת החירק, ע"ש, (ובדף מ"ב ד"ה פירוש) שבזה יוצאת קומת החסדים על מסך דז"א שעלה שם, הוא נעשה לקו האמצעי המיחד את הימין ושמאל זה בזה. וז"ש כאן, **ואי תימא הא אקדים שמאלא ברזא דעלמא דאתי**, כי תחילת השרשת ז"א בבינה נעשה על ידי אותיות **הי"ם** שהעלו את ז"א אל הבינה, הנקראת עלמא דאתי, ואחר שעלה שם נכלל גם בימין הבינה, וא"כ היה לצאת קו שמאל מתחילה בז"א ואח"כ קו ימין.

פסקה תרג

ודאי הכי הוא וכו': ומשיב, ודאי שכן הוא, אלא כשיוצאות המדרגות בסוד האותיות מן עולם הבא, שהיא בינה, צריך שם הזה, אלקים, להראות ולהבנות, ולהראות על מקום ההוא שיצאו משם, כלומר, על אותו הסדר שיצאו בבינה, וע"כ נבנה שם הזה בסדר זה, בתחילה יצא **א"ל** בצד ימין, ונכלל אח"כ בשמאל, ולוקח אותו השמאל, ומתחבר עם אותיות **הי"ם** שלו, ונקרא אלקים. דהיינו כמו שיצאו בבינה כן יוצאים בז"א. וזהו סוד הימין שהוא **אל** שיש בשם אלקים, ועל סוד זה, נמצא שבכל מקום שיש דין, שם הוא רחמים, כי הדין שהוא שמאל כולל אותו, והוא נבנה ונראה בו.

פסקה תרד

ההוא דנפק מתמן וכו': אותו שיצא משם, מבינה, בבחינת קו אמצעי דז"א, לוקח את שניהם, דהינו השם אל והשם אלקים, ונשלם ונקרא **אלקינו**. הרי כאן השלימות הנראה מסוד עולם העליון, שהוא בינה, והכל נכלל זה בזה. כי יש כאן בשם אלקינו, שש אותיות **א"ל** הן ימין, **ה"י** שמאל, **נ"ו** אמצעי, ונכללים זה בזה. כיון שקו האמצעי הזה נשלם, שורה עליו השם הקדוש שהוא מפתח הכל הנקרא הוי"ה, ואז הקו האמצעי לוקח כל הצדדים, מעלה ומטה, שהם נו"ה, ימין ושמאל, שהם חסד וגבורה, ולכל צדדים האחרים, שהם מזרח מערב. ועל כן כשנשלם מסוד ב' הצדדים דהיינו מב' הקוין, מימין ומשמאל,

הוא נקרא **אלקינו**, שיש כאן ימין שמאל ואמצע בשם הזה, כנ"ל. והוא נראה ונבנה. וכעין זה סוד האותיות היוצאות משם נבנות ונראות כל אחת ואחת. כמ"ש לפנינו.

פסקה תרה

הא אתכליל ימינא וכו': שואל, הרי נכלל הימין בשמאל, שלוקח השמאל את השם של ימין, שהוא **אל**, אבל הימין איפה נכלל בו השמאל, שיטול הימין את סוד השמאל. ומשיב, אלא כשנכלל הימין בשמאל, והשמאל לקח השם של סוד הימין, שהא השם **א"ל**, גם הימין כלל בתוכו את השמאל שהוא **הי"ם**.

פסקה תרו

אמאי הכי אלא וכו': שואל, למה כך, איך נכלל הימין בשמאל. ומשיב, אלא בשעה שנבנה מקום ההוא שיצאו משם, דהיינו בג' קוין דבינה, לקח השמאל **ב'** אותיות מאותיות הי"ם שבקו שמאל דבינה, והימין לקח אות אחת מאותיות הי"ם שבעולם הבא, שהיא בינה. השמאל לקח שתים שהוא **ה"י** מן **הי"ם**, ואז הימין כלל בתוכו השמאל, ולקח אות אחרונה מן ה **י"ם**, שהוא **ם'**. פירוש. כי כן הוא בשם אלקינו, הכולל ימין שמאל אמצע, כנ"ל, שהקו שמאל שבו הוא **ה"י**, וחסר **ם'** וע"ז אומר שהשם **אל** שבימין לקח ונכלל ב **ם'**, הזו. גם לקח ה **י'** שהיתה בשמאל, ה **ם'** שלקח היא במילואו **מ"ם**, ועם אותה ה **י'** שלקח יותר נבנו המלות **מים**. ואז הימין כולל בתוכו את השמאל.

פירוש. ה **ם'** נבחנת לסתומה, שהיא סתומה מכל עבריה, וזה יורה על קפיאת האורות שבקו שמאל, שנסתמים ואינם מאירים. ועל ידי קו ימין הם נמסים. כמ"ש (בבראשית א' אות ש"ב) מסטרא דצפון, שהוא קו שמאל, גלידי מיא, ומסטרא דדרום, שהוא קו ימין, משתרן ונגדן. וז"ס שקו ימין לוקח ה **ם'** סתומה משמאל ונעשית אצלו **מ'** פתוחה, דהיינו, שהאורות נפתחים ומאירים. וז"ס שלוקח גם ה **י'** משמאל, ונעשה בו הצירוף **מים**, דהיינו שהקפיאה נמסה ונוזלת כמים.

פסקה תרז

לבתר אתבנון אתוון וכו': אח"כ נבנות האותיות, אשר ה **א'** שהיתה תחילה בצד ימין, הולידה והוציאה בשמאל אות **ש'** הכלולה מג' הצדדים, ימין ושמאל ואמצע, שע"כ יש בה ג' ווין, ונשתתפה באות **א'** ונעשה הצירוף **אש**. בשמאל, עוד נתעברו אותיות אלו מתוך ההכאה של ב' צדדים, ימין ושמאל, אלו, ונגשו יחד במחלוקת, שהימין כלול ממים והשמאל מאש, ומתוך מחלוקת הזו של אש במים ומים באש, הולידו אותיות, והוציאו אות **ר'**, ואות **ו'** ואות **ח'** ונעשו **רוח**, והרוח נכנס בין שני הצדדים, שהם מים ואש, והכריע והכלילם זה בזה, ואז נתישבו אותיות הראשונות במקומם, כל אחד ואחד בשלמות.

פירוש. תחלה ביאר ג' קוין דז"א בדרך כלל שה"ס ג' שמות אל אלקים אלקינו, ואחר זה מתחיל לבאר סדר השתלשלות המדרגות שבמוחין של ז"א ומלכות בסוד צירופי אותיות, בדרך המדרגות ממעלה למטה. ואלו ג' בחינות מים אש רוח שבכאן, הן ג' קוין שבג"ר דז"א מבחינת או"א עלאין, ואח"כ מבאר יתר המדרמת לפי סדרן כמ"ש להלאה וז"ש, **וכדין אתיישבו אתוון קדמאי בדוכתייהו**, דהיינו, האותיות דאו"א עלאין, שבמוחין דז"א, שהן הראשונות של ז"א.

פסקה תרח

תו אתוון אעדו וכו': עוד נתעברו האותיות ונתגלגלו יחד, ה **א**' הוציאה **מ**' שהיא מצד שלו בימין, כי נתיישבה בימין (כנ"ל באות תר"ו) ועתה הוציאה אותה ה **א**' לבחינת קו שמאל. ה **מ**' הוציאה **ש**' לבחינת קו אמצעי, משום שה **מ**' היתה כלולה מתחילה משמאל, כי היתה **ם**' סתומה בשם **אלקים** שבשמאל, (כנ"ל אות תר"ה) ואח"כ נכללה בימין, שלקחה ה **א**' ועשתה אותה **מ**' פתוחה, (כנ"ל באות תר"ו) ונמצאת נשלמת בב' צדדים, בימין ובשמאל, וכיון שנשלמה נתעברו ב' הצדדים שבה והולידו ביחד, אות **ש**', שנכללה מב' הצדדים. כי היא סוד קו אמצעי, הכולל בתוכו ימין ושמאל, שעליהם מרמזים ג' קוי ה **ש**'.

פירוש. הנה מבאר כאן, סדר השתלשלות ג' הקוין, שהם ג' המוחין חב"ד דז"א שמבחינת ישס"ת, שהם סוד ג' אותיות **אמ"ש** שנתעברו והולידו זה את זה. אמנם יש להבין מה ענין עיבור ולידה במדרגות העליונות. וכבר מובאים לעיל שורשים דג' קוין שהם ג' נקודות חולם שורק חירק ע"ש. ותדע, שעלית התחתון עם ג' כלים הנפולים של העליון, הנעשה בנקודת השורק, ה"ס **עלית מ"ן**. והמסך שבתחתון, שעליו יוצא קו האמצעי, הנעשה בנקודת החירק, ה"ס **המ"ן** עצמו, והתכללות ב' הקוין ימין ושמאל על ידי המסך הזה, ה"ס **הזווג**. והארת השלמות שהתחתון מקבל מזווג הזה בעודו בעליון, נבחן **לעבור**. וכשיוצא משם ויורד למקומו עם המוחין, בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא, (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) נבחן זה **ללידה**. אמנם התחתון אינו מקבל מן העליון כל הג' נקודות בבת אחת, אלא נולד בסוד החולם, דהיינו בב' כלים דכו"ח, כי ג' כלים התחתונים בינה ותו"מ עודם נפולים במדרגה שלאחריו. וע"י **יניקה** מעליון מקבל נקודת השורק. וע"י עלית התחתון שלו למ"ן אליו, מקבל כל הבחינות דנקודת החירק, ועד"ז משתלשלות כל המדרגות, מעליון לתחתון.

ואחר שנתקנו ג' הקוין בפעם הראשונה בסדר הנ"ל, הנה נכללו זה מזה, ויש בכל קו, ג' קוין בבחינת ג' נקודות חולם שורק חירק. ולפיכך אחר שחזרו ונתמעטו לבחינת

חולם, מחמת חטאים של התחתונים, נעשה המיעוט בהכרח בפרטות בכל קו וקו, באפן, שמלכות המסיימת עלתה למקום בינה דקו ימין, ונפלו ממנה ג' הכלים בינה ותו"מ לקו שמאל, הנחשב לתחתון ממנו, וכן נסתיים קו שמאל בכו"ח, וג' כלים בינה ותו"מ שלו, נפלו לקו אמצעי, הנבחן לתחתון ממנו. ויחד עם זה נבחנת הבחנה ב', שג' בחינות כלים הנפולים מג' הקוים נופלים להמדרגה שמתחתיהם ממש, ואז נבחן שכל בחינה נופלת לבחינה שכנגדה בתחתונה, באפן, שבינה ותו"מ דקו ימין נופלים לקו ימין של מדרגה התחתונה, ובינה ותו"מ דקו שמאל נופלים לקו שמאל של מדרגה התחתונה, ובינה ותו"מ דקו האמצעי, נופלים לקו האמצעי של מדרגה התחתונה. דהיינו בדומה לפעם ראשון, שבינה ותו"מ דעליון, נפלו לגמרי למדרגה התחתונה ממנו. אבל בהבחנה הא', נמצאת נפילת הכלים, שהיא מקו אל קו באותה המדרגה. ואח"כ כשהתחתונים מתקנים מעשיהם, נמשך מחדש הארת הזווג דע"ב ס"ג דא"ק המוריד מלכות המסיימת למקומה, וג' הכלים בינה ותו"מ הנפולים, חוזרים למקומם בכל הבחינות, בסוד נקודת השורק, שהם מעלים עמהם גם התחתון לעליון, הנבחן **להעלאת מ"ן**, כנ"ל. ואח"כ המסך שבתחתון נבחן **למ"ן** עצמו שה"ס נקודת החירק, והתכללות ימין ושמאל זה בזה שעל ידי המסך נבחן **לזווג**, והארת הזווג הזה המאיר אל התחתון בעודו בעליון, ה"ס **עיבור**. וכשיוצא משם למקומו ה"ס **לידה**, וכל זה נוהג בקו ימין לבדו, הנחשב לבחינת עליון כלפי השמאל. ואחר שנולד השמאל, ומקבל הארת ע"ב ס"ג דא"ק, מוריד גם הוא מלכות המסיימת למקומה עצמה, שאז עולים בינה ותו"מ שלו, הנפולים בקו אמצעי, ולוקחים עמהם גם הקו אמצעי עצמו, שהוא התחתון שלו, שז"ס **העלאת המ"ן**. והמסך שבקו אמצעי, ה"ס **המ"ן**, והתכללות ימין ושמאל שעל המסך, ה"ס הזווג, וההארה שהתחתון, שה"ס קו האמצעי, מקבל, ה"ס **עיבור**, וכשיורד למקומו ה"ס **לידה**. וזהו ע"פ הבחנה הא'. וכן הוא בהבחנה הב' הנ"ל, שהכלים הנפולים מכל קו הם בהבחינה שכנגדה בתחתון, נבחן בהם ג"כ, העלאת מ"ן, ומ"ן, וזווג, ועיבור, ולידה, מכל בחינה שבמדרגה התחתונה, לבחינה שכנגדה העליונה, דהיינו, מימין לימין, ומשמאל לשמאל, ומאמצעי לאמצעי.

וזה אמרו **תו אתוון אעדו**, שמדרגה תחתונה עלתה לעליונה וקבלו שם הארת הזווג הנקרא **עיבור**, כנ"ל, וז"ש **א' אפיק מ'**, שה **א'** שהיא קו ימין, נתעברה מקו שמאל שהוא **מ'** והולידה אותה, דהיינו על דרך שנתבאר לעיל, איך קו שמאל עולה לעיבור אל קו הימין ומקבל הארה, וחוזר למקומו המכונה לידה. ועד"ז **מ'** שהיא קו שמאל נתעברה והולידה את קו האמצעי, שהיא **ש'**, כנ"ל.

אמנם צריכים להבין, כיון שהקוין הם הפוכים זה מזה, שזה ימין וזה שמאל, איך אפשר שהכלים בינה ותו"מ דימין יפלו ויהיו במקום קו השמאל שהוא הפכי אליו. וכן קו השמאל לקו האמצעי. וזהו שמסביר הזהר, **א'** **אפיק מ'** **דאיהו מסטרא דליה בימינא, דהא בימינא אתיישב**. כי השמאל מטרם שנכלל בימין נבחן ל **ם'** סתומה, שסתום ואינו מאיר. ולאחר שנכלל בימין, נבחן אשר ה **ם'** סתומה נפתחה ונעשתה **מ'** פתוחה. וכיון שכאן המדובר הוא, אחר שכבר נכללו ג' הקוין זה בזה בעת תקונם בפעם הראשונה, כנ"ל, נמצא שהשמאל כבר נכלל פעם בימין, וה **ם'** סתומה כבר נעשה אז פתוחה, וע"כ יש לשמאל יחס שוה אל הימין, באפן שג' הכלים בינה ותו"מ, ד **א'** יכלו לנפול אל קו השמאל, שכבר נעשה בחינת **מ'** פתוחה. וז"ש, **מ'** **אפיק ש'**, **בגין דהא מ' כלילא איהי בקדמיתא הות משמאלא, ואתכלל לבתר בימינא** וכו'. כי ה **ש'** שה"ס קו האמצעי, כלולה מימין ומשמאל, וע"כ כיון שגם ה **מ'** נכללה מימין ומשמאל, יכלה להתעבר עם ה **ש'**, משום שבינה ותו"מ שלה יכלו לנפול, ל **ש'** שהיא קו האמצעי, הדומה לו.

ומה שאומר, אתוון אעדו **ואתגלגלו** כחדא, הפירוש הוא, כי אותו הזווג הנעשה להארת העיבור, שהוא התכללות ב' קוין, ימין ושמאל, על ידי קו האמצעי כנ"ל, הנה הארתם באה על ידי **גלגול**, כנ"ל (חיי שרה דף ה' ד"ה ודיירי, ע"ש) וע"כ אומר **אעדו ואתגלגלו**, וזכור כל דברים האמורים כאן להמשך המאמר.

פסקה תרט

אתתקפו אתוון אמ"ש וכו': נתחזקו ג' אותיות **אמ"ש** אלו ונתעברו והולידו ג' אחרים בתוך גלגול. ה **מ'** נתתקנה ונתעברה והולידה **ר'**. ה **א'** נתעברה והולידה **ו'**. ה **ש'** נתעירה והולידה אות **ח'** ונשתכללו יחד.

פירוש. אחר שביאר סדר השתלשלות מוחין דז"א מבחי' ג' קוין דאו"א וישסו"ת שבז"א, מבאר עתה ג' קוין של מוח הדעת דז"א המכונה רו"ח. וז"ש, שג' קוין חב"ד דישסו"ת, שהם ג' אותיות **אמ"ש**, נתעברו והולידו ג' קוין דמוח הדעת דז"א, שהם ג' אותיות **רו"ח**. וענין עיבור, לידה, וגלגול, כבר נתבאר בדיבור הקודם. וסדר העלאת מ"ן והעיבור נעשה כאן על פי הבחנה הב' המובא לעיל, שכל בחינה מג' אותיות **אמ"ש** נתעברה והולידה מבחינה שכנגדה במדרגה התחתונה, שבג' אותיות **רו"ח**, כמ"ש בדבור הקודם.

פסקה תרי

תו אעדו אתוון וכו': עוד נתעברו האותיות של סוד אמ"ש האלו, ונתגלגלו כמקודם. ה **א'** נתעברה והולידה והוציאה אות **ב'** בצד מערב, שהוא מלכות. ואז נתישבה ה **א'** בצד דרום, שהוא **חסד**. ה **מ'** התעברה והולידה והוציאה אות **ד'** בצד צפון, שהוא **גבורה**.

ואז עלתה ה **מ**' בין צפון ודרום ותלויה באויר. ה **ש**' נתעברה והולידה והוציאה אות **ג**', ונתישבה בצד מזרח, שהוא **תפארת**, וה **ש**' עלתה בין מערב ומזרח ותלויה באויר. ונמצאו ב' האותיות **מ**' **ש**' שתלוים באויר.

פירוש. עתה מבאר, איך ג' הקוין שהם חב"ד דז"א, הנקראים אמ"ש, נתעברו והולידו חסד גבורה ת"ת ומלכות דז"א. והיינו ג"כ ע"פ הבחנה הב', שכל בחינה מג' בחינות אמ"ש נתעברה והולידה מבחינה שכנגדה בחגת"ם דז"א. וז"ש, שה **א**' שהוא חכמה וקו ימין הולידה ה **ב**' שה"ס מערב, דהיינו המלכות שז"ס אבא יסד ברתא. וה **מ**' שהוא קו שמאל נתעברה והולידה אות ה **ד**' בצד צפון, שהוא גבורה, וקו שמאל שבגוף. וה **ש**' שהיא קו האמצעי, נתעברה והולידה אות **ג**' במזרח, שהוא תפארת, וקו האמצעי שבגוף. ומה שאומר שה **א**' עצמו נמשכה ונתישבה בדרום, שהוא חסד, ולא הולידה שם אות אחרת כשאר הקוין. היינו משום שאור החסד אינו מתעבה כלום בהתפשטותו מראש לגוף, וע"כ יכול החסד שב **א**' עצמו להתפשט לבחינת חסד דגוף ולא היתה צריכה לאות אחרת. משא"כ קו השמאל, והאמצעי, ומכ"ש המלכות, מתעבים על ידי מציאותם בגוף. ש"ת היו צריכים לאותיות אחרות, שהם **ד**' **ג**' **ב**'. וע"כ נשארו ב' האותיות **מ**' **ש**' תלוים באויר, כלומר שלא היו יכולים להתלבש בכלים דגוף כמו ה **א**'.

פסקה תריא

א' **דאשתאר אסתלק וכו**': ה **א**' שנשארה בכלי דחסד של הגוף, נתעלית במקומה ועלתה למעלה, למקום חב"ד, שה"ס י"ה של השם הויה, ונתעטרה שם בי"ה. ובאלו י"ה נתחזקה ה **א**' ונתעברה והולידה **ה**"**ו**, ונשלם שם הויה, ועמדה במקומה, בחסד דגוף, והאיר שם הוי"ה בגוף, יה"ו בחג"ת דגוף וה' אחרונה במלכות. אז נתעטרה ה **א**' והאירה והתפשטה באורה והולידה אור והוציאה אות **ט**', שהיא בטישא שבטש והאיר סוד עולם העליון שהוא בינה, באור החג"ת, כלומר שאות **ט**' היא אור יסוד הבינה שנמשך ע"י הא' ונתלבש בפנימיות חג"ת עד החזה.

פסקה תריב

כדין אסתלק א' **וכו**': אז נתעלה ה **א**' ולקחה אליה את **מ**' **ש**' שהיו באויר, ונתחברו עמה והיו לצירוף **אמ**"**ש** כמקודם, ונתישבה ה **א**' בצד דרום, שהוא חסד. ה **ש**' בצד מזרח, שהוא תפארת. וה **מ**' בצד צפון, שהוא גבורה. ועלתה ה **ג**' שהיתה בצד מזרח, ונתעברה והולידה **צ**' **ת**'. ובאה ה **ב**', שהיתה בצד מערב שהוא המלכות, ועלתה ונתחברה בין **צ**"**ת**. ועלו **א**' **ו**', זו מצד דרום וזו מצד מזרח, דהיינו **א**' מדרום וה **ו**' ממזרח, ונתחברו שתיהן עם ה **ב**' בין האותיות **צ**"**ת**, ונצטרף והאיר השם **צבאות**.

פירוש. השם צבאות מאיר בנצח והוד דז"א. וכדי להוליד הארה הזו, נתפשטו האורות של **אמ"ש** בחג"ת דז"א, המכונים דרום צפון מזרח, ואז השיגה ה **ג'**, שה"ס ת"ת, כח להתעבר ולהוליד ב' האותיות ראש וסוף של השם צבאות, שהם **צ"ת**, כי הארות נו"ה נמשכות מתפארת, שהוא **ג'**. ונצטרפו אליה ה **ב'** שבמערב, וה **א'** שבדרום וה **ו'** שהיא ג"כ בחינת ת"ת, ומהארתם יחד נצטרפו אותיות **צבאות**. וגם ה **ד'** שבצפון נתעלה מהארת **אמ"ש** והוציאה השם **שד"י**, המאיר ביסוד כמ"ש לפנינו (באות תרט"ו).

פסקה תריג

כד אתנהיר שמא וכו': כשהאיר השם הזה, צבאות, תוך המשכן, שהוא מלכות, נתעברו האותיות והולידו **ז' ב' נ'**. פירוש. שהן ג' בחינות המלכות, שיצאו בסדר, חלם שורק חירק, **ז'** ה"ס **י'** על **ו'**, ובחינת חולם. **ב'** ה"ס המלכות שמחזה ולמעלה שהיא רביעית לחג"ת כנ"ל. שה"ס אמצעי ה **ו'** דהיינו נקודת השורק. **נ'** ה"ס מלכות שבסוף ה **ו'**, נקודה תחת היסוד, דהיינו נקודת החירק, **סליקו אמש כמלקדמין** וכו': עלו אותיות אמש כמקודם, דהיינו שהאירו בחג"ת כנ"ל, ונתעברו והולידו **ס' ע' פ'**, שהן הספירות תפארת נצח הוד שמחזה ולמטה דז"א, שנתפשטו מהארת אמ"ש שבחג"ת דז"א. והשם צבאות הנ"ל, מאיר בנו"ה, והשם שדי הנ"ל ביסוד.

פסקה תריד

אשתאר ק' יחידאי וכו': נשארה ה **ק'** יחידה, ועלתה וירדה ועמדה תוך הנוקבא דתהום הגדול. ראה הקב"ה אותה, שנתערבבה ובלי גוף ובלי ציור, ולא נכנסה למשכן, שהוא המלכות. עשה אותה כיסוי על המשכן. ומה היא. היא יריעות עזים לאהל על המשכן, כש"א, ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן. לאהל כתוב, ולא אהל, דהיינו כיסוי על האהל. שהיא קוף ולא אדם.

פירוש. ה **ק'** כוללת בתוכה מדת הדין הקשה דצמצום א', כי ע"כ הרגל של הקוף משוכה למטה מן השורה להורות על סוד הכתוב ורגליה יורדת מות (כנ"ל בהסולם אות תע"ה) ע"ש. וז"ש, **אשתאר ק' יחידאי**, שכבר יצאו והאירו כל האותיות חוץ מן ה **ק'**, **וסלקא ונחתא קיימא גו נוקבא דתהומא רבא**, שעלתה להתמתק בבינה, וירדה מן הבינה למקומה, ושוב הוכרו הדינים שבה, ועמדה בנקב תהום הגדול, ששם הקליפות מבחינת המלכות הממותקת בבינה, **חמא לה קב"ה דקא מתערבבא** ראה הקב"ה, שכחה ממדת הדין מתערב בקליפות דתהומא רבא, **בלא גופא ולא ציורא ולא עייל למשכנא**, שאין לה כלי המכונה גוף, ולא אור המכונה ציור, ואינה נכנסת למשכן, שהוא המלכות. **עבד לה חופאה למשכנא** וכו' **כד"א ועשית יריעות עזים לאהל**, כי השם **עזים**, יורה על דינים

עזים וקשים שבה, ונתקנה לשמירה על המשכן, שמחמת הדינים שבה אין החצונים יכולים לינק מן המשכן. **לאהל, ולא אהל**, כי אהל הוא לשון אור, מלשון בהלו נרו עלי ראשי, והיא נעשתה רק לשמירה מבחוץ, ע"כ כתוב **לאהל**. ומתוך שנראים בה הדינים הקשים לא נתקנה להיות במלכות המכונה, **אדם**, שהיא אינה דומה למלכות אלא כמו קוף הדומה לאדם. וז"ש, **קוף ולא אדם**.

פסקה תרטו

תו אתגלגלו אתוון וכו': שוב נתגלגלו אותיות **אמ"ש** תוך מעשה המשכן כבתחילה, ה **ש'** בצד מזרח, וה **ג'**, שהיתה במזרח, נשארה תלויה באויר, שממנה יצאה השם צבאות (כנ"ל אות תרי"ב) וה **מ'** נתגלגלה ונתישבה בצד צפון, כי כדי להאיר בנה"י צריכים אותיות **אמ"ש** להתלבש בחג"ת כנ"ל, ויצאה ה **ד'**, שהיתה בצפון, ונתחברה עם ה **ש'** בצד ההוא, ונעשה הצירוף **ש"ד**, וה **א'** נתגלגלה ונתישבה בצד דרום, ועלתה לראש אל ה **י'** אשר שם, ועלתה ונתחזקה עמה ולקחה אותה, וחיברה אותה עם ה **ש"ד**, ונתחבר בחבור אחד השם **שד"י**. שהוא מאיר בספירת היסוד. כשהשם הזה נתתקן תוך המשכן, שהוא המלכות אז יש לה קיום, והיא עומדת, מתוך המשכן שלמטה. כלומר שהקיום שלה מגיע לה על ידי הקמת המשכן שלמטה.

פסקה תרטז

תו אתוון אתגלגלו וכו': שוב נתגלגלו אותיות אמ"ש כבתחילה להתישב במשכן, ועלו האותיות, ה **א'** תחילה וה **ת'** לאחר כך, ונעשה הצירוף **א"ת**, ה **ב'** תחילה וה **ש'** לאחר כך, ונעשה הצירוף **ב"ש**. נחלפו צירופי האותיות, מכח ה **א"ת ב"ש**, ויצאו **אב"ג ית"ץ** ונתגלגלו בחקיקות הקדש, **א'** ק'. ה **א'** דא"ת ב"ש, הוציאה ק' לשמור המשכן, כנ"ל בסמוך, ה ק' הוציאה **ר'**, ה **ר'** הוציאה **ע'**, ונעשה הצירוף **קר"ע**.

פסקה תריז

רזא דא ואת וגו': וסוד זה של השם קר"ע, הוא סוד הכתוב, ואת עורות גדיי ה **עזים** הלבישה על ידיו ועל חלקת צואריו. וכמו זה, ועשית יריעות **עזים** לאהל על המשכן, כי השם קר"ע ששורשו הוא ה ק', יש בו דינים הקשים והעזים המכונים **עזים**, (כנ"ל אות תרי"ד ע"ש בהסולם) וע"כ חלק זה צריך להראות מבחוץ לשמור את מה שבפנים. שלא יינקו ממנו החצונים כנ"ל. אותיות השם **שט"ן קר"ע**, שהוא השם השני של השם מ"ב אחר **אבגית"ץ** הנ"ל, הן רשומות מבחוץ למשכן, כדי לשמור המשכן, שה"ס הברית הקדוש, שנפרעה הערלה ע"י כיסוי הזה. כלומר, ע"י הדינים העזים שבשם קר"ע שטן,

דהיינו הדינים שב **ק**' שהם ממדת הדין הקשה דצמצום א', נעשה על ידיהם חיתוך הערלה. כמו שנתבאר לעיל (וירא דף י"ח ד"ה ועל, ובדף י"ט ד"ה פירוש. ע"ש).

פסקה תריח

תו אתגלגלו אתוון וכו': שוב נתגלגלו האותיות, והוציאו הצירוף **א"ת ב"ש** עד שקוצי"ת. כלומר, שא"ת ב"ש הוציא כל ז' השמות של השם מ"ב דאנא בכח. עד שקוצי"ת, שהם אבגית"ץ, קר"ע שט"ן, נגדיכ"ש, בטרצת"ג, חקבטנ"ע, יגלפז"ק, שקוצי"ת. והם סוד מ"ב אותיות של, בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תהו וגו' עד ה **ב**' של ו **ב** הו. שמ"ב אותיות אלו ה"ס השם מ"ב. (כמובא לעיל בהקסה"ז דף ד' ד"ה וזה) בגלגול זה של האותיות ה"ס והארץ היתה תהו ובהו על ידי האותיות קר"ע שט"ן, דהיינו בכח הדינים העזים שבו. נעשה, וחשך על פני תהום. ה **ג**' הוציאה **ר**' וה **ד**' **ק**', ונעשו הצירופים **ג"ר ד"ק**. עד כאן, אחר שיצאו ד' הצירופים **א"ת ב"ש ג"ר ד"ק**, האותיות נתגלגלו והכו זו בזו להיות לתקון תוך המשכן. וזהו מטעם שהצירוף אלפא ביתא של א"ת ב"ש שהם י"א צירופים, א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"צ ו"פ ז"ע ח"ס ט"ן י"מ כ"ל, מתחלקים לג' קוין, ימין שמאל ואמצע, ואלו ד' הראשונים, א"ת ב"ש ג"ר ד"ק, הן קו ימין שבהם. וע"כ הם בחינת תקון במשכן.

פסקה תריט

אינון אמ"ש אפיקו וכו': אלו ג' אותיות **אמ"ש** הוציאו תולדות **ה"צ ו"פ**, שבהמשך האלפא ביתא דא"ת ב"ש, הן אותיות התלויות באויר. ודפקו באחרות, והוציאו ציור המשכן ז' **ע**'. שהוא צירוף הז' של א"ת ב"ש. עד כאן עומד בסו"ה, וחשך על פני תהום, כולם, דהיינו כל ג' הצירופים הנ"ל ה"צ ו"פ ז"ע, הם בצדו, דהיינו בצד החשך, והוא מטעם שאלו ג' הצרופים הם בקו שמאל שבאלפא ביתא דא"ת ב"ש, ומטרם שהשמאל מתיחד עם הימין הוא כולו חושך. האות **ח**', באה ה **ס**' והתחברה עמה, ונעשה הצירוף **ח"ס**, שהוא ראש ד' הצרופים שבקו האמצעי שהם, **ח"ס ט"ן י"מ כ"ל**, אז נאמר יהי אור ויהי אור. כי מצד קו האמצעי בא האור, אחד שמכריע ומיחד ב' הקוין ימין ושמאל.

פסקה תרכ

אתגלגלו אתוון כמלקדמין וכו': נתגלגלו האותיות אב"ג ית"ץ כבתחילה, ונתעברו והולידו והוציאו ציור תוך סודות המשכן, כלל אחד בסוד האלפא ביתא **א"ל ב"ם**. כי ה **א**' נתעברה והולידה בסוד הכח והתוקף את אות **ל**'. ונעשה הצירוף **א"ל**. נתגברה ה **א**' בתוקפה ונתעלתה ביקרה והולידה אות **ב**', אז נתעברו והולידו האותיות, ונתחברו אותיות האחרות אלו, ה **מ**' נתחברה בחקיקתה באות **ב**', ונעשה הצירוף **ב"מ**. וכה יצאו

בחבור עד הצרופים ט"ר י"ש כ"ת, שתהיינה עולות האותיות במקומם בצירוף של סוד המשכן. שז"ס את הכיור ואת כנו. שהכיור ה"ס נצח, וכנו ה"ס הוד.
פירוש. אחר שביאר השתלשלות הארות האותיות בכל המדרגות דז"א מחב"ד העליונים עד היסוד שלו עד (אות תרט"ז) הנה (מאות תרט"ז) והלאה מבאר השתלשלות הארות האותיות במדרגות המשכן, שהוא המלכות. אשר האלפא ביתא דא"ת ב"ש מאירים בבחינת ג"ר של המלכות, וסוד האלפא ביתא הזו, היא שממשיך הטוב שלמעלה, למטה. (כנ"ל אות ק"י) שהוא סליק ונחית ע"ש. וע"כ הוציאה הא"ת ב"ש את השם מ"ב דאנא בכח, אבגית"ץ וכו'. בחג"ת של המלכות. כי שם מ"ב דאבגית"ץ מאיר ביצירה, שהוא חג"ת. והשם הזה דאבגית"ץ הוציא את הצירוף אלפא ביתא דא"ל ב"ם, שהוא: א"ל ב"מ ג"ן ד"ס ה"ע ו"פ ז"צ ח"ק ט"ר י"ש כ"ת. שסוד השם הזה הוא, סלקין ולא נחתין, דהיינו שמאירים רק ממטה למעלה ולא ממעלה למטה, כנ"ל (אות קי"ג ע"ש) וע"כ מאיר השם הזה בנצח והוד של המלכות, שהארתם הוא ממטה למעלה, כנודע.

פסקה תרכא

יהי רקיע בתוך המים: כי המים היו עולים במים עליונים, ויורדים במים תחתונים, בסוד האותיות **א"ל** ה **א**' של א"ל הוציאה **ו**', וה **ו**' הוציאה **ק**', והאות **ל** של א"ל, עלה אליהם, ונחקקו האותיות בחקיקתם בחבור אחד **קול**. שה **ק**' היא נושאת המסך כנ"ל, וע"כ נבדלו מים עליונים ממים תחתונים, על ידי האותיות **קול**. וז"ש **קול** ה' על המים **אל** הכבוד וגו'. שאלו האותיות **א"ל** אשר בהכתוב **אל** הכבוד וגו', נתעברו ואולידו ונחקקו בחקיקת סודות האותיות, להוציא ציורי המשכן וזה שיעור הכתוב, קול ה' על המים, שהקול הבדיל המים זה מזה, שה"ס המסך שברקיע המבדיל (עי' ב"א דף נ"ז ד"ה והנה כאן). והקול הזה נולד מן **א"ל** הכבוד וגו' דהיינו ב' אותיות **א"ל**, שה"ס כו"ח וקו ימין (כנ"ל אות תר"ב בהסולם) וה"ס מים עליונים, כמ"ש שם.

פסקה תרכב

אמ"ש אעדו ואולידו וכו': ג' האותיות אמ"ש נתעברו והולידו ונחקקו בחקיקת סוד האותיות להוציא ציורי המשכן, שהוא המלכות. ה **א**' הוציאה **ג**', ה **ש**' הוציאה **ן**', וחבר אותה ב **ג**', בסוד **ג**"ן, שהוא צירוף הג' מאלפא ביתא א"ל ב"ם. בסו"ה תדשא הארץ דשא. נתגלגלו אותיות **אמ"ש** כבתחילה בסוד **ב"ם** שבא"ב דא"ל ב"ם, באלו קוו המים למקום אחד, שכתוב יקוו המים אל מקום אחד.
פירוש. שמרמז כאן ג' הצרופים א"ל ב"ם ג"ן, בהכתובים דמעשה בראשית, ש **א"ל** ה"ס מים עליונים שבכתוב יהי רקיע. שה"ס נקודת החולם, ו **ב"ם** ה"ס יקוו המים אל מקום

אחד ותראה **היבשה**, שה"ס נקודת השורק, שבו נקוו המים התחתונים למקום אחד, לג"ר, אבל נעשה **יבשה** בלי פירות. שהוא מחמת חסרון לבוש החסדים. ו **ג**"ן, ה"ס תדשא הארץ דשא וגו', דהיינו סוד נקודת החירק. שעל ידה מה דהות **יבשה** אתעבידת ארץ למעבד פירין ואיבין ולנטעא אילנין. (כנ"ל בהקדמת ספר הזוהר אות ר"ו ע"ש) והדרוש הזה אינו קשור עם הדרוש הקודם.

פסקה תרכג

רבי חייא ור' יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך. בעוד שהיו הולכים, אמר ר' יוסי נפתח בעדונים ונאמר דברי תורה. פתח ר' יוסי בדברי קריאת שמע, ואמר, כתוב, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. וכתוב, שמע ישראל היום הזה נהיית לעם. וכתוב, שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן. כל אלו שמע שמע שאמר משה למה הם. כי שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, שהוא ליחוד, יפה הוא, אבל אלו האחרים למה.

פסקה תרכד

אלא כלהו לדרשא וכו': ומשיב, אלא כולם באים לדרוש אותם, שמע ישראל של היחוד, ודאי הוא שבא לדרוש, וכאן נרמז ונראה היחוד של חכמה עליונה. שמ **ע**, ה **ע**' היא מאותיות גדולות. למה. אלא רמז הוא מרמז בכלל אחד לכלול למעלה ולמטה ביחוד אחד, כי **שמע** הוא אותיות שם **ע**', שכאן נכלל **שם** הזה שהוא המלכות הנקראת שם, באלו **ע**' שמות העליונים, של ז"א, לכלול אותם כי ה **שם**, שהוא המלכות, מתברך מהם ונכלל בהם, וצריכים לכלול אותם כאחד, דהיינו במלה אחת **שמע**, ביחוד אחד, ולשום רצונו בהם.

פסקה תרכה

דהא ודאי ע' וכו': כי ודאי **ע**' השמות הם בסוד המרכבה העליונה, שהם חג"ת דז"א שמחזה ולמעלה, שהם מרכבה לבינה, דהיינו ע"ב שמות של ג' הפסוקים ויסע ויבא ויט, (כנ"ל בשלח אות קס"ג) שה"ס **ע**' סנהדרין וב' סהדין. וממרכבה עליונה ההיא מתברך **שם** הזה, שהוא מלכות, ונכלל בהם, ואח"כ אחר **שמע**, נאמר **ישראל**, בכלל, דהיינו ז"א. אבל הרי למדנו שהוא ישראל סבא, והיינו שיהיה ישראל, שהוא ז"א, בכלל אחד עם מקום ההוא שהוא דבקות הכל. כלומר שז"א הנקרא ישראל סתם יהיה בדבקות עם ישראל סבא, דהיינו שעולה ומלביש עליו. ועל זה, **שמע ישראל**, הרומז שעתה מתדבקת אשה בבעלה, דהיינו המלכות שנקראת **שם** בז"א שנקרא **ישראל**, ויהיה הכל בכלל אחד. וזהו פירושו של שמע ישראל של היחוד. אחר כך מיחד ג' צדדים, שהם ה' אלקינו ה' אחד, שהם או"א וז"א (כנ"ל אות קל"ב ע"ש). שיהיה הכל אחד.

פסקה תרכו

שמע ישראל דכלהו וכו': שמע ישראל של כל שאר המקומות, אינם באפן זה, אבל כל האחרים באים לדרוש, וכולם במקום אחר נתדבקו: שמע ישראל אתה עבר היום, שמע ישראל היום הזה נהיית לעם. וכולם במדרגה התחתונה נתדבקו, שהיא המלכות הנקראת שמיעה.

פסקה תרכז

שמע ישראל היום וגו': שואל, שמע ישראל, יפה הוא, אבל היום הזה נהיית לעם, מהו פירושו, היית היה צריך לומר, מהו נהיית. ומשיב, אלא בכל מקום, שכתוב עם רומז כאשר נשברו לבם לעבודת הקב"ה, וע"כ נאמר, נהיית, כמש"א, נהייתי ונחליתי. וז"ש שמעוני אחי ועמי. שקשה, אם אחי למה אמר עמי, ואם עמי למה אחי. ומשיב, אלא אמר דוד, אם ברצון תעשו, אתם אחי, ואם לא, אתם עמי, שתשברו לבכם לעבודתי. כך היום הזה נהיית לעם, פירושו, ששברת לבך לעבודת הקב"ה.

פסקה תרכח

שמע ישראל אתה עובר וגו': הכל הוא במדרגה התחתונה, שהיא מלכות. ושמע ישראל של היחוד הוא מדרגה עליונה, שהוא ז"א הנכלל בישראל סבא, כנ"ל. מה בין זה לזה. אלא שמע ישראל של היחוד, אין בכולם כאפן הזה, כי הוא סוד שלמעלה ישסו"ת, ושל מטה ז"א ומלכות. והוא סוד לקבל עליהם עול מלכות שמים בכל אפן שיהיה, כי האדם צריך להיות מוכן בשעה ההיא ליחד שם הקב"ה ז"א, ולקבל עליו עול מלכות שמים. שהיא מלכות.

פסקה תרכט

ובשעתא דאתי בר נש וכו': ובשעה שהאדם בא לקבל עליו עול מלכות שמים, אז השכינה באה ושורה על ראשו, והיא עומדת עליו כמו עד, להעיד עדות לפני המלך הקדוש, שזה, הוא מיחד שמו שתי פעמים ביום, ושמו מתיחד למעלה ולמטה כראוי. ועל כן, ה **ע'** משמע ישראל היא מאותיות גדולות, וה **ד'** של אחד, היא ג"כ מאותיות גדולות, שהם אותיות **עד**, דהיינו, להיות עד, לפני מלך הקדוש. וכבר העמדנו. הויה אלקינו הויה, הוא סוד של היחוד בג' צדדים, דהיינו אבא ואמא וז"א, (כנ"ל אות קל"ב) וזה הוא סוד היחוד בג' צדדים, כמו שהעמיד המאור הקדוש, והעיר בו בכמה מקומות. ואין לנו רשות להעיר בו יותר.

פסקה תרל

ודאי האי בר נש וכו': ודאי אדם ההוא שמיחד שמו של הקב"ה למעלה ולמטה כראוי, השכינה באה ושורה על ראשו ומברכת אותו בשבע ברכות, כנגד שבע ספירות, והיא קוראת עליו, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה תרלא

ר' חייא פתח וכו': ר"ח פתח אחריו ואמר, אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים וגו'. בכתוב הזה יש להסתכל בו, **אתה הראת** מהו הראת. ומשיב, אלא כשיצאו ישראל ממצרים לא היו יודעים כלום בסוד אמונת הקב"ה, משום שכולם היו עובדים בגלות עבודה זרה, ושכחו כל שורשי האמונה שהיו להם מתחילה, שירשו י"ב השבטים מאביהם יעקב.

פסקה תרלב

וכד אתא משה ווכו': וכשבא משה לימד אותם שיש אלוה עליון בעולם, כמו שהעמדנו. ואחר כך ראו כל אלו הנסים והגבורות שעל הים, וכל הנסים והגבורות שעשה להם במצרים, ואח"כ ראו כמה גבורות במן ובמים, וניתנה להם התורה, ולמדו דרכי הקב"ה עד שבאו לעת ההוא.

פסקה תרלג

אמר לון משה וכו': אמר להם משה, עד עתה הייתי צריך ללמד אתכם כמו שמלמדים הילד, וזהו, אתה הראת לדעת. שלמדתי אתכם עד כאן לדעת, לידע ולהסתכל ולכנס בסוד האמונה. ומה הוא. הוא כי הויה הוא האלקים.

פסקה תרלד

אי תימא מלה וכו': ואם תאמר, שדבר קטן הוא לדעת זאת, הרי כתוב, וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד. כאן בכתוב הזה, תלוי כל סוד האמונה, לדעת מתוך זה הסוד של כל הסודות, לדעת הסתום מכל סתום. הויה אלקים, הוא שם מלא, שהויה הוא ז"א, ואלקים הוא המלכות, ויורה, שהכל אחד. אתה הראת לדעת כי הויה הוא האלקים וגו', כאן סוד הסודות, לאלו יודעי הדין. דהיינו הסוד שז"א שהוא הויה ואלקים שהוא מלכות, הם אחד.

פסקה תרלה

זכאין אינון כל וכו': אשרי הם כל אלו העוסקים בתורה, כי כשהקב"ה ברא את העולם, הסתכל בתורה וברא את העולם. ובתורה נברא העולם, כמו שהעמדנו, שכתוב, ואהיה אצלו אמון, אל תקרי אמון אלא אומן. שהתורה היא אומנות העולם.

פסקה תרלו

וכי אורייתא אומנא וכו': שואל, וכי התורה היא אומן. ומשיב, כן. בדומה למלך שרצה לעשות היכל, אם אינו לוקח לו אומן, אינו יכול לעשות היכל. כיון שנעשה ההיכל, אינו עולה בשם האומן אלא בשם המלך. שאומרים, אלו היכלות שעשה המלך. מטעם שהמלך נתן המחשבה באלו היכלות.

פסקה תרלז

כך קב"ה בעי וכו': כך הקב"ה רצה לברוא העולם הסתכל באומן, שהוא התורה, ואע"פ שהאומן עשה ההיכל אינו עולה אלא בשם המלך, שאומרים אלו היכלות עשה המלך. ודאי המלך בנה ההיכל. התורה צועקת, ואהיה אצלו אמון, בי ברא הקב"ה את העולם, כי מטרם שנברא העולם, הקדימה התורה לעולם ב' אלפים שנה, וכשרצה הקב"ה לברוא העולם, היה מסתכל בתורה בכל מלה ומלה, ועשה כנגדה אומנות בעולם. משום שכל הדברים והמעשים של העולמות כולם הם בתורה. וע"כ הקב"ה הסתכל בה וברא העולם.

פסקה תרלח

לאו דאורייתא ברא וכו': ולא שהתורה בראה את העולם, אלא הקב"ה בהסתכלותו בתורה ברא העולם. נמצא שהקב"ה הוא אומן, והתורה כנגדו ואצלו היא אומן, שנאמר ואהיה אצלו אמון. ואהיה אמון, לא כתוב, אלא, אצלו. שמשום שהקב"ה הסתכל בה, הרי היתה אצלו אומן.

פסקה תרלט

ואי תימא מאן וכו': ואם תאמר, מי יכול להיות אומן אצל הקב"ה. אלא הסתכלות הקב"ה היה באפן זה, שכתוב בתורה, בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, הסתכל במלה זו וברא את השמים. בתורה, כתוב בה, ויאמר אלקים יהי אור, הסתכל במלה הזו וברא את האור. וכן בכל מלה ומלה שכתוב בתורה, הסתכל הקב"ה ועשה דבר ההוא. וע"כ כתוב, ואהיה אצלו אמון. כעין זה נברא כל העולם.

פסקה תרמ

כיון דאתברי עלמא וכו': כיון שנברא העולם כל דבר ודבר לא היה מתקיים עד שעלה ברצון לברוא האדם, שיהיה עוסק בתורה, ובשבילה נתקיים העולם. עתה, כל מי שמסתכל בתורה ועוסק בה, כביכול, הוא מקיים כל העולם. הקדוש ברוך הוא הסתכל בתורה וברא את העולם, אדם מסתכל בתורה ומקיים העולם, נמצא שהמעשה והקיום של כל העולם הוא התורה. משום זה, אשרי האדם העוסק בתורה, כי הוא מקיים את

העולם. ומקיים העולם, נמצא שהמעשה והקיום של כל העולם הוא התורה. משום זה, אשרי האדם העוסק בתורה, כי הוא מקיים את העולם.

פסקה תרמא

בשעתא דסליק ברעותא וכו': בשעה שעלה ברצון של הקב"ה לברוא האדם, היה עומד לפניו בצורתו וקיומו כמו שהוא בעולם הזה. ואפילו כל בני העולם מטרם שבאים לעולם הזה, כולם עומדים בקיומם ובתקונם, כעין שנמצאים בעולם הזה, באוצר אחד, ששם כל נשמות העולם מתלבשים בצורה שלהם.

פסקה תרמב

ובשעתא דזמינין לנחתא וכו': בשעה שעתידים לרדת בעולם הזה, קורא הקב"ה לממונה אחד, שמינה הקב"ה ברשותו כל הנשמות העתידות לרדת לעולם הזה, ואמר לו, לך הבא לי רוח פלוני. באותה שעה באה נשמה ההיא מלובשת בצורה של עולם הזה, ואותו הממונה, מראה אותה לפני המלך הקדוש.

פסקה תרמג

קב"ה אמר לה וכו': הקב"ה אומר לה ומשביע אותה, כשתרד לעולם הזה תעסוק בתורה לדעת אותו, ולדעת בסוד האמונה. שכל מי שהיה בעולם הזה, ולא השתדל לדעת אותו, טוב שלא יברא. משום זה נראית לפני המלך, ע"י הממונה כנ"ל, לדעת אותו בעולם הזה, ולהשתדל בהקב"ה בסוד האמונה.

פסקה תרמד

הה"ד, אתה הראת לדעת: היינו ש **הראת** על ידי ממונה ההוא לפני הקב"ה, **לדעת** לידע ולהסתכל בעולם הזה, בסד האמונה, בסוד התורה, וכל מי שהיה בעולם הזה ולא עסק בתורה לדעת אותו, טוב לו שלא נברא, כי בשביל זה הביא הקב"ה את האדם בעולם הזה.

פסקה תרמה

לדעת כי הוי"ה הוא האלקים: זה הוא כלל של כל סוד האמונה, של כל התורה, הכלל שלמעלה ומטה. וסוד זה הוא כלל של כל סוד האמונה, שהיא המלכות, כך הוא ודאי. כי השם אלקים הוא מלכות. הכלל של כל התורה, זה הוא סוד תורה שבכתב, דהיינו השם הויה, שהוא ז"א הנקרא תורה שבכתב. וזה הוא סוד התורה שבעל פה, שהיא המלכות, שהיא השם אלקים. והכל אחד, הוא הכלל של סוד האמונה, משום שהויה הוא האלקים הוא **שם** מלא, שהיא סוד האמונה הנקרא **שם**, שביחוד הזה היא מלאה ושלמה. ומי הוא. הוא הויה אחד ושמו אחד. **הויה אחד** ה"ס שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. זה הוא יחוד אחד. **ושמו אחד**, ה"ס ב"ש כבוד מלכותו לע"ו. שזה הוא יחוד אחר

שיהיה **שמו** אחד, שהיא המלכות. (כמ"ש לעיל אות קל"ד) וז"ס הויה הוא האלקים, שזה כתוב, כשהם ביחוד אחד.

פסקה תרמו

ואי תימא אי וכו': ואם תאמר אם כן, שאתה אומר, שהויה הוא האלקים, הוא כעין שכתוב, הויה אחד ושמו אחד, הלא אינו דומה להכתוב, הויה הוא האלקים, שאם היה כתוב ה' אחד ושמו הוא אחד, הייתי אומר כך, אבל לא כתוב, אלא, הויה אחד ושמו אחד, והיה צריך לומר כאן, הויה הוא האלקים הוא, והיה נראה כמו, הויה אחד ושמו אחד.

פסקה תרמז

אלא כלא חד וכו': ומשיב, אלא הכל אחד, כי כשמתיחדים שני שמות אלו, זה ביחוד אחד וזה ביחוד אחד, כהכתוב, ה' אחד ושמו אחד, אז נעשו ב' השמות אחד, ונכללים זה בזה, ונעשה הכל שם שלם ביחוד אחד, ואז, הויה הוא האלקים, כי הכל נכלל זה בזה להיות אחד, וכל עוד שלא נתיחדו כל אחד, זה בפני עצמו וזה בפני עצמו, אינם נכללים זה בזה שיהיו הכל אחד.

פסקה תרמח

כללא דכל אורייתא וכו': הזוהר מפרש דבריו הנ"ל, שאומר, שה' הוא האלקים, הוא הכלל וכל כל התורה. כך הוא ודאי, כי התורה היא, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, תורה שבכתב זהו שכתוב **הוי"ה**, שהוא ז"א הנקרא תורה שבכתב, תורה שבעל פה, זה הוא שכתוב, **האלקים**, דהיינו המלכות, שנקראת תורה שבעל פה ונקראת אלקים. ומשום שהתורה היא סוד השם הקדוש, הויה הוא האלקים, נקרא כך, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. זה, תורה שבכתב, כלל, וזה, תורה שבעל פה, פרט. כי ז"א כלל, והמלכות פרט. שהמלכות היא ספירה אחת פרטית מע"ס דז"א. הכלל צריך לפרט, והפרט צריך לכלל, ונתיחדו זה בזה להיות הכל אחד.

פסקה תרמט

ועל דא כללא וכו': ועל כן, כלל של התורה, הוא כלל שלמעלה ז"א, ושלמטה, המלכות, משום שהשם הזה הוי"ה, הוא למעלה בז"א, ושם הזה אלקים הוא למטה במלכות, זה סוד עולם העליון, וזה סוד עולם התחתון, ועל כן כתוב, אתה הראת לדעת כי הוי"ה הוא האלקים. זה הוא כלל הכל, וזה צריך האדם לדעת בעולם הזה.

פסקה תרנ

ואי תימא פקודי וכו': ואם תאמר מצוות התורה איפה הם בכלל הזה של הויה הוא האלקים. ומשיב אלא זה, הוי"ה, הוא **זכור**, וזה, אלקים, הוא **שמור**, וכל מצות התורה

כלולים באלו, בסוד זכור, הכולל רמ"ח מצות עשה, ובסוד שמור, הכולל שס"ה מצות לא תעשה. שביחד הן תרי"ג מצות שבתורה, והכל הוא אחד.

פסקה תרנא

פתח ר' יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, הרי למדנו, שתפלת ערבית חובה. הוא חוב ודאי, משום שקריאת שמע של ערבית הוא חוב, שהקב"ה מתיחד עם המלכות בלילה כמו שמתיחד ביום, ומדת הלילה, שהיא המלכות נכללת ביום, שהוא ז"א, ומדת היום נכללת בלילה, ונעשה יחוד אחד. ומי שאומר שתפלת ערבית רשות, הוא משום שהיא כנגד אמורים ופדרים הנאכלים על המזבח בלילה. שאין בהם חוב שישארו נשרפים בלילה. וכבר העמדנו זה.

פסקה תרנב

כתיב ואהבת את וכו': כתוב, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך וגו'. מקרא זה העמדנו והעמידוהו החברים. אבל יש לשאול, אם ביחוד הזה של שמע ישראל, נכלל הכל, ימין ושמאל, כי הוי"ה הוא ימין ואלקינו הוא שמאל, למה צריכים לומר אחר כך, ואהבת, שהוא ימין, והיה אם שמוע, שהוא שמאל. הרי כבר נכללו ביחוד של שמע ישראל. ומשיב, אבל שם בשמע ישראל הם מרומזים בכללות, וכאן בואהבת, והיה אם שמע, הן בפרטות. וכך צריך להיות.

פסקה תרנג

וברזא דיחודא דא וכו': ובסוד היחוד הזה העירונו בו, שיחוד הזה הוא כעין תפלין של ראש ותפלין של יד. בתפלין של ראש יש ד' פרשיות, כך למדנו, וכאן, בשמע ישראל, ג' שמות, ה' אלקינו ה'. שם בתפלין של ראש יש ד' פרשיות כל אחת ואחת בפני עצמה, וכאן ג' שמות. מה בין זה לזה.

פסקה תרנד

אלא אינון ד' וכו': ומשיב, אלא אלו ד' פרשיות, הרי העירו בו, שפרשה אחת קדש, היא נקודה ראשונה העליונה, דהיינו חכמה וקו ימין, ופרשה אחת, והיה כי יביאך, היא סוד עולם הבא, שהוא בינה וקו שמאל, ופרשה אחת שמע, היא סוד הימין של מוח הדעת, ופרשה אחת, והיה אם שמוע, הוא סוד השמאל של מוח הדעת. כי הדעת, שהוא קו אמצעי, כולל חכמה ובינה שהם ימין ושמאל. אלו הם סוד תפלין של ראש. וכאן, בסוד היחוד של שמע ישראל, ג' שמות, והם כמו אלו ד' פרשיות. **הוי"ה** ראשונה היא נקודה עלאה ראשית הכל, שהיא חכמה וקו ימין. **אלקינו**, הוא סוד עולם הבא, דהיינו בינה וקו שמאל, **הוי"ה** אחרונה, הוא כלל של ימין ושמאל ביחד בכלל אחד, דהיינו הדעת, שהוא

קו האמצעי, הכולל ימין ושמאל. וזהו גם כן היחוד של תפלין של ראש, הרי ששניהם שוים הם. וזה הוא יחוד הראשון. דהיינו שמע ישראל וגו', שהוא יחוד העליון, הקודם ליחוד התחתון, שהוא, ברוך שם כבוד מלכותו וגו'.

פסקה תרנה

תפלין דרועא כללא וכו': תפלין של יד, הן כלל של כל אלו ד' פרשיות יחד, שאינן נתונות בד' בתים מיוחדים, כמו תפלין של ראש, אלא כולן בבית אחד. וזה הוא סוד היחוד של ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שהוא יחוד התחתון של המלכות, (כנ"ל אות קל"ד) כאן, ביחוד התחתון, הוא הכלל של תפלין של ראש, שהוא חב"ד דז"א, שנכללו בתפלין של יד, שהיא המלכות.

פסקה תרנו

ורזא דא ברוך וכו': וסוד יחוד הזה הוא, **ברוך**, זהו סוד של נקודה עליונה, שהוא ברוך, שכל הברכות נובעות משם, שהוא חכמה. ואם תאמר שעולם הבא, שהוא בינה, נקרא ברוך, אינו כן, כי נקודה העליונה היא זכר, עולם הבא, היא נקבה, וע"כ הוא נקרא ברוך, והיא ברכה. ועל כן, **ברוך**, הוא נקודה העליונה, חכמה. **שם**, זהו עולם הבא, שהוא בינה, שהוא שם גדול, כמש"א, ומה תעשה לשמך הגדול. **כבוד**, זהו כבוד עליון, שהוא ז"א, הכולל ימין ושמאל.

פסקה תרנז

וכלהו כלילן בהאי וכו': וכולם, שהם חכמה בינה ז"א, כלולים בתפלין של יד הזו שהיא **מלכותו**, שלוקחת הכל בתוכה, וב **מלכותו** זו נכללים העולמות כולם, לזון אותם ולכלכל אותם בכל מה שצריכים, ועל זה **לעולם ועד**. שיורה, שמכלכלת לכל העולמות.

פסקה תרנח

ודא איהו יחודא וכו': וזה הוא היחוד של תפלין של ראש שהוא ז"א, ושל תפלין של יד, שהוא המלכות. וכמו שהוא סוד היחוד של התפלין, כן הוא יחוד הכל. וזה הוא ברורו של הדבר, והרי סדרתי יחוד הזה לפני המאור הקדוש, שהוא ר"ש, ואמר לי כי בד' אפנים הסתדר היחוד, שהם, חכמה, בינה, ימין דדעת, ושמאל דדעת, וסדר זה הוא ברור מכולם. וכך הוא ודאי, וכולם הוא סוד האמונה, שהיא המלכות המקבלתם, אבל סדר יחוד התפלין הוא יחוד העליון, של ז"א, כראוי.

פסקה תרנט

ומגו דאתכלילו ימינא וכו': ומתוך שנכללו ימין ושמאל בסוד השם הקדוש בדרך כלל, דהיינו בשמע ישראל ובשכמל"ו, צריכים אח"כ להוציא אותם בדרך פרט, דהיינו

בואהבת ובוהיה אם שמוע, אבל לא בדרך היחוד, כי היחוד הוא בפסוק ראשון, בשמע ישראל, שיהיה ה' אחד, בתפלין של ראש, ושמו אחד בתפלין של יד, ויהיה הכל אחד. כיון שהיחוד הזה נסתדר הכל בכלל, מראש נקודה העליונה שהיא חכמה, צריכים אח"כ להעיר מראש אור הראשון, שהוא חסד דז"א, שהוא ראשית הכל מן ספירות ז"א.

פסקה תרס

ואהבת דא ראשיתא וכו': הפרשה של **ואהבת**, היא ראשית הימין, דהיינו ספירת החסד, לאהוב את הקב"ה באהבה של דבקות בו, ומי הוא, המעורר אהבה. הוא ימין, שהוא חסד, שהוא מעורר אהבה. מי שאוהב את הקב"ה, הקב"ה מעורר אליו ימין שלו, ומקבלו באהבה. כל דברי העולם אינם תלוים אלא ברצון, רוח מושך רוח ומביא רוח. וסימן שלך, אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף.

פסקה תרסא

כד אתער בר נש וכו': כשהאדם מעורר אהבה אל הקב"ה, הנה התעוררות הימין שהוא אהבה, אינו מתעורר, אלא בשלשה אפנים, כש"א, בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך, הרי כאן ג' אפנים, שאל תאמר, או זה או זה, שהרי לא כתוב, או בכל לבבך, או בכל נפשך, או בכל מאדך, אלא כולם צריכים, לב, נפש, וכסף. אז הקב"ה מעורר אליו ימינו ומושיטו אליו, ומקבל אותו.

פסקה תרסב

ועל דא כתיב וכו': ועל זה כתוב, נאם ה' לאדני שב לימיני. והסוד של כתוב הזה, הרי הערנו בו שדוד המלך אמרו על מדרגה שלו, שהיא המלכות, כשהיא מתקשרת בימין. י"ג מצות כאן בימין, ואהבת את ה' אלקיך, הרי אחת. בכל לבבך, שתים, בכל נפשך, שלש. ובכל מאדך, ארבע. ושננתם לבניך, חמש. ודברת בם, הרי שש. בשבתך בביתך, הרי שבע. ובלכתך בדרך, הרי שמונה. ובשכבך, הרי תשע. ובקומך, הרי עשר. וקשרתם לאות על ידך, הרי עשתי עשרה. והיו לטוטפות בין עיניך, הרי שתים עשרה. וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך, הרי שלש עשרה.

פסקה תרסג

תליסר פקודין אלין וכו': י"ג מצות אלו, תלוים בימין, והשמאל נכלל בימין וכן צריך להיות, ובכל זמן שהשמאל מתעורר, הימין מתחיל בו תחילה, ומשום זה אם זוכים השמאל נכלל בימין, ואם לא, הימין נכלל בשמאל, והשמאל שולט. והסימן הוא, שכתוב, **אם**, בתחילה, דהיינו **אם** בחוקותי תלכו. ובכל מקום, השמאל מתעורר באהבה,

בסוד הימין, ואח"כ מתגבר דינו כמו שצריך, וכך צריך להיות בכל מקום. וכבר העירו החברים בדברים האלו, בא ר' חייא ונשקו.

פסקה תרסד

פתח ואמר, ואת וכו': פו"א, ואת המשכן תעשה עשר יריעות וגו'. הנה כאן סוד היחוד, כי עשר יריעות הן כנגד עשר ספירות. כי תקון המשכן הוא מכמה מדרגות, שכתוב בו, והיה המשכן אחד. להראות שכל האברים דגוף המשכן, כולם הם סוד של גוף אחד.

פסקה תרסה

בבר נש אית וכו': בדומה לאדם, שיש בו כמה אברים עליונים ותחתונים, אלו הפנימים בפנים ואלו בגלוי מבחוץ, וכולם נקראים גוף אחד, ונקרא אדם אחד בחבור אחד, אף כך המשכן, כל האברים הם כעין של מעלה, ומבמתחברים כולם כאחד, אז כתוב, והיה המשכן אחד.

פסקה תרסו

פקודי אורייתא כלא וכו': מצות התורה, הכל הן חלקים ואברים בסוד של מעלה, וכשמתחברות כולן לאחת, אז כולן עולות למקום אחד. סוד המשכן, שהוא אברים וחלקים כולם עולים לסוד אדם, כעין מצות התורה, כי מצות התורה, כולם בסוד אדם, שפירושו זכר ונקבה, שהם זו"ן, כשמתחברים יחד הם אחד, בסוד אדם. שה"ס הוי"ה במילוי אלפין שבגי' אדם. ומי שגורע אפילו מצוה אחת שבתורה כאלו גורע צורת האמונה, שהיא המלכות, כי כל האברים הם יחד בסוד אדם. ומשום זה הכל עולה בסוד היחוד.

פסקה תרסז

ועל דא ישראל וכו': וע"כ ישראל הם גוי אחד, שכתוב בהם, ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם. וכתוב, ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ.

פסקה תרסח

ר' יצחק הוה וכו': ר"י היה מצוי לפני ר' אלעזר, אמר לו, ודאי, אהבת הקב"ה שאדם אוהבו אינו מתעורר אלא מלב, משום שהלב הוא מקום ההתעוררות לעורר אליו אהבה. ושואל, אם כן, למה כתוב, בכל לבבך ואח"כ בכל נפשך, שמשמע ששני אפנים הם באהבה, אחד בלב ואחד בנפש, ואם הלב הוא העיקר למה צריך לנפש. אמר לו, ודאי שהלב והנפש הם שנים ומתיחדים לאחד. שהרי לב ונפש וכסף, כולם מתאחדים זה בזה, והלב הוא עיקר ויסוד הכל.

פסקה תרסט

והא דאתמר בכל וכו': ומה שלמדנו, **בכל לבבך**, פירושו הוא בשני לבבות, שהם שני יצרים, אחד, יצר הטוב, ואחד, יצר הרע. ושני אלו, כל אחד ואחד נקרא לב, זה נקרא לב טוב, וזה נקרא לב רע. ומשום זה נאמר, בכל לבבך, ואינו אומר בכל לבך, שיורה שנים, שהם יצר הטוב ויצר הרע.

פסקה תרע

ובכל נפשך: שואל, היה צריך לומר ובנפשך, מהו ובכל נפשך, **בכל**, זה למה נאמר. ומשיב, אלא שבא לכלול נפש רוח נשמה, שזה הוא ובכל נפשך, בכל מה שאוחז נפש הזו. **ובכל מאדך**, למה נאמר ובכל. הוא כי אף כאן יש כמה מינים של כסף, שכולם משונים זה מזה, דהיינו כסף אבנים טובות וכדומה, וע"כ נאמר ובכל מאדך, דהיינו בכל רכושו, כי אהבת הקב"ה הוא למסור לו כל זה, ולאהבו בכל אחד ואחד.

פסקה תרעא

ואי תימא ביצר הרע וכו': ואם תאמר, ביצר הרע איך אפשר לאדם, שיאהב את הקב"ה עמו, שהרי יצר הרע הוא מקטרג שלא יקרב האדם לעבודת הקב"ה, ואיך יאהב בו את הקב"ה. ומשיב, אלא זה הוא עבודת הקב"ה יותר חשובה, כשיצר הרע הזה נכנע אליו והאדם ההוא משבר אותו, זו היא אהבת הקב"ה, משום שיודע לקרב את יצר הרע לעבודת הקב"ה.

פסקה תרעב

הכא איהו רזא וכו': כאן הוא סוד ליודעי דין. כי כל מה שעשה הקב"ה למעלה ולמטה, הכל הוא רק כדי להראות כבודו, והכל הוא לעבודתו. וכי מי ראה עבד שיהיה מקטרג על אדונו, שבכל מה שהוא רצונו של אדונו, נעשה הוא למקטרג שלא יעשו רצון אדונו. רצונו של הקב"ה הוא שיהיו בני אדם תמיד בעבודתו, וילכו בדרך האמת, כדי לזכות אותם בהרבה טובה, ואחר שרצון הקב"ה הוא בזה, איך יבא עבד רע ונמצא מקטרג על רצון אדונו, ומטה בני אדם לדרך הרע ומדחה אותם מדרך הטוב ועושה אותם שלא יעשו רצון אדוניהם, ומטה בני אדם לדרך הרע.

פסקה תרעג

אלא ודאי רעותיה וכו': ומשיב, אלא ודאי שעושה רצון אדונו. בדומה למלך, שהיה לו בן יחיד, והיה אוהב אותו ביותר, וצוה אותו באהבה, שלא יקרב עצמו לאשה רעה, משום שכל מי שיקרב אליה, הוא אינו ראוי לבא בהיכל המלך. הבטיח אותו בן ההוא לעשות רצון אביו באהבה.

פסקה תרעד

בביתא דמלכא לבר וכו': בבית המלך בחוץ, היתה זונה אחת, יפת מראה ויפת תואר. לימים, אמר המלך, אני רוצה לראות רצון בני אלי. קרא לאותה הזונה, ואמר לה לכי ותפתה את בני, כדי לראות רצונו של בני אלי. מה עשתה זונה ההיא, הלכה אחרי בנו של המלך והתחילה לחבק אותו ולנשק אותו ולפתות אותו בכל מיני פתויים. אם אותו הבן הוא הגון, ושומר מצות אביו, הוא גוער בה, ואינו שומע לה, ודוחה אותה ממנו. אז שמח אביו בבנו, ומכניסו למחיצת היכלו, ונותן לו מתנות ומנחות וכבוד גדול, מי גרם כל יקר הזה לאותו הבן, הוי אומר, אותה הזונה.

פסקה תרעה

והיא זונה איתּ וכו': שואל, וזונה ההיא, אם יש לה שבח בעד זה, או לא. ואומר, ודאי יש לה שבח מכל הבחינות, א) שעשתה כמצות המלך. וא) שגרמה לאותו הבן לכל טובה ההיא, לכל אהבה הזו של המלך אליו. וע"כ כתוב, והנה טוב מאד. **והנה טוב**, זהו מלאך החיים, **מאד**, זהו מלאך המות. שהוא יצר הרע. שהוא ודאי טוב מאד למי שמקיים מצות אדונו. ובוא וראה, אם לא היה מקטרג הזה, לא היו יורשים הצדיקים אלו אוצרות העליונים שעתידים לנחול בעולם הבא.

פסקה תרעו

זכאין אינון דאערעו וכו': אשרי הם שפגשו במקטרג הזה. ואשרי הם שלא פגשו במקטרג הזה. ומפרש, אשרי הם שפגשו אותו, היינו אותם שנצלו ממנו, שבשבילו הם נוחלים כל אותה הטובה וכל אותם העדונים, וכל אותן החמודות של עולם הבא, שעליהם כתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך.

פסקה תרעז

וזכאין אינון דלא וכו': ואשרי הם שלא פגשו בו, היינו שלא נכשלו בו, כי בשבילו היו יורשים גיהנם ונגרשו מארץ החיים, כי אלו הרשעים שפגשו בו, היו שומעים לו, ונמשכו אחריו. ולפיכך, יש לצדיקים להחזיק לו טובה, כי מחמתו הם יורשים כל הטובה והעדונים והחמודות לעולם הבא.

פסקה תרעח

תועלתא דהאי מקטרגא וכו': שואל, מה היא התועלת של המקטרג כשהרשעים שומעים לו. ומשיב, אע"פ שאין לו תועלת, מכל מקום, מצות אדונו הוא עושה. ועוד, שהוא מתגבר בשביל זה כי משום שהוא רע הוא מתחזק כשעושים רע. הרשע אינו מתחזק עד שהורג אדם, כיון שהרג אנשים אז מתחזק ומתגבר בכחו ויש לו נחת. כך מקטרג ההוא,

דהיינו יצר הרע, שנקרא מלאך המות אינו מתגבר בכחו עד שמסית אנשים ומקטרג עליהם והורג אותם, אז יש לו נחת ומתחזק ומתגבר בכחו.

פסקה תרעט

כמה דאתתקף סטרא וכו': כמו שמתחזק צד החיים, כשבני אדם הם טובים והולכים בדרך הישר, אף כך, מקטרג הזה מתחזק ומתגבר, כשהרשעים שומעים לו, ושולט עליהם. הרחמן יצילנו. ואשרי הם הזוכים לנצח אותו ולהכניעו, לזכות בשבילו לעולם הבא, והאדם מתחזק תמיד במלך הקדוש. על זה ודאי נאמר, אשרי אדם עוז לו בך מסלות בלבבם. אשרי הם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תרפ

ר' יוסי ור' יהודה וכו': ר"י ור"י ור' חייא היו הולכים בדרך, פגש אותם ר' אלעזר, כיון שראו אותו, ירדו כולם מן החמורים. אמר ר' אלעזר, ודאי פני השכינה אני רואה. כי כשהאדם רואה את הצדיקים או הכשרים שבדור, ופוגש בהם, ודאי הם פני השכינה, למה נקראים פני השכינה. משום שהשכינה מסתתרת בתוכם, השכינה היא בהם בסתר, והם בגלוי. משום שהשכינה, אלו הקרבים אליה, נקראים פנים שלה. ומי הם הקרבים אליה. הם אלו שהיא מתתקנת עמהם להראות אל מלך העליון, ז"א. דהיינו המעלים מ"ן ליחד הקב"ה ושכינתו. וכיון שאתם כאן, ודאי השכינה מתתקנת עליכם, ואתם הפנים שלה.

פסקה תרפא

פתח ואמר קח וגו': פתח ואמר קח נא ברכתי אשר הובאת לך וגו'. כשראה יעקב את המקטרג סמאל באותו הלילה, שנאבק עמו במעבר יבוק, ראה אותו בצורה ההיא של עשו, ולא הכירו עד שעלה השחר. כיון שעלה השחר והסתכל בו, ראה אותו בפנים נסתרים ומגולים, הסתכל בצורה ההיא שלו שהיתה כצורתו של עשו, מיד השגיח וידע שהוא הממונה של עשו. דהיינו סמאל. התקיף אותו, מה כתוב, ויאמר שלחני כי עלה השחר. והחברים העירו, שהוא משום שהגיע זמנו לזמר ולשבח אל הקב"ה. וע"כ אמר, כי עלה השחר.

פסקה תרפב

והכא איתי לאסתכלא וכו': וכאן יש להסתכל, שודאי שהשליטה שלו אינו אלא בלילה בחושך. וזה סוד, מפחד בלילות, שזה פחד הגיהנם. ומה שאמר בלילות, לשון רבים, היינו הוא סמאל ונוקביה לילית, ומשום זה אינו שולט אלא בלילה.

פסקה תרפג

ודא דאמר ויאמר וכו': ומ"ש **ויאמר שלחני כי עלה השחר**. מהו כי עלה השחר. ומשיב, משום כשבא הבוקר ונעבר שליטת החשך של הלילה, אז נכנס הוא והמחנות שלו בנקב של תהום הגדול שבצד צפון, עד שבא הלילה, ונפתחו הכלבים, דהיינו הסטרא אחרא, מכבליהם, ושולטים ומשוטטים בלילה, עד שבא הבוקר. ועל כן היה סמאל לוחץ ואומר, **שלחני כי עלה השחר**. משום שאינו שולט ביום.

פסקה תרפד

כגוונא דא גלותא וכו': כעין זה גלות ישראל, שהוא בחינת לילה, ונקרא לילה. מלכות עכו"ם הרשעה שולטת עליהם, על ישראל, עד שיבא הבקר, שהוא הגאולה, ויאיר להם הקב"ה, ויוסר שליטתם של מלכות עכו"ם. ועל כן אמר כי עלה השחר נדחק היה בידו, ותש כחו, כי נעבר הלילה, ועל כן נתגבר יעקב עליו, וראה צורתו כצורת עשו ולא בגלוי כל כך. ואז הוכרח סמאל, והודה לו על הברכות, שברכו אביו. כי אמר לו, לא אשלחך כי אם ברכתני. ונאמר, ויברך אותו שם.

פסקה תרפה

מה כתיב לבתר וכו': מה כתוב אחר כך, כי ע"כ ראיתי פניך כראות פני אלקים ותרצני. כי ראה בפנים של עשו כאותה הצורה ממש שנראה לו סמאל, כי בכל מקום שאדם מקושר כך נראה פניו. ואתם קדושים עליונים, השכינה עמכם, וע"כ הפנים שלכם כהפנים שלה. אשריכם. אמר, אם הייתי הולך עמכם בדרך אחד, הייתי יושב עמכם, עתה, שאתם לדרככם ואני לדרכי, אפרד מכם בדברי תורה.

פסקה תרפו

פתח ואמר, שיר וכו': פו"א, שיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם ה' לא ישמור וגו'. שואל, וכי שלמה אמר שבח הזה כשבנה בית המקדש, ואומר, שאינו כן, אלא דוד המלך אמר לו בשביל שלמה המלך בנו כשבא נתן הנביא אליו, ואמר לו על שלמה, שהוא יבנה בית המקדש. ואח"כ הראה דוד המלך לשלמה בנו צורת בית המקדש. כיון שראה דוד צורת בית המקדש וכל תקוניו, אמר שירה על שלמה בנו, ואמר אם ה' לא יבנה בית וגו'.

פסקה תרפז

ד"א שיר המעלות לשלמה: פירושו, למלך שהשלום שלו, שהוא ז"א, ושירה זו היא שיר ושבח על כל שאר השירים, ושירה זו עולה על כולן. **אם ה' לא יבנה בית**, היינו כי ראה דוד המלך כל אלו שבעת העמודים שהם חג"ת נהי"מ דז"א, שבית הזה, דהיינו המלכות,

עומד עליהם, שהם עומדים שורות שורות לבנות בית הזה, ולמעלה מכולם עומד בעל הבית, שהוא בינה, ההולך עליהם ונותן להם כח ואומץ לכל אחד ואחד כראוי.

פסקה תרפח

וע"ד אמר דוד וכו': ועל זה אמר דוד, אם מלך ההוא שהשלום כולו שלו, שהוא בינה, שהוא בעל הבית, לא בנה בית הזה, **שוא עמלו בוניו בו**, שהם העמודים חג"ת נהי"מ דז"א, העומדים לבנות בית הזה. פירוש. אם הבינה לא היתה ממתקת את המלכות הנקראת בית, בסוד אמא אוזיפת לברתא מאנהא, לא היתה המלכות ראויה לקבל שום אור, (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר) **אם ה' לא ישמור עיר**, זהו המלך שהשלום כולו שלו, שהוא בינה, **שוא שקד שומר**, זה הוא עמוד אחד שהעולם שהוא מלכות, נתתקן עליו, ומי הוא, זהו צדיק, דהיינו יסוד דז"א, שהוא שומר לעיר הזו, שהוא המלכות. הבינה נקראת, מלך שהשלום **כולו** שלו, שפירושו, שכל המוחין נמשכים ממנה. וז"א נקרא, מלך שהשלום שלו, שהוא רק יסוד, הנקרא שלום. וע"כ, שיר המעלות לשלמה, היינו ז"א. אם ה' לא יבנה וגו', היינו הבינה.

פסקה תרפט

משכנא דעבד משה וכו': המשכן שעשה משה, שהוא המלכות מבחינת מוחין דו"ק, יהושע היה עומד תמיד ושומר אותו, שאין שמירה אלא בו, שהוא נקרא נער, שהוא בחינת ממטרון, שכתוב, ומשרתו יהושע בן נון **נער** לא ימיש מתוך האהל. ואחר כך, לא נשמר משכן הזה על ידי נער אחר, שכתוב, וה **נער** שמואל משרת. משום שאין שמירת המשכן אלא בנער, ומי הוא שומר הזה. הוא אותו השומר את המשכן העליון שהוא המלכות מבחינת מוחין דו"ק, הנקרא כן בשם **נער**, שהוא מטטרון.

פסקה תרצ

אבל אתון קדישי וכו': אבל אתם קדושים עליונים, אין השמירה שלכם כשמירת המשכן, אלא השמירה שלכם כשמירת בית המקדש, שהוא המלכות מבחינת מוחין דפנים בפנים עם ז"א, שהקב"ה לבדו שומר עליו, שכתוב, אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר. כי בכל זמן שהצדיקים הולכים בדרך, הקב"ה שומר אותם תמיד, שכתוב, ה' ישמר צאתך ובואך.

פסקה תרצא

אזלו אבתריה ואוזפוהו וכו': הלכו אחריו וליוו אותו ג' מילין, וחזרו לדרכם. קרו עליו, כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך על כפים ישאונך וגו'. ישמח אביך ותגל יולדתך.

פירוש. שתחילה אומר הכתוב, כי מלאכיו יצוה לך לשמרך, דהיינו המלאך מטטרון. ואח"כ אוה"כ, על כפים ישאונך, דהיינו הקב"ה עצמו, שה"ס הבינה, הנושאת את המלכות ואת הצדיקים על כפיה, שפירושו על בחינת המיעוט שלה שקיבלה ע"י המלכות, שבזה יכולה אח"כ להשפיע לצדיקים ולמלכות גם את הגדלות שלה, (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר, ע"ש) וז"ש על כפים ישאונך, דהיינו על המיעוט והקטנות שלה, המכונה כפים, מטעם, פן תגוף **באבן** רגלך, שהוא מדת הדין של המלכות דצמצום א', המכונה **אבן**. שבכל מקום שהיא נגלית, תיכף מסתלקים משם כל המוחין, (כנ"ל ויצא דף י"ג ד"ה סתרא) וע"כ קרו על ר"א הכתוב הזה, שהוא כולל בתוכו כל דבריו הנ"ל. ובזה ישמח אביך וגו'.

פסקה תרצב

ואת המשכן תעשה וגו': ר' יהודה פתח, ברב עם הדרת מלך ובאפס לאם מחתת רזון. **ברב עם הדרת מלך**, אלו הם ישראל, שכתוב בהם, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך, והם עם, העולים לכמה אלפים וכמה רבבות, וכשהם מרובים בחשבון הוא כבוד הקב"ה, כי עליונים ותחתונים משבחים שמו של המלך העליון, ומשבחים אותו בשביל עם הקדוש הזה. ז"ש, כי עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה.

פסקה תרצג

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי כתוב, כי אתם המעט מכל העמים. ומשיב מכל העמים, ודאי שהם המעט, אבל מעם אחד מהם, הם יותר מרובים, שאין עם בכל העולם גדול ורב כישראל. ואם תאמר, הרי בני ישמעאל, והרי בני אדום, שהם הרבה. ומשיב, ודאי הוא כך, שהם מרובים, אבל כל שאר העמים מתערבים אלו באלו, שיש לעם זה בנים בעם זה, ולאלו בנים בעם אחר, ולאלו באחר. וישראל אינם מתערבים ולא מתערבים בהם עמים אחרים. ומשום זה, אין עם בכל העולם שיהיה גדול ורב כישראל, עם ברור ויחיד הם, באלו אין ערבוב אחר כלל, שכתוב, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה'. וע"כ ברב עם הדרת מלך, הוא הדרת מלך העליון, הקב"ה.

פסקה תרצד

תו, בזמנא דקב"ה וכו': עוד יש לפרש הכתוב, כי בזמן שהקב"ה בא לבית הכנסת, וכל העם באים יחד, ומתפללים ומודים ומשבחים להקב"ה, אז הדרת מלך הוא, ומלך סתם זהו מלך הקדוש, שהוא הקב"ה. שמתתקן ביופי ותקון לעלות למעלה, לאו"א.

פסקה תרצה

ובאפס לאם מחתת רזון: היינו כשהקב"ה מקדים לבית הכנסת, והעם לא באו להתפלל ולשבח להקב"ה, אז כל הממשלה ההיא שלמעלה, וכל אלו הממונים ומחנות העליונים, כולם נשברו מן ההתעלות ההוא שלהם שמתקנים בתקוני מלך ההוא, שהוא הקב"ה.

פסקה תרצו

מ"ט בגין דבההיא וכו': מהו הטעם, שהם נשברים מהתעלות שלהם, הוא, משום שבשעה ההיא שישראל למטה מסדרים תפלותיהם ובקשותיהם, ומשבחים למלך העליון כל אלו מחנות העליונים מסדרים שבחים ומתתקנים בתקון ההוא הקדוש. משום שמחנות העליונים כולם, הם חברים עם ישראל למטה, לשבח את הקב"ה ביחד, כדי שהתעלות הקב"ה תהיה למעלה ולמטה ביחד.

פסקה תרצז

וכד אינון מזדמנן וכו': וכשהם המלאכים, מזדמנים להיות חברים עם ישראל, לשבח ביחד להקב"ה, וישראל למטה אינם באים לסדר תפלותיהם ובקשותיהם, ולשבח לאדונם, כל המחנות הקדושים שבממשלה העליונה נשברים מתקוניהם, כי אינם מתעלים בהתעלות, שאינם יכולים לשבח לאדונם כראוי, משום ששבחים של הקב"ה צריכים להיות ביחד למעלה ולמטה, עליונים ותחתונים בשעה אחת. וע"כ נאמר **מחתת רזון**, ולא מחתת מלך. כי הוא נוגע רק למחנות המלאכים ולא למלך עצמו.

פסקה תרצח

ואפילו דלא אסגיאו וכו': ואפילו שלא הרבו לבא לבית הכנסת, אלא עשרה, באלו העשרה מזדמנים מחנות העליונים להיות עמהם חברים, לשבח להקב"ה. מה הטעם. הוא משום שכל תקוני מלך ההוא הם בעשרה, וע"כ די בעשרה, אם אינם יותר.

פסקה תרצט

ות"ח במשכן מה כתיב: בוא וראה, מה כתוב במשכן. **ואת המשכן תעשה עשר יריעות**, המספר עשר הוא משום שתקון המשכן, שהוא המלכות, הוא בעשרה, כנ"ל בדבור הסמוך, כדי שיהיה כראוי. שואל, אומר עשר, מה הטעם שאומר עשר ולא עשרה. ומשיב, אלא בכל מקום שכתוב **עשר**, חסר **ה'** הוא עשר ספירות בלי השכינה שהשכינה מקפת עליהם מלמעלה, והביאור עי' להלאה בהסולם (אות תש"ז) כי הוא אינה באה בחשבון העשר, כעין זה, עומד על שני **עשר** בקר, כיון שכתוב עשר, אין השכינה בחשבון שני עשר, שהרי היא עומדת עליהם מלמעלה, שכתוב, והים עליהם מלמעלה.

דהיינו השכינה הנקראת ים. ובאלו המקומות הרומזים על מה שחסר מהם מלמעלה, הרי השכינה יתרה על אותו החשבון, שהיא אינה בחשבון.

פסקה תש

לסטרא אחרא יהבי חושבנא יתיר וכו': לסטרא אחרא נותנים הוספה יתרה על החשבון, והיא נגרעת במנין, כגון עשתי עשר, שה **ע'** הנוספת על חשבון שתי עשר, גורעת החשבון מי"ב לי"א. שיורה על מה שחסר להם מלמעלה, שה **ע'** הנוספת ה"ס עין הרע. וכבר העמדנוהו (להלן דף רי"ד ע"א ורל"ג ע"ב. ד"י) ובכל מקום שנתוספו אותיות כמו זה, הוא לגרעון. כגון, האמינון אחיך, שהיה די שיאמר אמנון, ומה שהוסיף **י'** היא לגרוע כבודו. ובצד הקדושה גורע אות, והוא תוספת. דהיינו שגורע ה **ע'** מן עשתי עשרה, ונעשה מחשבון י"א חשבון י"ב.

פסקה תשא

רבי חיי פתח וכו': ר"ח פתח ואמר, עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה. מקרא זה העמידוהו. כשברא הקב"ה את העולם נתעטף באור ההוא הראשון, שבמעשה בראשית, וברא בו השמים.

פסקה תשב

ות"ח אור וחושך וכו': ובוא וראה, אור וחושך לא היו יחד, כי אור הוא מצד קו ימין, וחשך הוא מצד קו שמאל. מה עשה הקב"ה שהוא בינה שיתף אותם ביחד וברא מהם שמים. שה"ס ז"א. כי ז"א ה"ס קו האמצעי הכולל ומכריע ב' הקיון ימין ושמאל שהם אש ומים. מהו שמים. הוא אותיות אש ומים. ששיתף אותם יחד, ועשה שלום ביניהם.

פסקה תשג

וכד אתכלילו כחדא וכו': וכשנכללו יחד, אש ומים, ופשט אותם, כיריעה פשט אותם, כמ"ש נוטה שמים כיריעה. ועשה מהם אות **ו'**, של השם הויה, דהיינו ז"א. וזו נקראת יריעה, או יריעות, כי אות **ו'** זו נתפשט ממנה אור אל המלכות, ונעשה יריעות, ז"ש, ואת המשכן תעשה עשר יריעות. שהם עשר ספירות שלה כנ"ל.

פסקה תשד

ושבע רקיעין אינון וכו': ושבעה רקיעים הם מתפשטים, וגנוזים בגניזה עליונה, שהם ז"ס דז"א, חג"ת נהי"מ, שהחכמה מכוסה וגנוזה בהם, באור החסדים המאיר בהם מן הבינה. כמו שהעמדנו. (בפרשת לך אות רי"ד) ורקיע אחד העומד עליהם מלמעלה (כמ"ש שם) שהוא תבונה, ורקיע ההוא אין בו גוון ואין לו מקום מגולה בהארת חכמה, ואינו עומד

להסתכל בו. ורקיע הזה הוא גנוז, ונהיר לכל ז' הרקיעים ומסיע אותם במסעיהם, כל אחד ואחד כראוי לו. ואינו עומד להסתכלות. אלא עומד להבנה.

פסקה תשה

מהאי רקיע ולהלאה וכו': מרקיע ההוא ולמעלה, דהיינו למעלה מישסו"ת, אין מי שידע ויסתכל, ויש לאדם לסתום פיו שלא לדבר ולהסתכל בתבונה. מי שיסתכל, חוזר לאחור, שאין מי שיוכל להשיג שם.

פסקה תשו

עשר יריעות אינון וכו': עשר יריעות הן, שהם עשרה רקיעים, ומי הם. הם יריעות המשכן שהוא המלכות, שהם עשר. דהיינו עשר ספירות, כנ"ל. והם עומדים להשגה לחכמי לב, כי במלכות מגולה החכמה, ולא למעלה ממנה. מי שידע בהם מסתכל בחכמה גדולה ובסודות העולם, ומסתכל למעלה, במקום ההוא שכל אחד ואחד מתדבק בו. חוץ משני רקיעים העומדים בימין ושמאל, שהם חכמה ובינה שלה, שהם גנוזים עם השכינה.

פסקה תשז

ר' יוסי אמר תשע וכו': ר' יוסי אמר תשעה רקיעים הם, והשכינה היא עשירית. כי אם תאמר, משום שכתוב עשר, חסר **ה'** הם עשר חוץ מן השכינה, (כנ"ל באות תרצ"ט) אם כן י"א ספירות יש בהשכינה, היא ספירה אחת, ועומדת על עשר ספירות. ונודע שע"ס הן ולא י"א, כמ"ש בספר יצירה. אלא ודאי תשע הם, שהם תשעה ימים שבין ר"ה ליום הכפורים, והיא העשירית. כעין זה המשכן הוא עשר יריעות.

ביאור הדברים. כי המלכות עלתה לבינה ונמתקה שמה, ועי"ז מאיר בה בחינת הבינה ונקראת מפתחא, ומדת עצמה גנוזה. באופן שאין בה אלא ט"ס כח"ב חג"ת נה"י, ומדתה עצמה חסרה. וז"ש הזהר לעיל, **עשר** וכו' **איהו בלא שכינתא**. כי מדת המלכות עצמה הנקראת מנעולא, חסרה במספר ע"ס שלה, וכלי הבינה משמשים במקומה. (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר דף מ"ה ד"ה ההוא, ובדף מ"ז ד"ה גו, ע"ש) ובחינת המלכות עצמה גנוזה היא למעלה מע"ס שלה, במקום החזה דז"א, ונמצא שמדת המלכות עצמה היא למעלה מע"ס שלה. ור' יוסי אינו חולק על המציאות אלא שאומר שבחינת המפתחא, אע"פ שהוא מבינה, מ"מ נחשבת למלכות, ונמצא שיש בה עצמה עשר ספירות. ומדמה זה לעשרת ימי תשובה, שיום העשירי הוא יום הכפורים שהוא בינה, ומ"מ נחשבת כמלכות, ומשלמת העשר ספירות. והמלכות מבחינת עצמה העומדת בנקודת החזה דז"א, סבור ר' יוסי, שאינה כלל בחשבון, משום שהיא גנוזה שמה.

פסקה תשח

אינון עשר רקיעין וכו': עשרה רקיעים אלו הם סוד הסודות שלא נמסר אלא לאלו שיודעים חכמה, והכל הוא בסודות המאור הקדוש, שהוא ר"ש, שהוא גילה סוד של כל רקיע ורקיע, ואלו המשמשים שמשמשים בכל אחד ואחד. שבעה רקיעים הם למעלה, בז"א, שבעה רקיעים הם למטה במלכות, כמו למעלה. ורקיע השביעי, שהוא חסד, כולל ג"ר, ע"כ הם עשרה כנ"ל. שבע רקיעים הם שבהם ככבים ומזלות להנהיג העולם הזה לפי דרכו כמו שצריך לו.

פסקה תשט

בכלהו שביעאה עדיף וכו': בכולם שביעי יותר חשוב, שהוא חסד. חוץ מן רקיע השמיני, שהוא בינה, שהוא מנהיג כל שבעה הרקיעים, ועומד על כולם. כתוב, סולו לרוכב בערבות. שואל, מי הוא הרוכב בערבות, ומי הם הערבות. ואומר, ערבות, זהו רקיע השביעי, שהוא ספירה ראשונה דז"א, הנק' חסד, וכוללת כל הספירות דז"א שמתחתיה. ולמה נקרא ערבות, משום שהוא **מעורב** מאש ומים יחד, דהיינו מצד דרום, שהוא מים ומצד צפון שהוא אש, והוא מעורב מב' הצדדים. והרוכב בערבות הוא רקיע השמיני שהוא בינה.

פסקה תשי

ואי תימא אי וכו': ואם תאמר, א"כ, ב' ערבות המתחברים עם הלולב. ולמדנו, שזהו שכתוב, סלו לרוכב בערבות. והם נצח והוד הנקראים ירכין. ושואל, מי נתן ירכין שהם נו"ה, בגוף, שהוא חג"ת, ומי נתן גוף, שהוא חג"ת, בירכין, שהן נו"ה. כלומר, שכאן אתה אומר שערבות הן חסד דז"א שהוא נחשב לגוף ז"א, ושם אתה אומר שהן נו"ה שהם ירכין שמחוץ לגוף שלו. מי השוה אותם, שהרי זה, דהיינו הגוף, עושה פירות, וזה, דהיינו נו"ה שהן ירכין, אינן עושות פירות. (כמ"ש להלן דף קס"ט ע"ב, ד"ה.)

פסקה תשיא

אלא ודאי כלא וכו': ומשיב, אלא ודאי הכל הוא כמו הסוד של ערבות שבלולב, שאלו הערבות שבלולב, שהם נו"ה, אחד אש, שהוא הוד, ואחד מים, שהוא נצח בסוד זה הם כולם, שזה כולו מים וזה כולו אש, ואינם מעורבים זה בזה, שהרי הן ב' ספירות בשליטות מיוחדות לעצמן. והוא, הרקיע השביעי, שהוא חסד, כולל אש ומים יחד בסוד אחד, שהרי הוא ספירה אחת, ונמצא כולל בתוכו ב' ערבות שבלולב ביחד ממש. ומשום שהרקיע ערבות הוא כולל בתוכו כל שש הספירות האחרות שהם גבורה ת"ת נהי"מ, כי העליון כולל כל התחתונים ממנו, הוא סוד מרכבה עליונה, והקב"ה, שהוא בינה,

חפץ ברקיע הזה יותר מבכל הרקיעים, וחשקו תמיד לתקן רקיע הזה ביופי העליון, ועל זה נאמר סלו לרוכב בערבות. דהיינו לאותו שרוכב בערבות. ומי הוא. הוא רקיע הזה העומד על החיות, דהיינו בינה העומדת ממעל לחג"ת דז"א הנקראים חיות, שהוא הרוכב בערבות.

פסקה תשיב

ועלזו לפניו, מלפניו וכו': כתוב ועלזו לפניו, ולא כתוב מלפניו, אלא לפניו. כי מלפניו היה משמע מלפני הבינה, שהוא חכמה, והרי אין מי שידע בו כלום. אבל, **לפניו**, שהוא בינה הרוכב בערבות, מי שנכנס לפני רקיע הזה, צריך לכנס בשמחה ולא בעצבות כלל, משום שהרקיע הזה גורם ששם אינו שורה עצבות וכעס כלל, כי שם הכל הוא בשמחה. וע"כ נאמר, ועלזו לפניו.

פסקה תשיג

ועל דא כהן גדול וכו': ועל כן כהן גדול העומד לפניו, לא היה נכנס לבית המקדש רק בשמחה, ולהראות שמחה, כי המקום גורם. ועל זה כתוב, עבדו את ה' בשמחה וגו'. כי צריך שלא להראות בה עצבות.

פסקה תשיד

ואי תימא אי וכו': ואם תאמר אם כן, זה, מי שהוא בצער ובדוחק, שאינו יכול לשמוח בלבו, ומתוך דחקו יש לו לבקש רחמים לפני מלך העליון, ואם כן, לא יתפלל תפלתו כלל, ולא יכנס בעצבות משהו, שהרי אינו יכול לשמח את לבו ולכנוס לפניו בשמחה. מהו התקון שיש לאדם הזה.

פסקה תשטו

אלא ודאי הא וכו': ומשיב, אלא ודאי, הרי למדנו, כל השערים ננעלים ונסגרים, ושערי דמעות אינם נסגרים. ואין דמעה, אלא מתוך צער ועצבות. וכל אלו הממונים על השערים משברים עקולי הדרכים והמנעולים, ומכניסים דמעות האלו, ותפלה ההיא נכנסת לפני המלך הקדוש. **גזיזין** פירושו עקולי דרכים, מלשון דאיכא גזייתא (ב"מ צ"ט ע"א).

פסקה תשטז

כדין ההוא אתר וכו': אז מקום ההוא, דהיינו המלכות, יש לה לחץ מן העצבות והלחץ של אדם ההוא, כמש"א, בכל צרתם לא צר, וקרי, לו צר. כי צער האדם נוגע אל השכינה. ההשתוקקות של עולם העליון, שהוא ז"א, אל מקום הזה, שהוא המלכות, הוא כדכר שחשקו תמיד אל הנוקבא, ע"כ, כשהמלך, שהוא ז"א, נכנס אל המטרוניתא, שהיא המלכות, ומוצא אותה בעצבות, אז כל מה שהיא רוצה נמסר בידיה, ואדם ההוא או

תפלה ההיא אינם חוזרים ריקם, והקב"ה מרחם עליו. אשרי חלקו של אדם ההוא ששופך דמעות לפני הקב"ה בתפלתו.

פסקה תשיז

כגוונא דא בשבת וכו': כעין זה הוא בשבת. מי שיושב בתענית בשבת, מתוך צערו מראה עצבות. ובשבת שולט רקיע העליון ההוא, שהוא בינה, אותו הנראה בשמחה, והוא שמחה, ומשמח הכל. אדם ההוא היושב בעצבות, כיון שרקיע הזה שולט, הוא מוציא את אדם ההוא מאותו העונש שנגזר עליו. וכבר למדנו זה. וזהו שנאמר, **סלו**, שפירושו תנו כבוד ורוממות לאותו **הרוכב בערבות** שהוא שמחה ומשמח הכל, שהוא הרקיע שעל החיות, דהיינו בינה כנ"ל, **ביה שמו**, ודאי, כי במקום זה נכלל שם הזה. כי הבינה נקראת י"ה. **ועלזו לפניו**, היינו שלא צריכים להראות לפניו עצבות. כמו שנתבאר.

פסקה תשיח

רבי אלעזר אמר וכו': רא"א, מקרא זה, היה צריך לומר כך, סולו לרוכב על ערבות, והיה המשמעות בינה הרוכבת על ז"א, מהו בערבות. וכן **ביה שמו**, ביה הוא, היה צריך לומר, אם הוא סובב על בינה, מהו שמו. אלא מקרא הזה, על הסתום מכל הסתומים עתיק מכל העתיקים, נאמר. דהיינו א"א, שסתום יותר מאו"א עלאין הסתומים, ועתיק יותר מהם. ההוא שלא נגלה ולא נודע כלל, כי חכמה שלו נסתמה לגמרי, ואינה מאירה למטה ממנו כלום. והוא רוכב בערבות, שהם או"א, שהם **י"ה**. ואם תאמר, כיון שהוא בא ורוכב ב **י"ה**. א"כ, אע"פ שסתום, הוא עומד במקום הזה להתגלות.

פסקה תשיט

אלא סלו לרוכב בערבות וכו': ומשיב, אלא סלו לרוכב בערבות, זה הוא עתיקא דכל עתיקין, סתום מכל הסתומים, שאינו מושג, ואינו עומד להתגלות. ובמה הוא רוכב, בערבות ב **י"ה**, דהיינו באו"א, שהוא סוד מדרגה ראשונה שיצאה ממנו, כי או"א יצאו מא"א, וזה הוא **שמו**, של סתום ההוא שאינו ידוע, כי השם שלו הוא **י"ה**. וע"כ אוה"כ, **בי"ה שמו**. ולא שאו"א עצמם הוא השם שלו, אלא או"א הוא השם שלו משום אותה הפרכת שנפרשה ויצאה מלפניו. שה"ס המלכות שעלתה למקום בינה דראש א"א, ועשתה שם מסך ופרכת, כלומר מקום סיום מדרגת הראש דא"א, והוציאה בינה ותו"מ דראש א"א לבחינת גוף שלו. אבל פרכת ההיא הוא **שמו**, כי המלכות נקראת **שם**, וזו היא המרכבה שלו, כלומר על ידי הפרכת ההיא הוא מתלבש באו"א, וע"כ לא נודע כלל. כי אינה מתגלה על ידיהם.

פירוש. אע"פ שכלפי או"א וישסו"ת הנקראים י"ה, נבחן שהמלכות, שעלתה למקום בינה דראש א"א, ירדה משם וחזרה למקומה, וע"כ חזרו בינה ותו"מ דראש א"א, ועלו מן הגוף למדרגת הראש דא"א, ולקחו עמהם אל ראש א"א, גם **י"ה**, שהם או"א וישסו"ת שהיו מלובשים בהם, (כנ"ל בראשית א' דף ר"צ ד"ה בגין ע"ש) שאז נבחן שא"א הוא, **רוכב בערבות בי"ה**, עם כל זה כלפי א"א עצמו וכן כלפי או"א, נבחן, שהמלכות לא זזה ממקומה ועודה מסיימת את הראש דא"א תחת החכמה, והוא נשאר משום זה בלתי מושג לתחתונים. וז"ש **אבל האי פרוכתא** שהוא המלכות שמתחת החכמה, הוא **שמו, ודא איהו רתיכא דיליה ולא אתידע כלל**, כי הוא נשאר מלובש במלכות המסיימת שלו, אע"פ שמלכות הזו נבחנת כלפי או"א וישסו"ת, שירדה משם, והעלו או"א וישסו"ת אליו, ורוכב בהם, אינו רוכב בהם אלא ע"י שמו, שהיא המלכות שתחת החכמה, שנקראת פרכת, וע"כ נשארו א"א ואו"א בלתי מושגים כמקודם ירידת המלכות. ונמצא שמצד אחד מתגלה החכמה בישסו"ת על ידי שא"א רוכב בי"ה, ומצד הב' א"א עצמו ואו"א נשארו בלתי מושגים כמקודם לכן.

פסקה תשכ

ודא איהו שמו וכו': וזה הוא שמו הגדול, דהיינו או"א, עם המלכות דא"א המלובשים בהם. משום שיש **שם** שאינו כל כך גדול כמוהו, דהיינו שם **הויה**, שהוא ז"א, אע"פ שיש בו תוספות אותיות, כי או"א נקראים רק בב' אותיות **י"ה** בלבד, מכל מקום הוא שמו הגדול. ועל כן בשם הזה אנו ממשיכים ואומרים **אמן**, שהוא נמשך ממנו, בשם הזה הולך **אמן** בכל זמן, כי או"א, זווגייהו לא פסיק לעלמין, ובשם אחר, שהוא ז"א הנקרא הויה, אינו כן. כי זווג זו"ן נפסק מחמת חטאים של התחתונים.

פסקה תשכא

אמן יהא שמיה וכו': וזהו שאנו אומרים, אמן יהא **שמו הגדול** מבורך לעולם ולעולמי עולמים. כי כאשר השם הזה מתתקן, הכל הוא בשלמות, וכל העולמות שמחים, בשם הזה כלולים עליונים ותחתונים, בשם הזה כלולים תרי"ג מצות התורה, שהם כלל כל הסודות, העליונים והתחתונים. הוא כלל של עולם הדכר למעלה, שהוא ז"א וכלל של עולם הנוקבא למטה, שהוא מלכות.

פירוש. ששם הגדול הזה ה"ס מלכות דא"א המלובשת באו"א וישסו"ת הנקראים **י"ה**, ומבואר בדבור הסמוך, שיש במלכות זו ב' פעולות, שכלפי א"א ואו"א, אינה יורדת למקומה, ומאירה תמיד אור החסדים, וכלפי ישסו"ת נבחנת שבעת גדלות יורדת למקומה שעי"כ חוזרים בינה ותו"מ דא"א אל מקומם עם או"א וישסו"ת המלובשים

בהם ומקבלים ממנו חכמה, שכל המוחין דגדלות שיש בישסו"ת וזו"ן ובג' עולמות בי"ע נמשכים מזה. באפן, שהן הקטנות והן הגדלות והן חסדים והן חכמה, כולם נמשכים משמו הגדול, שה"ס המלכות דראש א"א המלובשת באו"א וישסו"ת, בסו"ה, בי"ה שמו, וכבר נתבאר זה באורך לעיל (בראשית א' דף ר"צ ד"ה בגין).

פסקה תשכב

וכלהו פקודין כלהו וכו': וכל חלקים ואברים להראות בהם סוד האמונה, שה"ס השכינה. מי שאינו משגיח ואינו מסתכל בסודות של מצות התורה, אינו יודע ולא יוכל להסתכל איך מתתקנים האברים בסוד העליון. אברי הגוף כולם מתתקנים על סוד מצות התורה, כי רמ"ח אברים הם כנגד רמ"ח מצות עשה, ושס"ה גידים הם כנגד שס"ה מצות לא תעשה. ואע"פ שיש אברים שהם גדולים ועליונים, ויש מהם שהם קטנים ופחותים, הרי כולם הגדולים והקטנים, אם נלקח אחד מהם, אפילו הקטן של האדם, הוא נקרא בעל מום. כ"ש וכל שכן, אותו הגורע אפילו מצוה אחת ממצות התורה, שהוא מטיל מום במקום שאינו צריך.

פסקה תשכג

תא חזי מה וכו': בוא וראה מה כתוב ויקח ה' אלקים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה לשמרה. ולמדנו לעבדה ולשמרה, אלו הם קרבנות. והכל אחד, אבל זה סוד מצות התורה, **לעבדה**, אלו רמ"ח אברים עליונים. **ולשמרה**, אלו שס"ה אברים תחתונים דהיינו שס"ה גידין. אלו העליונים, הם של **זכור**, שהוא ז"א. ואלו התחתונים, הם של **שמור**, שהוא מלכות. והכל אחד.

פסקה תשכד

זכאה איהו מאן וכו': אשרי הוא מי שזכה להשלים מצות התורה. הוא גורם לאדם להשלים רוחו ונשמתו בעולם הזה ובעולם הבא. התורה מזכה לאדם לנחול ב' עולמות, עולם הזה ועולם הבא. כל מי שמשתדל בתורה משתדל בחיים, חיים בעולם הזה, וחיים בעולם הבא, וניצל מכל עונשים הרעים, שאינם יכולים לשלוט עליו. אם בהשתדלותו בתורה הוא כך, כל שכן מי שעושה מעשה, ומקיים מצות התורה.

פסקה תשכה

ר' חייא ור' אבא וכו': ר"ח ור"א היו שוכנים במלון שלהם. קמו בחצות לילה לעסוק בתורה. בתו של בעל המלון קמה, והדליקה להם נר, ואח"כ עמדה מאחריהם לשמוע דברי תורה.

פסקה תשכו

פתח ר' יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. **כי נר מצוה**, פירושו, כל מי שמשתדל בעולם הזה במצות התורה נערך לו בכל מצוה ומצוה נר אחד, להאיר לו בעולם ההוא. **ותורה אור**, היינו, מי שעוסק בתורה זוכה לאור העליון ההוא שממנו נדלק הנר. כי נר בלי אור אינו כלום. אור בלי נר, ג"כ אינו יכול להאיר, נמצא, ששניהם זה לזה צריכים, שצריכים מעשה המצוה לתקן נר, וצריכים לעסוק בתורה להאיר הנר. אשרי מי שעוסק בה באור ובנר.

פסקה תשכז

ודרך חיים תוכחות מוסר: היינו דרך חיים לבא בו לעולם הבא, שהם, התוכחות שאדם מקבל להסיר את עצמו מדרך הרע וללכת בדרך הטוב. עוד, יש לפרש, **ודרך חיים**, הוא אלו תוכחות מוסר, שהקב"ה מביא על האדם, לטהר אותו מעונותיו בתוכחות האלו. אשרי מי שמקבל אותם בחפץ לב.

פסקה תשכח

דבר אחר, כי וכו': פירוש אחר. **כי נר מצוה**, זהו נר, המאור של דוד, שהוא נר מצוה, תורה שבעל פה, דהיינו מלכות, שצריכה להתתקן תמיד, והיא אינה מאירה, אלא מתוך תורה שבכתב, שהוא ז"א, כי התורה שבעל פה אין לה אור אלא מתוך תורה שבכתב שהוא אור להאיר.

פסקה תשכט

אשגח אבתריה וחמא וכו': הביט מאחריו, וראה בתו של בעל המלון עומדת מאחריהם. אמר, **כי נר מצוה**, מהו נר. זהו נר שהוא מצוה, שהנשים זוכות בו, והיא נר של שבת. שאע"פ שהנשים אינן זוכות בתורה, הרי הגברים זוכים בתורה, ומאירים לנר ההוא שהנשים מתקנות במצוה הזו. הנשים בתקון נר הזה, הגברים בתורה, להדליק ולהאיר הנר הזה, שהוא תקון של מצוה שהנשים נתחייבו בו.

פסקה תשל

שמעת ההיא אתתא וכו': שמעה אשה ההיא ובכתה. בינתים, קם אביה של האשה שהיתה שם, ובא ביניהם, וראה בתו עומדת מאחריהם ובוכית. שאל אותה אביה. וסיפרה לו המעשה. התחיל אביה של האשה אף הוא, ובכה. אמר לו ר' יוסי, אולי חתנך בעל בתך לא זכה בתורה. אמר לו ודאי כן הוא. ועל זה ודאי אני ובתי בוכים תמיד.

פסקה תשלא

ובגין דחמינא ליה וכו': ומשום שראיתי אותו יום אחד, שקפץ מן העליה הזו, לשמוע קדיש עם הצבור, עלה ברצוני לתת לו בתי, ומיד אחר שיצאו הצבור מבית הכנסת נתתי לו בתי. שאמרתי בקפיצה זו שבא לשמוע קדיש, ניכר שיהיה אדם גדול בתורה. ואע"פ שהיא ילד ולא ידעתי בו מקודם לכן, נתתי לו בתי. ועתה אפילו לברך ברכת המזון אינו יודע. ואיני יכול ללמוד עמו בין החברים שילמוד קריאת שמע או ברכת המזון.

פסקה תשלב

אמר ליה אעבר וכו': אמר לו ר' יוסי, העבר אותו באחר. או אולי יוליד בן שיהיה גדול בתורה. בינתים קם הוא, חתנו של בעל המלון, וקפץ אליהם, וישב לפניהם. הסתכל בו ר' יוסקי, אמר, ודאי אני רואה בילד הזה, שיצא ממנו אור תורה לעולם, או בן שיעמוד ממנו. צחק ילד ההוא, ואמר, רבותי, אומר לפניכם דבר אחד.

פסקה תשלג

פתח ואמר, צעיר וגו': פתח ואמר, צעיר אני לימים ואתם ישישים על כן זחלתי ואירא מחות דעי אתכם. במקרא הזה העירו עמודי עולם. אבל אליהוא, שכתוב בו, משפחת רם, העירו, כי בא מזרעו של אברהם. ויפה הוא. אבל אליהוא היה כהן ומזרע יחזקאל הנביא היה, כי כתוב כאן, בן ברכאל הבוזי, וכתוב שם, יחזקאל בן בוזי הכהן.

פסקה תשלד

ואי תימא בגין וכו': ואם תאמר בשביל שכתוב בוזי, בוז משפחות היה, אינו כן, כי חזר ואמר ממשפחת רם, דהיינו רם על הכל. ולמה נקרא בוזי. היינו משום שמבזה עצמו, לפני מי שגדול ממנו. ועל כן עלה בשם העליון, בוזי, אותו שנקרא אדם שלם בכל, מה שלא נקרא כן אדם אחר, דהיינו יחזקאל, שכתוב, ואתה בן אדם. ועל שאליהוא נקרא בשם הזה, בוזי, נקרא רם, היינו רם על הכל.

פסקה תשלה

ועל דא אמר וגו': ועל כן אמר, צעיר אני לימים. שואל, אומר לימים, מימים היה צריך לומר, מהו לימים. אלא אמר, **צעיר אני** דהיינו שמיעטתי את עצמי, **לימים** לפני אדם שיש לו **ימים** רבים. מהו הטעם. משום שאמרתי **ימים ידברו**, ועל כן **צעיר אני**, דהיינו שמיעטתי את עצמי, לפני **ימים**. **ואתם ישישים**, ראיתי אתכם ישישים, על כן זחלתי ואירא מחות דעי אתכם. אף אני, אמרתי ימים ידברו ורב שנים יודיעו חכמה, ודאי, אכן רוח הוא באנוש ונשמת שדי תבינם. ועל כן בשביל שאני ילד, שמתי ברצוני שלא לדבר עד ב' חדשים, ועד היום הזה נשלמו. ועתה שאתם כאן, יש לפתוח בדברי תורה לפניכם.

פסקה תשלו

פתח ואמר, כי וכו': פתח ואמר, כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. כי נר מצוה זהו משנה, כמש"א, **התורה והמצוה**. התורה זו תורה שבכתב, ז"א. והמצוה זו היא משנה, דהיינו המלכות. שהיא נר, דהיינו נר העומד להדליק אותו. כי המלכות אין לה אור מעצמה, וצריכה לז"א שידליק אותה ויאיר בה.

פסקה תשלז

נר אמאי אקרי וכו': שואל המלכות נקראת נר, למה היא נקראת נר. ומשיב, אלא כשהמלכות מקבלת מבין ב' הזרועות דז"א, שה"ס ב' קוין ימין ושמאל, רמ"ח אברים העליונים, שהם חסדים של רמ"ח מצות עשה, היא פותחת אליהם ב' זרועות שלה, שהם ב' קוין ימין ושמאל שלה, אז נכללו אלו ב' הזרועות ברמ"ח האברים, ונעשו בגי' ר"נ, וע"כ נקראת נ"ר. **ותורה אור**, מפני שהתורה מאירה לנר הזה, והנר נדלק ממנה מצד אור הראשון, שהוא ימין, כי התורה מצד ימין ההוא, שהוא אור הראשון, ניתנה. שכתוב, מימינו אש דת למו, מימין היא ניתנה, ואע"פ שנכלל בה שמאל. כי אז, שנכלל בה שמאל, הוא שלימות הכל.

פסקה תשלח

אור דא אתכליל במאתן וכו': אור זה נכלל בר"ז עלמין, שהם גנוזים תחת אור ההוא, והוא מתפשט בכולם. תחת כסא עליון הנסתר, שהוא בינה, שורים אלו ר"ז העולמות מצד ימין ההוא. ש"י הם, ר"ז מצד ימין, ק"ג מצד שמאל, שביחד הם ש"י. ואלו הם שהקב"ה מתקן תמיד בשביל הצדיקים, ומאלו מתפשטים כמה וכמה אוצרי חמדה, וכולם גנוזים לעדן מהם הצדיקים לעולם הבא, ועל אלו כתוב, להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. ועל אלו כתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך וגו'.

ביאור הדברים. כבר ידעת שג' נקודות חולם שורק חירק יוצאים בבינה (כנ"ל ב"א ט"ו ד"ה ההוא) וה"ס ג' קוין שבה. וביציאת ב' הנקודות חולם שורק שהם ב' קוין ימין ושמאל, נעשה מצב אחורים בבינה. כי מטרם שנכללו ימין ושמאל זה בזה, נמצא קו הימין הוא חסר ג"ר שהוא בבחינת נקודת החולם. וקו שמאל יש בו ג"ר, דהיינו חכמה, אבל משום שחסר מחסדים אין החכמה מאירה בו. ולהיותם שניהם חסרים ע"כ נבחנים למצב אחורים דבינה. ואח"כ כשיצאה נקודת החירק, שה"ס קו האמצעי, והכריע והכליל ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, נבחן למצב הפנים דבינה, כי אז נשלם קו הימין בג"ר מהתכללות השמאל וקו השמאל נשלם בחסדים מהתכללות קו הימין, ושניהם נתמלאו בשלמותם הראוי.

אמנם גם אחר יציאת הפנים, שכבר יש לה ג' קוין, עוד נשאר בה מצב אחורים, מטעם שאין העדר ברוחני, ולא עוד, אלא כל החכמה שמאירה במצב הפנים נמשכת ממצב של האחורים. (כנ"ל בהקדמת ספר הזוהר דף ז' ד"ה ואלמלא ע"ש) וכיון שכבר נמשך קו האמצעי, נבחנים ג' קוין גם במצב אחורים, שני קוין, הימין והאמצעי נחשבים בימין בסוד נקודת החולם שחסרים ג"ר. וקו השמאל, נבחן לנקודת השורק החסר מחסדים, דהיינו כמו שהיו במצב האחורים.

ותדע, שמצב הזה דאחורים דבינה נבחן שבו י"ש עולמות, ר"ז מימין וק"ג משמאל. כי ה **ש**' רומזת לג' קוין. (כנ"ל אות תר"ח בהסלם) שבכל אחד מאה ספירות, כי ספירות הבינה הם בסוד מאה. וה **י**' רומזת לשיעור קומה של י"ס, שהן ג"ר וז"ת. ונמצא שב' קוין של ה **ש**' שהם הימין והאמצעי, שהם בימין, הם **ר**' ומשיעור קומה לקח ז' ספירות חסר ג"ר, והם ביחד **ר"ז**. וקו השמאלי של ה **ש**' שה"ס נקודת השורק, שהוא חכמה בלי חסדים, הוא מאה, ומשיעור קומה לקח ג"ר חסר ז"ס תחתונות, כלומר חכמה בלי חסדים, והם ביחד **ק"ג**. ור"ז וק"ג ביחד הם בגי' **י"ש**, ומכונים עולמות, מלשון העלם, כי ב' הצדדים הם חסרים, ויש בהם העלם. כמבואר. באפן שמצב האחורים הנשאר בעת הארת הפנים דבינה, נבחנים ל **י"ש** עולמות, שר"ז עולמות בימין, וק"ג בשמאל.

וזה אמרו, **דקב"ה מתקן תדיר לצדיקיא ומאלין מתפשטן כמה וכמה אוצרי חמדה** וכו' **לאתעדנא** וכו' כי בחינת החכמה נמשכת רק ממצב האחורים ההוא ע"י שהקב"ה, שה"ס קו אמצעי, מתקן אותם תמיד, וכוללם יחד זה בזה שעי"ז מתמלאים כל אחד מחסרונו. וכל החמדה והעדון באה בהארת החכמה. ועל אלין כתוב **להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא**. כי החכמה הבאה ממצב האחורים, ה"ס **י"ש**, ועל ידי קו האמצעי **מתמלא** החסר שבכל אחד, כנ"ל, שז"ס, **ואוצרותיהם אמלא**.

ובזה תבין מאמרי הזהר, שפעם אומר ש **י"ש** עולמות הם חכמה (פנחס רנ"ז ע"ב, ד"י) ופעם אומר אשר **י"ש** עולמות הם עלמא דאתי דהיינו בינה, (ויצא קנ"ו ע"ב בס"ת, ד"י) וכאן אומר שהם תחות כורסיא עלאה, דהיינו תחת הבינה, וכן להלן בדיבור הסמוך, אומר שהם גניזין תחות עלמא דאתי. ובהמבואר תמצא שהכל הולך אל מקום אחד. כי מ"ש שי"ש עולמות הם חכמה, היינו בינה השבה להיות חכמה, וע"כ אומר ג"כ שהם בינה. אמנם לא במצב הפנים שבבינה אלא במצב האחורים שבה, כנ"ל, ותדע, שמצב האחורים של כל מדרגה, נבחן ל **תחת** המדרגה. וע"כ אומר, שהם גניזין תחות עלמא דאתי. ולא בבינה עצמה, בבחינת הפנים שבה.

פסקה תשלט

י"ש אלין תלת וכו': י"ש, הם ש"י עולמות הגנוזים תחת עולם הבא, דהיינו תחת הבינה, ואלו ר"ז עולמות שהם מצד ימין נקראים אור הראשון, משום שאפילו אור השמאל נקרא אור, אלא שהוא אור חשוך שאינה עושה תולדות, וכיון שאור הימין הוא קודם לאור השמאל, ע"כ נקרא אור הימין, שהוא חסד, אור הראשון. אבל אור הראשון הוא עתיד לעשות תולדות לעולם הבא. ואם תאמר לעולם הבא, שהוא בינה, ולא יותר. אלא שעושה תולדות אפילו בכל יום ויום, דהיינו אפילו במדרגות ז"א שנקרא יום, כי אם לא היה האור הזה, בז"א, לא היה העולם, שהוא המלכות, יכול להתקיים. שכתוב, אמרתי עולם חסד יבנה. דהיינו באור הראשון הנקרא חסד.

פסקה תשמ

האי אור זרע וכו': אור הזה, זרע אותו הקב"ה בגן עדן שלו שהוא המלכות, ועשה אותו שורות שורות, דהיינו שחלקו לפי הקוין, על ידו של צדיק הזה, שהוא הגנן של הגן, שלקח אור הזה וזרע אותו זרע אמת, ועשה אותו שורות שורות בגן, שהוא המלכות, והוליד והצמיח ועשה פירות, ומהם ניזון העולם. ז"ש, אור זרוע לצדיק וגו'.

פסקה תשמא

וכתיב, וכגנה זרועיה תצמיח: שואל, מי הוא זרועיה. ואומר, אלו הם זרוע, אור הראשון, שהוא זרוע תמיד, עתה הוא מוליד ועושה פירות, ועתה שוב הוא זרוע כבתחילה, עד שלא יאכל העולם פרי זה, מוליד זרוע הזה, ונמצא שנותן פירות ואינו שוקט. ועל כן כל העולם ניזונים בהשפעת גנן ההוא שנקרא צדיק, דהיינו יסוד דז"א, שאינו שוקט ואינו פוסק לעולם והוא יסוד דגדלות דז"א, דהיינו בעת שזו"ן מלבישים לאו"א עלאין.

ביאור הדברים שיציאת ג' נקודות אלו, חלם שורק חירק, בדרך ג' מיעוטים בזה אחר זה, נקראים ג' **זריעות**. כי **אור הראשון** שהיה בבינה נתמעט ונזרע בזה אחר זה, תחילה בחלם ואח"כ בשורק ואח"כ בחירק, כמ"ש בזהר (בראשית א' אות ט'. וע"ש בהסולם) וז"ש, **האי אור זרע** וכו' **ועביד ליה שורין שורין**, דהיינו בסדר ג' קוין הנמשכים מג' נקודות חלם שורק חירק. וזה נבחן לזריעה, שכל מעשה העלמה, שבסופו מתהפך לגילוי יותר גדול, נבחן לזריעה וצמיחה כדמיון שמעלימים ומרקיבים החטה בארץ, שההעלם מתהפך לגילוי, כי נולדות ממעשה הזה חטים יותר מרובות. ויש כאן ג' זריעות (כמ"ש בהסולם שם.) ואח"כ מתחילה הצמיחה, אשר ב' הקוין ימין ושמאל מתיחדים זה בזה ע"י קו האמצעי, והאורות מתמלאים ונשלמים.

ואומר (בראשית א' אות ל"ח) **דלית זרעא דאזדרעא בר ברזא דא**, וע"ש בהסולם, שכל המוחין והשפע היוצאים בעולמות הם באים בזריעות ג' נקודות, חלם, שורק, חירק, וצמיחתם. וכיון שחיות העולמות נמשכת בכל עת, בסוד המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, נמצא שגם הזריעה והצמיחה של ג' נקודות הנ"ל אינן נפסקות. וז"ש **דאיהו זרוע תדיר, השתא אוליד ועביד עיבין והשתא זרוע איהו בקדמיתא וכו' דלא שכיך ולא פסיק לעלמין**.

פסקה תשמב

בר בזמנא דישראל וכו': חוץ מזמן שישראל הם בגלות, ואם תאמר, הרי בגלות נאמר אזלו מים מני ים, שהוא המלכות הנקראת ים, ונהר יחרב ויבש, שהוא היסוד הנקרא נהר יוצא מעדן, וא"כ, איך עושה תולדות. ומשיב, אלא **זרוע** כתוב, שפירושו שתמיד הוא זרוע, אפילו בזמן הגלות, ומיום שהפסיק נהר ההוא מלבא בגן, שהוא היסוד שנקרא גנן, לא נכנס בו עוד גנן ההוא, ואור ההוא שהוא זרוע תמיד עושה פירות, כי ממנו ומעצמו הוא נזרע כבתחילה, ותמיד אינו שוקט. בדומה לגן שעושה תולדות ומאותה זריעה הראשונה נופל שוב במקומו, דהיינו בשעת קצירת השדה, נופלים גרעינים לאדמה, ועושה תולדות מעצמו. כבתחילה. ואם תאמר, שהתולדות והפירות הם שוים כמו שהיו בזמן שהגנן היה שם. אינו כן. אבל לא נפסק זרוע זה לעולם.

פירוש. בזמן שבית המקדש היה קיים היה זווג זו"ן הגדולים, שהלבישו את או"א עלאין בתמידות, ונמצא שיסוד דז"א דגדלות, השפיע ג' הזריעות אל המלכות, בלי הפסק כנ"ל, אבל בזמן הגלות נפסק זווג דגדלות הזה, שזסו"ה אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש. ואע"פ שיש עלית זו"ן לאו"א גם בזמן הגלות, כגון בשבת, אין זה נחשב לביאת הגנן בגן, משום שאינו בקביעות. אמנם בהכרח שיש גם בזמן הגלות זווג עליון, כדי להחיות העולמות, וזווג זה נבחן לזווג זו"ן הקטנים, ששניהם הם רק בחי' ימין ושמאל שבמלכות עצמה. וז"ש, **ומניה ומגרמיה אזדרע כקדמיתא**, כי ז"א הקטן הוא רק בחינת הימין שבמלכות, ונחשב כמו המלכות, וממנו נמשך השפע למלכות כדי להחיות העולמות. אבל הגנן שהוא יסוד דז"א הגדול, אינו משפיע בזמן הגלות, וע"כ השפע הוא קטן בזמן הגלות. וז"ש, **ואי תימא דאינון תולדין** וכו' **לאו הכי**. וערך השפע ופה כלפי השפע שבזמן הבית, הוא, כערך זריעת השדה על ידי ספיח הנזרע מעצמו, כלפי שדה, הנזרע על ידי גנן. וז"ש, **כגנתא דעביד תולדין** וכו'.

פסקה תשמג

כגוונא דא ותורה וכו': כעין זה, **ותורה אור**, התורה ניתנה מצד אור הראשון ההוא, וכך היא נזרעת תמיד בעולם, ועושה תולדות ופירות, ואינה שוקטת לעולם, ומפרי ההוא שלה ניזון העולם.

פסקה תשמד

ודרך חיים תוכחות מוסר: שני דרכים הם, אחד ארח חיים, ואחד בהיפך ממנו. הסימן של ארח חיים מה הוא. הוא תוכחות מוסר. כי כשרוצה הקב"ה לשמור את ארח חיים הזה, נותן עליו, מי שמכה ועושה תוכחות מוסר לבני העולם. ומי הוא. זהו שכתוב, ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים. ועל כן דרך חיים הוא תוכחות מוסר, כי מי שיש בו תוכחות, דהיינו יסורין, ודאי שמעוררים אותו ללכת בארח חיים ההוא, ששם שורה תוכחות מוסר.

פסקה תשמה

האי קרא לאו וכו': מקרא זה, כי נר מצוה וגו', אין תחילתו דומה לסופו, וסופו אינו דומה לתחילתו. כי מתחיל באור תורה ומצוה ומסיים בתוכחות מוסר. ומשיב, אלא הכל הוא במקרא הזה, סוד האמונה, שה"ס המלכות. **כי נר מצוה**, זהו סוד **שמור**, שהוא המלכות. **ותורה אור**, זהו סוד **זכור**, שהוא ז"א. **ודרך חיים תוכחות מוסר**, אלו הם הגזרות והענשים שבתורה. והכל הוא סוד האמונה, דהיינו לתקון המלכות, וזה צריך לזה, שיהיה סוד הכל כראוי.

פסקה תשמו

ועל רזא דא וכו': ועל סוד זה של אותו האור, המדליק ומאיר לנר הזה, שהוא המלכות, כתוב בו באהרן, בהעלותך את הנרות, משום שהוא בא מצד אור ההוא, שכתוב בו, יהי אור ויהי אור. שואל, כיון שכתוב, יהי אור, למה צריך לכתוב ויהי אור, היה די שיכתוב ויהי כן. ומשיב, אלא **יהי אור**, היינו אור הראשון שהוא ימין דהיינו חסד מדתו של אהרן הכהן, והוא לקץ הימין. **ויהי אור**, היינו השמאל שיוצא מן הימין, כי מסוד הימין יוצא השמאל. וע"כ **ויהי אור**, הוא שמאל.

ביאור הדברים. כי נתבאר לעיל, (בראשית א' אות ל"א ול"ב) אשר **יהי אור**, **הוא שירותא לאתפשטא**, שה"ס נקודת החולם, שהוא קו ימין, שממנה מתחילה ההתפשטות בסוד ה' הנכנסת לאור הבינה, ונעשה אויר. וסוד **ויהי אור**, ה"ס **אור דכבר הוה**, דהיינו שה' שמיעטה את אור הבינה לאויר, שה"ס המלכות שעלתה למקום בינה חזרה ויצאה משם למקומו וחזר אויר הבינה להיות אור, כמ"ש שם בהסולם. שז"ס נקודת השורק, שה"ס

קו השמאל. הרי אשר **יהי אור**, הוא סוד אור הראשון הנשאר בבינה, בנקודת החולם בסוד אויר, שה"ס החסד, וסוד **ויהי אור**, ה"ס קו שמאל, דהיינו נקודת השורק.

פסקה תשמז

מכאן דויהי קדמאה וכו': מכאן נשמע אשר **ויהי** הראשון הנאמר בתורה, הוא בצד השמאל. ומשום זה, **ויהי**, אינו סימן ברכה. מהו הטעם. הוא משום שבו, בקו השמאל, יוצא חושך ההוא שהחשיך פני העולם, שהוא מלאך המות. והוא יצר הרע. וזהו סימן, כי כשנגלה סוד עשו ומעשיו, היה ב **ויהי** הזה, שכתוב, **ויהי** עשו איש יודע ציד. ונתקיים ב **ויהי** איש יודע ציד, שיודע לצוד לבבות, לפתות בני העולם, שלא ילכו בדרך הישר.

פסקה תשמח

וירא אלקים את האור כי טוב: זהו העמוד העומד באמצע, דהיינו קו האמצעי, שעומד ואוחז בצד זה ובצד זה, שהוא מכריע ומיחד ימין ושמאל זה בזה, כאשר היה השלמות של שלשה צדדים, דהיינו ג' קוין כתוב בו, **כי טוב**, מה שלא היה באלו ב' קוין האחרים, ימין ושמאל הרומזים, ביהי אור ויהי אור, שלא נאמר בהם, כי טוב, משום שלא היה שלמות עד אור השלישי, של קו האמצעי, שהשלים לכל הצדדים. וכיון שבא השלישי הזה, אז הפריש המחלוקת של ימין ושמאל, שכתוב, ויבדל אלקים בין האור ובין החשך. שהימין ה"ס האור, והשמאל ה"ס החשך. וקו האמצעי עשה שלום ביניהם ונכללו זה בזה. שעי"ז נשלמו שניהם כנ"ל.

פסקה תשמט

ועל דאינון חמש וכו': ועל שהן חמש מדרגות שנפרשו ונמשכו מאור הראשין הזה, שהן חג"ת נ"ה, ע"כ כתוב ביום א', **אור** חמש פעמים, וכולן הן מצד ימין, שכל ה' ספירות חג"ת נ"ה נמצאות בשליטת הימין, שהוא חסד. וכשנכללו בצד שמאל, נכללו בסוד מים הנוסעים מימין, כי הימין מפשיר הקפאון שבשמאל, ועושה אותו למים נוזלים, (כנ"ל ב"א אות ש"ב) ומשום זה כתוב ביום ב' דמעשה בראשית, שהוא שמאל, חמש פעמים **מים**. כנגד חג"ת נ"ה שבקו שמאל. וכשנשתלמו ימין ושמאל בסוד קו האמצעי, הנקרא רקיע, כתוב ה' פעמים רקיע. כנגד חג"ת נ"ה שבקו האמצעי. וע"כ אלו השלשה, אור מים רקיע הם כנגד ג' מדרגות אלו, ימין שמאל אמצע, שבכל אחד מהם נכללו חמש מדרגות חג"ת נ"ה, וע"כ כתובים כולם, דהיינו אור מים רקיע, ה' פעמים בכל אחד ואחד.

פסקה תשנ

הכא רזא דרזין וכו': כאן סוד הסודות, באלו השלשה, אור מים רקיע, נצטייר ונחקק בחקיקות סוד צורת אדם, שהוא אור בתחילה, מקו ימין, ואח"כ מים, מקו שמאל, ואח"כ נתפשט ביניהם קו האמצעי, שהוא הרקיע, שהוא חקיקת החקיקה של צורת אדם.

פסקה תשנא

כגוונא דגליפו ציורא וכו': והוא דומה, כעין החקיקה של ציור צורת אדם כשנולד. כי בלידת האדם, מתחילה הוא זרע, שהוא **אור**, כי האור שב כל אברי הגוף הוא הזרע ההוא, ומשום זה הוא, אור, ואור ההוא נקרא זרע, שכתוב אור זרוע. דהיינו זרע ההוא ממש. שה"ס הזריעה דנקודת החלם וקו ימין. ואח"כ זרע ההוא שנקרא אור מתפשט ונעשה מים. שה"ס נקודת השורק וקו השמאל. ובלחות המים נחקק יותר ומתפשט בהתפשטות תוך אלו המים, התפשטות צורת הגוף לכל הצדדים. כיון שנצטייר ונחקק ציור וצורת הגוף נקרש התפשטות ההוא, ונקרא רקיע. שה"ס נקודת החירק וקו האמצעי. וזהו רקיע בתוך המים. ואחר שנקרש, כתוב, ויקרא אלקים לרקיע שמים שכבר נקרש לחות הגוף שהיה במים. שאז נגמר בחינת האדם. שה"ס ז"א הנקרא שמים, והויה שלו הוא במילוי אלפין כזה יוד הא ואו הא, שהוא בגי' אדם. הרי שלידת האדם דומה לאצילות ז"א מבינה. וביאור ענין קרישא, עי' לעיל (ב"א דף מ"ז ד"ה לפיכך) ש **לחות**, פירושו, שזה נכנס בגבולו של זה, כטבע הלח. **קרישו** פירושו, שכל אחד שומר על גבולו ואינו נכנס בתחום חבירו, כטבע היבש. ע"ש.

פסקה תשנב

כיון דאבריר גופא וכו': כיון שנברר הגוף ונקה בנקיון, לחות ההיא שנמשך ונשאר ממנו, הוא הפסולת הנעשה על ידי התוך, והם מים הרעים העכורים שמהם נעשה הפסולת שהוא המקטרג לכל העולם, דהיינו הסטרא אחרא, ונעשו זכר ונקבה, אחר כך כשירדו מים עכורים האלו, ונהתכו למטה בצד שמאל, יצאו, הזכר והנקבה של הס"א, לקטרג על כל העולם. אשרי הם מי שניצל מהם.

פירוש. מטרם ביאת קו האמצעי, שה"ס הרקיע, היו הימין והשמאל לחים, שפירושו שהיו במחלוקת שכל אחד נכנס בתחום של חבירו, והיה רוצה לבטל את חבירו. וכשבא קו האמצעי, בכח המסך דחירק שבו, מיעט את השמאל, ועשה שלום ביניהם, שהימין יאיר ממעלה למטה, והשמאל רק ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) ובכח המסך של קו האמצעי שנקרא רקיע, הקריש את הגבולים הללו חוק ולא יעבור. וז"ס שאמר לעיל שהקרישה נעשה בכח הרקיע, אמנם לא נגמר הקרישה למעלה בבינה, אלא

אחר שירד קו האמצעי למקומו, שהוא ז"א, כמ"ש לפנינו. ומזה תבין שאותה הלחות שנשארה בגוף ולא נקרשה, הוא **פסולת**, כי זה יורה שהחלקים ההם לא קבלו הכרעת קו האמצעי והימין ושמאל שבהם הם במחלוקת כמקודם ביאת קו האמצעי, ולפיכך נעשה ממנה זכר ונקבה דקליפות. וז"ש, **ההוא לחותא דאתנגיד ואשתאר הוה פסולת** וכו'. אמנם זה לא נעשה במקום עולם האצילות, אלא למטה בבי"ע, וז"ש, **לבתר כד נחתו** וכו', דיינו כשירדו משם לבי"ע, **ואתהתכו לתתא בסטר שמאלא**, דיינו שנתדבקו בשמאל ורצו לבטל את הימין, אז, **נפקו לקטרגא כל עלמא**, כי רצו לבטל את החסדים שמהם נבנה העולם.

פסקה תשנג

כיון דנפיק מקטרגא וכו': כיון שיצא המקטרג, כתוב, יהי מארת חסר ו', שהוא לשון מארה וקללה, שנמשכה מחלת אסכרה בילדים, (ועי' ב"א צ"ו ד"ה וזהו דבר בטעמו) ונתמעט אור הלבנה. ואח"כ כתוב, **והיו למאורות**, דהיינו בשלמות שניהם יחד. על ידי מי נשלמו. ע"י רקיע השמים ההוא, שהוא קו האמצעי, דהיינו תפארת דז"א, כי כשעלתה המלכות ונתחברה ברקיע השמים ההוא, אז, והיו למאורות, ששניהם יחד היו אורות שלמים, שאינם פגומים כלל. כי ז"א שה"ס השמש וקו ימין, והמלכות שה"ס הלבנה וקו שמאל, נכללו ונשלמו זה מזה ע"י קו האמצעי, שהוא ת"ת דז"א.

פסקה תשנד

שארי חייך האי וגו': התחיל לצחוק אותו הילד, ושמח. אמר להם. זה שאמרתי שנברר כאן סוד האדם, ב **אור** שהוא זרע, ואח"כ נעשה **מים**, ומתוך מים האלו נתפשט הרקיע, שהוא צורת האדם, כמו שהערתי, זה צודק, כשנעשה זה במעי אשה, שהרי אין הזרע מצטייר אלא בתוך מעים של הנוקבא להתפשט בה צורת האדם. וכאן אם אלו ה' מדרגות, חג"ת נ"ה, של אור מים רקיע הם צורת אדם, לפי זה, באיזה מקום נצטייר ונתפשט צורה זו תוך המים.

פסקה תשנה

אי תימא גו וכו': אם תאמר שנצטייר בתוך הנקבה שהוא עולם הבא, דהיינו בבינה, אינו כן. כי לא נצטייר ציור וצורה, כראוי, עד שיצאו לחוץ מן הבינה ולאחר כך נגלמו ונקרשו. פירוש. כי הקרישה היא בכח המיעט שבמסך דחירק שבז"א שעלה לבינה בסוד קו האמצעי, כנ"ל, ואין כח המסך שבז"א יכול לשלוט בכל כחו במקום בינה, שהיא ג"ר, אלא רק אחר שיוצא ממנה למקומו. **ותו דהא עלמא דאתי**, ועוד הרי עולם הבא שהוא בינה, הוא האומן, של כל מעשה בראשית, וה"ס אלקים הנאמר שם, שכתוב, ויאמר

אלקים יהי אור ויהי אור. וכן ויאמר אלקים יהי רקיע. הרי שהבינה היא האומן, דהיינו המאציל, שעושה הציור של אור מים רקיע, ואיך תאמר, שהציור והצורה נעשה בבינה.

פסקה תשנו

אי תימא בנוקבא וכו': אם תאמר, שנצטיירה צורת אדם בהנוקבא שלמטה, דהיינו המלכות. אינו כן, שהרי עוד לא היתה המלכות, כי אח"כ, כשיצא צורת אדם הזה, שבאור מים רקיע, שהוא ז"א, יצאה עמו הנוקבא, הרי שלא נצטייר צורת אדם בה. ואם כן, באיזה מקום נצטייר ונחקק זרע ההוא, של אור מים רקיע, להיות חקיקה של צורת אדם.

פסקה תשנז

אלא דא רזא וכו': ומשיב, אלא זה סוד עליון, אדם הראשון, דהיינו ז"א דאצילות, שה"ס אור מים רקיע, נחקק ונצטייר בלי נוקבא, אדם השני, דהיינו אדם דבריאה, מן הכח והזרע של אדם הראשון נחקק ונצטייר בתוך הנוקבא, שהיא המלכות דאצילות.

פסקה תשנח

אדם קדמאה גליפו וכו': הזוהר מפרש דבריו, אדם הראשון, שהוא ז"א. החקיקה של ציור וצורת הגוף, לא היתה בנוקבא, ובלי ציור כלל היה, כלומר שלא נגלם ונקרש בעודו בבינה, (כנ"ל אות תשנ"ה) עד שיהיה ראוי לכנותו צורה. ונצטייר ונחקק למטה מעלמא דאתי, דיינו למטה מבינה (כמ"ש שם) בלי דכורא ובלי נוקבא, אלא, אלו האותיות, דהיינו כ"ב אותיות דז"א שנחלקו בו לג' קוין, (כנ"ל בראשית א' אות ל"ד, ובהסולם) נגלמו ונקרשו תוך המשחתא, שהוא המסך דחירק שבקו האמצעי, שנקרא רקיע שבסבתו נקרשו האותיות. (כנ"ל בסמוך, ד"ה ואי תימא גו) ונצטייר ונחקק בהם סוד אדם. והאותיות בדרך הישר בסדר שיצאו מאור הראשון שבבינה, שה"ס ז' אותיות, מן א' עד ו' שה"ס קו ימין, נמשכו אל המשחתא שברקיע, והתחילו להחקק ולהצטייר, ונזרע **אור** הזה בתוך הרקיע, שהוא ז"א, תוך המשחתא שהוא המסך וקו המדה שבו, ואחר שהגיע האור שהוא קו ימין לתוך המשחתא, נמשך בו קו השמאל, וחזר שם האור להיות **מים** במים. ואח"ז התפשט **הרקיע**, שהוא קו האמצעי עצמו, מכח ב' הקוין שהאירו ונכללו בו, בציור אדם, צורה כראוי, דהיינו שנגלם ונקרש כל צרכו. שאז נגלמו גם ב' הקוין ימין ושמאל (כמ"ש ב"א אות ל"ד ובהסולם ע"ש).

פסקה תשנט

לבתר דאתקשטת נוקבא וכו': לאחר שנתקשטה הנוקבא, דהיינו שנבנתה ע"י או"א, וחזרו, ז"א והנוקבא פנים בפנים, אז צורת אדם הזו, שהוא ז"א בא בהשתוקקות אל

הנוקבא, ושם בהנוקבא נחקק ונצטייר, אדם השני דבריאה, כצורה שלו. ועליו כתוב, ויולד כדמותו כצלמו וגו'. כי אדם הראשון שלמטה הוא כנגד ז"א, ואדם השני, דהיינו בנו שת הוא כנגד אדם השני של מעלה. זה נצטייר תוך הנוקבא, דהיינו בנוקבא דז"א, מה שלא היה כן הראשון ההוא, שהוא ז"א, כי הראשון ההוא, נצטייר בעצמו במדידה שבתוך המשחתא, כמו שלמדנו. שה"ס המסך דחירק שבו עצמו כנ"ל. ולא בנוקבא.

פסקה תשס

כגוונא דא לתתא וכו': כעין זה למטה. למטה מה כתוב, והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין. ה ק' שרגלה נתלבשה בקליפות בסו"ה ורגליה יורדות מות, (כנזכר לעיל אות תע"ה ואות תרי"ד) התחילה להוליד במעיה של חוה בכח ותמיכה של אדם לאחר כך שכבר קבלה זוהמא מן קוף הזה. כלומר תחילה בא נחש, שה"ס ק', על חוה והטיל בה זוהמא, ואח"כ בא אדם עליה. (כנ"ל בראשית א' אות חנ"ה ובהסולם) וע"כ לא כתוב כאן, ויולד, אלא והאדם ידע. **ותהר ותלד**, ויצא הפסולת בתוך הנקבה. חוה.

פסקה תשסא

ותוסף ללדת את אחיו את הבל: ובזה ג"כ לא כתוב, ויולד, ואע"פ שהוא היה מצד הזכר, דהיינו מצד הימין, כנ"ל (ב"א אות תנ"ח בהסולם) כי המקטרג החליש ושבר כחו, משום שבאות ק' דקין, התחילו האותיות להוליד. כי קין והבל היו ב' חצאי נשמות, קין מצד אל"ה, והבל בצד מ"י (כמ"ש שם) ואותיות השם דקין יצאו ראשונה.

פסקה תשסב

כיון דאתבריך פסולת וכו': כיון שנבררה הפסולת בקין, התחילו האותיות להוליד מסוד האותיות **ש"ת**, שהם תקון דכר ונוקבא בהסכמה ביחד. כי **ש'** הוא ג' קוין דז"א, (כנ"ל אות תשל"ח) שהוא דכר, וה **ת'** היא נקבה דהיינו מלכות, (כנ"ל אות תע"ה בהסולם) ואז כתוב, ויולד כדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת. ולא כתוב ותקרא כמקודם להורות אשר, וקרא, הוא ולא היא, הוא ויקרא שמו שת, ומה מכתוב מקודם לכן, ותקרא, הוא מטעם שהשם שת, הוא תקון דכר ונוקבא ביחד שהיו בהסכמה ביחד.

פסקה תשסג

תו אתגלגלו אתוון וכו': עוד נתגלגלו האותיות, וחזרו להוליד **א'** דאדם, והאותיות האלו שבמקום סיום שמו. ומי הם. הם **נ'** שלאחר מ' דאדם, וה **ו'** שלאחר ד' דאדם, ולא ה **ה'** שלאחר ה **ד'**, משום שה' זו נתעברה בהבל. ונמצא שיצאו האותיות **א' נ' ו'**, וסיים באות ההתחלה של השם **שת**, שהוא **ש'**, ונקרא **אנוש**.

פסקה תשסד

אנוש מה בין שמא וכו': שואל. מה בין שם זה לשם אדם. ומשיב, אלא אנוש, הוא לא היה בתקפו, אלא היה תקונם של הראשונים של אדם ושת, שכתוב, מה אנוש כי תזכרנו. וכתוב, מה אנוש כי תגדלנו וגו' ותפקדנו לבקרים לרגעים תבחננו. ועל זה כתוב, וה' חפץ דכאו החלי. כי שבירת הגוף ותקפה של הנפש הוריש שת לבנו אנוש. שהיא הירושה שהיה לו לקבל לעצמו, והוא הורישה ג"כ לבנו. דהיינו למהללאל.

פסקה תשסה

תו אתגלגלו אתוון וכו': עוד נתגלגלו האותיות לתקן את העקום, שנתעקם ע"י חטאו של אדם הראשון וקין והבל וחזרו והולידו את **קינן**. זה הוא תקונו של קין, כי קינן הוא אותיות קין, ונתתקן תחתיו וחזרו האותיות להמתיק העולם מן העקימה שהיתה. **מהללאל**, בנו של קינן, ה **מ**' דמהללאל, היא סוף אותיות אדם. **ה**' ו **ל**' הן תקון אותיות של הבל, ומשום שהבל לא היה חוטא כקין, לא נחלפו אותיות משמו, במהללאל, אלא אות אחת בלבד, שבמקום **ב**' של הבל, היתה **א**' במהללאל, כדי להתתקן יותר.

פסקה תשסו

עד הכא אתבסם וכו': עד כאן נתבשם העולם ונתתקן העקימה שהתחיל באנוש, חוץ מחטאו של אדם שלא נתבשם עד שעמדו ישראל על הר סיני, אבל העקימה של קין והבל נתתקן ונתבשם. אבל העולם היה בצער ועצבות עד שבא נח, שכתוב, זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה ה'. וחטאו של אדם לא נתבשם עד שעמדו ישראל על הר סיני וקבלו התורה, וכשישראל קבלו התורה, אז נר ואור שהם מלכות וז"א כנ"ל, נתתקנו כאחד.

פסקה תשסז

והשתא רבותי אנא וכו': ועתה רבותי, אני מבבל, ובנו של רב ספרא אני, ולא זכיתי להכיר את אבי, ונגרשתי לכאן, ויראתי, מפני שיושבי ארץ הזו הם אריות בתורה, ושמתי עלי, שלא לומר דברי תורה לפני איש, עד שני חדשים. וביום הזה נשלמו, אשרי חלקי שפגשתיכם כאן. נשא ר' יוסי קולו ובכה. וקמו כולם ונשקוהו בראשו. אמר ר' יוסי אשרי חלקי שזכיתי בדרך הזה, לשמוע דברי עתיק יומין מפיך, מה שלא זכיתי לשמוע עד עתה.

פסקה תשסח

יתיבו כלהו אמר וכו': ישבו כולם, אמר להם, רבותי, משראיתי הצער של חותני ובתו, שנדחקו ונצטערו בעצמם, על מה שאיני יודע ברכת המזון, אמרתי להם, עד שאדע ברכת

המזון לא אתחבר באשתי כדרך כל בני העולם, ואע"פ שיכולתי לשמש בה בלי חטא, לא רציתי לעבור על דעתם, משום שלא יכולתי לומר משהו עד שני חדשים. שמחו ר' יוסי ור' חייא וחותנו ובתו, ובכו מרב שמחה. אמר ר' יוסי, בבקשה ממך, כיון שהתחלת, תאיר לנו את היום, אשרי חלקנו בדרך הזה.

פסקה תשסט

פתח ההוא רביא וכו': פתח ילד ההוא בברכת המזון ואמר, כתוב אחד אומר, ואכלת לפני ה' אלקיך. וכתוב אחד אומר, ושמחת לפני ה' אלקיך. מקראות אלו היו מתקיימים כשישראל היו שורים בארץ הקדושה ונראים לפני הקב"ה בבית המקדש, עתה איך הם מתקיימים. מי יכול לאכול לפני ה', ולשמוח לפני ה'.

פסקה תשע

אלא ודאי הכי וכו': ומשיב. אלא ודאי כן הוא. תחילה כשיושב האדם על שלחנו לאכול, מברך המוציא. מה הטעם שאומרים המוציא, ולא מוציא, בלי **ה'** הידועה. שהרי כתוב, בורא השמים, ולא כתוב הבורא. עושה ארץ, ולא כתוב העושה ארץ. מה הטעם כאן, שאומרים המוציא.

פסקה תשעא

אלא כל מלין וכו': ומשיב אלא כל הדברים שהם מעולם העליון הסתור, שהוא בינה, מסתתרת ה **ה'** משם, שאין שם ה' הידועה. להראות, כי מעולם הגנוז והנסתר הוא. ו כל הדברים שהם מעולם התחתון, שהוא מלכות, שנתגלה יותר, כתוב עם ה', שכתוב המוציא במספר צבאם. הקורא למי הים. כולם מסוד עולם התחתון הוא. ואם כתוב שם, הוא ג"כ עם **ה'**, כגון, האל הגדול. וכאן שהוא בגלוי עם **ה'**, הוא משום שמסוד עולם התחתון הוא. כי כיון שאדם מברך השכינה באה לפניו.

פסקה תשעב

ומה דאמר ואכלת וכו': ומה שאמר, ואכלת לפני ה' אלקיך. נכלל כאן, לדבר בדברי תורה, שכך צריך, משום שהקב"ה עומד לפניו, שכתוב, זה השלחן אשר לפני ה'. וכתוב, ואכלת שם לפני ה' אלקיך.

פסקה תשעג

הואיל וקאים בר נש וכו': ומשום שאדם עומד לפני אדונו, הוא צריך ג"כ לחון לעניים, לתת להם כמו שהקב"ה נותן לו לאכול. ויהיה כמי שאוכל לפני המלך הקדוש, וצריך שלא יהיה זולל על שלחנו, כי הזוללות הוא מסטרא אחרא. וזה סוד, הלעיטני נא, שהוא דרך זוללות. וכך צריך לסטרא אחרא. שכתוב, ובטן רשעים תחסר. וע"כ ואכלת לפני

ה' אלקיך כתוב, ולא לפני סטרא אחרא. וצריך שלא יעסוק בדברים בטלים ובצרכי סעודה, וצריכים לעסוק בדברי תורה, כי כשנאמרים דברי תורה על השלחן נותן האדם תוקף לאדונו.

פסקה תשעד

ושמחת לפני ה' אלקיך: זה הוא בכוס של ברכה. כשמברך האדם בכוס של ברכה, צריך לשמוח ולהראות שמחה, ולא עצבות כלל. כיון שנוטל אדם כוס של ברכה, הקב"ה עומד עליו, והוא צריך לעטוף ראשו בשמחה, ולברך על הכוס, במושב שלשה שאכלו כאחד, נברך שאכלנו משלו.

פסקה תשעה

ובטובו חיינו: בזה צריכים לכוון הרצון למעלה אל עתיקא דעתיקין, וע"כ הוא בדרך סתום, שאומר ובטובו, ואינו אומר ובטובך. אומר **ובטובו**, ולא מטובו, כי **ובטובו**, זהו ימין העליון, דהיינו ספירת החסד, **ומטובו**, זהו מדרגה אחרת למטה הבא מצד ימין, והיא מדרגה למטה ממנו, דהיינו ספירת היסוד. וע"כ צריך לומר ובטובו. משום שבטוב הזה, ההוא חסד, נבנה העולם, שכתוב, כי אמרתי עולם חסד יבנה, ובו הוא ניזון.

פסקה תשעו

אמאי אקרי טוב וכו': שואל, למה נקרא **טוב** ולמה נקרא **חסד**, שהם שני שמות. ומשיב, **טוב**, הוא כשהספירה כוללת הכל בתוכה ואין האור מתפשט לרדת למטה. **חסד**, הוא כשהאור יורד למטה, ועושה טוב לכל הבריות, לצדיקים ולרשעים, ואינו חושש, משום שאין בו דינים. ואע"פ ששניהם, טוב וחסד, הם מדרגה אחת שכתוב, אך טוב וחסד ירדפוני, ויש לשאול, אם אומר טוב למה אומר חסד, ואם אומר חסד למה אומר טוב. הרי היה די באחד מהם. אלא כנ"ל, **טוב**, היינו שכולל הכל בתוכו ואינו מתפשט למטה, **חסד**, יורד ומתפשט למטה, וזן הכל, צדיקים ורשעים יחד.
פירוש, ה **טוב**, הוא הארת חכמה הכלולה בחסד. והוא מאיר ממטה למעלה, ולא למטה. אבל ה **חסד** מאיר ממעלה למטה.

פסקה תשעז

והכא כיון דאמר וכו': וכאן, כיון שאומר ובטובו חיינו, שהיה אפשר לפרש, שהשפע אינו יורד למטה לצדיקים ולרשעים, על כן חוזר ואומר, הזן את העולם כולו בטובו **בחסד**, ז"ש נותן לחם לכל בשר כי לעולם **חסדו**, וע"כ אומר, הזן את הכל, היינו לצדיקים ולרשעים, לכל. זו נקראת ברכת הימין. שהוא חסד. השמאל, שהוא גבורה ודין, אינו בברכת המזון. ומשום זה יד השמאלית לא תעזור ליד הימנית לשאת את הכוס.

פסקה תשעח

דכיון דבריך ברכת וכו': כיון שברך ברכת המזון. צריכים להדביק את ארץ החיים, שהוא המלכות, בימין, שתהיה נזונת משם, ולכלכל ולתת מזונות לכל. ועל כן ברכה השניה היא ברכת הארץ. וצריכים להזכיר בה, ברית ותורה, דהיינו, על **בריתך** שחתמת בבשרנו ועל **תורתך** שלמדתנו, להראות שמטוב הזה ניזון ברית ותורה, שהוא תקון של טוב הזה.

פסקה תשעט

מכאן אוליפנא וכו': מכאן למדנו, שנשים פטורות מברכת המזון לצאת ידי חובתן, כי אין בהן תורה וברית. ויחתום על הארץ ועל המזון, כי דבקותם יחד הוא בחסד, **על הארץ**, זו היא ארץ החיים, המלכות **ועל המזון**, זה הוא חסד, והם כלולים זה בזה בדבקות אחד.

פסקה תשפ

אתפשטותא דטוב איהו וכו': התפשטות הטוב, הוא הודאה הנקרא חסד, כי כשנתפשט הטוב למטה מודים לו על זה, וע"כ הוא אומר, נודה לך על כך ועל כך נסים ואותות שנעשו לנו מצד הטוב. ואם תאמר, הרי כתוב, נעימות בימינך נצח. הרי שנצח הוא בימין, ולא הוד. ומשיב, אלא כל אחד ואחד מראה על המקום שיצא ממנו. כי הנצח הוא תוצאה מן מלחמות, והמלחמות הם שמאל, וההוד הוא תוצאה מהתפשות החסד שהוא ימין. אבל מבחינתם עצמם, הנצח הוא ימין וההוד הוא שמאל. ובברכת המזון המדובר הוא על המקום שההוד יצא משם, וע"כ הוא בחינת ימין.

פסקה תשפא

ואי תימא נצח וכו': ואם תאמר, שהנצח הוא ימין, הרי כתוב בו נעימות, דהיינו נעימות בימינך נצח. וכתוב, נעים זמירות ישראל, וזמירות הוא שמאל. הרי שהנצח הוא שמאל. ומשיב, שכל שמאל נכלל בסוד הימין. כי נצח הוא ימין ונעימות שהוא שמאל נכלל בו. אבל הודאה, הרי הוא מודה על הטוב שבימין, להראות שההוד יוצא משם, כי הוא תוצאה של התפשטות הטוב מימין. וזהו התפשטות הטוב שנתפשט בארץ החיים, שהיא המלכות.

פסקה תשפב

מ"ט לית הכא וכו': מהו הטעם שאין כאן, בברכת המזון, שמאל, אלא ימין בלבד. הוא משום שאין חלק לסטרא אחרא במזון של ישראל, ואם היה מתעורר שמאל, היה הסטרא אחרא מתעורר עמו, להיותו נמשך משמאל. וכבר הוא מכר בכורתו וחלקו ליעקב אבינו. וע"כ אנו נותנים לו חלקו למקטרג ההוא בזוהמא של מים אחרונים, ואם אין זוהמא בידים שנרחצו, הרי חלקו במאכל שהידים קרבו אליו. כי עכ"פ יש בהם שיורי מאכל.

ביאור הדברים. כי הס"א יונקת משמאל, דהיינו מקו שמאל שאינו נכלל בימין ע"י קו האמצעי, כי כל מגמתם להמשיך הארת החכמה שבשמאל ממעלה למטה, שה"ס ג"ר דחכמה. ונודע, שמחמת חסרון חסדים, אין החכמה יכולה להאיר ומשפעת דינים קשים. וזהו מדתו של עשו. ויעקב שה"ס קו האמצעי, הוא ממעט את קו השמאל מג"ר דחכמה, אבל משום זה הוא מיחד אותו בקו ימין, והחכמה מתלבשת בחסדים שבימין ומאירה בבחינת ו"ק דחכמה. (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) וז"ש שיעקב נק' קטן, מחמת חסרון ג"ר דחכמה, ועשו נקרא גדול, מחמת התאמצותו לינק מג"ר דחכמה, שה"ס הבכרה של עשו.

וזסו"ה, **ויבא עשו מן השדה**, שה"ס קו שמאל, הנק' שדה, והמשיך החכמה ממעלה למטה, דהיינו לקבל הג"ר דחכמה. ומחמת זה, **והוא עיף**. כי נמשכה לו חכמה בלי חסדים, שהיא כולה דינים, ונתעייף מזה עד למיתה. וז"ס **ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא** וגו'. דהיינו שימשיך לו מן החסדים שלו, שנקראים לחם ונזיד עדשים, ויאמר יעקב **מכרה כיום את בכרתך לי**. דהיינו שיסגיר בידיו את הבכרה שלו, שה"ס הג"ר דחכמה, המתמעטת בהכרח על ידי קו האמצעי, ואז ייחד השמאל עם הימין, וישפיע לו חסדים שה"ס מזון. וז"ש, **ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות**. כיון שהדינים הנמשכים מג"ר דחכמה שהיא בכרה, הם כל כך קשים עד מות, **למה זה לי בכרה**. וישבע לו, על זה שלא יחזור להדבק בבכרה, ואז נתן לו מזון, שהוא חסדים, ע"י היחוד של ימין ושמאל. אמנם אם יעבור עשו על השבועה ויחזור להמשכת הבכרה, אז מתקלקל המזון ומתהפך **לזוהמא**.

וזה אמרו, **מ"ט, לית הכא שמאלא, בגין דלית חולקא לסטרא אחרא במזונא דישראל**. כי הס"א הדבק בשמאל להמשיך ממעלה למטה, הרי הוא מחוסר מזון שהוא חסדים, כמו שנתבאר בעשו. ואם יש מזון, יש בהכרח יחוד של ב' קוין ימין ושמאל והס"א מסתלקת משם. כנ"ל. וז"ש, **והא איהו זבין בכרותיה וחולקיה ליעקב אבונא** כי מחמת חסרון מזונות שבשמאל, מכר עשו את הבכרה ליעקב אבינו, כמ"ש לעיל. הרי שבהתעוררות השמאל דס"א מסתלק המזון. וז"ש, **והא אנן יהיבנא ליה וכו' בזוהמא דמיין בתראין**, כי רחיצת הזוהמא מן הידים, תורה, על המאכל המתקלקל מחמת הדבקות בשמאל של הס"א הנקרא **זוהמא**, כנ"ל, ומרמזים לס"א שזהו חלקו, דהיינו של הדבוק בו. **ואי לית זוהמא**, אם עוד לא נתדבק לגמרי בשמאל, שיהפוך המזון **לזוהמא, הא חולקיה, דההוא מיכלא דקריבו ביה ידין**. ידים, מורים על המשכת החכמה ממעלה למטה. שה"ס ג"ר

שבגוף, ואומר, ואע"פ שעוד לא המשיך ממעלה למטה, אלא שהידים קרבו להמשיך, מתקלקל ג"כ המאכל. ונעשה לחלקו של הס"א.

פסקה תשפג

ועל דא לית וכו': וע"כ אין לו, לס"א, חלק עמנו, שלהיות חלקו בשמאל בלי ימין, אין לו חלק במזון שהוא חסד, כמ"ש בדבור הסמוך. וכיון שאין לו חלק עמנו, שכבר לקח חלקו, בשמאל, אין לנו לעורר השמאל כלל, דהיינו אפילו בהתכללות עם הימין ע"י קו האמצעי, כדי שלא יתעורר המקטרג לינק ממזון שלו, דהיינו מחסדים המלבישים החכמה שמשמאל, ואז יקבל ב' חלקים כבכור, אחד למטה. דהיינו בשמאל בלי ימין הנמשך מלמעלה למטה ואחד למעלה, דהיינו בחסדים המלבישים את הו"ק דחכמה, המאירה ממטה למעלה, שהרי כבר מכר בכורתו ליעקב אבינו, מפני שראה ביעקב ב' חלקים חכמה וחסדים המלבישים החכמה והודה, שאין לו אלא חלק אחד, חכמה בלי חסדים, והולך למות. כמ"ש בדבור הסמוך. חלקו הוא למטה, דהיינו בשמאל שממשיכים מלמעלה למטה, ואין לו למעלה כלום, שאין לו חלק בחסדים המלבישים את החכמה ע"י קו האמצעי שהחכמה מאירה ממטה למעלה. ישראל לקחו למעלה, ועשו לקח למטה. וע"כ לא יתקרב השמאל כלל בברכת המזון. ועם זה תבין הסוד, שהבכור נוטל פי שנים, דהיינו חכמה וחסדים. ושאר האחים רק חסדים בלבד.

פסקה תשפד

כיון דמתברכא האי וכו': אחר שנתברך ארץ החיים הזו מצד הימין, ומקבל מזון, כנ"ל, אז מבקשים רחמים על הכל, ואומרים, רחם ה' אלקינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך וגו', כי ממזון ההוא והכלכלה שבארץ החיים, שהוא המלכות, נקבל מהם, אנחנו, דהיינו ישראל עמך, ובית המקדש יבנה למטה ברחמים האלו, דהיינו ועל ירושלים עירך וכו'.

פסקה תשפה

ובשבת דלא ישתכח וכו': ובשבת שאין דין, שתהיה נצח והוד בכלל חסדים, כמ"ש לעיל שנצח, הוא ימין כלול משמאל והוא תוצאה של דין דהיינו ממלחמות, והוד, הוא תוצאה ההתפשטות החסדים למטה. נמצא שאינם חסדים ממש אלא בכלל חסדים, אבל בשבת שאין בו דין, אומרים רצה והחליצנו, שרצה הוא נצח, והחליצנו, הוא הוד, להיותם אז שניהם נו"ה, חסדי דוד הנאמנים, דהיינו חסדים ממש, וע"כ אל תהי צרה ויגון וכו' כי אז רצה ומודים, דהיינו נו"ה, הם חסדי דוד, בלי התכללות דין כלל. ושים שלום, שאומרים

בתפלה, בברכת עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו, הוא יסוד, המשפיע חסדי דוד הנ"ל אל דוד שהוא המלכות.

פסקה תשפו

הטוב והמטיב וכו': ואח"כ אומרים הטוב והמטיב, משום שהכל בא מצד ימין ולא מצד שמאל כלום. מי שמברך ברכת המזון, מקבל הברכות קודם כולם, דהיינו קודם לעונים אחריו. ומתברך בכלל ברכת המזון, ועל זה יש לו אריכת ימים. מי שנוטל כוס של ברכה ומברך עליו, כתוב, כוס ישועות אשא. מה הם ישועות. זהו ימין, שהוא מושיע מכל המקטרגים שבעולם, שכתוב, ותושע לו ימינו. וכתוב, הושיעה ימינך ועננו.

פסקה תשפז

אדהכי הוה נהיר וכו': בתוך כך, היה מאיר היום, קמו כולם ונשקוהו. אמר ר' יוסי ודאי יום משתה הוא יום הזה, ולא נצא מכאן, עד שיהיה נעשה המשתה לכל אנשי העיר. זהו משתה שהקב"ה רוצה בו, לקחו את אשתו וברכו אותה בכמה ברכות. עשו, שאביה יתקן בית אחר בשביל השמחה. אספו כל אנשי העיר לשמחה ההיא, וקראו את אשתו, כלה. ושמחו עמהם כל אותו היום, והוא שמח עמהם בדברי תורה.

פסקה תשפח

פתח איהו על וכו': פתח הילד דהיינו הבעל, ואמר, ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים. כתוב כאן עומדים וכתוב שם שרפים עומדים, מה שם שרפים. אף הקרשים שבכאן הם סוד השרפים. אלו השרפים המכונים קרשים, עומדים בתקון הכלה, שהיא השכינה, ומסבבים סביב החופה, שהיא המכסה שממעל הקרשים, שתשרה בחופה ההיא רוח עליון, שהוא ז"א. כעין זה כלה למטה, צריכים לתקן חופה לכיסוי בתקון יפה לכבוד כלה האחרת, שהיא השכינה, הבאה לשרות שם בשמחה על כלה התחתונה.

פסקה תשפט

ובגין יקרא דההיא וכו': ומשום כבודה של כלה העליונה ההיא צריכים לעשות חופה נאה בכל תקוני היופי לזמן את כלה העליונה שהיא השכינה, לחופה הזו. כי כמו שבכל מילה של ברית למטה, צריכים לתקן כסא שניה ביופי, לבעל הקנאה של אות ברית שבא שמה, דהיינו אליהו, אף כאן בכל חופה, צריכים תקונים של יופי למכסה על החופה, לכבוד סתם כלה, שהיא השכינה.

פסקה תשצ

דהא דא כגוונא וכו': כי זו הכלה התחתונה, כעין זו, הכלה העליונה, עומדת. זו, התחתונה, מתעלה בשבע ברכות. וזו, העליונה מתעלה בשבע ברכות. ועל כן אסור לשמש בה עד שנכללה באלו שבע הברכות, כעין העליונה.

פסקה תשצא

אינון שבע ברכאן וכו': אלו ז' הברכות יורשת הכלה, שהיא השכינה, מרוח העליון, שהוא ז"א, מקום שכל הברכות נמשכות משם. שואל, הרי שש ברכות הם, דהיינו חג"ת נה"י דז"א, שהכלה מתברכת מהם, ואתה אומר שהם שבע. ומשיב, אלא השביעית היא מקיימת הכל. כי ברכה השביעית היא כנגד הבינה.

פסקה תשצב

רובא דברכאן על וכו': שואל, רוב הברכות הן על היין, למה. ומשיב, אלא שהיין הוא בחינה המשמחת את הכל, על ההוא יין המשומר תמיד בענביו. פירוש. קו שמאל שבבינה נקרא יין, על שם הארת החכמה שבו, ומתוך שמאיר רק ממטה למעלה, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) נבחן שהוא כמו שמאיר בתוך הענבים והענבים אינם נסחטים ואין יוצא מהם כלום למטה, **שהיין משומר בענביו**. כי סחיטת הענבים, פירושו, שמושכים החכמה ממעלה למטה. שז"ס החטא דעץ הדעת, למי שאומר שעצה"ד גפן היה. ומשום זה ברכה הראשונה של אלו שבע ברכות הוא סוד היין, דהיינו בורא פרי הגפן. כי יין עושה פירות בין למעלה בבינה, ובין למטה במלכות. גפן, שהוא מלכות, מקבל הכל ומוציא פירות לעולם, כי מבחינה זו של היין שמקבלת, נקראת המלכות חכמה תתאה, ומטרם שמקבלת חכמה אינה ראויה להולדה. והתעוררות השמחה, דהיינו תחלת הזווג של ז"א ומלכות, הוא שמאל, שכתוב שמאלו תחת לראשי ואחר כך, וימינו תחבקני. ועץ החיים ההוא, שהוא ז"א, עושה פירות ואבים בהתעוררות הזה, של השמאל, כי מטרם שמקבל חכמה משמאל דבינה, אינו ראוי להוליד. וע"כ, זה הוא ברכה הראשונה לכולן.

פסקה תשצג

תנינא, **שהכל ברא לכבודו**. ברכה השניה היא, שהכל ברא לכבודו. ה"ס ברית הקדוש, דהיינו יסוד דז"א שנקרא כל, שהוא שמחת החבור, המקבל כל הברכות מסוד הימין, שהוא חסד, לעשות פירות בגפן ההיא, שהיא המלכות הנקראת כבודו, כי מתחילה יורד פרי ההוא מלמעלה מבינה, דרך האברים, שהם הספירות דז"א, ונמשך לברית הקדוש, שהוא יסוד, שתמשך לגפן ההיא, שהיא מלכות. וזהו מצד ימין, שהוא חסד, כי אין

פירות נמצאים אלא בימין, השמאל מעורר הולדת הפירות, והימין עושה הפירות. פירות פירושו נשמות הצדיקים.

פסקה תשצד

לבתר כליל שמאלא וכו': אחר כך נכלל השמאל בימין והימין בשמאל כדי להיות סוד אדם, שהוא קו האמצעי, תפארת, ומשום זה, ברכה השלישית היא **יוצר האדם**, וע"כ יעקב, שהוא עמוד האמצעי, צורת אדם היה. כי צורת אדם, יורה על קו האמצעי. שימין ושמאל כלולים בו.

פסקה תשצה

רביעאה איהו עמודא וכו': ברכה רביעית דהיינו ברכת אשר יצר, היא עמוד אחד של ירך הימין. דהיינו ספירת הנצח. ברכה חמשית היא, שוש תשיש ותגל העקרה, דהיינו עקרת הבית, שהיא המלכות, בשמחת קבוץ ואסיפת בניה לתוכה מארבע רוחות העולם. וזהו סוד של ירך האחרת, שהיא נצח, שנתחבר בירך השמאל שהיא הוד, ללכת לכל הצדדים ולקבץ קיבוץ הבנים ולהכניסם בין הברכים, שהם נו"ה.

פסקה תשצו

ובאינון תרין דנביאים וכו': ובאלו השנים, נצח והוד, שהנביאים שורים ביניהם, ומקבלים מהם נבואתם, הם שמחת עקרת הבית, שהיא המלכות, מה הטעם. הוא משום ששתי ערבות, שהם נו"ה אינן עושות אבים ופירות, וקיבוץ הבנים אליהם הם הפירות והאבים שלהם. שהם מביאים לעקרת הבית, שהיא המלכות. וקיבוץ הבנים אינו מתעורר זולת בנביאים, שהם נצח והוד. וע"כ ברכה זו דשוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה, היא בהוד.

פסקה תשצז

שתיתאה שמח תשמח וכו': ברכה הששית, היא, שמח תשמח רעים האהובים, הוא מקום שרצון ושמחה ואחוה נמצאים בו, דהיינו עמוד של כל העולם, שנקרא צדיק, שהוא יסוד. וצדיק וצדק, שהם יסוד ומלכות, רעים ואהובים הם, שאינם סרים זה מזה. כי ברכה זו כוללת ג"כ מלכות, וע"כ אומר רעים האהובים. עד כאן הן שש ברכות שהכלה מתברכת מהן.

פסקה תשצח

שביעאה איהו מקיים וכו': ברכה השביעית, היא מקיימת הכל, ומשביעית ההיא מתברכים הכל, שהיא בינה, שהיא מקור כל המוחין. ודאי שהיא כלל עשרה מאמרות, דהיינו עשר ספירות, משום שזו כוללת למעלה ולמטה, דהיינו ג"ר וז"ת שהם ע"ס. וע"כ

כלול בה עשרה מיני שמחה, ששון שמחה חתן וכלה גילה דיצה אהבה ואחוה שלום ורעות. כדי שתהיה הכלה שלמות הכל.

פסקה תשצט

זכאין אינון ישראל וכו': אשרי הם ישראל שהם זוכים למטה כעין של מעלה, עליהם כתוב, ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. שמחו כולם כל יום ההוא בדברי תורה. וכל בני העיר שמו אותו, את הילד, ראש עליהם. ביום השני, קמו ר' יוסי ור' חייא וברכו אותם והלכו לדרכם.

פסקה תת

כד מטו לגביה וכו': כשהגיעו לפני ר' שמעון, נשא עיניו וראה אותם. אמר להם מסתכל הייתי בכם ביום הזה, וראיתי אתכם שני ימים ולילה אחד שהייתם במשכן של נער מטטרון, ונער ההוא לימד אתכם סודות עליונים בשמחת התורה. אשרי חלקכם בני. פירוש. הילד הזה היה לו מדרגת מטטרון שנק' נער, וע"כ ביתו היה משכן מטטרון.

פסקה תתא

סדרו מלין כלהו וכו': סדרו לפניו כל הדברים וספרו לו המעשה. אמר להם, אשריכם, ואשרי חלקי, כי אני זוכר, שיום אחד הלך עמי בדרך רב ספרא אביו, וכשנפרד ממני ברכתי אותו, שיהיה לו בן שיהיה אריה בתורה, ולא ברכתי אותו, שהוא יזכה לראותו כן. וע"כ נפטר, ולא הכיר אותו (כנ"ל אות תשס"ז) אשרי חלקכם בני, עליכם כתוב, וכל בניך למודי ה'.

פסקה תתב

ד"א וכל בניך וכו': פירוש אחר, על, וכל בניך למודי ה'. שיש לשאול, וכי כל הבנים של ישראל מלמד אותם הקב"ה כולם תורה. ואומר, כן. כי בשעה שאלו הילדים למדים בתורה, באה השכינה ונותנת להם כח ואומץ ללמוד בתורה. ולולא העזרה של הקב"ה, לא יכלו הילדים לסבול.

פסקה תתג

רבי שמעון הוה וכו': ר"ש היה נמצא יום אחד בפתחו של לוד, ור' חייא עמו. אמר רבי שמעון, ודאי שהקב"ה מעורר בעולם בשנה הזו לימים מועטים, גלגול גדול, דהיינו מלחמות גדולות, למלכי הארץ, אלו באלו. ודאי בעוד שהם צוררים אלו באלו. יהיו ישראל בהרוחה.

פסקה תתד

אמר ההוא ינוקא וכו': אמר אותו ילד, והרי ביום הזה התחיל התעוררות זו, שהרי ביום הזה, דם רב נשפך בעולם. אמר לו ר' חייא, מאין יודע זה ילד הזה. אמר ר' שמעון, לפעמים נופל נבואה בפיהם של ילדים ומתנבאים יותר מנביא.

פסקה תתה

אמר ההוא ינוקא וכו': אמר אותו הילד, וכי פלא הוא שתהיה נבואה לילדים, והרי מקרא שלם הוא, מאין זה, שכתוב, וכל בניך למודי ה'. הם ודאי למודי ה', דהיינו בחי' נצח והוד הנקראים למודי ה' שהנבואה יוצאת מהם. מה שאין כן לכל העולם אלא לישראל לבד, שכתוב בהם, וכל בניך למודי ה'. ומשום זה יוצאת מהם נבואה. בא ר"ש ונשקו. אמר, מעודי לא שמעתי את זה, רק עתה.

פסקה תתו

דא פקודא דקב"ה וכו': זהו מצות הקב"ה למשה. ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים. וכתוב, שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים וגו': כי מעשה המשכן בקרשים האלו, היה כעין אלו השרפים, אלו עומדים ואלו עומדים.

פסקה תתז

ואי תימא והא וכו': ואם תאמר, הרי כל צבאות השמים עומדים כולם, כש"א ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. וכתוב, וכל צבא השמים עומדים עליו. כי כל מחנות העליונים אין להם קפיצין, דהיינו כרעים לכרוע ולשבת, וכולם עומדים בקימה. ומשיב, אלא ודאי כולם עומדים, והם נקראים לפעמים שרפים, ולפעמים בשם אחר ואלו שבכתוב שרפים עומדים נמצאים תמיד בשם אחד שרפים. ומה שהשווה קרשי המשכן לשרפים, יתכן זה לכל מלאכי מעלה, שנקראים כולם לפעמים שרפים. ואינם בדיוק לשרפים שבכתוב, שרפים עותדים וגו'.

פסקה תתח

והאי קרא אוקמוה וכו': ומקרא זה העמידוהו, שכתוב, מזמור לדוד ה' רועי לא אחסר, הרי למדנו, מה בין מזמור לדוד ובין לדוד מזמור, שמזמור לדוד, יורה ששרתה עליו השכינה ואחר כך אמר שירה, ולדוד מזמור, יורה שתחילה אמר השירה ואח"כ שרתה עליו השכינה. (כנ"ל בראשית ב' אות ל"א) וכאן, בה' רועי, השכינה קדמה ובאה ושרתה עליו תחילה, כי כתוב, מזמור לדוד, ושואל, ולמה הקדימה כאן השכינה, בה' רועי, והרי דוד היה צריך להקדים תחילה, כיון שבקש מן הקב"ה על מזונו.

פסקה תתט

אלא ודאי שכינתא וכו': ומשיב, אלא ודאי השכינה קדמה ובאה ושרתה עליו ועוררה אותו לשבח אל המלך שבח הזה ולבקש מזון מלפני המלך. כי כך צריך להיות על דברי מזון, שהשכינה רוצה, והחפץ שלה הוא, שכל בני העולם יתפללו על מזונות, משום כשהקב"ה רוצה להוריד מזון לעולם, השכינה לוקחת תחילה, ובשבילה יורד מזון לכל העולמות, כי אי אפשר שהתחתונים יקבלו משהו אם העליונים אינם מקבלים תחילה, כמ"ש לעיל (בפתיחה לחכמת הקבלה אות קס"א ע"ש) ומשום זה הקדימה השכינה, בדבר הזה של מזון, ושרתה על דוד.

פסקה תתי

ה' רועי: פירושו, ה' הוא רועה שלי, כרועה הזה שמנהיג צאנו במקום שיש דשאים ועשבים, שלא יחסר שם משהו. אף כאן, הקב"ה הוא רועה שלי לזון אותי בכל מה שאני צריך. פירוש אחר, על ה' רועי. שלמדנו, קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף. וכאן ב' אפנים הם, ב' פירושים, ושניהם בדרך אמת.

פסקה תתיא

חד בגין דקב"ה וכו': פירוש אחד הוא, משום שהקב"ה, כל מעשיו הם בדין ואמת ועל דין ואמת מתקיים כל העולם, ובכל יום ויום ובכל זמן וזמן דן את העולם בדין לצדיקים ולרשעים ולכל בני העולם, כמש"א, כי צדיק ה' צדקות אהב. וכשהוא דן בני אדם ורואה את בני האדם כמה הם רשעים, וכמה הם חוטאים לפניו, אז קשה בעיניו לתת להם מזון בכל זמן, משם שיש לו לזון את הרשעים ולאלו שחוטאים.

פסקה תתיב

ואיהו עביד עמהון וכו': והוא עושה עמהם לפנים משורת הדין וזן ומפרנס אותם כפי חסד העליון הנמשך ונוזל על כל בני העולם, ובו הוא זן ומפרנס לכל לצדיקים ולחסידים ולרשעים ולכל בני העולם, ולכל חיות ובהמות השדה, ועוף השמים, מקרני ראמים עד ביצי כנים, ולא נשאר מי בעולם שלא יהיה זן ומפרנס לכל, אף על פי שקשה לפניו, מחמת מעשים של בני העולם, כקריעת ים סוף.

פסקה תתיג

וכי קריעת ים סוף וכו': שואל, וכי קריעת ים סוף היה קשה לו, והרי כתוב, גוער בים ויבשהו. הקורא למי הים וישפכם על פני הארץ. והרי כיון שעלה הרצון לפניו, הכל הוא כאין לפניו, ואתה אומר שקריעת ים סוף קשה לפניו.

פסקה תתיד

אלא בזמנא דישראל וכו': ומשיב, אלא בזמן שישראל קרבו אל הים, ורצה הקב"ה לקרע להם את הים סוף, בא רהב הממונה של מצרים, ובקש דין מהקב"ה. אמר לפניו רבון העולם, למה אתה רוצה לעשות דין במצרים ולקרוע את הים לישראל, הרי כולם רשעים לפניך, וכל דרכיך בדין ואמת, אלו עובדים עבודה זרה, ואלו עובדים עבודה זרה, אלו חוטאים בגילוי עריות, ואלו בגילוי עריות, אלו שופכים דמים, ואלו שופכים דמים.

פסקה תתטו

בההיא שעתא הוה וכו': בשעה ההיא היה קשה לפניו לעבור על דרך הדין. והנה ישראל היו נוסעים על הים, שכתוב, ויאמר ה' וגו' דבר אל בני ישראל ויסעו. והיה קשה לפניו לעבור על הדין ולקרוע להם הים סוף, ולולא שהביט הקב"ה בזכות אברהם, שהקדים בבקר לעשות מצות רבונו ורצונו, שכתוב, וישכם אברהם בבקר, היו כולם נאבדים בים, משום שבכל הלילה ההוא, היה הקב"ה בדין על ישראל.

פסקה תתטז

דתנינן מאי דכתיב וכו': שלמדנו מה שכתוב, ולא קרב זה אל זה כל הלילה, מלמד שבאו מלאכי עליון לשבח בלילה ההוא לפני הקב"ה. אמר להם, וכי מעשי ידי טובעים בים ואתם משבחים לפני, מיד, ולא קרב זה אל זה כל הלילה. כי, זה אל זה, נאמר במלאכים המשבחים להקב"ה, כמ"ש וקרא **זה אל זה** ואמר קדוש וגו'. מה כתוב, ויהי באשמורת הבקר, שהביט הקב"ה בזכות אברהם, שהשכים בבקר לעשות רצון אדונו, כמו שכתוב, וישכם אברהם בבקר, אז חזר הים והמים ברחו מפני ישראל.

פסקה תתיז

דכתיב, וישב הים לפנות בוקר לאיתנו: ולמדנו, לאיתנו פירושו, לתנאו הראשון, לתנאי ההוא שהתנה עמו הקב"ה כשברא העולם, שהתנה עמו שיבקע בשביל ישראל. כי איתנו, הוא אותיות תנאי. אבל יש לומר, כתוב כאן לאיתנו, וכתוב שם, משכיל לאיתן האזרחי, שהוא אברהם, אף כאן לאיתנו, רומז על אברהם. ועל כן אומר הכתוב, לפנות בוקר, בזמן ההוא שהשכים אברהם בבקר לעשות רצון אדונו, אז נקרע הים. וע"כ היה קשה לפניו קריעת ים סוף.

פסקה תתיח

כגוונא דא קשין וכו': כעין זה קשים זווגים לפני הקב"ה כקריעת ים סוף. מה קריעת ים סוף הורג את אלו בצד זה ומקיים את אלו בצד זה, אף כאן בזווגים, כתוב, מוציא אסירים **בכושרות**, ולמדנו, שהוא אותיות, **בכי ושירות**, כי זה מת ויש בכי, ונותן אשתו

לזה, ויש שירות. ולפעמים לרשע מזדמן אשה טובה. וע"כ קשים לפניו זווגים כקריעת ים סוף. אבל סודות סתומים הם בכל, והכל הוא בדין. ומה שהעירו החברים בזו, לבאר למה זה נדחה מפני זה, (כנ"ל בסבא דמשפטים אות קנ"ב) ודאי כך הוא.

פסקה תתיט

ומה דאתערו לפני וכו': ומה שהעירו ש **לפני** למדנו, דהיינו קשים זווגים **לפני** הקב"ה וכו'. ולא **מלפני** הקב"ה. כי **לפני** פירושו, ההוא שעומד **לפני** הקב"ה ומשמש לפניו, דהיינו המלכות, המקבלת מהקב"ה, וע"כ לא אמרו, שקשים זווגים להקב"ה, וכן לא אמרו, קשים מזונותיו של אדם להקב"ה, **אלא לפני** הקב"ה, שהיא המלכות, כי לזו, להמלכות, קשים כל אלו, משום שאינם עומדים ברשותה, אע"פ שהיא עושה, ברשותו של אחר היא עושה. כי היא מקבלת הכל מהקב"ה, וע"כ שייך לומר שקשים לה הדברים.

פסקה תתכ

כתיב, ונכרתה הנפש ההיא מלפני: שואל, מהו **מלפני**. ואומר, שהוא עולם הבא, דהיינו הבינה, ההוא, שכל החיים נמצאים שם. פירוש אחר. זהו צנור העליון, נהר שמימיו אינם פוסקים לעולם, שהוא יסוד דז"א. והכל אחד, כי זה, יסוד דז"א, מקבל כל העדונים של עולם הבא, שהוא הבינה. והכתוב ונכרתה הנפש מלפני, פירושו, שהנפש תכרת מכל אלו עדונים העליונים שבמקום שנועם ה' שם, דהיינו הבינה. וזהו שיורה המלה **מלפני**. דהיינו מלפני הקב"ה, שהקב"ה מקבל ממנה, שהיא הבינה המשפעת לז"א, הנקרא הקב"ה.

פסקה תתכא

ואי תימא אי הכי וכו': ואם תאמר, אם כן, הרי כתוב, ויקם יונה לברוח תרשישה **מלפני** ה' כי ידעו האנשים כי **מלפני** ה' הוא בורח. ולמדנו, מהו הטעם שהלך יונה וברח, וכי מי יוכל לברוח מלפני הקב"ה, אלא שהיה הולך ובורח לצאת מארץ הקדושה, כי השכינה אינה שורה בחוץ לארץ ישראל, ובכדי שלא תשרה עליו השכינה היה בורח מארץ הקדושה, שהשכינה שורה שם, כמש"א, אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך. **גפן פוריה**, זו היא השכינה, מה השכינה היתה סתומה לפנים בבית קודש הקדשים, אף כן, אשה צנועה אינה יוצאת מפתח ביתה לחוץ. וע"כ מדמה הכתוב, האשה אל השכינה. ומשום זה היה יונה בורח לחוץ מארץ הקדושה ומקשה, הרי כאן כתוב **מלפני**, ולא כתוב **לפני**, ועכ"ז פירושו השכינה, ולא בינה.

פסקה תתכב

אלא ודאי הכי וכו': ומשיב, אלא ודאי כן הוא **מלפני** דהיינו מקודם השכינה, כי רוח נבואה אינה באה מן השכינה, אלא **מלפני**, דהייתו מקודם השכינה, שהם ב' מדרגות של הנביאים, שהם נצח והוד, השורים על השכינה, וממקום ההוא, שהוא נו"ה, היה מתירא להיות שם בארץ הקדושה, שלא תחול עליו הנבואה, וע"כ נאמר **מלפני**, כי מלפני ה' הוא בורח, ולא לפני ה', שהיה פירושו מן השכינה, שהיה יודע שהנבואה אינה באה אלא **מלפני**, שהוא נו"ה.

פסקה תתכג

ובגיני כך קשין וכו': ומשום זה, קשים זווגים וקשים מזונותיו של אדם **לפני** הקב"ה שהיא השכינה, כנ"ל. וע"כ תלה דוד המלך מזונותיו למעלה מן השכינה, שאמר הוי"ה רועי וגו', שהוא ז"א, משום שלמעלה, אין השפע נפסק לעולם, אבל כאן בהשכינה נפסק, כי המזונות אינן תלוים בה, שהם למעלה בז"א, וע"כ כתוב, הוי"ה רועי לא אחסר, שפירושו, שלא יפסקו ממני המזונות לעולם, משום שנהר ההוא הנמשך ויוצא מעדן, שהוא ז"א המקבל מאו"א, אין השפע שלו נפסק לעולם. ומשום זה, קדמה השכינה על זה ושרתה עליו, ואח"כ אמר השבח, (כנ"ל אות תתח).

פסקה תתכד

ת"ח בשעתא דהאי וכו': בוא וראה, בשעה שמקום ההוא, השכינה, מקבלת מזונות למעלה, מז"א, בשביל העולמות, כל המלאכים המקדשים לאדונם, כולב מתעדנים ומתעוררים, ומעלים כנפיהם לכסות הפנים שלהם, כשהשכינה באה עם מזונות ההם אליהם, כדי שלא יסתכלו בהשכינה.

פסקה תתכה

ואינון תלת משריין וכו': והם ג' מחנות מלאכים, בעליה אחת, קוראים ואומרים **קדוש**. ואלו קוראים למחנה שניה, ומעלים כנפיהם הראשונים עם השניים, והשניים אומרים **קדוש**. אלו קוראים למחנה שלישית, ושלשה המחנות יחד מעלים כנפיהם, וכולם אומרים **קדוש** ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו. ועל כן כולם כל ג' המחנות, משולבים זה בזה, אלו נכנסים תוך אלו, ואלו נכנסים תוך אלו, משולבים זה בזה, כמו שאתה אומר, בקרשים, משולבות אשה אל אחותה כן תעשה לכל קרשי המשכן.

פסקה תתכו
קרשים קיימי תדיר וכו': קרשים עומדים תמיד על קיום שלהם ואינם מתכופפים, כמו אלו עומדים, דהיינו השרפים, שאינם מתכופפים, כי אין להם כרעים לכרוע, והם עומדים תמיד, בלי ישיבה. וע"כ כתוב בקרשים עומדים.

פסקה תתכז
מה כתיב, שתי וגו': מה כתוב, שתי ידות לקרש האחד משולבות אשה אל אחותה וגו'. אף כן, כמו השרפים, שבשתי בחינות כלולים כל אחד ואחד מהם, שהם שתי ידות, כי כל אחד יש בו בחינת עצמו ושל חבירו, וכן בחברו יש בו כן, ועל כן הם משולבים זה עם זה.

פסקה תתכח
כגוונא דא כתיב וכו': כעין זה כתוב בתורה. כי טוב סחרה מסחר כסף ומחרוץ תבואתה. שזה מלמד לזה וזה מלמד לזה ונעשו משולבים זה בזה, זה נוטל שלו ושל חבירו, זה נוטל שלו ושל חבירו דהיינו שכרו ושכר חבירו שלומד עמו ומשולבים זה וזה. וע"כ טוב סחרה מסחר כסף, ששם זה לוקח הסחורה וזה לוקח התמורה בעד הסחורה, וכאן כל אחד משולב בחבירו שיש לכל אחד הסחורה, וגם התמורה שמקבל מחבירו הלומד עמו.

פסקה תתכט
כתיב בנאות דשא וכו': כתוב בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני. **נאות דשא**, אלו הם מקורות העליונים, שהם ספירות דז"א, שכל המזון והכלכלה באים מהם. ונקראים **נאות**, משום שאלו הספירות דז"א נקראות נאות יעקב. ונאות **דשא** הם נקראים, משום שיש נאות בחיצוניות, הנקראים נאות מדבר, וע"כ קורא לאלו דקדושה בשם נאות דשא. ואם תאמר, הרי כתוב, תדשא הארץ דשא, הרי שדשא הוא למטה, בארץ, שהיא המלכות. ומשיב, אלא דשא בא מנאות האלו, שנולד ונצמח מהם, ובאים למלכות, וע"כ אומר, בנאות דשא ירביצני.

פסקה תתל
על מי מנוחות, ינחלני: אלו הם מים של מנוחה, הנמשכים ממקום ההוא הנמשך ויוצא מעדן, שהוא בינה, ומים האלו נקראים מי מנוחות. **נפשי ישובב**, זו היא נפש דוד, שהיא המלכות. ולא רצה דוד בזה אלא לתקן המדרגה שלו כראוי. במי מנוחות האלו, עתידים הצדיקים לנוח בעולם הבא, שכתוב, ונחך ה' תמיד וגו'.

פסקה תתלא

ועשית קרסי נחשת חמשים וגו': ר' אלעזר ור' אבא היו יושבים לילה אחד. כשהחשיך הלילה נכנסו לתוך גן שעל הים של טבריה. בתוך כך ראו ב' כוכבים שנוסעים זה מכאן וזה מכאן, ונפגשו זה בזה ונסתרו.

פסקה תתלב

אמר ר' אבא וכו': אר"א, כמה גדולים מעשי הקב"ה בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. מי יכול לדעת באלו שני הכוכבים שיצאו זה מכאן וזה מכאן, ונפגשו זה עם זה ונסתרו. אמר לו ר' אלעזר, וכי לא ראינו אותם, הרי הבטנו בהם והבטנו בכמה מעשים אחרים שהקב"ה עושה תמיד.

פסקה תתלג

פתח ואמר גדול וכו': פו"א, גדול אדוננו ורב כח וגו'. שואל, הכתוב אומר, שגדול ורב ועליון הוא הקב"ה, וכי איני יודע שהקב"ה הוא גדול ורב כח, מהו השבח של דוד כאן.

פסקה תתלד

אלא בכל אתר וכו': ומשיב, אלא בכל מקום הוא אומר גדול הויה, וכאן אומר, גדול אדוננו, מהו הטעם. אלא שם שהוא אומר, גדול ה' ומהולל מאד, אומר במדרגה העליונה, בז"א, וכאן שכתוב, גדול אדוננו, אומר במדרגה התחתונה, שהוא מלכות, שהוא אדון כל הארץ. מה כתוב למעלה ממקרא הזה, מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא. אם כל בני העולם מיום שנברא האדם, יתקבצו למנות הככבים לא יוכלו, כמש"א, וספור הככבים אם תוכל לספור אותם. והקב"ה מה כתוב בו, מונה מספר לכבבים לכולם שמות יקרא. מהו הטעם. משום שכתוב, גדול אדונינו ורב כח וגו'. כמו שאין מספר לכוכבי השמים חוץ מהקב"ה, אף כן הוא, כתוב בו, ולתבונתו אין מספר.

ביאור הדברים. הככבים נמשכים משמאל, וע"כ אינם מאירים רק בלילה, שהוא שמאל. והחומר של הככבים הוא חומר חשוך ועב אלא שמקבלים אור מן המלכות דאצילות, והעוביות של הככבים באה מג' בחינות דין, מדינים דדכורא, הנמשכים משמאל, ומדינים דנוקבא הממותקת בבינה, ומדינים דנוקבא מצמצום א'. הדינים דנוקבא, נמשכים מצד דרום דהיינו מקו ימין, שבסוד נקודת החולם. והדינים דדכורא, נמשכים מצד צפון, דהיינו מקו שמאל שבסוד נקודת השורק.

וזה אמרו (באות תתלא) **חמו תרין ככביא דנטלי, דא מהכא ודא מהכא**, שככב אחד נסע מצד דרום, שבו דינים דנוקבא, וככב אחד נסע מצד צפון, שבו דינים דדכורא, **ואערערו דא בדא ואטמרו**, ונפגשו זה בזה ונעלמו. כי דינים דנוקבא ודינים דדכורא הם הפכים

זה לזה, וכשנפגשים במקום אחד מבטלים זה את זה. כמו שאמרו ז"ל על הכתוב, ואשד הנחלים, מובא ברש"י, (במדבר כ"א), שהיו שם ב' הרים, באחד היו נקעים, דהיינו דינין דנוקבא. ובשני היו שדים בולטות נגד הנקעים וכו', שה"ס דינין דדכורא, ונכנסו הבולטות של זה בנקעים של זה וכו'. כמ"ש באורך לעיל (וירא דף י"ט ד"ה פירוש).
ומקשה על הכתוב, גדול אדוננו ורב כח, **וכי לא ידענא דקב"ה גדול איהו ורב כח**. ומשיב, **גדול אדוננו בדרגא תתאה קאמר, דאיהו אדון כל הארץ**, ומשמיענו בזה, שמדרגה זו, שהיא המלכות, היא **מונה מספר לככבים**. כי מספר, ה"ס הארת החכמה, ועל זה אומר גדול אדוננו ורב כח. כי הארת החכמה אינה מגולה בשום מדרגה אחרת חוץ מן המלכות. וז"ש **וקב"ה**, שהוא המלכות, **מה כתיב ביה, מונה מספר לככבים**, וכו' **מ"ט בגין דכתיב, גדול אדוננו ורב כח** וגו'. כי גדלות הזה אינו נמצא אלא ב **אדוננו**, שהוא המלכות. ואם תאמר, הרי הכתוב מסיים ולתבונתו אין מספר, ומשמע שגם במלכות אין מספר. וכלפי קושיא זו אומר, שהפירוש הוא, **כמה דלית מספר לככבי שמיא בר מניה, אוף הכי איהו כתיב ביה, ולתבונתו אין מספר**, דהיינו לאחרים חוץ ממנו אין מספר לתבונתו. אבל במלכות עצמה יש מספר.

פסקה תתלה

תא חזי כתיב וגו': בוא וראה, כתוב, המוציא במספר צבאם. דהיינו, שכל הצבאות והמחנות והככבים, הקב"ה הוציאם כל אחד ואחד בשם, איש מהם לא נעדר. בכל הככבים והמזלות של כל הרקיעים נתמנו נגידים ופקידים לשמש העולם, כל אחד ואחד כראוי לו, ואין לך עשב קטן בכל העולם, שאינו שולט עליו ככב ומזל ברקיע, ועל ככב ההוא יש ממונה אחד המשמש לפני הקב"ה, כל אחד ואחד כראוי לו.

פסקה תתלו

כל ככביא דברקיעין וכו': כל הככבים שברקיעים, כולם משמשים על עולם הזה, וכולם ממונים לשמש כל דבר ודבר לאותם שבעולם הזה. ואינם צומחים ואינם גדלים, עשבים ואילנות ודשאים ועשבי השדה, חוץ במראה הככבים העומדים עליהם ונראים עליהם פנים בפנים, כל אחד ואחד כמו שראוי לו.
פירוש. הצמיחה והגידול של העשבים והפירות באים מהארת החכמה שבשמאל. ואע"פ שעצם הפירות הם מהחסדים שבימין, עכ"ז, אם השמאל אינו מאיר עליהם אינם צומחים ואינם גדלים כנ"ל (אות תשצ"ב) ולפיכך, צריך כל עשב ככב פרטי, שיאיר בו הארת השמאל הראויה לבחינתו ואז הוא צמח וגדל. והארת החכמה שבשמאל נקראת **מראה**, או **ראיה** כנודע. שמקורה הוא במלכות. (כנ"ל ב"א אות ס"ט) וכמו המראה שבמלכות

דאצילות, מקורה מבינה, ואח"כ לז"א ואח"כ למלכות, כן הוא בבכבים המצמיחים ממראה שלהם בעשיה, שכל אחד ואחד מקבל ממלאך שביצירה ומשרף שבבריאה, שהוא עומד ומשמש לפני המלכות שבאצילות.

וזה אמרו (אות תתל"ה) **ולית לך עשבא זעירא בכל עלמא דלא שלטא עליה ככבא ומזלא ברקיע, ועל ההוא כוכבא ממנא חד דקא משמש קמיה דקב"ה**. דהיינו השרף שבבריאה הוא המשמש קמי קב"ה, שהוא המלכות, ומקבל ממנה, והוא משפיע למלאך שביצירה, וממנו אל הכוכב שברקיע של עשיה, והוא מצמיח בכחו זה את העשב שבעשיה, וזה אמרו, **ולא צמחין ולא מגדלין** וכו', **בר בחיזו דככביא** וכו' **ואתחזון עלייהו אנפין באנפין**, כי הצמיחה באה רק מבחינת החיזו דאתחזי עלייהו, שה"ס הארת החכמה הנקראת מראה וראיה.

פסקה תתלז

רוב משריין דככביא וכו': רוב מחנות הככבים ומזלות, יוצאים כולם בתחילת הלילה עד שלש שעות חסר רבע. משם ולהלאה אינם יוצאים רק ככבים קטנים. ואלו הככבים, כולם אינם משמשים לבטלה ואינם נראים לבטלה. ויש ככבים המשמשים כל הלילה, כדי להצמיח ולגדל כל אלו הדברים שנתמנו עליהם. ויש ככבים המשמשים עד חצות לילה, ומצמיחים ומגדלים מתחילת הלילה עד שעה ההיא כל אלו הדברים שנתמנו עליהם. ויש ככבים המשמשים זמן מועט מלילה, שאחרי שהם נראים עם אותו עשב או אותו דשא נשלם מיד שמושו, ואינו צריך יותר לשמש בלילה ההוא, שהרי הם אינם עומדים לבטלה, וכיון שגמרו שמושם אינם נראים יותר בעולם הזה, ונכנסים למקומם. פירוש. שתי עשרה שעות הלילה, מתחלקות בב' אפנים (עי' ברכות ג') א) לג' משמרות כנגד ג' קוין, שבכל משמר ד' שעות, כנגד חו"ג תו"מ. והם י"ב. אפן ב) הם מתחלקות לד' משמרות, כנגד חו"ג תו"מ, שבכל משמר ג' שעות כנגד ג' קוין, והם י"ב שעות, ובכל קו דהיינו בכל שעה, כלולות ד' המשמרות חו"ג תו"ם, שהם ד' רבעים שבכל שעה. ונמצא י"ב רבעי שעה בכל משמר מן ד' המשמרות. דהיינו ג' קוין שבכל קו יש חו"ג תו"מ.

ונודע, כשאנו מבחינים בג' קוין לפי עצמם, יהיו תמיד ב' קוין, עליונים בבחינת ג"ר, וקו האמצעי בבחינת ו"ק, שבג' קוי חב"ד יהיו חו"ב ג"ר ודעת ו"ק. ובג' קוי חג"ת יהיו חו"ג ג"ר ות"ת ו"ק. ובג' קוי נה"י, יהיו נו"ה ג"ר ויסוד ו"ק. (עי' לעיל בראשית ב' דף ל"ט במראות הסולם אות י"א וי"ב) והטעם הוא כי כן יצאו ג' קוין בשורשם בבינה, שב' קוין ימין ושמאל שה"ס חלם שורק, הם בינה עצמה שהיא ג"ר, אבל קו אמצעי הוא מז"א שעלה לבינה, שהוא ו"ק. ולפיכך כאן בג' שעות שבתחילת הלילה, שהם משמר

הא', חסד, שבו ג' קוין שהם ג' שעות, וכל שעה כלולה מד' רבעים חו"ג תו"מ כנ"ל, נבחן, ששעה השלישית ממשמר הא', שהיא קו האמצעי, היא חסרה מלכות. כי כן נבחן בכל מדרגה ומדרגה, שהמלכות דאותה מדרגה, שה"ס מנעולא, נמצאת גנוזה בג"ר באותה מדרגה דהיינו בב' קוין העליונים, והו"ק דאותה מדרגה שהוא קו האמצעי, חסרה המלכות, כי מסיימת במפתחא, שהיא עטרת יסוד, וחסרה מלכות. (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף מ"ד ד"ה וטעם).

וזה אמרו, **רוב משריין דככביא ומזלי כלהו נפקין בראשיתא דליליא עד תלת שעתי חסר רביעא**, שהם מבחינת משמר הא', מד' משמרות חו"ב תו"מ, שהוא חסד, ויש בו ג' שעות חסר רבע, שהם י"א רבעים, ורבע הד' מקו האמצעי חסר, כנ"ל. ומתוך שהם מבחינת חסד, הם ככבים גדולים, **מתמן ולהלאה לא נפקין בר זעירין**, דהיינו כל אותם השייכים לג' משמרות אחרים, גבורה ות"ת ומלכות, הם קטנים ביחס הראשונים שהם מבחינת חסד. דהיינו משמר הא' כנ"ל. ויש ככבים המשמשים כל הלילה, דהיינו שנמשכים מכל ד' המשמרות והם גדולים כראשונים ממשמר הא', אלא שהם מועטים, ורובם הם נמשכים ממשמר הא' לבד כנ"ל. וזה אמרו, **ואית כוכביא דקא משמשי כל ליליא בגין** וכו'. כי יש בהם כל ד' המשמורות חו"ב תו"מ. **ואית כוכביא דקא משמשי עד פלגות ליליא** כי יש בהם רק ב' משמורות הראשונות, שהם חסד וגבורה, וחסרים ב' משמורות האחרות, ת"ת ומלכות שמחצות והלאה. וגם אלו גדולים אלא מועטים.

ונודע שאע"פ שג"ר דחכמה אינם מאירים בעולמות אלא רק ו"ק דחכמה, מ"מ תחילה יוצאות גם ג"ר דחכמה, כי אי אפשר שיצאו ו"ק דחכמה בחסרון ג"ר, אלא אחר שהג"ר הספיקו להוציא את הו"ק דחכמה תכף נעלמים (כמ"ש לעיל בראשית א' דף פ' ד"ה אמנם ע"ש). וז"ש **ואית ככביא דקא משמשי זעיר מליליא**, **דכיון דאתחזי בהדי ההוא עשבא** וכו' **מיד אשלים שמושיה** וכו', כי, כיון שהספיקו לגלות מהם הו"ק דחכמה, כבר השלימו שמושם, ומיד נעלמים.

פסקה תתלח

בספרא דחכמתא עלאה וכו': בספר של חכמה העליונה דבני קדם, אומרים על כל אלו כוכבי השרביט, ששולחים אחריהם שרביט ברקיע, דהיינו שזנב ארוך של אור דבוק ויוצא מאותם הככבים, אומרים שיש עשבים בארץ מאלו הנקראים סם חיים. ואבנים יקרות יש בארץ. וזהב שחוט הגדל בתוך הרים הרמים, במעט מים שהם חסדים מקו האמצעי, המכסים עליו ואינם מכסים, המכסים אותם מבחינת ג"ר דג"ר, ואינם מכסים

מו"ק דג"ר. אלא שנמשכים עליו. וככבי השרביט שולטים על כל אלו, ואלו גדלים על ידיהם.

פסקה תתלט

וכל תקונא וגדולא וכו': וכל התקון והגידול שלהם אינו אלא במראה ונוגה של שרביט ההוא שהככב משלח ברקיע, ואז מתתקנים כל אלו הדברים.

פסקה תתמ

מרעין אית בבני נשא וכו': מחלות יש בבני אדם, דהיינו ירוקין וקסטירין שהם מיני מחלות, ונראה שהם מחלת המרה שפניהם משתנים לירוק. שהרפואה שלהם אינה תלויה אלא במראה אחד של ברזל קלל הנוצץ לעינים, דהיינו מראה העשויה מברזל מלוטש, ויש לבעל המחלה להסתכל בו, ואינו מתרפא עד שמעביר המראה לצד זה ולצד זה, והמראה תושיט ניצוץ ברק כעין שרביט על הפנים שלו, ובהגשה ההיא של הברק הנוצץ לעינים, באה לו הרפואה. אף כך, כל אלו שאלו הככבים שולטים עליהם אין להם תקון וגידול במה שנראים, רק בהתפשטות ההוא של השרביט, ובזה הם מתתקנים במראה, בגוון, בכח, כמו שראוי להיות.

פירוש. ככבא דשרביט, ה"ס, הככבים הנמשכים מבחינת מנעולא של המלכות דצמצום א', ונקראים ג"כ ככבא דשביט, ששמואל אמר עליו, נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא בר מכבא דשביט. (ברכות נח:) שהוא משום שאין השגה בבחינת מנעולא, כנודע, ועם כל זה הם נושאים בתוכם התקון של מנעולא, שהוא ריבוי האורות הנמשכים ע"י כח המנעולא שבהם, שז"ס זנב הארוך של אור הנוצץ מהם. ואלו העשבים הנקראים סם חיים, ואבנים טובות וזהב שחוט, גם בהם מעורב כח המנעולא, וע"כ אין תקונם אלא ע"י כוכבים דשרביט. וזה אמרו **לית לון תקונא וגדולא במה דאתחזי**, שהם אינם מתוקנים ב **מראה** מן הככבים, שה"ס חכמה הנקראת מראה, כנ"ל, משום שיש בהם כח המנעולא שאינה מקבלת מראה, ואינה מתוקנת ממנה, **בר ההוא פשיטו דשרביטא** דהיינו ברבוי האורות הנמשכים בככבא דשרביטא עליהם, **ובהאי מתתקני בחיזו בגוון בחילא**, כי מצד שהמנעולא נעשה לגורם לריבוי האורות הללו בעליונים, מתתקנת גם היא באותם האורות, הנקראים מראה וגוון וכח, וכוכבא דשרביט משפיע על העשבים והאבנים יקרות למטה.

פסקה תתמא

ושפיר איהו דהא וכו': ויפה הוא. כי כעין זה, רומז בספר של שלמה המלך. שאומר, בחכמה של אבנים טובות, אם היה חסר מהם הנגה של התנוצצות והתלהטות של

כוכבים ידועים, לא היו גדלים ולא היו מתוקנים לעולם, דהיינו משום שיש בהם כח המנעולא (כנ"ל בסמוך) והכל תקן הקב"ה לתקון העולם. כש"א, להאיר על הארץ, שפירושו, בכל מה שנצרך בעולם הזה לתקן אותו, הם מאירים ומתקנים.

פסקה תתמב

כתיב ועשית קרסי נחשת חמשים: וכתוב ועשית חמשים קרסי זהב, ולמדנו, מי שלא ראה אלו הקרסים במשכן לא ראה אור הככבים שברקיע, משום שבמראה ההיא ובאפן ההוא, של הככבים, היו דומים קרסי המשכן, לכל מי שהסתכל בהם.

פסקה תתמג

ככביא איית ברקיעא וכו': ככבים יש ברקיע, שהם יוצאים מרקיע ההוא שכל הככבים אחוזים שמה, שהוא רקיע הב' שבו חמה ולבנה וכוכבים ומזלות קבועים, ורקיע הזה הוא רקיע הג' היוצא ממנו. ברקיע ההוא יש מאה חלונות חפורים מהם לצד מזרח ומהם לצד דרום ובכל חלון וחלון ככב אחד.

פסקה תתמד

וכד שמשא אזיל וכו': וכשהשמש הולך באלו חלונות וחפירות שברקיע ונוצץ בהתנוצצות, יוצאים אלו הככבים להתנוצץ מהתמצצות ההיא של השמש, ומצטבעים, מהם אדום כעין הנחשת, ומהם ירוק כעין הזהב, וע"כ אלו אדומים ואלו ירוקים. חמשים ככבים הם באלו חמשים חלונות, וחמשים הם באלו החלונות האחרים. שבצד מזרח הם ירוקים. ולצד דרום הם אדומים, בהם נאחז סיום המשכן. **משקופין**, פירושו חפירות ובקעים, כי על המלה, נקיק מתרגם שקיפא (ירמיה ט"ז).

פירוש. אלו הככבים והחלונות הם בחינת הקרסים והלולאות שבמשכן, כי החלון יש בו חלל כמו הלולאות, והככבים שה"ס הקרסים נעוצים בהם. ונבחן שתי לולאות כנגד כל חלון. והם מאה קרסים, דהיינו חמשים קרסי זהב שבעשר יריעות שש וכו', וחמשים קרסי נחושת שבעשתי עשרה יריעות עזים, שה"ס מאה הככבים הנ"ל. וז"ש **מנהון סומקין כגוונא דנחשת** שהם בחינת חמשים קרסי נחשת. **ומנהון ירוקין כגוונא דזהב**, שהם בחינת חמשים קרסי זהב. **דלסטר מזרח אינון ירוקין**, שהם בחינת קרסי זהב. והמזרח כולל בתוכו גם המערב, כי יש שתי מחברות בנות חמשה יריעות, המחברת האחת לצד מזרח והמחברת הב' לצד מערב. ומשום שמזרח הוא השולט מזכיר רק הצד המזרחי, **דרום אינון סומקין**, שהם בחינת קרסי נחשת, וכולל עמו גם צד צפון, כי גם כאן יש שתי מחברות, אחת בת חמש יריעות, ואחת בת שש יריעות, וע"כ המחברת

האחת הוא לצד דרום והעשיה לצד צפון. ומשום שהדרום הוא השולט ע"כ מזכיר רק צד דרום.

והטעם שהעשר יריעות שש וכו' בקרסי זהב, שהם עיקר המשכן, הם במזרח ומערב של הרקיע, ועשתי עשרה יריעות עזים בקרסי נחשת, שהם רק לאהל על המשכן, דהיינו לשמירה (כנ"ל אות תרי"ד) הם בדרום צפון של הרקיע. הענין הוא, כי המדובר כאן ברקיע הג' שהוא ת"ת, שבו גנוז המנעולא להיותו קו האמצעי, ונודע שבכל מדרגה יש בה ג' קוין, וכשמחלקים המדרגה לג"ר וו"ק נבחן שהמנעולא גנוזה בג"ר, ובו"ק משמשת המפתחא, וע"כ יש הארת החכמה רק בו"ק ולא בג"ר, (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר דף מ"ד ד"ה וטעם ע"ש) גם ידעת שב' הקוין ימין ושמאל נבחנים לג"ר כלפי קו האמצעי, שהוא ו"ק אליהם. (כנ"ל אות תתל"ז בהסולם ד"ה ונודע) ולפיכך בדרום וצפון של רקיע הג' שהוא קו המצעי גנוז בהם המנעולא מתחתיהם, ואין הארת חכמה יכולה להאיר בהם. ומשום זה, ה"ס עשתי עשרה יריעות עזים, שעזים יורה על דין העז שבהם ממלכות דצמצום א' שה"ס המנעולא, וע"כ נתקנו רק לשמירה על המשכן, (כנ"ל אות תרי"ד) וע"כ הם בחינת **קרסי נחשת**, שהם אדומים כנחשת הרומזת על דין, ואע"פ שאין הדינים פוגמים ממטה למעלה, עכ"ז נחשבים לדין משום שאין בהם הארת החכמה. אבל מזרח מערב של הרקיע הג', שהוא בחינת קו אמצעי שבתפארת ובחינת ו"ק שבו, אין שם מנעולא אלא מפתחא וע"כ הם ראוים לקבל הארת החכמה, שה"ס **זהב**, והם ירוקים מצד קו האמצעי מזרח, שצבעו ירוק כנודע, וע"כ הם בבחינת **קרסי זהב**, וזה אמרו, **בהו אתאחד סיומא דמשכנא**, היינו בככבים האדומים שה"ס קרסי נחשת, דהיינו בחינת עשתי עשרה יריעות עזים, שסיום המשכן, שה"ס המלכות דצמצום א' הנקראת מנעולא, מתאחז וגנוז בהם, כמבואר.

פסקה תתמה

בכל אינון ככביא וכו': בכל אלו הככבים היוצאים מרקיע ההוא, מתערב בהם ככבי לילה, ונוצצים ולוהטים ושולטים בעולם הזה, מהם שולטים על נחשת. ומהם על זהב ירקרק, ומתתקנים וגדלים על כחם.

פסקה תתמו

אלין ככביא שלטי וכו': אלו הככבים שולטים בכ"ה וחצי נקודות של הלילה, שהם רגעי השעה, ואלו מגדלים נחשת, ואלו אדומים ולוהטים ונוצצים, וכשהם מושיטים ג' פעמים התנוצצות לצד מזרח, או ה' פעמים או שבע, מלכי העמים יבואו על צד ההוא, וכל העושר והזהב יסתלקו מצד ההוא. ואם ההתנוצצות הוא פעם אחת, ב' פעמים, ד'

ו', בזה אחר זה, אימה ופחד יפול וישרה על צד ההוא. ואם ההתנוצצות דופק ושוקט, דופק ההתנוצצות ושוקט תתעוררנה מלחמות ולא יעשו, כי בזמן ההוא יש התעוררות לפני הקב"ה בממוני העולם השולטים על שאר העמים. וכן כעין זה בצד האחר מערב. ביאור הדברים. כי נתבאר שאלו שבצד דרום כוללים ג"כ אלו שבצד צפון, להיותם ב' מחברות, אחת בת חמש יריעות לדרום ואחת בת שש יריעות לצפון. וכשאנו מחלקים ביניהם החמשים קרסים נמצאים כ"ה קרסים לצד דרום וכ"ה קרסים לצד צפון, אמנם גנוז בהם נקודת המנעולא כנ"ל, שהיא מלכות דמדת הדין הגנוזה בין שניהם, וע"כ נבחן שהנקודה נחלקה לב' חצאים חציה לדרום ויש בדרום כ"ה ופלגא נקודה, וחציה לצפון, ויש גם בצפון כ"ה ופלגא נקודה. וז"ש **אלין ככביא שלטא בכ"ה ופלגא נקודין דלילא**, דהיינו אם תחלק שליטת ק' הככבים לי"ב שעות הלילה, יהיו נ' דדרום צפון עד חצות, להיותם ב' קוין ימין ושמאל דלילה, ונ' דמזרח מערב, שהם קו אמצעי, מאירים מחצות ולהלאה. (כנ"ל ויחי דף קל"ח ד"ה וג'). ואלו חמשים הככבים דדרום צפון מתחלקים בשליטתם לב' חלקים שבכל אחת כ"ה ופלגא נקודה. **דאינון רגעי שעתא**, שהם מאירים ברגעים של השעה, באפנים שונים בזה אחר זה, כמ"ש לפנינו. **ואינון דמגדלי נחשת**, דהיינו מצד דרום, **אינון סומקי ולהטי ונצצי**, שהם אדומים מכח הדין וכו' כנ"ל. **וכד אושיטו ג' זמנין נציצו**, כשהככבים דדרום השולטים בכ"ה ומחצה נקודה, דהיינו עם הארת המנעולא כנ"ל. מושיטים ג' פעמים התנוצצות, דהיינו מג' ספירות חג"ת שבהם אשר בת"ת שבהם הוא מקום המנעולא להיותם בחינת ג"ר של הרקיע, כנ"ל, והתנוצצות הזה מגיע **לסטרא דמזרח**, שהוא קו האמצעי שהוא הו"ק של הרקיע כנ"ל ששם מקום הארת החכמה, שה"ס העושר והזהב, אז **וכל עותרא ודהבא יסתלק מההוא סטרא**, כי בכל מקום שמגיע התנוצצות המנעולא תיכף מסתלקים משם כל האורות (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא) **או חמש או שבע**, חמש היינו הוד, ששם משכן כל הדינים. שבע, היינו מלכות, ששם מקום הדינים בעצם.

וזה אמרו, **ואי נציצו חד תרין ארבע שית דא בתר דא**, התנוצצות אחת הוא חסד. שתים הוא גבורה. ארבע הוא נצח. שית הוא יסוד. וכיון שחסר שם ת"ת, והוד ומלכות שהם מקומות הדין, ע"כ, **אימתא ופחדא יפול וישרי על ההוא סטרא**, כי אע"פ שמקומות הדין לא התנוצצו, עכ"ז יש בהם התכללות מן הדינים, וע"כ יפול עליהם אימה ופחד, אבל האורות לא יסתלקו. ואם **בטיש נציצו ושכיך בטיש נציצו ושכיך**, זה יורה שהדין דמנעולא אינו נקלט שם, כי ע"כ מתנוצץ ודועך, וזה אינו מפיל אפילו פחד ואימה, אלא זה יורה, **יתערו קרבי ולא יתובידו**, דהיינו שהדין עתיד לקלוט בהם ויהיו מלחמות, אבל

עתה עוד לא נעשו. כי יורה, **דהא בההוא זמנא אתערותא הוא לעילא קמי קב"ה** וכו' שיש רק התעוררות לעשות הדין בממונים של העמים, אבל לא עתה. **וכן כגוונא דא בסטרא אחרא**, דהיינו בצד מערב, אם התנוצצות כ"ה ופלגא נקודה תגיע שמה. יהיה שם ג"כ כנ"ל בצד מזרח. ומשמיענו בזה שאע"פ שהמנעולא גנוז בדרום צפון, מ"מ אינו פוגם שמה להיותו שם למטה מהן, ואין הדין פוגם ממטה למעלה, ועיקר הפגם הוא משם ולמטה דהיינו למזרח מערב, כל עוד שאינו גנוז כהלכה.

פסקה תתמז

פתח ואמר להוא וגו': פו"א, להוא שמיה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא דיליה הוא והוא מהשנא עדניא וזמניא. והכל הוא ברשותו, והוציא את עמו הקדוש מכח ורשות הככבים והמזלות, משום שהם אלהים אחרים, ולא באלה חלק יעקב, כי אם ביוצר הכל הוא חלקו. פירוש. שהעמים עובדי כוכבים ומזלות, מקריבים קרבנות אל הככבים להסיר הדינים מהם, כמו שאין מושל עליהם ויכולים להשפיע ככל אשר יחפצו. אבל ישראל אין מאמינים בכחות הככבים, ואינם פונים אליהם, אלא ליוצר הכל, שהוא משדד המערכות ומפעיל אותם כחפצו.

פסקה תתמח

רקיע איתי לעילא וכו': יש רקיע למעלה על כל אלו הרקיעים, דהיינו הרקיע דבינה, שהוא למעלה מז' רקיעים שהם חג"ת נהי"מ, שעליו נאמר, מבטן **מי** יצא הקרח (כנ"ל לך אות רי"ב) והוא נסתר וגנוז, וחותם טבעת המשכן, דהיינו משכן העליון, שהוא בינה, (כנ"ל אות תקצ"ח) וחותם טבעת ה"ס מלכות דמדת הדין, הגנוז ברקיע הזה, שהיא גורמת לו להיות נסתר וגנוז ולא ידוע. ורקיע הזה נקרא, אדרא דמשכנא, דהיינו החדר של משכן העליון, וברקיע הזה יש כל אלו מאה החלונות הנ"ל שמצד זה ומצד זה, שממנו הם נמשכים לרקיע הג' שלמטה, והוא אוחז כל אלו הסדרים של משכן התחתון, שהוא המלכות. ששה חלונות הם גדולים מכולם, שהם חג"ת נה"י ואחד סתום, שהוא נגד חותם הטבעת הנ"ל שהוא המלכות דמנעולא, השולט עליהם. כלומר, המעלימה ומכסה אותם מהשגת התחתונים.

פסקה תתמט

חלונא חד אקרי וכו': חלון אחד, משבעה חלונות הגדולים נקרא **חלון זחרא**, שהוא כנגד חסד, ובו יוצא ככב אחד הנקרא לחכמים, **יד**, וזה הוא כח התוך המהתך למטה, להוציא הדינים שבו, בשליטת יהודה, ולא שיש לו חלק בו, כי אין לשבטי ישראל חלק ונחלה בככבים, לעבוד אליהם, אלא ששבט יהודה שולטים על דינים האלו ולא הם עליו.

פסקה תתנ

וכד אסטו בני וכו': וכשהטו בני יהודה דרכם מאחר הקב"ה, והלכו לדעת אחר חלון הזה וככב הזה, ואמרו שהוא ה **יד** המנצח לשאר העמים, שכתוב בו, ידך בערף אויביך, והלכו אחריו ועבדו לו בשמוש ועבודה, על זה כתוב, ויעש יהודה הרע בעיני ה'.

פסקה תתנא

האי ככבא כד וכו': ככב הזה כשיוצא הוא פושט **יד** אחד שה"ס חסד הנקרא יד ימין, בחמשה אצבעות שהן חג"ת נ"ה שבו, ומאיר ומתנוצץ באותו החלון בעלי הקסמים והכשוף יראים ממקום זה, משום שבשעה שזה שולט כל הקסמים והמכשפים מתבלבלים והכשוף אינו מצליח בידיהם. פירוש, כי יד ימין שהוא חסד, ה"ס קו ימין הנמשך מנקודת החולם, שבה היתה עלית המלכות לבינה, (כנ"ל ב"א ט"ו ד"ה ההוא) וע"כ דין המלכות הזו שעלתה שם מבלבל המכשפים, שהם נמשכים מקו שמאל, וכל מעשיהם מהארת קו שמאל.

פסקה תתנב

ואי תימא הואיל וכו': ואם תאמר, כיון שרקיע הזה הוא נסתר כנ"ל שהוא בבינה, איך יודעים אותו המכשפים עד שיתבלבלו ממנו. ומשיב, אלא שיש להם סימן בחצוניות הקדושה, שמשם יודעים שככב הזה שולט, והם יראים תמיד ממנו, והקסמים והכשפים אינם מצליחים בידיהם. וע"כ יש זמנים שאנשים מצליחים בו ויש זמנים שאינם מצליחים בו. ומשום זה מתמעטים בעלי הקסמים והכשוף מן העולם, מפני שאינם יודעים השורש, כשרואים שהכישוף אינו מצליח בידיהם. וע"כ המכשפים הראשונים היו יודעים השורש שמסתכלים בסימן ההוא שבחיצוניות הקדושה שהיו יודעים.

פסקה תתנג

חלונא תנינא אקרי וכו': חלון השני שהוא גבורה, נקרא חלון **הצפורן**, משום שהוא כעין הצפורן. דהיינו קו השמאל המכונה צפורן, (כנ"ל בראשית א' דף קכ"א ד"ה אחורים ע"ש). ובו יוצא ככב אחד, הנקרא לחכמים צפעון, מפני שהוא שולט בשליטת דין חזק, בראש וזנב שלו, וכמו צפעון אורב להרג, דהיינו דינים הקשים של קו שמאל דבינה הנמשכים למטה, כל עוד שאינו מתיחד עם קו הימין, שה"ס נקודת השורק, (כנ"ל ב"א ט"ו ד"ה ההוא).

פסקה תתנד

מההוא חלון נפקי וכו': מחלון ההוא יוצאים למטה שש מאות אלף רבוא רוחות השולטים על צפרני בני אדם בשעה שהם נזרקים בגלוי, בזה עושים כשפים וקסמים כל

אלו היודעים בהם, בעת ההוא שככב הזה שולט, כל אלו הזורקים צפרניהם או עושים כשפים בהם, גורמים מות לכל העולם. והכשפים שהם עושים מצליחים בידיהם.

פסקה תתנה

חלונא תליתאה אקרי וכו': חלון הג', שהוא ת"ת, נקרא חלון **החושן**, כי הת"ת נקרא חשן. ובו יוצא ככב אחד ונקרא נגהא דבוסינא, דהיינו נגה הנר. היא התנוצצות הנוצץ ועומד על כל רוח, ומנוחה והצלה בו. להיותו קו אמצעי המיחד ימין ושמאל יחדיו ומסיר בזה כל הדינים שבהם, אין בו קטרוג כלל, כשהוא שולט, כל נחת וכל אור שולט בעולם, ושלוה ושובע וכל טוב שולט בעולם.

פסקה תתנו

חלונא רביעאה וכו': חלון רביעי, שהוא יסוד, הוא חלון שנקרא **גביע**, משום שבו מקובל והוא משפיע היין, שה"ס הארת השמאל הממותק בימין אל המלכות, ובו יוצא ככב אחד שנקרא לחכמים, אשכל הכפר, משום שכך יוצא ומאיר כמו אשכול, נוצץ ניצוצות כענבים באשכול הכפר. בזה, התעוררות הרחמים מתעורר בעולם. מרחיק הדינים ומקרב הרחמים, ותולדות רבות מתרבות בעולם, ובני העולם אינם מקפידים בשעה שנצרכים זה לזה. שלום ושמחה מתעורר בעולם.

פסקה תתנז

חלונא חמישאה וכו': חלון החמישי, שהוא נצח, הוא חלון הנקרא **באר**, על שם הככב היוצא בו, שנכנס ויוצא ושואב השפע כמו דלי מן הבאר, ואינו שוקט לעולם. בככב הזה, לא יכלו חכמי הלב לעמוד עליו בדרך האמת, משום שאינו עומד במעמד ואינו שוקט לעולם. וע"כ נדחקו חכמי הלב לעיין במקום הזה ולדון דין.

פירוש. כי נה"י הם ג' קוין, ימין שמאל ואמצע, שמבחינת מחזה ולמטה, ונמצא נצח שהוא קו ימין כמו החסד, ונמשכים מנקודת החולם, כמ"ש לעיל אצל חלון החסד ע"ש, וע"כ יש בו כח הדין של המלכות המעלמת ההשגה ממנו. כנ"ל. אמנם מחמת זה הוא דבוק באור החסדים שהולך ושואב כדלי מן הבאר, ואינו נפסק ממנו לעולם.

פסקה תתנח

חלונא שתיתאה וכו': חלון הששי שהוא הוד, הוא חלון הנקרא נגהא, ויוצא בו ככב אחד הנקרא **גזרון**, משום שבשעה שזה שולט, עומד העולם בדין, בכמה גזרות ובכמה עונשין, כי ה"ס קו השמאל שמחזה ולמטה, כמו הגבורה ונמשכים מנקודת השורק, שהדינים החזקים נמשכים ממנו, כנ"ל בחלון הגבורה. ובכל יום ויום מתחדשים גזרות

על העולם, ועד שלא נגמרו דינין אלו, מתחדשים דינין אחרים. וככב הזה אינו שולט כל כך בעולם.

פסקה תתנט

אבל סמוך ליומי וכו': אבל סמוך לימות המשיח, ישלוט החלון עם ככב הזה על העולם, וע"כ ישלטו חיות רעות על העולם ויתחדשו מיני רע זה אחר זה, וישראל יהיו בצרה. וכשיהיו נדחקים בחשכת הגלות, אז יאיר להם הקב"ה את אור היום, שהוא הגאולה, ויקבלו קדושי עליונים את המלכות, ויתבטל המלכות מיד העמים עובדי ככבים וישלטו עליהם ישראל. ויתקיים, והיה אור הלבנה כאור החמה וגו'.

פסקה תתס

וכדין חלונא שביעאה וכו': ואז חלון השביעי, שהוא המלכות הנעלמת, הנקראת מנעולא, יפתח בכל העולם, דהיינו שיתבטלו ממנה הדינים דמסך דצמצום א'. והככב שלו הוא ככב של יעקב, וזהו שאמר בלעם, דרך ככב מיעקב, וככב הזה יהיה מאיר ארבעים יום. וכשיתגלה מלך המשיח, ויתקבצו אל מלך המשיח כל עמי העולם, אז יתקיים הכתוב, שורש ישי אשר עומד לנס עמים אליו גוים ידרשו והיתה מנוחתו כבוד.

פסקה תתסא

פתח ר"ש ואמר וכו': פר"ש ואמר, ולא אמר איה אלוהי עשי, נותן זמירות בלילה. מקרא זה העמידוהו ולמדנו. אבל אומר עשי עם ש' קמוצה, שהוא לשון רבים, עשי, עם ש' חרוקה היה צריך לומר, שהוא לשון יחיד, מי המה עושי, שהוא לשון רבים. ומשיב, אלא השם אלוה שם כולל הוא, המראה על **הוא**, שהוא ז"א, ובית דינו, שהוא המלכות, זהו שם שלם הכולל דכר ונוקבא, שהוא אותיות **אל וה**, ומשום זה כתוב עושי, עם ש' קמוצה לשון רבים, משום שהוא כולל ב' מדרגות.

פסקה תתסב

נותן זמירות בלילה: למה בלילה, הוא משום שהמלכות, הנקראת לילה, היא משבחת תמיד למלך שהשלום שלו, שהוא ז"א, כמו נר, שתמיד אינו שוקט, אלא מתנענע לכאן ולכאן, כן המלכות משבחת תמיד, כדי לקבל אור שמחה העליונה דז"א מרוב השמחה שלו, המתעררת ע"י התשבחות שמשבחת. ועל כן אומר, הנותן זמירות בלילה.

פסקה תתסג

כל אינון ככביא וכו': כל אלו הככבים המאירים ברקיע, כולם מודים ומשבחים להקב"ה בכל אותו הזמן שהם נראים ברקיע, משום שהמלאכים העליונים, הממונים על הככבים, כולם מודים ומשבחים משמורות משמורות, בשלשה החלקים שהלילה מתחלק בהם.

פסקה תתסד

בלילא אתפלגן כמה וכו': בלילה מתחלקים כמה צדדים. בתחילת הלילה, כשהעריב הלילה ונעשה חשך, כל אלו רוחות הרעות ומינים רעים, כולם מתפזרים ומשוטטים בכל העולם ונפרד צד האחר, ותובע דרכי המלך מכל אלו צדדים הקדושים.

פירוש. היום, ה"ס שליטת ז"א, שהוא קו ימין ואור החסדים. ואז הס"א שמבחינת דינים דנוקבא בנוקבא דתהומא רבא, ויונקת חיותה מן הקדושה. הלילה, ה"ס שליטת המלכות, שהיא קו שמאל, והארת החכמה. ואז נפרדת הס"א שמבחי' דינים דנוקבא מן הקדושה, כי ע"י הארת החכמה מתבטלים דינים דנוקבא, שהס"א היתה דבוקה בחסרון הזה של הקדושה, ויונקת ממנו. וז"ש **כד רמש ליליא ואתחשך**, דהיינו כשיוצא קו השמאל בשליטת הנוקבא, ואורו נחשך, שמחמת חסרון החסדים גם החכמה אינה יכולה להאיר ונעשה חשך. אז, **כל אינון רוחין בישין** וכו' **מתבדרן ומשטטי בכל עלמא**, דהיינו שיוצאים מנוקבא דתהומא רבא, מחמת שכבר נתקנו הדינים דנוקבא מכח שליטת השמאל, דהיינו הארת החכמה השולטת בחשך, ואין להם שם עוד ממה לינק, וע"כ יוצאים משם, ומתפזרים בכל העולם, **ואתפרשא סטרא אחרא**, שנפרדה מן הקדושה, ואינה יונקת עוד כנ"ל, **ותבעי אורחי דבי מלכא מכל אינון סטרין קדישין**, ותובעת דרכי המלך, דהיינו שימשיכו מהארת השמאל השולטת, שהשליטה נקראת דרכי המלך, מכל הצדדים הקדושים, דהיינו מכל המלאכים.

פסקה תתסה

כיון דההוא סטרא וכו': כיון שסטרא אחרא ההוא התעורר, כל בני העולם טועמים טעם המות דהיינו שנופלת עליהם שינה, שהיא אחד מששים של מיתה, (מטעם שנתבאר לעיל ויגש דף י"ב ד"ה והנה) והס"א שולטת עליהם, אז כיון שהטומאה נפרדה מלמעלה, וירדה ושולטת למטה, אז נבדלו ג' מחנות מלאכים לשבח את הקב"ה בג' צדדים שבלילה, כמו שהעירו החברים בזה.

פסקה תתסו

בעוד דאינון משבחין וכו': בעוד שהם משבחים להקב"ה, הולכת הסטרא אחרא ומשוטטת למטה בכל צדדי העולם. וכל עוד שהסטרא אחרא אינו נעבר משם אין המלאכים יכולים להתיחד ברבונם.

פסקה תתסז

רזא לחכימין, מלאכי וכו': הוא סוד לחכמים. מלאכים עליונים וכן ישראל למטה, כולם דוחקים את הסטרא אחרא ההוא. מלאכים העליונים, כשרוצים להתיחד ברבונם,

אינם יכולים עד שדוחים הס"א לחוץ. מה עושים. יורדים ששים רבוא מלאכים קדושים ומפילים שינה על כל בני העולם, כיון שהס"א ירדה, שדחו אותה לחוץ, ונותנים לה כל עולם הזה בשינה ההיא, אז הס"א שולטת עליהם, על בני האדם, מקבלים טומאה ממנה. חוץ מבארץ ישראל לבדה, שאין הס"א שולטת שם. כיון שהס"א נפרדה מהם, באים המלאכים לפני רבונם, ומשבחים ומודים לפניו.

ביאור הדברים. כבר נתבאר, שבתחילת הלילה כשהקו שמאל מתחיל לשלוט, נפרדת הס"א מדינין דנוקבא שבקדושה, ונאחזת במלאכים, שימשיכו להם הארת השמאל, ויש לס"א כח לתבוע זה מן המלאכים, להיותו דרכי המלך, כי השי"ת נתן כח השליטה אל השמאל. והנה מחמת אחיזה זו אין, המלאכים יכולים לומר שירה ולהתדבק ברבונם כי אין שירת המלאכים אלא מבחינת קו השמאל הנכלל בימין בסוד ג' קוין. וז"ש, **ועד דס"א לא אתעבר מתמן לא יכלין אינון לאתיחדא במאריהון**. כי מחמת אחיזת הס"א בהם, שהיא טוענת ששליטת השמאל הוא דרכי המלך, אין המלאכים יכולים להפרד משליטת השמאל ולהדבק בג' קוין ולומר שירה, ולהתיחד ברבונם וז"ש, **מה עבדין. נחתין שתין רבוא דמלאכי קדישי ואפילו שינתא על כל בני עלמא**, דהיינו שממשיכים הדינים דג"ר דחכמה, שלהיותה חסרה מחסדים מביאים את בני העולם להסתלקות כל המוחין, הנקרא שינה, **ואז, טעמי חד משתין במותא**, (כנ"ל ויגש י"א ע"ש כל המאמר) **כדין איהו שלטא עלייהו ומקבלין מסאבו מנה**, אז שולטת הס"א על הישנים והיא מתדבקת שוב בדינים דנוקבא הנקראים מות, הנגלים עם השינה, כנ"ל, וז"ש **כיון דמסאבו אתפרשא מלעילא, ושלטא ונחתא לתתא, כדין אתפרשן תלת משריין לשבחא ליה לקב"ה בג' סטרין דליליא**, דהיינו שהמלאכים מתדבקים בג' קוין, שבהם החכמה והחסדים כלולים יחדיו, ואז אומרים שירה בג' משמורות הלילה שה"ס ג' קוין. (ועי' ויגש י"א במאמר שתין נשמי שהארכנו בזה).

פסקה תתסח

כגוונא דא ישראל וכו': כעין זה, ישראל למטה, אינם יכולים להתיחד ברבונם עד שדוחים הס"א מהם, ונותנים לה חלק, במה שתתעסק שה"ס השעיר לעזאזל, ואחר כך, הם מתקרבים אל רבונם, ולא נמצא מקטרג למעלה ולמטה. (כמ"ש לעיל נח דף ל"ח ד"ה כדין).

פסקה תתסט

ואי תימא תינח וגו': ואם תאמר, זהו יתכן למטה, בבני אדם, אבל למעלה במלאכים, איזה קטרוג שייך שם, שבשביל זה יהיו מחויבים לדחות הס"א למטה כנ"ל. ומשיב, אלא

למעלה, הוא משום שהס"א היא רוח טמא והם, המלאכים, הם רוחות קדושים, וע"כ, עד שמשלחים הס"א מביניהם, אינם יכולים לקרב אל אדונם, כי קדושה בתוך טומאה אינה מתערבה לעולם. וכן כעין זה ישראל למטה, אינם מתערבים באומות העולם עכו"ם. וב' הצדדים: העליונים, המלאכים, ותחתונים, ישראל, כשרוצים להתקרב אל המלך, דוחים את הס"א לחוץ.

פסקה תתע

ועל דא כד וכו': וע"כ כשבא הלילה, וכשמלאכים הקדושים העליונים מסתדרים שורות שורות לקרב אל אדונם, הם דוחים תחילה את הס"א לחוץ, ואח"כ הם באים אל הקדש.

פסקה תתעא

למלכא דהוו ליה וכו': זה דומה, למלך שהיו לו אבנים יקרות בתיבה אחת נעולה במבצרו. ומלך ההוא היה חכם. וכדי שלא יקרב כל מי שרוצה אל התיבה ההיא של אבנים טובות ומרגליות אשר שם, לקח בחכמתו נחש אחד חזק, וכרך אותו מסביב תיבה ההיא. כל מי שרצה לשלוח יד אל התיבה, היה הנחש דולג עליו והרגו.

פסקה תתעב

חד רחימא הוה וכו': אוהב אחד היה אל המלך, אמר לו המלך, בכל עת שתרצה להכנס ולהשתמש בתיבה, תעשה כך וכך אל נחש ההוא, ותפתח התיבה ותשמש באוצרות שלי. כך הקב"ה, כרך נחש סביב הקדושה, דהיינו הס"א המתקרבת אל המלאכים בעת שליטת הארת השמאל בתחילת הלילה, ובאים מלאכים עליונים להכנס אל הקדושה, הרי הנחש שם, ויראים להטמא בו. וע"כ הם מפילים שינה על בני האדם שאז יורדת הס"א למטה ונפרדת מהם, והמלאכים יכולים לבא אל הקדש ולומר שירה כנ"ל. **מתגלפא** פירושו נעולה כמו מתקלפא, מלשון קליפא דקלדי (פסחים קיט.) **בקוסטרי**, פירושו מבצר שלו, מלשון דיירנא בקוסטא, (תענית כ"ד).

פסקה תתעג

ת"ח כתיב עושה וכו': בוא וראה, כתוב, עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט. **עושה מלאכיו רוחות**, אלו הם המלאכים העומדים בחוץ. משרתיו אש לוהט, אלו הם המלאכים העומדים בפנים. נמצא שהס"א הוא רוח הטומאה, ואלו המלאכים האומרים שירה בלילה, שהם מלאכי חוץ, (כנ"ל ויחי אות תמ"ג ע"ש) הם רוח, ורוח ברוח אינם נכנסים זה בזה. רוח הטומאה ברוח הקדושה אינם מתערבים זה בזה. ומשום זה, אלו הנקראים רוח, שהם מלאכים החצונים, אינם יכולים להכנס בפנים משום רוח הטומאה ההוא. והם דוחים אותה למטה כנ"ל. ואלו המלאכים שבפנים שהם אש, אש ההוא דוחה

את טומאה ההיא שלא תכנס לפנים. ומשום זה הכל דוחים את הטומאה לחוץ, שלא תתערב עמהם. וע"כ מלאכים עליונים משבחים להקב"ה, רק אחר שדחו את הטומאה לחוץ.

פסקה תתעד

תלת אשמורות אינון וכו': ג' משמורות הן בלילה, כנגדן ג' מחנות מלאכים המתחלקים לשבח אל הקב"ה כמו שלמדנו. ועל כן האדון של כולם הוא נרו של דוד, דהיינו המלכות, שאינו שוקט לעולם, אלא תמיד היא מודה ומשבחת למלך העליון, ז"א. וע"כ נאמר נותן זמירות בלילה.

פסקה תתעה

ד"א ולא אמר וגו': פירוש אחר על הכתוב, ולא אמר איה אלוהי עשי, שנאמר בשין קמוצה, שהוא לשון רבים. הוא כמו שלמדנו, משום שאדם נכלל ונעשה ממעלה ומטה, כמו שהגוף בא מב' צדדים מן דכר ונוקבא, כך הרוח, הרוח של אדם כלול מדכר ונוקבא, דהיינו מז"א ומלכות, ועל סוד זה נתתקן האדם בחקיקותיו בגוף ורוח. ומשום שהוא כלול בסוד הזה ובמעשה הזה, מדכר ונוקבא, כמו שלמדנו, ע"כ כתוב, ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, שהוא לשון רבים, הסובב על ז"א ומלכות, וכבר למדנו זה. וע"כ נאמר ג"כ איה אלוהי עשי, עם שין קמוצה, שהוא לשון רבים. דהיינו ב' המדרגות ז"א ומלכות, שפעלו באדם.

פסקה תתעו

בלילא הא אמרת וכו': בלילה, אתה אומר, כי בתחילת הלילה כל אלו מינים ורוחות הרעים מתעוררים בעולם, איך יכול להיות זה, אם כן, הרי למדנו, שמצד צפון שהוא השמאל, יוצאים כל אלו מינים הרעים, ולמדנו, כשנתעורר רוח צפון בחצות לילה, הרי אז כל אלו רוחות הרעים וצדדים הרעים מתאספים מן העולם ונכנסים תוך הנקב דתהום הגדול, ואם כן בצד דרום שהוא ימין ובחינת חסד, למה משוטטים אלו מינים הרעים בתחילת הלילה שרוח דרום שולט. שהיה צריך להיות בהיפך שבתחילת הלילה שאז שולט רוח דרום יעברו הס"א מן העולם, ובחצות כששולט רוח צפון היו צריכים לחזור ולשלוט בעולם.

פסקה תתעז

אלא ודאי אלמלא וכו': ומשיב, אלא ודאי, לולא צד הדרום ההוא המעכב ודוחה את הסטרא אחרא, היה הסטרא אחרא מעכר כל העולם, והעולם לא היה יכול לסבול. אבל כשנתעורר הסטרא אחרא לשלוט בעולם אינו מתעורר אלא בצד רוח מערב, שהוא

המלכות, שהוא שולט בתחילת הלילה, והוא אוסף את כל העולם. וע"כ הקב"ה מקדים רפואה לעולם, ע"י השינה, כמו שלמדנו. אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא שהקב"ה בחר בהם מכל שאר עמי העולם.

פירוש. כי כל הלילה מתחילתו עד סופו, הוא בשליטת רוח מערב, שהוא המלכות, וע"כ הוא חושך, אלא רוח המערב עצמו מתחלק לג' קוין, דרום צפון שהם ימין ושמאל, עד חצות, ומזרח שהוא קו אמצעי מחצות והלאה, וע"כ אפילו צד דרום, שבו הוא חושך בלי חסדים ושולט בו. הס"א להיותו דרום שבמערב. וענין רוח צפון המתעורר בחצות לילה, היינו שאז מתעוררים החסדים שבקו אמצעי, שהארת החכמה שברוח צפון מתלבש בו ומתעורר להאיר, וזה נבחן שרוח צפון נתעורר. משא"כ מקודם חצות הרוח צפון חושך בלי שום אור. (כמ"ש לעיל ויחי דף קל"ח ד"ה וג' ע"ש).

פסקה תתעח

עאלו לביתא רבי אלעזר וכו': נכנסו רבי אלעזר ורבי אבא לבית. כשנתחלק הלילה, קמו לעסוק בתורה. אמר רבי אבא, עתה ודאי הוא עת רצון להקב"ה. והרי הרבה פעמים הערנו זה, שבשעה שנתחלק הלילה, נכנס הקב"ה עם הצדיקים לגן עדן, ומשתעשע עמהם. אשרי הוא מי שעוסק בתורה בעת ההיא.

פסקה תתעט

אמר רבי אלעזר וכו': אר"א, זה שהקב"ה משתעשע עם הצדיקים, איך משתעשע. ומשיב, אלא בעת ההוא שהלילה נחלק, מתעורר הקב"ה באהבת השמאל לכנסת ישראל, שהיא המלכות, כי אין אהבה אלא מצד שמאל. דהיינו שמלביש החכמה דשמאל בחסדים שבקו האמצעי, והחכמה נשלמת. (כנ"ל ויחי קל"ח). וכנסת ישראל, אין לה מתנה להקריב אל המלך, או דבר חשוב ויפה, אלא אלו הרוחות של הצדיקים, שהקב"ה רואה אותם מתעטרים בכמה מעשים טובים ובכמה זכיות שעשו באותו יום, והם נרצים לפני הקב"ה יותר מכל הקרבנות ועולות, כי הקב"ה מריח בהם ריח ניחח שעושים ישראל.

פסקה תתפ

כדין נהירו אתנהיר וכו': אז האיר האור, שאור החכמה האיר, אחר שנתלבש בחסדים דקו אמצעי, (כנ"ל ויחי קל"ח ד"ה וג') וכל האילנות שבגן העדן אומרים שירה, והצדיקים מתעטרים שם בעדונים של עולם הבא. שהם הארת החכמה הנקראת עדן. כשהעיר אדם משנתו בשעה ההוא לעסוק בתורה, לוקח חלקו עם הצדיקים שבגן עדן. שם אחד חקוק בל"ב אותיות, שה"ס ל"ב נתיבות החכמה, מתעטר בצדיקים שם. והוא בסוד הצדיקים. פירוש. ל"ב נתיבות החכמה ה"ס כ"ב אותיות דז"א, ועשר ספירות דבינה, שהן רומזות

על מקור החכמה הנמשכת במלכות, שהוא מז"א שעלה למ"ן לב' קוין דבינה, והשלימם יחד, שאז תלת מחד נפקי ועי"ז תלת בחד קיימא, בז"א, (כנ"ל בראשית א' דף רפ"ז ד"ה תלת ע"ש) וז"א משפיע למלכות.

פסקה תתפא

פתח רבי אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר, הללויה אודה ה' בכל לבב וגו'. **הללויה**, הרי למדנו והעירו בו החברים, וכך הוא, שזה הוא שבח העולה על כל אלו שירות ותשבחות שאמר דוד, בעשר מיני תשבחות שאמר, משום שהוא כולל השם. י"ה, והשבח הללו, ביחד, והוא כלל של השם הקדוש העליון הויה, כי השם י"ה הוא כלל של השם הויה.

פסקה תתפב

אודה ה' בכל לבב: בכל מקום שאמר דוד המלך סוד אלפא ביתא, דהיינו שערך ראשי הפסוקים בסדר אלף בית, הוא סוד אותיות חקוקות היוצאות בחקיקות של ל"ב שבילין, דהיינו ל"ב נתיבות החכמה, ויש אותיות עליונות מסוד עולם העליון, שהוא בינה, ויש אותיות אחרות שהם אותיות קטנות, שהם ממלכות, וכאן הוא סוד אלף בית של עולם התחתון, שהוא המלכות.

פסקה תתפג

אודה ה' בכל לבב: היינו ביצר הטוב וביצר הרע שהם שורים בו. כי על הכל יש להודות להקב"ה ביצר הטוב וביצר הרע. כי מצד היצר הטוב בא טוב לאדם, ויש לברך להקב"ה, ברכת הטוב והמטיב. ובצד יצר הרע באים קטרוגים על האדם, ויש להודות להקב"ה על כל מה שבא על האדם מצד זה ומצד זה.

פסקה תתפד

בסוד ישרים ועדה: בסוד ישרים, היינו באלו שיודעים סוד הקב"ה. כי הם יודעים כל הסודות של הקב"ה, שהם סוד שלו בדרך כלל. על זה אומר, בסוד ישרים. **ועדה**, אלו הם ישראל כשמתאספים בעשרה להודות לקב"ה, וע"כ, יש להודות להקב"ה על טוב ועל רע ולפרסם לפני הכל. ואם תאמר, הרי הקב"ה יודע ולמה צריך לפרסם. אלא בזה שמפרסם מתכבד הקב"ה בעולם, וע"כ צריך לפרסם הנס. וע"כ כתוב בהקב"ה, והתגדלתי והתקדשתי וגו'.

פסקה תתפה

ר' יהודה פתח וכו': ר"י פתח ואמר, כל הנשמה תהלל יה. למדנו, כל הנשמות באות מגוף הזה הקדוש, דהיינו המלכות, שהיא גוף לז"א, ושורות בבני אדם. שואל מאיזה מקום הוא, דהיינו מאיזה בחינה. ומשיב, הוא ממקום הזה שנקרא **יד**, דהיינו המלכות. ושואל,

מהו בחינת מקום הזה. אמר ר' יהודה, שכתוב, מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית. ולמדנו מחכמה ההיא שמבועיה יוצאות לל"ב שבילים, (שנתבאר לעיל אות תתפ"א) נשתכלל הכל, וכל מה שיש למעלה ולמטה, שהוא המלכות שבה בלבדה מתגלה חכמה הזו, ולא בשום מדרגה אחרת. (בבראשית א' דף ע"ו ד"ה ועוד) והיא נקראת רוח הקדוש שכל הרוחות משתכללים בה.

פסקה תתפו

אמר רבי יצחק וכו': אר"י, ביום שר"ש היה מפרש דבר הזה היו עיניו נובעות מים. והיה אומר, כל האוצרות של מלך העליון נמסרו במפתח אחד, שהוא יסוד. ומתגלה על ידי בעל אוצר הצורות, שהוא יסוד, בעלה של המלכות הנקראת אוצר הצורות, חקיקות העליונות. שהן סתומות העליונות, שמתגלות ע"י יסוד, בהמלכות, שבה מקום הגילוי. **קזפיטון**, מורכב מב' מלות, מן **גז**, שפירושו אוצר, מלשון עולו לבי גזא (מעילה יז:). ומן המלה **פיטן**, שפירושו בעל אוצר, מלשון, שם נעשה פטנון (בראשית רבה פ"ו) **קורדיטי**, פירושו צורות, מלשון כרדוטין, שעל כונים למלכת השמים, מתרגם כרדוטין לככבת שמיא. (ירמיה ז' י"ח).

פסקה תתפז

אלא הכי תאנא וכו': אלא כך למדנו מי יכול להכלל ולהשיג מה שגנוז במבוע הזה, שהוא יסוד, שהרי משה לא גילה זה בימיו, כשגילה סודות עמוקים לישראל דהיינו שער החמשים, ואע"פ שהכל היה מתגלה על ידו. אלא באותה שעה, שרצה הקב"ה להעלותו לישיבה הקדושה העליונה, ולהסתירו מבני אדם, שכתוב, בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, היום ממש, ביום פטירתו, כי ביום ההוא נשלמו ימיו לקרב למקום זה, לשער הנ', שכתוב, הן קרבו ימיך, קרבו ממש. שקרבו לשער הנ'.

פסקה תתפח

דתניא אמר ר' שמעון וכו': שלמדנו אמר ר"ש משה לא מת. ואם תאמר, הרי כתוב, וימת שם משה. וכן בכל מקום קורא בצדיקים מיתה, מהו מיתה. מצדינו נקרא כן, אבל מצד העליונים, אדרבה שנתוסף לו חיים. דתניא אמר ר' שמעון, וכן למד, שמי שהוא בשלמות, שהאמונה הקדושה תלויה בו, אין מיתה תלויה בו ואינו מת. כמו שהיה ביעקב, שהיה בו אמונה שלמה. וע"כ יעקב לא מת. (תענית ה:).

פסקה תתפט
דאמר רבי שמעון וכו': שאמר ר"ש, לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל. מהו ישראל. שלמות הכל. שהיא העדר המיתה. שכתוב, ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים וגו'.

פסקה תתצ
אמר ר' יהודה וכו': אמר ר"י, מכאן נשמע שיעקב לא מת. שכתוב, כי אתך אני. אני הוא בדיוק, שיורה על מלכות שנקראת אני. אשרי חלקו שאדונו אמר לו כן. **כי אתי אתה**, לא כתוב, שהיה משמע שהיה דבוק בהקב"ה למעלה, אבל לא בהיותו במקומו למטה. אלא **כי אתך אני**, שיורה שאדונו בא להתחבר ולדור עמו.

פסקה תתצא
אר"ש שפיר וכו': אמר ר' שמעון, יפה אמר רבי אבא, שאמר, על לכתוב, ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד. **ושב יעקב**, פירושו, ששב להקרא בשם אחר, שכתוב, לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל.

פסקה תתצב
ד"א, ושב יעקב: פירושו, ושב יעקב למקום שנלקח משם **ושקט**, היינו בעוה"ז. ושאנן, היינו בעולם הבא. ואין מחריד, היינו ממלאך המות. שמשמע שהכל היה בו. הרי שיעקב לא מת. ר' יצחק אמר, החברים העמידוהו, שכתוב, **ואת זרעך מארץ שבים**, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים. הרי שיעקב לא מת.

פסקה תתצג
והבריח התיכון בתוך הקרשים וגו': ר' יהודה פתח, אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו. וכתוב, אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו, אוי לעולם שאינם מביטים בעבודת אדונם, כי רבונם משגיח בשבילם להטיב להם שהניח לפניהם דברי תורה, ואינם מביטים.

פסקה תתצד
דתנינן תלת מלין וכו': שלמדנו ג' דברים צריך האדם לעשות לבנו, מילה, ופדיון, ולהשיאו אשה. והכל עשה הקב"ה לישראל. **מילה**, שכתוב, ושוב מול את בני ישראל שנית. וכתוב, ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר. **פדיון**, שכתוב, ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים. **להשיאו אשה**, שכתוב, זכר ונקבה ברא אותם. וכתוב. ויברך אותם אלקים ויאמר להם אלקים פרו ורבו. ועוד, כי נשא אותם, כנשר הזה הנושא את בניו על כנפיו. שכתוב, ואשא אתכם על כנפי נשרים.

פסקה תתצה

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, הכל הוא יפה, אבל התורה שנתן לפני ישראל ולימד אותם, זה חשוב יותר מהכל. בוא וראה, אין שבח לאדם בעולם הזה ובעולם הבא, כשבח של תורה. שכתוב בה, בי מלכים ימלכו.

פסקה תתצו

דהא תנינן כד וכו': שהרי למדנו, כשעלה רב הונא שמה, לארץ הקדושה, מצא רבנן שהיו עוסקים במקרא הזה, שכתוב, ופקדתי על בל בבבל והוצאתי בלעו מפיו ולא ינהרו אליו עוד גוים. ורב הונא עמד ולא הביטו עליו, כי לא הכירו אותו בתחילה, משום שהיה קטן. בא לבית המדרש ומצא דרבנן היו אומרים, מקרא הזה, הנ"ל, יש להסתכל בו, אם אלילו ויראתו של נבוכדנצר היה שמו **בל**, וע"כ אמר, ופקדתי על בל, הרי כתוב בו ועד אחרן על קדמי דניאל די שמיה בלטשאצר כשם אלהי, הרי שהאליל שלו נקרא בלטשאצר, ולא בל. ועוד. מהו והוצאתי את בלעו מפיו.

פסקה תתצז

קם רב הונא וכו': קם רב הונא בין יסודות העמודים, ואמר, אלו הייתי במקומי הייתי דורש את הפסוק הזה. לא הביטו בו. קם שנית ואמר דבר זה. בא רבי יודאי בר רב, והושיבו לפניו. אמר לו אמור בני אמור, כי דברי תורה כתוב בהם, בראש הומיות תקרא וגו'.

פסקה תתצח

פתח ואמר הכי וכו': פו"א, כך למדנו, בימים הראשונים, טרם שבא יעקב, היה האדם בשלוה בביתו, בלי שום מחלות, כשהגיע זמנו למות, מת בלי מחלה. כיון שבא יעקב בקש לפני הקב"ה, אמר לו, רבונו של עולם, אם טוב לפניך, יפול בן אדם במחלה ב' או ג' ימים, ואח"כ יאסף לעמו, ויוכל לצוות אל ביתו ולשוב מעונותיו אמר לו הקב"ה, טוב. ואתה תהיה סימן לעולם, כלומר, שבך יתחיל הדבר. בוא וראה, מה כתוב בו, ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה. חלה כתוב בלי ו', שיורה שהוא חידוש, מה שלא היה לאדם מקודם לכן.

פסקה תתצט

בתר דשכיב לא וכו': אחר שמת, לא היה אדם בעולם שהיה לו מחלה ולא מת מן המחלה עד שבא חזקיה, מה כתוב בו. בימים ההם חלה חזקיה למות וגו'. בוא וראה. מה כתוב, ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'. אמר לו, להקב"ה, אם טוב לפניך שאנשים ירפאו ממחלתם, ויודו שמך ויכירו, וישובו אח"כ בתשובה שלמה, ובני העולם יהיו

נמצאים זכאים לפניך. אמר לו הקב"ה. יפה הוא, אתה תהיה סימן בעולם, שבך יתחיל הדבר, וכך היה, מה שלא היה מקודם לכן. זהו שכתוב, מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלותו ויחי מחליו. ולמדנו ביום ההוא חזר השמש עשר מעלות אחורנית.

פסקה תתק

ותאנא מרודך בלאדן: ולמדנו, שמרודך בלאדן היה אוכל כל יום בארבע שעות ביום, וישן עד ט' שעות ביום, וגם אותו יום ישן עד ט' שעות, כשהקיץ, ראה שהשמש עומד בד' שעות על היום. אמר מה זה. בהריגת רעב קשרתם עלי קשר. אמרו לו, למה. אמר, שישנתי יום אחד ושליש יום. כי חשב שהוא בד' שעות שביום המחרת, ונמצא שישן יום אחד משעה ד' ולהלאה, ושליש יום מיום השני, כי כבר היה בד' שעות שביום השני, אמרו לו אינו כן, אלא אלוה של חזקיהו עשה ביום הזה ב' נסים, אחד, שריפא את חזקיה מחליו. ב' שהחזיר השמש לשעה זו. אמר וכי יש בעולם אלוה גדול חוץ מאלוהי. אמרו, אלקיו של חזקיהו.

קטולא דקנטירא, פירושו הריגת רעב. לפי הענין. **קונטרוי**, פירושו קשר, מלשון, האגוז הזה וכו' יש בו קנטרנין (שה"ר בפסוק אל גנת אגוז). **אנקרתון** פירושו, קשרתם. כי קטר פירושו קשר.

פסקה תתקא

קם וכתב כתבוי וכו': קם וכתב מכתבו, שלום לחזקיהו מלך יהודה, ושלום לאלוהיו ושלום לירושלים עיר הקודש, אח"כ חזר בו, וקם מכסאו, וצעד ג' צעדים, וכתב מכתב אחר, שלום לאל הגדול שבירושלים, ושלום לחזקיהו מלך יהודה, ושלום לירושלים עיר הקודש. אמר לו הקב"ה אתה צעדת בשביל כבודי ג' צעדים, חייך, שיצאו ממך ג' מלכים שליטים, רוזנים ורפינון, שולטים בכל העולם. וראשון מהם היה נבוכדנצר.

פסקה תתקב

ת"ח מאי א"ל וכו': בוא וראה מה אמר לו דניאל, לנבוכדנצר, אנת הוא ראשה די דהבא בתרך תקום מלכו אחרי ארע מינך, ומלכו תליתאה אחרי וגו'. מה כתוב, נבוכדנצר מלכא עבד צלם די דהב רומיה אמין שתין פתיה אמין שית. אמר נבוכדנצר, הצלם שראיתי בחלום היה ראשו זהב, ומעיו כסף, אני אעשה כולו של זהב, ויהיה עטרת זהב בראשו. **קזפירא**, פירושו עטרה לפי הענין.

פסקה תתקג

ותאנא ההוא יומא וכו': ולמדנו, ביום ההוא, קיבץ כל האומות והעמים והלשונות שיעבדו לצלם ההוא, ולקח כלי מכלי בית המקדש, שהיה חקוק בו השם הקדוש,

והכניסו בפיו של אותו הצלם, ואז בשעה ההיא דבר הצלם גדולות. עד שבא דניאל, וקרב לצלם ההוא, ואמר אני שליח של אדון העליון, גוזר אני עליך, לצאת מכאן. הזכיר את השם הקדוש, ויצא כלי ההוא מפיו של הצלם, ונפל הצלם ונשבר. היינו דכתיב והוצאתי את בלעו מפיו ולא ינהרו אליו עוד גוים. קם ר' יהודה ונשקו על ראשו, של רב הונא, אמר, אם לא קרבתיך לחברים כאן, לא הכרנו אותך. **קוטפייא**, פירושו חברותא, מלשון קטפא דגווזא (ע"ז לה:) ומיום ההוא היו יראים מפניו.

פסקה תתקד

תאנא אשריך ארץ וכו': למדנו אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו. ר' יוסי העמיד מקרא הזה במשה, בשעה שהוציא את ישראל ממצרים ועשה אותם בני חורים. **ושריך בעת יאכלו**, שכתוב, ואכלתם אותו בחפזון פסח הוא לה'.

פסקה תתקה

אמר ר' שמעון בר יוחאי וכו': אמר רשב"י, וכי לא אמרתי שדבריו של שלמה המלך, שכולם הם בפנים בהיכל המלך. ומה שאמרתם הכל יפה הוא, והוא בא לדרוש. אבל מקרא זה הוא למעלה בהיכל העליון. שהוא מלכות.

פסקה תתקו

תאנא אשריך ארץ שמלכך בן חורים: מהו ארץ, הוא ארץ סתם, דהיינו המלכות. שלמדנו, מ"ש, השליך משמים ארץ תפארת ישראל, הנה ארץ הזאת היא סוד בתוך הכתרים, של מלך הקדוש. דהיינו הספירות, שכתוב בו, ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים. אשר אלקים הוא בינה, שמים הוא ז"א, ארץ היא מלכות. וארץ הזאת כל מה שיונקת וניזונת, הוא ממקום ההוא שנקרא שמים, כי ארץ הזאת אינה ניזונת אלא משלמות הקדוש שנקרא שמים.

פסקה תתקז

ובשעתא דבעא קב"ה וכו': ובשעה שרצה הקב"ה להחריב ביתו של מטה, דהיינו בית המקדש, וארץ הקדושה של מטה, העביר לארץ הקדושה של מעלה בתחילה, שהיא המלכות, והורידה ממדרגה ההיא שהיתה יונקת שהיא שמים הקדוש, דהיינו ז"א, ואח"כ החריב לזו שלמטה. ז"ש, השליך משמים ארץ, תחילה. ואח"כ, ולא זכר הדום רגליו, שהוא בית המקדש, וארץ הקדושה שלמטה, הנקרא הדום רגליו שלמדנו, כך דרכיו של הקב"ה, כשרוצה לדון העולם, תחילה עושה דין למעלה, ואח"כ הדין מתקיים למטה, שכתוב, יפקוד ה' על צבא המרום במרום, בתחילה, ואח"כ, ועל מלכי האדמה על האדמה.

פסקה תתקח

אמר רבי שמעון וכו': אר"ש, אשריך ארץ שמלכך בן חורים. היינו ז"א, הזן אותך ברוב כל בלא יראה מאחר. וממלך העליון ההוא ניזונים הכל. **ושריך בעת יאכלו** הוא כש"א, כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. שהם שרים. **אי לך ארץ שמלכך נער**, הוא כמש"א, ונתתי נערים שריהם. כי אוי לארץ אם ינקת משמאל, שנקרא נער. **ושריך בבקר יאכלו**, היינו בחשך ההוא של השמאל, כל עוד שאינו מאיר ואינו שולט מה ששולט. דהיינו קו האמצעי המיחד ימין ושמאל.

פסקה תתקט

תנא אמר ר' שמעון וכו': למדנו אר"ש, והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה, זהו יעקב הקדוש והשלם כמו שהעמדנו, שכתוב, ויעקב איש תם יושב אהלים. יושב אהל לא כתוב, אלא יושב אהלים, שהמשמעות הוא שנים, כי אחוז בזו ובזו, דהיינו במלכות שלמעלה מחזה דז"א, הנקראת לאה ובמלכות שלמטה מחזה דז"א, הנקראת רחל. אף כאן כתוב, והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה, שאחוז בזו ואחוז בזו, בלאה ורחל, דהיינו בכל קומת ז"א מקצה אל הקצה.

פסקה תתקי

דתנינן מאי איש וכו': שלמדנו, מהו, איש תם. הוא כתרגומו שלים. כי הוא שלם מכל, שלם לב' צדדים לעתיקא קדישא ולז"א, כי הוא קו האמצעי המכריע ומשלים ב' קוים ימין ושמאל שבבינה, הנקראת לפעמים עתיקא קדישא. ולב' קוין שבז"א. כי שלם לחסד עליון ולגבורה עליונה, דהיינו ב' קוין ימין ושמאל שבבינה, והוא משלים לזה ולזה, לבינה ולז"א.

פסקה תתקיא

א"ר שמעון וכו': אר"ש, רואה אני שהחכמה הוא כלל הכל. וחסד עליון שבז"א שהוא קו ימין, יוצא מחכמה. גבורה, שהיא דין חזק יוצאת מבינה. יעקב, משלים לב' הצדדים, שהוא מכריע בין חסד וגבורה ומיחד אותם ומשלימם. והאבות שהם אברהם ויצחק, דהיינו חסד וגבורה דז"א, הם כלל הכל. ויעקב כלל האבות, שהוא כולל שניהם.

פסקה תתקיב

תאנא בטש חכמה בשבילוי וכו': למדנו, נזדווג החכמה בשבילים שלו ואסף ברוחו, דהיינו בז"ת שלו שנקראים רוח, את המים, ונקוו המים למקום אחד, דהיינו שהחזיר את מים התחתונים שלו, שהם בינה ותו"מ שנפלו ממנו לבינה ואספם למדרגתו. שעמהם עלתה גם הבינה, אל החכמה, כי בינה ותו"מ דעליון מעלים עמהם גם התחתון בעת

חזרתם לעליון. (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף כ' ד"ה ואמא) ונפתחו חמשים שערי הבינה, שיצא בה כח"ב תו"מ שכל אחת כוללת עשר והם חמשים. מאלו השבילים, שהם ל"ב שבילים, יצאו עשרה כתרים, שהם ע"ס דג"ר דחכמה, בכתרים מזהירים, ונשארו כ"ב שבילים, שה"ס ז"ת דחכמה, שה"ס כ"ב אותיות. ולפיכך, כאשר הכה רוח ההוא באלו השבילים, כדי לקבץ המים למקום אחד כנ"ל, נפתחו חמשים שערי בינה, שה"ס ג"ר דבינה, ונפתחו כ"ב שהם ז"ס תחתונות, בחמשים שערי יובל, דהיינו בנש"ב אלו. כי כמו של"ב שבילים דחכמה נחלקו לעשר בג"ר וכ"ב בז"ת, כך הבינה נחלקה לנש"ב בג"ר וכ"ב בז"ת. וכ"ב אלו דבינה, נתעטרו בע"ב אותיות של השם הקדוש. המאיר בהארת החכמה, והם נתפתחו לבחינתו. אבל נש"ב שהם ג"ר דבינה, מאיר בהם השם מ"ב, כמ"ש להלן בסמוך. והוא מטעם שנתבאר לעיל (באות קי"א) שהשם מ"ב מאיר בג"ר, ושם ע"ב בז"ת, ע"ש בהסולם. **קרניטי** פירושו כתרים. כי על והכותרות, מתרגם קרונתין (מ"א ז' י"ט).

פסקה תתקיג

ואתעטרו עשרין ותרין וכו': ונתעטרו כ"ב כתרים של רחמים שהם ז"ת, הכלולים בעתיק יומין, שהוא מאיר להם כל אחד בבחינתו. והם מאירים בחסדים מכוסים. שמהם נתעטרו חמשים חקיקות שהם נש"ב, במ"ב אתוון קדושים של השם הקדוש, שבהם נבראו שמים וארץ. שהשם מ"ב מאיר בג"ר וע"ב בז"ת כנ"ל בדבור הסמוך. ונחקקו בחקיקותיהם שמונה שערים שהם שמונה אותיות של רחמים, שכתוב, ה' ה' אל רחום וחנון וגו' שהם שמנה שמות, היוצאים מעתיקא קדישא, דהיינו שמונה תיקוני דיקנא היוצאים מי"ג תי"ד דא"א שהם ו"ק דדיקנא, היוצאים לזעיר אנפין, ומתחברים בכתרים הקדושים אלו, חכמה ובינה העליונים, שעולים. דהיינו שמאירים ממטה למעלה, ומאלו ח' תי"ד וחכמה ובינה, נעשו הג"ר דז"א. ויוצא חסד עליון מצד זה, דהיינו מחכמה. ודין הגבורה מצד זה מבינה, ובא זכותו של יעקב, שה"ס קו האמצעי, ת"ת, ומיחד אותם זה בזה, כי הוא שלמות העליון.

פסקה תתקיד

תאנא א"ר שמעון וכו': למדנו אר"ש, משום זה הוא נקרא ישראל. שלמדנו, **יעקב** הוא תחתון, דהיינו בחינת מחזה ולמטה דז"א. **ישראל** הוא עליון, דהיינו שהוא מחזה ולמעלה דז"א. **יעקב** אינו שלמות, **ישראל** הוא שלמות הכל. וכן למדנו, נאום דוד בן ישי. **דוד** אינו שלמות, כי אחרון הוא, שהוא ספירה אחרונה, מלכות. שאין לה שלמות אלא ביסוד. **ישי** הוא יסוד, שהוא עליון, והוא שלמות, והיינו שלמדנו לא גלו ישראל מארצם

עד שכפרו בהקב"ה, ובמלכות בית דוד, שהם יסוד ומלכות, שכתוב אין לנו חלק בדוד, שהוא מלכות, ולא נחלה בבן ישי, שהוא יסוד, איש לאוהליו ישראל. מהו **איש לאהליו**, היינו לאלהיו, שהוא מקום שעכו"ם שורה בתוכם.

פסקה תתקטו

אמר ר' יהודה וכו': אר"י כשהתחיל החכמה לחקוק חקיקות בכל הכתרים, דהיינו הספירות, מאיזה כתר התחיל. ומשיב מכתר ההוא, שנקרא בינה. כי בבינה נכלל הכל, כי בה התחילה התגלות החכמה. ומשום זה, נפתחו בה חמשים שערים, ונמצא שהכל נחקק בחכמה. ז"ש, כולם בחכמה עשית.

פסקה תתקטז

תאנא כתיב מי וגו': למדנו, כתוב, **מי מדד בשעלו מים**. מהו מים. זו היא בינה. ר' אלעזר למד כך. זהו חסד. א"ל ר"ש, כולם במשקל אחד עולה. כי החסד נמשך מבינה. **ושמים בזרת תכן**, מי הוא שמים. הוא תפארת, שכתוב, תפארת ישראל. וע"כ נאמר בו תכן, שמשמעו שמתוכן בסדר לתפארת ויופי. **וכל בשליש עפר הארץ**, זהו גבורה, דהיינו קו שמאל, שמטרם שנכלל בימין, אינו מאיר והוא כעפר הארץ, **ושקל בפלס הרים**, אלו הם שאר הכתרים, דהיינו ספירות, הנקראים הרי אפרסמונא דכיא, שהם נה"י. **וגבעות במאזנים** אלו הם שאר המרכבות, תחתונות מהם. דהיינו שבמלכות ובי"ע.

פסקה תתקיז

תא חזי, בשעלו וכו': בוא וראה, כתוב, **בשעלו**, מהו בשעלו. ומשיב, זהו רוח החכמה. כי כך למדנו, שביל הסבך באפריון מתוקן.

פירוש. **סבך**, היינו כל הקליפות. **שביל** הוא החכמה, שבכל מקום שהיא מאירה, מכלה משם כל הסבך, שהוא הקליפות. **אפריון** זהו מלכות, שנקרא אפריון (כנ"ל אות כ'). ואומר ששביל הסבך שהוא החכמה, מתוקן במלכות, ולא במקום אחר. הרי אשר **שעלא**, פירושו שביל החכמה, אף כאן מי מדד **בשעלו**, פירושו חכמה.

שעלא פירושו שביל, מלשון משעול הכרמים (במדבר כ"ב) **דקטרי**, פירושו סבך, מלשון קטיר קחזינא הכא (יבמות סא:) **קיזפא**, הוא כמו גוספן, שפירושו אפריון, מלשון אלפין גוספנין דדהב, (בתרגום ישעיה יוד ל"ב) **שקיען**, פירושו מתוקן, מלשון, כל שקועין דאתון עבדין בחולא, שפירושו תקונים (ב"ר פ').

פסקה תתקיח

ושמים בזרת תכן: מהו זרת. ומשיב, אלו הם חמשים שערים, של הבינה, שנתפתחו **ונתפזרו** לכל הצדדים. כי זרת, פירושו פיזור, כמו שאתה אומר, **וזריתי** פרש על פניכם

וגו'. **וכל בשליש**. מהו שליש, היינו רחמים, שהוא קו האמצעי, ת"ת, שכולל בתוכו שלשה קוין, שהוא שלמות הכל. **ושקל בפלס**. מהו פלס. א"ר שמעון, שכתוב, מאזני צדק אבני צדק. שהם נו"ה. עוד א"ר שמעון, דברים אלו בשיעור יוצר הכל העמדתי.

פסקה תתקיט

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א משמע מזה, שיעקב שהוא ת"ת יצא מדין קשה, מגבורה, שהוא הפכי אליו, כי יצחק, שהוא גבורה, דין קשה אחז בחלקו. אמר לו ר' שמעון. וזה הוא בלבד, והרי יצחק שהוא גבורה יצא מן חסד, וכך בכל המדרגות הדין יוצא מרחמים ורחמים מדין. אברהם ירש ירושת החסד ויצא יצחק בדין מתוך החסד. יעקב יצא ברחמים מתוך דין קשה, שהוא יצחק, וכך הוא למעלה, במדרגות האצילות, שיוצא זה מן זה ויונק זה מזה דהיינו גבורה מחסד וחסד מגבורה, עד שניכר שהכל הוא אחד ומאחד תלוים כולם והכל נמצא אחד. ברוך שמן לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה תתקכ

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, ניכר שאין שלמות אלא כשנאחז זה מן זה, חסד מדין ודין מחסד, וזה, קו אמצעי שהוא רחמים, אוחז בשניהם, שמיחד ב' הקוין חסד ודין, לשכלל הכל, כגון יעקב, שהוא קו האמצעי. והיינו שכתוב, מבריח מן הקצה אל הקצה. דהיינו בריח התיכון, שה"ס קו האמצעי, מבריח מן קצו של החסד עד קצו של דין הקשה, ואע"פ שהם הפכים זל"ז מקצה אל הקצה, הוא מבריח ביניהם ומיחד אותם זב"ז.

פסקה תתקכא

תאנא כולי האי וכו': למדנו, מרחק גדול כל כך לא נקרא, בין החסד והדין, אלא מצדנו, ומצדנו ניכר הכל, כמו שאמרנו לעיל, כי בזה של מעלה הכל עולה במשקל אחד, אינו משנה ולא ישתנה, כמו שכתוב, אני הויה לא שניתי. א"ר יהודה כל הנרות מאירים מאחד, מא"ס ב"ה, ומאחד הם תלוים, וכל הנרות הם אחד, ולא צריכים להפריד ביניהם. ומי שמפריד ביניהם, כאלו נפרד מחיי העולם.

פסקה תתקכב

א"ר יצחק כתיב וכו': אר"י, כתוב, ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם. היינו שכתוב, ועשית שנים כרובים זהב. שהם מטטרון וסנדלפון הנקראים נערים. כתוב יושב הכרובים. וכתוב, וירכב על כרוב ויעף, דהיינו רק כרוב אחד. ומשיב, יושב הכרובים, כשהקב"ה שורה להתיישב בהם בשלמות, ואז כתוב יושב הכרובים, שנתיישב על שניהם יחד. וכשהמלך אינו שורה ואינו מתיישב בכסא, דהיינו כשאין זווג למעלה בין

זו"ן, כתוב, וירכב על כרוב אחד, כי המלך, שהוא ז"א, לא נתיישב בכסאו שהוא מלכות. אבל יושב הכרובים, משמע שנים.

פסקה תתקכג

אמר ר' יוסי וכו': אר"י אוי לעולם כשכרוב אחד מחזיר פניו מחבירו. שזה יורה שאין זווג למעלה בין ימין ושמאל שהרי כתוב, ופניהם איש אל אחיו, בשעה שיש שלום בעולם. משמע שאם אין פניהם איש אל אחיו אין שלום בעולם. א"ר יצחק, הרי למדנו ערות אביך וערות אמך לא תגלה. דהיינו שלא יחטא ויפריד הזווג בין זו"ן, שהם או"א שלך. אוי למי שמגלה ערותם. דהיינו אם פוגם בהם. וע"כ א"צ ללמוד זאת מן ופניהם איש אל אחיו. כעין זה כתוב, ביעקב מבריח מן הקצה אל הקצה, דהיינו שמיחד ימין ושמאל יחד, (כמ"ש לעיל אות תתק"ח) אשריהם חלקם של ישראל שהקב"ה משתבח בשבחם כעין של מעלה, בתפארת שכתוב, ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה תתקכד

תאנא אמר ר' יצחק וכו': למדנו, אר"י, בימים הראשונים היה אדם אומר לחבירו אמור לי דבר תורה אחד, וקבל מנה כסף. עתה אומר אדם לחבירו קבל מנה כסף ותהא עוסק בתורה. ואין מי שישגיח, ואין מי שיטה אזניו, חוץ מאלו קדושים העליונים המועטים, שהקב"ה משתבח בהם שכתוב, ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה יד להתפאר.

פסקה תתקכה

ווי העמודים וחשוקיהם כסף: ר' יצחק אמר, **ווי העמודים** הריני אומר, שכל אלו שמתאחדים מצורות העמודים העליונים, שהם נו"ה, נקראים ווי העמודים. וכל אלו שלמטה תלוים מאלו הווים. מהו ווים, שש בתוך שש. כי ב' ווים הם ב"פ שש, שהו' קצוות כלולות זמ"ז, ויש בכל אחת מהם שש, וע"כ נצח הוא שש, והוד הוא שש. ומתאחדים ונשקים מחוט השדרה, שהוא ת"ת, העומד עליהם. שהת"ת עומד על נו"ה. ובספרא דצניעותא למדנו, ווים למעלה, בחג"ת, ווים למטה, בנה"י. וכולם במשקל אחד עולים. כלומר שאין כאן מחלוקת.

ספרא דצניעותא

פסקה א

מאן צניעותא דספרא: שואל, מהו צניעותא דספרא. אמר רבי שמעון חמשה פרקים הם הכלולים בהיכל רב וממלאים כל הארץ. א"ר יהודה אם אלו כלולים מכל החכמה, הרי

אלו טובים יותר מכולם, ולא צריכים ללמוד יותר. אמר ר' שמעון כך הוא למי שנכנס בחכמה ויצא ממנה בשלום, הוא רואה כאן התכללות כל החכמה. אבל מי שלא נכנס בחכמה ויצא ממנה בשלום, אינו כן.

והביאור הוא. כי הנכנס להיכל החכמה ויוצא משם מחמת פגם, אינו נחשב, לעאל ונפיק, כי לא יצא מרצונו, אלא שגרשוהו משם מחמת פגם. אלא מי שאין לו שום פגם ויוצא מן ההיכל מדעתו ורצונו, כאדם הנכנס ויוצא בביתו, הוא כבן בית שמה, והשכינה מגלית לו כל מחמדיה וסתריה, ולא מעלימה ממנו דבר, הוא נחשב לעאל ונפיק.

פסקה ב

מתלא לבר נש וכו': משל לאדם, שדירתו היתה בין ההרים, ולא ידע יושבי עיר. זרע חטים, ואכל החטים כמות שהם. יום אחד בא לעיר. הגישו לו לחם טוב. אמר אותו האדם, זה למה. אמרו לו זה הוא לחם לאכול. אכל, והיה מוטעם מאד לחכו. אמר, וממה נעשה זה. אמרו לו מחטים. אחר כך הגישו לו עוגות בלולות בשמן. טעם מהם, אמר, ואלו ממה נעשו. אמרו לו, מחטים. אחר כך הגישו לו מאכל מלכים הנלשים בשמן ודבש. אמר ואלו ממה נעשו. אמרו לו מחטים. אמר, ודאי אני בעל כל אלו, כי אני אוכל העיקר של כל אלו, שהוא חטה. ומשום דעה זו, לא למד איך לעשות כל אלו מטעמים, ולא ידע ממעדני העולם ונאבדו ממנו. כך מי שאוחז כלל החכמה, ואינו יודע בכל העדונים המענגים היוצאים מכלל ההוא.

פסקה ג

תאנא ספרא דצניעותא וכו': למדנו. ספר הצניעות הוא ספר השוקל במאזנים. כלומר, ספר המדבר ממשקל האורות במאזנים, נקרא ספר הצניעות, מטעם שהחכמה שבמאזנים מאירה כך ממטה למעלה, שהוא דרך צניעות. שזה סוד, ואת צנועים חכמה. כי מטרם שהיה משקל לא היו, הימין והשמאל שה"ס זכר ונקבה, משגיחים זה אל זה פנים בפנים, ומלכים הראשונים מתו וזיון שלהם לא נמצא, והארץ שה"ס מלכות, נתבטלה.

ביאור הדברים. נודע שהעולם לא היה יכול להתקיים עד ששיתף מדת הרחמים בדין, שפירושו, שהעלה המלכות שהיא מדת הדין, לבינה שהיא מדת הרחמים, ונשתתפו שתיהן יחד, ואז נתקיים העולם. וע"י עליה זו של המלכות בבינה נבקעה כל מדרגה לב' חצאים, לכתר וחכמה, שנשארו במדרגה להיותם ממעל המלכות, ולבינה ותו"מ, שהם נפגמו ע"י המלכות שעלתה, ויצאו מן המדרגה. וכן נעשה בכל המדרגות. (כמ"ש באורך לעיל בראשית א' דף ד' ד"ה וביאור. עש"ה) ובזה נתתקן הקטנות בכל המדרגות. ולעת

גדלות נעשה זווג ע"ב ס"ג דא"ק המוריד בחזרה את המלכות מבינה למקומה למטה, ונטהרו ג' הספירות בינה ותו"מ מפגם הדין שבמלכות, והן חוזרות ועולות למדרגתן. ונעשו שם בחי' שמאל של המדרגה, וכו"ח לימין המדרגה ואז נעשו ב' כפות המאזנים, שכתר וחכמה שהם ימין המדרגה נעשו כף זכות, ובינה ותו"מ שנעשו לשמאל המדרגה נעשו כף חובה. והטעם שנקראו כף חובה, הוא משום שהמשכת אור השמאל ממעלה למטה הוא שורש כל החובות והנה נתבאר ב' כפות המאזנים, שהם קו ימין המכונה כף זכות, וקו שמאל המכונה כף חובה. וסוד המשקל במאזנים, נעשה ע"י המסך דחירק שבקו אמצעי, הממעט את קו השמאל לבחינת ו"ק דחכמה, דהיינו שלא יאיר אלא ממטה למעלה, (כמ"ש באורך לעיל פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ובד"ה ולפיכך ע"ש). וע"כ נבחן המסך דחירק לבחינת לשון המאזנים, כי בכחו נשתוו ב' הכפות. כי מטרם שמיעט הארת החכמה שבשמאל לו"ק, היה הארת השמאל גדול מהימין, וע"כ היה עמו במחלוקת שרצה לבטלו, וע"י המסך דחירק שמיעטו לו"ק דחכמה, נעשו משקל שניהם שוה זה לזה, ואז נתיחדו ונכללו שניהם זה בזה.

וז"ש (להלן פקודי אות תרפ"ג) **דשקלי במתקלא דכורין ונוקבין דא עם דא ואלין אקרון מאזנים**, כי הדכר הוא בחינת קו ימין, והנוקבא הוא בחינת קו שמאל, **ע"ד כתיב במאזנים לעלות**, כי ע"י מסך דחירק מאיר הקו שמאל רק בבחינת ו"ק דחכמה, המאירה רק ממטה למעלה, **כל אינון דשקילין דא עם דא ולא שקיל דא יתיר מן דא, סלקין ואתחברן כחדא**, דהיינו כנ"ל, שהמסך דחירק משוה ב' הכפות שתהיינה במשקל שוה ולא יהיה השמאל גדול מימין, ואז מתחברים שניהם. וז"ש בספר יצירה, **שלש אמות אמ"ש**, שהן ג' קוין מים אש רוח. **יסודן כף זכות, וכף חובה, ולשון חק מכריע בינתים**. דהיינו כנ"ל שמים שה"ס כו"ח דימין, ה"ס כף זכות, ואש שה"ס בינה ותו"מ שבשמאל, ה"ס כף חובה. והמסך דחירק שבקו האמצעי, ה"ס לשון המאזנים. המשוה משקל שניהם שלא יהיה זה גדול מזה, ואז מתחברים זה בזה. ומשגיחים זה אל זה פנים בפנים. **פנים**, פירושו השפעה, שמשפיעים זה אל זה, שהימין משפיע חסדים לשמאל, והשמאל משפיע חכמה אל הימין.

וזה אמרו, **דעד דלא הוה מתקלא**, שמטרם שהיה המסך דחירק דקו האמצעי, השוקל את הימין והשמאל במאזנים שלא יהיה זה גדול מזה, **לא הוו משגיחין אפין באפין**, שלא היו משפיעים זה אל זה, כי השמאל היה גדול מן הימין, משום שהיה מתפשט ממעלה למטה, וע"כ היו אחור באחור זה עם זה, דהיינו שהיו במחלוקת, וכל אחד החזיר אחוריו כלפי חברו. ומשום זה, **ומלכין קדמאין מיתו**, שהם ז' ספירות תחתונות שבעולם

הנקודים, שלעת גדלות שנעשה הזווג דע"ב ס"ג דא"ק והוריד מהם בחזרה את המלכות מבינה, למקומה למטה. ועלו בינה ותו"מ בחזרה להמדרגה, ונעשו קו שמאל, ויצא בהם אור החכמה, הנה אז, האירה החכמה ממעלה למטה, דהיינו מאצילות לבי"ע ונשברו הכלים ומתו. (כמ"ש לעיל בפתיחה לחכמת הקבלה דף כ"א אות צ' ע"ש, ובתלמוד ע"ס שיעור ז' דף תכ"ט ד"ה הסיגים) והיה זה מטעם, **וזיוניהון לא אשתכחו, וארעא אתבטלת**, כי הזיון שלהם, לא נמצא כי המלכות הנקראת ארעא שעלתה לבינה, שממנה הזיון שלהם, נתבטלה לגמרי ע"י הארת הע"ב ס"ג, כי ירדה למקומה למטה, ונטהרו הכלים דבינה ותו"מ לגמרי, ויכלו להשפיע החכמה ממעלה למטה, שלא היה מי שיזיין אותם שישפיעו רק ממטה למעלה, וע"כ נשברו ז' המלכים ומתו. כמ"ש שם.

פסקה ד

עד דרישא דכסופא וכו': עד שהראש, חמדת כל החמודות, שהוא ראש דנוקבא דעתיק, הנקרא רישא דלא אתיידע, התקין לבושי יקר, והנחיל אותם לכל פרצופי אצילות.

פירוש. כי כדי שיוכל קו האמצעי לעורר את המסך דחירק שבו, שישוה את הארת ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, ויאירו זה בזה, היה צריך לעזר מלמעלה. כי מאחר שכבר ירדה המלכות מבינה, ונטהרו ג' הכלים בינה ותו"מ שהם קו השמאל, מכל בחינת פגם, א"כ איך יכול קו האמצעי למעט שוב את הקו שמאל בכח המסך דחירק שלו, שהיא בחינת החזרת המלכות לבינה, (כנ"ל פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש). ולפיכך התקין רדל"א את עצמו, שהמלכות לא תרד מבינה שלו לעולם, ואין בו בחינת הטהרה של קו שמאל כלל. וע"כ הוא נקרא רישא דלא אתיידע, כי לא נודע בו הארת החכמה וכולו ימין, שהוא חסדים. ובזה נחלש גם כח השמאל של מטה וקו אמצעי יכול למעטו. והחסדים שברדל"א נמשכים לקו אמצעי, היוצאים ע"י מסך דחירק שבו, והם מכונים לבושי יקר, שע"י קו האמצעי הממשיכם, מתלבש בהם הארת החכמה שבשמאל, ואז יכולה להאיר. (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר דף י"ז, ד"ה אתלבש בלבוש יקר ע"ש). וז"ש, **עד דרישא דכסופא דכל כסופין לבושי דיקר אתקין**, שהתקין את עצמו, שלא תרד המלכות מבינה שלו לעולם, שעי"ז ממשיך ממנו קו האמצעי את לבושי יקר בשביל החכמה שבקו שמאל. **ואחסין** שהנחיל כח זה להפרצופין שמתחתיו, אשר המלכות לא תצא מן הבינה בבחינת ג"ר של כל מדרגה, (כמ"ש בהקדמת ספר הזהר דף מ"ד ד"ה וטעם) וכיון שקו האמצעי יש לו עזר זה מרישא דלא אתיידע, אז הוא יכול למעט קו השמאל במסך דחירק שלו, שלא יאיר אלא ממטה למעלה, דהיינו בבחינת ו"ק דחכמה, שאז משקל ימין ושמאל שוים זה לזה ומתחברים שניהם, ומשגיחים זא"ז פנים בפנים כנ"ל.

פסקה ה

האי מתקלא תלי וכו': מאזנים אלו תלוים במקום שלא היו, דהיינו בראש דעתיק שנתתקן שהמלכות לא תרד מבינה שלו לעולם, שזהו שורש המתקלא וכן נתתקן בראש כל מדרגה, כנ"ל בדבור הסמוך. ונבחן שתלוים שם. נשקלו בו אלו שזיוניהם לא נמצאו, דהיינו ז' מלכים שמתו מחמת שזיוניהון לא נמצאו נתתקנו בכח זה ששורש המתקלא נתלה בראש דכל מדרגה. ועצם המאזנים עומדים בגוף, דהיינו בקו אמצעי, שהוא ת"ת, שבו מציאות הדין של המסך דחירק. והדין הזה אינו מתאחד ואינו נראה במאזנים, כי אלו היה נראה היה מתבטל אפילו הו"ק דחכמה, אלא שפועל למעט השמאל אע"פ שאינו נראה בו. במאזנים האלו, עולים האורות דשמאל ממטה למעלה. ובו עולים, שלא היו, והיו, ויהיו.

פירוש המתקלא התלויה בראש כל מדרגה, נבחן שתלויה במקום **שלא היו**, כי אין שם מקום המלכות והדין שלה, אלא שנתתקנה שם כדי לתקן התחתונים, דהיינו לתת כח אל קו האמצעי שבגוף, כנ"ל. והמתקלא העומד בגוף כל המדרגה נבחן **דהוו**, כי בת"ת היא מציאת המסך דחירק בחזה שלו. והמתקלא העומד בסיום המדרגה, דהיינו בעטרת יסוד, שהוא קו האמצעי דנה"י, נבחן, **דיהויין**, כי הדין דמסך דחירק, אינו מתגלה בעטרת יסוד אלא אחר כריתת הערלה, וע"כ אומר בו לשון עתיד. דהיינו שמתגלים בו ע"י תקון.

פסקה ו

סתרא גו סתרא וכו': סתר בתוך סתר נתתקן ונזדמן בגלגולת אחת שהיא כתר של א"א המלאה טל הבדולח, שהוא חכמה סתימאה דא"א. ונמצא שחכמה דא"א שהוא סתר אחד יצאה ונתקנה בתוך הכתר דא"א, שהוא סתר ב'. ובדרך זה נזדמן הארת ראש הא' שנקרא רדל"א, להאיר לתחתונים הקרום של האויר, שבין גלגלתא לחכמה סתימאה, נזדכך וסותם. אלו שערות הראש דא"א הנקראות צמר נקי, תלויות במשקל. רצון הרצונות מתגלה, במצח דא"א, ע"י תפלות התחתונים. השגחה מעין פקוחה, שלא ינום, ושומר תמיד, נתקנה בעינים דא"א והשגחה של הפרצופין שלמטה תלויה בהשגחה זו העליונה דא"א. וב' נקבים של ממלא מקום השלטון, שה"ס החוטם, המעורר רוח חיים לכל. **פרדשקא** פירושו ממלא מקום השר, כמו **פרדכש** (מגילה י"ב ע"ב).

פירוש. אחר שביאר, שהמתקלא תלוי בראש עתיק הנקרא רדל"א, ששם הוא השורש, ועיקר עמידת המתקלא היא בגוף דעתיק, כמ"ש **מתקלא קאים בגופיה**, ממשיך לבאר כאן איך המתקלא עומד בגוף דעתיק, שהוא חג"ת נהי"מ שלו. אמנם גם חג"ת נהי"מ דעתיק נעלמים מבחינת עצמם, אבל הם מתגלים ע"י התלבשותם בא"א, ועושים בו ז'

תקונים המכונים ז' תקוני גלגלתא גם צריך שתדע שאע"פ שאמרנו שהמתקלא עומד בת"ת דגוף, ושם מתלבשת החכמה בחסדים במשקל השוה והחכמה מאירה בשלמות הראויה, הנה זה רק לבחינת יציאת החכמה בלבדה, אבל עוד אין החכמה מתגלית להאיר שם, אלא רק בנה"י של הגוף באופן שמקום יציאת החכמה הוא בחג"ת, ושם עודה מכוסה, ומקום גילוי הארת החכמה היא בנה"י, והיינו במלכות בעיקר, שהיא כוללת נה"י. ומשום זה נחלקת כל מדרגה לג' חלקים, המרומזים בג' אותיות **ם**' **ל**' **צ**' **דצלם**. שמקום תלית המתקלא נק' **ם**' דצלם. שה"ס הראש. ומקום יציאת החכמה נקרא **ל**' דצלם, שה"ס חג"ת. ומקום גילוי הארת החכמה נקרא **צ**' דצלם. שה"ס נהי"מ, והם נכללים זה בזה, ויש **מל"צ ד מ**' ויש **מל"צ דל**' ויש **מל"צ ד צ**'. באפן שיש מל"צ בחג"ת דעתיק, ומל"צ בנה"י שלו.

וז"ס ז' תקוני גלגלתא שנתקנו ע"י חג"ת נה"י דעתיק. שמחג"ת שלו מאירים פנימית הראש דא"א, שהם ג' תקונים, גלגלתא, וחכמה סתימאה וקרומא דאוירא. ומנה"י דעתיק מאירים ד' תקונים שבחיצוניות הראש דא"א, שהם עמר נקי, ומצחא, פקיחו דעיינין, וב' נוקבי דפרדשקא, שה"ס החוטם.

וזה אמרו. **בחד גלגלתא**, שהוא כתר דא"א, ששם מאיר חסד דעתיק. הוא תקון הא' ובחינת **ם** דצל"ם שבחג"ת דעתיק. **מלייא טלא דבדולחא**, שהוא חכמה דא"א, ששם מאיר גבורה דעתיק, הוא תקון הב', ובחינת **צ**' דצלם דחג"ת דעתיק. **קרומא דאוירא אזדכך וסתים**, שהוא הקרום הסותם את חכמה דא"א שלא תתגלה לחוץ ממנו, ושם מאיר ת"ת דעתיק שהוא קו האמצעי, וזהו תקון ג', ובחינת **ל**' דצלם שבחג"ת דעתיק, שבו עומד המתקלא כנ"ל. וז"ש, **אזדכך וסתים** כי להיותו בחינת קו אמצעי ו **ל** דצלם, הרי הוא מיחד ב' הקוין זה בזה והחכמה מתתקנת בלבוש יקר דחסדים ויכולה להאיר בשלמות. וז"ש **אזדכך**, שהי' יוצאת **מאויר** שלה וחזרה להיות **אור**, (כנ"ל ב"א מ"ה ד"ה כד) כי ע"י המתקלא שבה נשלמה אור החכמה. ועכ"ז, **וסתים**, שלא נפתחה סתימתה הסותמת את החכמה דא"א, והוא מטעם הנ"ל שאע"פ שהמתקלא עומד בחג"ת מכל מקום אין שם רק מקום יציאת החכמה, ולא מקום גילוי לחכמה, וגילוי החכמה אינה אלא רק בנה"י. ע"כ נשארה שם החכמה סתומה ע"י הקרום, אע"פ שנזדכך והשלים אור החכמה. ומסבה הזו היה הכרח, שנהי"מ דעתיק ששם מקום גילוי החכמה יאיר עוד ד' תקונים בא"א, ואז מתגלה החכמה בתקון האחרון המכונה חוטמא, שהוא המלכות. וכבר ידעת שגם בנהי"מ יש מל"צ. וע"כ יש ב' בחינות נו"ה, א) מכונים נצח והוד הנסתרים להיותם בחינת **ם**' דצלם שבצ', והם ב' התקונים עמר נקי, שה"ס ב' אודנין, ורעוא דרעוין, שהוא

המצח, והמצח ה"ס קו אמצעי בב' אודנין. ב) הם נצח והוד הנגלים, שהם בחינת **ל** דצלם דצ', ששם מתחיל הגילוי, הנקרא, אשגחא פקיחו דלא נאים. ותקון הד' ה"ס ב' נוקבי דפרדשקא, ששם מאירים יסוד ומלכות דעתיק, והם צ' דצלם שבצ', וע"כ שם מקום גילוי החכמה. וזכור שהכרח התחלקות של **מל"צ**, הוא מכח **המתקלא**, שמקום תליתה הוא ב **ם**', ומקום עמידתה הוא ב **ל**', ושם עודה מכוסה, ומקום גילויה הוא ב **צ**'.

וזה אמרו. **אינון עמר נקי תליין בשקולא**, שהם שערות דא"א העולים וצומחים מב' אודנין דא"א, שבהם מאירים נו"ה דעתיק הנסתרים, להיותם **ם** דצלם ד **צ**', שבהם אין ה **י**' יוצאת מאויר. ואויר הזה שב **ם**' נקרא אוירא דכיא, וע"כ מכונים השערות **עמר נקי**. ומשום שאין החכמה מתגלה שם, נמצאים הנצח והוד, שהם ימין ושמאל, שהם שקולים שוה בשוה. כי במקום שמתגלה החכמה, הוא מתארכת ומתגדלת על קו ימין עד שקו האמצעי צריך לשקול אותם בכח המסך דחירק שיהיו שוה בשוה. משא"כ כאן בנו"ה הנסתרים גם בבחינת השמאל מאירים רק חסדים, וע"כ הם שקולים. וז"ש **תליין בשקולא**, שבחינת הוד שבהם אינה ארוכה יותר מבחינת הנצח שבהם. והוא כמ"ש (באדרת נשא קכ"ח ע"ב) **דלא נפיק נימא מנימא ושערא משערא**. וזה הוא תקון הד'.

וז"ש, **רעוא דרעוין אתגליא בצלותא דתתאי**, שהוא מצח דא"א, ששם מאיר יסוד דעתיק, שהוא קו האמצעי של נו"ה הנסתרים שלו. שבסבת הארת יסוד דעתיק שם נפנה המצח משערות, שהם כחות דין, ונתגלה בו רצון הרצונות. והוא תקון ה'. וז"ש, **אשגחא פקיחא דלא נאים ונטיר תדירא** שהוא עינים דא"א, שבהם מאירים נצח והוד הנגלים דעתיק, והוא **ל** דצלם ד **צ**', ששם מקום עמידת המתקלא ויציאת החכמה, אבל עוד לא מקום גילוי, וז"ש, **אשגחותא דלתתא באשגחותא דנהירו דעלאה**, השגחה, רומז על אור החכמה, הנקראת ראיה, ואומר, שהחכמה המתגלה למטה בחוטם דא"א, מקובלת מכאן, מעינים דא"א, שבהם מקום יציאת החכמה, להיותה בחי' **ל** דצלם ד **צ**'. כמבואר. והואתקון הששי דא"א. וזה אמרו, **תרין נוקבין דפרדשקא דאתער רוחא לכלא**, שהוא חוטם דא"א, שבו מאירים יסוד ומלכות דעתיק, שהם בחינת **צ**' דצלם שב **צ**'. וע"כ יש בחוטם ב' נקבים, כנגד הארת יסוד ומלכות דעתיק, ושם הוא מקום גילוי החכמה. וע"כ נקרא החוטם בשם **פרדשקא**, שפירושו ממלא מקום של השליט, משום שעיקר השולט על יציאת החכמה, הוא בעינים דא"א, שה"ס **ל** דצלם, אלא משום ששם אין מקום לגילוי, ששם בחינת ג"ר, ואין החכמה מתגלית אלא בכלים דו"ק, וע"כ נתגלתה בחוטם, שהוא ו"ק, ובחינת **צ**' דצלם ד **צ**'. נמצא, שהחוטם הוא פרדשקא, וממלא מקום של העינים. וזה הוא תקון השביעי.

והנך מוצא שמשום שעתיק רצה לגלות החכמה ע"י א"א הוכרחו ז' ספירות תחתונות חג"ת נהי"מ, לעשות ולתקן ז' תקוני גלגלתא הללו בא"א. שהם הארות ג' בחינות מל"צ שבחג"ת דעתיק, בפנימיות ראש דא"א, שהם גלגלתא וחכמה סתימאה ואוירא. וג' בחינות מל"צ שבנה"י דעתיק, והמלכות שלו, העושים ד' תקונים בחצוניות הראש, שהם עמר נקי, ורעוא דרעוין, ואשגחא פקיחא, וב' נוקבי דפרדשקא. שאין החכמה יכולה להתגלות אלא בתקון האחרון הזה. וז"ש **דאתער רוחא לכלא**, שממנו יוצא רוח החכמה לכל פרצופין התחתונים. (ועי' בתלמוד עשר ספירות שיעור י"ג מאות נ' עד אות צ"ב, ששם נתבארו ז' תיקוני גלגלתא האלו באריכות.)

פסקה ז

בראשית ברא וגו': בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ הם שש תיבות, כנגד חג"ת נה"י, ובראשית עליהן, שהיא בינה. כולם הן למטה בבינה ובז"א, והן תלויות ונמשכות מז' תיקוני גלגלתא, ומתפשטים עד היקר מכל יקר, שהוא י"ג תיקוני דיקנא דא"א, שמהם נמשך הכתוב הב' היתה תהו ובהו וגו' שבו י"ג תיבות, כמ"ש לפנינו. והמלה **והארץ** השניה, דהיינו **והארץ** שבה מתחיל הכתוב הב', אינה בחשבון י"ג תיבות אלו כמו שלמדנו, משום שיצאה מן אותה הארץ שנתקלקלה, בחטא של עצה"ד, שנתערב בה המלכות דמדת הדין הקשה, שכתוב מן האדמה אשר אררה ה'. וע"כ אינה בחשבון י"ג, והם מתחילים מן **היתה**, דהיינו היתה, תהו, ובהו, וחשך, על, פני, תהום, ורוח, אלקים, מרחפת, על, פני, המים, שהם י"ג תיבות, ואלו י"ג תיבות תלויות מן י"ג תקונים שביקר מכל יקר, שהוא הדיקנא דא"א. ומתבארים לפנינו להלן (מאות י"ד עד אות י"ח.)

פסקה ח

שיתא אלפי שנין וכו': ששת אלפים שנה שהעולם עומד תלויות ונמשכות בשש תבות הראשונות שהם, **ברא אלקים את השמים ואת הארץ** השביעי שהוא בינה, הוא עליהם, שמתגבר בלבדו, דהיינו המלה **בראשית** המוקדמת להם. ונחרב הכל בי"ב שעות, שכתוב, היתה תהו ובהו וגו'. השלשה עשר, יקים אותם הי"ב שעות ברחמים. ומתחדשים כבתחילה, וקמים שוב כל אלו הששה. משום שכתב **ברא**, ואח"כ כתוב, **היתה**, שמשמע שעתה כבר איננה, והוא כי **היתה** ודאי בששה אלפי שני, ולבסוף, באלף הז' היא תהו ובהו וחשך וגו', כי נחרבה. וז"ש ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, דהיינו באלף הז'.

פירוש. נודע שלתקון העולם, שתף מדת הדין במדת הרחמים, דהיינו שהעלה המלכות לבינה, שעי"ז השיגו זו"ן מוחין וכלים מן הבינה ונתקיים העולם, ולולא זה לא היה העולם מתקיים (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) וז"ש **שיתא אלפי שנין תליין בשיתא קדמאי**, שה"ס חג"ת נה"י של ז"א שנמתקו בכלים דבינה, שע"כ המה חסרי המלכות, ועטרת יסוד שה"ס מפתחא, דהיינו מלכות מבחינת בינה, היא עומדת במקום מלכות האמיתית דמדת הדין. ז"ש **שביעאה עלייהו דאתתקף בלחודוי**, שבחינת המלכות, שהיא ספירה השביעית, הוא מבחינת בינה שהוא ממעל חג"ת נה"י, כי הבינה לבדה מתחזקת במלכות לקיים העולם בשתא אלפי שני ע"י כלים ואורות שלה. ועליה רומזת המלה, **בראשית**. ונודע, ששורש תקון זה דעלית המלכות בבינה, הקטנות והגדלות וכל מיני מוחין, יוצאים מי"ב תקונים שבדיקנא דא"א, עד ונקה, שהיא בחינת המלכות, שבחינתה עצמה גנוזה, אלא שמקבלת מן י"ב תקונים של הדיקנא, כמ"ש להלאה, וע"כ נאמר עליה ונקה לא ינקה, כי כל אלו האורות של י"ב התקונים הם מכלים ואורות דבינה ומבחינה זו נקראת **ונקה**, ולא מכלים של עצמה, שהם עוד בסוד **לא ינקה**. ובאלף הז' יחרבו כל אלו המוחין הנמשכים מן י"ב תקוני דיקנא. שז"ס חורבן העולם שיהיה באלף הז'. וז"ש **ואתחריב כלא בתריסר שעתי**, שכל מה שבתריסר שעתי, שהם י"ב תקונים דדיקנא הכוללים כל האורות והכלים דבי"ע יחרבו (כמ"ש בהקדמת ספר הזהר דף ע"ט ד"ה בן איש חי. ודף פ"א ד"ה והענין ע"ש כל ההמשך) **תליסר יקים לון ברחמי**, שמזל י"ג, שנאמר עליה בשתא אלפי שני **לא ינקה**, כנ"ל הנה אז תקבל תקונה המוחלט (כנ"ל בהקסה"ז דף פ"א ד"ה והענין) כי הב"ן ישוב להיות ס"ג ע"ש בההמשך, ואז **וקמו כל אינון שיתא**, שכל המוחין דשתא אלפי שני יחזרו ויקומו. כמ"ש שם.

פסקה ט

גלופי דגליפין כחיזו וכו': חקיקות החקיקות הוא כמראה נחש ארוך ומתפשט לכאן ולכאן, הזנב הוא בראש, הראש מתאחד בכתפים, עובר וזועם שומר וגונז. אחד לאלף ימים קטנים מתגלה ההשגחה בתקונו. הסנפיר שהעולם עומד עליו הוא בחלקו. ראשו נשבר במים של ים הגדול, שכתוב, שברת ראשי תנינים על המים. שנים היו, והוחזרו אחד, שכתוב, תנינם, חסר ה **י**' דלשון רבים, ואע"פ שכתוב **ראשי** הוא לשון יחיד, כמו שאתה אומר, ודמות על ראשי החיה רקיע. הרי שנאמר ראשי עם י' אע"פ שהיא ראש חיה יחידה, אף כאן בתנין, אע"פ שנאמר ראשי, הוא ראש של תנין אחד. **קולטרא**, פירושו השגחה, מלשון דעביד קומיס **קליטר** (וי"ר כ"ח) שפירושו ראש המשגיחים. **בקטרוי**, פירושו עשיה ותקון, מלשון, קטורי בירי (מועד קטן יוד ע"ב).

פירוש. המדובר הוא כאן, בסוד קו שמאל מבחינתו עצמו, שממנו נמשכים כל הדינים. ומדמהו לצורת תנין בים, ולצורת נחש ארוך להיותו נמשך מקו שמאל דבינה עד המלכות הנקראת ים. וע"כ הוא ארוך. ועוד, כיון שהחכמה מתגלית בקו שמאל, והחכמה נקראת ארוך, ע"כ קורא אותו, חויא אריך.

וזה אמרו. **גלופי דגליפין**, דהיינו קו שמאל שממנו כל החקיקות שהם הדינים. **כחיזו דחויא אריך ומתפשט לכאן ולכאן**, שהוא מתפשט לבינה ולמלכות, כנ"ל, וע"כ הוא ארוך מבינה עד מלכות. **זנבא ברישא**. הזנב שלו הוא בראש. כי בקו שמאל נהפכו המדרגות, כי הסדר הוא ג"ר בראש ו"ק לאחר כך בגוף, וגזרא דדינא בסיום, המכונה זנב, וכדי למחות הרשעים שהיו ממשיכים מג"ר דחכמה ממעלה למטה נעשה תקון בקו שמאל של הפיכת המדרגות שגזרא דדינא עלה למעלה באפן שהסיום והזנב נעשה לבחינת ראש, ואחר כך הו"ק ואח"כ לבסוף הג"ר, (כמ"ש לעיל פרשת וירא דף פ"ג ד"ה פנימיות ע"ש) הרי שזנבא ברישא. וז"ש, **רישא אחיד אכתפין**, שהראש שלו הוא בחינת כתפין, כלומר שנסתלקו ממנו הג"ר שהוא ראש, ולא נשאר ממנו רק בחינת ו"ק דחכמה שהוא נבחן לכתפין. **אעבר וזעים**. בשעה שעובר להשפיע חכמה הוא זועם בדינים, משום שאינו נגלה אלא על גזרא דדינא (כנ"ל וירא ס"ה ד"ה מה) בסו"ה בערב היא באה. **נטיר וגניז**. שעל ידי הזעם שלו שומר, שהרשעים לא יקרבו להמשיך ממנו, וגונז הג"ר דחכמה.

ונודע שהחכמה מכונה אלף ימים, ובחינת ו"ק דחכמה מכונה אלף ימים קטנים. והמלכות ה"ס אחד לאלף ימים אלו, ואין החכמה מתגלית בשום מדרגה אחרת זולתה. וז"ש, **חד לאלף יומין זעירין**, **אתגליא קולטרא בקטרוי**, שבמלכות, שה"ס אחד לאלף ימים קטנים, מתגלה ההשגחה, שה"ס חכמה, על ידי תקוניו ומשמיענו שחוץ ממנה אין החכמה מתגלה כלל, (כנ"ל בראשית א' דף רע"ו ד"ה ועוד כמה). ומלכות זו בשעה שהיא מגלית חכמה נקראת סנפיר, שהעולם עומד עליו. שאין קיום לעולם זולת על ידי חכמה זו שהיא מגלית, וז"ש, **סנפירא בעדבוי** שהסנפיר שהעולם עומד עליו הוא בחלקו של מלכות זו שה"ס חד לאלף וכו' כמ"ש לעיל (ב"א י"ד ד"ה פירוש. ע"ש).

ונודע שבביאת קו האמצעי להכריע וליחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, הוא עושה ב' פעולות שמתחילה פועל במסך דמלכות דמדת הדין, ואח"כ פועל במלכות הממותקת במדת הרחמים, כנ"ל (פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש, ואין להכפיל הדברים). שבמסך דמדת הדין שמצמצום א' הרג את הנוקבא, ובמסך הממותק דמדת הרחמים

מצמצום ב' מחץ ראשו של הזכר, דהיינו שמיעטו מג"ר דג"ר והעמידו על ו"ק דג"ר, כמ"ש לעיל (פרשת בא דף ט"ו ד"ה ביאור, ע"ש).
וזה אמרו. **תרין הוו, חד אתחזרו**, שמבחינת קו שמאל הנ"ל נמשכו ב' תנינים, שהם לויתן ובת זוגו, אבל בסבת המסך דחירק שהמשיך קו האמצעי סוד המלכות דמדת הדין נהרגה הנקבה, ונשאר תנין אחד, הזכר. **אתבר רישיה במיין דימא רבא**, דהיינו שנתמעט לבחינת ו"ק דג"ר, ע"י המסך דחירק שבקו אמצעי דצמצום ב' שהוא מלכות הממותקת שזה נבחן כמו שנשבר ראשו, דהיינו הג"ר שלו, ונעשה בו נקב, (כנ"ל פרשת בא דף י"ג ד"ה פירוש) שזסו"ה, שברת ראשי תנינים על המים. שהכונה על תנין הזכר הנ"ל. ואין לשאול שכתוב תנינים לשון רבים. שהרי **תנינם חסר כתיב**. שיורה על תנין אחד. וכן **ראשי** הוא כמו **ראשי החיה**, שהוא ג"כ לשון יחיד.

פסקה י

ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור: היינו שכתוב, כי הוא אמר ויהי, שכתוב אמירה בויהי, להראות, אשר **ויהי**, הוא בפני עצמו, והמלה יהי אור הוא בפני עצמו, כי יהי אור הוא אבא וקו ימין, ויהי אור הוא אמא וקו שמאל. ואח"כ חזרו ימין ושמאל להיות אחד, על ידי קו האמצעי, שה"ס ז"א שהכריע ביניהם בכח המסך דחירק, כנ"ל. ונתיחדו יהי עם ויהי ונעשה מהם צירוף **יהו"י**, כי האותיות השוות אינם נכפלות, **יה"ו**, ה"ס אבא ואמא וז"א המכריע ומיחדם. ו **י**' האחרונה שביהו"י, היא השכינה למטה, כמו ה' היא השכינה ובמשקל אחד נשקלו, כי **י**' ה"ס ה **י**' שנכנסה לאור י"ה ונעשה לאויר, דהיינו המלכות שעלתה לבינה (כמ"ש לעיל ב"א מ"ג ד"ה יהי) וע"כ היא השכינה כמו **ה**', ויהו"י הוא אחד כמו י"ה ו"ה. שפירושו, אבא ואמא וז"א והמלכות.

פסקה יא

והחיות רצוא ושוב: דכתיב וירא אלקים את האור כי טוב. פירוש, כשהחיות, שה"ס הארות החכמה שבשמאל, הן **ברצוא**, להמשך ממעלה למטה הם פוגעים בדינים של קו אמצעי אז הם **ושוב**, שמחזירים הארתם ממטה למעלה, כדי להתיחד בחסדים. וז"ש וירא אלקים את האור כי טוב, שע"י קו האמצעי, נעשה האור טוב כי הוא שב ומתיחד עם הימין, וז"ש **אמרו צדיק כי טוב**, כי הצדיק הוא קו אמצעי שבנו"ה שהם ימין ושמאל ועושה אותה בבחינת טוב כנ"ל. פסוק זה וירא אלקים כי טוב, עולה במאזנים, שהוא קו האמצעי השוקל ומשוה ב' האורות ימין ושמאל שיהיו שוים ויתיחדו זה בזה, (כנ"ל אות ג' בסולם) אבל פסוק הראשון יהי אור ויהי אור היו הימין והשמאל בפני עצמם, שעוד לא נתיחדו במאזנים. וכולם חזרו לאחד אח"כ, ע"י קו האמצעי, שהאחות שה"ס

חכמה, ומודע שה"ס בינה, הנרמזים ביהי אור ויהי אור כנ"ל, נכללו על ידו זה בזה, בסוד י"ה, שהוא חכמה ובינה, שהם כתרים האהובים המתחבקים. ומה שמכנה חו"ב אחתא ומודעתא, הוא בסו"ה, אמור לחכמה **אחותי** את **ומודע** לבינה תקרא. שהחכמה נקראת אחות משום שאסורה עליו כאחותו, כמ"ש חז"ל, וכל החכמה המתגלה באצילות, הוא ע"י הדעת שבבינה שחזרה להיות חכמה, וע"כ נקראת הבינה מודע, ע"ש הדעת.

פסקה יב

שיתא נפקין מענפא וכו': שש ספירות חג"ת נה"י יוצאות מן הענף של שורש הגוף, שהוא לשון מדברת גדולות, כי הלשון היא ענף יוצא מפנימיות הגוף ממטה למעלה אל הפה דראש, והוא ספירת הדעת דהיינו קו האמצעי המכריע ומיחד חכמה ובינה, כנ"ל (משפטים אות תקכ"ט) ואומר שם שהוא פשיטותא דתפארת וכו' ע"ש בסלס). לשון הזה סתום בין **יו"ד וה"א**, שהם חכמה ובינה. שכתוב, זה יאמר להוי"ה אני, וזה יקרא בשם יעקב, וזה יכתוב ידו להוי"ה ובשם ישראל יכנה. יכנה ממש. **זה יאמר לה' אני**, הוא האחות, דהיינו חכמה בסוד שאסורה כאחותו, שאין בה השגה. **וזה יקרא בשם יעקב**, היינו מודע, שהיא בינה, שבה מתחיל הארת החכמה, וע"כ נאמר **בשם** יעקב, כי בשם, פירושו השגה. **וזה יכתוב לה'**, הוא דעת, **ובשם ישראל יכנה**, היא התפשטות הדעת לז"א, שאז נקרא ז"א ישראל. דהיינו יכנה ממש כנ"ל. והכל נאמר ביה"ו. דהיינו בחכמה בינה דעת כמבואר. הכל כל ג' אלו, חכמה בינה דעת, כלול בלשון הסתום באמא, שהדעת המכריע בין ב' קוין חכמה בינה שבאמא, כולל בעצמו חב"ד, כי נפתחה ממנו, ויוצא ממנה. אבא ישב בראש אמא באמצע, ומתכסה מכאן ומכאן, אוי למי שמגלה ערותם.

פירוש. כיון שב' קוין דאמא היו במחלוקת והיתה משום זה בסוד **ם** סתומה ולא נפתחה מסתימתה אלא על ידי הלשון שה"ס קו האמצעי, שעל ידו האירו בה ג' קוין חב"ד, ונודע שכל האורות שהתחתון גורם לעליון זוכה בהם התחתון. כמ"ש לעיל, דכיון **דתלת דאמא מחד נפקי**, שיוצאים מדעת שה"ס ז"א שעלה בסוד קו האמצעי לאמא לבחינת קו אמצעי ע"כ **חד בתלת קיימא**, זוכה הדעת בג' מוחין חב"ד אלו, ויוצאים ומתפשטים לז"א למטה. (כנ"ל בראשית א' דף רפ"ז ד"ה תלת) וז"ש, **דהא אתפתחת ליה**, שאמא נפתחה מן הדעת שהוא הלשון וע"כ **כלא כלילן בלישן סתים לאמא**, שהוא דעת. **דנפיק מינה**, שהוא יוצא עם חב"ד אלו למקומו בז"א עצמו. ומה שמכנהו **לישן סתים**, הוא משום שהוא סותם הג"ר דקו שמאל דבינה, שממעט ממנו הג"ר דג"ר כנודע. ומה שמכנה את

הדעת **ענפא דשרשא דגופא**, הוא משום שהדעת הוא באמת ז"א שנקרא גוף, שעלה למ"ן לאמא, וז"א מכונה גוף, וע"כ נבחן לענף יוצא בראש מן שורש הגוף, שהוא ז"א. וזה אמרו, **אבא יתיב ברישא**, שהוא נקרא או"א עלאין, והוא **י'** דהויה. **אמא באמצעיתא**, שהיא נקראת ישסו"ת, והיא **ה'** דהויה, וז"א שה"ס **ו'** דהויה הוא למטה, **ומתכסיא מכאן ומכאן**, שהחכמה שבאמא מתכסה מצד מעלה מאו"א עלאין, שהם חסדים מכוסים לגמרי מהארת חכמה, ומצד מטה מז"א, שגם הוא סוד חסדים מכוסים. וע"כ **ווי למאן דגלי ערייתהון**, דהיינו מי שרוצה לגלות ולהמשיך החכמה שבקו שמאל דאמא ממעלה למטה, שגורם בזה להפריד או"א עלאין מישסו"ת דהיינו פירוד בין י"ה, ופירוד בין י"ה אל הו', וענשו מרובה.

פסקה יג

ויאמר אלקים יהי מארת ברקיע השמים: רומז שהזכר שהוא ז"א, ישלוט על על הנקבה, שהיא המלכות, שע"כ נקרא הזכר, מאור הגדול, והנוקבא מאור הקטן, שכתוב, וצדיק יסוד עולם, שהצדיק שהוא יסוד דז"א הוא היסוד של המלכות שנקראת עולם שמשמע, שלולא הצדיק לא היה קיום לעולם, וע"כ שולט עליה. ומפרש למה הוא כך. ואומר, הי' שהוא חכמה ואו"א עלאין, האירה בשתי ההין, והאירה ועיברה את **ה'** ראשונה עם הנוקבא. ואח"כ נתיחדה **י'** בפני עצמה, שנבדלה מן **ה'** ועלתה במדרגותיה למעלה למעלה, ונתחשכה הנוקבא. ואמא האירה ונתפתחה בשעריה. ובא המפתח הכולל שש ספירות, שהוא ז"א, ומכסה הפתח דאמא. ונתאחד למטה, עם זו ועם זו, דהיינו עם הנוקבא ועם אמא. אוי למי שמגלה הפתח.

פירוש. נודע שמכח עלית המלכות לבינה בכל מדרגה, נבקעו כל המדרגות לב' חצאים, שכו"ח נשארו במדרגה ובינה ותו"מ נפלו מכל מדרגה למדרגה שמתחתיה. (כנ"ל ב"א דף ד' ד"ה ביאור) ואח"כ לעת גדלות, יורדת המלכות מבינה בכל מדרגה, וג' ספירות בינה ותו"מ, שנפלו לתחתונה חוזרים ועולים למדרגתם (כנ"ל ב"א דף ר"צ ד"ה בגין) ולוקחים עמהם גם את התחתונה שהיו מלובשים בהם בשעת הנפילה, שעי"ז עולה כל תחתון לעליון, ומקבל האור דעליון, שזה הוא סוד העיבור (כנ"ל ב"א דף מ"ב ד"ה פירוש).

וכבר ידעת, שה **י'** ה"ס חכמה, וכן היא או"א עלאין. וה **ה'** ה"ס בינה, וכן ה"ס ישסו"ת. ונמצא שבעת ירידת הפרסאות, דהיינו המלכות, מכל מדרגה, הבינה ותו"מ דכל מדרגה חוזרות למקומם ומעלים עמהם גם המדרגה התחתונה, אל העליונה, נמצא שבינה, ותו"מ של ה **י'** חזרו אליה, והעלו עמהם גם מדרגת **ה'** אל מדרגת ה **י'**, ונעשו אחד. וכן

על דרך זה חזרו בינה ותו"מ של ה **ה'**, והעלו עמהם גם מדרגת ו"ה, שהם זו"ן אל ה **ה'**, ונעשו אחד עם ה **ה'**, אשר ה **י'** כבר מחוברת עמה. ונמצא בזה, שה **י'** מאירה לב', **ההין**, ביחד, כי ה' תחתונה שהיא מלכות כבר נתדבקה באמא, שהיא **ה'** ראשונה, והארה זו נבחנת לעבור. וז"ש, **נהיר י' בתרין ונהיר ומעבר לנוקבא**. שה **י'** מאירה ומעברה את הנוקבא. אמנם גם ה **ו'**, שהיא ז"א דבוקה באמא, כנ"ל, ונבחן, אשר ה **ו'** דבוקה בקו ימין דאמא, וה **ה'** דבוקה בקו שמאל דאמא.

ונודע, שעם עלית בינה ותו"מ דכל מדרגה, שנעשו השמאל של המדרגה, נתעוררה מחלוקת בין ימין לשמאל, ונעשה פירוד ביניהם. (כנ"ל ב"א דף נ"ז ד"ה וזה) ואז נעשה פרוד בין י"ה, שה **י'** שכולה ימין, נבדלה לעצמה ועלתה למעלה, וז"ש **אתייחד י' בלחודוי, סליק בדרגוי לעילא לעילא**. והנוקבא הדבוקה בקו שמאל דאמא, נחשכה לגמרי, כי אין החכמה שבשמאל יכולה להאיר בלי התלבשות בחסדים שבימין, (כנ"ל ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו) וז"ש **אתחשכא נוקבא**, שלהיותה בחינת שמאל בלי ימין. היא נקבעה להיות תמיד בסוד החושך. כי ע"כ ה"ס לילה. ואח"כ הכריע ז"א אשר שם, באמא, את ב' קוין ימין ושמאל שבאמא, ונעשה בה סוד הדעת, ואז חזרה והאירה. וז"ש **ואתנהירת אמא ומתפתחא בתרעוי אתא מפתחא דכליל בשית**, שהוא ז"א, **ומכסיא פתחהא**, דהיינו אחר הכרעת ז"א, שהוא **מפתחא דכליל שית**, את ב' הקוין שלה שאז חזרה ה **י'** להאיר ב **ה'**, וה' ספירות כח"ב תו"מ שלה שכל אחת כוללת עשר, נעשו לנ' שערי בינה. ונודע ששער האחרון מבחינת הכלים דאמא, הוא גנוז במלכות דאמא, וה"ס מנעולא, ושער הנ' הבלתי מושג, (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף מ"ו ד"ה חד.) וע"כ הוא צריך כיסוי וגניזא. (כנ"ל בהקסה"ז דף קכ"ג אות קכ"ב ד"ה ב'). וע"כ נה"י דאמא מתלבשת בז"א, וז"א מכסה אותם. **ואחיד לתתא**. במלכות **להאי ולהאי**, בבינה ומלכות, שנתאחד בבינה להיותו מכריע בין ב' קוין שלה, והוא מלביש נה"י שלה, ונתאחד במלכות שמזדווג עמה ומאיר אליה מג' קוין שלו. **ווי למאן דגלי פתחהא**, כי כשהמנעולא שהיא המלכות דמדת הדין שבשער האחרון דאמא, מתגלה, הוא אובד כל הארותיו (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא) ועונשו גדול מאד. והנה נתבאר בזה, שהמלכות נחשכה, וצריכה לז"א שיאיר אליה, ומטעם זה **שליט דכר בנוקבא**, וזהו שרצה להשמיענו.

פסקה יד

פרקא תניינא דיקנא מהימנותא וכו': פרק השני. בו מתבאר זקן האמונה. כלומר שהמלכות הנקראת אמונה מקבלת ממנו כל תקוניה עד גמר התקון. הזקן אינו נזכר

בתורה ובנביאים וכתובים, שכתוב עיני ה' אזני ה' וכן לחייו כערוגת הבושם, אבל זקן אינו נזכר. משום שהוא היקר מכל. והוא יוצא מן האזנים, שמשם הזקן מתחיל, ומקפת מסביב צורת הפנים, שעולה ויורד חוט לבן מסביב פניו. כלומר שהזקן בכללו, נראה כמו חוט לבן עם שערות לבנות, שמסבבות הפנים שמהן, עולות, שמאירות ממטה למעלה, ומהן, יורדות, שמאירות ממעלה למטה. והוא מתבאר בשלשה עשר תקונים. כמ"ש לפנינו. **בוסיטא דאנפוי**, פירושו צורת הפנים, כמ"ש באדרת נשא קכ"ח.

פסקה טו

ביקירא דביקירותא ההיא וכו': ביקר מכל יקר ההוא, דהיינו הזקן, כתוב, לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם. ז"א מכונה אדם ויסוד ז"א מכונה איש. אדם לחוץ מא"א הוא, שז"א הנקרא אדם מלביש את א"א מבחוץ מטבורו ולמטה, ומכ"ש איש, שהוא יסוד דז"א, שהוא אפילו מחוץ לז"א. כי נה"י הם לבר מגופא כל שכן שהוא מחוץ לא"א, ולפיכך אין להם התכללות בדיקנא זו דא"א. בשלשה עשר עינות מבועים מתבאר הזקן, ורק ארבעה תקונים מהם נשתמרו, שלא ישפיעו למטה לז"א, ותשעה תקונים מהם משקים את הגוף, שהוא ז"א.

פסקה טז

מקמי פתחא דאודנין וכו': תקון ראשון הוא, שמלפני הפתח של האזנים התחיל היקר, שהוא הזקן, להתתקן, דהיינו מכנגד נקבי האזנים, ויורד ביופי למטה, עד תחילת השפתים. ב) השערות שבראש השפתים, מראש הזה שבשפה הימנית, לראש הזה, שבשפה השמאלית. ג) נמצא דרך הפנוי משערות, היוצא תחת ב' נקבי החוטם להעביר הפשעים, שכתוב ותפארתו עבור על פשע. ד) השערות שמתחת השפתים שהשערות חוזרים להיות ראש אחר. ה) דרך אחר פנוי משערות יוצא תחתיו, דהיינו באמצע השערות שבשפה התחתונה. ו) מנחת בשמים, דהיינו שערות, חופה, על הפנים, מלמטה עד ראש שפה עלאה. ז) ב' תפוחים, דהיינו לחיים הפנוים משערות, נראים, להאיר הנרות. ח) מזל הכל, היינו השערות הנמשכות התלויות עד הלב. בו תלוים העליונים והתחתונים. והיינו השטח העליון של הדיקנא, שנקרא מזל עליון.

ביאור הדברים. תחלה צריכים לדעת סוד השערות מה הם. והענין הוא, כי נודע שאעפ"י שפרצופי אצילות הם בבחינת ו"ק דחכמה, עכ"ז אי אפשר שתצא ו"ק דחכמה בלי הג"ר. אלא תחילה יוצא בהם גם הג"ר דחכמה, ואח"כ מסתלקות הג"ר מהם ונשארים בו"ק דחכמה. (כנ"ל בראשית א' דף פ' ד"ה אמנם) והנה האו"ח שהיה מלביש לג"ר אלו לא נסתלק עמהם אלא נשאר בראש, ומחמת עוביותו, מכה שנשאר ריק מן האור שלו, לא

היה יכול להשאר בפנימיות הכלים, ויצא לחוץ בבחינת מותרי מוחא, ונחלק כמו הסדר דצמצום ב', אשר כתר וחכמה שבהם עלו ונאחזו בגלגלתא. שהיא בחינת **ם**' דצלם, וע"כ מכנה אותם הספרא דצניעותא לעיל (באות ו') **עמר נקי**, שהמסך נמצא ממטה להם בסיום הגלגלתא, ואין כח במסך להעלות דינים למעלה ממקום מציאותו. וג' בחינות בינה ותו"מ שלו מתתקנים מחכמה סתימאה דא"א, והם נאחזים אחר סיום הגלגלתא, דהיינו בלחי התחתון, שהוא בחינת זו"ן דראש. אמנם לפי שב' רישין דא"א, גלגלתא וחכמה סתימאה כלולים זה מזה, יש בכל אחד מהם ב' הבחינות נמצא שגם חכמה סתימאה כלולה מגלגלתא, וע"כ מאיר בדיקנא גם הגלגלתא שבחכמה סתימאה. וח' תקונים הראשונים, הם מהארות חכמה סתימאה וה' האחרונים הם מגלגלתא.

ומתוך שחכמה סתימאה דא"א נעלמה ונסתמה, נמצאת הדיקנא דא"א, שמקבל ממנה שהוא המשפיע כל מדרגות המוחין לפרצופי אצילות. והם מקבלים ממנו אותם הסדרים שנסדרו בי"ג תקונים של הדיקנא. ונבאר תחילה ח' תקוני דיקנא הנמשכים מחכמה סתימאה. ותדע, שהם סדר ג' בחינות נרנח"י של נפש רוח נשמה, והכללות שלהם.

מקום התחלת הדיקנא הוא בתחילת לחי התחתון, אחר שנסתיימו שערות רישא בפאתי הראש בסיום עצם הגלגלתא, שמקום זה מכוון נגד נקבי האזן. וזהו תקון הא' של הדיקנא. וז"ש **מקמי פתחא דאודנין שארי יקירו לאתתקן**, ששם שורש הדיקנא שנתתקנה להיות בלחי התחתון כנ"ל. ותקון הב' הוא לעלות לבינה בבחינת עבור. וז"ש **נחית בשפירו ברישא דשפוון מהאי רישא להאי רישא**, כי השערות נמשכות מלחי התחתון, שמקמי פתחא דאודנין, שהם זו"ן, ועולות על השפה העליונה, שהוא מקום לחי העליון, ובחינת גלגלתא, שהוא בינה, ונבחן זה לבחינת עיבור שערות דיקנא שהם זו"ן, בבחינת שפה עלאה, שהיא בינה. והם מקבלים שם בזה, בחינת ו"ק דעיבור, הנקרא נ"ר דנפש. ואחר זה, נמשך רוח החכמה מב' נקבי החוטם, ששם מקום גילוי החכמה (כנ"ל אות ו). להשערות דשפה העליונה, ועושה שם דרך באמצע שערות השפה, שהוא פנוי משערות, כי החכמה מסלקת כל הדינים. וז"ש, **ארחא דנפיק תחות תרין נוקבין דפרדשקא**, שהרוח של החוטם, שהוא חכמה, מטהר את הדרך מן השערות. **לאעברא חובה**, כי סליחת עונות נמשכות מהארת החכמה. (כנ"ל פרשת נח דף מ"ב ד"ה ות"ח) והארת חכמה זו, היא בחי' ג"ר דעיבור, דהיינו נשמה חיה יחידה דנפש. והוא תקון ג'.

אחר זה מגיע זמן הלידה שבשערות דבחינת זו"ן שנתעברו בבינה, שהיא שערות שפה העליונה, יוצאות ויורדות למקומם, שהוא לחי התחתון, דהיינו תחת שפה התחתונה. וז"ש, **תחות שפוון אסחר שערא לרישא אחרא**, שהשערות שהיו בשפה עלאה נמשכו

ובאו למקומם בלחי התחתון ונעשה שם שערות שפה אחרת, שהוא בחינת שערות זו"ן עצמם, ובהתפשטות הזו שמתחת השפה תתאה, קנו בחינת ו"ק דרוח, דהיינו נפש רוח דרוח. והוא תקון הד'. ואחר זה נמשך רוח החכמה מב' נקבי החוטם, דרך ארחא דשפה עלאה ועבר על השערות שמתחת שפה תתאה, ועשה שם דרך פנוי משערות כמו בשפה עלאה, וז"ש **ארחא אחרא נפיק תחותוי**, והארת חכמה שבדרך הזה, ה"ס ג"ר דרוח, דהיינו יחידה חיה נשמה של הרוח. והוא תקון החמשי.

אחר זה נעשה שוב עבור לבחינת נשמה, ועלו שוב השערות שבלחי התחתון אל השפה העליונה, שהיא מקום סיום. גלגלתא ובחינת בינה. וקבלה שם תחילה ו"ק דנשמה, דהיינו נפש רוח דנשמה. וז"ש **חפי תקרובתא דבוסמא**, שכן נקראת הדיקנא, על שם הכתוב, ולחייו כערוגות הבשם, **לרישא דלעילא**, דהיינו לשפה עלאה, וקבלה שם בחינת ו"ק דנשמה, והוא תקון הששי. אחר זה נתגלה רוח החכמה בבחינת פנים, בסוד ב' תפוחי הפנים שזו היא בחינת ג"ר דנשמה, דהיינו יחידה חיה נשמה של הנשמה. וז"ש, **תרין תפוחין אתחזן לאנהרא בוצינין**, כדי להאיר הספירות, המכונות בוצינין בבחי' ג"ר. שז"ס חכמת אדם תאיר פניו. וזהו תקון השביעי. ואחר זה, נמשכים הו"ק דנשמה והארות הג"ר דנשמה, למטה למקומם בלחי התחתון, וז"ש **מזלא דכלא תליא עד לבא**, שהוא הכולל של כל התקונים הקודמים. **ביה תלין עלאין ותתאין** כי כל המוחין דאצילות נמשכים ממנו. והוא תקון השמיני. ונתבארו ח' תקוני דיקנא המאירים מח"ס.

פסקה יז

אינון דתליין לא וכו': תקון התשיעי הוא, אלו השערות הקצרות התלויות בין השערות דשטח העליון דדיקנא אינן יוצאות זו מזו. שכולן שוות. תקון העשירי הוא שערות קצרות המכסות על הגרון סמוך אל הדיקנא היקר. תקון אחד עשר הוא, שערות גדולות משוערים בשיעור שלם. התלויות על הגרון. תקון שנים עשר הוא, שהשפתים, נפנו משערות מכל צד. אשרי למי שנושק מאלו הנשיקות. תקון שלשה עשר הוא, שבמזל ההוא של הכל, נמשכים י"ג נהרות שמן של אפרסמון הטהור. הכל נמצא במזל הזה, והוא סתום. והיינו שטח התחתון של הדיקנא, שנקרא מזל תחתון.

פירוש. אחר שביאר ח' תקוני דיקנא הנמשכים מהארות חכמה סתימתה, מבאר כאן ה' תקוני דיקנא הנמשכים מגלגלתא. וההפרש ביניהם רב הוא, כי החכמה סתימאה אע"פ שנסתמה, נסתמה רק מבחינת חכמה שבה, אבל בינה ותו"מ שבה מאירים לח' תקוני דיקנא. וע"כ יש בהם ג"ר, כי בינה זו חזרה להיות חכמה כנודע. מה שאין כן הגלגלתא, שהיא נתקנה בבחינת **ם**' דצלם, ואין בה חכמה, אלא חסדים מכוסים, שהם בחינת

אוירא דכיא, דהיינו קומת רוח, והיא חסירה ג"ר, ונמצא שגם ה' תקוני דיקנא הנמשכים ממנה הם ג"כ חסרי ג"ר. ומסבה זו, נתלו הח' תקוני דיקנא על הלחי התחתון, שאע"פ שנפסק מראש, הוא רק מבחינת העצמות, שהוא חכמה, אבל מבחינת גידין ובשר ועור, הרומזים לבינה ותו"מ הוא מחובר עם הראש. מה שאין כן ה' תקונים תחתונים הנמשכים מגלגלתא, הם תלוים בגרון, שאפילו מבחינת גידין בשר ועצמות הוא נבדל לבחינת גוף, דהיינו לנפש רוח, וחסר ג"ר.

וכשנצמחו שערות מכח הגלגלתא הנה תקון הראשון שבהם, היא העיבור בבחינת בינה, וז"ש, **אינון דתליין לא נפקין דא מן דא**, שאלו שערות הקצרות התלויות בין שערות הארוכות דשטח העליון דדיקנא, אינם יוצאות זה מזה, כלומר שאינם יוצאות ונמשכות משערות הארוכות דדיקנא, כי הן נמשכות מחכמה סתימאה ואלו שערות הקצרות נמשכות מגלגלתא, כנ"ל. והמה שם רק לתקון העיבור בבחינת בינה. ומקבלים שם בחינת נפש. וזה הוא תקון התשיעי.

ואחר זה יורדות משם למקומם, דהיינו לגרון, ויוצאים תחילה בבחינת נפש דרוח, וז"ש **חפיין זעירין על גרונא דיקירו**. ששערות קטנות צומחות ומכסות על הגרון. וזה הוא תקון העשירי. ואחר זה יוצאים בבחינת רוח דרוח. וז"ש, **רברבין מתשערין בשיעורא שלים**, ואלו שערות הגדולות תלויות ג"כ בגרון. וזהו תקון האחד עשרה. ואח"ז נמשך מגלגלתא בחינת אוירא דכיא, שאע"פ שהם חסדים הם חשובים יותר מחכמה, להיותם למעלה מחכמה, וע"כ הם מפנים השערות מן השפתים במקום שנושקים. וז"ש **שפוון אתפנון מכל סטרין**, וזהו תקון הי"ב.

ואחר זה יוצא הכללות של כל י"ב תקוני דיקנא, כלומר, שהיא בחינת מלכות המקבלת מכולם. וז"ש, **בההיא מזלא דכלא נגדין י"ג משיחין דאפרסמונא דכיא**, והיינו שטח התחתון של הדיקנא הדבוק בגרון. שהתחתונים ממנו מקבלים כל המוחין ממזל הזה, וז"ש **כלא בהאי מזלא שכיח וסתים**. שמזל התחתון כולל ב' נקודות שהם מפתחא ומנעולא, ומצד המפתחא הוא שכיח, ומצד המנעולא הוא סתים. שזה סוד שנקרא, ונקה לא ינקה. (ובתלמוד עשר ספירות שיעור י"ג מאות ר"ד עד אות ר"כ נתבאר י"ג ת"ד דא"א באורך ובלוח התשובות שם באות קנ"ב ובאות קנ"ז עש"ה).

פסקה יח

בזמנא דמטא תשרי וכו': בזמן שהגיע תשרי, שהוא חדש הז', נמצאים אלו י"ג תיקונים בעולם העליון, שהוא בינה, ונפתחים שם י"ג שערי הרחמים. בעת ההוא, כתוב, דרשו את ה' בהמצאו.

פסקה יט

ויאמר אלקים תדשא וגו': היינו שכתוב, ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש בערב. כתוב, אדני הוי"ה אתה החלות להראות את עבדך את גדלך. כאן השם הוי"ה שלם בצדדיו, דהיינו שמאיר בצד ימין ובצד שמאל יחד, שע"כ כתוב אדנ"י הויה, וכן את גדלך וכאן בהתעוררות הזה של הארץ, אינו שלם. שמאיר רק צד שמאל, בלי צד הימין.

פירוש. כשהנוקבא היא בבחינת מחזה ולמעלה דז"א, שמלבשת קו שמאל דאמא לבד, אז היא בבחינת ד' דאחד, והיא יבשה, שאינה עושה פירות. אלא אחר כך שירדה לבחינת מחזה ולמטה דז"א ומקבלת מז"א שהוא קו אמצעי, אז **מה דהות יבשה**, כשהיתה בבחינת מחזה ולמעלה דז"א, **אתעבידת ארץ למעבד פירין ואיבין**. (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר אות ר"ו, וע"ש בהסולם) כי קו האמצעי מתקן אותה להאיר מב' הצדדים. אבל כל עוד שקבלה מאמא, מקו שמאל לבד, היתה יבשה ובחינת חורבן, כי החכמה שבשמאל אינה מאירה בלי חסדים שבימין, ונמשך ממנה אז, דינים ועונשים. ובעת ההיא שהיתה הנוקבא מחזה ולמעלה בבחינת הדינים דשמאל, אמר הקב"ה תדשא הארץ דשא, וגו' דהיינו שתרד למחזה ולמטה, ותהיה ארץ מוציאה פירות.

וזה אמרו, **ויאמר אלקים תדשא הארץ** וגו' **היינו שכתוב ועניתם את נפשותיכם** וגו'. כלומר, שתדשא הארץ דשא הוא אותו הענין כמו ועניתם את נפשותיכם וגו'. כי ביום הכפורים עולה הנוקבא לקו שמאל דאמא ומקבלת שם חכמה בלי חסדים, הגורם עינוי נפש להנוקבא, כי חכמה בלי חסדים אינה מאירה וגורמת דינים. אמנם אח"כ כשיורדת למטה מחזה ומתתקנת ממנו, אז מתלבשת חכמה זו, שקבלה מקודם לכן מאמא, בחסדים דז"א, ומאירה בכל השלמות. ואם לא היתה מקבלת החכמה מאמא מקו שמאל לבד הגורמת לעינוי נפש, אז לא היה לה ג"ר לעולם כי בהיותה למטה מחזה, אינה ראויה לקבל חכמה. וזסו"ה, ועניתם את נפשותיכם וגו'. כי ע"י קבלתינו את עינוי נפש הזה עלינו, שיש לנוקבא בסבת עליתה לקו שמאל דאמא, יש לנו חלק בג"ר שהנוקבא מקבלת אח"כ מז"א אחר ירידתה למטה מחזה, שהחכמה שקבלה מקודם לכן מאמא, מתלבשת עתה בחסדים דז"א, ונעשים לג"ר. וזסו"ה כי כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה, ונכרתה מעמיה, כי אין לה חלק במוחין דג"ר שהנוקבא ממשיכה אח"כ. הרי שענין ההתעוררות של תדשא הארץ דשא וגו', וענין ועניתם את נפשותיכם וגו' הם ענין אחד, ששניהם נוהגים בזמן שהנוקבא מקבלת מקו שמאל דאמא.

וזה אמרו, **אדני הויה אתה החלות** וגו' **הויה שלים בסטרוי**, דהיינו ששלם בב' הצדדים ימין ושמאל, שזהו שלמות. **והכא ברחישותא דא דארעא לא שלים**, כי ההתעוררות

להוציא פירות היתה בעת שקבלה רק מצד שמאל דאמא, שהיתה יבשה וחרבה, והיתה **לא שלים**. **רחישותא**, פירושו התעוררות, מלשון רחש לבי דבר טוב. (תהלים מ"ה).

פסקה כ

יהי לא כתיב וכו': יהי דשא ועשב, לא כתוב כאן, שאנו קורים בו **י'** עליונה ו **י'** תחתונה, בסו"ה וייצר, עם ב' יודין ש **י'** עליונה הוא חכמה עלאה, ו **י'** תחתונה הוא חכמה תתאה, דהיינו הנוקבא, (כנ"ל בראשית א' דף ר"ז ד"ה פירוש). שה"ס ב' יודין דראש וסוף של הצירוף **יאהדונה"י** ע"ש **יה"י** יש בו **י'** עליונה, ו **י'** תחתונה, **ה'** ביניהם, שה **ה'** ה"ס בינה, אשר **י'** תחתונה מקבלת ממנה חכמה. וזהו כלל של שלימות, כי אז מקבלת חכמה, שהיא שלמה, ולא לכל צד, אלא רק משמאל לבד. וע"כ נעקר שם הזה, דהיינו הנוקבא המכונה שם, ונשתל באחר. דהיינו שנעקרה מלמעלה מחזה דז"א מן המקום שמקבלת רק משמאל דאמא, אל למטה מחה דז"א, לקבל ממנו חסדים. שכתוב, ויטע ה' אלקים גן וגו', דהיינו שנטעו במקום למטה מחזה דז"א.

פסקה כא

ה' בין יוד ליוד וכו': דרך אחר ה **ה'** הכתובה בין **י' לי' דיה"י**, רומזת על נשיבת רוח חכמה מחוטם דא"א, לז"א. ואע"פ שז"א הוא תמיד בחסדים מכוסים מחכמה, עכ"ז, בלא רוח חכמה אינו מתקיים. כי כל עוד שאין בו חכמה הוא ו"ק בלי ראש. ב **ה'** זו הרומזת לחוטם דא"א, נשתכללו ה' עליונה דשם הויה וה' תחתונה דשם הויה, דהיינו שה' עליונה שהיא בינה מקבלת חכמה בקו שמאל שלה, מחוטם דא"א ומשפעת לה' תחתונה, שהיא הנוקבא. ואז ב' ההין הן ביחד, שכתוב, **אהה** אדני אלקים שרומז, שבכל מקום שב' ההין הם יחדיו, דהיינו שה' תחתונה מקבלת חכמה מקו שמאל ד **ה'** עליונה, נאמר עליה **אהה**, שהוא רומז לעת צרה, כי הנוקבא היא אז, בצרה שהיא חרבה ויבשה כנ"ל.

פסקה כב

בקטפוי דקטפין ברוחא וכו': באשכול האשכולות, ברוח של המאזנים, שהוא ז"א, שבו המתקלא כנ"ל, ונקרא אשכול, כמ"ש, אשכול הכופר דודי לי, יש **יה"ו**, ומפרש. **י'** העליונה, שהיא או"א שנקרא אבא, נתעטרה בקשר עתיק, שהוא קרום העליון דאזדכך וסתים, דהיינו תקון ג' דז' תקוני גלגלתא דא"א. **ה'** עליונה, שהיא ישסו"ת, שנקראו אמא שנתעטרה ברוח של ב' נוקבי דפרדשקא שיצא להחיות. דהיינו להשפיע חכמה הנקרא חיים שהוא תקון ז' דז' תקוני גלגלתא דא"א. **ו'** עליונה, שהוא קו אמצעי ודעת, שבו ניצוץ הקשה, דהיינו המסך דחירק (כנ"ל לך י"ג ד"ה נתבאר) שנתעטר בצדדיו, דהיינו שמכריע

בין ב' צדדים, ימין ושמאל שבאמא, ומקבל משם ג"ר המכונים עטרה. מתפשטים האותיות יה"ו אחר כך ונכללים בז"א. בסוד תלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא, (כנ"ל ב"א אות שס"ג) כמו שיה"ו שורים בגלגלתא דא"א, כנ"ל, נמצאים מתפשטים בכל גוף דא"א, דהיינו ז"ת חג"ת נהי"מ שלו לשכלל הכל, כי עליהם מלביש או"א וישסו"ת וזו"ן. כאשר אלו האותיות יה"ו, תלויות, דהיינו שהם סתומות, הם בעמר נקי, שהוא תקון ה' דז' תקוני גלגלתא. וכשהן מתגלות לז"א, מתישבים בו אלו האותיות יה"ו ונקרא בהן **קטפוי**, פירושו אשכולות, מלשון (חזינהו להני קטופי כתובות קי"ב ע"א).

פסקה כג

יוד דעתיקא סתים וכו': היוד דהוי"ה שבעתיק, סתום בעטרותיו, שהמלכות אינה יוצאת מבינה שלו וסותמת אותו, משום שהשמאל נמצא, שאין לו תקון אלא במתקלא, והמתקלא מחויב לתלות בראש עתיק, (כנ"ל אות ה') שהיא המלכות שסותמת אותו. וכן הוא בכל הראשים, וה **י**' היא תמיד בחינת ראש. **ה**"**ה** נתפתחה ב **ה**' האחרת, דהיינו ב **ה**' של ז"א, שבו מקום הגילוי כנ"ל בדבור הסמוך. וע"כ אות המילוי של **ה**', הוא ג"כ **ה**, דהיינו **ה**"**ה**. והיא מנוקבת בב' נקבות, כי גם **ה**' אחרונה, שהיא המלכות נכללה בה, ונמצאת בתקונים, שלעת גדלות יורדת ממנה המלכות, והיא מתגלית בחכמה, ולא בה עצמה אלא בז"א. ו"**ו** נתפתחה ב **ו**' אחרת שבז"א שכתוב, הולך לדודי למישרים, שהתקונים שלמעלה הולכים לדודי, שהוא ז"א. שבו ניצוץ הקשה, שהוא מסך דחירק כנ"ל, כדי לכסות הפתח של אמא, (כנ"ל אות י"ג) וע"כ אות המילוי של ה **ו**' הוא ב **ו**' אחרת. כזה, **וו**.

פסקה כד

ו' **לעילא ו**' **לתתא** וכו': נמצא שיש **ו**' למעלה בראש, ויש **ו**' למטה בז"א, יש **ה**' למעלה בראש, ויש **ה**' למטה בז"א. שמשום זה הן נכפלות במילוי, כנ"ל בסמוך, כי למעלה הן נסתרות ולמטה מתגלות **י**' למעלה, ובה לא נשתתף **י**' אחרת, כמו באותיות **ה**"**ה ו**"**ו**, ואינה עולה עמה במבטא, חוץ מרמז שנרמז, כי המילוי ו"ד שביוד, היא בגימטריא **י**', שהיא רמז שיש בכללה גם **י**' שניה למטה. היינו כשנתגלו ב **י**' שנים, שהם אבא ואמא עלאין, ומתחברים במדרגה אחת, דהיינו בשביל דאבא, ששם דעת הנעלם, (כנ"ל משפטים אות תקכ"ח) בהתרגשות אחת כדי להפרד מן השמאל, כנ"ל בדבור הסמוך. וזהו ו"**ד** הכלולות ביוד. שה **י**' הוא אבא עלאה וה ו"**ד** הן אמא עלאה. אוי כשנסתלק אבא, שהוא **י**' וה ו"**ד** מתגלית.

פסקה כה

אינון בוסמין דטיפסא וכו': אלו הבשמים, דהיינו הארות החכמה שנקראת בשמים וריח, של החקיקות האדומות, שהם כל הבחינות של קו שמאל, שהם אדומות, שעוברים, להאיר, אינן מתערבות במקום אלא שתיכף חוזרים למקומם, ככתוב, והחיות רצוא ושוב. שתיכף שבים למקומם. וכן, ברח לך אל מקומך, דהיינו שממהר לשוב בחזרה למקומו, וזסו"ה אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים תשים קנך, דהיינו שתרצה להמשיך החכמה ולעכבה, אומר הכתוב, משם אורידך. אלא שהמשכת החכמה צריכה להיות, בדרך הכתוב, והחיות רצוא ושוב, שיחזירה תיכף ומיד למקומה, דהיינו ממטה למעלה. ועי' באדרא (נשא דף קל"ג ע"א), שעל ארחא דתחות חוטמא, שמשם מאיר החכמה, אומר שהוא **אורחא לאעברא ביה**. דהיינו ג"כ שלא לעכב ההארה אלא להחזירו תיכף למקומו. **טיפסא**, פירושו דפוס וחקיקה, כי על ויצר אותו בחרט, מתרגם בטופסא. **שריקין** פירושו אדומים, מלשון לא תעבור שרק על פניה (שבת צ"ה:).

פסקה כו

ותוצא הארץ דשא: מתי נעשה זה, הוא, כאשר השם, שהוא הנוקבא, ניטעה. דהיינו אחר שנבנה הנוקבא מבחינת מחזה ולמטה, שאז **מה דהוית יבשה**, וכו', כנ"ל (אות י"ט בהסולם) וכה יצא מאבא ואמא, אויר, שהוא אור חסדים מאבא וניצוץ, שהוא אור הגבורות מאמא וכשנתחברו האויר והניצוץ יחדיו נתפשט מהם גלגלתא אחת, שהוא כתר דז"א בצדדיו, דהיינו ד' צדדים חו"ב, וחו"ג דדעת, והם בחינת או"א עלאין שבראש ז"א, והם סוד **ם** דצלם. עליה על הגלגלתא, היא נמלאה טל מב' גוונים דהיינו לבן ואדום, בסו"ה טל אורות טלך, שהם אור חסד ואור גבורה. וזהו תקון הראשון מז' תקוני גלגלתא דז"א.

פסקה כז

תלת חללין דאתוון וכו': תקון ב', ג' חללים של אותיות הרשומות, דהיינו **יה"ו**, שהם חכמה בינה דעת, נתגלו בו. וה"ס **ל** דצלם שבראש ז"א. תקון השלישי, שערות שחורות כעורב תלויות על נקבי האזנים העמוקות, ואינו יכול לשמוע ימין ושמאל. כי השערות שהם הדינים סותמים אותם. ובגדלות מסתלקים השערות מעל האזנים כמ"ש בתקון הז'. כאן בשערות שעל הגלגלתא דז"א, יש למעלה ארח אחד דק. דהיינו הארח שבאמצע הראש ששם מתחלקים השערות לימין ושמאל.

פירוש. גם ז' תיקוני גלגלתא דז"א מתחלקים על ג' בחינות מל"צ דצלם, כמו ז' תקוני גלגלתא דא"א שנתבארו לעיל (אות ו') אלא בדרך אחר, כי חסר כאן התקון דקרומא

דאוירא, ונתוסף כאן תקון באזנים, אשר בקטנות השערות סותמות האזנים, שזהו תקון ג'. ובגדלות מסתלקות השערות מאזנים, שזהו תקון הז', ואז התפלות מתקבלות מן התחתונים. וכן נתקנה הגלגלת בד' מוחין, חכמה, בינה, וחסד וגבורה דדעת. ועל שם ד' מוחין אלו נקראת **ם**' דצלם, כי כל מוח כלול מעשר ספירות, והם **ם**' בחינות, ויורה שבקו האמצעי, שהוא דעת, אינו מיחד ימין ושמאל להלביש החכמה שבשמאל בחסדים שבימין. שזה נעשה בכח הדין שבקו האמצעי, וע"כ הדין נהפך לחסד, ושניהם בחינה אחת. וע"כ הם **ל**': ג' בחינות ע"ס שהן חב"ד. אבל ב **ם**' דצלם, שה"ס או"א עלאין, אינם מקבלים חכמה לעולם, ואין צורך להכרעת קו האמצעי. ומשום זה החסד והדין שבקו אמצעי נבדלים זה מזה, כי הדין שבקו אמצעי אינו נהפך כאן להיות חסד, משום שאינו גורם היחוד דימין ושמאל. ונבחנים החסד והדין שבדעת לב' בחינות עשר ספירות נבדלות, וע"כ יש ד' מוחין, והם **ם**'. וזהו תקון הא'. ותקון הב' הם המוחין דישסו"ת שבז"א שה"ס **ל** דצלם שבראש ז"א, שבהם הדעת מכריע בין ימין ושמאל שהם חכמה ובינה, בכח הדין שבו שהוא מסך דחירק, וע"כ נהפך הדין להיות חסד, ואין כאן אלא ג' בחינות של עשר ספירות שהם **ל**'. וזהו תקון הב'.

תקון הג' הוא שערות שחורות כעורב, שהם נמשכים מן הדינים שבג' מוחין חב"ד שבתקון הב'. וע"כ הם סותמים האזנים שלא תבחנה מטוב לרע, ואין תפלות התחתונים מתקבלות. וזהו בעת קטנות, אבל בגדלות מתתקנות שערות אלו בסוד **ם**' דצלם דנה"י, ואז הם מסתלקות מעל האזנים והן נפתחות כמ"ש להלן בתקון הז'. (באות כ"ט) ויש על הגלגלתא דז"א קו חלק, במקום שהשערות נחלקות לימין ושמאל, שהוא נקרא אורחא דפלגותא דשערי, ששם אין שערות ודינים כלל, אלא להיפך שהוא חסד נפלא, וע"כ הוא לבן. וזסו"ה, ואורח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום, שנאמר על אורחא דפלגותא דשערי שבגלגלתא דא"א, ומאורח של א"א, נמשך לארחא דפלגותא דשערי דז"א, שעליו נאמר, כל ארחות ה' חסד ואמת. וסוד הדברים הוא, כי בשערות של ימין מתגלים על ידיהם חסדים, לעובדי ה'. ובשערות של שמאל מתגלים על ידיהם עונשים לרשעים שאינם עובדים את ה'. וכשמגיע זה לתחתונים הם מכירים את **ההבדל**, שה"ס אורחא דפלגותא דשערי, בין עובד ה' ללא עבדו. שע"י הכרה זו, זוכים לדבקות השלם בהקב"ה. ואז כל ארחות ה' חסד ואמת.

פסקה כח

מצחא דלא נהיר וכו': תקון הרביעי, הוא מצח שאינו מאיר, שנמשך ממנו דין ומריבה לעולם חוץ מבעת הגדלות, כאשר רצון דמצח דא"א משגיח במצח דז"א. תקון החמשי

הוא, עינים בג' גוונים, שהם שחור אדום ירוק, ליראה מפניהם. כי כל גוונים אלו רומזים לדינים, כי אדום, הוא שמאל, וירוק, הוא קו האמצעי ושחור היא המלכות ובגדלות הן רוחצות בחלב, המאיר, שה"ס החסד. הנמשך מעתיקא. שכתוב, עיניך תראנה ירושלים נוה שאנן, דהיינו בלי שום דין. וכתוב צדק ילין בה. הרי שיש בה דין הנקרא צדק, ומשיב, נוה שאנן, נאמר, בשעה שעינו של עתיק הסתום מאיר בסו"ה רוחצות בחלב, כי עינך כתוב, בלי יוד דלשון רבים. כי בעתיקא אין שמאל, וב' עינים נחשבים לעין ימין.

פסקה כט

חוטמא פרצופא דזעירא וכו': תקון הששי הוא, חוטם הפרצוף שהוא קצר, להכרה. שבחוטם ניכר הפרצוף. כמ"ש ז"ל אין מעידים אלא עד שיהיה פרצוף פנים עם החוטם (יבמות ק"פ.) ג' שלהבות שורפות בנקביו. שהן ג' בחינות דין, דין הנמשך מבינה, וממלכות, ומקו שמאל. תקון הז' הוא, מדרגה עקומה, לשמוע טוב ורע, דהיינו האזנים בעת הגדלות, שנסתלקו מהם השערות שסתמו אותם כנ"ל (אות כ"ז) שאז נפתחו לשמוע טוב ורע, להטיב לטובים ולהעניש הרעים ולקבל תפלות התחתונים. (ועי' ויקהל אות קל"ח).

ונתבארו ז' תקוני גלגלתא דז"א, אשר גלגלתא וד' סטרין שבה, ה"ס **ם** דצלם וג' חללי גלגלתא, ה"ס **ל** דצלם. והשערות וב' אזנים ה"ס נו"ה הנסתרים ומצחא ה"ס יסוד שבהם. וב' עינים ה"ס נו"ה הנגלים, וחוטמא היא יסוד ומלכות שבהם. והספרא דצניעותא מפרש כאן בעיקר בחינות דין שבהם בעת קטנות. והבחינות מל"צ דצלם נאמר בעיקר לעת גדלות. כמ"ש לעיל בז' תקוני גלגלתא דא"א.

פסקה ל

כתיב אני וכו': כתוב, אני הויה הוא שמי. שאומר לשון נגלה, **אני**, ולשון נסתר **הוא**, במשיכה אחת, שהיה לו לומר אני הויה שמי, ואומר שאני והוא הם ב' שמות, שכתוב, אני אמית ואחיה. וכתוב, ואני אשא ואני אסבול. הרי שאני הוא שם, והיינו שם המלכות. וגם **הו"א** שם. שכתוב, הוא עשנו ולו אנחנו. וכן והוא באחד ומי ישיבנו. הרי שנקרא ג"כ בשם **הו"א** כי **הו"א** נקרא מי שסתום ואינו נמצא. דהיינו חכמה סתימאה דא"א, שנסתם ואינו נפתח עד גמר התקון, **הוא** נקרא, מי שאינו מזדמן לעין, דהיינו שאינו מזדמן לקבלת החכמה, המכונה עין. דהיינו או"א עלאין שהם חסדים מכוסים ואינם מקבלים חכמה לעולם, שעליהם נאמר, כי חפץ חסד הוא. **הו"א** נקרא, מי שלא נקרא בשם, דהיינו הבינה שהיא ישסו"ת, שיצא בה קו השמאל, ומטרם שקו האמצעי, הכריע

בין ימין ושמאל להלביש החכמה שבשמאל בחסדים שבימין אינה נקראת בשם, כי היא סתומה ואינה מאירה, (כנ"ל בהקסה"ז דף י"ז ד"ה קיימא ע"ש).

פסקה לא

הוא, **ה'** **כליל** וכו': ומפרש המשמעות של ג' אותיות **הו"א**, על פי מה שאמר לעיל שה"ס ואו"א וישסו"ת נקראים כל אחד **הוא**, ואומר, **ה'** של הוא כולל **ו'**, וה **ו'** כולל **א'** של הוא, ואינו כולל **ה'** של הוא, אלף הולכת ל **י'**, **י'** הולכת ל **י'** הסתומה מכל סתימין, שאין מחוברות בו **ו"ד** של מילוי יוד. אוי כשה **י'** אינה מאירה ל **ו"ד**.

פירוש. **ה'** ד **הו"א** היא בינה כשהיא בשמאל, טרם היחוד דקו האמצעי, כנ"ל. **ו'** ד **הו"א**, הוא ז"א, שבעת שבינה מחזרת הבינה ותו"מ שלה לבחינת קו שמאל, עולה עמהם גם ז"א לבינה, ונעשה שם בצורת **א'** ד **הו"א**, שהוא ציור אותיות **י' ו' ד'**, שה **ו'** הוא ז"א, קו האמצעי, ו **י'** עליונה שעליו הוא ימין דבינה הכלול בז"א, וה **ד'** שמתחתיו הוא שמאל, דבינה הכלול בז"א.

וזה אמרו, **ה'** כלול **ו'**, שבעת יציאת השמאל דבינה כבר הבינה כוללת בתוכה ה **ו'**, שהוא ז"א, שעלה עם הבינה ותו"מ דבינה ביחד, כנ"ל. וה **ו'** כליל **א'**, שהוא סוד ה **ו'** שבאמצע ה **א'** הכלול מב' קוין דבינה, שהם **י"ד** אבל, **ולא כליל ה'** כי ה **ו'** עוד לא הכריע בין ימין ושמאל של ה **ה'**, וע"כ אינו כולל אותה, וע"כ **א' אזיל לי'**, כלומר שההארה של ז"א שהוא **א'** אינה מאירה רק ב **י'** עליונה שלה, שהיא ימין, כי השמאל שבה, שהוא **ד'** עוד אינו מאיר, להיותו לפני ההכרעה של קו אמצעי, כנ"ל. וע"כ נקרא ישסו"ת הוא, שהאורות נסתרים מן התחתונים ונבחן בזה שה **א'** הולכת ל **י'**, שהוא או"א עלאין, וגורמת בהם, שגם ה **י** שהוא אבא תתפרד מן **ו ד** שהיא אמא ואז גם אורותיהם נסתרים ונקראים **הוא**.

וה **י'** דאו"א **אזיל לי' דסתים מכל סתימין**, וה **י'** שהוא או"א הולכת לחכמה סתימאה דא"א, שהוא סתום מכל סתומים **דלא מתחברן ביה ו"ד** שגורמת שאינו משפיע לנוקבא הנקרא **ו' ד'** דמילוי יוד, דהיינו הבינה שחזרה לראשו, וע"כ קרא גם הוא **הוא**, וע"כ אבא שהוא **י'** אינו מאיר לאמא, שהוא **ו"ד** דמילוי **י'**, וכיון שאמא שהיא **ו"ד** אינה מאירה, נמצא שישסו"ת שהיא **ה'** דהויה, ודאי שאינם מאירים, כי הם מקבלים מאמא עלאה שהיא **ו"ד**. וז"ש ווי כד לא נהיר **י' ב ו"ד**, שאז נעשה פרוד גם בין **י' ל ה'**. כמבואר.

פסקה לב

כד אסתלק י' וכו': כשנסתלקה ה **י'** מן ו"ד מחמת עונות העולם נתגלה ערוה של כולם, כי הו"ד היא אמא עלאה שכל פרצופי אצילות ובי"ע מקבלים ממנו, והיא נחשכה. על זה כתוב, ערות אביך לא תגלה, דהיינו אבא ואמא עלאין, שהם יוד, שנקראים שניהם

בשם אבא. וכשנסתלקה היוד מן **ה'** שאחר ש ו"**ד** נחשכו אין ה **י'** יכולה להשפיע ל **ה'** שהיא ישסו"ת, כנ"ל בדבור הסמוך, ע"ז כתוב, וערות אמך לא תגלה אמך היא לא תגלה ערותה. כי ישסו"ת נקראים שניהם בשם אמא. אמך היא ודאי כמו שכתוב כי אם לבינה תקרא הרי שיסו"ת שהם בינה מכונים אם.

פסקה לג

פרקא תליתאה. תשעה וכו': פרק השלישי. תשעה תקונים יקרים נמסרו לזקן. כל מה שנתכסה ולא נתגלה נמצא עליון ויקר. והדיקנא הרי גנזו הכתוב, שלא נמצא שום כתוב שידבר מדיקנא. כמ"ש עיני ה' אזני ה' וכן לחייו ערוגת הבושם. ואין זכר לדיקנא. והוא משום שהוא עליון ויקר.

פסקה לד

תקונא קדמאה דדיקנא וכו': תקון הראשון של הזקן, שערות על שערות יוצאות מכנגד פתח האזנים עד ראש הפה, כלומר עד שפה עלאה. תקון השני, נמצא מראש הזה של השפה עד ראש האחר של השפה. תקון השלישי, ארח הנמצא תחת ב' נקבי החוטם, והוא מלא שערות עד שאינו נראה. תקון הרביעי, הלחיים מתכסים בשערות מצד זה ומצד זה. תקון החמשי, בהם נראים ב' תפוחי הפנים האדומים כורד. תקון הששי, בחוט אחד תלויות שערות שחורות תקיפות עד החזה. תקון השביעי, השפתים נפנו משערות, והם אדומים כורד.

פסקה לה

זעירין נחתין בגרונא וכו': תקון השמיני, שערות קצרות יורדות על הגרון ומכסות העורף. תקון התשיעי, שערות גדולות וקטנות קשים כגידים יורדות בשוה. דהיינו שמתערבות אלו באלו והן שוות. באלו ט' תקונים נמצא גבור ותקיף מי שנמצא. דהיינו ז"א.

פירוש. ט' תקוני דיקנא דז"א נמשכים מי"ג תקוני דיקנא דא"א שנתבארו היטב לעיל שח' תקונים נמשכים מחכמה סתימאה, וה' תקונים מגלגלתא, ואלו הנמשכים מח"ס, הן ג"פ נרנח"י דנפש ודרוח ודנשמה. ע"ש. וההפרש הוא, כי י"ג תקונים הם בחי' ג"ר ממש, אבל ט' תקונים הם בחי' ו"ק דג"ר.

וע"ז תבין שתקון ראשון, הוא שורש הדיקנא, כמו תיקון הא' די"ג ת"ד דא"א. וכן תקון הב' היא בחינת עבור בלחי העליון, והוא ו"ק דנפש. תקון ג' הוא ג"ר דנפש. ובתקון ד' יש שינוי, כי תקון ד' די"ג ת"ד דא"א, הוא שערות דשפה תתאה, ותקון ה' הוא אורחא שבשערות שפה תתאה, שהם ו"ק דרוח וג"ר דרוח. אבל כאן אין אורחא בשפה תתאה דז"א, משום שגם ארחא דשפה עלאה אינו מאיר כל כך משום שמלא עם שערות. וע"כ

נתקנו כאן במקומם לו"ק דרוח, **עלעין אתחפיין מהאי גיסא ומהאי גיסא**. והג"ר דרוח הוא תקון ה', בהו **אתחזיין תפוחין סומקין כורדא**, וכיון שג"ר דרוח הן בחי' אחורים, ע"כ הם אדומים. ותקון הששי כאן, הוא כללות הדיקנא, שהו"ק דרוח שבפנים נמשכים למקומם למטה, בלחי התחתון. ותקון השביעי, **שפוון סומקין כורדא אתפנון**. שהם ג"ר דרוח הנמשכים מב' תפוחין למטה. ותקון השמיני, **זעירין נחתין בגרונא** נמשך מתקון ה **ט**' וה **י**' די"ג ת"ד דא"א. ותקון הט' נמשך מתקון י"א שביגת"ד דא"א.

פסקה לו

כתיב מן המצר וגו': כתוב, מן המצר קראתי יה, ט', אמר דוד עד כל גוים סבבוני כדי לסבב עצמו בהם ולהגן עליו. שהם כנגד ט' תקוני דיקנא דז"א. א) מן המצר קראתי יה. ב) ענני במרחב יה. ג) ה' לי לא אירא. ד) ה' לי בעוזרי. ה) טוב לחסות בה'. ו) טוב לחסות בה' הב' ועם ג"פ אדם שיש בהם, הרומזים לג' תקונים, הם תשע. ואלו ט' תקונים, הם בסוד הכתוב, ותוצא הארץ דשא, עשב, מזריע, זרע, למינהו, ועץ, עושה פרי, אשר זרעו בו, למינהו. תשעה תקוני דיקנא אלו נתעקרו משם שלם, דהיינו מי"ג תי"ד דא"א, ובאו לז"א, כנ"ל. ואחר כך חזרו ונשתלו בשם שלם, שנאמר ויטע ה' אלקים, שהוא שם מלא דעתיק ודז"א, (כמ"ש באדרת נשא דף קל"ח ע"ב, ד"י) תקוני דיקנא נמצאים י"ג באותו שהוא עליון, דהיינו דא"א, התחתון, שהוא ז"א, נראים בט' תקוני דיקנא, וי"ג וט' הם כ"ב, שהם כ"ב אותיות שנחקקו מחמתם.

פסקה לז

על האי חלמא וכו': על כן אם ראה בחלום, שאוחז בידו זקן של אדם חשוב, הוא שלם עם אדונו, שונאיו יכנעו תחתיו. כל שכן זקן העליון, דא"א, המאיר לזקן התחתון, דז"א. כי זקן העליון נקרא רב חסד, ובז"א נקרא חסד סתם. וכשהוא צריך לאור מאיר לו זקן העליון, ונקרא גם הוא רב חסד.

פסקה לח

ויאמר אלקים וגו': ויאמר אלקים ישרצו המים שרץ נפש חיה. כלומר, ח"י י"ה, כי בחיה יש אותיות ח"י י"ה. **חי** היינו היסוד של ז"א. **י"ה** היינו או"א. וישרצו המים פירוש שיתפשט אור של זה בזה, דהיינו שיתפשט אור י"ה בח"י שהוא יסוד דז"א, ותצא נפש חיה שהיא הנוקבא, וכן נפשו של אדם הראשון. הכל שרץ בזמן אחד, מים טובים דקדושה, ומים הרעים דס"א, וכיון שאמר **ישרצו**, נכללו זה בזה, ויצא חיה עלאה, דהיינו הנוקבא, חיה תתאה, דהיינו נפשו של אדם הראשון. חיה טובה, שהיא הנוקבא, חיה רעה, שהיא לילית, כי נפש חיה הרומשת זו לילית (כמ"ש לעיל ב"א אות ת"ח).

פסקה לט

דבר אחר, ישרצו המים: תרגומו ירחשון, כלומר כשמרחשין שפתיו, דהיינו כשמתנועעות שפתיו דברי תפלה בזכות ובנקיות הדעת. ובמים המנקים ומטהרים, רוחש, נפש חיה, כי כשאדם רוצה לסדר תפלתו לאדונו שפתותיו מרחשות באופן הזה ממטה למעלה, להעלות כבוד אדונו, למקום השקיו של באר העמוק, שהיא בינה, ואח"כ יזיל להמשיך ממעלה למטה, מאותו שקיו של הנחל, שהיא בינה, לכל מדרגה ומדרגה, עד מדרגה אחרונה, שהיא מלכות, להמשיך נדבה לכל ממעלה למטה. ואח"כ צריך לקשר קשר בכלא, דהיינו שייחד כל המדרגות בא"ס ב"ה, קשר דכוונה של האמונה, ויעשו כל משאלותיו, בין משאלות הצבור בין משאלות יחיד.

פסקה מ

ושאלתא דאית לבר נש וכו': והתפלה שיש לאדם לבקש מאדונו, היא מסודרת בט' אפנים. א) יש שהתפלה מסודרת בסדר אלף בית. ב) ויש שמסודרת בהזכרת מדות הקב"ה, רחום וחנון וכו'. ג) ויש שמסודרת בשמות היקרים של הקב"ה, דהיינו אהיה יה יהו אל אלקים הויה צבאות שדי אדני. ד) ויש' שמסודרת בעשר ספירות, שהם, מלכות יסוד הוד נצח ת"ת גבורה חסד בינה חכמה כתר. ה) ויש בהזכרת הצדיקים, דהיינו האבות והנביאים והמלכים. ו) ויש בשירות ותשבחות, שיש בהם קבלה אמיתית. ז) ולמעלה מהם, מי שיודע לתקן תקונים לאדונו כראוי. ח) ויש בידיעה להעלות ממטה למעלה. ט) ויש מי שיודע להמשיך שפע ממעלה למטה.

פסקה מא

ובכל ט' גווני וכו': ובכל ט' אופני תפלה אלו, צריכים כונה גדולה. ואם לא, עליו המקרא שכתוב, ובוזי יקלו. ובכוונת אמן, צריך לכוון, שהוא כולל ב' שמות הויה אדני, שהם בגי' צ"א וגם אמן בגי' צ"א, ושם האחד, שהוא הויה, ז"א, גונז טובו וברכותיו באוצר הנקרא היכל, שהוא אדני. מלכות. וזה מרומז בפסוק, והויה בהיכל קדשו הס מפניו. ולזה רמזו רז"ל, כל טוב האדם בביתו, כי אדם בגי' מ"ה, שהוא שם הויה דאלפין, וכל טובו בביתו, שהוא אדני, מלכות. שנאמר בכל ביתי נאמן הוא ומתרגם, בכל דעמי, דהיינו המלכות.

פסקה מב

ואי מכוון בכל וכו': ואם מכוון בכל אחד ואחד מט' אפני התפלה כראוי, זה הוא אדם המכבד שם אדונו את שמו הקדוש, ועל זה כתוב, כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו, אכבדו בעולם הזה לקיים ולעשות כל צרכיו, ויראו כל עמי הארץ כי שם הויה נקרא עליו וייראו

ממנו. ובעולם הבא יזכה לעמוד במחיצת חסידים, דהיינו במחלקת החסידים, אע"פ שלא קרא בתורה כל צרכו, כיון שזכה להסתכל בידיעת אדונו וכיוון בו כראוי.

פסקה מג

מאי ובוזי יקלו וכו': מהו ובוזי יקלו, זה הוא מי שאינו יודע ליחד את השם הקדוש, ולקשר קשר האמונה, ולהמשיך למקום שצריך, ולכבד שם אדונו, טוב לא שלא נברא. וכל שכן, מי שאינו מכוון באמן, וע"כ כל מי שמרחיש בשפתיו בנקיון הלב, במים המנקים, מה כתוב עליו, ויאמר אלקים נעשה אדם, כלומר, בשביל אדם היודע ליחד צלם ודמות, שהם ז"א המכונה צלם והנוקבא המכונה דמות, כראוי, וירדו בדגת הים. (ע"כ נוסח אחר).

פסקה מד

ויאמר אלקים נעשה אדם: האדם לא כתוב שהיה משמעו על אדם הראשון בלבד, אלא אדם סתם, היינו להוציא ולהשלים גם אדם של מעלה, שהם זו"ן הנקראים אדם, שנעשה עתה בשם שלם הויה אלקים, כי כאשר נשלם זה, נשלם זה, דהיינו כשנשלם אדם התחתון נשלם אדם העליון, שנשלם בדכר ונוקבא להשלים את הכל, הויה נקרא בחינת הזכר, שהוא ז"א, אלקים נקרא בחינת הנקבה, שהיא מלכות. באפן שהשם הויה אלקים, הוא שם מלא. נתפשט הדכר, שהוא ז"א, ונתקן בתקוניו כאמא, בפי האמה, דהיינו בעטרת יסוד, ששם מתגלים החסדים דאמא, להיותו קו האמצעי דנו"ה. המלכים שנתבטלו דהיינו ז' מלכים דנקודים (כנ"ל אות ג') נתקימו כאן, ע"י יסוד דז"א, שהוא קו אמצעי. (כנ"ל אות י"א).

פסקה מה

דינין דדכורא תקיפין וכו': הזכר שה"ס קו ימין שעקרו חסדים, ע"כ הדינים של הזכר חזקים בראש, בג"ר מפני שאין החכמה מתגלה שם. ונוחים בסוף, בנה"י שלו, ששם מקום גילוי החסדים בחכמה. ושל הנוקבא הוא בהיפך, כי להיותה קו שמאל, בבחינת חכמה בלי חסדים, שהוא חשך ואינו מאיר, נמצא שבראשה, שאין גילוי חכמה, אין הדינין דשמאל קשים כל כך, אבל בנה"י שלה ששם מקום גילוי החכמה שהוא קו שמאל, הם דינים חזקים. וי"ה דינים קשים של עשן שקועים בחיקה. דהיינו בנה"י של הנוקבא. שיש בהם ג"פ ה' גבורות, ה' גבורות בנצח וה' גבורות בהוד, וה' גבורות ביסוד, שה"ס י"ה גבורות. **י'** קטנה נמצאת בתוכה. שה"ס חכמה תתאה, הנקראת **י'** ולהיותה במלכות היא קטנה.

קונטירין פירוש, דינים קשים, או קליפות קשות, מלשון קטרונים, שפירושו אגוזים שקליפתם קשה. **קיטורא**, פירושו עשן, מלשון כקיטור הכבשן, (וירא י"ט) **בעטפוי**, פירושו בחיקו. כי תרגום בחיקך, בעטפך, (שמות ד' ו').

פסקה מו

אי אתבסמו דינין וכו': רצה עתיקא לראות אם נתבסמו דינים דנוקבא, נתדבקו אדם ואשתו זה בזה, (כמ"ש באדרת נשא קמב: ד"י) ובא הנחש על חוה בפתוי של עץ הדעת (עי' ב"א אות תנ"ה) וקן של זוהמא נתתקן בתוכה, בנוקבא, ונעשה מדור הרע, שכתוב, ותהר ותלד את קין, שפירושו, קן ומדור של רוחות רעות וסערות ומזיקין. **עלעולין**, פירושו סערות. כי על יקם סערה תרגום יקום עלעולא (תהלים ק"ז) **קטפורין** פירושו מזיקים המכים, מלשון, קטיף מן הדין גיסא (קה"ר על הפסוק לב חכם) שפירושו הכאה.

פסקה מז

אתקין ביה בהאי וכו': התקין באדם הזה כתרים, בכלל ופרט. ונכללו בפרט וכלל, דהיינו השוקים והזרועות, שהם ימין ושמאל. דהיינו, כלל ופרט בזרועות, פרט וכלל בשוקים. פירוש. קו האמצעי ה"ס כלל, כי כולל ב' הצדדים, ימין ושמאל, בתוכו, שהם חכמה וחסדים, והוא גוף האדם שהוא ת"ת הכולל חסד וגבורה. וב' הזרועות הם פרט, וכן בשוקים היסוד הוא כלל, ושוקים פרט. כי בימין הוא חסדים לבדם ובשמאל הארת חכמה לבדה. וכלל ופרט, פירושו שהכלל שולט על הפרט, ופרט וכלל פירושו שהפרט שולט על הכלל. ובזרועות שולט הכלל שהוא קו האמצעי על הפרט, וע"כ החכמה מכוסה שם, ובשוקיים שולט הפרט על הכלל וע"כ החכמה מתגלית שם.

פסקה מח

דא אתפלג בסטרוי וכו': כשקו האמצעי מתחלק בצדדיו, דהיינו לצד ימין ולצד שמאל, מתתקן דכר ונוקבא בסוד **יה"ו** ש **י'** שהוא צד ימין היא דכר. וה **ה'** שהיא צד שמאל, היא נוקבא. ה **ו'** בה כתוב, זכר ונקבה בראם ויברך אותם ויקרא שמם אדם. שהצורה והפרצוף של אדם, הוא יושב על הכסא, שהוא הנוקבא. שכתוב, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. נמצא שה **ו'** כולל זכר ונקבה ביחד, בסוד אדם היושב על הכסא.

פסקה מט

פרקא רביעאה, עתיקא וכו': פרק רביעי. עתיקא, שהוא הכתר, מכוסה וסתום זעיר אנפין, מגולה ואינו מגולה, כלומר, שבו מתחיל ההתגלות וההתגלות הוא במלכות. המגולה, שהוא ז"א, כתוב באותיות, דהיינו שמפורש באותיות השם, שנקרא **הויה**, שפירושו היה הוה ויהיה, שהכל מתגלה בו. המכוסה, שהוא עתיקא, סתום באותיות

שהוא מכונה **אהיה**, שהוא לשון עתיד, שפירושו שאינו מתישב במקומו, אלא במקום אחר. משום שהוא, לא נתישבו בו עליונים ותחתונים, שאפילו העליונים אינם משיגים אותו.

פסקה נ

ויאמר אלקים וגו': ויאמר אלקים תוצא הארץ נפש חיה למינה בהמה ורמש וגו'. היינו שכתוב אדם ובהמה תושיע ה'. אחד בכלל האחר נמצא, דהיינו הבהמה בכלל האדם, כמ"ש אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה וגו'. שהוא מועיל לו, משום שהבהמה נכללה בסוד אדם. (וביאור דברים אלו הוא לעיל בראשית א' דף קי"ד ד"ה ביאור).

פסקה נא

כד נחת אדם וכו': כשירד אדם שלמטה בצורה העליונה, דהיינו בצלם ודמות, נמצאו ב' רוחות משני צדדים שלו כי האדם כולל ימין ושמאל. של ימין, היא הנשמה הקדושה, של שמאל, היא נפש חיה. פירוש. האדם ה"ס קו האמצעי המיחד ימין ושמאל שאז הארת הימין מתפשטת ממעלה למטה, והארת השמאל רק ממטה למעלה (כנ"ל בראשית א' דף ס' ד"ה מחלוקת) והממעלה למטה נבחן לג"ר שהיא **נשמה** וממטה למעלה נבחן כו"ק שהוא **נפש חיה**. ונקראת חיה, משום שבה הארת החכמה, הנקראת אור החיה. **חב אדם אתפשט** וכו': כשחטא האדם, נתפשט השמאל, ממעלה למטה, שזה היה חטא עצה"ד, שמשך הארת השמאל, שהוא חכמה, ממעלה למטה. (כנ"ל ב"ב אות של"א) ואז ונתפשטו אלו שהם בלי גוף. דהיינו שנגלה כח המלכות דמדת הדין, בסוד לא זכי הוא רע, שממנה נמשכים רוחות בלא גוף, (כנ"ל בהקסה"ז דף קצ"א ד"ה וכי). ע"ש.

פסקה נב

כד מתדבקן דא בדא וכו': מסיים כאן לפרש המאמר דלעיל, שאומר שז"א נגלה ואינו נגלה. ומפרש, כשנתדבקו הימין והשמאל דבינה, זה בזה, נולדו, כחיה הזו שמולידה הרבה בבת אחת, כ"ב אותיות סתומות, שהם כללות האורות דז"א, שה"ס ימין. וכ"ב אותיות מתגלות, שהם כללות האורות דנוקבא דז"א, שהם סוד, ב' יודין שבראש וסוף של **יאהדונהי**, שהוא צירוף הויה אדנ"י שהם זו"ן, אשר **י'** שבראש שהיא יוד דהויה שהוא ז"א, היא סתומה, שאין הארת החכמה מתגלה בה וה **י'** שבסוף שהיא של אדני, היא מתגלית, שהארת חכמה מתגלה בה. סתום וגלוי, שהם ימין ושמאל, נשקלו במאזנים המטפסים, כלומר שכפות המאזנים מטפסים ועולים מטפסים ויורדים. שה"ס קו האמצעי המשוה ב' האורות ימין ושמאל שישקלו בשוה, ונתיחדו זב"ז. פירוש. לפיכך אפשר לומר שהחכמה נגלית ע"י ז"א שהוא קו האמצעי, ואפשר לומר שלא נגלה בו,

להיותו בחינת כ"ב אותיות הסתומות. אמנם בו התחיל הגילוי בסוד קו האמצעי והגילוי עצמו הוא במלכות. שה"ס כ"ב אותיות הנגלות. וע"כ אומר עליו, **אתגליא ולא אתגליא**.

פסקה נג

י' נפקין מניה וכו': **יו"ד** יוצאים ממנה דכר ונוקבא, שהם ו"ד דמילוי יוד. במקום זה, ה **ו'** הוא זכר וה **ד'** היא נוקבא, ולא ו"ה כבשאר המקומות. משום זה ד"ו פירושו שנים, כי ד"ו הם דכר ונוקבא. ד"ו, הם ב' כתרים שווים, דהיינו השעה שקומתם של דכר ונוקבא שוות זו לזו, שז"א מלביש לקו ימין של הבינה, שהיא חסדים, והנוקבא לקו שמאל של הבינה, שהיא חכמה בלי חסדים, שאין החכמה שבה יכולה להאיר בלי חסדים, ואז היא דלה ועניה, וע"כ היא אז בצורת **ד'**. **י'** בפני עצמה היא דכר, **ה'** היא נוקבא, **ה'** היתה **ד'** מתחילה, דהיינו ה **ד'** שבמילוי יוד, כנ"ל, ומשנתעברה ב **ו'** בתוכה, נעשתה **ה'** דהיינו **ו'** בתוך ה **ד'**. ואח"כ הוציאה והולידה ה **ו'**, שה"ס יה"ו שבשם. ונראה היוד בתוארה שהיא כלל יה"ו. שמקודם היתה ה **י'** כלולה מ **ו"ד**, ואח"כ הד' נתעברה עם ה **ו'** ונעשית **ה'** ואח"כ הולידה ה **ו'** לחוץ. ומשהוציאה היוד, שהיא דכר ונוקבא, את ה"ו, שהם אמא וז"א, נתישבה ה **ו'** אח"כ, דהיינו שקבלה מוחין, ומכסית לאמא שהיא **ה'**. (כנ"ל אות י"ג). **קפליו**, פירושו כתרים, מלשון בסיס מלמטה וקפליס מלמעלה, שפירושו, כותרת. (ויקרא רבה ס"ה).

פסקה נד

ויראו בני האלהים וכו': ויראו בני האלהים את בנות האדם, היינו שכתוב, שנים אנשים מרגלי חרש לאמר. מהו, בנות האדם, שכתוב אז תבאנה שתים נשים זונות אל המלך. בשבילם כתוב, כי ראו כי חכמת אלקים בקרבו וגו'. **אז תבאנה**, ולא מקודם לכן. בשליטת הצורה של פגה, דהיינו לאכול פירות מטרם גמר בישולם, היו שנים מתחבקים למעלה, כשירדו למטה ירשו עפר. אבדו חלק הטוב שהיה בהם מעטרת הרחמים, ונתעטרו במדה ענבים.

פירוש. כי בני האלהים, מפרש (בהקסה"ז אות קנ"ז ובבראשית א' אות קע"ט) שהם עוזא ועזאל שנפלו מקדושתם, ששורשם הוא מבחינת אחוריים דאו"א הפנימים שהאירו בראש ז"א דנקודים. שמכח אחורים האלו נתפשטו ז"ת דנקודים ממעלה למטה, ומתו. ואח"כ קבלו תקון וחזרו ונפלו בחטאו של אדם הראשון, והיו לב' קליפות. ומקצתם נתקנו ע"י יהושע, שהם, סוד ב' מרגלי חרש. **מרגלים**, נקראים להיות שורשם מאחורים דאו"א שהם נה"י המכונים רגלים. **חרש**, הוא התקון שהשיגו ע"י יהושע, שפירושו המשכת החכמה ממטה למעלה, באופן שלא ישמע למטה, שזהו תקון קו אמצעי שקבלו

אז. ואז נתקנה ג"כ רחב הזונה. אבל טרם המבול כתוב עליהם, ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טבת הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו, דהיינו בלי שום גבול, והמשיכו החכמה ממעלה למטה כדרך הקליפות. וכן בנות האדם, הן בחינת אחורים של הנוקבא, שנפלו למטה ע"י חטא דעצה"ד, שע"כ נקראו על שמו של אדם, דהיינו על חטאו, ואחת מהן, דהיינו הימנית קבלה תקון, בימי יהושע כנ"ל ולא לגמרי שה"ס רחב הזונה. ששתיהן קבלו תקון בימי שלמה, בסוד ב' נשים זונות. ששתיהן היו בבחינות שמאל, אחת היתה ימין דשמאל שכבר קבלה תקון בימי יהושע, והשניה שמאל דשמאל. ולפיכך נעשתה מחלוקת ביניהן. כי אחר שמת בן של זונה השמאלית, מחמת שהחכמה היתה בלי חסדים, אז רצתה לעשוק את בן הזונה הימנית שהיה בו חסדים גם כן, מחמת תקונה בימי יהושע, ואמרה לה, לא כי בנך המת ובני החי, כי אמרה שחכמה שלה הנמשכת ממעלה למטה כדרך הקליפות הוא אור החיים, כי החכמה היא אור החיים, והכחישה שחוסר החסדים יזיק לו וימיתנו ע"כ אמר שלמה גזרו את הילד, כי ידע שאי אפשר שזונה השמאלית תרצה לקבל מצד החסדים של הילד הנמשך מקו אמצעי הממעט ג"ר דחכמה, ולפיכך צריכים לגזור הילד לשנים, שצד החסדים תקח הימנית וצד החכמה השמאלית. וע"כ תכף הודתה הזונה השמאלית, כי אין לה חפץ בחסדים שאינה חפצה להתמעט לו"ק דחכמה, וגם לי וגם לך לא יהיה, גזרו. ואע"פ שזונה הימנית אמרה, תקח לה וגו', לא רצתה לקבל. אז נברר לכל שהימנית המתוקנת היא אמו, והשמאלית אינה ראויה לעשות פירות עד שתכנע לקו אמצעי דקדושה כמו הימנית. ובזה קבלה תקונה ממנו, וע"כ נאמר, כי ראו כי חכמת אלקים בקרבו, דהיינו שתקן הקליפות והוציא מהם הארת החכמה, וחברה לקדושה.

וזה אמרו, **ויראו בני האלהים את בנות האדם**, שהם עוזא ועזאל, שזנו עם בנות ה **אדם** להמשיך החכמה ממעלה למטה, שע"כ נקראו על שם אדם, דהיינו על חטאו, **היינו דכתיב שנים אנשים מרגלים חרש לאמר**, שקבלו תקונם ע"י יהושע בסוד **חרש**, שפירושו להמשיך החכמה רק ממטה למעלה, ולא ישמע למטה. ושואל, **מאי בנות האדם**, מה נעשה מהן, ומשיב, **דכתיב אז תבאנה שתים נשים זונות אל המלך**, שנתברר תקונם בסו"ה, גזרו את הילד כנ"ל, בגיניהון כתיב, כי ראו **כי חכמת אלקים בקרבו** וגו' שע"י בירור הזה, הוציא החכמה מהקליפה וחברה לקדושה. **אז תבאנה**, ולא מקודם לכן, כי לא היו ראוים לתקון מקודם לכן, לא בימי יהושע ולא לפני המבול.

והוקשה לו, כיון שעוזא ועזאל היו מלאכים קדושים, למה טעו להתחבר עם בנות האדם. דהיינו להמשיך החכמה ממעלה למטה כדרך הקליפות. וע"ז אומר, **בקיסטרא דקיטורי**

דפיגאן, בשליטת הצורה של פגה, שהיה אז שליטה לאכול פירות לפני גמר בישולו, דהיינו החטא דאדם הראשון, שאמרו ז"ל שאכלו פגה, שפירושו שהיה לו להמתין עד גמר התקון, שאז לא היה נכשל בהמשכת החכמה ממעלה למטה, והנחש הטעה אותו בזה ודימה לו שאפשר להמשיך גמר התקון תיכף, ועד"ז גם עוזא ועזאל טעו בשליטת כח של פגה הזה, וז"ש, **תרין מתחבקן הוו לעילא** שעוזא ועזאל היו מיוחדים זב"ז למעלה, כי היו מלאכים קדושים, וע"כ קוראם הכתוב בני האלהים, **לתתא נחתו ירתו עפרא**, כיון שירדו למטה לעולם העשיה, והמשיכו החכמה של מעלה למטה, אז ירשו עפר, כמו הנחש שנאמר לו, ועפר תאכל כל ימי חייך, **אבדו** וכו', **דהוה בהו עטרא דחמלא**, שהיה בהם עטרת הרחמים, שהוא בחינת קו אמצעי, הכולל חכמה וחסדים יחדיו, **ואתעטר בקוסטא דענבא**, ונתעטרו במדת ענבים, שהוא קו שמאל בלי ימין, שהוא בחינת עצה"ד, שאמרו ז"ל שענבים היה.

קיסטרא פירושו שליטה, מלשון קסטרס, שפירושו שליט, כמ"ש (בדברים רבה פ"א). מהו נציבים ר' סימון אמר קסטרס. דהיינו שליט ומגן. קיטורי פירושו צורות, מלשון קטורין של אביו, (ילמדנו תולדות) **דפיגאן**, מלשון פגה, שפירושו דבר מטרם גמר בישולו, כמ"ש (סנהדרין כ' ע"א) שאכלה פגה.

פסקה נה

ויאמר ה' אל משה וגו': ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי, **אלי**, הוא בדיוק, דבר אל בני ישראל ויסעו, **ויסעו**, הוא בדיוק. במזל היה הדבר תלוי, שרצה להוקיר את הדיקנא, והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו, עד כאן. כי אני ה' רפאיך, לזה דוקא.

פירוש. כדי לבקוע הים להציל את ישראל ולהטביע המצרים, היו צריכים לגלות אור החכמה בסוד ע"ב שמות, שה"ס ג' קוין המרומזים בג' פסוקים ויסע ויבא ויט, (כנ"ל בשלח אות קע"ג) וז"ש **מה תצעק אלי**, אלי, הוא בדיוק, דהיינו לבחינת ז"א, כי היו צריכים להמשיך הארת החכמה הגדולה שבע"ב שמות, הנמשך מי"ג תקוני דיקנא, וז"ש **דבר אל בני ישראל ויסעו**, **ויסעו**, הוא בדיוק. כי אין החכמה מתגלית ע"י ג' הקוין, אלא בדרך נסיעה על תלת דוכתי, (כמ"ש לעיל בשלח ל"ט ד"ה וג' ע"ש).

פסקה נו

במזלא הוי תלי דבעא לאוקיר דיקניה, כי אז נמשך הארת החכמה ממזל העליון שה"ס תקון השמיני מי"ג תקוני דיקנא המכונה מזל. וז"ש **הישר בעיניו תעשה**, היינו קו שמאל, שבו נמשך החכמה המכונה עיניו. **והאזנת למצותיו**, היינו קו ימין, שבו

נמשכים החסדים מבינה, המכונה אזנים, וע"כ נאמר והאזנת. **ושמרת כל חוקיו**, היינו קו האמצעי, שהוא שומר החוקים, שהימין תמשך ממעלה למטה, והשמאל רק ממטה למעלה, **עד כאן**, כלומר עד כאן צריכים להמשיך וליחד את ג' הקוים זב"ז. **כי אני ה' רפאיך**, **להאי דייקא**, שהרפואה שלי נמשכת ביחוד הזה, של ג' הקוין, דוקא.

פסקה נז

פרקא חמשאה. הוי גוי וכו': פרק חמשי. כתוב, הוי גוי חוטא עם כבד עון זרע מרעים בנים משחיתים וגו'. שבע מדרגות הן, שזו יצאה מזו: **יו"ד ה' ו' ה' ה'**. ומפרש, **י'** הוציאה **ו"ד** במילוי יו"ד וה **ד'** נתעברה עם הו' ונעשתה **ה'**. שאז נעשית ה **י' הו"י** (כנ"ל אות נ"ג) והן ד' מדרגות **י' ו' ד' ה'**, ואח"כ **ה'** הולידה ה **ו'** שהיא מדרגה החמשית, וה **ו'** שהוא ז"א הוציאה **ה'** מבפנים באצילות שהיא הנוקבא והיא מדרגה ו'. ו **ד"ו** שהם נשמות אדם וחוה, הוציאה לחוץ מאצילות שהם מדרגה ז' והסתיר דכר ונוקבא דאדם, שהם **ד' ו'**, מחוץ לאצילות, כלומר, שהסתיר פניו מהם, שכתוב עליהם, בנים משחיתים, כי חטאו בעץ הדעת.

פסקה נח

בראשית ברא וכו': בראשית, מאמר, דהיינו מדרגה שלמה, **ברא**, חצי מאמר, דהיינו חצי מדרגה, כי **בראשית** ה"ס חכמה סתימאה דא"א, ו **ברא**, ה"ס חצי המדרגה שהיא בינה ותו"מ שיצאה לחוץ. מחכמה סתימאה, למדרגה שמתחתיה ונזרע בה ג' זריעות דחולם שורק חירק, (כנ"ל ב"א דף י"ח ד"ה וזה) והם אב ובן, כלומר שמחמת היציאה נעשו, חכמה סתימאה ובינה לב' מדרגות היוצאות זו מזו בבחינת אב ובן. שחכמה סתימאה היא אב ובינה היא בן. סתים וגליא, חכמה סתימאה היא סתום, והבינה היא גלויה. חכמה סתימאה היא עדן העליון הסתום והגנוז, והבינה היא עדן התחתון היוצא לנסיעותיו, בג' מקומות בסוד חלם חירק שורק, ומתגלה **הוי"ה י"ה**, דהיינו מאמר וחצי מאמר, מתגלים ע"י הנסיעה **אלקים את**, שכתוב אחר בראשית ברא, פירושו אדני אהיה. כי **את** ה"ס מלכות הנקראת אדני, ו **אלקים** ה"ס בינה אחר שחזרה לראש ונעשתה מדרגה שלמה נרנח"י, בסוד ה' אותיות אלקים, שהיא נקראת אז אהיה. ימין ושמאל נשתתפו יחד. ה"ס **השמים** שהוא תפארת הכולל חסד וגבורה, שהם ימין ושמאל **ואת** היא נה"י, שכתוב והתפארת והנצח וגו'. שהם נשתתפו יחד. **ששמים** הוא תפארת. **ואת** היא והנצח וההוד. כי כל בשמים ובארץ, שהוא יסוד. ונה"י אלו מכונים ז"א הקטן שמחזה ולמטה. **הארץ**, היא מלכות האחרונה, שכתוב, מה אדיר שמך בכל הארץ. מלא כל הארץ כבודו. אשר ארץ פירושו מלכות. ושיעור הכתוב הוא, **בראשית** ה"ס חכמה סתימאה. **ברא** ה"ס

בינה שיצאה לחוץ מחכמה סתימאה, ונזרעה בג' זריעות חלם שורק חירק. **אלקים**, ה"ס בינה אחר שחזרה לחכמה ונשלמה בה' אורות נרנח"י. **את** ה"ס הנוקבא הגדולה שמחזה ולמעלה דז"א, **השמים** ה"ס ז"א. **ואת** ה"ס נה"י דז"א הנק' ז"א הקטן. **והארץ** ה"ס מלכות. וכעין זה, פירש הזהר את הכתוב בראשית ברא, לעיל (בראשית א' אות י' י"א י"ב ע"ש בהסולם) והוא משונה ממה שפירש הספרא דצניעותא לעיל (באות ז').

פסקה נט

יהי רקיע בתוך המים: הוא להבדיל בין הקדש, שהוא ז"א, ובין קדש הקדשים, שהם א"א ואו"א. כי רקיע ה"ס המסך דצמצום ב', העומד במקום החזה דא"א שמשם ולמטה מתחיל ז"א, ונמצא הרקיע מבדיל בין עתיק, שהוא א"א, ובין זעיר אנפין. הוא נפרד מא"א ע"י הרקיע, ונתדבק, שהרי לא נפרד ממש בפה מדבר גדולות, שהוא הפה דא"א ששם הדעת, שהוא הלשון, שה"ס ז"א שעלה לראש ומכריע שם בין חכמה לבינה ומיחדם יחד. (כנ"ל משפטים אות תקכ"ט וע"ש בהסולם) הרי שאע"פ שז"א נפרד מא"א על ידי המסך דחזה שלו שנקרא רקיע מ"מ חזר ועלה ונתדבק בראש בסוד הדעת.

פסקה ס

אנתיק ואתעטר בכתרין וכו': נותק, ז"א מן הג"ר, ונתעטר בכתרים קטנים, דהיינו בו"ק דג"ר, בחמשה מינים מים חיים, דהיינו בספירות חג"ת נ"ה דאמא שה"ס חמש מאות שנה, המכונים מים חיים או חיים, שכתוב ונתן עליו מים חיים, שהוא חסד. הוא אלקים חיים ומלך עולם, שהוא גבורה. אתהלך לפני ה' בארצות החיים, שהוא נצח. והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים, שהוא הוד, ועץ החיים בתוך הגן, שהוא תפארת. **י"ה** שהוא חכמה ובינה, **יוד הא**, שהוא חכמה בינה דז"א עצמו שה"ס הויה במילוי אלפין. **אהיה**, שה"ס כתר, (כמ"ש בזהר ויקרא יא.) הם ההפרש **בין מים למים**, שמים העליונים שלמעלה מרקיע, שהם י"ה ויו"ד ה"א ואהיה, הם שלמים, והתחתונים שלמטה מרקיע הם מים בלתי שלמים, למעלה מרקיע הם רחמים שלמים, למטה מרקיע הם רחמים בלתי שלמים.

פסקה סא

ויאמר ה' לא ידון וגו': ויאמר ה' לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר. **ויאמר ה'**, היינו כשנתישב ונתלבש בז"א, מכאן דבר בשם אמרו, כי עתיקא הסתום, שהוא א"א אמר לא ידון רוחי באדם העליון, ז"א, משום שברוח ההוא הנושב מב' נוקבין שבחוטם דא"א מושך החיים לתחתונים, שה"ס אור החכמה הנקרא חיים. ולפיכך גם ז"א אינו ממשיך

חיים לאדם התחתון לעולם. אבל בעל המאמר הוא א"א המדבר כלפי אדם העליון שהוא ז"א, ואחר שא"א נתלבש בז"א בשיעור קטן הזה, הוא מדבר זה כלפי אדם התחתון.

פסקה סב

ובג"כ כתיב וכו': ומשום זה כתוב, והיו ימיו מאה ועשרים שנה, כי **יוד**, שה"ס חכמה וחיים וכן בב' נקבי דפרדשקא יש ג"כ אותיות יוד, כי הכותל בין ב' נוקבין הוא **ו**', נקב הימני היא **י**', ונקב השמאלי היא **ד**', היא שלמה ואינה שלמה, שמצד עצמה בלי המילוי **ו"ד** היא שלמה בע"ס, ומצד המילוי **ו"ד** שהן בחינת הנוקבא של ה **י**' היא אינה שלמה. לפיכך, **י**' בפני עצמה היא מאה, דהיינו עשר ספירות שכל אחת כלולה מעשר והן מאה. ב' האותיות **ו"ד** שאינן שלמות, הן ב' פעמים עשר שביחד הן **מאה ועשרים שנה י**' בפני עצמה כשמתגלית בזעיר אנפין, היא מתפשטת לעשרת אלפים שנה, כי ספירות החכמה כל אחת מתפשטת לאלף. מכאן, כתוב, ותשת עלי כפכה. דהיינו שנתמעט קומתו למאה אמה, (כמ"ש חגיגה יב.) מחמת שקבל אור החיים מן היוד שהיא שלמה ואינה שלמה. מחמת שה **ו"ד** שאינן שלמות הן מחוברות אל ה **יוד** כנ"ל.

פסקה סג

הנפילים היו בארץ: היינו שכתוב, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, כי ממקום שנפרד הגן שהוא מלכות דאצילות, נקרא נפילים, דהיינו בכל ג' עולמות בי"ע, שכל אלו שנפלו שמה ממדרגות של אצילות, המה **נקראים נפילים** שכתוב, **ומשם יפרד**, שמשם ולמטה יפרד מן אצילות, וע"כ עוזא ועזאל ובנות האדם, שהיו ממדרגות אצילות ונפלו למטה ממלכות דאצילות, נקראים נפילים. היו בארץ בימים ההם, ולא לאח"כ, עד שבא יהושע, ובני האלקים נצפנו, דהיינו ב' מרגלי חרש שנאמר עליהם ותצפנו.

פסקה סד

עד דאתא שלמה וכו': עד שבא שלמה, ובנות האדם נכללו בקדושה. כש"א, **ותענגות** בני אדם, תענגות קרא, לשון נקבה ולא תענוגים שהוא לשון זכר, משום שהם בנות האדם הנ"ל, ב' נשים זונות, **בני אדם**, כי נאמר ותענגות בני אדם, היינו בני האדם שנשלכו מרוחות אחרות שבאצילות, ולא נכללו בחכמה עלאה. שכתוב וה' נתן חכמה לשלמה. וכתוב ויחכם מכל האדם, הוא משום שתקן בני האדם הנ"ל, שאלו לא נכללו באדם דקדושה.

פסקה סה

והויה נתן חכמה: היינו שנתן לו **ה**' עליונה, שהיא בינה שחזרה להיות חכמה, ולא חכמה ממש, כי חכמה סתימאה נסתמה, ואינה מאירה. וכל החכמה המאירה היא רק

מבינה שחזרה לחכמה. **ויחכם**, כי ממנה, מן הבינה, נחכם למטה. **המה הגבורים אשר** מעולם, היינו עולם העליון, עולם האצילות שמשם נפלו כנ"ל. **אנשי השם**, שמתנהגים בשם. מהו השם. הוא שם הקדוש, דהיינו מלכות הנקראת **שם**, והתנהגו בו, שאינם קדושים, דהיינו הנפילים התנהגו בו להמשיך משם חכמה ממעלה **למטה**, שהיא אינו קדוש, כי אסור לעשות כן. אבל ולא התנהגו אלא **בשם**, שהיא מלכות. **אנשי השם**, נאמר סתם, ולא נאמר אנשי הויה, שהוא ז"א, ולא משום שסתום מסתים הכתוב, דהיינו שאינו רוצה לומר איזה שם, אלא הוא מיעוט ולא מיעוט. כלומר, שהיא מיעוט, מחמת שממעט משם הויה. ואינו מיעוט, מחמת שהוא המלכות, שנקראת כן, **שם**. ולא היה יכול לכתוב בדרך אחר. **אנשי השם** סתם, יצאו מכלל האדם, שכתוב אדם ביקר בל ילין. **אדם ביקר** פירושו, ביקרו של המלך, שהיא מלכות הנקראת, שם, והיא יקרו של ז"א. הרי שאדם היה מתנהג בשם, שהיא מלכות, **בל ילין**, היינו בעת שהיה, בלי רוח.

פסקה סו

תליסר מלכי קרבא וכו': כאן חוזר על רוב העקרים שאמר בכל ה' פרקים ומעט הוספות, בדרך קצר מאד. ואומר, י"ג מלכי מלחמה, היינו י"ג תקוני דיקנא דא"א (שבאות ט"ו) בשבעה דהיינו שהי"ג מקבלים מז' תקוני גלגלתא דא"א (שבאות ו') שבעה מלכים, היינו ז' תקוני גלגלתא דז"א (שבאות כ"ו) כשהארתם מתפשטת בארץ, שהיא המלכות, הם נראו מנצחי מלחמה. שהארת החכמה שבז' תקוני גלגלתא שהיא מכנעת השונאים דהיינו הקליפות אינה מתגלה במקומם אלא במלכות (כנ"ל אות ו') ובה נראה הנצחון על אויבי הקדושה. תשעה העולים במדרגות ורצים כרצונם, דהיינו ט' תקוני דיקנא דז"א, שהם עולים ורצים במדרגות, דהיינו תחילה ו"ק דנפש ואח"כ ג"ר דנפש ואח"כ ו"ק דרוח, ואח"כ ג"ר דרוח וכו' (כנ"ל אות ל"ה בהסולם) ואין מי שימחה בידם. חמשה מלכים עומדים בבהלה ולא יכלו לעמוד לפני ארבעה.

פירוש. חמשה מלכים ה"ס ה' אותיות אלקים. וד' מלכים הם ד' אותיות הוי"ה. ונודע שבעת יציאת נקודת השורק באמא, עולים אתוון אל"ה ומתחברים עם אתוון מ"י שנשארו במדרגה, ונתחברו שוב ה' אותיות אלקים באמא. (כנ"ל בראשית א' דף ט"ו ד"ה ההוא ע"ש) והנה אז נעשה סתימה, שמחמת חסרון חסדים גם החכמה אינה מאירה, כמ"ש שם, וז"ש, **חמשה מלכין קיימין בבהילו**, משום שאינם יכולים להאיר. ואז עולה ז"א בסוד נקודת החירק וממעט השמאל שעי"ז מיחד ימין ושמאל, שאז יוצאים ג' קוין באמא בסוד חכמה בינה ודעת, שה"ס ד' אותיות הוי"ה, כי ב' הקוין ימין ושמאל ה"ס י"ה, וז"א שה"ס קו אמצעי שיחד אותם ה"ס ו"ה, דהיינו חסדים וגבורות שבדעת. שהחסדים

ה"ס ו' והגבורות ה"ס ה', וז"ש **לקמי ארבע לא יכלין למיקם**, שה' אותיות אלקים שבקו שמאל דבינה, לא יכלו לעמוד לפני ההכרעה שבקו האמצעי, שה"ס ד' אותיות הויה, שמיעט את הקו שמאל מג"ר דג"ר, ויחד אותם בסוד ד' אותיות הויה, שה"ס תקון חב"ד. כמבואר.

פסקה סז

ארבע מלכין וכו': אחר שביאר שד' אותיות הויה נצחו ה' אותיות אלקים, כי נתקן תקון קוין בבינה בסוד חב"ד, שהם ד' אותיות הויה. אומר, ארבע מלכים יוצאים ונולדים לקראת הארבעה מלכים. כלומר ד' מלכים שבז"א שהם חגת"ם, יוצאים ונאצלים מארבעה מלכים שבחב"ד שבבינה. כי מתוך **שתלת מחד נפקי הד בתלת קיימא**, (כנ"ל ב"א אות שס"ג ע"ש) **בהון תליין כענבים באתכלא**, כי החגת"ם שבז"א הם תלוים בחב"ד שבבינה כמו ענבים באשכול. מחמת שמהם יצאו, ומהם מתקיימים. **נכללים בהם שבעה רצים**, שהם ז"ס חג"ת נהי"מ שבמלכות הכוללת, אשר בעת שמתגלה בה החכמה הם רצים ונחפזים, בסו"ה, והחיות רצוא ושוב (כנ"ל אות י"א ע"ש), הם כלולים בד' מלכים חגת"ם. **סהדין סהדותא ולא קיימין בדוכתייהו**, מעידים עדות כשאינם נמצאים במקומם, כי בעת שהם מגלים הארת החכמה שנקראת עדות מוכרחים לרדת ממקומם. כי אין המלכות מקבלת חכמה אלא בשעה שהיא כלולה במלכות שלמעלה מחזה, שהיא בסוד רביעית לחג"ת, וכלולה בהם. אבל שם אין החכמה מתגלה בה, מחמת שהיא מחוסרת חסדים, אלא אחר שיורדת משם למטה מחזה דז"א, ונעשית בסוד שביעי, אז היא מעידה עדות, דהיינו שמתגלה בה החכמה. הרי שמעידה עדות רק שלא במקומה, ובמקומה אינה יכולה להעיד. **אילנא דמבסם יתיב בגו**, האילן שמבשם, שהוא יסוד דז"א, המשפיע חסדים למלכות והחכמה מתבשמת בחסדים, הוא יושב בהם, בשבעה ספירות המלכות הנ"ל, **בענפוי אחידן ומקננן צפרין**, בענפיו המתפשטים ממנו, שהם חסדים, נאחזים ומקננים צפרים, שהם מדרגות החכמה כנ"ל המתלבשות בחסדים שלו. **תחותוי תטלל חיותא דשליטא בההוא אילנא בתרי כבישין** תחת היסוד דז"א, תחסה בצלו החיה, שהיא מלכות, השולטת באילן ההוא שיש בו ב' דרכים, שהוא עץ הדעת טוב ורע, שאם זכה הוא טוב לא זכה הוא רע (כנ"ל בהקסה"ז אות קכ"ג). **למחך בשבעה סמכין סחרניה**, **בד' חיון מתגלגלין בארבע סטרין**, ואם זכה, שולט הטוב, ואז הולך בז' עמודים שהם חג"ת נהי"מ של הנוקבא, שה"ס הארת החסדים המסבבים את עץ הדעת, ושולטים עליו, וזוכה לד' חיות. אריה שור נשר אדם, שהם נהי"מ, שה"ס המרכבה התחתונה, המתגלגלים בד' רוחות, שה"ס גילוי הארת החכמה, שנצח הוד הן דרום צפון

ויסוד ומלכות הן מזרח ומערב. (כמבואר בארוכה לעיל בראשית א' פ"ד ד"ה פני אדם) והארת החכמה אינה מתגלה אלא בסוד הגלגול שלהם כנ"ל (בתוספתא ויחי אות קכ"ז, ע"ש בהסולם. ועי' לעיל, בשלח ל"ט ד"ה וגו'.)

פסקה סח

חויא דרהית בש"ע וכו': נחש הרץ בש"ע דלוגים. מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות זנבו בפיו בשניו, ניקב בשני צדדים, כשנוסע נפסק ונחלק גופו לשלשה צדדים.

פירוש. אחר שכבר ביאר סדרי הארת החכמה בכל הסדרים, מבאר עתה ומסיים הענין בבחינת השמאל בפני **עצמו**, דהיינו רק מאור החכמה ביחסו עצמו, שמכונה נחש, (כנ"ל אות ט') ואור החכמה מכונה שעשועים, בסוד שהקב"ה משתעשע עם הצדיקים בגן עדן. (כנ"ל בא אות צ"ח ואות ק') וז"ש **חויא דרהיט בש"ע דלוגין**, דהיינו קו השמאל המכונה נחש שהוא מגלה חכמה המכונה ש"ע ושעשועים, בריצה, בסוד והחיות רצוא ושוב, ובדלוגים **דכתיב מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות**. הרים הם חג"ת, ששם החסדים מכוסים, ואין מקום שם לגילוי חכמה, וע"כ החכמה מדלגת עליהם שלא להאיר בהם, והיא מקפצת ומאירה על הגבעות שה"ס נה"י, שבהם החכמה מתגלית. **זנביה בפומיה**, **בשנוי**, כי בחינת הדינים שלו שהיו בסיומו מתחילה נתקנו שיהיו בבחינת ראש, בפיו בשניו. (כנ"ל אות לו ט') **נקיב בתרין גיסין**. הוא מנוקב בשתי בחינות, אחת, היא מבחינת הדינין דמנעולא המתוקנים בג"ר המדרגה, ששם שורש המתקלא. ואחת היא מבחינת הדינין דמסך דחירק שבקו האמצעי, ששם עמידת המתקלא, (כנזכר לעיל אות ה') ולולא ב' כוחות האלו הממעטים אותו, לא היה נכנע להתיחד עם קו הימין. כמ"ש שם.

ונודע, שאין הארת החכמה מתגלה בקו שמאל כשהוא לבדו, מחמת שהוא מחוסר חסדים, אלא בצירוף שלשת הקוין ביחד. שאם היה חסר קו אחד מהם, לא היתה החכמה מאירה, כי אם היה חסר קו הימין, לא היה השמאל מאיר מחמת חסרון חסדים, ואם היה חסר קו האמצעי, לא היה השמאל מתיחד עם הימין לקבל ממנו חסדים, כנ"ל. וז"ש **גיסטרא אתעביד לתלת רוחין**, שהחויא שהוא קו השמאל, נפסק, ונחלק לשלש רוחות, דהיינו לשלשה קוין. כי אין החכמה שבו מאירה מגופו עצמו לבדו, דהיינו מקו שמאל לבדו, אלא ע"י חיבור שלשת הקוין יחד, כנ"ל, ונבחן שגופו נחלק בין שלשה קוין, שכל קו נושא חלק אחד מגילוי גופו, וכשמצטרפים יחד הוא מתגלה. **גיסטרא**, הוא מלשון, לכל טפה וטפה וכו' גסטרא בפני עצמה, דהיינו מחלקה. (ויקרא רבה ט"ו).

פסקה סט

כתיב ויתהלך וגו': כתוב, ויתהלך חנוך את האלקים. וכתוב, **חנוך** לנער על פי דרכו. היינו לנער הידוע, שהוא המלאך מטטרון. וז"ש, **חנוך**, נעשה, **לנער**, ממטרון. **את האלקים**, היינו המלכות, ולא את הויה, שהוא ז"א, כי נעשה למשמש אל המלכות. **ואיננו** פירושו שאיננו בשם זה, חנוך, **כי לקח אותו אלקים**, להקרא בשמו. שנעשה מלאך האלקים.

פסקה ע

תלת בתי דינין וכו': **ג' בתי הדינים**, שהם ג' הזריעות שבחולם שורק חירק (כמ"ש לעיל בראשית א' ט"ו ד"ה ההיא ע"ש), שהם ג' מיני דין שבג' קוין, **הם ארבע**. כי קו האמצעי כולל בעצמו ב' מיני הדינים שבחולם ושבשורק, והם ד' בתי דינים, כי בחולם יש דינין דנוקבא שהיא המלכות שעלתה לבינה, ובשורק יש דינין דדכורא, שהוא סיתום החסדים, שתיהן יש בקו האמצעי הכוללם. **ארבע בתי דינים למעלה**, באו"א שבז"א, שיש שם ד' מוחין חו"ב חו"ג. **ארבע בתי דינים למטה**, בישסו"ת שבז"א, אע"פ שיש שם רק ג' מוחין חו"ב ודעת, עכ"ז כולל הדעת ב' מיני הדינים שבחו"ב כנ"ל. **שכתוב לא תעשו עול במשפט במדה במשקל במשורה** אשר משפט הוא קו ימין, מדה הוא קו שמאל משקל הוא קו האמצעי, במשורה היא מלכות. ומפרש, שיש **דין קשה**, והוא דינין דשורק. ויש **דין שאינו קשה** והיינו הדינים דחולם, ויש **דין במשקל**, דהיינו בעת שנכללים בקו האמצעי ב' הדינים שקולים הם בחיבור אחד, וזהו בישסו"ת דז"א, שנחשבים רק כג' מוחין, חב"ד. ויש **דין שלא במשקל** השוה, שב' הדינים שבקו האמצעי אינם שקולים, וזה ניכר בפני עצמו וזה ניכר בפני עצמו. וזהו באו"א שבז"א, שע"כ נחשבים ד' מוחין: חכמה ובינה חסד וגבורה. ויש **דין הרפה**, שאין בו **אפילו לא זה ולא זה**, לא דין קשה ולא שאינו קשה, והיינו קו שמאל דנוקבא, שאין בו דין קשה דשמאל דז"א, (כמ"ש בזהר אמור דף ק' ע"א ד"י, ד"ה סדרא תנינא ע"ש) ולא דין שאינו קשה מימין דז"א, שהרי הוא שמאל ולא ימין.

פסקה עא

ויהי כי החל וגו': ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה. החל האדם לרב, היינו שכתוב, בשגם וגו', אשר **בשגם** הוא אותיות **משה ש'** מ' וב"ג שהן **ה'**. וע"כ אומר הכתוב, **האדם** שרומז על אדם העליון דהיינו משה, שהוא מרכבה לז"א, וכתוב, על פני האדמה. אע"פ שמדרגת משה היתה למעלה בז"א שנקרא שמים, כי כתוב, ומשה לא היה ידע כי קרן עור פניו. היינו שכתוב, כתנות עור. שפירושו בחנות ממלכות.

פירוש. **עור** היא שם המלכות, **קרן** הוא שם המלכות המלבשת את הבינה למעלה. ומשה לא ידע מזה שהמלכות שלו היא מלכות עליונה הדבוקה בבינה, וע"כ כתוב בו, על פני האדמה, שפירושו מלכות סתם. כמ"ש לפנינו.

פסקה עב

קרן, **דכתיב ויקח** וגו': ומ"ש **קרן** עור, הנה קרן, הוא כמו שכתוב, ויקח שמואל את קרן השמן. אין משיחת מלכים אלא בקרן, וכתוב, ובשמך תרום קרננו, וכן, שם אצמיח קרן לדוד. והיינו העשירית של המלך, שהיא מלכות שהיא ספירה עשירית דז"א, ובאה מן יובלא שהוא אמא, שכתוב והיה במשוך קרן היובל. הקרן, שהוא מלכות נתעטר ביובל, דהיינו העשירית נתעטרה באמא, שהיא בינה, שמלבישה אותה ונעשית כמו בינה, ונקראת קרן, משום שהמלכות לוקחת מן הבינה שהיא יובל, קרן ורוח שבו, שתשוב אליה הרוח של הבינה, דהיינו המוחין שלה.

פסקה עג

והאי קרן דיובלא הוא, וקרן הזה הוא של יובל, ויובל, שהוא אמא, היינו **ה'** ראשונה של הויה. ו **ה'** זו נושבת רוח חיים לכל, וכולם חוזרים, למקומם. דהיינו כמ"ש בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו. שכתוב אהה אדני אלקים, דהיינו הויה בנקוד אלקים, שהיא בינה, ואדני, הוא מלכות. כשנראה **ה'** ראשונה ל **ה'** תחתונה דהיינו בינה למלכות, דהיינו ששתיהן מלובשות זו בזו, נקרא בשם מלא, אדני אלקים. וכשתהיה הלבשה זו בקביעות, דהיינו לעתיד לבא, אז כתוב, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא. עד כאן נסתם ונתעטר צניעותו של המלך, דהיינו ספר הצניעות. אשרי מי שנכנס בחכמה ויצא, ויודע שביליה ודרכיה.

תצוה

פסקה א

ואתה תצוה וגו': **ואתה הקרב** וגו': אמר רבי חייא, מה השינוי שבכאן מבכל המקומות, שכתוב, **ואתה** הקרב אליך. **ואתה** תדבר אל כל חכמי לב. ואתה תצוה את בני ישראל. **ואתה** קח לך בשמים ראש מר דרור. שלא כתוב כבכל המקומות, והקרבת, ותדבר, ותצוה, ותקח. ומשיב. אלא הכל הוא בסוד עליון, כדי לכלול עמו השכינה. כי השכינה נקראת **אתה**, וכשכתוב **ואתה** היינו לכלול עמו השכינה בהצווי ובהדבור וכו'.

פסקה ב

אמר רבי יצחק וכו': אר"י אור העליון, שהוא ז"א, ואור התחתון, שהוא הנוקבא, כלולים יחד במלה ואתה, כי אתה הוא שם הנוקבא כנ"ל. וה **ו**' הנוספת היא ז"א. כמו שאתה אומר, **ואתה** מחיה את כולם, שסובב על ז"א ונוקבא. ועל כן לא כתוב, והקרבת את אהרן אחיך. וצוית את בני ישראל ודברת אל כל חכמי לב. משום שבעת ההוא היה שורה השמש, שהוא ז"א, בלבנה, שהיא הנוקבא, ונשתתף הכל כאחד, דהיינו ז"א ונוקבא, לשרות על אומנותה של המלאכה. וע"כ כתוב בהם **ואתה**, שיורה על ז"א ונוקבא. אמר ר' אלעזר מכאן נשמע שהשי"ת היה שורה על האומנות של מלאכת המשכן, שנאמר, אשר נתן ה' חכמה ותבונה בהמה.

פסקה ג

רבי שמעון אמר וכו': רש"א מכאן נשמע, שז"א ונוקבא היו שורים על אומנות מלאכת המשכן. שכתוב, ואתה תדבר אל כל חכמי **לב** אשר **מלאתיו** רוח חכמה. שהיה צריך לומר אשר מלאתים, לשון רבים, אם הוא סובב על חכמי לב, אלא אשר **מלאתיו** סובב על **לב** ההוא, שהוא השכינה שנקראת לב. כש"א ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה וגו'. וע"כ צריך לומר אשר **מלאתיו** רוח חכמה, ללמד שהשמש שהוא ז"א שורה בלבנה, שהיא הנוקבא הנקראת לב, בשלמות הכל, וע"כ נתרשם הכל, דהיינו ז"א ונוקבא, בכל המקומות, במלאכת המשכן, שכתוב בהם **ואתה**, הרומז לז"א ונוקבא. אמר ליה ר' אלעזר, א"כ, אלו, ואתה ואתה, איך הם מתישבים בהמשך המקראות, אם נפרש משמעותם על ז"א ונוקבא.

פסקה ד

אמר ליה כלהו וכו': אמר ליה ר"ש כולם הם מתישבים, ואתה הקרב אליך, פירושו, שאמר למשה שיקרב את **ואתה** שהוא ז"א ונוקבא אל אהרן, דהיינו ליחד בו ולקרב אליו סוד השם הקדוש **ואתה** כראוי. ועל דרך זה, ואתה תדבר אל כל חכמי לב, פירושו שידבר ויקרב וייחד השם **ואתה**, שהוא זו"ן, אל כל חכמי לב. משום שכולם לא באו לעשות מלאכת המשכן, עד שרוח הקדש היה מדבר בהם, ולחש להם בחשאי איך לעשותה, ואז עשו המלאכה. ועל דרך זה, ואתה תצוה את בני ישראל, דהיינו שרוח הקדש, הרמוז בהשם ואתה, יצוה את בני ישראל, ויאיר עליהם, כדי שיעשו המעשה ברצון השלם. וכן ואתה קח לך, פירושו, כמו שהעמדנו. וכן ואתה הקרב, וכן כל אלו ואתה, הכתובים כאן במלאכת המשכן, שהכל נעשה בסוד הזה, של השם, ואתה.

פסקה ה

פתח ר"ש ואמר וכו': פתח ר"ש ואמר, ואתה הויה אל תרחק אילותי לעזרתי חושה. **ואתה הויה**, אשר אתה הוא הנוקבא והשם הויה, הוא ז"א, מתפלל שהכל יהיה אחד שיהיו מחוברים זה בזה. **אל תרחק**, פירושו, שלא יתרחק להסתלק ממנו, שאור העליון, ז"א, לא יסתלק מאור התחתון הנוקבא, כי כשאור העליון מסתלק מן אור התחתון, אז כל אור נחשך ואינו נמצא בעולם. כי העולם מקבל רק מן המלכות, שהיא אור התחתון, ואם אור העליון, שהוא ז"א, אינו מאיר בה, אין לה מה להאיר לעולם הזה.

פסקה ו

ועל דא אתחרב וכו': ועל זה, נחרב בית המקדש בימיו של ירמיהו, דהיינו משום שנסתלק ז"א מן המלכות, ואע"פ שנבנה אחר כך, בבית שני, עכ"ז, לא חזר האור למקומו כראוי, וע"כ השם של נביא ההוא שהתנבא על זה, הוא ירמיהו, שהוא אותיות, **ירום יה"ו**, שפירושו הסתלקות אור העליון למעלה מן המלכות, ולא חזר להאיר אח"כ כראוי בבית שני. השם ירמיהו, יורה, שאור העליון נסתלק ממלכות, ולא חזר למקומו ונחרב בית המקדש ונחשכו המאורות.

פסקה ז

אכל ישעיהו שמא וכו': אבל ישעיהו, השם, שהוא אותיות **ישע יה"ו**, גורם לגאולה ולהחזיר אור העליון למקומו למלכות, ולבנות בית המקדש, וכל הטוב וכל האורות יחזרו כבתחילה. וע"כ השמות של ב' נביאים אלו עומדים זה כנגד זה, ששם האחד **ירום יה"ו**, ושם השני הוא להיפך, **ישע יה"ו** משום שהשם גורם. וצירוף האותיות אלו עם אלו גורמים מעשה לפי משמעותן, הן לטוב והן לרע. ועל סוד הזה הוא צירוף האותיות של שמות הקדושים, וכן האותיות מבחינתן עצמן, גורמים שיראה סודות עליונים כמשמעותו של השם. שהאותיות בעצמן גורמים סודות עליונים קדושים להראות בהן.

פסקה ח

רזא קדמאה יוד וכו': סוד הראשון הוא יוד דהוי"ה שהיא נקודה הראשונה, דהיינו חכמה, העומדת על ט' עמודין הסומכים אותה. והם עומדים לד' רוחות העולם, דרום צפון מזרח מערב, שהם ג' קוין ומלכות, כמו שסוף המחשבה, הנקודה האחרונה, שהיא מלכות, עומדת לד' רוחות העולם שהם דרום צפון ומזרח מערב, שהם ג' קוין ומלכות המקבלתם, והן שוות זו לזו, חוץ אשר נקודה העליונה, שהיא י' דהויה היא זכר, ונקודה אחרונה שהיא מלכות, היא נקבה.

פסקה ט

והאי קיימא בלא וכו': וזהו ה **י**' שהיא חכמה, עומדת בלי גוף, דהיינו שאין לה כלי, כי אין יותר מג' כלים, בינה ת"ת ומלכות, ולחכמה אין כלי, אלא שמתלבשת בפנימיות הבינה ות"ת ומלכות. וכשהיא נמצאת בלבוש, שנתלבשה בהם, היא עומדת על ט' עמודים, שהם חב"ד חג"ת נה"י בסוד אות **ם**' בלי עגול. ואע"פ שאות **ס**' היא עגולה ועומדת בעגול, ה **י**' ה"ס **ס**' ו **ה**' ראשונה ה"ס **ם**' (כנ"ל תרומה אות כ"ב) אבל בסוד האותיות החקוקות בנקודות, דהיינו באותיות הרומזות בחינת החכמה המכונה נקודות, נבחן, שהאורות שלמעלה הן במרובע, ושלמטה הן בעגול.

פירוש. שמתרץ, שהמדובר הוא כאן, מבחינת הארת החכמה, אשר בבחינת הג"ר נחשבים המוחין בציור מרובע שהיא **ם**', שהכונה על ד' בחינות חו"ב חו"ג, שבג' קוין חב"ד העליונים דאו"א עלאין, שהם נרמזים ביוד דהויה, שכל אחת כלולה מעשרה והם **ם**, במרובע, ונחשבים ל **ם**' סתומה על היותם בחסדים נעלמים. שקו האמצעי, שהוא דעת, אינו מגלה בהם החכמה, וע"כ נחשב קו אמצעי לב' בחינות, חסד וגבורה. אבל לתתא, דהיינו בחב"ד דישסוית שה"ס **הי** ראשונה דהויה, הם בעגול, כלומר שהם בחי' **ל**' דצלם, שהיא עגול. כי קו האמצעי שבהם, להיותו מיחד את ב' הקוין ומגלה החכמה, נתיחדו החסד וגבורה שבקו אמצעי לבחינה אחת (כנ"ל תרומה אות כ"ז ע"ש) והם רק ג' בחינות חכמה בינה דעת. שבכל אחת עשר ספירות, שהם **ל**. שהיא עגולה. ומה שלעיל (תרומה אות כ"ב) אומר ש **ה**' ראשונה הוא **ם**' סתומה. וה **י**' היא **ס**', המדובר הוא שם לענין מציאות הארת החסדים, שהם באו"א עלאין בזווג דלא פסיק. שזה נוהג בחב"ד חג"ת דבינה, וע"כ הם **ס**', שש ספירות, שבכל אחת עשר. וישסו"ת שהם **ה**' ראשונה דהויה, הם ד' ספירות נהי"מ דאו"א, שה"ס **ם** סתומה שלהיותם חכמה בלי חסדים, היא נסתמת ואינה יכולה להאיר.

פסקה י

האי ברבועא איהי וכו': רבוע הזה עומד בשיעור של שלש נקודות, שלש שלש לכל צד. והם בשיעור החשבון שמונה נקודות והם תשע נקודות. ומפרש, ואלו הם העומדים ויוצאים מסוד המאור, שהוא בינה דא"א, וכתר ד **י**' שהיא או"א במרובע דהיינו **ם**' בטי עמודים לאות ה **י**', שהיא נקודה אחת מהם, דהיינו חב"ד חג"ת נה"י, הם תשע. והם שמונה בסוד אות **ם**' במרובע ג' ג' לכל צד, כשאין חושבים את ה **י**' עצמה. דהיינו בינה דעת חג"ת נה"י.

פסקה יא

ודא איהי רזא וכו': ומפרש יותר, ואומר, וזה הוא הסוד. כי אות **י'** היא נקודה אחת, ואע"פ שהיא נקודה אחת, הרי הצורה שלה, ראש למעלה. שהוא קוץ העליון של ה **י'**, וקוץ למטה, ועצם הנקודה, וע"כ השיעור שלה היא ג' נקודות כעין • • • בסוד ימין ושמאל ואמצע, שה"ס ג' קוין, וע"כ ההתפשטות לארבעה צדדים ג' ג' לכל צד, היא ט' עם ה **י'**, והיא ח' בלי ה **י'** עצמה. כנ"ל.

פירוש. כי יש ב **י'**, ראש תוך סוף, שהם קוץ העליון וקוץ התחתון והנקודה עצמה, שהם ג' קוין שבה, כי ראש ותוך שלה הם ב' קוין ימין ושמאל, והסוף שלה, הוא קו האמצעי. והם כלולים זה מזה, ונמצא שיש בראש היוד ג' קוין, ובתוך ה **י'** ג' קוין, ובסוף שלה ג' קוין, וג' קוין שבראש הם חב"ד, וג' קוין שבתוך הם חג"ת, וג' קוין שבסוף הם נה"י. וכולם הם במרובע בסוד **ם'** דצל"ם, דהיינו שקו האמצעי, שבראש ושבתוך ושבסוף, מתחלק לב' בחינות, לחסד ולגבורה, דהיינו לז"א ומלכות, באופן שבכל ג' קוין, יש ארבע רוחות, שב' קוין ימין ושמאל הם דרום צפון, וב' הבחינות שבקו האמצעי הם מזרח מערב, כי ז"א ה"ס מזרח והמלכות ה"ס מערב. וז"ש (להלן אות י"ח) **כד אתפשטו תרין אתעבידו תלת**, דהיינו כשנתפשטו ב' קוין ימין ושמאל, נעשו ג' קוין, ימין ושמאל ואמצע, **חד אתעביד תרין**, והאחד, שהוא קו האמצעי, נעשה שנים, דהיינו ב' בחי', שהם ז"א ומלכות, שהם מזרח מערב כנ"ל.

וזה אומרו כאן, **ועל דא אתפשטותא לארבע סטרין, ג' ג' לכל סטר, איהי תשע ואיהי תמניא**, כי ג' הקוין מתפשטים לארבע רוחות דרום צפון מזרח מערב, בסוד **ם'**, ונמצא שיש ביוד ג' ממין **ם'** בראש, שהם ג' קוין חב"ד, **ם'** בתוך, שהם ג' קוין חג"ת, ו **ם'** בסוף שהם ג' קוין נה"י. וז"ש **ג' ג' לכל סטר**, דהיינו לג' סטרין שב **י'**, יש בכל אחת מהם ג' ג'. **וסטר**, פירושו בחינה בהרבה מקומות בזוהר. **ואיהי תשע**, היינו עם עצם בחינת ה **י'**, שהיא חכמה. **ואיהי תמניא**. בלי ה **י'**, כנ"ל.

פסקה יב

ואלין אינון סמכין וכו': ואלו, השמונה נקודות הן עמודים היוצאים מסוד המאור, שהוא בינה דא"א וכתר דאו"א, להיות סומכים לאות **י'**, כי ה **י'** מתלבשת באלו ח' נקודות, שהן בינה דעת חג"ת נה"י, והן נקראות מרכבה שלה. ואינם נקראים בשם, רק בסוד ט' נקודות שבתורה. שהן, קמץ פתח צירי הן ג"ר. סגול שבא חולם, חג"ת. חירק קבוץ שורק, הנקראים ג"כ חירק שורק מלאפוס, הן נה"י. כי ספירות החכמה נקראות נקודות.

פסקה יג

וברזא דספרא דאדם וכו': ובסוד ספרו של אדם, נחלקו אלו ט' שהן ח', בצירופי האותיות של השם הקדוש. כי הבינה והדעת מאירים ל **ה'** ראשונה דהויה. וחג"ת נה"י מאירים ל **ו'** דהויה. ועטרת יסוד מאירה ל **ה'** אחרונה דהויה. כדי לצרף אותם וליחדם בכל אלו האפנים, כי כשאלו הח' שהן ט' נוסעות, דהיינו שמאירים הארתן בדרך ג' קוין בזה אחר זה, (כמ"ש לעיל בשלח ל"ט ד"ה וג' ע"ש) הן מאירות בהארת אות **ם'** במרובע, ומוציאים שמונה אורות הנראות כתשעה, ומתחלקים למטה, בין הספירות בינה ז"א ומלכות כנ"ל, עד כדי לשאת כל המשכן, שהיא מלכות. כי החכמה אשר ב **י'** דהוי"ה אינה מתגלית בכל הספירות אלא רק במלכות (כנ"ל ב"א רע"ו ד"ה ועוד כמה) וע"כ צריכות הח' נקודות להתפשט עד המלכות, הנקראת משכן, ששם מתגלה החכמה.

פסקה יד

ואינון צרופא דשמא וכו': והן, הצירוף של השם הקדוש בסוד ע"ב אותיות חקוקות, היוצאות מסוד ג' גוונין, ימין ושמאל ואמצע, שהם חג"ת דז"א, (כנ"ל בשלח אות ק"ס), והכל הוא מסוד ג' נקודות שהן השיעור של אות **י'**, דהיינו ראש תוך סוף שלה כנ"ל, שהיא מאירה לארבע רוחות, דהיינו בסוד **ם** דצלם (כנ"ל אות י"א) והן שמונה נקודות, זולת החכמה, והן ט' נקודות עם החכמה, כנ"ל שכל אחת מג' נקודות דראש תוך סוף של ה **י'** כלולה משלשתן, והן ט', שהן חב"ד חג"ת נה"י. והן י"ב נקודות עליונות. ג' ג' לכל צד וצד. כי להיותה מאירה ב **ם**, שיש בה ד' רוחות דרום צפון מזרח מערב, שהוא משום שקו האמצעי נחלק לב', שהם ז"א ומלכות כנ"ל. וא"כ יש לומר, שיש ד' אורות בראש של ה **י'**, שהוא חב"ד, וד' אורות בתוך של ה **י'** שהוא חג"ת, וד' אורות בסוף של ה **י'** שהוא נה"י, כי הדעת והת"ת והיסוד נחלקים כל אחד לב' אורות. ומכאן יורדים למטה בי"ב לששה קצוות. וכשי"ב אלו נחקקו בו' קצוות דז"א, הם ע"ב שמות, כי ו' פעמים י"ב הם ע"ב. שהם סוד השם הקדוש דע"ב. שהם שם זה הקדוש היוצא מי"ב נקודות ד **י'** דהויה.

פסקה טו

וכלא איהו סליק וכו': והכל הוא עולה ברצון לסמוך את המחשבה, שהיא חכמה, באלו הסומכים של אות **י'** כלומר, שכל אלו הצירופים של השם ע"ב, הם כדי לגלות החכמה שב **י'** דהויה, שנקראת מחשבה. ועל כן באים האותיות בצירופיהם בשם ע"ב, ג' ג' אותיות בכל צירוף שבו, (כנ"ל בשלח דף נ"א בציור הג') כדי לעלות ברצון של אות ה **י'** דהוי"ה, שיש בה ג' נקודות, ראש תוך סוף. כמו שאמרנו, וע"כ אינו עולה בעלית הצירוף

אלא מעיקר ושורש של סוד אלו הסמכין, הסומכים לאות **י**', בסוד אות **ם** ברבוע כנ"ל, שהם ג' נקודות רת"ס, שהם עיקר ושורש כל הסמכין המשתלשלים ממנה, שהם, ט' נקודות, ח' נקודות, י"ב נקודות, ע"ב נקודות. נמצא שכל סוד השם הקדוש עומד באות **י**', והכל סוד אחד, דהיינו סוד המשכת החכמה. ועומד בסוד המאור, שהיא בינה דא"א שהיא כתר של **י**' הזאת שהיא או"א, כמו שאמרנו, לעשות סמיכה לכל אות ואות של השם הויה, (כנ"ל אות י"ג) ואלו הסומכים הט' והח' והי"ב והע"ב הנ"ל, הם המרכבה של כל אות ואות של שם הויה. כמו שאמרנו.

פסקה טז

רזא תנינא את וכו': סוד השני הוא, אות **ה**' של הוי"ה, העומדת על חמשה עמודים הסומכים אותה, שהם יוצאים מסוד המאור, שהוא בינה דא"א, אחר שנאסף ועלה למעלה מסוד המסך, פירו' כי ע"י עלית המלכות למקום בינה דא"א, נעשה שם מסך המסיים אל הראש דא"א. ובינה ותו"מ דא"א, יצאו לבר מראש, למקום חג"ת דא"א, ששם עומדים או"א וישסו"ת דאצילות, (כנ"ל בהקסה"ז דף ט"ו ד"ה והענין) ואח"כ לעת גדלות חוזרים בינה ותו"מ אל הראש דא"א, שעולים למעלה ממסך המסיים, ונעשו שוב בחינת ראש דא"א, כנ"ל (בהקסה"ז דף ט"ז ד"ה ואגליף,) ואז הם מעלים עמהם גם או"א וישסו"ת, שה"ס י"ה דהויה, אל מקום הראש דא"א ומאירים אליהם. (כנ"ל בהקסה"ז דף כ' ד"ה ואמא) וז"ש, שהבוצינא שהיא בינה דא"א מאיר אל **ה**' דהויה, **כד אתכנש לאסתלקא לעילא מרזא דמשחתא**, דהיינו לאחר שחזרה למעלה ממסך המסיים את הראש דא"א. כי אז הבוצינא מאירה אל **ה**' דהויה. כמבואר.

פסקה יז

את דא היכלא וכו': אות זו נקראת היכל הקדש אל הנקודה שאמרנו, דהיינו **י**' דהויה. שהכל הוא בסוד שאמרנו, באות **ם**' במרובע. שפירושו, שאין הארת החכמה מתגלה שם, והיא בסוד דלא אתיידע. אבל כאן לא נרשם אות **ם**' רק אות **ה**' משום שכאן מתחיל הגילוי בסוד **ל**' דצלם. והמרכבה שלה היא ה' עמודים שאמרנו.

פסקה יח

דכד בטש נהירו וכו': ומפרש מה הם החמשה סמכין. ואומר, כי כשהאיר אור הבוצינא באות **י**', והוארה, שמאותו ההארה שהאיר הבוצינא, שהיא בינה דא"א, נעשו אלו ט' עמודים שאמרנו, שה"ס חב"ד חג"ת נה"י שנתפשטו מן רת"ס ד **י**', כנ"ל. ואז, מתוך ההארה שהוארה אות ה **י**' נתפשטו ג' נקודות של ה **י**' ב' נקודות למעלה שהם בראש ה **י**', דהיינו קוץ העליון וגופו של יוד, ונקודה אחת למטה, שהיא קוץ התחתון של ה **י**', כעין

זה • • • כמו שאמרנו, (לעיל אות י"א) שה"ס ג' קוין ימין שמאל ואמצע. וכשנתפשטו שתי נקודות בסוד חולם ושורק, ונעשו ב' קוין, נתחבר אליהם קו האמצעי בסוד החירק, ונעשו ג', והאחד, שהוא קו האמצעי, נעשה ב', דהיינו שנחלק לחסד, שהוא ז"א, ולגבורה שהיא הנוקבא, (כנ"ל אות י"א) ונתפשטו ד' נקודות אלו, ונעשו היכל אחד. היכל הזה, אחר שנעשה היכל לנקודה הראשונה, נעשה בהעלם ובמכוסה סוד אות הזו ה', ועומדת על ה' אחרות.

ביאור הדברים. נודע, כי ה' קומות יצאו באצילות ממ"ה החדש, קומת הכתר בפרצוף עתיק, וקומת חכמה בפרצוף א"א, וקומת בינה נחלקה בין ב' פרצופין, שכו"ח שלה נעשה פרצוף או"א עלאין. ובינה ותו"מ שלה, נעשו לפרצוף ישסו"ת. וקומת תפארת יצאה בפרצוף ז"א. וקומת המלכות יצאה בפרצוף הנוקבא דז"א. והנך מוצא שקומת בינה לבדה נחלקה בין ב' פרצופין שבכל אחד עשר ספירות, והטעם מבואר (בהקסה"ז דף י"ג במראות הסולם ד"ה ונודע ע"ש). והם סוד י"ה דהויה, שאו"א עלאין ה"ס יוד, וישסו"ת ה"ס ה. ומלבד זה נחלקו גם או"א עצמם שהם ה יוד דהויה, לב' בחי', בעת יציאת נקודת החולם בכל המדרגות, דהיינו בעת עלית המלכות מכל מדרגה לבינה דכל מדרגה. (כנ"ל ב"א דף ד' ד"ה ביאור) שאז נפלו בינה ותו"מ של ה י' למדרגה התחתונה שלה שהיא ה ה' דהויה. ותדע שכל בינה ותו"מ שנפלו ממדרגתם, כשהם חוזרים למדרגתם בעת נקודות השורק, אינם מתיחדים ממש למדרגה אחת עם הכתר וחכמה שנשארו במדרגה, אלא שנתקנו להיות קו שמאל, ובחינת נוקבא לכתר חכמה שנשארו במדרגה.

ומכאן יצא, שיש ב' נוקבין לבחינת י' דהויה. שה"ס או"א עלאין. א) היא הבינה ותו"מ שנפלו מן ה י' בעת הקטנות וירדו לישסו"ת שהיא ה' דהויה, שבינה ותו"מ אלו ה"ס ו' ד' דמלוי היוד. נוקבא הב' היא, ישסו"ת עצמם שהם בינה ותו"מ דקומת בינה הכוללת שנתקנה למדרגה בפני עצמה, בסוד ה' דהויה. אמנם בעת קטנות אינן נחשבות לנוקבין, כי אז שתיהן הן למטה ממדרגת או"א שהם י' דהויה, אלא בעת יציאת נקודת השורק, שבינה ותו"מ דכל המדרגות חוזרות ועולות למדרגתם (כנ"ל ב"א דף ר"צ ד"ה בגין) ולוקחות עמהן גם מדרגה התחתונה שהיו בה בשעת נפילה (כנ"ל בהקסה"ז דף כ' ד"ה ואמא) נמצא שבינה ותו"מ של ה י' חזרו ועלו ל י' ונעשו לה לנוקבא. בסוד ו ד דמילוי יוד. ובינה ותו"מ אלו העלו עמהן גם ה' דהויה, אל ה י' מחמת שהיו מלובשות בהן בשעת הנפילה, ונתקנה גם ה' דהויה להיות לנוקבא אל ה י' דהיינו לקו שמאל שלה.

הרי שיש לה אל ה **י**' ב' נוקבין. א) ה **ו**"**ד** דמלוי **י**', והיא נחשבת לחגית אל ה **י**'. ב) היא **ה**' דהויה והיא נחשבת לנה"י אל ה **י**'.

וזה אמרו, (באות ט"ז), **דנפקין מרזא דבוצינא**, כי כל מדרגה מקבלת הארתה מבחינה שכנגדה בעליון וכיון ש **י**"**ה** דהויה הם שניהם קומת בינה, ע"כ הם מקבלים מא"א שהוא קומת חכמה, אבל רק מבחינה שכנגדה, שהיא בינה שבא"א, והיא הנקראת בוצינא. **כד אתכנש לאסתלקא לעילא מרזא דמשחתא**, כי מטרם שהבינה דא"א חזרה ועלתה לראש א"א, היו כל המדרגות בבחינת קטנות כנ"ל, ובינה ותו"מ ד **י**' שה"ס **ו**"**ד** דמילוי **יוד**. ובינה ותו"מ דקומת בינה שה"ס **ה**' דהויה, שתיהן עוד לא היו במדרגות ה **י**' שיהיו נחשבות לב' נוקבין ד **י**', אלא שהיו בנפילה מחוץ למדרגת ה **י**'. אלא אחר שבינה דא"א חזרה ועלתה לראש דא"א למעלה מן המסך אז גם בינה ותו"מ ד **י**' עלתה למדרגת ה **י**' ונעשה לבחינת נוקבא שלה שה"ס **ה**' בצורת ו"ד דמילוי יוד.

וז"ש, **דכד בטש נהירו דבוצינא באות י**' וכו' **אתעבידו אינון תשע סמכין דקאמרן**, כי ה **י**' קבלה מן הבוצינא, כל ג' בחינות חולם שורק חירק, שה"ס ג' קוין, שהם בחינת ראש תוך וסוף של ה **י**', וכל אחד מהם כלול משלשתם, וע"כ יש ג' קוין בראש שהם חב"ד, וג' קוין בתוך שהם חג"ת, וג' קוין בסוף, שהם נה"י. אבל ה **ה**' שה"ס בינה ותו"מ ד **י**' שנפלו ממנה בעת הארת נקודת החולם, דהיינו בקטנות כנ"ל, הנה היא לא התחילה להאיר להיות בחינת נוקבא אל ה **י**' ולקבל ממנה, רק אחר **שהבוצינא אתכנש לאסתלקא לעילא מרזא דמשחתא** כנ"ל שאז היא הארת השורק, שהיא רק בחינת התוך של ה **י**', וחג"ת שלה. ע"כ אינה מקבלת רק הארת ג' הקוין מחג"ת ד **י**'. וזה אמרו **ומגו נהירו דאתנהר את י**', דהיינו מחלק של הארת ה **י**', **אתפשטו ג' נקודין** ד **י**' וכו' דהיינו בחלק של הארת התוך ד **י**' שנחלק על ג' קוין, שהם ד' כי **תרין**, **אתעבידו תלת**, **וחד אתעביד תרין**, כמ"ש לעיל, אז, **ואתעביד חד היכלא**, שנתקנה להיות היכל אל ה **י**', שנתקנה להיות נוקבא אל ה **י**'. כי הנוקבא נקראת **היכל**. אבל מבחינת ג' קוין דראש ה **י**' אינה מקבלת, כי הארתה מתחלת מן התוך ד **י**' כמבואר.

וזה אמרו. **דא היכלא**, **לבתר דאתעביד היכלא לחד נקודה קדמאה**, דהיינו אחר שקיבלה מן הארת השורק, ועלתה ממקום נפילתה ונעשתה נוקבא לנקודה קדמאה שהיא **י**', **אתעביד בגניזו טמיר רזא דאת דא**, שבגניזו ובסתר נעשית אות **ה**' זו, שה"ס **ו**"**ד** דמילוי **י**', שנעשתה נוקבא אליה, דהיינו שהיא גונזת ומעלמת החכמה ונתתקנת בבחינת לא אתידע שה"ס אמא עלאה. **וקיימא על חמש אחרנין**, שהיא עומדת על **ה**' אחרת, שה"ס **ה**' דהויה, שה"ס בינה ותו"מ דבינה הכוללת דאצילות, הנקראת ישסו"ת, שבה מתחיל

להתגלות הארת החכמה. והיא מלבשת על הסוף של ה **י**', דהיינו על נה"י שלה. באפן, שה **י** יש לה כל ראש תוך וסוף שבכל אחד ג' מדרגות, ו **ד**"ו דמילוי יוד, שהיא בינה ותו"מ ד **י**' עצמה, נעשתה **ה**' ומלבשת על חג"ת דיוד, ושנים אלו נקראים אבא ואמא עלאין. ו **ה**' דהויה, שה"ס ישסו"ת, מלבשת על נה"י של ה **י**'. וע"כ בב' ההין אלו, אין בכל אחת רק ארבע נקודות ולא כל הט' כמו ה **י**', כי לכל אחת יש לה רק בחינה אחת מן ה **י**', לזו תוך, ולזו סוף.

פסקה יט

ארבעה גניזין אינון וכו': ארבע נקודות גנוזות הן, שהן ב' קוין ימין ושמאל, וימין ושמאל שבקו אמצעי, שהן גנוזות כנ"ל, ועם נקודה אחת העומדת בתוכם באמצע, שה"ס היסוד שבה, ששביל דאבא בנתיב דאמא. (כנ"ל משפטים אות תקכ"ח,) הן חמש, והיא **ה**', דהיינו הנוקבא ד **י**' הנק' אמא עלאה. כמו ש **ה**' שלמטה, דהיינו המלכות, עומדת על ארבע, דהיינו על ג' קוין, והמלכות המקבלתם, והיא נקודה על ארבע, כלומר שעצם המלכות, שהיא נקודה, עומדת באמצעם, כי המלכות המקבלת מג' קוין הנחשבת בתוך הארבע, היא בחינת עטרת יסוד, הנקראת מפתחא ולא מלכות ממש, (כנ"ל בהקדסה"ז דף מ"ה ד"ה ההיא) אף כאן גם כן זה, שיש ד' נקודות גנוזות ובחינת נתיב באמצען. ומה שהיא עומדת על חמשה סמכין אחרים, דהיינו על **ה**' דהויה, שהיא ישסו"ת כנ"ל בדבר הסמוך, הוא כך ודאי, משום שנקודה זו העליונה, שהיא ה **י**' דהויה, היא על ב' בחינות, אחת, כשהיא בפני עצמה, ואינה מלובשת בישסו"ת, שאז ה **ו**"**ד** דמילוי **י**' נעשתה לנוקבא שלה בפני עצמה, שה"ס ה' בחמש גניזין הנ"ל. ואחת במכוסה, כלומר שהיא מלובשת בישסו"ת, ואז נחשב ישסו"ת לנוקבא של ה **י**' וה **ו**"**ד** נכללת אז ב **י**' בבחינת דכר. וע"כ יש ב' ההין.

פסקה כ

ובספרא דרזין דחנוך וכו': ובספר הסודות של חנוך, אומר, **ה**' ודאי שעומדת על ה' סמכין היוצאים מן הבוצינא, שהוא בינה דא"א, והיינו הו"ד דמילוי יוד, שה"ס אמא עלאה, ואז מוציאה **ה**' זו חמש עמודים אחרים, שהיא **ה**' ראשונה דהויה, הנקרא ישסו"ת, ונמצא **ה** זו בסוד עשר, דהיינו חמש סמכין שלה וחמש סמכין של **ה**' דהויה, שהם יחד במקום ה **י**' (כנ"ל אות י"ח בהסולם ד"ה ביאור) וכשנפרדה **ה**' דהויה מן **ה**' דו"ד שבמילוי ה **י**', ובאה למקומה, עומדת **ה**' זו על חמשה סמכין, שד' סמכין הם ג' קוין ומלכות המקבלתם, והחמשית ה"ס נקודה באמצעם, והד' סמכין כלולים זה בזה באופן שיש ג' קוין בכל אחד

מהד' סמכין, שהם י"ב, והם י"ג מדות הרחמים עם מדרגה אחת הנוספת עליהם. דהיינו עם הנקודה שבאמצע הד' סמכין. והם מקבלים מי"ג מדות הרחמים שבדיקנא דא"א.

פסקה כא

ואלין אינון תריסר וכו': ואלו הם י"ב העמודים בששה קצוות. כי ישסו"ת הם ו"ק דאו"א, ואלו י"ב הנ"ל מאירים בכל קצה שבהם, והם במספר השם ע"ב, כי ו"פ י"ב הוא ע"ב. ופעם נחשבים להשם מ"ב, היינו בישסו"ת עצמם, ופעם לע"ב, אבל זה הוא כשיורדים למטה לו"ק דז"א שרק שם מאיר השם ע"ב. וכאן בישסו"ת, מתפשטים מהע"ב שבילים לכל צד, דהיינו ל"ב שבילי החכמה, וכשתגרע ל"ב מע"ב נשאר ארבעים, ועם ב' אזנים ימין ושמאל, אשר אזנים הם בינה, שהימין הוא ישראל סבא והשמאל הוא תבונה, שהם שורשי האורות, הם ארבעים ושנים, שה"ס השם מ"ב. אלו הם מ"ב אותיות עליונות, שהם אותיות הגדולות שבתורה.

פסקה כב

בגין דאית אתוון רברבן וכו': כי יש אותיות גדולות. ויש אותיות קטנות, אותיות גדולות הן למעלה, בבינה, ואותיות קטנות למטה במלכות. והכל הוא למטה, במלכות, כעין של מעלה, בבינה. כי יש שמות קדושים עליונים, שבבינה, הנמשכים רק ברצון הרוח והלב בלי דבור כלל. ויש שמות קדושים תחתונים, שבמלכות, הנמשכים בדבור, ובהמשכת המחשבה והרצון עליהם.

פסקה כג

ואית שמהן אחרנין וכו': ויש שמות אחרים למטה, שהם מסטרא אחרא ההוא, שהוא בצד הטומאה, ואלו אינם נמשכים אלא ברצון של מעשה למטה, להעלות להם הרצון שבמעשה למטה. משום שהסטרא אחרא אינו מתעורר אלא במעשים של עולם הזה להטמאות בהם. כמו בלעם ובני קדם וכל אלו העוסקים בצד אחר ההוא, שהם עוררו אותו ע"י שעשו מעשים למטה לעוררו.

פסקה כד

ואלין לא קיימי וכו': ואלו שמסטרא אחרא, אינם עומדים באותיות הרשומות של כ"ב אותיות התורה חוץ משתים, ואלו הן **ח**' ו **ק**' שקליפת היסוד נקרא **ח**' שה"ס בני חת שנשאו ונתנו עם אברהם במערת המכפלה. וקליפת המלכות נקרא **ק**' (כנ"ל תרומה אות תע"ה) וסומכים להם לס"א, בסמיכה ג' אותיות **שק"ר**, שנאחזים בהם, אבל אלו ה **ח**' וה **ק**' נודעים אצלם יותר. וע"כ בתהלה לדוד. כתוב בכל הפסוקים **ו**' באמצע הפסוק אחר הטעם אתנחתא, בכל אות ואות, כלומר בכל פסוק ופסוק, שכל אחד מתחיל באות

מיוחדת מאלפא ביתא, חוץ מאלו ב' אותיות **ח'** ו **ק'** דהיינו חנון ורחום ה' ארך אפים וגדל חסד, שלא כתוב בו **ו'**, שאינו כתוב וארך אפים וגדל **חסד**. וכן קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראהו באמת, שלא כתוב, ולכל אשר יקראוהו באמת. שהוא מטעם כי **ו'** הוא שם הקב"ה, דהיינו קו האמצעי המיחד הימין והשמאל, ואין הס"א חפצה בקו האמצעי, וע"כ באותיות שיש בהם אחיזה לס"א, לא כתוב **ו'** באמצע הכתוב, להורות שיש בהם אחיזה לס"א.

פסקה כה

ובג"כ אינון ארבעין וכו': חוזר לענין הא', ואומר, וע"כ הם מ"ב אותיות שעולם הזה נברא בהן, (כנ"ל באות כ"ב) נמצא ש **ה'** העליונה זו, דהויה, עולה צ"ב. שהם מ' שנשארו מע"ב שבה, וב' אודנין ימין שמאל כנ"ל, הן מ"ב, וה' סמכין שלה כל אחד כלול מעשר שהם נ', נ' ומ"ב הן צ"ב. **צ'** הן, חוץ מב' אודנין ימין ושמאל, וז"ס ואם שרה בת צ' תלד, כי שרה רומזת על אמא, שהיא ה' עליונה דהויה, אבל היא בחשבון צ"ב דהיינו עם ב' האודנין, וכשנוסף עליהם מדרגת הברית שהוא יסוד, שהוא רקיע השמיני ועומד לשמונה ימים, דהיינו שהמילה הוא לשמונה ימים, צ"ב ושמונה דיסוד, הם מאה. ואלו הם ודאי, מאה ברכות, שבכל יום צריכה כנסת ישראל, שהיא המלכות, להתעטר בהן. והכל הוא בסוד ה **ה'**.

פסקה כו

האי ה' איהי וכו': ה' זו, הצורה שלה היא בב' נונין, שהם סוד מאה, דהיינו ב' ההין, שיש בהן עשרה סמכין, שכל אחד כלול מעשר, הן מאה, ה' אחת היא, ה' סמכין, ומרכבות שיוצאים מתוך הבוצינא, שהיא בינה דא"א, דהיינו אמא עלאה שהיא ו"ד דמילוי **י'**. וה' שניה היא, חמשה סמכין האחרים היוצאים ממנה, שהיא **ה'** ראשונה דהויה שהיא ישסו"ת, ועשרה סמכים של ב' ההין אלו ב' נונין. וע"כ צורותיהן הן כעין זה **ן'ן**, ב' נונין ונקודה העומדת באמצע, וע"כ **ו'** עומדת ביניהן תמיד, כעין זה, **נון**, משום שכאן הוא מקומו של ז"א, שהיא **ו'**, להתעטר, דהיינו לקבל מוחין דג"ר. ואע"פ שיש סודות אחרים בסוד ה **ה'**, אבל אלו הם בסודות ספרו של חנוך, וכך הוא ודאי.

פסקה כז

וכד אתתקנא באינון וכו': וכשנתקנה בחמשים בלבד, דהיינו אחר שנפרשה **ה'** דהויה מאמא עלאה ובאה למקומה, היא בנקודה אחת העומדת בסוד ה **נ'** כעין זה **נון**, דהיינו שנשמעת כך במבטא, שה **ו'**, היא נקודה אחת באמצען השולטת עליהן. והכל הוא סוד

אחד. כנ"ל. אשרי הם היודעים דרכיה של התורה ללכת בדרכי אמת, אשרי הם בעולם הזה ואשרי הם בעולם הבא.

פסקה כח

רזא תליתאה את וכו': סוד השלישי הוא אות **ו'** דהויה, אות הזו היא סוד צורת אדם, דהיינו ז"א, שבו הויה דמילוי אלפין שבגימטריא אדם, דהיינו מ"ה. כמו שלמדנו. והרי העמדנו (לעיל אות י"ד.) שאות זו שהוא **ו'** הרומזת על ג' קצוות שבו, עומדת על י"ב מרכבות, שאלו י"ב מאירים בכל קצה שב **ו'**, וי"ב פעמים **ו'** הוא ע"ב, כמ"ש שם. וכשמתחלקים על ג' שלישים הם כ"ד מרכבות, כי ג"פ כ"ד הם ע"ב. כי באות זו כלולים התפשטות צורת אדם, כנגד הזרועות שהם חו"ג, וירכים שהם נו"ה, וגופא, שהוא ת"ת ויסוד, האברים שלהם הם כ"ד בזרועות, וכ"ד בירכים וכ"ד בגוף. וכבר למדנו, אבל כולם סתומים בגוף, שהוא ת"ת, והגוף עומד בכל ג' כ"ד, וכל ע"ב מרכבות כלולות בגוף, ומשום שכולם כלולות בו, עומדת ה **ו'** בהתפשטות אחד, דהיינו קו אחד, הכולל כולם.

פסקה כט

גופא חד כליל וכו': ומפרש, גוף אחד הכולל כ"ד מרכבות, אלו הם, הראש ד **ו'**, יש בו שש מרכבות, והגוף ד **ו'** יש בו י"ח מרכבות, שש וי"ח הם כ"ד. ואע"פ שכל המרכבות הם י"ב לכל קצה שבו"ק, וששה פעמים י"ב הם ע"ב, ולא כ"ד. ודאי שבכולם עומד הגוף, אבל מבחינת עשרים וארבע, דהיינו שמחשבים הגוף רק לשליש אחד של ע"ב, כנ"ל, הם מתבארים, ששה שבראש, דהיינו חג"ת נה"י שבראש, שהם אברים להכניס בהם הראש, דהיינו הג"ר המכונים ראש. וי"ח, הם שמונה עשרה חוליות שבשדרה, שהראש עומד עליהם והגוף נסמך בהם.

פירוש. כי רישא דמלכא אתתקן בחסד ובגבורה. (כנ"ל משפטים אות תק"כ) שפירושו שחסר ג"ר דראש ואין בו אלא ו"ק דראש. וז"ש, **דאינון שייפין לאעלאה רישא**, שהם כלים המודדים הג"ר שלו. אמנם הגילוי של הו"ק דראש אינו במקום הראש אלא בגוף, דהיינו על ג' קוין שבגוף, שהו"ק דראש מתגלים בכל קו, וג"פ ששה הם י"ח, וז"ס ח"י חוליות שבשדרה, וז"ש **תמני סרי חוליין דקיימא רישא וסמכא גופא עלייהו**, כי ג' קוין שבגוף מגלים הארת החכמה שבראש, ונבחן שהראש עומד עליהם, וכן כל הגוף עומד עליהם.

פסקה ל

וכלהו פשיטו חד וכו': וכל, הכ"ד מרכבות הנ"ל, הם התפשטות אחד בראש וגוף של ה **ו'** ואלו הששים ספירות כולם כולל אותם ה **ו'** שהוא סוד שש ספירות חג"ת נה"י שכל

אחת כלולה מעשר. וע"כ השיעור של אות **ו'** הראש של ה **ו'** הוא בשש נקודות ממש, דהיינו חג"ת נה"י, והגוף בשמונה עשרה. כעין זה כל הסודות מתבארים שהם כלולים בגוף, משום שהזרועות והירכים, שהם חו"ג ונו"ה, הם בהעלם להיותם בחינות ב' קוין העליונים שאינם מאירים, אלא על ידי קו האמצעי המיחדם זה בזה, שהוא ה **ו'**. וע"כ נכלל הכל באות **ו'** וצורתה.

פסקה לא

וכד שלימו דאת וכו': וכשהשלמות של אות הזה נראה. דהיינו ה **ו'**, שהוא קו האמצעי כנ"ל, אז כל צדדים הרעים נסתמים ומתפרדים מן הלבנה, שהיא המלכות, ואינם מכסים אותה. משום, שקו האמצעי, הוא בוקע כל המשקופים שברקיעים ומאיר לה, להמלכות, והמקטרג אינו יכול להרע כלום. וכשזה מסתלק, דהיינו ה **ו'** שהוא קו האמצעי, אז עולה המקטרג ומסטין ומפתה, ויכול לקטרג על כל בני העולם באשר שהוא מלך זקן וכסיל. וכבר העמדנו.

פסקה לב

ו' איהו נהורא דנהיר וכו': **ו'** דהויה, הוא אור המאיר ללבנה, שהיא המלכות. ואע"פ שאורות רבים נכללים ב **ו'** שהוא ז"א, האור שהוא מאיר ללבנה, הוא רק התפשטות אחת למלאות אותה. והוא, ז"א, הוא סוד **א'**, שצורתה **ו'** באמצע ב' יודין מימינה ושממאלה דהיינו ז"א שהוא קו אמצעי המכריע ומייחד את הימין ואת השמאל. וע"כ הימין והשמאל דבוקים בו בצורת ב' יודין שב **א'**. בסוד תלת מחד נפקו, חד בתלת קיימא, (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) והוא נרשם בכל אלו הסודות שב **א'**, וכשהוא מאיר ללבנה, שהיא המלכות, בסוד ה **ו'** מאיר לה. שצורתה קו אחד, שהוא התפשטות קו אמצעי בלבדו, מבחינת מה, שאינו לא קו ימין ולא קו שמאל, אלא התפשטות הכלול משניהם.

פסקה לג

ובספרא דאדם קדמאה וכו': ובספרו של אדם הראשון, בצורות האותיות, אומר, שצורת ה **ו'**, הוא נקודה אחת מלמעלה, הרומזת על **י'** דהויה, וחמש נקודות שלמטה, שהן **ה'** ראשונה דהויה, שה"ס חמש נקודות (לעיל אות ט"ז) שהם חמש סמכין. וכן השיעור שלו של ה **ו'** דהויה שהוא ז"א, הוא כעין זה, דהיינו שכולל בתוכו י"ה דהויה, שהוא סוד בן י"ה. וכל נקודה של ששה נקודות שבו, עומדת בסוד עשר, שאין לך נקודה שאינה משלמת לעשר, כי כל נקודה יש בה ט' סומכים ומרכבות, שהן רת"ס שבה, שכל אחת שברת"ס כלולה מג' קוין, (כנ"ל אות י"א) שהם ג' נקודות כזה • • •, ע"ש. ועצם הנקודה משלמת לעשר. כי נקודת הימין ט' סומכים ומרכבות לה, ועמה עצמה היא עשרה, וכן

נקודת השמאל וכן לכל הצדדים. וע"כ הנקודות כולם, הן כל אחת ואחת בכלל עשר, היא ומרכבותיה. וכולן כלולות בהתפשטות ההיא של אות **ו'**, וע"כ הכל הוא בצורת אות **ו'** דהיינו שהיא בציור נקודה אחת מלמעלה, וה' נקודות שלמטה, כנ"ל.

פסקה לד

וכד עייל שמשא וכו': וכשנכנס השמש, שהוא ז"א, בלבנה. שהיא המלכות, יוצאת מ **ו'** הזו התפשטות אחת שה"ס הברית, דהיינו היסוד, שהוא כעין זה **ג'**, שצורתה **ו'** עם תוספת נקודה בסופה, שה"ס העטרה שנתוספה בו, שה"ס המסך שבו, שבסודו הוא **ג** ומל **ד** לים, ש **ג'** היא יסוד, ו **ד'** היא המלכות, וזה הוא ליכנס בהנוקבא, שהיא המלכות וכשנכלל כל זה בהתפשטות הזו של אות ה **ו'**, שהוא ז"א, אז הוא עומד להזדווג עם הנוקבא. וז"ס שכתוב, **ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך**, שבא לכלול זרוע ימין, שהוא חסד הנקרא אהרן, בגוף, שהוא משה. **ואת בניו אתו**, אלו הם כל המרכבות והסומכים שלו. וזרוע השמאל כלול בו במשה, שהוא מרכבה לז"א, שהוא **ו'**, שכתוב, **קח את הלוים**. והלוים הם זרוע שמאל. שהוא גבורה. כדי שתמצא ה **ו'**, שהוא משה, כלול הכל בהתפשטות אחת להיות אחד.

פסקה לה

וע"ד אשתכח יחודא וכו': וע"כ נמצא יחוד ב **ו'** הזו, בימין שמאל ואמצע, שהאמצע הוא משה והימין אהרן, והשמאל הלוים, והכל הוא אחד. וע"כ נעשה התפשטות אחת ונקרא אחד, ולא תמצא בה **ו'**, רק התפשטות אחת לבד, דהיינו קו אחד, וזהו סוד, אחד.

פסקה לו

ה' בתראה, אתעביד וכו': ה' אחרונה, דהויה, שהיא המלכות, נעשית גוף אחד בזו הנקודה האמצעית, כלומר שאע"פ שהיא גוף אחד בעשר ספירות, מכל מקום העיקר שבה היא נקודה האמצעית שהיא מלכות, והשאר היא רק בהתכללות. ונכנס בה ה **ו'** דהוי"ה, שהוא ז"א ונמצאת ה **ו'** בין שתי נקודות, אחת למעלה, שהיא אמא, ואחת למטה שהיא מלכות, ואז נתאחד עולם העליון, שהוא בינה, בעולם התחתון, שהיא מלכות, והן אחת. והעמדנו זה, באו ר' אלעזר ור' אבא ונשקו ידיו של ר"ש, בכה ר' אבא ואמר. אוי לעולם כשהשמש יאסף, שהוא ר"ש, ויחשך העולם.

פסקה לז

אמר ר' אלעזר וכו': אמר ר"א, הירכין למטה, שהם נצח והוד, שבסוד אות **ו'**, שהוא ת"ת, מאין לנו שנכללו באות **ו'**. אמר לו, שכתוב, זכרו תורת משה עבדי, ולא כתוב נביאי, להראות שהכל נכלל ב **ו'** שהוא ת"ת, ונביאים, ה"ס נצח והוד, שהם כלולים במשה

שהוא ת"ת, וע"כ אין צורך לכתוב משה נביאי. ואות **ו'** נקרא אחד, והוא אחד בלבדו, והתפשטות אחת, כמו שנתבאר.

פסקה לח

ואתה הקרב אליך וכו': א"ר שמעון, לא שמש משה, שהוא השמש, בהלבנה, שהיא המלכות, עד שנכלל בכל הצדדים בסוד אות **ו'**, כמו שהעמדנו, (לעיל אות ל"ד) דהיינו שנכלל באהרן ובלוים שהם ימין ושמאל. בוא וראה, מה כתוב, מתוך בני ישראל לכהנו לי. לכהן לי לא כתוב, אלא לכהנו לי, עם **ו'** יתירה, שפירושו לשמוש שלו, לשמוש של אות ה **ו'** הזו, לשמוש שלו ודאי, ודומה כמו שהיה כתוב, לכהן **ו'**, שהיא ת"ת, אל, **לי** שהוא אות **ה'** דהיינו מלכות, להכניס ולשמש ה **ו'** ב **ה'** שיהיה הכל אחד. אשרי הם ישראל, שנכנסו בסודות התורה ויצאו. ויודעים בסודות דרכי התורה. ללכת בדרך האמת.

פסקה לט

מתוך בני ישראל: שואל, למה מתוך בני ישראל, ומשיב, אלא הכל אינו נקרא אחד להיות אחד כראוי, אלא מתוך בני ישראל. כי בני ישראל עומדים למטה לפתוח דרכים ולהאיר שבילים ולהדליק הנרות, שהם ספירות העליונות, ולקרב הכל ממטה למעלה, שיהיה הכל אחד. ומשום זה כתוב, ואתם הדבקים בה' וגו'.

פסקה מ

ואתה הקרב אליך וגו': א"ר שמעון הכל הוא נקרב על ידי מי שיודע ליחד היחוד ולעבוד לאדונו, שהרי בזמן שנמצא הקרבן כראוי, אז נתקרב הכל יחד, דהיינו הצדדים, ימין ושמאל, והארת הפנים של הקב"ה, נמצא בעולם בבית המקדש, והסטרא אחרא נכנע ונסתר, וצד הקדושה שולט באורה ושמחה. וכשהקרבן לא נמצא כראוי. או היחוד לא היה כראוי, אז הפנים עצובות ואור אינו נמצא, והלבנה, שהיא המלכות, נסתרת, והסטרא אחרא שולט בעולם, משום שאין מי שיודע ליחד השם הקדוש כראוי.

פסקה מא

אר"ש קב"ה לא וכו': א"ר שמעון, הקב"ה לא נסה את איוב, ולא בא עמו בנסיון. כנסיון שאר הצדיקים, שהרי לא כתוב בו, והאלקים נסה את איוב, כמו שכתוב באברהם, והאלקים נסה את אברהם, שהוא בידו הקריב בן יחידו אליו, ואיוב לא נתן לו, ולא מסר לו כלום, ולא נאמר לו שיתן, אבל נמסר ביד המקטרג בדינו של הקב"ה, שהוא עורר עליו את המקטרג, מה שהוא לא בקש. כי תמיד בא המקטרג להתעורר על בני אדם, וכאן הקב"ה עורר את המקטרג עליו, שכתוב, השמת לבך על עבדי איוב. אבל סוד עמוק הוא.

פסקה מב

פתח ואמר ויהי וגו': פתח ואמר, ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה'. **ויהי מקץ ימים**, הוא סוד, מקץ ימים, שהוא טומאה ולא מקץ ימין שהוא קדושה (כמ"ש לעיל בראשית ב' דף כ"ח ד"ה קץ) דחה לקץ הימין, וקרב לקץ ימים. והעמדנו, שכתוב, ואתה לך לקץ. אמר הקב"ה לדניאל, ואתה לך לקץ. אמר לו לאיזה קץ, לקץ הימים או לקץ הימין. עד שאמר לו לקץ הימין.

פסקה מג

וע"ד דחיל דוד וכו': ועל זה פחד דוד, שכתוב, הודיעני ה' קצי. אם לקץ הימים או לקץ הימין. וכאן בקין, מה כתוב, ויהי מקץ ימים, ולא מקץ ימין. ומשום זה לא נתקבל קרבנו, כי מסטרא אחרא היה הכל.

פסקה מד

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, והבל הביא גם הוא. מהו, **גם הוא**. הוא לרבות הכל זה בזה, כלומר, לרבות שגם בקרבן הבל היה חלק לסטרא אחרא וגם בקרבן קין היה חלק לקדושה, אלא הבל, כל הקרבן שלו ועקרו היה להקב"ה, ונתן חלק לסטרא אחרא, כמש"א ומחלביהן, שהחלב והטוב היה להקב"ה. וקין, עקרו עשה לקץ הימים, שהוא סטרא אחרא, ונתן רק חלק אל הקב"ה. וע"כ נדחה הוא וקרבנו.

פסקה מה

באיוב מה כתיב וכו': באיוב, מה כתוב, והלכו בניו ועשו משתה וגו', וכתוב, ויהי כי הקיפו ימי המשתה, וכתוב, ושלחו וקראו לשלשת אחיותיהם לאכול ולשתות עמהם, שזה הוא העיקר, שנתן לסטרא אחרא, ואח"כ הקריב עולות, ועולה הוא זכר ולא נקבה, ועולה כולה למעלה, ולא הקריב קרבן שיכלול אותו כראוי, דהיינו שיתן גם חלק לס"א.

פסקה מו

ות"ח אלמלא חולקא וכו': ובוא וראה, אם היה נתן חלק לכל, דהיינו גם לס"א, לא היה יכול לו המקטרג אח"כ. ואם תאמר למה הרע לו הקב"ה, על מה שלא נתן חלק לס"א. איזה חטא הוא זה. ומשיב, אלא משום שגרם לכסות האור ולהסתירו, שהוא לא הקריב קרבן אחר לזון בו אחרים, דהיינו הס"א, שיש לה חלק בקרבנות, (כנ"ל פרשת נח דף מ"ח ד"ה ועם זה) אלא הקריב עולה לבד, שעולה למעלה ואין לס"א חלק בו, וע"כ כתוב, ככה יעשה איוב כל הימים. שלא נתן חלק לס"א, שאם הס"א היה נזון בחלק, היה נעבר מעל המקדש והיה מסתלק ממנו, וצד הקדושה היה עולה למעלה למעלה.

פסקה מז

אבל איהו לא וכו': אבל הוא לא רצה שיהנה אחר, דהיינו הס"א, מקרבנו, והסיר את עצמו ממנו. מאין לנו. כי כתוב וסר מרע. שהסיר עצמו מן הרע, שלא לתת לו שום חלק. וע"כ הקריב תמיד עולה, כי מן עולה אין הסטרא אחרא נהנה ממנו לעולם, ומשום זה כל מה שלקח הס"א אח"כ מאיוב, משלו לקח. וע"כ גרם איוב לכסות ערלה על ברית קדש, שלא היתה סרה ממנו, מן ברית קודש. ומשום זה עורר עליו הקב"ה אותו המקטרג, שכתוב, השמת לבך על עבדי איוב.

ביאור הדברים. כי בניו של איוב חטאו באכילה ושתיה בימי המשתה, דהיינו ששתו לשכרה, שעי"ז נמשכה ערלה על ברית קדש, כלומר שהסטרא אחרא סתם האורות המושפעים מן היסוד אל העולם.... **דדא איהו עקרא לסטרא אחרא**. ואיוב היה בידו למחות ולא מיחה, אלא שהקריב בשבילם קרבן עולה. ואם היה מקריב קרבן חטאת אז היה נותן בזה חלק לסטרא אחרא, והיה מתפרד מן הקדושה, (כנ"ל פרשת נח אות ק"ג, ק"ד, וע"ש בסולם). אבל כיון שהקריב עולה שאין לס"א חלק בו, ע"כ לא נפרשה מן הקדושה, ונמצא שאיוב גרם בזה שישאר הערלה על ברית קודש, מחמת חטאים של בניו, שלא מיחה בהם ולא תקן אותם ע"י קרבן. וז"ש **ועל דא איוב גרים לחפיא ערלה על ברית קיימא**, **דלא הוה אעדי מניה**, שלא הוסרה הערלה ע"י קרבן עולה, כמבואר.

פסקה מח

ת"ח כד בעא וכו': בוא וראה, כשרצה הקב"ה להתאחד בישראל במצרים, לא עמדה השעה, משום שהערלה, דהיינו הס"א, כסה האור, עד שבא הזמן, שהמקטרג היה לקח את שלו מאיוב, ואז צוה הקב"ה לאכול את הפסח בחפזון, דהיינו כל עוד שאותו הס"א עסק בו באיוב, וצוה להסיר הערלה מהם, ואז התאחד הקב"ה בישראל, והסטרא אחרא נפרד מן הקדושה ועסק באיוב ולקח את שלו. ואז פסח הוא לה', כי עד עתה לא היה הפסח לה'. אשרי הם שיודעים ומיחדים יחוד אדונם כראוי.

פירוש. כבר ידעת שאין גילוי הארת החכמה, אלא בשעת גילוי העונשים והדינים הנמשכים, על הרשעים שהמשיכו חכמה ממעלה למטה, (כמ"ש לעיל וירא דף ס"ד ד"ה וז"ש חד, באורך ע"ש) ואם פסק גילוי הדינים נפסק הארת החכמה. והטעם הוא, כדי להבריח בעת ההוא את הס"א הרוצה לינק ולהמשיך החכמה ממעלה למטה.

וזה אמרו, **כד בעא קב"ה לאתאחדא** וכו', דהיינו כשרצה לגלות להם הארת החכמה שיתיחד בהם, **לא קיימא שעתא בגין דערלה חפיא נהורא**. כי הערלה, שהוא הס"א, היתה מחכה לזמן גילוי חכמה, כדי להמשיך ממעלה למטה, וע"כ נסתרה ונכסה הארת

החכמה, שזה נבחן שהערלה מכסה וסותם אור העליון שלא יופיע. **עד זמנא דההוא מקטרגא הוה נטיל דיליה מאיוב**, דהיינו עד זמן גילוי העונשים והדינים, שסובלים הרשעים שהמשיכו החכמה ממעלה למטה, שגילוי דינים האלו, מבריחים הס"א, והחכמה יכולה להאיר. ונודע, שסוד קרבן פסח ה"ס גילוי הארת החכמה, וז"ש, **וע"ד פקיד ליה קב"ה למיכליה להההוא פסח בבהילו, עד דההוא סטרא אחרא אשתדל ביה באיוב**, שהארת החכמה באה עם אכילת הפסח, וצוה הקב"ה לאכלו בחפזון, שפירושו, לא יאוחר משיעור זמן הגילוי של העונשים שענש הס"א את איוב, כי אז אין חשש מיניקת הס"א, וז"ש **וכדין פסח הוא לה' ודאי**, דהיינו שיש בטחון שלא יטו את הארת החכמה ממעלה למטה, ויביאו את הפסח לרשות הס"א **דעד השתא לא הוה פסח לה'**, כלומר, שאם היה מתגלה הארת החכמה הבאה עם אכילת הפסח שלא בזמן גילוי העונשים, לא היתה ההארה לה', אלא לס"א, שהיו ממשיכים אותה ממעלה למטה.

פסקה מט

כתיב, אלהי מסכה לא תעשה לך: וכתוב אחריו, את חג המצות תשמור. שואל מה זה אצל זה. ומשיב, אלא כך העמידו, מי שאוכל חמץ בפסח הוא כמי שעובד עבודה זרה.

פסקה נ

ת"ח כד נפקו וכו': בוא וראה, כשיצאו ישראל ממצרים, יצאו מרשות שלהם, מרשות הסטרא אחרא, מרשות ההיא שנקרא חמץ, לחם רע, ע"כ נקרא עבודה זרה כך, בשם חמץ. וזה הוא סוד יצר הרע, שהוא עבודה זרה, שנקרא גם כן שאור. וזה הוא יצר הרע, שכך הוא יצר הרע באדם כמו שאור בעיסה. נכנס לאט לאט במעיו של האדם ואח"כ מתרבה בו, עד שכל הגוף מעורב בו. וזהו עבודה זרה, וע"כ כתוב, לא יהיה בך אל זר. אל זר ודאי.

פסקה נא

את חג המצות תשמר: ר' יהודה פתח, חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא. מקרא זה העמידוהו, אבל מהו חדלו לכם מן האדם. וכי הזהיר הנביא להמנע משאר בני אדם, וכן שאר בני אדם יחדלו ממנו, ויהיו נמצאים בני האדם, שלא יקרבו זה אל זה לעולם. ומשיב, אלא העמידו הכתוב, במי שמשכים לפתחו של חבירו לתת לו שלום, מטרם שמברך אל הקב"ה, וע"ז נאמר חדלו וגו'.

פסקה נב

ואנא אוקימנא ליה וכו': ואני העמדתי הכתוב, חדלו לכם וגו', עם כתוב אחר, שכתוב, מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו. ואע"פ שהכל טוב, כלומר, אע"פ

שכבר ברך אל הקב"ה. וא"צ להזהיר על זה חדלו לכם וגו' אבל מהו חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו. כאן צוה הקב"ה את האדם והזהירו שישמור עצמו מאלו האנשים שהטו דרכיהם מדרך טוב לדרך רע ומטמאים עצמם בטומאה דסטרא אחרא.

פסקה נג

דהא כד ברא וכו': כי כשברא הקב"ה את האדם, עשה אותו בצורה העליונה ונפח בו רוח קדוש הכלול משלשה כמו שהעמדנו, שיש בו, נפש רוח ונשמה, והנשמה היא למעלה מכולם, שהיא כח עליון לדעת ולשמור מצות הקב"ה. ואם מכניס נשמה הקדושה ההיא בעבודה אחרת, זה הוא המטמא אותה, ויוצא מעבודת רבונו. משום שג' כחות אלו כולם אחד, נפש רוח ונשמה משתתפים יחד והם אחד כמו בסוד העליון, שבינה וז"א ומלכות הם אחד, כן נפש רוח ונשמה הם אחד, כי מהם הם נמשכים.

פסקה נד

ואי חזינן להאי וכו': ואם רואים אדם, שיש בו אלו מדרגות כולן, שהן נפש רוח ונשמה, ועוד לא עמד על בוריו לדעת מי הוא, במה נודע אם להתקרב אליו אדם, או להמנע ממנו. הנה בכעסו ממש אדם יודע אותו, ויכירו מי הוא. אם שומר נשמה הקדושה ההיא בשעת כעסו, שלא יעקר אותה ממקומה, ויבא לשרות במקומה אל זר, זה הוא אדם כראוי, זהו עבד לרבונו, זה הוא אדם השלם.

פסקה נה

ואי ההוא בר וכו': ואם אדם ההוא אינו שומר אותה, והוא עוקר קדושה זו העליונה, מחמת שבא לידי כעס, ומשרה במקומה, סטרא אחרא. ודאי זה הוא אדם שמרד באדונו, ואסור לקרב אליו ולהתחבר עמו. וזהו, **טורף נפשו באפו**, שטורף ועוקר נפשו מחמת כעסו, ומשרה בעצמו אל זר. ועליו כתוב, חדלו לכם מן האדם אשר נשמה **באפו**, היינו שטורף נשמה הקדושה ההיא ומטמא אותה בשביל **אפו**, דהיינו מחמת שבא לידי כעס, אשר החליף נשמתו בכעסו. **כי במה נחשב הוא**. היינו, שאדם ההוא נחשב **לבמה** שעובדים עליה עבודה זרה.

פסקה נו

ומאן דאתחבר עמיה וכו': ומי שמתחבר עמו, ומי שמדבר עמו הוא כמו שמתחבר בעבודה זרה ממש, מהו הטעם, משום שעבודה זרה ממש שורה בתוכו, דהיינו אל זר, ולא עוד אלא שעקר קדושה עליונה ממקומה והשרה במקומה עבודה זרה, אל זר. מה אל זר כתוב בו, אל תפנו אל האלילים, כמו זה, אסור להסתכל בפניו של הכועס.

פסקה נז
ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי יש כעס חכמים. ומשיב, כעסם של חכמים טוב הוא לכל הצדדים. כי למדנו, שהתורה אש היא, והתורה מרתיחה אותו, שכתוב, הלא דברי כאש נאם ה'. כעס חכמים הוא בדברי תורה. כעס חכמים הוא לתת כבוד לתורה. והכל לעבודת ה' הוא. לכך נאמר, כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא אל קנא.

פסקה נח
אבל אי במלין וכו': אבל אם הכעס הוא בדברים אחרים ולא בדברי תורה, אין זה עבודת הקב"ה משום שבכל החטאים שעושה האדם אינם עבודה זרה ממש כמו הכועס, אסור לקרב אל זה. ואם תאמר, הרי לשעה הוא עבר וכעס, ואח"כ חזר בתשובה. אינו כן, כי כיון שעקר קדושת נפשו ממנו וממקומה, ואותו אל זר, עשק מקום ההוא, הוא מתחזק בו ואינו עוזב אותו. חוץ כשנטהר האדם מכל וכל, ועקר מתוכו את אל זר לעולם. ואח"כ השתדל להתקדש ולהמשיך קדושה עליו, אז הלואי שיתקדש. א"ל ר' יוסי הוא מתקדש ממש.

פסקה נט
א"ל ת"ח בשעתא וכו': אמר לו, בוא וראה בשעה שהוא עוקר קדושת נפשו, ושורה במקומה אל זר ההוא הנקרא טמא, נטמא האדם, ומטמא את מי שקרב אליו, וקדושה ההיא נעקרה ממנו, וכיון שנעקרה ממנו פעם אחת, כמה שעשה האדם, לא תשוב עוד למקומה.

פסקה ס
א"ל אי הכי וכו': אמר לו אם כן, כמה טמאים הם שמטהרים. אמר לו משונה הוא טומאה אחרת, שאינו יכול לעשות יותר מלטמא אותו בחוץ. אבל זה הכועס משונה מכל, שכל גופו טימא מפנים ומחוץ, והנפש והכל מטמא. ושאר טומאות העולם אינו מטמא אלא הגוף מבחוץ בלבד. ומשום זה כתוב, חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו, דהיינו, שהחליף קדושת רבונו בשביל כעסו. שזה הוא טומאה שמטמא לכל. כי **במה** נחשב הוא, במה של עבודה זרה, ודאי נחשב הוא.

פסקה סא
ת"ח האי איהו וכו': בוא וראה, הכעס הזה שהוא עבודה זרה, סטרא אחרא, כמו שאמרנו, שצריך האדם להשמר ממנו ולהפרד מעליו, וע"כ כתוב, אלהי מסכה לא תעשה לך. **לך** פירושו, שלא להרע לעצמך, וכתוב אחריו, את חג המצות תשמר. תשמר, היינו צד

הקדושה, שאדם צריך לשמרה ולא יחליף אותה בסטרא אחרא. ואם החליפה בס"א, הרי הוא טמא, ומטמא כל מי שקרב אליו.

פסקה סב

את חג המצות תשמר: זה הוא מקום שנקרא שמור. דהיינו המלכות הנקראת שמור, ומשום זה כתוב, את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתיך. שבעת ימים אלו של חג המצות, אינם כשבעת הימים של סוכות, כי של סוכות המה עליונים דהיינו ז"ס חג"ת נהי"מ דבינה, שזו"ן עלו והלבישו אותם. ואלו של חג המצות המה תחתונים, דהיינו ז"ס חג"ת נהי"מ של המלכות, וע"כ באלו של סוכות אומרים הלל שלם ובאלו של חג המצות אין אומרים הלל שלם. ומשום שהם ז' ימים שלמטה, של המלכות, כתוב, שבעת ימים תאכל מצת, מצת כתוב חסר, בלי ו, להורות, כי טרם שרו עליהם ימים עליונים של סוד ה ו', שהוא ז"א.

פסקה סג

ואי תימא כיון וכו': ואם תאמר, כיון שסוד הזה של חג המצות נתקדש, כי בלילה הא' דפסח, נתקדשו זו"ן, וקבלו המוחין דאו"א עלאין, דהיינו שעלו והלבישו אותם א"כ למה ירדה שוב המלכות למטה ממקומה, הרי למדנו מעלין בקודש ואין מורידין, ולמה ירדה מאו"א למטה באלו ז' ימים תחתונים.

פסקה סד

ת"ח כתיב וכפר וגו': בוא וראה, כתוב וכפר בעדו ובעד ביתו וגו', להורות, שמי שמכפר, צריך לכפר על עצמו תחילה, ואח"כ על ביתו, כעין זה, מדרגה זו, דהיינו המלכות, התחילה להתקדש ולצאת בקדושה, בלילה הא' דפסח, כדי לכפר על עצמה, וכיון שהיא נתקדשה, צריכה לכפר על ביתה ולקדש אותם וע"כ ירדה למטה, לקדש ביתה. ובמה מקדש אותם, הוא על ידי ישראל שלמטה. וכיון שאלו נתקדשו צריכים להעלות אותה למעלה כי כשבית המטרוניתא. שהיא המלכות, מתקדש, אז עולית למעלה להתקשר בימים העליונים למעלה.

פירוש. נודע שאין העדר ברוחניות, וכל שינוי מקום אין הפירוש שעזב ונעדר מן מקום ראשון ובא למקום הב', אלא תוספת מקום יש כאן, שנשאר כולו במקום ראשון וגם בא למקום הב'. ולפי"ז בלילה הא' דפסח שזו"ן עלו לאו"א, והנוקבא נתקנה במוחין דאו"א, הרי נשארה הנוקבא גם במקומה למטה. וז"ס חג"ת נהי"מ דנוקבא שנשארו למטה במקומה, מכונים **בית** הנוקבא, כי דומה כמו שהנוקבא עלתה למעלה ולא לקחה עמה

ביתה, ונמצא שהתקון הגדול שקבל הנוקבא בלילה א' דפסח, לא הגיע כלום לביתה שנשאר למטה.

וזה אמרו, **מאן דיכפר** וכו' **שארי לאתקדשא ולנפקא בקדושה לכפרא עליה**. שבליל א' דפסח התחילה להתקדש בבחינת **וכפר בעדו**, שהיא עצמה קבלה התקון מחמת עלותה, **וכיון דאיהו אתקדש בעי לכפרא על ביתיה**, כי ביתה, דהיינו ז"ס חג"ת נהי"מ שלה שנשארו למטה שלא עלו עמה, עוד לא קבלו כפרה, דהיינו מוחין דאמא המכונים כפרה, בסוד יום הכפורים שהיא אמא, **ועל דא נחתא לתתא דקדשא ביתיה**, וע"כ אחר לילה א' דפסח ירדה המלכות מאו"א למקומה למטה כדי לקדש ז"ס שלה שנשארו למטה. **ובמה מקדש לון בישראל דלתתא**, דהיינו עי"ז שישראל מקיימים את חג המצות תשמר שבעת ימים, שבזה מתתקנים ז' ימים תג"ת נהי"מ שלה שנשארו למטה המכונים ביתה, בסוד **ובעד ביתו**. כנ"ל. **וכיון דאלין מתקדשא בעינן לסלקא לה** וכו', ואחר שז' ימים אלו קבלו תיקון במקומם, צריכים להעלות שוב את המלכות לאו"א, שזה נעשה ע"י ספירת העומר, כמו שמבאר והולך.

פסקה סה

ועל דא אנן וכו': ועל זה אנו עושים חשבון דהיינו שסופרים ספירת העומר, בעמידה על רגלים, משום שאלו הימים שאנו סופרים, הם ימים העליונים. דהיינו הספירות של ז"א, שהוא דכר. וכן בכל זמן שאדם נכנס באלו ימים עליונים של ז"א, בין בתפילה ובין בשבח, צריך האדם לעמוד על רגליו, שהירכים והגוף משמשים שם בז"א בשוה יחד. והירכים והגוף צריכים לעמוד כזכר העומד בכחו, ולא כנקבה, שדרכה לשבת. ועוד, משום השבח של עולם העליון צריכים לעמוד.

פירוש שאור הזכר מאיר מלמעלה למטה, שהיא בחינת ג"ר, וע"כ כל הראש תוך וסוף שלו, שהם חב"ד חג"ת נה"י צריכים לשמש בהלבשת האור. וע"כ צריך גם האדם שהוא בתפלה או בשבח לז"א, שהוא דכר, לעמוד על רגליו, שגם נה"י שלו שנקראים רגלים יהיו בשמוש. אבל אור הנקבה, מאיר מלמטה למעלה, שהוא בחינת ו"ק וחסר ג"ר, ע"כ אינם צריכים רק ראש ותוך, שהם חב"ד חג"ת דכלים שילבישו האורות דרוח נפש, ונמצאים הנה"י שה"ס הרגלין פנוים בלי אור, ואינם משמשים כלום, כמו היושב בכסא, שהרגלים הם בלי שמוש. וע"כ כשהאדם בשבחות או בתפלה אל המלכות שהוא נקבה, צריך גם האדם להיות בישיבה, ולא ישמש ברגליו (ועי' בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"ד,) שיש ערך ההפכי בין כלים לאורות, שהחסר נה"י דכלים הוא חסר ג"ר באורות.

פסקה סו

ובגין דאיהו רזא וכו': ומשום שספירת העומר, הוא סוד הזכר, שממשיכים ספירות העליונים דז"א, הנשים פטורות מספירה זו ואינן מחויבות לספור אלא הזכרים בלבד, להתקשר כל אחד כראוי, כעין זה, יראה כל זכורך, שהזכרים מחויבים להראות ולא נשים. משום שסוד הברית הוא בזכר ולא בנקבה, ומשום שהסוד הוא למעלה בזכר, בז"א, נשים אינן מחויבות.

פסקה סז

ורזא אוליפנא הכא וכו': וסוד למדנו כאן, שבכל שבעת ימים מאלו ימים העליונים, דז"א, מקבל קדושה יום אחד מאלו התחתונים, של המלכות, ויום תחתון הזה של המלכות נקרא **שבוע**, משום שנתקדש משבעה ימי העליונים. וכן בכל שבעה ושבעה מאלו חמשים ימים העליונים, עד יום החמשים ולא עד בכלל, כלומר, שיום החמשים אינם בכלל המתקנים לימים תחתונים, וכשנמצא מ"ט ימים עליונים נמצאים למטה במלכות שנתקדשו שבעה ימים שלה. כי כל יום נתתקן ע"י שבעה ימים העליונים, שע"י חג"ת נהי"מ דחסד דז"א מתתקן חסד דמלכות וע"י חג"ת נהי"מ דגבורה דז"א מתתקנת גבורה דמלכות וכו' עד"ז. וכל אחד שנתקן במלכות, נקרא **שבוע**, משום שנכנס באלו שבעה ימים העליונים, וע"כ כתוב, שבע שבתות תמימות תהיינה, שיורה על ז' ימים התחתונים שהם חג"ת נהי"מ דמלכות שכל אחד נקרא שבוע, ומשום שהם נקבות, להיותם ז"ס דמלכות, אחז הכתוב לשון נקבה בהן, שנאמר, שבתות תמימות תהיינה.

פסקה סח

וכד אתקדשו בהו וכו': וכשז"ס דמלכות נתקדשו בהם, במ"ט ספירות העליונות, והבית, שהם ז"ס דמלכות שלא קבלו תקונים בלילה הא' דפסח (כנ"ל אות ס"ד ד"ה פירוש) נתתקן להתחבר אשה בבעלה, דהיינו שתתחבר המלכות עם ז"א, אז נקרא חג השבועות על שם אלו הנוקבות, דהיינו ז"ס דמלכות הנקראים ז' שבועות כנ"ל, ששורים עליהם אלו ימים העליונים, שהם מ"ט ימים דז"א, שנתקדשו בהם. ומשום זה כתוב, **בשבועותיכם**, שהמשמעות שהם שלכם, ולא כתוב, בשבועות, משום שכמו שנתקדשו ז"ס דמלכות שנקראים שבועות, נתקדשו גם כן ישראל למטה עמהם. כי ישראל למטה תלויים בקדושת המלכות, שממנה הם מקבלים, וע"כ נאמר בשבועותיכם.

פסקה סט

ועל דא כד וכו': וע"כ כשמגיעים למ"ט ימים, יום ההוא העליון שעליהם, שהוא יום החמשים, שהוא בינה, השולט על מ"ט ימים, דהיינו מ"ט ספירות דז"א, שהם סוד כלל

התורה, דהיינו ז"א הנקרא תורה, שיש בה מ"ט פנים, אז יום ההוא העליון, שהוא יום החמשים, בינה, ע"י התעוררות התחתונים, הוציא התורה, שהוא ז"א, דהיינו המוחין דג"ר שלו, שהיא כלל מ"ט פנים, שנתקנו ע"י ספירת מ"ט ימים.

פסקה ע

ר' אלעזר פתח וכו': ר"א פתח ואמר, גם צפור מצאה בית ודרור קן לה אשר שתה אפרוחיה את מזבחותיך וגו'. **גם צפור מצאה בית.** אלו הם צפרי השמים, שמהם עושים קן שלהם בחוץ. ומהם שעושים קן שלהם בבית דירתו של אדם, כמו דרור, שהוא עוף המשים קנו בבית כל אדם, ואינו מפחד. למה, משום שהכל קוראים אותו **דרור**, מהו דרור. הוא חירות. כמש"א, וקראתם דרור, ותרגומו חירו. וזה הוא צפור דרור. כי מיום שעושה קן בבית ומוציא בנים, הוא דר בבית חמשים יום. ואח"כ נפרדים אלו מאלו. וזהו עוף שנקרא דרור, שפירושו חירות. הרומז לבינה. והמלכות נקראת צפור.

פסקה עא

תא חזי, מה וכו': בוא וראה מה כתוב, וקדשתם את שנת מחמשים שנה וקראתם דרור בארץ. שנת החמשים הוא בינה, שמכאן יוצאת חירות לכל. ומשום שיוצאת ממנו חרות, התורה היוצאת מבינה, נקרא חירות, וע"כ כתוב, חרות על הלחת. אל תקרי חרות אלא חירות. שזה הוא התורה הנקראת חירות. כי מה שיום זה העליון, דהיינו בינה, מוציא, נקרא חירות, והוא חירות לכל. ויום ההוא הוא חירות עליון, משום שיש חירות תחתון וחירות עליון, דהיינו **ה'** עליונה שהיא בינה ו **ה'** תחתונה שהיא מלכות. חירות עליון וחירות תחתון שהם שמטה שהיא מלכות, ויובל שהיא בינה, הם כאחד, דהיינו שמלבישים זה את זה, ואז הבינה נקראת חירות עליון והמלכות חירות תחתון.

פסקה עב

תרין נהמי אכלי וכו': שני מיני לחם אכלו ישראל. אחד, כשיצאו ממצרים אכלו מצה לחם עוני שהוא לחם מן המלכות. ואחד, במדבר, שאכלו לחם מן השמים שהוא לחם דז"א, שנקרא שמים. שכתוב, הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. ועל כן הקרבן של יום הזה של חג השבועות, הוא לחם, ועל הלחם נקרב כל שאר הקרבנות, הלחם הוא עיקר, שכתוב, והקרבתם על הלחם שבעת כבשים וגו' ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגו'. שזה הוא לחם שהחכימו בו ישראל חכמה עליונה של התורה. ובאו בדרכיה.

פסקה עג

השתא אית לן לאסתכלא וכו': עתה יש להסתכל, בפסח יצאו ישראל מהלחם שנקרא חמץ. שכתוב, ולא יראה לך חמץ. וכתוב כי כל אוכל מחמצת. מהו הטעם יצאו מחמץ,

הוא משום הכבוד של לחם ההוא שנקרא מצה. ושואל, עתה שזכו ישראל ללחם עליון יותר, ללחם דז"א, לא יפה היה שיתבטל החמץ ולא יראה כלל. ולמה קרבן זה של לחם הבכורים היה חמץ, שכתוב, סלת תהיינה חמץ תאפינה. עוד, הרי ביום הזה נתבטל היצר הרע, שה"ס חמץ. כי התורה שנקרא חירות נמצאת ולמה הביאו חמץ.

פסקה עד

אלא למלכא דהוה וכו': ומשיב, אלא בדומה למלך שהיה לו בן יחיד, ונחלה, יום אחד היה משתוקק לאכול. אמרו, יאכל בנו של המלך רפואה זו וטרם שיאכל אותו לא ימצא שום מאכל ומזון אחר בבית. עשו כך. כיון שאכל הרפואה ההוא אמר, מכאן והלאה יאכל כל מה שרוצה, ולא יוכל להזיק לו.

פסקה עה

כך כד נפקו וכו': כך, כשיצאו ישראל ממצרים, לא היו יודעים העיקר והסוד של האמונה, אמר הקב"ה יטעמו ישראל רפואה וכל עוד שיאכלו רפואה זו לא יראה להם מאכל אחר, דהיינו חמץ כיון שאכלו מצה, שהיא רפואה לבא ולדעת בסוד האמונה, שהיא מלכות, אמר הקב"ה, מכאן והלאה, ראוי להם חמץ, ויאכלו אותו, כי אינו יכול עוד להזיק להם. וכ"ש ביום השבועות, שנמצא לחם העליון. של ז"א, שהוא רפואה לגמרי.

פסקה עו

וע"ד מקרבין חמץ וכו': ועל כן מקריבים חמץ, שהוא יצר הרע, (כנ"ל אות ע"ג) שישרף על המזבח, דהיינו ע"י הקרבנות שמקריבים על המזבח, ומקריבים שתי הלחם אחרים, על ידי תנופה עמהם יחד, אחרים פירושו, חוץ מן הקרבנות. והחמץ שהוא היצר הרע נשרף באש המזבח, על ידי הקרבנות, ואינו יכול לשלוט ולהזיק לישראל. ומשום זה ישראל הקדושים מתדבקים בו בהקב"ה ביום הזה ברפואה של התורה. ואם היו שומרים ישראל ב' מיני לחם אלו, דהיינו מצה, ולחם העליון של ז"א, לא היו באים בדין לעולם. ביאור הדברים. כי בדרך כלל יש ב' מיני מוחין לנוקבא. א) מזמן היותה בסוד ב' מאורות הגדולים, דהיינו מטרם המיעוט, שאז היתה בקומה אחת עם ז"א ולא היתה מקבלת ממנו, אלא שניהם מקבלים בשוה מאמא, שז"א היה מלביש קו ימין שלה שהוא חסדים והמלכות היתה מלבשת קו שמאל שלה, שהוא חכמה בלי חסדים. שאז קטרגה הירח, מחמת שבלי חסדים אין החכמה יכולה להאיר, והיתה הארתה בצמצום גדול. ואח"כ נאמר לה לכי ומעטי את עצמך, שאז ירדה למטה מחזה דז"א, שהמסך שבחזה דז"א מיעטה עד שלית לה מגרמה ולא מידי, והכל היא מקבלת מז"א, אבל תחת זה, היא נבנית במוחין גדולים מחכמה וחסדים עד שהיא בזווג פב"פ עם ז"א, (כנ"ל ב"א דף

ק"ח ד"ה וכבר ע"ש כל ההמשך) אמנם אין העדר ברוחניות, ואע"פ שנתמעטה וחזרה אחר המיעוט לבחינת פב"פ, לא נתבטל בה משום זה המוחין שמלפני המיעוט. אלא המוחין שמלפני המיעוט להיות הארתם מצומצמת הם מכונים מוחין דאחורים, וה"ס מצה, הנקראת לחם עוני, והמוחין שלאחר המיעוט נקראים מוחין דפנים, וכן לחם מן השמים, מטעם שמוחין אלו מקבלת מז"א שנקרא שמים. וכן הם נבחנים שיש בהם חמץ, שפירושם דינים, מחמת המיעוט שנתמעטה שירדה מחזה ולמטה דז"א, שהדינין הנמצאים בנקודת החזה דז"א ה"ס חמץ. אבל חמץ הזה מתתקן עד שנהפך להיות קדושה ורחמים. כי נגלה שזולת המיעוט והדינים האלו היתה המלכות נשארת בלחם עוני, ולא היתה מקבלת מוחין הגדולים דפנים בפנים לעולם. ונמצא שיש ב' מיני תקונים בב' מיני מוחין דמלכות. התקון של מוחין דאחורים הוא לבער החמץ ולהרחיקו בבל יראה ובל ימצא. כי החכמה מבערת כל הדינים. אבל אינם עוקרים את החמץ לגמרי מהמקומות התחתונים שעודו נמצא שם. ונמצא שהוא רפואה אבל לא לגמרי, משא"כ המוחין דפנים, שעל ידיהם מתהפך החמץ ונעשה קדושה ורחמים נמצא שנעקר החמץ לגמרי ואין לו מקום עוד להתעורר. וע"כ נבחן זה לרפואה גמורה.

וזה אמרו, **תרין נהמי אכלו ישראל**, **חד כד נפקו ממצרים אכלו מצה לחם עוני**, דהיינו המוחין דאחורים של המלכות, שהארתם מצומצמת מחמת חסרון חסדים, והוא לחם עוני, אמנם אלו המוחין הם של המלכות, עצמה שקבלה מבינה ולא על ידי ז"א, כנ"ל. וע"כ אומר לעיל (אות ס"ד) ששבעה ימים דמצות הם תחתונים, דהיינו המוחין דמלכות עצמה עיין שם. **וחד במדברא**, **לחם מן השמים**, שהוא מן, שהיה ממוחין דז"א עצמו. **וע"ד קרבנא דיומא דא נהמא איהו**, דהיינו גם כן לחם מן השמים כמו המן, אלא הם בחינת המוחין של המלכות שקבלתם מן השמים שהוא ז"א, דהיינו המוחין דפנים בפנים. כי נאמר עליהם, ממושבותיכם תביאו לחם תנופה. דהיינו מן הארץ שהוא מלכות, אלא שקבלתם משמים, שהוא ז"א ואינם מוחותיה עצמה כמו מוחין דאחורים. **דנהמא איהו עקר**, **דכתיב**, **והקרשתם על הלחם שבעת כבשים**, כי הלחם, שהוא מוחין דפנים בפנים הנמשכים בשבועות ע"י תנופת הלחם, הוא העיקר הנרצה, והקרבנות שמקריבים הם להשלים את הלחם, כי מה שאמרנו לעיל, שהחמץ שיש במוחין דפנים מתהפך להיות קדושה ורחמים, הוא ע"י הקרבת הקרבנות, שאש המזבח מהפך את החמץ, שה"ס הדינין שבאו מחמת המיעוט, לסוד ריח ניחוח אשה לה'. **ממושבותיכם תביאו לחם תנופה**, מביא כתוב הזה, לדייק שהכונה היא על לחם מן הארץ הבא ממושבותיכם, ולא מן כמו שאכלו במדבר. **דדא איהו נהמא**, **דאחכימו בית ישראל**

חכמתא עלאה דאורייתא, להיותם המוחין דפנים הבאים מז"א שנקרא אורייתא, אל המלכות, וישראל שקבלו ג"כ המוחין הללו, זכו ג"כ לחכמה עליונה.
וזהו שמשיב על הקושיא, כיון שיום השבועות גדול מפסח למה הותר החמץ בשבועות, והרי החמץ הם דינים ויצר הרע. ומשיב ששני מיני רפואות הם א) הוא מצה, שהוא להרחיק הדינים אבל עוד אין מהפכים אותם לרחמים. ב) הוא לחם בכורים והקרבנות שמקריבים עליהם על המזבח. שע"י הקרבנות נשרף החמץ על המזבח ומתהפך לריח ניחח, שרפואה זו הוא רפואה גמורה עד שהחמץ נעשה קדושה ונאמר בלחם תנופה חמץ תאפינה. וז"ש, **ואלמלי הוו נטרי ישראל תרין סטרין דנהמא אלין, לא הוו עיילין בדינא לעלמין**, כי ע"י המצה והלחם תנופה והקרבנות נהפכו הדינים להיות קדושה ורחמים בכל מקום שהם. כנ"ל.

פסקה עז

ביומא דראש השנה וכו': ביום רה"ש, שהוא יום הדין, שהוא אינו אלא לאלו שלא לקחו מאכל הרפואה, שהוא מצות, שהם מוחין דאחורים, ועזבו את רפואת התורה, שהוא מוחין דפב"פ מז"א הנקרא תורה, שע"י ב' רפואות אלו נתתקן מאכל האחר שהוא חמץ, ונתהפך לקדושה כנ"ל בדבור הסמוך. כי ביום הזה של ראש השנה, חמץ ההוא עולה ומקטרג על האדם ומלשין עליו, והיא עומד ביום הזה להיות מקטרג על העולם, והקב"ה יושב בדין על הכל, ודן את העולם.

פסקה עח

ובגיני כך כד וכו': ומשום זה כשנתן הקב"ה התורה לישראל, הטעים אותם מלחם עליון ההוא, דהיינו ממוחין דפנים דז"א, ממקום ההוא, מן המלכות שמקבלת הימנו, שנקראת מקום. מתוך לחם ההוא היו יודעים ומסתכלים בסודות התורה ללכת בדרך הישר. וכבר החברים העמידו הדבר בסודות אלו, כמו שאמרנו.

פסקה עט

ר' שמעון ור' אלעזר וכו': ר"ש, ור"א בנו היו הולכים בדרך והלכו עמהם ר' אבא ור' יוסי. בעוד שהיו הולכים, פגשו זקן אחד, שהיה אוחז בידו ילד אחד. זקן, רומז למוחין דפנים, ילד, רומז למוחין דאחורים. נשא ר"ש עיניו וראה אותו. אמר לו לרבי אבא, ודאי שיש לנו דברים חדשים בזקן הזה.

פסקה פ

כד מטו לגביה וכו': כשהגיעו אצלו א"ל רבי שמעון, במשא קשורה בך על גבך, אתה בא, כלומר, שאין לך חמור שישא משאך. רמז לו על מוחין דאחורים שאוחז, שהם

עליו כמשא, מי אתה. אמר לו יהודי אני. אמר ר"ש, דברים חדשים ודאי יש אצלך ביום הזה. אמר לו ר"ש, איפה הוא ארצך. אמר לו, דירתי היה בין אלו פורשי המדבר, שהייתי משתדל שם בתורה, ועתה באתי לישוב, לשבת בצלו של הקב"ה בימים אלו של חדש השביעי הזה. **מטול** פירושו משא. כי תרגום למשא, הוא למטול. (ש"ב ט"ו ל"ג). **דקופטרך** פירושו הקשורה בך בחבלים, מלשון כקפטורין יוצאת מתוך הושט (תנחומא מקץ.) שפירושו חבלים.

פסקה פא

חדי ר' שמעון וכו': שמח ר"ש, אמר, נשב, כי ודאי הקב"ה שלחך אלינו. אמר לו, חייך, שנשמע דבר מפיך מאלו דברים חדשים ישנים, שנטעתם שם במדבר מחודש השביעי הזה. ולמה נפרדת עתה מן המדבר לבא לישוב. אמר לו זקן ההוא, בשאלה זו, יודע אני שחכמה בך, ודבריך מגיעים לרקיע החכמה.

פסקה פב

פתח ההוא סבא וכו': פתח זקן ההוא, ואמר, ובמדבר אשר ראית אשר נשאך ה' אלקיך כאשר ישא איש את בנו וגו'. מקרא זה כך היה צריך לומר, ובמדבר אשר נשאך, מהו ראית. ומשיב, אלא הקב"ה דבר לישראל במדבר, מדבר חזק, כמו שכתוב, נחש שרף ועקרב וגו'. ומדבר שהוא חזק מכל המדבריות שבעולם, מהו הטעם שהוליך שם את ישראל.

פסקה פג

בגין דההוא שעתא וכו': ומשיב, משום שבשעה ההיא שיצאו ישראל ממצרים ונשלמו לששים רבוא, נתחזק המלכות הקדושה ונתעלה על הכל, והלבנה, שהיא המלכות, האירה. ואז נכנעה מלכות הרשעה סטרא אחרא, והוציא הקב"ה את ישראל ללכת במדבר החזק, שהוא מקום והשליטה של סמאל הרשע, שהוא שלו ממש, כדי לשבור תוקפו וכחו ולכתת ראשו ולהכניעו שלא ישלוט. ואם לא חטאו ישראל רצה הקב"ה להעבירו מן העולם. וע"כ העביר את ישראל בנחלתו וגורלו וחלקו ממש.

פסקה פד

כיון דחאבו בכמה וכו': כיון שחטאו כמה פעמים, נשך אותם הנחש, ואז נתקיים, הוא ישופך ראש, שישראל הכו ראשו תחילה, ולא ידעו, להשמר ממנו, ואח"כ הנחש הכה לאחרונה, ונפלו כולם במדבר ונתקיים, ואתה תשופנו עקב. וארבעים שנה הוכו על ידו כנגד ארבעים מכות של בית דין.

פסקה פה

וע"ד כתיב אשר וכו': וע"כ כתוב, **אשר ראית**, כי בעיניהם היו רואים את בעל המדבר, שהולך אסור לפניהם, ולקחו נחלתו וגורלו. מאין לנו. הוא משכתוב, אז נבהלו אלופי אדום, שאלו הם נחש שרף ועקרב. ואנו גם כן נפרדנו מן הישוב אל המדבר החזק, ולעסוק שם בתורה, כדי להכניע לצד ההוא.

פסקה פו

ותו דלא מתישבן וכו': ועוד, כי דברי תורה אינם מתישבים אלא שם, כי אין אור אלא אותו היוצא מתוך החשך. כי כאשר צד הזה נכנע, מתעלה הקב"ה למעלה ונתגדל כבודו, ואין עבודת הקב"ה אלא מתוך החשך, ואין טוב אלא מתוך הרע, וכשהאדם נכנס לדרך רע ועוזב אותו, אז מתעלה הקב"ה בכבודו. וע"כ שלמות הכל, הוא טוב ורע יחד, ולהסתלק אח"כ אל הטוב. ואין טוב אלא אותו שיוצא מתוך הרע, ובטוב הזה מתעלה כבודו של הקב"ה, וזה הוא עבודה שלמה.

פסקה פז

ואנן עד השתא וכו': ואנו עד עתה ישבנו שם כל ימות השנה, כדי להכניע צד ההוא במדבר, עתה שהגיע הזמן של עבודת הקדש של צד הקדוש, אנו חוזרים לישוב, ששם הוא עבודת הקב"ה. ועוד, שעתה בראש השנה הגיע הזמן של נחש ההוא לבקש דין מלפני הקב"ה. ושם במדבר הוא שולט, וע"כ יצאנו משם ובאנו לישוב.

פסקה פח

פתח ההוא סבא וכו': פתח זקן ההוא, ואמר, תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו. עתה הוא הזמן שיתעורר דין עליון חזק, וכשהוא מתעורר, הסטרא אחרא מתחזק עמו, וכיון שהסטרא אחרא מתחזק, הוא עולה ומכסה את הלבנה שהיא המלכות, ואינה מאירה אור, ומתמלאת מצד הדין. ואז כל העולם הוא בדין, העליונים והתחתונים. וכרוז יוצא בכל הרקיעים, התקינו כסא הדין לאדון הכל, שהוא רוצה לדון.

פסקה פט

ורזא הכא ואתנהיר וכו': וסוד יש כאן והאיר לנו במדבר, למה נתעורר דין העליון ביום הזה. ומשיב, אלא כל הסודות וכל הקדושות היקרות, כולם תלוים בשביעי, שהוא מלכות, ושביעי העליון ההוא, שהוא עולם העליון הנקרא עולם הבא, דהיינו בינה, ממנה מאירים כל הנרות וכל הקדושות וכל הברכות אל המלכות, וכשהגיע הזמן לחדש הברכות והקדושות שיאירו, צריך להשגיח בכל התקון של העולמות כולם, כדי לחדש הברכות והקדושות, וכל התקונים לקיים כל העולמות, עולים מן התחתונים אם

מעשיהם ישרים. ואם אינם ישרים, אז עומדת המלכות, שאינה מאירה עד שיפרידו הרשעים מן הצדיקים. ואז נתעורר הדין.

פסקה צ

ומההוא דינא אתתקף וכו': ומדין ההוא מתחזק הסטרא אחרא, ונמצא מקטרג כדי שיתנו לו אלו הרשעים. משום שעליו כתוב, ולכל תכלית הוא חוקר. ומכסה את הלבנה שלא תאיר. ולמה אינו מוסר את הרשעים בידי המקטרג, משום שאין חפצו של הקב"ה להאביד מעשה ידיו.

פסקה צא

וההוא סטרא אחרא וכו': וסטרא אחרא ההוא, נמצאת קליפה קשה. שאי אפשר לשברה חוץ בעצה ההוא שהקב"ה נתן לישראל שכתוב, תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. כדי לשבור כיסוי ההוא שנתכסה ממנו הלבנה, שהוא מלכות, ואינה מאירה.

פסקה צב

וכד מתערי ישראל לתתא וכו': וכשישראל מתעוררים למטה בתקיעת שופר, קול ההוא היוצא משופר, בוטש באויר ובוקע רקיעים עד שעולה לאבן החזק ההוא, דהיינו הסטרא אחרא, המכסה את הלבנה, הוא משגיח ומוצא התעוררות הרחמים, אז סטרא אחרא ההוא שעלה ועומד למעלה ומכסה את הלבנה מתבלבל. אז עומד קול ההוא ומעביר את הדין ההוא, מן המלכות. וכיון שנתעורר הרחמים למטה במלכות, התעורר גם כן למעלה, שופר אחר עליון, שהוא בינה, ומוציא קול, דהיינו המוחין דז"א שנקרא קול, שהוא רחמים, ונפגשים קול בקול, רחמים ברחמים. כי בהתעוררות שלמטה, נתעורר גם כן למעלה.

ביאור הדברים. בראש השנה, התעוררות הראשון שביום ד' דמעשה בראשית חוזר לעולם, דהיינו שהנוקבא נאחזת בקו שמאל, בלי ימין. (כנ"ל פרשת נח אות צ"ח ע"ש בהסולם) ואז נמשכת ממנה דינים לעולם. כי מחמת היותה חכמה בלי חסדים אינה יכולה להאיר, וזה נבחן שהס"א מכסה אותה מכח מעשי התחתונים שאינם כשרים, שהם הרשעים הדבוקים בקו שמאל, וז"ש (באות פ"ט) **ואי לא כשראן, כדין קיימא דלא נהיר** וכו'. וסוד תקיעת שופר, ה"ס העלאת מ"ן דמסך דחירק שעל ידו מתמעט כח השמאל ומתיחד עם הימין, וז"ס קול שופר, כי קול רומז על ז"א, שנקרא קול, שה"ס קו האמצעי הכלול מג' קוין שה"ס אש מים רוח. וע"כ נתבלבלה הס"א המכסה את המלכות בכח קו שמאל, כי הקו שמאל נתמעט ואבד הג"ר שלו ומכ"ש הסטרא אחרא ששואב כחו ממנו, וז"ש, **כדין ההוא דסליק וקיימא לעילא אתערבב**, שהארתו סר ממנו, **כדין**

ההוא קלא קיימא ואעבר ההוא דינא, שמעביר דין השמאל, שאינו חפץ להתיחד עם הימין, ועתה נכנע ומקבל חסדים מימין ונתגלה הרחמים במלכות. וז"ש, **וכיון דלתתא אתערו רחמי, הכי נמי לעילא אתער שופרא אחרא עלאה, ואפיק קלא דאיהו רחמי**, שהבינה מתעוררת ומולידה המוחין דז"א הנק' קול, שה"ס קו האמצעי הממשיך המוחין דבינה, בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא, ונמשכים אל המלכות וז"ש **ואתערעו קלא בקלא רחמי ברחמי**, שנפגשים הקול והרחמים מבינה, ונפגשים עם קו האמצעי והרחמים שיצא במלכות ע"י אתערותא דלתתא של קול שופר. **ובאתערותא דלתתא** של קול שופר, **אתער הכי נמי לעילא**, שנמשכים המוחין דבינה לז"א ומז"א אל המלכות, שמוחין אלו הם אתערותא דלעילא בסוד קול שופר. ששופר העליון ה"ס בינה, וקול שלו, הם המוחין דג' קוין הנמשכים ממנה, המכונים אש מים רוח.

פסקה צג

ואי תימא היך וכו': ואם תאמר, איך יכול הקול שלמטה, או התעוררות שלמטה, לעורר כנגדו למעלה גם כן. בוא וראה, עולם התחתון שהוא מלכות, עומד תמיד לקבל, והוא נקרא אבן טוב, ועולם העליון שהוא בינה, אינו נותן לו, אלא כמו שהוא עומד, אם עומד בהארת הפנים מלמטה, אז כך מאירים לו מלמעלה. ואם הוא עומד בעצבות נותנים לו כנגדו דין.

פסקה צד

כגוונא דא, עבדו וכו': כעין זה, עבדו את ה' בשמחה, כי שמחת האדם מושכת שמחה אחרת העליונה. כך, עולם התחתון הזה, דהיינו המלכות, כמו שהיא מתעטרת, כך ממשכת מלמעלה. משום זה, מקדימים ישראל ומעוררים קול בשופר, שהוא כלול באש מים ורוח, דהיינו קו האמצעי הכלול מג' קוין, ונעשו אחד, ועולה למעלה, ומכה באבן טוב הזה, דהיינו שממעט קו השמאל שלה, כנ"ל בסמוך, ונצטבעת באלו ג' גוונין, שהם לבן אדום ירוק, שהם ג' קוין הכלולים בקול הזה, ואז כמו שהיא ראויה כך היא ממשכת מלמעלה.

פסקה צה

וכיון דאתקנת בהאי וכו': וכיון שהמלכות נתתקנה בקול הזה מלמטה, יוצאים רחמים מלמעלה ושורים עליה, ונכללה ברחמים ממטה ומלמעלה, ואז נתערבב הסטרא אחרא, מטעם הנ"ל (באות צ"ב בהסולם) ונחלש תוקפו, ואינו יכול לקטרג. ואבן הטוב הזה, שהיא המלכות, עומד בהארת הפנים מכל הצדדים בהארה שלמטה ובהארה שלמעלה.

פסקה צו

אימתי קיימא בנהירו וכו': מתי עומדת בהארה שלמעלה. הוי אומר, ביום הכפורים, שביום הכפורים הואר אבן טוב ההוא, דהיינו המלכות, בהארה עליונה מתוך האור של עולם הבא, שהוא בינה, ואז מתקנים ישראל שעיר אחד ושולחים אותו למדבר הזה החזק שהוא שולט עליו. ועי' פרשת נח אות ק"ה, ביאור השעיר לעזאזל, ובסולם בכל ההמשך.

פסקה צז

וההוא סטרא אחרא וכו': וסטרא אחרא ההוא הוא נקודה האמצעית של חלק העולם החרב, משום שכל חורבן ושממה שבעולם, סטרא אחרא ההוא שולט עליו. ונקודה האמצעית של חלק העולם המיושב, הוא צד הקדוש. דהיינו המלכות, וע"כ עומדת ירושלים באמצע חלק העולם המיושב. שה"ס המלכות.

פסקה צח

בתרין נקודין אתפרשת וכו': בב' נקודות, נבדלת מלכות שמים צד הקדושה, אחת שלה, ואחת שקבלה מעולם הבא, שהיא בינה, שהיא נקודה עליונה מכוסה, וע"כ עומדת המלכות בב' נקודות: נקודה שלה עומדת תחתיה, שהיא ירושלים שהיא אמצעית של כל הישוב. הנקודה המכוסה שקבלה מאמא עלאה, היא גן עדן הארץ העומד באמצעית כל העולם לכל בחינותיו, של חורבן ושל ישוב, וכל צדדי העולם.

פסקה צט

וע"ד באמצעיתא דגן וכו': וע"כ באמצע גן עדן, עומדת נקודה אחת עליונה צט) **וע"ד באמצעיתא דגן** וכו': וע"כ באמצע גן עדן, עומדת נקודה אחת עליונה מכוסה וגנוזה שאינו ידועה. ועמוד אחד תקוע ממטה למעלה, תוך נקודה ההיא, ומשם נובעים מים, שנחלקים לארבעה צדדי העולם. נמצא, שיש ג' נקודות בעולם העומדות זו על זו, כעין ג' נקודות שבתורה.

ביאור הדברים. כי נתבאר לעיל ב' מצבים שבמלכות, מצב א' בזמן שהיתה למעלה מחזה דז"א, והיתה מלבשת קו שמאל דבינה, שה"ס נקודת השורק שבבינה, שהוא חכמה בלי חסדים, שמשם נמשכים רק דינים וחורבן בלבד. (כנ"ל אות צ"ב) מצב ב' אחר שנתמעטה וירדה תחת החזה דז"א, ומקבלת החסדים מז"א, שאז מה דהוית יבשה אתעבידת ארעא דעבדא פירין ואיבין דהיינו ישוב העולם. כמ"ש שם. **ונקודה אמצעיתא דכל ישובא סטרא דקדושה איהו**. והס"א נאחזת במצב הא' של המלכות שה"ס השמאל הממשיך דינים וחורבן ושממה. וז"ש, **וההוא סטרא אחרא איהו נקודה דאמצעיתא דחריבו דעלמא**. ונמצא עתה, שהעולם נחלק בין המלכות וסטרא אחרא, שהמלכות שולטת על

חלק הישוב שבעולם העושה פירות, והסטרא אחרא הנאחזת במצב הא', שולטת על חלק החורבן והשממה שבעולם. וע"כ נקראת המלכות נקודה אמצעית דישובא דעלמא, והסטרא אחרא נקראת, נקודה אמצעית דחריבו דעלמא.

והנה גם בבינה יש אותם ב' מצבים, כי בעת שהיתה במצב של נקודת השורק מטרם הכרעת קו האמצעי נמשך ממנה דינים קשים וחורבן. ואחר הכרעת קו אמצעי, שהחכמה דשמאל נתלבשה בחסדים דימין, היא מאירה ועושה פירות וכל המוחין נמשכים ממנה. אמנם יש הפרש גדול מבינה למלכות, כי הבינה אע"פ שנתמעטה מג"ר דג"ר ע"י קו האמצעי מכל מקום היא ראויה עוד להמשכת החכמה, בבחינת שמאל בלי ימין, משום שבבינה עצמה אין דינים רק דינים מתערין ממנה, מה שאין כן המלכות, אחר שנתמעטה וירדה למטה מחזה דז"א, כבר נפגמה ע"י מסך העומד בחזה דז"א ואינה ראויה עוד לחכמה, רק לחסדים בלבד, שה"ס ישוב העולם. באופן, שבבינה שולטים ב' המצבים ביחד, וע"כ היא שורש בין לחורבן הנמשך ממצב הא' בין לישוב עולם הנמשך ממצב הב'. משא"כ המלכות אחר שבאה למצב הב' כבר אין מצב הא' שולט בה, וע"כ היא שורש לישוב העולם בלבד ולא לחורבן.

אמנם כשהמלכות נתקנה בבחינת גן עדן, שפירושו הוא. שנעשתה לגמרי כמו בינה הנקראת עדן, כנ"ל (ב"ב אות ד') שאומר, **נימוסי דגנתא דעדן. כמה דאיהי ברזא עלאה.** שכל חוקי הגן העדן הוא כמו שהמלכות הוא בסוד העליון, בבינה. ע"ש. נמצא אז, שגם נקודת הבינה מתלבשת במלכות, שהוא שורש בין לחורבן ובין לישוב, ונמצא משום זה, שיש במלכות ב' בחינות הנקודות, א' שלה עצמה, שהיא נקודה אמצעית לישוב העולם בלבד. ואחת בבחינת גן עדן שבה, שיש בה גם נקודת הבינה, שהיא נקודה אמצעית דהיינו שורש בין לחריבו דעלמא ובין לישובא דעלמא, כמבואר.

וזה אמרו, **בתרין נקודין אתפרשת מלכו שמיא סטרא דקדושה. חד דילה**, אחר שנתקנה במצב הב'. **וחד דעלמא דאתי**, מבינה, דהיינו אחר שנתקנה בבחינת גן עדן. **נקודה דילה** וכו' **אמצעיתא דכל ישובא**, דהיינו רק לחסדים, ואין בה שום שורש לחורבן. **נקודה דנטלא מאמא עלאה טמירא**, דהיינו בעת, **איהו גן עדן דארעא**, אז נמצאת, **דקיימא באמצעיתא דכל עלמא לכל סטרין, דחריבו, וישובא**, שיש בה ב' השורשים הן לחורבן מבחינת צד שמאל, בלי ימין והן לישוב מבחינת קו האמצעי המיחד ב' הקוין שבה. **נקודה אמצעית** היינו יסוד, ששם הבית קבול, ומשם התולדות לתחתונים.

וז"ש **באמצעיתא דגן עדן קיימא נקודה** וכו', היינו היסוד, **וחד עמודא נעיץ** וכו', היינו עמוד האמצעי. **נבעי מיא**, היינו אורות, **לד' סטרי עלמא**, היינו ג' קוין, ומלכות המקבלתם.

וז"ש **אשתכחו ג' נקודין בעלמא דקיימאן דא על דא**, דהיינו נקודה שבגן עדן, שהיא שורש בין לחורבן ובין לישוב. ותחתיה הנקודה של המלכות שמחזה ולמטה, שהיא שורש לישוב בלבד. ותחתיה נקודה דסטרא אחרא שהיא שורש לחורבן בלבד.

פסקה ק

תא חזי ההוא וכו': בוא וראה, שעיר ההוא שישראל משלחים לעזאזל, למדבר ההוא, הוא לתת חלק לס"א, להתעסק עמו. (כנ"ל פרשת נח אות ק"ה ע"ש בסולם) ואם תאמר, למה כאן ב' שעירים, אחד לה' ואחד לסטרא אחרא ההוא. יתכן, לשלוח שעיר ההוא של הסטרא אחרא לעזאזל, אבל שעיר לה' למה.

פסקה קא

אלא למלכא דהוה וכו': ומשיב, אלא דומה למלך שכעס על בנו, קרא לסנטר ההוא. שעושה תמיד דין בבני אדם, כדי שיבא לעשות דין בבנו. סנטר ההוא שמח ונכנס לבית המלך לאכול שם. כיון שהביט בו בנו, אמר, ודאי לא בא סנטר הזה בבית אבי, אלא משום שהמלך כעס עלי. מה עשה הלך ונתרצה עמו. כיון שנתרצה עמו, צוה המלך לעשות סעודה עליונה לו ולבנו. וצוה שלא ידע אותו סנטר בה. אח"כ בא אותו סנטר, אמר המלך, עתה, אם זה ידע מסעודה העליונה שתקנתי לי ולבני, יתבלבל השלחן. מה עשה קרא לממונה על הסעודה, אמר לו התקן משהו ותשים לפני ותשום לפני סנטר ההוא, כדי שיחשוב שסעד אצלי משלי, ולא ידע באותה סעודה היקרה, אשר לי ובני, ויטול אותו החלק וילך לו, ויפרד משמחת הסעודה שלנו. ואם לא עשה המלך כך לא היה נפרד אותו סנטר מבית המלך.

פסקה קב

כך אמר קב"ה וכו': כך אמר הקב"ה לישראל הזמינו ב' שעירים, אחד לי ואחד לאותו המלשין, דהיינו הס"א, כדי שיחשוב שאכל מסעודה שלי, ולא ידע משמחת הסעודה האחרת שלנו, ויקח חלק ההוא וילך לדרכו ויפרד מביתי. כיון דאמא עלאה, שהיא עולם הבא, דהיינו בינה, באה לשרות בתוך ההיכל של עולם התחתון להשגיח עליה בהארת הפנים, דין הוא שלא ימצא לפניו אותו המלשין, ולא בעלי הדין, בעת שמוציא כל הברכות ומאיר לכל, וכל חירות ההוא נמצא במלכות, וישראל מקבלים מאלו הברכות.

פירוש, בראש השנה חוזרת המלכות למצב הא' הנ"ל (באות צ"ב) שאז נמשך ממנה דינים וחורבן, שהס"א נאחזת בה בבחינת נקודה דאמצעיתא דחריבו דעלמא, ומקטרגת על העולם שרוצית לבטל הקו ימין לגמרי. ואז נתן הקב"ה עצה לתקוע בשופר, כדי לעורר מלתתא המסך דחירק של קו האמצעי ולמעט הג"ר דקו שמאל (כנ"ל וירא אות שפ"א בהסולם ע"ש) שבזה מתערבב הס"א שכל כחו מקו שמאל הוא, והעולם נצול מדינים וחורבן. אמנם אחר שנתבטל הג"ר דשמאל, יש לס"א אחיזה במקום החסרון, וע"כ צריכים לתקון ב', להעביר הס"א ממקום החסרון, באופן שתפרד לגמרי מן הקדושה, וזה נעשה ביום הכפורים, שאז נותנים חלק לס"א בשעיר הזה ששולחים המדברה. פירוש. שביום הכפורים המלכות עולה לבינה, ומקבלת ממנה נקודה עלאה שהיא שורש בין לחורבן ובין לישוב, (כנ"ל אות צ"ח) שהג"ר דשמאל חוזרים, ויש שם גם תקון דקו אמצעי הממשיך חכמה המלובשת בחסדים כנ"ל, וע"כ מבחינה זו עושים ב' שעירים שעיר אחד לה' ושעיר אחד לעזאזל אל המדבר, ששעיר הזה ה"ס המשכת ג"ר דשמאל שממשיכים מנקודת הבינה, כדי להעביר הס"א ממקום החסרון, וז"ס ששולחים אותו המדבר, שהוא מקום החורבן, כמו שנמשך משמאל, ונמצא שהקדושה בעצמה נותנת חלק לס"א. אבל הוא לרעתה, כדי להעבירה מקדושה ולתת מוחין הגדולים דחכמה וחסדים יחדיו לישראל. ועם זה תבין מ"ש (בוירא אות שפ"ד) **ביום ראש השנה בעי לערבבא ליה**, דהיינו לבטל הג"ר דשמאל, שבזה מתערבב השטן, ואובד שליטתו כנ"ל. **ביום הכפורים בעי לנייחא ולמעבד ליה נייחא דרוחא בשעיר** וכו', דהיינו ששוב ממשיכים הג"ר שנתבטלו ברה"ש, שבזה קונה הס"א שליטה ויש לו נחת רוח. וע"ש (באות שפ"ז). אמנם הוא לרעתו כנ"ל.

וז"ש כאן, **אזמינו תרין שעירין חד לי וחד להההוא דלטורא** וכו' **ויסב ההוא חולקא** דהיינו הג"ר דשמאל, ששולחים המדברה למקום החורבן להחזירו לשליטתו, לבחינת נקודה דאמצעיתא דחריבו דעלמא, **ויזיל לאורחיה**, למקום החורבן ושממון, **ויתפרש מביתי**, שעי"ז הוא מתפרד מן הקדושה, שאין לו עוד מקום חסרון להאחז שם. וז"ש **כיון דאמא עלאה עלמא דאתי, אתי למשרי גו היכלא דעלמא תתאה**, כי ביום הכפורים המלכות מלבשת הבינה כנ"ל, שה"ס נקודה דאמצעיתא לכל עלמא בין לחורבן ובין לישוב, **דין הוא דלא ישתכח ההוא דלטורא**, דהיינו שמשלימים החסרון דקדושה ואין מקום לס"א להאחז במקום החסרון, **ולא מארי דדינין לקמיה**, כי אין פחד עוד מהדינים שג"ר דשמאל גורם, כיון ששולחים את השעיר אל החורבן והשממון, והקדושה הוא רק במקום הישוב, ונפרד הס"א מן הקדושה, ואז משפעת אמא עלאה, מבחינת מה שהיא

גם נקודה דאמצעיתא דישוב העולם, שבזה **ואנהיר לכלא** דהיינו לחכמה וחסדים ביחד. **וכל ההוא חירו ישתכח, וישראל נטלי מאינון ברכאן**. ובזה מתבאר כל ההמשך.

פסקה קג

דהא כד עלמא וכו': כי כשעולם הבא, שהיא בינה נכנס אל ההיכל של עולם התחתון, שהיא מלכות, ונמצא עולם התחתון, שהוא שמח עם בניו בסעודה ההיא העליונה, הנמשכת מבינה, אז הבינה, מברך השלחן, והעולמות כולם מתברכים, וכל שמחה וכל הארת פנים נמצאים שם. ז"ש, לפני ה' תטהרו.

פסקה קד

כתיב ונתן אהרן וכו': כתוב, ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. זה הוא השמחה של המלשין, אשר הקב"ה מפיל גורל עמו, ומזמין אותו, שיקח השעיר לעזאזל, ואינו יודע שאש דולק מפיל על ראשו ועל עם שלו. כמש"א כי גחלים אתה חותה על ראשו.

פסקה קה

וסימנך אף לא וכו': והסימן שלך, הכתוב, אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אשר עשתה כי אם אותי. וכתיב, ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב, באותו החלק שקבל, והלך לו. ואח"כ, כשבא המלך העליון לבית המלכה, המלכה מבקשת עליה ועל בניה ועל העם, מן המלך.

פסקה קו

ואפילו בזמנא דישראל וכו': ואפילו בזמן שישראל בגלות, ומתפללים תפלות בכל יום, המלכות עולה ביום הזה, יוה"כ, לפני המלך, ומבקשת על בניה. ואז נגזר כל אלו הנקמות שעתיד הקב"ה לעשות לאדום, ונגזר איך עתיד המלשין הזה לעבור מן העולם. כמו שאתה אומר בלע המות לנצח.

פסקה קז

וסימנך בזמנא דגלותא וכו': והסימן שלך, כי בזמן הגלות כתוב, כי נמכרנו אני ועמי וגו' כי אין הצר שוה בנזק המלך. מהו בנזק המלך. הוא כמו שאתה אומר, והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול. כי שם הגדול לא ימצא בקיומו. וזה הוא נזק המלך.

פסקה קח

וכדין והמן נבעת וכו': ואז, והמן שהוא הס"א נבעת מלפני המלך והמלכה, ואז כל הארת הפנים וכל שמחה נמצא, וישראל יוצאים לחירות ביום ההוא, יוה"כ. אז מיום ההוא והלאה, חירות ושמחה בגלוי שולטות עליהם, אז רוצה לשמוח עמהם. מכאן ולהלאה,

כמו שנותנים לו, לס"א, חלק כדי שיתפרד מישראל כך נותנים לשאר העמים חלק, שיתפרדו למטה מישראל.

פסקה קט

תא חזי מה וכו': בוא וראה, מהו סוד הקרבן להקריב שעיר ולא דבר אחר. ולמה בראש חדש מקריבים שעיר וכאן ביוה"כ גם כן שעיר. אלא אם תאמר שזה הוא משום שהשעיר הוא צד שלו, יפה הוא, אבל למה לא היה עז, שהוא גדול ורק שעיר שהוא קטן.

פסקה קי

אלא מלה דא וכו': ומשיב, אלא דבר זה צריך, דהיינו רק שעיר, והוא ידוע לכל בעלי כשפים, שכל מעשיהם במה שלא מתחבר בנקבה. וע"כ **שעיר**, שעוד לא נתחבר בנקבה, בצדדים שלו, של הס"א. הם כולם, והטעם, משום שאל אחר אסתרס ולא עביד פירי. אבל **עז**, הוא כשכבר נתחבר בנקבה. ועושה פירות ע"כ אינו בחלק הס"א. ומשום שהס"א הוא מלך, כמ"ש מלך זקן וכסיל, נותנים לו בשביל כבודו שעיר, שלא נתחבר בנקבה, ולא נתן כחו לאחר. שהוא מינו, כנ"ל, וזה נודע לכל אלו המכשפים שמשתמשים במעשים אלו. ומשום זה, שורים על השעיר ההוא כל חטאתם.

פסקה קיא

ות"ח, אע"ג דאיהו וכו': ובוא וראה, אע"פ שהשעיר הוא חלק לסטרא אחרא, יש כאן סוד שבצד הטומאה, כל הבחינות שהם יותר למטה הם טמאים יותר, וכל מה שיורדות מדרגות התחתונות, כך הטומאה שלהם יותר. ומשום זה, ב **עז** חלקם של הס"א הוא יותר, משום שהשערות שלו תלויות למטה יותר מבהמה אחרת, כמו שהדין שלהם תלוי למטה בטומאה. אבל מלכות הרשעה האחרת הזו, שהוא מלך של כל הסטרא אחרא, הטומאה שלו ברורה וזכה יותר ואינו בטומאה שלמה כאלו התחתונים. וע"כ נותנים לו **שעיר**, שהשערות שלו אינן תלויות למטה ואינו חלק. אינו חלק, משום הטומאה שלו, ואינם תלוים למטה, כדי שלא יתחזק בו הטומאה כאלו מדרגות הסמרא אחרא שלמטה. וע"כ הוא ודאי שעיר, ולא דבר אחר.

פירוש. העז ששערותיו תלויות למטה. יורה על ג"ר דשמאל הנמשכים ממעלה למטה, שזהו טומאה חמורה. ושעיר שיש בו שערות אבל אינן נמשכות למטה, יורה על טומאה קלושה מבחינת ו"ק דשמאל, שנמשכות מעט אבל לא למטה. וכיון ששעיר לעזאזל נשלח למלך של הס"א, שאין טומאתו אלא מבחינת ו"ק דשמאל. ע"כ נשלח לו שעיר ולא עז. וזהו טעם נוסף על הטעם הנ"ל.

פסקה קיב

כפור אמאי אקרי וכו': שואל, כפור, למה נקרא כפור. ומשיב, משום שמנקה כל טומאה ומעביר אותה מלפניו ביום הזה. וע"כ יום כפור, פירושו, יום של נקיון, וכך אנו קוראים אותו. כתוב, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם. שואל, כי היום הזה היה צריך לומר, מהו כי ביום הזה. ומשיב, אלא משום שנטהר מקדש של מעלה, שהוא המלכות, והואר. ע"כ כתוב, כי ביום הזה יכפר עליכם, שפירושו יכפר וינקה תחילה ביום הזה, דהיינו המלכות, כדי שיטהר ויכפר אח"כ עליכם.

פסקה קיג

תו, **יכפר ביום** וכו': עוד פירוש, יכפר ביום הזה, שהוא מלכות, וינקה אותו תחילה, וכל זה שצריכים לנקותו, הוא **עליכם**, בשבילכם, צריכים לנקותו ולטהרו תחילה. **יכפר**. שואל, מי יכפר. ומשיב, אלא זה הוא עולם העליון, שהוא בינה, המאיר ומנקה הכל. וע"כ כל צדדים הרעים, הנקראים מצולות ים, נעברים. וכמו שאלו מצולות ים תלויות, אף כך תלויות השערות שלו, של השעיר, שהוא הצד שלהם דהיינו הס"א, והשערות של אותו הצד אינן חלקות, אלא קשות הרומזות על דינים.

פסקה קיד

כגוונא דא כתיב וכו': כעין זה כתוב, וכפר על הקדש מטומאות בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם. דהיינו שלא יוכל המקטרג לשלוט עליהם. וע"כ ביום כפור, שהוא קנוח כל העונות ונקיון שלהם צריכים ישראל לטהר עצמם וללכת יחפי רגלים כמלאכים העליונים. חמשה ענוים הם ביוהכ"פ, שהם אכילה ושתיה, רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל, ותשמיש המטה, כדי להעזר מחמש צדדים העליונים, שהם חג"ת נ"ה, שיום הכפורים, שהוא בינה, הוציא אותם, והם שערים שלה.

פסקה קטו

ואי שתיה קא חשיב וכו': ואם חושבים שתיה, לעינוי מיוחד, הרי יש ששה עינוים, משום ששתיה הוא מצד יצחק, שהוא גבורה, ואכילה הוא מצד אברהם שהוא חסד, וע"כ הם שנים, ואע"פ ששתיה הוא בכלל אכילה, ואז הם ששה, ועינוי האחרון. תשמיש המטה הוא ונמצא במדרגה הששית, שהוא יסוד, וכנגדו אנו עושים עינוי הזה.

פסקה קטז

כתיב ובעשור לחדש וכו': כתוב ובעשור לחדש השביעי הזה, וכתוב, אך בעשור לחדש, שואל, כתוב בעשור, בעשירי היה צריך לומר, מהו בעשור. ומשיב, אלא משום שעתה ביום הזה, כל מדרגות עליונות באות אלו על אלו, דהיינו שנמשכות ע"ס שיש בהן ג"ר

מאמא, לשרות על הלבנה, שהיא מלכות, ולהאיר לה, וכולן בסוד עשר, עד שעולות למאה, כי עשר פעמים עשר הם מאה. וכשהוא עומדת בסוד מאה, דהיינו שיש לה ג"ר, אז הכל אחד, שהמלכות היא אחד עם אמא, ונקראות שתיהן יום הכפורים. וע"כ נאמר, בעשור שהוא לשון מקור, כש"א, זכור או שמור. משום שעשירי היה משמע שיורה על המלכות לבדה שהיא ספירה עשירית, אבל בעשור, שהוא לשון מקור, יורה על כל עשר ספירות ביחד, שכולם באות מאמא כדי לעשר לכל ספירה ולהאיר בסוד עשר, דהיינו שכולל גם ג"ר.

פסקה קיז

אהדר האי סבא וכו': החזיר סבא ההוא ראשו כנגד ר"ש, ואמר לו, יודע אני שיש לך שאלה בכתוב, הזה, בעשור לחדש השביעי. א"ל ר"ש ודאי, בעשור, יפה הוא מה שאמרת שיורה על עשר, אבל אם כן הוא, למה עולה למאה, והרי מן הכתוב אינו משמע אלא שעולה לשבעים, שכתוב, בעשור לחדש השביעי, וכו', וכשמעשרים לשביעי עשרה פעמים, הרי ודאי שעולים לשבעים. אמר לו, על זה החזרתי ראשי אליך, כי אני יודע שחכם אתה.

פסקה קיח

ת"ח תרין רזין וכו': בוא וראה ב' סודות יש כאן. א' כי הלבנה, שהיא מלכות, נקראת חדש השביעי, ומשום זה נקרא חדש השביעי עשור, שאומר ובעשור לחדש השביעי, משום שמאירים לה עשרה פעמים, דהיינו ע"ס, ועשר פעם עשר הוא מאה. ועוד יש כאן סוד, כי דבר ההוא שאמרת, אשר בעשור יורה, להעשיר את השביעי, ודאי הוא שעולה לשבעים ביום ההוא, באפן שהיא במדרגת **שבעים** ובמדרגת **מאה**, היא במדרגת **מאה** להשלים אותה בג"ר ולהאיר לה. והיא במדרגת **שבעים**, כי ביום הזה לוקחת המלכות לכל עם ישראל לדון אותם, וכולם עומדים בנשמה יותר מבגוף, כי ביום הזה עינוי הנפש הוא, ולא הגוף, כש"א, ועניתם את נפשותיכם כי כל הנפש אשר לא תעונה. שיום ההוא לוקח לכל הנפשות והם ברשותו, ואם לא היתה עומדת בסוד **שבעים**, לא היה לה רשות בנפשית, כי קיום הנפשות הוא בסוד שבעים, כמו שנאמר ימי שנותינו בהם שבעים שנה.

פירוש. שנתבאר לעיל (באות צ"ח) שביום הכפורים המלכות עולה לאמא. ומקבל ממנה תחילה הנקודה שלה שהיא שורש בין לחריבו דעלמא ובין דישובא דעלמא, שמבחינה זו אנו עושים התקון של שעיר אחד לה' ושעיר אחד לעזאזל. ואח"כ מקבלת מאמא מוחין השלמים דפנים. שהם ג"ר. ואלו המוחין השלמים דפנים הם מדרגת מאה של

המלכות ביום ההוא. ואלו המוחין שמקבלת בנקודה דבינה, הם בחינת מוחין דו"ק, להיותם מבחינת קו שמאל דאמא בלבד, וע"כ נצטוינו בחמשה עינוים הנוהגים בקו שמאל דאמא מטרם ביאת קו אמצעי ליחד הקוין. ואלו המוחין דו"ק הם סוד **שבעים**, שיורה שהוא חסר ג"ר דפנים. ואלו המוחין הם שלמות הנפש. וע"כ כתוב והנפש אשר לא תעונה. כי החכמה דשמאל מתגלה רק במלכות. (כנ"ל בראשית א' דף רע"ז ד"ה ועוד כמה ע"ש) ואור המלכות הוא אור הנפש. וז"ש, **קיומא דנפשאן ברזא דשבעין** ששלימות הנפש הוא דוקא מהמוחין של המלכות שהם בבחינת **שבעים**, שהיא מקבלת ע"י ה' עינוים. כי המוחין שהם בבחי' **מאה**, שהם ג"ר דפנים, אין שם עוד בחינת שבעים, שהם חכמה דשמאל. (כנ"ל אות צ"ט ובהסולם שם).

פסקה קיט

ואי תימא נפשאן דרביי וכו': ואם תאמר, הרי נפשות הילדים, שלא השלימו לשבעים שנה, תאמר שאין המלכות שולטת בהם. ומשיב, ודאי שולטת בהם, כי מוחין דו"ק אלו ה"ס אפי זוטרי שה"ס הילדים. אבל לא בשלמות כמי שזכה לימים רבים למצות התורה. ועם כל זה בכולם הולכים השבעים שנה. הן בילדים והן בזקנים, ועל זה למדנו, אחד המרבה ואחד הממעיט. מהו **אחד**. היינו היחוד של ע' שנים: של מי שמרבה דהיינו זקן, ושל מי שממעיט, דהיינו ילד.

פירוש. השבעים שנה שהמלכות מקבלת ביום כפור מאמא, בסוד ה' עינוים, היא מקבלת בעת שיש לה גם מוחין דפנים שה"ס **מאה** עשר פעם עשר כנ"ל. וע"כ גם המוחין דשמאל שמקבלת בסוד עינוי נפש הם נעשים אורות מרובים בסוד ע' שנה. וסוד המוחין דשמאל שהילדים מקבלים, שהם בחינת אפי זוטרי היינו שמאל בלי ימין, הנמשכים ממצב הא' של הנוקבא. (כנ"ל בהקדמת ספר הזוהר דף יוד ד"ה ואלמלי, ודף י"א ד"ה ובגין עש"ה) שהמוחין אלו אינם מאירים אלא מעט מאד. וז"ש, **ודאי שלטא בהו**, **אבל לא בשלימו כמאן דזכי יומין סגיאין לפקודי ארייתא**, כי מי שזכה לפקודי אורייתא שה"ס קו האמצעי הנקרא תורה, מאירים בו אפילו המוחין דשמאל בבחינה מתוקנת וע"כ זכה לימים רבים. וזהו שמרמז, **אחד המרבה ואחד הממעיט**. **מהו אחד**. **ביחודא דשבעין שנין**, שהמוחין דחכמה דשמאל ה"ס **אחד** שבהם ב' בחינות, **מאן דאסגי**, ה"ס זקן המשמש במוחין דשמאל אלו, כמו המלכות ביום הכפורים. שההארה מרובה. **מאן דאמעיט**, ה"ס ילד, דהיינו אפי זוטרי, שאין לו מוחין דפנים רק מוחין דשמאל האלו לבד, שההארה מועטת מאד. ובזה תבין הרמז הנ"ל (שבאות ע"ט) **אערעו בחד סבא**, **והוה אחיד בידיה חד ינוקא**, דהיינו שר"ש הכיר בו, שהיא זקן ויש לו מוחין דפנים,

ועכ"ז הוא אוחז בידו, ילד אחד, שה"ס מוחין דו"ק הנ"ל, שהם בחינת אחורים, אמנם האירו בו הארה מרובה, בשביל שהיה לו גם מוחין דפנים, שה"ס זקן. והיה בבחי' **אחד המרבה**. וכל דברי הסבא, הם מב' בחינות מוחין האלו.

פסקה קכ

ועל דא ביומא וכו': וע"כ ביום הכפורים, עוברת המלכות בכל אלו שבעים, שהם המוחין דשמאל כנ"ל, ונשלם מדרגה זו, דחכמה, בכל הספירות שכל ספירה מז"ס קנתה בחינת ג"ר ונעשים עשר ספירות, אלא שאין שם ג"ר הכוללים, וע"כ הם ע'. וכל הנשמות עולות לפניו ודן אותם בדין, כי המוחין דע' שנה הם בסוד הדין, כנ"ל, והקב"ה מרחם על ישראל ביום הזה, ומשפיע להם המוחין מבחינת מאה, כנ"ל. מי שלא העביר הלכלוך מרוחו לנקות אותו, כשתפלתו עולה ביום ההוא היא טובעת במקום ההוא שנקרא רפש וטיט. שהוא סמאל ולילית, והוא מצולות ים, ואין תפלתו עולה להתעטר בראש המלך. **טינא**, פירושו לכלוך, שצריכים לכפר אותו. כי על רפש וטיט, מתרגם טין וסין, (ישעיה נ"ז, כ').

פסקה קכא

ביומא דא לא וכו': ביום הזה אין אדם צריך לגלות חטאיו לפני אחר. משום שהרבה מקטרגים הם, הלוקחים מלה זו שגילה, ומעלים אותה למעלה, ומעידים על מלה ההוא, ומה אם הכתוב אומר, משוכבת חיקך שמור פתחי פיך, כל שכן אלו המקטרגים ההולכים אחריו ומעיינים איך לקטרג עליו ולהעיד עליו. וחוץ מזה, כל שכן שהוא מחוצף כלפי כל. שאינו בוש לגלות חטאיו, והוא חלול השם של הקב"ה. וע"כ כתוב, אל תתן את פיך לחטיא את בשרך.

פסקה קכב

פתח ואמר החדש וכו': פתח ואמר, החדש הזה לכם ראש חדשים וגו', שואל, וכי כל הזמנים והחדשים אינם של הקב"ה, ולמה אומר החדש הזה לכם. ומשיב, אלא החדש הזה לכם, פירושו, שלי הוא, אבל אני מסרתי אותו לכם, שלכם פירושו שהוא בגילוי. כלומר, שהאורות מגולים בו לישראל. אבל החדש השביעי שלי הוא, וע"כ הוא בכסה, ולא בגילוי כמ"ש בכסה ליום חגינו. וכל ענין כיסוי וגילוי האורות, הכונה היא להארת החכמה. החדש שלכם הוא בסדר הא"ב, כסדר האותיות **אביב**, כי ניסן נקרא חדש האביב. שהוא אב"ג, כי י"ב של אביב הוא סוד ג' כי יוד במספר קטן הוא א', ונמצא אותיות אביב שהן אב"ג. אבל חדש השביעי שלי הוא ע"כ מתחיל שמו מסוף האותיות של אלפא ביתא, דהיינו תשרי. מהו הטעם. אתם בסדר ישר אב"ג שהם ממטה למעלה, כלומר שהאותיות עולות בחשבון, תחילה א' אח"כ ב' וכו'. ואני בסדר למפרע, תשרי,

שהוא ממעלה למטה, שהאותיות יורדות בחשבון, תחילה ת', אח"כ יורד לש', ואח"כ לר'. (כנ"ל אות ק"י).

ביאור הדברים. פרצוף המלכות נקראת שנה, שבו י"ב חדש. ששה חדשים הם מחזה ולמעלה שהם חג"ת נה"י, שמתשרי עד אדר. וששה חדשים מחזה שלה ולמטה שהם חג"ת נה"י שמניסן עד אלול. ואע"פ שמחזה ולמעלה הוא חג"ת ומחזה ולמטה הוא נה"י, אמנם כלולים הם זה מזה, וע"כ יש חג"ת נה"י למעלה, וכן למטה. ונודע, שהמלכות מחזה שלה ולמעלה היא בחינת בינה, ושם היא באתכסיא, ומחזה ולמטה נחשבת לבחינת עצמה, ושם היא באתגליא. וז"ש, **דלכון איהו באתגליא**, כי החדש ניסן שהוא מחזה ולמטה, הוא באתגליא שהאורות מתגלים. **אבל שביעאה דילי איהו וע"ד איהו בכסה ולא באתגליא**, כי החדש תשרי, הוא מחזה ולמעלה, ששם בחינת בינה, ושם הוא באתכסיא וזהו עד חדש אדר אלא כיון שתחלת הכסוי מתחיל בתשרי, ע"כ מזכיר רק תשרי. וכן הגילוי של חדש ניסן נמשך עד אלול. אלא כיון שבו תחילת הגילוי מזכיר הכתוב רק ניסן. וע"כ נקרא ראשון לחדשי השנה, דהיינו ראשון לאורות מגולים. כמו שהזהר אומר בט"ו תשרי משום שבו מתחיל הגילוי כמ"ש להלאה אות קכ"ג) וז"ש **ירחא דלכון** וכו' **אב"ג. אבל ירחא שביעאה דילי איהו מסופא דאתוון** וכו'. כי כשהאותיות כסדרן יורה על גילוי האורות, שכל פעם האורות מתרבים וכשהאותיות למפרע כמו תשרי יורה כיסוי האורות, שהולכים ומתמעטים בחשבון. וכמו שהוא בכללות כן הוא בפרטות, דהיינו בכל חדש וחדש מי"ב חדשים, אשר חצי החדש הראשון הוא בבחינת למעלה מחזה, והאורות מכוסים. ומחמשה עשר יום ולהלאה הוא למטה מחזה, והאורות מתגלים. כמו שמבאר והולך.

פסקה קכג

האי דילי, ברישא וכו': החדש הזה השביעי הוא שלי, בתחילת החדש אני הוא, במכוסה, בעשור לחדש אני הוא במכוסה, משום שאני בחמשה ימים הראשונים של החדש, ובחמשה ימים האחרים ובחמשה ימים השלישים. בתחלת החדש אני הוא משום שהוא ה' ימים הראשונים, בעשור לחדש אני הוא, משום שהוא ה' ימים האחרים, בט"ו לחדש אני הוא, משום שהוא חמשה השלישים.

פירוש. שהחדש נחלק ג"כ לשנים על החזה כמו י"ב חדשי השנה כנ"ל בדבור הסמוך. ויש בו ג' קוין למעלה מחזה, שהם בינה, והם מכוסים עד החזה וג' קוין מחזה ולמטה הם בחינת המלכות עצמה והם מגולים. וכיון שהקוין נמשכים מבינה, שכוללת חמשה ספירות חג"ת נ"ה, ע"כ יש בכל קו ה' ספירות.

וזה אמרו, **בקדמיתא דירחא אנא איהו**, דהיינו שאני הוא במכוסה ואינו שלכם באתגליא, **בגין חמשא יומין**, משום שהם ה' ימים חג"ת נ"ה מקו ימין שלמעלה מחזה. **בעשרה דירחא אנא איהו**, במכוסה ואינה שלכם באתגליא, **בגין חמש יומין אחרנין**, משום שהם ה' ימים חג"ת נ"ה השניים דהיינו קו השמאל שלמעלה מחזה. **בט"ו דירחא אנא איהו**, בחמשה עשר לחדש, כלומר עד חמשה עשר לחדש, אני הוא באתכסיא ואינו שלכם באתגליא, **בגין חמש תליתאי**, משום שהם ה' ימים חג"ת נ"ה השלישים, דהיינו קו האמצעי שלמעלה מחזה, וע"כ עד חמשה עשר בחדש האורות מכוסים ואינו שלכם. אבל מחמשה עשר ולמעלה מתגלים האורות כי חמשה עשר ה"ס נקודת החזה שמשם מתחיל גילוי האורות כמ"ש לפנינו.

פסקה קכד

מ"ט כולי האי וכו': שואל, מהו הטעם שהוא מכוסה כל כך, דהיינו עד חמשה עשר לחדש. ומשיב, משום שכל החדש הזה הוא מעלמא עלאה, דהיינו מבינה, כי ששה חדשים הראשונים הם מבינה כנ"ל, ועולם העליון הוא בסוד חמש בכל זמן וזמן, כלומר, בכל קו וקו יש בו חמש ספירות חג"ת נ"ה, ומשום זה חדש הזה הוא במכוסה ולא בגילוי, כי עולם העליון הוא במכוסה, וכל דבריו במכוסה. וחדש הזה הוא של הקב"ה בלבדו, ואינו לכם, כיון שמגיע יום חמשה עשר לחדש שה"ס נקודת החזה כנ"ל בדבור הסמוך, אז מתגלה, כי מחזה ולמטה, הן בבחינת כללת השנה, שהוא ניסן, והן בבחינת כל חדש, שהוא יום החמשה עשר, כבר נחשב לבחינת המלכות עצמה והאורות מתגלים. הכל מגיע להתחדשות הלבנה, שכל האורות שהיו מכוסים מחזה ולמעלה באים מחזה ולמטה בהתחדשות הלבנה, שהוא מלכות, כי מחזה ולמטה כבר הוא בחינת הלבנה עצמה, ולא בינה. וע"כ הלבנה נשלמת והאירה מאמא עלאה, שהיא בינה, ועומדת להאיר למטה מן האורות שלמעלה. וע"כ נקרא יום חמשה עשר לחדש בשם ראשון, כמש"א **ולקחתם לכם ביום הראשון** כי עד עתה, דהיינו עד יום חמשה עשר, עמדו כל הספירות בסוד עולם העליון, שהוא בינה, מכאן, מיום ט"ו. יורדים הספירות לסוד עולם התחתון, שהוא המלכות, וע"כ האורות מתגלים, וכיון שיום ט"ו הוא הראשון לאורות המגולים, ע"כ נקרא ראשון.

פסקה קכה

ת"ח מיומא עלאה וכו': בוא וראה, מיום העליון, דהיינו מבינה, היו אלו ימים הראשונים, שמקודם ט"ו לחדש, שה"ס עולם העליון. בינה, שואל, א"כ, מי דן דין העולם בראש השנה שהרי דין אינו נמצא בעולם הזה אלא מדין עולם התחתון, שזה אלקי כל הארץ

יקרא. כי אם תאמר, שדין העולם נידון למעלה, בבינה, א"כ לא היה, הבינה, נקרא: עולם החירות, עולם שבו הארות של כל העולמות, עולם שבו כל החיים, עולם של כל החירות. וכיון שהבינה נקרא בכל השמות האלו, איך תאמר שיש בה דין לדון העולם. ואם תאמר, שהוא מדינו של יצחק, דהיינו הקו שמאל של הבינה, זה אי אפשר, כי אם היה מעורר דין לעולם הזה, לא היו יכולים כל העולם לסבול. כי אש חזק העליון הזה, של קו שמאל דבינה, אין מי שיוכל לסבלו חוץ מאש שלמטה שהוא מלכות, שהיא אש הסובל אש. פירוש. הקו שמאל דבינה, שה"ס יצחק, להיותו במקום ג"ר, נמצא כל התעוררות שלו נבחן להמשכת החכמה ממעלה למטה, שהוא דין קשה מאוד. שהעולם לא היה יכול לסובלו. משא"כ המלכות, שאע"פ שגם היא נמשכת מקו שמאל דבינה, שהוא אש חזק, עכ"ז כיון שהיא בחינת אור נקבה, המאירה רק ממטה למעלה אין הדין שבה קשה כל כך, והעולם יכול לסובלו. ונמצא שהאש של קו שמאל דבינה אינו נתעורר רק להמלכות, שהיא אש שלמטה והמלכות יכולה לסובלו, משום שהיא אור נקבה, וז"ש **דההוא אשא תקיפא עלאה לא אית מאן דסביל ליה אלא אשא דלתתא**. כי מתהפך בה להארת הנקבה. המאירה רק ממטה למעלה. שזה אינו קשה כל כך והעולם יכול לסובלו וכיון שרה"ש היא מחזה ולמעלה שהוא בינה, קשה, מי דן את העולם, כי בינה עצמה הוא עולם החירות, והקו שמאל שלה אם יתעורר לבדו, לא היה העולם יכול לסבול.

פסקה קכו

אלא כמה דעלמא וכו': ומשיב, אלא כמו שעולם הזה שלנו, הוא עולם התחתון של כל העולמות, כך כל דינין שלו הם מעולם התחתון שבאצילות, שהוא המלכות, הנקרא אלקים שופט, ודינים שלה נקראים דין עליון ביחס עולם הזה התחתון שלנו. וע"כ נבחנים כלפינו כמו דינים דבינה. ומשום שהיא מדרגה השביעית של ז"א, אינו גוזר גזרה על האדם אלא מעשרים שנה ולמעלה.

פסקה קכז

אשגח האי סבא וכו': הביט זקן ההוא ברבי שמעון, וראוהו שעיניו נוזלים דמעות, אמר רבי שמעון, אם היא שביעית, למה היא דנה את האדם מעשרים שנה ומעלה. אמר לו, אשרי מי שמדבר לאזנים ששומעות.

פסקה קכח

ת"ח בי דינא וכו': בוא וראה, בית דין שלמטה בארץ, אינם גוזרים דין על האדם. עד י"ג שנה. מהו הטעם. הוא משום שעוזבים שבע שנים לשביעי, אשר אלקי כל הארץ יקרא. ואין רשות לאדם באלו שבע, ואלו שבע אינם שורים אלא על י"ג שלמטה, שהם כסא

אליו, ומשום זה, כל הגזרות וכל הדינים שלמטה, הם מאלו שבע שלמטה, שהוא הכלל של עשרים שנה.

פירוש. בכל מצב של המלכות שיש בו דין, היא נקראת בית דין. ויש בה ב' מצבים של קטנות שהם דינים. א) כשמקבלת רק מבחינת נקודת החולם, שאז יש בה נפש רוח דקטנות, ודינים אלו הם בחינת דינים דנוקבא, ונקראת אז בית דין של מטה. מצב הב' הוא כשמקבלת מבחינת נקודת השורק, דהיינו שהיא עולה ומלבשת את הקו שמאל של בינה. שאז היא בבחינת חכמה בלי חסדים, (כנ"ל אות צ"ח) שאז משגת נשמה דקטנות. ודינים אלו נקראים דינים דדכורא, ונקראת אז בית דין של מעלה, מטעם שדינים אלו נמשכים מג"ר, דהיינו מנשמה דקטנות. והנה המלכות נקראת שבע, כנ"ל, וע"כ נפש רוח ונשמה שלה הם ג' פעמים שבע. באפן, שבמצב הא' דקטנות שאין לה רק נפש רוח דקטנות יש בה ב' פעמים שבע, שהם י"ד. ובמצב הב' דקטנות שיש לה גם נשמה, יש בה ג' פעמים שבע, שהם כ"א. וז"ס שבית דין של מטה הנמשך ממצב הא' של הקטנות דמלכות, אינם מענישים עד י"ג שנה ויום א', כי יום א' בשנה חשוב שנה, ויש שם ב' פעמים שבע, שהם י"ד, כעין בית דין של מטה, שהוא נפש רוח דקטנות שבמלכות. אבל בית דין של מעלה, שהוא בחינת נשמה דקטנות אינם מענישים עד כ' שנה ויום א', שיום א' בשנה חשוב שנה, ויש שם ג"פ שבע שהם כ"א.

וז"ש לעיל (אות קכ"ו) **כמה דעלמא דא עלמא תתאה דכלהו עלמין, הכי נמי כל דינוי מעלמא תתאה**, שהעולם שלנו אינו יכול לקבל רק ממלכות. ולא מבינה, **ודא אקרי דינא עלאה על האי עלמא**, שהדין של ראש השנה, אע"פ שבא ממלכות, נחשב כדין עליון הבא מבינה, כלפי עולם הזה שלנו. כי דין זה של ראש השנה הוא מחמת הלבשת המלכות את קו השמאל של הבינה, (כנ"ל אות צ"ב בסולם ד"ה ביאור) שהוא דינים דדכורא ובחינת נשמה דקטנות של המלכות. וע"כ נחשב כלפינו לבחינת בינה. כי המלכות עולית אז לבינה. ונחשבת אז המלכות בינה ממש, כלפינו אנו. ובזה מתורץ הקושיא כיון שיום א' דרה"ש הוא בינה מאין יש דינים שם. והתירוץ הוא, כי הדינים הם ממלכות שעלתה לבינה שהוא לנו בינה ממש.

וזה אמרו, **בי דינא דלתתא בארעא לא גזרין דינא על בר נש עד י"ג שנין**, דהיינו מצב הא' של קטנות המלכות, שהוא רק נפש רוח לבד דקטנות, שהם ב"פ שבע, שהם י"ד דהיינו י"ג ויום אחד כנ"ל. **מאי טעמא, בגין דשבקין שבע שנין לשביעאה אלקי כל הארץ יקרא**. כי בית דין שלמטה אין להם אחיזה אלא בב"פ שבע של נפש רוח דקטנות, ושבע הג' של נשמה דקטנות המה עוזבים בשביל המלכות הנקראת אלקי כל הארץ,

ולית רשו לבר נש באינון שבע, כי אין רשות לאדם להתאחז בדינים של שבע הג', משום שנמשכים מעלית המלכות לבינה, ואין אדם משיג ושולט שם. **ואינון שבע לא שראן אלא על תליסר דלתתא דאינון כורסייא לגביה** ושבע הג', שהם נשמה דקטנות, אי אפשר שיתגלו זולת אחד שכבר המלכות השיגה י"ג שנים מנפש רוח דקטנות, הנחשבים לכסא לשבע הג', **ובגין כך כל גזרין וכל דינין דלתתא**, דהיינו הגזירות והדינים הנמשכים לבני אדם המטה שהם, **מאינון שבע שנין דלתתא** שה"ס ב"ד של מעלה, דהיינו שבע הג' של המלכות, שהוא עולם התחתון, שהוא נשמה דקטנות של המלכות, הם **כללא דעשרין שנין**, דהיינו ששבע הג' כולל בהכרח גם ב"פ שבע של נפש ורוח. כנ"ל, וכולל עשרים שנה. שב"ד של מעלה, דהיינו הנשמה דקטנות המלכות, מענישים אז. כמבואר.

פסקה קכט

ודינא דעלמא בר"ה וכו': והדין של העולם בראש השנה, על ידי מדרגה הזו היא דהיינו הנשמה דקטנות המלכות שהוא שבע הג' שהיא ממש עומדת בדין על בניה בעולם הזה, כדי להטהר אל עולם העליון, דהיינו כדי לקבל המוחין דגדלות מבינה, משום שאין לה עזרה לעלות ולהטהר אלא מתוך התחתונים. דהיינו שישובו בתשובה ויעלו מ"ן.

פסקה קל

וכד ישראל אינון וכו': וכשישראל הם בט"ו יום בחדש השביעי, אז הקב"ה לוקח את בניו, לפרוש כנפיו עליהם ולשמח עמהם. וע"כ, כתוב ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר, פרי זה, הוא אילן הנקרא עץ פרי דהיינו המלכות שנמצא בו פירות. עץ הדר, הוא כש"א, הוד והדר לפניו. מהו הטעם שנקרא הדר, ומי הוא הדר. אלא הוא צדיק, דהיינו יסוד. ונקראת המלכות פרי עץ הדר, דהיינו המלכות המושפעת מן היסוד הנקרא הדר.

פסקה קלא

אמאי אקרי הדר וכו': שואל, למה נקרא היסוד הדר, והרי הוא מקום מכוסה שאין לו גילוי וצריך להתכסות תמיד, ואין הדר אלא מי שמתגלה ונראה. ומשיב אע"פ שהוא מדרגה מכוסה הוא הידורו של כל הגוף, ולא נמצא הידור לגוף אלא בו. מהו הטעם. הוא כי מי שאין לו מדרגה ההיא, אין בו הידור לבא בין אנשים, הקול אין עמו בדבורו, כי הידורו של הקול נפסק ממנו, זקן והדר זקן אין לו, הרי, אע"פ שמדרגה ההיא נתכסה עכ"ז, כל הידורו של הגוף בה תלויה, ומתכסה, ומתגלה בהידורו של הגוף. וע"כ הוא עץ הדר, דהיינו עץ שכל הדורו של הגוף בו תלוי, וזה הוא עץ עושה פרי. אבל המלכות נקראת עץ פרי.

פסקה קלב

כפת תמרים, **הכא** וכו': כפות תמרים הוא יסוד צדיק, כמ"ש צדיק כתמר יפרח כאן נכללה אשה בבעלה בלי פירוד. כי כתוב כפות תמרים ולא וכפות תמרים, שה ו' תפסיק בין פרי עץ הדר אל כפות תמרים, להורות שהם כפותים יחד. (כנ"ל פרשת ויחי אות רי"ט) כי יסוד ומלכות הם יחד. **וענף עץ עבות**: הם שלשה, דהיינו ג' קוין חג"ת, כי העלים שלו הם שלשה, זה בצד ימין, וזה בצד שמאל, ואחד באמצע השולט עליהם. כי קו האמצעי מיחד הימין והשמאל להיות אחד. **וערבי נחל**, הם שנים, דהיינו נצח והוד, שאין להם ריח וטעם, שהם כבחינת שוקים בבני אדם. **לולב**, שהוא יסוד, לוקח וכולל כולם, בדומה לחוט השדרה הנמצא בגוף. ומה שיוצא לחוץ מהמינים טפח למעלה, כך צריך להיות, כדי להשלים ולהוציא כל המדרגות ולשמש כראוי. פירוש. כי היסוד עולה דרך חוט השדרה ומוציא טפת הזרע מן מוח הדעת שבראש. ועל זה רומז הלולב שעולה ויוצא טפח מלמעלה מהדסים והערבות, שהם חג"ת נ"ה, שטפח זה יורה הדעת שבראש, שהלולב שהוא יסוד מגיע עד שם.

פסקה קלג

בהני זינין בעי וכו': במינים אלו צריך האדם להראות לפני הקב"ה, שהם כנגד חג"ת נהי"מ, כנ"ל. העלים של אלו תמרים, דהיינו העלים שבעץ התמר, שנקראים בלשון ארמית טרפין, הם רומזים על כל שאר הצבאות, שמתאחדים באלו הכנוים, שהקב"ה נקרא בהם. וע"כ נצטוינו לקחת ד' מינים אלו, משום שצריכים לעורר למטה כעין של מעלה, שאין לך דבר בעולם שאין דבר דומה לו למעלה. ולהיפך, כעין של מעלה כך יש למטה, כי העולמות נחתמו זה מזה, והשורשים הם למעלה, שאין דבר בעולמות תחתונים שלא ימצא שורשו בעולמות העליונים. וע"כ שורשם של ד' המינים הם חג"ת נהי"מ שבאצילות, שצריכים ישראל להתאחד בסוד זה של האמונה לפני הקב"ה.

פסקה קלד

כתיב בסוכות תשבו שבעת ימים: זה הוא סוד האמונה, שהיא המלכות, שבסו"ה הזה היא מקבלת כל המוחין שלה. ומקרא זה נאמר על עולם העליון, שהוא בינה. וכך למדנו, כאשר נברא העולם נאמר מקרא הזה.

פסקה קלה

כד שרא חכמה וכו': כשהתחילה החכמה, שהיא או"א עלאין הנקראים אבא וחכמה לצאת ממקום שאינו ידוע ואינו נראה, דהיינו מראש א"א, אז יצא מסך אחד והכה, וחכמה עליונה ההיא התנוצצה והתפשטה לכל הצדדים בסוד משכן העליון, שהיא

ישסו"ת הנקרא בינה, ואמא, ומשכן העליון ההוא הוציא ששה קצוות, שהם ז"א, ואז התנוצצות המסך האיר לכל, ואמר בסכת תשבו שבעת ימים.

פסקה קלו

מאן סכת חסר וכו': מהו סכת חסר ו', זה הוא משכן התחתון, דהיינו מלכות, שהוא כמו עששית, שהוא כלי מזכוכית שמשימים בתוכה נר להאיר, להראות כל האורות, ואז אמר התנוצצות המסך, בסכת תשבו שבעת ימים. מי הם שבעת ימים הם מעולם העליון, שהוא בינה, לעולם התחתון, שהוא מלכות, שכל שבעת ימים, שהם חג"ת נהי"מ דבינה, עומדים בקיומם להאיר לסכת הזו. ומי היא, זו סכת דוד הנופלת. סכת שלום. דהיינו המלכות. ועם הקדוש צריך לשבת תחת צלה בסוד האמונה, שהיא המלכות, ומי שיושב בצל זה, יושב באלו הימים העליונים של הבינה.

ביאור הדברים. שמתחלה נברא העולם במדת הדין, שהיא מלכות דצמצום א', ראה שאין העולם מתקיים, כי הכלים הנמשכים ממלכות דמדת הדין אינם ראוים לקבל אור העליון לתוכם, עמד ושתף עמו מדת הרחמים. דהיינו שהעלה המלכות למקום בינה שהיא מדת הרחמים. ואז נבקעו כל המדרגות לב' חצאים שכתר וחכמה נשארו בראש א"א, ובינה ותו"מ שלו נפלו לגוף, וכן כולם, (כנ"ל בראשית דף ד' ד"ה ביאור, ע"ש) שבזה נתמעטו כל המדרגות לו"ק בלי ראש. שמצב הזה מכונה נקודת החולם, ואח"כ לעת גדלות, ע"י הארת ע"ב ס"ג דא"ק חוזרת ויורדת המלכות ממקום בינה למקומה, וכל חצאי המדרגות שנפלו ממדרגתם חוזרים למדרגתם והמדרגות נשלמות שוב בג"ר, (כנ"ל בראשית א' דף צ' ד"ה בגין ע"ש) ומצב הזה מכונה נקודת השורק. שאז אותם בינה ותו"מ שחזרו למדרגתם לוקחים עמהם למעלה גם התחתון שהיו שורים בו בזמן נפילתם, והתחתון מקבל מחמת זה המוחין דעליון, (כנ"ל בהקסה"ז דף כ' ד"ה ואמא. ע"ש) ונמצא שבעת קטנות נפלו בינה ותו"מ דישסו"ת, שהם אמא, לזו"ן, ובעת גדלות, שבינה ותו"מ חוזרים למדרגתם לבינה, לוקחים עמהם גם זו"ן למקום בינה, ואז מקבלים הזו"ן המוחין דבינה. ע"י הכלים דבינה ותו"מ דבינה, שהיו אצלם בזמן קטנות, כמ"ש שם. ונמצא עתה, שזו"ן ראוים לקבל אור העליון של בינה וכן כל העולמות בי"ע הנמשכים מהם. ואז נתקיים העולם. ולולא עלית המלכות למקום הבינה, לא היה מציאות, שהעולם יוכל להתקיים. (כנ"ל בראשית א' ד"ה וכבר עש"ה).

וזה אמרו (אות קל"ד) **כד אתברי עלמא אתמר האי קרא**, דהיינו בעת ששתף מדת הרחמים עם המלכות כדי שהעולם יוכל להתקיים. **כד שרא חכמה לנפקא מאתר דלא ידיע ולא אתחזי**, דהיינו בעת שעלתה המלכות במקום בינה דראש א"א, ונשאר א"א

בכתר וחכמה, ובינה ותו"מ שלו נפלו לבחינת גוף שלו, ובינה זו שיצאה לחוץ מראש דא"א נתחלקה לשנים, הג"ר שלה נתקנו באו"א עלאין, ונקראים חכמה, והז"ת שלה נתקנו בישסו"ת ונקראים בינה. וז"ש, **כדין נפיק חד משחתא**, דהיינו המסך של המלכות שעלתה לראש דא"א, **ובטש**, דהיינו שהוציא הבינה דא"א לחוץ מראש, **וההיא חכמתא עלאה**, שהוא ג"ר דבינה, שנתקנו לאו"א עלאין. **נציץ**, בבחינת הקטנות שנפלו הבינה ותו"מ שלו למטה לבינה. **ואתפשט לכל סטרין ברזא דמשכנא עלאה**, היינו בעת גדלות, שהחזיר הבינה ותו"מ שלו עלתה אליו גם משכנא עלאה שהיא בינה וקבלה ממנו מוחין. ועד"ז, **וההוא משכנא עלאה אפיק שית סטרין**, שגם הבינה החזירה אליה בינה ותו"מ שלה שנפלו לזו"ן, שעי"ז קבלו זו"ן המוחין דבינה, והבינה הוציאה ששה סטרין שהם זו"ן. **וכדין ההוא נציצו דמשחתא**, דהיינו סוד הארת המסך והמיעוט שנעשה ע"י עלית המלכות לבינה, **נהיר לכלא**, האיר מוחין דבינה לכל, דהיינו לז"א ולנוקבא, **ואמר**, אל המוחין, שהם חג"ת נה"י דבינה, **בסכת תשבו שבעת ימים**, דהיינו שיתפשטו אל המלכות הנקרא סכת חסר ו'. ונבחן, ש **אמר**, כי לולא הצל, שפירושו התמעטות האור, של נציצו דמשחתא שנעשה בבינה, שה"ס הסכך, לא היו נמשכים שבעת ימים, שהם חג"ת נהי"מ דבינה אל הסכת, שהיא המלכות למטה, אמנם גם בה אותו הצל של נציצו דמשחתא שה"ס הסכך, כי גם בה יש ע"ס. והמלכות שלה עלתה ג"כ למקום בינה שלה, ובינה ותו"מ שלה נפלו לבי"ע, שמחמת זה לעת גדלות כשמחזרת בינה ותו"מ שלה לאצילות עולים עמהם גם בי"ע בדרך המדרגה, לאצילות ומקבלים ממנה המוחין דשבעת ימים. באפן ששורש הסכך הוא בבינה, ומשם הוא אומר, בסכת תשבו שבעת ימים. וז"ש (באות קל"ד) **האי קרא על עלמא עלאה אתמר**, אמנם אותו הצל והסכך נמצא ג"כ במלכות, וע"כ היא נקראת סכה בלי ו', שהכונה היא על אותו הסכך של הבינה הנמצא במלכות.

פסקה קלז

וע"ד כלהו בסכת וכו': וע"כ בכולם כתוב סכת סכת חסר ו', שהכונה היא על המלכות כנ"ל, ובמקום אחד כתוב, בסוכות, מלא. האחד המלא, הוא להראות, שמי שיושב בצל זה, של נציצו דמשחתא הנ"ל, הוא יושב באלו ימים עליונים שלמעלה, דהיינו חג"ת נהי"מ דבינה, העומדים על התחתונה, שהיא מלכות, להאיר לה, ולכסות עליה, כי אותו הסכך דבינה נמשך גם אליה כנ"ל בדבור הסמוך, ולהגן עליה בשעה שהיא צריכה.

פסקה קלח

ותו כלהו אקרון וכו': ועוד, יש לומר, שכולם נקראים סוכות במלואו, דהיינו הסכך דבינה והסכך דז"א, והכתוב, סכת חסר, זה הוא עולם התחתון, שהוא המלכות, שצריך בז' ימים אלו הקדושים לזון שאר הממונים שרי העולם, שה"ס ע' פרים שמקריבים בז' ימי הסוכות, שהיא צריכה להתמעט מאור ולעורר המוחין דשמאל, שהם האחורים שלה, שמהם נזונים ע' שרים אלו, בעוד שהיא מקבלת שמחה בבעלה במוחין דפנים, וצריכה לזה, כדי שלא יקטרגו בעת השמחה, ונותנת להם להתעדן במזון ההוא, והקרבנות שלהם מרובים יותר מבשאר הימים, כדי שיתעסקו בהם, ולא יתערבו אחר כך בשמחת ישראל. שהוא על דרך שנותנים להם חלק בשעיר ר"ח ושעיר לעזאזל, (כנ"ל אות ק') ומטעם מיעוט הזה להזין שרי האומות, היא נקראת סכת חסר ו'. ומהו שמחת ישראל. זהו יום שמיני העצרת.

פסקה קלט

ות"ח בעוד דאינון וכו': ובוא וראה. בעוד שאלו שאר הממונים שמחים ואוכלים מזון ההוא שישראל מתקנים בשבילם, דהיינו ע' הפרים, באותו זמן, הם מתקנים כסא אל הקב"ה מלמטה, דהיינו שמתקנים המלכות להיות כסא להקב"ה, ולהעלות אותה למעלה, באלו ד' המינים, ובשמחת החג, ובאמירת הלל. ובהקפת המזבח, אז היא, המלכות, עולה ומקבלת ברכה ושמחה בבעלה, בז"א.

פסקה קמ

ושאר חיוון רברבין וכו': ושאר החיות שהם ע' שרים הממונים על העמים, אוכלים ולועסים הדק והנשאר מאכילתם דרכו ברגליהם, וניזונו. (דהיינו כמ"ש בחיה הד', בספר דניאל ז') דהיינו מע' פרים כנ"ל. והיא, המלכות, לוקחת הנפשות ומעלה אותן לתענוג העליון, לז"א, כמו שאמרנו, כיון שירדה והיא אוחזת כל הברכות וכל הקדושות וכל התענוגים, שישראל המשיכו לה בכל אלו שבעת הימים, באלו המעשים שעשו והקריבו לה, אז ירדה להתקרב לבניה, ולשמח אותם יום אחד, ויום ההוא הוא יום השמיני, משום שכל ז' ימים האחרים עמה, כנ"ל, וע"כ היא שמינית, והיא שמונה ימים יחד, ומשום זה נקראת **עצרת**, שפירושו קבוץ, שכל ז' ימים מתקבצים ביום השמיני ההוא, ונקראת **שמיני** דהיינו שמיני העצרת. ואין שמיני אלא מתוך שבעה. וע"כ נקראת בשני שמות, נקראת שמיני להיותה שמיני לז' הימים. ונקראת עצרת, להיותה כולל בתוכה כל שבעת הימים יחד.

פסקה קמא

כתיב, יהי שם ה' מבורך: מהו מבורך. אבל סוד אחד, ידע אחד מן החברים שלנו, שהראו לו בחלום, ושמו ר' יצחק כפתורא. ואמר, מהו מבורך. הוא, שהתחלתו קשה וסופו רך. כי **מבורך**, הוא אותיות **מ"ב ור"ך**, מ"ב, הוא קשה, והוא דין ודאי, כעין זה יום של ראש השנה, הוא מ"ב, כי במ"ב אותיות נברא העולם דהיינו בל"ב אלקים, ועשרה מאמרות, שהם מ"ב, וכן יש מ"ב אותיות מן ב' דבראשית עד ה **ב** של המלה ו **ב** והו, וע"כ נברא בדין. ואח"כ **רך**. וע"כ למדנו כל התחלות קשות וסוף שלהם רכים. כי ביום ראש השנה, **מ"ב**, בדין קשה, ביום שמיני העצרת **רך** בשמחה.

פירוש. הנוקבא כולה נבנה מקו שמאל, וכל תקונה היא להכלל בחסדים שבימין. וע"כ בראש הנוקבא, שה"ס מ"ב, עוד לא נכלל השמאל בימין, וע"כ היא **קשה**, שיש בה דינים דשמאל בלי ימין. וסופה, כבר נכללה כולה בחסדים, דהיינו ביום שמיני העצרת ואז הוא **רך**. וזסו"ה יהי שם ה' **מבורך**, ששם ה', שהיא הנוקבא הנקראת שם תהיה **מ"ב ר"ך**. **מ"ב** יורה, על ראש הנוקבא שה"ס ראש השנה. שאז הוא קשה. **רך**, יורה, על שמיני העצרת שאז היא **רך**.

פסקה קמב

ת"ח מה בין וכו': בוא וראה, מה בין דין עליון, דהיינו קו שמאל מבינה, שה"ס יצחק, שהוא אור זכר, לדין הזה של הנוקבא. דין עליון שבזכר, המאיר מלמעלה למטה, ההתחלה והסוף קשים, ואין מי שיוכל לעמוד בדינים ההם, וכל מה שהולך ונמשך הוא מתחזק, ואחר שהתחיל, אינו עוזב אותו, עד שאוכל ומכלה הכל ולא נשאר כלום, אבל דין האחר שלמטה, דהיינו שבמלכות, שהיא אור נקבה המאירה ממטה למעלה, ההתחלה קשה, דהיינו בראש השנה, וכל מה שהולך ומתפשט הוא נחלש, עד שמאיר המוחין דפנים בשמיני עצרת. וזה דומה לנקבה, שכחה חלש. וכבר נתבאר לעיל (אות קכ"ה בהסולם ד"ה פירוש).

פסקה קמג

אימתי אתער דינא וכו': שואל, מתי נתעורר הדין של מעלה, מזכר, לשרות על העולם. ומשיב, ביום המבול. וע"כ לא נשאר אז כלום בעולם חוץ מהתיבה של נח. שהיא כעין התיבה העליונה, שהיא המלכות, הסובלת לאותו תוקף הדין, שהיא **אשא דסביל אשא** (כנ"ל אות קכ"ה) ואם לא שהכין לו הקב"ה התיבה, ונמצא ברחמים על העולם, היה נאבד כל העולם. שכתוב, הוי"ה למבול ישב, ששם הויה הוא רחמים. ועל כן מאז

ולהלאה, אין שורה הדין של מעלה על העולם, כי העולם לא היה יכול לסובלו אפילו רגע אחד.

פסקה קמד

אדהכי הוה ר"ש וכו': בתוך כך היה ר' שמעון בוכה ושמח. נשאו עיניהם וראו, חמשה אנשים מאלו פורשי המדבר, שהיו הולכים אחר הזקן לבקש אותו, לומר להם תורה. קמו. אמר ר' שמעון מכאן ולהלאה מה שמך. אמר, נהוראי סבא. משום שיש נהוראי אחר אצלנו ע"כ קוראים לי נהוראי סבא. הלכו, ר"ש והחבריא שלו עמו, שלשה מילין. אמר ר' שמעון לאלו אנשים האחרים, למה הוא הדרך הזה לכם. אמרו לו, באנו לבקש לזקן הזה, שיאמר לנו תורה, כי מימיו אנו שותים במדבר, כלומר, שהם תלמידיו שבמדבר. בא ר"ש ונשקו לאותו זקן. אמר לו נהוראי שמך, ואור אתה, והאור שורה עמך. כי נהוראי פירושו אור.

פסקה קמה

פתח ר"ש ואמר וכו': פר"ש ואמר, הוא גלה עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ונהורא עמה שרא. **הוא גלי עמיקתא ומסתרתא**, היינו שהקב"ה מגלה עמוקות ונסתרות, שכל עמוקות הסתומים העליונים הוא מגלה אותם. דהיינו קו אמצעי המגלה העמוקות שבב' הקוין דבינה. ומה הטעם שגילה אותם. הוא משום שידע מה בחשך, דהיינו בחשך דשמאל, ששם נשקע אור החכמה, מטעם חוסר חסדים, ואם לא היה החשך לא היה אח"כ מתגלה האור על ידי קו האמצעי, והוא יודע מה בחשך, דהיינו שכלל אותו בקו ימין, ומשום זה גלה עמוקות ונסתרות, שאם לא החשך דשמאל לא היו נגלות עמוקות ונסתרות. ואז, **ונהורא עמה שרא**. מהו אור הזה. הוא אור שנגלה מתוך החשך, שהוא חכמה.

פסקה קמו

ואנן מגו חשוכא וכו': ואנו, מתוך החשך שהיית במדבר נגלה לנו אור הזה. הרחמן ישרה עמך אור בעולם הזה ובעולם הבא. הלכו ר"ש והחברים ג' מלין אחריו. אמר לו ר"ש למה לא הלכו עמך, חמשה האנשים שלך מתחילה, אלא שבאו עתה. אמר לו הזקן, לא רציתי להטריח לאדם שילוו אותי, עתה שבאו. נלך ביחד. הלכו. ור"ש הלך לדרכו. אמר לו רבי אבא. הרי אנו יודעים שמו של הזקן, והוא אינו יודע שמו של אדוני. אמר לו ממנו אני יודע שלא להתראות. שהרי לא אמר לי שמו מטרם ששאלתיו.

כי תשא

פסקה א

וידבר ה' אל משה לאמר כי וגו': ר' אבא ור' אחא ור' יוסי היו הולכים מטבריה לצפרי. בתוך שהיו הולכים ראו את ר' אלעזר שהיה בא ור' חייא עמו. א"ר אבא ודאי נשתתף עם השכינה. המתינו להם עד שבאו אליהם, כיון שבאו אליהם, א"ר אלעזר, ודאי כתוב עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם, מקרא זה קשה (סיום הדברים הוא בפרשת פקודי אות פ"ח ולהלאה).

פסקה ב

ת"ח הא אוקמוה וכו': בוא וראה. הרי העמידו, שאין ברכה עליונה שורה על דבר שנמנה. ואם תאמר, ישראל איך נמנו. אלא לקח מהם כפר נפשם, והעמידו, שלא עשו חשבון עד שנתקבץ כל הכופר ההוא והוא עלה לחשבון. ונמצא שמתחילה מברכים את ישראל בעת קבלת הכפר, ואח"כ מנו את הכפר, ואח"כ חוזרים ומברכים את ישראל. ונמצא שישראל נתברכו בתחילה ובסוף ולא היה בהם נגף.

פסקה ג

מותנא אמאי סליק וכו': שואל למה עולה נגף בסבת מנין. ומשיב, אלא משום שהברכה אינו שורה בדבר שבמנין, וכיון שנסתלק הברכה, שורה עליו הסטרא אחרא, והוא יכול להזיק. משום זה מקבלים כפר ופדיון להעלות המנין עליו. וכבר העמידוהו ולמדנו.

פסקה ד

פקודא, ליתן מחצית השקל בשקל הקדש: שואל, מהו מחצית השקל. ומשיב, הוא כמו חצי ההין וזהו **ו'** שהוא ממוצע בין ב' ההין. אבן לשקול בה, הוא **י'**, עשרים גרה השקל, הוא **יו"ד**. **העשיר לא ירבה**, זהו עמוד האמצעי, שהוא ז"א, שלא ירבה על **י'**. וכך למדנו בספר יצירה, עשר ספירות בלימה, עשר ולא אחד עשר. **והדל לא ימעיט**, זהו צדיק, שהוא יסוד, **לא ימעיט** מעשר, כש"א בספר יצירה, עשר ולא תשע. **ממחצית השקל** שהוא **י'**.

ביאור הדברים. ומוכרחים תחלה להבין פנימיות המקראות שבפרשה. **כי תשא את ראש**, היינו כשתמשיך ג"ר לבני ישראל, כי הג"ר נקראים ראש. **לפקודיהם**, היינו בסוד ג' נקודות חולם שורק חירק, **ונתנו איש כפר נפשו לה'**, היינו שינזר מלהמשיך הג"ר דחכמה שבשמאל, אלא יעלה אותם לה', **ולא יהיה בהם נגף**, אבל אם ימשיך הג"ר דחכמה יהיה בהם ח"ו נגף, דהיינו מכח הדינים דשמאל כנודע. **בשקל הקדש**, היינו

המשכת החכמה, אשר מדרגה שלמה היא **עשרים גרה השקל**, כי במדרגה השלמה יש בה ע"ס דאור זכר המושפע ממעלה למטה, וע"ס דאור נקבה המושפע ממטה למעלה. והם עשרים ספירות, ולהיותם מבחינת השמאל הם מכונים עשרים **גרה**, מלשון גר הייתי בארץ נכריה. **מחצית השקל**, שהוא עשר ספירות דאור זכר, **תרומה לה'**, צריך להרים אותו לה', ולא להמשיכו. אלא להמשיך המחצית של אור נקבה בלבד. שהוא ממטה למעלה.

וזה אמרו, מאן מחצית השקל. **איהו כגון חצי ההין**, דהיינו חצי מדה, ומפרש, **ודא ו' ממוצע בין שני ההי"ן**, כי ה ו' ה"ס קו האמצעי, שנק' מתקלא, השוקל ב' האורות ימין ושמאל שה"ס ב' ההי"ן שלא יהיה השמאל גדול מימין. (כנ"ל בספרא דצניעותא אות ג') ועל כן ממעט השמאל, שלא יאיר ממעלה למטה, אלא ממטה למעלה בלבד, ואז הוא שוה עם הימין המאיר ממעלה למטה, ע"ש. הרי שה ו' מחלק ועושה מחצית השקל תרומה לה'. שהוא המחצית שממעלה למטה דשמאל. כמבואר.

וזה אמרו, **אבנא למשקל בה דא י'**, **עשרים גרה השקל דא יו"ד**. כי יוד במילואה, יורה על מדרגה שלמה, שאור זכר ה"ס **י'** ואור נקבה ה"ס ו"ד, שהן בגימטריא **י'** שביחד הם עשרים, בסוד עשרים גרה השקל, ואומר, שאבן ששוקלים בה התרומה לה', היא **י'** דהיינו אור הזכר שממעלה למטה ומקבלים לעצמם רק ה **י'** של אור הנקבה, שהוא מאיר ממטה למעלה. וז"ש **העשיר לא ירבה**, זהו עמוד האמצעי, שהוא מבחינת עצמותו נוטה לימין לחסדים, ואינו צריך לחכמה ע"כ נקרא, עשיר. ונאמר לו **שלא ירבה** על **י'**, כלומר שלא יעלה ג"כ משהו מאור הנקבה להיות תרומה לה', אלא שיעלה רק ה **י'** של אור הזכר ולא כלום מאור הנקבה. **והכי אתמר בספר יצירה עשר ספירות בלימה עשר ולא אחד עשר**, ואם ז"א ירבה על מחצית השקל, דהיינו שיעלה גם מדת מה מאור הנקבה נמצא שהעלה אחד עשר ספירות, דהיינו יותר מעשר. **והדל לא ימעיט**, **דא צדיק**, כי יסוד נוטה לחכמה וצריך לה, וע"כ נקרא בערכה דל, **לא ימעיט**, **מעשר**, שלא ישאיר מדת מה מע"ס דאור הזכר, שלא יעלה לה', מחמת חשקו בחכמה במדה מרובה, **כד"א**, **עשר ולא תשע**, כי אם יפחית מדה מעשר ספירות דאור זכר שלא יעלה אותה, נמצא שלא העלה עשר בשלמות אלא תשע. וצריך להיות עשר ולא תשע.

פסקה ה

א"ל רעיא מהימנא וכו': נראה שבעל המאמר הנ"ל היה ר"ש. ואמר לו רעיא מהימנא, אתה בשמים, אהוב אתה מאדונך, וע"כ אין פלא בכל אלו דברים יקרים היוצאים מפיך, כי מי שהוא מלך או בן מלך אין פליאה שעולים מרגליות על שלחנו, מלאים סגולות,

מלאים אורות. לאדם אחר ממך היה זה פלא. אמר לו ברוך אתה רעיא מהימנא, משם והלאה אמור אתה. כי עליונים ותחתונים ירדו לשמוע ממך. אמר לו השלם דבריך. אמר לו אין לי עתה לומר יותר עד זמן אחר, אמור אתה.

פסקה ו

פתח רעיא מהימנא וכו': פתח רע"מ. המצוה שלאחר זו היא לקדש את החדש. כי הלבנה הקדושה, דהיינו המלכות, היא כלה, שמתקדשת ע"פ בית דין שהוא גבורה דז"א, כי המלכות נבנית מצד שמאל שהוא גבורה, כי שם בגבורה דז"א, הם הלוים שנאמר בהם וקדשתם את הלוים. כן המלכות שהיא מגבורה דז"א, צריכה ג"כ קדושה. ואחר כך שהלבנה נראית ויהנו מאורה, דהיינו אחר שקבלה מוחין, מברך עליה, ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם. ובמי היא מתקדשת ומתברכת, הוא בתפארת משום שהיא תפארת לעמוסי בטן. (ע"כ רע"מ).

פסקה ז

רבי יוסי ור' חייא וכו': ר"י ור"ח היו הולכים בדרך. בעוד שהיו הולכים החשיך הלילה, ישבו. בעוד שהיו יושבים התחיל השחר להאיר. קמו והלכו. אמר ר' חייא, ראה, שהאיר פני המזרח, עתה כל אלו בני המזרח, של הרי האור, משתחוים לאור הזה שמאיר במקום השמש, מטרם שיצא על פני הארץ, ועובדים אליו. כי אחר שיוצא השמש כמה הם שעובדים לשמש. ואלו הם העובדים לאור זה של הארת השחר, וקוראים לאור הזה, אלהים של המרגליות המאירה. והשבועה שלהם היא, באלהים של מרגליות המאירה. (עי' להלן אות ע"ט בהסולם).

פסקה ח

ואי תימא פולחנא וכו': ואם תאמר, שעבודה זו הוא בחנם. הרי מימים עתיקים ראשונים, ידעו חכמה בזמן שהשמש מאיר, מטרם שיוצא על פני הארץ, שאז ממונה ההוא שנפקד על השמש יוצא, ואותיות קדושות של שם העליון הקדוש רשומות על ראשו, ובכח אלו האותיות הוא פותח כל חלוני השמים, ומכה בהם, ועובר. וממונה ההוא נכנס תוך זהר ההוא המאיר סביב השמש, מטרם שיוצא, ונמצא שם עד שיוצא השמש ומתפשט בעולם.

פסקה ט

וההוא ממנא איהו וכו': וממונה ההוא הוא פקיד על זהב ועל מרגליות אדומות. והם עובדים לאותה הצורה אשר שם בתוך אור השמש, שהוא הממונה, ובנקודות ובסמנים שירשו מראשונים מימים קדמונים, הולכים ויודעים נקודות השמש, למצוא מקומות

הזהב והמרגליות. אמר ר' יוסי עד מתי יהיו עבודות מרובות אלו בעולם. הרי שקר אין לו עמודים לסמוך עליהם להתקיים.

פסקה י

פתח אידך ואמר וכו': פתח האחר ואמר, שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר. בוא וראה, אם כל בני העולם היו עובדים לשקר, היה כן, שהיו מתבטלים, אבל אור וזהר הזה המאיר מן השמש, ודאי אמת הוא. וכן הככבים שברום הרקיע, אמת הם. ואם בכסילות ובחסרון דעתם, הם אומרים וקוראים אותם אלהים, אין הקב"ה צריך משום זה לכלות מעשיו מן העולם, אבל גם לעתיד לבא, לא יכלו הככבים והאורות מן העולם, אלא מי יכלה. אלו שעובדים להם הם יכלו.

פסקה יא

וקרא דא דכי וכו': ומקרא זה כך הוא. **שפת אמת תכון לעד**, אלו הם ישראל, שהם שפת אמת, שאומרים ה' אלקינו ה' אחד. והכל הוא אמת וסוד האמת, ומסיימים קריאת שמע, ה' אלקיכם אמת. וזה הוא שפת אמת תכון לעד.

פסקה יב

וער ארגיעה: שואל, ועד רגע היה צריך לומר, מהו ארגיעה. ומשיב, אלא עד כמה יהיה להם קיום בעולם, עד לעתיד לבא, ואז יהיה לי מנוחה מעבודה קשה שלהם, כי ארגיעה פירושו יהיה לי מנוחה. ובזמן שארגיעה, יכלה לשון שקר, היינו אלו שקוראים אלהים למי שאינו אלהים, אבל ישראל שהם שפת אמת, כתוב בהם, עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו.

פסקה יג

ארכרנא חדא זמנא וכו': אני זוכר, פעם אחת, שהייתי הולך עם ר"א, פגע בו הגמון. אמר לו לר' אלעזר, יודע אתה מתורת היהודים. אמר לו אני יודע. אמר לו אין אתם אומרים שהאמונה שלכם אמת ותורתכם אמת. ואנו אמונתנו שקר ותורתינו שקר. והרי כתוב, שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר. אנו מימי עולם, עומדים במלכות ולא סרה ממנו לעולם, דור אחר דור, הרי, תכון לעד ודאי. ואתם זמן מועט היה לכם מלכות ומיד סרה מכם. והמקרא נתקיים בכם, שכתוב ועד ארגיעה לשון שקר.

פסקה יד

א"ל חמינא בך וכו': אמר לו ראיתי בך שאתה חכם בתורה, תפח רוחו של איש ההוא, אלו אמר הכ' שפת אמת כוננת לעד היה כמו שאמרת, אבל לא כתוב אלא **תכון** לעד שפירושו, עתידה שפת אמת שתכון, מה שאין כן עתה, שעתה שפת שקר עומדת, ושפת

אמת שוכבת עפר. ובזמן ההוא שהאמת יקום על עמדו ותצמח מן הארץ, אז, שפת אמת תכון לעד וגו'.

פסקה טו

א"ל ההוא הגמון וכו': אמר לו הגמון ההוא אתה צודק. ואשרי עם התורה, שירשו האמת. לאחר ימים, שמענו שנתגייר. הלכו, הגיעו לשדה אחד, והתפללו תפלתם. אחר שהתפללו תפלתם, אמרו מכאן ולהלאה נתחבר עם השכינה ונלך ונעסוק בתורה.

פסקה טז

פתח ר' יוסי וכו': פר"י, ואמר, הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך וגו'. עתיד הקב"ה לעשות לישראל כל הטוב הזה שאמר על ידי נביאי האמת, וישראל סבלו עליהם הרבה רע בגלות. ולולא כל הטוב הזה שמחכים ורואים כתוב בתורה, לא היו יכולים לעמוד ולסבול הגלות.

פסקה יז

אבל אזלין לבי וכו': אבל הולכים לבתי מדרשות פותחים ספרים ורואים כל הטוב הזה המקווה, ורואים כתוב בתורה שהקב"ה הבטיח להם, והם מתנחמים בגלות. ושאר העמים מחרפים ומגדפים אותם, ואמרו איה הוא אלקיכם, איה הוא הטוב שאתם אומרים שעתיד להיות לכם, וכי כל עמי העולם יבושו מכם.

פסקה יח

הה"ד שמעו דבר וגו': ז"ש שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אמרו אחיכם שונאיכם וגו'. מהו החרדים אל דברו. אלו הם שסבלו הרבה רעות, כמה שמועות רעות אלו על אלו ואלו אחר אלו שמעו וחרדו עליהם. כמש"א כי וגו' קול חרדה שמענו פחד ואין שלום וגו'. אלו חרדים תמיד על דברו כשיש דין.

פסקה יט

אמרו אחיכם שונאיכם: אלו הם אחיכם בני עשו. **מנדיכם**, כמ"ש, סורו טמא קראו למו. שאין עם, שיבזו בפניהם של ישראל וירקקו בפניהם, כבני אדום. ואומרים על ישראל שכולם טמאים כנדה, וזהו **מנדיכם**. **למען שמי יכבד ה'**, שאומרים, אנו בני אל חי, ובנו יתכבד שמו, אנו שולטים על העולם, משום אותו הנקרא גדול, שכתוב, עשו בנו הגדול. ובשם זה גדול נקרא הקב"ה, שכתוב, גדול ה' ומהולל מאד. אנו בנו הגדול, והוא גדול, ודאי עלינו נאמר, למען שמי יכבד ה'.

פסקה כ

אבל אתון זעירין וכו': ואומרים לישראל, אבל אתם קטנים מכל, שכתוב, יעקב בנה הקטן, איה הוא אלקיכם, איה הוא הטוב, שכל העמים יבושו משמחה שלכם, מי יתן ונראה בשמחתכם כמו שאתם אומרים. **והם יבושו**, היו צריכים לומר, ואתם תבושו, אלא כמי שתולה קללתו באחרים, כי הם אמרו, שאז יבושו ויכלמו ישראל. אלא שאמרו והם יבושו, כמי שתולה קללתו באחרים. ומשום זה רוח הקדש היה אומר מלה זו כך, אשר באמת הם יבושו, ועל זה, נאמר, הן יבושו ויכלמו כל הנחרים בך. מהו כל הנחרים בך. היינו שהתקיפו נחירי אפם בכעס עליך, בגלות הזה. כי בזמן ההוא, לעתיד, יבושו ויכלמו מכל הטוב שיראו בישראל.

פסקה כא

א"ר חייא, **הכי** וכו': אר"ח כך הוא ודאי. אבל אנו רואים וכן רואים גבורי העולם, דהיינו האומות, שהגלות נמשך ועוד בן דוד לא בא. א"ר יוסי וכל זה כך הוא. אבל, מה עושה שישראל יסבלו גלות הזה, הוא כל אלו הבטחות שהבטיח אותם הקב"ה. ולמדנו שנכנסים לבתי כנטיות ובתי מדרשות ורואים כל אלו הנחמות שבספרים הקדושים, ושמחים בלבם לסבול כל מה שבא עליהם. ולולא זה לא היו יכולים לסבול.

פסקה כב

א"ר חייא ודאי וכו': אר"ח ודאי כך הוא. והכל תלוי בתשובה. וא"ת שיכולים עתה להתעורר בתשובה כולם יחד. אינם יכולים. מה הטעם שאינם יכולים. משום שכ', והיה כי יבואו עליך כל הדברים האלה. וכתוב והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך וגו'. וכתוב, ושבת עד ה' אלקיך וגו'. ואז, אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו'. וטרם שכל אלו הדברים מתקיימים אינם יכולים להתעורר מהם בתשובה.

פסקה כג

א"ר יוסי כמה וכו': אר"י, כמה סתמת כל דרכים ושבילים מכל בני הגלות, ולא הנחת להם פתחון פה. כי אם כן, יהיו כמו שהיו, דהיינו שלא יתאמצו בתשובה, בכל דור ודור, ולא יסבלו הגלות, ולא יבקשו שכר, ויצאו מדיני התורה, ויתערבו בשאר העמים.

פסקה כד

פתח ואמר כמו וכו': פו"א, כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה וגו'. מהו, כמו הרה. כי דרכה של מעוברת, שיעברו עליה תשעה חדשים שלמים. ויש בעולם כמה וכמה, שלא עבר עליה אלא יום אחד או שנים מחדש התשיעי וכל הצירים וחבלים של המעוברת הם בתשיעי, ועכ"ז, אע"פ שלא עבר עליה אלא יום אחד מחדש התשיעי,

נחשב לה כאלו עבר כל חדש התשיעי בשלמות. אף כך ישראל, כיון שטעמו טעם גלות, אם יחזרו בתשובה, נחשב להם כאלו עבר עליהם כל הצרות הכתובים בתורה. כל שכן וכל שכן, שכמה יסורים עברו עליהם מזמן שהתחיל הגלות.

פסקה כה

אבל מאי דכתיב וכו': אבל מה שכ', בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים. בוא וראה, כמה רחמים ריחם הקב"ה על ישראל בדבר זה. בדומה, למלך שהיה לו בן יחיד ואהב אותו אהבת נפש, ומתוך אהבתו, נתן אותו לאמו המלכה שתגדל אותו ותלמד אותו דרכים ישרים. פעם אחת חטא הבן לאביו, בא אביו והכה אותו, ואח"כ מחל לו על חטאו, חזר וחטא כבתחילה לאביו, הוציאו אביו מביתו וכעס עליו, יצא בן ההוא מביתו.

פסקה כו

ובאתר דיהך בארח וכו': ובמקום שילך בדרך הישר, ויהיה זכאי כראוי, כדי שישמע המלך אביו, וישתוקק אליו, מה עשה, אמר, אחר שיצאתי מהיכל אבי, אעשה מכאן והלאה, כל מה שאני חפץ. מה עשה, הלך נתחבר בזונות, ונתלכלך בלכלוך של טנוף עמהן, ולא היה נמצא אלא עמהן, בהתחברותן. אמו המלכה פקדה בכל יום את בן ההוא, וידעה שבנה נתחבר עם זונות, וכל התחברותו הוא עמהן, התחילה לבכות ולהתמרמר על בנה.

פסקה כז

יומא חד עאל וכו': יום אחד בא המלך אצלה, ראה אותה שהיא בוכה. שאל אותה למה את בוכה. אמרה לא אבכה הרי בננו מחוץ להיכל המלך, ולא די שאינו יושב בהיכל המלך, אלא שהוא יושב בבית הזונות. מה יאמרו כל בני העולם, בן המלך יושב בבית הזונות. התחילה לבכות ולהתחנן אל המלך. אמר המלך בשבילך אחזיר אותו, ואת תהיי הערב שלו, שלא יחטא, אמרה הרי ודאי אהיה הערב שלו.

פסקה כח

אמר מלכא הואיל וכו': אמר המלך, כיון שכך הוא, לא צריכים להחזירו ביום בגלוי שבושה הוא לנו ללכת אחריו לבית הזונות, ואם לא היה כך, שטנף עצמו כך וחלל כבודי, הייתי אני וכל צבאותי הולכים אחריו בכמה יקר, בכמה תוקעי חצוצרות לפניו, בכמה כלי מלחמה מימינו ומשמאלו, עד שכל בני העולם יזדעזעו, וידעו הכל שבן מלך הוא. עתה, כיון שהוא טנף עצמו, וחלל כבודי, הוא יחזור בסתר, שלא יכירו בו. חזר הבן אל המלך, ונתן אותו אל אמו. **בוקינס** פירושו, תוקעים בחצוצרות. כמו, כמה קרנות יש להם כמה בוקינוס יש להם (ויקרא רבה כ"ט).

פסקה כט

ליומין סרח כמלקדמין וכו': לימים חטא כמקודם. מה עשה המלך, הוציא אותו ואת אמו אתו מן היכלו. אמר, שניכם תלכו, ושניכם תסבלו גלות ומכות שם. כיון ששניכם תסבלו יחד, אז אני יודע שבני ישוב בתשובה כראוי.

פסקה ל

כך ישראל בנוי וכו': כך ישראל הם בניו של המלך הקדוש. הורידם למצרים. ואם תאמר, הרי באותו זמן לא חטאו ולא הורידם משום חטא, אלא גזירה הוא שגזר הקב"ה בין הבתרים, שהיה ראוי להתקיים, כך הוא. והקב"ה הסתכל לב' דברים, אחד, משום דבר ההוא שאמר אברהם במה אדע כי אירשנה, שזה היתה סבה ועילה לגלות מצרים. ואחד, אבל מטרם שיצאו ממצרים לא היו גוי ולא היו ראוים להיות גוי כראוי.

פסקה לא

פתח ואמר כשושנה וכו': פו"א, כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות. רצה הקב"ה לעשות את ישראל כעין של מעלה, ושיהיו שושנה אחת בארץ כעין שושנה העליונה, שהיא המלכות. ושושנה המעלית ריח, ומובחרת מכל שאר שושנים שבעולם, אינה, אלא אותה שגדלה בין החוחים, וזו מריחה כראוי. וע"כ זרע שבעים זוגות, שהם ע' נפש, והביאם בין החוחים, שהם המצרים, ואלו החוחים מיד שבאו אלו הזוגות שם, העלו ענפים ועלים, ושלטו על העולם. ואז פרחה השושנה ביניהם.

פסקה לב

כיון דבעא קב"ה וכו': כיון שרצה הקב"ה, להוציא השושנה וללקוט אותה מביניהם, אז יבשו החוחים, ונזרקו, ונשחתו, ולא נחשבו כלום. בשעה שהלך ללקוט שושנה זו, דהיינו, להוציא בנו בכורו, בזמן ההוא הלך המלך תוך כמה צבאות, שרים ושליטים, עם דגלים פרושים, והוציא בנו בכורו, בכמה גבורים, והביאו להיכלו, וישב כראוי בבית המלך.

פסקה לג

כיון דחב לגבי וכו': כיון שחטא לאביו, הוכיח אותו והכה אותו, שכתוב, ויחר אף ה' בישראל ויתנם ביד שוסים וגו'. חטא כמקודם, ומרד באביו, הוציאו מביתו. מה עשו ישראל, ראו כי נתפזרו לבבל, נתערבו בעמים, לקחו נשים נכריות והולידו בנים מהם. עכ"ז, אמא הקדושה דהיינו המלכות, היתה אפוטרופוסא עליהם. שבקשה בעדם אל המלך, ז"א.

פסקה לד

ועל דעבד הכי וכו': ועל שעשו כך, אמר הקב"ה, כיון שבושה הוא לי, יבא בני מעצמו, כיון שחילל כבודי, אינו ראוי שאני אלך שמה להוציאו ולעשות לו נסים וגבורות כמקודם במצרים. הם חזרו בלא עזרה הראויה להם, בלא פליאות ונסים, אלא כולם היו נדחים, כולם עיפים בעניות, וחזרו להיכל המלך בבושה, ואמא הקדושה, שהיא המלכות ערבה להם.

פסקה לה

האבו כמלקדמין וכו': חטאו כמקודם. מה עשה הקב"ה, הוציא את הבן מהיכלו כבתחילה, ואמו אתו, אמר מכאן ולהלאה האם ובנה ביחד, יסבלו כמה רעות, ז"ש ובפשעיכם שלחה אמכם. ועל זה כתוב, בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים מהו באחרית הימים. זו היא אמא הקדושה, דהיינו המלכות שהיא אחרית העשר ספירות, שעמה יחד סבלו כל מה שסבלו בגלות.

פסקה לו

ואלו יחדרון בתיובתא וכו': ואלו יחזרו בתשובה, אפילו רעה אחת או צער אחד שעבר עליהם, היה נחשב להם, כאלו סבלו כל צרות הגלות. ואם לא, שאינם חוזרים בתשובה, צריכים להמתין עד שיסתיים הקץ, וכל הדורות שלו. כמו שאמר המאור הקדוש, שכתוב לצמיתות לקונה אותו לדורותיו. דהיינו עד שיצאו כל הדורות המוקדמים לקץ. ועם כל זה, הדבר תלוי בתשובה. א"ר חייא ודאי כך הוא. וע"כ נמשך הגלות.

פסקה לז

אבל קב"ה כל וכו': אבל הקב"ה כל מה שראה לישראל, הוא באחרית הימים הזה, דהיינו המלכות, ובאחרית הימים הזה יעשה להם נסים ונקמות, שכתוב, והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים. מי הוא ראש ההרים. זה הוא אברהם סבא, שהוא חסד, הנקרא כהן גדול, דהיינו חסד שעלה לחכמה שהוא ראש כולם, כי חסד הוא הראש לז"ת. ומשום שהוא ראש הכוס של ברכה שהוא המלכות, יהיה נכון בראש ההרים, זה הוא אברהם סבא הראשון לשאר ההרים. כי חג"ת נקראים הרים וחסד הוא ראשון להם. כי כוס של ברכה, שהוא המלכות, צריך להיות מתוקן בימין, שהוא חסד.

פסקה לח

ונשא מגבעות: רומז, שכוס של ברכה צריך להיות נשא מן השלחן, שיעור שנקרא זרת, לברך להקב"ה, וזה הוא **ונשא מגבעות**. מגבעות, מהו מגבעות. ומשיב, אלא בינה, ובין בתולות אחריה רעותיה, הוא שיעור של זרת, וע"כ נשא כוס של ברכה ודאי מגבעות.

וע"כ הטוב שיהיה לבן הבכור, דהיינו לישראל, הוא באחרית הימים. **זרת** בלשון ארמית פירושו טפח. מלשון זרתיה מתוח לקבליה (ילמדנו תצא) שפירושו אגרופו, שהוא כמו טפח.

פירוש. המדרגות של המלכות, מזמן שהיתה במוחין דאחורים, מכונים, **בתולות אחריה**, כי אחוריה, הוא לשון אחורים. ונודע שבחינת אחורים של המלכות הם דינים, וע"כ הם מכונים **זרת**, מלשון זרות, וז"ש, **בינה**, **ובין בתולות אחריה רעותיה**, **שיעורא דזרת איהו**, כי בבתולות אחריה שורה זרת, דהיינו דינים והיא, שכבר עלתה לראש הרים, שהוא חסד, היא מלאה ברכות, ונקראת כוס של ברכה משום זה. וז"ס שצריכים להגביה הכוס של ברכה מעל השלחן, שיעור של זרת. שרומזים בזה, שכבר אין בה זרות, כמו שהיתה לה בעת המצב דאחורים.

פסקה לט

א"ל שפיר קאמרת וכו': א"ל יפה אמרת, מקרא זה ודאי כך הוא. **בראש ההרים**, זהו ימין, שהוא אברהם סבא, שהוא ראש ההרים ודאי, ראש לחג"ת, הנקראים הרים. **ונשא מגבעות**, היינו משיעור של גבעות, שהם רעותיה. ויפה אמרת **ונהרו אליו כל הגוים** מה פירושו לדבריך, שהכתוב מדבר בכוס של ברכה. אמר לו, פירושו, אפילו נשים וקטנים, והמשמש העובד בשביל השלחן אע"פ שהוא לא אכל, הוא צריך לשמוע הברכות ולענות אמן. שלא יאמר אדם, הרי אני לא אכלתי, כיון שלא נצטרפתי לזמון, לא אשמע ולא אומר אמן. ע"כ נאמר ונהרו אליו כל הגוים, שהכל חייבים בו.

פסקה מ

ד"א, **ונהרו אליו כל הגוים**: אע"פ שנשים וקטנים פטורים מן המצות, בכוס של ברכה כולם חייבים בלבד שידעו למי מברכים. וזה הוא ונהרו אליו כל הגוים. בא ר' יוסי ונשקו. אמר מה יפה דבר זה ומתוק לחיך.

פסקה מא

השתא אית לדייקא וכו': עתה יש לדייק, אם אחרית הימים הזה הוא כוס של ברכה ממש, דהיינו המלכות, מהו, הר בית ה', היה לו לכתוב כך. והיה אחרית הימים נכון יהיה בראש ההרים. מהו, באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה'. שהוא לשון כפול, כי אחרית הימים הוא מלכות, וכן, הר בית ה' הוא מלכות. א"ל אחרית הימים הוא האילן כולו דהיינו כל המלכות, מראשו עד סופו, שהוא אילן טוב ורע, בסוד זכי הא טוב לא זכי הא רע. (כנ"ל בהקסה"ז אות קכ"ג) ובא הכתוב לברר את אחרית הימים, והוציא **הר בית ה'**. שהוא טוב של המלכות בלי רע. הר בית ה', ודאי, שאין שם חלק לסטרא

אחרא, כי נברר הר בית ה' מן האילן שהוא אחרית הימים. וזהו כוס של ברכה, שהוא נכון בראש ההרים.

פסקה מב

א"ר יוסי זכאה וכו': אר"י, אשרי הוא הדרך הזה, שזכינו לדבר ההוא. אמר לו ממי שמעת אותו. א"ל, יום אחד הייתי הולך בדרך, ושמעתי וראיתי את רב המנונא סבא, שהיה דורש מקרא הזה אל רבי אחא. וכיון ששמעתי, שמחתי בו ושמרתי אותו צרור בכנף בגדי, שלא יסור ממני לעולם. א"ל, ודאי דבר קדוש הזה ממאור הקדוש הואר, אשרי הדור שמקיימים העולם, ועמודי העולם שורים בתוכו. ואם אתה קשרת דבר הזה בקשר אחד, שלא יסור ממך, אני אקשור אותו בשלשים או בארבעים קשרים בכיסי, שלא יסור ממני לעולם.

פסקה מג

על ההיא מלה וכו': (חסר כאן תחלת המאמר) על דבר זה, הראה הקב"ה למשה, כי אע"פ שישראל חוטאים לפניו בכל דור ודור, אינו רוצה מי שיאמר עליהם מלשינות. מאין לנו, מהושע, שכתוב, תחלת דבר ה' בהושע. והעמדנו הדבר (פסחים פז.) שהשיב להקב"ה, העבירם באומה אחרת כמ"ש שם. וע"ז, והיה מספר בני ישראל כחול הים וגו'. שמשום זה ברך אותם בכמה ברכות להחזירם בתשובה, ולהשיבם לאביהם שבשמים. ולא זז משם עד שהקב"ה מחל על חטאם ונטהרו לפניו.

פסקה מד

אליהו מה כתיב וכו': אליהו, מה כתוב בו, ויבא וישב תחת רתם אחד וגו'. אמר, רבונו של עולם, אשה אחת שלחת לישראל, ודבורה שמה, שכתוב, והיא יושבת תחת תמר דבורה, זה הוא רתם שאליהו ישב תחתיו, והחזירה אותם למוטב, שכתוב עד שקמתי דבורה. ואני באתי ביניהם והכרזתי לפניהם ואיני יכול להחזירם בתשובה.

פסקה מה

עד דהוה יתיב וכו': בעוד שהיה יושב נגלה עליו הקב"ה. אמר לו מה לך פה אליהו. בתחלה היית מקטרג ומקנא על ברית, דהיינו בימי משה, ומשראיתי בך שאתה מקנא עלי בברית ההוא, לקחתי אותו, ברצונו של משה, ונתתי אותו לך. עד שמשה אמר, הנני נותן לו את בריתי שלום. כי פנחס הוא אליהו. ועתה שהוא שלך, אינו ראוי לך לקטרג עליו, היה לך להניח את קנאתך לי, כמו בתחלה שהיה הברית שלי, ונתתי אותו לידי אחר, ולא קטרגתי עליו.

פסקה מו

מה לך פה: שואל, מהו פה. ומשיב, ברית קדש הוא פה ה', שעליו נאמר הנני נותן לו את בריתי שלום. ואמר לו הקב"ה, כיון שלא רצית להניח הפה שלך, דהיינו פה המקנא על הברית, ישוב הפה שנתתי לך, דהיינו ברית שלום, למקום פה ההוא שמקודם לכן, דהיינו לה'. (ועיין בהקדמת ספר הזהר דף קע"ג ד"ה ולאדכרא) למדנו, שבשעה ההיא עבר ממנו מתנה ההוא שנתן לו משה, דהיינו ברית שלום, שלמדנו, מ"ש, וילך בכח האכילה ההיא וגו' עד הר האלקים חורבה. היינו לבקש משם. ושואל, וכי משם הוא מבקש, הלא מה' מבקשים. ומשיב, אלא לבקש מה שהיה לו בתחילה, מאותו שירש בהר האלקים ברית הזה, שהוא משה. פנחס הוא אליהו. ודאי הם במדרגה אחת. אמר לו משה, אין אתה יכול לקבל ממני ברית שלום, אלא לך לילדי ישראל, דהיינו לברית מלה של ילדי ישראל, ומהם תרויח סוד הברית, והם יתנו לך. וכן עשה.

פסקה מז

כמה טיבו עביד וכו': כמה טובה עשה הקב"ה עם ישראל בכל דור ודור. בוא וראה, מה כתוב, ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים. שואל, והרי כמה נביאים היו לאחר משה, והיה צריך לומר, ואשלח לפניך את משה אהרן אלעזר ופנחס יהושע ואליהו ואלישע, וכמה שאר צדיקים וחסידים. אלו שלשה בלבד, למה. ומשיב, אלא אמר הקב"ה, עמי בני, למה לא תזכרו לכל הטוב שעשיתי לכם, ששלחתי לכם את משה אהרן ומרים.

פסקה מח

למלך בשר ודם וכו': וזה דומה, למלך בשר ודם, שיש לו מדינה, ושלח אליה אנשים שליטים ושרים, שיהיו מנהלי העם, ויתבוננו בהם ובדיניהם. מי צריך להיות קשור ומחויב במזונותיהם ובדברים שיצרכו, האם לא עם המדינה, ולאונסם יצרכו להשגיח בשבילם, שלא יחסר להם מאומה, ולתת להם כבוד.

פסקה מט

שדרית למשה, איהו וכו': שלחתי את משה, הוא הביא לכם מן לאכול, ונהג אתכם ובניכם ובעירכם, והשתדל בדיניכם, ובכל מה שצריך לכם. שלחתי את אהרן, הביא היכלות של ענני כבוד לכסות עליכם, כמלכים, רחץ אתכם בטללי כבוד, שלא ירקבו לבושיכם ומנעליכם, והיו מתחדשים בכל יום. שלחתי את מרים, הביאה באר להשקות אתכם, ושתיתם אתם ובעירכם. הם נתנו לכם, ומשלהם אכלתם ושתיתם וישבתם בחופת כבוד שלהם ומשלכם לא נתתם כלום. ולא עוד, אלא שהשתדלו בשבילכם ולקחו המשא שלכם על צוארם, והיתם מחרפים ומגדפים אותם.

פסקה נ

א"ר יוסי, לאו וכו': אר"י, אין עוד אב רחמן על בניו כמו הקב"ה. ומקרא הוא, שכתוב, כי לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב וגו'. בוא וראה הרחמים שלו, אלו אמר לא נפל דבר אחד מכל דברו, ולא יותר, שהיה כולל גם דבריו הרעים. היה נוח לעולם שלא יהיה נברא, שלא היה אפשר לסבול. אבל כיון שאמר מכל דברו הטוב, והניח הרע מלאחריו, שדבריו הרעים שדבר על ישראל, הניח, ולא נתקיימו, מכאן נראה הרחמים שלו. כי דבר רע אינו רוצה לעשות.

פסקה נא

ואע"ג דאגזים וארים וכו': ואע"פ שהפחיד והרים הרצועה, באה אמו והחזיקה בזרוע ימינו, ונשארה הרצועה במקומה, ולא ירדה למטה, והדין לא נעשה. כי בעצה אחת היו שניהם, זה שהפחיד וזו שהחזיקה בימינו.

פסקה נב

ואי תימא מנלן וכו': ואם תאמר, מאין לנו זה. הוא מדבר שהיה בגלוי, שכתוב, לך רד כי שחת עמך, התחיל הקב"ה להרים הרצועה. ומשה שלא היה יודע דרכה של האם, דהיינו להחזיקו בימין ולעכבו, היה שותק. כיון שראה הקב"ה כך, רמז לו, ודפק בו, ואמר, ועתה הניחה לי. מיד הרגיש משה, ואחז בזרוע של הקב"ה, שכתוב זכור לאברהם. שזה היא זרוע ימין, דהיינו חסד. ומשום זה לא הוריד הרצועה.

פסקה נג

ואי תימא אמא וכו': ואם תאמר, אמא דהיינו המלכות, שהיא רגילה לאחוז ברצועה של המלך, כנ"ל, איפה היתה, שהניחה הדבר למשה. שאלתי ואמרתי ועוד איני יודע בירורו של הדבר, עד שנהיה לפני המאור הקדוש. דהיינו ר"ש, כשבאו לפני ר"ש. ראה סימן על פניהם, שהכיר בהם מה שבאו לשאול אותו, אמר בואו בנים קדושים, בואו אהובי המלך, באו אוהבי, בואו האהובים אלו על אלו.

פסקה נד

דאמר ר' אבא וכו': שאמר ר"א, כל אלו החברים שאינם אוהבים אלו את אלו, מסתלקים מן העולם טרם שמגיע זמנם. כל החברים בימיו של ר"ש, אהבת נפש ורוח היתה ביניהם. ומשום זה בדורו של ר' שמעון, היו הסתרי תורה בגלוי, שהיה ר"ש אומר, כל החברים שאינם אוהבים זה את זה, גורמים לעצמם שלא ללכת בדרך הישר. ועוד שעושים פגם בה, בתורה, כי התורה, אהבה ואחוה ואמת יש בה. אברהם אהב את יצחק, יצחק את אברהם, שהיו מתחבקים זה עם זה. יעקב, שניהם היו אחוזים בו באהבה ובאחוה,

ונותנים רוחם זה בזה. החברים צריכים להיות כמוהם, ולא לעשות בהם פגם. שאם יחסר בהם האהבה פוגמים בערכם למעלה, באברהם יצחק יעקב, שה"ס חג"ת.

פסקה נה

כיון דחמא סימן וכו': כיון שראה ר"ש סימן על פניהם, שהכיר בהם מה שבאו לשאלו, ואמר להם כך, דהיינו עולו רחימין דילי כנ"ל, אמרו לו, ודאי רוח נבואה שורה על המאור הקדוש, וכך נצרך לנו לדעת. השאלה הנ"ל (באות נ"ג). בכה ר"ש, ואמר, דבר אחד לי מאלו הדברים שאמרו לי בחשאי מראש הישיבה שבגן עדן, שלא אמרו לי בגלוי, דבר זה הוא סתר, ואומר לכם. בני אהובי, בני אהובי נפשי, מה אעשה, אמרו לי בחשאי, ואני אומר לכם בגלוי. ולעתיד, שנראה השכינה, פנים בפנים. כל הפנים יהיו נסמכים, דהיינו שיאירו, בסוד הזה.

פסקה נו

בני חובא דעבדו וכו': בני החטא שעשו העם שבחוץ, דהיינו הערב רב, ונשתתפו בו העם הקדוש, חטאו באמא, שהוא המלכות, שכתוב, קום עשה לנו אלהים, אלהים ודאי, דהיינו שיעשה להם אלהים אחרים תחת המלכות הנקראת אלקים. תחת כבוד ישראל זה, דהיינו המלכות, שהיתה שורה עליהם כמו אם על הבנים. וזה הוא סוד, וימירו את כבודם בתבנית שור, זהו כבודם של ישראל, דהיינו האם שלהם, שהיא המלכות. וז"ש גלה כבוד, שגרמו אל השכינה, שהגלתה בגלות עמהם וע"כ וימירו את כבודם. במה. בתבנית שור. (עי' להלן אות ע"ח בהסולם).

פסקה נז

הכא הוא רזא וכו': כאן הוא סוד הדבר של תבנית שור. בוא וראה. למטה, בתוך שמרי היין שמרים הרעים, יצא פגע אחד, מקטרג, מזיק הראשון, והוא בסוד צורת אדם, כשקרב אל הקדש. כיון שנעבר משם, מן הקדושה, ורוצה לרדת למטה, צריך להתלבש בלבוש אחד להזיק העולם. וירד הוא ומרכבותיו, ולבוש הראשון שלוקח הוא תבנית שור, דהיינו צורת שור. והראשון לארבעה אבות נזיקין הוא שור. ואלו ארבעה אבות נזיקין הם להזיק העולם. ושאר שלשה אבות נזיקין מחוץ השור, הם כולם שלו, של השור. וע"כ כתוב, וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב.

פירוש. המוחין העליונים, נקראים יין, בסו"ח יין המשמח אלקים ואנשים, והם המוחין דשמאל, דהיינו בינה שחזרה להיות חכמה, ומחמת הדינים שבשמאל, יש בסופם פסולת המכונה שמרי היין. ומפסולת הזה יצא מזיק הראשון לעולם. וכל עוד שהשמרים הם ביין, דהיינו שהמזיק דבוק במוחין דקדושה הנקראים יין, אז הוא בצורת אדם, דהיינו

בבחינת המלכות שהיא צורת אדם הכלולה המקבלת כל ג' הצורות, אריה שור נשר, שהם חג"ת. וכשנפרד מן הקדושה ויורד להיות מזיק, אז מקבל צורת שור, שהיא שמאל הנפרד לעצמו ואינו מתחבר עם ד' פנים הנ"ל. ומבחינה זו נעשה מזיק. והוא הראשון לכל מזיקי העולם.

פסקה נח

מהו, אוכל עשב: שאומר, בתבנית שור אוכל עשב. ומשיב, כבר דרשנו בו, אבל עיקר הדבר, הוא שמתמצית הלחם ושבעה מיני דגן אין לו חלק בהם. אלא אוכל עשב. ומשום זה, שפגמו באמא שהיא המלכות, כנ"ל, אמא לא היתה שם ולא היה יפה לה להיות שם. מחמת שפגמו בה, ומשום שאבא, ז"א, היה יודע הרחמים של אמא והדרך שלה. אמר למשה, בני אהובי, העצה לזה, שלא יענשו ישראל, נמצא תמיד בשנים, שאחד מגביה הרצועה והשני אוחז בה ומעכב, (כנ"ל אות נ"א) וכיון שאמא אין כאן מוטל זה עליך. וזה הוא שאמרו לי בחשאי. כי אינו ראוי לגלות, כדי שהבן לא ידע מזה, ויראה הרצועה מתתקנת ויפחד תמיד, אבל שניהם הם בעצה זו, ובעצה אחת, דהיינו, שהמגביה הרצועה והמעכבה הם בעצה אחת.

פסקה נט

ת"ח כתיב וירא העם כי וכו': מי הם העם. ומשיב, הם הערב רב. ומי הם הערב רב. וכי לודים וכושים וכפתורים ותוגרמים היו, שקוראים אותם, ערב רב, והלא מצרים היו, וממצרים נסעו. ואלו היו ערב של עמים רבים, היה צריך לומר כך, ערב רב עלו אתם, לודים כושים וכדומה, לפי הערב שלהם.

פסקה ס

אלא ערב רב וכו': ומשיב אלא שהכתוב אומר ערב רב עלה אתם ואינו מפרש שמות העמים, כי עם אחד ולשון אחד היו, אבל כל המכשפים על מצרים וכל החרטומים שלהם היו, שכתוב בהם ויעשו גם הם חרטומי מצרים. שרצו לקום כנגד הפליאות של הקב"ה, ולהראות שגם הם יכולים לעשות כמוהו. כיון שראו הנסים והנפלאות שעשה משה במצרים, חזרו אל משה. א"ל הקב"ה למשה, לא תקבל אותם. אמר משה רבון העולם, כיון שראו הגבורות שלך הם רוצים להתגייר. יראו גבורתך בכל יום, וידעו שאין אלהים זולתך. וקבלם משה.

פסקה סא

אמאי קרא לון וכו': שואל, למה קרא אותם ערב רב. ומשיב, אלא, כל המכשפים של מצרים היו, ובראשם, יונוס וימברוס. ובשעות היום, אחר שש שעות, היו עושים תמיד

כשפיהם, וכל עלו מכשפים העליונים היו מסתכלים מכשנוטה השמש לערוב, בשש שעות ומחצה, ועשו כשפיהם, עד התחלת תשע שעות ומחצה, דהיינו ערב גדול, שאז זמן מנחה גדולה, כל אלו מכשפים הקטנים היו עושים כשפיהם מתשע שעות ומחצה עד חצות לילה.

פסקה סב

אינון עלאין דבהו וכו': העליונים שבהם, שהיו מסתכלים משעה שנטה השמש, הוא, כי אז מתחילים תשע מאה וצ"ה מדרגות לשוטט על הרי חשך, ורוחם היה משוטט על כל אלו המכשפים בכשפיהם. ואלו היו יכולים לעשות כל מה שרוצים, עד שכל המצרים שמו בטחונם באלו. וקיאו אותם ערב רב, משום שיש ערב קטן. שהוא מתשע שעות ומחצה ולמטה, זה הוא ערב קטן. וב' ערבים הם, וע"כ נאמר, וגם ערב רב עלה אתם.

פסקה סג

וחכמתא דלהון הוה וכו': והחכמה שלהם, של הערב רב, היתה גדולה. והם הסתכלו בשעות היום, והסתכלו במדרגת משה, וראו, כי בכל הצדדים ב **שש** משה: בשש שעות הראשונות של היום, שהם לא היו יכולים לשלוט בהם, בשש מדרגות עליונות שמשה היה אוחז בהם. ובכל הצדדים ב **שש** היה, דהיינו שהיה כלול משה קצוות חג"ת נה"י. ובאלו ששה עטרות, של ששה שעות היום, שהם חג"ת נה"י, היה עתיד לרדת מן ההר, שכתוב כי ב **שש** משה לרדת מן ההר.

פסקה סד

מיד, ויקהל העם על אהרן: שואל למה על אהרן. ומשיב, כדי להכלל בצד ימין, כי השמאל יוצא מן הימין, אלא שהם רצו ממנו שמאל, ולא ימין, אלא כדי שיתכלל בצד ימין, דהיינו במקום מוצאו, נקהלו על אהרן, שהוא ימין חסד. ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים.

פסקה סה

תא חזי כל וכו': בוא וראה, כל זמן שהיה משה במצרים, לא הזכיר את השם אלקים, אלא שם הויה. וע"כ רגז פרעה, שאמר, לא ידעתי את הויה. והוא משום שלא יהיה תוקף לסטרא אחרא, שלא יתחזק בעולם, כי הס"א נקראת ג"כ אלהים אחרים, עתה רצו הערב רב דבר ההוא, דהיינו לכח השמאל שנקרא אלהים, והיינו, קום עשה לנו אלהים. לנו, הוא מדויק, שהערב רב אמרו, אנו צריכים לדבר זה לחזק את הצד שלנו, שהיה נדחה עד עתה, משום שמשה לא הזכיר את השם אלהים.

פסקה סו
אשר ילכו לפנינו: שואל, מה אמרו בזה. ומשיב, אלא כך אמרו. ראינו שאתם ישראל, כל טוב וכל יקר העולם יש לכם, ואנו נדחים לחוץ. כי לכם, והויה הולך לפניהם יומם. אף אנו רוצים כן, **אלהים** אשר ילכו לפנינו, כמו שלפניכם הולך **הויה**. כי יש רשות להצד שלנו ללכת ג"כ לפנינו, אם נזמין לו מעשה, דהיינו עשית העגל. (עי' להלן אות ע"ט בהסולם).

פסקה סז
ת"ח כל ענני וכו': בוא וראה, כל ענני כבוד שהלכו במדבר לא היו חופים, אלא על ישראל בלבד. וענן היקר ההוא, שכתוב, וה' הולך לפניהם יומם, הלך לפניהם. ואלו ערב רב וכל אלו הבהמות צאן ובקר היו הולכים מחוץ למחנה באחרונה. ובוא וראה, כל אלו ארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר, שום לכלוך וטינוף לא היה מעננים ולפנים, וע"כ צאן ובקר שהיו אוכלי עשב היו לחוץ, וכל אלו שהיו שומרים אותם.

פסקה סח
א"ר אלעזר, אבא וכו': אר"א, אבא, א"כ, הערב רב לא היו אוכלים מן המן. א"ל ודאי כך הוא, אלא מה שנתנו להם ישראל היה כמי שנותן לעבדו. וממה היו אוכלים. היו אוכלים מתמצית, מה שנשאר מאחר הריחים, הפסולת. והמקרא מכריז ואמר, **ובני ישראל** אכלו את המן ארבעים שנה. בני ישראל ולא אחר. ויראו **בני ישראל** ויאמר מן הוא. ולא שאר הערב רב, צאן ובקר שהיו ביניהם.

פסקה סט
עד השתא הוו וכו': עד עתה היו נכנעים הערב רב, ועתה קמו ובקשו מעשה לחזק את הסטרא אחרא. אמרו, או נהיה כולנו עם אחד. ונהיה בכלל ישראל עמכם. או יהיה לנו מי שילך לפנינו כמו שאלקיכם הולך לפניכם. אמר אהרן, חס ושלום, שאלו ישתתפו בעם הקדוש, שיהיה כולם כלל אחד. ולא יתערבו עם הקדוש בעם הזה בכלל אחד. אלא טוב הוא להפרידם מן עם הקדוש, עד שיבא משה.

פסקה ע
ואהרן לטב אתכוון: ואהרן התכוון לטוב, אלא היו רבים מישראל, שנשתתפו עם הערב רב, בלב. ומשום זה כשבא משה, היה צריך לברר וללבן את העם הקדוש מאותו החטא, והשקה אותם שקוי, עד שנבררו כולם ולא היה בהם פסולת כלל.

פסקה עא

אמר לון אהרן וכו': אמר להם אהרן, פרקו נזמי הזהב. שואל, וכי לא היה להם זהב אחר, חוץ מנזמי הזהב. ומשיב, אלא אמר אהרן, בעוד שיהיה להם ריב עם בניהם ונשיהם, יתעכבו, ובתוך כך יבא משה. בוא וראה, למדנו, קשים גרים לישראל כספחת בבשר החי, כ"ש אלו ערב רב, שלא היו גרים כראוי. הם, מה עשו, ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם. כמה אלפים ורבבות נזמים היו שם מנזמיהם של הערב רב.

פסקה עב

מה כתיב ויקח וגו': מה כתוב, ויקח מידם ויצר אותו בחרט וגו'. אהרן לא נשמר מאלו שני חכמים שהיו בראשיהם של הערב רב, אחד מהם היה מלפניו, והאחר היה עושה כשפיו. כיון ששניהם נתיעצו יחד, לקחו זהב ההוא, ב' שלישים ביד האחד, ושליש ביד האחר, כי כך צריך להיות במין ההוא של הכשוף.

פסקה עג

בכה ר"ש אמר וכו': בכה ר"ש, אמר אי חסיד הקדוש אהרן, משיח האל הקדוש, בחסידותך נפלו כמה מעם הקדוש, ואתה לא היית יודע להשמר. מה עבדו. כשהגיעו שש שעות, והיום היה במאזנים, דהיינו בצהרים שהשמש באמצע הרקיע ואינו נוטה לא למזרח ולא למערב כמו הלשון שבמאזנים. לקחו הזהב ההיא שפרקו מאזניהם. מהו הטעם. משום שמי שרוצה לעשות כשוף אין עינו צריך לחוס על ממון, והם אמרו, השעה עומדת לנו, אם אנו בעצמינו לא נעכב, אין השעה לחוס על זהב. מיד ויתפרקו כל העם. מהו ויתפרקו. הוא כמש"א, **מפרק** הרים משבר סלעים, כי חבלו ושברו אזניהם. בכה כמקודם, ואמר, אי עם הקדוש אי עם הקדוש של הקב"ה.

פסקה עד

פתח ר"ש בבכיה וכו': פתח ר"ש בבכיה, ואמר, והגישו אדוניו אל האלהים וגו'. הרי העמידוהו החברים, אזן ששמע על הר סיני, כי לי בני ישראל עבדים וגו', והוא פרק מעצמו עול מלכות שמים, ומכר עצמו לאחר, תרצע. (קדושין כ"ב:) ואלו הפושעים, הרשעים, אנשים הרעים, בחשקם לחזור לסורם, לא בקשו מנשיהם ובניהם, אלא חבלו באזניהם, כלומר, שפגמו באזן ששמע על הר סיני לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, שזה גרוע ממוכר עצמו לעבד, ונתפרקו מעול שמים שצוה אותם משה, ושברו אזניהם, וגילו, שאין להם חלק בשם הקדוש ובעם הקדוש.

פסקה עה

מה עבדו פליגו וכו': מה עשו, חילקו זהב ההוא בין שניהם, יונוס וימברוס כנ"ל, אחד לקח שני שלישים, ואחד לקח שליש. קמו כנגד השמש בשש שעות על היום, עשו כשפיהם וכשפו בלהטיהם, בכשפים שבפה. כיון שהגיע תחלת שעה שבע, הרימו שניהם ידיהם על ידיו של אהרן, שכתוב, ויקח מידם, שנים היו ולא יותר. דהיינו יונוס וימברוס כנ"ל. כיון שהוא קבל מידם, יצא קול ואמר, יד ליד לא ינקה רע. שכתוב, כי ברע הוא, דהיינו, ויאמר אהרן וגו' אתה ידעת את העם כי ברע הוא. כי הביא רע לעולם. פירוש הידים הם בחינת ג"ר, הנמשך ממעלה למטה. כיון שלקח מידיהם, יכלו לתת כח למשיכת החכמה ממעלה למטה, שהוא תבנית שור של הסטרא אחרא. ואלו לקח מן הארץ, שהוא בחינת ו"ק, ממטה למעלה לא נמשך משם כלום לסטרא אחרא.

פסקה עו

רזא דמלה אינון וכו': הסוד של הדבר, אלו הרשעים החטאים המכשפים, היו בניו של בלעם הרשע, בני בניו של לבן הרשע. ראו שכוס של ברכה, דהיינו המלכות, הוא בימין, ומן הימין, דהיינו מחסד, הוא מתחזק תמיד. אמרו, אם יהיה בצד הזה, דהיינו בסטרא אחרא, ראש ההוא של ימין, דהיינו אהרן, יהיה העצמה והכח שלנו כראוי.
פירוש כי הסטרא אחרא, נמשכת משמאל, שהם רוצים להמשיך הארת השמאל ממעלה למטה. וכל חולשתם הוא, שאין להם הארת החסדים, כי בשמאל אין חסדים כנודע, לכן רצו כאן להמשיך הארת החסדים ע"י ששתפו עמהם את אהרן, שהוא חסד. וז"ש, **אי יהא** וכו' **הא תוקפא דילן כדקא יאות**.

פסקה עז

כיון דמטא שבע וכו': כיון שהגיעו שבע שעות על היום, נתנו מיד לאהרן, אם הוא היה אמר להם, שימו תחילה הזהב על הארץ ואני אקח מעל הארץ, לא היו יכולים לפעול בכשפיהם כלום, אבל לקח מידם. והמקרא מתרעם ואמר, **ויקח מידם**. ראו מה עשה אהרן איש נביא איש חכם לא ידע להשמר. שאלו לקח מעל הארץ, כל הכשפים שבעולם לא היו יכולים להצליח. אבל במה הצליחו במעשה הזה, משום, ויקח מידם, ולא מארץ.

פסקה עח

ויצר אותו בחרט: אין הפירוש כמו שחושבים בני אדם, שעשה ציורים במחוגה או בדבר אחר, אלא המקרא בה להוכיח דבר, אשר אהרן לא ידע להשמר כי אם, כשלקח הזהב מידם היה משליכו לארץ, ואע"פ שיקח אותו אח"כ מן הארץ, לא היה הצליח מעשה רעה הזה. אבל בכל היה עזרה רעה, שלקח הזהב והסתירו מעין. שמפרש ויצר אותו

בחרט, שצרר אותו בסדין. רעה אחר רעה, אחת במה שלקח מידם, שניה, שלא השליכו לארץ אחר שלקח מידם. ושלישית במה שצרר אותו בחרט והעלימו מן העין. מהו, ויצר אותו בחרט. הוא ששם כל הזהב בכיס אחד, ונשמר מראיה של העין. אז עלה הכל והיה למעשה.

פסקה עט

בספרא דחנוך אשכחנא וכו': בספרו של חנוך מצאתי, שהיה אמר כך. בן יחיד יולד לראש הלבן ההוא, דהיינו אהרן שנולד מצד החסד, ששורשו נקרא ראש הלבן. וכשיבואו אלו שהם מבשר חמורים, דהיינו הערב רב, שנא' עליהם מבשר חמורים בשרם, יטעו אותו בזה. להכניס מרגליות תוך פעמוני זהב, בלא דעת שלו, ויצייר צורה בציור החרט. מהו בחרט, היינו בחרט אנוש, זהו העט של אנוש הרשע שהטעה את בני האדם.

ביאור הדברים. כי המלכות יש לה ב' בחינות שהם אחורים ופנים. אשר באחורים היא כולה שמאל בלי ימין כלל, דהיינו חכמה בלי חסדים. ובפנים היא כולה ימין בלי שמאל דהיינו חסדים בלי חכמה. ולפיכך נרחק הסטרא אחרא מן הקדושה, כי הסטרא אחרא הוא שמאל, וע"כ, מפנים של המלכות לא יוכלו לינק. כי שם אין בחינת שמאל כלל. ומאחורים של המלכות אינם יכולים לינק, כי שם חשך ואין אור כלל, כי הכמה בלי חסדים אינה מאירה.

ולפיכך הערב רב, שהם מכשפים מצרים, מרדו בקדושה, ונקהלו על אהרן, שהוא מצד ימין שהוא חסד, ואמרו לו, עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו. אלהים הוא שם השמאל, שמקומו **באחורים** של המלכות, ובקשו ממנו שיתקן אותם להיות בבחינת **פנים**, דהיינו שיהיו להם חסדים, וז"ש שילכו **לפנינו**, דהיינו בבחינת **פנים**, ואז יוכלו לינק ממנו גם הם. וז"ש לעיל (אות ס"ו) **אלהים אשר ילכו לפנינו כמה דאזיל קמייכו הויה**, דהיינו כמו שהויה הוא אל המלכות דחסדים בבחינת פנים, כמ"ש והויה הולך **לפניהם** וגו' כל יהיה לבחינת השמאל בבחינת פנים, ואז יוכלו לקבל ממנו גם הם. וז"ש, **דהא רשו אית לסטרא דילן למהך אוף הכי לקמנא**, שיש גם רשות לסטרא אחרא שלנו ללכת ג"כ לפנינו, דהיינו בבחינת פנים. **אי נזמין ליה עובדא**, דהיינו מעשה העגל. וז"ש לעיל (אות נ"ו) **באמא חאבו** וכו' **דכתיב וימירו את כבודם בתבנית שור**. כי המירו את כבודם, שהיא המלכות, שהיתה בבחינת הפנים שהם חסדים, והמירו בעגל, שהוא קו שמאל, ועזבו בחינת התקון דפנים של הנוקבא.

וזה אמרו כאן, **יטעון ליה בההוא דעייל מרגלן בזגין דדהבא**. כי מרגלן הן בחינות המסך דמלכות המאיר בקו ימין, הנקרא מרגלא, כנ"ל (אות ז') שאומר, **סגדין לגבי האי נהורא**

דנהיר באתר דשמשא עד לא יפוק וכו' **וקראן להאי נהורא, אלהא דמרגלא דנהיר**. הרי שהמרגלא הוא ימין המאיר. **וזגין דדהבא**, הם בחינת השמאל, המכונה זהב. וכיון שהמדובר הוא בסטרא אחרא, מכנה אותם **זגין** דדהבא, כלומר שיש להם תוכן ריק כמו זגים. והערב רב הטעו את אהרן להכניס מרגלן אלו המאירים בחסדים לתוך זגין דדהבא שהם השמאל החשכים. ויאירו ואז יוכלו לינק מן השמאל. ובזה תבין מ"ש שם (באות ט') **וההוא ממנא איהו פקידא על דהבא ועל מרגלן סומקן** וכו' **למשכח אתרין דדהבא ומרגלן**, כי הממונה הוא מן הקדושה, וע"כ הוא כלול משניהם מימין ומשמאל, וע"כ הוא פקיד על דהבא שהוא משמאל ועל מרגלן סומקן, שהם מימין. וע"כ הנגררים אחר הסטרא אחרא, עובדים לו ומקריבים קרבנות, למצוא המקומות שמרגלן ודהבא נמצאים ביחד, שיוכלו לינק מצד שמאל. ע"ש.

פסקה פ

ודאי דא ברירא וכו': ודאי זהו בירורו של הדבר, אשר אנוש בעת שהטעה העולם, לעבוד ע"ז, עם העט שלו, היה רושם רשימות, של כל הצורות ועבודות זרות עם עט ההוא. וע"כ כתוב, בחרט, שיורה, בחרט ההוא הנודע לעשות כך. וזהו בירורו של הדבר.

פסקה פא

וכלא הוה דודאי וכו': והכל היה, כלומר שב' הפירושים של המלה חרט, דספרא דחנוך ושל ר"ש, היו שם, כי ודאי השליך הזהב בכיס, והסתירו מעין, כנ"ל (אות ע"ח) בדברי ר"ש, כמו שאומרים המכשפים, וכך צריך להיות במיני כשפים אלו, שכך הוא מעשה המכשפים האלו, שדבר הצריך גילוי, להתגלות אחר כך, צריך מקודם להסתר וכיסוי. דהיינו שיתכסה תחילה מן העין, ואח"כ יצא האומן לאומנותו לגלותו. והדבר שצריך אחר כך לכיסוי, צריך בתחלה להיות בגלוי.

פירוש. כי זה לעומת זה עשה האלקים, וכל מה שיש במדרגות הקדושה יש כנגדו בסטרא אחרא. וכל ההפרש הוא, שהס"א אינה אוחזת אלא ב' הקוין ימין ושמאל, אבל קו אמצעי אין להם. אמנם הם דבוקים רק בקו שמאל לבד, אבל אי אפשר להמשיך קו שמאל אם לא המשיך מקודם קו ימין. כי אותו המסך העולה ועושה ו"ק בלי ראש במדרגה, כשהוא בבחינת קו ימין, הוא יורד ומוציא ג"ר במדרגה כשהוא בקו שמאל. וע"כ הם מוכרחים להמשיך תחילה הקו ימין כדי לגלות שוב הג"ר בקו שמאל. ותדע שמסך הזה שמעלים אל המדרגה למעטה מג"ר כשהיא בקו ימין, הוא נקרא **עט** או **קולמוס**. כי בדומה לעט סופר, שמודד ומגלה צורת האותיות לכאן ולכאן על ידי העט, כן המסך שמעלים בקו ימין למעט המדרגה, בו תלוי כל הצורה של גדלות המדרגה היוצאת בקו שמאל.

וזה אמרו, **הוה רשים רשימין דכל דיוקנין ופולחנין נכראין בההוא קולמוסא**, שכל הצורות של השמאל הנוהגים בעבודה זרה תלוים ויוצאים מן הקולמוס, שהוא מסך הגורם הקטנות והמיעוט בקו השמאל שזסו"ה, ויצר אותו בחרט, דהיינו שהעלה החרט שה"ס הקולמוס והמסך וצר אותו תחילה במיעוט והעלם דקו ימין, ואח"כ נמשך הגדלות דשמאל הס"א המכונה עגל, או שור.

וז"ש, **ודא הוא עובדא דחרשין אלין, מלה דאצטריך באתגליא לאתגלאה לבתר, אצטריך טמירו וכיסויא בקדמיתא**, דהיינו כמו שאמרנו, שאינם יכולים לגלות קו השמאל, ולינק ממנו מטרם שממשיכים תחילה את קו הימין, ע"י העלאת המסך שהוא הקולמוס, להעלים המדרגה. וז"ש, **וכלא הוה, דודאי בכיסא ארמי דהבא וכסי ליה מעינא**, כי ב' הפירושים במלה חרט, אם כבספרא דחנוך ואם כר"ש, הם ענין אחד, כי ר"ש פירש ויצר אותו בחרט, שהשליכו בכיס כדי להעלימו מעין, דהיינו להעלימו מג"ר שנק' עין, שהכונה היא, שהם המשיכו תחילה ההעלם והקטנות הנוהג בקו ימין, וממש כן הוא גם לדברי חנוך, שצר אותו בחרט אנוש, שהוא ג"כ העלאת המסך להעלים ולמעט המדרגה בבחינת קו ימין. כמבואר, שעל פיה מכוונת אח"כ הגדלות שבשמאל.

פסקה פב

השתא בני רחימאי וכו': עתה בני אהובי, אהובי נפשי, מה אעשה ודאי אני צריך לגלות, הקשיבו והסתירו הדברים. בצד הקדושה ההוא, אלקים אמת, שהוא מלך על העולם נתחזק בג' עולמות, בבריאה ביצירה בעשיה. וכבר למדנו הסוד של כל עולם ועולם. וכאן, המשיכו הערב רב מכל ג' עולמות אלו, כנגד הבריאה, כתוב, ויקח מידם. דהיינו שלקח דבר, מה שלא היה לו ממנו עד עתה כלום, דהיינו הזהב. וזה יורה על עולם הבריאה, כי בריאה פירושו דבר חדש מה שלא היה בו מקודם לכן. כנגד יצירה, כתוב, **ויצר** אותו בחרט. וכנגד עשיה, כתוב **ויעשהו** עגל מסכה. מי ראה בכל העולם מכשפים כאלו.

פסקה פג

השתא אית למימר וכו': עתה יש לומר. וכי לא כתוב, ואשליכהו באש, ולא עשה יותר, ויצא העגל הזה, ועתה, אתה אומר ויעשהו עגל מסכה. ומשיב, אלא חס ושלום שאהרן עשה העגל, והכתוב מוכיח, שכתוב, ויקח את העגל אשר עשו, ולא כתוב אשר עשה. אבל ממה שכתוב, ויקח מידם, וכתוב, ויצר אותו, היינו שמכח שנים אלו יונוס וימברוס, נעשה הכל, ודומה כביכול שאהרן עשה אותו, ואם אלו שנים לא היו, לא היה נעשה העגל, ולא יצא לאומנות, אבל מי גרם שיעשה, אלו השנים, כי בעוד שאהרן לקח מידם, הם עשו כשפיהם ומלחשים בפיהם, ומשכו רוח למטה מן הסטרא אחרא.

פסקה פד
ומשכו תרין רוחין וכו': ומשכו ב' רוחין ביחד, אחד מן דכר ואחד מן נוקבא, רוח הזכר נתלבש בצורת השור, רוח הנקבה בצורת החמור, ושניהם היו כלולים יחד. ולמה ב' אלו. אלא שור כבר למדנו, שהוא משום שהמזיק הראשון של הס"א נקרא שור, (לעיל אות נ"ז) אבל חמור למה. ומשיב, הוא משום שבמכשפים אלו המצרים כתוב בהם, אשר בשר חמורים בשרם.

פסקה פה
ועל דא כל וכו': וע"כ כל אלו מישראל שמתו נתחברו עמהם, עם הערב רב, בלבם. ומשום שהיו ב' צורות, שור וחמור, כתוב, אלה אלהיך ישראל, ולא כתוב, זה, לשון יחיד, אלא משום ששנים היו יחד. וכן אשר העלוך מארץ מצרים, אשר העלוך מארץ מצרים, כתוב, לשון רבים, ולא העלך.

פסקה פו
ויעשהו עגל מסכה ויאמרו: לא כתוב ויאמר, אלא ויאמרו, כי אהרן לא אמר כלום. למדנו מאה ועשרים וחמשה קנטרין היו בו. פירוש. **מסכה**, בגימטריא קכ"ה. כי מן אלקים דקדושה עד אלהים אחרים, מתפשטים ק"כ צירופי אלקים, שאחריהם מתחילים אלהים אחרים, וע"כ לקחו כנגדם קכ"ה קנטרין, ק"כ כנגד ק"ך צירופים, וה' כנגד ה' אותיות אלקים.

פסקה פז
היך כתיב ויקח וכו': איך כתוב, ויקח מידם. שואל, וכי בידם היו כל אלו קכ"ה קנטרין. ומשיב, אלא מכלל של אלו קנטרין לקחו מלא ידיהם, ומעט ההוא נחשב כהכל, כאלו הכל היה בידיהם.

פסקה פח
ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, וירא אהרן ויבן מזבח לפניו. אי חסיד הקדוש, כמה היה רצונך לטוב, ולא ידעת להשמר. כיון שהשליכו באש, נחזק הכח של הסטרא אחרא שם באש, ויצא צורת השור, כמו שאמרו, בב' המשכות של הס"א, דהיינו בשור וחמור. מיד, וירא אהרן. היינו, שראה שהסטרא אחרא נתחזק, מיד, ויבן מזבח לפניו. ולולא שהקדים ובנה מזבח הזה, היה העולם חוזר לחורבנו.

פסקה פט
ללסטים דהוה נפיק וכו': בדומה לשודד שהיה יוצא לאבד ולהרג בני אדם. הלגיון של המלך ראה ששודד ההוא יצא בכח חזק, מה עשה אותו הלגיון, שידל את המלך שיצא

לדרך, והלגיון משך אותו בדרך ההוא שבו השודד, בעוד שהשודד הלך באותו הדרך, ראה צורת המלך עומד לפניו, כיון שראה צורת המלך נזדעזע וחזר לאחור.

פסקה צ

כך, וירא אהרן וכו': כך, וירא אהרן, שהסטרא אחרא נתחזק, אחז ברפואה, ונתחזק והמשיך את הצד הקדוש ושם אותו עומד לפניו. כיון שראה הסטרא אחרא שצורת המלך עומדת לפניו, מיד חזר לאחור ונחלש תקפו וכחו. כי אהרן נתחזק, ומזבח זה, שה"ס המלכות, נתגבר, והסטרא אחרא נחלש.

פסקה צא

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, ויקרא אהרן ויאמר חג לה' מחר. חג לה' ולא לעגל. ולצד הקדושה עשה ולצד הקדושה קרא ואמר. וזו היא הרפואה שהקדים, ולולא עשה זאת לא היה נשאר העולם על קיומו. ועם כל זה לא נח כעסו על אהרן, אע"פ שלא התכוון לרע.

פסקה צב

א"ל קב"ה אהרן וכו': אמר לו הקב"ה, אהרן, ב' מכשפים אלו משכו אותך למה שרצו, חייך, ב' בניך יפלו, ועל חטא הזה יהיו נתפשים. ז"ש, ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו. מהו להשמידו, אלו הם בניו, כש"א, ואשמיד פריו ממעל. כי פירות האדם הם בניו.

פסקה צג

ת"ח אהרן שוי וכו': בוא וראה, אהרן שם למזבח ההוא, שהוא המלכות, לפניו והעגל, שהוא מסטרא אחרא שם לאחוריו, דהיינו כנ"ל (אות ע"ח בהסולם) שעיקר חטא העגל היה, מה שהפכו השמאל שמקומו באחורים, ושמו אותו בפנים ע"ש. וע"כ עתה החזיר אהרן הקדושה לפנים והעגל לאחורים ובניו שמו את הסטרא אחרא לפניו וצד הקדושה החזירו לאחורים. כדמיון חטא העגל, שכתוב, ויקריבו לפני ה' אש זרה, ששמו האש הזרה, שהוא הסטרא אחרא לפני ה', לבחינת פנים. הרי שבניו נתפסו בחטא זה של העגל.

פסקה צד

אהרן חשב דבין וכו': אהרן חשב שבתוך כך יבא משה, שע"כ אמר חג לה' מחר. וע"כ מזבח ההוא שעשה, לא נתן אותו משה, שאלו היה כמו שחושבים בני אדם, שבנה המזבח לפני העגל, הרי דבר ראשון שמשה היה צריך לעשות הוא, שהיה לו לנתוץ את מזבח ההוא. כמו שניבא עדו על המזבח של בית אל (מלכים י"ג ב') ונבואתו היה על מזבח ההוא שבבית אל, כמו שכתוב, (מלכים י"ג ל"ב) ע"ש. אבל כאן, במזבח של אהרן,

דבר אחר היה, כמו שאמרנו. וע"כ כתוב, ויקח את העגל אשר עשו. ולא כתוב, וינתץ את המזבח.

פסקה צה

ת"ח, ויקרא אהרן: היינו שהכריז בקול ואמר, חג לה' מחר. כתוב כאן, ויקרא ויאמר, וכתוב ביונה, ויקרא ויאמר, מה שם ביונה, היה כרוז לדין. אף כאן באהרן, היה הכרוז לדין. חג לה' מחר, ניבא ברוח ההוא של המזבח, שהוא המלכות, שהדין עתיד לשרות עליהם. **חג לה'** פירושו, חגא ושבירה, דהיינו, לעשות בכם דין.

פסקה צו

ותלת דינין הוו וכו': ושלשה דינים היו, אחד, ויגוף ה' את העם. אחד, בבני לוי, שהרגו בישראל. ואחד, שהשקה לבני ישראל. והיינו, חג לה' מחר. כי **חג**, יורה, על הריגת בני לוי. **לה'**, יורה, על ויגוף ה' את העם. **מחר** יורה על שהשקה אותם משה עם אפר העגל, שהלכו לשכב באותו לילה, ולמחר מצאו נפוחים ומתים. ועל זה אמר, חג לה' מחר. וכל הרפואה שעשה אהרן, היא במה שכתוב, ויבן מזבח לפניו.

פסקה צז

ת"ח דכתיב וירא וגו': בוא וראה שכתוב, וירא את העגל ומחולות. ואלו מזבח לא כתוב. כי אהרן היה יודע שכתוב זבח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו. ודאי ניצל אהרן בעצה טובה שנתן לעצמו, לעשות מזבח לה' והכל היה ברצון שלם וטוב, שלא נתכוין לרעה.

פסקה צח

א"ל ר' אלעזר וכו': א"ל ר"א, אבא, ודאי כך הוא, וישראל לא עשו העגל. אבל ירבעם שעשה העגלים הרי ישראל היו, ועשו העגל. א"ל ודאי כך הוא, והעמידוהו, אבל ירבעם חטא והחטיא, ולא כמו שאמרו, בפירוש הכתובים, שעשה העגלים רק למראית העין שלא ילכו ישראל לירושלים, אבל לא היה בהם ממש. כי ודאי חטא רע עשה, ובמלכות חטא. כמו הערב רב בחטא, העגל. כנ"ל (אות נ"ו).

פסקה צט

אמר ירבעם ודאי וכו': אמר ירבעם, אני יודע ודאי, שצד הקדושה אינו שורה אלא בלב כל העולם, וזהו ירושלים. אני איני יכול להמשיך צד ההוא דקדושה כאן מה אעשה. מיד ויועץ המלך ויעש וגו'. לקח עצה רעה, אמר, הרי הסטרא אחרא, הנמשכת מיד לכל מקום, וכל שכן בארץ הזה, שחשקם לשרות בתוכו. אבל אינם יכולים להתלבש, אלא בצורת שור.

פסקה ק
תרין עגלים אמאי וכו': שואל, שני עגלים למה עשה. ומשיב, אלא אמר ירבעם, במדבר היו אלו המכשפים שכתוב עליהם בשר חמורים בשרם, ולפיכך המשיכו ב' רוחין, שור וחמור זכר ונקבה, כנ"ל (אות פ"ג) אבל לא הלבישו אותם אלא שניהם בעגל אחד. כאן, אותם ב' רוחות הרעים, יתלבשו כראוי להם בב' עגלים, כי זכר ונקבה הם, הזכר היה בבית אל והנקבה היתה בדן. ומשום שכתוב, נפת תטופנה שפתי זרה, נמשכו ישראל אחריהם ביותר, שכתוב, וילכו העם לפני האחד עד דן. וע"כ היו ב' עגלים. והמשיך אותם ירבעם בארץ הקדושה, והיה עון עליו ועל ישראל, ומנע הברכות מן העולם. ועליו כתוב, גוזל אביו ואמו וגו'. כי פגם בזו"ן שהם אביו ואמו.

פסקה קא
וע"ד הוו עגלין וכו': וע"כ היו עגלים, כי לבוש הראשון שמתלבש סטרא אחרא הוא שור, כמו שאמרנו לעיל (אות נ"ז, ע"ש בהסולם) ואם תאמר, למה הוא עגל ולא שור. אלא ודאי כך ראוי להיות וכן בכל הצדדים, כי התחלת התלבשות הוא קטן, דהיינו עגל. וכבר העמדנו.

פסקה קב
וע"ד בני רחימאי וכו': וע"כ בני אהובי, כיון שרצו להמשיך השם אלהים, שהוא שם המלכות, ובצד אלהים נבנה המעשה, ע"כ אלהים קדוש, שהוא אמא, דהיינו המלכות, שאוחזת תמיד בזרוע המלך ומסלקת הרצועה, לא היתה שם. (כנ"ל אות נ"א) ונצרך לו למשה להיות שם במקומה (כנ"ל אות נ"ג) כיון שרמז לו הקב"ה, הסתכל והבין.

פסקה קג
תלת זמנין אנקיד וכו': ג' פעמים רמז לו, אי משה רעיא מהימנא, כמה כחך חזק, במה גדול גבורתך, ג' פעמים רמז לו. שכתוב, ועתה הניחה לי, הוא א', ויחר אפי בהם ואכלם, הרי שתים. ואעשה אותך לגוי גדול, הרי שלש. וחכמת משה לעכב הרצועה, היתה בג' רמזים אלו. שאחז בזרוע ימינו, כנגד, הניחה לי. שה"ס החסד. ואחז בזרוע שמאל, כנגד, ויחר אפי בהם ואכלם, שהוא גבורה. התחבק בגוף המלך, שהוא ת"ת, כנגד ואעשה אותך לגוי גדול. וכשנתחבק בגוף, ובב' זרועות מצד זה ומצד זה, דהיינו בכל ג' ספירות חג"ת, לא היה יכול להתנענע לעורר דין, לאיזה צד בעולם. זה היה החכמה של משה, שמן הרמזים של המלך הכיר בכל אחד מהם באיזה צד יתגבר, ועשה בחכמה.

פסקה קד

אתו רבי אלעזר וכו': באו ר"א והחברים ונשקו ידיו של ר"ש, היה שם ר' אבא, אמר, אם לא באנו לעולם אלא לשמוע דבר זה היה די לנו. בכה ואמר, אוי לנו רבי, כשתסתלק מן העולם, מי יאיר ויגלה אורות התורה. דבר זה (דהיינו השאלה שבאות נ"ג) היה נסתר בחשך עד עתה שיצא משם, והרי הוא מאיר עד רום הרקיע, ורשום בכסא המלך, והקב"ה שמח עתה בדבר זה. וכמה שמחה על שמחה נתוסף לפני המלך הקדוש. מי יעורר דברי חכמה בעולם כמותך.

פסקה קה

תא חזי, עד וכו': בוא וראה מטרם שחטא אדם היה עולה ועומד בחכמה של הארה העליונה, ולא היה נפרד מעץ החיים. כיון שהגדיל חשקו לדעת טוב ורע ולרדת למטה, נמשך אחריהם דס"א, עד שנפרד מעץ החיים וידע הרע ועזב הטוב. וע"כ כתוב, כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך **רע**. שמי שנמשך אחר **רע** אינו יכול לדור עם עץ החיים. ומטרם שחטאו היו שומעים קול מלמעלה, מבינה, והיו יודעים חכמה עליונה ולא יראו, כיון שחטאו, אפילו בקול של מטה, מזו"ן, לא יכלו לעמוד בו. שכתוב, את קולך שמעתי בגן ואירא וגו'.

פסקה קו

כגוונא דא עד וכו': כעין זה, מטרם שחטאו ישראל, בשעה שעמדו על הר סיני נעבר מהם זוהמת הנחש, כי אז היה ביטול יצר הרע מן העולם, ודחו אותו מהם. ואז נתאחדו בעץ החיים ועלו למעלה למדרגות העליונות, ולא ירדו למטה. אז היו יודעים, והיו רואים מראות העליונות דז"א, והאירו עיניהם, והיו שמחים לדעת ולשמוע. ואז חגר אותם הקב"ה חגורות של אותיות השם הקדוש, שה"ס עדים מהר חורב, שהנחש לא יוכל לשלוט עליהם, ולא יטמא אותם כבתחילה, כבמצרים.

פסקה קז

כיון דחטו בעגלא וכו': כיון שחטאו בעגל, נעבר מהם כל אלו המדרגות והאורות העליונים, ונעבר מהם חגורות מזוינות שנתעטרו מן השם הקדוש העליון. והמשיכו עליהם את נחש הרע כבתחילה, וגרמו שוב מות לכל העולם. ואחר כך מה כתוב, וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו ויראו מגשת אליו. שאפילו מאור פני משה היו מתיראים.

פסקה קח

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב בתחילה. וירא ישראל את היד הגדולה. שכולם היו רואים אורות העליונים שהאירו במראה המאירה, שהוא ז"א, שכתוב, וכל העם רואים את הקולות. ועל הים היו רואים ולא יראו, שכתוב, זה אלי ואנוהו. ואחר שחטאו, פני המתווך לא יכלו לראות. מה כתוב, ויירא מגשת אליו.

פסקה קט

ות"ח מה כתיב וכו': ובוא וראה, מה כתוב בהם, ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חרב. שנעבר מהם הזיין שקבלו בהר סיני כדי שלא ישלוט בהם הנחש הרע (כנ"ל באות ק"ו) כיון שנעבר מהם, מה כתוב, ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה. אמר ר' אלעזר, מה מקרא הזה, ויתנצלו וגו' למקרא הזה, ומשה יקח וגו', ומשיב, אלא כיון שידע משה שנעבר מישראל הזיין העליון, אמר, הרי ודאי מכאן ולהלאה, יבא נחש הרע לדור ביניהם, ואם יעמוד כאן המקדש, דהיינו אהל מועד, ביניהם, יטמא. מיד, ומשה יקח את האהל וגו', כי ראה משה שהנחש הרע ישלוט עליהם מה שלא היה מקודם לכן.

פסקה קי

וקרא לו אהל מועד: שואל, וכי מתחילה לא היה אהל מועד. ומשיב, אלא מתחילה היה אהל סתם, עתה קרא לו אהל מועד, מהו מועד. ר' אלעזר אמר, לטוב. רבי אבא אמר, לרע. ר' אלעזר אמר לטוב, מה מועד, שהוא יום שמחה של הלבנה, שהיא המלכות, שנתוספה בה קדושה, ואינו שולט בה פגם, אף כאן קרא לה בשם זה, מועד, להראות, שהאהל, שה"ס המלכות, נתרחק מביניהם ולא נפגם. וע"כ וקרא לו אהל מועד, כתוב.

פסקה קיא

ור' אבא אמר וכו': ורא"א לרע. כי מתחילה היה, המלכות, אהל סתם. כמש"א אהל בל יצען בל יסע יסודותיו לנצח. ועתה הוא אהל מועד, דהיינו רק לזמן ולא לנצח. כי מועד פירושו, זמן. בתחילה היה האהל, שהיא המלכות, נותנת חיים ארוכים לעולם, שלא ישלוט בהם המות, מכאן ולהלאה אהל מועד, כש"א, ובית מועד לכל חי, כי עתה ניתן בה זמן וחיים קצובים בשביל העולם. בתחילה לא היה בה פגם ועתה נפגמה. בתחילה היה חבור וזווג אל הלבנה, שהיא המלכות, בשמשא, שהוא ז"א, שאינו נפסק, עתה הזווג שלהם הוא מזמן לזמן, ומשום זה, וקרא לו אהל מועד, מה שלא היה מקודם.

פסקה קיב

ר' שמעון הוה וכו': ר"ש היה יושב לילה אחד ועסק בתורה. והיו יושבים לפניו ר' יהודה ור' יצחק ור' יוסי. אמר ר' יהודה הרי כתוב, ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חרב. ואמרנו שגרמו מות עליהם מאותו זמן ולהלאה, ושלט בהם הנחש הרע, שכבר הסירו אותו מהם בתחילה. ושואל, ישראל, ראוים לזה, אבל יהושע שלא חטא בעגל, שואל, אם הוסר ממנו אותו זיין העליון דהיינו העדי שקבל עמהם בהר סיני, או לא.

פסקה קיג

אי תימא דלא וכו': אם תאמר שלא הוסר ממנו העדי, אם כן, למה מת כשאר בני האדם. הרי בסבת העדי השיגו חירות ממלאך המות כנ"ל. ואם תאמר שהוסר ממנו העדי, שואל למה הוסר ממנו, והרי לא חטא, שהוא היה עם משה, בשעה שחטאו ישראל. ואם תאמר שלא קבל אותו העטרה, דהיינו העדי, בהר סיני, כמו שקבלו ישראל. שועל, למה.

פסקה קיד

פתח ר"ש ואמר וכו': פר"ש ואמר, כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו. במקרא הזה, אמרו החברים מה שאמרו. אבל, **כי צדיק ה'**, היינו שהוא צדיק ושמו צדיק. ומשום זה צדקות אהב. דהיינו את המלכות ששמה צדקה. **ישר**, והוא ישר, כש"א צדיק וישר, וע"כ **יחזו פנימו**, כל בני העולם, ויתקנו דרכם ללכת בדרך הישר כראוי.

פסקה קטו

ות"ח כד דאין וכו': בוא וראה כשהקב"ה דן העולם אינו דן אותו אלא לפי רוב בני אדם. ובוא וראה, כשחטא אדם בעץ שאכל ממנו, גרם לאילן ההוא, שהוא המלכות, שישרה בו המות לכל העולם, וגרם פגם להפריש אשה מבעלה, דהיינו להפריש המלכות מז"א, ועמד חטא הזה בלבנה, שהיא המלכות, עד שעמדו ישראל על הר סיני. כיון שעמדו ישראל על הר סיני, נעבר פגם ההוא של הלבנה, דהיינו מפגם הפירוד והמיתה שמכח עצה"ד, ועמדה להאיר תמיד בלי הפסק. כיון שחטאו ישראל בעגל, חזרה הלבנה ונפגמה כמתחילה, ושלט הנחש הרע ונאחז בה, ומשכה אליו, ונפגמה.

פסקה קטז

וכד ידע משה וכו': וכשידע משה שחטאו ישראל ונעבר מהם אלו העדי הקדושים, ידע ודאי, שהנחש נאחז בהלבנה למשכה אליו, ונפגמה. כי בעת שהנחש רוצה לינק מהמלכות, מסתלק ממנה האור, כדי שלא יהיה לו ממה לינק, אז הוציא אותה לחוץ מן המחנה. וכיון שהיא עומדת להפגם, אע"פ שיהושע עמד בעטרת העדי שלו, כיון שפגם שורה בה, בהמלכות, וחזרה לפגם שהיה בה בחטאו של אדם, ע"כ אין אדם יכול

להתקיים. חוץ ממשה, שהיה שולט על המלכות, שהיה בסוד בעלה דמטרוניתא, ומותו היה בצד אחר, דהיינו ע"פ ה'. וע"כ לא היה להמלכות רשות לקיים את יהושע תמיד, שלא ימות, ולא לאדם אחר, וע"כ קרא לה אהל מועד, כי שורה בה זמן קצוב של חיים לכל העולם.

פסקה קיז

וע"ד רזא דמלה וכו': וע"כ סוד הדבר, יש ימין למעלה ויש ימין למטה, יש שמאל למעלה ויש שמאל למטה. ומפרש, יש ימין למעלה, היינו בקדושה העליונה. ויש ימין למטה, שהוא בסטרא אחרא. יש שמאל למעלה, היינו בקדושה העליונה, לעורר אהבה, שתתקשר הלבנה, שהוא המלכות, במקום קדוש למעלה, בז"א, כדי שתאיר.

פסקה קיח

ואית שמאלא לתתא וכו': ויש שמאל למטה, המפריד את האהבה העליונה ומפריד אותה, את המלכות, מלהאיר על ידי השמש ומלהתקרב אליו. וזה הוא הצד של נחש הרע. כי כשהשמאל הזה של מטה מתעורר אז, מושך אצלו הלבנה, ומפרידה מלמעלה, מז"א, ואורה נחשך, ומתדבקת בנחש, ואז שואבת מות למטה לכל אלו שנתדבקו בנחש ונתרחקו מעץ החיים. וע"כ גרם מות לכל העולם. ע"י החטא של עצה"ד. וזה הוא שנטמא המקדש, שהוא המלכות. עד זמן מסוים שהלבנה מתתקנת וחוזרת להאיר. וזה הוא שנקראת אהל מועד.

פסקה קיט

ועל דא יהושע וכו': וע"כ יהושע לא מת אלא בעצה של הנחש הזה שקרב ופגם המשכן, שהיא המלכות, כמקודם לכן. וזה הוא סוד שכתוב, יהושע בן נון נער, שאע"פ שהוא נער למטה, דהיינו בבחינת מטטרון שנקרא נער, המקבל אור מן המלכות, לא ימיש מתוך האהל, שפירושו, שהוא דומה להאהל, שהיא המלכות, וכמו שנפגם זה האהל, כך נפגם זה, יהושע, אע"פ שהיה לו העדי הקדוש מהר סיני, כי כיון שנפגמה הלבנה כך הוא ודאי שלא ניצל בלבדו ממנה, מאותו הפגם ממש. וכבר למדנו.

פסקה קכ

זכאין אינון צדיקיא וכו': אשרי הם הצדיקים היודעים סודות התורה ומתדבקים בתורה, ומקיימים המקרא שכתוב, והגית בו יומם ולילה. ובשבילה יזכו לחיי עולם הבא. שכתוב, כי הוא חייך ואורך ימיך וגו'.

ויקהל

פסקה א

ויקהל משה את כל עדת וגו': ר' חייא פתח, ויאמר שאול אל הקני לכו סורו וגו'. בוא וראה, מה כתוב בעמלק, פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל וגו'. והקב"ה, בכל המלחמות שעשו שאר העמים עם ישראל, מה הטעם, שלא היה קשה לפניו כמלחמה זו שעשה עמלק עמהם. ומשיב. אלא ודאי המלחמה של עמלק היתה בכל הצדדים למעלה ולמטה, כי בזמן ההוא נתחזק נחש הרע למעלה ונתחזק למטה בעולם הזה.

פסקה ב

מה חויא בישא וכו': מה נחש הרע אורב על פרשת דרכים אף כן עמלק היה נחש רע לישראל, שארב להם על פרשת דרכים, שכתוב, אשר שם לו בדרך בעלותו ממצרים. וארב הוא למעלה לטמא המקדש שהוא המלכות, וארב למטה לטמא את ישראל. מאין לנו, שכתוב, אשר קרך בדרך. כתוב כאן אשר **קרך**, וכתוב שם, כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור **מקרה** לילה. מה שם טומאה אף כאן טומאה.

פסקה ג

וע"ד בבלעם כתיב וכו': וע"כ בבלעם כתוב, ויקר אלקים אל בלעם. ויקר הוא לשון טומאה. דהיינו מלשון מקרה לילה כנ"ל. ואם תאמר, הרי כתוב, אלקים שהוא קדש. אלא הקב"ה הזמין לו מקום ההוא של הטומאה להטמאות בו, באותה המדרגה שהוא נתדבק להטמאות בה. מה עשה בלעם. הוא חשב באלו הקרבנות שהקריב, לעלות למעלה לקדושה, מיד הזמין לו הקב"ה מקום ההוא של הטומאה. אמר לו, הרי הטומאה אליך, כמו שראוי לך. וע"כ כתוב, ויקר אלקים אל בלעם.

פסקה ד

כגוונא דא, אשר וכו': כעין זה, אשר קרך בדרך וגו' שפירושו הזמן לך אותו נחש הרע למעלה לטמא אותך בכל הצדדים. ולולא שנתחזק משה למעלה, ויהושע למטה, לא יכלו לו ישראל. ומשום זה נטר הקב"ה שנאה ההוא לדורי דורות. מהו הטעם. משום שחשב לעקור אות הברית ממקומו. ומשום זה כתוב, **פקדתי**, דהיינו בפקידה, שהיא המלכות, כי שם נרמז הסוד של אות ברית קודש.

פסקה ה

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, ויאמר שאול אל הקני. מי הוא קני. זה יתרו. שואל, וכי מי נתן בני יתרו כאן, שיהיו דירתם בעמלק, והרי בירחו היו שורים. ומשיב,

אלא הרי כתוב, ובני קני חותן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה מדבר יהודה וגו'. וכשעלו משם שרו בתחום של עמלק, עד אותו הזמן שבא שאול המלך. שכתוב, ויסר קני מתוך עמלק.

פסקה ו

בגין דהא בזמנא וכו': משום, כי בזמן שנמצאים רשעים, אלו החסידים והצדיקים הנמצאים ביניהם נתפשים בעונם. וכבר העמידוהו. וע"כ הסיר שאול את הקני מתוך עמלק. כעין זה, לולא אותו הערב רב שנתחברו בישראל, לא היו נענשים ישראל על חטא העגל.

פסקה ז

ות"ח מה כתיב וכו': ובוא וראה מה כתוב מקודם, מאת כל איש אשר ידבנו לבו, שכולל הכל, ואפילו את הערב רב, משום שרצה הקב"ה לעשות מעשה המשכן מכל הצדדים, במוח ובקליפה. ומשום שהיו אלו ערב רב ביניהם, נאמר, מאת כל איש אשר ידבנו לבו. לכלול אותם בין ישראל, שהם מוח. וכולם נפקדו להשתתף במשכן.

פסקה ח

לבתר סטא זינא וכו': אח"כ נטה מין למינו, ובאו הערב רב ועשו את העגל, ונטו אחריהם מישראל כל אלו שמתו. וגרמו לישראל מות והריגה. אמר הקב"ה מכאן ולהלאה, מעשה המשכן לא יהיה אלא מצד ישראל בלבד. מיד, ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגו'. וכתוב אחריו קחו מאתכם תרומה לה'. מאתכם ודאי, ולא כמקודם שכתוב, מאת כל איש אשר ידבנו לבו. **ויקהל משה** וגו'. מאיזה מקום הקהיל אותם. אלא משום שהערב רב ביניהם היה צריך משה להקהיל אותם וליחדם מביניהם.

פסקה ט

ויקהל משה: רבי אבא פתח, הקהל את העם האנשים ונשים והטף. מה להלאה הוא כלל של כל ישראל, אף כאן הכלל של כל ישראל. מי הם ששים רבוא.

פסקה י

ר' אלעזר פתח וכו': ר"א פתח המקרא, בישראל, כשירד משה מן הר סיני. שכתוב, וישמע יהושע את קול העם ברעה ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה. שואל **וישמע יהושע**, וכי יהושע שמע ומשה לא שמע. ומשיב, אלא עד עתה לא היה יודע, יהושע, ומשה היה יודע, וע"כ כתוב, וישמע יהושע. שואל, אם כן מהו **ברעה**. ומשיב, אלא ברעה כתוב עם **ה'**, ללמד, כי הקול הזה היה בסטרא אחרא שנקרא רעה. ויהושע היה

פני הלבנה, שהיא המלכות, הסתכל בקול ההוא שהיה מצד **הרעה**, מיד, ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה.

פסקה יא

שההיא שעתא אתברו וכו': בשעה ההוא נשברו ב' לוחות האבנים הראשונים. והרי העמדנו, שהם הכבידו על ידיו של משה, ונפלו ונשברו. מהו הטעם. משום שפרחו האותיות מן לוחות האבנים, ונשארו האבנים בלי רוח, שהוא האותיות, וע"כ הוכבדו.

פסקה יב

ת"ח בד' תקופין וכו': בוא וראה, בד' תקופות השנה, שהם חו"ג תו"מ, מתעורר קול בד' רוחות העולם. שתקופת ניסן הוא דרום וחסד. ותקופת תשרי, צפון וגבורה. ותקופת תמוז, מזרח ות"ת. ותקופת טבת, מערב ומלכות. וכל אחת כלולה מכולם. בקול ההוא, מתעורר בו התעוררות של הסטרא אחרא. והתעוררות ההוא של הס"א, נכנס בין קול לקול, דהיינו בין קול דת"ת לקול דמלכות. ונחשך האור בקול שלמטה, דהיינו במלכות. ומשום שאינו מגיע האור של קול שלמעלה מת"ת, אל הקול שלמטה, למלכות, ע"כ מקדים התעוררות ההיא, של הס"א, והנחש שפיתה האשה, חוה, נכנס בין זה לזה, בין ת"ת למלכות, ולוקח אור. וקול ההוא של הס"א, הוא קול מלחמה. קול רעה. וזה הוא **ברעה**. דהיינו מ"ש, וישמע יהושע את קול העם **ברעה**.

פסקה יג

וע"ד שמע יהושע וכו': וע"כ שמע יהושע, ולא משה. משום ש **רעה** הזה לקח אור הלבנה, שהיא המלכות, שיהושע היה נאחז בה. ומשה שהיה נאחז בשמש, שהוא ז"א, לא שמע. וכל ישראל, נחשך האור שלהם, משום **רעה** ההיא שנתדבקה בהם. כיון שמחל הקב"ה עונם, אז, ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים וגו'. כי ערב רב ההוא נעבר מהם.

פסקה יד

ר' אלעזר ור' יוסי וכו': ר"א ור"י היו יושבים לילה אחד ועוסקים בתורה, מטרם שנחלק הלילה. בתוך כך קרא התרנגול. דהיינו שהגיע חצות לילה. ברכו הברכה, אשר נתן לשכוי בינה וכו'. בכה ר"א ואמר, בוא וראה, עד עתה הקב"ה הזדעזע שלש מאה ותשעים רקיעים והכה בהם, והוריד ב' דמעות לתוך ים הגדול, ונזכר בבניו מתוך בכיה. (ועי' הפירוש בהקסה"ז באות נ"ו בהסולם).

פסקה טו

בגין דלתלת סטרין וכו': משום שלג' צדדים ימין שמאל אמצע, נחלק הלילה בי"ב שעות הרשומות בו. ואם יש שעות נוספות בלילה, יותר מי"ב שעות, הם נחשבים של יום, ואינם מלילה, כי רק י"ב שעות הן שלה. של המלכות הנקראת לילה. ואלו י"ב שעות נחלקות לג' צדדים. וג' מחנות מלאכים קדושים נחלקים באלו ג' צדדים.

סוד י"ב שעות הלילה כבר נתבאר באורך (ויגש ח' ד"ה וזה, ע"ש) כי ד' ספירות הם חו"ג תו"מ, ואינם כלולים כל אחת מחו"ג תו"מ שיהיה ט"ז בחינות, משום שהמלכות נעלמה בסוד אלכסון, אלא שכלולים כל אחת רק מחג"ת, ואינם רק י"ב בחינות, כי ד"פ ג' הם י"ב. ונמצא שעיקר ההארה רק חג"ת, שה"ס ג' קוין, אבל הם מאירים בכל אחד מחו"ג תו"מ, ואפילו במלכות. עש"ה. ונמצא שהלילה נחלקת לד' חלקים חו"ג תו"מ שבכל חלק יש ג' קוין חג"ת, וב' ספירות חו"ג, הם בחצי לילה הראשון, והם ששה, כי בכל אחת ג' קוין. וב' ספירות ת"ת ומלכות, הם בחצי הלילה השני, הן שש שעות, כי כל אחת כלולה מג' קוין חג"ת.

אמנם הלילה, מבחינת שירת המלאכים, אינו נחלק לד' משמורות שהם חו"ג תו"מ, אלא לג' משמורות. והוא מטעם כי המלאכים האומרים שירה בג' משמורות, הם הממשיכים בזה הארת החכמה המאירה בלילה, בסו"ה ותקם בעוד לילה. ופעולה זו של הארת החכמה אינו נוהג רק בג' קוין בלבד, ולא במלכות, כי המלכות רק מקבלת הארתם ומגלה אותם. אבל אינה פועלת כלום. וע"כ אין משמורה מבחינתה, שתאמר שירה. וע"כ נחלק הלילה מבחינה זו רק לג' קוין, שבכל קו חו"ג תו"מ, והם י"ב שעות הלילה מבחינה זו. ונתבאר שמבחינת מציאות הלילה, שהיא פרצוף המלכות, יש בה ד' ספירות חו"ג תו"מ. ונחלק על נקודת החצות דהיינו בעת שמתחיל ספירת הת"ת להאיר, שהוא קו האמצעי. שז"ס שהקב"ה נכנס לג"ע, שהוא קו האמצעי הנכנס למלכות הנקראת ג"ע. אבל מבחינת האומרים שירה, נחלק הלילה לפי ג' קוין, שבכל קו חו"ג תו"מ. משום שהמלכות דמלכות, אינה פועלת, ולא שייך שירה מבחינתה.

פסקה טז

משרייא קדמאה אתמנא וכו': מחנה הראשונה נתמנה בד' שעות ראשונות של תחילת הלילה לשבח אדונם. דהיינו בקו ימין, שהוא חסד. ומה אומרים. הם אומרים לה' הארץ ומלואה וגו', כי הוא על ימים יסדה וגו', מי יעלה בהר ה' וגו', נקי כפים ובר לבב וגו'. מה הטעם שאומרים זה. הוא משום כשהלילה פורש כנפיו על העולם, אז כל בני העולם טועמים טעם המות, ונשמותיהם יוצאות לעלות למעלה. ואלו המלאכים,

עומדים ואומרים, על הנשמות, מי יעלה בהר ה'. **הר ה'**, זהו הר הבית, **מקום קדשו**, זהו עזרת ישראל. כעין שיש בבית המקדש של מעלה, שהוא המלכות כך יש בבית המקדש למטה. פירוש. כל מה שיש בבית המקדש של מטה, הר הבית, ועזרת ישראל, וקדש הקדשים וכו' הם נמשכים מן הצורות שיש בבית המקדש של מעלה, וכשאנו מסתכלים למטה אנו יודעים מה שיש למעלה. דהיינו שיש גם שם, הר הבית ועזרת ישראל וקדש הקדשים, הנקראים הר ה'. מקום קדשו. וקדש הקדשים כמ"ש והולך.

פסקה יז

בגין דבכל רקיעא וכו': משום שבכל רקיע ורקיע כמה ממונים וכמה שוטרים עומדים שם. וכשהנשמות יוצאות, רוצות לעלות למעלה, ואם אינן זוכות, הם דוחים אותן לחוץ, והולכות ומשוטטות בעולם. ולוקחים אותן כמה גדודי רוחות, ומודיעים להם דברי שקר, ולפעמים דברי אמת ממה שיבא בזמן קצר, כמו שהעמידו.

פסקה יח

ואינון נשמתין דצדיקיא וכו': ואלו נשמות הצדיקים, הולכות ומשוטטות למעלה, ופותחים להן פתחים, ועולות למקום ההוא שנקרא **הר ה'**, שהוא כעין סוד הר הבית למטה. ומשם עולות למקום ההוא שנקרא מקום קדשו. ששם נראות כל הנשמות לפני אדונם. שהוא כעין מקום ההוא למטה, שנראים שם ישראל לפני הקב"ה, שהוא המקום שנקרא עזרת ישראל. בשעה שהנשמות עומדות שם, אז שמחת רבונם הוא לתקן בהן מקום, הנקרא קדש הקדשים. ושם רשומים כל מעשיהם וזכיותיהם.

פסקה יט

משרייא תניינא אתמנא וכו': מחנה השניה נתמנה לומר שירה, בארבע שעות השניות, ואינם אומרים שירה רק שתי שעות, עד שנחלק הלילה. והקב"ה, שהוא קו האמצעי, נכנס בגן עדן.

פירוש. כי מחנה מלאכים השניה, ה"ס הנמשכים מקו שמאל, כי משמרה השניה היא קו שמאל, (כנ"ל אות ט"ו) והיו צריכים לומר שירה עד תחילת ארבעה שעות השלישיות. אמנם כיון שמבחינת מציאות המלכות נחלק הלילה על ד' חלקים חו"ג תו"מ, שבכל אחת ג' שעות, ונמצא שבנקודת חצות הלילה, נסתיימה ספירת הגבורה שהיא קו השמאל ומתחלת ספירת הת"ת שהוא קו האמצעי, לפיכך הוכרחו המלאכים שמקו שמאל להפסיק שירתם, כי כבר התחיל שליטת קו האמצעי מבחינת מציאות הלילה, כמו שנתבאר היטב לעיל (באות ט"ו) וז"ש, **ולא אמרי שירתא בר תרי שעתי עד דאתפלג ליליא**, שמוכרחים להפסיק שירתם בנקודת החצות, משום שאז, **ועאל קב"ה**, שהוא

קו האמצעי, בגנתא דעדן, שהוא המלכות. וכבר עברו זמנם, של הנמשכים מקו שמאל, מלומר שירה.

פסקה כ

ואלין אינון אבלי וכו': ואלו המלאכים, של משמרה השניה, הם לאחר חורבן הבית, אבלי ציון. שהם הבוכים על חורבן בית המקדש. ובתחילת ארבע שעות האמצעיות, שהם בחינת קו השמאל, שבו נאחז בעיקר הס"א, פותחים ואומרים, על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו וגו'. ואלו הם שבוכים על נהרות בבל, עם ישראל. שזה משמע משכתוב, **גם** בכינו. שהמשמעות של **גם** הוא, ש **גם** אנו בכינו כמו המלאכים. ומאין לנו שבכו שם. הוא, שכתוב, הן אראלם צעקו חוצה. מהו **חוצה**. זהו בבל. משום שכל המלאכים ליוו השכינה עד בבל, ושם בכו עם ישראל. וע"כ פתחו בזה, בעל נהרות בבל, וגמרו, זכור ה' לבני אדום וגו'.

פסקה כא

כדין אתער קב"ה וכו': אז נתעורר הקב"ה במדרגותיו, ומכה ברקיעים, ומזדעזעים י"ב אלפים עולמות, ושואג ובוכה. שכתוב, ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נוהו. וזוכר את ישראל, שהם בגלות, ומוריד ב' דמעות לים הגדול. ואז נתעורר שלהבת אחת שבצד צפון. ורוח אחד שבצד צפון מזדווג עם שלהבת ההוא, והשלהבת הולכת ומשוטטת בעולם, ובשעה ההיא נחלק הלילה, והשלהבת הולכת ומכה בכנפי התרנגול, והוא קורא. ואז נכנס הקב"ה בגן עדן.

פירוש. כבר נתבאר שג' משמורות של הלילה ה"ס ג' קוין של המלכות. וממשמורה הב' שהוא קו שמאל נמשך דינים עד שבא קו האמצעי ומיחד השמאל עם קו הימין, שהחכמה שבשמאל מתלבשת בחסדים שבימין, ואז מאירה בשלמות. גם נודע שאין קו השמאל נכנע להתיחד עם הימין, עד שקו האמצעי מעלה המסך דחירק, מתחילה מבחינת מלכות דמדת הדין, הנקראת מנעולא, ואח"כ ממלכות הנמתקת בבינה הנקראת מפתחא. (כנ"ל פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש).

וז"ש, **כדין**, מחמת הדינים דקו שמאל, **אתער קב"ה**, שהוא קו האמצעי, **בדרגוי**, **ובטש ברקיעין**, דהיינו שמזדווג במסך דחירק, **ואזדעזעו י"ב אלף עלמין**, היינו העולמות הנמשכים מהארת החכמה שבשמאל, נזדעזעים מחמת המסך שממעט אותם לו"ק. והם במספר י"ב, כי כל קו וקו כלול מכל י"ב בחינות המלכות, **וגעי ובכי**, כי מחמת המסך הממעט לו"ק שהוא קטנות, נבחן שגעי ובכה, כי הקטנות מכונה **בכיה**, בסוד אותיות השניות לשם אהיה, שהם השם **בוכו**, **ואדכר לון לישראל**, שסובלים גלות מחמת הדינים

דקו שמאל. **ואחית תרין דמעין**, היינו ב' בחינות המלכיות, מפתחא ומנעולא הכלולות במסך דחירק. ומשום שהחכמה מכונה עינים, נבחן מיעוט החכמה לדמעות. **לגו ימא רבא**, היינו למלכות המכונה ים הגדול.

אמנם כדי להמשיך מוחין דו"ק דחכמה, צריכים לגנוז הדינים דמנעולא והזווג דקו האמצעי צריך להיות רק על מסך דמפתחא, כמ"ש שם (לך י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) וז"ש, **וכדין אתער שלהוביתא חד דבסטר צפון**, הדינים שבמסך דחירק נקראים שלהבת, אמנם מדייק **דבסטר צפון**, שהוא קו השמאל, שלא יוכל להתעורר שם רק המסך דמפתחא, דהיינו המסך מבחינת מלכות שעלתה לבינה, שמחמת חזרת מלכות ההיא למקומה יצא קו השמאל, ועתה ע"י קו האמצעי חזרה ונתעוררה שם עלית המלכות לבינה, שה"ס מסך דמפתחא. **ובטש רוחא חד דבסטר צפון**, היינו קו האמצעי הנכלל בצפון, הנקרא **רוחא**, נזדווג בההוא שלהוביתא, דהיינו שמזדווג עם המסך דמפתחא ההוא, ואז חזר ונמשך עליו מוחין דו"ק דחכמה. **ואזלא ושאטא בעלמא**, היינו שהמסך דמפתחא, המכונה שלהבת דבסטר צפון, מתפשט בעולם, ובחינת מנעולא נגנזה ונעלמה. **והיא שעתא אתפלג לילא**, שאז מתחיל שליטת הת"ת שהוא קו האמצעי, והלילה נחלק, כי חצי הראשון הוא בחינת ב' קוין חסד וגבורה, וחצי לילה השני הוא ת"ת ומלכות. (כנ"ל אות ט"ו) **ושלהוביתא אזלא ובטש בגדפוי דתרנגולא**, ששלהבת הזה, שהיא מסך דמפתחא מכה בכנפי התרנגול, שה"ס מלאך גבריאל, שנקרא תרנגול. והוא קורא, היינו הכרוז המובא לעיל (פרשת לך אות ו' ע"ש בהסולם) שהוא לעורר בני אדם משנתם. כי מחמת הדינים דשמאל נמשך שינה לבני אדם, שה"ס הסתלקות המוחין. וע"י השלהבת שמעורר קו האמצעי בקו השמאל, מתיחד השמאל עם הימין והמוחין דו"ק דחכמה, שהם רחמים, מתעוררים, ונפסק השינה מן הצדיקים. ועל זה רומז התרנגול, למטה, שבחצות לילה מגיע השלהבת, דהיינו ההתעוררות, להכות עם ב' כנפיו זו בזו שזה יורה על היחוד דימין ושמאל, והוא קורא, שזה יורה על הכרוז שלמעלה, המפסיק השינה מן הצדיקים. (כמ"ש לך אות ו') שגם התרנגול שלמטה בקריאה שלו, מעיר קצת אנשים משנתם. וז"ש **כדין קב"ה עאל בגנתא דעדן**, קב"ה, היינו קו האמצעי, בגן עדן, הוא המלכות. כי אז מתחיל שליטת התפארת שהוא קו האמצעי.

פסקה כב

וקב"ה לית ליה וכו': והקב"ה אין לו נחת עד שנכנס לגן עדן להשתעשע עם נשמות הצדיקים. והסימן ליחוד הזה, הוא מה שאמרה אסתר שהיא המלכות למלך, שהוא ז"א, כי נמכרנו אני ועמי להשמיד ולהרג ולאבד וגו', שה"ס שליטת הדינים של קו השמאל,

ויאמר המלך מי הוא זה וגו' ואמרה, המן הרע הזה, דהיינו הקליפה הנמשכת מקו שמאל. ואז נעשה הזווג על מסך דחירק דמפתחא ואז נאמר, והמלך קם בחמתו ממשתה היין אל גנת הביתן. **קם** היינו המשכת מוחין, כמ"ש, **ותקם** בעוד לילה. **במשתה היין** היינו מוחין דו"ק דחכמה, **בחמתו**, היינו בהתפעלות מרוב הדינים שנמשכים מקו שמאל, **אל גנת הביתן**, היינו גן העדן.

פסקה כג

בשעתא דקב"ה עאל וכו': בשעה שהקב"ה נכנס בגן העדן, אז, כל עצי הגן, וכל אלו נשמות הצדיקים, פותחים ואומרים, שאו שערים ראשיכם וגו'. מי זה מלך הכבוד וגו'. שאו שערים ראשיכם וגו', ובשעה שנשמות של הצדיקים שהם בארץ חוזרות לגופיהם, אז מחזקים אותן כל אלו המלאכים, ואומרים, הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' ולמדנו שפסוק הזה אומרים **מחנה השלישי**, בארבעה שעות האחרונים, שהם בחינת קו האמצעי.

פסקה כד

וקאמרי שירתא עד וכו': ומחנה השלישי אומרים שירה עד שאור הבוקר עולה, שאז, משבחים לרבונם, כל אלו כוכבים ומזלות, וכל אלו מלאכים העליונים השולטים ביום, דהיינו הנמשכים מז"א, כולם משבחים לרבונם ואומרים שירה. ז"ש ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים. דהיינו כל המלאכים. כי בלילה אומרים שירה רק חלק מן המלאכים, דהיינו אותם הנמשכים ממלכות. אבל ביום אומרים הכל שירה, גם המלאכים הנמשכים מז"א.

פסקה כה

בשעתא דשמשא נפיק וכו': בשעה שהשמש יוצא, ביום, אומרים ישראל שירה למטה, והשמש למעלה. שכתוב, ייראוך עם שמש. בשעה שהשמש נוסע בגלגליו, פותח קול נעים, ואומר שירה. ומהו השירה שאומר. הוא, הודו לה' קראו בשמו וגו'. שירו לו זמרו לו וגו'. וישראל משבחים אל הקב"ה ביום. ז"ש ייראוך עם שמש. ואע"פ שהעמדנו מקרא הזה, אמר ר' אלעזר, אם לא היו בני העולם אטומי הלב וסתומי עינים, לא היו יכולים לעמוד מקול הנעימות של גלגל השמש, כשנוסע ומשבח לפני הקב"ה. וז"ש ייראוך עם שמש.

פסקה כו

אדהכי דאתעסקו וכו': בתוך כך שעסקו בתורה, האיר היום. קמו והלכו לפני ר"ש. כיון שראה אותם, אמר ר"ש, אלעזר בני, אתה והחברים הסתירו עצמכם אלו ג' ימים, שלא

תצאו לחוץ, משום שהמלאך המות נמצא בעיר, ויש לו רשות לחבל, וכיון שניתנה רשות למשחית, יכול להשחית כל מי שנראה לפניו.

פסקה כז

ותו דבר נש וכו': ועוד, כי האדם הנראה לפניו, המלאך המות עולה ומשטין עליו ומזכיר עונותיו, ומבקש דין מלפני הקב"ה, ואינו סר משם, עד שאותו האדם נידון, וניתנה לו רשות, והורגו.

פסקה כח

אר"ש האלקים וכו': א"ר שמעון, האלקים, דהיינו שנשבע באלקים, שרוב בני העולם, אינם מתים לפני זמנם, חוץ מאלו שאינם יודעים לשמור את עצמם. כי בשעה שמוציאים המת מביתו לבית הקברות, נמצא מלאך המות בין הנשים. למה נמצא בין הנשים. הוא משום שכך הוא דרכו משום שפיתה את חוה, ובשבילה גרם המות לכל העולם, שע"כ הוא ממית האדם. והגברים נמצאים עם המת. והמלאך המות נכנס בין הנשים, בהדרך עד בית הקברות.

פסקה כט

ואית ליה רשו וכו': ויש לו רשות אז, להמית בני אדם, והוא מסתכל בפניהם של הנראים לפניו בדרך לבית הקברות, משעה שמוציאים המת מביתו לבית הקברות, עד שחוזרים לביתם. ומשום זה, גורם מות לכמה אנשים בעולם מטרם שמגיע זמנם. וע"ז כתוב, ויש נספה בלא משפט. משום שעולה ומסטין ומזכיר עונותיו של האדם לפני הקב"ה, והוא נידון על אלו העונות, ונסתלק מטרם שמגיע זמנו.

פסקה ל

מאי תקנתיה וכו': שואל, מהו התקון שלו להשמר מפני מלאך המות, ואומר, בשעה שנושאים המת לבית הקברות, יחזיר אדם את פניו ויעזוב הנשים שיהיו אחר כתפיו. ואם הנשים מקדימים, ילך לאחוריהן, באפן שלא יתראה עמהן פנים בפנים. ואחר שחוזרים מבית הקברות, לא יחזור באותו הדרך שהנשים עומדות, ולא יסתכל בהן כלל, אלא יטה עצמו בדרך אחר. ומשום שבני אדם אינם יודעים ואינם מסתכלים על זה, רוב העולם נידונים בדין ומסתלקים מטרם שבא זמנם.

פסקה לא

א"ר אלעזר וכו': אר"א, אם כן טוב לאדם שלא ילווה המת. א"ל לא. כי האדם השומר את עצמו כאפן הזה, הוא ראוי לאריכת ימים, וכ"ש לעולם הבא.

פסקה לב

ת"ח לאו למגנא וכו': בוא וראה לא בחנם התקינו הראשונים לתקוע בשופר להוצאת המת מביתו לבית הקברות. אם תאמר, שהוא בשביל המת לכבודו בלבד. לא. אלא שהוא כדי להגן על האנשים החיים, שלא ישלוט עליהם מלאך המות להשטין למעלה, וישמרו ממנו.

פסקה לג

פתח ואמר וכי וכו': פתח ואמר, וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורר אתכם וגו'. והסתכלתי, **על הצר**, זהו מלאך המות. **הצורר אתכם** תמיד וממית בני אדם, ומבקש להמית את הכל. מהו התקון שלו. **והרעותם**. אם בראש השנה, שהוא יום הדין למעלה, יורד מלאך המות למטה, כדי להסתכל במעשה בני אדם, ולעלות למעלה להסטין עליהם. וישראל, שיודעים שמלאך המות יורד למטה, ועולה למעלה להיות מקטרג עליהם, הם מקדימים לתקוע בשופר ליבב עליו, שלא יוכל להם, ולהגין עליהם.

פסקה לד

וכל שכן בשעתא וכו': וכל שכן בשעה שעושה דין והורג בני אדם, ונמצא למטה. וכל שכן בשעה שהולכים לבית הקברות וחוזרים מבית הקברות, כי בשעה שנשים נושאות **רגליהם** עם המת, הוא יורד ונמצא לפניהם. שכתוב, **רגליה** יורדות מות. יורדות, למי. היינו לאותו מקום שנקרא מות, שמלאך המות בא לפניהם, בשעת נשיאת רגליהם ללוות המת, כי על כן, גרמה חוה המות לכל העולם, הרחמן יצילנו.

פסקה לה

ת"ח כתיב, כן וכו': בוא וראה, כתוב, כל דרך אשה מנאפת וגו'. והעמדנוהו. אבל, **כן דרך אשה מנאפת**, זהו מלאך המות, וכך הוא, וכן נקרא. **אכלה ומחתה פיה**, ששורף העולם בלהבות שלו, וממית אנשים מטרם שמגיע זמנם, **ואמרה לא פעלתי און**, כי דין בקש עליהם ונתפשו בעונם, ובדין אמת מתו.

פסקה לו

בשעתא דעבדו ישראל וכו': בשעה שעשו ישראל את העגל, ומתו כל אלו ההמונים, היה מלאך המות נמצא בין הנשים בתוך מחנה ישראל. כיון שראה משה שמלאך המות נמצא בין הנשים, ומחנה ישראל ביניהן, מיד, הקהיל את כל האנשים בפני עצמם. ז"ש, ויקהל משה את כל עדת בני ישראל. אלו הם הגברים שהקהילם והפריד אותם בלבדם.

פסקה לז

ומלאך המות לא וכו': ומה"מ, לא היה נפרד מן הנשים עד שהוקם בית המקדש, שכתוב, ויקם משה את המשכן. ואפילו בשעה שהנשים היו מביאים נדבה למשכן, לא עבר מהם. עד שראה משה, ונתן עצה אל האנשים, שלא יבואו עמהם בחבור אחד, ולא יתראו פנים בפנים, אלא שילכו לאחורי כתפיהן. ז"ש ויבאו האנשים על הנשים. ויביאו לא כתוב, אלא ויבאו, ללמד, שהאנשים לא היו הולכים עמהן, בדרך אחד, אלא אחר כתפיהן. משום שמלאך המות לא נפרד מהן עד שהוקם המשכן.

פסקה לח

ת"ח לא אשתכח וכו': בוא וראה, אין מלאך המות נמצא בין הנשים, שהן פחות משבע נשים, ולא פחות מעשר. ומפרש, בדרך בגלוי, הוא נמצא בשבע נשים, ומבקש דין. ואם יש עשר נשים הוא מסטין להמית. ומשום שנמצא ביניהן בדרך בגלוי. כתוב, ויבאו האנשים על הנשים. דהיינו לאחורי כתפיהן כנ"ל. וכל החברים נשמרו כל אותו היום ועסקו בתורה.

פסקה לט

פתח ר"ש ואמר וכו': פר"ש ואמר, ויאמר ה' אל נח בא אתה וכל ביתך אל התבה. מקרא זה העמדנו. אבל בוא וראה, וכי לא יכול הקב"ה לשמור את נח במקום אחד בעולם, שיהיה מבול בכל העולם, ולא יהיה באותו המקום. כמ"ש בגדעון, ויהי חורב אל הגזה לבדה. או לשמור אותו בארץ ישראל, שכתוב בה, לא גשמה ביום זעם, שלא ירדו עליה מי המבול.

פסקה מ

אלא כיון דמחבלא וכו': ומשיב, אלא כיון שהמשחית ירד לעולם, מי שלא סגר את עצמו, ונמצא לפניו בגלוי, מתחייב בנפשו, כי המית את עצמו. מאין לנו, מלוט, שכתוב, המלט על נפשך אל תביט אחריך. מהו הטעם, אל תביט אחריך, משום שהמשחית הלך אחורי כתפיו, ואם החזיר ראשו והסתכל בו פנים בפנים, היה יכול להזיקו.

פסקה מא

וע"ד כתיב ויסגור וכו': וע"כ כתוב בנח, ויסגור ה' בעדו, שלא יתראה לפני המשחית, ולא ישלוט עליו מלאך המות. ובעוד שהחברים היו נסתרים בבית, מתו י"ג אנשים בעיר. אמר ר"ש ברוך הרחמן, שהמלאך המות לא הסתכל בצורתכם.

פסקה מב

ויקהל משה וגו': חזר שנית על מעשה המשכן, כמקודם בפרשת תרומה. אמר ר' חייא הכל הוא כמו שלמדנו (לעיל אות ח') שמעשה המשכן לא נעשה אלא מישראל לבדם, ולא מערב רב. משום שהערב רב המשיכו בחזרה את המלאך המות לרדת לעולם. כיון שהסתכל משה בזה, השליך הערב רב לחוץ והקהיל את ישראל בלבדם. זהו שכתוב, ויקהל משה. משא"כ בפרשת תרומה, נאמר, מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו' שגם הערב רב היו בכלל. (כנ"ל אות ח'). וע"כ היה צריך לומר מעשה המשכן פעם שנית.

פסקה מג

רבי שמעון פתח וכו': ר"ש פתח מי עלה שמים וירד מי אסף רוח בחפניו מי צרר מים בשמלה מי הקים כל אפסי ארץ מה שמו ומה שם בנו כי תדע. מקרא זה העמדנו, וכמה פרושים יש בו. והכל נא' בהקב"ה, שהוא הכל. ולמדנו, מה שמו ומה שם בנו כי תדע, זהו הקב"ה, **מה שמו**, הויה. **ומה שם בנו**, ישראל. שכתוב, בני בכרי ישראל. וכבר העמדנו. **מי עלה שמים**, הרי העמדנו, שזה משה, שכתוב, ואל משה אמר עלה אל ה'.

פסקה מד

ד"א מי עלה שמים: זהו אליהו. שכתוב בו, ויעל אליהו בסערה השמים. שואל, וכי איך היה יכול אליהו לעלות השמים, והרי השמים כולם אינם יכולים לסבול, אפילו כגודל גרעין חרדל, מגוף של עולם הזה, ואתה אומר, ויעל אליהו בסערה השמים.

פסקה מה

אלא כמה דאת וכו': ומשיב, אלא כמו שאתה אומר, וירד ה' על הר סיני. וכתוב, ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר. וכי הקדוש ברוך הוא שהיה בהר סיני וכתוב, ומראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר, איך היה יכול משה לעלות אליו. אלא במשה כתוב, ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר, שנכנס בענן כמי שמתלבש בלבוש. וכאן, בהכתוב, ואל משה אמר עלה אל ה', גם כן נתלבש בענן ונכנס בתוכו. ובענן קרב אל האש, ויכול לקרב. אף כך אליהו, שכתוב ויעל אליהו בסערה השמים, הוא, שנכנס בסערה ההוא, ונתלבש בסערה ההוא, ועלה למעלה.

פסקה מו

ורזא אשכחנא בספרא וכו': ומצאתי סוד בספרו של אדם הראשון. שאמר באלו תולדות שיבואו לעולם. שיהיה רוח אחד שירד לעולם בארץ, ויתלבש בגוף, ושמו אליהו. ובגוף ההוא יסתלק מן העולם, ויתפשט מגופו וישאר בסערה. וגוף אחר של אור יזדמן לו, להיות בו בין המלאכים. וכאשר ירד לעולם הזה, יתלבש בגוף ההוא שנשאר בעולם

ההוא, דהיינו בסערה, ובגוף ההוא יראה למטה, ובגוף האחר של אור, יראה למעלה. וזה הוא סוד של מי עלה שמים וירד, שלא היה אדם שרוח שלו יעלה לשמים אחר הסתלקות הגוף וירד אח"כ למטה, כמו אליהו, שהוא עלה למעלה וירד למטה.

פסקה מז

ד"א, מי עלה שמים: זה אליהו. **וירד**, זהו יונה. שהורידו הדג לתוך התהומות למעמקי הים. יונה בא מכחו של אליהו, שהיה לו נפש אליהו, לפיכך, אליהו עלה, ויונה ירד, זה שאל נפשו למות וזה שאל נפשו למות. ומשום זה נקרא בן אמתי, שכתוב, ודבר ה' בפיך אמת.

פסקה מח

מי צרר מים: זה אליהו, שקשר קשר המים בעולם, ולא ירד טל ומטר השמים. **בשמלה** זה אליהו, שהיה מביא אדרתו לעשות נסים. שבקע בה הוא ואלישע, את הירדן. (מלכים ב' ב') **מי אסף רוח בחפניו**, זה אליהו, שהחזיר רוחו של אדם לתוך גופו אחר שמת. (מלכים א' י"ז).

פסקה מט

מי הקים כל אפסי ארץ: זה אליהו שאחר שצרר המים, ונשבע על המטר, הנה אח"כ חזר בתפלה, והקים כל העולם, שירד מטר, וניתן מזון לכל. **מה שמו**, זה אליהו. **ומה שם בנו**, זה אליהו, ומפרש מה שמו, כשעלה למעלה, הוא אליהו. ומה שם בנו, היינו כשירד למטה, ונעשה שליח לעשות נסים, שמו אליהו.

פסקה נ

דבר אחר, מ"י עלה שמים: זהו הקב"ה, כמו שלמדנו, וסוד הדבר הוא מ"ש **מ"י**, וכבר העמדנו. שהוא שם הבינה. והפירוש הוא, ששמים שהוא ז"א מעלה את הבינה שנקראת **מ"י**, שכאן יש הסוד של המרכבה העליונה, שהם ד' רוחות העולם, דהיינו ד' ספירות חגת"מ שמחזה ולמעלה דז"א, שהם מרכבה לבינה הנקראת **מ"י** שהם יסודות הראשונים לכל, וכולם תלוים במקום שנקרא **מ"י**, דהיינו שהם מרכבה לה. כמו שלמדנו.

פסקה נא

ת"ח כד קיימא וכו': בוא וראה, כשנמצאת שעת רצון לפני הקב"ה, ליחד מרכבה עליונה במרכבה תחתונה, שתהיינה כולן אחת, אז יוצא קול ממקום קדוש העליון, הנקרא שמים, דהיינו ז"א, ומקהיל כל אלו הקדושים שלמטה שהם הצדיקים שבעולם הזה, וכל השרים הקדושים, שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. וכל מחנות העליונים, שהם המלאכים. שיהיו כולם מוכנים יחד. ז"ש, **ויקהל משה**, זהו סוד השמים, דהיינו ז"א. את

כל עדת בני ישראל, אלו הם י"ב מחנות עליונים הקדושים. שהם המרכבה התחתונה, שהמלכות רוכבת עליהם, והם מעלים, את המלכות לזווג עם ז"א.
וסוד אלו ב' מרכבות, המקבלות זו מזו, נתבאר באורך לעיל (בראשית א' דף פ"ה ד"ה ביאור) וסוד מרכבה העליונה, הוא חגת"ם שלמעלה מחזה דז"א, שהם ד' רגלי הכסא של הבינה. והם י"ב, כי כל אחד מחגת"ם כלול מחג"ת. ועד"ז מרכבה תחתונה היא ד' ספירות נהי"מ של הנוקבא (כמ"ש בראשית א' דף צ' ד"ה כורסיא.) שהם נק' ד' חיות או ד' מלאכים מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. או ד' מחנות מלאכים. וגם הם סוד י"ב, כי כל אחד מד' ספירות נהי"מ כלולה מנה"י. כמו שנתבאר בחגת"ם. ועד"ז ד' המלאכים, וד' המחנות, וה"ס **תריסר משריין עלאין קדישין**, שאומר כאן. כי ד' מחנות מלאכים כלול כל מחנה מג' מחנות, והם הנושאות את הכסא, שהוא המלכות, לזווג עם ז"א (כמ"ש לעיל ב"א דף צ' ד"ה כורסיא).

פסקה נב

ויאמר אליהם: ומה אמר, היינו זה הדבר וגו' **קחו מאתכם תרומה**, שפירושו, התתקנו כלכם להעלות עליכם, ולשאת עליכם, את כבוד הכסא הקדוש, שהוא המלכות, להעלות למעלה, לז"א.

פסקה נג

אפרישו מנייכו אינון וכו': הפרישו מכם אלו היקרים, אלו שרים העליונים, שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, להעלות תרומה הזו, שהיא סוד הכסא הקדוש, דהיינו מלכות, להתחבר בהאבות, שהם חג"ת דז"א. והמטרוניתא שהיא המלכות, אינה ראויה לבא לבעלה, אלא באלו בתולות עלמות הבאות עמה ומנהיגות אותה עד שמגעת לבעלה, ז"א. כמו שאתה אומר, בתולות אחריה רעותיה וגו', וכל כך למה, הוא להביאה להתחבר בבעלה, ז"א.
פירוש. סוד הבתולות, הן המדרגות הנמשכות מבחינות אחורים דמלכות, והם ז' היכלות דבריאה, שה"ס ז' הנערות הראויות לתת לה מבית המלך. וה"ס בתולות אחריה רעותיה מובאות לך. כי להיות המלכות בשעת גדלותה רק בכלים דחסדים, לפיכך היא צריכה לז' הנערות שישלימו את הכלים דאחורים שלה, כי הארת החכמה אינה מתלבשת רק בכלים דאחורים. (כנ"ל בהקסה"ז דף ז' ד"ה ובגין ע"ש). וז"ש, **דהא מטרוניתא לא אתחזי למיתי לבעלה אלא באינון בתולתן עולמתהא**, שהם משלימים הכלים דאחורים שלה.

פסקה נד

כל נדיב לבו: אלו הם ארבע מחנות מלאכים העליונים, הנמשכים מן נהי"מ דמלכות, שבכללם כלולים כל אלו שאר המחנות, דהיינו י"ב המחנות. כי כל אחד מן הארבע כלול מג', הם י"ב כנ"ל. ואלו הם היוצאים מן האבות העליונים, חג"ת, הנקראים נדיבים. כמו שהעמידוהו, שכתוב, בבאר, כרוה נדיבי עם, שהם האבות. כי החג"ת בנו את הבאר, שהיא המלכות, ותקנו אותה. ונמצא שנהי"מ דמלכות הם יוצאים מחג"ת דז"א. וע"כ יש בהם סוד י"ב, כמו בחג"ת דז"א.

פסקה נה

יביאה יביאוה וכו': שואל, יביאה כתוב, ולא כתוב, יביאוה. ואומר, אלא יביאה שהוא לשון יחיד, יורה ליחד הכל כאחד, דהיינו זו"ן וכן יביא לא כתוב, אלא יביאה, שיורה על המלכות הנקראת תרומה, שיעלה אותה אל בעלה ביקר כמו שצריך. **את תרומת ה'**, את, בא לרבות כל אלו מחנות מלאכים האחרים, להתחבר הכל יחד, והם י"ב מחנות בכלל אחד, שהם, זהב וכסף ונחשת וגו', שהם י"ב מינים, אלו הם י"ב מחנות העליונים, שכלולים כולם יחד בכלל הארבע, הנקראות חיות הקודש. כי כל חיה כלולה מן ג', והם י"ב. כמ"ש אצל חג"ת, כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה נו

וכלהו אלין סלקין וכו': וכל אלו עולים אל הכסא הקדוש, שהוא המלכות, להעלותה למעלה להתחבר בבעלה, ז"א, כדי שיהיה הכל אחד. כדי שימצא עמה ביקר העליון. אז יושב מלך העליון על כסא הקדוש, ונתחברה אשה בבעלה, מלכות בז"א, להיות הכל אחד. ואז הוא שמחת הכל.

פסקה נז

ת"ח הכא שארי וכו': בוא וראה, כאן מתחיל למנות זהב בתחילה ואח"כ כסף, משום שחשבון ההוא, הוא ממטה למעלה, שנמצא גבורה שהוא זהב קודמת לכסף שהוא חסד. אבל כשבא לחשוב מחשבון המרכבה שלמעלה, מתחיל למנות מימין בתחילה, שהוא כסף, ואח"כ משמאל, שהוא זהב. מאין לנו כי כתוב, לי הכסף ולי הזהב, כסף תחילה ואח"כ זהב. משום שהמדובר הוא למעלה. ובמרכבה שלמטה, שהוא המלכות, מתחיל משמאל ואח"כ מימין, שכתוב, זהב וכסף ונחשת. זהב תחילה ואח"כ כסף.

פסקה נח

וכל אינון רתיכין וכו': וכל אלו המרכבות נקראות, **נדיב לב**. **כל** מה שנאמר, כל נדיב לב, הוא לכלול כל שאר המרכבות שהם י"ב. מהו לב. היינו סוד הכתוב, וטוב לב משתה

תמיד, שזהו הלב של הכל, וזהו כסא הקדוש. שהוא המלכות. וע"כ נקראים, לב. **כל נדיב לב**. הוא כמו שהעמדנו, שארבע מחנות הם כלל כולם, שכל אחת כוללת ג' והם י"ב, וכולם נקראים בסוד אחד, **נדיב לב**. **תרומת ה'**, זהו כסא הקדוש. ומשום שהרימו אותו למעלה והעלוה למעלה, לז"א, הוא נקרא תרומת ה'.

פסקה נט

ועל דא כד חמא יחזקאל וכו': ועל כן כשראה יחזקאל סוד החיות, שהיו מעלות את המלכות לזווג, לא ראה מה שמעלות דהיינו המלכות הרוכבת עליהן, משום שהיא עלתה למלך העליון, ז"א, בהעלם ובסתר ביקר העליון.

פסקה ס

וכל חכם לב בכם: אלו הם ששים מקורות, דהיינו חג"ת נה"י דז"א שכל אחד כולל עשרה, המשקים את העולם, שהוא מלכות. ומהם היא נשקה. **יבאו**, למה כתוב יבואו. ומשיב, אלא שיבואו לקבל מן אוצר החיים, שהוא בינה. אח"כ יעשו מה שהקב"ה שהיא בינה מצוה אותם להנות העולם.

פסקה סא

קחו מאתכם תרומה לה': ר' יהודה פתח, הלא פרוס לרעב לחמך וגו'. בוא וראה, אשרי חלקו של אדם כשעני יבא אליו. כי עני ההוא, הוא מתנה שהקב"ה שלח לו, מי שמקבל מתנה ההיא בקבלת הפנים, אשרי חלקו.

פסקה סב

תא חזי מאן וכו': בוא וראה. מי שמרחם על העני ומשיב לו נפשו. הקב"ה מעלה עליו, כאלו הוא ברא את נפשו. וע"כ אברהם, שהיה מרחם על כל בני העולם, העלה עליו הקב"ה, כאלו הוא ברא אותם. שכתוב, ואת הנפש אשר עשו בחרן.

פסקה סג

ואע"ג דהא אוקימנא וכו': ואע"פ שהעמדנו הכתוב, **הלא פרוס**, שמהו פרוס, הוא לפרוש לו מפה בלחם ומזון לאכול, הנה פירוש אחר, **הלא פרוס** הוא כמש"א, פריס פריסת וגו', שצריכים לחתוך חתיכות לחם לפניו, כדי שלא יתבייש. ויחתוך לפניו בעין טובה. **לחמך**, לחם לא כתוב. אלא לחמך, יורה, שהלחם יהיה שלך, מכספך, ולא מגזילה, ולא מעשק ולא מגנבה. כי אם כן, אינו זכות, אלא אוי לו, שבא להזכיר עונו. כעין זה קחו מאתכם תרומה, הוא להרים ולתת ממה שלכם, ולא מעשק, ולא מגזל, ולא מגנבה. וכבר העמדנו.

פסקה סד

רבי חייא ורבי יצחק וכו': ר"ח ור"י ור' יוסי היו הולכים בדרך, בעוד שהיו הולכים פגש בהם ר' אבא. אמר ר' חייא, ודאי השכינה עמנו. כשהגיע אצלם, אמר ר' אבא, כתוב, מן היום אשר הוצאתי את עמי את ישראל ממצרים לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל, ואבחר בדוד וגו', לבנות בית להיות שמי שם. מקרא זה, אין ראשו סופו ואין סופו ראשו, שכתוב, לא בחרתי בעיר, ואבחר בדוד, מה זה עם זה, היה צריך לומר, ואבחר בירושלים.

פסקה סה

אלא כד קודשא ב"ה וכו': אלא כשהקב"ה יש לו רצון לבנות עיר, מסתכל תחלה בראש ההוא, המנהיג את עם העיר, ואח"כ בונה את העיר, ומביא בה את העם. ז"ש לא בחרתי בעיר, עד שהסתכלתי בדוד, שיהיה רועה על ישראל. משום שהעיר וכל בני העיר, כולם תלוים ברועה המנהיג העיר, אם הרועה הוא טוב, טוב לו, טוב לעיר, טוב לעם. ואם הרועה הוא רע, אוי לו, אוי לעיר, אוי לעם, ועתה הסתכל הקב"ה בעולם ועלה ברצונו לבנותו, והקים תהילה את דוד. ז"ש ואבחר בדוד עבדי.

פסקה סו

מלתא חדתא שמענא וכו': דבר חדש שמעתי. פתח ואמר, אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ה' אלקיו. שואל, וכי אל יעקב, ולא אל אברהם, ולא אל יצחק אלא אל יעקב. ומשיב, משום שיעקב לא בטח באביו ולא באמו, כשברח מפני אחיו, והלך יחיד בלי כסף, כמש"א, כי במקלי עברתי את הירדן הזה. והוא בטח בהקב"ה, שכתוב, אם יהיה אלקים עמדי ושמרני וגו' והכל בקש מן הקב"ה ונתן לו.

פסקה סז

שברו על ה' אלקיו: שואל, אומר שברו ולא אמר תקותו, ולא בטחונו, אלא שברו. ומשיב, אל תקרי שברו, עם ש' שמאלית אלא שברו, עם שין ימנית. כי נעים להם לצדיקים לשבר את עצמם, ולהשבר שבר על שבר, והכל על ה' אלקיו. כמש"א, כי עליך הורגנו כל היום. כי עליך נשאתי חרפה.

פסקה סח

כגוונא דיעקב דכתיב וכו': כעין יעקב, שכתוב וירא יעקב כי יש שבר במצרים. כי ראה השבר של הגלות שהיה לו במצרים, ושם בטחונו בהקב"ה. ובני יעקב סבלו השבר של הגלות, ולא נשתנו מסוד אמונת אבותיהם. והשם של הקב"ה היה רגיל בפיהם.

פסקה סט

וע"ד כתיב במשה וכו': וע"כ כתוב במשה, ואמרו ל **י ה שמ ו מ ה**, שסופי תיבות הוא י"ה ו"ה, שהיה רגיל בפיהם. משום שהיו יודעים אותו, ולא שכחו אותו לעולם, וסבלו שבר הגלות בשביל הקב"ה. ומשום כך, זכו לגאולות ולנסים ולאותות רבים.

פסקה ע

ואתון קדישין עליונין וכו': ואתם קדושים העליונים, שאתם סובלים שבר הגוף ממקום למקום על הקב"ה, על אחת כמה וכמה, שאתם ראוים שיעשה לכם נסים וגאולות, ותזכו לחיי עולם הבא. הלכו כולם יחד.

פסקה עא

פתח ואמר, קחו מאתכם תרומה וגו': פתח ואמר, בוא וראה, בשעה שאדם משים רצונו לעבודת רבונו, רצון הזה עולה תחלה על הלב, שהוא הקיום והיסוד של כל הגוף, ואח"כ עולה רצון טוב ההוא על כל אברי הגוף, והרצון של כל אברי הגוף והרצון של הלב מתחברים יחד, והם מושכים עליהם זהר השכינה לשכון עמהם. ואדם ההוא, הוא חלקו של הקב"ה. ז"ש קחו מאתכם תרומה, מאתכם הוא ההמשכה לקבל עליכם תרומה ההיא, שהיא השכינה, שיהיה האדם חלק לה'.

פסקה עב

ואי תימא דלאו וכו': ואם תאמר, שאין הדבר עומד ברשותו של האדם. בוא וראה מה כתוב. כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'. **כל נדיב לבו**, ודאי, כל מי שירצה לבו ימשיך אליו את השכינה. ז"ש **יביאה**, אע"פ שהיא בהתעלות למעלה, **יביאה** ממקום העליון להמשיכה לשכון עמו.

פסקה עג

וכד תיתי לאשראה וכו': וכשתבוא לשרות עמו, כמה ברכות וכמה עושר מביאה עמה, ז"ש זהב ונסף ונחשת, לא יחסר לו כל העושר שבעולם. זהו לשאר בני העולם. אבל אתם קדושים העליונים, קחו מאתכם תרומה לה'. דהיינו שיחדשו חדושי תורה להרמת השכינה. א"ר חייא, מי שהתחיל להרים הוא ירים.

פסקה עד

פתח ר' אבא וכו': פתח ר"א ואמר, ויאמר ה' לדג. שואל וכי באיזה מקום אמר לו. ומשיב, אלא בשעה שברא הקב"ה העולם במעשה בראשית, ביום החמישי ברא דגי הים, אז צוה ואמר, שיהיה עתיד דג אחד לבלוע את יונה, ויהיה במעיו ג' ימים וג' לילות, ואח"כ יקיא אותו לחוץ.

פסקה עה

ולא דא בלחודוי וכו': ולא זה בלבד, אלא כל מה שעשה הקב"ה במעשה בראשית, בכולם התנה עמהם. ביום הראשון ברא את השמים, התנה עמהם שיעלו את אליהו השמימה בסערה. וכן היה, שכתוב, ויעל אליהו בסערה השמים. ביום ההוא ברא האור, והתנה עמו שיחשיך השמש במצרים ג' ימים, שכתוב, ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים.

פסקה עו

ביומא תנינא ברא וכו': ביום השני ברא הרקיע שיהיה מבדיל בין מים למים. שכתוב, ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים. והתנה עמהם הקב"ה, שהמים יבדילו לישראל בין טומאה לטהרה להטהר בהם. וכך היה.

פסקה עז

ביומא תליתאה אפיק וכו': ביום השלישי הוציא את הארץ מתוך המים, והקוה המים, ועשה ממקוה המים ההוא, שנקוו למקום אחד, את הים. והתנה עם הים להעביר את ישראל בתוכו ביבשה, ולהטביע את המצרים. וכך היה. שכתוב, וישב הים לפנות בוקר לאיתנו, אל תקרא לאיתנו, אלא לתנאו, דהיינו למה שהתנה עמו הקב"ה במעשה בראשית. עוד התנה עם הארץ, שתפתח את פיה במחלוקת קרח, ותבלע את קרח וכל עדתו. וכך היה. שכתוב, ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת קרח.

פסקה עח

ביומא רביעאה וכו': ביום הרביעי ברא השמש והלבנה, שכתוב, ויהי מארת ברקיע השמים, והתנה עם השמש, להיות עומד בחצי השמים בימי יהושע. שכתוב, ויעמוד השמש בחצי השמים. התנה עם הככבים לעשות מלחמת עם סיסרא, שכתוב, הככבים ממסלותם נלחמו עם סיסרא.

פסקה עט

ביומא חמישא וכו': ביום החמשי, ברא דגי הים ועוף השמים. והתנה עם העופות שעורבים יזונו לאליהו, שכתוב, ואת העורבים צויתי לכלכלך שם. צויתי, בדיוק, דהיינו במעשה בראשית. והתנה עם דגי הים, שיזדמן דג אחד לבלוע את יונה, ולהקיאו לחוץ.

פסקה פ

ביומא שתיתאה וכו': ביום הששי ברא את האדם. והתנה עמו שתצא ממנו אשה שתזין לאליהו. שכתוב, הנה צויתי שם אלמנה לכלכלך. הנה צויתי, היינו מיום שנברא העולם. אף כאן, ויאמר ה' לדג. **ויאמר**, משמע ימי בראשית אמר לו.

פסקה פא

הכא אית לן סמך וכו': כאן יש לנו סמך בלבד, כי אין מקרא יוצא מידי פשוטו, על מעשה בני האדם בעולם הזה. יונה שירד לאניה, זה הוא הנשמה של האדם, שיורדת לעולם הזה להיות בגופו של אדם. למה נקראת יונה, משום, שאחר שנשתתפה בגוף, אז היא **יונה** בעולם הזה, דהיינו שהיא מרומה מן הגוף שמאנה אותה, כמו שנאמר, ולא תונו איש את עמיתו. ואז הולך האדם בעולם הזה כאניה בים הגדול החושבת להשבר. כמש"א, והאניה חשבה להשבר.

פסקה פב

ובר נש כד וכו': וכשהאדם הוא בעולם הזה, הוא חוטא, וחושב שהוא ברח מאדונו, כי אדונו אינו משגיח כאן בעולם הזה. ואז מטיל הקב"ה רוח סערה חזקה, שזה הוא גזירת הדין העומד תמיד לפני הקב"ה ומבקשת מלפניו דין על האדם. וזה, רוח סערה, הוא שהגיע אל האניה, והזכיר עונותיו של האדם לתפוש אותו.

פסקה פג

כיון דאתפס בר נש וכו': כיון שנתפש האדם על ידי סערה ההוא בבית חליו, מה כתוב, ויונה ירד אל ירכתי הספינה וישכב וירדם. אע"פ שהאדם בבית חליו, אין הנשמה מתעוררת לשוב לפני אדונה לפדות עונותיו. מה כתוב, ויקרב אליו רב החובל. מי הוא רב החובל. זהו יצר הטוב, שמנהיג הכל. ויאמר לו מה לך נרדם קום קרא אל אלקיך וגו'. אין השעה לנום, כי מעלים אותך לדין על כל מה שעשית בעולם הזה, שוב מעונותיך.

פסקה פד

אסתכל במלין אלין וכו': הסתכל בדברים אלו, ושוב לאדונך. **מה מלאכתך**, שעסקת בה בעולם הזה. ותתודה עליה לפני אדונך. **ומאין תבא**, הסתכל מאין באת, מטפה סרוחה, ולא תתגאה לפניו. **מה ארצך**, הסתכל שאתה נברא מארץ, ולארץ תשוב. **ואי מזה עם אתה**, הסתכל אם יש לך זכות אבות שתגן עליך.

פסקה פה

כיון דסלקין ליה וכו': כיון שמעלים אותו לדון בבית דין של מעלה, סערה ההיא, שהיא גזרת הדין הסוער על האדם, מבקשת מן המלך לדון אלו האסירים של המלך, וכולם באים לפניו אחד אחד, בה בשעה, נקרב בית הדין. יש מהם שפותחים בזכות, ויש מהם שפותחים בחוב. וגזרת הדין מבקשת דין.

פסקה פו

ואי ההוא ב"נ וכו': ואם אדם ההוא לא זכה בדין, מה כתוב, **ויחתרו האנשים להשיב אל היבשה ולא יכלו**. אלו שלמדו עליו זכות משתדלים להשיבו לעולם הזה ואינם יכולים. מה הטעם, **כי הים הולך וסוער עליהם**, גזרת הדין הולך וסוער בעונותיו של האדם ומתגבר בשבילם.

פסקה פז

כדין נחתין עליה וכו': אז יורדים עליו ג' שליחים ממונים, אחד, הכותב כל הזכיות וכל החובות שעשה האדם בעולם הזה. שהוא כנגד ב' קוין ימין ושמאל. שהזכיות בקו ימין והחובות בקו שמאל. ואחד שעושה חשבון הימים, שהוא כנגד קו המכריע השוקל אותם. ואחד שהיה הולך עמו כשהיה במעי אמו. שה"ס המלכות, בסו"ה בהלו נרו עלי ראשי, שנאמר על ירחי העיבור. והרי העמדנו שגזרת הדין אינו שוכך, עד עת ההוא שכתוב, **וישאו את יונה**, וישאו, פירושו, כשנושאים אותו מביתו לבית הקברות.

פסקה פח

כדין מכרזי עלוי וכו': אז מכריזים עליו. אם הוא צדיק, מכרזים עליו ואומרים, תנו כבוד לצורת המלך. יבא שלום ינוחו על משכבותם הולך נכחו. מאין לנו. כי כתוב, והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך. ואם הוא רשע, מכריזים עליו האומרים, אוי לו לפלוני, טוב לו שלא נברא. אז מה כתוב, **ויטלהו אל הים ויעמוד הים מזעפו**. היינו כשמכניסים אותו אל הקבר, שהוא מקום הדין, אז גזרת הדין שהיה סוער ומבקש עליו דין, שכך עתה מזעפו. כי נתקיים מה שחפץ. והדג שבלעו, זהו הקבר.

פסקה פט

מה כתיב, ויהי וכו': מה כתוב, **ויהי יונה במעי הדג**. מעיו של הדג, הם בטן שאול. מאין לנו שכתוב, מבטן שאול שועתי. שהוא היה במעי הדג, וקרא אותו, בטן שאול. **שלשה ימים ושלשה לילות**, אלו הם ג' ימים שהאדם בקבר ומתבקעים מעיו.

פסקה צ

לבתר תלתא יומין וכו': אחר ג' ימים, טנוף ההוא שבמעיו, מתהפך על פניו, ואומר לו, קח מה שנתת בי, אכלת ושתית כל היום ולא נתת לעני, וכל ימיך היו כחגים וכמועדים, והעניים היו רעבים, שלא אכלו עמך, קח מה שנתת בי. ז"ש, וזריתי פרש על פניכם וגו'. וכבר העמדנו.

פסקה צא

לבתר דא מתלתא וכו': לאח"ז מג' ימים ולהלאה, אז נידון האדם, מעיניו, על מה שהסתכל במה שאסור. מידיו, על מה שעשה דברים האסורים, ומרגליו, על שהלך לדברי עבירה, והעמדנו, שזה נמשך עד ל' יום. כל אלו ל' יום, נדונים הנפש והגוף יחד. ומשום זה, נמצאת הנשמה למטה בארץ, שאינה עולית למקומה, כמו אשה שיושבת לחוץ כל ימי טומאתה. ואח"כ הנשמה עולה, והגוף נרקב בעפר. עד זמן ההוא, שיתעורר הקב"ה להחיות המתים.

פסקה צב

וזמינא קלא חדא וכו': ועתיד קול אחד, להתעורר בבית הקברות, ויאמר, הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורות טלך וארץ רפאים תפיל. מתי יהיה זה. הוא בזמן שיהיה נעבר מלאך המות מן העולם, שכתוב, בלע המות לנצח וגו'. כיון דבלע המות לנצח, אחר כך, ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל הארץ. אז כתוב, ויאמר ה' לדג ויקא את יונה אל היבשה.

פסקה צג

כיון דאתער ההוא וכו': כיון שנתעורר קול ההוא בין הקברים, אז כל הקברים יקיאו את המתים שבהם, לחוץ. ז"ש וארץ רפאים תפיל. מהו תפיל, היינו שיקיא אותו לחוץ. **רפאים**, מה הם רפאים. היינו אותם שקבלו רפואה, ונתרפאו והיו כמקודם לכן. ונרפאו עצמות אל עצמות (כמ"ש בזהר פנחס ד"י רכ"א:) ואלו נקראים רפאים.

פסקה צד

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי כתוב רפאים בל יקומו. ומשיב, אלא ודאי, כל בני העולם יתרפאו בעצמם בבית הקברות, אבל מהם יקומו לתחיה, ומהם לא יקומו לתחיה, דהיינו אותם שלא האמינו בתחית המתים. ועל זה כתוב, רפאים בל יקומו. אשרי חלקם של ישראל, שכתוב בהם, נבלתי יקומון. ובדג הזה, שבלע ליונה, מצאתי מרומזים בו דברים, לרפואת כל העולם, דהיינו לתחית המתים. כמבואר.

פסקה צה

האי נונא כיון וכו': דג הזה כיון שבלע את יונה מת, ובו היה יונה ג' ימים. אח"כ חזר לתחיה כמקודם, והקיא את יונה לחוץ. והעמדנו, שכתוב ויתפלל יונה אל ה' אלקיו ממעי הדגה. כתוב כאן הדגה, וכתוב שם והדגה אשר ביאור מתה, אף כאן מתה הדגה. והעמדנו, כעין זה עתידה ארץ ישראל להתעורר בתחילה, דהיינו שתטהר מכל הרשעים,

שהוא כמו הדגה של יונה, שקמה לתחיה, ואח"כ, וארץ רפאים תפיל. שאח"כ תקיאה המתים לתחיה. כנ"ל.

פסקה צו

והא אוקימנא דשבעה וכו': והעמדנו, ששבעה דינים יעברו על האדם, כשיוצא ונפטר מן העולם. אחד, דין ההוא העליון כשיוצא הרוח מן הגוף. (כנ"ל אות פ"ו) דהיינו הדין של מיתה. ב) כשמעשיו ודבריו הולכים לפניו ומכריזים עליו. (כנ"ל אות פ"ח) ג) כשנכנס לקבר (כנ"ל אות פ"ח) ד) הדין של הקבר (כנ"ל פ"ט צ') ה) דין התולעים שאוכלים אותו. ו) דין הגיהנם. ז) דין הרוח, ההולך ומשטט בעולם, ואין לו מקום מנוחה, עד שיהיו נטהרים ונשלמים מעשיו. משום זה צריך האדם להסתכל תמיד במעשיו וישוב לפני אדונו.

פסקה צז

וכד אסתכל דוד וכו': וכשנסתכל דוד המלך בדינים אלו של האדם. הקדים ואמר, **ברכי נפשי את ה'** מטרם שתצא מן העולם, בעוד שאת נמצאת עם הגוף. **וכל קרבי את שם קדשו**, הם אברי הגוף המשתתפים יחד עם הרוח. עתה שאתם נמצאים עם הנפש, הקדימו לברך את השם הקדוש, מטרם שיגיע הזמן שלא תוכלו לברך ולשוב בתשובה. ועל זה אמר, ברכי נפשי את ה' הללויה. באו החברים ונשקו ראשו.

פסקה צח

ר' חייא פתח וכו': ר"ח פתח ואמר, קחו מאתכם תרומה לה', בוא וראה כשהקב"ה ברא את העולם, לא ברא אותו אלא כדי שיבואו ישראל ויקבלו התורה. בתורה נברא העולם ועל התורה עומד, ז"ש אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. התורה היא אריכת החיים בעולם הזה, והיא אריכת החיים בעולם הבא.

פסקה צט

וכל מאן דאשתדל וכו': וכל מי שמשתדל בתורה כאלו משתדל בהיכל הקב"ה, שהיכל העליון של הקב"ה, שהוא מלכות, הוא תורה. והיינו תורה שבעל פה, שה"ס מלכות. וכשהאדם עוסק בתורה, הקב"ה עומד שם ומקשיב לקולו, כמ"ש, ויקשב ה' וישמע וגו'. והאדם ניצל מג' דינים, מדין שבעולם הזה, ומדין של מלאך המות, שאינו יכול לשלוט עליו, ומדין של גיהנם.

פסקה ק

ויכתב ספר זכרון: שואל, מה הוא ספר זכרון. ומשיב, אלא יש ספר למעלה, שהוא חכמה, ויש ספר למטה, שהוא מלכות, **זכרון**, הוא אות הברית הקדוש, שהוא יסוד,

שלוקח ומקבץ אליו כל החיים שלמעלה, דהיינו כל המוחין העליונים **ספר זכרון**, הם ב' מדרגות שהן אחת. וזה סוד, **שם הויה**, ש"ם, הוא אחד, דהיינו המלכות, הוי"ה הוא אחד, דהיינו ז"א, והכל מלה אחת הוא, כן ספר זכרון מלה אחת הוא, אבל כולל ב' מדרגות שהן מלכות ויסוד.

פסקה קא

בגין דאית שם וכו': משום שיש שם, ויש שם, ומפרש יש שם למעלה, שהוא נרשם ממה שלא ידוע ולא נרמז בידיעה, כלל, דהיינו מכתר, וזה נקרא נקודה עליונה, שהיא חכמה. ויש **שם** למטה, שהיא המלכות, הנקראת **שם**. שכתוב, מקצה השמים ועד קצה השמים, כי קצה השמים, שהוא יסוד, נקרא זכרון, **ושם** ההוא הוא נקודה שלמטה מיסוד, דהיינו המלכות, שהיא **שם**, של זכרון ההוא, שהוא קצה השמים, הנוטל כל החיות שלמעלה, שהם המוחין. וזה הוא קצה השמים למטה, יסוד, וה **שם** שלו הוא נקודה שלמטה, מלכות, ונקודה זו, הוא ספר העומד בחשבון, דהיינו מוחין החשובים דמספר. (כנ"ל בהקסה"ז דף כ"ב ד"ה במספר ע"ש) וזה הוא, **ולחושבי שמו**. דהיינו ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו. שהספר זכרון הוא **לחושבי** שמו, שמשפיע מוחין **דחשבון** ומספר. **ספר** שאמרנו **ושם** הם דבר אחד מכל הבחינות דהיינו מלכות.

פסקה קב

נקודה דא בגין וכו': נקודה זו משום שעומדת באמצע, היא עליונה על כל אלו שנתאחדו בה. ומפרש ששה קצוות שהם ישסו"ת, נתאחדו בספר העליון, שהוא חכמה, והיא עליונה עליהם. ששה קצוות שהם ו' היכלות דבריאה, נתאחדו בספר התחתון, שהוא מלכות, והוא עליון עליהם. וע"כ ספר עליון, ספר תחתון. והכל נקרא תורה.

פירוש. חכמה עלאה, שהוא ספר העליון, מבחינת עצמה נעלמת לגמרי, שה"ס או"א עלאין אלא היא מתגלית על ידי הבינה שהיא ישסו"ת, כי בה מתגלה החכמה, אמנם לא במקומה עצמה, אלא כדי שתשפיע אל המלכות, שה"ס ספר התחתון. וע"כ נקראים ישסו"ת שהם מרכבה אל החכמה עליונה. וגם המלכות אחר שנתקנה בסוד נקודה אמצעית דישובא (כנ"ל תצוה אות צ"ח) כבר אין החכמה מתגלה בה עצמה אלא ע"י ז' היכלות שלה שבבריאה, שהסו"ה בתולות אחריה רעותיה מובאות לך, כי בהם מתלבשים כלים דאחורים של המלכות ואין מקום גילוי החכמה אלא בכלים דאחורים של המלכות. (כנ"ל בהקסה"ז דף ו' ד"ה ואלמלא ע"ש). וז"ש, **נקודה דא בגין דקיימא באמצעיתא**, דהיינו באמצע הישוב, שחזרה לבחינת פנים, ע"כ **איהי עלאה על כל דאתאחדן בה**. שהיא עליונה על ששה קצוות שהם ז' היכלות דבריאה המתאחדים בה,

כלומר אע"פ שאחורים של המלכות מלובשים בהם והם מתאחדים בה, והחכמה מתגלה עליהם אינם מחוברים יחד עם המלכות, כי המלכות היא פנים ובחינת חסדים, והם בחינת אחורים וכלי גילוי לחכמה דשמאל. וע"כ הזהר מדמה אותה לחכמה עלאה, שה"ס ספר עליון, שהם או"א עלאין, שהם עצמם בבחינת חסדים, והחכמה שבהם, מתגלית בכלים דישסו"ת, שהם ששה קצוות שלהם. כך המלכות היא בבחינת חסדים אחר שנתקנה לבחינת נקודה האמצעית דישוב, והחכמה שלה מתגלית בו"ק שלה, שהם ז' היכלות דבריאה, וז"ש **שית סטרין אתאחדן בספר עלאה, ואיהו עלאה עלייהו, שית סטרין אתאחדן בספר תתאה ואיהו עלאה עלייהו**. שמבחינה זו, ספר העליון וספר התחתון דומים זה לזה. שהם עצמם בבחינת חסדים, והחכמה שבהם מתגלית במרכבה שלהם, כמבואר. וז"ש וע"ד, **ספר עלאה ספר תתאה וכלא אקרי תורה**, וע"כ נקראים שניהם ספר ושניהם נקראים תורה. כי שוים זה לזה.

פסקה קג

מה בין האי וכו': שואל, מה ההפרש בין זה לזה, בין ספר עליון לספר תחתון. ומשיב, אלא ספר העליון הוא **תורה שבכתב**, שהוא חכמה עלאה, משום שהיא סתומה ואינה עומדת אלא בכתב, דהיינו שראוי להתגלות, כי שם הוא מקום, דהיינו ישסו"ת, שיתגלה החכמה למטה, במלכות, ומי הוא המקום, הוא עולם הבא, דהיינו ישסו"ת. ספר התחתון, זה הוא תורה הנקראת **תורה שבעל פה**, ומי הוא על פה, אלו הם המרכבות שלמטה, דהיינו ז' היכלות דבריאה, שהמלכות עומדת עליהם. כנ"ל בדבור הסמוך, ומשום שאינם בכלל הכתיבה העליונה, כלומר שאינם בבחינת העלם כמו חכמה עלאה שבישסו"ת הנקרא כתב, ע"כ נקראים **על פה**, שהוא הגילוי מה שיש בכתב. כי במקום המלכות מתגלה החכמה בכלים דאחורים שלה, שהם ההיכלות דבריאה.

פסקה קד

ותורה דא קיימא וכו': ותורה זו עומדת, על פה. דהיינו על ז' היכלות, שהם הפה שלה לגילוי החכמה, משום שכתוב, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים דהיינו שמן הגן, שהוא מלכות ולמטה מתחיל עולם הפירוד, נמצא שז' היכלות דבריאה, כבר הם בעולם הפירוד, ע"כ המלכות עומדת ממעל להם, דהיינו **על** פה. ותורה העליונה, שהיא חכמה עלאה, אע"פ שגם היא עומדת למעלה מן המרכבה שלה, שהם ישסו"ת, כנ"ל, מכל מקום לא נקראת תורה שעל הכתב, אלא שבכתב, שעומדת בתוך הכתב, וכתב ההוא, שהוא ישסו"ת, נעשה היכל על החכמה העליונה והחכמה עליונה עומדת תוך היכל ההוא ונסתרת שם, כלומר, כי הכתב שהוא ישסו"ת היא ג"כ עולם אצילות כמו חכמה

העליונה, ע"כ נחשב הכתב, להיכל שלה, ונקראת משום זה, תורה שבכתב ולא תורה שעל הכתב.

פסקה קה

אבל תורה דלתתא וכו': אבל תורה שלמטה, שהיא המלכות, היא עומדת **על** המרכבה שלה ונקראת **על** פה, כי היא עומדת עליהם. ומשום שאינה נחשבת מפנימיות מכלל הכתיבה, כלומר, שאין החכמה שבה נעלמת ע"י ההיכלות, כמו התורה שבכתב, כי כתיבה יורה העלם עד שבא מי וקורא הכתב ומגלהו, והחכמה שבה מתגלה בהיכלות ואינה נעלמת, ע"כ לא נעשו ז' היכלות, לבחינת היכל לנקודה ההיא, מלכות, כמו הישסו"ת שנעשה היכל לנקודה העליונה. כי היכל פירושו כיסוי, והם אינם מכסים. אמנם בפני עצמם נקראים גם הם היכלות, וזהו משום שהחכמה שבהם היא בבחינת אחורים. ומשום שהמלכות עומדת עליהם, היא נקראת **תרומה**.

פסקה קו

תו שמענא מבוצינא וכו': עוד שמעתי ממאור הקדוש. **תרומה**. מהו תרומה. הוא כמו שהעמדנו, בהפרשת התרומה לכהן, שהוא שנים חלקים ממאה חלקים. בוא וראה, כל אלו מדרגות הקדושות שהם בסוד האמונה, שהקב"ה מתגלה בהם, הן עשר מדרגות, והם עשרה מאמרות, דהיינו עשר ספירות, כמו שהעמדנו, ואלו העשר, עולות למאה, כי כל ספירה כוללת עשר ספירות. וכשאנו צריכים להרים לנקודה התחתונה הזו, דהיינו מלכות, אסור לנו לקחת אותה לבדה, אלא אותה ובעלה, שהוא יסוד, והם שנים, דהיינו שתי ספירות יסוד ומלכות, מאלו המאה שאמרנו. כי לא צריך להפרידה כלל, אלא ליחד אותה ובעלה. וע"כ נקראת **תרומה**, בכלל אחד. שהם יסוד ומלכות.

פסקה קז

ותא חזי בכל וכו': ובוא וראה, בכל יום קורא כרוז, לכל בני העולם, בכם תלוי דבר זה. וזה הוא, **קחו מאתכם תרומה לה'**. ואם תאמרו, שהדבר קשה מכם, **כל נדיב לב יביאה**.

פסקה קח

מהו יביאה: שואל מה הפירוש, יביאה. ומשיב, אלא מכאן למדנו הסוד לתפלה. כי אדם הירא מרבונו ומכוון לבו ורצונו בתפלה, הוא מתקן תקון העליון, כמו שהעמדנו. בתחלה בשירות ותשבחות שאומרים מלאכים העליונים למעלה, ובסדר ההוא של תשבחות שאומרים ישראל למטה, המלכות מקשטת עצמה, ומתתקנת בתקוניה, כאשה המתקשטת לבעלה.

פסקה קט

ובסדורא דצלותא וכו': ובסדר התפלה, בתקון ההוא של תפלה דמיושב, דהיינו מברכת יוצר אור ולמעלה, עד תפלת שמונה עשרה, שהיא בעמידה. התקינו כל אלו העלמות, דהיינו ז' הנערות של המלכות (כמ"ש לעיל אות נ"ג ע"ש) וכל אלו שלה, וכל אלו מתקשטים עמה. לאחר שנתקן הכל ונסתדר, כשמגיעים לאמת ויציב, אז מתתקן הכל, הוא והעלמות שלה, עד שמגיעים לגאל ישראל. ואז צריכים הכל לעמוד על מעמדם.

פסקה קי

בגין דכד בר וכו': משום כשאדם מגיע לאמת ויציב, והכל כבר נתתקן, העלמות נושאות המלכות, והיא נושאת עצמה אל מלך העליון, שהוא ז"א. כיון שמגיעים לגאל ישראל, אז מלך הקדוש העליון נוסע במדרגותיו, דהיינו בסדר ג' קוין, המאירים רק בסוד הנסיעה, (עי' בשלח ל"ט ד"ה וג'). ויוצא לקבל אותה, את המלכות.

פסקה קיא

ואנן מקמי מלכא וכו': ואנו, מפני מלך העליון, צריכים לעמוד על מעמדינו באימה וברעדה, כי אז מושיט לה ימינו, שהוא בברכת מגן אברהם, שה"ס קו ימין. ואח"כ שמאלו שמשים תחת ראשה, בסו"ה שמאלו תחת לראשי, שהוא בברכת אתה גבור, שהוא קו שמאל. ואח"כ מתחבקים שניהם יחד בנשיקין, שהוא בברכת האל הקדוש, שהוא קו האמצעי, שמשם ומעלה ה"ס נשיקין עד ג' אחרונות, ואלו הם שלש ברכות הראשונות של תפלת שמנה עשרה. וצריך האדם לשום לבו ורצונו, ולכוון בכל אלו התקונים והסדרים של התפלה, פיו ולבו ורצונו יחד.

פסקה קיב

השתא דמלכא עלאה וכו': עתה שמלך העליון והמלכות הם בחבור בחדוה באלו הנשיקין, מי שצריך לשאול שאלות ובקשות ישאל כי אז הוא שעת רצון. כיון שבקש האדם בקשותיו מלפני המלך והמלכה, דהיינו בי"ב ברכות האמצעיות, אז יתקין עצמו ברצונו ולבו לשלש ברכות האחרונות לעורר חדוה שבסתר, כי מאלו שלש ברכות, הוא מתברך בדבקות אחרת, שה"ס הזווג, והאדם יתקן את עצמו לצאת מפניהם ולהניחם בחדוה מסותרת שבאלו שלש ברכות. כמ"ש באורך (לעיל תרומה אות מ"ה עש"ה). ועכ"ז צריך להיות רצונו שהתחתונים יתברכו מאלו הברכות של חדוה המסותרת.

פסקה קיג

וכדין אצטריך למנפל וכו': ואז צריך לנפול על פניו, ולמסור את נפשו בשעה שהמלכות אוחזת הנפשות והרוחות, אז היא השעה למסור נפשו בתוך אלו הנפשות שאוחזת, כי

אז צרור החיים, שהיא המלכות, הוא כראוי. וסוד נפילת אפים נתבאר לעיל (תרומה אות מ"ה בהסולם ע"ש).

פסקה קיד

מלה דא שמענא וכו': דבר זה שמעתי בין הסודות של מאור הקדוש, ולא ניתנה לי רשות לגלות, חוץ מכם חסידים העליונים, שאם בשעה ההיא שהמלכות אוחזת הנפשות והרוחות של בני האדם, ברצון אחד של הדביקות, משים האדם לבו ורצונו לזה, ונותן נפשו בדבקות ברצון ההוא, דהיינו לכלול נפשו באותה הדבקות, אם התקבלה מסירת נפשו, בשעה ההיא, ברצון הנפשות והרוחות והנשמות שאוחזת, זה הוא אדם שנצרר בצרור החיים, בעולם הזה, ובעולם הבא.

פסקה קטו

ותו דבעיא לאתכללא וכו': ועוד שהמלך והמטרוניתא שהם תו"מ, צריכים להכלל מכל הצדדים מלמעלה ומלמטה, ולהתעטר בנשמות בכל הצדדים, היא מתעטרת בנשמות מלמעלה ומתעטרת בנשמות מלמטה, דהיינו מאותם שמוסרים לה נשמתם, ואם האדם מכוון לבו ורצונו לכל זה, ומוסר לה נפשו מלמטה בדביקות וברצון, כמו שאמרנו, אז הקב"ה קורא לו שלום למטה, כעין שלום ההיא של מעלה, שהוא יסוד הנקרא שלום, אותו השלום, המברך את המלכה, ומכליל אותה ומעטיר אותה מכל הצדדים.

פסקה קטז

אוף הכי האי וכו': אף כך אדם הזה, הקב"ה קורא לו שלום. כמש"א, ויקרא לו ה' שלום. וכל ימיו קוראים אותו כך למעלה, שלום. משום שהכליל והעטיר את המלכה מלמטה, כעין שלום הזה שלמעלה שהוא יסוד. כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה קיז

וכד אסתלק ההוא וכו': וכשהאדם ההוא מסתלק מעולם הזה, נשמתו עולה ובוקעת בכל אלו הרקיעים ואין מי שיעכב בידה. והקב"ה קוראה ואומר, יבא שלום. והשכינה אומרת, ינוחו על משכבותם וגו'. ויפתחו לה י"ג הרים של אפרסמון הטהור. ולא יהיה מי שיעכב בידה. וע"כ אשרי הוא, מי ששם לבו ורצונו לזה. וע"כ כתוב, כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' אל מלך העליון, דהיינו, כמו שאמרתי.

פסקה קיח

ארים ר' אבא וכו': הרים ר"א קולו ואמר, אוי ר' שמעון, אתה בחיים, ואני כבר בוכה עליך. לא עליך אני בוכה, אלא אני בוכה על החברים, ואני בוכה על העולם. שישארו יתומים ממך אחר פטירתך מן העולם. ר' שמעון הוא כאור הנר הדולק למעלה ודולק

למטה. ובאור שהדליק למטה מאירים כל בני העולם. אוי לעולם כשיסתלק האור שלמטה ויבא בתוך האור של מעלה. מי יאיר אור התורה לעולם. קם ר' אבא ונשק לר' חייא. אמר לו דברים אלו היו תחת ידך, ע"כ, שלחני ה' עד כאן להתחבר עמך, אשרי חלקי.

פסקה קיט

ר' יוסי פתח וכו': ר"י פתח מקרא אחריו, ואמר, וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו וגו'. מקרא זה העמידוהו, אבל בוא וראה, בשעה שהקב"ה אמר למשה, הבו לכם אנשים חכמים ונבונים, הסתכל בכל ישראל ולא מצא נבונים. ז"ש, ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים, ואלו נבונים לא כתוב, ואם תאמר שנבון הוא מדרגה עליונה מחכם, כי ע"כ לא מצא נבונים. כך הוא ודאי. שנבון חשוב מחכם.

פסקה קכ

מה בין האי וכו': שואל, מה ההבדל בין זה לזה. בין חכם לנבון. ומשיב, חכם, הרי העמדנו, שאפילו תלמיד המחכים לרבו נקרא חכם. **חכם**, היינו היודע בשל עצמו כל מה שצריך. **נבון**, כמה מדרגות יש בו, כי מסתכל בכל דבר, ויודע בעצמו ובאחרים. וסימנך, יודע צדיק נפש בהמתו, שהצדיק שהוא יסוד משפיע אל המלכות שה"ס הויה דב"ן, שבהמה היא בגימטריא ב"ן. וכן צדיק מושל יראת אלקים. שהצדיק, שהוא יסוד מושל ומשפיע אל המלכות הנקראת יראת אלקים. וכאן, **חכם** לב בדיוק, דהיינו שחכם הנאמר כאן, הוא מבחינת המלכות שנקראת חכם לב. חכם בלב, שהוא מלכות, ולא במקום אחר. משום שהחכמה נמצאת בלב, שהוא מלכות ולא במקום אחר. ו **נבון** הוא למעלה ולמטה, הוא מסתכל בשל עצמו ובאחרים.

פירוש. חכם, ה"ס מלכות שממנה מתגלה החכמה. ונבון ה"ס יסוד צדיק. וז"ש (באות קיט) **דנבון איהו דרגא עלאה מחכם**. כי חכם הוא מלכות ונבון שהוא יסוד גבוה ממנה. ונודע שהחכמה שבמלכות מאירה רק ממטה למעלה. וז"ש, **חכם דידע לגרמיה כל מה דאצטריך**, דהיינו שמאירה בו ממטה למעלה, ויודע רק לעצמו, ואינו יכול להשפיע למטה דהיינו לאחרים. וז"ש, **בלב חכם ולא באתרא אחרא**, כי הלב, שהוא המלכות, מקבלת ממטה למעלה, ולא ממעלה למטה, שהוא מקום אחר. וז"ש, **ונבון**, **לעילא ותתא**, כי היסוד שהוא נבון, משפיע החסדים ממעלה למטה, **אסתכל בדיליה ואחרנין**, שמקבל לעצמו ומשפיע למטה לאחרים. דהיינו למלכות בסו"ה, יודע צדיק נפש בהמתו. צדיק מושל יראת אלקים.

פסקה קכא

פתח ואמר ויאמר וכו': פו"א, ויאמר לי עבדי אתה וגו'. המדובר הוא כאן, בתפלה שהאדם צריך להתפלל לפני הקב"ה, שהיא עבודה אחת גדולה ויקרה מעבודות אדונו. בוא וראה, יש עבודת הקב"ה העומדת במעשה, שהיא עבודה העומדת במעשה הגוף, דהיינו המצות התלויות במעשה. והיא עבודה. ויש עבודת הקב"ה, שהיא עבודה פנימית יותר, שהיא עיקר הכל, והיא עומדת בעבודה הפנימית ההיא שהיא עיקר הכל. דהיינו מצות התלויות בדבור וברצון הלב.

פסקה קכב

בגופא אית תריסר וכו': בגוף יש שנים עשר אברים העומדים במעשה הגוף, כמו שהעמדנו, שהם ב' ידים וב' רגלים שבכל אחת מהן ג' פרקים, וד"פ ג' הם י"ב. ואלו הם אברי הגוף ועבודת הקב"ה, שמצות התלויות במעשה עומדת בהם. משום שעבודת הקב"ה הוא בב' בחינות, א', באברי הגוף שמבחוץ, שהם י"ב אברים שבירים ורגלים. ב' ויש שנים עשר אברים אחרים פנימים שהם בפנימיות הגוף, דהיינו, מוח, לב, כבד, פה, לשון, חמש כנפי ריאה, ושתי כליות. והם תקונים פנימים לפנים מן הגוף. להתקין בהם תקון הרוח, שהוא עבודה פנימית היקרה של הקב"ה, דהיינו מצוות התלויות בדבור, כגון תפלה וברכות והודאות. כמו שהעמדנו תוך סודות הפנימים שאמר ר' שמעון, והוא סוד החכמה העליונה, ונודעים בין החברים, אשרי חלקם.

פסקה קכג

צלותא דבר נש וכו': תפלתו של אדם הוא עבודת הרוח, שהוא עבודה מבחינה ב' הנ"ל התלויה בדבור. והיא עומדת בסודות עליונים, ובני אדם אינם יודעים שתפלתו של אדם בוקעת אוירים ובוקעת רקיעים, פותחת פתחים ועולה למעלה.

פסקה קכד

בשעתא דנהיר נהורא וכו': בשעה שמאיר האור, של הבוקר, והאור נפרד מן החשך, אז הולך כרוז בכל הרקיעים: התתקנו שליטי הפתחים, שליטי ההיכלות כל אחד ואחד על משמרתו, משום שאלו השולטים ביום אינם אלו השולטים בלילה. וכשבא הלילה נעברו שליטים של יום ומתמנים שליטים אחרים השולטים בלילה, ונחלפים אלו באלו.

פסקה קכה

ורזא דא את וכו': וזה סוד, את המאור הגדול לממשלת היום וגו'. וממשלת היום וממשלת הלילה, פירושו, שליטים שהם ממונים ביום ושליטים שהם ממונים בלילה. אלו נקראים ממשלת היום, ואלו נקראים ממשלת הלילה.

פסקה קכו

כד עאל ליליא וכו': כשבא הלילה, יוצא כרוז התתקנו שליטים של לילה, כל אחד ואחד על מקומו. וכשמאיר היום יוצא כרוז, התתקנו שליטים של יום, כל אחד ואחד על מקומו, וכשהכרוז מכריז, אז כל אחד ואחד נפקד על מקום ההוא הראוי לו. אז מקדמת השכינה ויורדת, וישראל נכנסים לבית הכנסת לשבח לרבונם ופותחים בשירות ותשבחות.

פסקה קכז

דבעי ליה לב"נ וכו': שהאדם צריך, אחר שהתקין עצמו בעבודת המעשה, דהיינו בחינה א' הנ"ל (באות קכב) בתקוני מצוה וקדושה, שהם ציצית ותפילין, הוא צריך ליחד לבו בתקון עבודה הפנימית של רבונו, דהיינו בחינה ב' (שבאות קכב) ולשום לבו ורצונו בעבודה ההיא של אלו הדבורים שבתשבחות. כי הדבור עולה למעלה.

פסקה קכח

ואינון ממנן דקיימין וכו': ואלו הממונים העומדים באויר, נתמנו לד' רוחות העולם. לצד מזרח נתמנה ממונה אחד העומד באויר בצד ההוא, ששמו **גזרדיא**. ועמו שרים ממונים אחרים, שהם מחכים לדבור ההוא של התפלה, שעולה באויר בצד ההוא. וממונה ההוא לוקח אותה.

פסקה קכט

אי היא מלה וכו': אם היא דיבור כראוי, כל אלו השרים נושקים לדבור ההוא, ועולים עמו עד אויר ההוא של הרקיע למעלה, ששם ממונים שרים אחרים. בשעה שנושקים לדבור ההוא, פותחים ואומרים, אשריכם ישראל, שאתם יודעים לעטר לאדונכם בעטרות קדושות. אשרי הוא הפה, שהדבור של עטרה הזו יצא ממנו.

פסקה קל

כדין פרחין אתוון וכו': אז פורחות האותיות העומדות באויר, שבשם הקדוש של י"ב אותיות, ששם הזה שולט באויר. וזהו השם שאליהו היה פורח בו עד שעלה השמימה. וז"ש עובדיה לאליהו, ורוח ה' ישאך. משום שבשם הזה היה אליהו פורח בו באויר, וזה הוא שם השולט באויר.

פסקה קלא

ואינון אתוון פרחין וכו': ואלו האותיות פורחות ועולות עם מלה ההוא, ואותו הממונה, שהמפתחות של האויר בידו, וכל הממונים האחרים כולם עולים עמה עד הרקיע, ושם נמסר ביד ממונה אחר להעלותה למעלה.

ביאור המאמר. כי אחר סוד הנסירה המובא בשער הכונות לראש השנה, נתקן ז"א, כולו חסדים, דהיינו בחינת קו ימין. והמלכות, כולה גבורות, דהיינו בחינת קו שמאל. ולפיכך כמו שב' הקוין ימין ושמאל דבינה הם במחלוקת (כנ"ל בראשית א' נ"ז ד"ה וזה ע"ש) עד שעולה ז"א בבחינת קו האמצעי ועושה שלום ביניהם ומייחדם זה בזה. כך, ז"א ומלכות, שהם ג"כ בחינת ב' קוין ימין ושמאל, צריכים לקו אמצעי שיעשה שלום ביניהם וייחד אותם זה בזה. והיינו ע"י המ"ן שמעלים הצדיקים, ע"י תפלתם, שלהיותם מבחינת עוה"ז הם נושאים סוד המסך דחירק, של קו האמצעי, הגורם לקו שמאל להתיחד עם הימין, וכן לנוקבא להתיחד עם ז"א.

וז"ש, לעיל (אות ק"ח) **ובההוא סדורא דתושבחן דקאמרי ישראל לתתא איהי קשיטת גרמהא ואתתקנת בתקונהא כאתתא דמתקשטת לבעלה**, כי התפלה נעשית בחינת מ"ן וקו אמצעי העושה שלום ומייחד המלכות עם ז"א בעלה. וז"ש לעיל (באות קטו) **ואי בר נש יכוין לביה** וכו' **כדין קב"ה קרי ליה שלום לתתא** וכו' **בנין דאכליל ואעטר למטרוניתא לתתא כגוונא דההוא שלום לעילא**. כי כמו שהיסוד למעלה הוא בחינת קו האמצעי העושה שלום ומייחד קב"ה ושכינתיה, כן התפלה שאדם מעלה, היא מתקנת בחינת קו אמצעי, ועושית שלום בין קב"ה ושכינתיה ליחד אותם ביחוד אחד. וע"כ נקרא האדם שלום כמו היסוד שלמעלה. ולא עוד, אלא שהשלום של מטה, קודם להשלום של מעלה שהוא היסוד, כי אתערותא דלתתא קודמת לאתערותא דלעילא, כנודע. כי אין אתערותא למעלה מטרם שיעלה התעוררות לזה מן התחתונים.

והנה דבורי התפלה, הם חלקי נפשו של האדם, דהיינו נפשו ממש המלובשת בגוף, בסו"ה נפשי יצאה בדברו. ולפי"ז, יש לתמוה, כיון שהתפלה, היא בחינת נפש של האדם שבעוה"ז, שהיא בבחינת ו"ק דנפש ממלכות דמלכות שבמלכות שבעולם עשיה. איך אפשר שתעלה דרך כל המדרגות שבג' עולמות בי"ע, ותגיע עד למדרגת המלכות דאצילות, לשמש שם בבחינת מ"ן וקו אמצעי, ליחד אותה עם ז"א דאצילות. הלא נודע, ששום מדרגה אינה יכולה להתעלות למעלה ממדרגתה כמלא נימא. מכל שכן קפיצה גדולה כל כך, מתחתית כל המדרגות עד עולם האצילות.

וזהו שאומר באות (קכג) **דהא צלותא דבר נש**, **בוקעת אוירין**, **בקעת רקיעין**, **פתחת פתחין**, **וסלקין לעילא**. וצריכים תחלה להבין, מה הם אוירים, ומה הם רקיעים, ומה הם פתחים. ואח"כ נבאר איך הם נבקעים. והענין הוא, כי כבר ידעת, שעל ידי עלית המלכות לבינה, בסוד נקודת החולם, נבקעות הע"ס שבכל המדרגות לשתים, שכתר וחכמה שבע"ס דכל מדרגה, נשארים במדרגה, ובינה ות"ת ומלכות שבע"ס דכל מדרגה נופלים

אל המדרגה שמתחתיה. (כמ"ש לעיל ב"א דף ד' ד"ה ביאור) והוא מטעם, כי המלכות שעלתה לבינה, עשתה שם סיום חדש במדרגה, מחמת הצמצום הרוכב על המלכות שלא לקבל אור. וכיון שבינה ותו"מ נמצאים מתחת סיום החדש הזה של המדרגה, על כן נבחנים למדרגה שמתחתיה. ואח"כ ע"י מ"ן שמעלים התחתונים מתפשטת הארה מזווג ע"ב ס"ג דא"ק, שהארה זו מוציאה המלכות ממקום בינה ומחזירה למקומה כבתחילה בסיום ע"ס של כל מדרגה, ואז נמצאים בינה ותו"מ הנפולים מכל מדרגה שחזרו ועלו למדרגתם כמטרם שנפלו, כי כבר נתבטל סיום החדש שהיה במקום בינה. ונמצא שכל המדרגות חזרו ונשלמו בע"ס שלמות כמקודם. (כמ"ש ב"א דף צ' ד"ה בגין). אמנם אע"פ שהמלכות שה"ס סיום החדש שנעשה בכל מדרגה מחמת עליתה לבינה, חוזרת ויורדת למקומה בסיום ע"ס, עכ"ז אין סיום החדש שעשתה, מתבטל לגמרי, ממקום בינה. ולפיכך אין בינה ותו"מ מתחברים במדרגתם כשהם למטה מסיום החדש אלא צריכים לעלות למעלה מסיום החדש, ונעשים שמה לקו שמאל, אל כתר וחכמה שמעולם לא נפלו מן המדרגה, שהם קו ימין.

ולפיכך הסיום החדש הנשאר קבוע וקיים בכל מדרגה אפילו אחר ירידת המלכות משם, הוא נקרא **רקיע**. ואותם בינה ותו"מ שנפלו מכל מדרגה בעת עלית המלכות לבינה, וחזרו ועלו למדרגתם אחר ירידת המלכות למקומה, הם נקראים **אויר**, או רוח, והטעם הוא כי כל מדרגה תחתונה נבחנת לבחינת קומת ו"ק שנקרא **רוח**, כלפי המדרגה העליונה ממנה. ולפי"ז בינה ותו"מ שנפלו מכל מדרגה למדרגה שמתחתיה, הרי נעשו בזה לקומת רוח כמו המדרגה התחתונה שנפלו שמה. ואחרי ירידת המלכות ממקום בינה, נבחן שהרוח דהיינו **האויר**, שהם בינה ותו"מ שהיו מתחת הרקיע, התנשא עתה ועלה למעלה מרקיע ונעשו שם לקו שמאל, כנ"ל. גם ידעת שבעת שבינה ותו"מ מתנשאים ועולים למדרגתם מרקיע ולמעלה הם לוקחים עמהם את המדרגה התחתונה, שהלבישה אותם בעת שהיו נפולים בה ומעלים גם אותה למעלה מרקיע. (כמ"ש בהקדמת ספר הזהר דף כ' ד"ה ואמא ע"ש). והוא מטעם מחמת שבינה ותו"מ דעליון שנשתוו עם התחתון בעת הנפילה, שוב אינם נפרדים מהם גם בעת העליה. ונמצא שע"י עלית המלכות לבינה, נעשה בשביל מדרגה תחתונה **פתח**, שתוכל לעלות לעליונה. כי משום זה אח"כ, בעת ירידת המלכות מבינה, תוכל כל מדרגה תחתונה לעלות לעליונה עם בינה ותו"מ דעליונה שהיו נפולים ומלובשים בה. באופן, שבסבת עלית המלכות למקום בינה, וחזרתה למקומה בעת הארת ע"ב ס"ג, נעשו בכל מדרגה ג' בחינות, א) **אוירים**, שהם בינה ותו"מ דכל מדרגה שנפלו לתחתונה. ב) **רקיעים**, שהם סיום החדש שנעשה בכל

מדרגה מחמת עלית המלכות לבינה, שאיני מתבטל לעולם, והוא קבוע וקיים אפילו אחר ירידת המלכות מבינה. ג) **פתחים**, שהם חידוש **הפתח** בשביל מדרגה התחתונה, שנעשה בכל מדרגה עם עלית מלכות לבינה שלה. שזולת זה לא היתה שום מציאות שמדרגה תחתונה תוכל פעם לעלות לעליון ממנה. כי אין מדרגה יכולה להתנשאות משהו למעלה ממדרגתה.

וענין **בקיעת אויריו** שאומר (באות קכג) אין הפירוש שהאויר נבקע, אלא הגבול, שעל האויר, שהוא בינה ותו"מ דעליונה, שנעשה מתוך עלית המלכות למקום בינה, אותו הגבול נבקע ע"י ירידת המלכות משם למקומה, כי אז עולה האויר למעלה מרקיע ומשיג שם בחינת ג"ר, כנ"ל. ואז נעשה ג"כ, **בקיעת רקיעין**, כי הרקיע שה"ס הגבול מסיום החדש שהיה דוחה את הבינה ותו"מ, שה"ס האויר, למדרגה תחתונה, והיה מעכב עליהם שלא יחזרו למדרגתם, נמצא **שנבקע** ע"י ירידת המלכות למקומה, ואינו מעכב עוד על בינה ותו"מ שיעלו ויתחברו במדרגתם. ואז נעשה ג"כ **פתיחת הפתחים**, בשביל מדרגה התחתונה, כי ע"י ירידת המלכות למקומה ובקיעת הרקיע, עולים בינה ותו"מ למדרגתם למעלה מרקיע ומקבלים עמהם גם מדרגה התחתונה כנ"ל. נמצא שנפתח **פתח** בשביל מדרגה התחתונה לעלות לעליונה.

והארה זו המורידה את המלכות ממקום בינה, ומחזירה למקומה בסיום ע"ס, הוא באה מזווג ע"ב ס"ג דא"ק, שהם חכמה ובינה דא"ק, כי ענין עלית המלכות למקום בינה, מתחילה בבינה דא"ק, וע"ס דחכמה דא"ק לא נפגמו כלום, והמלכות נמצאת שם במקומה, וע"כ כשחכמה זו מזדווגת עם בינה דא"ק נדחה גם בה המלכות ממקום בינה למקומה, ומבינה דא"ק נמשכה ההארה לבינה דאצילות, שנקראת **אהי"ה** ומבינה דאצילות נמשכה ההארה לכל המדרגות דאבי"ע והן מורידים המלכות מבינה שבהן למקומה, וע"כ נבחן שם **אהי"ה** הזה שהוא שולט באויר, כלומר, שהשם הזה מעביר הגבול מן האויר ע"י הורדת המלכות מבינה למקומה. וכיון שיש ד' בחינות כוללות חו"ב תו"מ, או חו"ג תו"מ בכל עולם ועולם, אשר בכל בחינה יש ע"ס, שע"י עלית המלכות לבינה דכל בחינה, נפלו הבינה ותו"מ דכל בחינה למדרגה שמתחתיה, ע"כ יש ד' אוירים בכל עולם, שבהם שולטים ג' שמות **אהי"ה**, שהם: אהיה באויר דחסד, ואהיה באויר הגבורה, ואהיה באויר הת"ת, ובמלכות המקבלת מהם, שולטים כל ג' אהיה האלו ביחד באויר שלה. וג"פ **אהי"ה** ה"ס י"ב אותיות. וז"ס השם בן י"ב אותיות השולט באויר.

וזה אמרו (באות ק"ל) **כדין פרחין אתוון דקיימין באוירא, דבשמא קדישא דתריסר אתוון**, דהיינו י"ב אותיות שבג' שמות אהיה, **דההוא שמא שליט באוירא**, כי השם אהיה

שולט באויר, דהיינו להוריד המלכות מבינה למקומה ולהחזיר הבינה ותו"מ הנפולים, הנקראים **אויר**, למדרגתם למעלה מרקיע. **והאי איהו שמא דהוה טאס ביה אליהו עד דאסתלק לשמיא**, כי נתבאר לעיל שע"י עלית המלכות לבינה נעשה פתח לתחתון שיוכל לעלות לעליון בעת שהפתח נפתח, דהיינו בעת חזרת המלכות למקומה. עש"ה. ולפיכך בעת שאליהו רצה לעוף השמימה, עלתה המלכות של כל מדרגה, לבינה דאותה המדרגה, ובינה ותו"מ נפלו למדרגה שמתחתיה, וביניהם הופרס רקיע כנ"ל ע"ש. ונמצא שכל מדרגה **נתכפלה**: א) מדרגת עצמה, ב) בינה ותו"מ דעליונה שנפלו ונתלבשו בה. וזה נעשה בכל מדרגה ומדרגה מאבי"ע, עד שבינה ותו"מ דמלכות דעשיה נפלו ויצאו ממלכות לבחינת עוה"ז, והמלכות דעשיה נסתיימה על הרקיע שלה שהוא הסיום החדש במקום בינה. וגם נתכפלה מחמת שבינה ותו"מ דיסוד דעשיה נפלו ונתלבשו במדרגתה. ועד"ז יסוד דעשיה מסתיים ברקיע שלו ויש בו גם בינה ותו"מ דהוד דעשיה. ועד"ז נצח דעשיה נתכפלה וכו' עד בינה דאצילות. וע"כ אליהו עלה ונתדבק בבינה ותו"מ שנפלו ממלכות דעשיה לעוה"ז, ונשתוה אליהם והלבישם עד שנעשו כמדרגתו. ואז פעל השם י"ב, שחזר והוריד המלכות ממקום בינה דמלכות דעשיה למקומה בסיום ע"ס שלה, ועלו בינה ותו"מ למדרגתם כבתחילה למעלה מרקיע המלכות, וכיון שאליהו היה דבוק באויר הזה, שהם בינה ותו"מ שעלו, נמצא שהעלה עמו גם את אליהו למעלה מרקיע של המלכות, מטעם ההשתוות, כנ"ל.

וכיון שעלה למעלה מרקיע של המלכות דעשיה, הרי פגע שם את האויר של היסוד דעשיה, דהיינו הבינה ותו"מ של היסיד שנפלו שמה. ואז נתדבק באויר הזה ונתלבש בו להיותו עמו כבר במדרגה אחת. ואח"כ פעל השם בן י"ב, שהוריד המלכות מבינה דיסוד דעשיה למקומה בסיום ע"ס דיסוד דעשיה, ואז עלו בינה ותו"מ, שהם האויר דיסוד למעלה מרקיע דיסוד, וכיון שאליהו היה כבר דבוק באויר הזה, נמצא שגם אליהו עלה עמו למעלה מרקיע דיסוד דעשיה, מטעם ההשתוות.

וכיון שעלה למעלה מרקיע דיסוד דעשיה, פגש שם האויר דהוד דעשיה, דהיינו בינה ותו"מ דהוד דעשיה שנפלו שמה, ואז נתדבק באויר הזה ונתלבש בו להיותו עמו במקום אחד. וע"כ אח"כ שפעל השם בן י"ב והחזיר המלכות בסיום ע"ס דהוד דעשיה, והאויר, דהיינו בינה ותו"מ שלו, חזרו למעלה מרקיע דהוד דעשיה, ולקחו עמהם גם את אליהו שהיה דבוק בהם, והעלוהו לרקיע דהוד דעשיה, מטעם ההשתוות.

ואחר שכבר היה ברקיע דהוד דעשיה הרי פגש שם האויר של נצח דעשיה, ונתדבק בו. וכשפעל השם בן י"ב והחזיר המלכות למקומה עלה האויר דנצח למעלה מרקיע והעלה

עמו יחד גם את אליהו שהיה דבוק בו. ואחר שכבר היה ברקיע דנצח פגש שם האויר של ת"ת וכו' עד שעלה עם האויר למעלה מרקיע דת"ת דעשיה, וכן עד"ז העלה אותו האויר דכל מדרגה למדרגה העליונה ממנה עד סיום מדרגות דעשיה, ומשם למלכות דיצירה, ומשם לכל המדרגות דיצירה ודבריאה עד שעלה השמים, שהוא ז"א דאצילות. וז"ש, **והיינו דקאמר עובדיה לאליהו ורוח ה' ישאך**, כי רוח ה', שה"ס בינה ותו"מ דעליון המכונים רוח או אויר, שנפלו למקום מדרגת התחתון, **הרוח הזה**, ממש **נשא** אותו ממדרגה למדרגה, דרך כל פרטי המדרגות מתחתית עשיה עד האצילות. כמו שנתבאר. וזה אמרו. (באות קכ"ח) **ואינון ממנן דקיימין באוירא אתמנון לד' סטרי עלמא, לסטר מזרח** וכו'. כי יש ממונים בכל אויר ואויר שבד' רוחות העולם, דהיינו בחו"ג תו"מ, שבידם **המפתחות** לעורר את השם בן י"ב לפעול, ולהוריד המלכות מבינה למקומה. והזוהר אינו חושב את ד' רוחות על הסדר, אלא מערבב הסדר, מטעם שדרכו להעלים הדברים, כנודע. אמנם הסדר של ד' אוירים, הוא ממטה למעלה, שהם מערב, מזרח, צפון, ודרום. שהם, מלכות, ות"ת הכולל נה"י, וגבורה, וחסד. גם אין הפירוש, שהממונים מעלים התפלה מאויר לאויר ואח"כ מרקיע לרקיע, כמו שמסודר לכאורה בהזהר, אלא האוירים מעלים התפילה לרקיעים, כל אויר לרקיע שלו. וז"ש, **וההוא ממנא, דמפתחן דאוירא בידיה**, וכו', **סלקין ביה עד רקיעא, ואתמסר בידא דממנא אחרא**. באפן, שתחילה עולה התפילה אל האויר של המלכות דעשיה, דהיינו לבינה ותו"מ שנפלו ממלכות דעשיה לעולם הזה, שהיא כמו בחינת התפלה בעצמה כנ"ל, ולהיות האויר הזה בבחינה שוה עם התפלה, ע"כ נתדבקו זה בזה כמדרגה אחת, ואז הממונה **זבוליא**"**ל** אשר שם, מעורר השם בן י"ב, שמוריד המלכות מבינה דעשיה למקומה, שאז חוזר האויר למדרגתו ועולה למעלה מרקיע דעשיה, וכיון שהאויר כבר נשתווה למדרגת התפלה הוא לוקח עמו גם התפלה למעלה מרקיע דמלכות דעשיה. כמו שבארנו לעיל אצל אליהו. וכיון שהתפלה כבר באה לרקיע דעשיה, הרי פוגשת שם האויר דיסוד דעשיה שנפל שם, כנ"ל באליהו. גם פוגשת שם בממונה השולט באויר של מזרח שנקרא **גזרדיא** כי מזרח שהוא ת"ת, כולל גם את היסוד, משום שהוא כולל נה"י. והממונה הזה מעורר השם בן י"ב ומוריד המלכות מבינה דיסוד לסיום שלו, ואז עולה האויר דיסוד למדרגתו, לרקיע דיסוד, ומחמת שכבר נשתוה עם התפלה במדרגה אחת, הוא לוקח גם את התפלה ומעלה אותה עמו ביחד למעלה מרקיע דיסוד. ועד"ז באויר ורקיע דנצח והוד, ובאויר ורקיע דתפארת.

וכיון שהתפלה עלתה לרקיע דת"ת, היא פוגשת שם האויר של צפון, שהוא בינה ותו"מ דגבורה דעשיה, שנפל שם. והיא משתוית עם אויר הזה במדרגה אחת. ואז הממונה **פתחיה** השולט בצפון, מעורר השם בן י"ב ומוריד המלכות מבינה למקומה, והאויר חוזר ועולה לרקיע דגבורה, ולוקח עמו ביחד גם התפלה שנשתוה עמה במדרגה אחת בשעת הנפילה. וכיון שהתפלה היא ברקיע דגבורה היא פוגשת שם האויר דדרום, שהוא בינה ותו"מ דחסד דעשיה, שנפל שמה, והיא מתדבקת עם האויר הזה, ואז הממונה **פסגניה**, השולט על האויר דדרום, שהוא חסד דעשיה, מעורר השם בן י"ב ומוריד המלכות מבינה דחסד דעשיה למקומה, והאויר דדרום חוזר ועולה למדרגתו לרקיע הששי, שהוא חסד דעשיה הנקרא דרום.

וכיון שהתפלה היא ברקיע הששי פוגשת שם האויר, שנפל מרקיע השביעי שהיא בינה הכולל ג"ר, והיא מתדבקת באויר הזה. וכשהשם בן י"ב מוריד המלכות מבינה דרקיע הז' למקומה, חוזר האויר למדרגתו לרקיע הז' ולוקח עמו גם התפלה הדבוקה עמו מעת הנפילה. וכיון שהיא ברקיע הז' היא פוגשת ומתדבקת באויר שנפל ממלכות דיצירה, ואז לוקח אותה סנדלפון שהוא הממונה הכללי על כל העשיה, ומעורר השם בן י"ב, שמוריד המלכות ממלכות דיצירה למקומה, ועולה האויר וחוזר למדרגתו לרקיע דמלכות דיצירה, ולוקח עמו גם התפלה, ומעלה אותה לרקיע דמלכות דיצירה. ועד"ז בכל ז' היכלות דיצירה ודבריאה עד האצילות. ונתבאר היטב מה שהקשינו, איך התפלה יכולה לעלות מתחתית העשיה עד האצילות, והלא שום מדרגה אינה יכולה להתנשאות למעלה ממדרגתה אפילו כמלא נימא. ובהאמור מובן היטב, כי כיון שנתדבקה באויר הראשון שנפל ממלכות דעשיה לבחינת עולם הזה, הרי האויר הזה נשא אותה לרקיע של המלכות, והאויר דיסוד דעשיה לרקיע דיסוד וכו', באפן, שהאוירים, שהתפלה עלתה ונתדבקה בהם, הם נשאוה והעלוה עד למלכות דאצילות. בסוה"כ ורוח ה' ישאך. וזכור הדברים עד סיום המאמר, כי לא אכפול אותם עוד.

פסקה קלב

לסטר דרום איתי וכו': לצד דרום, שהוא חסד, יש ממונה אחר השולט באויר בצד ההוא, וכמה ממונים ושרים אחרים עמו. ושמו **פסגניה**. לו נמסרו מפתחות האויר שלצד ההוא, וכל אלו שיש להם צרות, המתפללים תפלה לאדונם מתוך צרתם, מתוך שבירת הלב, אם הדבור ההוא הוא כראוי, הוא עולה לאויר בצד ההוא, ומקבל אותו הממונה ההוא ונושק אותו. כשנושק אותו, פתח ואמר, הקב"ה ירחם עליך ויתמלא רחמים בשבילך.

פסקה קלג

סלקין עמה כל וכו': עולים עמו, כל אלו ממונים הקדושים וכל אלו השרים שבצד ההוא, פורחות האותיות של השם הקדוש, אהיה, של השם בן י"ב, שהם ד' אותיות אהיה לכל צד כנ"ל, המתעטרים ושולטים בצד ההוא של האויר, ועולים בצד ההוא של האויר, עד הרקיע של הדרום, שהוא חסד דהיינו רקיע הששי, כמ"ש לעיל בארוכה, עד ממונה ההוא של הרקיע השולט בצד ההוא, דרום. כי ברקיע דדרום כבר יש שם ממונה אחר, ששמו **ענפיאל** (כמ"ש באות קמז).

פסקה קלד

לסטר צפון איתּ וכו': לצד צפון שהוא גבורה יש ממונה אחר השולט באויר, ועמו כמה שרים ממונים השולטים באויר. וממונה ההוא שמו **פתחיה**. והוא נתמנה באויר לצד ההוא. וכל אלו שמתפללים תפלות על שונאים שמצירים להם, וכשהדבור של תפלה ההיא עולה לאויר בצד ההוא, אם הוא צדיק, מקבל אותו ממונה ההוא ונושקו.

פסקה קלה

כדין אתער רוחא וכו': אז נתעורר רוח אחד היוצא מתוך התהום שבצד צפון, ורוח ההוא קורא לכל אלו אוירים, ולוקחים כולם את הדבור ההוא, ומעלים אותו עד הרקיע דצפון, שהוא רקיע החמשי, ונושקים אותו, ופותחים ואומרים, אדונך יפיל שונאך לפניך.
פירוש, אחר שהממונה על האויר קבל התפלה ונשקה, דהיינו שנתדבקה במדרגת האויר והממונה, אז **נתעורר האויר מתוך התהום שבצד צפון**, כלומר, הסיום שעשתה המלכות במקום בינה, נקרא **תהום** מלשון תוהו, שע"י השם בן י"ב ירדה המלכות מבינה דגבורה דעשיה למקומה כנ"ל, ואז נתעורר האויר שנפל בבחינת דינין דתהום הזה, לעלות לרקיע דגבורה, וכל המדרגות שהיו דבוקים עמו בעת הנפילה העלה עמו לרקיע דגבורה מחמת ההשתוות, כנ"ל באורך. וז"ש **וההוא רוחא קארי בכל אינון אוירין**, דהיינו בכל המדרגות שהיו דבוקים באויר הזה, והיה להם קומת אויר. **ונטלי כלהו ההיא מלה וסלקין לה עד רקיעא**, שכל המדרגות נתדבקו באויר דצפון העולה לרקיע דצפון, ולקחו עמהם גם התפלה שהיתה דבוקה עמהם, והעלוה לרקיע. דהיינו לרקיע החמשי.

פסקה קלו

ואזלא וסלקא ובקעא וכו': ומכאן מתחיל סדר עלית התפלה. (כמ"ש לעיל באות ק"ל), והולכת התפלה ועולית ובוקעת אוירין, היינו האויר שנפל ממלכות דעשיה לבחינת עוה"ז, עד שעולים עמה לרקיע הראשון, שהוא רקיע דמלכות דעשיה, עולית התפלה

ומגעת לממונה אחד שנתמנה לצד מערב, שהוא המלכות, ושם נמצאים תשעה פתחים, ובהם עומדים כמה שרים וכמה ממונים, ועליהם ממונה אחד ששמו **זבוליאל**.

פירוש. ט' פתחים הם בעשר ספירות של המלכות. ואינם עשרה פתחים. מטעם שהמלכות דמלכות מצד היותה מדת הדין הוא כלולה ביסוד דמלכות (כנ"ל בהקסה"ז דף מ"ז ד"ה גו). וע"כ יש ליסוד ומלכות רק פתח אחד, והם ט' פתחים. אמנם יש לשאול מה השינוי שבכאן, שבכל הרוחות יש ממונה מיוחד על האויר וממונה מיוחד על הרקיע, כגון במזרח, יש ממונה על האויר דמזרח ששמו גזרדיא, (כמ"ש באות קכ"ח), וממונה מיוחד מיוחד ברקיע דמזרח, שהוא ת"ת רקיע הרביעי, ששמו שמשיאל. (כמ"ש להלן באות קמ"ה), וכן בדרום יש ממונה על האויר ששמו פסגניה, (כמ"ש באות קל"ב), וממונה מיוחד על הרקיע ששמו ענפיאל (כמ"ש באות קמ"ז), וכן בצפון יש ממונה על האויר ששמו פתחיה (כמ"ש באות קל"ד), וממונה מיוחד על הרקיע ששמו גדריאל (כמ"ש באות קמ"ו) וכאן במלכות אין יותר מממונה אחד על האויר ועל הרקיע יחד, ששמו זבוליאל.

והענין הוא, כי נתבאר שמחמת עלית המלכות לבינה, יצאו בינה ותו"מ מכל המדרגות ונפלו למדרגה שמתחתיה וירדו לקומת אויר. ולא כל הבינה נפלה רק מחציתה, דהיינו ז"ת שלה, באפן, שכתר חכמה וחצי בינה נשארו בהמדרגה, וחצי בינה, ותו"מ נפלו מנה ונעשו לבחינת אויר. ולפיכך נתמנו ב' ממונים, אחד במחצית המדרגה העליונה שנשארה במדרגה למעלה מרקיע, וממונה אחד במחצית המדרגה התחתונה שיצאה מן המדרגה ונעשה לאויר. מה שאין כן מדרגת המלכות, שממנה נפלו כל ט' ספירות תחתוניות שלה למדרגה שמתחתיה, בעת עלית המלכות לבינה, ולא נשאר במדרגתה כי אם הכתר שלה, שנשאר בבחינת נקודה תחת יסוד. וגם נקודה זו שנשארה, נחשב יותר על בחינת יסוד, מעל בחינת מלכות. וע"כ אין בה אלא בחינת אויר בלבד, והיא כולה אויר, חוץ מהכתר שלה. ולפיכך אין בה אלא ממונה אחד על שניהם.

פסקה קלז

ודא איהו דבעי וכו': וזה רוצה לשמש ברקיע הזה ביום, ולא ניתנה לו רשות עד שעולה האור של הלבנה, דהיינו בלילה. ואז הוא מוציא כל אלו הצבאות וכל אלו הממונים. וכשהאיר היום עולים כולם בפתח אחד מאלו ט' פתחים, שהוא פתח העליון על כולם, דהיינו בנקודת כתר שנשארה במדרגה, שמתחתיה עומד הרקיע, כנ"ל בדבור הסמוך, וכשהתפלה עולה היא נכנסת בפתח ההוא, העליון על כולם, וכל השרים וכל הממונים יוצאים מפתח ההוא, ועליהם זבוליאל ההוא ממונה העליון, כלומר שאין שם ממונה

אחר אלא אותו זבוליאל הממונה באויר, הוא ממונה ג"כ בפתח העליון, שהוא למעלה מרקיע המלכות דעשיה. ויוצאים כולם ונושקים אותה, ומגיעים עמה עד רקיע השני, שהוא יסוד דעשיה.

פירוש המלכות היא בחינת קו שמאל, דהיינו חכמה בלי חסדים, וע"כ בשעה שהיא מושלת אין אור אלא חשך, כי החכמה אינה מאירה בלי חסדים. וזסו"ה, ותקם בעוד לילה. שזמן קימתה, דהיינו שליטתה, הוא בלילה. וז"ש. **ודא איהו דבעי לשמשא בהאי רקיע ביממא ולא אתיהיב ליה רשו**, כי בשעה שהמלכות שולטת היא לילה ולא יום, מטעם הנ"ל, **עד דסליק נהורא דסיהרא**, דהיינו עד הלילה. **וכדין אפיק כל אינון חילין וכל אינון ממנן**, כי בלילה שולטים כל הט"ס תחתוניות של המלכות, ונמשכים מהם צבאות וממונים המושלים מכח השמאל.

וז"ש **וכד נהיר יממא**, והמלכות יורדת מבינה למקומה, אע"פ שט"ס תחתוניות הם בלי פגם, כי כבר ירדה המלכות מן הרקיע שצמצם אותם לבחינת אויר, עכ"ז אין להם שליטה במקומם אלא שצריכים לעלות מרקיע ולמעלה, לפתח העליון שבכולם שהוא הכתר. ששם הם נכללים בימין בחסדים. ועמהם הולכת ועולית גם התפלה, מחמת ההשתוות שהשיגה עמהם בהיותם למטה מרקיע, (כנ"ל בביאור באות קל"א ע"ש). וכיון שהתפלה עלתה למעלה מרקיע דמלכות, היא פוגשת שם את האויר של הרקיע השני, שנפל שם, שאח"כ אחר ירידת המלכות מבינה דיסוד דעשיה למקומה, מתנשא האויר ועולה לרקיע היסוד, ולוקח עמו יחד, כל הצבאות והממונים והתפלה שהיו דבוקים בו בשעת הנפילה, ומעלה אותם לרקיע היסוד. וז"ש **ונפקי כלהו ונשקי לה ומטאן עמה עד רקיעא תנינא**. שהוא רקיע של היסוד דעשיה.

פסקה קלח

וכד סלקא צלותא וכו': וכשהתפלה עולה אל רקיע ההוא, יסוד, נפתחו י"ב שערים של רקיע ההוא, ובשער הי"ב עומד ממונה אחד ששמו **ענאל**, והוא ממונה על כמה צבאות ועל כמה מחנות. וכשהתפלה עולה, עומד ממונה הזה ומכריז על כל אלו הפתחים, ואומר, פתחו שערים וגו', וכל השערים נפתחים. והתפלה נכנסת בכל אלו השערים.

פירוש. שבת"ת יש י"ב גבולי אלכסון, שה"ס הו"ג תו"מ שבכל אחד מהם ג' קוים חג"ת, שהם י"ב, ונקראים גבולי אלכסון, מטעם הנתבאר לעיל (פרשת לך דף ח' ד"ה וזה, ע"ש), וכל מה שיש בת"ת יש גם ביסוד, והם נקראים ביסוד י"ב שערים. וז"ש, **ועאלת צלותא בכל אינון פתחין**.

פסקה קלט

כדין אתער חד וכו': אז נתעורר ממונה אחד זקן בימים, העומד לצד דרום, ששמו **עזריאל סבא**, ולפעמים נקרא **מחניאל**, משום שנתמנה על ששים רבוא מחנות. וכולם בעלי כנפים, בעלי מחנות המלאים עינים. ואצלם עומדים אלו המחנות שהם בעלי אזנים, ונקראים אזנים, משום שהם מקשיבים לכל אלו שמתפללים תפלתם בחשאי, ברצון הלב, שלא נשמע התפלה לאחר, תפלה זו עולה ומקשיבים לה כל אלו הנקראים בעלי אזנים. פירוש. כי יש גילוי מיוחד בספירת היסוד מחסד העליון הנקרא, חסד דמתגליא אפומא דאמה. והוא נמשך מקו ימין שבבינה. וע"כ נקרא הממונה על חסד הזה בשם **עזריאל סבא**, כי חכמה ובינה נקראים זקנים. והוא ממונה על ששים רבוא מחנות, דהיינו שש מאות אלף. כי שש מאות נמשכים לו מחג"ת נה"י דבינה, שספירותיה בסוד מאות. ואלף, ה"ס הארת חכמה, המכונה אלף, שכל אחת כלולה ממנה. וע"כ הם ששים רבוא. ובחינת ג"ר דתבונה נקראים אזנים, שבהם מאירים חסדים ולא חכמה. וו"ק דתבונה מכונים עינים, שבהם מאירה החכמה. וע"כ הוא מושך מבינה ב' בחינות אלו. וז"ש, **מארי דמשריין** וכו' **מליין עיינין, ולגבייהו** וכו' **משריין מאריהון דאודנין**. ונודע שבאזנים נתתקנה דרגא עקימא למשמע טב וביש. כנ"ל (בספרא דצניעותא תקון ז' דז"ת גלגלתא דז"א) ודרגא עקימא פירושו אלכסון דהיינו שמלכות ובינה שה"ס ב' רוחות מערב וצפון נכללו זה בזה ונעשו אלכסון (כמ"ש לעיל פרשת לך דף ח' ד"ה ומכח ע"ש). שה"ס עירוב ומתוק דמדת הדין במדת הרחמים, וע"כ שומעים טוב למי שזוכה, דהיינו שמקבלים תפלתו במדת הרחמים שבאלכסון, ושומעים רע למי שלא זכה, שמקבלים תפלתו במדת הדין. וז"ש, **ואקרון אודנין, בגין דאינון צייתין כל אינון דמצלאן צלותהון** וכו' כמו שמפרש והולך (עי' באות ק"מ).

פסקה קמ

ואי ההיא צלותא וכו': ואם תפלה ההיא נשמעת לאזניו של אדם, אין מי שיקבל אותה למעלה, ושוב אין מקבלים אותה אחרים ממי ששמע אותה תחילה. דהיינו אחרים מאותו האדם. משום זה צריכים להשמר, שלא ישמע התפלה לבני אדם. ועוד, כי דבור התפלה מתאחד בעולם העליון, בז"א, ודבור דעולם העליון אינו צריך להשמע.

פסקה קמא

כגוונא דא מאן וכו': כעין זה, מי שקורא בספר התורה, אחד קורא, והאחר שותק. ואם שנים קוראים בתורה, גורעים האמונה שלמעלה, משום דקול ודבור אחד הכל אחד, אבל שני קולות ושני דבורים הוא גרעון ופגם באמונה. שהיא המלכות, אלא שיהיה קול

ודבור אחד כמו שצריך, כדי שיהיה קול ההוא, ז"א שנקרא קול, ודבור ההוא, המלכות הנקראת דבור, יהיו אחד.

פירוש. שאומר ב' טעמים על מה שהתפלה צריכה להיות בדבור בלי קול, שלא ישמע לאזן אדם. א) כי המלכות, שממנה נמשכים בני האדם, הוא מתוקנת מב' נקודות, שהם ממלכות דמדת הדין, שאינה ראויה לקבל אור, וממלכות המתוקנת בבינה, שהיא מדת הרחמים ואז ראויה לקבל האור. וגם האדם מעורב מב' נקודות אלו. ואם זכה אז המדת הדין בגניזו ומדת הרחמים בגלוי. והוא ראוי לקבל אור העליון. ואם לא זכי נתגלה בו מדת הדין, וכל האורות פורחים ממנו. (כנ"ל בהקסה"ז דף קכ"ד אות קכ"ג). וע"כ נתקן אזן העליון בדרגא עקימא, לקבל תפלת אדם צדיק, שזכה שמדת הדין שלו הוא בגניזו, (כנ"ל אות קל"ט) כדי שהאזן המקשיב לא יעורר מדת הדין הגנוז בדבורי התפלה. ולפיכך אם אדם אחר שומע התפלה מטרם שתעלה למעלה, הרי אדם ההוא מעורר מדת הדין הגנוז בדבור התפלה. ואז כבר אינה יכולה להשמע למעלה. כי אינה ראויה לקבלת שפע. וז"ש **ואי ההיא צלותא אשתמע לאודנין דבר נש, לית מאן דציית לה לעילא.**

טעם ב' הוא, כי דבור התפלה היא בחינת מלכות והמתפלל צריך להיות מרכבה לבחינת מלכות, וע"כ התפלה צריכה לעלות ולהכלל במלכות העליונה הנקראת דבור, ואז המלכות מתייחדת עם ז"א הנקרא **קול**, והתפלה מתקבלת, דהיינו שמקבלת השפע מז"א. ולפיכך אסור לעורר קול של אדם בתפלה, כדי שישרה בה קול העליון, שהוא ז"א. וז"ש **ותו, דמלה דצלותא אתאחדא בעלמא עלאה** שהוא ז"א. שהדבור עולה למלכות ומתאחד עם ז"א ע"י המלכות ומקבל קול ממותק לגמרי מן ז"א, ואז ראויה התפלה לקבלת השפע וז"ש **ומלה דעלמא עלאה לא אצטריך למשמע**, על ידי קול של אדם. כמבואר.

וכעין זה הקורא בתורה, צריך להיות מרכבה לז"א שנקרא תורה, והקול של הקורא הוא במקום הקול של ז"א, וע"כ אסור להשמע קול אחר עמו, שהוא קול אדם המעורב במדת הדין. וז"ש **ואי תרין קראן באורייתא גרעי מהימנותא דלעילא**, כי קול האדם פוגם את קול הקורא בתורה, והמלכות של מעלה אינה ראויה לקבל שפע מז"א. וז"ש, **בגין דיהא ההוא קלא וההוא דבור חד**. שגורם למעלה שהקול שנקרא ז"א, והדבור שנקרא מלכות, מזדווגים בזווג אחד. ואם מתחבר עמו קול ודבור של אדם פוגם זווג הזה כמבואר.

פסקה קמב

וההוא ממנא שמיה וכו': וממונה ההוא, שמו עזריאל סבא, וכשהתפלה עולה בחשאי, כל אלו ששים רבוא מחנות וכל אלו בעלי העינים וכל אלו בעלי אזנים, כולם יוצאים

ונושקים מלה ההיא של התפלה העולה. ז"ש, עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם. **עיני ה'** אל צדיקים, אלו הם בעלי העינים שלמטה, דהיינו המלאכים הנ"ל שברקיע **היסוד** דעשיה. משום שיש בעלי עינים למעלה בבחינת ג"ר, כי עינים הוא חכמה, אבל אלו העינים הן עיני היסוד. וע"כ כתוב עיני ה' אל צדיקים, כי היסוד נקרא צדיק. **ואזניו** אל שועתם, אלו הם בעלי האזנים.

פסקה קמג

רקיעא תליתאה וכו': רקיע השלישי, שהוא נצח והוד דעשיה, תפלה ההיא עולה ומגיע לרקיע ההוא. ושם יש ממונה ההוא שנקרא **גדרי"ה**, ועמו כמה שרים וכמה ממונים. והוא משמש ג' פעמים ביום, דהיינו בשעת נסיעת ג' קוין למעלה באצילות, כנגד שרביט אחד של אור היוצא, עולה ויורד ואינו עומד על מקום אחד. דהיינו שכונתו להמשיך הארת החכמה שבשמאל, המכונה שרביט של אור. כי המלה מורכבת מן שתים, דהיינו, **שר ביט**, אשר **שר** הוא ראיה, מלשון ישר על אנשים (איוב ל"ג) וכן **ביט** היא ראיה מלשון הבטה. והארת החכמה נק' ראיה. וזהו השרביט הנוסע ג' פעמים ונגנז. כי אין החכמה נגלית רק בשעת נסיעת ג' קוין בג' דוכתי, חולם, שורק, חירק. (כנ"ל בשלח ל"ט ד"ה וג' ע"ש) וככלות הנסיעה תיכף נגנזת. וכשהתפלה עולה, שהיא בחינת קו האמצעי הנושאת מסך דחירק, (כנ"ל אות ק"ל בסולם ע"ש) יורד השרביט, שהוא הארת השמאל, ומשתהוה לפני התפלה הזו. דהיינו שמרכין ראשו, שפירושו שמעלים הג"ר שלו הנק' ראש. כי קו האמצעי ממעט את השמאל מג"ר ע"י מסך דחירק. (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) ורקיע הזה השלישי, שהוא נצח והוד דעשיה, נקרא רקיע השרביט. על שם השרביט הפועל בו.

פסקה קמד

וכד סלקא ההיא וכו': וכשתפלה ההיא עולה, אותו הממונה, אחר שהשתחוה אל התפלה, מאותו הטעם האמור בהשרביט, הכה עם שרביט ההוא בסלע חזק המאיר, שהוא עומד באמצע הרקיע ההוא, ויוצאים מתוך הסלע שע"ה חילות, שהיו גנוזים שם מיום שירדה התורה לארץ, משום שהתעקשו למאן ולעכב שלא תרד התורה לארץ, וגער בהם הקב"ה, ונכנסו תוך סלע ההוא. ואינם יוצאים משם חוץ מבאותו הזמן שהתפלה עולה למעלה. אז פותחים ואומרים ה' אדוננו מה **אדיר** שמך וגו'. זו היא התפלה, שנקראת **אדיר**, משום שהיא עולה על כל אלו הרקיעים. אז, הם משתחוים לה.
פירוש. אלו המלאכים, שקטרגו על התורה, שה"ס קו אמצעי, שלא תמשך לארץ, שה"ס המלכות, ולעולמות בי"ע, היו נמשכים מקו השמאל. ורצו שבמלכות ובבי"ע תהיה

השליטה לשמאל, ולא לקו אמצעי שנקרא תורה, שהוא ממעט הג"ר מהארת השמאל. וז"ש, **דאתתקפו לסרבא דלא תחות לארעא**, דהיינו למלכות שנקרא ארץ, הכוללת כל בי"ע, אבל, **ואנזיף בהו הקב"ה**, שהקב"ה שה"ס קו אמצעי גער בהם והכריחם לקבל את הארת קו האמצעי, ולהתעלם. **ואז ועאלו גו ההוא טנרא**, דהיינו שנתעלמו בתוך סלע ההוא, שה"ס כח הדין שבקו האמצעי, וז"ש **בטנרא תקיפא דזהיר, דאיהו קאים באמצעיתא דההוא רקיעא** כח הדין נקרא **טנרא תקיפא**, שהוא עומד באמצע הרקיע, היינו קו האמצעי.

וז"ש, **ולא נפקין בר ההוא זמנא דצלותא סלקא**. כי אין התפלה עולה אלא בהתעוררות קו השמאל, שהיא בינה ותו"מ שנפלו לתחתון וחזרו למעלה מרקיע ונעשו קו שמאל, שהם לוקחים עמהם גם התפלה שהיתה דבוקה בהם בעת נפילתם (כנ"ל באות קל"א בהסולם באורך) וע"כ מקבל הממונה אז את השרביט שהוא הארת השמאל. הרי שבעת עלית התפלה יוצא הארת השמאל לשליטתו. וז"ש, **בטש בההוא שרביטא בטינרא תקיפא** וכו' **ונפקי מגו ההוא טנרא שע"ה חיילין**, שאז הם מתעוררים ומקבלים הארת השמאל, מן השרביט, וז"ש, **פתחי ואמרי ה' אדוננו מה אדיר** וכו', שהתפלה העולה על הרקיעים היא **אדירה**, משום שכוללת בתוכה המסך דחירק דקו אמצעי, הממעט בכח את קו השמאל, מג"ר. (כנ"ל באות קל"א בסולם) וע"כ, **כדין סגדין לגבה**, דהיינו שמרכינים ראשם, שה"ס שאינם ממשיכים מן הג"ר דהארת החכמה, אלא מהו"ק בלבד. ונקראים **שע"ה** חילות, שהסו"ה ואל קין ומנחתו לא **שעה**. כי מנחתו היתה מבחינת שע"ה חילות הללו, שגער בהם הקב"ה ונעלמו בסלע, ונפלו פניהם. וע"כ גם קין נפלו פניו.

פסקה קמה

מכאן ולהלאה צלותא וכו': מכאן ולהלאה מתעטרת התפלה בעטרות עליונות ועולה **לרקיע הרביעי**, שהוא תפארת. ואז יוצא השמש שהוא ת"ת במדרגותיו, **ושמשיאל** ממונה העליון יוצא, ושס"ה מחנות עולים עמו לתוך הרקיע ההוא, ונקראים, ימות החמה. משום שהם מדרגות נמשכות מן החמה, שהוא ת"ת. וכולם מעטרים את התפלה בעטרות בשמים של גן העדן.

פסקה קמו

ותמן אתעכבת צלותא וכו': ושם מתעכבת התפלה, כדי להדבק באויר דגבורה בהמדרגות אשר שם, כי ברקיעים הקודמים, נה"י לא היתה צריכה להתעכב כל כך מפני שהם נכללים בת"ת (כנ"ל באות קל"א בסולם) עד שכל המחנות עולים עמה **לרקיע החמישי**, שהוא גבורה, ושם ממונה אחד ששמו **גדריאל**, והוא בעל מלחמות של שאר

העמים, כי הגבורה ה"ס קו שמאל שהעמים נאחזים בו. וכשהתפלה עולה, שנושאת בתוכה המסך דקו אמצעי, הממעט את קו השמאל, מג"ר כנ"ל, אז נזדעזע הוא וכל המחנות שלו, ונשבר כחם, ויוצאים ומשתחוים, דהיינו שמרכינים ראשם, שהוא הג"ר שלהם, ומעטרים לתפלה ההיא.

פסקה קמז

וסלקין עמה עד וכו': ועולים עמה עד שמגיעים **לרקיע הששי**, שהוא החסד, אז יוצאים כמה צבאות וכמה מחנות ומקבלים את התפלה ההיא עד שמגיעים לשבעים שערים, שהם חג"ת נהי"מ שכל אחת כלולה מעשר. כי החסד כולל כל ז"ס תחתונות. ששם עומד ממונה אחד ושמו **ענפיאל** ממונה העליון, והוא מעטר התפלה בשבעים עטרות.

פסקה קמח

וכיון דמתעטרא צלותא וכו': וכיון שהתפלה מתעטרת בכל אלו העטרות, אז מתחברים כל אלו חיילים של כל הרקיעים שליוו את התפלה עד כאן, מרקיע לרקיע, ומעלים את התפלה **לרקיע השביעי** שהוא בינה הכוללת ג"ר. ואז נכנסת התפלה שמה. וסנדלפון, שר היקר העליון, שכל מפתחות אדוניו בידו מכניס את התפלה לשבעה היכלות דיצירה. (וכבר נתבאר זה באות קל"א בהסולם ע"ש). (חסר כאן המדורים וההיכלות, שכבר נדפסו בפרשת בראשית ב' בתחלתו.).

פסקה קמט

שבעה היכלין אלין וכו': ז' היכלות אלו הם היכלות של המלך, דהיינו ז' היכלות דמלכות דאצילות ששם מזדווג המלך שהוא ז"א. ותפלה ההיא, כשמתעטרת בכל אלו העטרות, כשעולה שמה, מחברת ז"א ומלכות ביחד, להתעטר למעלה, להיות הכל אחד כראוי, והשם של הקב"ה שהוא המלכות, יתעטר מכל הצדדים למעלה ולמטה להיות אחד עם ז"א. ואז, ברכות לראש צדיק, כתוב, שהיסוד שנקרא צדיק משפיע ברכות בהמלכות.

פסקה קנ

זכאה חולקיה דבר נש וכו': אשרי חלקו של אדם שיודע לסדר תפלתו כראוי בתפלה זו שהיא כראוי. שמתעטר בה הקב"ה, הוא מחכה עד שיגמרו כל תפלות ישראל לעלות, ונכללות בתפלה השלמה, ואז הכל הוא בשלמות כראוי למעלה ולמטה. עד כאן הם עניני התפלה לדעת סודות עליונים שבה. מכאן ולהלאה, יש מצות התורה התלויות בדבור, כמו שיש אחרות התלויות במעשה.

פסקה קנא

ואינון שית פקודין וכו': והם שש מצות, ונוהגים גם כאן בתפלה, א) ליראה את השם הנכבד והנורא. ב) לאהבה אותו. ג) לברכו. ד) ליחדו. ה) שיברך הכהן את העם. ו) למסור נשמתו לו. ואלו שש מצות הנוהגות בתפלה הן תלויות בדבור, חוץ מאלו המצות התלויות במעשה, כמו ציצית ותפלין.

פסקה קנב

ליראה את השם: ומפרש שש מצות הנ"ל, א) מצוה זו נוהגת באלו התשבחות שאמר דוד המלך, ובקרבנות שבתורה, ששם צריך האדם לירא מפני אדונו. משום ששירים ההם עומדים במקום ההוא שנקרא יראה. שהיא המלכות. וכל אלו הללויה שכתוב, הם סוד יראת הקב"ה, שהיא המלכות, וצריך האדם לשום רצונו בשירים אלו, ביראה. וכבר העמידו החברים כל אלו הסודות של שירות ותשבחות, וכל אלו הסודות של הללויה.

פסקה קנג

כיון דמטי ב"נ וכו': ב) כיון שהגיע האדם לישתבח, ישים רצונו לברך אל הקב"ה, כמו יוצר אור יוצר המאורות. ג) לאהבה אותו, היינו כשמגיע לאהבת עולם, ואל, ואהבת את ה' אלקיך. שזה סוד אהבת הקב"ה. ד) ליחד אותו, היינו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. שכאן נמצא סוד היחוד של הקב"ה, ליחד שמו ברצון הלב כראוי. ומשם ולהלאה, זכרון של יציאת מצרים, שהיא מצוה להזכיר יציאת מצרים, שכתוב, וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים.

פסקה קנד

לברכא כהנא ית וכו': ה) שיברך הכהן את העם, הוא, כדי לכלול ישראל יחד בשעה שלוקחים ברכות שלמעלה, כי באותה שעה מקבלת כנסת ישראל, שהיא המלכות, ברכות. ו) ושעת רצון היא למסור לו נפשו ולתת לו הנשמה ברצון הלב, כשנופלים על פניהם ואומרים, אליך ה' נפשי אשא, שיכוין אליו לבו ורצונו למסור לו הנפש ברצון שלם. ואלו הן שש מצוות העומדות בתפלה העולות כנגד שש מאות מצות התורה.

פסקה קנה

ואי תימא תליסר וכו': ואם תאמר, שי"ג אחרות יותר יש בתורה, כי יש תרי"ג מצות, ולמה אומר ששש מצות הם כנגד שש מאות. ומשיב, י"ג מצות אלו עומדים להמשיך י"ג מדות הרחמים שהכל כלולים בהם. כלומר, שי"ג מדות הרחמים שאנו אומרים הן כנגדם. ושש מצות אלו הם שהתפלה מתעטרת בהם, דהיינו כנגד חג"ת נה"י, שהתפלה שה"ס המלכות מקבלת מז"א.

פסקה קנו

זכאה חולקיה מאן וכו': אשרי חלקו מי שישים לבו ורצונו לזה ולהשלים אותם בכל יום, ובאלו תלוים דברים אחרים רבים, אבל כשמגיע האדם למקומות אלו הנ"ל, צריך לכוין לבו ורצונו להשלים מצוה ההיא התלויה במלה ההיא, ואז מכריזים עליו ואומרים, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. בא ר' אבא ונשקו.

פסקה קנז

פתח ר' יצחק אבתריה וכו': פר"י אחריו ואמר, ויקהל משה את כל עדת וגו'. שואל, למה הקהיל אותם. ומשיב, כדי למסור להם שבת כמקודם. כי מקודם, מטרם שעשו ישראל את העגל, מסר להם את השבת. וזה הוא שלא שמרו הערב רב, כיון ששמעו ביני ובין בני ישראל, אמרו, ואנו, נמנע ממנו דבר הזה, מיד ויקהל העם על אהרן וגו' דהיינו לעשות העגל, ונמשכו אחריהם רבים. ואחר שמתו אלו שמתו מעובדי העגל, הקהיל משה את בני ישראל בלבד, ונתן להם השבת כמקודם. זהו שכתוב, ששת ימים תעשה מלאכה וגו'.

פסקה קנח

לא תבערו אש בכל וגו': כאן יש סודי סודות לאלו שיודעים חכמה עליונה. סוד השבת כבר העמידו החברים. אבל סוד זה נמסר לחכמים העליונים, כי שבת סוד עליון הוא.

פסקה קנט

ת"ח בשעתא דיומא וכו': בוא וראה, בשעה שהגיע יום הששי לעת ערב, אז כוכב אחד מצד צפון מאיר, ועמו ע' כוכבים אחרים, וכוכב ההוא מכה באלו ע' כוכבים האחרים ונכללו כולם בכוכב ההוא ונעשו בו כל השבעים אחד, וכוכב ההוא נתפשט ונעשה מדורה אחת לוהטת מכל הצדדים. אז נתפשט מדורה ההיא סביב אלף הרים, ועומדת עליהם, כמו חוט אחד המקיף אותם.

פירוש. ששת ימים ה"ס חג"ת נה"י, ויום הששי הוא יסוד. ולעת ערב, היינו בסיום היסוד, שהערלה, שה"ס ג' קליפות כמ"ש לפנינו, מתגברת בשליטתה להפריד הזווג במלכות, שה"ס השבת. וז"ש, **בשעתא דיומא שתיתאה**, שהוא יסוד, מטא זמנא דערב, דהיינו בסיומו. **כדין ככבא חד מסטרא דצפון נהיר**, שככב הזה הוא הקליפה רוח סערה, כמ"ש הזהר לפנינו, שיש בו דינים קשים ממסך דמלכות דמדת הדין, ומתגבר להאיר מצד צפון, דהיינו מקו שמאל, להמשיך משם החכמה מלמעלה למטה, כדרך כל הקליפות, ועמו ע' ככבים אחרים, שהם הע' שרים הנמשכים מהארת השמאל, ואין בהם מדת הדין הקשה דרוח סערה, אלא, **וההוא ככבא בטש באינון ככבין אחרנין**, דהיינו שהזדווג עמהם,

ואתכלילו כלהו בההוא כוכבא, שמדת הדין הקשה שבכוכב נתפשט בכולם, **ואתעביד חד** וכו' **ואתעביד כמדורא חדא להיטא מכל סטרין**, שבחיבור עם ע' ככבים נעשה למדורת אש, שהוא דין קשה, הלוהט ושורף לכל הצדדים. כי דינין אלו קשים וחזקים מאד, ואין מי שיעמוד בפניהם, ואין לו תקון אלא גניזה. כמ"ש לפנינו (באות קע"ב).
וג' ספירות נה"י מכונים הרים, (כנ"ל משפטים אות רצ"א) וכשממשיכים חכמה הם בסוד **אלף הרים**, כי אלף היא כינוי לחכמה בסו"ה ואאלפך חכמה. וז"ש **כדין אתפשט ההוא מדורא סחרנייהו דאלף טורין, וקיימא כחד חוטא דסהרא**, דהיינו שנתפשט מסביב לנה"י, כדי לינק מהם.

פסקה קס

והאי מדורא דאשא וכו': ומדורת אש הזו, מושך אצלו גוונים אחרים, מן נה"י כנ"ל, שהם בפנימיות ממנו מן הגוון שלו, גוון א' הוא ירוק, שהוא הארת קו אמצעי. כיון שכבר עומד גוון הזה, עולה מדורת האש ומדלג למעלה על גוון הירוק הזה ונכנס לפנים ממנו, ומשליך את גוון הירוק לחוץ. ועומד גוון הירוק לחוץ, ומדורת האש של הכוכב הכלול מע' כוכבים עומד בפנים. כלומר שביטל הארת קו אמצעי ודחה אותה ושלט במקומה. שהוא מטעם, שבכל מקום שמתדבקים הדינים דמדת הדין הקשה, תיכף מסתלקים משם האורות. (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא).

פסקה קסא

לבתר אמשיך אבתריה וכו': אח"כ המשיך אחריו גוון אחר שני לבן, שהוא הארה מקו ימין. ולבן הזה האיר בפנימיות. כיון שכבר עמד הגוון ההוא עלה מדורת אש הזו של הכוכב, והשליך את גוון הלבן לחוץ, והוא נכנס בפנימיות, וכן כל שאר הגוונין, השליך אותם לחוץ והוא נכנס בפנים וקרב אל נקודה הנסתרת, שה"ס עטרת יסוד, לקבל אור. כי אם היה קרב, היה האור מסתלק מן היסוד, מטעם הנ"ל שבדבור הסמוך, והוא היה מקבלו, כנ"ל בגוונים. אמנם נעשה תקון שלא יוכל לקרב כנ"ל.

פסקה קסב

פתח ואמר וארא וגו': פו"א, וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון וגו'. יחזקאל ראה מראה ההוא, בתקון שאינו עומד אלא בשעה שכוכב ההוא שולט, כמו שאמרנו. כי אינו שולט תמיד, כי נגנז (כמ"ש באות קע"ב) אבל מקרא הזה העמידוהו, והנה רוח סערה, העמידו, שרוח הזה בא לכבוש כל העולם לפני נבוכדנצר. אבל **רוח סערה**, זה הוא כוכב ההוא שאמרנו, שבלע ע' כוכבים אחרים. וזה הוא רוח סערה שראה אליהו, שנאמר עליו, מפרק הרים ומשבר סלעים, כי אין כח שיעמוד לפניו (כנ"ל באות קנ"ח) וזהו העומד

תמיד לפני כל הקליפות מבחוץ, כדי לשמור אותם שמבפנים הימנו כקליפה השומרת המוח. פירוש. אע"פ שנגנז, נמצא כחו תמיד מחוץ כל הדינים, כדי לשמרם. והוא מטעם היותו שורש כל הדינים. ואם הוא היה מתבטל היו מתבטלים עמו כל הדינים.

פסקה קסג

ואמאי אקרי סערה וכו': ולמה נקרא סערה, משום שסוער הכל למעלה ולמטה, ואין מי שיעמוד לפניו. **באה מן הצפון**, כי מצד הזה הוא בא. וסימנך, מצפון תפתח הרעה. כלומר הוא עצמו היא בחינת דינים קשים של המסך דמלכות דמדת הדין, אבל הוא בא מן הצפון, דהיינו למשוך חכמה מקו שמאל כדרך כל הקליפות. כי כמה בחינות אחרות חוץ מצפון, נאחזים ברוח סערה ההוא. וע"כ אוה"כ עליהם, יוצא מן הצפון. כלומר, שקבל גם דינים דצפון.

פסקה קסד

ענן, בגין דאיהי וכו': ענן, דהיינו קליפה השניה שביחזקאל הנקראת **ענן גדול**. היא נקראת ענן משום שהוא פסולת הזהב. וזו נאחזת בצד צפון. דהיינו בקו שמאל, וזו היא נקודה האמצעית העומדת במקומות החרבים. ומשום שידע לפתות את חוה. הוא שולט בנקודה האמצעית של הישוב ובכל דברי הישוב, חוץ מארץ ישראל. בזמן שישראל שרו בתוכה לא שלטה עליה, ולאח"כ שחטאו ישראל, שלטה גם על ארץ הקדושה. משום שכתוב השיב אחור ימינו מפני אויב.

פירוש, הקליפה הנקראת **ענן**, היא בחינת פסולת הזהב, דהיינו מקו שמאל ממש, כמו שהזהר עצמו מפרש (בפקודי רכ"ד ע"ב, ד"י) וזה לשונו, **וכד איהו בארמותא**, שהארת החכמה מקו שמאל המכונה זהב, מאיר ממטה למעלה, **כדין איהו דהב טב**, **וכל ההוא דלתתא**, דהיינו כמו שאומר מקודם לכן, שמתפשטא לתתא, דהיינו שהארת החכמה נמשכת ממעלה למטה, אז הוא נעשה **סוספיתא דדהבא**, דהיינו פסולת הזהב, **והיא התוכא דיליה**. הרי שענן גדול, שהיא פסולת הזהב היא מעצם קו השמאל ממש. עש"ה. אבל רוח סערה היא מבחינת דינין דנוקבא, דהיינו ממסך דמלכות, אלא שבא מן הצפון. כנ"ל. והיא נקראת נקודה דחורבא, (כנ"ל תצוה אות צ"ז) וז"ש, **ובגין דידע למפתי**, שפיתה את חוה להמשיך ממעלה למטה, שזה היה חטא עצה"ד. משום זה, **שליט בגו נקודה דישובא**, שנאחז בהמלכות, שה"ס נקודת הישוב. וכן על ארץ ישראל אחר החורבן. כי היא שולטת בכל מקומות החורבן. (כנ"ל תצוה אות צ"ח).

פסקה קסה

ענן גדול דא וכו': שואל, למה נקרא ענן גדול. ומשיב, שהוא ענן של חושך, שהחשיך כל העולם. בוא וראה, מה בין ענן לענן. ענן ההוא, שכתוב, וענן ה' עליהם יומם. ועננך עומד עליהם, זה הוא ענן המאיר ומזהיר וכל האורות נראים בו בתוך ענן ההוא. אבל ענן זה דקליפות, הוא ענן חושך שאינו מאיר כלום. אבל מונע כל האורות, שאינם יכולים להראות מפניו.

פסקה קסו

גדול, אמאי אקרי וכו': שואל, הוא נקרא **גדול**, ואם הוא חושך, למה נקרא גדול, והרי קטן הוא. ומשיב, אלא הוא **גדול**, משום ששולט. כלומר, שהוא גדול בשליטה, להיותו נמשך מן החכמה שבקו שמאל, כי הוא סוספיתא דדהבא כנ"ל. דבר אחר, הוא נקרא גדול משום שהחושך שבו הוא גדול, כיון שמכסה כל האורות ואינם נראים לפניו. והוא גדול, מכל הדברים הנעשים בעולם.

פסקה קסז

ואש מתלקחת וכו': היינו שהאש דדין קשה אינה עוזבת אותו לעולם. כלומר, הקליפה עצמה אינה אש, דהיינו שאינה דין קשה, אלא שהאש עלתה מלמטה מרוח סערה והתלקחה בה ואינה עוזבת אותה לעולם. **ונגה לו סביב**. משמיענו, אע"פ שכל זה נמצא בה, בקליפה דאש מתלקחת, מ"מ, נוגה לו סביב. מכאן למדנו, שאע"פ שאין צד הזה אלא צד הטומאה, נגה לו סביב, שיש נגה והארת הקדושה מסביב, וע"כ אין האדם צריך לדחותו לחוץ. מהו הטעם. משום שנגה לו סביב, דהיינו שיש לו צד קדושה של האמונה, ואין צריך לנהוג בו בזיון, וע"כ צריך לתת לו חלק בצד הקדושה של האמונה.

פירוש. כי ג' קליפות אלו הם נגד הדינים שבמלכות ובז"א ובבינה. כי הרוח סערה נגד הדין קשה שבמלכות. והענן גדול, נגד הדין קשה שבגבורה דז"א. ואש מתלקחת, נגד הדינים שבבינה שהמלכות עלתה בה. ועל קליפה ג' הזו אומר הכתוב, ונגה לו סביב. ללמד שהיא קרובה לקדושה, כי היא נמשכת מן המוקש שמשימים על פני התנין, כדי שלא יקטרג בזנב שלו כמבואר לעיל (פרשת וארא אות ק"ט ואות ק"י בהסולם עש"ה). ונמצא שהוא משמש לקדושה, וז"ש הכתוב, ונגה לו סביב. וע"כ אין צריך לנהוג בקליפה זו בזיון, אלא לתת לו חלק בקדושה, דהיינו שמניחים אותה להתאחז בבינה, אע"פ שבבינה עצמה אין דינין כלל. אלא שהוא מחמת המלכות שעלתה שמה. כי זה בחינת מוקש לקליפות, כמו שמבואר שם בארוכה.

פסקה קסח

רב המנונא סבא וכו': רה"ס, אמר כך. שהכתוב נאמר בדרך תמיהא, וכי נגה לו סביב. ע"כ צריך לנהוג בו בזיון, כי נגה לו, הזה, היא בפנים ואינו עומד מחוץ ומסביב לאש מתלקחת. ומשום שנגה לו, הזה, הוא בפנים, כתוב, ומתוכה כעין החשמל מתוך האש. **מתוכה**, של מי. מתוכה של נגה ההוא. **כעין החשמל**, היינו אותיות **חש מל**, וכבר העמידו, חיות אש ממללות.

פירוש. רב המנונא סבא חולק, ואומר, שצריכים לנהוג בזיון בקליפה אש מתלקחת, אע"פ שמשמשות לקדושה, כי הקדושה אינה מחוץ לקליפה, כלומר שאין הקדושה מתגלה אלא אחר שנתבטלה הקליפה ונדחית, שזה נחשב שהקדושה היא בפנימיות הקליפה והקליפה שומרת ומסבבה בחוץ. ע"כ אומר רב המנונא שצריכים להנהיג בה בזיון ולדחותה כדי שתתגלה הקדושה.

ומ"ש, **מתוכה דההוא נגה**, הוא חולק על ר' יוסי לעיל, (יתרו אות שי"א) שאומר שהחשמל הוא מתוך האש מתלקחת. ע"ש. ומ"ש **חיון דאשא ממללא**, היינו שנמשך הארתם מזווג קול ודבור, שהם זו"ן.

פסקה קסט

אבל מבוצינא קדישא וכו': אבל ממאור הקדוש, שמענו עליה סודי סודות, כשהערלה שורה על ברית הקדוש, לטמא את המקדש, דהיינו העטרה שה"ס המלכות, אז מקדש ההוא מתעכב מלגלות סוד אות ברית, דהיינו אורות חסדים המגולים בהארת חכמה, מתוך הערלה. וכשנגה הזה נכנס בפנים, ומפריד בין הערלה ובין המקדש, אז נקרא חשמל, שפירושו חש ונתגלה. שואל, הרי כתוב גם **מל** בחשמל, מהו מל. ומשיב, הוא כמש"א מל יהושע, ורומז על סוד אות הברית, שנתעכב מלגלות אורותיו מחמת הערלה, ועתה כיון שכבר **מל** נתגלה. ויהיה פירושו, **חש** לגלות משום שכבר **מל** הערלה.

פירוש. הערלה, כוללת ג' קליפות הנ"ל רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת, וכשהיא קרובה ליסוד, ורוצה לינק משם, אז כל האורות נסתמים. ונגה, ה"ס הארת חכמה, כשהוא נכנס לפנים אל היסוד הוא מבטל ומפריד כל הקליפות, והן בורחות, כמו שהחשך בורח מפני האור. ואז מתגלים החסדים המגולים מן היסוד. שה"ס קו האמצעי. ונקרא האור חשמל, מחמת ש **חש** להגלות בשעה ש **מל** את הערלה.

פסקה קע

ואית רזא אחרא וכו': ויש סוד אחר, כי האור שלו של הקליפות, היו נראים ואינם נראים, כלומר שעוד היתה בהם נהירו דקיק, שהיתה נראית פעם, וכאשר נתגלה החשמל, נעבר

אור שלהם לגמרי, אבל סוד הראשון שאמרנו הוא נמצא בסוד הכתוב כראוי. וסוד הזה אינו מתישב בכתוב. והכל יפה הוא ונכון הוא, ששניהם אמתים.

פסקה קעא

בהאי נגה מפתי לאתתא וכו': בנגה הזה, פיתה הנחש את האשה, חוה, לקחת אור. וע"כ כתוב, וחלק משמן חכה, כי שם אור הזה כנגד הברית, ומשום זה פיתה אותה ולקחה אורו. וזהו הפיתוי שפיתה את האשה, שכתוב, נפת תטפנה שפתי זרה וגו'.

פירוש. כי לעיל (אות קס"ד) אומר אשר הקליפה דענן גדול, פיתה את חוה לעץ הדעת, שאומר, **בגין דידע למפתי שליט בגו נקודה דישובא**. וכאן אומר, **בהאי נגה מפתי לאתתא**, אמנם אין הפירוש, שנגה פיתה אותה, אלא הקליפה דענן גדול, שהוא הנחש, הוא שפתה אותה, כמו שאומר לעיל, אלא כאן מפרש, באיזה אור, וכיצד, פיתה אותה, וז"ש, **בהאי נגה מפתי** וכו' שפיתה אותה להמשיך ולקחת אור הנגה הזה. וז"ש, **שוי ההוא נהורא לקבליה דברית**, דהיינו שהראה לה איך הנגה הזה מאיר על הברית, ומפריד ומבריח כל הקליפות (כנ"ל אות קס"ט) ומבער כל הרע, להיותו הארת החכמה. ומחמת זה היה כחו של הנחש יפה, לפתות אותה לקחת אור הזה. אמנם כשהנגה מאיר בסוד הברית, הוא מאיר ממטה למעלה, כדרך קו האמצעי שהוא הברית, דהיינו יסוד. אבל הנחש, שהוא בחינת הקליפה דענן גדול, פיתה אותה להמשיך אור נגה הזה ממעלה למטה, בדרך הענן גדול (כנ"ל אות קס"ד) ובזה הכשילה. וז"ס שאמרו חז"ל שחטא עצה"ד היה שסחטה ענבים. דהיינו שהמשיכה הארת חכמה ממעלה למטה, כדרך הקליפה דענן גדול. וז"ס, שהנגה חציו קדושה וחציו קליפה. פירוש אם הוא דבוק בברית קדש, שמאיר רק ממטה למעלה, שהוא בחינת החצי דו"ק דג"ר, הוא קדושה גדולה. ואם הקליפות מתקרבים למשוך ממנו חציו השני שהוא ג"ר דג"ר הנמשך ממעלה למטה, אז היא קליפה טמאה, דהיינו ממש בחינת ענן גדול.

פסקה קעב

ת"ח ביומא שתיתאה וכו': בוא וראה, ביום הששי שהוא יסוד, כשמגיע עת הערב, היינו בסיומו, מדלג מדורת אש ההוא, שהוא רוח סערה, לפנים, ועולה למעלה לכנוס תוך הגוונין. (כנ"ל אות קנ"ט) אז מתתקנים ישראל למטה, ומסדרים סעודות, ועורכים שלחנות כל אחד ואחד שלחנו, אז יוצא שלהבת אחת, שהיא מבחינת הדינים דמלכות הממותקת בבינה, ומכה במדורת אש ההיא, כלומר שמתחבר עמו, כיון שהכה בו ונתחברו, מתגלגלים יחד שלהבת ההיא ומדורה ההיא ונכנסים בנקב תהום הגדול, ונסתרים ויושבים שם.

פירוש. אחר ששלהבת מצד מלכות הממותקת בבינה הכה ונתחברה עם מדורת האש, שהוא רוח סערה ממסך דמלכות דמדת הדין הקשה, אז קבלה המדורה בחינת דינים הממותקים בבינה מבחינת השלהבת ודיניה עצמה הקשים נבטלו, וע"כ נתגלגלו שניהם לתהומא רבא. ששם מקום דינים דבינה. כי מקום דינים דמלכות נקראים תהומא זוטא. וכיון שנתבטלו דינים הקשים דמדורת אש, אז יכלו להתגלות אורות השבת.

פסקה קעג

וההוא שלהובא איהו וכו': ושלהבת ההיא, היא מצד ימין, שה"ס נקודת החולט, שבה עלתה המלכות לבינה ונמתקה, (כנ"ל ב"א ט"ו ד"ה ההיא) ומשום שהיא מצד ימין, העביר הדינים של אותה המדורה, והכניסה לנקב תהום הגדול. והוא מטעם כי הקליפה רוצה להתאחז תמיד במקום יותר עליון, וע"כ כיון שניתן מקום לקליפה דמדורת אש להתאחז בבינה ע"י חיבורה עם השלהבת, תיכף עזבה הדינים שלה של המלכות, ועלתה לדינים דשלהבת שהם נאחזים בבינה ונתחברה עמה. (כנ"ל וארא אות ק"ט ק"י בהסולם) ויושבת שם בתהום הגדול עד שיוצא השבת. כיון שיוצא השבת, צריכים עם ישראל לברך על האש. וע"י הברכה מלמטה יוצא השלהבת ויוצא ושולט על מדורה ההיא כל לילה ההוא דמוצאי שבת. ומדורה ההיא נכנע, כלומר שכחה נגנז.

פסקה קעד

תא חזי כיון וכו': בוא וראה, כיון שנכנס השבת ומדורה ההיא נסתתרה בתהום הגדול, אז כל האשות דאש קשה נסתתרו ונכנעו, כי המדורה שהיא רוח סערה, היא שורש כל הדינים הקשים (כנ"ל אות קס"א בהסולם) ואפילו האש של גיהנם, ורשעים שבגיהנם יש להם מנוחה, והכל, שלמעלה ושלמטה יש להם מנוחה. כשיוצא השבת, וישראל מברכין על האש, אז יוצאות כל האשות שנסתתרו, כל אחת ואחת למקומה. וכדי שלא לעורר אש אחרת מאלו שנסתתרו, כתוב, לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. וכבר העמידוהו למה מותר בשבת אש המזבח. (להלן אות רנ"ח).

פסקה קעה

אלא כד עאל וכו': אלא כשנכנס השבת, הכרוז קורא בכל הרקיעים, התתקנו המרכבות, התתקנו המחנות, לפני אדוניכם. אז יוצא רוח אחד מצד דרום, שהוא אור החסד, ורוח ההוא נפרש על כל אלו הצבאות והמחנות שבצד ימין, ומתלבשים בו. ורוח ההוא נקרא, לבוש יקר של שבת. אז השלחנות שבני אדם עורכים בעולם הזה מתתקנים בהיכל אחד. שהוא המלכות, אשרי חלקו של אדם ההוא שעריכת שלחנו נראה שם כראוי, והכל נמצא מתוקן בלי בושה, איש לפי כחו.

פסקה קעו

כד עאל שבתא וכו': כשבא השבת, צריכים עם קדוש לרחוץ עצמם משמוש של חול. מה הטעם. הוא משום שבחול רוח אחר הולך ומשוטט ושורה על העם, וכשאדם רוצה לצאת מרוח ההוא, ולבא ברוח אחר קדוש עליון, הוא צריך לרחוץ עצמו, שישרה עליו רוח עליון הקדוש ההוא.

פסקה קעז

ת"ח רזא עלאה וכו': בוא וראה סוד עליון של הדבר. כל אלו ששה ימים, חג"ת נה"י דז"א, מתאחדים בסוד נקודה אחת קדושה, שהיא המלכות, וכל הימים התאחדו בה. ויש ימים אחרים העומדים בחוץ בסטרא אחרא. דהיינו חג"ת נה"י דקליפות. ויש ימים אחרים העומדים בפנים מעגול הקדוש, שהם חג"ת נה"י דמלכות, ומתאחדים בנקודה הקדושה שהיא המלכות דמלכות.

פסקה קעח

וישראל קדישין וכל וכו': וישראל הקדושים וכל אלו העוסקים בקדושה, בכל ימי השבת, מתאחדים כל אלו ששת הימים שלהם, באלו ששת ימים שבפנים, שהם חג"ת נה"י דמלכות, המתאחדים בנקודת המלכות דמלכות, ומתאחדים בה כדי לשמרה, וכל אלו ששת ימי השבת, הם של נקודה הנסתרת ההיא. שהם חג"ת נה"י דמלכות. כיון שבא השבת אז עולה נקודה ההיא, שהיא המלכות דמלכות, ומתעטרת ומתאחדת למעלה וכולם נסתרים בה.

פירוש. המלכות, שנקראת נקודה, מקבלת מז"א ששת ימים שבו, הנקראים חג"ת נה"י. וא"כ יש בה ב' בחינות, א' חג"ת נה"י שקבלה מז"א. ב' היא בחינתה עצמה, דהיינו המלכות. וההפרש ביניהם הוא, כי חג"ת נה"י שקבלה מז"א, ה"ס אור החסדים. ובחינתה עצמה, הנקראת נקודה, ה"ס אור החכמה. ולפיכך ששת ימי המעשה, הם בחינת חג"ת נה"י דמלכות, שקבלה מז"א, ושבת, היא בחינת שליטת נקודתה עצמה, ובחינת ששת ימי המעשה, שהם חג"ת נה"י שלה, הם נסתרים בה, כלומר שאינם שולטים ואינם נראים, ורק המלכות מבחינתה עצמה היא השולטת. והיא הנראית.

פסקה קעט

ת"ח איתי ימים וכו': בוא וראה, יש ימים ויש ימים, יש ימי חול, כמו שלמדנו לעיל, שהם חג"ת נה"י דס"א, והם עומדים לחוץ, אל העמים. ימי השבת, שהם ששת ימי השבוע, עומדים לישראל, שהם חג"ת נה"י דמלכות כנ"ל. וכשעולה נקודה הזו, שהיא מלכות

דמלכות, דהיינו המלכות מבחינתה עצמה, הכל נגנז, דהיינו כל שש הספירות חג"ת נה"י שבה נגנזות והיא עולה, כנ"ל בדבור הסמך, כיון שהיא עולה, נקראת שבת.

פסקה קפ

מהו שבת וכו': שואל, מהו שבת. דהיינו למה נקראת בשם שבת. אם תאמר משום השביתה, שכתוב, כי בו שבת, יפה הוא. אלא סוד הדבר, כיון שעלתה נקודה זו ואורה מאיר, אז היא מתעטרת באבות, שהם חג"ת דז"א, כיון שהיא מתעטרת באבות, אז היא מתחברת ומתאחדת בהם להיות אחד, ונקרא הכל שבת, דהיינו המלכות עם האבות ביחד נקראים שבת, **שבת**, היא אותיות **ש**' **בת**, **ש**' הרי העמידוה שה"ס שלשה אבות המתאחדים בבת יחידה שהיא המלכות, כי ג' ווין שב **ש**' רומזים על ג' אבות, חג"ת. והיא שנקראת **בת** מתעטרת בהם. והם, האבות מתעטרים בעולם הבא, שהיא בינה. והכל הוא אחד. וזהו **ש**' **בת**, שיהיו הכל אחד.

פירוש. אין המלכות מקבלת חכמה אלא בעלותה מחזה ולמעלה דז"א, ששם חג"ת שלו, ויש בזה ב' מצבים, א) כשהוא בסוד ב' מאורות הגדולים. (כנ"ל בראשית א' דף ק"ד ד"ה את ע"ש) שאז קומתם שוה, באופן שאין זה צריך לזה ואין מקבלים זה מזה, חג"ת דז"א מקבלים מקו ימין דאמא, דהיינו חסדים. והמלכות מקבלת מקו שמאל דאמא, דהיינו חכמה. ומצב הזה נבחן לאחורים, כי החכמה להיותה לבדה בלי חסדים אינה מאירה כמ"ש שם. ומצב ב' הוא, שכבר ירדה המלכות לבחינת מחזה ולמטה דז"א, שאז מקבלת חסדים, ואחר שיש לה חסדים, הז"א מעלה אותה לחג"ת שלו, ששם מאיר השם ע"ב דויסע ויבא ויט, ומקבלת מהם חכמה. ומצב זה נבחן למוחין דפנים בפנים.

וזה אמרו, **כיון דסלקא האי נקודה**, **ונהורא נהיר**, כיון שעולה לחג"ת אחר שאור החסדים מאיר בה, דהיינו במצב ב' דפב"פ, **כדין מתעטרא איהי באבהן**, וכו', דהיינו שמקבלת מהם חכמה מהשם ע"ב שבהם, **כדין אתחברת ואתאחדת בהו למהוי חד**. דהיינו לא כמצב הא' דאחורים, שהיו נפרדים זה מזה, שחג"ת היו מקבלים חסדים מקו ימין דאמא, והמלכות היתה מקבלת חכמה מקו שמאל דאמא, אלא עתה במצב הב' היא מתחברת ומתאחדת עם החג"ת להיות עמהם אחד, וז"ש **ואיהי מתעטרא בהו**, בחג"ת, **ואינון**, החג"ת, מתעטרים **בעלמא דאתי** כלומר שעתה אין המלכות עצמה מקבלת החכמה מעולם הבא, שהוא בינה, כמו במצב הא', אלא המלכות מקבלת החכמה מחג"ת דז"א. והחג"ת, הם המקבלים החכמה מעולם הבא, ומשפיעים למלכות. וז"ש, **ודא איהו ש**' **בת**, **למהוי כלא חד**. דע"כ מרומזים האבות, שה"ס **ש**', והמלכות שה"ס **בת**, בשם אחד **שבת**, להורות, שהם עתה במצב הב', אחד, ולא נפרדים במצב הא'. וז"ס **שבת**.

פסקה קפא

ואי תימא שבת וכו': ואם תאמר, שבת הגדול, שהוא בינה הנקראת ג"כ שבת, והיא למעלה, ששם החכמה נסתרת ואינה מגולה, למה נקראת היא **שבת**. ומשיב, אלא ודאי כך הוא, שנקראת שבת, וסוד הדבר, כי נקודה, בכל מקום שהיא היא עיקר העין, כלומר, שיש בה חכמה המכונה עינים, היא נקראת **בת**, כמש"א שמרני כאישון בת עין, כי משום שהיא העיקר של כל העין, היא נקראת בת. פירוש. ג' גוונין יש בעין שהם חג"ת, וגוון הד' היא נקודה שחורה, שהיא המלכות, ובה לבד מתגלה החכמה הנקראת עין, ע"כ היא העיקר של כל גווני העין.

פסקה קפב

עלמא דאתי איהו וכו': עולם הבא, שהוא בינה, היא היכל לנקודה ההיא העליונה, דהיינו לחכמה העליונה. וכשהיא עומדת ולוקחת בכנפיה את האבות, לעטרם למעלה, אז נקראים הכל **שבת**. באופן, כשהאבות מתעטרים למעלה בנקודה העליונה, נקראים **שבת**, וכשהנקודה התחתונה, מלכות, מתעטרת באבות, נק' **שבת**.

פירוש. נקודה רומזת תמיד על חכמה, והרמז היא על נקודה השחורה שבעין, הנקראת ג"כ בת עין, שהיא העיקר הראויה להקרא בשם עין, שהוא חכמה. משום ששאר ג' גוונים שבעין, ה"ס חג"ת, שאין החכמה המכונה ראיה מתגלית בהם. לפיכך יש בפרצופי אצילות ב' פרצופים המכונים בשם נקודה, א', היא **חכמה עלאה**, שהם או"א. ב' **חכמה תתאה**, שהיא המלכות. אמנם אע"פ שאו"א הם חכמה עלאה, אינם מגלים החכמה בפרצופם עצמם, (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית), אלא בפרצוף ישסו"ת, שהם נקראים **בינה**.

וז"ש **עלמא דאתי איהו היכלא להההיא נקודה עלאה**, שהבינה, שה"ס ישסו"ת הם היכל לנקודה העליונה שה"ס או"א. כלומר, שאין או"א מגלים החכמה שבהם אלא בסוד ההיכל שהוא בינה. אמנם גם בבינה אין החכמה מתגלה אלא על ג' קוין שהם חג"ת המכונים **אבות**. ונמצא שנקודה עליונה אינה מגלה החכמה שבה אלא לבינה, כשהיא מעטרת ומשפעת חכמה בג' קוין שלה שהם האבות.

וז"ש **וכד איהי קיימא ונטלא בגדפהא לאבהן לאתעטרא לעילא**, דהיינו שהבינה מקבלת ג' קוין שהם האבות לעטר אותם בחכמה עליונה, **אקרי כלא שבת**, כי נקודה עלאה, שה"ס חכמה עליונה המתגלית על האבות נקראת **בת**, והאבות עצמם נק' **ש**, וביחד הם **שבת**. ונמצא **וכד אבהן ממעטרן לעילא בנו נקודה עלאה**, **הם נקראים ביחד שבת**. **ונקודה תתאה**, מלכות, **כד מתעטרא**, שמקבלת חכמה, **באבהן**, **אקרי שבת**. כי

שבת, כולל בתוכה הארת החכמה הנקראת **בת** והארת האבות הנק' **ש**'. שזה נוהג הן בבינה והן במלכות, וע"כ נקראים שניהם שבת.

פסקה קפג

האי נקודה תתאה וכו': נקודה התחתונה הזו, שהיא מלכות, כשעולה ונראית, דהיינו שמקבלת חכמה, הנקראת ראיה, ומתקשטת במוחין העליונים, אז כל חדוה נמצאת למעלה ולמטה, והעולמות כולם הם בשמחה. ובלילה הזה של שבת, מתפשטת נקודה הזו באורותיה, ופורשת כנפיה על העולם, וכל שליטים אחרים נעברים, ושמירה נמצאת על העולם.

פסקה קפד

וכדין אתוסף רוח וכו': ואז נתוסף רוח הנשמה בישראל, על כל אחד ואחד, ובנשמה יתירה ההוא שוכחים כל עצב וחימה, ולא נמצא למעלה ולמטה רק שמחה. רוח ההוא שירד ונתוסף בבני העולם, כשיורד, הוא מתרחץ בבשמים של גן העדן, ויורד ושורה על עם הקדוש, אשריהם כשהרוח ההוא נתעורר.

פסקה קפה

בההיא שעתא דההוא וכו': בשעה ההיא, שרוח ההוא יורד, יורדין עמו לגן עדן, ששים מרכבות המתעטרים לששה קצוות, חג"ת נה"י. שכל אחד כולל עשר, הם ששים. וכשמגיע לגן עדן, אז כל אלו רוחות ונשמות שבגן עדן, כולם מתעטרים ברוח ההוא. הכרוז קורא ואומר, אשריכם ישראל עם קדוש שרצון אדונכם נתעורר אליכם.

פסקה קפו

רזא דרזין לידעי וכו': סוד הסודות הוא ליודעי החכמה. אשרי הם כשהרוח הזה נתעורר. רוח הזה הוא התפשטות של נקודה הזו, מלכות, ויוצא ממנה ומתפשט בעולם. ורוח ההוא, הוא סוד השבת השורה למטה. וע"כ כתוב בו שמירה, ושמרו בני ישראל את השבת. והרי העמידוהו, שבת לא כתוב, אלא **את** השבת, הוא לרבות רוח ההוא השורה על הכל, וצריכים לשמרו, משום שנמצא עם האדם, וע"כ כתוב, כל שומר שבת מחללו.

פסקה קפז

בהאי רזא אית וכו': בסוד הזה יש סוד אחר, רוח הזה, נהנה ביום הזה מן ההנאות של ישראל, ומתענוגיהם. ומשום זה צריכים לתת לו עונג במאכל ומשתה ג' פעמים בג' סעודות של ג' מדרגות האמונה. כמו שהעמידוהו (לעיל יתרו אות תנ"ה תנ"ו תנ"ז) ורוח הזה מקבל שמחה ותענוג באלו הסעודות של ישראל. אשרי חלקו מי שמהנהו ומענגו ביום הזה.

פסקה קפח

האי רוחא אתהני וכו': רוח הזה נהנה כל ששת הימים מרוח עליון של עתיק דכל עתיקין. וביום השבת כיון שירד ורחץ בגן עדן בלילה, הוא מתענג מתענוג הגוף בסעודת האמונה, ונתעטר רוח הזה מלמעלה ומלמטה, ומקומו בכל הצדדים, דהיינו בחכמה ובחסדים, בעטרה של מעלה שהוא חסדים ובעטרה של מטה שהיא חכמה.

פסקה קפט

והואיל וקיימא עמיה וכו': וכיון שנמצא עם האדם, צריכים לשמרו, וע"כ כתוב, ושמרו בני ישראל את השבת. שבת זה, היא נקודה תחתונה, שהיא מלכות. **את** השבת, זה הוא רוח הזה, שהוא התפשטות של נקודה ההיא, התפשטות ההוא, כשנתוסף קדושה וברכות מלמעלה על נקודה ההיא הואר הכל, וההתפשטות נעשה רוח המאיר מכל הצדדים, חציו מתחלק למעלה ומאיר, וחציו מתחלק למטה ומאיר. וז"ש ביני ובין בני ישראל, דהיינו שהרוח נתחלק בינו לבין ישראל, חלק ונחלה יש לנו יחד.

פסקה קצ

חולקא דלעילא וכו': החלק של מעלה, התעטר ביום ההוא מעונג העליון הקדוש. ונהנה מזיו העליון של עתיקא דכל עתיקין, שהוא כתר. חלק התחתון, מתעטר ביום ההוא מעונג של מטה, שנהנה באלו הסעודות שעושים ישראל, וע"כ צריכים לענגו במאכל ובמשתה, בלבושי כבוד, וברוב שמחה.

פסקה קצא

וכד מתעטרא האי וכו': וכשמתעטר חלק ההוא שלמטה, ונשמר כמו שצריך, הוא עולה למעלה, ומתחבר בחלק האחר העליון. ונקודה הזו שהיא מלכות, לוקחת הכל מן הרוח, מחלק שלמעלה ומחלק שלמטה, ונכללת מכל הצדדים. ומשום שמתעטרת בשבת מלמעלה ומלמטה, כל שאר הימים, שהם חג"ת נה"י, נותנים כח לכל וניתנה לה, להמלכות, שליטה, מלמעלה ומלמטה. ובסודות ספרו של שלמה המלך נמצא סוד הזה, והעמידו המאור הקדוש, דהיינו ר"ש. אשרי חלקם של ישראל.

פסקה קצב

כתיב וינפש, **ואוקמוה וכו'**: כתוב, וינפש, והעמידוהו, אוי שאבדה הנפש. והוא יפה. אבל אם כן, אוי לגוף היה צריך לומר שממנו אבדה הנפש ובוינפש, לא נזכרה רק הנפש. ומשיב, אבל סוד הדבר, באדם יש נפש, שמקבלת ומושכת אליה לרוח הזה הנ"ל, מערב שבת. ורוח הזה שורה בתוך נפש ההיא ושוכן בה כל יום השבת. ואז נפש ההיא בגדלות ותועלת יתירה ממה שהיתה.

פסקה קצג

ועל דא תנינן וכו': וע"כ למדנו, כל נפשות ישראל מתעטרות ביום השבת, והעטרה שלהם היא, רוח הזה הנ"ל, השוכן בתוכם. כיון שיוצא השבת ורוח ההוא עולה למעלה, אז **אוי לנפש** שאבדה מה שאבדה, דהיינו עטרה העליונה ההיא וכח הקדוש ההוא שהיה בה, וזה הוא, וינפש, שפירושו, אוי לנפש. שאבדה מה שאבדה.

פסקה קצד

עונתן דחכימין דידעי וכו': עונתם של חכמים היודעים סודות עליונים, הוא, מליל שבת לליל שבת. והעמידוהו. אבל דבר זה שאלתי למאור הקדוש, שהרי אנו רואים שכתר התחתון הזה, שהוא מלכות, מקבלת מה שמקבלת מז"א בזווג של יום, ובלילה היא נותנת מזון לכל צבאותיה, כמו שהעמדנו, שכתוב, ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. לוקחת בזווג של יום, ונותנת בלילה, הרי שאין זווג בלילה. ועתה אמר אדוני שזווג נמצא בלילה הזה של שבת.

פסקה קצה

אמר ודאי זווגא וכו': אמר, ודאי שנמצא זווג בלילה הזה. מה הטעם, הוא משום שלילה הזה של שבת, שהוא המלכות, מחלקת נשמות לכל אלו החכמים היודעים סוד החכמה, ולא נמצא זווג ביום אחר בשמחה שלמה בלי עירוב אחר מס"א, כמו בלילה הזה, משום שאלו הנשמות שהיא מחלקת, היא מחלקת אותן בחכמים, בצדיקים, בחסידים, כראוי. וכן בכל לילה ולילה נמצא ודאי זווג ז"א עם המלכות. מתי. הוא בחצות לילה. וכבר העמדנו. אבל אינו שלם בכל הצדדים כזווג הזה של ליל שבת.

פסקה קצו

ובגין דא חכימין וכו': ומשום זה, החכמים שיודעים סודות, צריכים לסדר השמוש שלהם בלילה הזה. מהו הטעם. הוא משום שבכל ימי השבת יש לנו רוח אחר השורה על העולם (כנ"ל אות קע"ו) ובלילה הזה, יש לנו רוח אחר קדוש, עליון, היורד לבנים הקדושים. ורוח ההוא נושב מעתיקא דכל עתיקין, שהוא הכתר, ויורד לנקודה התחתונה לתת בה מנוחה לכל. ורוח הזה נחלק לכל הצדדים למעלה ולמטה, כש"א, ביני ובין בני ישראל. (כנ"ל אות קפ"ט).

פסקה קצז

וכד אינון חכימין וכו': וכשאלו החכמים יושבים ברוח הקדוש ההוא, רוח העליון, צריכים לשמש מטתם. כי רוח הזה ממשיך אחריו למטה, כל אלו נשמות הקדושות וקדושים העליונים יורשים ברוח הזה, נשמות קדושות לבניהם כראוי.

פסקה קצח

כיון דהאי רוחא וכו': כיון שרוח הזה שורה על ועולם, כל רוחות הרעות וכל מקטרגים הרעים מסתלקים מן העולם, ואין אנו צריכים להתפלל על שמירה, משום שישראל הם שמורים ברוח ההוא, וסכת שלום, שהיא המלכות, פורשת כנפיה עליהם, והם נשמרים מכל.

פסקה קצט

דאי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי למדנו, שלא יצא אדם יחידי לא בליל ד' של השבוע, היא בליל שבת. והאדם צריך להשמר. והרי אמרנו שבליל שבת משומרים בני אדם מכל מקטרגי העולם ואין אנו צריכים להתפלל על שמירה.

פסקה ר

תא חזי הכי וכו': ומשיב, בוא וראה, כך הוא ודאי, שליל רביעי שבשבת צריכים להשמר מהם מס"א. מהו הטעם. משום שכתוב, יהי מארת. כתוב מארת חסר ו', הרומז על מיעוט הלבנה, שמשום שהלבנה שהיא המלכות, חסרה, כמה מחנות רוחות נכללו במארת הזה. קללות ומארת הם במיעוטה של הלבנה, וכולם שולטים בלילה ההוא, וע"כ אסור לצאת יחידי.

פסקה רא

בלילא דשבתא כיון וכו': בליל שבת, כיון שכל המזיקים מתפזרים להכנס בנקב העפר, כדי שלא יוכלו לשלוט ולהזיק, משמע שמטרם שנכנסים בנקב העפר הם יכולים להזיק, לפיכך צריך אדם יחיד להזהר שלא יצא יחידי. כי יוכלו להזיקו בעודם בדרכם, בטרם יכנסו לנקב העפר. ועוד, אע"פ שאינם יכולים לשלוט, הם יכולים להראות לפעמים, ואדם יחיד צריך לשמור את עצמו שלא יראה אותם. שיכול להנזק על ידי הראיה.

פסקה רב

מלה דא הכי וכו': ומזכיר את הלשון ממה שלמד בענין קושיא זו, ואומר, שכך למד ענין הזה. וזה לשונו. ששואל, ואם כן, אם אדם אסור לצאת בליל שבת יחידי הרי הוא חסרון של השמירה. ומשיב. אבל בשבת נמצא שמירה לעם הקדוש. והקב"ה, כשנכנס השבת הוא מעטר לכל אחד ואחד מישראל, בנשמה יתירה, וצריכים לשמור לאותה עטרה הקדושה שנתעטרו בהם. ואע"פ שהם, המזיקים, אינם נמצאים במקום ישוב, עכ"ז לפעמים, לאדם יחידי, הם נראים, ונחלש מזלו. וצריך האדם להתעטר בעטרה הקדושה ולשמור אותה.

פסקה רג
סוף סוף נטירו וכו': סוף סוף, שמירה נמצאת לעם הקדוש, משום שסוכת שלום, שהוא בינה, פרושה על העם. כי למדנו, כי בכל מקום שסכת שלום נמצא, הסטרא אחרא אינו נמצא שם. וע"כ היא שמירה, והשמירה נמצאת.

פסקה רד
יומא דשבתא חדוה וכו': יום השבת, הוא שמחה לכל, והכל נשמר למעלה ולמטה. ונקודה התחתונה, שהיא המלכות, מאירה לעלות למעלה לאו"א ביופי ע' עטרות, שמקבלת מז"ת דאו"א שכ"א כלול מעשר, שהם חלקים יתירים מבליל שבת. והזקן מכל הזקנים נתעורר, שהוא הכתר. להשפיע אליה.

פסקה רה
כדין כד סליק וכו': אז כשעולה האור, עם הקדוש מקדימים לבית הכנסת בלבוש יקר, בשמחה, ומתעטרים בעטרה הקדושה שלמעלה, וברוח הזה, שהוא הנשמה יתירה, העומד עליהם למטה, משבחים בשירות ותשבחות, והתשבחות עולות למעלה, ועליונים ותחתונים כולם הם בשמחה, ומתעטרים כולם יחד. פותחים העליונים ואומרים, אשריכם עם קדוש בארץ, שאדוניכם מתעטר עליכם, וכל הצבאות הקדושים מתעטרים בשבילכם.

פסקה רו
האי יומא יומא וכו': יום הזה הוא יום של הנשמות, ואינו יום הגוף, משום שהוא שליטת צרור הנשמות, שהוא הבינה ועומדים עליונים ותחתונים כולם בזווג אחד, בעטרה של רוח יתירה, העליון הקדוש.

פסקה רז
צלותא דשבתא וכו': תפלת השבת של עם הקדוש. ג' תפלות נמצאים ביום הזה כנגד ג' שבתות, שהש בינה ז"א ומלכות, השולטים ביחד, (כנ"ל יתרו אות תק"ל ע"ש) והעמידוהו. וכולם אחד. וכיון שבאו העם הקדוש לבית הכנסת, אסור לעסוק אפילו בצרכי בית הכנסת אלא בדברי תשבחות, תפלה ותורה, וכראוי להם.

פסקה רח
ומאן האשתדל במלין וכו': ומי שעוסק בדברים אחרים ובדברי העולם, זה הוא אדם שמחלל שבת, אין לו חלק בעם ישראל. שני מלאכים ממונים על זה ביום השבת, והם משימים ידיהם על ראשו, ואומרים, אוי לפלוני, שאין לו חלק בהקב"ה. וע"כ צריכים להשתדל בתפלות ושירות ותשבחות לאדונם, ולעסוק בתורה.

פסקה רט
האי יומא איהו וכו': יום הזה הוא יום של הנשמות, שנתעטר צרור ההוא של הנשמות, שהוא הבינה, וע"כ משבחים בתשבחות התשבחה של הנשמה, והיינו, **נשמת** כל חי תברך את שמך ה' אלקינו ורוח וכו'. ואין תשבחה אלא מצד הנשמה והרוח. ויום הזה עומד בבחינת רוח ונשמה, ואינו של הגוף.

פסקה רי
תושבחתא דדרגא וכו': התשבחה של מדרגה אחרת עליונה, שהוא סוד היום, השמש הקדוש, שהוא ז"א, שהוא אור של יום, היינו ברכת **יוצר אור**. שהוא סוד אור המאיר, שממנו נזונים ומאירים כל אלו הצבאות והמרכבות וככבים ומזלות, וכל אלו השולטים על העולם.

פסקה ריא
תושבחתא דעלמא דאתי וכו': השבח של עולם הבא, שהוא בינה, ביום הזה, היינו, **אל אדון**. ושבח הזה, הוא בסוד כ"ב אותיות עליונות הקדושות המתעטרות באבות, שהם חג"ת ובמרכבה העליונה הקדושה שהיא בינה. (כמ"ש לעיל אות קפ"ב ע"ש).

פסקה ריב
אתוון זעירין וכו': אותיות קטנות, הן כ"ב אותיות של עולם התחתון, שהוא מלכות, שהם, אל ברוך גדול דעה וכו'. ולא יש בין תיבה לתיבה ריוח אחר רק אות אחת מכ"ב אותיות רשומה בכל תיבה ותיבה. דהיינו **א** ל **ב** רוך **ג** דול וכו'. ובעולם העליון, בינה, יש ריוח וצדדים קדושים בין אות לאות. (כנ"ל תרומה אות ק"ד). כי ב **א**' יש חמשה תיבות, דהיינו **א** ל אדון על כל המעשים. וב **ב**' יש חמשה תיבות, **ב** רוך ומבורך בפי כל הנשמה, וב **ג**' יש ארבע תיבות, **ג** דלו וטובו מלא עולם וכו' כמ"ש שם. וזהו שבח על התשבחות, שאותיות עליונות של יום השביעי שהוא בינה משבח ואומר למלך העליון יוצר בראשית. שהוא חכמה. (כמ"ש לעיל אות קפ"ב עש"ה) דהיינו נקודה עלאה.

פסקה ריג
כד תושבחתא דא וכו': כששבח הזה עולה למעלה, ששים מרכבות עליונות שבג"ע שאמרנו לעיל (אות קפ"ד) מזדווגים ולוקחים השבח ההוא. מן עם הקדוש, ומעלים אותה להתעטר בה בכמה מרכבות עליונות, שהממונים וכל הצדיקים שבגן עדן, כולם מתעטרים בשבח הזה, וכל אלו המרכבות, וכל אלו נשמות הצדיקים כולם עולים בשבח הזה עד סוד הכסא, שהוא המלכות.

פסקה ריד
כד מטא לכורסייא וכו': כשהשבח מגיע לכסא הקדוש, שהוא המלכות, הנה השבח הזה שאומרים כל ישראל, עומד שם, עד הזמן שאומרים ישראל קדושה עליונה של מוסף, דהיינו כתר יתנו לך וכו'. ואז יש עליה לאלו שלמטה לעלות למעלה, דהיינו שהמלכות שהיא הכסא עולה לאמא, שהיא בינה, וז"א עולה לאבא, שה"ס נקודה עלאה, כדי שהכל יתאחד למעלה למעלה, באו"א, להיות כולם אחד. ואז נמצא שהשבח הזה אל אדון, שכבר עלה עם המלכות לבינה, אומרת אותו הבינה למלך העליון שהוא חכמה, (כנ"ל אות רי"ג) זה היא תשבחה העולה על כל התשבחות.

פסקה רטו
מכאן ולהלאה סדורא וכו': מכאן ולהלאה, הוא סדר התפלה כבשאר הימים, עד **ישמח משה** וכו'. דהיינו שמחת מדרגה עליונה שהוא ת"ת, הנקרא משה, וה"ס יעקב, שהוא עיקר האבות שהוא קו המכריע המיחד חו"ג, המכונים אברהם ויצחק. שהוא שמח בחלק ההוא שלו, שהוא המלכות, כשהכסא שהיא המלכות, עולה אליו ולוקח אותה, ומתחברים יחד. וזה הוא שמחת תורה שלמעלה, שהיא תורה שבכתב, שהוא ת"ת, השמח בתורה שלמטה, שהיא תורה שבעל פה, שהיא המלכות, ומתחברים זה בזה.

פסקה רטז
כיון דאתחברו וכו': כיון שנתחברו יחד, צריך האדם לכלול בשמחה ההוא את עם הקדוש, ולומר, **ישמחו במלכותך** שומרי שבת וכו'. **או"א רצה נא במנוחתנו**.

פסקה ריז
רזא דס"ת ביומא וכו': סוד ספר התורה ביום הזה. כבר העמדנו. למדנו. כתוב, ויקראו בספר תורת אלקים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא. והעמדנו, שהסוד של הפסק הטעמים והמסורת וכל אלו הדיוקים, וסודות עליונים, הכל נמסר למשה מסיני. שואל, אם התורה נמסרה למשה בכל אלו הדיוקים, ספר תורה, שהוא בכל הקדושות האלו, למה הוא חסר מכל אלו התקונים והסודות שנמסרו למשה בתורה.

פסקה ריח
אלא רזא דא וכו': ומשיב, אלא סוד הזה הוא, כשהכסא הקדוש, שהוא המלכות, מתעתר ונכלל בתורה שבכתב, שהוא ת"ת, אז כל אלו הצורות וכל אלו טעמים ומסורות, כולם נכנסים גנוזים ונרשמים בתוך כסא הקדוש מן הת"ת. ואלו הצורות שהכניס תורה שבכתב, שהוא ת"ת, בתורה שבעל פה, שהיא המלכות, היא מתעברת מהם, כאשה המתעברת מזכר, ונשארו אותיות עליונות, שבתורה שבכתב, בלבדם בקדושתם כראוי.

בלי שום צורה. ולהראות בביהכ"נ, כי הכסא, שהוא המלכות, מתברכת ומתעטרת מסוד תורה שבכתב ושם במלכות הכניס כל אלו הצורות שהן הטעמים והמסורות כנ"ל, והיא מתקדשת ממנו. וצריך להראות בהאותיות לבדן כראוי.

פסקה ריט

וכדין כלא אתקדש וכו': ואז, נתקדש הכל בקדושה העליונה כראוי. כל שכן וכל שכן ביום הזה, שבת. ביום הזה צריכים לעלות לתורה ז' אנשים כנגד ז' קולות, שהם חג"ת נהי"מ דז"א, שהם סוד התורה, שהוא ז"א. ובזמנים ובמועדים, צריכים לעלות חמשה אנשים בתוך סוד הזה. כי עיקרם של ז' ספירות אינם אלא חמש, חג"ת נ"ה, ויסוד היא כולל שלהם מצד המשפיע, והמלכות היא כוללת אותם מצד המקבל, וביוהכ"פ ששה אנשים בתוך סוד העליון הזה. דהיינו חג"ת נה"י דז"א.

פסקה רכ

וכלא רזא חדא וכו': ומפרש, והכל הוא סוד אחד. כי חמשה דמועדים הם חמש מדרגות חג"ת נ"ה, למטה ממדרגת אור קדמאה, שהיא בינה וג"ר, אלא למטה בז"א, והם סוד התורה, כי ז"א נקרא תורה. ששה דיוה"כ, הם ששה קצוות, דהיינו שמחשבים גם את הכולל שלהם שהוא יסוד. והכל הוא סוד אחד. שהרי אין כאן תוספת על ה' ספירות העיקריות. שבעה של יום השבת, הם שבעה קולות, דהיינו שמחשבים גם את כולל הב' שהוא מלכות. והכל סוד אחד אלו ואלו, דהיינו שמרמזים על ספירות ז"א.

פסקה רכא

בר"ח אתוסף חד וכו': בראש החדש, נתוסף אחד שהוא כנגד המלכות, על ג' שבימות החול, הרומזים על חג"ת דז"א, משום שהשמש שהוא ז"א, מאיר בזמן ההוא ללבנה, שהיא מלכות. וז"ס **המוסף**, שיש בר"ח, שהוא נגד התוספת האמורה. בספר תורה צריך להשמע רק קול ודבור אחד. (כנ"ל אות קמ"א).

פסקה רכב

סדורא לסדרא עמא וכו': הסדור שעם הקדיש צריך לסדר ביום הזה, ובשאר ימים שיש קריאת ספר תורה, הוא, שצריכים לסדר ולתקן תקון בכסא אחד הנקרא תיבה. וכסא ההוא צריך להיות בשש מדרגות חג"ת נה"י, דמלכות, לעלות עליהם ולא יותר, שכתוב ושש מעלות לכסא, שה"ס מלכות, ומדרגה אחת למעלה כנגד החכמה שבה, שהיא התיבה, לשום עליה ספר התורה ולהראותה לכל. כי התיבה שה"ס חכמה דמלכות, נותות ראיה לס"ת, שה"ס ז"א. (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד) שאין ראיה אלא במלכות.

פסקה רכג

כד סליק ס"ת וכו': כשעולה שם ספר התורה, אז צריכים כל העם לסדר את עצמם למטה, באימה וביראה ברתת ובזיע, ולכוון את לבם, כמו שהיו עומדים עתה על הר סיני לקבל התורה, ויהיו מקשיבים ויטו אזניהם. ואין רשות לעם לפתוח פיהם אפילו בדברי תורה, וכל שכן בדברים אחרים. אלא כולם באימה, כמי שאין לו פה. וכבר העמדנו, שכתוב, וכפתחו עמדו כל העם. ואזני כל העם אל ספר התורה.

פסקה רכד

אר"ש כד מפקין וכו': אמר ר' שמעון, כשמוציאים התורה בצבור לקרות בו, נפתחים שערי השמים של רחמים, ומעוררים את האהבה למעלה, וצריך האדם לומר כך.

פסקה רכה

בריך שמיה דמארי וכו': ברוך שמו של רבון העולם. ברוך כתרך ומקומך. יהי רצונך עם עמך ישראל לעולם, שגאולת ימינך תראה לעמך בבית מקדשך, ולהשפיע לנו ממיטב אורך, ולקבל תפלותינו ברחמים. יהי רצון מלפניך שתאריך לנו חיים בטוב, ושאני עבדך יהיה נפקד בין הצדיקים, לרחם עלי, ולשמור אותי ואת כל אשר לי, ושל עמך ישראל. אתה הוא הזן את הכל ומפרנס את הכל. אתה הוא השולט על הכל. אתה הוא השולט על מלכים, והמלכות שלך הוא. אני עבד הקב"ה, שאני משתחוה לפניו ומלפני כבוד תורתו בכל עת ועת. לא על אדם אני בוטח, ולא על בני אלקים אני סומך, אלא על אלקים שבשמים, שהוא אלקים אמת, ותורתו אמת, ונביאיו אמת, ומרבה לעשות חסד ואמת. בו אני בוטח, ולשמו הקדוש והיקר אני אומר תשבחות. יהי רצון מלפניך, שתפתח לבי בתורתך, ותתן לי בנים זכרים עושי רצונך, ותמלא משאלות לבי, ולב כל עמך ישראל, לטוב, לחיים, ולשלום, אמן.

פסקה רכו

ואסיר למקרי בספרא וכו': ואסור לקרות בספר התורה, רק אחד לבד, וכולם מקשיבים ושותקים, כדי שישמעו דבריו מפיו, כאלו קבלו אותה עתה מהר סיני. ומי שקורא בתורה, יהיה אחד עומד עליו דהיינו העולה לתורה, ושותק, שלא ישמע רק דבור אחד בלבד ולא שני דיבורים. (כנ"ל אות קמ"א) לשון קדש צריך להיות קורא אחד, והוא אחד ולא שני דיבורים, ואם נמצאים שנים בספר תורה, הוא גרעון סוד האמונה, וגרעון כבוד התורה נמצא בספר תורה. שצריכים רק קול אחד. וכן צריך להיות מתרגם אחד. וזה סוד, קליפה ומוח. כי המתרגם הוא בחינת קליפה, והקורא בלשון הקדש הוא מוח. ואין מוח בלי קליפה.

פסקה רכז

כלא שתקין וחד וכו': הכל שותקים ואחד קורא. שכתוב, וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר. הוא למעלה בראש ההר, וכל העם למטה, שכתוב ויתיצבו בתחתית ההר. וכתוב, ומשה עלה אל האלקים. הרי שהיה קורא אחד, ועולה לתורה אחד, למעלה בראש ההר, וכל העם בתחתית ההר מקשיבים ושותקים. וכן צריך להיות בס"ת.

פסקה רכח

וההוא דקארי באורייתא וכו': ואותו הקורא בתורה, צריך לשום לבו ורצונו, לאלו הדברים שקורא, וכי שהוא שליח אדונו בסדר דברים להשמיע לכל העם, שהרי הוא עומד כדמיון עליון, כמו הקב"ה במתן תורה. משום זה מי שעולה לקרות בתורה צריך לסדר הדברים תחילה בביתו. ואם לא סידר, לא יקרא בתורה. מאין לנו. הוא מאותו דבור של הקב"ה מטרם שהשמיע התורה לעם הקדוש, מה כתוב, אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה, ואח"כ, ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וגו'. הרי שמטרם שהשמיע אותה לאדם, סידר כל דבור בפני עצמו. וכן מחויב כל קורא בתורה לעשות.

פסקה רכט

אסיר ליה למאן וכו': אסור לו למי שקורא בתורה להפסיק פרשה או אפילו מלה אחת, אלא במקום שפסק משה הפרשה לעם הקדוש, יפסיק. ולא יפסיק דברי הפרשה של שבת הזה בפרשה של שבת אחר.

פסקה רל

רזא דא בשעתא וכו': הסוד הוא, כי בשעה שהפסיקו הפרשיות, כל אחת ואחת התעטרה ועמדה לפני הקב"ה. כיון שהשלימו להפסיק הפרשיות של כל השנה, התעטרו לפני הקב"ה ואמרו, אני משבת פלוני, אני משבת פלוני.

פסקה רלא

בההיא שעתא קרא וכו': בשעה ההיא קרא הקב"ה ליופיאל הממונה העליון, ולנ"ג מרכבות הקדושות שתחת ידו, שהם כנגד נ"ג פרשיות שבתורה, שנתמנו בשמוש לתורה, וכל מרכבה ומרכבה נתמנתה, מרכבה זו, על פרשה פלונית שבשבת פלוני, ומרכבה פלונית, על פרשה פלונית שבשבת פלוני. וכל אחת ואחת משמשת אל התורה של השבת שלה, ואסור לנו לערב אלו באלו ולא להכניס מרכבה במרכבה אחרת אפילו כמלא שערה, ואפילו בתיבה אחת, או אפילו באות אחת, אלא כל אחת ואחת כמו שפסק אותם הקב"ה, דהיינו כמו שנתעטרו לפניו, כנ"ל בסמוך. וכמו שהפקיד אותן, את המרכבות, על פרשיות האלו, כל אחת ואחת על משמרתה.

פסקה רלב

ועל דא כד וכו': וע"כ כשמתעטר פרשה זו, עולות המלות של פרשה ההיא שנשלמה בצבור, ומקבלת אותן מרכבה ההיא הממונה על פרשה ההוא, ומעלה אותן לפני הקב"ה. ואלו המלות ממש עומדות לפניו, ואומרות, אני פרשה פלונית שהשלימו אותי צבור פלוני, כך וכך. כלומר, אם כהלכתה או שלא כהלכתה.

פסקה רלג

אי אשתלים כדקא וכו': אם נשלמה הפרשה כראוי לה, עולות מלות אלו ומתעטרות על כסא הקדוש, שהוא המלכות, ומרכבה ההיא משמשת לפניה, כל מרכבה ומרכבה משמשת לפרשה של כל שבת ושבת, כלומר כל מרכבה לפרשה שלה. וכולן מתעטרות בתוך כסא הקדוש, ועמהן הוא עולה להתיחד למעלה למעלה, לז"א, ונעשה הכל, דהיינו הפרשה והכסא וז"א, כלל אחד. משום זה אשרי חלקו מי שמשלים הפרשה כל שבת ושבת כראוי, כמו שהפסיקו אותה למעלה.

פסקה רלד

תרי זמני קרינן וכו': ב' פעמים קוראים בתורה בשבת, א' בבוקר, ב' במנחה, בשעה שהדין תלוי בימות החול, לעת ערב. כי צריכים לכלול השמאל בימין, כי התורה ניתנה מב' הצדדים, שכתוב, מימינו אש דת למו. הרי שהתורה היא **אש**, שהיא שמאל, **ומימינו**. הוינו ימין ושמאל. וע"כ קוראים בה בבוקר שהוא ימין, ובמנחה שהיא שמאל. וע"כ ספר תורה במנחה היא בעשרה פסוקים או יותר, אבל לא פרשה שלמה, כי פרשה שלמה אינה אלא בימין, והימין תלוי מטרם שעת המנחה. אבל במנחה היא שמאל. וכבר העמידוה.

פסקה רלה

בשני בשבתא ובחמשי וכו': בשני בשבת ובחמשי בשבת, משום שהמדרגות יורדות למטה, כי בימות החול משמשים יעקב ורחל במקום זו"ן הגדולים, שהם מלבישים מחזה ולמטה דז"א, שהם כלל התורה, כי יעקב הוא בחינת תורה כמו ז"א. ואם תאמר הרי נביאים נתפרשו למטה. כלומר שיעקב מלביש רק נה"י דז"א שהם בחינת נביאים ולא תורה, כי תורה היא בחינת חג"ת. וא"כ למה קוראים בתורה. ומשיב, אלא כך הוא ודאי שיעקב מלביש על נה"י דז"א, אבל אלו שלמטה, דהיינו ט"ס דיעקב, כולם הם כלל התורה. כלומר שיעקב בכללו הוא בחינת חג"ת, שהוא תורה, כמו ז"א. וכל ספירה וספירה כלולה מכל ספירה וספירה. וכיון שכלולים זו מזו הרי יש בכל אחת חג"ת שהוא תורה.

פסקה רלו

ורזא דמלה אלין וכו': וסוד הדבר, אלו מדרגות העליונות, שהן ז' ספירות חג"ת נה"י דז"א (כנ"ל אות ר"כ) הן נקראות פרשה אחת, דהיינו פרשת השבוע, ואח"כ יוצאות מהן תשעה מדרגות המאוחדות יחד. שהם תשע ספירות דיעקב, ובשביל זה קורים ט' אנשים, ג' בשבת במנחה, שהם נגד חב"ד דיעקב. וג' ביום השני, שהם נגד חג"ת דיעקב. וג' ביום ה', שהם כנגד נה"י דיעקב. הרי תשעה. וכבר נתבאר בדבור הסמוך, שהט' ספירות נכללות זו מזו, וע"כ יש בכל אחת חג"ת שהוא תורה, ואפילו בנה"י.

פסקה רלז

ובספרא דרב ייבא וכו': בספרו של ר' ייבא הזקן, כתוב, במנחה בשבת נתעורר סוד השמאל, ונקודה תחתונה, שהיא המלכות, מקבלת בצד שמאל ההוא את סוד התורה. אז בשעה ההיא המלכות נוסעת מצד שמאל, ומצדו אנו קורים בתורה. כלומר אע"פ שהמלכות בעצמה אינה בחינת תורה שבכתב, כיון שמקבלת מצד שמאל דז"א בחינת התורה שבכתב, ע"כ אנו קורים בתורה.

פסקה רלח

דהא איהי קיימא וכו': כי המלכות עומדת בסוד תשע ספירות, וע"כ קוראים אנו תשעה אנשים, שהם ששה אנשים שהם חג"ת נה"י שלה בחול, בב' ובה', ושלשה אנשים שהם ג"ר שלה, בשעה שנתעורר השמאל בשבת, דהיינו במנחה בשבת, ולכלול כולם כאחד. והיא מתעטרת בהם בג' צדדים ימין שמאל, אמצע, כמו ג' צדדים עליונים, חג"ת שהם בכלל הפרשה של שבת, שאנו קורים בבוקר. פירוש. אע"פ שאנו אומרים, שבמנחה דשבת המלכות מקבלת מצד שמאל, אין הפירוש מצד שמאל לבד, אלא שמקבלת מכל ג' הקוין, והכוונה היא רק בשליטת השמאל. אשרי חלקו מי שזכה ליקרו של שבת, אשרי הוא בב' עולמות, בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה רלט

כתיב אל יצא וכו': כתוב, אל יצא איש ממקומו ביום השביעי. שואל, מהו ממקומו. ומשיב, למדנו, **ממקומו**, פירושו ממקום ההוא הראוי ללכת. דהיינו מחוץ לכל העיר, ואלפים אמה שלה. וסוד הדבר הוא, שכתוב, ברוך כבוד ה' ממקומו. וזהו מקום. וזה הוא סוד שכתוב כי **המקום** אשר אתה עומד עליו. כי מקום ידוע יש למעלה, שהוא המלכות, וקוראים לו **מקום**, שנודע בו כבוד העליון של מעלה, שהיא המלכות, וע"כ, אזהרה היא לאדם המתעטר בעטרה הקדושה שלמעלה, שלא יצא מן **המקום**, שאם יצא

ממנו הוא מחלל שבת (כנ"ל בשלח אות תי"ט) ולא בידיו בעבודה, כמו שהעמדנו. ולא ברגליו, ללכת חוץ מב' אלפים אמה. כל אלו הם חלול שבת.

פסקה רמ

אל יצא איש ממקומו: זה הוא מקום כבוד הקדוש הזה, דהיינו המלכות, כי מחוץ ממנו הוא מקום של אלהים אחרים. **ברוך כבוד ה' ממקומו**, כבוד ה', הוא כבוד שלמעלה שהיא בינה. **ממקומו**, זהו כבוד שלמטה, שהוא המלכות. וזה הוא סוד העטרה של שבת, ועל כן אל יצא איש ממקומו. ברוך הוא לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה רמא

כתיב, הנה מקום אתי: מקום אתי, ודאי זה הוא מקום נסתר וגנוז שלא נודע כלל, שהוא בינה. זה משמע, משכתוב **אתי**, יורה שהוא מקום שלא נגלה, ועומד בסתר, וזה הוא מקום עליון למעלה דהיינו היכל העליון הנסתר והגנוז, שהיא בינה עלאה, אבל מקום זה שבכאן, הוא מקום שלמטה, דהיינו המלכות, כמו שאמרנו. וזה הוא מקום שמתפרש למעלה בבינה ומתפרש למטה במלכות. וע"כ אל יצא איש ממקומו ביום השביעי.

פסקה רמב

ומדתם מחוץ לעיל וכו': כתוב, ומדתם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו'. הרי העמידוהו באלו סודות העליונים. אבל אלפים אמה, הוא, משום שהמלכות המכונה עיר, ירשה ב' צדדים שהם ימין ושמאל, שהחכמה מלובשת בחסדים והחסדים בחכמה, והם ב' אלפים כי ספירות החכמה הן בסוד אלף. והמלכות מתעטרת תמיד בב' צדדים בין למעלה ובין למטה, וסימנך, שהשכינה אינה שורה חוץ מתחום הראוי לה. שהוא ב' קוין.

פסקה רמג

כד נפק שבתא וכו': כשיצא השבת צריכים ישראל שלמטה להתעכב, דהיינו להוסיף מחול על הקודש, כי יום גדול עליון הוא, וביום הזה אורה גדול ויקר שורה עליו, שהוא נשמה היתירה, משום זה צריך להתעכב ולהראות שאין דוחקים האורח הקדוש להוציאו. אז פותחים ישראל ואומרים והוא רחום יכפר עון וגו'. שהוא תקון יפה בלילה הזה, כיון שהדין חוזר למקומו, מה שלא היה נראה בביאת השבת, שהדין היה אז מסתלק ולא נמצא.

פסקה רמד

בשעתא דפתחי ישראל וכו': בשעה שפותחים ישראל ואומרים ויהי נועם, וקדושה דסדרא, דהיינו ואתה קדוש וכו', כל אלו רשעים שבגיהנם, פותחים ואומרים אשריכם ישראל עם קדוש, אשריכם צדיקים השומרים מצות התורה. אוי להם לרשעים שלא זכו לשמור התורה. אז מקדים דומה, וכרוז מתעורר, ישובו רשעים לשאולה כל גוים שכחי אלקים. וכל אלו גדודים מלאכי חבלה מענים אותם בגיהנם, ואין מי שירחם עליהם, אשריהם כל שומרי שבת בעולם הזה, ומענגים ענג ההוא השורה מלמעלה, דהיינו רוח העליון, כמו שאמרנו (לעיל אות קפ"ז).

פסקה רמה

האי מאן דשרי וכו': מי ששורה בתענית בשבת, שנים מתעוררים עליו, לפני מלך הקדוש. אחד, הוא רוח העליון הקדוש שצריכים לענגו ולא נתענג. ואחד, הוא, ממונה ההוא העומד על מי ששורה בתענית, ושמו סנגריה. ועולים לפני המלך הקדוש והם מעוררים עליו.

פסקה רמו

וההוא רוחא אסתלק וכו': ורוח ההוא נסתלק בחסרון מתענוג והנאה ההיא שלמטה, וכשרוח הזה אינו נשלם מלמטה, רוח אחר עליון לא נשלם. כיון שלא נשלם למעלה ולמטה, אז ראוי איש ההוא להתקלל ולהיות נענש. אלא כיון שנשלם בזמן אחר, ע"י אותו אדם, וממונה ההוא שנתמנה על עינוי ותענית, הוא נשלם בין ממונים אחרים בתענוג העליון, ע"כ קורעים לו כל גזר דין שנגזר מאלו ע' שנים עליונים, שהם חג"ת נהי"מ.

פסקה רמז

למלכא דחדי בהלולא וכו': בדומה למלך השמח במשתה שלו, וכל בני אדם שמחים עמו. ראה איש אחד יושב אסור בכבלים, פקד עליו והתירוהו. כדי שימצאו כולם בשמחה.

פסקה רמח

ולבתר מתהדרין אלין וכו': ולאחר כך, חוזרים אלו הממונים המענישים בני אדם, ונפרעים מן האדם על מה שנמצא בשבילו חסרון למעלה ולמטה, מחמת שלא נתענג בשבת. מהו התקנה שלו. הוא שישב תענית על תעניתו שבשבת. מהו הטעם. הוא, כי זה ביטל עונג שבת, יבטל משום זה עונג חול.

פסקה רמט

ואי איהו מבטל וכו': ואם הוא מבטל עונג שבת, ומתענג בחול, הוא דומה כמי שמחשיב דבר אחר יותר ממה שמחשיב להקב"ה. כי רוח העליון קדש קדשים השורה עליו לא העניגו, וביטל אותו ממנו, ורוח אחר של חול, השורה אח"כ על העולם, הוא מחשיב ומענג אותו. אז חוזרים ונפרעים ממנו בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה רנ

בגין כך, אצטריך וכו': משום זה צריך תענית אחר ביום ראשון מימות החול, בשעה ששורה על העולם, הרוח של חול, ובזה יש לו רפואה, כיון שלא החשיב את הרוח של חול, יותר משל שבת, וסימנך והשיב את הגזלה אשר גזל וגו'. גזלן אינו מתחשב עם הקב"ה ואינו מתחשב עם בני אדם, ע"כ אין עונשו גדול כגנב. גנב, המחשיב בני אדם יותר מהקב"ה, יש לו עונש בעולם הזה ובעולם הבא. אשרי הוא, מי שמשלים למטה את עונג העליון ההוא כראוי.

פסקה רנא

יומא דא מתעטרא וכו': יום הזה מתעטר בע' עטרות, כי הוא יום השביעי, שנשלמו ונתעטרו בו, חג"ת נהי"מ שכל אחד כולל עשרה, והם ע' עטרות. ושם העליון הקדוש, שהוא בינה, נשלם מכל הצדדים, דהיינו מג' קוין שה"ס האבות, (כנ"ל אות קפ"א) והאירו כל המדרגות, וכולן בשמחת הברכות, ובקדושה על קדושה, ותוספת קדושה. הברכות נמשכות מבינה, והקדושות מחכמה.

פסקה רנב

קדושה דמעלי שבתא וכו': הקדושה של כניסת השבת, שהיא המלכות, זו היא הקדושה של שבת בראשית שה"ס בינה, (כנ"ל אות קפ"ב) שה"ס ל"ב אלקים דמעשה בראשית, שנתקדשו מל"ב שבילין שבחכמה, וכן נתקדשה המלכות מל"ב שבילי החכמה, וג' מדרגות של תפוחים הקדושים, שה"ס ג' קוין, שבהם ג' גווני התפוח, לבן אדום ירוק, הממשיכים חכמה, שה"ס קדושה. וע"כ נקראים תפוחים קדושים. ומלכות המקבלתם נקראת חקל תפוחין קדישין. וצריכים להזכיר על קדושה זו, הכלל של מעשה בראשית, והמנוחה שביום השביעי, בסוד ל"ב שבילי החכמה וג' מדרגות התפוחים הנכללים בהם, שה"ס העדות שבמעשה בראשית דהיינו ויכלו השמים והארץ וכל צבאם וגו'. ויכל אלקים וגו', שיש בעדות הזו ל"ה תבות, כנגד ל"ב שבילים, ושלש מדרגות דתפוחים הקדושים.

פסקה רנג

תלת דרגין דאינון וכו': ג' מדרגות שהן, **שביעי**, **שביעי**, **שביעי**, שיש בויכלו השמים, יש בהם סוד עולם העליון, שהוא בינה, הנקראת שביעי ממטה למעלה כשמתחילים למנות מן יסוד. וסוד עולם התחתון, שהוא מלכות הנקראת שביעי, כשמתחילים מחסד. וסוד של כל האמונה, שהיא עטרת יסוד דז"א, שהיא בחינת מלכות דז"א הנקראת שביעי. **ג' פעמים אלקים**, שיש בויכלו השמים, אחד, הוא עולם התחתון, שהוא מלכות הנקראת אלקים. ואחד, פחד יצחק, שהוא גבורה דז"א הנקרא אלקים. ואחד עולם העליון הקדוש, קודש קדשים, שהיא בינה הנקראת אלקים. וצריך האדם להעיד עדות זו, בשמחה ברצון הלב, להעיד לפני אדון האמונה. וכל מי שמעיד זה ומשים לבו ורצונו לזה, מכפר זה על כל עונותיו.

פסקה רנד

בא"י אמ"ה אק"ב וכו': ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו, וכו'. קידוש זה, הוא במשקל אחד כנגד עדות האמונה, דהיינו ויכלו השמים, והם ל"ה תיבות אחרות כמו שיש בויכלו הכל ביחד עולה ע' תבות, לעטר בהם את השבת של כניסת השבת, שהיא המלכות. אשרי חלקו של אדם המכוון רצונו לדברים אלו לכבוד רבונו.

פסקה רנה

קידושא דיומא הא וכו': קידוש של יום, הרי העמידוהו, שהוא, בורא פרי הגפן, ולא יותר. כי היום, שהוא ז"א, עומד לקדש את המלכות, שה"ס כוס של קידוש. כי ביום עולים זו"ן עד או"א, שה"ס קדש, מתקדשים על ידיהם. מה שאין כן בלילה, שאנו צריכים לקדש את המלכות באלו הדברים כמו שהעמדנו, דהיינו ע' תיבות (כנ"ל אות רנ"ג) והלילה הזה, שהיא המלכות, אינה מתקדשת, אלא ע"י עם הקדוש למטה, בשעה ששורה עליהם רוח העליון, שהוא תוספת נשמה, ואנו צריכים לקדש אותה ברצון הלב ולכוון הדעת לכך. כי בלילה עוד לא עלו אלא עד ישסו"ת. וצריכים להמשיך הקדושה.

פסקה רנו

ויומא איהו קא וכו': והיום שבת, שה"ס ז"א שעלה לאו"א עלאין ונעשה קדש כמהם, הוא מקדש את המלכות, שנקראת כוס. ולא אנו. וישראל מקדשי בצלותין ובעותין, שע"י התפלות שחרית ומוסף וחזרת הש"ץ, אנו מעלים את זו"ן עד או"א. ואין צריכים עתה בקידוש לקדשם יותר, אלא שמתקדשים בקדושת ז"א שבאו"א, ביום הזה. אשריהם ישראל, עם קדוש, שירשו יום הזה ירושת עולם.

פסקה רנז

לבתר דנפיק שבתא וכו': אחר שיצא השבת, צריך האדם להבדיל בין קדש לחול. למה. הוא משום שניתנה רשות להממונים שלמטה לשלוט על העולם, ובכל מעשה העולם, וצריכים להראות היחוד במקום קדוש בקדושה העליונה, שהוא השבת, ולהבדיל את התחתונים מיחוד העליון, ולברך על מאור האש.

פסקה רנח

בגין דכל אשין וכו': משום שכל אש אחרת נסתרת ונגנזת ביום השבת חוץ מאש אחת שבקדושה עליונה שנתגלה, שהיא ממסך דחירק שבקו אמצעי דבינה שחזרה לחכמה, ונכללת בקדושת השבת, שהיא המלכות המלבשת את הבינה. וכשאש הזאת מתגלה, כל אשים אחרות נסתרות ונגנזות לפניו. ואש ההיא היא של עקדת יצחק, דהיינו של קו אמצעי העוקד וקושר את קו השמאל שנקרא יצחק, שלא יאיר אלא ממטה למעלה, כדי שיכלול בימין. שהיא מתלהט על המזבח ביום השבת. כלומר שאש המזבח הבוער גם בשבת הוא נמשך מאש הזה דקו האמצעי, למלכות הנקראת מזבח. ומשום זה צריך לברך על מאור האש, במוצאי שבת. ואש הזו אין הכוונה על אש של חול אלא על אש של שבת, שאש הזאת היא אש היוצאת מאש של מעלה, שנמשך מקו אמצעי אל המזבח, שהיא המלכות. כנ"ל.

פסקה רנט

ודא איהו אשא וכו': וזו היא אש הסובלת אש, שהיא האש שבמלכות, וכיון שאש זה היוצא מאש של מעלה, מקו האמצעי, מתברך בברכת האור, אז כל שאר אשים האחרות יוצאות ונתמנות במקומן, דהיינו שניתנה להם רשות להאיר.

פירוש. הדינים מכונים אש, כי הם משולים לאש, מה אש הגשמי, בעת שהיא מתוקנת כראוי, אין לך דבר טוב בעולם יותר ממנה לקיום כל המציאות, ואם אינה מתוקנת כראוי, אין לך משחית ומכלה את המציאות גדול ממנה. כך הדינים העליונים, בעת שהם מתוקנים כראוי, כל שלמות קיום מציאות הרוחני תלויה בהם. כגון, הדינים המתוקנים בקו האמצעי, שבהם כופה את קו השמאל להתחבר עם קו הימין. נמצא גורם בזה להארת החכמה, (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) אשר אינה מאירה כלל בלי חסדים שבימין. והארת החכמה היא מקור כל המוחין דגדלות שבפרצופין העליונים, כנודע. הרי שכל השלימות תלויה בדינים ההם המתוקנים. ואם אינם מתוקנים, כל העונשים וכל הסתלקות האורות מעליונים באים מהם, (כנ"ל ויצא דף י"ג ד"ה סתרא) ובזה תבין סוד הברכה **בורא מאורי האש** שאנו מברכים במוצאי שבת, שהוא על אש המתוקן

הזה שבמלכות, **דנפיק מאשא דלעילא**, דהיינו מקו האמצעי, ואז נעשה תקון בזה לכל האשים היוצאות ממלכות שיכלו להאיר, כגון ארבע מלאכי המרכבה דמלכות, שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, שהם מאירים, שאז הארת החכמה שבמלכות הרוכבת עליהם, מתגלה. כמ"ש לפנינו.

פסקה רס

בההיא שעתא דקא וכו': באותה שעה שאנו מברכים על האש, מזדמנים ארבע מרכבות, ארבע מחנות למטה, שהם, מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, שכל אחד מהם ממונה על מחנה מלאכים. ומאירים מאש ההיא שבמלכות שנתברכה, והם נקראים מאורי האש. משום שהארתם נמשכת מאש של המלכות שנתברכה, משום זה צריכים לכוף ד' אצבעות של יד ימין ולהאיר אותם מתוך אור הנר שנתברך. פירוש. כי זה רומז, אשר אש הזאת המתברכת, הנמשכת מאש של מעלה שהיא קו האמצעי, גורמת למיעוט הנ"ר שבהארת החכמה שבשמאל, (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) **וכפיפת אצבעות**, רומזת למיעוט הג"ר. כמ"ש עוד לפנינו.

פסקה רסא

ואינון אצבעאן רמז וכו': ואלו אצבעות רומזים לאלו מאורי האש, דהיינו לארבע מרכבות הנ"ל. שמאירים ושולטים מתוך אור הנר ההיא שנתברכה, ומשום שהן מדרגות שלמטה, לכן, כשהאדם מראה אצבעותיו לפני אור הנר ההוא, צריך לכוף אותן לפניו, משום שאור הזה שולט עליהן והן מאירות ממנו.

פירוש. הארת החכמה שבמלכות מכונה, מאור האש. והוא מטעם, כי אין הארת חכמה יוצאת אלא מקו שמאל (כנ"ל ב"א דף נ"ז ד"ה והנה) ואין קו שמאל יכול להאיר אלא ע"י הכרעת קו האמצעי במסך דחירק שלו, שה"ס אש, (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) הרי שהארת החכמה אינה מאירה זולת על ידי האש דקו האמצעי, וע"כ מכונה חכמה זו בשם, **מאור האש**. ונודע שאין החכמה מאירה אלא במלכות ע"כ מכונה המלכות מאור האש, או אור הנר.

וסוד ד' מלאכים מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, ה"ס ג' קוין נה"י ומלכות המקבלתם בעת שהם עולים ומלבישים נהי"מ של המלכות ואז מתגלה עליהם המלכות בהארת חכמה שלה, כמו המלך המתגלה להעם במרכבה שלו. ולפיכך הם נקראים מרכבה של המלכות. וד' אצבעותיו של אדם מצד אחוריהן, שבמקום הצפרנים רומזות לאלו ד' מלאכים מרכבת המלכות שעליהם מתגלה הארת החכמה שבמלכות. וז"ש, **ואינון אצבעאן רמז לאינון מאורי האש**, דהיינו ד' מלאכים הנ"ל, שעליהם מתגלה הארת

החכמה שבמלכות, בסו"ה, **וראית את אחורי** (כמ"ש להלן באות רס"ח) וז"ש, **בעי לאכפייא לון קמיה**, הרומז על מיעוט הג"ר שבהארת החכמה המתגלה על האצבעות, כי להיות המלכות בבחינת מאור האש, זה גורם להם כפיפה, שפירושו מיעוט הג"ר. וז"ש, **בגין דההוא נהורא שלטא עלייהו**, דהיינו מאור האש, שה"ס חכמה שבמלכות המכונה כן, משום שאינה מאירה זולתו, כנ"ל. וא"כ היא מוכרחת להאיר כהכרעת קו האמצעי (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת ע"ש) רק בו"ק דג"ר, דהיינו רק ממטה למעלה, בסוד כפיפת אצבעות ולא ממעלה למטה שה"ס ג"ר דג"ר. שה"ס זקיפת האצבעות. כמ"ש לפנינו.

פסקה רסב

בשאר ברכאן בעינן וכו': בשאר הברכות, כגון בברכת כהנים, צריכים לזקוף האצבעות. כדי להראות קדושה עליונה של מדרגות העליונות השולטות על הכל, שה"ס המדרגות דימין דז"א הממשיכות קדושתן מאו"א עלאין שה"ס קדש. שהשם הקדוש, שהוא המלכות, נתעטר בהן ונתקדש בהן, ונתברכו כל המדרגות יחד ומאירים מתוך המאור העליון על כל, שהוא ג"ר דבינה שורש כל החסדים, ומשום זה צריכים לזקוף האצבעות למעלה. וכאן צריכים לכוף האצבעות לפני הנר, כדי להראות המדרגות של מטה שהן ד' המרכבות הנ"ל, המאירים מתוך המאור שלמעלה, שהיא המלכות, שמכאן שולטים ומאירים ממנה, והם מאורי האש.

פירוש. כי ע"י הכרעת קו האמצעי את ב' הקוין ימין ושמאל, מתתקנים אורותיהם, שהאור דקו ימין, שהוא חסדים, יאיר ממעלה למטה בבחינה ג"ר ממש. והאור דקו שמאל, שהוא הארת חכמה, לא יאיר אלא ממטה למעלה, שהוא בחינת ו"ק דחכמה. (כנ"ל בראשית א' דף ס' ד"ה מחלוקת) והארת החכמה אינה מאירה אלא במלכות (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד) בעת שהיא רוכבת בד' מרכבות שלה, שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. ונמצא שהאורות שלמעלה ממלכות, שהם אור החסדים ובחינת קו ימין, הם מאירים מלמעלה למטה, שז"ס **זקיפת האצבעות**. וז"ש, **בשאר ברכאן בעינן לזקפא לון לאצבעאן**. משא"כ באור המלכות, שהוא הארת החכמה, וקו שמאל, המתוקנת להאיר רק ממטה למעלה, צריכים **לכוף האצבעות**, המורה על הרכנת הג"ר ומיעוטם. וז"ש **והכא בעינן לאכפיא אצבען** וכו' דנהרין מגו בוצינא דלעילא. שהוא המלכות. שהארתה רק ו"ק דחכמה.

פסקה רסג

בכל יומא אנן וכו': בכל יום אנו מברכים, מאורי אור. דהיינו יוצר אור יוצר המאורות, שהם אורות עליונים שעומדים באור הראשון ההוא, שהוא חסד. ומתברכים כל המדרגות ומאירים כולם יחד ממאור העליון, שהוא בינה. אבל אלו שבכאן, נקראים מאורי האש. ומשום סוד הזה אנו מברכים, בורא מאורי האש.

פסקה רסד

ואי תימא אמאי וכו': ואם תאמר, למה **בורא** מאורי האש ולא אמרו מאיר מאורי האש. ומשיב, שהואיל והם מאירים מאש ההוא של המאור המבורכת, שהוא האש הנמשכת לה מקו האמצעי. (כנ"ל אות רנ"ז ע"ש) אלא כיון שנכנס השבת, אז כל המדרגות שלמטה, שהם ד' מרכבות הנ"ל, וכל אלו המאירים ושולטים מהארת האש הזאת, כולם נכנסים ונכללים בנר ההוא שהוא המלכות, ונסתרים ונגנזים ונשמרים בה, ואינם נראים בה אלא נקודה ההיא לבדה, שהיא המלכות, וכולם נסתרים בה בכל יום השבת.
פירוש. ביום השבת המלכות הוא עם ז"א בזווג פנים בפנים, ואין ניכר בה בחינת שמאל כלל ולא עוד אלא כל המדרגות שנמשכות מבחינת הארת החכמה שלה הנקראת מאורי האש כולן נכללות ונבלעות בח ואינן נראות. באפן שלא נשאר במלכות מבחינתה עצמה, רק עצם הנקודה שבה. וז"ש, **ולא יתחזון ביה אלא ההיא נקודה בלחודהא**, ועי' כל זה לעיל (בראשית א' אות קכ"ח) שנתבאר זה באורך.

פסקה רסה

כיון דנפק שבתא וכו': כיון שיוצא השבת, המלכות מוציאה אותם מאורי האש, לכל אחד אחד, כאלו נבראו בשעה ההיא. ויוצאים כולם ונבראו כבתחילה, ונתמנו על מקומותיהם לשלוט. אז מתברכת נר ההוא (כנ"ל אות רנ"ט) והם מתכופפים לפניה, להאיר. דהיינו בסוד כפיפת האצבעות (כנ"ל אות רס"ב) כיון שמאירים אז מתמנים כל אחד ואחד על מקומו.

פסקה רסו

כגוונא דא אינון וכו': כעין זה, אלו מדרגות העליונות הנקראות מאורי אור, שולטים ביום, ומאירים ממאור העליון, שהוא בינה, ובשעה שהחשיך הלילה, מאור העליון ההוא מאסף אותם ומכניסם בתוכו, עד שמאיר היום. כיון שמברכים ישראל על האור ביום, אז מוציא אותם בשלימות הארתם. ועכ"ז מברכים יוצר המאורות, ולא אומרים, בורא, אע"פ שמתחדשים בכל בקר, וכאן במוצאי שבת, אומרים בורא ומשיב הוא משום שהן מדרגות של מטה. פירוש. שיש כאן טעם ב' על מה שאומרים בורא במוצאי שבת,

שהוא משום שמאורי האש הם מדרגות שלמטה, דהיינו של אחורים, כמ"ש לפנינו, ובאורות דאחורים יתכן לשון בורא, כמו בורא חשך.

פסקה רסז

וכלא איהו רזא וכו': והכל הוא סוד האצבעות, בהם נרמז מדרגות עליונות, דמאורי אור, ומדרגות תחתונות, דמאורי אש. מדרגות העליונות נודעות בזקיפת האצבעות למעלה, הרומז על הארת ג"ר שהיא ממעלה למטה, (כנ"ל אות רס"ב בהסולם) ובזקיפת האצבעות מתברכות מדרגות עליונות ומדרגות תחתונות יחד. ובהשפלת האצבעות, הרומז על ו"ק שאינו מאיר אלא ממטה למעלה (כנ"ל אות רס"ב) מתברכות להאיר רק מדרגות תחתונות לבד, דהיינו המלכות והמרכבות הנמשכות ממנה. כי אין הארת החכמה נגלית רק במלכות. (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה).

פסקה רסח

ורזא דא טופרי וכו': וזה סוד הצפרנים שבאחורי האצבעות, שה"ס מאורי האש, והאצבעות בעצמם בפנים היד, שה"ס מאורי אור. ומפרש הצפרנים שבאחורי האצבעות הן פנים אחרים, הצריכים להאיר מתוך הנר, שהיא המלכות, והפנים האלו הם הנקראים **אחורים**. האצבעות שבפנים היד, שהם בלי צפרנים, אלו הן פנים פנימים המתכסים, שאין בהם בחינת ראיה שהיא חכמה. וז"ס, **וראית את אחורי**, שאלו **אחורי**, פירושו, אחורי האצבעות בצפרניהן. **ופני לא יראו**, אלו הם האצבעות בפנימית היד שהן בלי צפרנים, שהם פנים פנימים.

פסקה רסט

וכד מברכינן על וכו': וכשמברכים על הנר, צריכים להראות אחורי האצבעות בצפרנים, הרומזים על ד' מרכבות הנ"ל, שיאירו מתוך נר ההוא, הרומז על מלכות. אבל הפנים של האצבעות אין צריכים להראותם שיאירו מתוך נר ההוא, שהוא מלכות, כי הם אינם מאירים אלא מתוך נר העליון למעלה למעלה, שהוא חכמה דז"א, שהיא מכוסה וגנוזה, שהחכמה שלה אינה מתגלה כלל. והם אינם מאירים מתוך הנר שנתגלה, שהיא המלכות, שהחכמה מגולה בה (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה וזה). וע"כ צריכים להראות אחורי האצבעות בצפרנים שעליהם, להיותם ממשיכי החכמה מן הנר ההוא שהוא המלכות, ופנים של האצבעות לא צריכים להראות לפני נר הזה, כי נסתרים הם ומאירים בנסתר ואין מקבלים חכמה מנר הזה. כי פנימיות הם ומאירים מפנימיות, עליונים הם, ומאירים מעליונים. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.

פירוש. האדם הוא מרכבה לזו"ן, והידים הם חסד וגבורה הנעשים לחכמה ובינה בעת גדלות, בסוד שאו ידיכם קדש. ובכל יד ג' פרקים שה"ס חב"ד. וג' פרקי ימין הם חב"ד דחכמה, וג' פרקי שמאל הם חב"ד דבינה, אשר הקבורת המחובר לכתף ה"ס דעת, והזרוע היא בינה, ופרק האצבעות הוא חכמה. הרי שהאצבעות של אדם רומזים על חכמה. ונודע שאין מדרגה שלא יהיה בה פנים ואחורים. כי בכל מדרגה יש ע"ס כח"ב תו"מ, אשר הכתר וחכמה וחצי בינה נחשב לפנים של המדרגה, ותחתיהם יש פרסה, שבקטנות מוציאה חצי מדרגה למדרגה שמתחתיה, שהם חצי בינה ות"ת ומלכות, ובגדלות יורדת המסך דמלכות מן הפרסה למקומה למטה ומחזרת החצי בינה ותו"מ למדרגה (כנ"ל ב"א דף צ' ד"ה בגין) וע"כ אותם בינה ותו"מ שנפלו בקטנות המדרגה מכונים אחורים של מדרגה גם בעת גדלות אחר שחזרו למדרגה.

וגם מדרגת האצבעות נחלקת לב' חצאים האמורים, שהם פנים, ואחורים. אשר כו"ח וחצי בינה שבהן, הנבחנים לפנים של האצבעות, הם ראשי האצבעות בצד הבשר. ובינה ותו"מ שנפלו ממדרגה בעת הקטנות וחזרו לעת גדלות הנבחנים לאחורים, הם ראשי האצבעות בצד הצפרנים. **והצפרנים** עצמן ה"ס הפרסא המבדלת בין כלים דפנים לכלים דאחורים.

והנה המלכות בדרך כלל, נבחנת לבחינת אחורים של ז"א. ובדרך פרט, כל בחינות של אחורים שיש בז"א ניתנו למלכות בסוד הנסירה (המבוארת בעשי"ת בשער הכוונות) וע"כ כל בחינה שבאצבעות מקבלת מבחינה שכנגדה, הפנים של האצבעות מקבלת מחכמה דז"א שה"ס פנים, ואשר החכמה אינה מתגלית בו, וז"ש, **ופנימאי דאצבען לא אצטריכו לאחזאה לון לאתנהרא מגו ההוא שרגא**, כי הם אין להם שייכות אל המלכות אלא מקבלים מבחינה שכנגדם בז"א. וז"ש, **דהא אינון לא נהרין אלא מגו שרגא עלאה דלעילא לעילא**, דהיינו מחכמה דז"א, שהיא הבחינה שכנגדן המיוחסת להן. אבל האחורים של האצבעות, מקבלות מחכמה שבמלכות, שהיא הבחינה שכנגדם המיוחסת להם כנ"ל. ז"ש, **וכד מברכינן על שרגא בעי לאחזאה אחורי אצבען בטופרין לאתנהרא מגו ההוא שרגא**, כי הם המקבלים מן הנר שהיא המלכות, להיותה הבחינה שכנגדם.

פסקה רע

ובעי לארחא בבוסמין וכו': וצריך להריח בבשמים, כשיוצא השבת, משום שנסתלק רוח ההוא מן האדם, שהוא תוספת נשמה של שבת, והנפש של האדם נשארת ערומה, מכח הסתלקות ההיא שנסתלק הרוח ממנה. וכבר העמידוהו.

פסקה רעא

כתיב וירח את וגו': כתוב וירח את ריח בגדיו ויברכהו וגו'. מקרא זה העמידוהו, ולמדנו. אבל בוא וראה, הריח הוא קיום של הנפש, משום שהוא דבר הנכנס אל הנפש ולא לגוף. בוא וראה, כתוב, וירח את ריח בגדיו, הרי העמידוהו, שהם הלבושים של אדם הראשון היו, שנתן לו הקב"ה ללבוש אותם.

פסקה רעב

בגין דהא כד וכו': משום, כשחטא אדם, הוסר ממנו לבוש היקר שהתלבש בו בתחילה כשהכניסו הקב"ה לגן עדן. ואחר שחטא הלבישו בלבוש אחר. לבוש הראשון שאדם נתלבש בו תחלה בגן עדן, היה מאלו המרכבות הנקראות אחורים, שהם הלבושים הנקראים לבושי צפרן.

פסקה רעג

וכד הוה בגנתא וכו': וכשהיה בגן עדן, כל אלו המרכבות וכל אלו המחנות הקדושים כולם היו מסבבים את אדם, ונשמר מהכל, ולא היה יכול דבר רע להתקרב אליו, כיון שחטא והוסרו ממנו אלו הלבושים של צפורן, היה מתירא מדברים רעים ומרוחות רעים, ונסתלקו ממנו אלו מחנות הקדושים שהיו מסבבים ושומרים אותו, ולא נשארו מאלו הלבושים, אלא אלו צפרנים שבראשי האצבעות, וזוהמא דסטרא אחרא מקפת הצפרנים מסביב להם.

פירוש. כבר ידעת, שהצפרנים ה"ס הפרסא המבדלת בין הכלים דפנים לכלים דאחורים, (כנ"ל אות רס"ט) והיא דבוקה על הכלים דאחורים, להיותה שורש הארתם, כי כל הארתם באה מכח שהפרסה הורידה המלכות המסיימת ממנה אל מקומה, שעי"ז עלו הכלים דבינה ותו"מ ממקום נפילתם אל מדרגתם, ונעשו שמה לשמאל, ולכלים דאחורים. הרי שהפרסא שורש אל הארתם וע"כ היא דבוקה בהם, כמו שהצפרנים דבוקים על ראשי האצבעות. וכמו שהפרסא היא שורש לכלים דאחורים, כן היא שורש להארת מדרגה התחתונה, כי בעת שעולים הכלים דאחורים שהם בינה ותו"מ למדרגתם הם לוקחים עמהם יחד גם את מדרגה התחתונה ומעלים אותה עמהם למדרגתם. (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף כ' ד"ה ואמא) ונמצא שהפרסא נעשתה לשורש גם אל מדרגה תחתונה כמו שהיא שורש לכלים דאחורים, וע"כ הפרסא דבוקה גם בכלים דמדרגה התחתונה.

והנה נשמות אדם וחוה הם ממדרגה תחתונה אל זו"ן, להיותן משתלשלות ויוצאות מהן. (כנ"ל בספרא דצניעותא אות מ"ד) ונמצא שבעת שהפרסא דזו"ן העלתה את הכלים

דבינה ותו"מ שלהם שהיו נפולים בנשמות אדם וחוה, עלו עמהם גם נשמות אדם וחוה למקום המלכות דאצילות, שנקראת גן עדן. שז"ס הכתוב, **ויקח ה' אלקים את האדם ויניחהו בגן עדן**. ונמצא שאותה הפרסא דמלכות דאצילות, הדבוקה על הכלים דאחורים, שהם בינה ותו"מ שלה, דבוקה ג"כ על אדם, שהיא שורש אליו כמו שהיא שורש אל הכלים דאחורים. וז"ש, **לבושא קדמאה דאתלבש ביה אדם בגנתא דעדן**, וכו' **דאקרון לבושי טופרא**, כי כמו שהצפרנים דבוקים על הכלים דאחורים של המלכות, כך היו מלבישים כל קומתו של אדם הראשון, משום שהצפרנים היו שורש להארתם, כנ"ל. שלבוש הזה היה חשוב מאד מאד, להיותו בחינת הפרסא דמלכות דאצילות, שעל הכלים דאחורים שלה. וז"ש, **כיון דחב ואתעדו מניה אינון לבושין וכו' ולא אשתארו ביה אלא אינון ראשי טופרי דאצבעאן**. כי אחר החטא אבד הנשמה מאצילות, שהגיעה לו מכח הפרסא, וממילא אבד גם הלבוש של צפורן הבא מפרסא, וכפי השיעור הקטן שנשאר בו מנשמתו הגבוהה נשאר בו גם כן חלק מה מלבוש הצפורן, שה"ס השיור של הצפרנים שעל ראשי האצבעות. ומתוך שהצפרנים הם מבחינת כלים דאחורים, יש כח לס"א להדבק בהם ולינק מהם, וז"ס החלק של הצפרנים, שאינו דבוק בבשר האצבע, ששם נמצא תמיד זוהמא, שה"ס סטרא אחרא היונקת משם. וע"כ אסור לגדלם עד שיצאו למעלה מבשר האצבע.

פסקה רעד

ובגין כך לא וכו': ומשום זה, אין צריך האדם לגדל הצפרנים שיש בהם זוהמא, כי כמו שהם גדלים כך גדל עליו כח הדין, מכח הקליפות היונקים מצפרנים העודפים על הבשר, וידאג על זה כל יום, וצריך לחתוך אותם, ולא ישליכם, כדי שלא לנהוג בזיון במקום ההוא, להיות שורשם ממקום גבוה כנ"ל בדבור הסמוך, כי אדם ההוא יכול להיות ניזוק מזה. והכל הוא כעין של מעלה כי בכל הכלים דאחורים למעלה מסבב עליהם סטרא אחרא. וע"כ, גם בצפרנים מקיף הזוהמא את הצפרנים, להיותם נמשכים מאחורים, כנ"ל בסמוך, ולא צריכים להיות במקום העולם, דהיינו במקום ישוב.

פסקה רעה

לבתר עבד ליה וכו': אח"כ עשה הקב"ה לאדם לבושים אחרים מעלי האלנות שבגן עדן. ואע"פ שכתוב, ויעש וגו' כתנות עור, אמנם בתורתו של ר' מאיר כתנות אור כתוב, והיינו מחמת שהיו מעלי אילנות שבג"ע, שהם אורות. כי מתחלה היו הלבושים של אדם מאחורים של הגן שלמעלה, שהוא המלכות דאצילות, דהיינו מהפרסא שלה (כנ"ל אות רע"ד) ועתה, לאחר החטא, היו מגן עדן הארץ, שבעולם עשיה, ויוצאים מן הגן.

ואלו הלבושים, היו מעלים ריחות ובשמים של הגן, שהנפש מתישב בהם ושמח בהם. ז"ש, וירח את ריח בגדיו ויברכהו. כי נתישבו נפשו ורוחו של יצחק בריח ההוא.

פסקה רעו

בג"ד כד נפק וכו': משום זה, כשיצא השבת, צריכים להריח בבשמים, שנפשו תתישב בריח ההוא, תמורת ריח העליון הקדוש ההוא שנסתלק ממנו, וריח המשובח שבבשמים, הוא הדס. כי הקיום של מקום הקדוש, דהיינו מלכות, שהנשמות יוצאות ממנה הוא הדס. וזה הוא ג"כ הקיום של נפש האדם, כמו של מעלה, להתקיים מן העירום ההוא שנשארה בו, אחר הסתלקות, התוספת נשמה של שבת.

פירוש. חג"ת דז"א מכונים הדסים. מבחינת מה שמשפיעים הארת חכמה אל המלכות. כי הארת החכמה מכונה ריח. ונמצא שהדסים אלו מקיימים את המלכות, שעיקרה היא הארת חכמה. וז"ש **דהא קיומא דאתר קדישא**, שהוא המלכות הנקראת מקום, **הוא הדס**, דהיינו חג"ת דז"א המעלים ריח, שה"ס הארת חכמה, להשפיע להמלכות. וע"כ לוקחים הדס לקיים נפשו של אדם במוצאי שבת, אחר הסתלקות הנשמה יתירה.

פסקה רעז

כד נפק שבתא וכו': כשיצא השבת, נתלבש אדם הראשון באלו הלבושים דג"ע הארץ, הנ"ל, המעלים ריחות ובשמים לקיים נפשו, במקום, רוח הקדוש העליון היקר, שה"ס זיהרא עלאה דאצילות, שנסתלק ממנו. והדס הוא קיום הנפש ודאי, כמו בעליון שנתקיים קיום הנפש שהיא המלכות. כמ"ש בסמוך.

פסקה רעח

ההוא רוחא עלאה וכו': רוח העליון ההוא, דהיינו התוספת נשמה, היורד על האדם, בשבת, בשמחה, ומשמח את נפשו, אז נמצאת נפש האדם, כמו בעולם הבא, שנפשו עתיד להנות ממנו, מן הרוח. כמו שהאדם היה מהנה לרוח ההוא בעולם הזה, כך רוח ההוא מהנה את האדם לעולם הבא. שכתוב, אז תתענג על ה' וגו'. וכתוב, והשביע בצחצחות נפשך. כמו שהאדם רוה עונג ההוא, שהוא הרוח, ומענגו, כך הוא ירוה ממנו לעולם הבא. אז כשזוכה האדם ומשלים שלמות יקר השבת כמו שאמרנו, הקב"ה קורא עליו ואומר, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה רעט

קם רבי אבא וכו': קם ר"א ושאר החברים, ונשקו ראשו של ר' יצחק. בכו ואמרו, אשרי חלקנו, שהזמין הקב"ה לפנינו את דרך הזה, (עי' לעיל אות ס"ו) אמר ר' אבא לי הזמין הקב"ה דרך הזה כדי להתחבר עמכם, אשרי חלקי שזכיתי לדרך הזה.

פסקה רפ

אמר להו אימא וכו': אמר להם, אומר לכם מה שראיתי ביום הזה שיצאתי לדרך, ראיתי אור אחד שנחלק לג' אורות, והלכו לפני, ונסתתרו. ואמרתי, ודאי שראיתי השכינה, אשרי חלקי. ועתה, אלו ג' אורות שראיתי, אתם הם. דהיינו ר' חייא ור' יוסי ור' יצחק, אתם אורות ומאורות עליונים להאיר בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה רפא

אמר רבי אבא וכו': אר"א, עד כאן לא ידעתי, שכל אלו מרגליות הסתומות היו תחת ידכם. כיון שראיתי שברצון מצות רבונכם נאמרו דברים האלו, אני יודע שכל הדברים עולים ביום הזה לכסא העליון שהוא בינה, ולוקח אותם שר הפנים, שהוא מטטרון, ועושה מהם עטרות לרבונו. ויום הזה מתעטר ששים מרכבות קדושות כנגד חג"ת נה"י, לכבוד הכסא, שהוא בינה, על ידי אלו הדברים שנאמרו כאן ביום הזה.

פסקה רפב

אדהכי זקף עינוי וכו': בתוך כך, נשא עיניו, וראה שהעריב השמש. אמר ר' אבא, נלך לכפר ההוא במדבר שהוא קרוב לנו. הלכו ולנו שם. בחצות לילה, קם ר' אבא ושאר החברים לעסוק בתורה. אמר ר' אבא, מכאן ולהלאה נאמר דברים לעטר עמהם הצדיקים שבגן עדן. כי עתה הוא הזמן שהקב"ה וכל הצדיקים שבגן עדן, מקשיבים לקולם של הצדיקים אשר בארץ.

פסקה רפג

פתח ר' אבא וכו': פתח ר"א ואמר, השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. במקרא הזה יש להסתכל בו, כי כך היה צריך לומר, השמים לה' והארץ נתן לבני אדם, מהו השמים שמים. ומשיב, אלא כאן יש להסתכל, משום שיש שמים ויש שמים, שיש שמים למטה בעולם עשיה וארץ למטה משמים, ויש שמים למעלה בעולם אצילות, וארץ למטה משמים. וכל המדרגות העליונות ותחתונות כולם כעין זה נמשכים אלו מאלו, וכל מה שיש למעלה יש למטה. ודומים זה לזה כמו חותם והנחתם ממנו, שכל מה שיש בחותם יש בנחתם ממנו, וכל אחד למטה מקבל מבחינה שכנגדו למעלה.

פסקה רפד

שמים לתתא אינון וכו': השמים למטה בעולם עשיה, הן עשר יריעות, דהיינו עשר ספירות, כש"א נוטה שמים כיריעה. ועשה אותם הקב"ה ואת מחנות המלאכים שבהם, להנהיג ארץ התחתונה דעשיה. ורקיע התשיעי, שהוא חכמה, מנהיג התחתונים, ומסבבם כמחרוזת אבנים טובות, המסבבות הצואר, כלומר, שאין דבר נעשה בתחתונים

זולת על ידו בסו"ה, כולם בחכמה עשית, רקיע העשירי הוא עיקר כל הרקיעים, להיותו ספירת כתר, שהוא שורש ועיקר לכל ט"ס תחתנות. **קופטרא**, פירושו חוט, מלשון כקפטורין יוצאה מתוך הושט (תנחומא מקץ) **דקרלהו**, פירושו אבנים טובות אדומות שחורזים אותם על חוט שנושאים סביב הצואר מלשון, גומין וקורלין. (ירושלמי שבת ז').

פסקה רפה

ובכלהו משריין ממנן וכו': ובכל הרקיעים יש מחנות ממונים עד רקיע השביעי, שהוא חסד. אבל בג"ר דרקיעים אין ממונים. מרקיע השביעי והלאה, שהם ג"ר, כח"ב, יש אור המתפשט למטה מן הכסא העליון, שהוא מלכות דאצילות, ומאיר לרקיע העשירי, שהוא כתר דעשיה, ורקיע העשירי מאותו האור שקבל, הוא נותן לרקיע התשיעי, שהוא חכמה. ורקיע התשיעי מאיר לרקיע השמיני שהוא בינה, ולמטה.

פסקה רפו

האי תמינאה וכו': רקיע השמיני הזה בו נמצאים הככבים, וכשמתפקדים צבאות הככבים, והוא מוציאם, אותו האור שקבל מרקיע החכמה, עומד ונותן כחו לכל אחד ואחד להתמנות במקום ההוא שצריך. שכתוב, המוציא במספר צבאם וגו'. **מרב אונים**, זה הוא זהר העליון, שקבל מן רקיע החכמה, הנקרא רב אונים.

פסקה רפז

ובכל רקיעא ורקיעא וכו': ובכל רקיע ורקיע יש ממונה שנתמנה על העולם ועל הארץ, להנהיג את כולם. חוץ בארץ ישראל, שאין רקיע מנהיג אותה, ולא כח אחר, אלא הקב"ה בלבדו. וכבר העמידוהו. ואם תאמר, איך שורה הרקיע על ארץ ישראל בחנם, והרי מטר וטל יורד עליה מרקיע, כשאר כל ארץ אחרת.

פסקה רפח

אלא בכל רקיע וכו': ומשיב, אלא בכל רקיע ורקיע יש ממונים השולטים על העולם, ואותו הממונה השולט על רקיע ההוא נותן מן הכח שיש לו, אל רקיע ההוא ורקיע ההוא מקבל מאותו הממונה ונותן למטה לארץ. ואותו הממונה אינו מקבל אלא מתמצית האור שלמעלה. כי עמי העולם אינם נזונים אלא מתמצית. אבל ארץ הקדושה, אינו שולט ברקיע שעליה ממונה אחר, ולא כח אחר, אלא הקב"ה בלבדו, והוא פוקד את ארץ הקדושה ברקיע ההוא שעליה.

פסקה רפט

בכל רקיעא ורקיעא וכו': בכל רקיע ורקיע יש פתחים ידועים, והממשלה של כל ממונה רשומה מפתח לפתח, ומפתח הזו ולהלאה אינו שולט אפילו כמלא השערה, ואין זה

נכנס בתחומו של פתח חבירו, חוץ כשניתנה לו רשות לשלוט אחד על חבירו, ואז גם המלכים בארץ שולטים אחד על חבירו. דהיינו המלכים בארץ המיוחסים לרקיעים וממונים האלו.

פסקה רצ

באמצעיתא דכלהו וכו': באמצע כל הרקיעים, שהוא על ארץ ישראל שהיא באמצע העולם, יש פתח אחד הנקרא גבילון, ותחת פתח הזה יש ע' פתחים אחרים למטה, וע' ממונים שומרים מרחוק ב' אלפים אמה, שה"ס תחום שבת, מפתח הנקרא גבילון, שאינם קרבים אליו. ומפתח הזה עולה דרך למעלה למעלה, עד שמגיע לכסא העליון, שהוא מלכות, ומפתח ההוא מתפשט שליטתו לכל צדדי הרקיע עד שער הפתח שנקרא מגדון, ששם הוא סיום הרקיע של ארץ ישראל. (וביאור הדברים עי' להלן בהסולם אות רצ"ט בסופו, בד"ה וכן מתבאר).

פסקה רצא

וכל אינון ע' וכו': וכל אלו ע' פתחים הרשומים בפתח ההוא שנקרא גבילון, כולם, רשומים בכסא הקדוש, שהוא המלכות, וכולם, קוראים אותם שערי צדק. על שם המלכות הנקראת צדק, כי אחר אינו שולט עליהם. והקב"ה פוקד את ארץ ישראל ברקיע ההוא מפתח לפתח, דהיינו מפתח הנקרא גבילון, עד הפתח הנקרא מגדון. בפקידה כמו שצריך, דהיינו בהשפעה מלאה ככל הצורך, ומתמצית פקידה ההיא, לוקחים אלו ע' ממונים הנ"ל, ונותנים לכל ממונים האחרים שעל עמי העולם.

פסקה רצב

בגנתא דעדן דלתתא וכו': בגן עדן שלמטה, דהיינו ג"ע הארץ, הרקיע העומד עליו יש בו סודות עליונים. כשעשה הקב"ה את הרקיע, הביא אש ומים מכסא הכבוד, שהוא עולם הבריאה, וחברם יחד, ועשה מהם רקיע למטה. על הארץ שלנו. ונתפשטו עד שהגיעו למקום ההוא של גן עדן, וישבו. כלומר, שלא נתפשטו יותר. מה עשה הקב"ה, לקח משמים עליונים הקדושים, שהם חו"ב דז"א הנקרא שמים דאצילות, אש ומים אחרים, הנמצאים ואינם נמצאים המתגלים ואינם מתגלים, ומאלו אש ומים שנלקחו משמים העליונים עשה מהם התפשטות הרקיע, ופרש אותם על גן עדן שלמטה, והרקיע הזה שהוא דעת, מתחבר עם הרקיע האחר. שעל הארץ שלנו, שהוא ת"ת.

ביאור המאמר. תחלה צריך שתבין, מה שלפעמים אנו מבארים, שהרקיע הוא סיום החדש שנעשה בכל מדרגה, מחמת עלית המלכות לבינה דכל מדרגה. ופעמים אנו אומרים, שקו האמצעי נקרא רקיע, שהוא השמים דהיינו ת"ת. והענין הוא, כי הסיום

החדש נעשה בסוד נקודת החולם, ששם עלתה המלכות לבינה. אמנם עם יציאת נקודת השורק, שהוא קו שמאל, נעשה מחלוקת, שרצה לבטל לגמרי הסיום הזה ולהאיר ממעלה למטה. עד שבא קו אמצעי והכריע שהשמאל יאיר רק ממטה למעלה, והסיום החדש לא יתבטל, שאז הוכרחו הבינה ותו"מ שהיו למטה מסיום החדש, לעלות למעלה מסיום החדש ולהתחבר למדרגתם (כנ"ל באות קל"א בהסולם בז"ה וזהו שאומר באות קכ"ג) הרי שקו האמצעי עשה הסיום החדש הזה שנעשה בנקודת החולם, שיהיה קבוע וקיים תמיד. (כמ"ש שם באורך) ונמצא שסיום החדש נעשה לקביעות בקו אמצעי, שהוא מסך דחירק. וע"כ אנו קוראים פעם את הרקיע בשם סיום החדש דצמצום ב', ופעם בשם קו אמצעי.

וזהו שאומר לעיל (אות רפ"ג) **שמים לתתא וארץ לתתא מנייהו, שמים לעילא וארץ לתתא מנייהו**. שכמו שיש שמים וארץ באצילות, שקו האמצעי, שנקרא ז"א, הכולל חג"ת נה"י, נקרא שמים דאצילות, ומתחתיו הוא המלכות הכוללת, הנקראת ארץ. כן יש בעולם העשיה שמים וארץ, שהשמים ה"ס קו אמצעי הכולל חג"ת נה"י, ומתחתיו הוא המלכות דעשיה הנקראת ארץ.

וז"ש (באות רפ"ד) **שמים לתתא אינון עשר יריעות**. כי אלו חג"ת נה"י שבקו האמצעי, כוללים עשר ספירות, כי החסד כולל כח"ב, והיסוד שבו כולל מלכות דהיינו עטרת יסוד, והם עשר יריעות בסו"ה נוטה שמים כיריעה. אמנם המלכות שבו שה"ס עטרה אינה מלכות האמיתית, אלא שכלולה ביסוד, וע"כ אנו חושבים אותם רק לתשעה רקיעים. והמלכות הוא הארץ שמתחת הרקיע לגמרי, שהוא העשירית.

וכמו שהשמים דעשיה כולל עשר רקיעים כן הארץ דעשיה כוללת י' ספירות, שה"ס ז' ארצות והעליונה שבהם הוא בינה הכוללת ג"ר, והיא הארץ שאנו יושבים עליה. אמנם גם בינה זו דארצות דעשיה שאנו יושבים עליה, נחלקת לע"ס, ואנו יושבים רק בז"ת דבינה זו, שארץ ישראל היא יסוד שבהן והבינה דבינה הזו הכוללת ג"ר, ה"ס גן עדן הארץ.

והנה נתבאר שכל עשר יריעות דשמים דעשיה, הם ע"ס דת"ת הכולל חג"ת נה"י. ויש לשאול לפי"ז, מאין יצא קו האמצעי הזה, הלא קו האמצעי הוא תולדה מהכרעת ב' קוין ימין ושמאל שבבינה שה"ס אש ומים, בסוד תלת נפקי מחד חד בתלת קיימא (לעיל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת עש"ה) ומאיזה בינה יצא קו האמצעי דעשיה, בעת שבינה אמיתית אינה לא בעשיה ולא ביצירה.

וז"ש (באות רצ"ב) **כד עבד קב"ה רקיעא אייתי אש ומים מגו כורסי יקריה, ושתף לון כחדא ועבד מנהון רקיעא לתתא**. כלומר שמאש ומים שבבינה דעולם הבריאה הנקראת כסא הכבוד שקו האמצעי שתף וחבר אותם יחד, בסוד תלת נפקי מחד יצא מהם הרקיע למטה, שה"ס עשרה רקיעים דעשיה, בסוד חד בתלת קיימא. ומבריאה נמשך לעולם עשיה. והוא מטעם, כי למטה מעולם הבריאה, אין קומת בינה שקו אמצעי יחבר ב' קוין שבה.

אמנם קומת בינה שיש בעולם הבריאה נבחנת רק לחצוניות הבינה, אשר קו האמצעי היוצא ממנו אינו בחינת דעת, אלא בחינת ת"ת, שה"ס ז"ס תחתונות, וזה מספיק להיות רקיעים על ז"ת דארץ דעשיה, וגם על ארץ שאנו יושבים עליה שהיא ז"ת דבינה דארץ דעשיה, אבל גן העדן שהוא בינה דבינה דארץ דעשיה, שקו אמצעי שלה צריך להיות בחינת דעת דהיינו קו אמצעי דג"ר ממש, ואיך יספיק לזה קו אמצעי היוצא מאש ומים דבינה דבריאה, שהיא רק בחי' חיצוניות דהיינו ת"ת.

וז"ש, **ואתפשטו עד דמטו להההוא אתר דגנתא דעדן, ויתבו**. כי מתוך שהרקיעים ההם נמשכו מאש ומים דבינה דבריאה, שהם חצוניות ובחינת ת"ת הכולל עשר יריעות, ואם כן איך יוכלו לחופף על גן עדן, שהוא בינה דבינה דארץ דעשיה, שקו האמצעי החופף עליו, צריך להיות קו אמצעי דג"ר ממש, שהוא דעת. וע"כ כיון שהגיעו לגן עדן הארץ, ישבו, ולא יכלו להתפשט על הג"ע. ואע"פ שגם הארץ שלנו היא מבחינת בינה דארץ דעשיה, אמנם הם רק מז"ת דבינה זו, שהם ג"כ רק חצוניות הבינה, וע"כ מספיק להם קו האמצעי דאש ומים דבריאה. משא"כ הג"ע, שהיא הבינה של הבינה הזאת, שהוא ג"ר ממש, צריכים לקו אמצעי מג"ר ממש.

וז"ש, **מה עבד קב"ה, נטל משמים עלאין קדשין אש ומים אחרנין וכו'**: דהיינו שלקח מקו האמצעי המכריע בין חו"ב, דז"א הנקרא שמים, שהוא קו האמצעי דג"ר דז"א הנקרא דעת, ומדעת הזה נתפשט הרקיע שעל גן העדן הארץ. וז"ש **עבד מנייהו מתיחו דרקיעא**, דהיינו הכרעה בין אש ומים שהוא קו אמצעי הנקרא רקיע, וה"ס דעת כנ"ל, **ומתח ליה על גנתא דלתתא**. שהיא בינה דבינה דארץ דעשיה, **ומתחבר גו רקיעא אחרא**, דהיינו כטבע הדעת המתחבר ומתפשט לחג"ת נה"י שהם ת"ת, כן נתחבר רקיע הזה שהוא דעת עם שאר הרקיעים דעשיה שהם ת"ת, כנ"ל.

ומה שאמר **דמשתכחין ולא משתכחין, דאתגליין ולא אתגליין**, בא ללמד, שאש ומים אלו, שהם הו"ב דז"א, אינם דאו"א עלאין דז"א, שהם אינם נמצאים בהשגה כלל, שבהם אין מתגלה חכמה, (כנ"ל ב"א רנ"א ד"ה נחית) אלא שהם חו"ב דישסו"ת דז"א, שבהם

מתגלה החכמה בסוד הדעת, והם נמצאים בהשגה. אמנם לא במקומם בז"א, אלא אחר שמתפשטים למלכות. וז"ש, **דמשתכחין ולא משתכחין דאתגליין ולא אתגליין**, שמצד אחד יצא בהם הי' מאויר ומתגלה החכמה בהם ונמצאים משום זה בהשגה. ומצד אחר, **לא משתכחין ולא אתגליין**, שהרי במקום ז"א אינם נמצאים בהשגה, אלא אחר התפשטותם למלכות, ששם מקום גילוי החכמה. (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד).

פסקה רצג

ארבע גוונין בההוא וכו': ארבעה צבעים בהתפשטות הרקיע ההוא שעל הגן, שהם לבן אדום ירוק ושחור. שהם ג' קוין ימין שמאל אמצע, שהם לבן אדום ירוק, ושחור הוא המלכות המקבלת ג' הקוין האלו, אצל אלו הגוונים יש ד' פתחים למטה מהתפשטות הרקיע. והם פתוחים לד' צדדי הרקיע שעל הגן. שדרום צפון הם חסד וגבורה, ומזרח ומערב הם ת"ת ומלכות. מאלו אש ומים שהרקיע נעשה מהם, שהם חו"ב דז"א, כנ"ל, נפתחים בארבע פתחים האלו, ד' אורות.

פסקה רצד

לסטר ימינא בההוא וכו': לצד ימין בפתח ההוא, מתוך התפשטות צד המים שברקיע, שנעשה מאש ומים, דהיינו מאור החסדים, מאירים ב' אורות בב' פתחים, דהיינו בפתח שבימין שבצד דרום שהוא חסד, ובפתח שהוא כנגד הפנים, דהיינו בצד מזרח שהוא ת"ת. כי מזרח מערב מכונים פנים ואחור. ואור החסדים מאיר גם בת"ת כנודע.

פסקה רצה

גו נהורא דנהיר וכו': בתוך האור המאיר לצד ימין, נרשמת אות אחת מאירה ובולטת ומתנוצצת בהתנוצצות מתוך האור הזה, והיא אות **מ**' שה"ס אות הראשונה של **מ** יכאל ועומדת באמצע אור ההוא שבפתח. אות הזו עולה ויורדת ואינה עומדת במקום אחד, אור ההוא שבצד ימין, לוקח אות ההוא ומוציאה, וע"כ אינה עומדת במקום אחד. שה"ס והחיות רצוא ושוב, שאינן עומדות במקום אחד.

פסקה רצו

גו נהורא דנהיר וכו': בתוך האור המאיר באותו צד שהוא כנגד הפנים, דהיינו צד מזרח, שהוא ת"ת, נרשמת אות אחת המאירה ובולטת ומתנוצצת בהתנוצצות בתוך אור ההוא, והוא אות **ר**', שהיא אות ראשונה של המלאך **ר** פאל. ולפעמים נראה **ב**', שהיא אות ראשונה של המלאך **ב** ואל, (כמ"ש לעיל תרומה אוה שפ"ח) ועומדת באמצע אור ההוא של הפתח. ועולה ויורדת, לפעמים מתגלה ולפעמים אינה מתגלה. ואינה עומדת במקום אחד. שה"ס והחיות רצוא ושוב, אלו ב' אותיות עומדות, באמצע אור ב' הפתחים,

וכשנשמות הצדיקים באות לגן עדן, אלו ב' אותיות יוצאות מתוך אור ההוא ועומדות על נשמה ההיא. ועולות ויורדות. בסוד רצוא ושוב. ומה שמכנה המזרח בשם רפאל, בהיפך ממ"ש בכמה מקומות שאוריאל הוא במזרח. עי' להלן (פקודי רנ"ד ע"א ד"י).

פסקה רצז

כדין מאינון תרין וכו': אז מאלו ב' פתחים מקדימים ויורדים מלמעלה ב' מרכבות. מרכבה אחת עליונה, היא מרכבה של **מיכאל** רב הסגנים, מרכבה השניה היא מרכבה של ממונה העליון ההוא שנקרא **בואל**, וזה הוא משמש היקר שנקרא **רפאל**, ואלו יורדים ועומדים על הנשמה, ואומרים לה שלום בואך. יבא שלום יבא שלום. אז אלו ב' אותיות עולות ועומדות במקומן ונגנזות תוך אור ההוא של הפתחים.

פסקה רצח

תרין פתחין אחרנין וכו': ב' פתחים אחרים הנה ב' אורות אחרים לוהטים מאור האש באלו הפתחים, ד' לצד שמאל, וא' לאחור, ב' אותיות אחרות לוהטים באלו האורות ומתנוצצות בתוכם אות אחת **ג**', ואות אחת **נ**' שהן אותיות ראשונות של המלאך **ג** בריאל, ושל המלאך **נ** וריאל. וכשהאותיות הראשונות חוזרות למקומם, אלו ב' אותיות אחרות מתנוצצות ועולות ויורדות, יוצאות מאלו האורות שבפתחים, ועומדות על הנשמה.

פסקה רצט

כדין נחתין תרין וכו': אז יורדות שתי מרכבות מב' פתחים האלו, מרכבה אחת הוא מרכבה של **גבריאל** ממונה עליון ויקר, מרכבה השניה היא מרכבה אחרת קדושה של **נוריאל** ממונה עליון. ויורדים מפתחים האלו ועומדים על הנשמה. והאותיות ג' נ', חוזרות למקומן.

באור המאמר. תחלה צריך להבין אלו ד' פתחים שמתחת הרקיעים מה הם. וכבר נתבאר זה באורך לעיל (אות ק"ל בהסולם) שהסיום החדש שנעשה באמצע המדרגה, בסוד נקודת החולם מחמת עלית המלכות לבינה, סיום זה נעשה פתח בשביל התחתון שיוכל לעלות לעליון ולקבל ממנו המוחין. ולולא סיום החדש הזה שנעשה באמצע כל מדרגה, לא היה שום מבוא ופתח שיוכל התחתון להתרומם משהו למעלה ממדרגתו. עש"ה.

ולהלאה (באות שי"א) מפרש הזהר יותר. וזה לשונו, **כמה דהאי נהר אתפרש ונפיק מגו עדן לאשקאה לגנתא דלעילא, הכי נמי מגו ההוא פתחא דאמצעיתא נפיק חד נהורא דאתפרש לד' סטרין בד' פתחין דקאמרן**. הרי שתחילה נעשה פתח באמצע, ומפתח ההוא נתפשטו ויצאו ד' פתחים לד' צדדים מתחת הרקיעים.

וסוד הרקיע, כבר ידעת שה"ס קו האמצעי המקיים את הסיום החדש שנעשה באמצע המדרגה, בסוד נקודת החירק, במקום בינה שבה. באופן שאפילו אחר שחזרה המלכות וירדה ממקום בינה למקומה עצמה, לא נתבטל הסיום החדש מחמת זה, ואותם חצי בינה ותו"מ שנטהרו מסיום החדש מכח ירידת המלכות אינם מתחברים למדרגתם בהיותם במקומם, אלא צריכים לעלות למעלה מסיום החדש, ושם הם מתחברים למדרגתם, כנ"ל (באות קל"א בהסולם) ונמצא שרקיע האחרון דט' רקיעים, שהוא יסוד, (כנ"ל באות רצ"ב בהסולם) נמצא במקום סיום החדש שנקבע, דהיינו באמצע המדרגה במקום בינה של המדרגה. ומכאן תבין שפתח הזה שנעשה, שהיא בחינת סיום החדש עצמו, שנתהפך לפתח בשביל התחתון, הוא עומד באמצע המדרגה, דהיינו במקום סיום החדש, והוא תחת כל ט' הרקיעים, דהיינו ברקיע היסוד בסיומו, ששם עומד סיום החדש שבאמצע המדרגה.

וז"ש להלן (באות שי"א) **מגו ההוא פתחא דאמצעיתא** דהיינו הפתח שנעשה בשביל התחתון במקום סיום החדש העומד באמצע המדרגה, במקום בינה, **נפיק חד נהורא**, שמשם יוצא האור אל התחתון שהם חו"ג תו"מ, דהייני שתחלה עולה התחתון דרך פתח ההוא לעליון, עם הבינה ותו"מ דעליון, (כנ"ל אות ק"ל) דהיינו מרקיע ולמעלה, ושם מקבל האורות חו"ג תו"מ, ואח"כ יורד התחתון למקומו עם המוחין האלו. **דאתפרש לד' סטרין**, שהם חו"ג תו"מ, **בד' פתחין**, שלכל מוח נבחן פתח מיוחד, שלמוח החסד מאיר הפתח שבדרום, ולמוח הגבורה מאיר הפתח שבצפון, ולמוח הת"ת מאיר הפתח שבמזרח, ולמוח המלכות מאיר הפתח שבמערב.

וזה אמרו, (באות רצ"ג) **ארבע גוונין בההוא מתיחו דרקיעא דעל גנתא**, שהם ד' מוחין חו"ג תו"מ, שה"ס ג' קוים ומלכות המקבלתם, שהם מאירים בתוך הרקיע שעל הגן שהוא בינה דבינה דמלכות דעשיה, וגם הרקיע הזה מתחלק לט' רקיעים. ומקבל הארתו מחו"ב דז"א דאצילות. כנ"ל (אות רצ"ב). **לגבי הני גוונין אית ארבע פתחין לתתא מההוא מתיחו דרקיעא**. ואין הפתחים במקום הגוונים. כי הגוונים הם ברקיע עצמו דהיינו מיסוד דרקיע ולמעלה, אבל הפתחים הם תחת יסוד הרקיע, כלומר בסיומו ממש, שה"ס סיום החדש שנעשה באמצע המדרגה שנתהפך לפתח בשביל מדרגה התחתונה, שהיא נשמות הצדיקים שבגן עדן. וע"כ אומר **לתתא** מההוא מתיחו דרקיעא. והם מקבלים הארות ד' גוונים שבתוך הרקיעים, ע"כ אומר **לגבי** הני גוונים. דהיינו שממשיכים מהם, אבל הפתחים אינם עומדים עמהם במקום אחד.

וז"ש, **מאינון אש ומים** וכו' **ומתפתחין בד' פתחין ד' נהורין**, כי אלו אש ומים ה"ס ב' קוין ימין ושמאל דז"א דאצילות, אשר הרקיע דז"א שה"ס הדעת, הוא קו האמצעי המיחדם, וה"ס ג' גוונים לבן אדום וירוק, הנ"ל, והמלכות המחוברת בדעת, ה"ס גוון אוכם הנ"ל ומאורות אלו נמשכים אל הפתחים, חו"ג תו"מ כנ"ל, שכל מוח מאיר דרך הפתח שבצד שלו. וד' אלו מתחלקים לב' בחינות, שהם מים ואש, מים הם הארת חסדים, שהם אור החסד שבדרום, ואור הת"ת שבמזרח. ואש ה"ס הארת חכמה, שהם אור הגבורה שבצפון ואור המלכות שבמערב. ומתחילה מאירים על הנשמה אלו ב' אורות שהם בחינת מים, דהיינו שבדרום ובת"ת, שהם חסדים, ואחר כך מאירים ב' אורות שהם בחינת אש, דהיינו שבצפון ובמערב, שהם הארת חכמה.

והנה נתבאר המקום שמשם מקבל **השמים** דגן עדן, שהוא הרקיע שעל הגן, דהיינו **מאינון אש ומים דאתנטלו משמים עלאין**, שהוא ז"א דאצילות הנקרא שמים. אמנם יש לשאול מאיזה מקום מקבלת **הארץ** שבגן עדן, דהיינו הגן עצמו. וז"ש לעיל (באות רפ"ג) **אית שמים ואית שמים, שמים לתתא וארץ לתתא מנייהו. שמים לעילא וארץ לתתא מנייהו** שזה מלמד, שכל בחינה מקבלת מבחינה שכנגדה למעלה. ולפיכך, כמו שהשמים דגן עדן מקבלים מאש ומים דשמים עלאין שהוא ז"א, כך הארץ שבגן עדן, דהיינו הגן עצמו מקבל מארץ שלמעלה, שהיא המלכות דאצילות, והיינו על ידי המרכבה שלה. שה"ס ד' מלאכים מיכאל גבריאל רפאל ונוריאל, שעליהם רוכבת ומתגלית המלכות, הנקראים ד' מרכבות. אמנם גם הם אינם יכולים להתפשט ולהאיר למטה אל הנשמות שבגן, זולת דרך ד' הפתחים הנ"ל. כי אלו ד' המלאכים הם ג"כ ד' בחינות חו"ג תו"מ, וע"כ מיכאל מאיר דרך הפתח שבצד דרום שברקיע, וגבריאל מאיר דרך הפתח שבצד צפון שברקיע, ורפאל מאיר דרך הפתח שבצד מזרח שברקיע, ונוריאל מאיר דרך הפתח שבצד מערב. גם יש לדעת שאלו ד' מלאכים מאירים בעצמם אל הנשמות כל זמן שלא גמרו השפעתם, אבל אחר שגמרו השפעתם חוזרים למקומם למעלה, ומשאירים במקומם בד' הפתחים רק ד' בחינות רשימות בלבד, שה"ס האותיות הראשונות של שמותיהם, דהיינו **מ**' ממיכאל, **ר**' מרפאל, **ג**' מגבריאל, **נ**' מנוריאל.

והטעם הוא, כי רשימו היא בכל מקום בחינת נפש, וד' אותיות שבכל מלאך, הן ד' כלים לד' אורות נרנ"ח שבהם, ונודע שיש ערך הפכי בין כלים לאורות, שבשעה שאין במדרגה רק בחינת נפש דאורות צריכה להתלבש בכלי היותר גדול, (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"ד) וע"כ כיון שלא נשאר מכל מלאך אלא רשימה מאורו, שה"ס

נפש שלו, ע"כ היה צריך להשאר אות ראשון משמו לבחינת כלי לרשימה הזו. כי אות ראשון היא הכלי היותר גדול מכל האותיות שבשמו.

ולפיכך יש להבחין בפתחים אלו שברקיע שעל הגן, ב' מיני אורות, א) ממה שהרקיעים עצמם מקבלים משמים עליונים שהם ז"א דאצילות, וז"ש **מאינון אש ומים דאתעביד מנהון ההוא רקיעא ומתפתחין בארבע פתחין ארבע נהורין**. ב) הם רשימות האורות שהארץ דגן עדן, דהיינו הגן עצמו מקבל מארץ העליונה, שהיא המלכות על ידי ד' המלאכים הנ"ל, שהרשימות אלו הן אותיות ראשונות משמותם, כנ"ל, וז"ש (באות רצ"ה) **גו נהורא דנהיר לסטר ימינא**, דהיינו אור החסד המקובל משמים עליונים, המאיר בפתח שבצד ימין של הרקיע, **אתרשים את חד** וכו' **ואיהו את מ' וקיימא באמצעיתא דההוא נהורא דפתחא**. ועד"ז בשאר ג' פתחים כמו שמפרש לפנינו. הרי שיש ב' מיני אורות בפתחים אלו. א', משמים העליונים. ב', מארץ העליונה.

וז"ש (באות רצ"ו) **וכד נשמתא דצדיקיא עאלת בגנתא דעדן אלין תרין אתוון נפקין מגו ההוא נהורא וקיימין על ההיא נשמת** כי תיכף בביאת נשמת הצדיק לגן עדן, מאירים לו ד' הרשימות של ד' המלאכים שנשארו בפתחים מהשפעה שעברה. ואח"כ **מאינון תרין פתחין מקדמי ונחתי מעילא תרין רתיכין** וכו', דהיינו המלאכים עצמם באים להשפיע אל הנשמה שבגן עדן, כנ"ל. ומחלק ד' המלאכים לשנים שנים, ב' לצד החסדים שהם בדרום ומזרח, שהם מיכאל ורפאל, דהיינו חסד ותפארת, וב' לצד הגבורות המאירים בהארת חכמה, שהם בצפון ומערב שהם גבריאל ונוריאל. ואלו השנים מיכאל ורפאל המאירים בחסדים, **נחתין וקיימין על נשמתא ואמרין לה שלום בואך, יבא שלום יבא שלום**. דהיינו שמאירים לו אור החסדים שבימין, ע"י קו האמצעי, שהוא משים שלום בין הקוין ימין ושמאל. **כדין אינון תרין אתוון סלקין** וכו' **ואתגניזו גו ההוא נהורא דאינון פתחין**, כי מאחר שבאו המלאכים עצמם אין צורך ברשימות שלהם. ועד"ז מפרש גם ב' אותיות **ג' נ'** והמלאכים גבריאל נוריאל, שהם בצפון ומערב. דהיינו גבורה ומלכות. וזכור דברים אלו לכל ההמשך ולמאמרים הסמוכים. כי לא אכפיל הדברים.

וכן מתבאר בזה המאמר הקודם דרקיעים דעשיה. וז"ש שם (באות רפ"ח) **באמצעיתא דכלהו רקיעין אית פתחא חדא**. היינו סיום החדש שבאמצע המדרגה שנעשה לפתח בשביל התחתון שיוכל לעלות ולקבל מן העליון, (כנ"ל בסמוך בד"ה וסוד הרקיע) **ותחות האי פתחא אית ע' פתחין אחרנין לתתא**, היינו לקבל דרך שם בחינת ע' שמות שבמלכות דאצילות, שה"ס הארת השם ע"ב (כנ"ל פרשת וירא אות רע"ד) **ושבעין ממנן** וכו' היינו ע' שרים של ע' אומות. **ומההוא פתחא ארחא סליק** וכו' **לגו כורסיא עלאה**, כי דרך שם

אפשר לעלות עד המלכות דאצילות, כמ"ש לעיל בעלית התפלה (באות קל"א) **ומההוא פתחא לכל סטרין דרקיעא**, היינו שמפתח הזה מתפשט ד' פתחים לכל צד שברקיע שהם ד' בחינות חו"ג תו"מ, (כנ"ל בסמוך ד"ה וז"ש להלן) **עד תרעא דפתחא דאקרי מגדון, דתמן איהו סיומא דרקיעא**, היינו הפתח שבצד מערב, שהיא בחינת המלכות, ששם מסתיים המדרגה. והשאר מובן וא"צ פירוש.

פסקה ש

כדין אלין תרין וכו': אז אלו ב' מרכבות עולות לתוך היכל נסתר אחד הנקרא אהלות, ושם י"ב מיני בשמים גנוזים, שכתוב, נרד וכרכם קנה וקנמון וגו' שהם י"ב מינים כנגד י"ב גבולי אלכסון שבז"א, אלא שהם בשליטת החכמה שממטה למעלה המכונים בשמים וריח. וגם הם י"ב מיני בשמים שבג"ע שלמטה. ולהיות שרשם מז"א, ע"כ הם גנוזים כי הארת החכמה אינה מתגלה בז"א. אלא ב' מרכבות אלו גבריאל ונוריאל שהם מבחינת השמאל שבמלכות שהחכמה מתגלה בה, שגבריאל הוא גבורה ממנה, ונוריאל הוא מלכות ממנה, יש להם רשות להכנס שם, ולקבל לבושים להתלבשות הנשמה. כמ"ש להלן. שהם בחינות הארת חכמה הנמשכת מי"ב מיני בשמים האמורים.

פסקה שא

ותמן כל אינון וכו': ושם כל אלו הלבושים של הנשמות הראויות להתלבש בהם כל אחת ואחת כראוי לה. בלבוש ההוא נרשמו כל המעשים טובים שעשה בעולם הזה. וכולם רשומים בו, ומכריזים, זה הוא הלבוש של פלוני. והמלאכים לוקחים לבוש ומתלבשות בו נשמות הצדיקים שבגן, כעין הצורה שבעולם הזה.

פסקה שב

והני מילי מתלתין וכו': והדברים אמורים רק משלשים יום והלאה. כי כל שלשים הימים לזוהר הפטירה, אין לך נשמה שלא תקבל עונש מטרם שתבא לגן עדן כיון שקבלה עונשה, נכנסת לגן עדן, כמו שהעמידוהו. ולאחר שהתלבנה, דהיינו אחר שנטהרה מזוהמת עולם הזה ע"י העונש, התלבשה בלבוש הנ"ל, כיון שנתלבשה בלבוש הזה נותנים לה מקום כפי הראוי לה. אז, אחר שהנשמה קבלה מקומה, כל אלו האותיות **מרג"נ**, שהם ראשי תיבות של שמות המלאכים הנ"ל, יורדים, והמרכבות של ד' מלאכים הנ"ל עולים למקומם. כי אחר שהמלאכים חוזרים, צריך להשאר הרשימות של הארתם, שה"ס ד' אותיות מרג"נ (כנ"ל בסולם אות רצ"ט).

פסקה שג

ההוא רקיעא אהדר וכו': רקיע הזה חוזר ב' פעמים בכל יום בנסיעה ההוא של רקיע האחר שמתדבק בו. ורקיע הזה אינו יוצא לחוץ מן גן העדן. שאינו חופף רק על הג"ע בלבד, רקיע זה מרוקם מכל מיני צבעים. שהם לבן אדום ירוק שחור, שהם חו"ג תו"מ. פירוש. כבר ידעת שהרקיע דגן עדן הוא דעת, והרקיעים דעולם העשיה הם ת"ת הכולל חג"ת נה"י, (כנ"ל בסולם אות רצ"ב ד"ה אמנם, ע"ש ההמשך) והרקיע הזה דגן עדן מתחבר עם הרקיע דעשיה על דרך הדעת המתפשט אל חג"ת נה"י דגוף, (כמ"ש לעיל בסולם אות רצ"ב ד"ה וז"ש מה עביד) אמנם אין הדעת מתפשט אל הו"ק דת"ת אלא אם כן שהוא עולה אליו בבחינת קו אמצעי, דהיינו שהדעת מתחלק בעצמו לב' קוין חו"ב, ימין ושמאל, והת"ת שעלה אליו נעשה לקו אמצעי המחברם זה בזה ומלבישם זב"ז, ואותו שיעור הארה שהת"ת גרם שיתוסף בדעת, מקבל אותו הת"ת. כי כל השיעור שהתחתון גורם לצאת בעליון זוכה בו התחתון, (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) ואחר שהת"ת קבל הארת הדעת, הוא מתפשט למקומו לגוף. והארה זו נקראת דעת המתפשט. גם ידעת, שג' קוין נקראים ג' זמני או ג' דוכתי, (כנ"ל ב"א דף כ' ד"ה שמא) וגילוי הארתם הוא רק בבחינת נסיעה. (כנ"ל בשלח ל"ט ד"ה וג').

וז"ש **ההוא רקיע אהדר תרין זמנין בכל יומא**, דהיינו שהרקיע דגן עדן שה"ס דעת, מתחלק ומאיר בב' קוין ימין ושמאל, **בההוא נטילו דהאי רקיע אחרא דמתדבק ביה** וב' הקוין דדעת מתחברים בנסיעה ההוא של רקיע האחר דעשיה שנתדבק בו, כלומר שרקיע דעשיה שהוא ת"ת נעשה לקו אמצעי המחבר ב' קוים דדעת, בסוד הנסיעה, אשר אז מתפשטת הארת הרקיע שעל הג"ע, אל שאר הרקיעים דעשיה שהם בחינת ת"ת, כדרך הדעת המתפשט אל הגוף. אבל, **והאי רקיע לא נפיק לבר מגנתא**, שהוא עצמו אינו יוצא לחוץ מג"ע אל הרקיעים דעשיה, אלא הארתו מתפשט עד"ז שאמרנו.

פסקה שד

תרין ועשרין אתוון וכו': כ"ב אותיות רשומות וחקוקות ברקיע ההוא, שעל הג"ע, כל אות ואות נוטפת טל, מטל שלמעלה, על הגן. ומטל ההוא, שהוא הארת החסדים, רוחצות אלו הנשמות, ונרפאות, אחר שטבלו עצמן בנהר דינור להטהר. והטל אינו יורד אלא מתוך אותיות הרשומות והחקוקות ברקיע ההוא, משום שאלו האותיות הן כלל התורה, שנמשכות מז"א דאצילות הנקרא תורה, כי מאש ומים של התורה נעשה, דהיינו מאש ומים דז"א דאצילות (כנ"ל אות רצ"ב).

פסקה שה

וע"ד אינון נגדין וכו': וע"כ הם מזילים טל על כל אלו שעוסקים בתורה לשמה בעולם הזה. שאלו המלות רשומות בג"ע, ועולות עד רקיע ההוא שעל הג"ע, ולוקחות מאלו האותיות, כ"ב, אשר שם, טל ההוא להזין הנשמה ההיא. ז"ש, יערוף כמטר לקחי תזל כ **טל** אמרתי.

פסקה שו

באמצעיתא דהאי רקיע וכו': באמצע רקיע הזה נמצא פתח אחד כנגד פתח ההיכל שלמעלה ביצירה, שבפתח ההוא פורחות הנשמות מגן עדן התחתון למעלה, בעמוד אחד הנעוץ בארץ של הג"ע, ומגיע עד פתח ההוא.

פירוש, כבר נתבאר לעיל (אות רצ"ט) ענין הפתח שנעשה באמצע הרקיע, שהוא הסיום החדש שנעשה באמצע המדרגה של השמים דג"ע, מחמת עלית המלכות במקום בינה, שמשום הסיום הזה נפלה חצי המדרגה, דהיינו בינה ותו"מ, לבחינת המדרגה שלמטה, שהוא הארץ דג"ע, אשר לעת גדלות, כשחוזרת המלכות למקומה ובינה ותו"מ עולים למעלה למדרגתם לרקיע, לוקחים עמהם גם המדרגה התחתונה, דהיינו אותם הנשמות שהם בבחינת הארץ דג"ע, ונמצא, שסיום החדש שנעשה בבינה נתהפך להיות ל **פתח** בשביל התחתון, שיוכל דרך שם לעלות לעליון. ותדע, שאותם בינה ותו"מ שנפלו תחילה למטה לארץ דג"ע, הם הנבחנים, **בחד עמודא דנעיץ בגנתא**, כי התדבקותם במדרגת הארץ דג"ע, נבחן כמו שהם **נעוצים** בתוך קרקע הגן, והם עצמם נבחנים כ **עמוד** גבוה המגיע **עד ההוא פתחא** שבאמצע הרקיע, שדרך העמוד הזה עולות הנשמות מארץ דג"ע אל הרקיע דגן עדן, דהיינו לעת גדלות כשהבינה ותו"מ, הנבחנים **לעמוד**. עולים בחזרה לרקיע דג"ע, לוקחים עמהם גם את הנשמות שבארץ דג"ע, ומעלה אותם לרקיע דג"ע.

פסקה שז

גו ההוא רקיעא וכו': בתוך רקיע הזה, בפתח ההוא שהוא באמצע הרקיע שעל הגן, נכנסים בו ג' גוונים של אור כלולים יחד, שהם חב"ד, ומאירים לגוונים של עמוד ההוא שעלה שם, ואז עמוד הזה נוצץ ומתלהט בכמה גוונים הלוהטים. והצדיקים שעלו עם העמוד ההוא לרקיע, מקבלים האורות מן הרקיע דרך עמוד הזה. ובכל שעה מאירים הצדיקים מזיו העליון ההוא, כלומר, שזה נוהג תמיד, אבל בכל שבת ושבת ובכל ראש חדש מתגלה השכינה ברקיע הזה יותר מבשאר הזמנים, וכל הצדיקים באים ומשתחוים אליה.

פסקה שח

זכאה חולקיה מאן וכו': אשרי חלקו מי שזכה לאלו הלבושים שאמרנו (באות ש"א) אלו הלבושים הם ממעשים טובים שעשה האדם בעולם הזה במצות התורה, דהיינו מצות התלויות במעשה, ובהם עומדת הנשמה בגן עדן התחתון ומתלבשת באלו הלבושים היקרים.

פסקה שט

כד סלקא נשמתא וכו': כשעלתה הנשמה דרך פתח הרקיע למעלה, מזדמנים לה לבושים אחרים יקרים עליונים שהם נעשים על ידי מצות התלויות ברצון וכוונת הלב בתורה ותפלה, כי כשעולה הרצון ההוא למעלה, מתעטר בה מי שמתעטר, וחלק ממנו נשאר לאדם ההוא, ונעשה ממנו לבושי אור שתתלבש בהם הנשמה לעלות למעלה. ואע"פ שהעמידו שאלו לבושים של הנשמה בג"ע התחתון תלוים במעשה, כנ"ל בסמוך, אבל אלו שעולות לרקיע למעלה, אינם תלוים אלא ברצון של הרוח, כמו שאמרנו כדי לעמוד בין המלאכים שהם רוחות קדושים. וזה הוא בירורו של הדבר, והמאור הקדוש, שהוא ר"ש, כך למד מאליהו, הלבושים של מטה בג"ע הארץ תלוים במעשה, לבושים שלמעלה תלוים ברצון וכוונת הרוח בלב.

פסקה שי

ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו': הרי העמידוהו. אבל בגן הזה שלמטה, דהיינו בג"ע התחתון. נהר יוצא מעדן שלו ודאי. וצריכים לדעת נהר זה היוצא בגן שלמטה, באיזה מקום הוא, העיקר והשורש שלו. ומשיב, אין שאלה באיזה מקום, כי הוא בעדן, כמו הנהר היוצא מעדן שבאצילות. שהוא חכמה דאצילות, אבל **עדן** הוא סוד עליון ולא ניתנה רשות לעין השכל לשלוט בו. וסוד הדבר הוא, אם מקום זה, דהיינו העדן, שהוא חכמה שברקיעים שבג"ע שלמטה, היה נמסר להתגלות למטה, היה נמסר גם כן המקום של עדן העליון הקדוש לדעת אותו, אלא משום סתר כבוד עדן העליון הקדוש, שהוא חכמה דאצילות, שלא יתגלה, נסתר ונגנו גם עדן התחתון, שהוא חכמה שברקיעים שבג"ע התחתון, שאותו נהר שבג"ע נמשך ממנו, וע"כ לא נמסר עדן זה להתגלות אפילו לנשמות שבגן עדן.

פירוש. החכמה, שה"ס חכמה דא"א הנעלמת באו"א עלאין דאצילות נקרא **עדן** וחכמה זו נסתמה מתחתונים. ואין בה שום השגה כלל וכלל. והחכמה המתגלה לתחתונים היא מבינה שיצאה לחוץ מראש דא"א, הנקראת **נהר יוצא מעדן**, מסבת המלכות שעלתה במקום בינה, ואח"כ כשחזרה לראש בעת גדלות היא מקבלת חכמה מחכמה סתימאה

שבראש דא"א, ואז חזרה הבינה ונעשתה לחכמה, והארת חכמה שלה מתגלה במקום המלכות וממלכות לתחתונים.

וענין זה נוהג בכל מדרגה עד עולם עשיה והרקיעים שבג"ע. כי בכל מדרגה יש עשר ספירות, שהחכמה שבהן נקראת **עדן**, והיא עצמה סתומה כמו חכמה סתימאה דא"א למעלה, אלא מכח עלית המלכות למקום בינה שבמדרגה, ובינה ותו"מ נופלים למדרגה שמתחתיה, שהם נקראים משום זה, **נהר יוצא מעדן** שבאותו מדרגה. ולעת גדלות שבינה ותו"מ אלו חוזרים למדרגתם אז הם מקבלים מעדן שלהם חכמה, ומהם יוצאת החכמה להמלכות שבאותה המדרגה.

וזה אמרו, **אלמלי אתר דא אתמסר לתתא לאתגלאה**, שאם העדן, שברקיעים דגן עדן, היה נמסר להתגלות, **אתר דעדן עלאה קדישא אתמסר אוף הכי למנדע**. כי החכמה שבכל המדרגות היא בחינת עדן שבהן, ואם היתה מגולה לדעת את העדן דמדרגה התחתונה, היתה מגלה עמה את העדן דמדרגה העליונה, עד חכמה סתימאה. ולפיכך כל בחינת ג"ר שבכל מדרגה אין בהן שום השגה.

וצריך שתבין מה שאנו מכנים את הנהר היוצא מעדן, פעם בשם בינה ותו"מ, ופעם בשם ת"ת, ופעם בשם יסוד. והענין הוא, כי הכל הולך אל מקום אחד. כי **בינה ותו"מ** אלו אינם אלא חצי בינה ותו"מ, כי ג"ר דבינה אינם נחשבים ליוצאים מעדן, רק ז"ת דבינה, שפירושם תו"מ הכלולים בבינה, ונמצא שאין כאן בחינת בינה אלא תו"מ, וע"כ נבחנים כולם רק **לתפארת**. ומבחינת הפרצוף שעשר ספירות שלו נחלקות לראש תוך סוף, נבחן שבינה ותו"מ הנופלים ממדרגה מתחילים מחזה ולמטה, כי החג"ת דגוף נבחנים לג"ר דגוף, שגם הם לא יצאו מעדן שלהם, אלא רק נה"י דגוף. וכיון שעקרם של נה"י הוא קו אמצעי יסוד, ע"כ אנו מכנים לבינה ותו"מ שנפלו ממדרגה בשם **יסוד**. הרי שהכל הולך אל מקום אחד. וזכור זאת לכל המקומות.

פסקה שיא

כמה דהאי נהר וכו': כמו שנהר הזה שהוא בינה ותו"מ, נפרד ויצא מעדן, שהוא חכמה שבראש דא"א, כדי להשקות הגן שלמעלה, שהוא מלכות דאצילות, יוצא גם כן מפתח ההוא שבאמצע הרקיעים שבגן, אור אחד שנחלק לד' צדדים בד' פתחים שאמרנו (באות רצ"ג) המקום שעומדים שם אלו אותיות מגר"ן הרשומות (כנ"ל אות רצ"ה רצ"ו רצ"ח). ואור הזה, הנחלק לד' אורות וד' אותיות המתנוצצות, יוצא מעדן, שהוא מקום שמאירה הנקודה שלמעלה, דהיינו חכמה דרקיעים שבגן עדן הארץ שהיא בחינת נקודה עליונה אשר שם.

פסקה שיב

והוא נקודה אתנהיר וכו': ונקודה עליונה ההיא, האירה ונעשה **עדן** להאיר. ואין מי שישלוט לראות ולדעת נקודה ההיא, חוץ מן האור שמתפשט ממנו, ע"י הפתח שבאמצע הרקיעים כנ"ל בסמוך, שמשתחוים לפניו הצדיקים שבגן עדן, כמו שלמדנו, ונקודה תתאה זו, שהוא המלכות שבג"ע, היא **גן**, אל עדן העליון, שהיא נקודה עליונה, חכמה, שהוא מקום שלא ניתן לדעת ולהסתכל.

פסקה שיג

על כל דא וכו': על כל זה כתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך. שם זה, אלקים, מתבאר, א) **אלקים זולתך**, זה נקודה תחתונה הקדושה, שהיא מלכות דאצילות הנקראת אלקים, שהיא יודעת את עדן הזה שלמטה, בג"ע הארץ. הנסתר בגן, ואין אחר מי שיודע אותו, זולת המלכות דאצילות. ב) **אלקים זולתך** זה הוא עדן העליון על כל, שהוא סוד עולם הבא, כלומר חכמה דאצילות שהוא עדן העליון, שהיא מתגלה בבינה דאצילות הנקרא עולם הבא, שנקראת **אלקים**, שהוא יודע את נקודה התחתונה, דהיינו מלכות דאצילות, ע"י צדיק אחד שיוצא ממנה, שהוא הנהר המרוה אותה, דהיינו הנהר היוצא מעדן שהוא יסוד, (עי' לעיל אות ש"י בסולם בסופו) הנקרא צדיק. ואין מי שיודע אותה חוץ ממנו, שכתוב, אלקים זולתך. וכהוא אחוז למעלה למעלה עד א"ס.

פירוש. **עין** ה"ס חכמה, **ראיה**, ה"ס השפעת החכמה. ואומר ב' פירושים על עין לא ראתה אלקים זולתך. א) שרומז על מלכות דאצילות הנקראת **אלקים**, אשר החכמה אינה מתגלה בשום ספירה חוץ ממנה (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד). ושיעור הכתוב, **עין לא ראתה**, להשפיע חכמה אל עדן שבג"ע הארץ, זולת **אלקים** שהוא מלכות, שבה מתגלה החכמה. ב) שרומז על בינה דאצילות שנקראת ג"כ **אלקים**, ושיעור הכתוב, **עין לא ראתה**, להשפיע חכמה למלכות דאצילות, זולת אלקים שהוא בינה דאצילות, שממנה מתחיל השורש של אור החכמה שבמלכות, ולא מספירה אחרת. כי המלכות נבנתה מקו שמאל דבינה, שמשם מקבלת החכמה שבה.

פסקה שיד

והאי נהר דנפיק מעדן וכו': ונהר הזה היוצא מעדן בג"ע שלמטה, הוא סוד לחכמים, בסוד שכתוב, והשביע בצחצחות נפשך. ודבר זה מתבאר למעלה ולמטה. כי הנשמה היוצאת מעולם הזה החושך, היא משתוקקת לראות באור של עולם העליון, כאדם הזה המשתוקק לשתות מים בצמאונו, כך כל אחת ואחת היא צחצחות, כש"א צחה צמא, כן

צחצחות פירושו צחה צחות, שהיא צמאה אחר צחות האורות של הגן, והרקיע, והיכלות שבגן.

פסקה שטו

וההוא נהר וכו': ונהר ההוא היוצא מעדן, כל אלו הנשמות יושבות בלבושי יקר על נהר ההוא, ולולא לבוש ההוא לא היו יכולות לסבול את האורות, ואז מתישבות ורוות בצחות האלו, ויכולות לסבול. ונהר ההוא הוא תקון של הנשמות להתישב ולהזון ולהנות מצחות האלו, והנשמות מתתקנות על נהר ההוא ומתישבות בו.

פסקה שטז

ההוא נהר עלאה וכו': כמו נהר ההוא העליון, דהיינו יסוד דז"א, מוציא נשמות ופורחות ממנו אל הגן, שהא מלכות דאצילות, כך, נהר הזה שלמטה, שבג"ע הארץ, מתקן את הנשמות להתתקן ולהתישב בצחות האלו. בדומה לעולם הזה החיצון, שמתישבות הנפשות להאיר בריח של מים, שהוא משום שבתחלה יצאו באפן זה, כמו שאמרנו. ומשום שהנשמות מתתקנות על נהר ההוא הנמשך ויוצא מעדן, הן יכולות להתישב **בצחות אלו העליונות, ולעלות למעלה**, בפתח ההוא שבאמצע הרקיע, ובעמוד אחד העומד באמצע הגן, כמו שאמרנו לעיל אות ש"ו) ונתבאר הכתוב, והשביע בצחצחות, למעלה ולשטה, בצחצחות שלמעלה, כמ"ש כאן. ובצחצחות שלמטה, שהן האורות של הגן והרקיעים וההיכלות כמ"ש (באות שי"ד) ושניהם נעשים ע"י הנהר היוצא מעדן.

פסקה שיז

בההוא עמודא סלקין וכו': בעמוד ההוא שבאמצע הגן עולים למעלה, דרך פתח ההוא שברקיע דג"ע, נשמות הצדיקים. ובו מסביב, יש בו ענן ועשן ונוגה. בסוה"כ, וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונגה וגו', ואע"פ שהעמידו מקרא הזה, אבל ענן ועשן אלו היו מבחוץ ונגה מבפנים, וזה היה כדי לכסות על אותם העולים למעלה, שלא יתראו לאלו היושבים למטה.

פסקה שיח

והא הכא רזא וכו': והרי כאן סוד הסודות. כי כשנקודה הזו, דהיינו הגן, שהיא מלכות דבינה דארץ דעשיה, הנקראת נקודה, רצתה להתתקן בתקוניה ולהתקשט בשבת ובזמנים ובחגים, שולח לה הקב"ה ד' פנים של נשר, ועומדים על ההיכל שנקרא דרור, והיינו מר דרור. ומשום זה בשנת היובל צריכים להכריז דרור, כמש"א וקראתם דרור לכל יושביה. ואלו ד' פנים נותנים קול, דהיינו שקוראים דרור לכל יושבי הגן, ואין מי

שישמע אותו, חוץ מאלו הנשמות הראויות לעלות, והם מתאספים שם בהיכל הדרור, ואלו ד' פנים לוקחים אותם ומכניסים אותם לפנים בעמוד ההוא העומד באמצע הגן.
ביאור הדברים, בשבת ויו"ט ור"ח מאירים מוחין גדולים בכל העולמות, ונודע שאינם מתפשטים ממעלה למטה אלא שהתחתונים עולים במקום מדרגות העליונות ושם מקבלים המוחין ההם ולא במקומם. ובכדי שכל תחתון יוכל לעלות לעליון צריכים לפתיחת הפתחים שבאמצע הרקיעים, שדרך שם עולה התחתון למקום העליון, ופתיחה זו נעשה ע"י ג' שמות אהיה, המורידה המלכות ממקום בינה למקומה עצמה ואז נפתח אותו הגבול של סיום החדש שהיה במקום בינה, שה"ס הרקיע, ויכולים בינה ותו"מ שנפלו מעליון לחזור למדרגתם והם לוקחים עמהם גם את התחתון שהיו דבוקים בו בעת נפילתם ומעלים אותו לעליון, כמו שנתבאר זה באורך לעיל (אות קל"א) ע"ש כל ההמשך. ורק שינוי אחד יש כאן, שמה שנקראים שם אויר, דהיינו בינה ותו"מ דעליון, מכונה כאן עמוד דקאים באמצע גנתא, וכמו שנאמר שם שהאויר נושא את התחתון ומעלהו לעליון, נאמר כאן שעמודא דקאים באמצעיתא נושא התחתון ומעלהו לעליון. כי היינו הך.
וזה אמרו, **האי נקודה** וכו' **ולאתקשטא בשבתי ובזמני וחגי**, דהיינו לקבל הארות ג' אהי' המבטלות הגבול שבסיום הרקיע, כי מחזירות המלכות משם למקומה. **משדר ד' אנפין דנשר**, שהם חו"ג תו"מ שבקו אמצעי הנקרא פני נשר, שבחו"ג תו"מ אלו מלובשות ג' אהיה, שהארתן מורידה המלכות מסיום הרקיע למקומה, (כמ"ש לעיל אות קל"א ד"ה והארה זו, עש"ה) ומבטלת בזה כל הדינים והגבול מעל הגן, וז"ש **וקיימין על היכלא דאקרי דרור**, דהיינו שהארתם היא הארת דרור וחירות, ונקרא היכל דרור, המשחררת כל הדינים והגבולים מן כל המציאות שבגן, על ידי זה שמעלה אותם מסיום הרקיע ולמעלה ע"י עמוד האמצעי שבגן כנ"ל, והארה זו דומה להארת היובל שנאמר בו וקראתם דרור לכל יושביה, אף כאן **ואינון ארבע אנפין יהבין קלא**, דהיינו קריאת הדרור לכל יושבי הגן, שנתבטלו כל הדינים, והגבול, וכל אחד יכול לעלות למעלה עם עמודא דקיימא באמצעיתא, **ולית מאן דישמע ליה בר אינון נשמתין דאתחזון לסלקא** ואותן שאינן ראויות לעלות אינן מרגישות כלל מן דרור הזה. **ואינון מתכנשין תמן** בהיכל הדרור, **ונטלי לון אלין ד' אנפין ואעלין לון לגו בההוא עמודא דקיימא באמצעיתא** דהיינו שמתחברות בבינה ותו"מ דרקיעים הנפולים ונעוצים בגן. (כנ"ל אות ש"ו) שעם עמוד הזה עולות מרקיע ולמעלה כפי מדרגתן. שה"ס ושבתם איש אל אחוזתו.

פסקה שיט

ובההיא שעתא סלקא וכו': ובשעה ההיא מעלה עמוד ההוא ענן ואש ועשן ונגה מבפנים, ושנים אלו הארת הדרור והנשמות, נקראים, מכון הר ציון ומקראיה, שעליהם אומר הכתוב וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן ימם עשן ונגה אש להבה לילה וגו', **כי מכון הר ציון**, היא תקון שלמעלה כשנקודה התחתונה מתקשטת, דהיינו הארת הדרור ע"י ד' אנפין דנשר שלמעלה. והן, הנשמות, הן מקראיה של נקודה ההיא, להתקשט, דהיינו אותן הנשמות ששמעו קריאת הדרור, נקראות מקראיה. מלשון קרואיה.

פירוש. כי נתבאר לעיל (אות ק"ל ד"ה וזה שאומר באות קכ"ג) שאע"פ שהמלכות ירדה ממקום בינה למקומה עוד לא נתבטל משם הסיום והגבול שנעשה בסבת עלית המלכות, כי קו אמצעי מקיים את הגבול בכח מסך דחירק שבו, והבינה ותו"מ שמתחברים למדרגתם אינם מתחברים בעמדם למטה מסיום החדש, אלא מוכרחים לעלות למעלה מסיום החדש ולהעשות קו שמאל לכתר וחכמה שנשארו במדרגה, עש"ה. (וכמ"ש באורך לעיל אות רצ"ב ד"ה ביאור הדברים).

ואלו הדינים הנמשכים מקיום הגבול ע"י מסך דחירק שבקו אמצעי נקראים **עננא ואשא ותננא ונגה**, שבסבתם אין הארת הדרור נמשכת מסיום הרקיעים ולמטה לתוך הגן, אלא שמאירה מסיום הרקיעים ולמעלה, וע"כ מחויבים הנשמות יושבי הגן, לעלות עם עמודא דקיימא באמצעיתא לתוך הרקיע ושם מקבלים הארתן.

וז"ש למעלה (באות שי"ז) **בההוא עמודא** וכו' **וביה סחרניה אית ביה ענן ועשן ונגה** וכו' **ודא איהו לחפיא על אינון דסלקין לעילא דלא יתחזון מקמי אינון דיתבין לתתא** כי אם היה הגבול מתבטל לגמרי והארת הרקיעים היה נמשך למטה לגן, אז היו כל הנשמות מקבלים הארה העליונה, בלי צורך לשום הכנה. אבל עתה כשמתקיים הגבול ע"י ענן ועשן וכו' אין הארה העליונה מתפשטת למטה אלא שהנשמות צריכות לעלות עם העמוד למעלה לרקיע. ע"כ הנשמות שאינן ראויות לזה אינן יודעות כלום מהארת הדרור, ואינן עולות, ורק הנשמות הראויות לזה שומעות כרוז מהארת הדרור ועולות. נמצא שקיום הגבול שנעשה ע"י ענן ועשן ונגה, מכסה על אותן הנשמות שאינן ראויות שאינן יודעות מעליות הנשמות הראויות למעלה. משום שהאור לא נמשך כלום למקום הנשמות למטה. וז"ש, **ודא איהו לחפיא על אינון דסלקין לעילא** וכו', וז"ש כאן, **ובההיא שעתא סלקא ההוא עמודא דעננא ואשא ותננא** וגו'. שמשום זה לא יוכל העמוד להשאר למטה, כי לא יוכל להתחבר עם כתר וחכמה דרקיעים עד שיעלה למעלה מסיום הרקיעים,

נמצא שענן ואש ועשן הם מכריחים את העמוד, שהוא בינה ותו"מ שנפלו מרקיעים, שלא יעמוד במקומו אלא עולה למעלה, ואז הוא לוקח עמו כל הנשמות שבגן הראויות לזה ומעלה אותן עמו למעלה לרקיעים. וז"ש **ואינון מתכנשין** וכו' **בההוא עמודא** וכו', ובכדי שהעמוד יעלה למעלה לרקיעים, **סלקא ההוא עמודא דעננא ואשא ותננא ונגה מלגו**. שמחמת זה הוא מוכרח לעלות למעלה, ולוקח עמו הנשמות. אמנם צריכים לזכור שאין העדר ברוחני, ואע"פ שהעמוד עולה למעלה, נבחן ג"כ שנשאר למטה כמו שהיה. וע"כ נבחן שעמוד הזה נעוץ תמיד בגן, אע"פ שעולה למעלה.

וזה שיעור הכתוב, **וברא ה'**, דהיינו בקו האמצעי, במסך דחירק שבו, **על כל מכון הר ציון**, שהיא הארת הדרור. **ועל מקראיה**, שהן הנשמות הזוכות לשמוע הקריאה של הדרור, **ענן יומם ועשן** וגו'. שיגבילו שאורות עליונים ומלמעלה ברקיע לא ימשכו למטה. שבזה נעלמת הארת הדרור מן הנשמות שאינן ראויות. כמבואר.

פסקה שכ

כיון דסלקין אלין וכו': כיון שעולות הנשמות עד פתח ההוא שברקיע, אז רקיע ההוא מסבב עצמו מסביב הגן ג' פעמים, דהיינו שהרקיע נוסע בג' דוכתי, בסוד ג' קוין, שעיקר הארתם הוא רק בעת הנסיעה (כנ"ל בשלח דף ל"ט ד"ה וג'). ומקול הנעימות של סבוב הרקיע על ג' הקוין, יוצאות כל הנשמות שבפתח הרקיע, ושומעות נעימות ההיא של הרקיע, ורואות את עמוד ההוא שהעלה אותן, שהוא מעלה אש וענן ועשן ונגה הלוהט, דהיינו הדינים הלוהטים ממסך דחירק שבקו אמצעי המקיים את הגבול באופן שלא ימשכו האורות ממעלה למטה, כנזכר לעיל בדבור הסמוך, אלא ממטה למעלה בלבד, וכולן משתחוות. כלומר שמרכינות ראשן שזה יורה שמקבלות הגבול שלא ימשכו ממעלה למטה, שהוא בחי' ג"ר המכונה **ראש**, אלא שממעטות ראשן, שלא יקבלו האור רק בבחינת ממטה למעלה, שהוא הארת ו"ק דחכמה ולא ג"ר דחכמה. ואחר שהנשמות קבלו עליהן את הגבול שלא ימשכו אלא ממטה למעלה, אז עולות הנשמות דרך פתח ההוא, עד שעולות לתוך העגול המסבב נקודה ההיא, דהיינו לתוך הרקיע, המסבב את הגן הנקרא נקודה, שרקיע הזה ה"ס החכמה, אז רואות מה שרואות דהיינו שמקבלות הארת חכמה הנקראת ראיה, ומתוך האורה והשמחה ממה שרואות, הן עולות ויורדות מתקרבות ומתרחקות, בסוד רצוא ושוב.

פסקה שכא

ואיהי תאיבא לגבייהו וכו': והחכמה שה"ס נקודה עלאה, משתוקקת אליהן, ומתקשטת בהן באורה, כלומר, שהנשמות שעלו אליה נעשות בה לבחינת מ"ן, אז הלביש קנאה

צדיק אחד עליון, דהיינו יסוד דעולם היצירה, ומסתכל באור ויופי של נקודה הזו ובתקוניה, ואוחז בה ומעלה אותה אליו, ליצירה, ומאיר אור באור, דהיינו אור החסדים שביסוד מאיר באור החכמה שבנקודה, ונעשו אחד. כלומר שמתחברים. כל צבאות השמים פותחים ואומרים בשעה ההיא, אשריכם צדיקים שומרי התורה, אשריכם שאתם עוסקים בתורה, כי שמחת אדונכם הוא בכם, כי עטרת אדונכם מתעטר בכם. כי הם שגרמו לזווג ההוא. ומ"ש, **אלביש קנאה חד צדיק**. הפירוש הוא, שאז האהבה בתכלית השלמות, כמ"ש לעיל (פרשת ויחי אות תשל"ג) **כל מאן דרחים ולא קשיר עמו קנאה, לאו רחימותיה רחימותא**. ומהות הקנאה הוא, שלא יתאחזו בה החצונים, מחמת חסרון חסדים.

פסקה שכב

כדין כיון דנהרין וכו': אז כיון שמאירים אור באור, דהיינו אור החסדים באור החכמה, ב' האורות מתחברים יחד ומאירים. אח"כ אלו גוונים, דהיינו האורות של הזווג הזה, יורדים ומסתכלים להשתעשע באלו נשמות הצדיקים, שעלו למ"ן כנ"ל, ומתקנים אותם שיתעטרו למעלה. ועל זה נאמר, עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו.

פסקה שכג

פתח ר"ש ואמר וכו': פר"ש ואמר כתיב, ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא נטוי על ראשיהם מלמעלה. מקרא זה העמידוהו. אבל יש רקיע ויש רקיע, רקיע שלמטה, היינו הפרסא שבמקום החזה דז"א, עומד על ד' חיות, שהם ד' חיות שבמלכות, שה"ס מיכאל גבריאל רפאל נוריאל. ומשם מרקיע הזה, שהוא פרסא דז"א, מתפשטת ושורה צורת נוקבא אחת שהיא מלכות באחורי הדכר, שהוא ז"א, וזה הוא סוד וראית את אחורי, שפירושו המלכות שהוא באחורי ז"א. כמש"א אחור וקדם צרתני, שרומז על ז"א ומלכות, שז"א הוא קדם ומלכות היא אחור. וכן כתוב, ויקח אחת מצלעותיו, שרומז על ז"א ומלכות שהיו תחילה דו פרצופין אחור וקדם, וננסרו, שעל זה רומז ויקח אחת מצלעותיו.

פסקה שכד

רקיע דלעילא איהו וכו': הרקיע שלמעלה, שהוא הפרסא, שבמקום החזה דבינה, שהיא ישסו"ת, הוא עומד על חיות עליונות, שהן חג"ת דז"א, ומשם, מן הרקיע הזה, מתפשטת ושורה צורת דכר אחד, שהוא סוד עליון על הנוקבא, דהיינו ז"א. ואלו שני רקיעים, אחד נקרא **קצה השמים** דהיינו הפרסא שבמקום החזה דז"א, שהיא קצה וסיום של ז"א הנקרא שמים. ואחד נקרא **מקצה השמים**, דהיינו הפרסא שבחזה דבינה, שמשם

מתחיל ז"א הנקרא שמים. שכתוב, ולמקצה השמים ועד קצה השמים. ראשי החיה שלמטה, במלכות הם ד' חיות שהם אורות עליונים על אלו ד' אותיות הרשומות בד' פתחים אלו שבגן עדן. (כנ"ל אות רצ"ה ורצ"ט בהסולם ע"ש) וארבע חיות אלו ה"ס ד' מלאכים כנ"ל בסמוך.

פירוש. כבר ידעת שרקיע פירושו סיום החדש שנקבע באמצע המדרגה מחמת שעלתה המלכות דכל מדרגה לבינה דכל מדרגה. (כמ"ש לעיל אות רצ"ב ד"ה ביאור) וסיום הזה נקרא ג"כ פרסא שבגוי מעוהי, העומדת באמצע הת"ת שה"ס בינה דגוף, במקום החזה, דהיינו באמצע המדרגה, ושם מסיימת המדרגה. ופרסא זו, כוללת בתוכה ג' הספירות חצי ת"ת ונה"י, שה"ס בינה ותו"מ שנפלו מכל מדרגה למדרגה שמתחתיה. (עי' לעיל אות ש"י ד"ה וצריך). וע"כ כל תחתון מלביש ג' ספירות נה"י דעליון, כי נפלו למקומו מחמת הסיום שנקבע במקום הפרסא. וז"ס אשר ז"א מלביש מפרסא שבאמצע ישסו"ת ולמטה, דהיינו חצי ת"ת ונה"י שלהם, להיותם בחינת בינה ותו"מ דישסו"ת שנפלו למקומו. שמחמת אין העדר ברוחני, נשארו שם בקביעות. ועד"ז המלכות מלבשת מפרסא שבאמצע ז"א ולמטה, דהיינו חצי ת"ת ונה"י שלו, שנפלו מז"א למקומה. ונמצא שז"א מתחיל ברקיע דישסו"ת, שהיא הפרסא שבאמצעו, וה"ס **רקיע העליון**, ומסתיים ברקיע של עצמו, שהוא הפרסא שבאמצעו של ז"א, כי משם ולמטה הוא מלובש במלכות, וזה נקרא **רקיע התחתון**. וזסו"ה, ולמקצה השמים עד קצה השמים. אשר ולמקצה השמים, היא רקיע דישסו"ת שמשם מתחיל ז"א הנקרא שמים. וקצה השמים, הוא רקיע של ז"א ששם הוא מסתיים.

פסקה שכה

ואע"ג דאמרן עדן וכו': ואע"פ שאמרנו שעדן שלמטה היא בארץ, והגן מקבל מעדן שלמטה. ואתה אומר שהגן מקבל מארבע חיות. ומשיב, אבל הכל הוא סוד עליון, כמו שלמדנו. כי נקודה זו שאמרנו, דהיינו מלכות דאצילות, כמו שיש לה חלק למעלה באצילות, כן יש לוק חלק למטה בארץ, דהיינו כמו שהיא חלק העשירי באצילות כן היא חלק העשירי בארץ, דהיינו הגן, והגן שלמטה הוא חלק הנקודה הזו שבארץ, להשתעשע ברוחות הצדיקים בארץ, ונהנית מכל הצדדים, למעלה ולמטה, למעלה נהנית מצדיק, שהוא יסוד דז"א, למטה נהנית מפריו של הצדיק, שהם הנשמות של הצדיקים הנולדות מיסוד דז"א, ולא נמצא שעשוע למעלה ולמטה אל המלכות אלא בצדיק. כי פריו נחשבים ג"כ לבחינת צדיק כמוהו. וע"כ כמו שמלכות שלמעלה רוכבת על ד' חיות, כן המלכות שלמטה, שהיא הגן, מקבלת מד' חיות כמו שאמרנו, וגן הזה היא נמשך

מנקודה ההיא שנקראת עדן. דהיינו ג"כ כמו מלכות שלמעלה, כי נבחנת לחכמה תתאה משום שנמשכת מעדן העליון, כן הגן שהיא מלכות שלמטה נמשכת מעדן התחתון. באפן שמקבל משניהם, אלא ד' חיות הן מעצם המלכות, ועדן הוא אור העליון הנמשך למלכות, הן למעלה והן למטה.

פסקה שכו

אינון ראשי החיה וכו': ראשי החיה אלו הן ד' ראשי פנים, אחד הוא אריה, שכתוב, ופני אריה אל הימין. שהוא חסד, דהיינו מיכאל. ואחד שור, שכתוב, ופני שור מהשמאל, שהוא גבורה, דהיינו גבריאל. ואתר נשר, שכתוב, ופני נשר לארבעתן. שהוא תפארת, דהיינו רפאל, אדם, הוא כלל הכל, שכתוב, ודמות פניהם פני אדם. שהוא מלכות המקבלת מכולן, דהיינו נוריאל. ומבחינה אחרת מיכאל לימין אריה, גבריאל משמאל שור, ואוריאל באמצע, ת"ת, ורפאל הוא פני אדם. (עי' להלן פקודי דף רנ"ד ע"א, ד"י) ואלו הן ארבע ראשי החיות הנושאות את כסא הקדוש, שהוא המלכות, ומשום המשא שלהם הם מזיעים, ומזיעה ההיא של המשא שלהם, נעשה הנהר דינור, שכתוב, נהר דינור נגיד ונפק מן קדמוהי, אלף אלפין ישמשונה.

פירוש. הכסא הקדוש שה"ס המלכות נקראת חכמה תתאה, שע"י ארבע החיות הנושאות אותה, כמו שנתבאר זה היטב לעיל (בראשית א' דף צ' ד"ה כורסיא, ע"ש) עי"ז מתגלה החכמה שבה, שז"ס המשא שהחיות נושאות ואין גילוי החכמה רק בגילוי הדינים דנקודת השורק, (כנ"ל פרשת וירא דף ס"ד ד"ה וז"ש חד, ע"ש). וגילוי הדינים אלו ה"ס הזיעה של החיות מחמת משאם, דהיינו מחמת גילוי החכמה. ומדינים אלו נתהוה הנהר די נור.

פסקה שכז

ונשמתין כד וכו': וכשעולות הנשמות הן רוחצות בנהר דינור ההוא ועולות לקרבן, ואינן נשרפות אלא מתרחצות, בוא וראה מסלמבדרא, שעושים ממנה לבוש, ומתוך שהיא נולדה מאש, לא נרחץ לבוש ההוא אלא מאש, האש אוכלת הזוהמא שבו והלבוש נרחץ. אף הנשמה שהיא מאש שנלקחת מכסא הקדוש, שהוא מלכות, שכתוב בה, כרסיה שביבין די נור, בזמן שצריכה להתרחץ מהזוהמא שבה נעברת באש ונרחצת והאש אוכלת כל זוהמא ההיא שבנשמה, והנשמה נרחצת ומתלבנת.

פסקה שכח

ואי תימא אי וכו': ואם תאמר א"כ, אין בזה עונש לנשמה. שהרי היא רק מתרחצת. בוא וראה, אוי לנשמה הסובלת אש זרה, אע"פ שהיא מתלבנת בזה. אבל כשהזוהמא נתרבה עליה אוי לנשמה שסובלת עונש ההוא, כי זוהמא ההיא מתלבנת באש שתי פעמים.

פסקה שכט

זמנא קדמאה וכו': פעם הראשון הוא, אחר שקיבל עונש הגוף, הולכת הנשמה ולוקחים אותה ומכניסים אותה במקום אחד שנקרא, **בן הנם**. ולמה נקרא בן הנם. משום שמקום אחד יש בגיהנם ששם נצרפות הנשמות במצרף להתלבן, מטרם שנכנסות בגן עדן, ושני מלאכים שליחים מוכנים בגן עדן ועומדים בשער וצווחים אל הממונים שעל מקום ההוא שבגיהנם, שיקבלו נשמה ההיא.

פסקה של

וההיא נשמתא וכו': ונשמה ההיא, מטרם שנתלבנת באש השליחים צווחים אל הממונים ואומרים, **הנם**, ובזמן שנתלבנת, יוצאים הממונים עמה ממקום ההוא, ומעמידים אותה בפתח גן עדן, ששם עומדים אותם השליחים, והממונים אומרים לשליחים **הנם**, דהיינו, הנה אלו הנשמות אשר נתלבנו. אז מכניסים הנשמה ההיא לגן עדן. ולפיכך נקרא אותו המקום שבגיהנם, **בן הנם**.

פסקה שלא

וכמה איהי תבירא וכו': וכמה הנשמה שבורה, משבירה ההוא של התלבנות בגיהנם, כי היא שבירה מאש תחתונה. ואע"פ שיורדת מלמעלה מנהר דינור, אבל כיון שמגיעה לארץ למטה. נעשית אש שאינה דקה, והנשמה נענשה בה ונשברת. אז הקב"ה מוציא השמש, דהיינו אור עליון, המאיר מאלו ד' הפתחים המאירים ברקיע שעל הג"ע, (כנ"ל אות רצ"ט בהסולם) ומגיע לנשמה ההיא ומתרפאת. ז"ש, וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה.

פסקה שלב

זמנא תנינא וכו': פעם שניה, הנשמה מתלבנת באש, (כנ"ל אות שכ"ח) אחר שישבה בגן עדן התחתון כמה שישבה, אשר עד עתה עוד לא נפרדה מכל וכל מן הדברים שבמראה עולם הזה, וכשמעלים אותה למעלה, לגן עדן העליון, צריכה להפרד מכל מראה ומכל דבר שלמטה, וע"כ מעבירים אותה בנהר דינור ההוא, אז הנשמה מתלבנת בו מכל וכל, ויוצאת ונראית לפני רבון העולם, כשהיא ברורה מכל הצדדים. כיון שהסתכלה באור

הזה, נתרפאת ונשלמת מכל. ואז עומדות נשמות אלו בלבושים ומתעטרים לפני רבונם. אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה שלג

ואינון נשמתין דבגנתא וכו': ואלו הנשמות שבגן עדן התחתון משוטטות בכל ראשי חדשים ושבתות, ועולות עד מקום ההוא שנקרא חומות ירושלים, דהיינו חצוניות המלכות דאצילות, ששם כמה ממונים ומרכבות השומרים חומות האלו, שכתוב, על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים. ועולות עד מקום ההוא ואינן נכנסות לפנים המלכות עד שמתלבנות, ושם הן משתחוות, ושמחות מאור ההיא, וחוזרות לגן עדן התחתון.

פסקה שלד

נפקין מתמן ושטאן וכו': יוצאות משם מג"ע, ומשוטטות בעולם ורואות באלו גופות של הרשעים בעונש ההיא שלהם, שכתוב, ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראון לכל בשר. מהו לכל בשר. הוא לכל שאר הגופות שמסביב להם. וכבר העמידוהו. (תרומה אות תנ"ד) ואח"כ משוטטות ומסתכלות בבעלי מכאובים וחולים ואלו שסובלים על יחוד אדונם וחוזרות לגן עדן ואומרות למשיח. שהוא בג"ע.

פסקה שלה

בשעתא דאמרין ליה וכו': בשעה שאומרים למשיח צערם של ישראל בגלותם, ואלו הרשעים שבהם, שאינם מסתכלים לדעת רבונם, הוא מרים קולו ובוכה על אלו הרשעים שבהם. ז"ש, והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו. חוזרות הנשמות ועומדות במקומן.

פסקה שלו

בגנתא דעדן אית וכו': בגן עדן יש היכל אחד, שנקרא היכל החולים. אז משיח נכנס בהיכל ההוא, וקורא כל המחלות וכל המכאובים וכל היסורים של ישראל, שיבואו עליו. וכולם באים עליו. ולולא שהוא מקל מעל ישראל ולוקחם עליו, לא היה אדם שיכול לסבול יסוריהם של ישראל על עונשי התורה. ז"ש, אכן חליינו הוא נשא וגו'. כעין זה רבי אלעזר בארץ, היה מקבל עליו יסורים בשביל ישראל (ב"מ פד ע"ב).

פסקה שלז

בגין דלית חושבנא וכו': משום שאין מספר אל היסורין שעומדים על האדם בכל יום מעונשי התורה, וכולם ירדו לעולם בשעה שניתנה התורה, וכשישראל היו בארץ

הקדושה, באלו עבודות והקרבנות שהיו עושים, היו מעבירים כל אלו המחלות והיסורים מן העולם, עתה, משיח מעבירם מן העולם, עד שנפטר האדם מעולם הזה ומקבל ענשו. כמו שלמדנו, ואם העונות מרובים, מכניסים אותם בתוך הגיהנם, באלו מדורים תחתונים האחרים, ומקבלים שם עונש גדול מרוב הזוהמא אשר בנשמה, אז מדליקים יותר אש שתאכל הזוהמא ההיא.

פסקה שלח

זכאין אינון דנטרי וכו': אשרי הם השומרים מצות התורה. כי נקודה הקדושה ההיא, שהיא מלכות, רוצה להשתעשע למעלה במקומה, ולמטה בגן עדן, ברוחיהם של הצדיקים, כמו שלמדנו, כשהנקודה רוצה להשתעשע למטה, בגן עדן, עם נשמות הצדיקים, היא כאם השמחה על בניה ומשתעשעת בהם. אף כך בחצות לילה היא יורדת לג"ע, ומשתעשעת בהם.

פסקה שלט

רקיע דקאמרן דקיימא וכו': הרקיע העומד על הגן שאמרנו, הוא עומד על ד' ראשי חיות, והן ד' אותיות מרג"נ, שאמרנו (באות רצ"ב עד אות רצ"ט) שה"ס ד' חיות, דהיינו מיכאל גבריאל רפאל נוריאל. (כמ"ש בהסולם אות רצ"ט) ורקיע הזה עומד עליהם כמו שאמרנו. רקיע של נקודה ההיא, דהיינו הרקיע שעל המלכות, עומד למעלה על אלו ד' חיות עליונים שאמרנו, (כנ"ל אות שכ"ד) והם נקראים עליונים כלפי אלו שבגן עדן התחתון. ורקיע ההוא שעל המלכות דאצילות, נתרקם בגוונים קדושים. דהיינו בדומה לרקיע שעל הגן למטה שיש בו ד' גוונים, (כנ"ל אות רצ"ג) וכן הרקיע העליון שעל המלכות נרקם בגוונים. והזהר הולך ומפרש לפנינו שכל הבחינות שאמר לעיל הנוהגים ברקיע שעל גן עדן התחתון, נוהגים גם ברקיע העליון שעל המלכות דאצילות.

פסקה שמ

בהאי רקיע אסתכלן וכו': ברקיע ההוא שעל המלכות העליונה, מסתכלים ארבע חיות וכל אלו צבאות שלמטה. כשרקיע ההוא מאיר בגווניו ומתנוצץ, דהיינו ד' גוונים שנתבארו לעיל (אות רצ"ז ד"ה וז"ש מאינון) שהם חו"ג תו"מ שברקיע עצמו המאירים דרך הפתחים. אז יודעים כל המרכבות וכל הצבאות והמחנות שטרף שלהם נזדמן. כי הם מקבלים מן הפתחים. רקיע זה מרוקם בכל גוונים הקדושים, שהם ד' אורות חו"ג תו"מ כנ"ל, בו עומדים ארבע פתחים, שבכל פתח מאיר גוון אחד. והאורות הם רשומות בארבע אותיות מתנוצצות. כל זה כבר נתבאר בהסולם אות רצ"ט ע"ש בכל ההמשך.

פסקה שמא

פתחא חדא וכו': פתח אחד עומד לצד מזרח שהוא ת"ת, ובו בפתח ההוא עומדת אות אחת, כמו ברקיע שעל הגן, אלא ששם עומדת אות **ר'** שהוא ראש המלה של רפאל, וכאן אות ההוא הוא אות **א'**, דהיינו ראש השם אדנ"י, ואות זו מתנוצצת ועולה ויורדת בפתח זה. פתח זה מאיר ומתנוצץ מהתנוצצות עליון, דהיינו מגוון אחד שבחו"ג תו"מ שבאורות הרקיע עצמו, ואות **א** הזו מתנוצצת ובולטת בתוכו. (כנ"ל בסולם אות רצ"ט) והיא עולה ויורדת ונרשמת בפתח ההוא.

פסקה שמב

פתחא תניינא וכו': פתח השני רשום לצד צפון, שהוא גבורה, ובו עומדת אות אחת, והיא אות **ד'** של השם אדנ"י. וזו עומדת ומתנוצצת עולה ויורדת ולוהטת בפתח ההוא שבצפון. לפעמים נוצצת בהתנוצצות, ולפעמים מסתתר אור ההוא ואינו מאיר. פירוש, כי **ד** זו היא הפתח בצפון שהוא קו שמאל, וכשיש לו חסדים הוא מאיר. וכשאין לו חסדים מימין אינו מאיר. וע"כ נקרא דלת, שהוא לשון דלות. כי החכמה שבשמאל אינה מאירה בלי חסדים. וע"כ אות זו אינה עומדת בקיומה תמיד. ואות זו נרשמה בפתח ההוא.

פסקה שמג

פתחא תליתאה וכו': פתח השלישי הוא פתח העומד לצד מערב, שהוא מלכות, ובו עומדת אות אחת שנרשמה ומאירה בפתח ההוא, וזו היא אות **נ'** שבשם אדנ"י, ואות הזו נוצצת בהתנוצצות בפתח ההוא.

פסקה שמד

פתחא רביעאה וכו': פתח הרביעי, זה הוא פתח העומד לצד דרום, שהוא חסד, ובו עומדת רשימו של נקודה תחתונה אחת קטנה, הנראית ואינה נראית, וזו היא אות **י'**, שבשם אדנ"י. פירוש, כשהמלכות היא ביחוד עם ז"א בסוד השלוב של ב' שמות יאהדונה"י, אז נראית היוד דאדני, כי אז היא מקבלת חכמה מיוד הראשונה. ואם אינה בחבור עם הויה, אינה נראית. ואלו ארבע אותיות **אדנ"י**, מתנוצצים לארבעה צדדים ברקיע הזה, באלו ד' הפתחים שבסיומו.

פסקה שמה

בהאי רקיע רשימין וכו': ברקיע הזה רשומות אותיות אחרות בכתרים על ראשם, והם כ"ב אותיות מתעטרות בכתרים. שכ"ב אותיות ה"ס ז"א הכלול ברקיע המלכות הזה, והכתרים שעליהן, הם בחינת בינה, שהיא כתר ז"א, כי השורש שלכל אות הנקרא כתר,

הוא מבינה. רקיע הזה נוסע וסובב על חיות, שהם ברשימות האותיות בסוד החשבון של היחוד, בסוד צירוף אחד של אלפא ביתא, שהן, **א"ט ב"ח ג"ז ד"ו**.
פירוש. ד' צרופים א"ט ב"ח ג"ז ד"ו, הם רומזים על ג' קוין ימין שמאל אמצע, שהם חב"ד, ומלכות המקבלתם, שה"ס **ארבע חיות** המסבבים את הרקיע הזה, שהוא רקיע של המלכות דאצילות, אשר **א"ט** רומז על חכמה, שיש לה **ט**' ספירות המתחילות מחכמה ולמטה, והכתר שהוא השורש שלה מלובש בפנימיותן, שה"ס **א**', באפן, אשר **א"ט** רומז לכתר המלובש בתוך ט' ספירות החכמה. וה"ס קו ימין ופני אריה. **ב"ח** רומז על בינה, שיש לה **ח**' ספירות המתחילות מבינה ולמטה, וכתר חכמה שהם השורשים שלה מלובשים בפנימיותן וכתר חכמה אלו הם **ב**', באפן, אשר **ב"ח** רומז ל **ב**' ספירות כתר וחכמה המלובשות בפנימיות **ח**' ספירות הבינה. וה"ס קו שמאל ופני שור. **ג"ז** רומז על דעת, שיש לה **ז**' ספירות המתחילות מחסד ולמטה, וכתר חכמה בינה, שהם השורשים שלה, מלובשים בפנימיותן, וכתר חכמה בינה אלו הם סוד **ג**'. באפן אשר **ג"ז** רומז ל **ג**' ספירות כח"ב, המלובשות בפנימיות **ז**' ספירות הדעת. וה"ס קו אמצעי, ופני נשר. **ד"ו** רומז על מלכות, שיש לה ד' ספירות שמחזה ולמטה דז"א שהם תנהי"מ, וששה ספירות חב"ד חג"ת מלובשות בפנימיותן, וחב"ד חג"ת אלו שה"ס **ו**'. באפן אשר **ד"ו** רומז ל **ו**' ספירות חב"ד חג"ת, המלובשות בפנימיות **ד**' ספירות המלכות, והיא מקבלת מכל ג' פנים אריה שור נשר, והיא עצמה פני אדם. וז"ש **רקיע דא נטיל וסחרא על גבי חיוון** וכו' **ואינון א"ט ב"ח ג"ז ד"ו**.

פסקה שמו

אלין אתוון סחרן וכו': אלו האותיות א"ט ב"ח ג"ז ד"ו, מסבבים את הרקיע ההוא בסוד אותיות אחרות עליונות קדושות סתומות, שהן מבינה, ואלו אותיות האחרות הסתומות מסבבות לרקיע ההוא, ואז נראות בגלגול אלו האותיות א"ט ב"ח ג"ז ד"ו, דהיינו שמתגלגלות מדוכתא לדוכתא בזה אחר זה בסדר ג' קוין, המכונה גלגול, (כנ"ל בהסולם פרשת ויחי אות תק"ז ע"ש) ורשומות ברקיע הזה.

פסקה שמז

בשעתא דאתנהיר האי וכו': בשעה שהאיר רקיע הזה. מאירים בו ארבע סודות, דהיינו ארבע אותיות הויה. של שמות הקדושים שהן צרופות בצירופים, דהיינו י"ב צירופי שמות הויה (כמ"ש להלן באות שנ"ב) דל"ב שבילים. כלומר שמאיר בי"ב שמות אלו, ל"ב שבילי החכמה. אז יורד טל, דהיינו שפע קדוש, מרקיע הזה, באלו האותיות דסוד

השם הקדוש, דהיינו בי"ב צירופי הויה הנ"ל, וניזונים כל המרכבות וכל הצבאות והמחנות הקדושים, ומקבלים כולם בשמחה.

פסקה שמח

בשעתא דדינא תליא וכו': בשעה שהדין תולה, אלו האותיות מסתתרות ונגנזות תוך הד', דהיינו אותיות **אבג"ד** שהם השורשים, נעלמות ונגנזות, והן נשארו **טחז"ו**, דהיינו ענפים בלי שרשים. בשעה שאלו אבג"ד נגנזו ונסתתרו, אז נתעורר קול אחד מצד צפון, ששם הדינים, ויודעים שהדין שורה על העולם. ברקיע הזה, נרשם גוון אחד הכלול כל הגוונים. דהיינו המלכות, המקבלת מכל ג' הקוים, שה"ס ג' גוונין.

פסקה שמט

כד נטיל האי וכו': כשנוסע רקיע ההוא מצד מזרח, שהוא קו האמצעי, אלו ארבע ראשים, דהיינו ד' השרשים, שאמרנו בארבע אותיות, אבג"ד, נוסעות כולן במסעות ועולות בעליה של מעלה, דהיינו שמסתלקות, וכשאלו נוסעות ומסתלקות למעלה, מסתלקת מי שמסתלקת, דהיינו שהארה חכמה מסתלקת, מסבת הסתלקות השרשים של א"ט ב"ח ג"ז ד"ו. ואחר כך, האותיות אבג"ד, חוזרות ונראות בתוך הענפים בשלמות כמו בסוד הראשון, **אט ב"ח גז דו** ונרקם מהם הרקיע, אז הוא מאיר באור החכמה.

פירוש. בהופעת קו האמצעי שה"ס צד מזרח, יש ב' פעולות, א' למעט כל החכמה שבקו שמאל ע"י גילוי המנעולא שבמסך שלו, ופעולה ב' להמתיק המנעולא בבחינת מפתחא, שבזה מחזיר הו"ק דחכמה שתאיר בקו שמאל ע"י חבורו עם הימין. (כמ"ש פרשת לך דף י"ג ד"ה לפיכך ע"ש).

וז"ש **כד נטיל האי רקיעא מסטרא דמזרח** דהיינו הופעת קו האמצעי, **אינון ד' רישין** וכו' **וסלקי בסליקו לעילא**, דהיינו פעולה א' של קו האמצעי, שבסבתה מסתלקת כל החכמה, ואז מסתלקים כל ד' השורשים אבג"ד מן ענפים **ט' ח' ז' ו'**. **וכד אלין נטלין וסלקין לעילא, אסתלקת מאן דאסתלקת**. דהיינו כל הארת החכמה. ואח"כ בפעולה ב' אחר שממשיך המפתחא ומיחד ב' הקוין זה בזה וחוזר החכמה להתגלות כנ"ל זהו שאומר, **ואתוון אתהדרו ואתחזיין בשלימו**, שהן חוזרות ומתגלות עם שרשיהן, **א"ט ב"ח** וכו'.

פסקה שנ

וכד האי רקיעא וכו': וכשרקיע ההוא האיר כבתחילה באותיות אלו, א"ט ב"ח וכו', כולם חוזרים ושאגים לטרוף טרף ומזון. כיון שהם שאגים ומעלים קול, קול ההוא נשמע למעלה למעלה, ואז לוקח ברכות וקדושות מי שראוי לקחת.

פסקה שנא

סחרן אתוון ומלמגלגלן וכו': האותיות א"ט ב"ח וכו' מסתובבות ומתגלגלות, על ג' קוין (כנ"ל אות שמ"ו ע"ש). ומסבבות רקיע ההוא, שעל המלכות, והן עומדות לצד דרום. כיון שאלו האותיות עומדות לצד דרום, עולות ונוצצות בהתנוצצות ולוהטות. אז באמצע רקיע ההוא נתרשמה רשימה אחת, ורשימה ההיא היא אות אחת, שהיא **י**'. כיון שאות זו נרשמת ונראית, אז לוהטות אחריה ג' אותיות אחרות שהם **הו"ח**. ומאיר שם הוי"ה.

פסקה שנב

אלין אתוון מנצצן וכו': אלו האותיות הוי"ה, נוצצות באמצע רקיע הזה, עולות ויורדות ולוהטות בי"ב להטים, דהיינו בי"ב צירופי הויה, (כנ"ל אות שמ"ה) אז אחר שאלו לוהטות י"ב פעמים, יורדת מי שיורדת, דהיינו הארת החכמה, ונכללת באלו האותיות של י"ב צירופי הויה, ומתעטרת בהן ואינה נודעת אז כל החיילות וכל המחנות בשמחה ומעלים שירות ותשבחות.

פסקה שנג

רקיעא דא נטלא וכו': רקיע הזה נוסע שנית, ומסבב ומתגלגל על ג' קוין (כנ"ל אות שמ"ו) ואלו אותיות הראשונות שאמרנו, שהם **א"ט ב"ח** וכו', כולן נכללות באלו אותיות עליונות שהן סוד השם הקדוש הויה שאמרנו, ומסבבים רקיע ההיא, ואלו האותיות הויה, שהיו עומדות באמצע, שהן סוד השם הקדוש, נרשמו לצד צפון, שהוא שמאל, ונרשמו ולא נרשמו, כי אין מי שיסתכל בצד ההוא, דהיינו להמשיך חכמה, שה"ס ראיה, כולם מתכסים מחכמה ואומרים בקול נעימות, ברוך כבוד ה' ממקומו. מתכסים בצד צפון, שה"ס קו השמאל, ואומרים זה, ומתכסים בכל הצדדים ואומרים זה. דהיינו ברוך כבוד ה' ממקומו. כי צד צפון כלול בכל ג' הצדדים. והטעם הוא כי אין החכמה מגולה אלא במלכות המקבלת מג' קוין, ולא בג' קוין עצמם. (כנ"ל בא דף רע"ו ד"ה ועוד).

פסקה שנד

רקיע דא סחרא וכו': אחר שביאר הפעולות שנעשו ברקיע בג' צדדים מזרח דרום צפון, שהם ג' קוין, שהפעולות בשליטת צד מזרח, ביאר (באות שמ"ט) וצד דרום (באות שנ"א) וצד צפון (באות שנ"ג) מבאר עתה הפעולות הנעשות ברקיע בשליטת צד המערב, שהיא המלכות המקבלת מכל ג' הצדדים ביחד, ואומר, רקיע הזה מסבב כמקודם ומתגלגל מצד לצד בכל ד' צדדים, דהיינו עד המערב שהיא מלכות, אז עולה קול נעימות של מחנות מלאכים רבים מצד זה, וקול נעימות מחנות רבים מצד זה, וכן לכל ד' הצדדים, מזרח דרום צפון ומערב. בשעה ההיא, הרקיע מאיר באור אחר גדול יותר ממה שהיה

מאיר בג' צדדים, כי בו מתגלה אור החכמה, שאין מקום גילויה אלא במלכות (כנ"ל בא דף רע"ו ד"ה ועוד) ועומד בהארה בגוון אחר הכלול מכל הגוונים. כי המלכות כלולה מכל ג' גוונים שבג' קוין.

פסקה שנה

ואלין אתוון דקאמרן וכו': ואלו האותיות הוי"ה שאמרנו עולות למעלה ברקיע ההוא, שעולות לז"א, ומקבלים שם אות אחת שהוא עליון, דהיינו מז"א, המתחברת בשם זה של אלו האותיות הויה, כי אע"פ שאלו האותיות הן של שם הקדוש, דהיינו הויה, עכ"ז, זה הוא שם שנכלל למטה, דהיינו ברקיע של המלכות, משום שסוד שם הזה נכלל למעלה בז"א ונכלל למטה במלכות, וכשהשם נכלל למטה, במלכות, עולות אלו האותיות הויה לקבל אות אחת, מז"א, כי מאות הזו נזונות אלו האותיות הויה שלמטה במלכות, ואות ההיא היא אות **ו'**, שיורדת למלכות, ומתחברות האותיות הויה באות הזו, דהיינו, והויה, שה **ו'** תורה על ז"א, המחובר עם הויה שבמלכות, בסוד הוא ובית דינו. ואז כולן בעטרה אחת ונעשה שם שלם.

פסקה שנו

לתתא שמא שלים וכו': השם הויה, למטה, שלם ואינו שלם, כי הוא שלם, מבחינתו עצמו, ואינו שלם, להיותו כלול בבחינת מלכות, שם שלם, הוא בחמש אותיות **והויה**, שה **ו'** מז"א מחוברת בהויה, שיורה על ז"א ובית דינו שהוא המלכות, שהוא סוד דכר ונוקבא ברמז, כי ה **ו'** רומזת על דכר, הויה רומזת על נוקבא, שמא שלם לגמרי, הוא בתשע אותיות, שהן **הויה אלהים**, שהויה רומזת על דכר ואלקים על נוקבא. זה הוא שם שלם לגמרי. שם האחר, והויה, הוא רק ברמז, שה **ו'** רומזת על דכר, והוא בחמש אותיות כמו שאמרנו. אבל זה, של תשע אותיות, הויה אלקים, הוא שלם לגמרי.

פסקה שנז

כיון דמתחברן אינון וכו': כיון שמתחברים אלו האותיות, דהיינו, והויה, מאיר רקיע ההוא בל"ב אורות, דהיינו ל"ב נתיבות החכמה, אז הכל הם בשמחה, הכל עומדים בסוד אחד, למעלה ולמטה, כל אלו המרכבות וכל אלו המחנות כולם עומדים בסוד השלמות, וכל המדרגות מתוקנות על מקומן, כל אחת ואחת כראוי.

פסקה שנח

בהאי רקיעא קאים וכו': ברקיע הזה של המלכות עומד בצד צפון, שהוא מקום הארת החכמה שבמלכות, שלהבת אחת המאירה שאינו נשקט לעולם. דהיינו בחינת גזרא דדינא, שמשם מתגלה החכמה, (כנ"ל וירא ס"ד ד"ה וז"ש חד) שהדין הזה מכונה

שלהבת. והוא רשום באותיות אחרות לימין, והם עשר שמות ועולים לשבעים שמות, כמ"ש לעיל (וירא אות רע"ד) שהם יוצאים מן ע"ב שמות של השם ע"ב, כמ"ש שם שה"ס ע' סנהדרין וב' סהדי. וכולם רשומים ברקיע הזה, ומאירים כולם יחד.

פסקה שנט

מהאי רקיעא נטלין וכו': מרקיע הזה נוסעים כל הרקיעים שלמטה שלצד הקדושה עד שמגיעים לאלו רקיעים אחרים דצד האחר, והם נקראים יריעות עזים, כש"א, ויעש יריעות עזים לאהל על המשכן.

פסקה שס

בגין דאית יריעות וכו': משום שיש יריעות ויש יריעות, **יריעות המשכן**, הן יריעית הנקראות רקיעי החיות של משכן הקדוש. **יריעות עזים**, הן רקיעים אחרים דצד האחר. אלו רקיעים דמשכן הם בסוד המרכבות של רוחות הקדושים, ואלו רקיעים שמבחוץ, דהיינו יריעות עזים, הם מאירים בדברי העולם, שהם בחינות תשובה ועבודת הגוף של בני העולם. ואלו מכסים על הרקיעים שבפנים, שהם יריעות המשכן, כקליפה המכסה על המוח. רקיעים שבפנים הם קרום קלוש העומד על המוח, והם נקראים **שמים להויה**, דהיינו לשם אחד הויה, הזה שלמטה במלכות. (כנ"ל אות שנ"ה).

פסקה שסא

רקיעין אחרנין לעילא וכו': רקיעים אחרים יש למעלה, והם רקיעים פנימיים, שהם רקיעים דז"א, הנקראים רקיעי החיות, שהם סוד השם הקדוש, הויה, בסוד חיות הגדולות העליונות, שהם חג"ת ומלכות שמחזה ולמעלה דז"א, ואלו הם סוד אותיות העליונות בסודות התורה, דהיינו הכלל של כ"ב אותיות חקוקות ורשומות, היוצאות מן רקיע השמיני, שהוא בינה, שהוא רקיע שעל חיות עליונות, חו"ג תו"מ דז"א, ורקיע הזה הוא שאין לו מראה, זה סתור וגנוז אין בו גוון.

פסקה שסב

כל גווני מניה וכו': כל הגוונים יוצאים ממנו, מרקיע השמיני שהוא בינה, ובו עצמו אין גוון, אינו נראה ואינו מתגלה. זה הוא שהוציא כל המאורות, כי כל המוחין מג' קוין דבינה יוצאים, ובו עצמו אינו נראה לא אור ולא חשך ולא שום גוון כלל. חוץ מנשמות הצדיקים הרואות מן הרקיע התחתון, דהיינו רקיע של המלכות, כמאחורי הכותל, את האור שמוציא ומאיר רקיע העליון הזה, שהוא בינה ואור ההוא של הבינה שאינו נפסק אין מי שידע אותו, אין מי שיעמוד בו.

פסקה שסג

מתחות דא כל וכו': מתחת רקיע זה דבינה, כל הרקיעים נשתכללו בשם זה שנקראים שמים, ואלו נקראים בכתוב, השמים, אלו שהשם העליון נקרא בהם, שהוא הויה שבז"א, אלו שהשם הקדוש, שהוא מלכות, נתעטר בהם, כי הרקיעים דמלכות מקבלים מרקיעים דז"א, וע"כ כתוב השמים שמים להויה, דהיינו לגניזה זו שברקיע העליון, שהוא בינה, העומד עליהם.

פסקה שסד

עד הכא רמז וכו': עד כאן, עד הרקיע דבינה, רמז, בכתוב השמים שמים להויה, לשם הקדוש הויה, כי הקב"ה, שהוא בינה, נקרא בשמות, ושם, פירושו השגה, כי כל מה שלא נשיג לא נקראהו בשם. מכאן ולהלאה, אחר הבינה, אין חכם שבתבונתו יוכל לדעת ולהשיג כלל, חוץ מהארה אחת מועטת, שאינו מספיק להתישב בו. אשרי חלקו מי שנכנס ויצא וידע להסתכל בסודות רבונו, ולהתדבק בו.

פסקה שסה

ברזין אלין יכיל וכו': בסודות אלו יכול האדם להתדבק באדונו לדעת שלמות החכמה בסוד עליון כשעובד לאדונו, בתפלה, ברצון בכוונת הלב הוא מדבק רצונו כאש בגחלת, ליחד אלו רקיעים התחתונים שמצד הקדושה, שהם ממלכות, לעטר אותם בשם, הויה, אחד תחתון (כנ"ל אות שנ"א) שברקיעים דמלכות, ומשם ולהלאה, ליחד אלו רקיעים העליונים הפנימים, שהם רקיעים דז"א, שיהיו כולם אחד ברקיע ההוא העליון דבינה, העומד עליהם.

פסקה שסו

ובעוד דפומיה ושפוותיה וכו': ובעוד שפיו ושפתיו נעות, יכוון לבו, ורצונו יעלה למעלה למעלה, ליחד הכל בסוד הסודות, ששמה נתקעים כל הרצונות והמחשבות, הנמצא בסוד אין סוף. ולכוון בזה בכל תפלה ותפלה בכל יום ויום, לעטר כל ימיו בסוד הימים העליונים, חג"ת נהי"מ, בעבודתו.

פסקה שסז

בליליא ישוי רעותיה וכו': בלילה ישום רצונו, שהוא נפטר מעולם הזה, ונשמתו יוצאת ממנו, ויחזירה לאדון כל. משום שבכל לילה ולילה, עומדת נקודה ההיא, שהיא המלכות לכלול בתוכה אלו נשמות הצדיקים. כלומר, שנשמות הצדיקים עולים למלכות בסוד מ"נ בכל לילה.

פסקה שסח

רזא דרזין למנדע וכו': סוד הסודות לדעת לאלו חכמי לב. רקיע זה התחתון, בסוד נקודה ההיא עומד, שהיא המלכות, כמו שאמרנו, (באות של"ט) רקיע ההוא כלול מלמעלה ומלמטה, והיסוד שלו למטה, כנר הזה, המעלה אור שחור, להתאחד באור לבן, שעל אור השחור, דהיינו מלמעלה, ויסוד שלו הוא למטה, בפתילה בשמן, (כנ"ל בראשית ב' אות רמ"ט ובהמשך) אף כך נקודה ההיא, שהיא המלכות, יסודה למטה. ביום היא נכללת מלמעלה, מז"א, בלילה נכללת מלמטה, מאלו נשמות הצדיקים.

פסקה שסט

וכל מלין דעלמא וכו': וכל דברי העולם חוזרים כולם אל העיקר והשורש שמשם יצאו וכמה לילות עתידים כל אחד ואחד לקחת מה שראוי לו. כש"א, אף לילות יסרוני כליותי. כי בלילה הולך כל דבר לשורשו, כי הנפש הולכת ומשוטטת וחוזרת לשורש ההוא שראוי לה, למעלה, והגוף נשאר שקט כאבן וחוזר למקום הראוי לו שישרה עליו, דהיינו הס"א שישרה עליו לאחר מותו. ומשום זה הגוף חוזר לצד שלו, והנפש חוזרת לצד שלה.

פסקה שע

גופא שרי עלוי וכו': הגוף, שחזר לצד שלו, שורה עליו סוד הסטרא אחרא, ומשום זה נטמאו ידיו, וצריך לרחוץ אותן, כמו שהעמדנו, כי בלילה חוזר כל דבר למקומו, לשורשו. ונשמות הצדיקים, עולות וחוזרות למקומן, לשורשם, שהיא המלכות שמשם נולדו, ונתעטרת בהן מי שמתעטרת, דהיינו המלכות, ונכללת מכל הצדדים, דהיינו מלמעלה ומלמטה. אז עולה כבוד הקב"ה ומתעטר מכל.

פסקה שעא

בלילא שלטאן ממנן וכו': בלילה שולטים ממונים שנתמנו על אלו נשמות הצדיקים, להעלותן למעלה, ולהקריבן קרבן ניחוח אל אדונם. ממונה ההוא שנתמנה על אלו המחנות, שמו **סוריא**, ממונה עליון. כיון שהנשמה עולה בכל אלו הרקיעים, אז מקרבים אותה אליו, אל סוריא, ומריח בה, כמו שאתה אומר והריחו ביראת ה', דהיינו כמו שעתיד לעשות בעולם המלך המשיח, כן עושה הממונה סוריא. ועל ידו, של סוריא, עוברות כל הנשמות, שהן בפקדון על ידו, להתקרב להלאה, אל המלכות.

פסקה שעב

וכלהו נשמתין כד וכו': וכל הנשמות כשנתקרבו למקום ההוא שנתקרבו, דהיינו להמלכות, ונראות שמה, זה הוא סוד, אז כל הנשמות נכללות בנקודה ההיא, שהיא המלכות, ולוקחת אותן בפעם אחת, כמי שבולע דבר הנבלע, והיא מתעברת עמהן

כאשה המתעברת. סוד זה ליושבי על מדין, כשהנקודה הזו מתעברת כאשה המתעברת, היא נהנית מהנאה ההיא שנכללה בה נשמה מעולם הזה, באלו המעשים ובתורה ההיא שעסקה בה ביום. ולוקחת רצון ההוא של עולם הזה ונהנית בו בשמחה ונכללת מכל הצדדים. מלמעלה ומלמטה.

פסקה שעג

לבתר אפיקת לון וכו': אחר כך המלכות מוציאה אותם לחוץ, ומולידה אותן כבתחילה, כי הנשמות הן תולדות המלכות, והנשמה היא עתה חדשה כבתחילת לידתה. וזה סוד, חדשים לבקרים. שסובב על הנשמות, שהן חדשות ודאי בכל בקר, כמו שאמרנו. מה הטעם שהן חדשות, הוא משום סוד הכתוב, רבה אמונתיך. שהמלכות הנקראת אמונה, היא רבה ודאי שיכלה לכלול אותן הנשמות ולהכניסן לתוכה ולהוציאן כשהן חדשות. (כנ"ל ב"א צ"ד ד"ה וטעם). וע"כ מקבלת אחרות מלמעלה ביום. אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה שעד

אדהכי נהיר יממא וכו': בתוך כך האיר היום. אמר ר' אבא נקום ונלך ונודה לרבון העולם. קמו והלכו והתפללו, ואח"כ חזרו החברים אליו, לר"א, אמרו לו מי שהתחיל הוא יסיים השבח. אשרי חלקנו בדרך הזה שזכינו כל כך לעטר להקב"ה בסודות החכמה.

פסקה שעה

פתח ר' אבא וכו': פר"א, ויעש בצלאל את הארון עצי שטים וגו'. כאן, אע"פ שכל הסודות של המשכן העמידו החברים באדרא קדישא, כאן יש להסתכל, כי סוד זה מתעטר בכמה סודות ללמוד חכמה. **ארון** זה הוא סוד להכניס בו תורה שבכתב. כי ארון ה"ס מלכות, ותורה שבכתב ה"ס ז"א. והתורה נגנזה בו בשש לוחות מסבבים, כי הארון נעשה משש לוחות, ד' לוחות מסבבים מד' צדדיו, ולוח אחד למעלה ולוח אחד למטה, הרי ששה וזה נקרא ארון. כשמסבבין אלו ששה לוחות, שה"ס חג"ת נה"י דמלכות, להיות אחד, אז הוא גוף אחד להכניס בו סוד התורה, שהיא בששה קצוות, חג"ת נה"י, דהיינו ז"א.

פסקה שעו

ואינון לוחין אינון וכו': ואלו הלוחות של הארון, הם חמשה, ד' לוחות שבצדדים ואחד למטה, שהם כנגד חג"ת נ"ה כי הלוח שלמעלה ה"ס הכפורת שעליו, ואינו מן הארון, ונכנסים בו חמשה ספרים, דהיינו חמשה חומשי תורה, שה"ס חג"ת נ"ה דז"א. ואלו חמשה לוחות הם ששה, עם מדרגה אחת הנכנס בהם בסתר, הנקראת סוד הכל, וזה היא סוד הברית, שהוא יסוד, ולהיותו בסתר, אין כנגדו לוח בארון. כשזה נכנס תוך אלו

חמשה לוחות, אז עומדים הארון והתורה בסוד ט' מדרגות שהם ב' שמות הויה אלקים, שיש בהם ט' אותיות. ואחר כך עומד לוח אחד שהוא סוד עליון, דהיינו הכפורת, שהוא מכסה על הכל. וזה, הוא סוד רקיע ההוא המסבב ומכסה על הכל, דהיינו רקיע השמיני שהוא בינה (כנ"ל אות שס"א) ומשום זה, שהכפורת מכסה עליהם, עומדים הכל בגניזה, כלומר שאינם נראים.

פסקה שעז

הכא איתי לאסתכלא וכו': כאן יש להסתכל ולדעת סוד הארון. כי יש ארון, ויש ארון, דהיינו מלכות דקדושה, ומלכות דסטרא אחרא, זה לעומת זה. פתח ואמר, הכל נתן ארונה המלך למלך וגו'. שואל, וכי ארונה היה מלך. אע"פ שהחברים העמידוהו, אלא דוד שכתוב בו כל מכה יבוסי ויגע בצנור וגו' שהוא לקח וכבש את ירושלים, ומקום המקדש שלו היה, למה קנה אותו בכסף מן ארונה. ואם תאמר, אע"פ שירושלים היתה שלו, של דוד, עכ"ז, מקום ההוא היה נחלת ארונה, והיה צריך לקנותו, כמו שהיה בנבות היזרעאלי, שאע"פ שאחאב היה שולט והיה מלך היה צריך לבקש כרם ההוא ממנו, אף דוד כך.

פסקה שעח

אלא ודאי ארונה וכו': ומשיב. אלא ודאי ארונה היה מלך, ומקום ההוא היה ברשותו והיה שולט עליו, וכשהגיע הזמן לצאת מתחת ידיו, לא יצא אלא בהרבה דם והריגה בישראל, דהיינו ע"י מלחמה ואח"כ עמד מלאך המחבל ההוא על מקום ההוא, ושם, כשהיה הורג ועומד במקום ההוא, לא היה יכול להרוג ותש כחו.

פסקה שעט

וההוא אתר אתר וכו': ומקום ההוא היה המקום שנעקד בו יצחק, ששם בנה אברהם את המזבח ועקד את יצחק בנו. כיון שראה הקב"ה את מקום ההוא, נתמלא רחמים. ז"ש ראה ה' וינחם וגו'. מה ראה ה'. ראה עקדת יצחק במקום ההוא, ושב ורחם עליהם מיד.

פסקה שפ

ויאמר למלאך המשחית רב עתה וגו': מהו **רב**. הרי העמידוהו, קח את הרב (ברכות סב:) אלא כך הוא, כתוב כאן, רב, וכתוב שם, **רב** לך שבת בהר הזה, שפירושו די, אף כך, גם **רב** שבכאן פירושו, די לך שיהיה מקום הזה תחת ידך, שנים רבות היה תחת ידך, מכאן ולהלאה, רב, דהיינו די, החזיר המקום לבעליו. ועם כל זה, במות ובכסף יצא מתחת ידו.

פסקה שפא

אמאי אקרי ארונה וכו': שואל, למה נקרא ארונה. ומשיב, אלא כתוב, ארונה, וכתוב, ארנן, הפירוש הוא, בעוד שהמקום ההוא היה תחת ידו הוא נקרא ארונה, שרומז על ארון דסטרא אחרא, שהוא המלכות שלהם, ומה שנתוספו בו אותיות יותר, על המלה ארון, שנקרא ארונה, כך צריך להתוסף לרע עין, שהוא סוד הסטרא אחרא, כי תוספת ההיא היא אצלו לגרעון.

פסקה שפב

בסטר קדושה גרעין וכו': בצד הקדושה גורעים לו אותיות ונתוסף קדושתו, וז"ס שכתוב על שני עשר בקר גרע **ם'**, שלא כתוב שנים אלא **שני**, חסר **ם'**, ולסטרא אחרא נותנים לו תוספת אותיות, שכתוב, ויעש יריעת עזים לאהל על המשכן **עשתי עשרה** יריעות, שהוא תוספת אותיות שנתאפה **ע'** על **שתי עשרה**, והיא גרעון, כי **עשתי** הוא פחות **א'** מ **שתי עשרה**. ובצד הקדושה כתוב **שני עשר** חסר **ם'**, ולא יותר, וכאן עשתי עשרה, שנתוספה **ע'**, והכל הוא חסרון אצלו, וכך צריך להיות לרע **עין** ההוא, שהוא רוצה למלאות עינו, דהיינו **ע'** שלו, והוא נגרע. בסוד כל המוסיף גורע.

פסקה שפג

ת"ח סטרא דקדושה וכו': בוא וראה, צד הקדושה, נקרא ארון הברית, הרומז על מלכות דקדושה, וארון הברית ההוא, שהוא מלכות, המחוברת בברית שהוא יסוד, ראוי אל הגוף, שהוא ז"א, להכניס בו צורת אדם, דהיינו הוי"ה במילוי אלפין שהוא בגימטריא אדם. ועל סוד הזה, אלו חסידים הקדושים, כשנפטרו מעולם הזה, היו מכניסים אותם בארון לרמז היחוד של ז"א בארון הברית. כי הסטרא אחרא אינו מתתקן בגוף, והוא אינו בכלל גוף האדם, הרומז על ז"א, ומשום זה לא נבראו גופים לס"א (כנ"ל בהקסה"ז אות רמ"ח) משום שאינם בכלל גוף אדם.

פסקה שפד

ביוסף מה כתיב וכו': מה כתוב ביוסף, ויישם בארון. שואל, למה כתוב ויישם, עם שתי יודין. ומשיב, אלא שנתחבר ברית בברית, ש **י'** רומזת על ברית, דהיינו יסוד, וכתוב ב' יודין כנגד ב' בריתות, סוד ברית שלמטה שהוא יוסף, בסוד ברית שלמעלה, שהוא ארון הברית, ונכנס בארון מהו הטעם שנכנס בארון. הוא משום ששמר ברית קדש, והוא נתקיים בו, ע"כ היה ראוי לכנוס בארון. והכל כראוי.

פסקה שפה

בכה ר' אבא וכו': בכה ר"א ואמר, אוי לבני העולם, שאינם יודעים בזיון ההוא, אוי לעונש ההוא שנענשים, שכל מי שרוצה נכנס בארון, לאחר מיתתו, כי אינו צריך להכנס בארון חוץ מצדיק שיודע בנפשו ומכיר בעצמו שלא חטא בברית ההוא, אות ברית קדש מעודו, ושמר אותו כראוי. ואם לא, אינו צריך להכנס בארון, אחר מותו, ולפגום בזה את הארון. שהפגם מגיע עד ארון הברית.

פסקה שפו

רזא אצטריך לאתחברא וכו': הסוד הוא, שהאדם צריך להתחבר באות ברית קדש, שהוא הסוד הראוי לו, הרומז ליסוד ז"א, ולא לאחר, לס"א, כי הארון, הרומז על מלכות, אינו מתחבר אלא בצדיק השומר אות ברית קדש. ומי שפוגם בברית ונכנס בארון, אוי לו, שפגם אותו בחייו, אוי לו, שפגם אותו במיתתו. אוי לו מעונש זה, אוי לו שפגם אות ברית, וארון הברית הקדוש. אוי לו לאותו בזיון, שנוקמים ממנו נקמת עולם, נקמת עולם הזה ונקמת פגם ההוא וזה סוד שכתוב, כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים.

פסקה שפז

בשעתא דדיינין ליה וכו': בשעה שדנים אותו בעולם ההוא, מסתכלים במעשיו, אם היה פוגם סוד ברית קדש החתום בבשרו, ועתה פוגם הארון שלו, לזה, אין לו חלק בצדיקים, מסתכלים בו ודנים אותו, ומוציאים אותו מחוץ מכלל אדם, כיון שהוציאו אותו מכלל אדם, הוציאו אותו מכלל כל האחרים הנועדים לחיי עולם, ונותנים אותו לצד ההוא שלא נכלל בסוד אדם, דהיינו הסטרא אחרא כנ"ל, כיון שנמסר לצד ההוא, אוי לו שמכניסים אותו בגיהנם, ואינו יוצא ממנו לעולם. על זה כתוב, ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו'. הם שנשארו, מכלל אדם. דהיינו שנשארו ולא נכללו בכלל אדם.

פסקה שפח

והני מילי כד וכו': והדברים אמורים, רק כשלא עשה תשובה שלמה, תשובה שהיא ראויה לכסות על כל מעשיו. ועם כל זה, טוב לו שלא יכנס בארון, כי כל זמן שהגוף קיים נדונת הנשמה ואינה נכנסת למקומה חוץ מאלו חסידים העליונים הקדושים הראוים לעלות למעלה בגופם, אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה שפט

בגין דלית חובא וכו': משום שאין עבירה שקשה לפני הקב"ה, כמי שמשקר ופוגם אות ברית קודש. וזה אינו רואה פני השכינה, על עון זה כתוב, ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'. וכתוב, לא יגורך רע. כי עון זה נקרא רע.

פסקה שצ
מה כתיב הכא וכו': מה כתוב כאן, ויעש בצלאל את הארון. שואל, למה אלו חכמים שעשו את המשכן, לא עשו את הארון. ומשיב, אלא בצלאל היה במדרגת סיום הגוף, שהוא סוד ברית קודש (כנ"ל תרומה אות תע"ט), ושמר אותו, וע"כ הוא עומד בנחלת חלקו, שהיא הארון שעשה. דהיינו המלכות. הוא השתדל במעשה שלו ולא אחר. באו כל החברים ונשקו לו לר' אבא.

פסקה שצא
כד מטו לגבי וכו': כשהגיעו לר' שמעון וסדרו דברים אלו לפניו כל מה שנאמר בדרך ההוא, פתח ואמר, וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. מקרא זה נתבאר. אבל במקרא הזה יש להסתכל בו. **וארח צדיקים**, היינו, הארח שצדיקים הולכים בו הוא דרך אמת, דרך, שהקב"ה רוצה בו. דרך, שהקב"ה הולך לפניהם וכל המרכבות באות לשמוע הדברים שהם מדברים ואומרים בפיהם. **כאור נגה**, שמאיר והולך, ואינו נחשך כדרך הרשעים, שהדרך שלהם נחשך תמיד. כש"א דרך רשעים כאפלה וגו'.

פסקה שצב
ד"א וארה צדיקים וכו': פירוש אחר על, וארח צדיקים מה ההפרש בין ארח לדרך, הרי העמידוהו. אבל **ארח** הוא, שעתה נפתח ונגלה ונעשה במקום ההיא ארח, שלא דרכו בו רגלים מקודם לכן. **דרך**, הוא כמו שאתה אומר, כדורך בגת. שדרכו עליו רגלי כל מי שרוצה.

פסקה שצג
וע"ד לצדיקיא קארי וכו': וע"כ לצדיקים, קורא לדרך ארח, שהם היו ראשונים לפתוח מקום ההוא. ולא על המקום נאמר שפתחו אותו, אלא אע"פ שאחרים בני העולם הולכים באותו מקום, עתה שהלכו בו צדיקים, הוא מקום חדש, כמו שנפתח עתה, שמקום ההוא הוא חדש עתה, כמו שלא הלך בו אדם אחר לעולם. משום שהצדיקים מחדשים את כל מקום ההוא בכמה דברים חדשים עליונים, שהקב"ה רוצה בהם.

פסקה שצד
ותו דשכינתא אזלא וכו': ועוד, שהשכינה הולכת במקום ההוא, מה שלא היה מקודם לכן, וע"כ נקרא ארח צדיקים, משום שנתארח בו אורח עליון קדוש, דהיינו השכינה. דרך הוא פתוח לכל, ודורכים עליו כל מי שרוצה, ואפילו הרשעים. דרך, הוא סוד, הנותן בים דרך שהדרך בו אינו בטוח, משום שדורך בו הסטרא אחרא שאינו צריך, ושולט

לטמאות המשכן. וע"כ הצדיקים בלבד עומדים ושולטים באותו מקום שנקרא ארח. כמו שהעמדתי. כי דרך פתוח לכל לצד זה ולצד זה, לקדושה ולטומאה.

פסקה שצה

ואתון קדישי עליונין וכו': ואתם קדושים עליונים, ארח קדוש עליון נזדמן לכם ונתארחתם בו, ודברים משובחים עליונים נסדרו לפני עתיק יומין. אשרי חלקכם.

פסקה שצו

פתח ר"ש ואמר וכו': פר"ש ואמר, ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה וגו'. בכמה מקומות למדנו, שמשה, פניו כפני השמש. שהוא ז"א. ויהושע כפני הלבנה, שהיא המלכות, שאין אור ללבנה אלא מאור השמש, מז"א, כשמאיר ללבנה שהוא המלכות, והלבנה מתמלאה מן השמש. וכשהיא נתמלאה, אז עומדת בשלמות.

פסקה שצז

אשתלמותא דסיהרא מאן וכו': שואל, מהו התמלאות הלבנה. ומשיב, הוא סוד הכל, שהדמות, שה"ס המלכות, נקראת בסוד שם העליון, **הוי"ה**, שאינה עומדת בשם זה, הויה, אלא בזמן שנמצאת במילואה. שהרי כמה שמות הם שהיא יורשת, ונקראת בהם, כך כפי השעה שעומדת בה כן היא נקראת בשם ההוא ממש. וכשהיא עומדת בסוד המילוא, ונשלמת מכל הצדדים, אז נקראת **הוי"ה**. כי ההשלמה שלה היא כהשלמה של מעלה, שהוא ז"א, שנקרא הוי"ה, וע"כ נקראת גם המלכות בשם הוי"ה. כי הבת ירשה לאמה. דהיינו שקבלה כל המוחין מאמא, שהוא בינה. על ידי ז"א.

פסקה שצח

והיינו בחמיסר יומין וכו': והיינו שהמלכות נקראת בשם הויה, היא בחמשה עשר יום, שכתוב, בחמשה עשר יום לחדש השביעי הזה. וכתוב, אך בעשור לחדש השביעי. והכל הוא סוד אחד, כשעומד עולם הבא, שהוא בינה, בסוד כל עשר מאמרות, שהם עשר ספירות שלה, על חדש הזה, שהיא המלכות, היא נקראת **בעשור**. וכאשר נרשמה הלבנה ביניהם של ע"ס דבינה, בהשלמה אחת, המלכות נקראת **בחמשה עשר**, כי ה' שהיא מלכות, נתחברה ונחקקה בין ע"ס דבינה.

פסקה שצט

ורזא דא י"ה ו"ה וכו': וזה סוד שהמלכות נקראת י"ה ו"ה, (כנ"ל אות שצ"ז) וכאשר עומדת בשם הזה, הויה, אז היא מתחברת ב **ה'** אחרונה של **הוי"ה** זו, והיא נוספת להיות בסוד אות **ה'** של הויה כמתחילה, ונמצא שהיא בסוד כל שם הויה, והיא בסוד **ה'** אחרונה דהויה, א', היא להתחקק ולהתחבר בסוד של מעלה, ומבחינה זו לוקחת המלכות כל

השם הויה. וא', לתת מזונות למטה, ומבחינה זו היא מתחברת ב ה' אחרונה של הויה. ואז עומדת הלבנה בהשלמה לכל הצדדים למעלה ולמטה בסוד שם הזה, הויה, שיהיה הכל סוד אחד ושלמות אחת.

פסקה ת

יהושע דא איהו וכו': יהושע זה הוא סוד ההשלמה של הלבנה באלו האותיות בן **נון**, נון ודאי, דהיינו בסוד נ' שערים כמו בינה, כי נון הוא סוד הלבנה כשהיא מלאה בסוד ההשלמה של שם הקדוש הויה, אז הוא מלא רוח חכמה ודאי, דהיינו סוד ו"ק דחכמה הנקראים רוח.

פסקה תא

בגין דנקודה עלאה וכו': משום שנקודה עליונה, שהיא **י'** דהויה, דהיינו חכמה, נתפשטה והוציאה רוח, דהיינו ו"ק דחכמה, ורוח ההוא עשה היכל, שהוא בינה. ורוח ההוא נתפשט מן ההיכל ונעשה ששה קצוות, דהיינו ז"א, ורוח ההוא נתפשט בסוד כל אלו דהיינו בבחינת ו"ק דחכמה, ובינה, ומילא ועשה היכל למטה, דהיינו המלכות במילואה, ונתמלא הכל ונעשה בהמלכות סוד שם הקדוש הויה, בהשלמה אחת.

פסקה תב

ובגין דא יהושע וכו': ומשום זה יהושע מלא רוח חכמה, משום, כי סמך משה את ידיו עליו, שמשה שהוא בחינת פני חמה שהוא ז"א, הריק ברכותיו עליו, ונתמלא הבאר ממנו. שהיא המלכות, דהיינו יהושע שהיא פני הלבנה, נתמלא מז"א, כנ"ל. ואתם קדושים עליונים, כל אחד מכם נתמלא רוח חכמה, ועומד במילואה בסודות החכמה, משום שהקב"ה הוא רוצה בכם וסמך ידיו עליכם. אשרי חלקי שעיני ראו זאת, וראו בכם השלמות של רוח חכמה.

פסקה תג

פתח ואמר כתיב וכו': פו"א כתוב, לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו, מקרא זה העמידוהו, וסוד הדבר כך הוא. מי שאוכל בלי תפלה שיתפלל על דמו הוא שקול כמנחש ומעונן.

פסקה תד

בגין דבלילא נשמתא וכו': משום שבלילה הנשמה עולה לראות בסוד הכבוד העליון, כל אחת ואחת כמו שראוי לה, ונשאר האדם בכח ההוא שנתפשט בתוך הדם לקיים הגוף. וע"כ הוא טועם טעם המות, שכח הדם ההוא אינו מוכן להתעורר לכח ההוא של

הנשמה ולקבל אותה, וע"כ כשהעיר האדם משנתו, אינו טהור. והעמדנו שהס"א שולט על המקום הנמצא בלי נשמה.

פסקה תה

כיון דאתדכי במיא וכו': כיון שנטהר במים, ואע"פ שהאדם עסק בתורה, נשמה ההיא אינה מתקיימת במקומה ואינה שולטת בו באדם, רק כח הדם בלבד, שנקרא נפש, נפש ההיא המתפשטת תמיד בתוך הדם. וכבר העמדנו. וכשמתפלל האדם תפלה לעבודת רבונו, אז מתיישב כח הדם במקומו, ומתגבר כח הנשמה, ומתיישבת במקום ההוא בגוף, ואז נשלם האדם לפני רבונו כמו שצריך הנפש למטה, וסוד דבר הנשמה למעלה.

פסקה תו

ועל דא מאן וכו': ועל כן מי שמתפלל תפלה מטרם שיאכל, העמיד עצמו כמו שצריך, והנשמה עולה על מקום מושבה כמו שצריך. ואם אוכל מטרם שמתפלל תפלתו, שיתיישב הדם על מקומו. הרי הוא כמנחש ומעונן. למה. הוא משום שוה דרכו של מנחש, להעלות הסטרא אחרא ולהשפיל צד הקדושה.

פסקה תז

אמאי אקרי בר נש וכו': שואל, למה נקרא אדם ההוא שהשתדל בצד ההוא, דהיינו שאכל קודם תפלתו, בשם מנחש. הוא משום שהשתדל בנחש ההוא, דקליפות, להגדיל כחו ולהתגבר. וזה הוא כמי שעובד לאלהים אחרים, וכן זה, עבד לכח הדם ההוא, ולא עבד להקב"ה להגדיל צד הנשמה, צד הקדושה.

פסקה תח

מעונן, **דאשתדל בחובה וכו'**: שואל, למה נקרא האוכל קודם תפלתו בשם, מעונן. ומשיב, משום שהשתדל **בעון**, ולא השתדל בזכיות, כי מעונן, הוא אותיות מן עון. ואם תאמר, הרי נ' עומדת באמצע המלה, מעונן, והיה צריך לומר לפי"ז, מעון, בלי נ' באמצע. ומשיב, כך הוא ודאי, שאין יכולים לשלוט בסטרא אחרא, עד שמערבים בה ערוב מן צד הקדושה, כחוט דק אחד. מי שרוצה לקיים דבר שקר יערוב בה דבר אמת, כדי שיתקיים שקר ההוא. ועל כן **עון**, הוא דבר שקר, וכדי לקיימו, מכניסים בה דבר אמת, וזה היא **נ** שבאמצע המלה, מעון, בזה מקיימים השקר. וע"כ, מי שלא התפלל תפלה לפני הקב"ה על דמו, מטרם שיאכל, הוא כמנחש וכמעונן.

פסקה תט

צלותא דבר נש וכו': התפלה של האדם, היא כמו שאמרתם, אתם קדושים עליונים אשרי חלקכם. דהיינו מה שאמרו לעיל (אות ק"כ) ולהלאה במאמר עלית התפלה, כי בתפלה

מתתקן גופו ונפשו של אדם ונעשה שלם. תפלה היא תקונים מתתקנים, שמתתקנים כאחד, והם ארבע תקונים. תקון א', הוא תקון עצמו להשתלם. תקון השני, הוא תקון עולם הזה. תקון השלישי, הוא תקון עולם העליון בכל צבאות השמים. תקון רביעי, הוא תקון השם הקדוש בסוד המרכבות הקדושות, ובסוד העולמות כולם למעלה ולמטה בתקון, כראוי.

פסקה תי

תקונא קדמאה וכו': ומפרש דבריו, תקון הראשון שאמרתי שהוא תקון של עצמו, הוא, משום שצריך לתקן עצמו במצוה וקדושה, ולהתתקן בקרבנות ועולות להטהר. שציצית ה"ס מצוה, ותפלין ה"ס קדושה, ובאמירת קרבנות ועולות מתתקן כמו שהקריב קרבנות. תקון השני, שהוא, תקון של עולם הזה, היינו, במעשה בראשית לברך להקב"ה על כל מעשה ומעשה באלו, הללויה, הללוהו כל ככבי אור, הללוהו שמי השמים וגו'. שהוא נאמר, לקיים קיום עולם הזה. ועל זה בברוך שאמר, שברוך פירושו ברוך על הכל.

פסקה תיא

תקונא תליתאה וכו': תקון השלישי, שהוא תקון עולם העליון בכל אלו צבאות ומחנות, היינו השבח, יוצר משרתים ואשר משרתיו וגו'. וכן, והאופנים וחיות הקדש. תקון הרביעי, הוא תקון התפלה של שמונה עשרה, שוהא תקון הסוד של השם הקדוש, כמו שאמרתם (במאמר עלית התפלה) אשרי חלקכם. וכאן סוד התקון של שם שלם. אשרי חלקי עמכם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תיב

פקודי אורייתא דאמרתון וכו': מצות התורה שאמרתם, (לעיל מאות קנ"א עד קנ"ו) בתפלה, ודאי כך הוא. פתח ואמר, כתוב, את ה' אלהיך תירא ואותו תעבד. וכתוב, ויראת מאלקיך. מקרא זה היה צריך לומר כך, ויראת אלקיך, משום שהרי כתוב, את ה' אלקיך תירא ולא כתוב מאלקיך תירא. מהו מאלקיך. ומשיב, אלא סוד הוא, מאלקיך ודאי, דהיינו ממקום ההוא המתחבר ומקיף למוח שמבפנים שהוא השכינה, הנקראת אלקים, ומסביבתה מקיף אש, בסוד אש המקיף לנגה, שמשם נמשך הדין לרשעים כמ"ש לפנינו. וזהו מאלקיך, דהיינו אש המקיף, יש יראה זו לירא מפניו, כי שם שורה הדין. והוא דין הנשאב מדין של מעלה שבמקום הזה. כמ"ש לפנינו.

פסקה תיג

תלת גווני אשא וכו': ג' מיני אש יש כאן. אש הראשונה היא אש המקבלת אש בשמחה, ושמחים זה בזה באהבה. אש השניה, היא אש שכתוב בה, **ונגה לאש**, שנראה בה הנגה,

שהיא השכינה, וזה היא אש העומדת בשמחה תוך אש הפנימית, שאמרנו, דהיינו אש הראשונה. אש השלישית, היא אש המסבבת לנגה ההיא, שהיא השכינה, ובאש הזו שורה יראת הדין להכות הרשעים.

פירוש. יש ב' פירושים על נגה, פירוש א' שהיא קליפה הקרובה לקדושה שחציה טוב וחציה רע. פירוש ב' שהשכינה נקראת נגה. ולפעמים אוחז הזהר פירוש הא' ולפעמים פירוש הב', וכאן אוחז הזהר פירוש הב' שנגה היא השכינה, שה"ס חכמה תתאה. ויש ג' בחינת אש, שפירושו דינים, אש אחת, היא בקו ימין, הנמשך מנקודת החולם. אש שניה, היא בקו שמאל, הנמשך מנקודת השורק, מטעם חוסר חסדים. אש שלישית היא מקו האמצעי, הנמשך מנקודת החירק, (כנ"ל ב"א ט"ו ד"ה ההיא) שמסבתו נעשה היחוד של ימין ושמאל. ומגביל השמאל שלא יאיר אלא ממטה למעלה. (כנ"ל ב"א דף ט' ד"ה מחלוקת).

וזה אמרו **אשא קדמאה איהו אשא דקביל אשא בחדו וחדאן דא בדא ברחימו**. שהיא האש שבקו ימין, המקבלת האש שבקו שמאל בשמחה רבה, כי האש דקו שמאל משלמת אותה בהארת החכמה וכן אש השמאל מקבלת אש הימין בשמחה, שהיא נשלמת על ידה בחסדים. וע"כ **חדאן דא בדא ברחימו**. כי משלימים זו את זו. **אשא תניינא, איהו אשא דכתיב ביה ונגה לאש**, נגה היא השכינה כנ"ל שה"ס חכמה תתאה המקבלת מקו שמאל, ונודע שאין החכמה מתגלה אלא בעת גילוי הדינים דנקודת השורק, (כנ"ל וירא דף ס"ד ד"ה וז"ש חד) שז"ס **ונגה לאש** דהיינו **דאתחזי ביה נגה**, שהנגה שה"ס חכמה תתאה אינה נראית אלא באש דנקודת השורק הנמשך אליה מקו שמאל. וז"ש, **ודא איהו אשא דקיימא גו אשא פנימאה בחידו**. כי היא אותה האש דקו שמאל מנקודת השורק העומד עם אש הפנימית דקו ימין בשמחה גדולה, כנ"ל בסוד אשא תניינא. **אשא תליתאה איהו אשא דסחרא לההוא נגה**. מסחרא, פירושו, שמסבבה ומגבילה שלא תאיר ממעלה למטה, אלא ממטה למעלה, שהוא האש דקו האמצעי המקיף את הנגה ומגבילה כנ"ל. **ובהאי אשא שארי דחילו דדינא לאלקאה חייביא**, דהיינו שמעניש הרשעים העוברים על גבול שלה הנ"ל.

פסקה תיד

ואע"ג דתנינן דארבעה וכו': ואע"פ שלמדנו, שהן ארבעה גווני אש, דהיינו לבן אדום ירוק שחור, ואלו ארבעה הם אחד, שכל אחד נכלל מאלו ד' גוונים, שהם חו"ג תו"מ, אבל כאן באש ההיא שאמרנו, לא באנו לומר, אלא המקום ששורה שם יראת הדין, שע"כ

הוכרחנו לפרט ג' אשים, ולא יותר. ועל זה כתוב, ויראת מאלקיך, שפירושו מעונש ההוא שלו. וע"כ כתוב מאלקיך, עם מ', (כנ"ל אות ת"י).

פסקה תטו

ובההוא יראה בעי וכו': וביראה ההיא צריך לשום רצונו ביראה ואהבה ביחד, לירא בצד זה הנמשך משמאל, ולאהוב בצד זה הנמשך מימין, ובאלו הגוונים שאמרנו, שגם במלכות יש אלו ד' גוונים חו"ג תו"מ. ויראה ההיא תהיה לירא מעונש, שהיא יראה תחתונה, שמי שעובר על מצות התורה, נענש בצד ההוא שמשמאל, כי כשמתחיל צד ההוא להכות אינו נשקט, עד שמכלה אותו מעולם הזה ומעולם הבא. וע"כ צריך לירא מאש הזה, שהיראה שורה בו.

פסקה תטז

ומניה אתפשט אשא וכו': וממנו, מאשא תליתאה, מתפשטת אש לחוץ של אלהים אחרים. ועל זה כתוב, לא תראו את אלהי האמורי. כי אסור לירא ממנו. ואש הזה של היראה, דהיינו אשא תליתאה, שאמרנו, היא קדש ומשתתפת בקדושה, וזו היא שמסבבת לנגה ההיא שאמרנו, שלולא אש הזאת, לא היה מתיחד הימין עם השמאל כנ"ל, וע"כ היא קדושה, אע"פ שמגבילה את הנגה, שלא תאיר אלא ממטה למעלה כנ"ל. אבל אש אחרת ההיא שמבחוץ, היא שמתחברת לפעמים באש הזאת של היראה, ולפעמים נעברת ממנה, ואינה מתחברת עמה. וכשהעונות גורמים שאש החיצונית מתחברת באש הזו של היראה, אז היא אש חשכה ומחשכת ומכסית האורות של אלו האחרים שבנגה, והסימן שלך, ואש מתלקחת, ואינה עומדת תמיד בקביעות. והרי נתבאר.

פסקה תיז

לבתר אהבה כמה וכו': אחר זה, היא אהבה. כמו שהעמידוהו, שאהבה שורה לאחר שזכה ביראה. וסוד הדבר, כיון ששורה יראה על ראשו של אדם, שהוא משמאל כנ"ל, מתעורר אחר כך אהבה שהוא ימין, דהיינו ז"א מבחינת החסד שבו. שמי שעובד מתוך אהבה, מתדבק במקום עליון למעלה, ומתדבק בקדושה של עולם הבא, שהיא בינה, משום שהוא עולה להתעטר ולהתדבק בצד ימין. שהוא חסד דז"א, שעליו שורה הבינה.

פסקה תיח

ואי תימא דפולחנא וכו': ואם תאמר שעבודה שהוא מצד היראה אינה עבודה. אינו כך, אלא עבודה יקרה היא, אבל אינה עולה להתדבק למעלה בז"א. וכשעובד מאהבה, עולה ומתעטר למעלה ומתדבק בעולם הבא. וזה הוא אדם המזומן לעולם הבא. אשרי חלקו.

כי הוא שולט על מקום היראה, כי אין מי ששולט על מדרגת היראה אלא אהבה, שהוא סוד הימין, סוד היחוד. דז"א ומלכות.

פסקה תיט

דאצטריך ליה להוא וכו': כי צריך לו, לאותו שראוי לעולם הבא, ליחד שם הקב"ה, וליחד אברים, שהם זו"ן, ומדרגות עליונות שהם או"א, העליונים ותחתונים לכללם כולם, ולהכניס כולם במקום שצריך, דהיינו בא"ס ב"ה, לקשור קשרים. וזה הוא סוד שכתוב, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד.

פסקה תכ

ורזא דשמע, שם וכו': וסוד המלה **שמע**, הוא שם שהיא המלכות, העולה לע' שמות שהוא השם ע"ב שבמרכבה העליונה, דהיינו חגת"ם דז"א שלמעלה מחזה, וזה כלל אחד, דהיינו שהמלכות הנקראת **שם** נכללת בז"א שלמעלה מחזה, שה"ס **ע'** גדולה. **ישראל**, היינו ישראל סבא, שהוא ו"ק דבינה, משום שיש ישראל זוטא, שהוא ז"א, שכתוב נער ישראל ואהבהו. אבל זה הוא ישראל סבא, סוד אחד בכלל אחד. שז"א ומלכות הנרמזים בשמע, הם בכלל אחד עם ישראל סבא. שעולים אליו ומתיחדים בו. **שמע ישראל**, יורה שכאן, בישראל סבא, נכללו אשה בבעלה, דהיינו המלכות בז"א.

פסקה תכא

ולבתר דאתכלילו דא וכו': ולאחר שנכללו ז"א ומלכות זה בזה בכלל אחד בישראל סבא אז צריכים ליחד האברים, ו"ק דז"א ומלכות, ולחבר ב' משכנות יחד בכל האברים, שמשכן העליון ה"ס י"ה, ומשכן התחתון ה"ס ו"ה. ברצון הלב לעלות בדבקות דאין סוף, שיתדבק שם הכל להיות רצון אחד, העליונים ותחתונים.

פסקה תכב

ורזא דא יהיה וכו': וזה סוד **יהיה**, כמש"א, **יהיה** ה' אחד. דהיינו אחד בסוד **יהיה**. **י'** דיהיה, שה"ס חכמה, ליחד ולדבק ב **ה'** דיהיה, שהיא היכל פנימי, בינה, למקום גניזה של נקודה עליונה שהיא **י'** חכמה. וזה הוא סוד **הויה אלקינו**. אלו ב' שמות הם **י"ה** חו"ב, שהוי"ה היא חכמה, ואלקינו הוא בינה.

פסקה תכג

ולאכללא כל שייפין וכו': ולכלול כל האיברים, שהם ו"ק דז"א ומלכות במקום ההוא שיצאו ממנו, שהוא היכל הפנימי, הנ"ל, שהוא בינה, להשיב הדברים למקומו, אל העיקר והיסוד והשורש שלהם. עד מקום ההוא שהוא שורש הברית, דהיינו אבא.

פסקה תכד

ולבתר אינון תרין וכו': ואחר כך, אלו ב' אותיות אחרות של יהי"ה ליחד ולדבק **י'** ב **ה'**. ה **י'**, הוא סוד ברית קדש, דהיינו יסוד דז"א, ו **ה'** זו, הוא היכל ומקום גניזה של ברית קדש שהוא **י'**, דהיינו המלכות, שהיא היכל ליסוד, כמו בינה שהיא היכל לחכמה כנ"ל. ואע"פ שהעמדנו שהיסוד הוא **ו'** שניה של **ו"ו** במילואו, **ש ו'** ראשונה הוא ת"ת **ו ו'** השניה הוא יסוד. ולמה נאמר כאן שהוא **י'**. ומשיב, אבל **י'**, הסוד שלה היא ליחד אותם כאחד. כלומר בסוד היחוד עם המלכות נקרא היסוד **י'**.

פסקה תכה

אחד, ליחדא מתמן וכו': הכוונה של המלה **אחד**, הוא, ליחד משם ולמעלה, דהיינו ממלכות ולמעלה, הכל יחד ולהעלות הרצון לקשר את הכל בקשר אחד, להעלות הרצון ביראה ואהבה עד אין סוף. ולא יעזוב רצון העליה לאין סוף, מכל אלו מדרגות ואברים, אלא בכולם יעלה רצונו, אף אחד מהם לא יחסר, להדביקם, ושיהיו כולם קשר אחד, באין סוף.

פסקה תכו

ודא הוא יחודא וכו': וזה הוא היחוד של רב המנונא סבא שלמד מאביו ואביו מרבו עד פיו של אליהו. ויפה הוא והוא יחוד בתקון. ואע"פ שאנו העמדנו את יחוד הזה בכמה סודות בדרכים אחרים, כל הסודות עולים לאחד. אבל סוד זה מצאתי בספרו ויפה הוא שהוא יחוד בתקון. והרי אנו הערנו דברים ביחוד סוד אחר, (עי' בהקסה"ז במסורת הזהר אות א') והוא יפה, והיחוד הוא כראוי, וכך הוא. אבל יחוד הזה הוא יחוד בתקון, וזה הוא יחוד דרב המנונא סבא.

פסקה תכז

ותו הוה אמר וכו': ועוד הוא אומר, מי שרוצה לכלול כל סודות היחוד בהמלה **אחד**, הוא יותר טוב. וע"כ אנו מאריכים באחד להעלות הרצון להמשיך ממעלה למטה ולהעלות ממטה למעלה, שיהיה הכל אחד. אבל בסוד זה יהי"ה, שאמרנו סימן הוא לזה.

פסקה תכח

והא דתנינן אחד וכו': וזה שלמדנו שבהמלה **אחד**, הוא סוד, מעלה ומטה וארבע רוחות העולם. כך הוא. שצריכים ליחד מעלה ומטה כמו שאמרנו, שהם או"א וזו"ן. וארבע רוחות העולם, אלו הם הסוד של מרכבה עליונה, שהיא חגת"ם דז"א שלמעלה מחזה לכלול הכל יחד, בקשר אחד, ביחוד אחד עד אין סוף. כמו שהעמדנו.

פסקה תכט

רזא לאדכרא יציאת וכו': לאחר כך דהיינו לאחר כוונת שמע, הוא סוד, להזכיר יציאת מצרים. משום שהיתה השכינה בגלות ובזמן שהיא בגלות אין חיבור שיתחברו זה בזה, עולם העליון, שהוא ז"א, בעולם התחתון, שהיא המלכות, וצריכים להראות חירות של גאולה ההיא, דמצרים, שהיתה בכמה אותות בכמה נסים שעשה הקב"ה, וגאולה זו צריכה להזכר ולהראות שאע"פ שהיתה בגלות, עתה יש לה חירות, מן היום שנפתחו הקשרים שבמצרים, ואלו אותות ונסים שנעשו.

פסקה תל

ואצטריך לאחזאה וכו': וצריכים להראות החירות שלה, של המלכות, משום שנתחברה בבעלה, ז"א, וכדי להסמיך גאולה, שה"ס יסוד, לתפלה, שה"ס מלכות, שיהיה הכל אחד בלי פרוד ולא להראות גרושין, לומר שהמלכות גרושה בגלות מאישה, ז"א, והסימן שלך, ואשה גרושה מאשה לא יקחו.

פסקה תלא

ואי תימא והא וכו': ואם תאמר, הרי בגלות היא, והיא מגורשת מאישה ז"א. אינו כן, אלא ודאי היא בגלות לדור עם ישראל, כי בכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם, כדי להגן עליהם, אבל לא נגרשה מז"א. והרי השכינה לא נראתה בבית ראשון ובבית שני בזמן שחטאו ישראל, ועכ"ז, לא היה נחשב זה לגלות, מכל שכן לגרושין. אלא עד שלא גלו ישראל, אם חטאו, נסתלקה השכינה למעלה, ולאחר כך, שגלו, לא עלתה למעלה אלא עשתה דירתה עם ישראל. אבל גרושין לא היו מעולם.

פסקה תלב

ובגין דא בעי וכו': ומשום זה צריכים להראות גאולה, שיש בה ארבע גאולות. וסוד כאן, כי בשעה שיצאה השכינה מגלות מצרים, בקשה מהקב"ה, שיגאול אותה עתה ארבע פעמים, שהם ארבע גאולות, כנגד ארבע גליות, כדי שתהא בת חירות ולא תהיה עוד נגרשת. וע"כ בשעה ההיא, של גאולת מצרים, עמדה ונגאלה ארבע גאולות ביציאת מצרים ההוא, כלומר עם קבלת המוחין דיציאת מצרים, נגאלה השכינה מכל ד' מלכיות, דהיינו מכל הגליות עד ביאת המשיח, באפן שלא תהיה נחשבת עוד לגרושה מאישה, ז"א. ועתה שהשכינה צריכה תקון להתחבר בבעלה ז"א, צריכים להראות גאולת מצרים ההיא, שיש בה ארבע גאולות. ועם התעוררות המוחין דיציאת מצרים, היא מתוקנת להתחבר בבעלה, כי נעשית חירות מכל ד' מלכיות.

פסקה תלג

ועל דא איתי וכו': וע"כ יש להזכיר בגאולה ההיא ד' פעמים: אמת אמת אמת, עד עזרת אבותינו. שהם כנגד ד' גאולות, שהם עזרה וסמך לכל ישראל. ומשעזרת אבותינו ולהלאה, יש ארבע פעמים אחרות, אמת אמת אמת, והם נכפלו, כדי שתהיינה ד' גאולות אלו בקיום חזק בחותם חזק של טבעת המלך. וע"כ ד' גאולות כפולים בקיום.

פסקה תלד

וכלהו בההיא יציאת וכו': וכל ד' הגאולות הן ביציאת מצרים ההיא, כי אלו לא נמצאו אלו ד' גאולות ביציאת מצרים ההיא, לא היתה מתחברת בתקוניה, עם ז"א, בכל פעם שתהיה גלות, שהשם הקדוש יתיחד. וע"כ יש להזכיר גאולת מצרים תמיד בכל הקדושות של הקב"ה. ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה תלה

רזא דקדושה וכו': הסוד של הקדושה, דהיינו קדוש קדוש קדוש שאנו אומרים, הרי העמדנו שבקדושה, מתקדשים כולם למעלה ולמטה, המלאכים וישראל, וכל המדרגות וכל המרכבות עליונות ותחתונות, כולם מתקדשים בקדושה זו, ובקדושה זו העמדנו סודות עליונים לאלו בעלי הסוד המסתכלים בקדושת רבונם, אשרי חלקם.

פסקה תלו

רזא לממסר נפשא וכו': הסוד למסור נפשו לאדונו שאמרתם (לעיל אות קי"ב) יפה הוא. חברים: אשרי חלקכם, ואשרי עיני שראו כך, שזכיתי בחיי, שיתעוררו דברים קדושים אלו בעולם הזה. וכולם כתובים למעלה לפני המלך הקדוש.

פסקה תלז

פתח ואמר וכו': פו"א, אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו. מקרא זה יש להסתכל בו. כתוב, אז נדברו. אז דברו היה צריך לומר מהו נדברו. ומשיב, אלא נדברו למעלה, כל אלו המרכבות הקדושות וכל אלו צבאות הקדושים, נדברו זה אל זה לפני הקב"ה.

פסקה תלח

בגין דאינון מלין וכו': משום שאלו מלים הקדושות שאמרו עולות למעלה, וכמה הם שמקדימים ונושאים אותן לפני המלך הקדוש, ומתעטרות בכמה עטרות באלו אורות עליונים וכולם נדברו מלפני מלך העליון מי ראה שמחות, ומי ראה תשבחות העולות בכל אלו הרקיעים כשעולות מלים אלה, והמלך הקדוש מסתכל בהם, ומתעטר בהם, והן עולות ויושבות על חיקו, ומשתעשע בהן. משם, מחיקו, עולות על ראשו ונעשו עטרה.

וע"כ אמרה התורה, ואהיה שעשועים יום יום, והייתי לא כתוב, אלא ואהיה, לשון עתיד היינו ובכל זמן בכל עת שמלים העליונות עולות לפניו.
פירוש. כי במקרא הקודם לזה כתוב, אמרתם שוא עבוד אלקים ומה בצע כי שמרנו משמרתו וגו'. ועל זה מסיים הכתוב, אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וגו' וחמלתי עליהם כאשר יחמול איש על בנו העובד אותו. ולכאורה הדברים תמוהים, כי באותו עת שאמרו איש אל רעהו דברי כפירה כאלו, דהיינו שוא עבוד אלקים ומה בצע וגו', יאמר עליהם אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע, ולא עוד אלא שחביבים כל כך, עד שנכתבים ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו.
אמנם הכתוב מדבר באותם הצדיקים שזכו לתשובה מאהבה, אשר אז הזדונות נהפכו לזכיות, וכל שעבירה היתה יותר גדולה נהפכה לזכות יותר גדולה. ונמצא בעת שהצדיקים הללו היו בבחינת תוהים על הראשונות, שאמרו, שוא עבוד אלקים וגו', שאין עוד עון חמור יותר מזה, הרי דברי כפירה האלו נהפכו עתה, מכח התשובה מאהבה שעשו, לזכיות גדולות ונחשבים עתה כמו שדברו אז יראי אלקים איש אל רעהו דברי כפירה האלו, שהרי נהפכו לזכיות, ומכח ההפיכה הגדולה הזו נעשו שעשועים גדולים לפני הקב"ה.
וז"ש (באות תל"ו) **מאי נדברו. אלא נדברו לעילא, מכל אינון רתיכין קדישין** וכו' כי אותן המלים שאמרו בעת שהיו רשעים, שוא עבוד אלקים וגו' נתעלו למעלה על ידי המלאכים והמרכבות שהם ידעו שאותם הרשעים יעשו תשובה מאהבה, וסופם של דברים אלו יהיו לזכיות ולאורות גדולים ולשעשועים לפני הקב"ה. וז"ש **בגין דאינון מלין קדישין**, שהם שוא עבוד וגו' שלאחר תשובה מאהבה נעשו קדושים, **סלקין לעילא**, ע"י המלאכים תיכף בעת שאמרו אותן, **וכמה אינון דמקדמי ונטלין לון קמי מלכא קדישא** וכו'. שעוד מטרם שעשו תשובה מאהבה מקדימים המלאכים ומביאים המלים לפני המלך הקדוש, משום שלמעלה כבר ידוע שיעשו תשובה מאהבה על כל מלה ומלה שאמרו, וכל מלה תתהפך לזכות ולאור גדול. והשעשועים גדולים מאד, וז"ש, **מאן חמי חדוון מאן חמי תושבחן** וכו'. וז"ש **ויתבין על חיקיה**, כי בחינת ההסתר של הקב"ה נבחן לחיקו, וכיון שעוד לא עשו תשובה מאהבה, הרי המלים שאמרו, יושבות על חיקו של הקב"ה, דהיינו בבחינת ההסתר פנים, אמנם כיון שידוע לפניו ית' שיעשו תשובה מאהבה, ע"כ, **ומשתעשע בהו מתמן**, מן בחינת חיקו, כי אחר שיעשו תשובה, **סלקין על רישיה והוו עטרה**.

פסקה תלט

תרי זמני כתיב וכו': שתי פעמים כתוב, יראי ה' יראי ה', דהיינו אז נדברו **יראי ה'**, ויכתב ספר זכרון לפניו **ליראי ה'** וגו'. אלא, הפירוש הוא, שיראי ה' למעלה, היינו בעת שעושים תשובה מאהבה המה עומדים למעלה לפני הקב"ה. יראי ה' למטה, דהיינו שאח"כ יורדים למקומם לארץ למטה. ואפילו יראי ה' כבר הם למטה במקומם, אלה המלים עומדות בצורתן למעלה. וסוד זה מצאתי בספרו של חנוך, שכל המלים, שהצדיקים שבארץ מתעטרים בהן ועומדים לפני המלך, דהיינו בעת שעושים תשובה מאהבה, שאז מתעטרים בזדונות שנעשו לזכיות, כנ"ל, ועומדות בעצמן למעלה לפני המלך והקב"ה משתעשע בהן. ואחר זה הצדיקים יורדים, והמלים נשארות עומדות לפניו באותו צורה של ההפיכה מזדונות לזכיות, שהצדיק אמר אותם, והקב"ה משתעשע בצורה ההיא. ואח"כ נכתבו בספר זכרון לפניו, שיעמדו לפניו תמיד בקיום.

פסקה תמ

ולחשבי שמו: שואל, מהו ולחשבי שמו. ומשיב, הרי העמידוהו, שכל אלו המחשיבים דברי תורה להדביק לאדונם בסוד השם הקדוש, כדי לדעת אותו, שיתתקן החכמה של שמו בלבם, עליהם כתוב ולחשבי שמו. שהוא סוד השם הקדוש.

פסקה תמא

כתיב וממעל לרקיע וגו': כתוב, וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא. מקרא זה העמידוהו. אבל **וממעל לרקיע**, היינו ברקיע ההוא שלמטה, שמתחת המלכות כמו שאמרתם חברים (לעיל אות שכ"א) שאמרו בשם ר"ש, אשרי חלקי, ואשרי חלקכם. כי ברקיע של מעלה, שהוא בינה, אין מי שיסתכל בו. אבל על רקיע התחתון שבמלכות נאמר עליה, וראית את אחורי, כמ"ש שם, ומלמעלה מרקיע הזה עומד אבן ספיר ההוא, שהערנו בו, שהיא המלכות, בסוד שהיא מרגלית טובה ויקרה, כמו שהעמדתי.

פסקה תמב

דמות כסא: ולא כתוב דמות הכסא. משום שיש כסא ויש כסא. **הכסא**, היא עליון, צפון וגנוז שאינו מתגלה, ואין מי שיעמוד בו לדעת ולהסתכל. שהוא בינה. וע"כ כתוב כאן **כסא** סתם בלי ה' הידיעה, שזהו כסא שלמטה דהיינו המלכות.

פסקה תמג

דמות כמראה אדם: שואל כיון שאמר, דמות למה נאמר עוד, כמראה שהיה די שיאמר, דמות אדם. ומשיב, אלא **דמות אדם**, זה הוא סוד עליון בכבוד עליון ההוא, שהוא ז"א

בהויה דאלפין שבגימטריא **אדם**, שהוא צורת אדם היושב על הכסא שהוא מלכות, וזה שנתוסף, **כמראה**, הוא לכלול אלו צורות שבדברי החכמה, המכונות ראיה או מראה. שהחכמה נקראת כך. והם סודות החכמה העולות ומתעטרות למעלה בז"א, ואח"כ הם עומדים בצורת אדם, דהיינו בצורה ההיא שהצדיקים מעטרים אותם. ובכולם משתעשע הקב"ה בעטרותיו.

פסקה תמד

ואתון חבריא הא וכו': ואתם חברים, הרי הקב"ה משתעשע עתה באלו הדברים שאמרתם המתעטרות בדרך ההוא. והרי קימתם צורת אדם לפני אדונכם בצורותיכם הקדושות, כי אני בשעה שראיתי אתכם והסתכלתי בצורתכם, ראיתי בכם שאתם רשומים בסוד אדם, וידעתי שהצורה שלכם מזומנת למעלה. וכך עתידים הצדיקים לעתיד לבא להיות ניכר לעיני כל ולהראות צורת פניהם הקדושה לפני כל העולם. ז"ש, כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'.

פסקה תמה

אדהכי חמא לר' יוסי וכו': בתוך כך ראה את ר' יוסי, שהיה מהרהר בדברי העולם. אמר לו יוסי, קום השלם צורתך, כי אות אחת חסרה בך. שמשום שהרהר במילי דעלמא, קראו יוסי ולא רבי יוסי. קם ר' יוסי ושמח בדברי תורה וקם לפניו. הסתכל בו ר' שמעון, אמר לו, רבי יוסי, עתה, שלם אתה לפני עתיק יומין, וצורתך שלמה.

פסקה תמו

פתח ואמר ויעש וגו': פו"א, ויעש את ציץ נזר הקדש זהב טהור וגו', שואל, למה נקרא ציץ. ומשיב, משום שהוא הסתכלות להסתכל בו. ומשום שהוא נמצא להסתכלות בן אדם, נקרא ציץ. וכל מי שמסתכל בו בציץ ההוא, הוא ניכר בו. אם הוא צדיק או לא.

פסקה תמז

בציץ הוו אתוון וכו': ומפרש דבריו. בציץ היו אותיות השם הקדוש מפותחות בפתוח וחקוקות בו. ואם צדיק הוא מי שעומד לפניו אלו האותיות החקוקות תוך הזהב, היו הארתן בולטות ועולות ממטה למעלה מחקיקה ההיא, והיו מאירות בפניו של אדם ההוא.

פסקה תמח

נציץ נציצו ביה וכו': פעם היתה נוצצת ההתנוצצות בו, ופעם לא היו מתנוצצות. ומפרש. בפעם הראשונה שהכהן הסתכל בו, היה רואה הארות האותיות כולן בפנים. וכשהיה מסתכל לעיין בו, לא היה רואה כלום, אלא הארת פניו היה מאיר, בשיעור, כמו שניצוץ

היוצא מן זהב התנוצץ בו, ולא יותר. רק הכהן היה יודע המראה של הסתכלות הראשון, שהיה רואה בשעתו, וכן כל אדם. שהוא משום שרצון הקב"ה היה באדם ההוא המסתכל בציץ, וידע שהוא מזומן לעולם הבא, כי מראה הזו שהאירה מאותיות הציץ, האירו עליו מלמעלה, שהקב"ה היה רוצה בו. וכאשר מסתכלים בו לאחר כך לעיין בו לא ראו כלום. משום שהמראה שלמעלה אינו מתגלה אלא לפי שעה.

פסקה תמט

ואי קיימא בר נש וכו': ואם אדם עומד לפני ציץ ההוא ופניו אינם מראים, גם לפי שעה, המראה הקדוש. אז ידע הכהן שהוא עז מצח, וצריך לכפר עליו, ולבקש עליו רחמים.

פסקה תנ

ויעש את ציץ נזר הקדש: ר' יהודה פתח קרא ברות. שכתוב, עיניך בשדה אשר יקצרון וגו'. מקרא זה יש להסתכל בו למה צריך כאן לכתוב את זה. אמר לו ר' יצחק אם כן, כמה מקראות הם בתורה, שנראה שאינם צריכים להכתב, ואנו רואים שכולם הם סודות עליונים. אמר ר' יהודה מקרא זה מי שרואה אותו ואינו מסתכל בו דומה למי שלא טעם תבשיל מעולם.

פסקה תנא

אלא רזא הכא וכו': ומשיב, אלא יש כאן סוד. וברוח הקדש נאמר זה. משום שראה בעז, הדיין של ישראל את העניוות של צדקת ההיא, שאינה מגבהת עיניה לראות במקום אחר אלא מול פניה, וראה כל מה שראתה בעין טובה, ולא היתה בה עזות מצח, שיבח עיניה.

פסקה תנב

בגין דאית עייניו וכו': משום שיש עינים שבשבילם אינה שולטת ברכה במקום ההוא. ובעז, עין טובה ראה בה, שכל מה שהסתכלה היתה בעין טובה, ועוד שראה שהיתה הצלחה בידיה, שכל מה שהיתה לוקטת, נתוסף בשדה. ובעז הסתכל שרוח הקדש שורה עליה, אז פתח ואמר, עיניך בשדה אשר יקצרון וגו'. אם תאמר, בשביל שהיו לוקטים אלו האחרים, ע"כ אמר לרות עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן. א"כ איך אמר, שתלך אחריהן, ולא היה צריך לכתוב אלא, ולקטת אחריהן. מהו והלכת אחריהן. אלא בשביל עיניה אמר, והלכת אחריהן, כי עיניה היו גורמות ברכות מרובות, וע"כ והלכת אחריהן, אחר עיניך. כל בני העולם אין להם רשות ללכת אחרי עיניהם, ואת, תלכי אחרי עיניך כי עיניך גורמות ברכות מרובות.

פסקה תנג

ד"א עיניך בשדה וגו': פירוש אחר על עיניך בשדה אשר יקצרון. בעז ראה ברוח הקדש שעתיד לצאת ממנה מלכים עליונים ושליטים, שהם עינים של הכל. כמו שהיתה תמר, שכתב בה, ותשב בפתח עינים, שנתישבה בפתח, שיצאו ממנה מלכים שליטים עליונים, הנקראים עינים, כש"א, אם מעיני העדה. כי כמו שכל אברי הגוף אינם הולכים אלא אחרי העינים, והעינים מנהיגים לכל הגוף, אף כך, מלכים וסנהדרין וכל אלו השליטים, הכל הולכים אחריהם. ומשום זה אמר לה עיניך, שאלו הם המלכים והשליטים העתידים לצאת ממנה.

פסקה תנד

בשדה, מאן שדה וכו': שואל, כתוב בשדה אשר יקצרון, מי הוא שדה. ומשיב. זהו ציון וירושלים, שכתוב, ציון **שדה** תחרש. וכתוב כריח **שדה** אשר ברכו ה', שזה ירושלים. וע"כ כתוב, עיניך בשדה. שאלו העינים שלה העתידים לצאת ממנה, אינן שולטות אלא בשדה. **אשר יקצרון**, כי משדה ההוא היו לוקחים כל בני עולם תורה, ואור המאיר, שכתוב, כי מציון תצא תורה.

פסקה תנה

והלכת אחריהן: היינו באלו מעשים טובים שאני רואה בך. **הלא צויתי את הנערים** וגו', כמשמעות שלו דהיינו כפשוטו כי האשה דעתה קלה, וע"כ הזהיר הנערים שלא יגעו בה. **וצמית**, תפש לשון נקי, וצמית, פירושו, שאם חשקך להתדבק באדם לקיים זרע בעולם, **והלכת אל הכלים**, אלו הם הצדיקים שנקראים כלי ה'. שכתוב חברו נשאי כלי ה' שעתידים הצדיקים, שיביאו אותם כל העולם מתנה למלך המשיח. והם כלי ה' כלים שהקדוש ברוך הוא נהנה מהם. אלו הם כלים שבורים, שבורים הם בעולם הזה כדי לקיים התורה. והשימוש שהקב"ה משתמש בהם אינו משתמש אלא מתוך כלים ההם. וכאשר תתדבק בהם **ושתית**, וגו'.

פסקה תנו

ר' יוסי פתח וכו': ר"י פו"א, ויאכל בעז וישת וייטב לבו. מהו וייטב לבו. היינו שבדך על מזונו. והעמידוהו, וזה הוא סוד שמי שמברך על מזונו הוא מטיב ללבו. ומי הוא. הוא כמו שכתוב, לך אמר לבי. וכתוב, צור לבבי, שפירושו המלכות, שנקראת לב.

פסקה תנז

ובגין דברכת מזונא וכו': ומשום שברכת המזון חביבה לפני הקב"ה, כל מי שמברך על השובע, מטיב ומשמח למקום אחר, דהיינו להמלכות, וסימנך, סעודות השבת, שמקום

אחר, שהוא המלכות, נהנה מברכת השובע ההיא והשמחה. וכאן, נהנתה המלכות, מברכת השובע ההוא של הצדיק בעז. וזהו, וייטב לבו.

פסקה תנח

מ"ט בגין דמזונא וכו': מהו הטעם, שהמלכות נהנית מברכת המזון. הוא משום שמזון של אדם קשה לפני הקב"ה, שהוא מקום ההוא דהיינו המלכות, וכיון שהאדם אכל ושתה ומברך ברכת המזון, ברכה ההיא עולה, ונהנית המלכות מאלו דברים הנאמרים על השובע שעולים, ונמצא שנהנה מן המזון למטה, האדם. ולמעלה, המלכות.

פסקה תנט

ודא איהו רזא וכו': וזה הוא סוד בין החברים. הסוד, כי בחול אין מקום ההוא נהנה אלא מאלו הדיבורים העולים מתוך השובע, דהיינו מברכת המזון, וכל המלים מתעטרות ורוות ושבעות בשמחה, ומקום ההוא נהנה מהם. ובשבת, הוא סוד אחר. שבהמזון ממש ובשמחה ההיא של המזון של מצות שבת, נהנית המלכות, ונמצא המזון עצמו כלול לגמרי מלמעלה ומלמטה. וז"ס, כי ממך הכל ומידך נתנו לך. ודאי, שהמלכות נהנית מהנאתו הזו של האדם ובשמחה זו שבמזון של מצות שבת כמו שהעמידוהו.

פסקה תס

מאן דמברך לקב"ה וכו': מי שמברך להקב"ה מתוך השובע, צריך לכוון לבו ולשום רצונו בשמחה, ולא יהיה עצב, אלא שיברך שמחה בסוד הזה, וישום רצונו שהוא נותן עתה לאחר, בשמחה ובעין טובה. וכמו שהוא מברך בשמחה בעין טובה כך יתנו לו בשמחה ובעין טובה וע"כ לא יהיה עצב כלל, בשמחה ובדברי תורה. וישום לבו ורצונו לתת ברכה במקום שצריך. דהיינו למלכות.

פסקה תסא

רזא הכא ארבע וכו': כאן סוד, ארבע מרכבות השולטות בארבע רוחות של המלכות, ומחנות המלאכים, נזונים מברכה ההיא שעל השובע, ובאלו המלות שבברוך אתה, שבברכת המזון, נהנה ונתגדל ונתעטר בו, המלכות, ומי שמברך, הרצון צריך להיות בשמחה ובעין טובה, וע"כ כתוב טוב עין הוא יבורך.

פסקה תסב

והכא שפיל לסיפיה וכו': וכאן תרד לסופו של המקרא, שכתוב, כי נתן מלחמו לדל. ואם לא תאמר כך, שתחלת הכתוב מדבר בברכת המזון, אין ראש הכתוב סופו, ואין סופו ראשו, שאין להם קשר זה בזה. אלא, **טוב עין**, הוא כמו שהעמדנו, שהוא יברך ודאי בעין טובה בשמחה, ולא לחנם הוא מברך בשמחה, כי מברכה ההיא ומשמחה ההיא

נתן מלחמו לדל, דהיינו המקום הצריך להיות נזון מכל הצדדים, מימין ומשמאל, מקום שאין לו מעצמו כלום, מקום הנהנה מכל הצדדים ונכלל מכל הצדדים, שהוא המלכות. וע"כ היא נקראת **דל**, ועליה אומר כי נתן מלחמו לדל. דברים אלו אינם נמסרים אלא לחכמים היודעים סודות עליונים ודרכי התורה.

פסקה תסג

ת"ח בעז טב וכו': בוא וראה בעז היה טוב עין. עזות מצח לא היה בו לעולם. מה כתוב, ויבא לשכב בקצה הערמה, שהוא סוד הכתוב, בטנך ערמת חטים, הנאמר על המלכות. אף כאן, בקצה הערמה, היא המלכות. מכאן למדתי כל מי שמברך ברכת המזון כראוי, בשמחה, ברצון הלב, כשעולה מעולם הזה, מקום נתתקן לו תוך סודות עליונים בהיכלות הקדושים של המלכות הנקראת ערמה, שעל זה רומז הכתוב, **ויבא לשכב** אחר שיפטר מן העולם **בקצה הערמה**, שהיא המלכות. אשרי הוא האדם השומר מצות אדונו, ויודע הסודות שלהם, שאין לנו מצוה ומצוה בתורה, שאין תלויות בה סודות עליונים ואורות וזיוים עליונים, ובני אדם אינם יודעים ואינם משגיחים בכבוד אדונם. אשרי חלקם של הצדיקים, אותם העוסקים בתורה. אשרי הם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תסד

ת"ח דהא אמרו וכו': בוא וראה, כי אמרו, שכל אלו עזי מצח, שאין להם בושה, אין להם חלק בעולם הזה ובעולם הבא. כל אלו עזי מצח שהיו בישראל, כשהיו מסתכלים בציץ ההוא, היה נשבר לבם ומסתכלים במעשיהם. משום שהציץ היה עומד על אות, שהיה נחרת עליו קדש להויה, וכל מי שמסתכל בו היה בוש ממעשיו. וע"כ הציץ מכפר על עזי פנים ועזי מצח.

פסקה תסה

אתוון דרזא דשמא וכו': סוד אותיות של השם הקדוש שהיו חקוקות על הציץ, היו מאירות באור בולט ונוצץ, כל מי שהיה מסתכל בהתנוצצות ההיא של האותיות, פניו נופלים מאימה, והיה נשבר לבו, ואז הציץ מכפר עליהם, כאפן הזה, כיון שהוא גרם שישבור לבו ושיכנע לפני אדונו.

פסקה תסו

כגוונא דא קטורת וכו': כעין זה קטורת. כל מי שהריח בעשן ההוא, כשעלה עמוד העשן ההוא מאותו מעלה עשן, היה מברר לבו בברור לעבוד לאדונו, ונעבר ממנו הזוהמא של היצר הרע, ולא היה לו אלא לב אחד כלפי אביו שבשמים. משום שקטרת הוא שבירת

היצר הרע ודאי בכל הצדדים. וכמו שהציץ היה קם על נס, כך קטרת, שאין לך דבר בעולם לשבר את הסטרא אחרא חוץ מקטרת.

פסקה תסז

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת, מהו הטעם, כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף. כי אין שבירה לצד ההוא חוץ על ידי קטרת. שאין לך דבר חביב לפני הקב"ה כקטרת. ועומדת לבטל כשוף ודברים רעים, מבית. ריח ועשן של קטרת שעושים בני אדם, הוא מבטל כשפים במעשה ההוא, כל שכן קטרת.

פסקה תסח

מלה דא גזרה וכו': דבר זה, גזרה עומדת לפני הקב"ה, שכל מי שמסתכל וקורא בכל יום מעשה הקטרת, ינצל מכל הדברים הרעים והכשפים שבעולם. ומכל פגעים רעים, ומהרהור רע, ומדין רע, ומות, ולא ינזק כל יום ההוא, כי אין סטרא אחרא יכולה לשלוט עליו. וצריך שיכון בו.

פסקה תסט

אר"ש אי בני וכו': א"ר שמעון, אם בני אדם היו יודעים, כמה עליון הוא מעשה הקטרת לפני הקב"ה, היו לוקחים כל מלה ומלה ממנו, והיו מעלים אותה עטרה על ראשם, ככתר של זהב. ומי שמשתדל בו, במעשה הקטרת, צריך להסתכל בו. ואם יכוון בו בכל יום, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ויסתלק מיתה ממנו ומעולם, וינצל מכל דינין שבעולם הזה, מצדדים רעים, ומדין של גיהנם, ומדינה של מלכות האחרת.

פסקה תע

בההוא קטרת כד וכו': בקטרת ההיא, כשהיה עולה העשן כעמוד, היה רואה הכהן אותיות של סוד השם הקדוש פורחות באויר ועולות למעלה כעמוד, לאחר כך, כמה מרכבות קדושות מסבבות אותה מכל הצדדים, עד שעולה באורה ושמחה ומשמח למי שמשמח, וקושרת קשרים דהיינו שמיחדת יחודים, למעלה ולמטה, ליחד הכל. וכבר העמידוהו. וזה מכפר על יצר הרע ועל עכו"ם, שהוא סטרא אחרא. וכבר העמידוהו.

פסקה תעא

פתח ואמר ויעש מזבח וגו': מקרא זה יש להסתכל בו. כי יש ב' מזבחות, מזבח לעולות ומזבח לקטרת הסמים זה בחוץ וזה בפנים. מזבח הקטרת הזה שהוא פנימי, למה נקרא מזבח, הרי אין מקריבים עליו זבחים, שיקרא משום זה מזבח.

פסקה תעב

אלא בגין דבטיל וכו': אלא משום שביטל ואסר כמה צדדים רעים, ומשום שסטרא אחרא ההוא אסור אינו יכול לשלוט ולא להיות קטיגור וע"כ נקרא מזבח. משום שהס"א נאסר ונעקר עליו כמו קרבן. כשהס"א היה רואה את עשן הקטרת עולה הוא נכנע ובורח, ואינו יכול לקרב כלל למשכן, ומשום זה נטהר, ולא נתערב אחר בשמחה ההיא שלמעלה חוץ מהקב"ה בלבדו. ומשום שחביב כל כך, אינו עומד מזבח ההוא אלא בפנים, כי הוא מזבח שברכות נמצאות בו, וע"כ הוא מכוסה מעין. דהיינו שעומד בפנים.

פסקה תעג

מה כתיב באהרן וכו': מה כתוב באהרן, ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. כי אסר את מלאך המות, עד שלא יכול לשלוט כלל, ולא לעשות דין סימן זה נמסר בידינו, שבכל מקום שאומרים בכוונה וברצון הלב, מעשה הקטרת, אינו שולט המות במקום ההוא, ולא ינזק, ולא יכלו שאר העמים לשלוט על מקום ההוא.

פסקה תעד

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, מזבח מקטר קטרת, שואל, כיון שכתוב מזבח, למה נקרא מקטר קטרת, ומשיב, אלא משום שלוקחים אש ממקום הזה להקטיר קטרת, כמו שעשה אהרן, שנאמר קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח. ועוד, משום שהמזבח, צריכים להקטיר ולקדש אותו בקטרת ההיא, וע"כ נקרא מקטר קטרת. עוד טעם על מ"ש מקטר קטרת, הוא כתרגומו, לאקטרא קטרת, כי אסור להקטיר קטרת במקום אחר, חוץ מבמחתה.

פסקה תעה

ת"ח האי מאן וכו': בוא וראה, זה, מי שדין רודף אחריו הוא צריך לקטרת הזו, ולשוב לפני אדוניו. כי הקטרת היא עזרה שיסתלקו הדינים ממנו. ובזה ודאי מסתלקים הדינים ממנו, דהיינו, אם דרכו בזה, להזכיר ב' פעמים ביום, בבקר ובערב. שכתוב, קטרת סמים בבקר בבקר. וכתוב, בין הערבים יקטירנה. וזה הוא קיום העולם תמיד, שכתוב, קטרת תמיד לפני ה' לדורותיכם. ודאי היא קיום העולם למטה, וקיום העולם למעלה.

פסקה תעו

בההוא אתר דלא וכו': במקום ההוא שלא נזכר, דהיינו שאינם אומרים, בכל יום מעשה הקטרת, שורים עליו דינים שלמעלה, ומגפות רבות בו, ועמים אחרים שולטים עליו. משום שכתוב, קטרת תמיד לפני ה'. תמיד היא עומדת לפני ה', יותר מכל עבודות אחרות. חביב הוא מעשה הקטרת, שהוא יקר וחביב לפני הקב"ה יותר מכל עבודות

ורצונות שבעולם. ואע"פ שהתפלה היא חשובה מכל, מעשה הקטרת יותר יקר וחשוב לפני הקב"ה.

פסקה תעז

ת"ח מה בין וכו': בוא וראה, מה בין תפלה למעשה הקטרת. תפלה, התקינו אותה במקום הקרבנות שהיו עושים ישראל. וכל אלו הקרבנות שהיו עושים ישראל אינם חשובים כקטרת. ועוד, מה בין זה לזה. כי התפלה היא תקון לתקן מה שצריך, קטרת, עושה יותר, שמתקן וקושר קשרים, דהיינו יחודים, ועושה אורה יותר מהכל. ומה הוא. היינו שמעביר הזוהמא ומטהר המשכן והכל מזדהר ומתתקן ומתקשר יחד.

פסקה תעח

וע"ד בעינן לאקדמא וכו': וע"כ צריכים להקדים מעשה הקטרת לתפלה בכל יום ויום, להעביר הזוהמא מן העולם, שהוא תקון הכל בכל יום ויום. כמו קרבן חביב שהקב"ה רוצה בו.

פסקה תעט

מה כתיב במשה וכו': מה כתוב במשה, ויאמר ה' אל משה קח לך סמים נטף וגו'. אע"פ שהעמידוהו, אבל מה השינוי שבכאן שנאמר **קח לך**, מכל מה שאמר לו ולא נאמר בו קח לך. ומשיב, אלא קח לך, פירושו להנאתך ולתועלתך. משום כשאשה נטהרת הוא הנאת בעלה. כי הקטרת מטהר המשכן שהיא מלכות כלת משה, כי משה היה מרכבה לז"א. וז"ס קח לך סמים להעביר הזוהמא, שיתקדש האשה מלכות, בבעלה ז"א. אשרי חלקו של משה.

פסקה תפ

כגוונא דא קח וגו': כעין זה, קח לך עגל בן בקר שנאמר לאהרן. פירושו ג"כ להנאתך ולתועלתך, דהיינו לכפר על חטאו, על עגל ההוא שהוא גרם לישראל. ועל כן כתוב במשה קח לך, דהיינו להנאתך ולתועלתך.

פסקה תפא

קטרת קשיר קשירו וכו': קטורת, קושר קשר, דהיינו שמיחד, מאיר אורה, ומעביר זוהמא, וה **ד'** נעשה **ה'**, כי מטרם הזווג עם ז"א, המלכות הוא **דלת**, כי להיותה בלי חסדים אינה מאירה, והיא דלה, וכשז"א נזדווג עמה מתלבשת החכמה שבה בחסדים ומאירה בכל השלמות ונעשית **ה'**. והקטרת מיחדת יחוד ז"א עם המלכות ע"כ גורם שה **ד'** נעשית **ה'**. ש **ה'** מתחברת על ידה עם **ו'**, שהוא ז"א. וה **ו'** עולה ומתעטרת ב **ה'** ראשונה שהיא בינה, כדי לקבל שפע בשביל המלכות, וה **ה'** שהיא בינה, מזדהרת ב **י'** שהיא

חכמה, כדי להשפיע לז"א. והכל מעלים רצון לאין סוף ונעשו כולם, דהיינו חכמה בינה ז"א ומלכות, שהם י"ה ו"ה, קשר אחד, ונעשה קשר אחד בסוד אחד, שהוא קשר עליון של הכל. וכל זה נעשה על ידי הקטרת.

פסקה תפב

מכאן ולהלאה כיון וכו': מכאן ולהלאה, כיון שהכל נקשר בקשר ההוא, נתעטר הכל בסוד איז סוף, וסוד השם הקדוש נזדהר ונתעטר מכל הצדדים, והעולמות כולם הם בשמחה, והאירו הנרות, ומזון וברכות נמצאים בכל העולמות. והכל הגיע בסוד הקטרת. כי אם לא נעבר הזוהמא ע"י הקטרת, הכל לא היה נעשה כי הכל תלוי בזה.

פסקה תפג

ה"ה קטרת איהו וכו': בוא וראה, קטרת הוא ראשונה תמיד, קודם הכל. ומשום זה צריכים להקדים מעשה הקטרת לתפלה, ושירות ותשבחות. משום שכל זה אינו עולה, ואינו מתתקן, ואינו מתקשר, עד שנעבר הזוהמא, ע"י הקטרת. מה כתוב, וכפר על הקדש וגו' בתחילה, ואחר כך, ומפשעיהם לכל חטאתם. וע"כ צריכים לכפר על הקדש, ולהעביר הזוהמא, ולטהר הקדש, ע"י הקטרת, ואחר כך, שירות ותשבחות ותפלה, הכל כמו שאמרנו.

פסקה תפד

וכאין אינון ישראל וכו': אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, בי הם יודעים לתקן תקון של מעלה ומטה, כמו שצריכים לתקן התקון מלמטה למעלה, עד שנקשר הכל יחד בקשר אחד, בקשר ההוא העליון דהיינו הקטרת, כשצריכים לתקן בתקון של אותיות הרשומות, שהקב"ה נקרא בהן, דהיינו הוי"ה.

פסקה תפה

ר"ש ור"א בריה וכו': ר' שמעון ור' אלעזר בנו, היו יושבים לילה אחד, ועוסקים בתורה. אמר ר' אלעזר לר"ש אביו, הרי כתוב, ואל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרונך בעצב תלדי בנים ואל אשך תשוקתך וגו'. ולמדנו שזה סוד עליון, כלומר שנוהג ג"כ למעלה במלכות, הנה זה נכון למטה, באשה הגשמית, אבל אם הוא כעין של מעלה, דהיינו שגם האשה עליונה שהיא המלכות, נאמר לה בעצב תלדי בנים, מה יש כאן לומר.

פסקה תפו

פתח ר"ש ואמר וכו': פר"ש ואמר, כאיל תערוג על אפיקי מים. מקרא זה העמידוהו. אבל חיה אחת יש בעולם, שהיא המלכות, והיא שולטת בשליטה על אלף מפתחות בכל יום, דהיינו הארת חכמה המכונה אלף בסו"ה ואאלפך חכמה. והיא נקבה, ותשוקתה תמיד

על אפיקי מים, דהיינו לחסדים דז"א, שהחכמה שבה תתלבש בהם, לשתות ולהתרוות מצמא, כי החכמה שבה אינה יכולה להאיר בלי חסדים וע"כ היא חשך וצמאה אחר אור החסדים שנקראים מים. שכתוב כאיל תערוג על אפיקי מים.

פסקה תפז

הכא איתי לאסתכלא וכו': כאן יש להסתכל, בתחילה כתוב כאיל, דהיינו זכר, ולא כתוב כאילת, נקבה, ואח"כ כתוב, תערג, שהוא לשון נקבה, ולא כתוב, יערג שהוא לשון זכר. ומשיב, אבל סוד זה דכר ונוקבא יחד, שלא להפרידם, ואחד הוא, שלא צריך להעלותם זה מזה אלא שניהם הם ביחד. ונוקבא ההיא תערג על אפיקי מים, והיא מתעברת מן הדכר, וקשה לה, כי הוא עומד על דין.

פירוש. כשהמלכות מתעברת מז"א, דהיינו כשמקבלת ממנו מיין דכרין של הנשמות, המתחברים עם מיין נוקבין שלה, לבחינת נשמה אחת, אז היא מקבלת חכמה בשביל הנשמה מקו שמאל. ונודע, שבעת שהנוקבא באה תחת שליטת קו שמאל, היא נקפאת, ונסתמים כל פתחיה ושעריה. (כנ"ל ב"א אות שס"ט בהסולם). ז"ש **ואיהי מתעברא מן דכורא וקשי עלה דהא על דינא קיימא**. דהיינו בקפאון, וסתימת כל השערים.

פסקה תפח

וכד אולידת וכו': וכשמולידה, הקב"ה מזמין לה נחש אחד עליון וגדול, ונושך למקום ההוא, ומולידה. וז"ש הרבה ארבה עצבונך והרונך, משום שהיא מתחלחלת בכל יום, והיא בעצבות על מעשה העולם. **בעצב תלדי בנים**, בעצב, הוא סוד הנחש שהעציב פניהם של העולם, שהביא עליהם המות ע"י הפיתוי של עצה"ד. ונזקקת אליו שיפתח הפתח שתוכל להוליד.

ענין זה מבואר היטב בדברי הזהר משפטים (אות שכ"ד ושכ"ה, והארכנו שם בהסולם ד"ה פנימיות עש"ה) והקיצור הוא, שסתימת הרחם באה משליטת קו שמאל שאינו מתיחד בקו ימין, וע"י קו אמצעי בסוד המסך דחירק הממעט את קו שמאל מג"ר נכנע השמאל ומתיחד עם הימין, אמנם בשביל מיעוט ג"ר של הנוקבא נופלים תנה"י שלה לבריאה, והנחש יונק מיסוד שלה, שנפל לבריאה, באופן שפתיחת הרחם באה ע"י נתינת רשות לנחש לינק מיסוד שלה, וע"כ נבחן כמו שהנחש נושך ערייתא, והוא כדי לפתוח את רחם המלכות ע"י חבורה עם החסדים שבימין, ותפתח מסתימתה, ותוליד את הנשמה. שז"ס **בעצב**, ע"י יניקת הנחש מפתיחת הפתח, תלדי בנים. שאי אפשר בלאו הכי עש"ה.

פסקה תפט

ואל אישך תשוקתך: הוא כש"א, תערוג על אפיקי מים. שמשתוקקת לז"א שימשיע לה חסדים ותתרוה מצמאונה, (כנ"ל אות תפ"ו) **והוא ימשל בך**, הרי העמדנו הסוד שהוא, ז"א, שולט עליה, על המלכות. וכל זה למה משום שבתחילה היתה גדולה כמו ז"א והוא לא שלט עליה, ומשום שאמרה הלבנה כמו שלמדנו, שהיא המלכות, שאמרה אי אפשר לב' מלכים שישתמשו בכתר אחד, ונאמר לה לכי ומעטי את עצמך, ומשום זה מיעטה אורה, והקטינה ממשלתה, ואין לה רשות מעצמה חוץ אם ז"א נותן לה כח. ונמצא שהוא מושל עליה, כמ"ש, והוא ימשל בך. (כמ"ש כל זה לעיל פרשת בראשית א' דף ק"ח ד"ה וכבר ע"ש).

פסקה תצ

בעצב תלדי בנים: הוא כמו שהעמדנו (באות תפ"ו) שבעצב ה"ס הנחש. ואם תאמר, למה צריכים נחש לזה. ומשיב, אלא זה פתח דרך, שירדו כל אלו הנשמות לעולם, ואם לא היה פתח דרכים שירדו הנשמות למטה, לא היו שורות הנשמות בתוך האדם (כמ"ש זה לעיל אות תפ"ו ע"ש) מה כתוב, לפתח חטאת רובץ, מהו לפתח. היינו לפתח ההוא, של המלכות, הנועד להוליד ולהוציא נשמות לעולם. הוא, הנחש, עומד לפתח ההוא.

פסקה תצא

וכל אינון נשמתין וכו': וכל אלו הנשמות שצריכים לרדת בגופים קדושים, דהיינו נשמות הנמשכות מקו ימין, אין הנחש עומד לפתח ההוא, כי אז אין המלכות צריכה למשוך חכמה משליטת השמאל, ואין שעריה נסתמים, שתהיה צריכה לפתיחת הנחש (כנ"ל אות תפ"ח) ואין להנחש רשות בנשמה ההוא. ואם לא, הרי הנחש נושך, ונטמא מקום ההוא (כמ"ש בזהר משפטים אות שכ"ב ושכ"ג ע"ש) ואין זו נשמה שנטהרה. ועליהן נאמר, בעצב תלדי בנים, שסוד זה הוא הנחש, שעמו מולידה נשמות, דהיינו ע"י פתיחתו, כנ"ל. כי זה, הנחש, הוא על הגוף. כי הגוף נולד מזוהמת הנחש. וזה, המלכות, היא על נשמה, שממנה נולדות נשמות, ושניהם מתלבשים זה בזה. זה אוחז בנשמה וזה אוחז בגוף.

פסקה תצב

וזמינא דא חויא וכו': ועתיד נחש הזה להוליד כל אלו הגופים מטרם שיבא הזמן שלו. ז"ש, **בטרם תחיל ילדה**. כי זמן של הנחש להוליד, הוא בז' שנים, וכאן מוליד בשש שנים, מה שאין זה זמנו. ובזמן ההוא שיוליד אותם, ימות מלידה ההיא, שכתוב, **בלע המות לנצח**. וכתוב, **יהיו מתיך** נבלתי יקומון.

פירוש. יש כאן סוד גדול מקיף הכל. כי נודע שבשבירת הכלים, ואח"כ ע"י חטא דעצה"ד ע"י פיתוי הנחש, נתפזרו ש"כ ניצוצי קדושה ונפלו לקליפות, שכל העבודה שלנו בתורה ומצות אינה יותר, אלא לחזור ולברר ש"כ נצוצי קדושה אלו, ולהחזירם לקדושה, ואז יהיה גמר התקון, בסו"ה בלע המות לנצח. אמנם לא כולם אנו צריכים לברר, אלא רפ"ח ניצוצי קדושה בלבד מוטל עלינו לברר, אבל ל"ב ניצוצי קדושה אחרונים, אין אנו צריכים לברר, כי עם בירור רפ"ח ניצוצין הם נבררים מאליהם.

ולהבין זה, צריכים לדעת מספר ש"ך ניצוצין אלו מה הם. והענין הוא, כי שמונה מלכים נשברו, שהם דעת וחג"ת נהי"מ, ובכל מלך יש מ' בחינות, שהם עשר ספירות כח"ב חג"ת נהי"מ, שבכל ספירה ד' בחינות חו"ב תו"מ, והם מ' בחינות, וח' פעם מ', הרי ש"כ בחינות, ואלו הם הנקראים ש"כ ניצוצין. ואם נחלקם על פי עשר הספירות שבהם, נמצא שיש ע"ס כח"ב חג"ת נהי"מ, שבכל ספירה ל"ב בחינות, דהיינו שיש בכל ספירה ח' מלכים שבכל אחד ד' בחינות חו"ב תו"מ שהם ל"ב ועשר פעמים ל"ב הם ש"ך.

ואין לנו כח לברר אלא ט' ספירות ראשונות, שהם ט"פ ל"ב, שהם רפ"ח ניצוצין, אבל אותם ל"ב ניצוצין שבספירת המלכות אין לנו כח לברר, וגם אין צורך כלל לברר אותם, כי בהתברר הרפ"ח ניצוצים בשלמות נבררים ל"ב ניצוצי המלכות מאליהם. באפן שאין התקון תלוי אלא בבירור רפ"ח ניצוצין, דהיינו עד ספירת היסוד. ול"ב דמלכות נבררים עמהם מאליהם.

וז"ס שאמרו בזהר במקומות הרבה, שהגאולה וגמר התקון יהיו באלף הששי, שה"ס ספירת היסוד. כי אחר שנשלם בירור היסוד, נשלמו בירורין של הרפ"ח ניצוצין, ותיכף תהיה הגאולה וגמר התקון, ואין צריך לחכות עד אלף השביעי שה"ס המלכות לברר גם ל"ב ניצוצי המלכות, כי הם מבוררים עם הרפ"ח שבאלף הששי. כנ"ל.

והנה הגופים נחשבים לתולדות הנחש, מטעם שהם נולדו מחמת פתוי הנחש לעץ הדעת, ואם לא חטא אדם בעצה"ד לא היה מוליד גופים כי כדי לברר ולהחזיר כל רפ"ח ניצוצי הקדושה שנפלו ע"י חטא עצה"ד, צריכים לגופים הרבה, ואחר שיולדו כל הגופים ויעשו מה שצריכים, תיכף יהיה גמר התקון.

וזה אמרו, **וזמינא דא חויא לאולדא כל אינון גופין עד עלא ייתי זמנא דיליה** וכו', **זמנא דחויא לאולדא בז' שנין, והכא בשית**, כי לידת כל הגופים, פירושו, שהם יבררו כל הניצוצים שנפלו לקליפות מחמת חטא עצה"ד, שהם ש"כ ניצוצים, וא"כ יהיה זמן הולדה שלה **בז' שנין**, דהיינו בספירת המלכות שבאלף הז', שבה נגמרים הש"כ ניצוצין. אבל **והכא בשית** דהיינו באלף הששי, שהוא ספירת היסוד, שהוא אלף הששי, **מה**

דלאו איהו זמניה, שהרי בו נגמר בירור רפ"ח ניצוצים בלבד. ולא כל הש"ך אז יולדו כל הגופין, ויהיה גמר התקון. שזהו מטעם הנ"ל, שבירור ניצוצי אלף השביעי אין צורך לבררם כלל, כי הם מבוררים עם רפ"ח ניצוצים מאליהם וכיון שיגמרו רפ"ח ניצוצים לשוב לקדושה בשלמות, תיכף יהיה גמר התקון.

וז"ש, **ובההוא זמנא דאוליד לון, מההוא לידה ימות, דכתיב בלע המות לנצח** וכו': כי כיון שיהיה גמר התקון הרי יתבטל וימות הנחש ומלאך המות, שהנחש ומלאך המות היינו הך. ונמצא שהוא מת, מחמת שהוליד כל הגופים. בסו"ה בלע המות לנצח. ואז יהיה תחיית המתים. כמ"ש, **יחיו מתיך נבלתי יקומון**.

ואין לשאול, בית שלידת כל הגופין, יורה גמר התקון, א"כ איך ניחס זה לנחש, שהוא ההיפך מתקון, והוא מלאך המות. אמנם ז"ס מה שאמרו על הכתוב, והנה טוב מאד, שמאד יורה על מלאך המות שהוא טוב מאד. והענין הוא. כי אדם הראשון אע"פ שהיה כולו קדש מטרם החטא, מ"מ היה מחוסר שלמות, וז"ש שאמרו ז"ל על חטא עצה"ד, שבעלילה באת עליו, כי ע"י חטא עצה"ד, הוליד גופים הרבה כנ"ל, והם השלימו הכל. וע"כ מיוחס זה אל הנחש, כי לולא הנחש שפיתה אותו לעץ הדעת, לא היו נולדים גופים מאדם הראשון, ולא היה נשלם התקון, הרי שיש לו יחס ישר אל גמר התקון, אלא מההוא לידה ימות.

פסקה תצג

אמר ר"ש בההוא וכו': אר"ש, בזמן ההוא שיתעוררו מתי עולם ויזדמנו בארץ הקדושה, יקומו מחנות מחנות, כולם על ארץ הגליל, משום ששם עתיד מלך המשיח להתגלות משום שהוא חלקו של יוסף, ושם נשברו תחילה, שמשם הגלו תחילה מכל מקומותיהם ולהתפזר בין העמים כש"א, ולא נחלו על שבר יוסף.

פסקה תצד

ואמאי יקומון תמן וכו': ולמה יקומו שם העומדים לתחיה, משום שהוא חלקו של אותו שהושם בארון, שכתוב, ויישם בארון במצרים. ואח"כ נקבר בארץ הקדושה, שכתוב, ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם. וזה, יוסף, עמד בקיום הברית יותר מכל השבטים.

פסקה תצה

ובההוא זמנא דיתערון וכו': ובזמן ההוא שיתעוררו כולם מחנות מחנות, על ארץ הגליל, ילכו כולם זה לחלק אבותיו, וזה לחלק אבותיו. שכתוב ושבתם איש אל אחוזתו. ויכירו זה את זה. ועתיד הקב"ה להלביש לכל אחד ואחד לבושים מעשה רוקם. ויבואו

כולם וישבחו לאדונם בירושלים. ויתחברו שם המונים המונים, וירושלים תתפשט לכל הצדדים, יותר ממה שנתפשטה בעת שנתחברו שם בשובם מגלות.

פסקה תצו

כיון דיתחברון וישבחון וכו': כיון שיתחברו וישבחו לרבונם, הקב"ה ישמח עמהם, זה שכתוב, ובאו ורננו במרום ציון. ואחר כך, ונהרו אל טוב ה' וגו'. כל אחד ואחד לחלקו וחלק אבותיו. ונחלתם של ישראל תהיה עד רומי הגבוהה, ושם ילמדו תורה. וכבר העמידוהו, ברעיא מהימנא פנחס רנ"ב ע"א (ד"י) וכתוב הקיצו ורננו שוכני עפר וגו'. פירוש. שרומי הגדולה אומר ברע"מ הנ"ל, שעליה נאמר גער חית קנה, וכד ייתי פורקנא דישראל יתבר ליה, ע"ש. וע"כ אומר כאן שנחלת ישראל תגיע עד רומי רבתא, ושם ילמדו תורה, דהיינו שיכבשוה וישיבו אותה לקדושה.

פקודי

פסקה א

אלה פקודי המשכן משכן העדות וגו': ר' חייא פתח, כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא וגו'. מקרא זה העמדנו ונלמד. אבל כל הנחלים אלו, הם סודות הנחלים ומבועים קדושים שהם הספירות דז"א, שנתמלאו ויצאו להאיר ולמלאות לים הגדול הזה. שהוא המלכות. וכיון שים הגדול נתמלא מצד אלו הנחלים, אז הוא מוציא מים ומשקה לכל חיות השדה, כש"א, ישקו כל חיתו שדי. שהן המדרגות דבי"ע.

פסקה ב

מה כתיב לעילא וכו': מה כתוב למעלה, מן ישקו כל חיתו שדי, המשלח מעינים בנחלים וגו', ואחר כך כתוב, ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם, שאלו הן המרכבות שלמטה, בבי"ע, הנקראות חית השדה ופראים, וכאשר הים שהוא המלכות, מקבל אותם המעינות, שהם אורות דז"א, מקבל אותם כולם ושואב אותם לתוכו, ואחר כך מוציא מים לצד האחר, שהוא המרכבות הקדושות שלמטה בבי"ע, ומשקה אותם. וכולם נתמנים ונפקדים בשם. שכל המדרגות שהמלכות משקה אותן, קוראת אותן בשם, כמש"א, לכלם בשם יקרא. ומשום זה כתוב, אלה פקודי המשכן, שהמשכן הוא המלכות, והמדרגות שמשקה אותן, דהיינו כלי המשכן, הם פקודים שלה, הנקראים בשם.

פסקה ג

ר' יוסי פתח וכו': רי"פ, מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם. **מה רב** טובך, פירושו כמה יש להם, לבני אדם, להסתכל ולדעת בדרכיו של הקב"ה, כי

בכל יום ויום יוצא קול, ומכריז ואומר, השמרו בני העולם, סגרו דלתות העונות, הסתלקו מן הרשת הצורה אנשים, מטרם שתתפשנה רגליכם ברשת הזו. גלגל חוזר בעולם תמיד, דהיינו הדין של מעלה, עולה ויורד, שמעלה אנשים ומוריד אנשים, אוי לאותם שרגליהם נדחו מחמת הגלגל, כי הם נופלים לתוך עומק השמור לרשעי עולם.

פסקה ד

ווי לאינון דנפלין וכו': אוי לאלו שנופלים לתוך העומק הנ"ל, ולא יקומו ולא יאירו באור הגנוז לצדיקים לעוה"ב. אשרי הם הצדיקים לעוה"ב שכמה אורות גנוזים ושמורים להם, כמה עדונים מעולם ההוא צפונים להם, שכתוב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. מה רב טובך, העמדנו, שזה הוא אור הגנוז לצדיקים לעולם הבא. שכתוב וירא אלקים את האור כי טוב, וכתוב, אור זרוע לצדיק וגו', אשר זרוע, פירושו שנגנז. ועל זה כתוב, מה רב טובך.

פסקה ה

כתיב הכא, מה וכו': כתוב כאן, מה רב **טובך**, וכתוב שם, וירא אלקים את האור כי **טוב**. מה שם נאמר טוב על האור, אף כאן טובך, פירושו אורך. **אשר צפנת**, פירושו, משום שהסתכל הקב"ה באור ההוא, והסתכל באלו הרשעים העתידים לחטא בעולם, גנז אור ההוא לזכות בו הצדיקים לעולם הבא, כמו שלמדנו.

פסקה ו

פעלת, כקדמיתא צפנת וכו': נאמר, **פעלת** לחוסים בך. שואל, תחילה אומר צפנת, ואח"כ אומר פעלת. ומשיב, אלא **צפנת** פירושו כמו שאמרנו. שגנזו לצדיקים, **פעלת**, פירושו, כי באור ההוא הגנוז, **פעל** הקב"ה אומנות העולם. מאין לנו. כי כתוב, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, באברהם כתוב, כי בהבראם הוא אותיות באברהם. שאותו האור של אברהם, שהוא חסד, גנזו הקב"ה, ובו פעל אומנות העולם, שכתוב **פעלת לחוסים בך**, דהיינו לאלו היושבים תחת צלו של הקב"ה, דהיינו שחוסים בצלו.

פסקה ז

נגד בני אדם: פירושו, שאומנות זו שנעשתה באור הזה, מקיימת בני אדם בעולם, והיא קיום שלהם. ואע"פ שהאור גנוז, מתקיימים בו האנשים בעולם הזה. **פעלת**, היינו האומנות של עולם הזה, שבו נעשה הכל בחשבון. אומנות העולם היא כעין אומנות המשכן, שהיא אומנות כמו העולם, וכבר העמדנו.

פסקה ח

כתיב הכא אלה וגו': כתוב כאן אלה פקודי המשכן. וכתוב שם אלה תולדות השמים והארץ, מלמד שמעשיהם שוים זה לזה, כי כל אלו תולדות שעשו והוציאו שמים וארץ, כולם נעשו ויצאו בכח אור הגנוז, וכן פקודי המשכן יצאו בכח הזה של אור הגנוז. מאין לנו. כי כתוב, ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה, זה הוא מצד ימין. שהוא אברהם, אור הגנוז, כנ"ל, ואתו אהליאב, זה הוא מצד שמאל. והמשכן, שהוא המלכות, מצד ימין ושמאל הוקם ונעשה. ומשה, שהיה ביניהם, שה"ס קו האמצעי, הקים אותו.

פסקה ט

ר' אלעזר פתח וכו': רא"פ ואמר, והוכן בחסד כסא וישב עליו באמת. **והוכן בחסד כסא**, הרי העמדנו, כשהמחשבה, שה"ס חכמה, הנקראת או"א עלאין, עלתה להתתקן, ברצון החדוה מנסתר כל הנסתרים שלא נודע ואינו מושג, שהוא עתיק, הגיע חדוה ההיא דעתיק והאירה תוך המחשבה, שהוא אבא, ואז נכנס במקום שנכנס, דהיינו שנזדווג עם אמא עלאה באור החסד בזווג דלא פסיק, בסו"ה כי חפץ חסד הוא.

פירוש שמבאר כאן ההכנה הגדולה שנעשתה בחסד ע"י תקון פרצוף או"א עלאין באור החסד בזווג פב"פ, בסו"ה כי **חפץ חסד** הוא, שהזווג הגדול הזה לא פסיק לעלמין. ומבאר, שסוד כי **חפץ חסד** הזה שבאו"א, נמשך להם מעתיק. כי בעת שעתיק תקן פרצוף או"א, האיר, חדות אור החסד שבעתיק, אל אבא, עד שחדוה זו נתדבק באבא כל כך, שאינו עוד מקבל חכמה, אלא נזדווג עם אמא עלאה בזווג דלא פסיק בהארת החסדים בלבדה. ועל תקון הזה דאו"א עלאין, נאמר **והוכן בחסד כסא**, כמ"ש והולך.

פסקה י

עד דאתגניז בחד וכו': עד שאו"א נגנזו דהיינו שנתקנו ונתלבשו, בהיכל אחד עליון, שהוא בינה, הנקראת ישסו"ת, שהיכל זה הוא נסתר למעלה במקומו, דהיינו שאין החכמה מגולה שם במקומו, אבל משם מושפעים ונמשכים כל האורות, הן אור חסדים מקו ימין, והן אור חכמה מקו שמאל, והן אור הדעת שבקו אמצעי. אלא שאור החסדים מימין נוסע תחילה, ואחר כך נוסעים כל האורות, שהם אור החכמה ואור הדעת, ומצד ימין ההוא נתתקן הכסא שלמטה שהוא המלכות. כי הקב"ה, שהוא ז"א, התקין כסא ההוא בחסד, הנמשך מקו ימין דישסו"ת ומאו"א עלאין, וישב עליו באמת, שהוא תקון החותם על הכל, ואינו יושב על כסא ההוא, שהוא המלכות, אלא בחותם זה שהוא אמת שהוא התקון דקו אמצעי הנקרא אמת והיינו, באהל דוד, שהוא המלכות, שהוא הכסא למטה.

פסקה יא

שופט ודורש משפט ומהיר צדק: הוא סוף המקרא הנ"ל. **שופט**, פירושו מצד הדין שהוא קו שמאל, **ודורש משפט**, הוא מצד הרחמים, שהוא קו האמצעי, **ומהיר צדק**. הוא כסא הדין, שהוא בית דין שלמטה, דהיינו המלכות. בוא וראה, כעין זה, המשכן, לא נתתקן אלא בצד זה, ימין, כעין החסד הזה, שאמרנו לעיל, בסו"ה והוכן בחסד כסא. ועל זה נמנו כל התולדות ונתתקנו למטה, הנמשכים ממלכות.

פסקה יב

אלה פקודי המשכן וגו': ר' שמעון פתח, בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. מקרא זה העמידוהו ונתבאר בכמה אפנים. אבל כשברא הקב"ה העולם ברא אותו כעין של מעלה, שיהיה עולם הזה בצורת עולם העליון, שהוא מלכות. וכל אלו הגוונים של מעלה התקין אותם למטה, בעולם הזה, כדי לדבק ולקשר עולם בעולם. דהיינו עולם הזה במלכות.

פסקה יג

וכד בעא קב"ה וכו': וכשרצה הקב"ה לברוא העולם הסתכל בתורה וברא אותו. והסתכל בשם הקדוש, הוי"ה, שהוא כלל התורה, וקיים העולם. בג' צדדים נברא העולם, והם חכמה ותבונה ודעת. בחכמה, שכתוב, ה' בחכמה יסד ארץ. בתבונה, שכתוב, כונן שמים בתבונה. בדעת, שכתוב, בדעתו תהומות נבקעו, הרי שיש כולם בקיום העולם. ובשלשה אלו נבנה המשכן, שכתוב, ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת.

פסקה יד

וכלהו תלתא רמיזין וכו': וכל השלשה, חכמה תבונה ודעת, רמוזים במקרא הזה. **בראשית**, היינו שכתוב, בחכמה, כי חכמה נקראת ראשית, שכתוב, ראשית חכמה. **ברא אלקים**, היינו שכתוב, בתבונה. כי התבונה נקראת אלקים. **את השמים**, היינו שכתוב, ובדעת. כי ז"א נקרא שמים, וה"ס הדעת. וכולם כתובים בעבודת המשכן, ובסוד זה כתוב, **אלה פקודי המשכן**, זהו סוד החכמה כי פקודים ומספר נמשך מחכמה. **משכן העדות**, זהו סוד תבונה, כי הארת החכמה המתגלה ביש"ס ותבונה, נקראת עדות. **אשר פקד על פי משה**, זהו סוד הדעת, כי משה ה"ס דעת. והכל נעשה זה כנגד זה, כי כל מה שברא הקב"ה בעולם הזה, ברא אותו כעין של מעלה. והכל נרשם בעבודת המשכן.

פסקה טו

ת"ח בשעתא דאמר וכו': בוא וראה, בשעה שאמר הקב"ה למשה, עשה את המשכן, היה עומד משה בתמהון, שלא ידע מה לעשות, עד שהראה לו הקב"ה בעין, כמ"ש

וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר. מהו בתבניתם. אלא למדנו, שהראה לו הקב"ה למשה, צורת כל דבר ודבר באותה הצורה שהוא למעלה, שהיא רוחנית, וכל אחת ואחת מהצורות הרוחניות שלמעלה היתה עושה צורתה בדומה לצורה הדמיונית הנעשית בארץ. ובזה ידע משה.

פסקה טז

אשר אתה מראה בהר: שואל, אשר אתה רואה, היה צריך לומר, מהו אשר אתה מראה. ומשיב, אלא למדנו, שהמראה שאינה מאירה, שהיא המלכות, היתה מראה לו בתוכה כל אלו האפנים והצורות הנעשים למטה, כמו מראה הזו המראה בתוכה כל הצורות. חיזו פירושו מראה. כי על במראת הצבאת, מתרגם בחזות נשיא. (שמות ל"ח ח').

פסקה יז

משמע, דכתיב וכו': זה משמע. שכתוב, אשר **אתה** מראה, **אתה** הוא סוד המראה שאינה מאירה, שהיא המלכות, שהיא הראה לו בתוכה כל אלו הצורות. והיה רואה אותם משה כל דבר ודבר על תקונו, כמי שרואה בתוך מנורה של זכוכית, ובתוך מראה, המראה כל הצורות וכאשר הסתכל בהן משה היה מתקשה בהן, כי שם בתוך המלכות עמד כל דבר ודבר בצורתו הרוחנית, אלא שכל צורה היתה משוית צורתה לצורה הדמיונית שבעולם הזה במשכן, ונמצא שבכל דבר היו נראות שתי צורות, הרוחנית והדמיונית, (כנ"ל אות ט"ו) וע"כ נתקשה משה בהן, שלא היה יודע איזה מהן לתפוש. אמר לו הקב"ה אתה בסימניך, ואני בסימני. שמשה יתפוש הסימנים הדמיונים שבכל דבר, והקב"ה תופש סימנים הרוחנים של כל דבר, ואז ישרה צורה הרוחנית על צורה הדמיונית. אז נתישב משה בכל העבודה של המשכן.

פסקה יח

כד אתעביד כל וכו': כשנעשתה כל העבודה, היה צריך משה למנות הכל, כדי שלא יאמרו ישראל, שנשאר כסף וזהב, ועומד לקחת אותו. וע"כ היה צריך לספור חשבון לפני ישראל, משום שכתוב, והייתם נקיים מה' ומישראל.

פסקה יט

ובג"ד כתיב אלה וכו': ומשום זה כתוב, אלה פקודי המשכן משכן העדות, כי רוח הקדש שהוא המלכות, הנק' משכן, היה מראה לכל, החשבון של כל זהב וכסף שנדבו ישראל, ורוח הקדש היה אומר, וכסף פקודי העדה מאת ככר וגו' כל הזהב העשוי למלאכה וגו' משום שהקב"ה רצה בהם, באלו האומנים, ורצה להראות נאמנותם לפני הכל.

פסקה כ

אלה פקודי המשכן: בוא וראה, בשעה ההיא שנעשתה עבודת המשכן, היה סטרא אחרא הולך ומשוטט להסטין, ולא מצא עילה על אמונת האומנים, עד שהקב"ה הכניע אותו לפני משה, והוא, הס"א, עשה חשבון הנאמנות בעל כרחו, והראה נאמנות שלהם לפני הכל. וזה סוד שכתוב, **אלה** פקודי המשכן. והעמדנו **אלה** שהוא כמו שאתה אומר, גם **אלה** תשכחנה, שפירושו הס"א, אף אלה שבכאן הוא הס"א, וכתוב, אשר פקד על פי משה. ששם, על פי משה, נתמנה ומופקד, עד שנעשה החשבון של המשכן לפני משה וישראל כולם. (ופירוש הדברים עי' להלן אות כ"ח).

פסקה כא

אלה פקודי המשכן משכן העדות: שואל, מי הוא עדות. ומשיב, אלא שתי פעמים כתוב כאן משכן, המשכן משכן העדות, אחד הוא למעלה, בבינה, שהוא משכן העדות, ואחד הוא למטה במלכות, שהוא משכן סתם. ומשכן נקרא משכן העדות. ומהו עדות. הוא כש"א, שבטי **יה** עדות לישראל, כי שם זה **י"ה**, שהוא חכמה ובינה, הוא **עדות** לישראל.

פסקה כב

כגוונא דא עדות וכו': כעין זה, עדות ביהוסף שמו וגו'. נקרא עדות, כי שם **י"ה** שב **יה** וסף, שהוא חכמה ובינה, הוא עדות ודאי. אלה שתי האותיות **י"ה**, מעידות עדות בכל מקום. דהיינו שמאירות הארת החכמה הנקראת עדן או עדות. וכאן בי"ה, הוא עדות. ומשום זה, כתוב, משכן העדות שפירושו משכן של עדות הזה, שהוא י"ה, דהיינו בינה. שע"כ נקרא משכן, על סוד שם הזה הקדוש, י"ה. והיינו שכתוב, ועדותי זו אלמדם. משום שמקום זה, י"ה, הוא סתום וגנוז מכל. וע"כ נאמר, אלמדם.

פסקה כג

אשר פקד על פי משה: שואל, עד עתה עוד איני יודע, אם המשכן פקד, או העדות, שאומר פקודי המשכן משכן העדות. ומשיב, אלא ודאי העדות, שה"ס י"ה כנ"ל, פקד. משום שמיום שנסתלקו האבות מן העולם, וכל אלו השבטים בני יעקב, ונשארו ישראל בגלות, באלו הצרות נשכחה מהם הידיעה של סוד השם הקדוש העליון הזה, שהוא השם **עדות**, שהוא קיום שמים וארץ, דהיינו המוחין דזו"ן, כי אלו שתי אותיות י"ה, הקימו עליונים ותחתונים וכל צדדי העולם. דהיינו שמשפיעים להם מוחין.

פסקה כד

כיון דאתא משה וכו': כיון שבא משה נפקד ונזכר שם הזה י"ה בעולם. וכאשר היה בסנה, שאל מיד על שם הזה, שכתוב, ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם ושם נפקד שם הזה על פי משה. וז"ס שכתוב, אשר פקד על פי משה.

פסקה כה

עבדת הלוים: שואל, כתוב, משכן העדות וגו' עבודת הלוים, מהו עבודת הלוים. ומשיב, אלא זה סוד שכתוב, ועבד הלוי **הוא**, כי **הוא** הוא סוד השם הקדוש, בינה, שנקרא **הוא** ואינו נקרא **אתה**, דהיינו לשון נסתר ולא לשון נכח, כמו המלכות הנקראת אתה. ובשביל זה, משכן העדות שהוא בינה, הוא עבודת הלוים ודאי. פירוש אחר, עבדת הלוים, היינו מה שהם נושאים המשכן על כתפיהם ממקום למקום, שכתוב, ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו. וע"כ נקרא המשכן על שמם, דהיינו עבודת הלוים.

פסקה כו

אלה פקודי המשכן וגו': ר' אבא פתח, והיה ביום ההוא שרש ישי וגו'. **והיה ביום ההוא**, היינו בזמן שהקב"ה ירבה שלום בעולם, אז יתקיים שרש עץ החיים, שה"ס קו אמצעי המכריע ועושה שלום בין ימין ושמאל, ושרש ההוא ממנו יתקיימו שאר השרשים למטה, דהיינו המדרגות שבמלכות ובבי"ע, שכולם נשתרשו ומתקיימים ממנו.

פסקה כז

אשר עומד לנס עמים: שזהו עומד לנס ולאות לסוד השם הקדוש הוי"ה. **אליו גוים ידרשו**, כי שם סוד הקיום, דהיינו המוחין, של השם הקדוש, וע"כ אליו גוים ידרשו, לקבל משם חכמה ודעת, כמש"א, והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' וגו'. וע"כ אליו גוים ידרשו. **והיתה מנוחתו כבוד**, מנוחתו זו היא ביהמ"ק, שהיא המלכות, שכתוב זאת מנוחתי עדי עד. **כבוד**, שכך נקראת בזמן ההיא, **כבוד ה'**, שכתוב והיה אור הלבנה כאור החמה שאור המלכות יהיה כאור ז"א, ואור החמה יהיה שבעתים. ואור ז"א יהיה שבע פעמים ממה שהיה מקודם לכן.

פסקה כח

ומנוחתו דההוא שורש וכו': והמנוחה, של שורש ישי ההוא, דהיינו המלכות, שנקראת כבוד ה', לא תספר, ולא תקום בחשבון לעולם. מהו הטעם. משום שכל מה שנמצא בחשבון אין הברכה שורה שם בשלמות. וברכות שורות רק במה שלא נמצא בחשבון. ובפעם הראשונה, עמדה המלכות בחשבון, שכתוב אלה פקודי המשכן.

פירוש. אור החכמה נקרא אורות דמספר או חשבון, והיינו בחינת ג"ר שבה, אבל בחינת ו"ק דחכמה, נקראים רק מוחין דמספר וחשבון. ונודע שעל ידי קו האמצעי העושה שלום בין הימין ושמאל נתמעטו הג"ר דחכמה שה"ס מספר וחשבון, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) ואז שורה הברכה בה, אבל מטרם שנתמעטו הג"ר, היו נמשכים דינים מקו השמאל והאורות נקפאו, ולא היתה שם ברכה.

וזה אמרו, ומנוחתו וכו' לא יתמנה ולא **יקום בחושבנא לעלמא**, כי שורש ישי שה"ס קו האמצעי, (כנ"ל אות כ"ו) מיעט את הג"ר דחכמה מן המלכות, הנקראים מספר וחשבון. **מאי טעמא בגין דכל מה דקיימא בחושבנא לא שריין תמן ברכאן בשלימו**, כי בעת שג"ר דחכמה מאירים בקו שמאל יש מחלוקת בין הקוין ואין שם חסדים, ואין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים וע"כ אין שם ברכה.

אמנם נודע, שאע"פ שהחכמה נתמעטה ע"י קו האמצעי לו"ק דחכמה, מ"מ אי אפשר שתצא ו"ק דחכמה בחסרון ג"ר, אלא מתחילה צריכים להאיר כל ע"ס דחכמה בשלמות, ואח"כ מסתלקות הג"ר דחכמה ונשארים הו"ק דחכמה, (כנ"ל בראשית א' דף פ' ד"ה אמנם).

וזה אמרו, **בזמנא קדמאה קיימא בחושבנא**, שמתחילה צריכה לצאת גם הג"ר דחכמה הנקראים חשבון, כנ"ל כי אי אפשר שיצא ו"ק בלי ג"ר. אלא שמסתלקים תיכף. וע"ז נאמר אלה פקודי המשכן. דהיינו שעל פעם הראשונה נאמר זה. אבל אח"כ מסתלקים הג"ר ונשארה בו"ק.

ולעיל (באות כ') הוקשה לו ג"כ אותה הקושיא, איך נאמר, אלה פקודי המשכן, הרומז על מספר וחשבון הנמשכים רק מקו שמאל כשאינו ביחוד עם הימין, שאין זה דרך הקדושה המקבלת רק מקו אמצעי. הממעט בחינת חשבון ומספר. וע"ז תירץ שם **סטרא אחרא אזיל ושאט לאסטאה** וכו' **עד דקב"ה כפיף ליה לקמיה דמשה**, **ואיהו עביד חושבנא** וכו'. דהיינו, שהסטרא אחרא עשה החשבון והמשיך מוחין דג"ר משמאל, שע"ז נאמר **אלה** פקודי וגו'. ש **אלה**, הוא שם הסטרא אחרא בסו"ה גם **אלה** תשכחנה. אבל כאן אומר, שהמדובר הוא בפעם הראשונה של יציאת המוחין דחכמה, שאז יוצאים המספר והחשבון בהכרח, ועל פעם הראשונה זה, נאמר אלה פקודי המשכן.

פסקה כט

ת"ח משכנא דא וכו': בוא וראה, משכן זה עומד בחשבון, שהמלכות הנקראת משכן היא בחינת קו שמאל, שמשם החשבון. וע"כ נצרכה לתפלת משה, שה"ס קו האמצעי המאחד ימין ושמאל ומשרה בהם ברכות כנ"ל, שישרה עליה ברכות, שכתוב, ויברך

אותם משה. ומהי הברכה שברך אותם, היא, יהי רצון שתשרה ברכה על מעשה ידיכם. וברכות אינן שורות על חשבון הזה, עד שקשר אותו משה במשכן של מעלה, שהוא הבינה, שכתוב, אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה. ומשכן העדות הוא בינה, ואם לא נעשה החשבון על ידי משה, שימעטו מג"ר דג"ר, כנ"ל בדבור הסמוך, לא יכלו הם לעשות חשבון, שכתוב, אשר פקד על פי משה. כנ"ל בסמוך.

פסקה ל

פתח ואמר ויהי וכו': פו"א, ויהי דבר ה' אל אליהו וגו' הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך. שואל, וכי איפה צוה לה הקב"ה. ומשיב, אלא מטרם שיבא לעולם צוה הקב"ה בגזירה שלו למעלה, על העורבים להביא מזון לאליהו, ולאשה ההיא שתתן מזון לאליהו.

פסקה לא

מה כתיב ותאמר וגו': מה כתוב, ותאמר חי ה' אלקיך אם יש לי מעוג כי אם מלא כף קמח וגו'. והרי כאן היתה מדידה בקמח ההוא, שהרי היה בו, מלא כף קמח בכד, כף, היתה המדידה שלו, והיה ראוי שלא תשרנה בו ברכות, מפני שעומד במדה. מה כתוב. כי כה אמר ה' אלקי ישראל כד הקמח לא תכלה וצפחת השמן לא תחסר, עד יום תת ה' גשם. וע"כ, משום ברכה זו, שרו בהם ברכות אע"פ שהיו במדה.

פסקה לב

תת, תתן כתיב וכו': שואל, הקרי הוא, **תת** והכתיב הוא **תתן**, מהו הטעם. ומשיב, משום שבכל הדור לא נמצא מי שיזכה לזכות כמו אשה ההיא, וע"כ כתיב תתן, את תתני מטר על העולם, משום שזכותך רבה.

פסקה לג

וכתיב כד הקמח וגו': וכתוב, כד הקמח לא כלתה וצפחת השמן לא חסר כדבר ה' אשר דבר ביד אליהו. וכי אם קמח ההוא שעמד במדידה, שהיה מלא כף קמח, ועכ"ז לא נפסקו ברכות ממנו, משום הדיבור של אליהו, שכתוב כד הקמח לא תכלה, וכתיב כד הקמח לא כלתה. משכן העדות, אע"פ שעמד בחשבון, כיון שנפקד על פי משה, כל שכן וכל שכן ששורות בו ברכות. וע"כ כתוב, אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה.

פסקה לד

אלה פקודי המשכן: ר' חזקיה פתח ואמר, אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך וגו'. מקרא זה הרי העמידוהו, שהפרידו הקב"ה מאשתו כדי שיתדבק בהשכינה, שכתוב,

כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא. אדמת קדש, זו היא השכינה, דהיינו דבקות קדושה שנתדבק משה בשעה ההיא למעלה.

פסקה לה

דכדין קב"ה קשיר וכו': כי אז קשר אותו הקב"ה בחביבות של מעלה ונתמנה ממונה עליון על הבית, שהוא המלכות. כלומר, שנעשה מרכבה לז"א, שהוא עליון על המלכות. והוא גוזר והקב"ה עושה. שכתוב, ופצתה האדמה את פיה וגו', וכתיב, ויהי ככלותו לדבר ותבקע האדמה. וכתוב קומה ה', שובה ה'. זהו שכתוב, אשר פקד על פי משה. על פי משה נתתקן המשכן ופקד בכל. פקודת המשכן, שהוא המלכות, היתה על ידי משה, שכתוב, פקד פקדתי אתכם. שמשה היה קול, דהיינו ז"א, המוציא לדבור ההוא, שהוא המלכות, ועשה לה פקידה לצאת מן הגלות. ועתה, נצטותה להמשיך קדושה ממעלה למטה. כש"א, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

פסקה לו

ובצלאל בן אורי וגו': אמר ר' יהודה הרי למדנו, כי בצלאל מצד ימין היה, מחסד, והוא התקין תקון הכל. ועוד, כי יהודה היה שליט ומלך על כל שאר השבטים, ע"כ יצא ממנו מי שהתקין כל המשכן. בצלאל, הרי העמידוהו, בצל אל, דהיינו בצלו של אל, ומי הוא בצל אל, זהו ימין, כי החסד נקרא אל. ועוד, מצד זה התקין הכל, וירש חכמה לעשות כל המלאכה.

פסקה לז

ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן: זה הוא מצד שמאל, זה הוא מצד דין קשה, כי דן יורה על דין. והרי העמדנו שמשני צדדים אלו, ימין ושמאל, נעשה המשכן, שהוא המלכות, ונתתקן בהם להתקשר בהם, שתהיה בין ימין לשמאל. והרי למדנו והעמידוהו.

פסקה לח

פתח ואמר, יפה וכו': פו"א, יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב. בוא וראה כשברא הקב"ה את העולם זרק אבן יקרה אחת מתחת כסא הכבוד, ונשקעה עד התהום, וראש אחד של אבן ההיא תקוע תוך התהום, וראש האחר של האבן הוא למעלה, וראש האחר ההוא שלמעלה, היא נקודה אחת העומדת באמצע העולם, ומשם נתפשטה לימין ולשמאל ולכל הצדדים, ונתקיים העולם בנקודה האמצעית ההיא, ואבן ההיא נקראת שתיה. שממנה נשתל כל העולם לכל הצדדים עוד יש לפרש, **שתי"ה**, היא אותיות **שת י"ה**. שהקב"ה שת אותה להיות יסוד העולם ושתילת הכל.

פירוש. שתחלה נברא העולם במדת הדין, שה"ס המלכות המצומצמת, ראה שאין העולם מתקיים, כי הכלים של בני העולם שהיו נמשכים ממלכות המצומצמת לא היו ראוים לקבל אור העליון, מחמת הצמצום שרכב על המלכות. שיתף עמו מדת הרחמים, שהיא בינה, כי העלה המלכות במקום בינה, שהיא מדת הרחמים. וכיון שהמלכות עלתה למקום בינה נעשה שם סיום המדרגה תחת החכמה באמצע הבינה, והרויחה המלכות ב' כלים הראוים לקבל אור ישר, שהם חצי בינה ות"ת, כי בהיות המלכות במקום בינה, נמצאים בינה ות"ת תחת המלכות, וע"כ נכללו בה, (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר עש"ה) באפן שכל המקום הזה ממקום בינה עד המלכות נעשה לבחינת מלכות, אשר קצה שלה האחד תקוע במקום מלכות דמדת הדין למטה, וקצה שלה השני עומד למעלה באמצע ספירת הבינה. ודבר זה נעשה בכל מדרגה ומדרגה, בפרטות. וכן בכללות העולמות. כי ה' עולמות הם, א"ק ואבי"ע, אשר א"ק הוא כתר, ועולם אצילות חכמה, ועולם הבריאה בינה, ועולם היצירה ז"א, ועולם העשיה מלכות. והעלה המאציל את המלכות מבחינת עשיה אל מתחת האצילות שהוא חכמה, וסיימה את עולם האצילות, ונבחן, שהמאציל זרק אבן מסיום האצילות עד העשיה, כי כיון שג' עולמות בי"ע נמצאים מתחת המלכות המסיימת את האצילות, המה נכללים בה ונחשבים כולם לבחינת מלכות, והיא נתפשטה מסיום אצילות עד עולם עשיה, באפן שהיא נעוצה בעשיה וקצה השני שלה עומד בסוף האצילות, שה"ס המלכות דאצילות אשר שם, הנקראת נקודה דאמצעיתא. משום שעומדת באמצע העולמות דהיינו תחת החכמה. שהיא אצילות.

וז"ש, **אשדי חד אבנא יקירא**, שהיא המלכות הנקראת **אבן**, ומחמת עליתה למקום בינה נקראת **יקירא**, וזרק אותה, כלומר, שנתן לה כח התפשטות, **מתחות כרסיה יקריה**, דהיינו ממקום בינה, הנקראת כסא הכבוד, **ושקע עד תהומא**, עד שנשקע במלכות דמדת הדין למטה הנקראת **תהום**. וכללה בעצמה כל המדרגות הנמצאות במקום הזה, שהם ו"ק דבינה ות"ת עד המלכות שלמטה, באפן, **ורישא חדא דההוא אבנא נעיץ גו תהומי**, דהיינו במלכות שלמטה הנקראת תהום, **ורישא אחרא לעילא** דהיינו במקום בינה שמסיימת שם את המדרגה. **וההוא רישא אחרא עלאה איהו חד נקודה דקיימא באמצעיתא דעלמא**, ששם במקום בינה עומדת עיקר המלכות, הנקראת משום זה נקודה דאמצעיתא, להיותה עומדת באמצע המדרגה, דהיינו במקום בינה של כל מדרגה.

ואין לשאול הרי המלכות עלתה במקום בינה, דהיינו מתחת החכמה, ולמה אומר, **אשדי חד אבנא יקירא מתחות כרסיה יקריה**, שפירושו מתחת הבינה. אמנם הענין הוא, משום שג"ר דבינה אינם יוצאים מחוץ למדרגה מחמת סיום המלכות מתחת החכמה, שהוא

מטעם שנתבאר במראות הסולם (בהקסה"ז דף י"ג ד"ה והוא ע"ש) אלא רק ו"ק דבינה יוצאים מתחת סיום המלכות, והו"ק של כל מדרגה נבחנים לתחת המדרגה, וע"כ אומר, **מתחות כרסיה יקריה**.

ו ז"ש, **ומתמן אתפשט עלמא לימינא ושמאלא וכו' דמנה אשתיל עלמא לכל סטרין**, והוא, כי כל המוחין וענין עלית התחתון לעליון לקבל מוחין תלוים בנקודה האמצעית הזו שהיא המלכות שעלתה לבינה, כי ע"י ירידתה למקומה עולים בינה ותו"מ למעלה וחוזרים למדרגתם, וגם מקבלים עמהם התחתון ומקבל מוחין מעליון. הרי שהכל נעשה ע"י נקודה האמצעית.

וכבר ידעת שענין האמור נוהג בכל מדרגה ומדרגה. והזהר מדבר כאן ממדרגת הארץ דעשיה שהיא כוללת עשר ארצות דהיינו עשר ספירות אשר מן ה **תהום**, שהיא מלכות החיצונה דארצות, שהוא נמצא באוקינוס המקיף את מלכות דארצות, עד ו"ק דבינה דארצות, שהיא הארץ שאנחנו יושבים עליה, כנ"ל (ויקהל אות רצ"ב ד"ה וכמו) הוא מקום התפשטות המלכות, וראש העליון שלה היא בארץ שאנו יושבים, וראש התחתון הוא נעוץ בתהום.

וזה אמרו, **שתיה שת י"ה**, דהיינו ששת המלכות להיות במקום בינה, שהיא נקראת י"ה. **למהוי יסודא דעלמא ושתילו דכלא**, כי עי"ז קנו העולמות כלים הראוים לקבל אור העליון, גם עי"ז הוכן עלית התחתון לקבל מוחין מעליון כנ"ל, וע"כ היא יסוד הכל ושתילת הכל.

פסקה לט

בתלת גווני אתפשטת וכו': בשלשה אפנים נתפשטה הארץ סביב נקודה ההיא, שהיא המלכות הנמצאת בפנימיות עולם הזה כנ"ל בסמוך, התפשטות הראשונה סביב נקודה ההיא, כל הצחות והזכות שבארץ עומדת שמה ושם הוא. וזו נמצאת למעלה על כל הארץ מסביב נקודה ההיא. התפשטות השניה היא מסביב ההתפשטות הראשונה, ואינה כל כך צחה וזכה כמו התפשטות הראשונה, אבל היא דקה וצחה מבחינת הצחות שבעפר, יותר מכל שאר עפר אחר. התפשטות השלישית היא חשיכה ועוביות העפר יותר מכולן, ומסביב התפשטות ההיא נמצאים המים של ים אוקינוס המסבב כל העולם. נמצא שהנקודה ההיא עומדת באמצע, וכל אפנים של התפשטות העולם הם מסביב לה.

פסקה מ

אתפשטותא קדמאה וכו': ומפרש דבריו. התפשטות הראשונה היא בית המקדש וכל ההיכלות והעזרות וכל התקונים שלו, וירושלים, וכל העיר שמן החומה ולפנים. וע"כ

היא צחה וזכה יותר מכל הארץ. התפשטות השניה היא, כל ארץ ישראל שנתקדשה בקדושה. התפשטות השלישית היא, כל שאר הארץ, מקום מושבם של שאר העמים. וים אוקיינוס מסבב הכל.

פירוש. כבר נתבאר (באות ל"ח) שהזהר מדבר מארץ שבעולם הזה, שהיא כלולה מעשר ספירות, שהמלכות דארצות עלתה לבינה דארצות וסיימה שם המדרגה, באפן שהמלכות מתפשטת מו"ק דבינה דארצות עד התהום שבאוקיינוס, שהיא מלכות החיצונה שבמלכות דארצות. ונמצא נקודת המלכות העיקרית עומדת למעלה מו"ק דבינה לארצות, שה"ס נקודה דאמצעיתא ועיקר המלכות הממותקת בבינה, וסופה נעוץ בתהום, ונמצאת תופסת ארבע בחינות בו"ק דבינה שבארצות, שהיא בחינת הארץ המיושבת, א) הבחינה עליונה שבה. והיא בית המקדש והעיר ירושלים שמן החומה ולפנים. ב) בחינת ת"ת שבה עד היסוד, והיא ארץ ישראל. ג) היא מלכות שבה, והיא ארצות שאר העמים. ד) התהום, שהיא מלכות החיצונה. וד' בחינות אלה מסבבות זו את זו, ונקודה האמצעית היא בפנימיות כולם במקום קדש הקדשים, והיא נקראת **אבן שתיה**.

פסקה מא

והא אוקמוה דרזא וכו': והרי העמידוהו, שזה סוד הצבעים שבעין, המסבבים לנקודה האמצעית ההיא שבעין, שהיא כח הראיה של כל העין, והיא כעין נקודת האמצעית ההיא, שבפנימיות הארץ, שאמרנו, שהיא הראיה של הכל, ושם עומד קדש הקדשים והארון והכפורת, שהם הראיה של הכל. נמצא שנקודה ההיא, היא הראיה של כל העולם. וע"כ כתוב עליה, יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון וגו'. **יפה**, נקראת, משום שיפה היא מראה הזו. **נוף**, שהוא ענף של האילן, שהוא ז"א, שהוא היופי של הכל.

פסקה מב

ת"ח שפירו דעלמא וכו': בוא וראה היופי של העולם והמראה של העולם לא נראה בעולם עד שנבנה והוקם המשכן והארון נכנס אל הקדש. משעה ההיא נראה המראה של הכל בעולם, דהיינו השכינה, ונתתקן העולם, והולכים הזכאים במשכן ההוא ובארון ההוא עד שמגיעים אל הנקודה האמצעית הנמצאת שמה כנ"ל, שהוא, יפה נוף משוש כל. כיון שמגיעים שמה, אז הארון פתח ואמר, זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתיה.

פסקה מג

ר' ייסא אמר וכו': ריי"א, מקרא זה כנסת ישראל אמרה אותו, בשעה שנבנה בית המקדש, והארון נכנס למקומו. ר' חזקיה אמר, הקב"ה אמר מקרא הזה, על כנסת ישראל,

כשישראל עושים רצונו. כי אז יושב הקב"ה על כסא כבודו, ומרחם על העולם, וברכה ושלוש ואהבת הכל נמצא. ואז אמר, זאת מנוחתי עדי עד.

פסקה מד

ות"ח בשעתא דכלהו וכו': ובוא וראה, בשעה שכל האומנים התחילו לעשות מלאכתם, מלאכה ההיא ממש שהתחילו לעשות, היא נשלמת מאליה, הם התחילו, והמלאכה נשלמה מאליה, היא ממש. מאין לנו. הוא, כי כתוב, **ותכל** כל עבודת משכן אהל מועד. דהיינו שנשלמה מאליה.

פסקה מה

כגוונא דא ויכלו וכו': כעין זה, ויכלו השמים והארץ. שפירושו שהם נשלמו מאליהם. ואם תאמר, הרי כתוב, ויכל אלקים ביום השביעי, הרי שהאלקים כלה והשלימם, ולא מאליהם. ודאי כך הוא, שכל העולם, אע"פ שכל המלאכות נשלמו כל אחת ואחת, עכ"ז העולם כולו, לא היה שלם בקיומו עד שבא יום השביעי, כי כשבא יום השביעי, אז נשלמו כל המלאכות, והשלים בו הקב"ה את העולם. ז"ש, ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, בזה, בשביעי, נשלם בקיום כל המלאכה שעשה. וע"כ, ויכל אלקים ביום השביעי.

פסקה מו

וכד אתבני בי וכו': וכשנבנה בית המקדש, כל המלאכה שנעשתה, היא נעשתה מאליה, האומנים התחילו, והמלאכה נראית להם, איך לעשותה, ונרשמה לפניהם, והמלאכה נשלמה מאליה. וכן העמידוהו, שכתוב, והבית בהבנותו, והבית כאשר בנהו לא כתוב, אלא בהבנותו, שהוא משום שנשלם מאליו. וכתוב, אבן שלמה מסע נבנה. בנוהו לא כתוב, אלא נבנה. משום שמאליו נבנה. וכן בכל המלאכה שהיא קדש, היא נשלמה מאליה.

פסקה מז

ובצלאל בן אורי וגו': מקרא זה למדנו, שרוח הקדש הכריז עליו לעיניהם של ישראל, ואמר, ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה **ואתו** אהליאב בן אחיסמך. שואל מהו **ואתו**. ומשיב, אלא למדנו שאהליאב לא עשה את המלאכה לבדו, אלא עם בצלאל, ועמו עשה מה שעשה. ז"ש, **ואתו**, ואתו ולא מעצמו. כי בצלאל הוא ימין, ואהליאב הוא שמאל, כנ"ל (אות ל"ו ל"ז) מכאן, שהשמאל הוא תמיד בכלל ימין, וע"כ כתוב, ואני הנה נתתי אתו את אהליאב. זה ימין, וזה שמאל והשמאל בכלל ימין.

פסקה מח

אלה פקודי וגו' **על פי משה וגו'**: ר' ייסא אמר, כיון שכל החכמים עשו את המשכן, היה צריך לעשות חשבון מכל אלה המלאכות שנעשו בו. מהו הטעם. משום שכל חשבון וחשבון, כשהיה נעשה החשבון כך היתה מתקיימת העבודה ההיא והיה מתקיים במקומו.

פירוש. ר' ייסא מעמיד הכתוב אלה פקודי המשכן במוחין דמספר וחשבון, שהם בחינת ו"ק דחכמה, כמ"ש לעיל (אות כ"ח עש"ה) אלא שר' אבא מעמיד הכתוב, במספר וחשבון ממש ור' ייסא חולק ומעמיד הכתוב, רק בו"ק דחכמה שהם המוחין המקיימים הכל. וז"ש, **כד הוה אתעביד חושבנא הכי אתקיים ההוא עבידא**, שאלו המוחין דחשבון מקיימים הכל. וז"ש **ואתקיים באתריה**, דהיינו רק במקומו עצמו ולא להמשיך משם מלמעלה למטה, להיותם בחינת ו"ק המאירים רק ממטה למעלה.

פסקה מט

וישראל כלהו כמה וכו': וישראל כולם, כמו שהיה תחילה לרצונם במה שהתנדבו, כך היה רצונם בחשבון ההוא, כלומר, שע"י רצונם המשיכו המוחין דחשבון ההם, ואז נתקימה כל העבודה על ידי רצון ההוא. וע"כ צריך כאן במשכן חשבון, משום שבחשבון נתקימה העבודה, וע"כ **אלה** כתוב, דהיינו אלה פקודי המשכן, ולא כתוב, ואלה, ובכל מקום שכתוב, אלה, פוסל את הראשונים (ב"ר פי"ב ג') אלא זה הוא חשבון הפוסל כל חשבונות שבעולם, דהיינו המשכת הג"ר דחכמה שאינם של קדושה, (כנ"ל אות כ"ח ע"ש) שהם אינם מקיימים, אלא להיפך מחריבים המקום שנמשכים שם, (כמ"ש שם) אבל זה החשבון שבמשכן שהוא ו"ק דחכמה מתקיים יותר מכולם, ובזה מתקיים המשכן, ולא באחר.

פסקה נ

פתח ואמר והיה וכו': פו"א, והיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמת ודעת יראת ה' היא אוצרו. מקרא זה העמידוהו החברים. אבל הרי למדנו, כל אדם שעוסק בתורה בעולם הזה וזכה לקבוע לה עתים, צריך להיות באמונה, שהרצון שלו יתכוין להקב"ה, שהוא ז"א, ושיתכוין לשם שמים, שהיא המלכות שנקראת **שם**, שתזדווג עם **שמים**, שהוא ז"א. משום שהאמונה, שהיא המלכות נתכוונה לכך, להתחבר עם ז"א. וזסו"ה, **אמונת עתיך**, שעתיך, היינו העתים לתורה שהוא ז"א, ואמונה היא המלכות, שיתחברו שניהם יחד. **חסן ישועות**, הוא לכלול חסד בדין, כי חסן הוא דין וישועות היא חסד. **חכמת ודעת**,

כי ב' אלו שורים זה על זה. כי החכמה מסותרת וגנוזה וצריכים להשרותם זה על זה. כלומר, שאין החכמה מתגלה אלא על ידי הדעת.

פסקה נא

יראת ה' היא אוצרו וכו': היינו שהיא אוצרו של כל אלו המדרגות. משום שיראת ה' הזו, שהיא המלכות הנקראת יראת ה', לוקחת כל אלו הנחלים, דהיינו המדרגות הנ"ל, והיא נעשית אוצר לכולם. וכשיוצאות ממנה כל אלה הצפונות כולן, היא מוציאה אותן בחשבון. מאין לנו. שכתוב, עיניך ברכות בחשבון. כי ודאי עושה בחשבון ומוציאה אלה ברכות מים, שהן המדרגות שקבלה לתוכה כנ"ל, ומשגיח להוציא הכל בחשבון.

פירוש. כי נודע שאין גילוי החכמה אלא במלכות, (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד) וע"כ נקראת המלכות **אוצר**, שהיא כמו אוצר השומר ומקיים כל שנותנים לתוכו, כן המלכות מקבלת בתוכה כל הספירות והמדרגות ומשפעת בהם הארת חכמה, שבזה נשמרות ומתקיימות. וז"ש **כלהו אפיק לון בחושבנא**, דהיינו בהארת החכמה הנקראת מוחין דחשבון. וע"ז מביא ראיה מהכתוב, **עיניך ברכות בחשבון**. כי החכמה נק' עינים, וחשבון, ה"ס השפעת החכמה, וברכות, ה"ס המדרגות שמקבלת. ואומר, שהברכות שבה, מוציאה בחשבון, שה"ס הארת החכמה מן העינים.

פסקה נב

וע"ד אקרי אמונה וכו': וע"כ משום שבמלכות נוהג חשבון, שה"ס חכמה המקיימת הכל, ע"כ נקראת אמונה, כי אמונה היא נאמנות וקיום. ויש עוד טעמים למה שהמלכות נקראת אמונה, ובשביל הכל היא נקראת אמונה. וכבר העמדנו. ומה אם כאן בספירות ומדרגות עליונות שהמלכות מקבלת, צריך לראות אמונה, דהיינו להאירם בסוד החשבון, בסו"ה יראת ה' היא אוצרו, כנ"ל בדבור הסמוך, בדברי העולם, דהיינו בתקונים של המלכות עצמה הנקראת עולם, בסוד כלי המשכן, על אחת כמה וכמה שצריכים לחשבון ולהראות האמונה, שה"ס הקיום כנ"ל. וע"כ הודיע הקב"ה לכל ישראל סוד האמונה של עושי המשכן, בכל מה שעשו. בסו"ה אלה פקודי המשכן, והכל כבר נתבאר.

פסקה נג

ר' יוסי ור' יצחק וכו': ר"י ור' יצחק היו הולכים בדרך. אמר ר' יוסי ודאי שהקב"ה רצה בבצלאל לעבודת המשכן יותר מבכל ישראל. שואל למה. אמר לו, השם שלו גרם שנקרא בצלאל, בצל אל אשר אל, הוא שם החסד. וכבר העמידוהו (לעיל אות ל"ו) כי הקב"ה שם

שמות בארץ להתעטר בהם, ולעשות בהם עבודת העולם. זהו שכתוב, אשר שם שמות בארץ. כלומר, שהשמות שהאנשים קוראים בארץ, שומה עליהם מפי ה'.

פסקה נד

אמר ליה רזא וכו': אמר לו סוד יש כאן. יהודה היה מצד שמאל, כי יהודה היא בחינת מלכות, והמלכות נבנית מצד שמאל, וחזר והתדבק בימין, בז"א, וע"כ בצד זה נעשה המשכן, שהתחיל מצד שמאל ונתדבק בצד ימין, ואחר כך נכללו זה בזה ונעשה הכל ימין. כעין זה התורה, שהוא ת"ת, התחילה משמאל, כי ת"ת נאצל מגבורה שהוא שמאל, ונתדבק בימין, בחסד, ונכללו זה בזה ונעשה הכל ימין. ראובן, התחיל מימין, כי ראובן הוא חסד, ונטה לשמאל כי לקח עמו לדגלו, שאר השבטים, שמעון וגד, שהם שמאל. כי התחיל מימין ונטה לשמאל.

פסקה נה

יהודה שרא משמאלא וכו': ומפרש דבריו, יהודה התחיל משמאל, משום שבא מצד שמאל, כי הוא מלכות, ומלכות נבנית מצד שמאל, והתדבק בימין, והמשכן נעשה ג"כ בצד זה, שהתחיל מצד שמאל ונתדבק בצד ימין. כי המשכן הוא ג"כ מלכות, וע"כ בצלאל שהוא בא מצד יהודה, עשה המשכן ונתתקן אצלו. כי בחינתו דומה למשכן. וכבר העמידוהו שהקב"ה רצה בו ובחר אותו מכל ישראל לעבודת המשכן הזו.

פסקה נו

ויהב ליה חכמה וכו': ונתן לו חכמה ותבונה ודעת כמו שהעמידוהו, שהוא משום שבתחילה היה עמו תבונת הלב, שכתוב ובלב כל חכם לב נתתי חכמה, שפירושו שבשביל שהיה כבר חכם לב, ע"כ נתתי בו חכמה. משום שהקב"ה אינו נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה והעמידוהו החברים, ולמדנו. וכן כעין זה בצלאל. שבשביל שהיה בו חכמה. נתן לו הקב"ה חכמה. ר' שמעון אמר, בצלאל, השם גרם לו, ועל חכמתו נקרא כך, וסוד המלה בצלאל, הוא **בצל אל**. (כנ"ל אות ל"ו).

פסקה נז

פתח ואמר כתפוח וכו': פו"א, כתפוח בעצי היער כן דודי וגו' **בצלו** חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי. בצלו, היינו בצלאל, שהוא התקין המשכן ועשה אותו. שכתוב, **חמדתי וישבתי** שהמשכן נחמד הוא לשבת בו, שהוא עושה חמדה לכנסת ישראל, וכנסת ישראל יושבת בצל אל. וזהו בצלאל.

פסקה נח

ופריו מתוק לחכי: שזה ז"א הוא שעושה פירות טובים בעולם, שכתוב, ממני פריך נמצא. מי הוא פרי, אלו הן נשמות הצדיקים שהן פרי של מעשה הקב"ה. כי ההוא נהר היוצא מעדן, שהוא יסוד דז"א. הוא מוציא וזורק נשמות לעולם. והן פירות של הקב"ה. ומשום זה כתוב, ופריו מתוק לחכי. שזה הוא כמו שאמרנו.

פסקה נט

בצלו, דא הוא וכו': כתוב, **בצלו**, זה הוא בצלאל, ועל כן תקון המשכן היה על ידי בצלאל. ומשום זה כתוב, ובצלאל בן אורי בן חור. בן אורי, זה אור השמש היוצא, **בן אורי** זה ימין. **בן חור**, זה הוא שמאל. וע"כ נשלם בו דין הקב"ה במעשה העגל. שהערב רב הרגו אותו (סנהדרין ז'.).

פסקה ס

כל הזהב וכו': היינו כי משעה ההיא שנתנו אותו ישראל, כבר היה עשוי, ונתתקן למעלה, מקודם לכן, בכל מלאכת הקדש, כל הזהב ההוא כבר נעשה ונתתקן בכל מלאכת הקדש למעלה. מהו הטעם. הוא משום שבכל מדרגה ומדרגה היה מתוקן בה זהב, כי אין שלמות אלא רחמים ודין. ועל כן היה הולך הזהב בכל מלאכת המשכן, דהיינו בכל מדרגות המלכות, בכל עבודה ההיא הנקראת קדש, היה הולך בה זהב. הזהב בכל.

פסקה סא

ר' אבא ור' יוסי וכו': ר"א ור"י ור' חזקיה היו יושבים ועוסקים בתורה, אמר לו ר' חזקיה לר' אבא, הרי אנו רואים שהקב"ה חפץ בדין בכל דבר, לערב זה בזה, חסד בדין, ועכ"ז, הוא מאריך הדין לרשעי עולם. אם רוצה בדין, למה מסיר אותו מן הרשעים. דהיינו שמאריך אפו. אמר לו, כמה הרים, דהיינו חכמים, נעקרו בדבר זה. שלא ידעו טעם האמיתי. אבל כמה דברים גילה המאור הקדוש בזה.

פסקה סב

ות"ח דינא דקב"ה וכו': ובוא וראה, הדין שהקב"ה חפץ בו, הוא דין ברור, הוא דין המעורר אהבה ושמחה, דהיינו הדין דקו שמאל אחר שנתיחד עם קו ימין, שאז הוא סוד יין המשמח אלקים ואנשים, וכן הוא סוד זהב. אבל הרשעים כשהם בעולם, הם כולם דין דזוהמא, כולם הם דין שהקב"ה אינו רוצה בו כלל. ועל כן לא צריכים לערב דין קדוש, בדין דזוהמא, עד שהדין דזוהמא נכלה מאליו ומאביד הרשע מן עולם הבא, שהדין דזוהמא שבו מאבידו מן העולם.

פסקה סג

פתח ואמר בפרוח וכו': פו"א בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד. מקרא זה העמידוהו. אבל בוא וראה, **בפרוח רשעים כמו עשב**, פירושו, כעשב הזה שהוא באדמה יבשה, והוא יבש, כשנותנים עליו מים, פורח, והיבשות פרחה ממנו. וכאילן הקצוץ הזה החוזר וצץ, ואינו אלא פארות לצד זה ולצד זה, שהם רק ענפים עולים, ולעולם אינו עולה אילן משם, כמו שהיה מתחילה, שיהיה אילן. דהיינו ויציצו כל פועלי און. וכל זה כדי, **להשמדם עדי עד**. דהיינו לעקרם משרשם ומהכל.

פסקה סד

תו רזא אחרא וכו': עוד סוד אחר יש בזה, על מה שהקב"ה מאריך אפו לרשעים בעולם הזה. משום שעולם הזה הוא חלק הסטרא אחרא. ועולם הבא הוא חלק הקדושה, והוא חלק הצדיקים, שיהיו בו הצדיקים האלו בעטרה של כבוד אדונם. וב' צדדים אלו עומדים זה מול זה, זה, עוה"ב, צד הקדושה. זה, עוה"ז, צד האחר של הטומאה. זה עומד לצדיקים וזה עומד לרשעים. והכל זה כנגד זה. אשרי הם הצדיקים שאין להם חלק בעולם הזה, אלא בעולם הבא.

פסקה סה

ת"ח כלא אתתקן וכו': בוא וראה הכל נתתקן ונגלה לפני הקב"ה. ואע"פ שבלק ובלעם לא נתכוונו, בקרבנותיהם, אל הקב"ה, הכל הוא מתתקן לפניו, ואינו גורע משכרם, בעולם הזה, כלום. בזמן ההוא שלטו על ישראל על ידי שגרם הקרבן שלהם שיסתלקו מישראל כ"ד אלף איש, חוץ מכל אלו שנהרגו, שכתוב, הרגו איש אנשיו הנצמדים לבעל פעור. וכתוב, קח את כל ראשי העם והוקע אותם לפני ה'. ועד עתה תלוי קרבן ההוא להפרע מן ישראל. שבעה מזבחות בנו והקריבו עליהם בקרבנות, בחשבון מ"ב.

פסקה סו

רבי שמעון אמר וכו': רש"א בוא וראה, אלו מ"ב קרבנות עשו בלעם ובלק ולקחו אותם מסטרא אחרא אל הקב"ה. וע"כ היה תולה קרבן ההוא שיטלו אותו סטרא אחרא ההוא שנקראת קללה מישראל, ועד עתה עוד לא לקחה מהם. וזה סוד, ויפן אחריו ויראם, את הנערים שהתקלסו בו ואמרו לו עלה קרח. ויפן אחריו היינו אחורי השכינה, כי הסטרא אחרא עומדת לאחור. **ויראם**, הסתכל וראה באותם מ"ב ילדים סטרא אחרא ההוא הנקראת קללה, וראה אותם שראוים לעונש, וע"כ ויקללם בשם ה'. **בשם ה'**, היינו להוציא שם ה' מחיוב הזה, דהיינו מן החיוב של קרבן ההוא שהקריב צד ההוא אליו,

דהיינו בלעם ובלק. והכל מתתקן לפני הקב"ה, ודבר לא אבוד. כעין זה, מתתקן הכל לפני הקב"ה הן לטוב והן לרע.

פסקה סז

ת"ח דוד איהו וכו': בוא וראה, דוד, הוא שברח מפני שאול, וע"כ גרם שנאבדו כל הכהנים של עיר נוב, ולא נשאר מכולם, חוץ אביתר לבדו שברח. וזה גרם כמה רעות לישראל, שמתו שאול ובניו, ונפלו מישראל כמה אלפים ורבבות. ועם כל זה חטא ההוא היה תלוי על דוד להפרע ממנו, עד שכל בניו של דוד נאבדו ביום אחד, ולא נשאר מהם אלא יואש בלבד, שנגנב ע"י יהושבע בת יורם, כמו שלא נשאר מאחימלך אלא אביתר בלבד. ועד היום תלוי חטא ההוא, לעשות דין על נוב על חטא ההוא של נוב. שכתוב, עוד היום בנוב לעמוד. והעמידוהו (סנהדרין צה.).

פסקה סח

כגוונא דא כל וכו': כעין זה. כל הזהב העשוי למלאכה. מהו העשוי. היינו, כאן הסתכל הקב"ה, כשנתנו ישראל הזהב לעגל, והקב"ה הקדים להם זהב זה לרפואה, כי הקדים להם זהב המשכן לזהב ההוא של העגל. כי כל הזהב שהיה עמהם, ונמצא עמהם, נתנו לתרומת המשכן. כי הכי יעלה על דעתך, שנמצא עמהם זהב כשעשו את העגל, והם פרקו אזניהם לקחת זהב ההוא, שכתוב, ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם וע"כ הקדים זהב התרומה, לכפר על מעשה העגל.

פסקה סט

ובצלאל בן אורי וגו': מצד המלכות, עשה את כל אשר צוה ה' את משה. כי כל אומנות המשכן נתתקנה בהם ועל ידיהם. בצלאל הוא עשה המלאכה, ומשה התקין אח"כ את הכל, משה ובצלאל כאחד היו, משה למעלה, דהיינו ת"ת, ובצלאל תחתיו, שהוא יסוד, סיום הגוף הוא כגוף, כי יסוד ות"ת אחד הם. בצלאל ואהליאב הרי העמידוהו, שזה ימין, חסד, וזה שמאל דין, והכל אחד, שכלולים זה בזה. ומשום זה כתוב, ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וגו', ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן וגו'.

פסקה ע

כל הזהב העשוי למלאכה וגו': ר' יוסי פתח המקרא באלישע. שכתוב, ויעל משם בית אל והוא עולה בדרך וגו'. ונערים קטנים. והרי העמידוהו, **נערים** שהיו מנוערים מכל דברי תורה ומכל מצות התורה. **קטנים**, שהיו קטני אמנה, ונתחייבו בדין של עולם הזה ובדין של עולם הבא. **יצאו מן העיר**, שיצאו מסוד האמונה, שהיא המלכות הנקראת

עיר. כתוב כאן יצאו מן **העיר**. וכתוב שם, ולא אבא **בעיר**, שפירושו המלכות, אף כאן פירושו המלכות.

פסקה עא

ויפן אחריו ויראם: ויפן אחריו, פירושו שהסתכל לאחוריו, אם יחזרו בתשובה או לא. **ויראם**, מהו ויראם. שראה בהם שזרע מתוקן אינו ראוי לצאת מהם. והעמידוהו. **ויראם**, הרי העמידו, שנעשו בליל יום הכפורים, שאז נתעברה אמם מהם. (סוטה מו:). מיד ויקללם בשם ה'.

פסקה עב

ורזא איהו בהאי וכו': ויש סוד במקרא הזה. **ויפן אחריו**, פירושו הסתכל בהם, אם יענש עליהם, ונפנה מדבר זה, כמש"א, ויפן אהרן שפירושו שנפנה מצרעתו (שבת צז.) אף ויפן שבכאן פירושו שנפנה מעונש שלהם. **ויראם**, שראה אותם שעתידים לעשות כמה רעות בישראל.

פסקה עג

ויפן אחריו: היינו כש"א, ותבט אשתו מאחריו. מהו מאחריו. היינו מאחורי השכינה. אף ויפן אחריו שבכאן פירושו, אחורי השכינה, (כנ"ל וירא אות רפ"ז) וראה שכולם נתעברו אמותיהם מהם בלילה ההיא השולטת על כפרת עונותיהם של ישראל. דהיינו בליל יום הכפורים. מיד, **ויקללם בשם ה'**, כתוב ותצאנה שתים דובים מן היער. שואל, שתים דובים, שנים דובים היה צריך לומר מהו שתים דובים. ומשיב, נקבות היו, והיו עמהם, בניהם, ע"כ אומר דובים ולא דובות. ותבקענה מהם ארבעים ושנים ילדים. הרי העמידוהו, שהם כנגד קרבנות של בלק. (כנ"ל אות ס"ו).

פסקה עד

ויהי זהב התנופה: שואל, למה נקרא זהב התנופה, ולא נקרא כן, כסף התנופה. ומשיב, שנים הם שנקראים כך, שהם זהב התנופה ונחשת התנופה. ולא נקרא כסף התנופה, אלא אלו נקראים כך, דהיינו רק הנחשת והזהב, משום שהיא הסתלקות למעלה. פירוש, שזהב ה"ס הארת החכמה שבקו שמאל, וכן נחשת שה"ס ת"ת, קו האמצעי, הכלול מחכמה, שהארת חכמה זו, מאירה רק ממטה למעלה. שיש כך למטה, בקליפות, ואינו זהב התנופה. כי הס"א, ממשכת החכמה שבשמאל ממעלה למטה, ואינם בתנופה כמו הקדושה. ובכל מקום, **תנופה**, פירושו, הרמה למעלה ולא להוריד למטה. אבל כסף הוא חסדים ומותר להמשיכו למטה, וע"כ לא כתוב כסף התנופה.

פסקה עה

ואיהו רזא דחשבנא וכו': והוא סוד חשבון הזה, דהיינו הארת חכמה הנקראת חשבון, שכל אלו המדרגות והמרכבות כולן, עומדות בתנופה, דהיינו שמאירות ממטה למעלה. וזהו זהב התנופה. וזה הזהב, שהיא הארת החכמה, כל מה שנתפשט למטה, סותם המראה והטוב והאור שלו, וכשהוא בתנופה, ממטה למעלה, אז הוא זהב טוב, בסוד האור שלו. וכל זהב ההוא הנמשך למטה, הוא פסולת הזהב, והוא ההתוך שלו. דהיינו קליפה וסטרא אחרא.

פירוש. כשהחכמה נמשכת מקו שמאל ממעלה למטה, היא מבטלת את קו הימין, ונמצאת עמו במחלוקת, ונמצאת אז החכמה בלי חסדים, שהם מימין, וע"כ נסתמת הארתה. וז"ש, **דכל מה דאתפשטא לתתא אסתים חיזו וטיבו ונהירו דיליה**. כי אין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים. אמנם אחר שבא קו האמצעי ומיחד ב' הקוין זה בזה, אז מקיים הארת שניהם, באופן שלא יהיו סותרים זה את זה, דהיינו שאור הימין, יאיר ממעלה למטה, ואור החכמה שבשמאל יאיר רק ממטה למעלה. (כנ"ל בראשית א' דף ס' ד"ה מחלוקת). וכשמתיחדים שני הקוים זה בזה, מתלבשת החכמה בחסדים ואז היא מאירה בשלמות. אבל רק ממטה למעלה. אבל הקליפות והס"א נאחזים רק בשמאל, כשהוא במחלוקת עם ימין, וממשיכים **החכמה** ממעלה למטה, אבל היא חשכה ומלאה דינים. וז"ש, **וכל ההוא דלתתא סוספיתא דדהבא ואיהו התיכא דיליה**. כמבואר. וכמו שהזהר מפרש עוד לפנינו.

פסקה עו

וכסף פקודי העדה: ולא כתוב כסף התנופה, משום שזה, דהיינו הכסף שה"ס אור החסדים מקו ימין, כל מה שמתפשט למטה כך הוא טוב, ואע"פ שאינו בתנופה ממטה למעלה, הכל הוא לטוב. (כנ"ל בראשית א' דף ס' ד"ה מחלוקת ע"ש) אבל זהב, שהוא הארת חכמה מקו שמאל, כל מה שנתפשט למטה הכל הוא לרע. כנ"ל בדבור הסמוך. זה כסף, מתפשט לטוב. וזה, זהב, מתפשט לרע. ומשום זה צריכים להניף תנופה את הזהב, ולהעלות למעלה וזה, הכסף, צריך להתפשט למטה ולכל הצדדים. משום שהכל הוא לטוב.

פסקה עז

פתח ואמר כי וגו': פתח ואמר, כי שמש ומגן וגו'. **כי שמש**, זהו הקב"ה. **ומגן**, זהו הקב"ה. ומפרש, **שמש**, הוא סוד שם הקדוש הוי"ה. שהוא ז"א, שכל המדרגות עומדות בו בנחת. ומגן, זהו סוד השם הקדוש שנקרא אלקים, שהוא המלכות. וז"ס שכתוב, אנכי

מגן לך, אשר, אנכי, שהוא המלכות נקראת אנכי היא מגן לך. ושמש ומגן, זה הוא סוד של שם שלם, שיורה על ז"א ומלכות בחבור אחד. **חן וכבוד יתן הוי"ה**, שאלקים יהיה למגן, והויה יתן חן וכבוד, שיהיה הכל סוד אחד. כלומר, אע"פ שחן וכבוד נמשך בנחת, ומגן נמשך בעוז למי שיש לו אויבים, באים בסוד אחד, מחיבור הויה אלקים.

פסקה עח

לא ימנע טוב להולכים בתמים: זה סוד שכתוב, וימנע מרשעים אורם. ע"כ אומר כאן, שלהולכים בתמים לא ימנע טוב. וזהו הוא אור הראשון, שהוא חסד, שכתוב בו, וירא אלקים את האור כי טוב. שגנז וסתם אותו הקב"ה, כמו שהעמידוהו. ומן הרשעים גנז אותו ומנע מהם בעולם הזה ובעולם הבא. אבל לצדיקים מה כתוב, לא ימנע טוב להולכים בתמים. זה הוא אור הראשון שכתוב בו, וירא אלקים את האור כי טוב.

פסקה עט

ועל דא לא אצטריך וכו': וע"כ לא צריך זה, אור הראשון, להתעלות ממטה למעלה ולהניף אותו, אלא להתפשט ולהתגלות, ולא להתעלות כאותו האחר שהוא שמאל, דהיינו זהב כנ"ל, וע"כ נקרא זהב, תנופה ולא זה, ולא כסף, ומשום זה כתוב, וכסף פקודי העדה וגו'. ולא כתוב כסף תנופה.

פסקה פ

תא חזי סטרא וכו': בוא וראה, צד ימין, הוא עומד תמיד לקיים כל העולם ולהאיר ולברך אותו. וע"כ הכהן שהוא צד ימין, חסד, מזדמן תמיד לברך את העם, כי מצד ימין באות כל ברכות העולם, והכהן לוקח בראש, וע"כ נתמנה הכהן לברך למעלה ולמטה. דהיינו החסד למעלה והכהן למטה.

פסקה פא

ת"ח בשעתא דכהנא וכו': בוא וראה, בשעה שהכהן פורש ידיו לברך העם, אז באה השכינה ושורה עליו וממלאה את ידיו, ומגביה יד ימין למעלה על יד שמאל, כדי להעלות הימין ולהגבירו על השמאל. ואז כל המדרגות שהכהן פורש בהן ידיו, כולן מתברכות ממקור הכל. **מקור הבאר** מי הוא. זהו צדיק, שהוא יסוד, **מקור הכל**, זה הוא עולם הבא, שהוא בינה, שכל פנים, דהיינו כל המוחין, מאירים משם, כי הוא המבוע והמקור של הכל, וכל הנרות והאורות נדלקים משם.

פסקה פב

כגוונא דא מקורא וכו': כעין זה, הנאמר בבינה, גם המקור והמבוע של הבאר, שהוא יסוד, כל אלו הנרות שלמטה, דהיינו הספירות של המלכות כולן מוארות ומתמלאות

אורות ממנו. וזה, יסוד, עומד כנגד זה, בינה כמו שהבינה הוא מקור המשפיע לכל, כן יסוד הוא מקור המשפיע למלכות. ומשום זה, בשעה שהכהן פורש ידיו ומתחיל לברך את העם, אז שורות ברכות עליונות ממקור העליון, בינה, להדליק הנרות, וכל הפנים מאירים, וכנסת ישראל שהיא המלכות, מתעטרת בעטרות עליונות, וכל הברכות יורדות ונמשכות ממעלה למטה.

פסקה פג

תא חזי משה וכו': בוא וראה משה צוה ובצלאל עשה, כדי שיהיה הכל בסוד הגוף, שה"ס משה שהוא ת"ת, וסיום הגוף שהוא אות ברית קדש, דהיינו בצלאל, כדי להרבות אהבה וקשר היחוד במשכן, שהוא המלכות, והכל נעשה בסוד הימין. ועל כן בכל מקום שנמצא צד ימין, אינה שולטת בו עין הרע. ומשום זה כתוב וכסף פקודי העדה. דהיינו שנמנה בחשבון, שה"ס הארת חכמה, ולא כתוב בו כסף התנופה, משום שכסף הזה בא מצד ימין, שהוא חסד, ועל כן נתמנה הכל במספר. שה"ס התכללות בקו שמאל, ועכ"ז מושפע ממעלה למטה. (כנ"ל אות ע"ו).

פסקה פד

ר' יצחק שאיל וכו': ר"י שאל לר' שמעון, אמר לו הרי העמדנו, שהברכה אינו שורה בדבר העומד במדה ובדבר העומד בחשבון, אם כן, כאן במשכן, למה היה הכל בחשבון. אמר לו הרי למדנו, אבל בכל מקום שצד הקדושה שורה עליו, דהיינו הנמשך מקו אמצעי המייחד ימין ושמאל, אם החשבון בא מצד הקדושה שורה עליו ברכה תמיד, ואינה עוברת ממנו. מאין לנו ממעשר, משום שבא החשבון לקדש, נמצאת בו הברכה, כל שכן המשכן, שהוא קדש, ובא מצד הקדש.

פסקה פה

אבל כל שאר וכו': אבל כל שאר דברי העולם שאינם באים מצד הקדושה, אין הברכה שורה עליהם כשהם בחשבון. משום שסטרא אחרא שהוא רע עין, יכול לשלוט עליו, וכיון שיכול לשלוט עליו לא נמצאת בו ברכה, כדי שלא תגענה ברכות לרע עין ההוא.

פסקה פו

ומדידו דקדושה וחושבנא וכו': ומדידה של קדושה וחשבון של קדושה, תמיד נתוספו בו ברכות, וע"כ כתוב וכסף פקודי העדה, דהיינו בחשבון, פקודי העדה, באמת ודאי ואין יראה מעין הרע, ואין יראה מכל חשבון זה, כי הברכות שורות בכל מלמעלה.

פסקה פז

ותא חזי בזרעא וכו': ובוא וראה בזרעו של יוסף אינה שולטת בהם עין הרע, משום שבא מצד ימין. וע"כ נעשה המשכן ע"י בצלאל, כי הוא שורה בסוד יוסף, משום שהוא סוד ברית קדש, דהיינו בחינת יסוד, והיסוד נקרא יוסף. וע"כ משה מצוה ובצלאל עושה, שיהיה הכל בסוד הגוף שהוא משה, דהיינו ת"ת. וסיום הגוף, שהוא בצלאל דהיינו יסוד, שהוא אות ברית קדש, להרבות אהבה וקשר היחוד במשכן, שהוא המלכות. והכל נעשה בסוד הימין ומשום זה כתוב, וכסף פקודי העדה, שחשבון ההוא הוא חשבון מדרגות גדולות ממונות, דהיינו ג"ר, המתאחדות מצד ימין. וע"כ כתוב, מאת ככר וגו'. שיורה על ע"ס שבכל אחת יש עשר, כי יש בהן ג"ר.

פסקה פח

ר' אבא ור' אחא וכו': ר"א ור"א ור' יוסי היו הולכים מטבריא לצפורי. בעוד שהיו הולכים ראו את ר' אלעזר שהיה בא ור' חייא עמו. א"ר אבא, ודאי נתחבר עם השכינה. המתינו להם עד שהגיעו אליהם, כיון שהגיעו אליהם, אמר ר' אלעזר כתוב, עיני ה' אל צדיקים ואזניו אל שועתם. מקרא זה קשה, מהו עיני ה' אל צדיקים, אם משום שהקב"ה משגיח עליהם להטיב עמהם בעולם הזה. הרי אנו רואים כמה צדיקים הם בעולם הזה, ואפילו מזונות כעורבי השדה אינם יכולים להשיג. א"כ מהו, עיני ה' אל צדיקים.

פסקה פט

אלא רזא הכא וכו': ומשיב, אלא סוד כאן. בוא וראה, כל אלה בריות העולם כולן נודעות למעלה, או לצד זה דקדושה, או לצד זה דסטרא אחרא. אלו הנודעים למעלה לצד הקדושה ההשגחה שלה היא תמיד עליהם. ואלו הנודעים לצד הטומאה, השגחתה תמיד עליהם. ובמקום ששולטת ההשגחה מצד הקדושה, לא ישגיח עליו הסטרא אחרא, ולא יקרב אליו לעולם, ולא יוכל להדיחו ממקומו בשום דבר, בכל מה שהוא עושה. ועל זה כתוב, עיני ה' אל צדיקים וגו', שמשום זה לא יוכל לשלוט עליהם הסטרא אחרא. ועתה עזרת השמים כאן וכל השגחה טובה שלמעלה כאן, וכל סטרא אחרא, וכל דבר רע, לא יוכל לשלוט עליכם.

פסקה צ

אמר ר' אבא וכו': אר"א, הרי למדנו, שבכל מקום שצד הקדושה שורה עליו, אע"פ שעומד בחשבון, אין הברכה נמנעת משם. אמר ר' אלעזר, ודאי כך הוא. אמר לו, והרי ישראל הם קדש, ובאים מצד הקדש, שכתוב, קדש ישראל לה'. וכתוב, והייתם קדושים

כי קדוש אני, למה כשעשה דוד חשבון לישראל, היה בהם מות. שכתוב ויתן ה' דבר בישראל מן הבקר ועד עת מועד.

פסקה צא

א"ל בגין דלא וכו': אמר לו, משום שלא לקח מהם שקלים שהוא פדיון, שכ' ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקד אותם ולא יהיה בהם נגף בפקד אותם. משום שקדש צריך לתת פדיון הקדש, ופדיון ההוא דקדש לא נלקח מהם. בוא וראה, ישראל הוא קדש העומד בלי חשבון, וע"כ צריך לקחת מהם פדיון, ופדיון ההוא עומד בחשבון, והם אינם עומדים בחשבון.

פסקה צב

מאי טעמא בגין וכו': מהו הטעם. הוא משום שקודש. הוא סוד, עליון של כל המדרגות, שה"ס או"א עלאין, מה קדש ההוא עולה על הכל, ויש לו בחוץ קדש אחר למטה העומד תחתיו, דהיינו ישסו"ת, המלבישים מבחוץ על או"א עלאין, והוא עומד בחשבון ובמנין. אף כך ישראל, הם קדש, שכתוב, קדש ישראל לה', והם נותנים קדש אחר פדיון שלהם העומד בחשבון. וזה סוד, ישראל הם האילן העומד בפנים, כנגד או"א עלאין, פדיון שנותנים הוא קדש אחר העומד בחוץ ועולה בחשבון, שהוא כנגד ישסו"ת. ומגין זה על זה. הלכו.

פירוש. חשבון, ה"ס המוחין דהארת חכמה כנ"ל, ונודע שאו"א עלאין הם בחסדים מכוסים מהארת חכמה, ורק ישסו"ת המלבישים עליהם מבחוץ בהם מתגלה השורש להארת החכמה, (כנ"ל בראשית א' דף רנ"א ד"ה נחית ע"ש) וישראל הם כנגד הקדש שבאו"א, וע"כ אין להם חשבון כמו או"א עלאין. אלא הם נותנים כפר נפשם, שזה הכפר הוא כנגד ישסו"ת העומדים בחשבון, ואז מגינים זה על זה, שיש להם הברכות מצד או"א, ויש להם החשבון מצד ישסו"ת הנמשך ע"י הכפר שנותנים, ולפיכך דוד שעשה חשבון בישראל בלי כפר פרץ בהם הדבר. משום שישראל עצמם אינם עומדים בחשבון, ונסתלקה מהם הקדושה דאו"א עלאין.

פסקה צג

פתח ר' אלעזר וכו': פר"א ואמר, והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר וגו'. שואל מהו כחול הים. ומשיב, ב' אפנים יש כאן, אפן א' כחול הים, פירושו, כי כשהים מעלה גליו בזעף וברוגז והגלים עולים לשטוף העולם, כשמגיעים ורואים את חול הים, מיד נשברים וחוזרים לאחוריהם ושקטים ואינם יכולים לשלוט ולשטוף העולם.

פסקה צד

כגוונא דא ישראל וכו': כעין זה, ישראל, הם חול הים, וכששאר העמים, שהם גלי הים בעלי הרוגז בעלי הדינים קשים, רואים את ישראל שהם מתקשרים בהקב"ה, חוזרים לאחוריהם ונשברים לפניהם, ואינם יכולים לשלוט בעולם. אפן אחר הוא, משום שחול הים אין לו חשבון ואינו עומד בחשבון ולא במידה, שכתוב, אשר לא ימד ולא יספר. אף ישראל כך, אין להם חשבון ואינם עומדים בחשבון.

פסקה צה

ת"ח אית מדידו וכו': בוא וראה, יש מדידה נסתרת וגנוזה, שה"ס או"א. ויש חשבון העומד בגניזה סתור וגנוז, שה"ס ישסו"ת, שאע"פ שבהם מתגלה ההארת חכמה שה"ס חשבון (כנ"ל אות צ"ב) אמנם במקומם עצמם אין גילוי אלא צפון וסתור ורק במלכות מתגלה החכמה שבהם. זה עומד במדידה וזה עומד בחשבון. וזה הוא סוד קיום הכל למעלה ולמטה. משום שמדידה ההיא שבאו"א, דהיינו שיעור קומת החסדים שבהם, לא נודע לעולם על מה עומדת סוד מדידה ההיא, וכן לא נודע, על מה עומד סוד חשבון ההוא, שבישסו"ת. וזהו סוד אמונת כל.

פסקה צו

וישראל לתתא לא וכו': וישראל למטה אינם עומדים בחשבון, אלא בצד דבר אחר, דהיינו חסדים מכוסים. והפדיון שנותנים, שהוא כנגד ישסו"ת (כנ"ל אות צ"ב) הוא שעומד בחשבון. ומשום זה ישראל כשבאים בחשבון לוקחים מהם פדיון, כמו שאמרנו. (לעיל אות צ"ב) וע"כ בימיו של דוד, כשעשה חשבון בישראל ולא לקח מהם כפר, היה רוגז ונאבדו מישראל כמה צבאות וכמה מחנות.

פסקה צז

ובג"כ כתיב בעובדא וכו': ומשום זה כתוב, במעשה המשכן, וכסף פקודי העדה וגו' וכל העובר על הפקודים. דהיינו החשבון, כנ"ל. והכל נתקדש לעבודת המשכן. והעמידוהו, ככרים, דהיינו מאת ככר, חשבון אחד. שקלים דהיינו ואלף ושבע מאות וגו', חשבון אחד. משום שיש עליונים שעולים לחשבון עליון, דהיינו האורות שבישסו"ת, שה"ס בינה, שהיא חשבון עליון, וה"ס ככרים. ויש אחרים שעולים לחשבון אחר, דהיינו החשבון שבז"א המאיר אל המלכות. זה עליון, וזה תחתון. ומשום זה כתוב, ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני הקדש וגו'. אלו הם האדנים שכבר העמידוהו. שה"ס המלכות בכללה, שנקראת אדני. שהיא מקבלת מחשבון עליון, דהיינו מבינה. (ועי' להלן אות ק"ח).

פסקה צח

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר, שיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית וגו'. מקרא זה אמר שלמה המלך בשעה שבנה בית המקדש. שהתחיל לבנות, והיה רואה שהמלאכה נשלמת בידיהם והיה נבנה מאליו, אז התחיל ואמר אם ה' לא יבנה בית וגו'. והיינו הסוד שכתוב, בראשית ברא אלקים, כי הקב"ה ברא והתקין עולם הזה, דהיינו המלכות, שהוא **בית**, בכל מה שצריך.

פסקה צט

שוא עמלו בוניו בו וכו': בוניו הם סוד אלו הנהרות, שהם הספירות דז"א, היוצאים ונכנסים כולם בתוך בית הזה, שהוא המלכות, לתקן אותו בכל מה שצריך. ואע"פ שכולם באים לתקן ולעשות תקונו, ודאי **אם ה'** שהוא סוד עולם העליון, דהיינו בינה, שהתקין ועשה הבית כראוי, היו אלו הבונים לשוא, אלא, שהעיקר הוא, מה שהוא, בינה, עשה והתקין. אם ה' לא ישמר עיר. היינו כמו שכתוב, תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה. והעמידוהו. ובהשגחה זו, היא נשמרת מכל הצדדים.

פסקה ק

ואע"ג דכתיב הנה וכו': ואע"פ שכתוב, הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. מטתו שלשלמה ה"ס המלכות. וכולם שומרים אותה. מהו הטעם שומרים אותה, משום שכתוב מפחד בלילות, זהו פחד הגיהנם העומד כנגדה, כדי שתדחה אותו, ומשום זה כולם מסבבים אותה.

פסקה קא

ואע"ג דכלהו קיימי וכו': ואע"פ שכולם עומדים בהארת המחשבה שלא נודע, שהוא רישא דעתיק הנקרא רדל"א, ואז אור ההוא של המחשבה שלא נודע הכה באור הפרסא, המפסקת בינה ובין ג' רישין דא"א, ונתבטלה ההפסקה, ומאירים יחד, שג' רישין דא"א עלו לרדל"א, אחר שנתבטל הפרסא, ומאירים יחד עם רדל"א, וג' רישין דא"א נכללו זה בזה ונכלל כל אחד משלשתם, ונעשו תשעה היכלות.

פירוש. חסר כאן תחילת המאמר, וכל המאמר הזה כבר נדפס בפרשת נח (מאות קכ"ב עד אות קכ"ח וביארתיו בהסולם ע"ש) וכתוב שם מקודם לכן, (באות קכ"ג) **חד פריסא אתפרס** וכו'. דהיינו שעל ידי עלית המלכות לבינה שבכל מדרגה, שסיימה המדרגה מתחת המלכות, נעשה שם פרסא, שפירושו סיום המדרגה, באפן, שבינה ותו"מ דכל מדרגה נפלו מכל מדרגה למדרגה שמתחתיה, ונפלו בינה ותו"מ דראש עתיק לג' רישין דא"א והופרס פרסא מתחת החכמה דעתיק. וכן נפלו בינה ותו"מ דכל ראש מג' רישין

דא"א, כל אחד לראש שמתחתיו, וכן בינה ותו"מ דראש הג' דא"א נפלו לאו"א וכו'. ואח"כ לעת גדלות שנמשך הארה מע"ב ס"ג דא"ק החוזרת ומורידה המלכות מבינה למקומה, ומבטלת גבול וסיום של הפרסא שבאמצע המדרגה, אז הבינה ותו"מ שנפלו מכל מדרגה חוזרים ועולים למדרגתם כבתחילה מטרם שנפלו, ולוקחים עמהם גם המדרגה התחתונה שהיו נפולים שמה. (כנ"ל בהקסה"ז דף כ' ד"ה ואמא) ונמצא אז, אשר בינה ותו"מ דרישא דעתיק שנפלו לג' רישין דא"א חוזרים ועולים למקומם לרישא דעתיק, הנקרא רדל"א, ומעלים עמהם גם הג' רישין דא"א, לרישא דעתיק. וג' רישין דא"א, נקראים כתרא, אוירא, וחכמה סתימאה.

וז"ש **ואע"ג דכלהו קיימי בנהירו דמחשבה דלא אתיידע**, דהיינו אחר שהופרס הפרסא בין רדל"א לבין ג' רישין דא"א, שמחמת זה נעשה גם בג' רישין אותם המיעוטים כמו ברדל"א, שנסתיים כל אחד מתחת החכמה, ובינה ותו"מ נפלו למדרגה שמתחתיהם. אבל אחר זה, **וכדין האי נהירו דמחשבה דלא אתיידע**, שהוא רדל"א, **בטש בנהירו דפריסא** דהיינו שהמשיך הארה מע"ב ס"ג דא"ק וביטל הסיום של הפרסא המבדלת בינו לבין ג' רישין דא"א. **ונהרין כחדא**, וחזרו בינה ותו"מ דרדל"א עם ג' רישין דא"א ועלו למקום רדל"א, מחמת הביטול של הפרסא, ומאירים יחד עם רדל"א. **ואתעבידו תשע היכלין**, הג' רישין דא"א אחר שעלו לרדל"א, נכללו שם זה מזה, עד שכל אחד מהם כלול מג', ונעשו מהם תשעה היכלות ברדל"א. אמנם גם בא"א מאירים אלו ט' היכלות, אלא ששם נקראים אורות, כמ"ש לפנינו.

פסקה קב

והיכלין לאו אינון וכו': והיכלות אינם אורות ואינם רוחות, ואינם נשמות, ואין מי שיעמוד בהם. הרצון של כל ט' אורות, העומדים כולם במחשבה, שהיא אחת מהם בחשבון, דהיינו התכללות ג' ראשים דא"א זה בזה במקום חכמה סתימאה דא"א, הנקרא מחשבה, שהוא אחד מג' ראשים דא"א הרצון של כולם הוא לרדוף אחריהם דט' היכלות שברדל"א להשיגם, בעוד שעומדים במחשבה. שהוא חכמה סתימאה. כלומר הט' אורות שהם התכללות ג' ראשים דא"א שבמקום חכמה סתימאה, ובעוד שהם מצוים בח"ס מחוץ לרדל"א, הם רוצים להשיג הט' היכלות שבמקום רדל"א. והטעם הוא מפני שכל המוחין שלהם הם מקבלים מט' היכלות אלו. אבל אינם משיגים ואינם נודעים, כי אינם נמצאים לא ברצון ולא במחשבה עליונה, תופשים בהם, שמקבלים מהם מוחין, ואינם תופשים בהם, כי אינם מושגים. באלו עומדים כל סוד האמונה. וכל אלו האורות מסוד המחשבה העליונה שהיא חכמה סתימאה שלמטה מרדל"א כולם נקראים אין סוף, כי

עד כאן האורות מגיעים ואינם מגיעים ולא נודעו אין כאן רצון ולא מחשבה. כי החכמה סתימאה זו נסתמה, ואינה מאירה כלום לתחתונים.

פסקה קג

כד נהיר מחשבה וכו': כשמאיר הראש דא"א הנקרא מחשבה, דהיינו בעת ביטול כח הפרסא שמחזיר אליו בינה ותו"מ שלו, שמעלים עמהם גם התחתון שהוא או"א וישסו"ת, ולא נודע ממי מאיר, כי המחשבה דא"א היא בלתי מושגת כנ"ל, אז נתלבש אורו ונסתם תוך הבינה, משום שהבינה אינה יכולה לקבל חכמה בלי חסדים, ע"כ נסתם בה האור ואח"כ, והאיר למי שהאיר, דהיינו, שהאירו החסדים, ונכנסו זה בזה, שהחכמה וחסדים נכללו זב"ז, עד שנכללו הכל יחד, אז מאירים לכל פרצופי אצילות. וכבר העמידוהו. ובסוד הקרבן, כאשר עולה הכל, דהיינו כשבינה ותו"מ דכל מדרגה עולים למדרגתה ומעלים עמהם גם התחתון שהיו נפולים בו כנ"ל, נקשר זה בזה ומאיר זה בזה כי כל תחתון עולה לעליון ונקשר בו, ועל ידי זה הוא מקבל המוחין דעליון, הרי שכל תחתון נקשר בעליון, וכל עליון מאיר לתחתון. אז עומדים כל המדרגות בעליה לעליון. והמחשבה שה"ס א"א, עלה ונתעטר באין סוף, שהוא רדל"א, שנקשר ברדל"א בסוד העליה וע"כ מאיר בו. אותו האור שהמחשבה העליונה שהיא א"א, מאיר ממנו, דהיינו רדל"א, נקרא אין סוף.

פסקה קד

כיון דאנהיר ואתפשטו וכו': כיון שהמחשבה, שהיא ראש דא"א, האירה ונתפשטו ממנה כחות, דהיינו הבינה שעלתה אליו וקבלה ממנו חכמה ונתפשטה למטה, מחשבה ההיא נסתמה ונגנזה ולא ידועה, כי היא מבחינת עצמה, היא סתומה ואינה מאירה לתחתונים כלום, כנ"ל, ומשם מראש דא"א נתפשטה התפשטות לכל הצדדים ונתפשטה ממנו התפשטות אחת שהיא סוד עולם העליון, דהיינו בינה כנ"ל.

פסקה קה

ודא קיימא בשאלתא וכו': וזה, עולם העליון, עומד בשאלה, והוא מאמר עליון, דהיינו בינה, והעמידוהו שנקרא **מ"י**, שכתוב, שאו מרום עיניכם וראו **מי** ברא אלה. היינו השאלה ההיא שבראה **אלה**. כי מ"י שהוא בינה בראה אל"ה שהם ו"ק דז"א, (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר אות ז' ע"ש) ואח"כ נתפשט מ"י ונעשה **ים**, שהוא סוף כל המדרגות, שהוא למטה, דהיינו המלכות. ומשם, מן הבינה, התחיל לבנות למטה במלכות, והכל עשה, במלכות, באותו אפן ממש שלמעלה, בבינה, זה כנגד זה וזה כעין זה. ומשום זה, הבינה, היא שמירת הכל, למעלה ולמטה.

פירוש. כי כל ספירה ומדרגה מקבלת מוחין שלה מעליון, דהיינו ע"י עליות תחתון לעליון, כנ"ל, אבל עכ"ז יש לכל אחת בחינתה עצמה גם כן חוץ ממה שלקחה מעליון. מה שאין כן המלכות, כי המלכות מצד עצמה אינה ראויה לאור העליון, כי הצמצום רוכב עליה, (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) אלא ע"י עליתה לבינה, היא מקבלת ממנו הכלים והאורות שלה, וכל מה שיש בבינה יש במלכות באותו אפן ממש. וע"כ אותיות המלכות הן כאותיות הבינה, כי הבינה נקראת **מ"י**, והמלכות **י"ם**. ועד"ז בשם הויה, שה' ראשונה היא בינה וה' תחתונה היא מלכות. וע"כ נבחנת הבינה שהיא שמירת הכל, כי היא שומרת המלכות שלא יאחזו בה החצונים, מחמת שנותנת לה הכלים והאורות שלה.

פסקה קו

והאי פשיטו דמחשבה וכו': והתפשטות הזו, שהיא עולם העליון, היא מן המחשבה, כי כל מה שמתפשט מן המחשבה, שהיא חכמה סתימאה דא"א, אינו אלא בינה זו הנקראת עולם העליון, כנ"ל. וזה הוא, אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר, שהוא שומר ישראל, דהיינו ז"א, כי השמירה אינה עומדת בז"א, אלא בעולם העליון שהוא בינה. כמו שנתבאר בדבור הסמוך.

פסקה קז

ת"ח תכלא דמשכנא וכו': בוא וראה, התכלת של המשכן, בסוד עליון עומד הכל. תכלת שהיא מלכות וארגמן שהוא ת"ת, שאחד יתקשר באחד, שיתיחדו ז"א ומלכות. והרי למדנו, בסוד שכתוב, כי ה' אלקיך אש אכלה אש הוא. והרי למדנו, שיש אש אכלה אש, שאוכל אותו ומכלה אותו, משום שיש אש החזק יותר מאש. (חסר הסיום, וכבר נדפס לעיל בראשית ב' מאות רמ"ח עד אות רס"ט).

פסקה קח

ואת האלף ושבע המאות וגו': בוא וראה, למדנו, שאלו השקלים שכח אותם משה ולא ידע מה שנעשה מהם, עד שיצא קול ואמר, ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ווים לעמודים.

פירוש. כבר ידעת, שאלו מחצית השקלים שנתנו כל אחד מישראל כפר נפשו, הם בבחינת ישסו"ת, (כנ"ל אות צ"ב) שעליהם נאמר, וכסף פקודי העדה, מאת ככר ואלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל בשקל הקדש. וככרים ושקלים הם ב' מדרגות פנים ואחורים דישסו"ת (כנ"ל אות צ"ז) שמאת הככר הם פנים דישסו"ת ואלף ת"ש וע"ה שקלים הם אחורים דישסו"ת דהיינו בינה ותו"מ שנפלו מישסו"ת כשהיו בבחינת נקודת החולם, שבעיקרם הם ז' מאות ושבעים וחמשה שקלים, אשר ז' מאות הן ז"ס בינה

שספירותיה בסוד מאות. ושבעים, הן ז"ס דת"ת, שספירותיו בסוד עשיריות. וחמשה, הן חג"ת נ"ה דמלכות שספירותיה בסוד יחידות. אמנם אחר שחזרו ונתחברו למדרגתם לכו"ח דישסו"ת שהם בחינת הפנים שנשארו בהמדרגה, אז נכללו בינה ותו"מ אלו גם מספירת החכמה דישסו"ת, שה"ס אלף, ונעשה המספר אלף ושבע מאות ושבעים וחמשה. ולפיכך שכח אותם משה, כי בעת שנפלו ממדרגת ישסו"ת ולא נראו שם נבחנים שהם שכוחים, ולא נודע מה שנעשה מהם. אלא אח"כ כשבאה נקודת השורק והחזירתם למדרגתם בישסו"ת בבחינת סתומים שאינם מאירים, ואח"כ ע"י נקודת החירק, שה"ס קו אמצעי שיחד הימין והשמאל, חזרו הבינה ותו"מ דישסו"ת והאירו ונעשו ווין לעמודים כמ"ש לפנינו.

וזה שאמר, **דאינון תקלין אנשי לון משה**, דהיינו בעת יציאת קו ימין מנקודת החולם, שאז נפלו ממדרגת ישסו"ת ונשכחו. וגם אח"כ בנקודת השורק, שה"ס קו שמאל, שהחזירתם למדרגת ישסו"ת, עוד היו בשכחה, מפני שהיו סתומים בלי אור. **עד דנפק קלא**, שה"ס קו אמצעי שנקרא קול, אז חזרו ונתגלו ונזכר בהם, **ואמר**, **ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ווים לעמודים**. ועוד יתבאר זה לפנינו.

פסקה קט

ר' חזקיה פתח וכו': ר"ח פתח ואמר, עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. מקרא זה נתבאר. אבל עד שהמלך במסבו, זה הקב"ה, שהוא בינה, כשנתן התורה לישראל ובא לסיני, שה"ס, כשהבינה גילתה המוחין דיחידה דז"א, שהאירו בשעת מתן תורה לישראל. וכמה מרכבות היו עמו. כולן מרכבות קדושות, שה"ס קו שמאל. וכל קדושות העליונות מקדושה של התורה, שה"ס קן ימין. כולם היו שם, והתורה, שה"ס קו אמצעי, ניתנה בלהבות אש, והכל היה מבחינת אש, וכתובה באש לבן, מצד החסד, על אש שחור, שמצד הגבורה. כי קו אמצעי כלול מחסד וגבורה, שהם ימין ושמאל, והאותיות היו פורחות ועולות באויר. שבסוד האויר היו מדרגות התחתונות פורחות ועולות לעליונות (כנ"ל ויקהל אות ק"ל ד"ה וזהו שאומר ע"ש) כמו שהזהר מבאר לפנינו.

פסקה קי

ואת קדמאה דאורייתא וכו': ואות ראשונה של התורה, נחלקה לשבע מאות ושבעים וחמשה לכל צד, וכולם נראו באויר הרקיע באות ו', ו' לצד זה, ו' לצד זה, וכן לכל הצדדים. פירוש. התורה היא ז"א, ואות ראשונה של התורה, רומז, על אות **א**' שהיא אות ראשונה שבמתן תורה, דהיינו א' דאנכי. והיינו סוד **אלף**, שבמספר אלף ושבע המאות וגו'. והפירוש הוא, ספירה ראשונה של ז"א, שה"ס חכמה, כי ז"א מתחיל בחכמה, וחכמה

נק' **אלף**, בסו"ה ואאלפך חכמה. והיא כלי דפנים שלו שנשאר במדרגה בעת יציאת החולם, אבל ג' ספירות בינה ות"ת ומלכות שבו, נפלו אז ממדרגתם למדרגה שמתחתיה. וזה אמרו, **ואת קדמאה דאורייתא**, שהוא **אלף**, דהיינו חכמה, **אתפליג לשבע מאה ושבעים וחמשה**, נחלקה, דהיינו שנפלו ממנו, בינה ות"ת ומלכות. כי ז' ספירות דבינה, הם ז' **מאות**. וז"ס דתפארת, הם **שבעים**. וה' ספירות חג"ת נ"ה של המלכות הם **חמשה** כנ"ל בדבור הסמוך. ונפילת בינה ותו"מ אלו היו **לכל סטר**, מד' צדדים חו"ג תו"מ, (כמ"ש לעיל ויקהל אות רצ"ז בביאור ד' פתחי ע"ש).

ואח"כ, ע"י יציאת הנקודות דשורק וחירק, שהן קו שמאל וקו אמצעי, חזרו ועלו בינה ות"ת ומלכות הנפולים, למדרגתם לז"א, דהיינו שעלו למעלה מפרסא דז"א שנקרא רקיע, ונתחברו עם האלף דז"א שמרקיע ולמעלה, ונכללו גם הם מן אלף זה, ונעשו בסוד אלף וז' מאות וע"ה. שנכללה בהם החכמה שה"ס אלף. וז"ש **וכלהו אתחזון באוירא דרקיע באות ו'**, דהיינו שחזרו ועלו למדרגתם **ונראו** באוירא דרקיע, **ונראו**, פירושו שנכללו מהארת החכמה שנקראת ראיה. ונכללו בקו אמצעי שהוא אות ו'. **ו' לסטרא דא**, **ו' לסטרא דא**, **וכן לכל סטרין**, שאין הפירוש שנכללו בסוד צד מזרח לבד, שהוא קו אמצעי אשר שם, אלא הפירוש הוא שכל ד' רוחות שמחזה ולמעלה דז"א נכללו זה מזה, ויש **ו'** דהיינו קו אמצעי בכל רוח, והם נכללו ע"כ בכל רוח, אלא בקו אמצעי שבכל רוח. וז"ש **ו' לסטרא דא** וכו'. ומטעם התכללות הזאת שבקו האמצעי נקראים האורות אלף ות"ש וע"ה אלו, בשם **ויים**.

פסקה קיא

ואלין ויין הוו וכו': ואלו הווים היו עומדים על עמודים, שהם נצח והוד דז"א שמחזה ולמטה שלו, ואלו העמודים עומדים על הנס, דהיינו שמאירים אל המלכות שנקראת נס, וכל הווים עליהם. דהיינו שמאירים כולם אל המלכות. ומפרש, משום שסוד התורה עומדת על **ו'**, שהוא קו האמצעי, ע"כ האלף ות"ש וע"ה אורות הנכללים בהם נקראים ווין. ואלו הווין שה"ס אמונת התורה, כולם עומדים על אלו עמודים, שהם סוד שיוצאים מהם נביאים, דהיינו נצח והוד דז"א שמשם מקבלים הנביאים. והסוד שלהם הוא בכל צד, דהיינו שמאירים בד' רוחות חו"ג תו"מ. ועל אלו העמודים עומדים אלו הווין.

פירוש. אחר שתשעו"ה אורות שה"ס בינה ותו"מ דז"א, שנפלו וירדו מז"א, חזרו ועלו למעלה מרקיע דז"א, דהיינו למעלה מחזה שלו, כנ"ל, הנה נכללו שמה מהחכמה שבו, שה"ס **אלף**, ונעשו אלף תש"ע וה' אורות, מחמת שנכללו מהארת החכמה שנקראת **אלף**. אמנם הארת החכמה שבהם אינה יכולה להאיר שם למעלה מחזה דז"א, כי שם

החסדים מכוסים מהארת חכמה, אלא שיורדים מחזה ולמטה דז"א, לב' הספירות נצח והוד שלו הנקראים **עמודים**, ושם מתגלית הארת החכמה שבהם.
וזה אמרו, **ואלין ווין קיימין על עמודין**, שאלו אלף ותשעו"ה אורות המכונים ווין אינם עומדים לגלות החכמה שבהם רק בעמודים, שהם נצח והוד דז"א, ולא למעלה מחזה. אמנם מקום גילוי החכמה הוא רק במלכות. וז"ש, **ואינון עמודין הוו קיימין על נסא**, שהנו"ה משפיע הארת החכמה שבווין אל המלכות הנקראת נס.
ועם זה מתבאר הכתוב שהתחיל בו, עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. כי ז"א אומר זה, **עד שהמלך**, שהוא בינה, היה **במסבו**, דהיינו שהיה מסבב תקון ג' קוין דז"א מבחינת מוחין דיחידה על הר סיני, אז, נרדי, שהם בינה ותו"מ הירודים והנפולים שלי, שה"ס אלף תשעו"ה ווין, נתן **ריחו**, שהוא הארת חכמה המכונה **ריח**, אל המלכות, הנקראת נס. ומה שמדייק לומר **במסבו**, הוא, כי מסבו, פירושו בסבוב שלו, מלשון הכתוב, והוא **מסבות** מתהפך, שפירושו סבובים, והיינו בסוד הסבוב דג' קוין, והוא משום שאין הארת החכמה מתגלית אלא בעת הסבוב של ג' הקוין (כנ"ל בשלח ל"ט ד"ה וג', ע"ש) וכיון שפסק הסבוב פסקה הארת החכמה להאיר. כמ"ש שם, וע"כ אומר **במסבו**, ומשום זה כשהזהר מתחיל (דפו"י דף רכ"ו ן"ב) לפרש הכתוב, הוא מפרש ג' קוין דז"א (כנ"ל אות ק"ט) להורות שגילוי המוחין בהר סיני היו עם סבובם של ג' הקוין. כמבואר.

פסקה קיב

ו' עלאה איהו וכו': ו' עליונה, היא סוד הקול הנשמע, שהוא ז"א, (כנ"ל בראשית ב' אות רל"ח) והוא סוד שעומד בו התורה, משום שהתורה, שהיא ז"א, יוצאת מקול ההוא הפנימי, שהוא בבינה, (כנ"ל בראשית א' אות רל"ח) הנקרא קול גדול. וקול גדול שהוא בבינה, זה הוא סוד התורה. שיוצאת ממנו, (כנ"ל ב"א אות רל"ט) וע"כ כתוב קול גדול ולא יסף. כי התורה יוצאת ממנו.

פסקה קיג

ת"ח האי קול וכו': בוא וראה קול גדול זה, הוא עיקר הכל וסוד השם הקדוש, שה"ס הדעת שבבינה, וע"כ העמדנו שאסור לו לאדם להקדים שלום לחבירו מטרם שהתפלל תפלתו. וסוד זה העמידוהו, במה שכתוב, מברך רעהו **בקול גדול** בבקר השכם קללה תחשב לו. ואינו אסור עד שמברך אותו בקול גדול, שהוא עיקר השם הקדוש, כגון שאמר לו יברכך ה'. אבל כשאינו מזכיר השם אינו אסור.

פסקה קיד

וע"ד רזא דאורייתא וכו': וע"כ סוד התורה יוצאת מקול גדול ההוא, שהוא בבינה, וזה הוא מלך, דהיינו מ"ש, **עד שהמלך במסבו**, זה הוא מעמד הר סיני, והעמידוהו. ששם נגלו ג' הקוין דז"א, (כנ"ל אות ק"ט). **נרדי נתן ריחו**, דא כנסת ישראל, שהיא המלכות. כי אלף תש"ע וה' ווין המכונים נרדי, על שם שנפלו וירדו ממדרגת ז"א (כנ"ל באות קי"א בהסולם) **הם נתנו ריח**, שה"ס הארת חכמה, אל כנסת ישראל, שהיא המלכות, כמ"ש שם. וכל זה היה, משום שאמרו ישראל כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. שעי"ז זכו לכל הגילוי הזה. **שהמלך**, זה הוא מלך עליון. דהיינו בינה. והעמידוהו.

פסקה קטו

ת"ח כד קב"ה וכו': בוא וראה כשהקב"ה הביא מבול על העולם, כדי להשחית הכל, אמר לו הקב"ה לנח, אתה צריך להשמר, שלא להראות עצמך לפני המשחית, שהוא מלאך המות, שלא ישלוט עליך. והטעם הוא, משום שאין מי שיגן עליו. כיון שנקרב הקרבן שהקריב נח, אז נתבשם העולם. ולא נתבשם כל כך, עד שעמדו ישראל על הר סיני, כיון שעמדו ישראל על הר סיני, אז נתבשם העולם והמשחית לא נמצא עוד בעולם.

פסקה קטז

ובעא קב"ה בההוא וכו': ורצה הקב"ה בזמן ההוא, להעביר המשחית ההוא מן העולם, דהיינו שיבולע המות לנצח, אבל ישראל חטאו לימים מועטים בזמן ההוא, ועשו את העגל, ואז מה כתוב, ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב. **ועדים** הוא סוד השם הקדוש, שהעטיר אותם הקב"ה במתן תורה, ונלקח מהם. אז שלט המשחית על העולם, וחזר כמקודם, כזמן ההוא שהיה שולט בעולם, ועושה דין בבני אדם.

פסקה קיז

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, בימיו של המבול, מי נתן שם משחית, הרי המים התגברו, ומחו את כל היקום. ומה היה לנח להשמר מפני משחית. ומשיב. בוא וראה, אין לך דין בעולם, או כשהעולם מוכה בדין, שלא יהיה נמצא ביניהם המשחית ההוא, שהוא הולך בתוך אלו הדינים שנעשים בעולם. אף כאן, מבול היה והמשחית הלך בתוך המבול, והוא נקרא כך, מבול. ועל כן אמר הקב"ה לנח שיסתיר עצמו ולא יתראה בעולם. וכבר העמידוהו. **ת"ח אמר ר' יוסי**, לא נתיישב העולם ולא יצאה הארץ מזוהמת הנחש וכו'. כבר נדפס בפרשת נח מאות פ"ח עד סיום האות ק"י.

פסקה קיח

תא חזי אמר וכו': בוא וראה, אמר ר' אלעזר, ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים עשה ווים לעמודים. שואל, למה ווים. ומשיב, אלא כמין ו' היו, דהיינו שנמשכו מקו אמצעי שנקרא ו'. וראשיהם צפה בזהב, הם עצמם היו של כסף, שה"ס אור החסדים, וראשיהם, דהיינו הג"ר שלהם, מצופים זהב, שה"ס הארת חכמה הנקרא זהב. ומפרש, משום שכל ו' בצד הרחמים באה, דהיינו ז"א שהוא קו האמצעי, וכולם היו נודעים למעלה בחשבון, (כנ"ל אות צ"ו צ"ז) שה"ס הארת חכמה. ומשום שבאו מצד הרחמים, שהוא קו אמצעי, ע"כ נקראים ווין. וכל שאר הספירות שבהם תלויות בהם, ואין ו' אלא כסף וזהב ביחד, דהיינו שכולל ב' קוין ימין ושמאל, שהם חסדים והארת חכמה. משום זה נקראים, כל אלו, ווים של העמודים. מהו עמודים. כמש"א והעמודים שנים וגו', שהם נצח והוד. משום שאלו היו עומדים לחוץ מן הגוף, שהוא ת"ת, למטה. דהיינו שעומדים למטה מחזה דז"א, ששם מקום גילוי של הארת חכמה. (כנ"ל אות קי"א בהסולם).

פסקה קיט

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, איני יודע אם זד, מלאכת הקדש או חול. משום שכתוב, **ואת האלף**. כי כתוב כאן האלף, וכתוב שם האלף לך שלמה, מה שם האלף הוא חול, אף כאן האלף הוא חול.

פסקה קכ

אמר ליה לאו הכי וכו': אמר לו אינו כן, כי אם היה חול לא היה נעשה מהם ווין. ועוד, כי שם כתוב, האלף, ולא יותר, אבל כאן כתוב האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים, וא"כ אין להשוותם זה לזה, האלף אשר שם הם חול, שכתוב האלף לך שלמה. וזה הוא חול, משום שכל חול אינו בצד הקדושה כלל, חול הוא מצד הטומאה, וע"כ יש הבדלה בין קדש לחול, משום שצריכים להפריש בין קדש לחול. וכן הוא סוד הכתוב, ולהבדיל בין הקדש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור.

פסקה קכא

ועכ"ד אע"ג דפרישו וכו': ועם כל זה, אף על פי שיש הבדלה לקדש מן החול, יש לו, לחול, חלק אחד מן הקדושה, מצד שמאל של הקדושה. ז"ש, האלף לך שלמה, שהם אלף ימים של חול. והם הימים של הגלות. כמו שיש אלף ימים בקדושה. כך יש אלף ימים לצד האחר. וע"כ העירו החברים, שימי הגלות אלף שנה הם.
פירוש. ד' קליפות הן, רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת, ונגה. המובאים ביחזקאל. אמנם הנגה חציה קדש וחציה חול, שמחזה שלה ולמעלה היא קדש, ומחזה שלה

ולמטה היא חול. פירוש, שהנגה כולה היא מצד שמאל, שממשכת החכמה שבשמאל, וע"כ כשממשכת ממטה למעלה היא קדש, וכשממשכת ממעלה למטה היא חול. וכשהיא דבוקה בקדושה, דהיינו שמשומרת שלא להמשיך חכמה ממעלה למטה, אז נעשית כולה קדש. וכשהיא דבוקה בטומאה, דהיינו שממשכת ממעלה למטה, אז כולה טומאה, שאפילו החלק שמחזה ולמעלה נופל לטומאה.

וזה אמרו, **חולקא חדא אית ליה בקדושה, מסטרא דשמאלא**, דהיינו החלק שמחזה ולמעלה דנגה, שהיא מצד שמאל והיא קדושה, וז"ש **ואינון יומי דגלותא**, כי כשחטאו ישראל גרמו שהנגה נתדבקה בטומאה, אשר אז גם חצי פרצופה שמחזה ולמעלה נופלת ג"כ בטומאה, ויש לטומאה כל אלף ימים דנגה, דהיינו כל הע"ס שלה, שהם בסוד החכמה הנקראת אלף. ושלמה, אחר שתקן הנגה והדביקה בקדושה, נאמר עליו **האלף לך שלמה**, כי הוציא גם החצי פרצוף דנגה שמחזה ולמטה, מן הטומאה והחזירה לקדושה. ונמצא שתקן את אלף ימים דימות החול, שהוא כל הע"ס דנגה, וע"כ אוה"כ **האלף**, דחול, **לך שלמה**. כי החזירם לקדושה. וז"ש **כמה דאית אלף בקדושה**, שה"ס המשכת החכמה שנקראת אלף, **הכי נמי אלף יומין לסטרא אחרא**, שהם ע"ס דנגה. שגם הם ממשיכים חכמה משמאל. ואע"פ שחציה קדש כנ"ל, אמנם המדובר הוא מימי הגלות, שאז נפלה כולה לטומאה כנ"ל.

פסקה קכב

וע"ד אית אלף וכו': וע"כ יש אלף ויש אלף, שיש אלף דקדושה ויש אלף דטומאה, והם אלף שנים של הגלות, שכל הע"ס דנגה נפלו לטומאה, כנ"ל בסמוך ואע"פ שישראל יהיו בגלות וימשכו יותר, מאלף שנים, נבחן שבאלף שנים ממשיכים, שאינם מתקנים אותם, שהם אלף ימים שאמרנו, דנגה, ומשום זה העמידו כל שלמה האמור בשיר השירים הוא קדש, חוץ מזה, דהיינו האלף לך שלמה, כמ"ש בדבור הסמוך. אבל האלף שבכאן, שבווי העמודים, הוא קדש וכל מעשהו קדש, וע"כ עשה מהם ווים לעמודים.

פסקה קכג

ת"ח הא אמרן וכו': בוא וראה הרי אמרנו, כל ו' הוא בסוד הרחמים, ובכל מקום שבא ו' בשם הקדוש הוא רחמים. כגון והוי"ה המטיר על סדום. והוי"ה אמר אל אברהם. שיורה על רחמים ודין ביחד. כי מהו השינוי שבמבול כתוב, אלקים, בכל מקום, למה לא כתוב והוי"ה, אלא למדנו, בכל מקום שכתוב, והוי"ה, יורה, הוא ז"א, ובית דינו, מלכות. ואם כתוב, אלקים סתם, הוא דין בלבד.

פסקה קכד

אלא בסדום אתעביד וכו': אלא בסדום. נעשה דין ולא לכלות העולם, ומשום זה נתערב הוא, ז"א, עם הדין. דהיינו שכלול ברחמים, אבל במבול כלה כל העולם, וכל אלו שנמצאים בעולם. וע"כ נאמר שם אלקים, שיורה על דיו לבד, שאינו כלול ברחמים. ואם תאמר, הרי נח ואשר עמו נצלו. הוא משום שהיה נסתר מעין שלא היה נראה בעולם כי היה בתבה, אבל כל מה שהיה נמצא בעולם השחית אותו.

פסקה קכה

ועל דא והויה וכו': ועל כן אם כתוב, והויה, הוא בגלוי ואינו מכלה הכל. ואם כתוב, אלקים, הוא סתום, וצריכים להשמר, כי מכלה הכל. וע"כ במבול, אלקים בלבד היה. וז"ס ה' למבול ישב. מהו ישב. אם לא היה מקרא כתוב, לא היינו יכולים לאמרו, כי **ישב**, פירושו, ישב לבדו, בפני עצמו, ולא היה נכלל עם הדין של המבול. כתוב כאן **ישב**, וכתוב שם בדד ישב מחוץ למחנה. מה שם ישב בדד לבדו אף כאן **ישב** לבדו.

פסקה קכו

ורזא אוליפנא קב"ה וכו': וסוד למדנו, הקב"ה, הוא סתום ומגולה, דהיינו **סתום** מהארת חכמה, שמאיר בחסדים בלבד. **ומגולה** בהארת חכמה, **גלוי**, הוא הבית דין שלמטה, שהוא מלכות, שבה מאירה החכמה. **סתום**, הוא המקום שכל הברכות יוצאות משם, שהוא ז"א. משום זה, כל דבריו של אדם שהם בהסתר, ברכות שורות עליו, וכל שהם בגלוי, מקום ההוא של בית הדין שורה עליו, משום שהוא מקום הגלוי, שהוא מלכות. והכל הוא בסוד עליון כעין של מעלה.

פסקה קכז

עד שהמלך במסבו: פירושו, בהתחברות ההיא והעונג של עדן העליון שהוא חכמה עליונה, הנמשכת לבינה בשביל ההוא הסתור והגנוז שלא נודע, שהוא יסוד דאבא, ונתמלאה ממנו ויוצאת בנחלים ידועים, שהם נה"י דבינה. **נרדי נתן ריחו**, זה ים האחרון שהוא מלכות שברא עולם התחתון, מלכות, כעין של מעלה, בינה, והעלה ריח טוב עליון, שהוא הארת חכמה, לשלוט ולעשות, והוא יכול ושולט ומאיר באור העליון. **יכול**, ע"י קו ימין שממתיק המלכות בבינה והשיגה בזה יכולת לקבל אור. (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) **ושולט**, ע"י קו שמאל, שמקבלת ממנו הארת חכמה, שמשם השליטה. **ומאיר**, היינו ע"י קו האמצעי המלביש חכמה דשמאל בחסדים דימין ואז מאירה החכמה. שמטרם שבא קו האמצעי, היה השמאל חשך ולא אור.

פסקה קכח

ת"ח בשעתא דהאי וכו': בוא וראה, בשעה שנרד הזה מעלה ריח למעלה, שה"ס הארת חכמה, אז האהבה מתקשרת, דהיינו אהבת דודים הבאה משמאל, ועולה נרד הזה להתאחד למעלה, היינו להאיר ממטה למעלה. וכל המרכבות הקדושות, מקבלות מנרד הזה, וכולן מעלות ריחות להתעטר למעלה, דהיינו להאיר ממטה למעלה כטבע הריח, אלו המרכבות כולן נקראות עלמות שיר, כמש"א על עלמות שיר, והעמידוהו. מהו עלמות שיר. אלא הוא כש"א ועלמות אין מספר. מהו ועלמות אין מספר. הוא כש"א, היש מספר לגדודיו. שמספר, פירושו הארת חכמה, (כנ"ל אות צ"ב) ומשום שאין להם חשבון, שהיא חכמה, ע"כ כתוב, ועלמות אין מספר. שאין בהם הארת חכמה, וע"כ נקראות **עלמות**, שהוא לשון העלם. וע"כ הן צריכות לקבל הארת חכמה, מן נרד הנ"ל.

פסקה קכט

ווים לעמודים: כולם הם זכרים שנמשכים מן ז"א, שהוא דכר. כל אלו העולים ביקר השמן למעלה, בז"א, כולם עומדים בסוד זכרים. ולא נקרא זכר אלא, **ו'**, שהוא סוד שמים, שהם ז"א, שהם זכרים. וכל אלו שלמטה, דהיינו במלכות נקראות נקבות, ומשום זה כל אלו הבאים מצד שמאל, דהיינו מצד הנוקבא שהיא המלכות, נתמנות על השיר, ואומרות שירה תמיד, ועל כן כתוב, על עלמות שיר. וכולן יוצאות בסוד ה **ה'** שהיא המלכות. **ה'** הוציאה כמה צבאות ומיניהם בסוד ה **ו'**, שהם זכרים. **ו'** הוא סוד הזכר העומד לתת מזון אל הנוקבא, שהיא מלכות.

פסקה קל

ובגין כך כל וכו': ומשום זה כל אלו הווים שעשה בצלאל, היו כדי לתת להם לשרות על הנוקבא, שהיא מלכות. ויוצאים מסוד **האלף**, שהוא חשבון שלם, דהיינו חכמה הנקראת חשבון. **ושבע מאות**, שהם סוד שלם, דהיינו ז' ספירות חג"ת נהי"מ דבינה שספירותיה בסוד מאות. **וחמשה** היא גם כן סוד שלם, דהיינו חג"ת נ"ה דמלכות, שספירותיה בסוד יחידות. **ושבעים**, הם חג"ת נהי"מ דז"א שספירותיו בסוד עשרות, והכל הוא סוד אחד. כי הם בינה ות"ת ומלכות דז"א, שנפלו ממדרגתו וחזרו, (כנ"ל אות קי"א) וע"כ מסוד הזה וחשבון הזה, עשה ווים, (כנ"ל אות קי"ח) וכולם בסוד הו ', דהיינו שנמשכו מז"א שהוא **ו'** ובצורת **ו'** נעשו, דהיינו מבחינת קו האמצעי, והכל בסוד עליון ובחשבון היו.

פסקה קלא

ונחשת התנופה שבעים ככר: אמר ר' יהודה, כל זה ירד למטה, בצורה עליונה של סוד האמונה, שהיא מלכות. כעין זה עשה נבוכדנצר הרשע צלם ההוא שהתקין. כי זה לעומת

זה עשה אלקים. אמר ר' יוסי הוא לא עשה כן, אבל בחלומו ראה כך, כי ראה בחלומו צלם אשר ראשו של זהב, ואח"כ כסף ואח"כ נחשת. ואם תאמר, ברזל וחרס שהיו בצלם, למה אינם במשכן. הוא משום, שאינם חשובים להכניסם לקדש. ואלו ג' אחרים, זהב כסף ונחשת שהם חג"ת, נכנסו.

פסקה קלב

ורזא דיליה דמשכנא וכו': והסוד שלו של המשכן, הוא בשלשה שלשה במתכות האלו, שהם זהב כסף ונחשת. ובשאר דברים, היה ארבע, כנגד חו"ג תו"מ, כגון תכלת שהיא מלכות. וארגמן, ת"ת. ותולעת שני, שהיא גבורה. ושש, שהוא חסד, וכגון, ארבעה טורי אבן. שהם כנגד חו"ג תו"מ.

פסקה קלג

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, מהם בשלשה, מהם בארבע, מהם בשנים, מהם באחד. אבל כל מערכה ומערכה אינה אלא בשלש. ג' מערכות הן, המתחלקות לכל רוח, לארבע רוחות העולם, ובכל מערכה ומערכה שבכל רוח יש שלש מערכות אחרות. והעמידוהו (עי' להלן באות קל"ה) ומאמר הזה כבר נדפס בפרשת ויצא, מאות רנ"ח עד אות רס"ז. ונתבאר שם בהסולם באריכות.

פירוש ד' רוחות העולם הם חו"ב תו"מ, ובז"א ומלכות, הם חו"ג תו"מ, ואע"פ שנכללים זמ"ז אינם ד' פעמים ד', אלא ג"פ ד' שהם י"ב. והוא מטעם כי חו"ג תו"מ אלו ה"ס ג' קוין שהם חג"ת, ומלכות המקבלת את ג' הקוין, כי המלכות מבחינתה עצמה לית לה ולא מידי, רק ג' הקוין שמקבלת מז"א בעלה. וע"כ יש רק ג' קוין בכל רוח, שהם י"ב, ואינם ט"ז.

וז"ש **כל סדרא וסדרא לאו איהו אלא בתלת**, דהיינו ג' קוין, **תלת סדרין אינון דמפרשין לכל סטר** בכל רוח מד' רוחות, שהם חו"ג תו"מ, יש ג' קוין, **וכל סדרא וסדרא דאיהו לכל סטר**, דהיינו כל קו וקו. **תלת סדרין אנון**, כי ג' הקוין שבכל רוח נכללים זה מזה, ויש בכל קו ג' קוין, ונמצא שיש תשעה קוין לכל רוח.

פסקה קלד

סדרא קדמאה דלסטר מזרח וכו': ומפרש. סדר הראשון שבצד מזרח, שהוא ת"ת, ג' סדרים הם, דהיינו ג' קוין, והם תשעה סדרים משום שכל סדר מאלו שלשה, דהיינו כל קו מג' קוין, יש לו שלשה סדרים, דהיינו ג' קוין, משום שכלולים זה מזה. ונמצא שהם תשעה דהיינו ט' קוין. וכמה אלף ורבבות מדרגות נמצאות תחתיהם.

והני סדרין תשעה וכו': ואלו ט' סדרים שהם ג' קוין, שכל קו כלול מג', כולם מתנהגים באותיות רשומות, מן כ"ז אותיות שבאלפא ביתא, דהיינו כ"ב אותיות ומנצפ"ך הכפולים כמ"ש להלן (באות קמ"ב) וכל סדר, דהיינו כל קו, מסתכל כדי לקבל שפעו, לאלו אותיות הרשומות, מכ"ז אותיות המיוחסות אליו, והעמידוהו וכן לכל סדר וסדר, דהיינו לכל קו וקו, שכולם נוסעים באותיות הרשומות, ואלו למעלה מאלו, ועומדים אלו על אלו.

פירוש כי שורשי ג' קוין, הם ג' הפעולות הנעשים בסוד ג' נקודות חולם שורק חירק שבבינה, שביאת ה **י'** באור הבינה ונעשית אויר המחלקת המדרגה ה"ס נקודת החולם. ויציאת ה **י'** מאויר, החוזר ומשלים המדרגה אלא שסותם האור, היא נקודת השורק. ועלית ז"א בסוד מ"ן ומסך דחירק ליחד ב' נקודות אלו זו בזו ולפתוח הארתם, היא נקודת החירק. כמ"ש לעיל באורך (ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא) ע"ש. ונודע, שנקודות הם בבינה, ובזו"ן הם אותיות. שאותן ג' פעולות שמהם נמשכים ג' קוין הם ג' אותיות העומדות במערכה של ימין שמאל ואמצע. באפן, ששורשי אלו ט' קוין שבכל צד מג' צדדים דרום צפון מזרח, הם כ"ז אותיות, דהיינו ט' אותיות לכל צד. ורוח מערב, שהוא מלכות, מקבלת לתוכה את כולם. (כמ"ש באות קמ"ב).

פסקה קלה

וכד אינון אתוון וכו': וכשאלו האותיות פורחות באויר של הרוח הממונה על הכל, דהיינו סוד ביאת **י'** באור ונעשה **אויר** שבאות הימנית ויציאת **הי' מאויר**, שחזר ונעשה אור, שבאות השמאלית, כנ"ל בסמוך, אשר האויר הזה הוא ממונה על כל סדר יציאת המוחין, שכולם יוצאים ע"פ סדר דג' קוין הנמשכים מן השנוים הנעשים באויר הזה כנ"ל. אז כל האותיות נוסעות, והעמידוה. ואות אחת בוטשת מלמטה, דהיינו אות האמצעית מנקודת החירק, שה"ס ז"א העולה למ"ן, ונעשה זווג על מסך דחירק שלו, המוציא קומת החסדים המאחדת הימין והשמאל. ואות ההיא עולה בסוד אור ישר, ויורדת בסוד אור חוזר. ושתי אותיות, שהן אות ימנית מנקודת החלם, ואות שמאלית מנקודת השורק, פורחות עליה, על אות האמצעית. ואות הזו מלמטה, האמצעית, עולה ממטה למעלה, שה"ס ז"א העולה לבינה ומיחד ב' קוין ימין ושמאל שבבינה. ומתחברת בהם ונעשו ג' אותיות, כולם לפי האותיות **יה"ו** שהם ג' תוך מראה המאירה, שהוא ז"א, אשר ה **י'** היא ימין, ו **ה'** הוא שמאל, וה **ו'** היא האמצעי. מאלו מתחלקים שלשה סדרים, דהיינו ג' קוין, והם ב' אותיות, שנמשכות מחולם שורק, שהן ימין ושמאל דבינה, ואות אחת העולה, שהוא ז"א העולה מלמטה אל הבינה, מתחברת עמהן והן שלשה.

פסקה קלו

ת"ח אינון תרין וכו': בוא וראה אלו ב' אותיות העליונות העולות באויר, שהן אות הימנית ואות השמאלית, הן כלולות זו בזו, חסד ודין, שהימנית היא חסד והשמאלית היא דין. ומשום זה הן שתים. והן מעולם העליון, דהיינו ימין ושמאל שבבינה, כנ"ל בסמוך, בסוד הזכר. שנבחנות משום זה לזכרים, כי בינה היא עלמא דדוכרא, ואות הזו, האמצעית, העולה ומתחברת עמהן, ומייחדן זב"ז, היא נקבה, כי להיותה בחינת ז"א, העולה למיין נוקבין אל הבינה, ע"כ נחשב, בערך ב' אותיות של הבינה, בבחינת נקבה. והיא נכללת בשתיהן.

פסקה קלז

כגוונא דנוקבא וכו': כמו שהנוקבא שהיא מלכות, נכללת מב' צדדים, מימין ושמאל דז"א, ומתחברת בהם, בסו"ה שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, אף כך, אות האמצעית הזו הנקבה, מתחברת בשתי אותיות האחרות שהן בב' הצדדים, ימין ושמאל. אלו ב' האותיות הן עליונות, מבינה, ואלו האמצעיות המיחדות כל ב' אותיות העליונות, הם תחתונים, מז"א, והכל הוא אחד, זכר ונקבה. שכל ב' אותיות עליונות הן זכרים, וכל אות המיחדן, העולה מן התחתון, היא נקבה.

פסקה קלח

דכד אתברי עלמא וכו': כי כשנברא העולם, דהיינו כשבינה האצילה את ז"א שנקרא עולם, אלו ב' אותיות, הימנית והשמאלית הנמשכות מחולם שורק, שהן מעולם העליון, מבינה, הן שהולידו כל הדברים שלמטה, שבז"א בצורתן ממש. אבל אות האמצעית הנמשכת מחירק, אין בה שום צורה חדשה, חוץ ממה שמיחד הימין והשמאל. משום זה מי שיודע אותן ונזהר בהן אהוב הוא למעלה ואהוב הוא למטה.

פירוש כי בריאת העולם שהוא ז"א, נעשה ע"י עלית ז"א למ"ן אל הבינה, ונעשה שם קו האמצעי לייחד ב' הקוין ימין ושמאל שבבינה, ובזה קבל כל המוחין הנמצאים בב' הקוין שבבינה, בסוד תלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא (כנ"ל בראשית א' דף רפ"ז אות שס"ג ע"ש) ונמצא שכל הצורות הנמצאות בב' קוין ימין ושמאל דבינה נמצאות בז"א, אבל מקו האמצעי דבינה הנמשך בז"א אין משם שום חידוש צורה, שהרי הוא בחינת ז"א עצמו, שעלה שמה. ולפיכך ב' אותיות ימין ושמאל נחשבות לזכרים, דהיינו למשפיעים. ואות האמצעית נחשבת לנקבה, המקבלת מן הזכרים. וכל הג' הם כגוף אחד.

פסקה קלט

ר"ש אמר אלין וכו': ר' שמעון אמר אלו האותיות כולן, דהיינו כל כ"ז אותיות שבאלפא ביתא, הן דכר ונוקבא, שמהן זכרים ומהן נקבות, להכלל חד בסוד מים עליונים שהם הזכרים. ומים תחתונים, שהם הנקבות, והכל אחד. וזה הוא יחוד שלם. ועל כן, מי שיודע אותם ונזהר בהם, אשרי הוא בעולם הזה, ואשרי הוא בעולם הבא. משום שהוא עיקר יחוד השלם כראוי. שלש שלש מצד זה ומצד זה, דהיינו שהאותיות מתחלקות לקבוצות של שלש שלש, ב' זכרים למעלה, ונקבה אחת באמצעם מלמטה. ביחוד אחד, שצד ימין וצד שמאל מתיחדים ע"י האמצעי ביחוד אחד, בשלמות הכל. וכולן הן סוד סדר העליון. שבבינה, כראוי, כעין שלמעלה, ששם סדר ההוא של שלשה שלשה בסוד אחד. פירוש. כמו בעת שיצאו שלשה קוין השורשיים שבבינה, נכללו זה מזה, ונעשו בה ג' קבוצות של ג' קוין, כך כ"ז אותיות שבמלכות שה"ס המשכן, נחלקו אחריהם לקבוצות של ג' אותיות.

פסקה קמ

סדרא תנינא דלסטר דרום וכו': סדר השני שלצד דרום, שהוא חסד, שלשה סדרים לסדר ההוא, שהם ג' קוין, ובכל סדר וסדר, דהיינו בכל קו וקו, שלש שלש, שכל קו מג' הקוין כלול מכל הג', והם תשעה. כמו שאמרנו, בסטר מזרח (באות קל"ד) וכן נחלקות האותיות לכל צד, דהיינו לימין שמאל ואמצע, כמו במזרח להתחבר הכל יחד. משום שיש אותיות בסוד הנקבה ואותיות בסוד הזכר ומתחברות כולן כאחד, והן אחד בסוד שם הקדוש השלם. שהוא יה"ו (כנ"ל אות קל"ה) ואצלם סדרים ממונים, דהיינו קבוצות של שלש שלש כמו שאמרנו בצד מזרח, (כנ"ל אות קל"ט) וכולן יוצאות מסדר האבות שלמעלה שהם ג' קוין דבינה, כהסדר שנתקנו האותיות יה"ו שבשם הקדוש. כמו שאמרנו (באות קל"ה) אלו ט' הסדרים כולם מתנהגים באלו אותיות הידועות, דהיינו, ג' קבוצות של ג' אותיות, ימין ושמאל ואמצע, כברוח מזרח, ונוסעות בהם. וכמה צבאות ורבבות מלאכים, כולם למטה, נוסעים ומתנהגים כסדר הזה.

פסקה קמא

סדרא תליתאה דלסטר צפון וכו': סדר השלישי שלצד צפון, שהוא גבורה, שלשה סדרים הם לרוח ההוא, שהם תשעה, כי בג' סדרים יש ג' ג' לכל צד, דהיינו ג' קוין שכל קו כלול מג' קוין, והם תשעה. ואלו סדרים הם לג' צדדים, ימין שמאל אמצע, הכל כמו שאמרנו ברוח מזרח ודרום.

פסקה קמב

שבעה ועשרין ברזא וכו': שבעה ועשרים סדרים הם בסוד האותיות שהם כ"ז. ואע"פ שהן רק כ"ב אותיות באלפא ביתא, אבל שלימות האותיות, דהיינו עם מנצפ"ך הכפולות, הן שבע ועשרים. ונמצא, כמו שהאותיות הן כ"ז, כך הסדר של סדרים אלו הם כ"ז, לשלשה שלשה סדרים לכל רוח, מג' רוחות מזרח דרום צפון, ונמצא שאלו שלשה מרוח הזה, דרום, הם תשעה, שכל קו מג' קוין כלול מג' והם ט'. ואלו שלשה של רוח הזה, צפון, הם ט', ואלו שלשה של רוח הזה מזרח הם ט'. ונמצאו כולם יחד שבעה ועשרים.

פסקה קמג

ורזא דאלין שבעה ועשרין וכו': והסוד הוא שאלו כ"ז, הם ט' אותיות שהן בסוד הנקבה, שתתחברנה עם אלו י"ח אותיות האחרות שהן בסוד הזכר. והכל הוא כראוי.

פירוש. כי נתבאר, שכל ג' אותיות ה"ס ג' קוין הנמשכים מבינה, שכל ב' אותיות עליונות הימנית והשמאלית הן זכרים, וכל אות השלישית שמתחתיהן המיחדת אותן, הן נקבות. כנ"ל (אות קל"ט). וט' האותיות הנמצאות בכל רוח, הן ג' קבוצות של ג' ג'. ונמצא, שיש בכל רוח שש אותיות זכרים, דהיינו ג' פעמים שתי אותיות העליונות שבכל קבוצה, ושלש אותיות נקבות, דהיינו ג' אותיות האמצעיות שבכל קבוצה. באפן, שיש ששה זכרים ושלש נקבות ברוח מזרח, וכן ששה זכרים ושלש נקבות ברוח דרום, וכן ששה זכרים ושלש נקבות ברוח צפון, שביחד הם, י"ח זכרים וט' נקבות.

ה"ש **ורזא, דאלין שבעה ועשרין, אינון ט' אתוון דאינון ברזא דנוקבא**, כי ג' אותיות נקבות הן בכל רוח מג' רוחות, וג' פעמים ג' הן ט'. **לאתחברא עם אינון תמניסר אחרנין ברזא דדכר**, כי יש שש אותיות זכרים בכל רוח מג' רוחות, וג' פעמים ששה הם י"ח, הרי שכ"ז האותיות נחלקות לתשע נקבות, וי"ח זכרים.

פסקה קמד

ת"ח כגוונא דאתוון וכו': בוא וראה, כעין אלו האותיות שיש בעולם העליון, שהוא בינה, כן יש אותיות אחרות למטה, במלכות. אותיות העליונות שבבינה, הן גדולות, ואותיות תחתונות שבמלכות הן קטנות. והכל הוא זה כמו זה, שכל הנוהג באותיות שבבינה נוהג ג"כ באותיות שבמלכות. וכן נוהג בהן, כל אלו הסודות שבסוד זכר ונקבה שבאותיות, והכל אחד במילואו. וע"כ כל מה שבמלכות הכל הוא בסוד העליון שבבינה.

פסקה קמה

בארבעין וחמש זיני וכו': במ"ה מיני גווני אורות נחלק העולם. שהוא המלכות (כל המאמר הוה כבר נדפס לעיל בראשית ב' מאות רס"ט עד אות ר"פ).

פירוש כי הבינה נקראת מ"י על שם חמשים שערים שבה. שה' ספירות כח"ב תו"מ שבה, יש בכל אחת ע"ס, והם חמשים והמלכות נקראת מ"ה, משום שחסרות לה חמש ספירות של פרצוף המלכות שבה. ואין לה אלא ארבעה פרצופין ומחצה. כמ"ש לעיל (בראשית ב' דף קנ"ח אות רס"ט.) שכל המאמר נדפס שמה, ונתבאר שם בהסולם באריכות. וכאן נבאר בקצרה.

פסקה קמו

שבעה מתפלגין לשבעה וכו': ז' ספירות חג"ת נהי"מ דז"א, מתחלקות לשבעה תהומות, דהיינו מלכיות, שכל ספירה מחג"ת נהי"מ דז"א מתפשטת לעשר, ויש בהן ז' מלכיות, דהיינו מלכות לכל ספירה. כל אחת מכה בתהום שלה, דהיינו שמזדווגת בזווג דהכאה במסך שבמלכות שבה הנקראת תהום. ומעלות ע"ס דאו"ח המלבישים לע"ס דאו"י, ואלו נקראות ע"ס דראש. ואבנים, שהם המסכים, מתגלגלים בתוך התהום, דהיינו שמתהפכים להאיר ממסך דמלכות דראש ולמטה, עד המלכות דמלכות, ונמצא שנכנס האור ההוא מע"ס דראש, באלו אבנים, שהם המסכים, ונוקב אותם המים, שהם האורות, יוצאים בהם בנקבי המסך עד ששוקעים כל אחד על התהום, שהוא מלכות דמלכות שה"ס ע"ס דגוף עד החזה. (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"ז ע"ש) ששם נתבאר בפרצופי א"ק וכן הוא בכל המדרגות, והמים מכסים לב' בחינות התהום, דהיינו מסך דמפתחא ומסך דמנעולא. (עי' בהקדמת ספר הזהר דף מ"ה ד"ה ההוא. ודף מ"ז ד"ה גו). ובזה נתבאר סדר אצילות של פרצוף ז"א, ראש וגוף.

פסקה קמז

נפקי מיא באינון וכו': עתה מביא סדר אצילות הנוקבא שהיה על חד סטרא דתהום, דהיינו רק על מסך דמפתחא, לא על מסך דמנעולא, שמטעם זה אין לה אלא מ"ה זיני גווני נהורין כנ"ל. ואומר, יוצאים מים דרך נקבים אלו שבאבנים דז"א, כנ"ל, ואור נכנס דרכם ומכה לד' בחינות התהום ומוציא ד' פרצופי המלכות כח"ב ות"ת, ונכללו כל אור בחבירו ונפגשים באחד, דהיינו בפרצוף החמשי שלה, שהיא מלכות דמלכות, ומתחלקים המים, כי נמשכים בו רק עד החזה, דהיינו רק עד היסוד דמלכות שהוא מסך דמפתחא, שעל החזה, ושם נפסק האור, כי מחזה ולמטה דמלכות המלכות הוא התפשטות המסך דמנעולא וזה חסר לה. וע"כ אין לה אלא ד' פרצופין וחצי, שה"ס מ"ה זיני גווני נהורין כנ"ל.

פסקה קמח

ואחידן כל אינון שבעה וכו': עתה מבאר סדר המוחין שמשפיע ז"א אל המלכות, תחילה סוד השמאל, בסו"ה שמאלו תחת לראשי, ואח"כ בסוד חיבוק הימין, בסו"ה וימינו תחבקני. ואומר, ואוחזים כל שבע הספירות דז"א, בשבע תהומות, דהיינו בז' מלכיות שלהן, שהן נחשבות לקו שמאל דז"א, וכורים בחשך התהומות, דהיינו המלכיות, של המלכות, דהיינו שממשיכים בה הקו שמאל מבינה, שה"ס חשך, (כנ"ל בראשית א' דף ק"ח ד"ה חשך) ובזה נחקקה המלכות בסוד חשך דאמא, וחשכות אלו נתערבו בספירות המלכות, ועולים מים, שהם חסדים מקו ימין דז"א, ויורדים ומתגלגלים באלו האורות דקו שמאל החשכים, ומתערבים יחד אורות החכמה משמאל וחשכות הדבוקות באורות החכמה, ומים שהם חסדים מימין, ונעשה מהם האורות שאינם נראים, והחשכים. דהיינו מוחין של המלכות, שנקראת אספקלריא שאינה מאירה.

פסקה קמט

בטש כל חד וכו': אחר שביאר השפעת השמאל, מבאר עתה המוחין דימין שז"א משפיע אל המלכות, ואומר, כל בחינה שבז"א בטש ומשפיע לבחינה שכנגדה במלכות, ובחינות ז"א מתחלקות לשבעים וחמשה צנורות תהומות, ובהם נמשכים מים.

פירוש, ז' ספירות חג"ת נהי"מ דז"א, יש בכל אחת עשר (כנ"ל אות קמ"ו) והם ע', ובחינת חצי פרצוף המלכות דמלכות החסרה במלכות (כנ"ל אות קמ"ה) שהוא ה' ספירות שמחזה ולמטה שלה, גם זו נתוספה על ז"ס דז"א שיש בו ב' סטרי תהומא. (כנ"ל אות קמ"ו), וע"כ יש בו ע"ה בחינות, שהם צנורות תהומות, דהיינו המשפיעים מים, שהם אור החסדים, אל המלכות.

פסקה קנ

כל צנורא וצנורא וכו': כל צנור וצנור שבז"א עולה בקולו, ומזדעזעים התהומות, דהיינו המלכיות של המלכות המקבלות מן הצנורות דז"א. וכשהקול ההוא נשמע, כל תהום קורא לחבירו ואומר, חלוק את מימך ואכנוס בך. ז"ש, תהום אל תהום קורא לקול צנוריך. פירוש. כבר ידעת שיש ב' מיני מלכיות בז"א, דמפתחא ודמנעולא (כנ"ל בהסולם אות קמ"ו בסופו) וע"כ נבחן מחמת זה לב' קולות, דהיינו ב' מיני השפעות של ז"א הנקרא קול, קול דמפתחא, שיש לו בחינה שכנגדו במלכות. וקול דמנעולא, שאין לו בחינה שכנגדו במלכות, כי במלכות אין מנעולא, וע"כ חסר בה חצי פרצוף של מלכות דמלכות, (כנ"ל אות קמ"ז בהסולם בסופו).

וז"ש, **כל צנורא וצנורא סליק בקליה**. מהם בקול דמפתחא, ומהם בקול דמנעולא. וע"כ **ואזדעזען תהומין**, היינו התהומות דמלכות, מפני שאין להם בית קבול להשפעת הקולות דמנעולא, שהם מדת הדין, ומזדעזעים מפניהם. **וכד ההוא קלא אשתמע**, כשנשמע הקול דמדת הדין ממנעולא, **כל תהומא קארי לחבריה ואמר פליג מימך ואיעול בך**. שהמלכיות דז"א קוראות להמלכיות שבנוקבא חלוק מימך, דהיינו שלא תקבלי בכל פרצופך, אלא רק עד החזה, ומחזה למטה לא תקבלי, ואז **ואיעול בך**. שאשפיע לך. אבל אם תרצי לקבל לכל הפרצוף, דהיינו גם מחזה ולמטה, אז לא איעול בך, כי חסר לך שם התקון של מלכות דמנעולא. כי אין לה אלא מ"ה זיני גווני נהורין.

פסקה קנא

תחות אלין תלת וכו': עתה מבאר תקון היסוד של המלכות שנעשה ע"י השפעת ז"א. ואומר, תחת אלו, דהיינו תחת השפעת הצנורות, יש שס"ה גידין, מהם לבנים מהם שחורים ומהם אדומים, ונכללים זה בזה ונעשו גוון אחד. גידין אלו נרקמו בי"ז רשתות, וכל רשת נקראת גידין, נרקמו זו בזו ויורדות בסוף התהום, דהיינו ביסוד שבמלכות הנקרא תהום. תחת אלו ב' רשתות עומדות במראה ברזל, וב' רשתות אחרות במראה נחשת.

פירוש. אלו שס"ה גידין, ה"ס הארת חכמה שבשמאל דבינה, שנמשכה למלכות, וע"כ נקראים גידים משום שהם מבינה, כי כח"ב, נק' מוחא עצמות גידין, והם שס"ה, משום שכל קו שמאל הוא מבינה ותו"מ שנפלו מן המדרגה בסוד נקודת החולם, וחזרו אליה בסוד נקודת השורק, שאז נעשו בינה ותו"מ הללו לקו שמאל של המדרגה, (כנ"ל ויקהל אות ק"ל ד"ה וזה שאומר באות) ומבחינת הפרצוף נבחנים הכלים שמחזה ולמטה, לבינה ותו"מ, כי ת"ת הוא בינה ונ"ה הם תו"מ. ונמצא כי קו שמאל דבינה הוא חצי ת"ת ונה"י שלה מחזה ולמטה, שהם ג' ספירות וחצי. וספירות דבינה הם בסוד מאות, (כנ"ל ב"א דף קס"ז ד"ה ומכאן) וע"כ הם ג' מאות וחצי מאה, והארת י"ה מבינה רוכב עליהן ע"כ הם שס"ה. וז"ס שס"ה גידין. ובהם ג' גוונים לבן אדום שחור,שהם חסד גבורה ומלכות, ולא נזכר גוון ירוק, משום שהוא המשפיע את הגוונים.

ואומר, **אינון גידיו אתרקימו בשבע עשרה רשתות**. והיינו מטרם שהשמאל נמתק בחסדים מז"א. שאז היתה המלכות בשמאל בלי ימין, ונהפכה לחשך וקפאון (כנ"ל בראשית א' דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו) ונבחן לה אז הארת השמאל כמו רשת, בסו"ה רשת הכינו לפעמי. ועתה ע"י הארת ז"א את החסדים, נמתקו לרשתות, ונעשו י"ז רשתות, שה"ס הארת היסוד דמלכות מבחינת יוסף, בסו"ה יוסף בן שבע עשרה. וכן נרקמו ד'

רשתות מבחינת בנימין, ב' בפנימיות שהן כמראה נחשת, וב' בחצוניות שהן כמראה ברזל.

פסקה קנב

תרין כרסוון קיימי וכו': שני כסאות עומדים עליהן על כל הבחינות הנ"ל אחד מימין ואחד משמאל. כל אלו הרשתות מתחברות יחד, והמים, שהם האורות, יורדים מן הצנורות ונכנסים באלו הרשתות. אלו ב' כסאות, אחד הוא כסא של רקיע השחור ואחד הוא כסא של הרקיע כעין תחש, אלו ב' כסאות, כשהם עולים, עולים בכסא ההוא של רקיע השחור, וכשיורדים, יורדים בכסא ההוא של הרקיע כעין תחש.

פירוש. סוד היחוד הנודע, ארבע רוחות השמים מעלה ומטה, הנה ד' רוחות השמים ה"ס חו"ג תו"מ, ומעלה ומטה, הם נצח והוד, שפירושו, שהארת הנצח מאירה את כל ד' הרוחות חו"ג תו"מ ממטה למעלה והארת ההוד מאירה כל ארבע הרוחות חסד, גבורה, ת"ת ומלכות ממעלה למטה (כנ"ל בראשית ב' דף ח' ד"ה ואמרו) וזה נוהג בכל מדרגה. וז"ס ב' כסאות שבכאן, כסא הימין, ה"ס הארת הנצח המאירה ממטה למעלה. כסא השמאל, ה"ס הארת ההוד המאירה ממעלה למטה. וז"ש, **כד אינון סלקין סלקין בההוא כורסיא דרקיע אוכמא** וכו'. גם ידעת שיש ב' בחינות מסך, מסך דמנעולא ומסך דמפתחא, (כנ"ל אות קמ"ו בהסולם) ורקיע השחור, הוא מסך דמנעולא שהוא עצמותה של המלכות שהיא גוון שחור. ורקיע כעין תחש, ה"ס מסך דמפתחא, שהוא ממותק בבינה. והכסא של הארת נצח, המאירה ממטה למעלה עומד על רקיע השחור, דמנעולא. והכסא של הארת הוד, עומד על רקיע כעין תחש, דמפתחא.

פסקה קנג

אלין תרין כרסוון וכו': אלו ב' כסאות, הם אחד מימין ואחד משמאל, וכסא ההוא של רקיע השחור, שהוא נצח, הוא מימין. וכסא ההוא של רקיע כעין תחש שהוא הוד הוא משמאל. כשעולים, האורות, בכסא של רקיע השחור, יורד הכסא של רקיע השמאל, והאורות יורדים בו, מלמעלה למטה.

פסקה קנד

מתגלגלן כורסוון חד וכו': נכללים הכסאות זה בזה, ואוחזים בתוכם כל אלו הרשתות ומכניסים אותן בסיומו של תהום התחתון, פירוש. כי כסא השמאלי משיג הארה גדולה מהתכללות הכסאות, והארתו יורדת ומשלמת עד סיום המדרגה, דהיינו תהום התחתון.

פסקה קנה

קאים חד כורסיא וכו': כסא אחד עומד ועולה למעלה מכל אלו התהומות וכסא האחר עומד למטה מכל התהומות, בין שני כסאות הללו מתגלגלים כל אלו התהומות, וכל הצנורות ננעצו בין שני כסאות אלו.

פירוש. הארת כסא הנצח שהיא ממטה למעלה מגיעה עד הג"ר, ומשם היא מאירה. ונמצא ע"כ, שכסא הנצח עומד למעלה מכל אלו התהומות, שהם המלכיות שבגוף הפרצוף. והארת כסא ההוד שהיא ממעלה למטה יורדת עד סוף המדרגה ומאירה שם. ונמצא משום זה, שכסא ההוד עומד למטה מכל התהומות. וביניהם נשלמות כל אלו הבחינות הנ"ל, התהומות והצנורות.

פסקה קנו

שבעין וחמש צנורין וכו': שבעים וחמשה צנורות הם, שבעה הם העליונים על כולם, וכל האחרים נכללים בהם, כלומר העיקר שבהם הם ז' ספירות חג"ת נהי"מ, וכל השאר הם מהתכללות, שכל אחת נתכללה מעשר והם ע'. וחמשה הם מתוספת חצי פרצוף החסר במלכות דמלכות (כנ"ל אות קמ"ט בהסולם) וכולם תקועים בגלגליו של הכסא בצד זה,ותקועים בגלגליו של הכסא בצד זה. כלומר שמקבלים הארתם של ב' הכסאות.

פסקה קנז

בהו מיין סלקין וכו': בהם, בכסאות המים עולים ויורדים, שמאירים ממטה למעלה, וממעלה למטה, כנ"ל. אלו שירדו, כורים בתהומות ובוקעים אותם. אלו העולים, נכנסים באלו הנקבים שבאבנים, שהם בהמסך דפה דראש ז"א (כנ"ל באות קמ"ו) ועולים וממלאים לשבעה ימים, שהם ז' מלכיות, שמחזה ולמעלה. עד כאן, שבעה גווני אורות בסוד העליון. דהיינו חג"ת נה"י שמחזה ולמעלה. (חסר סוף המאמר, והוא בבראשית ב' מאות ר"פ עד אות רפ"ח).

פסקה קנח

ת"ח נחשת התנופה וכו': בוא וראה נחשת התנופה שאמרנו, אלו הם הרי נחשת, הנקראים בדברי הנביא (זכריה ו') הרי נחשת, שהם שני הרים, שהן זו"ן דנגה, ואלו נקראים אדני נחשת. ואלו נמצאים שומרי פתחים בכל אלו הפתחים, ומסבבים לכל אלו העומדים בפנים, משום שהם שומרי הפתחים העומדים בפתחים מבחוץ. כי הנגה מסבב הקדושה, ומשמרה מפני הקליפות. והם באים ויוצאים בבית המלך. דהיינו בהמלכות, כי הצד הטוב שבנגה הוא קדושה גמורה, אלא שהוא מבחוץ לקדושה. ולפעמים נכנס בפנים. **תרעין**, פירושו שומרי פתחים, מלשון תרעיא, (זכריה ז' כ"ד).

פסקה קנט

ומן נחשת דא וכו': ומנחשת הזו, שהיא זו"ן דנגה, הם כל כלי המזבח לשמש בהם. ואלו הם כלים למזבח, בשעה שהנשמות מתקרבות לעלות על המזבח, שהוא מלכות, אלו הם העובדים עבודת המזבח, וכולם עוזרים לנשמות לשמש שמוש ההוא, ונקראים כלי המזבח. וכל אלו הכלים, וכל אלו יתדות המשכן שהם ג"כ מבחוץ למשכן, כולם נקראים בשמות כלי שמוש לשמש בקדש. וע"ז, עומדים כל הממונים הידועים, והמרכבות הידועות, והרוחות הידועים, כל אחד ואחד במקומו כראוי לו. ובהיכלות דקדושה שהם היכלות ידועים עומדים כולם בחשבון. דהיינו בסו"ה המוציא במספר צבאם וגו'.

פסקה קס

קשורא דדהבא בדהבא וכו': הזהב שבמשכן, קשור בזהב העליון שהוא גבורה, וכן הכסף בכסף העליון, שהוא חסד, ונחשת שבמשכן בנחשת העליון, שהוא ת"ת. כי אלו נחשת שלמטה, שהם זו"ן דנגה, לוקחים כח מנחשת שלמעלה, שהוא תפארת. וכן הכל, כל אלו הגוונים מתערבים אלו באלו, להתיחד ולהתקשר אלו באלו.

פסקה קסא

קרסי זהב אינון וכו': קרסי זהב עומדים לקשר אלו היריעות של תכלת וארגמן וגו' אחת באחת, דהיינו מחברת במחברת. קרסי נחשת עומדים לקשר את המשכן, דהיינו את היריעות עזים. ואלו עומדים כנגד אלו. וכולם עומדים ככוכבים שברקיע. כמו שהככבים מאירים ברקיע ונראים, אף כך מאירים אלו הקרסים במשכן. וכבר העמדנו. ומאירים אלו הקרסים ונראים ככבים העומדים ובולטים ונוצצים. ואלו חמשים של זהב וחמשים של נחשת מאירים אלו כנגד אלו.

פסקה קסב

מגו נהורא דלעילא וכו': מן אור העליון, דהיינו ז"א, יוצא ניצוץ אחד הנוצץ ומאיר בתוך המראה שאינה מאירה, דהיינו שמאיר למלכות, וניצוץ ההוא כלול מכל הצבעים המאירים, ונקרא ארגמן. וכשהארגמן הזה מכה, שמשפיע, באור ההוא החשוך, שהוא מלכות, אז יוצא ניצוץ אחר שאינו לוהט, שהוא תכלת, ומתערבים זה בזה, ואלו הם לבושי הקדש שמתלבש בהם מיכאל, כהן גדול.

פסקה קסג

וכד אתלבש בהו וכו': וכשמיכאל נתלבש באלו לבושי יקר אז נכנס לשמש בקדש, וכל עוד שלא נתלבש בלבושים האלו לא נכנס בקדש. כמו זה, ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר. ולמדנו שהיה מתלבש בענן. וכשהיה מתלבש בענן, אז, ויעל אל ההר, וכל עוד

שלא נתלבש בו לא היה יכול לכנוס לפנים. כעין זה הכהן הגדול, לא נכנס לקדש, עד שנתלבש באלו הלבושים כדי לכנוס לקדש.

פסקה קסד

ובגין דנפקו מרזין וכו': ומשום שיוצאים מסודות עליונים, והם כעיו של מעלה, נקראים בגדי שרד, שהוא מלשון שריד, כי נשארו מאלו לבושים העליונים, כי היו ממה שנשאר מן האורות של זיום עליונים. תכלת, שהיא מלכות, וארגמן, שהוא ז"א, שהם צבעים של השם הקדוש הנקרא שם מלא, **הוי"ה אלקים**. שהוי"ה ה"ס ארגמן, ואלקים ה"ס תכלת. וזהו סוד, שיתלבש בו הכהן הגדול לבוא אל הקדש, תולעת שני, הוא צבע אדום, כנגד גבורה, ותכלת וארגמן, כנגד מלכות וז"א, שהם כלולים בכל אלו הצבעים. ומשום שהכהן הגדול מתלבש בלבושים של צבעים האלו, היה נכנס לפנים ואינם דוחים אותו לחוץ.

פסקה קסה

ת"ח כלא אתעביד וכו': בוא וראה הכל נעשה בסוד האמונה, דהיינו במדרגות של המלכות, הנקראת אמונה, שיהיה הכל כעין של מעלה. וע"כ כתוב, בגדי השרד לשרת בקדש. ונקראים בגדי קדש, משום שאינם נקראים קדש אלא כששורים בהם אלו הצבעים שכתוב, בגדי קדש הם. וכתוב, קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. **קדש ישראל**, הוא משום שבישראל נראים כל הצבעים, שהם כהנים ולוים וישראל, שאלו הם גוונים דחג"ת, לבן אדום ירוק, כהנים לבן, לוים אדום, וישראל ירוק, שאלו הם גוונים להתראות בפנים, בקדש.

פסקה קסו

ת"ח נשמתא לא וכו': בוא וראה הנשמה אינה עולה להראות לפני המלך הקדוש, עד שזוכה להתלבש בלבוש של מעלה להראות שם. וכן כעין זה אינה יורדת למטה, עד שמתלבשת בלבוש של עולם הזה.

פסקה קסז

כגוונא דא מלאכין וכו': כעין זה מלאכים הקדושים של מעלה, שכתוב בהם, עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט. כשעושים שליחות בעולם הזה, אינם יורדים למטה עד שמתלבשים בלבוש של עולם הזה. והכל הוא לפי אותו מקום שהולך שמה. והרי העמדנו, שהנשמה אינה עולה אלא בלבוש המאיר.

פסקה קסח

ות"ח אדם הראשון וכו': ובוא וראה, אדם הראשון, כשהיה בגן עדן, היה מלובש בלבוש כעין של מעלה, והוא לבוש של אוד עליון. כיון שנגרש מגן עדן, והיה נצרך לגוונין של עולם הזה, מה כתוב, ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם. מתחלה היו כתנות אור, אור, של אור העליון ששימש בו בגן עדן.

פסקה קסט

בגין דהא גנתא וכו': משום שבגן עדן היה משמש בו אור עליון המאיר, ועל כן אדם הראשון כשנכנס לגן עדן הלבישו הקב"ה בלבוש של אותו האור והכניסו שמה. ואם לא היה מתלבש תחילה באותו האור לא היה נכנס שם. כיון שנגרש משם היה צריך למלבוש אחר. אז, ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור. והכל כמו שצריך. וכאן כעין זה, עשו בגדי שרד לשרת בקדש. להביאו אל הקדש.

פסקה קע

והא אוקמוה דעובדין וכו': וכבר העמדנו שמעשים טובים של האדם שעושה בעולם הזה, אלו המעשים מושכים אור של זיו העליון, לתקן לו לבוש לעולם ההוא להראות לפני הקב"ה, ובאותו הלבוש שלובש, נהנה ורואה במראה המאירה, כש"א, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו.

פסקה קעא

ועל דא נשמתא וכו': וע"כ הנשמה מתלבשת בלבושים מיוחדים בשני עולמות (כנ"ל אות קס"ו) שיהיה לה שלמות בכל, בעולם הזה שלמטה, ובעולם שלמעלה. וע"כ כתוב, אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. **אך צדיקים יודו לשמך** הוא בעולם הזה, **ישבו ישרים את פניך** הוא בעולם ההוא.

פסקה קעב

ויעש את האפוד זהב: כבר העמידוהו. אמר ר' יוסי, אפוד וחשן היו כאחד. כי אפוד ה"ס המלכות וחשן הוא ז"א. והעמידוהו כי במקום שהוא קיום, דהיינו במקום שיש מוחין שלמים, עומדים כל אלו י"ב אבנים, נושאות שמות בני ישראל. וכולם י"ב גבולים עליונים, דהיינו י"ב צירופי הויה, שה"ס חו"ג תו"מ שבכל אחד ג' קוין והם י"ב. כולם הם בסוד שבטי בני ישראל. כי י"ב שבטי בני ישראל הם ג"כ בסוד י"ב צירופי הוי"ה, המושפעים אל המלכות.

פסקה קעג

ורזא דא כתיב וכו': וזה סוד שכתוב, ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה'. **ששם עלו שבטים**, אלו הם י"ב שבטים עליונים שלמעלה, דהיינו י"ב גבולים שבז"א, שהם שורשי י"ב שבטים כנ"ל. שהם שבטי **י"ה**, כי שם ז"ה **י"ה** הוא עדות לישראל, שעדות ה"ס ג"ר.

פסקה קעד

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, שתי פעמים כתוב שבטים, שכתוב, שבטים שבטי יה, אלא **ששם עלו שבטים**, אלו השבטים שלמטה, שבמלכות. **שבטי יה**, אלו הם השבטים שלמעלה בז"א. **עדות לישראל**, זה סוד שם הקדוש העליון הזה י"ה, שנקרא עדות. כמו שאתה אומר, ועדותי זו אלמדם. וע"כ יש שמות י"ב שבטים בחשן, שהוא כנגד ז"א, ויש שמות י"ב שבטים באפוד, שהוא כנגד המלכות. ואלו י"ב שבטים קדושים עליונים, שבז"א, הם אלו שתים עשרה אבנים הקדושות שבחשן. ועל כן הן עומדות למטה בחשן, כעין שלמעלה, וכל אלו השמות של י"ב שבטים, כולם חרותים באלו האבנים, והכהן הגדול נושא אותם.

פסקה קעה

תא חזי יעקב וכו': בוא וראה, יעקב, כשהיה הולך לחרן מה כתוב, ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו. אלו הן שתים עשרה אבנים הקדושות, שהן בחינת י"ב שבטים שבמלכות, דהיינו חו"ג תו"מ, שבכל אחד ג' קוין, וכולן נעשו אבן אחת, שכתוב, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה. וקורא אותה אבן, מהו הטעם. הוא משום שכל שתים עשרה אבנים נכללו באבן אחת קדושה עליונה שהיא למעלה מהם, דהיינו המלכות הנקראת אבן, שכתוב, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים. וע"כ גם בחינת י"ב שבטים שלה נקראים ג"כ אבנים.

פסקה קעו

ועל דא הכא וכו': ועל כן כאן, שם אותה הכהן גדול על לבו לזכור אותם תמיד. שכתוב, ונשא אהרן את שמות בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד. ומשום זה הכל הוא בסוד י"ב, י"ב אבנים עליונות צפונות למעלה, שנגנזו בסוד, העליון הקדוש, שהוא ז"א, והם סוד התורה, דהיינו ז"א שנקרא תורה, ויוצאות מקול אחד דק, שהוא בינה, וכבר העמידוהו, שתים עשרה אבנים אחרות צפונות למטה במלכות כעין אותן שלמעלה בז"א, ויוצאות מתוך קול אחר, שהוא אבן, שכתוב, משם רועה אבן ישראל. דהיינו המלכות.

פסקה קעז

וע"ד אוקמוה ברזא וכו': וע"כ העמידו בסוד הכתוב, שכתוב, ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן. זו היא השכינה, שנקראת אבן בחן, אבן ישראל, שגוללים אותה ומכניסים אותה בגלות. וכתוב, והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה, דהיינו בעת הגאולה. ועל שמה נקראים כולם. דהיינו כל המדרגות היוצאות ממנה, בשם אבנים.

פסקה קעח

וכמה אבנין לאבנין וכו': וכמה בחינות אבנים הם באבנים, יש אבנים ויש אבנים, יש אבנים שהן יסודות הבית, דהיינו המלכות בבחינת החכמה שנקראת בית, בסו"ה בחכמה יבנה בית, שכתוב, ויצו המלך ויסיעו אבנים גדולות אבנים יקרות ליסד הבית אבני גזית. שהחו"ב שבה נקראות אבנים גדולות אבנים יקרות. ויש אבנים עליונות יקרות שהן שתים עשרה, שהם ארבעה סדרים, ג' ג' לכל סדר, לד' רוחות העולם, שהם חו"ג תו"מ, שבכל אחת מהן יש ג' קוין, והם י"ב. כעין זה הם ארבעה דגלים שהיו הולכים במדבר, שהם י"ב שבטים ג' ג' לכל צד לארבע רוחות העולם. כי למזרח, היו יהודה יששכר וזבולון. לדרום, ראובן שמעון גד. לצפון, אפרים מנשה ובנימין. למערב, דן אשר נפתלי. שד' רוחות העולם ה"ס חו"ג תו"מ, וג' שבטים שבכל רוח ה"ס ג' קוין. והכל סוד אחד. והעמידוהו.

פסקה קעט

ות"ח בשעתא דכהנא וכו': ובוא וראה, בשעה שהכהן הגדול היה שם אלו י"ב אבנים, ולבש אותם בחושן ואפוד, אז שרתה עליו השכינה. ואלו י"ב אבנים מפותחות בשמות כל השבטים. וכל שבט ושבט נחקק על אבן אחת, והאותיות היו משוקעות באבנים, וכשהאבנים האירו, היו האותיות בולטות לחוץ, והאירו על מה שהיו צריכים.

פסקה קפ

ובשבטין כלהו לא וכו': ובכל שמות השבטים לא היו ב' האותיות **ח' ט'**, שהן אותיות חטא, משום שלא היה נמצא חטא בכולם. אמר ר' חזקיה אם כן ה **ח'** שהשם גרם, כי השם **חת** פירושו ירידה, או מחתה, יפה הוא שאינו בשמות השבטים, אבל **ט'** שהיא אות טובה. ולמדנו מי שרואה אות ט' בחלומו, טוב לו, משום שבה פתח התורה, כי **ט** וב, שכתוב, וירא אלקים את האור כי **ט** וב. וכיון שהיא אות טובה, למה לא נכתב בשבטים.

פסקה קפא

אמר ליה בגין וכו': א"ל, משום שב' אותיות אלו סמוכות זו לזו. כלומר, שהסמיכות שלה תורה חטא. ע"כ לא היו בשבטים. ועוד, כי אות **ט'** גנוזה ונסתרת, שהיא תורה על

יסוד הבינה, והיא מאירה הארת כולן, ואין אור נמצא חוץ מן אות הזו, כי כל האורות יוצאים מיסוד הבינה, שכתוב, וירא אלקים את האור כי טוב, שהוא הארת אור ההוא שבאות ט', הגנוזה והנסתרת. ועל אות הזאת כתוב, לא ימנע טוב להולכים בתמים, וזה הוא האור של כל השבטים. וכיון שהיא גנוזה כל כך אינה נמצאת בשבטים. ועוד, שכל י"ב שבטים יוצאים מאכסדרא הזו, שהוא יסוד דבינה, הנסתרת, שהיא בסוד אות ט', וע"כ היא נסתרת וגנוזה ואינה נראית בשבטים.

פסקה קפב

ת"ח כל הני וכו': בוא וראה, כל אלו אבנים, שהיו בחשן, היו עומדות בדרך אות ונס, וכולן כשהיו מאירות, אז היו מאירות פניו של הכהן הגדול, והאותיות היו מאירות ובולטות שיהיו ניכרות מן האבנים ולחוץ. וכשהיו מאירות פניו של כהן גדול, אז היה ניכר בליטת האותיות שהוא לטוב. ובזה ניכר הכהן אם הוא צדיק או לא, וע"כ הכל היה באות ונס. והעמידוהו.

פסקה קפג

ר' אבא הוה וכו': ר"א היה מצוי לפני ר' שמעון, אמר לו זה שכתוב, ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים. ולמדנו, **אורים**, היינו שמאירים הדבר שצריך, דהיינו מה ששואלים. **תומים**, היינו שמשלימים דבריהם. אבל הפירוש אינו מספיק, עוד אנו צריכים לדעת.

פסקה קפד

אמר ליה ודאי וכו': אמר לו, ודאי, וכך הוא, חשן ואפוד הם כנגד אורים ותומים. וזה סוד, תפלין, וקשר של תפלין, שהם כנגד ב' אלו. פתח ואמר, וראית את אחורי ופני לא יראו. **וראית את אחורי**. הרי למדנו, שהראה לו הקב"ה למשה, קשר של תפלין. **ופני**, אלו תפלין ממש. ומפרש, **ופני**, הם תפלין שהם סוד עליון, שם הקדוש. **אחורי**, הוא סוד קשר של תפלין, והרי נודע בין החברים, שזה, תפלין, הם מראה המאירה שהוא ז"א. וזה, קשר של תפלין, היא מראה שאינה מאירה, שהיא המלכות.

פסקה קפה

לקבל דא אורים וכו': כנגד זה, **אורים** היינו שמאירים בדבריהם, דהיינו ז"א, מראה המאירה. תומים שמשלימים בדבריהם, דהיינו המלכות, המאירה בהארת חכמה בסו"ה וראית את אחורי, שבה כל השלמות. זה פנים, האורים. וזה אחור, התומים. וזה סוד קול ודבור, קול, שהוא ז"א, מאיר לדבור, שהוא המלכות, לדבר. כי הדבור משלים המלה, כלומר שהקול הוא עיקר הממשות, והדבור משלימו. ועולים תמיד זה בזה, ואינם

נפרדים זה מזה לעולם. כי אין להפריד בין הקול לדבור. וע"כ חשן ואפוד, זה פנים וזה אחור, והכל סוד אחד בלי פירוד כלל, כמו קול ודבור.

פסקה קפו

אמר ליה אי וכו': א"ל, א"כ שחשן ואפוד אינם נפרדים לעולם, ומי שמפריד אותם למדנו, שכתוב עליו מפריד אלוף, כי הם רומזים לז"א ומלכות כנ"ל. א"כ, מהו שכתוב, ויהי כברוח אביתר בן אחימלך אל דוד קעילה אפוד ירד בידו. ואלו חשן אינו אומר. נמצא שהפרידם זה מזה.

פסקה קפז

אמר ליה ודאי וכו': אמר לו ודאי כך הוא. כל מה שהוא חשוב הוא נסתר וגנוז ואינו נזכר כל כך. כעין זה כתוב, נושאי אפוד בד, ולא נזכר החושן מפני חשיבותו, מה שהוא יותר בגלוי הוא נזכר כדי שיתכסה מה שהוא בגניזה ובמכוסה, וע"כ נזכר מה שבגלוי יותר, שהוא האפוד.

פסקה קפח

ובג"כ שמא עלאה וכו': ומשום זה, שם העליון הוא סוד שבמכוסה וגניזה, ואינו נזכר אלא בשם שהוא בגלוי. זה נזכר, וזה נגנז. השם הנגנז הוא **הוי"ה**, השם שהוא בגלוי, הוא **אדני**. וע"כ נכתב באותיות נסתרות הויה, ונקרא באותיות אלו, אדני. ונתכסה זה בזה, שהשם אדני מכסה את השם הוי"ה, כדי שיהיה כבוד העליון מכוסה וגנוז לעולם. שכל דרכי התורה כך הוא גלוי וסתום. וכל דברי העולם, בין של עולם הזה ובין של עולם העליון הם מכוסים וגלוים. כלומר שבכל דבר יש פנימיות.

פסקה קפט

פתח ואמר ויאמרו וכו': פתח ואמר, ויאמרו אליו הגידה נא לנו באשר למי הרעה הזאת לנו וגו'. מקרא זה יש להסתכל בו, הכל בסוד החכמה שאלו. שכתוב, הגידה נא לנו **באשר** למי, **באשר**, סוד החכמה שאלו. כאן שאלו סוד שהוא בגלוי, לדעת, אם הוא בא מזרעו של יוסף, שהים, כיון שראה הארון שלו, מיד נבקע והיה יבשה, שכתוב, הים ראה וינוס. **הים ראה**, אותו שכתוב בו, **וינס** ויצא החוצה, מיד נבקע, **הירדן יסוב לאחור**.

פסקה קצ

וע"ד שאילו ליה וכו': וע"כ שאלו אותו **באשר**, דהיינו הגידה נא לנו **באשר** למי הרעה. על שכתוב בו ביוסף, **באשר** את אשתו, ורמז לו במלה, **באשר**, אם מזרע ההוא של יוסף אתה בא, התפלל שישתוק הים ממנו. **למי**, דהיינו שכתוב, **למי** הרעה הזאת לנו. רמזו לו, ואם מזרע של יעקב אתה בא, שכתוב בו, **למי** אתה ואנה תלך, והם, אלו, שיעקב

אמר להם את זה, היו מלאכים הקדושים ששלח לעשו בשליחותו, וניצל מצרה ההוא, התפלל גם אתה לאדונך וישלח מלאכיו וננצל מצרה ההיא.

פסקה קצא

ואי לאו מה וכו': ואם לא, אמור לנו, **מה מלאכתך**, דהיינו במה עסקך בכל יום. **ומאין תבא**, היינו מה היא אהבתך. **מה ארצך**, היינו אם היא ארץ הראויה לעונש. **ואי מזה עם אתה**, אם הוא עמלק, או אחד משבעה אומות הראוים לעונש. הכל שאלו לו כראוי.

פסקה קצב

מה אתיב לון וכו': מה השיב אותם, יונה. **ויאמר אליהם עברי אנכי**, היינו מאותו זרע של אברהם העברי שהקדיש שם רבונו בעולם בכל יום. **ואת ה' אלקי השמים אני ירא** וגו'. הם לא שאלו אותו, אלא דבר שבגלוי ושבמכוסה, לדעת בו. דהיינו שרמזו לו במלה באשר ובמלה למי, שהוא במכוסה, והשאר שאלו לו בגלוי. והוא, יונה, השיב להם הכל בגלוי.

פסקה קצג

מה כתיב ויראו וגו': מה כתוב, ויראו האנשים יראה גדולה. כיון ששמעו שם הקב"ה מיד יראו, משום שכולם היו יודעים הנסים והגבורות שעשה הקב"ה בים, וכיון שאמר להם השם של הקב"ה מיד יראו לפניו יראה גדולה. עוד אמר להם, שהוא בורח לפני הקב"ה. וע"כ אמרו לו מה זאת עשית, שאתה בורח מלפניו ואינך עושה מצותיו. ומשום זה אמרו, מה זאת עשית, שאתה עובר על מצות רבונך.

פסקה קצד

ותא חזי כל וכו': ובוא וראה, כל אלו נתגיירו אח"כ, כשראו הנסים והגבורות שעשה הקב"ה ליונה בים. וכולם ראו אותו, כשנופל בים, ואותו הדג שעלה ובלע אותו, לפניהם, וכשבא אותו דג הגדול, לעיני כולם, והקיאו ליבשה. באו אליו ונתגיירו כולם. ז"ש משמרים הבלי שוא חסדם יעזבו.

פסקה קצה

ות"ח כלהו אלין וכו': ובוא וראה, כולם אלו היו גרי צדק ונחכמו בתורה, והיו חכמים עליונים. משום שהקב"ה רצה בהם, ובכל אלו המתקרבים אליו, ומקדשים שמו בגלוי. כי כשמקדשים שמו בגלוי, שמו הנסתר שהוא הוי"ה, נתעלה על כסא כבודו, שהוא אדני, שנעשה היחוד הויה אדני, שכתוב, ונקדשתי בתוך בני ישראל.

פסקה קצו
וירכסו את החשן וגו': שואל, למה בפתיל תכלת. ומשיב, אלא להראות שתכלת זו, שהיא המלכות מבחינת הדין שבה,הקשורה עם החסד, מתקשרת בכל. ועל כן, הכל הוא בסוד עליון. שבחינת התכלת מקשרת החשן שהוא ז"א, עם האפוד שהוא המלכות.

פסקה קצז
מה כתיב פעמון וכו': מה כתוב, פעמון זהב ורמון. והעמדנו, שהכל הוא בסוד עליון כמו שאמרנו, מה כתוב, ונשמע קולו בבואו אל הקדש לפני ה'. שהוא משום שצריך לקול הנשמע, שהוא ז"א, וברכות תשרינה על העולם בשביל הכהן, שהוא מברך הכל ועושה הכל. **פעמון זהב**, הרי העמדנו, שהוא קול הנשמע, שהוא ז"א, **רמון**, הוא המלכות, שנתמלאה מכל, שהיא מקבלת מכל העליונים. והכל העמדנו.

פסקה קצח
ויעש את מעיל וגו' **כליל תכלת**: כבר ביארנו בסוד חשן ואפוד, והכל אחד. כלומר שמעיל האפוד הוא אותו הסוד כמו האפוד, דהיינו מלכות. **כליל תכלת**, כך ראוי להיות כמו שהעמדנו, (בראשית ב' מאות רמ"ט עד אות רס"ח) שתכלת היא סוד אור הכסא, ממלכות, שהיא אור השחור שבנר השורף והמכלה כל מה שמתחתיו, תכלת שהיא נקשרת באור הלבן שבנר, שהוא חסד (כמ"ש שם) וע"כ התכלת היא לאפוד. להיותו אור המלכות.

פסקה קצט
אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, אלו כלי לבושים של הכהן, הכל בסוד עליון הוא, שיהיו הלבושים שלמטה כעין שלמעלה. בוא וראה, כיון שמיכאל הוא כהן גדול, ובא מצד ימין, למה כתוב בגבריאל, האיש לבוש הבדים. הרי לבושים הוא לכהן גדול, ומיכאל הוא כהן, ובא מצד ימין. ומשיב, אלא נשמע מכאן, שהשמאל נכלל תמיד בימין, ע"כ נתלבש גבריאל שהוא שמאל, בלבושים אלו שמימין.

פסקה ר
תו דהא גבריאל וכו': עוד, יש לתרץ, כי גבריאל נתמנה שליח לעולם הזה, וכל שליח שנתמנה לעולם הזה צריך להתלבש בלבושים של עולם הזה. וכן העמדנו בסוד הנשמה, כשעולית למעלה היא מתלבשת בלבוש כעין של מעלה, כדי להיות שם, וכן כשיורדת מלמעלה למטה, היא מתלבשת בלבוש, הכל הוא, כל לבוש הוא, כעין המקום שהולכת שמה. כעין זה כל אלו שליחים שנתמנו בשליחות בעולם הזה. צריכים ללבוש מעולם הזה. והרי העמדנו.

פסקה רא

ותא חזי, האי וכו': ובוא וראה, מעיל האפוד הזה היה לכסות אותו סביב גופו. כשלבש אותו כתוב, אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. שהחשן היה מקדם, והאפוד באחור.

פסקה רב

האי קרא הא וכו': מקרא זה, אחור וקדם וגו', הרי העמידוהו. אבל בוא וראה, בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון,נבראו זכר ונקבה, והיו שניהם קשורים זה בזה, הנקבה לאחור, והזכר מקדם, עד שנסר והפריד אותם הקב"ה, והתקינה, והכניס אותה לפני האדם להסתכל פנים בפנים. וכיון שהסתכלו פנים בפנים, רבתה האהבה בעולם, והולידו תולדות בעולם, מה שלא היה מקודם לכן. והרי העמדנו.

פסקה רג

ולבתר דחב אדם וכו': ואחר שחטא אדם ואשתו, ובא נחש על חוה והטיל בה זוהמא, הולידה חוה את קין. והיתה צורתו צורה שלמעלה, ומשל מטה מסוד הזוהמא של הסטרא אחרא, ומצד שלמטה מן החצונים. וע"כ הוא היה הראשון שעשה מות בעולם, משום שהצד שלו גרם, להיותו בא מזוהמא של הנחש, הנחש דרכו הוא לארוב כדי להרוג, אותו הבא ממנו, דהיינו קין, דרכו לקח והולך. ועל כן כתוב, ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו.

פסקה רד

אשכחנא בספרין קדמאין וכו': מצאתי בספרים ראשונים, כאשר הרג קין את הבל היה נושך אותו נשיכות כמו נחש, עד שהוציא נשמתו והרגו. (כבר נתבאר זה לעיל בראשית ב' אות שמ"א בהסולם).

פסקה רה

וכל מלין אהדרו וכו': וכל הדברים חוזרים ליסוד הראשון שיצאו משם, ואם לא היה קין מצד ההוא של הנחש, לא היה נמצא כן כלפי אחיו. ועל כן כיון שראה אדם שהבל נהרג, וקין נגרש, אמר, למה אני מוליד מכאן ולהלאה, נפרד מאשתו מאה ושלשים שנה. ורוחות טמאות נקבות היו באות ומתחממות ממנו, והיה מוליד רוחות ושדים, ונקראים נגעי בני אדם. והעמדנו.

פסקה רו

לבתר קני ואתלבש וכו': לאחר כך, קנא, ונתלבש בקנאה ונתחבר באשתו, והוליד את שת. זה הוא בדמותו בצלמו, מה שלא היה כן מקודם באלו בנים הראשונים שהיו מקודם לכן.

פסקה רז

בגין דהא בקדמיתא וכו': כי הנה בתחילה, לפני חוה, היתה לו התחברות אחרת, דהיינו לילית, והעמידוהו. עד שבאה חוה, שהתקין אותה הקב"ה לאדם, ונתחברו פנים בפנים. וע"כ כתוב, לזאת יקרא אשה, אבל האחרת, לילית, אינה נקראת כך. וכבר העמידוהו.

פסקה רח

ובגין דאדם וחוה וכו': ומשום שאדם וחוה נבראו כאחד, כתוב, זכר ונקבה בראם ויברך אותם. כי שניהם ביחד היו, ועל כן כתוב, אחור וקדם צרתני.

פסקה רט

ת"ח אפוד וחושן וכו': בוא וראה אפוד וחשן אחור וקדם היו (כנ"ל אות ר"א בהסולם) שהחשן היה מקדם והאפוד באחור, וכשהכהן היה מתלבש בהם היה דומה לצורה העליונה, ז"א ומלכות, שה"ס אחור וקדם. והרי למדנו, שאז היו פניו מאירות, והאותיות בולטות ומאירות ועולות למעלה, ואז היה יודע הדבר שצריך.

פסקה רי

ובגין כך תקונא וכו': ומשום זה תקון החשן ותקון האפוד מתקשרים יחד. ואע"פ שתקון של זה אינו כתקון של זה. והכל בסוד אחד. הקישור של זה בזה הוא, שיתאחד החשן שהוא ז"א, באפוד שהוא המלכות, בארבע טבעות המתקשרות במקום זה ובמקום זה, דהיינו בחשן ובאפוד, שהם סוד אלו המרכבות שהן מתקשרות בצד הזה שלמטה, לאלו שמלמעלה, והכל הוא בסוד האופנים וחיות. שב' טבעות שבחשן הן בסוד החיות, שהן יצירה. וב' טבעות שבאפוד הן בסוד האופנים שהם עשיה, שהם קשורים זה בזה, כמ"ש ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים. (יחזקאל א)

פסקה ריא

כתיב בראשית וגו': כתוב, בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, והעמידוהו, שהשמים הוא ז"א והארץ היא מלכות, (כנ"ל ב"א אות יוד י"ב) כי הכל כעין זה נעשה המשכן, שעשה כעין עולם התחתון, שהוא המלכות, וכעין עולם העליון, שהוא ז"א. וכל מעשיו של הקב"ה שעשה בעולם הזה, הם כעין של מעלה, אף המשכן כך, כל מעשיו הם כמעשה, וכעין עולם העליון.

פסקה ריב

ורזא דא כל וכו': וזה סוד כל מעשה המשכן, כולם, מעשים ותקונים שלמעלה ושלמטה, כדי להשרות השכינה בעולם, בדיירים עליונים, שהם המלאכים, ובדיירים התחתונים,

שהם בני אדם. כעין זה גן עדן התחתון, הוא כעין העליון, בינה, וכעין התחתון, מלכות, כל הציורים וכל הצורות של העולם, כולם הם שם. וע"כ מעשה המשכן ומעשה שמים וארץ, שהם ז"א ומלכות, כולם הם בסוד אחד.

פסקה ריג

כתיב, שאו וגו': כתוב, שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו'. מקרא זה העמידוהו. אבל בוא וראה, וכי משום שמסתכל האדם בעיניו למעלה, ונושא אותן למעלה, הוא יכול לדעת ולהסתכל במה שלא ניתנה לו רשות לדעת ולראות.

פסקה ריד

אלא שאו מרום וגו': ומשיב. אלא, שאו מרום עיניכם פירושו, מי שמבקש להסתכל ולדעת במעשיו של הקב"ה, ישא עיניו למעלה, ויראה כמה צבאות וכמה מחנות וכמה מעשים משונים זה מן זה הגדולים אלו מאלו, ואז תראו ותשאלו, ותאמרו, מי ברא אלה. **מי ברא אלה**, הרי העמדנו הסוד, אשר **מי** שהוא בינה, ברא אלה, שבינה, הוא מקום הנמצא ב **מרום**, וגנוז וסתום ולא ידוע, ועומד תמיד לשאלה. משום שמקום ההוא לא נתגלה.

פסקה רטו

המוציא במספר צבאם: שואל, מהו המוציא. ומשיב, משום שמקום ההוא שהוא נסתר וגנוז, דהיינו בינה, הוא הוציא הכל בסוד, קול היוצא משופר, (כמ"ש בהקדמת ספר הזהר דף קפ"ד ד"ה למשמע ע"ש) שהוא ז"א הנקרא קול יוצא מבינה הנקראת שופר, בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא (כנ"ל בראשית א' דף רפ"ז ד"ה תלת) וקול ההוא, שהוא ז"א במוחין דהארת חכמה, הוא מספר של כל הצבאות שלמעלה וחשבון הכל. מספר וחשבון ה"ס מוחין דהארת חכמה, אמנם אינם מתגלים במקום ז"א, אלא, משם נמצא סוד אמונה העליונה, שהיא מלכות, בכל אלו צדדים עליונים, הן חסדים מימין והן חכמה שבשמאל, שבה מקום גילוי החכמה, עד שנמשכות המדרגות מז"א, ונמשכות למטה למלכות, ונבדלים כמה צבאות למיניהם וכולם עומדים בחשבון ונקראים בשם. **מרוב אונים**, זה צד ימין. **ואמיץ כח**, זה צד שמאל. **איש לא נעדר**, מצדדים הנמשכים מב' עברים, דהיינו מב' הקוין ימין ושמאל. שלא נחסר משהו, משום שב' צדדים אלו כוללים כל המציאות. ואפילו בקו אמצעי אין חידוש נוסף עליהם, כי הוא רק כולל כל מה שיש בב' קוין, ימין ושמאל.

פסקה רטז

ד"א שאו מרום וגו': פירוש אחר על, שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. מקרא זה הוא, כשהוקם המשכן. והיה מתוקן שכל מי שראה המשכן, הסתכל בו במה שלמעלה ובמה שלמטה והכל ראה במשכן. משום שכל מעשי עולם העליון ועולם התחתון, כולם נתתקנו במשכן. והעמדנו, שכל מי שראה הקרסים שבמשכן והסתכל בהם, היה רואה בההארה שלהם, הארת הככבים. משום שכך נמצאים הככבים ברקיע.

פסקה ריז

פתח ואמר הללויה וגו': פתח ואמר הללויה הללו את ה' מן השמים וגו'. בוא וראה, שבח הזה אמר דוד כנגד הסוד של שם הקדוש, שהוא הויה, דהיינו ז"א, שהוא כלל השבח של הכל. שתי תשבחות הן כעין הסוד של השם הקדוש העליון, שהוא הויה. שהוא כלל התשבחות של הכל. והן, זה, הללו את ה' מן השמים, ותשבחה האחרונה של ספר תהלים, שהוא כלל תשבחות כולם, שכתוב הללויה הללו אל בקדשו וגו', אבל זה הוא על עשרה מינים, שכתוב בו י' פעמים הללו, כנגד ע"ס דז"א, וזה, הללו את ה' מן השמים הוא על שבע, שכתוב בו שבע פעמים הללו כנגד ז"ס חג"ת נהי"מ דז"א. והכל סוד אחד בשם הקדוש.

פסקה ריח

הללויה הללו את ה' מן השמים: הוא התחלת ששה קצוות, חג"ת נה"י, להתפשט למטה, שזה הוא סוד העומד לשאלה, כלומר להשגה, דהיינו ז"א, כש"א, כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך וגו' שהם ז' ימים חג"ת נהי"מ דז"א, עד כאן יש רשות לשאול, מן היום אשר ברא וגו' ועד קצה השמים שהוא ספירת חסד ז"א, מכאן ולהלאה, שהם כח"ב דז"א, אינו עומד לשאול, משום שהוא מקום נסתר וגנוז.

פסקה ריט

וע"ד הללו את וכו': ועל כן הללו את ה' מן השמים, הללוהו במרומים, אלו הם ב' צדדים ימין ושמאל, דהיינו חסד וגבורה דז"א, ומכאן מתפשטות כל שאר הספירות האחרות למטה בסוד המדרגה, להתתקן כראוי. הללוהו כל מלאכיו, אלו הם ב' עמודים, נצח והוד, העומדים תחת הגוף, שהוא ת"ת, שישען הגוף עליהם.

פסקה רכ

ת"ח אינון קיימין וכו': בוא וראה, אלו העמודים שהגוף נשען עליהם עומדים כאן בסוד המלאכים, שנאמר עליהם, הללוהו כל מלאכיו, משום שהברכים הם שליחי הגוף ללכת

ממקום למקום. ומסוד זה יוצאים אלו הנקראים מלאכים, שהם שליחים ללכת בשליחות אדונם ממקום למקום.

פסקה רכא

הללוהו כל צבאיו: זה הוא מקום שיוצאים ממנו כל צבאות הקדושים העליונים, הוא סוד אות ברית קדש, דהיינו יסוד דז"א. והוא רשום בכל שאר הרבבות היוצאות ממנו. כמו שאמרנו שכתוב, ה' צבאות שמו, היינו כי אות הוא בכל שאר צבאות ורבבות.

פסקה רכב

הללוהו שמש וירח: בו, בשמש, עומד סוד הזה, כל הספירות דז"א, כי השמש הוא ת"ת דז"א, שהוא עיקר ז"א, ושאר הספירות הן רק בדרך התכללות בת"ת. והוא השמש להאיר, ובו נמצאים ככבים העליונים המאירים ומזלות, כמו שהעמדנו. אחר זה חוזר למעלה, למקום ההוא העומד במרומי מרומים, שהוא בינה, ושם נתקעים הכל, כלומר, שכל המוחין דז"א ומלכות ובי"ע יוצאים משם. ועליה אומר, **הללוהו שמי השמים**. כי השמים הוא ז"א, ושמי השמים הוא בינה. אחר זה, **הללו את ה' מן הארץ**, שהיא מלכות דז"א, שהיא כנגד אלו שכתוב אח"כ, אש וברד וגו'.

פסקה רכג

ת"ח אינון ככבים וכו': בוא וראה, אלו ככבים למטה, עומדים בהמשכה שנמשכו מסוד העליון שבז"א, משום שהכל עומד בצורה העליונה. וכבר העמדנו. ומשום זה כל אלו הככבים והמזלות, מרום רקיע, שהוא ז"א, כולם עומדים להנהיג בהם עולם שלמטה ממנו, ומשם מתפשטות המדרגות עד שהמדרגות עומדות בככבים שלמטה בעולם הזה, וכולם אינם עומדים ברשותם כלום, והרי העמדנו, וכולם עומדים ברשות העליון. ועל זה כתוב, יעמדו נא ויושיעך הוברי שמים החוזים בככבים. והכל הוא ברשות, מלמעלה ונתבאר.

פסקה רכד

ויעשו את הכתנות שש וגו': רבי יוסי פתח, והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים וגו'. **והיה באחרית הימים**, היינו כשיפקוד הקב"ה את בת יעקב, ויקים אותה מעפר, ויתחבר השמש עם הלבנה, דהיינו ז"א ומלכות, אז, **נכון יהיה הר בית ה'**, זה הוא ירושלים שלמעלה, שהיא המלכות, שתהיה מתוקנת בתקוניה להאיר באור העליון, כי כל אורותיה אינם מתתקנים אלא באור העליון, דז"א, ובזמן ההוא יאיר עליה אור העליון על אחד שבעה ממה שהיה מקודם לכן. כמו שכתוב, והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגו'. אור החמה הוא ז"א ואור הלבנה הוא מלכות.

פסקה רכה

בראש ההרים: שואל, בראשי ההרים היה צריך לומר, מהו בראש. ומשיב, אלא אור הזה שיהיה לה אז, הוא בראש ההרים. ומי הוא ראש ההרים. הוא כהן גדול, דהיינו חסד דז"א, שהוא ראש ההרים. כי חג"ת נקראים הרים, וחסד הוא ראש שלהם. שכולו הוא צד ימין, חסד, וזה הוא שמתקן תמיד את הבית, שהוא מלכות, ומברך אותה להאיר פניה. ועל זה אומר, **יהיה נכון**.

פסקה רכו

ובמה יתקן לה וכו': ובמה יתקן אותה, היינו באלו הלבושים שהם כעין של מעלה, כבחינת ז"א, כמו שהעמידוהו. ואלו הלבושים עומדים כולם בסוד שש, שה"ס חג"ת נה"י הכלולים בחסד, שה"ס כהן גדול. שז"ס ויעשו את הכתנות **שש** וגו'. ואת המצנפת **שש** וגו'. ואת פארי המגבעות **שש** וגו'. ובית הזה כשיהיה מתוקן בראש ההרים, שהוא כהן גדול, חסד דז"א, אז מתקשר הבית ומתעלה למעלה בקיום העליון, שהוא בינה, ויאיר העולם מאור העליון ההוא שבבינה. וזה הוא **ונשא מגבעות**, דהיינו מכל שאר צבאות ומחנות עליונים ואז ונהרו אליו כל הגוים.

פסקה רכז

ת"ח בשעתא דכהנא וכו': בוא וראה, בשעה שהכהן למטה, בעולם הזה, פורש ידיו, אז רוח עליון, שהוא בינה, מאיר ויוצא, וכל הנרות, דהיינו כל הספירות דז"א, מאירים, ואורות נמשכים ומאירים ומתקשרים אלו באלו עד שיאירו פניה של כנסת ישראל, שהיא המלכות, והכל הוא על ידי אור הראשון, שהוא הכהן, דהיינו חסד. וכשהכהן נתעורר למטה, מתעורר למעלה, ובמעשים שלמטה מתעורר התעוררות שלמעלה.

פסקה רכח

ועל דא נכון וגו': ועל כן, נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים וגו' ונהרו אליו כל הגוים, כי עתה כל שאר עמים עכו"ם יש להם ממונה ברקיע עליהם, ובעת ההיא, יבער אותם ויפיל אותם הקב"ה מממשלתם. שכתוב יפקוד ה' על צבא המרום במרום, וכיון שכולם יהיו נעברים מממשלתם, אז ישגב הקב"ה בלבדו, כש"א ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, ואז, ונהרו אליו כל הגוים. וז"ש והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית יעקב וגו'.

פסקה רכט

וכלא איהו בשעתא וכו': והכל הוא בשעה שהכהן, שהוא ראש ההרים, דהיינו חסד, יאיר לה למלכות, והכל הוא בסוד שש, שש הם, שבכל ששה הקצוות יאיר לה. כי בסוד שש יאיר לה. (כנ"ל אות רכ"ו).

פסקה רל

רבי אלעזר ורבי יצחק וכו': ר"א ור"י ור' יהודה היו הולכים בדרך. אמר ר' אלעזר עת היא ללכת עם השכינה, כי השכינה לא תשרה עלינו אלא מתוך דברי תורה. אמר ר' יהודה, מי שהוא ראש יפתח בראש.

פסקה רלא

פתח ר' אלעזר ואמר וכו': פר"א ואמר, צעיר אנכי ונבזה פקודיך לא שכחתי. **צעיר אנכי ונבזה**, דוד המלך לפעמים היה משבח את עצמו, שכתוב, ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם, וכתוב, נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על משיח אלקי יעקב. ולפעמים עשה עצמו עני, שכתוב, כי עני ואביון אני. וכתוב, צעיר אנכי ונבזה. והוא אמר אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה.

פסקה רלב

אלא בזמנא דהוה וכו': ומשיב, אלא בזמן שהיה עולה במדרגת השלום ונתעלה בדין אמת, והיה שולט על שונאיו, היה משבח את עצמו. ובשעה שראה את עצמו בצרה ושונאיו היו מצירים לו, אז השפיל עצמו והיה קורא את עצמו עני, צעיר מכל. מהו הטעם. הוא משום שלפעמים היה מושל, ולפעמים היה בצרה משונאיו.

פסקה רלג

ועכ"ד איהו שליט וכו': ועם כל זה הוא היה שולט עליהם תמיד ולא יכלו לו. ודוד המלך תמיד היה משפיל עצמו אל הקב"ה, שכל מי שמשפיל עצמו לפני הקב"ה, הקב"ה מגביה אותו על הכל, ומשום זה רצה בו, הקב"ה, בדוד בעולם הזה, ובעולם הבא. בעולם הזה, שכתוב וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי. בעולם הבא, שכתוב, ובקשו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים. דוד הוא מלך בעולם הזה, ודוד יהיה מלך לעולם הבא. וע"כ אמר, אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה.

פסקה רלד

ת"ח בשעתא דשמשא וכו': בוא וראה, בשעה שהשמש שהוא ז"א, מחזיר פניו ואינו מאיר אל הלבנה, שהיא מלכות עובר האור מן הלבנה, ואינה מאירה. אז היא בעניות מכל

הצדדים, ונחשכת, ואין לה אור כלל. וכהשמש חוזר כנגדה ומאיר לה, אז פניה מאירות ומתקשטת אליו, לשמש, כמו נוקבא שמתקשטת לדכורא. ואז היא בממשלה בעולם.

פסקה רלה

ועל דא דוד וכו': וע"כ, דוד היה מעטר את עצמו כעין זה ממש, דהיינו כמו הלבנה, כי דוד הוא בחינת מלכות, לפעמים הוא עני, ולפעמים הוא בעשירות על הכל. ומשום זה היה אומר צעיר אנכי ונבזה, ועם כל זה, פקודיך לא שכחתי. כעין זה יש לו לאדם להיות נבזה בעיניו, ולהשפיל עצמו בכל, שיהיה כלי, שהקב"ה רוצה בו. והרי העמידוהו, שכתוב, ואת דכא ושפל רוח וגו'. עתה. אחר שהקדמתי אלו הדברים, אפתח בתורה בראש. זה היה מענה על דברי ר' יהודה שאמר, מי שהוא בראש יפתח בראש.

פסקה רלו

פתח ואמר ויבא ובו': פו"א, ויבא אותי שמה והנה איש מראהו כמראה נחשת ופתיל פשתים בידו וקנה המדה והוא עומד בשער. זה ראה יחזקאל במראה ההוא של הנבואה, וזה הוא איש, שהוא שליח בלבושים אלו, דהיינו גבריאל.

פסקה רלז

והכא לא אמר וכו': וכאן אינו אומר אלא איש, ואינו אומר איש לבוש הבדים (כמ"ש יחזקאל יוד ב') אלא בשעה שעושה שליחות לעשות דין, או להראות דין בחזיון, נקרא לבוש הבדים, ובשעה שאינו בא לזה, נשתנה לאפן אחר, כפי השליחות כך נשתנה המראה שלו באלו הלבושים, ומשתנה מלבושים ללבושים, לפי השליחות. אמנם הוא תמיד בצד שמאל, שגבריאל הוא בשמאל המרכבה, וכמה אפנים הם שנתלבש בהם, וכל אלו הבאים מצדו.

פסקה רלח

מראהו כמראה נחשת: כאן נתלבש בלבוש ההוא שהם הרי נחשת, הנקראים בכתוב הרי נחשת. שה"ס הנגה שמצד הקדושה. והוא, גבריאל, הביא מדה לעשות מדידה.

פסקה רלט

האי לאו איהו וכו': זו המדה, דהיינו קנה המדה, אינו ניצוץ הקשה הנעלם וגנוז, אלא משם, מניצוץ הקשה, יוצא קנה המדה למטה, שנגלד מן האור שנעזב מניצוץ הקדוש בעת שנסתלק למעלה ונגלף שם בתוך הספיריות הנוצץ שאינו נודע. שה"ס רישא דעתיק דלא אתידע. ועל כן נמצא קנה המדה ההוא במדידות המדה הנמצאת למטה. בעולם הזה.

פירוש. מדה, ה"ס המסך, שמתוך ההכאה שלו, בהתפשטות אור העליון, יוצאים כל שיעורי קומה הנמצאים בא"ק ואבי"ע. (כמ"ש בפתיחה לחכמת הקבלה אות ט"ז) ומסך הזה נתתקן בכלי מלכות כמ"ש שם. אמנם יש ב' בחינות מלכות, דהיינו מלכות דמנעולא ומלכות דמפתחא (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף מ"ה ד"ה ההוא ובדף מ"ז ד"ה גו ע"ש) ע"כ יש ג"כ ב' מיני מסכים מסך דמפתחא ומסך דמנעולא, אשר מסך דמפתחא נקרא קו המדה, ומסך דמנעולא נקרא קנה המדה. וכן נקרא בוצינא דקרדינותא ברוב דברי הזהר. (כנ"ל בראשית א' דף א' ד"ה ופירושו).

ונודע שהמסך דמנעולא נגנז ברדל"א ולא שימש אלא בפרצופי א"ק, ולא באבי"ע, והוקשה לו, איך אפשר שהמסך הזה היה ביד גבריאל, ולא עוד אלא שישמשו עמו למטה בעולם הזה לבנין הבית. הלא הוא נגנז ברדל"א, ואינו אפילו בעולם אצילות. וזה שאומר ומתרץ. **האי לאו איהו בוצינא דקרדינותא דטמיר וגניז**, אשר קנה המדה אינו המסך עצמו דמנעולא, שהוא טמיר וגנוז ברדל"א, **אלא מתמן נפקת האי קנה לתתא**, אלא שמן בוצינא דקרדינותא יוצאת קנה המדה, **דאתגליד מגו נהירו דאשתביק מבוצינא דקרדינותא**, **כד אסתלקת לעילא אתגלפת** וכו' פירוש, כי בשעה שהמסך דמנעולא נסתלק למעלה לרדל"א ונגנז עזב והשאיר למטה במקומו את הארתו, והארה זו שעזב היא הנקראת קנה המדה. וכיון שמלכות זו ששמשה בפרצופי א"ק היתה מקומה בנקודה דעולם הזה, נמצא שההארה הזו שהמלכות דמנעולא עזבה, נמצאת בעולם הזה למטה, וז"ש, **ועל דא ההוא קנה המדה איהו קיימא במדידו דמשחתא דקיימא לתתא**, ואפשר למדוד עמה את בית המקדש בעולם הזה.

פסקה רמ

ולזמנין קנה המדה וכו': ולפעמים משתמשים בקנה המדה ולפעמים בקו המדה, כמו שנתבאר בדבור הסמוך, ועל כן פתיל פשתים שהוא קו המדה, וקנה המדה, הכל הוא מדה לעשות מדידה. כל המדידות של יחזקאל היו בקנה המדה ההוא. ולא בפתיל פשתים, שהוא קו המדה. ובמעשה המשכן הכל היה בקו המדה. שה"ס מסך דמפתחא, כמ"ש בסמוך.

פסקה רמא

במשכנא בההוא מדידו וכו': במשכן, במדידה שלמטה, שהוא קו המדה, שהוא כעין פתיל פשתים ההוא, כשהתחיל להתפשט, היה בכל אמה קשר אחד, שעד הקשר היה שיעור אמה ובמדת אמה ההיא היה מודד, וע"כ אפילו כשמודד כמה אמות, נקרא אמה, ולא אמות, ומשום זה כתוב, שמנה ועשרים באמה, שזה הוא האורך, והרוחב ארבע

באמה, ולא כתוב ארבע אמות, משום שהיה מודד אמה לכל צד. כלומר, שאין כאן אמה חדשה, אלא אותה האמה היה הולך וכופל לכל צד שצריך.

פסקה רמב

והאי נפקא מדזא וכו': וקו המדה הזו, יוצא מסוד המאור שלמעלה, שהוא בינה, שהמדידה ההיא שלמטה שבמלכות, נמצאת מהמדידה שלמעלה, שבבינה. המדידה שלמטה, היא אלף וחמש מאות בחינות, וכל בחינה ובחינה י"ב אלפים אמות, ועל כן אמה אחת הולכת בכולם, שכל אמה תופשת שיעור הזה, ואמה ההיא שבקו המדה, שמדדה זה, הולך עוד ומתפשט קו המדה ונגלית בו אמה שניה, ומודד עוד אמה. וכן בכל אלו המדות.

פירוש, קו המדה אין המדה שלו נמשכת ממלכות עצמה כמו קנה המדה, שהוא מסך דמנעולא כנ"ל. אלא הוא בחינת מסך דמפתחא, שפירושו שהמלכות ממותקת בבינה, וקבלה צורת בינה. וז"ש, **דמדידו דהאי לתתא**, שהמדידה הנמצאת למטה במלכות אינה מכח עצמה כמו קנה המדה, **מהאי מדידו דלעילא אשתכח**, שמכח עלית המלכות לבינה, קיבלה ממנה הקטנות והגדלות, וכל המדידות שבמדרגותיה.

וכל אמה ואמה פירושה, שיעור מדת המוחין שאפשר להמשיך ממעלה למטה. והנה המוחין באים בג' קוין, שקו ימין הוא חסדים וקו שמאל הוא חכמה, וקו אמצעי כלול משניהם מחסרים ומחכמה, ונודע, שהיריעות הן בחינת שמים, שהוא ז"א, שהחכמה מכוסה בו ורק החסדים, בלבדם מאירים בו. והמוחין דהארת חכמה, ספירותיהם בסוד אלפים, בסו"ה ואאלפך חכמה. וז"ש, **מדידו דלתתא**, דהיינו מדידה הנמשכת ממעלה למטה, **אלף וחמש מאה סטרין**, דהיינו קו וחצי קו, שהם קו ימין שלם, שהוא אלף, וחצי קו אמצעי מבחינת החסדים שבו, שהוא חצי אלף, דהיינו חמש מאות. אבל האלף וחמש מאות, שמקו שמאל ומחצי קו האמצעי מבחינת החכמה שבו, אינן מתגלות בו. אמנם אע"פ שאנו אומרים, שרק אלף וחמש מאות הימנים נמשכים, שהם רק החסדים, אל תטעה, שהם חסדים בלבד בלי התכללות מקו שמאל שהוא חכמה, לזה אומר, **וכל סטרא וסטרא תריסר אלפין אמין**, כי סוד י"ב, הוא ד' ספירות חו"ג תו"מ, שבכל אחת ג' קוין, ימין שמאל ואמצע, ואומר, שכל בחינה ובחינה מאלו אלף וחמש מאות כלולה מי"ב אלפין אלו, שיש בהם בהכרח הארת השמאל, אמנם מה שנבחנים לקו וחצי של ימין בלבד, הוא משום השליטה, כי השליטה היא לימין בלבד, והשמאל הוא רק בדרך התכללות.

פסקה רמג

שמנה ועשרים באמה: הוא ארכה של אמה אחת. ורחבה ארבע באמה, הוא באותה האמה. כלומר שאין בהם שינוי מאמה לאמה, כי כל אחת מאירה רק בחסדים בלבד, כנ"ל בסמוך. וע"כ נבחנים לאמה אחת. נמצא שאמה אחת היא ל"ב שלישים, כמש"א, וכל בשליש עפר הארץ. ששליש פירושו, הארת החכמה שבשמאל. אף כאן מדת האורך והרוחב, היא הארת השמאל המלובש בחסדים. כי אור החכמה מכונה אורך, ואור החסדים מכונה רוחב. וע"כ מכנה אותם ל"ב שלישים, שהם כ"ח וד'. והם ל"ב כנגד ל"ב שבילין של החכמה היוצאים מלמעלה, אבל השליטה היא להארת חסדים בלבד כנ"ל.

פסקה רמד

וכד אתעביד משחתא וכו': וכאשר נעשתה מדת האורך במדידה הזו, הם ארבעה צדדים באותו האורך, כנגד חו"ג תו"מ, וכל צד הוא שבע אמות, שהם חג"ת נהי"מ, וע"כ עולים אלו ז' אמות לד' צדדים, בסוד שבע, שהם כ"ח שבאורך, משום ששבע הוא סוד עליון בכל. כי שבע ה"ס המלכות, שה"ס חכמה תתאה, וכל אלו ל"ב נתיבות החכמה כלולים, בשבע, בסוד השם הקדוש. דהיינו שבסוד המלכות, הנקראת, שם קדוש.

פסקה רמה

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי כתוב, מדד, אחת לכל היריעות, משמע שיש בכל יריעה הרבה אמות, וצריך הכתוב לומר שמרה אחת לכולן. ומשיב, ודאי מדה אחת היא, שפירושו אמה אחת, אע"פ שנתפשט קו המדה אמה אחר אמה וזה אחר זה, אינו מוסיף כלום על האמה הראשונה, כי כולן מאירות רק בחסדים ונמצא כי אותה האמה חוזרת ונכפלת, וזה שמשמיענו הכתוב. והכל בא בסוד המוחין של המאור שלמעלה, שהוא בינה. שיהיה למעלה ולמטה, הבינה ובמלכות, מדה אחת.

פסקה רמו

ודא איהו משחתא וכו': וזו היא מדה, שהיא יותר בקדושה, כי יש מדה, אחרת שהיא לכסות על זו, על העשר יריעות שהיא בפנים, דהיינו המכסה של יריעות עזים, והמדה האחרת המכסה על זו, היא עולה בהחשבון, בחשבון **ד"ל**. ואלו היריעות שבפנים הן בחשבון ל"ב, כנ"ל, וזה הוא סוד שמכסים זה על זה, ל"ב בפנים ל"ד בחוץ.

פסקה רמז

בגין דהא משחתא וכו': ומפרש. משום שהמדה הראשונה שהיא קדושה בצבעים קדושים, שהם שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני, אלו הם צבעים קדושים, הרומזים על חג"ת ומלכות, כי שש הוא חסד, ותולעת שני היא גבורה, וארגמן הוא ת"ת, ותכלת

היא מלכות וכל החשבון שלו עולה ל"ב. כ"ח באורך וד' ברוחב, שהם ל"ב. ומדה. השניה של יריעות עזים, שהיא בחוץ, המכסה על זו, היא עולה לחשבון **ד"ל**, דהיינו שלשים אמה ארך וד' רוחב, שהם ל"ד. וז"ש אשרי משכיל אל **דל** ביום רעה ימלטהו ה', שפירושו, ביום רעה ממש, דהיינו עם הדינים בעצמם, ימלטהו ה'. כי יריעות עזים שרומזות על דלות ודינים, הן מכסות ומגינות על הקדושה שהיא יריעות דשש משזר וכו' שלא יינקו מהן החצונים.

פסקה רמח

רזא דחושבנא לגו וכו': הסוד של החשבון בפנים ביריעות שש משזר וגו' הוא סוד ל"ב נתיבות החכמה כנ"ל, ובחשבון ההוא שמבחוץ, מה כתוב, ועשית יריעות עזים. למה עזים. הרי השם עזים מורה על דינים עזים וקשים. ומשיב, אלא סוד הגוון שלו הוא לתת לו מקום בסוד הקדושה, דהיינו שיכסה על הקדושה, ומשום זה צריכים יריעות עזים ודאי. שהדינים שבהן שומרים על הקדושה, שלא יוכלו החצונים להדבק בקדושה, דהיינו במשכן דיריעות שש משזר וגו'. כתוב, אל גנת אגוז ירדתי וגו'. והעמידוהו, אבל מה אגוז, יש לו קליפה המסבבת ומכסה על המוח שבו, והמוח בפנים. אף כך בכל דבר של קדושה, הקדושה בפנים והסטרא אחרא בחוץ. וז"ס רשע מכתיר את הצדיק. וע"כ נקרא אגוז. וכבר העמידוהו.

פסקה רמט

ת"ח בההוא דלבר וכו': בוא וראה, באותו שמבחוץ, דהיינו ביריעות עזים, כל מה שמוסיף גורע. וסימנך, פרי החג שמתמעטים והולכים, משום שמקריבים אותם על אומות העולם, שהם חיצונים, אף כאן כך, במה שבפנים כתוב, ואת המשכן תעשה **עשר יריעות**, במה שמבחוץ כתוב, **עשתי עשרה יריעות**. מוסיף אותיות, דהיינו שמוסיף **ע'** על שתי עשרה, וגורע מחשבון, שנגרע א' מחשבון שתי עשרה מחמת הוספת **ע'** על שתי עשרה. ומוסיף חשבון, וגורע, מוסיף חשבון, היינו שכתוב, ארך היריעה האחת שלשים באמה ורחב ארבע באמה, ויריעות הפנימיות לא היו אלא כ"ח ארך, וכשעולה לחשבון, נגרע, שעולה לחשבון **ד"ל**. שאין קשה בכל מיני השמות של עניות, כאותו שנקרא **דל**. ומשום זה. כשעולה יותר בחשבון, הוא עולה בגרעון.

פסקה רנ

וכד איהו גרע וכו': וכשהוא גורע בחשבון, הוא עולה בהתעלות, כי עולה לסוד ל"ב נתיבות החכמה, שהוא סוד כל האמונה. שהיא המלכות, והוא סוד השם הקדוש. ועל כן זה הגורע עולה. וזה המוסיף גורע. זה עולה וגורע, וזה גורע ועולה. זה בפנים, דהיינו

יריעות דשש משזר שה"ס גורע ועולה. וזה מבחוץ, דהיינו יריעות עזים, שה"ס שעולה וגורע.

פסקה רנא

האי קו המדה וכו': קו המדה הזה התחיל להתפשט ומדד מדה לקרשים. שכתוב, ויעש את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים. ואלו הקרשים הם סוד השרפים שבעולם הבריאה. והעמידוהו, כתוב כאן עצי שטים **עומדים**, וכתוב שרפים **עומדים**, מה שם שרפים אף כאן שרפים.

פסקה רנב

מדידו דמשחתא דא וכו': מדידת מדה הזו, היא, עשר אמות ארך הקרש ואמה וחצי אמה רוחב וגו'. כאן כתוב, עשר אמות ולא כתוב עשר באמה כמו ביריעות, אלו, עשר אמה, הן, שלש שלש שלש, שהן תשע, דהיינו כנגד חב"ד חג"ת נה"י דשרפים, ואחת השורה עליהן, שזה הוא רוח אחד השורה עליהם, דהיינו האחורים של מלכות דאצילות שה"ס שליטת החכמה. וכיון שיש כאן ב' שליטות, שליטת החסדים ושליטת החכמה, ע"כ נקראות אמות, לשון רבים. מה שאין כן ביריעות, שלא היה שם אלא שליטה אחת של חסדים בלבד, וע"כ נקראות אמה, כנ"ל

פסקה רנג

והא אמרן כמה וכו': וכבר אמרנו כמה הוא שיעור אמה, דהיינו שכוללת כ"ח אורך וד' רוחב שהן ל"ב. וזה שבכאן הוא סוד שיעור, י"א וחצי, דהיינו עשר ארך, ואמה וחצי אמה רחב, שהן ביחד י"א אמה וחצי אמה שהן עולות לשיעור י"ב, ואינן עולות שחסר להם חצי, משום שחסרים מאלו אופנים, דהיינו שהן חסרות המלכות שלהן הנקראת אופנים, כי המה רק ג"פ שלש שהם תשע חב"ד חג"ת נה"י, וחסרים המלכות שלהם, כנ"ל בדיבור הסמוך. והעמידוהו בסוד המרכבה הקדושה, שהם כ' קרשים לצד ימין עשרה, ולצד שמאל עשרה, עד שעולים לשרפים עליונים דהיינו ב' קוין ימין ושמאל דשרפים הנבחנים לעליונים, וקו אמצעי נבחן לתחתון (כנ"ל אות קל"ו בהסולם) ואח"כ עולה סוד הקדושה עד שמתעוררים כולם בסוד בריח התיכון, דהיינו שמקבלים קו האמצעי. ואלו ג' קוין הם ברת"ס, וע"כ יש בהם חב"ד חג"ת נה"י, אבל חסרה בהם המלכות, וע"כ יש בהם חצי אחד בלי שלמות. והם רק י"א וחצי בלבד, ולא י"ב שלמים.

פירוש סוד המלכות החסרה בהם ה"ס מלכות דמנעולא, שאין בהם אלא מלכות דמפתחא שהיא בחינת יסוד, ועל כן נחשבת המלכות שהיא חסרה חצי פרצוף שלה שמחזה ולמטה, כנ"ל בסוד מ"ה נהורין, (באות קמ"ה) וסוד י"ב הם ג' קוין, שבכל קו יש

ד' בחינות חו"ג תו"מ, והם י"ב, וכיון שהמלכות שהיא פרצוף הי"ב שבהם אינה אלא חצי פרצוף עד החזה, נמצא שאין בהם אלא י"א פרצופין וחצי פרצוף. וזה אמרו, **חד סרי ופלגא דסלקין ולא סלקין בגין דגרעין מאינון אופנין**, שמשום שחסרים מבחינת עצם המלכות, אין בהם רק חצי פרצוף המלכות שעד החזה שלה, שעד שם נחשבת לט"ר שבה עד היסוד, וחצי פרצוף שמחזה ולמטה חסר, וע"כ אינם אלא י"א וחצי ואח"כ מרחיב לבאר זה, שע"כ הקרשים הם בסוד ג' קוין שהם עשרה לימין ועשרה לשמאל וברית התיכון, והמלכות לא נזכר בהם. כי חסרה מהם. **וע"ד פלג איתּ ביה בלא שלימו**, כמבואר.

פסקה רנד

רזא דהאי משחתא וכו': סוד מדידה הזו, של י"א וחצי, לעשרים קרשים הם מאתים ושלשים, כי כ' פעמים י"א וחצי הם ר"ל, וכל זה עומד במדידה בחשבון, וכך עולה כל חשבון היוצא ממדידה הזו שבסוד השרפים.

פסקה רנה

יריעות דמשכנא וכו': יריעות המשכן שאמרנו, שהן סודות עליונים, הן סוד השמים, דהיינו ז"א, והעמידוהו, בסו"ה נוטה שמים כיריעה, (כנ"ל תרומה אות תש"א) וסוד של אלו הוא בחשבון שאמרנו, שהן סוד ל"ב, כנ"ל, ויש יריעות שאמרנו שהן בסוד אחד, דהיינו יריעות שש משזר וגו' ויש יריעות בסוד אחר דהיינו יריעות עזים, והכל הוא בסוד שלמעלה, דהיינו מבחינת שמים. וע"כ הכל הוא לדעת חכמה של כל בחינה ובחינה וכל דבר ודבר. וע"כ מבחין האדם בין טוב לרע. דהיינו בין יריעות שש משזר וגו' שהן טוב, ליריעות עזים שהן רע (כנ"ל אות רמ"ז) בין סוד החכמה ובין דבר שאינו עומד בחכמה, אלא בחסדים. דהיינו בין יריעות שש משזר וגו' שהן בשליטת החסדים, ובין הקרשים שהם גם בשליטת החכמה. (כנ"ל אות רנ"ב) ובסוד המדידה הראשונה, שהיתה בסוד אמה, הרי נתבאר בכמה בחינות היא, דהיינו אלף ות"ק בחינות שבכל בחינה י"ב אלפי אמה (כנ"ל אות רמ"ב).

פסקה רנו

רזא דא רזא וכו': סוד זה הוא סוד הארון. שעומד בחשבון, ממי שהוא לוקח, וממי שהוא מקבל, וממה שיש בו. ומפרש. ממה שהוא מקבל, הוא ב' צדדים ימין ושמאל. וכן ממה שהוא לוקח הוא מאותם ב' צדדים. על כן, הוא אמה מצד זה, מימין, והוא אמה מצד זה, משמאל, וחצי אמה, של עצמו. ומשום זה כתוב, אמתים וחצי ארכו, **אמתים** הן מב' צדדים ימין ושמאל, **וחצי**, היינו של עצמו. זהו בארך. ברחב ובקומה, הם אמה וחצי,

אמה אחת היינו מצד ההוא שלוקח יותר, כעין שלקח מימין ושמאל. וחצי. היינו של עצמו. כי אין דבר שורה אלא על דבר. ומשום זה, הוא חצי בכל חשבון וחשבון, ומשום זה, הארון, שהוא המלכות, מקבל מכולם, ונמצא בסוד החשבון של כולם.

פירוש. מדת הארך רומזת על הארת החכמה. ומדת הרחב, רומזת על הארת החסדים, ומדת הקומה, רומזת הארת החכמה הנמשכת ע"י קו האמצעי. ומדת הארך נבחנת ללקיחה בלי קבלה, כי תחלה לוקח החסדים שבקו ימין, ואח"כ לוקח החכמה שבקו שמאל, ומטרם שהחכמה מתלבשת בחסדים, אין הארת החכמה מקובלת, וכן החסדים אינם מקובלים משום שיש מחלוקת בין ימין ושמאל (כנ"ל ב"א נ"ז ד"ה וזה) הרי שיש לקיחה שכבר לקח הארת ב' הקוין, ואין קבלה, כי אין מאירים בו. אלא אח"כ כשמקבל החסדים ע"י קו האמצעי, באים החסדים לידי קבלה. שה"ס הרחב. ואח"כ כשמקבל הארת החכמה מתוקנת בחסדים ע"י קו האמצעי באה החכמה לידי קבלה. וכן יש להבחין בחינתו עצמו של המקבל ג' מדות הללו. וז"ש, רזא דארונא דקאים בחושבנא, **ממה דאיהו נטיל**, שה"ס האורך. **וממה דאיהו קביל**, שה"ס הרחב והקומה. **וממה דאית ביה**, שה"ס בחינתו עצמו של המקבל את המדות הללו. שה"ס המלכות.

ומפרש. **ממה איהו מקבל**, **דאיהו תרין סטרין**, דהיינו הימין שברחב, והשמאל שבקומה. **ונטיל**, **מאינון ב' סטרין**, דהיינו ימין ושמאל שלוקח בארך, וע"ד **אמה איהו בסטרא דא**, דהיינו בצד ימין שהוא חסדים, **ואמה בסטרא דא**, דהיינו בצד שמאל שהוא חכמה, **ופלגא דיליה**, דהיינו החצי של המקבל עצמו שהוא מלכות, הנבחנת לחצי מדה, כנ"ל בסוד י"א אמה וחצי (באות רנ"ג). ומשום זה כתוב, **אמתים וחצי ארכו**, אמתים הם מב' צדדים, מימין ומשמאל שלוקח באורך, **ופלגא דיליה**, החצי הוא של המקבל, שהיא מלכות, עצמו, שהיא חצי אמה. **בפותיא ורומא**, **אמה וחצי**, דהיינו אמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו. אשר האמה רומזת **מההוא סטרא יתיר דקא נטיל**, שהרחב מקבל יותר צד החסדים שהוא ימין, והקומה מקבלת יותר צד השמאל שהיא הארת חכמה. **כגוונא דימינא ושמאלא**, שהם כמו הימין ושמאל שלוקח באורך, כן הרחב חפץ יותר בימין, והקומה חפצה יותר בשמאל. וע"כ הם כל אחד אמה, **ופלגא דיליה**, דהיינו בחינתו של המקבל עצמו, שהיא חצי אמה, המצטרף, הן ברחב והן בקומה, **דהא לא שריא מלה אלא על מלה**, כי אין דבר שורה אלא על דבר, ועל כן צריכים להזכיר בכל אחד, גם מדת המקבל עצמו, שעליו שורה הימין, או השמאל, או שניהם יחד **ובג"כ פלגא בכל חושבן וחושבן**, ולפיכך בארך, הכולל ב' קוין בזה אחר זה, הוא אמתים וחצי.

וברחב שהוא רק חסדים מקו האמצעי, הוא אמה וחצי. ובקומה, שהיא חכמה שבקו אמצעי, הוא אמה וחצי. כמבואר.

פסקה רנז

והא אוקמוה על וכו': והרי העמידוהו, למה הארון מצופה בזהב בפנים ובחוץ, שה"ס התכללות הארת חכמה שנקראת זהב. וזה הוא שיעור העומד במדידה ראשונה, שביריעות כנ"ל, והכל עומד בסוד אחד. השלחן הוא גם כן כעין שמדד בשיעור הראשון ההוא, שביריעות.

פסקה רנח

אבל האי מדידו וכו': אבל מדידה זו שבארון, הנמצא בסוד התורה, ובמדידה הראשונה, כביריעות, שאמר אבי, שהוא ר' שמעון, אין לעשות בה שיעור גדול יותר מכפי שהוא גילה בסוד לחכמים העליונים, לדעת בה סוד החכמה, ולהבחין בין טוב לרע, בין חכמה עליונה, לחכמה האחרת, שבמלכות. כל מעשי המשכן האחרים כולם היו במדידה של אמה במדה ההיא, כמו ביריעות. חוץ ממדת החשן, שהיא זרת. וכבר העמידוהו.

פסקה רנט

ת"ח, כתנות דכלהו אתעבידו וכו': בוא וראה, הכתנות של כולם, של אהרן ובניו, נעשו כסוד הקדש, ואע"פ שלא נזכר בהן מדה, כי הכל היה בסוד שש, שהוא חסד הכולל ששה קצוות חג"ת נה"י, כנ"ל, ובמעשה של שש, דהיינו בששה חוטים שה"ס חג"ת נה"י דז"א, ועומד ומתקיים בשש. וכל התקונים שבמשכן היו להתלבש ולהתתקן בהם שש, שהם חג"ת נה"י דז"א, ובסוד שש, שה"ס חסד.

פסקה רס

וכלא ברזא דקו וכו': והכל, דהיינו כל המדידות שבמשכן, היו בסוד קו המדה. וקנה המדה היה במדידה ההיא של יחזקאל, והוא מטעם, שהוא בית להתקיים במקומו באלו הכתלים באלו החומות באלו הפתחים, באלו הדלתות כדי שיהיה הכל במדה, אבל לעתיד לבא, דהיינו במדידת הבית דיחזקאל שהוא לעתיד לבא, מדה ההיא מה כתוב בה, ורחבה ונסבה למעלה למעלה. כי בשעה שיתחילו לבנות בקנה המדה, היא עולה למעלה למעלה לארך ולרחב, שתהיה התפשטות הבית לכל הצדדים, ולא יסתכלו עליה לרע. כמו שהעמידו, שכתוב, ודמשק מנוחתו. שהכל יהיה קדוש. כלומר, אע"פ שקנה המדה ה"ס הארת המסך דמנעולא, שאין עליה זווג קודם גמר התקון מחמת הדין שבה, אבל לעתיד בבית דיחזקאל, כבר לא יהיה דין במנעולא, ולא יראה בה שום רע, ע"כ

תהיה המדידה בקנה המדה. כי בזמן ההוא לא יהיה דין בעולם, משום זה הכל מתקיים על קיומו בקיום שלם. כמש"א, לא ירגז עוד ולא יוסיפו בני עולה לענותו וגו':

פסקה רסא

ות"ח כל משחתין וכו': ובוא וראה, כל המדות, וכל המדידות, הנאמרות בבית דיחזקאל, כולן נמצאות בעולם הזה, כדי שיתקיים עולם הזה בסוד כעין של מעלה, לקשר עולם הזה בעולם העליון, שיהיה הכל אחד בסוד אחד. אבל בזמן ההוא שיתעורר הקב"ה לחדש העולם, אז ימצאו כל העולמות בעצמם בסוד, **אחד**, כמו עולם העליון, ויהיה כבוד הקב"ה בכולם. ואז כתוב, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ששמו שה"ס מלכות הוא **אחד** מצד עצמו כמו הויה. כמ"ש לעיל (בראשית א' דף קי"ח ד"ה וביאור ע"ש).

פסקה רסב

פתח ר' יהודה וכו': פתח אחריו ר' יהודה, ואמר, סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. היינו, סוד העליון ההוא, העומד בגניזה, אינו עומד אלא ליראיו. שהם יראים את הקב"ה תמיד, והם ראוים לאלו סודות עליונים, ושיהיו בהם אלו סודות עליונים בגניזה ובסתימה כראוי, משום שהם סודות עליונים. אבל, **ובריתו להודיעם**, הסוד, שהוא עומד בברית קדש, **להודיעם**, משום שהוא מקום העומד לגלות ולדעת. פירוש. כי היסוד מגלה הארת החכמה במלכות, והיינו להודיעם, ע"י המלכות.

פסקה רסג

תו, סוד ה' ליראיו וכו': עוד פירוש, על סוד ה' ליראיו. כי אלו הסודות עומדים בבחינת יראה, ואלו יראי חטא, הם ביראה באלו סודות העליונים שלא לעסוק בהם. אבל **ובריתו להודיעם**, היינו לדעת ולפרש הדברים, משום שהם דברים העומדים לפרש אותם. כי ע"י היסוד מתפרשים הסודות. ואין פחד לעסוק בהם.

פסקה רסד

ת"ח בארבעין ותרין וכו': בוא וראה, בארבעים ושתים אותיות נחקק העולם, שהוא המלכות, ונתקיים. כיסוי האורות והעלמתם מכונה חקיקה. וגילוי האורות מכונה קיום, דהיינו המוחין המקיימים המדרגה. וכולן הן עטרה של השם הקדוש. כי שם מ"ב ה"ס ג"ר כח"ב שנעשים עטרה למלכות הנקראת שם. כאשר מתחברות, המ"ב אותיות להיות משפיעות, עולים באותיותיו למעלה, בבינה, ששם מתגלים בראשונה, ויורדים למטה, לז"א, ומתעטרים עטרות בו, לד' רוחות העולם שהם חו"ג תו"מ עד החזה, שה"ס ג' קוין ומלכות המקבלתם. ויכול להתקיים, דהיינו לקבל המוחין האלו מבינה, שמתקיים על ידיהם.

פירוש. ג' בחינות יש בשם מ"ב, כמבואר בתק"ז (תקון ס"ט ק"ג ע"ב ע"ש) א) **עיקר צורתו**, דהיינו המוחין כח"ב שהם באו"א עלאין, שה"ס חכמה. וה"ס ד' אותיות הויה פשוטה, שה"ס כתר, ועשר אותיות שיש בהויה מלאה, שה"ס חכמה, וכ"ח אותיות שיש במילוי המילוי דשם הויה, שה"ס בינה, שביחד, הם **מ"ב** אותיות. ב) **צורת המלך חקוק על חותם**, ה"ס ג' הקוין שיצאו בישסו"ת שה"ס בינה, שבאלו ג' קוין דבינה נחתמו כל העולמות, כלומר שדומים להם כמו הצורות שבנחתם הדומות אל הצורות שבחותם. אבל או"א עלאין, אע"פ שהם עיקר המוחין דג"ר, מ"מ אינם נחשבים לחותם, את המוחין של העולמות, והוא משום, שבהם אין ה' יוצאת מאויר שלהם. (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית). וסוד שם מ"ב זה, ה"ס ב' שמות אהיה, שיש באהיה אשר אהיה, שהם בגימטריא **מ"ב**. ג) **שם מ"ב בצורת חותם של שעוה**. וה"ס ג' הקוין של ז"א, שיורה שיש בו ב' פעולות, א' שהוא **נחתם** ע"י החותם המקורי שהוא בינה. ב' שהוא **חותם** את צורות המוחין שבמלכות. כמו שעוה, שאחר שנחתמת, יכולה להיות גם חותם לחתום על דבר אחר. וכל זה כבר נתבאר באריכות לעיל (בראשית א' דף רס"ב ד"ה ויש, ע"ש) ואין להאריך כאן.

וכאן מתחיל בשם מ"ב שבבינה, שה"ס החותם המקורי, ואחריה בשם מ"ב שבז"א, וז"ש **סלקין באתווי לעילא**, דהיינו בבינה, **ונחתין לתתא**, דהיינו בז"א. ובדיבור שלאח"ז, מבאר איך האותיות דשם מ"ב שבז"א יוצאות וחותמות את המלכות, ואח"כ (באות רס"ו) מרמז על שם מ"ב שבאו"א.

פסקה רסה

ולבתר נפקי אתוון וכו': ואח"כ יוצאות האותיות משם מ"ב שבז"א, שה"ס עשרה מאמרות ול"ב אלקים דמעשה בראשית. שביחד הס מ"ב, המאירים בז"א, ובוראים העולם, שהוא המלכות, למעלה ולמטה, שה"ס נקודת החולם החוצה את המלכות לשנים, שכו"ח שלה נשארו למעלה, ובינה ותו"מ שלה ירדו **למטה** לעולם הבריאה, בעולם היחוד, שכו"ח שלה נשארו בעולם היחוד שהוא אצילות, ובעולם הפירוד, שבינה ותו"מ שלה ירדו לעולם הבריאה שהוא עולם הפירוד. ואח"ז חזרו ועלו בינה ותו"מ, מבריאה לאצילות בסוד נקודת השורק, ואז נקראים הרי בתר. כי הבינה ותו"מ אחר עליתם לאצילות נפרדו מן הימין, שהוא כתר וחכמה, שנעשו ביניהם מחלוקת, ודומים כמו שנתבתרו זה מזה, והם הרי הפירוד הנשקים כאשר צד דרום, שהוא קו ימין, מתחיל לקרב אליו, אל קו השמאל, ואז נוזלים מים, והרי דפרודא שהוא קו השמאל נשקים. ובכח זה שלמעלה שבז"א נמשכים המים. והכל הוא בשמחה.

פסקה רסו

כד מחשבה סליק וכו': כאן רומז על שם מ"ב שבאו"א. ואומר, כשהמחשבה, שה"ס **החכמה**, עולה ברצון דחדוה ממכוסה מכל המכוסים, שהוא **כתר**, מגיע ונוזל ממנו אור אחד, שהוא **בינה**, ומתקרבים זה לזה, שהחכמה מתיחדת עם הבינה. וכבר העמידוהו. וזהו עיקר צורתו של שם מ"ב, דהיינו המוחין דכתר חכמה ובינה, שה"ס הויה פשוטה ד' אותיות, ועשר אותיות הויה במילוי. וכ"זז אותיות דמילוי המילוי, שהם כח"ב, והם ביחד מ"ב אותיות. (כנ"ל אות רס"ד).

פסקה רסז

ואינון ארבעין ותרין וכו': ואלו מ"ב אותיות הן סוד עליון, ובאלו נברא עולם העליון, שהוא ז"א, ועולם התחתון, שהוא המלכות. והן קיום וסוד כל העולמות, ועל שהן **סוד** העולמות כתוב, סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. זה סוד, שאותיות החקוקות, שבשם מ"ב, בחקיקותיו הוא בגלוי. פירוש. חקיקה, יורה העלם וסוד, ואותיות השם מ"ב הן חקוקות ושקועות כמ"ש להלאה, כי החכמה אינה מתגלית בהן. וע"כ נאמר עליהן סוד ה' ליראיו, אבל הן מתגלות בשם ע"ב, במלכות, ולפי מדת חקיקתן בשם מ"ב כן הן מתגלות בשם ע"ב במלכות. שבזה מתבאר הכתוב, סוד ה' ליראיו, היינו השם מ"ב. ובריתו להודיעם דהיינו בשם ע"ב שבמלכות. וז"ש **רזא דאתוון גליפין** שבשם מ"ב, **בגלפוי באתגליא**, שבמדת חקיקותיו, של מ"ב, הוא מתגלה, בשם ע"ב. כמבואר.

פסקה רסח

כתיב ונתת אל וגו': כתוב, ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים. והרי העמידוהו, **את האורים**, היינו, שמאירים, שהוא סוד מראה המאירה, דהיינו ז"א, וזהו חקיקות האותיות של השם הקדוש בסוד מ"ב, שבהם נבראו העולמות, והאותיות היו שקועות בו, דהיינו בהעלם החכמה. **ואת התומים**, הוא סוד אלו האותיות הכלולות במקום המראה שאינה מאירה, שהיא המלכות, שהיא מאירה בע"ב אותיות חקוקות, שה"ס השם הקדוש. שהשם ע"ב ה"ס גילוי אור החכמה שבמלכות. וכולם נקראים יחד, **אורים ותומים**.

פסקה רסט

ת"ח כד אינון וכו': בוא וראה, כאשר אלו האותיות של השם מ"ב שקועות שם, בחשן המשפט, בכח ההוא, שהיו שקועות, מאירות אותיות אחרות שבשבטים, מאירות או שנחשכות הכל הוא בסוד ההוא של אלו האותיות של השמות הקדושים שאמרנו, דהיינו השם מ"ב, ואלו האותיות של שמות הקדושים, דמ"ב, הן באות על סוד התורה, שהן

מתגלות בז"א הנקרא תורה, וכל העולמות נבראו בסוד אלו האותיות. אלו השמות דמ"ב, היו גנוזים ושקועים שם, בחשן, ושמות השבטים היו בולטות אותיותיהם למעלה. ועל כן, הכל הוא מסוד אלו האותיות. וכבר העמדנו הכל.

פסקה רע

והא אתמר ברזא וכו': והנה למדנו בסוד האותיות שבתורה, ה **ב**' שהתורה מתחלת בה, דהיינו **ב**' דבראשית, והעמידוהו, שה **ב**' בראה ודאי בכח העליון, בתוקף הסוד של אלו האותיות, דהיינו השם מ"ב. **ב**' היא נקבה, דהיינו מלכות. **א**' דכורא, דהיינו ז"א. כמו שה **ב**' בראה, כך ה **א**' הוציאה כלל של כ"ב אותיות. שה"ס א"ת, הכוללת כ"ב אותיות מן **א**' עד **ת**'.

פסקה רעא

ה' זווגא חדא וכו': ה' של השמים, מורה על זווג אחד עם שמים, דהיינו הבינה המשפעת לשמים, שהוא ז"א, לתת לו חיים ולהשרות עליו המוחין. **ו**'. של **ו** את הארץ, שהיא ז"א, היא לתת מזון להמלכות שנקראת ארץ, ולתקן לה הספקה הראויה לה. וז"ס בראשית וגו' עד השמים ואת הארץ. **ו**' שנסמכה אל **ו** את, שלפי הנ"ל היתה צריכה להיות נסמכת אל הארץ, מורה על כלל כ"ב אותיות שה **ו**' הוציאה, כי את מורה על כ"ב אותיות שמא' עד ת', שמהם ניזונית הארץ שהיא המלכות, והארץ כוללת אותן לתוכה, כמש"א, כל הנחלים הולכים אל הים, שפירושו שכל צנורות השפע של ז"א הולכים אל המלכות הנקראת ים. והיינו הסוד שכתוב, ואת הארץ, שהמלכות מקבצת לתוכה הכל, ומקבלת אותם, הארץ לקחה ה **ו**' וקבלה אותה, להיות נזונית ממנה.

פסקה רעב

ורזא דא משכנא וכו': וזה סוד, שהמשכן לא הוקם אלא על יד משה, משום שמצד הזה דמשה, שהוא ז"א, נתעוררה מדרגה אחרת עליונה, שהיא בינה, לקיים את המשכן, שהוא מלכות, שיהיה קיום הכל. וז"ס, ויקם משה את המשכן, שהקימה שלו היתה באלו האותיות שנבראו בהן שמים וארץ, דהיינו השם מ"ב.

פסקה רעג

ובג"כ כל עבידאן וכו': ומשום זה כל עבודות שבמשכן היה בצלאל עושה אותן בסוד חקיקת האותיות שנבראו בהן שמים וארץ, דהיינו השם מ"ב. וע"כ נקרא, בצלאל, משום שהיה יודע בצלאל חקיקת האותיות שנבראו בהן שמים וארץ. ואם לא היה יודע אותן בצלאל, לא היה הוא יכול לעשות אלו עבודות שבמשכן. מה הטעם. אלא כמו שמשכן

העליון לא היה ולא התקינו כל מעשיו אלא בסוד ההוא של אלו האותיות, דשם מ"ב, אף כאן המשכן שלמטה, לא היה ולא התתקן אלא בסודות של אלו האותיות.

פסקה רעד

בצלאל הוה מצרף וכו': בצלאל היה מצרף אלו האותיות, של השם מ"ב, ובסוד כל צרוף וצרוף היה עושה המלאכה. ובכל עבודה ועבודה שבמשכן, בכל צרוף היה עושה מלאכה אחת, וכל מה שראוי לה. וכן בכל עבודות המשכן, וכל אלו החלקים והתקונים שבמשכן הכל היה בצרוף האותיות של השם הקדוש מ"ב.

פסקה רעה

וכד אתא לאקמא וכו': וכשבא להקים את המשכן, לא היה יכול להקים אותו, מהו הטעם. הוא משום שהרצון והכונה העולה על אלו האותיות של השם מ"ב, לא נמסר אלא למשה בלבד, והוא ידע את הרצון ההוא העולה לאלו האותיות. ועל כן הוקם המשכן על ידו, שכתוב, ויקם משה. ויתן משה. וישם משה. ובצלאל לא היה יודע, ולא היה יכול להקים אותו.

פסקה רעו

פתח ר' יצחק וכו': פתח ר"י אחריו, ואמר, ה' בעזך ישמח מלך ובישועתך מה יגיל מאד תאות לבו וגו' חיים שאל ממך וגו'. שירה זו לא אמר דוד, אלא על שבחה של כנסת ישראל, שהיא המלכות, שהקב"ה משמח אותה בשמחת התורה שנקראת עז, שכתוב, ה' עז לעמו יתן וגו'. וזהו שאמר ה' בעזך וגו'. **ישמח מלך**, זהו הקב"ה שנקרא מלך, שכתוב, ויהי בישרון מלך.

פסקה רעז

ובישועתך מה יגיל מאד: זהו ישועת הימין, שהוא חסדים, כמו שאתה אומר, הושיעה ימינך וענני. ותושע לו ימינו. **מה יגיל מאד**. כתובה **י'** יתרה, שהיה צריך לומר יגל ולא יגיל, וזהו סוד אות ברית קדש, שהוא שמחת כל. דהיינו היסוד. והכל על מלך הזה נאמר, שהוא ז"א.

פסקה רעח

חיים שאל ממך וגו': מכאן למדנו שדוד המלך לא היה לו חיים כלל, חוץ ממה שאדם הראשון נתן לו משלו. וכך העמידוהו, שדוד המלך חי שבעים שנה, ואלו שבעים שנה נתן לו הקב"ה מאלו השנים של אדם הראשון, שהיה לו לחיות אלף שנים בסוד ביום אכלך וגו' שהוא יומו של הקב"ה אלף שנים, ולא חי אלא ט' מאות ושלשים שנה, דהיינו

חסר ע', שנתן לדוד המלך. ובהם נתקיים דוד, וניתנה לו אריכות ימים בעולם הזה ובעולם הבא. ועל זה אומר, חיים שאל ממך נתת לו ארך ימים וגו'.

פסקה רעט

גדול כבודו: הוא משום שהוא גדול, שכתוב, גדול אדוננו ורב כח. ודאי שז"א נקרא גדול, וז"ס ויעש אלקים את שני המארת הגדולים. גדולים היו ודאי. שאפילו המלכות הנקראת לבנה, היתה ג"כ גדולה כז"א, הנקרא שמש. ועם כל זה הוא, ז"א, נקרא גדול, כמו שנאמר, גדול אדוננו ורב כח. אבל המלכות לא נקראת גדול. משום שחזרה ונתמעטה. (כנ"ל ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו) והקב"ה לא נקרא גדול, אלא בזה שכתוב, גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו הר קדשו. דהיינו, במה הוא, ז"א, גדול, רק בעיר אלקינו הר קדשו, שהוא המלכות.

פירוש. שז"א עצמו הוא תמיד בחסדים מכוסים מחכמה, ורק בעת הזווג עם המלכות מופיעה בו החכמה, כדי להשפיע אל המלכות. ואין גדול אלא באור החכמה, נמצא שז"א נבחן לגדול, רק בעיר אלקינו, דהיינו בעת הזווג עם המלכות.

פסקה רפ

כי תשיתהו ברבות לעד: כי תשיתהו ברכות הוא משום שזו, המלכות, היא ברכה של כל העולם, וכל הברכות שבכל העולם יוצאות מכאן. וזו היא ברכה. וז"ס והיה ברכה. כי כאן, במלכות, שורות כל הברכות שלמעלה ומכאן יוצאות לכל העולם. ועל כן נקראת ברכה.

פסקה רפא

תחדהו בשמחה: כתוב כאן תחדהו בשמחה, וכתוב שם ויחד יתרו מה שם היתה השמחה על גאולת ישראל ממצרים, אף כאן היא על גאולה, כי עתיד הקב"ה להקים את כנסת ישראל, שהיא המלכות, מעפר, ולהחזיק אותה בסוד הימין ולחדש אותה חידוש הלבנה בשמש.

פסקה רפב

כתיב תחדהו בשמחה את פניך: את פניך, פירושו, שיהיה לפניך, ויהיה בשמחה מול פניך באותה השלמות שנשלם בעת ההיא, דהיינו לעתיד. כי בזמן שנחרב בית המקדש נתרוקנה המלכות מכל מה שנתמלא, כש"א, אמללה יולדת השבעה. וכתוב אמלאה החרבה. ולעתיד תחזור ותתחדש ותתמלא.

פסקה רפג

ת"ח בההוא זמנא וכו': בוא וראה, בזמן ההוא שהקים משה את המשכן, הסתכל בכל אלו המלאכות שעשו, שהיו כראוי, ואז הקים אותו. וכל אלו המלאכות שהיו במשכן, כל אחת ואחת הביאו לו למשה. וז"ס בתולות אחריה רעותיה מובאות לך. **מובאות לך**, היינו שכתוב ויביאו את המשכן אל משה. שה"ס ז' הנערות המביאים המלכות שנקראת משכן, אל משה, שה"ס ז"א. כמ"ש זה לעיל (ויקהל דף י"ז ד"ה פירוש ע"ש).

פסקה רפד

אמאי ויביאו את המשכן: שואל, למה הביאו את המשכן, ומשיב, כי בעת ההוא היה זווג דמשה, שהוא ז"א, להזדווג, ועל כן ויביאו את המשכן שהוא מלכות אל משה, כמו שכלה באה לבית החתן. משום שמתחילה צריכים להביא הכלה אל החתן, כמש"א, את בתי נתתי לאיש הזה לאשה. ואח"כ הוא בא אליה, שכתוב ויבא עליה. וכתוב ויבא משה אל אהל העדות, שהוא מלכות.

פסקה רפה

והכא מה כתיב וכו': וכאן מה כתוב, ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וגו'. מה הטעם. משום שהיתה מתקנת עצמה, כאשה זו המתתקנת והמתקשטת לבעלה. ובשעה ההיא, שהיא מתקשטת אינו ראוי לבעלה לבא אצלה. וע"כ, ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן. משום זה ויביאו את המשכן אל משה. עוד מה כתוב, וירא משה את כל המלאכה וגו'.

פסקה רפו

ת"ח בכל עבידן וכו': בוא וראה בכל מלאכות המשכן בכולן היה צבע התכלת, משום שתכלת הוא צבע להתעטר בסוד כל הצבעים שה"ס אור שחור שבנר שבו נאחז אור הלבן (כנ"ל בראשית ב' מאות רמ"ט עד אות רס"ח ע"ש) מה כתוב ויעשו את ציץ נזר הקדש וגו' ויתנו עליו פתיל תכלת וגו'. והרי העמדנו בסוד שכתוב, ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חותם קדש לה'. ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קדש לה'.

פסקה רפז

ברזין עלאין טסקורי וכו': בסודות עליונים, דהיינו באורות עליונים, מצודות לוכדות נמצאות, דהיינו הדינים שבקו שמאל, אלו, האורות, עולים ויורדים, ואלו, המצודות, נמצאות בעמדה שלהן. אלו האורות, הם, גלגלים מסבבים, הם נמצאים מזמן ההוא שהעפר נתקבץ. אלו גלגלים מסבבים את העולם בסיבוב.

פירוש. חו"ג תו"מ דז"א מכונים ד' רגלי הכסא, שהוא הבינה, ומבחינת המרכבה הם מכונים ד' גלגלים, שה"ס ג' קוין ומלכות המקבלתם. ומכונים **גלגלין דסחראן**, מטעם שאינם מאירים אלא בעת גלגולם ונסיעתם (כנ"ל בשלח דף ל"ט ד"ה וג') והם נשלמו ביום ג' דמעשה בראשית, שאז נתקנה המלכות ממה שהיתה, מטרם ביאת קו אמצעי, בבחינת עפר יבש ומפוררת, בסוד **ד'** דאחד, ועתה נתקבץ העפר ונעשה ארץ מוציאה פירות ע"י שקבלה מקו אמצעי. (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר ד"ה כדין) ואז נשלמו ד' הגלגלים. וז"ש, **הוו קיימין מההוא זמנא דעפרא אתכניש**. דהיינו משעה שנאמר תדשא הארץ דשא. והם מאירים ע"י סיבובם אל המלכות שנקראת עולם, שהיא נוקבא דז"א. וז"ש **אינון גלגלין סחרין עלמא בסחרנותא** כי אינם מאירים לעולם שהוא נוקבא דז"א, אלא על ידי סיבוב, וע"כ נבחן, שמסבבים את העולם. **טסקורי**, פירושו מצודות, כמו קסטרי, מלשון היה לו מעות בקסטרא, שפירושו מצודה (ב"ק צ"ח.) **קמיטין**, פירושו לוכדות, כי תרגום, עונותיו **י**לכדונו את הרשע, הוא, חבוי דרשיעא **קמטין** ליה (משלי ה' כ"ב) והם נמצאים בסוד הדינים דקו שמאל, שהקו שמאל מתוקן עליהם. (כנ"ל ויקהל אות שכ"ד בהסולם ע"ש).

פסקה רפח

סחרנותא דסחרין מדברין וכו': בסבוב שמסבבים המדבריות, שליטת הקליטה של החכמה בתוכם. גלגל אחד יש בהם, שגלגל ההוא מסבב ואינו מסבב, עומד בי"ב אלף עולמות. הוא נמצא ביניהם, בין הגלגלים, עולה ונוסע בתוכם.

פירוש. העולם נחלק לישוב ולמדבריות, וקו ימין מיוחס לישוב, וקו שמאל מיוחס למדבריות. וז"ש **סחרנותא דסחרין מדברין**, שהוא הקו שמאל, **טיפסרא דקולטא בגווייהו**, שליטת הקליטה דהיינו השגת החכמה, בתוכם. כי מסבובים דקו שמאל נמשכת החכמה, כנודע. **טיפסרא** פירושו שררה ושליטה, מלשון תבעל לטפסר תחילה (כתובות ג' ע"ב) **קולטא**, היא קליטה מלשון מקלט. ונודע שגלגל הרביעי שהוא מלכות, אינו נחשב לקו מיוחד, אלא שמקבל מג' הקוין, ויש גם בו ג' קוין. וז"ש, **חד גלגלא איתי בגווייהו** דהיינו גלגל הרביעי שהוא מלכות, **האי גלגלא סחרא ולא סחרא**, כי מבחינת ג' קוין שהוא מקבל נחשב ל **סחרא**, אבל מבחינת עצמו, שהיא מלכות אין בו סבוב. וע"כ נחשב **ולא סחרא**. וז"ש **קיימא בתריסר אלפי עלמין**, כי ג' קוין שבו מאירים בחו"ג תו"מ שבו, וג"פ ד' הם י"ב, והארת החכמה שבהם מכונה אלפים, בסו"ה, ואאלפך חכמה, וע"כ הם י"ב אלפי עלמין, שגלגל הרביעי עומד עליהם. **בינייהו שכיח**, **סליק ונטיל בגווייהו**, מפרש דבריו, במה שאומר **סחרא ולא סחרא**, ואומר שמשום זה נחשב גלגל הרביעי

לסחרא, אע"פ שהוא עצמו אינו מסבב, שהוא משום שנמצא ביניהם דג' קוין הוא עולה ונוסע בתוכם. כלומר שסבובו בא לו מטעם שמצא בג' קוין, שהוא נוסע בתוכם, אבל מבחינת מה שהוא שנים עשר אלפי עלמין ולא ט"ז, נחשב **ללא סחרא**, שהרי בחינתה עצמה חסרה. כי אפילו במלכות אין יותר מג' קוין, ולא בחינת מלכות.

פסקה רפט

תחות ההוא גלגלא וכו': תחת גלגל ההוא, הרביעי, עומד עמוד אחד התקוע עד תהום הגדול, בו, בתהום הגדול, מתגלגלים אבנים בתוך התהומות הם עולים ויורדים. עמוד ההוא עומד עליהם, נוסע ואינו נוסע תקוע מלמעלה למטה, מסבבים ר"כ גלגלים אחרים מסביב עמוד ההוא.

פירוש. כבר ידעת שתהום הגדול, הוא מלכות הממותקת בבינה. ועמודא דנעיץ, ה"ס היסוד דז"א. וז"ש **תחות ההוא גלגלא**, דהיינו גלגל הד' שהיא מלכות שמחזה ולמעלה דז"א, הנה תחתיה, דהיינו מחזה ולמטה דז"א, **קיימא חד עמודא דנעיץ**, שהוא יסוד דז"א, **עד תהומא רבא**, שהוא מלכות הממותקת. **ביה מתגלגלאן אבנין**, היינו מסכים, **גו תהומי**, בתוך המלכיות, **סלקין**, שהאבנין, דהיינו המסכים מעלים אור חוזר, **ונחתין**, שיורד אור ישר. כדרך הזווג של אור העליון על המסך שבכלי מלכות (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות י"ד) **ההוא עמודא קאים עלייהו**, שאור העליון נמשך דרך היסוד אל האבנין האלו.

והנה היסוד מקבל כל הבחינות שבפרצוף הז"א, והוא עצמו הוא בחינת קו האמצעי שמחזה ולמטה דז"א. ולפי"ז גם הוא נחשב בין ג' קוין הנוסעים כנ"ל, לזה אומר, **נטיל ולא נטיל**, שמצד אחד נחשב **לנטיל**, להיותו קו האמצעי, וגם מקבל בחינת חו"ג תו"מ של מעלה, וא"כ הוא נוסע כמוהם. ומצד אחד נחשב **ללא נטיל**, כי במקום שמחזה ולמטה אין נסיעת הקוין. אלא ממה שמאירים עליהם הגלגלים שלמעלה מחזה. וז"ש **נעיץ מעילא לתתא**, דהיינו שממשיך כל מה שיש ממעלה לחזה דז"א, **לתתא**, למקום שלמטה מחזה דז"א.

וספירת היסוד כלולה מחכמה וחסדים, וז"ס שהיסוד נקרא **אברך**, שהוא אותיות אב רך, כי מבחינת חכמה נקרא **אב**, ומבחינת החסדים נקרא **רך**. אמנם השליטה שבו הוא לחסדים, והחכמה בהתכללות לבד, וז"ש **סחראן ר"ך גלגלין אחרנין סחרניה דההוא עמודא**, דהיינו לא כגלגל הרביעי, שהשליטה שבו הוא לחכמה, אבל הגלגלים המסבבים ומאירים מסביב היסוד ה"ס ר"כ גלגלים דהיינו חסדים בלבד הנקראים ר"כ. ועוד, שיורה

על הארה כללית של כל כ"ב אותיות, שכל אות יש בה עשר ספירות ועשר פעמים כ"ב הם ר"כ.

פסקה רצ

ההוא גלגלא אחרא וכו': ומפרש. גלגל האחר ההוא שעליו, שעל עמודא דנעיץ, דהיינו גלגל הד' הנ"ל, העומד בי"ב אלף עולמות, שאמרנו, הוא מסבב תוך המשכן, שהוא נוקבא דז"א, מסבב ואינו מסבב, מטעם הנ"ל (באות רפ"ח) ומשכן ההוא עומד על י"ב אלפי עולמות, (כמ"ש באות רפ"ח) בו במשכן, נמצא כרוז ההוא הקורא, השמרו מן הגלגל המסבב, הנזכר לעיל (אות ג' ע"ש).

פסקה רצא

מאן דאיהו מארי וכו': מי שהוא בעל עינים בתבונה, ידע ויסתכל בחכמת אדונו, וידע אלו דברים עליונים, שמפתחות רבונו נמצאים שם, אשר הם צפונים בתוך המשכן הקדוש אשרי הם בעולם הזה ואשרי הם בעולם הבא. עליהם כתוב, אשרי אדם עוז לו בך מסלות בלבבם. אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך נשבעה בטוב ביתך קדוש היכלך. (ע"כ תוספתא).

פסקה רצב

ברזא דמשכנא קיימין וכו': בסוד המשכן נמצאים סודות עליונים בסוד השם הקדוש אדני, זה הוא סוד המשכן, כעין סוד העליון, סוד הארון. כמו שכתוב, הנה ארון הברית **אדון כל הארץ**. אדון כל הארץ, זה הוא סוד הקדוש של השם, אלף דלת נון יוד. וזה הוא כעין השם הקדוש, הויה. כי אותיות של אדני הם כאותיות הויה.

פסקה רצג

א' איהי י' רזא די' וכו': ומפרש **א'** דאדני היא כמו **י'** דהויה, שהוא אבא. סוד **יוד** במילואה. הוא כמו **א'**, כי צורת **א'** הוא **י'** מלמעלה, **ו'** באמצע, **ד'** למטה. דהיינו **יו"ד**. והעמידוהו. **ד'** דאדני, הוא סוד **ה'** דהויה שהיא אמא. כי בעת שהמלכות מלבשת קו השמאל דאמא היא נקראת **ד'**. וזו כעין זו והכל באפן וסוד אחד. כמו שנתבאר. **נ'** דאדני, הוא סוד אות **ו'** דהויה שהיא ת"ת, שהוא קו האמצעי. ואע"פ שזה דכר, דהיינו ה **ו'**, וזה ה **נ'** היא נוקבא, אבל זו נתכללה בזו, שת"ת דאדני שהיא המלכות שה"ס **נ'**, נתכללה בת"ת דהוי"ה שהיא ז"א, שה"ס **ו'**. והרי העמידוהו, אשר **נון ואו** הם באמצע, כי נון היא באמצע אותיות העשיריות. שהן יוד כ' ל' מ' **נ'** ס' ע' פ' צ'. והו' היא באמצע של אותיות היחידות, שהן, א' ב' ג' ד' ה' **ו'** ז' ח' ט יוד. וה **נ'** שהיא נקבה היא במחצית הראשונה, וה **ו'** שהיא זכר היא במחצית השניה, משום שהן כלל אחד. **ה'** דהויה, היא סוד אות **י'**

דאדני, שהיא מלכות, משום שהי' שבכאן היא חכמה הקטנה, הנקראת חכמת שלמה, דהיינו הארת החכמה המתגלית במלכות.

פסקה רצד

ואתכלילו אתוון אלין וכו': ונכללו האותיות אלו באלו, שד' אותיות אדנ"י נכללו בד' אותיות הויה, והכל הוא סוד אחד, כלולים אלו באלו והכל אחד. והכל הוא סוד אחד באותיות הקדושות. ועל כן משכן שלמטה בארץ, נמצא בסוד משכן העליון שהוא מלכות הנקראת אדני, ומשכן ההוא העליון נמצא בסוד משכן אחר העליון על כל. שהוא בינה. והכל הוא כלול זה בזה להיות אחד. ועל כן כתוב, והיה המשכן אחד.

פסקה רצה

כתיב ראשית גוים עמלק וגו': בוא וראה ביום שהוקם המשכן שהקים אותו משה, כמו שלמדנו, שכתוב, ויקם משה את המשכן. שלא יכלו להקים אותו עד שהקים אותו משה. בדומה למלכה, שאין רשות לאדם אחר להקימה חוץ מבעלה, אף כאן, כל האומנים כולם באו להקים את המשכן, ולא יכול להקים על ידיהם, עד שבא משה, שהוא מרכבה לז"א, שהוא בעלה דמטרוניתא, והקים אותו, משום שהוא בעל הבית.

פסקה רצו

כיון דאקים משה וכו': כיון שהקים משה את המשכן למטה הוקם משכן אחר למעלה, כמו שהעמידוהו. שכתוב הוקם, ואינו מפרש על ידי מי, כי לא הוקם אלא מסוד עולם העליון שהוא סתום וגנוז, על ידו של סוד משה, שהוא ז"א, כדי להתתקן עמו.

פסקה רצז

מה כתיב לעילא וכו': מה כתוב למעלה, ויבואו כל החכמים העושים את כל מלאכת הקדש וגו'. שואל, אם המדובר במשכן של מעלה, מי הם החכמים העושים שם מלאכת הקדש. ומשיב, אלו הם ימין ושמאל, וכל שאר הקצוות דז"א, שהם אורחות ושבילים לכנוס אל הים, שהוא המלכות, שה"ס המשכן, ולמלאות אותו. והם שעשו את המשכן למעלה והתקינו אותו.

פסקה רצח

כגוונא דא לתתא וכו': כעין זה במשכן של מטה. ועשה בצלאל ואהליאב, זה בצד ימין שהוא חסדים וזה בצד שמאל, שהוא חכמה. בצלאל היה לימין, ואהליאב לשמאל, זה מיהודה, שהוא מלכות מבחינת ימין, וזה מדן, שהוא שמאל. שהם כנגד בחי' ימין ושמאל דז"א. ואחר כך, וכל איש חכם לב. ויבואו כל החכמים העושים, שהם כנגד בחינות

שאר סטרין דז"א, הנ"ל בדבור הסמוך, וכבר העמדנו, והכל הוא במשכן של מטה כעין המשכן של מעלה.

פסקה רצט

בההוא יומא דאתקם וכו': ביום ההוא שהוקם המשכן נתבטל המות מעולם. אל תאמר נתבטל, אלא שנסתלק המות מן העולם ולא יכול לשלוט. כמו שהעמדנו. שלא יתבטל היצה"ר מן העולם שהוא מלאך המות, עד שיבא מלך המשיח והקב"ה ישמח במעשיו, ואז, בלע המות לנצח. כאשר הוקם המשכן על ידי משה, אז נפרד כח היצר הרע, ונכנע, ולא היה יכול לשלוט. בשעה ההיא הפריד סמאל תוקף רוגז השמאל מעל תוקפו של נחש הרע, וע"כ לא יכול הנחש הרע לשלוט על העולם, ולא יכול להתחבר בבן אדם ולהשטות אותו.

פסקה ש

ר' יהודה אמר וכו': רי"א, כשעשו ישראל את העגל, מה כתוב, ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה. מהו הטעם. משום שראה את יצר הרע שהיה הולך ביניהם, אמר משה, צד הקדושה לא ישרה בתוך צד הטומאה. ר' אלעזר אמר, כל זמן שצד הקדושה שולט, צד הטומאה אינו יכול לשלוט, ונכנע לפני הקדושה. ועל כן למדנו, שכל זמן שירושלים תהיה מלאה, צור הרשעה תהיה חרבה.

פסקה שא

פתח ואמר, ותאמר וגו': פו"א, ותאמר אל העבד מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו ויאמר העבד וגו'. מה כתוב למעלה, ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפול מעל הגמל. שואל, מקרא זה למה כתוב בתורה. ועוד וכי משום שראתה יפיו של יצחק נשמטה מעל הגמל.

פסקה שב

אלא האי קרא וכו': ומשיב, אלא מקרא זה סוד הוא. בוא וראה בשעה שהגיעה רבקה אל יצחק, שעת תפלת המנחה היתה, ובעת ההיא מתעורר הדין בעולם, וראתה אותו ברוגז דין קשה, וראתה שהסיום של דין קשה למטה הוא גמל, וזה הוא סוד המות. ומשום זה ירדה והשמיטה את עצמה מגמל ההוא. כי כשהדין קשה מסתכל, מתחזק גמל ההוא, ומשום זה השמיטה עצמה ממנו, ולא ישבה שם.

פסקה שג

ת"ח האי גמל וכו': בוא וראה גמל זה, היינו הסוד שכתוב, וגמולו ישלם לו. כי גמל הוא לשון גמול, שזה **גמול** של הרשעים. שכתוב אוי לרשע רע כי **גמול** ידיו יעשה לו. וזה

הוא גמל, העומד לאכל הכל ולכלות הכל. וזה הוא מוכן תמיד נגד בני אדם. ומשום זה מי שראה בחלומו גמל, הראו לו, שנגזר עליו המות, וניצל ממנו.

פסקה שד

ת"ח האי סטרא וכו': בוא וראה צד הטומאה הזה, נקרא כך, גמל, שגרם מות לכל העולם, וזהו שהסית אדם ואשתו לעץ הדעת. ואותו שרכב עליו הוא סמאל, והוא בא להטעות את העולם, וגרם מות לכל. ומשום זה בא ושלט על הכל. אדם הוא שמשך אותו אליו, וכיון שהוא משך אותו אליו, אז הוא נמשך אחריהם, עד שהשטה אותם. ומשום זה אמר שלמה, ואל תקרב אל פתח ביתה. כי כל מי שקרב לביתה, אז היא יוצאת ומתקשרת ונמשכת אחריו.

פסקה שה

ועל דא רבקה וכו': ועל כן, רבקה, כשראתה את יצחק, שהיה לו להתדבק בדין קשה, כיון שראתה את יצחק בסוד דין קשה, וראתה שמצד ההוא יוצא דין אחר חזק מזוהמא של זהב, שנתבאר ענינו לעיל (אות ע"ה) כשראתה את זה, מיד ותפול מעל הגמל. כדי להתרפות מן הדין של זוהמא ההיא. כתוב, קול ה' משלם גמול לאויביו. היינו מזוהמא ההיא.

פסקה שו

ת"ח כד עבדו וכו': בוא וראה כשעשו ישראל אותו מעשה, וגרמו חטא ההוא. מה הטעם עגל, ולא בחינה אחרת. ואם תאמר, שהם בחרו בעגל. אינו כן. אלא הם אמרו קום עשה לנו אלהים אשר ילך לפנינו, ואהרן, היה רצונו לעכבם. וא"כ, מי בחר בעגל.

פסקה שז

אלא ודאי עבידתא וכו': ומשיב, אלא ודאי העבודה נעשתה כראוי. כי מצד הזהב, שהוא קו שמאל, יוצאת פסולת בעת שנברר הזהב. (כמ"ש באות ע"ה) ומשם, מפסולת הזהב, מתפשטות כל אלו בחינות השמאל שהם התוך של פסולת הזהב ההיא, ונבדלות לכמה בחינות, ולכל אלו שיש להן צבע אדום, שהוא מראה הזהב הנמצא בהרים, בעת שהשמש בתוקפו, כי תוקף השמש מראה הזהב ומוליד אותו בארץ. והממונה על תוקף השמש ההוא, המראה שלו הוא כ **עגל**, ונקרא קטב ישוד צהרים. וזה ההיתוך האדום של זהב, יוצא מתוך העגל, דהיינו הממונה הנ"ל, וכן כל אלו שבאים מצד ההוא האדום, שהוא רוח הטומאה, וכן כל אלו היוצאים מרוח הטומאה ומתפשטים בעולם. ועל כן נעשה עגל, מהתוך הזהב שהשליך אהרן באש. פירוש. חו"ב תו"מ דשמאל, הוא שור, פרה,

עגל, עגלה. ותוקפא דשמשא, הוא ת"ת שבשמאל, דהיינו עגל. ובסוד עגל לא לומד, משם נמשך הס"א ועגל הזהב.

פסקה שח

והאי רוח מסאבא וכו': ורוח הטומאה ההוא, הוא נחש הרע. ויש מי שרוכב עליו, דהיינו סמאל, והם דכר ונוקבא, ונקראים **אלה**, שהם מזדמנים בעולם בכל אלו הבחינות שלהם. ורוח הקדש נקרא **זאת**, שהוא סוד הברית, רושם הקדוש הנמצא תמיד עם האדם דהיינו עטרת יסוד. וכן נקרא **זה**, שכתוב זה ה'. זה אלי. אבל אלו נקראים **אלה**, ועל זה כתוב **אלה** אלהיך ישראל. ומשום זה כתוב, גם **אלה** תשכחנה, הסובב על מעשה העגל. **ואנכי**, שהוא סוד **זאת**, לא אשכחך. וכתוב, על **אלה** אני בוכיה. כי חטא העגל שנקרא אלה, גרם להם לבכות כמה בכיות.

והטעם שחטא העגל נקרא **אלה**, הוא, כי סוד שורש אותיות אלו הם, בינה ותו"מ שנפלו מכל מדרגה למדרגה שמתחתיה, שכו"ח שנשארו במדרגה ה"ס **מ"י** דאלקים, ובינה ותו"מ שנפלו הם **אל"ה** דאלקים, (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף ט"ו ד"ה הרי ע"ש) אמנם אח"כ חזרו למדרגה ונעשו לקו שמאל, (כנ"ל ויקהל אות ק"ל בהסולם ד"ה וזה שאומר באות) ואח"כ על ידי קו האמצעי חזרו ונתחברו אותיות אל"ה עם אותיות מ"י, ונשלם השם אלהים. (כמ"ש בהקסה"ז דף י"ז ד"ה ובראו) אבל חטא העגל היה שנתדבקו בקו שמאל בלבדו ולא רצו בקו האמצעי, נמצא שאותיות **אל"ה** שהן שמאל, לא נתחברו עם אותיות **מ"י** שבימין שישתלם שם **אלהים**, אלא עשו פירוד בשם אלקים מחמת שלקחו את קו השמאל בלבדו, שהוא **אלה**. הרי שכל חטא העגל היה מחמת שהפרידו אותיות **אל"ה** מן **אלקים** ולקחום לעצמם. וז"ס **אלה** אלהיך ישראל. וזהו ג"כ החטא של עץ הדעת, שסמאל והנחש פיתו אותה להפריד אלה מן אלקים. וע"כ הם נקראים **אלה**.

פסקה שט

דבר אחר על וגו': פירוש אחר על הכתוב, על אלה אני בוכיה. מהו הטעם. משום שניתנה רשות למקום הזה, הנקרא **אלה** לשלוט על ישראל ולהחריב בית המקדש. ומשום שניתנה להם רשות לשלוט. כתוב, על אלה אני בוכיה, סוד הדבר, **על אלה**, זהו צד הטומאה, שנקרא **אלה**. שניתנה להם רשות לשלוט. **אני** בוכיה, זהו רוח הקדש, דהיינו המלכות הנקראת **אני**.

פסקה שי

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי כתוב בתוכחה, **אלה** דברי הברית. ומשיב, כך הוא ודאי, שגם כאן סובב על הסטרא אחרא, כי כל אלו הקללות אינן מתקיימות אלא מתוך

אלה, ששם כל הקללות כמו שהעמדנו. שהסטרא אחרא הוא ארור, שכתוב, ארור אתה מכל הבהמה. ומשום זה הקדים ואמר, **אלה**, העומד על מי שעבר על דברי הברית. וכן **אלה** המצות אשר צוה ה' את משה. כי מצות התורה הן לטהר האדם שלא יסור לדרך הזה של **אלה**, וישמר מהם ויפרד מהם. ושיעור הכתוב, אלה המצות, שעל טהרת **אלה** באות המצות.

פסקה שיא

ואי תימא אלה וגו': ואם תאמר, **אלה** תולדות נח נח. כך הוא ודאי, שגם שם היה הס"א, כי יצא חם, שהוא אבי כנען, וכתוב, ארור כנען. והוא, סוד זה שכתוב **אלה**. שהוא ארור כנ"ל.

פסקה שיב

וע"ד כל הני וכו': ועל כן כל אלו הם התוך פסולת הזהב. ואהרן הקריב זהב, שהוא הצד שלו, מבחינת מה שהוא כלול בתוקף האש. כלומר שהימין כלול בשמאל, וע"כ אהרן שהוא ימין היה כלול בשמאל, שהוא תוקף האש. והכל אחד. וצד הזה, דשמאל, הוא זהב ואש.

פסקה שיג

ורוח מסאבא דאשתכח וכו': ורוח הטומאה הנמצא תמיד במדבר מצא מקום באותו הזמן להתחזק בו. ומה שהיו ישראל טהורים מזוהמא הראשונה, שהטיל הנחש בעולם וגרם מות לכל, מעת שעמדו על הר סיני, גרם להם חטא העגל עתה, לטמא אותם כמקודם, ולהתחזק עליהם, וגרם להם שוב המות ולכל העולם, ולדורותם אחריהם. ז"ש, אני אמרתי אלהים אתם וגו'. אכן כאדם תמותון וגו'. ומשום זה חזר אהרן אח"כ להטהר בסוד אמונה העליונה באלו ז' ימים הקדושים, ימי המילואים, ואח"כ להטהר בעגל לחטאת.

פסקה שיד

ות"ח בכלא בעא וכו': ובוא וראה, בעיקר היה צריך אהרן להטהר, כי לולא הוא לא יצא העגל, מהו הטעם. משום שאהרן הוא ימין, והוא תוקפו של השמש, והזהב הוא משמש. כי השמש, שהוא ת"ת כלול מימין ושמאל, וע"כ משמאל יוצא הזהב, אבל תוקפו ושליטתו של השמש הוא ימין. ירד רוח הטומאה ונכלל שם בהזהב, שנעשה העגל, ונטמאו ישראל ונטמא הוא, אהרן, עד שיטהרו.

פסקה שטו

מ"ט אסתאב וכו': מהו הטעם שנטמא. ומשיב, משום שיצא עגל, שהוא מצד השמאל שהוא שור, וממנו יצא העגל, כי ד' בחינות הם בשמאל, שור, פרה, עגל, עגלה. שהם חו"ב

תו"מ דשמאל. הוא שמאל כמו שלמדנו, שכתוב ופני שור מהשמאל לארבעתן. ואהרן שהוא ימין, נכלל בו השמאל ויצא על ידו. וע"כ ניתן לו עגל לחטאת, כמו שהוא גרם.

פסקה שטז

ובגין כך כד וכו': ומשום זה, כשרוח הטומאה הזה נתחזק וחזר לשלוט על העולם כבתחילה, כי בזמן שחטאו ישראל בעגל, המשיכו עליהם יצר הרע הזה כמקודם, לכן כשנטהרו ישראל, ורצו להטהר, צריכים להקריב שעיר, משום שהשעיר הוא חלק של יצר הרע ההוא, רוח הטומאה ההוא שאמרנו.

פסקה שיז

כתיב וימירו את וגו': כתוב, וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב. מהו תבנית שור. זה הוא עגל. שור הוא מצד השמאל, אהרן ימין, נכלל בו השמאל ונתחזק בו ויצא על ידו. בוא וראה, וימירו את כבודם, זו היא השכינה, שהלכה לפניהם, והחליפו אותה במקום טומאה, אל אחר. ומשום זה, לא נעברה זוהמא זו מן העולם, עד הזמן ההוא שהקב"ה יעביר אותה מן העולם. כמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. וכבר העמדנו.

פסקה שיח

כתיב ויעשהו וגו': כתוב, ויעשהו עגל מסכה. וכתוב ואשליכהו באש ויצא העגל הזה. משמע שלא עשה אותו אלא שנעשה ע"י אחר, א"כ מהו ויעשהו. ומשיב, אלא ודאי כמו שהעמדנו, שלולא אהרן לא נתחזק רוח הטומאה להכלל בזהב. אבל כל תקון שצריך, צריכים לבנות אותו. וזה נבנה ע"י המכשפים כמ"ש לפנינו.

פסקה שיט

ת"ח איתי מאן וכו': בוא וראה, יש מי שעושה כשפים ומצליח בידו, ויש מי שעושה אותם כאפן הזה ממש, ואינו מצליח בידו. כי לעבודות אלו צריך לאיש מתוקן.

פסקה שכ

תא חזי מבלעם וכו': בוא וראה מבלעם, שהוא היה מתוקן לאלו כשפים שלו להצליח בידו. משום שכתוב, נאום הגבר שתום העין, שתום העין וסתום העין הכל אחד, כי עין אחת שלו היתה סתומה תמיד, ומראה עינו לא היה בדרך ישר, מום היה בו בעיניו. וע"כ היה מתוקן לכשפים שלו. וכתוב, ושלח ביד איש עתי. היינו שהאיש יהיה מזומן לגמרי לשליחותו, שמראה עיניו לא יהיה בדרך ישר. דהיינו ג"כ שיהיה בו מום כי הסטרא אחרא דבוק במום ובחסרון. אבל רוח הקדש, מי שישתמש בו, מה כתוב, כל איש אשר בו מום לא יקרב איש עור או פסח.

פסקה שכא

והכא כלא אתקן וכו': וכאן, במעשה העגל, הכל היה מתוקן לרוח הטומאה לתת לו מקום לשלוט. כי מצא מדבר שהוא חרוב מכל, כמ"ש, נחש שרף ועקרב וגו'. שמשם הוא השליטה שלו. מצא די זהב כראוי. מצא את אהרן, להתחזק בימין ולהכלל בו. אז נשלם מקומו של הסטרא אחרא כראוי. ויצא, ונשלם המלאכה.

פסקה שכב

ומנלן דרוח מסאבא וכו': ומאין לנו שהיה רוח הטומאה. כי כתוב, אנא חטא העם הזה חטאה גדולה, זה הוא רוח הטומאה, נחש הקדמוני, כמו שאמרנו בכמה מקומות. ובשעה שרצה אהרן להטהר, הקריב עגל לחטאת, מצד ההוא, לעשות בו דין, ע"י השחיטה והקרבה על המזבח. בתחילה עשה לו לשלוט, ועתה יעשה בו דין להכניע אותו, כי כשנעשה דין בהצד הזה, נכנעים כל אלו השולטים מצדו.

פסקה שכג

תא חזי במצרים וכו': בוא וראה במצרים, בצד ההוא שלהם דהיינו השה, שהמצרים עבדו אליו, כתוב, אל תאכלו ממנו נא וגו' **צלי אש**. כדי שיעלה ריחו נודף. **ראשו על כרעיו**, כדי לשברו ולהכניע אותו. ואז כל הבאים מצדו לא יוכלו לשלוט. כעין זה, פרה אדומה תמימה, וגו'. שהיא כדי להכניע כל אלו צדדי הטומאה שלא ישלטו.

פסקה שכד

אמר ליה ר' אבא וכו': א"ל ר"א, והרי הפרה הקדושה היא טהורה, ולמה תשוה אותה לעגל ולשה שהמצרים עבדו אליו, ולמה שריפתה תכניע צדדי הטומאה. אמר ליה כך הוא, שפרה רומזת ג"כ על הצד שלהם, והרי העמידוהו שהפרה כלל ד' מלכיות היתה. **פרה**, היא כש"א, כי כפרה סוררה סרר ישראל. **אדומה**, זו מלכות בבל. שכתוב אנת הוא רישא די דהבא, והזהב אדום הוא. **תמימה**, זו מלכות מדי. **אשר אין בה מום**, זו מלכות יון. **אשר לא עלה עליה עול**, זו מלכות אדום, שלא עלה עליה עול. וסוד הדבר הזה, הוא, אע"פ שכמה דברים נתנו לדרוש בכתובים, הכל סוד אחד.

פסקה שכה

הא אתמר דכתיב וכו': הרי למדנו, שכתוב, מי יתן טהור מטמא לא אחד. **מי יתן טהור מטמא**, סוד הזה כך הוא. שזו פרה האדומה, היא, טהור היוצא מטמא. כי מתחילה היתה טמא, שהיא כלל ד' מלכיות כנ"ל, ועתה, שנעשה בה דין, וניתנה לשריפת אש באש בוער, ונעשית עפר, עתה היא טהור מטמא, טהור שיצא מטמא.

פסקה שכו

ובגין כך כל וכו': ומשום זה כל אלו שעסקו בה כולם נטמאים, כי כך הוא ודאי, שהיא טמאה, וכיון שנעשית אפר, אז מטרם שתאסף ותעלה משם, מטמאה כולם. כש"א וכבס האוסף וגו' וטמא. אפר מה הטעם, שהיא צריכה להעשות. הוא כש"א, ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם. וכיון שניתן על אפר הזה מים, אז הוא טהור מטמא.

פסקה שכז

ורזא דמלה דכתיב וכו': וסוד הדבר כי כתוב, מי חטאת, שהוא כש"א, לפתח חטאת רובץ, כך הפרה היא לפתח חטאת רובץ, וכיון שהיא פתח חטאת רובץ ודאי, ע"כ כתוב בתחילה, והוציא אותה אל מחוץ למחנה. ומשום זה ניתנה עשיתה לסגן ולא לכהן גדול. וזו היא טהור מטמא. מתחילה טמא ועתה טהור. וכל צד רוח הטומאה כיון שרואה זה, הוא בורח, ואינו יושב במקום זה. וע"כ מטהרת הטמאים.

פסקה שכח

מי חטאת ודאי וכו': וע"כ היא מי חטאת ודאי, מי נדה, הכל טומאה. וע"כ, אחר שנעשה בה דין, שולט רוח הקודש, ורוח הטומאה נכנע ואינו שולט כלל. ודין זה שנעשה ברוח הטומאה, הוא מחוץ למחנה. משום שהיא רוח הטומאה, וכתוב, והיה מחניך קדוש. בא ר' אבא ונשקו.

פסקה שכט

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, אע"פ שכל אלו הדברים הם כמו שאמרנו, הרי הקב"ה נותן לו שליטה לסטרא אחרא, וצריכים להכניע את רוח הטומאה מכל הצדדים. בוא ואומר לך סוד אחד, ולא ניתן לגלותו חוץ לאלו קדושים העליונים.

פסקה של

ת"ח להאי אתר וכו': בוא וראה, למקום הזה, שהוא רוח הטומאה, נתן לו הקב"ה שליטה שישלוט בעולם בכמה אפנים, והוא יכול להזיק, ואין לנו רשות להתנהג עמו בבזיון, כי צריכים להשמר ממנו, שלא יקטרג עלינו בקדושה שלנו. וע"כ יש לנו סוד אחד, שצריכים לתת לו מקום קטן בתוך הקדושה שלנו, כי מתוך הקדושה יוצאת שליטתו.

פסקה שלא

דבעינן גו רזא וכו': והיינו, שצריכים בתוך סוד התפלין להצניע שערה אחת של ענל, שתצא לחוץ ותהיה נראית כי חוט השערה הזו אינו מטמא, חוץ אם השערה ההיא מתחברת ונעשית כשיעור, אבל פחות מזה אינו מטמא, ושערה ההיא צריכים להכניסה בתוך קדושה העליונה שלנו, ולתת לה מקום, כדי שלא יקטרג עלינו בקדושה שלנו.

פסקה שלב

ויפוק מן ההוא וכו': ומקצת שערה תצא לחוץ מן התפלין, שתהיה נראית. כי כשהס"א רואה אדם ההוא בקדושה העליונה, והחלק שלו משתתף שם, אז לא יקטרג עליו, ולא יוכל להרע לו למעלה ולמטה, שהרי נתן לו מקום. ואם לא נותנים לו חלק בקדושה הזו, הוא יכול להרע לו למטה, ועולה ומקטרג עליו למעלה, ואומר, פלוני שהוא מקדש עתה, כך וכך עשה ביום פלוני, וכך הם חטאיו. עד שמגיע הדין על אדם ההוא, ונענש על ידו. ביאור המאמר. תחלה צריכים להבין, מה שלפעמים אנו אומרים שגילוי המלכות דמדת הדין הנקראת מנעולא, הוא תקון לכל המוחין, (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) ולפעמים אנו אומרים שגילוי הדינים דמנעולא מטמא ומפריד הזווג הקדוש. (כנ"ל פרשת נח דף ל"ז ד"ה כמה) וכן שמביאה מיתה על האדם. והענין הוא. כי גילוי המנעולא המביאה טומאה או מיתת האדם, אין זה נעשה בפעם אחת, אלא ע"י חטאיו של אדם גורם גילוי המנעולא למעלה הרבה פעמים, ומחיבור כל אלו הגילוים מצטרף שיעור מספיק. עד להוציא רוח החיים מן האדם (כמ"ש זה לעיל פרשת ויצא דף י"ז ד"ה וצריך ע"ש) ועם זה תבין שסוד גילוי המנעולא שבסוד מסך דחירק המתקן את המוחין (כנ"ל פ' לך י"ג ד"ה ונתבאר) הוא פחות מכשעור שיטמא ויבריח האורות, וע"כ אפשר לשמש עמה לצורך תקון המוחין. ולא עוד שלא יצוייר כלל תקון המוחין בלעדה, (כנ"ל פרשת לך י"ג).

וסוד שערות העגל, ה"ס גילוי המלכות דמדת הדין הנ"ל. כי העגל, רומז על העגל שעשו ישראל בסוד **אלה** אלהיך ישראל. שה"ס המשכת החכמה ממעלה למטה, שעליה נאמר, **אם לא תטיב**, אלא שתמשיך החכמה ממעלה למטה, אז **לפתח חטאת רובץ**. שתגלה לבסוף המלכות דמדת הדין. וע"כ נבחנת לשערא דעגלא. כלומר הסערה שבאה עם מעשה העגל.

וז"ש (באות ש"ל) **ולית לן רשו לאנהגא ביה קלנא** וכו' **דהא מגו קדושה נפיק שלטנו דיליה**. כי גילוי המנעולא הוא תקון הקדושה שנעשה ע"י קו אמצעי, וע"כ אין אנו יכולים לנהוג בזיון במקטרג, כלומר ללעוג עליו ולא לעשות עסק עמו, כי מכח שכבר נמצא גילוי המנעולא בקדושה הוא יכול תמיד לקטרג, דהיינו להזכיר עונותיו של האדם, המספיקים לשיעור כזה שיבריחו ממנו אורות החיים, (כמ"ש ויצא ד"ה וצריך ע"ש) וזה שאומר, כיון ששורש הגילוי הוא כבר בקדושה, ע"כ צריכים לפחד מפני קטרוגו.

וז"ש, **דבעינן גו רזא דתפלין לאצנעא חד שערא דעגלא, דיפוק לבר ויתחזי**. כי שערא דעגלא רומזת על גילוי מנעולא, אבל התפלין שה"ס ג' קוין, כבר מתוקנים הם למעלה בגילוי הזה, (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) ועל זה צריכים אנו לתת שערת עגל תוך התפלין,

וצריכים לגלות אותה לחוץ מן התפלין, שאז יראה המקטרג שאנו משתפין את חלק קטרוגו בתוך תקון הקדושה. וא"כ לא יוכל לעשות ממנו קטרוג להרע לאדם. כמו שהזהר מבאר והולך.

וכדי שלא להתמיה, איך אפשר שגילוי מה"ד דמנעולא תמצא בקדושה, לאחר שנודע שבכל מקום שנגלית היא מטמאה, (כנ"ל פרשת נח דף ל"ז ד"ה כמה) לזה אומר, **דהא חוטא דשערא דא לא מסאיב בר דאי אתחבר האי שערא ואתעביד כשעורא** (כצ"ל) דהיינו שיש שיעור לטומאה, הנעשית ע"י ריבוי עונות התחתונים (כנ"ל ויצא י"ז ד"ה וצריך) **אבל פחות מן דא לא מסאיב**. ותקון שערת העגל הוא פחות מכשעור הזה, וע"כ אינה מטמאה.

פסקה שלג

וכך הוו ישראל וכו': וכך היו עושים ישראל, שהיו יודעים סוד הזה. כשהתחילו להתקדש בקדושה עליונה ביום הכפורים, היו משגיחים מיד לתת חלקו למקום ההוא, ולתת לו חלק ביניהם כדי שלא ימצא מקטרג עליהם, ולא יבא להזכיר עונותיהם של ישראל. (וכבר נתבאר בפ' נח אות ק"ד ומשם תדרשנו) שכמה אגודות וכמה מחנות הם המוכנים לקחת הדבר ממנו כשבא לקטרג, אשרי חלקו מי שיכול להשמר שלא יזכרו עונותיו למעלה, ולא ישגיחו עליו להרע.

פסקה שלד

אדהכי הוו זלגין וכו': בתוך כך היו עיניו של ר' אבא שופכות דמעות. כי לא הבין הסוד על בוריו. אמר ליה ר"ש, אבא, אבא, לך והתיר הסבך שלך, ותקפיד בהשגתך. כי סודות התורה ניתנו לזוכים, שכתוב, סוד ה' ליראיו. **טנפיר** פירושו התר, לפי הענין. **קטורך** פירושו קשר וסבך. **קולטך**, היינו קליטה והשגה

פסקה שלה

ת"ח ביומא דראש השנה וכו': בוא וראה ביום ראש השנה נדון העולם, והקב"ה יושב ודן כל העולם. וסטרא אחרא ההוא עומד מצד זה, וכל אלו שנדונו למיתה משגיח עליהם, ונרשמים לפניו. ובשעה שישראל מעוררים רחמים בקול שופר ההוא, אז נתערבב לו הכל (כמ"ש זה וירא אות שפ"ג בהסולם ע"ש) שאינו יודע ואינו משגיח באלו שנדונו. עד, שלאחר כל אלה אינם חוזרים בתשובה, ונגזר עליהם מיתה, יוצאים כתבים מבית המלך ונמסרו לו, לס"א, כיון שהכתבים נמסרו לו אינם חוזרים עד שנעשה הדין.

פסקה שלו

וישראל כלהו בעיין וכו': וישראל כולם צריכים להשמר ממנו, מן המקטרג, כל שכן אדם לבדו, כי בסוד העליון של מעלה צריכים להשמר, משום שיש לו שורש בקדושה, (כנ"ל אות ש"ל), ולתת לו בכל חדש וחדש, כשהלבנה, שהיא המלכות, צריכה להתחדש, שעיר אחד, כדי שלא יקטרג על ההתחדשות, (כמ"ש בפרשת נח אות ק"ד בהסולם) ויקח חלקו מן השעיר כראוי לו (כמ"ש שם) והלבנה הקדושה שהיא המלכות, תינק בקדושה להתחדש כראוי.

פסקה שלז

וכד מתחדשא בכל וכו': וכשמתחדשת בכל חדש וחדש, נקראת משום זה, נער, וכבר העמדנו. והאחר הזה, דהיינו הס"א, שהוא תמיד בטומאה ואינו יוצא ממנו, נקרא מלך זקן וכסיל. ומשום זה ישראל הקדושים שהם עם אחד ביחוד קדוש, הקב"ה נותן להם עצה להנצל מן הכל. אשרי הם בעולם הזה ובעולם הבא, שכתוב, ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר.

פסקה שלח

ויביאו את המשכן אל משה וגו': כתוב, וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא וגו'. זה הוא רקיע העומד על ארבע החיות. וכשהן מתעלות על ידי אויר אחד הבוטש בהן, להעלות את הכסא, שהוא המלכות, אינן זוקפות ראשן למעלה. להסתכל בהשכינה, שהיא הכסא, מחמת הרקיע שעליהם.

פסקה שלט

בגין דההוא רוח וכו': משום שרוח החיה ההיא, שהיא המלכות, בטש בכולן, בחיות ובאופנים, ועל ידי רוח ההוא מתעלים כולם, כל החיות והאופנים שבבי"ע, שכתוב, ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים לעומתם. וכתוב, כי רוח החיה באופנים. הרי שרוח החיה, שהיא המלכות, מעלה את כולם.

פסקה שמ

אמאי מסתלקי אלא וכו': שואל, למה הם מתעלים לאצילות. ומשיב, אלא כשאויר ההוא של המלכות מכה עליהן, על ד' החיות, מעלה אלו הארבע חיות שמתחת חיה הזו, שהיא המלכות, והן, מעלות את החיה, עד שמביאים אותה לזוהר העליון, שהוא ז"א. והיינו הסוד שכתוב, בתולות אחריה רעותיה מובאות לך, כי אלו ארבע חיות נקראות כן. ואינן זוות מן חיה הזו, שהיא הכסא, דהיינו המלכות, לעולם. ומעלות אותה, את המלכות, ממטה למעלה לתקן את הכסא, שהוא המלכות, לגבי מעלה שהוא ז"א. וז"ס, וישאו

את התיבה ותרם מעל הארץ. וכשהמלכות עולה למעלה, לז"א, ואלו ד' החיות מעלות אותה, אז כתוב ויביאו את המשכן אל משה. שהמלכות נקראת משכן. ומשה ה"ס ז"א, וארבע החיות הן המביאות אותה.

ביאור המאמר. אלו ארבע חיות ה"ס נהי"מ דנוקבא דז"א שנפלו לבריאה בעת מיעוטה. וכל עוד שאינן חוזרות אליה אין הנוקבא ראויה לזווג עם ז"א, כי כשחסרה נהי"מ דכלים שה"ס ד' חיות הנ"ל, היא חסרה ג"ר דאורות. ועליה זו דנהי"מ דמלכות נעשית ע"י הורדת המלכות מבינה למקומה, ואז יוצא רוח מן הנוקבא דז"א ומעלה את ד' הכלים נהי"מ שלה שהם ד' החיות, ואז היא ראויה לזווג. ונבחן שד' החיות נושאות את הכסא, שהוא המלכות, דהיינו שמשלימות אותה לזווג עם ז"א. וכמו שנושאות אותה לזווג הוא דומה. (כמ"ש לעיל בראשית א' פ"ה ד"ה זווג ע"ש).

וזה אמרו, **כד בטש ההוא אוירא עלייהו**, כשהרוח דנוקבא דז"א בוטש בד' חיות, **סליק לאינון ארבע דתחות האי חיה**, היא מעלה את ד' החיות שתחת החיה דהיינו שתחת הנוקבא דז"א. כלומר, שמעלה אותן ומחברת אותן אליה להשלים עשר ספירות דכלים שלה. **ואינון סלקי לה לעילא עד דמתיין לה לגבי זהרא עלאה** דהיינו מכח שמשלימים עשר ספירות דכלים שלה מתלבשים בה ג"ר וראויה לזווג עם ז"א. ונחשב כאלו החיות העלו את הנוקבא דז"א וז"ש, **וכד אסתלקת לעילא וכו' כדין כתיב ויביאו את המשכן אל משה** כי ד' החיות מביאות את המשכן שהוא נוקבא דז"א אל משה, שה"ס ז"א.

ונודע שאע"פ שהמלכות המסיימת יורדת מבינה למקומה, מכל מקום לא נתבטל משום זה הסיום שנעשה על ידה, וסיום הזה שאינו מתבטל נקרא רקיע, (כנ"ל ויקהל אות ק"ל ע"ש). וז"ש באות של"ח כאן, **וממעל לרקיע, דא איהו רקיע דקיימא עלייהו דד' חיון, דכד מסתלקי וכו' לא זקפין רישא**, כי הרקיע שעליהם, שה"ס הסיום דצמצום ב' שלא נתבטל, גורם שאע"פ שנתעלו ונתחברו אל הנוקבא דז"א, מכל מקום אינם מתחברים לגמרי, באפן שיתבטל הרקיע שעל ראשם, וע"כ **לא זקפין רישא לאסתכלא**. וז"ש, **והיינו רזא דכתיב, בתולות אחריה רעותיה מובאות לך, בגין דהני ארבע אקרי הכי**. (כמ"ש לעיל ויקהל אות תש"א).

פסקה שמא

ויביאו את המשכן: הוא כש"א, מובאות לך. דהיינו שהחיות מביאות את המלכות. וכתוב וישאו את התיבה, דהיינו שהחיות נושאות את המלכות. **אל משה**, הוא כמש"א דמות כמראה אדם עליו מלמעלה והיינו סוד אדם, שהוא ז"א. ומאין לנו שמשה נקרא אדם, שכתוב, לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר. והיינו משה. כי בשגם הוא

אותיות משה. ומשום זה, על כסא הזה, שהוא מלכות. עומדת דמות אדם, והיינו משה. שהוא ז"א. וע"כ אומר הכתוב, **וממעל לרקיע אשר על ראשם**, דארבע חיות, **כמראה אבן ספיר דמות כסא**, שהוא המלכות, **ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה**. שהוא ז"א, שה"ס הוי"ה דמ"ה שבגי' אדם. כי ארבע החיות נושאות ומביאות המלכות לזווג עם ז"א. כמ"ש לפנינו.

פסקה שמב

ויביאו את המשכן: אלו הן ארבע חיות המביאות המלכות כשעולות לאצילות, כמו שאמרנו, עוד, ויביאו את המשכן, אלו כל אברי הגוף, שהם הספירות דז"א, שכולם בהשתוקקות קדושה, וכולם אוחזים בו, במשכן, שהוא המלכות, שיתחבר דכר נוקבא יחד. עוד, ויביאו את המשכן, היינו להביא את הכלה, שהיא המלכות לחופה. (כמ"ש תרומה אות קכ"ו), שה"ס זווג דו"ק המכונה חופה. בתחילה הם צריכים להעלותה ולהביאה אליו, ואח"כ הוא יבא אליה תמיד (כנ"ל אות רפ"ד) וכבר העמדנו.

פסקה שמג

ויביאו את המשכן: היינו כל אלו הצדיקים שמקשרים קשרי היחוד ומיחדים היחוד של סוד האמונה, שהוא המלכות שנקראת משכן, בכל יום, הם המעלים כסא זה, שהוא מלכות, עד שמביאים אותה אל משה, שהוא ז"א, ועליהם נאמר, ויביאו את המשכן אל משה. וכיון שמחברים אותה עם משה, אז הם, הצדיקים, היו מרויחים ברכות ממקור החיים על סוד הזה, בשביל קשרי היחוד שמקשרים, וסוד זה הוא, כשמקשרים יחוד הכל כראוי, וזה סוד שכתוב וירא משה את **כל המלאכה** וגו', דהיינו יחוד הכל, ואז, ויברך אותם משה. שהרויחו הברכות ממקום שמדרגת משה עומדת בו, דהיינו ז"א. והם החכמים העושים את כל מלאכת הקדש, משום שהם יודעים לסדר מלאכת הקדש כראוי. ע"י היהודים שעושים.

פסקה שמד

וע"ד כל מאן וכו': ועל כן כל מי שמתפלל תפלה וקושר היחוד, מסתכלים בו, אם התפלה והקשר, הם כראוי, ואם תפלה ההיא וקשר ההוא הם כראוי, אז הוא מתברך תחילה ממקום שכל הברכות יוצאות. זה שכתוב, והנה עשו אותה וגו', מיד, ויברך אותם משה.

פסקה שמה

ובגין כך ויביאו וגו': ומשום זה כתוב, ויביאו את המשכן אל משה, שהוא ז"א, שהוא בעל הבית, שיראה בתקון הבית, שהוא המלכות, והוא צריך לראות התקונים והסודות שלה, שלא ניתנו לאחר להסתכל ולראות בה באלו הנסתרות והסודות שלה חוץ ממשה לבדו.

פסקה שמו

וע"ד ויביאו את וגו': וע"כ ויביאו את המשכן אל משה את האהל ואת כל כליו. וכשהביאו למשה הכל, הביאו לו אברים ידועים לתקנם כל אחד ואחד, ולהכניס אבר באבר זה בזה. וכשרצו בעצמם לתקן זה בזה ולהכניס זה בזה, לא היה עולה בידם, וכיון שהביאו אל משה, מיד הכל עלה בידו, וכל אבר ואבר היה עולה ונכנס במקומו. ז"ש ויקם משה את המשכן. וכתוב הוקם המשכן. וכבר העמדנו. (לעיל אות רצ"ו).

פסקה שמז

ת"ח בההיא וכו': בוא וראה, בשעה ההיא שהתחיל משה להקים את המשכן, והתחיל להתקין תקון האברים להכניסם זה בזה, אז נחלשו כל האברים וכל התקונים של הסטרא אחרא הטמא, כשהתחיל להתחזק צד הזה שהוא קדוש, נחלש צד האחר הטמא, זה נתחזק וזה נחלש, וכבר העמדנו, שכל זמן שהקדושה היא חזקה, נחלשים כל האברים של צד האחר, זה מלא וזה חרב. וז"ס ירושלים וצור הרשעה, כשזו מלאה נחרבת זו. וע"כ כשמתחזקת הקדושה נחלש הסטרא אחרא.

פסקה שמח

ובגין כך ויקם וגו': ומשום זה, ויקם משה את המשכן, כדי להתחזק מסוד שלמעלה, מז"א, כי משה מרכבה לז"א, ולא יקבל חיזוק מסוד שלמטה. וע"כ משה שהיה מסוד מתוך המראה המאירה, שהוא ז"א, הוא היה צריך להקים המשכן שיאיר ממנו ולא מאחר. שהלבנה, שהיא המלכות, צריכה להאיר מן השמש ולא מאחר. בוא וראה כנסת ישראל, שהיא המלכות, צריכה לעלות למעלה ולהתדבק בשמש, שהוא ז"א.

פסקה שמט

פתח ואמר זאת וגו': פו"א, זאת תורת העולה היא העולה. אמר ר' שמעון, כתוב, אדם ובהמה תושיע ה'. עולה, היא העליה והקשר של כנסת ישראל, שהיא המלכות, למעלה, בז"א. ודבקות שלה בעולם הבא, שהוא בינה, שיהיה הכל אחד. העולה נקראת קדש קדשים. על שם הדבקות בבינה. ומשום זה נקראת, המלכות, עולה, משום שעולה ומתעטרת, בז"א ובבינה, להיות הכל אחד בקשר אחד, בשמחה.

פסקה שנ

ובגין דסלקא לעילא וכו': ומשום שעולה למעלה ולמעלה, לז"א ולבינה, כתוב, **זאת תורת העולה**, שהוא סוד דכר ונוקבא יחד, כי **זאת** היא הנוקבא הנקראת זאת, **תורת** היא ז"א שנקרא תורה. דהיינו תורה שבכתב, שהיא ז"א, ותורה שבעל פה, שהיא המלכות.

העולה, היינו שהיא עולה לעולם הבא, שהיא בינה, להתקשר בתוכה, שהבינה נקראת קדש הקדשים ודאי, ועולה היא ג"כ קדש הקדשים.

פסקה שנא

ובג"כ סדורא דנכיסו וכו': ומשום זה סדר השחיטה שלה הוא לצד צפון, שהוא צד שמאל, כי תורה שבעל פה זו, דהיינו המלכות, אינה עולה באהבה, אלא כשנתעורר צד צפון, שה"ס קו שמאל, שממנו בינה, שכתוב, שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. ואז היא עולה באהבה ומתעטרת בימין, שהוא אור החסד, ומתחברת בקו האמצעי, המיחד ימין ושמאל, והאיר לכל, מסוד קדש הקדשים, שהוא בינה. וזהו מתוך סוד אדם, ברצון הכהנים, שה"ס קו ימין. ובשירת הלוים שה"ס קו שמאל. ובתפלת ישראל, שה"ס קו האמצעי.

פסקה שנב

והא אוקימנא דעולה וכו': והרי העמדנו, אשר עולה היא קדש הקדשים בסוד רוח עליון שמלבשת, משום שג' רוחות קשורים יחד בעולה, א' רוח תחתון הנקרא רוח הקדש, דהיינו המלכות. ב' הוא רוח שבפנים באמצע, הנקרא רוח חכמה ובינה, שהוא ז"א, שהוא בן לחכמה ובינה. וכן נקרא רוח תחתון בערך הבינה שהיא עליונה ממנו, אבל זה, ז"א, נקרא רוח היוצא מתוך השופר הכלול מאש ומים. (כמו שנתבאר לעיל בהקסה"ז דף קפ"ד ד"ה למשמע ע"ש) ג', הוא רוח עליון הסתום בחשאי שהוא בינה, שבו מתקיימים כל רוחות הקדושים וכל פנים מאירות. ומשום זה חוזרת העולה לרוח העליון ממש.

פסקה שנג

ולבתר מרזא דבהמה וכו': ואח"כ, מסוד הבהמה שמקריבים מסתפקים וניזונים החיצונים להוציא עי"ז ולקשר רוח אחר שהוא בתוך הטומאה, דהיינו להוציא הניצוצין קדישין שבס"א, שהוא ע"י החלבים ושומן שמקריבים, כמו שלמדנו. משום זה עולה היא קדש הקדשים וכולה לגבוה, ואין בה מזון לחיצונים, אבל שאר הקרבנות באים לעשות שלום בעולם כולו, מכמה בחינות ומבעלי הדין שבעולם, להעביר אותם, ולהאיר מתוך הרצון להמתיק אותם ע"י הקרבנות. ונקראים קדשים קלים. משוט שאינם מתעטרים למעלה בקדש הקדשים שהוא בינה, וע"כ הם קדשים קלים ושחיטתם בכל מקום, כמו שהעמדנו. אבל עולה שהיא סוד קדש הקדשים, אינה כשאר הקרבנות, שכל מעשיה קודש.

פסקה שנד

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, ולבש הכהן מדו בד. אלו הם לבושים המיוחדים לקדושה. **בד**, פירושו יחידי, דהיינו שמיוחד לקדושה. וכתוב בגדי קדש הם ורחץ את בשרו במים ולבשם. מהו הטעם שצריכים כל זה. אלא סוד הדבר כמו שאמרנו, שהעולה היא קדש הקדשים, מפני שעולה כולה ומתעטרת בקדש הקדשים, שהוא בינה, בקשר אחד. ואח"כ נפנה ונעבר רוח הטומאה המטמא הכל, ואינו שולט, ואינו קרב אל המקדש, ונעבר מכל צדדי הקדושה, ונשאר הכל קדש בקדושה בלבד.

פסקה שנה

ואר"ש הא אתמר וכו': ואמר ר' שמעון הרי למדנו, שכתוב, אדם ובהמה תושיע ה'. וכך עולה ודאי סוד אדם מצד אדם, דהיינו ע"י תורה ותפלה. בהמה מצד הבהמה, דהיינו ע"י הקרבה למזבח. וע"כ כתוב, **אדם כי יקריב מכם**, אדם ודאי, שזה קרבנו, מתורה ותפלה, למעלה לקשר קשר בסוד אדם, שהוא ז"א, בסוד הוי"ה דמ"ה שבגי' אדם. ואח"כ מן **הבהמה**. להקרבה על המזבח, שעולה למעלה למלכות שה"ס הויה דב"ן, שבגי' בהמה. והכל הוא בסוד אדם ובהמה. וזה סוד שצריכים לקרבן אדם ובהמה, כמו שאמרנו. בוא וראה, כשברא הקב"ה את העולם, עשה כך, אדם ובהמה.

פסקה שנו

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר הרי כתוב, ועוף יעופף על הארץ, ומהם מקריבים קרבנות ואפילו עולה, כמ"ש ואם מן העוף עולה קרבנו. בוא וראה, מכל אלו העופות אין מקריבים אלא תורים ובני יונה, מה שכשר בזה פסול בזה, שהאדום כשר בתורים ופסול בבני יונה (כמ"ש חולין כ"ב ע"ב) מטעם שזה, בני יונה, הוא ימין ופסול בו אדום, וזה, תורים, הוא שמאל, וע"כ כשר בו אדום, שהוא גוון השמאל.

פסקה שנז

אבל רזא דא אוקימנא וכו': אבל סוד זה העמדנו, כתוב, ועוף יעופף על הארץ. שהם סוד המרכבה, דהיינו המלאכים מיכאל וכו' שעליהם רוכבת המלכות, והם מכונים עוף. ובהם מתעלה רוח הקדש, שהוא המלכות, לעלות למעלה לז"א, שהם שנים, אחד לימין ואחד לשמאל, **עוף** הוא לימין וזהו מיכאל **יעופף** הוא לשמאל, וזהו גבריאל. וע"כ מקריבים ב' עופות אלו תורים ובני יונה, להעלות רוח הקדש, שהוא המלכות, והשמאל דז"א מעטר ומזיין למטה לצד שמאל ההוא של המלכות. והימין לימין, ומתקשרת אשה, מלכות, בבעלה, ז"א, להיות אחד, והכל מתעלה ומתקשר יחד למעלה ולמטה, והקב"ה מתעלה בלבדו ומתחזק.

פסקה שנח

ובספרי קדמאי וכו': ובספרים של הראשונים. אמרו, העני, המקריב תורים ובני יונה, אינו נותן חלק להזין העולמות, אלא ליחד למעלה. אבל הכל, למעלה ולמטה מתקשר כל אחד ואחד לצד שלו כראוי. וכבר העמדנו.

פסקה שנט

ר' אלעזר שאיל לר"ש וכו': ר"א שאל לר' שמעון, אמר, הרי הקשר של עולה נקשר בקדש הקדשים, שהוא בינה, (כנ"ל אות שנ"ב) להאיר. הדבקות של רצון הכהנים ולוים וישראלים למעלה, בהקרבת הקרבן, עד אן היא עולה.

פסקה שס

א"ל הא אוקימנא וכו': א"ל, הרי העמדנו, שדבקותם עולה עד אין סוף. כי כל קשר ויחוד ושלמות הוא להצניע בצניעות את ההוא שאינו מושג ולא נודע, שרצון כל הרצונות בו. דהיינו בא"ס. אין סוף אינו עומד להודע, ולא לעשות סוף, ולא לעשות ראש, ולא כמו **אי**"ן הראשון, שהוא כתר, הוציא ראש וסוף, מי הוא **ראש**, היינו נקודה עליונה, שהיא **ראש** הכל הסתום, העומד תוך המחשבה, שהיא חכמה. כי החכמה יצאה מן הכתר, בסו"ה והחכמה מ **אין** תמצא. ועשה **סוף**, הנקרא סוף דבר. דהיינו המלכות שהיא סוף כל האורות. אבל שמה באין סוף, לא יש סוף.

פסקה שסא

לאו רעותין ולאו וכו': אין רצוניות ואין אורות, ואין נרות דהיינו אורות גבורה, באין סוף ההוא. כל אלו הנרות והאורות שבאצילות, תלוים באין סוף, להתקיים בהם, אבל אינו עומד להשגה. מי שידוע ואינו ידוע, כלומר ששייכת בו ידיעה ואינו ידוע, אין הוא אלא רצון עליון סתום מכל סתום הנקרא **אין**. שהוא ספירת כתר, אבל בא"ס לא שייך לומר שום מלה, כי הוא אפס השגה.

פסקה שסב

וכד נקודה עלאה וכו': וכשנקודה העליונה, שהיא חכמה, ועולם הבא שהוא בינה, מתעלים בהארתם, אינם יודעים רק **ריח**, שה"ס ו"ק דהארת החכמה המכונה ריח, ולא ג"ר, כנודע, כמי שמריח בריח ונתבשם. ואין זה בחינת נחת הנקרא ניחוח, שהרי כתוב, ולא אריח בריח ניחחכם. הרי שריח וניחח הם שני דברים. כי ריח ניחח פירושו ריח של הרצון, דהיינו כל אלו הרצונות של תפלה ורצון השירה, ורצון הכהן, שכולם הם סוד אדם, (כנ"ל אות שנ"ה) אז כולם נעשים רצון אחד, ורצון ההוא נקרא ניחח. שפירושו רצון כתרגומו. אז הכל נקשר ומאיר יחד כראוי, כמו שלמדנו.

פסקה שסג

ועל דא אתיהיבת וכו': וע"ז ניתן סטרא אחרא הזה ביד הכהן. שכתוב, צו את אהרן ואת בניו לאמר. יש סוד כאן, כי העמדנו שאין **צו** אלא עכו"ם, דהיינו סטרא אחרא, וכאן ניתנה לו לשרוף מחשבה רעה ההיא, ולהעבירה מן הקדושה, ברצון הזה שעולה למעלה, ובעשן הזה, ובחלבים הנשרפים. כדי שיהיו נעברים מן הקדש. ו **צו** ההוא נמצא ברשותם להפרידו מן הקדש על ידי הקרבן. ואם תאמר, צו את בני ישראל. ואיך תפרש המלה, צו, על סטרא אחרא. ומשיב, אף כאן פירושו שהסטרא אחרא עומד ברשותם. כי כל זמן שישראל עושים רצונו של אדונם, אין הסטרא אחרא יכול לשלוט עליהם.

פסקה שסד

והאי קרא כלא וכו': ומקרא הזה כולו בא להראות סוד הדבר, לעטר רוח הקדש ההוא, שהוא המלכות, למעלה למעלה, ולהפריד את רוח הטומאה הזה להורידה למטה למטה. זה, הישראלים, ברצון ובתפלה, וזה, הכהנים, במעשה הקרבת הקרבן, כל אחד כראוי לו.

פסקה שסה

והאי קרא מוכח וכו': ומקרא הזה מוכיח עליהם. שכתוב, צו את אהרן ואת בניו לאמר. **צו**, זה עבודת כוכבים ומזלות, שהיא רוח הטומאה. **לאמר**, זו אשה הנקראת יראת ה', דהיינו המלכות. כתוב כאן לאמר, וכתוב שם, לאמר הן ישלח איש את אשתו. מה שם לאמר סובב על אשה, אף לאמר שבכאן הוא אשה. וכבר העמדנו. ומשום זה, הכל נאמר, דהיינו לעטר את המלכות, ולהוריד הס"א, והכהן עומד לתקן את הכל בסוד אדם ובהמה (כנ"ל אות שנ"ה) אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שהם יודעים דרכי התורה, והולכים בה בדרך אמת. עליהם כתוב, **ה' עליהם יחיו**. מהו **עליהם**. אלו הם דרכי התורה. **יחיו**, היינו שיתקימו בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה שסו

ת"ח כתיב זאת וגו': בוא וראה, כתוב, זאת תורת העולה. א"ר חייא מקרא זה העמדתי אותו באפן זה. **זאת תורת** זו היא כנסת ישראל, דהיינו המלכות. העולה, כי היא עולה ומתעטרת למעלה למעלה להתקשר כראוי עד המקום שנקרא קדש הקדשים, שהוא בינה.

פסקה שסז

ד"א זאת תורת וגו': פירוש אחר, **זאת תורת** זו היא כנסת ישראל, שהיא המלכות. **העולה**, זו היא מחשבה רעה, שהיא עולה על רצונו של האדם להטות אותו מדרך האמת **היא**

העולה, זו היא העולה ומסטנת על האדם. וצריכים לשרוף אותה באש, כדי שלא לתת לה מקום להתרבות.

פסקה שסח

ובג"כ על מוקדה וכו': ומשום זה, על מוקדה על המזבח כל הלילה. מי הוא **לילה**. הוא כנסת ישראל, דהיינו המלכות, הבאה לטהר את האדם מאותו הרצון. **על מוקדה**, משום שנהר דינור, הוא מקום לשרוף כל אלו שאינם נמצאים על קיומם, דהיינו אותם שהם, פגומים מס"א, כי מביאים אותם באש ההוא השורף ומעברים ממשלתם מן העולם. וכדי שלא ישלוט, צריך, על מוקדה על המזבח כל הלילה, ואז נכנע ואינו שולט.

פסקה שסט

ועל דא כד וכו': וע"כ, כשזה נכנע, דהיינו הס"א, עולה כנסת ישראל, שהיא רוח הקדש, דהיינו המלכות, שעולה ומתעטרת למעלה, כי העליה שלה היא, בעת שנכנע כח האחר הזה ונפרד ממנה. ומשום זה צריכים בסוד הקרבן להפריד את הצד ההוא מן רוח הקדש, שהוא המלכות, ולתת לו חלק (כנ"ל אות של"ג) כדי שרוח הקדש יתעלה למעלה.

פסקה שע

ות"ח בזמנא דאתבני וכו': ובוא וראה, בזמן שנבנה בית המקדש ונעשה, נכנע הסטרא אחרא ונסתלק מן העולם. וכשנסתלק מן העולם ונבנה המשכן על ידי משה, אז הוקם למעלה ולמטה. ז"ש, ויקם משה את המשכן. מהו ויקם. אלא שהקים אותה, את המלכות, שתתעלה למעלה למעלה. וע"כ אוה"כ ויקם משה, מי שהיה שפל הקים, כמי שמקים את מי שנפל. כעין זה לעתיד לבא כתוב, אקים את סוכת דוד הנופלת.

פסקה שעא

כתיב נפלה וגו': כתוב, נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. שואל, מהו לא תוסיף קום. ומשיב, אלא בזמן אחר קמה, שקמה מעצמה ולא הקים אותה הקב"ה. כי בגלות מצרים הקימה הקב"ה, ועשה כמה נסים כדי להקימה. ובגלות בבל הקב"ה לא הקימה, כי לא עשה להם נסים, שגרם החטא, אלא שהיא, המלכות, קמה מעצמה, ועלו בני הגולה לירושלים, כאלו לא היתה להם גאולה, ולא היתה עליהם השתוקקות הקב"ה. משום שגרם החטא של נשים נכריות.

פסקה שעב

ועל דא קב"ה וכו': וע"כ הקב"ה לא הקים את כנסת ישראל ולא עשה לה נסים וגבורות כראוי בזמן ההוא, שחזרו מבבל, אבל לעתיד לבא, ולא תוסיף קום כתוב, היינו, שלא תוסיף קום מעצמה כמו אחר גלות בבל, אלא הקב"ה יקים אותה, שכתוב, אקים את

סוכת דוד הנופלת. וכתוב, ואת דוד מלכם אשר אקים להם. ומשום זה כתוב כאן ויקם משה את המשכן. ויקם משה וגו'. דהיינו שהקב"ה הקים את המשכן. כי משה הוא מרכבה לז"א. וכמו שמשה הקים את המשכן למטה, כן הקים הקב"ה את המשכן, שהוא המלכות, למעלה. כמ"ש והולך.

פסקה שעג

ת"ח כד אוקים וכו': בוא וראה, כשהקים משה את המשכן, הוקם משכן אחר עמו, דהיינו המלכות, ומשכן העליון, שהוא בינה, מקים ותומך הכל, משום שמשכן העליון, הוא סתום וגנוז למעלה למעלה. ומשכן אחר שהוא המלכות, הוקם על המשכן שלמטה, שעשה משה, ועומד עליו בכח משכן ההוא העליון על הכל, שהוא בינה. וכמו שהוקם המשכן שלמטה בידי משה, אף כך למעלה, דהיינו המלכות, הוקם על ידי ההוא, שהוא מדרגת משה, דהיינו ז"א. מאין לנו. כי כתוב, ויקם משה **את** המשכן, **את**, הוא בדיוק, שהוא להראות ששני משכנות נתקנו בסוד משה. שהם המשכן שלמטה, והמשכן שלמעלה שהוא המלכות, שנתקן ג"כ עי" מדרגת משה שהוא ז"א.

פסקה שעד

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, וכי ויקם משה, הרי עוד לא נתתקן הכל, כי אח"כ כתוב ויתן את אדניו, וגו'. ואין קימה אלא אחר שנשלם הכל ונכנס אבר באבר, מהו שאומר הכתוב ויקם. א"ר יצחק, בג' צדדים, הקים משה את המשכן. מה כתוב, **ויקם משה את המשכן**, זהו קו האמצעי שנקרא משה. **ויתן את אדניו**, זהו קו שמאל, שאדניו הוא לשון דין הנוהג בשמאל. **וישם את קרשיו**, זהו קו ימין. בשלשה צדדים אלו הקים משה את המשכן, ובשלשה צדדים אלו נתעלה המשכן שהוא מלכות, ונכנע הסטרא אחרא. וע"כ כשהקים משה צד הזה דקדושה נכנע צד האחר דטומאה. משום זה משה הקימו ולא אחר.

פסקה שעה

ת"ח כתיב ויתן וגו': בוא וראה כתוב, ויתן את אדניו, בשעה ההיא נזדעזע סמאל ממקומו וארבעים מרכבות שעמו, וברח ד' מאות פרסאות לתוך ההסתר של נקב העפר. הביא משה אלו האדנים ונתחזק צד הזה, נפלו אז אלו האדנים של הסטרא אחרא ונחלשו. **טסירו** הוא כמו טמירו, שפירושו מקום הסתר ומחבא.

פירוש. כבר ידעת שאין גילוי חכמה אלא בעת שנגלים הדינים של קו השמאל (כנ"ל ויקהל אות שכ"ד בהסולם). שה"ס הדינים של הרשעים הנאחזים בקו שמאל בלי ימין, וממשיכים החכמה מלמעלה למטה, כדרך סמא"ל וכל צד הטומאה. ותקון אלו הדינים שיתגלו, ה"ס האדנים שנתן משה, וע"כ בעת שנתן משה האדנים, ברחו סמא"ל וכל

הכת שלו מפחד הדינים הללו, שאין להם עוד כח להסית הבריות להאחז בקו שמאל לבד, כדרכם, מחמת העונשים והדינים שנגלו לרשעים אלו. ואלו **ארבעים מרכבות** שעם סמא"ל, ה"ס חו"ג תו"מ שלו, שכ"א כלול עשר, שממשיך מקו שמאל בלי ימין. **וד' מאות פרסאות**, ה"ס גבול הקדושה, שהם חו"ב תו"מ מבינה, שכל אחת כוללת מאה.

פסקה שעו

פתח ואמר ביום וכו': פו"א, ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת. שואל, מהו ביום ההוא. ומשיב, הוא ביום שהקב"ה יעשה דין בעולם, ויפקוד על רשעי עולם, כמעשיהם. כי אין קימה לכנסת ישראל מעפר, שה"ס הארת חכמה, בעוד שאלו רשעים יעמדו בעולם. כנ"ל בדבור הסמוך, מה כתוב למעלה, בחרב ימותו כל חטאי עמי האומרים לא תגיש ותקדים בעדנו הרעה. דהיינו שיתגלו הדינים והעונשים שלהם, (כנ"ל בדבור הסמוך) מה כתוב אחריו, ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת. דהיינו ע"י הארת החכמה, שנקראת קימה. כי עם גילוי הדינים של הרשעים מתגלה הארת החכמה. (כנ"ל ויקהל אות שכ"ד בהסולם).

פסקה שעז

האי קרא אית וכו': במקרא הזה יש להסתכל בו. כתוב, את פרציהן, את פרצה, היה צריך לומר. כתוב, והריסותיו, והריסותיה היה צריך לומר שהרי המדובר הוא מסוכת דוד. ומשיב, אלא וגדרתי את פרציהן, של מי, היינו מאלו הרשעים. שכתוב עליהם, בחרב ימותו כל חטאי עמי. כי אז יתוקן הפרץ שלהם שעשו בישראל, דהיינו ע"י הארת חכמה. וע"כ כתוב, וגדרתי את פרציהן. ולא כתוב את פרצה. **והריסותיו אקום**, הריסותיו של מי, היינו הריסותיו של סוכת דוד, כי למדנו, כאשר מתחזק מלכות הרשעה בעולם, אז נחלשת מלכות הקדושה, וסוכת דוד מהרסת הבנין שלה. ועל כן כתוב. והריסותיו אקום.

פסקה שעח

דהא תנינן וכו': כי למדנו כל זמן שזו מתחזקת, דהיינו הטומאה, נחלשת זו, דהיינו הקדושה. זו מלאה, זו חרבה. משום זה עד יום ההוא הנ"ל, מלכות הרשעה תתחזק, ביום ההוא, תתחזק, ויקים אותה הקב"ה, למלכות הקדושה. וע"כ כתוב והריסותיו אקום. ובניתיה כימי עולם, מהו **ובניתיה כימי עולם**. היינו כמו שכתוב, והיה אור הלבנה כאור החמה וגו'.

פסקה שעט

ויקם משה את המשכן: שואל, במה הקים אותו. ומשיב, שכתוב, ויתן את אדניו. שנתן אלו האדנים שמתחת הקרשים, שיקים עליהם ויסובב בהם אלו הצירים של הפתחים.

כי אלו האדנים שמתחתיהם הם יסוד וקיום לסבב עליהם. ולמה כתוב **ויתן**. הוא משום שחיזק ותקן אותם בכחו. בשעה ההיא הוסר האדנים האחרים של הסטרא אחרא. כנ"ל. פירוש. **צירים** הם יתדות, כי על שתי יתדות לקרש האחד מתרגם תרין צירין. והקרשים מכנה פתחים, להיותם פתחים להארת חכמה מן המלכות, (כנ"ל ואות רנ"ב) ונודע שאין הארת חכמה מתגלה זולת ע"י סבוב וגלגול, (כנ"ל ויחי דף קנ"ט ד"ה גלגלא) וז"ש, **ולאסחרא בהו אינון צירים דפתחין**, שהסבוב נעשה בתוך היתדות, שה"ס דינים דקו שמאל, (כנ"ל ואות שע"ד) שבגילוים מתגלה החכמה.

פסקה שפ

ת"ח כתיב, זכור ה' וגו': בוא וראה, כתוב זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים האומרים ערו ערו עד היסוד בה. ועל כן, עתיד הקב"ה לבנות את יסודות ירושלים מיסודות אחרים, שישלטו על הכל. ומי הם. הם ספירים. שכתוב, ויסדתיך בספירים. שאלו הם יסודות ואדנים תקיפים ועליונים שאין בהם חולשה כמו בראשונים. מהו הטעם. הוא כי אבנים הראשונות שבאלו היסודות, יכלו שאר העמים לשלוט עליהן מהו הטעם. משום שאין בהם הארה עליונה כראוי. כי הארתן אינה שלהן אלא נמשכת להן מבינה, (כנ"ל אות רס"א) אבל אלו יהיו מאירים מהארה עליונה, דהיינו שיאירו מחמת עצמם, ולא יהיו צריכים לשיתוף הבינה, (כנ"ל אות רס"א) וההארה נשקעת בתוך תהומות, שהם המסכים, שלא יוכלו העמים לשלוט עליהם. ואלו הם ספירים שיאירו למעלה ולמטה. משום שבזמן ההוא תתוסף הארה עליונה למעלה ולמטה.

פסקה שפא

ואי תימא אינון וכו': ואם תאמר, שאלו יסודות הראשונים, ששמשו מטרם גמר התקון, יתבטלו, אינו כן, כי כתוב, הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך. **מרביץ**. היינו לתקן הנשבר. מהו **בפוך**. הוא כש"א, ותשם בפוך עיניה. אבנים יש שנקראות פוך. שצבען שחור, והנשים צובעות בהן עיניהן. מהו הטעם שלוקח את זה. אמר ר' אלעזר סוד הוא. וסוד הזה ניתן לדעת לקוצרי השדה. דהיינו אותם שכבר זכו לתקן כל תיקוני השדה, שהוא המלכות, וכבר קוצרים תבואות השדה ונהנים מפירותיה.

פסקה שפב

ת"ח אינון אבנין וכו': בוא וראה אלו אבנים של יסודות ציון וירושלים, ח"ו ששלטו עליהן שאר העמים, לא שרפו אותן, ולא נשרפו, אלא כולן נגנזו, וגנז אותן הקב"ה. וכל אלו יסודות של הבית הקדוש כולם נגנזו ולא נאבד מהם אפילו אחד. וכשיחזור הקב"ה ויקים את ירושלים על מקומה, אלו היסודות של האבנים הראשונות יחזרו למקומן ולא

תשלוט בהן עין אחר לראותן, חוץ בזמן שיכחול אדם את עיניו בפוך ההוא, וימלא את עיניו ממנו, ואז יראה כל האבנים וכל היסודות של ירושלים, שהם מתוקנים במקומם, ולא שלטו בהם שאר העמים. וכל אלו אבנים היקרות האחרות, וכל בניני אבן, כולם עומדים על קיומם.

פירוש. המסך דמלכות מבחינתה עצמה הוא דין קשה ואינו ראוי להמשיך אורות לישראל, אלא כל תקונו הוא על ידי התקשרות בבינה, (כנ"ל אות רס"א) וכיון שמבחינתה עצמה אינה ראויה לאורות, ע"כ בשעה שישראל קלקלו מעשיהם ונתבטל קשר הבינה, יכלו העמים לשלוט על המסך שלה, שבזה נחרב הבית, והשכינה יצאה מגלות. אבל לעתיד, כשתתוקן המלכות גם מבחינתה עצמה, אז יגלה הדבר למפרע שגם מקודם התקון לא היה בה שום דין ואחיזה לחצונים כלל בסוד אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה. אמנם כיצד זוכים לגמר התקון ולראות את זה. הוא ע"י שמשים **פוך** בעיניו. כי קו השמאל, ששם מתגלה החכמה, ה"ס עינים. אבל כל עוד שאין בהם חסדים אין בחינת ראיה בעינים הללו. בסוד עינים להם ולא יראו, הנאמר על הדבוקים בשמאל הזה בלי ימין. אלא ע"י המסך דחירק שבקו אמצעי, הוא מיחד השמאל עם הימין והעמים דשמאל מתלבשות בחסדים ומשיגות הראיה. ובחינת מנעולא הכלולה במסך דחירק הזה, כמבואר לעיל (פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש), היא המכונה **פוך**. להיותו מתקן ומיפה את העינים.

וזה אמרו, **ולא ישליט בהו עינא אחרא**, שאע"פ שחזרו למקומם ונגלה שאין בהם שום דין לא תוכל לשלוט העין לראות את זה, **בר בזמנא דיכחול בר נש עינוי בההוא פוכא**. דהיינו רק הצדיקים המקבלים הארת המסך דחירק שבקו אמצעי, שהוא סוד פוך המתקן ומיפה את העינים. **וימלי עיניה מניה**, דהיינו שישלים כל הזווגים הראוים לצאת על מסך דחירק הזה הנקרא **פוך**. ואז יזכה לראות המסך שבמלכות שמבחינתה עצמה, וכל המדרגות והבנינים שיצאו על מסך הזה. ויראה, שלא שלטו בה העמים מעולם, אלא שנגנזה.

פסקה שפג

וכדין כי עין וגו': ואז כתוב, כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. מהו, בשוב ה'. ומשיב, אלא כששלטו עליה שאר העמים, הקב"ה העלה אותה למעלה, אבל בזמן ההוא, הוא יחזירה למקומה, שכתוב, בשוב ה' ציון, בשוב ה' ודאי. שישיבה למקומה.

פסקה שפד

ות"ח כל מאן וכו': ובוא וראה, כל מה שנסתם מן העין, ולא ניתנה רשות לשלוט בה העין, דהיינו כשהשמאל הוא בלי ימין, אין העין יכולה לשלוט בה. חוץ ממשים כחל בעין, דהיינו פוך הנ"ל, בדברים ידועים (כמ"ש לעיל אות שפ"ב) ומשום זה כתוב, הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך. כמ"ש שם. בוא וראה, כל אלו האבנים, שמטרם התקון, יתקיימו במקומן, ויהיו יסודות כבתחילה. ויסודות של ספיר, יתקיימו במקום אחר מסביב לרוחב ולאורך. ז"ש ויסדתיך בספירים.

פסקה שפה

בזמנא דיוקים קב"ה וכו': בזמן שיקים הקב"ה את ביתו, שהוא המלכות, בזמן ההוא מה כתוב, בלע המות לנצח. בלע הוא כמו שנאמר, בלע ה' ולא חמל. כוס ההוא ששתה זה ישתה זה. כמו שמלאך המות בלע את בני העולם, כן יבולע מלאך המות.

פסקה שפו

ואי תימא ההוא וכו': ואם תאמר בלע ההוא, הוא לזמן ידוע וקצוב כמו שישראל היו בגלות זמן קצוב. אינו כן. כי כתוב לנצח. מהו לנצח. הוא לדורי דורות, ולא כישראל, ולא כזמן ההוא שהקים משה את המשכן שהיה נמשך רק זמן קצוב, אלא לנצח, לעולם.

פסקה שפז

וכדין קב"ה יוקים וכו': ואז יקים הקב"ה לכנסת ישראל, שהיא המלכות, והוא יקים האדנים והספות וכל אלו תקרות הבית, בתקונם, לעולם ולעולמי עולמים. וכתוב, הרחיבי מקום אהלך וגו', משום שיהיה נבלע הסטרא אחרא ולא יקום עוד לעולם. ואז וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי פי ה' דבר.

פסקה שפח

ויקם משה את המשכן: בזמן ההוא שאלו האדנים הוקמו וניתנו במקומם, באותו הזמן נחלשו ונעברו ממקומם האדנים שבמקום סטרא אחרא, וע"כ כתוב, ויתן את אדניו.

פסקה שפט

מאי ויתן, אלא וכו': שואל מהו ויתן, שכתוב ויתן את אדניו. ומשיב, אלא למדנו. כשראה משה לפניו את סמא"ל הרשע, שהיה הולך אליו לקטרג עליו, אז התקיף אותו משה, וקשר אותו לפניו, והקים את המשכן, ונתן את אדניו. שכתוב, ויתן את אדניו. **ויתן**, פירושו בחזקה. שלא יכול אדם אחר לשלוט עליו, על סמאל, ולתת האדנים במקומם, כמו משה. כי בכח גדול הקים אותם משה. ענין זה כבר נתבאר (באות שע"ה) ע"ש.

פסקה שצ

בההוא יומא דאתקם וכו': ביום ההוא שהוקם המשכן, כשהתחיל משה להקים אותו, אחד בניסן היה. שבזמן ההוא, תוקף הסטרא אחרא הוא בעולם. כי בימי ניסן, למדנו שאפילו ראש השור הוא באבוס, עלה לעליה, והשמט הסולם מתחתך, שלא יעלה אחריך להזיקך. (פסחים קיב:) ובניסן התחיל משה להקים המשכן, וראה את סמא"ל הולך סביבו לבלבל אותו, ונתגבר עליו משה, ואז, ויתן את אדניו, התחיל הוא ונתן למטה את האדנים, והתחיל מי שהתחיל, דהיינו הקב"ה, ונתן למעלה את האדנים, (ע"ד שנתבאר באות שע"ה) זה כנגד זה.

פסקה שצא

ביומא דאתקם האי וכו': ביום שהוקם המשכן הזה שלמטה הוקם משכן אחר קדוש למעלה, שהוא המלכות. ומשכן העליון הנסתר והגנוז, שהוא בינה, הוציא אורות לכל צד, והאירו העולמות.

פסקה שצב

ר' יוסי שאיל וכו': ר"י שאל את ר' שמעון, אמר לו, ג' משכנות אנו רואים בהכתוב, שכתוב, וביום הקים את **המשכן** כסה הענן את **המשכן** לאהל העדות ובערב יהיה על **המשכן** כמראה אש עד בקר. הרי ג' משכנות כאן. ועוד, למה נקרא משכן ולא בית. הרי בית צריכים, ולא משכן.

פסקה שצג

פתח ואמר כה וגו': פו"א, כה אמר ה' השמים כסאי וגו'. בוא וראה, הקב"ה בחר בישראל לנחלתו וגורלו, והקריבם אליו. והרי העמדנו, שעשה מהם מדרגות ידועות בעולם הזה, דהיינו האבות וכו' כעין של מעלה לשכלל כל העולמות כאחד, למעלה ולמטה. שכתוב השמים כסאי והארץ הדום רגלי, לשכלל למעלה ולמטה להיות אחד.

פסקה שצד

ת"ח השמים וגו': בוא וראה, **השמים כסאי**, זהו הרקיע שיעקב שורה בו, שהוא צורה עליונה לכסא הקדוש העליון, דהיינו חג"ת דז"א. **והארץ הדום רגלי**, זהו הרקיע שדוד המלך שורה בו, שהוא מלכות, להנות מזיו המראה המאירה, שהוא ז"א, ומשום שרצה להתפשט יותר למטה, מבחינת כסא העליון, אמר **הדום רגלי**. שהוא המלכות. **איזה בית אשר תבנו לי**, זהו בנין בית המקדש. **ואי זה מקום מנוחתי**, זהו בית קדש הקדשים שלמטה.

פסקה שצה

אבל תא חזי וכו': אבל בוא וראה, כל זמן שהלכו ישראל במדבר היה להם משכן, עד שבאו לשילה, והיה המשכן שם. ומשכן זה הוא סוד להמשיך זה בזה, ולהכניס זה בזה, ליחד זה בזה, כדי להאיר. אבל לא למנוחה. כי אין מנוחה חוץ מכשנבנה בית המקדש בימיו של שלמה המלך, כי אז הוא מנוחה למעלה ולמטה, משום ששם תוקף המנוחה, ולא לנסוע ממקום למקום. כמו המשכן.

פסקה שצו

ובגין כך איתי וכו': ומשום זה, יש משכן ויש בית. משכן, כמו שאתה אומר ונתתי **משכני** בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם. מהו משכני. הוא משכנותיו של הקב"ה שיהיו בתוך ישראל. מהו הטעם הוא משום שכתוב, ולא תגעל נפשי אתכם. הרי שההארה אינו גדולה כל כך, משום שתלה אותו בשיעור שלא תגעל נפשי אתכם.

פסקה שצז

מה בין האי להאי וכו': שואל, מה ההפרש בין זה לזה. בין משכן לבית המקדש. ומשיב, אלא **משכן**, דומה למלך שבא אל אוהבו ולא הביא עמו כל המוניו, כי כדי שלא להעמיס עליו יותר מדאי, הוא בא אליו בצבאות קטנים. **בית**, הוא שכל צבאותיו וכל ההמון שלו הביא עמו לדור בבית ההוא. וזהו ההפרש בין משכן ובין בית. כי **בית המקדש** הוא דירה למנוחת עולמים, בכל אלו המרכבות, בכל אלו הצורות, בכל אלו המעשים, כעין של מעלה, לחבר המעשים שלמטה כעין של מעלה. **משכן** הוא בצורות קטנות, במעשים מועטים, לנסוע ממקום למקום. והכל הוא בסוד שלמעלה.

פסקה שצח

ת"ח כד פקיד וכו': בוא וראה, כשצוה הקב"ה את משה על המשכן לא היה יכול לעמוד עליו, עד שהקב"ה הראה לו הכל בצורתו, כל דבר ודבר. במה הראה לו. היינו, באש לבנה, ובאש שחורה, ובאש אדומה, ובאש ירוקה. שהן כנגד חו"ג תו"מ. מה כתוב, וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר. עם כל זה, היה קשה לו למשה, לעמוד עליהם.

פסקה שצט

ת"ח אע"ג דאחזי וכו': בוא וראה, אע"פ שהראה לו עין בעין, לא רצה משה לעשות אותם. ואם תאמר, שלא היה יודע לעשות או שהחכמה לא היתה עמו. בוא וראה, בצלאל ואהליאב וכל אלו שאר האחרים אע"פ שלא ראו הצורות כמו משה, מה כתוב וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה וגו' אם אלו שלא ראו עשו כך. משה, שראה כל הצורות בהר, על אחת כמה וכמה שהיה יודע לעשותם. ומשיב, אלא משה אע"פ

שנסתלק מעבודת המשכן, הכל היה בידו, ועל ידו נעשה הכל, והוא נקרא על שמו. וע"כ כתוב וראה **ועשה**.

פסקה ת

ד"א משה אסתלק וכו': פירוש אחר. משה נסתלק מן זה, מן עבודת המשכן, ונתן מקומו לאחר. דהיינו שרצה לזכות לאחרים. עד שאמר לו הקב"ה ראה קראתי בשם בצלאל וגו' ואתו אהליאב. וכתוב ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב. ואם כבוד הזה, היה של משה, שהוא יעשה המשכן, כמ"ש, וראה ועשה וגו'. יתקיים בו תמיד, ולמה צוה הקב"ה אח"כ ועשה בצלאל ואהליאב וגו'. אלא מכאן שמשה בעצמו הסתלק מן המלאכה שרצה לזכות לאחרים.

פסקה תא

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, כיון שהוא צוה ובמצותו נעשה, נחשב, כאלו הוא עשה הכל. ועוד. כל המלאכה אינה עומדת אלא בגמר המלאכה, ונקראת על מי שגמרה, וע"כ, ויקם משה את המשכן. שרצו להקים אותו כל אלו חכמי לב, ולא היה עומד, משום כבודו של משה, עד שבא משה והקימו. וכיון שהוא גמר המלאכה ע"כ נקראת על שמו. וכבר העמידוהו.

פסקה תב

ו יקם משה את המשכן וכו': ר' יהודה פתח. אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי וגו'. מהו, אויבתי לי. היינו מלכות הרשעה שהיא אויבת מלכות הקדושה. ומקרא זה, כנסת ישראל, שהיא המלכות הקדושה, אמרה אותו. אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי, מה שאין כן למלכות האחרת הרשעה, כיון שתפול לא תקום עוד לעולם. אבל כנסת ישראל, אע"פ שנפלה תקום וקמה הרבה פעמים. שכתוב, כי נפלתי קמתי.

פסקה תג

דהא כמה זמנין וכו': כי כמה פעמים נפלה כנסת ישראל בגלות, וישבה בין אויבים האלו, ושאר העמים עובדי כו"מ, קמו על ישראל לכלותם מן העולם. כש"א, על עמך יערימו סוד. וכתוב, כי נועצו לב יחדיו וגו' אמרו לכו ונכחידם מגוי. ועם כל זה, אעפ"י ששאר העמים עמדו עליהם, הקב"ה לא עזב אותם בידיהם, ואם נפלו קמו, שכתוב, כי נפלתי קמתי. כי הקב"ה מקימה תמיד.

פסקה תד

וזמינא כנסת ישראל וכו': ועתידה כנסת ישראל, שהיא המלכות, לומר בזמן ההוא שהקב"ה יקים אותה מעפר הגלות, ותסתלק ממנו, תאמר, אל תשמחי אויבתי לי כי

נפלתי קמתי. **כי נפלתי** בגלות, ונשתעבדו בני, **קמתי**, בזמן הזה, ומשום זה בזמן ההוא שהוציא משה את ישראל ממצרים, כשעשה להם הקב"ה אלו הנסים והגבורות, שעשה להם, אז, ויקם משה את המשכן, כתוב. כי על ידי משה, שה"ס ז"א, הוקם המשכן, שהוא המלכות, בכל פעם.

פסקה תה

ר' שמעון פתח ואמר וכו': ר"ש פו"א בלכתם ילכו וגו'. בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו. מקרא זה יש להסתכל בו. **בלכתם ילכו**, וכי איני יודע שבלכתם ילכו ובעמדם יעמדו. ומשיב, אלא בלכתם של מי, הוא בלכתם של חיות, כשהחיות הולכות, אלו האופנים ילכו. כש"א, ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם. וע"כ בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו, משום שכל מסעיהם של אלו האופנים אינם אלא במסעיהם של החיות. והקיום שלהם אינם במקומם עצמם אלא הכל תלוי בחיות. וכן כתוב ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים לעומתם. משום, שהחיות והאופנים הולכים ביחד.

פסקה תו

ותא חזי עשרין וכו': ובא וראה, כ"ד משקופים, דהיינו חללי הפתחים, של משמרות העליונים נמצאים בתוך משקוף אחד שבצד מזרח. לפתח ההוא שומרים כ"ד משמורות הנסתרים בתוך תוקף השלהבת המקיפה וסובבת בתוך משקוף ההוא שמצד מזרח. **משקופא**, פירושו חלל, כי על מנקיקי הסלעים מתרגם משקיפי כפיא (ירמיה ט"ז ט"ז).

פסקה תז

וארבע ועשרין סמכין וכו': וכ"ד אדנים תחתיהם, ועל אלו האדנים עומדים כ"ד עמודים. ואלו הם העומדים תמיד ואינם פורחים באויר כאלו האחרים. ואלו הם הנקראים עומדים. כש"א, ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. ואלו העמודים עומדים על אלו האדנים. ומסבבים בהם, כדי להתקיים במקומם.

פירוש. כבר ידעת שד' החיות שמחזה ולמעלה דז"א, נבחנות שיש בהם י"ב פנים, כי אע"פ שיש שם פני אדם בכל אחת, עכ"ז כל בחינות המלכות שהן מחזה ולמעלה שלה נחשבות לחג"ת דמלכות, שה"ס אריה שור נשר. ובחינת המלכות עצמה, שהוא מחזה ולמטה, חסרה שם באפן שנבחן שיש ד' חיות אריה שור נשר אדם, שאין בכל אחת רק חג"ת שמחזה ולמעלה, שהם אריה שור נשר. שהם י"ב פנים. אמנם גם מחזה ולמטה, יש ג"כ אותן י"ב בחינות, אבל הן רק בסוד **שנא**"ן, שיש שם רק כללות של פני אדם, שה"ס ן דשנא"ן, ולא פני אדם ממש. (כנ"ל ב"א דף פ"ו ד"ה שנאן. ע"ש) והם סוד הי"ב שבמלכות. והם מכונים אופנים. ואלו ב"פ י"ב, שבז"א ושבמלכות נכללות זו מזו. ונעשות כ"ד, וע"כ

יש כ"ד בחינות בז"א וכ"ד בחינות במלכות, דהיינו חיות ואופנים שבז"א, וחיות ואופנים שבמלכות. וכן החיות לבדן שבז"א, כלולות מכ"ד, והאופנים לבדם כלולים מכ"ד. ועד"ז חיות ואופנים שבמלכות. ואלו החיות והאופנים מכונים ג"כ עמודים ואדנים, שעמודים, ה"ס חיות, והאדנים, אופנים. וכן מכונים משקופין ומשמרות, שמשקופין, ה"ס אדנים ואופנים. ומשמרות, ה"ס עמודים וחיות. כי המשקופין ה"ס חללים, שהמשמרות נמצאות בתוכם, כמו יתדות העמודים בתוך חללי האדנים.

וזה אמרו, **כ"ד משקופין, של משמורות העליונות, נמצאים במשקוף אחד שבצד מזרח.** דהיינו בז"א שה"ס מזרח. כי המשקוף כלול מחו"ג תו"מ, שבכל אחד חג"ת, והם י"ב, וכשנכללות עם י"ב שבמלכות הם כ"ד. כנ"ל, **להאי פתחא** הכולל כ"ד, **נטרין כ"ד משמרות טמירין גו תוקפא דשלהובא, דעטרא וסחרא לגו ההוא משקופא.** כי המשקוף ה"ס אדנים, שפירושם כחות הדין המתגלים בקו שמאל, (כנ"ל בסולם אות שע"ה ע"ש) וע"כ מכנה אותו כאן **תוקפא דשלהובא** שהמשמרות, שה"ס עמודים, נסתרות בשלהבת הזו. **מההוא סטרא דמזרח**, דהיינו מבחינת ז"א, שה"ס מזרח. וע"כ ביאר סוד כ"ד עמודים וכ"ד אדנים דז"א. ועתה מבאר כ"ד עמודים וכ"ד אדנים דמלכות.

וזה אמרו, **וכ"ד סמכין תחותייהו**, שתחת העמודים והאדנים דז"א נמצאים ג"כ כ"ד אדנים, **ועל אלין סמכין, קיימין כ"ד עמודין**. דהיינו ממש כמו בז"א, כי כלולים זה מזה כנ"ל. אלא ההפרש הוא, **ואלין אינון דקיימין תדיר ולא פרחין גו אוירא כאינון אחרנין**, כי העמודים ואדנים דז"א, שה"ס המשקופין והמשמרות. פורחים באויר, דהיינו שפורחים ונוסעים בסדר ג' קוין בג' מקומות, בסוד הכנסת **י'** באור במקום החולם, ונעשה אויר. ויציאת ה **י'** מן האויר במקום השורק. (כנ"ל ב"א דף מ"ה ד"ה כד) אבל אלו עמודים ואדנים של המלכות, אינם פורחים באויר. מטעם שהמלכות אינה עושית שום פעולה אלא מקבלת ג' הקוין שבז"א. וע"כ הם נמצאים בה במנוחה, בסוד עומדים.

אמנם אין הפירוש. שהעמודים ואדנים, שה"ס החיות ואופנים שבמלכות, הם בה תמיד בבחינת עומדים. אלא הענין הוא, כי יש ב' מצבים במלכות. מצב אחד, כשהמלכות היא בבחינת ו"ק, דהיינו שמאירים בה חג"ת נה"י דז"א, ואז נבחנים החיות והאופנים שלה, שהם חיות ואופנים דז"א, שהם פורחים באויר כמו בז"א. מצב ב' הוא, כשהמלכות היא בסוד יום השביעי, שאז משגת נה"י דכלים וג"ר דאורות עד שמלבשת לאמא עלאה. ואז מאירה בבחינתה עצמה מסוד אמא עלאה, ואז העמודים והאדנים שלה בסוד המנוחה, שאינם פורחים באויר כעמודים ואדנים דז"א וכאן מדבר ממצב הב' דז"א.

והנה על דבר הזה, הביא את כל המאמר דמשקופין ומשמורות כאן. כי בהבחן הזה מבאר לפנינו (באות תי"ד) ההפרש בין משכן שעשה משה, שה"ס ז"א, ובין בית המקדש שבנה שלמה, שה"ס המלכות. כי המשכן ה"ס ו"ק דמלכות, ובנה אותו משה בו"ק שלו, דהיינו חג"ת נה"י דז"א, וע"כ אין העמודים ואדנים שבמשכן בבחינת מנוחה, אלא שנפרקים בכל מסע ומתוקנים בחזרה בכל חניה. דהיינו כדרך החיות ואופנים דז"א שהם נוסעים ממקום למקום. אבל בית המקדש שבנה שלמה, היה בבחינת ג"ר, כמו בשבת, אשר העמודים והאדנים שלה הם בבחינת עומדים, דהיינו במנוחת עולמים. משום שאז האירה בחינתה עצמה בסוד הלבשתה לאמא עלאה. ואז נקרא שלמה שה"ס המלכות, איש מנוחה.

פסקה תח

כד אלין עמודים וכו': כשאלו העמודים עומדים על מעמדם, כל השליטים העומדים עליהם, דהיינו המשמרות הנ"ל שבז"א מעופפים ופורחים כל העולם ומשגיחים בעינים. ואלו המקשיבים קולות, מעלים דברים למעלה, כש"א, כי עוף השמים יוליך את הקול. ומשום זה, אלו האדנים נמצאים בקיום תמיד. פירוש. שמתחלקים לבחינת ראיה שה"ס חכמה, ולבחינת שמיעת קול, שה"ס חסדים. שיש מהם שהם בשליטת החסדים, ויש מהם שהם בשליטת החכמה.

פסקה תט

תא חזי בלכתם וכו': בוא וראה, **בלכתם ילכו**, היינו כמו שאמרנו, (באות ת"ה) שהפירוש הוא בלכתם דחיות. **ובהנשאם מעל הארץ ינשאו האופנים לעומתם**. כי כמו שאלו החיות נוסעות ועולות, כך הם האופנים. מהו הטעם. משום, **כי רוח החיה באופנים**. רוח החיה, היינו רוח הקדש, שהוא המלכות, הנושב ומכה בכל האופנים, שילכו. נמצא שכל מי שהוא במדרגה עליונה, הוא נושא מי שנושא אותו. בוא וראה, הארון היה נושא את מי שנושא אותו. אף כאן החיות היו נושאות את האופנים.

פסקה תי

ואי תימא כי וכו': ואם תאמר, כי רוח החיה באופנים, כתוב, ולא רוח החיות. ומהיכן משמע, שהחיות נושאות לאופנים. ומשיב. אף זו כך, שגם חיה פירושה ד' חיות, כי היא בצד ימין ובצד שמאל ובצד פנים ובצד אחור. כלומר ד' ספירות חו"ג תו"מ שבחיה, שהן ימין ושמאל ופנים ואחור נבחנות לד' חיות. וע"כ, זו היא חיה, וזו היא ד' חיות. שהן אותו הדבר.

פסקה תיא

כתיב היא החיה וגו': כתוב, היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר. זו היא חיה המרובעת לד' צדדי העולם, דהיינו חו"ג תו"מ כנ"ל בסמוך, וזו היא נמצאת כסא, דהיינו מלכות, לצורת אדם, דהיינו ז"א, שה"ס הויה דאלפין שבגי' אדם. כמ"ש, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. והכל הוא למדרגה ההיא העליונה הקדושה הסתומה, שנקראת אלקי ישראל, דהיינו בינה. באפן, שהכתוב, היא החיה אשר ראיתי, היא המלכות, שעליה רוכב ז"א שה"ס אדם, והם שניהם תחת אלקי ישראל, שהוא בינה.

פסקה תיב

ודא חיה דלתתא וכו': וזו החיה, שבכתוב היא החיה אשר ראיתי וגו', היא חיה שלמטה, דהיינו המלכות, העומדת תחת כל החיות העליונות הקדושות, שהם חגת"ם דז"א, שה"ס אדם, משום שיש חיות עליונות אלו על אלו. שעל אלו החיות דמלכות יש חיות עליונות דז"א. הכסא שתחת אלקי ישראל, זה הוא צורת יעקב, שהוא ז"א, שהוא כסא לבינה הנקראת אלקי ישראל וכסא התחתון, שתחת ז"א, הוא צורת דוד, דהיינו מלכות, היא המרובעת לד' צדדי העולם. ומשום זה, רוח יוצא מלמעלה, מבינה, ויוצא ונמשך ממדרגה למדרגה, מבינה לז"א ומז"א למלכות, עד שמכה באלו התחתונים שלמטה, בבי"ע. ורוח ההוא מנהיג הכל, ומתקן התקונים של הכל להתתקן.

פסקה תיג

ובההוא גוונא ממש וכו': ובאפן ההוא ממש נתתקן למטה. במשכן. מה כתוב למעלה, כי רוח החיה באופנים. וכתוב, אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו. למטה מה כתוב, ויקם משה את המשכן. במה הקימו. היינו שנעשה רוח למדרגה ההיא שלמטה, שהיא המשכן, בצורה ההיא של רוח העליון, שעליו נאמר, היא החיה אשר ראיתי תחת אלקי ישראל, שמחיה הזו יוצא רוח לתקן הכל, כנ"ל, אף משה כך, הוא החיה שנותנת רוח למטה, במשכן, לתקן הכל. משום זה, כתוב, ויקם, ויתן, וישם, שבכולם השים רוח לתקן את הכל.

פסקה תיד

ת"ח בקדמיתא וכו': בוא וראה, בתחילה, במשכן שעשה משה, הוא התקין אותו בסוד מדרגה ההיא העליונה שהוא עומד בו. דהיינו במדרגת ז"א. במקדש שעשה שלמה, הוא תקן אותו בסוד נהר ההוא היוצא מעדן, שהוא שלום בית, דהיינו יסוד, והוא הנחת של הבית, שהוא מלכות. וע"כ בסוד המשכן הוא קרבה של חביבות בסוד הגוף, שהוא ת"ת,

דהיינו מדרגה ההיא של משה שנמצא בה קרבה של חביבות, ולא של מנוחה. שע"כ היה המשכן מטולטל בנסיעות, כשבא שלמה והתקין בית המקדש, הוא נתתקן בסוד חביבות המנוחה. וע"כ כתוב בשלמה, הוא יהיה איש מנוחה.
פירוש כי משה תקן את המשכן בבחינת ו"ק דהיינו חג"ת נה"י דאורות, וחב"ד חג"ת דכלים, וע"כ נבחן שתקון הזה הוא מז"א, מבחינת ת"ת שלו, ולא מבחינת יסוד שלו, כי המלכות שה"ס המשכן חסרה נה"י דכלים. וע"כ היה המשכן בבחינת נסיעה וטלטול, כמו החיות ואופנים דז"א, כנ"ל (באות ת"ז) אבל בימי שלמה כבר נתקנו בחינת נה"י דכלים של המלכות, וע"כ קבלה מיסוד דז"א שה"ס הנהר היוצא מעדן, ואז נגלה בחינתה עצמה כנ"ל שהחיות ואופנים שלה בסוד המנוחה. (כמ"ש באות ת"ז ע"ש).

פסקה תטו

ובגין כך דא וכו': ומשום זה, זה, משה התקין במדרגה אחת, שהוא ת"ת, וזה, שלמה, התקין במדרגה אחת, שהוא יסוד, וצורתו של זה בזה שצורת ת"ת הוא ביסוד, וז"ס אלה תולדות יעקב יוסף. שצורתו של יעקב שהוא ת"ת דומה לצורתו של יוסף שהוא יסוד.

פסקה תטז

שירותא דשארי משה וכו': ההתחלה שהתחיל משה לתקן במקום זה, שהוא מקום הקדושה, הוא, שהקים קימת הנקודה העומדת באמצע, שהיא המלכות, שהיתה חשכה ושקועה במקומה, ולא נראית, ולא מאירה כלל. ותחלת הכל הקים אותה הנקודה שנשקעה במקומה, ואח"כ תקן כל האחרים שהם בנינה של נקודה הזו.

פסקה תיז

ואם האי נקודה וכו': ואם נקודה זו, שהיא המלכות, לא היתה מתתקנת תחלה, כל מה שנתפשט ממנה לא היה יכול להתתקן, וכיון שנקודה זו הוקמה והאירה, אז, כל שאר תקונים האחרים נתתקנו, ונתישבה במקומה. וע"כ נאמר תחלה, ויקם משה את המשכן, שזו הנקודה שהיתה חשכה ושקועה במקומה, ואח"כ ויתן את אדניו, שהם האדנים שהם מכאן ומכאן, מכל צדדי המשכן, וכולם היו בחשבון מאה, וכולם נחלקו למקומם לצדדי המשכן, שכתוב, מאת אדנים למאת הככר ככר לאדן.

פסקה תיח

ואלין אדנים הא וכו': ואלו האדנים, כבר העמדנו, (באות שע"ה) אבל לא כתוב בהם קימה, אלא ויתן, מפני שהיא נתינה, לשום עליהם מה שצריך, דהיינו הקרשים. משום שיש תחתונים ועליונים רוכבים זה על זה. וע"כ כתוב בהם נתינה.

פסקה תיט

בההיא שעתא דהאי וכו': בשעה ההיא, שנקודה הזו הוקמה, נשתקע הצד האחר, אבל לא נמחה כלל, כי אינו נמחה אלא לזמן ההוא שעתיד לבא, שאז נמחה מן העולם, כמו שהעמדנו. וכאן הוקם זה, נשתקעה זו. הס"א.

פסקה תכ

ויתן את אדניו: אז התחיל להתחזק צד הזה של הקדושה, וכשניתנו אדנים האלו, נשתקעו כל האדנים דסטרא אחרא, ונכנסו בנקב דתהום הגדול. כי משום שנתעלה צד הזה דקדושה עליונה, וחלקה הגיע להתעלות, אז הצד האחר הזה נשתקע ונכנס בנקב ההוא של התהום. כי כשהוקם זה נשתקע זה.

פסקה תכא

ואלמלא דישראל וכו': ואם לא חטאו ישראל, לא היה הס"א יכול יותר לשלוט בעולם. ולאחר כך חטאו, וגם כן המשיכו עליהם הסטרא אחרא כבתחילה. ומיום ההוא, לא היה עצה, כנגד הס"א, אלא לתת חלק לסטרא אחרא ההוא מכל, מסוד הקרבנות והנסכים והעולות. (כנ"ל פרשת נח מאות ק"ד עד אות ק"י). ובוא וראה, משום זה העולה נשרפת כולה באש, כדי להכניע הצד ההוא, ולהעלות צד הקדושה. ומשום כשמשה הקים למקום זה דקדושה, נשתקע מקום זה. דטומאה.

פסקה תכב

ת"ח ויקם משה וכו': בוא וראה, **ויקם** משה את הצד הזה דקדושה, נשתקע צד האחר של הטומאה. **ויתן** האדנים, לצד הזה דקדושה, ונחלש צד הזה של הטומאה. **וישם** הקרשים, לצד הזה של הקדושה, ונכנע צד האחר הזה של הטומאה. ואח"כ ויתן את בריחיו.

פסקה תכג

ולבתר, ויקם וכו': ואח"כ כתוב שוב ויקם. מהו הטעם. הוא משום שיהיה ההתחלה והסוף בקימה, וע"כ התחיל בקימה וסיים בקימה, כי בכל, בשניהם, צריכים קימה, בהתחלה ובסוף, כי הקימה שבתחילה, היא שהסטרא אחרא יחלש. וזו, שבסוף, היא קימה לצד הקדושה, כדי להתקיים ולהתעלות למעלה, להיות קשר אחד כראוי. כי בכל פעם שהקדושה שולטת ועולה, הטומאה, שפלה ויורדת למטה.

פירוש. כי קימה, פירושו ג"ר. ויש ב' מיני קימה למלכות, א) כשהיתה בסוד ב' מאורות הגדולים. (כנ"ל ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו), ב) אחר שנתמעטה ונבנה מחדש מבחינת מחזה ולמטה. ועל סוד הזה נאמר ב' פעמים, **ויקם**. הקימה הא' נבחנת לג"ר דו"ק. והקימה הב' עוד לא היתה כאן במשכן בחינת ג"ר ממש, אלא ו"ק דג"ר.

וז"ש, **קימה בשירותא, דסטרא אחרא אתרפי** שהיא קימה בסוד ב' מאורות הגדולים שאינה באה אלא להחליש הס"א, כי לא תוכל להתקיים במצב הזה (כמ"ש שם) **ודא איהו קימה לסטרא דקדושה בגין לאתקיימא ולאסתלקא לעילא**, היינו קימה הב', שחזרה ונבנית כדי לעלות למעלה לז"א, ולהדבק בו, כי אז תוכל להתקיים.

פסקה תכד

רישא דנקודה דקיימא וכו': התחלת הנקודה, הנמצאת תחת המדרגות דסטרא אחרא שהיא המלכות דס"א העומדת תחת המדרגות כולן דס"א, התחלתה היא, ראש המדרגות דס"א, שלחוץ מהקדושה, שהוא ראש של הזכר, דסטרא אחרא, הנמצא רוכב על גמל אחד. שה"ס סמא"ל הרוכב על גמל. והוא ראש לחוץ מהקדושה, מערבוב אחד שבחשך להתפשט. דהיינו שנתערב עשן בחשך ונתפשטו יחד. כמ"ש לפנינו.

פירוש. הדינים אינם נשלמים בפעם א'. דהיינו תיכף בראשית גילוי שלהם, אלא צריכים להגלות הרבה פעמים עד שמשיגים כח לפעול ולהעניש. (כנ"ל ויצא י"ז ד"ה וצריך. ע"ש). ותחלת גילוי הדינים היא בזכר דס"א, והם נשלמים במלכות דס"א שבסוף המדרגות. וז"ש, **רישא דנקודה דקיימא תחות דרגין די בסטרא אחרא, איהו ריש דרגא דלבר רישא דדכורא** וכו'. שהתחלת הגלוי של הדינים הנמצאים במלכות דס"א, היא בראש הזכר. כמבואר.

פסקה תכה

דכד תננא נפקא וכו': כי כאשר העשן יוצא מתוך רוגז חזק, מתפשט עשן ההוא והולך רוגז אחר רוגז, זה על זה, וזה רוכב ושולט על זה, במראה של זכר ונקבה, כדי להיות הכל רוגז חזק.

פירוש. כבר ידעת שכל העונשים והדינים נמשכים מקו שמאל דקדושה מטרם שנתחבר עם הימין. ואותם הנאחזים בו, נענשים תחילה בבחינת חשך, שהאורות שלהם נהפכו לחשך. ואח"ז מתגלה עליהם מלכות דמדת הדין הקשה, בסו"ה לפתח חטאת רובץ. והעונש הראשון מכונה דינין דדכורא. והשני מכונה דינין דנוקבא. וכששני העונשים אלו מעורבים יחד, הם מכונים **תננא**. כי האש שהיא דינין דנוקבא מעורב עם החשך, כמו העשן, שהוא אש, והוא מחשיך, כי החשך מעורב בו.

וז"ש, **דכד תננא נפקא מגו רוגזא תקיף**, ומפרש מהו רוגזא תקיף, **אתפשט ההוא תננא ואזיל, רוגזא בתר רוגזא**, אשר רוגז הראשון, על הדבוקים בשמאל, מביא עליהם החשך, ורוגז השני, מביא עליהם גילוי המלכות דמדת הדין, כנ"ל, **דא על דא** זה על זה, כלומר שקרובים זה אל זה, כמ"ש לפתח חטאת רובץ. **ודא רכיב ושליט על דא**, דהיינו

החשך שולט על דינין דמלכות דמדת הדין, להיותם **בחיזו דדכר ונוקבא**, שהחשך הוא בחינת דינין דדכורא, והמדת הדין שבמלכות היא דינין דנוקבא כנ"ל. וע"כ הדכר שולט על הנקבה. **למהוי כלא רוגזא תקיף**, כלומר שב' הרוגזים מתחברים יחד ונעשים דין אחד חזק. שה"ס הנקרא **עשן**. כמ"ש לעיל, **דכד תננא נפקא מגו רוגזא תקיף**. כלומר שמחיבור ב' רוגזים הנ"ל יחד, הנעשים **רוגזא תקיף** אחד, מתהוה העשן.

פסקה תכו

וכד שארי תננא וכו': וכשמתחיל העשן להתפשט, לחץ מתוך הרוגז, להתפשט בלחיצת נקודה אחת, ואחד כך נתפשט עשן הרוגז, באלכסון. כמו נחש אחד, שהוא ערום להזיק. פירוש כי יש ב' בחינות דינין דנוקבא, א' היא המלכות דמדת הדין שאינה נמתקת בבינה. ב' היא המלכות הנמתקת בבינה. וז"ש, וכד שארי וכו' **דחיק מגו רוגזא בדחיקו דחד נקודה**, שבתחילת התפשטות העשן בב' עונשים הנ"ל דינין דדכורא ודינין דנוקבא, היו הדינים דנוקבא מבחינת נקודת המלכות דמדת הדין. **ולבתר אתפשט תננא דרוגזא בעקימו**, ואח"כ נתפשט בדינים הנמשכים ממלכות הממותקת בבינה, שהיא מכונה אלכסון, (כנ"ל פרשת לך דף ח' ד"ה ומכח. ע"ש). וכן הנחש מתאחז בדינים אלו דמלכות הממותקת בבינה, כדי שיוכל לעלות ולהתאחז בבינה. (כנ"ל וארא אות ק"ט ק"י בהסולם) וז"ש **כחד חויא חכים לאבאשא**. כי כן דרך הנחש הערום. כמבואר.

פסקה תכז

רישא דנפקא לאתפשטא וכו': אחר שביאר מהות העשן בב' בחינותיו, חוזר לענינו לבאר, מהו מהותו של הזכר דס"א, ואומר, הראש היוצא להתפשט, שהוא ראש הזכר, הוא מדרגה שהוא חשכה, דהיינו בחינת דינין דדכורא (כמ"ש באות תכ"ה) עולה ויורד הולך ומשוטט ונח במקומו, כלומר שאינו מוצא מקום להתיישב בו, עד שעמדה המדרגה להתיישב, מהתחברותה עם עשן ההוא היוצא מתוך הרוגז, שנתבאר לעיל, ואז הוא נקרא **צל**. דהיינו ערבובא דחשך (הנ"ל באות תכ"ד) הוא צל על מקום אחר שנקרא מות, שבו עצמו עוד הדינים אינם מגולים כלל, אלא הוא התחלה להם (כנ"ל באות תכ"ד) והם מתגלים כנוקבא שלו, שהיא נקראת **מות**. וכשמתחברים שניהם יחד נקראים **צלמות**. והרי העמדנו, שהם ב' מדרגות המתחברות יחד.

פסקה תכח

האי צל איהו שירותא וכו': צל ההוא, הוא התחלה לנקודה תחתונה דס"א שמבחוץ, דהיינו להנוקבא שלו, כנ"ל בדבור הסמוך. והצל ההוא, הוא חשכה המרחקת מנקודה הקדושה העומדת באמצע, שהיא המלכות דקדושה. שהוא מחמת הדינים שקבל מן

העשן, וזה, דהיינו הדינים דנוקבא שבצל (עי' להלאה אות תל"ט). הוא נקודה שאינה עומדת ואינה נראית, ולא נרשמה בגוונים. כי היא רק התחלה, ושום דין אין ניכר בה (כנ"ל אות תכ"ד) וממנה נתפשטה התפשטות לחוץ ולמטה, והנקודה עצמה, נשתקעה ואינה נראית ואינה נרשמת.

פסקה תכט

האי אתפשטת לתתא וכו': נקודה זו הנ"ל, התפשטה למטה לימין, ולשמאל, ונתפשטה באמצעה, בתוך החשך, דהיינו חג"ת דס"א, כנגד אלף ומאה. ב' עמודים נחקקים לצד זה ולצד זה, כנגד, נצח והוד, והחשך נתפשט בתוך צבע שחור ואינו שחור. דהיינו הדינין דנוקבא שבו המעורבים בחשך נקראים צבע שחור, אבל עוד אינו שחור, שהרי אין לו שום צבע שיתקיים בו. כנ"ל בדבור הסמוך. ובהתפשטות ההיא של החשך נמצאים החשכות ששמשו במצרים. שכתוב, לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים. וכתוב, וימש חשך.

פירוש שבחשך מצרים היה עירוב של דינין דדכורא ודינין דנוקבא. שמצד דינין דדכורא, שיש שם ג"ר, נאמר לא ראו איש את אחיו, כי מחמת הדינים דחשך לא יכלו לראות. ומצד דינים דנוקבא הממעטים הג"ר, נאמר לא קמו איש מתחתיו, כי קימה פירושו ג"ר. וכן נאמר וימש חשך, שפירושו שיש ממשות בחשך, והיינו הדינים דנוקבא שבו. וכל אלו הם התפשטות הבאה מן צל הנ"ל.

ומ"ש, **קבל אלף ומאה**, רומז לסוד עשתי עשרה, שהס"א חסר מפרצוף הי"ב שהוא דכר דכתר. בסוד כל המוסיף גורע, שמוסיף ע' על שתי עשר, ונעשים עשתי עשר. וה"ס עשתי עשרה יריעות עזים (כנ"ל אות רמ"ט) וכל אחת כלולה ממאה, הם אלף ומאה.

פסקה תל

האי פשיטו אתפשט וכו': התפשטות זו שאמרנו, מתפשטת בכמה מינים המשונים זה מזה. ומפרש. בתוך התפשטות ההיא יוצא אור אחד שנצטבע בזהב, וזה הוא זהב אדום. התפשט אור הזה, ומכסה החשך שבראש שלו, כלומר שנתערב בו. וע"כ, הוא זהב שנכלל בו חשך.

פירוש. שמבאר כאן סדר חג"ת נה"י דזכר דס"א, בדרך אחר מדלעיל. ואומר, שתחילה יצא בו הזהב, דהיינו הגבורה, שהוא שמאל היונק הארת חכמה משמאל דנוקבא. וז"ש, **גו ההוא פשיטו נפקא חד זהרא דאצטבע בדהבא**, דהיינו הגבורה שבשמאל שלו. ואח"כ נכלל הזהב בחשך ונתערב בו. ונסתיים הגבורה שלו. וזה הכלל, שכל ספירות שלו המה בבחינת חושך.

פסקה תלא

האי חשוכא אתפשט וכו': החשך הזה, שבגבורה שלו, נתפשט לימין ולשמאל. שמתוך ב' צדדים אלו יצא גוון אחד של כסף, שהוא חסד שבו, שאינו מאיר. נתפשט גוון הכסף הזה וכסה החשך, כלומר שנתערב בו, ונכללו החשך והכסף זה בזה, וירד למטה. להתתקן לבחינת חסד שלו.

פירוש. החסד דס"א, משונה מן ספירת החסד דקדושה הנקרא כסף. כי ספירת חסד דקדושה כולה ימין, אבל החסד דס"א כלול גם משמאל, מטעם שעיקרו של הס"א הוא שמאל לבד. וז"ש **האי חשוכא אתפשט לימינא ושמאלא, ומגו אלין ב' סטרין נפקא חד גוונא דכספא**, שנתפשט החשך תחילה לימין ולשמאל ומהתכללות שניהם יצא הכסף, שהוא חסד דס"א. וע"כ הוא **דכספא דלא זהיר**, כי אין בו הארת חסדים, מחמת שכלול בשמאל, ואין בו מהארת חכמה מחמת שכלול בימין. ואחר שנכלל ונתערב בחשך נתתקן להיות חסד דס"א.

פסקה תלב

אתפשט חשוכא וקיימא וכו': נתפשט החשך מן החסד, דהיינו הגוון כסף, ונעשה שתי חשכות, בימין ושמאל, העומדים בתחלת השחור, ומשם מתפשט ויצא גוון אחר של נחשת, שהוא תפארת דס"א.

פירוש. בחינת התפארת דס"א, יצא מימין ושמאל, כמו הת"ת דקדושה, וז"ש, **וקיימין תרין חשוכין וכו' ונפק חד גוון דנחשת**, כי מב' חשוכין ימין ושמאל, נעשה הת"ת דס"א. וסוד הדינין דמלכות דמדת הדין הנכלל בזכר דס"א עומד בת"ת הזה, כי הת"ת כולל כל הפרצוף, ועוד שבחינת חסד וגבורה, נחשבים להתכללות מעליונים, שבהם עוד לא נגלו דינים אלו. וכבר ידעת, שבפעם הראשונה שנגלו דינים אלו היו רק בבחינת התחלה, בסוד **צל**, ועוד לא היו ניכרין בו, (כנ"ל אות תכ"ז) וז"ש, **וקיימין תרין חשוכין ריש אוכמא דקיימין**, שנעשים ב' חשוכים, לימין ושמאל, העומדים בתחלת צבע השחור, כי צבע המלכות דמדת הדין, הוא צבע השחור. אבל כאן הוא תחלת צבע השחור הזה, ועוד אינו ניכר בו. כנ"ל.

פסקה תלג

ומתמן אתפשט לתתא וכו': ומשם, מן הת"ת, מתפשט החשך הזה למטה, למלכות שלו, ועומד בקיום, ויוצא גוון אחד שחור במראה הברזל. שה"ס גמר הגילוי דמלכות דמדת הדין, שבס"א, שהיא נקראת **מות**, (לעיל באות תכ"ח). והכל הוא בסוד החשך. שעיקר בנין דס"א הזה הוא בסוד החשך.

פסקה תלד

מבין תרין קיימין וכו': מבין ב' עמודים, שהם נצח והוד דס"א, יוצא עמוד אחד שהוא חושך בחשכה, כלומר שיש בו ב' מיני חושך של מצרים (כנ"ל אות תכ"ט) וכל אלו הגוונים הנ"ל, שהם זהב כסף וכו', נראים בו. כי הוא בחינת יסוד הכולל כל ה' ספירות חג"ת נ"ה. וזה הוא ערלה, כי היסוד דס"א הוא ערלה, שהזכר מנהיג הנקבה להזדווג ולהיות אחד.

פסקה תלה

הני קיימין בז' וכו': אלו ז' מדרגות הנ"ל נמצאות בז' מדרגות גדולות ידועות. מדרגה הראשונה היא מדרגה העומדת בבחינת חשך הזה הנ"ל, וחשך הזה עולה תוך סתרו של עשן האש, הוא כלול בגוון עשן, בגוון אש, ובגוון שחור. אלו שלשה גוונים נבדלים בכמה בחינות, להתעקם בעקומי העולם. דהיינו להענישם.
פירוש. עצם הס"א הוא בחינת החשך. אבל החשך כשפועל עונשים לבני אדם למטה, הוא מסתתר בג' גוונים הללו, ופועל הדין לפי ענינם, אשר **תננא**, ה"ס דינין דדכורא מעורבים בדינין דגוקבא, (כנ"ל אות תכ"ח) **ואשא** ה"ס דינין דנוקבא הנאחזים בבינה, בסוד מיתוק המלכות בבינה. **ואוכם**, ה"ס הדינין דנוקבא מבחינתה עצמה שהיא מדת הדין הקשה, (כנ"ל אות תל"ב) ומדרגה זו הראשונה ה"ס הראש דסטרא אחרא.

פסקה תלו

גוון תננא האי וכו': ומפרש. גוון עשן, זה יורד לעולם ובא בכמה בחינות. וזה מתפשט בעולם, ומסית רוחות בני אדם ומביאם לכעס, להטות דרכם שיתתקפו בכעסם. וע"כ כתוב, לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר. **לא יהיה בך אל זר**, זהו הדכר דס"א. **ולא תשתחוה לאל נכר**, זו היא הנוקבא דס"א. זה, העשן, הוא הכעס השולט ומתחזק בעולם, ונכנס בתוך בני אדם, ומתקיף אותם להזיקם.

פסקה תלז

גוון אשא האי וכו': גוון האש, גוון הזה יורד לעולם ובא בכמה בחינות, להזיק, להרג, ולשפוך דם, ולהאביד בני אדם. ועל זה כתוב, אם יאמרו לכה אתנו נארבה לדם נצפנה לנקי חנם. כי יש שופכי דם בחנם והורגים בחנם. ויש ששופכים דם והורגים במלחמה. וזה מצד הזכר דס"א, וזה מצד הנקבה דס"א. צד הזכר שופך דם בחנם, כמו שאמרנו. צד הנקבה הוא לעשות מלחמות, ושיהרגו אלו באלו. וכל המלחמות וההריגות הם באים מצד הנקבה ההיא.

פסקה תלח

גוון אוכם האי וכו': גוון שחור. גוון הזה יורד לעולם, ויורד להתמנות על כל פצועים ומתים ותפישת הגופים לבית האסורים, והנתלים והנחנקים, להרע תמיד לבני אדם. אלו ג' גוונים, עשן אש ואוכם, מתפרשים לכמה בחינות בעולם ומתפשטים תוך בני העולם.

פסקה תלט

גוון תננא נחתא וכו': גוון עשן יורד בעולם, שהוא גוון הזה הראשון היוצא מן הנקודה השקועה בצל ההוא שאמרנו, דהיינו הדינים דנוקבא שבו (כנ"ל אות תכ"ח) שהוא סמאל הרוכב על גמל, כמו שאמרנו, (באות תכ"ד). וגוון עשן הזה נקרא קצפיאל הגדול. שמזה הוא הכעס של בני אדם, המחזקים את לבם בכעס. וע"כ נקרא קצפיאל, דהיינו הקצף של אל.

פסקה תמ

תחות האי ממנן וכו': תחת זה, קצפיאל, ממונים אלף ושש מאות גדודים של מלאכי חבלה, שהם הכעס המתגלה בגופיהם של בני אדם. כי יש כעס השולט בעולם לעשות דין, אבל כעס הזה, הוא כעס השולט ונכנס בתוך גופות בני אדם שנכעסים בכעס הזה. וכעס הזה הוא היסוד לכל שאר גוונים המזיקים, שנעשה על ידו בנין להזיק, משום שעשן הזה יוצא מתוך הרוגז של אש העליונה הלוהטת, וזה הוא הראשון לאש הזה.

פסקה תמא

ארבע רוגזי מתפרשאן וכו': ארבעה רגזים מתחלקים מרוגז ההוא. רוגז הראשון נקרא רוגז, וזה הוא המרגיז לבבותיהם של בני אדם. וזה הוא היורד והולך ומסית לבני אדם, ונרגזים בכעסם. וזה הוא שממשיך המחבל על העולם.

פסקה תמב

רוגזא תנינא האי וכו': רוגז השני. זה הוא היורד לעולם, ומשוטט ומתפשט לכל הצדדים. וזה נקרא **שנאה**, וזה, כיון שנכנס באדם, נקרא מחבל שותק. וזה הוא רוגז השותק. וזה הוא שמשתתף במקום ההוא של הנקבה. וזה הוא רוגז השתיקה העומד באלכסון זה הוא קשה מכולם, משום שהוא כמו הנחש השותק תמיד ולבסוף הוא הורג.

פסקה תמג

רוגזא תליתאה וכו': רוגז השלישי. רוגז ההוא הוא רוגז ההפוך מן רוגז הראשון, כי הוא הולך ומתחזק ואינו שותק, אלא רוגז ההוא מתגלה, וכל מה שמתגלה כך הוא נשבר, דהיינו, כל מה שמתגלה ואינו שותק, כך הוא נשבר, והוא נקרא רוגז שבור.

פסקה תמד

רוגזא רביעאה וכו': רוגז הרביעי. בהתחלה הוא רוגז חזק ובסוף הוא שבור, וע"כ, זה הוא רוגז ההפוך מן רוגז הקודם. משום זה זו היא בחינה השבורה מכולם. וע"כ הכל הוא במדרגה הראשונה.

ביאור הדברים. כבר ידעת שהעשן, הוא סוד ב' בחינות דינים שמתחברים זה עם זה, דהיינו דינים דדכורא שה"ס חשך, עם דינים דנוקבא, שה"ס הגלוי של המלכות דמדת הדין הקשה. (כמ"ש באורך באות תכ"ד) ואלו ב' מיני דינים הם סותרים אלו לאלו, כי החשך נמשך מקו שמאל מטרם חבורו עם הימין, שה"ס חכמה בלי חסדים ואין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים, ע"כ נמשך משם החשך. ונבחנים הדינים הללו שנמשכים מכח השלמות, דהיינו מגילוי דהארת חכמה. וע"כ נקראים דינים דדכורא. כי זכר יורה על השלמות. אמנם הדינים דגילוי דמלכות דמדת הדין בהפרצוף ששם כח הצמצום ונגלה שאין הפרצוף ראוי לקבל הארת חכמה מחמת כח הצמצום, נמצאים משברים את הפרצוף מן בחינת ג"ר ומביאים אותו לבחי' ו"ק. וע"כ נקראים דינים דנוקבא. הרי ששני מיני דינים הכלולים בהעשן, הם סותרים זה את זה.

וזה אמרו, (באות תל"ט) **גוון תננא נחתא בעלמא**, **והאי איהו גוון קדמאה דנפקא מגו נקודה דשקיע**, **מההוא צל**. כי כשמתערב בתוך החשך הדינים דנקודה דמדת הדין, נקרא החשך **צל**, שפירושו, שמתחילה אין דינים דנקודה דמדת הדין ניכרים בו, והם בו רק **צל** בעלמא, עד שחוזרים ומתגלים הרבה פעמים ואז מתגלה צורת הדין בשלמות עד להבריח האורות מן הפרצוף, ואז נקראת **מות**. (כנ"ל באות תכ"ה) וגוון תננא יוצא **מההוא צל**, ומגו נקודה **דשקיע** ביה, כנ"ל. ומכח שב' מיני דינים הללו סותרים זה את זה, מתגלה רוגז בהפרצוף, כי מתרוצצים אלו עם אלו, כי דינין דנוקבא רוצים להעביר ממנו השלמות דג"ר, ודינים דדכורא מתקוממים עליהם בשביל זה, ורוצים לבטל אותם מן הפרצוף. וז"ש **והאי גוון תננא אקרי קצפיאל רברבא**, דהיינו שמחמת ההתרוצצות וקצף הגדול המתגלה בגוון תננא. הוא נקרא קצפיאל, מלשון קצף. וז"ש, **והאי איהו רוגזא דבני נשא** וכו'. כי אותם הדבוקים בסטרא אחרא יורד לתוכם הכעס והרוגז הזה מן הגוון תננא, והם תמיד בכעס ובקצף.

ואומר, **ארבע רוגזי מתפרשאן מההוא רוגזא**, דהיינו מעת גילוי המלכות דמדת הדין בפעם הראשונה בבחינת **צל**, עד שמתגלה לגמרי בבחינת מות, עוברות עליהם ארבע בחינות. **רוגזא קדמאה** וכו', הוא הגוון תננא בעת שהוא בסוד **צל**, דהיינו שהדינין דנוקבא מתגלים בפעם הראשונה. שאז **אקרי רגז**, דהיינו שמתגלה הרגז והכעס מדינין

דדכורא על הדינין דנוקבא, ומכל שכן בגילוי דינין דנוקבא בפעם ראשונה, שעוד אין בהם שום רושם, היו הדינים דדכורא נרגזים בכעס גדול על העירוב של דינין הללו דנוקבא. **רוגזא תנינא**, **וכו' כיון דעאל אקרי מחבלא שתיקא**, כי אחר שנגלו הדינין דנוקבא בפעם הראשונה לחבל בדינין דדכורא, ולא יכלו, באו במצב הב', דהיינו ששתקו ולא נתרוצצו עוד אלו עם אלו. אמנם הורגשה ביניהם שנאה. **והאי איהו רוגזא דשתיקה דקיימא בעקימו**. שמרוגז ההוא שבבחינת שנאה לבד בלי התרוצצות, היתה נעשית מציאות לעלית הדינים לבינה למיתוק בסוד אלכסון. (כנ"ל פרשת לך דף ח' ד"ה ומכח). **רוגזא תליתאה וכו'**, **ולא שתיק**, **אלא אתגלי ההוא רוגזא**, דהיינו שנתעוררו שוב הדינין דדכורא עם הדינין דנוקבא להתרוצץ אלו על אלו, **כל מה דאתגלי ולא שתיק הכי אתבר**, כי מתוך ההתרוצצות, חזרו הדינין דמלכות דמדת הדין להתגלות, עד שהשיגו שיעור מספיק לשבר את הדינין דדכורא, כלומר להבריח האורות דחכמה שבהם, ועוד לא לגמרי, כי בכל פעם חזרו הדינים דדכורא ונתחזקו. **והכי אקרי רוגזא תבירא**, שהרוגז גרם בכל פעם לשבירה. **רוגזא רביעאה שירותא תקיף סופא תביר**, שבתחלה נעשתה התרוצצות קשה בין ב' מיני הדינין, אבל לבסוף מתגברים הדינים דנוקבא, ומשברים את הפרצוף, דהיינו שנגמרת צורת המלכות דמדת הדין הקשה, הנקראת מות. ואין עוד שם התרוצצות. ונשארו בה ב' מיני דינין, הדינים דנוקבא שנגמרו בה, וגם הדינים דחשך, שאבדו שלמותן מחמת התגברות דינים דנוקבא. וז"ש, **בגין כך האי איהו סטרא תבירא מכלהו**, כי עד עתה, דהיינו בג' מצבים הראשונים, היה החשך בבחינת שלמות דהארת חכמה מקו שמאל, אבל במצב הד' הזה לא די שנגמרו בו הדינים דנוקבא, אלא גם שנתבטלה שלמות החשך. ונשבר מב' הצדדים. וכיון שהעשן כולל ד' מצבי הרוגז הללו, נמצא שהכל הוא במדרגה הראשונה, שה"ס העשן.

פסקה תמה

דרגא תנינא איהו וכו': אחר. שביאר בחינת הראש דסטרא אחרא שהוא מדרגה הראשונה, מבאר עתה מדרגה שניה שהוא חסד דס"א. ואומר, מדרגה שניה, היא מדרגה היוצאת מחשך דראש, ומדרגה זו היא גוון חשך, אע"פ שהיא חסד ומדרגת ימין, היא ג"כ חשך, משום שכל הספירות דס"א הן נמצאות מחשך. ועומדת במדרגות ידועות. וזו מתפשטת למטה בגוונים ידועים.

פסקה תמו

בדרגא דא קיימן וכו': במדרגה זו נמצאות שלש מאות בחינות מתחלקות זו מזו. שהיא יד ימין ויש בה ג' קשרים, כמ"ש לפנינו, וכל קשר כלול ממאה, הרי ג' מאות. ואע"פ שהן

משונות זו מזו, ומתגברות זו מזו, כלולות כולן זו בזו. ומשום זה, כל המדרגות שבצד הזה ידועות להזיק.

פסקה תמז

מהכא נפקי כל וכו': מכאן יוצאים כל אלו המחבלים המשוטטים בעולם ועושים דין בגלוי, על מעשים נסתרים שנעשו בחשך בסתר, והם משוטטים בעולם ועושים בהם דין בגלוי. ומשום זה, כל אלו המשוטטים בעולם ועושים דין בגלוי, נמצאים כולם נגד בני אדם, להזדמן תמיד להפרע מאלו חטאים הנסתרים, שאמרנו. ואלו הנקראים, **אף וחמה**, מתחברים עמהם ועושים דין בבני אדם. זה נעשה בעולם מאלו בעלי הדין שאמרנו, דהיינו ממדרגה ב'.

פסקה תמח

דרגא דא קיימא וכו': מדרגה זו עומדת בחשך ואש, שהם סוד אחד, וממדרגה זו מתחלקים כמה מדרגות חזקות העומדות תחת בחינת רקיע אחד הנקרא גוון שחור. דהיינו הדינים דמלכות דמדת הדין, המכונים גוון שחור. **מדרגה השלישית**, שהיא גבורה דס"א, זו היא רקיע המתפשט על כל אלו המדרגות שהם אדומות כמו ורד, שהם דינים ממלכות הממותקת בבינה, המכונה גוון אדום. ואלו, ב' המדרגות השניה והשלישית, נקראים זרועות של הצד הזה, שמדרגה השניה היא זרוע ימין, שהוא חסד, ומדרגה השלישית, היא זרוע שמאל, שהוא גבורה.

פסקה תמט

תחות אלין מתפשטין וכו': תחת אלו ב' זרועות, מתפשטות למטה מדרגות עד שמגיעים אל רקיע ההוא השחור, דהיינו אפילו המדרגות דזרוע השמאל שהם אדומות מתפשטות ג"כ לרקיע השחור, משום שאלו שבמדרגה השניה, שהיא זרוע ימין, יוצאות מתוך רקיע השחור ומשוטטות בעולם, ע"כ הן לוקחות עמהם גם המדרגות דמדרגה הג' שהיא זרוע השמאל.

פסקה תנ

אלין מימינא ואלין וכו': אלו מימין ואלו משמאל. אלו שבימין, דהיינו, מדרגה השניה, מתחלקות לשלש בחינות, שהן שלשה קשרים שיש בזרוע הימין. ואלו שבשמאל, דהיינו מדרגה השלישית, מתחלקות לג' בחינות, שהם שלשה קשרים אחרים, שבזרוע השמאל.

פסקה תנא

קשרא קדמאה קיימא וכו': קשר הראשון של זרוע הימין, עומד למעלה, דהיינו בפרק המחובר לכתף. ועשן חשוך ברוגז נקשר בו. קשר הזה יש בו ג' גוונים חשוכים ומשונים

זה מן זה, ונכללים זה מזה. וקשר הזה הוא כפוף, ואינו מתפשט, חוץ מבזמנים ידועים. זה נקרא **עברה**.

פסקה תנב

ואיהו קיימא בלא וכו': וקשר הזה עומד ברוגזו ואינו שוכך, משום שאינו שוכך, חוץ מזמן שישראל מקריבים קרבנות למטה, כי בעת ההוא השתכך רוגז ההוא ונכנע למטה, ונחלש רוגזו, ואינו יכול לשלוט ולהתחזק. וכשנחלש זה, אז גם הקשר השני שהוא באמצע הזרוע אינו יכול לנסוע ולהנהיג.

פסקה תנג

קשרא תנינא וכו': קשר השני של יד הימין, הוא הנקרא, **זעם**, קשר זה הוא הנוסע ממקום למקום ומנהיג כל שאר הקשרים, וכל שאר הקשרים מתנהגים על ידו וכולם מתחזקים בקשר הזה, זהו המביא כל צער שבעולם, משום כשמתחבר, בדרגא אחרת, לחבק את הנוקבא, אז יורדים לעולם, כל צער וכל דחק וכל צרה, כי אינם יכולים לשלוט זה בלי זה, דהיינו הדכר בלי הנוקבא. וכל המדרגות ניתנות אל הנוקבא דס"א, שתשלוט ותדיח העולם, ואם לא שהיו רוכבים זה על זה, ומתחברים זה בזה, לא יכלו לשלוט.

פסקה תנד

תא חזי כד וכו': בוא וראה, כשהיה אדם הראשון בגן עדן לעסוק בעבודת רבונו, ירד סמאל הזה וכל אלו המדרגות שבו, והיה רוכב על נחש הרע, שהוא הנוקבא שלו, כדי להדיח אותם. משום שנחש ההוא שהיה עומד תחתיו, תחת סמאל, היה ערום להסית בני אדם ולפתותם, כי כתוב, כי נפת תטפנה שפתי זרה וחלק משמן חכה. ועל כן, זה, הזכר, נותן כח, וזה הנקבה, עושית אומנות בעולם, דהיינו לפתות ולהדיח, וזה בלי זה לא יכלו לשלוט.

פסקה תנה

בגין כך כד וכו': משום זה כשקשר האמצעי ההוא של הזרוע, מתחבר בנוקבא, אז יורדים דינים וכל דחק לעולם. וכשזה אינו מתחזק ואינו נוסע, הכל נשבר ונכנע, שאינם יכולים לשלוט. וע"כ הכל נשבר ונכנע בסוד הקרבנות שלמטה. ועולה מי שעולה, דהיינו המלכות דקדושה, להתעטר למעלה, ולהתברך מעומק העליון, שהוא בינה, המאיר לכל פנים.

פסקה תנו

קשרא תליתאה וכו': קשר השלישי של זרוע הימין, הוא תקיף בתקיפות יותר מכולם, וזה נקרא, **צרה**, משום שממנו יוצאת השליטה להשרות דחק ולעשות צרות לבני אדם.

וסוד ג' קשרים אלו הם, שכתוב, עברה וזעם וצרה. אלו הם ג' קשרים שבזרוע ימין, שהוא מדרגה השניה.

פסקה תנז

תלת קשרין דשמאלא וכו': שלשת הקשרים שביד שמאל, שהם מדרגה השלישית, כנ"ל, כשמתחזקים יחד, אז נקרא שמאל ההוא, **משלחת מלאכי רעים**. משום שמשמאל ההוא נשלחים למטה ולוקחים כח כל אלו מלאכים הרעים, הם היוצאים מהצד שלמטה, כמו שאמרנו. וכל זה יוצא ממדרגה ב' וממדרגה ג'. כי מדרגה ב' היא יד ימין ומדרגה ג' היא יד שמאל. כנ"ל.

פסקה תנח

דרגא רביעאה וכו': מדרגה הרביעית של הס"א. מדרגה זו עומדת מתוך התעקמות הרוגז, היא גוון אש. והיא נקראת אמצעית, שהוא הגוף דהיינו תפארת, העומד באמצע בין שתי זרועות, שהם חסד וגבורה. כאן יש אש לוהט הלוהטת בגוון אדום כמו ורד. מכאן יוצא כח שיורד למטה להתקיף ולשפוך דם. משום שמדרגה זו, נותנת רשות ושליטה למטה בעולם, להתקיף ולשפוך דם. מדרגה זו היא מבוע בשביל הנוקבא. וזה צריך לזה, הנוקבא צריכה לדכר, כמו גוף הצריך לנפש, והנפש אינה עושה אומנות אלא בגוף. וע"כ כל כח וכל גבורה יוצאים מכאן, ממדרגה הזו, שהיא הזכר. להתקיף ולעשות אומנות בעולם להזיק, כמו נקבה המקבלת תמיד מן הזכר.

פסקה תנט

בכל דרגא ודרגא וכו': בכל מדרגה ומדרגה, ובכל קשר וקשר, יש כמה ממונים וכמה גדודי מחבלים שכולם מנוהגים על ידיהם. וכל אלו המנוהגים על ידיהם הם כולם למטה, בעולם, שהם צבאות של הנוקבא דס"א, ולכולם יש מדרגה ידועה למעלה המנוהגים על ידה. **טריקי**, פירושו מכים, מחבלים. מלשון **דטרקיה חויא**, (שבת קט"ו ע"ב) **חבילין**, פירושו גדודים, מלשון **חבל** נביאים. (שמואל א' יוד).

פסקה תס

כמה דאית לסטרא וכו': כמו שיש בצד העליון של הקדושה היכלות ידועים של הנוקבא, כלפי מדרגות העליונות של הדכר, להכלל אלו באלו, אף כן הוא למטה, בלעומת הקדושה, בסטרא אחרא, שיש מדרגות בדכר כלפי אלו היכלות של הנוקבא, להכלל אלו באלו.

פסקה תסא

בהאי דרגא דאיהו וכו': במדרגה הזו, שהיא הרביעית, נמצאים דינים רעים לרדת למטה, להיות נמסרים לאלו המחבלים העושים דין רע וחזק ברשעים. מכאן הם יונקים הכח שלהם להתקיף ולהשלים דין ההוא שעושים. ומשום זה כל אלו המדרגות כלולות בהם בכל אלו ההיכלות התחתונים שלצד הנוקבא למטה. אשרי חלקם של הצדיקים שמטים דרכם מדרך הזה, והולכים אחרי יראת הקב"ה, להתקדש בקדושת אדונם אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תסב

דרגא חמישאה וכו': מדרגה החמישית. מדרגה זו נחלקת לשתי מדרגות, לימין ושמאל, והן נקראות שוקים. דהיינו נצח והוד. הן משיגות לרדוף ולהזיק. משום שכאן כח הרדיפה של כל המחלות וכל רע הרודפים אחר הרשעים. וכשדין הזה מתקרב, אז, הרצים יצאו דחופים. ואלו הרצים הם למטה, לרוץ ולהזיק. וכל אלו נקראים רודפים, ועל זה כתוב, קלים היו רודפינו מנשרי שמים.

פסקה תסג

האי דרגא אתפלג וכו': מדרגה זו נחלקת לשני צדדים, לימין ולשמאל. שלשה קשרים הם לימין, ושלשה קשרים הם לשמאל. כי בכל רגל יש בו ג' קשרים, כמו לעיל בידים. ואלו הקשרים, שברגלים, ואלו הקשרים שאמרנו, בידים, כולם מסתכלים לאחור. כי אלו קשרים העליונים הקדושים כולם מסתכלים לפנים, אל הגוף, כש"א, וכל אחוריהם ביתה. ואלו שבסטרא אחרא, מסתכלים לאחור. דהיינו מן הגוף ולחוץ.

פסקה תסד

מה בין האי וכו': שואל, מה ההפרש בין זה לזה, בין הקשרים דקדושה לקשרים דס"א. ומשיב, אלא אלו קשרים העליונים הקדושים, כולם הם בסוד אדם, ומשום שהכל הוא בסוד אדם, כתוב בהם כל אחוריהם ביתה. ואלו קשרים האחרים, דס"א, שאמרנו, אלו הקשרים שבאמצעם, דהיינו קשר הב' שבכל אחד, מסתכלים כולם לאחור, ואלו הם בסוד בהמה. ומשום זה כל אחוריהם לאחור. וסוד הזה הוא כמו שהעמדנו, אדם ובהמה תושיע ה'. זה בצד אדם וזה בצד בהמה. והקרבן עולה כך בבחינת אדם ובהמה (כמ"ש לעיל אות שנ"ה).

פסקה תסה

קשרא קדמאה וכו': קשר הראשון. מרגלין דס"א. בו עומד גוון חושך בתוך ערפל. כמו הצומח בקללה מתחת אבן העומד עליו שאינו צומח, כך זה, הקשר, עומד להזיק את

הזכאי, שיש בו זכיות, ואין לו זכות אבות שיתחזק בהם ויגינו עליו. שדומה לצמח הצומח מתחת אבן שאינו צומח, שצמח הזה צומח בקללה.

פסקה תסו

וקשרין אחרנין רדפי וכו': וקשרים האחרים, מרגלין דסטרא אחרא, רודפים אחר הרשעים שהטו דרכיהם מקודם לכן, ורודפים אחריהם, ואחר כל אלו שנראה בהם רושם להכר. משום שכל אלו הראוים להענש, מלאך אחד שליח קדוש מצד הגבורה, יורד ורושם בהם רשימה, ורשימה ההיא ניכרת למעלה לכל אלו בעלי הדין. וכשהרשימה נודעת להם, מי שראוי למחלות, מכים אותו במחלות ומי שראוי למכאובים ולשאר עונשים, עושים לו כן. הכל הם רואים ברשימה ההוא.

פסקה תסז

ובגין דא אינון וכו': ומשום זה אלו הקשרים עומדים כולם לאחור, ובועטים באלו הבועטים באדונם, ובכל אלו שראוי לבעוט בהם. חוץ מצדיקים וחסידים, שיש להם זכות אבות, ומחלות רודפים אחריהם, אשר אלו הקשרים אינם שולטים עליהם, ואין המחלות באות עליהם מצד זה.

פסקה תסח

ואי תימא מאן וכו': ואם תאמר, מאיזה מקום באות עליהם המחלות. בוא וראה, כתוב וה' חפץ דכאו החלי. **וה' חפץ דכאו**, היינו שחפץ להכות אותו ולתת לו מחלות, כדי לזכות אותו לעולם הבא. אבל אינם באות מסטרא אחרא. ואלו נקראים יסורין של אהבה. והכל עולה במשקל קדש אחד.

פסקה תסט

דרגא שתיתאה וכו': מדרגה הששית. שהיא יסוד דס"א, היא נקראת ערלה. משום שיונקת מצד זה. וזה הוא בסוד נחש בריח, שהוא הזכר, וזה מניק לנחש עקלתון ההוא, שהוא הנקבה שלו. וכל מדרגות האחרות הנאחזות בצד הזה, נקראות גוהרקי דערלה דהיינו בוסר של ערלה. (פסחים כ"ה ע"ב). והכל הולך בסוד אחד.

פסקה תע

ות"ח על דא וכו': ובוא וראה, על כן, כל אלו האילנות שניטעו בארץ, כל עוד שלא נשתרשו שורה עליהם רוח מצד ערלה הזו. וע"כ כתוב, וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל. משום שהקב"ה, אהבת ישראל היא תמיד אצלו, והרחיק אותם מכל דרכים הרעים וצדדים רעים ומטמאים, כדי להתדבק בצד הקדושה. אשרי הם בעולם הזה ואשרי הם בעולם הבא.

פסקה תעא

אמר רבי שמעון וכו': אר"ש, הרי למדנו באלו היכלות, שהם עומדים לסדר סדור השבח של הקב"ה, בין סדר העומד במלים, ובין סדר העומד ברצון. משום שיש סדר הנוהג במלים, ויש סדר הנוהג ברצון וכונת הלב, לדעת ולהסתכל עד אין סוף, ששם נתקעים כל הרצונות והמחשבות, ואינו עומד כלל במלה, אלא כמו שהוא סתום כך כל דברים הם בסתום.

פסקה תעב

ת"ח האי דאמרן וכו': בוא וראה, זהו שאמרנו באלו ההיכלות כולם, כל אלו הסדרים הם כלל אחד, דהיינו לכלול היכלות התחתונים בהיכלות עליונים. ועי' מה שהארכנו בזה לעיל (בראשית ב' דף ל"ג במראות הסולם).

פסקה תעג

אבל תא חזי וכו': אבל בוא וראה, משה, כשסידר תפלתו בשביל ישראל, האריך בתפלה זו, משום שהיא תפלה העומדת למעלה, בז"א, וכשסידר תפלתו בקצרה, דהיינו שהתפלל על אחותו, לא האריך בתפלה זו, משום שעומדת למטה במלכות. שכתוב, אל נא רפא נא לה. ולא האריך יותר. משום שהוא אדון הבית שהיא המלכות הנקרא בית, ומשה היה מרכבה לז"א, שהוא אדונה, וע"כ פקד ביתו כראוי. ומשום זה לא האריך יותר בתפילתו. וכל הסידורים, שאמרנו בהיכלות, הם להשרות השכינה בעולם. כמו שהעמדנו בכל אלו היכלות שאמרנו (בראשית ב' אות ס"ב והלאה).

פירוש. אריכות התפלה, תורה, שהמשיך השפע ממעלה למטה. וזה נוהג רק בבחינת ז"א. וז"ש, **בגין דאיהי צלותא דקיימא לעילא**, וקצרות התפלה, תורה, שממשיך רק בבחינת ממטה למעלה, שזה נוהג בשפע הארת החכמה מן המלכות. וז"ש, **בגין דקיימא לתתא**, דהיינו במלכות. ומשום זה צריכים לכלול היכלות התחתונים בהיכלות עליונים, ואין להמשיך השפע ישר מהיכלות העליונים למטה, אל התחתונים ובעיקרם הם ג' מיני התכללות (כנ"ל בראשית ב' דף ס"ה בהסולם ד"ה וצריך) וז"ש, **וכלהו סדורין לאשראה שכינתא בעלמא**, שאי אפשר להמשיכה רק בדרך התכללות התחתונים בעליונים. שה"ס ממטה למעלה.

פסקה תעד

ר' שמעון קם וכו': ר"ש קם ואמר, אשרי חלקך אדם הראשון בחיר כל הנבראים הנמצאים בעולם, שהגדיל אותך הקב"ה על הכל, והכניסך בגן עדן, והתקין לך ז' חופות, להשתעשע בו, בענג נעם העליון. כש"א, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. **לחזות בנעם**

ה', הוא למעלה, בז"א, **ולבקר בהיכלו**, היינו למטה. במלכות. ומפרש יותר. **לחזות בנעם ה'**. באלו ז' רקיעים שלמעלה, של ז"א, **ולבקר בהיכלו**, באלו שבעה רקיעים שלמטה, של המלכות. ואלו עומדים אלו כנגד אלו.

פסקה תעה

ובכלהו קמת בגנתא וכו': ובכולם, בז' רקיעים דז"א ובז' דמלכות, עמדת בגן עדן. אלו ז' חופות העליונים הקדושים, דהיינו ז' רקיעים דז"א, עמדו עליך למעלה להתעטר בהם. שה"ס חסדים. ואלו ז' רקיעים התחתונים, דמלכות, עמדת בהם, להשתעשע בהם. שה"ס הארת חכמה המכונה שעשועים. ובכולם השלים אותך אדונך, להיות שלם בכל, דהיינו בין בחסדים ובין בחכמה.

פסקה תעו

עד דאתדחו רגלך וכו': עד שנדחו רגליך אחר עצת הנחש הרע ההוא, ונגרשת מגן עדן, וגרמת מות לך ולכל העולם, כי עזבת אלו העדונים שלמעלה ושלמטה, ונמשכת אחרי אלו השתוקקויות הטמאות, הנקראים, ראש פתנים, אשר הגוף נמשך אחריהן ולא הרוח, כמש"א וראש פתנים אכזר, שהוא אכזר על הרוח. וכן וכתוב, ענבימו ענבי ראש. עד שבא אברהם החסיד, והתחיל לתקן העולם, ונכנס באמונה הקדושה, והתקין למעלה ולמטה, באלו רקיעים העליונים, ובאלו רקיעים התחתונים.

פסקה תעז

אינון תתאין היכלין וכו': אלו רקיעים התחתונים דמלכות, הם היכלות לאלו רקיעים העליונים, דז"א, להתאחד זה בזה ולהתקשר זה בזה. כמו שהעמדנו באלו היכלות שאמרנו, (לעיל בראשית ב' מאות ס"ב והלאה) ואע"פ שהעמדנו שם בדרך כלל, כאן יש לנו לפרט הדברים, ולתקן היחוד כראוי, כדי שלא יטעו החברים וילכו בדרך הישר. כמ"ש, כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם וגו'.

פסקה תעח

היכלא קדמאה וכו': היכל הראשון, היינו יסוד ומלכות שהוא ראשון ממטה למעלה. הוא התחלה באמונה, כלומר, שהיכל זה, הוא המלכות דהיכלות, הנקראת אמונה. וזה הוא התחלה לסוד האמונה, דהיינו התחלה לסוד המלכות דאצילות, ובמדרגת הראיה שבאמונה, דהיינו במדרגות הארת החכמה שבה, שנקראת ראיה. נביאי האמת היו רואים מתוך המראה שאינה מאירה הזו, שהיא המלכות. ובשביל שזה, ההיכל, הוא התחלה לאמונה, דהיינו התחלה למלכות דאצילות כנ"ל, כתוב, תחלת דבר ה' בהושע.

שראה מתוך המדרגה הזו, דהיינו היכל הא' שהיא התחלה לכל המדרגות לעלות למעלה, וסוף לכל המדרגות לרדת למטה. להסטרא אחרא.

פסקה תעט

ובגין דהושע חמא וכו': ומשום שהושע ראה, מתוך התחלה הזו, דהיינו היכלות הטומאה, את הסוף של כל המדרגות, היה צריך לקחת אשת זנונים הזו. משום שישראל נדחו ונמשכו משם, מהיכל הא' הזה, למטה, למקום ההוא שנקרא, אשת זנונים. שהיא המלכות דטומאה, כי עזבו ולא נתדבקו באשת חיל הזו, שהיא המלכות דקדושה. וראה משם כל אלו היכלות שהם בצד הטומאה.

פסקה תפ

היכלין דמסאבא כלהו וכו': היכלות הטומאה, כולם מטמאים את מי שדבוק בהם. ועל כן, כיון שהושע היה צריך להסתכל בהיכלות הטומאה, כתוב, קח לך אשת זנונים וגו'. שקשה, וכי נביא אמת צריך לזה. אלא משום שאסור לו לאדם לכנוס באלו היכלות הטומאה, מפחד שלא ימשך אחריהם. כמו שעשה נח. שכתוב, וישת מן היין וישכר ויתגל. שפירושו, שנתדבק בסטרא אחרא שהוא יין המשכר. פירוש. כי יין ה"ס הארת חכמה. וכששותה כמדת התורה, דהיינו שממשיך החכמה רק ממטה למעלה, אז הוא יין המשמח אלקים ואנשים. וכששותה יותר מן המדה דהיינו שממשיך החכמה ממעלה למטה, אז הוא יין המשכר.

פסקה תפא

והושע דחיל לאסתכלא וכו': והושע ירא להסתכל באלו היכלות שנטמאו בהם ישראל ונתדבקו בהם, מפחד שלא ימשך אחריהם, כמ"ש בנח, וישת מן היין וישכר ויתגל. עד שאמר לו, קח לך אשת זנונים וילדי זנונים, שאשת זנונים היא המלכות דס"א, וילדי זנונים היינו המדרגות שלה. וכתוב, וילך ויקח את גמר בת דבלים. שהיא, כדי לדעת במה שישראל נתדבקו ונטמאו, ועזבו סוד האמונה, שהיא המלכות דקדושה, בשביל אל נכר, שהוא מלכות דטומאה. וע"כ ראה את זה, מתוך היכל הא' הזה, שהוא התחלה לכל המדרגות. וע"כ נאמר עליה לפתח חטאת רובץ. שבפתחו של היכל הזה, נמצא תיכף הס"א שהוא אשת זנונים, והממונה של הס"א, עומד על הפתח (כמ"ש להלן אות תפ"ד).

פסקה תפב

היכלא דא שירותא וכו': היכל הזה הוא התחלת הכל לעלות במדרגות. היכל הזה, הוא מדור העומד באור, להתעטר במדרגותיו, להסתכל באלו מדרגות העליונות, שכתוב,

ויראו את אלקי ישראל. כי להיות היכל הזה בחינת מלכות, ע"כ שייך בה ראיה. כי אין ראיה אלא במלכות.

פסקה תפג

בהאי היכלא חד וכו': בהיכל הזה יש ממונה משמש אחד ושמו **טהריאל**. והוא עומד על פתח היכל ההוא. וכל הנשמות, לאחר פטירתן מעולם הזה, העולות ורוצות לבא להיכל הא' הזה, עומד ממונה הזה בפתח, וכמה ממונים אחרים עמו, כולם אש לוהט, ושרביטי אש בידיהם, וכולם בעלי עינים. משום שבהיכל הזה נוהג ראיה כנ"ל. שה"ס החכמה המכונה עינים, ומשום שהחכמה נגלית רק בעת גילוי דינים (כנ"ל ויקהל אות שכ"ד) ע"כ כולם אש לוהט וכו'. ממונה הזה עומד בצד זה, אם הנשמה אחר שנפטרה מעולם הזה, זוכה לכנוס, ממונה הזה פותח הפתח והנשמה נכנסת.

פסקה תפד

ואי לא זכאת וכו': ואם הנשמה אינה זכאית, שחטאה בעולם הזה. ממונה האחר ההוא מס"א העומד בצד האחר, מזומן, וכמה אלפים ורבבות מעוררי דין ומשפט עמו, כי הדינים דמפתחא מכונים אלף, ודמנעולא מכונים רבבות, בסו"ה יפול מצדך אלף, ורבבה מימינך אליך לא יגש. שהמה מצוים כאן בסו"ה, לפתח חטאת רובץ. (עי' בהקסה"ז דף מ"ה ד"ה ההיא ובדף מ"ז ד"ה גו) ששם נתבאר סוד מנעולא ומפתחא. דוחה אותה ממונה האחר הקדוש ההוא, ומקבל אותה האחר שבצד הטומאה, ומכניסה תוך אלו היכלות הטומאה. וכל אלו מעוררי דין ומשפט אוחזים בה, עד שמורידים אותה לגיהנם, ונדונת י"ב חדש. שהוא תקון סטרא אחרא ההוא, בית דין לדון בו הרשעים. **גרדיני**, הוא ב' תבות **גר דיני**, **גר** פירושו כמו **יגרה** מדון, (משלי ט"ו) **דיני** היינו דינים. **ונימוסין** פירושו חוקים ומשפטים כמו, כיון שעשה לו נימוסו (גיטין מג:) **גרדיני נימוסין** היינו המגרים ומעוררים דין ומשפט על הנשמה.

פסקה תפה

כגוונא דא ההוא וכו': כעין זה ממונה ההוא הקדוש העומד על פתח ההוא, כל אלו התפלות שבוקעות אוירים ורקיעים (כמ"ש לעיל ויקהל אות ק"ל) לבא לפני המלך, אם היא תפלת רבים, הוא פותח הפתח, ומכניס תפלה ההיא ומתעכבת שם, עד שנעשו שם כל תפלות העולם עטרה בראש צדיק חי העולמים, שהוא יסוד, כמו שהעמדנו. (ויקהל אות ק"ל).

פסקה תפו

ואי צלותא דיחיד וכו': ואם היא תפלת יחיד, היא עולה עד שמגעת לפתח היכל הזה, שממונה הזה עומד בו. אם יפה היא תפלה ההיא לכנוס לפני המלך הקדוש, מיד הוא פותח פתח ומכניס אותה. ואם אינה יפה, דוחה אותה לחוץ, ויורדת ומשוטטת בעולם, ועומדת ברקיע התחתון מאלו הרקיעים שלמטה המנהיגים בעולם. וברקיע ההוא עומד ממונה אחד ששמו **סהדיאל**, הממונה על הרקיע הזה, ולוקח כל אלו התפלות הנדחות הנקראות תפלות פסולות, וגונז אותם עד שאדם ההוא חוזר בתשובה.

פסקה תפז

אי תב לגבי וכו': אם חוזר בתשובה לפני אדונו כראוי, ומתפלל תפלה אחרת טובה, הנה תפלה ההיא הטובה כשעולה,לוקח ממונה ההוא סהדיאל את התפלה הזו. הפסולה, ומעלה אותה למעלה עד שנפגשת בתפלה ההיא הטובה, ועולות ומתערבות יחד ונכנסות לפני המלך הקדוש.

פסקה תפח

ולזמנין אתדחיא וכו': ולפעמים נדחית תפלה ההיא, משום שאותו האדם נמשך אחר סטרא אחרא, והוא נטמא בצד ההוא, ולוקח התפלה הממונה ההוא שבסטרא אחרא הטמא, ואז עומד סטרא אחרא ההוא הטמא ומזכיר עונותיו של אדם ההוא לפני הקב"ה, ומשטין עליו למעלה. ועל זה, כל התפלות וכל הנשמות כשעולות, כולן עולות ועומדות לפני היכל הראשון הזה, וממונה הזה עומד על פתח ההיכל, להכניס הנשמות והתפלות או לדחותן לחוץ.

פסקה תפט

לעילא מהאי פתחא וכו': למעלה מפתח הזה של ההיכל, יש פתח אחר שהקב"ה חפר אותו מדינים דמפתחא, שה"ס באר חפרוה שרים. ונפתח שלש פעמים ביום דהיינו שמאירים בו ג' קוין ואינו נסגר, ועומד פתוח לאלו בעלי תשובה ששפכו דמעות בתפלתם לפני אדונם. וכל השערים והפתחים נסגרים, עד שנכנסים ברשות, חוץ משערים אלו, הנקראים שערי דמעות, שפתוחים ואינם צריכים רשות. פירוש. כמ"ש (לעיל אות תפ"ד) כי פתח הא' הנ"ל, ה"ס לפתח חטאת רובץ, ושם נמצאת המלכות דמנעולא, שהיא בסוד **רבבה**. ומבחינה זו אינה מועיל תשובה. להיותה מדת הדין הקשה. אבל הקב"ה חפר למעלה ממנו פתח ב', מסוד מפתחא, דהיינו מלכות הממותקת בבינה. ומשם מועיל תשובה.

פסקה תצ

וכד האי צלותא וכו': וכשתפלה זו שבדמעות עולה למעלה באלו השערים, מזדמן אופן ההוא, דהיינו מלאך מבחינת המלכות הנקרא אופן, העומד על שש מאות חיות גדולות, ושמו **ירחמיאל**. הוא לוקח תפלה ההיא שבדמעות, התפלה נכנסת ומתקשרת למעלה, והדמעות נשארו כאן. ורשומים בפתח ההוא, שהקב"ה חפר אותו, כנ"ל.
פירוש שהתפלה בדמעות מעלה מ"ן לתקון המפתחא, דהיינו להעלות המלכות לבינה. וע"כ התפלה מתקבלת, והדמעות נשארו חרותים על הפתח. הגורמים שם מיתוק המלכות בבינה. ודמע, הוא מלשון. **המדמע**. משום שמדמע ומערב המלכות בבינה.

פסקה תצא

ואית דמעין אחרנין וכו': ויש דמעות אחרות, שרשומים תמיד על כל אלו מרכבות העליונות, ואינם נמחות, אלו הם דמעות שנשפכו למעלה ולמטה כשנחרב בית המקדש, שבהם מעורבות בחינות ממנעולא, שעליהן אינו מועיל תשובה. וע"כ אינן נמחות. שכתוב, הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון. ואלו דמעות הנשפכות על צדיקים וזכאים כשמסתלקים מן העולם. כולן לוקחות אותן אלו המרכבות ומערבות אותן באלו הדמעות שנשפכו על חורבן בית המקדש. וע"כ כתוב, לעתיד לבא, ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים. מי הם פנים. אלו הם מרכבות העליונות הקדושות. ואח"כ וחרפת עמו יסיר וגו'. שזה יהיה בגמר התקון.

פסקה תצב

בהאי היכלא אית וכו': בהיכל הזה יש רוח הנקרא סטוטריה, והוא מראה ספיר המתנוצץ לכל צד. וזה הוא העומד לב' צדדים, המאיר לימין ולשמאל. וע"כ נקרא **סטוטריה**, מלשון סטרין. ומאלו מתפשטת התנוצצות כהתנוצצות הנר, כמו שהעמדנו שמאיר בכמה צדדים, דהיינו לד' צדדים. וכמה גוונים לוהטים מאור הזה בצד ימין. כ"ז נתבאר לעיל (בראשית ב' באות ס"ג וס"ד) ואין להכפיל הדברים.

פסקה תצג

כד ההוא רקיעא וכו': כשהרקיע העליון, שהוא נהר הנמשך ויוצא מעדן, דהיינו יסוד דז"א, מוציא נשמות להביאם בהיכל השביעי למעלה, שהוא הבינה דהיכלות (כמ"ש להלן אות תשס"ב) היכל השביעי הזה מקבל אותן. וכשאלו נשמות הקדושות יוצאות מהיכל השביעי ההוא, הן יורדות עד שמגיעות להיכל הראשון הזה, ולוקח אותן רוח הקדוש הזה ששמו סטוטריה, שהוא לימין. עי' להלן אות תצ"ז וכל אלו נשמות הזכרים

שעתידים לפרוח ולהתלבש בצדיקים זכרים, שהם ימין, כולן לוקח רוח הזה, ומתעכבות שם, עד שנכללות בנשמות נקבות.

פסקה תצד

מהאי דוחא נפקא וכו': מרוח הזה, ששמו סטוטריה, יוצא רוח אחר, לשמאל, שנראה תחלה בפ"ע ואח"כ נגנז, ונכלל ברוח הראשון, ונעשים אחד, כלולים זה בזה. (כמ"ש ב"ב אות ס"ה ע"ש) ורוח האחר ההוא נקרא אדיריה סנוגיא. זה הוא רוח לצד שמאל. וזה עומד לקבל נשמות נקבות, כשההשתוקקות של היכל השביעי, היא להתדבק בנהר ההוא הנמשך ויוצא, שהוא יסוד דז"א דאצילות, רצון ההוא העולה מלמטה למעלה, עושה נשמות ברצון שלו, והן נקבות. ולהיות הרוח הזה בבחינת גבורה וקו שמאל, ע"כ נקרא **אדיריה**, מלשון אדיר ועצום.

פסקה תצה

וכד רעותא וכו': וכשהרצון של נהר ההוא, שהוא יסוד דז"א, יורד ומתדבק ממעלה למטה, הוא עושה נשמות זכרים. הרצון שלמעלה של יסוד, עושה נשמות זכרים. ושלמטה, שהוא המלכות שבה נכלל היכל הז', עושה נשמות נקבות.

פסקה תצו

וכד אלין וכו': וכשהנשמות הנקבות יוצאות מהיכל השביעי, יורדות משם עד שמגיעות לרוח השמאל הזה שנקרא, אדיריה. ונקרא ג"כ לבנת הספיר. שרוח הא' סטוטריה נקרא ספיר, ורוח זה השמאלי נקרא לבנה של ספיר. כמו שהעמדנו בדרכים אחרים. (כנ"ל ב"ב אות ס"ה) שזסו"ה ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר.

פסקה תצז

כיון דמטו להאי וכו': כיון שהנשמות הנקבות הגיעו לרוח הזה, אדיריה, לוקח אותם הרוח, ועומדות בו. ואח"כ נכלל רוח הזה של שמאל ברוח הימין, (ב"ב אות ס"ה ע"ש) אז נעשו אלו הנשמות, כללות של זכר ונקבה יחד, ואז פורחות מהיכל הזה, ומתחלקות שוב בבני אדם, כשבאו להתלבש בכל אחד לפי דרכו, שבזכר מתלבשת נשמה זכר, ובנקבה נשמה נקבה. ואח"כ נושאים זה לזה ומזדווגים יחד. (בכדי שלא להכפיל דברים צינתי תמיד מקומות הביאור שבהיכלות בראשית, בבראשית ב'. והמעיין ימצא שם הביאור. וכן אנהג בכל ז' היכלות אלו. וזכור זה).

פסקה תצח

כד אתא לאתכללא וכו': כשבא להתכלל רוח זה של שמאל ברוח של ימין, בוטשים זה בזה להתכלל, ואז יוצאים ניצוצים המתפשטים לכל צד, ונעשו אופנים מאלו הניצוצים

היוצאים מרוח השמאל, שכתוב בהם, מראה האופנים ומעשיהם כעין תרשיש. ואלו הם האופנים הלוהטים באש. ועומדים בשירה. (כמ"ש ב"ב אות ט"ו).

פסקה תצט

כיון דאתבסמו רוחא וכו': כיון שנתבשמו רוח ברוח השמאל בימין, ונכללו יחד, אז יוצא ונולד מהם אור אחד העולה ויורד ומתישב על ארבע שורות האופנים, והוא חיה אחת השולטת עליהם, שעליה נאמר ורוח החיה באופנים, ונקרא **בזק**. בזק הזה מאיר באור נוצץ בשלהבת, ושולט על כל אלו האופנים. (כבר נתבאר ב"ב אות ס"ז וע"א)

פסקה תק

ואתפשט מניה חד וכו': ונתפשט ממנו, מן בזק, רקיע אחד העומד על ב' עמודים, ואלו ב' עמודים הם ב' כרובים, דהיינו מטטרון וסנדלפון, זה מצד אחד וזה מצד אחד, ורקיע הזה על ראשם. כמ"ש, וארא והנה אל הרקיע אשר על ראש הכרובים. ואין זה הרקיע שעל ראש החיות (הנאמר ביחוקאל א'), ובזק הזה ממונה עליו, על הרקיע, ורוח העליון, סטוטריה, שנכלל באדיריה, ממונה על הכל.

פסקה תקא

כל אינון צלותין וכו': כל אלו התפלות המוקדמות מטרם שגמרו ישראל כל התפלות הן מתעכבות ברקיע הזה, ובזק הזה השולט על הרקיע מתקן אותן. עד שבא סנדלפון ממונה הגדול, שהוא רוח העליון השולט על הכל, וכשגמרו ישראל כל התפלות, לוקח אותן מרקיע הזה, ועולה וקושר אותן קשרים לאדונם, כמו שהעמדנו.

פסקה תקב

האי בזק קאים וכו': בזק הזה עומד לספור כל אלו התפלות העולות, וכל אלו דברי תורה המתעטרים בלילה, כשנתעורר רוח צפון והלילה נחלק. כל מי שעומד בשעה ההיא ועוסק בתורה, כל אלו הדברים עולים, ולוקחם בזק הזה, ומניח אותן ברקיע הזה עד שהאיר היום.

פסקה תקג

ולבתר דסליק יממא וכו': ואחר שהאיר היום, עולות אלו המלות ושורות במקום הרקיע, שבו תלוים ככבים ומזלות שמש ולבנה, שהוא יסוד דז"א, שהמדרגות שבו מכונים כן. וזה נקרא ספר הזכרון. שכתוב, ויכתב בספר זכרון לפניו. אשר ספר הוא מלכות, זכרון הוא יסוד. וכתוב **לפניו**, משום שספר וזכרון כתב בקשר אחד, אהיינו בזווג הפנים.

פסקה תקד

אינון ארבע גלגלין וכו': אלו ארבע גלגלים, נוסעים על שני עשר עמודים כי לכל אופן, ד' גלגלים ולכל גלגל ג' סמכין, (כמו שנתבאר ב"ב אות ס"ז ע"ש) אלו ארבע גלגלים הם, **אהניאל**, **קדומיאל**, **מלכיאל**, **יאהדונהי**, **יהדוניה**. שהמפתחות של שם הקדוש הוא בידיהם.

וצריך שתדע, שעיקרם של ההיכלות מבוארים בהיכלות דפרשת בראשית (ב"ב מאות ס"ב עד אות קמ"ז) וכאן מוסיף עליהם פרטים, כמ"ש בעצמו לעיל (אות תס"ז) אמנם מביא גם כאן, קיצור הדברים הנזכרים בהיכלות דבראשית, אבל בקיצור נמרץ, וגם לפעמים מחסר דברים. ולפיכך גם אני איני מבאר אותם הדברים כאן, אלא שאני מציין בכל דבר את מקומו בהיכלות בראשית, ומשם ילמוד המעיין. כמו שציינתי לעיל. וכאן יש חסר, שהיה צריך לומר, לפי הלשון דהיכלות בראשית (אות ס"ז) **בד' גלגלים נטלין כל חד וחד מאינון ארבע** אופנים. **בכל גלגלא וגלגלא תלת סמכין**, **ואינון תריסר סמכין**. וביאור הדברים תמצא שם בהסולם.

ותמצא שם, שאלו ד' גלגלים הם ד' ספירות חו"ג תו"מ. ואומר כאן, שהם ד' מלאכים ששמותיהם אהניאל קדומיאל מלכיאל יהדוניה. **אהניאל** הוא אהבי אל, ואהני, הוא לשון תועלת והנאה להיותו בצד החסד. שהוא ימין. **קדומיאל**, הוא קדומי אל. כי הקודם לגבורה הוא החסד, ולהיותו מצד הגבורה נרשם בשמו התכללות החסד. ועוד, כי באמת קו ימין רוכב על הגבורה ושולט עליה בכח קדמותו. וע"כ נקרא **קדמיאל**. **מלכיאל**, הוא מלכי אל, וזהו התפארת, שנקרא מלך. **יהדוניה**, הוא הויה דין בשלובם יחד. והוא סוד המלכות, שבה **דין** דאדני, ונמתק בשם הויה. וה **א'** דאדני, חסרה במלאך הזה. כי הא', תורה על שם אהיה שמאיר במלכות דאצילות.

פסקה תקה

ואלין ארבע אינון וכו': ואלו ארבעה, כלולים בסוד האותיות של השם **אדני**, אשר סנדלפון בעל המרכבות משתמש בהן. אלו ארבע אותיות פורחות באויר, שאויר ההוא כלול באותיות השם הקדוש הוי"ה במילוי אלפין, כזה, יוד הא ואו הא. ואויר ההוא כולל אותן ד' אותיות אדנ"י, ונכללו זה בזה, אדנ"י בהוי"ה. ואלו ד' דהויה לוקחות ד' דאדנ"י, בסוד **בזק** ההוא. פירוש. בזק, היא החיה השולטת על האופנים, ונמשך מן התכללות המלכות ביסוד. (כנ"ל אות תצ"ט) ע"כ נמשך מכחו ד' אותיות הוי"ה על ד' אותיות אדנ"י שבאופנים. וענין התכללות התחתון בעליון בסוד האוירים כבר נתבאר (ויקהל אות ק"ל).

פסקה תקו

ואלין ד' עאלין וכו': ואלו ד' אותיות דאדני, נכנסים בד' אותיות דהויה, אלו באלו, שכתוב, מקבילות הלולאות אחת אל אחת. וכבר העמדנו. וזה סוד לכלול אלו באלו ולשלב אלו באלו, בסוד רוח ההוא, בזק, שכלול בסוד השם הקדוש משניהם, כי הוא תולדה מרוח אדיריה, שה"ס אדני, המחובר ברוח סטוטריה, שה"ס הויה. (כנ"ל אות תצ"ט) וע"כ הוא כולל שם הזה אדנ"י, בשם הזה הוי"ה.

פסקה תקז

וכלא בהאי היכלא וכו': והכל בהיכל הזה מתנהג ונוסע ברוח ההוא, בסוד השם הקדוש השולט על הכל. בהיכל הזה הוא שם הקדוש **יאהדונה"י**, שהוא כולל של ב' שמות אדנ"י הוי"ה המשולבים זה בזה, כנ"ל בדבור הסמוך, מתוך שהוא רוח ברוח, דהיינו מתוך ששולטים ב' רוחות סטוטריה, שהוא זכר, והרוח אדיריה שהוא נקבה. שהשם הויה הוא מצד רוח הזכר ושם אדני מצד רוח הנקבה. וכשהשם הזה יאהדונה"י, הכלול מב' הרוחות, בסוד רוח ברוח, הכלולים זב"ז, מאיר זה בזה, אז מאיר הכל, והאור עולה ויורד כאור השמש תוך מים. והעמדנו. (ב"ב אות ע') ע"ש.

פירוש. כמו שאור השמש מתפשט בפנימיות המים עד סופו, ומאחדים זה בזה כאחד, כן אור הרוח של שם הויה, מתפשט בהארתו בתוך הרוח של שם אדנ"י, והם מיוחדים זה בזה כאחד.

פסקה תקח

וכדין האי רוחא וכו': ואז כשרוח הזה נוסע, דהיינו סטוטריה הכלול באדיריה, הכל נוסעים בשבילו, שכתוב, אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו לא יסבו בלכתן. וכשרוח הזה מאיר משם הזה, יאהדונה"י, אז נכנסים כולם זה בזה ומתקשרים כולם כאחד לעלות למעלה בסוד שם הזה הקדוש.

פסקה תקט

באמצעיתא דהיכלא דא וכו': באמצע ההיכל הזה, עומד עמוד אחד, תקוע מהיכל זה להיכל השני העליון. (שענינו נתבאר ב"ב דף י"ד ד"ה ביאור) בעמוד הזה עולה הרוח שלמטה אל הרוח שלמעלה, בהיכל הב', להתאחד רוח ברוח. וכן עולה בעמוד הזה עד הרוח שלמעלה מכולם, הנמצא בהיכל הז', כי בכל היכל נמצא עמוד הזה באמצעו, שיהיו כולם רוח אחד. כמש"א, ורוח אחד לכל.

פסקה תקי

עמודא דא דקיימא וכו': עמוד הזה העומד באמצע, שמו **אדרהניאל**, וסודות המפתחות של השם הקדוש בידו. כשהתפלות עולות ומגיעות לעמוד הזה, אז נוסעים כולם שבהיכל הזה, אל היכל השני, להתאחד זה בזה, להיות כולם בסוד אחד להתיחד למעלה ולמטה ביחד, שיהיה השם הקדוש שלם כראוי. **אדרהניאל**, פירושו נושא הנה, כי **אדר**, פירושו נושא, מלשון, דאדר ליה למאריה (סנהדרין ס"ג ע"ב) **הני**, הוא כמו הנה. כי המלאך הזה שה"ס העמוד, הוא נושא התחתונים ומביאם להיכל העליון.

פסקה תקיא

היכלא תנינא וכו': היכל השני. היכל הזה עומד בסוד האמונה, להתאחד בסוד שלמעלה. היכל הזה הוא נסתר וגנוז יותר מן הראשון. בהיכל הזה יש שלשה פתחים ומשמש אחד ממונה עליהם ששמו **אורפניאל**. שפירושו אור הפנים מפני שעומד בפתח לצד מזרח הנקרא פנים. ממונה הזה שולט על ג' רוחות העולם, דרום צפון מזרח. דרום מצד זה, ימין, חסד. וצפון מצד זה, שמאל, גבורה. ומזרח באמצע, שה"ס ת"ת קו המכריע.

פסקה תקיב

אלין תלת פתחין וכו': אלו ג' פתחים לג' צדדים אלו, ב' פתחים סתומים, והפתח שבאמצע פתוח, בסוד שכתוב, וכעצם **השמים** לטהר. שה"ס הפתח שבאמצע הפתוח שהוא תפארת, שנקרא **שמים**. ממונה הזה אורפניאל נתמנה ועומד בפתח הזה שהוא פתוח, שהוא במזרח. ותחת ידו ב' ממונים אחרים הממונים על אלו ב' פתחים האחרים, שבדרום צפון, שהם סתומים.

פסקה תקיג

וכל אינון נשמתין וכו': וכל אלו הנשמות שהם הרוגי בי"ד או הרוגי שאר העמים, כולם נפקדו תחת ידיהם, של ג' הממונים הנ"ל, והממונה שעליהם חוקק את צורתם בלבושיו שהם אש דולק, ומעלה אותם למעלה, ומראה אותם לאדונו. ואז לוקח אותם הקב"ה, וחוקק אותם הרוגי שאר העמים, בלבושיו. (כמ"ש ב"ב דף יוד ד"ה וכדין).

פסקה תקיד

ואינון קטולי בית דין וכו': ואלו הרוגי בית דין, מוריד אותם הממונה, ומכניסם אחד אלו ב' פתחים הסתומים, ששם עומדים ב' ממונים אחרים, ומשם רואות הנשמות כבוד כל אלו שקיימו התורה ושמרו מצותיו. והם בושים עצמם ונכוים מן החופה שלהם. עד שממונה ההוא העומד עליהם פותח להם שער המזרח, ומאיר להם, ונותן להם חיים הנפתחים בשער המזרח ההוא. וביד הממונה כוס אחד של חיים, שהוא מלא אורות, וזה

נקרא כוס תנחומין, כוס של חיים. כי משום ששתו תחלה כוס אחר, של מות, שנהרגו, זכו לזה.
פירוש. כי אלו הרוגי ב"ד, מחמת חטאם, שתו כוס התרעלה, דהיינו שנהרגו בד' מיתות ב"ד. ומיתתם זו היא כפרתם. וע"כ הממונה אורפניאל מכניסם תחילה אחר ב' פתחים הסתומים, שבדרום צפון, שה"ס ב' קוין ימין ושמאל, שמשם הן רואות את צדיקים הגמורים הדבקים בקו ימין ועוסקים בתורה, ואת שכרם הטוב, והן מקנאות אותם ונכוות בחופתם. ואז פותח להם שער המזרח. שהוא קו האמצעי המיחד ב' הקוין, ומשם נותן לנשמות כוס חיים תחת כוס התרעלה ששתו מן הקליפות.

פסקה תקטו

כגוונא דא אית וכו': כעין זה יש בסטרא אחרא, בהיכל הטומאה, ממונה אחר, ובידו כוס הנקרא כוס התרעלה, כוס חמתו. כמו שלמדנו, יש יין ויש יין. וגם כאן, יש כוס ויש כוס. והכל, זה לטוב וזה לרע. ומפרש, יין לטוב, שכתוב, ויין ישמח לבב אנוש. יין לרע, שכתוב, ויין חמר מלא מסך וגו'. כוס לטוב, שכתוב, כוס ישועות אשא. כוס לרע שכתוב, כוס חמתו כוס התרעלה.

פסקה תקטז

כמה דאית בסטרא וכו': כמו שיש בצד הקדושה, היכלות וממונים כולם לטוב, ורוחות קדושים וכל בחינות הקדושות, כן יש בצד הטומאה, היכלות וממונים כולם לרע, ורוחות הטומאה הממונים, וכל בחינות הטומאה. והם זה כנגד זה, כמו יצר הטוב ויצר הרע, והכל בסוד אחד.

פסקה תקיז

היכלא דא אקרי וכו': היכל זה נקרא **היכל זוהר**, משום שיש בו רוח הנקרא אורפניאל, והוא זוהר שאינו משתנה, שמאיר תמיד רק בלבן שבו, שהוא חסד, (ב"ב אות ע"ג) ועומד באור סתום המאיר מלמעלה, מהיכל הג', ובאור המאיר מלמטה מרוח שבהיכל א' שעלה לכאן, (כמ"ש ב"ב ע"ד) וכשהאור שלמטה, מהיכל הא', מכה באור העליון שבכאן, מאיר רוח הזה כהראיה שבעין, כאשר מתגלגל, אז מוציא אור הנוצץ וזוהר, אף כך רוח הזה. וע"כ נקרא היכל הזה זוהר (כמ"ש כל זה בהסולם ב"ב אות ע"ג ע"ד ע"ש).

פסקה תקיח

האי רוחא דאקרי וכו': רוח הזה שנקרא אורפניאל, זה הוא המאיר להיכל הזה, ומאיר להיכל הא'. משום שרוח ההוא שבהיכל הראשון מאיר בגלוי, מרוח הזה שבכאן שהוא סתום, וע"כ רוח הזה נוסע למעלה ונוסע למטה, בסוד הכתוב, חמוקי ירכיך כמו חלאים,

כי כאן הוא היכל הוד, ונצח והוד נקראים ירכים, ולהיותו אור סתום, נקרא **חמוקי**, שהוא לשון העלם, כמו דודי חמק עבר. ומה דאמר חמוקי ירכיך, שהוא לשון רבים, הוא משום שיש כאן עוד רוח אחר שיצא מאורפניאל, לצד שמאל ומתקשר עמו, וע"כ כתוב, חמוקי, שהם שנים. (ב"ב אות ע"ה) ורוח הזה השמאלי נקרא הדרניאל, שפירושו הוד והדר, ונכללו זה בזה כלולים יחד, והם **עצם השמים**, כי כלול מאש ומים. דהיינו מב' רוחות, ימין ושמאל. שימין הוא מים והשמאל הוא אש. (כמ"ש ב"ב אות ע"ו).

פסקה תקיט

כתיב כמראה וגו': כתוב, כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם וגו'. רוח הראשון הזה הנקרא אורפניאל, שהוא סתום בין למעלה ובין למטה, ומאיר, הוא כעין חשמל. ולא חשמל ממש, שה"ס חיות אש ממללות, כי אין בו דבור, שה"ס הארת החכמת. ולפעמים הוא חשמל ממש, דהיינו בעת שנכלל בהדרניאל, שממנו נמצאים כל אלו השרפים. (ב"ב אות ע"ז) כי חשמל הוא אותיות, חיות אש ממללות, וכן חיות נמצאות ואינן נמצאות. כלומר, חיות שעתים חשות ועתים ממללות. וע"כ הוא חשמל.

פסקה תקכ

אורפניאל דקאמרן וכו': אורפניאל שאמרנו, בו נודעים חיים לעולם. כשהעולם נדון לטוב, אז מאיר רוח הזה, וכל חיים וכל שמחה נמצא, כי כיון שיוצא הזכות, והדינים נמחקים ומאירים, אז מאיר רוח הזה, וסימנך **באור פני** מלך חיים. שכן אותיותיו של **אורפנ** יאל.

פסקה תקכא

וכד אתדן עלמא וכו': וכשנדון העולם בדין, אז סטרא אחרא הטמא שולט ומתקיף, ורוח הזה אורפניאל, נגנז ונחשך, ואז עומד כל העולם בדין, ונדון. והכל תלוי ברוח הזה. והסימן וארכבתיה דא לדא נקשן. דהיינו שפחד הדינים מורגש בברכים, שה"ס נצח והוד, והיכל הזה הוא היכל הוד כנ"ל.

פסקה תקכב

הכא קיימין כל אינון וכו': פה נמצאים כל אלו המלבושים של נשמות הצדיקים העולות להראות לפני אדונן, ולעמוד לפניו הנה כשהנשמה עולה ומגיעה להיכל הזה, נזדמן אז ממונה אחד, שנתמנה על אלו הלבושים, ושמו **צדקיאל**, שפירושו צדק: כי בזמן שהאדם עושה מצות התורה בעולם הזה, כפי שהשתדל את עצמו, והתיגע בקיומם, כך נעשה לו בהיכל הזה למעלה מלבוש, להתלבש בו בעולם ההוא.

פסקה תקכג

וכד נשמתא סלקא וכו': וכשהנשמה עולה, ממונה ההוא לוקח לבוש ההוא שלה, והולך עמה, עד שמגיע לנהר דינור, שהנשמה צריכה להתרחץ ולהתלבן שם. ולפעמים נטבעת שם הנשמה ונשרפת, ואינה עולה משם כל היום עד הבוקר, שאז נתעורר מרוח מצד דרום, ואז עומדות כולן ומתחדשות כמלפנים ואומרות שירה, ומזמרות, כמו אלו המלאכים שנעבר ממשלתם ונשרפים ועומדים ומתחדשים כבתחילה. (כמ"ש כל זה, לעיל בראשית א' ד"ה פירוש) ואומרים שירה. אף כך אלו הנשמות.

פסקה תקכד

ואי זכאת האי וכו': ואם הנשמה זוכית ועולה, הממונה צדקיאל לוקח את הנשמה, ומלבישה בלבוש ההוא, ונתקנת בו, ועולית לקרבן על ידי המלאך מיכאל הכהן, לעמוד תמיד כל הימים לפני עתיק יומין. אשרי חלקה של הנשמה הזו העומדת וזוכים לזה.

פסקה תקכה

ובכלא אתמנא האי וכו': ועל הכל נתמנה רוח הזה אורפניאל, שאמרנו, והוא שולט על היכל הזה. מכלל הזה, כשנכלל רוח ברוח, דהיינו אורפניאל בהדרניאל, ומכים זה בזה להכלל יחד. כלומר, שנוזחוגים יחד, נבראו אלו השליטים האחרים שנתמנו על העולם, ואלו הם **שרפים** של שש כנפים, המקדשים לאדונם ג' פעמים ביום. ואלו הם המדקדקים עם הצדיקים כחוט השערה, ואלו הם העומדים להעניש בעולם הזה ובעולם הבא. ולאלו המזלזלים באדם שלמדו ממנו אפילו דבר אחד בתורה, ואינם נוהגים בו כבוד. ולכל אלו המשמשים עם מי שלמד ששה סדרי משנה ליחד היחוד של אדונם. (כמ"ש ב"ב אות ע"ז ע"ש).

פסקה תקכו

כד מתישבן רוחא וכו': כשמתישבים רוח ברוח, אורפניאל בהדרניאל, ומאירים ביחד, יוצא מאור ההוא חיה אחת השולטת על השרפים הנ"ל, וארבע חיות תחתיה, שפניהם פני נשר. (כמ"ש ב"ב אות ע"ח) חיה הזו שמה **יופיאל**, והוא עומד בכל סודות החכמה, וכל אלו מפתחות החכמה נמצאים בו.

פסקה תקכז

האי חיותא קיימא וכו': חיה זו עומדת לתבוע שכר מעם הקב"ה, לתת לכל אלו הרודפים אחר כל בעלי חכמה, ואפילו אחר כל אדם, ללמוד חכמה לדעת את אדונם, ושכר ההוא לתת לבני אדם, הרודפים אחר חכמה לדעת את רבונם.

פסקה תקכח

דכד נפק בר נש וכו': כשאדם נפטר מעולם הזה, חיה זו יוצאת על ד' שרפים מעופפים, ומעופפים לפניו, ואינה עוזבת כל אלו מעוררי דין ומשפט לקרב אליו. וכמה הם שליחי השלום מסביב לו. ואלו השרפים כשנוסעים ונראים, נכנעים אלו נחשים השרפים היוצאים מנחש ההוא שגרם מות לכל העולם. (ב"ב ע"ח).

פסקה תקכט

האי חיותא קיימא וכו': חיה הקדושה הזו עומדת, וכשהנשמה עולה ומגעת אליה, אז היא שואלת הנשמה בסוד חכמת אדונה, וכפי החכמה שרדפה אחריה והשיגה, כך נותנים לה שכרה. ואם האדם היה יכול להשיג חכמה ולא השיג דוחים הנשמה לחוץ, ואינה נכנסת, ועומדת תחת היכל ההוא בבושה. וכשמרימות כנפיהם אלו השרפים שמתחת החיה, אז כולם מכים בכנפיהם, ושורפים הנשמה. ונשרפת ואינה נשרפת ועומדת ואינה עומדת, ומאירה ואינה מאירה וכך דנים אותה בכל יום.

פסקה תקל

ואף על גב וכו': ואע"פ שיש לה מעשים טובים דוחים אותה לחוץ. משום שאין שכר בעולם ההוא כאלו שמשתדלים בחכמה, להסתכל בכבוד אדונם, ואין שיעור לשכר של אלו היודעים חכמה להסתכל בכבוד אדונם. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא. שכתוב, אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה.

פסקה תקלא

רוחא דא שלטא וכו': רוח הזה אורפניאל שולט על הכל, הכל כלולים בו, הכל מסתכלים אליו. חיה הזו, יופיאל, שולטת על ארבע חיות אחרות, וארבעה גלגלים לכל אחת ואחת. גלגל אחד מסתכל לצד מזרח, וגלגל אחד מסתכל לצד צפון, וגלגל אחד מסתכל לצד דרום, וגלגל אחד מסתכל לצד מערב. וכל גלגל וגלגל יש לו שלשה עמודים. הגלגל שלצד מזרח שהוא ת"ת שמו **חניאל**. מלשון חן. הגלגל של צד צפון, שהוא גבורה, שמו **קרשיאל**. מלשון קרישה, שמצד שמאל נקרשים האורות, דהיינו שנקפאים (ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא) הגלגל שלצד דרום, שהוא חסד. שמו **עזריאל**. מלשון עזרה. הגלגל שלצד מערב שהוא מלכות, **עניאל** שמו. מלשון עני, כי המלכות אין לה מעצמה כלום והיא עניה. ואלו ג' עמודים שבכל גלגל וגלגל מסתכלים לאמצע, שהוא ת"ת, משום שהאמצעי נושא אותם וכולם נוסעים בשבילו. כי לולא קו האמצעי היו חשכים בלי אור. (כמ"ש כ"ז ב"ב אות פ"א).

פסקה תקלב

אלין דקיימי באמצעיתא וכו': אלו העומדים באמצע, שה"ס ת"ת, כולם ממונים לומר שירה. ואלו שבימין, שה"ס חסד, אומרים שירה, ועולה הרצון למעלה, ואומרים קדוש. ואלו שבשמאל, שהוא גבורה, אומרים שירה ועולה הרצון למעלה ואומרים ברוך כי קדוש הוא למעלה, בחג"ת וברוך הוא למטה, במלכות, וע"כ אלו העומדים למעלה לצד ימין, לוקחים קדושה, ומתחברים בקדושה, בכל אלו היודעים לקדש לאדונם בסוד היחוד בסוד החכמה. ואלו העומדים בשמאל לוקחים קדושה, ומתחברים, בכל אלו שאינם יודעים לקדש לאדונם כראוי. וכולם כלולים אלו באלו ביחוד אחד, ומתקשרים זה בזה, עד שכולם נעשים קשר אחד ורוח אחד, ומתקשרים באלו היכלות שלמעלה, להיות הכל אחד, להכלל זה בזה.

פסקה תקלג

מאתר דא ינקי וכו': ממקום זה יונקים כל אלו בעלי החכמה העומדים לדעת במראה, או בסוד החלום. משום שהנביאים יונקים מלמעלה, מן נצח והוד דז"א דאצילות, ואלו בעל החלום או מראה יונקים מכאן, מהיכל הוד, וכשמתחבר מקום זה היכל הוד, במקום שלמעלה, בנו"ה דז"א, אז יונקים הנביאים ממעלה וממטה בקשר אחד.

פסקה תקלד

ובגין כך איתי וכו': ומשום זה יש משל בדברי הנביאים שאין נבואתם מצוחצחת כראוי, כמו שהיה במשה, שהיה צחצוח בנבואתו לגמרי, משום שהאור יצא מלמעלה, מבינה, מהמקום שכל האורות יוצאים משם, ומגיע למדרגתו, שהוא ת"ת דאצילות, ומשם ינק משה נבואתו והאיר, מה שלא היה כזה לשום אדם, ולכל שאר הנביאים. ואלו בעלי החלום ובעלי המראה, כולם יונקים ממקום זה שלמטה, מהיכל הוד, בלי החבור דנו"ה דז"א שלמעלה, ועל ידי מדרגה אחרת תחתונה ממנו, דהיינו המלכות, שהיא מבחוץ, דהיינו בהיכל הראשון.

פסקה תקלה

כמה דדרגא וכו': כמו במדרגת הנביאים שלמעלה, המקבלים מנו"ה דז"א, אין הנביאים רואים אותו, מנו"ה דז"א, אלא על ידי מדרגה אחרת תחתונה, שהיא המלכות דאצילות, אף כאן אלו בעלי החלום והמראה, שמדרגת יניקתם הוא למעלה במדרגה זו התחתונה, דהיינו בהיכל הוד, אבל אינה מתגלה להם אלא על ידי מדרגה אחרת שמבחוץ להיכל זה, שהיא המלכות שבהיכל הא'. שהיא תחתונה ממנו. משום שהדבר יוצא מהיכל הזה, היכל הוד, והדבר מגיע עד הממונה העומד על שער ההיכל הזה, ומשם לממונה אחר

שתחת ידיו, וכן עד כולם, דהיינו עד שמגיע אל המלכות שבהיכל הא'. אשר כמה הם שלוקחים דבר ההוא ומתערבים בה. ועל כן כשמגיע הדבר אל האדם, כמה הם שנתערבו בדבר, ועל כן אין הדבר מצוחצח כראוי.

פסקה תקלו

כד מתחפרין אלין וכו': כשמתחברים אלו ארבעה גלגלים בארבעה סמכין שהם באמצע, כי לכל גלגל יש ג' סמכין ימין שמאל ואמצע, אז נקראים כולם חמודות, והם בעלי המראה. כי הארת החכמה שה"ס החמדה, אינה מגולה בגלגלים שהם מחזה ולמעלה, אלא רק בסמכין שהם מחזה ולמטה, (כמ"ש ב"ב אות פ"א בהסולם ד"ה פירוש) ועיקר הגילוי הוא באמצעי שבהם. וע"כ אין הגלגלים משפיעים לבעלי המראה, זולת בהתכללות עם הסמכין האמצעים. ומשום זה חיה זו שאמרנו דהיינו בזק, שולטת עליהם. ומשום זה נקרא דניאל איש חמודות. שכתוב, כי חמודות אתה. והכל הוא סוד כראוי, אשרי הם היודעים סודות אדונם ללכת בדרך אמת בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תקלז

היכלא תליתאה וכו': היכל זה, שהוא נצח הוא היכל העומד באור עליון יותר על כל אלו הראשונים. בהיכל זה עומדים ארבעה פתחים, אחד לצד דרום, אחד לצד מזרח, אחד לצד צפון, ואחד לצד מערב. שהם כנגד חו"ב תו"מ בכל פתח ופתח יש ממונה אחד, כי נמצא ממונה על כל פתח ופתח. (ב"ב אות צ"ב).

פסקה תקלח

פתחא קדמאה וכו': פתח הראשון, הוא פתח שעומד בו ממונה אחד **מלכיאל**, והוא שולט על כל אלו הכתבים. שבהם כתוב פסקי הדינים, היוצאים מבית דין של המלך לדון העולם. כי זה הוא ממונה להשגיח בהם, באלו הכתבים. ושני סופרים תחת ידו אחד מימין ואחד משמאל. פירוש. קבלת אחורים דמוחין, מכונה חקיקה או כתיבה, והמלאך מלכיאל שבכאן, מתקנם שיהיו ראוים למוחין דפנים. ואם אינו מתקנם, אז המקבלם נופל לגיהנם מחמת הדינים שבהם.

פסקה תקלט

להאי אתיהיבו תקוני וכו': לזה, למלכיאל, ניתנים תקוני הכתבים לתקן אותם, מטרם שיוצאים משער הזה לחוץ, ויהיו נמסרים בידי ממונה ההוא שבהיכל הראשון. כי מעת שנמסרו בידי ממונה ההוא שבהיכל הראשון, הרי יצאו משם, ואין רשות להחזירם לתקן אותם.

פסקה תקמ

דהא מיד אזדמן וכו': כי מיד מזדמן ממונה של הסטרא אחרא הטמא, בעל דין הקשה החזק, שאינו מרחם, **וסנגדיאל** שמו, והוא ממונה על שער שבהיכל אחר של הסטרא אחרא, שהוא גיהנם. וכמה מעוררי דין ומשפט ממונים לשוט בעולם ומוכנים לעשות דין.

פסקה תקמא

ובגין כך קיימא וכו': ומשום זה עומד ממונה ההוא לעיין בפסקי דין, ואלו ב' סופרים העומדים תחת ממונה הזה הנקראים **שמשיאל וקמואל**, הם סופרים לתקן את הכתבים, ועליהם ממונה ההוא שהוא מלכיאל. כי באלו ההיכלות שבסטרא אחרא הטמא, נתמנו ממונים ידועים, בהיפך מאלו הממונים שבהיכלות אלו שבקדושה, וכל אלו הרוחות, וכל אלו הממונים אשר שם בס"א, הם כולם להרע.

פסקה תקמב

ת"ח האי סנגדיאל וכו': בוא וראה סנגדיאל הזה, כשלוקח הכתב מצד ממונה ההוא העומד בפתח הראשון פותח פתח אחד לצד החשך, שנקרא בור שחת, שהם ב' היכלות הראשונים דס"א, ושם אלף ורבבה ממונים מוכנים לקחת אלו הכתבים. וממונה הזה סנגדיאל עליהם. ואז הכרוזים יוצאים. וכמה מעוררי דין משוטטים בעולם, ודין הזה נשלם. וע"כ ממונה הזה מלכיאל, עומד לעיין בכתבים ולתקן משפטי הכתבים מטרם שהם יוצאים מפתח הזה. ופתח זה הוא בצד דרום.

אלף ורבבה, שאומר, הוא בסו"ה. יפול מצדך **אלף ורבבה** מימינך אליך לא יגש. שמצד הדינים דמלכות הממותקת ה"ס **אלף**, שאפשר להפילם לגמרי אם זוכים. ומצד הדינים דמלכות דמדת הדין הקשה, ה"ס **רבבה**, שאותם אי אפשר להפיל, אלא להרחיקם שלא יגשו להזיק, **גרדיני**, פירושו מעוררי דין. כי הוא ב' תבות **גר דיני** גר, הוא מלשון אל **תתגר** בם (דברים ב').

פסקה תקמג

פתחא תנינא וכו': פתח השני, הוא פתח שהחיים והמות תלויים בו. משום שבפתח הזה חותמים חתימות בכל הכתבים היוצאים מבית דין. כאן שהכתבים נתתקנו כראוי, משמש אחד מוכן, ושמו, **גזריאל**, שלוקח הכתבים בפתח השני הזה, ושם חותמים אותם.

פסקה תקמד

ממנא חדא קיימא וכו': ממונה אחד עומד על הפתח ההוא, ושמו **עזריאל**. וכל פתח ופתח נקרא על שם ממונה ההוא שנתמנה עליו. ממונח הזה, עזריאל, תחת שלטנו ותחת ידו, ב' משמשים ששמותיהם, **סנוריא עדיאל** אחד מימין ואחד משמאל, זה שמימין, בו תלוים חיים וזה שבשמאל, בו תלוי מות. ושני חותמות בידיהם חותם חיים וחותם מות, זה עומד לצד זה ימין וזה עומד לצד זה, שמאל. פירוש. אם מקבל תקון קו האמצעי שהחכמה תאיר ממטה למעלה, הוא נחתם לחיים. ואם לא, נתעורר עליו מדת הדין דמנעולא והוא נחתם למות.

פסקה תקמה

האי פתחא סתים וכו': פתח הזה סתום כל ששת הימים, וביום השבת וביום החדש הוא נפתח, להראות חיים בחותם ההוא שתלוים בו חיים. משום שבשבת וחדש, החותם של חיים מתקיים בהם.

פסקה תקמו

ביומא דכפורי וכו': ביום הכפורים, שישראל כולם עומדים בתפלות ובקשות ומשתדלים בעבודת אדונם, פתח הזה סתום עד שעת תפלת המנחה. כיון שתפלת המנחה עוברת ממקום הבי"ד שבהיכל הזכות, יוצא אויר אחד, ופתח הזה נפתח, והממונה שבהיכל הזה עומד ואלו ב' המשמשים, אחד מימין ואחד משמאל, וחותמים של חיים ומות בידיהם וכל כתבי בית דין שבעולם לפניהם, ואז הם חותמים הן לחיים והן למות. וזה הוא פתח שבמזרח. שה"ס קו האמצעי.

פסקה תקמז

פתחא תליתאה וכו': הוא פתח העומד בקיום, לדעת כל אלו אשר הדין יעבור אליהם, בין למחלות בין למכאובים בין לעניות, דהיינו דין שאינו עומד למות. כשהשער של הפתח הזה סגור, אז נרשם הדין על האדם, שאין מחזירים אותו, חוץ בכח תפלה חזקה, ותשובה שלמה. שכתוב, יסגור על איש ולא יפתח. פירוש. פתח זה הוא קו השמאל, שנמשכים ממנו דינים, אבל נבחנים למחלות ולמכאובים ואין בהם מיתה. והרפואה שלהם היא בפתח ד', ששם המלכות, המתוקנת לקבל ממטה ולמעלה. (כלהלן אות תקנ"ד).

פסקה תקמח

חד ממנא קיימא וכו': ממונה אחד עומד על פתח הזה, ושמו קפציאל, והוא ממונה על פתח הזה, כדי לסגור הפתח על אותו אדם הראוי לעונש, כדי שלא יתקבל בתפלה עד שישוב בתשובה לפני אדונו.

פסקה תקמט

ובההוא זמנא דאתגזר וכו': ובזמן ההוא שנגזר דין על בניו שלא חטאו, דהיינו אלו ילדים קטנים, ממונה אחד המשמש תחת ידו של קפציאל, ושמו **עיריאל**, יוצא ומכריז לצד שמאל, עד שמתעורר רוח אחד שהוא רוח פגום, שנברא במיעוט הירח, ונקרא **אסכרא**, וזה הוא העומד על מדרגה הרביעית שבהיכל השלישי שבצד הטומאה, והוא ממונה על המיתה של התנוקות, ומתראה להם כאשה המגדלת ילדים, ואוחזת בהם והורגת אותם.

פסקה תקנ

וכדין ההיא נשמתא וכו': ואז נשמה ההיא של התנוק, עולה ואוחז בה ממונה הזה, ומעלה אותה לממונה העומד על היכל הרביעי, וממונה ההוא מגדל אותן הנשמות ומשתעשע בהן, ומעלה אותן להראות לפני המלך הקדוש בכל שבת ושבת ובכל ראש חדש וראש חדש, ונראות לפניו ומתברכות ממנו. ובשעה שהרוגז שולט, מסתכל בהן הקב"ה ומרחם על העולם.

פסקה תקנא

וכל אינון רביין וכו': וכל אלו הילדים שלא השלימו שנותיהם עד י"ג ויום אחד, כולם נמסרים בידי הממונה הזה, עיריאל, מי"ג שנים עד כ' שנים כולם נמסרים בידי רוח אחר שנקרא **אגיריסון**, היוצא מנחש הזה הערום שגרם מות לכל העולם, והוא היצר הרע. מכ' שנים ולמעלה, נדון האדם מבית דין של המקום שנקרא זכות, שהוא היכל הרביעי, והוא בעצמו בא לבית דין, ובעונותיו עצמו נדון, ונמסר בידי נחש הזה הנ"ל שהוא מלאך המות.

פסקה תקנב

בגין דהא מעשרין וכו': משום שמעשרים שנים ולמטה עד י"ג שנים, רוח ההוא הנמצא בו כנחש הולך אחריו, שזהו אגיריסון שאמרנו, משום שלא נשמר מחטא בהיותו ילד קטן, כראוי, וראה בו סימן שיתקלקל אחר כך. וזה נלקח בלי רשות, ועל זה כתוב, ויש נספה בלא משפט. וזה סוד שכתוב, והנה טוב מאד, ולמדנו, שזה מלאך המות, שהוא משום שהקדים אותו ליטול נשמתו מטרם שיתקלקל אחר כך. וממונה העומד על פתח הזה, שהוא קפציאל, מכניס נשמתו ומעלה אותה למעלה. (עי' לעיל תצוה אות קכ"ח בהסולם).

פסקה תקנג

מתליסר שנין וכו': מי"ג שנה ולמטה, נדון על חטאיו של אביו, ונמסר בידי אסכרה הזה שאמרנו. וכל אחד ואחד, הוא, היכל זה דקדושה לעומת היכל זה דסטרא אחרא, וזה בהיפך מזה, כמו שאמרנו (באות תקמ"א) ופתח הזה הוא בצד צפון.

פסקה תקנד

פתחא רביעאה וכו': פתח הרביעי, הוא עומד לרפואה, ונקרא פתח הרפואה, בפתח זה עומד ממונה אחד, ושמו **פדיאל**, מלשון פדיון, והוא נתמנה על כל אלו הרפואות שבעולם, ולההכניס התפלות של כל בעלי מכאובים ומחלות וצער, וזה עולה עם כל אלו תפלות, ומכניסם לפני הקב"ה.

פסקה תקנה

והאי איהו מלאך וכו': וזה הוא מלאך מליץ אחד מני אלף. משום שהם אלף העומדים על פתח הזה ופדיאל זה הוא אחד מהם. וכתוב, ויחננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כפר. כי עולה בתפלה ההוא ונעשה מליץ טוב על האדם, ומזכיר זכותו שעשה לפני המלך הקדוש. משום שזה הוא העומד תמיד לטוב. וע"כ כל הרפואות נמצאים בפתח הזה אשר פדיאל ממונה עליו. פתח זה הוא לצד מערב. ומשום זה אלו ארבעה פתחים נמצאים בהיכל הזה. כי לכל אחד תפקיד מיוחד.

פסקה תקנו

בהיכלא דא קיימא וכו': בהיכל הזה עומד רוח אחר שנקרא נוגה. זה הוא הרוח השולט בהיכל הזה, כל זיו וכל השתוקקות נמצאים בו. (ב"ב אות פ"ד) רוח הזה עומד לכל אלו שיש להם חלק לעולם הבא, שהוא מעטר אלו הנשמות בזיו יקר, כדי שידעו כל אלו הרוחות שבהיכלות אחרים, שזה הוא בן עולם הבא ותעבור בכל ההיכלות ולא יהיה מי שימחה בידה.

פסקה תקנז

האי רוחא איהו וכו': רוח זה הוא רוח טהור ברור ביותר מאלו התחתונים ממנו, ושמו **זהריאל**, כי משמן משחת קדש ההוא שנמשך מעולם הבא, שהוא בינה, נמשך בו, ומשמן ההוא מתגדל וצמח. וזה הוא נר. כמש"א ערכתי נר למשיחי. משום שזה הוא המערכה להדליק הנרות ממטה למעלה, כששורה עליו האור הנמשך מלמעלה, מבינה. כי זהו ערוך בעת שנכללו בו כל אלו התחתונים שלמטה, דהיינו כשהיכלות התחתונים עולים אליו, ואז, נאמר, ערכתי נר וגו'.

פסקה תקנח

וכד אתסדר האי וכו': וכשהרוח הזה ערוך ומסודר בכל אלו התחתונים שעלו אליו, ומאיר, אז מוציא ממנו אור אחד ששמו **אהדיאל**, וזה כלול ברוח הזה, זהריאל. רוח זה, **אהדיאל**, עומד תחת רוח הזה, זהריאל, למשוח לכל אלו הנשמות העולות, שיש להם חלק בעולם הבא, וראויות לעלות למעלה.

פסקה תקנט

בגין דכד נשמתא וכו': כי כשהנשמה עולה, נכנסת תחלה באלו היכלות התחתונים, דהיינו בהיכל לבנת הספיר, כנ"ל (אות תפ"ג), ובהיכל עצם השמים, כנ"ל (אות תקכ"ב) היא רשומה, בכ"ב אותיות התורה שנרשמו בנשמה זו. וכשהנשמה זוכית לעלות להיכל זה, ועומדת לפני רוח הזה, זהריאל, הממונה אהדיאל מושח אותה, ועולה ונכנסת בנהר דינור ההוא, ועולה משם ונקרבת לקרבן לעמוד תמיד לפני עתיק יומין, כנ"ל (אות תקכ"ד).

פסקה תקס

האי נהורא כליל וכו': אור הזה, אהדיאל, כלול מג' אורות, משום ששמן המשחה ההוא, שהוא אור הבינה שמשם יצא, נכלל בג' גוונין, שהם ג' קוין. וכשאור הזה נוצץ מתנוצצים ממנו כ"ב אורות, כנגד כ"ב אותיות התורה הרשומות בנשמה הזו. (ב"ב אות פ"ה פ"ו). ואלו כ"ב אורות, הם כולם ממונים ומשמשים העומדים עמו, עם אהדיאל, וכולם נקראים על שם אור הזה שעליהם, שהוא אהדיאל, וכולם נכללים בו. אור הזה, אהדיאל, עם כל אלו כ"ב אורות, נכללים ברוח הזה, זהריאל, ורוח הזה כלול בו, באהדיאל. ומסתכל להתישב בהיכל הרביעי (ב"ב אות פ"ז).

פסקה תקסא

רוחא דא כד וכו': רוח הזה, זהריאל, כשנכלל מאור הזה, אהדיאל, ומכל כ"ב אורות, כשדוחקים בסוד זווג דהכאה, להתנוצץ, יוצאת מהם חיה אחת קדושה, כלולה בשני גוונים אריה ונשר, והיא צורה אחת, שצורות אריה ונשר נתמזגו לצורה אחת, וזה נקרא **אהיאל** (ב"ב אות פ"ח).

פסקה תקסב

והאי חיותא קדישא וכו': וחיה הקדושה הזו, מהתנוצצות שלה, כשמגיע בה האור מרוח העליון, זהריאל, יוצאים ארבעה אופנים כלולים בכל הגוונים, דהיינו, אריה שור נשר אדם, והם נקראים, הדריאל יהדריאל אהדוריא אסימון. כל אלו הם בשמונה כנפים (ב"ב אות פ"ט) ואלו הם הממונים על כל צבאות השמים עורכי מלחמה. כי לא נמצאת

מלחמה בעולם, או שתעקר מלכות ממקומה, עד שצבאות השמים, והככבים של שאר רקיעים, מראים כולם המלחמות והמריבות אלו באלו. ואלו ארבעה אופנים עומדים עליהם לארבע רוחות העולם.

פסקה תקסג

אלין ארבע כד וכו': אלו ארבעה האופנים, כשנוסעים לערוך מלחמות, מסוד היכל של מעלה, שהוא היכל הרביעי, נוסעים, ששם הוא בית דין, ונקרא זכות. מן הזיעה שלהם, מוציאים כמה צבאות ומחנות מלאכים, שאין להם מספר. וכולם עומדים תחת אלו האופנים (ב"ב אות צ"א).

פסקה תקסד

מנהון קיימי על וכו': מהם, עומדים על אמירת שירה. ומהם, הם שליחים להעולם, כנגד אלו השליחים שלצד הטומאה, שיוצאים מן היכל השלישי שלה, והם מקטריגים על העולם להרע, ואלו השליחים שבהיכל הזה, נמצאים כנגדם, שלא ישלטו על אלו העוסקים בתורה. כש"א, כי מלאכיו יצוה לך לשמרך וגו'. וכתוב, על כפים ישאונך פן תגוף ב **אבן** וגו', זהו אבן נגף צור מכשול. זה, דטומאה, נקרא **אבן** נגף **צור** מכשול. זה, דקדושה, נקרא, **אבן** בחן פנת יקרת **צור** ישראל. והכל עומד זה כנגד זה.

פסקה תקסה

מרזא דהיכלא וכו': מסוד היכל הג' שבסטרא אחרא, יוצאים ב' רוחין הנקראים, **אף וחמה**, ומשני אלו, יוצאים כל אלו השליחים ההולכים להטות בני אדם מדרך האמת. ואלו הם העומדים ומקדימים על בן אדם ההולך לדרך של מצוה, כדי להפריע לו. ועל זה אלו האופנים עומדים כנגדם, כדי להגן על האדם שלא ינזק מהם. מאלו ב' רוחין ירא משה, כשירד מן ההר. שכתוב, כי יגרתי מפני האף והחמה.

פסקה תקסו

באמצעיתא דהיכלא וכו': באמצע היכל הזה, יש מקום אחר העומד למעלה למעלה, בארבעה פתחים לארבעה רוחות העולם. עשרה ממונים על כל פתח ופתח, וממונה אחד עליהם. וממונה הזה כלול בהאור הנקרא אהדיאל, ואלו הם אופן בתוך האופן, משולבים זה בזה. (ב"ב אות צ"ב).

פסקה תקסז

אלין מ' נטלי וכו': אלו מ', ממונים, מקבלים הדין מהיכל הזכות, להכות לנשמה הזו שחטאה, וצריכים להכותה. ואלו עומדים בלהבות אש אל אלו הנשמות. ופורחים לחוץ

מן ההיכל הזה, ומכים נשמה הזו. והנשמה עומדת בנזיפה בחוץ כל אלו הימים שנגזרו עליה, ואינה נכנסת אל הפרגוד. דהיינו למחיצת ההיכל.

פסקה תקסח

ואלין ארבעים אינון וכו': ואלו ארבעים, הממונים, הם העומדים ומנזפים ומטילים חרם על כל אלו שהוציאו מפיהם דבר שאינו צריך, ואחר זה תיכף הוציאו מפיהם מלה קדושה מלה של תורה. ומטנפים פיהם בה. ואלו עומדים ומחרימים אותם, ועומדים בחרם הזה ארבעים יום, שתפלתם אינה מקובלת.

פסקה תקסט

וכן לכל אינון וכו': וכן לכל אלו שחטאו חטאים כאלו שצריכים לנזוף בהם, יוצאים עשרה כרוזים בכל יום, ומכריזים בכל אלו הרקיעים ובכל אלו הצבאות והמחנות מלאכים, הזהרו מפלוני שהוא נזוף. נזוף הוא על חטא פלוני שעשה. עד שחוזר בתשובה לפני אדונו. הרחמן יצילנו.

פסקה תקע

כד תב מההוא וכו': כששב בתשובה על אותו חטא, מתאספים אלו ארבעים הממונים ומתירים אותו מן הנזיפה. ואז מכריזים עליו, הותר הנזיפה מפלוני. מכאן ולהלאה התפלה נכנסת. וכל עוד שלא שב, הוא נזוף למעלה ולמטה, והשמירה מאדונו הוסרה ממנו. ואפילו בלילה, כשנשמתו מסתלקת ממנו ורוצה לעלות למעלה, נשמתו נזופה, שסותמים מפניה כל שערי השמים, ואינה עולה, ודוחים אותה לחוץ.

פסקה תקעא

האי אופן דקיימא וכו': אופן הזה הממונה על אלו ארבעים הממונים, (כנ"ל אות תקס"ו) כשהוא נוסע, מגיע למקום ההוא שנקרא **תא הרצים**, וכשנכנס, נכנסים עמו אלו ארבעים הממונים שעל ד' פתחים, ומעלים כל אלו מגיני הזהב. ואלו הם מלאכים הנקראים חשמלים, והם מגינים וחרבות ורמחים, הרצים להגן על ישראל משאר האומות, ולעשות בהם מלחמה, ולהנקם מהם לפי שעה, בלי אריכות זמן. (ב"ב אות צ"ד).

פסקה תקעב

ובגין כך אקרי וכו': ומשום זה נקרא, תא הרצים. שפירושו, מקום שהם רצים. כי רצים וממהרים ללחום ולנקום נקמות. והם כנגד רצים אחרים, הרצים להרע ולהחליש המזלות של האדם, כדי לשלוט עליהם. וזה סוד, הרצים יצאו דחופים. כי יש רצים מצד זה דקדושה, ויש רצים מצד זה דס"א. ובשבילם, או והעיר שושן צהלה ושמחה, או

נבוכה. אם מקדימים אלו הרצים דקדושה שבכאן, העיר שושן שמחה. ואם מקדימים אלו הרצים דסטרא אחרא, העיר שושן נבוכה.

פסקה תקעג

והא אוקימנא וכו': וכבר העמדנו, שבהיכל, עומדים אלו כנגד אלו, צד זה דקדושה, כנגד צד זה דס"א. ומשום זה, אלו הרצים שבכאן, מגינים על הכל. כשעולים ונכללים אלו באלו, יוצא אויר אחד מלמעלה, ונעשו כולם, מגן אחד. וסימנך, אנכי מגן לך.

פסקה תקעד

תריסר גלגלין וכו': י"ב גלגלים הם המסבבים בהיכל הזה, והם נקראים, שרפים בשני גוונים, לבן ואדום, דהיינו רחמים ודין. אלו הם העומדים להשגיח תמיד על כל אלו בעלי הצער, ששאר העמים מצערים אותם ומצירים להם. ונקראים **חלונות**. וז"ש, משגיח מן החלונות.

פסקה תקעה

ואלין קיימי לאסתכלא וכו': ואלו עומדים להסתכל על כל אלו שמתפללים תפלתם, ומקדימים לבית הכנסת להספר מאלו עשרה ראשונים. אז עולים השרפים, וכותבים אותם למעלה. משום שאלו, שהם מעשרה ראשונים, נקראים חברים אליהם. ז"ש, חברים מקשיבים לקולך השמעיני.

פסקה תקעו

זכאין אינון צדיקיא וכו': אשרי הם הצדיקים שיודעים לערוך תפלתם כראוי, משום כשתפלה זו מתחלת לעלות, אלו המלאכים עולים עם תפלה זו, ונכנסים בכל אלו הרקיעים, ובכל אלו היכלות, עד השער של פתח העליון, ונכנסת תפלה ההיא להתעטר לפני המלך. כמו שלמדנו.

פסקה תקעז

תא חזי כל וכו': בוא וראה, כל אלו המתפללים תפלות, ומקדשים לאדונם ברצון שלם, תפלה זו צריכים להוציאה מן המחשבה וברצון הדבור והרוח, אז מתקדש שמו של הקב"ה. וכשהתפלה מגיעה לאלו מלאכים שהם חברים (כנ"ל אות תקע"ה) כולם לוקחים תפלה ההיא והולכים עמה עד היכל הרביעי בפתח ההוא אשר שם. ואלו המלאכים משבחים להקב"ה בזמן ההוא שישראל מתפללים תפלות ומקדישים להקב"ה, בזמן ההוא ביום, אלו הם הממונים שביום שנתמנו לשבח יחד עם ישראל להיות עמהם חברים. ובלילה, הם חברים באלו האחרים האומרים שירה בלילה.

פסקה תקעח

ות"ח כתיב גוזל וכו': ובוא וראה, כתוב, גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית. והרי העמדנו, שהוא משום שמנע ברכות מהקב"ה, שהוא אביו. כמ"ש שאל אביך ויגדך. וכתוב, ישמח אביך. והעמידוהו.

פסקה תקעט

חבר הוא לאיש משחית: שואל, מי הוא איש משחית. ומשיב, זה הוא איש, שפגם את הלבנה, שהיא מלכות. דהיינו הסטרא אחרא, שנקרא: איש תהפוכות, איש לשון, איש יודע ציד, איש שדה, וזה הוא, איש משחית, כי זה מונע ברכות מן העולם. אף כאן, מי שמונע ברכות מן העולם, חבר הוא לאיש משחית הזה, כמו שאמרנו. וזה הוא סוד, משום שאדם צריך לברך להקב"ה, ולהתפלל תפלה כראוי, כדי שיתברך שמו הקדוש ויתחבר באלו חברים הקדושים דהיינו המלאכים (כנ"ל אות תקע"ה) ולא יפגום תפלתו, משום שאם יפגום תפלתו ימנע ברכות מן העולם, ויתחבר בחבר ההוא שהוא איש משחית שהוא מנע ברכות מן העולם וגרם לכולם מות.

פסקה תקפ

כתיב וחובר חבר: שואל מהו וחובר חבר. ומשיב, היינו חבר ההוא, מי שהולך אחר הסטרא אחרא, ועושה כשפים, הוא מושך על עצמו רוח אחר טמא, ונתחבר בהתחברות ההיא של אותו חבר רע, ושורה בהתחברות עמו חבר ההוא, איש משחית. ולמה נקרא חבר. הוא משום שבשעה שאדם נולד נתחבר עמו הס"א, דהיינו יצר הרע, והוא נמצא חבר עמו תמיד. ואח"כ נהפך אליו החבר, לאיש משחית.

פסקה תקפא

והכי אית בסטרא וכו': וכך יש חבר טוב בצד הקדושה בצד הימין, שעושה טוב עם האדם בעולם הזה ובעולם הבא. ואלו מלאכים חברים (כנ"ל אות תקע"ה) עומדים תמיד על האדם בהתחברות אחת להצילו ולהגן עליו, ולהיות עמו חברים לקדש שמו של אדונם, ולזמר ולשבח לפניו תמיד.

פסקה תקפב

מאלין נפקי ארבע וכו': מאלו י"ב השרפים דתרין גוונין, יוצאים ארבעה עמודים אחרים הסומכים לאלו י"ב השרפים, דתרין גוונין, שאמרנו שהם חברים. ואלו ד' עמודים, עומדים כנגד אלו המיעצים עצה להרע לצדיקים, אע"פ שעוד אינם עושים, ועולים ומודיעים הדבר למעלה, ומבטלים עצה ההיא. ואלו נקראים **אראלים**, ואע"פ שכולם

נתמנו לזה, מכל מקום כל אחד ואחד נתמנה ונפקד על דברים ידועים מיוחדים. ותחת אלו יש מלאכים שאין להם חשבון.

פסקה תקפג

אלין ארבע קיימי וכו': אלו ארבעה אראלים עומדים לארבע רוחות העולם, וכל אחד עומד להשגיח על ישראל. ואלו נקראים חרכים. כמש"א, מציץ מן החרכים. והי"ב נקראים חלונות (כנ"ל אות תקע"ד) השמות של אלו ארבעה הנקראים חרכים, הם **עיגאל, עיריה עריאל יהיראל**. עיגאל עומד לצד מזרח. וזה עומד להשגיח על אלו שעושים מעשים טובים. ועל כל אלו החושבים מחשבת מצוה, אע"פ שאינם יכולים לעשות.

פסקה תקפד

עירי"ה קיימא וכו': עירי"ה עומד לצד דרום. וזה עומד להשגיח לכל אלו המנחמים את העני, או שלבם מצטער עליו, אע"פ שאינם יכולים לתת לו. ולאלו שהולכים בדרך מצוה. ולאלו שעושים חסד עם המתים, והוא מקיים חסד של אמת. וזה נתמנה להזכיר אותו למעלה, ולחקוק צורתו למעלה, להביאו לעולם הבא.

פסקה תקפה

עריא"ל קיימא וכו': עריא"ל עומד לצד צפון. וזה עומד להשגיח לכל אלו שחשבו לעשות רע ולא עשו. או רצו לחטוא ובאו לעשות העבירה, ונתגברו על יצרם ולא עשו.

פסקה תקפו

יהירא"ל קיימא וכו': יהירא"ל עומד לצד מערב. והוא עומד להשגיח לכל אלו העוסקים בתורה, ומביאים בניהם לעסוק בתורה לבית רבן. ולכל אלו שמסתכלים על החולה כשהוא בבית חליו. ומשגיחים עליו ומודיעים אותו שיסתכל בחטאיו ובמעשיו וישוב עליהם לאדונו. משום שכל מי שמסתכל בחולה ההוא, שיסתכל במעשיו וישוב בתשובה לפני הקב"ה הוא גרם לו להנצל, ולהשיב רוחו אליו.

פסקה תקפז

ועל דא כתיב וכו': ועל זה כתוב, אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'. שואל, מהו ביום רעה, ביום רע היה צריך לומר. ומשיב, אלא ביום רעה פירושו, ביום ששולט רעה ההיא לקחת נשמתו. אשרי משכיל אל **דל**, זה הוא חולה, כמש"א מדוע אתה ככה **דל** בן המלך. ומשום זה, ביום רעה ימלטהו ה'. ואלו הם שמסתכלים בההוא חולה להחזירו בתשובה מעונותיו אל הקב"ה כמו שהעמדנו. בהיכל זה עומד המלאך יהיראל להשגיח עליו, וביום שדין שורה על העולם, ימלט ממנו. כש"א, ביום רעה ימלטהו ה'. דהיינו

ביום שנמסר הדין לאותה הרעה, שהוא מלאך המות, לשלוט עליו, ימלטהו ה'. וכל אלו ד' אראלים עומדים להשגיח, וע"כ נקראים חרכים.

פסקה תקפח

ביומא דראש השנה וכו': ביום רה"ש, כשהקב"ה עומד בדין על העולם, וסטרא אחרא ההוא בא להשטין, אז מתאספים כל אלו, י"ב השרפים וד' האראלים, ועומדים לפני הקב"ה, ואז מתעטרים כולם ועומדים לפני הקב"ה. בעת ההוא מה כתוב, משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. **מציץ**, הוא כמי שמביט דרך מקום דק שרואה, ואינו רואה כל מה שצריך. ואחר כך, משגיח מן החלונות. שהוא מקום השגחה יותר, דהיינו שפותח פתחים לרחם על הכל. וכשהקב"ה משגיח על העולם, הסתכל באלו החלונות ובאלו החרכים, ומרחם על הכל.

פסקה תקפט

וכדין כד ישראל וכו': ואז כשישראל תוקעים בשופר ההוא, ונתעורר מלמטה, קול ההוא היוצא משופר הכלול מאש מים ורוח, ונעשה מן הכל קול ההוא. כדי לעורר קול עליון, שהוא ז"א, היוצא מתוך שופר ההוא, שהוא בינה, שהוא כעין זה, כלול באש ומים ורוח, שהם ג' קוין, (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר דף קפ"ג ד"ה היכלא ע"ש) אז יוצא הכרוז ומכריז בכל הרקיעים, ואמר, **קול** דודי הנה זה בא וגו' משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים.

פסקה תקצ

וכדין ידעי כלהו וכו': ואז יודעים הכל כי הקדוש ברוך הוא מרחם על ישראל, ואומרים אשרי הם ישראל, שיש להם עצה בארץ, דהיינו לתקוע בשופר, כדי לעורר רחמים למעלה. אז כתוב, אשרי העם יודעי תרועה. **יודעי תרועה** ודאי. שהוא מלשון וידע בהם את אנשי סוכות. (שופטים ח') שמשברים תרועה ההיא, שהיא דין קשה, שהכל נדונים בה. אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, משום שהם יודעים דרכיו של הקב"ה, ויודעים ללכת בדרכיו וליחד היחוד כראוי.

פסקה תקצא

אלין חלונות וכו': אלו החלונות, שהם השרפים, ואלו חרכים, שהם האראלים, עומדים כולם ליחד כל התפלות העולות ממטה למעלה, ולהשגיח בהן להביאן לפני הקב"ה. וע"כ כל בית הכנסת שאין בו חלונות, אינו מקום להתפלל בו כראוי.

פסקה תקצב

דהא בית הכנסת וכו': כי בית הכנסת למטה, הוא כנגד בית הכנסת שלמעלה. בית הכנסת למעלה יש בה חלונות כמו שאמרנו, אף כך למטה. כי למעלה, בבית הכנסת, הגדולה, שהוא ההיכל, יש בה י"ב חלונות עליונים, דהיינו י"ב שרפים, אף כך בית הכנסת הזו התחתון. והכל עומד זה כנגד זה. משום שהעולמות עומדים אלו כנגד אלו, שנחתמים זה מזה, וכל מה שבחותם יש בנחתם ממנו. והקב"ה, מתעלה כבודו בכל. וע"כ ביום רעה ימלטהו ה'. שפירושו כששולט צד הרע, ימלטהו ה'. ע"י אלו החלונות והחרכים כנ"ל.

פסקה תקצג

כגוונא דא האי וכו': כעין זה, ממונה ההוא יהירא"ל, עומד על כל אלו המרחמים על העני. כמש"א, אשרי משכיל אל דל. דהיינו כפשוטו שדל הוא עני. ומשום זה הכל נמצא בהיכל זה. והיכל זה נכלל בהיכל אחר הרביעי, ששם הוא הגזירות והדינים לכל. אשרי חלקו של מי שיודע גנזיו של אדונו ליחדו ולקדש שמו של אדונו תמיד לזכותו בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תקצד

היכלא רביעאה וכו': היכל הרביעי. היכל זה, הקב"ה, נודע ממשלתו בארץ על ידו. וזה הוא היכל העומד לשמור דרכי התורה. היכל זה נקרא **זכות**, שבו נדונים כל דיני העולם, ובו כל זכיות, וכל חובות, וכל עונשים, וכל שכר טוב לאלו השומרים מצות התורה. (ב"ב אות ק"ב וק"י).

פסקה תקצה

היכל דא דזכות וכו': היכל זה, זכות, משונה מכל שאר היכלות, והיכל זה, כלולים בו ארבעה היכלות המשונים זה מזה, וכולם הם היכל אחד. (ב"ב ק"ב) בהיכל זה יש רוח אחד שנקרא **זכות אל**, והיכל זה נקרא על שמו זכות. וזה הוא, **אל**, שכאן נדונים כל דיני העולם. וזה הוא סוד ו **אל** זועם בכל יום.

פסקה תקצו

ד' היכלין ד' וכו': ארבעה היכלות, ארבעה אלו, שהם בהיכל זה, זה לפנים מזה, כולם כלולים זה בזה, וכולם היכל אחד, ונקרא **זכות**. ארבעה היכלות אלו יש להם פתחים. ממונה אחד עליון העומד בחוץ לפתח הראשון של היכל זה, שמו סנסניה. ועל שם הזה סנסניה, יש ממונה אחר, לצד האחר שבשמאל, שלוקח דינים מסנסניה אל היכל שלו,

להתעורר ולעשות דינים בעולם. ומשום שלוקח ממנו נקרא גם הוא סנסניה על שמו. והוא שולט על אסכרא ההוא של תנוקות.

פסקה תקצז

והאי ממנא עלאה וכו': וממונה הזה העליון, העומד מחוץ לפתח הראשון שבהיכל זה, שנקרא סנסניה, כשמקבל דין, מכריז לאלו הממונים העומדים בי"ב פתחים, של היכל זה, והם הכרוזים שמכריזים על כל אלו הדינים שנדונים בהיכל הזכות הזה.

פסקה תקצח

רוחא דא דנטיל וכו': רוח הזה שלוקח הכל, שנקרא זכות אל, שאמרנו, הכל כלול בו. ממנו יוצאים שבעים אורות מתנוצצים, וכולם עומדים בעגול, כדי שיראו זה את זה, ושלא יתכסו זה מזה. כל הזכיות וכל העונשים וכל הדינים, עומדים לפני כל האורות האלו. (ב"ב אות ק"ג).

פסקה תקצט

מנייהו נפקי תרין וכו': מהם, מע' האורות, יוצאים ב' אורות, שעומדים לפני ע' האורות תמיד. ואלו ע' אורות, וב' אורות העומדים לפניהם, הם בפנים באמצע ההיכל. ועל סוד ההיכל הזה כתוב שרריך אגן הסהר אל יחסר המזג. כי כאן מתמזגים החובות והזכיות (כמ"ש ב"ב אות ק"ג בהסולם ד"ה ובענין).

פסקה תר

לקבל אינון נפקי וכו': כנגד ע"ב אורות אלו יוצאים ע"ב אחרים מצד ימין, וע"ב אחרים מצד שמאל. ואלו ע"ב הראשונים הם פנימים בפנים באמצע ההיכל. לפני אורות האלו הפנימים, באים כל הזכיות וכל החובות להטהר (כמ"ש ב"ב אות ק"ג בהסולם) כל המעשים שבעולם יוצאים מאלו ע"ב אורות הפנימים. נמצא, שכל האורות היוצאים מרוח העליון הזה, זכות אל, הם רי"ו אורות, שג"פ ע"ב הם רי"ו, וכולם כלולים ברוח הזה.

פסקה תרא

אינון תרין נהורין וכו': אלו ב' אורות העומדים לפני השבעים, הם תמיד, מעידים עדות וכותבים כתבי דין, של זכות או של חוב. אלו השבעים גוזרים גזירות ודנים דינים. וכל הדינים שבעולם הן לטוב והן לרע כאן הם. (ב"ב ק"ה).

פסקה תרב

רוחא דא דאיהו וכו': רוח הזה שהוא, זכות אל, שאמרנו, בו רשומות ג' אותיות המתדבקות בו מלמעלה, שהם **יה"ו**. והרי העמדנו, כאשר אלו האותיות מתדבקות במקום הזה של הדבקות של דכר בנוקבא, כי יה"ו ה"ס חג"ת והם דכר, וזכות אל, ה"ס

נוקבא, אז נרשמו ברוח הזה, זכות אל, אלו האותיות. וכאן אמר דוד, **ואלהי**, לצור מחסי. אשר **ואלהי**, הוא אותיות **אל יה**"ו, שה"ס רוח הזה שנקרא **אל**, וסוד האותיות הרשומות בו שנקראות **יה**"ו. אלו הם ג' צדדים של האורות שאמרנו, דהיינו ג"פ ע"ב שבימין ושמאל ואמצע, (כנ"ל אות ת"ר) שימין ושמאל ה"ס **י"ה**. והאמצעי הפנימי הוא **ו**'.

פסקה תרג

אינון תלת בתי דינין וכו': יש כאן חסר. וכך צריך לומר, **לבתר נפק חד נהורא נהיר לארבע סטרין**, **האי נהורא אפיק תלת אחרנין**, **דאינון תלת בתי דינין** וכו'. דהיינו לפי הגרסא שלעיל (ב"ב אות ק"ו) אשר ע"ב אורות הראשונים הם לדיני נפשות, ואלו ג' בתי דינא הם לדברים אחרים שאינם דיני נפשות (ע"ש בהסולם). ולפי"ז נמצא שתלת בתי דינין אלו, הם בחינת ב' הע"ב החצונים לימין ושמאל (המבוארים באות ת"ר, לעיל). וז"ש, **אינון תלת בתי דינין דמתפלגין בדיני אחרנין** וכו'. אלו ג' בתי דינין, מתחלקים מע"ב הפנימים, לדון דינים אחרים שאינם דיני נפשות, אלא בדברי העולם, בעושר, בעניות, במחלות, בבריאות השלמות. כי אלו ארבעה היכלות הם מתוקנים גם לכל אלו דינים אחרים, ב' היכלות הם לאלו ב' צדדי האור האחרים, דהיינו ב' ע"ב שלצד ימין ולצד שמאל, שה"ס ג' בתי דינין הנ"ל הדנים דינים אחרים. והיכל אחד, לכל אלו בעלי עינים שעושים חשבון מכל מעשי העולם, דהיינו אפילו דיני נפשות, שה"ס ע"ב האמצעי הפנימי, והיכל אחד, לסופרים אחרים שהם תחת אלו הראשונים הפנימים. אלו ארבעה היכלות כלולים בהיכל זה הנקרא על שם הרוח, זכות. כמו שאמרנו.

פסקה תרד

בכל פתחא ופתחא וכו': בכל פתח ופתח שבאלו היכלות, יש ממונה אחד. **בפתח הראשון**, יש ממונה אחד ששמו **גזריאל**, ממונה ההוא הוא לגלות הדינין שנדונו ונגזרו, לממונה ההוא הראשון, העומד בחוץ לפתח הזה, ששמו סנסניה, שממנו לוקח ממונה האחר הזה העומד על היכל הסטרא אחרא, ועומד על מחלת אסכרה שבילדים (כנ"ל אות תקצ"ו).

פסקה תרה

והאי ממנא גזריאל וכו': וממונה הזה **גזריאל**, לוקח הדבר שבית דין הפנימי מכל, גזר שם, ואז מודיע הדבר לממונה ההוא שחוץ לפתח, שהוא סנסניה, וכל אלו הכרוזים מכריזים ואומרים בכל הרקיעים, כך וכך נגזר מבית המלך. עד שלוקחים הדבר בהיכל שלמטה, (כנ"ל אות תקל"ח) היכל הג', ומשם יוצאים ומכריזים הדבר עד שנשמע בכל הרקיעים התחתונים, ויורדים ומודיעים הדבר לכולם שלמטה.

פסקה תרו

ונטלי מלה כלהו וכו': ולוקחים הדבר כל התחתונים ממדרגה למדרגה, אפילו עוף השמים ועוף הארץ כולם לוקחים הדבר ומודיעים בעולם. עד שלוקחים הדבר כל אלו מעוררי דין ומשפט, ונראים לבני אדם בחלום. והדבר בא לזמן קרוב.

פסקה תרז

ולזמנין דההיא מלה וכו': ולפעמים שהדבר נצרך לדעת למלכי הארץ, שהם ממונים לזון ולהנהיג עמים. מודיעים הדבר עד הרקיע שבו השמש שלמטה, והדבר עומד שם, עד שאלו ממוני השמש, שנתמנו על השמש, לוקחים הדבר ומודיעים אל הממונים העליונים שבסטרא אחרא, והם מודיעים הדבר למלכי ארץ שהם בצד שלהם.

פסקה תרח

וכד הוו נביאים וכו': וכשהיו נביאים בישראל, היו לוקחים הנבואה שלהם מב' עמודים העליונים שהם נצח והוד, אשר התורה, שהיא ז"א, סמוכה עליהם. ואחר שנסתלקו הנביאים מן העולם, ובאו בעלי מראה ובעלי החלום, היו לוקחים הדבר ממקומו, כמו שאמרנו, (כנ"ל אות תקל"ג ע"ש) וכשהיו מלכים בישראל, והנביאים נסתלקו ובעלי החלום ומראה לא נמצאו, מודיעים הדבר לאלו המלכים, מפתח הזה שאמרנו, דהיינו מפתח הא' שבהיכל הזה.

פסקה תרט

ואי תימא היך וכו': ואם תאמר, איך לוקחים מלכי ישראל הדבר ממקום גבוה ההוא. בוא וראה, כל מדרגה ומדרגה וכל פתח ופתח, כולם יש להם בחוץ ממונים ידועים, שנתמנו בכל אלו הרקיעים, עד שיורדים למטה ברקיעים התחתונים, ומודיעים הדבר לאלו שצריכים. כי משום שמאלו היכלות, שהם בצד הקדושה וסוד האמונה, נפרדות מדרגות למטה, כולן בסוד האמונה, ויורדות מדרגות אחר מדרגות עד שפורחות בעולם הזה, ונתמנו בו.

פסקה תרי

מנהון לנטרא בני נשא וכו': מהם, חלק מהממונים האלו, לשמור בני אדם מן הסטרא אחרא, ומנזקי העולם, ובאלו הדרכים שהולכים. ומהם, לעזור לבני אדם כשבאים להטהר. ומהם לעשות אותות ונסים בעולם. ומהם העומדים להביט במעשי בני אדם, להעיד עדות למעלה. וכן נפרדות כמה מדרגות לבחינותיהן, והכל בסוד האמונה העליונה, בקדושה העליונה.

פסקה תריא

כגוונא דא וכו': כעין זה בסטרא אחרא, צד הטומאה מתפרדות, מאלו היכלות הטומאה, מדרגות למטה. כולן מדרגות להרע ולהדיח העולם: מהן, עומדות להטות בני אדם מדרך טוב לדרך רע. ומהן, עומדות לטמא בני אדם, לאותם שבאו להטמא. כמו שלמדנו, בא בן אדם להטמא, מטמאים אותו בעולם הזה ומטמאים אותו בעולם ההוא. והן הנקראות צואה רותחת. כש"א צא תאמר לו. ואלו המדרגות עומדות לטמאות ביותר. ומשום זה הן תמיד כנגד אלו הבאים להטמא. והכל הוא במדרגות ידועות כראוי.

פסקה תריב

פתחא תנינא וכו': פתח השני. בפתח הזה יש ממונה שמו **דהריאל**, והוא לצד ימין. וזה הוא ממונה להכניס כל הזכיות שזכו בהם בני אדם, כדי שהאדם יהיה נדון עליהם לטוב. כשהאדם נידון לטוב, שאלו הזכיות נמצאות מרובות על עונות בני אדם, אז ממונה הזה, דהריאל, הוא ממונה על השכר והחלק של אלו זכיות ושכרן הטוב.

פסקה תריג

ואפילו ההוא דינא וכו': ומוציא דין ההוא, שהוא לטוב, וממנה ממונה ההוא שנקרא פדיאל, שהוא בהיכל השלישי (כנ"ל אות תקנ"ד) ואז אמר לו, פדעהו מרדת שחת. משום כשהאדם נמצא בערש דוי, ונתפש בבית האסורים של המלך, אז נדון האדם. וכל זכיות וכל חוב שעשה בעולם הזה, הכל נכנס בהיכל הזה להשפט שם.

פסקה תריד

וכד אתדן לטב וכו': וכשנדון לטוב, בפתח הזה יוצא דינו לטוב, לימינו של ממונה הזה **דהריאל**, העומד בו בפתח הזה, ומודיעים דינו לטוב, עד שנצול, ונרפא מחליו, ויורד דין ההוא דרך כל אלו הממונים, שהם מדרגות שנודעו לטוב למטה, כולן, מדרגות אחר מדרגות, עד שמגיע לאדם בעולם הזה. והכל, בין לטוב ובין לרע, נדון אדם ההוא מבית המלך.

פסקה תרטו

פתחא תליתאה וכו': פתח השלישי. בפתח הזה יש ממונה אחד, שמו **גדיאל**. והוא לצד שמאל. וזה הוא ממונה להכניס כל העבירות וכל הרעות שהאדם סר אחריהן בעולם הזה, ומורידם לתוך המאזנים לשקול אותן, באלו הזכיות שנכנסו בידי ממונה האחר, דהריאל, שאמרנו (לעיל אות תרי"ב).

פסקה תרטז
וההוא מתקלא קיימא וכו': ומאזנים האלו עומדים בתוך פתח הרביעי, ושם נשקלים זכיות ועבירות יחד. מי שנוצח מהם, יש לו ממונים באותו הצד, אם הזכיות נוצחות, כמה ממונים הם בצד ימין, שלוקחים דין ההוא, ומעבירים רעות ומחלות מאותו האדם עד שניצול. ואם נוצחות העבירות, כמה ממונים יש לו באותו צד שמאל, עד שהסטרא אחרא לוקח הדבר, וכל אלו מעוררי דין וחוק, עד שנחלש מזלו. ואז יורד צד ההוא, ולוקח את נשמתו. אשרי חלקם של צדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תריז
פתחא רביעאה וכו': פתח הרביעי. בפתח הזה עומד ממונה אחד ושמו **מאזניה**. וזה הוא המאזנים שלוקחת זכיות וחובות, ונשקלים בו כולם יחד. וזה נקרא, מאזני צדק. כמו שכתוב, מאזני צדק. בזה נשקלים כולם להשפט.

פסקה תריח
תחות האי ממנא וכו': תחת ממונה ההוא, מאזניה, יש ב' ממונים, אחד לימין, ואחד לשמאל. אחד לימין שמו **הריאל**. אחד לשמאל שמו **גדודיאל**. וכשנשקלים זכיות וחובות, זה שבימין, מכריע לצד ימין, וזה שבשמאל מכריע לצד שמאל. וכולם נכללים ברוח ההוא שנקרא זכות אל.

פסקה תריט
וכד אתכליל וכו': וכשנכללו כולם בו, בזכות אל, הוא מוציא חיה אחת, וחיה הזו לוהטת, ונקרא שמה **תומיאל**. חיה זו היא חיה העומדת להשגיח בעולם בתוך אלו, עיני ה', ההולכים ומשוטטים בעולם. ואלו עיני ה', כולן לוקחות השגחה, מאלו מעשים טובים שנעשו בסתר, ולהשגיח באלו המעשים שהם בשלמות הלב, ואע"פ שלא נעשו כראוי. (ב"ב אות ק"ז).

פסקה תרכ
האי חיותא איהי וכו': חיה זו עומדת להשגיח על התפלות. משום שכל הבקשות שבני אדם שואלים בתפלתם, כולן עומדות בידי חיה הזו, והיא מניחה אותן בהיכל הזה. ואלו הבקשות עומדות בהיכל הזה עד ארבעים יום להשגיח בהן.

פסקה תרכא
דהא בכל ארבעין וכו': כי בכל ארבעים וארבעים יום יוצאת חיה זו, ולוקחת כל אלו התפלות, ומניחה אותן לפני אלו ע"ב אורות (כנ"ל אות תקצ"ח ותקצ"ט) ודנים אותן. ואז רוח הזה שנקרא זכות אל, (הנ"ל באות תקצ"ה) מעיין בהן, אם האדם זכה או לא זכה.

אם זכה, יוצאת תפלה הזו, ומתגלגלת בקשה הזו, ויוצאים עמה י"ב ממונים, וכל אחד ואחד תובע מן רוח ההוא שתתקבל תפלה ההיא. ומתקבלת על ידיהם.

פסקה תרכב

תחות האי חיותא וכו': תחת חיה ההיא, לוהטים ארבעה **שרפים**, **שרפיאל**, **ברקיאל**, **קרישיאל**, **קדומיה**, ואלו ארבעה עומדים, תחת חיה הזו, לארבע רוחות העולם. אלו הארבעה, העומדים לארבע רוחות העולם, הם ממונים להשגיח, בכל אלו השומרים יום השבת, ומענגים את השבת כראוי. (ב"ב אות ק"ח).

פסקה תרכג

מאלין ארבע כד וכו': מאלו ארבעה שרפים, כשנוסעים יוצאים ניצוצי אש, ומאלו הניצוצין נעשו ע"ב גלגלים לוהטים באש. מכאן נעשה נהר דינור. אלף אלפים ישמשו לנהר הזה. (ב"ב אות ק"ח). כל אלו המענגים את השבת, אלו ארבעה השרפים ממונים משגיחים בכל אלו המענגים את השבת, וחיה זו, תומיאל, עומדת עליהם, ונוסעים על ידה תחתיה.

פסקה תרכד

בכל יומא ויומא וכו': בכל יום ויום נמשך נהר דינור הזה ושורף כמה רוחות וכמה שליטים. וכשבא השבת, יוצא כרוז, ונהר דינור ההוא שקט, והסערות והזיקות והשביבים נשקטו. והחיה ההיא הולכת ועולה על אלו ארבעה שרפים שאמרנו, ונכנסת באמצע היכל הזה, במקום ההוא שנקרא **ענג**.

פסקה תרכה

בגין דבהאי אתר וכו': משום שבמקום הזה, ענג, כשנכנסת השבת, ערוכים שמה כל השלחנות של בני העולם, הנקראים בני היכל המלך. ואלף אלפים ורבוא רבבות ממונים עומדים על שלחנות האלו. וחיה זו העליונה על אלו ארבעה שרפים, נכנסת במקום ההוא ורואה כל אלו השלחנות, ומסתכלת בכל שלחן ושלחן, ואיך מענגים לכל שלחן ושלחן, והיא עומדת ומברכת את השלחן ההוא. וכל אלו אלף אלפים ורבוא רבבות כולם פותחים ואומרים אמן.

פסקה תרכו

ומה ברכה היא וכו': שואל. ומהו הברכה שמברכת, על שלחן הזה הערוך ומעונג כראוי. ומשיב, היא, אז תתענג על ה' וגו' כי פי ה' דבר. וכולם אומרים, אז תקרא וה' יענה וגו'. ורוח העליון הנקרא זכות אל, (הנ"ל באות תקצ"ה) כששלחן ההוא מעונג בכל ג' הסעודות, בסעודה האחרונה, הוא מסיים ואומר על כל אלו הראשונים, ואמר אז יבקע

כשחר אורך וגו' כבוד ה' יאספך. כל אלו ע' אורות אחרים (הנ"ל אות תקצ"ח) בכל ג' הצדדים (הנ"ל באות ת"ר) פותחים ואומרים, הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'.

פסקה תרכז

וכד פתורא וכו': וכשהשלחן של האדם אינו נמצא באותו מקום. הנקרא ענג, בעריכה של תענוג כראוי, אז חיה הזו ואלו ארבעה שרפים שמתחתיה, וכל אלו אלף אלפים ורבי רבבות כולם דוחים אותו לחוץ, לסטרא אחרא ההוא, וכמה מעוררי דין וחוק. לוקחים אותו ומכניסים אותו למקום ההוא שהוא בהיפך מן אותיות **ענג**, ונקרא **נגע**, שהוא אותיות ענג בסדר מהופך, וכשמכניסים אותו שמה, אומרים, ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו, ינקש נושה לכל אשר לו וגו' אל יהי לו מושך חסד וגו'. הרחמן יצילנו.

פסקה תרכח

בגין דענוגא דשבת וכו': משום שענג שבת, היא אמונת הקב"ה, דהיינו שהיא תענוג השכינה שנקראת אמונה, ועל כן כל אלו שמענגים ענג שבת וזמנים ומועדים, אלו ארבעה שרפים העומדים תחת החיה, הם נמצאים כנגד נהר דינור ההוא, ואינם עוזבים להשרף בו, כל אלו שמענגים הענג שלהם כראוי.

פסקה תרכט

תחות אלין ארבע וכו': תחת אלו ארבע השרפים, יש ממונים אחרים העומדים לחוץ, הנועדים מצד ההיכל הזה, ומכריזים על כל אלו הדינים, וכל אלו הגזירות שנגזרו בהיכל הזה.

פסקה תרל

כלא אתדן הכא וכו': הכל נדון כאן, חוץ ג' דברים שלא ניתנה רשות לדון בהיכל הזה הנקרא זכות, ואלו הם. בנים חיים ומזון. כי אלו ג' אינם נמצאים כאן, משום שהם תלוים במזל. כי נהר ההוא הנמשך ויוצא, שהוא יסוד דז"א ששורשו מדיקנא דא"א, שם תלוים החיים שלמעלה, ושם תלוי מזון, ושם תלוים בנים. כי אלו השלשה יוצאים משם ונוזלים ונמשכים למטה. ומשום זה הכל נמצא בהיכל הזה חוץ מאלו השלשה. (ב"ב אות ק"י).

פסקה תרלא

בר נש כד וכו': אדם כשהוא על ערש דוי, נידון כאן, וכן כל שאר דינין שבעולם. ואם תאמר, אדם שהוא על ערש דוי, אם נדון לחיים נותנים לו. והרי בני **חיי** ומזוני אינם תלוים כאן. ומשיב, אין הפירוש שחיים תלוים כאן, אלא כשנדון כאן לחיים, אז נמשכים חיים מלמעלה מן המזל ונותנים לו. אשרי חלקם של צדיקים היודעים דרכי התורה,

וזוכים בה לחיי עולם. עליהם כתוב, ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו'. (ב"ב אות קי"ד).

פסקה תרלב

היכלא חמשאה וכו': היכל החמשי. היכל זה עומד להאיר לאלו התחתונים, וזה הוא היכל העומד להאיר בסוד האמונה. (ב"ב אות קט"ו) פתח אחד נמצא בהיכל הזה, וממונה אחד עליו, וממונה ההוא נקרא סניגוריה. ממונה הזה עומד על פתח הזה, כדי ללמד סייגורא, דהיינו המלצה טובה, של ישראל לפני אדונם, ולא ישלוט עליהם הסטרא אחרא.

פסקה תרלג

בהיכלא דא קיימא וכו': בהיכל הזה עומד רוח אחד הכלול בארבעה, כי רוח זה כלול בארבעה גוונים לבן שחור ירוק אדום, שהם חו"ג תו"מ, וזה הוא רוח הנמצא כלול בכולם. ונקרא **סוריה**, הוא שר על כל אלו צבאות התחתונים, וכולם עומדים תחתיו, ומתמנים תחת ידו (ב"ב אות קט"ו).

פסקה תרלד

האי רוחא דסגיר וכו': רוח הזה הסוגר ופותח, כל מפתחות עליונים כולם נמסרו בידו, כל צבאות תחתונים כולם נכללים ועומדים תחתיו, ונזונים ממנו. רוח זה עומד בכל סודות אדונו, כולם נמסרו בידו.

פסקה תרלה

האי רוחא אקרי וכו': רוח הזה נקרא אהבה, ומשום זה נקרא היכל הזה, **היכל אהבה**. משום שכאן נגנז כל סוד הסודות למי שצריך להשיג אותו. וכאן הוא סוד שכתוב, שם אתן את דודי לך. (ב"ב אות קכ"ג).

פסקה תרלו

רוחא דא איהו וכו': רוח הזה שומר כל השמירה שלמעלה, וזה נקרא שומר ישראל. שומר הברית. משום שכאן הוא השמירה של כל אוצרות העליונים, ועל כן צפונות אדונו צפונים בו. מן זה, יוצאים שבילים ודרכים לאלו שלמטה, כדי לעורר בהם רוח האהבה.

פסקה תרלז

אלין ד' גוונין וכו': אלו ד' גוונים הנ"ל שבו, נכללו זה בזה. וכשרוצים להכלל, מכים זה בזה, ויוצא מכולם חיה אחת קדושה שנקרא זהר. (ב"ב אות קט"ו) וחיה זו עליה כתוב, היא החיה אשר ראיתי על נהר כבר.

פסקה תרלח

מהיכלא דא נפקין וכו': מהיכל הזה, יוצאים כל הרוחות הקדושים שמתקיימים מקיום הנשיקין העליונים (כלהלן אות תרמ"ט) כי מאלו הנשיקין יוצא אויר דרוח לקיום הנפש לכל אלו נשמות העליונות שנתנו בבני אדם. וזה סוד שכתוב, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. כי בהיכל זה נמצאות כל הנשמות וכל הרוחות העתידים לרדת לבני אדם מיום שנברא העולם. ועל כן היכל הזה מחזיק כל אלו הנשמות הנולדות מנהר ההוא הנמשך ויוצא, שהוא יסוד דז"א. ומשום זה היכל זה אינו עומד ריקם לעולם.

פסקה תרלט

ומיומא דאתחרב בי וכו': ומיום שנחרב בית המקדש לא נכנסו כאן נשמות אחרות. וכשיגמרו אלו, דהיינו שכל הנשמות שבהיכל זה תרדנה להתלבש בבני אדם, ההיכל נמצא ריקם, ויהיה נפקד מלמעלה, ואז יבא מלך המשיח. ויתעורר היכל זה שלמעלה, דהיינו המלכות, ויתעורר ההיכל למטה. לגלות מלכותו בעולם הזה.

פסקה תרמ

וברזא דהיכלא דא וכו': ובסוד היכל הזה כתוב, שני שדיך כשני עפרים וגו', משום שבהיכל הזה יש רוח ההוא שאמרנו, אהבה, וחיה ההוא, זהר, ומהתכללותם יחד, הוציא ב' אורות כלולים זה בזה, ומתקשרים זה בזה, ונקראים **אל שדי**, אלו ב' אורות, נקראים **שדי**, ו **אל**, מהיכל שלמטה שנקרא זכות אל, מתחברים זה בזה ונכנסים זה בזה, ונקרא **אל שדי**. משום שיצא מכלל אלו השדים. (כמ"ש ב"ב אות קכ"ב).

פסקה תרמא

והאי אל דאיהו וכו': והשם **אל** הזה שהוא מצד ימין, לוקח ממקום הזה כל הרחמים העומדים להזין היכל ההוא שלמטה שנקרא **זכות**, על שם הרוח שבו, כמו שאמרנו. השם **שדי** הזה מניק לכל אלו התחתונים ולכל אלו ההיכלות, ולכל אלו שמבחוץ העומדים מצד הזה, הנקראים **יתדות המשכן**, כמו שהעמדנו. ועל כן נקרא **שדי**, משום שמשפיע מזונות לכל התחתונים, כמו שהוא מקבל מצד ימין.

פסקה תרמב

מהכא נפקו אינון וכו': מכאן יוצאים אלו האורות שנקראים להט החרב המתהפכת (ב"ב אות קי"ח) משום שמתהפכים לכמה גוונים. והרי העמדנו, שאלו מתעוררים בשליחות שלמעלה. והם בעולם מצד שמאל. כשמתפשט רוח הזה ובוטש להוציא אורות לכל הצדדים, לימין ולשמאל, כאלו שדים הזורמים חלב לכל צד, כך מרוח הזה יוצאים אורות

לכל צד, ומוציאים חיה אחרת הממונה על אלו הנקראים להט החרב המתהפכת. וזה נקרא. (חסר כאן איזו שורות).

פסקה תרמג

וההוא, והאי דממנא וכו': (חסר ההתחלה) וזה הוא הממונה על העולם, בזמן שרעב נתמנה על העולם, והעולם נדון בו. אז חיה הזו מתמנה על העולם ומוציאה רוח של מזון לכל אלו בני האמונה, שלא ימותו ברעב משום שמסטרא אחרא, בזמן ששולט רעב בעולם, יוצא מסטרא ההוא, ב' רוחות הטומאה, הנקראים **שוד וכפן**, וזהו סוד לשוד ולכפן תשחק. כי אלו עומדים בעולם ועושים קטרוג על בני אדם. אחד, הוא אותו השולח להם רעב, ומתים, שזהו שוד. ואחד, הוא שבני אדם אוכלים ואינם שבעים. שזהו כפן. משום שרוח רעה שולט בעולם.

פסקה תרמד

חיותא דא אפיק וכו': חיה זו הוציאה ניצוץ היוצא מהתנוצצות ב' ניצוצין שאמרנו (ב"ב אות קי"ט) שהם מתהפכין לכמה גוונים, לזמנין נוקבי, לזמנין דכורי (כמ"ש שם) וניצוץ הזה נקרא **שרפים**. וניצוץ הזה אוחז בהם ומלהט אותם.

פסקה תרמה

בהיכלא דא אית וכו': בהיכל הזה יש ב' ממונים שהם אורות העומדים על אלף ורבי רבבות שנקראים גפנים, ואלף ורבוא רבבות שנקראים רמונים. (ב"ב אות קכ"ד). וכולם עומדים באהבה. ואלו הם שמביאים אהבה בין ישראל למטה, והקב"ה למעלה. וכולם מעוררים אהבה ועומדים באהבה. וכשנתעוררה האהבה ממטה למעלה וממעלה למטה, אז מתמלא ההיכל מכמה טוב, מכמה חסדים, מכמה רחמים, ואז האהבה שלמטה באהבה שלמעלה מתדבקות זו בזו. **ב"ה** שלמטה מתדבק ב **א"ה** שלמעלה (כנ"ל תרומה אות שע"ה).

פסקה תרמו

מהכא נפקי תרין וכו': מכאן יוצאים ב' ממונים, ונקראים **אהבה** על שם ההיכל. ואלו עומדים להשגיח על אלו שמיחדים יחוד אדונם באהבה, ומוסרים נפשם עליו באהבה, ועולים ומעידים למעלה. וכל אלו שעושים חסד בעולם, אלו החסדים עולים ונכנסים בהיכל הזה, ומתעטרים שם, ועולים להתעטר באהבה העליונה. ועל זה כתוב כי גדול מעל שמים חסדך. בהיכל הזה, כתוב, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה וגו'. (ב"ב אות קכ"ד).

פסקה תרמז

היכלא שתיתאה וכו': היכל הששי. זה הוא היכל שנקרא היכל הרצון. שהוא רצון הנקרא, מוצא פי ה'. הוא שמחה של דבקות הכל. וכאן הוא רצון של כל הרצונות, בסוד שכתוב, כחוט השני שפתותיך. הוא רצון של כל הנשמות היוצאות ממוצא פי ה' הזה. (ב"ב אות קכ"ה).

פסקה תרמח

האי היכלא, היכלא וכו': היכל הזה הוא היכל הרצון, שכאן מתמלאים כל השאלות וכל הבקשות שבעולם, משום שהוא רצון כל הרצונות, כשנמצאות נשיקין, בסוד שכתוב וישק יעקב לרחל. ואז כשנושקים זה לזה אז נקרא עת רצון. משום כי אז נמצאת השלמות, וכל הפנים מאירים. וכשהתפלות עולות, אז עת רצון הוא להמצא. וע"ז כתוב, ואני תפלתי לך עת רצון. שהוא חיבור זה עם זה. בסוד הנשיקין. (ב"ב אות קכ"ז).

פסקה תרמט

בהיכלא דא קיימן וכו': בהיכל זה נמצאים ששה פתחים, ד' ד' פתחים לארבע רוחות העולם, שהם חו"ג תו"מ, ואחד למעלה ואחד למטה, שהם נו"ה. באלו הפתחים נתמנה רוח אחד, שהוא גדול על כולם שהם ממונים בכל אלו הפתחים, ושמו **רזיאל**, וזה נתמנה ונפקד על כל אלו סודות עליונים, שמדברים פה אל פה, הנושקים זה לזה באהבת האהבה.

פסקה תרנ

רזין אלין לא וכו': סודות אלו אינם עומדים לגלות, אבל כשהשערים נפתחים, אז יודעים כל ההיכלות, וכל אלו הרוחות, וכל אלו המחנות, אשר שערי הרצון נפתחו. ובאלו השערים אין נכנסים, אלא רצונות של התפלות, רצונות של התשבחות, רצונות של נשמות הקדושות העליונות.

פסקה תרנא

האי איהו היכלא וכו': זה הוא היכל של משה, בהיכל זה נאסף משה באהבה ונשק נשיקות, דהיינו במיתת נשיקה. בהיכל הזה, משה ידבר והאלקים יעננו בקול.

פסקה תרנב

כד אתדבקו נשיקין וכו': כאשר נתדבקו הנושקים נשיקין בנשיקין זה עם זה, על זה כתוב, ישקני מנשיקות פיהו וגו'. אין נשיקין של שמחה ואהבה, אלא כשמתדבקים זה בזה, פה בפה, רוח ברוח, ומרוים זה עם זה בתפנוקי כל, ובשמחה, מהארה העליונה.

פסקה תרנג

תא חזי משה וכו': בוא וראה, **משה ידבר**, היינו ז"א, שכתוב, הנך יפה רעיתי. וכתוב, כחוט השני שפתותיך. שאלו הם דברי ז"א אל השכינה. **והאלקים יעננו בקול**, היינו השכינה לז"א, שכתוב, הנך יפה דודי אף נעים. וכתוב, שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר. שאלו הם דברי השכינה אל ז"א.

פסקה תרנד

האי רוחא אתמסרו וכו': רוח הזה, רזיאל, נמסרו בידיו כל הסודות, של אלו נשמות העליונות, המעוררות השתוקקות של אהבה למעלה, ולמטה יחד, דהיינו בזו"ן דהיינו שמעלות מ"ן, אלו הם נשמות עליונות, כגון ר' עקיבא וחבריו, דהיינו הרוגי מלכות, שאלו לא קרבו להתרחץ בנהר דינור, כמו שאר הנשמות, שמתרחצות שם ועוברות בו. כי מרוב קדושתן לא היו צריכים לזה. וכבר העמדנו.

פסקה תרנה

רוחא דא אפיק וכו': רוח הזה, רזיאל, הוציא י"ב אורות, וכולם עומדים, בסוד תחת רוח הזה. בארבעה רוחות העולם, עומדים ארבעה אורות עליונים השולטים על ארבע רוחות. בצד דרום עומד אור אחד עליון, ימין של כל העולם, שממנו מתחילים ישראל להתאחד בסוד האמונה, והוא מיכאל שר הכח דאורות עליונים היורדים מצד דרום, שהוא חסד, ששם עומד האור בתקפו.

פסקה תרנו

האי מיכאל נהורא וכו': מיכאל הזה, אור הימין, הוא אפטרופוס הגדול, דהיינו משגיח, של ישראל. משום כאשר הסטרא אחרא עומד להשטין על ישראל, אז מיכאל טוען עמו, ונעשה סניגור, דהיינו מליץ טוב, על ישראל וניצולים מקטרוג ההוא של ראש אויבי ישראל.

פסקה תרנז

בר בזמנא דאיחרב וכו': חוץ בזמן שנחרב ירושלים, כי אז נתגברו העונות, ומיכאל לא יכול לסטרא אחרא, כי טענות מיכאל על ישראל היו שבורות. ואז, השיב אחור ימינו מפני אויב.

פסקה תרנח

בסטרא דצפון קיימא וכו': בצד צפון עומד אור אחר. שהוא עומד לבטל הדין מן היכל הרביעי, ונותן, ביטול גזר הדין, לממונה שעל הפתח, בפתח ההוא עומדים ממונים אחרים שהם בצד הטומאה, המחכים לממונה ההוא לקחת הדין. ולפעמים, אור הזה

שבצד צפון עושה הדין בעצמו, ואינו נמסר ביד הסטרא אחרא. כי כל הדינים שנעשו על ידו עצמו, יש להם רפואה. והקב"ה עושה חסד באלו המקומות. אע"פ שהם בשמאל.

פסקה תרנט

גבריאל איהו האי וכו': ומפרש, גבריאל הוא אור הזה שבצד צפון, ובכל מקום שהוא מכה שורה בו חסד, משום שגבריאל הוא בשני צדדים, הוא כלול בשניהם, בגבורה ובחסד, ועל כן מכה, ורפואה בו. בצד זה נמצא הסוד שכתוב, כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך. ואלו הם יסורים של אהבה הכלולים מצד זה ומצד זה, מגבורה וחסד.

פסקה תרס

בסטרא דמזרח וכו': בצד מזרח עומד אור אחר, שהוא נמצא בכל דברי רפואה, להכניס לפני הקב"ה, כל אלו שנשכחו בבית חלייהם, מלהבריא בזמנם, ולקרב הזמן והקץ מאלו חליים שנשלמו באמונתם, דהיינו שהחליים שומרים בזמן שניתן להם, באמונה, ואינם רוצים להסתלק מקודם הזמן (ע"ז נ"ה) והוא מבקש, שילכו לפני זמנם. ומסבב העולם בכל יום ויום כדי להשלים רפואה במצות אדונו, ואור הזה, שמו **רפאל**. והוא כן, אע"פ שהעמדנו, שרפאל הוא לצד מערב. והוא אוחז בצד זה ובצד זה, לצד מיכאל ולצד גבריאל, כי הוא בחינת קו האמצעי, ת"ת, הכולל ב' הקוין ימין ושמאל, שהם מיכאל וגבריאל.

פסקה תרסא

והאי איהו ממנא וכו': וזה הוא ממונה, בשעה שהאדם נדון, בהיכל הרביעי, לחיים, אז הוא מקדים ברפואה. ורפואה הזו יוצאת מתוך המצוקה שאם לא היה חולה, לא היה צריך לרפואה, משום שיוצאת מב' צדדים, מחסד ומדין, והמצוקה הזו, דהיינו המחלה באה מצד שמאל, והרפואה מצד ימין. ועל כן חולה ההוא כשבאה לו הרפואה, מתוך מצוקה גדולה באה לו.

פסקה תרסב

והכי הוא מסטרא דמערב וכו': וכך הוא מצד מערב, שהרפואה באה ג"כ מצד מערב, כי המערב, שהוא מלכות כלול מכל האורות שבג' קוין, כמ"ש לפנינו. ואע"פ שאמרנו שרפאל הוא בצד מזרח, והעמדנו שהוא ג"כ בצד מערב, עכ"ז רפואה וחיים אינם באים אלא מצד מזרח, אלא משם נמשכים החיים למטה, אל המלכות, שהיא צד מערב.

פסקה תרסג

ובהאי סטרא דמערב וכו': ובצד הזה של מערב. יש אור אחד, ושמו נוריאל, והוא **אוריאל**, וזה הוא כלול מכולם ועומד להיות שליח בכל דבר. שהמערב הוא המלכות

הכלולה מכל ג' קוין. ויש לו ג' צדדים. דהיינו ג' קוין, אבל הם שנים, משום שכל אחד מאלו כלול בחברו, כלומר משום שעיקרם הוא קו ימין וקו שמאל, אבל קו האמצעי אינו רק התכללות מב' קוין, ואינו מוסיף עליהם. ונמצא שאין יותר מב' קוין. שהם ארבע יסודות תחתונים, דהיינו ג' קוין ומלכות המקבלתם, מאלו ארבע יסודות העולם, שבבינה, שהם עליונים על כלם. ומשום שכולם מתקשרים זה בזה, מרמז הכתוב ואמר, אל גנת אגוז ירדתי לראות. כי המוח של אגוז מפוצל לד' חלקים הקשורים יחד.

פסקה תרסד

אינון תריסר נהורין וכו': אלו י"ב אורות העומדים ברוח ההוא, רזיאל, שאמרנו (לעיל אות תרנ"ה) שרוח ההוא הוא בשלמות עליהם, הפירוש הוא, שאלו ארבעה אורות עליונים, העומדים בד' רוחות העולים, שהם מיכאל גבריאל רפאל אוריאל, יש תחתיהם שמונה אורות אחרים כדי להיות בשלמות, שבכולם שלמות אחת, וכשמתפשטים כולם, הם ג' לכל צד. פירוש. כי הארבעה אורות הם בד' רוחות, שהם חו"ג תו"מ, וכשנכללים זה מזה לשלמות אחד, יש בכל אחד מהם רק חג"ת, שה"ס ג' קוים המאירים בחו"ג תו"מ. וד"פ ג' הוא י"ב.

פסקה תרסה

אלין ארבע סמכין וכו': אלו ארבעה עמודים, דהיינו ארבעה אורות הנ"ל, עומדים לעלות ולאחד היכל הזה במקום שנקרא שמים, שה"ס תפארת דאצילות, לחבר הנשיקין אלו באלו ביחד. תחת אלו, כמה מדרגות אחר מדרגות הם, כולן יוצאות מאלו ארבעה יסודות התחתונים, שהם ארבעה אורות הנ"ל, מיכאל גבריאל רפאל אוריאל, מהן יוצאות מצד המים, שהיא חסד, מיכאל, ומהן מצד האש, שהוא גבורה, גבריאל. ומהן מצד הרוח, שהוא תפארת, רפאל. ומהן מצד העפר, שהוא מלכות, אוריאל.

פסקה תרסו

כגוונא דא תנינן וכו': כעין זה למדנו. ארבעה נכנסו לפרדס, (חגיגה י"ד ע"ב) וכולם נבררו למקום הזה, לאלו ארבעה יסודות, וכל אחד ואחד נקשר במקומו, זה בצד האש, וזה בצד המים, זה בצד הרוח, וזה בצד העפר. וכולם נטבעו כל אחד ביסוד שלו, כמו שנכנסו, חוץ מהשלם והחסיד הזה שבא מצד ימין, מחסד, ונתדבק בימין ועלה למעלה. דהיינו ר' עקיבא.

פסקה תרסז

וכד מטא להאי וכו': וכשהגיע למקום הזה שנקרא היכל אהבה, נתדבק בו ברצון הלב. אמר היכל זה צריכים להדביקו בהיכל שלמעלה, באהבה רבה, בחסד דאצילות. אז

השתלם בסוד האמונה, ועלה והשלים אהבה הקטנה, שהיא מלכות, באהבה הגדולה, שהיא חסד, כראוי. וע"כ מת באהבה, ויצאה נשמתו במקרא הזה. **ואהבת**, אשרי חלקו.

פסקה תרסח

כל אינון אחרנין וכו': כל אלו האחרים, ירדו למטה כל אחד ואחד, ונענשו באותו יסוד שירד למטה. אלישע ירד למטה. בצד שמאל, שהוא יסוד האש דהיינו גבורה. וירד בו ולא עלה, ופגש בסטרא אחרא ההוא הנקרא אל אחר. ונמנע ממנו תשובה, ונגרש משום שנדבק בו. וע"כ נקרא אחר. וכבר העמדנו.

פסקה תרסט

בן עזאי נחית וכו': בן עזאי ירד ביסוד העפר, שהוא כנגד המלכות. ומטרם שהגיע לשרפת אש שבעפר, דהיינו בדינים שבו, המגיע לסטרא אחרא, נטבע בעפר ההוא, ומת. ועל זה כתוב, יקר בעיני ה' המותה לחסידיו. דהיינו שמת כשהוא חסיד, ולא נגע בהדינים.

פסקה תרע

בן זומא נחית וכו': בן זומא ירד ליסוד הרוח, שהוא כנגד ת"ת, ופגש ברוח אחר המגיע לצד הטומאה, שנקרא פגע רע. ומשום זה פגע בו ולא נתיישב בו, דהיינו שנפגע. וכולם לא ניצולו מעונש. ועל זה אמר שלמה, יש הבל אשר נעשה על הארץ, אשר יש צדיקים שמגיע אליהם כמעשה רשעים. כי משום שאלו ירדו במדרגות אלו נענשו. דהיינו שהמשיכו הארת החכמה מלמעלה למטה, שנקרא ירידה.

פסקה תרעא

תא חזי בגין וכו': בוא וראה, משום שרבי עקיבא עלה למעלה, דהיינו שהמשיך הארת החכמה ממטה למעלה, כראוי, ע"כ נכנס בשלום ויצא בשלום. דוד שאל שאלה, ולא נפתרה לו. שכתוב, ממתים ידך ה' ממתים מחלד חלקם בחיים. ששאל, על מה זה נהרגו אלו הצדיקים בין הרוגי עולם. שהיו זכאים שלא עברו עבירה, שיתענשו עליה. בוא וראה ממתים **ידך** ה' ממתים **מחלד** חלקם בחיים. כאן יש ב' בחינות מיתה, ידך ה'. וחלד. **ידך ה'** זהו הקב"ה שהנשמה נאספת אליו, **ממתים מחלד**, הוא הסטרא אחרא, שהוא שולט על הגוף. שכתוב, לא אביט אדם עוד עם יושבי **חדל**. שהוא אותיות **חלד**, דהיינו היושבים תחת הס"א שנקרא חדל.

פסקה תרעב

ת"ח נשמתא דאלין וכו': בוא וראה, הנשמות של אלו, עשרה הרוגי מלכות, הוא להשלמת הרוח הקדוש, שהוא ז"א דאצילות, שלהם עשרה רוחות מלמטה כראוי, דהיינו

כנגד ע"ס דז"א, והגוף שלהם נמסר למלכות הרשעה. כל אחד לוקח חלקו, כמו בסוד הקרבנות. (כנ"ל פרשת נח דף מ"ח בד"ה ת"ח) עש"ה.

פסקה תרעג

ותא חזי רישא וכו': ובוא וראה, הראש של התחלת האמונה, שהוא הכתר, בתוך המחשבה, שהיא חכמה, בטש ניצוץ החזק, מסוד הבינה, ועלה תוך המחשבה, שבינה עלה לחכמה ונזדווגו יחד, והוציאו ניצוצין, דהיינו הארת החכמה מתוך המחשבה. וזרק הניצוצין לש"כ צדדים ו ברר הפסולת מתוך המחשבה, ונבררה.

פירוש. אחר שיצאו הג"ר דנקודים, שהם כתר חכמה בינה הנ"ל, נזדווגו חכמה בינה והולידו הדעת וז"ס תחתוניות דנקודים שהם דעת חג"ת נהי"מ. ועליהם אומר **וסליק גו מחשבה ואפיק ניצוצין**, דהיינו שמונה מלכים הנ"ל, ומתוך שנמשכו ממעלה למטה, מאצילות לבי"ע, (כנ"ל לפתיחת חוכמת הקבלה אות ק"ה). נשברו ומתו, שהאורות חזרו למאציל, והכלים שהם בחינת גוף, נפלו לסטרא אחרא. וז"ש, **ניצוצין זריק לש"כ עיבר**. דהיינו שנשברו לש"כ בחינות. והטעם שהם ש"כ בחינות, הוא, כי שמונה מלכים נשברו, שבכל אחד ד' בחינות חו"ב תו"מ, הם ל"ב בחינות, ובכל בחינה מהם עשרה ספירות הם ש"כ. ואח"כ **בריר פסולת מגו מחשבה**, דהיינו שהרחיב אותו הגורם שהמשיך החכמה ממעלה למטה, שהוא גרם השבירה, ואתברירו ואז חזרו ונתקנו.

פסקה תרעד

אוף הכי כגוונא וכו': אף כך, כעין זה בהרוגי מלכות, עלה במחשבה, כמו שנברר בה פסולת, דהיינו שהיתה בהם כעין שבירת הכלים, וע"כ הנשמות שהן האורות עלו לז"א, והכלים, שהם הגוף, נמסרו לסטרא אחרא שהוא מלכות הרשעה. ונבררו אלו שבהם נשלם מי שצריך, דהיינו שנבררו הנשמות לבחינת מ"ן לז"א, שהוא נשלם על ידיהן. ודאי כאשר עלה, עלה למחשבה, דהיינו שהמשיכו הארת החכמה מן המחשבה שהיא חכמה. והכל כמו שצריך, שמחה מצד זה, מצד עלית הנשמות, ועצבות מצד זה, מצד שנמסרו הגופים לסטרא אחרא.

פסקה תרעה

כתיב ושבחתי אני וגו': כתוב, ושבחתי אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולשמוח והוא ילונו בעמלו ימי חייו אשר נתן לו האלקים תחת השמש. **ושבחתי אני את השמחה**, שואל, וכי שלמה המלך משבח את זה, דהיינו לשמוח ולאכול ולשתות. ומשיב, אלא, ושבחתי אני את השמחה, זו היא שמחת המלך הקדוש בזמן שהוא שולט, בשבת ובימים טובים, שמכל מעשים טובים שעושה האדם,

אין טוב לאדם תחת השמש, כי אם לאכול ולשתות ולהראות שמחה בצד ההוא דקדושה, כדי שיהיה לו חלק לעולם הבא.

פסקה תרעו

והוא ילונו בעמלו: שואל, מי ילונו. ומשיב, זה הקב"ה, הוא ילונו וילך עמו להכניסו לעולם הבא. פירוש אחר על והוא ילונו מי הוא. היינו אדם ההוא שאכל ושתה ושמח, כל מה שהוציא הוצאות, לאכול ולשתות, **הוא**, האדם **ילונו**, בהלואה להקב"ה, והקב"ה נותן לו כפלי כפלים על מה שהוציא בזה, לצרכי שבת ויום טוב. בשנים אלו מלוה האדם אל הקב"ה, א' כשמרחם על העני. ב' כשמוציא הוצאות על שבת ויום טוב. כי הכל מלוה להקב"ה. כמש"א מלוה ה' חונן דל וגמולו ישלם לו.

פסקה תרעז

ובגין כך דא שמחה וכו': ומשום זה. זה, הקדושה, שמחה, וזה, הס"א, עצבות. זה, טוב, וזה רע. זה ג"ע, וזה גיהנם והכל, זה, הקדושה, היא בהיפך מזה, הס"א. ועל כן הגוף שלהם, של הרוגי מלכות, היה בעצבות, כי נהרג, והנשמה בשמחה. שעלתה ונתדבקה בהקב"ה. וכשאלו עשרה הנקראים הרוגי מלכות, היו הרוגים, היו הרוגים מסטרא אחרא, והשלימו מקום אחר דקדושה. ומשום זה, הכל גלוי לפני הקב"ה, ונעשה כראוי.

פסקה תרעח

בהיכלא דא קיימן וכו': בהיכל זה עומדים אלו י"ב אורות (הנ"ל באות תרנ"ה) ארבעה הם למעלה, ושמונה עמהם (כנ"ל אות תרס"ד) הוא משום שכל אחד מארבעה, לוקח עמו שנים, כמו שהיה סדר הדגלים. וכן בסדר שלמטה עד סוף כל המדרגות, נבחן, שיש ג' בחינות לכל אחד מד"ס חו"ג תו"מ.

פסקה תרעט

בהיכלא דא עאלין וכו': בהיכל זה נכנסות כל אלו התפלות, וכל אלו הרצונות שבתשבחות שנעשו באהבה, וכאשר נכנסים בהיכל הזה, כולם מתדבקים בו. ובכל יום, ובכל זמן שהנשיקות מתחברות, אז הוא זמן שהקב"ה משתעשע בנשמות הצדיקים. ומהו השעשוע, הוא, שמתעוררות אלו הנשיקות לצדיקים, והם קודמים לעונג ההוא, שעל זה כתוב אז תתענג על ה', והעמדנו.

פסקה תרפ

היכלא דא כללא וכו': היכל זה, הוא כלל של כל אלו היכלות התחתונים, שכולם כלולים בהיכל זה. היכל הראשון, שהוא לבנת הספיר, ששם עומד רוח ההוא, סטוטריה, שאמרנו, (באות תצ"ב), וכל אלו החיות. הוא נסמך בשני עמודים לצד מזרח, ובשני

עמודים לצד דרום, ובשני עמודים לצד מערב, ובשני עמודים לצד צפון, והם שמונה עמודים. ואלו נקראים **יתדות המשכן**, ועומדים לחוץ.

פסקה תרפא

כד מלכא עלאה וכו': כשמלך העליון בא, נוסעים אלו יתדות, ונעקרו ממקומם המיתרים הקשורים בהם, שהם שמונה אחרים חוץ מן היתדות שאמרנו. ורוח הראשון ההוא שבהיכל, **סטוטריה**, מקדים עצמו ונכנס ונכלל בתוך רוח ההוא השני שבהיכל, שהוא אדיריה (כנ"ל אות תצ"ד).

פסקה תרפב

אינון תרין סמכין וכו': אלו ב' עמודים שלצד מזרח נקראים **קרעיאל**. שנתמנה לחוץ על י"ב אלף ממונים, שכולם נקראים יתדות המשכן. וזה לימין. ולשמאל נקרא **שמעיאל**, ונתמנה על י"ב אלפים ממונים אחרים, וכולם הם יתדות כמו שאמרנו. העמודים שנתמנו לצד דרום, אחד נקרא **סעדיאל**, ואחד נקרא **סטריאל**. כל אחד ואחד נתמנה על י"ב אלפי ממונים אחרים. אלו אינם נעברים משליטתם לעולם.

פסקה תרפג

אלין כלהו ממנן וכו': אלו כולם, ממונים על קיום העולם. ואלו הם השוקלים במאזנים, זכרים ונקבות, שינשאו זה לזה. ואלו נקראים מאזנים. ועל זה כתוב, במאזנים לעלות. ואינם הם שכתוב בהם מאזני צדק, שאמרנו, (לעיל אות תרנ"ז) כל אלו השקולים זה עם זה, וזה אינו נשקל יותר מזה, עולים ומתחברים יחד. והם החיבור של דכר ונוקבא יחד. ועל זה כתוב במאזנים לעלות. ואע"פ שלפעמים יקרה דבר, שזה נשקל יותר מזה, עולים ג"כ ומתחברים יחד, וכבר העמדנו.

פירוש. זכר ונקבה ה"ס קו ימין וקו שמאל. שהזכר קו ימין והנקבה קו שמאל, ונודע, שמטרם הכרעת קו האמצעי הממעט ג"ר דשמאל ומשוה אותו אל הימין, יש מחלוקת בין ימין ושמאל. כי השמאל מחשיב את עצמו על קו ימין ורוצה לבטלו (כנ"ל פרשת לך י"ג ד"ה ונתבאר) וז"ש **כל אינון דשקיליין דא עם דא**, **ולא שקיל דא יתיר מן דא**, דהיינו שהשמאל אינו גדול מן הימין, אז **סלקין ואתחברן כחדא**, שראוים להתחבר זה עם זה. אמנם אם השמאל עוד לא מיעט הג"ר שלו, יש ביניהם מחלוקת (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר), ואינם ראוים לחיבור. אמנם אם הימין גדול מן השמאל אין בהם מחלוקת ואפשר שיתחברו. וז"ש **ואע"ג דלזמנין מסתייעא מלתא ושקיל דא יתיר מן דא**, דהיינו שהימין גדול יותר מן השמאל, **סלקין ומתחברין כחדא**, כי העיקר הוא שהשמאל לא יהיה גדול מן הימין. וז"ס שאמרו חז"ל, נחות דרגא נסיב אתתא (יבמות סג.).

פסקה תרפד

אינון תרין סמכין וכו': אלו ב' עמודים שבצד צפון, נקראים, **פתחיאל עטריאל**. וכל אחד ואחד ממונה על י"ב אלפי ממונים אחרים, והם יתדות המשכן, כאלו האחרים שאמרנו, (באות תרפ"ב). אלו הממונים שהם ב' העמודים האחרים שלצד מערב, הם **פדתיאל תומיהאל**, ונתמנה כל אחד על י"ב אלפי ממונים אחרים, וכולם יתדות המשכן, כמו שאמרנו.

פסקה תרפה

אלין אינון אושדי דמעין וכו': אלו הם שופכי דמעות על כל אלו שמגרשים נשיהם הראשונות, משום שאלו שבע ברכות, שמברכים תחת החופה, שנמסרו לה, הוסרו ולא נתקיימו, כי נגרשה, ולא נדבקו בעל ואשה יחד. ועל זה כולם שופכים דמעות, שהגירושין מראה, שאלו שבע הברכות הם כמו שנסתלקו ממקום אחר. דהיינו המלכות העליונה, שהאשה שלמטה היא כנגדה, אז באותה שעה קול יוצא ואומר, אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה.

פסקה תרפו

היכלא תנינא דקאמרן וכו': היכל השני שאמרנו שהוא עצם השמים, שכולל ההיכל הראשון, לבנת הספיר, להתיחד בו, (כנ"ל אות תק"י) וכל אלו החיות אשר שם, יש לו ג"כ שמונה יתדות כראשונים שבהיכל הא', וכולם ממונים כל אחד ואחד על י"ב אלפי ממונים אחרים, כאלו הראשונים שאמרנו (באות תרפ"ב) ב' יתדות הם לצד מזרח, ב' יתדות לצד דרום, וב' יתדות לצד צפון, וב' יתדות לצד מערב.

פסקה תרפז

אלין תרין סמכין וכו': אלו ב' יתדות שלצד מזרח נקראים **יהדניאל גזוריה**, יש להם י"ב אלפי ממונים לכל אחד, וכולם יתדות אלו ב' יתדות שלצד דרום **אהריאל ברהיאל**, כל אחד ואחד הוא על י"ב אלפים כראשונים.

פסקה תרפח

אלין ממנן על משבר וכו': אלו ממונים על לידה, ולוקחים הקולות של הנשים ומניחים אותם לפני היכל ההוא. וכשהסטרא אחרא בא לקטרג בשעה ההיא, שהיא שעת סכנה, עומדים אלו, ומכניסים הקולות אל הממונה שעל הפתח, והסטרא אחרא אינו יכול לקטרג. ולפעמים, בעונות האשה, מקדים עצמו הסטרא אחרא ונכנס ומקטרג ויכול להזיק.

פסקה תרפט

אלין תרין סמכין וכו': אלו ב' סמכין שבצד צפון, **חלחליאל קרספיהאל**, הם ממונים כל אחד על י"ב אלפים אחרים. ושבצד מערב, הם **סוגדיה גדריה**, ואלו ממונים על י"ב אחרים.

פסקה תרצ

ואלין ממנן על וכו': ואלו ממונים על דם הברית, כשנמול הולד לשמונת ימים. ואלו לוקחים דם ההוא ומניחים אותו לפני היכל הזה. וכשנתעורר רוגז בעולם מביט הקב"ה על דם ההוא, ולא ניתנה לסטרא אחרא רשות לכנוס שם.

פסקה תרצא

ת"ח בזמנא דאתגזר וכו': בוא וראה, בזמן שהאדם נמול לשמונת ימים, וכבר שרתה עליו השבת, שבתוך שמונה ימים, שהיא מלכות הקדושה, ערלה זו שחותכים ומשליכים אותה לחוץ, רואה אותה אז הסטרא אחרא, שהיא חלקו מקרבן הזה, אז נשבר הס"א ואינו יכול לשלוט ולקטרג עליו, ונעשה מליץ טוב על ישראל לפני הקב"ה.

פסקה תרצב

היכלא תליתאה וכו': היכל זה, נוגה, העומד שיכלול ויתיחד בו היכל השני, עצם השמים, ורוח ההוא וכל אלו החיות שבו, כולם כלולים ומתיחדים זה בזה, והם רוח אחד שכלול זה בזה (כנ"ל אות תקי"ח) יש לו גם כן שמונה סמכין לד' רוחות העולם, וכולם נקראים יתדות המשכן. ב' סמכין שלצד דרום, הם **שכניאל עזוזיה**. ב' סמכין שלצד מזרח **יהודיה עזריאל**. ואלו עומדים כל אחד ואחד על י"ב אלפי ממונים אחרים וכולם נקראים יתדות המשכן.

פסקה תרצג

ואלין אתמנון על וכו': ואלו נתמנו על הבל פיהם ההוא של התינוקות שעוסקים בתורה לקיים העולם, ואלו לוקחים הבל ההוא, ומעלים אותו למעלה, ומכל הבל והבל של אלו התינוקות שעוסקים בתורה לקיים העולם נעשה ממנו רוח אחד, ועולה הרוח למעלה ומתעטר בעטרה קדושה, ונתמנה לשומר העולם. וכן כולם.

פסקה תרצד

תרין סמכין דאינון וכו': ב' סמכין שהם לצד צפון, הם **עזפיאל קטטריהאל**. והם ממונים על י"ב אלפי ממונים, כל אחד ואחד, כמו שאמרנו. ב' סמכין שבצד מערב, הם **עסניה אדיריריה**, והם ממונים על י"ב אלפי ממונים אחרים, כל אחד ואחד, כמו שאמרנו.

פסקה תרצה
אלין אתמנון וכו': אלו נתמנו להכריז בכל הרקיעים על כל אלו שמעבירים בניהם מלעסוק בתורה, ועושים להם שלא יעסקו בה, אז יוצאים כל אלו הממונים, ומכריזים ואומרים, אוי לפלוני, שהעביר בנו מלמוד התורה, אוי לו, כי נאבד מעולם הזה ומעולם הבא.

פסקה תרצו
היכלא רביעאה וכו': היכל זה הוא היכל העומד ביותר באור. היכל זה מסבבים אותו ל"ב יתדות עליונים, וחמש מאה אלף אחרים הממונים תחת אלו. וארבעה אחרים שהם עליונים על כולם, וכולם הם יתדות של היכל הזה, אלו ארבעה הם, **חסדיהאל**, **קסיריה**, **קדומיה**, **דהריאל**. אלו ארבעה ממונים על כולם, וכולם האחרים, הם ממונים כולם תחתיהם.

פסקה תרצז
ועל ידא דאלין וכו': ועל ידי אלו, הדין נודע להעשות בעולם. ועל אלו כתוב, ומאמר קדישין שאלתא. לאלו הארבעה באים כל אלו הצבאות הממונים על הדין, לשאול איך נגזר הדין על העולם. והיינו כל אלו הדינים שלא נתנו בכתבים, לקיום העולם, ומשום זה אינם יודעים, וע"כ כולם באים לשאול אותם. ומשום זה, כולם ממונים על זה.

פסקה תרצח
אינון תלתין ותרין וכו': אלו ל"ב האחרים, הם ממונים על כל אלו העוסקים בתורה תמיד, ואינם מפסיקים ביום ובלילה, ואלו האחרים כולם שמתחתיהם, הם ממונים על כל אלו שקבעו עתים ידועים לתורה, ועל זה הם ממונים כולם, וכולם מענישים כל אלו שיכלו לעסוק בתורה ולא עסקו.

פסקה תרצט
היכלא חמישאה וכו': היכל זה, אהבה, עומדים בו שס"ה ממונים כמספר ימות השנה. ולמעלה מהם ארבעה סמכין, עליונים על כולם. ואלו הם, **קרשיהאל**, **סרטיהאל**, **עסיריה**, **קדמיאל**. ואלו נקראים יתדות של היכל הזה.

פסקה תש
אלין אתמנון לבדחא וכו': אלו נתמנו לשמח העולם. כשהנשמה נתוספת מערב שבת לערב שבת והיא יוצאת, כשהיא יוצאת יוצאים אלו עמה, ומעבירים מישראל כל עצבות וכל יגיעה ובל מרירות הנפש, וכל רוגז שבעולם. ואלו הם משמחי העולם.

פסקה תשא
כל אינון דלתתא וכו': כל אלו שלמטה מאלו ארבעה, כולם נתמנו להעביר הדין מאלו בעלי הדין, ומאלו שמענישים אותם בגיהנם להעביר הדין מהם. וע"כ, כל אלו יתדות כולם עומדים בשמחה, והם יוצאים משמחה. וכל ההיכלות עומדים לעלות ולהתעטר למעלה. כמו שלמדנו. (לעיל אות תע"ב ע"ש).

פסקה תשב
היכלא שתיתאה וכו': היכל הששי. היכל זה הוא היכל העומד על כל היכלות התחתונים. בהיכל זה, יש מאה אחרים העומדים לחוץ מהיכל, הנקראים יתדות כאלו האחרים. והם מאה לצד ימין, ומאה אחרים לצד שמאל.

פסקה תשג
תרין ממנן עלאין וכו': ב' ממונים עליונים יש בצד ימין. וב' ממונים אחרים לצד שמאל. אלו שבימין הם, **מלכיאל**, **שמעיהאל**, ואלו שבשמאל, נקראים, **מסרסניה**, **צפצפיה**. אלו הם יתדות עליונים, מימין ומשמאל.

פסקה תשד
ואלין אינון קיימי וכו': ואלו הם עומדים ומזומנים בעולם באותו זמן שמגיע זמנו של הצדיק להסתלק מעולם, וניתנה רשות לסטרא אחרא, אז אלו ארבעה עומדים להזדמן שם, כדי שתצא נשמתו בנשיקה, ולא תצטער בשליטת הסטרא אחרא. אשרי הם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שרבונם מקדים עליהם שליטתם של הארבעה, שיהיו נשמרים בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תשה
מהיכלא דא שראן וכו': מהיכל הזה, מתחילים כל הסודות וכל המדרגות העליונות והתחתונות להתחבר. כדי שימצא הכל, למעלה ולמטה, בשלמות, שיהיה הכל אחד, וחבור אחד, ליחד השם הקדוש כראוי, ולהשתלם, שתאיר שפע העליון בתחתון, והארות הנרות תאורנה כאחד, שלא יסורו זה מזה. ואז נשפע ונמשך מי שנמשך, שלא נודע ולא נגלה, כדי שיתקרב ויתיחד זה עם זה, להיות הכל ביחוד השלם כראוי.

פסקה תשו
זכאה חולקיה וכו': אשרי חלקו מי שיודע בסודות רבונו לדעת אותו כראוי. שהם אוכלים חלקם בעולם הזה, ובעולם הבא. על זה כתוב, הנה עבדי יאכלו. אשרי הם הצדיקים שעוסקים בתורה יום ולילה. משום שהם יודעים דרכי הקב"ה ויודעים ליחד יחוד הקדוש

כראוי. כי כל היודע ליחד השם הקדוש בשלמות כראוי, אשרי הוא בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תשז

קשורא דכל הני וכו': הקשר של כל אלו ההיכלות מתקשר כאן, בהיכל הזה, להתדבק לוח ברוח, שה"ס נשיקין, רוח התחתון ברוח העליון. ובאלו הנשיקין עולה הרוח שלמטה להתדבק ברוח של מעלה. וכשמתדבקים רוח ברוח, אז רוח העליון הסתום שהוא בינה שורה על רוח הזה שבאמצע, שהוא ת"ת שנקרא יעקב, וכל עוד שלא נתעורר להתדבק רוח ברוח, רוח העליון שהוא בינה אינו שורה על רוח האמצעי, שהוא ת"ת. שנקרא יעקב.

פסקה תשח

ורזא דא כד וכו': וזה סוד, כי כאשר נתאחד רוח ברוח, אז שורות נשיקות להתחבר, ומתעוררים שאר האברים, דהיינו שאר הבחינות שבהיכל, בהשתוקקות, ורוח הזה מתדבק בזה, ואז כל האברים מתעוררים להתקשר אלו באלו, להתקשר אבר באבר.

פסקה תשט

ואי תימא מאן וכו': ואם תאמר, מי מעורר את האברים התחתונים או אברים העליונים להתקשר אלו באלו. ומשיב, אברים התחתונים מתעוררים תמיד אל העליונים, מי שהוא בחשך, חושק תמיד להיות באור, שלהבת שחורה שלמטה, מתעוררת תמיד לשלהבת הלבנה שלמעלה, כדי להתדבק בה ולשרות תחתיה. וז"ס אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל.

פסקה תשי

כד נטיל יעקב וכו': כשלקח יעקב, שהוא ת"ת, להיכל הששי הזה (ב"ב אות קל"ב), אז נקרא בשם הקדוש השלם, **והויה**. ואם תאמר, שהוא שלמות הכל. אינו כן. אלא כשנשלמו כל ההיכלות להתיחד אלו באלו, אז נקרא הכל **הויה אלקים**, וזה הוא שם שלם לגמרי. וכל עוד שלא נתחברו זה עם זה היכלות בהיכלות, לא נקרא בשם השלם הזה, וכשמתחברים יחד אלו באלו, אז נשלם הכל מלמעלה ומלמטה, והאור של למעלה למעלה שהוא בינה יורד ושורה על הכל ונתקשר הכל כאחד, להיות הכל אחד.

פסקה תשיא

ורזא דמלה יעקב וכו': וסוד הדבר. יעקב לקח ארבע נשים וכלל אותן בתוכו. ואע"פ שהעמדנו דבר הזה בסוד אחר, דהיינו שהוא עומד בין ב' עולמות שבאצילות המכונים רחל ולאה, עם זה, סוד הכל, כשיעקב לקח היכל הזה, שהוא היכל הששי, לקח וכלל

בתוכו כל אלו ארבע נשים, שהם ארבעה מלאכים, וכולם דבקים בהיכל הזה. אלו הם ארבעה ראשי הנהרות, שכתוב, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. אלו ארבעה ראשים, הם ארבע נשים שלקח אותן יעקב, שלקח היכל הזה.

פסקה תשיב

וכדין אקרי האי וכו': ואז נקרא היכל הזה, **והויה**, כשהוא לטוב. כמש"א, וה' הולך לפניהם יומם. והויה אמר המכסה אני מאברהם. וכשנתחבר יצחק בהיכל של בית הדין שנקרא היכל זכות, אז נקרא הכל, והויה, להעניש לרשעים. כמש"א, והויה המטיר על סדום. והכל בסוד אחד כראוי.

פסקה תשיג

וכד יעקב נטיל וכו': וכשלקח יעקב היכל הזה, אז נקרא הכל רצון שלם. וזה הוא עת רצון. ומכאן ולהלאה, מתחילים ההיכלות להתחבר ולהתקשר אלו באלו. ואע"פ שלמדנו שסדר היחוד הוא דרומית מזרחית שממשיכים מדרום שהוא חסד למזרח שהוא ת"ת, הרי שהדרום הוא העיקר, וכאן אומר, שהת"ת הוא עיקר, והוא קודם החסד, שהוא היכל הששי. ומשיב, הכל הוא אחד, כי כאן הוא רוח ברוח בדבקות אחד, שה"ס נשיקין, שבהם הת"ת עיקר, והוא למעלה מחסד, ושם ה"ס חיבוק, וע"כ החסד הוא עיקר. וזסו"ה **ברכת אביך** שה"ס ת"ת, **גברו על ברכת הורי**, שהם חסד וגבורה. כי מרב ברכות, ונשיקין, נעשה חשוב יותר מחסד וגבורה, ונבחן למעלה מהם.

פסקה תשיד

מכאן שרי אברהם וכו': מכאן מתחיל אברהם שהוא ימין, דהיינו חסד דז"א, שנקרא אהבה רבה כמו שאמרנו, והוא לקח ההיכל שנקרא אהבה, (ב"ב אות קל"ג). דהיינו היכל החמישי. אז שדים נכונו, דהיינו השם שדי. ונתמלאו מכל טוב לכלכל ולזון הכל מכאן. וכשהשדים נכונו ונתמלאו מתוך אהבה עליונה, אז נקרא היכל הזה, **אל** שדי, כמו שאמרנו (באות תר"מ) ובזה, מצא כל העולם סיפוק כשנברא, כי כשנברא העולם, לא היה יכול להתקיים, ולא היה עומד, עד שנתגלה היכל הזה, שלקח אברהם, וכשנתגלה אברהם בהיכל זה אז אמר לעולם די, כי יש ספוק המספיק להזון ממנו העולם ולהתקיים. ומשום זה נקרא **אל שדי** שפירושו, אל, שדי בו לכל.

פסקה תשטו

וזמין קב"ה למליא וכו': ועתיד הקב"ה למלאותו, ולתקן אותו לעתיד לבא, שכתוב, למען תנקו ושבעתם. משוד תנחומיה למען תמוצו והתענגתם מזיז כבודה. **שד תנחומיה וזיז**

כבודה, הכל הוא בהיכל הזה. ואז בעת ההוא כתוב, מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה. כי היניקה תלויה באברהם. שהוא חסד.

פסקה תשטז

יצחק דאיהו שמאלא וכו': יצחק שהוא שמאלו של הקב"ה, שהוא המקום שממנו מתעוררים כל הדינים שבעולם והוא זרוע שמאל, התחלת כל הדינים, וכל הדינים מתעוררים משם, זה הוא לוקח ואוחז דין ההוא שנקרא זכות, שהוא היכל הרביעי, להתחבר דין בדין ולהיות הכל קשר אחד, משום שיצחק הוא דין שלמעלה, דז"א, ורשומות הדין עומדים בו. (ב"ב אות קל"ד).

פסקה תשיז

והכא אתרשים שמא וכו': וכאן נרשם שם הקדוש שנקרא אלקים, כי יש אלקים חיים שהוא למעלה למעלה סתום מכל, שהוא בינה. ויש אלקים שהוא בית דין שלמעלה, דהיינו גבורה דז"א. ויש אלקים שהוא בית דין שלמטה, שהוא מלכות. זהו שכתוב, אך יש אלקים שופטים בארץ. אלקים עלאה שהו סוד אלקים חיים, דהיינו בינה, כולל לאלו שלמטה, והכל הוא אחד.

פסקה תשיח

בהאי היכלא אתער וכו': בהיכל הזה נתעורר יצחק שהוא גבורה דז"א, וכל ע"ב אורות הכלולים בו, שממנו נגזרו כל הדינים שבעולם למטה. שכתוב, בגזרת עירין פתגמא. ולמה נקראים הגזרות והדינים בשם, עירין. אלא הוא, משום שכולם נמצאים בעיר הזו, **עיר** ה' צבאות, **עיר** אלקינו. כל אלו היכלות שלמעלה כל אחד ואחד נקרא **עיר**, כמש"א עיר וקדיש. ואלו הם עירין העומדים בפנים בתוך ההיכל, שנקרא עיר, ומשום שעומדים בעיר, משום זה נקראים **עירין**.

פסקה תשיט

האי היכלא אתכליל וכו': היכל הזה נכלל ביצחק. והכל הוא בהיכל אברהם שהוא היכל החמשי, משום שהימין, שהוא חסד נכלל בשמאל, שהוא גבורה. ובוא וראה, כל אחד ואחד כלול בחבירו. וכבר העמדנו, שמשום זה עקד אברהם את יצחק, כדי לכלול בו הדין, שהוא יצחק, ושימצא השמאל כלול בימין. ולהשליט הימין על השמאל.

פסקה תשכ

וע"ד קב"ה פקיד וכו': וע"כ צוה הקב"ה את אברהם להקריב בנו לדין ולהתחזק עליו, ולא צוה את יצחק להקרב, אלא לאברהם. שהוא כדי שאברהם שהוא חסד יכלול את

יצחק שהוא דין כנ"ל וע"כ נמצא זה בדין וזה בחסד, והכל אחד, שהרי נכללו זה בזה. וכך נכללו היכלות התחתונים בעליונים.

פסקה תשכא

כד נטיל יצחק וכו': כשלקח יצחק היכל הזה, אז נדון הכל לטוב. דהיינו דין בזכות. וע"כ צריך האדם הדן דין לדון הדין בזכות. משום שהוא סוד עליון שלמות הדין, כי אין שלמות הדין אלא בזכות. זה בלא זה אינו שלמות, דין בזכות זהו שלמות האמונה, כעין של מעלה. (כמ"ש באורך לעיל ב"ב דף ס"ד ד"ה ביאור).

פסקה תשכב

ביומא דראש השנה וכו': ביום ראש השנה, כשהדין נתעורר בעולם, צריכים ישראל למטה לעורר רחמים מתוך השופר, כעין סוד העליון. וכבר העמדנו (וירא אות שפ"א) וצריכים לחבר הדין כנגד זכות, שהוא חסד, כי כשנמצא הדין בזכות הכל הוא ביחוד אחד, ולמעלה ומטה הוא בשלמות. ואז ועולתה קפצה פיה. שאין לה רשות להשטין ולקטרג בעולם, ואז הכל ביחוד אחד כראוי. ודין בלא זכות אינו דין.

פסקה תשכג

ודא איהו דישראל וכו': וזה הוא בישראל, שיש להם דין בזכות. אבל שאר העמים אין להם דין של זכות. וע"כ אסור לנו לערוך הדינים שלנו בערכאות של עמים, כי אין להם חלק בצד האמונה שלנו, שכתוב, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום. ומצד ישראל, כל מי שדן דין ולא כלל בו זכות, זה הוא חוטא, כי גרע סוד האמונה, והטה את עצמו לצד ההוא שיש בו דין בלא זכות. דהיינו הס"א.

פסקה תשכד

ות"ח כד קיימי וכו': ובוא וראה, כשעמדו הסנהדרין למטה לדון דיני נפשות, היו צריכים לפתוח בזכות. כדי לכלול הזכות בדין. ועוד שהם נקראים לדון, מבית הזכות. כלומר שסוד הסנהדרין הוא בהיכל הזכות (כנ"ל אות תקצ"ח) וע"כ היה ההשתדלות שלהם לפתוח בזכות, ומתחילים בזכות מן הקטן שבסנהדרין, ואח"כ נשלם הדין בהעליון שבסנהדרין, שתהיה הזכות כלול בדין. זה למעלה וזה למטה. דין בזכות הוא שלמות הדין, זה בלא זה, אינו שלמות. ומשום זה יצחק ורבקה הם כאחד, שזה דין וזה זכות. שתהיה שלמות אחד. שיצחק הוא דין, ורבקה היא זכות. אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה נתן להם תורה שלמה, ללכת בדרך האמת כעין האורות שלמעלה.

פסקה תשכה

ת"ח דאינון לא וכו': בוא וראה, שהם לא היו דנים דין אלא בזכות, ומעיינים בזכות בתחלה, שיהיו כלולים זה בזה. והסנהדרין היו מהפכים בזכות, בדין, לכלול הכל כאחד, כדי שלא ישלוט הסטרא אחרא. כי כשלא נמצא זכות. נמצא שם הסטרא אחרא שנקראת חובה, ומתחברת הס"א בדין, ומתחזקת, וזה הוא דין בחוב.

פסקה תשכו

וע"ד ביומא דר"ה וכו': ועל כן ביום ראש השנה, צריכים לחבר זכות בדין, שלא תתגבר החובה, ומשום זה צריכים זכות ודין להיות יחד, כדי שיהיו שלם. כי כשהס"א, שהוא חובה, שולטת אינו שלם אלא קטרוג. כמו שהוא קטרוג, הנמשך ממנו ארבע מיתות. וכשהצד שהוא זכות שולט הכל הוא שלם. שלום ואמת, חסד ורחמים.

פסקה תשכז

וכד אתחברת סטרא וכו': וכשנתחבר הסטרא אחרא בדין, היא שולטת בקטרוג באלו ארבע מיתות ב"ד, סקילה שרפה הרג וחנק. כולם שליטת הקטרוג הרע. **סקילה**, משום שהס"א אבן נגף. **שריפה**, משום שהוא צור מכשול אש חזק. **הרג**, זהו חרב תאכל בשר. תאכל בשר ודאי, משום ששולטת בבשר, וזה הוא שהס"א נקרא, קץ כל בשר (כנ"ל פרשת נח דף מ"ח ד"ה ת"ח). **חנק**, משום שהוא קללת אלקים, אותו השולט על חנק, על התלוי. בסו"ה קללת אלקים תלוי. והעמדנו, שהוא משום שלא נשאר ממנו, מן התלוי, אלא בשר לבד, כי הנשמה פרחה ממנו, וקללת אלקים זו שולטת בבשר (כנ"ל נח מ"ח ד"ה ת"ח) שהוא מרה חשוכא. ומשום זה, זה, הקדושה, לטוב, וזה, הס"א, לרע.

פסקה תשכח

ואצטריכו ישראל וכו': וצריכים ישראל, שיש בהם סוד האמונה, להשמר, כדי שישלוט צד האמונה, ולא יתנו מקום לסטרא אחרא לשלוט, אשרי הם בעולם הזה ובעולם הבא. עליהם כתוב, ועמך כולם צדיקים וגו'.

פסקה תשכט

נביאין דאינון סטרין וכו': הנביאים, שהם צדדים העליונים, שני ירכים, שהם נצח והוד, הסומכים לתורה הקדושה, שהיא תפארת, הם לוקחים ההיכלות ששני רוחות בהם, שהם נוגה וזוהר, שהוא היכל הג', היכל נוגה והיכל הב', עצם השמים, והם ב' ירכים למטה, בבריאה, לסמוך אלו היכלות שלמעלה שנקראים תורה שבעל פה. דהיינו מלכות דאצילות. כמו שיש סומכים לתורה שהיא תורה שבכתב, כך יש עמודים סומכים לתורה שהיא תורה שבעל פה, שהיא מלכות, ונכללים זה בזה. אז אלו ב' סומכים שלמטה,

שהם נגה וזוהר, כשמתחברים באלו היכלות עליונים שבמלכות דאצילות, נתרשם בהם בחינת נבואה. ומה היא. היא **מראה**, שהוא כעין נבואה (ב"ב אות קל"ד).

פסקה תשל

וכל אינון מאריהון וכו': וכל אלו בעלי המראה יונקים מכאן, מהיכלות נוגה וזוהר הכלולים בהיכלות דמלכות, למעלה, בנו"ה דז"א, נבואה. וכאן, במלכות, מראה. וע"כ הוא, זה כעין זה וזה כעין זה, שהנבואה היא כעין מראה, והמראה כעין נבואה. וכשמתחברים זה עם זה, דהיינו הנצח עם ההוד, שהם נוגה וזוהר, אז שולט על מקום הזה השם הקדוש שנקרא **צבאות**, משום שכל אלו צבאות הקדושים עומדים כאן כולם, וכולם נקראים מצד הנבואה, כי מראה וחלום הם מצד הנבואה.

פסקה תשלא

ואע"ג דקא אמרינן וכו': ואע"פ שאנו אומרים, שבתוך אות ברית קדוש, דהיינו יסוד, שורה שם הזה צבאות, משום שכל הצבאות יוצאים מאות זו, יסוד. עם כל זה, הירכים העומדים מחוץ לגוף, נקראים ג"כ על שם הזה צבאות. ואלו הם הנקראים ברייתי שפירושו, חיצונים, כי הברייתא היא מחוץ למשנה. המשנה עומדת על הברייתא, כלומר שהברייתא מפרשת את המשנה, והברייתות נקראות ירכים אל המשנה, בתים חצונים, כעין נצח והוד שלמעלה, שהוא מחוץ לגוף הפרצוף.

פסקה תשלב

מתניתין איהו רזא וכו': המשנה היא סוד, שעומד בפנים, כי עיקר הכל לומדים משם. וכך התנאים שבמשנה הם מפנימיות. והסוד של זה, אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני. **אל בית אמי**, זה קדש הקדשים, שה"ס יסוד המלכות דאצילות המתוקן בבחינת יסוד דאמא, וע"כ נקרא בית אמי, שה"ס פנימיות המלכות. **תלמדני** זה הוא סוד המשנה. והיינו כשנכנס נהר זה הנמשך ויוצא, שהוא יסוד דז"א, בבית קדש הקדשים ההוא, אז כתוב, תלמדני. שפירושו שתשפיע לי. וזה הוא סוד שהמלכות נקראת **משנה**, להיותה משנה לז"א בסוד הזווג. כמש"א, את משנה התורה הזאת.

פסקה תשלג

כד אתמשכא לבר וכו': כשנמשכת לחוץ נקראת ברייתא. שפירושו חיצוני. ב' ירכים הם ברייתי, דהיינו חיצונים. וזה סוד הסודות שלא ניתן לגלות. כי לא נמסר הסוד רק לחכמים העליונים. אוי אם נגלה, כי ישמשו בזה הרשעים. אוי אם לא נגלה, כי יאבד הדבר מצדיקים. משום שהוא סוד מסודות עליונים שהקב"ה מנהיג עמו את העולם.

פסקה תשלד

בית ראשון קיימא וכו': בית ראשון עמד בימי שלמה כנגד עולם העליון, שהוא בינה, ובינה נקראת בית ראשון. ונשתמש הכל בבית קדש הקדשים, מקום שמשמש בו השמש בלבנה, דהיינו ז"א במלכות. וסודות עליונים כולם הם בשלמות. ועמד העולם בשלמות. ואח"כ גרמו החטאים ונמשכו הסודות ונדחו מבית קדש הקדשים לחוץ. כשנדחו הסודות לירכים, שהם נצח והוד, אז המעומדים לחוץ, שהם נקראים בתים חיצונים, ואז נצרכו לברייתות. כי לא יכלו לינק מן המשנה.

פסקה תשלה

בית שני קיימו וכו': בבית שני עמדו ישראל בבתים חיצונים בירכין. ומהם חזרו ושרו בבית קדש הקדשים. והוא בית שני. מלכות, כי בית ראשון הוא בינה. ואלו אחרים נשארו בברייתא לחוץ בין הירכים. ואלו שחזרו לבית קה"ק, היו לומדים ממשנה, והיו נוהגים ממנו, דהיינו לפי הלימוד שבמשנה, והיינו הסוד שכתוב, כי מציון תצא תורה. כי ציון ה"ס פנימית המלכות שנקרא משנה.

פסקה תשלו

ולבתר כד גרמו וכו': ואח"כ, כשגרמו העונות, הוסרה הממשלה של בית שני הזה. ואע"פ שממשלתו לא היתה כבית ראשון, שהיה בו שלום תמיד, משום שהמלך שהשלום שלו, שהוא ז"א, היה בו תמיד, בזווג דלא פסיק, וע"כ היה בשלום. ובית שני לא היה שלום כזה, משום שהערלה קטרגה בו תמיד, וע"כ היו הכהנים מוכנים בתוכו, לקטרג, דהיינו להרשיע את ערלה זו, והיו צריכים לדבר, שירשיעו עמו את הס"א, ולהגן על בית שני, והכל היה בסוד כראוי.

פסקה תשלז

לבתר גרמו חובין וכו': לאח"כ, גרמו העונות, והערלה שלטה, ונדחו ישראל מבית שני לחוץ, וירדו משם לחמוקי ירכים, שהם נו"ה, למטה, בבריאה. עד שישרו למטה ברגלין, בעשיה, וכשישבו ברגלין, דהיינו שיתקנו אותם, אז, ועמדו רגליו ביום ההוא וגו'. והעולם ינהגו בכל דבר בסוד עליון כראוי. ואע"פ שנדחו מפנימיות, לא נעזבו ממנו, ולעולם יתאחזו בו.

פסקה תשלח

ומאן דידע ומדיד וכו': ומי שיודע ומודד בשיעור של קו המדה, אורך ההמשך של הירכים עד הרגלים, יכול לדעת מדת הגלות שנמשכת. והוא סוד בין קוצרי השדה. והכל הוא בסוד עליון. ומשום זה כל הברייתות וכל התנאים וכל האמוראים עומדים במקומם

כראוי, אלו בפנים ואלו בחוץ באלו חמוקי ירכים, שהם נו"ה, ולמטה מהירכים, ובכולם נקראת המלכות תורה שבעל פה. ובכולם ירדו ישראל, ונגלו בין העמים.

פסקה תשלט

וכדין כד יסתיים וכו': ואז, כשתגמר הגלות בהמשכת הרגלין, שיקבלו תקונם, אז ועמדו רגליו ביום ההוא. ונעבר רוח הטומאה ההוא, הנקראה ערלה, מן העולם. ויחזרו ישראל בלבדם לשלוט כראוי, משום שערלה ההיא הורידם למטה עד עתה, ומכאן והלאה, אחר שערלה ההיא נקצצת ונעברת מן העולם, אז, וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב. דהיינו בעין יעקב ההוא שהיא מלכות, ששם החכמה הנקראת עינים, ולא נמצא מקטרג עליהם. אשרי חלקם של ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תשמ

יוסף הצדיק וכו': יוסף הצדיק עמוד העולם, שהוא יסוד, הוא לקח ברשות היכל צפון וגנוז, ברשותו עומד היכל השביעי. ואע"פ שאמרנו שהיכל לבנת הספיר עומד ברשותו (ב"ב אות קל"ה). כך הוא שבו מתתקן. אבל בוא וראה, נביאים שאמרנו שמתחברים למטה (לעיל אות תשכ"ט) ב' מדרגות מתחלקות מהם, שהם מראה וחלום, ועומדים בירכים, שהם נו"ה. באנון חמוקי ירכים עומדים, מראה, ואותה שנקראת נבואה קטנה. מירכים ולמטה עומד חלום. שהוא בברכים שהם למטה מירכין, (כמ"ש להלן אות תתי"ט). עד שיגיעו רגלים ברגלים. דהיינו רגלי אצילות תשתוינה עם רגלי בי"ע, כי בי"ע יחזור להיות אצילות, שאז יתעלו לנבואה, ומראה. ושם, למטה מירכין, עומד. היכל התחתון ונקרא לבנת הספיר.

פסקה תשמא

כלא ירכין בירכין וכו': כל התכללות ירכין הוא שישתלמו אחד בחברו, וכל מדרגות הנבואה, כי משם יוצאים ושורים, ונעשה מהם מראה, ושורים על מקום הזה, לבנת הספיר, ונעשה מהם חלום. יוסף הצדיק שהוא יסוד, הוא שלמות הכל, הוא לוקח הכל, משום שהכל נתתקן על ידו, הכל משתוקקים בהשתוקקות על ידו.

פסקה תשמב

ת"ח בשעתא דיוסף הצדיק וכו': בשעה שיוסף הצדיק שהוא יסוד, עומד לתקן את הכל, אז הוא לוקח הכל, וכשמתחבר בהיכלו, אז מתעוררים כולם לקחת חשק ורצון, העליונים והתחתונים, והכל הם ברצון אחד ושלמות אחד לשמח העליונים והתחתונים ברצון אחד כראוי. וכל התחתונים עומדים על קיומם על ידו, וע"כ כתוב, וצדיק יסוד עולם. כי על יסוד הזה עומד העולם.

פסקה תשמג

האי לבנת הספיר וכו': היכל לבנת הספיר הזה, אינו נמצא בקיומו, עד שיוסף הצדיק הזה, שהוא יסוד דז"א, נתתקן, וכשהוא נתתקן הכל מתתקנים, שזה הוא הסוד של כל הבנין, של המלכות, ועל זה כתוב, ויבן ה' אלקים את הצלע. ולא כתוב. וייצר, ולא כתוב, ויברא, אלא ויבן, משום שזה עומד על יסוד, שאחר שהיסוד נתתקן, הכל נבנה עליו. וע"כ נאמר, ויבן. ומשום זה כולם עומדים בזה היסוד. וכבר העמדנו.

פסקה תשמד

ת"ח כתיב ויבן וגו': בוא וראה, כתוב, ויבן ה' אלקים את הצלע. היינו שהיתה המלכות מצד האחור, של ז"א, והתקין אותה שתחזור פנים בפנים עם ז"א. כך העמדנו, אבל **ויבן**, פירושו, שהסתכל להעלותה באותה המדרגה, שעולם העליון שורה בה, שהוא בינה. שיהיה זה כמו זה.

פסקה תשמה

תו, ויבן אסתכל וכו': עוד יש לפרש, **ויבן**, שהמאציל הסתכל בצדדיו, והתקין וכיוון כל הצדדים של המלכות, לזרוע, ולהשקות, ולהוליד, ולעשות לה כל צרכיה, כמו שצריך. ואח"כ **ויביאה**, שואל במה הביאה. ומשיב, בצדיק הזה, דהיינו ביסוד, שכתוב, **ובזה**, דהיינו היסוד שנקרא, **זה**, הנערה באה אל המלך. כי הוא ממשיך הכל, להעלות ולעטר בשלמות. כאן כח מניעת העונות. כאן כח מניעת כל תאות רעות.

פסקה תשמו

מה דלא איהו וכו': מה שאין כן בהיכל ההוא הששי בסטרא אחרא, ששם כל התענוגים הרעים וכל מיני תאוות של תענוגי עולם הזה. וכשעולם הזה מתנהג בהם, נכשלים בהם בני אדם מלזכות לעולם הבא, שרואים כמה תענוגים ותאות שהגוף נהנה ומתענג מהם, וזונים אחריהם. זה שכתוב, ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וגו'. כי כל התאות ותענוגי עולם היו תלוים בו.

פסקה תשמז

ועל דא כגוונא וכו': וע"כ כעין זה, יש דברים שהגוף נהנה מהם, ונכנסים לגוף ולא לנשמה. ויש דברים שהנשמה נהנית מהם ולא הגוף. ועל כן המדרגות נבדלות זו מזו. אשרי הם הצדיקים שלוקחים דרך הישר ומונעים עצמם מן הצד ההוא, ומתדבקים בצד הקדושה.

פסקה תשמח

בהיכלא דא כלילן וכו': בהיכל הזה, כלולים כל שאר הנשמות של כל ההיכלות שלמטה. שני שמות הם שכוללים שאר שמות האחרים, אחד, כשנתחבר העליון בתחתון, ויעקב לקח היכלו באלו הנשיקין בסוד העליון, אז כולל שאר השמות, ונקרא **הויה אלקים**, וזה נקרא שם מלא, כמו שהעמדנו. ואחד, כשנתחבר יסוד העולם בהיכלו, שהוא יוסף, וכולם מתעוררים באהבה ובהשתוקקות אליו, וכולם כלולים בו, אז הוא כולל כל שאר השמות, ונקרא **הויה צבאות**, וזה נקרא שם הקדוש השלם, אבל אינו שלם כזה האחר. שהוא הויה אלקים.

פסקה תשמט

מה בין האי וכו': שואל, מה ההפרש בין זה לזה, בין יעקב ליוסף, ומשיב, זה יעקב, שהוא ת"ת שנקרא גוף, שולט עליון בתחתון גוף בגוף, שת"ת דאצילות שולט בת"ת דהיכלות ששניהם נבחנים לגוף, כלומר לבחינת מחזה ולמעלה. שהם בחי' יעקב. כמו שאמרנו. וזה, יוסף, שהוא יסוד שבאצילות, שולט ממקום סיום הגוף ולמטה שבאלו היכלות, דהיינו ביסוד שלהם, שהוא היכל לבנת הספיר, ובכל אלו שלמטה. וזה סוד בית ראשון ובית שני, שבית ראשון, ה"ס זווג ת"ת ומלכות מחזה ולמעלה. ובית שני ה"ס זווג ת"ת ומלכות מחזה ולמטה, שהוא בחינת יסוד ומלכות. ומשום זה היכל זה כולל כל שאר השמות שלמטה, כמו שהעמדנו. וע"כ שמות אלו זה עולה וזה יורד. שהתחתון עולה לעליון, והעליון יורד לתחתון, אשרי הם הצדיקים שיודעים דרכי התורה.

פסקה תשנ

יסודא דא אתתקן וכו': יסוד הזה נתתקן בב' צדדים, אחד בהיכל ראשון, כדי לתקן כל מה שלמטה. ואחד, לתקן היכל השביעי, ולהתתקן זה בזה, שיהיה הכל רצון אחד כראוי. עד כאן היחוד של שני צדדים, שלמעלה ושלמטה להתיחד כאחד בשלמות ללכת בדרך הישר.

פסקה תשנא

זכאה חולקיה וכו': אשרי חלקו מי שיודע ליחד היחוד ולסדר סדר האמונה ללכת בדרך הישר. אשרי הוא בעולם הזה ובעולם הבא. ועל זה כתוב, חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו. ואז אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. גם ה' יתן הטוב וארצנו תתן יבולה. פירוש. שה **אמת** שהוא ת"ת דבוק במלכות שנקראת **ארץ**. וכן מלכות שנקראת **צדק**, דבוקה בת"ת שנקרא **שמים**, ואז, **גם ה'**. שהוא ת"ת **יתן הטוב**, **וארצנו**, שהיא המלכות, **תתן יבולה**.

פסקה תשנב

היכלא שביעאה וכו': היכל זה. הוא היכל פנימי מכל ההיכלות. היכל זה הוא סתום, שאין בו צורה ממש, ואין כאן גוף כלל. שהוא בחינת ראש בלבד. כאן סתומה של סוד הסודות, זה הוא סוד, שהוא מקום לכנוס שם בתוך הצנורות של מעלה, של האצילות, כאן, רוח הכולל כל הרוחות, שבכל ההיכלות, רצון הכולל כל הרצונות, להתחבר כל ההיכלות כאחד. רוח החיים מבינה, בהיכל זה, שיהיה הכל תקון אחד.

פסקה תשנג

היכלא דא אקרי וכו': היכל זה נקרא בית קדש הקדשים, מקום לקבל הנשמה העליונה, שהיא בינה, הנקראת כך, לעורר אצלו עולם הבא, שהוא בינה.

פסקה תשנד

האי עלמא עולם וכו': עולם הזה, שהוא מלכות, נקראת עולם. עולם פירושו, עליה, שעולה עולם התחתון, שהוא מלכות, לעולם העליון, שהוא בינה, ומסתתרת בה ומתעלמת בה, ומתגלה בסתר. **עולם**, פירושו, שהמלכות עולה עם כל אלו שקרבו אליה, דהיינו ההיכלות, ומסתתרות בתוך הסתר העליון, שהוא בינה. עולם העליון, שנקרא הבינה, פירושו, שהבינה עולה ומסתתר תוך רצון העליון, תוך המכוסה מכל המכוסים, שלא נודע כלל, ולא נגלה ואין מי שיודע בו. שהוא א"א.

פסקה תשנה

פרוכתא דפרסא פריסא וכו': הפרכת, שהיא פרסא, שבין היכל הששי שהוא קדש לבין היכל הז' שהוא קדש הקדשים, נפרשה, ומכסה להסתיר הסתום, שהוא היכל הז'. כפורת נפרשה בסתרים עליונים, על ארון העדות שבקדש הקדשים שה"ס יסוד המלכות דאצילות המלוביש בהיכל הז', לסתום הסתומים, שבפנימיות ארון העדות, כי הם נסתרים וסתומים.

פסקה תשנו

לגו מן כפורתא וכו': לפנים מן הכפרת, שה"ס הארון, יש מקום סתום ונסתר וגנוז לאסוף בתוכו שמן המשחה העליון, רוח החיים, על ידי נהר ההוא הנמשך ויוצא, מן העדן, שהוא יסוד דז"א דאצילות, ונהר ההוא, נקרא מבוע של הבאר, שהיא מלכות. שמימיו אינם נפסקים לעולם. וכשזה, היסוד, מכניס וממשיך כל משחת קדש מלמעלה ממקום קדש הקדשים, שהוא בינה דאצילות, ההארה וההמשכה יורדת ובאה בתוך אלו הצנורות של יסוד המלכות דאצילות, וזו, המלכות דאצילות, מתמלאת משם, כמו נוקבא המתעברת ומתמלאת מן דכר. אף היכל הז' הזה מתתקן גם כן לקבל, האורות של היסוד

דז"א דאצילות, דרך המלכות דאצילות המלובשת בה, כמו נוקבא המקבלת מן הדכר. הקבלה שמקבלת, היא, כל אלו הרוחות והנשמות הקדושות היורדות לעולם, להתלבש בבני אדם, ונעכבות שם כל זמן ההוא שנצרך. דהיינו עד שיורדות ומתלבשות בבני אדם. וכן אחר פטירתן מעולם הזה, הן חוזרות להיכל הז'.

פסקה תשנז

יתעכבון עד וכו': ותתעכבנה בהיכל הז', עד שיבא מלך המשיח, ותקבלנה ספוקן כל אלו הנשמות ותבאנה לאצילות למקומו, וישמח העולם כמלפנים, כמטרס מיעוט הירח, וחטא של עץ הדעת כמש"א, ישמח ה' במעשיו.

פירוש. כי הנשמות, לאחר פטירתן מעוה"ז, אינן יכולות לעלות למעלה מהיכל הז', כי שם הפרסא המבדלת בין אצילות לבי"ע. וע"כ הן מתעכבות בהיכל הז', עד גמר התקון, שאז יתבטל גבול הפרסא, ואז תוכלנה לעלות לאצילות לשורשן, שהוא בינה דאצילות. כי אור הבינה נקרא נשמה. וע"כ נאמר אז, ישמח ה' במעשיו.

פסקה תשנח

בהאי היכלא קיימין וכו': בהיכל הזה נמצאים תענוגים ומעדני הרוחות, והשעשועים שהקב"ה משתעשע בג"ע. כאן היא תאות כל, ועונג כל, להתחבר בו כל ההיכלות כאחד, ותהינה כולן אחד. כאן נמצא קשר הכל ביחוד אחד.

פסקה תשנט

דכד שייפי כלהו וכו': כשכל האברים, דהיינו כל הבחינות שבהיכלות, מתחברים באברים העליונים של היכל הז', כל אחד ואחד כראוי לו, אין להם תשוקה, ואין להם עונג, חוץ מן היחוד בהיכל הזה. הכל תלוי כאן. כשהתחברות שבכאן מתיחדת ביחוד אחד, אז כל ההארות שבאברים, וכל הארת הפנים, וכל החדוות, כולן מאירות ושמחות.

פסקה תשס

זכאה חולקיה מאן וכו': אשרי חלקו מי שיודע לערוך סדרים, ולתקן תקוני השלמות כראוי. הוא אהובו של הקב"ה בעולם הזה ובעולם הבא. ואז כל הדינים, וכל גזרות רעות, מתבטלות מן העולם.

פסקה תשסא

היכלא דא היכלא וכו': היכל הזה, הוא היכל התשוקה, היכל העונג, היכל להשתעשע למעלה ולמטה כאחד. דהיינו שהקב"ה משתעשע עם הנשמות כאן, ובגן עדן התחתון כאחד. והכל מקבלים האור של מאור העליון המאיר לכל, דהיינו אור הבינה, שיתיחד הכל כראוי ביחוד השלם. וע"כ נמצא היכל הזה נסתר מכל, גנוז מכל. אע"פ שכולם

נסתרים, זה נסתר וגנוז יותר, מפני שהוא מקום היסוד, כדי שיהיה אות ברית הכל כאחד דכר ונוקבא, להיות בשלמות.

פסקה תשסב

היכל דא אקרי וכו': היכל זה נקרא ארון הברית, שהוא אדון כל הארץ, משום שהוא מקום שיוצאות ממנו כל הנשמות שבעולם, ליחד היחוד למטה, ולהמשיך יחוד הקב"ה מלמעלה למטה לתת לצדיק, דהיינו להיכל הראשון שהוא יסוד, המכונה צדיק, משום שהנשמות יוצאות מצדיק, דהיינו יסוד דד"א (כנ"ל אות תשנ"ו) ונכנסות בצדיק, שהוא היכל היסוד, ואח"כ יוצאות מצדיק, מהיכל היסוד, ומתלבשות בבני אדם (כנ"ל אות תצ"ז ע"ש) ולאחר פטירתן מעולם הזה, נכנסים במקום שיצאו משם, דהיינו בהיכל הז'.

פסקה תשסג

האי אדון הברית וכו': ומפרש דבריו. ארון הברית הזה שבהיכל הז', מקבל הכל מן הצדיק, שהוא יסוד דז"א דאצילות, ואח"כ יוצאות ממנו מן ארון הברית, ונכנסות בצדיק שלמטה, שהוא היכל הראשון, שהוא יסוד, ואח"כ יוצאות מצדיק שלמטה ומתלבשות בבני אדם, ולאחר פטירתן, הן נכנסות לארון הברית שבהיכל הז', כדי שתהיינה כל הנשמות כלולות מלמעלה, מבינה שהיא היכל הז', ומלמטה, מן היסוד דהיכלות, להיות שלם מכל הצדדים, וארון הברית הזה שהוא היכל הז', מקבל הנשמות מצדיק, שהוא היכל הראשון, הנכללות מב' צדדים. דהיינו מזכר ונקבה. כי בהיכל הראשון, מתחברות נשמות הזכרים עם נשמות הנקבות (כנ"ל אות תצ"ז ואות תצ"ג).

פסקה תשסד

ת"ח מבועא דבירא וכו': בוא וראה המבוע של הבאר, שהוא יסוד (כנ"ל תשנ"ו) אינו נפסק מן הבאר לעולם, שהיא מלכות דאצילות המלובשת בהיכל הז', וע"כ מקום הזה הוא שכלול הכל, קיום כל הגוף, להיות שלם בכל כראוי. כאן, בהיכל הז', הוא היחוד והקשר כאחד, להיות למעלה ולמטה אחד בקשר אחד, שלא יפרדו האברים, שהם הבחינות והמדרגות שבהיכלות, זה מן זה, ושימצא הכל בזווג פנים בפנים.

פסקה תשסה

ועל דא תנינן וכו': וע"כ למדנו, מי שמשמש מטתו מאחור, מכחיש התקון של הסתכלות פנים בפנים, הנוהג בעליונים, המאיר הכל כאחד, שימצא הכל פנים בפנים בדבקות כראוי. כמש"א, ודבק באשתו, באשתו הוא בדיוק, ולא מאחורי אשתו.

פסקה תשסו

תרין אינון יעקב וכו': שנים הם, יעקב הוא למעלה דהיינו מחזה ולמעלה, שה"ס תפארת, יוסף הוא למטה, דהיינו מחזה ולמטה שהוא יסוד. שתי תשוקות הן אחת היא, היכל הששי, שלקח יעקב, ואחת היא היכל השביעי הזה, היכל קדש הקדשים, שבו משמש יסוד דז"א, (כנ"ל אות תשנ"ו) שהוא יוסף, התשוקה שלמעלה, שמחזה ולמעלה, היא באלו הנשיקין שלקח יעקב, בהיכל הששי, (כנ"ל אות תש"ז) התשוקה שלמטה, בשמוש הזה שלקח יוסף, בהיכל הז', קדש הקדשים. משתי בחינות אלו, מיעקב ומיוסף, לקח ארון הברית, שה"ס היכל קדש הקדשים: א) רוח החיים. שמצד יעקב, לקח רוח החיים שלמעלה שנתדבק בו יעקב, על ידי אלו הנשיקות, ורוח החיים הזה שלמעלה נכנס בו בארון הברית, שהוא היכל הז', להזון ממנו. ב) מצד יוסף, שהוא למטה בסיום הגוף, שהוא יסוד, לקח היכל הזה, השביעי, ממנו, רוחות ונשמות להריק למטה לעולם הזה. (כנ"ל אות תשנ"ו).

פסקה תשסז

אלין תרין סטרין וכו': אלו ב' בחינות, יעקב ויוסף, מתחלקות לב' צדדים, בחינת יעקב, שהוא ת"ת. מתפשטת ונותנת כח לנבוע בשדים האלו, שה"ס אל שדי (כנ"ל אות תר"מ) שנתמלאו מרוח החיים. ומניק בהם למלאכים הקדושים, החיים וקיימים לעולם, שעומדים בו בקיום, שע"י היניקה משיגים שלמותם. ובחינת יוסף, שהוא יסוד, נכנס בתשוקה, לארון הברית, ונותן כח בפנים, ועושה נשמות ורוחות לרדת למטה, ולזון בהם בני העולם.

פירוש. המלאכים יוצאים מזווג העליון דנשיקין' וע"כ נזונים מרוח החיים היוצא מזווג הזה, שה"ס יעקב. ונשמות בני אדם יוצאות מזווג היסודות, שה"ס יוסף, וע"כ הם נזונים ג"כ משם.

פסקה תשסח

ועל דא קיימין וכו': ועל כן נמצאים שני צדדים אלו, יעקב ויוסף, זה למעלה, יעקב. וזה למטה, יוסף. זה יעקב, לזון למעלה, למלאכים. וזה, יוסף, לזון למטה, לנשמות בני אדם. כל אחד ואחד כראוי לו. והכל הוא אחד, וסוד אחד הוא. ששניהם בז"א, ויעקב הוא למעלה מחזה, ויוסף הוא למטה מחזה. ועם כל זה יוסף מזין לכל הגוף, כלומר שממשיך גם אור החיים מזווג דנשיקין, שהוא בחינת מחזה ולמעלה דגוף, ומשקה אותו. כי מרוח החיים הזה שבדבקות של יעקב, בסוד הנשיקין, יורד למטה, ליוסף שה"ס מחזה ולמטה, ובו נתדבק ארון הברית הזה, שבהיכל הז', ברצון של מעלה, מזווג דנשיקין, ויורד רוח

החיים ההוא למטה, לנשמות בני אדם, על ידי הדבקות ההוא של יוסף בארון הברית. וכשמתחבר הכל כאחד, דהיינו שיוסף נכלל ג"כ מהארת הזווג דנשיקין, אז נתמלאו אלו השדים להניק לכל, דהיינו אפילו לנשמות בני אדם, ומשום זה הכל הוא אחד. אשרי חלקו מי שיודע לקשור קשרים וליחד יחודים בתפלתו ברצון הלב כראוי, כדי לדבק אבר באבר, רוח ברוח, הכל בכלל אחד, שיהיה הכל אחד כראוי.

פסקה תשסט

תא חזי האי וכו': בוא וראה, היכל הזה, כשאלו רוחות הקדושים, וכל ההיכלות והמרכבות, מתיחדים בו כולם כאחד, ונמצאים בקשר אחד, אז רוח ההוא, שהוא העליון על כולם שבהיכל הזה, שהוא נקודה אחת, דהיינו בחינת יסוד המכונה נקודה, הוא נסתם בהם ואינו מתגלה, ונעשה רוח סתום כעין העליון שבאצילות. והסימן על זה הוא, אגוז, שהתוך שבו, דומה למוח המפוצל לד' פיצולים, שהוא נגד חו"ב חו"ג, ובאמצעם מחוברים כאחד, אף כאן הוא יחוד אחד מקשר כולם, כמו שאמרנו, שיתקשרו זה בזה ויהיו כולם שלמים בשלימות כאחד.

פסקה תשע

והא אוקימנא כגוונא וכו': והנה העמדנו כעין זה, שהקרבן עולה ליחד היחוד ולתת סיפוק, לכל אחד ואחד כראוי לו, מאותו עשן, שהכהן שהוא ימין, מעלה בקשר היחוד ברצון, (כנ"ל תרומה אות רע"ז רע"ח) והלוים בשירה, שהם שמאל, כן כאן כלולים זה בזה, היכל בהיכל, רוח ברוח עד שמתחברים במקומם, בזו"ן דאצילות, אבר באבר, שיהיו הכל כלולים כאחד כראוי. (ב"ב אות קמ"א).

פסקה תשעא

והא אוקימנא דכד וכו': והנה העמדנו, כשנשלמו הכל ביחד, דהיינו שכל ההיכלות נכללו בהיכל הז', ואברים עליונים זו"ן דאצילות מאירים לתחתונים, להיכלות, אז מתעוררות נשמה עליונה על הכל, שהיא בינה דאצילות ונכנסת בכולם ומאירה לכל, וכולם מתברכים, העליונים, זו"ן דאצילות, ותחתונים, כל ההיכלות ומה שבתוכם. וההוא שלא נודע ולא נכנס בחשבון הרצון שאינו נתפס לעולם, שהוא עתיק, מתלבש בפנימיותם (כמ"ש ב"ב אות קמ"ג) אז הכל עולה עד אין סוף ומתקשר הכל בקשר אחד ומתמתק, רצון ההוא שאינו נתפס לעולם, הנ"ל שהוא עתיק, לפני ולפנים, בהעלם. (כמ"ש ב"ב אות קמ"ב קמ"ג).

פסקה תשעב

נהירו דנשמתא עלאה וכו': ומפרש דבריו. אור הנשמה העליונה, שהיא בינה, עולה לפני ולפנים ומאיר לכל. בתוך אור הזה של הנשמה, נכנסת ומתלבשת מחשבה הסתומה שכוללת הכל, שהוא או"א עלאין אור החיה. ובפנימי פנימיות בתוך הרצון של המחשבה, שהוא או"א, מאיר ומתבשם ותופס ואינו תופס, היינו א"א, ועולה רצון המחשבה לתפוס בו בא"א, וכשזה עולה, כשאו"א עולה ומלביש לא"א, האור שלמטה, שהוא ישסו"ת, תופס בו בא"א.

פירוש. או"א עלאין, אע"פ שעולים לראש א"א, אינם תופסים בו, כלומר שאינם מקבלים ממנו חכמה, כי הי' אינה יוצאת מאויר שלהם לעולם. אלא ישסו"ת, שהם בחינת ז"ת דאו"א הם תופסים בא"א, שמקבלים ממנו חכמה, והי' יוצאת מאויר שלהם. (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית, ע"ש), וז"ש **וכד האי סליק**, דהיינו כשאו"א עולים לראש א"א, **נהירו דלתתא תפיס ביה**, דהיינו הז"ת דאו"א שהם ישסו"ת תופסים בו, בא"א, שמקבלים ממנו חכמה. ולא או"א עצמם. כמבואר.

פסקה תשעג

וכן כלא לאתקשרא וכו': וכן כולם צריכים ליחדם זה בזה, להתקשר ולהתמלאות ולהתברך הכל כאחד כראוי. ואז נקשר זה בזה כמו שאמרנו, היכלות בהיכלות, תחתונים בעליונים, וסוד דכר ונוקבא יחד, אור עליון שהוא נשמה, מיחדים באור שהוא סתום וגנוז יותר, שהוא חיה, ואותו שגנוז יותר, כלול במה שגנוז יותר ממנו, שהוא א"א עד שנמצא הכל כראוי ביחוד אחד.

פסקה תשעד

ועל דא משה וכו': וע"כ, משה, היה יודע לסדר סדר אדונו יותר מכל בני העולם. כשהוצרך להאריך, האריך, וכשהוצרך לקצר, קיצר. כמו שהעמדנו, שאמר, אל נא רפא נא לה. למדנו, מי שהאריך בתפלתו ומסתכל בה, בא לסוף לידי כאב לב. ולמדנו, להיפך מזה, מי שמאריך בתפלתו מאריכים לו ימיו.

פסקה תשעה

ורזא דמלה מאן וכו': ומשיב. וסוד הדבר הוא, מי שמאריך במקום שצריך לקצר, בא לידי כאב לב. מהו לב. זה הוא שכתוב, וטוב לב משתה תמיד. שה"ס מלכות הנקראת **לב**, שממשכת מוחין דחכמה, המכונים **משתה**, בסו"ה שתו ושכרו דודים. (כמ"ש ב"ב במראות הסולם דף ל"ז ד"ה ובהאמור ע"ש) משום שהוא מקום שצריך לקצר ולא להאריך בו. כי הכל נמצא למעלה וצריך שלא להמשיך אותו למטה, אלא לקשרו בקשר

שלמעלה בלי אריכות, עד שיהיו הכל אחד ביחוד אחד. וכיון שנתקשר יחד, אז לא צריכים לאריכות ולבקש תחנונים. וכשמאריך באריכות במקום שצריך, דהיינו במדרגת ז"א, שה"ס חסדים מכוסים מחכמה, הקב"ה מקבל תפלתו. וזה הוא כבוד הקב"ה, שהוא ז"א, שבשביל יחוד התפלה מקשר קשרים ומרבה ברכות למעלה ולמטה. שהברכות נמשכות ממעלה למטה.

פירוש. להאריך תפלתו, היינו להמשיך השפע ממעלה למטה. לקצר תפלתו היינו שלא להמשיכה אלא ממטה למעלה. ולפיכך המלכות, שה"ס הארת החכמה, אסור להמשיכה ממעלה למטה, כי זה היה החטא של עצה"ד כנודע. וז"ש **דהא כלא קאים לעילא**, כי הארת החכמה, שה"ס משתה, עומדת כולה למעלה, **ובעי דלא לאמשכא ליה** ואסור להמשיכה למטה. אלא לקצר. **לקשרא ליה בקשורא דלעילא בלא אריכו**. דהיינו שימשיך ממטה למעלה. וע"ז אמרו המאריך בתפלתו בא לידי כאב לב. אבל הארת ז"א שהוא חסדים מכוסים, להיפך מצוה להמשיכו למטה, וז"ש, **ודא הוא יקרא דקב"ה**, שהוא ז"א, וכו' **ואסגי ברכאן לעילא ולתתא**, דהיינו שימשיך ממעלה למטה. וע"ז אמרו, המאריך בתפלתו מאריכין לו ימיו.

פסקה תשעו

גו היכלא דא וכו': בתוך היכל הזה, עומדת נקודה אחת חבויה, ונקודה זו היא רוח, שתקבל עליה רוח אחר עליון, שהוא זכר. וכששורה רוח ברוח, אז נכנס זה בזה ונעשה אחד, ודבקות אחת. ומורכב זה בזה להיות אחד כאילן הזה שמורכב זה בזה. והוא אחד מין במינו. אוי למי שמרכיב מין באינו מינו, כבני אהרן אלו, שרצו להרכיב אילן באחר שאינו מינו.

פירוש. רוח זכר ה"ס קו ימין, ורוח הנקבה ה"ס קו שמאל. ונודע שהימין ושמאל הם במחלוקת שהשמאל שה"ס חכמה רוצה לבטל את הימין שהוא חסדים. (כנ"ל ב"א נ"ז ד"ה וזה) וזהו מפני שהם מין באינו מינו, שזה חכמה וזה חסדים. ונמשכת המחלוקת עד שהם מתוקנים בקו האמצעי העושה שלום ביניהם, באפן, שהימין יאיר ממעלה למטה, והשמאל יאיר ממטה למעלה, כנ"ל (ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) ואז מתיחדים זה בזה, כי בזה שהשמאל אינו נמשך ממעלה למטה, נבחן למין אחד עם הימין. וז"ש, **ואיהו חד זינא בזיניה** דהיינו שהנקבה נתקנה להאיר החכמה רק ממעלה למטה, שעי"ז היא מין במינו עם הזכר. ובני אהרן שמתו, שתויי יין היו, ששתו יין המשכר, שפירושו שהמשיכו החכמה ממעלה למטה (כנ"ל אות ת"פ) וז"ש, **כאינון בני אהרן דבעו לארכבא אילנא באחרא דלאו איהו זיניה**. כי אז השמאל והימין הם מין באינו מינו. כמבואר.

פסקה תשעז

ומאן דארכיב זינא וכו': ומי שמרכיב מין במינו, ויודע לקשר, קשר בקשרו, היכל בהיכלו, מדרגה במדרגתו, זה יש לו חלק בעולם הבא, כמו שהעמדנו. וע"כ זה הוא שלימות הכל, וכשנשלם זה בזה, השמאל בימין, והזכר בנקבה, וכן ההיכלות, ונעשה הכל מעשה אחד מין במינו, היוצא משלמות הזה, נקרא מעשה מרכבה. שמרכבה הוא מלשון מרכיב ומורכב.

פסקה תשעח

ורזא דא וייצר וגו': וזה סוד, וייצר ה' אלקים את האדם, שנאמר שם מלא, הויה אלקים, שאדם הוא מעשה היוצא ממרכבה הזו הוי"ה אלקים, שהרכיב זה בזה מין במינו, שהוא מעשה של שלמות הכל, שהימין נשלם על ידי השמאל, והשמאל נשלם על ידי הימין, וכן עד"ז זכר ונקבה כנ"ל, וכשנשלמו זה בזה, אז נקראו ז"א ומלכות, **הויה אלקים** שהוא שם מלא. אשרי הוא מי שיודע לקשר קשרי האמונה וליחד היחוד כראוי.

פסקה תשעט

ת"ח כמה דאיתנהו וכו': כמו שיש שמות קדושים עליונים, כגון שם מ"ב וכו', מתחברים אלו באלו, כך הוא שם הקדוש הויה, מפורש למעלה בבינה, ומפורש למטה, במלכות. שם הזה הויה, הוא למעלה בג"ר, ביחוד הויה אהיה. ושם הזה, הוא באמצע בחג"ת, ביחוד הויה אלקים. ושם הזה הוא למטה בנהי"מ, ביחוד הויה אדני. **הויה** ה"ס השם הקדוש, שהוא אחד, סוד הכל, שכולל כל השמות. עולם העליון, שהוא בינה, וג"ר, שנקרא אהיה, מתיחד בסתום מסתום שעליו, שהוא חכמה הנקרא הויה, והיינו היחוד הויה אהיה המשתתף עמו והוא אחד. עולם התחתון שהוא מלכות הנקראת אדני, מתיחד בסתום, שהוא ז"א הנקרא הוי"ה, והיינו היחוד הויה אדנ"י. שבאמצע, שה"ס המלכות שלמעלה מחזה דז"א הנקראת אלקים, מתיחדת עם סוד המרכבה הקדושה העליונה שעליה, שהוא חג"ת, הנקרא הוי"ה, והיינו היחוד הוי"ה אלקים, שהוא מעשה מרכבה, כנ"ל בדבור הסמוך. והעמדנו.

פסקה תשפ

מהאי גיסא ד' וכו': מצד זה, מן הבינה, יוצאות ד' מרכבות, שהן ד' ספירות חג"ת ומלכות שלמעלה מחזה כנ"ל, ומצד זה, מן המלכות שמחזה ולמטה דז"א, שנקראת אדני, יוצאות ד' מרכבות, שה"ס ד' מלאכים מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. משום שכל אחד ואחד מפורש לארבע. כל מרכבה היא ארבע כשהמדרגות מסתכלות, שהם ג' קוין ומלכות המקבלתם, וכן כולם הן ארבעה ארבעה עד שיורדים המדרגות למטה במקום

ההוא שנקרא בסוד השם הקדוש שהוא **אדני**, באלו המרכבות העומדות ונוסעות בשם הזה אדני. והן נקראות הרי נחשת, משום שיש הרים ויש הרים, יש הרים עליונים שהם חג"ת דז"א. ויש הרים תחתונים, שהם נה"י דז"א המאירים במלכות, והם עומדים בג' צדדים, ימין שמאל ואמצע, ויוצאים מן זהב כסף ונחשת. שנה"י דז"א יוצאים מחג"ת דז"א הנקראים זהב כסף ונחשת.

פסקה תשפא

נחשת לתתא בגין וכו': נחשת שלמטה, בבריאה, היא משום שאלו המרכבות היוצאות מן השם אדנ"י שבהיכל הראשון, שהן ארבע מרכבות היוצאות מב' רוחות ימין ושמאל מלבנת הספיר, כמו שאמרנו (באות תצ"ח) אלו ב' רוחות שאמרנו שם הם נקראים ב' הרים, והם הרי נחשת.

פסקה תשפב

מאינון תרי רוחין וכו': מאלו ב' רוחות הנקראים הרי נחשת, יוצאות אלו ארבע מרכבות שה"ס ד' אופנים, שמשתמשים בשם ההוא דאדנ"י, שנשתקע במלאך סנדלפון שר הפנים. (כנ"ל אות תק"ה) וכולן, כל המרכבות, הן שליחים בעולם, אלו על אלו, בסוד סוסים ומרכבות, כי יש מרכבה על סוסים המסיעות אותה.

פסקה תשפג

ודא שמא קדישא וכו': ושם הקדוש הזה, אדנ"י, נכלל בהויה, כמו שהעמדנו, שנכלל אדנ"י בהוי"ה, שהוא **יאהדונה"י**. וכבר למדנו. השם **אלקים**, אינו נכלל בשם אחר, כמו אדנ"י הנכלל בהויה, ובחינתו עצמו מתבטלת בהויה, אבל השם אלקים אינו מתבטל ונכלל בשם אחר. משום שיש אלקים חיים, בבינה, ומשם אלקים הזה שבבינה מתפשט השם לכמה צדדים, דהיינו לגבורה דז"א, ולמלכות, שנקראים אלקים, וכן הוא מתפשט לבי"ע, ואין הארתו נאספת בשום מקום אלא הולכת ומתפשטת. וע"כ אינה נכללת להתבטל בשם אחר.

פסקה תשפד

שמא דכליל כל וכו': השם הכולל כל השמות, הוא הוי"ה, שבמילואו, הוא, **יוד הא ואו הא**, שבסוד צירוף האותיות של השם הקדוש, היה יודע בו הכהן לצרף בכל צדדיו עד שהשמות עלו בכמה צדדים, במ"ב אפנים, בהתפשטות הניצוץ הקשה שהוא בבינה, שזה הוא כולל כל השמות.

פירוש. מבאר איך השם הויה כולל כל השמות, שהם הספירות. ומבאר זה בסוד השם מ"ב, שה"ס כח"ב, אשר ד' אותיות של הוי"ה פשוטה, ה"ס כתר. ועשרה אותיות המילוי

של הויה, שהם **יוד הא ואו הא**, ה"ס חכמה. וכ"ח אותיות של מילוי המילוי, שהם, **יוד ואו דלת, הא אלף, ואו אלף ואו, הא אלף**, הם ביחד מ"ב אותיות. וז"ש, **דביה הוה ידע כהנא לצרפא בכל סטרוי עד דסלקי שמהן בכמה סטרין במ"ב גוונין**. הרי ששם הויה כולל ג' ראשונות, כתר חכמה בינה. וז"א ה"ס עשר אותיות המילוי **יוד הא ואו הא** כמו חכמה. ומלכות ה"ס החשבון של עשר אותיות אלו שהוא **מ"ה**. הרי ששם הויה כולל כל עשר הספירות. וז"ש **דהאי איהו כליל כל שמהן**, דהיינו כל הספירות שהספירות מכונות שמות.

פסקה תשפה

ושמא דא כליל וכו': ומבאר עוד, ושם הזה הויה, כולל כל השמות בהצירוף **אהיולדינ"ם** לסימן, באלו האותיות כלולים השמות האחרים המתחברים עם השם הויה, שהם ג' שמות, אהיה אלקים אדני, (כנ"ל אות תשע"ט) ויוצאות אלו ונכנסות אלו. לאחר כן כשנטה ונתפשט ניצוץ הקשה מן הבינה, מצטרפות האותיות בתוכה, ונכנסות אותיות ויוצאות אותיות בסוד אלו ט' אותיות, ואלו נמסרו לקדושים עליונים, ללכת בדרך סוד צירוף אותיות היחוד מאותיות של השמות, כמו שהיה יודע הכהן לצרף השמות באותיות רשומות.

פירוש. ד' שמות מרומזים בצירוף **אהיו"ל דינ"ם**, שהם **הויה**, וג' שמות **אהי"ה אלקי"ם אדנ"י**, שהויה מתיחד עמהם, בג"ר ובחג"ת ובנה"י (כנ"ל אות תשע"ט) וזה הכלל, שאינו מכפיל אות שתי פעמים, למשל בהויה אינו מציין ב' ההין אלא אחת, דהיינו יה"ו. וכן באהיה, חסרה ה' אחרונה ומציין רק אה"י. וכן אותן **ה' י'** המרמזות על **ה"י** דיה"ו, מרמזות ג"כ על **ה' י'** דאה"י, ועל **ה' י'** דאלקים. חוץ מן **ה' י'** דאדנ"י שנכפלה במיוחד, לפי שהיא מדרגה מצוינת, שאינה בכל האותיות, שהיא מרמזת על גילוי חכמה. ובדרך זה תשכיל ותמצא בצירוף הזה ד' שמות הוי"ה אלקי"ם אדנ"י אהי"ה.

וזה אמרו, **ושמא דא כליל כל שמהן אהיו"לדינ"ם סימן**, שבצירוף הזה נמצא שם **הויה** עם כל השמות המתיחדים בו, וז"ש **באלין אתוון כלילן אחרנין מתחברן** שכל השמות האחרים שבהקומה, מתחברים בו עם שם הויה. דהיינו ביחוד **הויה אלקים**, אנו מבחינים, **יה"ו** שבו הרומז על **הויה**, **ו א' ל' ה' י'** שבצירוף **אהיו"ל**, וה **ם** שבצירוף **דינ"ם** הוא אותיות **אלקים**. ולקחנו ליחוד הזה מן הצירוף הנזכר, שש אותיות, שהם **אהיו"ל** ה' אותיות, עם אות ה **ם'** של **דינ"ם**, והשארנו ג' אותיות **די"נ** שלא שמשנו עמהן ביחוד הזה הויה אלקים. וז"ש, **ונפקי אלין ועיילי אלין**, שבכל יחוד נכנסות מספר אותיות הצריכות ליחוד, ויוצאות מספר אותיות שאינן נצרכות ליחוד. כמ"ש, ביחוד הויה אלקים שנכנסו

מן הצירוף שש אותיות **אהיו"ל ם**' ויצאו ג' אותיות **די"נ** שלא נצרכו ליחוד הזה. ועד"ז בהיחוד הוי"ה אדני, נכנסות שבע אותיות, שהן יה"ו מן **אהיו"ל** שהוא **הויה**, ו **א**' מן אהיו"ל, עם **די"נ** מן **דינ"ם**. ויוצאות ב' אותיות שלא שמשנו עמה, שהן ל' ם'.
וז"ש, **לכתר כד אתנטי ואתפשט בוצינא דקרדינותא**, דהיינו בסוד שם מ"ב שהוא ג"ר, ששם היחוד **דהויה אהיה**, **מצטרפי אתוון בגווה**, שמצטרפים ליחוד הזה ארבע אותיות שהן **יה"ו** ד **אהיו"ל** שהוא **הויה**, עם **אה"י**, של **אהיו"ל** שהם **אהי"ה**. **ונפקי אתוון**, ויוצאות חמש אותיות, שאינן נצרכות ליחוד הזה, **ברזא דאלין תשע אתוון**. שמט' אותיות אלו **אהיו"ל דינ"ם**, נכנסות אותיות ליחוד, ויוצאות, דהיינו שנשארות מיותרות.

פסקה תשפו

וידי אדם מתחת כנפיהם: כל, ידי אדם, הרי העמדנו, שהם, רוחות וחיות ואופנים שכולם בכנפים, וידים מתחת כנפיהם, לקבל בהן תפלות, ולקבל בעלי תשובה. **ידי אדם**, פירושו, מקומות ובתי קבול, לקבל בני **אדם** בתפלתם ובקשתם, ולפתוח פתחים לקבלם, ליחד ולקשר קשרים ולעשות כרצונם.

פסקה תשפז

ואלין אתרין ודוכתין וכו': ואלו המקומות ובתי קבול הנקראים ידי אדם, משום שהם עומדים בשביל אדם, אלו הם שמות קדושים השולטים בכל מדרגה ומדרגה, שבהם נכנסים בני אדם בתפלתם ובקשתם בכל השערים העליונים. ועל ידי זה שולטים התחתונים למעלה, וזה סוד, ידיך עשוני ויכוננוני. שאלו הם שמות קדושים המכונים ידים.

פסקה תשפח

ויאמר ה' אל וגו': ויאמר ה' אל משה נטה את ידך על השמים. שואל. ואיך יכול להרים את ידיו על השמים. ומשיב. אלא, **נטה**, פירושו השפל. כמש"א ויט שמים וירד. והיינו שימשיך מלמעלה למטה. **ידך**, פירושו, מקומך, דהיינו מקום של המדרגה שלך שאתה שורה בה, שהוא ת"ת. וזהו **ההמשכה** הוא בסוד השם הקדוש. והכל, העליונים והתחתונים, בסוד השמות, נוסעים ומתקיימים, ובהם נכנסים בני אדם להיכלות העליונים, ואין מי שימחה בידיהם. אשרי הם היודעים לערוך יחוד אדונם כראוי, וללכת בדרך האמת, כדי שלא יטעו בסוד האמונה.

פסקה תשפט

תא חזי בהיכלין וכו': בוא וראה, בהיכלות אלו יש סוד עליון תוך האמונה, שהוא המלכות דאצילות המלובשת בהם, שנקראת אמונה. וכל החיות והמרכבות כולם

משונים זה מזה, כדי לכלול אלו באלו לטוב, לתקן אותן. וסימנך, וישנה ואת נערותיה לטוב. בשבעה היכלות אלו, היא השלמות שלמעלה, כשנכללים ונשלמים זה מזה, ונכנסים בהם תפלות ובקשות, של מי שיודע לסדר אותם, לתקן אותם למעלה, כש"א, ואת שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך.

פסקה תשצ

היכלא קדמאה: עתה מבאר לכוון סדר ז' היכלות אלו בתפלת יוצר עד שמונה עשרה. ואומר, היכל הראשון, שהוא לבנת הספיר, ה"ס **יוצר אור ובורא חשך**, להיותו הארת אבן הטוב, **ספיר**, שהיא אבן טוב המתנוצצת לב' צדדים, כמו שהעמדנו, (לעיל אות תצ"ב) שהוא לימין ולשמאל, שהם אור וחשך. כי הקו שמאל מטרם שמתיחד עם הימין הוא חשך. משום שהחכמה היא בלי חסדים (כנ"ל ב"א דף מ"ז ד"ה נפקי) ולהלאה, **מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית**. סובב על כל האופנים והגלגלים שבהיכל הא', ועליהם אומר, כולם בחכמה עשית, מלאה הארץ קניניך וגו'. ולהלאה **המלך המרומם לבדו מאז**, סובב על השם הקדוש, **יאהדונה"י**, שבהיכל הא' (כנ"ל אות תק"ה) שהוא כלל השם הקדוש, השלם בב' שמות **הוי"ה אדנ"י**. וזה הוא עולה באויר (כנ"ל אות תק"ה) ועל זה אומר, **והמתנשא מימות עולם**. כי והמתנשא היינו באויר. ע"כ כוונות היכל הא'.

פסקה תשצא

היכלא תניינא: היכל הב' שהוא עצם השמים, ה"ס, **אל ברוך גדול דעה**, וכו' הנאמר על סדר אלף בית, שה"ס המלאך אורפניאל, השולט בהיכל הב' (כנ"ל אות תקי"ח) שהוא כולל סוד אלף בית דאותיות קטנות. וסדר אלפא ביתא שבאל ברוך גדול דעה ה"ס אותיות קטנות (כנ"ל ויקהל אות רי"ב) כאן הם המלאכים שאומרים קדוש וברוך, שכאן היא קדושה, דהיינו שאומרים קדוש קדוש קדוש וגו', וברוך כבוד ה' ממקומו. **היכל השלישי** אומרים, **לאל ברוך נעימות יתנו** וגו'.

פסקה תשצב

היכלא רביעאה: היכל הרביעי, שהוא היכל הזכות, אומרים **המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית**. משום שכאן בהיכל הד' מתגלגלים האורות והדינים שבעולם, מי שהוא זוכה לחיים, מתחדש כמקודם, להתקיים באור הימין שנקרא **אל**. כמו שאמרנו (לעיל אות תקצ"ה). וע"כ אומרים, המחדש בטובו וגו'.

פסקה תשצג

היכלא חמשאה וכו': היכל החמשי. שהוא היכל האהבה. היכל זה נקרא אהבת עולם. וזה הוא המשכת האהבה מן ההיכל שנקרא אהבה, וזהו שאומרים אהבת עולם אהבתנו

ה' אלקינו וגו' ברוך אתה ה' הבוחר בעמו ישראל באהבה. בסוד אל שדי (כנ"ל אות תר"מ).

פסקה תשצד

היכלא שתיתאה וכו': היכל הששי, שהוא היכל הרצון. אומרים, אמת ויציב ונכון וקיים. וצריכים שלא להפסיק בהיכלות אלו, כי בהמשכת התפלה והרצון מתחברים ההיכלות יחד, ומתקשרים אלו באלו, בסוד השמות הקדושים השולטים בכל אחד ואחד.

פסקה תשצה

היכלא שביעאה וכו': היכל השביעי, שהוא היכל קדש הקדשים, אומרים, אדני שפתי תפתח. סוד הסודות שצריכים לאומרו בלחש, שלא יהיה נשמע הקול. כאן הוא רצון הלב לכוון ולהעלות הרצון ממטה למעלה עד אין סוף, ולקשר שביעי, היכל קה"ק, בשביעי, בבינה דאצילות, זה בזה, ממטה למעלה, דהיינו שכל ההיכלות כלולים בהיכל קדש הקדשים כנ"ל, והמלכות דאצילות עולה במלכות דאצילות, והמלכות דאצילות עולה עמהם אל הבינה דאצילות. כמ"ש לפנינו. ואחר כך ממעלה למטה להמשיך ברכות ממקור החיים, שהוא היכל השביעי העליון שבאצילות שהוא בינה, שבג' ברכות הראשונות ממשיכים מבינה לבינה, וחג"ת דהיכלות, ובג' ברכות אחרונות ממשיכים מבינה לנה"י דהיכלות כמ"ש לפנינו. ברצון הלב, ובסתימת העינים (כמ"ש וירא דף ט"ו ד"ה גוון, ע"ש) בסוד האותיות של שבעה שמות עליונים קדושים, שהם בוכ"ו, אכדט"ם, כוז"ו, השתפ"א, ב"ם, במוכ"ן, מצפ"ק, כמ"ש לפנינו.

פסקה תשצו

היכלא שביעאה עלאה וכו': היכל שביעי העליון הזה, דהיינו בינה, שהוא מקור החיים, זו היא ברכה הראשונה, שבברכה זו עולה המלכות וכל אשר נכלל בה אל הבינה, כמ"ש לפנינו. וזה הוא היכל ראשון, התחלת הכל ממעלה למטה, שכל המוחין דזו"ן וביע"ס מתחילים מבינה. והוא מקבל היכל השביעי מלמטה, דהיינו היכל קדש הקדשים שעלה ונכלל במלכות דאצילות, להתחבר זה בזה שביעי בשביעי, היכל קה"ק שהוא שביעי להיכלות דבריאה, ובינה שהוא שביעי לספירות לאצילות, אם מתחילים למנות מן היסוד אשר המלכות כלולה בו, על דרך היכל הא'. לבנת הספיר דבריאה. כי מזה שלמטה, מהיכל קה"ק, עולה מי שעולה, להיכל העליון, בינה.

פסקה תשצז

ודא הוא רזא וכו': וזה הוא סוד, **ברוך**, שאומרים בברכה ראשונה שבשמונה עשרה, שפירושו, הריבוי של כל התחתונים שנכללו בחיות ושרפים ואופנים, וכל ההיכלות

בריבוי סוד היכל קדש הקדשים, שכל אלו נכללו ושורים עתה בתוכה, במלכות דאצילות, בגניזו, ואז נקראת המלכות דאצילות **ברוך**, כי נתברכה בכל אלו הריבוים והברכות והסודות שנשלמו בה. כלומר מאחר שכל התחתונים שבהיכלות וכל היכלות נכללו במלכות, נקראת המלכות **ברוך**. וזהו שצריכים לכוון כשאומרים המלה, **ברוך**.

פסקה תשצח

את"ה עטורא דסתימו וכו': **אתה**, יורה על העיטור של אותיות הסתומות, המאירות במלכות, אתה, הוא כלל של כל כ"ב אותיות מן **א**' עד **ת**, וזה הוא **א"ת** מן **אתה**. **ה**' של אתה, יורה שזו ה **ה**' שהיא מלכות כוללת אותם, כ"ב אותיות מלמעלה, מיסוד דז"א, ומאספם בתוכה. וזה הוא **א"ת ה**' שבמלה אתה. וכשהיא בשלמות בנהר ההוא, שהוא יסוד דז"א, האחוז בה, היא עולה להתעטר למעלה, בז"א. וזה הוא סוד, שכתוב, **ובזה**, דהיינו ביסוד שנקרא, זה, **הנערה**, שהיא מלכות, **באה אל המלך**, שהוא ז"א. ואז, כל אשר תאמר ינתן לה. וזה הוא סוד, **ברוך אתה**. וצריכים לכוון בסוד הזה, ולקשר הרצון בסוד הזה, כשאומרים, ברוך אתה.

פסקה תשצט

ה' אלקינו וכו': והכונה של, **הויה אלקינו**, הוא הקשר והיחוד של מלך העליון למעלה, דהיינו יחוד חכמה ובינה, כי **הויה** הוא חכמה, **אלקינו** הוא בינה. בזה, כשהנערה באה אל המלך, שהוא ז"א, כל אשר תאמר ינתן לה, שסובב על הארת חכמה בינה אלו, שינתן לה.

פסקה תת

ואלקי אבותינו וכו': זה הוא סוד האבות, שהם חג"ת דז"א, לברך אותה, את המלכות. שזה הוא סוד **אלקי אברהם**, שהוא חסד, **אלקי יצחק**, שהוא גבורה, **ואלקי יעקב** שהוא ת"ת. כמו שנערה ההיא דהיינו מלכות, לא נעזבה מן התחתונים, כי כולם נכללו בה (כנ"ל אות תשצ"ז) אף כך לא נעזבה מאבות לעולם, שהם חג"ת דז"א, שהיא נאחזת בהם שיעטרו אותה.

פסקה תתא

ובגין דאתברכא וכו': ומשום שהמלכות נתברכה מכל אחד מהם מן חג"ת דז"א, צריכים להזכירה על כל אחד ואחד, דהיינו אלקי אברהם, אלקי יצחק ואלקי יעקב, שמזכירים השם, אלקי, שהוא מלכות על כל אחד ואחד מן האבות. ואחר כך מתאספים כולם בחבור אחד, ומתעטרים עמה, דהיינו **האל הגדול הגבור והנורא**, הרי כולם יחד להעלותה למעלה, לחג"ת, אשר האל הוא מלכות, הגדול הוא חסד, הגבור הוא גבורה, והנורא הוא

ת"ת. והשם האל, שהוא מלכות, נאמר להעלותה אל כל חג"ת יחד, מתחילה, באלקי אברהם וכו', היתה מקבלת מהם מלמעלה למטה, מחג"ת אל המלכות, ועתה, בהאל הגדול וכו', היא נכללת בהם ממטה למעלה, לכלול אותם עמה, כי כיון שאמר, האל הגדול הגבור והנורא, הרי כולם נכללים בה, ואז היא עולה עם החג"ת לבינה, ואז, **אל עליון גומל חסדים טובים וקונה הכל**. אשר **אל עליון**, הוא קו ימין דבינה, והוא **גומל חסדים טובים** לקו שמאל דבינה, **וקונה הכל**, הוא קו אמצעי דבינה, הקונה ב' הקוין יחד. שזהו כלל הכל. כי כל המוחין וכל המדרגות יוצאים מג' קוים אלו שבבינה.

פסקה תתב

וזוכר חסדי אבות: פירושו שהחג"ת והמלכות נתעכבו עם הבינה ונכנסו למעיה, דהיינו שנכללו בפנימיות הבינה המכונה מעים ומתברכים שם. כי וזוכר, פירושו משפיע, שהבינה משפעת חסדים אל האבות שהם חג"ת. ואחר כך מתיר אותם הבינה מן ההתכללות, ומוציאם מתוכו כשהם מתברכים, ובהשתחואה ההיא, שאומר, **בא"י מגן אברהם**, יוצאים כאן כולם בכלל מן הבינה למקומם. כי מגן אברהם, הוא חסד, שהוא בימין, ובימין כולם מתברכים כראוי.

פסקה תתג

ת"ח היכלא שביעאה וכו': בוא וראה, היכל השביעי הזה, הוא סוד מלך העליון, שהוא בינה, והאבות, שהם חג"ת, מתעטרים בו כמו שאמרנו, דהיינו שעולים אליו, ונכללו בו. ועד עתה, מטרם שאומר מלך עוזר ומושיע וגו', הם נכללים בבינה, והיכל הזה, בינה, הוא צריך להוציאם מתוכו, וכשמוציא אותם מן הברכות בשביל שישפיעו אותן לנערה ההיא, שהיא מלכות, אז הנערה נאחזת בהם, בהאבות, בכל אלו הברכות. שקבלו החג"ת בעודם בבינה. ואע"פ שכבר נכללו היכלות בהיכלות, וכבר המלכות נכללה בחג"ת ובבינה כנ"ל, עכ"ז עתה, בשעת יציאת החג"ת מן הבינה, נאחזים החג"ת והמלכות יחד באלו הברכות. וכשאמר, **מלך עוזר ומושיע ומגן**, אז מוציא אותם הבינה מן הברכות שלה, והם באים כל אחד למקומו. כמ"ש לפנינו.

פסקה תתד

והאי איהו חד וכו': וזה, ההיכל הז' הנזכר, הוא היכל שביעי אחד בסוד השם הקדוש העליון, **בוכ"ו**, שהוא ראשי תיבות, **ב** רבה **ו** חסד **כ** ח **ו** משפט. שהוא כלל הכל. ה"ס מלכות וחג"ת שבבינה, כי **ברכה** היא מלכות, **חסד** הוא קו ימין, **כח** הוא קו שמאל גבורה, **ומשפט** הוא קו אמצעי ת"ת. וסוד הזה הוא סוד **אהיה** שהוא כלל כל המוחין. כי השם **בוכ"ו** הוא אותיות השניות לשם **אהיה**, אחר א' דאהיה הוא ב' של בוכ"ו, ואחר

ה' דאהי"ה הוא ו' של בוכ"ו, ואחר יוד דאהיה הוא כ' של בוכ"ו, ואחר ה' אחרונה של אהי"ה הוא ו' אחרונה של בוכ"ו. כי אלו האותיות הן כלל הכל, משום שאלו האותיות של השם בוכ"ו, הוציאו אלו היוצאים מהם, דהיינו חג"ת ומלכות, דהיינו כלל האבות שהם, **חסד כח ומשפט** המרומזים בר"ת שלו, כנ"ל, וזו היא המתחברת עמהם הנקראת **ברכה**. המרומזת בר"ת שלו כנ"ל.

פסקה תתה

כיון דאמר ברוך וכו': כיון שאמר, **ברוך אתה ה' מגן אברהם**, והאבות והמלכות יוצאים מן הבינה למקומם (כנ"ל אות תת"ג) הנה המלכות נאחזת ברכות מהם, מן האבות, כנ"ל, ונמשכות בסוד היכל החמשי, שהוא היכל האהבה, שהוא ימין, דהיינו חסד, והוא היכל החמשי, שיתקשר באהבה בברכות הימין. הנמשכות במגן אברהם שהוא ימין. וכך צריך להתברך, כשהברכות יורדות מלמעלה למטה, דהיינו ביציאתן מן הבינה למקומם, אשר היכל החמשי יקבל תחילה הברכות קודם היכל הששי. בתחילה נכללו היכל בהיכל כמו שאמרנו. ועתה לוקחים ברכות להמצא אלו לפני אלו. ואע"פ שיש נוסע תחילה מקודם היכל החמשי, שהוא היכל הששי היכל הרצון, אבל כיון שהברכות הם מצד ימין שהוא חסד, (כנ"ל אות תת"ב) הם צריכים להאחז בהיכל החמשי, שהוא חסד, ולא בהיכל הששי שהוא ת"ת.

פסקה תתו

ולבתר בסטר שמאלא וכו': ואחר כך בצד שמאל, שהוא גבורה, בסוד זה אומרים, **אתה גבור**, וזה הוא חיבור של אתה וגבור, שהם ב' דינים. כי **אתה** הוא שם המלכות (כנ"ל אות תשצ"ח) שהיא דין, ו **גבור** הוא קו שמאל שהוא דין. וכיון שנמשכו ברכות, ממה שקבלו האבות, בהיותם בבינה, נכלל הדין ברחמים, ונמצא הרחמים בצד ההוא הכל כאחד, וזה הוא שאומרים, **מחיה מתים סומך נופלים ורופא חולים** וכו', שהם רחמים.

פסקה תתז

ודא איהו ברזא וכו': וזה הרחמים הוא בסוד השם הקדוש שנקרא **אכדט"ם**, הוא סוד באותיות השם שנקרא **אלקים**. כי אותיות **אכדט"ם** הן קודמות לאותיות **אלקי"ם** חוץ מן ה **א**', שאין לה אות קודם לה. וכן ה **ם**', אין לה אות מקודם לה, שהקודם לה הוא ג"כ **מ**, וה **כ**' של אכדט"ם קודמת אל **ל**' דאלקים, ה **ד**' של אכדט"ם קודמת אל **ה**' דאלקים. ה **ט**' של אכדט"ם קודמת אל ה **י**' דאלקים, משום שאלו אותיות אלקים, שהוא שם הגבורה, וקו שמאל, עלו להתעטר למעלה בבינה, (כנ"ל אות תת"ב) והוציאו שם אותיות אלו אכדט"ם להקרא בהם. כי כשעלו אותיות אלקים להתעטר למעלה

בבינה שנקראת, **אלקים חיים**. גרע, החסד שבבינה את הדינים שבאותיות אלקים שעלו, להתאחד במיעוט הדין. כי השס אכדט"ם בגי' ע"ד, והשם אלקים בגי' פ"ו. ומכאן, מן הבינה, נתפשט השם אכדט"ם למטה, להיכל הגבורה, לנסוע מתוך אלו אותיות האחרות שבשם אכדט"ם, שהדין נתמעט בהן, ולעלות מאלו האותיות, אל השם אלקים שבהיכל הגבורה, להמתיק הדינים שבו.

פסקה תתח

כיון דאתמשכאן אתוון וכו': כיון שנמשכו האותיות דבוכ"ו ודאכדט"ם, בהיכל החמישי, שהוא חסד, ובהיכל הרביעי, שהוא גבורה, מלמעלה, מבינה, כמו שאמרנו התחילו להאחז הברכות מאמצעי של הכל, דהיינו מקו אמצעי שהוא תפארת, בהיכל הששי, שהוא היכל הרצון, ת"ת, והברכות נאחזות בזה ובזה, בימין ובשמאל שהת"ת כלול משניהם. ומשום זה אומרים, **אתה קדוש**. אשר **אתה**, שהוא המלכות שהיא גבורה, נכללת **בקדוש**, שהוא ת"ת והיא חסד. ונמצא הת"ת כלול משניהם מחסד ומגבורה.

פסקה תתט

ושמך קדוש: שואל, כיון שאמר, **אתה קדוש**, למה אומר עוד, **ושמך קדוש**, הלא זהו **שם** וזהו אתה. כי המלכות נקראת שם ונקראת אתה, ומשיב, אלא הרי למדנו, בכל מקום שנמצא יחוד וקשר הספירות זו בזו, צריכים להמשיך קדושה ותוספת קדושה, ותוספת ההוא הוא יותר עיקר מהכל. ומשום זה בכולם, דברכה ראשונה ושניה, כתוב **אתה**, ולא יותר, וכאן בברכה שלישית שהוא ת"ת המיחד ומקשר ספירות חסד וגבורה זו בזו, במקום הזה אמר קדושה ותוספת קדושה, **אתה קדוש**, הוא קדושה. **ושמך קדוש** הוא תוספת קדושה. **וקדושים בכל יום**, אלו הם שאר קדושות עליונות שבכל היכל והיכל המתקדשים מתוספת קדושה, משום שקדושה ראשונה היא לה, למלכות עצמה, ותוספת קדושה, היא להתקדש כל השאר שאמרנו, דהיינו הקדושות שבכל היכל והיכל. פירוש. קו ימין ה"ס חסדים, וו"ק, קו שמאל ה"ס הארת חכמה, וג"ר, אבל אינו יכול להאיר בלי חסדים. כי זה בסוד חולם, וזה בסוד שורק, (כנ"ל ב"א ט"ו ד"ה ההוא) וקו האמצעי מיחד אותם זה בזה, ואז יש חכמה וחסדים בשניהם, שהם ו"ק וג"ר. ועכ"ז הו"ק דחסדים נחשבים לעיקר המוחין, והארת החכמה שה"ס ג"ר נחשב לתוספת קדושה. וז"ש, **בכל אתר דאשתכח יחודא וקשורא בעינן קדושה ותוספת קדושה**. דהיינו בכל מקום שקו אמצעי מיחד ומקשר ב' הקוין זה בזה, נמצא **קדושה** מצד קו ימין, שהוא בחינת ו"ק, **ותוספת קדושה**, מצד התכללות קו שמאל בימין. **וההוא תוספת עקרא הוא יתיר מכלא**, כי התוספת היא בחינת ג"ר החשוב מחסדים שהם ו"ק.

ונודע שהמלכות בשעת גדולתה אין לה אלא כלים דחסדים בלבד, כי הכלים דאחורים דמלכות שהם כלים להארת חכמה, נפלו לבריאה בסוד ז' היכלות הנ"ל. וע"כ אין המלכות מקבלת הארת חכמה זולת בהתכללות ז' היכלות אלו, (כמ"ש לעיל ויקהל אות נ"ג) כי אין החכמה מתלבשת אלא בהם. וז"ש כאן, **בגין דקדושה קמייתא**, שהוא חסדים ובחינת ו"ק, **איהי לה** למלכות עצמה. **ותוספת קדושה לאתקדשא כל אינון שאר דקאמרן, דהיינו שאר קדושין עלאין די בכל היכלא והיכלא דמתקדשי מהאי תוספת.** כי תוספת קדושה שה"ס חכמה וג"ר אינו מאיר אלא בז' היכלות אלו, להיותם הכלים דאחורים שלו (כנ"ל ויקהל אות נ"ג).

פסקה תתי

ולבתר אתקדשא כלא וכו': ואח"כ נתקדש הכל מלמעלה מבינה, ומכל האבות, שהם חג"ת, שהכל נקשר בקשר אחד, במה שאמר, **ברוך אתה ה' האל הקדוש**. כאן, הכל הוא קשר אחד משום שאמר ברוך אתה ה' האל הקדוש. וע"כ נקרא הת"ת, איגוד וקשר הכל ביחוד אחד. אשרי חלקו מי שיודע לסדר שבחיו של אדונו במקום שצריך. עד כאן, בג' ברכות הראשונות, דבקות וברכות וקדושה יחד בהאבות. שהם חג"ת. שברכה א' היא חסד, הב' היא גבורה, הג' היא תפארת.

פסקה תתיא

מכאן והלאה קיימין שאלתין וכו': מכאן ולהלאה בתפלת שמונה עשרה, הוא שאלות ובקשות. ותחילה צריך האדם לבקש, לדעת בדברי אדונו. כדי להראות תשוקה אליו ולא יפרד ממנו. שה"ס התפלה, וחננו מאתך חכמה בינה ודעת וכו'. משום שהאדם צריך להשתתף בקדושה של השם הקדוש העליון להתעטר בו, והשם של ברכות וקדושות הוא **כוז"ו** שה"ס השם הקדוש **הויה**, שהוא קדוש בקדושה, ואלו אותיות הויה, הוציאו מהם, אלו אותיות אחרות **כוז"ו**, כי הן אותיות השניות להויה, שאחר אות **י'** דהויה הוא **כ'** דכוז"ו, והשניה לאות **ה'** דהויה, הוא **ו'** דכוז"ו, והשניה לאות **ו'** דהויה, הוא אות **ז'** דכוז"ו, והשניה ל **ה'** אחרונה דהויה, הוא **ו'** אחרונה דכוז"ו. והחבור של אלו השמות הויה וכוז"ו הוא כחיבור דכר בנוקבא, ששם **הוי"ה** המאיר בז"א הוא דכר, והשם **כוז"ו** המאיר בהיכלות הוא נוקבא, ואלו שמות הקדושים העליונים הם סוד הקדושה.

פסקה תתיב

אלין אתוון אחרניו וכו': אלו אותיות האחרות, כוז"ו, נקראים **טל**, טל השמים, שה"ס החשבון של האותיות שלו, שהם בגי' ט"ל, משום שכאן למטה, במלכות, נמצאים כל הדברים בחשבון, שה"ס הארת חכמה הנקרא חשבון ומספר, (כמ"ש לעיל אות צ"ב,

ע"ש) ואין חשבון אלא ללבנה, שהיא מלכות, כי אין החכמה מתגלה בשום ספירה אלא במלכות (כנ"ל בראשית א' דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) ונמצא שאין חשבון אלא למלכות. ומשום זה צריכים להתקשר בקדושת אדונו ולא יפרד ממנו, וכשהוא מבקש, תחילת הבקשות צריך להיות לדעת את אדונו, להראות שתשוקתו הוא אליו. שה"ס בקשה ראשונה וחננו מאתך חכמה בינה דעת וכו'. מכאן ולהלאה, יפרד מעט מעט, וישאל בקשותיו מה שצריך לבקש.

פסקה תתיג

וכל שאלתוי יהון וכו': וכל שאלותיו תהיינה, לאחר שיסדר סדר זה שאמרנו, כעין זה כל שאלותיו תהיינה בתחנונים ובקשות לפני אדונו, ולא ירחיק עצמו ממנו. דהיינו שלא יתרעם ח"ו, אשרי חלקו מי שיודע לסדר הזה ללכת בדרך הישר כראוי.

פסקה תתיד

כגוונא דאתאחדא וכו': כמו שנתאחד אש במים ומים באש, דרום בצפון וצפון בדרום, שאש ומים הם פנימיות חסד וגבורה, ודרום וצפון הם חיצוניות חסד וגבורה, (כנ"ל וארא דף י"ב ד"ה ואלין) מזרח במערב ומערב במזרח, שהם ת"ת ומלכות. אף כך נתקשר הכל יחד והיחוד נשלם זה בזה.

פסקה תתטו

וכל אינון דידעין וכו': וכל אלו היודעים לסדר תפלתם כראוי, לכלול אלו ההיכלות אלו באלו ולקשרם זה בזה, אדם הזה נקשר בהם, ומקרב עצמו לכלול בהם, מבקש בקשה וניתנה לו. אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תתטז

בתר דסיים שאלתין וכו': אחד שהשלים בקשותיו, והגוף שלם בכל הצדדים, בשמחת לב, ושאל וסיים הבקשות, יחזור להמשיך ברכות ושמחות למטה בסוד היכל השלישי, שהוא נצח, להמשיך למטה. וזה הוא, **רצה ה' אלקינו בעמך ישראל**. משום שמעמדות, דהיינו הרגלין, שהם נו"ה, הם סומכי הגוף, שהוא ת"ת, והתחלתם למטה מגוף נקראים ב' ירכים עד שמגיעים לברכים. כלומר שב' רגלין נו"ה מתחלקים שהירכים עד הברכים, ה"ס ברכת רצה. ומן הברכים והלאה ה"ס ברכת המחזיר שכינתו לציון ומודים.

פסקה תתיז

ואלין אינון רזא וכו': ואלו הם סוד המעמדות העומדות, על הקרבן. שהם כנגד ב' ירכין, שהם נו"ה. וכאן, בהיכל הג', הוא סוד התחלת ב' ירכים מלמעלה בגוף, עד הברכים, שהוא החיבור של הנביאים. שמנצח והוד דאצילות נמשך הנבואה. ומראות, ומנצח

והוד דהיכלות נמשך המראה. (כנ"ל אות תש"ל) בסוד אותיות השם הקדוש שנקרא **השתפ"א**. שהוא סוד השם שנקרא **צבאות**, בחילוף אותיות דאלפא ביתא דא"ת ב"ש, שזה סליק, שאותיות ראשונות של א"ת ב"ש עולות. וזה נחית, ואותיות שניות דא"ת ב"ש יורדות (כנ"ל תרומה אות ק"י) זה, השם צבאות הוא נביאים וזה, השם השתפ"א, הוא מראות. ונו"ה נקראים צבאות (כנ"ל אות תשל"א).

פסקה תתיח

והכא איהו רזא וכו': וכאן, בהיכל הג', הוא יסוד העליון שנקרא ברייתא, כמו שאמרנו לעיל (אות תשל"א) כי ברייתא, פירושו חיצונית, ונצח והוד הם לחוץ מגוף שהוא ת"ת, וכשמגיע האדם לברכים, שהם בהוד כנ"ל, יכרע. **ברוך אתה ה' המחזיר שכינתו לציון**. והרי כאן חזרו הברייתות להיות משנה ונתברכו יחד. כי נו"ה דהיכלות נכללו כאן בהיכל קדש הקדשים, בסוד המלכות שה"ס משנה. (כנ"ל אות תשל"ב) שה"ס שכינתו לציון. כי ציון הוא יסוד המלכות.

פסקה תתיט

היכלא תנינא וכו': היכל השני למטה, שהוא היכל עצם השמים, שהנשמות נפקדות בו לעלות להראות במראה החלום, שהוא למטה מירכין, בבחינת ברכים, כי החלום נמשך למטה מירכין (כנ"ל אות תש"מ) אומרים בו **מודים**, לכרוע על הברכים, להודות על הנשמות, כמו שאומרים **על נשמותינו הפקודות**. עד שמגיע, **להטוב שמך ולך נאה להודות**.

פסקה תתכ

ודא איהו גו וכו': וזה הוא תוך סוד השם הקדוש שנקרא **ב"ם במוכ"ן**. שהם אותיות שניות להשמות אל אלקים. זה, שהוא בסוד העליון, דחסד וגבורה דאצילות, נקרא אל אלקים. כמו שכתוב, **אל אלקים** הויה הוא יודע. וכלל אלו האותיות האחרות **ב"ם במוכ"ן** שיוצאות מהם, מן **אל אלקים**, ולמטה בהיכל הב'. הוא סוד החלום, סוד להכניס במקום הזה נשמות לראות במראה החלום. וצריכים להמשיך בברכות אלו, כדי למצוא מנוחה בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תתכא

היכלא תתאה לתתא וכו': היכל התחתון למטה, שהוא היכל לבנת הספיר, שה"ס יסוד ומלכות. הוא סוד שאומרים, **שים שלום טובה וברכה**. כאן הוא הכלל של שלום, שלום למעלה ביסוד דז"א, שלום למטה ביסוד דמלכות. שלום בכל הצדדים, דהיינו בין בימין ובין בשמאל. שלום בפמליא של מעלה, ביסוד ומלכות שבהיכלות דאצילות, שלום

בפמליא של מטה, שהיכל זה לבנת הספיר, שבו יסוד ומלכות דהיכלות דבריאה, הוא פמליא של מטה, בחיבור אחד עם הפמליא של מעלה, ומכאן נמשך השלום לכל אלו התחתונים, שהם לחוץ מהיכלות דבריאה.

פסקה תתכב

והכא אתכליל וכו': וכאן נכלל ונשלם הכל יחד, למעלה, ז"א, ולמטה, המלכות, בהארה אחת, דהיינו בזווג, להשלים שם מלא **הויה אלקים**. אשר הויה הוא ז"א ואלקים הוא מלכות. שם זה שהוא שלם בכל אלו היכלות הנכללות במלכות, ובכל אלו אורות עליונים הכלולים בז"א, שיהיו כולם אחד.

פסקה תתכג

האי בר נש וכו': אדם זה, המכוון בכל הכוונות האלו, כשנשאל לצאת מהיכל הזה לחוץ, ישום עצמו כמי שיוצא מחברת המלך, ומן היכלו, וישפיל עצמו לפניו. אבל הוא ישמח כי הוא הראשון לקבל העטרה של המשכת הברכות הנמשכים מיחוד אדונו. זה הוא, בן, שהוא מבני היכלו של המלך. כי בשעה ההוא שהוא יוצא מלפני המלך, והכל נתיחד בכל אלו הבחינות, בקשר היחוד, והברכות, והקדושה, ותוספת הקדושה, הקב"ה קורא לפמליא של מעלה, שהם כל המדרגות שנתיחדו על ידו, ואמר להם, כתבו את אדם פלוני הזה, מבין אלו הנקראים, **חושבי שמו**.

פסקה תתכד

מאן חושבי שמו וכו': שואל, מי הם חושבי שמו. ומשיב, אלו הם החושבים ומכוונים בסוד שמו, ליחד היכלות בהיכלות, ולקשר קשרים וליחד כולם ביחוד אחד, ואלו הם חושבי שמו, כמש"א ולחושבי שמו. אז כותבים אותו בין חושבי שמו, ונצטיין ונודע למעלה, והוא נשלם למעלה ולמטה.

פסקה תתכה

ומאן דקריב וכו': וכל הקרב לפני אדונו, ומתפלל תפלתו ואינו משלים היחוד, ואינו דואג על כבוד אדונו לקשר קשרים כמו שאמרנו, טוב לו שלא נברא. והקב"ה אמר, כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו. וזה הוא גוזל אביו ואמו. דהיינו הקב"ה ושכינתו שהם אביו ואמו.

פסקה תתכו

הכא אשתלים כלא וכו': כאן נשלם הכל למעלה ולמטה, סוד השם הקדוש השולט למעלה שהוא **מצפ"ץ מצפ"ץ**. היוצא מן **הויה הויה** אל רחום וחנון, כי הויה בחילוף אלפא ביתא א"ת ב"ש הוא מצפ"ץ. כאן הוא סוד של השם הקדוש הזה הויה הויה,

להתקדש באותיותיו בצבור של עשרה, ואותיות האחרות, מצפץ מצפ"ץ, הוא בקדושת היחיד בתפלה. כלומר שאין אומרים שלש עשרה מדות רק בצבור, וביחיד אומרים שלש עשרה מדות בחילוף א"ת ב"ש שהוא מצפץ מצפץ. ואחר שסיים אמירת י"ג מדות, עומד על רגליו להתודות על חטאיו, כדי שלא יהא פתחון פה לסטרא אחרא להשטין עליו, והוא נכנע לפניו. ויעמוד בקיומו להתברך מבית המלך.

פסקה תתכז

וזכאה חולקיה וכו': ואשרי חלקו, מי שמתקדש באפן הזה בתפלה, כמו שאמרנו, ויקשר קשרים וייחד יחודים, ויתכוון בכל כראוי, ולא יסור ימין ושמאל. אז תפלתו לא תשוב ריקם, הקב"ה גוזר והוא מבטל. על זה כתוב, ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך ויש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תתכח

כתיב ותקם בעוד וגו': כתוב, ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. היינו שהמלכות נותנת מריבוי ההוא של ברכות וקדושה ותוספת קדושה שהיא מקבלת. כש"א, ולערב יחלק שלל, שהמלכות מחלקת חלקים לכל, ואפילו לסטרא אחרא נותנת חלק לבדו.

פסקה תתכט

ורזא דא רזא וכו': וסוד הזה הוא סוד לבני האמונה, חלק של הסטרא אחרא הטמא, הוא, כל אלו העונות וכל אלו החטאים של אדם ההוא, שקשר קשרים של היחוד, והתודה עליהם, כולם שורים על הסטרא אחרא, והם חלק ונחלה של הסטרא אחרא הטמא. ואם לא התודה עליהם נמצא המקטרג, שיקטרג עליו, ויכול לו.

פסקה תתל

ואי אודי על וכו': ואם התודה על כל עונותיו, בתפלה ההוא שקשר קשרים של היחוד, ונתברכו עליונים ותחתונים, ומחלקו ההוא של הסטרא אחרא, הוא, שכל אלו עונות וחטאים שהתודה עליהם, הוא לוקח אותם לחלקו. וזה סוד שעיר, שכתוב, והתודה עליו את כל עונות וגו'. וכתוב, ונשא השעיר עליו וגו'. זה הוא חלקו וגורלו ונחלתו. (וזה נתבאר לעיל פרשת נח דף מ"ב במאמר רזין דקורבנא ע"ש) ואם אדם ההוא חזר לסורו, אוי לו שכל העונות לוקח בחזרה מצד הזה, בעל כרחו של צד הזה, ומשום שלוקח אותם מצד הזה בעל כרחו של אותו הצד, אז הוא מזיק אותו, ונהפך עליו למקטרג ומקטרג עליו. וכשמתודה עליהם לוקח אותם אותו צד האחר, והוא חלקו וגורלו.

פסקה תתלא

ורזא דא הכי נמי וכו': וזה סוד גם כן של הקרבן, שצריכים להתודות על קרבן ההוא כל עונותיו וחטאיו לתת חלק למי שצריך, דהיינו לסטרא אחרא, כל הקרבן הוא לצד זה של הקדושה שהוא חלק הקרושה ורצון הקדושה. ולסטרא אחרא זה, הוא חלק ההוא של אלו העונות והחטאים שניתנו בהוידוי על בשר ההוא של הקרבן. (כמו שנתבאר לעיל, נח אות קי"ט ע"ש) כמו שכתוב, אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו', כי גחלים אתה חותה וגו'. וסימנך יבא המלך והמן אל המשתה. אשרי הוא מי שיודע דרכיו ללכת בדרך אמת.

פסקה תתלב

וכל מאן דלא וכו': וכל מי שאינו יודע לסדר שבחו של אדונו, טוב לו שלא נברא. משום שצריכים שהתפלה תהיה שלמה למעלה, מתוך מחשבה, ורצון הלב, וקול, ודבר שפתים, לעשות שלימות וקשר ויחוד למעלה, כמו שהוא למעלה, וכמו שהשלמות יוצאת מלמעלה למטה, כך צריך מלמטה למעלה, לקשר הקשר כראוי.

פסקה תתלג

רזא לחברייא וכו': הסוד הוא לחברים שילכו בדרך הישר. מחשבה, רצון, קול, ודבור, הם ארבעה המקשרים קשרים. שהם כנגד חו"ב תו"מ, מחשבה, ורצון, הוא חו"ב, קול, ודבור, הוא תו"מ. ואחר שקשרו כולם יחד קשרים, נעשו כולם מרכבה אחת, לשרות עליהם השכינה, שה"ס הדבור, וכולם נעשו אח"כ ארבעה עמודים להתעטר בהם, והשכינה נסמכת עליהם בכל אלו הקשרים העליונים.

פסקה תתלד

מחשבה אפיק רעותא וכו': ומפרש עוד, המחשבה שה"ס חכמה, מוציאה ומולידה את הרצון. שה"ס בינה, והרצון שיצא מן המחשבה מוליד ומוציא קול הנשמע, שה"ס ז"א. וקול ההוא הנשמע עולה לקשר קשרים ממטה למעלה, היכלות התחתונים בעליונים. הקול, שהוא מקשר קשרים, בין ב' הקוים שבינה, וממשיך ברכות מלמעלה למעלה, מן הבינה, בחשאי, נסמך ג"כ על אלו ד' עמודים, מחשבה רצון קול דבור, שהם חו"ב תו"מ, והסמיכה היא בסיום הקשר, דהיינו בהדבור, שהוא המלכות, שהוא המקום שהכל נקשר בו יחד, ונעשו כולם אחד. כי המלכות מקבלת לתוכה את כולם.

פסקה תתלה

זכאה איהו ב"נ וכו': אשרי הוא האדם שקושר קשריו של אדונו ומסמיך סומכים כראוי, ומתכוון בכל אלו הדברים שאמרנו. אשרי הוא בעולם הזה ובעולם הבא. עד כאן נשתכללו ההיכלות שבצד הקדושה.

פסקה תתלו

ר' שמעון פתח וכו': ר"ש פתח ואמר, והמה כאדם עברו ברית שם בגדו בי. מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון, שהקב"ה צוה לך מצוה אחת ולא יכולת לעמוד בה, משום שנתפתית על הדברים הרעים שהסיתך אותו נחש הרע. שכתוב, והנחש היה ערום. וע"כ נתפתית אחריו, והסיבות מיתה לך ולכל התולדות היוצאים ממך. בוא וראה, כל מי שמתפתה אחריו ויורד אליו, ברגע אחד יאבד אליו. כלומר, שיפול לרשותו.

פסקה תתלז

ת"ח דוד הוה קיומא וכו': בוא וראה, דוד, היה קיומו תקוע במקור מים הנובעים, דהיינו בבינה, כי דוד ה"ס המלכות שלמעלה מחזה, ששם מקום בינה. שממנה חיותו וקיומו (כנ"ל ב"א דף ק"י ד"ה מלכותא) וכשנדחה לארץ אחר, בברחו מפני שאול, וציערו אותו, ולפי צערו נדחה מארץ הקדושה, דהיינו שנפל ממדרגתו שהיא ארץ הקדושה, ואע"פ שירד ממדרגותיו למדרגה תחתונה, עמד בקיומו, ולא נכנס לסטרא אחרא ונשמר ממנו, מה כתוב, ואולם חי ה' וחי נפשך כי כפשע ביני ובין המות. כי ירד ממדרגותיו עד שהיה בו שיעור הזה בינו ובין המות. שהוא הסטרא אחרא שנקרא מות. (כמו שנתבאר לעיל בהקסה"ז דף ק"ט ד"ה כחוטא ע"ש) ואשרי חלקו מי שנשמר מצד הרע הזה, ומכל המדרגות של צד ההוא הנמצאות בעולם.

פסקה תתלח

דכמה סטרין ודרגין וכו': כי כמה בחינות ומדרגות יש ליצר הרע, שהן שטן, מלאך המות, יצר הרע. והרי העמדנו, שאע"פ שהוא נקרא בשמות אלו, יש לו במיוחד שבעה שמות, שהם, שטן, טמא, שונא, אבן מכשול, ערל, רע, צפוני. אלו הם שבעה שמות כנגד שבע מדרגות של היכלות שלו, שכולן מצד הטומאה כמו שאמרנו, וכנגד אלו שבעה שמות שהגיהנם נקרא בהם, דהיינו המקום שהרשעים נדונים שם, ואלו הם, בור, שחת, דומה, טיט היון, שאול, צלמות, ארץ תחתית. כל אלו הם שבעה מדורים של הגיהנם כנגד אלו ז' שמות שיש ליצר הרע. וז' היכלות דס"א נק' באותם השמות של ז' מדורי גיהנם.

פסקה תתלט

והא אוקימנא, דכמה וכו': והנהההעמדנו, שכמו שיש מדרגות והיכלות בצד הקדושה, יש גם כן לצד הטומאה, וכולם נמצאים ושולטים בעולם בצד הטומאה. וע"כ יש ז' היכלות שהם כנגד ז' שמות שהגיהנם נקרא בהם כלומר, שנקראים באותם השמות שז' מדורי גיהנם נק' בהם, וכולם עומדים לדון ולטמא לאלו רשעי עולם שנתדבקו בהם, ולא נשמרו דרכיהם מהם, כשהם בעולם הזה.

פסקה תתמ

דהא מאן דאתי וכו': כי מי שבא להטהר בעולם הזה, בצד הטהרה, מטהרים אותו במקום ההוא שנקרא סוד האמונה, דהיינו במלכות דקדושה, שכמה מדרגות הן, וכמה ממונים, שכולם עומדים לקרב בני אדם לעבודת הקדוש ברוך הוא, ולטהר אותו. ומי שבא להטמא, מטמאים אותו בצד האחר הזה, שהוא טמא, אשר כמה מדרגות, וכמה ממונים, שכולם עומדים לטמא בני אדם.

פסקה תתמא

מאן דיקרב בהו וכו': מי שיקרב אליהם ובא להמשך אחר צד הרע ההוא, עליו כתוב, מי גבר יחיה ולא יראה מות ימלט נפשו וגו'. מי הוא האדם שנברא בעולם, ולא יראה אותו המות שכל העולם נמשכים אחריו, דהיינו את מלאך המות. כי בזמן ההוא שבא לתת חשבון לפני אדונו, דהיינו כשבא להסתלק מן העולם, מטרם שיפטר מעולם הזה, רואה אותו, את מלאך המות. וכבר העמדנו.

פסקה תתמב

ואלין שבעה היכלין וכו': ואלו ז' היכלות, שהם ז' מדורי גיהנם, נקראים י"ב חדש. משום שכמו שיש לצד האמונה, שהיא המלכות, י"ב חדשים של מדרגות הקדושות, כן יש לסטרא אחרא זה י"ב חדשים, שהרשעים נדונים בהם, והנשמות של הרשעים נדונים בהם. אשרי חלקם של צדיקים שנמנעו רגליהם מהם בעולם הזה ולא קרבו לשעריהם, כדי להנצל מהם בעולם ההוא. שלא יהיו נדונים תחת ידיהם בגיהנם.

פסקה תתמג

היכלא קדמאה: היכל הראשון הוא התחלת יצר הרע. היכל הראשון הזה נקרא בור ריק מכל. מי שבא לכנוס בו אין מי שיאחז בו, שלא יפול. כולם דוחים אותו להפילו שלא יקום. אין בו סומך לטוב.

פירוש. בסיום הקדושה דהיינו אחר המלכות דקדושה מתחיל היצר הרע, דהיינו הסטרא אחרא שיש לו שבע שמות כנ"ל. ועליו נאמר לפתח חטאת רובץ, שבפתח המלכות

למטה רובץ הס"א. שה"ס מלכות שאינה נמתקת בבינה, הנקראת מנעולא, שמשם מתחיל הס"א. וכיון שהוא נמשך ממדת הדין הקשה, ע"כ כל הבא לכנוס שם דוחים אותו, כולם להפילו ולא יוכל לקום. דהיינו שמפילים הג"ר דנשמה. כי קימה פירושו ג"ר.

פסקה תתמד

בהאי היכלא קיימא וכו': בהיכל הזה עומד ממונה אחד ושמו דומה. וזהו שעומד למעלה בהיכל הג' דס"א, ולמטה בהיכל הא' שבכאן. כמ"ש להלאה (אות תתס"ו) זה הוא שאוחז בנשמה בשעה שנדחה מהיכל הקדוש על ידי הממונה טהריא"ל, (כנ"ל אות תפ"ג) וזה, דומה, הוא עומד אצל השער של צד הקדוש ההוא, דהיינו השער של היכל א' דקדושה, (כנ"ל אות תפ"ד) ודומה עומד שם בשביל זה כדי לאחוז בהנשמה להמשיכה להיכלות הטומאה, וכמה עוררי חוק ומשפט עמו.

פירוש. אם הנשמה אינה בטהרה, אז המלאך טהריא"ל דוחה אותה מלכנוס להיכל הא' דקדושה, ותכף אוחז בה המלאך דומה העומד שם, סמוך לקדושה, שהוא בהתחלת הס"א. שהוא נמשך מסוד הזכר דס"א המבואר לעיל (באות תכ"ד, עש"ה) העומד בהתחלת הס"א.

פסקה תתמה

ותחות האי ממנא וכו': ותחת ממונה ההוא, דומה, עומד ממונה אחר, אשר אלף ורבבות תחתיו, וממונה ההוא נקרא **פתו**"**ת**. זה הוא העומד לפתות בני אדם, וזה הוא השורה אצל הנשמה, ומסית אותה להסתכל ולעיין במה שלא צריך, בכמה זנונים ובכמה נאופים. וכל אלו המלאכים שעמו, כולם עומדים אצלה והולכים לפניה ואונסים אותה שתסור עיניה להסתכל במה שלא צריך.

פסקה תתמו

והאי איהו סרסורא וכו': וזה, פתות, הוא מתווך רע המסית לכל אלו הרעות. זה עומד על הקבר בזמן שנדון הגוף ומשבר את עיניו. משום שהוא הרויח אותם, בעוד שהגוף היה בעולם הזה, ושלו הם.

פירוש. אלו ב' ממונים, דומה ופתו"ת, הט בחינות דכר ונוקבא המבוארים לעיל (באות תכ"ג ותכ"ד ע"ש) שמדת הדין הקשה אינו נגמר להזיק בראשית הגילוי שלה, כל עוד שהוא בבחינת הדכר דס"א, אלא שצריכים להגלות הרבה פעמים עד שמשיגים כח לפעול ולהעניש. שזה היא בחינת הנוקבא דס"א. ע"ש. והנה **דומ**"**ה** היא בחינת הדכר. שהוא רק תופש את הנשמה, ועוד אין בו כח להזיקה ולהעניש, עד ש **פתו**"**ת** הזה אשר תחתיו הולך ומפתה את הנשמה להסתכל במה שלא צריך, שפירושו שמפתה

אותו להמשיך חכמה ממעלה למטה, כדרך הסטרא אחרא, שבכל פעם שעושה את זה, מתגלה מדת הדין הקשה בסופו, בסו"ה לפתח חטאת רובץ, ואז נפגעת הנשמה במדת הדין הקשה, והיא משברת את עיני הגוף המת. פירוש. כל מה שעשה הגוף בעולם הזה, מוכרחת גם הנשמה לעשות בעולם ההוא. וכיון שהגוף נלכד ברשת פתו"ת הזה, ע"כ גם הנשמה נופלת לידיו, והיא עושית, מה שמפתה ומצוה אותה לעשות. וז"ש, **ואכריחן ליה לאסטאה עינוי לאסתכלא במה דלא אצטריך**. היינו מחמת מעשה הגוף בעודו בעוה"ז. וז"ש, **קאים על קרבא וכו' ותבר ליה עינוי בגין דאיהו רווח לון כד איהו בהאי עלמא**. כי מתוך שנדבק בפתו"ת וסיעתו בעודו בעוה"ז, נבנו לו עינים מצדם. וע"כ הוא שוברם, כי שלו הנה.

פסקה תתמז

ובהאי אתר אתדנת וכו': ובמקום זה, בקבר, נדונת הנשמה, עד שמכניסים אותה למקום זה שנקרא **בור**, וכמה נחשים ועקרבים יש בו, שהם מלאכי חבלה, שכולם עוקצים לנשמה הזו, ואוחזים בה ודנים אותה.

פסקה תתמח

לגו מן דא וכו': לפנים מן רוח הזה פתות, יש רוח הטומאה אחר, שהוא עליון על כולם. והוא עומד על כל היכל הזה, וכולם נוסעים בכחו, והוא נקרא **גמגימ"א**. זה הוא אדום כורד, הוא עומד להרע תמיד. וכשתפלתו של אדם נדחה והאדם אינו זוכה בה עומד רוח הזה, גמגימא, ועולה ומשתתף ברוח הטומאה העליון על כולם, שהוא השטן, ומשטין למעלה, ומזכיר עונותיו של האדם לפני הקב"ה. וסימנך ויבא **גם השטן** בתוכם. שלא כתוב, ויבא השטן, אלא **גם השטן**, והיינו הרוח גמגימא, שנשתתף עם השטן להשטין. פירוש. ב' רוחות הראשונים, שהם דומ"ה ופתו"ת, היו ממדת הדין הקשה שבמלכות, שנקראת מנעולא, ורוח הזה גמגימ"א, הוא מתאחז בהארת הבינה, דהיינו ישסו"ת, כי בחטא התחתונים עולה המלכות לבינה, שעל ידי זה מתעלים הקליפות ונאחזות בהמלכות שבמקום בינה. וע"כ נקרא גמגימא, משום שמביא גמגום, דהיינו בלתי בהירות בהארת ישסו"ת. וז"ש, **דאיהו עלאה על כלא**, כי משום שהולך להתאחז בהארת ישסו"ת נמצא שהוא למעלה מדומה ופתות, שהם מבחינת הדינים של המלכות עצמה.

פסקה תתמט

ומהאי רוחא בישא וכו': ומרוח הרע הזה, תלוים כמה מעוררי דין אחרים, שהם ממונים לאחוז בדבר רע או בדבר טינוף, שהאדם מוציא מפיו, ואח"כ מוציא מפיו דברים קדושים. אוי להם אוי לחייהם, אלו בני אדם גורמים לאלו מעוררי דין האחרים לשלוט

ולפגום מקום הקדוש. אוי להם בעולם הזה, ואוי להם לעולם הבא, כי אלו רוחות הטומאה לוקחים דבר טומאה הזה שהוציא מפיו, וכשהאדם מוציא אח"כ מפיו דבר קדישה, מקדימים אלו רוחות הטומאה, ולוקחים דבר טומאה ההוא ומטמאים את דבר קדושה ההוא. והאדם אינו זוכה בה, בדבר הקדושה, וכביכול חלש כח הקדושה.

פירוש. שמפרש איך הקליפות מתאחזות בהארת ישסו"ת בחטא האדם. ואומר, כיון שהאדם פגם ונפגם מדינין של המלכות, ונדחה מהיכל המלכות ע"י טהריאל (כנ"ל אות תפ"ג), שזה נבחן שהוציא דבר טומאה מפיו, ומטרם שנטהר מטומאתו, המשיך מהארת ישסו"ת, אז לוקחים החצונים הפגם שהאדם פגם במלכות ועולים ופוגמים עמה גם הארות ישסו"ת, וז"ש **נטלין האי מלה מסאבא**, דהיינו הפגם שהאדם פגם בדינין דמלכות, **וכד אפיק בר נש לבתר מלה קדישא**, דהיינו שהמשיך מהארת ישסו"ת, ואע"פ שבו לא פגם האדם כלום והוא קדוש. **ונטלי ההוא מלה מסאבי ומסאבי להההיא מלה קדישא**, שלוקחים ומעבירים הפגם שפגם האדם במלכות למקום קדוש של ישסו"ת, ונאחזות הקליפות, כביכול, גם בהארת ישסו"ת.

פסקה תתנ

ועילא מאלין איתּ וכו': ולמעלה מאלו יש ממונה אחד, שמו ספסיריט"א. וכמה מעוררי חוק ומשפט עמו, וממונה זה שעליהם, לוקחים אלו דברים הרעים שהאדם הוציא מפיו (כנ"ל בדבור הסמוך) וגם כן לוקחים כל אלו הדברים שזרק האדם בידיו בשעה שהכעס שרה עליו, כי אז ממונה הזה ספסיריט"א, אוחז בדבר הזה, שזרק האדם בכעסו, ועולה ואומר, זה הוא קרבן של פלוני שהקריב אל הצד שלנו.

פסקה תתנא

בגין דכל סטרא וכו': משום שכל צד המנוחה הוא מצד ימין ומצד האמונה, וכל צד הרוגז הוא מצד האחר הרע הטמא, ועל כן מי שזורק משהו מידיו בכעסו, כל אלו שמצד הרע, לוקחים אותו דבר שנזרק ומעלים אותו למעלה, ונקרב לצד ההוא, ואומרים, זהו הקרבן של פלוני.

פסקה תתנב

וכרוזא קארי בכל וכו': והכרוז קורא בכל הרקיעים האלו, ואומרים, אוי לפלוני שנטה אחר אל זר, ועבד לאל אחר. והכרוז קורא פעם ב', ואמר, אוי להם כי נדדו ממני וגו'. אשרי הוא האדם הנשמר בדרכיו ואינו סר לא לימין ולשמאל, ולא יפול לתוך בור העמוק, שאינו יכול לעלות ממנו.

פסקה תתנג

היכלא תניינא וכו': היכל ב' דס"א. היכל זה הוא חשך יותר מבהיכל הראשון. היכל זה נקרא **שחת**, כנגד השם שליצה"ר שנקרא **טמא**. כי היכל הראשון נקרא **בור**, כנגד השם שליצה"ר שנקרא **שטן**, וזה נקרא **שחת** כנגד השם שליצה"ר שנקרא **טמא**. בהיכל הזה יש שלשה פתחים.

פסקה תתנד

פתחא קדמאה: פתח הראשון. בו עומד ממונה אחד, שמו **עסטירי"א**. וכמה אלף ורבבות מלאכי חבלה תחתיו. וזה הוא עומד על כל אלו שמשחיתים דרכם לשפוך זרע על הארץ, או שמוציאים זרע שלא כדרכו, או לכל אלו שמזנים בידיהם. אלו הם שאינם רואים פני השכינה כלל, אלא ממונה הזה שבצד הטומאה, שאמרנו, יוצא בזמן ההוא, וכמה אלף ורבבות שעמו, כולם מתאספים על אדם ההוא לטמא אותו בעולם הזה. ואח"כ, כשיוצא נשמתו ממנו מעולם הזה, ממונה הזה, וכל אלו שעמו, מטמאים נשמתו, ואוחזים בה, ומביאים אותה להיות נדונת ביניהם.

פסקה תתנה

ואלין אקרון וכו': ואלו, מלאכי חבלה, נקראים שכבת זרע רותחת, שכל הרגזנים הטמאים עומדים כולם על זה, כי כולם עומדים ושורים על האדם בזמן ההוא שמחמם עצמו, והם מחממים אותו לתשוקה זו, ואז לוקחים תשוקה ההיא, וזרע ההוא שנשפך לארץ, ומתחזקים בו ומעלים אותו למעלה, וגורמים שברית זה, שלמעלה, שהוא יסוד, ישתעבד בצד הטומאה. דהיינו, להנותם ולחזקם.

פסקה תתנו

פתחא תניינא: פתח השני. בו עומד ממונה אחר, **טסקיפ"ה** שמו, וזה הוא ממונה על כל אלו שמשחיתים דרכם, ואינם שופכים זרעם על הארץ אלא ששופכים זרעם בבהמות, או באיסורים החמורים שבתורה, כגון עריות, ממונה הזה וכמה אלף ורבבות שעמו, כולם עומדים עליו לדון אותו, כמו שאמרנו באלו האחרים הנדונים בפתח הא'.

פסקה תתנז

ת"ח האי ממנא וכו': בוא וראה, ממונה הזה בידו כוס אחד, ונקרא כוס התרעלה, כוס חמתו, וכל אלו הרוגי בית דין שנהרגו או נענשו על עבירות האלו, כולם נעקרו מאלו צדדי הטומאה, ואין להם חלק בהם, ובכוס הזה שנקרא כוס התרעלה, משום כוס אחר ששתו תחילה, שב"ד השקו אותם קודם מיתתם. ומיתתו ע"י ב"ד הוא כפרתו.

פסקה תתנח

וכל אלין דלא וכו': וכל אלו שלא שתו כוס ההוא של בית דין, כלומר, שלא הומתו ע"פ ב"ד, שיעקר אותו מכוס התרעלה הזה, אח"כ, כשיוצא נשמתו מעולם הזה, ממונה הזה וכל אלו שעמו אוחזים בו, וזה הוא יום המר, ורותה נשמה ההיא מכמה דינים משונים אלו מאלו.

פסקה תתנט

בהיכלא דא קיימא וכו': בהיכל הזה נמצא רוח אחד, שאלו, הנ"ל, הם ממונים תחתיו, וזה הוא **ניאצירי**א"**ל**, מרוח החזק הזה יוצאות שלש טפות מרות הנופלות בכוס התרעלה הזאת, אחד נקרא, **חציץ**, שפירושו כריתה וכליה, מלשון ומספר חדשיו חצצו (איוב כ"א) ואחד נקרא **מר המות**, כמ"ש אכן סר מר המות (ש"א ט"ו) ואחד נקרא קובעת. כמ"ש, קבעת כוס התרעלה (ישעיה נ"א). ואלו ג' טפות נופלות אח"כ מכוס הזאת לחרב ההיא של מלאך המות הממית בני אדם. כמו שהעמדנו (להלאה אות תתקט"ו).

פסקה תתס

פתחא תליתאה: פתח השלישי. בו נמצא ממונה אחד, **סנגדיא**"**ל** שמו. וזה הוא ממונה על כל אלו שהכניסו ברית הקדוש באשה אחרת שהיא מצד אל נכר, וכל אלו המשחיתים דרכם בזה, ומשקרים באות ברית קדש, ממונה הזה וכל אלו הממונים שעמו, כולם מציירים בתוכם ציורים של אלו נשים הטמאות, שנטמא בהם ברית קדש ההיא, וכולם נרשמו לפניו כשהאדם יוצא מעולם הזה, ומטמאים אח"כ לרוח ההוא.

פסקה תתסא

והיכלא דא תליין וכו': והיכל הזה, בו תלוים כל סודות הכשוף להמית בני אדם טרם שיגיעו זמנם, וכל הכשפים שבני אדם משמשים בהם. תלוים כאן. אלו העושים כשפים להטמא בהם, כמו בלעם שהיה מכשף בכשפיו, היו נטמאים תחילה בטומאת זרע רותחת ששפכו בבהמה. ומשום זה נדון בלעם בו בשכבת זרע ההיא הרותחת. כמו שאמרנו. (להלאה בלק דף קצד: ד"י) וע"כ נקרא היכל ההוא. **שחת טמא**.

פסקה תתסב

ובהאי היכלא אית וכו': ובהיכל ההוא יש רוח אחר שהוא ממונה תחת הרוח שלמעלה, וזה נקרא **סרטי**"**א**. וכמה אלף ורבבות תחתיו. וכולם עומדים על מלה ההיא היוצאת עם רוחו של אדם בחלום מן צד הקדוש, רוח הטומאה הזה, וכל אלו עוררי דין שעמו, כולם יוצאים ומתחברים במלה ההיא, ויורדים אליה ומתחברים עמה, כדי להכחיש דבר ההוא ממנו, ומודיעים לו במקומה דברים אחרים, דברי שקר עם דבר אמת.

פסקה תתסג

דכך ארחוי דכדיבא וכו': שכך דרכו של משקר, שאם אינו לוקח דבר אמת אינו יכול לתקן את שקריו שיאמינוהו. אף כאן אלו, כיון שמתערבים בדברי אמת, שראה בחלומו, ומכחישים אותם ממנו, מודיעים לו אח"כ דברי אמת כדי לקיים דברי שקר שמודיעים לו. לאחר כך מתפשט הדבר באלו הרוחות התחתונים למטה, (כלהלן אות תתס"ה) שאין להם קיום ואינם מתקיימים. ומודיעים הדבר בעולם לכמה צדדים ולכמה מינים.

פסקה תתסד

מהיכלא דא נפקין וכו': מהיכל הזה יוצאים שני רוחות, המתהפכות פעם לגברים ופעם לנשים. ואלו הולכות ומשוטטות בעולם באויר, וצוחקים בבני אדם בחלום, ונראות להם כנשים יפות במראה החלום. ולוקחים את התשוקה של האדם. וכן לנשים הן נראות כגברים. ואלו נקראות **רעה ונגע**, כש"א, לא תאונה אליך **רעה ונגע** לא יקרב באהליך.

פסקה תתסה

ואלין אקרון רוחי תתאי וכו': ואלו, רעה ונגע, נקראים רוחות תחתונים, שיוצאות משלהבת אש. כי כשנוסעים אלו הרוחות שלמעלה בתוך ההיכל, יוצאות שתי שלהביות אש, ואלו משוטטות בעולם, ונעשה מהן אלו ב' רוחות, רעה ונגע, שאמרנו. והכל בצד הזה של הטומאה. אשרי הם הצדיקים שמנעו את עצמם מצדדים אלו, ונשמרו מהם. ועל זה כתוב, לשמרך מאשה זרה וגו'.

פסקה תתסו

היכלא תליתאה: היכל השלישי. היכל זה הוא היכל אפל וחשך, שאין בו אור כלל. והוא חשך יותר מהיכלות הראשונים, וזה הוא שנקרא **דומה**, כנגד השם של יצה"ר שנקרא שונא. בהיכל הזה נמצאים ארבעה פתחים, אחד עומד לצד זה ואחד עומד לצד זה, וכן לארבעה צדדים.

פסקה תתסז

חד ממנא קיימא וכו': ממונה א' עומד על פתח הא' הזה, וממונה הזה עומד בתוקף הרוגז שעל העולם. כשהדין שורה בעולם, ממונה הזה השורה בפתח הזה לוקח כלי זיין, ומניח אותם בפתחי בית הכנסת. והוא נקרא **סקפורטי"א**, וזה הוא כשלון העולם, ועל זה כתוב, דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו. בזמן ההוא שהוא שולט והדין שורה בעולם, הוא עומד לראות במי שהולך יחידי בשוק, ואם הוא נפגש עמו יכול להזיקו, ולהחליש מזלו.

פירוש. המלכות נקראת בית הכנסת, ונודע שבפתח המלכות חטאת רובץ, שהוא מדת הדין הקשה דמנעולא, (כנ"ל אות תתמ"ג) והמלאך הזה שבכאן, שהוא נקרא **סקפורטיא** הוא המניח שם כלי זיין הזה, שה"ס מנעולא. להיותו עומד מול היכל הנצח דקדושה, וע"כ כחו חזק. וז"ש, **האי ממנא דשרי בהאי פתחא, נטיל זייניו ואנח לון לאינון תרעין דבי כנישתא**. דהיינו לפתח המלכות. כמבואר. וע"כ הרשעים, הדבקים בס"א וממשיכים חכמה ממעלה למטה, נאמר עליהם, ואם לא תטיב לפתח חטאת רובץ, שנכשלים בחטאת הזה שה"ס המנעולא שבפתח המלכות ואובדים על ידו אוד החיים, וז"ש, **ודא הוא כשלונא דעלמא וכו'**.

פסקה תתסח

פתחא תניינא וכו': פתח השני. בו עומד ממונה אחר אחד, וזה הוא עומד לקבל פסקין של הדין, דהיינו כתבים שבהם נרשמים פסקי הדין, וזה הוא **סנגדיא"ל**, ותחת ידו כמה עוררי דין ומשפט, ששולטים, העומדים לקבל אלו פסקי הדין. וממונה הזה עומד על פתח הזה השני.

פסקה תתסט

וכד נטיל פתקא וכו': וכשמקבל פסק הדין, מן הממונה מלכיאל, שבפתח הא' של היכל הג' דקדושה, (כנ"ל אות תקמ"ב) הוא עומד בפתח הזה ויורד למטה לאלו פתחים החשכים שלמטה, אחד לאותו שנקרא **שחת**, דהיינו היכל הב' דס"א, ואחד לאותו שנקרא **בור**, שהוא היכל הא' דס"א, שהם למטה. (כנ"ל אות תקמ"ב) ושם כמה אלף וכמה רבבות ממונים השולטים בעולם לעשות דין, ונשלם הדין שבפסק דין ההוא. (וביאור הדברים עי' לעיל אות תקל"ח).

פסקה תתע

פתחא תליתאה: פתח השלישי. בפתח הזה יש ממונה אחר, ושמו אנגריו"ן. וזהו עומד על כל אלו המחלות והמכאובים והחלחולים ואש העצמות, דהיינו שאין בהם מיתה הנמשכים מדינים דשמאל (כנ"ל באות תקמ"ז ע"ש) כי ממנו יוצאים כמה וכמה אלפים ורבבות הממונים עמו על כל אלו מחלות ומכאובים כמו שלמדנו.

פסקה תתעא

פתחא רביעאת: פתח הרביעי. כאן יש רוח אחד שנברא במיעוט הירח, ונקרא **אסכר"א**, והוא עומד על מיתת ילדים. והוא נראה לילדים וצוחק עמהם עד שממית אותם. והוא נדמה להם כאשה, כמו אמו של הילד, ומניקה אותם וצוחקת בהם ואוחזת בהם וממיתה אותם.

פסקה תתעב

באמצעיתא דהאי היכלא וכו': באמצע היכל הזה, עומד רוח אחד, שנקרא **אגיריסו"ן**, זה נתמנה על כל אלו שמתים מי"ג עד כ' שנים, זו היא המיתה שלהם, מיד הממונה ההוא, כמו שהעמדנו, וזה הוא בהתחברותו עם נחש ההוא שאמרנו (לעיל אות תקנ"א) שעומד עמו והולך אחריו. ועל זה נקרא מלאך המות טוב מאד, שכתוב, והנה טוב מאד, והעמדנו שזהו מלאך המות (כנ"ל אות תקנ"ב ע"ש).

פסקה תתעג

מהכא מתפשטין ונפקין וכו': מכאן מתפשטים ויוצאים, ב' רוחות, **אף וחמה**, ואלו נתמנו על כל אלו ששומעים נזיפה ממי שעוסק בתורה, דהיינו שהעוסק בתורה גוער בהם על שאינם הולכים בדרך הישר, והם בוטחים בו, בטובו, ואינם דואגים מזה. וכן על כל אלו הצוחקים ולועגים מדברי תורה או מדברי רבנן.

פסקה תתעד

מאף וחמה אלין וכו': מאף וחמה אלו, יוצאים כמה אלפים וכמה רבבות, וכולם יוצאים ושורים על אנשים העוסקים בתורה או שעוסקים בדברי מצוה, והולכים בדרך מצוה, כדי שיתעצבו ולא יהיו שמחים בתורה ומצוה שעוסקים, ומשנים אלו, פחד משה כשחטאו ישראל בעגל וירד מן ההר, שכתוב, כי יגרתי מפני האף והחמה.

פסקה תתעה

תחות אלין אית וכו': תחת אלו אף וחמה, יש רוח אחד שעומד על כל אלו בעלי לשון הרע. כי כשבני אדם מתעוררים בלשון הרע, או אדם אחד שנתעורר בלשון הרע, אז נתעורר רוח הרע הטמא ההוא שלמעלה בכאן, הנקרא **סכסיכ"א**, והוא שורה על התעוררות ההיא של לשון הרע שפתחו בני אדם, והוא נכנס למעלה, וגורם, בהתעוררות ההיא של לשון הרע, מות וחרב והרג בעולם. אוי לאלו שמעוררים את צד הרע הזה ואינם שומרים פיהם ולשונם, ואינם דואגים על זה. שאינם יודעים, שבהתעוררות שלמטה תלויה התעוררות של מעלה, בין לטוב ובין לרע.

פסקה תתעו

ת"ח כד האי וכו': בוא וראה, כשהתעוררות הזאת של לשון הרע מתעוררת למטה, אז נחש עקלתון הזה, מעלה קשקשותיו ומקים אותן בהעלאה, שיהיו זקופות כלפי מעלה, ונתעורר מראשו עד רגליו. כי כשקשקשותיו עולות ומתעוררות, מתעורר כל גופו. קשקשותיו אלו, הם כל עוברי דין וחוק שמבחוץ.

פירוש. כי הנחש, וכל הס"א, אין להם אחיזה אלא ממלכות לקדושה, בסו"ה ורגליה יורדות מות. אלא בעון לשון הרע אז עולה המלכות בבינה ונאחז הנחש מן המלכות שבמקום בינה. כי כמו שבעל לשון הרע מטיל פגם באדם שאין בו פגם, כך למעלה עולה הדין של המלכות, שה"ס מנעולא במקום בינה, ונעשה פגם במקום שאין בו פגם. וז"ש, **באתערו דלתתא תליא אתערו דלעילא**. (באות תתע"ה).

והנה בחינת המלכות של הנחש נעשתה ממדת הדין הקשה הנמשכת ממלכות הבלתי נמתקת דקדושה, (כנ"ל ואורא דף ל"ד ד"ה פירוש ע"ש) וקשקשותיו ועורו וזנבו הם בחינת המלכות של הנחש כמ"ש שם. וז"ש, **כד האי אתערו דלישנא בישא אתער לתתא, כדין האי נחש עקלתון סליק קשקשוי ואוקים לון בסליקו**, דהיינו שהוא מעלה את המלכות שלו שהיא מדת הדין הקשה שנקראת קשקשים אל המקום שכנגד בינה דקדושה שבגרם עון לה"ר עולה המלכות למקום בינה כנ"ל. ונעשה מקום לנחש לאחוז בדינין היורדים מבינה. ונבחן, שמעלה שם קשקשותיו, וז"ש, **קשקשוי אלין אינון כל גרדיני נימוסין דלבר**, דהיינו המחבלים הנמשכים מחיצוניות המלכות, שהיא מדת הדין הקשה.

פסקה תתעז

וכלהו מתערין ואחדין וכו': וכל, גרדיני נימוסין הנ"ל, מתעוררים ונאחזים בדבר הרע ההוא שאמר האדם, ומתעוררים אל נחש בריח ההוא, שהוא הזכר של הנחש, ואז כל גוף הרע של הנחש נתעורר, מראשו ועד רגליו לפגום בכל אלו ההיכלות שאמרנו. וכל אלו הקשקשים שבעור שלו יורדים למטה, והעור נתפשט ממנו ויורד למטה. והגוף, בלי העור וקשקשים, עולה ונתעורר להיות משטין למעלה.

פירוש. אחר שהעור והקשקשים של הנחש עלו ונאחזו למעלה כנגד מקום בינה, אז נתבטלו וירדו ממנו הדינים של המלכות, שהם בקשקשים ועור שלו, כי אין צורך בהם, שיש בכלל מאתים מנה, וז"ש, **וכל אינון קשקשין** וכו' **וההוא גלדא אתפשט מניה ונחית לתתא**. שזה שהנחש פושט את עורו. וכל שאר הגוף. שלו נעשה משטין למעלה כנגד הבינה.

פסקה תתעח

תא חזי אע"ג וכו': בוא וראה, אע"פ שיש זמן קבוע לכל הנחשים שבעולם להפשיט את עורם מעצמם, דהיינו, אחד לז' שנה, מכל מקום, אינם מתפשטים אלא בזמן שמעוררים לשון הרע למטה, ואז נתעורר נחש הרע ההוא למעלה ופושט עורו וקשקשותיו ממנו. זה עולה וזה יורד, דהיינו הגוף שלו עולה למעלה כנגד הבינה, והעור והקשקשים שלו מתפשטים ממנו ויורדים למטה. וקשה עליו, התפשטות עורו וקשקשותיו, יותר מכל.

מהו הטעם משום שנפרש מזווגו. כלומר שעורו וקשקשותיו הם בחינת המלכות של הנחש, (כנ"ל אות תתע"ו) שהיא בת זוגו של הנחש. ולמה נעשה כך, שיהיה נפרד מן המלכות שלו. הוא משום, כי אם הכל היה בחבור אחד, דהיינו, עם המלכות שלו, שהוא העור והקשקשים, שהם מדת הדין הקשה, לא היה העולם יכול לסבול. וע"כ, הוא תקון העולם. (כנ"ל וארא דף ל"ו ד"ה עד ע"ש) ועם כל זה, הכל הוא בשביל התעוררות לשון הרע שלמטה. כלומר אע"פ שהוא תקון העולם, אין הדבר נעשה מאליו אלא בסבת העון של לה"ר.

פסקה תתעט

וכד חויין דלתתא וכו': וכשהנחשים שלמטה מתפשטים מעור ההוא, אז כל אחד ואחד נותן קול, המעורר כמה נחשים העומדים במקום ההוא שנקרא בור, ששם עומדים כמה נחשים (כנ"ל אות תתמ"ז) וכולם דוברי רכיל על העולם, לעורר לנחש הגדול הזה לדבר רכילות על העולם. והכל הוא בשביל התעוררות לשון הרע, כשנמצאת התעוררות שלו למטה.

פסקה תתפ

כגוונא דא מאן וכו': כמו זה, מי שעוסק בתורה, כמה הם המלאכים הנקראים לשון הקדש שמתחברים ומעוררים התעוררות למקום ההוא שנקרא לשון הקודש. דהיינו **לשון** מההוא קדש שלמעלה. שה"ס קו האמצעי, שהוא **לשון** המאזנים ליחד הימין והשמאל זב"ז, שאז נגלית עליהם הקדושה, וכמה קדושות וקדושים מתעוררים מכל הצדדים. אשרי חלקם של הצדיקים שהם גורמים שתתעורר קדושות למעלה ולמטה, קדושה של מעלה בבינה, קדושה של מטה במלכות.

פסקה תתפא

וע"ד כתיב והתקדשתם וגו': ועל זה כתוב, והתקדשתם והייתם קדושים. **והתקדשתם**, אלו הם מים ראשונים, שהם נקראים מים עליונים, דהיינו קדושה של מעלה שהיא בינה. **והייתם קדושים**, אלו הם מים תחתונים, ונקראים מים אחרונים, דהיינו קדושה של מטה, שהיא מלכות. ומזון באמצע בין מים ראשונים למים אחרונים. וע"כ מזון, אינו במים אחרונים, שהם מלכות, אלא במים ראשונים שהם בינה, כי מים ראשונים הם מלמעלה מבינה, שהמזון תלוי שם. שכל המוחין הם מבינה. ולא במים אחרונים, שהוא מלכות המקבלת מבינה, וליה לה מגרמה ולא מידי. והסוד ניתן לקדושים עליונים. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תתפב

הייכלא רביעאה: היכל הרביעי. היכל זה הוא שנקרא **חובה**. וזה הוא טיט היון כנגד שם אחר, שנקרא היצר הרע, אבן מכשול. והכל אחד. הוא נקרא חובה, משום שנמצאים שם כל עונות העולם, דהיינו ההכרעה של עונות. כמ"ש לפנינו.

פסקה תתפג

בגין דכד חבאן וכו': משום, כאשר בני אדם חוטאים, כל אלו עוררי דין וחוק לוקחים אלו העונות ומניחים אותן בהיכל הזה שנקרא **חובה**. וכל המצות שבעולם, כל מלאכים הקדושים הממונים על זכיות העולם, כולם לוקחים אלו המצות ומניחים אותן בהיכל רביעי דקדושה הנקרא **זכות**, ונמצאים שם המצות של בני אדם, והעונות נמצאים בהיכל האחר שנקרא **חובה**, ונשקלים יחד ביום ראש השנה, כי גם את זה לעומת זה עשה האלקים. ולפי הכרעת המצות או העונות, לצד זה או לצד זה כך נוצח. אם העונות מרובים נוצח הסטרא אחרא. ואם המצות מרובות נוצחת הקדושה.

פסקה תתפד

וע"ד ביומא וכו': ועל כן ביום ראש השנה, כשמתעוררים אלו ב' צדדים, זכות וחובה, תלוים בהם חיים ומות, אם הזכיות מכריעות לצד זה שנקרא **זכות**, נכתב האדם בצד ההוא שנקרא חיים, משום שאלו ב' הצדדים עומדים ביום ההוא, זה בצד זה, וזה בצד זה, אם אדם ההוא זוכה והזכיות נוצחות הרי האדם נכתב לחיים, משום שאוחז בו הצד הקדוש שנקרא **זכות**, והחיים אוחז בו, ואומר זה שלי הוא, ושלי היה, ואז נכתב האדם לחיים.

פסקה תתפה

ואי נצחן חובין וכו': ואם העונות נוצחים, סטרא אחרא הטמא הזה, הנקרא חובה ומות, אוחז בו ואמר זה שלי הוא ושלי היה, ואז נכתב שהוא שלו. וזהו שלמדנו, שביום ראש השנה נכתב האדם או לחיים או למיתה, אם נכתב בצד הקדושה נכתב לחיים, ומתקיים שם ומתדבק בו. ואם נכתב בסטרא אחרא, הוא מתקיים בצד הטומאה ודבוק בו, שהוא מיתה. וזה הוא, הן לחיים והן למות, דהיינו שנמשך בצד זה או בצד זה.

פסקה תתפו

כל זמנא דאיהו וכו': כל זמן שהוא עומד בצד הזה של הקדושה, כל הקדושות וכל הטהרות מתדבקות בו, יקרא, והקב"ה ישיב וישמע לו, עליו כתוב, יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי. וכל זמן שהוא עומד בצד האחר הטמא, כל טומאה וכל עון וכל הרעות מתדבקים בו, הוא קורא ואין

מי שישמע לו, מרוחק הוא מהקב"ה. עליו כתוב, רחוק מרשעים ישועה. וכתוב, גם כי תרבו תפלה אינני שומע.

פסקה תתפז

היכלא דא איהו וכו': היכל זה הוא מקום של כל אלו הנקראים אלהים אחרים. משום שמתגלים כאן. וכן נמצאים כאן כל אלו המסיתים בני אדם לתענוגי עולם הזה לזנות, להתענג בתענוגי ניאופי העולם, ומושכים אותם אחר תענוגים וניאופי עולם הזה כמו שאמרנו.

פסקה תתפח

בהאי היכלא אתחזי וכו': בהיכל הזה נראה רוח אחד חזק שולט, שהוא על כולם, וזה נקרא גם כן **אל**, כמו רוח האחר שבהיכל ד' שמצד הקדושה (כנ"ל אות תר"ב) זה הוא **אל נכר**. וזה הוא שמפתה את האדם העוסק בתורה, או שעומד בביהמ"ד, רוח החזק הזה מפתה אותו, והאדם חושב כמה הרהורים. והרוח אומר לו, מה אתה עומד כאן מוטב לך ללכת בחברה המתגאים על בני אדם, וההולכים אחר נשים יפות, והמתענגים בתענוגי העולם. כיון שהאדם נפתה אחריו, אז כולם, כל הרוחות, משוטטים והולכים ונמשכים אחריו.

פסקה תתפט

וכמה אינון אחרנין וכו': וכמה הם רוחות האחרים העומדים תחתיו, של הרוח הנ"ל, וכולם מטמאים לו בעולם הזה ומטמאים לו בעולם ההוא. ואלו הרוחות נקראים, **צואה רותחת**, שכתוב, **צא** תאמר לו. שהוא לשון **צואה**, דהיינו שמפתים את האדם **לצאת** מן בית המדרש ומן הקדושה לתענוגי העולם הן המדרגות העומדות לטמא תמיד. וכבר למדנו.

פסקה תתצ

באמצעיתא דהאי וכו': באמצע היכל הזה יש רוח אחר שנקרא נגע, וממנו יוצא רוח אחר שנקרא **נגע צרעת**, והוא עומד תמיד לטמא לכל בעלי לשון הרע יותר על מה שמטמאים אותו בהיכל הג' (כנ"ל אות חתע"ה) ונגע עליון הזה הוא ממונה על כל אלו שלחנות השבת, כי כשנכנסת השבת ואין עורכים השלחן בתענוגי שבת כראוי, שהם מבזים השבת, **נגע** הזה לוקח אלו שלחנות, שאין עליהם תענוגי שבת. כמו שאמרנו. (עי' אות תרכ"ה).

פסקה תתצא

וכד האי נטיל וכו': וכשנגע הזה לוקח אלו השלחנות, כל אלו עוררי הדין והחוקים העומדים שם כולם פותחים ואומרים, ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו וילבש קללה כמדו וגו' ינקש נושה לכל אשר לו וגו' אל יהי לו מושך חסד וגו'.

פסקה תתצב

והא אוקימנא בההוא וכו': והרי העמדנו, באותו ליל שבת, כשהשלחנות ניתנו לצד הרע ההוא, אז מתחזק צד הרע הטמא ההוא, ואדם ההוא נמסר לצד האחר ההוא. אוי לו שנגרע מצד הקדושה ההוא, צד האמונה, וניתן בצד האחר הטמא. כעין זה בכל הסעודות של יום טוב.

פסקה תתצג

הכא בהאי היכלא וכו': כאן בהיכל הזה, בנים חיים ומזון הם בהיפך, כלומר, שמונעים ג' אלו מבני אדם. ובהיכל ד' האחר הקדוש לא נמצאים בנים חיים ומזון, (כנ"ל אות תר"ל) ותלוים למעלה, וכאן נמצאים לרע. כי כשהאדם מגיע להיכל הזה, הנה נמצא שם **חיים** לכלות אותם. ושם, **בנים** כשהם קטנים, שיוצא מכאן הרוח להתמנות מקטרג עליהם. ושם נמצא **מזון**, להעבירו מן האדם. דהיינו הכל לרע. והכל תלוי בחובה, דהיינו בעונות, וע"כ נקרא היכל הזה, חובה, כמו שלמדנו.

פסקה תתצד

ומהכא נפקא חד וכו': ומכאן יוצא רוח אחד טמא, הנקרא **ארירי"א**, וכמה אלף ורבבות עמו, וכולם נקראים עוררי יום. כמש"א. יקבוהו עוררי יום. ורוח הזה וכל אלו שעמו כולם עומדים לקחת מלה ההיא שהאדם מקלל עצמו מתוך כעסו. והם מעוררים את הנחש הזה שנקרא, לויתן נחש עקלתון, כדי להביא ולהעיר קללות על העולם, זהו שכתוב, יקבוהו עוררי יום וגו'.

פסקה תתצה

ואלין עוררי יום וכו': ואוררי יום אלו שולטים על הרגעים ושעות היום, שע"כ נקראים עוררי יום, ולוקחים אלו המלות שהאדם קלל את עצמו בין מתוך כעס, בין בדרך שבועה, ובמלה ההיא מעוררים את נחש עקלתון הזה שנקרא לויתן, כדי להעמידו שיחבל העולם. וע"כ קלל איוב בצערו את יומו, ולא את גופו, כדי שלא יתאחזו בהמלות שלו, שכתוב, ויקלל את יומו תחילה ואח"כ, יקבוהו עוררי יום. הרחמן יצילנו מצד הרע, ומדיניו, ומכל דבר רע.

פסקה תתצו

היכלא חמשאה: היכל החמשי. היכל זה הוא היכל שנקרא **שאול**, כנגד שם ההוא של היצה"ר, שנקרא **ערל**, והרי העמדנו, שהוא סוד ערלה (כנ"ל אות תס"ט) בהיכל זה יש פתח אחד, וממונה אחד עליו, וזה הוא ממונה לעורר תמיד קטרוגים על העולם. ורוח הזה נקרא **איבה**, משום שהשם של הפתח הזה, **איבה** שמו. וסימנך **ואיבה** אשית בינך ובין האשה וגו'.

פסקה תתצז

בהאי היכלא קיימא וכו': בהיכל הזה עומד רוח אחד השולט על הכל, והוא נקרא **שוד"ד**, והוא שוד ושבר. וזה הוא שודד בהרים הרמים בין סלעים והרים. מהיכל זה יונקים כל אלו השודדים והמשחיתים בחרבנות. ומכאן יוצאים כל אלו שהורגים בחרבות ורמחים, והולכים אחר להט החרב המתהפכת לכלות הכל.

פסקה תתצח

מהאי נפיק רוחא וכו': מרוח הזה יוצא רוח אחר, ונקרא **שוד**. וכששולט רעב על העולם, נמצא רוח הזה שנקרא שוד, ורוח אחר נשתתף עמו שנקרא **כפ"ן**. ואלו הולכים בעולם ונמצאים כנגד בני אדם. והיינו שכתוב, לשוד ולכפן תשחק. ואלו עושים קטרוג על בני אדם ושודדים הכל. האחד שנקרא שוד, אחר שהולך בין הרים הרמים, ושודד ומחריב ומכלה הכל, אז חוזר ושודד בני אדם, ומתים מחולשה שהוא מחלישם. וכשאנשים אוכלים אינם שבעים, משום שהוא שולט בעולם.

פסקה תתצט

ובההוא זמנא מאן וכו': ובעת ההיא, מי שעושה חסד עם בני אדם ונותן להם לאכול ולשתות, הוא כדאי לדחות אלו ב' רוחות לחוץ, שלא ישלטו בעולם. וכשישראל אינם עושים חסד עם בני אדם, ושאר העמים עושים חסד בעולם, אז אלו ב' רוחות ממתיקים דבריהם על העמים, ומתקיפים את ישראל, משום כי אז מתחזק הסטרא אחרא וישראל נכנעים.

פסקה תתק

וכד ישראל עבדי וכו': וכשישראל עושים חסד, נכנע סטרא אחרא ההוא ונחלש, וצד הקדושה נתחזק. וכשישראל אינם מתעוררים בחסד, אלו ב' רוחות מתהפכים להכניע את ישראל, ואז אלו הברכות שיורדות מלמעלה מצד ימין יונקים אותם שאר העמים, וז"ש שאמרה השכינה, שמוני נוטרה את הכרמים אלו שאר העמים. כרמי שלי לא נטרתי. שהם ישראל הנקראים כרם השכינה. משום ששאר העמים משכו אותה, את

השכינה, בתוכם, על ידי אלו החסדים שעושים עם בני אדם. וישראל מרחקים אותם מתוכם, משום שאינם עוסקים בחסדים כשאר העמים.

פסקה תתקא

ותחות אלין רוחין וכו': ותחת אלו הרוחות עומדים כל אלו הנקראים ערלה, זמורי ערלה, ענפי ערלה. (עי' אות תס"ט) ולמעלה מהם ממונה אחד שנקרא **גז"ר דיני"א**, וזהו עומד על כל אלו שאינם שומרים שני ערלה של אילנות, ועל כל אלו המעכבים אות ברית מילה מבניהם. שעל זה רצה הנחש להרוג בנו של משה, עד שצפורה מלה אותו. שכתוב, ותקח צפורה צור ותכרות ערלת בנה וגו'.

פסקה תתקב

והאי רוחא ממנא וכו': ורוח הזה ממונה על בני אדם המשחיתים דרכם, ואינם דואגים לכבוד אדונם, לשמור אות ברית הקדוש. ורוח הזה מכניסם לגיהנם, למקום הזה הנקרא, שאול ואבדון, ונדונים שם. כמו שהעמדנו כאן.

פסקה תתקג

בהאי היכלא לגו וכו': בהיכל הזה בפנים באמצע, נמצא רוח אחד, שהוא עומד ואורב על דרכים ושבילים, לראות כל אלו העוברים על דברי תורה, כדי להביא שנאה בין האנשים שלמטה לבין מעלה, כי כל היכל הזה הוא איבה.

פסקה תתקד

האי וכל אינון וכו': זה וכל אלו האחרים, כולם דרכם להראות פנים מאירות לבני אדם, ולפתותם, כדי שיסורו מדרך האמת, ולהמשיכם אחריהם, ואח"כ הורגים אותם. וימותו בשני עולמות. שכתוב, ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות.

פסקה תתקה

האי רוחא איהו וכו': רוח הזה נקרא **אפריר"א**, שהוא עפר מאפר, שאינו עושה תולדות ואיבים לעולם משום שהוא עפר מאפר. ואע"פ שנקרא עפר, אינו עפר הקדוש העושה פירות, שנקרא עפרות זהב, אלא כש"א, מעפר שריפת החטאת, הרי שאפר נקרא עפר, וזה, הוא עפר שרפת החטאת, והסימן שבמקרא הזה בא בב' אפנים. אחד, משום שרוח ההוא כלול בחטאת, שהוא סוד הנחש החזק שנקרא חטאת. ואחד, כשהאדם עושה חטאת, דהיינו שחוטא, הוא מחזק את העפר הזה, והוא שולט בעולם.

פסקה תתקו

והאי איהו כליל וכו': ורוח הזה שנקרא עפר, הוא כלול כמי המרים המאררים. ועל כן האשה ששטה תחת בעלה, ועשתה מעשה אשת זונים, צריך להשקותה מים הכלולים

בעפר שהוא מקרקע המשכן. ועפר הזה, הוא ממקום ההוא שנקרא קרקע, שהוא בחינת עולם הבריאה, ובריאה ההוא נקרא קרקע של משכן ההוא, שהוא מלכות דאצילות הנקראת משכן. ועפר הזה, שהוא הרוח, הוא מאותו הקרקע. ומשום זה צריך הכהן להשקות אשה ההיא באפן הזה, לתת עפר מקרקע המשכן בתוך המים. והכל הוא ברמז עליון.

פסקה תתקז

זכאה חולקהון וכו': אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה מטהר אותם במים טהורים עליונים דהיינו מימי הבינה, שכתוב, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. מים טהורם, כבר אמרנו ההפרש בין מים ראשונים למים אחרונים (לעיל אות תתפ"א) ואע"פ שהעמדנו שם, שמים ראשונים הם מבינה ומים אחרונים ממלכות, הנה כך נקראים מים ראשונים, מצוה, שהיא מלכות, מים אחרונים נקראים גם כן חובה, והעמדנו על ב' צדדים אלו, שזה מים עליונים, הם צד הקדושה שנק' מצוה. וזה. מים אחרונים, נקראים חובה, שהוא הסטרא אחרא שבהיכל הזה. ומשום זה הס"א לוקח חלקו במים ההם. ועל זה כתוב, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם.

פסקה תתקח

היכלא שתיתאה: היכל הששי. היכל זה עומד עליון על כל שאר היכלות התחתונים. ארבעה פתחים יש להיכל הזה, אחד נקרא **מות**, אחד נקרא **רע**, אחד נקרא **צלמות**, ואחד נקרא **אפל**. אלו ד' פתחים עומדים תמיד להרע. אלו הם כלל הכל. כי להיותו לעומת היכל ת"ת דקדושה הכולל כל ששה היכלות חג"ת נה"י, אף היכל הטומאה הזה כולל כל היכלות הטומאה.

פסקה תתקט

כמה דאית בסטרא וכו': כמו שיש בצד הקדושה בסוד האמונה, ארבעה פתחים לארבעה צדדים המתקשרים זה בזה, וכולם קדושים, כן הוא גם למטה כאן. וכשאלו מתקשרים ומתחברים זה עם זה כאחד בהיכל הזה, אז נקרא ההיכל, **בית חבר**. כש"א מאשת מדנים ובית חבר. והיכל זה עומד תמיד להרע.

פסקה תתקי

על האי היכלא וכו': על היכל הזה כתוב, ונעתרות נשיקות שונא, משום שכאן עומדים כל אלו נשיקות הרעות ותאות רעות וכל מעדני הגוף שבעולם הזה, אשר באלו עדונים נגרש האדם מעולם הזה ומעולם הבא, על היכל הזה כתוב, כי נפת תטפנה שפתי זרה

וגו'. ונשיקות ועדונים אלו הטמאות שבכאן הם כנגד נשיקות ותענוגים שבהיכל ששי דקדושה (כנ"ל אות תרנ"ב).

פסקה תתקיא

בהאי היכלא קיימא וכו': בהיכל הזה עומד רוח אחד, שהוא ממונה על כל אלו שלמטה, והוא כולל כל שאר רוחות. היכל הזה מתקשט בקשוטי יופי, על כל אלו ההיכלות שלמטה ממנו. בהיכל הזה נלכדות רגליהם של הכסילים. על היכל הזה כתוב, אל תחמוד יפיה בלבבך ואל תקחך בעפעפיה.

פסקה תתקיב

בהאי היכלא תליין וכו': בהיכל הזה תלויות כל תשוקות שבעולם וכל התענוגים של הכסילים חסרי לב, חסרי דעת. כש"א וארא בפתאים אבינה בבנים נער חסר לב עובר בשוק אצל פנה וגו' בנשף בערב יום וגו'. ואז נקרבו רגליו להיכל הזה, שהוא הכלל של כל התחתונים ממנו, להיותו היכל ת"ת דמומאה, הכולל כל הו"ק. אז, והנה אשה לקראתו **שית** זונה ונצורת לב. **שית**, זה הוא היכל הזה, שהוא היכל הששי לכל שאר היכלות. וכאן עומדת הזונה לפתות הפתאים.

פסקה תתקיג

בהאי היכלא קיימא וכו': בהיכל הזה, הזונה עומדת ולא עומדת, כי יורדת ומפתה, ועולה ומסטינה. כש"א, **בביתה לא ישכנו רגליה פעם בחוץ**, כשיורדת לפתות, **פעם ברחובות**, כשעולה למעלה להשטין. **ואצל כל פנה תארוב**, כשלוקחת ממנו הנשמה. דהיינו כשתהרוג אותו.

פסקה תתקיד

מה כתיב והחזיקה וגו': מה כתוב, והחזיקה בו ונשקה לו. אלו הן נשיקות לטמא ולהטעות בני אדם אחריה, משום שכאן הוא מקום לכל אלו נשיקות הרעות מכל זנונים זרים, שהם מתוקים לפי שעה. אוי לסופם, כמו שכתוב, וחלק משמן חכה.

פסקה תתקטו

וכתיב ואחריתה וגו': וכתוב ואחריתה מרה כלענה. שואל, מהו מרה מרה כלענה. ומשיב, אלא כשאדם נתפתה אחריה בעולם הזה, והגיע זמנו להסתלק מעולם הזה, היא עומדת על האדם, ומתלבשת לפניו בלבוש גוף של אש וחרב שנונה בידה, וג' טפין בה.

פסקה תתקטז

ואוקמוה ובה טפה וכו': והעמדנו, שטפה אחת מאלו טפות שבה, שבחרב, היא מרה, ובשעה שמטילה אותה לפיו של אדם, נכנסת במעיו, ואז הנשמה מתבלבלת, וטפה

ההיא משוטטת והולכת בתוך הגוף ועוקרת את הנשמה ממקומה, ואינה נותנת מקום לנשמה לחזור. והטפה היא מרה כלענה, והאדם טועם המרירות במקום המתוק שטעם בה בעולם הזה כשנמשך אחריה. ואח"כ זורקת טפה אחרת, והנשמה יוצאת, והאדם מת. ואח"כ זורקת טפה אחרת, ופניו נעשים ירוק, ומסריח. והטעם שהנשמה יוצאת הוא, משום שהנשמה היא קדושה, וכששולט עליה סטרא אחרא הטמא הזה, היא בורחת מפניו, ואינה מתישבת עמו יחד.

פסקה תתקיז

בג"כ כמה דאתדבק וכו': משום זה כמו שנתדבק האדם באלו נשיקות רעות בעולם הזה, אף כך הוא בשעה זו, אם האדם נמשך אחריה בעולם הזה, ועזב את הצד הקדוש, אז הנשמה אינה חוזרת למקום קדוש ההוא, כי כמו שנמשך אחריה בעולם הזה כך היא שולטת על נשמתו, ואז יוצאת הנשמה מן הגוף, כחבלים, והעמדנוהו. (ברכות ח' ע"ב) וכל זה בשביל אלו נשיקות שהיא נשקה לו בעולם הזה, שהם מתוקות, ואח"כ מרות הן לו בשעה ההיא. וע"ז כתוב, והחזיקה בו ונשקה לו. בעולם הזה כמו שהעמדנו.

פסקה תתקיח

העזה פניה ותאמר לו: הוא משום שבהיכל הזה עומדים כל קטגורים, דהיינו מלמדי חוב על האדם, וכל שליחים הרעים הנמצאים בשביל האדם, ועושים אותו, שיתקן בתקוניו ויסלסל בשערו, ויתרחץ ויתתקן כדי שיסתכלו בו. כאן עומד רוח אחד שנקרא **סקטופ"ה**, וזה הוא ממונה על כל תקון וסלסול של בני אדם.

פסקה תתקיט

לגו דהאי היכלא וכו': בפנים היכל הזה, עומד ממונה אחר, שממונה האחר הזה מעורר את האדם אח"כ לעורר אותם, את הרוחות, דהיינו לחזק אותם, כי אחר שמתקן עצמו ומסלסל בשערו, מעורר אותו שיטול בידו מראה אחת, ומשים אותה בידו של האדם, והאדם מסתכל בו ורואה צורתו במראה ההיא. ובזה מעורר לרוח ההוא כח אחר שנקרא **עסירט"א**. ומכאן יוצאים כל אלו המראים כזבים לבני אדם בחלומם, וכל אלו שמראים דברים לבני אדם, ואינם מתקיימים בהם, אלא מערבב אותם.

פסקה תתק

ולבתר כד אינון וכו': ואח"כ, כשבני אדם נמשכים להסתכל בראיה הזו הנקראת מראה, אז כולם הם בגבהות רוח שלהם, ורוח ההוא שנקרא **עסירטא** מעורר לרוח אחד ממונה שהוא תחת ידו, והוא נכנס בנקב התחתון מכל הנקבים ומעלה משם רוח אחר, שהוא ממונה עם רוח ההוא, שנקרא **אסכרא** שאמרנו, שזה הוא לילית אמם של השדים.

וכשהאדם מעורר רוח האחר ע"י מה שמסתכל במראה, שנקרא עסירט"א, אז מתחבר עם האדם ונקשר עמו תמיד, ואז בכל ראש חדש וחדש, נתעורר רוח ההוא הרע של המראה עם לילית שהיא אסכרא, ולפעמים האדם ניזק מהם ונופל על הארץ ואינו יכול לקום, או ימות. וכל זה גורמת ראיה ההיא שבמראה שהוא מסתכל בה, כי כמו שנראה גסות הרוח בלבו, בהסתכלו במראה, כן הוא מרבה להמשיך רוח הרע אליו. וע"כ, הכל עומד בהתעוררות שלמטה ההוא.

פסקה תתקכא

זבחי שלמים עלי וכו': בוא וראה שלמים אינם באים לא על חוב ולא על חטאת, אלא על שלום. מהו שלמים, היה לו להקרא שלום. ומשיב, אלא שלמים הוא מב' צדדים, שע"י שלמים לא נמצא מקטרג עליו לא למעלה ולא למטה. מי הוא המקטרג. אלא צד השמאל ההוא של יצר הרע הוא המקטרג, וע"י השלמים, נמצא בשלום בימין. וע"כ כתוב, זבחי שלמים עלי, לשון רבים.

פסקה תתקכב

ד"א זבחי שלמים וכו': פירוש אחר, זבחי שלמים עלי. שאומרת לו, הרי אני בשלוה אליך, להראות לך שלום. ומשום זה היום שלמתי נדרי, לפתות בני אדם תמיד, **על כן יצאתי לקראתך** וגו', שאני יודעת שאתה חסר לב חסר טובה. **לשחר פניך**, להתחבר עמך בכל הרעות שבעולם, ויפה לך להנות ולסור אחר תאות עולם הזה. ודוחה אותו מדבר לדבר מרעה לרעה. ואומרת לו, חזרתי בין הפתאים, ושחרתי פניך ומצאתיך, כבר מצאתיך להתדבק בך.

פסקה תתקכג

לכה נרוה וגו': לכה נרוה דודים עד הבקר. זהו שכתוב, ועין נואף שמרה נשף, כי אז הוא הזמן לשלוט. שהקליפות שולטות רק בלילה. **לכה נרוה דודים**, נלך ביחד, הרי אני עמך. כי עד עתה אתה נער בכחך, אם עתה לא תתענג עצמך, מתי. כשתהיה זקן תענג עצמך, עתה הוא הזמן. מהו הטעם. **כי אין האיש בביתו**, זה יצר הטוב, שאינו שורה כאן בתוכך, ואין הזמן שלו, **הלך בדרך מרחוק**, כי אין יצר הטוב שורה באדם אלא בדרך מרחוק, כשהוא מי"ג שנים והלאה, וגם אז לא בכל אדם, ואני עומד עמך מיום שנולדת, ז"ש, לפתח חטאת רובץ, דהיינו משיצא מפתח בטן אמו. ועתה שאתה פנוי מאשה. עתה הוא הזמן להתענג עצמך.

פסקה תתקכד

צרור הכסף לקח בידו: היינו האורות המכונים כסף, לקח יצר הטוב בידו, להעלות למעלה, להתעכב שם ולהתענג שם, **ליום הכסא יבא ביתו**, היינו, מתי יבא יצר הטוב כנגדו, הוא ליום הכסא שהוא יום הדין, כדי להשגיח בדין. שכתוב **בכסה** ליום חגנו, שסובב על יום הדין, שהוא ראש השנה. כי בזמן שהאדם צריך להתענג בעולם ולהנות ממנו, מתרחק יצר הטוב ממנו, ובזמן ששורה דין בעולם, אז בא אליו לעשות עמו דין. וע"כ **הטתה ברב לקחה** וגו' עד **יפלח חץ כבדו**. אשרי הם הצדיקים שיודעים דרכים הקדושים ללכת בהם, ולא יטו לימין ולשמאל, אשרי הם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תתקכה

היכלא שביעאה: היכל הז' זה הוא היכל של שמרי היין להתרוות בו, דהיינו להשתכר. כמש"א, וישת מן היין וישכר ויתגל. הסחיטה של כל אלו הענבים, כל ענבים הרעים, כאן היא הסחיטה שלהם, וזה הוא, יין חמר, שבכתוב, יין חמר מלא מסך וגו' שמריה ישתו כל רשעי ארץ. יין חמר, פירושו, שמרים דיין, שאין מי ששותה מהם שלא יגרום מות לעצמו. מיין הזה הטעימה חוה לבעלה והכניסה אותו בהיכל הזה. שלמדנו, סחטה ענבים ונתנה לו. (לעיל בראשית א' אות ת"נ) וגרמה מות לו ולכל העולם אחריו.
פירוש הארת החכמה מכונה יין המשמח, וצריכים להמשיכה רק ממטה למעלה, והמרבה בהמשכת החכמה, דהיינו שממשיכה ממעלה למטה נבחן לסחיטת ענבים, שאז מתעוררים השמרים שביין, שה"ס הקליפות, ונעשה יין המשכר. וזה היה החטא דעצה"ד. (כמ"ש לעיל בראשית ב' דף ל"ט במראות הסולם אות יוד) ובהיכל הז' דס"א הזה, הוא מקום הפיתוי לסחיטה זו.

פסקה תתקכו

בהיכלא דא קיימן וכו': בהיכל זה עומדים כל אלו נשמות הטמאות היורדות לכל אלו שהם מתדבקים בצד הטמא הזה, ורוח הטמא היורד לכל אלו שהם מצד זה, יוצא מכאן. כמו שהעוו דרכם בעולם הזה ועסקו בזנות, במקום שלא צריך, להתרחק מדרך האמת, אז כמו שהוא נתדבק בצד יצר הרע בזנות, כך יוצא מהיכל הזה רוח הטומאה לטמא אותו, ואת הבן היוצא משם, מן הזנות.

פסקה תתקכז

וההוא ברא אקרי וכו': ובן הזה נקרא ממזר, כי בא מצד אל זר. כמו שהאדם נמצא בצד היצר הרע בתשוקה ההיא ובזנות ההיא, כך הוא מושך לבן ההוא רוח אחר טמא המטמא, והכל עדים עליו שהוא ממזר, וכך כל מעשיו וצדדיו הם באפן ההוא ממש.

פסקה תתקכח

מהיכלא דא נפיק וכו': מהיכל הזה יוצא רוח אחד הממונה על הרוחות, שנק' **צפוני**, שהוא שם הז' של יצר הרע. וסימניך, צפניה צפן רוח. ורוח הזה הוא ממונה על זה הצפוני. והיכל ז' הזה הוא כנגד שם ההוא של גיהנם, שנקרא **ארץ תחתית**, ועל זה, על הצפוני הנ"ל, כתוב, ואת הצפוני ארחיק מעליכם.

פסקה תתקכט

הכא איהו נקודה וכו': כאן הוא נקודה אחת העומדת לפני ולפנים. ומכאן יוצאים כל אלו רוחות האחרים המשוטטים בעולם, ושולטים בעולם הזה, בכל אלו הדברים והמעשים הנמסרים בצד שמאל. ומכאן יוצאים כל אלו זיקים, ניצוצים, המתכבים מיד, לוהטים ומיד מתכבים. ומאלו יוצאים רוחות אחרים המשוטטים בעולם ומשתתפים עם אלו הרוחות היוצאים מן תהום רבה. כש"א, משפטיך תהום רבה. והם רוחות שלא נמסרו להתלבש בעולם, במלבוש מעולם הזה, ונראים ואינם נראים. כמו שלמדנו.

פסקה תתקל

ולבתר אינון רוחין וכו': ואח"כ יש כאן, אלו רוחות המשוטטות בעולם. ואלו עומדים לעשות נסים לבני אדם, משום שאלו אינם עומדים בטנוף הטומאה כל כך כמו האחרים. ורוח אחד ממונה עליהם ונקרא, **נסיר"א**, כי הוא ננסר ונחלק מאלו הצדדים הטמאים ביותר, ואלו פורחים באויר, ומחלישים הצד שלהם הטמא, כדי לעשות נסים לאלו שהם בצד הקדושה.

פסקה תתקלא

ומרוחא דא דאתנסר וכו': ומרוח הזה שננסר ונחלק מצד הטמא, שנקרא **נסיר"א**, ממנו יוצאים כמה צדדים אחרים הנחלקים למיניהם. וכולם עושים שליחות בעולם כל אחד כראוי לו, עד שנתמנים למטה מלכים ושרים ואינם מתקיימים תמיד, כאלו האחרים שלמעלה.

פסקה תתקלב

בהיכלא דא אתדבקותא וכו': בהיכל הזה הוא דבקות של צד הטומאה, וכל תאות הטמאות, ומטמאות העולם, זה הוא עתיד להוציא, בכל שעה ורגע, אש, ואין מי שיקום לפניו. מכאן יוצא אש, של רוח חזק, למטה, לדון בו רשעי העולם. ומכאן יוצא רוח לוהט, שהוא אש ושלג, הנקרא **צלמון**, כש"א, תשלג בצלמון.

פסקה תתקלג

בהיכלא דא קיימאן וכו': בהיכל הזה נמצאים ד' פתחים המתחלקים לד' צדדים לחוץ. ואלו מאוחדים ואינם מאוחדים בצד הקדושה, ולא מאוחד ממש, אלא שנראה באלו הפתחים אור המאיר מצד הקדושה. והוא מקום מתוקן בכל פתח ופתח לאלו חסידי שאר העמים שלא הצירו לישראל, והשתדלו עמהם בדרך אמת. אלו עומדים באלו הפתחים, ונחים שמה.

פסקה תתקלד

בפתחא דהאי היכלא וכו': בפתח היכל הזה באמצע, בחוץ, ששה פתחים מתאחדים בהיכל הזה. וכולם נאחזים בו. כאן יש חלונות פתוחים לצד האור הקדוש. ואלו המקומות מתתקנים למלכי שאר העמים, אלו שלא הצירו לישראל והגינו תמיד עליהם. לאלו יש יקר בשביל ישראל, ונהנים באפלה ההיא שהם יושבים, מן האור המאיר בצד הקדושה. כש"א, כל מלכי גוים כלם שכבו בכבוד.

פסקה תתקלה

ואי עבדו עאקו וכו': ואם עשו רע לישראל או שהצירו אותם, כמה הם שאוחזים בהם, ודנים אותם למטה ג' פעמים ביום, מכמה דינים משונים זו מזו, לאלו המלכים שהצירו להם, ונדונים בעולם ההוא בכמה דינים. וכל יום ויום מעידים עדות על ישראל ועל האמונה שלהם, ויורדים למטה ונדונים שם. אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תתקלו

עד הכא שבע היכלין וכו': עד כאן, נתבארו, שבעה היכלות, מדורי צד הטומאה מצד הנחש. אשרי חלקו מי שינצל ממנו ומלחשיו, שמוסרים לו מלמעלה, (כמ"ש לפנינו באות תתקל"ז) שלא ינושך ממנו, ולא יטיל בו ארס שימות ממנו. מכל הצדדים יש להשמר ממנו, מלמעלה ומלמטה, מי שינצל מראש לא ינצל מזנב, (וענין רישא וזנביה דנחש, נתבאר לעיל וארא אות ק"ו בהסולם) כשמרכין ראשו זוקף זנבו ומכה והורג.

פסקה תתקלז

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, אם ישוך הנחש בלא לחש. כמו שלמדנו, שנוטל רשות ומוציא הנשמה. (לעיל פרשת נח אות ע"ח) משום זה צריך האדם להשמר, שלא יחטא לפני הקב"ה, כדי שלא ילחשו לנחש ההוא שישוך וימית.

פסקה תתקלח

וייצר ה' וגו': וייצר ה' אלקים את האדם **עפר** מן האדמה. עפר הוא ולא חומר. עפר הוא וישוב לעפר. כש"א עפר אתה ואל עפר תשוב. אחר שחטא, כתוב על כן בנחש, **ועפר**

תאכל כל ימי חייך. **עפר** זה הוא האדם, שכתוב בו, כי עפר אתה וגו'. וע"כ כתוב עפר, ולא כתוב אדמה או חומר. וכתוב ונחש **עפר** לחמו.

פסקה תתקלט

עד דיתער וכו': עד שיתעורר הקב"ה, ויבער את רוח הטומאה ההיא מן העולם. שכתוב, בלע המות לנצח וגו'. ויקום עפר ההוא לתחיה, ויעורר אותו לשמוח בעולם. שכתוב, הקיצו ורננו שוכני עפר וגו'.

פסקה תתקמ

כתיב והנחש היה ערום: וכבר העמדנו. אבל הצד שרכב עליו, על הנחש, נתן לו כח לשלוט ולפתות ולהשטות. וזה, הרוכב עליו, הוא סוד הזכר של הנחש, כי הזכר שולט על הנקבה, ונותן בה כח. השמש והלבנה, שהם זו"ן, משמשים כאחד, ואינם נפרדים, כך חשך ואפלה משמשים כאחד, הוא, הזכר של הנחש, הוא חשך והיא, הנקבה היא אפלה. כש"א. ויהי חשך אפלה. חשך וערפל. כי יש חשך זכר, ויש חשך נקבה.

פסקה תתקמא

תנן מאן וכו': למדנו, מי שראה גמל בחלומו, מיתה נגזרה עליו, וניצל ממנה. משום שהוא צד הטומאה, וזה הוא נקרא קץ כל בשר.

פסקה תתקמב

יומא חד הוה וכו': יום אחד היה יושב ר' אלעזר לפני ר' שמעון. אמר ר"א, קץ כל בשר הזה, נהנה מאלו קרבנות שישראל מקריבים על המזבח, או לא. אמר לו, הכל היו מקבלים סיפוקם כאחד, למעלה ולמטה.

פסקה תתקמג

ות"ח כהני וכו': ובוא וראה, כהנים לוים וישראלים, שה"ס ג' קוין, ימין שמאל ואמצע, הם נקראים אדם יחד בחבור אלו רצונות הקדושים העולים מהם למ"ן. הכהנים בעבודתם, והלוים בשירתם, וישראל במעמדם. וכשבה ההיא או האיל או בהמה ההיא שמקריבים, מטרם שנקרב על המזבח צריך להתודות עליו כל החטאים וכל העונות, וכל הרהורים הרעים שהרהר. ואז קרבן ההוא נקרא בהמה בכולה, באלו החטאים והרעות וההרהורים. (הביאור תמצא בסולם לעיל פר' נח אות קי"ט, כל המאמר שלפנינו עד אות תתקנ"ו, תמצא שם מאות קי"ח עד אות קל"א).

פסקה תתקמד

כגוונא דקרבנא וכו': כמו הקרבן לעזאזל, שכתוב, והתודה עליו את כל עונות בית ישראל וגו', כן הוא גם כאן, שנוהג וידוי עונות, כי כשהקרבן עולה על המזבח, ואינו נשלח

המדברה כמו העזאזל, מגיע לו וידוי עונות על אחת שתים. ומשום זה, זה עולה למקומו, וזה עולה למקומו, זה בסוד אדם וזה בסוד בהמה. (כמ"ש בסולם פרשת נח אות קי"ט ק"כ) כמש"א, אדם ובהמה תושיע ה'.

פסקה תתקמה

חביתין וכל שאר וכו': מנחת חביתים וכל שאר המנחות, צריכות לעורר רוח הקדוש בהרצון של הכהנים והשירה של הלוים. והתפלה של ישראל. ובאותו העשן והשמן והקמח העולה, על המזבח, מתרוים ומקבלים סיפוקם כל שאר בעלי הדין, שאינם יכולים לשלוט בדין ההוא שנמסר להם. והכל נעשה בזמן אחד. בוא וראה, הכל נעשה בסוד האמונה, להשפיע זה לזה, דהיינו שימין ושמאל ישפיעו זה לזה ויושלמו זה מזה, ולהעלות למעלה מה שצריך, דהיינו הארת החכמה שצריכים להעלותה ממטה למעלה, עד אין סוף.

פסקה תתקמו

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, הרימותי ידי למעלה בתפלה. שהתפלל שגילוי הסודות האלו יהיו לרצון לפניו ית'. כשהרצון העליון למעלה למעלה, שה"ס כתר א"א, עומד על אותו הרצון שלא נודע, ולא נתפס לעולם, שה"ס רישא דלא אתיידע, המתקן את כתר דא"א, ראש הסותם יותר למעלה, וראש ההוא האציל מה שהאציל, ולא ידוע. שהוא מוחא דאוירא דא"א, והאיר מה שהאיר הכל בסתום. הוא מוחא סתימאה דא"א. (וביאור הדברים תמצא בסולם פרשת נח אות קכ"ג).

פסקה תתקמז

רעו דמחשבה עלאה וכו': הרצון של מחשבה עליונה, שהוא כתר דא"א, הוא לרדוף אחריו, אחר רדל"א, ולהאיר ממנו, אבל, פרסא אחת נפרשה, בין רדל"א לכתר א"א, ומתוך פרסא הזו ברדיפת מחשבה העליונה דהיינו ברדיפת כתר א"א להשגת אור רדל"א, מגיע האור ואינו מגיע לו, כי הפרסא מעכבת עליו, ועד הפרסא מאיר מה שמאיר, ולא מפרסא ולמטה, ואז מחשבה העליונה מאירה בהארה סתומה שאינה ידועה למוחא סתימאה. והמחשבה עצמה, שהיא כתר א"א, היא בבחינת לא ידע. (הביאור הוא בהסולם נח אות קכ"ג).

פסקה תתקמח

כדין בטש וכו': אז, הארה זו של המחשבה שלא נודעה, הכתה בהארת הפרסא, העומדת והמאירה, בג' מיעוטים, שהם, ממה שאינו ידוע, שהוא מוחא דאוירא, ואינו נודע,

כתרא, ולא נגלה, מוחא סתימאה. וכך, הכה הארת המחשבה שלא נודע, שהיא רדל"א, באור הפרסא, ומאירים יחד. (הביאור בנח אות קכ"ד).

פסקה תתקמט

ואתעבידו תשעה היכלין וכו': ונעשו ט' היכלות, ברדל"א, כי ג' רישין נכללים זה מזה ונעשו ט' היכלות, והיכלות אלו אינם אורות ואינם רוחות, ואינם נשמות, ואין מי שיעמוד בהם. הרצון של כל תשעה האורות העומדים כולם במחשבה, דא"א שהיא, מחשבה דא"א, אחד מהם בחשבון, התשעה, הנה רצון כולם, הוא לרדוף אחריהם, דט' היכלות דרדל"א, בשעה שתשעה אורות עומדים במחשבה דא"א, אבל אינם מושגים ואינם נודעים. הט' דרדל"א. כי אלו ט' היכלות דרדל"א, אינם עומדים לא בבחינת רצון, ולא בבחינת מחשבה עליונה, שהיא א"א, תופשים בה ואינם תופסים. באלו ט' היכלות דרדל"א, עומדים כל סודות האמונה. וכל אלו האורות מסוד המחשבה העליונה ולמטה, שהיא א"א, כולם נקראים אין סוף. כי עד כאן האורות מגיעים ואינם מגיעים ואינם נודעים, אין כאן לא רצון ולא מחשבה. (כמ"ש בהסולם, נח אות קכ"ה).

פסקה תתקנ

כד נהיר מחשבה וכו': כשמאירה המחשבה שלא נודעת ממי מאירה, שהוא מוחא דאוירא, כה היא נתלבשה ונסתמה תוך הבינה ומאירה למי שמאירה. ונכנסים זו בזו עד שנכללים כולם כאחד. (הפירוש הוא בהסולם נח אות קכ"ו).

פסקה תתקנא

וברזא דקרבנא וכו': ובסוד הקרבן, כשעולה, הכל מתקשר זה בזה ומאיר זה בזה, אז נמצאים כל המדרגות בעליה, והמחשבה נתעטרה באין סוף. כי אותה ההארה שמחשבה עלאה מאירה ממנו, שלא ידע בה כלל, נקרא אין סוף, שממנו נמצא עומד ומאיר למי שמאיר. וע"ז עומד הכל. (הביאור בהסולם נח אות קכ"ז) אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תתקנב

ת"ח האי סטרא וכו': בוא וראה, סטרא אחרא זו שנקרא קץ כל בשר, כמו שהקשר נמצא למעלה, בבינה וא"א, בשמחה, אף כך למטה, בזו"ן ובי"ע, נעשה התקשרות זה בזה בשמחה ורצון לתת סיפוק לכל למעלה ולמטה, ואמא עומדת על ישראל כראוי. (כמ"ש שם).

פסקה תתקנג

ת"ח בכל ריש וכו': בוא וראה, בכל ראש חדש וראש חדש, כשהלבנה מתחדשת, דהיינו שהמלכות מחדשת זווגה עם ז"א, נותנים לקץ כל בשר הזה חלק נוסף, שהוא שעיר ר"ח, על קרבנות הרגילים, להתעסק בו ולהשתמש בחלקו, וישאר הצד של ישראל להם לבדם, כדי שיתיחדו במלכם.

פסקה תתקנד

ודא איהו שעיר וכו': וזהו שמקריבים שעיר, משום שהוא חלקו של עשו, שכתוב בו שעיר, הן עשו אחי איש שעיר. וע"כ הוא משתמש בחלקו, וישראל משתמשים בחלקם. משום זה כתוב, כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו. (הביאור בהסולם נח אות קכ"ט).

פסקה תתקנה

ות"ח האי קץ וכו': בוא וראה, קץ בל בשר הזה כל רצונו תמיד אינו אלא בבשר, ומשום זה תקון הבשר, תמיד הוא אליו, וע"כ נקרא קץ כל בשר. וכשהוא שולט, שולט על הגוף, ולא על הנשמה. הנשמה עולה למקומה, והגוף ניתן למקום הזה, לקץ כל בשר. כמו הקרבן, שהרצון עולה למקום אחד, לזו"ן, והבשר עולה למקום אחד. דהיינו לקץ כל בשר. (הביאור בהסולם נח אות ק"ל).

פסקה תתקנו

ובר נש דאיהו וכו': ואדם שהוא צדיק, הוא, עצמו, קרבן ממש לכפר, ואחר שאינו צדיק אינו כן, משום שיש בו מום, שכתוב, כי לא לרצון יהיה לכם. וע"כ הצדיק הוא כפרה בעולם וקרבן ממש. אשרי הם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה תתקנז

ויכס הענן את אהל מועד: כי כשכיסה הענן את המשכן, שרתה השכינה בארץ, ונעבר רוח הטומאה מעולם שהיא קץ כל בשר, ומסתלק ונכנס בנקב של תהום הגדול, ורוח הקדוש שורה על העולם, שכתוב, ויכס הענן את אהל מועד.

פסקה תתקנח

וכתיב, ולא יכול וגו': וכתיב, ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן. כי רוח הקדוש שרה על העולם. ורוח הטומאה נסתלק, חוץ אם הרשעים ממשיכים אותו כמתחילה על העולם, ואם הם אינם ממשיכים אותו, אינו נמצא.

פסקה תתקנט

ולזמנא דאתי וכו': ולעתיד לבא, עתיד הקב"ה להעבירו מן העולם. שכתוב, בלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר.

וכתוב, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. ברוך ה' לעולם אמן ואמן, ימלוך ה' לעולם אמן ואמן.

ויקרא

פסקה א

רבי אלעזר פתח וכו': ר' אלעזר פתח, שאל לך אות מעם ה' אלקיך העמק שאלה או הגבה למעלה. הסתכלתי בדורות הראשונים ודורות האחרונים. מה בין דורות הראשונים לדורות אחרונים. דורות הראשונים היו יודעים ומסתכלים בחכמה עליונה, ויודעים לצרף האותיות שנתנו למשה בסיני, ואפילו הרשעים שבישראל, כגון אחז, היו יודעים באותיות חכמה עליונה, שהרי אמר לו הנביא, שאל לך **אות** וגו' ואם לא היה יודע חכמה עליונה שבאותיות לא היה אומר לו הנביא את זה, ויודעים, באותיות עליונות, הנמשכות מבינה, ובאותיות תחתונות, הנמשכות ממלכות, חכמה, להנהיג פעולות בעולם הזה.

פסקה ב

בגין דכל את וכו': משום שכל אות ואות שנמסרה למשה, היתה מתעטרת ועולה על ראשיהם של חיות העליונות הקדושות, שה"ס מרכבה העליונה, שהם חגת"מ, וכל החיות היו מתעטרות בהן, בהאותיות דהיינו גם החיות דמרכבה התחתונה, שבמלכות. ופורחות באויר דישסו"ת, היורד מאויר העליון הדק שלא ידוע, שהוא באו"א עלאין.

פירוש. האותיות ה"ס הכלים והמוחין, ומוצאם מבינה, דהיינו מישסו"ת, שמשם כל המוחין דזו"ן וביע"ע. וז"ש **דכל את ואת דאתמסר ליה למשה** דהיינו הכלים והמוחין שנמסרו לז"א, המכונה משה, **הוו מתעטרין וסלקין על רישייהו דחיון עלאין קדישין**, היינו חגת"ם דז"א שמחזה ולמעלה, שהם מכונים חיון עלאין קדישין. שה"ס מרכבה עלאה שעליהם רוכבת הבינה, ואלו חגת"ם דז"א, היו מקבלים המוחין והכלים ההם מן הבינה, וז"ש, **וכלהו חיון הוו מתעטרי בהו**, אפילו החיות דמרכבה תתאה שבמלכות, **ופרחין גו אוירא**, יציאת המוחין נבחנת לפריחה באויר, הרומזת על ה **י**', היוצאת מ **אויר** ונשאר **אור**. (כנ"ל בראשית א' דף מ"ה ד"ה כד, ע"ש). והיינו אוירא דישסו"ת, שבהם ה **י**' יוצאת מאויר. אמנם הם יוצאים מאו"א עלאין, שבהם אין ה **י**' יוצאת מאויר, (כנ"ל בראשית א' דף רנ"א ד"ה נחית, ע"ש). ואין החכמה נודעת בהם. וז"ש, **דנחתא מגו אוירא עלאה דקיק דלא ידיע**, שאוירא דישסו"ת דאתידע בחכמה, יורדת מן אוירא דאו"א עלאין הדק, שאינם ידועים בחכמה, כי בהם אין ה **י**' יוצאת מאויר.

פסקה ג
וסלקין ונחתין אתוון וכו': ועולות ויורדות אותיות גדולות ואותיות קטנות. אותיות גדולות יורדות מן היכל העליון המכוסה מכל, שהוא בינה. ואותיות קטנות היו יורדות מהיכל אחר תחתון, שהוא מלכות. ואלו ואלו נמסרו למשה בסיני.

פסקה ד
וחבורא דאתוון וכו': וחיבור אותיות המתחברות בהעלם בכל אות ואות, כגון **א'** שהיא אות יחידה, מתחברות עמה בהעלם שתי אותיות אחרות **לף**. דהיינו במבטא. וכן **ב'** במבטא, מתחברות עמה **ית**, וכן כולן נמסרו למשה בסיני. וכולן הן בסוד אצל החברים. אשריהם.

פסקה ה
שאל לך אות: היינו אות ממש, כי כולם היו נושאים ונותנים בסוד האותיות. וכן ברחב, מה כתוב, ונתתם לי אות אמת. זו היא אות **ו'**, שזו נקראת אות אמת. ואם תאמר, שאר האותיות אינן אמת. לא כן, אלא אות זו נקראת כך אות אמת. ושאר האותיות אינן נקראות כך. כי **ו'** רומזת על ז"א, הנקרא אמת, בסו"ה, תתן אמת ליעקב.

פסקה ו
העמק שאלה: זו היא אות **ה'** אחרונה של השם הקדוש הוי"ה. **או גבה למעלה**. זו היא אות **י'** הראש שבשם הקדוש הוי"ה. וזה הוא סוד שכתוב, שאל לך **אות מעם ה'** אלקיך, דהיינו אות משם הקדוש, שזה משמע משכתוב, אות **מעם הוי"ה**, שזה הוא השם הקדוש ברוך הוא, **אות** אחת שבו. והמשכן, שהוא מלכות, הנקרא אלקיך עומד על זה האות. כי המלכות מקבלת מז"א. שהוא הוי"ה, וע"כ כתוב מעם הויה אלקיך.

פסקה ז
תא חזי כד וכו': בוא וראה, כשעלה הענן על המשכן ושרה עליו, כל אלו המרכבות וכל אלו הכלים של המשכן העליון שהוא המלכות, כולם היו תוך הענן, וע"כ מה כתוב, ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן. שואל, וכתוב, ויבא משה בתוך הענן ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה, אם משה לא היה יכול לבא למשכן מפני הענן ששרה עליו, למה בא בענן וישב בהר כל אלו ארבעים יום.

פסקה ח
אלא תרי ענני הוו וכו': ומשיב, אלא שני עננים היו, ענן אחד שנכנס בו משה, וישב בהר מ' יום ומ' לילה. וענן זה הוא ממלכות. וענן אחד, ששרה על המשכן, שהוא נמשך מקו שמאל דבינה, ובו לא היה יכול לבא. בוא וראה. מה כתוב, וכבוד ה' מלא את

המשכן, מילא עם מ' חרוקה לא כתוב, אלא מלא, עם מ' קמוצה, שזה משמע, שנעשה שלמות למעלה בבינה ולמטה במלכות עם התלבשות הענן במשכן שלמטה, כי תקון נסתר המכונה ענן, ירד מקו שמאל לבינה למטה אל השכינה, שנקראת משכן ואהל מועד, ונתתקנה השכינה.

פסקה ט

ארבע סטרין דמשריין וכו': ארבעה צדדים של מחנות המלאכים שבמלכות, המכונים מרכבה תחתונה, נגנזו על ידי הענן שירד על המשכן, שהוא המלכות. (כנ"ל אות ז'). תקון הראשון, של הענן הזה, היה במשמרה א' מאלו ד' מחנות שכינה, מטרם שנתקן הכל. הראש שלצד ימין הוא **צדקיא"ל**, עליון הממונים, עליון על המחנות שהם תחת ממשלתו של מיכאל, ועמו היו מתתקנים כל אלו המחנות, תחת ידו.

פסקה י

וחד ממנא אתקם וכו': וממונה אחד הוקם על ארבעה פעמים שלשה, שהם ארבעה צדדים למטה, שכל אחד כלול משלשה. והנה כל אלו מחנות העליונים כשיורדים למטה משתנה שמם בשמות אחרים, וכשהם למעלה אין השם שלהם משתנה לעולם. וממונה ההוא **צדקיא"ל**, עומד עליהם בפנים. אות אחת מתנוצצת על ראשיהם, והיא **א'** קטנה, כשאות הזו מתנוצצת, כולם נוסעים לאותו מקום שמתנוצצת ההתנוצצות.

ביאור המאמר. הזהר מבאר לנו כאן, בכל המאמר שלפנינו, ענין ויקרא אל משה. כי ודאי קריאה זו אין לה שום דמיון ח"ו לקריאה גשמית, אלא דברה תורה כלשון בני אדם. (ברכות ל"א) וא"כ צריכים להבין פירושה הפנימי של קריאה זו. וזהו שפתח ר' אלעזר, בתחילת המאמר, **שאל לך אות מעם ה' אלקיך**. ואומר (באות ה') שפירושו אות ממש. דהיינו מן האותיות של שם הויה, **העמק שאלה** הוא אות **ה'** אחרונה דהויה, שהיא מלכות, **או הגבה למעלה**, זהו אות **י'** דהויה, שה"ס חסד. הרי שסוד האותיות הם כלים של הע"ס שהאורות מתפשטים בהם. שמאותיות אלו וצירופיהם נאצלו סוד הדיבור והקריאה של מעלה, כמו שהקריאה הגשמי יוצאת מצירופי אותיות הגשמים.

וז"ש (באות ז') **כד סליק עננא על משכנא ושרא עלוי, כל אינון רתיכין** וכו' **ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן**, שמחמת שהענן כסה כל המרכבות והכלים שבמלכות, הנקראת אוהל מועד, לא יכול משה לבא לאוהל מועד. והנה **ענן** הזה שכסה את המלכות וכל המרכבות שבה, ה"ס ב' אותיות **ק"ר** שבמלה **ויקרא**, כמ"ש לפנינו (באות י"ג) **כי ה ק' דויקרא** ה"ס גבורה, דהיינו הדינין הנמשכים מקו שמאל. וה **ר'** דויקרא ה"ס ת"ת, דהיינו הדינים הנמשכים מקו אמצעי, שצירופם הוא אותיות **ק"ר**,

שה"ס קרח הנורא, כי דינים דשמאל ה"ס קרח, ודינים דקו אמצעי ה"ס נורא. ואלו ב' אותיות **ק"ר** כיסו כל החסדים שבאות **י'** דויקרא, שה"ס חסד. והקפיאו כל האורות שבאות **א'** דויקרא שה"ס מלכות. שמחמת זה נתכסו כל המרכבות והכלים שבמלכות, ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד. וז"ש, (באות י"ג) **חד דחפי לאת א' וחד דחפיא על י'** ונמשך החשך והענן הזה עד שהאירה אות **ו'**, דהוי"ה, שה"ס קו האמצעי, שהוא ז"א, ויחד ב' הקוין חסד וגבורה זה בזה ואז נתמתקו הדינים שבגבורה ות"ת דמלכות שהם ב' אותיות **ק"ר**, ולא כיסו יותר את האורות והמרכבות שבמלכות, וע"כ, אז כבר יכול משה לבוא אל אהל מועד. ונבחן שנעשה הצירוף של ויקרא. כי ד' אותיות **יקר"א** הם חו"ג תו"מ שבמרכבת הימין של המלכות, שה"ס מלאך מיכאל. אשר בטרם שנתקנו עם ה **ו'** דהויה, היו אותיות **ק"ר** שבהם, מכסות על האורות שבאותיות **י' א'** שבהם, אשר אז לא היה משה יכול לבא אל אהל מועד. ועתה שנתוסף עליהם **ו'**, כבר יכול לבא אל אהל מועד, וע"כ נבחן כללות הצירוף הזה של אותיות **ויקר"א**, שהוא קריאה והזמנה אל משה לבא אל אהל מועד. כמ"ש לפנינו.

ומתוך שהזהר רוצה לפרש ענין הענן שכסה על מרכבות שבמלכות, מה הוא, ובאיזה מקום הוא שולט, ע"כ מביא הזהר סוד מרכבה תחתונה, שהם ד' מלאכים, מיכאל גבריאל אוריאל ורפאל, שכל אחד מהם כלול מג' קוין שהם חג"ת, וג"פ ד' הם י"ב, שהם כנגד י"ב צירופי הויה שבמרכבה עליונה. אמנם הם כלולים זה מזה, וע"כ יש סוד י"ב בכל אחד מד' מלאכים ההם, דהיינו שבכל אחד מהם יש ד' סטרין, שהם חו"ג תו"מ, ובכל סטר, יש חג"ת, שביחד הם י"ב. באפן, שיש ד' סטרין חו"ג תו"מ שבכל אחד מהם ג' קוין חג"ת במיכאל. שבסטר מערב שהוא מלכות יש ג' מלאכים שהם חג"ת אשר שם, שנק' מיכאל צדקיאל ועוד מלאך שלא נזכר שמו. ועליהם מתנוצצת אות **א'**. ובסטר מזרח שהוא ת"ת, יש ג' מלאכים חג"ת, שהם מיכאל רזיאל ורומיאל, ועליהם מתנוצצת אות **ר'**. ובסטר צפון, שהוא גבורה יש ג' מלאכים מיכאל יופיאל וחכמיאל. ועליהם מתנוצצת אות **ק**. ולסטר דרום שהוא חסד, יש ג' מלאכים, מיכאל קדומיאל אוריאל. ועליהם מתנוצצת אות **י'**. וב' סטרין, גבורה ות"ת שהם אותיות **ק"ר**, מכסים על ב' אותיות **י ו א'** כנ"ל, ואז לא יכול משה לבא אל אוהל מועד כנ"ל עד שהאירה עליה ה **ו'** כנ"ל. ואח"כ מבאר ד' סטרין דגבריאל כמ"ש לפנינו.

וז"ש (באות ט') **ארבע סטרין דמשריין אתגניזו**, דהיינו ד' סטרין דמיכאל, שמטרם שנתקנו, שלטו בהם אותיות ק"ר, וכיסו הכל, כנ"ל. **תקונא קדמאה דחד משמרה מאינון ד' משריין**, דהיינו צד המלכות שבהם, **כלא עד דאתתקנו**, מטרם שנתקן הכל בקו

האמצעי, הוא **רישא לסטר ימינא צדקיאל וכו' דאיהו תחות שולטנא דמיכאל וכו' וחד ממנא אתקם על ארבע תלת** דהיינו ג' מלאכים שבצד המלכות דד' סטרין **דמיכאל את חד נציץ וכו' א' זעירא**, שעליהם מתנוצצת אות **א'** זעירא של ויקרא. כנ"ל. וזכור דברים אלו לכל המשך המאמר.

פסקה יא

לגו מנייהו רזיאל וכו': לפנים מהם, דהיינו לפנים מסטר של המלכות, שהוא ת"ת, הוא **רזיא"ל** ממונה עליון, עליון על המחנות, העומד בפנים תחת ממשלתו של **מיכאל**, שהוא חסד, ועמו כל אלו המחנות שתחת ידיו. וממונה אחד עומד עליהם בשער הנקרא, **רומיא"ל** וסובבים אותו י"ב ממונים שלשה שלשה ד' פעמים, שהוא לבדו, שהוא ת"ת מסטר דת"ת כולל י"ב, כי בסטר הזה דת"ת יש ג' מלאכים, שהם **מיכאל** שהוא חסד דת"ת, **ורזיאל** שהוא גבורה דת"ת, **ורומיאל** שהוא ת"ת דת"ת. כנ"ל בדבור הסמוך. ות"ת דת"ת בפרטיותו, כולל ג"כ י"ב, כמו הכלל של ד' סטרין דמיכאל. ורזיאל ממונה העליון עומד על כולם, שלא נשתנה שמו. אות אחת מתנוצצת על ראשיהם של כל אלו המחנות שהיא אות **ר'** כשהיא מתנוצצת נוסעים כולם לצד התנוצצות ההיא. אות זו עומדת לענוש אותם המגלים סודות, וסימנך, ריש וקלון. שהשם ריש יורה על דינים.

פסקה יב

לגו מנייהו יופיא"ל: לפנים מהם, דהיינו לפנים מסטר דת"ת, שהוא **גבורה**, הוא **יופיא"ל** ממונה עליון, ממונה על המחנות תחת ממשלתו של **מיכאל**, ועמו היו מתתקנים כל אלו המחנות שתחת ידיו. ולא נגלו כאן המחנות בחשבון, שה"ס הארת חכמה הנוהגת בקו שמאל שהוא גבורה, (כנ"ל פקודי אות כ"ח) משום שלא נשלמו כאן, עד שבאו לבית עולמים, דהיינו סוד בית המקדש שעשה שלמה, ששם נשלמו כולם, ונתגדלו המחנות בשלמות. ומה שאמרנו כאן, במשכן מטרם שנשלמו, הוא. שכל אלו המחנות שהם תחת ידיו של יופיאל, נמסרו בעת ההוא להכנס עמו. וממונה אחד עומד עליהם ושמו **חכמיא"ל**, וי"ב ממונים מסבבים אותו, לכל צד ג' ג' כמו שאמרנו. ונמצא גם בסטר זה שהוא גבורה יש ג' מלאכים, שהם מיכאל יופיאל חכמיאל, שהם חג"ת דסטר גבורה. וחכמיאל, שהוא ת"ת דגבורה, כולל בפרטיותו י"ב כמו הכלל כולו. כי ת"ת הוא תמיד, כולל. ויופיאל ממונה העליון עומד על כולם, שלא נשתנה שמו.

פסקה יג

את חד נציץ וכו': אות אחת מתנוצצת על ראשיהם של כל אלו המחנות, והוא אות ק', כי אות זו מתנוצצת בסטר גבורה, וכשהיא מתנוצצת נוסעים כולם לצד התנוצצות ההיא.

אות **ק'** זו תולה באויר, והדינים שבה נכנעים ג' פעמים ביום, דהיינו ע"י הארת ג' קוים העליונים של ז"א הנק' יום. אבל מטרם שנמתקה ע"י ג' קוין היא עולה ויורדת, דהיינו שהחכמה שבה נמשכת לרדת למטה, ואז היא בדינים. ואז ב' אותיות אלו **ק"ר** שהן אותיות העומדות באמצע המלה ויקרא, אחת מכסה על אות **א'** של ויקרא, ואחת מכסה על אות **י'** של ויקרא. שהיא לאחר האות **ק'** כשמתחילים מן המלכות, שהוא **א'**. וכל זה כבר נתבאר לעיל (באות יוד ע"ש).

פסקה יד

לגו מנייהו קדומיאל וכו': לפנים מהם, דהיינו לפנים מסטר גבורה, שהוא **חסד**, הוא **קדומיא"ל** ממונה עליון, על המחנות, תחת ממשלתו של **מיכאל**, ועמו היו מתתקנים כל אלו המחנות שתחת ידיו. וממונה אחד עומד עליהם בשער, שנקרא **אריא"ל**, וי"ב ממונים מסבבים אותו, ג' ג' לכל צד מארבע צדדים. ונמצא בסטר זה של החסד, יש ג' מלאכים, שהם מיכאל חסד דחסד. קדומיאל, גבורה דחסד. אריאל, ת"ת דחסד. ואריאל בפרטיותו כולל י"ב כמו הכלל כולו. וממונה הזה קדומיאל עומד עליהם, שלא נשתנה שמו לעולם. אות אחת עומדת על ראשיהם והיא אות **י'**. כשזו נוצצת נוסעים כולם להתנוצצות ההיא שמתנוצצת. אות **ק'** שאמרנו מכסה על אות **י'** הזו, וה **ר'** מכסה על **א'** של ויקרא.

פסקה טו

לגו לגו באתר וכו': לפני ולפנים במקום שנקרא קדש, דהיינו בבינה, מתנוצצת אות אחת בסתר ובהעלם, והיא אות **ו'**, שהוא קו אמצעי, שמקור יציאתו הוא שעולה ומכריע בין ב' קוין, ימין ושמאל לבינה, ואות **ו'** הזו נוצצת בהתנוצצות על כל האותיות, כלומר שמכריע בין ימין ושמאל של כל האותיות שבז"א ושבמלכות, וקול יוצא מבין אלו האותיות, דהיינו ה **ו'** שנקראת קול, אשר בבינה הוא אינו נשמע, וכאן באותיות דז"א ומלכות יוצא קול הנשמע (כנ"ל בראשית ב' אות רל"ח) ואז הוא ממתיק האותיות **ק"ר**, ואותיות **יקר"א** נפתחו מסתימתן, ואז מכה התנוצצות של ה **ו'** בהתנוצצות של אות **י'**. והתנוצצות הזו של ה **ו'**, שיצאה ממקום הקדש, שהיא בינה, מכה, בהתנוצצות, דהיינו שפותח, אות ה **י'** מסתימתה, והאירה.

פסקה טז

וכדין נציצו דאת וכו': ואז ההתנוצצות של אות **י'** מכה בהתנוצצות של אות **ק'**. ויוצאת התנוצצות של אות **ק'** ומכה להתנוצצות של אות **ר'**. ויוצאות כל אלו התנוצציות ומתחברות תוך ההתנוצצות של אות **א'** העומדת, שהיא מלכות המקבלת כל מה שב **יקר**

שהן חג"ת, וקול יוצא ומכה בכל אלו התנוצצויות האותיות יחד, כדי לצרפן יחד לסוד קריאה, התנוצצות דאות **ו' ב י'** והתנוצצות ה **י' ב ק'** התנוצצות ה **ק' ב ר'**, והתנוצצות ה **ר' ב א'**, ומתחברות חקיקות התנוצציות של האותיות ואח"כ יוצאות לפעולתן, כי לאחר שההתנוצציות מתחברות, יוצא קול מביניהן, ומתחברות בסוד הזה של **ויקרא** אל משה. ומשה היה מסתכל כל אלו הימים שלא נכנס לאהל מועד, שהוא המלכות.

פירוש. אחר שהגיעה התנוצצות אות הו' שה"ס קו האמצעי מבחינת אמא, ויחד ב' הקוין ימין ושמאל דאותיות, שהן **י' ק'** אז נפתחו ב' אותיות **ק"ר** מסתימתן, ולא לבד, שלא הפריעו עוד האורות מאות **י' ו א'** (כנ"ל אות י"ג) אלא עוד, שהשפיעו אודותיהן ל **י' ו א'**, וכולן האירו יחד בסוד הצירוף של **ויקרא**, אשר ה **ו' השפיעה ל י' וה י' ל ק'** וה **ק' ל ר' וה ר' ל א'**. וכיון שנפתחו כל האורות המתנוצצים על ד' אותיות אלו, ודי המרכבות של צד ימין דמלכות, שה"ס מיכאל, קבלו הארתן, תכף היה יכול משה לבוא אל אוהל מועד. ונבחן פתיחת האורות של ד' אותיות **יקר"א**, לבחינת קריאה והזמנה אל משה שיבא לאוהל מועד. (כמ"ש לעיל באות יוד עש"ה) וז"ש, **ומשה הוה מסתכל כל אינון יומין דלא עאל**, דהיינו שהיה מסתכל בההפרש, שמקודם שהשפיעה ה **ו'**, היתה שליטה להדינים שבאותיות **ק"ר** וכיסו כל האורות שב **י' ו א'**, ואין צריך לומר, הארתן עצמן של אותיות ק"ר. אשר ע"כ לא היה יכול משה לבא אל אוהל מועד, ועתה אחר שהאירה ה **ו'** שה"ס קו האמצעי, שנפתחו כל ד' האורות שבאותיות **יקר"א**, כבר יכול לבא לאוהל מועד, שמתוך הסתכלות בהבחן הזה, הבין משם את הקריאה וההזמנה שיבא אל אוהל מועד.

פסקה יז

לבתר אתהדרו אתוון וכו': אחר כך חזרו האותיות והיו מתגלגלות בחקיקותיהן, בצירוף האותיות שנמסרו לאדם הראשון בגן עדן, להכניס אות **א'**, שהיא מלכות בתוך ההעלם, אל המקום שנקרא קדש, דהיינו אמא, ואז יצאה ה **ו'** ונתנה מקום, בתחילת המלה, לאות **א'**, ונתחברה ה **א'** עם אות **ו'**, שלאחריה הן האותיות **ק"ר**, ו **י'**, שהיא חסד, נכנסה בין אותיות **ק"ר** ונעשה **קי"ר**, ונחקקו והתנוצצו כבתחילה, והקול שה"ס קו אמצעי, יצא מביניהם, והתחברו התנוצציות האותיות, ויצאו לחוץ ונתגלו לכל המחנות שהיו נוסעים עם אלו האותיות, שהם המחנות של ד' המרכבות דמיכאל כנ"ל, וכשמתחברות התנוצציות האותיות, בבחינת הצירוף, מכה קול ביניהן, וחקיקותיהם נראות לכל המרכבות, בצירוף **אוקי"ר**, והקול חוזר מהן וקורא בין המרכבות, **אוקיר** אנוש מפז ואדם מכתם אופיר. **בקולפוי**, פירושו בחקיקותיו, כי על פצל מתרגם קלף. (בראשית ל').

פירוש. אחר שכל האורות דחג"ת שבצירוף **ויקרא** השפיעו אל ה **א'** זעירא דויקרא, נעשתה ה **א'** שהיא המלכות מלאה בברכות והאירה בהארת חכמה שבה, ועלתה לאמא, ואז נעשתה המלכות חשובה יותר מז"א, בסוד אשת חיל עטרת בעלה, ונמצא שה **א'** שהיא החכמה עלתה לפני ה **ו'** שה"ס ז"א, שהוא חסדים, ונעשה הצירוף **א"ו**, וגם ה **ק'** שה"ס גבורה וקו שמאל, האירה בחכמה שבה ושלטה, ומשום זה הקדימה עצמה אל ה **י'** שה"ס חסד, דהיינו **ק"י**, ובזה נהפך הצירוף **ויקרא** לצירוף **אוקיר**. שזסו"ה, אוקיר אנוש מפז וגו'. שהצירוף הזה יורה, על שלישת אור החכמה, כמבואר.

פסקה יח

זכאה חולקיה דמשה וכו': אשרי חלקו של משה, שראה כל זה, אבל צירוף זה, **אוקי"ר**, לא נראה לעיניו של משה, אלא צירוף הראשון שהוא **ויקר"א**, זה היה רואה משה. ז"ש ויקרא אל משה. וצירוף זה האחר לא גילו לו, משום שאין מודיעים שבחו של אדם בפניו. וסימניו, צאו שלשתכם, וכתוב, ויקרא אהרן ומרים, וכתוב פה אל פה אדבר בו, וכתוב לא כן עבדי משה, שאמר כל זה רק לאהרן ומרים ולא למשה, משום שאין מודיעים שבחו של אדם בפניו. פירוש. שאין הקב"ה מגלה שבחה של המדרגה אל המשיג אותה, אלא אחר שכבר חלפה המדרגה וזכה למדרגה חדשה, אז מגלה לו שבחה ושלמותה של ראשונה. הרי שאין הקב"ה מגלה שבח המדרגה, בפניה. בשעת מציאותה.

פסקה יט

סלקין אתוון ואתהדרו וכו': עלו האותיות כעין זה וחזרו בכל אלו המחנות, בצירוף **אוקי"ר**, והקול יצא והכריז ואמר, אוקיר אנוש מפז וגו'. אח"כ נמשכו האותיות והיו מתנוצצות על ראשיהם של כל אלו מרכבות, ונשתככו עד שנתתקנו במקומם.

פסקה כ

רישא לסטר שמאלא וכו': הראש לצד שמאל, המלכות, **חזקיא"ל**, ממונה עליון, עליון על המחנות, כל אלו העומדים בשער המשכן, שהוא המלכות, תחת ממשלתו של **גבריא"ל**. כי מיכאל מושל בימין המלכות, וגבריאל בשמאלה. ועמו מתתקנים בשער ההוא, כל אלו המחנות שמתחת ידו. וממונה אחד הוקם על השער מבחוץ ושמו **גזריא"ל**, ועמו י"ב ממונים המסבבים אותו ג' ג' לכל צד, לד' צדדים.

פירוש. כמ"ש לעיל (באות יוד) שהמרכבה הכוללת התחתונה ה"ס י"ב, שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, שבכל אחד מהם ג' קוין חג"ת, שהם י"ב. ובפרטות יש י"ב בכל אחד, וי"ב דמיכאל כבר נתבאר לעיל, שעליהם מתנוצצות ד' אותיות יקר"א. וכאן מבאר י"ב שבגבריאל, שהם חו"ג תו"מ שבכל אחד חג"ת כמו במיכאל. (עי' לעיל אות

י') ובתחילה מבאר המלכות שבגבריאל שבו ג' מלאכים חג"ת, שהם **גבריאל**, **חזקיאל** **גזריאל**. וגזריאל לבדו שהוא ת"ת שבסטר מלכות, כולל ג"כ י"ב. וז"ש, **ועמו י"ב ממנן**, וכו'.

פסקה כא

ואלין שננא דלהטא וכו': ואלו הם שלהט החרב המתהפכת, מתהפכת בידיהם. (ב"ב אות קי"ח) וממונה הזה **חזקיאל**, עומד עליהם למעלה למעלה בפנים. אות אחת מתנוצצת על ראשיהם, והיא אות **א'** שהיא סטר מלכות שבגבריאל, כי אלו המחנות אינם עומדים ואינם נוסעים אלא בסוד **א'**, שהיא ימין, שהיא מלכות היוצאת בחסדים, שהיא ימין, משום שהשמאל דגבריאל אינו נוסע אלא בימין, דהיינו ע"י התלבשות בחסדים. והימין נוסע תמיד לשמאל, דהיינו בהתכללות השמאל, **וא'** היא אות המתנוצצת ויוצאת מן הימין. דהיינו מלכות מצד החסדים שבה. אז נוסעים כל המחנות למקום ההוא שמתנוצץ התנוצצות ההיא.

פסקה כב

לנו מניה רהטיאל וכו': לפנים מן סטר מלכות, דהיינו בסטר ת"ת, הוא הממונה **רהטיא"ל** עליון על המחנות העומד בפנים תחת ממשלתו של **גבריאל**. ועמו כל אלו המחנות שתחת ידו. וממונה אחד עומד עליהם בשער, שנקרא, **קדשיא"ל**, ומסבבים אותו י"ב ממונים, ג' ג', ד' פעמים. וממונה ההוא **רהטיאל** עומד על כולם, שלא נשתנה שמו. וגם כאן בסטר ת"ת ג' מלאכים, חג"ת, שהם, **גבריאל רהטיאל קדשיאל**. אות אחת מתנוצצת על ראשיהם של כל המחנות. ואות זו היא אות **ז'**, שהיא סטר ת"ת שבגבריאל, והיא נחלפת בתקון המשכן באות **ל'**. דהיינו שהיא נמתקת בבינה שה"ס **ל'** דהיינו מגדל הפורח באויר, וזה נחלף בסוד יזל מים מדליו. כי הבינה היא דליו של הת"ת. מחלפה ה **ז'** בחקיקות האותיות, ונקראת חילוף ה **ל'**. כשאות זו מתנוצצת על ראשיהם של כל אלו המחנות, אז נוסעים כולם לצד התנוצצות ההיא.

פסקה כג

לגו מן דא וכו': לפנים מן סטר ת"ת, דהיינו בסטר גבורה, הוא, **קפציא"ל** ממונה העליון, עליון על המחנות, תחת ממשלתו של **גבריא"ל**, ועמו מתתקנים כל אלו המחנות שתחת ידיו, אלו שנמסרו לו בשעה ההיא. וממונה אחד עומד עליהם ושמו **עזאל**, וי"ב ממונים מסבבים אותו, לכל צד ג' ג'. כמו שהעמדנו. ונמצא גם כאן, בסטר גבורה דגבריאל, ג' מלאכים חג"ת, שהם, **גבריאל קפציאל עזאל**, ועזאל שהוא ת"ת כולל בעצמו י"ב. כנ"ל. וקפציאל ממונה העליון עומד על כולם. אות אחת מתנוצצת על ראשיהם של כל אלו

המחנות והיא אות **ד'**, שהיא סטר גבורה שבגבריאל, וכולם נוסעים להתנוצצות של האות ההיא. אות זו תלויה באויר על ב' אותיות אחרות, שהן **א' ל'**.

פסקה כד

לגו מן דא וכו': לפנים מן סטר גבורה שבגבריאל, דהיינו בסטר חסד שלו, הוא, **שמעיא"ל** ממונה העליון. זה מתחלף לד' שמות, משום שאינו עומד בחקיקותיו, פעם הוא לצד ימין, ופעם הוא לצד שמאל. ופעם למזרח ופעם למערב. ונקרא לפי שמושו. ועמו י"ב ממונים שמסבבים אותו, לכל צד ג' ג' כמו שהעמדנו, **ורגשיא"ל** ממונה העליון הוא על אלו י"ב ממונים, תחת ממונה ההוא האחר **שמעיא"ל**. ונמצא גם כאן בסטר חסד דגבריאל ג' מלאכים חג"ת, שהם **גבריאל שמעיאל רגשיאל**. ורגשיאל לבדו כולל י"ב. ואות אחת מתנוצצת על ראשיהם למעלה, ואות זו היא אות **ה'**. וזו תלויה באויר על כל שאר אותיות אחרות, **א' ל'**, כמו שאמרנו באות **ד'**. אלו ב' אותיות **ד' ה'** עולות למעלה על כל שאר האחרות, משום שהן חסד וגבורה שהם ג"ר. וכולם נוסעים להתנוצצות ההיא התלויה באות ההיא ה'.

פסקה כה

לגו לגו באתר וכו': לפני ולפנים במקום שנקרא קדש, דהיינו בבינה, מתנוצצת אות אחת בבחינת העלמה של קדש, והיא אות **ם'** סתומה. כי **ם'** סתומה מאירה תמיד בצד שמאל דבינה. זו מתנוצצת בהתנוצצות על כל האותיות **א' ל' ד' ה'**. וקול יוצא מבין האותיות. אז מכה ההתנוצצות של אות הזו, **ם'** סתומה, ולוקח ב' אותיות האחרות שהן התנוצציות התלויות באויר, שהן **ד' ה'**. ונשאר **א"ל**, והן מתחברות באלו האחרות שבצד ימין, שהן **ויקר"א**, ומכות אלו באלו, ונוסעות כולן, וחוזרות אותיות הראשונות, ויקר"א, להתנוצץ כמקודם ויוצאות מן המלכות לחוץ, אל משה, אז **ויקרא אל** משה. שמצירופים אלו הנ"ל יצאה הקריאה וההזמנה אל משה לבוא אל אהל מועד כמ"ש לעיל.

פירוש. כי אותיות **ד' ה'**, הן גבורה וחסד שבגבריאל, שהן ג"ר דשמאל, ואותיות **א' ל'** הן מלכות ות"ת שבגבריאל, שהן ו"ק דשמאל. ונודע שהארת החכמה המאירה בשמאל, אינה אלא ו"ק דחכמה, אבל הג"ר דחכמה נעלמו ואינם מאירים. וז"ש, **כדין בטש נציצו דהאי את** דהיינו אות **ם'** סתומה **ונטיל תרין אתוון וכו' ד' ה'**, **ואשתאר א"ל**, כי אותיות **ד' ה'** הן ג"ר שאינם מאירים, ע"כ ה **ם'** סתומה העלימה אותם, ולא נשאר אלא **א"ל**, שהן ו"ק. כמבואר. שז"ס האותיות **ויקרא**, שבצד ימין שהוא מיכאל, ואותיות **אל** שבצד שמאל שהוא גבריאל, שמהן יצאה הקריאה וההזמנה אל משה (כמ"ש לעיל אות יוד) ומה שהזהר אינו מביא שאר ב' המלאכים אוריאל ורפאל, שהם תו"מ שבמרכבה

התחתונה, הוא משום שב' קוין ימין ושמאל שהם מיכאל וגבריאל הם עיקר הפועלים, ותו"מ שהם אוריאל ורפאל, הם רק מקבלים מהם, ואין בהם חידוש, ע"כ לא הביא אותם.

פסקה כו

ויקרא אל משה וגו': רבי חייא פתח ואמר, באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי וגו'. מקרא זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו, כתוב, אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי, ואח"כ כתוב, אכלו רעים, מי שמזמין אחר לאכול, הוא בעת כשהמזון מונח לפניו, אבל אחר שכבר אכל' איך יזמין אחר לאכול עמו. וכאן כתוב אכלתי יערי, וכן שתיתי חלבי, הרי שכבר אכל.

פסקה כז

אלא זכאין אינון וכו': ומשיב. אלא אשרי הם ישראל שהקב"ה רצה לטהר אותם ובחר בהם מכל שאר העמים, ומשבחר בהם, רצה להרחיק אותם מכל מקטרגים שבעולם. בוא וראה, ביום שהוקם המשכן למטה, באותו יום הוקם עמו משכן אחר למעלה. שכתוב, הוקם המשכן, סתם, משום שכולל גם המשכן שלמעלה, שהוא המלכות. ויום ההוא היה שמחתו של הקב"ה.

פסקה כח

כיון דאתקם משכנא וכו': כיון שהוקם המשכן, מה כתוב ולא יכול משה לבא אל אוהל מועד. כשראה הקב"ה כך, אמר, ומה שעל ידי משה הוקם המשכן, והוא לחוץ, מיד, ויקרא אל משה. אמר לו: משה, חנוכת הבית במה הוא, בסעודה, אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. כלומר, ע"כ התחיל לדבר עמו מקרבנות שהיא סעודה לריח נחוח אשה לה'. זהו שכתוב, באתי לגני אחותי כלה וגו'. והעמידוהו שהמקרא הזה סובב על הקרבנות.

פסקה כט

ד"א, באתי לגני וגו': פירוש אחר. **באתי לגני**, זהו גן עדן העליון. **אחותי כלה**, זו היא כנסת ישראל, דהיינו המלכות. כי ביום ההוא, שהוקם המשכן, נזדווגו זווגים בכל הששה קצוות דז"א, המרומזים בהכתוב, באתי לגני וגו' (כמ"ש באות ל"ב ול"ג) ונזדווגו זווגים בגן עדן ההוא העליון, דז"א ומלכות, משום שכולם נתברכו משקוי של הנחל, שהוא בינה, ונקשרו כל אחד בחבירו, ז"ש, אריתי מורי עם בשמי וגו', כולם נשקו ונתרוו ממבוע של הנחל, שהוא יסוד הבינה.

פסקה ל

אכלו רעים שתו ושכרו דודים: היינו כל אלו המדרגות שלמטה, בבי"ע, וכל הענפים, כולם מתברכים ונזונים, כשאלו, ז"א ומלכות, המרומזים בהכתוב, באתי לגני וכו', מתברכים למעלה. ובמה מתברכים ומתבשמים, הכל הוא בריחו של הקרבן.

פסקה לא

תא חזי כשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שירדה כנסת ישראל, שהיא המלכות, להשרות משכנה בארץ, דהיינו במשכן, הקב"ה אמר לה למלכות, מקרא הזה, באתי לגני וגו', משום שנמצאו ברכות ושמחה בכל העולמות, והיא, המלכות, נתבשמת, שתצאנה ממנה ברכות לכל. כי כשאלו ששה קצוות דז"א, המרומזים בכתוב באתי לגני וגו', מתברכים, כל העולמות מתברכים יחד למטה, ומתברכים למעלה, וישראל מתברכים מכולם. פירוש אחר. באתי לגני אחותי כלה. ר' יצחק אמר, אין הקב"ה מזדווג עם כנסת ישראל, שהיא המלכות, אלא בזמן שאלו ששה קצוות דז"א, המרומזים בכתוב. באתי לגני וגו', מתרווים משקוי הנחל שאינו פוסק. שהיא בינה.

פסקה לב

פתח ואמר באתי וגו': פו"א, באתי לגני **אחותי כלה**, היא מלכות, הנקראת אדני. **אריתי מורי**, זהו חסד, שהוא מדרגת אברהם, שנאמר עליו, אלך לי אל הר **המור**, דהיינו הר המוריה. **עם בשמי**, זהו נצח, שהיא מדרגת אהרן, שכתוב בו, ואתה קח לך **בשמים** ראש, והם הזווג של זרוע ימין שהוא חסד, בירך ימין, שהוא נצח. וסוד הדבר, נעימות בימינך נצח. ושתי ברכות הן כנגדם בתפלת שמונה עשרה, אחת היא, **מגן אברהם**, שהוא חסד. והשניה היא עבודה, שהיא **רצה**, שהיא נצח.

פסקה לג

אכלתי יערי: זהו גבורה, הנקראת, פחד יצחק. **עם דבשי**, זהו הוד מדרגת דוד. והיינו הזווג של זרוע שמאל, שהוא גבורה, עם ירך שמאל, שהיא הוד. **שתיתי ייני עם חלבי**, זה הוא גוף, שהוא ת"ת, וברית, שהוא יסוד, דהיינו יעקב, שהוא ת"ת עם שלמה, שהוא יסוד. לאחר כך **אכלו רעים שתו ושכרו דודים**, שהם י"ב שבטים בי"ב ברכות, של שמונה עשרה, עם תוספת של ברכת המינים, שהיא, ולמלשינים אל תהי תקוה וגו'. מי אוכל אותה, זהו שנאמר בו, באתי לגני אחותי כלה.

פסקה לד

ואית דפליג לון וכו': ויש שמחלק אותם ששה קצוות דז"א, בסוד אחר. **אריתי מורי עם בשמי**, הם גוף וברית, דהיינו ת"ת ויסוד. **יערי עם דבשי**, הם שוק הימין עם שוק

השמאל, שהם נצח והוד. **ייני עם חלבי**, זרוע שמאל עם הימין שהם חסד וגבורה, שייני הוא גבורה, וחלבי הוא חסד. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה לה

ר' יהודה אמר וכו': ריי"א, אכלו רעים שתו ושכרו דודים, אלו הם כל בעלי יבבא ויללה, שהם אותם הנמשכים מקו שמאל, והדינים דשמאל שורים עליהם, וע"כ מיבבים ומיללים תמיד. שכולם נתבשמו ונתברכו יחד, ביום שהוקם המשכן, כי מסעודת המלך, שהוא קו אמצעי, נהנו כולם. ומתי אוכלים כולם. הוא, בשעה שהמלך בא שמח. וע"כ המלך הושמת, ומשמח את המלכה תחילה, ואח"כ אוכלים כולם ושמחים.

פסקה לו

ר' אבא אמר וכו': רא"א, אכלו רעים שתו ושכרו דודים אלו הם ששה קצוות דז"א שאמרנו, ואלו הם שכתוב בהם הביאני המלך חדריו וגו'. שתו ושכרו, היינו מיין ההוא המרוה הכל. דהיינו הארת החכמה המכונה יין. ר' אלעזר אומר כל אלו שלמטה. דהיינו המלאכים והנשמות שבבריאה, כיון שאלו ששה קצוות דז"א מתברכים, כולם שלמטה מתברכים.

פסקה לז

ר"ש אמר כלא וכו': ר' שמעון אמר הכל יפה. אבל סוד הדבר, **אכלו רעים**, למעלה. **שתו ושכרו דודים**, למטה. אמר לו ר' אלעזר מי הם למעלה ומי הם למטה. אמר לו, יפה שאלת, למעלה, זה מקום עליון שהם באחדות ובשמחה שאינם מתפרדים זה מזה לעולם, דהיינו או"א עלאין, אלו נקראים רעים. ז"ש ונהר יוצא מעדן. ועדן, שהוא אבא, ונהר ההוא, שהוא אמא, אינם נפרדים לעולם, ולעולם הם נמצאים ברצון באחדות ובשמחה. **שתו ושכרו דודים**, אלו הם למטה, הנקראים **דודים**, שהן זו"ן, המתחברים לזמנים ידועים, בשעת התפלה, ובשבתות ויו"ט, ולא תמיד כאו"א עלאין, והרי העמדנו.

פסקה לח

ת"ח באינון עלאי וכו': בוא וראה, באלו עליונים, או"א, כתוב בהם אכילה ולא שתיה. מהו הטעם. הוא, כי מי שיש לו נאדות יין, לאכול הוא צריך. ומשום ששם, באו"א עלאין, שורה יין המשומר, ע"כ כתוב בהם אכילה. ובאלו התחתונים זו"ן, הצריכים שקוי, כתוב בהם שתיה, כי כל הנטיעות שהם צריכים להשקותם מנחל העמוק, שהוא בינה. ועל כן באלו כתוב אכילה ובאלו שתיה. אלו נקראים רעים, או"א עלאין, ואלו, זו"ן, נקראים דודים.

פירוש. מוחין דחסדים מכונים **אכילה**, וה"ס המוחין דאו"א עלאין, שהם חסדים בלי חכמה, בסו"ה, כי חפץ חסד הוא, והם אוירא דכיא. ומוחין דהארת חכמה, ה"ס **שתיה**, שה"ס יין המשמח, וז"ש, **באינון עלאי כתיב בהו אכילה בלא שתיה**, כי באו"א עלאין אינו נוהג שתיה שהיא הארת חכמה, כי בהם אין ה' יוצאת מאויר, (כנ"ל ב"א ד' רנ"ו ד"ה נחית) אלא אכילה בלבד, שהיא חסדים ע"כ כתוב בהם אכלו רעים. **מאן דאית ליה גרבי דחמרא אכילה בעיא**, כי או"א עלאין נבחנים כמו שלא יצאו מראש א"א (כנ"ל ב"ב דף ל"ו ד"ה ולפיכך) והם מלבישים למוחא סתימאה, המכונה יין המשומר. וע"כ יש להם גרבי דחמרא ואינם צריכים אלא לחסדים. **ובאינון תתאי**, דהיינו זו"ן, **דבעיין שקיו**, שהם צריכים לחכמה וכל זמן שאין להם חכמה נבחנים בהם החסדים לו"ק בלי ראש, **כתיב בהו שתיה**, דהיינו שתו ושכרו דודים. וז"ש, **דהא כל נטיען שקיו בעיין מנחלא דעמיקא**, שהם צריכים לקבל חכמה מישסו"ת הנקרא נחלא עמיקא. ואם לא, הם ו"ק בלי ראש.

פסקה לט

א"ל רבי אלעזר וכו': אמר לו ר"א, נראה שדודים הם באהבה, ולמה הם תחתונים. אמר לו אלו החושקים זה לזה ואינם נמצאים תדיר ביחד, הם נקראים **דודים**, שהם זו"ן, שלמטה מאו"א. ואלו הנמצאים תמיד יחד, ואינם מתכסים, ואינם נפרדים זה מזה, שהם או"א עלאין, נקראים **רעים**. וע"כ אלו דודים ואלו, רעים, אלו, רעים, הם ברצון באחדות תמיד, ואלו, דודים, הם בתשוקה לזמנים ולא תמיד. וזה, האכילה והשתיה האמורים בכתוב, הם שלמות הכל, כדי שתתברך כנסת ישראל, שהיא המלכות, ואז יש שמחה בכל העולמות.

פסקה מ

ר' חזקיה אוקים וכו': ר"ח מעמיד מקרא הזה, אכלו רעים, בקרבנות. משום שהם סעודת המלך להקריב לפניו ונהנים מהם בעלי הדין, וכולם מתבשמים, והשמחה נמצאת בכולם.

פסקה מא

רבי אחא אוקים וכו': ר"א מעמיד מקרא הזה, אכלו רעים, בשעה שנכנסה השכינה למשכן, שהיו נמצאות ברכות ושמחה בכל, והשכינה נכנסה במשכן ככלה לחופה, ואז נשלמו ישראל למטה, ונתאחדו בהקב"ה בארץ. ז"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ואז עליונים ותחתונים נתבשמו.

פסקה מב

ויקרא אל משה וכו': ר' שמעון פתח, הנצנים נראו בארץ וגו' נשמע בארצנו. מקרא זה יש להסתכל בו, כיון שכתוב, נראו **בארץ**, מהו שכתוב עוד נשמע **בארצנו**, הרי בפעם אחד ארץ היה די. ומשיב, אלא הנצנים, אלו הן הנטיעות שעקרן הקב"ה ושתל אותם במקום אחר, ונתגדלו כמו נטיעות כשמוציאות פרחים.

פירוש. כי תחילה נברא העולם במדת הדין, דהיינו במלכות שהיא מדת הדין, ראה הקב"ה שאין העולם מתקיים, כי ז"א ומלכות דמדת הדין אינם ראוים לקבל שום אור מחמת הצמצום הרוכב עליהם כנ"ל, (בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר) שתף עמה הקב"ה מדת הרחמים, דהיינו שהעלה המלכות לבינה ונמתקה במדת הרחמים, ואז נעשים ראוים לקבל המוחין מבינה. (עש"ה) וז"ש **הנצנים**, **אלין אינון נטיען דעקרן קב"ה**, דהיינו ז"א ומלכות שעקרם הקב"ה ממקום המלכות דמדת הדין, **ושתיל לון באתרא אחרא**, דהיינו במקום בינה, ואז נגדלו ועשו פירות, וז"ש **ואתרביאו כנטיעתא כד אפיק פרחין**.

פסקה מג

נראו בארץ: כי ארץ ההיא, שהיא מלכות, נתברכה מהם כראוי. כי עתה המלכות נתברכה מז"א ומבינה. ומי היא. היא ארץ הקדושה, ארץ עליונה, שהיא מלכות, שהיא ארץ ודאי. **עת הזמיר הגיע**, היינו שהגיע הזמן לעקור ממשלתם של שרי העמים שלא ישלטו על ישראל. דהיינו בשעה שהוקם המשכן.

פסקה מד

וקול התור נשמע בארצנו: זוהי ארץ שלמטה שירשו ישראל על ידי יהושע. מי הוא קול התור. זה הוא תייר הגדול, דהיינו מראה הדרך, שהוא ז"א, שנקרא תורה, שנזדווג עמה, עם המלכות, כשבנה שלמה בית המקדש למטה, ואז נתעטר הקב"ה בעטרותיו, דהיינו מוחין דג"ר מן אמא, המכונים עטרות, כחתן בכלה. כש"א, צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו וגו'.

פסקה מה

כספרא דאגדתא וכו': בספר האגדה אמר, **קול התור**, זוהי תורה שבעל פה, דהיינו מלכות, כי תורה שבכתב שהיא ז"א נקראת **תורה** סתם, תורה שבעל פה נקראת **תור**,**כמו** שאתה אומר ויקר, ויקרא, שזה, ויקרא, היא שלמות, וזה, ויקר, אינו כן. אף תורה, היא שלמות דהיינו ז"א, ותור, היא המלכות שאינה שלמה כמוהו. ואני העמדתי כמו שאמרתי. וכך הוא.

פסקה מו

ת"ח כד נחתת וכו': בוא וראה, כשירדה השכינה אל המשכן, כתוב, **כלת** משה חסר **ו'**. (נראה שבס"ת שלהם היה כתוב כלת חסר ו') כי היא הכלה של משה ודאי. דהיינו המלכות, כי משה ה"ס ז"א. והעמדנו. אבל סוד הדבר הוא, כלת משה, זו היא כנסת ישראל, דהיינו המלכות, והכל דבר אחד, ולמלך העליון אמרו. כלומר שמשה ה"ס מלך העליון, ז"א. כיון שהוקם המשכן עמד משה בחוץ, אמר, לא ראוי להכנס אלא ברשות. מיד, ויקרא אל משה. מי הוא ויקרא. היא, זו שהבית שלה היא, דהיינו, כלה ההיא שכל הבית ברשות שלה. שהיא המלכות. **וידבר ה' אליו**. היינו אותו שנקרא קול, שהוא ז"א, אותו שמשה אחוז בו. כי משה הוא מרכבה לז"א.

פסקה מז

ויקרא אל משה: ר' אלעזר פתח מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה הקצור קצרה ידי מפדות. אשרי הם ישראל שבכל מקום שנמצאים, הקב"ה נמצא עמהם, והקב"ה נמצא ביניהם ומתפאר בהם בישראל. ז"ש ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה מח

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד, אלא ישראל משלימים האמונה, שה"ס המלכות, בארץ. וישראל הם השלמות של השם הקדוש. וכשישראל נשלמים במעשיהם הטובים, כביכול, נשלם השם הקדוש, וכשישראל אינם נשלמים למטה במעשיהם, תתחייבו גלות, כביכול, השם הקדוש למעלה אינו שלם. כי למדנו זה עולה וזה יורד, שהישראל שלמעלה, שהוא ז"א, מסתלק ועולה למעלה, כנסת ישראל, שהיא המלכות, יורדת למטה, ונתרחקו זה מן זה, כביכול, נשאר השם הקדוש בלי שלמות. והכל הוא משום שכנסת ישראל הוא בגלות.

פסקה מט

ואע"ג דישראל בגלותא וכו': ואע"פ שישראל הם בגלות, הקב"ה נמצא ביניהם, ובא ומקדים לבית הכנסת, וקורא ואומר, שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם. ואין מי שיתעורר רוחו. אז, אמר הקב"ה, מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה. הקדמתי, ואין איש שיתעורר רוחו.

פסקה נ

ת"ח בההוא יומא וכו': בוא וראה, באותו יום שנשתכלל בית המשכן, הקב"ה הקדים ושרה בו. מיד, ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר. **וידבר ה' אליו**, שהודיע לו, שעתידים ישראל לחטוא לפניו, ושיתמשכן אהל מועד הזה בחטאיהם, ולא יתקיים

בידיהם. ז"ש, וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר. מהו אמר לו. מאהל מועד, מעסקי אהל מועד, דהיינו, שעתיד להתמשכן בחטאיהם של ישראל, ולא יתקיים בקיומו. אבל הרפואה לזה הוא, אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. הרי לך קרבנות, המגינים על הכל.

פסקה נא

ר' חזקיה הוה וכו': ר"ח היה מצוי לפני ר' שמעון. אמר לו זה שנקרא קרבן, היה צריך להקרא קירוב, או קריבות, למה נקרא קרבן. אמר לו, הרי ידוע הוא אצל החברים, אשר קרבן הוא התקרבות של אלו כתרים הקדושים, דהיינו הספירות חג"ת נהי"מ, שמתקרבים כולם יחד ומתקשרים זה בזה עד שנעשים כולם אחד ביחוד השלם, שיתתקן השם הקדוש כראוי, זהו שכתוב, קרבן לה', שפירושו קרבן, דהיינו התקרבות, של אלו הכתרים הקדושים חג"ת נהי"מ, להוי"ה הוא שהוא רחמים, דהיינו קו האמצעי, שיתתקן השם הקדוש, וליחד אותו כראוי, כדי שימצא רחמים בכל העולמות, והשם הקדוש יתעטר בעטרותיו, שיתבשם הכל.

פסקה נב

וכל דא בגין וכו': וכל זה הוא כדי שיתעורר הרחמים, ולא יתעורר הדין. ומשום זה להויה הוא ולא לאלקים. כי הויה יורה רחמים ואלקים יורה דין. כי רחמים צריכים, ולא דין. אמר ר' חזקיה, אשרי חלקי, ששאלתי, והרוחתי דברים אלו. וזה הוא בירורו של הדבר. אבל הרי כתוב, זבחי אלקים רוח נשברה וגו'. שכתוב, זבחי אלקים, ולא כתוב, זבחי הויה.

פסקה נג

אמר ליה ודאי וכו': אמר לו ר' שמעון, ודאי כך הוא, כי קרבן אלקים לא כתוב אלא זבחי אלקים. דהיינו רק השחיטה נקראת על שם אלקים ועל כן שחיטתן בצפון, כי הצפון רומז על שם אלקים שהוא דין, כי זביחה היא אל השם אלקים ההוא שהוא צד הגבורה, שיתבשם וישבר רוח הדין, ויהיה נחלש הדין, ויתגברו הרחמים על הדין. וע"כ כתוב, **זבחי אלקים**, לשבר הכח והתוקף של דין קשה, שכתוב, **רוח נשברה**, שיהיה רוח החזק הזה של הדין נשברה, ולא יתגבר רוחו וכחו ותקפו. והאדם צריך אז לעמוד על המזבח ברוח נשבר, ויתביש ממעשיו, כדי שיהיה נשבר רוח התקיף הזה. והכל הוא כדי שהדין יתבשם, ויתגברו הרחמים על הדין.

פסקה נד

אדם כי יקריב וגו': אדם כי יקריב **מכם** קרבן לה'. א"ר אלעזר, מקרא הזה כך היה צריך להכתב, אדם כי יקריב קרבן לה', מהו **מכם**. ומשיב, אלא הכתוב בא להוציא את אדם

הראשון, שהוא הקריב קרבן, כשברא הקב"ה את העולם. שלא הקריב מבקר וצאן, אלא שור מקרין בעל קרן אחת, (שבת כ"ח:) וכבר העמדנו, וכאן **מכם** כתוב, אצל אדם הזה, דהיינו אדם כי יקריב מכם, להוציא אדם האחר, דהיינו אדם הראשון, שלא היה **מכם**. אמר לו ר' שמעון יפה אמרת, וכך הוא.

פסקה נה

ר' אבא פתח וכו': ראי"פ, שיר מזמור לבני קרח. שיר הזה הוא שבח העולה על כל שאר השבחים, שזכו בני קרח לשבח לו. **שיר מזמור**, שהוא לשון כפול, יורה, שבח על שבח. שבח שנחלק לשני שבחים.

פסקה נו

וזכו בני קרח וכו': וזכו בני קרח לשבח לכנסת ישראל, ושבח כנסת ישראל אמרו. ומהו. כי כתוב, גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו הר קדשו. שפירושו, מתי נקרא הקב"ה גדול הוא, בזמן שכנסת ישראל, שהיא המלכות, נמצאת עמו. זהו שכתוב, **בעיר אלקינו**, הוא גדול, שפירושו, עם עיר אלקינו, שהיא המלכות, הוא גדול.

פירוש. כי ז"א שנקרא הויה הוא תמיד בחסדים מכוסים מחכמה, וחכמה ה"ס ג"ר, המכונה גדלות. וז"ש, **אימתי אקרי קב"ה גדול, בזמנא דכנסת ישראל אשתכחת עמיה**, כי אז הוא ממשיך חכמה בשביל המלכות, הנקראת כנסת ישראל, ויש לו ג"ר ונקרא גדול. אבל בלי המלכות אין לו חכמה, ואינו גדול. כי אין החכמה נגלית בשום ספירה אלא במלכות לבדה. (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד).

פסקה נז

אמר ליה ר' יהודה וכו': אמר לו ר"י, למה צריך לומר כאן אלקינו, כי היה מספיק שיאמר, בעיר הר קדשו. אמר לו כן הוא ודאי, כי עיר זו, שהיא מלכות, יראת אלקינו היא נקראת, והיא שבחם של ישראל. מה מלמדנו הכתוב. הוא מלמדנו, שהמלך בלי המלכה אינו מלך, ואינו גדול. ואינו מהולל. כמ"ש בדבור הסמוך. ולכן כל מי שאינו נמצא דכר ונוקבא, נעדר ממנו כל שבח, ואינו בכלל אדם. ולא עוד אלא שאינו כדאי להתברך.

פסקה נח

כתיב ויהי האיש וגו': כתוב, ויהי האיש גדול מכל בני קדם. למדנו בספרו של רב המנונא סבא, שבת זוגו של איוב, היתה כמוהו ביראת הקב"ה, ומצד אשתו היה נקרא גדול. אף כאן, גדול ה' ומהולל מאד, במה הוא גדול. חזר ואמר, בעיר אלקינו הר קדשו. דהיינו המלכות, ומצדה נקרא ה' גדול, מטעם שהחכמה שה"ס הגדלות, אינו מושפע לז"א אלא כשהוא עם הנוקבא, (כנ"ל באות נ"ו).

פסקה נט

ובגין כך תושבחתא וכו': ומשום זה שבח זה נאמר ביום שני. כי ג' ימים הראשונים דמעשה בראשית הם כנגד ג' קוין דז"א, ויום שני הוא קו שמאל, שמשם נמשך החכמה אל המלכות, בסו"ה שמאלו תחת לראשי וגו'. ואם תאמר, למה לא כתוב, כי טוב בשני, אס הוא חשוב כל כך, שמשם נמשך החכמה. ומשיב, משום שעתידים להפרד. כלומר, כל עוד שלא נפרדו ז"א ומלכות זה מזה, אלא המלכות, שבה החכמה, היתה דבוקה בז"א, והיו שניהם פרצוף אחד, לא היה טוב. וסוד הדבר, לא טוב היות האדם לבדו. כי בזמן שהוא לבדו, והנוקבא עוד לא נלקחה ממנו, כתוב, לא טוב. וע"כ לא כתוב, כי טוב, ביום שני.

פסקה ס

גדול ה' ומהלל וכו': גדול ה' ומהלל, פירושו כמו שאמרנו, דהיינו, שהוא גדול, רק כשהוא עם המלכות. **יפה נוף משוש כל הארץ**, הוא השבח של החיבור שלהם, כי **יפה נוף**, זהו הקב"ה, וזהו צדיק, דהיינו יסוד דז"א. **משוש כל הארץ**, כי אז שמחת הכל, וכנסת ישראל, שהיא המלכות, מתברכת.

פסקה סא

אלקים בארמנותיה נודע וגו': אלו הם נצח והוד, המכונים ארמונות, שמשם קיבוץ כל הברכות קיבוץ השמחות היוצאות משם על ידי מדרגה זו הנקראת צדיק, דהיינו יסוד, ושם, ביסוד, מתקבצות הברכות, לבשם את עיר הקדושה הזו, שהיא המלכות, שתתברך משם. כי הנה המלכים נועדו, אלו הם כל ספירות המלך, שהוא ז"א, בכלל אחד. תחת השם מלך. וגם המלכות נקראת מלך, ועל שניהם נאמר, המלכים, ואלו הדברים עולים לענין אחר. (כמ"ש לעיל ויגש דף ח' אות כ"ח כ"ט ל').

פסקה סב

תא חזי בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שהאדם מתקן מעשיו על ידי הקרבן הכל מתבשם ומתקרב ומתקשר זה בזה ביחוד שלם. ז"ש אדם כי יקריב מכם. **כי יקריב**, לקשר הדברים כראוי.

פסקה סג

תא חזי אדם וכו': בוא וראה, אדם כי יקריב, הוא להוציא מי שלא נשא אשה, כי קרבנו אינו קרבן וברכות אינן נמצאות אצלו, לא למעלה ולא למטה. ממשמע, שכתוב, אדם כי יקריב, והוא משונה, שאין הוא אדם, ולא בכלל אדם הוא, והשכינה אינו שורה עליו,

משום שהוא פגום, ונקרא בעל מום, ובעל מום נתרחק מכל, כל שכן, ממזבח להקריב קרבן.

פסקה סד

ונדב ואביהוא אוכחן וכו': ונדב ואביהוא מוכיחים, שכתוב, ותצא אש מלפני ה'. שהוא מטעם שלא היו נשואים. ומשום זה כתוב, אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. אדם הנמצא דכר ונוקבא, הוא ראוי להקריב קרבן זה, ולא אחר.

פסקה סה

ואמר ר' אבא וכו': ואמר ר"א, אע"פ שהעמדנו נדב ואביהוא בדרך אחר. כך הוא ודאי, שהוא מטעם שלא היו נשואים, אבל קטרת הוא עליון מכל הקרבנות שבעולם, שבשבילו מתברכים עליונים ותחתונים, וקרבן הזה שהוא למעלה מכל הקרבנות לא היו ראוים להקריב, משום שלא היו נשואי אשה, ועל כן לא היו ראוים להקריב קרבן, כל שכן לדברים עליונים כמו קטרת, שאינם ראוים שיתברך העולם על ידיהם.

פסקה סו

ואי תימא ותצא וגו': ואם תאמר, ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם. למה נענשו קשה כל כך. ומשיב, משל לאדם שבא לפני המלכה לבשר לה שהמלך בא לביתה וישרה אצלה, אצל המלכה, לשמוח עמה. בא האיש לפני המלך, ראה המלך את האיש ההוא שהוא בעל מומים, אמר המלך אין זה כבודי, שעל ידי פגום הזה אבא אל המלכה. בתוך כך, תקנה המלכה את הבית בשביל המלך. כיון שראתה, שהמלך היה מוכן לבא אליה, ואיש ההוא גרם שיסתלק המלך ממנה, אז ציוותה המלכה להרוג אותו האיש.

פסקה סז

כך בזמנא דעאלו וכו': כך בעת שנכנסו נדב ואביהוא, ובידיהם קטרת, שמחה המלכה שהיא המלכות, ונתתקנה לקבל את המלך, שהוא ז"א. כיון שראה המלך שאלו האנשים פגומים, בעלי מומים, לא רצה המלך, שעל ידיהם יבא אל המלכה לשרות עמה, ונסתלק המלך ממנה, כשראתה המלכה שבשבילם נסתלק המלך ממנה, מיד, ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם.

פסקה סח

וכל דא בגין וכו': וכל זה הוא, משום שמי שאינו נשוי הוא פגום, הוא בעל מומים לפני המלך, וקדושת המלך נסתלק ממנו, ואינו שורה בפגם. ועל זה כתוב, אדם כי יקריב מכם קרבן, מי שנקרא אדם יקריב, ומי שאינו נקרא אדם, דהיינו הבלתי נשוי, לא יקריב.

פסקה סט

מן הבהמה כלל וכו': מן הבהמה, הוא כלל, שכולל כל מיני בהמות, טמאות וטהורות. **מן הבקר ומן הצאן** הוא פרט לאחר הכלל, שאין בכלל אלא מה שבפרט, דהיינו דוקא, אלו הכשרים לאכילה, ושאינם כשרים לאכילה אסור להקריב. ובמקום אחר נתבארו, אלו בהמות הכשרות ואלו שאינן כשרות, מה סודן.

פסקה ע

אם עולה קרבנו: ר' חייא פתח. כי לא מחשבתי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי. **כי לא מחשבתי מחשבותיכם**, מחשבתי כתוב, חסר, בלי ו'. בוא וראה. מחשבה של הקב"ה שהוא ספירת החכמה, היא עליונה וראש הכל. כי פרצוף ז"א מתחיל מחכמה, והכתר שלו הוא מאמא. וממחשבה ההיא נתפשטו אורחות ושבילים, להמצא השם הקדוש, ולתקן אותו בתקוניו כראוי. וממחשבה ההיא נמשך ויוצא השיקוי של הגן העדן להשקות הכל, וממחשבה ההיא מתקיימים עליונים ותחתונים. וממחשבה ההיא נמצא, דהיינו שנאצלה על ידה, תורה שבכתב, שהיא ז"א, ותורה שבעל פה, שהיא המלכות.

פסקה עא

מחשבה דרב נש וכו': המחשבה של האדם הוא ראש הכל, וממחשבה ההיא מתפשטים אורחות ושבילים להטות דרכיו בעולם הזה ובעולם הבא. וממחשבה ההיא נמשכת ויוצאת זוהמא דיצר הרע להרע לו ולכל. וממחשבה ההיא נמצאים עבירות וחטאים וזדונות, ע"ז, גילוי עריות, ושפיכות דמים. ועל זה אוה"כ, כי לא מחשבותי מחשבותיכם.

פסקה עב

ובגין כך רישא וכו': ומשום זה שהמחשבה היא ראש הכל, כתוב בראש הכל אם עולה קרבנו. כי העולה מכפר על המחשבה. **מן הבקר**, ולא כל בקר, ומי הוא, היינו רק פר בן בקר שהוא זכר, ולא פרה שהיא נקבה. רבי יצחק אמר **מן הבקר**, יורה סתם הן זכר והן נקבה. וחזר הכתוב ופירש זכר תמים יקריבנו זכר ולא נקבה. מטעם שהזכר, נבחן שהוא למעלה מן הנקבה. והנקבה נבחנת שהיא למטה מן הזכר. וכן מן הצאן מן הכבשים ומן העזים, ולא נקבה.

פסקה עג

מאן דאתי לעולה וכו': כל הבא לקרבן עולה, כולם זכר ולא נקבה, משום שקרבן עולה, עולה על הלב, על הלב ודאי, דהיינו על המחשבה שהיא למעלה מן הלב, ונודע מי העומד על הלב, דהיינו המחשבה, שהמחשבה שהיא חכמה נבחנת לזכר, והלב לנקבה, דהיינו בינה, בסוד הלב מבין, שמקבלת מחכמה. ומשום זה קרבן עולה, עולה למעלה, וכולם

זכרים. וע"כ פתח הכתוב תחילה בקרבן עולה, יותר מכל שאר הקרבנות, כי המחשבה היא ראש הכל.

פסקה עד

אמר ר' יהודה וכו': אם כן במקום מחשבה של מעלה היה צריד להקריב העולה, דהיינו לספירת חכמה, ולמה מקריבים יותר למטה, דהיינו אל היסוד. לא היה בידו של ר' חייא להשיב לו. בא לפני ר' שמעון. אמר לו, ראש הכל הוא המחשבה, דהיינו ספירת החכמה, שהיא ראשית ז"א, והסיום של מחשבה ההיא, הוא מקום שנקרא בקר, ומי הוא. הוא סיום הגוף המבשם הנוקבא, דהיינו יסוד, שהוא סיום ז"א שנקרא גוף. כך המחשבה של אדם היא ראש לכל. סיום מחשבה ההיא, הוא כאשר נעשה המעשה שחשב, אז נסתיימה המחשבה. מתי הוא זה. בבוקר, ז"ש, **הוי חושבי און ופועלי רע**. מתי, **על משכבותם כאור הבקר יעשוה**, אשר, אור הבוקר, רומז על יסוד שנקרא כן. וע"כ המחשבה שבקרבן עולה למקום המחשבה, שהיא חכמה, והמעשה של הקרבן, מתקרב לסיום המחשבה ודאי. שהוא יסוד.

פסקה עה

רבי אחא הוה וכו': ר"א היה הולך בדרך, והיה עמו ר' יהודה, בעוד שהיו הולכים, אמר ר"י, זה שלמדנו, בתולת ישראל, פירושו, בתולה שנתברכה מן שבע ספירות חג"ת נהי"מ דז"א, שנקראת בת שבע, דהיינו המלכות, והעמדנו זה בכמה מקומות. ובתולה למטה יורשת שבע ברכות בשבילה. ומה שכתוב. ואתה בן אדם שא קינה על **בתולת ישראל**, ודאי עליה נאמר, על כנסת ישראל, שהיא המלכות. ולפי"ז, זה קשה יותר מהכל, שכתוב, נפלה לא תוסיף קום **בתולת ישראל**. ומה שאמרו כל החברים בדבר זה, דהיינו **נפלה, לא תוסיף** עוד לנפול, **קום בתולת ישראל**, (ברכות ד:) יפה הוא, אבל אם הפרשה היתה נאמרה בדרך נחמה, היינו אומרים כך, אבל בפרשה זו קינה נאמרה. ומקרא הזה מוכיח כך, כפשוטו, שהיא קינה.

פסקה עו

אמר ליה ודאי וכו': א"ל, ודאי כך הוא, שהיא קינה. והיה קשה לי דבר זה יותר מהכל, ובאתי לר' שמעון בפנים חשכים. אמר לי, ממראה פניך ניכר מה שבלבך. אמרתי לו, ודאי שפי ולבי שוים. אמר לי אמור לי דברך. אמרתי לו, כתוב, נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, מי שיש לו כעס על אשתו ויוצאת ממנו, לא תחזור אליו לעולם, אם כן אוי לבנים שנגלו עמה. אמר לי, וכי אינו מספיק לך מה שאמרו בזה החברים. אמרתי, הרי שמעתי דבריהם, ויש להם חן, ואינם מיושבים בלבי.

פסקה עז
אמר כל מה וכו': אמר, כל מה שאמרו החברים, טוב ויפה, אבל אוי לדור שרועים לא נמצאים, והצאן תועות והולכות, ואינן יודעות לאיזה מקום הולכות, שלא לימין ולא לשמאל. ודאי מקרא זה צריכים לדעת אותו, והכל גלוי לאלו הרואים בדרך התורה בדרך אמת.

פסקה עח
תא חזי בכלהו וכו': בוא וראה, בכל הגליות שגלו ישראל, לכולם שם זמן וקץ, ובכולם, היו ישראל שבים להקב"ה, ובתולת ישראל, שהיא המלכות, היתה חוזרת למקומה בזמן ההוא שגזר עליה. ועתה בגלות האחרון אינו כן, כי היא לא תחזור כך כבזמנים של גליות האחרות. ומקרא זה מלמד כך, שכתוב, נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. ולא כתוב, נפלה ולא אוסיף להקימה.

פסקה עט
מתל למלכא דדגז וכו': משל למלך שכעס על המלכה, והשליכה מהיכלה לזמן ידוע. כשהגיע זמן ההוא, מיד היתה באה המלכה וחזרה לפני המלך. כן היה פעם אחת ושתים ושלש פעמים. בפעם האחרונה, נתרחקה מהיכל המלך, והשליך אותה המלך מהיכלו לזמן ארוך. אמר המלך פעם הזאת אינה כשאר פעמים, שהיא תבוא כך לפני, אלא אני אלך עם כל בני היכלי, ואבקש אותה.

פסקה פ
כד מטא לגבה וכו': כשהגיע אליה, ראה אותה שהיתה שוכבת על העפר. מי ראה כבוד המלכה בזמן ההוא, והבקשות של המלך נגדה, עד שאחז אותה המלך בידיו, והקים אותה, והביאה להיכלו, ונשבע לה, שלא יפרד ממנה עוד לעולם, ולא יתרחק ממנה.

פסקה פא
כך קודשא בריך הוא וכו': כך הקב"ה, בכל פעם שכנסת ישראל היתה בגלות, כשהגיע הזמן, היא באה וחזרה לפני המלך, ועתה בגלות הזה אינו כן, אלא הקב"ה יאחז בידיה, ויקים אותה, ויתרצה אליה, וישיב אותה להיכלו. ובוא וראה שכך הוא, שהרי כתוב, נפלה לא תוסיף קום מעצמה, וע"כ כתוב, ביום ההוא **אקים** את סוכת דוד הנופלת, היא לא תוסיף קום כבזמנים אחרים, אלא אני אקים אותה, ולא תקים מעצמה. וע"ז כתוב ביום ההוא **אקים** את סוכת דוד הנופלת, **אני אקים** את סוכת דוד. מי **סוכת דוד**, הוא בתולת ישראל. **הנופלת**, היינו כמו שכתוב, נפלה. וזה הוא כבוד בתולת ישראל ושבח שלה, שלא תוסיף לקום מעצמה, אלא הקב"ה יקים אותה. וזה למדתי בשעה ההיא.

פסקה פב

א"ר יהודה ודאי וכו': אר"י, ודאי, דברת על לבי והדבר נתישב. וזהו בירורו של הדבר. וזה הולך, עם דבר אחד ששמעתי ושכחתי, ועתה הרוחתי אותו. שלמדנו, א"ר יוסי, עתיד הקב"ה להכריז על כנסת ישראל, ויאמר, התנערי מעפר **קומי** שבי ירושלים, היינו, כמי שאוחז ביד חבירו, ואומר, התנער, קום. כך הקב"ה יאחז בה ויאמר, התנערי, קומי.

פסקה פג

א"ל ר' אחא וכו': א"ל ר"א, וכן כל אלו בני היכל המלך פותחים לדבר עמה, בלשון הזה, ז"ש, **קומי** אורי כי בא אורך, הרי המלך כאן. ודאי אז, כשהמלך מתפייס עמה, הוא הכבוד שלה ושמחת הכל. בכל הפעמים היא באה לפני המלך וקמה לפניו. ז"ש, ותבוא לפני המלך, ותעמוד לפני המלך. אבל בפעם הזאת אינו כן, אלא המלך יבא אצלה, ויתרצה עמה, וישיבה להיכלו. ז"ש, הנה מלכך **יבא לך**, ודאי, ולא אתה אליו. **יבא לך**, להתרצות עמך. **יבא לך**, להקים אותך. **יבא לך** להשלים אותך בכל. **יבא לך** להעלות אותך להיכלו ולהתחבר עמך חיבור תמידי לעולם. כש"א וארשתיך לי באמונה.

פסקה פד

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, פגש אותם ר' אבא. אמרו הרי בעל החכמה בא, נקבל פני השכינה. כשקרבו אליו, נשמט ממושב מרכבו וירד אליהם. **קסטורא דקופטרא**, פירושו לפי הענין מושב מרכבו.

פסקה פה

פתח ואמר ויהי וגו': פתח ואמר, ויהי קול השופר הולך וחזק מאד וגו'. **ויהי קול השופר**, כאן חולקים ספרי הראשונים, וכולם בדבר אחד נתקעו. יש מי שאומר, **קול השופר**, הוא שנים, **קול**, הוא אחד, **השופר**, שנים. דהיינו ת"ת ובינה. ומדייק זה, ממה שאינו כתוב, ויהי השופר הולך וחזק, אלא קול השופר. שזה משמע, קול היוצא משופר. אשר קול הוא ז"א, היוצא משופר, שהוא בינה. כי ודאי שהבינה נקראת שופר, כש"א יתקע בשופר גדול. וזו, הבינה, היא שופר גדול, שבה יוצאים העבדים לחירות עולמים. כי שנת החמשים ה"ס בינה, שמאירה ומוציאה העבדים לחירות. שכל הקליפות המשעבדים מתבטלות מאורותיה. וכבר העמדנו. (ואתחנן רסו: ד"י).

פסקה פו

ואית מאן דתני וכו': ויש מי שלומד, ומדייק, שהכל הוא אחד, משום שכ' **קול השופר**, דהיינו קול הנקרא שופר, שהוא בינה, ומאין לנו שהבינה נקראת קול, הוא ממה שכתוב, קול גדול ולא יסף. וקול גדול הזה, שהוא בינה, נקרא שופר. וע"כ, קול השופר הולך,

כתוב. לאן הוא הולך. אם תאמר להר סיני, או לישראל, היה צריך לומר, יורד. אלא התורה יוצאת מכאן, מן הבינה, והמלה הולך, הוא על התורה. שממקום זה, בינה, שהוא כלל של כל הקולות, ניתנה התורה. וכשמסתכלים בדברים הכל אחד, שאין מחלוקת בין ב' הפירושים.

פסקה פז

ועל דא לוחי וכו': ועל כן, כיון שהתורה יצאה מבינה, לוחות הראשונים היו רשומים ממקום הזה, מבינה. וזה הוא סוד הדבר, שכתוב, חרות על הלוחות, אל תקרא חרות ב **ח'** קמוצה אלא חירות ב **ח'** צרויה, היא חירות ממש, להיותה המקום שכל החירות תלויה בה. כי אין חרות מכל הקליפות אלא על ידי האורות של הבינה. ובוא וראה, אין לך דבר בתורה, שיש בו מחלוקת, שאומרים החברים זה כך וזה כך, שלא ילך הכל למקום אחד שהוא מלכות, ומתקבץ למבוע אחד. שהוא יסוד.

פסקה פח

הולך כד"א כל וכו': ויהי קול השופר **הולך** פירושו כש"א כל הנחלים הולכים אל הים, דהיינו אל המלכות הנקראת ים. וכתוב, הכל הולך אל מקום אחד. דהיינו אל המלכות. **וחזק מאד**, הוא כמו שלמדנו, שהבינה, ה"ס כלי המחזיק ארבעים סאה. כי ה"ס **ם'** סתומא (כמ"ש בתקוני זוהר תקון י"ט, דף ל"ט ד"ז) **וחזק מאד**, יורה שאין לך דבר בתורה שיהיה חלש או שבור, וכשתסתכל ותדע אותו תמצא אותו חזק כפטיש יפוצץ סלע. ואם הוא חלש, ממך הוא. כמו שהעמדנו, שכתוב, **כי לא דבר רק הוא**, ואם רק הוא **מכם** הוא. וע"כ אוה"כ וחזק מאד.

פסקה פט

כתיב, משה ידבר וכו': כתוב, משה ידבר והאלקים יעננו בקול. במקום זה נכלל דברים עליונים דהיינו סודות עליונים. הרי למדנו, והאלקים יעננו בקול, פירושו, בקולו של משה, בקול ההוא שאחז בו משה, דהיינו ז"א הנקרא קול. וכאן יש להסתכל, שהרי היה בהיפך, שכתוב, וידבר אלקים, וכאן כתוב, משה ידבר.

פסקה צ

אלא אייתי דאמרי וכו': אלא יש שאמרו, משום שכתוב, ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים. ועל כן, משה ידבר והאלקים יעננו. מה שלא היה כן מקודם לכן, שאז כתוב וידבר אלקים. כי אין לך דבר בתורה מפי משה בלבד, וזהו שהעמדנו, קללות שבמשנה תורה, משה, מפי עצמו אמרן. מעצמו לא למדנו, אלא **מפי** עצמו, שפירושו, הללו הקללות שבתורת כהנים, נאמרו מפי הגבורה, שהיא המלכות.

והללו שבמשנה תורה, נאמרו מפי עצמו, מפי קול ההוא שנאחז בו, שהוא ז"א, הנקרא כך. ומיושב הדבר היטב.

פסקה צא

ובספרא דאגדתא וכו': ובספר האגדה שבבית המדרש אמרו, אע"פ שהתורה נאמרה כולה מפי הגבורה שהיא המלכות, מפי עצמו של משה שהוא ז"א, גם כן נאמרה. ומה הוא. כגון הקללות שבמשנה תורה. ואח"כ נכללו מפי הגבורה. זהו שכתוב, משה ידבר והאלקים יעננו בקול. **משה ידבר**, זה קולו של משה, דהיינו ז"א, והאלקים יעננו בקול זהו גבורה, דהיינו המלכות, שהודה לקול ההוא ז"ש **יעננו בקול**, דהיינו בקול ההוא של משה. ועתה, מי שפתח בדברי תורה, יפתח ויאמר. ישבו.

פסקה צב

פתח ר' אבא וכו': פר"א ואמר, ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה וגו'. אשרי חלקם של ישראל מכל העמים עכו"ם, כי כשהקב"ה ברא העולם, לא ברא אותו אלא בשביל ישראל, כדי שיקבלו התורה על הר סיני, ויטהרו לגמרי, וימצאו צדיקים לפניו.

פסקה צג

תא חזי כד וכו': בוא וראה כשנשלם עולם הזה, בישראל, כמו למעלה, דהיינו כמו זו"ן העליונים. ואדם ההוא נתקע בארץ ורומו מגיע עד גובה השמים, רצה הקב"ה להשלים הנשמה הקדושה ממעלה למטה, כדי שיתאחדו ויתקשרו זה בזה, הנשמה בגוף והגוף בנשמה. ז"ש, וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים, שיהיו קשורים זה בזה, ויהיה שלם כעין של מעלה, ויתקן עצמו כך.

פסקה צד

ובגין כך ברא וכו': ומשום זה ברא אותו זכר ונקבה, שיהיה שלם. ומתי נקרא האדם שלם כעין של מעלה, הוא בשעה שמתחבר עם בת זוגו באחדות בשמחה וברצון, ויצאו ממנו ומאשתו בן ובת. ואז הוא אדם שלם כעין של מעלה, והוא משלים למטה כעין השם הקדוש העליון, כי י"ה ה"ס או"א, ו"ה ה"ס בן ובת, ואז נקרא שם הקדוש העליון עליו.

פסקה צה

ובר נש דלא וכו': ואדם שאינו רוצה להשלים השם הקדוש למטה, דהיינו להוליד בן ובת כנ"ל בסמוך, טוב לו שלא נברא, שהרי אין לו חלק כלל בשם הקדוש, וכשהנשמה יוצאת ממנו אינה מתאחדת בו כלל, בהשם הקדוש, כי מיעט דמות של אדונו, שאינו מעמיד צורתו אחריו, שהוא צלם אלקים. עד שמתקשרת ומתתקנת לגמרי.

פסקה צו

הה"ד ובת כהן וגו': ז"ש, ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה וגו'. **ובת כהן**, זו נשמה הקדושה הנקראת בת מלך, כי העמדנו, שהנשמה הקדושה יוצאת מזווג המלך והמלכה, שהם ז"א ומלכות, ומשום זה כמו הגוף שלמטה הוא זכר ונקבה, כך הנשמה למעלה עם הגוף הם זכר ונקבה, שהנשמה היא נקבה, והגוף הוא זכר. וזה שכתוב, **כי תהיה אלמנה**, היינו, כי תהיה הנשמה אלמנה מגוף ההוא שנתחברה בו, כי מת. **וגרושה**, שנגרשה מחלק ההוא של השם הקדוש, וכל כך למה, משום, כי **זרע אין לה**, שתמצא משום זה כעין שלמעלה להתקשר בשם הקדוש. כנ"ל בדבור הסמוך, ע"כ, **ושבה אל בית אביה**, מהו ושבה. היינו **ושבה** סתם, דהיינו שתתקן עצמה כמו שהיתה מקודם שירדה לגוף, ואז, **ושבה אל בית אביה**, זהו הקב"ה. **כנעוריה**, היינו כבתחילה. אחר שנתקנה כנ"ל, **מלחם אביה תאכל**, שתתענג בתענוגי המלך.

פסקה צז

מכאן ולהלאה וכו': מכאן ולהלאה וכל זר לא יאכל קדש. מי הוא זר. הוא, שלא הקים השם הקדוש למטה, דהיינו שלא הוליד בן ובת, ואין לו בו חלק. **לא יאכל קדש**, אין לו חלק מתענוג העליון, שיש בו בחינת אכילה, שכתוב, אכלו רעים, שהוא אכילה שלמעלה, שהיא תענוגו של הקב"ה, ועונג הזה שורה, במקום ששורה העונג כשריח הקרבן היה עולה.

פסקה צח

ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שנמצאים מזונות למטה נמצאים מזונות למעלה. בדומה למלך שהתקין הסעודה שלו, ולא התקין לעבדיו. אחר שמתקן לעבדיו הוא אוכל הסעודה שלו. ז"ש אכלתי יערי עם דבשי, זו היא סעודת המלך. אכלו רעים שתו ושכרו דודים זו היא סעודה שלהם, של עבדיו. והסעודה היא מריח הקרבן, כשריח הקרבן היה עולה. ומשום זה נקרא ריח ניחוח לה'. **ריח** שהוא הארת חכמה משמאל, היא לעבדיו. **ניחוח**, שהוא הארת החסדים מימין, הוא לה'. וע"כ נתעכבה סעודת המלך משום סעודת עבדיו. ומשום זה למדנו, שישראל מפרנסים לאביהם שבשמים. כי אינו אוכל מטרם שמתקן הסעודה לעבדיו. ומסעודת המלך מי אוכל. רק נשמות הצדיקים.

פירוש. ז"א הוא תמיד בבחינת כי חפץ חסד הוא, דהיינו שחפץ בחסדים ולא בחכמה, אלא שמקבל חכמה רק להשפיע אל המלכות, ולעבדיו שהם מרכבה להמלכות. ונודע שחסדים בלי חכמה הם מחוסרי השלמות, שהם בחינת ו"ק בלי ראש. ולפיכך אין ז"א מקבל הארת החסדים שלו מטרם שישפיע הארת החכמה בשביל עבדיו התלוים

במלכות, כי אז נכללים החסדים שלו מחכמה, ונעשו בבחינת ראש וג"ר. וז"ש **ריח לעבדוהי**, דהיינו הארת חכמה המכונה ריח. **ניחוח להי'** דהיינו חסדים המכונים ניחוח. וז"ש, **ועל דא סעודתא דמלכא אתעכב בגין סעודתא דעבדוהי**. כי אם היה מקבל החסדים, שהם הסעודה שלו, מטרם שמתקן סעודת הארת החכמה בשביל עבדיו, אז היו החסדים שלו בלי חכמה כלל, והיו בחינת ו"ק בלי ראש. וע"כ מחכה שיתקן וימשיך תחילה סעודת הארת החכמה בשביל עבדיו, ואז נכללים, בדרך אגב, סעודת החסדים שלו מן הארת החכמה, שהמשיך לעבדיו, ונעשו החסדים בבחינת ג"ר. ונמצא **שישראל**, שהם עבדיו, **מפרנסים לאביהם שבשמים**. שבסבתם נשלמה הסעודה שלו מג"ר. אמנם ודאי, שגם סעודתו עצמו שהיא הארת החסדים, אינה בשביל עצמו אלא להשפיע לתחתונים. וזה ששואל, **ומסעודתא דמלכא מאן אכיל**. אם אתה אומר שעבדיו מקבלים בחינת ריח, שה"ס הארת חכמה, א"כ מי מקבל החסדים מסעודת ה'. ומשיב, **אלא אינון נשמתין דצדיקיא**, דהיינו נשמות הצדיקים הנמשכים מז"א, הם מקבלים החסדים מז"א. אבל סתם ישראל מקבלים מהארת החכמה הכלולה בחסדים בסוד **ריח**, משום שתלוים במלכות.

פסקה צט

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. אשרי הם ישראל, שלא נתן אותם הקב"ה לשר, או לשליח, אלא ישראל אחוזים בו, והוא אחוז בהם. ומאהבתם, קרא אותם הקב"ה, עבדים. ז"ש, כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם. לאחר כך, קרא אותם, בנים. ז"ש, בנים אתם להי' אלקיכם. לאח"כ קרא אותם אחים. ז"ש, למען אחי ורעי וגו'. ומשום שקרא אותם אחים, רצה לשים שכינתו בהם ולא יסור מהם. אז כתוב, הנה מה. טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד.

פסקה ק

ובוצינא קדישא וכו': והמאור הקדוש אמר כך. הנה מה טוב ומה נעים וגו', הוא כמו שאתה אומר, ואיש אשר יקח את אחותו. ומפרש דבריו, ובספרו של ר' ייבא סבא, אמר, **ואיש**, זה הקב"ה, **אשר יקח את אחותו**, זו כנסת ישראל. וכל כך למה. **חסד הוא**, חסד הוא ודאי. וכבר העמדנוה. וע"כ, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, דהיינו הקב"ה וכנסת ישראל. **גם**, לרבות ישראל שלמטה. כמו שאמרנו, שבשעה שכנסת ישראל באחדות, דהיינו בזווג פב"פ, עם הקב"ה, ישראל שלמטה גם הם שורים בשמחה בהקב"ה. ומשום זה כתוב, **גם יחד**. ובספרו של רב המנונא סבא אומר, **גם יחד** בא

לרבות, צדיק, שהוא יסוד, בה, בכנסת ישראל, שהם זווג **אחד**, וע"כ אומר, גם **יחד**, כי **יחד** הוא מלשון **אחד**. והכל, דהיינו ב' הפרושים, הם דבר אחד.
ביאור הדברים. נודע שיש ב' מצבים במלכות. מצב א' הוא, כשז"א מעלה אותה למחזה ולמעלה שלו, ומלבשת לקו שמאל דבינה, וממשכת חכמה. וז"א עצמו מלביש קו ימין דבינה וממשיך חסדים. ובמצב הזה היתה המלכות ביום ד' דמעשה בראשית, ואז היו נקראים ז"א ומלכות ב' מאורות הגדולים. כי היתה גדולה כמו ז"א. גם נחשבים לאח ואחות, להיותם שניהם במדרגה אחת, זה ימין וזה שמאל, ומבחינה זו נחשבים ג"כ לדבוקים זה בזה, כי כל הבחינות שהן במדרגה אחת נבחנות לדבוקות זו בזו. שה"ס השתוות מדרגה, שדבקות, פירושו השתוות. אמנם המלכות היתה אז בבחינת חשך ואחורים, מטעם ששמאל בלי ימין, משפיע חכמה בלי חסדים, וחכמה בלי חסדים אינה יכולה להאיר. מצב הב' הוא, כי נמשך מצב הזה הא' עד שהקב"ה, שה"ס קו האמצעי, אמר לה, לכי ומעטי את עצמך, דהיינו שז"א, שה"ס קו האמצעי, יעורר את הזווג דאור החסדים על מסך דחירק שלו, הממעט את קו השמאל, (כמ"ש לעיל פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) ולא היה עוד אל המלכות במה להאחז, וירדה משם, וחזרה ונבנתה מחדש ע"י או"א וז"א בבחינת מחזה ולמטה, עד שנעשית ראויה למצב הב' שהוא זווג ז"א ומלכות פנים בפנים. וירידה זו של המלכות, מבחינת מחזה ולמעלה, שהיא מדרגת ז"א, לבחינת נוקבא נפרדת ממנו במקום שלמטה מחזה, נקראת בשם **נסירה**, כי הדבקות שהיתה למלכות בז"א, מטעם היותם במדרגה אחת, כבר נתנסרה, כי נחלקה מז"א למדרגה נפרדת בפני עצמה.
ויש מעלה במצב הא' יותר מבמצב הב', כי במצב הא' היתה מקבלת חכמה מקו שמאל דבינה, אע"פ שהחכמה לא היתה מאירה בה מחוסר חסדים, מ"מ מדרגה גדולה היא מאד. ויש מעלה במצב הב'. כי אע"פ שנתמעטה, ואינה יכולה לקבל חכמה עוד מקו שמאל דבינה, אלא שמקבלת ו"ק דחכמה המלובשים בחסדים, מז"א, אמנם הם מאירים בה פב"פ, משא"כ במצב הא' היתה בחשך כי החכמה הגדולה שבה היתה מחוסרת חסדים ולא יכלה להאיר כנ"ל (עיי כל זה לעיל בראשית א' דף ק"ח ד"ה וכבר, ע"ש כל ההמשך) וכל זה אמור, רק בהארת המלכות לתחתונים, ולא כלום בערך עצמה.
וסוד ערוה הרוחנית ה"ס דינים, ויש ב' מיני דינים, כי יש דינים דדכורא, וה"ס הדינים הנמשכים מקו שמאל בהיותו בלי ימין. ונבחנים לערות הזכר. ויש דינים דנוקבא, שהם הדינים הנגלים עם הצמצום והמסך שנעשה במלכות, והם מכונים ערות הנקבה.

וזה אמרו, **ואיש**, **דא קב"ה**, **אשר יקח את אחותו**, **דא כנסת ישראל**, דהיינו שהקב"ה, שה"ס ז"א, יקח את המלכות, ויעלה אותה לבחינת אחותו, שהוא מצב הא' הנ"ל, שמצב הזה הוא אחורים וחשך לנוקבא. ונבחן, שז"א ומלכות דבוקים זה בזה. כי להיותם במדרגה אחת נחשבים לדבוקים זה בזה כנ"ל. ומצב הזה נמשך, עד **והוא ראה את ערותה**, דהיינו שהוא ממשיך המסך דחירק להזדווג עליו ולמעט הקו שמאל, שאלו הדינים דמסך דחירק נבחנים לערות הנוקבא, דהיינו דינים דנוקבא. וההמשכה של הדינים נבחנים לראיה. וע"כ אומר, **והוא** דהיינו ז"א, **ראה**, היינו המשיך, **את ערותה**, את הדינים דנוקבא, שעורר בה ע"י המשכת המסך. **והיא** היינו המלכות, **תראה את ערותו**, היינו שהיא תראה הדינין דדכורא, המכונים ערותו, שאי אפשר לה לעמוד בהם, שמחמת זה נתעורר בה רצון להפרד ולהתנסר ממנו. באפן, שיש כאן ב' סבות לנסירת המלכות מז"א, סיבה א' היא, המשכת מסך דחירק למעט קו השמאל, שפעולה זו דז"א מרומזת בהכתוב, והוא ראה את ערותה. וסיבה ב' לנסירת המלכות מז"א היא, מפני שכל זמן שהיא מלבשת קו שמאל דאמא בלי ימין, הרי היא שורית בדינים דדכורא הבאים מקו שמאל, שאינה יכולה לסבול, והיא רוצה להתנסר ולהפרד ממנו, שז"ס והיא תראה את ערותו. וז"ש **וכל כך למה**, דהיינו למה נעשו אלו ב' הפעולות, משום, **חסד הוא**, **חסד הוא ודאי**, כי פעולות אלו, גורמות שתעשה המשכת החסדים, על מסך דחירק. שזו היא פעולה שלישית, ואז, **ונכרתו**, דהיינו שמתנסרים ונפרדים זה מזה, כדי להבנות מחדש בזווג פב"פ, להשפיע **לעיני בני עמם**. היינו לעיני ישראל, שעיקר הכונה הוא אליהם שיקבלו מהם מוחין הנקראים **עינים**.

אמנם נעשה בזה תקון נפלא, אשר אלו הדינים דנוקבא שעורר ז"א במסך דחירק שלו, שבסיבתם נתמעט קו השמאל, כנ"ל, הם לא נתדבקו במלכות, אלא בז"א. ולא נשאר במלכות אלא דינין דדכורא. והדינין דנוקבא נתדבקו בז"א. שמחמת הסרת דינין דנוקבא מן המלכות, יכולה המלכות להשפיע חכמה וחסדים לישראל.

וזה שמסיים הכתוב, **ערות אחותו גלה עונו ישא**. דהיינו שמפרש למה נעשה תקון הזה האמור, שיתדבקו הדינים דנוקבא בז"א. ואומר, שמשום שז"א, גילה ערות אחותו, ע"י המסך דחירק שהמשיך כנ"ל, ע"כ **עונו ישא**, הוא הנושא הדינים והקלקול, הבא מחמת המשכה הזו, ולא המלכות.

וז"ש, **וע"ד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד וכו' גם לרבות ישראל דלתתא**. פירוש כי נתבאר שישנה מעלה גדולה במצב הא', שהלבישה המלכות לאמא, להיותה אז בחינת **אחות** לז"א, וגדולה כמוהו, אשר במצב הב' אבדה כל זה. אלא שהיה חסרון

שמה שהחכמה היתה חשכה ולא יכלה להאיר לישראל, מחמת חסרון חסדים, שע"כ וירדה ממדרגתה כדי להאיר לישראל, כנ"ל. ולפיכך דוד המלך, שהיה מרכבה למלכות היה מתגעגע למצב הא' הזה, שהמלכות היתה. שמה **אחות** לז"א. במדרגה אחת, ואמר, הנה מה טוב ומה נעים שבת **אחים**, דהיינו בעת שהמלכות וז"א היו אחים זה לזה במדרגה אחת, אבל, **גם יחד**, שתהיה שמה גם המעלה של מצב הב', שתהיה מלאה עם אורות להשפיע לישראל, ולחיבור ב' מצבים אלו יחד היה מתגעגע. וז"ש, **גם**, **לרבות ישראל דלתתא**, דהיינו שגם תהיה יכולה להשפיע לישראל למטה, כמו במצב הב', **דהא בשעתא דכנסת ישראל באחדותא בקב"ה**, דהיינו בעת שהם בזווג פב"פ, שה"ס אחד, שהוא במצב הב', **ישראל דלתתא שריין בחדוותא גם אינון בקב"ה** שגם הם מקבלים האורות אז מן המלכות. ולחיבור ב' מצבים אלו היה מתגעגע כנ"ל, ואמר הנה מה טוב וגו'. וז"ש, **ובג"כ**, **גם יחד כתיב**.

וז"ש, **גם יחד**, **לרבות צדיק בה**, **בכנסת ישראל**, **דאינון זווגא חד**, שרב המנונא סבא פירש, אשר המלה **גם**, מרבה, שגם יסוד דז"א הנק' צדיק' ישפיע בה, שיסוד ומלבות יהיו בזווג **אחד**. כנוהג במצב הב'. וב' הפירושים אחד הם.

פסקה קא

ותנינן בפרשתא דשמע וגו': ומבאר איך המלה אחד מורה על הזווג השלם, ואומר, ולמדנו בפרשת שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. מהו **אחד**, זו היא כנסת ישראל המתאחדת בהקב"ה, שהוא ז"א, שאמר ר' שמעון הזווג דדכר ונוקבא נקרא **אחד**, כי במקום שהנוקבא שורה, נקרא אחד, מהו הטעם. הוא משום שזכר בלי נקבה נקרא חצי גוף, וחצי אינו אחד, וכשמתחברים יחד ב' חצאי גוף, נעשו גוף אחד, ואז נקראים **אחד**.

פסקה קב

והשתא קב"ה לא וכו': ועתה בגלות אין הקב"ה נקרא **אחד**. וסוד הדבר, כי כנסת ישראל, שהיא המלכות, היא בגלות, והקב"ה, שהוא ז"א, עולה למעלה למעלה, ונפרד הזווג של ז"א ומלכות, והשם הקדוש אינו נמצא שלם ואינו נקרא **אחד**. ומתי נקרא **אחד**, היא בשעה שהמלכה נמצאת עם המלך, ומתחברים יחד. ז"ש והיתה להי' המלוכה, מה היא מלוכה, זו היא כנסת ישראל, שהמלכות נקשרת בה, ואז ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. וע"כ אוה"כ, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. אשר **יחד** רומז על הזווג הגדול הנקרא **אחד**, הנוהג במצב הב' כנ"ל.

פסקה קג

כשמן הטוב על הראש: שואל מהו שמן הטוב. ומשיב, זהו שמן משחת קדש הנמשך ויוצא מעתיקא קדישא, שהוא כתר, שהשמן הזה, דהיינו האורות דעתיקא, נמצא בנהר ההוא העליון, שהוא בינה, היונק לבנים, שהם זו"ן, להדליק הנרות, דהיינו הספירות דזו"ן, ושמן ההוא, שזו"ן יונקים מן הבינה, נמשך על ראש המלך, שהוא ג"ר דז"א, ומראשו ליקר הדיקנא שלו, (המבואר בספרא דצניעותא אות ל"ג ע"ש) ומשם נמשך לכל אלו לבושי הכבוד שהמלך מתלבש בהם, דהיינו לכל הספירות דז"א. ז"ש שיורד על פי מדותיו, על פי מדותיו ממש, שאלו הם כתרי המלך, דהיינו הספירות הנקראות מדות, ששמו הקדוש נמצא בהם.

פסקה קד

תא חזי כל וכו': בוא וראה, בל המשכה וכל שמחה שבעולמות אינן יורדות לברך העולם, אלא על ידי אלו הכתרים הקדושים, דהיינו ספירות ז"א, שהם השם של מלך הקדוש, דהיינו הוי"ה שה"ס חו"ב תו"מ, ומשום זה אוה"כ, **שיורד על פי מדותיו**, על פי מדותיו ודאי, כמו שאתה אומר, על פי אהרן ובניו תהיה, כך על פי מדותיו יורד ונמשך השפע לכל העולמות שתמצאנה ברכות לכל. ובוא וראה, שמן טוב הזה, אינו נמצא, עד זמן ההוא של העבודה למטה שהיתה עולה, ונפגשים זה בזה. ז"ש שמן וקטרת ישמח לב. שמן, הוא השפע שלמעלה. וקטרת היא העבודה שלמטה, שנפגשים זה בזה, ואז היא שמחת הכל. נשאו ידיהם ר' אחא ור' יהודה והודו לר' אבא.

פסקה קה

ר' אחא פתח וכו': ראי"פ, ויבא אלקים אל אבימלך בחלום הלילה. וכתוב, ויאמר אליו אלקים בחלום גם אנכי ידעתי וגו'. זה שכתוב, ויבא אלקים אל אבימלך מהו השינוי שבאומות העולם, ויבא אלקים, ולישראל, לא כתוב, ויבא אלקים. ומשיב, אלא כך למדנו, כל אלקים שבכאן, הוא כח ההוא, השר שממונה עליהם. כעין זה, ויבא אלקים אל בלעם לילה, שהוא ג"כ, כח ההוא שנתמנה עליו.

פסקה קו

ואי תימא ויאמר וגו': ואם תאמר, ויאמר אליו האלקים בחלום וגו' ואחשוך גם אנכי מחטו לי, ומשכתוב מחטו לי, הוא בהכרח הקב"ה. ומשיב, הכי הוא ודאי, שהוא רק השר שלו, ומפרש הכתוב, **גם אנכי ידעתי**, למה כתוב כאן **גם**, אלא בא לרבות, אע"פ שלמעלה ממני ידוע, גם אנכי ידעתי. **ואחשוך גם אנכי**, המלה **גם** הוא לרבות, אע"פ שמנעוך מלמעלה גם אנכי מנעתי אותך. **אותך מחטו לי**, מחטו, הוא חסר **א'**, שהיה

צריך לומר מחטוא. ושואל מה הוא אומר, הלא החטא אינו אל השר אלא להקב"ה, ולמה אמר מחטו לי.

פסקה קז

אלא הכי אוליפנא וכו': ומשיב. אלא כך למדנו. בעונותיהם של העם שלמטה נפגם למעלה. בעונות העם שלמטה נעבר השר שלהם למעלה מממשלתו. ז"ש ואחשוך **גם** אנכי אותך, אע"פ שלמעלה ממני תלוי הדבר, ואחשוך גם אנכי, לרבות את עצמו, שגם הוא מנע אותו, **מחטו לי**, כדי שחטאיך לא ימצאו בי כמחט הזו התקועה בבשר, שאתה לא תגרום לי בחטאך, להעביר אותי מממשלתי, ויקוצו בי כמחט הזו התקועה בבשר שאתה לא תגרום כש"א ואקץ בם. כמו אלו הקוצים התחובים בבשר. מה מלמדנו. מלמדנו, שחטאי בני אדם עושים פגם למעלה. מה הוא הפגם, הוא כמו שאתה אומר ובפשעכם שלחה אמכם. וכן חטאי העמים פוגמים בשר שלהם, שהועברה מממשלתו.

פסקה קח

וע"ד קרבן אתקריב וכו': ועל כן, כיון שחטאי התחתונים פוגמים למעלה, מקריבים קרבן. מהו קרבן. הוא זה. שאמרנו, שכתוב, ובפשעכם שלחה אמכם, אשר החטא גורם פירוד, בין ז"א למלכות בפגם שלו, כי המלכות שלחה מחמת החטא, והקרבן שמקריבים, מקרב עולם העליון, ז"א, בעולם התחתון, מלכות. ונעשה הכל אחד. באו ר' אבא ור' יהודה והודו לו, לר' אחא.

פסקה קט

פתח ר' יהודה וכו': פר"י ואמר, עבדו את ה' בשמחה וגו', כך למדנו, שכל עבודה שאדם רוצה לעבוד להקב"ה צריכה להיות בשמחה, ברצון הלב, כדי שתמצא עבודתו בשלמות. ואם תאמר, העבודה של הקרבן כך הוא, אי אפשר, כי אדם ההוא עבר על מצות אדונו, על מצות התורה, ושב לפני אדונו, באיזה פנים יקום לפניו, הרי ודאי ברוח שבור ברוח עצוב צריך להמצא, ואיפה היא השמחה, איפה היא הרננה.

פסקה קי

אלא תמן תנינן וכו': ומשיב, אלא שם למדנו. אדם ההוא שחטא לפני אדוניו ועבר על מצותיו, ובא להקריב קרבן ולתקן את עצמו, הוא צריך להמצא ברוח שבור ברוח עצוב, ואם הוא בוכה, הוא יפה מכל. ושמחה זו ורננה זו אינן נמצאות. אלא במה הן מתתקנות. הוא, באלו הכהנים והלוים. שהם משלימים שמחה ורננה בשבילו. **שמחה** מתקיימת בכהן, משום שהוא תמיד רחוק מן הדין והכהן צריך להמצא תמיד בפנים

מאירות ושמחות יותר מכל העם, כי הכתר כהונה שלו גורם לזה. **רננה**, נמצאת בלוים, וכך הוא, כי הלוים נמצאים לעולם על השיר, כמו שהעמדנו.

פסקה קיא

ואלין קיימין עליה וכו': ואלו הכהנים והלוים עומדים עליו ובהם נשלמת עבודת הקב"ה. הכהן עומד עליו ומכוון דברים, בשמחה וברצון, ליחד השם הקדוש כראוי. והלוים בשיר. אז כתוב, דעו כי הויה הוא אלקים, זה הוא קרבן, לקרב הרחמים בדין, והכל מתבשם. כי הויה הוא רחמים ואלקים דין, ומתגשמים יחד כאחד.

פסקה קיב

השתא דלא אשתכח וכו': עתה שלא נמצא קרבן, מי שחטא לפני אדונו, ושב אליו, ודאי שהוא מר נפש, בעצבות, ברוח שבור. ואיך מקיים שמחה ורננה, הרי אינן נמצאות בו, והרי כך למדנו, שהתשבחות שמשבח לאדונו, ושמחת התורה, ורננה של התורה, זו שמחה ורננה. וכן למדנו, ולא מתוך עצבות וכו'. (ברכות לא.) דהיינו שלא יעמוד אדם לפני אדוניו בעצבות, והרי אינו יכול, כי לבו נשבר בו מחמת חטאיו, ומהו התקון שלו.

פסקה קיג

אלא רזא דמלה וכו': ומשיב, אלא סוד הדבר, הרי למדנו, לעולם יכנוס אדם שיעור שני פתחים וכו' ויתפלל תפלתו (ברכות ח.) ז"ש, לשמור מזוזות פתחי, דהיינו שיכנוס שני פתחים. היעלה על דעתך, שני פתחים ממש, אלא אמור, שיעור שני פתחים, כאן רמז למה שאמר דוד, שאו שערים ראשיכם, שהם מעון ומכון, שהם לפני ולפנים בתחילת המדרגות, הנקראים חסד, ופחד, דהיינו גבורה, והם פתחי עולם. ע"כ צריך האדם שיכוון בתפלתו כנגד קדש הקדשים, שהוא השם הקדוש, ויתפלל תפלתו, והם אלו ב' פתחים, ב' כתרים, דהיינו ב' ספירות חסד וגבורה דז"א.

פירוש. כי רישא דמלכא, דהיינו ג"ר דז"א אתתקן בחסד וגבורה, (כנ"ל משפטים אות תק"כ) שפירושו שחסד וגבורה דז"א נתעלו ונעשו חכמה ובינה שלו. וז"ש **שירותא דדרגין חסד ופחד**, שהם תחילת מדרגת ז"א, המתחיל מחכמה. וז"ש, **דיתכוון בצלותיה לקבל קדש קודשין** וכו' **והנהו אלין שיעור ב' פתחין**. דהיינו שיכוון שב' פתחים חסד וגבורה דז"א, יתעלו לבחינת חכמה ובינה הנקראים קדש קדשים.

פסקה קיד

ואית דמתני הכי וכו': ויש שלומדים כך. שמחה זו היא כנסת ישראל שהיא המלכות הנקראת שמחה. ושמחה הרי העמדנו כמו שכתוב, כי בשמחה תצאו. שפירושו, שעתידים ישראל לצאת מן הגלות בשמחה זו, ומי היא. זו כנסת ישראל, שהיא המלכות.

ועל זה אוה"כ, עבדו את ה' בשמחה, דהיינו במדת המלכות, כמו שכתוב, ב **זאת** יבא אהרן אל הקדש, שפירושו, במדת המלכות הנקראת, זאת, אף כאן פירושו עבדו את ה' במדת המלכות הנקראת שמחה. והכל אחד. דהיינו המלכות, שהיא נקראת זאת, והיא נקראת שמחה.

פסקה קטו

באו לפניו ברננה: זו היא שלמות שלה. כי שמחה היא בלב, ורננה היא בפה, ובפה היא יותר שלמות. ושלמות שמחה הזו הרי נודעת וידוע מה היא, וזה הוא תקון האדם שצריך להתקן לפני אדונו לזכות לזה. וכשזוכה לזה, אז, דעו כי ה' הוא אלקים, שמיחד יחוד הזה של הויה הוא אלקים. והכל, דהיינו ב' הפרושים, באים בדבר אחד, שצריכים אח"כ ליחד השם הקדוש כראוי, ולקשר זה בזה, שיהיה הכל אחד. וזו היא עבודת הקב"ה. אמרו ליה ר' אחא ור' אבא, ודאי כך הוא. אשרי חלקם של הצדיקים העוסקים בתורה ויודעים דרכיו של הקב"ה. קמו והלכו אחרי ר' אבא ג' מילין.

פירוש. שלמות המלכות היא בגילוי הארת החכמה, שאין גילוי זה בשום ספירה זולתה. ויש בזה ב' מדרגות, שהם שמחה ורננה, אשר בעת שגילוי זה עוד לא נשלם בכל השלמות, נקראת המלכות **שמחה**, שזה יורה שהגילוי הוא בבחינת לבא לפומא לא גלייא, כי השראת השמחה היא רק בלב בפנימיות, ועוד לא בפה בחיצוניות. אבל כשהגילוי הוא בכל השלמות, נקראת המלכות **רננה**, כי רננה היא בפה, ויורה, שלבא לפומא גלייא.

וז"ש, **באו לפניו ברננה דא שלימו דילה**, **דשמחה בלב**, ולבא לפומא לא גלייא, **ורננה בפה**, שמתגלה מן הלב אל הפה. וז"ש **ושלימו דהאי שמחה הא אשתמודעא והא ידיעא**, דהיינו שנודע שהיא שלמות גילוי החכמה שבה, **ודא הוא תקונא דבר נש לקמיה מאריה**, שיזכה לזה. **כדין דעו כי הויה הוא האלקים**. אז הוא יכול ליחד יחוד הגדול הזה.

פסקה קטז

פתח רבי אבא וכו': פר"א ואמר, ואני ברוב חסדך אבא ביתך. כך העמדנו. שלא יפה לאדם לבא לבית הכנסת, אלא אם כן נמלך בתחילה באברהם יצחק ויעקב. משום שהם תקנו את התפלה לפני הקב"ה. (כמו שנתבאר באורך לעיל בהקסה"ז דף קמ"ו ד"ה ויסב, ע"ש כל ההמשך) ז"ש ואני ברב חסדך אבא ביתך. **אבא ביתך**, זה אברהם. **אשתחוה אל היכל קדשך**, זה יצחק. **ביראתך**, זה יעקב. (כמ"ש שם) וצריכים לכלול אותם תחילה, ויכנס לבית הכנסת ויתפלל תפלתו. אז כתוב, עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה קיז

אם עולה קרבנו מן הבקר: אמר ר' יוסי, מהו השינוי, אם מביא מן הבקר לעולה, או, ומן הצאן לעולה, או, ומן העוף לעולה. אם הכל אחד, ובשביל מה הם משונים זה מן זה, שהרי מהכל נעשה דבר אחד, דהיינו עולה. ומשיב, אלא מי שמשיג ידו לזה, מקריב מן הבקר, ואם אינו יכול, מביא מן הצאן, ואם גם זה אינו יכול, מביא מן העוף. כי כתוב, ואם דל הוא ואין ידו משגת. כי הקב"ה אינו מעמיס על האדם ביותר בדבר שאינו יכול.

פסקה קיח

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, כמו שהיה החטא כך הוא מקריב, העשיר, שלפעמים לבו גבוה עליו, היה מקריב שור, משום שלבו ראוי יותר לחטוא לפני אדונו. בינוני, מקריב מן הצאן, משום שרוחו אינו גבוה כל כך לחטוא. עני, שלבו אינו גבוה עליו, ורוחו שפל מכולם, מקריב מן הקל שבכולם, דהיינו מן העוף. ונודעים הקרבנות של כולם, כל אחד ואחד בפני עצמו. והקב"ה דן דינו של כל אחד ואחד במשקל ישר.

פסקה קיט

רבי אלעזר שאיל וכו': ר"א שאל את אביו ר' שמעון, אמר לו, הרי למדנו שעל ג' חטאי העולם, בא רעב לעולם, דהיינו תרומה, ומעשר, וחלה, שאינם מפרישים, (אבות דרבי נתן פרק עשרים ושבעה) וכל החטאים האלו אינם נמצאים אלא בעשירים, משום שלבם גבוה עליהם, ואינם נמצאים בעניים, ומה הדין שהקב"ה ממית את העניים ומשאיר את העשירים. כי רק העניים מתים מרעב ולא העשירים, הרי מעתה יוסיפו העשירים לחטוא לפניו. כיון שאינם נפגמים. אמר לו יפה שאלת. וכבר העמידו החברים, ואמרו, כשרוצה הקב"ה להפרע מן הרשעים ולהאביד אותם מן העולם, אז נותן להם שלום בעולם הזה, וממלא להם הכל.

פסקה קכ

אבל תא חזי וכו': אבל בוא וראה, כי כל בני העולם אינם נמצאים קרובים אל המלך העליון, כמו אלו הכלים שהוא משתמש בהם. ומי הם. הם, לב נשבר ונדכה. ואת דכא ושפל רוח. אלו הם כלי המלך. וכשנמצאת בצורת בעולם, ורעב, והדין מתחזק על העניים, אז הם בוכים וצועקים לפני המלך, והקב"ה מקרבם יותר מכל אדם, ז"ש, כי לא בזה ולא שקץ ענות עני, ואז הקב"ה פוקד, על מה בא הרעב לעולם. אוי להם לאלו הרשעים שגרמו את זה.

פסקה קכא

כד אתער מלכא וכו': כשמתעורר המלך להשגיח בעולם, על קול צעקתם של העניים, הרחמן יצילנו מהם ומעלבונם, אז כתוב, שמוע אשמע צעקתו. שמוע אשמע, כתוב, בי' פעמים, אחד הוא להשגיח בקולם, ואחד הוא, להפרע מאלו שגרמו להם את זה. ז"ש, ושמעתי כי חנון אני וחרה אפי וגו'. וע"כ בשעה שהרעב נמצא בעולם, אוי להם לאלו העשירים הרשעים מחמת קול צעקתם של העניים לפני הקב"ה.

פסקה קכב

ת"ח דההוא קרבנא וכו': בוא וראה קרבן ההוא של העני, קל מכולם, משום שלבו שבור, ואע"פ שחושב לחטוא, נעבר ממנו החטא, כי די לו בצערו ובצער בני ביתו. וע"כ כל קרבן וקרבן בפני עצמו ידועים כולם אל הכהן.

פסקה קכג

עובדא בההוא עתירא וכו': מעשה היה באותו עשיר, שהקריב לפני הכהן שתי יונים. כשראהו הכהן, אמר לו, קרבן הזה אינו שלך. בא לביתו והיה עצב, אמרו לו אחיו, למה אתה עצב. אמר להם, הכהן לא הקריב את הקרבן שלי. אמרו לו ומה הוא הקרבן. אמר להם, שתי יונים. אמדו לו, והרי זה, מן העני הוא, ואינו שלך. שהרי כתוב, ואם דל הוא ואין ידו משגת וגו'. אלא הקרב קרבנך. אמר להם מה הוא. אמרו לו, פר אחד.

פסקה קכד

אמר להו ומה וכו': אמר להם, ומה כל כך חמור מחשבת החטא, שצריכים להקריב עליה פר אחד לעולה. נודר אני, שלא אעלה עוד על לבי מחשבה של חטא. משם ולהלאה מה עשה. כל היום עסק בסחורה, ובלילה היה ישן, וכשהקיץ משנתו, היה קורא לאחיו, ולמדו אותו דברי תורה. והיה לומד עד שעלה אור היום, ונמצא יודע ללמוד תורה. והיו קוראים אותו, יהודה האחר. יום אחד פגשו ר' ייסא סבא, והיה מחלק רכושו חציו לעניים וחציו לסחורה על הים ע"י אנשים יורדי ים. והיה יושב ועוסק בתורה.

פסקה קכה

פתח ואמר ויאמר וגו': פו"א אותו יהודה אחרא, ויאמר שאול אל הקני. מי הוא קני. אלו הם בני יתרו חותן משה, שעשו קן במדבר, כדרור הזה, כש"א, ודרור קן לה, כדי לעסוק בתורה. כי התורה אינה צריכה תענוגים, ולא סחורה, אלא לעמול בה ימים ולילות. ומשום זה נסעו למדבר, מן העונג שביריחו. ז"ש, ובני קני עלו מעיר התמרים וגו'.

פסקה קכו

ואתה עשית וגו': ואתה עשית חסד עם כל ישראל. היינו, משום שהיה מהנה את משה בביתו, ומשה היה כלל כל ישראל. ועוד משום שהוסיף פרשת אחת יתרה בתורה. ובזה עשה חסד עם כל ישראל.

פסקה קכז

אמאי קא אתא וכו': למה בא דבר זה, במלחמת עמלק. ומשיב, אלא אמר שאול, כשיצאו ישראל ממצרים, לא היה מכל אומות העולם, מי שיתחבר אל ישראל ולקטרג עליהם, אלא עמלק. והוא עשה רע לישראל וערך עמהם מלחמה. ואתה, הקני, הקדמת להם שלום ועשית חסד עם כולם, ומשום זה אין אתה ראוי להתחבר עמהם. עם עמלק.

פסקה קכח

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד, אלא מה כתוב ביתרו. ויקח יתרו חותן משה עולה וזבחים לאלקים. שהוא הקריב קרבן להקב"ה, ובא להתגייר. מה מלמדנו הכתוב. הוא שקרבנו היה חשוב לפני הקב"ה. ומשום שהוא הקריב קרבן לפני הקב"ה, כתוב, ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חותן משה לפני האלקים. לפני האלקים הוא בדיוק, מכאן למדנו, שכל מי שמקריב קרבן ברצון הלב, הקב"ה מזדמן כנגדו.

פסקה קכט

ת"ח קרבנא דמסכנא וכו': בוא וראה, קרבנו של העני חשוב לפני הקב"ה. כי הוא מקריב לפניו ב' קרבנות, א' חלבו ודמו, ואי הקרבן שמקריב, שהרי אין לו לאכול, והוא מביא קרבן, ע"כ נתמעטו מחמת זה חלבו ודמו. קרבן העני קל מכולם, ב' תורים או ב' בני יונה. ואם לא, מביא מעט קמח ומתכפר בו. ובשעה ההיא מכריזים ואומרים, כי לא בזה ולא שקץ ענות עני. כל כך למה. הוא משום שקרבן עני משובח מכל. והרי הוא, הקרבן עני שרציתי להביא, (כנ"ל אות קכ"ג) גרם לי להיות בחלקו של הקב"ה, הוא, גרם לי להיות בחלקה של התורה, משום זה חלקתי כל רכושי לעניים. כי הם, דהיינו קרבנם, גרמו לי כל כך.

פסקה קל

כמה דמסכנא ארתח וכו': כמו שהעני מרתיח חלבו ודמו, כך קמח ההוא, שהביא, מרתיחים אותו בשמן טוב. וכאן למדנו שאפילו כל אדם מקריב מנחה זו על המחבת ומנחת מרחשת. משום, כמו שהחטא מרתיח חלבו ודמו באש היצר הרע, וכל אבריו מרתיחים באש. כך קרבן הזה, כעין זה ממש, כי עיקר הקרבן הוא כעין החטא. ולהקריב לפני הקב"ה רצון לבו ורוחו ונפשו, שזה חביב עליו יותר מכל.

פסקה קלא

זכאה חולקיהון וכו': אשרי חלקם של הצדיקים, שהם מקריבים בכל יום ויום קרבן הזה לפני הקב"ה. ומה הוא, היינו שמקריבים לפניו את עצמם ונפשם. ואני רוצה להקריב קרבן הזה, כי זה רוצה הקב"ה מן האדם בעולם הזה. ועם כל זה קרבן ממש משובח יותר, משום שעל ידו מתברכים כל העולמות.

פסקה קלב

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר. ברוך ה' מציון שוכן ירושלים הללויה. שואל, וכי מציון, שהיא מלכות הוא ז"א שנק' הוי"ה, ברוך, הלא מנהר העמוק העליון הוא ברוך, שהוא בינה. ולמה אמר ברוך ה' מציון. ומשיב, אלא, ברוך ה', סובב על המלכות, כאשר הלבנה, שהיא מלכות, מאירה מן אור השמש, שהוא ז"א, ומתקרבים זה לזה, ואינם מסירים אורם זה מזה, ומה שאומר ברוך הויה, הוא משום שלפעמים נקראת הלבנה שהיא מלכות, בשם המלך, שהוא ז"א, כמו שהוא נקרא הוי"ה, כך היא נקראת הוי"ה. כש"א והוי"ה המטיר על סדום ועמורה גפרית ואש מאת הוי"ה מן השמים. אשר והוי"ה הא' היא המלכות. והוי"ה הב' הוא ז"א. ולא זה בלבד, אלא אפילו שליח, דהיינו מלאך, נקרא בשם המלך. הוי"ה.

פסקה קלג

ד"א ברוך וגו': פירוש אחר על, ברוך ה' מציון. מאיזה מקום נודע, שהקב"ה הוא **ברוך**, חזר ואמר **מציון**. ממקום שנקרא ציון, שהוא יסוד המלכות, נודע שהוא ברוך. מהו הטעם. משום שכתוב, כי שם צוה ה' את הברכה וגו'. וכיון שמשפיע בציון את הברכה, נודע משם שהוא ברוך. כי ברוך משפיע ברכה. אמר לו ר' ייסא, אשרי חלקך שזכית לכל זה. אשרי הם העוסקים בתורה שכל מי שעוסק בתורה הוא כאלו אחוז בהקב"ה, ז"ש ואתם הדבקים בה אלקיכם חיים כלכם היום.

פסקה קלד

אם זבח שלמים קרבנו: ר' יהודה פתח. ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים וגו'. בוא וראה בשעה שברא הקב"ה את העולם, ברא ז' רקיעים למעלה, ברא ז' ארצות למטה, ז' ימים, ז' נהרות, ז' ימים, ז' שבועות, ז' שנים, ז' פעמים, ז' אלפי שנה שהעולם עומד בהם. דהיינו שקיים ששה אלפים שנה ואלף אחד חרב. (ברכות ל"א.) והקב"ה, נמצא בשביעי, של כל הנזכר לעיל. דהיינו באלף הז' ובשנה הז' וכו'.

פסקה קלה

ז' שחקים לעילא וכו': ז' רקיעים הם למעלה, ובכל אחד ואחד כוכבים ומזלות, ושמשים המשמשים בכל רקיע ורקיע. ובכל הרקיעים מאלו, יש מרכבות אלו על אלו, לקבל עליהם עול מלכות אדונם. ובכל הרקיעים יש מרכבות ושמשים משונים זה מזה, אלו על אלו, מהם בשש כנפים ומהם בארבע כנפים. מהם בד' פנים, מהם בב' פנים, ומהם בפנים א'. מהם אש לוהט, מהם מים, מהם רוח, ז"ש עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט.

פסקה קלו

וכלהו רקיעין אלין וכו': וכל הרקיעים הם אלו על אלו, כקליפות בצלים המלבישות אלו על אלו, אלו למטה ואלו למעלה. שהפנימים נבחנים שהם למטה, והחיצונים למעלה. וכל רקיע ורקיע הולך ורועש מפחד אדונם, על פיו נוסעים, ועל פיו עומדים. ולמעלה מכולם הוא הקב"ה, שנושא הכל בכחו וגבורתו. כעין זה ז' ארצות למטה, וכולם בישוב, רק שאלו עליונים ואלו תחתונים. וארץ ישראל היא למעלה מכולם וירושלים היא העליונה מכל הישוב.

פסקה קלז

וחברנא יתבי דרומא וכו': וחברינו יושבי הדרום ראו בספרי הראשונים ובספרו של אדם, שכך מחלק כל אלו הארצות, אשר כולם נמצאים למטה כמו אלו הרקיעים שלמעלה, דהיינו אלו על אלו ואלו על אלו ובין כל ארץ וארץ יש רקיע המחלק בין זו לזו. וע"כ כל הארצות מפורשות בשמות, וביניהן גן עדן וגיהנם. ויש ביניהן בריות משונות אלו מאלו, כעין של מעלה, ברקיעים, שמהם בב' פנים, ומהם בד' פנים, ומהם בא'. ומראה של אלו אינה כמראה של אלו.

פסקה קלח

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר הרי כל בני העולם יצאו מאדם, וכי ירד אדם הראשון לכל אלו ארצות והוליד בנים, וכמה נשים היו לו. ומשיב, אלא אדם לא נמצא רק בעולם הזה העליון מכולם, הנקרא **תבל**, כמו שאמרנו, שכתוב, ויצו לתבל ארצו. ותבל זו נאחזת ברקיע שלמעלה, ונאחזת בשם העליון. ז"ש, והוא ישפוט **תבל** בצדק. בצדק ודאי, שהיא מלכות הנקראת צדק. משום זה, בניו של אדם, נמצאים בארץ עליונה הזו שנקראת תבל, והם עליונים על כולם, כעין של מעלה. שאדם העליון עליון מכולם. כמ"ש לפנינו.

פסקה קלט

מ"ט, כמה דלעילא וכו': מה הטעם, שאדם שלמטה הוא כעין שלמעלה. הוא, כמו שלמעלה מכל הרקיעים יש רקיע עליון מכולם, ועליו נמצא כסאו של הקב"ה. כש"א, כמראה אבן ספיר דמות כסא, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. שה"ס הוי"ה דמ"ה שבגי' אדם. אף כאן בתבל הזה נמצא המלך של כולם, ומי הוא. הוא האדם. מה שלא נמצא בכל התחתונים.

פסקה קמ

ואינון תתאין מאן וכו': שואל, ואלו התחתונים מאין באו. ומשיב. מן האדים של הארץ, ומסיוע הרקיע שלמעלה, יוצאות בריות משונות אלו מאלו, מהם בלבושים, מהם בקליפות, כאלו התולעים הנמצאים בארץ, מהם בקליפות אדומות, שחורות לבנות, ומהם מכל הצבעים. כך כל הבריות הן כעין זה. ואינן נמצאות בחיים רק עשר שנים.

פסקה קמא

ובספרא דרב המנונא וכו': ובספרו של רב המנונא סבא, מפרש יותר. כי כל הישוב מתגלגל בעיגול ככדור, אלו למטה ואלו למעלה. כלומר, שהבריות שעל הכדור מסביב, נמצאים אלו כנגד אלו וז' חלקים שבכדור הם ז' ארצות. וכל אלו הבריות שבשש ארצות הן משונות במראיהן על פי השינוי שבאויר שיש בכל מקום ומקום. ועומדים בקיומם כשאר בני אדם.

פסקה קמב

ועל דא איתּ וכו': וע"כ יש מקום בישוב, שבעת שמאיר לאלו שבצד זה של הכדור, הוא חושך לאלו אשר בצד זה של הכדור, ונמצא שלאלו יום, ולאלו לילה. ויש מקום בישוב, שכולו יום ולא נמצא בו לילה רק בשעה אחת קטנה. וזה שאמר בספרי הראשונים, ובספרו של אדם הראשון, שז' ארצות הן זה תחת זה, ורקיע מפריש בין כל ארץ וארץ (כנ"ל אות קל"ז) כך הוא. דהיינו שאינו חולק עליהם, במה שאמר, שכולן הן כדור אחד הנחלק לז' חלקים, כנ"ל בדבור הסמוך, כי כך כתוב, אודך על כי נוראות נפליתי נפלאים מעשיך. וכתוב, מה רבו מעשיך ה'. ועל כן הכל טוב. כי אלו ואלו הם דברי אלקים חיים. ואין לשאול איך אפשר זה שיצדקו ב' הפירושים, הלא סותרים זה את זה, כי סוד זה נמסר לבעלי החכמה, ולא למחלקי גבולים הטבעיים, כי הוא סוד עמוק שבתורה.

פסקה קמג

כגוונא דא אית וכו': כעין זה יש בים, שיש בו כמה בריות משונות זו מזו. ז"ש זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות וגו'. וכולן תלוין זו בזו, וכולן כעין של מעלה. ובכל העולמות, אינו שולט בכל רק האדם, והקב"ה עליו.

פסקה קמד

ר' נהוראי סבא וכו': ר' נהוראי סבא ירד לים הגדול, ונסער הים ונאבדו כל אלו שהיו באניה. וקרה לו נס וירד בשבילים ידועים בלב ים, ויצא מתחת הים לישוב אחד. וראה מאלו הבריות, שכולן קטנות והיו מתפללות תפלה, ולא ידע מה אומרות. קרה לו נס ועלה, אמר אשרי הם הצדיקים שמשתדלים בתורה, ויודעים הנסתרות של סודות עליונים. אוי לאלו החולקים על דבריהם, ואינם מאמינים.

פסקה קמה

מההוא יומא כד וכו': מיום ההוא והלאה, כשבא לבית המדרש, שהחכמים היו אומרים דברי תורה, היה בוכה. אמרו לו, למה אתה בוכה. אמר להם, בשביל שעברתי על אמונה בדברי חכמים, דהיינו שלא האמין שיש ז' ארצות שבהם בריות משונות עד שראה אותן, כנ"ל בסמוך. ואני מפחד מן הדין שבעולם ההוא.

פסקה קמו

ויאמר אלקים וגו': ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים. ר' יהודה אמר, אם לא רקיע ההוא שהיה מבדיל בין מים עליונים לתחתונים, שה"ס ימין ושמאל שהם במחלוקת, (כנ"ל בראשית א' דף נ"ו ד"ה ויאמר. ודף ס"ד ד"ה יהי ע"ש) היה מהם מחלוקת בעולם (כנ"ל ב"א דף נ"ז ד"ה וזה) אבל רקיע הזה, שה"ס קו האמצעי, עשה שלום ביניהם. והעולם אינו מתקיים אלא על שלום. בוא וראה, הקב"ה נקרא שלום הוא שלום ושמו שלום, ונתקשר הכל בשלום. פירוש. הוא שלום, היינו ז"א. ושמו שלום, היינו המלכות, שנקראת שם. **ואתקשר כלא בשלום**, היינו יסוד, המקשר הכל, רבי אבא אמר, רואה אני ששם הקדוש העליון הזה, כולו הוא שלום, דהיינו כל מדרגותיו, וכולו אחד. ודרכיו מתחלקים לצד זה ולצד זה. דהיינו לימין ולשמאל.

פסקה קמז

יוד דשמא קדישא וכו': היוד של שם הקדוש, מתקשרת בג' קשרים. משום זה, **י'** זו, יש לה קוץ אחד למעלה, וקוץ אחד למטה, ואחד באמצע. משום שג' קשרים נשתלשלו בה, קוץ האחד שלמעלה, הוא כתר עליון, שהוא עליון מכל העליונים, הראש של כל הראשים, והוא עומד על כולם.

פסקה קמח

חד קוצא באמצעיתא וכו': קוץ האחד שבאמצע, ה **י'** הוא ראש אחר. משום שג' ראשים הם, ב **י'**, וכל אחד ואחד הוא ראש בפני עצמו. וע"כ הקוץ שבאמצע, זה הוא ראש אחר היוצא מן הקוץ שלמעלה, והוא ראש לכל שאר הראשים, להבנות ממנו השם הקדוש. וראש הזה הוא סתום מכל. שהוא נקרא חכמה, הנאצלת מראש הא' שהוא כתר עליון.

פסקה קמט

רישא אחרא תתאה וכו': קוץ התחתון, שהוא ראש האחר התחתון של ה **י'**. הוא בינה, הוא הראש, להשקות את הגן, שהוא מלכות, והוא המבוע של המים, שכל הנטיעות מושקות ממנו. כי כל המוחין של זו"ן וביע"ס נמשכים מן הבינה. וזה הוא סוד ה **י'** שיש בה ג' קשרים. שהם כח"ב. וע"כ היא נקראת שלשלת, להיותה כמו שלשלת, בת ג' טבעות, המקושרות זו בזו. והכל אחד.

פסקה קנ

תאנא בספרא דחנוך וכו': למדנו בספרו של חנוך, בשעה שהראו לו חכמה דסודות עליונים, וראה האילן דגן עדן, שהוא ז"א, עץ החיים בתוך הגן, הראו לו חכמה, דהיינו חכמה תתאה שהיא מלכות, בסוד עליון, ביחוד ז"א שהוא עליון לה, וראה שכל העולמות מקושרים זה בזה. שאל אותם, על מה הם עומדים. אמרו לו שעומדים כולם על **י'**, שהיא חכמה, וממנה נבנו ונשתלשלו. שכ' כולם בחכמה עשית. וראה שכולם מזדעזעים מפחד אדונם, ועל שמו נקראים כולם.

פסקה קנא

ובספרא דשלמה וכו': ובספרו של שלמה המלך, אמר, ההתפשטות של ה **י'**, היא בשלשלת של שלש טבעות, הכלולות בקשרי גופה. א' הוא פחד הכל, דהיינו כתר, שכולם מזדעזעים מפחדו כנ"ל, וא', הוא, סתום שבילים, שהוא חכמה הסתומה, וא', הוא, נהר אחד עמוק. שהוא בינה. **מטון**, פירושו התפשטות והגעה. כמו שביק הני דמטו. שפירושו שהגיעו (חגיגה ה') **קטפורא**, פירושו שלשלת, מלשון כקפטורין יוצאה מתוך הושט (תנחומא מקץ) שפירושו חבל או שלשלת. **קיטפא** פירושו קשר ודבק מלשון, נתר מקטף, שפירושו מדבק ומקשר השערות זו בזו. (נדה ס"ו).

פסקה קנב

לבתר פריט באתוון וכו': אחר כך ביאר בפרטות באותיות השם הויה. הבית בשכלולו הוא **יוד ה"א**, היינו בסו"ה בחכמה יבנה בית. הוא בנין הכל. ומפרש, שלימות השם הקדוש הוא **יוד**, ה **י'** היא ראש הכל אב לכל, דהיינו חכמה. ה **ו'** של מילוי היוד, הוא בן

שהוליד ויצא ממנו, שהוא ז"א, וממנו נמצא ה **ד'** דמילוי יוד, שהיא בת, והמטרוניתא דהיינו מלכות, שכל הדינים נמצאים בידיה. והם זו"ן שבחכמה. ונמצאים נסתרים בכל העולמות, שעליונים שהם זו"ן דאצילות, יוצאים ממנו, ועליונים ותחתונים יחד נזונים מהם. כי אלו זו"ן דחכמה, ה"ס ישסו"ת, דהיינו בינה שממנה יוצאים וניזונים כל העולמות, העליונים, שהן זו"ן דאצילות, והתחתונים שהם ג' עולמות בי"ע. הרי שה **י'** הוא שלמות הכל, והשם הקדוש, הוי"ה, נשתכלל בה ונמצא סתום בתוכה.

פסקה קנג

לבתר יוד אפיק וכו': לאחר כך, היוד הוציאה הכל, ושלשלה הכל בקשר אחד זה בזה. והרי העמיד המאור הקדוש. ה **י'** שהיא חכמה, הוציאה ממנה **נהר** הזה, שהוא בינה, כי זו"ן דחכמה נעשו לבינה, כנ"ל בדבור הסמוך, שכתוב בו, **ונהר** יוצא מעדן להשקות את הגן. שזו **ה'** ראשונה דהוי"ה, כי **ו"ד**, דמילוי יו"ד, שה"ס זו"ן דחכמה. נצטיירו ל **ה'** שהיא צורת **ד'** על **ו'**, שה"ס בינה. והיא אמא עלאה, דהיינו ישסו"ת.

פסקה קנד

וההוא נהר אפיק וכו': ונהר ההוא, שהוא בינה, הוציא ב' בנים, כמו שלמדנו שהם ז"א ומלכות. וממנה הם נזונים. ולאחר כך יוצאים ב' בנים, שהם ז"א ומלכות, והבת נזונית מן הבן, שהוא **ו'**, בן הזה הוא מלך שהשלום כולו שלו, שהוא סוד תפארת, דהיינו ז"א, ואח"כ נמצאת **ה'** דהיינו הבת שהיא מלכות, שנזונית מן ה **ו'**. וכבר העמדנו. נמצא, שה **י'** היא עיקר ושורש ושלמות הכל. זהו שכתוב, בחכמה יבנה בית.

פירוש. כי יש ב' מצבים במלכות, א' כנשאצלה מן הבינה בסוד ב' מאורות הגדולים שהיתה גדולה כמו ז"א, שז"א הלביש קו ימין דבינה, והמלכות קו שמאל דבינה. ואז היתה המלכות נזונית מן הבינה כמו ז"א. ולא היתה צריכה לקבל מז"א. ועל מצב הזה אומר, **וההוא נהר אפיק תרין בנין ומנה אתזנו**. ששניהם ניזונו מן הבינה. ואח"כ נתמעטה המלכות לבחינת נקודה תחת היסוד, וחזרה ועלתה לבינה ונבנתה מחדש בסוד ויבן ה' אלקים את הצלע וגו'. ובאה למצב הב', שהיא נעשית מדרגה שלמטה מז"א, ואינה ניזונית עוד מבינה אלא מז"א. ועל זה אומר. **לבתר נפקין תרין בנין**, **וברתא אתזנת מבן**, דהיינו שאינה ניזונית עוד מבינה אלא מבן, שהוא ז"א. כי נתמעטה ובאה מתחת למדרגת ז"א.

פסקה קנה

תנן י' שמות וכו': למדנו, עשרה שמות נשתכללו ויצאו מן **י'** הזו. ה **י'** שהיא אות עשירית באותיות אלפא ביתא. וכולם, ה **י'** הכניסה אותם לנהר הקדוש ההוא, שהיא

בינה, כשנתעברה עמהם. וכל עשרה שמות סתומות בשם אחד העליון. וכולם סתומים ב **י**'. ה **י**' כוללת אותם, ה **י**' מוציאה אותם, היא אב לכל, אב, אל האבות, שהם חג"ת.

פסקה קנו

מניה נפקי ו"ד וכו': ממנה מן היוד יוצאות **ו"ד**, שהן המילוי שלה, רמז שהן בחשבון עשרה, כמו ה **י**'. האותיות **יוד** כוללות בתוכן **ו"ד**, שהן שלמות הכל. **ו"ד** הן דכר ונוקבא, שז"א הוא **ו**' והמלכות היא **ד**' שהן זו"ן דחכמה, (כנ"ל אות קנ"ב). **דו** קוראים אותם, שפירושו שנים. וע"כ אדם **דו** פרצופים נברא. ואלו פרצופין היו זכר ונקבה כעין שלמעלה. **ו"ד** הם נקראים ממעלה למטה, שתחילתם הוא **ו**' שהוא ז"א, ואחריו ה **ד**' שהיא המלכות. **ד"ו** הם נקראים ממטה למעלה. שהמלכות תחילה ואחריה ז"א. והכל דבר אחד. י"ג מדות הרחמים תליות בה ב **י**'. דהיינו בקוץ העליון של ה **י**' שהוא כתר. שבו י"ג תי"ד, ועל כן ה **י**' כוללת **ו"ד** להראות על זו"ן שבתוכה, שמהם נעשו ישסו"ת, שה"ס בינה שחזרה להיות חכמה, שמשם יוצאים כל המוחין, והן שלמות הכל, שז"ס שהמילוי **ו"ד** בגי' **י**' שחשובים כמוה. כמו שלמדנו וכבר העמידוה.

פסקה קנז

ות"ח יוד שמהן וכו': ובוא וראה, עשרה שמות הם, כנגד **י**' אותיות. כלומר כנגד **י**' שהיא עשירית שבאותיות אלפא ביתא (כנ"ל אות קנ"ה) וע"כ כוללת עשר אותיות. ובספרו של רב המנונא סבא, אמר, שמונה שמות הם דהיינו מבינה ולמטה. וב' מדרגות כתר וחכמה, הם כנגד ב' רקיעים, כלומר שנעלמים ואינם נקראים בשם. כי שם פירושו גילוי, שכל מה שלא נשיג לא נדעהו בשם. ומספר השמות משתנה, לעשרה, כשמתחילים לספור מן הכתר. ותשעה, כשמתחילים מן החכמה. ושמונה, כשמתחילים מבינה. ושבעה, כשמתחילים מחסד.

פסקה קנח

קדמאה י"ה בגין וכו': ומתחיל למנות מן החכמה. ואומר, שם הראשון. הוא **יה** שהוא חכמה. משום שה **י**' שהיא חכמה, כוללת בתוכה **ה**', דהיינו שהמילוי של יוד הוא **ו"ד** שהן צורת **ה**', ו **ה**' של הויה יוצאת מן היוד, כי היא אותן ו"ד דמילוי יוד שיצאה מן היוד שה"ס חכמה ונעשתה לבינה, (כנ"ל אות קנ"ו) ונמצא שבי' אותיות י"ה כלולות ביוד, שהיא חכמה, ומשום זה נקראת החכמה **יה**.

פסקה קנט

תנינא הויה דאקרי וכו': השם השני, הוא **הוי"ה** הנקרא אלקים, דהיינו הוי"ה בניקוד של אלקים. שהוא בינה. משום שהנהר ההוא, בינה, הוא רחמים, ומשום שדינים מתעוררים

ממנה, מחמת עלית המלכות לבינה, ואינם מעצמה, ע"כ כתוב השם שלה, באותיות הרחמים שהן הויה, המנוקדות בניקוד של אלקים, דהיינו בחטף סגול ובחולם ובחירק. ולא כתוב באותיות אלקים, שהם דין.

פסקה קס

תליתאה, אל, והוא וכו': השם השלישי הוא **אל**, והוא גדולה, דהיינו **חסד**. והוא נקרא האל הגדול. השם הרביעי הוא **אלקים**, שבו דינים מתעוררים, והוא דין קשה. דהיינו ספירת ה **גבורה**. השם החמשי הוא **הוי"ה**, שהוא כלל כל השלמות של האמונה, וזה הוא רחמים בשלמות, וזה הוא ספירת **תפארת**. שם הששי והשביעי, שהם **נצח והוד**, נקראים **צבאות**.

פסקה קסא

תמינאה אל חי וכו': השם השמיני הוא **אל חי**, כש"א, כי שם צוה ה' את הברכה **חיים** וגו'. וזהו צדיק, דהיינו **יסוד**, שכל החיים יוצאים משם. ונקראה הויה, כש"א הויה צדיק יבחן. וזו היא **ו'** קטנה של השם הקדוש, שמשום זה **ו"ו** של שם הקדוש יש בה ב' ווין. שה **ו'** הראשונה היא תפארת, וה **ו'** השניה היא יסוד.

פסקה קסב

תשיעאה אדנ"י ודא וכו': השם התשיעי, הוא **אדני**, וזה היא **מלכות** הקדושה, שהדינים יוצאים משם לעולם. וזה הוא הכתר האחרון, דהיינו ספירה אחרונה, של כל השמות. והשם **אהיה** הוא כלל והוא סתום, שבספירה הראשונה, שזה הוא **כתר** עליון, הראש של כל הראשים. שמו סתום ולא נתגלה. כי **אהיה**, פירושו, שאני עתיד להתגלות, ועתה, עוד אינני מגולה. ונתבאר. ובספר האגדה כתובים עשרה שמות באופן אחר. ואני לא למדתי כן.

פסקה קסג

רבי אבא פתח וכו': ראי"פ עורי צפון ובאי תימן הפיחי גני וגו'. **עורי צפון**, אלו הם העולות הנשחטות בצפון, משום שבאים על המחשבות שהם בצפוני הלב, ובמקום הדין, שצד צפון הוא שמאל ודין, שהוא משום שמחשבות נמצאות בלילה בזמן שנמצא דין. רוח צפון מנשב בחצות לילה, כשהאנשים מקיצים משנתן, וכנורו של דוד, שה"ס המלכות המנגנת להקב"ה (כלהלן קע"ה: ד"י) מנגן אז מאליו, ומחשבותיהם של בני אדם מתעוררות.

פסקה קסד

ובאי תימן: אלו הם שלמים הנשחטים בדרום. שהוא צד החסד, ימין, משום שהם שלום של הכל, שלום של העליונים ותחתונים, שהקרבת השלמים ממשיכה שלום ושלמות. ושלמים הוא לשון שלום ושלמות. ואלו הם השלמות של רוחות העולם, שלמות של הכל מצד האמונה. שהיא המלכות. והשלמים משום שהם שלום הכל, הבעלים אוכלים מהם ונהנים מהם. כי שלום הוא לו, ולכל העולם במדרגה אחת. חטאות ואשמות נאכלים לכהנים בלבד, ולא לבעלים, משום שהכהנים עומדים לכפר עליהם ולהעביר חטאם. ומכל הקרבנות לא חביבים להקב"ה כמו השלמים, משום שעושים שלום בעליונים ותחתונים.

פסקה קסה

ועילא מכלהו קטורת וכו': ולמעלה מכל הקרבנות הוא קטרת, שהיא שלמה לגמרי, ואינה באה לא על חטא ולא על אשם ולא על עון, אלא על שמחה. כמש"א, שמן וקטרת ישמח לב. וכבר העמדנו. וע"כ קטרת אינה נקרבת אלא בזמן ששמן נקרב, ז"ש, והקטיר עליו קטרת סמים בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה. וכתוב, ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. כדי שימצאו שמן וקטרת יחד. כי שמן רומז על חכמה וקטרת על בינה, וחו"ב הם תמיד ביחד. בוא וראה, שלמים עושה שלום בכל, ומחלוקת וקטרוג אינם מתעוררים בעולם. אבל קטרת קושרת קשירת האמונה. שממשכת מוחין למלכות הנקראת אמונה.

פסקה קסו

ר' אלעזר אמר וכו': רא"א, כל עשרת השמות כתובים בתורה, ואנו למדנו, אשר שם הראשון הוא **אהיה** הוא סתום העליון, כמי שאמר אני מי שאני, ולא נודע מי הוא. והיא **כתר**. ואחר כך כתוב, **אשר אהיה**, שהוא חכמה, שפירושו, שאני עתיד להתגלות באלו כתרים האחרים, כי בתחלה הוא סתום, דהיינו בכתר, ואח"כ מתחיל להתגלות, דהיינו בחכמה ובבינה, עד שמגיע לגילוי השם הקדוש, בתפארת.

פסקה קסז

וכך כתיב במשה וכו': וכך כתוב במשה. **אהיה** תחילה, שהוא סתום מכל, דהיינו כתר, שפירושו אני הוא מי שאני. אחר כך **אשר אהיה**, שהוא חכמה, שפירושו, אני עתיד להתגלות. אח"כ **אהיה** האחרון, דהיינו אהיה שלחני אליכם. שהוא בינה. וזהו כשאמא מתעברת עם זו"ן, ועוד השם סתום. מתי מתגלה השם. הוא בזמן שכתוב, לך ואספת את

זקני ישראל ואמרת אליהם, **הויה** אלקי אבותיכם וגו', השם הזה הוא שלמות הכל, וכאן הוא הגילוי והיחוד של השם הקדוש. והוא תפארת.

פסקה קסח

בג"כ קדמאה דכלא וכו': משום זה השם הראשון של הכל, הוא אהיה. שהוא כתר. השני **יה**, שהוא חכמה. משום שהחכמה שהיא **י'**, הוציאה **ה'** שהיא בינה, (כנ"ל אות קנ"ח) והיא סתומה בו ואינה נפרדת ממנו, מן ה **י'** לעולם. שה"ס בינה הנכללת בחכמה, והם מכונים או"א עלאין. וע"כ נקראת החכמה בשם **יה**. וכבר העמדנו, שכתוב, ונהר יוצא מעדן, שפירושו, שהבינה הנקראת נהר יוצאת מעדן שהוא חכמה, שבינה זו ה"ס ישראל סבא, ותבונה, דהיינו חו"ב תתאין, והם כאפן הזה, כלומר שהקרן זוית שבימין האות **ה'** היא סוד **י'** שהיא חכמה הנקראת אבא תתאה, והנק' ישראל סבא, אשר אות **ה'**. שהיא בינה הנקראת אמא תתאה, והנקראת תבונה, מתפשטת ממנו.

פסקה קסט

והכי אוליפנא מאבא וכו': וכך למדתי מאבי, **י'** היא כמו שאמרנו, שהיא חכמה. ואח"כ **יה'**, שהחכמה הוציאה בתוכה הבינה, בסוד **ו"ד** דמילוי יוד, (כנ"ל אות קנ"ח) שה"ס או"א עלאין שאינם נפרדים זה מזה לעולם. ואח"כ **י'** הוציאה **ה'** באפן הזה, **ה'**. שיש רושם **י'** בקרן זוית ה **ה'**, הרי יש כאן **י'** שהוא ישראל סבא, ואותו נהר היוצא ממנו שהוא תבונה, שהיא עצמות ה **ה'** המתפשטת מן ה **י'** שבקרן זוית שלה. והם סוד **ה'** ראשונה שבשם הוי"ה.

פסקה קע

ואתמשך מניה ולתתא וכו': ונמשך ממנו ולמטה, דהיינו מן ה **ה'** הנ"ל שהם ישסו"ת, שני בנים היוצאים מהם, מצד אבא תתאה, שהוא **י'** שבקרן זוית ה **ה'**, יוצא בן, שהוא ז"א, שהוא נאחז בה **י'**, שהוא יש"ס, הנקרא אבא, ונאחז בנהר ההוא, דהיינו בתבונה, הנקראת אמא, שהיא עצמות ה **ה'** המתפשטת מן ה **י'**. ומצד אמא, שהיא עצמות ה **ה'** יוצאת בת, שהוא מלכות, שהיא נהר התחתון. והבן הזה, שהוא ז"א, נמשך אח"כ ויצא מהם, מיש"ס ותבונה, והוא **ו'** דהויה, והוא יורש את אבא ואמא, שהם ישסו"ת, כלומר שמקבל מוחין שלהם, אע"פ שאינם שלו מבחינת עצמו, אלא שיורש אותם. (כנ"ל בראשית א' דף ז' ד"ה וכבר) ונקשרה בו האמונה של הכל, שהיא מלכות. וממנו ניזונית הבת, מאותה ירושה שהוא ירש, מישסו"ת, דהיינו שמאיר לה מאותם המוחין.

פסקה קעא

ועל דא בעי וכו': ועל כן צריכים לכתוב את השם הקדוש, ה **י'** בתחילה, וצריכים לכתוב קוץ אחד למעלה, מעל ה **י'** וקוץ אחד באמצע ה **י'**. וקוץ אחד למטה בתחתית ה **י'**. שה"ס כח"ב המרומזים ב **י'**. וכבר למדנו (לעיל אות קמ"ז). אח"כ צריך לכתוב **יה**, שאינם נפרדים זה מזה לעולם, כאפן זה, דהיינו שתחילה יכתוב ה **י'** שבקרן זוית, ואח"כ ימשוך ממנה ב' קוין, אחר למעלה על הגג, ואחד למטה לרגל ימנית, וקו קטוע ברגל השמאלית. כדי שימצאו שניהם בכל השלמות, אב ואם, הכלולים ביוד, שהם או"א עלאין. ואח"כ הוציאה ה **י'** מתוכה את המילוי **ו"ד** ונעשית ממנה אות **ה'** בציור **ה'** שהם בן ובת, של ה **י'** כי **ו"ד** דמילוי יוד ה"ס ז"א ומלכות הכלולים בחכמה (כנ"ל אות קנ"ו) הנקראים בן ובת. כעין זה צריכים לכתוב **י"ה**. הרי לך כל השלמות של האמונה. שהיא בינה.

פסקה קעב

לבתר אתפשט וכו': לאח"כ נתפשטה האמונה, שהיא הבינה, ויוצאים ממנה ב' בנים מכלל אחד, ומתחלקים לדרכיהם. הבן, שהוא ז"א, יוצא משניהם, מישסו"ת, והוא ה **ו'** של השם הקדוש הויה. הבת, שהיא המלכות, יוצאת מצד אמא, דהיינו תבונה, והיא **ה'** אחרונה של שם הקדוש הוי"ה. ואינה נשלמת אלא עם **ו'**, כי המלכות אינה נשלמת אלא ע"י ז"א, משום שממנו ניזונית, דהיינו מקבלת שפעה. וע"כ צריך לכתוב צורת **ה'**. שתהיה בה **ו'** תחילה, ואח"כ **ה'**, כעין זה **ה'** שהם ז"א ומלכות הכלולים במלכות. הרי ה **ו'** עם ההתפשטות היוצאת ממנו, המשלמת צורת **ה'**. דומים כמו נהר ההיא תבונה, היוצא מן **י'** שהוא ישראל סבא, כמו שנתבאר בצורת ה' ראשונה דהויה לעיל בדבור הסמוך. משום שממנו מן ה **י'**, ניזונית ה **ה'** שהיא בינה, אף כאן ב **ה'** אחרונה צריכים לכתוב תחילה **ו'** ואח"כ למשוך ממנה צורת **ה'**, כי ה' זו ניזונית מו ה **ו'**. **ו'** זו, שבתחילת צורת **ה'**, הרי הוא בן היוצא ממנו מן ה **ו'** דהויה, למטה, בתוך ה **ה'** האחרונה. כלומר, שהוא ז"א שבמלכות.

פסקה קעג

והא מלין אלין וכו': והרי דברים אלו העמידם לי אבי, ונאמרו. ואני, כשמגיע אני לדברים אלו, אני אומר אותם כך, משום שכן הוא פקדון של אבי. כלומר שכן נמסרו לי. וכך צריך האדם להזהר בשם הקדוש, שיכתוב השם הקדוש באפן זה. וזה הוא כראוי. ואם לא באפן זה, לא נקרא שם קדוש, ונקרא פגום. ומי שפוגם את השם הקדוש טוב לו שלא נברא.

פסקה קעד

תליתאה הוי"ה דאקרי וכו': אחר שביאר ב' שמות הראשונים, **אהיה יה** שהם כתר וחכמה, (כנ"ל אות קס"ח) מבאר שם השלישי, שהוא **הויה** שנקרא אלקים. דהיינו בינה. כמו שלמדנו, שבינה בעצם היא רחמים, אלא שיוצא ממנה דין. וע"כ הכתב הוא הויה, רחמים. והקריאה הוא אלקים, דין, להיותה מנוקדת בניקוד אלקים. (כנ"ל אות קנ"ט) וזה הוא נהר ההוא היוצא מעדן. שהיא **בינה**. השם הרביעי הוא, **אל גדול**, וכבר למדנו, שהיא גדולה, דהיינו ספירת **החסד**. השם החמשי הוא אלקים, שבכל מקום הוא **גבורה**. השם הששי הוא **הויה**, רחמים, שהוא שלמות הכל, עיקר הכל, הקשר של האמונה, אוחז לכל הקצוות. שכולל כל ששה קצוות חג"ת נה"י. וזה הוא **תפארת ישראל**.

פסקה קעה

שביעאה ותמינאה וכו': השם השביעי והשמיני, נקראים יחד. **צבאות**, שהם נצח והוד. וע"כ השם הוי"ה, שהוא ת"ת, קרב לכל, אחוז בכל הקצוות. כי לפעמים כתוב, **הויה אלקים**, שזה יורה שת"ת קרב לגבורה. ולפעמים כתוב, **הויה צבאות**, שזה יורה שת"ת קרב לנצח והוד הנקראים צבאות. והרי למדנו, שנודעים, דברי הנביאים הנאמנים מפיהם, כשאמרו, כה אמר הויה אלקים, וכשאמרו, כה אמר הויה צבאות, שהיו יודעים מאיזה מקום באים דברי הנבואה.

פסקה קעו

תשיעאה שדי, דאמר וכו': השם התשיעי הוא **שדי**, דהיינו יסוד, שאמר לעולם די, כי די פירושו ספוק כל מה שצריך, וספוק אינו בא לעולם אלא מצדיק, שהוא **יסוד** עולם, שאמר לעולם די. דהיינו שמספיק לו צרכו. השם העשירי הוא **אדני**, שהוא מלכות, כי הדין של המלכות הוא דין ודאי, ואדנ"י הוא אותיות דין. וזהו לערוך מלחמות המלך, שהוא ז"א, בעולם. וזו נקראת גבורה תחתונה, וזו נקראת צדק.

פסקה קעז

ואלין אינון עשרה וכו': ואלו הם עשרה שמות שהקב"ה נקרא בהם, המקושרים זה בזה ביחוד השלם. ואלו עשרה השמות, הם הספירות הקדושות של המלך, שהן כח"ב חג"ת נהי"מ, שהוא נודע בהן, והן שמו, והוא הן. וכשמתקשרות כולן כאחת על ידי הריח של הקטרת, אז נקרא **קטרת**, שפירושו קשר בלשון ארמי, שהוא קשר המדרגות שמתקשרות יחד. אשרי חלקם של הצדיקים שיודעים דרכי התורה, ויודעים להכיר כבוד אדונם, עליהם כתוב, ובאו וראו את כבודי.

פסקה קעח

ואם זבח שלמים קרבנו: ר"ש אמר, כתוב, עשרה עשרה הכף בשקל הקדש. שואל, עשרה עשרה, בי' פעמים, למה הם באים. ומשיב, אלא עשרה שבמעשה בראשית, ועשרה דמתן תורה, כי יש עשרה מאמרות במעשה בראשית, דהיינו עשרה פעמים, ויאמר. והפסוק בראשית נחשב ג"כ למאמר. ועשרה מאמרות, דהיינו עשרת הדברות, במתן תורה. שואל, מה מלמדנו בזה. ומשיב, משום שהעולם לא נברא אלא בשביל התורה, וכל זמן שישראל עוסקים בתורה העולם מתקיים, וכל זמן שישראל מתבטלים מתורה, מה כתוב, אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. שפירושו, אם לא התורה, שנאמר בה והגית בו יומם ולילה, חוקות שמים וארץ לא שמתי. ושיעור הכתוב, הוא, כי ה **כף** היא מלכות, שהיא כוללת בי' עשרות אלו, דבריאת עולם ומתן תורה, התלוים זה בזה.

פסקה קעט

ת"ח עשרה מאמרות וכו': בוא וראה, עשרה מאמרות למעשה בראשית הוא כמו שלמדנו, בעשרה מאמרות נברא העולם. עשרה מאמרות למתן תורה, אלו עשרת הדברות. והס אלו כנגד אלו, שאם לא אלו דמתן תורה אינם מתקיימים אלו דמעשה בראשית כנ"ל. כתוב, אנכי ה' אלקיך במתן תורה, וכתוב במעשה בראשית יהי אור ויהי אור. כי האמונה של הקב"ה, שהיא המלכות, שה"ס **אנכי** נקראת **אור**, שכתוב ה' אורי וישעי ממי אירא וגו'. הרי שהם אחד.

פסקה קפ

כתיב לא יהיה וגו': כתוב, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, שהוא בדומה למה שכתוב, יהי רקיע בתוך המים וגו'. כי **יהי רקיע** פירושו, **ישראל**, שהם חלק הקב"ה יתאחדו במקום ההוא שנקרא **שמים**, שהוא ז"א, וז"ס, שפעם אחת, שאל ר' ייסא סבא לרבי אלעאי, הרי שאר העמים נתן אותם הקב"ה לשרים ממונים שליטים, ישראל, באיזה מקום נתן אותם. שלח לו, ויתן אותם אלקים ברקיע השמים. ויפה שלח לו, כי ישראל מתאחדים בשמים שהם ז"א.

פסקה קפא

בתוך המים: היינו בתוך דברי תורה, כי התורה נקראת מים. **ויהי מבדיל בין מים למים**, היינו בין הקב"ה שנקרא באר מים חיים, ובין עבודה זרה, שנקראת בורות נשברים אשר לא יכילו המים. שהם מים המרים, מים עכורים, מכונסים, סרוחים ומטונפים. וע"כ ישראל קדושים, מבדילים בין מים למים. בין הקב"ה, ובין ע"ז. הרי שמקרא זה דומה להכתוב, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני.

פסקה קפב

כתיב לא תשא וגו': כתוב, לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא. וכתוב במעשה בראשית יקוו המים אשר מתחת השמים למקום אחד. בוא וראה כל הנשבע בהשם הקדוש לשקר, כאלו מפריד אמא, שהיא מלכות, ממקומה למעלה, והספירות הקדושות אינן מתישבות במקומן. כש"א, ונרגן מפריד אלוף. ואין אלוף אלא הקב"ה. וכתוב, יקוו המים אשר מתחת השמים למקום אחד, שפירושו, לא תעשה פרוד בין המדרגות הנקראות מים, מחמת שבועת שקר. אלא **אל מקום אחד**, כראוי במקום האמת. ולא יתפשטו למקום אחר שהוא שקר. ומהו השקר. הוא, שהמים הולכים למקום אחר, לסטרא אחרא, שאינו שלו של הקב"ה. הרי שהמקראות דומים זה לזה.

פסקה קפג

כתיב זכור את וגו': כתוב, זכור את יום השבת לקדשו. וכתוב, במעשה בראשית, תדשא הארץ דשא עשב וגו'. מתי נתגדלה הארץ הקדושה, שהיא המלכות, ונתעטרה בעטרותיה. הוי אומר ביום השבת, כי אז נתחברה הכלה, שהיא מלכות, בהמלך, שהוא ז"א, להוציא דשאים וברכות לעולם. הרי שהמקראות דומים זה לזה.

פסקה קפד

כתיב כבד וגו': כתוב, כבד את אביך ואת אמך. וכתוב במעשה בראשית, יהי מארת ברקיע השמים. מה מלמדנו. אלא אלו מאורות הם אביך ואמך, **אביך**, הוא השמש, שהוא ז"א. אמך, היא הלבנה, שהיא מלכות. ואין שמש אלא הקב"ה, שכתוב, כי שמש ומגן ה' אלקים. ואין לבנה אלא כנסת ישראל, שהיא מלכות, שכתוב, וירחך לא יאסף. ועל כן ב' המקראות אחד הם.

פסקה קפה

כתיב לא תרצח: כתוב לא תרצח וכתוב במעשה בראשית, ישרצו המים שרץ נפש חיה. ללמדנו, שאתה לא תרצח אדם שנקרא כך, נפש חיה. שכתוב, ויהי האדם לנפש חיה. ולא תהיו כדגים האלו, אשר הגדולים בולעים את הקטנים, הרי שב' המקראות אחד הם.

פסקה קפו

כתיב לא תנאף וכו': כתוב לא תנאף. וכתוב במעשה בראשית, תוצא הארץ נפש חיה למינה. מכאן למדנו שלא ישקר אדם באשה אחרת שאינה בת זוגו. וע"כ כתוב, תוצא הארץ נפש חיה למינה, דהיינו, שאשה לא תוליד אלא ממינה. ומי הוא מינה, זהו בן זוגה.

פסקה קפז
כתיב לא תגנוב וכו': כתוב, לא תגנוב. וכתוב, במעשה בראשית, ויאמר אלקים הנה נתתי **לכם** את כל עשב זורע זרע. דהיינו מה שנתתי **לכם** ומה שהפקדתי לכם, יהיה ש **לכם**, ולא תגנבו מה שהוא מאחר.

פסקה קפח
כתיב לא תענה וגו': כתוב, לא תענה ברעך עד שקר. וכתוב במעשה בראשית, ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו. היינו, מי שהוא בצורת המלך לא תענה בו שקר. ומי שמעיד שקר לחברו, כאלו מעיד שקר למעלה.

פסקה קפט
כתיב לא תחמוד וגו': כתוב, לא תחמוד אשת רעך. וכתוב, במעשה בראשית, לא טוב היות האדם לבדו וגו' הרי בת זוגך כנגדך. שניתנה לו בת זוגו חוה. ועל כן לא תחמוד אשת רעך.

פסקה קצ
והיינו עשרה מאמרות וכו': והיינו מה שאמרנו (באות קעח) עשרה מאמרות למעשה בראשית ועשרה מאמרות למתן תורה. והיינו שכתוב עשרה עשרה הכף בשקל הקדש, שאלו ב' עשרה, נשקלו כאחד במשקל אחד. ומשום זה עומד העולם ונמצא בו שלום. וע"כ ואם זבח שלמים קרבנו. הוא לקיים העולם בשלום. ולא עוד אלא שמכפר על מצות עשה ועל מצות לא תעשה, כדי להטיל שלום על הכל.

פסקה קצא
כתיב, המשל ופחד וגו': כתוב, המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו. מקרא זה העמידו החברים. אבל **המשל**, זהו אברהם, שכתוב בו, נשיא אלקים אתה בתוכנו. שכתוב, ואברכך ואגדלה שמך. **ופחד**, זהו יצחק, שכ' ופחד יצחק היה לי. **עושה שלום במרומיו**, זהו יעקב, שכתוב, תתן אמת ליעקב, וכתוב, והאמת והשלום אהבו. כי אמת ושלום שה"ס ת"ת ויסוד, קשורים זה בזה, וע"כ יעקב הוא שלימות הכל. פירוש, אברהם ויצחק, ה"ס ב' קוין ימין ושמאל, ויעקב ה"ס קו האמצעי המכריע ומיחדם ועושה שלום ביניהם.

פסקה קצב
ושלמים שלמותא הוא וכו': ושלמים, הוא שלמות, ושלום הכל. ומי שמקריב שלמים מרבה שלום בעולם. כי שלמים הוא בחינת קו האמצעי, כמו יעקב. יעקב, הוא עושה שלום כמו שאמרנו, משום שאחוז בזה ובזה, דהיינו שמתיחדים בו קו ימין וקו שמאל.

שה"ס אברהם ויצחק. ושלמים אחוזים במצות עשה, שה"ס קו ימין, ובמצות לא תעשה, שה"ס קו שמאל, דהיינו בצד זה ובצד זה, כמו יעקב, להיותם ג"כ קו אמצעי, וע"כ נקראים שלמים. וסוד הדבר. שכתוב, ויעקב איש תם, שפירושו איש השלם. כי כל השלמות היא בקו האמצעי. שהוא שלם למעלה בז"א, ושלם למטה במלכות.

פסקה קצג

ר' אחא אמר וכו': ראי"א, כתוב, אם על תודה יקריבנו, והקריב על זבח התודה וגו'. שואל, מה הוא אומר, למה צריכים להקריב עליו חלות מצות וגו'. ומשיב, הוא כש"א והתודה אשר חטא עליה. **עליה** הוא בדיוק, דהיינו על שחטא ופגם במלכות. אף כאן, התודה באה על מה שפגם במלכות. כי התודה באה על הצלה מיסורין, דהיינו הד' שצריכים להודות, ואין יסורין בלי עון. ונמצא שכל תודה באה על עון. אבל העון הזה פוגם רק במלכות, כמו בקרבן האשם, שכתוב שם, עליה, כנ"ל. וע"כ צריך להביא חלת מצות וגו', וחלות מצות הרי העמדנו מה הן ועל מה הן באות. אשר חלות מצות, הן בחינות מלכות, והן באות יעל פגם המלכות. מצת וחלת, כתובים חסרים **ו'**. שהוא משום, שחטא עליה, על המלכות, וע"כ ה **ו'** שהיא ת"ת, אינה מאירה בה.

פסקה קצד

תאני רבי חייא וכו': תנא ר' חייא כתוב, על זבח תודה שלמיו, זהו שלמות הכל. **שלמיו**, היינו שנים. תודה, נודעת מה היא. א"ל ר' יהודה, תודה ידועה, שהיא מלכות, אבל שלמיו, מה הם שנים שאתה אומר. אמר לו שהם שתי וין **ו"ו**, שהם ת"ת ויסוד, דהיינו **שלמיו**, שיורה שלום הכל.

פסקה קצה

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, **תודת שלמיו**, פירושו שמטיל שלום בכל ומעורר רחמים בכל העולמות. **תודת שלמיו**, ר' יוסי אומר, זה שאמר ר' חייא יפה הוא, שכנסת ישראל, שהיא המלכות, מתברכת מאלו שנים, שהם ת"ת ויסוד, שהם שלום הכל. ר' יוסי אומר, לחם חמץ הרי ידוע, שיורה על אחיזת החצונים, ולמדנו, כמו שהיה החטא, שנתן אחיזה לחצונים בחטאו, כך הוא מקריב באפן הזה ממש. וע"כ מביא לחם חמץ.

פסקה קצו

ת"ח חלת מצת וכו': בוא וראה, חלת מצת כתוב חסר **ו'**, כמו שלמדנו. בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן, על מה הוא רומז. אמר ר' שמעון, אלו הם המתקה על להט החרב המתהפכת וגו'. משום שכולם, שהם מבחינת להט החרב המתהפכת, נתמנו על דרכיהם של בני אדם, על אלו שעוברים מצות התורה. וע"כ הכל הוא סולת בלולה

בשמן, להמשיך שמן המשחה ממקום עליון, מאבא עלאה, למטה, ויתברכו כולם יחד משמן משחת קדש ההוא. שהוא השפע מאבא.

פסקה קצז

ודא הוא יין וכו': וזה הוא, יין לנסך, שמביא, שהוא נמשך מאמא. והרי העמדנו, שהוא רביעית ההין, דהיינו במדת המלכות, הנקראת רביעית ההין. ומקום אחד, שהוא מלכות הנקראת מזבח, מלא יין ושמן ומים לנסוך. והרי העמדנו הדברים, אשר מים ה"ס החסדים הנמשכים מן הנהר, שהוא בינה, להשקות את הגן, שהוא מלכות, וכל אלו נטיעות, דהיינו כל מדרגותיה, וע"כ יש מים של קדושה, ויש מים הזדונים של הס"א וכן, יין, יש מקום שהוא טוב, ויש מקום, שהיין בא להעניש, שהוא דין.

פסקה קצח

על דא מאן וכו': ע"כ מי שראה יין בחלומו, יש למי שהוא טוב, ויש למי שהוא דין. אם תלמיד חכם הוא, כתוב, ויין ישמח לבב אנוש. וכתוב, כי טובים דודיך מיין. וזה הוא יין המשומר המשמח את הכל. ואם אינו תלמיד חכם, נאמר בו, תנו שכר לאובד ויין למרי נפש, כי יש יין אחר שהוא דין. (כנ"ל פקודי אות ת"פ) וע"כ יפה להקריב אלו הדברים בקרבן, כדי להעביר הדין ולעורר רחמים, מעביר יין דס"א, שהוא דין, ומביא היין דקדושה שהוא רחמים. וכן בכל דבר. צריכים להעביר הדין ולעורר הרחמים.

פסקה קצט

ושמן לא אעדי וכו': ושמן לא יחסר מקרבנו לעולם, חוץ ממנחת קנאות, שכתוב, לא יציק עליו שמן וגו'. כי כאן אינה צריכה רחמים, כי כולה היא דין, שכתוב, וצבתה בטנה, ונפלה ירכה. וכתוב יתן ה' וגו'. ועל זה נאמר, וזאת תורת זבח השלמים אם על תודה יקריבנו.

פסקה ר

רבי חזקיה וכו': ר"ח היה יושב לפני ר' יצחק, קמו בחצות לילה לעסוק בתורה. פתח ר' יצחק ואמר, הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו'. מקרא זה הרי העמידוהו החברים ולמדנו. אבל זה שבח הוא לכל אלו בני האמונה ומי הם בני האמונה, הם אלו העוסקים בתורה ויודעים ליחד השם הקדוש כראוי. והשבח של אלו בני האמונה הוא שעומדים בחצות לילה לעסוק בתורה, ומתדבקים בכנסת ישראל, שהיא המלכות, לשבח את הקב"ה בדברי תורה.

פסקה רא

ת"ח בשעתא דבר נש וכו': בוא וראה, בשעה שהאדם קם בחצות לילה לעסוק בתורה, ורוח צפונית, שה"ס הארת השמאל, מתעוררת בחצות לילה, אילה ההיא, שהיא המלכות, עומדת ומשבחת להקב"ה, שהוא ז"א, ובשעה שהיא עומדת, כמה אלפים וכמה רבבות עומדים עמה בקיומם, וכולם, מתחילים לשבח את המלך הקדוש.

פסקה רב

ההוא מאן דזכי וכו': אותו שזכה וקם בחצות לילה לעסוק בתורה הקב"ה מקשיב לו. כמו שהעמדנו, שכתוב, היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני. וכל אותו ההמון של מעלה, וכל בעלי תשבחות המזמרים לאדונם, כולם שוקטים, בשביל התשבחות של אותם העוסקים בתורה, ומכריזים ואומרים, הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' אתם העוסקים בתורה, ברכו את ה'. אתם, שבחו למלך הקדוש. אתם, העטירו את המלך.

פסקה רג

וההיא איילתא וכו': ואילה ההיא, שהיא המלכות, מתעטרת באדם ההוא, וקמה לפני המלך, ואומרת, ראה באיזה בן באתי אליך, באיזה בן נתעוררתי אליך. ומי המה שכל השבח שלהם הוא לפני המלך. חזר ואמר, **העומדים** בבית ה' בלילות. אלו הם הנקראים עבדי ה', אלו הם הראוים לברך את המלך, והברכה שלהם היא ברכה. ז"ש, שאו ידיכם קדש וברכו את ה' וגו'. אתם ראויים שהמלך הקדוש יתברך על ידיכם, והברכה שעל ידיכם היא ברכה.

פסקה רד

שאו ידיכם קדש: שואל מהו קדש. ואומר, הוא מקום עליון, שהוא חכמה, שהמבוע של הנחל העמוק, שהוא בינה, יוצא ממנו, שכתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות, אשר **נהר** הוא בינה, **ועדן** הוא שנקרא קדש העליון, ומשום זה, שאו ידיכם קדש. דהיינו שיעלה ידיו לחכמה ויקבל משם שפע קדש. ואדם שעושה כן, וזוכה לזה, מה מכריזים עליו. יברכך ה' מציון. דהיינו, אתה תברך להקב"ה ממקום שנקרא קדש עליון, והוא יברך אותך ממקום שנקרא ציון. אשר אתה והמלכה, תתברכו יחד.

פסקה רה

כמה דזווגא דלכון וכו': כמו שהחיבור שלכם של האדם והמלכות, הוא יחד לשבח את המלך, כך ממקום ההוא שמתברכת כנסת ישראל, דהיינו מציון שהוא יסוד שלה, מאותו מקום יזמן לך הברכות, ז"ש, יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים. מהו טוב ירושלים, הן אלו הברכות שיוצאים אליה, אל המלכות, מן המלך, ע"י המדרגה הקדושה

דצדיק, דהיינו יסוד דז"א, ועל זה אוה"כ, יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים. והכל הוא דבר אחד.

פסקה רו

וראה בנים לבניך וגו': שואל, וראה בנים לבניך, יפה הוא, מהו, שלום על ישראל, מהו רוצה כאן, שאומר, על ישראל. ומשיב, משום שאדם ההוא, מרבה שלום למעלה, כיון שהוא זוכה לכל כך, מרבה שלום למעלה ולמטה, שלום על ישראל, סתם דהיינו על ישראל שלמטה, ושלום, הוא שבח של העליונים והתחתונים, שבח של כל העולמות. ודברי תורה מרבים שלום בעולם, שכתוב, ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

פסקה רז

נפש כי תחטא וכו': ר' יוסי פתח, עד שיפוח היום ונסו הצללים וגו'. כמה יש לבני אדם שיזהרו מחטאיהם, שלא לחטוא לפני אדונם, כי בכל יום ויום יוצא כרוז, וקורא בני העולם, עוררו את לבכם לפני מלך הקדוש, התעוררו להזהר מחטאיכם. עוררו הנשמה הקדושה שנתן בתוככם ממקום הקדוש העליון.

פסקה רח

דתנינן בשעתא וכו': שלמדנו, בשעה שהקב"ה מוציא את הנשמה להורידה בבני אדם, הוא מעיד בה בכמה הבטחות, ובכמה עונשים, כדי שתשמור מצותיו. ולא עוד אלא שמעבירה באלף ושמונה עולמות, להשתעשע, ולראות בהם כבודם של העוסקים בתורה. ועומדת לפני המלך בלבוש יקר בצורת עולם הזה. בלבוש יקר עליון, היא מסתכלת בכבוד המלך בכל יום, והוא מעטר אותה בכמה עטרות. **יעודין**, פירושו הבטחות. **קסטורין**, פירושו עונשין, לפי הענין.

פסקה רט

בשעתא דמטי זמנא וכו': בשעה שמגיע הזמן לרדת לעולם, היא עושית דירתה בגן העדן הארץ שלשים יום, לראות יקר אדונם של הצדיקים, ואח"כ עולה למקומה למעלה. ואחר זה. יורדת לעולם. והמלך הקדוש מעטיר אותה בז' עטרות, עד שבאה ונכנסת בגוף האדם. וכשהיא בגוף האדם, וחוטאת בעולם הזה, ועוסקת בחושך, התורה מתפלאת עליה, ואומרת, ומה, כל הכבוד הזה וכל השלמות הזו, השלים מלך העליון את הנפש, והיא חוטאת לפניו, **נפש כי תחטא**, מה זה הוא שתחטא.

פסקה רי

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, נפש כי תחטא. נחזור אל הכתוב, עד שיפוח היום. עצה לנפש הזאת, שתזהר מחטאה, ותשוב להטהר, **עד שיפוח היום**, עד שלא יפיח היום של עולם

הזה, ויבא היום ההוא הקשה שיתבע המלך דין להוציאה מעולם הזה. **ונסו הצללים** זה הוא סוד בין החברים, שאומרים, שבשעה שמגיע זמנו של אדם לצאת מן העולם, נעבר ממנו הצלם של האדם, ז"ש, **עד שיפוח היום**, עד שלא יפיח היום לצאת מן עולם הזה, **ונסו הצללים**, שנעבר הצלם, ישוב לפני אדונו.

פסקה ריא

ר' אלעזר אמר וכו': ראי"א, שני צלמים יש לו לאדם, כשהוא בקיומו, אחד גדול, ואחד קטן, שכתוב, הצללים, לשון רבים, שמיעוטו הוא שנים, וכשנמצאים יחד, אז האדם בקיומו, וע"כ כתוב, ונסו הצללים, ואז צריך האדם להסתכל במעשיו ולתקנם לפני אדונו ויתודה, עליהם. כי הקב"ה נקרא רחום וחנון ומקבל את השבים לפניו.

פסקה ריב

ודא הוא עד וכו': וזה הוא עד שיפוח היום ונסו הצללים, כי כיון שאלו הצללים נעברים ממנו והוא נאסר בזיקים, שהולך למות, אם עושה אז תשובה, היא תשובה, אבל אינה טובה כל כך, כתשובה שעושה בזמן שהוא בקיומו. ושלמה המלך מכריז ואומר, וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה וגו'.

פסקה ריג

וע"ד עד שיפוח וגו': וע"כ, עד שיפוח היום, צריך האדם לתקן מעשיו, כי כשמגיעים ימיו להסתלק מן העולם, הקב"ה תוהה עליו ואומר, ונפש כי תחטא, **ושמעה קול אלה**, והרי השבעתי אותה בשבועה, בשמי, שלא תשקר בי, והעדתי בה כשירדה לעולם. **והוא עד**, מכמה פעמים שהעדותי בה לשמור מצותי. משום זה, כיון שהאדם הוא **עד**, בשעה שישוב לפני המלך, **או ראה או ידע**, או ראה, אלו העונות שעשה והסתכל בהם, או ידע, בבירורו של הדבר, שעבר על מצות אדונו, **אם לא יגיד**, אם לא יתודה עליהם לפני אדונו, כשיצא מן העולם, אז, ונשא עונו. וכשישא את עונו, איך יפתחו לו פתח, ואיך יקום, לפני אדונו. וע"כ כתוב, ונפש כי תחטא.

פסקה ריד

נפש כי תחטא וגו': ר' אבא פתח, כל זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שקרנו בבריתך. **כל זאת באתנו**, שואל, כל אלו באו עלינו, היה צריך לומר, ולא באתנו, שהיא לשון נקבה. ומשיב, אלא כל דינים שלמעלה, הכלולים בזאת, באו עלינו, דהיינו שאומר, כל זאת, כי **זאת** היא המלכות שכוללת כל דינין שלמעלה, וע"כ אומר באתנו, לשון נקבה. **ולא שכחנוך**, היינו ולא שכחנו דברי תורתך. מכאן למדנו, כל מי ששוכח דברי תורה ואינו רוצה לעסוק בה, הוא כאלו שכח את הקב"ה, כי התורה כולה, היא שמו של הקב"ה.

פסקה רטו

ולא שקרנו בבריתך: כי כל מי שמשקר באות ברית קדש הזה שרשום בו, הוא כאלו משקר בשמו של המלך, משום ששמו של המלך רשום באדם, בברית מילה. ומקרא אחר יורה על מקרא הזה, שכתוב, אם שכחנו שם אלקינו ונפרוש כפינו לאל זר. **אם שכחנו שם אלקינו**, הוא כש"א, **ולא שכחנוך**. והכתוב, **ונפרוש כפינו לאל זר**, הוא כש"א, **ולא שקרנו בבריתך**. והכל דבר אחד, ומהו השקר שבכאן, הוא שפורש כפיו לאל זר, ומשקר באות ברית. וע"כ התורה נאחזת בזה, בברית, וכל מי ששומר ברית הזה כאלו שומר כל התורה, ומי שמשקר בזה כאלו משקר בכל התורה.

פסקה רטז

תא חזי אברהם וכו': בוא וראה, אברהם בטרם שנמול, לא נאמר שהוא שומר התורה, כיון שנמול, מה כתוב' עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חקותי ותורותי. והכל הוא משום שנמול נרשם בו רושם קדוש, ששמר אותו כראוי, ומעלה עליו, כאלו שמר כל התורה כולה. יצחק, כתוב בו גם כן, ואת בריתי אקים את יצחק. ועל כן נקראת התורה ברית.

פסקה ריז

ת"ח יוסף בגין וכו': בוא וראה, יוסף, משום ששמר ברית זו ולא רצה לשקר בה, זכה לכבוד בעולם הזה ולכבוד בעולם הבא. ולא עוד אלא שהקב"ה השרה את שמו בתוכו, שכתוב עדות ב **יה** וסף שמו, שהשם יה"ו נתוסף ביוסף. וזכה לברכות שבעולם הזה ולברכות שבעולם הבא.

פסקה ריח

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, כתוב, בכור שורו הדר לו וגו'. יוסף, משום ששמר ברית זו, זכה ב **שור**, שהוא הראשון לקרבנות. אמר לו ר' יהודה א"כ למה נתברך בדבר שהוא שמאל, שיורה על דין, בימין היה צריך להתברך. שהרי כתוב, ופני שור מהשמאל. אמר לו, כדי שיגן על חטאת ירבעם. שהחטא של ירבעם היה, שהגביר השמאל על הימין, בע"ז שלו.

פסקה ריט

א"ל רזא אוליפנא וכו': אמר לו, למדתי סוד במקרא הזה. כיון שיוסף שמר לברית זו, אשר ברית זו אחוזה בשתי מדרגות, שהן יסוד ומלכות, ששתיהן נקראות ברית, ואלה שתי מדרגות למעלה נקראות בשמות, ולמדנו בפרשת פרה אדומה, שפרה הזו שהיא מלכות, היא מדרגה אחת מאלו ב' מדרגות עליונות שבברית, וזווג דפרה נקרא שור.

כלומר, כיון שהמלכות דברית נקראת פרה, נקרא היסוד, המחובר עמה, בשם שור. וזה הוא שכתוב בכור **שורו** הדר לו וקרני ראם קרניו. הדר לו ודאי, שמהארת השמאל שנקרא שור, נמשך היופי וההידור. ואין זה שור פשוט כשורים של כל העולם, אלא וקרני ראם קרניו, שהקרן שלו עליון על כל האחרים, וע"כ בהם עמים ינגח יחדיו אפסי ארץ.
פירוש. שע"י הפריעה שבברית מילה נמשכים המוחין דהארת חכמה מן צד השמאל דז"א, הנקרא פני שור. כמ"ש להלאה (בפרשת שלח דף קס"ג ע"א ד"ה) **אתר דפריעה שרי איהו שור דיוקנא דשמאלא**. וכן בחינת המלכות שבברית, המקבלת ממנו, נקראת פרה. וה"ס ב' מדרגות שבברית, שאומר כאן. ומבחינה זו משבחו משה, בכור שורו הדר לו. אמנם להוציאו מבחינות השמאל שבקליפות, אומר, וקרני ראם קרניו. שפירושו, **קרנא עלאה הוא על כל אחרנין**, כי קרנים, פירושו הארות, כמו קרן עור פניו, וכל השורים שאינם ממרכבה עליונה הקדושה, ממשיכים הארת השמאל למטה. משא"כ קרניו של יוסף, הוא **קרנא עלאה** וכו', שממשיך ממטה למעלה.

פסקה רכ

א"ר אבא משמע וכו': אר"א, משמע מזה, שכל מי ששומר אות רושם הקדוש הזה, מתקשרים בו אלה שתי המדרגות העליונות לשמור אותו בכל, ולעטר אותו ביקר העליון. ועל כן זכה יוסף, בשתי מלוכות, אחת, היא עצמו, ואחת, היא בנו, דהיינו ירבעם, כיון ששלמה המלך נתדבק בנשים נכריות ניתנה המלכות לירבעם. וע"כ הברית חביבה מכל.

פסקה רכא

בגין כך אמר וכו': משום זה אמר ר"ש, אדם שמוליד בן הוא נקשר בשכינה, שהוא פתח של כל הפתחים העליונים, פתח הנקשר בשם הקדוש הויה, שכל ספירה היא פתח לעליונה ממנה. ודם ההוא היוצא מן הילד בברית מילה, שמור לפני הקב"ה, ובשעה שהדינים מתעוררים בעולם משגיח הקב"ה בדם ההוא ומציל את העולם. ומשום זה כתוב, ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר וגו'. כי יום השמיני רומז על הבינה, שהיא שמינית ממטה למעלה. וממנה נמשכת הארת פני שור, דהיינו מקו שמאל דבינה. וע"כ צריכים להמתין ליום השמיני. וכתוב ואם בגבורות שמונים שנה, דהיינו שממשיך חייו מבינה, שהיא ספירה ח'. (כנ"ל ויחי דף מ"ז ד"ה פירוש) והכל עולה במשקל אחד.

פסקה רכב

תאנא, בההוא דמא וכו': למדנו, בדם ההוא של המילה, זוכה העולם להתבשם בחסד, ומתקיימים כל העולמות. שכתוב, אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. שואל, אם לא בריתי, יפה הוא, אבל, יומם ולילה למה צריך לכתוב.

פסקה רכג

א"ר שמעון תנינן וכו': אר"ש, למדנו, שתי ספירות מתאחדות יחד, שהם ז"א ומלכות, והם הפתח של כל שאר הספירות. ולמדנו, אחד דין, שהוא המלכות, ואחד רחמים, שהוא ז"א, ומתבשמים זה בזה זכר ונקבה. בצד הזכר, שהוא ז"א, שורה חסד. בצד הנקבה, שהיא המלכות, שורה דין. אחד הוא לבן, ואחד הוא אדום, וכדי שיתבשמו זה בזה מתקשרים זה בזה, וברית הזאת אחוז בהם ביומם ולילה שהם דין וחסד, דהיינו במלכות ובז"א, מתחילה בדין בסו"ה, שמאלו תחת לראשי, ואח"כ שורה בו החסד ומתבשם בכל. הן בחכמה והן בחסדים. וזה הוא, ברית, הנקרא יומם ולילה, דהיינו בהכתוב, אם לא בריתי יומם ולילה, שאחוז בשניהם, בז"א שנקרא יומם, ובמלכות שנקראת לילה.

פסקה רכד

ומאן דזכי לנטרא וכו': ומי שזכה לשמור את הברית הזו כראוי, ולא חטא בה כל ימיו הוא מרכבה ליסוד, והוא אחוז ביומם ובלילה, שהם זו"ן, כמו היסוד, וזוכה לבי' עולמות, לעולם הזה ולעולם הבא. וע"כ נקרא אברהם שלם, שכתוב, התהלך לפני והיה תמים. ומתי נקרא תמים, שפירושו שלם, כשזכה בשניהם, ביומם ולילה. שכתוב, יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. ואת שניהם ירש אברהם, ולא נתקיים בו החסד בקיום שלם, עד שנמול. כיון שנמול, נתקיים בו החסד וזכה לשניהם ונקרא שלם.

פסקה רכה

כמה דתנינן דכתיב וכו': כמו שלמדנו, שכתוב, והוא יושב פתח האהל כחם היום. **פתח האהל**, זו היא ספירה עשירית של המלך, דהיינו מלכות, שהיא פתח לכל משכן קדוש של שאר הספירות, ודוד המלך קרא אותה **פתח**, שכתוב, פתחו לי שערי צדק. שהוא המלכות. וכתוב, זה השער לה'. הרי שפתח האהל הוא מלכות. **כחום היום**, היינו כשמאיר אור החסד דז"א, שהוא חלק נחלתו של אברהם. וכמו שיושב בזה, בפתח האהל שהוא מלכות, כן יושב בזה, בז"א, בחסד שלו שנק' כחום היום. ומתי נתקיימו בו שניהם. הוא כשנימול. ומשום זה נקרא ברית יומם ולילה. למדנו, כתוב **ופסח** ה' על הפתח. מהו ופסח ה' על הפתח. היינו ששורה על פתח הזה, שהוא מלכות, חסד, שיתבשם הפתח, ומשום זה, ולא יתן המשחית וגו'.

פסקה רכו

א"ר אלעזר וכו': אר"א, הרי למדנו, הגר, כשנימול ונכנס תחת כנפי השכינה, נקרא גר צדק, ולא יותר, גר צדק ודאי משום שזכה להכנס בספירה זו שנקראת צדק, שהיא מלכות. ואתה תאמר יומם ולילה, שהנימול זוכה לשניהם, דהיינו גם לז"א.

פסקה רכז

א"ל ר"ש וכו': אמר לו ר"ש: אלעזר בני, אינו דומה, מי שבא משורש קדוש ומגזע אמת, למי שבא מגזע רע, ומן שורש גועל הרע הקשה. בישראל, כתוב בהם ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת. באומות עכו"ם כתוב, אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם.

פסקה רכח

ובג"כ ישראל וכו': ומשום זה, ישראל הם קדושים זרע אמת, גזע שנתבשם על הר סיני ונפסק מהם כל זוהמא, וע"כ כולם מתבשמים וכולם באים באות הקדוש של יומם ולילה, להיות שלמים בכל, כמו שאמרנו. אבל באומות עכו"ם, קשה להעביר מהם הזוהמא, ואפילו עד שלשה דורות, ומשום זה נקרא גר צדק ודאי. משום שנכנס רק בספירת המלכות, הנקראת צדק, ולא בז"א.

פסקה רכט

דאמר רב המנונא וכו': דאמר ר"ה סבא, אומות עכו"ם, מטרם שנמולו שורים בכתרים התחתונים שאינם קדושים, ורוח הטומאה שורה עליהם. כיון שנתגיירו ונמולו, שורים בכתר הקדוש השורה על שאר כתרים תחתונים, שהיא המלכות, ורוח קדוש שורה עליהם. אבל ישראל, קדושים בני קדושים בגזע ושורש, ונתבשמו על הר סיני, ונכנסו באמונה שלמה הקדושה, בשעה שהם נמולים שורים בכל, דהיינו בז"א ובמלכות הנק' יומם ולילה. שכתוב, ואתם הדבקים בה אלקיכם חיים כלכם היום.

פסקה רל

והיה כי יחטא וגו': ר' יוסי אומר, כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח. מקרא זה קשה, שכתוב, ומי המבול היו על הארץ. וכתוב, ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול. שכתוב, מי המבול ולא מי נח, וכאן כתוב כי מי נח. ועוד, שכתוב, זאת לי, הם לי היה צריך לומר.

פסקה רלא

אלא הכי תאנא וכו': אלא כך למדנו, כשצדיקים מרובים בעולם, הקב"ה שמח ומשתבח בהם. שלמדנו כששורה צדיק בעולם, ונמצא בו. כביכול, הוא מטיל שלום בעולם, שהוא המלכות, וכל העולם מתברך בשבילו, ומטיל שלום בחברותא של מעלה. מאין לנו הוא,

כי כתוב, או יחזק במעזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי. שני שלומים למה כתוב כאן. אלא, **יעשה שלום לי**, היינו שמשרה דכר ונוקבא, שהם ז"א ומלכות. שלום יעשה לי, היינו שמתברכים האבות, שהם חג"ת דז"א.

פסקה רלב

מאי איכא בינייהו וכו': מה ההפרש ביניהם, בין שלום יעשה לי, אל יעשה שלום לי. אמר ר' יוסי כשמתברכים האבות, שהם חג"ת, נאמר, **שלום יעשה לי**. מטעם שמקדים שלום על הכל, שהוא חשוב יותר מכל, וע"כ שלום כתוב קודם. דהיינו שלום יעשה לי. **יעשה שלום לי**, מהו הטעם שלא הקדים כאן שלום, אלא הוא משום שצריכים להעביר תחילה את הנחש השורה אצל הנוקבא, שהיא המלכות, ואח"כ יבא הדכר, שהוא ז"א, לשרות במקומו עם המלכות, ומשום זה הקדים תחילה **יעשה**, דהיינו שיעשה התקון להעביר הנחש, ואח"כ **שלום**, בין ז"א ומלכות.

פסקה רלג

תאנא בזמנא וכו': למדנו, בזמן שצדיק נמצא בעולם, דינים אינם מתעוררים ואינם שולטים בעולם, משום שאדם צדיק ההוא, הוא אות בעולם, דהיינו שהוא בבחינת יסוד שנקרא אות, והקב"ה רוצה ביקרו, והעולם מתקיים בשבילו.

פסקה רלד

תניא א"ר יוסי וכו': למדנו, אריי", בזמן שבני אדם נמצאים חייבים לפני הקב"ה. הצדיק ההוא הנמצא בעולם, הקב"ה מדבר עמו, כדי שיבקש רחמים על העולם, ויתרצה להם. מה עושה הקב"ה, מדבר עמו מאלו רשעי עולם, ואמר לו שיטיב עמו לבדו ויכלה את כולם. מה דרכו של אדם צדיק ההוא, עוזב את שלו, ולוקח עצמו ללמד זכות על כל העולם, כדי שהקב"ה יתרצה להם.

פסקה רלה

מנא לן ממשה וכו': מאין לנו זה, ממשה, שאמר לו הקב"ה חטא ישראל עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו וגו'. עוד אמר לו, הרף ממני ואשמידם וגו'. בשעה ההיא אמר משה, אם משום יקר שלי יכלו ישראל מן העולם, טוב לי המות, ולא יאמרו שעזבתי את זה של כל העולם משום היקר שלי. מיד ויחל משה את פני ה' אלקיו. ומסר עצמו למיתה בכמה מקומות בשביל ישראל. שכתוב, ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך וגו'. ולמדנו לא זז משה משם עד שמחל הקב"ה לישראל. ז"ש, וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו. וכתוב, ויאמר ה' סלחתי כדבריך.

פסקה רלו

ואלו בנח כתיב וכו': ואלו בנח כתוב, ויאמר אלקים לנח קץ כל בשר בא לפני וגו'. אמר לו נח, ולי מה אתה עושה. אמר לו, והקימותי את בריתי אתך וגו' עשה לך תבת עצי גפר. ולא בקש רחמים על העולם, וירדו מים, והאבידו בני העולם. ומשום זה, מי נח כתוב, מי נח ודאי, כי בו היו תלוים, מחמת שלא ביקש רחמים על העולם.

פסקה רלז

מכאן א"ר יוסי וכי': מכאן אר"י, מה שכתוב, ויחל נח איש האדמה. **ויחל** פי' כש"א, לא יחל דברו, כי נעשה חול. **איש האדמה**, הוא משום שבשבילו כלו כל בני העולם שלא ביקש עליהם רחמים. פירוש אחר, **איש האדמה**, משום שבשבילו נתקיימה האדמה, אחר שהשחיתו אותה הקודמים, שכ' לא אוסיף עוד לקלל את האדמה בעבור האדם וגו'.

פסקה רלח

תאנא מי נח וכו': למדנו, **מי נח** הם נקראים, משום שהוא גרם שיהיו נקראים על שמו, דהיינו על מה שלא התפלל עליהם כנ"ל, אבל **זאת לי**, מה הוא אומר. ומשיב, אלא אמר הקב"ה, מי נח גרמו לי שנגלה **זאת** בעולם, שהיא המלכות הנקראת זאת, שמתגלה בסוד הקשת להגן על העולם, שכתוב, ואני **זאת** בריתי אותם. וכתוב, **זאת** אות הברית וגו' את קשתי נתתי בענן. כדי להגן על העולם. כלומר, הקשת מורה, שאין מי שישגיח על העולם ויתפלל עליו, אלא אני עושה לכבוד שמי הרמוז בזאת. ומי גרם לי לזה, מי נח. שלא התפלל ולא הגן על העולם.

פסקה רלט

מכאן סימנא לחסידא וכו': מכאן הסימן לחסיד צדיק, שלא נגלה הקשת בימיו, שבימיו לא נצרך העולם לאות הזה, מפני שהוא מגין על העולם בתפלתו. ומי הוא אותו שמבקש רחמים על העולם, וראוי להגן עליו. היינו כמו ר' שמעון, שלא נצרך העולם בימיו לאות הזה. כי האות ההוא סימן בעולם הוא, שאין מגין זולת הקב"ה, כנ"ל.

פסקה רמ

דלא הוה גזרה וכו': ולא היתה גזרה שנגזרה למעלה על העולם, שלא היה ר"ש מבטל אותה. והיינו שכתוב, **מושל באדם**, דהיינו הכתוב, צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלקים, הקב"ה מושל באדם. ומי מושל בהקב"ה, כביכול, **צדיק** מושל. שהקב"ה גוזר והוא מבטל.

פסקה רמא

כגון רשב"י וכו': כגון ר' שמעון בן יוחאי, שיום אחד היה יושב בפתח שער לוד. נשא עיניו וראה השמש מאיר, וסותם אורו ג' פעמים. בתוך כך נחשך האור, ונראה בשמש, שחור וירוק. אמר לו לר' אלעזר בנו, בוא אחרי בני, ונראה. כי ודאי גזרה נגזרה למעלה, והקב"ה רוצה להודיעני. ודאי ששלשים יום תלוי למעלה הדבר ההוא שנגזר, והקב"ה אינו עושה עד שמודיע לצדיקים. ז"ש, כי לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים.

פסקה רמב

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים בכרם ההוא, ראו נחש אחד שהיה בא ופיו פתוח, ולוהט בארץ בעפר. הוצק ר' שמעון, והכו ידיו בראש הנחש. שקט הנחש והוריד פיו. וראה ר"ש את לשונו מתנדנדת. אמר לו, נחש נחש, לך ואמור לנחש ההוא העליון, המסית והמסטין, שר' שמעון בן יוחאי נמצא בעולם. הכניס הנחש את ראשו לנקב עפר אחד. אמר, ר' שמעון, גוזר אני, כמו שנחש התחתון חזר לנקב העפר, כן נחש העליון יחזור לנקב של תהום הגדול. **אשתניק** פי' הוצק, דהיינו שבא במצוקה. כי על צוקה, מתרגם שניקא (משלי א' כ"ז). **קטפר**, פירושו הכו, מלשון ב"ו נותן **קטפרם** (ויקרא רבה י"ח) שפירושו מכה.

פסקה רמג

רחיש ר"ש בצלותא וכו': לחש ר' שמעון בתפלה. בעוד שהיו מתפללים, שמעו קול אחד אומר, פסקו גזרות הכנסו למקומכם, הכאות המחבלים אינן שורות בעולם, כי ר"ש בן יוחאי ביטל אותן, אשריך ר' שמעון, שאדונך רוצה ביקרך על כל בני העולם. במשה כתוב, ויחל משה, שמשמע שאחזו פדגורא ואתה ר"ש, גוזר והקב"ה מקיים, הוא גוזר ואתה מבטל. **פוטקרא**, הוא מלשון פתקין שפירושו כתבים (ירושלמי סנהדרין א') **קוטפא**, פירושו גזירה והוא מלשון הלש והמקטף (ב"מ פט). שפירושו כורת, גוזר. **קטפירא**, פירושו הכאות, מלשון ב"ו נותן קטפרס (וי"ר י"ח) **בורייני**, פירושו מחבלים, מלשון הני בריוני (ברכות יוד.) **פרגודא**, נראה שהוא מין מחלה.

פסקה רמד

אדהכי חמא דנהיר וכו': בתוך כך ראה, כי האיר השמש ונעבר אותו השחור. אמר ר"ש, ודאי, כי העולם נתבשם. נכנס לביתו ודרש, כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו. מהו פנימו. מהו הטעם, כי צדיק ה' צדקות אהב, משום דישר יחזו פנימו. היינו פנים עליונים של בני העולם, כי צריכים לבקש מהקב"ה רחמים על כל מה שהם צריכים.

פסקה רמה

א"ל ר' אלעזר וכו': אמר לו ר"א בנו. אם כן, היה צריך לומר, ישר יחזה פנימו, או ישרים יחזו, מהו שכתוב, ישר יחזו. אמר לו הוא סוד עליון. כי אלו ימי קדם, דהיינו הספירות, דעתיקא קדישא, הסתום מכל סתומים, שהוא הכתר, וימי עולם, שהם הספירות, דזעיר אנפין, שהם נקראים **פנימו**, רואים אלו את אלו בדרך **ישר** מה שצריך לראות, דהיינו שפנים דז"א רואים הפנים דעתיקא וכן הפנים דעתיקא רואים הפנים דז"א, בדרך **ישר**, מבלי להטות ימין ושמאל. שזה שיעור הכתוב, ישר יחזו פנימו.

פסקה רמו

דתאנא בשעתא וכו': שלמדנו, בשעה שהקב"ה משגיח בעולם ורואה מעשיהם של בני אדם למטה שהם כשרים, מתגלה עתיקא קדישא, שהוא כתר, בז"א, שהוא ת"ת, ומסתכלים כל אלו הפנים דז"א, בפנים סתומים דעתיקא, ומתברכים כולם. מה הטעם מתברכים, הוא משום שמסתכלים אלו באלו בדרך **ישר**, דהיינו בבחינת קו אמצעי, שאינו נוטה לימין ולא לשמאל. ז"ש, **ישר יחזו פנימו**. שפניהם דעתיקא וז"א מסתכלים אלו באלו בדרך ישר, דהיינו בבחינת קו אמצעי. ואז מתברכים כולם, ומשקים זה לזה עד שמתברכים כל העולמות, ונמצאים כל העולמות כאחד, ואז נקרא ה' אחד ושמו אחד.

פסקה רמז

וכד חובי עלמא וכו': וכשהעונות העולם מתרבים, נסתם עתיקא קדישא, ואינם משגיחים פנים בפנים, ואז דינים מתעוררים בעולם והכסאות הוטלו, ועתין יומין, שהוא כתר, נסתם ולא נתגלה. ז"ש חזו הוית עד די כרסוון רמיו ועתיק יומין יתיב. **עד די כרסוון רמיו**, פירושו, אלו כתרים עליונים המשקים כל האחרים להעמידם בקיומם, ומי הם. הם האבות, שהם חג"ת דז"א, **ועתיק יומין יתיב**, היינו שלא נתגלה, וע"כ מכונה יושב, כי היושב ממעט קומתו. ואז מהפכים רשעי עולם את הרחמים לדין.

פסקה רמח

תאנא מסטרא דאימא וכו': למדנו מצד אימא יוצאים קליפות חוקרי דין וחוק, ונאחזים בחקיקותיה של הגבורה דהיינו בקו שמאל שהוא דין, ושולטים על הרחמים. כש"א, הנועדים על ה'. על ה' ממש. דהיינו בינה שהיא על ז"א שנקרא הויה. ואז נמצאים העולמות חסרים, שאינם שלמים, ומחלוקת מתעוררת בכולם.

פסקה רמט

וכד בני עלמא וכו': וכשבני העולם מטיבים מעשיהם למטה, מתבשמים הדינים ומתעברים, ונתעוררו הרחמים ושולטים על הרע ההוא שנתעורר מן דין הקשה.

וכשמתעוררים הרחמים, שמחה וניחומים נמצאים, משום ששולטים על הרע ההוא, ז"ש וינחם ה' על הרעה. **וינחם**, משום שנכנע דין הקשה, והרחמים שולטים.

פסקה רנ

תאנא בשעתא וכו': למדנו בשעה, שהדינים מתבשמים והרחמים שולטים, כל ספירה וספירה שבה לקיומה, ומתברכות כולם יחד. וכשחוזרת כל אחת ואחת למקומה, ומתברכות כולן יחד, ואמא מתבשמת בחיבור החקיקות שחזרו לבחינתה, אז נקראת תשובה שלמה ונתכפר העולם. כי אמא יושבת בשמחה שלמה, שכתוב אם הבנים שמחה. ואז היא נק' יום הכפורים, שכתוב בו, לטהר אתכם מכל חטאתיכם. ונפתחים חמשים שערים של צדדי החקיקות.

פירוש בשעה שבני העולם חוטאים, גורמים לעלית המלכות לבינה, שאז נתמעטה הבינה מג"ר, מחמת שג' הספירות בינה ותו"מ שלה נופלות למדרגה שמתחתיה, ונעשית ו"ק בלי ראש, ואז נמצאים כל העולמות בדינים וקטנות, וז"ש, **מסטרא דאמא** וכו' **שלטין על רחמי**, (באות רמ"ח). וכשבני העולם מטיבים מעשיהם, ומעלים מ"נ, אז נעשה זווג ע"ב ס"ג דא"ק שהארת הזווג מגיע לאמא, ומורידה המלכות ממנה ומחזירה למקומה, ואז חוזרים ועולים אליה ג' הספירות בינה ותו"מ שנפלו ממנה, ומתחברים במדרגתה, ונשלמים הג"ר שלה. וכן נעשה בכל המדרגות שנתמעטו מחמת מיעוט הבינה, כי בינה ותו"מ חוזרים אליהם ומשיגים ג"ר. וז"ש **בשעתא דמתבסמן** וכו' **כל כתרא וכתרא תב בקיומיה**, דהיינו שבינה ותו"מ שנפלו מכל מדרגה, חוזרים לקיומם למדרגתם. **ומתבסמא אמא בקלדיטי גליפין**, שאמא מתבשמת בחיבור החקיקות, דהיינו בינה ותו"מ שנחקקו ונפלו ממנה חזרו ונתחברו באמא, **ותייבין לסטרהא**, שחזרו לבחינתה של אמא. כי מקודם לכן נפלו למדרגת ז"א, ועתה חזרו לבחינת אמא. **קלדיטי**, הוא כמו **אקלידי מיקלד**, שפירושו, שנסגר ונתחבר היטב בבשר. (חולין צד:)

פסקה רנא

תאנא כתיב והיה וכו': למדנו, כתוב, והיה כי יחטא ואשם. מהו שבתחילה אומר, כי יחטא, ולבסוף אומר ואשם. ומשיב, אלא כך למדנו. **כי יחטא**, היינו מאלו העבירות הנקראים, חטא. שכתוב, מכל חטאות האדם. **ואשם**, הוא כמו שאתה אומר, האשם המושב לה'. אשר, ואשם, פירושו ויתקן. כלומר והיה כי יחטא, אם יתקן מעשיו, והשיב את הגזלה אשר גזל. א"ר יוסי, זה משמע, משכתוב, **והשיב**. שמשמע שמשיב מעצמו, שרוצה לתקן מעשיו, כי וישיב, שהוא לשון צוו, לא כתוב, אלא והשיב, והשיב הוא בדיוק, דהיינו מעצמו.

פסקה רנב

תניא בארבע תקופין וכו': למדנו בד' תקופות בשנה, נפסק הקול, ודינים מתעוררים (כמ"ש לעיל יתרו דף ע"ה ד"ה פירוש ע"ש) והתשובה תלויה עד שנתתקן. וכשהדינים מתעוררים יוצא קול. וד' זויות העולם, עולים ויורדים. כרוז קורא ואין מי שישגיח ויתעורר. והקב"ה מוכן, אם ישובו ישוב הדינים למקומם. ואם לא הקול נפסק והדינים, נעשו. ואז נקרא ויתעצב. **ויתעצב**, היינו בבתים החיצונים.

פירוש. שנה ה"ס מלכות. שבה ד' ספירות חו"ג תו"מ שבכל אחת ג' קוין, שה"ס י"ב. ואם הקו שמאל שולט לבדו בכל אחת מד' ספירות חו"ג תו"מ, אז נקראים ד' תקופות, מחמת תוקף הדינים הנמשכים משליטת השמאל. וז"ש, **בארבע תקופין דשתא קלא אתפסק**, כי הקול הוא קו האמצעי המיחד ב' הקוין ימין ושמאל לאחד, וכיון שהקול נפסק, חזרה השליטה לקו שמאל בלי ימין, שאין מי שיחברהו בימין. וע"כ, **ודינין מתערין**, שכל הדינים הקשים הנמשכים משליטת השמאל מתעוררים בעולם. ואם עושים תשובה, התשובה תלויה ואינה מתקבלת עד שיתתקן הקול, ויחזור ויחבר ב' הקוין ימין ושמאל יחד. וז"ש **ותשובה תלייא עד דאתתקן**. וע"כ מקדים התקון לתשובה. והנה מדרכם של הדינים דקו שמאל הוא, שבסופם מתעוררים הדינים דנוקבא, בסו"ה, לפתח חטאת רובץ, שמדינים אלו נתתקן המסך דחירק דקו אמצעי, הנקרא **קול**, החוזר ומיחד ב' הקוין. וז"ש **וכד דינין מתערין קלא נפיק**, שבסופם מתגלה המסך דחירק שממנו יוצא הקול ומחבר שוב ב' הקוין. ואז **וד' זוין דעלמא**, שהם חו"ג תו"מ של המלכות, **סלקין ונחתין** מאירים בהארת חכמה ממטה למעלה ובהארת החסדים ממעלה למטה, כמשפט קו האמצעי (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) ואז, **כרוזא קארי**, שיוצא הכרוז מדוחק הדינים שבקו שמאל, ומזהיר להדבק בקו האמצעי. ואם **לית מאן דישגח ויתער**, שאין מי שיתעורר להתדבק בקו האמצעי, **וקב"ה זמין**, הקב"ה מחכה ומוכן לקבל תשובתם, **אם יתובון יתוב**. דהיינו שמקבלם ומאיר להם הרחמים מקו אמצעי. **ואם לאו**, שאינם חוזרים בתשובה, **קלא אתפסק**, הקול, שהוא קו אמצעי חוזר ונפסק, והשמאל חוזר לשליטתו, **ודיניא אתעבידו**, והדינים נעשים בעולם. וכביכול, נתעצב בבתים החצונים, על הדינים שנעשו בעולם.

פסקה רנג

א"ר יהודה וכו': אר"י למדנו, מיום שנחרב בית המקדש, אין יום שלא נמצא בו כעס רע, מה הטעם. הוא משום שלמדנו, א"ר יודאי א"ר ייסא, נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה, שהיא מלכות, עד שיכנסו ישראל בירושלים של מטה. ומשום כך כעס נמצא

בעולם. והשבועה היתה על הקביעות, כי שלא בקביעות, יש זווג ז"א ומלכות גם בימי הגלות, דהיינו בשעת התפלה ובשבתות ויו"ט.

פסקה רנד

א"ר יוסי וכו': אר"י, כתוב, ערות אביך וערות אמך לא תגלה. וכתוב, אמך היא לא תגלה ערותה. ולמדנו **אמך היא** ודאי, דהיינו המלכות שהיא אם של ישראל. ואם גילה ערותה, למה צריך להשיב אותה, בסוד התשובה, הוא ודאי כדי לתקן מה שגלה. כמ"ש לפנינו.

פסקה רנה

דתניא כד סגיא וכו': שלמדנו, כאשר נתגבר היצר הרע באדם אינו מתגבר אלא בעריות. וכל החטאים אחוזים בערות ההיא. וכתוב, לא תגלה. וכשנתתקן, מתתקן כנגד זה שגילה, וזה נקרא תשובה.

פסקה רנו

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, כל חטאי העולם אחוזים בזה, בגילוי ערוה, עד שאמא, שהיא המלכות, מתגלה בשביל החטאים, דהיינו שמתגלה ערותה, וכשהיא מתגלה כל אלו הבנים, דהיינו ישראל למטה, שהם בניה של המלכות, מתגלים. וכתוב, לא תקח האם על הבנים. וכשנתתקן העולם למטה נתתקן הכל, עד שעולה התקון לאמא קדישא, שהיא המלכות, ומתתקנת ומתכסית ממה שנתגלה, ומשום זה כתוב, אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. ואז נקראת תשובה. תשובה ודאי. ואז נקראת יום הכפורים, כמ"ש מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו.

פירוש. ב' נקודות נתתקנו במלכות, א) היא נקודתה עצמה דמדת הדין שלא נמתקה בבינה. שמבחינה זו כח הצמצום ומסך עליה שלא תוכל לקבל אור העליון. ב) היא הממותקת במדת הרחמים, בבינה, שמבחינה זו היא ראויה לקבל כל האורות שבבינה. ואז משפעת גם לבי"ע ולישראל מאורותיה הגדולים. כמ"ש כל זה לעיל (ב"א דף ז' ד"ה וכבר) וענין ב' נקודין אלו נתבארו לעיל (בהקסה"ז אות קכ"ב וקכ"ג ע"ש בהסולם) ולפיכך המלכות משמשת רק בנקודה השניה דמדת הרחמים, ונקודה זו מגולה בה, אבל נקודה דמלכות דמדת הדין נגנזה בה, ואינה מתגלה, ואם היא מתגלית תיכף מסתלק ממנה האור העליון, מחמת הצמצום ומסך שבה כנ"ל.

וזהו שאומר שם (בהקסה"ז אות קכ"ג) **דאיהו אלנא דטוב ורע**, **זכי בר נש**, **הא טוב**, **ואי לא זכי הא רע**. שאם האדם זוכה נמצאת הנקודה דמדת הדין בגניזה בתוך המלכות, ורק הנקודה דמדת הרחמים מגולה, ואז המלכות משפעת לו כל **טוב** שמקבלת מבינה.

ואם האדם אינו זוכה, אלא שחוטא, אז מתגלה נקודה דמדת הדין שבמלכות, ומיד כל האורות פורחות ממנה, והדינים נאחזים בה, ונמצא אז האדם בכל **רע**.

וז"ש כאן (אות רנ"ד) **אמך היא ודאי, הא אם גילה ערייתה למאן בעי לאתבא לה, ודאי לתקנא מאי דגלי**. דהיינו אם בא לחטוא, שאז, תגלה במלכות נקודה הא' דמדת הדין, שנקראת ערוה להיותה הגורמת להסתלקות כל האורות ממנה, אז אומר הכתוב, **אמך היא**, הרי המלכות היא אמך, לא תגלה ערותה. וז"ש, **אמך היא ודאי**. ואם חטא וגילה ערותה, ודאי הוא שצריך לתקן מה שגילה. דהיינו שאותה הנקודה דמדת הדין שגילה צריכים לחזור ולכסות אותה. ולתת השליטה לנקודה דמדת הרחמים, ואז תחזור ותקבל האורות מבינה.

וז"ש **וכלהו חובי אחידן בההוא עריא** (באות רנ"ה) שכל החטאים שאדם עושה נאחזים בגילוי ערוה ההיא, דהיינו שגורמים שמתגלה במלכות הנקודה דמדת הדין המסלקת ממנה האורות, שנקראת ערוה. ועליה **כתיב לא תגלה**. שעליה מזהיר הכתוב, לא תגלה. **כד אתתקן, אתתקן לקבל ההיא דגלי**, וכשהאדם מתקן את חטאו, הוא צריך לתקן כנגד מה שפגם באותו גילוי. דהיינו לחזור ולכסותה. **ודא אקרי תשובה**. כי ע"י הכיסוי הוא **משיב** את המלכות בחזרה לקבל את האורות מבינה.

וזה שרומז, **לא תקח האם על הבנים**. כי עם גילוי ערות האם הוא פוגם הן **באם** שנסתלקו ממנה האורות, והן **בבנים**, שהם ישראל שאין להם מה לקבל ממנה. וז"ש, **וכד אתתקן עלמא לתתא אתתקן כלא עד דסלקא תקונא לאמא קדישא**. דהיינו כשהאדם חוזר בתשובה למטה, מתתקן גילוי ערוה שעשה במלכות, **ואתכסיא ממה דאתגלייא**, שהערוה, שהיא הנקודה דמדת הדין חוזרת ומתכסה, דהיינו שנגנזה שוב, והנקודה דמדת הרחמים שולטת. ובגין כך כתוב, **אשרי נשוי פשע כסוי חטאה**. דהיינו החטא, שהיא הערוה שנתגלתה חזרה ונתכסתה. **וכדין אקרי תשובה, תשובה ודאי**. כי שבה לבינה. **וכדין יום הכפורים אתקרי**. כי כשהמלכות חוזרת לבינה היא נקראת יום הכפורים.

פסקה רנז

א"ר יהודה וכו': אר"י, מתי נקראת המלכות, תשובה. הוא, כשהאם, שהיא המלכות, מתכסה, דהיינו שחוזרת ומתכסה הנקודה דמדת הדין הנקראת ערוה, ועומדת בשמחה על הבנים, שמשפעת להם כל טוב. שכתוב, אם הבנים שמחה. וחוזרת לקיום, כמו שהיתה מטרם שפגמו בה, ומי שהיה מקודם לכן סגור וגנוז, דהיינו הנקודה דמדת הדין, חזר למקומו. שחזרה למקומה המכוסה. כנ"ל בסמוך. וכל המדרגות חוזרות אחד לאחד,

שכל תחתונה עולה לעליונה, ומתברכות כל אחת ואחת. ואז נקרא תשובה. תשובה סתם לכלול הכל. שכל המדרגות חזרו ונתקנו.

פסקה רנח

אמר רבי יצחק וכו': אר"י, כאשר העולם שהוא המלכות, מתתקן, כולו מתתקן ביחד, בבת אחת. כי כתוב, כי גדול מעל שמים חסדך. **מעל שמים**, היינו שהמלכות עולה למעלה מן המקום שנקרא שמים, ומה היא. היא אמא, דהיינו בינה. כי ז"א נקרא שמים, ולמעלה מז"א, היא בינה. וכיון שהמלכות עולית שם נתתקנה בבת אחת כמו אמא. והיינו שנקראת תשובה. כי המלכות תשוב לבינה.

פסקה רנט

ר' יהודה אמר וכו': ריי"א, שכ' בדיוק **מעל** שמים, אם היה כתוב, על שמים, היה משמע, מקום ההוא העומד על שמים, שהוא בינה, ולא יותר. כיון שאמר **מעל** שמים, משמע על מקום ההוא העומד על שמים למעלה למעלה. שהוא עתיקא קדישא. כמ"ש לפנינו.

פסקה רס

דתאנא, **בההוא זמנא וכו'**: שלמדנו, בזמן ההוא שהמעשים מתוקנים למטה, ואמא היא בשמחה, מתגלה עתיקא קדישא, שהוא כתר, והאור שב לזעיר אנפין. ואז הכל בשמחה, הכל בשלמות, והברכות נמצאות בכל, והרחמים מוכנים, וכל העולמות בשמחה. ז"ש ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו. מי **ישוב**, היינו ישוב עתיקא קדישא להתגלות בזעיר אנפין, כי ישוב להתגלות ממה שהיה סתום מתחילה, והכל נקרא תשובה, על שם עתיקא קדישא ששב להתגלות.

פסקה רסא

אמר רבי יהודה וכו': אר"י. הכל הוא בכלל **ישוב**, כמו עתיקא קדישא. הכל סתם. בלי הפרש. וכתוב, למען **ישוב** ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים. א"ר יצחק, הכל הוא ודאי. בכלל תשובה. וכן העמדנו הדברים לפני ר' שמעון.

פסקה רסב

והשיב את הגזלה: שם שאלו החברים. מפני מה בגזלה כתוב, והשיב את הגזלה ולא יותר, ובגנב כתוב שישלם כפל, וארבעה וחמשה. ומשיב, אלא כך העמדנו, זה, הגזלן, השוה יראה עליונה לתחתונה, ליראת אדם. כלומר שאינו ירא לא מהקב"ה ולא מאנשים. וזה שגנב, שם כנגדו יראה תחתונה מבני אדם, ולא יראה עליונה. ונמצא שהחשיב יראת אדם מיראת ה'.

פסקה רסג

מה כתיב לעילא וכו': מה כתוב למעלה. נפש כי תחטא. והוא כמו שאמרנו, שהתורה והקב"ה תמהים עליה ואומרים נפש כי תחטא וגו'. (כנ"ל אות ר"ט) וכתוב, ונפש כי תמעול מעל וגו'. או נפש כי תשבע וגו'. אמר ר' יצחק, נפש כתוב, בכל אלו, ולא רוח ולא נשמה. כי הרוח והנשמה אינם חוטאים, אלא שנפגמים מחמת הנפש החוטאת. וכאן בגזלה, גוף ונפש. שכתוב, והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה. על מי שבא לתקן מעשיו, נאמר והשיב, כמו שאמרנו (באות רנ"א) והשיב, מה והשיב, אלא כמי שמתקן מעשיו כדי שישובו מבועי מים, שהם השפע העליון, למקומם, להשקות הנטיעות, שהן הספירות. כי הוא גרם בחטאיו למנוע השפע מהן. ועל זה נאמר והשיב את הגזלה וגו'. כמו שאמרנו.

פסקה רסד

ר' אבא הוה וכו': ר"א היה יושב לפני ר' שמעון. נכנס ר' אלעזר בנו. אמר ר"ש, כתוב, צדיק כתמר יפרח וגו'. **צדיק כתמר**, מהו כתמר. ומשיב, כי מכל אילני העולם אין מי שמתעכב לפרוח כמו תמר. כי הוא עולה לשבעים שנה. ומהו הטעם שהצדיק נמשל לתמר. אע"פ שהכתוב מעיד זה, כל החברים אינם רוצים לגלות את זה.

פסקה רסה

אבל צדיק כתמר וכו': אבל צדיק כתמר יפרח, נאמר על גלות בבל, שלא חזרה השכינה למקומה אלא בסוף שבעים שנה. ז"ש, כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם, וזה הוא צדיק כתמר יפרח, שעולה זכר ונקבה לע' שנה. **צדיק**, זהו הקב"ה, שחזר לבבל אחר ע' שנה, ז"ש כי צדיק ה' צדקות אהב. וכתוב ה' הצדיק. וכתוב, אמרו צדיק כי טוב. הרי שהקב"ה נקרא צדיק.

פסקה רסו

כארז בלבנון ישגא: מהו ארז. ומשיב, זהו הקב"ה. שכתוב, בחור כארזים. **בלבנון ישגא**, בלבנון ודאי, וזה הוא עדן שלמעלה, דהיינו חכמה, שעליה כתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך. וארז זה, שהוא ז"א, במקום עליון ההוא ישגא. דהיינו כשעולה לשם.

פסקה רסז

ודא בגלותא בתראה וכו': וזהו בגלות האחרון, הקב"ה הוא כארז הזה שמתעכב לפרוח ולעלות. ומשעה שעולה עד שעומד בקיומו, דהיינו עד שתהיה הגאולה, הוא יום, דהיינו יומו של הקב"ה שהוא אלף שנה, והתחלת יום השני, עד שעושה צל באור היום, דהיינו אחר חצי היום שהחמה מתחלת לערוב, שהוא ביומו של הקב"ה אחר חמש מאות שנה,

ואחר אלף וחמש מאות שנה תבא הגאולה. וארז אינו עולה אלא בעדון המים, כמ"ש כארזים עלי מים, כך ארז בלבנון ישגא, שמשם, מלבנון, שהוא חכמה, יוצא מבוע ונהר מים, שהוא בינה להשקות הארז, וארז זה הקב"ה, שהוא ז"א המקבל ההשקאה, שכתוב, בחור כארזים.

פסקה רסח

שתולים בבית ה': הוא לזמן מלך המשיח. **בחצרות אלקינו יפריחו**, הוא בתחיית המתים. **עוד ינובון בשיבה**, הוא ביום ההוא שהעולם יהיה חרב, דהיינו באלף השביעי. **דשנים ורעננים יהיו**, הוא לאחר כך שהעולם יחזור להבנות, שכתוב, השמים החדשה והארץ החדשה. ואז, ישמח ה' במעשיו, כתוב. וכל כך למה. הוא, להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו.

פסקה רסט

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר. איש תהפוכות ישלח מדון ונרגן מפריד אלוף. **איש תהפוכות ישלח מדון**, הוא כמו שאמרנו, שהרשעים עושים פגם למעלה. כי מדון, פירושו פגם. ונרגן מפריד אלוף, היינו שמפריד אלופו של עולם, שזהו הקב"ה.

פסקה רע

ד"א איש תהפוכות וגו': פירוש אחר, איש תהפוכות ישלח מדון. מהו ישלח. הוא שישלח לאלו הנטיעות, שהן זו"ן, מדון, דהיינו שגורם להם שיינקו מצד הדין, שהוא צד שמאל דבינה. שהוא דין. ומדון פירושו דין. **ונרגן מפריד אלוף**. הוא כמו שאמרנו, שהרשעים עושים פגם למעלה, **מפריד**, היינו שלא נמצא יחוד, בין זו"ן, שמפריד המלכה מן המלך, והמלך מן המלכה. ומשום זה לא נקרא אחד, כי לא נקרא אחד, אלא כשז"א ומלכות הם ביחוד אחד. אוי לאלו הרשעים שעושים פירוד למעלה. אשרי הם הצדיקים, שהם מקיימים הקיום שלמעלה, דהיינו יחוד זו"ן, ואשרי הם בעלי תשובה, שמחזירים הכל למקומו.

פסקה רעא

וע"ד תנינן וכו': וע"כ למדנו, במקום שבעלי תשובה יושבים, צדיקים גמורים אין יושבים שם. מהו הטעם. ומשיב, אלא הם בעלי התשובה נתתקנו במקום עליון במקום שהשיקוי של הגן נמצא שם, דהיינו בינה, שהוא משקה את הגן שהוא מלכות. וזו היא תשובה. כנ"ל שמשיב המלכות אל הבינה. וע"כ נקראים בעלי תשובה. ואלו, צדיקים הגמורים, נתתקנו במקום אחר, שנקרא צדיק, שהוא יסוד דז"א.

פסקה רעב

וע"ד אלין יתבין וכו': וע"כ אלו, בעלי תשובה, יושבים במקום עליון, שהוא בינה. ואלו, צדיקים גמורים, יושבים במקום קטן, דהיינו ביסוד דז"א. מהו הטעם. הוא, כי אלו בעלי תשובה, משיבים המים, שהם השפע, למקומם, ממקום עליון של הנהר העמוק, שהוא בינה, עד אותו מקום שנקרא צדיק. שהוא יסוד דז"א. וצדיקים גמורים ממשיכים את השפע, מאותו מקום שהם יושבים, דהיינו מן היסוד דז"א, לעולם הזה. ועל כן אלו בעלי תשובה הם עליונים ואלו צדיקים גמורים הם תחתונים. אשרי חלקם של בעלי תשובה, שממשיכים השפע מבינה ליסוד דז"א, ואשרי חלקם של הצדיקים שבשבילם העולם מתקיים. שממשיכים השפע מיסוד דז"א לעולם הזה.

פסקה רעג

ה"ד והיה כי וגו': זהו שכתוב, והיה כי יחטא ואשם וגו'. מה כתוב למעלה, או מצא אבדה וכחש בה וגו'. כי החוטא פוגם למעלה, ומשום זה מסתלק הקב"ה מן הכל. כביכול הקב"ה לא נמצא בקיומו, כי כנסת ישראל, שהיא המלכות, נפרדה ממקומה. ז"ש אבדה האמונה. מה היא אמונה. היא כנסת ישראל. כמש"א, ואמונתך בלילות, ולילה הוא המלכות. **אבדה האמונה**, הוא כש"א, על מה אבדה הארץ. והכל אחד, כי המלכות נקראת אמונה ונקראת ארץ. והרי העמדנו, **אבדה** כתוב, שפירושו שהמלכות אבדה את בן זוגה שהוא יסוד. ולא כתוב, נאבדת, ולא אבודה, שפירושם שהיא עצמה נאבדה. כעין זה כתוב הצדיק אבד, אבוד או נאבד לא כתוב, אלא אבד, שפירושו שהוא אבד את בת זוגו. שהיא המלכות. וזהו שכתוב אבדה האמונה. משום זה כתוב, והשיב את הגזלה או את האבדה וגו'. כי המלכות שנפגמה בחטאו נקראת אבדה. וצריך להשיב את ה **אבדה** אל הצדיק שהוא יסוד ש **אבד** אותה.

פסקה רעד

אמר רעיא מהימנא וכו': אמר רועה הנאמן, שהוא משה רבינו. מקומות יש בגיהנם, הרשומים למחללי שבתות בפרהסיא שלא חזרו בתשובה מאותו החלול. וממונים יש עליהם. ואף כך, יש מקומות בגיהנם לאותם מגלי עריות ולאותם המגלים פנים בתורה שלא כהלכה, ולאותם השופכים דם נקי, ולאותם הנשבעים לשקר, ולאותם השוכבים עם נדה, או בת אל נכר, או זונה, או שפחה. ואף לעובר על שס"ה לא תעשה.

פסקה רעה

לכל חובא אית וכו': לכל חטא יש מקום בגיהנם, וממונה יש עליו. והשטן שהוא יצר הרע שלו, ממונה על כל החטאים והמקומות והממונים שעליהם. ואם חזר בתשובה

מה כתוב, מחיתי כעב פשעיך, שנמחו רשימות כל חטא וחטא של הרשעים ממקומות שלהם בגיהנם.

פסקה רעו

ואית חובין רשימין וכו': ויש חטאים רשומים למעלה ולא למטה בעולם הזה. ויש שרשומים למטה ולא למעלה. ויש שרשומים למטה ולמעלה. אם החטאים נמחים למטה בעוה"ז שעושה תשובה, נמחים למעלה אחר שעושה תשובה. ועוד העמידו בעלי המשנה, רשע עונותיו חקוקים לו על עצמותיו. צדיק זכויותיו חקוקות לו על עצמותיו. למה. הוא, כדי שיהיו רשומים בין בעלי העבירה להכיר אותם בהם. וקול יוצא עליו, זה הוא רשע, ישרפו עצמותיו בגיהנם.

פסקה רעז

ואוקימנא נשמות וכו': והעמדנו, נשמות של הרשעים, הן הן המזיקים שבעולם. והדין שלהן, העמידו בעלי המשנה עליהן, שנשמתם נשרפת ונעשית אפר תחת כפות רגלי הצדיקים. ובמה הן נשרפות. היינו באש הכסא, שהוא המלכות. שנאמר בו, כרסייה שביבין די נור גלגלוהי נור דליק, כסאו ניצוצי אש, וגלגליו אש שורף. והיינו באש, של ארבע חיות אש המסבבים את כסא דין, שהוא **אדני**, שנרמז עליו, דינא דמלכותא דינא.

פסקה רעח

וההוא נהר אתמר וכו': ונהר ההוא, שנאמר בו, נהר די נור נגיד ונפיק מן קדמוהי, נהר אש נמשך ויוצא לפניו, נשמות הצדיקים טובלות ומטהרות בו ונשמותיהם של הרשעים נדונות בו ונשרפות לפניו כקש לפני אש. והיינו אש אוכלת אש. **הויה** בניקוד אלקים, שהוא בינה, הוא החמה. הנרתיק שלו הוא **אדנ"י**. והיינו הסוד שהעמידו, שלעתיד לבא מוציא הקב"ה חמה מנרתיקה, שהשם אדני שהוא מלכות, לא יכסה על שם הויה בניקוד אלקים, שהוא בינה, ואז מתגלה אש הדין שבקו שמאל דבינה, בלי נרתיק המלכות, הצדיקים מתרפאים בה, והרשעים נדונים בה.

פסקה רעט

ומחיוון דכרסיא דדינא וכו': ומאש החיות של כסא דין, (כנ"ל אות רע"ז) היה יורד אריה של אש לאכול ולשרוף הקרבנות והממונים, כי על כל אבר שחטא בו יש מחבל קטיגור אחד, שנתמנה עליו. כמו שהעמדנו, עשה עבירה אחת קנה לו קטיגור אחד. ומיד שירד אש של גבוה, ושורף האברים והפדרים והאמורים של הפרים והכבשים והעתודים והעזים, שזה סוד, הויה שיורד כאריה של אש לשרוף אותם, נשרפים האברים שלהם,

ונשרפים המחבלים הממונים על האברים שחטאו, ומתכפרים עונותיהם של ישראל, שהם אברי השכינה.

פסקה רפ

בההוא זמנא וכו': בזמן ההוא, מתקרבים החיות הממונות על הזכיות, שהם מכסא רחמים, שהוא תשובה, דהיינו אמא עליונה, בינה, ובמה מתקרבות, היינו בשם הוי"ה שנכנס בהן. ומשום זה, הוא **קרבן להוי"ה**, שאין מי שיוכל לקרב החיות והיסודות, להביא שלום ביניהם, אלא השם הוי"ה, שהוא ז"א קו האמצעי, שבשמו הויה, מתקרבים מים לאש, דהיינו קו ימין לקו שמאל, ואינם מכבים זה את זה, והרוח, שהוא קו אמצעי, קרב אל העפר, שהוא מלכות, ואין מפריד ביניהם.

פסקה רפא

בההוא זמנא אינון וכו': בעת ההיא, אלו החיות והיסודות הנ"ל הם שלמים, ונקראים קדשים, שאין טמאים ביניהם. ועוד, שלמים, הם ה' אחרונה של שם הויה, דהיינו מלכות, שהיא שלמות של עמוד האמצעי, שהוא ז"א, בכל הויות הכלולות בז"א לכל ששה קצוות שלו, שהם שש ספירות חג"ת נה"י. כי ז"א עצמו ה"ס **יה"ו** דהויה, שבהן ששה צירופין, כמ"ש לפנינו, ו **ה'** אחרונה משלמת אותו בכל צירוף וצירוף.

פסקה רפב

ורזא דמלה חתם וכו': וסוד הדבר, כמו שאמר בספר יצירה, חתם רום ופנה למעלה, ב **יה"ו** לצד ימין, שהוא חסד. והוא צירוף א'. ב **הוי"י** לצד שמאל, שהוא גבורה, והוא צירוף ב'. **והי"י** בעמוד האמצעי, שהוא תפארת, והוא צירוף ג'. **יוי"ה** בנצח, והוא צירוף ד'. **היי"ו** בהוד, והוא צירוף ה'. **ויי"ה** ביסוד, שהוא צירוף הששי. האילן האוחז אותם כולם הוא תפארת, כי ת"ת כולל כל ו"ק. והוא עץ עושה פרי, ומשום זה, מקום שיפול העץ שם **יה"ו**. שרומז שת"ת נקרא בג' אותיות **יה"ו** בלבד, וה' אחרונה היא המלכות המתחברת עמו. וע"כ נבחנים ו"ק שלו בששה צירופי **יה"ו**. ואף כך בכל הויה מו"ק יש **ה'** אחרונה שלמים להויה, ש **ה'** אחרונה משלמת להוי"ה, ולכל הויות שבו"ק הנאחזים בה, כעין זה, **יה"ו** עם **ה'** הוא **י"ה ו"ה**. הו"י עם **ה'** הוא **הוי"ה**. וה"י עם **ה'** **והיה**. ואף כך שאר הויות.

פסקה רפג

ואינון ח"י אתוון וכו': ואלו, ששה צירופי יה"ו הם **ח"י** אותיות של ששה קצוות חג"ת נה"י הכלולים בצדיק **חי** עולמים, שהוא יסוד דז"א. ועם **ה'** שהיא מלכות, נעשית **חיה**. וסוד הדבר, היא **ה'** כגון תיבת נח, שהיא מלכות, שנתקבץ בה מכל מין ומין שהם שנים

שנים, שבעה שבעה לקרבן. שנים שנים הם ד', שבעה שבעה הם י"ד, שביחד הם י"ח, ותיבה עצמה בה **ה'** להיותה מלכות, ונשלמת המלה **חיה**.

פסקה רפד

וצדיק איהו כליל וכו': וצדיק, שהוא יסוד, כלול שש מדרגות, דהיינו ששה קצוות, ומשום זה התקינו להיטיב את החלום בג' שלומות, דהיינו ג' פסוקים שנזכר בהם שלום, בג' פדיונות, בג' פסוקים שנזכר בהם פדיון, (ברכות נ"ה:) שהיסוד הוא **ו'** והם ביחד בחשבון ששה. כנגד שש מדרגות דיסוד, כי הטבת החלום הוא ע"י היסוד. והוא **סולם** שבחלומו של יעקב, הכלול משש ספירות. **מוצב ארצה**, היינו שכינה התחתונה, שהיא מלכות הנקראת ארץ, והיא **ה'** אחרונה. **וראשו** זה **י'**, שבו הוא הצדיק, שהוא יסוד, שביעי. פירוש, כי **י'** זו היא חכמה שבאמא, וכשמתחילים לספור מבינה שהיא אמא, נמצא יסוד שביעי. **מגיע השמימה**, זו היא אמא עליונה, וזו **ה'** עליונה, דהיינו בינה שבבינה, שמצד החלום, שהוא בחינת שמאל, (כנ"ל ויצא אות מ"ה) ה **ה'** שולטת על ה **י'** שהיא ראש הסולם, שהוא סוד **ה"י** מן אלקים, ומשום זה והנה מלאכי אלקים עולים וכו' ולא מלאכי הויה.

פסקה רפה

אתוון כסדרן וכו': האותיות כסדרן, שהן י"ה ו"ה, עולים בנקודת החולם, שהיא כתר, על ד' אותיות, שהתפשטותם היא מחכמה עד מלכות הקדושה, כי חכמה היא **י'**, בינה היא **ה'**, שש הספירות חג"ת נה"י הן **ו'**, מלכות היא **ה'** אחרונה, חולם, היא כתר על כל האותיות. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה רפו

אם הכהן המשיח יחטא וגו': ר' אבא פתח, הגידה לי שאהבה נפשי וגו'. אם לא תדעי לך היפה בנשים וגו'. אלו הכתובים העמידו החברים במשה, בשעה שהיה נפטר מן העולם. שאמר יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר וגו' אשר יצא לפניהם וגו'. שאמר אז להקב"ה, הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה וכו', את מי אתה ממנה לרעות את ישראל. ולמדנו שני על הגלות.

פסקה רפז

ות"ח הני קראי וכו': ובוא וראה, מקראות אלו כנסת ישראל, שהיא המלכות, אמרה אותם אל המלך הקדוש, שהוא ז"א. הגידה לי שאהבה נפשי, שאהבה נפשי, אין הפירוש שנפשי אוהבת, אלא האוהב את נפשי, כש"א את שאהבה נפשי ראיתם, ולמלך הקדוש נאמר, אתה שאהבה נפשי איכה תרעה.

פסקה רפח
בספרא דרב המנונא וכו': בספרו של רב המנונא סבא אמר, כל זמן שכנסת ישראל נמצאת עם הקב"ה, כביכול, הקב"ה בשלמות, ורועה ברצון את עצמו, ולאחרים. לעצמו, היינו שזן את עצמו מיניקת החלב ההיא של אמא עליונה, שמקבל שפע הבינה, ומאותה היניקה שינק, הוא משקה לכל שאר האחרים ומניק אותם. ולמדנו שאמר ר"ש, כל זמן שכנסת ישראל נמצאת עם הקב"ה, הקב"ה הוא בשלמות בשמחה, ושורות בו ברכות, ויוצאות ממנו לכל שאר האחרים, דהיינו לכל העולמות. וכל זמן שכנסת ישראל אינה נמצאת עם הקב"ה, כביכול, נמנעות ממנו הברכות ומכל שאר האחרים.

פסקה רפט
ורזא דמלתא הכל וכו': וסוד הדבר, בכל מקום שלא נמצא דכר ונוקבא, אין הברכות שורות עליו. וע"כ הקב"ה גועה ובוכה, כש"א, שאג ישאג על נוהו. ומהו אומר. הוא, אוי שהחרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי, וכו'. (ירמות סב:).

פסקה רצ
ובשעתא דכ"י נפקת וכו': ובשעה שכנסת ישראל, יצאה בגלות, אמרה לפניו, הגידה לי שאהבה נפשי: אתה, שאהבה נפשי, אתה, שכל אהבת נפשי בך, **איכה תרעה**, איך תזון את עצמך מעומק הנחל שאין שפעו נפסק, שהיא בינה, (כנ"ל אות רפ"ח) איד תזון את עצמך מהארת העדן העליון, שהוא חכמה. **איכה תרביץ בצהרים**, איך תזון לכל אלו האחרים המושקים ממך תמיד. (כנ"ל אות רפ"ח).

פסקה רצא
ואנא הוינא אתזנא וכו': ואני, הייתי נזונית ממך בכל יום והייתי מושקית, ואני השקיתי לכל העולמות התחתונים, וישראל נזונו ממני, ועתה, **שלמה אחיה כעוטיה**, איך אהיה מתעטפת בלא ברכות, וכשיצטרכו את אלה הברכות, לא ימצאו אותן בידי. **על עדרי חבריך**, איך אעמוד עליהם, ולא אהיה רועה ומזינה אותם. **עדרי חבריך**, אלו הם ישראל, שהם בני האבות אברהם, יצחק ויעקב, שהם המרכבה הקדושה למעלה, דהיינו חג"ת דז"א, ועל כן קוראת אותם, **חבריך**.

פסקה רצב
א"ל קב"ה שבוק וכו': אמר לה הקב"ה, לכנסת ישראל: עזבי את שלי, דהיינו שלא תדבר מן החסר לז"א, כי שלי, הוא דבר סתר מלהודע. אבל **אם לא תדעי לך**, במה שנוגע לעצמך, הנה לך עצה. **היפה בנשים**, הוא, כמש"א הנך יפה רעיתי, דהיינו שהוא שם של כנסת ישראל. **צאי לך בעקבי הצאן** אלו הם הצדיקים, שהם נדשים בין עקבים, כלומר

שהכל דשים אותם ברגליהם, ובשבילם ינתן לך כח להתקיים. **ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים**, אלו הם תנוקות של בית רבן, שהעולם מתקיים בשבילם, ונותנים כח לכנסת ישראל בגלות. **משכנות הרועים**, אלו הם בתי רבם, מקום בית המדרש, שהתורה נמצאת תמיד בהם.

פסקה רצג

ד"א אם לא וכו': פירוש אחר, על אם לא תדעי לך היפה בנשים וגו'. בוא וראה בשעה שצדיקים נמצאים בעולם, ואלו תנוקות של בית רבן נמצאים, ועוסקים בתורה, יכולה כנסת ישראל להתקיים עמהם בגלות. ואם לא, אם אינם בשיעור המספיק. כביכול היא והם אינם יכולים להתקיים בעולם. ואם צדיקים נמצאים, הם נתפשים תחילה, ומתים כדי לכפר על בני דורם. ואם לא, אלו הגדיים שהעולם מתקיים בשבילם נתפסים תחילה, והקב"ה לוקחם מן העולם אע"פ שלא נמצא בהם חטא, ולא זה בלבד, אלא שמרחיק ממנו את כנסת ישראל, והיא יוצאת לגלות.

פסקה רצד

הדא הוא דכתיב אם וכו': ז"ש, אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם. הכהן המשיח הוא הקב"ה, ולמה יחטא, הוא בשביל אשמת העם, דהיינו בשביל עונות העולם שגרמו לו זה, לאשמת העם ודאי, ולא לאשמה שלו. **יחטא**, פירושו, שיגרע טובו, ודן הכל בדין. כש"א והייתי אני ובני שלמה חטאים. פירוש אחר, אם הכהן המשיח, זהו הקב"ה כמו שאמרנו, **יחטא** פירושו יגרע מן כנסת ישראל ומן העולם, שאינו נותן להם ברכות לפי צרכם. ולמה הוא. הוא **לאשמת העם** ודאי, משום עונות העם הוא. וב' הפרושים קרובים זה לזה. והפירוש הב' משלים מה שחסר בפירוש הא'.

פסקה רצה

אם הכהן המשיח יחטא: ר' יצחק פתח. זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך. מקרא זה קשה, כך היה צריך לכתוב, זכור לאברהם וליצחק ולישראל, מהו שכתוב ליצחק בלי ו'. ומשיב, אלא כך למדנו, בכל מקום השמאל נכלל בימין, ובכלל ימין הוא, כי ימין הזה נתתקן תמיד שיכלול בו השמאל. וע"כ אינו מחלק, לכתוב, וליצחק, שה ו' היתה מחלקת בין אברהם ליצחק, כדי לכלול את יצחק שהוא שמאל, באברהם שהוא ימין, ומשום זה כתוב, **לאברהם ליצחק** כלל אחד. ואח"כ **ולישראל**, כלל שני, כי שניהם הוא אוחז בכנפיו כלומר שע"י ההעלם המכונה כנפים הנובעים ממסך דחירק שבקו אמצעי, הנקרא ישראל, הוא מיחד ב' הקוין ימין ושמאל הנק' אברהם ויצחק, וכוללם יחד, (עי' לעיל לך י"ג ד"ה ונתבאר) והוא שלם בכל.

פסקה רצו

אשר נשבעת להם בך: שבועה השביע הקב"ה את האבות, באבות שלמעלה, שהם חג"ת דז"א. זהו שכתוב, אשר נשבעת להם **בך**, בך, היינו באלו שלמעלה, באלו השורים **בך**. דהיינו שנשבע בחג"ת שלו. ותדבר אליהם, ארבה את זרעכם וגו' אשר אמרתי. שואל, אומר, **אשר אמרתי**, אשר אמרת היה צריך לומר. כי אין לומר שהקב"ה אמר, אשר אמרתי, שהרי עתה הוא שנשבע, ואמר להם את זה. אלא בהכרח שמשה אמר זה, והיה לו לומר אשר אמרת. ומשיב, אלא הקב"ה אמר זה אל האבות פעם ושתי פעמים, ויתכן שיאמר, אשר אמרתי, דהיינו שכבר אמר להם. ועוד, **אשר אמרתי**, פירושו אשר רציתי ברצון נפשי. ואין צריך לומר שכבר אמר להם. כי אמירה פירושו רצון, ז"ש אדני אמר לשכון בערפל, ועוד, מה תאמר נפשך ואעשה לך.

פסקה רצז

ונחלו לעולם: שואל, מהו **לעולם**. ומשיב, היינו עולם העליון, שהוא ז"א, שארץ זו, שהיא מלכות, אחוזה בו ונזונית ממנו. ואם ארץ זו מגורשת לגלות, ואינה אחוזה בז"א, למה היא **לאשמת העם** הוא זה. וע"כ כתוב ונחלו לעולם, דהיינו שהמלכות תתיחד עם ז"א לעולם, ולא תלך בגלות. ובזה ביאר הכ' אם הכהן המשיח, שהוא ז"א, יחטא, שיגרע היחוד מן המלכות, שתצא בגלות, לאשמת העם הוא.

פסקה רצח

רבי יצחק אמר וכו': ריי"א, אם הכהן המשיח יחטא, זה כהן שלמטה, שנתתקן לעבודה בבית המקדש, ונמצא בו חטא, לאשמת העם הוא ודאי, שהעם יאשמו בשביל זה, כי אוי לאלו הסומכים על עבודתו. כעין זה הוא שליח צבור שנמצא בו חטא, אוי לאלו הסומכים עליו. א"ר יהודה, וכל שכן הכהן, שכל ישראל, ועליונים ותחתונים, כולם מחכים ומצפים להתברך על ידו.

פסקה רצט

דהא תנינן בשעתא וכו': כי למדנו, בשעה שהכהן מתחיל לכוון כוונות, ולהקריב קרבן העליון, דהיינו להקריב יחוד המלכות בז"א, הכל נמצאים בברכה ובשמחה, הימין, שהוא חסד, מתחיל להתעורר, והשמאל, שהוא דין, נכלל בימין, והכל מתאחז ומתקשר זה בזה, ומתברכים כולם יחד. נמצא שעל ידי הכהן מתברכים העליונים והתחתונים. וכבר העמדנו. וע"כ, אם חטא, צריך להקריב קרבן עליו, כדי שיתכפר עונו.

פסקה ש

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, הרי למדנו, שעל ידי הכהן מתכפר חטאו של אדם, כשהוא מקריב בשבילו קרבן. שואל, עתה, שהוא עצמו חטא, מי מקריב עליו, ומי יכפר עליו. אם תאמר שהוא מקריב לעצמו, הרי הוא נתקלקל, ואינו ראוי שיתברכו בשבילו עליונים ותחתונים, כי אם התחתונים אינם מתברכים על ידו, (כמ"ש באות רצ"ח) כל שכן עליונים. אמד ר' יהודה, ולא, הרי כתוב, וכפר בעדו ובעד ביתו. ולמה צריך לאחר שיכפר עליו משום שחטא, והוא יכול לכפר על עצמו, שכתוב, וכפר בעדו.

פסקה שא

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, הרי ידוע באיזה מקום נקשר כהן גדול, שהוא בחכמה, ובאיזה מקום נקשר כהן אחר, ואותו שנקרא סגן ידוע שהוא בחסד. ועל כן כהן אחר מקריב קרבנו של כהן גדול, שנקרא הכהן המשיח, בתחילה, ומעלה אותו עד אותו המקום שמקושר בו, דהיינו עד חסד דז"א, ואחר שהכהן העלה אותו, את הקרבן, עד אותו מקום, שהוא חסד, אין מעכבים את הכהן הגדול להעלות למקומו שהוא חכמה, שיתכפר חטאו. וע"כ כהן אחר מקריב עליו קרבנו, וכיון שאחר מקריב ואין מסתפקים כל כך על ידו, כי אינו יכול להעלות רק עד החסד, ובחינת כהן גדול הוא עד החכמה, הנה אח"כ הוא, הכהן הגדול עצמו, מקריב, ואלו העליונים מתחברים כולם לכפר חטאו. והמלך הקדוש מסכים עמהם. כעין זה, המתפלל, וטועה, יעמוד אחר תחתיו.

פסקה שב

ר' אלעזר ור' אבא וכו': ר"א ור"א, היו יושבים. אמר ר' אלעזר, ראיתי אבי ביום ראש השנה ויום הכפורים, שלא רצה לשמוע התפלה מכל אדם, אלא אם כן עמד עליו שלשה ימים מקודם, לטהר אותו. שר' שמעון היה אומר כך, בתפלה של אדם הזה שאני מטהרו, מתכפר העולם. וכל שכן בתקיעת שופר, שלא היה מקבל תקיעת אדם, שאינו חכם לתקוע בכונה בסוד התקיעה.

פסקה שג

דתנינן רבי ייסא וכו': שלמדנו, ר' ייסא סבא אמר, אלו התקיעות כסדרם. סדר הראשון כלול מכולם. כלומר שכלול משברים ומתרועה, והסדר הוא, תקיעה, שברים תרועה, תקיעה. סדר השני, תקיעה אחת כסדרו בתחילה, ותקיעה אחת כסדרו בסוף, וגבורה גדולה, דהיינו שברים, ביניהם. והסדר הוא, תקיעה, שברים, תקיעה. סדר השלישי הוא, תקיעה אחת מכאן בתחילה, ותקיעה אחת מכאן בסוף, וגבורה סתם, שהיא תרועה, ביניהם. השברים עולה לגבורה, התרועה יורדת למלכות. אחד דין קשה. דהיינו השברים

ואחד דין רפה דהיינו התרועה. והרי העמידוהו. והם עשרה קולות, דהיינו, תשר"ת תש"ת תר"ת. והם תשעה קולות, כי האחד, שבאמצע סדר הא', שהוא שברים תרועה, אינו שני קולות אלא הוא כלל הכל, כלומר, קול אחד שכולל שנים, וע"כ אין יותר מתשעה קולות.

פירוש. ב' גבורות הן, אחת הוא קו שמאל דז"א, שנקרא יצחק. והשניה היא המלכות, שהיא נבנית מקו שמאל, והיא ג"כ גבורה. וע"כ גבורה דז"א מכנה גבורה גדולה, והמלכות מכנה גבורה סתם. והתקיעות בכללן הן כנגד ג' קוין, כלומר, לתקן הקו שמאל שהיא דין, עם ב' הקוין הימין והאמצעי, המכונים אברהם ויעקב, שהם חסד ורחמים, שה"ס **ב' התקיעות** א' בראש הסדר כנגד אברהם, וא' בסוף הסדר כנגד יעקב, שביניהם נתבשם ונמתק יצחק שהוא קו השמאל.

אמנם יש ב' בחינות שמאל, שהם גבורה דז"א שנקרא יצחק, וגבורה סתם שהיא מלכות כנ"ל וצריכים להמתיק את שניהם. וע"כ צריכים לג' סדרים. כי **השברים** הוא כנגד גבורה הגדולה, והתרועה היא כנגד גבורה סתם. וע"כ בסדר הראשון, אנו כוללים ב' הגבורות יחד, וז"ש, **קדמאה כלילא מכלא** וע"כ אנו תוקעים, **תקיעה**, **שברים תרועה**, **תקיעה** וסדר השני אנו ממתיקים עם ב' התקיעות את גבורה הגדולה בלבדה, שהוא שברים, וע"כ אומר, **תנינא**, **חדא כסדרא**, **וחדא כסדרא**, **גבורה גדולה בינייהו**. דהיינו שתוקעים **תקיעה שברים תקיעה**. ובסדר הג' אנו ממתיקים עם ב' התקיעות את גבורה סתם בלבדה, וז"ש, **תליתאה חד הכא וחד הכא**, **גבורה בינייהו** שאינו אומר כאן גבורה גדולה, אלא סתם גבורה, שהיא המלכות, שהיא תרועה. ואנו תוקעים כאן, **תקיעה תרועה תקיעה**.

פוסקא, פירושו שברים, שהקול נשמע פסקי פסקי. **קומטרא**, פירושו תרועה, שהיא מלשון קנטור, שפירושו הכעסה, כי קול התרועה נשמע כמו געירה והכעסה. וז"ש **פוסקא סלקא**, שהשברים עולה לגבורה דז"א. **קומטרא נחתא**, שהתרועה יורדת למלכות. **חד תקיפא**, היינו שברים, שהיא דין קשה. חד רפיא, היינו תרועה שהיא דין רפה.

פסקה שד

ובהאי יומא מתעטרא וכו': וביום הזה מתעטר יצחק, שהוא גבורה וקו שמאל, והוא ראש האבות. ביום הזה כתוב, פחדו בציון חטאים. ביום הזה נעקד יצחק, ועקד הכל. ושרה מיללת. ו קול שופר חזק מאד. אשרי חלקו מי שעבר ביניהם, וניצל מהם. א"ר אבא, בשביל זה אנו קוראים פרשת עקדת יצחק ביום הזה, כי ביום הזה נעקד יצחק למטה ונקשר באותו שלמעלה. מתי נקשר, בשעה שכתוב, ויעקוד את יצחק בנו וגו'.

פירוש. בראש השנה חוזרים העולמות לקדמותם, והיינו כמו שהיתה המלכות ביום ד' דמעשה בראשית, שהיתה מלבשת הקו שמאל דבינה, וז"א הקו ימין דבינה, ואז עוד לא נתיחדו הימין והשמאל ביחד, והיתה החכמה בלי חסדים ולא היתה יכולה להאיר. כי אין החכמה מאירה בלי חסדים. וז"ס הדינים וקטרוג הלבנה. והעצה לזה, נתן הקב"ה תקיעת שופר, שע"י הקול היוצא משופר מעוררים כח המסך דחירק בז"א שה"ס קו האמצעי, וע"י מסך דחירק הוא ממעט את קו השמאל מג"ר, ואז נכנע השמאל לימין ומתיחד עמו, (כמ"ש לעיל פרשת לך דף י"ג או כ"ב ד"ה ונתבאר ע"ש) ומתלבשת ו"ק דחכמה שנשארו בקו שמאל בחסדים, ואז הם מאירים. כמ"ש כל זה לעיל (פרשת וירא אות שפ"א בהסולם ע"ש כל ההמשך). הרי שביום ראש השנה, ע"י תקיעת שופר, נתתקן הקו שמאל, שיוכל להאיר, מפאת התלבשותו בחסד דימין.

וזה שאומר, **ובהאי יומא מתעטרא יצחק**, שיצחק שהוא קו שמאל נתעטר ע"י התלבשותו בחסדים, ומאיר בבחינת ו"ק דג"ר שנקרא עטרה. **והוא רישא לאבהן**, כי בחינת הראש, שה"ס ג"ר, שיש בחג"ת דז"א הנקראים אבות, הן מיצחק, כי ו"ק דחכמה שלו ה"ס ג"ר וראש. אבל קו ימין שה"ס אברהם, הוא בחינת חסדים חסרי ג"ר, כי אין ג"ר אלא מחכמה. **בהאי יומא כתיב, פחדו בציון חטאים**, כי החטאים הרוצים להדבק בג"ר דשמאל, המעוררות דין בעולם, הם עתה בפחד, מחמת שהמסך דחירק שנתעורר מקול שופר, מיעט את ג"ר הללו. ותדע, כי תקיעת שופר ועקדת יצחק הם ענין אחד, כי עקדת יצחק פירושו שאברהם עורר את המסך דחירק שבקו האמצעי למעלה, שע"י כח הזה, ויעקוד את יצחק בנו, דהיינו שמיעט הג"ר דחכמה שבקו שמאל שהן בחינת יצחק, שעל ידי המיעוט הזה נכלל השמאל בקו ימין שה"ס אברהם למעלה, וכן יצחק למטה נכלל באברהם. שעי"ז נשלמו שניהם.

וז"ש **בהאי יומא יצחק אתעקד**, כי קול השופר ממעט את קו השמאל מן הג"ר שלו שזה נבחן לעקידה של יצחק, **ועקיד כלא**, שכל הבחינות של קו שמאל למעלה, נעקדו, ואפילו קו השמאל דבינה, **ושרה מיללת**, שהבינה הנקראת שרה היתה בוכית, שפירושו מיעוט, מחמת שנתמעט קו השמאל שלה. ומפרש, למה נעשה כל זה ואומר שהוא משום, **וקול שופרא תקיף לחדא**, שקול השופר החזק גרם לכל המיעוט הזה, כנ"ל. וז"ש **אתעקד יצחק לתתא ואתקשר בההוא דלעילא**, שנתקשר מחמת העקידה ביחוד ימין ושמאל שלמעלה. וזכה שהו"ק דחכמה שלו יתלבשו בחסדים, שהיא בחינת הג"ר שלו ושל שאר המדרגות.

פסקה שה

אמר רבי אלעזר וכו': אר"א ביום הזה, של עקידת יצחק, העטיר יצחק לאברהם, במוחין דג"ר המכונים עטרה, בסו"ה בעטרה שעטרה לו אמו, שכתוב והאלקים נסה את אברהם. מהו נסה. הוא כש"א, ואל עמים ארים נסי. ויקרא שמו ה' נסי, שהוא לשון התנשאות ורוממות. ונסה הוא כמו נשא, ולא מלשון נסיון. כי בעקידת יצחק הגדיל ונשא את אברהם. שואל. מה מלמדנו. ומשיב, שמלמדנו, שנשתכלל הימין ונשלם על ידי עקדת השמאל. כי מטרם שקו ימין שה"ס אברהם נכלל בשמאל שהוא יצחק, אין לו לימין אלא ו"ק בלי ג"ר, ואחר שנכלל בשמאל, יש לו ג"ר כמו השמאל. כנ"ל בדבור הסמוך. והתכללות זו באה לו ע"י עקדת יצחק, ונמצא שהימין נשתכלל ונשלם ע"י העקדה. זה שכתוב, והאלקים נסה את אברהם, דהיינו שהגדילו בג"ר. **והאלקים** הוא בדיוק, שזה הוא פחד יצחק, דהיינו מדת הגבורה שהיא קו שמאל, שמדה זו הגדילו בג"ר. ע"י שנכלל בה ע"י עקדת יצחק.

פסקה שו

רבי אבא אמר וכו': רא"א, כתוב, כי אלקים שופט זה ישפיל וזה ירים. **כי אלקים שופט**, אלקים הוא גבורה, ושופט הוא ת"ת, שנקרא משפט. והפירוש הוא, כי אם לא היה עובר הדין של יצחק שה"ס גבורה וקו שמאל, במקום שיעקב שורה, שה"ס ת"ת וקו אמצעי, ונתבשם שם, אוי לעולם שיפגש בדינו. כי יעקב שה"ס קו אמצעי ממעט את קו השמאל ע"י המסך דחירק שע"י זה מתיחד השמאל עם הימין ונתבשמים הדינים הקשים שבשמאל. כנ"ל. וסוד הדבר, כי באש ה' נשפט, שהאש שבשמאל נשפט ע"י הויה, שהוא קו אמצעי. המיחדו עם הימין, וזו היא התבשמות העולם.

פסקה שז

וכיון דעאל באתרא וכו': וכיון שיצחק, שהוא קו שמאל, נכנס במקומו של יעקב, שהוא קו אמצעי, ויעקב אחז בו, דהיינו בכח המסך דחירק שבו, (כנ"ל לך לך י"ג אות כ"ב ד"ה ונתבאר) אז שקט האש ונצטננו הגחלים שלו, דהיינו הדינים של קו שמאל. בדומה לאדם שהיה כועס וחגר והזדיין ויצא בכעסו להרוג בני אדם. חכם אחד עמד על פתחו, ואחז בו. ולא עזבו לצאת החוצה. אמר לו הכועס, אם לא אחזת בי והתקפת אותי, היה הרג נמצא בעולם. כי בעוד שהתקיפו זה את זה ואחזו זה בזה. נצטנן כעסו על שיצא להרוג. יצא אותו חכם והוכיח, מי סבל הכעס ותוקף הדין של אותו אדם, הוי אומר, מי שעמד על הפתח לעכבו מלצאת.

פסקה שח

כך אמר קב"ה וכו': כך אמר הקב"ה, שה"ס קו האמצעי, לישראל. בני לא תפחדו מן הדינין של קו שמאל, כי אני עומד על הפתח, לעכב את הדינים מלצאת, אבל התעודדו ביום הזה ותנו לי כח, ובמה בשופר. שעל ידי קול שופר מעורר קו האמצעי את המסך דחירק (כבאות ש"ד) שזה כל כחו למעט קו השמאל ולהמתיקו בימין וזולתו, אין כח שיוכל ליחד השמאל בימין, כנ"ל (לך לך י"ג אות כ"ב ד"ה ונתבאר) שאם נמצא קול שופר כראוי ומכוונים בו למטה, הקול ההוא עולה, ומעורר את המסך דחירק בקו האמצעי, ומיחד הימין והשמאל, שבו מתעטרים האבות, שע"י התכללות בימין ושמאל, הם קונים מוחין דג"ר, שעי"ז נתעטר יצחק (כנ"ל באות ש"ד) ונתעטר אברהם (כבאות ש"ה) וכיון שאת כל זה גרם יעקב, נעטר גם הוא, שכל המוחין שגורם תחתון לעליון זוכה בהם גם התחתון. ונמצא שהאבות אברהם ויצחק עומדים במשכנו של יעקב, משום שהוא הפועל כל היחוד הזה. וע"כ צריכים להזהר בשופר, ולדעת קול ההוא, ולכוון בו.

פסקה שט

ולית לך קלא וכו': ואין לך קול בשופר שאינו עולה לרקיע אחד, וכל ההמון שבאותו הרקיע נותן מקום לקול ההוא. ומה הם אומרים. וה' נתן קולו לפני חילו וגו'. ועומד קול ההוא באותו הרקיע עד שבא קול אחר, ונועדים יחד ועולים בחבור לרקיע אחר. וע"כ למדנו, שיש קול שמעלה קול. ומה הוא. הוא, קול ההוא של תקיעת ישראל למטה.

פירוש. כבר ידעת שקול שופר עולה למעלה ומעורר את המסך דחירק שבקו אמצעי, כדי למעט ג"ר דשמאל וליחדו בימין, (כבאות ש"ד) אמנם יש ב' מיני פעולות במסך דחירק הזה, עד שממעטות ומיחדות השמאל בימין, א) היא שמגלה את המסך דצמצום א' הבלתי ממותק בבינה, המכונה מנעולא, שמכאן מקבל עיקר הכח למעט קו השמאל. ב) היא, שמגלה המסך דמלכות הממותקת בבינה, המכונה מפתחא, שמכאן, גם יש לו כלים לקבלת המוחין דו"ק דג"ר. (כמ"ש זה לעיל לך לך דף י"ג אות כ"ב ד"ה ולפיכך ע"ש) וע"כ נבחנים ב' בחינות קולות המעוררים המסך דחירק, קול א' הוא, המעורר את המסך דחירק מבחינת המלכות דצמצום א' הבלתי נמתקת בבינה. קול ב', הוא המעורר את המסך דחירק מבחינת מלכות הנמתקת בבינה. (כמ"ש לעיל וירא אות שפ"א בהסולם ע"ש) שקול ב' הוא עיקר הנרצה בתקיעת שופר. ואלו ב' פעולות שבמסך דחירק מכונות כאן בזהר ב' רקיעים.

וז"ש, **ולית לך קלא בשופרא דלא סליק רקיע חד**, דהיינו שאפילו קול מבחינת המסך דמלכות הבלתי נמתקת היוצא מן השופר, יש לו ג"כ רקיע אחד שפועל שם את פעולתו

למעט הג"ר דשמאל. וז"ש, **וכל אינון אוכלסין דההוא רקיעא יהבין אתר להההוא קלא**, דהיינו שמקבלים את הקול ופועלים בו. **ומאי קא אמרי, והויה נתן קולו לפני חילו כי רב מאד מחנהו כי עצום עושה דברו וגו'**. כי קול ההוא ממלכות דמדת הדין הבלתי נמתקת הוא רב ועצום מאד ואין מי שיעמוד לפניו, וע"כ יש בכחו למעט את קו השמאל. וע"כ הם משמיעים את המקרא הזה בעת פעולתם. אמנם אם היה נשאר הקול הזה דמדת הדין, לא היו ראוים עוד לקבל שום מוחין ואפילו ו"ק דג"ר (כמ"ש בראשית א' דף ז' אות ג' ד"ה וכבר) וע"כ צריכים לקול הב' של מסך דמלכות הממותק בבינה. ששניהם מתחברים יחד, אלא קול הא' הוא בגניזו, ואינו פועל, אלא קול הב' הוא שפועל וע"כ ראוים לקבלת מוחין.

וז"ש **וקאים האי קלא בההוא רקיע עד דאתי קלא אחרא**, דהיינו עד שבא הקול דמסך המלכות הממותקת בבינה, **ואתעתדו כחדא וסלקין בזווגא לרקיעא אחרא**, ששני הקולות מזדווגים יחד ועולים לרקיע הב', ששם פועל רק המסך דמלכות הממותקת בבינה, והמסך הבלתי ממותק מחובר בו בגניזו כדי לתת לו כח. וז"ש **ועל דא תנינן, אית קול דסליק קול**. כי קול הא' הבלתי ממותק, מעלה ונותן כח לקול הב' הממותק בבינה, שיוכל להחזיק הקו שמאל בו"ק דג"ר, וע"כ צריכים לחיבור שניהם. וזהו **קלא דתקיעתא** וכו'.

פסקה שי

וכיון דמתחברן כל וכו': וכיון שמתחברים כל אלו הקולות שלמטה, ועולים לרקיע העליון שהמלך הקדוש, שהוא קו האמצעי, שורה בו. מתעטרים כולם לפני המלך. ואז הושלכו כסאות הדין, והוקם כסא האחר של יעקב, שהוא קו האמצעי, ונתתקן.

פסקה שיא

על דא אשכחנא וכו': ע"כ מצאתי בספרו של רב המנונא סבה באלה התפלות של ראש השנה, שהיה אומר, התפלה וקול השופר שמוציא הצדיק בשופר ההוא, היוצא מרוחו ונפשו, קול ההוא עולה למעלה. וביום ההוא עומדים ונמצאים מקטרגים למעלה וכשעולה קול ההוא של השופר כולם נדחים מפניו ואינם יכולים להתקיים. אשרי חלקם של הצדיקים שיודעים לכוון את הרצון לפני אדונם, ויודעים לתקן את העולם ביום ההוא בקול שופר, וע"כ כתוב, אשרי העם **יודעי** תרועה יודעי ולא תוקעי.

פסקה שיב

בהאי יומא בעי וכו': ביום הזה צריך העם לראות, שאדם שלם בכל, היודע דרכיו של מלך הקדוש, ויודע יקרו של המלך, שיתפלל עליהם את התפלה ביום הזה, ושיזמן קול

שופר בכל העולמות בכוונת הלב, בחכמה, ברצון, בשלמות, כדי שיסתלק הדין על ידו מן העולם. אוי לאלו, אשר השליח שלהם לא נמצא כראוי, כי עוונות העולם יבואו להזכיר בשבילו. ז"ש אם הכהן המשיח יחטא, שהוא שליח כל ישראל, הוא לאשמת העם. משום שהדין שורה על העם.

פסקה שיג

וכד שליחא הוא וכו': וכאשר שליח הצבור, הוא זכאי כראוי, אשרי הם העם, שכל הדינים מסתלקים מהם על ידו. וכל שכן הכהן, שבשבילו מתברכים העליונים והתחתונים. אמר ר' אלעזר, וע"כ, כהן ולוי מטרם שעולה לעבודה בודקים אחריו, ורואים דרכיו ומעשיו. ואם לא אינו עולה לעבודה. וכן בסנהדרין לדון דין, אין מקבלים איש לסנהדרין אלא אחר הבדיקה אם ראוי לכך.

פסקה שיד

ואי אשתכח כדקא וכו': ואם, הכהן או הלוי, נמצא כראוי, נותנים עליו חומר המקדש, ואם לא, אינו עולה לעבודה. ז"ש וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך. מפני מה זכה לאורים ותומים ולעבוד עבודה, הוי אומר, אשר נסיתו וגו'. כי נסיתו מקודם וראית שכדאי לזה. האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו וגו'. וכיון שנמצא באלו המדרגות, אז, יורו משפטיך ליעקב וגו', ישימו קטורה וגו', שיקריבו קטרת לשכך הכעס ולזמן את השלום. וכליל על מזבחך, כדי שיתבשם הכל, והברכות תמצאנה בכל העולמות. אז ברך ה' חילו וגו'.

פסקה שטו

ואם כל עדת ישראל ישגו וגו': ר' שמעון פתח. נשים שאננות קומנה שמענה קולי וגו'. כמה יש לאדם להסתכל בכבוד אדונו, כדי שימצא בריה שלמה לפני הקב"ה. כי כשברא הקב"ה את האדם, ברא אותו שלם. כמו שנאמר, אשר עשה האלקים את האדם **ישר** וגו'. **את** האדם, יורה שהיו דכר ונוקבא, והנוקבא היתה נכללת בדכר. ואז **ישר** כתוב. ואח"כ והמה בקשו חשבונות רבים.

פסקה שטז

ת"ח מנוקבא דתהומא וכו': בוא וראה, מנקב של תהום הגדול העליון, נמצאת נוקבא אחת, רוח על כל הרוחות, והעמדנו, ששמה **לילית**. והיא היתה נמצאת בתחלה אצל האדם, שהיתה נוקבא שלו. ובשעה שנברא האדם ונשלם גופו נזדמנו על הגוף ההוא אלף רוחות מצד שמאל. זה רצה לכנוס בו, וזה רצה לכנוס בו, ולא היו יכולים. עד

שגער בהם הקב"ה. והאדם היה שוכב גוף בלי רוח, ומראהו היה ירוק. וכל אלו הרוחות מסבבים אותו.

פסקה שיז

בההיא שעתא נחית וכו': בשעה ההיא ירד ענן אחד, ודחה כל אלו הרוחות, שהיו מסבבים את האדם. ובשעה זו, כתוב, ויאמר אלקים תוצא הארץ נפש חיה, והרי העמדנו, שהנוקבא, שהיא המלכות, נתעברה מן הדכר, שהוא ז"א, עם נפש ההיא של האדם הראשון, והיא, המלכות, הוציאה את הרוח ההוא לנשב אותו באדם, כלול מב' צדדים, מזכר ומנקבה, כראוי. ז"ש ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה. לנפש חיה ממש. דהיינו הכלולה מזכר ומנקבה. ומי שמסופק בזה, משום שאינו יודע אם חיה זו, היא חיה תחתונה, שהיא המלכות, או חיה ששמה ישראל, שהוא ז"א, או מדבר או מנוקבא, ידייק, שהרי לא כתוב, לנפש החיה, שהיה משמע לחיה הידועה, אלא כתוב, לנפש חיה, סתם, שמשמע הכל. כלומר, שנפש חיה זו היא כלולה מכולם.

פסקה שיח

וכד קם אדם וכו': וכשקם אדם, אחר שקבל את הנפש חיה, היתה הנוקבא שלו תקועה בצדו, והנשמה הקדושה שבו היתה מתפשטת לצד זה של הדכר, ולצד זה של הנוקבא, והיתה דיה לזה ולזה, לדכר ולנוקבא, משום שהיתה כלולה כך מדכר ונוקבא. אחר כך נסר הקב"ה את האדם ותקן את הנוקבא שלו. ז"ש, ויבן ה' אלקים את הצלע וגו'. את הצלע הרי העמדנו שפירושו צד, כש"א ולצלע המשכן. ויביאה אל האדם, היינו שהביאה בתקונים שלה ככלה לחופה.

פסקה שיט

כיון דחמת לילית וכו': כיון שראתה לילית את זה, ברחה, והיא בכרכי הים. ועד עתה היא מוכנה להזיק לבני העולם. וכשעתיד הקב"ה להחריב את רומי הרשעה, ושתהיה חרבה לעולם, תעלה לילית זו מן הים, וישכין אותה בחורבה הזו של רומי, משום שהיא חורבן העולם. ז"ש, אך שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח.

פסקה שכ

ובספרי קדמאי אמרי וכו': ובספרי הראשונים אמרו, שלילית ברחה מן האדם מקודם לכן, דהיינו עוד מטרם שנתקנה חוה. ואנו לא למדנו כן, משום כי נוקבא זו, לילית, היתה נמצאת עמו. אבל כל עוד שלא נתקנה נוקבא זו, חוה, עם אדם, היתה לילית מזדווגת עמו, וכשזו, חוה, נתקנה עמו, היא, לילית, ברחה לים, ועתידה להזיק העולם.

פסקה שכא

אסוותא להאי וכו': הרפואה לזה, שלילית לא תוכל להזיק, היא, שבשעה שהאדם מתחבר באשתו, כדי להוליד, יכוון לבו בקדושה של אדונו, ויאמר כך, העטופה בסדין, דהיינו ליליית המעוטפת ומיללת תמיד, כי השם ליליית הוא מלשון יללה. נזדמנה. המלטי המלטי, לא תכנסי ולא תצאי. לא שלך, ולא מחלקך. שובי שובי, הים סוער, גליו קוראים לך. בחלק הקדוש אני אחוז, בקדושת המלך נתעטפתי. **קטפא**, פירושו מין סדין, מלשון קטיפות אינן חייבות בציצית (ספרי שלח). **שארי** פירושו המלטי, מלשון, אם לא שריתך לטוב (ירמיה ט"ו) שפירושו אם לא מלטתך לטוב.

פסקה שכב

ולחפיא ליה לרישיה וכו': ויכסה ראשו וראש אשתו עד שעה אחת. וכן בכל זמן שיתחבר עד ג' ימים לקליטת הזרע, שכל זרע שהאשה אינה קולטת עד ג' ימים, שוב אינה קולטת. ובספר שהניח אשמדאי לשלמה המלך, אמר שהוא עד ל' יום. ואמר, שאחר שהשלים המעשה, ישפוך מים צלולים סביב מטתו. וזו היא שמירה מכל.

פסקה שכג

מאן דינקא לרביא וכו': מי שמיינקת את ילדה, לא תזדווג לבעלה אלא בשעה שהילד ישן. ואחר כך לא תניק אותו עד שעה אחת, כמהלך ב' מילין. או כמהלך מיל אחד אם אינה יכולה לחכות משום צער הילד, בזמן שהילד בוכה. ובזה לא יפחד ממנה, מליליית, לעולם.

פסקה שכד

זכאין אינון וכו': אשרי הם הצדיקים, שהקב"ה מלמד אותם סודות עמוקים של מעלה ושל מטה, והכל בשביל התורה, כי התורה, כל העוסק בה מתעטר בעטרות שמו הקדוש. כי התורה היא שם הקדוש, ומי שעוסק בה מתרשם ומתעטר בהשם הקדוש, ואז יודע דרכים הסתומים וסודות העמוקים שלמעלה ושלמטה, ואינו מתירא לעולם.

פסקה שכה

תא חזי בההוא וכו': בוא וראה, ביום ההוא, שנולד אדם, נצטוו על אילן אחד שהוא עץ הדעת, ועברו על מצות אדונם. ומשום שהאשה חטאה תחילה, ובא עליה אותו הנחש, כתוב, והוא ימשל בך. מכאן ולהלאה, בכל זמן שהגברים נמצאים חייבים לפני הקב"ה, הרי העמדנו, שאלו הנשים, שהם מצד דין הקשה עתידים לשלוט עליהם מצד דין הקשה. ז"ש, עמי נוגשיו מעולל ונשים משלו בו. נשים משלו בו ודאי.

פסקה שכו

ואלין אקרון להט וכו': ואלו הנשים, נקראות, להט החרב המתהפכת, ולא שהן עצמן הן החרב המתהפכת, אלא הן להט מחרב הזו הנקראת חרב נוקמת נקם ברית. חרב להי' מלאה דם. ולהט החרב ההוא מתהפכת, לפעמים היא גברים ולפעמים נקבות. וכבר העמדנו. (בראשית ב' אות קי"ט עי' בהסולם).

פסקה שכז

ווי לעלמא כד וכו': אוי לעולם כשהנשים שולטות בעולם. וכשנביא ישראל ראה, שישראל מעקמים דרכם, ונמצאים בעונות לפני אדונם, אז אמר, **נשים שאננות**, איך אתן שוקטות, אין אתן יושבות שלא להתעורר בעולם, **קומנה**, ותשלטנה על הגברים. ובמקום אחר העמדנו את המקרא הזה. והעמידוהו החברים.

פסקה שכח

אבל לא אתמר וכו': אבל לא אמרו, אלא כמו שאנו מוצאים בדבורה. שכתוב. היא שופטה את ישראל בעת ההיא. וע"כ למדנו, אוי לאדם, שאשתו מברכת בשבילו בשלחנו, דהיינו שמוציאה את בעלה בברכת מזונות, משום שהוא אינו יודע לברך. כך דבורה, היא שופטה את ישראל בעת ההיא, אוי לדור, שלא נמצא בהם מי שידין את העם, אלא נקבה אחת.

פסקה שכט

תא חזי תריץ וכו': בוא וראה, שתי נשים היו נמצאות בעולם, ואמרו שבחו של הקב"ה, שכל הגברים שבעולם לא יאמרו כך. ומי הם. הם דבורה וחנה. חנה אמרה, אין קדוש כהי' כי אין בלתך וכל הכתובים להלאה, שהיא פתחה את פתח האמונה בעולם, כגון, מקים מעפר דל מאשפות ירים אביון, שזה פתח האמונה, שהיא המלכות, שבעת שהדור חייב היא נקראת דל ואביון. וכששבים בתשובה נאמר עליה מקים מעפר דל וגו'. **להושיבי עם נדיבים**, זו האמונה של מעלה, דהיינו המלכות שעולה למעלה מחזה דז"א, במקום שהאבות שורים, שהם חג"ת דז"א. כי מי הם נדיבים, אלו הם האבות. שכתוב, נדיבי עמים נאספו עם אלקי אברהם. הרי שמצד האבות נקראים נדיבים.

פסקה של

ד"א להושיבי וכו': פירוש אחר. להושיבי עם נדיבים, היינו שנבאה על שמואל, שהוא עתיד להשתוות עם משה ואהרן, שכ' משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו. **וכסא כבוד ינחילם**. מהו ינחילם. הוא שמואל שהנחיל כבוד המלכות לשני מלכים. שאול

ודוד. פירוש אחר, וכסא כבוד ינחילם, שזהו הקב"ה, שהוא מנחיל את הכסא שלו לעבדיו, זהו שכתוב, וכסא כבוד ינחילם.

פסקה שלא

ה' יחתו מריבו: מריבו חסר **י'** כתוב שהיא סימן הרבים. מה מלמדנו. ומשיב, אלא מריבו, למדנו, שהוא אותיות מריב **ו'**, וזה הוא מלך הקדוש. דהיינו ז"א, שנקרא **ו'** דהויה, שהוא קו האמצעי. וסוד החכמה נאמר כאן. בשעה שהדינים מתעוררים, ושליטים מצד הדין שולטים על הרחמים, שהוא קו האמצעי, הרחמים נכנעים מפני שליטי הדין. ובשעה שהקב"ה מתברך ממבוע הנחל, שהוא בינה, אז מתגברים הרחמים, שהוא קו האמצעי, ונכנעים הדינים הנמשכים משמאל. ז"ש, ה' יחתו מריבו, מריב **ו'**, דהיינו הדינים שהם **מריב** של ה **ו'**, שהוא קו האמצעי, יחתו מכח הארת הבינה.

פסקה שלב

עליו בשמים ירעם: שואל, עליו, מי הוא עליו. ומשיב, בשעה שהטל, דהיינו השפע של עתיקא קדישא, שהוא הכתר, שורה **עליו** וממלא ראשו, דהיינו ג"ר הנקראים ראש, במקום ההוא שנקרא **שמים**, דהיינו ז"א, אז **ירעם**, ישבר כחם ותוקפם של הדינים הקשים. **ויתן עז למלכו** זהו הקב"ה. ז"א. **וירם קרן משיחו**, זו כנסת ישראל, היינו המלכות, הנק' קרן היובל, כמו שהעמדנו. **משיחו**, הוא כש"א משיח אלקי יעקב, שנאמר על דוד שהוא בחינת המלכות, משום זה אומר, קרן משיחו. וכבר נתבאר.

פסקה שלג

דבורה דאתת לשבחא וכו': דבורה, שבאה לשבח שבח המלך הקדוש, אמרה, ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום. מלמד שהקב"ה הזמין כל שאר העמים לקבל התורה ולא רצו. שואל, וכי לא היה גלוי לפניו שלא ירצו, ולמה הזמינם. ומשיב, אלא שלא יהיה להם להם פתחון פה, שאם היה נותן להם הקב"ה את התורה, היו שומרים אותה. וע"כ הזמינם. וכל אלו הכתובים שאמרתם דבורה, הכל הוא בסוד החכמה, עד אותה שעה ששבחה את עצמה, שנאמר, עד שקמתי דבורה, שקמתי אם בישראל, שהעמדנו שאז נסתלקה ממנה רוח הנבואה. ומשום זה אמרה, עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר. דהיינו שהיתה צריכה לחזור ולעורר את רוח הנבואה.

פסקה שלד

וכל דא כד אשתכחו וכו': וכל זה היה כשנמצאו הגברים בחטא, ולא היו ראוים שישרה עליהם רוח הקדש. ודאי, ואם כל עדת ישראל ישגו וגו'. כמו שהעמדנו שטעו בהוראה. (הוריות ה'). אבל אומר, אם כל עדת ישראל ישגו, ואם כל ישראל ישגו, היה צריך לומר,

מהו כל עדת ישראל. המלה, עדת, מיותרת היא. ומשיב, אלא סובב על אלו הנמצאים בירושלים, שמשם יוצאת התורה לכל העם, ואם אלו שהם שם היו טועים, נמצאים כל ישראל טועים. שלמדנו, כיון ששם, בירושלים, טעו, כל העם טעה, משום שכולם נמשכים אחריהם. **ונעלם דבר מעיני הקהל**, עיני הקהל, הם הסנהדרין, אלו הם הממונים על ישראל.

פסקה שלה

פקודא דא להביא וכו': מצוה זו היא להביא קרבן על סנהדרין גדולה שטעתה. תנאים ואמוראים שמעו. ע' סנהדרין גדולה היה ומשה עליהם, וע' סנהדרי קטנה היו ואהרן עליהם. פירוש כשמשה היה עליהם היו נבחנים לסנהדרי גדולה, וכשאהרן היה עליהם היו נבחנים לסנהדרי קטנה. ומשום זה אמרו בעלי המשנה, משה היה שושבין של המלך, וזה הוא תפארת. דהיינו שהיה ממשיך את הת"ת להתיחד עם המלכות. ומשם הוא סנהדרי גדולה, שהם בחינת תפארת. אהרן שושבין המלכה היה, וזו היא מלכות. שאנו קוראים אותה **ה'** קטנה, כגון, אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה. שרחל היא מלכות, ונקראת קטנה. ועל שמה נקראים סנהדרי קטנה. וע"כ כשאהרן היה על הסנהדרין שהוא שושבין המלכות, המעלה אותה לז"א, נקראים סנהדרי קטנה.

פסקה שלו

ומתמן הוו ידעין וכו': ומשם היו יודעים הסנהדרין ע' לשון, שהם ע' פנים לתורה. כי יש ע' לשון מצד מלכות הרשעה וכו' שכולם בפירוד. ז"ש, מאלה נפרדו איי הגוים בארצותם ללשונותם. שכל שבעים לשון הם בפירוד זה מן זה.

פסקה שלז

אבל באורייתא וכו': אבל בתורה, יש ע' פנים בלשון אחד, שהוא לשון הקדש, וזה הוא יסוד, שכולל ז"ס דז"א, שכל אחת כלולה מעשר והם ע'. **י'** מן יסוד, היא הלכה אחת, שהיא חכמה קטנה, דהיינו מלכות, שבה ע' לשון, כחשבון **סוד** מן יסוד. ויסוד הוא לשון הקדש, סוד המרכבה בע' כסאות, עליהם למדנו, כל העונה אמן יהא שמיה רבא מבדך בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבעים שנה. לשון אחד, שהוא יסוד. הוא ע' לשון, על מדה קטנה דחכמה קטנה, שהיא **י'** קטנה. שעליה רומזת ה **י'** של יסוד, והגימטריא של **י' סוד** ה"ס ע' לשון, שמאירים על ה **י'**. שביחד הם אותיות יסוד. **ב'** דהיינו משה ואהרן שהם על הסנהדרין כנ"ל, שהם ב' שפתים, דהיינו נצח והוד. וזה הוא מבחינת הספירות, ומבחינת המוחין, בהם דעת ותבונה, שמשה ה"ס דעת, ואהרן ה"ס תבונה, בהם נשלמים הסנהדרין לע"ב. דהיינו נגד השם ע"ב. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה שלח

ר' חייא ור' יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך. בעוד שהיו הולכים, אמר ר' יוסי לר' חייא נעסוק בדברי תורה, בדברי עתיק יומין. פתח ר' חייא ואמר, חטאתי אודיעך וגו'. מכאן למדתי, שכל אדם המכסה חטאיו ואינו מודה עליהם לפני מלך הקדוש, לבקש עליהם רחמים, לא נותנים לו לפתוח פתח תשובה, משום שהוא מכסה ממנו. ואם הוא מפרש אותם לפני הקב"ה, הקב"ה מרחם עליו, ומתגברים הרחמים על הדין.

פסקה שלט

וכ"ש אי איהו וכו': וכל שכן אם הוא בוכה, כי את כל הפתחים הסתומים הוא פותח, ומתקבלת תפלתו. ועל כן, וידוי חטאיו הוא כבוד המלך, להגביר הרחמים על הדין. וע"כ כתוב, זובח תודה יכבדנני. מהו יכבדנני. ולא כתוב יכבדני. הוא, כי שני כבודים הם, אחד למעלה ואחד למטה, דהיינו, אחד בעולם הזה, ואחד בעולם הבא.

פסקה שמ

האי קרא קשיא וכו': מקרא זה קשה כולו, כי מרבה מלים, שהרי באודה עלי פשעי, די, ומהו שאומר, חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי, ואח"כ אומר, אודה עלי פשעי לה'. ועוד, שאומר, אודה עלי פשעי לה', לך, היה צריך לומר, כמו שאומר מקודם לכן, חטאתי אודיעך, ואינו אומר לה'.

פסקה שמא

אלא דוד וכו': ומשיב, אלא דוד, כל דבריו ברוח הקדש אמרם. ולמלכות שמים אמר, משום שהיא שליח, כלומר מתווכת, ממטה למעלה, שהיא הפתח לספירות עליונות. והאדם צריך לכנוס בה תחילה, וממעלה למטה, שהשפע מספירות העליונות, היא מקבלת אותו ומשפעת למטה. ומי שצריך למלך, מודיע לה תחילה. ועל כן **חטאתי אודיעך**, זה אמר למלכות שמים. **ועוני לא כסיתי**, מצדיקו של עולם, שהוא יסוד דז"א. **אמרתי אודה עלי פשעי לה'**, זה מלך הקדוש, שהוא ז"א, שכל השלום שלו. והשלום שצריך האדם להביא לפניו הוא בהודאה, דהיינו שיתודה על חטאיו, כי שלמים כך מתקרבים בהודאה, שכתוב, על זבח תודת שלמיו. **ואתה נשאת עון חטאתי סלה**, זהו למעלה למעלה באו"א עלאין, שהם המקום שעתיקא קדישא, שהוא הכתר שורה בו. וע"כ מקרא זה אחוז בכל. דהיינו במלכות, וביסוד, ובת"ת, ובאו"א עלאין, שבהם שורה הכתר.

פסקה שמב

כגוונא דא מאן וכו': כעין זה, מי שמבקש בקשה מן המלך צריך ליחד את השם הקדוש ברצונו, ממטה למעלה, ממלכות עד הכתר, וממעלה למטה, מכתר עד מלכות. ולקשר הכל ביחוד אחד, באי"ס ב"ה, ביחוד הזה יכלול בקשתו. אמר ר' יוסי, מי הוא חכם לבקש בקשתו כדוד המלך, שהוא היה שומר פתח המלך, שהיה מרכבה להמלכות הנקראת פתח המלך. א"ל ר' חייא, ודאי כך הוא. וע"כ התורה מלמדת אותנו דרכי המלך הקדוש כדי שנדע ללכת אחריו. כש"א, אחרי ה' אלקיכם תלכו וגו'.

פסקה שמג

ר' יוסי פתח וכו': ר"י פתח ואמר, כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי וגו'. **כה אמר ה'**, הרי העמידו שבכל מקום שהנביא מתחיל לדבר, יהיו דבריו נודעים ע"י השם שמזכיר בתחילתו, אם שם היורה על דין, או על רחמים, או על ז"א, או על המלכות וכדומה. וכאן, כה אמר ה', זה, הוא הקב"ה, דהיינו ז"א, ומה אמר. קול ברמה נשמע. של המלכות, כמ"ש לפנינו.

פסקה שמד

הכי תנינן דבההוא וכו': כך למדנו, שביום ההוא שנחרב בית המקדש למטה, וישראל הלכו בגלות, ריחים על צוארם וידיהם קשורות לאחור, וכנסת ישראל, שהיא השכינה, נגרשה מבית המלך ללכת בגלות אחריהם, הנה בשעה שירדה השכינה, אמרה, אלך תחילה ואבכה על דירתי שהוא בית המקדש. על בני, שהם ישראל. ועל בעלי, שהוא ז"א, שנתרחק ממנה. כשירדה, ראתה מקומה חרוב, וכמה דם חסידים נשפך בתוכו, והיכל הקדש והבית נשרף באש.

פסקה שמה

כדין ארימת קלא וכו': אז הרימה קולה בבכי, ונתרגשו העליונים והתחתונים, והגיע הקול למעלה, עד המקום, שהמלך, שהוא ז"א, שורה בו. ורצה המלך להחזיר את העולם לתוהו ובוהו. עד שירדו כמה גדודים וכמה מחנות מלאכים לנחמה, ולא קבלה תנחומים מהם. ז"ש, קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה **להנחם** על בניה, כי לא קבלה מהם תנחומים. **כי איננו**, הוא משום שהמלך הקדוש עלה למעלה ולא נמצא בתוכה. ז"ש, כי איננו, ולא כתוב, כי אינם. משום שסובב על המלך הקדוש.

פסקה שמו

אמר ליה ר' חייא וכו': א"ל ר"ח, מהו רחל מבכה על בניה. שהיה צריך לומר שהשכינה מבכה על בניה. אמר לו, למדנו, שרחל היא כנסת ישראל, דהיינו השכינה. וזו היא אשת

יעקב ודאי, דהיינו אשת ז"א שנקרא יעקב, שכתוב, ויאהב יעקב את רחל. וכתוב, ורחל עקרה. וכתוב שם, מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה. שכל אלו הכתובים סובבים על השכינה.

פסקה שמז

ד"א כי איננו וכו': פירוש אחר. כי איננו, הוא כמו שנאמר, איננו גדול בבית הזה ממני. שאיננו פירושו אין, דהיינו אין גדול בבית הזה ממני אף כאן כי איננו פירושו כי אין, סתם, להיותו כולל דברים הרבה, א', **איננו**, כי הקב"ה נסתלק למעלה ונתרחק מן הכל. ב' **איננו**, שאין עמה בזווג. ג' **איננו**, ששמו, שהיא השכינה, אינו שמו הגדול, אלא היא בגלות

פסקה שמח

א"ר חייא מאן וכו': אר"ח, מאיזה מקום התחילה השכינה להגלות. אמר לו, מבית המקדש, ששם היתה שורה. ואח"כ היתה מסבבת כל ארץ ישראל. ואח"כ, כשיצאה מן הארץ, עמדה תוך המדבר, וישבה שם ג' ימים. והובילה ההמון והמחנות והתושבים מבית המלך, מירושלים, וקראה עליה, איכה ישבה בדד וגו'. בכו ר' חייא ור' יוסי.

פסקה שמט

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, לא נגלו ישראל מארץ, ולא נחרב בית המקדש עד שישראל כולם נמצאו חייבים לפני המלך, ועד שמנהיגי העולם נמצאו חייבים תחילה, ז"ש עמי מאשריך מתעים ודרך ארחותיך בלעו. וכיון שראשי העם הלכו ברשע, כל העם נמשך אחריהם. ר' חייא אמר מכאן, ואם כל עדת ישראל ישגו, במה היה זה, משום ונעלם דבר מעיני הקהל. כי עיני העם הם ראשיהם, שכל העם נמשך אחריהם.

פסקה שנ

אזלו, עד דהוו וכו': הלכו. בעוד שהיו הולכים ראו מקום אחד שמן בעשבים, ונהר מים נמשך בו. ישבו בעוד שהיו יושבים פרח עוף אחד ועבר לפניהם. א"ר חייא נלך מכאן, כי תרנגולי הבר, כלומר שודדים, נמצאים כאן. קמו והלכו. בעוד שהחזירו ראשיהם לאחוריהם, ראו ששודדים רודפים אחריהם. קרה להם נס, ומצאו לפניהם אבן אחת שבה מערה אחת. נכנסו שם. וישבו שם כל היום ההוא וכל הלילה. **נגרי טוריא**, היא תרגום דוכיפת, שהיא תרנגול הבר (גיטין סח:).

פסקה שנא

פתח ר' חייא וכו': פר"ח ואמר, ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' כי הנני מושיעך מרחוק, שואל, מרחוק, מקרוב היה צריך לומר. והנה העמדנו מקרא הזה, אשר **מרחוק**

הוא כש"א. ושבו מארץ מרחק. דהיינו שסובב על המקום אבל **מרחוק** פירושו כההוא שכתוב, מרחוק ה' נראה לי. וכתוב ממרחק תביא לחמה. ומה הוא. הוא עומק הנחל, שהוא חכמה, שנקראת רחוק, כמ"ש אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, הוא המקום שנהר ההוא, שהוא בינה, נמשך ויוצא משם.

פסקה שנב

ושב יעקב: שואל, כיון שכבר כתוב, אל תירא עבדי יעקב, מהו, ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד. שהוא כפל לשון. ומשיב, אלא הוא כמו שלמדנו, הקב"ה דהיינו ז"א, עולה למעלה למעלה, דהיינו לחכמה, כמ"ש למה ה' תעמוד ברחוק, שהוא חכמה כנ"ל, ומאותו מקום רחוק הנני מושיעך, דהיינו שישפיע משפע החכמה, **ושב יעקב**, היינו שז"א הנקרא יעקב, שב מחכמה, ויורד למקומו, להזדווג עם כנסת ישראל, שהיא המלכות. **ושקט** זהו יסוד. **ושאנן**, פירושו שהוא שאנן להשרות דירתו בה, בהמלכות. **ואין מחריד**, היינו מיצחק, שהוא קו שמאל ודינים, כש"א, ויחרד יצחק חרדה גדולה. וע"כ כת' ופחד יצחק, שהוא קו השמאל, ופחד ההוא כשנתעורר, נסתלק היסוד למקום אחר, ואינו משפיע למלכות. ז"ש פחדו **בציון** חטאים. שיפחדו מהדינים דקו שמאל הנקרא פחד, המסלק את היסוד שלא להשפיע למלכות, בציון הוא בדיוק, כי ציון, הוא יסוד דמלכות שיסוד דז"א מסתלק ממנה מחמת הדינים דשמאל. ועל כן אומר, **ואין מחריד** ועתה הקב"ה הציל אותנו מרחוק, והסתיר אותנו במקום זה, במערה, בהשקט ובשלוה ואין מחריד מכל, כי כשהקב"ה עושה נס בכולו הוא עושה.

פסקה שנג

ר' יוסי פתח וכו': ר"פ, ויאמר אליה ברק אם תלכי עמי והלכתי וגו'. שואל, מה הוא המובן. ומשיב, אלא אמר ברק, כיון שרוח הקודש שורה עליה, אנצל בזכותה, ולא ישרה עלי נזק. ומה ברק סמך עצמו על אשה שינצל בזכותה, אנחנו, שהתורה עמנו, שהיא שמו של המלך הקדוש, על אחת כמה וכמה.

פסקה שנד

יתבו גו ההיא וכו': ישבו בתוך המערה ההיא כל אותו היום. כשהחשיך הלילה, האירה הלבנה אל המערה. עברו שני סוחרים, וחמוריהם עמוסים מיין ואוכל לעצמם. נחו על משאם. אמרו זה לזה, נלון כאן. ניתן מאכל ומשקה לחמורים, ואנו נכנס למערה זו. אמר לו חבירו, בטרם שנכנס תאמר לי מקרא הזה, שאינו מתישב עלי.

פסקה שנה

א"ל מאי הוא וכו': אמר לו מהו. אמר לו, מלה אחת, שכתוב, אודך לעולם כי עשית וגו'. מהו, כי עשית, ולא כתוב, מה עשה. וכתוב, כי טוב נגד חסידיך. וכי לאחרים אינו טוב. הלא הקב"ה טוב לכל. לא היתה בידו תשובה. אמר, אוי לסחורה שלנו, שעזבנו בשבילה את הקב"ה. ר' חייא ור' יוסי שהיו יושבים במערה ושומעים דבריהם, שמחו. אמר ר' חייא לר' יוסי, ולא אמרתי לך, כשהקב"ה עושה נס בכולו הוא עושה, יצאו מן המערה, אל הסוחרים.

פסקה שנו

כד נפקו אקדים וכו': כשיצאו, הקדים ר' חייא ופתח. שלום שלום לרחוק. שתי פעמים שלום כאן, אחד לרחוק ואחד לקרוב, והכל אחד, דהיינו לרחוק שנעשה קרוב, שזה הוא בעל תשובה, שמקודם היה רחוק, ועתה הוא קרוב. עוד, **רחוק** פירושו, כשהאדם מתרחק מן התורה הוא רחוק מהקב"ה, ומי שקרוב לתורה, הקב"ה מקרב אותו עמו. ואמר אל הסוחרים, ועתה, התחברו עמנו ובואו אל המערה. באו אלו הסוחרים ונשתתפו עמהם. הורידו המשאות מן החמורים ונתנו להם לאכול, ויצאו כולם אל פי המערה.

פסקה שנז

אמר חד מן טעיין וכו': אמר אחד מן הסוחרים, יאמרו לנו בעלי התורה מקרא הזה, אודך לעולם כי עשית ואקוה וגו'. **כי עשית**, מהו כי עשית, שלא כתוב מה. וכתוב, כי טוב נגד חסידיך, וכי לאחרים אינו טוב.

פסקה שנח

א"ר חייא וכו': אר"ח, כי עשית ודאי, ומה עשית, לעולם. כלומר, שפירוש הכתוב הוא, אודך, על העולם כי עשית. כי משום עולם הזה שעשה הקב"ה והתקין אותו, מודה האדם להקב"ה בכל יום. ואקוה שמך כי טוב נגד חסידיך. כך הוא ודאי, שכנגד הצדיקים שמו של הקב"ה הוא טוב. ולא כנגד הרשעים, שמבזים אותו בכל יום, שאינם עוסקים בתורה. אמר לו, אותו הסוחר, יפה הוא. אבל דבר שמעתי מאחורי הכותל, ואני מפחד לגלות. אמרו לו ר' חייא ור' יוסי, אמור דבריך. כי התורה אינה ירושה למקום אחד.

פסקה שנט

אמר לון יומא וכו': אמר להם, יום אחד הייתי הולך ללוד ונכנסתי לעיר והסמכתי את עצמי אחר כותל אחד, ור"ש בן יוחאי היה באותו בית. ושמעתי מפיו, מקרא הזה, אודך לעולם כי עשית. **אודך**, דוד המלך אמרו, על עולם ההוא האחרון, דהיינו מלכות, שהוא עשה, שדוד המלך אחוז בו בעולם ההוא, ובו ירש המלכות. ואקוה שמך כי טוב, זהו

הקב"ה ביחוד עולם הזה שנקרא טוב, דהיינו יסוד. ומפרש הכתוב, מתי נקרא טוב, **נגד חסידיך**. שואל, מי הם חסידיך.

פסקה שס

אלא אית חסד וכו': ומשיב, אלא יש חסד ויש חסד, דהיינו חסד עליון שהוא חסד דז"א וחסד תחתון, שהוא חסד המתלבש במלכות דרך נו"ה, (כמ"ש ויחי אות קע"ו) ואלו, שבנצח והוד, נקראים חסדי דוד הנאמנים, (כנ"ל תרומה אות תשפ"ה) וכשאלו חסדי דוד, שהם נו"ה, נתמלאו מטוב ההוא הנמשך מעתיקא קדישא, שהוא כתר, אז נקרא היסוד טוב, ואז נמצא טוב נגדם, נגד חסידיך שהם נו"ה. וכמו שנמצא שהוא, היסוד, בו, בטוב, כך הוא מבשם את עולם האחרון הזה, שהוא מלכות, והכל נמצא בברכה. וע"כ היה דוד מחכה למדרגה זו, שהיא יסוד הנקרא טוב, המאיר לאותו עולם שהוא אחוז בו. דהיינו המלכות.

פסקה שסא

מלין אלין הכי וכו': דברים אלו כך שמעתי אותם, אבל איני יודע מה הם. באו ר' חייא ור' יוסי ונשקו לו בראשו. א"ר חייא מי יוכל לכסות עיניך בעפר ר' שמעון, שאתה במקומך, ואתה מרעיש הרים עליונים, ואפילו עוף השמים שמחים בדברך. אוי לעולם בשעה ההיא שתסתלק ממנו.

פסקה שסב

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר, אותו האיש, הסוחר, הנה דבר אחר שמעתי ממנו באותה שעה, במקרא שכתוב, ועתה שמע אלקינו אל תפלת עבדיך ואל תחנוניו וגו' למען אדני. והוא אמר כך. אם שם הזה אדני היה יותר חשוב מכל השמות, יפה הוא שאמר למען אדני, כי כך אומרים בני אדם עשה למען המלך. אבל שם הזה אדני, הרי ידוע, שהוא מקום בית דין דהיינו מלכות, שדינים יוצאים ממנו לעולם, מי ראה שיאמרו למלך עשה בשביל עבדך, או בשביל דבר הקטן ממך.

פסקה שסג

אלא הכי אצטריך וכו': ומשיב, אלא ודאי כך הוא צריך לומר, כמו שנאמר. כי שם הזה אדני, התקין בית למלך, ובית המקדש למטה וזה אחוז בזה, שהשם אדני שהוא השכינה, אחוז בבית המקדש, ששם משכנה, כי נתקשרו זה בזה, וכשבית המקדש למטה עומד בקיומו, שם הזה, אדני, למעלה עומד בקיומו. וזה הוא דומה, כמי שאמר למלך, בנה בית הזה והיכל הזה, כדי שלא תהיה המלכה יושבת מחוץ להיכלה. אף כאן, והאר פניך

על מקדשך השמם למען אדני, פירושו, מה הטעם שאני מבקש על מקדשך השמם, הוא למען אדני, שלא ימצא השם אדני, שהיא המלכות לחוץ מן משכנה, שהוא בית המקדש.

פסקה שסד

תווהו ר' חייא וכו': תמהו ר' חייא ור' יוסי, ושמחו בלילה ההוא. אחר שאכלו, פתח הסוחר חברו, ואמר, אומר לפניכם דבר אחד שעסקתי בו ביום הזה, מקרא זה שכתוב, מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה. שדוד אמר שירה כשברח מחותנו, והיה במדבר. שואל, למה אמר, אלקים אלי אתה אשחרך וגו' בארץ ציה וגו'. **אלקים אלי אתה** הרי פירושו, אשר בשם אלקים שהוא גבורה אני אחוז תמיד, להיותו במדבר. **אשחרך**, קשה, וכי דוד היה יכול לשחר את הקב"ה בארץ רחוקה, והוא גורש מן הארץ שהשכינה שורה בה שהיא ירושלים.

פסקה שסה

אלא אע"ג דאתתרך וכו': ומשיב, אלא אע"פ שדוד גורש משם, לא עזב את שלו, לשחר את הקב"ה. ואני שמעתי, **אשחרך**, פירושו, כמי שאמר, אלך להתראות לפניך רק שאיני יכול. כך, אשחרר, אבל אני מחוץ למקום שהשכינה שורה בו, ואיני יכול לשחר אותך. **צמאה לך נפשי**, כי נפשי וגופי משתוקקים לך להתראות לפניך, ואיני יכול, משום שאני **בארץ ציה ועיף בלי מים**, כי מחוץ למקום שהשכינה שורה, נקרא ארץ ציה ועיף, משום שמים חיים אינם נמצאים כאן, ומה הם מים חיים. זו היא השכינה, שכתוב בה, באר מים חיים. וע"כ ארץ ציה ועיף בלי מים כתוב.

פסקה שסו

אמרו רבי חייא וכו': אמרו ר"ח ור' יוסי, ודאי, שהדרך מתוקן לפנינו. נכנסו אל המערה, וישנו. בחצות לילה שמעו קול חיות המדבר נוהמים. והקיצו. אמר ר' חייא, הנה הוא הזמן לעזור לכנסת ישראל דהיינו המלכות, שהיא משבחת את המלך, דהיינו ז"א. אמרו, כל אחד ואחד יאמר דבר, ממה ששמע ויודע בתורה. ישבו כולם.

פסקה שסז

פתח ר' חייא וכו': פר"ח ואמר, למנצח על אילת השחר מזמור לדוד. מי היא אילת השחר. זו היא כנסת ישראל, שנקראת אילת אהבים ויעלת חן. שואל, וכי אילת השחר. היא, המלכות, ולא בכל היום. ומשיב, אלא הפירוש הוא, **אילת**, מאותו מקום הנקרא **אילת** אהבים ויעלת חן, והיא באה ממקום שנקרא **שחר**, כש"א, כשחר נכון מוצאו. שהוא חסד. ודוד המלך אמר זה על כנסת ישראל, שזה משמע, משכתוב על אילת השחר. שהיא המלכות בעת שמתלבשה בחסד.

פסקה שסח

תא חזי בשעתא וכו': בוא וראה בשעה שהחשיך הלילה, הפתחים של העליונים והתחתונים נמצאים סתומים. וכל אלו הרחוקים, דהיינו החיצונים, מתעוררים והולכים משוטטים כל העולם ומחזירים על גופי בני אדם ומסבבים מקומותיהם ומטותיהם, ורואים צורת המלך הקדוש, השומר אותם, ומפחדים להזיק, כי האנשים מתחזקים במטותיהם בדברי השם הקדוש, ונשמרים. ונשמות בני אדם עולות כל אחת ואחת כראוי לה. וכבר העמידוהו אשרי חלקם של הצדיקים שנשמתם עולה למעלה בעת שנתם, ואינן מתעכבות במקום שאינו צריך.

פסקה שסט

כד אתפלג לילא וכו': כשנחלק הלילה, כרוז עומד ומכריז, ופותחים הפתחים. אז מתעורר רוח אחד של צד צפון, שהוא הארת חכמה שבקו השמאל, ומכה בכנורו של דוד, שהוא המלכות, ומנגן מאליו, ומשבחת את המלך, ז"א. והקב"ה משתעשע עם הצדיקים בגן העדן. (כמ"ש לעיל לך דף נ"ג ד"ה פירוש ועי' ויחי קל"ח ד"ה פירוש).

פסקה שע

זכאה חולקיה מאן וכו': אשרי חלקו מי שמקיץ משנתו בזמן ההוא ועוסק בתורה, וכל מי שקם בזמן ההוא ומשתדל בתורה, נקרא חבירו של הקב"ה וכנסת ישראל. ולא עוד אלא שאלו נקראים אחים ורעים אליו, שכתוב, למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך. ונקראים חברים עם מלאכים עליונים ומחנות עליונים, שכתוב, חברים מקשיבים לקולך.

פסקה שעא

כד אתי יממא וכו': כשבא היום כרוז עומד ומכריז, והפתחים של צד דרום נפתחים, ומתעוררים הכוכבים והמזלות, ופתחי הרחמים נפתחים, והמלך יושב ומקבל תשבחות מן החברים, שקמו בלילה. אז כנסת ישראל לוקחת אלו דברי התשבחות, ועולה אל המלך, שהוא ז"א. וכל אלו החברים שקמו בלילה, אחוזים בכנפיה של המלכות, ודברי התשבחות שלהם באים ושורים בחיק המלך. אז מצוה המלך לכתוב כל אלו הדברים.

פסקה שעב

ובספרא כתיבו כל וכו': ובספר כתובים כל אלו בני היכלו, הקמים בלילה, וחוט של חסד נמשך עליהם ביום, שמחוט של חסד ההוא מתעטר האדם בעטרה של המלך, שה"ס ג"ר, ומתיראים ממנו עליונים ותחתונים, הוא נכנס בכל שערי המלך, ואין מי שימחה בידו. ואפילו בזמן שבעלי הדין עומדים לדון העולם, אינם דנים עליו דין. משום שהוא נרשם ברשימת המלך, שנודע שהוא מהיכל המלך, ומשום זה אינם דנים עליו דין. אשרי

חלקם של הצדיקים העוסקים בתורה, וכל שכן בזמן שהקב"ה משתוקק לדברי תורה. דהיינו בחצות לילה. (כנ"ל לך דף נ"ג ד"ה פירוש).

פסקה שעג

ת"ח רזא דמלה וכו': בוא וראה, סוד הדבר הוא, שאין כנסת ישראל עומדת לפני המלך, ז"א, אלא בתורה. וכל זמן שישראל שבארץ עוסקים בתורה, כנסת ישראל שורה עמהם, כשנתבטלו מדברי תורה אין כנסת ישראל יכולה להמצא עמהם אפילו שעה אחת. משום זה בשעה שכנסת ישראל מתעוררת אל המלך בתורה של התחתונים, מתחזק כחה, והמלך הקדוש שמח לקבל אותה.

פסקה שעד

וכל זמנא וכו': וכל זמן שכנסת ישראל באה לפני המלך, והתורה אינה נמצאת עמה, כביכול, תש כחה. אוי לאלו המחלישים כח של מעלה. משום זה, אשרי הם מי שעוסקים בתורה, וכל שכן בשעה ההוא שצריכים להשתתף עם כנסת ישראל, דהיינו בחצות לילה, (כנ"ל לך דף נ"ג ד"ה פירוש) אז הקב"ה קורא עליו, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה שעה

ר' יוסי פתח וכו': ר"פ ואמר, משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה מלילה שומר מה מליל. מקרא זה העמידו החברים בכמה מקומות. אבל **משא דומה** פירושו. כל זמן שישראל נמצאים בגלות נודע הזמן והקץ שלהם, והזמן והקץ של הגלות ההיא. אבל גלות אדום היא **משא דומה**, שלא נגלה ולא נודע הקץ שלו כאלו האחרים.

פסקה שעו

קב"ה אמר אלי וכו': הקב"ה אמר, **אלי קורא משעיר**, שפירושו, קול שמעתי בגלות של שעיר, מאלו הנלחצים ביניהם, מאלו השוכבים לעפר. ומה אומרים. שומר מה מלילה שומר מה מליל. שהם מבקשים ממני על המלכה שלי, הנקראת לילה, ואומרים, מה עשית מן המלכה שלי.

פסקה שעז

כדין קב"ה כניש וכו': אז הקב"ה הקהיל את הפמליא שלו, דהיינו המלאכים העליונים הקרובים אליו, ואמר, ראו את בני האהובים, שהם נלחצים בגלות, ועוזבים הצער שלהם, ומבקשים על המלכה, ואומרים לי **שומר**, אתה שנקרא שומר, איפה היא השמירה שלך, איפה היא השמירה של ביתך. **מה מלילה**, מה עשית מלילה, מן המלכות שנקראת לילה, כך שמרת אותה. **מה מליל**, הוא ג"כ המלכות, כי לפעמים נקראת לילה ולפעמים נקראת

ליל. מטרם שנתחברה בז"א נקראת ליל, וכשנתחברה נקראת לילה (כמ"ש פרשת בא אות קל"א) ז"ש, **ליל** שמורים הוא, וכתוב, הוא **הלילה** הזה.

פסקה שעח

כדין קב"ה אתיב לון וכו': אז הקב"ה השיב להם, לישראל, הרי שמירה שלי נמצאת, כי אני עתיד לקבלה ולהמצא עמה, ז"ש, **אמר שומר**, זהו ששומר הבית, דהיינו הקב"ה, **אתא בקר וגם לילה**, כי תחלה נסתלק הקב"ה למעלה למעלה והעלה עמו בקר ההוא, שהוא יסוד, הנמצא עמו תמיד, ועתה, **אתא בקר**, שהוא מוכן להתחבר בלילה, שהוא המלכות, **וגם לילה**, מוכנת לחיבור עם היסוד, אבל בשבילכם מתעכבים. ואם אתם רוצים את זה, למה אתם מתעכבים, **שובו**, שובו בתשובה, אז, **אתיו**, תבואו אלי, כלנו במדור אחד, וכלנו נשוב למקומותינו. ז"ש, ושב ה' אלקיך את שבותך. והשיב לא נאמר, אלא ושב, כי ב' פעמים ושב נאמר כאן, אחד לכנסת ישראל שתשוב להקב"ה, ואחד להקב"ה שישוב לכנסת ישראל. ז"ש **ושב** ה' אלקיך את שבותך **ושב** וקבצך מכל העמים.

פסקה שעט

פתח ההוא טייעא וכו': פתח סוחר ההוא ואמר, ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים. בוא וראה, כשהקב"ה בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן, כל הדברים, דהיינו המדרגות, שבעולם התחתון, שהוא המלכות, וכל העליונים והתחתונים מתעוררים כנגדו, וכל האילנות, שהם המדרגות, שבגן עדן פותחים בשבחים כנגדו, ז"ש, אז ירננו עצי יער מלפני ה' כי בא. ואפילו העופות שבארץ, כולם דובבות שבח לפניו. אז יוצאת שלהבת ומכה בכנפיו של התרנגול, **וקורא** ומשבח למלך הקדוש, **וקורא** לבני אדם שישתדלו בתורה, ובשבח אדונם ובעבודתו. אשרי חלקם של אותם הקמים ממטתם לעסוק בתודה.

פסקה שפ

כד אתי צפרא וכו': כשבא הבקר, הפתחים שבדרום, שהוא החסד, נפתחים, ושערי רפואה יוצאים לעולם, ורוח מזרח, שהוא ז"א, נתעורר, ורחמים נמצאים, וכל אלו הככבים ומזלות, שהם מדרגות, הממונים תחת ממשלתו של בקר הזה, שהוא יסוד המאיר חסדים, כולם פותחים בשבח ובזמירות למלך העליון. ז"ש, ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים. שואל, מה רוצים כאן בני אלקים, שהם דין, שמזמינים תרועה בבקר הזה, שהוא זמן החסד, והרי כל הדינים נעברים בזמן שהחסד נתעורר בעולם. ומשיב, אלא ויריעו כל בני אלקים, פירושו, שנשבר תוקף דינים הקשים, ונשבר הכח שלהם, כי ויריעו פירושו שנשברו, כש"א רועה התרועעה ארץ.

פסקה שפא

וכל כך בגין וכו': וכל כך היה, שהתרועעו הדינים קשים, מפני שבקר הזה נתעורר בעולם, שהוא יסוד, ואברהם שהוא חסד, נתעורר, ובא לנטוע אשל בבאר שבע. אשר אשל הוא ז"א ובאר שבע היא מלכות, שע"י אברהם שהוא חסד נתיחדו ז"א ומלכות. ודבר זה כך שמעתי, בבאר שבע ודאי, שהיא מלכות. וכתוב, ויקרא שם בשם ה' אל עולם. דהיינו יחוד ז"א ומלכות. כי הוי"ה הוא ז"א, אל עולם היא מלכות.

פסקה שפב

פתח חבריה טייעא וכו': פתח חברו הסוחר ואמר, הבקר אור והאנשים שלחו וגו', מהו הבקר אור. ומשיב, כך למדתי, מהו בקר, היינו בזמן שבא הבקר, והדינים נעברים, וחסד רוצה להתעורר, כל אלו הבאים מצד הזה, מצד החסד, **מבקרים** את מקומם, דהיינו החסד, להמציא ברכות לעולם. וזהו, הבקר אור, שהרחמים מתישבים בעולם, והחסד עומד במקומו, אז הוא בקר אור, וכתוב, וירא אלקים את האור כי טוב. אשר ה **אור** הוא חסד, **טוב** הוא יסוד, שנקרא טוב ונקרא בקר. שהחסד נתעורר ע"י הבקר שהוא יסוד. וזהו הבקר אור.

פסקה שפג

ת"ח כלא הוא וכו': בוא וראה, הכל הוא במדרגות ידועות. **לילה** הרי ידוע, שהוא מלכות. **בקר אור**, הרי ידוע, שהוא מדרגה עליונה, יסוד, הנמצא בה תמיד, במלכות, בעת שהיא מאירה. מתי נמצא בה, במלכות, כשמאיר השמש. ה **שמש**, ידוע, שהוא מדרגה עליונה המבשם הכל, ומאיר לכל, דהיינו הת"ת, כש"א, כי שמש ומגן ה' אלקים. ובקר אור הזה, שהוא יסוד, מאיר משמש, שהוא ת"ת, וזה, היסוד, מאיר ללילה, שהוא מלכות. משום זה הכל תלוי זה בזה. ובקר אור הזה כשנתעורר, כל בני העולם, דהיינו כל מדרגות המלכות שנקראת עולם, מתאחדות באחדות בשמחה, ונמצאות בעולם. ועתה, הרי האיר היום, עת רצון הוא ללכת בדרך.

פסקה שפד

בריכו לון ר' חייא וכו': ברכו אותם ר' חייא ור' יוסי, ונשקו אותם בראשיהם, ושלחו אותם. אמר ר' חייא לר' יוסי, ברוך הרחמן שתקן הדרך לפנינו, ודאי שהקב"ה שלחם לנו. אשרי הם העוסקים בתורה ואינם נרפים ממנה אפילו שעה אחת. יצאו ר' חייא ור' יוסי מן המערה, והלכו לדרכם. א"ר יוסי, ודאי אהבת לבי קשורה באלו הסוחרים. א"ר חייא, איני מתפלא על זה, כי בימיו של ר' שמעון אפילו עוף השמים דובבים חכמה כי דבריו נשמעים למעלה ולמטה.

פסקה שפה

פתח ר' חייא וכו': פר"ח ואמר, ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבותיך וגו'. בוא וראה כל זמן שמשה היה חי בעולם, היה מוחה בידיהם של ישראל שלא ימצאו בחטא לפני הקב"ה. ומשום שמשה נמצא ביניהם, לא יהיה כדור ההוא עד הדור שיבא מלך המשיח, שיראו כבוד הקב"ה כמותם, שהם השיגו מה שלא השיגו דורות אחרים.

פסקה שפו

דתנינן חמאת שפחה וכו': שלמדנו, ראתה שפחה על הים מה שלא ראתה עין יחזקאל הנביא. ואם הן השפחות, השיגו כל כך, נשיהם של ישראל לא כל שכן, ובניהם לא כל שכן, והאנשים לא כל שכן, וסנהדרין לא כל שכן, והנשיאים לא כל שכן, ולא כל שכן נביא העליון הנאמן משה, שהוא על כולם. ועתה, אלו הסוחרים שבמדבר היו דובבים חכמה כל כך, מכל שכן חכמי הדור, ומכל שכן אלו הנמצאים לפני ר' שמעון, ולומדים ממנו בכל יום. ומכל שכן וכל שכן ר' שמעון עצמו, שהוא עליון על כולם.

פסקה שפז

בתר דמית משה וכו': אחר שמת משה מה כתוב, וקם העם הזה וזנה וגו'. כך אוי לעולם כשיסתלק ממנו ר' שמעון, שמבועי החכמה יסתמו בעולם, ויבקש אדם דבר חכמה ולא ימצא מי שיאמר, וישגה כל העולם בתורה, ולא ימצא מי שיעוררו בחכמה. על זמן ההוא כתוב, ואם כל עדת ישראל ישגו. דהיינו ואם ישגו בתורה, שלא ידעו דרכיה, במה הם, משום, ונעלם דבר מעיני הקהל, שלא יהיה נמצא מי שידע לגלות עמקות התורה ודרכיה. אוי לאלו הדורות שימצאו אז בעולם.

פסקה שפח

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, עתיד הקב"ה לגלות סודות עמוקים בתורה בזמן מלך המשיח, משום, שמלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים. וכתוב, ולא ילמדו עוד איש את אחיו ואיש את רעהו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, אכי"ר.

פסקה שפט

אשר נשיא יחטא וגו': למד ר' יצחק, מה ההפרש שבכל מקום כתוב בהם **ואם**, כמש"א, אם כהן המשיח יחטא. ואם כל עדת ישראל ישגו. וכאן כתוב, **אשר** נשיא יחטא, ולא כתוב ואם נשיא יחטא. מה זה מלמדנו.

פסקה שצ

אלא אלין כהניא וכו': ומשיב, אלא אלו הכהנים אינם נמצאים כל כך בחטא, כי הכהן שומר את עצמו תמיד, משום שמשאו של אדוניו עליו בכל יום, ומשאם של ישראל

כולם, והמשא של כל אחד ואחד. וע"כ פליאה היא אם יחטא, וע"כ כתוב **ואם**. וכן ואם כל עדת ישראל ישגו, כי פליאה שכולם ימצאו בחטא אחד, שהרי אם אלו חוטאים אלו אינם חוטאים, ומשום זה כתוב **ואם**. אבל כאן, **אשר** נשיא יחטא, ודאי יחטא, משום שלבו גאה בו, כי העם הולך אחריו, ומתמנה תחתיו. וע"כ אומר, **אשר** נשיא יחטא, דהיינו שעבר על מצות לא תעשה, ועשה אחת מהן, וע"כ לא כתוב בו, **ואם**, כי דברי חטאו אינם בספק.

פסקה שצא

ר' יהודה פתח וכו': ר"פ, והנשיאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלואים לאפוד ולחשן. שואל מה השנוי, שדברים אלו הקריבו הנשיאים ולא אדם אחר. והרי כתוב, כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה'. וכתוב ואבני שהם ואבני מלואים לאפוד ולחשן. הרי שהיא מצוה לכל אדם.

פסקה שצב

אלא אמר קב"ה וכו': ומשיב, אלא אמר הקב"ה, אע"פ שבכולם תלויה נדבה זו, יביאו את אלה האבנים הנשיאים. מה הטעם. הוא משום שהאבנים נמצאות על לב הכהן, אמר הקב"ה, יבואו הנשיאים שלבם גאה עליהם, ויביאו אבנים אלה הנמצאות על לב הכהן, ויתכפרו מגאות לבם. וכתוב, והיו על לב אהרן בבאו לפני ה'. וע"כ והנשיאים הביאו את אבני השהם וגו' לכפר עליהם.

פסקה שצג

ובג"כ אשר נשיא וגו': ומשום זה, אשר נשיא יחטא, ודאי. ועשה אחת מכל מצות ה' אלקיו אשר לא תעשנה, הוא כמו שהעמדנו, שעבר על מצות לא תעשה. או הודע אליו חטאתו. כי משום שלבו גאה עליו, אינו משגיח בחטאיו. ורק אח"כ נודע לו, ועשה עליו תשובה.

פסקה שצד

רבי יהודה ור' יוסי וכו': ר"י ור"י היו יושבים לילה אחד ועוסקים בתורה. א"ר יהודה לר' יוסי אני רואה שהתורה שלומדים אותה בלילה היא יותר צחה מהתורה שלומדים אותה ביום. למה זה. אמר לו, משום שצחות התורה שבכתב היא בתורה שבעל פה, שה"ס המלכות הנקראת לילה, ונקראת תורה שבעל פה, ותורה שבעל פה שהיא המלכות, שולטת בלילה ומתעוררת יותר מאשר ביום, ובזמן שהיא המלכות, שולטת, אז היא הצחות שבתורה.

פסקה שצה

פתח ר' יוסי וכו': פר"י ואמר, ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה. בוא וראה, בשעה שנתעורר רוח צפון ונחלק הלילה, הרי העמדנו, (ויקהל אות כ"א) ששלהבת אחת יוצאת ומכה תחת כנפיו של התרנגול, והוא דופק בכנפיו וקורא. ושלהבת ההיא כשמגעת אליו ומתעוררת כנגדו, מביט בה ומזדעזע וקורא, שמביט ומסתכל בשביל כבוד אדוניו, לעשות רצונו וקורא לבני אדם לקום ולעבוד להקב"ה. (וכבר נתבאר זה לעיל בהקסה"ז דף קל"ח ד"ה ובזה ע"ש).

פסקה שצו

ועל דא אקרי וכו': וע"כ נקרא **שכוי**, שהוא לשון הבטה. ונקרא **גבר**, משום שמתעורר בשלהבת הגבורה, ובצד הגבורה בא לעורר בעולם. אז אלו בני האמונה עומדים, ונותנים גבורה וכח לכנסת ישראל, שהיא המלכות, וזה נקרא רנה של התורה. ועל זה, שקם בחצות לילה, זכה דוד במלכות, הוא ובניו לעולמים ולדורי דורות. לעורר בעולם. אז אלו בני האמונה עומדים, ונותנים גבורה וכח לכנסת ישראל, שהיא המלכות, וזה נקרא רנה של התורה. ועל זה, שקם בחצות לילה, זכה דוד במלכות, הוא ובניו לעולמים ולדורי דורות.

פסקה שצז

וכד תרנגולא וכו': וכשהתרנגול קורא, ובני אדם ישנים במטותיהם ואינם מתעוררים, קורא התרנגול אח"כ ואמר מה שאמר, וכבר העמדנו (להלן שלח קע"א: ד"י) ואח"כ מכה בכנפיו ואומר, אוי לפלוני, מגודף מאדונו, עזוב מאדונו, שלא נתעורר רוחו, ולא הביט לכבוד המלך.

פסקה שצח

כד נהיר יממא וכו': כשהאיר היום, כרוז קורא עליו ואומר, ולא אמר איה אלוה עושי נותן זמירות בלילה, כדי לעזור אותו באלו התשבחות, שיהיה הכל בעזרה אחת. פירוש. שהמלכות נותנת זמירות בלילה, לז"א, כדי לעזור האדם, שיתעורר גם הוא באלו התשבחות, וכשהאדם משבח ועוסק בתורה היא מעלה מ"ן, ועוזר את המלכות, ונמצאים שניהם בעזרה אחת. שואל, **עושי**, עושני היה צריך לומר, מהו עושי. ומשיב, אלא בשעה שאדם קם בחצות לילה, ועוסק ברנה של תורה, כי רנה של תורה אינה נקראת אלא בלילה, כשהוא נמצא בעסק התורה. כשהאיר היום, הקב"ה וכנסת ישראל מתקנים אותו בחוט אחד של חסד שניצל מכל, ולהאיר אותו בין העליונים והתחתונים.

פסקה שצט

ר' יהודה אמר וכו': ריי"א, אני שמעתי, שאמר ר' אבא מקרא הזה, שאומר, איה אלוה עושי, עושה לי היה צריך לומר, מהו עושי. ומשיב, אלא כמו שאמרת, שבשעה שהוא קם בחצות לילה ועוסק בתורה, כשהאיר היום מתעורר אברהם בחוט של חסד שלו, שכתוב בו, אם מחוט ועד שרוך נעל וגו'. והקב"ה וכנסת ישראל מתקנים אותו ועושים אותו בכל יום בריה חדשה. ז"ש אלוה עושי.

פסקה ת

והא אוקמוה וכו': והרי העמדנו אשר אלוה, הוא אותיות **א"ל ו"ה, אל**, זה אברהם שכתוב בו, האל הגדול. **ו'**, זהו הקב"ה, דהיינו ז"א. **ה'**, זו כנסת ישראל, דהיינו מלכות. וזה הוא **אלוה**. שרומז, לחסד ולז"א ולמלכות. והם עושים את האדם ומתקנים אותו בכל יום, וע"כ כתוב, **עושי**, כמו ישמח ישראל בעושיו. שסובב על הקב"ה. א"ר יוסי, ודאי כך הוא. והכל דבר אחד.

פסקה תא

ר' יהודה פתח וכו': ר' יהודה פתח ואמר, או הודע אליו חטאתו, שואל, הודע אליו, מצד מי, מי הודיעו, או ידע חטאתו, היה צריך לומר, ומהו הודע אליו. ומשיב, אלא הקב"ה פקד לכנסת ישראל שתודיע לאדם את החטא שהוא חטא, ובמה מודיעה לו, היינו, עם הדינים שלה. כמש"א, יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו. **הודע אליו**, פירושו כמי שמצוה לאחר שיודיעו. שהודע הוא לשון ציווי, דהיינו, שמצוה את המלכות להודיעו.

פסקה תב

דתנינן בשעתא וכו': שלמדנו בשעה שאדם חטא לפני הקב"ה ואינו משגיח בחטאו לחזור בתשובה לפני הקב"ה, ומשליכו מאחורי כתפיו, נשמתו ממש עולה ומעידה לפני הקב"ה. אז מצוה, המלך לכנסת ישראל, ואמר, או הודע אליו חטאתו אשר חטא, דהיינו הושיטי לו דינים, והדיעי לו חטאתו. כש"א, הודע את ירושלים את תועבותיה. אשר הודע הוא לשון ציווי.

פסקה תג

בתר דמטי עליה וכו': אחר שהגיע עליו הדין, אז נתעורר רוחו לחזור בתשובה לפני אדונו, ונכנע להקריב קרבן, כי מי שלבו גאה עליו הוא חוטא ושוכח חטאו, ואינו מביט עליו. וע"כ הקב"ה מוכן כנגדו, ומצוה להודיעו חטאו, שלא ישכח ממנו.

פסקה תד

א"ר יוסי הכי וכו': אר"י, כך הוא ודאי. וכן מצאנו בדוד, כיון שעשר, אותו מעשה של בת שבע. לא השגיח בזה. אמר לו הקב"ה, אתה שכחת אותו, אני אזכיר לך. מיד, מה כתוב, אתה האיש כה אמר ה'. אתה האיש שלא זכרת החטא, אתה האיש ששכחת אותו. ובמה הודיעו. הוא בדין.

פסקה תה

אוף הכא קב"ה וכו': אף כאן, הקב"ה אמר, הודע אליו חטאתו אשר חטא. ויפה הדבר וכך הוא, כי לא כתוב, או נודע אליו כמ"ש או נודע כי שור נגח הוא. ומי שקם בלילה לעסוק בתורה, התורה מודיעה לו חטאו, ולא בדרך דין, אלא כאם המודיעה לבנה במלות רכות, והוא אינו שוכח, ושב בתשובה לפני אדונו.

פסקה תו

ואי תימא דוד וכו': ואם תאמר, דוד, שהיה קם בחצות לילה, למה נתעוררו עליו, להזכיר עונו, בדין. ומשיב, משונה הוא דוד, כי הוא חטא במה שנקשר, דהיינו במלכות, וצריך דין, ובמה שחטא נדון. כי הוא חטא כנגד המלכות הקדושה, שהיה נקשר בה, שהיה מרכבה אליה, ולירושלים הקדושה, שהיא נגד המלכות, וע"כ גורש מירושלים והוסרה המלכות ממנו, עד שנתתקן, ועשה תשובה, כראוי.

פסקה תז

א"ר יהודה וכו': אר"י, מהו, שהקב"ה העניש את דוד על ידי בנו. שכתוב, הנני מקים עליך רעה מביתך. א"ר יוסי, הרי העמדנו, שהוא משום, שאם יקום עליו אדם אחר לא ירחם עליו. אמר לו, והרי אבשלום רצה להרוג את אביו בכמה עצות רעות עליו, עוד יותר מאדם אחר. אמר לו לא שמעתי.

פסקה תח

א"ל אנא שמענא וכו': אמר לו אני שמעתי. דוד חטא בבת שבע סתם, שה"ס המלכות. אמר הקב"ה, יבא בן של בת אל נכר, וינקום נקמה. ומי הוא. הוא אבשלום, שהיה בן יפת תואר שנשבית במלחמה. מכאן למדנו, שמי שלוקח אשה זו, במלחמה, וחומד אותה, לסוף יוצא ממנה בן סורר ומורה. מהו הטעם. הוא משום שעד עתה עוד לא נפסקה ממנו הזוהמא. וכבד העמדנו.

פסקה תט

רבי יוסי פתח וכו': ר"י פתח ואמר, נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו. מקרא זה העמידוהו, אבל בוא וראה, כל זמן שאדם חוטא לפני הקב"ה, יש מדרגה הנודעת למעלה כנגד

חטא הזה, לדון את האדם, ולהסתכל עליו, אם שב בתשובה שלמה לפני אדונו, נעבר החטא, והדין אינו שולט עליו, ואינו מגיע אליו. ואם לא שב, נרשם חטא ההוא במדרגה ההיא. ואם מוסיף לחטוא, הרי מדרגה אחרת מוכנה כנגדו, ומסכמת אל הדין שבמדרגה הראשונה, אז הוא צריך תשובה יותר גדולה. ואם מוסיף לחטוא, מוסיף מדרגה על מדרגה, עד שמשלים לחמש מדרגות.

פסקה תי

כיון דאתתקן ימינא וכו': כיון שהימין נתתקן כנגדו, של האדם, והסכים עליו, לדין. הרי השמאל מוכן להסכים עם הימין ולהכלל בו. כיון שהשמאל הסכים לימין, אז אינו תלוי עוד בתשובה. וכבר העמידוהו. ואז הכל מסכימים עליו, על האדם, בדין, והדין שורה עליו.

פסקה תיא

וכד דינא אשתלים וכו': וכשהדין נשלם ושורה על האדם, אז מסתיים ונתקנו האצבעות חמש כנגד חמש, ימין בשמאל, להראות שכולם הסכימו עליו בדין ההוא, וידיו מתישרות, כלומר, שהאצבעות משתלבות אלו באלו, להראות דבר בלא כוונת האדם, שלא נתכוון בו. וע"כ כתוב, ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב. שפירושו שנכלל השמאל בימין, ונשלם הדין. ואז הוא קיום הכל. וע"כ כשרוצה הקב"ה לקיים הכל, כתוב, נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו אם אתן את דגנך עוד מאכל לאיביך וגו'.

ביאור המאמר. הנה המאמר הזה בא לבאר לנו ענין שבועת ה', איך היא נעשית. כי ודאי דברה תורה כלשון בני אדם, (ברכות ל"א) אמנם פנימיות הדברים מה היא. וכבר בארנו את זה במקום אחר (לעיל אות יוד) שכל גילויי הקב"ה לתחתונים, המוגדרים בקריאה ודבור וכיוצא בו. הם רק על ידי פעולות ממנו ית'. וע"כ גם ענין השבועה ה"ס גילוי פעולה כזו המוגדרת בבטחונה המחויב, כמו שבועה, שאי אפשר לשנות עוד. ולזה מבאר לנו ב' ענינים, א) שיש גבול לחטאים ולדינים, שאחר שהחוטא מגיע לגבול הזה אינו יכול לחטוא עוד, ומשום זה אין עוד דינים. ב) שמבחינת כללות העולם נבחן גבול הזה לשבועה, מחמת שהרשעים הם כאלו מתו, שאינם יכולים עוד לחטוא, ואין עוד דינים בארץ. שזסו"ה נשבע ה' בימינו ובזרוע קדשו אם אתן את דגנך עוד מאכל לאיביך וגו'. שזה יהיה קודם גמר התקון.

והנה שורש כל החטאים שבעולם הוא הגברת השמאל על הימין, שכל אדם יש לו שורש למעלה, ואדם החוטא מגביר את השמאל ומפרידו מן הימין ועושה מחלוקת בין ימין לשמאל, כמו שהיתה מחלוקת ביניהם מטרם שקו אמצעי כלל אותם, (כנ"ל ב"א דף נ"ז

ד"ה וזה) וכל זה עושה החוטא בשורש נשמתו למעלה. והדינים הנמשכים מהמחלוקת הזאת הם בחינת העונשים שלו. ואם ממשיך וחוטא ואינו עושה תשובה, הנה מתגלה עליו מדת הדין הקשה, מבחינת המלכות דצמצום א' שלא נמתקה בבינה. ואז מסתלקים כל האורות משורשו למעלה והוא מת.

אמנם מדת הדין הזו שמתגלה עליו, אינה נשלמת בפעם אחת (כנ"ל ויצא דף י"ז ד"ה וצריך) וע"י ריבוי חטאים היא הולכת ונאחזת בכל מדרגה ומדרגה מה' מדרגות חג"ת נ"ה, וכשמגעת לראש הספירות שהוא חסד, אז נשלמת צורתה בכל השיעור, ואין עוד דינים יותר. וצריך שתדע, שמה שאנו אומרים שמדת הדין הקשה של המלכות דצמצום א', בכל מקום שנוגעת מבריחה את האורות כולם משם, הוא רק בבחינת קו השמאל, שמשם נמשכת חכמה, משא"כ בקו ימין, שמשם נמשכים חסדים בלבד, אין מדת הדין פוגמת בה כלום. מפני שעל אור החסדים לא היה צמצום מעולם, אלא רק על אור החכמה בלבד, כנודע. ועם זה תבין, שאחר שמדת הדין הקשה נאחזת בכל ה' מדרגות חג"ת נ"ה, אז מסתלקים כל האורות דחג"ת נ"ה דקו שמאל בלבד, וקו ימין לא בלבד שאינו נפגם, אלא הוא עוד מתחזק מזה, כי נצח את המחלוקת, שהרי קו השמאל נתבטל ומוכרח להכלל עתה בקו ימין. אמנם החוטא, שכבר נתדבק בשמאל מחמת חטאיו, אינו יכול לקבל כלום מקו ימין, וע"כ הוא מת.

וכבר ידעת שמבחינת מלכות דצמצום א' שהיא מלכות דמדת הדין, אין העולם יכול להתקיים, משום שהכלים שלה אינם ראוים לקבל אור החיים, שז"ס תחלה נברא העולם במדת הדין, ראה שאין העולם מתקיים שתף עמו מדת הרחמים, שפירושו שהעלה המלכות לבינה שהיא מדת הרחמים ונמתקה שם, ואז בני העולם הנמשכים ממלכות, הכלים שלהם ראוים לקבל אור החיים וכל המוחין ויכולים להתקיים (כמ"ש לעיל ב"א דף ז' ד"ה וכבר ע"ש) ולפיכך נתקנה המלכות מב' נקודות אלה, אשר נקודה דמדת הדין שבה היא בגניזו ואינה נודעת. ונקודה הממותקת ברחמי הבינה היא בגלוי. כדי שהנמשכים ממנה יהיו ראוים לקבל אורות ומוחין. והיא נקראת, משום ב' נקודות אלה, עץ הדעת טוב ורע, שאם בני אדם זוכים נמצאת מדת הדין בגניזו, וראוים לקבל ממנה **טוב**. ואם אינם זוכים מתגלה עליהם מדת הדין שבה, וכל הנמשכים ממנה נפגמים הכלים שלהם, ואינם ראוים לקבל אור, והיא **רע** להם. (כנ"ל בהקסה"ז דף קכ"ד אות קכ"ג ע"ש בהסולם).

ואדם החוטא כל זמן שלא נגלתה עליו נקודה דמדת הדין, מועילה תשובה, מחמת שכליו עוד ראוים לקבל אור. מה שאין כן אחר שנגלתה עליו נקודה דמדת הדין, אין מועילה לו תשובה. כי כליו אינם ראוים עוד לקבל שום אור.

גם ידעת שאין לך דבר שאין בו עשר ספירות, שהם ה' בחינות כח"ב תו"מ, כי ת"ת בלבדו כולל שש ספירות, והן עשר. ומבחינת ז' תחתונות הן נקראות חג"ת נ"ה, שחג"ת הם כח"ב ונ"ה הם תו"מ. ואדם החוטא שנגלתה עליו נקודה דמדת הדין, הולך ופוגם בכל עשר ספירות משורש נשמתו. תחלה בהוד, ואח"כ בנצח, עד שפוגם בחסד, ואז נשלם גילוי הנקודה דמדת הדין, ושוב אין מועילה תשובה.

וזה שאמר (באות ת"ט) **כל זמנא דבר נש חטי** וכו' **אית דרגא דאשתמודעא לעילא** וכו' כי בחטאו פוגם במדרגה למעלה בשורש נשמתו, שנעשית מחלוקת בין ב' קוין שמאל וימין, שזה מביא לגילוי מדת הדין. אשר המדרגה ההיא הנפגמת מורידה עליו דינים. **ואסתכל עליה אי תב בתיובתא** וכו', כי כל זמן שלא פגם בכל ע"ס שלו עד החסד, עוד לא קלקל הכלים שלו וראוי לעשות תשובה. ומאותו הטעם גם הוא יכול לחטוא עוד, דהיינו להמשיך מקו שמאל למטה. **אוסיף למחטי הא דרגא אחרא** וכו' שפוגם במדרגה יותר גבוהה שבשורש נשמתו, **ואי אוסיף למחטי**, **אוסיף דרגא על דרגא**, **עד דאשלים לחמשה דרגין**, שהם כל העשר ספירות של שורש נשמתו, ואז נתרוקן קו השמאל למעלה מכל אור, וכבר אינו יכול לחטוא שאין לו עוד מה לינק משמאל ונפסקה המחלוקת בין שמאל וימין. כי אחר שנגלתה מדת הדין בספירת החסד דשורש נשמתו, אין קו השמאל ראוי לקבל עוד אור, וקו הימין נתתקן ונתחזק כי נצח המחלוקת כנ"ל.

וז"ש (באות ת"ז) **כיון דאתתקן ימינא לקבליה**, דהיינו שנצח את המחלוקת ונתתקן, **ואסתכם עליה**, והסכים על הדינים שנגלו בקו שמאל, ובאדם החוטא, **הא שמאלא זמינא לאסכמא בימינא ולאתכללא ביה**, כי מחמת שהוא נתרוקן מאורותיו נתבטלה המחלוקת שלו עם הימין, והוא מוכן להכלל כולו בימין, ולהנות מאורות הימין. **כיון דשמאלא אסתכם בימינא**, **כדין לא תליא בתשובה**. כי אין השמאל מסכים להכלל בימין אלא אחר שנגלתה המלכות דמדת הדין בכל המדרגות עד החסד. ואז כבר אין מועילה תשובה, כי נתקלקלו כליו ואין ראוי עוד לקבל אור אפילו אם יעשה תשובה כנ"ל.

וז"ש (באות ת"א) **וכד דינא אשתלים** שמדת הדין נגלתה בכל המדרגות ואין לו לפגום יותר, **כדין אסתיים** שנשלמה המחלוקת בין ימין ושמאל, ואין עוד דינים, כי אינו יכול עוד לחטוא והשמאל נכנע ונכלל כולו בימין. **ואתתקנו אצבען חמש בגו חמש ימינא בשמאלא**. שכל חמש בחינות של השמאל באו בתוך חמש של הימין. **וידוי מתישרן**

לאחזאה מלה בלא כוונה וכו' שאחר שנשלם ונסתיים עליו הדין, משלב האדם החוטא את אצבעות ידיו אלה באלה, בלי שיתכוון לזה, שזה מראה שחמש אצבעות, שה"ס ע"ס דשמאל של שורש נשמתו למעלה, נשתלבו ונכללו בימין והחוטא שאינו יכול לקבל כלום מימין, נגזר עליו המות. ומעשיו למטה, אע"פ שעושה אותם בלי כוונה כלל, הם מורים על גזר הדין שעליו למעלה.

ועד כאן המדובר הוא בבחינת הפרט של אדם החוטא. אמנם בכללות ישראל, יש צדיקים הנאחזים בימין, ויש רשעים המגבירים בחטאם את קו השמאל. כלל ישראל נדון אחר רובו, ואם הרוב הם הרשעים אז מתגבר קו השמאל ורוצה לבטל את קו הימין, ואז האומות הנמשכים מקו השמאל, מקבלים כח לרדות בישראל ולענותם, שהם מקו ימין. שזי"ס כל הגליות, וז"ס גלות מצרים. אמנם אחר שהרשעים הגבירו בחטאם עד שגילו מדת הדין בכל ה' המדרגות עד החסד, אז נתרוקן קו השמאל ואין לו כה לעמוד בפני עצמו והוא נכלל בקו ימין. וכיון שנתבטל קו השמאל נתבטלו העונשים, ונתבטל כח המצרים לענות את ישראל. וז"ש וע"ד כתיב, **ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב**, **לאתכללא שמאלא בימינא**, **ואשלים דינא**. כי אחר שנגלתה מדת הדין ונתבטל כח השמאל ונכלל בימין, אז נתבטל כח הרשעים וכח המצרים הנאחזים בשמאל, והימין נתחזק כי נצח את המחלוקת, ואז נאמר ימינך ה' נאדרי בכח. מחמת שנצח את השמאל, וע"כ ימינך ה' תרעץ אויב, דהיינו המצרים, שנמשכים משמאל.

וכמו שהיה בגלות מצרים כן יהיה לעתיד, בשעה שיגאל אותנו מכל האומות שבעולם, שגם אז תהיה זאת על ידי פעולת הגילוי של מלכות דמדת הדין, בכל המדרגות, המבטלת את כח השמאל, שלא יוכל עוד לעולם להתגבר על הימין, שפעולה זו נבחנת כמו **שבועה** ששום אומה שבעולם לא תשעבד עוד את ישראל הנמשכים מימין.

וז"ש, **וע"ד**, **כד בעא קב"ה לקיימא כלא**, דהיינו לקיים הכל באפן, ששום אומה ולשון לא תוכלנה עוד לשעבד את ישראל, כתיב, **נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו** וגו'. דהיינו ע"י פעולת גילוי המלכות דמדת הדין בכל המדרגות שבעולמות, שזה סוד שבועה והבטחה, שקו השמאל לא יוכל עוד להתגבר על הימין לעולם, וע"כ **נשבע ה' בימינו**, דהיינו בהתגברות כח הימין שנצח את המחלוקת, **ובזרוע עזו**, דהיינו בשמאל שכבר נכלל בימין, אם אתן את דגנך עוד מאכל לאיביך ואם ישתו בני נכר תירושך אשר יגעת בו וגו'. ונתבארו כאן ג' חלוקות בענין גילוי המלכות דמדת הדין בכל המדרגות, המכניע את קו השמאל, שיכלול בימין, באפן שלא יוכל עוד להתגבר על הימין לעולם. א) הוא גילוי מדת הדין בשורש אדם פרטי החוטא, שכבר אפסה ממנו כל תקוה, ואינו יכול להוסיף

חטא, גם אינו יכול עוד לחזור בתשובה.ב) גילוי מדת הדין בשורש פרטי של אומה אחת, כמו שהיה במצרים, שנאמר אז ימינך ה' נאדרי בכח וגו'. אשר פעולת גילוי מדת הדין על המצרים, הוא כעין שבועה, שלא יוכלו עוד המצרים לשעבד את ישראל לעולם, וז"ש, כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תספו לראתם עוד עד עולם. ג) היא פעולת גילוי המלכות דמדת הדין בכללות כל העולם שזה פוגע בכל ע' אומות, ואז נשבע ה' בכללות, שלא יתגבר עוד קו השמאל על הימין בכללות כל העולם שז"ס נשבע ה' בימינו וגו' כנ"ל.

פסקה תיב

ר' יהודה פתח וכו': רי"פ, כתוב, פרי עץ הדר כפת תמרים, פרי עץ הדר מהו. זהו אתרוג. שואל, וכי אתרוג הוא מעץ הדר, והרי כמה קוצים יש באילן האתרוג מסביב לו מכאן ומכאן, ואתה אומר, פרי עץ הדר. ומשיב, אלא סוד הדבר הוא, שכתוב, ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה אל האדם. וכתוב, עצם מעצמי ובשר מבשרי. וזה הוא, פרי עץ הדר. מאין לנו, שאדם נקרא עץ. שכתוב, כי האדם עץ השדה הוא. פירוש. שפנימיות הכתובים של ויבן ה' אלקים את הצלע וגו', סובבים על ז"א ומלכות שנאצלו דו פרצופין, ואח"כ נסרם המאציל זמ"ז. ונמצאה המלכות, שהיא צלע מז"א. וז"א נק' עץ החיים. והמלכות היא הפרי של עץ זה. ואומר, שז"ס האתרוג, שהוא רומז על המלכות, וע"כ קראו התורה פרי עץ הדר, להיותו פרי של עץ הדר, שהוא ז"א.

פסקה תיג

כפת תמרים: התמר עולה לע' שנה, שזה רומז על יסוד דז"א, שבו נשתכללו שבעים שנים עליונות, שה"ס ז"ס חג"ת נהי"ם שכל אחת כוללת עשר, והן שבעים. וזה נכפת, דהיינו שנתקשר, למעלה בז"א, ולמטה במלכות. וע"כ נקרא **כפות** כש"א כפיתו, שפירושו שנקשרו, כי היסוד עולה לכאן ולכאן, לז"א ולמלכות. ז"ש, כי כל בשמים ובארץ. שהוא בדיוק. פירוש היסוד נק' **כל**, והוא קשור **בשמים** שהם ז"א. **ובארץ** שהיא המלכות.

פסקה תיד

ר' יוסי אמר וכו': רי"א, פרי עץ הדר זהו מזבח, שהוא מלכות, שעושה פירות ומוציא אבים לכל הצדדים. מהו הטעם שנקרא פרי עץ הדר. משום שכל ע' שנה, דהיינו ז"ס חג"ת נהי"מ דז"א, שכל אחת כוללת עשר, שהם ע', נותנים לה חלק והיא, המלכות, מתברכת מכולם, וז"א נקרא עץ הדר. מהו מלמדנו. הוא, שמי שחוטא ופוגם במזבח, שהוא מלכות, חוטא ופוגם בכל ז"ס דז"א, כי המלכות קשורה כנגד אותו שכפית וקשור למעלה, שהוא יסוד דז"א, וע"כ נתקשרו זה בזה, מלכות בז"ס דז"א. וע"כ כתוב פרי

עץ הדר **כפת** תמרים,להורות שכפותים זה בזה, ולא כתוב **וכפת** תמרים, שה ו' היתה מפסקת בין פרי עץ הדר, שהוא מלכות, לתמרים, שהם יסוד. ור"י אינו חולק על ר' יהודה, אלא סדר ביאור הכתובים יש ביניהם.

פסקה תטו

כתיב זאת משחת וגו': כתוב, זאת משחת אהרן ומשחת בניו. מהו מלמדנו. אלא **זאת**, זהו המזבח, שהוא מלכות, שנמשח על ידי אהרן, שהוא חסד דז"א, שכתוב ומשחת את מזבח העולה ואת כל כליו. **ומשחת בניו**, הם שאר הספירות דז"א המשתלשלים מן החסד, כי המזבח שהוא המלכות, מכולם נמשח, ונתגדל, ונתברך, ונטהר.

פסקה תטז

ת"ח בחג סובבים וכו': בוא וראה, בחג הסוכות סובבים את המזבח פעם אחת בכל יום, ולבסוף ז' פעמים. (סוכה מ"ה.) מה מלמדנו. אלא למלך המזמן אורחים ועוסק בהם, והיתה למלך בת יחידה, אמרה לו, אדוני המלך, בשביל האושפיזין אינך משגיח עלי. אמר לה, חייך בתי, מתנה אחת אעלה לך בכל יום ששוה ככולם. **פרקטא**, פירושו מתנה לפי הענין.

פסקה תיז

כך בכל יומא וכו': כך בכל יום ויום שבחג, היו ישראל מקריבים כנגד אומות העולם. שהם ע' פרים שהיו מקריבים כנגד ע' אומות. אמר המזבח, שהוא המלכות, למלך הקדוש, שהוא ז"א, בשביל כולם נמצאים מנות וחלקים, דהיינו בשביל כל האומות, ולי מה אתה נותן. אמר לו, בכל יום ויום יסבבו אותך, שבעת הימים העליונים, שהם ז"ס דז"א, כי כל אחד כלול מכולם לברך אותך, ויתנו לך ע' חלקים בכל יום, כי כל אחת כלולה מעשר, נגד ע' פרים המתקרבים בחג נגד ע' אומות. נמצא שבכל יום מקריבים ישראל כנגד כל אומות העולם.

פסקה תיח

ר' יהודה אמר וכו': ריי"א, שבעה חלקים בכל יום ואע"פ שעושים רק הקפה אחת, הוא משום שבכל יום מתברכת המלכות מכולם, כי ז"ס כלולות זו מזו, והספירה הפרטית שבכל יום כלולה מכל הז', והם ע' חלקים כנגד ע' אומות. ולבסוף שבעת הימים, דהיינו בהושענא רבא, מתברכת המלכות מן המקום שנמצא שמן המשחה, דהיינו מבינה, ששם נמצא שפע החכמה שנקראת שמן. וע"כ מקיפים ז' פעמים, כנגד כל אלו שבעת הימים, שהם ז"ס דז"א, כדי להמשיך ולקיים לה ברכות מן מבוע הנחל הנמשך תמיד ואינו נפסק, שהוא בינה. ונמצא, מה שמתברכת בכל יום ויום, של ז' ימי סוכות, עד

שבעת הימים, היא מתברכת ממבוע הנחל, שהוא יסוד דז"א, שהוא אינו נמשך תמיד, אלא שנפסק, שאינו מאיר בשלמות אלא כשעת התפלה, ובשבתות ובחגים, וכן פעם אחרת, דהיינו בהושענא רבא, שמקיפים את המזבח ז' פעמים, היא מתברכת ז' פעמים ביחד ומתקיימים בה אח"כ הברכות, ממקום העליון שמבוע יוצא ואינו נפסק, שהוא בינה, כמו שאמרנו.

פסקה תיט

בכל יומא מכריזין וכו': בכל יום, שבימי החג, מכריזים עליה ואומרים עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אמללה. **עד עקרה ילדה שבעה**, זו היא כנסת ישראל, שמתברכת משבע ספירות דז"א, בכל יום, ועולה לבסוף לחשבון העליון, דהיינו בבינה, כנ"ל בדבור הסמוך, **ורבת בנים אמללה**, אלו הם אומות העכו"ם, שעולים ביום הראשון לחשבון גדול, דהיינו לי"ג פרים, ואח"כ מתמעטים והולכים בכל יום ויום עד לז' פרים. וע"כ המזבח מכפר על עונות ישראל, המזבח מטהר אותם ומשפיע להם ברכות ממעלה למטה.

פסקה תכ

וענף עץ עבות: זהו המלך הקדוש, שהוא ת"ת האחוז בב' הצדדים, חסד וגבורה, כי ת"ת הוא קו האמצעי הכולל בתוכו ב' הקוין. ומשום זה, הדס, לוקחים שלשה ענפים. **וענף עץ עבות** פירושו, ענף שיעשה ענף עץ עבות, דהיינו שיאחז לכל צד, לימין ולשמאל. **וערבי נחל**, אלו הם שני עמודים, דהיינו נצח והוד, שמכאן יוצא השפע לכפות תמרים, שהוא יסוד. כפות תמרים, אחוז למעלה בז"א, ואחוז למטה במלכות, וכבר אמרנו, (לעיל אות ת"יב) **אתרוג**, שהוא מלכות, יוצא מתוך קוצי האילן, דהיינו מן הדינים הנקראים קוצים, שבז"א, הנקרא אילן. כי היא נבנית מן הדינים של ז"א. וכך הם כפות תמרים, שהם יסוד שנאחז ג"כ בהם, בקוצי האילן, שהם הדינים דז"א, כי היסוד נוטה לשמאל דז"א, ששם דינים. ודאי כל מה שיוצא לעולם, יוצא מכאן, ומכאן באים. דהיינו מד' מינים הנ"ל.

פסקה תכא

ר' יוסי פתח וכו': רי"פ, ואבואה אל מזבח אלקים, מי הוא מזבח אלקים. זה הוא המזבח של מעלה, דהיינו המלכות, שהיא מזבח **אלקים** ודאי. שהוא יורה על דין. והיינו באר של יצחק. דהיינו המלכות, שנקראת באר, ונבנית מגבורה שה"ס אלקים הנקרא יצחק. ולפעמים היא נקראת, מזבח **הויה**, שהוא שם הרחמים, כמש"א, קם מלפני מזבח הויה.

ועל כן יורשים העולמות מכאן מן המלכות, דין ורחמים, משום שהיא יונקת מצד זה ומצד זה. דהיינו מצד הדין ומצד הרחמים. וכבר העמידו הדבר.

פסקה תכב

נפש כי תמעול מעל וגו': ר' יצחק אמר, הרי העמדנו, שנפש ודאי, ולא הנשמה והרוח, שהם אינם חוטאים, אלא שמסתלקים מטרם החטא. כתוב, והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך. וכתוב ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע. הרי ששכר ועונש מגיעים בעיקר לנפש.

פסקה תכג

זכאין אינון צדיקיא וכו': אשרי הם הצדיקים, שיש להם חלק עליון בהקב"ה, בהחלק הקדוש, בקדושות של המלך, משום שהם מקדשים את עצמם בקדושות אדונם, וכל מי שמתקדש, הקב"ה מקדש אותו, שכתוב, והתקדשתם והייתם קדושים, אדם מקדש את עצמו מלמטה, מקדשים אותו מלמעלה. וכשמתקדש האדם בקדושת אדונו מלבישים אותו נשמה קדושה, שהיא ירושת הקב"ה. וכנסת ישראל, שהנשמה היא תולדה מזו"ן. ואז יורש הכל. ואלו הם הנקראים בנים להקב"ה. כמ"ש, בנים אתם לה' אלקיכם. וכבר העמדנו.

פסקה תכד

ת"ח כתיב תוצא וגו': בוא וראה כתוב, תוצא הארץ נפש חיה. והעמדנו נפש חיה סתם (כנ"ל אות שי"ז) ומחלק ההוא ירש דוד המלך ונקשר בקשר העליון, וירש המלכות, כמו שלמדנו. ומשום זה, והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים, והעמדנו שהנפש נקשרת ברוח, והרוח בנשמה, והנשמה בהקב"ה שע"כ נקראים צרור החיים. אשרי חלקו, מי שיורש ירושה עליונה זו.

פסקה תכה

ווי לאינון רשיעיא וכו': אוי לאלו הרשעים שנפשותיהם אינן זוכות בעולם הזה, כל שכן בעולם הבא, עליהם כתוב, ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע, שהולכות ומשוטטות בעולם, ואינן מוצאות מקום לנוח להתקשר בו. ונטמאות בצד הטמא. וכרוז קורא ואומר, נפש כי תמעול מעל בה'. מקדש ה' טמא, היינו הנפש שלו. ואין לומר מקדש ה' ממש, שהרי לא נכנס בקדושה, ולא נכלל בה, ואיך יטמא אותה. והם מזיקי העולם, דהיינו נפשות הרשעים, משום שמתדבקים בסטרא אחרא ובטמאות.

פסקה תכו

ר' יצחק אמר וכו': ר"א, הרי העמדנו, נפש, כשמתעטרת כנסת ישראל, שהיא המלכות, מתעטרת במלך הקדוש, שהוא ז"א, ונקראת המלכות צרור החיים, משום שבה נקשר הכל. הנפש נקשרת בה מלמטה, וז"א מלמעלה. רבי אלעזר אמר, כשנוסעת השכינה, שהיא מלכות, היא נוסעת עם האבות, שהם חג"ת דז"א, ז"ש, ויסע מלאך האלקים ההולך וגו'. שהם ג' פסוקים, ויסע, ויבא, ויט, המורים על ג' קוין חג"ת דז"א, שהשכינה מקבלת מהם ונוסעת עמהם. (כנ"ל בשלח אות קע"ג ובדף נ"ב בד"ה פירוש, ע"ש) וע"כ נקראת השכינה צרור החיים, שג' קוין חג"ת צרורים בה.

פסקה תכז

ר' אבא אמר וכו': רא"א, הכל, ג' הקוין חג"ת והשכינה, נעשו עטרה אחת, כדי שיתעטרו יחד, והשם הקדוש, דהיינו השם ע"ב (כנ"ל בשלח דף נ"ב ד"ה פירוש) נראה בתוכם. בשעה ההיא נקרא ז"א **כתפוח** בעצי היער כן דודי בין הבנים. כי ג' קוין חג"ת, ה"ס ג' גוונין לבן אדום ירוק, הנראים **בתפוח**. והיו רואים אז ישראל, על הים, זיו יקר העליון נוסע לפניהם. וזה הוא שלמדנו, ויוציאך בפניו בכחו הגדול ממצרים, אלו הם האבות, חג"ת, דהיינו ג' קוין דויסע ויבא ויט, ומשום זה שם זה, שהוא מלכות, משבר הרים ומשבר סלעים, ויש בו לטוב ולרע. אשרי חלקם של ישראל.

פסקה תכח

פקודא דא המועל וכו': מצוה זו, המועל בהקדש, צריך להביא קרן וחומש. ז"ש ואת חמשיתו יוסף עליו. קרן ה"ס **ו'** דהויה, דהיינו ז"א, חומש שלו היא **ה**, דהיינו המלכות, כי ה' בחינות כח"ב תו"מ יש בז"א, והמלכות היא חמישית ממנו. וזהו קרן היובל, דהיינו, קרן שהוא ז"א, המקבל מיובל שהוא בינה. וה"ס קרן שהיתה במצחו של אותו פר שהקריב אדם הראשון (שבת כ"ח:) שקרן זו רומזת על ז"א, שע"י הקרבן הקריב המלכות אל ז"א, וזה, דהיינו להקריב החומש אל הקרן, הוא עיקר כל הקרבנות. שה"ס, הקרן, שהוא ז"א, קיימת לו לעולם הבא, שהוא בינה, דהיינו שמקבל מבינה, והפירות שלו הם בעולם הזה, שהוא מלכות המקבלת מז"א. וזהו **ה' ה'**. דהיינו ה' ראשונה של שם הויה שהוא בינה, וה' אחרונה דשם הויה שהיא מלכות, וה **ו'** שהוא ז"א, עומד ביניהם ומקבל מה' ראשונה, שה"ס הקרן הקיימת לו לעולם הבא, ומשפיע לה' אחרונה, שה"ס הפירות שבעולם הזה. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה תכט

ת"ח עז לקרבנא וכו': בוא וראה, עז לקרבן, למה. והרי אמר ר' שמעון, **עז**, השם שלה גרם, ללמוד מן שמה, שהוא צד הרע ומין רע. שעז תורה על דינים עזים וקשים. וא"כ למה מקריבים אותה לקרבן. ומשיב, אלא כך אמר ר' שמעון, צריכים להקריב את זו, כי אם עבר עליו רוח הטומאה או עסק בה, קרבנו הוא עז הזו, דהיינו באותו אופן שחטא.

פסקה תל

ואמר ר"ש הא וכו': וא"ר"ש, הרי למדנו. יש מי שזכה בנשמה. ויש מי שזכה בהתעוררות רוח. ויש מי שלא זכה אלא בנפש. זה, מי שלא זכה אלא בנפש, ואינו עולה יותר, לזכות לרוח ונשמה, הרי מתדבק בצד הטמא ההוא (כמ"ש להלאה אות תל"ט) וכשהוא ישן, אלו צדדים רעים באים ומתדבקים בו, ומודיעים לו בחלום מדברי העולם, מהם שקרים, ומהם אמת. ולפעמים צוחקים לו ומראים לו דברי שקר, ומצערים אותו בחלומו. ועל כן האומות עכו"ם, מהם שרואים בחלומם דברי אמת, משום הצד ההוא שנתדבקו בו, שהוא מודיעם, וכולם דברים שיבואו בזמן קרוב.

פסקה תלא

ת"ח באלין זינין וכו': בוא וראה באלו מינים הרעים יש ג' מדרגות אלו על אלו. מדרגה עליונה שבהם, הם אלו התלוים באויר, שהם שומעים מה שנגזר למעלה, אבל הם אינם באים לעולם הזה, המדרגה התחתונה שלהם הם אלו המצחקים עם בני אדם ומצערים אותם בחלום, משום שכולם מחוצפים ככלבים. ויש מדרגה עליונה עליהם, דהיינו אמצעית, שהם מעליונים ותחתונים, והם שומעים דברים מן העליונים, דהיינו מאותם התלוים באויר, ומודיעים הדברים לאדם בחלום (כמ"ש להלן אחרי דף ע"ו ע"ב. ד"ה) מהם שקרים ומהם אמת. ואלו דברי אמת, הם מה שיהיו כלם לזמן קרוב.

פסקה תלב

וההוא דרגא מאינון וכו': ואותה מדרגה של אלו התלוים באויר, שהם יותר עליונים, הנה אותו שלא זכה אלא בנפש, ונפש ההיא רוצה להתתקן לקבל רוח, ומטרם שזכה ברוח, הנה בלילה בעת השינה, יוצא מה שיוצא מאותה הנפש, ומתפשט בעולם, כלומר, שלא כל הנפש יוצאת מן האדם בשעת שנתו, אלא חלק ממנה, כי נשאר ממנה סוד קיסטא דחיותא, ורוצה ואינה רוצה לעלות למעלה בין המלאכים, עד שהיא פוגשת באלו הקליפות שהם באויר, כנ"ל, והם מודיעים אותה דברים, מהם, שיבואו בזמן קרוב, ומהם שיבואו בזמן יותר רחוק. ובמדרגה ההיא של התלוים באויר, הולך ומתקשר בחלומו. עד שקונה רוח.

פסקה תלג

כיון דקנה רוחא וכו': כיון שקנה רוח. רוח ההוא יוצא ומשבר הרים וסלעים, שהם כחות החצונים, והוא עולה ומתפשט ונכנס בין מלאכים העליונים הקדושים, כי הרוח נמשך מעולם היצירה ששם המלאכים, ושם יודע מה שיודע ולומד מהם דברים וחוזר למקומו. אז, זה הוא קשר של האדם בקדושה, עד שזוכה בנשמה וקונה אותה.

פסקה תלד

כיון דקנה נשמה וכו': כיון שקונה נשמה, היא עולה למעלה למעלה, דהיינו בעולם הבריאה, שמשם נמשכת הנשמה, ושומרי הפתחים אינם מעכבים אותה, והולכת ומתפשטת ועולה יותר למעלה בין אלו הצדיקים הצרורים בצרור החיים, שהיא המלכות דאצילות, ושם רואה עונג המלך, ונהנה מזיו העליון.

פסקה תלה

וכד אתער איילתא וכו': וכשמתעוררת האילה הקדושה, שהיא המלכות, ברוח צפון, דהיינו בחצות לילה, היא יורדת, ואותו צדיק שקנה נשמה, קם ומתגבר, כאריה הגבור, בתורה, עד שהאיר הבוקר, ואז הולך עם אותה אילה קדושה להראות לפני המלך, לקבל ממנו חוט אחד של חסד. ומה הוא. זה חוט של אברהם, דהיינו אור החסד, שהוא קנה אותו. שכתוב, אם מחוט ועד שרוך נעל. הוא לא נהנה מאחר כלום, ואמר, אם מחוט וגו', ע"כ זכה לחוט ההוא, שהוא אור החסד. וזה נקרא חוט של אברהם.

פסקה תלו

וכד אתי ההוא וכו': וכשבא אותו צדיק עם האילה ההיא, שהיא המלכות, אז מתעטר עמה לפני המלך, ודוד אומר, למנצח על אילת השחר, שהיא כנסת ישראל. מלכות. **אילת השחר**, היא שיר של כנסת ישראל. שאומרים בגלות, אלי אלי למה עזבתני וגו'.

פסקה תלז

ארי"ש זכאין אינון וכו': אמר ר' שמעון, אשרי הם בעלי נשמה, בעלי תורה, אנשי עבודה של המלך הקדוש. אוי לאותם הרשעים שלא זכו להתדבק באדונם ולא זכו בתורה, שכל מי שלא זכה בתורה, אינו זוכה לא ברוח ולא בנשמה והדבקות שלו היא בצד ההוא של המינים הרעים, וזה אין לו חלק במלך הקדוש, אין לו חלק בקדושה. אוי לו כשיצא מעולם הזה, כי נודע שהוא אצל אלו המינים הרעים, בעלי החוצפה הקשה ככלב, שליחים של אש הגיהנם, שאינם מרחמים עליו.

פסקה תלח

ת"ח מה בין וכו': בוא וראה, מה בין ישראל לעמים עעכו"ם, ישראל, אע"פ שאדם מישראל לא זכה אלא בנפש, מדרגה עליונה עומדת עליו, כי אם הוא רוצה לקנות רוח, ואם הוא רוצה לקנות נשמה, קונה וזוכה בה. אבל עמים עעכו"ם, אינם קונים לעולם, יותר מנפש שלהם הטמאה. חוץ אם נמול, שקונה נפש ממקום אחר, מקדושה.

פסקה תלט

וישראל דקיימי בדרגא וכו': וישראל העומדים במדרגה תחתונה דנפש, אם אינו רוצה לזכות יותר עונשו גדול (כנ"ל אות ת"ל) אוי לאותו רשע השוכח מצות התורה, שאינו עוסק בתורה, ושוכח את אדונו. עליו כתוב, יתמו חטאים מן הארץ.

פסקה תמ

ות"ח אית בני וכו': ובוא וראה, יש בני אדם שמתדבקים בצד הזה של הטומאה, משום שהנפש ההיא שלא זכו יותר ממנה, וכשעבר עליהם רוח הטומאה ההוא, שורה עליהם ומתדבקים בו. אז חטא ההוא שחטא אדם זה, הוא מצד אותו רוח הטומאה, וקרבנו הוא עז אחת, משום שהיא בהמה הבאה מאותו הצד, (כנ"ל אות תכ"ט) לכפר על חטאתו.

פסקה תמא

א"ל ר' אלעזר וכו': אמר לו ר"א בנו, והרי כתוב, לא תלין נבלתו על העץ וגו' ולא תטמא את אדמתך. משום שהארץ היא קודש, ורוח הטומאה לא ימצא מקום בארץ הקדושה לשרות עליו. אם כן, כיון שבהמה ההיא, העז, רוח הטומאה שורה עליה, ובאה מצדה, למה מקריבים אותה לצד הקדוש. א"ל, יפה שאלת.

פסקה תמב

אבל ת"ח ברי וכו': אבל בוא וראה בני. כתוב, כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא. יש אש אוכלת אש, אש של הקב"ה אוכלת אש אחר של הס"א. ובוא וראה, יש מלאכים האומרים שירה לפני הקב"ה, וכשמסיימים השירה הם מתבטלים בניצוץ אש אוכלת, השורפת אותם. ולמטה הכין הקב"ה אש של המזבח, שה"ס אש המלכות, מהדינים שלה, ואש הזה אוכלת ומכלה לכל צד ההוא הטמא, ומתבטל צד ההוא באותה שלהבת האש, ולא נשאר ממנו כלום בעולם, ואדם ההוא המקריב את קרבנו, עומד עליו, ובאותו הריח העולה מן הקרבן, נעבר ממנו הצד של רוח הטומאה ששורה עליו, ומתכפר. ומשום זה הכל מתבטל ויכלה, ואין מי שיעמוד לפני האש ההוא, של המזבח.

פסקה תמג

ר' אחא הוה אזיל וכו': ר"א היה הולך בדרך, ונפגש עם ר' חייא ור' יוסי ביחד, א"ר אחא, ודאי אנו שלשתנו עתידים לקבל פני השכינה נתחברו יחד והלכו. א"ר אחא, כל אחד ואחד יאמר דבר בקשר לתורה, ונלך.

פסקה תמד

פתח ר' חייא וכו': פר"ח ואמר, הרעיפו שמים ממעל וגו'. מקרא זה הוא סוד החכמה שלמדתי ממאור הקדוש. הרעיפו שמים ממעל, מהו הרעיפו. הוא כמו שאתה אומר, יערוף כמטר לקחי. ועל דבר המטר, שהוא מזון הכל, הוא אומר זה. וע"כ כל עיני העולם מצפים אל הקב"ה למזונות, משום שהוא נותן מזונות לכל, וזן הכל, כש"א, עיני כל אליך ישברו וגו'.

פסקה תמה

ואי תימא דבאתר וכו': ואם תאמר, שהדבר תלוי במקום הזה הנקרא שמים, שהוא ז"א, הרי למדנו שמזון אינו תלוי בזכות, וזכות, הרי העמדנו, שהוא צדקה, דהיינו ז"א, כי תרגום צדקה הוא זכות, וזכות ושמים דבר אחד הם, הרי שאינו תלוי בשמים שהוא ז"א, וכאן כתוב, הרעיפו שמים. ומשיב, כתוב, **ממעל**, דהיינו משמים ממעל, ממעל ודאי שהוא בא מעתיקא קדישא, שהוא א"א, שמשם נמשך מזון, ולא ממקום ההוא שנקרא שמים, ונקרא זכות, אלא ממעל בדיוק.

פסקה תמו

ושחקים יזלו צדק: כי כשהשמים שהוא ז"א, מקבל המזון ממעל, מאותו מקום עליון השורה עליו, שהוא א"א, מסוד הדיקנא שנקרא מזלא, אז שחקים יזלו צדק. מהו שחקים. הוא מקום שטוחנים מן לצדיקים, ומי הם. הם נצח והוד, שהם ודאי טוחנים מן לצדיקים. למי. היינו למקום ההוא שנקרא צדיק, שהוא יסוד, כי הם טוחנים מן ההוא הבא מלמעלה, מא"א, וכל טוב ההוא מתקבץ בתוכם לתת למדרגה ההיא הנקראת **צדיק**, שהוא יסוד, כדי שתתברך **צדק**, שהיא המלכות, מנזילה ההיא שלהם. וע"כ טוחנים מן לצדיקים. מי הם הצדיקים. הם **צדיק וצדק** שהם יוסף ורחל, שהם יסוד ומלכות, וכאשר מזדווגים יחד נקראים **צדיקים**.

פסקה תמז

ואלין טחנין מנא וכו': ואלו, נצח והוד, טוחנים מן ודאי לצדיקים, שהם צדיק וצדק, ועל כן אוה"כ ושחקים, שהם נצח והוד, יזלו צדק. אז **תפתח ארץ**, למטה. **ויפרו ישע**, היינו בני העולם. **וצדקה תצמיח יחד**, שכל הרחמים וכל הטוב שבעולם יתרבה, ומזון בני

אדם יהיה מצוי בעולם. אז תתוסף שמחה על שמחה וכל העולמות מתברכים. אמר ר' אחא, אם לא באתי, אלא לשמוע זה, די.

פסקה תמח

פתח ר' יוסי וכו': פר"י ואמר, לבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו ה'. בוא וראה, כל הרצון וכל הלב שצריך האדם להמשיך ברכות מלמעלה למטה כדי ליחד השם הקדוש, הוא צריך להמשיך בתפלה להקב"ה ברצון ובכונות הלב, מנחל עמוק ההוא, שהוא בינה, שכתוב, ממעמקים קראתיך ה', ששם עומק הכל בעמקים העליונים, שהם התחלה עליונה שאבא ואמא מזדווגים, דהיינו חכמה ובינה שבבינה. אף כאן, **לבי לחוקקי ישראל**, מי הם חוקקי ישראל. הוא, כי לא כתוב חקוקי ישראל, אלא לחוקקי ישראל, שאלו הם אבא ואמא, שהם מחוקקים, דהיינו שנותנים מוחין, לישראל הקדוש, שהוא ז"א, שהוא נמשך מביניהם.

פסקה תמט

המתנדבים בעם: אלו הם האבות, דהיינו חג"ת דז"א, הנקראים נדיבים, כש"א, נדיבי עמים נאספו עם אלקי אברהם. דהיינו האבות הנמשכים מאברהם שהוא חסד דז"א נקראים נדיבי עמים. אז, **ברכו ה'**, להמשיך ממנו ברכות למטה וימצאו ברכות בכל העולם. כי כשנמצאים כאן, בעולם הזה למטה, ברכות מלמעלה, הכל הוא בשמחה, הכל הוא בשלמות, כי אין שום אור נשלם אלא כשנמשך לעולם הזה. אשרי חלקם של ישראל שהקב"ה משפיע להם ברכות, ומקשיב תפלתם. ועליהם כתוב, פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם וגו'.

צו

פסקה א

זאת תורת העולה וגו': ר' שמעון פתח ואמר. צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה וגו'. מקרא זה העמדנו אותו, ולמדנו. בוא וראה, עולה זו היא מעלה ומקשרת את כנסת ישראל למעלה, והדבקות שלה בעולם הבא, שהיא בינה, להיות הכל אחד, בקשר אחד, בשמחה. ומשום שעולה למעלה למעלה, לבינה, כתוב, **זאת תורת** שה"ס דכר ונוקבא ביחד, דהיינו ז"א ומלכות, שהם תורה שבכתב ותורה שבעל פה, לעלות באהבה, לבינה. כי **זאת**, ה"ס מלכות תורה שבעל פה. **ותורת** ה"ס ז"א, תורה שבכתב.

פסקה ב

כד אתער סטרא וכו': כשנתעורר צד צפון, שהוא גבורה דז"א, קו השמאל, כמו שהעמדנו שכתוב, שמאלו תחת לראשי, דהיינו שהמלכות מקבלת מקו שמאל דז"א. אז היא, המלכות, עולה באהבה, ומתעטרת בימין דז"א, שהוא חסד. ונתחברה באמצע, דהיינו בקו האמצעי דז"א שהוא ת"ת דז"א, והאיר הכל מסוד קדש הקדשים, שהוא בינה. וזהו מתוך סוד אדם. ברצון הכהנים שהם קו ימין, ובתפלה של ישראל שהם קו האמצעי, ובשירה של הלוים שהם קו שמאל.

פסקה ג

והא אוקימנא דעולה וכו': והרי העמדנו, אשר עולה היא קודש הקדשים, בסוד רוח עליון, שהוא בינה. משום שג' רוחות קשורים יחד בעולה, א) רוח תחתון הנקרא רוח הקדש, שהוא המלכות. ב) רוח שבאמצע הנקרא רוח חכמה ובינה, שהוא ז"א שהוא בן לחכמה ובינה. וכן נקרא רוח תחתון, להיותו תחתון ביחס הבינה. אבל רוח הזה הוא יוצא מתוך השופר הכלול מאש וממים, (שפירושו תמצא לעיל בהקסה"ז דף קפ"ד אות רל"ט ד"ה למשמע ע"ש). ג) רוח עליון הסתום בחשאי, שהוא בינה, שבו מתקיימים כל הרוחות הקדושים, וכל פנים מאירים ממנו, ומשום זה חוזרת העולה לרוח ממש.

פסקה ד

ולבתר ברזא דבהמה וכו': ואח"כ בסוד הבהמה, שמקריבים, מסתפקים ונזונים החיצונים, שיתקשר בקדושה רוח אחר שהוא בהם בתוך הטומאה, ע"י החלבים והשומן שמקריבים, כמו שלמדנו. ומשום זה, עולה היא קדש הקדשים, שאר הקרבנות הם לעשות שלום בעולם כולו, מכמה צדדים ובעלי הדין שבעולם, להעבירם, ולהאיר מתוך הרצון להתבשם. ונקראים קדשים קלים, משום שאינם מתעטרים למעלה למעלה בקדש הקדשים, שהוא בינה. וע"כ הם קדשים קלים ושחיטתן בכל מקום. כמו שהעמידוהו. אבל עולה שהיא סוד קדש הקדשים, אינה כשאר הקרבנות כי כל מעשיה קדש.

פסקה ה

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, ולבש הכהן מדו בד. אלו הם לבושים המיוחדים לקדושה. **בד** הוא כמו בדד, דהיינו שמיוחד לקדושה. וכתוב, בגדי קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם. מהו הטעם שהוא קדש. אלא סוד הדבר כמו שאמרנו, שהיא קדש קדשים, שעולה הכל ומתעטר בקדש הקדשים, שהוא בינה, בקשר אחד, ואח"כ נפנה ונעבר רוח הטומאה המטמא הכל ואינו שולט, ואינו קרב אל המקדש, ונעבר מכל הצדדים של הקדושה, ונשאר הכל קדש בקדושה לבד.

פסקה ו

וארי"ש הא אתמר וכו': ואמר ר' שמעון, הרי למדנו. שכתוב, אדם ובהמה תושיע ה'. וכך עולה סוד אדם מצד אדם, ע"י הרצון והתפלה, ובהמה, מצד הבהמה, שמוקרבת על המזבח, וע"כ כתוב, אדם כי יקריב מכם, אדם ודאי, שזה קרבנו, מרצון ומתפלה, למעלה לקשר קשר, בסוד אדם. ואח"כ מן הבהמה, והכל הוא בכתוב, אדם ובהמה. וזה הוא סוד, שצריכים בקרבן אדם ובהמה. כמו שאמר. בוא וראה, כשברא הקב"ה את העולם עשה כך, אדם ובהמה.

פסקה ז

ואי תימא והא וכו': ואם תאמר הרי כתוב, ועוף יעופף על הארץ, שמהם מקריבים קרבנות ואפילו עולה, כמ"ש ואם מן העוף עולה קרבנו. הרי שבהמה אינה בדיוק. שתדרוש כנ"ל. ומשיב, בוא וראה, מכל העופות אין מקריבין אלא תורים ובני יונה, אלא סוד זה, מה שכשר בזה פסול בזה, שהאדום, כשר בתורים ופסול בבני יונה, (חולין כ"ב:) מטעם שזה. בני יונה, הוא ימין, וזה תורים הוא שמאל. וע"כ כשר בו אדום שהוא רומז על שמאל. והכל אחד.

פסקה ח

עוף יעופף על הארץ: הרי העמדנו, שהם סוד המרכבה, שהם המלאכים מיכאל גבריאל וכו', הנקראים עוף, ובהם עולה רוח הקודש, שהוא המלכות, לעלות למעלה לז"א, לזווג. שהם שנים, אחד לימין ואחד לשמאל, **עוף** הוא לימין, וזה מיכאל. **יעופף**, הוא לשמאל, וזה גבריאל. זה לימין וזה לשמאל.

פסקה ט

ובג"כ מקרבין תרין וכו': וע"כ מקריבים שנים אלו, תורים ובני יונה, שה"ס מיכאל וגבריאל, כדי להעלות, רוח הקודש שהוא המלכות, אל ז"א, והשמאל, דז"א מעטר ומזיין למטה לצד שמאל ההוא של המלכות, וימין לימין, ומתקשרת אשה בבעלה, דהיינו מלכות בז"א, להיות אחד. והכל מתעלה ומתקשר יחד למעלה ולמטה, והקב"ה מתעלה ונשגב בלבדו.

פסקה י

ובספרא קדמאי מסכנא וכו': ובספרים הראשונים אמרו, העני, המקריב תורים ובני יונה, אינו נותן חלק, להזין העולמות, אלא ליחד למעלה. אבל הכל למעלה ולמטה כל אחד מתקשר אל הצד שלו כראוי. וכבר העמדנו.

פסקה יא
רבי אלעזר שאיל וכו': ר"א שאל את ר' שמעון אביו, ואמר, הרי קשר הכל נקשר בקדש הקדשים להאיר. שהיא בינה (כנ"ל אות ב'). הדבקות של רצון הכהנים והלוים וישראל, עד אן היא עולה.

פסקה יב
א"ל הא אוקימנא וכו': א"ל הרי העמדנו, שהדבקות שלהם עולה עד אין סוף, כי כל קשר ויחוד ושלמות הוא לגנוז בצניעות ההיא שאינה מושגת ולא נודע, אשר רצון כל הרצונות בו. אין סוף, אינו עומד להודע, ולא לעשות סוף, ולא לעשות ראש, ולא כמו **אין**, שהוא כתר, הנקרא, אין, הראשון, שהוציא ראש וסוף. מי הוא ראש, זו היא נקודה העליונה, שהיא **ראש** הכל הסתום, העומדת תוך המחשבה, שהיא חכמה הנקראת ראשית, והחכמה נאצלה מן הכתר שנקרא אין, בסו"ה והחכמה מאין תמצא (איוב כ"ח) ועשה **סוף**, שהוא המלכות, הנקראת סוף דבר. אבל שמה, באין סוף, לא יש סוף.

פסקה יג
לאו רעותין לאו וכו': אין רצונות, ואין אורות, ואין נרות באין סוף, כל אלו האורות והנרות שבאצילות תלוים, באין סוף, שיתקיימו בהם, אבל אינם עומדים להשגה. מי שידוע ואינו ידוע, דהיינו שאפשר לדבר בו מבחינת ידיעה, אין הוא אלא רצון עליון הסתום מכל סתום הנקרא **אין**, שהוא כתר, אבל באי"ס לא שייכת כלל ידיעה.

פסקה יד
וכד נקודה עלאה וכו': וכשנקודה העליונה, שהיא חכמה, ועולם הבא, שהוא בינה, מתעלים בהארתם, אינם יודעים רק **ריח**, שה"ס ו"ק דחכמה המכונה ריח, ולא ג"ר דחכמה, כמי שמריח בריח ומתבשם. ואין זה בחינת נחת, הנקרא ניחח. שהרי כתוב, ולא אריח בריח ניחחכם. הרי שריח וניחח הם שני דברים. כי ריח ניחח, פירושו ריח של הרצון, דהיינו כל אלו הרצונות של תפלה, ורצון השירה, ורצון הכהן, שכולם הם סוד אדם, (כנ"ל אות ו') אז נעשו כולם רצון אחד, וההוא, נקרא ניחח, דהיינו רצון כתרגומו. אז הכל נקשר ומאיר יחד כראוי, כמו שלמדנו.

פסקה טו
ועל דא אתיהיבת וכו': ועל כן ניתן צד האחר הזה ביד הכהן, שכתוב, צו את אהרן ואת בניו לאמר. ויש סוד כאן, כי העמדנו, שאין **צו**, אלא ע"ז, דהיינו סטרא אחרא, וכאן ניתן לו לשרוף את המחשבה הרעה ההיא, ולהעבירה מן הקדושה ברצון הזה שעולה למעלה, ובעשן הזה, ובחלבים הנשרפין, כדי שיהיו נעברים מן הקדש, ו **צו** ההוא, שהוא

הסטרא אחרא, עומד ברשותם להפרידו מן הקדש על ידי הקרבן הזה. ואם תאמר, **צו את בני ישראל**, איך אפשר לפרש שצו הוא הסטרא אחרא, ומשיב, אף כאן פירושו, שהסטרא אחרא עומד ברשותם, שכל זמן שישראל עושים רצונו של אדונם אין הסטרא אחרא יכול לשלוט עליהם.

פסקה טז

והאי קרא כלא וכו': ומקרא הזה, צו את אהרן, בא להראות סוד הדבר, לעטר רוה"ק הזה למעלה למעלה, ולהפריד את רוח הטומאה להורידה למטה למטה, זה, דהיינו ישראל, ברצון ותפלה, כמו שאמרנו. וזה, דהיינו הכהנים, במעשה הקרבת הקרבן, כל אחד כראוי לו.

פסקה יז

והאי קרא מוכחא וכו': ומקרא הזה מוכיח עליהם שכתוב, צו את אהרן ואת בניו לאמר. **צו** זהו עבודה זרה, רוח הטומאה. **לאמר**, זו אשה הנקראת יראת ה', דהיינו המלכות. כי כתוב כאן לאמר, וכתוב שם, לאמר הן ישלח איש את אשתו, מה שם, לאמר, סובב על אשה, אף לאמר שבכאן הוא אשה. וכבר העמדנו. ומשום זה הכל נאמר, במקרא הזה, דהיינו לעטר את המלכות, ולהוריד הסט"א והכהן עומד לתקן את הכל בסוד אדם ובהמה, (כנ"ל אות ו').

פסקה יח

זכאה חולקהון וכו': אשרי חלקם של הצדיקים, בעולם הזה ובעולם הבא שהיו יודעים דרכי התורה והולכים בה בדרך אמת, עליהם כתוב, **ה' עליהם יחיו**, מי הם, **עליהם**. אלו הם דרכי התורה. **יחיו**, היינו שיתקיימו בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה יט

ת"ח כתיב זאת וכו': בוא וראה, כתוב, זאת תורת העולה. א"ר חייא מקרא זה העמדתי אותו באפן זה. **זאת תורת**, זו היא כנסת ישראל, דהיינו המלכות. **העולה**, כי היא עולה ומתעטרת למעלה למעלה להתקשר כראוי עד המקום שנקרא קודש הקדשים. שהוא בינה.

פסקה כ

ד"א זאת תורת וגו': פירוש אחר, **זאת תורת** זו היא כנסת ישראל, מלכות, **העולה**, זו היא מחשבה רעה, שהיא עולה על מחשבתו של האדם להטותו מן דרך האמת, **היא העולה**, זו היא העולה ומשטנת על האדם, וצריכים לשרפה באש, כדי שלא לתת לו מקום להשטין.

פסקה כא

ובג"כ על מוקדה וכו': ומשום זה על מוקדה על המזבח כל הלילה. מי הוא לילה. הוא כנסת ישראל, מלכות, שהיא זאת, הבאה לטהר את האדם מאותו הרצון. **על מוקדה**, משום שנהר דינור הוא מקום לשרוף כל אלו שאינם נמצאים בקיומם, דהיינו הסטרא אחרא. כי מביאים אותם באש ההוא השורף, ומעבירים ממשלתם מן העולם. וכדי שלא ישלוט, צריך, על מוקדה על המזבח כל הלילה, ואז נכנע ואינו שולט.

פסקה כב

ועל דא כד וכו': וע"כ כשזה, הס"א, נכנע, עולה כנסת ישראל, מלכות, שהיא רוח הקודש, כי עולה ומתעטרת למעלה, כי העליה שלה, היא בעת שנכנע הכח האחר הזה ונפרד ממנה. ומשום זה צריכים בסוד הקרבן, להפריד את הצד ההוא, הס"א, מן רוח הקודש, שהוא המלכות, ולתת לה חלק (כנ"ל פקודי אות של"ג) כדי שרוח הקודש יתעלה למעלה.

פסקה כג

רבי אבא פתח וכו': רא"פ ואמר, והאש על המזבח תוקד בו וגו'. שואל, והאש על המזבח תוקד בו, למה. ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר, למה. וכהן, למה יבעיר עצים על האש, והרי למדנו, שאש בכל מקום הוא דין, והכהן בא מצד ימין, והוא רחוק מן הדין, שהכהן אינו מזדמן בדין לעולם, וכאן הוא צריך להבעיר הדין בעולם, דהיינו שצריך להבעיר העצים, שכתוב, ובער עליה הכהן.

פסקה כד

אלא הכי אוליפנא וכו': ומשיב, אלא כך למדנו. אדם הבא לחטוא לפני אדונו, הוא שורף את עצמו בשלהבת יצר הרע, ויצר הרע בא מצד רוח הטומאה, והרי שורה בו רוח הטומאה, ולפעמים נודע קרבנו שבא מצד הזה, דהיינו עז (כנ"ל ויקרא אות תמ"א ותמ"ב) שצריך להקריב על המזבח את הדומה לו, אל החוטא, ואינו כלה ואינו מתבטל אותו רוח הטומאה, בין מן האדם החוטא, ובין מאותו הצד שבא ממנו, אלא באש המזבח, שאש הזו מבערת רוח הטומאה, ומינים רעים מן העולם, והכהן נתכוון לזה, לתקן האש שתבער מינים רעים מן העולם. וע"כ, צריכים לכהן שיעשה זאת, שהוא מן הימין, והימין מבער השמאל.

פסקה כה

ועל דא בעי וכו': ועל כן צריך, שלא יכבו אותה לעולם, אלא אש תמיד תוקד בו, כדי שלא יתחלש הכח והתוקף שבה ויוכל לשבור הכח של תוקף האחר הרע, מן העולם.

ועל כן לא תכבה. והכהן יסדר עליו אש בבקר בבקר, בזמן ששולט הצד שלו, כי בבקר שולט צד הימין, ומתעורר בעולם, כדי לבשם העולם, ע"י עריכת האש על המזבח, ויכנעו הדינים ולא יתעוררו בעולם. על זה למדנו שיש אש אכלה אש, כי האש של מעלה, של המלכות, אוכלת אש אחרת, אש המזבח אוכלת אש אחר של הצד האחר. וע"כ אש זו, לא תכבה לעולם, והכהן מסדר אותה בכל יום.

פסקה כו

פקודא לעשות העולה וכו': מצוה, לעשות העולה כמשפטה. ועליה נאמר, זאת תורת העולה וגו'. חמשה מיני אש, היו יורדות על הקרבן, א) אש אוכלת ואינה שותה. ב) אש שותה ואינה אוכלת. ג) אש אוכלת ושותה. ד) אש אוכלת לחים ויבשים. ה) אש שאינה אוכלת ואינה שותה. כנגדן הם, א) זאת תורת העולה. ב) הוא העולה על מוקדה. ג) על המזבח. ד) כל הלילה. ה) ואש המזבח תוקד בו.

פירוש. ה' דינים הם המכונים ה' אשות, ג' הם בחג"ת שלמעלה מחזה, הנמשכים מג' זריעות המכונות חלם שורק חירק, (כמ"ש לעיל בראשית א' דף ט"ו בד"ה ההיא, ע"ש) וב' הם מחזה ולמטה, א' בנו"ה ויסוד הנמשך מהמסך שבנקודת החזה. ב' הוא במלכות. והנה הדינים שבג' קוין חג"ת שלמעלה מחזה הם בחינות אש שאינה שורפת, אלא אוכל פירושו שממשיך חסדים. אבל ב' אשות שמחזה ולמטה, הן שורפות החצונים. ונודע שהמשכת החסדים מכונה אכילה, והמשכת החכמה שבקו שמאל מכונה שתיה. (כנ"ל ויקרא אות ל"ח, ע"ש).

וזה אמרו, **אש אוכל ואינו שותה**, היינו הדינים שבקו ימין, הנמשכים מנקודת החולם, שהוא **אוכלת**, שממשיך מוחין דחסדים, **ואינו שותה**, שאינו ממשיך חכמה. **אש שותה ואינו אוכל**, היינו הדינים שבקו שמאל הנמשכים מנקודת השורק, שהוא **שותה**, דהיינו שממשיך מוחין דחכמה, **ואיני אוכל**, שאינו ממשיך חסדים, כי השמאל הוא חכמה בלי חסדים. אש אוכל ושותה, היינו הדינים שבקו אמצעי הנמשכים מנקודת החירק, שהוא **אוכל**, דהיינו שממשיך חסדים, וגם **שותה**, שממשיך חכמה גם כן, להיותו כלול מב' הקוין ימין ושמאל, ויש לו מעלת שניהם. ועד כאן המדובר מלמעלה מחזה. אבל למטר מחזה, יש **אש אוכל לחים ויבשים**, דהיינו הדינים שבנה"י, הנמשכים ממסך שבחזה, שהיא אוכלת ושורפת הקליפות שבימין, שהן **לחות**, שיש בהן איזה לחלוחית אור, ואוכלת ושורפת הקליפות שבשמאל שהם **יבשים** לגמרי ויש **אש שאינו אוכל ואינו שותה**. היינו הדינים שבמלכות שאינם ממשיכים שום אור, לא של חכמה ולא של חסדים, כי המלכות אין לה מעצמה שום אור, רק מה שז"א משפיע אליה. וכנגדם

הן ה' חלוקות שבהמקרא זאת תורת וגו'. אשר, **זאת תורת העולה**, הוא קו ימין, חסד, כנגד אש הא'. **היא העולה על מוקדה**, הוא קו שמאל גבורה כנגד אש הב'. וע"כ נזכר כאן מוקדה. **על המזבח**, הוא קו האמצעי, ת"ת, שהוא על המזבח, המזבח הוא מלכות, על המזבח, דהיינו ממעל המזבח, הוא ת"ת. שהוא כנגד אש הג'. **כל הלילה** הוא המסך השולט מחזה ולמטה, השייך לבחינת מלכות הנקראת לילה. והוא כנגד אש הד'. **ואש המזבח תוקד בו**, הוא דין המלכות עצמה הנקראת מזבח. שהוא כנגד האש החמישית.

פסקה כז

ואוקמוה מארי מתניתין וכו': והעמידוהו בעלי המשנה. עולה, כולה עולה לגבוה, וזה היא בינה, שהיא **ה'** ראשונה דהויה. ונקראת כן על שם **ה'** מראות שלה, דהיינו ה' אשות הנ"ל שנמשכות לזו"ן מן הבינה. **י'** היא בת יחידה, דהיינו בת עין, מלכות, שעליה נאמר, ומראה כבוד ה' כאש אוכלת. אמנם המלכות מבחינתה עצמה, היא אש שאינה אוכלת ואינה שותה כנ"ל, אלא **ו'** שהוא ת"ת, קו האמצעי שהוא אוכל ושותה הוא האור של בת עין, וכשהמלכות מקבלת מן ה **ו'** גם היא אש שותה כל מים דאורייתא. ואוכלת את כל כל הקרבנות שבתפלה, דהיינו שמקבלת מן ה **ו'** כל ג' אשות דחג"ת הכלולות בו. וגם מקבלת מן האש הד' שבנה"י של ה **ו'** שמחזה ולמטה, וע"כ היא אוכלת לחים ויבשים, כמו אש הד'. ומפרש, שממשכת פשטי התורה, שהם כעצים יבשים, וממשכת סודות התורה שהם כעצים לחים. כלומר, שעי"ז ששורפת הקליפות שבשמאל שהן יבשות, נמשכים פשטי התורה. ועי"ז ששורפת הקליפות שבימין שהן לחות נמשכים סודות התורה וזו היא אש אוכלת לחים ויבשים.

פסקה כח

ועוד, אוכלת לחין וכו': ועוד יש לפרש, אוכלת לחים, הם כל הקרבנות הנקרבים על ידי התפלה, בבחינת ונשלמה פרים שפתינו, על מצות עשה. ואוכלת יבשים, היינו כל הקרבנות שהיו נקרבים בתפלה על מצות לא תעשה, שזו היא שמענישים עליה ד' מיתות, סקילה שרפה הרג וחנק. והם הקרבנות שהם על מצות עשה ועל מצות לא תעשה. אלו הם הקרבנות של השכינה, הנקראת, תפלה, הבאים על מצות עשה ולא תעשה. וכנגד ה' מראות אלו, הנמשכים מבינה, כנ"ל, תקנו ה' תפלות ביום הכפורים. וכנגד בת עין, שהיא המלכות, כנ"ל, שהיא **י'**, הם עשרת ימי תשובה. ו **ה'** ראשונה דהוי"ה, הוא כנגד האור של בת עין הנמשך לה מן ה **ו'** כנ"ל. ה' עינוים שביוה"כ שאינם אוכלים ושותים, היא כנגד **ה'** אחרונה דהוי"ה, דהיינו המלכות מבחינתה עצמה, שאינה אוכלת ואינה שותה כנ"ל.

פסקה כט

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זו, היא לעשות החטאת כמשפטה. תנאים ואמוראים, אתם, שמצד המדות של הקב"ה אתם באים, שעמלתם הרבה לנקות הבת שלי, שהיא הלכה, דהיינו מלכות, מן הקליפות של הערב רב, שהם קושיות רעות שאין להם ישוב, ולא תירוץ, שעליהם נאמר, מעוות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות, אלא שנאמר בהם תיקו. וכל תיקו שבאיסור הוא לחומרא, והוא תיקו חסר **ן'**, שרומז שאין לו תקון. חסר **ן'** שהוא עולם הבא, דהיינו בינה, שיש לה **נ'** שערים, כי תיקו שבעולם הבא הוא שתיקה, כגון שתוק כך עלה במחשבה. פירוש, שהתיקון לזה היא שתיקה, כמו שאמר הקב"ה למשה, שתוק וכו'. (מנחות כט:) שזהו תיקו שבעולם הבא, דהיינו עם **ן'**, שהוא תקון.

פסקה ל

ואית קושיין דאינון וכו': ויש קושיות שהם לבושי הלכה, דהיינו לבושי מלכות, שנאמר בהם, משבצות זהב, ז"ש כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה. כי הקושיות ה"ס דינים, הנבחנים לחקיקות כמו משבצות, והם נעשו לבושים להמלכות. דהיינו אותם הדינים הגורמים לגילוי החכמה, (כנ"ל פקודי אות שע"ו), וע"כ ה"ס משבצות זהב, כי זהב יורה על גילוי חכמה שמשמאל. ואתם האמוראים, פוסקים לבוש המשבצות בכמה פסקי דינים, ואחר כך אתם מתקנים ומישבים אותם בכמה ישובים.

פסקה לא

ואי חסר שום וכו': ואם חסר איזה פרק מן המשנה, כמו שהעמידוהו, זה חסר מן המשנה, אתם מתקנים אותו, דהיינו במקומות שאמרינן בגמרא, חסורי מחסרא והכי קתני. (חגיגה ז:) וזה הוא חסרון שיוכל להמנות. ואם יבא פתי ויוציא שם רע על אותו אומן החותך הלבושים, ויאמר, וכי התורה הוא חסר, לומר על המשנה חסורי מחסרא, והרי כתוב, תורת ה' תמימה, תמימה בכל אברין דגופא, שהם רמ"ח מצות עשה, ז"ש, כלך יפה רעיתי ומום אין בך. ותמימה בלבושים שלה, ואיך יהיה חסר מן המשנה.

פסקה לב

אתון תימרון ליה וכו': ומשיב. אתם תאמרו לו, תדייק ותמצא חתיכה החסרה, שתמצא אותה מעורבת בשאר פסקים ומשניות. כלומר, כך דרכה של תורה עניה במקום זה ועשירה במקום אחר. שדרך האומן לחתוך את הלבושים לכמה חתיכות והחסר במקום זה ממלא במקום אחר, ותלמיד שאינו בקי לקשר ההלכה באלו החתיכות הנמצאות במקום אחר, מתחלפים לו פסקים וקושיות ואינו מוצא תירוץ עליהם, עד שיבא האומן,

ויתרץ להם כל אלו הספקות שלהם. בזמן ההוא, הלכה, שהיא הבת, דהיינו מלכות, עולה לפני המלך, שלמה בכל, בגוף, ובלבושים, ובתכשיטים, ומתקיים בה, וראיתיה לזכור ברית עולם. ולפעמים יש לאומן תלמיד בקי שישלח להם לתקן אותם. דהיינו אליהו כמ"ש לפנינו.

פסקה לג

קמו כלהו ואמרו וכו': קמו כולם ואמרו: רועה נאמן, ודאי אתה הוא האומן. שנאמר בך משה קבל תורה מסיני. ומשם והלאה, כולם הם תלמידים שלך, מן יהושע עד סוף כל הדורות. זהו שלמדנו, ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים עד סוף כולם. תלמיד בקי שלך, הנזכר לעיל, מי הוא, הרי אנו רואים שאמרו, הכל יהא מונח עד שיבא אליהו. הרי שאליהו הוא התלמיד בקי שלך.

פסקה לד

אמר לון ודאי וכו': אמר להם ודאי כך הוא. שאליהו, הוא תלמיד חבר, שעליו נאמר, בן אהרן הכהן דהיינו כמי שאומר, פנחס הוא אליהו. וכעין שנאמר באהרן, הוא יהיה לך ל **פה**. אף כך בנו, אליהו, יהיה לי לפה, שהוא יתקן אורייתא דבעל **פה**. משום, כי כמו שהייתי תחילה, כבד פה וכבד לשון, כך יקים אותי הקב"ה, לעת גמר התקון כבד פה בתורה שבעל פה. כבד לשון בתורה שבכתב שאלו, שלא הכירו אותי לא יאמרו שאחר הוא. דהיינו כמו שאמרו עתידים המתים לקום במומם שלא יאמרו אחר הוא. ואליהו, הוא יהיה לי ל **פה**, יבא לתקן כל אלו הספיקות ולתרץ אותם.

פסקה לה

בההוא זמנא זאת וכו': בזמן ההוא, נאמר, **זאת תורת העולה**, דהיינו הבת, שהיא מלכות הנקראת **זאת** ונקראת **תורה** כנ"ל, שהיתה נכתשת ושפלה בגלות, **העולה**, עולה על כל המדרגות שלמעלה. ז"ש, רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה. והעליה שלה, תהיה, לאבא, שהוא לימין, והוא חסד. שבו אמרו, הרוצה להחכים ידרים, דהיינו חסד שהוא בדרום, משם הוא חכמה, כי בגדלות, נעשו חג"ת דז"א, חב"ד, ונמצא חסד דז"א שנעשה לחכמה שהוא אבא. וע"כ מדרום שהוא חסד, משם **חכמה**, שהוא אותיות **כ"ח מ"ה**, ז"א ה"ס הויה דאלפין שבגימטרייא **מ"ה**, והחסד שנעשה לחכמה, הוא ה **כח** שלו.

פסקה לו

אמר חד תנא וכו': אמר תנא אחד, ודאי משום זה, נאמר בך, מוליך לימין משה זרוע תפארתו, משום שהכלה שלך, הנקראת זרוע תפארת, לא יהיה לך שלמות אלא בה. כי כשאתה תהיה שלם בה, בהמלכות, נאמר בך, פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות.

במראה, כמו כלה שמתפשטת לבושיה ומתיחדת עם בעלה בקירוב בשר ב **רמ"ח** אברים שלה, ואינה מכסית אבר אחד שלה. וזה הוא **במראה**, שעולה בחשבון **רמ"ח**.
פירוש. כי נתבאר לעיל (באות ל') שכל הקושיות, שהם הדינים, הן בלבושים של המלכות, הנקראים משבצות זהב, עש"ה, כי בשעה שהיא מגלה החכמה שבקו שמאל שהיא מבינה שחזרה לחכמה. היא מתלבשת בלבושים ההם, שלא יוכלו החיצונים לינק ממנה, (כנ"ל פקודי אות שע"ו) אמנם בשעה שמתיחדת בימין, דהיינו בחכמה שבקו ימין, שה"ס חסד שנעשה לחכמה, וה"ס אבא, כנ"ל, בסו"ה מוליך לימין משה זרוע תפארתו, אז היא מתפשטת מכל הלבושים האלו, כי גילוי אור החסדים אינו צריך לשום לבוש, שאין שם אחיזה לחצונים, ואור החכמה שבקו ימין שה"ס או"א עלאין, ה"ס אור החסדים (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית) הנקראים אוירא דכיא, וז"ש, **דאתפשטת מלבושהא ומתיחדת עם בעלה**, דהיינו בשעה שהיא לימין משה, אין פחד מחיצונים, ומתיחדת עם משה, שה"ס ז"א בעלה שנקרא משה, בלי שום לבושים **בקירוב בשר ברמ"ח אברים דילה**, דהיינו בגילוי החסדים שלה המכונים רמ"ח אברים, שהם כנגד רמ"ח מצות עשה, שהם חסדים, ושס"ה גידין הם כנגד שס"ה מצות לא תעשה שהם גבורות מקו שמאל. וז"ש **במראה**, **רמ"ח בחושבן**, להורות שהיא גילוי **מראה** החכמה שבקו ימין, שהוא בחינת רמ"ח אברים, דהיינו חסדים.

פסקה לז

אמר בוצינא קדישא וכו': אמר המאור הקדוש, דהיינו ר' שמעון, בתחילה נראה לך מראה הזה, שנאמר בו במראה, דהיינו המלכות, שהיא לך המראה הגדול בסנה, שנזכר שם ה' פעמים הסנה, כנגד ה' בחינות כח"ב תו"מ שבלבושים שלה הנמשכים משמאל, שה"ס בלבת אש מתוך הסנה, ועתה נגלה לך המראה הזה, ברמ"ח מצות עשה, דהיינו בחסדים (כנ"ל בדבור הסמוך), שהם בה' חומשי תורה, דהיינו בה' בחינות כח"ב תו"מ דז"א הנקרא תורה, **ולא בחידות**, שהם הלבושים שלה, הנמשכים מקו שמאל, (כנ"ל אות ל') שבהם ראו כל הנביאים. כי אין דרך הכלה, שהיא מלכות, להתגלות בקירוב בשר, דהיינו בלי הלבושים שנמשכים משמאל, אלא לחתן שלה, שהוא משה. שהיה מסתכל במראה המאירה, מסוד החסדים דז"א, אבל שאר הנביאים היו מסתכלים במראה שאינה מאירה, דהיינו בלבושים שלה הנקראים חידות, וגם משבצות זהב (כנ"ל אות ל'). ולא ראו אותה בלי לבושים אלו.

פסקה לח

בההוא זמנא יתקיים וכו': בזמן ההוא יתקיים בהם, בז"א שנקרא משה, ובמלכות, ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבוששו, כמו אדם ואשתו קודם החטא, כי כבר נעבר העירוב הרע שהם הערב רב, שהם קושיא רעה, כלומר דינים רעים, מן העולם. שהם העריות של קב"ה ושכינתיה, שהם העריות של ישראל, ומכל שכן שהם העריות שלך, רועה נאמן, והם העריות מהלכה שלך, שהיא מלכות, שבשבילם צריכים לכסות סודות התורה, כמו שהעמידוהו, כבוד אלקים הסתר דבר, עד שיעברו מן העולם. ואין מלכים אלא ישראל, כמו שהעמידוהו, כל ישראל בני מלכים הם, שבעת ההוא, בגמר התקון, נאמר, וכבוד מלכים דהיינו ישראל, חקור דבר. אמר רועה הנאמן, שהוא משה, לר"ש, ברוך אתה לעתיק יומין, שהוא הכתר, שמשם אתה כענף המתפשט מן האילן, כך הנשמות הן ענפים ממנו.

פסקה לט

תנאין ואמוראין וכו': אמר להם רועה הנאמן, תנאים ואמוראים, הרי ודאי עולה חטאת ואשם, הם ג' מצות שהם ג' אבות, דהיינו חג"ת, שלמים, היא המלכה, דהיינו המלכות, שהיא אבר של ז"א דהיינו ספירה עשירית שלו, שהיא תשלומין של כל אבר דז"א. כי המלכות נלקחה מז"א ונבנית לפרצוף שלם, ונמצא שז"א חסר ספירת המלכות, וכמו שחסר בכללו מן המלכות כן הוא חסר ממנו בכל פרט שלו, שכל ספירה פרטית כלולה רק מט' ספירות ולא מעשר. וע"כ כשהמלכות עולה ומתחברת עם ז"א היא משלמת לכל פרט שלו לע"ס, דהיינו תשלומים לכל אבר שלו. כעין יום הראשון של חג, שמקריבים עולת ראיה, שעי"ז המלכות עולה ומשלמת לכל אבר ואבר של ז"א, לעשר ספירות.

פסקה מ

מי שלא חג וכו': מי שלא חג יו"ט הראשון של חג, שלא הביא עולת ראיה ושלמי חגיגה, לחבר המלכות עם ז"א. אחר שעבר הרגל ולא הביא, נאמר עליו, מעוות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות (חגיגה ט.) וזו היא חטאת, דהיינו חטא, המעכב לעולה, כי ע"י שלא הביא עולת ראיה, עיכב עלית מלכות לז"א, שה"ס עולה. חטא, היא דכר, וחטאת, היא נוקבא, שלשניהם משמעות אחת. ולפעמים מתבשמת החטאת, דהיינו החטא, ונפרדת מעולה, שאינה מעכבת עוד את המלכות מעליה, על ידי שעיר ההוא, שנאמר, ושעיר עזים אחד לחטאת. דהיינו אם מביא קרבן חטאת. פירוש. ש **עולה** ה"ס קו ימין וחסדים, שעל ידיהם המלכות עולה לז"א ולבינה. ו **חטאת**, דהיינו החטאים,

מגבירים את קו השמאל על הימין, ומכבים זה את זה, והמלכות לא תוכל לעלות לז"א. וע"י **קרבן חטאת**, מתתקן קו השמאל, להכלל בימין. והמלכות יכולה לעלות לז"א.

פסקה מא

אשם תלוי אחיד וכו': העון שמביאים עליו אשם תלוי נאחז בשניהם, כמי שאוחז לזה ולזה, והוא תלוי ביניהם באמצע, כלומר שפוגם בקו האמצעי הכולל ימין ושמאל. כמו, הכל תלוי עד שיבא אליהו, ויפריד אותה, את המלכות, משם, מן הקליפות. שזה יהיה בגמר התקון, כך אשם תלוי הוא נאחז בשניהם, שפוגם בימין ושמאל, עד שנותנים לו, לסטרא אחרא, המזון שלו והשוחד שלו, ע"י קרבן אשם תלוי שהוא מקריב, (כמ"ש לעיל נח דף ל"ז ד"ה וכדין, ע"ש כל ההמשך) ואז יפרד הס"א משם, ואברים של הכלה, דהיינו ב' קוין ימין ושמאל של המלכות, מתקרבים זה לזה. כי כך הם האשמות והחטאים, כמו סרכות האחוזים בריאה דהיינו קרומות המדביקים כנפי ריאה זו לזו, ואינם מניחים את המלכות לעוף ולעלות למעלה, לז"א, לנשב ברוח הקודש.

פסקה מב

שה איהו לעולה וכו': שה הוא לעולה, שכתוב, ואיה השה לעולה. ונאמר בו שה תמים זכר, כמו שאתה אומר איש תמים, שפירושו שלם אף שה תמים פירושו שלם, להיותו עולה שהוא בימין. והרי צריכים לשאול. הרי שה הוא לימין. שעיר הוא לשמאל, דהיינו שעיר עזים אחד לחטאת, אשר עזים יורה על דינים עזים שהם בשמאל, (כנ"ל אות תכ"ט) ויש שעיר ויש שעיר, דהיינו שעיר אחד להי', ושעיר אחד לעזאזל. והיינו שכתוב, ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל אחד להי' וגורל אחד לעזאזל. ובשעיר הזה, נאמר בעשו, איש שעיר וזה הוא בחינת כבד, שלוקח ושואב כל השמרים שבדם. שהם שחין, אבעבועות פורחות, ספחת, וכל מיני צרעת. והיינו שכתוב, ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה. עונותם הוא אותיות עונות תם, שהוא הלב שנקרא תם. ואז נפרד מלהתערב בלב, שה"ס המלכות, ואז נתבשם, והוא, העזאזל, כבד, באלו העונות שנושא עליו, ואינו קל שיוכל לעלות ליעקב איש תם. שה"ס ז"א. והרעיא מהימנא עוד לא אמר שאלתו מה היא, כי רצה שהם יאמרו השאלה. שמחו בעלי המשנה וראשי הישיבות שירדו עם התנאים והאמוראים.

פסקה מג

קם חד מנייהו וכו': קם אחד מהם, אמר: רועה נאמן תן לי רשות לשאול, אחר שזכיתי לשמוע דברים יקרים האלו מפיך, כי תורה זו היוצאת מפיך יקרה היא מפנינים וכל

חפציך לא ישוו בה, ועם כל זה הלכה היא וללמוד אני צריך. הנה שעיר לעזאזל, יפה אמרת שהוא בשמאל, אשם תלוי באיזה מקום הוא.

פסקה מד

אמר ליה בריך וכו': א"ל, ברוך אתה בני. יפה שאלת. אלא, מה עמוד האמצעי אחוזים בו ימין ושמאל, שהם חסד וגבורה, כמו גוף הנאחז בין שתי זרועות האדם. או כנשר, שאחוזים בו ב' כנפים לעוף בהם. כי פני נשר הוא קו האמצעי שבד' חיות, הכולל ימין ושמאל. וכמו יונה, שה"ס המלכות המכונה יונה בשיר השירים, שנאחזים בה ב' כנפים, שנמשלה לתורה, והכנפים שלה למצות עשה. שה"ס ימין וחסדים, שבהם **היא העולה** ומעופפת למעלה, לז"א. כך, מצות לא תעשה שהם שמאל ודינים, הם המלכודות שלה, כמו צפרים הנאחזות בפח, וכל המלכודות שלה, המעכבות אותה לעוף, למעלה, לז"א ולבינה, ונקראות סרכות, דהיינו קרומות הדבוקים בכנפי ריאה, כאלו הקרומות המעכבים את כנפי ריאה לנשב.

פסקה מה

הכי אשם דישראל וכו': כך הוא אשם. כי ישראל האחוזים בכנפי השכינה, שהם החיות הנושאות את הכסא, החטאת מעכבת שלא תעלה בהם המלכות ע"י זכיות ישראל אל הקב"ה, שהוא ז"א, שהחטאות שלהם מעכבים אותה ומכבידים הכנפים. וה **אשם**, הוא האם של הערב רב, הוא סרכא הנאחזת בהכסא, ששם המלכה, ולא רק בכנפים כמו החטאת, ואינה עוזבת אותה לעלות מן הגלות. והזכיות, שעושים ישראל, נאחזות בה להעלותה מן הגלות, וע"כ היא נשארת באויר, כמו סרכא התלויה באויר, ואויר, זהו עמוד האמצעי. כלומר שתלויה כמו סרכא בקו האמצעי, שהוא ז"א, מחמת האשם, ואינה יכולה להתיחד עמו זולת ע"י קרבן אשם (כנ"ל אות מ"א). וע"כ נקרא אשם תלוי, ע"ש תלייתו באויר. וכך אשם תלוי בצדיק, שהוא יסוד דז"א, ששם הוא פוגם, ושם מתקן הקרבן אשם, שהוא אחוז בין שמים שהוא ז"א, ובין הארץ שהיא המלכות, ונבחן שהוא תלוי בין ז"א למלכות, וע"כ נקראת אשם תלוי.

והנה נתבאר, שהחטאת מקומו בשמאל, ופוגם בכנפי השכינה, שה"ס החיות, הנושאות את הכסא, שהוא המלכות, ולא בכסא עצמו. אבל האשם, מקומו הוא בקו האמצעי, בת"ת או ביסוד, והוא פוגם בכסא עצמו.

פסקה מו

חטאת איהי יותרת וכו': חטאת היא יותרת הכבד, משום שמכבידה על המלכות, בחטאות מטינופי עונות ישראל, כמו הכבד המכביד עם השמרים שהם דמים, על עורקי

הלב, כך אלו חטאות מכבידות על כנפי השכינה, שהם מצות עשה, הדומים לכנפי יונה. (כנ"ל אות מ"ד) לא תעשה המכבידים על עשה, שאמרנו, (שם) פירושו, כשעונות ישראל הם מרובים מזכיות, אז נאמר, בתורה, שהוא גוף, דהיינו ז"א המכונה גוף, ותשלך אמת ארצה. והמלכות צועקת, נתנני ה' בידי לא אוכל קום. נפלה לא תוסיף קום.

פסקה מז

ובגין דא תקינו וכו': ומשום זה התקינו התנאים והאמוראים תפלות במקום קרבנות, להעביר חטאות ואשמות מן המלכות. ומשום זה התקינו תפלת שחרית, כקרבן השחר. ותפלת מנחה, כקרבן בין הערבים. ותפלת ערבית, כאמורים ופדרים שהיו מתאכלים על המזבח כל הלילה, ושלשת האבות, שהתקינו ג' תפלות, כנגד המרכבה שהם קשורים בה, שהם חג"ת, כמו שהעמדנו, האבות הן הן המרכבה. שהם פני אריה אל הימין, שהוא חסר, ופני שור, שהוא גבורה, ופני נשר שהוא ת"ת. שכנגדם הן שלש תפלות. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה מח

אש תמיד תוקד וגו': ר' חייא פתח, **ויאמר** יצחק אל אברהם אביו **ויאמר** אבי **ויאמר** הנני בני **ויאמר** הנה האש וגו'. ויאמר ויאמר, ג' פעמים ויאמר של יצחק ופעם אחת ויאמר של אברהם, למה נאמר כך. ומשיב, אלא כנגד ג' ימים של מעשה בראשית היו ג' ויאמר, של יצחק, וויאמר האחד של אברהם הוא כנגד יום רביעי דמעשה בראשית, שכתוב, **הנני בני**, ומשלא כתוב ויאמר אברהם הנני בני, יורה שמתוך הדחק אמר לו הנני, וזה כנגד הכתוב, יהי מארת ברקיע השמים. שגם שם כתוב מארת חסר **ו'**, שיורה על קטרוג הלבנה שהיה שם, (כמ"ש ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו).

פסקה מט

ואי תימא ויאמר וכו': ואם תאמר, ויאמר ויאמר הכתובים בפרשה זו, הם יותר, ולמה אני דורש רק ד' ויאמר. ומשיב, אלא אלו ויאמר האחרים שכתוב בפרשה, הם סתומים היו במחשבה, כלומר שהם מימין הנמשך מאו"א עלאין הנקראים מחשבה, שהם סתומים, דהיינו חסדים מכוסים מחכמה. ואלו ד' ויאמר, שאני דורש אותם, הם המתגלים בחכמה מתוך החשך. דהיינו גילוי חכמה דקו שמאל, שאינה מתגלה רק עם החשך והדינים הנמשכים משם, (כנ"ל פקודי אות שע"ו) **ויאמר יצחק אל אברהם** הוא כנגד הכתוב, ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור. **ויאמר אבי**, הוא כנגד הכתוב, ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים. **ויאמר הנה האש**, הוא כנגד הכתוב, ויאמר אלקים יקוו המים. **ויאמר הנני**, הוא כנגד הכתוב, ויאמר אלקים יהי מארת.

פירוש. ויאמר הוא לשון השפעה, ויאמר יצחק אל אברהם הוא התכללות יצחק, שה"ס קו השמאל וגילוי חכמה, באברהם, שה"ס קו ימין וחסדים. וז"ס ויהי אור שביום א' דמעשה בראשית. (כמ"ש לעיל תרומה אות תכ"ז) אור דיומא קדמאה וכו' בסטרא דאשא הוה וכו' דאיהו יום שני. ע"ש. דהיינו מהתכללות השמאל, שה"ס יום ב', ביום א' שהוא קו ימין, נאמר ויהי אור ביום הא'. הרי שויאמר יצחק אל אברהם שה"ס התכללות שמאל בימין ה"ס המאמר יהי אור ויהי אור שביום א' דמעשה בראשית. **ויאמר אבי**, ה"ס הבדלה, כי הכיר את קו ימין, לבחינת שורש אליו ולמים עליונים והוא עצמו בן וענף לקו ימין, דהיינו מים תחתונים. וא"כ הוא כנגד המאמר, ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל וגו'. **ויאמר הנה האש והעצים**, ה"ס התגלות הדינים שבקו שמאל, הנקראים אש ועצים, והוא כנגד המאמר, ותראה היבשה, שביום ג'. כי מחמת גילוי הדינים דקו שמאל נעשית המלכות בחינת יבשה, דהיינו שלא יכלה להוציא פירות (כנ"ל בהקסה"ז אות ר"ו) ונמצא אשר ויאמר הנה האש והעצים, הוא כנגד, ותראה היבשה. **ויאמר הנני**, שלא נזכר בו שם אברהם שהוא חסד, שהיה לו לומר ויאמר אברהם הנני בני, זה מורה, שהשמאל שלט אז בלי ימין, שהוא אברהם. והוא כנגד המאמר יהי מארת, חסר **ו'** שהוא חסדים, מפני שהשמאל שלט אז בלי ימין, וע"כ קטרגה הלבנה שהיתה מחוסרת חסדים הנמשכים רק מימין (כנ"ל ב"א דף ק"ח ד"ה וכבר) הרי שויאמר הנני בני, הוא כנגד המאמר, יהי מארת שביום הרביעי.

פסקה נ

ועוד, אש תמיד וכו': ועוד יש לפרש, אש תמיד תוקד על המזבח. זו היא התורה שנקראת אש, אשר נאמר בה, הלא כה דברי כאש נאום ה', שצריכה להאיר תמיד על המזבח שהוא המלכות. **לא תכבה**, ודאי שאש התורה לא תכבה, כי עבירה אינה מכבה את התורה. אבל עבירה מכבה מצוה, ומי שעושה עבירה המכבה מצוה, שהיא נקראת נר, כך הוא מכבה את הנר שלו מגופו, דהיינו הנשמה שנקראת נר. שנאמר בה. נר ה' נשמת אדם. שזה הוא כבוי, כי הגוף נשאר בחשך. וכך מי שגורם במעשיו שתסתלק השכינה ממקומה, הוא גורם כבוי וחשך לאותו מקום. ועבירה היא חשך, ושפחה כי תירש גברתה, כי העבירה, שהיא שפחה וחשך, תירש מקום הגבירה, שהיא השכינה שנסתלקה ממקומה.

פסקה נא

וסליקו דמצוה מסטרא וכו': והעליה של מצוה מצד עם הארץ, שאין לו תורה, לו העבירה מכבה מצוה. לקיים בו ורשעים בחשך ידמו. אבל אצל בעלי תורה אין לה, להמצוה,

כביה עולמית בהם, כי מאירים אל המצוה בכמה סודות התורה. כי אור נקרא **ר"ז**, דהיינו שאור הוא בגי' ר"ז. שרומז שרזי התורה הם אורות. ומצוות התורה שרבנן מקיימים אותם נחשבת אצלם כמו תורה. אשר, לילה ויומם לא תכבה עליהם. משום שמקיימים בה, והגית בו יומם ולילה.

פסקה נב

ועשן דסליק מפומייהו וכו': והעשן העולה מפיהם של בעלי התורה, בדברי תורה, הוא, כמו עשן המערכה, שה"ס המלכות, ונקרא מערכה, משום שמסדרים אותה ועורכים אותה אל בעלה, שהוא ז"א, כמו, בהעלותך את הנרות שנאמר על העלאת המלכות, שה"ס נרות אל ז"א, שנאמר בהם, להעלות נר תמיד. דהיינו המלכות שנקראת נר. וזה הוא בעשן המערכה של מזבח החיצון, שהעשן נבחן למלכות. ובעשן המערכה וענן הקטרת, שהיא במזבח הפנימי, שהתורה, שהיא ז"א, הוא עשן שלה, יתעורר ז"א מן הלב, שהוא בינה, ויעלה אל החכמה, שהוא כמוח, כי מוח ולב הם חו"ב, ועשן המערכה של מזבח הפנימי, שהוא ז"א, יעלה אליהם למ"ן ויחבר חכמה ובינה זו בזו. כעין הענן שהתעוררות הענן הוא מן הלב. ז"ש, **ואד יעלה מן הארץ**, דהיינו ז"א שנקרא אד, שהוא עשן, יעלה מן הבינה, שה"ס ארץ עליונה, ואחר כך, **והשקה את כל פני האדמה**, כי אחר שז"א עלה למ"ן, וקבל שפע מחכמה ובינה, הוא משקה את כל פני האדמה, שהוא המלכות.

פסקה נג

הכי יתער עשן וכו': ומפרש דבריו. כך יתעורר עשן מבינה, שהוא בלב, שהעמידו בו הלב מבין, ועולה אל החכמה, שהיא כמו מוח. ומהו עשן. הוא קו האמצעי שהוא ז"א העולה ומיחד **חכמה ובינה**, ונעשה אליהם **דעת**, שז"ס לב מבין דעת, שמלב, שהוא בינה, עולה דעת, שהוא קו האמצעי המיחד חו"ב.

פסקה נד

לבתר דנחית עשן וכו': אחר שיורד העשן, שהוא ז"א, ודעת, מחכמה לבינה, שהם זה לשמאל וזה לימין, שבינה היא משמאל לז"א, והחכמה היא מימינו, הוא יורד מלא משפע אבא ואמא, שהם חכמה ובינה, מלא, משפע **י"ה**, לשרוף העצים, שהם תלמידי חכמים, שהם מצד **עץ** החיים שהוא ז"א, וע"כ מכונים עצים, שהם אברים של הגוף, ששם **ה'** של **ה** עצים, דהיינו אברי מלכות הנקראת גוף ונקראת **ה'** שנשמות ת"ח הם תולדות מז"א ומלכות. ודאי שהכוונה היא, לשרוף אותם בשלהבת התורה, שנאמר בה

כה דברי כאש נאם ה'. ובשלהבת של נר מצוה באהבה, דהיינו ברשפי אש האהבה של המצוה.

פסקה נה

פקודא להקריב בכל וכו': מצוה להקריב בכל יום תמידים ואח"כ להדליק אש, ז"ש אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה. ואח"כ, תרומת הדשן, ואח"כ קרבן נדר או נדבה. תנאים ואמוראים, כל אלו התמידים הם מדותיו של הקב"ה, דהיינו הספירות, שצריך שיהיה להם מנוחה. ואע"פ שכל הספירות כולם אחד, מכל מקום כל ספירה וספירה ממונה על שבתות וזמנים וימים טובים דהיינו שבכל שבת ובכל יו"ט שולטת ספירה אחרת, ומדה ההיא השולטת באותו זמן, כל הספירות נכללות בה, כי בכל ספירה כלולות כל עשר ספירות, ונקראות כולן על שם אותה ספירה השולטת, בחסד חסדים, ובגבורה גבורות. אם ספירה השולטת היא חסד, נקראות כל עשר ספירות הנכללות בה, חסדים. ואם הספירה השולטת היא גבורה, נקראות כל ע"ס שבה, גבורות, וכך בכל מדה השולטת.

פסקה נו

ואית השבתת מלאכה וכו': ויש השבתת מלאכה בשבת ויו"ט, לכל אחד לפי בחינתו, כמו שור שנוהג בו עול, וחמור שנוהג בו משא, בין אותם שיש להם עול מלכות שמים, כמו תפלין, שבשבת ויו"ט הם פטורים. ובין עול מלכות עכו"ם, כולם לפי מעשיהם יש להם באלו ימים, השבתת מלאכה ומנוחה. כי מי שאינו עוסק בתורה ומצוות יש לו עול מלכות עכו"ם. ומי שעוסק בתורה ומצות יש לו עול מלכות שמים, שהיא ה' אחרונה דהוי"ה, הנקראת מלכות שמים.

פסקה נז

עול מצות איהי וכו': היא ודאי עול מצות, משום שבה נבראו כל הבריות שבשמים וארץ, כי כל המציאות שבג' עולמות בי"ע יצאו מן המלכות, ז"ש, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, שהוא אותיות בה' בראם, וכשבאים שבת ויו"ט, יורדת בינה, שהוא **יה"ו**, שהם חב"ד שבבינה, על **ה'** שהיא מלכות שמים, ואז היא נשמה יתרה, והיא הבינה, חרות על הלוחות, הלוחות הם המלכות, והשראת הבינה עליה, עושה אותה חרות מן כל הקליפות, והיא סוד **אנכי** שביציאת מצרים, דהיינו מ"ש, אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, שהבינה פרשה כנפיה על הבת, שהיא מלכות, ועל המחנות שלה, ויש להם מנוחה. ואז נאמר במחנות סמאל והנחש, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך

ויראו ממך. שם ה', היינו אות תפלין, אבל אות תפלין, ואות שבת, ואות של יום טוב, ואות ברית, כולם שוים. ועל כולם נאמר, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך.

פסקה נח

ואית אות דשדי וכו': ויש אות של השם **שד"י**, שהוא המלאך מטטרון, שנקרא עבד. וכמה עבדים נמשכים ממנו, שהם ממונים על אותם שעושים מצות על מנת לקבל שכר, אשר מטטרון והמחנות שלו ממונים עליהם. עליהם נאמר, למען ינוח שורך וחמורך **ועבדך ואמתך**. אבל אותם שעושים מצות שלא על מנת לקבל שכר, הם בניהם של המלך והמלכה, שהם ז"א ומלכות, ובימות החול, הם כתרים ועטרות על ראשיהם של העבדים הנ"ל, ובשבילם אמרו, והמשתמש בתגא חלף, שהמשמש עם הבנים הנ"ל, שהם עטרה לעבדים, חולף ועובר מן העולם. והזר הקרב אליהם, אל הבנים, יומת. כי הם, בימות החול, נקראים שבתות כלפי העבדים.

פסקה נט

ובגין דא כעבדים וכו': ומשום זה. אומרים במוסף ראש השנה, אם כבנים אם כעבדים, **אם כבנים**, היינו שנאמר בהם, בנים אתם להי' אלקיכם. **אם כעבדים**, שכתוב, כי לי בני ישראל עבדים, ולא שאר האומות. אבל אלו הרשעים שאינם עוסקים בתורה ומצות, ואין עליהם עול תורה ועול תפלין ושאר המצות, הם עבדים לאומות העולם המשעבדים בהם. כמו, עבדים היינו לפרעה במצרים.

פסקה ס

ואי נטרי שבתות וכו': ואם שומרים שבתות וימים טובים, נאמר בהם, ויוציאנו ה' אלקינו. ויתקיים בהם, למען ינוח שורך וחמורך, שהם חמור בתורה ומצות, וינפש בן אמתך ובהמתך, עם הארץ, נקרא בהמה. ואחר שיכניס את עצמו תחת בחינת אדם, בתורה, יתקיים בו, אדם ובהמה תושיע ה'. והיינו אם הוא כסוס, שאדונו רוכב עליו, והסוס סובל אותו, ואינו בועט באדונו. כך הוא צריך להיות כסוס תחת התלמיד חכם.

פסקה סא

ומאי סבילו דעם הארץ וכו': ומהו הסבל, שהעם הארץ צריך לסבול את התלמיד חכם. הוא, כי התלמיד חכם הוא, כיום השבת, שהוא צריך להיות כמי שאין לו משלו, כי ימות החול מכינים לשבת, ובשבת אין כלום ואם עם הארץ סובל אותו בכספו ונוהג עמו לעשות רצונו, לשמש אותו, ולהתנהג במצות כפי רצונו, יתקיים בו, אדם ובהמה תושיע ה'. יושיע לו משוד ומגזלה, יושיע לו ממלאך המות שלא ישלוט עליו וישחט אותו בסכין

פגום שלו, וכל מה שנשחט בסכין פגום הוא נבלה, שנאמר בו, לכלב תשליכון אותו. שהוא סמאל. שנקרא כלב.

פסקה סב

ונפש דת"ח אתקריאת וכו': ונפש של ת"ח, נקראת שבת המלכה, שהיא נפש היתירה של שבת והעונג שלה, הוא, נשמת חיים ורוח שכלי, שהם נשמה יתירה נשמת כל חי ורוח יתירה, על נשמה רוח ונפש שהם עבדים, השולטים בגוף בימות החול. נשמה יתירה, הוא סוד כתר על ראש צדיק שהוא יום השבת, שהוא ז"א הנקרא יום השבת, והכתר שלו הוא מאבא ואמא, ובנשמה יתירה הזו תהלל **יה**, שהם אבא ואמא, שעליהם נאמר, עין לא ראתה אלקים זולתך, משום שהם מרכבה לעלת העלות, שהוא א"א, שהוא מכוסה ואין העין שולטת בו. ומשום זה, עין לא ראתה, גם באו"א שהם המרכבה שלו. שמהם נמשכת נשמה יתירה דשבת, שהם כתר דז"א.

פסקה סג

רוחא יתירה נהר וכו': רוח יתירה, הוא נהר היוצא מעדן, דהיינו מבין אבא ואמא, שהוא ז"א, שה"ס בן י"ה, כי נאצל מי"ה, שהם אבא ואמא, ומהלכו חמש מאות שנים, דהיינו ה' ספירות חג"ת נ"ה הנמשכים לו מבינה, שספירותיה בסוד מאות, וע"כ הם ה' מאות שנה ומגיע לספירה הששית שהיא צדיק, דהיינו יסוד, להשקות את הגן, שהוא נפש יתירה, דהיינו המלכות.

פסקה סד

נשמה דשלטא ביומין וכו': נשמה השולטת בימות החול על עבד ה', היא מכסא הכבוד, שהוא עולם ה **בריאה**, הנקרא כסא הכבוד. כמו שהעמידוהו בעלי המשנה, כל הנשמות גזורות מתחת כסא הכבוד. והרוח השולט בימות החול על עבד ה', הוא מעבד המלך מטטרון שבעולם **היצירה**, שהוא כולל ששה סדרי משנה, שה"ס שש ספירות שלו חג"ת נה"י שבהן הוא משנה לז"א, והוא שש מעלות לכסא. כי חג"ת נה"י דיצירה, הן שש מעלות לעולם הבריאה הנקרא כסא. והנפש השולטת בימות החול היא מכסא דין, דהיינו מעולם **העשיה**, מסנדלפון, שה"ס תכלת שבציצית, וה"ס כ **מעשה** לבנת הספיר. שהוא לשון עשיה. אבל בת המלך, היא הנפש השכלית של ת"ח שבפסח, ה"ס ליל שמורים מצה שמורה, שנמשכת ממלכות, הנקראת בפסח ליל שמורים ומצה שמורה, לרוב מעלתה, והרוח, שמור כנגדה, שהוא בחינת יום, שהוא יום טוב, והוא יום שבת. והם זכור ושמור. שהרוח הוא בחינת זכור שהוא ז"א, יום השבת. והנפש

היא בחינת שמור, שהיא המלכות, שה"ס ליל שמורים וליל שבת. משום שהיא נפש דאצילות ממלכות.

פסקה סה

והכי ת"ח בנוי וכו': וכך הם תלמידי חכמים שהם בניהם של המלך והמלכה, שהנפש שלהם היא של המלכות ואצילות, והרוח שלהם הוא מז"א דאצילות כנ"ל, הם נקראים שבתות וימים טובים, ואין להם כלום משלהם, כמו שבתות ויו"ט, כי אינם בעלי מלאכה כשאר עבדים שהם בניהם של ג' עולמות בי"ע שהם חולין. השכר שלהם בעולם הזה ובעולם הבא, הוא לענג אותם בכל מיני מאכל ומשתה, ולכבדם בלבושים יפים כמו השבת, שנאמר בו כבדהו, בכסות נקיה. כל מה שעושה האדם לכבוד שבתות וימים טובים, יש לעשות להם.

פסקה סו

ומאן דמחלל שבת וכו': ומי שמחלל שבת חייב סקילה, וכך מי שמשתמש בעטרה, חלף. וכך הוא המשתמש במי ששונה הלכות שמחלל תורתו. וכ"ש המבזה אותו, שהוא כאלו מבזה שבתות ומועדים. והעמידו בעלי המשנה, כל המבזה את המועדות כאלו כופר בעיקר.

פסקה סז

וכגוונא דכל מאני וכו': וכמו כל הכלים של בית המקדש שנקראים קדש, כך כל אלו המשמשים את תלמידי חכמים נקראים קדש. ותלמידי הרב, שהם כנגד אברי הגוף, של הרב, נקראים קדש קדשים. וסוד הדבר, כי נרמז בהם, והבדילה הפרכת לכם בין הקדש לבין קדש הקדשים. ומטטרון: אתה והמחנות שלך, צריכים לקרב אותם, קרבן לפני ה' בכל לילה.

פסקה סח

עשיה לקבל עליה וכו': העשיה שצריך לעשות, כדי לקבל עליו עול מלכות שמים, הוא, קבלת יסורין של עניות, אשר לתלמיד חכם הוא מות לגוף הבהמי שלו. כי מזון התורה, הוא מזון של נשמה רוח ונפש השכליים, שהם כהן לוי וישראל. **כהן** בו **י'** שהוא חכמה ודאי. **לוי**, בו **ה'**, שהיא תבונה. **ישראל** בו דעת, וזהו **ו'**. נפש יתירה, היא **ה' אחרונה** של שם הויה, שהיא מלכות, הכוללת רמ"ח מצוות עשה ושס"ה לא תעשה. (כנ"ל אות מ"ו). ותורה, זו היא אדם (כנ"ל אות נ"ט) שהיא ז"א, ז"ש זאת התורה אדם. והוא כולל שם המפורש, **יוד הא ואו הא**, דהיינו ד' אותיות הויה, במילוי אלפין. זו היא תורה שהיא מזון לאדם בד' פנים שלו, שהם פני אריה פני שור פני נשר פני אדם, שהם חו"ג תו"מ, כי

פני אדם כוללים כל ד' פנים. שהוא לעומת מזון של גוף הבהמי, שהוא ד' מינים שהם, לחם ויין, ובשר, וכל מיני פירות, זה לעומת זה עשה אלקים. כי לחם, כנגד פני אריה, דהיינו חסד. ויין, כנגד פני שור, דהיינו גבורה, ובשר, כנגד פני נשר, דהיינו, ת"ת, ומיני פירות, כנגד פני אדם, שהוא מלכות.

פסקה סט

וצריך בר נש וכו': וצריך האדם להקריב בכל לילה, קרבן של נפש רוח ונשמה הבהמיים לפני ה'. ויתודה בכמה מיני וידוים, ויעלה אותם במחשבתו בעת קריאת שמע, להוציא אותם לקרבן לפני ה', דהיינו שיכוון, שיוציא את רוחו הדופק בעורקי הלב. והנפש, יכוון בשריפתה, ובשחיטתה, ובנחירתה, כמו הכהנים שהיו נוחרים, ז"ש, ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל. והוא חנק. ויש כאן קבלת ג' מיתות, שריפה. ושחיטה שהם הרג. ונחירה שהיא חנק. וג' מיתות אלו הם כמרה אדומה וכמרה ירוקה וכמרה שחורה, שהם בכבד במרה ובטחול, והם כג' קליפות של אגוז. פירוש. כי ד' מרות הן כנגד חו"ב תו"מ, וכן ריאה כבד מרה וטחול. וכן ד' קליפות של אגוז, ואומר, שג' מיתות שריפה הרג וחנק, הם כנגד ג' מרות וכו' שהם בינה ת"ת ומלכות. שהאדומה היא כנגד בינה. והירוקה כנגד ז"א. והשחורה כנגד מלכות. וכן מיתת שריפה כנגד מה שפגם בחכמה, ומיתת הרג כנגד מה שפגם בז"א, ומיתת חנק כנגד מה שפגם במלכות, ומיתת סקילה תתבאר בסמוך.

פסקה ע

וקודם דא יתקן וכו': וקודם זה יתקן בחינת מזבח אבנים, דהיינו שיכוון לעשותה סקילה, כלומר, שיקבל עליו מיתת סקילה. שהיא ממרה הלבנה, שהיא כנגד חכמה, השולטת בכנפי ריאה, שהיא ג"כ כנגד חכמה, כנ"ל בדבור הסמוך, דהיינו באלו הסרכות, דהיינו הקליפות, המדביקות כנפי ריאה זו לזו ואינן יכולות לנשב, (כנ"ל אות מ"ד) שאלו הבהמות דהיינו נפשות ורוחות ונשמות הבהמיות, נלכדות שם. ואז יורדת אש תכלת מן המלכות ומכלה אותם, ויהיו נפש רוח נשמה הבהמיות שלו, בבחינת חיות ובהמות ועופות הטהורים, להקריבם להי' ולהשרות שמו עליהם. בזמן ההוא יתקיים בהם, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים. ויהיו כסוס שאדוניו רוכב עליו, דהיינו שיהיו מרכבה לה', ז"ש, כי תרכב על סוסיך מרכבותיך ישועה. ובזמן ההוא, אדם ובהמה תושיע ה'. שהם נר"ן השכליים הנקראים אדם, ונר"ן הבהמיים הנקראים בהמה.

פסקה עא

ות"ח איהו שקיל וכו': ובוא וראה, הוא צריך לראות את עצמו שקול כנגד כל בעלי תורה, וכך הוא צריך לשקול את עצמו מצד התורה, דהיינו מצד נר"נ השכליים. ומצד האברים של הגוף, דהיינו מצד נר"נ הבהמיים, צריך לראות את עצמו שקול כנגד כל עמי הארץ. כמו שהעמידו בעלי המשנה, לעולם יראה אדם עצמו כאלו כל העולם כלו תלוי בו. וע"כ יכוון בנפשו וברוחו ונשמתו לעשות אותם קרבנות עם כל בני העולם. והקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה. ובזה אדם ובהמה תושיע ה'. כנ"ל. קמו כל התנאים והאמוראים אליו, ואמרו כולם בקול אחד, אתה הוא רועה נאמן, שיש לך רשות לעשות כל זה. כי אתה שקול כנגד כל ישראל. וע"כ שלח אותך הקב"ה ביניהם. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה עב

זאת תורת העולה: אמר ר' חייא, מקרא זה העמדנו אותו באפן זה. **זאת תורת**, זו היא כנסת ישראל. **העולה** זו היא מחשבה רעה, העולה ברצון בן האדם, להטותו מדרך האמת. **היא העולה**, היא היא העולה ומשטינה על האדם. וצריכים לשרוף אותה באש, שלא לתת לה רשות להשטין, ומשום זה, **על המזבח כל הלילה**. מי הוא לילה. זו היא כנסת ישראל, שנקראת בתחילת הכתוב, **זאת**, כדי לטהר האדם מן הרצון הזה.

פסקה עג

על מוקדה: היינו בנהר דינור, כי נהר דינור, הוא מקום לשרוף לכל אלו שאינם נמצאים כמו שצריכים להיות. ומביאים אותם באש שורף ההוא, ומעבירים ממשלתם מן העולם. וכדי שלא תשלוט, צריך **על מוקדה כל הלילה**, ונכנעת ואינה שולטת. (ע"כ תוספתא).

פסקה עד

כתיב והנה ה' וגו': כתוב והנה ה' עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים וגו' **רוח גדולה** היינו כמו שאמרנו (לעיל ויקהל אות קס"ב) שהוא רוח סערה, העומד קודם הכל ושומר הקדושה כקליפה השומרת את המוח. ע"ש. וכתוב, **לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש**, מהו רעש. הוא כמו שכתוב, ותשאני **רוח** ואשמע אחרי קול **רעש** גדול ברוך כבוד ה' ממקומו, הרי רעש זה הוא אחרי הרוח כמו רעש דאליהו, וכאן מבואר הרעש שהוא מפני שאומרים, ברוך כבוד ה' ממקומו. **ואחר הרעש אש**, מהו אש. זה הוא שכתוב, נהר דינור נגיד ונפק מן קדמוהי וגו'. והוא האש שראה אליהו.

פסקה עה

ר' יצחק אמר וכו': ריי"א, שהאש שראה אליהו, היינו שכתוב, ודמות החיות מראיהן כגחלי אש בוערות כמראה הלפידים היא מתהלכת בין החיות ונגה לאש ומן האש יוצא

ברק. והיינו האש שראה אליהו. אשר החיות האלה הם מרכבה אל המלכות. והיינו שכתוב, **ואחר האש קול דממה דקה**, קול, זהו קול האחרון, דהיינו המלכות, שהיא דממה, כי אין לה דבר פרטי משלה, אלא היא דממה מעצמה, כי המלכות לית לה מגרמה ולא מידי אלא הכל נותן לה ז"א. וכשמתקבצים עליה הספירות דז"א להשפיע לה, היא נשמעת בכל העולמות, דהיינו שכל העולמות ביי"ע מקבלים ממנה, וכולם מזדעזעים ממנה. דממה **דקה** למה נקראת, היה מספיק לקרוא לה קול דממה. הוא משום שהיא דקה וקטנה מכל הספירות דאצילות.

פסקה עו

ר' חייא אמר וכו': רח"א, אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, זו היא אשו של יצחק, שכתוב, הנה האש והעצים, שהם הדינים הנמשכים מקו שמאל מטרם התכללותו בקו ימין, והיינו **אש תמיד**, שעומד תמיד במלכות, כדי שתקבל החסדים מז"א. **והעצים**, אלו הם העצים של אברהם, דהיינו החסדים הנמשכים מקו ימין שנקרא אברהם. שכתוב, ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר. והכהן הוא איש החסד.

פסקה עז

תנן מאשא דיצחק וכו': למדנו מאשו של יצחק, שה"ס הדין של קו שמאל דז"א, יורד ומגיע למזבח הזה, שהוא מלכות, ויוצאת גחלת אחת לצד מזרח, וגחלת אחת לצד מערב וגחלת אחת לצד צפון וגחלת אחת לצד דרום, שהם חו"ג תו"מ, לד' קרנות המזבח, והכהן מחזיר אותה לד' קרנות.

פירוש. כי הגחלת באה מן הצפון שהוא קו שמאל דהיינו אשו של יצחק, וא"כ היתה צריכה להגיע לצד צפון של המזבח בלבד, אלא הכהן, שהוא חסד, דהיינו קו ימין, מקבל הגחלת הזאת שהיא משמאל, ונכלל בה והיא בו, ע"י קו האמצעי, שה"ס ישראל, וגם המזבח עצמו שהוא מלכות המקבלת אותה נכלל ממנה, וע"כ נכללה הגחלת בכל ג' קוין, שה"ס דרום צפון ומזרח, ובמלכות, וע"כ הגיעה על ידי הכהן לד' קרנות המזבח. וז"ש **וכהנא אסחר לה לד' זויין**.

פסקה עח

במדבחא אית כבש וכו': במזבח יש כבש אחד, דהיינו מדרגה, שהכהנים עומדים עליה לשמש במזבח, ויש בה מדרגות ידועות, דהיינו שיש בה ז"ס חג"ת נהי"מ, והמדרגה התחתונה, שהיא מלכות שבה, מגיעה ויורדת לתהום העליון, שהיא בינה דקליפה, מתוך שית אחד, דהיינו נקב חלל אחד המגיע ממנה עד התהום, ובשעה שאלה הגחלים מגיעים לד' קרנות המזבח, מתעורר ניצוץ אש אחד מהם ויורד דרך השית לתהום העליון

ההוא. שמניצוץ הזה, מקבלת הקליפה כח לענוש הרשעים. **שית** פירושו נקב חלל היורד עד התהום. מלשון **שתין** מחוללין ויורדים עד התהום (סוכה מט.)

פסקה עט

ובההוא אתר אית וכו': ובמקום ההוא, דהיינו על הכבש, יש צבאות צבאות שאומרים **קדוש** בקול גדול עליון, שהם מקו ימין, חסד, ומצד אחר, אומרים **קדוש** בקול נעימות עליונה, שהם מקו שמאל, גבורה. ומצד אחר, צבאות אחרים שאומרים **קדוש**, שהם מקו אמצעי ת"ת. וכן לד' קרנות של הכבש. שבכל קרן עומדים ג' כתות הנ"ל ואומרים ג"פ קדוש. שהם כנגד י"ב צרופי אלכסון, שהם ד' בחינות חו"ג תו"מ שבכל אחת ג' קוין, והם י"ב. שש מאות אלף רבבות צבאות, שש ה"ס חג"ת נה"י, והארת הבינה ה"ס מאות ומחכמה ה"ס אלף, ומכתר ה"ס רבבות. ומבחינת יסוד, ה"ס צבאות. כלומר שעליהם הארת הג"ר. נמצאים בכל קרן של הכבש, ועליהם ממונה אחד, וכולם מתלבשים אפוד, מסוד בגדי כהונה, ועומדים על הכבש לסדר עבודת המזבח, שהיא המלכות, כנגד התחתונים, שבבית המקדש.

פסקה פ

באתר אחרא וכו': במקום אחר, לעומת הכבש, נמצאים גלי הים הרועשים, דהיינו בסו"ה ויעמד רוח סערה ותרומם גליו, שה"ס ואחר הרוח רעש (כנ"ל אות ע"ג, ע"ש) שיורדים במדרגות ידועות, ושם אומרים הצבאות בקול נעימות, ברוך כבוד ה' ממקומו. שהסו"ה, ואשמע אחרי קול רעש גדול ברוך כבוד ה' ממקומו. כי הם עומדים לעומת הצבאות הנ"ל העומדים על כבש המזבח ואומרים ג"פ קדוש קדוש קדוש (כנ"ל בדבור הסמוך) וז"ס לעומתם משבחים ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו. וכולם משבחים בשירה ואינם שותקים ביום ובלילה, וכולם מסדרים שבחים בקול נעימות.

פסקה פא

באתר אחרא וכו': במקום אחר, נמצאים צבאות צבאות העומדים ביראה ברעדה וברתת, כמש"א וגבה להם ויראה להם. ואומרי קדוש הם כנגד חסד, קו ימין, ואומרי ברוך הם כנגד גבורה, קו שמאל. ואלו שבכאן הם כנגד ת"ת, קו האמצעי. וע"כ אין בהם חידוש, כי כל החידושים הם בימין ובשמאל, וקו אמצעי אינו מוסיף עליהם אלא שכולל את שניהם בתוכו. וכולם מסתכלים, דהייני שמקבלים שפעם, אל מזבח ההוא שלמעלה, שהוא מלכות.

פסקה פב

ובשעתא דמטי אשא וכו': ובשעה שמגיע אש של יצחק, שהיא הדינים של קו שמאל, על המזבח, כמה שביבים עולים ויורדים לכל צד, ומתלהטים מהם כמה תקיפים בעלי כח גבורי העולם. ואם לא היה הכהן עומד על המזבח ומסדר העצים (כנ"ל אות ע"ה) לא היה יכול העולם לעמוד מפניהם. מאלו הגחלים והשביבים היוצאים מהם, מתלהטים גביהם של החיות. כש"א, ודמות החיות מראיהם כגחלי אש בוערות כמראה הלפידים.

פסקה פג

מסטרא דימינא דאינון וכו': מצד ימין של אלו החיות, מתעורר רוח אחד מלמעלה, מחסד דז"א, נושב ומתישב באש ההוא, של החיות, ומתלהט ומתבשם, ולוהט, ושוקט בזיו היקר, ומאיר לכמה צבאות הנמצאים בצד ימין. מצד שמאל, של החיות, מתעורר רוח אחר חזק, מגבורה דז"א, משבר סלעים, ונושב באש ההוא של החיות, ומתחזק ומתגבר, אז מתלבש בה באש ההוא, הרוח שמצד שמאל דז"א, ומאיר לכמה צבאות העומדים בצד ההוא בצד שמאל של החיות. וכן לד' רוחות חו"ג תו"מ, לד' מחנות. שנמשכים מד' רוחות חו"ג תו"מ דז"א, ד' רוחות, לד' מחנות שבחו"ג תו"מ של החיות, וכולם מתבשמים בעת שהכהן עולה על המזבח.

פסקה פד

א"ר אבא תרין וכו': אר"א, ב' מזבחות הם למטה, וב' מזבחות הם למעלה. ב' המזבחות שלמעלה, אחד הוא פנימי מכל, שנקרבת בו קטרת פנימית ודקה שהיא קשר האמונה, וכהן העליון מכל, קושר קטורת זו בקשר האמונה. וזה נקרא מזבח הזהב, ומכאן נקטר ונקשר קשר האמונה לקשר הכל בקשר אחד. ואחד הוא, מזבח אחר, שנקרא מזבח הנחשת, וזה הוא מבחוץ, ומיכאל השר הגדול מקריב עליו קרבן ניחוח להקב"ה. וב' מזבחות למטה, בבית המקדש, מזבח הזהב, ומזבח הנחשת, בזה קטרת, ובזה חלבים ואמורים.

פירוש. ג' פרצופין הם במלכות שהם מלובשים זה בתוך זה, פרצוף חב"ד הוא פנימי מכולם, ועליו מלביש פרצוף חג"ת, ועליו מלביש פרצוף נה"י. והם נחלקים לפנימי וחיצון, שפרצוף חב"ד הוא פנימי, וב' הפרצופין חג"ת נה"י הם חצוניים. וקטורת, ה"ס בינה.

וז"ש, **חד פנימאה דכלא**, שמזבח אחד הוא בסוד פרצוף הפנימי של המלכות דהיינו חב"ד, שהוא הפנימי מכל ג' הפרצופין שלה. **דמתקרב ביה קטרת פנימאה ודקה**, שבו מוקרבת קטרת שהיא פנימית ודקה, דהיינו שרומזת על בינה, שהיא דקה מלהשיג

בה, שזה עושה קשר האמונה, שהיא המלכות, בקטרת שהיא בינה, וז"ש, **קשורא דמהימנותא**. ומפרש, **כהנא עלאה מכלא**, שהוא חכמה, הנקראת כהן גדול, **אקטר קטורתא דא בקשורא דמהימנותא**, שהחכמה מקשרת קטורת זו שהיא בינה, בהמזבח שהוא מלכות הפנימית. **ודא אתקרי מזבח הזהב**, כי הבינה נקראת זהב, ועל שם הקטרת שבמלכות שהיא בינה, היא נקראת מזבח הזהב. וז"ש, **ומהכא אתקטר ואתקשר קשרא דמהימנותא בחד קשרא**. כי ע"י קשר זה של בינה במלכות, נקשרים כל הספירות בקשר אחד, דהיינו שכולן מתיחדות זו בזו. **וחד מדבחא אחרא ואקרי מזבח הנחשת**, **ודא הוא לבר**, דהיינו המזבח שבבחינת ו"ק שלה, שהם בב' פרצופין החצונים חג"ת נה"י כנ"ל. **ומיכאל השר הגדול מקריב עליה קרבנא נייחא דקב"ה**, דהיינו קרבן של נשמות הצדיקים, (כנ"ל פרשת לך אות פ"ד).

פסקה פה

ועל דא כתיב וכו': ועל כן כתוב, שמן וקטרת ישמח לב, ולא כתוב שמן וחלבים ואמורים ישמח. אע"פ שגם הם המתקת הרוגז והדין כמו שמן וקטרת, אבל יש הפרש, כי שמן וקטרת, הרומזים על יחוד חו"ב, כי שמן הוא חכמה, וקטרת היא בינה, הם שמחת הכל, ולא מצד הרוגז והדין, כי בהם עצמם אין שום דין כלל. משא"כ החלבים והאמורים שעל ידיהם נעשה היחוד של ז"א ומלכות, לא נאמר בהם, ישמח לב, מחמת שיש בהם אחיזה לדינים. וזה המזבח שהוא פנימי, אשר קטרת דקה, הדקה מכל, דהיינו בינה, שאין השגה בה מחמת דקותה, היא בקשר האמונה, שנקשרת במלכות הנקראת אמונה, הוא נקרא קול דממה דקה, משום שהוא מזבח פנימי הנקשר בקשר האמונה. (דפו"י דף ל' ע"ב)

פסקה פו

מדבחא אחרא אקרי וכו': מזבח האחר נקרא מזבח החיצון. והפנימי נקרא מזבח ה'. מזבח האחר נקרא מזבח הנחשת, כש"א מזבח הנחשת אשר לפני ה' קטן מהכיל וגו'. ר' יוסי אומר, שזה נלמד מכאן, שכתוב, וכליל על מזבחך, אשר החי' היא סגולה, שמורה על רבים, שמשמע שנים. וכתוב, את מזבחותיך ה' צבאות (תהלים פ"ד) (כצ"ל, כמ"ש להלן בלק קצ"ו ע"ב, ד"י) שמשמע שנים.

פסקה פז

רבי אחא אמר וכו': ראי"א, ר"א חולק על ר' אבא ור' יוסי, ואומר, שאין כאן אלא מזבח אחד, שלפעמים נקרא פנימי ולפעמים חיצוני, כמ"ש לפנינו, ואומר, כתוב, ויבן משה מזבח וגו', כנגד הפנימי בנה זה, וע"כ נקרא הויה נסי, כי הפנימי נקרא מזבח הויה. מהו

נסי. היינו שרשם ותקן רשימת אות ברית קודש. כי בשעה שבא עמלק להעביר רשימה הקדושה הזו, דהיינו ברית מילה, מן ישראל, מזבח הזה, שהוא המלכות, עמד כנגדו לנקום נקמה ההיא של אות ברית, וע"כ נקראת המלכות, חרב נוקמת נקם ברית. וזו, המלכות, תקנה לישראל את הרשימה הקדושה, ומשה בנה כנגד מזבח הזה, וקרא אותו הויה נסי. וזה הוא מזבח הפנימי. שנקרא קול דממה דקה.

פסקה פח

ועל דא, אש וגו': ועל זה, המזבח הפנימי, נאמר, אש תמיד תוקד על המזבח וגו', שהוא אש הנמצאת תמיד, ומה היא. היא אשו של יצחק, דהיינו הדינים דקו שמאל, שהם נמצאים תמיד, ואז שם המזבח **אדני**, דהיינו בבחינת דין, ואז נקרא **מזבח חיצון**. וכשיסדר עליו הכהן אלו העצים, שהם חסדים שקו שמאל מתלבש בהם, שמו של המזבח מתבשם, וקוראים אותו בשם של רחמים הויה, וקוראים אותו בשם זה דהיינו מזבח הויה, שהוא אז מזבח פנימי. ולפעמים עומד המזבח כאפן הזה, בבחינת דין שהוא מזבח חיצוני, ולפעמים הוא עומד באופן הזה, בבחינת רחמים, שהוא מזבח פנימי. ואינם ב' מזבחות נפרדים זה מזה. ר' שמעון אמר שנים היו, דהיינו ב' מזבחות מיוחדים, שמכריע כמו ר' אבא ור' יוסי, והפנימי עומד על מזבח ההוא שמבחוץ. כלומר שמתלבשים זה בזה, כי פרצוף הפנימי של המלכות מלובש בפרצוף החיצוני (כנ"ל אות פ"ב) והחיצוני ניזון מהפנימי ונקשרים זה בזה.

פסקה פט

זה קרבן אהרן: ר' חזקיה פתח, צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו. צדיק ה' בכל דרכיו, הרי למדנו, כמה יש לבני אדם להסתכל בכבוד אדונם, ולא יטו מדרכיהם לחוץ, כי בכל יום ויום דין תולה בעולם, משום שהעולם נברא בדין ועומד על דין.

פסקה צ

ועל דא בעי וכו': וע"כ צריך האדם להשמר מעונותיו, כי אינו יודע הזמן שהדין שורה עליו. יושב בביתו שורה עליו הדין, יוצא מביתו לחוץ שורה עליו הדין, ואינו יודע אם ישוב לביתו או לא, שיכול למות ולא ישוב לביתו. יוצא לדרך על אחת כמה וכמה, שיש לחוש שלא ישוב לביתו. כי אז הדין יוצא לפניו, ז"ש, צדק לפניו יהלך וגו'. משום זה צריך האדם להקדים ולבקש רחמים לפני המלך, כדי שינצל מן הדין, בשעה ששורה בעולם. כי בכל יום ויום שורה דין בעולם. ז"ש ואל זועם בכל יום.

פסקה צא

השתא איתי למימר וכו': עתה יש לשאול. הרי למדנו והעירו החברים שהשם **אל**, בכל מקום הוא חסד, כש"א האל הגדול, וזה הוא הארה של חכמה העליונה, כי חסד, לעת גדלות ז"א, עולה ונעשה לחכמה עליונה. ואתה אומר, ואל זועם בכל יום, שעוזב הכתוב כל אלו השמות שיורים על חסד, ואוחז בזה, בדין, אם כן אין הדברים אמיתים. ועוד, שכתוב, אל גבור. שקשה או נעמיד השם **אל** בדין, או נעמיד השם **אל** ברחמים.

פסקה צב

אלא הכי שמענא וכו': ומשיב, אלא כך שמעתי, הרשעים מהפכים הרחמים לדין, שאין לך בכל ספירות העליונות של מלך הקדוש שהרחמים לא יהיו כלולים בדין, והדין ברחמים, והרשעים מהפכים הרחמים לדין. וע"כ, אע"פ שהשם **אל**, הוא חסד הרשעים מהפכים אותו לדין.

פסקה צג

אמר ליה ר' יהודה וכו': א"ל ר"י, התירוץ שלך יפה בזה שכתוב, **אל גבור**, שלרשעים נהפך לדין, אלא הכתוב, **אל זועם בכל יום**, מה תאמר, שמשמע שבכל יום ויום עומד בדין, בין שבני העולם צדיקים בין שאינם צדיקים. לא היה בידו לתרץ את זה. באו שאלו לר' שמעון, אמר להם, ודאי, אל זועם בכל יום, וכבר העמידו החברים, שלפעמים השם אל הוא דין, ולפעמים הוא רחמים, אם בני העולם זכאים, הרי עומד השם אל, והוא חסד. ואם אינם זכאים, הרי עומד ונקרא גבור. ועל זה עומד בכל יום, כלומר, שבכל יום יש זכאים ואינם זכאים, וע"כ לאינם זכאים, ואל זועם בכל יום.

פסקה צד

אבל מלה שפיר הוא וכו': אבל התירוץ הטוב הוא, **אל**, בכל מקום, הוא הארת חכמה עליונה, דהיינו חסד (כנ"ל אות פ"ט), ועמד בקיומו בכל יום, שכתוב, חסד אל כל היום. ולולא השם אל הזה היה מתעורר בעולם, לא היה יכול העולם לעמוד אפילו שעה אחת מפני דינים קשים המתעוררים בעולם בכל יום. ז"ש, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא באברהם, שהוא חסד, כי בהתעוררות אברהם, עומדים שמים וארץ, וכשנתעורר אברהם בעולם, שהוא מדת החסד, כל הדינים הנמצאים בכל יום ויום, דוחה אותם לחוץ ואינם עומדים לפניו.

פסקה צה

הה"ד ואל זועם בכל יום: נזעם או זעום בכל יום אינו כתוב, אלא זועם, כי בכל יום ויום שהדין נמצא דוחה אותו לחוץ והוא עומד ומבשם העולם, ז"ש יומם יצוה ה' חסדו.

ולולא זה, לא היה יכול העולם לעמוד אפילו רגע אחד. וע"כ הכל עומד ומתקיים בשביל אברהם, שהוא חסד.

פסקה צו

והאי דכתיב אל גבור וכו': וזה שכתוב, **אל גבור** אין הפירוש, שהשם אל הוא גבור, אלא מקרא זה, רמז הוא מרמז על האבות שהם חג"ת, ורמז הוא מרמז לאמונה העליונה הקדושה, שהיא בינה, שכתוב, פלא יועץ **אל גבור** אבי עד שר שלום. **פלא**, זו היא חכמה העליונה, שהיא פליאה ומכוסה מכל, כמש"א, כי יפלא ממך דבר. אשר פלא, היא לשון העלם. **יועץ**, זה הוא נהר העליון הנמשך ויוצא ואינו נפסק, שהוא בינה, וזה יועץ לכל ומשקה לכל. כי כל המוחין של זו"ן וביע"ת מבינה יוצאים. **אל**, זהו אברהם, כמו שהעמדנו, האל הגדול, שהוא חסד. **גבור**, זה יצחק, שלא כתוב הגבור דהיינו שלא כתוב אל הגבור כמו שכתוב האל הגדול, אלא כתוב אל גבור, שמשמע שגבור אינו סובב על, אל, אלא הוא שם מיוחד, שזה יצחק, דהיינו מדת הגבורה. **אבי עד**, זה יעקב, שאוחז לצד זה, ימין, ואוחז לצד זה, שמאל ונמצא בקיום השלם. כי אבי עד, הוא לשון שלמות. **שר שלום**, זה צדיק, דהיינו יסוד, שהוא שלום העולם שלום בית, שלום המלכה.

פסקה צז

אתו ר' חזקיה וכו': באו ר' חזקיה ור' יהודה ונשקו ידיו. בכו ואמרו, אשרי חלקנו ששאלנו זאת. אשרי הוא הדור שאתה שוכן בתוכם.

פסקה צח

אמר ר' שמעון וכו': אמר ר"ש, כתוב זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה'. בוא וראה, רשעי העולם גורמים להקב"ה להסתלק מכנסת ישראל. ז"ש איש תהפוכות ישלח מדון ונרגן מפריד אלוף. מי הוא אלוף. הוא הקב"ה, כש"א, אלוף נעורי, אתה. והם מפרידים **זאת**, שהיא המלכות מ **זה** שהוא ז"א, שהוא שלום בית, דהיינו יסוד, והם חבור אחד.

פסקה צט

אתא אהרן קדישא וכו': בא אהרן הקדוש ובניו, ועל ידיהם נתקרבו שניהם, ונזדווג **זה** שהוא ז"א, ב **זאת** שהיא מלכות, ז"ש ב **זאת** יבא אהרן אל הקדש. **זה** קרבן אהרן ובניו. והם מזווגים מלך הקדוש העליון, שהוא ז"א במטרוניתא, שהיא המלכות, ועל ידיהם מתברכים העליונים והתחתונים, ונמצאות ברכות בכל העולמות. ונמצא הכל אחד בלא פרוד.

פסקה ק

ואי תימא אמאי וכו': ואם תאמר, למה לא כתוב זאת קרבן, שיהיה פירושו, לקרב **זאת** שהיא המלכות, למקומה שהוא ז"א. ולמה כתוב זה קרבן, שסובב על ז"א, והרי את המלכות אנו צריכים לקרב לז"א, ולא להיפך. ומשיב, אינו כן, כי בשעה שהכהן מקריב הקרבן מלמטה, הרי הכהן מלמעלה, שהוא ספירת החסד, מתחיל להביא החבור לכנסת ישראל, שהיא המלכות, עד שמגיע אל **זה** ההוא שהוא ז"א, לחבר אותו ב **זאת**, שהיא המלכות, ולקרב אותם יחד. כלומר, כמו שהכהן למטה מקרב המלכות לז"א, כן כהן שלמעלה מקרב ז"א למלכות. ומשום זה הכהן משלים הקרבן ומקרב הזווג. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה קא

ר' חייא ור' יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים מאושא לטבריא, אמר ר' חייא, כתוב, כי בחר ה' בציון אוה למושב לו זאת מנוחתי וגו' כי אויתיה, שואל, לפעמים קוראים החברים כולם לזה, להשם ציון, בלשון זכר, משום שציון, שהוא יסוד המלכות, הוא רחמים. וכאן המקרא קורא אותו בלשון נקבה, שנאמר אוה למושב לו, וכן כי אויתיה. פירוש. שיש פנימיות וחיצוניות ביסוד המלכות, הפנימיות שהיא רחמים, נקראת **ציון**, והחיצוניות, שהיא דין נקראת ירושלים.

פסקה קב

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, כך שמעתי מן המאור הקדוש. בשעה שזווג ז"א ומלכות, נזדווג יחד, הנה כדי להראות שהנוקבא נכללת בז"א, בכלל אחד, נקראת הנוקבא בשם הזכר, כי אז נמצאות הברכות של המלכות ואין בה פירוד כלל. פירוש כי המלכות שהיא נוקבא, היא מטעם שהיא חסרת השלמות, וחסרת השלמות מכונה נקבה. אבל בעת הזווג עם ז"א, היא מלאה ברכות וכל השלמות, וע"כ נבחנת בבחינת זכר. ועל כן כתוב, ל **מושב** לו, ולא כתוב למושבה, לשון נקבה, כי למושב לו, סובב על זמן הזווג, ואז היא זכר. וכתוב, כי בחר ה' בציון, בציון הוא בדיוק, שפירושו בתוך ציון, דהיינו בההוא שיש בתוכה ששורה בה, דהיינו יסוד הפנימי של המלכות, וע"כ לא כתוב לציון, שהיה משמע לחיצוניות שלה. וע"כ הכל אחד בין שקורא לזה בשם זכר, ובין שקורא לזה בשם נקבה, כי הכל אחד ובמדרגה אחת עומדים. שע"כ קורא אותו הכתוב, פעם לשון זכר, דהיינו, למושב לו, ופעם לשון נקבה, דהיינו, כי אויתיה.

פסקה קג

ועל דא כתיב וכו': ועל כן כתוב, ולציון יאמר איש ואיש יולד בה, ב"פ איש, שאיש אחד הוא דין, ואחד הוא רחמים, דהיינו שיש ביסוד המלכות שנקרא ציון, ב' בחינות, שהם דין ורחמים, אמנם הדין שבה מכונה ירושלים, אבל כשמזדווגים ז"א ומלכות יחד בזווג אחד, אז נקרא יסוד המלכות בשם ציון לבד וציון וירושלים נודעות, שציון היא פנימיות היסוד דמלכות, וירושלים היא חיצוניות היסוד דמלכות ונמצא שזה בזה תלוים.

פסקה קד

פתח ר' יוסי וכו': פר"י ואמר, כתוב, והתקדשתם והייתם קדושים. מי שמקדש עצמו מלמטה, מקדשים אותו מלמעלה. מי שמטמא עצמו מלמטה מטמאים אותו מלמעלה. שואל, מקדשים אותו מלמעלה, יפה הוא. שפירושו, שקדושת אדונו שורה עליו, אבל מטמאים אותו, מאיזה מקום מטמאים אותו, ואם תאמר, **מלמעלה**, וכי יש טומאה למעלה.

פסקה קה

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, היינו שלמדנו, במעשה שלמטה מתעורר מעשה למעלה, אם המעשה שלמטה הוא בקדושה, מתעוררת קדושה מלמעלה ובאה ושורית על האדם ומתקדש בו. ואם הוא מטמא עצמו מלמטה, מתעורר רוח הטומאה מלמעלה, ובא ושורה עליו ונטמא בו. כי במעשה של האדם תלוי הדבר.

פסקה קו

דהא לית לך וכו': כי אין לך טוב ורע, קדושה וטומאה, שלא יהיה לו עיקר ושורש למעלה, ובמעשה של מטה מתעורר מעשה שלמעלה, מה שתלוי במעשה, מתעורר למעלה ונעשה מעשה. ומה שתלוי בדיבור, הוא בדבור, כי כשנגזר דבור למטה, מתעורר כך למעלה.

פסקה קז

ואי תימא מלה וכו': ואם תאמר, דבור, מהו שמתעורר למעלה. ומשיב, אלא כך כתוב, **ודבר דבר**, דבור ההוא מעורר דבור אחר למעלה שנקרא דבר, דהיינו המלכות, כמ"ש, **דבר** ה' אשר היה. ו **דבר** ה' היה יקר. ב **דבר** ה' שמים נעשו, שכל אלו רומזים על המלכות הנקראת דבר. כי למדנו דבור ההוא של האדם עולה ובוקע רקיעים עד שעולה במקומו, ומעורר מה שמעורר, אם טוב, טוב. ואם רע, רע. דהיינו או שמעורר המלכות דקדושה להשפיע עליו, או שמעורר מלכות דטומאה להשפיע עליו. ועל כן כתוב, ונשמרת מכל דבר רע.

ונתבאר, שהן מעשה והן דבור שהאדם עושה ומדבר למטה, אם הם מצוות, הוא מושך קדושה מלמעלה, דהיינו ממלכות, ואם הם חטאים, הוא מושך טומאה מלמעלה. וההפרש בין מעשה לדבור, הוא כי ע"י מצוות התלויות במעשה, מעורר ומושך מחיצוניות המלכות, ששם בחינת מעשה. וע"י מצוות התלויות בדבור, מעורר ומושך מפנימיות המלכות, ששם בחינת דבור.

פסקה קח

ארבעה מינין בלולב וכו': ד' מינים יש בלולב, והם שבעה, דהיינו ג' הדסים, וב' ערבות, ולולב, ואתרוג. ואם תאמר שהם ז' מינים. אינו כן, אלא הם ד' מינים, והם נחלקים לג' אחרים, כי ההדס נחלק לשלשה, והערבות לשנים, ונתוספו שנים על ההדס, ואחד על הערבות, וע"כ הם ז'. ובהמעשה שלהם, דהיינו בנטילתם לשם מצוה, מתעוררים שבעה אחרים למעלה, שהם ז"ס חג"ת נהי"ם, ג' הדסים נגד חג"ת, וב' ערבות נגד נו"ה, ולולב יסוד, ואתרוג מלכות, להטיב העולם בכמה בחינות. המושפעות מז' ספירות הנ"ל.

פסקה קט

כ"י אע"ג דאיהי וכו': כנסת ישראל, שהיא המלכות, אע"פ שהיא בכלל ז' הספירות, היא מתברכת מן כל שש הספירות שלמעלה ממנה, שהם חג"ת נה"י, ומהנחל העמוק שהמבוע נמשך, ומימיו אינם נפסקים לעולם מלהמשך עליהם, על ו' ספירות חג"ת נה"י, והיא יונקת את הבת, שהיא מלכות, כי משום שהיא בת לה, לעולם העליון, שהוא בינה, ולעולם התחתון, שהוא ז"א, היא מתברכת מהם בהתעוררות הזו. כי בשעה שכנסת ישראל מתברכת מהם, כל העולמות מתברכים, שמקבלים ממנה, וע"כ סובבים את המזבח, כמו שלמדנו. בז' ימי סוכות, כי המזבח, הוא כנגד המלכות, המקבלת מבינה ומז"א כנ"ל. ובז' הקפות ממלאים אותה בז' ספירות.

פסקה קי

ועוד באתערותא דא וכו': ועוד כי בהתעוררות הזו, של נטילת ד' מינים, מתברכות כל שש הספירות חג"ת נה"י, במים, דהיינו בשפע, להסתפק בו, ושואבים כולם, ממבוע הנחל העמוק מכל, שהוא בינה, להוריד לעולם. וע"כ צריכים כל ד' מינים, להיות לחים ולא יבשים, כי לחים רומזים שהם מלאי שפע להמשיך ברכות לעולם. כי אילנות אלו, הדס וערבה ולולב, כולם לחים תמיד, והעלים שלהם נמצאים תמיד, באילן בין בקיץ ובין בחורף, וזמן שמחתם הוא בזמן ההוא, של ז' ימי סוכות.

פסקה קיא

ותנינן בספרא דרב וכו': ולמדנו בספרו של רב המנונא סבא, כי הכח ההוא שנתמנה על האילנות האלו, של ד' מינים, כל אחד ואחד מאלו, אינו לוקח ברכות של שמחה למעלה, אלא בזמן ההוא. והשמחה של כולם למעלה, והשמחה של אילנות אלו למטה, היא כולה בזמן הזה, של ימי הסוכות. והתעוררות שלהם תלויה באלו קדושי המלך, דהיינו בנטילת לולב של ישראל, וכשישראל נוטלים אותם, הכל מתעורר בזמן הזה, והעולם שהוא המלכות, מתברך להוריק ברכות אל עולם הזה.

פסקה קיב

כתיב קול ה' וגו': כתוב קול ה' על המים אל הכבוד, א"ר יוסי זהו אברהם, דהיינו מדת החסד. קול ה' בכח, זהו יצחק דהיינו גבורה. קול ה' בהדר, זהו יעקב שהוא תפארת. קול ה' שובר ארזים, זהו נצח. קול ה' חוצב להבות אש, זהו הוד. קול ה' יחיל מדבר, זה צדיק, שהוא יסוד. קול ה' יחולל אילות, זהו צדק, דהיינו מלכות. וכולם גדלים על הים, שהוא בינה, ומושקים במים, דהיינו, בשפע בינה, להתגדל. ז"ש, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ואלו כולם מעוררים ברכות לעולם, משקוי ההוא שהשקו כולם.

פסקה קיג

ת"ח הני שבע וכו': בוא וראה אלו שבעה קולות, שהם חג"ת נהי"מ, תלוים בדבורי הפה בכל ימות השנה, ועתה, בז' ימי סוכות, אינם תלוים אלא במעשה, ואנו צריכים למעשה, ולא לדבור, משום שבזמן הזה, דז' ימי הסוכות, מברך לכל השנה.

פירוש. כי מצוות התלויות בדבור ממשיכות פנימיות, שהוא סוד חסדים, אבל אינן ממשיכות הארת חכמה מקו שמאל, להיותה חיצוניות. ומצוות התלויות במעשה ממשיכות חיצוניות, דהיינו הארת חכמה מקו שמאל. שהוא מוחין דו"ק וחיצוניות. ובז' ימי סוכות אנו צריכים לתקן את החיצוניות, שה"ס המשכת החכמה משמאל, וע"כ אנו צריכים למצוות מעשיות המסוגלות לעורר זאת. וז"ש, **והשתא לא תליין אלא בעובדא, ואנן עובדא קא בעינן**, כדי להמשיך תקון החיצוניות שה"ס הארת החכמה שמשמאל, **ולא מלה**, כי הדבור ממשיך רק פנימיות, שה"ס חסדים, שאת זה אנו ממשיכין בכל ימות השנה, וז"ש, **הני שבע קלין תליין במלה דפומא בשאר יומי שתא** ואינם צריכים למעשה. והוא מטעם, **בגין דבזמנא דא**, דז' ימי סוכות, **מברך לכל שתא**, כי אחר שהמשכנו הארת החכמה שבשמאל בז' ימי הסוכות, לחג"ת נהי"מ, מספיק זה לכל ימות השנה, באפן, שהחסדים שאנו ממשיכים ע"י מצות התלויות בדבור בכל ימות השנה,

מתברכים בהארת החכמה מז' ימי הסוכות, והם נעשים בזה לחסדים מגולים, ואין צריכים יותר למצוות התלויות במעשה, לענין הזה, אלא לשאר דברים, כמ"ש במקומו.

פסקה קיד

ביומא שביעאה דחג וכו': ביום השביעי של החג, דהיינו בהושענא רבא, הוא סיום הדין של העולם, ופסקי הדינים יוצאים מבית המלך, והגבורות מתעוררות ומסתיימות ביום ההוא. וערבי נחל תלוים בהם, בגבורות אלה. וצריכים לעורר הגבורות למים, ולהקיף ז' פעמים, כנגד חג"ת נהי"מ, את המזבח, שהוא כנגד המלכות, כדי להרוות את המזבח במים של יצחק, דהיינו בהארת החכמה שמקו שמאל הנקרא יצחק. כדי שהמים ימלאו את בארו של יצחק, דהיינו המלכות, שבשעה שמקבלת משמאל, נקראת כך. וכשהיא מתמלאת מתברך כל העולם במים.

פירוש. כי ג' ספרים נפתחים בראש השנה, (כמ"ש בזהר אמור דף ק' ע"ב ד"י) שהם של צדיקים גמורים ושל רשעים גמורים ושל בינונים צדיקים גמורים נכתבים לאלתר לחיים. רשעים גמורים נכתבים לאלתר למיתה ובינונים תלוים ועומדים עד יום הכפורים (רה"ש ט"ז:) והנה מצדיקים גמורים ורשעים גמורים אין מדובר בהם, כי כבר נגמר דינם ביום א' של ראש השנה. וכל המדובר הוא בבינונים. שהם תלוים ועומדים עד יום הכפורים, אם עושים תשובה נחתמים לחיים, והרשעים שאינם עושים תשובה נחתמים למיתה. וסוד כפרת עונות שביוה"כ, ה"ס המשכת הארת חכמה ע"י עלית המלכות לבינה, שאין כפרת העונות אלא ע"י גילוי אור החכמה, וה"ס אור החיים. וע"כ הבינונים שעשו תשובה זוכים אז לכפרת עונות, ולחתימה לחיים. אמנם עוד לא נגמר הדבר בשלמות, כי אור החכמה אינו מאיר בלי חסדים, וזמן המשכת החסדים להלבשת החכמה, הוא בז' ימי סוכות, ונמצא שביום השביעי, הושענא רבה, נגמרה התלבשות החכמה בחסדים, ואז נשלמת החתימה לחיים שנעשתה ביום הכפורים. ועד"ז לאותם שלא עשו תשובה ונחתמו למיתה ביום הכפורים, עוד לא נגמרה לגמרי החתימה, כי יש להם זמן לשוב, עד יום הז' של סוכות, כי עד אותו זמן נמשכת עוד החכמה, (כנ"ל באות קי"ג) ואם ישובו, יתכפרו עונותיהם על ידה, ויזכו לאור החיים. וע"כ נבחן יום הושענא רבה ליום של מסירת פסקי דינים למלאכים, אם לחיים ואם למות, כי לאחר שנמסרו פסקי הדינים למוציאים לפועל, כבר אין מחזירים אותם. והוא משום כי אחר יום הושענא רבא, אין עוד המשכת חכמה. כנ"ל (אות קי"ג).

וז"ש **ביומא שביעאה דחג הוא סיומא דדינא**, מחמת שאחר כך אין עוד המשכת חכמה, וע"כ, **ופתקין נפקין מבי מלכא**, שנמסרים למוציאים לפועל, ואין מחזירים אותם יותר.

וגבורן מתערי ומסתיימן בהאי יומא, כי הגבורות, שה"ס המשכת החכמה, מסתיימת ביום הזה, ואין ממשיכים חכמה לאחר כך, (כנ"ל אות קי"ג) והשאר מבואר.

פסקה קטו

ובהאי יומא גבורות וכו': וביום ההוא, בהושענא רבא, צריכים גבורות כדי להמשיך מים, שה"ס הארת חכמה כנ"ל, שאינה נמשכת אלא עם גבורות ודינים, (כנ"ל פקודי אות שע"ו, ע"ש) ולסיים אותם אח"כ, כי ביום ההוא מסתיים הדין, שאין צריכים להמשיך עוד הארת החכמה הנמשכת בדין, (כנ"ל באות קי"א) וע"כ צריכים להכות הערבות על הארץ, ולסיים אותם דהיינו הארתם שלא ימצאו. כי ביום הזה ישנם התעוררות החכמה וסיום החכמה, וע"כ, בערבי נחל, הרומזים על נו"ה, שבהם מתגלה החכמה, ע"י דינים, אנו עושים התעוררות וסיום. פי' הקרקע היא בחינה אחרונה שבמלכות, וכשמכים הערבות על הקרקע, נמשכת הארת החכמה עם הדינים לבחינה האחרונה של המלכות ששם סיום ההארה. והטעם שהחכמה אינה מתגלית אלא בסוד הערבות, שהם נצח והוד, הוא, משום שמחזה ולמעלה ה"ס ג"ר דגוף, ונו"ה שמחזה ולמטה ההא ו"ק דגוף, וכיון שג"ר דחכמה נגנזו, ואינם מתגלים אלא ו"ק דחכמה, ע"כ מקומם בו"ק דגוף שהוא נו"ה. שה"ס ערבי נחל.

פסקה קטז

אמר ר' חייא וכו': אר"ח ודאי כך הוא, ויפה הוא, וערבי נחל נקראים, משום שמצד הנחל, שהוא בינה, יוצאות הגבורות, דהיינו הארת חכמה עם הדינים שבהם. וביום ההוא מתעוררים ומסתיימים. ביום ההוא כתוב, וישב יצחק ויחפור את בארות המים, בארת כתוב חסר ו', משום שרומז על המלכות שנקראת באר. **וישב**, מהו וישב. אלא ביום הראשון של החדש, דהיינו בראש השנה, היתה התחלת הדין בכל העולם, ויצחק, שה"ס קו שמאל, קם לכסא הדין לדון העולם. ביום ההוא, בהושענא רבא, **וישב יצחק**, לעורר דינים ולסיים הדינים. **ויחפור את בארת המים**, היינו להוריק גבורות לכנסת ישראל, שהיא המלכות המכונה באר, לעורר את המים, שה"ס הארת החכמה, כי המים בגבורות יורדים לעולם, כלומר, שאין הארת חכמה נמשכת אלא עם דינים ביחד (כמ"ש פקודי אות שע"ו ע"ש).

פירוש. כי בראש השנה התחילו הדינים דקו שמאל להתגלות, שהיתה אז המלכות בסוד ב' מאורות הגדולים, והלבישה קו שמאל דבינה. ובתקיעת השופר, נתמעט קו השמאל ע"י קו האמצעי, ע"י ב' פעולות, תחילה בסוד המנעולא הממעט אותו לגמרי, ואח"כ ע"י המפתחא, המכשירו לקבל ו"ק דחכמה, וביוה"כ ע"י עלית המלכות לבינה נגלה בה

ו"ק דחכמה, בסוד ה' עינוים שקבלה מקו שמאל דבינה. ואחר יוה"כ התחילו להתגלות החסדים להלביש את החכמה, שאין החכמה מאירה זולתם, ונמשך תקון חכמה בחסדים ע"י הקפת המזבח, עד יום הושענא רבא, שהוא בחינת מלכות, דז' ימי סוכות ה"ס חג"ת נהי"מ, וע"כ צריכים לעורר מחדש את החכמה בתקון החסדים, בסוד הקפת המזבח, כדי לתקן עמה את יום הז' ולסיים בכלל את המשכת החכמה, כי כיון שהגיעה למלכות, שוב אין צריך עוד להמשיכה. וז"ש, **בהאי יומא**, **ויושב יצחק**, **לאתערא דינין ולסיימא דינין**. כי אין צריך יותר להמשיך.

פסקה קיז

ובגין דאלין גבורן וכו': ומשום שאלו הגבורות אינם יורדים אלא על ידי עננים, שהם דינים, וביום המעונן, אין הרוח של עמודי העולם מתישב בהם, אלא כך מוכרח להיות משום שהעולם צריך להם, מהו הטעם, הוא משום שהעולם נברא בדין, דהיינו בראש השנה, כנ"ל בדבור הסמוך, ומשום זה, צריכים הדינים להתגלות תמיד עם המים שה"ס הארת החכמה, כדי שהרשעים לא יתאחזו בקו שמאל, ויחזירו הדינים דראש השנה, (כנ"ל פקודי אות שע"ו) והכל צריך להיות כך. משום זה הכל תלוי במעשה. וע"כ הכהן בהמעשה והתקון שהוא עושה למטה דהיינו מעשה הקרבן, מתעוררים עליונים ותחתונים לתקנם ומתתקנים על ידו, אף כך, ע"י המעשה דד' מינים, וערבה שבהושענא רבא, מתתקנת החכמה ע"י הדינים שמתגלים עמה. שלא תהיה בה אחיזה לרשעים.

פסקה קיח

א"ר יוסי הא וכו': אר"י, הנה למדנו, שהערבה דומה לשפתים, ביום הזה, ומה זה. א"ר חייא, אע"פ שזה רק דרש, כך הוא ודאי. שביום הזה הדבר תלוי בשפתים. כי ביום הזה מצוה המלך לתת פסקי הדינים אל הממונה, והדינים מסתיימים ונסתם לשון הרע מן העולם. ביום הראשון של החודש, התחלת הדין הוא, והסיום הוא ביום הזה. וכבר נתבאר. **סנטירא**, פירושו ממונה ומשגיח. כמו, המוכר את העיר מכר את **הסנטר**, שפירושו ממונה ומשגיח (ב"ב ס"ח).

פירוש. ביום א' של החדש נאחזה המלכות בקו שמאל דבינה, שה"ס יצחק, ויצחק קיימא לכרסייא למידן עלמא (כנ"ל אות קט"ז). וע"י תקיעת שופר התעורר קו האמצעי להזדווג על מסך דחירק, למעט הקו שמאל, תחילה במנעולא, ואח"כ במפתחא, (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) שפירושו שהמלכות עלתה לבינה והבינה חזרה לבחינת ו"ק בלא ראש (כמ"ש שם). והנה מצד אחד נעשה תקון בזה להכניע הדינין דקו שמאל ולהכינו שיתיחד בימין. אבל מצד הב' נאחזו הדינים דקטנות בבינה, מחמת עלית המלכות

בתוכה, שמחמת זה יצאו החיצונים בלשון הרע על הבינה, לומר שיש בה חסרון, כדי שיתאחזו בה במקום החסרון כדרכם. ע"כ היה צורך לסתום פי החיצונים שלא ידברו לשון הרע על הבינה, שזה נעשה ביום הכפורים ובז' ימי סוכות, שהמלכות חזרה וירדה מן הבינה, והבינה קבלה בחזרה את הג"ר שלה מבחינת ו"ק דחכמה. וז"ש **ואסתים לישנא בישא מעלמא**. שביום הושענא רבה נגמרה חזרת ו"ק דחכמה אל הבינה כמקודם לכן, ונסתמו פיות החיצונים מלדבר לשון הרע על הבינה. ואחר שפסק הלשון הרע, אין צורך עוד להמשיך חכמה, המביאה עמה דינים. וז"ש, **בהאי יומא פקיד מלכא למיהב פתקין לסנטירא** (כמ"ש לעיל באות קי"ד) **ומסתיימי דינין**, כי אחר שנסתמה הלשון הרע, אין צורך עוד לגילוי החכמה. ונתבאר לעיל שע"י המצוות התלויות במעשה, שהם נטילת לולב וערבות. נמשכה החכמה וע"י מצוות התלויות בדבור דהיינו ב **שפתיים**, ממשיכים החסדים (כנ"ל אות קי"א ע"ש) וז"ש, **ערבה דדמיא לשפוון וכו' דהא בהאי יומא בשפוון תליא**. כי בערבה אנחנו מעוררים החכמה עם הגבורות ומסיימים אותה, שמכאן והלאה לא נמשיך עוד אלא חסדים ממצוות התלויות ב **שפתיים**, כנ"ל וע"כ יש רמז על זה שהעלים של הערבה דומים לשפתיים.

פסקה קיט

ת"ח ביומא דא וכו': בוא וראה, ביום הזה, העמים עכו"ם משלימים ומסיימים הברכות שלהם, ושורים בדין. וישראל, ביום הזה, מסיימים הדינים שלהם ושורים בברכות, כי ביום האחר, דהיינו בשמיני עצרת, עתידים להשתעשע עם המלך, לקחת ממנו ברכות על כל ימות השנה, ובשמחה ההיא לא נמצא עם המלך רק ישראל לבדם. ומי שיושב עם המלך ולוקח אותו לבדו, כל מה שרוצה הוא מבקש, והמלך נותן לו. וע"כ ישראל מתחילים לקבל הברכות, ועמים העכו"ם מסיימים ברכותיהם. וע"כ כתוב, אהבתי אתכם אמר ה'.

פירוש. כי אומות העולם אחוזים בקו שמאל, שמשם הארת החכמה, ואינם יכולים לקבל מקו ימין שהוא חסדים, כי שורשם רק בשמאל בלבד הוא. ולפיכך בז' ימי סוכות שהחכמה נמשכת בהם מקו שמאל, ע"י מעשה המצוות כנ"ל, מקבלים אז אומות העולם את ברכותיהם. וז"ס ע' פרים שאנו מקריבים בז' ימי החג כנגד ע' אומות, שמשם יניקתם. ונמצא שביום הז' אחר חבטת הערבה, שכבר נפסקה המשכת החכמה, נפסקו הברכות מן האומות, כי אין להם עוד ממה לינק. וז"ש, **ביומא דא שלמין ומסיימי עמין עכו"ם ברכאן דלהון**, שכבר נפסקה ביום הזה המשכת החכמה שהיא כל הברכות שלהם, **ושראן בדינא**, כי אינם יכולים לינק חסדים מימין כנ"ל. והם בריקנות. אבל ישראל, שהם

דבוקים בקו אמצעי, שמשם החסדים, וכל שורשם הוא שם, נמצא, שהחכמה הנמשכת בז' ימי החג מקו שמאל, כיון שאינה נמשכת אלא עם דינים, הרי אחר שנסתיימה הארת החכמה נסתיימו הדינים שעמה, וז"ש, **וישראל ביומא דא מסיימי דינין דלהון**, משום שאין ממשיכים יותר הארת חכמה, **ושראן בברכתא**, דהיינו בחסדים הנמשכים מקו אמצעי שהוא שורשם. **דהא ליומא אחרא וכו' ברכאן לכל שתא**, כי מזווג ז"א ומלכות שביום שמיני עצרת נמשכות ברכות לישראל דהיינו חסדים לכל השנה. וז"ש **ובההוא חדוותא לא משתכחי במלכא אלא ישראל בלחודייהו** שבהיות השמחה מהשפעת החסדים, שאין שום אומה יכולה לקבל אותם רק ישראל בלבד, נמצא שאין אז עם המלך, אלא ישראל בלבד. וע"ד **ישראל שראן ועמין עכו"ם מסיימי**, כי הארת השמאל שהוא משורשם של האומות הסתיימה, ואין להם עוד מה לינק. והארת קו האמצעי שהוא משורשם של ישראל מתחילה בשמיני עצרת ונמשכת בכל השנה, שהיא הארת החסדים (כנ"ל באות קי"ג).

פסקה קכ

א"ל הא חמינא וכו': אמר לו, הרי אנו רואים את עשו שהוא בשלוה, במלכות, בערים גדולות עליונות, ושולט על העולם, ואתה אומר, ואשים את הריו שממה. אמר לו, בכל מקום כך הוא, כיון שהמלך הקדוש גוזר גזרה, ושם גזרה ההיא בפסקי דינים שלו, הכתוב מעיד כמו שנעשה, ואע"פ שעוד לא יצא פסק הדין לפועל. וע"כ כתוב, ואשים את הריו שממה. כי כבר שויתי את זה בפסק דין שלי. והדבר יתקיים בזמנו. וכן כל הטוב שגזר על ישראל, הוא באפן זה, דהיינו שיתקיים בזמנו. שכתוב, אני ה' דברתי ועשיתי.

פסקה קכא

וזאת תורת האשם וכו': **וזאת** תורת האשם. **וזאת** תורת המנחה. וזאת תורת זבח השלמים. **זאת** תורת החטאת. ר' יצחק אמר, הרי העמידוהו, אם למטה, זאת היא בכל, ואם למעלה זאת היא בכל. כי **זאת**, שהיא המלכות, כוללת כל האורות שממנה ולמעלה, שהיא מקבלת לתוכה את כולם. וכן למטה, שהיא משפעת לכל העולמות שממנה ולמטה, וכוללת כולם. וע"ז נאמר השם **זאת** בכל הקרבנות, להיותה כוללת אותם כולם. ומי שעוסק בתורה לוקח אותה, את המלכות, לחלקו לגמרי, ומתאחד בכל הבחינות שלה, הנ"ל, שהם, אשם, מנחה, שלמים, חטאת, וע"כ אינו צריך עוד להקריב קרבן על עצמו. וכבר למדנו זה.

פסקה קכב

ר' יצחק פתח וכו': ר"פ, הכהנים לא אמרו איה ה' ותופשי התורה לא ידעוני והרועים פשעו בי. **הכהנים**, אלו הכהנים המשמשים בכהונה גדולה, ומקרבים דברים קדושים למקומם, ומיחדים יחוד כל דבר ודבר כראוי. **ותופשי התורה**, מי הם תופשי התורה, וכי הכהנים אינם תופשי התורה. ומשיב, אלא אלו הם הלוים התופשים בכנורות הבאים מצד התורה. והתורה ניתנה מצד שלהם, שהוא צד השמאל, גבורה (כנ"ל ב"ב אות ר"ג), והם ממונים על השיר של שבחי המלך הקדוש, ליחד אותו ביחוד השלם כראוי. **והרועים פשעו בי**, אלו הם שרי העם, שהם רועים את העם, כרועה המנהיג את צאנו.

פסקה קכג

ואלין אינון ג' וכו': ואלה הם שלש מדרגות דהיינו ג' קוין, ימין, שמאל, אמצע, שצריכים להמצא תמיד על הקרבן, למצוא רצון למעלה ולמטה, ושתמצאנה ברכות בכל העולמות. **הכהן**, מקריב קרבן ומכוון ליחד השם הקדוש כראוי ולעורר את הצד שלו, שהוא צד ימין, חסד. **והלוים**, מכוונים בשיר לעורר הצד שלהם, שהוא צד שמאל, גבורה. ולהכלל בצד של הכהן. **וישראל**, שהם הרועים, הם קו האמצעי, תפארת, שמכוונים הלב ורצון לתשובה שלמה, ונכנעים לפני המלך הקדוש שהוא לוקח הכל, ומתכפרים עונותיהם, ונמצאת שמחה בעליונים ותחתונים.

פסקה קכד

ר' יהודה פתח וכו': המקרה במים עליותיו וגו'. הקב"ה כשברא העולם, הוציאו מתוך מים, וערך אותו על מים. מה עשה. חילק את המים לב' חצאים, מחצה למטה, ומחצה למעלה, ועשה בהם פעולות. ממחצה שלמטה עשה ותקן את העולם הזה, וערך אותו על מחצה הזו, ותקן העולם למעלה ממנה. ז"ש, כי הוא על ימים יסדה. ומחצה האחרת העלה למעלה, וספן עמה תקרות העליונות. ז"ש המקרה במים עליותיו וגו'.

פסקה קכה

ועבד רקיע בין וכו': ועשה רקיע בין שתי המחצות האלו, ז"ש יהי רקיע בתוך המים וגו'. ועליהם תיקן וסידר מלאכים עליונים קדושים מתוך הרוח שנגזר מפיו, שכתוב. וברוח פיו כל צבאם.

פסקה קכו

ובאלין אתקין וסדר וכו': ובאלו המלאכים תיקן וסידר מזמרי שבחיו ביום. והם מתערבים בלהבות אש. ואלו גדודי צבאות, אומרים שירה ביום, תשבחות בבקר, וזמירות בערב. כשמגיע הלילה כולם פוסקים מלומר שירה. אלא מלאכים אחרים אומרים שירה

בלילה, כי אלו שביום אינם מזמרים בלילה (כנ"ל תרומה אות צ"ג) למעלה מהם, יש גדודי אש העומדים בשלהבת חזקה, ומריחים אש אוכלה, וחוזרים למקומם.

פסקה קכז

ואית בסטרא אחרא וכו': ויש בצד האחר, דהיינו בקליפות, שהתהומות עולים אלו על אלו, ויש תהום עליון, שהוא בינה דקליפות, ויש תהום תחתון, שהוא מלכות דקליפות, ובכולם שוכנים בעלי הדין מצד הדין הקשה. ויש בתוך בחינת תהום התחתון, שלהבות השורפות ניצוצי אש, הממונים על דיני העולם, לשרוף הרשעים באש הנמשכת מנהר דינור. וכולם אש, ומראה שלהם אש לוהטת, ועומדים בין עליונים לתחתונים.

פסקה קכח

וכד תננא דמדבחא וכו': וכשעשן המזבח עולה, נעברים ונאבדים, אלו מלאכי חבלה הנ"ל, ממדרגה ההיא, דהיינו מתהום התחתון, העומדים לכלות ולהאביד, ואותה הנזילה של אש חזק מנהר דינור, שהוא חזק ועליון, חוזרת למקומה. וכולם, דהיינו כל החיצונים, נהנים מעשן המזבח, משום שנתקן כנגד מזבח העליון, וע"כ נהנים ממנו. והם קרבים לעשן הזה. והוא עשן אמורים ופדרים דמתאכלי בלילה, שמהם נזונים החיצונים. (כנ"ל תרומה רע"ז). ועשן אחר עולה. וכבר העמדנו (תרומה אות רע"ז) שהוא העשן העולה מן הקרבנות ביום, שהוא לקדושה. כי לכל אחד ואחד מזין העשן, הן לקדושה והן לסטרא אחרא, והוא רצון הכל העולה למעלה, מפני שהוא נחת רוח אל המלך הקדוש.

פסקה קכט

הא אתמר דבמדבחא וכו': הנה למדנו, שבמזבח עולה ונראה אוריאל, כמראה אריה גבור הרובץ על טרפו, והיו כהנים וישראל רואים ושמחים, שהיו יודעים שקרבנם נתקבל ברצון לפני המלך הקדוש. ואש אחר עליונה וקדושה, ירדה מלמעלה, שהיא המלאך אוריאל, כנגד אש התחתונה שנתנו על המזבח, אז היה האדם הולך ומזדעזע לפני אדונו, ושב בתשובה שלמה.

פסקה קל

למלכא דשדרו ליה וכו': בדומה למלך שהעם שלחו לו מתנה, והיתה רצויה לפניו, אמר לעבדו, לך וקח מתנה זו שהביאו לי. כך אמר הקב"ה למלאך אוריאל. לך וקבל המתנה שבני הקריבו לפני כמה השמחה היתה נמצאת בכל, וכמה מתיקות היתה נמצאת בכל, בשעה שהכהן והלוי ואותו שהקריב הקרבן, היו מכוונים להקריב הקרבן כראוי, ביחוד השלם.

פסקה קלא

ת"ח כתיב ותצא וגו': בוא וראה, כתוב, ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה וגו'. אש הזו, הוא אוריאל, שירד כמראה אש בשלהבת עד שירד למזבח לקבל המתנה, שהוא הקרבן, והיה נראה כאריה גדול רובץ על הקרבן.

פסקה קלב

וכד ישראל לא וכו': וכשישראל לא נמצאו זכאים, או אותו שהקריב הקרבן לא הקריב כראוי, ולא נתקבל קרבנו, היו רואים שהעשן לא היה עולה בדרך ישר, והיה קם רוח אחד מן הנקב של הקליפות שבצפון, ובא אל המזבח, והיו רואים צורה של כלב אחד חצוף רובץ על הקרבן. אז היו יודעים שהקרבן לא נתקבל ברצון.

פסקה קלג

למלכא דשדרו ליה וכו': בדומה למלך, ששלחו לו מתנה. ראה אותה המלך שאיננה כדאית להקריבה לפניו, אמר המלך, תסלקו מתנה ההיא, ותנו אותה אל הכלב, כי אינה כדאית להביאה לפני. כך בשעה שהקרבן נקרב, ולא נתקבל ברצון, נמסר הקרבן אל הכלב. ומשום זה היו רואים צורת כלב על המזבח.

פסקה קלד

ת"ח כתיב ותצא וכו': בוא וראה, כתוב, ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העולה. אמר ר' יהודה, זה הוא אוריאל, שנראה כשלהבת אש על המזבח. כמו שלמדנו, שהיה רובץ על הקרבן. ואז השמחה היתה בכל, כי נתקבל ברצון. כמ"ש, וירא כבוד ה' אל העם. ואם לא היה, ביום הזה, הבלבול של מיתת בני אהרן, הנה מיום שיצאו ממצרים לא היתה נמצאת נחת רוח כזו למעלה ולמטה.

פסקה קלה

פקודא דא לשרוף וכו': מצוה זו היא לשרוף קדשים באש. ואח"כ והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף. תנאים ואמוראים: בסתרי תורה, יש קדש ויש קדשים ויש קדש הקדשים, שואל מה הנאה יש להקב"ה מן הקדשים שנשרפו. אם תאמר, בשביל יצחק, שבשעה שישראל בצרה, עולה לפניו אפרו של יצחק, וע"כ צריכים לשרוף הקרבן עד אפר להזכיר זכותו, שאם חייבים שרפה יהיו נצולים בשבילו. זהו בא רק לדרש. ואם תאמר בשביל בני אהרן שהיו כמו שריפת קדשים, שכתוב בהם, ותצא אם מלפני ה' ותאכל אותם וימותו. ומיתתם היא כפרה לישראל כמו שריפת קדשים. גם זה הוא רק דרש.

פסקה קלו

אלא תלת אשין וכו': ומשיב, אלא שלש אשות בגר, אש לבן אש שחור, אש תכלת, כנגד תורה נביאים כתובים, וכנגד כהן לוי ישראל, ותכלת היא השכינה שהיא קרובה לנו, שהיא שורה על התחתונים. והיא נאחזת באלה הפתילות, שהם כנפי מצוה, שנאמר בהם, ועשו להם ציצית, ותכלת זו שהיא השכינה היא דין, שאוכלת קרבנות ועולות.
ביאור המאמר. נפש רוח נשמה של האדם, נקראים קדשים, הנפש נקראת קודש, והרוח קדשים, והנשמה קדש קדשים. וז"ש, **פקודא דא לשרוף קדשים וכו'**, **בסתרי תורה אית קדש ואית קדשים וכו'** דהיינו שבסתרי תורה, מתבאר סוד שריפת קדשים, בשריפת נפש רוח נשמה של אדם, שה"ס קדש קדשים, וכו', לפני ה'. ושואל **מה הנאה אית לקב"ה בקדשים דאתוקדו**. היינו מהי ההנאה שיש להקב"ה, משריפת הנשמות הנקראות קדשים. ומתרץ, **אלא תלת אשין בשרגא** וכו', שג' אשות אלו הם, **לקבל תורה ונביאים וכתובים** שאשא חוורא היא כנגד תורה, שהיא ת"ת. ואשא אוכמא היא כנגד נביאים, שהם נצח והוד. ואשא תכלתא היא כנגד כתובים, שהם מלכות. והם **לקבל כהן לוי ישראל**, שפירושם ג' קוין, ימין שמאל ואמצע. ונמצא ש **תורה** היא כנגד כהן שהוא קו ימין **ונביאים** הם כנגד לוי, שהוא קו שמאל. **וכתובים** הם כנגד ישראל, שהם קו האמצעי. ויש להבין הדברים, הרי תורה נביאים וכתובים הם ת"ת, נו"ה ומלכות, שהם זה תחת זה, ואיך תדמה אותם לכהן לוי ישראל, שהם ג' קוין, שהימין מול השמאל, והאמצעי, הוא ביניהם, וכולם במדרגה אחת.
והענין הוא. שזה דומה, לאו"א וישסו"ת וזו"ן, שהם ג"כ ג' מדרגות זה למטה מזה, ועכ"ז הם נעשים ג' קוין במדרגה אחת. כי או"א, בעת שהם מעלים הבינה ותו"מ שלהם, עולה עמהם גם מדרגה התחתונה, שהם ישסו"ת הדבוקים בבינה ותו"מ אלו (כנ"ל בהקסה"ז דף כ' ד"ה ואמא) ואלו ישסו"ת העולים לאו"א, נעשים אז קו שמאל לאו"א, ואח"כ בינה ותו"מ דישסו"ת שעלו לישסו"ת, כבר העלו עמהם גם הם את מדרגה התחתונה שלהם שהם זו"ן, למקום ישסו"ת שהוא עתה באו"א, ונמצאים כל ג' המדרגות שהיו מתחילה זו תחת זו, שהם עתה בחינת ג' קוין במדרגה אחת, שאו"א הם מקו ימין, וישסו"ת הם קו שמאל, וזו"ן הם קו אמצעי. ועל דרך זה ממש, נעשו תורה נביאים וכתובים לג' קוים. כי בעת שת"ת שה"ס תורה, העלו בינה ותו"מ שלהם, עלו עמהם גם המדרגה התחתונה שלו, שה"ס נו"ה, שה"ס נביאים, למקום הת"ת, ונעשו קו שמאל שלו. ואלו נו"ה בעת שהעלו בינה ותו"מ שלהם, עלתה עמהם גם המלכות לנצח והוד, שהם עתה בת"ת ונמצא עתה שהם שלשתם במקום ת"ת, ונעשו ג' קוין, שת"ת הוא קו ימין, ונו"ה קו

שמאל, והמלכות קו אמצעי. אמנם יש לדעת כאן, הכלל, שאין מלכות בלי יסוד, וע"כ אע"פ שכתובים הם מלכות כוללת המלכות גם יסוד, באפן, שיסוד ומלכות נעשו לקו אמצעי לת"ת ונו"ה, ע"ד הזו"ן שנעשו קו אמצעי לאו"א וישסו"ת. וכדי להעיר את זה, מדייק הרעיא מהימנא ואמר, **שג' אשות** לבן שחור ותכלת אע"פ שהם זה תחת זה, כמו **תורה נביאים וכתובים** מכל מקום הם ג' קוין כמו **כהן לוי ישראל**.

והנה אור הנר בכללו, הוא אור המלכות. כי המלכות נקראת נר. אלא כמו שאנו אומרים בז"א, שהוא כולל כל ג' קוין דבינה, מטעם, כיון דתלת מחד נפקי, חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) אף המלכות אחר שנעשתה לקו אמצעי, בין תורה לנביאים, שה"ס ימין ושמאל, הרי גם המלכות כוללת אותם. אשר אש הלבן ה"ס קו ימין. ואש השחור ה"ס קו השמאל. ואש התכלת ה"ס קו האמצעי. אבל התכלת, שהיא עצם המלכות שנעשתה לקו אמצעי, כוללת בתוכה גם יסוד, כנ"ל, והיסוד הכלול בה הוא בחינת ימין שבתכלת, והמלכות עצמה ה"ס השמאל. ומבחינה זו, אע"פ שאנו אומרים שהתכלת הוא קו אמצעי, עכ"ז היא בחינת קו שמאל, מטעם היותה כלול מימין ושמאל, אשר הימין ה"ס היסוד, ועצם המלכות, שהיא התכלת, ה"ס שמאל, כמבואר.

פירוש. כי הביא ב' פקודין בשריפת קדשים, שהם לשרוף הקדשים על המזבח, ולשרוף הנותר ממנו עד יום השלישי. ואלו ב' מיני שריפות נוהגים גם בנשמות. ושריפת הנותר יורה על בחינות הדינים שהם נקראים מנעולא ומפתחא שהם בחינות המסך דחירק, וכמו כן הם עולים מחמת חטאי התחתונים, ומתדבקים במלכות, שה"ס תכלת. אשר אז התכלת שורפתם ומבטלת אותם. וז"ס **שריפת נותר**. ויש גם בחינת **שריפת קדשים** על המזבח, דהיינו שריפת הנשמות, בסוד שהמלאך מיכאל עומד ומקריב אותם, על המזבח של מעלה. ואלו ב' מיני שריפות הולך ומבאר לפנינו.

פסקה קלז

אי אשכחת בני נשא וכו': אם המלכות, שה"ס תכלת, מוצאת בני אדם. שהם עצים יבשים, כמו פתילות יבשים בלי שמן, שהיא התורה, ורחמים, המלכות, היא להם שרפה, ושורפת אותם. ומשום שעמי הארץ הם בהמות, כמו שהעמדנו שהם שקץ, התכלת, שהיא השם אדנ"י, דהיינו מלכות, שורפת אותם, משום שקרבים אליה עם שרץ, שהוא יצר הרע, וזר. ז"ש והזר הקרב יומת.

פסקה קלח
ואי במיתתהון חזרין וכו': ואם חוזרים בתשובה לפני מיתתם, כשמלאך מיכאל שוחט אותם, שהוא כהן גדול שהוא האריה האוכל קרבנות, יורד עליהם להקריב אותם קרבן לפני ה'.

פסקה קלט
וקדם דתפוק נשמתיה וכו': ומטרם שיוצאת נשמתו, הוא מתודה בכמה וידוים, וכשיוצאת נשמתו, הוא היה מתכוין לגמור את השם, דהיינו להשלים יחוד המלכות שנקראת, שם, ביחוד, **שמע ישראל**, שהוא יחוד ז"א, **וברוך שם**, וכו', שהוא יחוד המלכות, לקרב נשמתו קרבן לשם הויה. וצריך להתודות להקב"ה, שיקבל ויקרב ה **ה'** השורפת ומכלה, שהיא המלכות, לשמו הויה, ולהחזיר בתשובה, ה **ה'** אל יה"ו אהיה, שהם כחשבון מ"ב, כלומר להשיב ה **ה'** ליה"ו, ויהיה היחוד העליון שבבינה הוי"ה אהיה, שהויה הוא חכמה ואהיה הוא בינה. כי מטרם שנשלם היחוד, קוראים להמלכות, אדני, שבהם אותיות דין, להורות על סוד דינא דמלכותא דינא. והיחוד הויה אהיה אינו שלם.

פסקה קמ
ויכוון בשמא מפרש וכו': ויכוון בשם המפורש, שהוא יוד הא ואו הא, דהיינו הויה במילוי אלפין שהוא ז"א, שיתייחד בלב אחד, שהוא מלכות הנקראת לב. ובו יכוון כשמוציא את **רוחו**, ובנפש שלו, מקבל עליו מיתה ויסורין. ובנשמה שלו, מתודה בכמה וידוים ומתחרט.

פסקה קמא
בנפש מקבל עליה וכו': ומפרש דבריו. בנפש הוא מקבל עליו מיתה שחיטה שריפה. ואם צריך ארבע מיתות בית דין, שהם סקילה שריפה הרג וחנק, מקבלם על הנפש שלו, מאדני. ובנשמתו, הוא מתודה בכמה וידוים, וחוזר בתשובה אל השם אהיה שהוא בינה, הנאחז בב' שמות הויה הויה, כי החכמה נקראת הויה, כנ"ל בסוד היחוד הויה אהיה, וכן ז"א נקרא הויה. והבינה מקבלת מחכמה ומשפעת לז"א, ונמצאת נאחזת בין שניהם.

פסקה קמב
במחשבתיה יכוון לאפקא וכו': ויכוון במחשבתו להוציא מפיו וידוי, וקבלת מיתה עליו בלב אחד, דהיינו שייחד המלכות הנקראת לב בסוד היחוד של הויה אחד, שהוא שם המפורש כעין זה, יוד הא ואו הא, דהיינו הויה במילוי אלפין שה"ס ז"א, שבו הכהנים כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

כבוד, הוא בחשבון ל"ב, שהיא המלכות הנקראת לב. ובו היה מתכוין לגמור את השם, דהיינו לגמור היחוד של מלכות עם הויה.

פסקה קמג

ותנאין ואמוראין וכו': ותנאים ואמוראים, אם תאמרו, וכי עם הארץ מאין יודע זה. כל אלו הכונות. ומשיב, אלא ודאי עם הארץ הוא כשור, או שה, או עז, או תור, או יונה, המוקרבים על המזבח, מה הבהמות אינן יודעות תורה, שהיא שם הויה, כך עם הארץ אינו יודע, אלא מיכאל כהן גדול, הוא עושה אותו עולה וקרבן לפני ה', והוא מכוון בשם המפורש בעלית רוחו שיצא רוחו בלב אחד, ובכל אלו הכוונות הנ"ל, כמו שרוח האדם עולה בכל לילה. דהיינו שעולה למ"ן אל המלכות.

פסקה קמד

ובגין דא אוקמוה וכו': ומשום זה העמידו רבנן, שוב יום אחד לפני מיתתך, כי בכל יום ויום צריך האדם לחזור בתשובה ולמסור רוחו אליו, שיצא באחד, ז"ש, בידך אפקיד רוחי.

ביאור המאמר. כי נתבאר לעיל (באות קל"ו בהסולם ד"ה פירוש) שהרע"מ מבאר לפנינו ב' מיני שריפות א) שריפת נותר, שה"ס נקודת המנעולא, דהיינו מלכות דמדת הדין שעולה ונגלה במלכות הממותקת מחמת חטאי התחתונים, בסוד לא זכה הא רע. (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא) אשר התכלת, שהיא המלכות הנאחזת בה, שורפת אותם. וז"ש (באות קל"ז) **אי אשכחת בני נשא דאינון וכו' פתילות יבשות בלא וכו' רחמי**. דהיינו עם הארץ החוטא כל ימיו עד שנגלה עליו בשורשו שבמלכות, הדינים דמלכות דמדת הדין, שהיא בלי רחמים, כלומר שאינה נמתקת בבינה שהיא מדת הרחמים. **איהי לון שריפה**, **ואוקידת לון**, שהיא שורפת הנפש הזאת. **ובגין דעמי הארץ אינון בעירן**, כלומר שיש להם נפש רוח נשמה מצד הבהמות הטהורות, שהם נמוכים מאד, ע"כ, **תכלת דאיהי אדני אוקידת לון**. משום שדבוק בהם מדת הדין הקשה דמנעולא, שנקרא יצר הרע, דהיינו מלאך המות שה"ס יצה"ר, וע"כ נאמר עליו **והזר הקרב יומת**. אמנם רק הנפש של החוטא נפגמת ונשרפת. אבל רוח ונשמה שלו, אינם נפגמים כלל, אלא מסתלקים לשורשם. והטעם, כי הפגם דנקודת המנעולא, הנמשך מצמצום א', אינו פוגע רק במלכות לבדה, ולא כלום בט"ס ראשונות, וכיון ששורש רוח ונשמה, הם מבינה וז"א, ע"כ אין הפגם נוגע בהם אפילו משהו, אלא שמסתלקים מחמת הכלי הפגום, ועולים לשורשם, אלא הנפש הנמשכת ממלכות עצמה היא הנפגמת ונשרפת. ושריפה זו, ה"ס שריפת נותר (המובא לעיל באות קל"ו).

ועתה מבאר בחינת שריפה הב', שהיא שריפת קדשים, שהוא שריפת נשמות, המובא שם, דהיינו אותו החוטא, שגילה בשורש נשמתו בחינת מדת הדין דמנעולא, שה"ס מלאך המות, כי ממנה נמשכת המיתה (כנ"ל ויצא ט"ז ד"ה וזהו) אם עושה תשובה בעת מיתתו, ומקבל עליו מיתה ושחיטה ושריפה כדי לעשות נחת רוח להקב"ה, אז לאחר מיתתו, ממתיקים לו מדת הדין דמנעולא במדת הרחמים, שה"ס בינה, ונודע שיש בעליה זו קטנות וגדלות, שתחילה כשעולה המלכות לבינה מסתלקות הג"ר מבינה, ונשארת בו"ק בלי ראש, ואחריה מתמעטים כל המדרגות (כנ"ל ב"א דף ד' ד"ה ביאור) ונמצא שעל ידי זה שממתיקים לו מדת הדין במדת הרחמים דהיינו שהמלכות מבחינת שורשו עולה לבינה שבשורשו, נתמעטו הרוח והנשמה לבחינת ו"ק בלי ראש. והם היו עד עתה שלמים, כי מדת הדין דמנעולא אינה פוגעת בט"ס ראשונות שמשם רוח ונשמה, כנ"ל. והסתלקות הראש מן הרוח והנשמה, נבחנת לשחיטה, כי השחיטה מבדלת הראש מן הגוף. ואדם הזה שעשה תשובה בשעת מיתתו זוכה להמתקת מדת הדין ברחמים, אבל מבחינת הקטנות בלבד, הנבחן כמו שחיטה.

וז"ש **ואי במיתתהון חזרין בתיובתא, כד שחיט לון מלאך מיכאל, דאיהי כהנא רבא, אריא דאכיל קרבנין**, כי המלאך מיכאל שהוא חסד, הנמשך מקו ימין, ומנקודת החולם, ששם נמצאת בחינת הדין הממותק בבינה, במדת הרחמים (כנ"ל ב"א ט"ו ד"ה ההוא ע"ש) ודין הממותק הזה, ה"ס **אריא דאכיל קרבנין**. וע"כ נבחר המלאך הזה, שימתיק מדת הדין שלו במדת הרחמים, שממעט הנשמה והרוח, שהיו שלמים, מבחינת ראש, שזה נבחן לשחיטה כנ"ל. וע"כ אומר **כד שחיט לון מלאך מיכאל**, דהיינו שמעביר מהם בחי' הראש, שה"ס הג"ר שלהם. אמנם קטנות זו הנבחנת לשחיטה, מביאה אח"כ את הגדלות, דהיינו, שהמלכות יוצאת מן הבינה וחוזרת למקומה, ונגלים שוב הג"ר בכל המדרגות, (כנ"ל ב"א דף צ' ד"ה בגין) שעי"ז שוב נעשה הזווג של קב"ה ושכינתיה משורש נשמתו. וז"ש, **לקרבא לון קרבנא קדם ה'**, כי שחיטה זו נבחנת, שמקריב אותם לקרבן לפני ה', שהם גורמים בזה זווג קב"ה ושכינתיה. שה"ס קרבן. וע"כ נבחן זה שמלאך מיכאל מקריב את הנשמות על המזבח, שה"ס המלכות ושורף אותם מבחינת אריה דאכיל קרבנין, דהיינו דין הממותק דבינה שבסוד נקודת החולם, שעי"ז נשחטים ונשרפים הג"ר של הנשמות על המזבח, ונעשים מ"ן לזו"ן. דהיינו שגורמים שהמלכות תחזור ותקבל הג"ר שלה, לעת הגדלות, ותתיחד עם ז"א, שה"ס קרבן.

אמנם זה שעשה תשובה רק בשעת מיתתו, לא יוכל לקבל אחר מיתתו רק את הקטנות הנ"ל בלבד, ועם זה, זכותו גדולה מאוד, כי אם יתגלגל פעם ב', ויזכה לעסוק בתורה

ועבודה, אז ימשיך הגדלות, ואז יעשה הזווג בין ז"א ומלכות, כמ"ש לעיל (באות ק"מ) וז"ש, **וכד נפיק נשמתיה הוא הוה מתכוון לגמור את השם, שמע ישראל וברוך שם**, כי יתכוון שע"י הקרבת נשמתו יזכה לגמור את היחוד של שמע ישראל, שהוא ז"א וברוך שם, שהוא מלכות, שזה יהיה אחד שיתגלגל פעם ב'.

אבל ב' יחודים יש כאן, כי מצד נשמתו ששורשה הוא בבינה, נבחן היחוד השלם להוי"ה אהיה, שהויה ה"ס חכמה ואהיה ה"ס בינה. ועתה בעת הקטנות, נבחן שחסרה **ה'** אחרונה להויה, ואין בה אלא **יה"ו** שיורה שהוא ו"ק וחסר ג"ר וז"ש (באות קל"ט) **וצריך למתודה** וכו' **לקרבא ה'** וכו'. **ולאחזרא בתיובתא לגבי יה"ו אהי"ה**, דהיינו שיכוון לזכות להגדלות ולגמור את השם, דהיינו שיקרב המלכות שהיא ה' אחרונה, אל שם **יה"ו אהי"ה**, ויהיה יחוד השלם בבינה, **הוי"ה אהי"ה**. ומצד רוחו, ששורשו הוא בז"א, נבחן יחוד השלם דגדלות בסוד הויה במילוי אלפין, שהוא ז"א, עם המלכות השלמה שבסוד היחוד של ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וז"ש (באות ק"מ) **ויכוון בשמא מפרש דאיהו יוד הא ואו הא, בלב אחד. וביה יפוק רוחיה**, דהיינו שביציאת רוחו, ששורשו בזעיר אנפין יכוון שיזכה לגדלות שאז יהיה היחוד, בהויה דמילוי אלפין, ובלב אחד, דהיינו המלכות שנקראת לב תהיה בסוד שמו אחד. וכמו שאומר (באות קמ"ב) **דאיהו שמא מפרש וכו' ביה כהנים כורעים ומשתחוים וכו' ואומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ככוד, הוא ל"ב, וביה היה מתכוון לגמור את השם**, דהיינו שהיה מתכוון לזכות לגדלות ולגמור את השם, בסוד היחוד דהויה דאלפין שהוא ז"א והיחוד דברוך שם וכו' שהוא המלכות. והנפש שלו, מתדבקת במלכות עצמה, שהיא שורפת אותה ומבטלת הדינין שבה.

וז"ש (באות קמ"א) **בנפש, מקבל עליה מיתה, שחיטה, שריפה**, כי **מיתה** היא לגוף, שחיטה היא לנשמה ורוח, שמיכאל מעביר מהם הראש ומשאירם ו"ק בלי ראש הנחשב לשחיטה כנ"ל. **שריפה**, היא לנפש, שהיא מתדבקת במלכות ונשרפת בסוד התכלת שבה, עד שראויה לתקון הזה דהמתקת המלכות בבינה, ע"י מיכאל. ולפעמים שעונותיו מרובים, הנפש צריכה לקבל על עצמה ארבע מיתות ב"ד מן המלכות, המרומזים בכתוב, **והארץ**, שהיא המלכות, **היתה תהו ובהו וחשך** וגו' **ורוח** וגו', שתהו, הוא חנק. ובהו, הוא סקילה, וחשך, הוא שריפה, ורוח, הוא הרג (כמ"ש בהקדמת ספר הזהר אות קצ"ו וקצ"ז) וה"ס התהליך והתקון מצמצום א' שהוא מדת הדין, לצמצום ב' שהוא מדת הרחמים, אשר תהו ובהו, ה"ס צמצום א' והמסך שבו, וחשך ורוח, ה"ס צמצום ב' והמסך שלו. (כמ"ש לעיל בבראשית א' דף כ"ח ד"ה היתה, ע"ש) ולפיכך כשהחוטא מקבל עליו

ארבע מיתות ב"ד קודם מיתתו, מועיל לו, אשר מדת הדין דצמצום א' שגילה בחטאיו, תעבור ממנו ותתקן במדת הרחמים שבסוד צמצום ב', ע"י המלאך מיכאל כנ"ל. וז"ש, (באות קמ"א) **ואי צריך ארבע מיתות בית דין וכו' מקבל ליה מאדני, בנפש דיליה**, ויועיל לו שמיכאל יקריב נשמתו לפני ה', כנ"ל.

פסקה קמה

ואם הוא ת"ח וכו': ואם הוא תלמיד חכם, נאמר עליו, יודע צדיק נפש בהמתו, כי אין חכם כמו הכהן, שהוא חסד, כמו שהעמדנו, הרוצה להחכים ידרים. דהיינו שיתדבק בחסד שה"ס דרום. והוא מטעם, כי חסד דז"א בגדלות, נעשה לחכמה. ואם הוא תלמיד חכם, הוא צריך שיהיה בו חסד, ועם **י'** שהיא חכמה שבו, הוא **חסיד**. ומי שאין בו חכמה אינו חסיד. ומשום זה העמידו, ולא עם הארץ חסיד (אבות פ"ב מ"ה) ואם יש בו **ה'** ראשונה, בינה, שה"ס חמשה חומשי תורה שניתנו משמאל, נקרא גבור בתורה וירא חטא, דהיינו שזוכה למדת הגבורה, ויש בו **חסד** שה"ס חסיד, ויש בו **גבורה**, שמשם ניתנה התורה, וה"ס **י"ה** כי בגדלות נעשו חסד וגבורה דז"א לחכמה ובינה. ואם הוא בור, שאין בו תורה, נאמר בו אין בור ירא חטא (שם).

פסקה קמו

ומאן דזכי לתפארת וכו': ומי שזכה לת"ת שהוא **ו'**, כי מי שזכה לחסד וגבורה זוכה ג"כ בת"ת כי הת"ת הוא כללות מחסד וגבורה, והוא **חכם מבין** בתורה וירא חטא, דהיינו שהחסד והגבורה שזכה בהם נעשו לחכמה ובינה, והוא חכם, מבין. הוא יורש **המלכות** שלו, של הת"ת, שהוא **ה'** אחרונה של שם הויה, וזוכה בה, אם הוא עושה מצות המלך, כי המלכות נקראת מצות המלך. ונמצא שזכה לכל ד' אותיות י' ה' ו' ה', שהם חכמה, בינה, תפארת, ומלכות. כיון שזכה לשם **הוי"ה**, הוא זוכה לשם המפורש שנקרא אדם, שזהו הויה במילוי אלפין, שהוא בגימטריא אדם, דהיינו מ"ה, כזה **יוד הא ואו הא**. שיורה על ז"א שהוא בגדלות. באותו זמן הוא שולט על הגוף שהוא השותף של נפש הבהמית ורוח הבהמי. כי עשית הבלי העולם היא בנפש הבהמית, והרוח הבהמי, מדבר בהבלי העולם. והנשמה הבהמית, שבה כל מיני הרהורים ומחשבות של הבלי העולם. והתלמיד חכם שולט עליהם. דהיינו על הגוף, ועל נר"נ הבהמיים.

פסקה קמז

הה"ד וירדו בדגת וגו': זהו שכתוב, וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ. שדגת הים רומז לנשמה, ועוף השמים לרוח, ובבהמה לנפש. מהו בכל הארץ. הוא הגוף, שהוא עולם קטן. והם יראים מפני ההלמיד חכם השולט עליהם, שנאמר,

ומוראכם וחתכם וגו'. מצד הימין, שהוא חסד, הוא שולט עליהם, בו, בחסד, נאמר **וירדו**, שפירושו, כש"א **וירד** מים עד ים, שהוא לשון שליטה. ומצד השמאל, שהוא גבורה, הם יראים ממנו, ז"ש ומוראכם ותתכם. ועליו נאמר, **יודע צדיק נפש בהמתו**. דהיינו ששולט על הנפש הבהמית שלו.

פסקה קמח

בתר דאיהו צדיק וכו': ומאחר שהוא צדיק, אין הקב"ה נותן לו שכר מצוות, ואין לו שכר בעולם הזה, ואין מזון לגוף ונר"ן הבהמיים שלו, ועני חשוב כמת. ועל הכל, הוא בקביעות עם השכינה.

פסקה קמט

כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא: אש זה שהיא השכינה, צריכה לו, להיות תמיד עמה, שאין לה כביה, שהיא אוכלת כל הקרבנות, שהם תפלות, ודברי תורה. כי היא השכינה, פרנסה שלו, של ז"א, ובמה, היא נבחנת לפרנסה שלו. הוא, בתפלות של ישראל שהיא מקבלת אותם. זהו שכתוב, **פתחי לי**, דהיינו, פתחי לי בתפלה, שנאמר בה אדני שפתי תפתח, שהיא **אחותי רעיתי**, ואין רעיתי אלא פרנסתי, דהיינו מלשון רעיה, כמו ה' רועי. כי בה בנים הקדושים דהיינו ישראל, מתקנים מאכלים של קרבנות המלך, שהוא ז"א, בכמה מיני מאכלים, בלחם התורה.

פסקה קנ

דאתמר בה, לכו וגו': שנאמר בה, לכו לחמו בלחמי, מימין, מצד החסד. וביין, שהוא יין של תורה, משמאל, מצד הגבורה. בנסוך המים, שהוא ימין, ויינה של תורה שבכתב ושבעל פה, שהוא שמאל, מעמוד האמצעי, שהוא ת"ת, הכולל את שניהם, שכולל ימין ושמאל, שהם חסד וגבורה. בבשר, שהוא בשר הקדש, בכמה קרבנות, דהיינו מלכות, שעליה העמידו בעלי המשנה, בבשר היורד מן השמים עסקינן, (סנהדרין נ"ט:) מהו מן השמים. הוא עמוד האמצעי, שהוא ז"א הנקרא שמים. שעליה נאמר, שז"א שה"ס אדם, אמר עליה, ובשר מבשרי.

פסקה קנא

ודא בשר הקדש וכו': ובשר הקדש הזה, שהוא מלכות, הבוערת בכמה להבות מצד הגבורה, באהבת בעלה, ז"א, נשרפת באהבה, של אהבת קריאת שמע, באהבת היחוד. אשר לילה ויומם לא תככה. וחברים: בחייכם, אל תתני דמי לו, להקב"ה, עד שהוא יהיה בשלהבת האהבה. של יחודו בקריאת שמע, לקיים בו, אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה.

ביאור המאמר. הנה כל זמן שהאדם לא זכה, לתשובה שלמה, ולא השיג המוחין דג"ר, מחשבהו הרעיא מהימנא לעם הארץ, ולא נקרא תלמיד חכם אלא אחר שזכה למוחין דג"ר מהויה שבמילוי אלפין, שה"ס ג"ר דז"א, אשר החסד שבו מתעלה לבחינת חכמה, והגבורה לבחינת בינה, כמ"ש לעיל (משפטים אות תק"כ) **דרישא דמלכא בחסד וגבורה אתתקן**. וזה אמרו (באות קמ"ה) **ואם תלמיד חכם הוא צריך שיהא ביה חסד**, דהיינו שיזכה מקודם לבחינת ו"ק, שמבחינת קו ימין, קומתו היא קומת חסד, **ועם י' דאיהו חכמה, חסיד**, דהיינו שיזכה אח"כ גם לג"ר אשר החסד מתעלה להיות חכמה, ונמצא שיש לו חסד וגם חכמה שה"ס ה **י' שבתוך חסד**, ואז הוא **חסיד**. **ומאן דלית ביה חכמה וכו'** ולא עם הארץ חסיד, כי חסרה לו הי' שבתוך חסד, שהיא חכמה. והוא נחשב משום זה לעם הארץ. **ואי אית ביה ה' וכו' אתקרי גבור בתורה וירא חטא**, וזה הוא מבחינת קו שמאל, שבהשגת מוחין דו"ק שקומתו הוא קומת גבורה, הוא נקרא **גבור בתורה**. ואם זכה אח"כ אל הג"ר דקו שמאל, אשר מדת הגבורה שלו מתעלה להיות בינה, ה' ראשונה דהויה, שה"ס הארת החכמה הנמשכת משמאל דבינה, הוא נקרא **ירא חטא**. והוא מטעם, כי אין הארת החכמה נמשכת מקו שמאל דבינה רק עם גילוי דינים הקשים על הרשעים שהמשיכו החכמה מלמעלה למטה (כנ"ל פקודי אות שע"ו, וצו אות קי"ד) והוא, כדי להטיל יראה ופחד, על אותם שרוצים להמשיך החכמה ממעלה למטה. נמצא שהאדם שזכה להארת חכמה דשמאל הוא **ירא חטא**, שמתירא לחטוא ולהמשיך החכמה ממעלה למטה. שזה שורש האיסור של כל שס"ה לאוין.

וצריכים לדעת כאן את ההפרש בין החכמה שבקו ימין, שהוא סוד החסד שנתעלה לחכמה, לבין הארת החכמה שבקו שמאל, שה"ס הגבורה שנתעלתה לבינה. כי החכמה דקו ימין היא בחינת או"א עלאין, שבעצמם הם חסדים מכוסים מחכמה, והם נקראים חכמה מב' טעמים, א', מפני שהם מלבישים על חכמה סתימאה דא"א. ב', שבעת שנגלה הארת החכמה בישסו"ת, הם מקבלים הארה זו מאו"א המלבישים לחכמה סתימאה, ונמצאים או"א עצם החכמה וישסו"ת מקבלים רק הארה. אבל גם אז, אע"פ שאו"א משפיעים הארת החכמה לישסו"ת היא רק בדרך העברה מחכמה סתימאה לישסו"ת. אבל באו"א עצמם אין החכמה מתלבשת בהם והם תמיד בחסדים מכוסים. וז"ס שאין ה **י' יוצאת מאויר דאו"א לעולם** (כנ"ל בראשית א' דף רנ"א ד"ה נחית) אלא ישסו"ת הם המקור לגילוי הארת החכמה, כי בהם יוצאת ה **י' מאויר** שה"ס חסדים ונעשים **אור** שה"ס חכמה. אמנם חכמה זו שנגלית בישסו"ת הם מקבלים אותה מאו"א עלאין. וכל מקום שנזכרת חכמה בקו ימין, היא בחינת או"א עילאין. ובחינת החכמה שבקו

שמאל היא בחינת ישסו"ת, הנבחנים לבינה, אלא שחזרה להיות חכמה, ולא חכמה ממש מטעם הנ"ל. וזכור כלל זה לכל המקומות, כי אי אפשר להזכיר את זה תמיד.

וז"ש, **ואי איהו בור, אתמר ביה, אין בור ירא חטא**, כי כל עוד שלא זכה לג"ר דקו שמאל, שה"ס הארת החכמה שבקו שמאל, המתגלה ביחד עם דינים קשים על רשעים החוטאים, אין לו יראה מלחטוא. כי אין יראת חטא באה, אלא מהסתכלות בדינים המתגלים על החוטאים, בעת גלוי הארת החכמה כנ"ל.

ואומר. (באות קמ"ו) **בההוא זמנא שליט על גופיה דאיהו שותפו דנפש הבהמית** וכו'. כי בעת שזוכה להשיג הג"ר, ויש לו נפש רוח נשמה מבחינת הויה דאלפין, אז מתלבשים נר"ן האלו בנר"ן הבהמיים של האדם, ובגוף הבהמי שלו. שעל ידי התלבשות הזאת נכנעים נר"ן הבהמיים אל נר"ן הרוחניים, ונר"ן הרוחניים שולטים על הגוף ועל נר"ן הבהמיים ומהפכים אותם לקדושה. וזה אמרו, **ועליה אתמר, יודע צדיק נפש בהמתו**, שפירושו ששולט על נפש הבהמית שלו.

אמנם צריכים לדעת את ההפרש בין הגוף ונר"ן הבהמיים שלו לבין נר"ן הרוחניים הקדושים. הוא כי נר"ן דקדושה נמשכים מהויה דאלפין, שה"ס קו אמצעי ז"א, המיחד ימין ושמאל זב"ז, באפן, שהימין נמשך ממעלה למטה, והארת חכמה שבשמאל תאיר ממטה למעלה בלבד (כנ"ל בראשית אי דף ס' ד"ה מחלוקת). והגוף ונר"ן הבהמיים של האדם נמשכים מקליפת נוגה, המעורבת מטוב ורע. דהיינו שיש בהם מבחינת הטוב, הנמשך מיחוד דקו אמצעי כנ"ל בנר"ן הרוחניים, ויש בהם מבחינת הרע, שהוא הסטרא אחרא וכל הקליפות שאינם חפצים בתקון קו האמצעי, ודבוקים בקו שמאל בלבד, וכל חפצם הוא להמשיך הארת החכמה שבשמאל ממעלה למטה, ולקלקל היחוד דקו האמצעי. וכיון שהרע דקליפת נוגה מעורב בגוף ונר"ן הבהמים של האדם, אינם יכולים להתתקן בשתא אלפי שני ולפיכך מוכרח האדם למות. כי אינם נתתקנים רק ע"י המשכת החכמה ממעלה למטה שתהיה בגמר התקון, ואז נאמר בלע המות לנצח. ועד אז נבחן שאין להם מזונות, דהיינו הקיום הראוי להם.

ובזמן שאדם משיג נר"ן הרוחניים מהויה דאלפין, אז נכנע הרע שבנוגה המעורב בגוף ונר"ן הבהמיים של האדם, לבחינת הטוב שבנוגה שבהם, ואז מתלבשים נר"נ הרוחניים שבאדם בתוך נר"נ הבהמיים והגוף הבהמי של האדם. שהם כבר נכנעים לטוב שבהם והם כולו טוב, אע"פ שאין מקבלים מזונותיהם הראוים להם, מפני שנכנעים ומתבטלים אל הטוב.

וז"ש, **הה"ד וירדו בדגת הים** וכו' שהם נר"נ הבהמיים של האדם. **ובכל הארץ דא גופא עולם קטן**, כי הם נכנעים אל הטוב שבנגה, ואל נר"ן הרוחניים המלובשים בהם. וז"ש, **בתר דאיהו צדיק**, דהיינו שדבוק בקו האמצעי, ואינו ממשיך הארת חכמה שבשמאל אלא ממטה למעלה **לא יהיב ליה שכר וכו' ולא מזונא לבעירן** כי הגוף ונר"ן דבעירן, הם ניזונים רק ממעלה למטה, כמו הרע שבנוגה המעורב בהם, וכיון שהוא צדיק ודאי שאינו ממשיך להם כלום. **דעני חשוב כמת, איהו עם שכינתא בקביעו** וכו' **כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא**, כי אחר שהצדיק קיבל על עצמו שלא לזון הגוף ונר"נ הבהמיים, והם בבחינת עני חשוב כמת, אז זוכה להשראת השכינה בקביעות, אשר השכינה שורפת את בחינות הרע שבנוגה שבהם, עד שיהיו ראוים לגמר התקון.

ודע שהרעיא מהימנא מרמז לנו במאמר הזה, שאין הרשע מתתקן עד שיעברו עליו ג' גלגולים. שזוסי"ה, הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. **גלגול ראשון**. הוא בעם הארץ שזכה עכ"פ לעשות תשובה לפני מיתתו וכו' (כמבואר באות קל"ח ובהסולם באות קמ"ד ע"ש,) שאז זוכה למיתוק הכלים שיהיו ראוים לקבל האורות דנפש רוח ונשמה. **גלגול שני**, הוא אחר שכבר יש לו כלים הראוים לנפש רוח נשמה, מתגלגל ועושה תשובה בחיים, וזוכה לקבל האורות דו"ק שהם נפש רוח, שקומתם היא חסד וגבורה. (כמבואר באות קמ"ה.) **גלגול שלישי** הוא שמתגלגל ועושה תשובה שלמה כראוי, ואז זוכה, שחסד וגבורה מתעלים לבחינת חכמה ובינה, ואז זוכה לבחינת נשמה. (כמבואר שם). ואלו ב' גלגולים האחרונים יכולים לבא בפעם א', כמו שמביא אותם הרעיא מהימנא ביחד, ולפעמים בזה אחר זה. וע"כ כתוב פעמים שלש עם גבר. אמנם אין הפירוש שהוא מוכרח לעשות תשובה בכל גלגול, אלא יכול להתגלגל אפילו מאה פעמים עד שיזכה לגלגול א', שהוא לעשות תשובה קודם מיתתו, וכל אלו נחשבים רק לגלגול א'. וכן יכול להתגלגל כמה פעמים עד שיזכה לקבל נפש רוח, וכל אלו נחשבים לגלגול ב'. וכן בגלגול ג'. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה קנב

תא חזי אע"ג וכו': בוא וראה, אע"פ שבני אהרן מתו באותה שעה, ולא הצילתם גדלות היום, צודק היה מכמה אפנים. א) שלא היתה שעת הקרבת הקטרת, כי קטרת אינה נקרבת רק בזמנים ידועים, דהיינו בבוקר ובערב, שכתוב, והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר בבקר. ומתי. בהטיבו את הנרות וגו'. כדי שימצא שמן וקטרת ביחד. וכתוב ובהעלות אהרן את הנרות וגו'.

פסקה קנג

ובזמנין אלין אתקריב וכו': ובזמנים אלו בבקר ובערב, נקרבת הקטרת, ולא בזמן אחר. חוץ בזמן שמגפה שורה בעולם, שאז נקרבת גם שלא בזמנה. כמו שקרה, שכתוב ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש וגו'. ובני אהרן לא הקריבו בשעה ששמן וקטרת נמצאים יחד, דהיינו בבקר או בערב, שרומז על יחוד חכמה ובינה, כי שמן הוא חכמה וקטרת היא בינה. וע"כ מתו.

פסקה קנד

ועוד דדחקו שעתא וכו': ועוד, שהיו דוחקים את השעה להקריב קטרת בחיי אביהם, שלא הותר להקריב קטרת לשום אדם בחייו, כמ"ש להלן (פי' אחרי אות ס"ח) ועוד שלא היו נשואים, והיו פגומים, כי מי שלא נשא אשה הוא פגום, ואינו ראוי שתמצאנה ברכות בעולם על ידו, כי הברכות אינן שורות עליו, וכל שכן שאינן נמשכות על ידו לאחרים. ועוד הרי למדנו, שתויי יין היו. ומשום זה, ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וגו'. כי קטרת חביבה היא מכל הקרבנות, והיא שמחת עליונים ותחתונים. וכתוב, שמן וקטרת ישמח לב.

פסקה קנה

לית מצורע אלא וכו': אין מצורע אלא אותו שנעשה בזבות, דהיינו שאמו נתעברה עמו בימי נדתה. כי חמש דמים הם בדם נדה המטמאים, שהם כולם דם טמא. והי' דמים יש שהם טהורים. ומי שעובר עליהם, כאלו עבר על עשרת הדברות, שהם כלל כל תרי"ג מצות.

פסקה קנו

ושפחה יצר הרע וכו': והקליפה שנקראת שפחה, שהיא יצר הרע, היא מלאה מומים. ומשום זה, כל איש אשר בו מום לא יקרב. ומשום זה, אין הכהן צריך לקרב למי שיש בו מום מכל מומים שבעולם, משום שהמטרוניתא, שהיא המלכות, נאמר בה, כלך יפה רעיתי ומום אין בך, וכך אין צריך לקרב אליה מי שיש בו מום. ואף כך, לא צריך לקרב אליה זר, והזר הקרב יומת. והיינו סוד **ממזר**, שהוא אותיות **מום זר**, שהם דכר ונוקבא וקליפות, **מום**, היא הנקבה, **זר** הוא הזכר. ומשום זה צוה ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. ועל אותם שקרבו אליה, דהיינו נדב ואביהוא, כתוב בהם, ויקריבו לפני ה' אש **זרה** אשר לא צוה אותם ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו.

פסקה קנז

וקרבן דאתוון אינון וכו': וקרבן האותיות, והיינו יחוד אותיות השם, היא, **י'** באיש, **ה'** באשה, שהם סוד או"א, **ו'** בבן, חתן, שה"ס ז"א, **ה'** בכלה, שה"ס המלכות. אשרי הוא מי שמיחד ומקרב האותיות דהוי"ה, בו ובאשתו, כנגד **י"ה**, ובבנו ובבתו, כנגד **ו"ה**, בקדושה ובברכה בטהרה בענוה ובבושת פנים ובכל מדות טובות הכתובים על ידי בעלי המשנה.

פסקה קנח

ומתחממין באשין קדישין וכו': ומתחממים באשות קדושות דאיש ואשה, שה"ס י"ה כנ"ל, שהם אש עולה ויורדת, כי אש הנקבה היא עולה ממטה למעלה, ואש הזכר יורדת ממעלה למטה. אש **קודש** של עצי המערכה, שהם עצי הקדש, האברים הקדושים, ואש של גבוה יורדת, שהיא **קדש קדשים**, ובשביל שתי אשות אלו, אמר הנביא, באורים כבדו ה', שהם אשות של השכינה, שבה כתוב, כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא.

פסקה קנט

ואינון אש עלאה וכו': והרע"מ מפרש דבריו, ואומר שאלו ב' אשות הנ"ל, הם, אש עליון שהוא כסא הרחמים, ואש תחתון שהוא כסא דין, שהם, בינה שה"ס הרחמים, ומלכות שה"ס דין. מלכות היא אש עולה ממטה למעלה, בינה היא אש יורדת ממעלה למטה. הוי"ה שהוא עמוד האמצעי. ת"ת, אחוז בשתיהן, וע"כ אש עליון ה"ס יה"ו, שי"ה ה"ס בינה, וה **ו'** הוא ת"ת האחוז בה. ואש תחתון ה"ס **ה'** אחרונה מלכות.

פסקה קס

תפארת כד אחיד וכו': תפארת כשנאחז בהן, בב' אשות הנ"ל בינה ומלכות, שורה עליו **חכמה**. שבו אותיות **כ"ח מ"ה**. מ"ה, היא יוד הא ואו הא, שבגימטריא מ"ה. כ"ח שלו, ה"ס מילוי המילוי של הויה דאלפין, כזה: יו"ד, וא"ו דל"ת. ה"א, אלף. ואו, אלף, ואו. הא, אלף. ועם ד' אותיות הוי"ה פשוטים בלי מילוי, הם ביחד מ"ב. דהיינו ד' אותיות הויה בלי מילוי, ועשר אותיות של הויה במילוי, וכ"ח אותיות של הויה במילוי המילוי. וכל מ"ב אותיות אלו נמצאות באדם, ובאשתו, ובבניו, שה"ס ד' אותיות הויה, (כנ"ל אות קנ"ז) אשר עם סוד המילוי, ועם מילוי המילוי הם מ"ב אותיות. ומשום זה אין האדם שלם, אלא בבן ובת.

פסקה קסא

ומאן דלית ליה וכו': ומי שאין לו בן, שהוא **ו'** דהויה, מסתלקת ממנו **י'** דהויה. ומי שאין לו בת, שהיא **ה'** אחרונה דהויה, מסתלקת ממנו **ה'** עליונה, שהיא האם של בת זוגו, בי

האותיות אינן שורות זו בלי זו. ומשום זה, באיש ואשה בן ובת, שנעשו כראוי, שורה עליהם **הויה**, ונקראים, בנים אתם להי' אלקיכם. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה קסב

זאת משחת אהרן ומשחת בניו: ר' יוסי אמר, **זאת** שהיא המלכות, היא ודאי המשחה של אהרן. כי אהרן נמשח מחכמה, והביא משמן המשחה העליון מלמעלה שהוא חכמה, והמשיכו למטה אל המלכות. וע"י אהרן נמשחה המלכות, ממשחת קדש להתברך. וע"כ נאמר, **זאת** משחת אהרן ומשחת בניו. ודאי.

פסקה קסג

רבי יהודה פתח וכו': רי"פ, ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך הגידי לי מה יש לך בבית. מכאן למדנו, שאין הברכה שורה בשולחן ריק, ועל דבר ריק. ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן. אמר לה, אלישע, ודאי הוא עזרת הנס מה שיש לך שמן, שהוא רומז על חכמה, כי ודאי במקומו הוא, במקום החכמה, שמשם יוצאות הברכות ושורות למטה. מה כתוב, הם מגישים אליה והיא מוצקת. שנאמר והיא מוצקת סתם, שלא נזכר מי מוצקת, כי סובב על החכמה.

פסקה קסד

ר' יוסי אמר וכו': רי"א, ויעמוד השמן, היינו כמו שהעמידו, שכתוב בקרן בן שמן. שקרן פירושו מלכות, ושמן הוא חכמה. וכתוב, שמן תורק שמך, שפירושו שהשמן שהוא חכמה משפיע לשמך שהוא מלכות. להראות שמשמן הזה, שהוא חכמה, נמשכות ברכות על ידי הכהן, והכהן ממשיך אותו למטה, ומושח ל **זאת** הזו שהיא המלכות. ז"ש, זאת משחת אהרן ומשחת בניו. שפירושו ש **זאת** שהיא מלכות היא נמשחה על ידי אהרן, שהוא המשיך השמן מחכמה. וכתוב, כשמן הטוב על הראש וגו' הרי שהשמן נמשך על ראש אהרן. והיא ממשיכה למלכות. והרי למדנו.

פסקה קסה

קח את אהרן וגו': קח את אהרן ואת בניו אתו ואת הבגדים. ר' חייא פתח, כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. **כי עמך מקור חיים**, זה הוא שמן העליון הנמשך ואינו נפסק לעולם, שהוא שורה בתוך חכמה העליונה על הכל. ז"ש **כי עמך**, ששורה **עמך** באהבה שעל הכל, ואינו נפרד ממך לעולם, **מקור חיים**. שהיא בינה, כי חכמה ובינה הם דבוקים יחד בזווג שאינו נפסק לעולם. ונקראת הבינה מקור חיים, משום שהיא המקור והמבוע של החיים, שהוא השפעת החכמה שנקרא חיים, להוציא החיים מן החכמה, בשביל

האילן העליון, שהוא ז"א, ולהדליק הנרות של המלכות. וע"כ האילן ההוא, ז"א, נקרא עץ החיים. שהוא אילן הנטוע ונשרש במקור החיים ההוא, שהוא בינה.

פסקה קסו

ועל דא באורך וכו': ועל כן, **באורך נראה אור**. באורך, זה הוא האור הגנוז לצדיקים לעתיד לבא. שכתוב וירא אלקים את האור כי טוב. ומאותו האור עתידים מתלבשים נר"ן האלו בנר"ן הבהמיים של האדם ישראל להאיר לעולם הבא.

פסקה קסז

ד"א, כי עמך וגו': פירוש אחר. כי עמך מקור חיים וגו'. זהו הקב"ה, שהוא אילן העליון, ז"א, באמצע הגן, שהוא מלכות, הכולל כל הצדדים, הכולל ימין ושמאל. מהו הטעם. הוא, משום שאחוז בו מקור חיים ההוא, שהוא בינה, ומעטרהו בעטרות עליונות מסביב הגן, כי הגן, שהוא המלכות, מלבשת את ז"א ומסבבת אותו, ואז ז"א מקבל המוחין דג"ר שה"ס עטרות, מבינה. שהיא כמו אם המעטרת את בנה על הכל. ז"ש צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו. ועל זה נאמר כי עמך מקור חיים. ועל זה, באורך נראה אור.

פסקה קסח

ר' יצחק אמר וכו': ר"י"א, כי עמך מקור חיים, זהו הכהן הגדול למעלה, שהוא חסד דז"א, וכנגדו הוא הכהן הגדול למטה, בעולם הזה, וע"כ ממשיך הכהן שהוא חסד שמן המשחה העליון הקדוש, שהוא חכמה, למטה, אל המלכות, ומדליק הנרות שלמעלה, שהם ז' הספירות חג"ת נהי"ם, כי כהן הגדול, שהוא חסד, שלם בשלמות ז' ימים העליונים, שהם חג"ת נהי"מ, להתעטר על כל הספירות. כי החסד כולל בתוכו כל ז' הספירות.

פסקה קסט

לקבל דא ז' וכו': כנגד זה, שלמעלה, יש ז' ימי מילואים להכהן שלמטה בעולם הזה, כדי שימצא הכל כעין שלמעלה. וע"כ נקראים ימי מילואים, שפירושו ימי ההשלמה, כדי שיושלם הכהן, שהוא כנגד חסד, בשאר ימים אחרים, של ז' הספירות, כדי להשלים שבע ספירות ביחד. וע"כ נקראים אלו ימי מילואים, משום ששאר ספירות האחרות נתאחדו בו. שואל, מה זאת אומרת. ומשיב, שהפירוש הוא, שאם הכהן נתעורר להשפיע מתעוררת עמו גם שאר ספירות האחרות להשפיע, מתוך שהן התאחדו עמו יחד.

פסקה קע

ובג"כ כתיב ומפתח וגו': ומשום זה כתוב, ומפתח אהל מועד וגו' עד יום מלאת וגו', ז' ימים ודאי, כדי להשלים ז' ספירות, אז מתעטר הכהן למטה לגמרי כעין שלמעלה, כדי שבשעה שהכהן שלמטה יתעורר, יתעורר על ידו הכל למעלה, כל ז"ס, ותמצאנה הברכות למעלה ולמטה.

פסקה קעא

ר' אבא אמר וכו': ראי"א, מה השינוי שמשה שהוא ת"ת, משח את אהרן שהוא חסד, הגבוה מת"ת. ומשיב. אלא משום שהוא בן לאותו מקום שהוא מקור החיים, שהוא בינה, וכתוב מוליך לימין משה זרוע תפארתו. ומשה שמש כל אלו ז' ימי מילואים להשרות הכל עם אהרן.

פירוש. משה הוא בן הבינה, שה"ס דעת, דהיינו ת"ת שעלה והכריע בין ב' קוין של הבינה ונעשה שם סוד הדעת, ויחד אותם זה בזה, והאירם, שמשום זה, כיון דתלת מחד נפקי, שיצאו ג' קוין בבינה, חב"ד, חד בתלת קיימא, יצאו ג' קוין ונתפשטו גם בת"ת, שהם חג"ת, (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) ונמצא שמשה שה"ס בן הבינה, דהיינו דעת, הוא גבוה מן החסד, שהחסד הוא התפשטות שלו, שהוא נקרא ימין משה, דהיינו הקו ימין שלו. כמ"ש מוליך לימין משה וגו'. וע"כ שמש משה בז' ימי מילואים, כדי להשרות הז' ספירות, מן הדעת, על אהרן.

פסקה קעב

ר' חזקיה הוה יתיב וכו': ר"ח היה יושב לפני ר' אלעזר. אמר לו, כמה אורות נבראו מטרם שנברא העולם. אמר לו, שבעה, ואלו הם, אור תורה, אור גיהנם, אור גן עדן, אור כסא הכבוד, אור בית המקדש, אור תשובה, ואור המשיח. שה"ס ז' ספירות דבריאה חג"ת נהי"מ. ואלו נבראו מטרם שנברא העולם. שבעה אורות ונרות, דהיינו ז"ס, נתאחדו בו, באהרן, והוא הדליק את הנרות, והמשיך מז' נרות שלמעלה לז' נרות שלמטה.

פסקה קעג

ר' אלעזר פתח וכו': ראי"פ, הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר. הנה למדנו, הכל היה מן העפר ואפילו גלגל חמה. מה הוא העפר. הוא אותו העפר השורה תחת כסא הכבוד הקדוש. שהוא בינה.

פירוש. שהוקשה לו לר' אלעזר, מה שלמדנו, הכל היה מן העפר, שהוא מלכות, ואפילו גלגל החמה, הרומז על הת"ת, הלא להיפך הוא, שהמלכות נאצלת מת"ת. ועל זה משיב,

שהכונה היא על המלכות שבבינה, שהיא למעלה מת"ת, וממנה היה הכל, ואפילו גלגל החמה, שהוא ת"ת.

פסקה קעד

בספרא דבי רב ייסא סבא וכו': בספרו של ר"י סבא, יש. הכל היה מן העפר. היינו המקום המקבץ הכל, שהוא המלכות, מלמד שיצאו שבילים לצד זה ולצד זה, דהיינו לימין ולשמאל, ונתקבצו להאיר בכל הצדדים, כעפר הזה שזורקים אותו לכל צד. וע"כ הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר. ודאי. ולפי"ז, שעפר פירושו מלכות, קשה על מה שאמר ר"א, אשר העפר, פירושו עפר שתחת כסא הכבוד הקדוש, שהוא מלכות שבבינה.

פסקה קעה

אלא מן העפר וכו': ומשיב, אלא, מן העפר, פירושו, מו העפר שבביהמ"ק הקדוש, דהיינו מלכות, כמו שאמר ר' ייסא סבא, ועפר הזה, הוא מעפרא עלאה, מבינה, כש"א, ועפרות זהב לו, שפירושו בינה, שנקראת זהב, כי כמו שנמצאת הפעולה למטה במלכות, כעין זה, היא נמצאת גם כן למעלה בבינה. והעמדנו, שעפר פירושו, עפר בית המקדש, כי עולם זה שהוא מלכות נברא ב **ה'** שהיא בינה, ועל כן אפילו גלגל החמה היה מן העפר, כש"א אלה תולדות **השמים** והארץ בהבראם, שפירושו ב **ה'** בראם, הרי שגם השמים שהם גלגל החמה נבראו ב **ה'**, ומשום זה, הכל היה מן העפר. מי הוא עפר. הוא, אותו ששורה תחת כסא הכבוד הקדוש. שהוא בינה.

פירוש. שר' אלעזר מתרץ דבריו, שאינם סותרים דברי ר' ייסא סבא, כי מה שאמר ר' ייסא, שעפר הוא מלכות, היינו מלכות הממותקת בבינה, המכונה עפר בית המקדש. ונודע, שבעת שעלתה המלכות להתמתק בבינה, וקבלה המלכות צורת בינה, נכללו שתיהן זו מזו, וכמו שהמלכות קבלה צורת הבינה כך קבלה הבינה את צורת המלכות. וז"ש, **והאי עפר**. **מעפרא עלאה הוא** שעפר הזה קבל צורתו מעפרא עלאה, דהיינו מבינה, **כמה דאשתכח עובדא לתתא**, כמו שנמצאת פעולת שיתוף של המלכות בבינה למטה, במלכות, דהיינו שקיבלה צורת בינה, **הכי נמי הוא לעילא כגוונא דא**, כן ישנה פעולת השתוף למעלה בבינה כעין זה, שגם הבינה קבלה צורת המלכות. ופעולת השתוף, הן במלכות והן בבינה נקראת עפר. ועל כן, **ואוקימנא**, **עפר**, פירושו, **עפר דבי מקדשא**, שפירושו, פעולת השיתוף של מלכות ובינה זו בזו. שזה סוד, **דעלמא דא בה' אתברי** שהכונה היא על פעולת השיתוף של המלכות בבינה, הנקראת **ה'** שמשם נברא העולם, כי אם לא היתה פעולה זו לא היה יכול העולם להתקיים (כמ"ש לעיל ב"א דף ז' ד"ה

וכבר) שז"ס ב **ה' ברא**ם, **ועל דא אפילו גלגל חמה**, כי גם התפארת המרומז בגלגל החמה, יצא מפעולת השיתוף הזאת. הרי, **מאן עפר**, **ההוא דשארי תחות כורסי יקרא קדישא**, שהיא בינה הנקראת כסא אל החכמה. באפן, שגם ר' ייסא סבר שהיא בינה, אלא מה שאמר שהיא מלכות, כונתו צורת המלכות שקבלה הבינה. כי כונתו היא בעיקר על פעולת השיתוף שבמלכות מבינה. שהוא ה' דהבראם, ששורש זה הוא בינה.

פסקה קעו

כתיב כלך יפה וגו': כתוב, כלך יפה רעיתי ומום אין בך. **כלך יפה רעיתי**, זו כנסת ישראל. שהיא המלכות, **ומום אין בך**, אלו הם הסנהדרין, שהם כנגד ע"ב שמות שבמלכות (כמ"ש לעיל וירא דף ע"ח ד"ה אלין) ועיקרם הוא ע', בסוד ע' סנהדרין ושני עדים. וכנגד שבעים נפש שירדו עם יעקב, והקב"ה על כולם. שהם ע"ב. וע"כ אין בודקין אחר מומין מסנהדרין ולמעלה.

פסקה קעז

תנן כתיב ואתם וכו': למדנו. כתוב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. מהו ממלכת כהנים. הוא, כש"א זאת משחת אהרן ומשחת בניו. שפירושו, ש **זא"ת** שהיא המלכות נמשחה מאהרן (כנ"ל אות קס"ב) כי כשנתברכה כנסת ישראל שהיא המלכות על ידי הכהנים, אז היא נקראת על שמם, ז"ש, ממלכת נהנים.

פסקה קעח

רבי שמעון אמר וכו': רש"א, בוא וראה, אינה נקראת מלכות כהנים אלא ממלכת, משום שהכהנים שהם חסד, המליכו אותה, עי"ז שממישיכים לה חסדים, והחכמה שבה מתלבשת בחסדים ואז היא מאירה ושולטת, ועשו אותה גבורה על הכל. אבל **מלכות** כהנים אינה נקראת, כי מבחינת מה שנמשכת מן השמים, שהם ז"א, היא נקראת מלכות, דהיינו מלכות שמים ודאי, וכאן נקראת **ממלכת**, שהוא כמו שאתה אומר, שהכהנים המליכו אותה וחיברו אותה במלך, בז"א. ואז כשנתחברה עם ז"א. היא ממלכת על כל אוצרות המלך, ממלכת על כל נשק המלך, ממלכת בעליונים ובתחתונים, ממלכת על כל העולם.

פסקה קעט

ר' יוסי אמר וכו': ריי"א, כתוב ואגדתו על ארץ יסדה. **ואגדתו**, היינו כשמזדווג המלך, שהוא ז"א, כנגדה, כנגד המלכות שנקראת ארץ, בכל אלו עטרות הקדושות בקיבוץ אחד, דהיינו שג' מוחין חב"ד שלו הנקראים עטרות מתאגדים יחד בסוד ג' קוין, אז כתוב,

ואגדתו. ושיעור הכתוב, שאגדתו, שהם ג' מוחין שלו, על ארץ יסדה, הוא משפיע אל המלכות שנקראת ארץ.

פסקה קפ

ר' יצחק אמר וכו': ר"א, ואגדתו, הוא כמו שאתה אומר, ולקחתם לכם אגדת אזוב. שואל מה זאת אומרת. ומשיב, כי כשמתחברים ז"א ומלכות יחד, והמלכות מתברכת מן ג' קוין של ז"א, אז היא שולטת על כולם, כלומר, שג' קוין דז"א מתלבשים בה, ושולטת עליהם, והיא מאירה למעלה ולמטה, וכל זה הוא בשעה שהכהן עובד עבודה ומקריב קרבן ומקטיר קטרת, ומכוון בדברים לקרב הכל ביחוד אחד. אז כתוב, ואגדתו על ארץ יסדה.

פירוש. שר' יצחק חולק על ר' יוסי שפירש, שאגדתו סובב על המוחין דז"א, שהם משפיעים למלכות הנקראת ארץ. אלא שאומר שאגדתו משמע על אגדה שנתיסדה במלכות עצמה. כמו שנאמר ולקחתם אגדת אזוב, שהאגדה נלקחת בידו, כן ואגדתו על ארץ יסדה, פירושו שז"א לוקח אגודת ג' קוין שלו, ומיסדם במלכות.

פסקה קפא

ר' יוסי אמר וכו': ר"א, כשאהרן שה"ס קו ימין, חסד דז"א, נוסע להשפיע למלכות, כולם נוסעים עמו, דהיינו כל ג' הקוין, עד שמתברכת כנסת ישראל מג' הקוין, ומתברכים העליונים שהם ספירות דז"א, והתחתונים שהם ספירות המלכות, אז כתוב, ברוך הויה מציון שוכן ירושלים הללויה. שז"א שנקרא **הויה** מתברך מ **ציון**, שהוא יסוד המלכות. וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן. ששם כבודו, שהוא המלכות. מחברך מז"א.

פירוש. ר' יוסי מחזק דבריו, שאמר לעיל (באות קע"ט,) שאגדתו סובב על מוחין דז"א המאירים בהמלכות. ומוסיף. שהכתוב משמיענו, ש **אגדתו** של ז"א, שהם ג' קוין שלו, אינם מתברכים בשלמות, דהיינו שיאירו גם בהארת חכמה רק בשעה **שעל ארץ יסדה**, שמשפיע אותם ליסוד המלכות שנקרא ציון. כמ"ש ברוך ה' מציון וגו'. כי בעת שג' קוין דז"א אינם מאירים בהמלכות, אין לו אלא חסדים מכוסים מחכמה. וזהו שמשמיענו הכתוב, ו **אגדתו**, שתאיר בשלמות, **על ארץ יסדה**.

פסקה קפב

ר' אלעזר הוה וכו': ר"א היה הולך מקפוטקיא ללוד. והיו עמו ר' יוסי ור' חזקיה. פתח ר' אלעזר ואמר, ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך וגו'. למדנו, כל אדם העוסק בתורה ושפתותיו דובבות תורה, הקב"ה מכסה עליו, והשכינה פורשת עליו כנפיה. ז"ש, ואשים

דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך. ולא עוד, אלא שהוא מקיים את העולם, והקב"ה שמח עמו, כאלו ביום ההוא היה נוטע שמים וארץ. וזהו שהכתוב מסיים, לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה.

פסקה קפג

מכאן אוליפנא דישראל וכו': מכאן למדנו, שישראל נקראים בשם ציון, שכתוב, ולאמוד לציון עמי אתה. וראינו, שכנסת ישראל נקראת בשם ציון, שכתוב, ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה.

פסקה קפד

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר. צור תעודה חתום תורה בלמודי. **צור תעודה**, זו היא עדותו של דוד. דהיינו מלכות. שכתוב, ועדותי זו אלמדם. **צור** פירושו קשר, כמי שקושר קשר במקום אחד וצור תעודה, פירושו, המלכות קשורה. חתום תורה בלמודי. **חתום תורה**, פירושו חתימת התורה, שהיא ז"א, שכל השפע והגדלות הנמשכים מלמעלה, איפה היא החתימה שלו, דהיינו הגמר, היא **בלמודי**, שהם נצח והוד, הנקראים למודי ה', כי שם מתקבצים הגדלות והשמן בין שני עמודים, נו"ה, לשרות שם, שהם מקום כל הגדלות והשמן הנוזל מלמעלה, מת"ת שנקרא תורה, לשפוך אותו אל פי היסוד, ולהריק אותו ב **תעודה** הזו, שהיא המלכות, ואז מתקשר הכל קשר נאמן אחד. ויהיה שיעור הכתוב, **צור תעודה**, קשר המלכות הוא, על ידי זה, ש **חתום תורה בלמודי**, אשר שפע התורה נחתמת, דהיינו שנגמרת בנצח והוד, ומהם ליסוד. ואז נקשרת המלכות ביסוד, לקבל השפע ונעשה הכל קשר אחד.

פסקה קפה

תא חזי מה וכו': בוא וראה, מה בין אלו העוסקים בתורה לנביאים הנאמנים, הוא, כי אלו העוסקים בתורה חשובים בכל זמן מנביאים. מהו הטעם. משום שהם עומדים במדרגה עליונה יתירה מנביאים, כי אלו העוסקים בתורה עומדים למעלה במקום הנקרא תורה, שהוא ז"א, שהוא קיום כל האמונה. שהיא המלכות, שאין לה משהו אלא מה שז"א נותן לה. והנביאים עומדים למטה, דהיינו למטה מחזה דז"א, במקום שנקרא נצח והוד. וע"כ אלו שעוסקים בתורה, חשובים מנביאים, והם עליונים יותר מהם. כי אלו עומדים למעלה, ואלו עומדים למטה. ואלו שאומרים דברים ברוח הקודש, עומדים למטה מכולם. כי רוח הקדש נמשך מן המלכות שהיא למטה מכולם.

פסקה קפו

זכאין אינון דמשתדלי וכו': אשרי הם העוסקים בתורה, שהם במדרגה עליונה יתירה על כולם. מי שעוסק בתורה, אינו צריך לא לקרבנות ולא לעולות. כי התורה יותר טובה מכל, והיא קשר של אמונת כל. דהיינו קשר המלכות. וע"כ כתוב, דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. וכתוב, שלום רב לאוהבי תורתיך ואין למו מכשול.

פסקה קפז

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, פגשו איש אחד שהיה בא, וג' ענפי הדס בידו. קרבו אליו. אמרו לו, למה לך זה. אמר, כדי לתת הרוחה אל האובדת, דהיינו הנשמה יתרה הנאבדת מנפש האדם במוצאי שבת. אמר ר' אלעזר, יפה אמרת, אבל שלשה למה לך, היה די בהדס אחד. אמר לו, אחד לאברהם אחד ליצחק ואחד ליעקב. שהם ג' קוין, חסד גבורה ת"ת. וקשרתי אותם יחד, והרחתי בהם משום שכתוב, לריח שמניך טובים שמן תורק שמך. כי בריח הזה מתקיימת חולשת הנפש, ומתקיימת באמונה זו, שהיא המלכות. ונמשכות ברכות מלמעלה ומלמטה. פירוש. כי ריח, רומז על הארת החכמה המתגלה במלכות. שהיא נמשכת מג' קוין דז"א, שה"ס ג' הדסים, וע"כ כשמריחים את ההדסים צריכים לכוון להמשיך הארת החכמה מהם אל המלכות. אמר ר' אלעזר, אשרי חלקם של ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה קפח

ת"ח לית עלמא וכו': בוא וראה. אין העולם מתקיים אלא על הריח, ומריח הזה שמריחים למטה, נודע ריח אחר למעלה, שה"ס הארת חכמה. כי בשעה שיוצא השבת, והנפש יתירה שאדם קונה בשבת מסתלקת, ונשארים נפש ורוח של האדם מפורדים ועצובים, בא הריח הזה, שממשיכים אותו ע"י ריח ההדסים, והנפש והרוח מתקרבים על ידו זה אל זה, ושמחים.

פסקה קפט

ועל דא בעי וכו': וע"כ, צריך הרוח של האדם אחר הרוח שלמעלה, שהוא ז"א, לקבל את הריח, שה"ס הארת החכמה, כיון שמתקבל הריח מתקרבים רוח ונפש שלמעלה, שהן זו"ן, וכן רוח ונפש של האדם, זה אל זה, ושמחים. כעין זה הוא, ריח של הקרבן, שבריח הזה מתקרבים הכל יחד, דהיינו כל הספירות של ז"א, ומתלהטים מהם הנרות, שהם הספירות של המלכות, ושמחים.

פסקה קצ

ת"ח תרי בוציני וכו': בוא וראה, שני נרות, אחד למעלה ואחד למטה, אם אדם מדליק אותו הנר שלמטה, ומכבה אותו הנר שלמעלה, עשן ההוא העולה מן הנר שלמטה מדליק אותו הנר שלמעלה. (כמ"ש זה לעיל נח אות רמ"א), כך העשן של הקרבן, עשן הזה העולה מן הקרבן, גורם להמשכת הארת החכמה למעלה, ומדליק נרות העליונים, שהם ז"א ומלכות, ונדלקים יחד, ומתקרבות כל הספירות יחד בריח הזה, ומשום זה ריח ניחח לה'. וכבר העמידוהו.

פסקה קצא

וע"ד ריחא דקרבנא וכו': וע"כ, ריח הקרבן הוא קיום הכל וקיום העולם, והקרבן הוא על ידי הכהן המקריב הכל, ומשום זה, שבעת ימי מילואים נשלמים בו, שהם כנגד ז"ס חג"ת נהי"ם, כדי שכולם יתברכו בעבודתו, ושמחות וברכות תמצאנה למעלה ולמטה.

פסקה קצב

כתיב ה' אלקי וכו': כתוב, ה' אלקי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אמן. מקרא זה העמידוהו. **ה' אלקי אתה**, היינו, שצריך האדם להודות להשם הקדוש, ולשבחו על הכל. ומאיזה מקום השבח שלו. הוא כמו שהעמידוהו. וכאן הוא, מהעמוק מכל, שהוא כתר, שכתוב **כי עשית פלא**, פלא, פירושו כמו שכתוב, ויקרא שמו פלא, שהוא כתר. וכבר למדנו את זה. עצות מרחוק, **עצות** הוא כמו שאתה אומר פלא **יועץ** דהיינו בינה שנקראת עצה. **מרחוק**, כמ"ש, מרחוק ה' נראה לי, וכתוב ממרחק תביא לחמה, שפירושו חכמה, אשר עצות, שהיא בינה, מקבלת ממנה.

פסקה קצג

אמונה אמן: היינו כש"א, אל אמונה ואין עול. והעמידוהו, אמונה היא בלילה, דהיינו מלכות שנקראת לילה נקראת ג"כ אמונה, כמ"ש ואמונתך בלילות, וכתוב, חדשים לבקרים רבה אמונתך, שהוא מלכות. ועתיד הקב"ה לטהר את ישראל מעונותיהם, כמ"ש וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

שמיני

פסקה א

ויהי ביום השמיני וגו': ר' יצחק פתח, ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים. אשריהם ישראל שהקב"ה נתן להם התורה הקדושה, שהיא שמחת הכל, שמחת הקב"ה, ומקום

טיול שלו. שכתוב, ואהיה שעשועים יום יום. וכל התורה היא שם אחד קדוש של הקב"ה. ובהתורה נברא העולם. שכתוב, ואהיה אצלו אמון, אל תקרא אמון, אלא אומן, שהיתה כלי אומנות שלו לבריאת העולם.

פסקה ב

ובאורייתא אתברי בר נש וכו': ובהתורה נברא האדם. ז"ש, ויאמר אלקים נעשה אדם. שכתוב, לשון רבים, אמר הקב"ה אל התורה. רוצה אני לברוא אדם. אמרה לפניו, אדם הזה עתיד לחטוא ולהרגיז אותך. אם לא תאריך אפך עליו, איך יתקיים בעולם. אמר לה, אני ואת נעמיד אותו בעולם. כי לא לחנם אני נקרא ארך אפים.

פסקה ג

ר' חייא אמר וכו': רח"א תורה שבכתב, שהיא ז"א, ותורה שבעל פה, שהיא המלכות. העמידו את האדם בעולם. זהו שכתוב, נעשה אדם בצלמנו כדמותינו, שכתוב, לשון רבים. רבי יוסי אמר, זה נשמע מכאן, את אשר כבר עשוהו. עשוהו ודאי, דהיינו לשון רבים, וזה הוא צלם ודמות שעשו שניהם את האדם, צלם בדבר, שהוא ז"א הנקרא צלם. דמות בנוקבא, שהיא המלכות הנקראת דמות. והטעם של המלה **צל"ם** נתבאר (לעיל בהקסה"ז דף קפ"א אות רל"ז ד"ה דכתיב ע"ש) והמלכות נקראת **דמות**, שהיא מלשון דממה, מטעם שאין לה מעצמה כלום אלא מה שמקבלת מז"א ונשמת אדם נולדה מזווג ז"א ומלכות, ע"כ נאמר בצלמנו כדמותינו. וע"כ התחלת התורה היא **ב'**, שהיא רומזת על ז"א ומלכות. והעמידוה.

פסקה ד

ר' יצחק אמר וכו': ריי"א, מפני מה ה **ב'** פתוחה מצד אחד וסתומה מצד אחד. ומשיב, אלא בשעה שאדם בא להתחבר בתורה, הרי היא פתוחה לקבלו ולהשתתף עמו. ובשעה שאדם סוגר את עיניו ממנה, והולך לדרך אחר, הרי היא סתומה מצד האחר, כמו ה **ב'**, כש"א, אם יום תעזבני יומים אעזבך, ולא ימצא פתח עד שישוב ויתחבר בהתורה פנים בפנים, ולא ימוש ממנה. וע"כ התורה פותחת לקרוא בני אדם ומכרזת וקוראת אותם, אליכם אישים אקרא וגו'. וכתוב, בראש הומיות תקרא בפתחי שערים בעיר אמריה תאמר.

פסקה ה

ר' יהודה אמר וכו': ריי"א, **ב'** היא צורת שני גגות, וקו אחד המחברם. מה זאת אומרת. אלא גג אחד למעלה לשמים, שהם ז"א, גג אחד למטה לארץ, שהיא המלכות, והקב"ה, שהוא יסוד, אחוז בהם ומקבל אותם.

פסקה ו

רבי אלעזר אמר וכו': ראי"א, ג' אורות עליונים קדושים הם, דהיינו ג' קוין, האחוזים יחד, והם כלל התורה, והם פותחים פתחים לכל, פותחים פתחים ומשפיעים אל האמונה, שהיא מלכות, והם בית לכל. ועל כן נקראים בית, כי אלו ג' קוין שב **ב'**, הרומזים על ג' קוין דז"א, הם **בית**. ומשום זה התחלת התורה היא **ב'**, כי היא התורה, והיא רפואת העולם.

פסקה ז

ובגין כך מאן וכו': ומשום זה, מי שעוסק בתורה, כאלו עוסק בשם הקדוש. והנה למדנו, שהתורה כולה, היא שם קדוש עליון אחד, ומשום שהיא שם קדוש, היא מתחילה ב **ב'**, שהיא כלל השם הקדוש, דהיינו ג' ווין שבסוד ויסע ויבא ויט, שהם ג' קוין דז"א, (כנ"ל בשלח אות קע"ג) שהם ג' קשרים המשפיעים על האמונה, שהיא המלכות.

פסקה ח

ת"ח כל אינון וכו': בוא וראה, כל אלו העוסקים בתורה, מתדבקים בהקב"ה, ומתעטרים בעטרות התורה, ואהובים למעלה ולמטה, והקב"ה מושיט להם ימינו, שהוא חסד. ומכל שכן אותם שעוסקים בתורה גם בלילה, שהעמידו, שהם משתתפים בשכינה ומתחברים יחד. וכשבא הבקר, הקב"ה מעטר אותם בחוט אחד של חסד, שיהיו נודעים בין העליונים ובין התחתונים.

פסקה ט

וכל אינון כוכבי וכו': וכל אלו ככבי בקר, בשעה שכנסת ישראל, שהיא המלכות, וכל אלו העוסקים בתורה באים להראות לפני המלך, ז"א, כולם מזמרים ביחד. ז"ש ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים. מהו ויריעו. הוא כש"א, רועה התרועעה הארץ. דהיינו לשון שבירה, כי אלו הדינים, הנקראים בני אלקים, נשברים, וכולם נשברים לפני הבקר, בעת שמתעורר הבקר בעולם, שהוא הארת החסד דז"א, כש"א וישכם אברהם בבקר. ואברהם הוא חסד. וע"כ ויריעו כל בני אלקים.

פסקה י

רבי אלעזר הוה וכו': ר' אלעזר היה הולך בדרך, מצא את ר' פנחס בן יאיר שהיה בא, וחמורו היה נוער. אמר ר' פנחס, בקולו השמח של החמור, אני רואה ודאי שפנים חדשות תמצאנה כאן, כיון שיצא מאחורי אגפיו של ההר, ראה את ר' אלעזר שהיה בא, אמר, ודאי קול שמחת החמור נתקיים. ירד ר' אלעזר אליו ונשק אותו. אמר לו, אם נאות אתה להתחבר עמי בדרך אחד, נלך ונתחבר יחד. ואם לא, קח דרכך ולך. אמר לו, ודאי

כנגדך הלכתי, כיון שמצאתי אותך, אלך אחריך ונתחבר יחד. **טופסא**, פירושו רצון. כי תרגום, אל תאבה, הוא, אל תטפוס. (משלי א') וכן, בזאת יאותו, מתרגם, בדא יטפסון, (בראשית ל"ד).

פסקה יא

פתח רבי פנחס וכו': פר"פ ואמר, יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים. שואל, יברכך ה' מציון, מהו הטעם מציון. ומשיב, כי משם, מציון, שהוא יסוד המלכות, יוצאות ברכות לכל. ז"ש, כי משם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. ומשום זה, **יברכך ה' מציון**, כי משם יוצאות הברכות לכל. **וראה הטוב ירושלים**, כי בשביל ציון, מתברכת ירושלים, שהיא מלכות, כיון שציון שהוא יסוד המלכות, נתמלא עם ברכות, אז מתברכת ירושלים, שהיא המלכות, ונמצאים בה רחמים, וכשמתברכת ירושלים, מתברך כל העם.

פסקה יב

כל ימי חייך: היינו, שלא תהיה נראית קשת בימיך, כמו לאביך, ר' שמעון בן יוחאי, שלא נראתה הקשת בימיו. (כנ"ל ויקרא רל"ט ע"ש) כי הקשת מורה על דינים. ועל זה נאמר, וראה בטוב ירושלים כל ימי חייך. דהיינו שבכל ימי חייך תראה בטוב המלכות ולא יהיו בה דינים. **וראה בנים לבניך**, שיהיו יראי חטא, חסידים קדושים. אז **שלום על ישראל**. מהו שלום על ישראל. אלא הוא כמי שאומר שלום על ראש המלך, שלא יחסר כלום, כך, שלום על ישראל, דהיינו על ראש ז"א, שנקרא ישראל בעת שיש לו ג"ר, שה"ס ראש. כי **ישראל**, אותיות **לי ראש**. ושלום על ראש ז"א, כל זמן שצדיקים נמצאים בעולם.

פסקה יג

פתח ר' אלעזר וכו': פר"א ואמר, עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם. **בנים**, כבר העמדנו, שהם חג"ת דז"א, שהם בנים לחכמה ובינה, **בני בנים**, אלו הם שאר ספירות המלך, דהיינו נה"י, כמש"א וכל בניך למודי ה', שסובב על נה"י. וכתוב, בני ציון היקרים, שהם נה"י דז"א המתחברים עם ציון שהיא יסוד המלכות. כמו שאתה אומר, **ותפארת בנים אבותם**, שפירושו, הבנים, שהם חג"ת אינם מתעטרים אלא באבות שהם חכמה ובינה, שהם אבות לחג"ת. מכאן למדנו, שהבנים, חג"ת, אינם מתעטרים ואינם מושקים משיקוי הנחל, שהוא הבינה, אלא בזמן שהאבות, חו"ב, מתעטרים ומתברכים, מן הכתר, ז"ש ותפארת בנים אבותם.

פסקה יד
עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים הגיע זמן תפלה. ירדו והתפללו. בעוד שהיו מתפללים נכרך ונתקפל נחש אחד מסביב רגליו של החמור של ר' פנחס, נתבהל, וגעה החמור שתי פעמים. אחר שגמרו תפלתם, אמר ר' פנחס ודאי צער הוא לבהמתי, ונענשה, מחמת שביום זה הקדמתי ושפתותי היו דובבות בתורה, והחמור העביר אותי במקום ששורה טנופת. וע"כ עתה מצערים אותה. קמו וראו את הנחש קשור ברגלו של החמור, אמר ר' פנחס נחש נחש לך והכרך קשריך במדרון החור שלך, בתוך כך ניתק הנחש מרגל החמור, ונפל חתיכות חתיכות. **קפטר**, פירושו נכרך, נתקפל מלשון קפדתי כארג (ישעיה ל"ח י"ב) **קפטא** הוא מלשון קפדה בא (יחזקאל ז' כ"ה) שפירושו חרדה, בהלה. **קטפורא** פירושו מדרון. מלשון הניצוק והקטפרס (טהרות ח') **קפסירי**, הוא חתיכה לפי הענין. והוא כמו **פיסא** שפירושו חתיכה.

פסקה טו
אמר ר' אלעזר וכו': ומה כל כך מדקדק הקב"ה עם הצדיקים. אמר לו, ודאי הקב"ה מדקדק עם הצדיקים, ושומר אותם, שרוצה להוסיף להם קדושה על קדושתם. ועתה, חמור זה, כיון שלא שמר הקדושה שלי, ע"כ נצטער, וזה הנחש היה שליח, וכמה שליחים יש לקב"ה, ובכולם הוא עושה שליחותו, ואפילו בחיות השדה. ז"ש ושלחתי בכם את חית השדה ושכלה אתכם. ואפילו ביד עכו"ם, ז"ש, ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ.

פסקה טז
א"ר אלעזר וכו': אר"א, ושואל, וכי ביד ישראל עושה הקב"ה ג"כ את שליחותו. א"ל, כן. כגון רשע על ידי צדיק. אבל רשע בידי ישראל רשע אחר, אינו עושה בו שליחותו, חוץ מבזמן שהוא אינו מכוון בו. ז"ש, ואשר לא צדה והאלקים אנה לידו. ואשר לא צדה, הוא בדיוק, שלא נתכוון להרוג אותו, רק, והאלקים אנה לידו, כדי לענוש את שניהם. את ההורג והנהרג.

פסקה יז
א"ר אלעזר וכו': אר"א, באיזה דרך עושה הקב"ה את שליחותו בידי אלו הנ"ל ובידי עכו"ם. א"ל. ואביך לא אמר לך זה. א"ל עוד לא שאלתיו.

פסקה יח
פתח ואמר וכו': פו"א, והוא ישקיט ומי ירשיע וגו'. **והוא ישקיט**, הוא, שבזמן שהקב"ה נותן שקט ושלוה לאדם מי הוא, שיש לו רשות להזיק לו ולקטרג עליו. **ויסתר פנים ומי**

ישורנו, ובזמן שהוא מסתיר עיניו מלהשגיח עליו, מי הוא שישגיח עליו לשמור אותו, ולעשות לו שמירה. ואז באים אלו השליחים הנ"ל, ומזיקים לו. ודרכו של הקב"ה בזה, הוא, **על גוי ועל אדם יחד**, דהיינו בין לעולם כולו, ובין לעם אחד, ובין לאחד בלבד.

פסקה יט

ת"ח בזמנא דבני וכו': ומפרש דבריו. בוא וראה בזמן שמעשי בני אדם טובים למטה, מתעוררת עליהם מלמעלה ימינו של הקב"ה. אז מתעוררים כמה אוהבים, כמה שומרי העולם, כמה שומרי האדם, מימין ומשמאל לשמרו, הן מצד החסד והן מצד הגבורה, ואז נכנע השמאל, ואינו יכול לשלוט. ובזמן שמעשי בני אדם אינם טובים למטה, מתעורר עליהם צד השמאל שהוא דינים, וכל אלו הבאים מצד שמאל. כולם מתעוררים, וכולם נעשים שליחים להרע לבני אדם. כי אלו שעברו על דברי תורה, כולם רשומים בפניהם, וניכרים לאלו המתעוררים מצד שמאל.

פסקה כ

ובג"כ חיוותא ועכו"ם וכו': ומשום זה החיות ועכו"ם וכל אלו הבאים מצד שמאל, כולם נקראים שליחים אל אלו הרשומים בפניהם, כנ"ל, ומתעוררים אליהם. וישראל, אע"פ שאין מעשיהם טובים, כולם באים מצד ימין. ומשום שנכנע הימין ע"י מעשיהם הרעים, של הרשומים בפניהם, ע"כ שולט עליהם השמאל, וכל אלו הבאים מצד שמאל, וע"כ השליחות היא ביד החיות והעכו"ם וכל הדומה להם, שהם מצד השמאל, ולא בידי ישראל, שאע"פ שהוא רשע, הוא בא מצד ימין. שצד הזה נכנע ע"י מעשיהם.

פסקה כא

וישראל חייבא דנפל וכו': וישראל רשע שנפל בידי ישראל רשע אחר, הוא רק **בזמן** שהרשע לא נתכוון להרגיו, שאז אינו מטעם שליחות, אלא משום שיענשו שניהם ויקבלו עונש לטהר אותם. אמר ר' אלעזר, מאין לנו זה. א"ל, הם בימין ולא נתדבקו בשמאל ולא נתערבו בו לעולם, כי ישראלים הם שניהם, וע"כ לא יוכל להיות שליח של השמאל, להעניש למי, וע"כ **בזמן** אחר, דהיינו בזמן שהישראלים הרשעים מתכוונים להרוג, נעברו מן העולם.

פסקה כב

א"ר אלעזר מנא לן וכו': אר"א מאין לנו זה, שאם ישראלים רשעים מתכוונים להרג הם נעברים מהעולם. אמר לו, בוא וראה, מן פלגש בגבעה, שאע"ג שבני גביעה היו רשעים, לא רצה הקב"ה שיתעוררו להענישם רשעים אחרים מבני ישראל, וע"כ מתו כל הפעמים שמתו, במלחמות הראשונות, עד שכל הרשעים שנתעוררו להענישם מתו

ונאבדו ונשארו הצדיקים ביותר, שעשו הדבר בדרך האמת. ואע"פ שהם צדיקים, בשעה שהעולמות שקולים כאחד, שעולם התחתון הוא מתנהג כעין עולם העליון, לא ניתן הדבר, אלא למי שניתן, דהיינו רק לאותם הבאים משמאל, שהם החיות והעכו"ם, כי בשעה שעולם התחתון מתנהג כעין העליון, אין הענפים של ימין יכולים להיות שליחים למעשי השמאל, להרוג ולהעניש. כי למעלה לא יתחלפו הדברים לעולם. ובזמן ההוא של המלחמות בפלגש בגבעה, לא היו נמצאים העולמות שקולים יחד, זה כעין זה, וע"כ היו הצדיקים יכולים להעניש ולהרג, אע"פ שלא יהיה כזה למעלה.

פסקה כג

ועל דא חייבין וכו': וע"כ רשעי ישראל אל רשעים אחרים, אינם שלוחי המלך, שהרי אינם באים מצד שמאל. משל לבני אדם שחטאו למלך, נתעורר השוטר אליהם לתפשם ולהענישם, לאותם שחטאו למלך. קם חכם אחד, מבני העיר, ונתערב בין בני השוטר שהם העוזרים של השוטר, נשא השוטר עיניו וראה אותו. אמר לו מי נתן אותך אצלנו, ואין אתה מאותם שחטאו למלך, הרי אתה תענש בתחילה. לקחו אותו והרגוהו.

פסקה כד

כך ישראל מסטרא וכו': כך ישראל באים מצד ימין, ולא נדבקו בשמאל, ולא נתערבו עמו לעולם. וכשהרשעים גורמים בעונותיהם להכניע הימין, ומתעורר השמאל וכל אלו הבאים מצדו להענישם, אם קם אחד מישראל, שהוא מימין, להתערב ביניהם, מכירים אותו, ואומרים לו, וכי אין אתה מאותם הבאים מצד ימין, שנכנע מחמת עונות הרשעים, ואין אתה מאותם שחטאו למלך, מי נתנך אצלנו. ונמצא שהוא נענש תחילה. ושלמה המלך צוח כנגדם, ואמר, עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. **לרע לו**, ודאי, משום שאינו שליח המלך ואין בא מאותו צד. השמאל.

פסקה כה

אמר ר"א ודאי וכו': אמר ר' אלעזר ודאי כך הוא. כי למדנו שיש ימין ויש שמאל, שהם רחמים ודין, ישראל הם לימין, ועמים עכו"ם לשמאל. ישראל אע"פ שהם רשעים, ונכנעים, הם בימין, ואינם מתדבקים בשמאל, ואינם מתערבים עמו לעולם. ומשום זה כתוב, הושיעה ימינך וענני, כי כשמתעלה הימין, ישראל הדבקים בו מתעלים ומתעטרים בו. אז נכנע צד השמאל, וכל אלו הבאים מצדו. ז"ש ימינך ה' תרעץ אויב.

פסקה כו

פתח ר' אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר, ויהי ביום השמיני קרא וגו'. שואל, ויהי ביום השמיני, מהו יום השמיני. אלא כתוב, ומפתח אהל מועד וגו', כי שבעת ימים ימלא את

ידכם. אומר, כי שבעת, בשבעת ימים היה צריך לומר, או שבעה ימים ימלא את ידכם, מהו, כי שבעת ימים ימלא.

פסקה כז

אלא זכאין אינון וכו': אלא אשרי הם הכהנים שמתעטרים בעטרותיו של המלך הקדוש, שהוא ז"א ועטרותיו הן האורות דבינה, ומשוחים בשמן המשחה הקדוש, שעל ידי זה מתעורר שמן העליון, שהיא שפע החכמה אשר בבינה, המשקה לכל שבע הספירות חג"ת נהי"ם, שנמשחות מאותו משחת קדש שבבינה. וכל אלו שבעת הנרות, שהם ז"ס, נדלקים ממנה, ומשחת קדש, שהיא בינה, היא כלל של כל השבעה וע"כ נאמר עליהם שבעת ימים ימלא, דהיינו ששבעת ימים, שהם ז"ס הכלולים בבינה, הם ימלאו את ידכם משמן המשחה. ע"י שישפיעו בז"ס דז"א. וכולם כל ז"ס דז"א, נכלים בו, בבינה.

פסקה כח

ותנינן שיתא אינון וכו': ולמדנו, שהם רק ששה ימים, חג"ת נה"י, והם כלולים בזה, בבינה וזו הבינה היא כלל כולם, וע"כ נבחנת ליום בפני עצמה, ומשום זה כתוב, שבעת ימים ימלא, שהם חג"ת נה"י דז"א עם הבינה, כי בזה תלוים, מפני שחג"ת נה"י דז"א תלוים בבינה, וע"כ היא נמנית עמהם. ועל זה נקראת כנסת ישראל, שהיא המלכות, בת שבע, מהו שנקראת בת שבע. היא משום שהיא כלולה משש ספירות אחרות, וא"כ היתה צריכה להקרא בת שש, אלא שעם בחינתה עצמה היא שבע. אף כאן כיון שהבינה כלולה משש אחרות, היא נבחנת ג"כ ליום בפני עצמה להספר עמהם, והם שבעה ימים.

פסקה כט

כיון דהאי שבעה וכו': כיון ששבעה זה, שהיא בינה עם ששת ימים הכלולים בה כנ"ל, השלים הכהנים, והעטיר אותם, ומשח אותם בכל, כאשר הגיעו לכנסת ישראל, שהיא המלכות, שהיא, יום השמיני, אחריהם של שבעת ימים שהם בינה חג"ת נה"י, נצטוה אהרן להקריב עגל, משום שהוא בנו של פרה, הרומזת על המלכות, כדי לכפר על עון ההוא של עגל האחר שעשה אהרן, וחטא אל הפרה, שה"ס המלכות, שהיא השמיני לז' ימים הנ"ל, שהיא נקראת שלומי אמוני ישראל. ואז נמצא הכהן שלם בכל, בשמונה מיני לבושי כבוד, שלם בכל הספירות, שלם למעלה שלם למטה.

פסקה ל

ובכלא בעי לאחזאה וכו': ובכל דבר צריכים להראות מעשה למטה. ועל כן נעשה באהרן מעשה למטה, דהיינו שבעת ימים שלא יצא מן המשכן והקרבת הקרבן ביום השמיני,

כדי שיעורר כך למעלה, וימצא הכל באפן אחד, ואז מתברכים כל העולמות, והברכות נמצאות על ידי הכהן. וכאן נשלם הכהן בבל השלמות כראוי.

פסקה לא

עגל למה וכו': עגל למה. הוא שכתוב, עגל בן בקר לחטאת שפירושו, משום אותו החטאת, דהיינו החטא, שעשה מתחילה, שהוא העגל. **ואיל לעולה**, שואל, מהו הטעם שהקריב איל. ומשיב, משום האיל דיצחק, דהיינו האיל שהקריב אברהם במקום יצחק, שה"ס המיתוק של יצחק, שהוא עולה תמימה, והאיל הזה היה ראוי להקריב ולהשלים הכל, דהיינו להמתיק את השמאל ולהשלימו, ומקום זה, שהוא מלכות, מצד יצחק הוא שואב. כי המלכות נבנית מצד שמאל שהוא יצחק, וע"כ צריכים להשלימה משם. ואיל זה נקרב לעולה, משום אילו של יצחק, כי עולה עולה למעלה, לבינה, כדי לעטר אותה, את המלכות, בשלמות. **עגל ואיל**, עגל, היא בשבילה, כמו שאמרנו, דהיינו, כדי לתקן הפגם שפגם במלכות ע"י עשית העגל (כנ"ל אות כ"ט) **איל**, הוא להשלים אותה בשלמותו של יצחק כראוי. כי יצחק עצמו, ה"ס שמאל, שה"ס שור, והאיל, הוא המיתוק והשלמות שלו.

פסקה לב

וישראל דחבו עמיה וכו': וישראל שחטאו עם הכהן יחד בזה, בחטא העגל, מקריבים כעין זה שכתוב, ושור ואיל לשלמים לזבוח לפני ה'. **שור**, הוא על מה שחטאו, בעגל, דהיינו לתקון הפגם. **ואיל**, להשלים אותו מקום, שהוא המלכות בשלמותו של יצחק. כנ"ל בסמוך.

פסקה לג

מ"ש בכהנא דכתיב וכו': שואל, מה השינוי, שבכהן כתוב, עגל **לחטאת**, ובישראל, לא כתוב שור **לחטאת**. ומשיב. אלא ישראל קבלו עונש מתחילה, ומשום שקבלו עונש בכמה מקומות, כלומר בכמה אפנים, על ידי בני לוי, והשקאה וכו' על כן לא רצה הקב"ה להזכיר להם עוונם כבתחילה, ועל כן לא כתוב כאן **לחטאת**, אלא לשלמים. כדי להראות שלום, שהקב"ה הוא בשלום עם ישראל על זה.

פסקה לד

אבל אהרן דהא וכו': אבל אהרן שלא קבל עונש על חטא העגל מחמת תפלתו של משה, שכתוב, ובאהרן התאנף ה' וגו'. וכתוב, ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא. ועד עתה היה העון תלוי, ע"כ כתוב, ועגל בן בקר לחטאת, לחטאת ודאי, כדי שיתכפר עונו ויטהר, ויהיה נשלם לגמרי.

פסקה לה

ובההוא יומא אשתלימו וכו': וביום ההוא נשלמו העליונים והתחתונים, ונמצא שלם בכל, שמחה למעלה ולמטה, ואם לא היתה נמצאת ההפרעה של בני אהרן ביום הזה, מיום שעלו ישראל מן הים, לא היתה נמצאת שמחת עליונים ותחתונים כביום ההוא. ביום ההוא, נעבר אותו העון, של העגל, מן העולם, ונמצאו הכהנים וישראל שנטהרו ממנו. ביום ההוא. נעבר כל אלו המקטרגים שלמעלה, והיו הולכים ומשוטטים מסביב ישראל, ולא נמצאו בעת ההיא.

פסקה לו

עד דגרים שעתא וכו': עד שגרמה השעה, וקמו נדב ואביהוא וערבו שמחת הכל, ונעשה כעס בעולם, ז"ש וירא כבוד ה' אל העם. מיד, ויקחו שני בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו וגו'.

פסקה לז

תנן בההוא יומא וכו': למדנו. ביום ההוא, היתה שמחת כנסת ישראל, שהיא המלכות, להתקשר בקשר האמונה בכל הקשרים הקדושים דהיינו בכל הספירות דזעיר אנפין, כי קטרת מקשרת את הכל כאחד, ומשום זה נקראת קטרת. והם נדב ואביהוא, באו וקשרו כל אלו האחרים, שמסטרא אחרא, יחד. והשרו אותה, את המלכות, מבחוץ, שלא קשרו אותה עמהם, עם הספירות דז"א. וקשרו דבר אחר, במקום המלכות. וע"כ הזהיר אח"כ את הכהנים, שכתוב, **בזאת** יבא אהרן אל הקדש. דהיינו שיקשר המלכות הנקראת. **זאת**.

פסקה לח

[א] **וכבמה גוונין ערבבו וכו'**: ובכמה אפנים ערבו את השמחה של כנסת ישראל, אחד, שלא נשאו אשה, ולא היו ראוים להקריב, ושיתברכו העולמות על ידיהם. ואחד, שלא היתה ראויה השעה להקרבת קטרת, שלא היה בזמן העלאת הנרות והטבת הנרות כנ"ל (צו אות קנ"ב) ואחד, שדחקו השעה לרשת הכהונה בחיי אביהם, (כמ"ש שם אות קנ"ב). ואחד, שעוד מקודם לכן, מטרם שנתנו הקטרת, יצא המשפט שלהם, שכתוב ויקריבו לפני ה' אש זרה וגו'. ודאי דבר אחר, דהיינו הס"א, נקשר בקשר הזה, והשרו כנסת ישראל, שהוא המלכות, מבחוץ.

[ב] **א"ל ר' פנחס וכו'**: א"ל ר"פ, אל תאמר שהם השכינו אותה בחוץ, אלא כנסת ישראל לא נקשרה על ידיהם, בז"א, כי בכל מקום שלא נמצא דכר ונוקבא כנסת ישראל אינה שורה ביניהם כלל, משום זה הזהיר את הכהנים, שכתוב, **בזאת** יבא אהרן אל הקדש, דהיינו שימצאו דכר ונוקבא, שאם לא כן לא ישרה **זאת** שהיא המלכות. וע"כ לא יבא

הכהן אל הקדש עד שישא אשה, כדי שישתתף בקשר דכנסת ישראל. כי מי שלא נשא אשה הוא משרה לכנסת ישראל בחוץ, והיא אינה מתחברת עמו. וע"כ נמצא אצלם ביום ההוא ערבוביא.

פסקה לט

ויהי ביום השמיני וכו': ר' יוסי פתח ואמר, כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות. **כשושנה בין החוחים**, זוהי כנסת ישראל, והעמידוהו, שהקב"ה משבח את כנסת ישראל, ואהבת הקב"ה היא כנגדה, להתדבק בה. וע"כ מי שנשא אשה צריך לשבח להקב"ה ולשבח לכנסת ישראל. כי למדנו, בכל מצוה, צריכים להראות אהבה במעשה, כמו שאדם הוא מתדבק בבת זוגו ואהבתו כנגדה, כי כשבא לעבוד לפני מלך הקדוש, הוא מעורר זווג אחר עליון, כי הקב"ה, אהבה שלו היא להתדבק בכנסת ישראל, ומי שמעורר הדבר, הקב"ה מברך אותו, וכנסת ישראל מברכת אותו. וכבר למדנו.

פסקה מ

ועל דא שבחא וכו': וע"כ, השבח שהקב"ה משבח את כנסת ישראל, שהיא המלכות, הוא, כשושנה שהיא בין החוחים, שהיא טובה ביותר ועולה על הכל, כך כנסת ישראל בין שאר המחנות, משום שעולה ומתעטרת על כולם. וזוהי, שושנה בין החוחים ואתרוג בין החוחים. כי שושנה ואתרוג, הם שמות המלכות, שהיא בין החוחים. להראות שבח כנסת ישראל על כולם.

פירוש. הכלים דאחורים של המלכות, נפלו לעולם הבריאה, שהחצונים יש להם שם אחיזה בה, ובעת הזאת היא בין החוחים, ובגדלות כשהיא בזווג עם ז"א היא מעלה אלו הכלים דאחורים שלה מן עולם הבריאה ומן החצונים, והם נעשים כלים לאור החכמה, כי אין אור החכמה מקובל רק בכלים דאחורים האלו, (כנ"ל בהקסה"ז דף ו' ד"ה ואלמלא) ונמצא שהם עולים על כולם. וזה שמשבח אותה. כשושנה בין החוחים וגו'. וכן אתרוג הוא בין החוחים כי כל השבח נוטלת משם.

פסקה מא

ת"ח כ"י מתברכא וכו': בוא וראה, כנסת ישראל מתברכת ע"י הכהן, וישראל מתברכים ע"י הכהן. והכהן מתברך ע"י הכהן העליון, שהוא חסד דז"א, ז"ש, ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם.

פסקה מב

כתיב זכר רחמיך וגו': כתוב, זכר רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה. **זכר רחמיך**, זה יעקב. **וחסדיך**, זה אברהם. **כי מעולם המה**, שמעולם לקחם הקב"ה, והעלה אותם

למעלה, ועשה מהם מרכבה קדושה להגן על העולם. ומשום שהם מן העולם, הוא זוכר אותם להגן ולרחם על העולם. כעין זה לוקח הקב"ה צדיקים מן העולם, ומעלה אותם למעלה, להגן על העולם.

פסקה מג

ואי תימא יצחק וכו': ואם תאמר, יצחק, למה לא נזכר כאן. ומשיב, אלא שנשאר להפרע מאלו שמצירים לבניו. ז"ש, עוררה את גבורתך. וכתוב ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו'. וזה הוא יצחק, שאינו נזכר כאן. כי יצחק הוא מדת הגבורה, שזכותו שמורה ליום נקם. ר' חייא אמר זכר רחמיך ה' וחסדיך, אלו הם יעקב ואברהם, שצריכים אותם להגן עלינו. אבל יצחק עומד רק לעשות מלחמות שהוא בהיפך הרחמים והחסדים, ומשום זה, לא צריכים אותו אצלם. כדי שלא יעורר הדין.

פסקה מד

ד"א, כי מעולם המה: כי כשברא העולם לקח את יצחק וברא את העולם, דהיינו שברא העולם במדת הדין, ראה שאין **הדין** יכול לעמוד בלבדו, לקח אברהם, שהוא חסד, וקיים עמו את העולם. זה שכתוב, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם. אל תקרי בהבראם אלא באברהם. ראה שצריכים יותר קיום, לקח את יעקב, שהוא מדת הרחמים, ושתף עם יצחק, שהוא דין, וקיים העולם. ז"ש, ביום עשות הויה אלקים ארץ ושמים, שהויה הוא מרת הרחמים, ואלקים הוא מדת הדין. וע"כ באברהם ויעקב נתקיים העולם. ומשום זה כתוב, כי מעולם המה.

פסקה מה

ר' יהודה פתח ויהי ביום השמיני: אחר שנשלם אהרן באלו שבעת הימים, שהם בינה חג"ת נה"י (כנ"ל אות כ"ח) ונתעטר בהם, אז יום השמיני, שהוא מלכות, צריך להשתלם מן ז' דמילואים על ידי הכהן. וע"כ העבודה היא בשמיני, כדי להתעמר מז', שהם בינה חג"ת ונה"י, ושיתתקן הכהן על עון העגל שחטא מתחילה.

פסקה מו

הה"ד ויאמר אל וגו': ז"ש, ויאמר אל אהרן קח לך עגל. והרי העמידוהו, **עגל**, הוא ודאי לכפר על עגל הזה שחטא בו, שכתוב ויעשהו עגל מסכה. בן בקר. מהו הטעם, בן בקר ולא בן פרה. אלא כיון שהוא צריך להתתקן אצל הפרה, הרומזת על המלכות, שפגם בה במעשה העגל, ע"כ אינו ראוי להקריב ממנה אליה. וע"כ לא נאמר, בן פרה. כי מי ששולח מתנה למלך, הראיתם, שיקח מבית המלך, ויתן למלך, אלא המתנה ששולח למלך, צריכה להיות מבית אחר, ולא מבית המלך. ר' יוסי אמר הרי משלו אל שלו אינו

ראוי להקריב. כי חטא בעגל ומקריב עגל, והיה לו להקריב מין אחר. ומקשה על דברי ר' יהודה. אמר רבי יהודה, משום זה בן בקר ודאי, ולא בן פרה.
פירוש. בקר רומז על שור, שהוא מדת הגבורה דז"א. ופרה רומזת על המלכות. וגם המלכות כוללת ג' פנים פני אריה פני שור פני נשר. ואם היה כתוב עגל בן פרה, היה זה רומז לפני שור הכלול במלכות. וזה לא יתכן, כיון שפגם במלכות צריך להיות התקון ממקום אחר. וזהו שר' יהודה השיב לר' יוסי, **בן בקר ודאי**, כי עגל בן בקר רומז על פני שור שבז"א, שממנו ממשיכים תקון אל המלכות, וע"כ אין זה משלו על שלו, אלא ממקום אחר. **ולא עגל בן פרה**, שהיה רומז על שור שבמלכות, כנ"ל.

פסקה מז

לחטאת: פירושו, לטהר על עון ההוא שחטא בו. **ואיל לעולה תמימים**. שואל, אומר תמימים, תמים היה צריך לומר. אם תאמר שסובב על איל ועגל, ע"כ אומר לשון רבים. אינו כן, כי שניהם אינם עולים לעולה, שהרי כתוב, **לעולה תמימים**, ועגל אינו עולה לעולה אלא עולה לחטאת, וא"כ, מהו תמימים שכתוב על איל.

פסקה מח

אלא אילו דיצחק וכו': ומשיב. אלא אילו של יצחק, צריכים להקריב אל הפרה, שנזכר ב' פעמים בכתוב, אחד שכתוב, וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל וגו', הרי אחד. ואחד, וילך אברהם ויקח את האיל, הרי שנים, וכתוב בהם, ויעלהו לעולה. וע"כ נאמר איל לעולה תמימים, שני איל, דהיינו לשון רבים, כי הם שנים. וע"כ גבורות למדנו, ומהם מתחלקים לכמה אחרים.
פירוש. כבר ידעת שסוד עקדת יצחק, ה"ס מיעוט הג"ר דקו שמאל כדי שיתיחד עם קו ימין שנקרא אברהם (כמ"ש באורך לעיל ויקרא אות ש"ד עש"ה) וכאן מפרט ומבאר יותר. כי נודע שב' פעולות נוהגות במסך דחירק שבקו אמצעי בעת שבא ליחד השמאל והימין יחד, שבתחילה מגלה בחינת המסך דמדת הדין דצמצום א', שאז התרוקן קו השמאל כולו מאורותיו. ואח"כ בפעולה שניה גונז את מדת הדין, ומעלה המלכות לבינה ונמתקת שם במדת הרחמים (כמ"ש לעיל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר עש"ה) כי ע"י מסך זה ממשיך תחילה הקטנות דבינה, ואח"כ ע"י הארה עליונה מוריד המלכות מבינה ומתגלה הגדלות דבינה ואז משיג שוב הקו שמאל בחינת ו"ק דג"ר, ומתיחד עם הימין, שה"ס ג"ר דפנים.
וז"ס שתחילה נאמר מקו אמצעי שהוא ז"א, לאברהם שה"ס החסד וימין, שישחוט את יצחק בנו, דהיינו מכח פעולה א' דמסך דחירק שבקו אמצעי, שהוא גילוי דמדת הדין

המסלק כל האורות מקו שמאל, שזה נבחן לשחיטה. ואח"כ נאמר לו אל תשלח ידך אל הנער וגו', דהיינו הגניזה דמדת הדין. ואח"כ נאמר וירא אברהם והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו, שה"ס שראה איך המלכות עלתה ונסתבכה בבינה, שה"ס פעולה הב' דמסך דחירק. שע"י ראיה זו נמשכה הקטנות מבינה כנ"ל. ואח"כ ע"י הארה העליונה יורדת המלכות מבינה ומתגלה הגדלות מן הבינה, (כנ"ל ב"א דף ר"צ ד"ה בגין) שזסו"ה ויקח את האיל ויעלהו לעולה תחת יצחק בנו, כי אז נתתקן יצחק בנו ע"י הגדלות מן הבינה. הרי שב' פעמים איל שכתוב כאן, הם ב' מיתוקים, א' לקטנות וא' לגדלות.

וזה אמרו, **דאדכר תרי זמני בקרא** וכו', אחד לקטנות ואחד לגדלות כנ"ל, **וע"ד איל לעולה תמימים**, **תרי איל**, כי בעת שמקריב האיל לעולה צריך לכוין לב' בחי' איל לעולה הנזכרים בעקדת יצחק. ועליהם נאמר תמימים לשון רבים. וז"ש, **וע"ד גבורות תנינן**. שיש ב' מיני גבורות, אחת דקטנות, שאז אין לקו שמאל שהוא גבורה, אלא ו"ק בלי ראש. וא' לגדלות שאז יש לקו שמאל ו"ק דחכמה. **ומנייהו מתפרשין לכמה אחרנין**. שאלו ב' גבורות מתחלקות לכמה בחינות.

פסקה מט

ואל בני ישראל וגו': ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת. שואל, עגל לחטאת היה צריך לומר, כמו בכהן. ומשיב, אלא ישראל כבר קבלו עונשם, ועל כן, לא כתוב בהם עגל לחטאת, אלא עגל לעולה. מהו הטעם, שהיו צריכים עגל לעולה. כי כל אלו שחטאו בו, בעגל, בין בדבור, בין במעשה, בין בעבודה קבלו עונש, ואפילו אלו שלא עבדו ממש אלא שעלה ברצון לבם לעבוד לו, ג"כ נענשו, כמ"ש, וישק את בני ישראל, שמזה הגיע עונש לאותם שעלה ברצונם לעבוד לו, אבל כל אלו שהעלו ברצונם שלא לעבוד לו, אלא רק מעין של רצון העלו ממנו, נטהרו כאן, בקרבן עגל לעולה, וע"כ מקריבים אותו עולה ולא חטאת. כי עולה נקרבת על הרהורי הלב.

פסקה נ

אבל קחו שעיר וכו': שואל, אבל קחו שעיר עזים לחטאת למה. כיון שלא חטאו אלא בהרהורי הלב, שמספיק עולה. ומשיב, שהוא משום שהקריבו תחילה לשעירים השולטים על הרים הרמים. וזהו **לחטאת**, שהיו צריכים חטאת להטהר מחטא זה. ולא עוד אלא לחידוש הלבנה, היו צריכים חטאת, שהיה אז ר"ח ניסן. וברי"ח מקריבים חטאת.

פסקה נא

ושור ואיל לשלמים: כתוב שור, ולא פר, משום ששור שלם הוא, שרומז על פני שור משמאל שהוא בחינת גבורה דז"א. אבל פר ופרה הם רומזים לזכר ונקבה שבבחינת השמאל דמלכות, שאינו שלם, וע"כ השור בא להראות שלום במלכות, שמגבורה דז"א שהוא שור, נמתקת גבורת המלכות, שהוא פר ופרה, ז"ש לשלמים. ר' יוסי אומר, שור ואיל באים מצד שמאל דז"א, **שור** מצד שמאל, שכתוב ופני שור מהשמאל. **איל**, משום האיל של יצחק, שהוא מהשמאל, ועולים לשלמים, להשלים אותם לכנסת ישראל, שהיא המלכות. וע"כ שור ואיל לשלמים. ואינם חולקים, אלא ר' יוסי מפרש יותר.

פסקה נב

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, הכל הוא, משום שכנסת ישראל, שהיא המלכות, מתעטרת ומתברכת על ידי הכהן, במילואים. ויום ההוא, השמיני, שמחת הכל היתה שמחת כנסת ישראל בהקב"ה, שמחת עליונים ותחתונים. וכמו שנשלם הכהן למטה, כביכול נשלם הכהן למעלה, שהוא חסד דז"א, חוץ מנדב ואביהוא, שעוררו הפרעה בין המטרוניתא והמלך. וע"כ ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם.

פסקה נג

ויאמר משה וגו': ויאמר משה אל אלעזר ואל איתמר ראשיכם אל תפרעו וגו', כי שמן משחת ה' עליכם. ר' אבא אמר, הרי למדנו, שבהמעשה שלמטה מתעוררים מעשים למעלה. והמעשה שלמטה צריכים להראות כעין המעשה שלמעלה.

פסקה נד

ת"ח כל חדוותא וכו': בוא וראה, כל השמחה של מעלה תלויה בשמן הקדוש ההוא שהוא חכמה, שמשם יוצאות שמחה וברכות לכל הנרות, והכהן העליון, שהוא חסד, מתעמר בשפע השמן, הנמשך מחכמה, ומשום זה, הכהן, ששמן המשחה נמשך עליו כעין שלמעלה, צריך להראות שמחה והארת פנים, ולא יהיה נראה חסרון בראשו, ולא בלבושיו, אלא להיות שלם לגמרי כעין של מעלה, ולא יראה בו פגם כלל, כדי שלא יעשה פגם במקום אחר. למעלה.

פסקה נה

ת"ח אלמלא אלעזר וכו': בוא וראה אם אלעזר ואיתמר היו נראים פגומים בשעה ההיא, בלבושיהם או בראשיהם, לא היו ניצולים באותה שעה, שמתו נדב ואביהוא, כי השעה עמדה לעשות דין. ועל כן למדנו, בשעה שיש מגפה בעולם, לא יעורר אדם עצמו לשום דבר בעולם, כדי שלא לעשות רושם שיתעוררו עליו בעלי הדין. חוץ אם מעורר עצמו

לדבר טוב, ויכול לדחות שעת הדין. כי בזמן ובשעה שדין נמצא בעולם, מי שיפגש בו, לוקטים אותו ויסתלק מן העולם. ומשום זה, **ולא תמותו**. כתוב, ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה. משום שהם אינם באים מצד הכהנים, ואין חשש שיהיו נזוקים. ע"כ מותר להם להתעורר ולבכות את השריפה. ולא לכהנים אשר הדין שלט אז עליהם.

פסקה נו

רבי אלעזר פתח וכו': רא"פ, ויקח אהרן את אלישבע וגו'. **ויקח אהרן**, הכל היה כמו שצריך, הכל כעין של מעלה. בוא וראה, ראויה היתה בת שבע, שהיא המלכות (כנ"ל אות כ"ח) לדוד מיום שנברא העולם. ראויה היתה אלישבע שהיא המלכות, לאהרן, מיום שנברא העולם.

פסקה נז

מה בין האי להאי וכו': שואל מה בין זו לזו. כיון ששתיהן הן מלכות, מה ההפרש בין בת שבע לאלישבע. ומשיב, אלא הכל אחד, ששתיהן הן מלכות, אבל שם הוא לדין. כאן הוא לרחמים. כשנתחברה בדוד היא בבחינת דין, לעשות מלחמות ולשפוך דם. כאן באהרן, היא לשלום, לשמחה, להארת פנים, להתברך ממנו. וע"כ נקראת שם בת שבע, וכאן **אלישבע**, אלישבע, נתחברה בחסד. כי היא אותיות **אלי שבע**, ואל הוא חסד. בת שבע, היא לדין, לרשת המלכות, ולהתחזק.

פסקה נח

א"ר שמעון וכו': אר"ש זה שלמדנו, בכתוב, קול השופר, יפה הוא, וזה הוא יעקב, שעלה במחשבה, שהיא חכמה, עם האבות, דהיינו בכללות חג"ת, ויצאו יחד מתוך השופר, שה"ס בינה, הנקראת אמא עלאה, כי כמו שופר שתוקעים בו, שהוא מוציא מים ורוח ואש יחד, שהקול נעשה מהם, כך אמא עלאה, המכונה שופר, הוציא את האבות, שהם חג"ת, בקול אחד, שהוא קו האמצעי, ת"ת, ומתוך המחשבה עלו יחד בקול אחד, וקול ההוא נקרא קול שופר, וזהו יעקב, שהוא קו האמצעי הכולל האבות, חג"ת, ביחד, כי קו האמצעי כולל בתוכו כל ג' הקוין, ונקרא קול. וביאור הדברים תמצא לעיל (בהקסה"ז דף קפ"ד ד"ה למשמע).

פסקה נט

ותרי קלי נינהו וכו': ובי' קולות הם, א' של מנעולא, והב' של מפתחא (שנתבארו לעיל ויקרא אות ש"ט בהסולם ע"ש) כי מתוך קול דמנעולא יוצא קול דמפתחא, (כמ"ש לעיל לך י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) אבל קול אחד הוא שנקרא קול השופר, שהיא קול דמפתחא, שהוא בחינת מיתוק המלכות בבינה. הנקראת שופר. ומכאן יוצאים שאר הקולות מתוך

השופר, בזווג דמחשבה, שהוא חכמה, עם הבינה, וז' קולות הם, דהיינו חג"ת נהי"מ דז"א, שיוצאים ע"י זווג המחשבה בשופר, שהם חכמה ובינה, ושופר זה, שהוא בינה, משקה ומרוה בתחילה את האבות, שהם חג"ת, ואח"כ את הבנים, שהם נהי"מ. וכבר העמידו הדבר.

פסקה ס

ת"ח ויקח אהרן את אלישבע: שהיא המלכות, היינו, לבשם אותה ולשמחה, ולחבר אותה במלך הקדוש, בז"א, בזווג שלם, שתמצאנה ברכות בכל העולמות על ידי אהרן. משום זה צריך הכהן להמצא בהארת פנים, בשמחה, כעין של מעלה, כי על ידו נמצאות ברכות ושמחה. וע"כ נתרחק ממנו דין ורוגז ועצבות, כדי שלא יהיה נפגם מאותו מקום שנקשר בו, שהוא המלכות, וע"כ, ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה ולא כהן. עליהם כתוב, ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה וגו'.

פסקה סא

יין ושכר אל תשת וגו': א"ר יהודה, מתוך פרשה זו אנו שומעים, שנדב ואביהוא, שתויי יין היו, משהזהיר אותם, את הכהנים, על זה. ר' חייא פתח, ויין ישמח לבב אנוש וגו'. שואל, אם הכהן צריך לשמוח ולהמצא בהארת הפנים יותר מהכל, אם כן למה אסור לו יין, הרי בו נמצאת שמחה, והארת פנים נמצאת בו.

פסקה סב

אלא שירותא דחמרא וכו': ומשיב, אלא תחילת היין היא שמחה, וסופו הוא עצבות. והכהן צריך להיות תמיד בשמחה ועוד שהיין בא מצד הלוים, מן המקום שיין שורה בו, משמאל, כי התורה ויינה של תורה, הוא מצד הגבורה. וצד הכהנים, הוא מים צלולים ומאירים, שהוא חסד.

פסקה סג

ר' יוסי אמר וכו': ר"א, כל אחד מלוה לחבירו, והכל כלול זה מזה, שהשמאל כלול מימין, והימין מהשמאל, וע"כ יין, שהוא משמאל, מתחיל בשמחה, משום שכלול ממים, שהוא מימין, ואח"כ חוזר למקומו, לשמאל, והוא נעצב ונרגז ודן דין, כדרך השמאל.

פסקה סד

ר' אבא אמר וכו': רא"א, ממקום אחד יוצאים יין, ושמן ומים. מים ושמן שמימין לוקחים הכהנים ויורשים אותם, ושמן יותר מכל, דהיינו חכמה, שהיא שמחה בתחילה ובסוף, ולא כמו יין שבסופו עצבות. שכתוב, כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן.

ויין שהוא לשמאל, יורשים הלוים, להרים הקול ולזמר, ולא לשתוק. כי יין אינו שותק לעולם. ושמן הוא תמיד בלחש.

פסקה סה

מה בין האי להאי וכו': שואל, מה ההפרש בין זה לזה, בין שמן ליין. ומשיב, אלא שמן שהוא בחשאי, ובלחש תמיד, בא מצד המחשבה, שהיא חכמה, שהיא בלחש תמיד, ואינה נשמעת, והיא בחשאי, כמו מחשבה שאינה מגולה לחוץ. ועל כן השמן הוא מימין. ויין, שהוא להרים הקול ואינו שותק לעולם כי השתוי יין אינו יכול לשתוק, הוא בא מצד אמא, דהיינו מצד שמאל דבינה ויורשים אותו הלוים שהם לצד שמאל, שעומדים לזמר ולהרים קול ונמצאים בבחינת דין. וע"כ כתוב, ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. ואע"פ שזה נאמר על הכהנים, אמנם כתוב שם, הכהנים בני לוי. שיורה שמצד שהם לוים, יהיו על פיהם כל ריב וכל נגע.

פסקה סו

בגין כך כהנא וכו': משום זה, כהן שנכנס למקדש לעבוד עבודה, אסור לו לשתות יין, כי מעשיו הם בחשאי, ובחשאי בא ומכוון היחודים, ומזווג למי שמזווג, דהיינו לזו"ן, וממשיך ברכות לעולמות כולם, והכל בחשאי, שכל מעשיו הם בסוד. וע"כ אסור לשתות יין, שהוא מגלה סוד, כי כשנכנס יין יצא סוד, ואשר בכל מעשיו עומד להרים הקול.
פירוש. השמן נמשך מחכמה, שהוא בצד ימין, וה"ס או"א שהם תמיד בחסדים מכוסים, וז"ס שהשמן הוא בחשאי ובסוד, כלומר שאינו מתגלה בהארת החכמה. ומשם נמשכים הכהנים. והיין, ה"ס צד שמאל דבינה שחזרה להיות חכמה, דהיינו הארת החכמה, המגלה את החסדים ומשמיעם לחוץ. וז"ס שהיין מגלה סוד. וז"ס שהוא להרים הקול. כי קול ה"ס חסדים, והיין מגלה החסדים, שהגילוי לחוץ נבחן כהרמת קול. וע"כ הכהן, שכל מעשיו בחשאי ובסוד, להיותו נמשך מחכמה וחסד, שהוא כולו ימין וחסדים מכוסים, ע"כ אסור לו לשתות יין. שצריך להיות כמו שורשו למעלה.

פסקה סז

רבי יהודה ורי יצחק וכו': ר"י ור"י היו הולכים בדרך מבי מרוניא לצפורי. והיה נמצא אצלם ילד אחד עם חמור, נושא יין מרוקח בדבש. א"ר יהודה, נאמר דבר תורה ונלך. **קינטא דדובשא**, פירושו יין מרוקח בדבש, כמו גלוסקין וקנטיטון (אי"ר ד"ה לאמותם).

פסקה סח

פתח ר' יצחק וכו': פתח ר"י ואמר, וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים וגו'. **וחכך כיין הטוב**, זה יינה של תורה, שהוא טוב, כי יין אחר, דס"א, אינו טוב, ויינה של תורה טוב

לכל, טוב לעולם הזה, וטוב לעולם הבא. וזהו יין שנוח לו להקב"ה יותר מכל. ובזכות זה, מי שמרוה עצמו מיינה של תורה, יתעורר לעולם הבא ויזכה לתחיית המתים, כשיקים הקב"ה את הצדיקים. א"ר יהודה, דובב שפתי ישנים. הנה למדנו, שאפילו בעולם ההוא יזכה לדבר בתורה, ז"ש דובב שפתי ישנים.

פסקה סט

אמר ההוא רביא וכו': אמר הילד ההוא, אם היה כתוב, וחכך מיין הטוב היינו אומרים כך, שפירושו מיינה של תורה, אבל כיין הטוב כתוב, ולא מיין. הביטו בו. אמר ר' יהודה, בני אמור דבריך, כי יפה אמרת.

פסקה ע

אמר אנא שמענא וכו': אמר, אני שמעתי, שמי שעוסק בתורה ודבוק בה, ודבר תורה ההוא נשמע מפיו, ואינו אומרו בלחש, אלא מרים בו קולו, כי כך צריכים להרים קול בתורה, כי כתוב, בראש הומיות תקרא, להרים רנה של תורה ולא בלחש, הוא, **כיין הטוב**, דהיינו כיין הטוב שאינו שותק, והוא עתיד להרים קול כשיצא מעולם הזה. **הולך לדודי למישרים**, שלא יטה אז לימין ולשמאל, ולא ימצא מי שיעכב בידו. **דובב שפתי ישנים**, שאפילו בעולם ההוא, שפתיו דובבות תורה.

פסקה עא

תו שמענא והכך וגו': עוד שמעתי. וחכך כיין הטוב. מקרא זה נאמר לכנסת ישראל, שהיא המלכות. ונאמר בתשבחה, א"כ מי חוא המשבח אותה בזה. אם הקב"ה משבחה, מהו, הולך לדודי למישרים, הולך אלי היה צריך לומר.

פסקה עב

אלא ודאי קב"ה וכו': אלא ודאי הקב"ה הוא שמשבח כנסת ישראל, כמו שהיא משבחת לו, שכתוב, חכו ממתקים, כך הקב"ה משבח כנסת ישראל, וחכך כיין הטוב. **יין הטוב**, הוא יין המשומר, שה"ס הארת חכמה שבבינה, **הולך לדודי**, זה יצחק, שהוא קו שמאל דז"א, שנקרא **ידיד** מבטן. **למישרים**, הוא כמו שאתה אומר, אתה כונית מישרים, שהם חסד וגבורה. דהיינו לכלול השמאל, שהוא גבורה בימין, שהוא חסד, וזה הוא מישרים. שבשביל השמחה של יין הטוב ההוא, נכלל השמאל בימין, והכל שמחים, כי הכל מתעוררים בשמחות וברכות, וכל העולמות נמצאים בשמחה, ומתעוררים להשפיע ברכות למטה.

פסקה עג

אתו ר' יהודה וכו': באו ר"י ור' יצחק ונשקוהו בראשו, ושמחו עמו. אמרו לו מה שמך. אמר להם ייסא. אמדו, תהיה גדול כמו ר' ייסא, ותהיה נמצא בחיים בעולם יותר מר' ייסא חברנו, שנסתלק מבינינו. אמרו לו, ומי אביך. אמר להם הוא נפטר מן העולם, והיה מלמד לי כל יום ג' דברי תורה, ובלילה ג' דברי חכמה שבאגדה. ואלו הדברים שאמרתי למדתי מאבי. ועתה אני גר עם אדם אחד, ומונע אותי מתורה, ואני הולך בכל יום לעבודה. ובכל יום אני חוזר אלו הדברים ששמעתי מאבי.

פסקה עד

א"ל ההוא ב"נ וכו': אמרו לו, אדם ההוא יודע בתורה. אמר להם לא, זקן הוא ואינו יודע לברך להקב"ה. ויש לו בנים, ואינו משים אותם בבית המדרש. א"ר יהודה, אם לא היה כך, הייתי נכנם לכפר הזה, לדבר עליך טוב, אל האדם המחזיק אותך, עתה, שהוא כמו שאמרת, אסור לנו לראות פניו. השלך ממך את החמור, ואתה תלך אלינו. אמרו לו, מי הוא אביך. אמר, ר' זעירא דכפר ראמין.

פסקה עה

שמע ר' יהודה וכו': שמע ר"י ובכה. אמר, אני הייתי בביתו, ולמדתי ממנו ג' דברים בכוס של ברכה, ולמדתי ממנו במעשה בראשית ב' דברים. א"ר יצחק, ומה, אם מילד הזה בנו למדנו, ממנו עצמו לא כל שכן. הלכו ואחזו בידו. ראו שדה אחד וישבו שם. אמרו לו אמור לנו דבר אחד, מאלו שלמד עמך אביך במעשה בראשית.

פסקה עו

פתח ואמר ויברא וגו': פתח ואמר, ויברא אלקים את התנינים הגדולים וגו'. **ויברא אלקים**, כל מקום הדין, נקרא אלקים. ומקום העליון ההוא, שהוא בינה, שהוא מקום שהדינים יוצאים ממנו כך קורא אותה כאן אלקים ואע"פ שהבינה היא רחמים, ממנה יוצאים דינים ובה הם תלוים. ע"כ נקראת אלקים.

פסקה עז

את התנינים הגדולים: אלו הם האבות, שהם חג"ת, שהם נשקים תחילה, מן הבינה, ונשרשים להשפיע לכל. ואת כל נפש החיה הרומשת. **ואת כל נפש החיה**, זו היא נפש דאדם הראשון, שארץ עליונה ההיא, שהיא מלכות, הוציאה מחיה עליונה ההיא העליונה על הכל. שהיא בינה, שכתוב, תוצא הארץ נפש חיה, וזו היא נפש של אדם הראשון, שמשך לתוכו. **הרומשת**, זו היא החיה, דהיינו בינה. השורצת ומשפעת בכל ההרים, שהם חג"ת, למעלה ולמטה, לז"א ולמלכות. ושיעור הכתוב, תוצא הארץ, שהיא

מלכות, נפש של אדה"ר, מן, חיה הרומשת, שהיא בינה. **אשר שרצו המים**, היינו החסדים של נהר העליון ההוא, שהוא בינה, הנמשך ויוצא מעדן, שהוא חכמה, ומשקה לאילן ההוא שהוא ז"א, שישתרש בשרשיו על הכל, ושימצא בו מזון לכל.

פסקה עח

ד"א החיה הרומשת וגו': פירוש אחר. **החיה הרומשת** זו היא דוד המלך, דהיינו מלכות, שכתוב בו, לא אמות כי **אחיה** וגו'. **ואת כל עוף כנף למינהו**, אלו הם כל אלו המלאכים הקדושים הנמצאים לקדש שם אדונם בכל יום ויום, שכתוב בהם, שש כנפים שש כנפים לאחד. ומהם מעופפים בעולם לעשות רצון אדונם, בשליחותו, כל אחד ואחד כראוי. אמר ר' יהודה, ודאי אינו ראוי לילד הזה לדעת כל כך, אבל אני רואה בו, שיתעלה למקום עליון.

פסקה עט

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, ודאי החיה הרומשת, זו היא חיה עליונה על הכל, שהיא בינה, כי האחרת דהיינו מלכות, קוראה הכתוב, ארץ. כמו שכתוב, והעוף ירב בארץ, בארץ ודאי, שהוא מלכות. ולא במים, שהם חסדים של הבינה, כי נהר ההוא, שהיא בינה, נמשך ויוצא ומשקה בלי פירוד עד מקום ההוא שנקרא ארץ, שהיא מלכות, ומשם ולמטה כתוב, ומשם יפרד וגו'. שהוא כבר עולמות הפירוד. **והעוף**, שה"ס המלאכים, שהם מעולם הפירוד. העוף ההוא, תלוים בארץ הזאת, שהיא המלכות, ונשקים ממנה. וזה הוא שכתוב, והעוף ירב בארץ. קמו והלכו. אמר ר' יהודה נשתתף לילד הזה עמנו, וכל אחד ואחד יאמר דבר תורה.

פסקה פ

פתח ר' יהודה וכו': פר"י ואמר, סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים. מקרא זה למדנו ויפה הוא. אבל כנסת ישראל אומרת זה בגלות. **סמכוני**, מהו סמכוני. ומשיב. אלא מי שנפל צריכים לסמכו. ז"ש סומך ה' לכל הנופלים וגו'. ומשום זה, כנסת ישראל, שהיא המלכות, שנפלה, שכתוב, נפלה לא תוסיף קום, צריכים לסמוך אותה, וע"כ היא אמרה, סמכוני. למי אמרה. לישראל בניה, שהם בגלות עמה.

פסקה פא

ובמה באשישות וכו': ובמה סומכים את המלכות הנופלת, **באשישות**, אלו הם האבות, שהם מתמלאים תחילה, מיין הטוב ההוא המשומר, שהוא הארת החכמה מקו שמאל של הבינה המקובלת תחילה בחג"ת, הנקראים אבות, וכשמקבלים יין המשומר נקראים אשישות. וכשהם מתמלאים, הרי הברכות נמצאות בתוכה, בתוך המלכות, ע"י מדרגה

אחת שהיא צדיק, דהיינו יסוד, המקבל מאבות ומשפיע למלכות. ומי שיודע ליחד השם הקדוש, שהיא מלכות, בז"א, שתקבל מאלו האשישות, אע"פ שהברכות אינן נמצאות בעולם, כלומר, שעודנה בגלות, הוא, היסוד. סומך ותומך כגסת ישראל בגלות. וע"כ אמרה, סמכוני באשישות.

פסקה פב

רפדוני בתפוחים: הכל אחד, שתפוחים ואשישות שניהם הם בחינת האבות, כמו שאמרנו, שהם משפיעים ליסוד, והיסוד למלכות. אבל, ההפרש ביניהם הוא סוד זה, **אשישה**, מכניסה היין. **תפוח**, מוציא היין ומכוון הרצון. ועל כן נאמר, אשישות, ותפוחים, **אשישות** לרוות מיין. **תפוחים**, לכוון הרצון, שלא יזיק היין. וכל זה למה, **כי חולת אהבה אני**, בגלות. ומי שמיחד השם הקדוש, צריך ליחד דין ברחמים, לכלול אותם כראוי, להתבשם ולתקן הכל, כראוי, וזה סומך את כנסת ישראל בגלות.

פירוש. האבות, שהם חג"ת דז"א, נקראים תפוחים, כי ז"א נקרא תפוח, כמ"ש כתפוח בעצי היער וגו'. אמנם **תפוחים** נקראים מצד החסדים שהם בשליטת הימין של החג"ת, שזסו"ה, בצלו חמדתי וישבתי וגו'. **ואשישות** נקראים מצד שליטת השמאל של החג"ת, המקבל יין המשומר שה"ס הארת החכמה, מצד שמאל של הבינה. וז"ש, **אשישות, לרוואה מחמרא**, דהיינו בעת שחג"ת דז"א הם בשליטת השמאל, שאז מקבלים יין, והם כלים לקבלת היין, הנקראים אשישות. **תפוחים**, **לכוונא רעותא דלא יזיק חמרא**, כי כשנמשך הארת השמאל בלי התכללות בימין. נמשכים דינים מן השמאל, והם מזיקים (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד נפק) וע"כ לתפוחים צריכים, שהם הארת החסדים, ואז אין האשישות מזיקים. וז"ש **ומאן דמיחד שמא קדישא בעי ליחדא דינא ברחמי** דהיינו האשישות שהם דינים, עם התפוחים שהם רחמים.

פסקה פג

ר' יצחק פתח וכו': ר"פ, אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם. אשרי הם ישראל שהם קדושים, והקב"ה רוצה לקדשם. בוא וראה, ישראל הקדושים, כל חיי עולם שיורשים, הכל תלוי בעולם הבא ההוא, שהוא בינה, משום שהוא חיים של הכל, למעלה ולמטה והוא המקום שיין המשומר שורה שם, דהיינו בקו שמאל שלה, ומשם, מן הבינה, יוצאים חיים וקדושה לכל. ויין של ישראל למטה, הוא קדוש בשביל היין של ישראל אחר למעלה, שהוא ז"א המקבל יין המשומר מן הבינה כנ"ל, וזה בזה תלוי, שיין שלמטה תלוי ומכוון כנגד יין שלמעלה. כי ישראל למעלה, שהוא ז"א, לוקח בו, בהיין, חיים, דהיינו הארת חכמה הנקראת חיה, ומשום זה נקרא עץ חיים, דהיינו עץ

מאותו מקום שנקרא חיים, ויוצא משם חיים. וע"כ מברכים להקב"ה ביין, כי יין של ישראל למטה, הוא כמו זה היין של מעלה.

פסקה פד

עובד עכו"ם דאיהו וכו': עובד עכו"ם, שהוא טמא, ומי שיקרב אליו יטמא, כשיקרב ויגע ביין של ישראל, נטמא היין ואסור לשתותו, כל שכן היין עצמו שהוא עושה שהוא טמא. כי היין שלהם הוא מבחינת הס"א, שהם ממשיכים יין המשכר, שה"ס המשכת הארת החכמה מן השמאל ממעלה למטה, שהוא טומאה חמורה המזין את הקליפות. והיא נבחנת לסוספיתא דדהבא (כנ"ל פקודי אות ע"ה) מה שאין כן יין המשומר, שהוא יין של ישראל העליון שהוא ז"א, נמשך ממטה למעלה. (כמ"ש שם). וע"כ, אל תאמר שזה בלבד, דהיינו יין של ישראל למטה, הוא כעין של מעלה, אלא כל מה שעושים ישראל למטה הכל הוא כעין דוגמא של מעלה, כל שכן יין העומד במקום עליון, בדומה ליין המשומר.

פסקה פה

בג"כ ישראל שתיין וכו': משום זה, ישראל שותים יין של ישראל, שנעשה כראוי בקדושה, כעין ישראל למעלה, שהוא ז"א, ששותה ומשתרש ומתברך ביין ההוא העליון הקדוש, הנמשך מן הבינה ממטה למעלה (כנ"ל בדבור הסמוך) ואינם שותים יין שנעשה בטומאה, ומצד הטומאה, (כנ"ל בדבור הסמוך), כי בו שורה רוח הטומאה, ומי ששותה אותו נטמא רוחו, והוא נטמא, ואין הוא מצד ישראל, ואין לו חלק לעולם הבא, כי עולם הבא, שהוא בינה, שם הוא יין המשומר. הנמשך ממטה למעלה. כנ"ל בסמוך.

פסקה פו

ועל דא ישראל וכו': וע"כ ישראל הקדושים צריכים לשמור זה יותר מהכל, משום שנקשר במקום דעוה"ב, כנ"ל, ומשום זה ביין מתברך הקב"ה יותר מבכל, משום שהוא משמח צד שמאל דז"א, מכח יין המשומר שממשיך לו מבינה, ובתוך שמחתו נכלל בימין דז"א, והחסדים שבימין, נכללים מהארת חכמה שבשמאל. וכשנעשה הכל ימין, בז"א, שהימין מתגבר בו, אז השם הקדוש, שהוא המלכות, היא בשמחה, והברכות נמצאות בכל העולמות. ובהמעשה שלמטה בשתיית היין, מתעורר המעשה שלמעלה, שהארת החכמה שה"ס יין המשומר, נמשך מבינה אל קו השמאל דז"א, בסו"ה שתו ושכרו דודים. וע"כ מזמנים יין למטה, כנגד יין שלמעלה.

פסקה פז

ובגין דאיהי מנטרא וכו': ומשום שהוא יין המשומר למעלה בבינה, צריכים לשמור אותו למטה ממגע נכרי, וכל השמירה שלו הוא קדושה לישראל, ומי שפוגם אותו למטה בצד הטומאה, יטמא הוא בעולם הזה, ואין לו חלק לעולם הבא, שהיא בינה, ששם המקום שיין המשומר ההוא שורה בו, וכיון שהוא לא שמר היין למטה, אינו משומר לעולם הבא. הוא טימא אותו, את היין, יטמאו אותו בעולם ההוא, ולא יהיה לו חלק ביין ההוא של עולם הבא. אשרי הם ישראל, המקדשים עצמם בקדושה עליונה, ושומרים מה שצריך להיות משומר, ומקדשים את המלך בשמירה עליונה הזו. אשרי הם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה פח

פתח ההוא רביא וכו': פתח ילד ההוא ואמר, מלך במשפט יעמיד ארץ, ואיש תרומות יהרסנה. מי הוא **מלך**, זהו הקב"ה, **במשפט**, זהו יעקב, שהוא כלל האבות. דהיינו קו האמצעי הכולל חסד וגבורה. שה"ס אברהם ויצחק. כי בקו אמצעי **יעמיד** ומקיים ה **ארץ**, שהיא מלכות. **ואיש תרומות**, תרומת כתוב, בלא ו', שה"ס קו האמצעי הנקרא משפט, ותרומה היא מלכות, כש"א ו **זאת** התרומה, אשר תרומה ה"ס זאת, דהיינו המלכות הנקראת **זאת**. ואיש תרומות, זהו עשו, ששאל על תרומות ומעשרות בכל יום ולא עשה כלום. שהיה שואל לאביו איך מעשרים את התבן ואת המלח וכו' והוא לא עישר אפילו מה שמחויב במעשר, (ב"ר פס"ג יוד) והוא איש תרומות שאינו משפט, כמו יעקב, שהוא קו אמצעי, אלא שהוא מבחינת קו שמאל בלבד, שאינו נכלל בימין, כי התרומה, שהיא מלכות, היא מצדו הסתלקות הרחמים, דהיינו מבחינת דין בלבד שהוא שמאל בלי ימין, ועל כן אין המלכות באה במשפט הכולל ימין ושמאל ועל כן יהרסנה, כש"א, ויש נספה בלי משפט, להיותו דין בלי רחמים. ועל כן ואיש תרומות יהרסנה.

פסקה פט

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי דוד המלך היה איש תרומה, כי דוד המלך היה מרכבה למלכות מבחינת השמאל שלה (כנ"ל ב"א דף ק"י ד"ה מלכותא דדוד) ומשיב, אלא ברחמים. שלא למלכות דשמאל בלבד, כמו עשו, אלא שמאל דמלכות המלובש ברחמים. ולא עוד, כי כתוב, **חסדי** דוד הנאמנים, הרי כמו שנתדבק בזה, במלכות דשמאל, נתדבק ג"כ בזה, בחסדים.

פסקה צ

ת"ח כל יומוי וכו': בוא וראה, כל ימיו של דוד המלך היה משתדל שתרומה זו, שהיא המלכות, תתקשר במשפט, בז"א, שהוא קו האמצעי, ויזדווגו יחד. בא שלמה וזווג אותם יחד, ועמדה הלבנה, שהיא המלכות, במילואה. ועמדה הארץ שהיא המלכות על קיומה. בא צדקיהו, והפריד אותם, ונשארה הארץ, שהיא המלכות, בלא משפט, שהוא ז"א, ונפגמה הלבנה ונחרבה הארץ. אז נאמר, ואיש תרומות יהרסנה. שהוא צדקיהו.

פסקה צא

ותא חזי שמן וכו': ובוא וראה, שמן הוא לכהנים, שה"ס ימין. ויין הוא ללוים, שה"ס שמאל, לא משום שהם צריכים לשתות יין, אלא, שבא ונמשך להצד שלהם מיין המשומר, שהוא שפע החכמה שבקו שמאל דבינה, כנ"ל, לחבר הכל יחד ולשמח כל העולמות, שימצא בהם ימין ושמאל כלולים לגמרי זה בזה, שתמצא בהם חביבות הכל, ואהבה של בני האמונה. כי מהתכללות ימין ושמאל זב"ז נשלמות כל המדרגות.

פסקה צב

מאן דאתדבק רעותיה וכו': מי שרצונו מתדבק בזה, בהתכללות ימין ושמאל, הוא שלם בעולם הזה ובעולם הבא, וימצא כל ימיו שנתדבק בתשובה, שהיא בינה, שהיא המקום, שיין ושמן נמצאים, שהם יחוד ימין ושמאל. ואז לא יתדבק אחר עולם הזה, לא לעושר ולא לחמדה שלו. ושלמה המלך צוח על זה ואמר, אוהב יין ושמן לא יעשיר, בעולם הזה, כי עושר אחר מזומן לו, שיהיה לו חלק בו, ושיהיה לו חלק בעולם הבא, שהוא המקום שיין ושמן שורים, בעולם הזה ובעולם הבא. ומי שאוהב מקום הזה, אינו צריך עושר ואינו רודף אחריו. אשרי הם הצדיקים המשתדלים בעושר העליון כל היום. שכתוב, לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז. זהו בעולם הזה. ולאח"כ בעולם הבא, להנחיל אהבי יש ואוצרותיהם אמלא.

פסקה צג

תו פתח ואמר וכו': עוד פו"א, ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם. **והתורה**, זו תורה שבכתב, שהוא ז"א, **והמצוה**, זו תורה שבעל פה, שהיא המלכות. **להרתם** כתוב, חסר ו', הוא כמו שאתה אומר, ואל חדר הורתי. וכאן יש להסתכל להורתם של מי, אם תאמר, הורתם של ישראל, שהם זו"ן, שישראל הם בנים שלהם, כמ"ש בנים אתם להי' אלקיכם, אינו כן, כי ישראל אינם נזכרים במקרא הזה, שיאמר עליהם להורותם סתם. אלא הורתם של תורה ומצוה, ומי הם, זה הוא יין המשומר, שהיא בינה, שהיא אמם של זו"ן הנקראים תורה

ומצוה. משום שכל כתיבה של ספר העליון, שהוא חכמה הנקרא ספר העליון (כנ"ל ויקהל אות ק') שם שורה, בבינה. כי ספר העליון שהוא חכמה נעלם, ותחלת הגילוי שלו, הנבחן לכתיבה, הוא בבינה, ומשם, מבינה, יוצאת תורה שבכתב, שהוא ז"א, וע"כ אנו קוראים לז"א, תורה שבכתב, משום שז"א נאצל ויצא מן הכתב, שהוא בינה. וזה הוא **אשר כתבתי להרתם**, להרתם ודאי, דהיינו חכמה ובינה, שה"ס ספר וכתיבה, שהם הרתם דז"א.

פסקה צד

תורה שבע"פ וכו': תורה שבעל פה, שהיא המלכות, היא תורה אחרת העומדת ומתקיימת על פה. מי הוא פה. זה הוא דעת, דהיינו ז"א, המכריע בין חכמה ובינה, שהוא פה דספר וכתיבה, שהם חכמה ובינה, כי הדעת שהוא ז"א, מכריע ומגלה החכמה ובינה שה"ס ספר וכתיבה דוגמת פה של אדם המגלה מה שנעלם במחשבתו, ותורה זו, היא תורה אחרת מתורה שבכתב, שהיא נקראת תורה שבעל פה, שהיא עומדת ומתקיימת על פה ההיא הנקראת תורה שבכתב, שהוא ז"א, כי המלכות עומדת ומתקיימת מז"א. כנודע. ומשום זה נקראת תורה שבעל פה. ומשום זה נתעלה משה בכל דבר על כל שאר נביאים הנאמנים, שכתוב, **ואתנה לך**, לך, הוא בדיוק, להוציא שאר הנביאים. כי משה הוא מרכבה אל הדעת, שממנו תורה שבעל פה.

פסקה צה

כתיב, הגו סיגים וגו': כתוב, הגו סיגים מכסף ויצא לצורף כלי, הגו רשע לפני מלך ויכון בחסד כסאו. (נראה שכך היה כתוב בספרים שלהם, ולא ויכון בצדק כסאו, כבספרים שלנו) בוא וראה, בשעה שמתרבים רשעים בעולם מתתקן הכסא של המלך הקדוש שהוא המלכות, בדין, ונשאב בדין, ולהבותיו שורפות העולם. ובשעה שיעברו הרשעים מן העולם, אז, ויכון בחסד כסאו, בחסד ולא בדין. שואל, מה משמע. דהיינו מה הפירוש שיכון בחסד כסאו ולא בדין.

פסקה צו

משמע דעלמא תתאה וכו': ומשיב. משמע, שעולם התחתון, שהוא המלכות, תלוי בעולם העליון, שהוא ז"א, ועולם העליון משפיע לעולם התחתון, כפי דרכיו של העולם התחתון, וע"כ, **ויכון בחסד כסאו**, שמי שרוצה לברכו ולתקן כסאו, שהוא עולם התחתון, יתקן אותו בחסד ולא בדין. שואל שוב, מה משמע. מה פירושו שיתקן אותו בחסד. ומשיב, שכאשר הכהן נכנס לבית המקדש, שהוא המלכות שיכנס בחסד, שהוא מים, ולא יכנס ביין ששתה, שהוא גבורה, יכנס במים, ולא יכנס ביין.

פירוש. כי עתה גילה כוונתו אשר חסד ודין שנאמר על ויכון בחסד כסאו, ה"ס מים ויין, שפירושם חסדים, והארת חכמה, (כנ"ל אות ס"ג וס"ו) ושיעור הכתוב הוא, הגו רשע לפני מלך, דהיינו ע"י המשכת היין שה"ס הארת חכמה הנמשכת בדינים, המעבירים הרשעים מן העולם, שע"ז הגו רשע לפני מלך. ואחר שעברו הרשעים אין צורך עוד להמשיך בחינת יין, אלא חסדים בלבד, שה"ס מים. וז"ש, **ובשעתא דאתעברו חייביא מעלמא**, דהיינו שכבר המשיכו בחינת יין לבער הרשעים והס"א, כדין ויכון בחסד כסאו, שאין צריך עוד להמשיך בחינת יין אלא מים לבד. שהוא חסד. (וכעין זה אומר לעיל בסוד הושענה רבא, צו אות קט"ז ע"ש).

פסקה צז

אתו ר' יהודה וכו': באו ר' יהודה ור' יצחק ונשקו ראשו. ומיום ההוא לא נפרד עוד מר' יהודה, וכשנכנס לבית המדרש היה ר' יהודה קם לפניו, אמר למדתי ממנו דבר, ואני צריך לנהוג בו כבוד. אחר כך, נתקבל בין החברים, והיו קוראים אותו, רבי ייסא ראש הפטיש המשבר סלעים ומוציא להבות לכל צד. והיה ר' אלעזר קורא עליו, בטרם אצרך בבטן ידעתיך.

פסקה צח

וידבר ה' אל משה וגו': וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר אליהם זאת החיה אשר תאכלו וגו'. שואל, מהו השינוי שכתוב כאן אהרן. ומשיב, אלא משום שהוא עומד תמיד להבדיל בין הטמא ובין הטהור. שכתוב להבדיל בין הטמא ובין הטהור.

פירוש. כי אהרן הוא חסד והארת חכמה ה"ס חיה, וכל ההבדל בין חיה הטמאה, ובין החיה הטהורה, הוא רק בחסד לבד, כי הטמאים נאחזים בקו שמאל הנפרד מימין שהוא חכמה בלי חסדים, שממנו נמשכים אז כל החשכות וכל הדינים. והטהורים נאחזים בקו שמאל הכלול בימין, שהחכמה מלובשת בחסד, שממנו נמשך כל הברכות וכל הקדושות. והכתוב, זאת החיה, ה"ס הארת החכמה שנק' אור החיה, אשר ההבדל בין חיה טהורה לטמאה הוא רק בחסד, שהוא בחינת אהרן, ע"כ, נאמרה פרשה זו אל משה ואל אהרן.

פסקה צט

רבי אבא פתח וכו': ראי"פ ואמר, מי האיש החפץ חיים וגו'. נצור לשונך מרע וגו'. סור מרע וגו'. וכתוב שומר וגו'. **מי האיש החפץ חיים**, מה הוא חיים. אלא אלו הם חיים הנקראים עולם הבא, שהוא בינה, ששם שרוים חיים, ועל כן למדנו, עץ חיים, הוא אילן

שהוא ז"א מאלו החיים, שהם אור הבינה, דהיינו אילן שניטע באלו החיים. וע"ז מי האיש החפץ חיים כתוב.

פסקה ק

אוהב ימים לראות טוב: שואל, מה הם ימים. ומשיב, אלא אלו הם שם המלך הקדוש, דהיינו המלכות שנקראת, שם, שהיא נאחזת, באלו ימים העליונים, שהם חג"ת נה"י דז"א, ומקבלת אותם. ועליהם נאמר אוהב ימים, שהם נקראים כימי השמים על הארץ, ימי השמים ודאי, שהם חג"ת נה"י דז"א הנקראים שמים, על הארץ ודאי, המקובלים למלכות הנקראת ארץ ומי שרוצה חיים שלמעלה שיהיה לו חלק בהם, שהם אור הבינה המקובל בעץ חיים שהוא ז"א, ומי שרוצה ימים עליונים, שהם חג"ת נה"י דז"א המקובלים במלכות, להדבק בהם ולאהוב אותם, ישמור פיו, מכל דבר ישמור **פיו ולשונו**, ישמור פיו ממאכל וממשתה, המטמא את הנפש, ומרחיק האדם מאלו החיים דבינה שבז"א, הנקרא **לשון**, ומאלו הימים דז"א, שבמלכות, הנקראת **פה**. וישמור לשונו מדברי לשון הרע, שלא יטמא בהם, ויתרחק מהם, ולא יהיה לו חלק בהם.

פסקה קא

ת"ח פומא ולישן וכו': בוא וראה, פה ולשון, מקום עליון נקרא כך, שהמלכות נקראת פה, וז"א נקרא לשון. ומשום זה, לא יפגום אדם פיו ולשונו, משום שהוא פוגם בפה ולשון העליונים. וכל שכן לטמאות נפשו וגופו כולו, משום שנטמא בעולם האחר למעלה. וכבר העמדנו.

פסקה קב

זאת החיה וגו' מכל הבהמה: שואל מקרא זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו, שתחילה כתוב, זאת החיה, ואח"כ, מכל הבהמה וגו'. ומשיב, אלא אמר הקב"ה, בכל זמן שישראל שומרים נפשם וגופם שלא לטמא אותם, ודאי, זאת החיה אשר תאכלו, דהיינו שיהיו נמצאים בקדושה עליונה להתדבק בשמי, שהוא מלכות, הנקראת, **זאת**, ונקראת, **החיה**. על ידי בחירת בהמה ההיא, שבחרתי לכם **אשר תאכלו** לא תטמאו בהם, ותהיו דבקים בשמי. שהוא מלכות. ויהיה פירוש הכתוב, זאת החיה, תהיו דבקים במלכות הנקראת זאת החיה, אשר תאכלו מכל הבהמה, כאשר תאכלו בהמה טהורה שבחרתי לכם.

פסקה קג

וכל זמנא דלאו וכו': וכל זמן שאינם שומרים עצמם וגופם ממאכל ומשתה, יתדבקו במקום אחר הטמא, להטמא בהם. ומשום זה כתוב, זאת החיה אשר תאכלו **מכל**, מכל, ודאי שהוא סוד השם הקדוש להתדבק בו. כי **מכל** רומז על היסוד שנק' **כל**, שממנו

סוד הדבקות בשמו. בסו"ה כי **כל** בשמים ובארץ, שהיסוד מחבר ז"א ומלכות הנקראים שמים וארץ. **מכל הבהמה אשר על הארץ**, פירושו, אשר האכילה של הבהמה תהיה נמצאת בטהרה, ולא תטמא אתכם, אז יהיה לבם חלק בשמי שנקרא **כל**, להתדבק בו.

פסקה קד

תו, זאת החיה וגו': עוד. זאת החיה אשר תאכלו. כי בפרעה כתוב, ב **זאת** תדע כי אני ה'. שפירושו, הרי **זאת** שהוא מלכות, כנגדך להפרע ממך. אף כאן, **זאת** החיה אשר תאכלו מכל הבהמה, הרי **זאת**, כנגדכם להפרע מכם אם תטמאו נפשכם. מהו הטעם, שהמלכות ביחוד תענוש אותם. משום שהנפשות של בני אדם באות ממנה. כי הנפש נמשכת ממלכות והרוח מז"א, כנודע. ואם אתם תטמאו לאותה הנפש שהיא שלה, הרי **זאת**, שהיא המלכות, לנגדכם. אם לטוב, היא עומדת לכם, שתדבקו בה ותהיה לכם כל טוב. ואם לרע היא עומדת לכם, שתענוש אתכם.

פסקה קה

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה, היינו מכל אלו הנאחזים בצד הזה הטהור, מותר לכם לאכול, וכל אלו שאינם באים מצד הזה, אסור לכם לאכול. משום שיש בהמות הבאות מצד זה הטהור, ויש הבאות מהצד האחר הטמא. והסימן שלהם הוא שכתוב, כל מפרסת פרסה. ולמדנו שכולם רשומים, והכתוב רושם אותם כולם. ומשום זה, כל מי שאוכל מאלו הבאים מצד זה הטמא, נטמא בהם, ומטמא את נפשו הבאה מצד הטהור.

פסקה קו

ר"ש אמר כלל וכו': רבי שמעון אמר, כלל הכל הוא, כי כמו שיש עשר ספירות האמונה למעלה, כך יש עשר ספירות דכשפים הטמאים למטה, וכל מה שיש בארץ, מהם אחוזים בצד זה, ומהם אחוזים בצד האחר. והתיר לנו הכתוב, אותם בעלי חיים הנאחזים בצד הע"ס דקדושה, ואסר לנו כל בעלי חיים הנאחזים בצד עשר ספירות הטומאה.

פסקה קז

ואי תימא האי וכו': ואם תאמר, עז הזו ששורה עליה רוח הטומאה, ומותר לנו לאוכלה. ומשיב, אינו כן. כי אם רוח הטומאה היה שורה בה היה אסור לנו לאכול אותה, אלא, רוחות הטומאה עוברים בתוכן, ונראים כנגדן, אבל אינם שורים לשכון בהן, כי כשהם באים לשרות בהן, רוח אחר, מצד הטהור, עובר עליהן, ורוחות הטומאה נפרדים מהן. וע"כ הם רק נראים כנגדן לקטרג מתוכן על בני אדם, ואינם שולטים בהן עצמן, ועל כן מותר לנו לאכלן.

פסקה קח
ת"ח כיון דאתיין וכו': בוא וראה, כיון שבאים, רוחות הטומאה, לשלוט בהן, עובר רוח אחד, מצד הטהור, והם נושאים עיניהם ורואים הרשימות שלהן, שמצד הטהור, ונפרדים מהן, אבל עוד נראים לפניהם. וע"כ אינן אסורות לנו לאכלן.

פסקה קט
בין בבעירי בין וכו': בין בבהמות, בין בחיות, בין בעופות, ובין בדגת הים, בכולם נראים, ימין ושמאל, וכל מי שבא מצד הימין מותר לנו לאכול, וכל אלו שבאים מצד השמאל, כולם אסור לנו לאכול, משום שמדרגת כולם היא בטומאה, וכולם טמאים, ורוח הטומאה שורה בהם, ושוכן בהם, ועל כן רוח הקדוש של ישראל לא יתערב בהם, ולא יטמא בהם, כדי שישראל ימצאו קדושים, ויהיו ניכרים למעלה ולמטה אשרי חלקם של ישראל, שהמלך הקדוש רצה בהם ורצה לטהרם ולקדשם על הכל, משום שאחוזים בו.

פסקה קי
ת"ח כתיב ישראל וגו': בוא וראה, כתוב ישראל אשר בך אתפאר. ואם הקב"ה מתפאר בהם בישראל איך יבואו להטמא ולהתדבק בצד הטומאה. וע"כ כתוב, והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תשקצו את נפשותיכם וגו'. מי שהוא בצלמו של המלך אינו צריך להפרד מדרכיו של המלך. ומשום זה, רשם הקב"ה לישראל כל אלו שבאים מצד הזה, וכל אלו שבאים מצד האחר. אשרי חלקם של ישראל שכתוב בהם, כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'. ברך ה' ממש. ברך ה' בכל דבר.

פסקה קיא
ות"ח כל מאן וכו': ובוא וראה, כל מי שאוכל מאלו מאכלות האסורים, מתדבק בצד האחר, ומתעב נפשו וגופו, ורוח הטומאה שורה עליו, ומראה עצמו שאין לו חלק באל העליון, ואינו בא מן הצד שלו, ואינו דבוק בו. ואם יוצא כך מעולם הזה, נאחזים בו כל אלו האחוזים בצד הטומאה, ומטמאים אותו, ודנים אותו כאדם שהוא מתועב מאדונו, מתועב בעולם הזה, ומתועב בעולם הבא.

פסקה קיב
ועל דא כתיב וכו': ועל זה כתוב, ונטמתם בם, בלי **א'**, להורות, שלא נמצא רפואה אל התיעוב שבו, ואינו יוצא מטומאתו לעולם. אוי להם, ואוי לנפשיהם שלא יתדבקו בצרור החיים לעולם כי נטמאו, אוי לגופם, עליהם כתוב, כי תולעתם לא תמות וגו' והיו דראון לכל בשר. מהו דראון, סרחון. מי גרם להם זאת, הוא, צד ההוא שנתדבקו בו.

פסקה קיג

ישראל אתיין מסטרא וכו': ישראל באים מצד הימין, אם מתדבקים בצד שמאל הרי פוגמים לצד הזה, הימין, ופוגמים את גופם ופוגמים את נפשם, הם פגומים בעולם הזה ופגומים לעולם הבא. כל שכן מי שמתדבק בצד הטומאה, הנמשך מצד שמאל, שהוא נפגם כולו, כי הכל אחוז זה בזה, שצד הטומאה וצד שמאל אחוזים זה בזה, דהיינו הקו שמאל שלמעלה שבפירוד מן הימין, שמשם נמשך הטומאה. וכתוב, כי עם קדוש אתה להי' אלקיך וגו'.

פסקה קיד

ר' יוסי פתח וכו': ר"פ ואמר, כל עמל האדם לפיהו וגו'. הסתכלתי בדברי שלמה המלך, וכולם אחוזים בחכמה עליונה, והכתוב, **כל עמל האדם לפיהו**, הנה מקרא הזה, בשעה שדנים לאדם בעולם ההוא, כתוב, שכל דין ההוא וכל מה שסובל בעולם ההוא, שנוקמים ממנו נקמת העולם, כל זה הוא, **לפיהו**, משום **פיהו** שלא שמר אותו, וטימא את נפשו, ולא נתדבק בצד החיים בצד ימין. **וגם הנפש לא תמלא**, שלא יושלם הדין שלה לעולם ולעולמי עולמים. פירוש אחר. **לא תמלא**, שלא תהיה נשלמת לעולם לעלות למקומה, משום שנטמאת ונתדבקת בצד האחר.

פסקה קטו

ר' יצחק אמר וכו': ר"א, כל מי שנטמא בהם, הוא, כאלו עבד עבודה זרה, שהוא תועבת ה'. וכתוב, לא תאכל כל תועבה. מי שעובד עבודה זרה יוצא מצד החיים, יוצא מרשות הקדושה ונכנס ברשות אחרת, כן מי שנטמא באלו המאכלות, יוצא מצד החיים, ויוצא מרשות הקדושה ונכנס ברשות אחרת. ולא עוד, אלא שנטמא בעולם הזה ובעולם הבא. וע"כ, ונטמתם בם, כתוב בלי **א'**.

פסקה קטז

וכתיב, ולא תשקצו וגו': וכתוב, ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא מהו לטמא. הוא, לטמא בהם העמים עכו"ם. כי הם טמאים, ובאים מצד הטומאה, וכל אחד מתדבק במקומו. ישראל בהבאים מצד הקדושה, והעמים עכו"ם בהבאים מצד הטומאה.

פסקה קיז

ר' אלעזר הוה וכו': ר"א היה יושב לפני ר' שמעון אביו. אמר לו, זה שלמדנו, שעתיד הקב"ה לטהר את ישראל, במה יטהר אותם. א"ל, במה שכתוב, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו'. שה"ס מימי החסד המלבישים וכוללים את הארת השמאל,

שמשם בא הטהרה. וכיון שנטהרים הם מתקדשים, שמתדבקים בקדושת ז"א, שבו המוחין דאו"א הנקראים קדש. וישראל שמתדבקים בהקב"ה נקראים קדש. שכתוב, קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. וכתוב, ואנשי קדש תהיון לי. אשרי הם ישראל שהקב"ה אומר עליהם, והייתם קדושים כי קדוש אני ה'. משום שכתוב ובו תדבק וכתוב, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום הללויה.

פסקה קיח

דגים וחגבים אמן וכו': דגים וחגבים אינם צריכים שחיטה, אלא אסיפתם היא המתרה אותם. כך הם ראשי הישיבה אינם צריכים שחיטה, בשעת מיתתם, כשאר בני אדם שנשחטים בחרבו של מלאך המות, אלא שנאמר בהם, ויגוע **ויאסף** אל עמיו. שנאספים בלי שחיטה, המנוולת את המת. מה דגת הים חיותם בים, אף תלמידי חכמים בעלי המשנה, חיותם בתורה, ואם נפרדים מן התורה מיד מתים. תנאי המשנה מגודלים בהתורה, כדגת הים בים, ואם אלו שביבשה עולים למים, ואינם יודעים לשוט, הם מתים. אבל אדם, שהם בעלי קבלה, הוא למעלה מכולם, ונאמר בו, וירדו בדגת הים ובעוף השמים, שהם בעלי המשנה.

פסקה קיט

דאינון מארי מתניתין וכו': כי אלי בעלי המשנה הם תנינים. דהיינו התנין הגדול נחש בריח, כנגד והבריח התיכון בתוך הקרשים, שה"ס ת"ת. ובזמן שהתנינים בעלי המשנה יש בהם מחלוקת, ומקשים זה לזה. בולע אחד לחבירו, אם זה הוא תלמיד קטן שלא הגיע להוראה ומורה, שהוא חייב מיתה. ואם הם שוים זה לזה, ויש בהם מחלוקת וקושיא, נאמר בהם לבסוף ואת והב בסופה. והעמדנו אהבה בסופה. (קדושין ל:) (ע"כ רעיא מהימנא).

תזריע

פסקה א

וידבר ה' אל משה וגו': וידבר ה' אל משה לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וגו'. ר' אלעזר פתח, על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי וגו'. שואל, אומר, על משכבי, במשכבי היה צריך לומר, מהו על משכבי. ומשיב, אלא כנסת ישראל אמרה לפני הקב"ה, ובקשה ממנו על הגלות, משום שהיא יושבת בין שאר העמים עם בניה, ושוכבת לעפר, ועל שהיא שוכבת בארץ אחרת הטמאה, אמרה, **על** משכבי אני מבקש,

שאני שוכבת בגלות, והגלות מכונה לילות. ועל כן, **בקשתי את שאהבה נפשי**, שיוציאני ממנה.

פסקה ב

בקשתיו ולא מצאתיו: משום, כי אין דרכו להזדווג בי רק בהיכלו. ולא בגלות. **קראתיו ולא ענני**. כי ישבתי בין עמים אחרים, וקולו אינם שומעים אלא בניו. שכתוב, השמע עם קול אלקים וגו'.

פסקה ג

ר' יצחק אמר וכו': ר"א, על משכבי בלילות. אמרה כנסת ישראל, שהיא השכינה, על משכבי התרעמתי לפניו, דהיינו שבקשתיו, שיזדווג עמי לשמח אותי. מקו שמאל, ולברך אותי, מקו ימין, בשמחה שלימה, מקו האמצעי. כי כך למדנו שמזווג המלך, שהוא ז"א, עם כנסת ישראל, יורשים כמה צדיקים ירושת נחלה קדושה, דהיינו מוחין עליונים, וכמה ברכות נמצאות בעולם.

פסקה ד

ר' אבא הוה וכו': ר"א היה הולך לכפר קניא, למערה של לוד. והיו עמו ר' יוסי ור' חייא. א"ר יוסי, כתוב. אשת חיל עטרת בעלה וגו'. **אשת חיל**, זו היא כנסת ישראל, שהיא השכינה. וכרקב בעצמותיו מבישה אלו הם עמים עכו"ם, שהקב"ה אינו יכיל לסובלם בעולם, כש"א, ואקוץ בם. כאלו קוצים ודרדרים שמצירים לאדם ואינו יכול לסובלם. א"ר אבא, כך הוא ודאי, אשת חיל, זו היא כנסת ישראל, שהיא גברת על כמה צבאות וכמה מחנות מלאכים הנמצאים בעולם, דהיינו כל דרי בי"ע המתפשטים ממנה. ואשת חיל פירושו גברת ואדון, **עטרת בעלה**, הוא כש"א עטרת תפארת, והכל אחד. כי התפארת, היא בעלה של השכינה. בעוד שהיו הולכים, א"ר אבא כל אחד יאמר דבר, בכנסת ישראל.

פסקה ה

ר' אבא פתח וכו': רא"פ ואמר. **אשת חיל מי ימצא**, זו כנסת ישראל, שהיא אשת חיל, כמו שאמרנו. **מי ימצא**. הוא כש"א, אשר ימצא אתכם באחרית הימים. שפירושו, אשר ישיג אתכם, אף כאן, מי ימצא, פירושו, מי יזכה וישיגה להיות בה בשלמות, ולהמצא עמה תמיד.

פסקה ו

ורחוק מפנינים מכרה וגו': שואל, אומר, מכרה, מקחה היה צריך לומר, דהיינו שקשה לקנותה יותר מפנינים. מהו שאומר מכרה. ומשיב, אלא, כל אלו שאינם מתדבקים בה

בשלמות, ואינם שלמים עמה, היא **מוכרת** אותם ומסגירה אותם בידי עמים אחרים. כמו שאתה אומר, ויעזבו בני ישראל את ה' **וימכור** אותם ביד סיסרא. ואז כולם **רחוקים** מאלו **פנינים** העליונים הקדושים, שהם סודות ופנימיות התורה, שלא יהיה להם חלק בהם. ז"ש ורחוק מפנינים מכרה.

פסקה ז

ר' חייא פתח וכו': רח"פ המקרא שלאחריו ואמר, בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר. **בטח בה לב בעלה**, זהו הקב"ה, שהוא ז"א, שמשום זה הפקיד אותה על העולם שיתנהג על ידה, כל הנשק שלו הפקיד בידה, וכל אלו עושי מלחמה. ועל כן, **ושלל לא יחסר**. פירוש. שכל הכחות לעשות מלחמה ולהכניע הסטרא אחרא, נתן בידיה, שעי"ז מוציאה הניצוצין קדישין שנפלו לחיצונים בסבת החטא, ומחזרת אותם לקדושה, ואלו ניצוצין קדישין, מכונים שלל. בסוד שלל המלחמה.

פסקה ח

ר' יוסי פתח וכו': ר"י פתח הכתוב שלאחריו, ואמר, גמלתהו טוב ולא רע כל ימי חייה. **גמלתהו טוב**, היינו, שהיא נותנת טוב לעולם ונותנת טוב להיכל המלך ולבני היכלו. **ולא רע**. היה צריך לומר זה, משום שכתוב, ועץ הדעת טוב ורע, שהמלכות נקראת עץ הדעת טוב ורע, מטעם, זכה הא טוב לא זכה הא רע (כנ"ל בהקדמת ספר הזוהר אות קכ"ג) וע"כ אומר **ולא רע**. מתי היא טוב, ולא רע, הוא בזמן שימי השמים, שהם הספירות דז"א, מאירים עליה, ומזדווגים עמה כראוי. שימי השמים, הם **ימי חייה**. משום שעץ החיים, שהוא ז"א, שולח לה חיים, שהם המוחין מבינה, ומאיר לה. ובזמן ההוא, **גמלתהו טוב ולא רע**. אמר ר' אבא יפה הוא. וכל הכתובים אלו בכנסת ישראל נאמרו.

פסקה ט

אשה כי תזריע: למדנו, אשה מזרעת תחילה יולדת זכר. ר' אחא אמר, זה שלמדנו, שהקב"ה גוזר על הטפה, אם הוא זכר או נקבה, ואתה אומר, אשה מזרעת תחילה יולדת זכר. וא"כ לא צריכים לגזירת הקב"ה. א"ר יוסי, ודאי שהקב"ה מבחין בין טפה של זכר ובין טפה של נקבה, ומשום שהבחין בה, גזר עליה, אם תהיה זכר או נקבה.

פירוש. כי ג' שותפין באדם, הקב"ה ואביו ואמו, שאביו נותן הלבן שבו, ואמו האדום שבו, והקב"ה נותן הנשמה. ואם הטפה היא זכר נותן הקב"ה נשמה של זכר ואם נקבה, נותן הקב"ה נשמה של נקבה. ונמצא, שבזה שאשה הזריעה תחילה, עוד לא היתה הטפה בסופה לזכר, אם הקב"ה לא שלח בה נשמה של זכר. והבחנה זו שהקב"ה מבחין בהטפה שהיא ראויה לנשמה של זכר או של נקבה. נחשבת לגזירה של הקב"ה. שאם

לא הבחין בזה, ולא שלח נשמה של זכר, לא היתה נגמרת הטפה להיות זכר. ונמצא שבי המאמרים אינם סותרים זה את זה.

פסקה י

א"ר אחא וכו': אר"א, **וילדה זכר**, וכי כיון שמזרעת יולדת, שהכתוב אומר, כי תזריע וילדה, הלא בהריון תלוי הדבר, והכתוב הזה היה צריך לומר, אשה כי תהר וילדה זכר. מהו, כי תזריע וילדה. א"ר יוסי אשה, מיום שהזריעה ונתעברה עד יום שיולדת אין מלה בפיה, אלא הולד שלה אם יהיה זכר. וע"כ אוה"כ, אשה כי תזריע וילדה זכר.

פסקה יא

אשה כי תזריע: ר' חזקיה פתח, מה רבו מעשיך ה'. כמה מרובים מעשיו של המלך הקדוש בעולם, משל לאדם שלקח בידיו כמה מיני זרעים ביחד, וזורע אותם בזמן אחד, ואח"כ יוצא כל מין ומין בפני עצמו. כך הקב"ה עושה מעשיו בחכמה, ובחכמה לוקח הכל ביחד וזורע אותם, ואח"כ יוצא כל אחד ואחד בזמנו. ז"ש כולם בחכמה עשית. **מקטורין** פירושו מיני זרעים. לפי הענין.

פסקה יב

אמר ר' אבא וכו': אר"א. מה רבו מעשיך ה', כמה מרובים הם מעשיו של מלך הקדוש, וכולם, כל המציאות שבעולמות, סתומים בחכמה. ז"ש כולם בחכמה עשית. כולם כלולים בחכמה, ואינם יוצאים לחוץ אלא בשבילים ידועים, שה"ס ל"ב נתיבות החכמה, אל הבינה. ומשם, מן הבינה, נעשה הכל ומתתקן. ז"ש ובתבונה יתכונן. וע"כ אומר כולם בחכמה עשית, בבינה. על ידי הבינה.

פסקה יג

מלאה הארץ: הארץ, זו היא כנסת ישראל, שהיא המלכות, שמשם, מן הבינה, היא מתמלאת מן הכל. כש"א כל הנחלים הולכים אל הים וגו'. **קניניך**. שהיא, המלכות, הוציאה אותם אח"כ, ז"ש, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, דהיינו בה' בראם. שהיא המלכות, שה"ס ה' אחרונה דהויה. משום זה מלאה הארץ קניניך.

פסקה יד

ת"ח בשעתא דב"נ וכו': בוא וראה, בשעה שהאדם בא להתקדש ולהזדווג בנוקביה, ברצון הקדוש שלו, מתעורר עליו רוח קדוש, הכלול מזכר ונקבה. משום שנולד ונמשך מז"א ומלכות, שה"ס זכר ונקבה, (ועי' להלאה אות כ"ב) ורומז הקב"ה לשליח אחד הממונה על עיבור בני אדם, ומוסר בידו רוח ההוא, ומודיע לו, לאיזה מקום יתן אותו. ז"ש, והלילה אמר הורה גבר. דהיינו, שהלילה, שהיא המלכות המכונה לילה, אמר,

לממונה ההוא, הורה גבר מפלוני, כדי שיתן שם את הרוח. והקב"ה מצוה אותו, את הרוח ההוא, כל מה שמצוה, דהיינו שמשביע אותו שיהיה צדיק וכו' (נידה ל:) וכבר העמידוהו.

פסקה טו

כדין רוחא נחתא וכו': אז יורד הרוח, וצלם אחד עמו, אותו צלם העומד בצורה של מעלה, שוקרא צלם אלקים, בצלם הזה הוא נברא, בצלם הזה הולך בעולם הזה. ז"ש, אך בצלם יתהלך איש. בעוד שהצלם הזה נמצא עמו, האדם מתקיים בעולם הזה, ואם הצלם מסתלק ממנו הוא מת (כנ"ל ויקרא אות ר"י) ושני צלמים הם שמתחברים יחד (שם אות ריי"א). ושלמה המלך הזהיר לבני אדם ואמר, עד שיפוח היום ונסו הצללים. שנים.

פסקה טז

ובספרא דחרשין וכו': ובספרם של המכשפים של אשמדאי, מצאתי, שאלו הרוצים לעשות כשפים מצד שמאל, ולהתדבק בהם, יקום לאור הנר, או במקום שנראים הצלמים שלו, דהיינו לאור הלבנה, ויאמר אלו המלים המתוקנות לאלו הכשפים, ויקרא להם, לאלו צדדי הטומאה, בשמות הטומאה שלהם, ויזמין הצלמים שלו לאלו שמות הטומאה שקרא. ויאמר שהוא מתתקן להם ברצונו לרשותם. ולמצותם, ואז יוצא אדם ההוא מרשות אדונו והפקדון של אדונו, דהיינו הנשמה שניתנה לו בפקדון מאדונו, הוא נותן לצד הטומאה.

פסקה יז

ובאינון מלין דחרשין וכו': ועל ידי אלו דברי הכשפים שאמר, ושהזמין אותם לצלמים שלו, נראים שני רוחות ומתתקנים באלו הצלמים שלו, להיות תואר בני אדם, ומודיעים לו לזמנים ידועים דברים להרע לו, ודברים להטיב לו. ואלו שני רוחות, שלא נכללו בכלל גוף, שלא הספיק לעשות להם גופים עד שקדש השבת (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר אות רמ"ח ע"ש) עתה נכללו באלו הצלמים שנתן להם האדם, והם מתתקנים בהם ומודיעים אל האדם דברים להזיק לו. וזה הוא שיצא מרשות אדונו, והפקדון שלו, דהיינו הנפש, נתן לצד הטומאה.

פסקה יח

ת"ח אסיר ליה וכו': בוא וראה, אסור לו לאדם לזרוק כלי ביתו או דבר אחר שכמותו בכעסו. ולמסור אותם בידי הסטרא אחרא. (כנ"ל פקודי אות תתנ"א) שלא צריך לעשות כן, כי כמה חוקרי דין ומשפט מוכנים לקבל דבר ההוא. ומזמן ההוא. אינן שורות עליו

ברכות, כי מסטרא אחרא הוא. כל שכן מי שמזמין מרצונו על הטוב ההוא העליון, דהיינו על הצלם שלו, לאחר ולסטרא אחרא. שזה, מחמת שהזמין אותם לצלמים שלו, היה.

פסקה יט

וכד קריבו יומין וכו': וכשימיו של האדם קרובים לצאת מעולם הזה, אותו צלם העליון שנתנו לו, בא אותו רוח הרע שהיה מתדבק בו בכל יום, ולוקח ממנו אותו הצלם, ומתתקן בו והולך לו, והצלם לא יחזור לאדם לעולם. אז ידע האדם שהוא נדחה מכל.

פסקה כ

ת"ח בשעתא דנשמתא וכו': בוא וראה, בשעה שהנשמה יורדת להכניסה בעולם הזה, יורדת תחילה לגן עדן הארץ ורואה כבוד הרוחות של הצדיקים העומדים טורים טורים. ואח"כ הולכת לגיהנם, ורואה את הרשעים שצועקים אוי אוי, ואין מרחם עליהם. ובכל דבר מעידים לה עדות, שהרשעים מעידים איך נענשים על כל חטא, והצדיקים מעידים על שכרם הטוב שמקבלים בעד כל מצוה. ואותו הצלם הקדוש עומד עליה. עד שהיא יוצאת לעולם הזה.

פסקה כא

כד נפיק לעלמא וכו': כשיוצאת לעולם, מזדמן לה אותו הצלם, ומשתתף עמה, וגדל עמה. כמו שנאמר, אך בצלם יתהלך איש. ובצלם ההוא משתתפים ימיו של האדם ותלוים בו, שאם הוא מסתלק נפטר האדם מן העולם, (כנ"ל ויקרא אות ר"י) ז"ש, כי תמול אנחנו ולא נדע כי צל ימינו עלי ארץ. **כי צל ימינו** ודאי. דהיינו, שימינו תלוים בצל הזה. ומיום שהאשה מתעברת עד היום שיולדת, אין בני אדם יודעים מעשיו של הקב"ה, כמה הם גדולים, וכמה הם עליונים. ז"ש, מה רבו מעשיך ה' וגו'.

פסקה כב

ת"ח כל רוחין וכו': בוא וראה. כל הרוחות שבעולם כלולים מזכר ונקבה, וכשיוצאים לעולם הזה, יוצאים זכר ונקבה, ואח"כ מתחלקים כפי דרכם, הרוח של זכר מתלבש בזכר והרוח של נקבה בנקבה. ואח"כ, אם האדם זוכה, מזדווגים יחד. והיינו בת זוגו, ומתחברים בזווג אחד, בכל, ברוח ובגוף. שכתוב, תוצא הארץ נפש חיה למינה. מהו **למינה**. הוא אותו הרוח של האדם היוצא עם זוגו הדומה אליו.

פסקה כג

ומאי הארץ וכו': שואל, ומהו הארץ, שבכתוב, תוצא הארץ, הוא כש"א, רקמתי בתחתיות ארץ. שהיא המלכות. וכבר העמידוהו. **תוצא הארץ** ודאי, שהיא המלכות, כי ממנה יוצאת נפש חיה. כמו שהעמדנו, שזה רוחו של אדם הראשון, שיצא ונולד

מן המלכות שנקראת ארץ. היינו שכתוב, ומפרי העץ אשר בתוך הגן. **ומפרי העץ**, זה הקב"ה, דהיינו ז"א הנקרא עץ החיים, שהפרי שלו היא רוחו של אדם הראשון, **אשר בתוך הגן**, אשר בתוך האשה, למדנו, שהיא המלכות המכונה אשה, ומכונה גן. כי רוחו של אדם הראשון יצא מזווג ז"א ומלכות. והיינו, **אשה כי תזריע וילדה זכר**, שאשה היא מלכות, שהיא יולדת הנשמות כנ"ל. וכתוב, וילדה זכר, ולא כלול זכר ונקבה, כפי דרך העולם, שהנשמות נולדות זכר ונקבה (כנ"ל אות י"ד) כי הם, התחתונים בעונותיהם, גורמים לה, למלכות, שהנשמות אינן מתחברות זכר ונקבה, כמו שיוצאים מלמעלה זוגות זוגות זכר ונקבה. וע"כ כתוב, וילדה זכר, שלא נגלה לעולם הזה, רק זכר שאינו כלול בנקבה.

פסקה כד

בגין דאדם קדמאה וכו': משום שאדם הראשון, והזווג שלו, חוה, חטאו להקב"ה, וע"כ מתחלקים הזכר ונקבה, כשיוצאים מלמעלה, לעולם הזה, שנשמת זכר נולד בפני עצמו ונשמת נקבה נולדת בפני עצמה, עד שיהיה רצון לפני הקב"ה, אם זכה האדם, נותנים לו זוגתו, דהיינו נשמת הנקבה שהיתה כלולה עמו למעלה, ואם לא, מפרידים אותה ממנו, ונותנים לה לאחר, ואז, מולידים בנים שאינם כראוי. וע"כ כתוב, לא ידון רוחי באדם מהו רוחי, רוחו היה צריך לומר, דהיינו רוחו של האדם. אלא שהם ב' רוחות, שיוצאים זוגות, כי אל תקרי רוחי עם ח' חרוקה, אלא עם ח' פתוחה, שהוא לשון רבים. ואומר הכתוב, שלא ידונו יחד. כי יוצאים בפירוד זה מזה. וע"כ כתוב, וילדה זכר, ולא כלל זכר ונקבה יחד כפי דרך העולם שלמעלה, כי הם גרמו.

פסקה כה

ר' אלעזר אמר וכו': ר"א אמר אינו כן, שוילדה זכר יהיה פירושו, שנולד מן המלכות לעולם הזה זכר בלי נקבה, שהרי הכל, באים זכר ונקבה כלולים יחד, ואחר כך, מתחלקים (ועיי לעיל פקודי אות תצ"ז) ובאים בזכר בפני עצמו ובנקבה בפני עצמה. אבל, **וילדה זכר**, פירושו, שזכר ונקבה כלולים יחד מצד ימין, שהוא בחינת זכר. **ואם נקבה תלד**, פירושו, שכלולים יחד נקבה וזכר מצד שמאל, שהוא בחינת נקבה. והצד שמאל שולט ביותר על צד ימין, והזכר שבימין נכנע שאינו שולט, ואז זכר ההוא שיוצא מן הנוקבא, שהיא המלכות, מצד שמאלה, כל דרכיו כנקבה, וע"כ נקרא נקבה. אבל זכר היוצא מצד ימין, של המלכות, הוא השולט, והנקבה היוצאת עמו נכנעת, כי הצד שמאל אינו שולט, וע"כ כתוב עליו **וילדה זכר**.

פסקה כו

וכמה אלף ורבוון וכו': וכמה אלפים ורבבות נשמות יוצאות בפעם אחת לעולם. ומיום שהוציאה אותם, אינן נקראות נפשות, שיקבלו הארתן מן המלכות, עד שמתישבים בגוף. וכמה הוא, הוא ל"ג ימים. היינו שכתוב, ושלשים יום ושלשת ימים וגו'. שעד אז, הגוף אינו שלם, שהנפש תתישב ותתלבש בו. וטמאה שבעת ימים, היינו הנפש, כי כל שבעת ימים אינן נכנסות רוחות אצלה, אל המלכות, להתקשר בה, וכל אלו שבעת ימים, הרוח הולך בגוף, כדי למצוא מקומו להתישב בו. ואז כתוב, והיה שבעת ימים **תחת** אמו, שהיא המלכות, שהוא מתחתיה ואינו יכול להתקשר בה.

פסקה כז

וביומא תמינאה אתהדרו וכו': וביום השמיני, חוזר הרוח והגוף להראות לפני המלכה, ולהתקשר בה, ובדכר, דהיינו בז"א, בגוף ורוח. ושלשים יום ושלשת ימים תשב על דמי טהרה, שהוא כדי שהרוח יתישב בגוף. שואל, וג' ימים מה הם עושים. ומשיב, אלא הם ג' ימים שלאחר המילה שהילד סובל מכאב המילה, והרוח אין משכנו שורה בגוף כבשאר ימים. וע"כ ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה.

פירוש. כי נתבאר לעיל (משפטים דף ק' ד"ה פנימיות) שאין האיילתא יכולה להוליד את הנשמה. אלא בסוד הנחש הנושך בערייתא, ע"ש, ולפיכך נטמאה הנשמה על ידי נשיכין שלו. (כמ"ש שם באות שכ"ג) שז"ש, **וטמאה שבעת ימים**, **דהא כל שבעת ימים לא עאלין רוחין לגבה לאתקשרא בה**, כי נשיכת הנחש וזוהמא שלו מעוררת סוד נקודה דמדת הדין שאינה משותפת בבינה, שה"ס מנעולא, ומחמת זה אין הרוח שהוא האור יכול להתלבש בגוף שהיא הכלי, וצריך הרוח לעלות חזרה אל המלכות, שהיא נמתקת בבינה, בסוד מפתחא, ולהתקשר בה אז גם הוא מקבל המיתוק דשיתוף המלכות בבינה, ויוכל להתלבש בגוף. וזה סוד וטמאה שבעת ימים, דהיינו ז"ס חג"ת נהי"ם שהמלכות צריכה לעלות, מבחינת המלכות אל הבינה, להתמתק בבינה. ומטרם שבאה לבינה, שה"ס יום השמיני **לא עאלין רוחין לגבה לאתקשרא בה**, אמנם עלית המלכות לבינה הזו אינה לצורך עצמה אלא לצורך טהרת הנשמה מנשיכת הנחש בערייתא בשעת לידתה. וז"ש, **ביומא תמינאה אתהדרו רוחא וגופא לאחזאה** וכו'. כי אחר שהנשמה קבלה המיתוק מבינה נעשית ראויה להתקשר בהמלכות, שהיא מתוקנת בסוד המפתחא. והרוח יכול להתלבש בגוף. ומה שקוראה **רוח** ולא נשמה, הוא, כי ביום השמיני כשמקבל מיתוק מבינה, בסוד עלית המלכות לבינה אין לה עוד בחינת ג"ר שהוא נשמה, אלא רק הקטנות בלבד שנקרא **רוח**.

ובכדי לקבל בחינת נשמה, צריכה לשבת ל"ג ימים, **בדמי טהרה**. פירוש, כי דמים פירושו, הדינים המתגלים ממסך דקטנות, המונעים הג"ר. ויש דם טהור, ויש דם טמא, והוא, כי ב' מיני מסכים הם, שיש מסך דמנעולא, שהוא מצמצום א' ויש מסך דמפתחא שהוא מצמצום ב', (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר). והדינים דמסך דמנעולא נקראים **דמים טמאים**, כי כל עוד שיש שמץ מזוהמתם בהנשמה אינה ראויה לשום אור. (כנ"ל ב"א ז'. ד"ה וכבר) שזסו"ה, וטמאה שבעת ימים. והדינים הנמשכים ממסך דמפתחא נקראים **דמים טהורים**, משום שהם ראוים לקבל אור. אמנם צריכה זמן שהמלכות תתקשר בחג"ת דז"א, שמהם מקבלת הג"ר. וז"ש **ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה לאתיישבא רוחא בגופא**, דהיינו שצריכה להשהות על הקטנות הממותק בבינה, הנקראת **דמים טהורים** ל' יום, כדי שהרוח יקבל בחינת הג"ר שלו, אשר אז הוא מתיישב בגוף. אבל לפי זה היה מספיק שלשים יום כנגד ג' ספירות חג"ת דז"א שכל אחת כלולה מעשר, **וג' ימים מאי עבידתייהו**. ומשיב, **אלא ג' ימים דמילה דרביא כאיב, ורוחא לא שריא** וכו' כי אחר המילה צריכים ג' ימים לרפא המילה, שה"ס ג' קוין שמבחינת הקטנות, שבקבלתם מתרפאת המילה. והמלכות תוכל לעלות להתקשר בג' קוין דגדלות, שהם שלשים יום.

פסקה כח

בדמי טהרה בקדמיתא וכו': שואל, תחילה אומר הכתוב, בדמי טהרה, ואחר כך ימי טהרה. ומשיב, **בדמי טהרה**, אלו, דמים של המילה, דם אחר הדם הבא מן הילד. והקב"ה שומר לאלו הדמים כל אלו הימים. ז"ש. תשב בדמי טהרה. טהרה סתם, שאין בה מפיק **ה'**, ואינה נזכרה בקריאה, יורה שאינו מזכיר **ה'** אחרונה של שם הויה, שהיא המלכות. והוא, שאל תאמר שהמדובר היא בטהרת המטרוניתא, שהוא המלכות, שהיא אמה של הנשמה, אלא טהרה סתם, כי דמי טהרה סתם נקראים אלו דמים הטהורים, כי המדובר הוא רק בנשמה הנולדה ממנה. וכל עליות והתקשרות שנאמר במלכות, הם בבחינת מה שהמלכות הוא שורש אל הנשמה ההיא.

פירוש. דמי מילה, שהם ביום השמיני הם שורש דם טהור, הנמשך ממסך דמפתחא, והדמים הנמשכים בל"ג ימים הם נמשכים מדם טהור של המילה. וז"ש, בדמי טהרה, **אלין דמי מילה**, שהם שורשי דם טהור, **דמא בתר דמא**, והדם הנראה בל"ג יום, הם מבחינת דם מילה, שהוא דם טהור, דהיינו ממסך דמפתחא כנ"ל בדבור הסמוך. **וקב"ה נטיר לאינון דמי** וכו', כי אם לא היו דינים אלו דקטנות, לא היה אפשר שתקבל פעם

בחינת ג"ר (כמ"ש לעיל ב"א ד"ה וכבר) וע"כ צריך הקב"ה לשמור אותם. כדי להכשירה לקבל ג"ר.

פסקה כט

בכל קדש לא תגע וגו': בוא וראה, בכל יום ויום, כנסת ישראל, שהיא המלכות, לוקחת מזון מבית המלך בשביל הרוחות של בני אדם, ומזינה אותם בקדושה. חוץ מאלו הרוחות שהם בבחינת ל"ג ימי טהרה, עד שאלו הרוחות מתישבים בגוף, אחר ל"ג ימים, היא משגחת עליהם בכל יום, כי אז הרוחות מתקשרים בגוף כשאר בני העולם. כמו שהיא, המלכות, אינה שורה אלא במקום שלם, כך כל מעשיה הוא באפן הזה, כלפי הרוחות של בני אדם, עד שנשלמו. ז"ש, **בכל קדש לא תגע**, שפירושו, להשגיח על הנשמות. כלומר, שאינה נוגעת בקדש לקבל מזון מן הקדש, שהוא ז"א, בשביל הרוחות.

פסקה ל

ואם נקבה תלד: היינו כמו שהעמדתי, שהוא משום שהצד שמאל שלט יותר והימין נכנע אליו, וע"כ הכל על אחד שנים, נתרחקה הנוקבא, שהיא המלכות, מדכורא, שהוא ז"א, וכדי להתקשר הרוח שיתלבש בגוף, כי השמאל אינו מתישב בגוף כך כמו הימין, כי נמצא בתוקף הגבורות יותר.

פירוש. כי בימין שהוא זכר, לא היה להמתיק אלא דינים דנוקבא, שה"ס דמים טמאים וטהורים כנ"ל. אבל הנקבה שהשמאל גובר בה, צריכים לתקן גם דינים דשמאל שהם דינים דדכורא וע"כ נכפל הכל. שהטומאה היא שבועים, כנגד דינין דדכורא ודינין דנוקבא. וכן ימי טוהר הם ששים וששה ימים, ל"ג כנגד דינין דדכורא, ול"ג כנגד דינין דנוקבא.

פסקה לא

וביום השמיני ימול בשר ערלתו: מצוה זו, היא, למול לשמונת ימים מילת ברית קודש. והוא סוד עליון, שכתוב, סוד ה' ליראיו **ובריתו** להודיעם. למי מודיע הסוד, שהוא ברית, לאלו היראים שהם יראי חטא, כי סוד ברית קודש אינו ראוי לגלות חוץ מלהם. וסוד ברית קודש, הרי העמדנו ולמדנו בכמה מקומות.

פסקה לב

ורזא דא לח' וכו': וסוד זה, שהוא, לשמונת ימים, הוא חיוב על העולם, לכל העם הקדוש. שכתוב, וביום השמיני ימול בשר ערלתו. **יום השמיני**, זה הוא אות ברית קודש, דהיינו ספירת היסוד, שהוא שמיני לכל המדרגות, אם תספור המדרגות מחכמה ולמטה נמצא היסוד מדרגה השמינית. וכתר ה"ס א"ס שאינו מן המנין. והמילה של

ברית ההוא, הוא, להעביר ערלה ההוא, שה"ס נחש הטמא, מפני הברית, שהוא יסוד הקדוש. ואין להקשות שפעם אומר שיום השמיני הוא בינה דהיינו ממטה למעלה. ופעם אומר שיום השמיני הוא יסוד, דהיינו ממעלה למטה. והוא מטעם ערך ההפכי שיש בין כלים לאורות. כי באור התחתון נכנס תחילה. ומתחילים מלמטה ובכלים העליונים נגמר תחילה ומתחילים ממעלה למטה.

פסקה לג

דהא בההוא זמנא וכו': כי בזמן ההוא שמתאספים העם הקדוש להעביר ערלה ההיא מפני הברית, הקב"ה אוסף כל הפמליא שלו, ומתגלה להעביר ודאי אותו הערלה למעלה מפני אות ברית קדש, שהוא היסוד. כי כל המעשים שישראל עושים למטה מעוררים מעשה למעלה. וע"כ בזמן ההוא נדחת ערלה ההיא, שהיא נחש הטמא, מכל העם הקדוש למעלה. ולערלה ההיא מתקנים כלי אחד עם עפר, להשרות ערלה ההיא בתוכו. בסוד שכתוב, ונחש עפר לחמו. ועפר תאכל כל ימי חייך.

פסקה לד

מכאן דלא אצטריך וכו': מכאן נשמע, שאין אדם צריך לנהוג בזיון במקום ההוא, דהיינו בערלה, אע"פ שמעברים אותו מפני הברית. ומקומו, אחר שנעבר מברית הזה, הוא בעפר, שהרי אחר שנחש ההוא נעבר מפני אדם, נתן הקב"ה משכנו בעפר, שכתוב, ועפר תאכל כל ימי חייך. וכיון שהקב"ה כשהעביר אותו מפני אדם שם משכנו בעפר והתקין אותו, כך באותו אופן ממש, כשאנו מעבירים את הערלה, אנו צריכים לתקן בשבילו עפר, שיהיה בו משכנו.

פסקה לה

כל בר נש וכו': כל אדם צריך להקריב בן ההוא קרבן להקב"ה, בשמחה, ברצון הלב, להכניסו תחת כנפי השכינה, ונחשב לפני הקב"ה שהוא קרבן שלם להתקבל ברצון.

פסקה לו

וקרבנא דא כגוונא וכו': וקרבן הזה, הוא כמו קרבן מן הבהמה, כי זה לח' ימים וזה לח' ימים, שכתוב, ומיום השמיני והלאה ירצה. במה ירצה. הוא, מפני שעבר עליו שבת אחד. כי בין ח' ימים מוכרח להיות שבת אחד. כיון שעבר עליו שבת אחד, אז **ירצה** זה לקרבן, שהיא הבהמה, וזה לקרבן שהוא ילד הנימול. למה. הוא משום שנתדבק ונזדמן לשבת הזה, שהיא המלכות, סוד ברית קודש, שהוא היסוד. כלומר שבשבת נמצא היסוד בכל שלמותו, ע"כ מקבל ממנו הילד הארה לתקון ברית קודש שלו. וכן הבהמה ירצה

לקרבן, כי הקרבן מיחד יסוד ומלכות, וצריך משום זה לקבל תקון מיסוד השלם ביום השבת. וע"כ הכל הוא בסוד עליון. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה לז

אשה כי תזריע וגו': ר' יהודה פתח, אין קדוש כה' כי אין בלתך ואין צור כאלקינו, מקרא זה קשה, שכתוב, אין קדוש כה', משמע שיש קדוש אחר על כל פנים, הגרוע מעט מה', משכתוב כה'. וכן, אין צור כאלקינו, משמע שיש צור אחר, אלא שהוא גרוע מעט מה'.

פסקה לח

אלא ודאי אין וכו': ומשיב, אלא ודאי, אין קדוש כה', כי יש הרבה קדושים, יש קדושים למעלה דהיינו המלאכים, שכתוב, ומאמר קדישין שאילתא. וכן ישראל קדושים הם, שכתוב, קדושים תהיו. וכולם קדושים, ואינם קדושים כה'. ומהו הטעם. משום שכתוב, **כי אין בלתך**. מהו, כי אין בלתך, אלא קדושתו של הקב"ה הוא בלי קדושה שלהם, של המלאכים ושל ישראל, כי הוא לא צריך לקדושה שלהם. אבל הם אינם קדושים בלתך, וזה הוא, כי אין בלתך אין קדושה שלהם, בלתך.

פסקה לט

ואין צור כאלקינו: פירושו הוא, כמו שהעמידוהו, שהקב"ה צר צורה בתוך צורה, דהיינו צורת העובר בתוך צורת אמו, ומתקן אותה, ונופח בה רוח החיים, ומוציא אותה לאויר העולם. פירוש אחר, ואין צור כאלקינו. שיש צור, שהוא רק נקרא צור, כמ"ש, הביטו אל צור חוצבתם. והכית בצור. הנני עומד לפניך שם על הצור. וכולם נקראים צור, ואין צור בכולם כאלקינו, שיש לו ממשלה ומלכות על כל.

פסקה מ

רבי חייא ור' אחא וכו': ר"ח ור"א היו יושבים לילה אחד לפני ר' אבא. קמו בחצות לילה לעסוק בתורה. בעוד שיצאו לחוץ, ראו ככב אחד שהיה מכה שלש פעמים בככב אחר וסתם אורו. בתוך כך שמעו ב' קולות בב' צדדים, קול אחד לצד צפון למעלה, וקול אחד למטה. וקול ההוא שלמטה מכריז ואמר, הכנסו והתאספו למקומכם, כי עתה נפתחה השמירה של הנוקבא, שהיא המלכות, כי הקב"ה נכנס לטייל בגן, להשתעשע עם הצדיקים אשר בגן. עבר קול ההוא ונשתתק.

פירוש. הלילה נחלק לד' חלקים חסד וגבורה ת"ת ומלכות. שבחצי הלילה הראשון שולטים ב' קוין חסד וגבורה שבמלכות, ובחצות לילה מתחיל לשלוט ת"ת שהוא קו אמצעי להכריע וליחד ב' הקוין חסד וגבורה שבמלכות. (עי' לעיל ויקהל אות ט"ו בהסולם שהארכנו לבאר זה היטב) שז"ס שהקב"ה, שה"ס ת"ת, קו האמצעי, נכנס

בגן עדן, שהוא המלכות, ומיחד ימין ושמאל. שבה. ונודע שכדי ליחד הימין והשמאל, מוכרח הקו האמצעי להמשיך המסך דחירק בשתי בחינותיו, במפתחא ובמנעולא, שאין השמאל נכנע להתיחד עם הימין זולתם, (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר, ע"ש) שהמסך הזה ממעט הג"ר דקו שמאל וסותם אותו. ע"ש.

וז"ש **קמו בפלנות ליליא** וכו' **חמו חד ככבא דהוה בטש ג' זמני בככבא אחרא וסתים נהוריה. חד כוכבא**, ה"ס קו האמצעי, **דהוה בטש בככבא אחרא**, היינו בקו שמאל, **וסתים נהוריה** היינו שסתם אור הג"ר שלו. **ג' זמני**, היינו שעשה היחוד של ג' קוין המתיחדים לאחד.

ואלו ב' פעולות במפתחא ומנעולא הנפעלים ע"י מסך דחירק, (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) הם מכונים ב' קולות (כמ"ש לעיל ויקהל אות ש"ט בהסולם באורך ע"ש) וז"ש, **אדהכי שמעו תרי קלי בתרי סטרי**, דהיינו ב' פעולות שבקו האמצעי, **קלא חד לסטר צפון לעילא**, שהוא קול דמפתחא, דהיינו הממותק בבינה. **וקלא חד לתתא**, שהוא קול דמנעולא, דהיינו קול המלכות שלמטה שלא נמתקה בבינה. **וההוא קלא**, של המנעולא, שהוא פעולה א' דקו האמצעי שהוא עיקר הכח הממעט קו השמאל, **אכריז ואמר, עולו ואתכנישו לאתרייכו**, היינו לאותם הדבוקים בקו שמאל ורוצים להמשיך מג"ר דשמאל אומר להם הקול הזה דמנעולא, שיתאספו וישובו למקומם, בסוד, אם רץ לבך שוב לאחור. כי **אסתמרותא דנוקבא פתיחא**, כי נפתחה השמירה של המלכות. כי עד חצות לא היה שמירה לקו שמאל של המלכות, והיו הרשעים יכולים לינק מקו שמאל, אבל עתה בחצות, שכבר שולט קו האמצעי, וגילה המנעולא, הממעט קו השמאל וסותם אותו, יש שמירה שלא יוכלו עוד הרשעים לינק מה מן השמאל שבמלכות. וז"ש **קב"ה**. שהוא קו האמצעי, **עאל לטיילא בגנתא**. שהוא המלכות, שהוא מגלה קול הזה דמנעולא. אעבר ההוא **קלא ושכיך**. דהיינו אחר שהשמיע הכרוז הנ"ל, והכל ראו שנסתם קו השמאל, אז נשתתק, דהיינו שנגנז, כדי שיוכל לשלוט הקול שמצד צפון, שהוא פעולה הב' שבמסך דחירק, הבא ממלכות הממותקת בבינה, שה"ס מפתחא, כדי שיוכל לחזור ולהמשיך בחי' ו"ק דג"ר דקו שמאל. (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר, ולעיל ויקהל אות ש"ט בהסולם) ולולא שנשתתק הקול דמנעולא, לא היה יכול לשלוט הקול דמפתחא, ולא היה אפשרות להמשיך בחינת ג"ר לגמרי. כמ"ש שם.

פסקה מא

[א] **אהדרו ר' אחא וכו'**: חזרו ר' אחא ור' חייא לבית, ואמרו, הנה ודאי עת רצון. שהיא התעוררות כנסת ישראל להתחבר במלך הקדוש. שהוא ז"א. שהוא קו אמצעי. א"ר אחא, ודאי, שלא נתחברה כנסת ישראל בהקב"ה אלא מתוך שירה, מתוך השבח שלה אליו. פירוש. כי לעיל אומר, **עד דנפקי לבר, חמו** וכו', שהפירוש הוא, כי מטרם נקודת החצות, שאז זמן שליטת השמאל, נבחן הארתו לבחינת **חיצוניות**. וז"ש, שעוד מטרם **דנפקי לבר**, מטרם שקבלו הארה **חיצוניות** משמאל, כבד ראו איך **חד ככבא דהוה בטש** וכו' דהיינו שהגיע נקודת החצות והאיר קו האמצעי, בב' פעולותיו, ויחד השמאל עם הימין, ואז נחשב הארתם **לפנימיות**, וז"ש כאן, **אהדרו ר' אחא ור' חייא**, דהיינו שלא יצאו **לחוץ**, דהיינו לקבל הארה מקו שמאל, אלא חזרו **לפנימיות** לבית. כי כבר נתיחדו ימין ושמאל ע"י קו האמצעי, שהארתם נבחן לפנימיות, וז"ש, **לא אתחברת לה כ"י בקב"ה אלא מגו שירתא, מגו שבחא דילה**. כי בשעת שליטת השמאל שבמלכות, דהיינו טרם נקודת חצות לילה. המלכות, שעיקר בנינה הוא מקו שמאל, אע"פ שהיא חושך בלי החסדים דקו האמצעי, מ"מ היא מרוחקת מן הת"ת שהוא קו האמצעי הנוטה לחסדים ולימין, כמו הקו שמאל מטרם הכרעת קו האמצעי (כנ"ל ב"א דף נ"ז ד"ה וזה ע"ש) ובחצות לילה, כשבא הקב"ה וייחד השמאל עם הימין בב' פעולותיו הנ"ל, אז הכירה המלכות בשבחו של הקב"ה שהוא קו האמצעי, מחמת שלמות היחוד דימין ושמאל. ואז נתחברה עם הקב"ה.

[ב] **עד דאתי צפרא וכו'**: עד שמגיע הבקר, והמלך מושיט לה חוט של חסד, שאז מתלבשת החכמה שבה בחסד ונשלמת וסוד הדבר כמו שנאמר, ויושט המלך לאסתר אה שרביט הזהב אשר בידו. שהמלך, הוא ז"א, ואסתר, היא המלכות. ושרביט הזהב, הוא חוט של חסד. שעם התלבשות בו החכמה שבמלכות נקרא, שרביט של זהב. ואל תאמר שלה לבדה מושיט המלך השרביט של זהב, אלא לה, ולכל אלו שמתחברים בה. בא ונתחבר יחד. ישבו.

פסקה מב

פתח ר' אחא וכו': פר"א ואמר, ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו וגו'. שואל, למה פתח הכתוב כן. ומשיב, אלא למדנו, שעל כן לא כתוב, כי טוב, ביום שני, משום שאדם עתיד להתחלק, דהיינו שיתחלק ממנו הצלע לבנין הנוקבא. פירוש, כי יום שני ה"ס גבורה וקו שמאל (כנ"ל ב"א דף נ"ו ד"ה כד) והשלמת קו השמאל הוא רק במלכות הנבנית ממנו, וכיון שאדם, שה"ס ז"א, היה לבדו, ועוד לא נתנסרה ממנו המלכות.

וכתוב, לא טוב היות האדם לבדו. ע"כ לא נאמר כי טוב ביום שני. כי מטרם שהמלכות נתנסרה מז"א, ונבנית לפרצוף בפני עצמה, לא נשלם קו השמאל דז"א, שהוא יום שני, ונאמר עליו לא טוב וגו'.

פסקה מג

וכי לבדו הוה וכו': שואל, וכי היה לבדו, והרי כתוב, זכר ונקבה בראם. ולמדנו שאדם הראשון נברא דו פרצופין, דהיינו ב' פרצופין זכר ונקבה דבוקים זה בזה מאחוריהם. ואתה אומר, לא טוב היות האדם לבדו. ומשיב, אלא שלא השתדל בנוקביה, ולא היתה לו, עזר כנגדו, משום שהיתה בצדו, והיו דבוקים יחד מאחוריהם, ואז היה האדם לבדו.

פסקה מד

אעשה לו עזר כנגדו: מהו **כנגדו**: ומשיב, פירושו כנגד הפנים, כדי שיתחברו זה בזה פנים בפנים. מה עשה הקב"ה, נסר אותו ולקח הנקבה ממנו. ז"ש, ויקח אחת מצלעותיו. מהו **אחת**. הוא הנוקבא שלו. כש"א, אחת היא יונתי תמתי. **ויביאה אל האדם**, היינו שהתקין אותה ככלה, והביאה שתהיה כנגד פניו מאירים פנים בפנים. ובעוד שהיתה הנוקבא מתדבקת בצדו, היה האדם לבדו. ואח"כ עלו שנים, ונזדווגו, וקמו שבע יחד, דהיינו קין עם תאומתו והבל עם ב' תאומות, הרי חמשה, ועם אדם וחוח, הם שבעה.

פסקה מה

ת"ח בשעתא דאתתקנת וכו': בוא וראה, בשעה שחוה נתתקנה אל אדם, הקב"ה בירך אותם. ז"ש, ויברך אותם אלקים. כמו חזן המברך את הכלה בשבע ברכות. מכאן למדנו, חתן וכלה, כיון שנתברכו בשבע ברכות מתדבקים יחד. כדמיון שלמעלה, שהמלכות מתברכת בז' ברכות מחג"ת נהי"מ דז"א.

פסקה מו

ועל דא מאן וכו': ועל כן מי שבא להתחבר באשת אחר, הוא פוגם הזווג, כי הזווג של כנסת ישראל, הוא בהקב"ה בלבד, הן בזמן שהוא ברחמים והן בזמן שהוא בדין. בוא וראה. מי שמתחבר באשת אחר, הוא כאלו משקר בהקב"ה ובכנסת ישראל, וע"כ הקב"ה אינו מכפר לו על ידי תשובה, והתשובה תלויה לו עד שיסתלק מן העולם. ז"ש, אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון. ומתי מתכפר לו. הוא, בשעה שנכנס בתשובה לעולם ההוא, ויש לו לקבל עונש שם. ואז מכופר לו.

פסקה מז

ר' אלעזר אמר וכו': מי שמשקר בכנסת ישראל, דהיינו שבא להתחבר באשת אחר, אינו מתקבל על ידו תשובה, מטרם שנדון בגיהנם. כל שכן, מי שמשקר בכנסת ישראל

ובהקב"ה. וכל שכן אם מטריח הקב"ה לעשות צורת ממזר באשת אחר, ומשקר במלך בפרהסיא בגלוי.

פסקה מח

רי חייא פתח וכו': רח"פ ואמר, גוזל אביו ואמו וגו'. **אביו**, זה הקב"ה, **אמו**, זו כנסת ישראל. מהו **גוזל**. הוא כמש"א, גזלת העני בבתיכם. ומה היא הגזילה. מי שחומד אשה אחרת שאינה בת זוגו.

פסקה מט

תמן תנינן וכו': שם למדנו, כל הנהנה מעולם הזה בלא ברכה, כאלו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל, שכתוב גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית. כל הנהנה מן העולם הזה, כלל זה, שאומר כל הנהנה, הוא אשה. כי מי שמתדבק באשה להנות ממנה, ואע"פ, שהיא פנויה, ונהנה ממנה בלא ברכה, דהיינו בלי שבע ברכות שמברכים את הכלה, הוא, כאלו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל. מהו הטעם, משום שהזווג שלהם, הוא בשבע ברכות. והנהנה בלי שבע ברכות, פוגם שבע ברכות שלמעלה. ומה על פנויה כך, כ"ש מי שמתדבק באשת אחר, שהיא עומדת בזווג בשבע ברכות, על ידי בעלה, כעין של מעלה, על אחת כמה וכמה.

פסקה נ

חבר הוא לאיש משחית: זה ירבעם, כמו שהעמידוהו, (ברכות לה:) **ואמר אין פשע** שאומר הרי פנויה היא, למה אסור. משום זה הוא גוזל אביו ואמו. ולא עוד אלא שהוא חבר **לאיש משחית**. מי הוא איש משחית. הוא מי שפוגם הצורה והתקון של מעלה. כל שכן מי שחומד אשת חברו להתדבק בה, שפוגם יותר. וע"כ הוא נפגם לעולם. **איש משחית**, כי פוגם למעלה, ופוגם למטה, ופוגם את נפשו, שכתוב **משחית**, וכתוב, משחית נפשו הוא יעשנה.

פסקה נא

רבי אבא פתח וכו': רא"פ ואמר, ויאמר שלחני כי עלה השחר וגו'. שואל, **ויאמר שלחני**, וכי אסיר היה בידו של יעקב. ומשיב, אלא אשרי הם הצדיקים, שהקב"ה חס על הכבוד שלהם, ואינו עוזב אותם לעולם. ז"ש, לא יתן לעולם מוט לצדיק. שואל, והרי כתוב. ותקע כף ירך יעקב.

פסקה נב

אלא לדידיה גבה וכו': ומשיב. אלא המלאך לקח את שלו. ולמדנו, שכתוב והוא לן בלילה ההוא במחנה. וכתוב, ויקחם ויעבירם את הנחל. שואל, מה היה דעתו של יעקב.

להעבירם את הנחל בלילה. ומשיב, אלא ראה את המקטרג שהולך בין המחנות שלו, אמר יעקב אעבירם לצד האחר של הנהר. אולי לא תהיה מבוכה.

פסקה נג

מאי קא חמא וכו': שואל, מה ראה. ואומר, ראה שלהבת אש לוהט הולכת ומעופפת בין מחנותיו, אמר יעקב, מוטב לקחת אותם מכאן לעבר הנהר, והנהר יפסיק ביניהם, ולא תמצא מבוכה. כי המזיקים אינם עוברים נהרות. מיד, ויקהם ויעבירם את הנחל ויותר יעקב לבדו. וכיון שיעקב הפריע אותו מלהזיק המחנות, ע"כ נגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב. כי לקח ממנו את שלו. מכאן למדנו. מי שנמצא לבדו בבית בלילה, או ביום בבית מיוחד, ומכל שכן בלילה, בבית מיוחד. מהו בית מיוחד. היינו שמיוחד ונפרד משאר בתים. או מי שהולך לבדו בלילה יכול להנזק.

פסקה נד

ת"ח ויותר יעקב וכו': בוא וראה, ויותר יעקב לבדו אז ויאבק איש עמו וגו'. למדנו, המלאך מצד הדין הוא בא, וממשלתו בצד של הלילה, מהו בצד לילה. היינו שהוא ממונה להכניס את ישראל בגלות שהוא בחינת לילה וחשך. כיון שעלה האור, נחלש כחו, ונתגבר עליו כחו של יעקב. כי מצד של הלילה בא. וע"כ בזמן שהיה לילה לא יכול לו יעקב. וכשעלה האור נתחזק כחו של יעקב, ואחז בו ונתגבר עליו. אז, ראה אותו יעקב שהוא מלאך.

פסקה נה

א"ל שבוק לי וכו': אמר לו, המלאך, עזוב אותי, כי איני יכול לך. מהו הטעם שלא יכול לו. משום שעלה האור ונשבר כח שלו, שכתוב, בדן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים. מהו ויריעו. היינו שנשברו כל אלו שהם מצד הדין. ויריעו, פירושו שנשברו, מלשון רועה התרועעה הארץ. בני אלהים, היינו אותם הבאים מצד הדין הנק' אלקים. אז נתחזק יעקב ואחז בו.

פסקה נו

א"ל שלחני כי וגו': אמר לו, שלחני כי עלה השחר. היינו שהגיע הזמן להתקבץ ולשבח שבחו של הקב"ה. ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. שואל, אם תברכני היה צריך לומר, מהו אם ברכתני. שהוא לשון עבר. ומשיב, אלא אמר לו יעקב, ודאי אבי ברך אותי אלו הברכות, שרצה לברך את עשו, ואני ירא ממך, על אלו הברכות אם אתה מודה עליהן, ואם לא, אולי תהיה מקטרג עלי בשבילם.

פסקה נז

מיד אמר ליה וכו': מיד אמר לו ויאמר לא יעקב יקרא עוד שמך. שואל, מה אמר לו. ומשיב, אלא כך אמר לו, לא במרמה, ולא בעקבה, השגת אלו הברכות, ע"כ **לא יאמר עוד שמך יעקב** שהוא כמו שאמר עשו, על כן וגו' ויעקבני זה פעמים, כי לא בעקבה היה. **כי אם ישראל**, ישראל. שהוא ז"א, שממנו יוצאות הברכות, ודאי, מודה עליך, שהברכות שלך הוא, משום שאתה אחוז בו. וע"כ אני וכל שאר מחנות המלאכים, מודים עליהן, שהברכות הן שלך.

פסקה נח

כי שרית עם וגו': כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל. **עם אלקים**, היינו כל אלו הבאים מצד הדין הקשה. **ועם אנשים**, זהו עשו והמחנות שלו. **ותוכל**, אתה יכולת להם, והם לא יוכלו לך. ולא עזב אותו יעקב, עד שהודה לו על אלו הברכות. ז"ש ויברך אותו שם.

פסקה נט

ת"ח בשעתא דסליק וכו': בוא וראה, בשעה שהאור של הבינה, עולה, נכנעים כל אלו בעלי הדינים ואינם נמצאים, וכנסת ישראל מספרת עם הקב"ה. ושעה ההיא עת רצון היא לכל, והמלך מושיט לה, להמלכות, ולכל אלו הנמצאים עמה, שרביט חוט של חסד, להמצא בשלמות במלך הקדוש. וכבר למדנו.

פסקה ס

ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שהקב"ה נמצא יחד עם כנסת ישראל, שהיא המלכות, בכל פעם שנמצא עמה והיא, מעוררת תחילה הרצון אליו, ומושכת אותו אצלה ברוב אהבה והשתוקקות, אז נתמלאה המלכות מצד ימין, שהוא חסדים לבחינת זכר. וכמה מחנות מלאכים נמצאים בצד ימין בכל העולמות. וכשהקב"ה מעורר תחילה אהבה ורצון, והמלכות מתעוררת אח"כ, ולא בזמן שהקב"ה נתעורר, אז הכל נמצא בבחינת הנקבה, שהיא המלכות, והשמאל נתעורר, וכמה מחנות עומדים ומתעוררים בצד השמאל בכל העולמות. כעין זה כתוב, אשה כי תזריע וילדה זכר. דהיינו אם האשה מזרעת תחילה יולדת זכר. מה הטעם, למדנו, שהוא משום שעולם התחתון נמצא כעין עולם העליון, וזה דומה לזה. וכמו שלמעלה אם המלכות מעוררת תחילה הרצון, נתמלאה מצד ימין, שהיא בחינת זכר, אף למטה כן.

פסקה סא

ועל דא קב"ה וכו': ועל כן הקב"ה גוזר זכר או נקבה, להמצא רצון תחילה בעולם, שהוא המלכות, אשר אז מתעוררת גם האשה למטה להזריע תחילה, וילדה זכר. כי הכל תלוי למעלה, ולא למטה. ובכל, צריך האדם שרצונו יתדבק למעלה, להקב"ה, שימצא רצון תחילה בעולם, שהיא המלכות, ואז גם אשתו תזריע תחילה ותלד זכר. אשרי חלקם של הצדיקים שיודעים להדביק רצונם אל המלך הקדוש. עליהם כתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום.

פסקה סב

אדם כי יהיה בעור בשרו וגו': ר' יהודה פתח ואמר, אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני השמש. מקרא זה למדנו. אבל בשעה שהלבנה שהיא המלכות, מתכסה בגלות, היא אומרת, אל תראוני, ולא שהיא מצוה שלא לראותה, אלא משום שהיא רואה תשוקת ישראל אליה, לראות אורה היא אומרת, **אל תראוני**, דהיינו, שלא תוכלו לראות אותי, אל תראוני ודאי. מהו הטעם. הוא משום שאני שחרחורת, מפני שאני בחשכה.

פסקה סג

מאי שחרחורת וכו': שואל, מהו שחרחורת, שחורה היה צריך לומר. ומשיב, אלא שתי חשכות הן, אחת, ששזפתני השמש, דהיינו, שנסתלק ממני השמש, שהוא ז"א, להאיר בי, ולהסתכל בי. ואחת שבני אמי נחרו בי שמוני נוטרה וגו'.

פסקה סד

ששזפתני שזפתני וכו': שואל, אומר ששזפתני, שזפתני היה צריך לומר. ומשיב, אלא רמז הוא שרומז ב **שש**, כי ששזפתני הוא אותיות **שש** זפתני. כי בעת שמאיר השמש. שהוא ז"א, בשש אורות הוא מאיר, דהיינו בשש ספירות חג"ת נה"י. וכשמסתלק, כל אלו שש אורות מסתלקים. **בני אמי**, הם אלו הבאים מצד דין הקשה, לענוש על החטאים, **נחרו בי**, הוא כש"א **נחר** גרוני. ז"ש על צוארנו נרדפנו. כי כשבאו ישראל בגלות היו ידיהם קשורות לאחור, וריחים על צוארם, ולא יכלו לפתוח פה. והיינו שכתוב, נחרו בי.

פסקה סה

שמוני נוטרה את הכרמים: היינו ללכת בגלות, ולשמור שאר העמים בשביל ישראל שהם בתוכם בגלות. **כרמי שלי לא נטרתי**, כי איני יכול לשמור אותם כמו בתחילה. בתחילה נטרתי כרמי שלי, דהיינו ישראל, וממנו נשמרו שאר הכרמים, שהם האומות. עתה, אני נוטר שאר הכרמים, בשביל כרמי שלי, שיהיה שמור ביניהם.

פסקה סו

ר' חייא ור' יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך. כשהגיעו לשדה אחד, ראו עץ אפרסמון בדרך לצד ימין. א"ר יוסי עטיפה של עשן נמצא בעינינו, אין לנו רשות לראות בדבר של שמחה, כמו אפרסמון, מיום שנחרב בית המקדש. **דפטירא**, הוא כמו דופרא, מלשון, חוץ משל דפרא, שפירושו אילן (דמאי א'). **קיטפא**, הוא צרי, כי צרי מתרגם קטף (בראשית ל"ז) **עטיפא**, הוא מלשון יעטף שית חמס (תהלים ע"ג). **דקוטרא**, הוא עשן, מלשון קטרת.

פסקה סז

פתח ואמר וכו': פתח ואמר, לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה. שואל. כיון שאמר, לה' הארץ ומלואה, למה כופל הלשון, תבל ויושבי בה. וכי תבל אינו ארץ. ומשיב, אלא כך הוא אומר, **לה' הארץ ומלואה**, זהו ארץ הקדושה, שנקראת ארץ החיים. **תבל ויושבי בה**, זהו שאר ארצות, כש"א, והוא ישפוט תבל בצדק. כי תבל תלויה בצדק. והכל דבר אחד הוא.

פסקה סח

ר"ח אמר וכו': ר' חייא אמר, לה' הארץ ומלואה, **הארץ**, ידועה שהיא המלכות, **ומלואה** מה הוא. ומשיב, אלא אלו הם נשמות הצדיקים שהם במלכות. **תבל ויושבי בה**, תבל, זו היא הארץ שלמטה, בעולם הזה, ויושבי בה, אלו הם בני אדם. אמר ר' יוסי, אם כן, אשר הארץ פירושו המלכות, איך נפרש, כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה. אמר לו ודאי כך הוא, כי ארץ החיים ההיא, שהיא מלכות, על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה. כי כולם, כל המוחין, יוצאים מנהר העליון ההוא, הנמשך ויוצא מעדן, שהוא בינה, והמלכות מהתקנת בהם להתעטר במלך הקדוש, ולזון העולמות.

פסקה סט

מי יעלה וגו': מי יעלה בהר ה' וגו' לא נשא לשוא נפשי וגו'. שואל, נפשו כתיב, וקרי נפשי, מהו נפשי ונפשו שאומר הכתוב, ומשיב, אלא הכל דבר אחד, כמש"א נשבע ה' בנפשו. כאשר בלבבי ובנפשי יעשה, שנפשי הזו היא המלכות, ודוד המלך נתאחד בלב ההוא ונפש ההוא, דהיינו במלכות. וע"כ אומר, אשר לא נשא לשוא נפשו.

פסקה ע

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים פגשו באדם אחד ופניו מלאים נגעים, והיה קם מתחת אילן אחד. הסתכלו בו, וראו פניו אדומים מחמת הנגעים. אמר לו ר' חייא, מי אתה. אמר לו, יהודי אני. א"ר יוסי, חוטא הוא, שאם לא כן לא היו נרשמים בפניו אלו

נגעים הרעים, ואלו לא נקראו יסורים של אהבה. א"ר חייא כך הוא ודאי, כי יסורים של אהבה מכוסים הם מבני אדם.

פסקה עא

ת"ח דכתיב וכו': בוא וראה, שכתוב, אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת. הרי ג' מינים כאן, וכולם נקראים נגע צרעת, ז"ש, והיה בעור בשרו לנגע צרעת. מהו נגע צרעת. הוא סגירו, דהיינו כתרגומו, וזה יורה לשון סגורה, שסגור הוא בכל, כלומר שהנגע מכוסה וסגור מעין רואה, וכתוב על זה והובא אל אהרן הכהן וגו'. אבל אלו נגעים הנראים לחוץ, כתוב, וראהו הכהן וטמא אותו. כי ודאי אלו הנראים לחוץ לבני אדם, באים מצד הטומאה ואינם יסורים של אהבה.

פסקה עב

א"ר יוסי מנלן וכו': אר"י, מאין לנו זה. א"ר חייא, שכתוב, טובה תוכחת מגולה מאהבה מסותרת, שפירושו, טובה תוכחת מגולה ואם התוכחה היא מאהבה, היא מסותרת מבני אדם. כעין זה מי שמוכיח את חבירו באהבה, צריך להסתיר דבריו מבני אדם, שחברו לא יתבייש מהם. ואם דבריו הם בגלוי לפני בני אדם, אין הם באהבה.

פסקה עג

כך קב"ה כד וכו': כך הקב"ה כשהוא מוכיח את האדם, מוכיחו באהבה בכל, תחילה מכה אותו בגופו מבפנים. אם חזר בו טוב, ואם לא, מכה אותו תחת מלבושיו. ואלו נקראים יסורים של אהבה, אם חזר בו טוב, ואם לא, מכה אותו בגלוי, בפניו לפני כל, כדי שיסתכלו בו וידעו שהוא חוטא, ואינו אהובו של אדונו.

פסקה עד

אמר לון ההוא וכו': אמר להם אדם ההוא, בקשר של עצה אחת באתם עלי ודאי לבזות אותי. אינכם, אלא מאותם היושבים בבית ר' שמעון בן יוחאי, שאינם יראים מכל. אם יבואו בני הבאים אחרי יצירו אתכם, ולמה דבריכם בגלוי. הרי אתם צריכים לירא מבני. אמרו לו, התורה כך היא, שכתוב, בראש הומיות תקרא בפתחי שערים בעיר אמריה תאמר. ומה אם בדברי תורה נירא מפניך, הרי אנו נמצאים בבזיון לפני הקב"ה. ולא עוד אלא התורה צריכה צחות. דהיינו לדבר בגלוי. פתח האיש ואמר, מי אל כמוך נושא עון וגו'. הרים ידיו ובכה. בתוך כך הגיעו בניו. אמר בנו הקטן. כאן עזרת השמים. לאבי.

פסקה עה

פתח ואמר וכו': פו"א, את הכל ראיתי בימי הבלי יש צדיק אובד בצדקו ויש רשע מאריך ברעתו. מקרא זה למדתי אצל רבי דוסתאי סבא, שהיה אומר משמיה דר' ייסא סבא. את

הכל ראיתי בימי הבלי. שואל, וכי שלמה המלך שהיה חכם מכל, איך אמר כך, שראה הכל בזמן שהוא הלך בחשכות העולם. דהיינו בימי הבלו. שהרי כל מי שעוסק בחשכות העולם. אינו רואה כלום, ואיני יודע כלום.

פסקה עו

אלא הכי אתמר וכו': ומשיב, אלא כך למדנו, בימיו של שלמה המלך עמדה הלבנה במלואה, ונחכם שלמה מכל בני העולם, ואז ראה הכל וידע הכל. ומה ראה. ראה **כל**, שהוא יסוד הנקרא, כל, שאינו סר מן הלבנה, שהיא המלכות, והיה מאיר לה השמש. ז"ש, את הכל ראיתי בימי הבלי מהו הבלי. הוא הלבנה, שהוא המלכות, שכלולה מכל, מן מים, שהוא חסד, מאש, שהוא גבורה, ורוח, שהוא תפארת, ביחד, כמו הבל היוצא מן הפה הכלול מכל, ממים ורוח ואש.

פסקה עז

והוא חמא כל וכו': והוא ראה **כל**, שהוא יסוד, בהבל ההוא, שהוא מלכות, שנאחז בו. **יש צדיק אובד בצדקו**. בוא וראה, בזמן שמרובים צדיקים בעולם, **כל**, ההוא, שהוא יסוד, לא הוסר מן הלבנה, שהיא מלכות, לעולם. ו **כל** הזה, לוקח כל השמן והעוז והשמחה שלמעלה, ונתמלא ושמח ומתנשא, כדי להזדווג בלבנה. והוא מרויח כל זה בשבילה.

פסקה עח

ובזמנא דאסגיאו חייבין וכו': ובשעה שהרשעים מרובים בעולם, והלבנה נחשכה, אז צדיק, שהוא יסוד, אובד בצדקו. צדיק נאבד לא כתוב, אלא צדיק אובד. הוא משום שאינו נראה בלבנה, דהיינו שאינו משפיע לה, ואינו לוקח שמן ועוז ושמחה למלא אותה ולהתחבר עמה. וע"כ **צדיק אובד**, כל זה, **בצדקו** שהיא הלבנה, שבשביל הלבנה שאינה נמצאת להתחבר עמו, הוא אובד, ואינו שואב מן השמחה שלמעלה, כמו שהיה עושה. ואז כל צד השמאל מתעורר, ורשעים מאריכים בשלוה בעולם. ז"ש, ויש רשע מאריך ברעתו. מהו ברעתו. הוא באותו הצד הרע שנתדבק בו.

פסקה עט

תו יש צדיק וגו': עוד, יש צדיק אובד בצדקו. כי כשהרשעים מרובים בעולם, והדין תלוי, צדיק אובד בצדקו, שהוא נתפס בעונותיהם, כמו אבי, שנתפס בעונותיהם של בני עירו, שהיו כולם עזי פנים, והוא לא הזהיר אותם ולא היה מביישם לעולם, והיה מעכב בידינו, שלא נתגרה ברשעים. והיה אומר לנו, לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה. אמר אביו, ודאי הקב"ה. העניש אותי בזה, כי היה רשות בידי למחות בידם ולא עשיתי, ולא בזיתי אותם, לא בסתר ולא בגלוי.

פסקה פ
תו פתח בריה אחרא וכו': עוד פתח בנו האחר, ואמר, וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה וגו'. **וייצר ה' אלקים**, כתוב, וייצר עם ב' יודין, יורה שהאדם נברא בשני יצרים, ביצר הטוב, וביצר הרע, אחד, יצר הטוב, כנגד מים, ואחד היצר הרע, כנגד אש. **הויה אלקים**, הוא שם מלא. **את האדם**, כלול זכר ונקבה. כי **את** רומז על הנקבה. **עפר מן האדמה** זהו עפר של ארץ קדושה, שמשם נברא, והוא מקום בית המקדש.
פירוש. עפר הוא מלכות. האדמת, היא בינה, שה"ס ארץ אדום, דהיינו שאדם הראשון נברא ממלכות הממותקת בבינה. וז"ש **והוא אתר דבי מקדשא**. כי עפר בית המקדש היא בחינת מלכות הממותקת בבינה.

פסקה פא
ויפח באפיו נשמת חיים: זו היא הנשמה הקדושה, שנמשכת מאלו החיים, שלמעלה, מבינה. **ויהי האדם לנפש חיה**, שהאדם נכלל מנפש הקדושה של חיה עליונה ההיא, שהיא בינה, שהוציאה הארץ, שהיא מלכות. שכתוב. **תוצא הארץ נפש חיה**. נפש, של חיה ההיא העליונה, שהיא בינה.

פסקה פב
תא חזי בכל וכו': בוא וראה, בכל שעה שהנשמה הקדושה ההיא דבוקה באדם, הוא אהובו של אדונו. כמה שמירות שומרים אותו מכל הצדדים, רשום הוא לטוב, למעלה ולמטה, והשכינה הקדושה שורה עליו.

פסקה פג
ובזמנא דאיהו אסטי וכו': ובשעה שהיא מטה דרכיו. השכינה מסתלקת ממנו, והנשמה הקדושה אינה מתדבקת בו, ומצד נחש הרע הקשה, נתעורר רוח אחד, המשוטט והולך בעולם שאינו שורה אלא במקום שהקדושה העליונה נסתלקה משם. והוא שורה על האדם. ואז נטמא האדם. ונפגם בבשרו, בכל, ובמראה פניו.

פסקה פד
ות"ח בגין דהאי וכו': ובוא וראה, משום שנפש חיה הזו, היא קדושה ועליונה, דהיינו מן הבינה, כשארץ הקדושה, שהיא המלכות, מושכת אותה ונכללת בתוכה, אז קוראים אותה, **נשמה**. כי אור הבינה נקרא נשמה. וזו היא שעולה למעלה ומדברת לפני המלך הקדוש, ונכנסת בכל השערים ואין מי שימחה בידה, ועל כן נקראת רוחא ממללא, בתרגום, דהיינו רוח המדבר, כי כל שאר הנפשות, שאינן מן הבינה, אין להן רשות לדבר לפני המלך חוץ מזו, שהיא מבינה.

פסקה פה

ועל דא אורייתא וכו': ועל כן התורה מכריזה ואומרת, נצור לשונך מרע וגו'. וכתוב, שומר פיו ולשונו וגו'. משום שאם שפתיו ולשונו מדברים דברים רעים אלו הדברים עולים למעלה, ובשעה שעולים, כולם מכריזים ואומרים הסתלקו מסביב דבור הרע של פלוני, תנו מקום לדרכו של נחש הקשה. אז נעברת ממנו הנשמה הקדושה, ומסתלקת ואינה יכולה לדבר. כש"א נאלמתי דומיה החשיתי מטוב.

פסקה פו

וההיא נשמתא סלקא וכו': ונשמה ההיא עולה בבזיון, בצרה, מכל. ולא נותנים לה מקום כבתחילה. ועל זה כתוב, שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. נפשו ודאי אותה שהיתה מדברת, נעשית שותקת, משום דבורים הרעים שדברה. ואז נזדמן הנחש. כי הכל חזר למקומו, לתחילתו. כמו מטרם שזכה לנשמה. וכשהדבור הרע עולה בדרכים ידועים, ושורה לפני הנחש הקשה, כמה רוחות מתעוררים בעולם, ורוח טמא יורד מצד ההוא של הנחש, ומוצא שאדם ההוא עורר אותו בדבור הרע, ומוצא שהרוח המדבר הקדוש נעבר ממנו, אז שורה עליו הרוח הטמא ומטמא אותו, ואז הוא מצורע.

פסקה פז

כמה דעונשא דהאי וכו': כמו שעונש האדם הוא משום דיבור רע, כך עונשו, משום דיבור טוב שבא לידו ויכול לדבר ולא דיבר. משום שפגם ברוח המדבר ההוא, כי הוא נתתקן לדבר למעלה, ולדבר למטה, והכל בקדושה. כל שכן, אם העם הולך בדרך עקום, והוא יכול לדבר להם, ולהוכיח אותם, ושותק ואינו מדבר. כמו שאמרתי, שעליו נאמר, נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר. נעכר בנגעים של הטומאה. וזה הוא שאמרו, שדוד המלך נלקה בזה, בצרעת, והקב"ה פנה ממנו. שכתוב, שבקש, פנה אלי וחנני. משמע שהפנה פניו ממנו. מהו פנה אלי. הוא כש"א ויפן אהרן, כמו ששם הוא בצרעת, אף כאן הוא בצרעת. ירדו ר' חייא ור' יוסי ונשקוהו, נתחברו יחד בכל הדרך ההוא. קרא ר' חייא עליהם, וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום.

פסקה פח

נגע וגו' והובא אל הכהן: אמר ר' יוסי, נגע זה, כל הצבעים שלו, העירו בו החברים. והכהן היה יודע בהם לטהר ולטמא, היה יודע, אלו שהם יסורים של אהבה, או אלו שנמצאים במי שאדונו מואס בו, ורחוק ממנו. כי לפי דרכיו של האדם, נגרם הנגע בעולם.

פסקה פט

כתיב אל תט וגו': כתוב, אל תט לבי לדבר רע להתעולל עלילות ברשע. מכאן למדנו, בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו. א"ר יצחק, מקרא זה קשה, וכי הקב"ה מטה את האדם ללכת בדרך החטא, ולעשות מעשים רעים, שאומר, אל תט לבי לדבר רע, א"כ אין דין בעולם הזה ולא בעולם הבא. והתורה אינה מתוקנת, שכתוב בה, אם תשמע ואם לא תשמע. שמשמע שהכל תלוי באדם.

פסקה צ

אלא דוד אזהר וכו': ומשיב, אלא דוד הזהיר אל לבו, במה שאמר אל תט לבי לדבר רע, לנהוג אותו בדרך האמת, כש"א, והשבות אל לבבך, מהו והשבות. אלא פירושו שצריך לחזור עליו, על הלב, פעם פעמים ושלש פעמים, להנהיגו בדרך האמת, ולהזהירו. וכך אמר לו, **לבי אל תט לדבר רע**, כי דבר רע גרם נגע בעולם, ודין שורה בעולם. והיינו נגע צרעת.

פסקה צא

נגע צרעת הא וכו': נגע צרעת, הרי העירו החברים, אבל צרעת, פירושו כתרגומו, א"ר יהודה, מהו כתרגומו. הוא סגירו. כי סוגר אורות העליונים ואינו פותח, וכשהוא סוגר ואינו פותח נקרא נגע. ר' יוסי אמר, שהאבות שהם חג"ת, אינם מתכלכלים, שאינם מקבלים אור, וכל שכן הבנים, שהם נה"י. והיינו שכתוב, נגע צרעת כי תהיה באדם, באדם ממש, דהיינו בז"א שה"ס הויה דאלפים שבגי' אדם. ומכאן יורד למי שיורד, דהיינו לאדם התחתון שגרם לזה, וסותם אורו, ונמצא נגע לכל, מאותו סגירת האורות.

פסקה צב

א"ר יצחק ודאי וכו': אר"י, ודאי זה הוא סוד הדבר, שכתוב, נאר מקדשו. דהיינו שנסגרו האורות של המקדש שהוא המלכות. מהו הטעם. משום שבני העולם גרמו בעונותיהם שכתוב, את מקדש ה' טמא, טמא ממש. א"ר אלעזר **טמא**, משום שנסתלק מי שנסתלק, דהיינו ז"א, ונחש הקשה שורה ומטיל זוהמא ומטמא מי שמטמא. והכל משום עונות העולם.

פסקה צג

תאני כד שארי וכו': למדנו כשמתחיל הנחש הקדמוני להתגלות מסתלקים הסומכים, שהם נו"ה, ובנינים שהם המוחין, ונעברים מן המלכות, ובא הנחש התקיף ומטיל זוהמא, ואז נמצא שהמקדש נטמא. מי הוא המקדש. הוא כמו שלמדנו, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם. וכתוב, והנחש היה ערום וגו' ויאמר אל האשה. אל האשה ממש, שמקום

המקדש מתאחד בה, שהוא המלכות. והיינו את מקדש ה' טמא, משום עונותיו, כי ע"י עונותיו נתגלה הנחש התקיף.

פסקה צד

מאן חובוי דא וכו': מה הם עונותיו. הם לשון הרע, שבשביל לשון הרע, מזדמן הנחש הקדמוני, בין למעלה, ובין למטה, שכתוב, וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים. השורפים או השרופים אינו כתוב, אלא השרפים, מה הם שרפים. ומשיב, אלא שסובב על הנחש הקדמוני, ומה שאומר, נחשים, לשון רבים, הוא כמו שכתוב, ראשי תנינים, שנים, כי אחד נאחז למעלה, ואחד נאחז למטה בעולם הזה. וכתוב שרפים עומדים ממעל לו, ממעל לו, ודאי, דהיינו כש"א, להתיצב על ה'. שפירושו, כנגד ה', כי בני אלקים הם הדינים, וה' הוא רחמים, אף כאן, ממעל לו, הם כמו כנגד לו, ואז הוא סגירה בכל, דהיינו שנסגרו כל האורות, ואין מי שיפתח. שאז בא הנחש ומטיל זוהמא, בשורש נשמתו של החוטא אשר במלכות, שזה נבחן לניאוף וע"כ כתוב, כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און. מהו מנאפת. היינו מנאפת ממש, ודאי, שעליו נאמר, אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און.

פסקה צה

א"ר חייא א"ר יצחק וכו': אר"ח אר"י, ברצון הכל, דהיינו ברצון העליון, אין הנחש נמצא למטה, אלא משום שנמצא למעלה. ולמעלה אינו נמצא אלא כשנמצא למטה בעונות העולם. שלמדנו, שהכל תלוי, זה בזה, וזה בזה.

ביאור המאמר. כבר ידעת, שיש ב' נקודות במלכות, אחת היא נקודת המלכות דצמצום א' שלא נמתקה בבינה שהיא מדת הרחמים, ומבחינה זו אינה ראויה לקבל שום אור, כי כח המסך והצמצום רוכב עליה. ונקודה הב' היא נקודת המלכות שנמתקה במדת הרחמים, שהיא בינה. וכל האורות שהמלכות מקבלת הם מבחינת נקודה הב' (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר). ולפיכך נקודה הא' היא גנוזה בתוכה ורק נקודה הב' היא גלויה ושולטת בה, וע"כ היא ראויה לקבל אורות העליונים. ומטעם זה, המלכות נקראת עץ הדעת טוב ורע. כי אם האדם זוכה, הרי **טוב**. שנקודה א' גנוזה, ורק נקודה ב' שולטת, ואז יש במלכות כל טוב, והתחתון מקבל ממנה. אם לא זכה, שהוא חוטא, אז יש כח בנחש לגלות נקודה הא' במלכות, שלא נשתתפה בבינה, אז היא רע, כי מסתלקים ממנה כל האורות, כי נתגלה, שכח הצמצום רוכב עליה (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף קכ"ד אות קכ"ג ולעיל ויצא י"ג ד"ה סתרא). וזסו"ה, לפתח חטאת רובץ. שהחוטא נותן כח לסטרא אחרא להמשיך משמאל ממעלה למטה, כמו שעשה קין, אז הנחש, שנקרא

חטאת, הרובץ בפתח המלכות מגלה נקודה הא' הגנוזה במלכות, וכל האורות מסתלקים משורש נשמתו של האדם החוטא שהיא במלכות. בסוד, לא זכי הא רע. ואח"כ הנחש מתגבר עוד ומטיל זוהמא, דהיינו שפוגם ומסלק האורות, גם מבינה דמלכות. מטעם, כי אחר שנשתתפה המלכות בבינה קבלה הבינה צורת מלכות, וע"כ אחר שנפגמה המלכות מטעם התגלות הצמצום שעליה, נפגמה גם הבינה שבמלכות, מטעם שיש לה צורת מלכות. באפן, שתחילה נפגמת רק המלכות בלבדה מכח הגילוי שהיא מלכות דמדת הדין. ואח"כ נפגמת גם הבינה דמלכות מטעם שיש לה צורת המלכות מכח השיתוף של נקודה הב'. ואומר כאן שהם ב' נחשים, כי מי שמגלה נקודת הצמצום א', שהוא פוגם רק המלכות בלבדה ולא כלום הט' ספירות ראשונות, אינו יכול לפגום אח"כ בבינה, אלא נחש אחר מתעורר, שהוא עולה ונאחז בבינה מחמת שיש לה צורת מלכות מכח השיתוף.

וזה אמרו. **כד שארי חויא לאתגלאה**, דהיינו שהחוטא גורם לגילוי הנחש בסו"ה לפתח חטאת רובץ, שהנחש קונה כח ע"י חטאו לגלות נקודת צמצום א' הגנוזה, **מסתלקין סמכין ובנינין ומתעברן**, דהיינו שמסתלקים הכלים דנה"י דבינה, שיש במלכות, שבהם מקבלת המלכות כל אורותיה, וכלים דנה"י אלו קבלה מבינה, ע"י השתוף דמדת הרחמים, בסוד **אמא אוזיפת לברתא מאנהא** (כנ"ל בהקסה"ז דף כ' ד"ה ואמא) שהכלים האלו נקראים **סמכין**, וכל האורות שבכלים האלו נקראים **בנינים**, והם מסתלקים עמהם, כי נתקלקל סוד השיתוף שבה מבינה, מכח גילוי נקודת המלכות דצמצום א' שאינה משותפת כלל בבינה. ואחר שכבר נסתלקו כל האורות מטעם גילוי נקודה הא' שנאחזה בה הנחש. אז, **ואתי חויא תקיפא ואטיל זוהמא**, **וכדין אשתכח מקדשא מסאב**, דהיינו שבא נחש ב', ומטיל זוהמא בבינה דמלכות שנקראת מקדש, ואז נטמא המקדש. ולפיכך קורא את נחש הב' **חויא תקיפא**, משום שעלה ונאחז שלא במקומו, דהיינו בבינה. שהיא כולה רחמים ואין בה דין כלל. אלא שיש לו כח להאחז בה, מטעם שנשתתפה במלכות כדי להמתיקה.

וז"ש, **ויאמר אל האשה**, **אל האשה ממש**, דהיינו המלכות המכונה אשה. וכיון **דאתר מקדשא אתאחיד בגווה**, שהכלים דבינה שה"ס מקום המקדש, נכללו במלכות, מכח שיתוף המלכות בבינה כנ"ל, **והיינו את מקדש ה' טמא**, שהנחש הטיל זוהמא בבינה דמלכות, הנקראת מקדש ה', שמטעם השיתוף דמלכות בבינה, קבלה הבינה צורת מלכות, והיה כח לנחש להטיל בה זוהמא, כנ"ל. **בגין חובוי**, **משום דאתגליא חויא תקיפא**, דהיינו שנגלה נחש הב', שנק' חויא תקיפא, שהוא העולה ונאחז בבינה כנ"ל,

מאן חובוי, **דא לישנא בישא**, **דבגין לישנא בישא חויא אזדמן**, כי המדבר לשון הרע, דהיינו שמטיל פגמים על חבירו, מה שאינם בו, גורם כח לנחש הב' שיטיל זוהמא ויפגום הבינה דמלכות אע"פ שהיא נקיה מכל צמצום ודין. אמנם כיון שנחש הב' לא יוכל לפעול אלא מכח הקדם הפגם שבמלכות ע"י הנחש הא' ע"כ נמצא פוגם **בין לעילא ובין לתתא**, הן בבינה, ע"י נחש הב', והן במלכות, ע"י נחש הא'. כי כדי לתת כח לנחש הב', מתעורר בהכרח נחש הא'. ומביא ראיה, שיש ב' נחשים, מן הכתוב, **וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים**, שאומר נחשים לשון רבים. **דכתיב ראשי תנינים**, **תרי**, כיון שכתוב תנינים, שהוא לשון רבים, כי **חד אתאחיד לעילא**, דהיינו בבינה דמלכות, **וחד לתתא**, במלכות לבדה, כנ"ל. וע"כ אומר הנחשים השרפים לשון רבים. **השורפים או השרופים לא כתיב**, **אלא השרפים**, **מאן שרפים**, **דכתיב שרפים עומדים ממעל לו**, (כן צ"ל, דהיינו להקדים הכתוב ראשי תנינים על הקושיא, השורפים וכו') דהיינו שאל תטעה שנחשים השרפים הם נחשים גשמיים, ע"כ נאמר שרפים, לגזירה שוה, שמלמד שרפים שרפים לגזירה שוה מן הכתוב, **שרפים** עומדים ממעל לו, וע"כ נאמר כאן שרפים ולא שורפים. **ממעל לו ודאי**, דהיינו כנגדו, כש"א להתיצב על ה', שפירושו, שבני אלקים שהם דינים נתיצבו כנגד הויה, שהוא רחמים, אף בהכתוב שרפים עומדים ממעל לו, הם כנגד ה' דהיינו שהם התנינים הנזכרים לעיל. ויליף שרפים שרפים לגזירה שוה, שאף הנחשים השרפים שבכאן, הם התנינים הנ"ל. וז"ש, **וכדין סגירו בכלא ולית מאן דפתח**, דהיינו שנסגרו כל האורות כי בכל מקום שנתגלתה נקודת מלכות דצמצום א', נסגרים כל האורות ואין מי שיפתחם. כי במלכות דצמצום א' אין תשובה מועילה, אלא רק במלכות דצמצום ב' (כנ"ל ויקרא אות רנ"ו).

וז"ש וע"ד כדי שתועיל תשובה כתיב, **כן דרך אשה מנאפת** וגו' **מאי מנאפת**, **מנאפת ממש**, כי ענין גילוי נקודת דצמצום א' ע"י הנחש ואחיזתו בה, המסלק את האורות דקדושה, נבחן, שהנחש הוא אשה מנאפת ממש. **ודאי**, **אכלה ומחתה פיה ואמרה** וגו'. פירוש. כי קשה כאן, כיון שנחש הא' גילה נקודת צמצום א' שאינה משותפת בבינה, שמחמת זה נאבד ממנה, השיתוף דמדת הרחמים, שהוא בינה. א"כ, מאחר שנתפרדה השותפות בבינה, כבר אין בבינה צורת מלכות, וא"כ איך יוכל נחש הב' להטיל זוהמא בבינה, מחמת שיש לה צורת מלכות. שהם תרתי דסתרי. וע"כ מביא הכתוב של, **כן דרך אשה מנאפת**, שהוא הנחש הא', **אכלה ומחתה פיה**, אחר שפגם במלכות ונסתלקו אורותיה מחמת קלקול השיתוף דמדת הרחמים, הוא מוחה ומקנח פיו, כמו שלא עשה

דבר, ואומר, **לא פעלתי און**, כדי שתשאר צורת שיתוף המלכות בבינה כמקודם קלקול הנחש, ויוכל נחש הב' להתאחז בבינה, מכח שיש לה צורת מלכות.
אמנם באמת ענין עליה זו של הנחש להתאחז בבינה, הוא מוקש אל הנחש, כמ"ש לעיל (וירא אות ק"ט ואות ק"י עש"ה). כי עתה שנאחז בבינה והנחש בעצמו ביטל הפגם דמלכות דצמצום א', ונקבע הפגם של החטא בבחינת המלכות דצמצום ב', נעשתה אפשרות לבטל הפגם על ידי תשובה, כי ע"י תשובה יורדת הארה מע"ב ס"ג דא"ק, המורידה את המלכות מבינה, והבינה נטהרה מן זוהמת הנחש. משא"כ אם לא היה נאחז בבינה, אז, היה נשאר הפגם של נחש הא', דהיינו הגילוי של נקודת המלכות דצמצום א', שכח הצמצום רוכב על המלכות שאינה ראויה לקבל אור, ומבחינה זו לא שייכת תשובה, כי התשובה לא תבטל את הצמצום א' והמסך, המונע מן המלכות לקבל אור העליון. הרי שענין נחש הב' הנאחז בבינה, בכוונה ניתנה לו אחיזה זו, כדי שתועיל תשובה. והוא רק מוקש אל הנחש.
וז"ש, **ברעותא דכלא**, ברצון הכל, דהיינו ברצון עליון, **לא אשתכח לתתא**, **אלא בגין דאשתכח לעילא**, כי כיון שנמצאת אחיזת הנחש למעלה, המכשירה את החוטא לעשות תשובה, ע"כ נמצאת אחיזת הנחש למטה, לגלות הצמצום א' במלכות כנ"ל, ואין פחד מה שאינו מועיל שם תשובה, והפגם ישאר לעולם. שהרי ודאי הוא שהנחש יעלה ויתאחז למעלה בבינה, והוא עצמו יבטל הפגם דצמצום א', כנ"ל, בסו"ה אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און. ואז תועיל תשובה. גם אין חשש, שמא לא יעלה הנחש להתאחז בבינה, כי כך הושם בטבע הנחש, להשתוקק תמיד לאחוז במקום גבוה יותר, ואם נראה לו דרך להתאחז בבינה, ודאי הוא שיתאחז בה. **ולעילא לא אשתכח אלא כד אשתכח לתתא**, כי אם לא היה הנחש מגלה תחילה את הפגם דצמצום א' שיש במלכות, שלא לקבל אור, לא היה יכול הנחש הב' להתאחז בבינה ולפגום אותה, מחמת שיש לה צורת מלכות, בעוד שבמלכות עצמה לא נגלה הפגם. **דילפינן דכלא תלייא האי בהאי**, **והאי בהאי**, כי אם לא היתה אחיזת הנחש למעלה. הנותנת אפשרות של תשובה ותקון הפגם, לא היו נותנים מלמעלה אפשרות, שיתאחז הנחש למטה במלכות. ואם לא היתה מקודם לכן אחיזת הנחש למטה לא יצוייר כלל אחיזת הנחש למעלה בבינה. כמבואר. הרי שזה תלוי בזה. וזה תלוי בזה.

פסקה צו

ואיש כי ימרט ראשו וגו': רבי חייא פתח ואמר, וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות וגו'. בכמה מקומות הסתכלתי בדברי שלמה המלך, והסתכלתי בחכמה

הגדולה שלו, שסתם דבריו בפנים בתוך היכל הקדוש, מקרא זה יש להסתכל בו. למה אמר, **וראיתי אני**, וכי שאר בני העולם אינם יודעים ואינם רואים זאת, הרי אפילו מי שלא ידע חכמה מימיו, ולא הסתכל בה, יודע זאת, שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך, והוא משבח את עצמו, ואמר, וראיתי אני.

פסקה צז

אלא הכי תאנא וכו': אלא כך למדנו מי חכם כשלמה, שבשבעה מדרגות של חכמה הוא יקרא, כעין של מעלה, דהיינו כנגד חג"ת נהי"מ דמלמת שה"ס חכמה תתאה, שהיא מדרגת שלמה. כי ששה ימים למעלה, חג"ת נה"י דז"א, ושביעי עליון עליהם שהוא בינה. ששה ימים למטה במלכות, חג"ת נהי", ושביעי עליהם, שהוא בינה. שש מדרגות לכסא של שלמה, והוא על הכסא, שכתוב, וישב שלמה על כסא ה' למלך. שבעה כתרים, של ימים, דהיינו ז' ספירות חג"ת נה"י"מ יש למעלה, וכן כנגדם ז' שמות לשלמה, כנ"ל, להראות בהם חכמה הקדושה, ומשום זה נקרא שבעה שמות, שהם, שלמה ידידיה, אגור, בן יקא, למואל, איתיאל, קהלת.

פסקה צח

ואמר שבעה הבלים וכו': ואמר ז' הבלים, דהיינו הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל, שיש כאן ג' פעמים הבל, ובי' פעמים הבלים שהם ארבעה. וביחד הם ז'. ומה שהוא ראה לא ראה אדם אחר, וכשאסף החכמה ונתעלה במדרגת החכמה נקרא קהלת. וז' הבלים אמר, כנגד ז' ספירות שלמעלה, וכל הבל נעשה ממנו קול, והעולם אינו מתקיים אלא בהבל. פיי ז' הבלים ה"ס ז"ס תחתונות דישסו"ת, ועיקרם הוא קו השמאל דישסו"ת, שמטרם ההכרעה מקו האמצעי המיחד ימין ושמאל, נבחן הארת השמאל להבל וחלי רע, ורעות רוח. ואחר היחוד ע"י קו האמצעי, ה"ס ז' הבלים שמהם נאצל ז"א הנקרא קול (כנ"ל ויצא אות ט"ו בהסולם, ובפרשת בא אות קמ"ד עש"ה) ושמהם מתקיים העולם.

פסקה צט

ותאנא משמיה דר"ש וכו': ולמדנו בשמו של ר' שמעון, כי הבל שהוא קו שמאל, כנ"ל בסמוך, מוציא קול, ברוח ומים שבו, דהיינו בהתכללות קו ימין הנקרא מים, וקו אמצעי הנקרא רוח. ואין קול אלא בהבל, ולמדנו שבז' הבלים, שהם חג"ת נהי"מ דישסו"ת, מתקיימים העליונים שהם זו"ן, ותחתונים, שהם דרי ביי"ע. ולמד ר' יצחק, בוא וראה שעל הבל מתקיים העולם, כי אם לא היה הכל יוצא מפיו של אדם, לא היה יכול להתקיים אפילו שעה אחת.

פסקה ק
כגוונא דא אמר וכו': כעין זה, שהאדם אינו יכול להתקיים בלי הבל פיו, אמר שלמה, דבריו שהעולם מתקיים בהם, ואמר, שעל ידי הבל הזה מתקיים העולם. והבל הזה שמתקיים בו העולם בא מהבלים שלמעלה. ז"ש הבל הבלים. דהיינו הבל מהבלים שלמעלה. וכל דבריו כך היה. ובהבלים שלמעלה כתוב, כי על כל מוצא פי ה' יהיה האדם. מהו, מוצא פי ה', זה הוא הבלים של מעלה. דהיינו ז"ס תחתונות דישסו"ת (כנ"ל באות צ"ז).

פסקה קא
ותניא וראיתי אני וכו': ולמדנו, וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות. מן הסכלות ממש באה תועלת לחכמה. כי אם לא היה נמצאת שטות בעולם, לא היה נודעת חכמה ודבריה. ולמדנו חוב הוא על האדם שלמד חכמה שילמוד מעט מן שטות ולדעת אותה, משום שבא תועלת לחכמה בשבילה, כמו שיש תועלת אל האור מן החשך, שלולא החשך לא היה נודע האור ולא בא לעולם תועלת ממנה.

פסקה קב
תאנא שיש יתרון וגו': למדנו, **שיש יתרון לחכמה**, היינו חכמה סתם, שכולל הן חכמה עליונה, והן חכמה שבעולם הזה. כי אמר, ר' שמעון לר' אבא, בוא וראה סוד הדבר, החכמה שלמעלה אינה מאירה ואינה מוארת, אלא בשביל שטות שנתעורר ממקום אחר, ולולא שטות הזו, לא היה האור והגאות הגדולה והיתרה, ולא היה נראה תועלת החכמה, ומשום השטות האירה החכמה יותר ומאירים לה יותר, ז"ש, **שיש יתרון לחכמה**. לחכמה סתם, בין למעלה ובין למטה, מן הסכלות סתם, בין למעלה ובין למטה. כי כך הוא למטה, אם לא היתה נמצאת שטות בעולם, לא היתה נמצאת חכמה בעולם.

פסקה קג
והיינו דרב המנונא וכו': והיינו, שרב המנונא סבא, כשלמדו ממנו החברים סודות החכמה, היה מסדר לפניהם פרקים של דברי שטות, כדי שתבא תועלת לחכמה בשבילם, ז"ש, יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט. משום שהסכלות היא תקון החכמה, ויקר החכמה וע"כ כתוב, ולבי נוהג בחכמה ולאחוז בסכלות.

פסקה קד
ר' יוסי אמר וכו': ריי"א, יקר מחכמה ומכבוד, כלומר, היקר של החכמה והיופי שלה, ויקר הכבוד של מעלה, שהוא המלכות, מה היא. הוא סכלות מעט, כי מעט סכלות מראה ומגלה יקר החכמה והכבוד של מעלה, יותר מכל דרכי העולם.

פסקה קה

כיתרון האור מתוך החשך: כי תועלת האור אינה באה אלא מתוך החשך. תקון הלבן מה הוא. שחור, כי לולא השחור לא היה מושג הלבן, ומשום שיש שחור, מתעלה הלבן ומתכבד. א"ר יצחק משל למתוק ומר, שאין איש יודע טעם מתיקות, מטרם שטועם טעם מר. מי עושה לזה שיהיה טעמו מתוק, הוי אומר זה המר. כי הדברים שיש ביניהם יחס הפיכות, הרי האחד מגלה את חברו, שכן בלבן ושחור, ובאור וחשך, ובחולה ובריא, כי אם לא היה חולה בעולם לא היה שום מושג להשם בריא. וכו' עד"ז. והיינו שכתוב גם את זה לעומת זה עשה האלקים. וכתוב, טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח ידך.

ביאור המאמר. כי הקשה (באות צ"ו) מה משמיענו בזה שלמה המלך, בהכתוב, וראיתי אני שיש יתרון לחכמה על הסכלות כיתרון האור מן החשך, כי מי אינו יודע זה. וכדי לתרץ זה הביא ביאור ז' הבלים שאמר בקהלת. שיש בהבל ב' בחינות, א' בהיותו בבחינת קו שמאל בלי יחוד עם הימין, ואע"פ שאז מאיר בו ג"ר דחכמה, מ"מ נבחן הבל הזה, להבל וחולי רע, להבל ורעות רוח. כי בהיותו נפרד לעצמו בלי ימין, הרי הוא חכמה בלי חסדים, שאז הוא חשך ולא אור, ולא עוד אלא שנמשכים משם דינים קשים. וע"כ נבחן להבל וחלי רע. בחינה ב' הוא בהיותו מיוחד עם הימין ע"י קו האמצעי, המכריע בין ימין ושמאל, שהימין שהוא חסדים, יאיר ממעלה למטה, והשמאל שהוא חכמה, יאיר ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) שהוא ו"ק דחכמה, שאז מתלבשת החכמה דשמאל בחסדים שבימין. והנה מכאן יוצאים כל המוחין דזו"ן ובי"ע, וכל העולמות מתקיימים מן הבל הזה. (כמ"ש ר"ש באות צ"ט) **הבל**, שהוא שמאל, **אפיק קלא**, שהוא מוחין דז"א, **ברוחא ומיא**, דהיינו בהתכללותו בקו אמצעי שהוא רוח, ובקו ימין שהוא מים. **ותאנא**, **בז' הבלים**, שהם ז"ס דישסו"ת, שכל אחת כלולה מהבל ורוח ומים, **אתקיימין עלאין ותתאין**, כי כל המוחין של העליונים שהם זו"ן, והתחתונים שהם בג' עולמות בי"ע יוצאים מהבלים האלו. ונתבאר מזה, שאע"פ שבהיות הקו שמאל לבדו יש לו ג"ר דג"ר, אינו מאיר אז כלום, אלא להיפך, שהוא הבל וחלי רע. ובשעה שמתיחד עם הימין, אע"פ שנתמעט מחמת זה לו"ק דחכמה, והוא מחוסר ג"ר דחכמה, הנה כל העולמות מתקיימים ממנו. עי' לעיל כל ההמשך.

וז"ש, וראיתי אני שיש יתרון לחכמה על הסכלות כיתרון האור מתוך החשך. ובג' דברים דומים החכמה והסכלות, לאור וחשך. א) כמו שאם לא היה חשך לא היה שום יתרון בהאור, ולא היה מושג כלל לכנהו בשם זה. כך לולא הסכלות, לא היה שום יתרון בחכמה, שנכנהו בשם זה, אלא להיפך, שהיינו קוראים אותו, הבל וחלי רע. ב) שאע"פ,

שבלי החשך לא היה לנו שום מושג באור, אין זה אומר, שהאור לא היה בלעדו מציאות ממשי, אלא שלא היה לנו למושג בפני עצמו, לגדרהו בשם, כך החכמה אע"פ שבלי הסכלות לא היתה מושגת, אין זה אומר שלא היתה אז מציאות החכמה כל עיקר, אלא אדרבה, שאז החכמה נמצאת, כשהיא בלי סכלות לגמרי, כי אז מאירים הג"ר דחכמה, כמ"ש לפנינו, אלא לא היתה אז מושגת להגדרה בשם חכמה. ג) כמו שבמקום שאין אור, שם הוא חשך, כן במקום שאין חכמה, שם הוא סכלות.

ובזה יובן לנו כל המאמר. כי הבאנו לעיל שמטרם שקו שמאל נתיחד בימין, יש לו ג"ר דחכמה, אלא שאינם מאירים, והם בבחינת הבל וחולי רע. ורק אח"כ שנכלל עם קו ימין ע"י קו האמצעי, הוא נשלם, וכל המוחין שבעולמות נמשכים ממנו, אלא שאובד הג"ר דחכמה, מחמת הכרעת קו האמצעי, שהימין יאיר מלמעלה למטה, והשמאל, שהוא חכמה יאיר ממטה למעלה, שההארה שממטה למעלה היא הארת ו"ק דחכמה. והיא מחוסרת ג"ר. ונתבאר לעיל בהשואה הג' מחכמה לאור, אשר במקום שחסר חכמה שם יש סכלות, כמו במקום שחסר האור שיש שם חשך. נמצא עתה אחר יחוד קו שמאל עם הימין שיש בשמאל סכלות, דהיינו במקום חסרון הג"ר. ונמצא שמקודם יחודו עם הימין. אע"פ שלא היה מאיר, מ"מ מציאות החכמה שהיתה אז בקו שמאל, כנ"ל בהשואה ב', היתה במציאות הזו בלי שום סכלות, כי אז היה הקו שמאל בג"ר דחכמה. משא"כ עתה, שחסר ג"ר דחכמה, הרי יש כנגד זה סכלות. והבן היטב.

וז"ש (באות ק"א) **מן הסכלות ממש אתי תועלתא לחכמתא, דאלמלא לא אשתכח שטותא בעלמא, לא אשתמודעא חכמתא ומלוי**, כי חסרון ג"ר דחכמה שנעשה אחר יחוד ימין ושמאל, נבחן לסכלות, אמנם מן הסכלות הזאת נתגלתה הארת החכמה אל העולמות, כי מקודם היחוד, שהיתה בלי סכלות, היתה החכמה חשך ולא היתה מאירה, אבל עתה מאירה החכמה בכל השלמות מחמת הסכלות, דהיינו מחמת שנתמעטה מג"ר, ויכולה להתיחד עם החסדים שבימין, הרי שהסכלות, שהיא חסרון הג"ר, מגלה את הו"ק דחכמה שתאיר בכל השלמות. ואם לא היתה נמצאת הסכלות, לא היתה נמצאת החכמה.

וז"ש (באות ק"ב) **רזא דמלה לא נהיר חכמתא דלעילא ולא אתנהיר, אלא בגין שטותא דאתער מאתר אחרא**. כי אם לא נתעוררה הסכלות ממקום אחר, דהיינו ממיעוט הג"ר, אלא שהיו נשארות ג"ר דחכמה בקו שמאל, ולא היה מתיחד עם הימין, הרי אז אין החכמה מאירה, והיא חשך. וז"ש, **ואלמלא האי, נהירו ורבו סגיא ויתיר לא הוה, ולא אתחזיא תועלתא דחכמתא** שלא היו מתגלים כל אלו המוחין הגדולים אל העולמות.

וז"ש **חיובא על בר נש דאוליף חכמתא**, כלומר שחוב הוא על האדם הממשיך חכמה עליונה, **למילף זעיר מן שטותא ולמנדע לה**. דהיינו שימשוך ידו להמשיך מג"ר וחכמה, ואע"פ שמתגלה סכלות במקום חסרון החכמה, הנה כנגד זה, נמצא לומד החכמה מן הסכלות הזאת, כלומר שהחכמה שמשיג הוא מכח הסכלות הזה שאינו נוגע בו, כנ"ל, וע"כ אינו נחשב לסכלות ממש, אלא **לזעיר מן שטותא**, המספיק ללמוד ולדעת החכמה המאירה. וז"ש, **והיינו דרב המנונא סבא**, **כד הוו ילפין מניה חבריא רזי דחכמתא**, דהיינו שהיו לומדים ממנו איך להמשיך החכמה המאירה, **הוה מסדר קמייהו פרקא דמלי דשטותא**, **בגין דייתי תועלתא לחכמתא בגיניה**, שהיה מסדר להם, שלא ימשיכו החכמה בפרקי ג"ר דחכמה, אשר הסכלות מתגלה אז בפרקים ההם, ולימד אותם שמסכלות הזה יבא תועלת לחכמה המאירה. כנ"ל. **הה"ד יקר מחכמה ומכבוד סכלות מעט**. כי כל עוד שהאירו הג"ר דחכמה, ולא היתה סכלות מעט, הרי היתה החכמה בבחי' הבל ורעות רוח, בלי חכמה ובלי כבוד, ועתה אחר שנתיחד השמאל עם הימין, אע"פ שיש סכלות מעט מחמת חסרון ג"ר דחכמה, הנה בשביל זה היא מאירה ברוב פאר והדר, שהמשיגה זוכה לחכמה וכבוד. **וע"ד כתיב**, **ולבי נוהג בחכמה**, היינו בו"ק דחכמה. **ולאחוז בסכלות**, היינו שלא להמשיך הג"ר דחכמה. וז"ש, **טוב אשר תאחוז בזה**, דהיינו בחכמה, **וגם מזה אל תנח ידך**, שתאחוז גם בסכלות של חסרון הג"ר דחכמה.

פסקה קו

תאנא בכמה דרגין וכו': למדנו, בכמה מדרגות נקרא בן אדם, שנקרא, אדם, גבר, אנוש, איש. הגדול שבכולם הוא אדם. שכתוב, ויברא אלקים את האדם בצלמו. וכתוב, כי בצלם אלקים עשה את האדם, ולא כתוב, גבר, אנוש, איש. ארי"י, אם כן, הרי כתוב, אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. מי צריך להקריב קרבן, היינו רק מי שהוא חוטא, שהוא מדרגה גרועה, ועכ"ז כתוב אדם.

פסקה קז

אמר ר' יצחק וכו': ארי"י, בוא וראה, הקיום של העולם, של העליונים ושל התחתונים הוא קרבן, שהוא נחת של הקב"ה, ומי ראוי להקריב לפניו נחת הזה, הוי אומר, שהוא האדם, היקר מכל, דהיינו שהוא יקר מגבר, אנוש, איש. אמר לו, אם כן, הרי כתוב, אדם כי יהיה בעור בשרו וגו' והיה בעור בשרו לנגע צרעת, ועכ"ז נקרא אדם. אמר לו, לזה, צריך הקב"ה לטהר אותו יותר מכל אחר, כי מי שהוא במדרגה עליונה על הכל, דהיינו אותו שנקרא אדם, לא ישב כך בלי טהרה.

פסקה קח

ובגין כך כתיב וכו': ומשום זה כתוב, באדם, והובא אל הכהן. ובא אל הכהן לא כתוב, אלא והובא, שיורה, שכל מי שרואה אותו, מחויב להקריב אותו לפני הכהן, כדי שהצורה הקדושה, של אדם, לא תשב כך. וכתוב, איש או אשה כי יהיה בו נגע וגו', איש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרות וגו', ולא כתוב בהם **והובא**, אלא באדם בלבד, כתוב, והובא, מפני חשיבותו.

פסקה קט

אמר ליה והא וכו': אמר לו הרי כתוב, והאיש משה. כי זה משה האיש. למה לא נקרא אדם. אמר לו, משום שנקרא עבד אל המלך, שכתוב, לא כן עבדי משה, משה עבדי. ובערך הזה, נקרא ג"כ איש אל אדם העליון, שהוא ז"א, בהויה דאלפין שהוא בגימטריא אד"ם. אמר לו, א"כ והרי כתוב, ה' איש מלחמה, ולא כתוב אדם. אמר לו, סוד ה' ליראיו. אמר לו. א"כ, אני יושב ביניהם לגמרי, כלומר, שהוא מיראי ה', ובמקום הזה לא זכיתי להבין.

פסקה קי

א"ל זיל לר' אבא וכו': אמר לו לך לר"א, כי אני למדתי ממנו על מנת שלא לגלות. הלך לר' אבא. מצאו שהיה דורש ואומר, מתי נקרא שלמות הכל, בשעה שהקב"ה יושב על הכסא, שהוא מלכות, ומטרם שיושב על הכסא, דהיינו מטרם שמתחבר עם המלכות, לא נמצא שלמות. שכתוב, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, ומשכתוב, אדם, בשעה שיושב על הכסא, משמע, שהוא בשלמות, כי השם אדם הוא כלל, מד' פנים שבמרכבה, שכתוב, ודמות פניהם פני אדם, והוא שלמות הכל. אמר לו ר' יהודה ברוך הרחמן שמצאתי אותך בזה. אמר לו א"כ, הרי כתוב ה' איש מלחמה, ולא כתוב אדם, אמר לו, יפה שאלת.

פסקה קיא

ת"ח חתם לא וכו': בוא וראה, שם על הים לא נמצא שלמות הכל, משום שעשה דין במצרים, ומשום זה כתוב, איש. אבל כאן, כשיושב על הכסא, הוא שלמות הכל וכלל הכל משום זה נקרא אדם. קרא עליו ר' יהודה טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף.

פסקה קיב

תו אמר ליה וכו': עוד אמר לו. הרי כתוב, אדם ובהמה ולא כתוב איש ובהמה. אע"פ שכאן מדרגה קטנה, שהרי משוה אותו לבהמה. אמר לו, ולא כתוב איש, והרי כתוב, למאיש ועד בהמה. אבל מה שכתוב אדם ובהמה, הוא כמו שכתוב, מן הארז אשר בלבנון

עד האזוב אשר יוצא בקיר. שכן דרך הכתוב לאחוז העליון מכולם והנמוך שבכולם. אף כאן העליון שבכולם הוא אדם, והנמוך שבכולם היא בהמה.

פסקה קיג

א"ל והא כתיב וכו': אמר לו, והרי כתוב, ואדם אין לעבוד את האדמה. ואיזה חשיבות יש כאן שמזכיר השם אדם. א"ל בוא וראה, כל מה שיש בעולם לא היה אלא בשביל האדם, והכל מתקיים בשבילו. ע"כ לא נראו בעולם והכל נעכב, עד שבא אותו הנקרא אדם. ז"ש וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וגו', טרם פירושו עד לא, כתרגומו, משום שצורה עליונה, שנקראת אדם, לא נראתה. ז"ש ואדם אין לעבוד את האדמה. כלומר הכל נתעכב בשביל אותה הצורה עד שנראתה. ומשום כך, לא נבראה צורה זו, אדם, אלא בצורה הראויה לו, ז"ש, וייצר ה' אלקים את האדם, בשם מלא, כמו שהעמדנו, שהשם אדם הוא שלמות הכל וכלל הכל.

פסקה קיד

תאנא בששי נברא וכו': למדנו ביום ששי נברא האדם, שהוא מרכבה לאדם העליון ז"א, בשעה שנשלם הכסא, שהוא המלכות, שנקרא כסא, שכתוב שש מעלות לכסא, שהם חג"ת נה"י, דמלכות הנקראת כסא. ולפיכך נברא האדם בששי, שכבר נשלמו שש הספירות חג"ת נה"י, שהוא, אדם העליון, ראוי לישב על הכסא, ולמדנו, כיון שנברא אדם נתתקן הכל, וכל מה שלמעלה, דהיינו ז"א ומלכות, ושלמטה, והכל נכלל באדם. פירוש. מטרם שנברא אדם הראשון, היו ז"א ומלכות אב"א בלי חיבור. וביום הששי אחר שנשלמו הו"ק ונולד האדם גרם במעשיו שז"א ומלכות ישובו פב"פ ויתחברו. וז"ש **ולפיכך נברא האדם בששי**, אחר שנשלמו ו"ק דז"א, שאז **ראוי** הז"א **לישב על הכסא**, דהיינו שאז אפשר לאדם שיחזיר ז"א ומלכות פב"פ ויתחברו, מה שלא היה אפשר לפני יום הששי, שעוד לא נשלמו הו"ק עצמם, לא בז"א ולא במלכות.

פסקה קטו

תניא א"ר יוסי וכו': למדנו, אר"י, כתוב, ודמות פניהם פני אדם, היינו שפני אדם הוא כלל הכל, וכל ג' פנים, אריה שור נשר, כלולים בצורה זו של פני אדם. אמר ר' יהודה, והרי כתוב, ופני אריה אל הימין לארבעתם. ופני שור מהשמאל לארבעתן. הרי שיש צורות אריה ושור גם כן. אמר לו הכל פני אדם היו, ובצורה זו של אדם, נראים כל הגוונים וכל הצורות. כמו שלמדנו, פניו פני נשר, לא שהוא נשר, אלא שנראה בצורת אדם צורת נשר, ועקרו הוא צורת אדם, משום שפני אדם כולל כל הגוונים וכל הצורות.

פסקה קטז

א"ר יצחק וכו': אר"י, בוא וראה, כל שהוא תחת שליטתו של אדם, נקרא, איש. משום שנתתקן באפן של אדם, ממדרגה אחרת שהיתה בו תחילה שהיא מדרגת ו"ק, שהיתה לאדם בטרם שהשיג הג"ר. כי למדנו בסוד עליון בספרא דצניעותא, (אות נ"א) כאשר נברא האדם, ירד בצורה עליונה קדושה, וירדו עמו ב' רוחות מב' צדדים, מימין ומשמאל שהן כלל האדם, ורוח הימין נקרא נשמה הקדושה, שכתוב, ויפח באפיו נשמת חיים. ורוח השמאל נקרא נפש חיה. והיה הולך ויורד ממעלה למטה לגן עדן. והנשמה שמימין לא נתישבה עם האחר שמשמאל. כלומר, שחטא בעצה"ד והפריד הימין מן השמאל.

פסקה קיז

כד הוה עייל וכו': כשנכנס השבת, והאדם כבר חטא, נעשו מרוח שמאל ההוא, בריות המתפשטות בעולם, שלא נגמרו הגופים שלהם, דהיינו שדים, ונתחברו בגוף הזה של אדם בזכר, ובנקבה שהיא חוה, והולידו בעולם, ואלו נקראים נגעי בני אדם למדנו שיש רוחות עליונים, מאלו שנעשו מרוח השמאל דאדם הראשון, שהם אינם מתדבקים למטה בעולם הזה, ותלוים באויר, ושומעים מה ששומעים מלמעלה, ומהם יודעים רוחות אחרות שלמטה בעולם הזה, הנראים לאנשים בחלומם ומודיעים להם. (כנ"ל ויקרא אות תל"א).

פסקה קיח

תאנא מן בוצינא וכו': למדנו, מבוצינא דקרדינותא יוצאים שכ"ה ניצוצים, נחקקים ונאחדים יחד מצד הגבורה, ונקראים גבורות, ומתלכדים יחד ונעשים אחד, וכשאלו נכנסים בגוף, דהיינו ז"א המכונה גוף, נקרא איש. וזה שלמדנו, שיש, איש תם וישר, איש צדיק, אבל איש שבכאן, הוא איש מלחמה כתוב, דהיינו ה' איש מלחמה. כי כולו עולה בדין, והכל אחד. אמר ר' יהודה, למה הכל אחד, הלא איש תם וישר, הוא רחמים, ואיש מלחמה הוא דין. לא היה בידו להשיב לו. באו ושאלו לפני ר' שמעון. אמר להם עוד קשה שהרי למדנו, כתוב, לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת, ולמדנו, מהו איש, זה חסד. וכאן אמרתם שהוא דין.

ביאור הדברים. כי מדבר כאן מתקון פרצוף הקטנות דז"א. ונודע, כי כל הפרצופים שבעולמות נבררו ונעשו מכלים וניצוצים של ז' מלכים דנקודים שנשברו, שבכללם יש בהם ש"כ בחינות המכונים ש"כ ניצוצים, כמו שנתבאר זה היטב לעיל (ויקהל אות תצ"ב, בהסולם, ע"ש) וכן כל פרט קטן הנברר מהם, כלול מכולם, ומספרו ג"כ ש"כ ניצוצים. וכיון שהשבירה היתה מחמת מלכות דמדת הדין שנתערבה בהם, ע"כ נבחנים

כולם שהמלכות דמדת הדין רוכב עליהם. וכדי לתקן אותם שיהיו ראוים לקבל אור, צריכים להמתיק מלכות זו בבינה, שהיא מדת הרחמים, וע"כ נמשכים להם ה' ניצוצים מחג"ת נ"ה שבבינה, שהם בחינת הקטנות של הבינה, כדי שיהיו ראוים אח"כ לקבל גם הגדלות מן הבינה. ובאלו מתתקנים פרצוף הקטנות של ז"א. ונודע, שכל פרצוף תחתון מתתקן בפרצוף העליון ממנו. ונמצא שאלו שכ"ה ניצוצים דז"א נתתקנו בבינה.

וזה אמרו, **מן בוצינא דקרדינותא**, דהיינו כחות הדין שבבינה, **נפקין תלת מאה ועשרין וחמש ניצוצי**, שהם ש"כ ניצוצי דז"א שעלו אל הבינה משבירת ז' מלכים, וה' ניצוצים של הבינה עצמה המתקנים הש"כ ניצוצים. וכולם הם **מסטרא דגבורה**, **דאקרון גבורות ומתלכדן כחדא ואתעבידו חד**, שהש"כ ניצוצין וה' ניצוצים מתלכדים יחד ונעשים אחד, כלומר, שמקבלים כולם רק כח דין הממותק של הבינה, וכחות המלכות דמדת הדין נבלעים בכחות המלכות הממותקת בבינה. **וכד עיילין אלין בגופא**, היינו כשנכנסים בז"א, הם מתתקנים בו בבחינת גוף בלי ראש, ואז, **אקרי איש**, שמדת הקטנות הזאת של ז"א נקרא בשם **איש**.

פסקה קיט

אלא הכי תאנא וכו': אלא כך למדנו הכל עולה במשקל אחד והכל אחד, דהיינו שאיש הוא חסד וגם הוא דין, שמשום שדינים דתחתונים מתאחדים ומתחברים בשערות של זה. הוא נקרא דין קשה, וכשנעברו ממנו שערות ראשו, הוא מתבשם, והדינים דתחתונים אינם מזדמנים. ומשום זה נקרא טהור, כי אין טהור אלא כשיוצא מצד הטומאה, וכשיוצא מצד הטומאה נקרא טהור. שכתוב, מי יתן טהור מטמא. מטמא ודאי. וכאן כתוב, ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא.

פסקה קכ

ות"ח ברישא דהאי וכו': ובוא וראה בראש של איש הזה הוא ניצוץ הקשה, ומשום כך הגלגלת, של ראש של זה, הוא אדום כמו ורד, והשערות הם אדומות בתוך האודם של הגלגלתא, ותלויות ממנו ספירות התחתונות שלמטה המעוררות דינים בעולם. וכשנעברו ממנו השערות ונקרחו, מחסד העליון אתבסם הכל, שהארת החכמה שבו מתבסמת בחסד עליון, ונקרא טהור על שמו.

פסקה קכא

א"ר יהודה וכו': אר"י, אם נקרא על שמו, קדוש היה צריך להקרא, ולא טהור. אייל, אינו כן, כי קדוש אינו נקרא אלא כשתלויות שערות בראשו, כי הקדושה תלויה בשערות, שכתוב, קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו. וזה, איש, נקרא טהור, מצד התלוים למטה

ממנו, שהם החצונים הטמאים, שנעברו עם העברת שערותיו, ומשום זה נעברו ממנו השערות ונטהר.

ביאור הדברים. שערות ראש שבכאן, פירושם הדינים הממעטים אורות דראש מן הפרצוף וקובעים אותו בבחינת ו"ק בלי ראש. כי ידעת שה' ניצוצות הנוספות על ש"ך ניצוצות הנ"ל, הם ה' בחינות מחג"ת נ"ה דבינה מבחינת הקטנות שלה, וקטנות שלה באה מסוד כניסת **י'** ב **אור** הג"ר שלה ונעשו ל **אויר**, שפירושו ו"ק (כנ"ל ב"א דף מ"ד ד"ה בקע ע"ש). ומסוד **י'** זו המסלקת הג"ר יוצאות השערות ראש דקטנות. כי שערות, הם כמו סערות, דהיינו דינים, ובהם נאחזים החיצונים, שדרכם להתאחז במקום חסרון שבקדושה.

וזה אמרו (באות קי"ט) **ומשום דדיני תתאי מתאחדן ומתחברן בשערוי דהאי, אקרי הוא דינא קשיא**, כי אע"פ שאיש הוא חסד, דהיינו שיש בו קומת חסדים דבחי"א שה"ס ו"ק, עכ"ז יוצאים בו שערות ראש, מכח ה **י'** שנכנס ב **אור** ומיעטו לו"ק חסר ג"ר, ובאלה השערות מתאחזים החיצונים למטה, ומשום אחיזת החיצונים, הוא נקרא דין קשה. **וכד אתעבר מניה שערא דרישא אתבסם, ודינין דלתתא לא אזדמנו**, דהיינו בשעה שה **י'** חוזרת ויוצאת מן ה **אויר**, וחזר האויר להיות **אור**, דהיינו שחזרו הג"ר, (כנ"ל ב"א דף מ"ה ד"ה כד) אז נעברו ממנו שערות ראשו. כי כיון שנעברה ה **י'** מאויר, שהיתה השורש להם, נעברו עמה כל ענפיה, ואחיזת החצונים שלמטה נתבטלה. **ובגין כך אקרי טהור, דלא אקרי טהור אלא כד נפיק מסטרא דמסאבא**, כי כיון שנעברו השערות, נתבטלה אחיזת החיצונים הטמאים שנתאחזו בשערות, ונמצא שיצא ונפרד לגמרי מן הטומאה, ע"כ נקרא טהור, **דלא אקרי טהור** וכו' והכא כתיב, **ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא**, כי אחר שנעברו השערות מן **איש**, הרי נפרדה ממנו אחיזת טומאת החצונים, וע"כ טהור הוא.

וזה אמרו (באות ק"כ) **ברישא דהאי איש, בוצינא דקרדינותא**. שבראשו של **איש** זה, דהיינו דפרצוף קטנות דז"א, יש ניצוץ הקשה, שה"ס כח הדין דקטנות דבינה, שה"ס ה **י'** שנכנסה ל **אור** הראש ונעשה ו"ק, שה"ס **אויר** כנ"ל, **ובגין כך גולגלתא דרישא דהאי, סומקא** וכו', כי גוון אדום הוא מבינה וכיון שיש בו קטנות בינה, ע"כ גוון הגלגלת אדום, וגם, **ושערי סומקי בגו סומקי**, משא"כ אם הקטנות באה מכח המלכות, שאינה נמתקת בבינה, אז השערות הן בגוון שחור. ומשמיענו, שאע"פ, שז"א, שערותיו שחורות, שכתוב, קוצותיו תלתלים שחורות כעורב. זה הוא כשהוא במוחין דגדלות, אבל כשעודו בקטנות, שערותיו אדומות, וכשמשיג ג"ר דקטנות, שה"ס ירידת ה **י'** מאויר

כנ"ל, נעברות ממנו השערות לגמרי, וכשמשיג המוחין דגדלות, שאז נגנזת המלכות הבלתי נמתקת בבינה, בג"ר שלו (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר דף מ"ד ד"ה וטעם ע"ש) שממנה נמשך גוון שחור, אז צומחות לו שערות מחדש, ושערותיו שחורות כעורב. המלכות הבלתי נמתקת בבינה, בג"ר שלו (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר דף מ"ד ד"ה וטעם ע"ש) שממנה נמשך גוון שחור, אז צומחות לו שערות מחדש, ושערותיו שחורות כעורב.

ודע, שאע"פ שאמרנו כאן, שהשערות צומחות מבחינת **אויר**, דהיינו מ **י'** שנכנס ב **אור** ונעשה **אויר** כנ"ל וע"כ נאחזים החצונים הטמאים בשערות. עכ"ז יש בחינת **אויר טהור**, שאין שום אחיזה לחצונים נמשכת ממנו, והיינו באבא ואמא עלאין המתוקנים מג' ראשונות דבינה דא"א, שבהם אין ה **י'** יוצאת מ **אויר** לעולם (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית) ועכ"ז נבחן האויר הזה להם, ל **אוירא דכיא** והוא מטעם כי מיעוט הזה הנמשך מן ה **י'** שנכנס לאויר, הוא רק מיעוט מקבלת חכמה, וכיון שאו"א אינם מקבלים חכמה לעולם, שהם בסו"ה, כי חפץ חסד הוא, ולא בחכמה, ע"כ אין המיעוט הזה נחשב להם לחסרון כלום, והחסדים שלהם הם בתכלית השלמות, ואין מקום בהם לאחיזת החיצונים, ונבחנים לג"ר גמורים, ולא עוד, אלא שהם יותר חשובים מחכמה, משום שמהם מושפעת החכמה לכל הפרצופים, אע"פ שהם עצמם הם רק חסדים בלי חכמה כנודע.

וכל זה רק באו"א עלאין, משא"כ בז"א, שכל עקרו הוא חסדים בהארת חכמה, (כמ"ש בתלמוד עשר הספירות בשיעור א' דף ו' ד"ה וטעם) נמצא, שכניסת ה **י'** באור הממעטו מחכמה, נחשב אצלו לחסרון, וע"כ נאחזים החצונים בשערות הצומחות מן **י'** זו, כי דרכם להתאחז בכל מקום שיש חסרון, וע"כ האויר הזה של ז"א אינו אוירא דכיא כמו האויר דאו"א, שהרי יש בו אחיזה לחיצונים הטמאים, ורק בזמן שנעברים ממנו אלו השערות נקרא טהור.

ונתבאר שכל זה הוא בו"ק וג"ר דקטנות דז"א, שבמצב ו"ק צומחות לו שערות אדומות, ובמצב ג"ר דקטנות נעברים ממנו, והוא **טהור**, ואח"כ ע"י עלית מ"ן מתחתונים עולה ז"א למצב מוחין דגדלות ועולה ומלביש לאו"א עלאין, ונודע שהתחתון העולה לעליון נעשה כמוהו, וע"כ נבחן אז שגם בו אין ה **י'** יוצא מאויר כמו באו"א, ומן **י'** זו נמשך המסך הממשיך החסדים דאו"א שהם אוירא דכיא, וכן נמשכות ממנו שערות ראש. וכשז"א מקבל אוירא דכיא זה מאו"א, הוא נקרא **קדוש** כמו או"א.

וז"ש (באות קכ"א) **דקדוש לא אתקרי אלא כד תלי שערא**, דקדושה **בשערא תלי**, כי קדושה נמשכת מאו"א עלאין, אחר שעולה ומלבישם, שאז נמצאת ה' באויר שלו כמו באו"א, וע"כ יש לו שערות. ואם אין לו שערות נמצא שאינו מלביש את או"א עלאין, וא"כ אינו קדוש, הרי שהקדושה תלויה בשערות. ומביא ראיה מנזיר, **דכתיב**, **קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו**. כי הנזיר מקבל עליו קדושת או"א עלאין כדי להמשיך עליו אוירא דכיא, כי ע"כ מתרחק מיין ושכר וענבים, שהם בחינת שמאל והמשכת חכמה, שאין להם שום מקום באו"א עלאין, כנ"ל, שבהם אין **י'** יוצאת מאויר, ש **י'** זו היא שורש השערות, וע"כ הנזיר גם הוא צריך לגדל השערות שלו.

אמנם או"א עצמם, אין להם שערות כלל, כי שערות נמשכות מחסרון חכמה, ובהם אין זה שום חסרון, משום שאין מקבלים חכמה לעצמם לעולם כנ"ל. משא"כ ז"א, כיון שבאמת צריך להארת חכמה, אלא אחר שקבל הארת חכמה ונעברו שערות דקטנות שלו, הוא יכול לפרוש עצמו מחכמה ולהיות כאו"א בחסדים מכוסים ולהחזיק ה **י'** באויר שלו כמוהם, אבל משום שמשורשו צריך לחכמה, גורמת לו ה **י'** שב **אויר** הממעטת חכמה, את צמיחת השערות, ובזה יש הפרש בינו לאו"א. וכן הנזיר הנמשך מז"א, יש לו ג"כ שערות מאותו ה **י'** שבאויר דאו"א, אבל סוף סוף כיון שהשערות באות מן ה **י'** שבאויר דאו"א הן מורות על **אויר** א דכיא שמקבל מאו"א, שמשם נמשכת הקדושה. וז"ש, קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו. ונתבאר המרחק הגדול בין קדוש לטהור, כי הטהור, כל טהרתו באה מקריחת השערות. והקדוש, כל קדושתו באה מגידול השערות.

פסקה קכב

ות"ח כל מאן וכו': ובוא וראה, כל מי שהוא מצד הדין, ודינין נאחזים בו אינו נטהר, עד שנעברות ממנו השערות, וכשנעברות ממנו השערות נטהר. (כמ"ש בדבור הסמוך) ואם תאמר **אדם**, שה"ס ז"א במוחין דגדלות שיש לו הויה במילוי אלפין שבגימטריא אדם, תאמר ג"כ שצריכים להעביר ממנו השערות. אינו כן. כי הוא שלמות הכל ורחמים נמצאים בו, ומשום זה אינו כן, כי כל הקדושות והקדושים, שהם או"א עלאין, מתיחדים בו. וע"כ אדרבא, גידול השערות הוא כל יפיו, להיותן נמשכות מאוירא דכיא שמקבל מאו"א עלאין אבל זה, שנקרא **איש** ולא אדם, שהוא ז"א כשהוא בבחינת קטנות וו"ק בחסרון ג"ר, הוא אז דין ודינים מתאחזים בו, דהיינו בשערותיו, ע"כ אינו מתבשם עד שנעברות ממנו השערות.

פסקה קכג

ת"ח דהא ליואי וכו': בוא וראה, כי הלוים הבאים מצד הזה של דין, אינם נטהרים עד שנעברים מהם השערות. שכתוב, וכה תעשה להם לטהרם וגו' והעבירו תער על כל בשרם וגו'. וכדי שיתבשמו יותר, צריך הכהן, הבא מצד חסד עליון להניף אותם, שכתוב והניף אהרן את הלוים תנופה לפני ה'. כדי לכלול הארת החכמה שבהם בחסדים של הכהן, כמו שהוא אצל **איש** זה שלמעלה, שהוא ז"א דקטנות, אשר אחר שנקרחו שערותיו ע"י הארת החכמה שקבל (כנ"ל בסולם אות קכ"א) וכאשר הוא רוצה להתבשם יותר, מתגלה בו חסד עליון המלביש החכמה, ומתבסם וכן מבשם הוא. החסד, למטה, בלוים.

פסקה קכד

והאי איש בכללא וכו': והאיש הזה הוא בכלל אדם, דהיינו שהם ב' פרצופין של פרצוף אחד, שהוא ז"א, כי **איש** הוא פרצוף הקטנות שבו, **ואדם** הוא פרצוף הגדלות שבו, והם מלובשים זה בזה, אדם באיש. וכשרוצה הקדוש ברוך הוא לערוך מלחמה, בפרצוף איש הזה עורך בהם מלחמה, שכתוב, ה' **איש** מלחמה, דהיינו באיש הזה ממש. ואינו עורך עמהם מלחמה, עד שמעביר מעצמו שערות ראש, כדי שירדו מתליתם ואחיזתם, וישברו כל אלו הכתרים של החצוניות התלויות ונאחזות בשערות דז"א שמבחינת איש, ז"ש ביום ההוא יגלח ה' וגו', בעברי נהר במלך אשור את הראש ושער הרגלים וגם את הזקן תספה. כלומר, כדי להפיל את מלך אשור, יגלח כל השערות העליונים שבהן הם מתאחדים.

פסקה קכה

תאנא, **וכה תעשה להם לטהרם**: מהו. וכה, היינו כעין של מעלה, כמו בפרצוף איש דז"א, הזה עליהם מי חטאת. היינו שיור טל הבדולח, דהיינו הארת חכמה סתימאה בבינה, שע"י הארה זו חוזרת הבינה להיות חכמה, וכל התחתונים ממנה מקבלים על ידה הארת חכמה, שממנה באה הטהרה, (כנ"ל באות קכ"א) כאן מי חטאת, שהם שיור הטל, **לעתיד לבא**. כתוב, וזרקתי עליכם מים טהורים. היינו החסדים דאו"א עלאין הנקראים מים טהורים וכן האויר שלהם אוירא דכיא (כנ"ל באות קכ"א) **לעתיד לבא**, רומז על או"א עלאין. **וכבסו בגדיהם**, הוא כעין של מעלה, בז"א, שתקונו של **איש** הזה שכובס בחסד עליון ונטהר מכל. (כנ"ל אות קכ"ג) אף כאן וכבסו בגדיהם, היינו בחסד המכונה מים.

פסקה קכו

ותנינן אמאי כתיב וכו': ולמדנו למה כתוב, בתער, ולא במספרים. ומשיב, אלא כדי שהשערות יהיו נעברות בשורשיהן, שהתער מסיר השערות משורשיהן, ויעברו ממנו הדינים התחתונים מאחיזתם בשערותיו. ובזמן שמעשים התחתונים ישרים עתיד הקב"ה להעביר שערות אלו, ולמרוט אותם, כדי שלא יצמח וירבה. שכתוב, כי ימרט ראשו.

פסקה קכז

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, הגדול מכל הלוים הוא קרח, שעשהו הקב"ה למטה כעין **איש** של מעלה, וקראו קרח, מתי קראו קרח, היינו בשעה שמרט בשבילו ל **איש** זה של מעלה, שכתוב **איש** כי ימרט ראשו קרח הוא. (כנ"ל אות קי"ט).

פסקה קכח

וכד חמא קרח וכו': וכשראה קרח את ראשו בלי שערות, וראה את אהרן שמתקשט בקשוטי מלכים, נעשה נקלה בעיניו, וקנא את אהרן. אמר לו הקב"ה, אני עשיתי לך כעין של מעלה, ואינך רוצה לעלות בעליונים להתכלל בקו ימין, כדרך פרצופי הקדושה, (כנ"ל ב"א אות מ"ז ובהסולם) רד למטה והיה בתחתונים, שכתוב, וירדו חיים שאולה. מהו שאול. הוא גיהנם, ששם צועקים הרשעים ואין מי שירחם עליהם. והם עתידים לעמוד לתחיה, ולעלות מגיהנם, בשעה שיעיר הקב"ה את עמו, ויחיה אותם. שכתוב, ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל.

פסקה קכט

ואם מפאת פניו ימרט ראשו: למדנו יש פנים ויש פנים, דהיינו שיש פנים המאירים, בסו"ה יאר ה' פניו אליך, ויש פנים חשכים של זעם. ומי הם פנים האלו, שבכתוב, ואם מפאת פניו וגו'. אלו הם הנקראים פנים של זעם, וכל אלו התלוים מפנים העזים האלו, כולם קשים, כולם אינם מרחמים. וכשנעברות השערות מפאת פנים האלו, נעברים כל אלו החצונים התלוים בהן, ונשברים.

פסקה קל

דתניא כל אינון וכו': שלמדנו, כל אלו החצונים התלוים משערות ראש, הם עליונים על אחרים ואינם חצופים כמוהם. וכל אלו התלוים מפאת השערות של אלו הפנים העזים, כולם חצופים וקשים, ומשום זה פניו לוהטים כאש, משום ניצוץ הקשה שבהם. ובזה כתוב, פני ה' חלקם. פני ה' בעושי רע.

פירוש. כי נתבאר לעיל (בספרא דצניעותא אות ו' בהסולם) ההפרש מבחינת גלגלתא לבחינת פנים, אשר הגלגלתא מתוקנת בסוד **ס'** דצלם ואין שם מקום גילוי החכמה, אבל בחינת הפנים ה"ס **ל' צ'** דצלם, שבהם מתגלה החכמה. ע"ש. ולפיכך בשעה שיש הבוצינא דקרדינותא בראש, יש לחיצונים ב' בחינות אחיזות בשערות ראש, א) שמחאחזים בהן, בבחינת חסרון חכמה שיש בגלגלתא. ב) שמתאחזים בהן, בבחינת חסרון חכמה שיש בפנים. ומתוך שבין כך ובין כך אין גילוי חכמה בגלגלתא, ע"כ אין שם חסרון ניכר, והחיצונים האחוזים מבחינתה, אינם חצופים כל כך, וז"ש, **כל אינון דתליין משערא דרישא**, דהיינו שנאחזים בבחינת חסרון שיש בגלגלתא, **אינון עלאין על אחרנין ולא חציפין כותייהו**. משום שאין שם חסרון ניכר, כי בין כך ובין כך אין שם מקום גילוי חכמה. **וכל אינון דתליין מסטרא דשערא דאינון פנים**, דהיינו אותם המתאחדים בבחינת חסרון חכמה שיש בפנים, **כלהו חציפין ותקיפין**, כי החסרון ניכר רק בבחינת הפנים, ששם מקום גילוי חכמה. בסו"ה חכמת אדם תאיר פניו, וע"כ הם עזים וחצופים.

פסקה קלא

אמר ר' יצחק וכו': ארי", מהו, נגע לבן אדמדם. ומשיב, נגע ממש הוא, אם הלבן נראה, והאדום אינו עובר. זה משמע משכתוב לבן אדמדם. הרי ששניהם נראים שם. אמר ר' יוסי, לבן אדמדם פירושו, שהלבן אינו נראה אלא באדום, כמו לבן ואדום ביחד. ר' יצחק אמר, שהפירוש הוא כמו שאמר לעיל, שאע"פ שהלבן נראה, אם האדום אינו הולך משם, נגע הוא. שכתוב, אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. כי כשנעשה לבן לגמרי, נמצאים רחמים, והדינים אינם נמצאים.

פירוש. לבן הוא חסד, ואדום הוא דין, דהיינו כמ"ש לעיל (באות ק"כ) **ברישא דהאי איש בוצינא דקרדינותא ובגין כד גולגלתא דרישא דהאי סומקא** וכו', הרי שה **י'** שנכנסה באור ונעשה אויר, שה"ס בוצינא דקרדינותא, גורם להראות צבע אדום. ואם ה **י'** יוצאת מאויר, וחזר להיות אור, אז הולך לו האודם. ונודע שה **י'** הזו שנכנסה באור, ה"ס המסך דבחי"א, שעליו יוצאת קומת חסדים. ובזה נחלקו ר' יצחק ור' יוסי, שר' יצחק סבר, שנקרא נגע מטעם האודם, שה"ס הדינים דחסרון חכמה, ואפילו שיש חסדים אין החסדים מועילים לטהרו עד שתצא ה **י'** מאויר, שה"ס הליכת האודם, ודי יוסי סבר, שבזמן שהחסדים יוצאים על מסך דבחי"א, שה"ס ה **י'** שנכנסה באויר, גם החסדים הם בבחינת דין כמו הגורם אותם. וז"ש ר' יוסי, **דחוורא לא אתחזי אלא בסומקא**, כיון

שקומת החסדים אינה נראית אלא מחמת המסך דבחי"א שה"ס אדום, ע"כ גם הלבן שהוא הסד אינו חשוב יותר ממנו.

פסקה קלב

תאני ר' אבא וכו': למד ר' אבא, כתוב, פעם, נגע הוא, וכתוב פעם נגע היא, שפעם בלשון זכר ופעם בנקבה. ומשיב, אלא כשהנוקבא שהיא המלכות נטמאה בעונות התחתונים, כתוב נגע היא, בלשון נקבה. וכשהזכר אינו נטהר, מחמת עונות התחתונים, שהוא ז"א, (כנ"ל אות קי"ט בהסולם) שהוא במדרגת איש, כתוב נגע הוא בלשון זכר.

פסקה קלג

ואשתמודען מלין אלין וכו': ודברים אלו נודעים לכהן אם הדינים באים מזה, מז"א, או שבאים הדינים מזה, ממלכות. ונודעים הקרבנות שצריך להקריב, שכתוב, זכר תמים, וכתוב, נקבה תמימה יביאנה, כי הדברים נודעים לכהן, מאין באו הדינים ומאין הם העונות, אם נאחזים בזה, בדכר, או בזה, בנוקבא. וע"כ כתוב, על קרבנות אלו, זבחי אלקים רוח נשברה. להוציא, שאר הקדמות, שלא כתוב בהם, רוח נשברה, להיותם שלום לעולם ושמחת העליונים ותחתונים.

פסקה קלד

ואם יראנה הכהן: למד ר' יוסי, כתוב, שומע תפלה עדיך וגו'. שומע תפלה זהו הקב"ה. דהיינו ז"א, רבי חזקיה אמר, **שומע תפלה**, שומע תפלות היה צריך לומר, מהו, שומע תפלה. ומשיב, אלא תפלה, זו היא כנסת ישראל, דהיינו המלכות, שהיא נקראת **תפלה**, שכתוב, **ואני תפלה**. ודוד אמר זה, בשביל כנסת ישראל, ומה שאמר **ואני תפלה**, הכל אחד, כי המלכות, היא נקראת **אני**, והיא נקראת **תפלה**, ועל זה נאמר, **שומע תפלה**, שהיא המלכות. וזו היא תפלה של יד, שכתוב בה **על ידכה** ב **ה'** לבסוף, שיורה על המלכות.

פסקה קלה

עדיך כל בשר יבואו: היינו בשעה שהגוף שורה בצער ובמחלות ובנגעים, כש"א, ו **בשר** כי יהיה בעורו. את הנגע בעור ה **בשר**. ה **בשר** החי, ומשום זה לא כתוב, עדיך כל רוח יבואו, אלא כל **בשר** יבואו. מהו עדיך. אלא הוא כמו שלמדנו, והובא אל הכהן. זה הוא הקב"ה. ז"ש, ואם יראנה הכהן. שהוא הקב"ה, בוא וראה, במקום אחד כתוב, אהרן הכהן, ובמקום אחר, הכהן סתם, ואינו כתוב אהרן, וזהו הקב"ה.

פסקה קלו

א"ר יצחק וכו': אר"י, והרי כתוב, נגע צרעת כי תהיה באדם והובא אל הכהן, וא"כ, הוא, הקב"ה. אמר לו כן. שהוא הקב"ה, משום שבהקב"ה תלויה כל טהרה וכל קדושה. אמר לו, א"כ, למה נאמר והובא, והועלה אל הכהן, היה צריך לומר כי להקב"ה נוהג עליה, ולא ביאה. א"ל הוא כש"א, והובא את בדיו בטבעות, שפירושו שמביא זה בתוך זה, אף כאן, והובא, פירושו, שמכניס אותו אל הקב"ה שנקרא כהן, כדי לטהר אותו, ויביאו הדבר לפניו.

פסקה קלז

א"ר יצחק הכי וכו': אר"י, כך למדנו, **נגע צרעת**, נגע, פירושו דין קשה השורה בעולם. צרעת. פירושו סגירה, כמו שלמדנו, שהיא סגירה של אור העליון, סגירה של טוב העליון שאינו יורד לעולם. **כי תהיה באדם**, באדם סתם שיורה הן על אדם שלמעלה והן על אדם שלמטה. **והובא אל הכהן**, היינו הכהן שלמטה, שהוא נתתקן שיפתח אותה הסגירה. ולהדליק הנרות, שהם הספירות, שימצאו על ידיו ברכות למעלה ולמטה, ויהיה נעבר ויסתלק אותו הנגע, וישרה אור הרחמים על כולם, ומשום זה, והובא אל הכהן.

פסקה קלח

א"ר אבא חמינא וכו': אר"א, רואה אני אותם בני העולם, שאינם מסתכלים ואינם יודעים בכבוד אדונם, כתוב בישראל, אשר הבדלתי אתכם מן העמים להיות לי. וכתוב, והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה'. ואם הם מתרחקים מהקב"ה, איפה היא הקדושה שלהם, הרי רצונם מתרחק ממנו. והכתוב מכריז ואומר, אל תהיו כסוס כפרד אין הבין. כי במה נבדלים בני אדם מסוס ופרד, הוא רק בקדושה שלהם, להמצא שלמים ומצוינים מכל.

פסקה קלט

ועל דא זווגא וכו': וע"כ זווג בני אדם הוא בזמנים ידועים, לכוון רצונם להתדבק בהקב"ה. והרי העירו, שבחצות לילה הקב"ה נכנס לגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, וכנסת ישראל, שהיא המלכות, משבחת להקב"ה. והיא שעת רצון להתדבק בהם, בהקב"ה ושכינתו.

פסקה קמ

וחברייא דמשתדלי וכו': והחברים העוסקים בתורה, מתחברים עם כנסת ישראל, לשבח להקב"ה, ועוסקים בתורה ושאר בני אדם הוא אז שעת רצון להתקדש בקדושת הקב"ה, דהיינו בזווג. ולכוון הרצון להתדבק בו. ואלו החברים העוסקים בתורה, הזווג שלהם הוא

בשעה שזווג אחר, העליון, נמצא. שזהו משבת לשבת, לכוון הרצון להתדבק בהקב"ה ובכנסת ישראל. כי היא שעת רצון שמתברכים הכל, העליונים והתחתונים.

פסקה קמא

אי בני נשא וכו': אם בני אדם מתרחקים מהקב"ה, ועושים כבהמות, איפה היא הקדושה שלהם, שיהיו נמצאים קדושים, איפה הם הנפשות הקדושות שמושכים מלמעלה. ושלמה המלך צווח ואמר, גם בלא דעת נפש לא טוב. **גם בלא דעת**, מי הוא דעת. זה הוא הקב"ה. **נפש לא טוב**, זו היא נפש שהם מושכים במעשיהם. **לא טוב**, משום שמסטרא אחרא נמשכת עליהם הנפש, שהיא אינה טובה, משום שאינם מכוונים לבם להקב"ה.

פסקה קמב

מאן דאתלהיט ביצר וכו': מי שמתלהט ביצר הרע, בלי רצון וכוונת הלב להקב"ה, הרי מצד היצר הרע נמשכת עליו נפש שאינה טובה, ז"ש גם בלא דעת נפש לא טוב. ואץ ברגלים חוטא, מי שהוא **אץ ברגלים**, ודוחה את השעה, דהיינו שאינו רואה שתהיה השעה כשרה לכך, אלא שהוא בלא רצון קדוש, **חוטא**, שהוא חוטא ודאי, בכל.

פסקה קמג

ועל דא שריין וכו': וע"כ שורים נגעים רעים בבני אדם, ומעידים בפניהם בחוצפה שלהם, להראות, שהקב"ה מואס בהם, ודעתו אינה להם, עד שיהיו זכאים, ויטיבו מעשיהם כמקודם, ומתברכים. ועל זה, ניכרים הנגעים אל הכהן, אותם שהם באים מצד הטומאה, ואותם שהם באים מסטרא אחרא.

פסקה קמד

כגוונא דא כתיב וכו': כעין זה כתוב, כי תבאו אל ארץ כנען וגו'. ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם. שואל, וכי הוא זה שכר טוב שימצאו נגעים בבתים של אלו שזכו לכנוס לארץ. ומשיב, אלא הרי העמידוהו, שהוא, כי אחר שיתצו הבתים המנוגעים, ימצאו אוצרות שהצפינו הכנענים בבתיהם, ויהנו מהם ישראל. (ויק"ר פי"ז ו').

פסקה קמה

אבל ת"ח זכאין וכו': אבל בוא וראה, אשריהם ישראל שהם דבקים בהקב"ה, והקב"ה אוהב אותם, שכתוב, אהבתי אתכם אמר ה'. ומתוך אהבתו, הכניסם לארץ הקדושה, להשרות שכינתו ביניהם, ולדור עמהם, ושימצאו ישראל קדושים מכל בני העולם.

פסקה קמו

ת"ח כתיב וכל וכו': בוא וראה, כתוב, וכל הנשים אשר נשא לבן וגו'. היינו, בשעה שהיו עושות מלאכתן, היו אומרות, זה למקדש, זה למשכן, זה לפרכת, וכן עשו כל האומנים,

כדי שתשרה הקדושה על ידיהם, ותתקדש המלאכה ההיא, וכאשר הביאוה למקומה עלתה והיתה בקדושה.

פסקה קמז

כגוונא דא מאן וכו': כעין זה מי שעובד עבודה לעבודה זרה, או לצד האחר שאינו קדוש, כיון שמזכירה על עבודה ההיא, הנה רוח הטומאה שורה עליו, וכשעולה העבודה, היא עולה בטומאה. הכנענים, עובדי עבודה זרה היו, וכולם יחד היו דבוקים ברוח הטומאה בעבודה זרה, והיו בונים בנינים לפרצופיהם ולתועבתם של צד הטומאה, לעבודה זרה, וכשהתחילו לבנות, היו אומרים איזה דבר, וכיון שנזכר בפיהם, עלה על הבנין רוח הטומאה. וכשעלתה העבודה, עלתה ברוח הטומאה.

פסקה קמח

כיון דעאלו ישראל וכו': כיון שבאו ישראל לארץ, רצה הקב"ה לטהר למענם ולקדש למענם את הארץ, ולפנות מקום לשכינה, כדי שלא תשרה השכינה במקום טמא. וע"כ בנגע צרעת ההוא היו הורסים הבנינים של עצים ואבנים שנעשו בטומאה.

פסקה קמט

ת"ח אי עובדא וכו': בוא וראה, אם מעשה זה, של נתיצת הבתים המניגעים, היה כדי למצוא אוצרות בלבד, היו צריכים אח"כ להחזיר האבנים למקומן כמו שהיו, וכן היו צריכים להחזיר העפר למקומו. אבל המקרא כתוב, וחלצו את האבנים. וכתוב ועפר אחר יקח. שהוא, כדי להעביר את רוח הטומאה, ותפונה, ותתקדש עתה הארץ כמקודם, וימצאו ישראל בקדושה, ובדיור קדוש, שתשרה ביניהם השכינה.

פסקה קנ

ועל דא מאן וכו': וע"כ מי שבונה בנין, כשמתחיל לבנותו, צריך להזכיר בפיו, שבונה אותו לעבודת הקב"ה, משום שכתוב, הוי בונה ביתו בלא צדק, ואז עזרת השמים שורה עליו, על ביתו, והקב"ה מכין עליו קדושתו, וקורא עליו שלום. ז"ש וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא מהו **ופקדת נוך**, הרי העמידוהו, אבל, **ופקדת**, פירושו, לפקוד דבור בפיו כשהוא בונה. דהיינו שיאמר בפיו שבונה אותו לעבודת הקב"ה כנ"ל. ואז כתוב, **ולא תחטא**, ואם לא, הרי סטרא אחרא מוכן לשרות על ביתו.

פסקה קנא

כ"ש מאן דבני וכו': כל שכן מי שבונה, ורצונו הוא באופן אחר, כי מיחד ביתו לצד האחר, להטמא בו, הרי ודאי שורה בו רוח הטומאה, ואדם ההוא אינו נפטר מן העולם

עד שנענש באותו בית, ומי שיושב בו יכול להנזק, כי רוח הטומאה שורה בדירה ההיא, ומזיק את מי שנמצא בה.

פסקה קנב

ואי תימא במה וכו': ואם תאמר במה ידוע, אם הבונה אותו המשיך שם רוח הטומאה. היינו אם נזוק בבית ההוא מי שבנה אותו, או בני ביתו, הן בנזקי הגוף הן בנזקי כסף, וכן נזוקו שני שכנים אחריו שישבו בו, אז ודאי יברח האדם להר, ולא ישב בו, ישב במערת עפר ולא ישב בו.

פסקה קנג

ובגין כך קב"ה וכו': ומשום זה הקב"ה חס על ישראל, שהם אינם יודעים דבר, בכל אלו הבתים שמצאו בארץ, אם יש שם רוח הטומאה או לא, והקב"ה אמר, אתם אינכם יודעים, אני יודע, ואציין אותם בנגע. נגע יושב בבית, שהוא הסטרא אחרא, הרי נגע אחר תקיף, ששלחתי שם, שיוציאו ויעבירו מן העולם. ואז, ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו. שואל, כיון שהנגע הלך לו, מכח נגע האחר שהוציאו, מה הטעם, ונתץ את הבית, הרי הס"א כבר הלך משם. ומשיב אלא בכל זמן שהבנין ההוא יהיה עומד, שלו הוא, של הס"א, ויכול לחזור.

ביאור המאמר. הבונה בית צריך לבנותו ב **צדק**, דהיינו שיהיה מרכבה של השכינה שנקראת בית, ונקראת צדק, והיינו בסוד הארת חכמה שבה, בסו"ה בחכמה יבנה בית. וז"ש (באות ק"ז) **בעי לאדכרא בפומיה דהא לפולחנא דקב"ה הוא בני**, ואם לא, הסטרא אחרא נמשך אל הבית, ורוח הטומאה של הס"א שורה בו, שהוא לעומת רוח הקדוש של השכינה. ועליו כתוב, **הוי בונה ביתו בלא צדק**, שהוא השכינה הנקראת צדק. וההפרש בין הס"א אל השכינה, הוא, כי תקון הארת החכמה שבמלכות הוא שתאיר ממטה למעלה, כהכרעת קו האמצעי כנ"ל (ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) והסטרא אחרא ממשיך החכמה ממעלה למטה, ומפריד השמאל מן הימין. ואותם הבתים של הכנענים שבנו ביתם לסטרא אחרא ועבודה זרה, שכן בהם רוח הזה דס"א מקו שמאל, וע"כ דינין דקו שמאל הקשים יש שם שמזיקים בני אדם. וז"ש (באות קנ"א) **ומאן דדייר ביה יכיל לאתזקא דהא** וכו', דהיינו שדינין דקו שמאל יזיקו לו.

ונודע שבעת שקו השמאל נפרד מן הימין אין עצה להכניעו ולהחזירו לימין אלא ע"י התעוררות הדינים ממסך דחירק, שה"ס להעלות המלכות למקום בינה הממעט את קו שמאל מג"ר דחכמה, (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) וסוד הנגעים נמשכים ג"כ מדינין

אלו דעלית המלכות למקום בינה, כנ"ל (באות קל"א) שה"ס ה **י'** שנכנסה **לאור** והאור נתמעט ל **אויר** ע"ש.

וזה אמרו **קב"ה חס עלייהו** וכו' **וארשימנא לון בנגע**, **נגע דייר בביתא הא נגע אחר תקיפא דיפיק ליה** וכו' כיון שנגע של השראת הסטרא אחרא ישנו בבית, שהוא הארת השמאל ממעלה למטה בפירוד מן הימין, **הא נגע אחר**, שהוא הנגע ששולח הקב"ה בבתים אלו, הנמשכים מן **י'** שנכנסה לאור, הממעט קו השמאל מחכמה. והס"א יוצא מן הבית, כי אין לו כח עוד להמשיך מה משמאל הנפרד. וז"ש, **דיפיק ליה ויעבר ליה מן עלמא**, כי כיון שממעט קו השמאל שהוא כחו של הס"א, נמצא שיוצא, לא לבד מן הבית, אלא **מן עלמא**, שנתבטלה כולה. אמנם אחר שהנגע נתגבר על רוח הטומאה ובטלו, הרי נשאר הנגע בבית, ואין מי שיבטלו וז"ש, **בכל זמנא דחהוא בנין להוי קיים** וכו' (ועי' מצורע אות מ"ט).

פסקה קנד

האי בארעא קדישא וכו': זה הוא בארץ הקדושה, כל שכן בארץ אחרת, שרוח הטומאה נמצא שם יותר, באותם הבתים שיכול האדם להנזק ממנו. א"ר אלעזר, וכל שכן, שרוח הטומאה שנמצא שם, קורא לחביריו הקליפות האחרים שימצאו שמה. ואפילו דפיקות בכלים, שהיו נוהגים לדפוק בכלים, כדי לגרש רוחות ומזיקים מאיזה מקום, אינם מעבירים את המזיקים מבית ההוא. ומשום זה המקרא מכריז ואומר, הוי בונה ביתו בלא צדק. שהדרים באותו בית ודאי אומרים מקרא הזה, בכל יום. **טורפי** פירושו דפיקות, מלשון טרפה בכותל (חולין נ"ו.) **דקספתא**, פירושו כלים, מלשון אכוספא דתמר, (תענית כ"ד:).

פסקה קנה

ר' יוסי עאל וכו': ר' יוסי נכנס יום אחד בבית אחד, הגיע אל מפתן הבית, ונתישב בדעתו, ונכנס בפנים הבית. שמע קול אחד שאמר, התאספו בואו, הרי כאן אחד מבעלי המחלוקת שלנו, הלקחו ונזיק אותו בטרם שיצא. אמרו לו, לא נוכל להזיקו אלא אם היה דר פה, יצא ר' יוסי והיה מתירא. אמר ודאי מי שעבר על דברי החברים, מתחייב בנפשו. **בספתא** הוא מלשון סף, דהיינו מפתן, **סיפתו**, הוא מלשון, לא יספות ממנה (שבת קכ"ד:) דהיינו לקיחה. וספתו פירושו הלקחו.

פסקה קנו

א"ל ר' חייא וכו': אמר לו ר"ח, והרי עכו"ם ושאר בני אדם דרים בתוך הבית, והם שלמים, שאינם נזוקים. אמר לו, הם באים מן הצד שלהם, וע"כ אין מזיקים להם. אבל

מי שהוא ירא חטא, יכול להנזק. ואפילו הם, אם ממשיכים לדור בו, אינם יוצאים בשלום. א"ל, והרי כתוב, בתיהם שלום מפחד. אמר לו, היינו שהבית היה מאחר שבנה אותו בצדק, והרשעים לקחוהו וישבו בו, והמקרא הוא כך, **בתיהם שלום מפחד**, דהיינו כשבתיהם שלום מפחד, כי נבנה בצדק, אז שבט אלוה אינו שורה עליהם.

פסקה קנז

ובא אשר לו הבית והגיד וגו': שואל, אומר, והגיד, ויאמר היה צריך לומר, או וידבר, מהו והגיד. ומשיב, אלא בכל מקום רומז דבר חכמה. והעמידוהו, וכנגע נראה לי בבית, אומר כנגע, נגע היה צריך לומר. אומר, נראה לי, יש לי היה צריך לומר. שהרי כתוב, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם, שמשמע שיהיה נראה לכל, ולמד, אומר כנגע נראה לי.

פסקה קנח

אלא בשעתא דהאי וכו': ומשיב, אלא בשעה שזה, דהיינו הנגע, נכנס בבית, נתגלה האחר, דהיינו רוח הטומאה שהיה בבית כמ"ש לעיל (אות קנ"ג) ונלחמו זה בזה. וע"כ אמר, **נראה לי**, כי נראה לי תחילה, שאותו שנתכסה, שהוא רוח הטומאה, שהיה מתכסה בביאת הנגע, חזר ונתגלה. ואותו שנתגלה, שהוא הנגע, נתכסה. ואחר כך נראה לו בצורה, שנתגלה נגע ההוא בבית, ונתכסה האחר, שהוא רוח הטומאה, ועל כן כתוב **והגיד לכהן**, כי דבר חכמה הוא. כי הגדה רומזת על חכמה.

פירוש. כי נתבאר לעיל (באות קנ"ג) שהנגע ורוח הטומאה השורה בבית מחמת שנבנה שלא בצדק, הם הפכים זה לזה, כי רוח הטומאה הוא מהמשכת הארת החכמה דקו שמאל ממעלה למטה, שהוא בחינת ג"ר. והנגע הוא מבחינת אויר דקטנות הממעט הג"ר דקו שמאל. עש"ה. ולפיכך כשהנגע נראה בבית, תכף מתכסה רוח הטומאה, מחמת שנתמעטו הג"ר דשמאל, ואין לו ממה לינק. אמנם אח"כ חוזר ומתגבר על הנגע והוא מתגלה והנגע מתכסה ואינו נראה.

וזה אמרו, **בשעתא דהאי עייל**, שהנגע נכנס ומתגלה בבית, **אחרא אתגלייא**, האחר, שהוא רוח הטומאה מתגבר עליו, והוא מתגלה, והנגע מתכסה, **ומקטרגא דא בדא**, שנלחמים זה בזה. **ועל דא, נראה לי**, וע"כ אומר **נראה לי**, שפירושו, כי ראה תחילה, **ההוא דאתכסי אתגליא**, שרוח הטומאה שנתכסה בביאת הנגע, חזר ונתגלה, **ודאתגליא אתכסי** והנגע שהיה מגולה בבית, נתכסה מחמת התגלות רוח הטומאה, **ולבתר מתחזי ליה בדיוקנא דההוא נגע דביתא**, דהיינו שהנגע חזר ונתגבר על רוח הטומאה וצורת הנגע נראה לו שוב בבית, **ואתכסיא אחרא**, ורוח הטומאה נתכסה ונעלם. וז"ש הכתוב

כנגע נראה לי בבית. כי ע"כ אומר **כנגע**, ולא נגע ודאי, מחמת שראה אותם נלחמים זה בזה, וחשב שאפשר שיתגבר עוד רוח הטומאה ויכסה ויעלים הנגע. וע"כ אומר, **נראה לי**, שלו נדמה כך, אשר הנגע גבר על רוח הטומאה וצורתו נראתה בבית, אבל לאחר, או לכהן, אפשר שיראה באפן אחר. **ועל דא והגיד לכהן, דמלה דחכמתא היא**, כלומר שהמדובר הוא בדבר החכמה, כי הנגע מבטל ומכסה הארת החכמה כנ"ל.

פסקה קנט

וכדין אתי כהנא וכו': ואז בא הכהן. ויפילו הבית ויתצו אותו, העצים והאבנים והכל. כיון שנתצו ונטהרו הכל, הם מתברכים, אז כתוב, ובתים שובים תבנה וישבת. דהיינו שיבנו אותם בצדק (כנ"ל אות ק"נ) אלו נקראים טובים, כי בתים הראשונים לא היו טובים, ואינם בכלל הקדושה והטהרה.

פסקה קס

אמר ר' יהודה וכו': ארי"י, אם כן, במה נעמיד המקרא, שכתבו, ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאת. ואם רוח הטומאה שורה בתוכם, איך הם מלאים כל טוב. אמר ר' אלעזר, מלאים כל טוב, בממון בכסף ובזהב ובכל. כש"א, כי טוב כל ארץ מצרים. וא"ר יהודה, הרי כל הבתים של המצרים מלאים כשפים ועבודת אלילים היו, ואיך אמר הכתוב, כי טוב כל ארץ מצרים. אלא, בשביל עושר הארץ נאמר כל טוב וגו'. אף כאן, בשביל העושר והממון נאמר בתים מלאים כל טוב.

פסקה קסא

תרין עותרין נטלו וכו': ב' פעמים עושר לקחו ישראל, אחד, כשיצאו מגלות מצרים, ואחד, כשבאו לארץ. דהיינו בנתיצת הבתים המנוגעים. ר' שמעון אמר, כל זה, דהיינו נגעי הבתים, היה ודאי להתקדש הארץ ולהעביר רוח הטומאה מן הארץ ומן ישראל (כנ"ל אות קמ"ט) ועם זה, כשנתץ הבית, היה מוצא בו ממון, המספיק לבנותו ולמלאות ביתו, כדי שלא יצטער על הבית שנתצו, וישרו במשכנה של הקדושה.

פסקה קסב

ואיש או אשה וגו': ואיש או אשה כי יהיה בעור בשרם בהרות בהרות לבנות. ר' יוסי אמר, החריפות המרובה בבהרת עזה, שנאמרו בה תלת מאה הלכות פסוקות (כנ"ל וירא אות ל"ו) למדנו, שהוא במראה, ובמראה נידון באלו אפנים המרובים. א"ר יצחק, שלש מאות טעמים יש מי שלומד בבהרת עזה. וכולם למדתי מאבי, חוץ, במה ששערה אחת שחורה, עודו טמא מטעם שהוא עד אחד, שתי שערות שחורות הן ב' עדים, והוא טהור. ומכאן והלאה, אפילו מאה שערות הן כשתים, ושתי שערות הן כמאה, שזה למדתי

אח"כ, מטעם שכתוב, לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת וגו'. על פי שני עדים וגו'. **כסילתא**, הוא חריפות מלשון המסולתין שבכם. (ספרי דברים) שפירושו המחודדים שבכם. **דמוקפי**, הוא מלשון, וקפוי הוא לעוה"ב, שפירושו הרבה בשפע (פסחים נ.).

פסקה קסג

רבי חזקיה הוה וכו': ר"ח היה יושב לפני ר' שמעון, אמר, כתוב, נגע לבן אדמדם. כי אז הוא נגע, משום שהלבן הרומז על חסד, אינו עומד בעינו, אלא שנוטה לאדום הרומז על דין. פתח ר"ש ואמר, כתוב, אם יהיה חטאיכם כשנים כשלג ילבינו וגו'. אשרי הם ישראל, שהקב"ה רצה לטהרם לגמרי, כדי שלא ימצאו בדין לפניו, ובעלי הדין לא ישלטו בהם. כי הכל הולך אחר מינו, אדום הולך לדין שהוא סוד אדום, ולבן הולך לחסד שה"ס לבן. ימין שהוא לבן לימין שהוא חסד, ושמאל שהוא אדום לשמאל שהוא דין.

פסקה קסד

בעשו כתיב וכו': בעשו כתוב, ויצא הראשון אדמוני. וע"כ שורה בו מינו, דהיינו דינים שה"ס אדום, ואם תאמר, אדמוני כתוב בעשו וכתוב בדוד ויביאהו והוא אדמוני. ומשיב, אלא זה, עשו, נעשה מזוהמא של זהב, שהם דינים קשים. וזה, דוד נתדבק בזוהרו של זהב, שהוא השמאל דבינה הנקראת זהב. והיא רחמים. בעשו כתוב, אדמוני כולו כאדרת שער, דהיינו שיצא מן הפסולת הנשארת בהתוך הזהב. וכתוב בו בדוד, עם יפה עינים וטוב רואי. הרומז על הארת החכמה שנקראת עינים וראיה, הנמשכת מקו שמאל, של הבינה, הכלול עם הימין שבה.

פסקה קסה

ת"ח מ"ט גוונא וכו': בוא וראה, מה הטעם, שנגע לבן אדמדם הוא טמא. כי מראה לבן נודע, שהוא חסד, ומראה אדום שהוא דין, ולפיכך, אם היה אדום תחלה, ועתה נראה בו לבן, הרי טהרה נולד בו ומתחיל להטהר, ואם היה לבן תחילה ועתה נראה בו אדום, הרי מתחיל להטמא, וכתוב, וטמאו הכהן. כי נולד בו אדום, שהוא דין, להטמא. והכהן היה יודע בכל אלו מראות. ולפעמים שנראה בו מראה של טהרה, ויסגור אותו לראות אם יולד בו מראה אחרת ואם לא, מטהר אותו, ז"ש, וטהרו הכהן.

פסקה קסו

רבי יצחק ור' יהודה וכו': ר"י ור"י היו הולכים בדרך, אמר ר' יהודה, כתוב, וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם וגו'. שואל, אם הוא חטא, בניו למה יהיו מוכים. א"ל, אלישע ראה יותר משאר הנביאים, ראה שלא יצא מגחזי בן הגון, וע"כ קלל את כולם.

פסקה קסז

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד אלא אמר לו, אני עבדתי בשרות עליון אצל אליהו, וזכיתי בשני חלקים, דהיינו שזכה פי שנים ברוחו של אליהו, כי עבדתיו באמת. ואתה רשע, פגמת אותי, שנשבעת לשקר, וחמדת למתנת נעמן, הרי עברת על התורה כולה, ומי שעובר על זה, מת הוא לעולם הבא, אבל משום שעבדת אצלי, השרות שלך לא יהיה בחנם, והמיתה שלך תהיה בעולם הזה, ולא לעולם הבא, ומשום זה וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך.

פסקה קסח

א"ר יוסי וכו': אר"י, בגד הצמר או הפשתים למה. היה לו לומר בגד סתם. א"ר יצחק, והכתוב מלמדנו, שהנגע שורה בכל ושולט על כל. כי צמר בא מבינה ופשתים ממלכות והנגע שולט על שניהם. ויש כעין זה, שכתוב, דרשה צמר ופשתים, שמלמדנו שהמלכות משמשת בשניהם. ומשום זה גם כאן מלמדנו ששליטתו של הנגע הזה היוצא ממקום עליון דהיינו מבחינת דינין דמלכות שבבינה, (כנ"ל אות קנ"ג) שולט בכל, דהיינו בב' המינים, בצמר ובפשתים. ומשום זה אוה"כ, זאת תורת נגע הצרעת בגד הצמר או הפשתים.

פסקה קסט

ר' יצחק הוה וכו': ר' יצחק היה הולך אל הבציר של אביו. ראה אדם אחד שנטה מן הדרך, עם משא קשורה על כתפיו. אמר לו, חבל המקשט כתפיך למה לך, כלומר, למה קשרת המשא לכתפיך. לא השיב לו כלום, הלך אחריו, ראה שהיה נכנס למערה אחת. נכנס אחריו. ראה קיטור עשן עולה מתחת הארץ, ואיש ההוא נכנס בנקב אחד, ונעלם ממנו. פחד ר' יצחק ויצא אל פי המערה. **קטפורי**, הוא כמו **קטפא** שהוא תרגומו של בציר (ויקרא כ"ו ה') **שורטא**, הוא חבל מלשון **סרט** של צמר (כלאים ט').

פסקה קע

עד דהוה יתיב וכו': בעוד שהיה יושב, עברו ר' יהודה ור' חזקיה. ראה אותם וקרב אליהם. סיפר להם המעשה. אמר ר' יהודה ברוך הרחמן שהצילך. מערה זו היא של מצורעים, מעיר סרוניא, וכל יושבי העיר ההיא מכשפים, ובאים למדבר לנחשים שחורים, שהם בני עשר שנים או יותר, לעשות כשפים, ואינם שומרים עצמם מהם, ונעשו מצורעים. וכל מיני כשפים שעושים, הם במערה הזו.

פסקה קעא

אזלו עד דהוו וכו': הלכו. בעוד שהיו הולכים, פגשו אדם אחד שהיה בא, ובנו החולה היה קשור על החמור. אמרו לו מי אתה. אמר להם אני יהודי, וזה הוא בני שקשור על החמור. אמרו לו למה הוא קשור. אמר להם, דירתי היא בכפר אחד, שהוא מבני רומי, ובני הזה היה לומד תורה בכל יום, וחזר לביתו ועסק באלו הדברים. ושלש שנים היתה דירתי בבית ההוא ולא ראיתי כלום. ועתה, יום אחד נכנס בני אל הבית, לחזור על הדברים שלמד, עבר רוח אחד לפניו והזיק לו, והעקים פיו ועיניו, וידיו נעקמו, ואינו יכול לדבר. ואני בא למערת המצורעים של סרוניא, אולי ילמדו לי דבר רפואה.

פסקה קעב

אמר ליה ר' יהודה וכו': א"ל ר"י, הידעת אם אדם אחר ניזק בבית ההוא מקודם לכן. אמר לו אני יודע שמכמה ימים ניזק בו בן אדם אחד, והיו אומרים שמחלה היא, ומהם אמרו שהרוח שבבית הזיקו. ואח"כ נכנסו בו כמה בני אדם ולא נזוקו. אמרו, ר' יהודה ור' חזקיה, היינו שאמרו החברים, שבית שלא נבנה בצדק שורה בו רוח הטומאה, המזיק את יושביו. כנ"ל (אות ק"נ) אוי לאלו שעוברים על דבריהם.

פסקה קעג

פתח ר' יהודה וכו': פר"י ואמר, הוי בונה ביתו בלא צדק. כי בכל מקום שנמצא בו צדק, שהוא המלכות, כל הרוחות וכל מזיקי עולם בורחים ממנו ואינם נמצאים לפניו. ועם כל זה מי שמקדים ולוקח המקום זכה בו. אם מלכות הקדושה מקדמת לקחת המקום זוכה בו הקדושה, ואם הסטרא אחרא מקדים למקום זוכה בו הס"א. אמר לו ר' חזקיה, אם כן, שוה השם הקדוש לרוח הטומאה, שאתה אומר מי שמקדים זוכה בו.

פסקה קעד

אמר ליה לאו וכו': א"ל אינו כן. אלא השם הקדוש, שהוא מלכות, אינו שורה במקום טומאה, ומשום זה אם השם הקדוש לוקח המקום מקודם לכן, כל הרוחות וכל מזיקי העולם אינם יכולים להראות שם, כל שכן לקרב אליו, ואם רוח הטומאה הוא קודם, הוא לוקח המקום, והשם הקדוש אינו שורה בו, כי אין זה מקומו.

פסקה קעה

וכד הוה נחית וכו': וכשהיה יורד נגע צרעת, אל הבית, היה מטהר המקום ומוציא את רוח הטומאה ממקומו (כנ"ל אות קנ"ג) ואח"כ נותצים הבית, העצים והאבנים והכל, ובונה אותו כבתחילה בצד הקדוש, בצדק, שמזכיר השם הקדוש ומשרה עליו הקדושה

(כנ"ל אות ק"נ) ועם כל זה יבנה אותו בעפר אחר, וירחיק הבית ממקומו, מיסוד הראשון, ב' טפחים.

פסקה קעו

השתא דלא אתחזי וכו': עתה שאינו נראה ואינו יורד מי שילחם ברוח הטומאה ההוא להוציאו ממקומו, כי עתה אינם נוהגים נגעים, מה התקנה, של אותו בית שרוח הטומאה הקדים לשבת שם. ומשיב, אם יכול בעצמו להוציאו מן הבית, טוב. ואם לא יבנה אותי כבתחילה באבנים אחרות ועצים והכל, ויוציאו וירחיקו ממקומו הראשון, ויבנה אותו בשביל השם הקדוש.

פסקה קעז

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, אין רוח הטומאה יוצא ממקום הראשון, והקדושה אינה שורה על מקום טמא. א"ר יצחק, למה לו להטריח כל כך. לסתור הבית ולחזור לבנותו שלא במקומו הראשון כנ"ל, בזמן הזה, שאין נגעים, כתוב, מעוות לא יוכל לתקון וגו', כי מיום שנחרב בית המקדש, שאין נגעים נוהגים, אין רפואה נמצאת בעולם, משום זה צריך האדם להזהר כדי שיהיה שמור, מרוח הטומאה. דהיינו שלא ישב עוד בבית הזה.

פסקה קעח

אמרי נזיל בהדי וכו': אמרו, נלך עם איש ההוא, למערת המצורעים, ונראה. א"ר יצחק, אסור לנו, אם היה הולך לקבל רפואה מאדם גדול ירא חטא, כמו נעמן שהלך אל אלישע, היינו הולכים אחריו, עתה שהוא הולך לרחוקים מן העולם. שהם מצורעים ומכשפים, לרחוקים מן התורה, מתועבים מכל, אסור לנו להראות לפניהם. ברוך הרחמן שהצילנו מהם. ואותו אדם אסור לו לקבל רפואה מהם. א"ר יהודה, והרי למדנו בכל מתרפאים חוץ מעצי אשרה וכו', (פסחים כה.) אמר לו, זה, עבודה זרה הוא, ואסור. ולא עוד, אלא שכתוב, לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש וגו'. הלכו לדרכם.

פסקה קעט

אזל ההוא בר נש וכו': הלך אותו האדם למערה ההיא, הוא ובנו, והניח אותו במערה. בעוד שיצא אביו לקשור חמורו, יצא קיטור אש והכה את בנו בראשו, והרגו. בתוך כך נכנס אביו ומצאו שמת, לקח אותו ואת חמורו והלך לו. אחר זה, ביום אחד, מצא את ר' יצחק ור' יהודה ור' חזקיה שהיו הולכים, בכה לפניהם, וסיפר להם המעשה. א"ר יצחק, וכי לא אמרתי לך פעמים הרבה שאסור ללכת שמה. ברוך הרחמן, שכל מעשיו אמת ודרכיו דין. אשרי הם הצדיקים שהולכים בדרך האמת בעולם הזה ובעולם הבא. ועליהם כתוב, וארח צדיקים כאור נגה וגו'.

פסקה קפ

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, בכל מעשיו של האדם, צריך לו, שיהיו כולם לשמו הקדוש. מהו לשמו הקדוש, היינו שיזכיר בפיו את השם הקדוש על כל מה שעושה, שיהיה הכל לעבודתו, ולא ישרה עליו הסטרא אחרא, משום שהס"א מוכן תמיד לבני אדם, ויכול לשרות על מעשה ההוא שעושה, וע"כ, השתי או הערב היה נטמא, ורוח הטומאה שורה עליו. ומה בזה כך, מי שמצוה דבריו לסטרא אחרא, דהיינו בהשבעות וכדומה, שאינו צריך לעשות כך, על אחת כמה וכמה, שרוח הטומאה שורה עליו. ומשום זה כתוב, ונשמרת מכל דבר רע.

פסקה קפא

ר' אלעזר הוה וכו': ר"א היה הולך לראות את אביו, והיה עמו ר' אבא. א"ר אבא נאמר דברי תורה ונלך. פר"א ואמר, אמרי נא אחותי את. מקרא זה קשה, וכי אברהם שהיה ירא חטא, ואוהבו של הקב"ה, היה אומר כך על אשתו, כדי שיטיבו עמו. ומשיב, אלא אברהם, אע"פ שהיה ירא חטא, לא סמך על זכות שלו, ולא רצה מן הקב"ה לגרוע מן זכותו, אלא סמך על זכות של אשתו, שירויח בשבילה כסף של שאר העמים. כי כסף זוכה האדם בזכות אשתו. זהו שכתוב, בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת. מי שזוכה באשה משכלת זוכה בכל. וכתוב, בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר.

פסקה קפב

ואברהם הוה אזיל וכו': ואברהם היה הולך בזכותה, לאכול שלל שאר העמים, דהיינו, שלל לא יחסר. וסמך על זכות שלה שלא יוכלו להענישו ולצחק בה. ומשום זה לא נתן להם כלום, במה שאמר, אחותי היא. ולא עוד אלא שראה מלאך אחד הולך לפניה, ואמר לאברהם, אל תפחד בשבילה. כי הקב"ה שלח אותי להוציא הכסף של שאר העמים ולשמרה מכל. ואז לא פחד אברהם על אשתו אלא על עצמו, כי לא ראה המלאך עמו, אלא עם אשתו. אמר, הרי היא משומרת ואני איני משומר, ומשום זה אמר, אמרי נא אחותי את וגו'.

פסקה קפג

ייטב לי: שואל, ייטיבו לי היה צריך לומר. שהרי כתוב. והיה כי יראו אותך המצרים. ואמרו אשתו זאת וגו'. וע"כ ייטיבו לי היה צריך לומר. ומשיב, אלא, **ייטב לי** אותו שהולך לפניך, דהיינו המלאך. **ייטיב לי** הקב"ה בעולם הזה בממון. **וחיתה נפשי**, בעולם ההוא. **בגללך**, היינו שלא תסורי מדרך האמת, שאם אזכה בשבילך בכסף בעולם הזה,

ואת תסורי מן הדרך, הלא מיתה מוכנה לי בעולם ההוא, אלא תשמרי, שתחיה נפשי בעולם ההוא בגללך.

פסקה קפד

ובגין דההוא מלאכא וכו': ומשום שמלאך ההוא הלך לפניה לשמרה, מה כתוב, וינגע ה' את פרעה, וגו' **על דבר שרי** ודאי, דהיינו על דבריה, שהיתה אומרת למלאך הכה, והוא הכה. וע"כ לא פחד אברהם בשבילה כלום, שהרי היא משומדת, ומה שפחד בשביל עצמו פחד, שלא ראה שמירה על עצמו.

פסקה קפה

ת"ח עשר זמנין וכו': בוא וראה עשר פעמים ציותה ישרה את המלאך להכות את פרעה. ובעשר מכות הוכה. כי סימן עשתה שרה אל בניה אחריה למצרים. דהיינו שיוכו המצרים בעשר מכות, עד שיגאלו מידיהם.

פסקה קפו

ר' אבא פתח וכו': ר"א פתח, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. עתיד הקב"ה להראות גאולה לבניו, כאלו הימים ששלח הקב"ה להוציא ישראל ממצרים, והראה אלו המכות במצרים והכה אותם בשביל ישראל. בוא וראה, מה בין גאולה זו שבסוף הימים, לבין גאולת מצרים. גאולת מצרים היתה במלך אחד, ובמלכות אחת, וכאן בכל המלכים שבעולם. ואז יתכבד הקב"ה בכל העולם, וידעו הכל ממשלתו של הקב"ה, וכולם יוכו במכות עליונות, על אחת פעמים, משום שימאנו כולם לשחרר את ישראל.

פסקה קפז

וכדין יתגלי וכו': ואז תתגלה ממשלתו של הקב"ה, שכתוב, והיה ה' למלך על כל הארץ. ואז יתנדבו האומות בישראל להביאם להקב"ה. ז"ש, והביאו את כל אחיכם. אז יעמדו האבות לתחיה בשמחה לראות גאולת בניהם כבתחילה. ז"ש, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

מצורע

פסקה א

וידבר ה' אל משה וגו': ר' אבא פתח, גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון. שדון קרי. שדין כתיב. כמה יש להם לבני אדם לשמור דרכם ולירא מפני הקב"ה, שלא יסורו מדרך הישר, ולא יעברו על דברי תורה, ולא ימישו ממנה.

פסקה ב

דכל מאן דלא וכו': כי כל מי שאינו עוסק בתורה, ואינו משתדל בה, נזוף, הוא מהקב"ה, רחוק הוא ממנו, השכינה אינה שורה עליו. ואלו מלאכים השומרים, ההולכים עמו לשמרו, מסתלקים ממנו, ולא עוד אלא שמכריזים לפניו ואומרים, הסתלקו מסביב פלוני, שאינו דואג לכבוד אדונו, אוי לו, שעזבוהו העליונים והתחתונים. אין לו חלק בדרך החיים.

פסקה ג

וכד איהו אשתדל וכו': וכשהוא משתדל בעבודת אדונו, ועוסק בתורה, כמה שומרים מוכנים כנגדו לשמרו, והשכינה שורית עליו, וכולם מכריזים לפניו ואומרים, תנו כבוד לצורת המלך, תנו כבוד לבן מלך, שמור הוא בעולם הזה ובעולם הבא, אשרי חלקו.

פסקה ד

ת"ח בלישנא בישא וכו': בוא וראה, בלשון הרע שאמר הנחש אל האשה, גרם אל האשה ולאדם שנגזר עליהם מיתה ועל כל העולם. בלשון הרע כתוב, ולשונם חרב חדה. משום זה, **גורו לכם מפני חרב** דהיינו מפני לשון הרע. כי חמה עונות חרב. מהו כי חמה עונות חרב. זו היא, חרב לה', שלמדנו, חרב יש להקב"ה, שבו הוא דן את הרשעים. ז"ש חרב לה' מלאה דם. וחרבי תאכל בשר. שהיא המלכות מצד הדין שבה. ומשום זה גורו לכם מפני חרב כי חמה עונות חרב למען תדעון שדון, שדין כתוב, שפירושו למען תדעו שכך נדון, שכל מי שיש לו חרב בלשונו, שמדבר לשון הרע, מוכנה לו החרב המכלה את הכל, שהיא המלכות מבחינת הדין שבה. ז"ש **זאת** תהיה תורת המצורע. דהיינו המלכות הנקראת **זאת**, דנה את המצורע. מחמת שדבר לשון הרע. כי על עון לשון הרע באים נגעים.

פסקה ה

ר' אלעזר פתח וכו': ראי"פ, וכצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם. מקרא זה הרי למדנו. אבל בוא וראה. בני אדם אינם יודעים, ואינם שומעים, ואינם מסתכלים ברצון אדונם, והכרוז קורא לפניהם בכל יום, ואין מי שיקשיב לו, ואין מי שיעורר רוחו לעבודת אדונו.

פסקה ו

בשעתא דרמש ליליא וכו': בשעה שהחשיך הלילה, והשערים נסתמים, מתעורר הנוקבא של תהום הגדול, וכמה גדודי מזיקים נמצאים בעולם. אז מפיל הקב"ה שינה על כל בני העולם, ומפיל שינה אפילו על כל אלו שיש בהם התעוררות חיים, דהיינו

הצדיקים. והרוחות משוטטים בעולם, ומודיעים לבני אדם בחלומם, דברים, מהם שקרים ומהם דברי אמת. ובני אדם נקשרים בשנתם.

פסקה ז

כד אתער רוחא וכו': כשהתעורר רוח צפון, ונחלק הלילה, שלהבת יוצאת ומכה תחת כנפיו של התרנגול, והוא קורא. והקב"ה נכנס בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים. ואז כרוז יוצא וקורא, וכל בני העולם מתעוררים במטתם, אלו שיש בהם התעוררות חיים, עומדים ממטתם לעבודת רבונם, ועוסקים בתורה ובתשבחות של הקב"ה עד שבא הבקר.

פסקה ח

כד אתי צפרא וכו': כשבא הבוקר, כל הצבאות והמחנות של מעלה משבחים להקב"ה. ז"ש ברן יחד ככבי בקר. אז כמה שערים נפתחים לכל הצדדים. והשער של אברהם, שה"ס החסד, נפתח בה בכנסת ישראל, שהיא המלכות, לזמן לכל בני העולם, להנות מהחסדים. ז"ש ויטע אשל בבאר שבע. כי המלכות נקראת, באר שבע, ואברהם נטע בה אילן החסד.

פסקה ט

ומאן דלא יתער וכו': ומי שלא יעורר רוחו לעבודת רבונו, באיזה פנים יקום לפני המלך, כשיעוררו עליו בדין, ויתפשו אותו בשלשלת, דהיינו שיאסרו אותו להביאו לדין, ולא תמצא לו זכות להנצל אז כתוב, וכצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני אדם. ומטרם שיוצא האדם מעולם הזה, בכמה דינים נדונים הנפש עם הגוף, מטרם שנפרדו זה מן זה. ואין מי שישגיח על זה.

פסקה י

בההוא זמנא דמטא וכו': בזמן ההוא כשמגיעה השעה שתהיה נפרדת הנפש מן הגוף, אין הנפש יוצאת מן הגוף, עד שתתגלה עליו השכינה, והנפש, מתוך שמחה וחביבות השכינה, יוצאת כנגדה מן הגוף. אם צדיק הוא, הוא נקשר בה ומתדבק בה. ואם לא, השכינה הולכת ממנו, והנפש נשארת, והולכת ומתאבלת על פרידת הגוף. משל אומרים. החתול שאינו נפרד מן האש, חדד הסכין, וילך אחריך, כי ידמה לו שאתה הולך לחתוך בשר, וכך יפרד מן האש. אף כאן, כשהנפש אינה רוצה לצאת מן הגוף, נראית לה השכינה והיא יוצאת כנגדה, ונפרדת מן הגוף.

פסקה יא

לבתר אתדנו תרוייהו וכו': אח"כ נדונו שניהם על ידי המלאך דומה. הגוף נדון בקבר עד שחוזר לעפר, והנפש נדונית באש הגיהנם בכמה דינים, עד הזמן שנגזר עליה לקבל

עונש, אחר שקבלה עונשה, והגיע הזמן שתטהר, אז היא עולה מגיהנם, והיא מתלבנת מחטאיה כברזל המתלבן באש, ומלאכים עולים עמה, עד שנכנסת לגן עדן התחתון, ומתרחצת שם במים, ומתרחצת בבשמים אשר שם. כש"א, מקטרת מר ולבונה. ועומדת שם עד הזמן שנגזר עליה להתרחק ממקום שיושבים שם הצדיקים, בג"ע העליון.

פסקה יב

וכד מטא זמנא וכו': וכשהגיע הזמן שתעלה לג"ע העליון, אז עולה עמה, מדרגה אחר מדרגה, עד שמתקרבת כקרבן על המזבח. דהיינו שעולית למ"נ להמלכות הנקראת מזבח. ז"ש, זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן, דהיינו כהן העליון למעלה, שהוא מלאך מיכאל (כנ"ל צו אות קל"ו). זו היא נפש שלא נטמאה כל כך, בעולם הזה, זו יש לה תקנה, כעין זה שאמרנו, ואם לא, הרי זה מעוות לא יוכל לתקון וגו'.

פסקה יג

זאת תהיה תורת המצורע: ר' יצחק פתח, וזרח השמש ובא השמש וגו'. מקרא זה למדנו, והעמדנו אותו בנשמת האדם, שבשעה שנמצאת עם האדם בעולם הזה, אז, **וזרח השמש**. **ובא השמש**, הוא בזמן שאדם יוצא מעולם הזה. ואם נמצא בתשובה, אז, **אל מקומו שואף זורח הוא שם**, אם צדיק הוא, הוא כש"א, **ובא השמש וטהר**, דהיינו בעת שבא השמש ונפטר מן העולם, הוא טהור, **ואחר יאכל מן הקדשים**.

פסקה יד

ת"ח כל חובי וכו': בוא וראה, כל עונות העולם, הקב"ה מכפר אותם ע"י תשובה, חוץ מלשון הרע, שהוציא שם רע על חבירו. והרי העמידוהו, שכתוב, זאת תהיה תורת המצורע, היינו זאת היא תורתו של מוציא שם רע. כי מצורע הוא אותיות מוציא רע. ר' חייא אמר, כל מי שמוציא שם רע, נטמאים כל אבריו, וראוי להסגר, משום שאותו דבור רע עולה ומעורר עליו את רוח הטומאה והוא נטמא. הבא לטמא מטמאים אותו, בדבר שלמטה נתעורר דבר אחר.

פסקה טו

פתח ואמר איכה וכו': פו"א, איכה היתה לזונה קריה נאמנה וגו'. היינו, איך, מי שהיתה נאמנת לבעלה, חזרה ונעשית זונה. **מלאתי משפט**, משפט, הוא ודאי הקב"ה, צדק, זו היא כנסת ישראל, דהיינו המלכות, ומשום שנתעורר דבר אחר, שהס"א נתעורר בחטאם של ישראל, נסתלק הקב"ה שנק' משפט, ממנה, מהמלכות שנקראת צדק, ושורה בה רוח של מרצחים. ז"ש **ועתה מרצחים**. ומה ירושלים עיר הקודש כך, שאר בני אדם על אחת כמה וכמה. ז"ש, זאת תהיה תורת המצורע.

פסקה טז

ר' יהודה אמר וכו': ר"א, **זאת** שהיא המלכות **תהיה** ודאי כנגדו להפרע ממנו, מאותו **מוציא שם רע**, כי מצורע, הוא אותיות מוציא רע. **ביום טהרתו והובא אל הכהן**, מה מלמדנו. הוא, שמי שיש בו לשון הרע אין תפלתו נכנסת לפני הקב"ה, כי מתעורר עליו רוח הטומאה. כיון שחזר בתשובה וקבל עליו תשובה, מה כתוב, ביום טהרתו והובא אל הכהן וגו' וראה הכהן וגו'.

פסקה יז

וצוה הכהן ולקח למטהר וגו': ר' יצחק ור' יוסי היו מצוים לפני ר' שמעון. יום אחד אמר להם, עץ ארז הרי ידוע, שהוא ת"ת, שכתוב, מן הארז אשר בלבנון, כי עץ ארז ההוא, שהוא ת"ת, אין נטיעותיו משתרשות אלא בלבנון, שהוא בינה. וכבר למדנו זה. אבל אזוב, למה. ומה הוא.

פסקה יח

פתח ואמר ולקח וגו': פתח ואמר, ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב. בוא וראה, אדם העוסק בעבודת רבונו, ועוסק בתורה, הקב"ה שורה עליו והשכינה מתחברת עמו. כיון שהאדם בא להטמא, השכינה מסתלקת ממנו, הקב"ה מתרחק ממנו, וכל צד הקדושה של רבונו מתרחקים ממנו, ורוח הטומאה שורה עליו וכל צד הטומאה. בא לטהר עוזרים אותו ואחר שנטהר וחזר בתשובה, חוזר אליו מה שנסתלק ממנו, דהיינו הקב"ה ושכינתו, ושורים עליו.

פסקה יט

ת"ח כתיב ולקח וגו': בוא וראה, כתוב ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות. שואל, כיון שאמר, שתי צפרים, איני יודע שהן חיות, ולמה כתוב, חיות. ומשיב, אלא, כבר העמידוהו, אמנם חיות, פירושו חיות ממש. כש"א וארא החיות, שהם כנגד המקום שיונקים משם נביאים הנאמנים, דהיינו נצח והוד, שנקראים חיות תחתונים. **ועץ ארז** כבר למדנו, שהוא ת"ת, **ושני תולעת**. הוא צד האדום דגבורה שבשכינה שנשתתפה עמו בתחילה (כנ"ל אות י"ח), ו **אזוב** זו היא **ו'** קטנה, שהוא יסוד, שמניק את כנסת ישראל, שהיא השכינה, ומשום זה, עץ ארז ואזוב, שהם ת"ת ויסוד, הולכים יחד, כלומר שנחשבים כאחד. וע"כ **ו' ו'** נמצאים כאחד בשם הויה, כי **ו'** במבטא היא **ו"ו**, אחת היא עליונה, דהיינו ת"ת, ואחת היא קטנה דהיינו יסוד, וקוראים אותה, **ו'** עליונה, **ו'** תחתונה. וכולם, הקב"ה, שהוא ת"ת ויסוד, והשכינה, חוזרים לשרות עליו כבתחילה (כנ"ל אות י"ח) משום שנטהר, וכנגד אלו, שחוזרים אליו, שהם ת"ת ויסוד והשכינה

הם למטה, עץ ארז ואזוב ושני תולעת הנמצאים בטהרה הזו, שתלוים מאלו ספירות העליונות.

פסקה כ

ר' יהודה ור' יצחק וכו': ר"י ור"י היו הולכים בדרך. ישבו בשדה והתפללו. אחר שגמרו תפלתם קמו והלכו. פתח ר' יהודה בדברי תורה. ואמר, עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר. עץ חיים, זו היא התורה, שהיא אילן עליון גדול וחזק. **תורה** למה נקראת תורה. הוא משום שהיא מורה ומגלה מה שהיה סתום ולא נודע. **חיים**, היא נקראת, משום שכל חיים העליונים נכללים בה, וממנה יוצאים. **למחזיקים בה**, לאלו שהם אחוזים בה, שמי שאחוז בתורה אחוז בכל, אחוז למעלה ולמטה. **ותומכיה מאושר**, מי הם תומכיה. הם אלו המטילים מלאי, דהיינו שנותנים כסף לסחורה, לכיסם של תלמידי חכמים, שיסחרו עם הכסף, ויהיו שותפים בריוח. כמו שהעמידוהו.

פסקה כא

ותומכיה. זכי לנביאי וכו': ותומכיה, היינו שזוכים שיצאו מהם בנים הראוים להיות נביאים נאמנים. כי תורה רומזת לת"ת, שהוא גוף ז"א, ונצח והוד, שה"ס הנביאים, הם בחינת רגלין התומכים את הת"ת, שהיא התורה, כמו רגלים לגוף. וע"כ התומכים בתורה זוכים לבנים נביאים. **מאושר**, אל תקרא מאושר, אלא מראשו, שהוא אותיות מאושר, שנצח והוד תומכים בתורה, שהיא ז"א, מראשו עד סופו. כמו רגלין התומכים הגוף מראש עד סוף. **מראשו**, זה הוא ראש הכל שנקרא ראש, שכתוב, מעולם נסכתי **מראש**. ראש זה הוא חכמה, שהוא ראש לכל הגוף, שהוא ת"ת, והגוף מתפשט בו עד סיום ששת הקצוות, שהם חג"ת נה"י. **ותומכיה**, הוא כש"א, שוקיו עמודי שש, שהם נצח והוד, כי אלו המטילים מלאי לכיסם של תלמידי חכמים הם תומכים בתורה מראש עד סיום הגוף, שהוא יסוד, וכל האמונה, שהיא המלכות, תלויה בו, בגוף, שהוא התורה, ונתמך, וזוכה לבנים שיהיו ראוים להיות נביאים נאמנים.

פסקה כב

רבי יצחק פתח וכו': רי"פ, ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר. שואל, כתוב, ויקרא עם אלף קטנה, למה. ומשיב, אלא הוא כדי להראות מי הוא שקרא אל משה, שהוא אותו השורה במקדש, שהיא המלכות. ואז הזמינה את משה אליה, כמי שמזמין אליו אורח. כתוב כאן **א**' קטנה, ושם כתוב **א** גדולה, דהיינו **א** דם שת אנוש. כי **א**' גדולה היא בינה שהיא שלמות הכל. אותיות קטנות הן במלכות אותיות גדולות הן בבינה.

פסקה כג
ת"ח מה בין וכו': בוא וראה, מה בין משה לאהרן, איזה מהם הוא עליון. ומשיב, אלא משה הוא עליון, כי משה הוא שושבינו של המלך, אהרן הוא שושבינה של המלכה. משל למלך שהיתה לו מטרוניתא עליונה. מה עשה. נתן לה שושבין שיתקן אותה יישגיח בדברי הבית. וע"כ, כשנכנס השושבין אל המלך לא נכנס אלא עם המטרוניתא, ז"ש, ב **זאת** יבא אהרן. דהיינו עם המלכות הנקראת **זאת**, להיותו שושבין שלה. **שושבין** פירושו ריע, כי ולאמנון ריע מתרגם שושבינא. ועל פי רוב משתמשים בתואר זה אצל חתן וכלה. דהיינו שושביני החתן שושביני הכלה.

פסקה כד
משה שושבינא למלכא וכו': משה היה שושבין אל המלך, ומשום זה נזדמן אל המלכות כמו אורח, שז"ס ויקרא עם אלף קטנה (כנ"ל אות כ"ב) ואח"כ, וידבר ה' אליו. אהרן הוא שושבין של המטרוניתא, דהיינו להמלכות, וכל דבריו היו, לרצות את המלך על המלכה, ויתרצה המלך עמה. וע"כ בשביל שהוא, אהרן, הוא שושבינה של המלכה שם דירתו עמה, לתקן הבית ולהשגיח תמיד בדברי הבית. וע"כ נתתקן כעין של מעלה, כמו חסד דז"א, ונקרא כהן גדול מאין לנו. כי כתוב אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. שפירושו, שהחסד, הוא כהן לעולם, כדי לתקן המלכות, שנקראת מלכי צדק.

פסקה כה
ובג"כ כל מה וכו': ומשום זה כל מה שהיה צריך מבית המלך, לקח, ואין מי שיעכב בידו. וע"כ הוא עומד לטהר כל אלו הנכנסים לבית המלכה, כדי שלא ימצא טמא באלו בני ההיכל. ומשום זה כתוב ולקח למטהר שתי צפרים וגו'.

פסקה כו
רבי יהודה פתח וכו': ר"פ ואמר, ישב בשמים ישחק ה' ילעג למו. **יושב בשמים ישחק**, זה יצחק, הבא מצד יין, המאיר וצוחק תחילה, ואח"כ זועם ומבלבל. ז"ש יושב בשמים ישחק ולא כתוב יושב שמים. כי שמים הוא ז"א הכולל חג"ת נה"י, ואלו היה כתוב יושב שמים הייתי אומר שזה ז"א, אבל כתוב יושב בשמים, דהיינו קצה אחד מן השמים, שהוא גבורה, ומדת יצחק. **ישחק**, היינו שמאיר וצוחק. וע"כ הדין מאיר וצוחק, להם, לרשעים. **תריך**, הוא כמו טריך שפירושו מבלבל, כי על, מרדף אמרים, מתרגם, דטרך במלוי. וכן על יעשה מדחה, מתרגם יעבד טרכנותא. שפירושו בלבול.

פסקה כז

ולבתר מה כתיב וכו': ואח"כ מה כתוב, אז ידבר אלימו באפו ובחרונו יבהלמו. שכך דרכיהם של הרשעים, שהקב"ה מאיר להם בעולם הזה, ומאיר להם פנים כמו היין, שמאיר בתחילה, ואח"כ זועם והורג. והקב"ה מושך אליו את הרשעים, שיחזרו בתשובה, אם חוזרים אליו, טוב, ואם לא, הוא מכלה אותם מעולם הבא, ואין להם חלק בו, ויכלו מכל. אם באים לטהר, עוזרים אותם. והקב"ה מטהר אותם ומקרבם אליו, וקורא עליהם שלום. ז"ש שלום שלום לרחוק ולקרוב וגו'.

פסקה כח

ואשה כי יזוב זוב וגו': רבי חייא פתח ואמר, הנה יום בא להי' וחלק שללך בקרבך. מקרא זה כך היה צריך לומר, הנה יום יבא, מהו, הנה יום בא. ומשיב. אלא הוא כבר בא, מטרם שנברא העולם, דהיינו המלכות, שממנה כל הדינים, והוא יום שבו יעשה דין לרשעים. והוא יום שבו הקב"ה יהיה נפרע מאותם שהצירו לישראל. יום הזה בא ועומד לפני הקב"ה, ונושה ממנו לעשות דין ולכלות העכו"ם, וניתנה לו רשות, כש"א ואספתי את כל הגוים אל ירושלים למלחמה וגו'.

פסקה כט

ר' יצחק אמר וכו': ר"א, ב' ימים הם להקב"ה, אחד הוא השורה עמו, דהיינו גבורה, ואחד הוא שבא לפניו, דהיינו מלכות, ובאלו השנים עושה הקב"ה מלחמות בכל. וכשיום זה, מלכות, בא לעשות מלחמה, מתחבר ביום האחר, שהוא גבורה דז"א, ולוקח נשק של גבורה דז"א על הנשק של עצמו, כי יום להי' צבאות, על כל גאה ורם ועל כל נשא ושפל.

פסקה ל

רבי שמעון אמר וכו': רש"א, ואשה כי יזוב זוב דמה וגו'. היינו שכתוב, חרב להי' מלאה דם. שהיא המלכות הנקראת חרב, ונקראת אשה. מלאה דם ודאי, דהיינו דינים, שכתוב, כי יזוב זוב דמה ימים רבים. **בלא עת נדתה**. היינו שכתוב, וישקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו. שלמדנו, שהקב"ה מקדים העונשים לעולם, לפני זמנם, שהרשעים גורמים בעונותיהם שיקדימו העונשים לבוא לעולם. שז"ס בלא עת נדתה, **או כי תזוב על נדתה**. היינו ויספתי ליסרה אתכם. מהו ויספתי ליסרה. היינו אוסיף דין על דין, ואתן דם על דם, יותר ממה שיש, בחרב להי' מלאה דם. דהיינו יותר דינים ממה שיש במלכות עצמה, שז"ס כי תזוב על נדתה, שיזובו דינים יותר ממה שיש בנדתה, שהם דיניה עצמה.

פסקה לא

כתיב לא אוסיף וגו': כתוב, לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם. מהו, לא אוסיף. אלא, פירושו, לא אתן עוד תוספת דינים לחרב הזו, שהיא המלכות, אלא באפן שיוכל העולם לסבול. שואל, והרי כתוב **ויספתי**, הרי שנותן תוספות דינים למלכות. ומשיב, אלא, ויספתי ליסרה כתוב, ולא לכלות. דהיינו שמוסיף רק בשיעור שיוכל העולם לסבול. ז"ש, או כי תזוב על נדתה. שתזוב דינים יותר ממה שיש בה עצמה.

פסקה לב

כל ימי זוב טומאתה: מהו, כל ימי זוב טומאתה. ומשיב, אלא הרשעים מטמאים את עצמם בעונותיהם, ומטמאים גם למקום אחר, כש"א, את מקדש ה' טמא. ונתעורר עליהם רוח הטומאה. ולעתיד לבא, עתיד הקב"ה לטהר את ישראל ולהעביר את רוח הטומאה ההוא מן העולם. שכתוב, לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא. וכתוב, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. מן הארץ ודאי.

פסקה לג

ר' חזקיה הוה וכו': ר"ח היה יושב לפני ר' אלעזר. לילה אחד קמו בחצות לילה לעסוק בתורה. פתח רבי אלעזר ואמר, ביום טובה היה בטוב וגו' גם את זה לעומת זה עשה האלקים וגו'. **ביום טובה היה בטוב**, היינו בזמן שהקב"ה מרבה חסד בעולם, צריך האדם ללכת בשוק ולהראות לפני כל. כי כשטובו של הקב"ה שורה בעולם, שורה בכל, ועם הכל עושה חסד ומרבה אותו בעולם. ומשום זה, יתראה האדם בשוק בגלוי, ויעשה חסד כדי שישרה עליו חסד אחר שלמעלה. ז"ש ביום טובה היה בטוב. היה בטוב ודאי.

פסקה לד

וביום רעה ראה: לא כתוב, וביום רעה היה ברע, ע"ד שכתוב ביום טובה היה בטוב. אלא, ביום רעה ראה. היינו, כי בשעה שהדין תולה על העולם, אין אדם צריך להתראות בשוק וללכת יחידי בעולם. כי כשהדין שורה בעולם, שורה על הכל. ומי שפוגע בו, במלאך המשחית, ונפגש לפניו, נדון באותו הדין. ואז כתוב, ויש נספה בלא משפט. כי **משפט** שהוא ז"א נסתלק **מצדק** שהוא המלכות ואינם שורים זה בזה להשפיע לעולם. וע"כ נאמר **ראה**, היינו ראה והיה שמור, היה משגיח ומעיין לכל צד. והוי יודע, שבכולם שורה הדין, ואל תצא לחוץ, ולא תתראה בשוק, כדי שהדין לא ישרה עליך. מהו הטעם. הוא משום דגם את זה לעומת זה עשה האלקים. שכמו כששורה טוב על העולם שורה על הכל, כך, כששורה דין בעולם שורה על הכל, ומי שיפגוש בו יהיה נתפש.

פסקה לה

ת"ח כד דינא וכו': בוא וראה, כשהדין שורה בעולם, כמה חרבות תלויות דהיינו בעלי הדין, היוצאות מחרב ההיא העליונה, ונושאות ראשן ורואות כי חרב העליונה האדומה, שהוא צד הדין של המלכות, מלאה דם מכל הצדדים, דהיינו דינים, אז הן גוזרות גזרות. וכמה מיני חרבות מתעוררות, ז"ש, איש חרבו על ירכו. וכתוב, וחרבו שלופה בידו. וכולן נמצאות לעשות דין. ומי שיפגוש אותם ינזק. כתוב, הנה נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך וגו' לא אוכל להמלט ההרה וגו'. מהו הטעם שהיה מפחד להמלט ההרה. הוא משום שבכל מקום ששורה הדין, הוא שורה בכל, בין בעיר בין במדבר ומסביב לעיר.

פסקה לו

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר, שימני כחותם על לבך כחותם וגו'. **שימני כחותם**, כנסת ישראל, שהיא המלכות, אמרה את זה להקב"ה. **שימני כחותם**, מה הוא חותם. זה הוא חותם הטבעת של אמת. **כחותם על לבך**, זה הוא חותם של תפלין, שהאדם מניח על לבו. **כחותם על זרועך**, היא יד כהה, דהיינו מלכות, שמניח על הזרוע ההיא. ומי היא, היא יצחק. קו שמאל דז"א. וכנסת ישראל אומרת **שימני כחותם**, חותם היתה צריכה לומר, מהו כחותם. ומשיב, שהפירוש הוא, כאלו התפלין של ראש, שנקראים חותם, שמהן בא שבח, דהיינו מוחין, לכל הגוף. וע"כ התפלין הן בזרוע, ועל הלב, ובזה נמצא האדם שלם כעין של מעלה.

ביאור הדברים. המוחין דאו"א נקראים עזקא דכיא, דהיינו טבעת טהורה. שהוא על שם שהאורות שבהם נקראים אוירא דכיא. והמוחין דישסו"ת נקראים עזקא סתם. ובעת שמאירה בהם הארה החכמה, הם נקראים **גושפנקא דקשוט**, דהיינו טבעת של אמת. כי הארת החכמה שבטבעת, מעבירה כל הקליפות המשקרות בשמא דמלכא, והאמת נגלית. וזסו"ה תתן אמת ליעקב, שאין מוחין אלו מתגלים אלא ע"י קו האמצעי, שנקרא יעקב. ומבחינת המלכות. נקראים המוחין ההם חותם, מב' טעמים, א) שהיא אחרית הספירות ודומה לחותם הבא בשולי המכתב. ב) מפני שמוחין אלו אינם מגולים אלא בה, ומאירים רק ממנה ולמעלה. ומבחינה זו היא חותם המלך. בדומה למלך היושב בהיכלו, ובני המדינה מכירים בחותם שלו. וכשרואים חותם שלו על פקודותיו, דומה עליהם, כמו שרואים את המלך עצמו. ולפיכך נקראים המוחין ההם בדרך כלל **חותם דגושפנקא דקשוט**. הכוללים ישסו"ת וז"א ומלכות. שישסו"ת ה"ס **גושפנקא**, וז"א ה"ס **קשוט**, ומלכות ה"ס **חותם**. וז"ש, **מאן הוא חותם. דא חותם דגושפנקא דקשוט**. דהיינו המוחין דהארת החכמה, הכוללים ישסו"ת וז"א ומלכות, כמבואר.

וכשהמלכות מקבלת המוחין האלו, היא מקבלתם מב' בחינות שבז"א. א' מקו האמצעי, ב' מקו שמאל. וז"ש, **דא חותם של תפלין**, **דאנח בר נש על לביה**, שהוא כנגד המלכות המקבלת אלו המוחין מבחינת הלב דז"א, שהוא קו האמצעי. **כחותם על זרועך דא יד כהה**, שהיא מלכות, **דמנח בההוא זרוע**, **ומנו יצחק**, שהוא קו שמאל דז"א שהמלכות מקבלת ממנו. בסו"ה שמאלו תחת לראשי. וז"ש **כחותם**, **כאינון תפלין דרישא**. שהם המוחין דג"ר דז"א הנקראים תפלין של ראש, שהם המקבלים ראשונים המוחין האלו. **דאתי שבחא לכל גופא**, שהם מאירים לכל הגוף דז"א, דהיינו הן לימין והן לשמאל. **וע"ד תפלין בזרוע**, **על הלב**. כי מקבלת מב' בחינות דגוף דז"א, מלב שהוא קו האמצעי, ומזרוע, שהוא קו שמאל.

פסקה לז

כי עזה כמות אהבה: שואל, מה כי עזה כמות. ומשיב, אלא שאין עוד דבר קשה כזה בעולם, כפרידת הנפש מן הגוף, בשעת מיתה, כשצריכים להפרד. כך היא אהבת כנסת ישראל להקב"ה, שאינם נפרדים לעולם. ומשום זה תפלה של יד, שהיא המלכות, מתקשרת בזרוע, שהיא קו שמאל דז"א, לקיים מה שכתוב, שמאלו תחת לראשי.

פסקה לח

קשה כשאול קנאה: בכל מדרגות הגיהנם, אין מקום קשה כשאול, שהוא יורד למטה מכל המדרגות, חוץ ממדרגה שנקראת אבדון, שהיא למטה משאול, וזו וזו מתחברות יחד. והם קשים לרשעים יותר מכולן. כך, **קשה כשאול קנאה**, שאין קנאה אלא מתוך אהבה, ומתוך האהבה באה קנאה, שמקנא על מיעוט האהבה. כמו וקנא את אשתו. ומי שמקנא לאותו שאוהב ביותר, קשה לו, יותר מהמדרגה שנקראת שאול, שהיא קשה מכל המדרגות שבגיהנם, להפרד ממנו.

פסקה לט

רשפיה רשפי אש שלהבת יה: שואל, ומה היא שלהבת יה. ומשיב, זו היא אש היוצאת מתוך השופר, שכלול מרוח ומים. היינו הארת חכמה היוצאת מקו שמאל שה"ס אש, שבבינה הנקראת שופר, שהאש הזה שהוא קו שמאל, כלול ג"כ מב' קוין שלה, מקו האמצעי שנקרא רוח, ומקו ימין שנקרא מים. ומתוך שלהבת ההיא המתלהט בכנסת ישראל, שהיא המלכות, שורפת העולם בשלהבת הקנאה להקב"ה, ובשעה שהיא מקנאת לו, אוי לו למי שיפגוש בשלהבת הזו, כי שורפת אותם.

פירוש. הארת החכמה מקובלת בעיקר מקו שמאל, ואע"פ שכבר כלול מכל הקוין, מכל מקום בעת שתופיע הארת החכמה, אינה מתגלית רק על דינים (כנ"ל פקודי אות שע"ו)

שה"ס שלהבת יה. ובעת גילוי הדינים יש מיעוט אהבה, ואז אומרת המלכות **קשה משאול קנאה** וגו'.

פסקה מ

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר. מים רבים לא יוכלו לכבות וגו' **מים רבים** אלו הם זרוע הימין, שהוא חסד, שעמו צריכים לקשר קשר התפילין על זרוע השמאל, לקיים וימינו תחבקני. כי אין הארת חכמה שבשמאל מאירה אלא אם כן תתלבש בחסדים שבימין. (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק) פירוש אחר. **מים רבים**, זה הוא נהר העליון, שהוא בינה, שממנו יוצאים אורות לכל צד, לימין ולשמאל, וכולם נוזלים ונמשכים ממנו. כש"א, מקולות מים רבים. דהיינו מאלו הקולות של מים רבים, שהם ספירות דז"א, ז' קולות, היוצאים ונמשכים ממנו, מן נהר העליון, שהוא בינה, **ונהרות**, הוא כש"א, נשאו נהרות וגו'. דהיינו ספירות דז"א.

פירוש. כי נתבאר לעיל (ב"א דף נ"ז ד"ה וזה) שהימין והשמאל הם במחלוקת ורוצים לבטל זה את זה, ע"ש. וז"ש בפירוש הראשון, **מים רבים**. **דא דרועא ימינא**, דהיינו החסדים שבקו ימין המתגברים בחסדים מרובים ועכ"ז אינם יכולים **לכבות את האהבה**, דהיינו אהבת דודים שבשמאל. ובפירוש האחר אומר, **מים רבים דא הוא נהר עלאה, דמניה נפקין נהרין לכל עבר**, שמאירים לכל צד לימין ולשמאל, אלא בשליטת הימין, שה"ס חסדים מכוסים, ואע"פ שהם בכל השלמות, **לא יוכלו לכבות את האהבה**, שבשמאל, דהיינו שלא יוכלו לעכב שלא תגלה בחינת חכמה תתאה במלכות, הנמשכת משמאל בהתלבשות הימין. וכן **נהרות**, שהם האורות דז"א שהם ג"כ חסדים מכוסים, **לא ישטפוה**.

פסקה מא

אם יתן איש וגו': אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה, שאוהבת כנסת ישראל את הקב"ה, **יבוזו לו**. שואל, כתוב, בו יבוזו לו, יבוז לו היה צריך לומר, מהו יבוזו לו. ומשיב, אלא, **אם יתן איש**, זהו הקב"ה. **את כל הון ביתו**, היינו כל הארות המוחין שיש לו. כש"א כל הון יקר ונעים. **באהבה**, היינו באהבה של כנסת ישראל אליו, שהיא אהבת ימין, דהיינו חסדים מכוסים, **ולא לאתקשרא בהדה**, ולא להתחבר עמה, דהיינו עם בחינת חכמה תתאה שבה, כי לא ישפיע לה הארת חכמה, אלא חסדים מכוסים שהם כל הון ביתו. אז **בוז** יבוזו לו, כל אלו הגדודים וכל אלו המחנות של מעלה, יבוזו להון היקר ההוא, שהם החסדים. כי אין חפץ לכולם אלא בשעה שכנסת ישראל מתחברת עם הקב"ה, ומתעטרת עמו, שמשפיע לה חכמה דהיינו שהחכמה שבה מתלבשת בחסדים

שלו. אז כל אלו הגדודים וכל אלו המחנות וכל העולמות כולם הם בשמחה, באור, ובברכות, ועל זה אומר, **שמאלו תחת לראשי**, שה"ס הארת החכמה, **וימינו תחבקני** שה"ס התלבשות החכמה בחסדים.

פסקה מב

[א] **מאן דאנח תפלין וכו'**: מי שמניח תפלין, כשמניח תפלה של יד, צריך להושיט זרוע שמאל שלו, שבו השפעת החכמה הנ"ל, לקבל את כנסת ישראל, שהיא המלכות, ולקשור קשר עם יד ימינו, כדי לחבק אותה עם חסדים שבימין, ותתלבש החכמה בחסדים, לקיים מה שכתוב, שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. שיתראה האדם כעין שלמעלה, ולהתעטר בכל, בין בחכמה בין בחסדים, ואז האדם שלם בכל, בקדושה העליונה. והקב"ה קורא עליו, ישראל אשר בך אתפאר.

[ב] **בוז יבוזו לו**: מהו בוז. היינו הראשי תיבות של בוז שהם, יום **ב**' ויום **ו**' ויום **ז**' של סוכות, שבהם היו מנסכים מים ויין. שמים ה"ס חסדים, ויין ה"ס חכמה. ושיעור הכתוב, אם יתן איש כל הון ביתו באהבה, שהן כל מדרגות ז"א שהן חסדים מכוסים, עודנו צריך, לבוז יבוזו לו, להארת חכמה וחסדים המתגלים ביום ב' ו' ז' של סוכות. שהם משלימים הארתו. כי שבע ימים של סוכות, היו ישראל מקריבים בהם, ע' פרים, לכפר על שבעים שרים הממונים על ע' אומות. שה"ס הארת השמאל, שהאומות אין להם הארה אחרת משמאל, אות קי"ז בהסולם ע"ש) ועשו זה, כדי שלא ישאר העולם נחרב מהם. ז"ש ובחמשה עשר יום וגו'. והקרבתם עולה אשה וגו'.

פסקה מג

רבי חזקיה פתח וכו': רח"פ ואמר, שמעה ה' צדק וגו'. כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקב"ה, שכל זמן שכנסת ישראל, שהיא המלכות, באה לפני הקב"ה, הקב"ה מוכן כנגדה. ז"ש שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי האזינה תפלתי. אמר דוד, אני נתקשרתי בכנסת ישראל: כמו שהיא נמצאת לפניך, גם אני נמצא כן. ומשום זה **שמעה ה' צדק**, בתחילה, שהיא המלכות הנקראת צדק. ואח"כ, **הקשיבה רנתי האזינה תפלתי**.

פסקה מד

בלא שפמי מרמה: שואל מהו, בלא שפתי מרמה. ומשיב, אלא כך למדנו. כל דבור ודבור שבתפלה, שהאדם מוציא מפיו, עולה למעלה ובוקע רקיעים, ונכנס למקום שנכנס, ושם נבחן אותו הדבור, אם הוא דבור ישר או לא. אם הוא דבור ישר מכניסים אותו לפני המלך הקדוש לעשות רצונו. ואם לא, מסירים אותו לחוץ, ומתעורר בדבור ההוא רוח אחר מס"א.

פסקה מה

ות"ח כתיב ביה וכו': ובוא וראה, כתוב בו ביוסף, ענו בכבל רגלו וגו'. עד מתי ענו בכבל רגלו. עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו. שואל, עד עת בא דברו של מי. ומשיב, אלא עד עת בא דברו, היינו דבור התפלה של יוסף ונבחן דבור ההוא אם הוא ישר, ז"ש, אמרת ה' צרפתהו. דהיינו שהדבור נבחן ונצרף ואז, שלח מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו. בתוך כך בא הבקר.

פסקה מו

א"ר אלעזר כתיב וכו': אר"א, כתוב, והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים. **נפש אדני**, סתם. הוא כש"א, אשר לא נשא לשוא נפשי. דהיינו המלכות שנקראת נפש, שעתה בבוקר הוא הזמן שתתקשר כנסת ישראל והתחבר בבעלה, ז"א, אשרי הם הצדיקים העוסקים בתורה בלילה, ובאים, בבקר, להתקשר בהקב"ה ובכנסת ישראל. עליהם כתוב, ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך.

פסקה מז

אמר רבי אלעזר וכו': אר"א כתיב, והזרתם את בני ישראל מטומאתם וגו' בטמאם את משכני אשר בתוכם. **והזרתם**, פירושו כמו זר הזה, שהוא זר מכולם, ואינו מתחבר במה שאינו שלו.

פסקה מח

ות"ח בשעתא דמסתאבין וכו': ומפרש דבריו. ובוא וראה, בשעה שבני אדם נטמאים למטה, מטמאים אותם בכל, וכבר למדנו זה. אבל, בשעה שרוח הטומאה נתעורר למטה שהיא ע"י המשכת הארת השמאל ממעלה למטה, מתעורר רוח זר, כי רוח הטומאה שלמטה מעורר רוח הטומאה האחר, שהוא הדינין דמסך דקטנות, הנקרא נגע, ונקרא זר. וניתנה לו רשות לרדת בעולם. שואל, מה הרשות שנתנה לו. ומשיב, אותה רשות של הקדושה שהיתה. יורדת תמיד ומעכבת אותו רוח זר מלשלוט, אינה נמצאת, מחמת רוח הטומאה, והיא מסתלקת ואו מתגלה הדין, שהוא רוח הזר, כנגד הרשעים, ומוסיף דין על דין, כי נמצא אז, שב' רוחות נמצאים בעולם אחד, רוח הדין, דהיינו רוח זר, ואחד, רוח הטומאה.

פסקה מט

א"ר אלעזר וכו': אר"א, כאן אני צריך לומר דבר שלמדתי מאבי. בוא וראה, אנחנו למדים כאן מנגע הבית. כי כשרוח הטומאה שורה בבית והקב"ה רוצה לטהר את הבית, שולח נגע צרעת בבית, שיקטרגו זה בזה, שהרוח של הנגע יקטרג וילחם ברוח הטומאה

(כנ"ל תזריע אות קנ"ג בהסולם ע"ש) ונגע ההוא אינו סר מהבית, אחר שנתגבר על רוח הטומאה ואע"פ שרוח הטומאה נסתלק מן הבית, עד שיתצו את הבית, העצים והאבנים והכל, אז נטהר המקום.

פסקה נ

כהאי גוונא מאן וכו': כעין זה, מי שנטמא ועורר את רוח הטומאה ושורה עליו, כשרוצה הקב"ה לטהר העולם מעורר כנגדו רוח דין חזק, שהוא נמצא בעולם ושורה על רוח הטומאה ההוא, ונלחמים זה בזה (כמ"ש בנגעי הבתים תזריע אות קנ"ג ע"ש) עד שמעביר את רוח הטומאה מן העולם, ואותו רוח דין החזק של הנגע שהעבירו מן העולם, אינו מסתלק ממקומו עד שיתוץ המקום, דהיינו הגוף, האברים והעצמות והכל, אז נטהר העולם ורוחות הטומאה נעברים, והעולם נמצא בטהרה. פירוש, שאותם ב' רוחות השורים בעולם מחמת שבני אדם נטמאים למטה (כנ"ל אות מ"ח) הם אותם ב' רוחות הנאמרים בנגעי הבתים (לעיל תזריע אות קנ"ג) וכל מה שאמור שם נוהג כאן.

פסקה נא

ועל דא תנינן וכו': ועל כן למדנו, הבא לטמא מטמאים אותו ודאי. כי רוח הטומאה הב' מעביר רוח הטומאה הא' כנ"ל, אוי לו לאדם ששורה עליו רוח הטומאה, ונמצא עמו בעולם, כי ידוע ודאי, שהקב"ה רוצה לבערו מן העולם, וע"כ יוסיף לו טומאה. כנ"ל. אשרי הם הצדיקים שכולם קדושים, ונמצאים בקדושה לפני המלך הקדוש, ושורה עליהם רוח הקדוש, בעולם הזה ובעולם הבא. כיון שהאיר הבוקר, קמו והלכו.

פסקה נב

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, פתח ר' אלעזר ואמר, ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים. **ויעקב הלך לדרכו**, היינו שהיה הולך לקראת אביו. בוא וראה, כל זמן, שיעקב נמצא אצל לבן לא דבר עמו הקב"ה. ואם תאמר, והרי כתוב, ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך וגו'. הנה זה היה בסוף, בשעה שרצה להפרד מלבן. וכשנפרד ממנו, באו כנגדו אלו המלאכים וליווהו בדרך.

פסקה נג

ת"ח כתיב ויפגעו וגו': בוא וראה, כתוב, ויפגעו בו, היה צריך לומר ויפגע במלאכי אלקים. שיעקב פגע בהם, מהו בו. ומשיב, אלא הם באו להכלל בו. שואל, מהו להכלל בו. ומשיב, אלא הם באו מצד הגבורה, שכתוב מלאכי אלקים, והגבורה נקראת אלקים, וראה יעקב מצד אחר מלאכים של רחמים, ונכללו בו מלאכי רחמים ומלאכי דין. כי יעקב הוא בחינת קו האמצעי הכולל ימין ושמאל, שהם רחמים ודין.

פסקה נד

תא חזי בקדמיתא וכו': בוא וראה, בתחילה כתוב, מחנה אלקים, שהוא אחד, ואח"כ כתוב, ויקרא שם המקום ההוא מחנים, שהם שתי מחנות. אלא כנ"ל בסמוך, שמחנה אחת היתה מצד הדין ואחת מצד הרחמים, מלאכים מצד זה, מצד ימין, ומלאכים מצד זה, מצד שמאל, ויעקב שהוא קו אמצעי כולל שני הצדדים. וע"כ כתוב, ויפגעו בו, בו, הוא בדיוק. להיותו קו אמצעי. ויאמר יעקב כאשר ראם. שואל, כאשר ראה אותם היה צריך לומר, מהו ראם. אלא שראה אותם כלולים יחד, מלאכי הרחמים והדין, מתדבקים זה בזה ומתחברים זה בזה, וע"כ כתוב **ראם**, שיורה על התכללותם יחד. וכולם באו ללותו ולהצילו מיד עשו.

פסקה נה

כתיב ביה בעשו וגו': כתוב בו בעשו, ויצא הראשון אדמוני. **ויצא הראשון**, שנקרא ראשון, אם תאמר, שיעקב היה טפה ראשונה לזריעה, ועשו היה הראשון ליציאה לאויר העולם. אינו כן, שהרי כתוב, ויצא הראשון, שמשמע הראשון שמקודם לכן, דהיינו בזמן הזריעה, ולא כתוב, ויצא ראשון בלא ה' הידיעה, שאז היה אפשר לומר שהוא רק ראשון ליציאה, ולא לזריעה. ומשום שיצחק בא מצד הדין הקשה, להיותו בחינת שמאל דז"א, יצא עשו אדמוני, דהיינו בצבע אדום מצד הגבורה. ואם יעקב היה הבכור לזריעה, דהיינו טפת זרע ראשונה היתה יעקב, הרי טפה הראשונה יוצאת כך במראה אדום. ויעקב לא היה אדום. אבל טפה שניה היה יעקב, ומשום זה לא יצא כך, אדום, כי מצד הרחמים היתה טפת זרע זו, הכלולה מצד זה ומצד זה, דהיינו מימין ומשמאל.

פסקה נו

וטפה דעשו לא וכו': וטפת הזרע של עשו לא היתה, כטפת הזרע של יעקב, כי זה שלם וזה אינו שלם. ובשעה ההיא שנזרע עשי, היה יצחק מכוון בסיום דין הקשה, דהיינו בסוף קו השמאל, ששם מתחיל פסולת הזהב, שהם קליפות, שהוציא מצד שלו, השמאל, אורות חקוקות באבריו. של עשו, ומשום זה היה עשו זוהמא, דהיינו פסולת שהותך מזהב. (כמ"ש בפקודי אות ע"ד).

פסקה נז

ועל דא תנינן וכו': וע"כ למדנו, שאדם צריך לכוון בשעה ההיא, של הזווג, ברצון רבונו, כדי שיצאו ממנו לעולם בנים קדושים. ואם תאמר, יצחק לא נתכוון בקדושה. אינו כן, אלא שנתכוון בקדושה, ונתכוון בסיום מקום ההוא, דקו שמאל, ושם מתחילים הקליפה,

אבל הוא קדושה, ונמצא כשיצאה הטפה ההיא הראשונה, היתה במקום זה ממש, וע"כ כתוב, כלו כאדרת שער, דהיינו דינים הנקראים שער.

פסקה נח

ת"ח דוד בשפירו וכו': בוא וראה, דוד, שכתוב בו אדמוני, יצא מיופיו של צבע. אדום, שהוא קו שמאל דבינה, המאיר במלכות, ונתאחד בקדושת אדונו. וע"כ כתוב, והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי. משא"כ עשו היה מזוהמא דזהב המתחיל בסיום השמאל כנ"ל. אמנם יעקב היה בכור וראשון מעשו, לא מטפת הזרע, אלא שהכוונה של הרצון. בעת הזווג, היתה באילן הגדול והחזק, דהיינו בז"א, שהוא קו האמצעי, ועשו היה מכוונת הרצון במקום ההוא שהוא סיום הכל, דהיינו מקום הגמר של הקדושה, שמשם מתחילים הקליפות. ומבחינה זו נמצא יעקב הבכור והראשון, ועשו קטן ממנו. ומשום זה כתוב, הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד.

פסקה נט

ר' יהודה הוה וכו': ר"י היה לומד כך. עשו נקרא ראשון, שכתוב, ויצא **הראשון** אדמוני כלו. והקב"ה נקרא ראשון, שכתוב אני **ראשון** וגו'. ועתיד להפרע ראשון מראשון, שהקב"ה יפרע מן עשו, ויבנה בית המקדש, שנקרא **ראשון**, שכתוב, כסא כבוד מרום **מראשון**. ולעתיד לבא כתוב, **ראשון** לציון הנה הנם ולירושלים מבשר אתן.

פסקה ס

תאנא זמינא ירושלים וכו': למדנו, עתידה ירושלים שחומותיה יגיעו למעלה ויתקרבו עד כסא הכבוד של המלך. ז"ש בעת ההוא יקראו לירושלים כסא ה'. אז כתוב, והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים. שאור המלכות הנקראת לבנה, יהיה גדול כאור ז"א שנקרא חמה, ואור החמה שהוא ז"א, יהיה גדול פי שבעה ממה שהוא עתה. אז ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ימלוך ה' לעולם אמן ואמן.

פסקה סא

רבי אלעזר ורבי יוסי וכו': ר"א, ור"י חמיו, היו הולכים מאושא ללוד. א"ר יוסי לר' אלעזר, אולי שמעת מאביך מה שכתוב, ויעקב הלך לדרכו וגו'. אמר לו איני יודע. בעוד שהיו הולכים הגיעו למערה של לוד. שמעו קול ההוא שאומר, שני עופרי אילה עשו לפני הרצון שהיה נוח לי. ואלו היו מחנה הקדושה שפגע יעקב לפניו. התרגש ר' אלעזר, והסתער בנפשו, ואמר, רבון העולם כך דרכיו, טוב לנו שלא נשמע, אני שומע ואיני יודע.

ביאור הדברים. צריכים לדעת כי בכל מקום שכתוב בזהר ענין של הליכה בדרך, או סתם הליכה, פירושו הליכה במדרגות עליונות ממדרגה למדרגה. וכאן התוספתא מתארת לנו את הליכת ר' אלעזר ממדרגת ג"ר דרוח למדרגת מוחין דגדלות. וז"ש, **הוו אזלי מאושא ללוד**, כי אושא רומזת על מדרגת ג"ר דרוח, שהוא הארת ג"ר דחכמה בקו שמאל מטרם שנתחבר עם הימין. ועל שם הדינים שבהארת השמאל נקרא **אושא**, מלשון אש. והמוחין דגדלות מרומזים בהשם **לוד**, מלשון הולדה, כי מוחין דגדלות הם מוחין דהולדה. ור' יוסי חמיו היה עוזרו בדרך. וע"כ שאל אותו על הכתוב, **ויעקב הלך לדרכו**, ששם מבואר סדר היחוד דימין ושמאל זה בזה שהם מוחין דגדלות. כי **יעקב**, ה"ס ז"א, שהוא קו האמצעי, **הלך לדרכו**, היינו ליחד קו ימין וקו שמאל זה בזה, שזהו **דרך** קו האמצעי, **ויפגעו בו מלאכי אלקים**, ה"ס קו שמאל, שה"ס השם אלקים המורה על דין. **ויקרא שם המקום ההוא מחנים**, היינו שהמשיך מלאכי רחמים, שה"ס קו ימין, וכללם זה בזה. והיינו מחנים ב' מחנות יחד. (כמ"ש לעיל בזהר אות נ"ג) וז"ש, **אמר לו לא ידענא**, שעוד לא השיג מדרגת הכתוב הזה.

וכבר ידעת שלוד רומזת על מוחין דגדלות. והקטנות הקודמת להשגת מוחין דגדלות מכונה, בשם, **מערתא דלוד**. וז"ש, **מטו למערתא דלוד**. היינו שהגיעו לקבלת הקטנות הקודמת לגדלות. **שמעו ההוא קלא דאמר תרי עוזלין דאיילתא** וכו', כי ב' עופרים דאילה רומזים על ב' מיני דינים, הסותרים זה את זה, שהם דינין דדכורא הנמשכים מהארת ג"ר דחכמה שבקו שמאל, ודינים דנוקבא הנמשכים ממסך דקטנות, דהיינו מהתכללות המלכות בבינה, שדינים הללו סותרים ומבטלים הג"ר דשמאל, ועם זה אמר הקול, שב' עופרים אלו, **עבדו קמאי רעותא דניחא לי**, כלומר שהקב"ה אומר, שכך הדרך שלי והרצון שלי, שב' עופרים הללו יסתרו זה את זה, וע"כ, הם צריכים להיות מקובלים לך, **ואינון הוו משריתא קדישא דערע יעקב קמיה**, שעל אלו ב' עפרים נאמר ויעקב הלך **לדרכו** ויפגעו בו מלאכי אלקים. וז"ש, **אתרגיש רבי אלעזר ואפתער כנפשוי**, שמחמת דינין דדכורא שקבל, **אתרגיש**. ומחמת דינין דנוקבא שקבל, **אסתער בנפשוי**. **ואמר מאריה דעלמא כך ארחוי**, כי יעקב ה"ס ז"א שנקרא מאריה דעלמא, ור"א תמה וכי על אלו עופרים נאמר ויעקב הלך **לדרכו**. **טב לן דלא נשמע**, הלא טוב היה אילולא קבלנו הדינים האלו, **שמענא ולא ידענא**, כי הם סותרים זה את זה.

פסקה סב

אתרחיש ליה ניסא וכו': קרה לו נס, ושמע קול ההוא שאמר, אברהם ויצחק היו, נפל על פניו וראה צורת אביו, אמר לו אבי, שאלתי על ב' העופרים, והשיב לי, שאברהם ויצחק

היו, שפגעו ביעקב כשניצל מלבן. אמר לו בני, הוצא את הכריתה שלך, וקח את הפניה החדשה שלך, פה מדבר גדולות היה. ולא זה הוא בלבד, אלא לכל הצדיקים נפגשים אליהם נשמות הצדיקים להצילם. והם מלאכים קדושים עליונים. **פסקך**, הוא כריתה שלך. כי תרגום כרת הוא פסיק (שמואל א' ב' ל"ג) **סבתך**, הוא מלשון סבה, שפירושו פניה, מלשון כי היתה סבה מעם ה' (מלכים א' י"ב).

פירוש. **אתרחיש ליה ניסא**, היינו שקרה לו נס, ונגלה לו התקון דקו האמצעי וז"ש, **ושמע ההוא קלא דאמר אברהם ויצחק הוו**, כי בפעולת קו האמצעי, נמצא העופר דדינים דנוקבא, הגביר קו ימין שלו, שה"ס **אברהם**, על השמאל, והסיר הארתו וביטל את דיניו. ואח"כ ירדה המלכות ממסך דבינה וחזרה ונתגלתה הארת החכמה בשמאל, אלא בהתכללות הימין, המאירה רק ו"ק דחכמה, דהיינו ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) שה"ס **יצחק** ביחוד עם **אברהם**. ומיחוד ימין ושמאל הזה נמשכים המוחין דגדלות, כנודע. וז"ש, **נפל על אנפוי**, כי מחמת יחוד אברהם ויצחק, נעלמו הג"ר דחכמה, שיצחק אינו מאיר עוד רק בו"ק כנ"ל, והג"ר מכונים פנים, ומסבת העלמה זו נמצא, שנפל על פניו. **וחמא דיוקנא** וכו' **א"ל ברי פוק פסקך**, שאמר לו שיוציא הארת ג"ר דשמאל מרצונו הטוב, כי הם היו **פסקך**, דהיינו הכריתה שלך שכרתו אותה מהארת החסדים שבימין, **וסב סבתך**, שאמר לו שיקח מרצונו הטוב את הפניה החדשה של המוחין הבאים מימין ושמאל, ואע"פ שהם חסרים ג"ר דחכמה, כי **פום ממלל רברבן הוה**, שהקול הזה שמסר לך היחוד, יצא מפה מדבר גדולות, כלומר מפה המשפיע מוחין דגדלות, החשובים יותר מג"ר דחכמה האלו. ואמר לו **ולא דא היא בלחודוי** ולא לך בלבד באו ב' הקולות ששמעת לעזור לך, **אלא לכל צדיקיא נשמתהון דצדיקיא מערעין קדמוהי לשיזבותיה**. שלכל הצדיקים נפגשים נשמות הצדיקים העוזרים להם. **ואינון, מלאכיא קדישי עלאי**, ואלו הקולות ששמעת, הם מלאכים קדושים עליונים.

פסקה סג

ות"ח יצחק קיים וכו': ובוא וראה, יצחק היה חי באותה שעה, אבל נשמתו הקדושה נלקחה לכסא הכבוד של רבונו. בשעה שנעקד על המזבח. ומאז כהו עיניו מראות. היינו שכתוב, לולא וגו' ופחד יצחק היה לי.

פירוש. כי סוד עקדת יצחק נתבאר לעיל (ויקרא אות ש"ד) שה"ס התגברות הימין, על השמאל שנקרא יצחק, בכח המסך דחירק, שע"ז עקד אותו מלהאיר וכו' עד שהקריב איל תחתיו, שנתתקן בו"ק דחכמה. ע"ש, הרי שע"י העקדה אבד את הג"ר דחכמה. וז"ש, **נשמתיה קדישא אתנסיבת** וכו' **כד אתעקד על גבי מדבחא ומכדין אסתמו עינוי**

מחיזו, עינים ה"ס חכמה, ואז הוכהו עיניו, שנעלמו ממנו הג"ר דעינים, שהם ג"ר דחכמה, שה"ס הנשמה דקו שמאל. וזסו"ה **ופחד יצחק היה לי**, אשר **פחד יצחק** מן העקדה, שנעלמו ממנו אז הג"ר, ונשאר רק בו"ק, **היה לי** גם אני זכיתי בו, אבל לא בג"ר שלו הנעלמות.

וצריך שתדע, שכל מה שיש בקדושה יש ג"כ בס"א, בסו"ה זה לעומת זה עשה האלקים. וההפרש בין מדרגות דקדושה לאותן שבס"א, הוא כי בקדושה מדרגה אחת מביאה למדרגה אחרת בסוד מעלים בקדש, בלי הפסק, והולכים מחיל אל חיל. והפוכה היא הס"א, כי זה כל כח הס"א, שהיא נאחזת בחסרונות שיש בכל מדרגה דקדושה, והאדם הנופל בחלקם, הם מעכבים אותו, ומטביעים אותו חסרון שנמצא במדרגה, ולא יוכל לזוז ממנה להלאה.

ובזה תבין, כי הנך מוצא לעיל (אות מ"ח) שמביא כמעט כל הענין הנ"ל בס"א, שאומר, **בשעתא דרוח מסאבא אתער**, שהוא ע"י המלכות הארת החכמה שבשמאל ממעלה למטה, שהוא כדמיון המדרגה דג"ר דדוח, **אתער רוח זר** וכו' שהוא הדינים דמסך דקטנות, ע"ש כל ההמשך. הרי שקורא את שניהם רוחות הטומאה. אלא הוא אשר אמרנו, שכל המדרגות שיש בקדושה ישנם גם בטומאה, בסו"ה, זה לעומת זה עשה האלקים. אלא בקדושה הולך ממדרגה למדרגה בלי הפסק. מה שאין כן הסטרא אחרא הם מדביקים האדם בדינים וחסרונות שבכל מדרגה, ואין מניחים אותו להחלץ ממנו, זולת ע"י תשובה.(ע"כ תוספתא)

אחרי מות

פסקה א

וידבר ה' אל משה וגו': וידבר ה' אל משה אחרי מות וגו'. ויאמר ה' אל משה. ר' יהודה אמר, כיון שכתוב, וידבר ה' אל משה, למה נאמר עוד פעם ויאמר ה' אל משה וגו', הרי בדיבור הראשון די. ומשיב, אלא כך למדנו, כתוב, ויקרא אל משה וידבר ה' אליו. וכן כתוב, ואל משה אמר עלה אל ה'. והרי העמידוה, שהדיבור שבכאן, דהיינו ויקרא אל משה, או ואל משה אמר, הוא מדרגה אחת, דהיינו המלכות, ואחר כך, דהיינו וידבר ה' אליו, או עלה אל ה', היא מדרגה אחרת, דהיינו ז"א. אף כאן, וידבר ה' אל משה, הוא מדרגה אחת, דהיינו מדרגת דין שנקרא דבור, ואח"כ, ויאמר ה' אל משה, הוא מדרגה אחרת, דהיינו מדת הרחמים שנקרא אמירה. ומה שכתוב בשניהם השם הוי"ה, הוא,

כי במשקל אחד עולים. ומשורש אחד נתחבר הכל. כלומר שב' מדרגות דין ורחמים האמורים, הם ממשקל אחד ושורש אחד, שהוא ז"א הנקרא הויה.

פסקה ב

אחרי מות שני בני אהרן: ר' יצחק פתח, עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. וכתיב, עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. מקראות אלו סותרים זה את זה, שכאן אומר לעבוד ביראה ורעדה, וכאן אומר בשמחה וברננה. ומשיב אלא כך למדנו, עבדו את ה' ביראה. כי בכל עבודה שרוצה האדם לעבוד לפני רבונו. בתחילה צריך יראה, לירא מפניו, ובשביל יראת רבונו יזכה לאחר כך לעשות בשמחה מצות התורה. וע"כ כתוב, מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה. שעל ידה יזכה לכל.

פסקה ג

וגילו ברעדה: היינו שאסור לאדם לשמוח ביותר בעולם הזה. זה הוא בדברי העולם, אבל בדברי תורה ובמצות התורה צריך לשמוח. ולאחר שלא ישמח בדברי העולם ימצא האדם שיעשה מצות התורה בשמחה. שכתוב, עבדו את ה' בשמחה.

פסקה ד

ר' אבא אמר וכו': ראי"א, עבדו את ה' ביראה. סוד הדבר הוא, עבדו את ה' ביראה, מה יראה כאן. כלומר מה פירושו של יראה שבכאן. ומשיב, אלא כמו שהעמדנו, שכתוב, **יראת ה'** ראשית דעת, וכן כתוב ראשית חכמה **יראת ה'**, שהקב"ה נקרא כך, יראת ה'. דהיינו המלכות. ר' אלעזר אמר, הוא מפרש דברי ר' אבא, עבדו את ה' ביראה, פירושו, מי שרוצה לעבוד עבודת רבונו, מאיזה מקום הוא מתחיל, ובאיזה מקום יכוון עבודתו ליחד שם רבונו. חוזר ואומר **ביראה**, כי ביראה שהיא המלכות, הוא התחלת העבודה, ממטה למעלה. כי ספירה הראשונה ממטה למעלה היא מלכות.

פסקה ה

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב כאן, אחרי מות, ואח"כ דבר אל אהרן אחיך וגו' ב **זאת** יבא אהרן, איזה קשר יש בין אחרי מות אל בזאת יבא אהרן. ומשיב, אלא מכאן, ממיתת בני אהרן, הוא התחלה להזהיר את הכהנים, את כל אחד, שצריכים להזהר ב **זאת** הזו, שזו היא יראת ה'. שהיא המלכות. כי מיתת בני אהרן היתה משום שלא נזהרו במלכות.

פסקה ו

דבר אחר אחרי וכו': פירוש אחר. אחרי מות שני בני אהרן. ר' יוסי אמר, אחרי מות נדב ואביהוא, היה צריך לומר, מה הטעם שאומר שני בני אהרן, והרי ידוע שבניו היו.

ומשיב, אלא כך למדנו, כי עד כאן לא היו עומדים ברשות עצמם, אלא ברשות אביהם. וע"כ קראם הכתוב בני אהרן, ומשום זה בקרבתם לפני ה' וימותו, שהיו דוחקים את השעה להקריב קטרת בחיי אביהם, כמ"ש להלן (אות ס"ח) והכל היה, כלומר שעוד דברים היו שגרמו למיתתם, דהיינו גם, בשביל אותו עון שעשו, בהקריבם אש זרה. שלמדנו, במקום אחד כתוב בהקריבם אש זרה, שמשום זה מתו. ובמקום אחד כתוב, בקרבתם לפני ה', שמשום ההקרבה מתו, משום שדחקו את השעה להקטיר קטרת בחיי אביהם, כנ"ל. היינו משום שזה וזה היו גורמים מיתתם, ומשום זה כתוב כאן בני אהרן, ללמד שהיו ברשות אהרן כנ"ל. וכתוב בקרבתם. שהמיתה היה מטעם שקרבו לפני ה', בחיי אביהם.

פסקה ז

א"ר חייא יומא וכו': ארי"ח, יום אחד הייתי הולך בדרך ללכת לרי שמעון, ללמוד ממנו פרשת הפסח. פגשתי הר אחד, וראיתי בקיעות וחורים בסלע אחד, ושני אנשים בו. בעוד שהייתי הולך, שמעתי קול אלו האנשים, שהיו אומרים שיר מזמור לבני קרח גדול ה' ומהלל מאד וגו'. מהו שיר מזמור. ומשיב, אלא כך למדנו משמו של ר' שמעון, שיר שהוא כפול, דהיינו שיר ומזמור, הוא משום שהוא שיר המשובח משאר שירים, ומשום שהוא משובח משאר שירים, נאמר בו ב' פעמים שיר. וכן מזמור שיר ליום השבת יורה שהוא משובח משאר השירים. וכעין זה, שיר השירים אשר לשלמה, שפרושו, שיר שהוא למעלה מכל שיר.

פסקה ח

שיר מזמור: אף כאן שנאמר שיר מזמור, הוא משובח על שאר השירים. שיר של הקב"ה, שבני קרח היו מזמרים על אלו שיושבים בפתחו של גיהנם. ומי הם בני קרח. הם אחיהם של אלו היושבים בפתחו של גיהנם. כמ"ש חז"ל, על הכתוב, ובני קרח לא מתו, שמקום נתבצר להם בגיהנם (מגילה י"ד.) וע"כ שיר זה נאמר ביום שני בבית המקדש. קרבתי אצלם. אמרתי להם, מה אתם עושים במקום הזה. אמרו סוחרים אנו, ושתי פעמים בשבוע, אנו נפרדים מן הישוב ואנו עוסקים בתורה. כי בישוב, מטרידים אותנו בכל יום ויום, בני אדם, ואינם נותנים לנו לעסוק בתורה. אמרתי להם אשרי חלקכם.

פסקה ט

תו פתחו ואמרו וכו': עוד פתחו ואמרו. בכל זמן שהצדיקים מסתלקים מן העולם, מסתלקים מן העולם הדינים, ומיתתם של הצדיקים מכפרת על עונות הדור. וע"כ פרשת בני אהרן, אנו קוראים ביום הכפורים, שתהיה כפרה לעונות ישראל. אמר הקב"ה,

התעסקו במיתתם של צדיקים אלו, ויהיה נחשב לכם, כאלו אתם מקריבים קרבנות ביום הזה לכפר עליכם. שלמדנו, כל זמן שישראל יהיו בגלות, ולא יקריבו קרבנות ביום הזה, ולא יוכלו להקריב שני שעירים, יהיה להם זכרון של שני בני אהרן, ויכופר להם.

פסקה י

דהכי אוליפנא וכו': כי כך למדנו, שכתוב, ואלה שמות בני אהרן הכהנים וגו'. וכתוב, הבכור נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר. שואל, ואלעזר ואיתמר היה צריך לומר, כמו שאומר ואביהוא, מהו אלעזר ואיתמר. למה חסר ו' החיבור באלעזר. ומשיב, אלא שקול היה אביהוא כשני אחיו. ושיעור הכתוב, ואביהוא כמו אלעזר ואיתמר. ונדב שקול כנגד כולם.

פסקה יא

ואית דמתני וכו': ויש שלומדים כך. הבכור נדב, הוא בפני עצמו, ואביהוא, הוא בפני עצמו. ואח"כ אלעזר ואיתמר נקראים כמחוברים יחד, ללמד, שכל אחד מנדב ואביהוא נחשב בעיני הכתוב, כשניהם, כאלעזר ואיתמר יחדיו. אבל נדב ואביהוא שניהם בפני עצמם, הם שקולים כנגד שבעים סנהדרין, שהיו משמשים לפני משה. ומשום זה, מיתתם מכפרת על ישראל. וע"כ כתוב, ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה. וא"ר שמעון, ע"כ מדייק הכתוב, הבכור נדב, כלומר, ההוא, שכל השבח והיקר שלו. נדב ואביהוא שניהם יחד, על אחת כמה וכמה, כי שנים אלו, לא היה נמצא בישראל כמוהם

פסקה יב

וידבר וגו' אחרי מות שני בני אהרן: רבי חזקיה פתח ואמר, לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם וגו'. מקרא זה קשה, שהיה צריך לומר, לכן כה אמר ה' אשר פדה את אברהם, מהו, כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם.

פסקה יג

אלא הא אוקמוה וכו': אלא כבר העמידוהו וכבר למדנו, שיעקב פדה ודאי את אברהם. כי בשעה ההיא שאברהם נפל בכבשן האש של הכשדים, דנו דינו לפני הקב"ה, בזכות מה ינצל זה, זכות אבות אין לו. אמר הקב"ה לבית דין של מעלה, ינצל בשביל בניו. שהרי למדנו, בן מזכה את אביו. אמרו, הרי ישמעאל יצא ממנו. אמר הקב"ה, הרי יצחק יצא ממנו, שיושיט צוארו לשחיטה על המזבח. אמרו, הרי עשו יצא מיצחק. אמר הקב"ה, הרי יעקב יצא ממנו, שהוא כסא שלם, וכל בניו שלמים לפני. אמרו, הרי ודאי בזכות זה ינצל אברהם. ז"ש, אשר פדה את אברהם.

פסקה יד

לא עתה יבוש וגו': כתוב, לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו כי בראותו ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו שמי. שואל, מי הם, ילדיו מעשה ידי וגו'. ומשיב, אלו הם, חנניה מישאל ועזריה שהפילו עצמם לתוך אש שורפת כדי לקדש שמי. שואל, **לא עתה יבוש יעקב**, יעקב מה רוצה כאן, שהרי כתוב, ויהי בהם מבני יהודה דניאל וחנניה ומישאל ועזריה. הרי שבני יהודה נקראים, וע"כ היה צריך לומר, לא עתה יבוש יהודה, מהו לא עתה יבוש יעקב.

פסקה טו

אלא הכי תנינן וכו': ומשיב, אלא כך למדנו. באותה שעה שקשרו את חנניה מישאל ועזריה, להפילם באש, כל אחד הרים קולו ואמר, לפני כל אלו העמים והמלכים והשרים, חנניה אמר, ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם ה' לי בעוזרי ואני אראה בשונאי, טוב לחסות בה' וגו'. מישאל פתח ואמר, ואתה אל תירא עבדי **יעקב** נאם ה' וגו' כי אתך אני נאם ה' להושיעך כי אעשה וגו'. באותה שעה ששמעו העמים והשרים את השם יעקב, תמהו וצחקו בליצנות, על ששם בטחונו ביעקב. עזריה פתח ואמר, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד.

פסקה טז

ה"ד זה יאמר וכו': ז"ש, זה יאמר לה' אני וגו'. זה יאמר לה' אני, זהו חנניה, שאמר ה' לי וגו'. זה יקרא בשם יעקב, זהו מישאל, שאמר אל תירא עבדי יעקב, וזה יכתוב ידו לה' ובשם ישראל יכנה זהו עזריה, שאמר שמע ישראל ה' וגו'. בה בשעה קבץ הקב"ה את הפמליא שלו, דהיינו המלאכים, אמר להם, באיזה מלה, מאלו המלים שאמרו אלו השלשה, אצילם. פתחו ואמרו, וידעו כי אתה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ. דהיינו שיצילם משום שבטחו בה'.

פסקה יז

בה שעתא אמר קכ"ה וכו': באותה השעה אמר הקב"ה אל הכסא, שהוא המלכות: כסא שלי, באיזה מלה מאלו המלים שאמרו, אציל אלו הצדיקים. אמר לו, במלה ההיא שכולם צחקו ממנה, אצילם, דהיינו בזכות יעקב, לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו. כי יראו שנצלו בזכותו. כמו שעמדה זכותו של יעקב לאברהם באש, (כנ"ל אות י"ג) תעמוד עתה לאלו, לחנניה מישאל ועזריה, ז"ש, כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם לא עתה יבוש יעקב וגו', דהיינו מהבזיון הזה של הלצנות שהעמים והשרים התלוצצו עליו (כנ"ל אות ט"ו).

פסקה יח

תנא כלהו דהוו וכו': למדנו, כולם שהיו צוחקים ממלה זו, דהיינו מיעקב, נשרפו באש ההוא, ושביב אש הרג אותם. מי הציל את אלו. הוא, משום שהיו מתפללים לפני הקב"ה ומיחדים שמו כראוי, ועל שייחדו שמו כראוי, נצולו מאש שורפת ההיא.

פסקה יט

תרי בני אהרן וכו': שני בני אהרן הקריבו אש זרה, שלא ייחדו שמו כראוי ונשרפו באש. ר' יצחק אמר, כתוב, אחרי מות. וכתוב וימותו. בפסוק אחד, כיון שאמר אחרי מות שני בני אהרן, איני יודע, כי וימותו. ומשיב, אלא כך למדנו, שתי מיתות היו, אחת לפני ה'. ואחת, שלא היו להם בנים, שכל מי שאינו זוכה לבנים נחשב כמת. משום זה כתוב, אחרי מות, וימותו. שאחרי מות, הוא כפשוטו. וימותו, היינו מחמת שלא היו להם בנים.

פסקה כ

רבי אבא אמר וכו': ראי"א, מה שכתוב, וימת נדב ואביהוא לפני ה', בהקריבם אש זרה לפני ה' במדבר סיני ובנים לא היו להם ויכהן אלעזר ואיתמר. שואל, מה זה אל זה, שכתוב ובנים לא היו להם, ויכהן אלעזר ואיתמר. וכי הם ירשו הכהונה מנדב ואביהוא, משום שלא היו להם בנים. ומשיב אלא סוד הדבר הוא, כי זה שאמרתי, אשר וימותו הוא, שלא היו להם בנים. ונחשבו מתים, כך הוא ודאי. אבל לא כשאר בני העולם, אע"פ שלא נשאו אשה, כי אלו לא מתו אלא מיתת גופם, אבל מיתת נפשם לא מתו.

פסקה כא

מנ"ל דכתיב וכו': מאין לנו זה, שלא מתו מיתת הנפש, שכתוב, ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פנחס אלה ראשי אבות וגו'. שואל אומר **אלה**, והרי פנחס בלבדו היה. וכתוב, **ראשי** אבות הלוים, על פנחס בלבדו. שהוא משום שנדב ואביהוא נתגלגלו בפנחס (כמ"ש להלן פנחס דף ריי"ז. ד"י) ע"כ אוה"כ עליו אלה ראשי אבות, לשון רבים. לפי זה, מיתת גופם מתו, ומיתת נפשם לא מתו. כי נתגלגלו בפנחס. א"ר אלעזר ודאי הוא כך, וזה משמע משכתוב עליו **אלה**, שהוא לשון רבים. ומשמע משכתוב עליו **ראשי**, לשון רבים.

פסקה כב

ובגין כך כתיב וכו': ומשום זה כתוב, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. וכתוב, ופנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן היה כהן בימים ההם, שהיה צריך לומר פנחס בן אלעזר הכהן, ולמה מזכיר, בן אהרן הכהן. אלא בכל מקום שמזכיר פנחס כתוב בו, בן אהרן הכהן, ואצל אלעזר לא כתוב אלא אלעזר הכהן, ולא נזכר בן אהרן. שכתוב, ולפני אלעזר הכהן.

ויאמר אלעזר הכהן וגו'. שהוא מטעם שנדב ואביהוא בני אהרן נתגלגלו בפנחס, ע"כ מזכיר עליו הכתוב בן אהרן. וע"כ מיתת גופם מתו, ומיתת נפשם לא מתו. כי נתגלגלו בפנחס.

פסקה כג

ותנינן ברזא דמתניתין וכו': ולמדנו בסוד המשנה, שבשם פנחס יש שני שמות, שהם זוג, **פן חס**. והרי נאמר **י'** קטנה בין האותיות דפנחס, כזה, פינחס, כי **י'** זו כוללת שנים יחד, וזה הוא סוד הדבר, וכבר למדנו. פירוש, **פן חס**, הם כנגד נדב ואביהוא. וה **י'** מתקנת אותם ומחבר אותם כאחד. כמ"ש לפנינו. (באות כ"ו).

פסקה כד

ר' אלעזר שאיל וכו': ר"א שאל את אביו, אמר לו, והרי נדב ואביהוא שנים הם ושנים היו, למה אינם נמצאים שנים. כלומר למה לא נתגלגלו בב' אנשים, אלא בפנחס בלבד. אמר לו, שני חצאי גוף היו, שהרי לא נשאו אשה, ומי שלא נשא אשה הוא פלג גופא, ומשום זה נכללו שניהם באחד, שכתוב, ותלד לו את פנחס אלה ראשי וגו'. (כנ"ל אות כ"א).

פסקה כה

ויוד דפנחס וכו': וה **י'** של פינחס, (כנ"ל אות כ"ג) לא ניתנה בו לחבר האותיות, אלא בשעה שקנא להקב"ה, ובא לישר העקום, שראה את אות ברית קדש שהכניס זמרי ברשות אחר. ובמה שנדב ואביהוא נתעקמו בתחילה, נתתקנו כאן, כי בנכריה נתעקמו, נדב ואביהוא בתחילה, שכתוב, בהקריבם אש זרה, וכאן בנכריה, שהרגה פנחס, נתתקנו. כמ"ש, ובעל בת אל נכר. ומה להלן אש זרה, אף כאן אשה זרה.

פסקה כו

מאי אתחזי הכא וכו': שואל, מה נראה כאן. כלומר מה ענין אש זרה לאשה זרה. ומשיב, אלא בתחילה הקריבו אל הקדושה הרחוקה מקדושה, ופגמו בקדושה, שכתוב, בהקריבם אש זרה. אף כאן זמרי עשה אותו החטא, שהיה מקרב הרחוק מקדושה, דהיינו אשה זרה, אל הקדושה, כי שם המלך, דהיינו אות ברית קודש, היה מקרב אל הרחוק, אל האשה הזרה, מיד, וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה. כאן התקין את העקום שמתחילה, אז ניתנה **י'** בשמו לחבר האותיות יחד, שה"ס יסוד המחבר ז"א ומלכות, ונתבשר בשלום, שהוא יסוד הנקרא שלום, שכתוב, לכן אמור לו הנני נותן לו את בריתי שלום. בריתי ממש, דהיינו יסוד.

פירוש. השם פנחס כולל ב' שמות, **פן חס**, כנ"ל. שהם רומזים על מלכות הנקראת **פן**, וז"א שנקרא **חס**, שהוא לשון רחמים. אשר נדב נתגלגל בחצי השם **חס** שהוא ז"א,

ואביהוא נתגלגל בחצי השם **פן** שהוא מלכות. ופגם של נדב ואביהוא היה ביסוד, שהקריבו אש זרה שהיא קליפה אל יסוד דקדושה. וע"כ נפרדו האותיות **פן חס**, שלא היו להם זווג כי היסוד נתעקם מכח אש זרה. וכן חטא זמרי היה שבעל בת אל נכר והכניס יסוד דקדושה בקליפה, שעי"ז פגם ביסוד ונתעקם היסוד. ובעת שפנחס הרג את זמרי, כדי לתקן היסוד שנתעקם בחטא זמרי, נמצא שגם החטא של נדב ואביהוא שהיו מגולגלים בו נתקן, ואז נתוסף לו **י'** בשמו בסוד **פינחס**, שה"ס היסוד שנתקן, שז"ס הנני נותן לו את בריתי שלום, שה"ס היסוד השלם. וז"ש, **כדין אתייהיב יוד בשמיה לחברא אתוון** שז"א ומלכות, שהם סוד האותיות **פן חס**, חזרו ונתחברו ע"י ה **י'** שה"ס היסוד.

פסקה כז

מאי שלום הכא וכו': שואל, מהו שלום כאן, שנאמר לו הנני נותן לו את בריתי שלום, ומשיב, אלא בספירה הזו, שהיא יסוד, חטאו בתחילה, בהקריבם אש זרה כנ"ל בדיבור הסמוך, בספירה ההיא, שהיא יסוד, פגמו ועוררו מריבה בתחילה, בין ז"א למלכות, כנ"ל בסמוך, ועתה שנתתקן, כתוב, הנני נותן לו בריתי שלום, בריתי ממש, דהיינו ספירת היסוד שנקראת ברית, תהיה עמו בשלום, דהיינו השלום בין ז"א למלכות, ומשום זה ניתנה **י'** קטנה בשמו, הרומזת על היסוד, שהוא מאותיות קטנות, להראות שכבר נתקן מה שנתעקם מתחילה, דהיינו היסוד שנתעקם חזר ונתיישר, כנ"ל בסמוך, וכבר נשלמה המלכות עם היסוד. בא ר' אלעזר ונשק ידיו. אמר, ברוך הרחמן ששאלתי דבר זה, ולא נאבד ממני.

פסקה כח

תאנא א"ר יוסי וכו': למדנו אר"י, ביום הזה של יום הכפורים נתתקן לקרות פרשה זו, של בני אהרן, לכפר על ישראל בגלות, שאין להם קרבנות, ומשום זה, סדר הקרבנות של יום זה יוה"כ, נסתדר כאן, בפרשת בני אהרן, והקריאה בהם היא במקום הקרבנות. ועוד, משום שמיתתם של בני אהרן מכפרת על ישראל.

פסקה כט

מכאן אוליפנא כל וכו': מכאן למדנו, שכל אדם שבאים עליו יסורים מרבונו, הם כפרת עונות. וכל מי שמצטער על יסורים של הצדיקים מעבירים עונותיהם מן העולם. וע"כ ביום הזה, יוה"כ, קוראים, אחרי מות שני בני אהרן, כדי שישמעו העם ויצטערו על הצדיקים שנאבדו, ויתכפרו להם עונותיהם. כי כל המצטער על צדיקים שנאבדו, או מוריד דמעות עליהם, הקב"ה מכריז עליו ואומר, וסר עונך וחטאתך תכופר. ולא עוד, אלא שלא ימותו בניו בימיו. ועליו כתוב, יראה זרע יאריך ימים וגו'.

פסקה ל

ויאמר ה' אל וגו': ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקדש וגו': ר' שמעון פתח ואמר, כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא וגו'. אמר רבי שמעון, תמה אני על בני העולם, שאין להם עינים לראות, ולב להשגיח, ואינם יודעים, ואינם שמים לבם להסתכל ברצון אדונם, איך הם ישנים, ואינם קמים משנתם בטרם שיבא אותו היום שחשך ואפלה יכסו עליהם, ובעל הפקדון יתבע חשבון מהם.

פסקה לא

וכרוזא כל יומא וכו': והכרוז קורא עליהם בכל יום, ונשמתם מעידה בהם בכל יום ולילה, והתורה מרימה קולות לכל צד, ואומרת, עד מתי פתאים תאהבו פתי. מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו. לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי. ואין מי שיטה אזנו, ואין מי שיעורר לבו.

פסקה לב

ת"ח זמינין דרי וכו': בוא וראה, עתידים דורות האחרונים שיבואו, שהתורה תשתכח מביניהם, וחכמי לב יתאספו למקומם, ולא ימצא מי שיסגור ויפתח בתורה. אוי לאותו הדור, ומכאן ולהלאה, לא יהיה כדור הזה, עד הדור שיבא המשיח, והדעת תתעורר בעולם, שכתוב, כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם.

פסקה לג

ת"ח כתיב ונהר וכו': בוא וראה, כתוב, ונהר יוצא מעדן. ולמדנו מה שמו של אותו הנהר. והעמדנו שמו **יובל** שהוא בינה, שכתוב ועל יובל ישלח שורשיו. ובספרו של רב המנונא סבא, אומר, שחיים שמו, שהוא בינה, שמשם יוצאים חיים לעולם. והם נקראים חיי המלך. והרי העמדנו, והוא, אותו אילן הגדול והחזק, שהוא ז"א, שמזון לכל בו, ונקרא עץ החיים, דהיינו אילן שנטע שרשיו באלו החיים שלמעלה, שהוא בינה. והכל הוא טוב.

פסקה לד

ותאנא ההוא נהר וכו': ולמדנו, נהר ההוא הוציא נחלים עמוקים, שהם ג' ספירות חג"ת דז"א, בשמן המשחה, להשקות את הגן שהוא המלכות, ולרוות האילנות והנטיעות. דהיינו ספירות המלכות, שכתוב, ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע, ואלו הנחלים, שהם חג"ת, נוזלים ונמשכים ומתקבצים בשני עמודים, שהברייתות קוראים להם **יכין ובועז**, שהם נצח והוד. ויפים הם, השמות האלו. ומשם, מנו"ה, יוצאים כל אלו הנחלים שהם חג"ת, והם שורים במדרגה אחת שנקראת צדיק, שהוא יסוד. שכתוב, וצדיק **יסוד**

עולם. וכולם הולכים ומתקבצים במדרגה ההיא הנקראת **ים**, והוא ים החכמה, שהוא המלכות. ז"ש, כל הנחלים הולכים אל הים.

פסקה לה

ואי תימא דהא וכו': ואם תאמר, כשמגיעים הנחלים למקום הזה, מלכות, הם פוסקים, ואינם חוזרים, כתוב אחר זה, אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת, משום שהנהר ההוא אינו פוסק מימיו לעולם. **הם שבים**, לאיזה מקום הם שבים. ומשיב, ששבים לאלו ב' עמודים, נצח והוד. **ללכת**, בצדיק הזה, שהוא יסוד, למצוא ברכות ושמחה. וז"ס שלמדנו, לויתן זה יצרת לשחק בו, זהו צדיק.

פסקה לו

כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו: מהו עתו. זו היא מטרוניתא, שהיא המלכות, הנקרא **עתו** של צדיק, שהוא יסוד. ומשום זה הכל מצפים ל **עתו** הזה, כולם הנזונים למטה, ממקום הזה נזונים, שהתחתונים אינם מקבלים אלא ממלכות. וסוד זה העמדנו, עיני כל אליך ישברו וגו', כמו שהעמדנו.

פסקה לז

ת"ח בשעתא דהאי וכו': בוא וראה, בשעה ש **כל** הזה, שהוא יסוד הנקרא **כל**, מבשם ל **עתו**, שהיא מלכות, ומתחברת עמו, כל העולמות הם בשמחה, כל העולמות הם בברכות, אז השלום נמצא בעליונים ובתחתונים. וכשרשעי עולם גורמים שאינם נמצאים שם הברכות של אלו נחלים, שהם חג"ת דז"א, ו **עת** הזו יונקת מצד אחר, שהוא דין, אז דינים מתעוררים בעולם ושלום אינו נמצא. וכשרוצים בני העולם להתברך, אינם יכולים כי אם על ידי הכהן, כדי שיעורר הספירה שלו, שהוא חסד, ותתברך המטרוניתא, שהיא המלכות, והברכות תמצאנה בכל העולמות.

פסקה לח

תאנא בההיא שעתא וכו': למדנו, בשעה ההיא, אחר מיתת בני אהרן, בקש משה לפני הקב"ה, דבר זה, שהוא חסד. אמר לו משה, אם בני העולם ישובו לפניך, על ידי מי יתברכו. אמר לו הקב"ה, ולי אתה אומר, **דבר אל אהרן אחיך**, כי בידיו מסורים הברכות למעלה ולמטה. שהוא מרכבה לחסד כנ"ל.

פסקה לט

תאנא בההיא שעתא וכו': למדנו, **הקדש**: א"ר אבא, עתים יש לפני הקב"ה למצוא רצון ולמצוא ברכות ולבקש בקשות. ויש עתים, שרצון אינו נמצא, וברכות אינן באות, ודינים קשים מתעוררים בעולם. ולעתים שהדין תולה. בוא וראה, עתים יש בשנה, שהרצון

נמצא, ועתים יש בשנה שהדין נמצא, ועתים יש בשנה שהדין נמצא ותלוי. כלומר שהדין תלוי ומאיים על העולם, אבל אינו פועל. עתים יש בחודש, שרצון נמצא בהן, ועתים יש בחדש שדינים נמצאים, ותלוים על הכל.

פסקה מ

זמנין איתּ בשבועי, וכו': עתים יש בשבוע, שרצון נמצא, ועתים יש בשבוע שדינים נמצאים בעולם. ועתים יש בימים שהרצון נמצא בעולם והעולם נתבסם. ועתים יש בימים שדינים תלוים ונמצאים, ואפילו בשעה יש עתים שונות. וע"כ כתוב, **ועת** לכל חפץ וגו'. וכתוב, ואני תפלתי לך ה' **עת** רצון. וכתוב, דרשו ה' בהמצאו. וכתוב, למה ה' תעמוד ברחוק תעלים ל **עתות** בצרה. וכתוב, מרחוק ה' נראה לי. ולעתים הוא קרוב, שכתוב, קרוב ה' לכל קוראיו. משום זה ואל יבא בכל **עת** אל הקדש וגו'.

פסקה מא

ר"ש אמר הא וכו': ר' שמעון אמר, הרי העמדנו, דבר בעתו מה טוב, וכך הוא ודאי, וכאן בא הקב"ה להזהיר את אהרן, שלא יטעה באותו עון שטעו בניו, כי **עת** זו ידועה, שהיא מלכות, משום זה לא יטעה לחבר **עת** אחרת, אל המלך. ז"ש, ואל יבא בכל עת אל הקדש. כלומר, אע"פ שיראה ה **עת**, שנמסרה בידי אחר, דהיינו בידי הס"א, להנהיג העולם, שתהיה נמסרת בידיו, כדי ליחד ולקרב העולם אל הקדש, כי אני ושמי אחד. שגם הס"א אינו אלא משמש אותי. ומשום זה, ואל יבא בכל **עת** אל הקדש. ואם רוצה לדעת במה יבא, הוא ב **זאת** שהיא המלכות דקדושה, בזאת יבא אהרן אל הקדש. כי **זאת**, הזו, היא **עת** הנאחזת בשמי ב **י**' הזו, שהיא יסוד, הרשומה בשמי, ובה יבא אל הקדש. ואל יבא בכל **עת**.

פסקה מב

תאנא א"ר יוסי וכו': למדנו ארי"י, כתוב את הכל עשה יפה בעתו. דבר זה העמיד המאור הקדוש, וכך הוא, שלמדנו, את הכל עשה יפה בעתו, וכך הוא ודאי, את הכל ודאי שהוא יסוד הנקרא **הכל**, עשה יפה בעתו, שהוא מלכות הנקראת **עת**, זה בזה, ולא יתערבו אחרים ביניהם. **בעתו** ממש, שהיא מלכות. ולא באחר, משום זה הוא אזהרה לאהרן, ואל יבא בכל עת אל הקדש. אבל במה יבא. ב **זאת**, שהיא מלכות הנקרא זאת, כמו שהעמדנו, שכתוב בזאת יבא אהרן אל הקדש.

פסקה מג

רבי אלעזר הוה וכו': ר"א היה יושב לפני אביו, א"ל, כתוב בעדת קרח, ויאבדו מתוך הקהל, מהו ויאבדו. אלא הוא כמו שכתוב, והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה. אמר

ר"ש, משונים הם בני אהרן, מעדת קרח, שלא כתובה בהם אבדה, כמו שבעדת קרח, שכתוב בהם, ויאבדו מתוך הקהל. וכתוב, הן גוענו אבדנו כלנו אבדנו. שהוא כולל המאתים וחמשים איש שהקריבו קטרת הסמים, שהם נאבדו ודאי, ואלו, בני אהרן, לא נאבדו.

פסקה מד

א"ל כתיב ואל וכו': אמר לו כתוב, ואל יבא בכל עת אל הקדש. וכתוב, בזאת יבא אהרן אל הקדש. שואל, כיון שאמר, ואל יבא בכל עת, למה לא כתוב, באיזו עת יבא. שהיה לו לומר שבעשור לחדש יבא אל הקדש, והוא אומר, שבזאת יבא אל הקדש ולא פירש הזמן. אמר לו: אלעזר, הרי למדנו, ומלה אחת היא, ועת אחת היא, כי עת וזאת, הם מלה אחת, דהיינו ששניהם שמות המלכות, שהיו יודעים הכהנים. אבל על מה, שחטאו בניו רצה הקב"ה להזהיר כאן, דהיינו שלא יפגום בעת שהיא מלכות כמו שפגמו בניו, וכבר למדנו (באות מ"א). אמר לו, וגם אני הייתי סבור כך, אלא רציתי לשמוע ממך כדי ליישב הדברים.

פסקה מה

א"ל אלעזר ברי וכו': אמר לו, אלעזר בני, בוא וראה, כל הקרבנות וכל העולות הם נחת של הקב"ה, אבל אין הן נחת לפניו, כמו הקטורת, כי הקטרת משובחת היא מכל. ומשום זה היו מעלים אותה לפני ולפנים, לקדש הקדשים, בלחש. ולמדנו זה. ומשום זה לא נענשו כל האנשים בשאר הקרבנות ועולות כמו בקטרת, שכל עבודת הקב"ה, נתקטר ונתקשר כאן יותר מכל. וע"כ נקרא קטרת. כי קטרת היא התקשרות בלשון ארמי. וכן נאמר, שמן וקטרת ישמח לב.

פסקה מו

פתח ר"ש ודרש וכו': פתח ר"ש ודרש, לריח שמניך טובים וגו'. מקרא זה הסתכלתי בו, וכך הוא. **לריח**, מהו ריח. הוא, כי ריח הקטרת הוא דק ומשובח ופנימי יותר מכל, וכשעולה הריח ההוא להתקשר, באותו שמן המשחה של נחלי המבוע, שהם ספירות דז"א, מעירים זה בזה ומתקשרים יחד. ואז שמנים אלו טובים להאיר. כש"א לריח שמניך טובים.

פירוש שמן ה"ס חסדים, וריח ה"ס הארת החכמה המאיר ממטה למעלה, מן המלכות. וחכמה זו אינה מאירה אלא בהתלבשות החסדים דז"א. וע"י הקטרת מעלים הריח הזה מן מלכות אל חסדים דז"א להתלבש בהם, וגם החסדים דז"א, שנקראים שמנים, מתגלים ע"י הארת החכמה. וז"ש **וכד סליק ההוא ריח לאתקשרא** וכו' **אתערו דא בדא**, וכו',

והריח שה"ס הארת חכמה מתקשר בשמן, והשמן שהוא חסדים מתגלה בהארת חכמה על ידי קליטת הריח. וז"ש, **וכדין אינון משחן טבאן לאנהרא**, שע"י קליטת הריח הם טובים להאיר.

פסקה מז

וכדין אתרק משחא וכו': ואז הורק השמן ממדרגה למדרגה, באלו המדרגות הנקראים שם הקדוש, שהוא המלכות, ז"ש, שמן תורק, שמך על כן עלמות אהבוך. מהו עלמות. כמו שהעמדנו עולמות, הם עולמות ממש. כי כיון שהשמן הורק אל המלכות שנקראת שם, מקבלים ממנה כל העולמות. פירוש אחר, על כן עלמות אהבוך. הוא כש"א, על עלמות שיר. דהיינו מדרגות שהן בבחינת חסדים, הנקראות עלמות מלשון העלם (כמ"ש לעיל ויצא אות רנ"ו ע"ש) והכל אחד הוא. כי השם עולמות הוא ג"כ על שהם נעלמים.

פסקה מח

ובספרא דרב המנונא וכו': ובספרו של רב המנונא סבא כתוב, מהו עולמות. הוא כש"א, ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה, שה"ס ז' היכלות דבריאה המשמשים את המלכות, ונקראות ז' נערות (כנ"ל ויקהל ל' ד"ה פירוש), נערותיה אלו, שהן עלמות, אהבוך, לברך שמך, ולזמר לפניך, ומשם נמצאות ברכות בכל התחתונים, ומתברכים העליונים והתחתונים.

פסקה מט

ד"א על כן עלמות אהבוך: פירוש אחר, ע"כ עלמות אהבוך, יפה הוא מי שפירש על מות אהבוך, כי בדבר זה, דהיינו שמן, שהוא חסדים, בעלי הדין מתבשמים, כי עלמות היא אותיות על מות. פירוש, כשהחכמה שבמלכות היא בלי חסדים, נמשכים ממנה דינים קשים **כמות**, (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק) ובשביל זה המלכות ומדרגותיה אוהבים להתדבק בז"א שהוא חסדים, ודש על **מות** אהבוך. כי הפירוד ממך קשה כמות. כי הקטרת הזו, שהיא הארת חכמה, מתקשרת בשמן של מעלה ביותר, שהוא חסדים, וחשובה לפני הקב"ה, מכל הקרבנות והעולות. אמרה כנסת ישראל, שהיא המלכות, אני כקטרת, כי המלכות ה"ס חכמה תתאה, ואתה, דהיינו ז"א, כשמן, שהוא חסדים, ע"כ, משכני אחריך נרוצה וגו'. **נרוצה**, בלשון רבים, הוא כש"א, על כן עלמות אהבוך, דהיינו אני וכל חיילותי, כי כולם נאחזים בי. וע"כ **משכני**, כי הם תלוים בי.

פסקה נ

הביאני המלך חדריו: אם יביא אותי המלך בחדריו, **נגילה ונשמחה בך**, היינו אני וכל חיילותי. למדנו. כל החיילות, בשעה שכנסת ישראל שמחה ומתברכת, כולם שמחים, והדין אינו שורה אז בעולם. וע"כ כתוב, ישמחו השמים ותגל הארץ.

פסקה נא

כי בענן אראה על הכפרת: א"ר יהודה, אשרי הם הצדיקים שהקב"ה חפץ ביקרם. ולמדנו, מלך בשר ודם, אם אדם רוכב על סוס שלו, בן מות הוא, והקב"ה הרכיב את אליהו על שלו, שכתוב, ויעל אליהו **בסערה** השמים וגו'. וכתוב, ויען ה' את איוב מן **הסערה**. (איוב ל"ח). כאן מה כתוב, ולא ימות כי בענן אראה על הכפרת. והקב"ה הכניס את משה בענן, ז"ש, ויבא משה בתוך **הענן**, בתוך הענן ממש, שהוא מלכות, באותו הענן שכתוב בו, כי בענן אראה על הכפרת. ז"ש, וברא ה' על כל מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן. וכתוב, כי ענן ה' על המשכן יומם. שכל אלו עננים רומזים על המלכות.

פסקה נב

ותאנא האי דבתיב וכו': ולמדנו, זה שכתוב, וירד ה' בענן. בענן אראה על הכפרת, למדנו, שהוא המקום דהיינו מלכות, שהיו שורים בו אלו הכרובים, שהם מטטרון וסנדלפון, כמו שלמדנו, הכרובים היו יושבים על נס, דהיינו על המלכות הנקראת נס, ולמדנו ג' פעמים ביום שה"ס ג' קוין, קרה נס, דהיינו שנתגלתה השכינה בכנפיהם. בשעה שנתגלתה עליהם קדושת המלך, הם מעצמם העלו כנפיהם, ופורשים אותן, ומכסים על הכפרת. ואחר כך סוגרים כנפיהם, ונאחזים בגופם. כש"א והיו הכרובים **פורשי** כנפים למעלה, **פורשי** כתוב, שהמשמעות שפעם **פורשים** ופעם סוגרים, ולא כתוב, פרושי. כי אם היו בלתי פועלים היה צריך לומר פרושי. וכן, סוככים, ולא סכוכים. זהו שאמרו, בנס היו עומדים, ושמחים בשכינה.

פסקה נג

א"ר אבא מה וכו': אר"א, מה רוצה כאן הכתוב, כי בענן אראה על הכפורת. שמשמע שהכהן רואה השכינה. וכן ב **זאת** יבא אהרן, שהיא השכינה הנקראת זאת. והרי הכהן לא ראה את השכינה בשעה שהיה נכנס לקדש הקדשים. ומשיב. אלא הענן שהוא השכינה, היה יורד, וכשהיה יורד ומגיע על הכפרת, מתעוררות כנפי הכרובים והיו דופקות בכנפיהם ואומרים שירה. ומכאן היה יודע הכהן, שהשכינה נראית כאן. ועל זה נאמר, כי בענן אראה על הכפרת.

פסקה נד

ומה שירתא אמרי וכו': שואל, איזו שירה היו אומרים, ומשיב, כי גדול ה' ומהלל מאד נורא הוא על כל אלקים. את זה היו אומרים כשמעלים כנפיהם. והוא בחינת קו ימין, דהיינו חסד הנקרא גדול. ובשעה שפורשים אותם היו אומרים, כי כל אלהי העמים אלילים וה' שמים עשה. והוא בחינת קו שמאל, המכניע את הס"א כולו. וכשמכסים על הכפורת, היו אומרים, לפני ה' כי בא לשפוט הארץ ישפוט תבל בצדק ועמים במישרים. והוא בחינת קו האמצעי, דהיינו ת"ת הנקרא משפט.

פסקה נה

וקלהון הוה שמע וכו': ואת קולם היה שומע הכהן בבית המקדש, אז נתן הקטרת במקומה, ונתכוון במה שנתכוון, כדי שיתברך הכל. וכנפי הכרובים היו עולות ויורדות, ומזמרות שירה ומכסות הכפורת ומעלים אותן. ו"ש, סוככים סוככים הוא בדיוק (כנ"ל אות נ"ב). ומאין לנו שקולם נשמע. היינו כש"א, ואשמע את קול כנפיהם וגו'.

פסקה נו

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, ועמים במישרים, מהו במישרים. ומשיב, הוא כש"א **מישרים אהבוך**, שהשכינה כוללת בזה שני הכרובים, שהם מטטרון וסנדלפון, הנקראים ודאי מישרים. וע"כ אומר, ועמים במישרים. שלפני כן אוה"כ, ישפוט תבל בצדק. אשר ישפוט הוא ז"א, צדק הוא המלכות. ואח"כ כולל הכתוב גם את הכרובים, ואומר ועמים במישרים.

פסקה נז

וכתיב וישמע וגו': וכתוב, וישמע את הקול מדבר אליו מבין שני הכרובים וידבר אליו. ר' יצחק אמר, מכאן למדנו, שבכל מקום שלא נמצאים זכר ונקבה, אינו כדאי לראות פני השכינה. כי ע"כ שמע את הקול מדבר רק מבין שני הכרובים. ז"ש ישבו ישרים את פניך, דהיינו הכרובים שנקראים מישרים. ולמדנו, כתוב צדיק וישר הוא, שהם דכר ונוקבא, כי צדיק הוא דכר, דהיינו יסוד, וישר הוא נוקבא דהיינו מלכות. אף כאן הכרובים הם זכר ונקבה. ועליהם כתוב, אתה כוננת מישרים. וכן ועמים במישרים כנ"ל. ומשום זה, ופניהם איש אל אחיו. שה"ס זווג פנים בפנים. והרי העמדנו.

פסקה נח

תניא א"ר יוסי וכו': למדנו אר"י, פעם אחת היה העולם צריך לגשמים, באו לפני ר' שמעון, ר' ייסא ור' חזקיה ושאר החברים. מצאוהו שהיה הולך הוא ובנו ר"א לראות את

ר' פנחס בן יאיר. כיון שראה אותם, פתח ואמר, שיר המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. שואל, מהו שבת אחים גם יחד.

פסקה נט

כד"א ופניהם וגו': ומשיב, הוא כש"א, ופניהם איש אל אחיו, אשר אחים פירושו דכר ונוקבא. כי בשעה שהיו ז"א ומלכות מסתכלים זה בזה פנים בפנים כתוב, מה טוב ומה נעים. וכשהדכר מחזיר פניו מן הנוקבא, אוי לעולם. אז כתוב, ויש נספה בלא משפט. בלא משפט ודאי, דהיינו בלא ז"א הנקרא משפט, שאינו מסתכל ומשפיע אל הנוקבא הנקראת צדק. וכתוב, צדק ומשפט מכון כסאך, שאינו הולך זה בלא זה, וכשמשפט, שהוא ז"א, מתרחק מצדק, שהוא מלכות, אוי לעולם.

פסקה ס

והשתא חמינא דאתון וכו': ועתה אני רואה, שאתם באתם, על מה שהדכר אינו שורה בנוקבא, שמשום זה אין גשמים בעולם. אמר, אם לזה באתם אלי, שובו. כי ביום הזה הסתכלתי שהכל יחזור לשרות פנים בפנים. ולא יחסר עוד שפע הגשמים בעולם. ואם באתם אלי ללמוד תורה, תשבו עמי. אמרו לו, לכל, באנו לאדוני, הן לגשמים והן ללמוד תורה, ילך אחד ממנו ויבשר לאחינו, ישועת הגשמים, שאר החברים, ואנו נשב לפני אדוני.

פסקה סא

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, פתח ואמר, שחורה אני ונאוה בנות ירושלים וגו'. אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, שחורה אני בגלות, ונאוה אני במצות התורה, שאע"פ שישראל בגלות אינם עוזבים את המצות. **כאהלי קדר**, אע"פ שאני כאלו בני קטורה, שפניהם שחורים תמיד, ועם כל זה כיריעות שלמה, היינו כמראה השמים לטוהר, שכתוב נוטה שמים כיריעה. ושלמה זה הקב"ה, מלך שהשלום שלו

פסקה סב

אל תראוני שאני שחרחרת: פירושו מהו הטעם אל תראוני, משום שאני שחרחרת. וע"כ לא תראוני. **ששזפתני השמש** היינו כי לא נסתכל בי השמש, שהוא ז"א, להאיר לי כראוי. וישראל מה הם אומרים. **בני אמי נחרו בי**. מי הם בני אמי, אלו הם השרים הממונים המגינים על שאר העמים.

פסקה סג

ד"א בני אמי ממש: פירוש אחר, שהשכינה אמרה, בני אמי ממש. שהם הספירות דז"א, שהם בני בינה, שהיא אם השכינה, כש"א, השליך משמים ארץ וגו'. וכשז"א השליך

משמים ארץ שהיא השכינה, **שמוני נוטרה את הכרמים**. שהם אומות העולם, שצריכה להשפיע לאומות העולם בשביל שישראל יזונו מהם. מהו הטעם. משום שכרמי שלי שהיא ישראל, לא נטרתי. כי חטאו. ולמדנו בני אמי ודאי, דהיינו ספירות דז"א, הסכימו עלי, להרחיקני. כלומר, בזה שהוסרה הארץ, שהיא המלכות, משמים, שהוא ז"א, כמו שהעמדנו שכתוב, ותתצב אחותו מרחוק. שהשכינה שנקראת אחותו דז"א, נתיצבה מרחוק, שהרחיקה ז"א.

פסקה סד

והכא אתמר ודאי וכו': וכאן, כנגד ותתצב אחותו מרחוק, נאמר ודאי, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, שהמלכות שהיא אחותו של ז"א לא תהיה מרחוק, אלא ביחד. ובהם, בז"א ומלכות, העמדנו, **גם** יחד. כש"א, ואף **גם** זאת בהיותם אשר **גם**, ה"ס המלכות הנקראת זאת. וכן **גם** יחד, היינו המלכות. אמנם בכלל שבת אחים היא, ולא היה צריך לכתוב **גם**, וכיון שכתוב, **גם**, הוא לכלול כל אלו שלמעלה, מז"א ומלכות, שהם ישסו"ת, שכל הממשלה היא נמצא במקום ההוא. בישסו"ת.

פסקה סה

ד"א הנה מה וגו': פירוש אחר. הנה מה טוב ומה נעים וגו'. אלו הם החברים, בשעה שיושבים יחד, ואינם נפרדים זה מזה. מתחילה הם נראים כאנשים עושי מלחמה, שרוצים להרוג זה את זה. ולאח"כ חוזרים להיות באהבת אחוה. הקב"ה מהו אומר עליהם, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. **גם** בא לכלול עמהם השכינה. ולא עוד אלא הקב"ה מקשיב לדיבורם, ויש לו נתת והוא שמח בהם. ז"ש אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו וגו'.

פסקה סו

ואתון חברייא דהכא וכו': ואתם החברים שבכאן, כמו שהייתם בחביבות באהבה מקודם לכן, גם מכאן ולהלאה לא תתפרדו זה מזה, עד שהקב"ה ישמח עמכם, ויקרא עליכם שלום, וימצא בזכותכם שלום בעולם. ז"ש, למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך.

פסקה סז

אזלו עד דהוו וכו': הלכו. בעוד שהיו הולכים, הגיעו לבית ר' פנחס בן יאיר. יצא ר' פנחס בן יאיר, ונשקו, לר"ש. אמר, זכיתי לנשק את השכינה. אשרי חלקי. התקין להם מצעות המטה יקרי ערך. א"ר שמעון, התורה אינה צריכה כך, העביר את המצעות, וישבו. א"ר פנחס, מטרם שנאכל, נשמע מבעל התורה דבר. כי ר"ש כל דבריו בגלוי הם, הוא איש שאינו מתירא ממעלה ומלמטה לומר אותם, אינו מתירא מלמעלה, משום שהקב"ה

הסכים עמו, אינו ירא מלמטה, כמו אריה שאינו מפחד מבני צאן. אמר ר"ש לרבי אלעזר בנו, אלעזר עמוד על עמדך, ואמור דבר חדש לר' פנחס ושאר החברים. **טיקלי דערסי קפטורי דקילטא**, פירושו לפי הענין, מצעות המטה יקרי הערך.

פסקה סח

קם ר' אלעזר וכו': קם ר"א פתח ואמר, וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו'. מקרא זה יש להסתכל בו, שנראה שהוא מיותר. כי כתוב אחריו, ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך, מכאן, יש לשאול, בהתחלת הפרשה, במקרא הזה שלמעלה, מה הוא שכתוב, וידבר ה' אל משה. מה הוא שאמר לו, והרי לאח"כ כתוב, ויאמר ה' אל משה.

פסקה סט

אלא בשעתא דקב"ה וכו': ומשיב, אלא בשעה שהקב"ה נתן את קטרת הסמים לאהרן, רצה, שלא ישתמש בו אדם אחר בחייו. מהו הטעם. הוא משום שאהרן הרבה שלום בעולם. א"ל הקב"ה, אתה רוצה להרבות שלום בעולם על ידך ירבה השלום שלמעלה, כי קטרת הסמים תהיה מסורה בידך מכאן ולהלאה, שהקטרת מרבה שלום למעלה, ובחייך לא ישתמש בו אדם אחר. נדב ואביהוא הקדימו בחיי אביהם, להקריב מה שלא נמסר להם. ודבר זה גרם להם שטעו בו. להקריב אש זרה.

פסקה ע

ותאנא משה הוה וכו': ולמדנו, משה היה מהרהר, מי גרם להם טעות זו להקריב אש זרה, והיה עצב. מה כתוב, וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן. ומה אמר לו, בקרבתם לפני ה' וימותו. בהקריבם לא כתוב, אלא בקרבתם. אמר לו הקב"ה למשה, זה גרם להם, שדחקו את השעה להקריב קטרת בחיי אביהם, וטעו בה, שהקריבו אש זרה. והיינו שכתוב, אשר לא צוה אותם, אותם לא צוה להקריב, אבל לאהרן צוה. ויהיה טעם הכתוב, **ויקריבו לפני ה' אש זרה**, שטעו בזה, משום **אשר לא צוה אותם**. להקריב קטורת רק לאהרן לבדו צוה. ומה שני בני אהרן על שדחקו השעה בחיי אביהם גרמו לעצמם כל כך, אני כלפי אבי ור' פנחס ושאר החברים, על אחת כמה וכמה שאיני רשאי לדחוק השעה לומר חידושי תורה במקומם. בא ר' פנחס נשקו וברכו.

פסקה עא

רבי שמעון פתח וכו': רש"פ ואמר, הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה וגו'. **הנה מטתו שלשלמה**, מהו מטתו. זו היא כסא הכבוד של המלך, דהיינו המלכות שנקראת מטה. שכתוב בה, בטח בה לב בעלה. **שלשלמה**, היינו המלך שכל השלום הוא שלו. שזה ז"א. **ששים גבורים סביב לה**, שהם נאחזים בצד שלה של המלכות מדין קשה

ונקראים, שתין פולסא דנורא, דהיינו ששים שומרים מאש. **פולסי**, פירושו שומרים, מלשון הוא ופלסונו שנער ההוא, דהיינו מטטרון, מתלבש בהם. (ב"ר ס').

פסקה עב

מימיניה שננא דחרבא וכו': מימינו של מטטרון, להט החרב התקיפה, משמאלו גחלי אש חזקה, המתאחדת בחקיקותיו בע' אלף להבות אש אוכלת, והם ששים גבורים מזוינים זיון קשה מאלו הגבורות החזקות של גבורה עליונה ההיא של הקב"ה. שהוא ז"א. ז"ש מגבורי ישראל. דהיינו מגבורה דז"א הנקרא ישראל.

ביאור הדברים נודע שאין החכמה מתגלה אלא עם דינים חזקים, השומרים שהרשעים לא ימשכוה מלמעלה למטה (כנ"ל פקודי אות שע"ו, ופרשת צו אות קי"ד) ואלו דינים החזקים הם נמשכים מצד שמאל דז"א, וכלולים מחג"ת נה"י שלו שכל אחד כלול מעשרה, הם ששים. וה"ס **ששים גבורים**. ונודע שאין החכמה מתגלית אלא במלכות (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) וע"כ מקומם של אלו ששים גבורים הוא במלכות, לשמרה מפני החצונים, שלא ימשכו מהארת חכמה שבה מלמעלה למטה.

וזה אמרו. **הנה מטתו שלשלמה, מאי מטתו דא כורסי יקרא דמלכא**. דהיינו המלכות שנקראת מטת שלמה, כי שלמה הוא ז"א. **ששים גבורים סביב לה דאתאחדן בסטרהא מדינא קשיא**, כי מצד המלכות שבה מתגלה הארת החכמה מתאחדים אלו ששים גבורים, שהם הדינים **השומרים** החכמה שלא יינקו ממנה החצונים והרשעים. **ואקרון שתין פולסי דנורא**, דהיינו ששים **שומרים** מאש לשמרה מחצונים. וראש השומרים האלו, הוא מלאך מטטרון. כי הוא נקרא כן מלשון, אני הולך לפניהם **מטטור** (ילמדינו תשא) שפירושו שומר. וז"ש, **דההוא נער אתלבש בהו**, שמטטרון מתלבש בששים שומרים אלו, ושומר את המלכות, שהיא מטתו שלשלמה.

וחוץ מאלו הדינים הנמשכים משמאל דז"א, יש ג"כ בחינות דינים הנמשכים מימין דז"א, שה"ס דינין הנמשכים ממסך דז"א, וז"ש, **מימיניה שננא דחרבא תקיפא**, דהיינו הדינים הנמשכים מימין דז"א למטטרון. **משמאליה גומרי דנורא תקיפא**, דהיינו הדינים הנמשכים משמאל דז"א למטטרון, בסוד ששים גבורים. אמנם כשהם נכללים עם המלכות, הם שבעים, כי חג"ת נה"י דז"א עם המלכות, הרי הם ז', וכל אחת כשנכללה במלכות היא בבחינת חכמה הנקראת אלף, והם ע' אלף. וז"ש, **דמתאחדא בגליפוי בע' אלף להטי נורא דאכלא**, כי כשנכללים עם המלכות הם ע' אלף. וז"ש, **ואינון שתין מזייני זיוני קשיין מאינון גבורן תקיפן דההיא גבורה עלאה דקב"ה**, שאלו ע' אלף הם בחינת אותם ששים הגבורים הנמשכים מז"א, אלא מצד המלכות הם ע' אלף ומצד ז"א

לבד הם ששים גבורים. ז"ש **מגבורי ישראל**. דהיינו שמיוחסים לז"א הנקרא ישראל, וע"כ הם ששים.

פסקה עג

ותאנא בהאי ערסא וכו': ולמדנו, במטה הזו, שהיא המלכות, מה כתוב בה, **ותקם בעוד לילה**, כשיונקת מצד הדין. כלומר, בעת שהמלכות **קמה** להשפיע הארת חכמה הוא **לילה**, דהיינו דין, כי אין החכמה שלה מושפעת אלא עם דינים כנ"ל. וקימה פירושו הארת חכמה. **ותתן טרף לביתה**, מהו טרף. הוא כש"א, וטרף ואין מציל. דהיינו הדינים שעם החכמה, שאין מציל מהם. ז"ש, **כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה**, המוכנים לעשות דין בכל מקום ונקראים בעלי יבבה ויללה.

פסקה עד

איש חרבו על ירכו: הוא כמו שאתה אומר, חגור חרבך על ירך גבור. וסוד החרב כבר נתבאר (באות ע"א) **מפחד בלילות**, הרי העמידוהו מפחד של גיהנם. אבל מפחד בלילות, כלומר, כל זה מאיזה מקום לוקחים, **מפחד**, ממקום הזה הנקרא פחד, כש"א ופחד יצחק היה לי, שהוא גבורה דז"א, קו השמאל הנקרא יצחק. כמ"ש וישבע יעקב בפחד אביו יצחק. **בלילות**, פירושו, בזמנים שהם נתמנו לעשות דין. כי בלילה, הוא זמן הדין.

פסקה עה

ותאנא כתיב זממה וגו': ולמדנו, כתוב זממה שדה ותקחהו. ז"ש, וכל חית השדה ישחקו שם דהיינו בחינת הדין של המלכות. שה"ס לילה כנ"ל ונקרא ג"כ **שדה**. **וכל חית**, ה"ס יסוד. ישחקו ה"ס **זווג**, ועל זה כתוב, זה הים גדול וגו' שם אניות יהלכון לויתן זה יצרת **לשחק** בו. אשר לויתן ה"ס יסוד, לשחק הוא זווג. כמ"ש, והנה יצחק מצחק וגו'. כש"א, היתה כאניות סוחר **ממרחק** תביא לחמה. ממרחק ודאי. כי לחמה שה"ס הארת חכמה אינה מאירה אלא **ממרחק**, דהיינו עם דינים **המרחיקים** את החיצונים שלא יינקו מהארה הגדולה הזו. שז"ס מרחוק ה' נראה לי. וז"ס שהזווג הוא בבחינת לילה ובחינת שדה כנ"ל. כי הוא מביא את הארתה ממוח שבראש, דהיינו חכמה, ומלמעלה מראש, שהוא א"ס ב"ה. וע"כ צריכה שמירה מפני החיצונים, **תביא לחמה**: היינו על ידי הצדיק, שהוא יסוד. כשמזדווגים יחד, אז היא שמחה בכל. ז"ש, לויתן זה יצרת לשחק בו. שלויתן הוא יסוד, לשחק בו הוא זווג, כנ"ל.

פסקה עו

תאנא אלף וחמש מאה וכו': למדנו, אלף וחמש מאה, בעלי המגינים בעלי השלטון נאחזים בהצד, של אלו ששים גבורים. בידיו של אותו הנקרא נער, דהיינו מטטרון,

יש ארבעה מפתחות גדולים. שהם ד' מלאכים, מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. ונקראים מפתחות גדולים, משום שהם ממשיכים מוחין דגדלות לתחתונים. תנינים, שהם מדרגות החכמה המבוארים (לעיל בא דף י"א ד"ה פנימיות ובדף י"ג ד"ה פירוש) הולכים תחת הספינה, שהיא המלכות דהיינו בבריאה, של ים הגדול, שהוא בינה, שממנה מקבלת המלכות הארותיה, לארבע זויות. שלה, זה הולך לצד זה, דרום. וזה הולך לצד זה, צפון. וכן כולם. דהיינו גם לצד מזרח ולצד מערב, שה"ס חו"ג תו"מ. ארבע צורות הפנים נראות בהם, בתנינים, שהם אריה שור נשר אדם. שהם נמשכים מג' קוין, ומלכות המקבלתם, שהיא פני אדם. וכשנכללות באחת, דהיינו בהמלכות, כתוב, ודמות פניהם פני אדם, דהיינו פניהן של כולן, שג' הצורות אריה שור נשר מקבלות צורת אדם כמו המלכות, בעת שנכללות בה.

פירוש. הג"ר הכלולות מהארת חכמה, הם ג' קוין, חב"ד, ומכונים ג' אלפים, כי הארת חכמה ה"ס אלף. והאלף הג' שהוא קו האמצעי, דעת מתחלק לחסדים וגבורות ונודע שהארת חכמה אינה מקובלת מחכמה ממש שהיא בקו ימין אלא מבינה שחוזרת לחכמה, שה"ס קו שמאל. וע"כ נבחן שבחכמה וכן בחציה הימני של הדעת, שהם אלף וחצי אלף, הם חסדים והבינה וחציה השמאלי של הדעת, שהם אלף וחצי אלף, הם בהארת חכמה. וז"ש **אלף וחמש מאה**, שהם בינה וחציה השמאלי של הדעת, **מארי תריסין**, שהם מחציה השמאלי של הדעת, כי חציה השמאלי של הדעת, שהוא קו אמצעי, מגין על הארת החכמה שלא יתאחזו בה החצונים **מארי דשולטנותא**, היינו הנמשכים מבינה, שהם שולטים בהארת החכמה, **אתאחדן מהאי סטרא דאינון גיברין**, שהם מתאחדן בצד זה של השמאל, המכונים ששים גבורים. והשאר כבר נתבאר בפנים.

פסקה עז

אפי רברבי ואפי זוטרי וכו': פנים גדולות שהם מוחין דגדלות, ופנים קטנות, שהם מוחין דקטנות, כלולים יחד למעלה, בז"א ומלכות. מלמדנו בזה, שאפילו בעת שמאירים המוחין דגדלות בזו"ן, מאירים ג"כ המוחין דקטנות (כמ"ש לעיל בהקסה"ז דף ו' ד"ה ואלמלא, ע"ש) שנים, שהם ב' קוין, הימין והאמצעי, עולים ומשוטטים וב' מגרופין בידיהם. שהם הכחות של המסך דחירק הנכללים בב' קוין אלו, שעל ידיהם מרחיקים את החצונים מלינק מהארת חכמה (כמ"ש לעיל ויחי דף ק"ס ד"ה יתבין ע"ש כל ההמשך) שבהם כח השכר והעונש. אלף הרים עולים ובאים בכל יום לינק משיקוי של אותו הים, שהוא בינה, שהארת החכמה המכונה אלף הרים, אינה נמשכת אלא מבינה בלבד. כנ"ל בדבור הסמוך, ואח"כ נעקרים ממנה, מבינה, ועולים לים האחר, שהוא

המלכות. ומשמיענו, שאע"פ שמוחין אלו כל יציאתם הוא בבינה, ולא כלום במלכות, מ"מ בסוד אמא אוזיפת לברתא מאנהא, מקבלת המלכות המוחין דבינה. (כמ"ש לעיל בהקסה"ז דף כ' ד"ה וזה אמרו).

פסקה עח

לית חושבנא לאינון וכו': אין חשבון לאלו הנאחזים בשערותיה של המלכות, דהיינו בדינים שבה המכונים שערות. שני בנים יונקים כל יום, מן המלכות, הנקראים מרגלי הארץ. וזהו סוד שבספרא דצניעותא שבסוף תרומה, שכתוב, וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים חרש לאמר (כמ"ש בספרא דצניעותא אות נ"ד, וכמו שנתבאר שם בהסולם ע"ש) ואלו, שני בנים, יונקים מתחת צדדי כנפי המלכות שה"ס חו"ג. ב' בנות, שה"ס שתים נשים זונות (כמ"ש שם ועי' בהסולם) הם תחת רגלי המלכות, שה"ס נצח והוד דמלכות. **תחת**, פירושו אחורים. כלומר שב' בנים דקליפה יונקים מאחורים דחו"ג שלה, וב' בנות דקליפה, יונקים מאחורים דנו"ה שלה. דהיינו כמו בקדושה, שהזכר הוא חג"ת והנוקבא היא נה"י. וע"כ כתוב עליהם, ויראו בני האלקים את בנות האדם. (כמ"ש שם) ואלו הבנים והבנות דקליפה, נאחזים בצפרנים של מטה ההיא, שהיא המלכות. כי צפרניה ה"ס האחורים דאצבעות שבידין ורגלין (כמ"ש לעיל באורך, ויקהל דף פ"ז ד"ה פירוש ע"ש) וזהו שלמדנו שכתוב, **אז** תבאנה שתים נשים זונות, אז תבאנה, ולא מקודם לכן (כמ"ש בספרא דצניעותא דף כ"ט ד"ה וזה) ובזמן שישראל למטה מחזירים העורף מאחרי הקב"ה, מה כתוב, עמי נוגשיו מעולל ונשים משלו בו. ודאי. דהיינו ב' נשים הנ"ל.

פסקה עט

בידא שמאלא שבעין וכו': ביד שמאל, דהיינו מקו שמאל של המלכות, נמשכים ע' ענפים, שהם ע' שרים של אומות העולם, המגודלים בין דגת הים, שהם מדרגות הארת חכמה דשמאל, שנק' דגים. ים פירושו מלכות. כולם אדומים כמו ורד. מחמת הדינים שבהם, כי הדינין דשמאל הם אדומים. ולמעלה מהם, ענף אחד אדום ביותר, שהוא יותר דין קשה מכולם, שהוא סמאל, זה עולה ויורד. כלומר, שממשיך החכמה ממעלה למטה. והוא שרכב על הנחש ופיתה את האדם להמשיך החכמה ממעלה למטה שה"ס החטא דעץ הדעת. וכולם מתכסים בשערותיה של המלכות, דהיינו בדינים שלה המכונים שערות.

פסקה פ

מארי דלישנא בישא וכו': בעל הלשון הרע. שהוא הנחש. כשיורד הנחש, נעשה מקפץ על הגבעות, מדלג על ההרים. עד שימצא טרף האחוז בצפרנים ואוכל. אז הוא שקט, וחזרה לשונו לטוב. דהיינו שנתבטל הלשון הרע שלו, ונעשה לשון טוב. אשרי הם ישראל שמכינים לו הטרף. והנחש חוזר למקומו ונכנס בנקב תהום הגדול.

פירוש. אין אחיזת הנחש רק במלכות דמדת הדין, אלא מכח המיתוק של עליית המלכות בבינה, אשר הבינה מקבלת צורת המלכות, אז עולה הנחש ונאחז בדינים שבבינה, ואחיזה זו מכונה לשון הרע, כמו שמדבר לשון הרע על מי שכולו טוב. וכבר נתבאר זה לעיל (פרשת צו אות קט"ז ע"ש) וז"ש, **מארי דלישנא בישא** שהוא הנחש, כך דרכו, **כד נחית חוייא**, כשיורד, תחילה ונאחז במלכות למטה, הנה אח"כ הוא עולה **ומקפץ על טורין**, שהם בחינת בינה, **מדלגא על טנרי**, שהם בחינת מלכות. כלומר אע"פ שמקום אחיזתו הוא בסלעים, שהם מלכות המכונה סלע, עכ"ז הנחש מדלג עליה, שעוזב אותה, והוא קופץ להאחז בהרים, שהם חג"ת, והם בחינת בינה. שזהו לשון הרע כנ"ל. והוא משום שרוצה יותר להתאחז במקום היותר גבוה.

אמנם ע"י העלאת מ"ן ממצות ומע"ט שעושים ישראל, נמשכת הארת ע"ב ס"ג דא"ק, המוריד בחזרה את המלכות מן הבינה, ואז נטהרת הבינה מלשון הרע של הנחש. וגם המלכות נטהרת ע"י הארת הבינה (ועי' לעיל וירא אות ק"ט ק"י). וז"ש, **עד דישכח טרפא דאחיד בטופרי וייכול**, דהיינו אחר שהמלכות נטהרת ע"י הארת קו שמאל דבינה, שמקום התלבשות הארה זו הוא בסוד צפרניה של המלכות, דהיינו באחורים דאצבעות שלה, כנ"ל, (ויקהל דף פ"ז ד"ה פירוש ע"ש) אז גם הנחש מקבל חלקו מהארה זו דצפרני המלכות. והוא אוכל. **כדין שכיך ואתחזר לישניה לטב**, כי ע"כ ניתן לו להנות מהארה זו, כדי שיתבטל לשון הרע שלו, ויחזור ללשון טוב. **זכאין אינון ישראל דמזמנין ליה טרפיה**, כי הארה זו באה ע"י העלאת מ"ן ממצות ומע"ט של ישראל כנ"ל.

פסקה פא

כד סלקין מארי וכו': כשעולים בעלי הרמחים והחרבות שאין להם חשבון, שה"ס הדינים דמסך דחירק שבקו האמצעי, המכריעים את קו השמאל שיתיחד עם הימין, מסביב אלו ששים גבורים עליונים שהם מקו שמאל, המסבבים את המטה, שהיא המלכות, והשמאל מתיחד עם הימין על ידיהם. אז אלף אלפין ורבוא רבבן עומדים בכל צד של המטה ההיא שלמעלה. כלומר שיש חכמה וחסדים בכל צד, הן בימין והן בשמאל, מחמת התכללותם זב"ז, אלף אלפין, ה"ס הארות חכמה, המכונה אלף. ורבוא

רבוון, ה"ס הארות חסדים המכונה רבבות. וממנה, מן המטה שהיא המלכות, הם נזונים, כולם יקומו מפניה. כלומר, שמקבלים ג"ר המכונים קימה. בסו"ה ותקם בעוד לילה.

פסקה פב

מתחות כלהו נפקין וכו': מתחת כולם, דהיינו תחת כל מדרגות הקדושה הנ"ל, יוצאים כמה אלף ורבבות קליפות שאין להם חשבון, דהיינו בסו"ה יפול מצדך **אלף**. שה"ס הקליפות הנאחזות במפתחא, **ורבבה** מימינך לא יגש, שה"ס הקליפות הנאחזות במנעולא. ויורדים ומשוטטים בעולם, עד שתוקעים בעלי השופר, שה"ס היחוד דג' קוין, המכונים אש מים רוח, הנכללים בקול היוצא מן השופר (כמ"ש לעיל בהקדמת ספר הזהר דף קפ"ד ד"ה למשמע) ואז מתאספים. ואלו נאחזים בזוהמא שבתוך הצפרנים. דהיינו בפסולת של הארת אחורים, המכונים צפרנים כנ"ל.

פסקה פג

דא ערסא כליל וכו': מטה זו, שהיא המלכות, כוללת אותם, דהיינו כל אלו המדרגות הנ"ל, מטה זו, רגליה אחוזות בארבע רוחות העולם, דהיינו שיש בה ד' ספירות חו"ג תו"מ, שה"ס ג' קוין ומלכות המקבלתם. הכל נכנסים בכלל, הן מה שנמצא למעלה, דהיינו מדרגות דז"א, והן מה שנמצא למטה, דהיינו מדרגותיה עצמה. שז"ס, בשמים ממעל, דהיינו ז"א. ועל הארץ מתחת, דהיינו המלכות הנקראת ארץ, ועל כן כתוב **הנה**. דהיינו הנה מטתו שלשלמה. מהו **הנה**. משום שהיא מזומנת להאיר לכל למעלה ולמטה, ומטה הזו רשומה מכל. פירוש. שאין הארת החכמה מגולה אלא במלכות, (כנ"ל בראשית א' דף ע"ו ד"ה ועוד) ואפילו העליונים ממנה אין להם הארת חכמה אלא ביחודם עם המלכות. היא נקראת **אדני**, שפירושו רבון כל, הרשומה בין צבאותיה.

פסקה פד

בניני כך כהנא וכו': משום זה, צריך הכהן לכוון בדברים עליונים, ליחד השם הקדוש מן המקום שצריך ליחד, כלומר, שלא להמשיך הארת החכמה, אלא במלכות. וע"כ למדנו, כתוב, ב **זאת** יבא אהרן אל הקדש, היינו שב **זאת**, שהיא מלכות, צריך לקרב הקדושה למקומה, ולהרחיק הסטרא אחרא שרוצה להמשיך ממנה הארת החכמה ממעלה למטה. כי ממקום הזה, מן המלכות, צריך האדם לפחד מפני הקב"ה. כלומר שעם הארת החכמה המתגלה במלכות, מתגלים דינים קשים המענישים הרשעים ומרחיקים הס"א (כנ"ל פקודי אות שע"ו) וע"כ מפחדים ממנה. ועל זה כתוב, לו חכמו ישכילו **זאת**, מיד, יבינו לאחריתם. כלומר אם יסתכלו בני אדם בהעונש, ולראות איך **זאת**, שהיא המלכות מתאחדת בין צבאותיה, דהיינו שמאירה להם רק מבחינת ממטה למעלה, ואיך נתמנו

לפניה כל אלו בני הצבאות, האחוזים בה לשרת אותה, כדי להעניש ולהפרע מן הרשעים, הרוצים להמשיך הארתה ממעלה למטה, מיד **יבינו לאחריתם**, שישמרו מעשיהם, ולא יחטאו לפני המלך הקדוש.

פסקה פה

תו ארי"ש כל וכו': עוד אמר ר' שמעון, כל אדם הזוכה ללמוד תורה ולשמור ל **זאת** ההיא, שהיא המלכות, **זאת** זו שומרת אותו וכורתת עמו ברית על ברית שלו, שלא תסור ממנו ומן בניו ומן בני בניו לעולם. ז"ש, ואני **זאת** בריתי אותם וגו'. ישבו לאכול. בעוד שאכלו, א"ר שמעון להחברים, כל אחד ואחד יאמר בתורה דבר חדש, על השלחן, לפני רבי פנחס.

פסקה פו

פתח ר' חזקיה וכו': פר"ח ואמר, ה' אלקים נתן לי לשון למודים לדעת לעות את יעף דבר וגו'. אשרי הם ישראל שהקב"ה בחר בהם מכל שאר העמים, וקראם, קדש. שכתוב, קדש ישראל לה'. ונתן להם חלק, להתאחז בשם הקדוש. ובמה אחוזים ישראל בהשם הקדוש. הוא משום שזכו בתורה, שכל מי שזכה בתורה, זכה בהקב"ה.

פסקה פז

ותנינן קמיה דמר וכו': ולמדנו לפני אדוני, מהו קדש. הוא שלמות הכל שנקראת חכמה עליונה, שה"ס או"א עלאין. וממקום הזה נוזל שמן משחת קדש בשבילים ידועים למקום שנקרא בינה עליונה. שה"ס ישסו"ת, ומשם יוצאים מבועים ונחלים לכל צד. דהיינו בין לחכמה ובין לחסדים, עד שמגיעים ל **זאת** הזו. שהיא מלכות. וזאת ההיא כשהיא מתברכת היא נקראת **קדש**, ונקראת **חכמה**, וקוראים לה **רוח הקודש**. כלומר, רוח, דהיינו ו"ק, מקדש הזה שלמעלה, דהיינו ו"ק דחכמה. וכשיוצאים ומתעוררים ממנה סודות התורה, היא נקראת **לשון הקדש**.

פסקה פח

ובשעתא דנגיד וכו': ובשעה שנמשכת משחת קדש ההיא, לאלו ב' עמודים, הנקראים למודי ה', ונקראים צבאות, שהם נצח והוד. היא מתקבצת שם, וכשיוצאת משם במדרגה ההיא שנקראת יסוד, ובאה לחכמה קטנה ההיא, שהיא מלכות, הנקראת חכמה קטנה, משום שאין בה רק ו"ק דחכמה, כנ"ל בדבור הסמוך, אז היא נקראת **לשון למודים**. וממנה יוצאת להעיר לאלו קדושים עליונים. אז כתוב, ה' אלקים נתן לי **לשון למודים**. ולמה. לדעת לעות את יעוף דבר. והקב"ה נתן את זה למאור הקדוש ר' שמעון. ועוד,

שהעלה אותו למעלה למעלה. לעולמות העליונים. משום זה כל דבריו נאמרו בגלוי, ואינם מכוסים. עליו כתוב, פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות.

פסקה פט

פתח ר' ייסא וכו': פר"י ואמר, וה' נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו ויהי שלום בין חירם ובין שלמה וגו'. **וה' נתן חכמה לשלמה**, זהו שלמדנו, בימיו של שלמה המלך עמדה הלבנה, שהיא המלכות, במילואה שאז נקראת המלכות חכמה, כנ"ל. ונתן אותה לשלמה. **כאשר דבר לו**, היינו כמו שנאמר לו, החכמה והמדע נתון לך.

פסקה צ

ויהי שלום בין חירם ובין שלמה: שואל, וכי מה היה בין לזה. ומשיב, אלא כך למדנו, וה' נתן חכמה לשלמה. וחכמה זו במה השליט אותה. א"ר יוסי, השליט אותה תחילה בזה. ששלמה עשה לחירם שירד מאותה המדרגה, שהיה אומר, מושב אלהים ישבתי וגו', שלמדנו, חירם מלר צור עשה עצמו אלוה. דהיינו שנתדבק באלהים אחרים הממשיכים החכמה ממעלה למטה, כנ"ל ועשה את עצמו כמותם. אחר שבא שלמה, עשה לו בחכמתו, שירד מעצה זו, דאלהים אחרים. והודה בשביל זה לשלמה. ומשום כך, ויהי שלום בין חירם ובין שלמה.

פסקה צא

ותנינן א"ר יצחק וכו': ולמדנו, אר"י א"ר יהודה, ששלמה שלח לחירם, שד אחד, שהורידו לז' מדורי גיהנם, והעלהו. ושלח כתבים בכל יום ויום לידו, עד שחזר ממעשיו, והודה לשלמה על זה. ולמדנו. שלמה ירש את הלבנה, שהיא המלכות בכל צדדיה. הן בחכמה והן בחסדים, משום זה שלט על הכל בחכמתו. ור' שמעון בן יוחאי שולט בחכמתו על כל בני העולם, וכל אלו שעולים במדרגותיו, אינם עולים אלא להשלים המלכות עמו.

פסקה צב

פתח ר' יוסי וכו': פר"י ואמר, יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה. **יונתי**, זו היא כנסת ישראל, שהיא המלכות, מה יונה אינה עוזבת את בן זוגה לעולם, כך כנסת ישראל אינה עוזבת את הקב"ה לעולם. **בחגוי הסלע**, אלו הם תלמידי חכמים, שאינם נמצאים במנוחה בעולם הזה, וכמו שמסתירים את עצמם בחגוי הסלע מפני אויביהם. **בסתר המדרגה**, אלו הם ת"ח הצנועים, המסתירים מדרגתם מפני בני אדם, שבהם חסידים, יראי הקב"ה, שהשכינה אינה סרה מהם לעולם. אז, הקב"ה תובע מכנסת ישראל

בשבילם, ואמר, הראיני את מראיך השמיעני את קולך כי קולך ערב, כי אין קול נשמע למעלה, אלא הקול של אלו העוסקים בתורה.

פסקה צג

ותאנא כל אינון וכו': ולמדנו, כל אלו העוסקים בתורה בלילה, נחקקת צורתם למעלה לפני הקב"ה, והקב"ה משתעשע בהם כל היום ומסתכל בהם. וקול ההוא עולה ובוקע כל הרקיעים, עד שעולה לפני הקב"ה. אז כתוב, כי קולך ערב ומראך נאוה. ועתה הקב"ה חקק צורת ר"ש למעלה, וקולו עולה למעלה למעלה, ומתעטר בכתר הקדוש, עד שהקב"ה מתעטר בו בכל העולמות ומשתבח בו. עליו כתוב, ויאמר לי עבדי עתה ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה צד

פתח ר' חייא וכו': פר"ח ואמר, מה שהיה כבר הוא ואשר להיות וגו'. **מה שהיה כבר הוא**, היינו שלמדנו, מטרם שברא הקב"ה עולם הזה, היה בורא עולמות ומחריבם שה"ס שבירת הכלים, עד שעלה ברצון של הקב"ה, לברוא עולם הזה, ונועץ עם התורה. שה"ס קו האמצעי. אז הוא נתתקן בתקוניו, ונתעטר בעטרותיו, וברא עולם זה. וכל מה שנמצא בעולם הזה, היה אז לפניו, בעת הבריאה, ונתתקן לפניו.

פסקה צה

ותאנא כל אינון וכו': ולמדנו, כל אלו מנהיגי העולם הנמצאים בכל דור ודור, מטרם שבאו לעולם היו נמצאים לפני הקב"ה בצורותיהם. ואפילו כל אלו נשמות בני אדם, עד שלא תבואנה לעולם, כולן חקוקות לפניו ברקיע, באותה הצורה ממש, שהם בעולם הזה. וכל מה שלומדות בעולם הזה, יודעות הכל בטרם שתבואנה לעולם. ולמדנו, שכל זה הוא בצדיקי אמת.

פסקה צו

וכל אינון דלא וכו': וכל אלו שאינם נמצאים צדיקים בעולם הזה, אפילו שם, למעלה, מטרם שבאו לעולם, מתרחקים מלפני הקב"ה, ונכנסים בנקב תהום הגדול, ודוחקים את השעה, ויורדים לעולם. ונשמה ההיא שלהם, הנה למדנו, כמו שהיא קשת עורף בעולם הזה, כך היתה מטרם שבאה לעולם. ואותו החלק הקדוש שנתן להם הקב"ה מצד הקדושה זורקים אותו, והולכים ומשוטטים ונטמאים בנקב ההוא של התהום הגדול, ולוקחים חלקם משם, ודוחקים את השעה ויורדים לעולם. אם זכה אחר כך וחזר בתשובה לפני רבונו, הוא לוקח החלק ההוא שלו ממש, דהיינו חלק הקדושה שהשליך למעלה, כנ"ל, ז"ש, מה שהיה כבד הוא ואשר להיות כבר היה וגו'.

פירוש. כי בעת בריאת הנשמות, בעודם למעלה, מטרם שבאו לעולם הזה תחת הזמן, הם נמצאים בבחינת הנצחיות שלמעלה מזמן, אשר היה הוה ויהיה משמשים שם בבת אחת כטבע הנצחיות, ונמצא שכל המעשים שיעשו הנשמות בזה אחר זה, כשיבואו בעולם הזה, כבר הם נמצאים שמה בבת אחת. וז"ש צ"ה) **כל אינון נשמתין וכו' בההוא דיוקנא ממש דאינון בהאי עלמא**. דהיינו, כמעשיהם בעוה"ז. וז"ש (שם) **וכל מה דאולפין בהאי עלמא כלא ידעו עד לא ייתון לעלמא**, כי כל התורה שעתידים ללמוד בעולם הזה במשך ימי שני חייהם, כבר היא נמצאת כולה שמה. וז"ש **וכל אינון דלא משתכחין זכאין בהאי עלמא, אפילו תמן מתרחקין מקמי קב"ה** וכו', שכל מעשיהם הרעים כבר מצוירים בנשמתם. וכמו שעתידים להשליך חלק הקדושה בעולם הזה, כן גם שם, **וההוא חולקא קדישא דיהב לון רמאן ליה**, וכו'. ואם עתידים בעוה"ז לחטוא ולעשות תשובה, בזה אחר זה מצויר זה למעלה בבת אחת כטבע הנצחיות. וז"ש **אי זכי לבתר ותב בתיובתא קמי מאריה הוא נטיל ההוא חולקא** וכו'. שגם זה כבר מצויר שם. ויש הפרש בין הנשמה העתידה להיות בצדיק ובין העתידה להיות ברשע. כי העתידה להיות בצדיק נמצאת כבר שמה בכל קדושתה, כנ"ל, וע"כ אינה רוצה לבא לעוה"ז לחומר הגוף המזוהם. אלא בגזירת הקב"ה. אבל אותה הנשמה העתידה להיות ברשע, היא דוחקת את השעה לבא להתלבש בגוף המזוהם. כי היא חושקת לזוהמא. וז"ש **ודחקין שעתא ונחתי לעלמא**.

פסקה צז

תא חזי בני וכו': בוא וראה בני אהרן לא נמצאו כמוהם בישראל חוץ ממשה ואהרן. והם נקראו אצילי בני ישראל, ומשום שטעו לפני המלך הקדוש מתו. שואל, וכי הקב"ה, רצה לאבד אותם. והרי למדנו, בסוד המשנה, שהקב"ה עושה חסד עם הכל, ואפילו רשעי עולם אינו רוצה לאבד. ואלו צדיקי אמת, נדב ואביהוא, היעלה על דעתך, שהם נאבדו מן העולם, הזכות שלהם איפה היא, זכות אבותם איפה היא, וגם כן זכותו של משה. ואיך נאבדו.

פסקה צח

אלא הכי אוליפנא וכו': ומשיב אלא כך למדנו ממאור הקדוש, שהקב"ה חס על כבודם, ונשרף גופם בפנימיותו, ונשמתם לא נאבדה. וכבר העמדנו. ובוא וראה עד שלא מתו בני אהרן, כתוב, ואלעזר בן אהרן לקח לו וגו' ותלד את פנחס. ונקרא שמו פנחס, משום שהיה עתיד לתקן את העקום, דהיינו לתקן הפגם של נדב ואביהוא כמ"ש לעיל וכ"ה) ואע"פ שנדב ואביהוא עוד לא מתו. ז"ש ואשר להיות כבר היה.

פסקה צט

ותאנא כלהו זכאי וכו': ולמדנו, כל צדיקי אמת, מטרם שיבואו לעולם, כולם מתתקנים למעלה ונקראים בשמות. ור' שמעון בן יוחאי מיום שברא הקב"ה העולם, היה מוכן לפני הקב"ה ונמצא עמו, והקב"ה קרא אותו בשמו, אשרי חלקו למעלה ולמטה. עליו כתוב, ישמח אביך ואמך. **אביך** זה הקב"ה. **ואמך** זו, כנסת ישראל.

פסקה ק

פתח ר' אבא וכו': פר"א, ואמר, עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו. מקרא זה העמידו החברים. בשעה שהקב"ה היה מוכן ונמצא בהר סיני לתת התורה לישראל, **נרדי נתן ריחו**, שישראל נתנו והעלו ריח טוב, העומד ומגן עליהם לדורי דורות, ואמרו, כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. פירוש אחר. עד שהמלך במסבו, בעוד שעלה משה לקבל התורה מהקב"ה, שנחקקה בשני לוחות אבנים, עזבו ישראל אותו ריח הטוב שהיה מתעטר עליהם, ואמרו לעגל, אלה אלהיך ישראל.

פסקה קא

השתא האי קרא וכו': עתה נבאר מקרא זה בסוד החכמה. בוא וראה, כתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. נהר זה, שהוא בינה, מתפשט בצדדיו, בשעה שמזדווג עמו העדן הזה שהוא חכמה בזווג שלם, בנתיב הזה שלא נודע למעלה ולמטה, שהוא יסוד דחכמה, כש"א נתיב לא ידעו עיט, ונמצאים חכמה ובינה, ברצון שאינם נפרדים מעולם זה מזה, אז יוצאים מהם, מבועים ונחלים, שהם המוחין דז"א, ומעטרים לבן הקדוש, ז"א, שהוא בן י"ה, בכל אלו הכתרים, שהם המוחין. אז כתוב, בעטרה שעטרה לו אמו. שהם המוחין הנקראים עטרה. ובאותה שעה יורש הבן ההוא, ז"א, נחלת אביו ואמו, דהיינו המוחין היוצאים מזווג חכמה ובינה, שהם נקראים אבא ואמא, אז הוא משתעשע בעונג ובעדן ההוא.

פסקה קב

ותאנא בשעתא דמלכא וכו': ולמדנו, בשעה שהמלך העליון שהוא ז"א, יושב במעדני מלכים, ויושב בעטרותיו, אז כתוב, **עד שהמלך כמסבו נרדי נתן ריחו**, נרדי, זהו יסוד המוציא ברכות להזדווג המלך הקדוש, ז"א, במלכה, שהיא המלכות, ואז ניתנו ברכות בכל העולמות ומתברכים עליונים ותחתונים. ועתה הרי המאור הקדוש מתעטר בעטרותיו של מדרגה ההיא, דהיינו בהמוחין דז"א מאו"א, הנקראים עטרות; והוא והחברים מעלים תשבחות ממטה למעלה דהיינו מ"ן, והיא, המלכות, מתעטרת באלו

התשבחות, שמזדווגת עם ז"א, יש עתה להוציא ברכות ממעלה למטה לכל החברים ממדרגה ההיא, הנ"ל. ור' אלעזר בנו יאמר, מאלו דברים המשובחים ששמע מאביו.

פסקה קג

פתח ר' אלעזר וכו': פר"א ואמר, וירא והנה באר בשדה וגו' ונאספו שמה כל העדרים וגו'. מקראות אלו יש להסתכל בהם, שבסוד החכמה הם, שלמדתי מאבי, וכך למדתי. **וירא והנה באר בשדה**. מי הוא באר. זהו שכתוב, באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם. דהיינו המלכות שנתקנה מאו"א הנקראים שרים. **והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה**. אלו הם נצח הוד יסוד. שאלו רובצים עליה ועומדים עליה ומאלו באר ההיא נתמלאה ברכות.

פסקה קד

כי מן הבאר וגו': כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים, כי מן באר הזו, נזונים עליונים ותחתונים ומתברכים כולם יחד. **והאבן גדולה על פי הבאר**, זה הוא דין קשה, שנקרא אבן גדולה, שעומד עליה מהצד האחר לינק ממנה. **ונאספו שמה כל העדרים**. אלו הם שש ספירות של המלך, ז"א, שהם חג"ת נה"י, שמתאספים כולן, וממשיכים ברכות מראש המלך, דהיינו מג"ר דז"א המכונות ראש, ומריקים בה. וכשמתחברים כולם כאחד והריק בה, כתוב, **וגללו את האבן מעל פי הבאר**, שגוללים אותו דין הקשה, המכונה אבן, ומעבירים אותו ממנה.

פסקה קה

והשקו את הצאן: היינו שמריקים ברכות מהבאר ההיא לעליונים ולתחתונים. לאח"כ, והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה. היינו שאותו הדין חוזר למקומו. משום שצריכים אליו לבשם העולם ולתקן העולם. כי הדין הזה שומר את הבאר שלא תגלה החכמה שבה רק בעת קבוץ כל העדרים, שה"ס ג' קוין נה"י, שאז ה"ס הנסיעה, ולאח"כ הוא מעלים החכמה (כמ"ש זה לעיל בשלח ל"ט ד"ה וז"ש כד ע"ש) ועתה הרי הקב"ה מריק עליכם ברכות ממבוע הנחל, ומכם מתברכים כל בני הדור. אשרי חלקכם בעולם הזה ובעולם הבא. עליכם כתוב, וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך.

פסקה קו

פתח ר"ש ואמר וכו': פר"ש ואמר, יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם וגו'. למדנו בי"ג מדות הרחמים, מתקשר קשר האמונה שהיא המלכות, שתמצאנה ברכות לכל. וכל האמונה של הקב"ה נסתמה בשלשה, דהיינו ג' קוין, שה"ס י"ג. כי הם מאירים בכל אחת מד' ספירות חו"ג תו"מ שבה, וג"פ ד' הם י"ב, ועם כללות המלכות הם י"ג. וע"כ,

בי"ג מדות, מתעטרת התורה, כמו שהעמדנו בברייתא דר' ישמעאל, מקל וחומר ומגזירה שוה וכו'. וכבר העמדנו זה כמה פעמים. והשם הקדוש, שהוא המלכות, מתעטר בזה.

פסקה קז

ת"ח בההיא שעתא וכו': בוא וראה בשעה ההיא שרצה יעקב שיתברכו בניו בשם האמונה, מה כתוב, כל אלה שבטי ישראל שנים עשר ו **זאת**, אשר דבר להם אביהם, שנים עשר, וזאת, הם י"ג. כי נשתתפה עמהם השכינה הנקראת **זאת**, ונתקיימו הברכות. והיינו שכתוב, איש אשר כברכתו ברך אותם. מהו כברכתו. היינו כדמיון של מעלה, שהם י"ג מדות הרחמים, והיינו כברכתו של כל מדה ומדה.

פסקה קח

ותאנא כל אינון וכו': ולמדנו, כל אלו המדות של המלכות עולות ומתעטרות ונחות בראש אחד, דז"א, ושם מתעטר הראש של המלך, אותו שנקרא במדרגה עליונה של חסידות, דהיינו ז"א, שהחסד שלו נעשה לחכמה, וחסידים הדבוקים בז"א, יורשים את כל הכבוד ההוא של מעלה, שהוא מלכות עם י"ג מדותיה, שכתוב, **יעלזו חסידים בכבוד**, היינו בעולם הזה, שהוא מלכות. ירננו על **משכבותם**, היינו בעולם הבא, שהוא בינה. **רוממות אל בגרונם**, היינו שיודעים לקשר קשר האמונה כראוי. כי המלכות נקראת אל. ואז **חרב פיפיות בידם**. מהו חרב פיפיות. זו היא חרב לה', שהיא מלכות מצד הדין, שנקראת חרב. **פיפיות**, היינו שלוהטת בב' דינים, דהיינו בדינין דשמאל, ובדינין דמסך. ולמה. הוא, לעשות נקמה בגוים וגו'.

פסקה קט

והא ר' פנחס וכו': והרי ר' פנחס בן יאיר, שהוא ספירת החסד ראש העליון, דז"א, דהיינו שהחסד שלו נעשה לחכמה שהיא ראש. משום זה יורש כבוד עליון, והוא קושר קשר העליון, קשר הקדוש, קשר של האמונה. דהיינו היחוד של ז"א ומלכות. אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא. על השלחן הזה נאמר, זה השלחן אשר לפני ה'. קם ר' פנחס ונשקו, וברכו. ונשק לר' אלעזר ולכל החברים וברך אותם. לקח את הכוס וברך.

פסקה קי

פתח ואמר תערוך וגו': פתח ואמר, תערוך לפני שלחן נגד צוררי וגו'. ישבו שם כל אותו היום. והיו החברים כולם שמחים בדברי תורה, ושמחת ר"ש היתה רבה. לקח ר' פנחס את ר' אלעזר ולא עזבו כל אותו היום וכל הלילה, והיה שמח עמו. קרא עליו אז תתענג על ה', כל השמחה והעונג הרב הזה הוא של חלקי, כי ר' אלעזר היה בן בתו, ועתידים בעולם ההוא להכריז עלי, אשרי חלקך רבי פנחס שאתה זכית לכל זה. שלום לך ושלום

לעוזרך כי עזרך אלקיך. השכימו ללכת. קם ר' פנחס ואחז בו בר' אלעזר ולא הניחו ללכת. לוה ר' פנחס את ר"ש וברכו, ולכל החברים. בעוד שהיו הולכים אמר להם ר"ש לחברים, עת לעשות לה'.

פסקה קיא

אתא ר' אבא וכו': בא ר' אבא ושאל. כתוב, ונתן אהרן על שני השעירים גורלות וגו'. גורלות אלו למה. ואהרן למה לו לתת הגורלות. ופרשה זו למה. והרי למדתי לפני אדוני סדר היום של יום הכפורים וגם זה אני רוצה לדעת.

פסקה קיב

פתח ר"ש ואמר וכו': פר"ש ואמר, ויקח מאתם את שמעון ויאסור אותו לעיניהם. שואל וכי מה ראה יוסף לקחת את שמעון עמו יותר מאחיו האחרים. ומשיב, אלא אמר יוסף, בכל מקום, שמעון הוא פתיחת הדין, ואותה שעה שהלכתי מאבי לאחי, שמעון פתח תחילה בדין, ז"ש, ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא ועתה לכו וגו'. לאחר כך בשכם, ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי וגו'. כולם היו בדין. לכן, טוב לקחת את זה, ולא יעורר מריבה בכל השבטים.

פסקה קיג

ותנינן מה קא חמא וכו': ולמדנו, מה ראה שמעון להתחבר בלוי יותר מבכולם, והרי ראובן היה אחיו, והיה סמוך לו כמו לוי, למה לא נתדבק בראובן. ומשיב, אלא שמעון ראה וידע שלוי בא מצד הדין, ושמעון היה נאחז מצד הדין הקשה יותר, אמר, נתערב אחד באחד, ואנו נחריב העולם. מה עשה הקב"ה, לקח את לוי לחלקו, אמר מכאן ולהלאה, ישב שמעון אסור בחבלים לבדו. **בקופטירא**, הוא מלשון כקפטורין יוצאה מתוך הושט, שפירושו חבל. (תנחומא מקץ).

פסקה קיד

תאנא בסטרא דאמא וכו': למדנו, מצד אמא, ב' רוחות חוקרי דין נאחזים ביד שמאל. והעמדנו, שהם מרגלי הארץ, שהיא המלכות, בכל יום ויום. כלומר שיונקים מן נה"י דמלכות, הנקראים רגלין. וז"ס שכתוב, שנים אנשים מרגלים. (עי' בספרא דצניעותא שבסוף תרומה, אות נ"ד בהסולם).

פסקה קטו

ותאנא זכאה חולקיהון וכו': ולמדנו, אשרי חלקם של ישראל, יותר מכל העמים עכו"ם, שהקב"ה רצה לטהרם ולרחם עליהם, שהם חלקו ונחלתו. ז"ש, כי חלק ה' עמו וגו' וכתוב, ירכיבהו על במתי ארץ. על במתי ארץ הוא בדיוק, שהם מתאחדים למעלה

למעלה, בז"א, וע"כ הקב"ה, האהבה שלו מתדבקת בהם, ז"ש, אהבתי אתכם אמר ה'. וכתוב, כי מאהבת ה' אתכם וגו'. ומתוך אהבה יתירה שאוהב אותם, נתן להם יום אחד בשנה לטהרם ולזכות אותם מכל עונותיהם. שכתוב, כי ביום הזה וגו'. כדי שיהיו זכאים בעולם הזה ובעולם הבא, ולא ימצא בהם חטא. וע"כ ביום הזה מתעטרים ישראל ושולטים על כל חוקרי הדין, ועל כל הרוחות.

פסקה קטז

תאנא ונתן אהרן וגו': למדנו, ונתן אהרן על ב' השעירים גורלות. **ונתן אהרן**, למה דוקא אהרן, הוא משום שבא מצד החסד, ויכול להשלים המלכות בחסדים. **על שני השעירים**, הנה **על** הוא בדיוק. הרומז על המלכות, שהוא ממעל שני השעירים, והיינו כדי שתתבשם המטרוניתא, שהיא המלכות. **גורל אחד ל"ה וגורל אחד לעזאזל**, שואל, והרי שני שעירים הם, הרומזים על דינין ולמה יהיה אחד מהם לה', ומשיב, אלא אמר הקב"ה, ישב שעיר אחד אצלי, ואחד ילך וישוטט בעולם, כי אם יתחברו שניהם, לא יוכל העולם לסבול.

פסקה קיז

נפק האי אזיל וכו': יוצא השעיר הזה הולך ומשוטט בעולם, ומוצא את ישראל בכמה עבודות, בכמה מדרגות, בכמה חוקים טובים, ואינו יכול להם. כולם, יש שלום ביניהם, ואינו יכול לכנוס בהם ברכילות. דהיינו שאינו יכול להשטין עליהם. שעיר הזה, שולחים אותו עם המשא של כל עונות ישראל.

פסקה קיח

תאנא כמה חבילי וכו': למדנו כמה גדודי מחבלים מזדמנים, שהם תחת ידו של השעיר הזה, וממונים לרגל הארץ על כל אלו העוברים על דברי תורה, וביום ההוא, יום הכפורים, אינו נמצא משטין לדבר על ישראל. כשמגיע שעיר הזה, שלעזאזל, אל ההר, כמה שמחה על שמחה מתבשמת בו לכולם, ואותו חוקר דין שיצא, דהיינו השעיר שלמעלה, חוזר ואומר שבחם של ישראל. הקטגור נעשה סנגור. כלומר, שהמשטין נעשה מליץ טוב.
ביאור המאמר. הנה ג' שאלות שאל ר' אבא את ר"ש (באות קי"א) א) הני עדבין למה. ב) ואהרן למה לי למיהב עדבין, ולא איש אחר. ג) ופרשתא דא למה. כלומר למה נאמרה פרשה זו ליום הכפורים דוקא. וכדי לבאר לו את ג' שאלות אלו מביא ר' שמעון כאן ג' ענינים שהם, א) ענין שמעון ולוי. ב) ענין ב' אנשים מרגלים. ג) ענין ב' השעירים. אשר בשורשם הדינים שבהם שוים זה לזה.

וכבר ידעת שב' מיני דינים הם שורשי כל הדינים והחטאים שבעולם, שהם דינים דדכורא הנמשכים מקו שמאל, ודינים דנוקבא הנמשכים מן המסך. וכשהדינים דנוקבא באים מבחינת התיקון, דהיינו מהקו האמצעי, אז הם סותרים לדינין דדכורא ומבטלים אותם, (כמ"ש זה לעיל פרשת תזריע אות קנ"ב בהסולם) עש"ה. אמנם אם הדינים דנוקבא אינם באים מבחינת התקון, אלא מבחינת הדינים עצמם, אז לא די שאינם מבטלים את הדינים דדכורא, אלא עוד שנוספים עליהם ומחריבים את העולם.

ושמעון ולוי, שניהם היו בבחינת דינים, שמעון, היה מבחינת דינים דדכורא הנמשכים מקו שמאל. ולוי, היתה בו בחינת דינין דנוקבא, הנמשכים ממסך. וז"ש (באות קי"ג) **שמעון חמא וידע וכו' נתערב חד בחד ואנן נחריב עלמא**, כי הדינים דנוקבא שבלוי, כשיתוספו על הדינין דדכורא של שמעון, יחריבו העולם כנ"ל. **מה עביד קב"ה, נטיל ליה לחולקיה ללוי**, דהיינו שהעלהו לבחינת התקון שלו, שהוא הקו האמצעי, אשר אז הוא סותר לדינין דדכורא, ומעלים ממנו הג"ר דשמאל, כדרך קו האמצעי, וז"ש, **מכאן ולהלאה, ליתיב בקופטירא בהדיה בלחודוי**, דהיינו שיתמעטו הג"ר דשמאל שלו וישאר בו"ק דחכמה, שזה נחשב לו, כמו שהוא אסור בחבלים ע"י הדינין דנוקבא שבלוי. ובזה מיושב ג"כ (באות קי"ב) הכתוב, **ויקח את שמעון ויאסור אותו לעיניהם** ששאל, **מה חמא יוסף** וכו'. כי יוסף הוא בחינת יסוד, שהוא קו האמצעי שמחזה ולמטה, וע"כ בחינת דינין דנוקבא המתוקנים שבקו האמצעי, **אסר את שמעון**, שמיעט הג"ר דשמאל שבשמעון. שמהם כל הדינים והמריבות.

וז"ש (באות קי"ד) **בסטרא דאמא תרין גרדיני טהירין אתאחדן בידא שמאלא**, שהם דינים דנוקבא ודינין דדכורא הנ"ל, ושניהם נמשכים מאמא אל המלכות, והדינים דנוקבא נתוספים ומתאחדים בדינין דדכורא שהם מיד שמאל, דאמא, **והא אוקימנא דאינון מאללי ארעא בכל יומא ויומא**, שהם נאחזים בנה"י המלכות הנקראים רגלין, והמלכות נקראת ארץ, וע"כ נקראים מרגלי הארץ. והם מתעוררים בכל יום ויום, ותיקונם הוא ע"י הארת קו האמצעי בכל יום ויום. וה"ס שני אנשים מרגלים.

וז"ש (באות קט"ז) **אמאי חד לה'**, **אלא אמר קב"ה, יתיב האי גבאי**. דהיינו השעיר לחטאת, כי שני השעירים בשורשם למעלה הם ג"כ ב' בחינות דינים הנ"ל, אשר השעיר לחטאת, היא דינים דנוקבא, והשעיר לעזאזל, הוא דינים דדכודא. ואמר הקב"ה, שה"ס קו האמצעי, שהשעיר לחטאת ישב אצלי, כלומר שהדינים שלו יתתקנו בבחינת קו אמצעי, הממעט הג"ר דקו שמאל, **וחד יזיל וישוט בעלמא**, היינו השעיר לעזאזל, שהוא מדינים דדכורא, ישוטט בעולם בלבדו, דהיינו כמ"ש לעיל בשמעון ולוי, ש **נטל ליה**

לחולקיה ללוי וכו', **ושמעון ליתיב בקופטירא בהדיה בלחודוי. דאלמלי תרווייהו, מזדווגן לא יכיל עלמא למסבל**, דהיינו כנ"ל בשמעון ולוי, שאם מתחברים היו מחריבים את העולם. כי אם הדינים דנוקבא אינם נפשכים מתקון קו האמצעי, הם נוספים על דינים דדכורא ומחריבים את העולם. וע"כ לקח השעיר לחטאת אצלו.

אמנם כדי להבין היטב ענין השעיר לעזאזל, צריכים להרחיב הדברים. כי אומר בזהר (וירא אות שפ"ד) **ביום ראש השנה, בעי לערבב ליה לשטן, ביום הכפורים, בעי לנייחא ולמעבד ליה נייחא דרוחא. וכדין אתהפך סנגוריא** וכו': ופירוש הדברים הוא, כי ביום ראש השנה חוזר העולם כמו שהיה ביום ד' דמעשה בראשית, דהיינו שחוזרים ונגלים ג"ר דחכמה, ואז מתעורר הס"א להמשיך דינים דשמאל על העולם. והתיקון לזה היא תקיעת שופר הממעטת הג"ר מן העולמות, ונשארים בו"ק בלי ראש והשטן מתבלבל, כי כל אחיזתו הוא בג"ר דשמאל, ועתה נעלמו ע"י תקיעת שופר (כמ"ש זה וירא אות שפ"א בהסולם ע"ש) אמנם כיון שנעלמו הג"ר נעשה מקום חסרון בעולמות, והס"א עולה ונאחז במקום החסרון ג"ר, ומחטיא את הבריות. שז"ס בינונים תלוים ועומדים עד יוה"כ. ולפיכך נעשה תקון שני ביום הכפורים, שחוזרים וממשיכים הארת החכמה, ועם כל זה נעשה תקון, שהס"א לא יתאחז בשמאל להחטיא העולם בהמשכת החכמה ממעלה למטה. והיינו התקון המובא בכמה מקומות, שבעת גלוי החכמה יתגלו עמה דינים קשים המענישים הרשעים, שעי"ז משומרת החכמה שלא ימשיכו הרשעים אותה ממעלה למטה (כנ"ל פקודי אות שע"ו) ותדע, שמקור התקון הזה, נעשה ביום הכפורים, על ידי השעיר לעזאזל. כי ביום הכפורים מתגלה החכמה ע"י הלבשת המלכות לבינה, ואז **ונתן אהרן על שני השעירים גורלות**. אשר שעיר אחד ה"ס דינין דנוקבא, ושעיר הב' הוא דינין דדכורא הנמשכים מג"ר דחכמה. **גורל אחד לה'**, דהיינו השעיר שבו דינין דנוקבא מכח תקיעת שופר בראש השנה, עולה לה', לקו האמצעי, ומקבל הארת החכמה בבחינת ו"ק, כדרך הקדושה. **וגורל אחד לעזאזל**, דהיינו השעיר שבו דינין דדכורא, מתגלה עליו ג"ר דחכמה מכח שממשיך הארת החכמה, ממעלה למטה כדרך הס"א, ואח"כ ושלח את השעיר במדבר. דהיינו שנגלו עליו כל העונשים הנמשכים לדבוקים בו, מחמת שמוכרחים להמשך אחריו אל המדבר והחורבן. ואז ב' הדינים נתתקנו, כי דינין דנוקבא נתתקנו ע"י שעלה עליהם הגורל לה', שהוא קו האמצעי, שתיקן אותם בהארת ו"ק דחכמה. וכדי שלא יתאחז הס"א במקום חסרון של ג"ר דחכמה, ניתן לו השעיר לעזאזל הממשיך ג"ר דחכמה, עם כל הדינים והעונשים, ואז **קטגור נעשה סנגור** (כמ"ש באות קי"ח) כי לא ירצה להתאחז במקום חסרון דג"ר דחכמה, כדי שלא יקלקל

הג"ר של עצמו שיונק מהשעיר לעזאזל. וגם אין פחד שיחטיא את בני העולם שימשיכו ממעלה למטה, מחמת רוב הדינים הרובצים עליו ע"י ששולחים אותו המדברה. וז"ש (באות קי"ח) **כד מטא** וכו' **מתבסמין כלהו ביה**, דהיינו כל הדינים, הן הדינים דנוקבא, והן הדינים דדכורא, כמבואר.

וז"ש (באות קט"ז) **יתיב חד גבאי**, דהיינו אותו שהיא מבחינת דינים דנוקבא ישב אצלי ויקבל ו"ק דחכמה כדרך הקדושה. **וחד יזיל וישוט בעלמא**, דהיינו לפתות בני העולם שימשכו לו הג"ר מלמעלה למטה כחפצו. ואז הולך הס"א להחטיא בני אדם שימשיכו לו הארת החכמה ממעלה למטה, וז"ש, **נפק האי, אזל ושט בעלמא ואשכח להו לישראל בכמה פולחנין** וכו', דהיינו שע"י הגורלות, כי נתברר מעלת השעיר אשר עלה עליו הגורל לה', דהיינו ההארות והמוחין הגדולים הנמשכים ממנו, ולעומתו רוב הדינים ועונשים הנגלים עם השעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל, אז כל ישראל מתדבקים בה' בכל נפשם, והס"א **לא יכיל למיעל בהו בדלטורא**. מחמת הפחד מדינים הנגלים עמו. ונודע, שאותם ב' דינים הנזכרים, הם שורשי כל החטאים והעונות, וכיון שאותם ב' דינים השורשיים נתתקנו, כבר בטוחים שבית ישראל לא יחטאו עוד. וז"ש, **שלחין ליה במטולא דכל חובייהו דישראל** דהיינו כמ"ש ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה. כי ישראל נעשו בטוחים שלא יחטאו עוד, מחמת הדינים שנגלו עם השעיר שנשלח לארץ גזרה. ואז יכפר להם. ובזה נתבאר היטב, מה ששאל ר' אבא (באות קי"א) **הני עדבין למה**.

ומה ששאל, **ואהרן למה ליה למיהב עדבין**. הוא כמ"ש (באות קט"ז) **ונתן אהרן, בגין דאתי מסטרא דחסד**, וע"כ היה ראוי להמשיך שפע החסדים על השעיר אשר עלה עליו הגורל לה'. וליחד ימין ושמאל שבמלכות זה בזה. ומה ששאל, **ופרשתא דא למה**, דהיינו למה נאמרה ביום הכפורים, הוא כמ"ש (באות קט"ו) **ומגו רחימותא** וכו', **יהב לון יומא חד בשתא לדכאה להו ולזכאה להו מכל חובייהון**.

פסקה קיט

ות"ח לאו דא וכו': ובוא וראה, לא זה בלבד הוא, אלא בכל מקום שצריכים ישראל להטהר מעונם, הקב"ה נותן להם עצה לקשר בעלי הדין, שלא יקטרגו, ולבשם אותם, באלו הקרבנות והעולות, שמקריבים לפני הקב"ה (כמ"ש בפרשת נח דף מ"ב ד"ה ות"ח ובדף מ"ח ד"ה ועם, ע"ש כל ההמשך) ואז אינם יכולים להרע, וביום ההוא, דיוה"כ, יותר מכל, וכמו שישראל למטה מבשמים הכל, ע"י שני השעירים, כך מבשמים לכל המקטרגים. והכל הוא קרבן ועבודת הקב"ה.

פסקה קכ

תאנא בההיא שעתא וכו': למדנו, בשעה ההיא שכתוב, ולקח אהרן את שני וגו'. מתעוררים באותו היום אלו שני השעירים, שהם דינין דנוקבא ודינין דדכורא, למעלה, ורוצים להתחבר זה עם זה כנ"ל, ולשלוט ולצאת לעולם. כיון שהכהן מקרב אלו ב' השעירים למטה, בבית המקדש, מתקרבים אלו שלמעלה, אז יוצאים גורלות לכל הצדדים, הכהן נותן גורלות למטה, הכהן, שהוא חסד, נותן גורלות למעלה. וכמו שאחד נשאר בהקב"ה, דהיינו שעיר אחד לה', למטה, ואחד, שהוא השעיר לעזאזל, מוציאים אותו למדבר ההוא, כך הוא למעלה, אחד נשאר בהקב"ה, בקו האמצעי, ואחד יוצא ומשוטט בעולם לאותו מדבר העליון, דהיינו הדינים המתגלים עם הופעת החכמה, שהם בחינת מדבר וארץ גזרה (כמ"ש לעיל באות קי"ח באורך) ואחד באחד מתקשר. כלומר שמאירים זה על זה, שעי"ז מתבטלים ב' מיני הדינים הן דינין דנוקבא והן דינין דדכורא, כנ"ל באורך.

פסקה קכא

כתיב וסמך אהרן וגו': כתוב, וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי והתודה עליו וגו'. משום זה **וסמך אהרן את שתי ידיו**, שה"ס קו ימין וקו שמאל, כדי שהקב"ה, שהוא קו האמצעי, יסכים על ידיו. **על ראש השעיר החי**, המלה **החי** הוא מדויק, שבא לכלול השעיר שלמעלה. שעליו מתגלים הג"ר דחכמה עם הדינים (כנ"ל באות קי"ח), וחכמה נקראת **חי**.

פסקה קכב

והתודה עליו את כל עונות: הוא כמו שכתוב, והתודה אשר חטא **עליה**, שהעמדנו אשר **עליה** פירושו, שהאדם נטהר ונשאר **עליה** על הכשבה, כל אותו העון, אף כאן **והתודה עליו**, פירושו, אחר שהתודה הכהן בשביל ישראל, **עליו**, כלומר, שישארו כל עונות **עליו**.

פסקה קכג

א"ל ר' אבא וכו': א"ל ר"א, אם כן, והרי כתוב, ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים, ואיך אתה אומר שהשעיר לעזאזל מכוון כנגד השעיר שלמעלה. אמר לו, כאן הוא משונה, כי שם היו מקריבים הקרבן לשעירים, כי לא כתוב, ולא יזבחו עוד את זבחיהם שעירים, אלא לשעירים, כי שם עשו עבודתם לשעירים ונתנו להם שליטה, וכאן רק, ונשא השעיר עליו את כל עונותם, והקרבן אינו נעשה אלא להקב"ה. בוא וראה, בשביל הקרבן מתבשמים עליונים ותחתונים, והדין אינו שורה ואינו שולט על ישראל.

פסקה קכד

תאנא ושלח ביד וגו': למדנו. ושלח ביד איש עתי המדברה. מהו איש עתי. ומשיב, אלא סוד הדבר כך הוא. בכל מה שנעשה, צריך אדם העושה להיות מוכן לדבר ההוא. יש בן אדם שהברכה מתקיימת על ידו יותר מאחר. שהוא מטעם הכנתו לזה. בוא וראה מה כתוב בכהן, טוב עין הוא יבורך. אל תקרי יבורך אלא יברך. כי משום שהוא טוב עין הוא מוכן שתתקיים הברכה על ידו בזה.

פסקה קכה

ואית ב"נ דהוא וכו': ויש בן אדם שהוא מוכן שתתקיימנה קללות על ידו, ובכל מקום שיביט תבאנה קללות ומארה ובהלה. כמו בלעם שנקרא רע עין, כי היה מוכן לכל רע ולא היה מוכן לטוב. ואע"פ שברך, ברכתו לא היה ברכה, ולא נתקיימה. וכשהיה מקלל, כל מה שקילל היה מתקיים, ואפילו ברגע אחד היה מתקיים. וע"כ כתוב, **שתום העין**, כי בכל מקום ששלטו עיניו, נתקלל.

פסקה קכו

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה, מה כתוב, וישת אל המדבר פניו. הוא, כדי שיתעורר הצד השולט שם דהיינו הס"א, ויבא במלשינות וקטרוגים על ישראל. מה כתוב בכהנים, טוב עין הוא יבורך. כי הוא מוכן לזה והברכה שורה בנתינת עיניו. וע"כ למדנו שהאדם יסור אפילו ממאה דרכים, ולא יפגוש באדם שיש לו עין רעה.

פסקה קכז

אוף הכא ושלח וכו': אף כאן, **ושלח ביד איש עתי**, היינו שהוא מוכן לזה ורשום לזה, והכהן היה מכיר בו, כי עין אחת היתה גדולה קצת יותר מהשניה, העור שעל העין, דהיינו העפעפים, מכוסה בשערות גדולות, העין בצבע כחול, ואינו מביט במישור. זה הוא אדם המוכן לזה, לשלוח השעיר לעזאזל, והוא כראוי לו, וע"כ כתוב, ביד איש עתי. **סורטא**, פירושו עפעפים, לפי הענין.

פסקה קכח

בגוש חלבא הוה וכו': בגוש חלב, היה אדם, שבכל מקום שהכה בידו היה ממית, ובני אדם לא היו קרבים אליו. בסוריא היה אדם, שבכל מקום שהביט, אפילו שהיה כונתו לטוב, היה הכל מתהפך לרע. יום אחד היה אדם אחד הולך בשוק, והיו פניו מאירים, בא אותו אדם והביט בו, ונבקעה עינו. משום זה, לכל דבר, בין לטוב בין לרע, יש איש המוכן לו, לזה ולזה. וע"כ כתוב, טוב עין הוא יבורך. אל תקרא יבורך, אלא יברך.

פסקה קכט

ותאנא האי ב"נ וכו': ולמדנו, אדם זה שהיה הולך עם השעיר למדבר, כשהגיע שם עם השעיר, היה עולה להר, ודחה אותו בשתי ידים, ולא היה יורד לחצי ההר, עד שנעשה אברים אברים. והאדם ההוא היה אומר, כך ימחו עונות עמך וכו'. ומשום שעי"ז, עלה הקטגור ונעשה סנגור של ישראל (כנ"ל באות קי"ח) אז לוקח הקב"ה כל עונות ישראל, וכל מה שכתוב, באלו פסקי דין שלמעלה להזכיר עונות בני אדם, ומשליך אותם כאפן הזה, שנשלך השעיר לעזאזל מן ההר, אל המקום שנקרא מצלות ים. שה"ס מקום החשך והדינים דשמאל שמתחת המלכות הנקראת ים. ז"ש, ותשליך במצלות ים כל חטאתם.

פסקה קל

תאנא ומאת עדת וגו' **לחטאת**: למדנו, הכתוב אומר **ומאת עדת**, ללמד שיקחו מכסף כולם, ויתכפר לכולם. כי כל עונות ישראל תלוים כאן, וכולם מתכפרים בזה. וע"כ לא די שיקחו מכסף אדם אחד. ומאיזה מקום נלקחים. הוא, שלוקחים כסף מן הקופות שבעזרה, ומביאים השעירים, מכסף הזה שהוא של כולם.

פסקה קלא

וההוא שעירא אחרא וכו': ושעיר האחר שנשאר להקב"ה עושים אותו תחילה חטאת, וכבר העמדנו באיזה מקום הוא מתקשר (כנ"ל בסולם אות קי"ח) ואח"כ מתקרבים אלו, והכל מתבשם, ונשארו ישראל זכאים לפני הקב"ה מכל העונות שעשו וחטאו לפניו. ז"ש, כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'.

פסקה קלב

תו אמר רבי שמעון וכו': עוד אר"ש, ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק. מה זה רומז. אלא ודאי, עשו **איש שעיר** הוא, מאותו הנקרא **שעיר**, שהוא הס"א, כי בא מאותו הצד. **ואנכי איש חלק**, היינו איש הנחלק ממה שחלק לשאר העמים, אל השרים והממונים שלהם, שכתוב, אשר חלק ה' אותם. וכתוב, כי חלק ה' עמו וגו'. עוד, **איש חלק**, היינו משני שעירים שנחלקו ונשאר חלק אחד, שהכהן חלק אותם, אחד לחלקו של יעקב ואחד להקב"ה. למה, כדי שהשעיר ישא על כתפיו, כל עונות של יעקב, שכתוב ונשא השעיר עליו את כל עונותם, שהוא אותיות עונות תם. דהיינו עונות של יעקב שנקרא איש תם.

פסקה קלג

תאנא בההוא יומא וכו': למדנו ביום הזה, כמה פתחים פתוחים כנגד ישראל לקבל תפלתם. אשרי חלקם של ישראל שהקב"ה רוצה לזכותם, ולטהר אותם. ז"ש, כי ביום

הזה יכפר וגו'. ביום הזה מתעטר הכהן בכמה עטרות. ביום הזה עבודת הכהן היא יקרה וגדולה מכל העבודות. לכל נתן חלק באלו הקרבנות של הקב"ה (כנ"ל אות קי"ח בהסולם), ביום הזה נתעטר החסד בעולם על ידי הכהן, המקריב קרבנות על עונות העם. תחילה הקריב על עונותיו, ואח"כ על עונות העם. ומקריב עולות עליו ועל העם. וכבר העמדנו הדברים.

פסקה קלד

פקודא דא למפלח וכו': מצוה זו היא שיעשה הכהן הגדול עבודת יום ההוא כמו שצריך, וישלח שעיר לעזאזל. סוד זה הוא, כמו שאתה אומר, כדי שהס"א יפרד מן העם הקדוש, ולא יתבע עונותיהם לפני המלך, ולא יקטרג עליהם, כי אין לו כח וממשלה רק כשמתחזק הכעס מלמעלה. ובמתנה הזו, של השעיר לעזאזל, מתהפך אח"כ לשומר עליהם (כמ"ש לעיל באות קי"ח ע"ש) וע"כ נדחה מלפני המלך. והרי העמדנו, שזה הוא, משום שהוא קץ כל בשר.

פירוש. כמו שנתבאר לעיל (פרשת נח אות ק"ל) שע"כ נקרא קץ כל בשר, משום, דכל רעותיה לאו איהו אלא בבשרא תדיר, ונתבאר שם בהסולם שבשר ה"ס הארת חכמה משמאל, שהס"א חושק מאוד לאור הזה, ע"ש בטעמו ונימוקו. וסוד שעיר לעזאזל הוא המשכת החכמה דשמאל, (כנ"ל אות קי"ח) וע"כ כשישראל ממשיכים לו אור הזה נעשה אפוטרופוס וסנגור עליהם. כמ"ש שם באורך.

פסקה קלה

ועמא קדישא יהבין וכו': והעם הקדוש נותן לו כמו שצריך לו, דהיינו **שעיר**, וז"ס הן עשו אחי איש **שעיר**. שהוא בחינת הס"א. ויש בו זכר ונקבה, שכמו שיש בצד הקדושה זכר ונקבה, כן יש בצד הטומאה זכר ונקבה. משל אומרים, השלך עצם לכלב, וילחך עפר רגליך. אף כאן נותנים לס"א שעיר והוא נעשה סניגור.

פסקה קלו

שאלו לבן זומא וכו': שאלו לבן זומא, המותר לנו לסרס כלב. אמר להם, ובארצכם לא תעשו, פירושו, כל שבארצכם לא תעשו, ואפילו כלב. כי כמו שהעולם צריך לזה, צריך העולם ג"כ לזה. כלומר, שאין דבר בארץ שאין לו צורך. וע"כ למדנו, והנה טוב מאד, זהו מלאך המות, שאין לבטלו מן העולם, כי העולם צריך לו. ואע"פ שכתוב בו במלאך המות, והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה וגו', לא טוב שיתבטלו מן העולם. הכל צריך הן טוב והן רע.

פסקה קלז

ובגיני כך איתי וכו': ומשום זה יש לנו ביום הזה להשליך עצם לכלב, דהיינו השעיר לעזאזל, שבעוד שהוא גורר העצם, יכנוס מי שיכנוס להיכל המלך, ואין מי שימחה בידו, כי המקטרג טרוד במתנה שלו, ואח"כ עוד ינדנד לו בזנבו. דהיינו שיעשה סניגור.

פסקה קלח

מה כתיב והתודה וגו': מה כתוב, והתודה עליו את כל עונות בני ישראל. וכתוב, ונשא השעיר עליו את כל עונותם. כיון שהס"א ראה שעיר הזה התעורר חשקו אליו, ולהשתכלל עמו, ואינו יודע מאלו העונות שלקח השעיר עליו. הוא חוזר לישראל, ורואה אותם בלי עונות ובלי פשעים, כי כולם שורים על ראש השעיר, הוא עולה למעלה, ומשבח אותם לפני הקב"ה. והקב"ה רואה העדות של המקטרג. והואיל שחשקו לרחם על עמו, אע"פ שהוא יודע כל מעשה, הוא מרחם על ישראל.

פסקה קלט

וכלא שריא בדא וכו': וכל התקון שורה בזה, שלא יתעורר סוד הדין מלמעלה, ויתחזק הדין הזה ויכלו בני העולם, כי זה בא מדין קשה. ואם דין הזה מתעורר, הוא מתעורר בעונות בני אדם, כי אין לו התעוררות לעלות למעלה לעורר דין קשה רק בשביל עונות בני אדם. כי בשעה שאדם עושה עון מתאסף זה וכמה אלפים עוזרים עמו, ומתקבצים שם ולוקחים אותו ומעלים למעלה, הרחמן יצילנו. ועל הכל נתן הקב"ה עצה לישראל להנצל מכל הצדדים. וע"כ כתוב, אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו.

ביאור המאמר. כי ידעת שמצד המלכות דצמצום א', המכונה מנעולא אין המלכות, והתחתונים הנמשכים ממנה, ראוים לקבל אור העליון. כי כח הצמצום והמסך רוכב עליה, שלא תקבל שום אור. וראה הקב"ה שאין העולם מתקיים, ע"כ העלה המלכות למדת הרחמים שהיא בינה, ונמתקה בה, שמלכות הממותקת הזו נקראת מפתחא, ומבחינתה יכולים המלכות והתחתונים הנמשכים ממנה לקבל אורות העליונים. כמ"ש זה לעיל (ב"ב דף ז' ד"ה וכבר). אמנם גם אחר שנתקנה המלכות בכלים דמפתחא, אין הנקודה דמנעולא נעדרת ממנה לגמרי, אלא שנגנזה בה. שמשום זה נקראת המלכות עצה"ד טוב ורע, **שאם זכה**, **הא טוב**, שהמנעולא נגנזת ונעלמת, והמפתחא שולטת בה, ואז מקבלת כל האורות ומאירה לתחתונים. **ואם לא זכה**, כי הוא חוטא, **הא רע**, אז חוזרת ומתגלת המנעולא בשורש החוטא, שבמלכות, והאורות מסתלקים מחמתה שעי"ז מת החוטא (כנ"ל ויצא דף י"ג ד"ה סתרא ע"ש).

ואין לשאול כיון שרצה הקב"ה בקיום העולם ותקן את המלכות בנקודה דמפתחא, א"כ היה ראוי שיבטל לגמרי את המנעולא ולא שתחזור ותתעורר בסבת החטא. וז"ש (באות קל"ו) **והנה טוב מאד. דא מלאך המות לית לבטלא ליה מן עלמא, עלמא אצטריך ליה** וכו'. כי אע"פ שנקודה דמנעולא גורמת המיתה עכ"ז העולם צריך לה ואין לבטלה קודם גמר התקון. **ובגיני כך אית לן ביומא דא למרמי ליה גרמא לכלבא**, דהיינו השעיר לעזאזל, שע"י עבודת ישראל מתגלים עליו הג"ר דחכמה דשמאל עם הדינים הקשים שבהן, שהסטרא אחרא נהנה מהן מאד, מטעם שאומר (באות קל"ד) **בגין דאיהו קץ כל בשר**, ע"ש. וע"כ נבחן זה כמו שמשליכים עצם לכלב. ונעשה כל זה, כדי שהס"א לא יקטרג על ישראל, ולא יעורר למעלה גילוי המנעולא מחמת עונותיהם של ישראל, כי עתה, **עד דאיהו גריר**, בעוד שגורר העצם שזרקו לו **ייעול מאן דייעול לגבי היכלא דמלכא**, דהיינו הכהן הגדול ימשיך אורות וכל טוב מהיכל המלך, **ולית מאן דימחי בידוי**, כי הס"א לא יקטרג עליו, לגלות המנעולא המסלקת האורות, כי אז יאבד גם הוא עצמו את המתנה דשעיר לעזאזל, שהשיג ע"י עבודת ישראל. ולא עוד, אלא, **לבתר יכשכש ליה בזנביה**, כי עוד ישבח לישראל בשביל זה. כמ"ש והולך.

ומפרש יותר (באות קל"ח) **כתיב ונשא השעיר** וגו'. ומבאר, איך נושא עליו השעיר את כל עונות בית ישראל. ואומר, **כיון דאיהו חמי האי שעיר תיאובתיה לגביה ולאשתכללא בהדיה**, כי אין חשקו אלא בבשר, שהוא החכמה דשמאל הנגלית על ראש השעיר, **ולא ידע מאינון חובין דקא נטיל שעיר**. כי כל אלו האורות דחכמה דשמאל, לא נגלו במלכות אלא מחמת שנגנזה בה נקודה דמנעולא, ורק נקודה דמפתחא משמשת בה בגלוי. ונמצא שבתוך השעיר הזה נכלל בו בגניזו הנקודה דמנעולא, המסלקת את אורות האלו, אלא שהס"א לא ידע מזה משום שנגנזה, ומשום שטרוד בשעיר שלו ואינו רוצה לאבד אורותיו, **תב לגבייהו דישראל חמי לון בלא חובין** וכו' **ושבח לון קמי קב"ה**. כי רוצה שישראל יהיו זכאים ולא תתגלה המנעולא, כדי שיוכל להחזיק גם הוא בהשעיר שלו. **וקב"ה חמי** וכו' **אע"ג דאיהו ידע כל עובדא, חם עליהון דישראל**, כי אע"פ שהקב"ה יודע שהמנעולא גנוזה, מכל מקום אין האורות מסתלקים מחמת ידיעתו, כי הקב"ה הוא ברחמים על ישראל שע"כ גנז המנעולא, וגילה מדת הרחמים וכל עוד שהס"א אינו מקטרג על זה, לא יתעורר שום דין מחמת ידיעתו ית'. וז"ש, **בגין דלא יתער רזא דדינא מלעילא**, שהדין אינו מתעורר מלמעלה וכו', **ואי יתער**, ואם הדין מתעורר ונגלית המנעולא, **האי בחובי בני אנשא אתער**, הוא שמחמת החטא יש לו כח לס"א לעורר דין המנעולא כנ"ל. **דהא לית ליה אתערו לסלקא לעילא לאתערא דינא קשיא**, כי אין

התעוררות לסטרא אחרא לעלות למעלה לעורר הדין הקשה, שה"ס המנעולא, **בר בדיל חובי בני נשא**, רק בשביל החטאים של בני האדם. **כנ"ל אם לא זכה הא רע**. אבל אם הס"א אינו מגלה, אע"פ שהקב"ה יודע, אין זה מזיק כלום. כי בכונה, גנז הקב"ה את מדת הדין דמנעולא, וגילה בה המפתחא, שה"ס שיתף רחמים בדין. כנ"ל. כדי לקיים העולם במדת הרחמים.

פסקה קמ

עד דהוו אזלי, וכו': בעוד שהיו הולכים, ישבו בשדה אחד והתפללו. ירד ענן אני שרצונו של הקב"ה כאן, נשב. ישבו ואמרו דברי תורה. פתח ואמר, מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק. הנה אני מסתכל בדברי שלמה המלך, וכולם אמרם בחכמה.

פסקה קמא

ת"ח ג' ספרין דחכמתא וכו': בוא וראה ג' ספרי חכמה הוציא שלמה לעולם, וכולם בחכמה עליונה. שיר השירים חכמה, קהלת תבונה, משלי דעת. כנגד ג' אלו, חב"ד, עשה ג' ספרים, שיר השירים, הוא כך כנגד חכמה. קהלת, הוא כך כנגד תבונה. משלי, כנגד דעת. שה"ס ג' קוין. במה נראה זה. ומשיב, אלא כל אלו המקראות הם בשני אפנים, שבתחילת הכתוב ובסוף הכתוב נראה שהם שני אפנים מיוחדים, דהיינו שמדבר מב' ענינים, שזהו בחינת ב' קוין, ימין ושמאל. וכשמסתכלים במקראות, זה כלול בזה, וזה כלול בזה. שב' ענינים שבכתוב, כלולים זב"ז, משום זה הוא שקול כנגד הדעת. שה"ס קו האמצעי הכולל ימין ושמאל יחד. מכאן אנו רואים, שכל דבריו הם בסוד ג' קוין וכן ספריו נחלקים לג' קוים, חכמה בינה דעת.

פסקה קמב

האי קרא לאו וכו': ומפרש דבריו, מקרא זה, אין תחלתו סופו ואין סופו תחלתו, דהיינו שהם ב' ענינים נפרדים, וכשאני מסתכל בו הם כלולים אחד באחד בין מסופו לתחילתו ובין מתחילתו לסופו. כי כתוב, שמועה טובה מארץ מרחק מים קרים על נפש עיפה. אשר מים קרים על נפש עיפה, הוא ענין מיוחד, ושמועה טובה מארץ מרחק, הוא ענין מיוחד, וכלולים זה בזה, כי זה וזה הוא נחת רוח, כי כמו שזה נחת רוח כך זה נחת רוח. והוא קו האמצעי הכולל ב' הענינים. כנ"ל.

פסקה קמג

עד דהוו יתבי וכו': בעוד שהיו יושבים, בא אדם אחד ואמר, שאשת ר' שמעון נתרפאה ממחלתה. והחברים שמעו קול, שהקב"ה מחל לעונות הדור. א"ר שמעון, הרי נתקיים

כאן הכתוב, ושמועה טובה מארץ מרחק, הוא נחת רוח כמו מים קרים על נפש עיפה. אמר להם נקום ונלך, שהקב"ה עושה לנו נסים.

פסקה קמד

פתח ואמר מים וכו': פו"א, מים קרים על נפש עיפה, זו היא התורה, שכל מי שזכה לעסוק בתורה ומרוה נפשו ממנה, מה כתוב, ושמועה טובה מארץ מרחק. הקב"ה מכריז עליו כמה טובות להטיב לו בעולם הזה ובעולם הבא. ז"ש ושמועה טובה. מאיזה מקום היא טובה. מארץ מרחק, דהיינו, ממקום שהקב"ה היה רחוק ממנו מתחילה, דהיינו ממקום שהיה עמו בשנאה מתחילה. שכתוב וארץ מתקוממה לו. ממקום הזה מקדימים לו שלום. ז"ש מארץ מרחק. וכתוב, מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך ע"כ משכתיך חסד. (חסר סוף המאמר).

פסקה קמה

ויצא אל המזבח וגו': ר' יהודה פתח ואמר מזמור לאסף אל אלקים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו. למדנו, אלף וחמש מאות וחמשים רבוא בעלי שירה מזמרים להקב"ה כשמאיר היום. ואלף וחמש מאות וארבעים ושמונה כשמאירה הלבנה. דהיינו בלילה. ואלף וחמש מאה ותשעים אלף רבוא אומרים שירה בשעה ההיא הנקראת בין הערבים.

פירוש, בבוקר עד חצי היום מאיר צד הימין של ז"א, שהוא חסדים, ומחצי היום עד הערב הנקרא בין הערבים מאיר צד השמאל של הז"א, שה"ס הארת החכמה שבקו שמאל דז"א. ובלילה עד חצות, מאיר משמרה וחצי משמרה, שה"ס קו ימין וחצי קו השמאל (כנ"ל ויחי דף קל"ח ד"ה וג' מ"ש). ונמצא שבכל ג' זמנים אלו אינם מאירים אלא קו וחצי קו, כי בבוקר כשמאיר קו ימין דז"א נמצא שמאירה החכמה וצד ימין דדעת דז"א, והם נבחנים לאלף וחמש מאה, כי הג"ר שהם חב"ד נבחנים לג' אלפים, נמצא החכמה בסוד אלף, וחצי הדעת הוא חצי אלף, דהיינו חמש מאה. ועד"ז בזמן בין הערבים מחצות היום ואלך כשמאיר צד שמאל דז"א, מאירה הבינה, וצד שמאל דדעת, דהיינו קו וחצי, שהם אלף וחמש מאה. ובלילה, כשמאירים קו ימין וחצי דשמאל כנ"ל, הוא ג"כ אלף וחמש מאה. וכל זה הוא מבחינת הג"ר דז"א המכונים ראש.

ומבחינת הגוף דז"א, שהם ז"ת שלו, הנה עקרם רק ה' ספירות חג"ת נ"ה. כי בגוף יורדים חב"ד לבחינת חג"ת ות"ת ומלכות לבחינת נצח והוד, כנודע. אבל יסוד ומלכות אינם בחינות חדשות, אלא שהם ב' כוללים בלבד, שיסוד כולל חג"ת נ"ה מבחינת החסדים,

והמלכות כוללת חג"ת נ"ה מבחינת הגבורות. הרי שאין בהארת הגוף אלא ה' ספירות חג"ת נ"ה בלבד. וכל אחת מהן כלולה מעשר הם חמשים.

וז"ש, **אלף וחמש מאה וחמשין רבוא מארי שירתא מזמרין לקכ"ה כד נהיר יממא**, דהיינו שהנמשכים מבחינת הג"ר, הם אלף וחצי אלף, דהיינו קו וחצי, שהם החכמה וחצי דעת מימין. כנ"ל. והנמשכים מגוף הם חמשים, ששם ה"ס חג"ת נ"ה שכל אחת כוללת עשר, והם חמשים. ולהיותם חסדים הם נבחנים במספר רבוא. כי רבוא, יורה על חסדים. וע"כ הם אלף ות"ק וחמשים רבוא.

וז"ש **ואלף וחמש מאה וארבעין ותמניא, בסיהרא**, שמבחינת הג"ר הם קו וחצי, שהם אלף וחצי אלף, ומבחינת הגוף, הם ה' ספירות חג"ת נ"ה, שכ"א כלולה עשר, חוץ מספירת הוד, שאינה כלולה אלא משמונה, כי מרוב הדינים שבלילה, ושבספירת הוד, אין מאירים יסוד ומלכות שבה. וע"כ אין שם אלא ארבעים ושמונה, מטעם החסרון של יסוד ומלכות דהוד, החסרים בלילה.

אמנם בין הערבים, כשמאיר הצד שמאל דז"א, דהיינו הארת החכמה שבשמאל, אז נמצאות ג"ר גם בבחינת גוף דז"א, ויש אז בו ט' ספירות חב"ד חג"ת נה"י, אפילו בגוף. אלא שהם בסוד דינים שאינם מאירים מטעם חסרון חסדים, כמ"ש היטב לעיל (בראשית ב' אות קמ"א, ובהסולם, עש"ה) וז"ש, **ואלף וחמש מאה ותשעין אלף רבוא בההיא שעתא דאקרי בין הערבים**, כי הקו וחצי דצד שמאל דג"ר, שהם בינה וחציו השמאלי דדעת, הם אלף וחצי אלף, ותשע ספירות דגוף, שכל אחת כלולה מעשר, הם תשעים. שביחד הם אלף ות"ק וצ'. ובהיותם בהארת החכמה, מכונים, **אלף רבוא**, כי החכמה מכונה אלף. ומבחינת לילה, אינו חושב כאן אלא קו וחצי המאירים עד חצות לילה, כנ"ל. והקו וחצי המאירים מחצות לילה והלאה, מבאר להלן (באות קמ"ח).

פסקה קמו

ר' יוסי אמר וכו': ר' יוסי מפרש דבריו של ר"י, ואומר כשמאיר היום, כל אלו בעלי יבבה, דהיינו אותם הנמשכים מקו שמאל שמרוב הדינים שבו הם מיבבים תמיד, משבחים בדברי תשבחות כנגד בוקר הזה, שהוא אור החסדים, כי כשנתעורר בקר הזה, כלם מתבשמים והדין נשקט, ואומרים תשבחות. ז"ש ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים. ובעת ההיא נמצאות שמחה וברכות בעולם, שהקב"ה מעורר את אברהם, שה"ס החסד, להחיותו ולהשתעשע עמו, ומשליטו בעולם. שה"ס ממשלת היום. ומאין לנו שבקר הזה הוא של אברהם, דהיינו חסד, הוא משכתוב, וישכם אברהם בבקר.

פסקה קמז

בההוא זמנא דבין וכו': בזמן ההוא של בין הערבים, כל אלו אלף ות"ק וצ' אלף רבוא הנמשכים אז, הם נקראים בעלי יללה, מחמת שנמשכים מקו וחצי דצד שמאל, שמשם נמשכים דינים, כנ"ל, וע"כ הם מיללים, כי אינם יכולים לסבול הדינים האלו. ומזמרים באותה שעה. ומריבה שורה בעולם. ושעה ההיא, היא ההתעוררות שעורר הקב"ה את יצחק, שהוא קו השמאל דז"א, והוא קם ודן את הרשעים, העוברים על דברי תורה, וז' נהרות אש, כנגד חג"ת נה"י"מ נמשכים ויוצאים ושורים על ראשיהם של הרשעים ושלהבת גחלי אש מתעוררת מלמעלה למטה. ואז, אברהם, שה"ס החסד, שב למקומו. דהיינו שהחסד חוזר לשורשו ונעלם מן התחתונים, כש"א, ואברהם שב למקומו. והיום נפנה ורשעי גיהנם צועקים ואומרים, אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. ובאותה שעה צריך אדם להזהר בתפלת המנחה.

פסקה קמח

בזמנא דמטי ליליא וכו': בזמן שהגיע הלילה, אלו האלף וחמש מאות וארבעים ושמונה, הנמשכים אז, הם נקראים, מחוץ לפרוכת, ואומרים שירה. אז מתעוררים הדינים שלמטה, דהיינו הדינים של המלכות, והולכים ומשוטטים בעולם. ואלו אומרים שירה עד שנחלק הלילה, דהיינו משמרה וחצי משמרה (כנ"ל בהסולם אות קמ"ה) אחר שנחלק הלילה מזדמנים כל האחרים יחד, דהיינו אותם של המשמרה וחצי המשמרה, שלאחר חצות לילה, ואומרים תהלות. כש"א תהלות ה' יבשרו. ר' יהודה אמר כשהרצון נמצא בבקר, אז תהלות ה' יספרו. ולא בלילה.

פירוש. תהלות, פירושו אורות, מלשון **בהלו** נרו עלי ראשי (איוב כ"ט) ור' יוסי סבר שהוא אור החכמה המתגלה אחר חצות לילה, ואז נאמר תהלות ה' יבשרו. ור' יהודה סבר, שהוא אור דחסדים המתגלה בבקר, ואז נאמר תהלות ה' יבשרו.

פסקה קמט

ר' יוסי אמר וכו': ר"א, אחר שנתעורר רוח צפון בחצות הלילה והולך לו, שה"ס הארת החכמה שבצד שמאל, הנקרא רוח צפת, אז תהלות מבשרים, עד שיבא הבקר, ומתעורר בקר הזה, שהוא אור החסדים, ואז שמחה וברכות נמצאות בעולם. והן אינן נקראות תהלות. כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה קנ

תאנא אמר ר' אבא וכו': למדנו, אר"א, כולם, כל מה שאמר ר' יהודה ור' יוסי כך הוא, ולמעלה מהם, יש שלשה שרים. ומפרש, באותה שעה שנתעורר בקר הזה, ומתעוררים

התשבחות של כל אלו אלף וחמש מאות וחמשים רבוא, נתמנה עליהם ממונה אחד, ששמו **הימן**, שהוא כנגד הימן שלמטה המובא בתהלים. ותחת ידו שרים ממונים עליהם לתקן השירה. **הימן**, הוא אותיות ימין, כי הוא נמשך מימין.

פסקה קנא

בההיא שעתא דאתער וכו': בשעה ההיא שנתעורר הזמן של בין הערבים, ומזמרים כל אלו אלף וחמש מאות ותשעים אלף רבוא בעלי הילולה, נתמנה עליהם ממונה אחד, ושמו **ידותון**, כנגד ידותון שלמטה המובא בתהלים. ותחת ידו שרים ממונים עליהם לתקן הזמר ההוא, כמש"א, זמיר עריצים. שפירושו כריתת הרשעים, אף הזמירות שלהם מכלים את הרשעים. **ידותון**, הוא אותיות, יד, וידון, שזה מורה שהוא מיד שמאל, ודינים נמשכים ממנו.

פסקה קנב

בההיא שעתא דמטי וכו': בשעה ההיא שבא הלילה, מתעוררים כל אלו המלאכים שהם מחוץ לפרוכת, דהיינו שנמשכים מאחורים של המלכות, ומחיצוניות שלה, אז שוקט הכל, ופתיחת פתח לא נמצא, והדינים שלמטה, דהיינו של המלכות, שהיא למטה מכל הספירות, מתעוררים, כולם, דהיינו כל הדינים, נתמנו יחד, אלו על אלו, עד שנחלק הלילה. אחר שנחלק הלילה, ומתאספים כל המלאכים הנמשכים מקו אמצעי (כנ"ל ויחי דף קל"ח ד"ה וג') נתמנה עליהם ממונה אחד, ומאסף לכל המחנות, כש"א מאסף לכל המחנות וגו', ושמו **אסף**, כנגד אסף ההוא שלמטה, המובא בתהלים, ותחת ידו כל השרים והממונים ומבשרי תהלות. פירוש. המלכות נקראת אסף, מפני שהארות כל הספירות מתאספות בה, שהיא מקבלת מכולם. ולהיות השר ההוא נמשך ממלכות ע"כ נקרא שמו אסף.

פסקה קנג

עד דאתי צפרא וכו': עד שבא הבקר. כיון שבא הבוקר, קם נער ההוא, שהוא מטטרון, היונק משדי אמו, שהיא המלכות, לטהר אותם, דהיינו להמלאכים שבלילה, ונכנס לשמש, כשנתעורר הבוקר אז היא שעת רצון, שהמלכה מספרת עם המלך, שהוא ז"א. והמלך מושיט מעצמו חוט אחד של ברכות, דהיינו חסדים, ופורש על המלכה, ועל אלו המתחברים עמה. מי הם המתחברים עמה. היינו אותם שעוסקים בתורה בלילה, בעת שנחלק.

פסקה קנד

רבי שמעון אמר וכו': רש"א, אשרי חלקו, מי שבא עם המלכה בשעה שבאה לקבל פני המלך, ז"א, לספר עמו, ונמצא עמה בשעה שהמלך מושיט ימינו, שהוא אור החסדים, לקבל את המלכה. ז"ש, אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים. מהו אחרית ים. הוא שעה ההיא, בבקר, כשמקבלת פני ז"א, היא **אחרית** של **ים** ההוא, שהוא מלכות. כי כשנחלק הלילה היא התחלה שלה, שאז מתחלת להאיר, והוא דין, כל עוד שהוא לילה, מטעם חסרון חסדים להלביש החכמה שלה, ועתה, שהגיע הבקר, היא **אחרית** שלה, כי דיניה מסתלקים ונכנסת תחת כנפי המלך, שהוא ז"א, כלומר שמתלבשת בחסדים שלו, היא, וכל אלו הצדיקים המתחברים עמה. ז"ש, אשכנה באחרית ים.

פסקה קנה

ותאנא, כל אינון וכו': ולמדנו, כל אלו שעוסקים בתורה בשעה שנחלק הלילה, הם מתחברים עם השכינה, וכשבא הבוקר, והמלכה, דהיינו השכינה, מתחברת עם המלך, שהוא ז"א, הם נמצאים עם המלך, והמלך פורש כנפיו על כולם. ז"ש, יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי וגו'.

פסקה קנו

תאנא, בהאי שעתא וכו': למדנו, בשעה ההיא, שבא הבקר, האבות, שהם חג"ת דז"א, מזדמנים עם המלכה, ומקדימים לספר עמה ולהתחבר עמה. ובהם הקב"ה, ז"א, מדבר עמה, והוא קורא לה לפרוש עליה כנפיו. ז"ש, מזמור לאסף אל אלקים ה' דבר ויקרא ארץ וגו'. **אל**, זהו אור החכמה, ונקרא חסד, והוא קו ימין. דהיינו חסד העולה להיות חכמה. **אלקים**, זהו גבורה, דהיינו קו שמאל. **הויה**, זהו שלמות הכל, רחמים. דהיינו קו האמצעי המשלים לימין ושמאל. ועל כן, הקו אמצעי. דבר ויקרא ארץ, שהיא מלכות. דהיינו שמשלים המלכות.

פסקה קנז

רבי אלעזר הוה וכו': ר"א היה יושב לפני ר"ש אביו, אמר לו, הרי למדנו, שהשם אלקים בכל מקום הוא דין. השם הויה, יש מקום שנקרא אלקים, דהיינו שנקוד בניקוד אלקים, דהיינו אדני הוי"ה, שהשם הויה נקוד בניקוד אלקים. ושואל, למה נקרא אלקים, והרי האותיות, שהן הויה, הן רחמים בכל מקום.

פסקה קנח

אמר ליה הכי וכו': א"ל כך הוא כתוב במקרא, שכתוב, וידעת היום והשבות אל לבבך כי הויה הוא האלקים. וכתוב, הויה הוא האלקים. אמר לו דבר זה ידעתי שבמקום שיש דין

יש רחמים, ולפעמים במקום שיש רחמים יש דין. וע"כ אוה"כ הוי"ה הוא האלקים. אמר לו, בוא וראה שכך הוא, כי הויה בכל מקום הוא רחמים, ובשעה שהרשעים מהפכים הרחמים לדין, אז כתוב הויה, וקורים אותו אלקים.

פסקה קנט

אבל ת"ח רזא וכו': אבל בוא וראה סוד הדבר. ג' מדרגות הן, וכל מדרגה ומדרגה היא בפני עצמה, אע"פ שהכל אחד, ומתקשרים כאחד, ואינן נפרדות זו מזו. בוא וראה, כל הנטיעות, דהיינו הספירות, וכל אלו הנרות, דהיינו ספירות המלכות, המכונה מאורי אש, כולם מאירים ולוהטים ומושקים ומתברכים מאותו הנהר הנמשך ויוצא, שהוא בינה, שהכל כלול בו, כי כל המוחין באים ממנה, וכלל הכל בו.

פסקה קס

והאי נהרא אתקרי וכו': והנהר ההוא נקרא **אם** אל **הגן**, שהוא מלכות, כי בינה נקראת אם, כמ"ש כי **אם** לבינה תקרא, שהוא למעלה מן הגן. ונקראת אם, משום ש **עדן**, שהוא חכמה מתחבר עמה, ואינו נפרד ממנה, ומשום זה כל המבועים של המוחין, יוצאים ונמשכים ממנה ומשקים לכל צד. הן לימין והן לשמאל, ופותחים בה פתחים, וע"כ הרחמים נמצאים ממנה שהוא קו האמצעי, והרחמים נפתחים בה. כי ראשית פתיחת קו האמצעי, להכריע וליחד ימין ושמאל, שהוא שלמות כולם, מתחלת בבינה.

פסקה קסא

ובגין דקרינן לה אם וכו': ומשום זה שקוראים אותה, את הבינה, **אם**, היא נוקבא, וגבורה, ודין יוצא ממנה. וע"כ היא נקראת רחמים בפני עצמה, דהיינו מבחינת עצמותה, אבל מצדה מתעוררים דינים. וע"כ, השם של הבינה, כתוב ברחמים, דהיינו באותיות **הויה** המורה על רחמים, ומנוקד בדין, דהיינו שד' אותיות הויה שלה, מנוקדות כמו הניקוד שבשם אלהים. ונמצאות אותיות השם שהן ברחמים, ודינים נמשכים מצדה, המרומז בנקודות השם, כעין זה יְהֶ"וֹה, זו היא מדרגה אחת.

ביאור המאמר. נודע, שחכמה ובינה מכונים בכל מקום אבא ואמא, וצריכים להבין טעם הדבר. והענין הוא, כי המלכות, שממנה נבראו העולמות, הנה מבחינתה עצמה אינה ראויה לקבל אור העליון, כי הצמצום א' והמסך רוכב עליה, שלא תקבל אור העליון. וכדי לקיים העולמות שיוכלו לקבל אור העליון, העלתה הבינה אליה את המלכות שעי"ז קבלה הבינה לתוכה את הדינים של המלכות, ונסתלקו ממנה הג"ר, שמחמת זה קבלה המלכות שבבינה בחינת הכלים והקטנות של הבינה, ואח"כ כשירדה המלכות מן הבינה וחזרו אליה הג"ר, קיבלה המלכות המוחין דג"ר של הבינה. ומן המלכות

מקבלים כל העולמות (ועיי לעיל ב"א דף ז' ד"ה וכבר). ונמצא שהבינה קבלה אליה את המלכות ודיניה. ומיעטה את עצמה, כדי שתוכל המלכות לקבל מוחין וקיום. וענין עלית המלכות לקבלת המוחין מבינה, נבחן כמו עיבור ולידה (כנ"ל ב"א מ"ב ד"ה פירוש. וכמ"ש בתרומה אות תר"ח בהסולם ע"ש) וע"כ נעשה בינה אל המלכות כמו אם, והמלכות היא בתה. ומתוך שחכמה ובינה הם בזווג, ואין בינה בלי חכמה, נבחן ג"כ החכמה לאב אל המלכות.

וזה אמרו (באות ק"ס), **והאי נהרא אתקרי אם לגנתא**, שהבינה הנקראת נהר נעשתה **אם** אל המלכות. ונודע שמטעם עלית המלכות לבינה, יצאו בבינה ג' קוין, בסוד ג' נקודות חולם שורק חירק, שה"ס ג' זריעות, דהיינו ג' בחינות דינים (כמ"ש לעיל ב"א ט"ו ד"ה ההוא ע"ש) שחולם ה"ס קו ימין ושורק קו שמאל וחירק הוא קו האמצעי. וז"ש, **ובגין כך כל מבועין נפקין ונגדין**, דהיינו שורשי המוחין, **ואשתקיין לכל עיבר**, דהיינו לקו ימין ולקו שמאל, **ועל דא רחמי מנה משמכחין**, שה"ס קו האמצעי, הרי שנעשה ג' בחינות דינין בבינה מג' קוין, שכל זה עלתה לה מטעם שהעלתה לתוכה את המלכות, כי מצדה עצמה היא בסוד, כי חפץ חסד הוא, בלי שום דין. וז"ש, **ובגין דקרינן לה אם**, דהיינו שהעלתה לתוכה את המלכות, היא **נוקבא**, **גבורה**, **ודינא מנה נפיק**, שמחמת שהמלכות היא נוקבא נעשתה גם הבינה נוקבא, וכן מחמת שהמלכות היא גבורה נעשתה גם הבינה לבחינת גבורה, ודינים יוצאים ממנה, דהיינו שנעשו בה ג' זריעות דחולם שורק חירק, שמהם יוצאים דינים, וז"ש, **אקרי רחמי בלחודהא**, שלפי עצמה היא כולה רחמים בלי שום דין, כי היא בבחינת, כי חפץ חסד הוא, **הא מסטרהא דינין מתערין**, מטעם שקבלה לתוכה את המלכות כנ"ל. **ובג"כ כתיב ברחמי**, באותיות **הויה**, שמורה על עצמותה שהיא רחמים, **ונקוד בדינא**, שמורה על הדינים שבה מטעם החיבור עם המלכות, ע"כ הניקוד שלה כמו השם שבמלכות, שהוא אלקים. דהיינו בחטף סגול חולם וחירק, חטף סגול תחת ה **י'**, וחולם על **ה'**, וחירק תחת ה **ו'**.

פסקה קסב

דרגא תנינא וכו': מדרגה השניה, מצד מדרגה הראשונה, שהיא בינה, יוצאת ומתעוררת מדרגה אחרת שנקראת גבורה. שהיא קו שמאל דז"א, וזה נקרא אלקים, ולא בנקודות בלבד, כמו בינה, אלא באותיות אלה ממש. והתחלתו היא מזעיר אנפין, דהיינו חסד דז"א, שמשם נמשך גבורה, ובו הוא נכלל, כי קו שמאל דז"א נכלל בקו ימין דז"א, שהוא חסד, ומשום שמתאחד בזה, בחסד, ע"כ כתוב, הויה הוא האלקים, כי **הויה**, שהוא חסד,

הוא האלקים, שהוא גבורה, וכאן, לא רק בנקודות של אלקים, כמ"ש בבינה, אלא כלול בהאותיות דאלקים, והם אחד. להיותם כלולים זה בזה, וזו היא מדרגה השניה.

פסקה קסג

דרגא תליתאה וכו': מדרגה השלישית, הוא צדק, דהיינו מלכות, שהיא ספירה האחרונה, וזו היא בית דין של המלך, של ז"א. ולמדנו שהשם אדני כתוב כך ונקרא כך, כנסת ישראל, שהיא המלכות נקראת בשם הזה, אבל השם של ז"א כתוב הויה ונקרא אדני, ושם הזה נשלם במקום הזה, במלכות. ואלו הן ג' מדרגות הנקראות בשמות של דין, שמדרגת הבינה, נקראת הויה בניקוד אלקים. ומדרגת הגבורה, נקראת גם בהאותיות של אלקים, ומדרגת המלכות נקראת אדני, שהם ג' שמות דין, מטעם כי המדובר היא כאן בקו שמאל, שהוא דין, ששורשו היא בינה, וע"כ הוא מרומז רק **בנקודות דאלקים**, וממנה נמשך לקו שמאל דז"א, ושם הוא במציאות ממש, אלא שכלול בימין. וע"כ הוא סוד **אלקים גם בהאותיות**. וממנו נמשך למלכות, שהיא נבנית כולה מקו שמאל. וע"כ נקראת **אדני**. שהוא אותיות דין במפורש. וכולן מתקשרות אחת באחת בלא פירוד, כמו שהעמדנו.

פסקה קסד

א"ל אי ניחא וכו': אמר לו, אם הוא לרצון לפני אבי, הרי שמעתי בזה שכתוב, אהיה אשר אהיה, ואיני עומד בו, שאיני מבין פירושו. אמר לו, אלעזר בני, הרי העמידוהו החברים. ועתה בדבר אחד מתקשר הכל.

פסקה קסה

ורזא דמלה הכי וכו': וסוד הדבר כך היא. השם **אהיה**, זה כלל הכלל, שהוא או"א עלאין, שה"ס ג"ר דבינה, שהם תמיד בסו"ה כי חפץ חסד הוא ואינם מקבלים חכמה לעולם. כי כשהשבילים סתומים ואינם מפורשים, דהיינו שה' הסותמת, היא באויר שלהם, ואינה יוצאת מהם, (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית ע"ש) וכלולים במקום אחד. דהיינו שכלולים בראש א"א. כי להיותם בבחינת ג"ר דבינה בסוד כי חפץ חסד, נחשבים כמו שלא יצאו מראש א"א, (כנ"ל בהקסה"ז דף י"ד במראות הסולם ד"ה והטעם) אז הם נקראים **אהיה**, שהוא כלל הכל, והוא סתום ואינו מתגלה. (כמ"ש כל זה לעיל ב"א אות ו' ע"ש).

פסקה קסו

בתר דנפק מניה וכו': אחר שיוצאת ממנו ההתחלה לגילוי המוחין, ואותו הנהר, שהוא ישסו"ת נתעברה עם זו"ן, להמשיך הכל, אז היא נקראת **אשר אהיה**, כלומר, על כן

אהיה, **אהיה**, היינו, אני עתיד להמשיך ולהוליד הכל. **אהיה**, כלומר, עתה אני הוא כלל הכל, כלל של כל פרט, דהיינו של כל מדרגה ומדרגה. **אשר אהיה**, היינו, שאמא, שהיא בינה, נתעברה ומוכנת להוציא כל הפרטים ולגלות שם העליון, **הויה**.

פירוש. אחר או"א עלאין, נאצלים ויוצאים ישסו"ת, שהם בחינת ז"ת דבינה, ובהם ה **י'**, יוצאת מאויר ובינה ותו"מ שלהם שנפלו לזו"ן, חוזרים למדרגתם, לבינה, וגם לוקחים עמהם את זו"ן ומעלים אותם לבינה, כנ"ל, (בהקסה"ז דף כ' ד"ה אמא) שבזה נבחנים זו"ן כמו שנתעברו בבינה (כנ"ל תרומה אות תר"ח בהסולם) וז"ש, **בתר דנפק מניה שירותא**, דהיינו ישסו"ת שבהם יוצאת ה **י'** מאויר, ונתגלה אור החכמה, בבחינת התחלה. **וההוא נהר אתעבר**, שהבינה ותו"מ שלהם המשיכו את זו"ן לבינה, שזה נבחן שהבינה נתעברה עם זו"ן, **לאמשכא כלא**, דהיינו זו"ן, **כדין אקרי**, **אשר אהיה**, שפירושו, **זמין לאמשכא דלאולדא כלא**, שנעשתה בזה מוכנת להוליד כל המוחין דזו"ן. **השתא אנא כלל כלא**, כי נעשתה בזה מוכשרת להוציא כל המדרגות דזו"ן ודבי"ע. וז"ש, **לאפקא פרטין כלהו**, **ולאתגליא שמא עלאה**. דהיינו השם **הויה** שהוא השם של ז"א בגדלות.

פסקה קסז

לבתר בעא משה וכו': אח"כ רצה משה לדעת פרטיות הדבר מה הוא. דהיינו עצם תקון המוחין בישסו"ת בג' קוין שמשם יצאו ונאצלו המוחין דז"א. עד שהקב"ה פירש לו ואמר, כה תאמר לבני ישראל **אהיה** וגו'. שם הזה הוא פרטיותה של ישסו"ת, וע"כ לא כתוב כאן, אשר אהיה. ומצאתי בספרו של שלמה המלך, **אשר**, פירושו, שההיכל, שהוא בינה, הוא בקשר העדן, שהוא חכמה, שנמצא בחיבור העליון. כמש"א, באשרי כי אשרוני בנות. אף כאן **אשר**, הוא לשון אושר. **אהיה**, פירושו, שמוכנת להוליד.

פירוש. כבר ידעת שע"י עלית המלכות במקום בינה דראש א"א, יצאה הבינה מראש דא"א לגוף, שהסו"ה, ונהר, שהוא בינה, יוצא מעדן, שהוא חכמה, שהיא הראש דא"א, וסוד העיבור של זו"ן בבינה נתבאר לעיל שהוא בזמן שהמלכות חוזרת ויורדת מבינה למקומה, ובינה ותו"מ שלה חוזרים אליה, אשר אז גם הראש דא"א מחזיר אליו הבינה ותו"מ שיצאה ממנו, והבינה, שהיא ישסו"ת חוזרת לעדן. וע"כ נקראת אז **אשר**, מלשון אושר והצלחה, דהיינו מחמת שחזרה לראש א"א שה"ס עדן. וז"ש, **אשר**, היינו **בקיטורא דעדונא קסטירא**, שההיכל, שהוא ישסו"ת חזר ונקשר בעדן, שהוא הראש דא"א. **בחברותא עלאה אשתכח**, שנמצאת אז בזווג עליון עם או"א עלאין. וע"כ נקראת **אשר**, שזהו כל הצלחתה. אמנם אח"כ, לעת לידה, חוזרים ויוצאים ישסו"ת מראש דא"א ונפרדים מזווג עם או"א עלאין, ואז נקראת **אהיה** סתם, בלי **אשר**, משום שנפרדה

מעדן. **קסטירא**, פירושו היכל, כי על בחצריהם וטירותם מתרגם כפרנהון וקסטרוותהון (בראשית כ"ה ט"ז).

פסקה קסח

ת"ח היך נחית וכו': בוא וראה איך ירד ממדרגה למדרגה, להודיע הסוד של השם הקדוש למשה. מתחילה, **אהיה**, שהוא כלל הכל, וסתום שלא נגלה כלל. שהם או"א עלאין, כמו שאמרתי. והסימן, ו **אהיה** אצלו אמון וגו'. וכתוב, לא ידע אנוש ערכה וגו'. הרי שהחכמה, שה"ס או"א עלאין, הם סתומים וכתוב עליהם לא ידע אנוש ערכה, כי החכמה נעלמת בהם ואינה ידועה כלל. ואח"כ האצילו או"א עלאין את נהר ההוא, שהוא אמא עלאה, ונתעברה, והיא עתידה להוליד. ואמר **אשר אהיה**, שפירושו, אני מוכן להוליד ולתקן הכל. לאח"כ תתחילה להוליד, ואז לא כתוב **אשר**, משום שבשעת לידה נפרד הזווג העליון. כנ"ל. אלא **אהיה**, כלומר, עתה יוציא ויוליד ויתתקן הכל.

פסקה קסט

בתר דנפיק כלא וכו': אחר שיצא הכל ונתתקן כל אחד ואחד במקומו, כלומר, אחר שנולד ז"א ובא למטה במקומו. עזב הכל, דהיינו כל השמות הנ"ל, ואמר **הויה**, זהו פרט, דהיינו פרטיות מדרגת ז"א, שלא בחיבור עם אמא, וזהו קיום, דהיינו המוחין דז"א הנקראים קיום. ובשעה ההיא ידע משה סוד השם הקדוש הסתום והגלוי, ונתדבק מה שלא נתדבקו שאר בני העולם כמוהו, אשרי חלקו. בא ר' אלעזר ונשק ידיו.

פסקה קע

א"ל אלעזר ברי וכו': אמר לו, אלעזר בני, מכאן ולהלאה, הזהר שלא לכתוב את השם הקדוש, אלא כראוי, כי מי שאינו יודע לכתוב את השם הקדוש כראוי ולקשר קשר האמונה, הקשר של אחד באחד, של ז"א ומלכות, בסו"ה הויה אחד ושמו אחד, כדי ליחד את השם הקדוש, עליו כתוב, כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת וגו', ואפילו אם גורע מדרגה אחת, או יחוד אחד מאות אחת מהן.

פסקה קעא

ת"ח י' בקדמיתא וכו': בוא וראה, **י'** שבתחילת שם הויה, היא כלל הכל, סתומה מכל הצדדים, שבילים לא נפתחים בה, היא כלל זכר ונקבה, שהם אבא ואמא עלאין, שה **י'** ה"ס אבא, ובי' אותיות מילוי היוד, שהן **ו' ד'**, הן אמא והם סתומים ובלתי נפתחים (כנ"ל אות קס"ח) הקוץ שעל ה **י'** למעלה רומז על **אין**, שהוא כתר הנקרא אין, מטעם שבו אפיסת ההשגה. ואח"כ הוציאה הי', ממנה, שה"ס עדן, אותו הנהר הנמשך ויוצא, שהוא בינה, ושתתעבר ממנו, בבן ובת שהם **ו' ד'**, והיא **ה'**, שצורתה רומזת על ז"א ומלכות

המעוברים בתוכה, שהם צורת **ד' ו'**. בה' זו כתוב, ונהר יוצא מעדן, **יוצא**, כתוב דהיינו שיוצא תמיד, ולא **יצא** שהוא לשון עבר. משום זה, אין ה **ה'** צריכה להפרד מן ה **י'**, וע"כ כתוב רעיתי, על **ה'** הזו, להיותה עם ה **י'** כשני ריעים, שאינם נפרדים זה מזה לעולם.

פסקה קעב

ואי תימא נהר וכו': ואם תאמר, הרי נהר כתוב, שמשמע אחד, והרי כאן יש ג', דהיינו הבינה, המעוברת עם ז"א ומלכות, כנ"ל. ומשיב, כך הוא ודאי, ה **י'** הוציאה שלשה, ובשלשה נכלל הכל, ה **י'** הוציאה לפניה נהר הזה, שהיא בינה, ושני בנים, שאמא מניקה אותם ומתעברת מהם, שהוציאה אותם לאחר כך. **ה'** היא כצורה זו **ד'**, ובתוכה **ו'**, שהיא הרגל הקטועה שבתוך ה **ה'**, ואלו **ד' ו'** הם הבנים שמתחת אבא ואמא, שאמא מעוברת בהם, כנ"ל.

פסקה קעג

בתר דאולידת אפיקת וכו': אחר שהבינה הולידה, הוציאה בן זכר, ונתנה אותה לפניה, שהוא ז"א, וצריכים לכתוב **ו'**, הרומזת על הבן, שהוא ז"א, אחר שכבר נולד ויצא לחוץ, למקומו. וזה, הבן יורש נחלת אבא ואמא, דהיינו שמקבל המוחין די"ה שהם או"א, אע"פ שאינם שייכים לו מבחינת אצילותו, אלא בסוד כיון דתלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא בראשית א' דף רפ"ז ד"ה תלת) שזה נבזון כמו שבאים לו בירושה. וז"א יורש ב' חלקים, אחד לעצמו, ואחד בשביל המלכות, וממנו ניזונת הבת. וע"כ צריכים לכתוב אח"כ **ו"ה** ביחד, בזו אחר זו, כמו ש **ה'** ראשונה מחוברת יחד עם ה **י'**, דהיינו **י"ה**, ואין צריך להפריד ביניהם, (כנ"ל באות קס"ט) אף כאן ו"ה ביחד ולא צריכים להפריד ביניהם. וכבד העמדנו הדברים, ואלו הדברים שבכאן עולים למקום אחר. אשרי חלקם של הצדיקים היודעים סודות עליונים של המלך הקדוש, וראוים להודות לפניו, ז"ש אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך.

פסקה קעד

תאנא א"ר יהודה וכו': למדנו, אר"י, אל אלקים הוי"ה דבר ויקרא ארץ, אל אלקים הויה, הם חג"ת (כנ"ל. אות קנ"ו) שהם שלמות הכל, שלמות האבות הקדושים, שהם חג"ת. **דבר ויקרא ארץ**, דבר, פירושו השפעה, ארץ היא המלכות, כדי להמצא בכנסת ישראל בשלמות בשמחה. ומאיזה מקום הוא נמצא עמה, חוזר ואומר, **מציון מכלל יופי אלקים הופיע**, היינו מיסוד דמלכות הנקרא ציון.

פסקה קעה

תאנא כד בעא וכו': למדנו, כשרצה הקב"ה לברוא את העולם התחתון, כולו כעין של מעלה עשה אותו, עשה את ירושלים אמצע של כל הארץ, ומקום אחד, עליה, שנקרא ציון, שה"ס יסוד, וממקום הזה מתברכת. וממקום הזה של ציון, התחיל העולם להבנות, וממנו נבנה, ז"ש אל אלקים דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו, ומאיזה מקום, מציון מכלל יופי אלקים הופיע, כלומר, מציון, שהיא שלמות היופי של העולם אלקים הופיע. בוא וראה, לא נתברכה ירושלים, שהיא המלכות, אלא מציון, שהיא יסוד. וציון נתברכה מלמעלה, שהוא ז"א, והכל אחד באחד מתקשר, שז"א ומלכות, שה"ס אחד באחד, מתיחדים ע"י ציון.

פסקה קעו

תאנא א"ר יהודה וכו': למדנו אר"י, ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו. אל המזבח, ואמר סתם, שמרמז על המזבח של מעלה, שה"ס יסוד דמלכות. וכמו שנעשה למטה כן נעשה למעלה, והכל נקשר אחד באחד. ע"י המזבח, שהוא יסוד המלכות, ולמדנו, כמו שביום הזה מכפר הכהן למטה, בבית המקדש, כן הוא למעלה, וכשהכהן שלמטה מסדר עבודתו, כן הכהן שלמעלה, שהוא חסד דז"א, משפיע אל המלכות, ולא נמצאת העבודה שלמעלה, שה"ס ההשפעה של החסד אל המלכות, עד שנמצאת למטה עבודתו של הכהן, כי מלמטה מתחילה לעלות הקדושה של המלך העליון. ונמצאים כל העולמות אחד, לפני הקב"ה.

פסקה קעז

א"ר יהודה וכו': אר"י, אם היו יודעים ישראל למה פקד הקב"ה עליהם לייסר אותם, יותר מכל שאר העמים, היו יודעים, שהקב"ה ויתר, על שלו, ולא נפרע מהם אחד ממאה. למדנו, כמה מרכבות כמה צבאות יש לו להקב"ה. כמה שליטים ממונים נמצאים בעבודתו, כשהזמין את ישראל בעולם הזה, הכתיר אותם בכתרים קדושים, כעין של מעלה, והשכין אותם בארץ הקדש, שהיא מכוונת כנגד המלכות, כדי שימצאו בעבודתו. וקשר כל העליונים בישראל.

פסקה קעח

וחדוון לא עאלין וכו': ושמחה אינה נכנסת לפניו, ועבודה לא נעשית לפניו למעלה, עד שישראל עושים למטה. כל זמן שישראל נמצאים למטה בעבודת אדונם, כן הוא למעלה. ובזמן שישראל מבטלים העבודה למטה, מתבטלת ג"כ למעלה, ועבודה אינה נמצאת

לא למעלה ולא למטה. ומשום שישראל בטלו עבודת הקב"ה כשהיו שורים בארץ, היה כן למעלה, ומכ"ש אח"כ בגלות.

פסקה קעט

אמר קב"ה, ישראל וכו': אמר הקב"ה: ישראל, אם הייתם יודעים, כמה גדודים כמה צבאות מתעכבים בעבודתם בשבילכם למעלה, הייתם יודעים, שאין אתם ראוים להיות בעולם אפילו שעה אחת. ועכ"ז, מה כתוב, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים וגו'. ולפיכך, ויצא אל המזבח, נאמר, על המזבח, סתם, שאינו מוכרח שהוא המזבח שלמטה במקדש. וכן, אשר לפני ה' סתם, שאינו מוכרח שהוא בבית המקדש. אלא המזבח, רומז על מזבח של מעלה, שהוא המלכות, שהוא לפני ה', שהוא ז"א. ואח"כ, וכפר עליו ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם וגו'. שואל, אם רומז על המלכות, וכפר עליו, מהו פירושו, וכי שייכת כפרה למעלה. א"ר יוסי, וכפר עליו פירושו, לעורר החסד בעולם בתחילה.

פסקה קפ

תאנא כתיב וכפר וגו': למדנו, כתוב, וכפר על הקדש מטומאת בני ישראל. שואל, מהו וכפר על הקדש. אלא אמר ר' אלעזר, הרי למדנו, הרשעים עושים פגם למעלה, ומעוררים דינים, וגורמים שיטמא המקדש, והנחש החזק מתחיל להתגלות. ואז דינים מתעוררים בעולם. וביום הזה, צריך הכהן לטהר הכל, ולעטר הספירה הקדושה שלו, שהיא חסד דז"א, שהוא ראש המלך, כי חסד הוא ספירה ראשונה שלו. כדי שיבא המלך לשרות בהמלכה, שהיא המלכות, וכשראש המלך נוסע, כולם נוסעים, דהיינו כל ספירותיו, ובא להזדווג עם המלכה, ולעורר שמחה וברכות בעולם.

פסקה קפא

אשתכח דכל שלימו וכו': נמצא שכל השלמות שלמעלה ושלמטה תלויה בכהן, שאם הספירה שלו מתעוררת, הכל מתעורר, והכל נמצא בשלימות. וע"כ כתוב, וכפר על הקדש. בתחילה וכפר על הקדש, דהיינו להרבות שלום בעולם ולהרבות שמחה בעולם, וכשנמצאת שמחת הזווג במלך ובמלכה, כל המשמשים וכל בני ההיכל, כולם נמצאים בשמחה, וכל החטאים שעשו לפני המלך מתכפרים להם. ז"ש, מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. ומשום זה כתוב, וכל אדם לא יהיה באהל מועד, בבאו לכפר בקדש עד צאתו, שהוא בשעה שנכנס לזווג אותם, ובשעה שמזדווגים המלך והמלכה, בשעה ההיא, וכפר בעדו ובעד ביתו.

פסקה קפב

תאנא וכל אדם וגו': למדנו, וכל אדם לא יהיה באהל מועד. רבי יצחק פתח, וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק וגו'. מקרא זה העמידוהו. בוא וראה, בשעה שישראל הם בגלות, הקב"ה עמהם כביכול, בגלות, כי השכינה אינה סרה מהם לעולם. בוא וראה, בזמן שישראל נמצאו בגלות בבל, שרתה ביניהם השכינה, וחזרה עמהם מן הגלות. ובזכות אלו הצדיקים שנשארו בארץ, שרתה בארץ, ולא סרה מהם לעולם. א"ר יהודה, שחזרה אז המלכה אל המלך, וחזר הכל להיות בסעודת השמחה של המלך. ומשום זה נקראו, אנשי כנסת הגדולה. כנסת הגדולה ודאי שהמלכות שנקראת כנסת, חזרה מקטנותה בגלות, והיתר לגדולה.

פסקה קפג

תאנא בכל זמנא וכו': למדנו, בכל זמן, שישראל הם בגלות, אם הם זכאים, הקב"ה מקדים לרחם עליהם ולהוציאם מן הגלות. ואם אינם זכאים מעכב אותם בגלות עד הזמן ההוא שנגזר, וכשהגיע הזמן, והם אינם ראוים להגאל, הקב"ה משגיח לכבוד שמו, ואינו שוכח אותם בגלות. ז"ש וזכרתי את בריתי יעקב וגו' שהם אבות הכל, דהיינו חג"ת, שה"ס השם הקדוש, הוי"ה. כי משגיח לכבוד שמו.

פסקה קפד

רבי חייא אמר וכו': רח"א, מהו הטעם שיעקב נאמר כאן הראשון, שאומר וזכרתי את בריתי יעקב ואח"כ יצחק ואח"כ אברהם. ומשיב הוא משום שיעקב שהוא ת"ת, הוא כלל האבות, כי ת"ת כולל בתוכו את החסד והגבורה, הנקראים אברהם ויצחק. והוא אילן הקדוש, דהיינו ז"א, הכולל כל הו"ק, ע"כ ה **ו'** של השם הקדוש הויה, נאחזת בו, ואנו קורים כך **יעקוב** עם **ו'**. ר' יצחק אמר ואו במילוי אותיותיו, הוא בגימטריא י"ג, והיינו י"ג מדות הרחמים, שיעקב שהוא ז"א, יורש ירושת י"ג מבועים של המבוע הסתום הקדוש, שהוא א"א. שמדיקנא שלו נמשכים י"ג תיקונים לז"א שנקרא יעקב. וע"כ כתוב יעקב עם **ו'**.

פסקה קפה

ר' אבא אמר וכו': רא"א **ו'** למה כלולה **ו' א'** **ו'** במבטא ומשיב, אלא **ו'**, שהוא ז"א, הוא היושב על הכסא, על המלכות שנקראת כסא, כש"א, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה, שהוא ז"א. **א'** סתומה בתוך הואו, ואינה מתגלה, כי **א' היא א"א** המלובש מטבורו ולמטה בז"א, ואינו מתגלה לחוץ מז"א, וז"ש **בי** נשבעתי נאם ה'. כי ז"א נשבע, בא"א המלובש בתוכו, ומשום זה ה **א'** היא כתובה ולא נקראת, כלומר כשאנו

קורים **ואו ה א**' נחה ואינה נשמעת במבטא, משום שרומזת על א"א שהוא סתום ובלתי מושג. **ו**' האחרונה, היא כלל הראשונה, והעמדנו **ש ו**' האחרונה, היא יסוד, שהוא סיום הגוף, שהוא ת"ת, וכלל שלו. שהוא כלול בגוף. וע"כ כלולות האותיות זו בזו **ואו** שהוא ראש וסוף, דהיינו ת"ת ויסוד שהם אחד, וה **א**' היא א"א המלובש בת"ת, כמו שהעמדנו.

פסקה קפו

ותאנא תרין אתוון וכו': ולמדנו, אלו **ב**' אותיות, באותו האפן שאמרתי **ב ואו**, הוא גם כן **ב נון**. ואע"פ שהעמידו הדבר בדרך אחר, הרי הנון מתבארת כך, ה **נ**' כפופה זו היא המלכה. ונסמכת לה **ו**' שהוא יסוד, כדי שהמלכות תתברך ממנו. ה **ן**' פשוטה, היא התפשטות ת"ת. וע"כ כלולות האותיות ומתאחדות זו בזו. כי ת"ת שהוא **ן**' פשוטה משפיע ליסוד שהוא **ו**', והיסוד משפיע למלכות, שהיא **נ**' כפופה. ואם תאמר, למה ה **ו**', מחזרת פניה מן ה **נ**' הכפופה, ונותנת פניה אל ה **ן**' הפשוטה. אלא הוא משום כבוד המלך, שהוא **ן**' פשוטה דהיינו ת"ת כנ"ל, ע"כ היסוד מחזיר פניו כנגד המלך. כלומר, שהיסוד ות"ת הם תמיד כאחד כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה קפז

ותאנא מם לא וכו': ולמדנו, ה **מם** אינה כוללת בתוכה אות אחרת, כי אות המילוי היא ג"כ **ם**', אלא שהיא **מ**' פתוחה ו **ם**' סתומה. **מ**' פתוחה מורה, שהמלכות היא בזמן כשהדכר מתחבר עמה, והיא פתוחה לקבל ממנו השפע. **ם**' סתומה מורה על יובל, שהיא בינה, שדרכיה סתומים, וע"כ גם ה **ם**' סתומה מכל צדדיה. ואע"פ שהבינה מתפשטת לפעמים, מ"מ נחשבת שהיא סתומה. ויש שלומד בזה, כמו שאתה אומר, גן נעול אחותי כלה גן נעול מעין חתום. דהיינו שגם ה **ם**' הסתומה רומזת על מלכות, בהיותה נקראת, מעין חתום.

פסקה קפח

א"ר יצחק בשעתא וכו': אר"י, בשעה שהמלך הקדוש זוכר את ישראל למען שמו, ומחזיר את המלכה למקומה, אז כתוב, וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש. כך הכהן בשעה שנכנס ליחד השם הקדוש, ולכפר בקדש, לזווג המלך והמלכה, כתוב וכל אדם לא יהיה באהל מועד וגו'.

פסקה קפט

תאנא ר' יהודה וכו': למדנו, ריי"א, הכהן מעורר שלום בעולם למעלה ולמטה. ולמדנו נכנס במדרגה אחת, של המלכות, רוחץ גופו. יצא ממדרגה זו למדרגה אחרת, של ז"א, רוחץ גופו. ומאחז השלום בזה ובזה, בז"א ובמלכות, מקדש ידיו, ומתברכים יחד. ובכל

דבר צריך להראות מעשה למטה כדי לעורר כנגדו למעלה, וצריך להראות הלבושים שמתלבש שיהיו כעין המעשה, שיכוון עד שמסדר הכל כמו שצריך, ויתברכו עליונים ותחתונים.

פסקה קצ

תאנא ר"ש, פתח וכו': ר' שמעון למד. ה **'י** פותחת בחקיקותיה, ומתפשטות האותיות בצדדים, דהיינו כל אות משם הויה מתפשטת בג' קוים, ומתקשרות ב **'י**. שכל קו מהן, נקשר ב **'י**, שהיא חכמה וקו ימין. ומפרש. ה **'י** הולכת ל **'י**. דהיינו החכמה, שה"ס **'י** ראשונה של השם יאהדונה"י, הולכת ומתפשטת עד ה **'י** האחרונה, שהיא המלכות. כי מתפשטת באור ישר עד המלכות. ה **'י**, שהיא מלכות, עולה ל **'י**, שהיא חכמה. שהמלכות מעלה אור חוזר עד החכמה, ונכללת החכמה בעשר ספירות שז"ס ה **'י** פותחת בחקיקותיה. ואח"כ ה **'י**, שהיא חכמה, הולכת ל **'ו**. שהיא ז"א, דהיינו שמתפשטת לז"א, ונעשית ראש ה **'ו**. אמנם תחילה מתקבצים, האורות של החכמה, ב **ה'**, שהיא בינה, ומכוונת את הדעת, שהדעת מכוונת באמצע בין חכמה לבינה, ואח"כ נתחברה **ה'** ב **'ו**. שהאורות דבינה, שהיא ה' ראשונה דהויה, מתחברות ובאות ב **'ו** דהויה, שהוא ז"א.

פסקה קצא

ה' עלאה אחיד וכו': עתה מפרש ג' הקוין שבבינה ואיך כל אחת נקשרת ב **'י** שהיא חכמה. ואומר, **ה'** עליונה שבשם הויה, שהיא בינה, אוחזת שעריה, דהיינו נ' שערי בינה שלה, בחקיקות תכסיסים, דהיינו חקיקות מסודרות, שה"ס העלאת המלכות לבינה, והורדתה בחזרה למקומה, שמזה יוצאים ג' קוין בבינה (כנ"ל באות קס"א) ואז, אוחזת בהארת אלף וחמש מאות ושבעים אכסדרות סתומות. אלף ה"ס חכמה, וקו ימין. וחמש מאות ה"ס בינה וקו שמאל, ושבעים ה"ס הדעת, קו האמצעי. ומצד שהמוחין אלו הם שורשים להארת החכמה, הם נקראים אכסדרות, שהן פתוחות לכל עבר. ומצד שאין כאן מקום הארתם כי בבינה שולט החסד ולא החכמה, הן נבחנות לסתומות, כי לא יפתחו אלא במלכות, ששם מקום שליטתם. וכל ג' קוין האלו הם החכמה שבבינה, וקו ימין שלה, הוכלל מג' קוין. ואח"כ עולה ה **ה'**. שהיא בינה, ומתעטרת חמשים פעמים, לחמשים שערי בינה שלה, שהם קיום של כל קיום. שה"ס הבינה של הבינה, ובחינת קו שמאל שלה, שהוא שורש כל המוחין הנקראים קיום. וכאשר נחקקה, הבינה, בעטרותיה, דהיינו ב' עטרין שלה שה"ס הדעת שלה, מאירים מכאן פני המלך, שהוא ז"א. כי כל האורות דז"א נמשכים מב' עטרין אלו, בסוד תלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא

(כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) וה **ו'** מתפשטת באלו האורות, לע"ב חקיקות, דהיינו השם ע"ב. כי ה **ו'** כוללת **ו'** קצוות חג"ת נה"י, ובכל קצה מאירות י"ב בחינות, שה"ס חו"ב תו"מ שבכל אחת ג' קוין, וששה פעמים י"ב הם ע"ב. ונתבאר איך ג' קוין חב"ד דבינה נקשרים בחכמה.

המוחין דחכמה מכונים אלף, בסו"ה ואאלפך חכמה. המוחין דבינה מכונים חמש מאות ע"ש ה' ספירות שלה חג"ת נ"ה, שספירותיה בסוד מאות. ומוח הדעת מכונה שבעים, ע"ש חג"ת נהי"ם שלו, כי ספירות דז"א בסוד עשרות. ומה שאנו חושבים בבינה רק חג"ת נ"ה, ולא יסוד ומלכות, הוא מטעם כי בינה עד הוד התפשטותה, ולא יותר. הדעת נבחנת לשתי עטרין, כי חג"ת נה"י שבדעת הם **עיטרא** דחסד, והמלכות שבדעת היא **עיטרא** דגבורה.

פסקה קצב

מעטר ה' לו' וכו': אחר שנתפשטו ג' קוי חב"ד בבינה שה"ס **ה'** היא מעטרת ה **ו'**, ב **ע'** אלף וחמש מאות כתרים. ז"ס דחכמה חג"ת נה"י ה"ס ע' אלף, שהוא קו ימין. וחג"ת נ"ה דבינה ה"ס חמש מאות, שהם קו שמאל, שהם מתעטרים בעטרה אחת, שה"ס הדעת, המאחדת וכוללת אותם. ז"ש, בעטרה שעטרה לו אמו, כי הבינה היא אמו של ה **ו'** שהוא ז"א. ונמצא אשר ה **ו'**, בב' ראשים חקוק הראש שלו, דהיינו חכמה ובינה, וע"כ נכתבים ב' קוצין בראש ה **ו'**, קוץ אחד למעלה, רומז על חכמה, קוץ אחד למטה, רומז על בינה. וה **י'**, שהוא חכמה, יורד אז לה **ו'** דהיינו שה **ו'** נקשרה ביוד כמו ה **ה'**. החקיקה דכל החקיקות, שהוא קו האמצעי, ביניהם דב' ראשים, שהוא ע' פנים המעטרים מלמעלה למטה, דהיינו דעת המתפשטת ממעלה למטה. שהוא חג"ת נהי"מ, שכל אחת כלולה מעשר, והם ע'. בו מעופפים גביעים ופרחים, שהדעת נחלקת לב' חלקים, אורות הימין שבו נקראים גביעים, ואורות השמאל שלו נקראים פרחים, זה עולה, דהיינו הפרחים, להיותם בהארת חכמה,שאינה מאירה אלא ממטה למעלה. וזה יורד, דהיינו האורות דימין שמשפיעים ממעלה למטה. ונחקקים זה בזה, שאורות דימין נכללים באורות דשמאל.

פסקה קצג

אתקשר י' בה' וכו': ה **י'** נקשרה ב **ה'**, וה **ה'** ב **ו'**, וה **ו'** ב **ה'**. זה אחוז בזה. דהיינו ה **ו'**, שהוא ז"א, אחוז ב **ה'** שהיא המלכות. כמו שאתה אומר, ותשב **באיתן קשתו** ויפזו זרועי ידיו מידי אביר יעקב. אשר איתן, הוא יסוד, קשתו, היא המלכות. הרי שהיסוד דז"א אחוז במלכות. וכתוב, **איתן** מושבך ושים **בסלע** קנך. אשר איתן הוא יסוד, וסלע הוא

מלכות. אז נקשרו הכל אחד באחד זה בזה, מאירים המפתחות בהארת החכמה, שהם כל בחינות קו האמצעי, שנקרא מפתח, להיותו הפותח את הארת החכמה, ע"י הכרעתו את הימין ואת השמאל, ומאירים כל הפנים כולם, שה"ס ע' פנים הנ"ל. אז כולם נופלים על פניהם, דהיינו שמסתירים את פניהם שלא להמשיך ממעלה למטה שהיא בחינת ג"ר דחכמה, שנתמעטו ע"י קו האמצעי (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) ומזדעזעים, מחמת הדינים המתגלים עם הארת החכמה, ואומרים, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה קצד

קלא מתקשר עמיה וכו': קול, שהוא ז"א, קו האמצעי, מתקשר עם הכהן, כלומר, שהכהן נעשה מרכבת לז"א, והוא משיב להם ואמר **תטהרו**. שלהיותו מרכבה לקו האמצעי משפיע להם הארת החכמה המביאה לכפרת עונות וטהרה. **תטהרו**, אינם אומרים שאר הכהנים והעם. חוץ מכהן גדול בעת שנקשר בו הקול, שהוא ז"א. אז הוא יכול להשפיע להם הטהרה ואומר, **תטהרו**.

פסקה קצה

תאנא מכל חטאתיכם וגו': למדנו, מכל חטאתיכם לפני ה'. שואל, כיון שכתוב לטהר אתכם מכל חטאתיכם, למה כתוב, לפני ה' תטהרו. אלא אמר ר' יצחק, לפני ה' ממש. כלומר, שפירושו, להארת הפנים של ה'. כי הארת הפנים של ה' שה"ס הארת החכמה, בסו"ה חכמת אדם תאיר פניו, היא מכפרת העונות מביאה הטהרה.

פסקה קצו

דתניא מרישא דירחא וכו': כי למדנו, מראש החדש, דהיינו בראש השנה, הספרים פתוחים והדיינים דנים. בכל יום ויום נמסרים בתי הדינים להפתח בדין, עד היום ההוא שנקרא תשיעי לחדש. ביום ההוא עולים כל הדינים לבעל הדין, והם מתקנים כסא עליון של רחמים למלך הקדש. ביום הזה צריכים ישראל למטה לשמוח בשמחה לפני אדונם, העתיד ביום השני לשבת עליהם בכסא רחמים, בכסא של ויתור, דהיינו כפרת עונות. פירוש. המלכות נקראת כסא. ובכל ראש השנה חוזר העולם, שהיא המלכות, לקדמותו, דהיינו כמו שהיתה ביום ד' דמעשה בראשית, שאז נאצלה המלכות בסוד ב' המאורות הגדולים, שז"א היה מלביש קו ימין דבינה שהוא חסדים, והמלכות קו שמאל דבינה, שהיא חכמה בלי חסדים, שאז נמשכים ממנה דינים. ונקראת כסא דין. וז"ס שהקב"ה שהוא ז"א, יושב על כסא דין, דהיינו שהמלכות משפעת דינים, והיא דן את העולם. וע"י תקיעת שופר ועל ידי כל הדינים הנמשכים מג"ר דשמאל, עד יום הכפורים, נכנע

השמאל ומתיחד עם הימין ע"י קו אמצעי, ואז עולה המלכות אל הבינה אחר שקו שמאל כבר מיוחד עם הימין ע"י קו האמצעי, שה"ס רחמים המיחד חסד ודין, וכיון שהמלכות מקבלת מן קו שמאל, שכבר נמתק ע"י קו האמצעי, היא נקראת כסא רחמים. ונמצא שהקב"ה יושב על כסא רחמים והעולמות מקבלים מכסא רחמים. ונמצא שכל אלו הדינים שיצאו מקו שמאל מראש השנה עד ט' לחודש בערב הם הכריחו את קו השמאל שיכלול בימין, ושיתוקן כסא הרחמים ביום הכפורים.

וזה אמרו, **ההוא יומא סלקין דינין כלהו למארי דדינא**, דהיינו לקו שמאל דבינה, שהוא שורש כל הדינים, ועי"ז נמצא השמאל מתיחד עם הימין ע"י קו האמצעי, ביום הכפורים, וז"ש, **ומתקני כרסייא עלאה, דרחמי**, שהדינים מכריחים את קו השמאל להכלל בימין על ידי הקו האמצעי שהוא רחמים, ונמצאת המלכות המקבלת משמאל המיוחד בימין, שהיא כסא רחמים כנ"ל. אמנם תקון המלכות עצמה שתקבל משמאל הזה המתוקן, הוא ביום הכפורים וז"ש, **דזמין ליומא אחרא למיתב עלייהו בכורסייא קדישא דרחמי**, שביום הכפורים נעשית המלכות לכסא רחמים. **בכורסייא דוותרנותא**, שאז מתגלה במלכות הארת החכמה המתוקנת, שהיא מכפרת העוונות. (עי' לעיל פרשת וירא אות שפ"א והלאה. ועי' לעיל אות קט"ז).

פסקה קצז

וכל אינון ספרין וכו': וכל אלו הספרים הפתוחים לפניו וכתובים לפניו כל אלו העונות הוא מזכה אותם ומטהר אותם מכולם. ז"ש, מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו. לפני ה' ממש. דהיינו הארת הפנים של ה', שה"ס הארת החכמה המכפרת כל העונות. אלו האומרים הכתוב הזה, עד כאן אומרים, דהיינו עד **לפני ה'** ולא יותר, כי אין רשות לאחר שיאמר **תטהרו**, אלא לכהן הגדול בלבד, שעובד העבודה ומיחד השם הקדוש בפיו, וכאשר מיחד השם הקדוש, ומתברך בפיו, אז הקול ההוא, שהוא ז"א, יורד ובוטש בו, והאיר המלה בפה הכהן, ואומר, **תטהרו**. עובד עבודתו ומתברכים כל העליונים שנשארו.

פסקה קצח

ולבתר אסחי גופיה וכו': ואח"כ רוחץ גופו ומקדש ידיו, לכנוס בעבודה אחרת קדושה. עד שיתכוון לכנוס למקום אחר עליון הקדוש מכל. שהוא קדש הקדשים. ג' שורות מסבבים את הכהן הגדול, אחיו הכהנים, והלוים, ומכל שאר העם כולם. שהם כנגד ג' קוין, כהן ולוי הם ימין ושמאל. וישראל ה"ס קו האמצעי. והם נושאים ידיהם עליו

בתפלה. וקשר של חבל זהב תלוי ברגלו, מחשש אולי ימות בקה"ק, יוציאוהו משם בחבל הזה. **זקפא**, פירושו תלוי, מלשון וזקיף יתמחא עלוהי (עזרא ו' י"א).

פסקה קצט

נטיל ג' פסיען וכו': הלך ג' פסיעות, וכולם עומדים על מקומם ואינם הולכים אחריו. הלך ג' פסיעות אחרות ומסבב למקומו, הולך ג' פסיעות, וסותם עיניו, ומתקשר למעלה. נכנס למקום שנכנס, דהיינו בקה"ק, שמע קול כנפי הכרובים, שמזמרים ודופקים בכנפיהם הפרושים למעלה, היה מקטיר קטרת, נשתתק קול כנפיהם, ומתדבקים בלחש.

פסקה ר

אי כהנא זכי וכו': אם הכהן זוכה, כיון שלמעלה נמצא בשמחה, אף כאן למטה יוצא בשעה ההיא רצון של אור, המתבשם מריחות של הרי אפרסמון הטהור שלמעלה, והולך בכל אותו המקום. נכנס הריח בב' נקבי החוטם שלו ומתישב הלב. אז הכל הוא בלחש ופתחון פה לא נמצא שם. פתח הכהן פיו בתפלה ברצון ובשמחה, ומתפלל תפלתו.

פסקה רא

בחד דסיים זקפן וכו': אחר שגמר תפלתו, נושאים הכרובים כנפיהם כבתחילה, ומזמרים. אז יודע הכהן שהיה רצון, ושעת שמחה לכל, והעם ידעו שנתקבלה תפלתו. כמ"ש אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. והכהן שב לאחוריו, ומתפלל תפלתו. אשרי חלקו של הכהן כי על ידיו נמצאת שמחה על שמחה, ביום ההוא למעלה ולמטה. על השעה ההיא כתוב, אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו.

פסקה רב

והיתה וגו' תענו את נפשותיכם: ר' חייא פתח, נפשי אויתיך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך וגו'. שואל, נפשי אויתיך בלילה, נפשי בלילה, צריך לומר, מהו נפשי אויתיך. וכן, אף רוחי בקרבי אשחרך, ישחרך היה צריך לומר. ומשיב, אלא כך למדנו. הקב"ה הוא רוח ונפש של כל, וישראל אומרים, נפשי ורוחי אתה, משום זה, **אויתיך** להתדבק בך. **ואשחרך**, למצוא רצונך.

פסקה רג

ר' יוסי אמר וכו': רי"א בשעה שאדם ישן במטתו, נפשו יוצאת ועולה ומעידה על האדם, מה שעשה בכל היום. ע"כ הגוף אומר לנפש, נפשי אויתיך בלילה, דהיינו בשעה שאת יוצאת ממני, אף רוחי בקרבי אשחרך.

פסקה רד

ד"א נפשי וכו': פירוש אחר. נפשי אויתיך. אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, נפשי אויתיך בלילה. היינו בעוד שאני בגלות בין שאר העמים, ומנעתי נפשי מכל הרע הקשור בבני העמים, נפשי אויתיך, כדי לחזור למקומי. אף רוחי בקרבי אשחרך, כלומר, אע"פ שמשעבדים את בני בכל שעבוד, הרוח הקדוש אינו סר ממנו, כדי לבקר אותך ולעשות מצותיך.

פסקה רה

ר' יצחק אמר וכו': ר"א, אמרו ישראל לפני הקב"ה, בעוד שנפשי בי **אויתיך בלילה**. מהו הטעם, בלילה. אלא משום שהנפש בשעה ההיא צריכה לחמוד אותך, **אף רוחי בקרבי אשחרך**, היינו, כשנתעורר בי הרוח הקדוש אשחרך בהתעוררות לעשות רצונך. **כי כאשר משפטיך לארץ**. היינו, בזמן שמשפט, שהוא ז"א, יורד בארץ, שהיא המלכות, לבשם העולם, אז **צדק למדו יושבי תבל**, כלומר שיכולים לסבול הדינים דצדק, ולא יכלו בני העולם ממנו. מתי, **צדק למדו יושבי תבל**, כאשר משפטיך לארץ. ר' חזקיה אמר, נפשי אויתיך בלילה. זו היא כנסת ישראל, שהיא המלכות, אף רוחי בקרבי אשחרך. זה הקב"ה. כי המלכות ה"ס נפש והקב"ה ה"ס רוח.

פסקה רו

ר' אבא הוה וכו': ר"א היה יושב לפני ר' שמעון, קם ר' שמעון בחצות לילה לעסוק בתורה. קמו ר' אלעזר ור' אבא עמו. פתח ר"ש ואמר, כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלקים. מקרא זה העמידו החברים. אשרי הם ישראל מכל העמים, שהקב"ה נתן להם התורה הקדושה, והוריש להם נשמות קדושות ממקום קדוש, כדי לעשות מצותיו ולהשתעשע בתורה. שכל מי שמשתעשע בתורה, אינו ירא מכל. שכתוב, לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי.

פסקה רז

מאן אינון שעשועי וכו': מה הם שעשועי. זה התורה, שהתורה נקראת שעשועים, שכתוב, ואהיה שעשועים יום יום. וזהו שלמדנו. שהקב"ה בא להשתעשע בגן עדן. מהו להשתעשע. היינו כדי שישמח בהם. שלמדנו. אשרי הם הצדיקים שכתוב בהם, אז תתענג על ה'. כדי להתענג מאותו שיקוי הנחל, שהוא בינה, כש"א, והשביע בצחצחות נפשך. כביכול, הקב"ה משתעשע בהם, מאותו שיקוי של הנחל, שהצדיקים מתענגים בו. וע"כ בא להשתעשע עם הצדיקים. וכל מי שעוסק בתורה, זוכה להשתעשע עם הצדיקים מאותו שיקוי הנחל, שהוא בינה.

פסקה רח

תאנא כאיל תערוג וגו': למדנו כאיל תערוג על אפיקי מים זו היא כנסת ישראל, שהיא המלכות. כש"א אילותי לעזרתי חושה, אשר אילותי היא המלכות. **תערוג על אפיקי מים**, היינו ודאי, להיות מושקים משיקוי של מבוע הנחל, שהוא בינה, ע"י הצדיק, שהוא יסוד, **תערוג**, הוא כש"א לערוגת הבושם. כן נפשי תערוג אליך אלקים, היינו להשקות ממך בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה רט

מבועי נחלא מאן וכו': שואל, מבועי הנחל, מי הם. ומשיב, יש מבוע אחד למעלה שהוא בינה, שכתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, וגו'. ומשם נמשך ויוצא ומשקה את הגן, שהוא המלכות. וכל אלו הנחלים, שהם ספירות דז"א המקבלות מן הנהר, נמשכים ויוצאים ומתקבצים בשני מבועים הנקראים נצח והוד, דז"א, ואלו נקראים אפיקי מים. ומשפיעים במדרגה ההיא שנקראת צדיק, דהיינו יסוד דז"א, שממנו נמשך ויוצא ומושקה הגן. שהוא המלכות. ומשום כך, איל וצבי נמצאים יחד, שהם צדק וצדיק, דהיינו יסוד ומלכות, שהם ביחד. כי איל הוא מלכות, וצבי הוא יסוד.

פסקה רי

תאנא כתיב וכו': למדנו, כתוב, קול ה' יחולל אילות. קוראים אילות וכתוב אילת חסר ו'. זו היא אילת השחר, שהיא המלכות. פירוש אחר אילות השדה. שלמדנו, בחצות לילה, בשעה שהקב"ה נכנס בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, הקול הזה, שהוא ז"א, יוצא ומכאיב לכל אלו האילות המסבכות את כסא הכבוד הקדוש, שהוא המלכות. ז"ש ששים גבורים סביב לה. פירוש אחר. יחולל אילות, הוא כמו שאתה אומר, חוללה ידו נחש בריח. שחוללה, פירושו שברא וחיזק, אף מחולל אילות פירושו שמחזק את האילות, שהם ששים הגבורים. **ויחשוף יערות**, הוא כמו שאתה אומר ב **יערת** הדבש. וכתוב אכלתי **יערי** עם דבשי, והוא, ז"א, שה"פ קול **ה'**, מיניק אותם ששים גבורים, הנקראים אילות, כמו אם המיניקה את הבנים. וע"כ כתוב, **קול ה'** יחולל אילות. דהיינו שמניק ומקיים אותם.

פירוש. כי בחצות לילה נתעורר קו האמצעי עם כח המסך דחירק שבו, למעט הג"ר דשמאל, וליחדו עם הימין, כדי שיוכל להשפיע החכמה שבו. שז"ס שהקב"ה, שה"ס קו האמצעי בא אז בג"ע שהוא המלכות וכו'. וע"כ עד חצות לילה, דהיינו מטרם שבא קו האמצעי למעט הג"ר דשמאל, כל הפתחים של המלכות סתומים, כי אע"פ שיש בהם הארת החכמה, הם סתומים ואינם יכולים להאיר, מטעם שהקו האמצעי עוד לא כלל

אותו עם הימין, וע"כ אינו מאיר אלא מחצות לילה ואילך. כמ"ש כל זה באורך (וישלח אות קל"ד קל"ה בהסולם ע"ש).

וזה אמרו, **בפלגות ליליא** וכו' **האי קול נפיק וכאיב כל אינון אילתא**. כי ששים הגיבורים שהם בחינת קו שמאל דז"א שבלילה, שה"ס המלכות, ואין הארת החכמה שבהם יכולה להאיר, הנה בחצות לילה, יוצא הקול הזה, שהוא הקו האמצעי, **וכאיב כל אינון אילתא**, דהיינו שממעט הג"ר דשמאל, שזה כואב להם, אבל בשביל זה נפתחת הארת החכמה שבהם, כי יכולים להתיחד עם הימין, וז"ס **קול ה'**, שהוא קו האמצעי, **יחולל אילות**, שמכאיב אותם שממעט הג"ר שבהם, כדי לפתוח הארת החכמה שבהם. וז"ש, **דבר אחר**, **יחולל אילות**, **כד"א חוללה ידו נחש בריח**. ונמצא שיחולל, פירושו שבורא את האילות, שהם קו שמאל שבמלכות. שהרי הוא מכשיר ופותח את קו השמאל שתאיר בו החכמה, שזה נבחן כמו שבורא את השמאל. וז"ש, **ויחשוף יערות**, **כד"א ביערת הדבש**. כי הכלים דאחורים, הנמשכים מקו השמאל שבמלכות, מכונים, **יערות**, להיותם אילני סרק, שאינם מוציאים פירות, והדינים שורים בהם. אבל ע"י שז"א מיחד הימין והשמאל זב"ז, הוא פותח הארת החכמה שבשמאל, כנ"ל, הנה נמצא שמגלה את החכמה שביערות. שז"ס **ויחשוף יערות** והארת החכמה המתגלה מן היערות הללו. מכונה דבש, שז"ס ב **יערת** הדבש, וכן אכלתי **יערי** עם דבשי. וז"ש **וינקא להו**, שז"א שנק' קול ה' מיניק אותם האילות, **כאמא דינקא לבנין**. דהיינו שממשיך להם חסדים שע"י התלבשות בחסדים האלו, הם יכולים להאיר. וע"כ כתוב קול ה' יחולל אילות שיניקה זו נבחנת כמו שבוראת אותם, שהרי עד עתה לא היתה בהם מציאת הארת החכמה. כי היו סתומים, כנ"ל.

פסקה ריא

אמר רעיא מהימנא וכו': אמר רעיא מהימנא, שהוא נשמת משה רבנו, בזמן ההוא, קודם ביאת המשיח, אלו בעלי המשנה, בעלי החכמה העליונה, בעלי קבלה, בעלי סודות התורה, השעה דחוקה והם, שאין להם ממה להתפרנס, וזהו שאמר, כאיל תערג על אפיקי מים. שהם דהיינו בעלי החכמה הנ"ל אפיקי מים של התורה אל השכינה, כי התורה נקראת מים, ואין תורה אלא העמוד האמצעי, דהיינו ז"א, קו האמצעי. כי אלו אפיקי מים, שהם בעלי החכמה הנ"ל שמהם תצא תורה, שהיא מים, הם בצעד ביגון בעניות. ואלו הם חבלים וצירים של היולדת, שהיא השכינה, שנאמר בה ותגל יולדתך. ובאלו חבלים תהיה, דהיינו בצער שלהם, של בעלי התורה והחכמה הנ"ל. שצערם נבחן לחבלי לידה של השכינה.

פסקה ריב

ובאינון חבלים דצווחת וכו': ובאלו חבלי לידה שצועקת בהם מתעוררים ע' סנהדרין למעלה. עד שיתעורר הקול שלה עד הוי"ה. ומיד קול ה' יחולל אילות, שהם בעלי המשנה הנ"ל שה"ס, בתולות אחריה רעיתיה, לכולם יהיה חיל כיולדה ממש, בדחק שהשעה דוחקת להם בכמה נשיכות של יצר הרע, שהוא הנחש הנושך אותם בכמה מיני דחקות.

פסקה ריג

בההוא זמנא וכו': בזמן ההוא, היא נפתחת להוליד את המשיח, בשביל החבלים והדחק של הצדיקים, בעלי מדות, בעלי סודות התורה, בעלי בושת וענוה, בעלי יראה ואהבה, בעלי חסד, אנשי חיל, יראי אלקים, אנשי אמת, ושונאי בצע, שהשעה דוחקת אותם. וזהו שהעמידו בעלי המשנה, דור שבן דוד בא אנשי חיל יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו. ויראי חטא ימאסו, וחכמת סופרים תסרח, ותהא האמת נעדרת, והגפן תתן פריה והיין ביוקר.

פסקה ריד

ומאינון קלין וכו': ומאלו הקולות שנותנת, שהם שבעים קולות, כנגד שבעים תיבות שיש במזמור, יענך ה' ביום צרה, נפתחה רחמה, שהיא **ב'**, דהיינו **בית** הרחם, הכלול מב' בתים, להוליד מהם ב' משיחים, משיח בן דוד ומשיח בן יוסף. ומביאה ראשה בין ברכיה. הראש שלה, הוא העמוד האמצעי, דהיינו ז"א. ברכיה הם ב' שוקים נצח והוד, שהם ב' נביאים. משם נולדים ב' משיחים כנ"ל. בעת ההוא, **ויחשוף יערות**, דהיינו שתתגלה החכמה (כנ"ל באות ר"י) והנחש יהיה נעבר מן העולם. כי אור החכמה מכלה כל הקליפות. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה רטו

אמר ליה ר' אבא וכו': א"ל ר"א, נפשי אויתיך בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך, שואל נפשי בלילה היה צריך לומר. דהיינו נפשי בלילה אף רוחי בקרבי אשחרך. וכן אשחרך, ישחרך היה צריך לומר, שהרי הוא סובב על הרוח שלו. אמר לו הרי העמידוהו, שהוא כש"א, אשר בידו נפש כל חי ורוח כל.בשר איש. כלומר שנפשי ורוחי שאומר אינם כינויי עצמו, אלא שהם ב' האורות רוח ונפש המלובשים בגוף, כמו שמפרש והולך.

פסקה רטז

ת"ח נפשא ורוחא וכו': בוא וראה נפש ורוח משתתפים יחד לעולם. למדנו, עבודה שלמה שצריך האדם לעבוד להקב"ה, הוא כמו שלמדנו, ואהבת את ה' אלקיך וגו'. שיאהב את הקב"ה אהבת נפש ממש. וזו היא אהבה שלמה, אהבת נפשו ורוחו. כמו

שאלו, הנפש והרוח, נתדבקו בגוף, והגוף אוהב אותם, כך יתדבק האדם לאהוב את הקב"ה להתדבק בו, כאהבת נפשו ורוחו. ז"ש, נפשי אויתיך בלילה. דהיינו נפשי ממש, המלובשת בגוף.

פסקה ריז

אף רוחי בקרבי אשחרך: היינו שאתדבק בך באהבה רבה בלילה. כי האדם צריך לקום בכל לילה, מאהבת הקב"ה, לעסוק בעבודתו עד שיתעורר הבוקר, וימשוך עליו חוט של חסד. ולמדנו, אשרי חלקו של אדם שאוהב את הקב"ה באהבה זו. ואלו צדיקי אמת שאוהבים כך את הקב"ה, העולם מתקיים בשבילם, ושולטים על כל גזירות קשות שלמעלה ושלמטה.

פסקה ריח

תאנא ההוא זכאה וכו': למדנו אותו הצדיק שמתדבק ברוחו ונפשו למעלה, בהמלך הקדוש, באהבה כראוי. הוא שולט בארץ שלמטה, וכל מה שגוזר על העולם מתקיים. מאין לנו זה מאליהו, שכתוב, חי ה' אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי.

פסקה ריט

ת"ח בשעתא דאתיין וכו': בוא וראה, בשעה שנשמות קדושות באות מלמעלה למטה, וצדיקי העולם ממשיכים אותם מן המלך והמלכה, דהיינו מזווג זו"ן, ומועטות הנה, שזוכות, שבאותה שעה שיורדת לעולם, נמצאת עומדת ומשמשת לפני המלך, ורצון המלך הוא להסתכל בה. ואח"כ יורדת לעולם. כמו שהעמדנו, בשעה שהקב"ה נשב רות בכל נשמה ונשמה, ובכל מלאך ומלאך שבשמים, כל הצבאות נעשו ונגמרו בקיומם. ז"ש וברוח פיו כל צבאם. ומהן, מן הנשמות, יש, שמתעכבות ועומדות לפני הקב"ה כנ"ל, עד שהקב"ה מורידן למטה.

פסקה רכ

ותאנא מיומא דאתברי וכו': ולמדנו, מיום שנברא העולם, עומדות נשמות הצדיקים הגדולים, לפני הקב"ה, ומתעכבות לפניו, והקב"ה מסתכל בהן כנ"ל, עד שמגיע הזמן להורידן בארץ, דהיינו שיתלבשו בגוף. והן שולטות למעלה ולמטה. ז"ש חי ה' אשר **עמדתי** לפניו, אשר אני עומד לא כתוב, אלא אשר עמדתי. והיינו מטרם שירד לעולם הזה. אח"כ חזר למקומו לשמים, ועלה לחדרו. ונשמות אחרות אינן עולות למקומן עד שימותו. משום שלא עמדו מקודם לכן, לפני הקב"ה באותה המעלה כמו האחרים,

דהיינו חנוך ואליהו, שזכו לעלות למקומם בעודם בחיים. ומשום זה נעשה אליהו שליח ומלאך למעלה. וכן חנוך. ואלו הם שנתדבקו ביותר בהמלך. דהיינו יותר ממלאך.

פסקה רכא

אשכחנא בספרא דאדם וכו': מצאתי בספרו של אדם הראשון, שכל הרוחות הקדושים שלמעלה, דהיינו המלאכים, עושים שליחות של הקב"ה, וכולם באים ממקום אחד. ונשמות הצדיקים באות משתי מדרגות הכלולות באחד, ועל כן עולות יותר ממלאכים ומדרגותיהן יותר ממלאכים. וכך הוא. וכל אלו שהיו חבוים שמה, ירדו ועלו בחייהם, כמו חנוך שלא נמצא בו מיתה. וכבר העמדנו דבר זה בחנוך ואליהו.

פירוש. כבר ידעת שב' נקודות כלולות במלכות שהן מנעולא ומפתחא, וכל האורות נמשכים רק בסוד המפתחא. ונקודת המנעולא גנוזה בה. וע"כ נקראת עץ הדעת טוב ורע, כי האנשים, שהם נמשכים ממלכות, אם זכה, ואינו חוטא, הא טוב. שנקודת המנעולא אינה מתגלית, וזוכה לכל האורות. ואם לא זכה, הא רע, שמתגלית עליו נקודת המנעולא, ואז מסתלקים תיכף כל האורות. ומטעם זה, בא המיתה על כל אדם, כי השטן שהוא מלאך המות מעורר על האדם את נקודת המנעולא, ואור החיים מסתלק בסבתה. כמ"ש כל זה לעיל (ויצא דף י"ג ד"ה סתרא עש"ה).

אמנם המלאכים נמשכים רק מבחינת נקודה דמפתחא לבד, ואין בהם שום חלק ממנעולא. וע"כ המלאכים אינם מתים. וז"ש, **דכל רוחין קדישין דלעילא**, דהיינו כל המלאכים, **אתיין מאתר חד**. דהיינו מנקודה אחת בלבד, שהיא המפתחא. **דנשמתהון דצדיקייא מתרי דרגין דכלילן בחד**, דהיינו מב' נקודות מנעולא ומפתחא שכלולים באחד, במפתחא, ונקודת המנעולא נגוזה בה ואינה ניכרת. כנ"ל.

ויש מעלה במלאכים שאין בבני אדם, שהרי מלאכים אינם מתים, משא"כ בני אדם כיון שכלולים ג"כ מנקודה דמנעולא, הם מתים בשביל זה. ויש מעלה בבני אדם שאין במלאכים, כי המלאכים, עליהם לא מוטל התקון, כי המפתחא אינו צריך שום תקון, להיותו מבחינת בינה, וכל עיקרו לא בא אלא לתקן המנעולא. וע"כ הם עומדים תמיד במדרגת אחת כמו שנבראו, ואין עליות ומדרגות נוהגות בהם. משא"כ בני אדם, הכלולים ממנעולא עליהם מוטל כל התקון, וע"כ כשזוכים עולים בעליות ומשיגים מדרגות. וז"ש, **ובג"כ סלקין יתיר**, כי בני אדם עולים בעליות **ודרגיהון יתיר**, שהולכים ממדרגה למדרגה שאין זה במלאכים.

ויש נשמות גדולות אשר בחינת המנעולא גנוזה בהן ביותר עד שאינה ראויה להגלות לעולם, והם אינם מתים. וז"ש **וכל אינון דהוו טמירין תמן**, כלומר שבחינת המנעולא

שבהם גנוזה וחבויה בשורשם, **נחתו וסליקו בחייהון, כגון חנוך, דלא אשתכח ביה מיתה**. כמבואר.

פסקה רכב

ותאנא מאה וכו': ולמדנו מאה ועשרים וחמשה אלף מדרגות לנשמות הצדיקים עלו ברצון הקב"ה, מטרם שנברא העולם, שהקב"ה מזמן אותן בעולם הזה, בכל דור ודור, ועולות ומעופפות בעולם ומתקשרות בצרור החיים, שהוא המלכות, ועתיד הקב"ה לחדש בהן את העולם. עליהם כתוב, כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וגו'. פירוש, המדרגה אינה נבחנת לשלמה, אלא עד שתהיינה בה ה' מדרגות נפש רוח נשמה חיה יחידה, שכל אחת מאלו יש לה ה' מדרגות נרנח"י פרטיות, וכל אחת מהפרטיות יש לה ה' מדרגות נרנח"י פרטי פרטיות. שהם ביחד קכ"ה מדרגות. וז"ש **מאה ועשרין וחמש** וכו':

פסקה רכג

תענו את נפשותיכם: אומר נפשותיכם, כדי שישראל ימצאו זכאים לפני המלך הקדוש, ויהיה רצונם אל הקב"ה, ולהתדבק בו, כדי שיתכפרו להם עונותיהם. וע"כ מי שאוכל ושותה בתשיעי ומענג נפשו במאכל ומשתה, נמצא לו עינוי נפש בעשירי, כפלים, והוא נמצא כאלו התענה תשיעי ועשירי. **את נפשותיכם**, כולל הכל, גוף ונפש, ולהכנע ביום הזה, כדי לכפר על עונותיהם.

פסקה רכד

תאנא כי ביום וגו': למדנו, כי ביום הזה יכפר עליכם. שואל, אומר ביום הזה, היום הזה, היה צריך לומר. ומשיב, אלא ביום הזה הוא מדויק, כי בו מתגלה עתיקא קדישא, שהוא הכתר, לכפר על עונות הכל.

פסקה רכה

ד"א, **תענו את נפשותיכם**: ר' אבא פתח ואמר, עיר קטנה ואנשים בה מעט וגו'. **עיר קטנה**, הרי העמידוהו. אבל, עיר קטנה היא כמו שאתה אומר, עיר עז לנו ישועה ישית חומות וחיל וגו'. וכתוב, ולא אבא בעיר. אשר עיר פירושו מלכות. **עיר קטנה**, שהיא קטנה משום שהיא האחרונה מכל הספירות, ותחתונה. מכולן. חומותיה הן גדולות, חזקות, וקדושות, היא נקראת עיר הקדש. **ואנשים בה מעט**, מועטים המה הזוכים לעלות לתוכה ולשכון בה. כש"א מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו וגו'. וע"כ אנשים בה מעט.

פסקה רכו

ובא אליה מלך גדול: זהו הקב"ה, שבא להתחבר עמה ולשכון בה. **וסבב אותה**, הוא כש"א, ואני אהיה לה חומת אש סביב וגו'. **ובנה עליה מצודים גדולים** שבנה חומותיה, דהיינו השמירה שלא יינקו ממנה החיצונים, גדולים וחזקים ונאים ויפים וקדושים. נקראת עיר הקדש, וכל יקר של המלך הכניס בתוכה. וע"כ היא לבדה כלולה מכל עטרות המלך, שהם המוחין דז"א, וכל עטרות המלך מתעטרים בה. בסו"ה אשת חיל עטרת בעלה. כי אין מתעטר בהארת חכמה, אלא בשעה שנזדווג עם המלכות, משום שאין חכמה נגלית אלא במלכות. (כנ"ל בראשית א' דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) משום זה, ואנשים בה מעט, כתוב. שאין כל אדם זוכה בה.

פסקה רכז

ומצא בה איש מסכן וחכם: זהו שכתוב, נקי כפים ובר לבב. נקרא **מסכן**, כש"א ויבן ערי מסכנות לפרעה. דהיינו שמתעטר בעטרות תקיפות, בעטרות התורה בעטרות מצות התורה של המלך. ונקרא **חכם**, משום שזכה בחכמה הזו, כי המלכות נקראת חכמה תתאה, משום שבה מקום גילוי החכמה. כנ"ל. ועוד נקרא **וחכם**, משום שהוא חכם יותר מכל אדם להתבונן בעבודת אדונו, כדי לזכות בה ולכנוס בה. ז"ש, ומלט הוא את העיר בחכמתו. ומלט, הוא כמו אמלטה נא ואראה את אחי. וכן אמלטה נא שמה. שהוא לשון הצלה. אף כאן ומלט הוא את העיר בחכמתו. שע"י ההתבוננות שלו, הוא מציל אותה, שלא יינקו ממנה החיצונים.

פסקה רכח

ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא: היינו ששום אדם לא זכר לעשות מצות התורה ולעסוק בתורה כמו האיש המסכן ההוא, שנתחבר בכל, כדי לזכות בה. **ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה**, היינו שבעולם ההוא, אינם נותנים רשות לכנוס חוץ לאלו צדיקי אמת, לאלו שעוסקים בתורה יומם ולילה, ומתעטרים במצות התורה בעולם הזה כדי לבוא עמהם לעולם הבא.

פסקה רכט

וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים: כי בני אדם אינם רוצים להסתכל בו, ואינם רוצים להתחבר עמו ולהקשיב לדבריו. כי למדנו, כל מי שמקשיב לדברי תורה, אשרי הוא בעולם הזה, ודומה כאלו קבל התורה מסיני. ואפילו מכל אדם צריכים לשמוע דברי תורה. ומי שמטה אזנו אליו, נותן כבוד למלך הקדוש, ונותן כבוד לתורה. עליו כתוב, היום הזה נהיית לעם להי' אלקיך.

פסקה רל

תאנא יומא חד וכו': למדנו, יום אחד, היו הולכים החברים עם ר' שמעון. א"ר שמעון, אני רואה כל העמים שהם עליונים, וישראל תחתונים מכולם, מהו הטעם. הוא משום שהמלך שלח את המלכה ממנו, והכניס שפחה במקומה. כש"א, תחת שלש רגזה ארץ וגו' תחת עבד כי ימלוך וגו', ושפחה כי תירש גבירתה. מי היא השפחה, היא המלכות הנכריה של הס"א, שהקב"ה הרג את הבכור שלהם במצרים. שכתוב, עד בכור **השפחה** אשר אחר הריחים. אחר הריחים היתה יושבת מתחילה, ועתה שפחה זו תירש גבירתה. שבמקום להשפיע אל המלכות הקדושה, לוקחת שפחה זו דס"א כל השפע ומשפעת להעמים שהם מן הצד שלה.

פסקה רלא

בכה ר"ש ואמר וכו': בכה ר' שמעון ואמר, מלך בלא מלכה אינו נקרא מלך. מלך שנתדבק בשפחה, באמה של המלכה, איפה הכבוד שלו. וקול עתיד לבשר אל המלכה ולומר, גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע הוא. כלומר, הצדיק, שהוא יסוד, הוא שנושע, משום שהיה רוכב עד עתה, במקום שאינו שלו, במקום זר, דהיינו השפחה, והניק אותו. ועתה חזרה אליו המלכה.

פסקה רלב

ועל דא כתיב וכו': ועל זה כתוב, **עני ורוכב על חמור**, כי עני היה מתחילה, ורוכב על חמור, כמו שהעמדנו, שהוא כתרים התחתונים של העמים עכו"ם, שהקב"ה הרג הבכור שלהם במצרים, שהם נקראים חמור, ז"ש וכל בכור בהמה. וכבר העמדנו הדברים. כביכול, **צדיק ונושע הוא**, שהוא נושע ודאי יותר מכל. משום שעד עתה היה שורה הצדיק, שהוא יסוד, בלא צדק, שהיא מלכות, ועתה שיזדווגו יחד, צדיק וצדק, **צדיק ונושע הוא**, כי אינו יושב עוד בסטרא אחרא. למדנו, הצדיק אבד ואין איש שם על לב וגו'. מקרא זה קשה, אומר הצדיק אבד, נאבד היה צריך לומר, מהו אבד. ומשיב, אלא אבד ממש. ומה אבד. אבדה המלכה, ונתדבק במקום אחר שנקרא שפחה.

פסקה רלג

אמר ר' יצחק וכו': אר"י לר' שמעון, אם לפני אדוני טוב, זה שלמדנו, שכתוב, וצדיק יסוד עולם, יש מי שאומר, שעל שבעה עמודים העולם עומד, ויש מי שאומר, שעל עמוד אחד העולם, שהוא יסוד, שעליו נאתר וצדיק יסוד עולם, איך מתישבים הדברים שלא יהיו סותרים זא"ז. אמר לו הכל דבר אחד הוא. כי שבעה הם, דהיינו ז"ס חג"ת נהי"מ, ובהם יש עמוד אחד שנקרא צדיק, שהוא יסוד, והשבעה עומדים עליו, והעולם מתקיים על ידו.

וכשנתקיים העולם על ידו, הוא כאלו מתקיים על כל השבעה. כי היסוד כולל בעצמו כל ז"ס חג"ת נהי"מ. וע"כ כתוב, וצדיק יסוד עולם. וכבר העמדנו הדברים בכמה מקומות.

פסקה רלד

ותאנא האי שפחה וכו': ולמדנו, שפחה זו עתידה לשלוט בארץ הקדושה שלמטה, כמו שמתחילה היתה שולטת המלכה. שכתוב, צדק ילין בה, שהיא המלכות הנקראת צדק. ועתה, ושפתה כי תירש גברתה, בכל, הן למעלה והן למטה. ועתיד הקב"ה להשיב את המלכה למקומה כבתחילה, ואז, שמחת מי היא. הוי אומר, שמחת המלך ושמחת המלכה. שמחת המלך היא, משום שהשיב אותה ונפרד מן השפחה, כמו שאמרנו. ושמחת המלכה היא, משום שחזרה להתחבר במלך. ז"ש גילי מאד בת ציון וגו'.

פסקה רלה

ת"ח כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, והיתה זאת לכם לחוקת עולם. שואל, והיתה לכם היה צריך לומר, מהו, זאת. ומשיב, שפירוש הכתוב הוא, זה שאמרנו, הוא לחקת עולם, שהיא המלכות, בכל מקום ומקום היא נקראת חקת עולם, שפירושו, גזירת המלך. כי הכניס כל חוקותיו במקום הזה, במלכות, וסתם אותם, כמי שסותם הכל באוצר אחד, והיא חקת עולם ודאי. ב **זאת** זו, שהיא המלכות, רשם וחקק כל האוצרות שלו וכל הנסתרות שלו. **אסקופה** (עי' פירושו לעיל ב"ב דף ק"ה ד"ה א"ל).

פסקה רלו

בחדש השביעי בעשור לחודש: בעשור הוא בדיוק, כמו שהעמדנו שבעשור הוא מלכות. **תענו את נפשותיכם**. ודאי כך הוא, והרי למדנו, נפשותיכם ודאי. כי בנפש תלוי הדבר, כי אור המלכות נקרא נפש, ונפש היא תמיד מלכות. ומשום זה אכילה ושתיה מתשעה לחדש, שהוא יסוד, הוא אז יותר מיום אחר. ואע"פ שדבר זה למדנו באפן אחר (לעיל אות רכ"ג) והכל יפה, וזה וזה דבר אחד הוא, וכל אחד במקומו, וכך הוא.

פירוש, כבר ידעת שאי אפשר שתתגלה החכמה אם לא יופיעו דינים קשים עמה להמטיר על ראשי הרשעים, שלא ימשיכו החכמה ממעלה למטה, (כנ"ל פקודי אות שע"ו, וצו אות קי"ד) וז"ס ה' עינוים שביום הכפורים, שמהם נמשכים הדינים על ראשי הרשעים. שאז אפשר שתתגלה החכמה. וז"ס כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה, ונכרתה מעמיה. כי אם לא קבל ה' עינוים אלו להרחיק הרשעים, לא תוכל החכמה להופיע בנפש, ואור החכמה הוא אור החיים, וע"כ ונכרתה מעמיה.

וזה אמרו **בעשור לחדש**, **בעשור דייקא**, שהוא המלכות ששם מקום גילוי החכמה, כי אין גילוי חכמה בשום ספירה אלא בספירת המלכות לבד. (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד)

וע"כ צריכים לקבוע שמה התקון הזה, שימשכו דינים ממנה על ראשי הרשעים בעת שתתגלה בה החכמה. וע"כ **תענו את נפשותיכם ודאי** וכו', שצריכים לעורר במלכות את ה' עינוים שמשם נמשכים הדינים האלה, **דהא בנפשא תליא מלתא**, כי הדבר תלוי רק בנפש, שהיא בחינת מלכות, שרק שם מקום גילוי החכמה ולא במקום אחר. וע"כ בעת שמתגלים בה הדינים תוכל לקבל החכמה מן היסוד דז"א כי אין עוד פחד מפני הרשעים שיינקו ממנה. וז"ש, **ובגין כך אכילה ושתיה מתשיעאה יתיר מיומא אחרא**. שע"כ תוכל המלכות לקבל המוחין דהארת חכמה המכונים אכילה ושתיה מן היסוד, יותר מביום אחר, כי אין המלכות מקבלת אלא מן **היסוד**. וז"ס שצריכים להרבות באכילה ושתיה בערב יוה"כ שהוא תשיעי לחדש, דהיינו **יסוד**. כי מתוך שמקבל ה' עינויים ביום הכפורים, היא ראויה לקבל אכילה ושתיה מן היסוד. באפן, שתקון עינוי הנפש שביוה"כ, מאיר בתקון אכילה ושתיה שבתשיעי לחדש, להיותה נשמרת מהרשעים. וז"ס שאמרו, כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב, כאלו התענה תשיעי ועשירי. כי עינוי הנפש דעשירי מאיר על המוחין המושפעים בתשיעי. ושומר אותם.

פסקה רלז

ותאנא בהאי יומא וכו': ולמדנו, ביום ההוא, כל שמחה וכל אור, וכל ויתור שבעולמות, דהיינו כפרת עונות, כולם תלוים באמא עלאה, שכל המבועים נמשכים ויוצאים ממנו. דהיינו הו הארת החכמה והן הארת החסדים, ואז מאירים כל אלו הנרות, שה"ס מאורי האש שבמלכות, ומאירים באור ובשמחה עד שהכל מתבשם, ואז כל אלו הדינים נמצאים בהארה, כי אותם הדינים הנמשכים מה' עינוים, הם הגורמים שתאיר החכמה, ולולא הם, לא היתה החכמה מתגלה כנ"ל, והדין אינו נעשה, אלא שהוא מאיים בלבד, ועל זה, תענו את נפשותיכם. כדי לאפשר הארת החכמה.

פסקה רלח

אמר ר' אבא וכו': אר"א, הרי אמר לנו אדני מן גוף המשנה, שלא גלו ישראל מארצם עד שכפרו בהקב"ה, שכתוב, אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי. כי דוד הוא המלכות, ואמרו אין לנו חלק במלכות. ומקרא אחר מצאתי בזה, שכתוב, ראה ביתך דוד. ושואל, אם בית דוד, רומז ג"כ על המלכות. אמר לו כך הוא, ודאי שהמלכות נקראת, בית דוד, כמ"ש בית יעקב לכו ונלכה באור ה'. בית יעקב, הוא כמו שאתה אומר, ובית תפארתי אפאר, כי יעקב הוא תפארת, ובית תפארת הוא המלכות, אף בית דוד הוא מלכות. וביאור הכתוב, **בית יעקב** לכו ונלכה באור ה'. פירושו, שכתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, אשר נהר הוא ז"א המשקה את הגן שהוא המלכות. שנטע את הגן,

להשתעשע בו עם הצדיקים השורים בו. ועל זה נאמר, בית יעקב, שהוא המלכות, לכו ונלכה באור ה', שהוא ז"א, המשקה את המלכות.

פסקה רלט

תאנא כתיב אך וגו': למדנו כתוב, אך בעשור לחדש השביעי וגו' ועניתם את נפשותיכם. וכתוב, והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש תענו את נפשותיכם, ולא כתוב שם אך בעשור. **אך** בעשור שכתוב כאן, מה הוא רוצה בזה. אמר לו הוא בא למיעוט. שבכל מקום שכתוב, **אך**, הוא בא למעט. כי כיון שאמר ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש, אמר אח"כ **אך** בעשור, והיה צריך לומר אך עשור, אלא להשמיענו, שבעשור תלוי הדבר של ועניתם את נפשותיכם, ולמעט התשיעי בחדש.

פסקה רמ

אמר ליה אי וכו': א"ל, אי הכי, אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם ולמדנו, **אך** חלק, חציו אסור באכילת חמץ וחציו מותר. אף כאן שכתוב, **אך** בעשור לחדש, נאמר, שחציו אסור באכילה וחציו מותר. אמר לו אף כאן בועניתם את נפשותיכם, מחולק, כי ענוי אינו נמצא אלא מחצי היום והלאה, דהיינו אחר זמן אכילה, ונמצא ש **אך** חלק, יפה הוא גם בועניתם את נפשותיכם, **תליא**, פירושו מחולק, בלשון ויפשחני **תלהי**, (אי"ר דוב אורב).

פסקה רמא

א"ר אלעזר כתיב וכו': אר"א כתוב, כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'. היה צריך לומר אכפר עליכם, כמדבר בעדו. ומשיב, אלא יכפר עליכם שאומר בלשון נסתר, כולל היובל, שהוא בינה, שנמשך ממנו מבועים, דהיינו הארת חכמה, להשקות ביום הזה לכל צד, לרוות הכל ולהשקות הכל, וזהו **עליכם**, כלומר, בשבילכם, כדי לטהר אתכם ביום ההוא, שכתוב לפני ה' תטהרו. ולא ישלוט עליכם הדין.

פסקה רמב

ר' יהודה אמר וכו': רי"א, אשריהם ישראל, שהקב"ה רצה בהם, ורצה לטהר אותם, שלא ימצא בהם עון, כדי שיהיו בני היכלו וידורו בהיכלו. ולעתיד לבא, כתוב, וזרקתי עליכם מים טהורים וגו'.

פסקה רמג

רבי יהודה פתח וכו': רי"פ, שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'. למדנו, בשעה שברא הקב"ה את העולם, רצה לברוא את האדם, נתיעץ בתורה, אמרה לפניו, אתה רוצה לברוא אדם הזה, הוא עתיד לחטוא לפניך, הוא עתיד להרגיז לפניך, אם תתנהג עמו כמעשיו,

הרי העולם לא יוכל לעמוד לפניך, כל שכן האדם ההוא. אמר לה הקב"ה, וכי לחנם אני נקרא, אל רחום וחנון ארך אפים.

פסקה רמד

ועד לא ברא וכו': ומטרם שברא הקב"ה את העולם, ברא תשובה. אמר הקב"ה לתשובה, שה"ס בינה הנקראת תשובה, אני רוצה לברוא אדם בעולם, בתנאי, אם ישובו אליך מעונותיהם, תהיה מוכנת לסלוח עונותיהם ולכפר עליהם. ובכל שעה ושעה התשובה מוכנת לבני אדם, וכשבני אדם שבים מעונותיהם, תשובה זו, שהיא בינה, חוזרת אל הקב"ה, דהיינו שמשפטת תוחין לז"א, ומכפרת על הכל. והדינים נכנעים ומתבשמים כולם, ואדם נטהר מעונותיו.

פסקה רמה

אימתי אתדכי וכו': שואל. מתי נטהר האדם מעונו. ומשיב, בשעה שנכנס בתשובה ההיא כראוי. ר' יצחק אמר, בשעה ששב לפני המלך העליון, ומתפלל תפלה מעומק הלב. ז"ש ממעמקים קראתיך ה'.

פסקה רמו

ר' אבא אמר וכו': ראי"א, ממעמקים קראתיך ה', פירושו, מקום גנוז יש למעלה, והוא עומק הבאר דהיינו בינה, ומכאן יוצאים נחלים ומבועים לכל צד, ועמוק שבעמוק הזה, נקרא תשובה. ומי שרוצה לשוב ולהטהר מעונותיו, בעומק הזה צריך לקרוא להקב"ה. ז"ש ממעמקים קראתיך ה'.

פסקה רמז

תאנא בשעתא דהוה וכו': למדנו, בשעה שאדם היה חוטא לפני אדונו, והקריב קרבנו על המזבח, והכהן מכפר עליו ומתפלל תפלתו עליו, מתעוררים הרחמים, והדינים מתבשמים, והתשובה, שהיא בינה, מריקה ברכות, במבועים הנמשכים ויוצאים, ומתברכים כל הנרות יחד, דהיינו הספירות דמלכות, והאדם נטהר מעונו.

פסקה רמח

ת"ח קב"ה אפיק וכו': בוא וראה, הקב"ה, שה"ס א"ס, הוציא, עשר ספירות, עטרות קדושות למעלה, שהוא מתעטר בהן, ומתלבש בהן, והוא הן, והן הוא, כשלהבת הנאחזת בגחלת, ואין שם פרוד בין א"ס ב"ה לספירות המלבישות אותו. כנגד זה, יש עשר ספירות שאינן קדושות, שהן למטה, והן אחוזות בזוהם הצפרנים של ספירה קדושה אחת הנקראת חכמה, דהיינו המלכות שנקראת חכמה תתאה. והארות אחורים שלה

נקראות צפרנים, ובפסולת שבהן, הנקראת זוהמת הצפרנים נאחזות הקליפות (כנ"ל אות פ"ב) ועל כן נקראות חכמות.

פסקה רמט

ותאנא עשרה זייני וכו': ולמדנו עשרה מיני חכמות אלו, דקליפות, ירדו לעולם, וכולם ניתנו ונטמאו, במצרים, חוץ מאחד שנתפשט בעולם, דהיינו בכל העולם חוץ ממצרים. והם כל מיני כשפים, ומהם ידעו מצרים כשפים יותר מכל בני העולם. וכשהמצרים רצו לעשות אסיפת כשפים למעשיהם, היו יוצאים לשדה, להרים הרמים, וזובחים זבחים, ועושים חפירות בארץ, ומסבבים הדם מסביב אותם החפירות, ושאר הדם מתקבץ בתוך החפירות, ונותנים עליו הבשר. ומקריבים הקרבנות לאלו המינים הרעים, ואלו המינים הרעים מתאספים ומתקרבים יחד. ומתרצים עמהם בהר ההוא.

פסקה רנ

ישראל דהוו בשעבודיהון וכו': ישראל שהיו תחת שעבודם של המצרים, היו מתקרבים להם ולומדים מהם והיו טועים אחריהם וז"ש, כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען וגו'. וכתוב, ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים וגו'. למדנו, בשעה שהיו מקריבים להם על פני השדה, והיו מכינים את הדם ומקריבים קרבנותיהם, היו מתאספים כל אלו המינים הרעים, והיו רואים אותם כמו שעירים, שכולם היו מלאים שערות, ומודיעים אותם מה שרוצים.

פסקה רנא

ת"ח יצחק מה וכו': בוא וראה, יצחק, מה כתוב בו. ויגש יעקב אל יצחק אביו וימשהו. אמר, זה אינו חסר אלא **מטל השמים** הנוזל על הארץ. כלומר, שאינו חסר אלא משפע ז"א בלבד שנקרא שמים, שהוא אור החסדים. להיותו מרכבה לז"א, אבל אינו צריך להארת החכמה, ובכל ברכו, בין בחסדים ובין בחכמה, ר' יוסי, גם **ומשמני הארץ** כתוב, דהיינו הארת החכמה, ובכל ברכו, בין בחסדים ובין בחכמה, מהו הטעם שברכו בהארת החכמה, משום שראה אותו בשערות, דהיינו דינים, אמר, כדי להעביר ממנו זה, אל **משמני הארץ** הוא צריך, שהוא הארת החכמה. אבל לא זוהמא של הארץ, כמו הסטרא אחרא שיונקת מזוהמא של הצפרנים (כנ"ל אות רמ"ח) כי זוהמא זו היא מן הארץ, שהיא המלכות, וכשטל השמים ומגד הארץ, שהם ז"א ומלכות, מתחברים, נעברת הזוהמא ההיא.

פסקה רנב

אמר ר' חייא וכו': ארי"ח האחרונה של אלה ספירות תחתונות שאינן קדושות, היא זה שכתוב, ודורש אל המתים. וזו היא העשירית של כל הספירות, דהיינו המלכות של הס"א. כי עשרה מיני כשוף יש בכתוב, שהם כנגד עשר ספירות דס"א (כנ"ל וישלח אות ל"ה) שלמדנו, א"ר יצחק א"ר יהודה, נפשות הרשעים שמתו, אלו הן מזיקי העולם. שעליהן סובב הכתוב, ודורש אל המתים.

פסקה רנג

אמר ר' יוסי וכו': ארי"י, אם כן, טוב להם לרשעים, שהם נעשים מזיקים בעולם. איפה הוא העונש של גיהנם, איפה היא הרעה, המוכנה להם בעולם ההוא. אמר ר' חייא, כך למדנו והעמדנו הדברים, נפשות הרשעים, בשעה שיוצאות מן העולם, כמה חוקרי דין מזומנים לקבלן ולהביאן בגיהנם, ומכניסים אותן בג' דינים בכל יום בגיהנם. אח"כ מתחברים בהן מלאכי החבלה, והולכות ומשוטטות בעולם, ומטעות את הרשעים, לאותם שכבר נסתמה מהם התשובה. ואח"כ מחזירים אותן לגיהנם ונדונים שם. וכך בכל יום.

פסקה רנד

לבתר דאזלין בהו וכו': לאחר שמלאכי חבלה, הלכו עמהן ושוטטו עמהן בעולם הם מחזירים אותן לקברן, ורואות תולעת הגוף מנקרת הבשר שלהן, והנפשות מתאבלות עליהם. על הגופות. ואלו המכשפים, הם הולכים לבית הקברות ומכשפים בכשפיהם, ועושים צלם אחד של אדם, וזובחים לפניו שעיר אחד. לאחר כך מביאים את השעיר בקבר ההוא, ואותו הצלם משברים לד' צדדים, ומעלים אותו לארבע זויות הקבר. אז מכשפים בכשפיהם. ומתקבצות אלו הקבוצות, ואלו המינים הרעים, ומביאים הנפש ההיא, ונכנסת בקבר, ומספרת עמהם.

פסקה רנה

אמר ר' יצחק וכו': ארי"י, אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, אשר כולם קדושים, הגוף שלהם קדוש, הנפש שלהם קדושה הרוח שלהם קדוש, הנשמה שלהם קדש קדשים. ג' מדרגות הן, נפש רוח ונשמה, כעין של מעלה, דהיינו כנגד מלכות, ת"ת, ובינה של מעלה. שלמדנו א"ר יהודה, כתוב, תוצא הארץ נפש חיה, זו היא הנשמה של אדם הראשון. בוא וראה, ג' מדרגות הן ומתדבקות יחד, נפש, רוח, ונשמה. והעליונה מהם היא נשמה.

פסקה רנו

דא"ר יוסי בכלהו וכו': שאמר ר' יוסי, בכל אדם יש נפש. דהיינו נפש בהמית. ויש נפש עליונה מנפש, דהיינו **נפש** הרוחנית, זכה אדם בנפש ההיא, מריקים עליו עטרה אחת שנקראת **רוח**. ז"ש עד יערה עלינו רוח ממרום. אז מתעורר האדם בהתעורתת אחרת עליונה, להסתכל בדרכי המלך הקדוש. זכה אדם ברוח ההוא, מעטרים אותו בספירה קדושה עליונה הכוללת הכל, שנקראת **נשמה**. שנקראת נשמת אלוה.

פסקה רנז

ותאנא ברזא דרזין וכו': ולמדנו, בסודי סודות, בסוד שבספרו של שלמה המלך, מקרא זה שכתוב, ושבח אני את המתים שכבר מתו. כיון שכתוב ושבח אני את המתים, למה אומר עוד, שכבר מתו. ומשיב. אלא הפירוש הוא, שכבר מתו בעולם הזה, בעבודת אדונם. כלומר, שהמיתו את עצמם בעבודת רבונם. שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה.

פסקה רנח

ותמן כתיב ג' וכו': ושם, בספרו של שלמה המלך, כתוב, ג' מדורים עשה הקב"ה לצדיקים, לנר"ן שלהם אחר פטירתם. אחד, לנפשות הצדיקים, שלא הסתלקו מעולם הזה, ונמצאות בעולם הזה. כי נפש הנפטר אינה מסתלקת מעוה"ז, וכשהעולם צריך רחמים, ואלו בני האדם החיים יושבים בצער, הן מתפללות תפלה עליהם, והולכות ומודיעות הדבר לישני חברון, דהיינו האבות, והן מתעוררות ועולות לגן עדן הארץ, ששם רוחות הצדיקים מתלבשים בעטרות של אור, ומתיעצות בהם, וגוזרות גזרה, והקב"ה עושה רצונן, ומרחם על העולם.

פסקה רנט

ואינון נפשן דצדיקייא וכו': ואלו נפשות הצדיקים נמצאות בעולם הזה, להגן על בני האדם החיים. וזו נקראת נפש. וזו אינה מסתלקת מעולם הזה, ונמצאת בעולם הזה להסתכל ולדעת ולהגן על הדור, וזהו שאמרו החברים, שהמתים יודעים בצער העולם ועונשם של הרשעים בארץ הוא בנפש הזאת, שכתוב, ונכרתה הנפש ההיא מעמיה.

פסקה רס

ומדורא תניינא הוא וכו': מדור השני הוא, גן עדן שבארץ, בו עשה הקב"ה מדורים עליונים יקרים, שהם כעין עולם הזה וכעין עולם העליון. כלומר, שכלולים מבחינת מלכות ומבחינת בינה. כי גן, ה"ס מלכות, ועדן ה"ס בינה. וההיכלות הם ג"כ בב' אפנים, כמו המדורים, שאין להם חשבון, ואילנות ועשבים וריחות עולים בכל יום. ובמקום

ההוא שורה, אותו הנקרא רוח של אלו הצדיקים, והוא המדור שרוח ההוא שורה בו. וכל רוח ורוח, מתלבש בלבוש יקר כעין עולם הזה וכעין עולם העליון.

פסקה רסא

מדורא תליתאה וכו': מדור השלישי, הוא מדור העליון הקדוש הנקרא צרור החיים, שהוא גן עדן העליון, ששם מתעדנת אותה המדרגה עליונה הקדושה שנקראת נשמה, שזו מתדבקת להתענג בעדן העליון, עליה כתוב, אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ. שג"ע העליון נקרא במתי ארץ.

פסקה רסב

ותאנא בשעתא וכו': ולמדנו, בשעה שהעולם צריך לרחמים, ואז אלו הצדיקים הזכאים, נפש ההיא שלהם שנמצאת בעולם להגן על העולם, עולה והולכת ומשוטטת בעולם ומודיעה לרוח, והרוח עולה ומתעטר ומודיע לנשמה, והנשמה להקב"ה, ואז מרחם הקב"ה על העולם. ואז יורד ממעלה למטה, הנשמה מודיעה לרוח, והרוח מודיע לנפש.

פסקה רסג

ובכל שבתא ושבתא וכו': ובכל שבת ושבת, וראש חדש, כולם הנפש והרוח והנשמה, מתחברים ומתעטרים יחד, עד שמתחברים לבא להשתחות למלך העליון, ואח"כ חוזרים למקומם. ז"ש, והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר וגו'.

פסקה רסד

ובשעתא דאצטרך וכו': ובשעה שהעולם צריך רחמים, והחיים הולכים ומודיעים לנפשות הצדיקים, ובוכים על קבריהם, והם ראוים להודיע להם, מה הטעם שראוים, הוא משום ששמים הרצון שלהם להתדבק נפש בנפש, אז מתעוררות נפשות הצדיקים ומתאספות והולכות ומשוטטות לישני חברון, ומודיעות להם צער העולם. וכולן עולות לפתח גן העדן ומודיעות לרוח, ואלו הרוחות המתעטרים בגן עדן, מלאכים עליונים הולכים ביניהם, וכולם מודיעים לנשמה, והנשמה מודיעה להקב"ה. וכולם מבקשים רחמים על החיים. והקב"ה מרחם בשבילם על העולם. ועל זה אמר שלמה, ושבח אני את המתים שכבר מתו.

פסקה רסה

אמר ר' חייא וכו': אמר ר' חייא, תמה אני, אם יש מי שיודע להודיע אל המתים חוץ ממנו. אמר ר' אבא הצער, שהאנשים מצטערים, מודיע להם, התורה מודיעה להם. שבשעה שאין מי שיודע בזה, איך להודיע לנפשות הצדיקים, מוציאים ספר תורה סמוך

לקברים, והן מתעוררות על מה שהתורה נגלתה למקום הזה, אז המלאך דומה מודיע להן.

פסקה רסו

א"ר יוסי ואינון וכו': אר"י, והם יודעים שהעולם הוא בצער, והחיים, אינם ראוים ואינם יודעים להודיע להם, בה בשעה כולם צווחים על התורה, שנכשלנו והיא גלתה למקום הזה. אם בני אדם שבים בתשובה, ובוכים בלב שלם ושבים לפני הקב"ה, כולן מתאספות ומבקשות רחמים, ומודיעות לאלו ישני חברון, ונכנסות ומודיעות לרוח שבגן עדן, כמו שאמרנו.

פסקה רסז

ואי אינון לא וכו': ואם הם אינם שבים בלב שלם, לבקש ולבכות על צער העולם, אוי להם, שכולן מתאספות לריק. אומרים, מי גרם לתורה הקדושה שגלתה על ידיהם בלא תשובה, וכולם באים להזכיר עונותיהם, ומשום זה לא ילכו שמה בלא תשובה, ובלא תענית, לבקש בקשות לפניהם. ר' אבא אמר, בלא ג' תעניתים. ר' יוסי אמר אפילו תענית אחת דיה, ויהיה באותו יום, ובלבד שהעולם יושב בצער ביותר, אז כולם מתחברים, דהיינו כל נר"נ, לבקש רחמים על העולם.

פסקה רסח

תאנא א"ר יהודה וכו': למדנו אר"י, יום אחד היו הולכים ר' חזקיה ור' ייסא בדרך, פגשו במקום שנקרא, גוש חלב והיה חרוב. ישבו סמוך לבית הקברות, ור' ייסא היה בידו חלק אחד של ספר תורה שנקרע. כלומר, שהיה בידו חלק הנקרע מספר תורה עם העמוד שבתוכו. בעוד שישבו התנענע לפניהם קבר אחד, וצעק, אוי אוי, הרי העולם נמצא בצער, כי התורה גלתה לכאן, או אפשר, שהחיים באו לצחוק עלינו ולבזות אותנו בחרפה, עם תורתם. נזדעזעו ר' חזקיה ור' ייסא. **אתרגיש**, פירושו התנענע. כי על ויתגעש ותרעש ארץ, מתרגם ואתרגשת. (שמואל ב' כ"ח ח'), דהיינו רעש ונענוע.

פסקה רסט

אמר ר' חזקיה וכו': אמר ר' חזקיה, אל הקבר, מי אתה. אמר לו מת אני והרי נתעוררתי בשביל ספר התורה. כי פעם אחת היה העולם יושב בצער. ובאו החיים כאן לעורר אותנו בספר תורה. ואני וחברי הקדמנו לישני חברון. וכשנתחברו בגן עדן ברוחות הצדיקים, נמצא לפניהם, שספר התורה ההוא שהביאו לפנינו החיים, היה פסול, ומשקר בשם המלך, על שנמצא ו' יתירה במקרא ההוא דושסעת שסע שתי פרסות שהיה כתוב שם

ושוסעת. ואמרו, כיון ששקרו בשם המלך. כי התורה היא שם המלך, לא ישובו אליהם, להודיעם אם נתקבלה תפלתם. ודחו אותי וחברי, בשעה ההיא, מבית הישיבה.

פסקה רע

עד דחד סבא וכו': עד שזקן אחד שהיה ביניהם הלך והביא הספר של ר' המנונא סבא. ואז נתעורר רבי אלעזר. ברי' שמעון שהיה קבור עמנו, והלך והתפלל בגן עדן עליהם. ונרפא העולם. אז התירו לנו, לחזור לבית הישיבה. ומיום ההוא שהעלו את ר' אלעזר מהקבר הזה שבגוש חלב, וניתן אצל אביו, במירון, אין מי שיעורר לקום לפני ישני חברון. כי אנו מפחדים מאותו היום שדחו אותי ואת חבירי מבית הישיבה. ועתה באתם לנו, וספר תורה אצלכם, אמרתי, שהעולם נמצא בצער. וע"כ נזדעזעתי, שאמרתי, מי יקדים להודיע לאלו צדיקי אמת ישני חברון. נשמט ר' ייסא והלך לו עם אותו חלק של ספר התורה. א"ר חזקיה, חס ושלום, אין העולם בצער, ואנו לא באנו לזה.
ואין להקשות הרי ר' חזקיה ור' ייסא מתו באדרא רבא, ועוד היה ר"א בר"ש חי. כמ"ש בסוף אדרת נשא. כי אלו ר' חזקיה ור' ייסא שבכאן אינם אותם שבאדרא רבא.

פסקה רעא

קמו ר' חזקיה וכו': קמו ר"ח ור' ייסא והלכו. אמרו ודאי בשעה שצדיקים אינם נמצאים בעולם, אין העולם מתקיים אלא בזכותם של המתים. אמר ר' ייסא, בשעה שהעולם צריך לגשמים, למה הולכים אל המתים להתפלל, והרי כתוב, ודורש אל המתים. ואסור. אמר לו, עד עתה עוד לא ראית הכנף של הצפור שבעדן, שה"ס בינה, כלומר שעוד לא השיג הבינה. כי הכתוב, ודורש אל המתים, אל המתים הוא בדיוק, שהם רשעי עולם, שהם מעמי עכו"ם, הנמצאים תמיד מתים, כי הרשעים בחייהם נקראים מתים. אבל ישראל, שהם צדיקי אמת קרא עליהם שלמה, ושבח אני את המתים שכבר מתו. **שכבר מתו** בפעם אחרת, שהמיתו עצמם על התורה (כנ"ל אות רנ"ז) ולא עתה. **שכבר מתו**, ועתה הם חיים.

פסקה רעב

ועוד דשאר עמין וכו': ועוד, כי שאר העמים, כשבאים למתים שלהם, באים בכשפים לעורר עליהם המינים הרעים. וכשישראל באים למתים, באים בהרבה תשובה לפני הקב"ה, בשבירת הלב ובתענית הם לפניו. והכל כדי שהנשמות הקדושות תבקשנה רחמים עליהם לפני הקב"ה, והקב"ה מרחם על העולם בשבילם.

פסקה רעג

וע"ד תנינן צדיקייא וכו': וע"כ למדנו, הצדיק, אע"פ שנפטר מן העולם הזה, אינו מסתלק ואינו נאבד מכל העולמות, כי הוא נמצא בכל העולמות עוד יותר מבחייו, כי בחייו היה נמצא בעולם הזה בלבד, ואח"כ הוא נמצא בג' עולמות, שהם בריאה יצירה עשיה, והוא מצוי אצלם, שכתוב, עלמות אהבוך. אל תקרי עלמות, אלא עולמות. אשרי חלקם.

פסקה רעד

תאנא כתיב והיתה וגו': למדנו, כתוב, והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים. שואל, אומר, והיתה נפש אדוני, נשמת אדוני היה צריך לומר, שהרי הנפש נשארת בעולם הזה, ורק הנשמה עולה לצרור החיים (כנ"ל אות רס"ב). ומשיב, אלא כמו שאמרנו, שאשרי חלקם של הצדיקים, שהכל נקשר זה בזה, הנפש ברוח והרוח בנשמה, והנשמה בהקב"ה. (כנ"ל אות רנ"ז) נמצא שהנפש צרורה בצרור החיים. כי נקשרת בנשמה שהיא בצרור החיים.

פסקה רעה

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, זה שאמרו החברים, שגלות ספר תורה, אפילו מבית כנסת לבית כנסת אחר אסור, וכל שכן לרחוב, ולמה מוציאים אותו לרחוב. אמר ר' יהודה, כמו שאמרנו, כדי שיתעוררו עליה, ויבקשו רחמים על העולם. אמר ר' אבא כשגלתה השכינה גלתה ג"כ ממקום למקום, עד שאמרה. מי יתנני במדבר מלון אורחים וגו'. אף כאן, מתחילה גלתה מבית כנסת לבית כנסת, ואח"כ לרחוב, ואח"כ במדבר מלון אורחים. אר"י, בני בבל יראים ואינם עוברים עם ספר התורה, אפילו מבית כנסת לבית כנסת כ"ש זה, לרחוב.

פסקה רעו

תניא אמר להו וכו': למדנו אמר להם ר' שמעון לחברים, בימי לא יצטרכו בני עולם לזה. להוציא ספר התורה לרחוב. א"ל ר' יוסי, צדיקים מגינים על העולם בחייהם, ובמיתתם יותר מבחייהם. ז"ש, וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי. ואלו בחייו של דוד זה אינו כתוב. אמר ר' יהודה מהו השינוי כאן שכתוב, **למעני ולמען דוד עבדי**, שהשוה זה לזה ומשיב, אלא בשביל שדוד זכה להתקשר במרכבה הקדושה של האבות, שהוא רביעי להם, שה"ס המלכות, ומשום זה הכל אחד. ברוך הוא לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה רעז

כמעשה ארץ מצרים וגו' לא תעשו: ר' יצחק פתח, לספר בציון שם ה' ותהלתו בירושלים. שם למדנו, השם הקדוש סתום ונגלה, שהנסתר הוא הויה והנגלה הוא אדני. והתורה, שהיא שם הקדוש העליון, דז"א, היא סתומה ומגולה. וכל מקרא שבתורה, וכל פרשה שבתורה סתומה ומגולה. כלומר, שיש בה פשט ויש בה סוד.

פסקה רעח

דתניא א"ר יהודה וכו': שלמדנו ארי"י, מעזות של צדקת אחת, יצאו כמה טובות לעולם, ומי היא. היא תמר. שכתוב, ותשב בפתח עינים. אמר רבי אבא, פרשה זו מוכיחה לנו שהתורה היא סתומה וגלויה, שיש בה נגלה ונסתר, והרי הסתכלתי בכל התורה כולה, ולא מצאתי מקום שיהיה נקרא פתח עינים. אלא הכל סתים הוא, וסוד הסודות הוא.

פסקה רעט

ותניא מה חמאת וכו': ולמדנו, מה ראתה צדקת זו למעשה זה. ומשיב, אלא ידעה בבית חמיה, דרכיו של הקב"ה, איך מנהיג את העולם הזה עם בני אדם, ומשום שהיא ידעה, העמיד הקב"ה הדבר על ידיה. וזה הולך כמו שלמדנו, מוכנת היתה, בת שבע לדוד משמת ימי בראשית, להיות אמו של שלמה המלך. אף כאן, מוכנת היתה תמר לזה מיום שנברא העולם.

פסקה רפ

ותשב בפתח עינים: שואל מה הוא פתח עינים. ומשיב הוא כש"א, והוא יושב פתח האהל. וכתוב ופסח ה' על הפתח. וכתוב, פתחו לי שערי צדק. **עינים**, שכל עינים של העולם מצפים לפתח ההוא. אשר על דרך תמנתה. מהו תמנתה, הוא כמו שאתה אומר, ותמונת ה' יביט. וכך העמדנו תמר העמידה הדבר למטה ויצאו פרחים והניצו ענפים בסוד האמונה.

פסקה רפא

ויהודה עוד רד עם אל וגו': ויראה יהודה ויחשבה לזונה וגו'. היינו כש"א כן דרך אשה מנאפת. כי כסתה פניה. והעמדנו, כי כסתה פניה פירושו כמו שאתה אומר, אכלה ומחתה פיה. היא שורפת העולם בשלהבותיה, ואמרה לא פעלתי און. מהו הטעם. הוא משום שכסתה פניה, ואין מי שיודע דרכיה להנצל ממנה. **ויט אליה אל הדרך**, אל הדרך ממש, לחבר לבן באדום. **ויאמר הבה נא אבא אליך** וגו'. הרי העמדנו פירושו של **הבה**, בכל מקום. שפירושו הזמנה (כנ"ל נח אות שמ"ב). הביאור של המאמר הוא בסוף המאמר.

פסקה רפב

כי לא ידע כי כלתו היא: היינו כי כלתו היא של העולם, כמו שמתרגמינן, ארי שצייתא דעלמא היא, שפירושו שלא ידע שהיא מכלה את העולם, כי כלה, היא מלשון כליה. מהו הטעם שלא ידע. הוא משום שהיו מאירים פניה לקבל ממנו, ונזדמנה להתבשם ולרחם העולם. פירוש אחר, **כי כלתו היא**, זו כלה ממש, שכתוב, אתי מלבנין כלה.

פסקה רפג

ותאמר מה תתן לי כי תבא אלי: עתה צריכה הכלה תכשיטים. ויאמר אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן. בדומה למלך שהיה לו בן משפחה אחת, והיה הולך בהיכל. רצה המלך להנשא במטרוניתא עליונה, ולהביאה בהיכלו. אמרה מי נתן לזה בהיכלו של המלך. אמר המלך מכאן ולהלאה אשלח ואגרש את בן האמה מן ההיכל שלי.

פסקה רפד

כך נמי הכא וכו': אף כאן כך, אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן. והרי העמדנו, מהו גדי, בלא תבשל גדי, שהוא הס"א היונקת ממלכות (כמ"ש לעיל משפטים אות תקס"ד) מטרם טהרתה. וכל אלו הם באים מצד בכור בהמה. וע"כ לא כתוב, אנכי אתן, אלא אנכי אשלח. דהיינו, אגרש ואשלח אותו שלא ימצא בהיכלי.

פסקה רפה

[א] **ותאמר אם תתן וגו'**: ותאמר אם תתן ערבון עד שלחך. אלו הם הסימנים של המלכה שנתברכה מן המלך בזווגה. ויאמר מה הערבון אשר אתן לך ותאמר חותמך ופתילך ומטך. אלו הם קשרים העליונים תכשיטי הכלה המתברכת מן ג' אלו, שהם נצח, הוד, ויסוד. והכל נמצא בג' אלו, והכלה מתברכת מכאן. מיד ויתן לה ויבא אליה ותהר לו.

[ב] **ויהי כמשלש חדשים**: שואל, מהו משלש חדשים. ומשיב, אחר שישלשו החדשים. וג' חדשים, העמדנו, שהם חג"ת, וכאן כתוב כמשלש חדשים, פירושו, כשהתחיל חדש הרביעי, שהוא מלכות, לעורר דינים בעולם, מחמת עוונות בני אדם, והיא יונקת מצד האחר. אז ויוגד ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך, הרי הכלה בצד האחד נמצאת. מה כתוב, **הוציאוה**. הוא כמ"ש השליך משמים ארץ תפארת ישראל. **ותשרף**, בשלהבת אש בגלות.

[ג] **מה כתיב היא וגו'**: מה כתוב, **היא** מוצאת, להמשך בגלות. **והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה**, לאיש אשר אלה ממנו, לא כתוב, אלא לאיש אשר אלה לו, שפירושו, שסמנים אלו היו שלו אנכי הרה. שאלו היו תכשיטי כלה, וכבר נעשו שלה כנ"ל, אלא שהוא נתן אותם. מיד, ויכר יהודה ויאמר **צדקה ממני**. צדקה ודאי,

והשם גרם. שכך נקראת המלכות. מי גרם לה שם זה. חזר ואמר, **ממני**, שכתוב, כי צדיק ה' צדקות אהב ישר יחזו פנימו. כי צדקה היא צדק ה', וממני קבלה שם הזה, וממני ירשה אותו וממני הוא נמצא.

ביאור המאמר. כי ע"י מעשה זה של תמר ויהודה יצא שורש נשמת המשיח לעולם. והטעם הוא. כי תמר היתה מבחינת מלכות דמלכות שנק' מנעולא, ונודע שיש ערך הפכי בין כלים לאורות (כמ"ש לעיל בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"ד) וע"כ כשיושלם כלי מלכות דמלכות יושלם האור של יחידה דיחידה, שה"ס נשמת המשיח, המשלים את כל העולם. כי אין אור גדול ממנו בעולמות. אמנם מלכות דמלכות זו אינה ראויה לקבל שום אור, כי צמצום הא' רוכב עליה, וע"כ כל התקונים הנעשים במלכות דאצילות, מתחלתם ועד סופם באים לתקן המלכות דמלכות הזו, שתהיה ראויה לקבל בתוכה אורות התקון, אשר בסופם יביאו לגמר התקון, שיהיה נשלם האור של יחידה דיחידה. שה"ס המשיח. ולפיכך נתכוונה תמר במעשיה, להמשיך עקרי תקוני המלכות דאצילות: שתחלה צריכה לעלות המלכות לבינה, ששם נתקנה במדת הרחמים מהתכללותה בבינה, ונעשה לה בזה, ב' נקודות, א' משורשה עצמה הנשאר בה, שה"ס מנעולא. ב' מבחינת התכללותה בבינה, שה"ס מפתחא (כנ"ל בהקסה"ז דף מ"ה ד"ה ההיא) וז"ס ותשב בפתח עינים (שבאות ר"פ) ואח"כ צריכה לגניזת נקודה דמנעולא, ולתת שליטה לנקודה דמפתחא (כנ"ל בהקסה"ז דף קכ"ד אות קכ"ג) וה"ס, כי כסתה פניה (שבאות רפ"א). ואח"כ צריכה לכלים דנה"י דז"א, שבתוכם מקבלת המוחין, שה"ס הערבון, חותמך פתילך ומטך (שבאות רפ"ה) ואחר כל אלו התקונים נעשית ראויה להולדת ראש נשמת המשיח, שה"ס פרץ.

אמנם יש לשאול, מאין ידעה תמר כל דרכי התקונים האלו של המלכות, עד שיכלה לסדר מעשיה כדי להמשיכם בשורש נשמתה. וזה אמרו, (באות רע"ט) **מאי חמאת** וכו' **אלא ידעת בביתא דחמיה ארחו דקב"ה היך מדבר האי עלמא** וכו' כי אלו התקונים, איך הקב"ה מנהיג עולם הזה, שה"ס המלכות דאצילות, כדי להאיר לבני אדם, היתה תמר יודעת כל זה מבית חמיה, וע"כ ידעה לכוון מעשיה על פיהם. והנה תקון ראשון הוא עלית המלכות לבינה, כנ"ל. וז"ש, ותשב בפתח עינים, **מאן פתח עינים**, **כד"א והוא יושב פתח האהל** וגו', אשר **פתח** הוא מלכות. **עינים**, **דכל עייניו דעלמא להאי פתחא מצפאן**, דהיינו עלית המלכות בבינה השב להיות חכמה, שאז נקראת הבינה **עינים** **אשר על דרך תמנתה וכו' כד"א ותמונת ה' יביט**. המלכות כשמקבלת חכמה נקראת תמונת ה'. שזסו"ה פתח עינים, שהמלכות שנקראת פתח עלתה לבינה שנקראת, **עינים**

אשר על דרך תמנתה שמשפעת חכמה למלכות כשהיא נקראת תמונת ה'. וזהו להוציא חכמה ממש שנקראת עינים, שאינה בכלל זה, מפני שהיא אינה משפעת לתמונת ה', כי נגנזה, ורק הבינה שחזרה לחכמה, היא המשפעת לתמונת ה', וע"כ מגדירה הכתוב, עינים אשר על דרך תמנתה.

אמנם אין מקרא יוצא מידי פשוטו, וכל אלו המעשים שעשתה תמר היו בגשמיות בענפים התחתונים, הרומזים על שרשיהם העליונים באצילות, ופתח עינים היה מקום שנקרא כך, ותמר ישבה שמה לעורר שורשו העליון המכוון כנגד המקום אשר נקרא, פתח עינים אשר על דרך תמנתה, כמו שבארנו כי ע"י אתערותא דלתתא מעוררים אתערותא דלעילא, וז"ש, **והכי אוקימנא, תמר אוקימת מלה לתתא** שהיא עשתה הדברים למטה בעולם הגשמי, וכוונתה היתה לעורר שורש כל מעשה, למעלה במלכות דאצילות, **ופרחת פרחין ואניצת ענפין ברזא דמהימנותא**, שיצאו התקונים למעלה במלכות הנקראת אמונה. וגם יהודה, היו נמשכות מחשבותיו, מז"א המתקן את המלכות. וז"ש, ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן. שאע"פ שכתוב בפרשה, **וירד יהודה**, שמשמע ש **ירד** ממדרגותיו, עם כל זה, **ועם קדושים נאמן**, שכל מחשבותיו היו נאמנות עם קדושים עליונים, דהיינו ז"א ומלכות. ושואל, הרי כתוב, **ויראה יהודה ויחשבה לזונה**. איך נוהג זה בז"א למעלה. ומשיב, הוא, **כמה דאת אמר, כן דרך אשה מנאפת**. כי בשעה שהמלכות עולה לבינה, והבינה קבלה הדינים דמלכות בתוכה, אז הקליפה, שנקראת זונה, שהיתה מקודם לכן נאחזת במלכות לבד, והט"ר היו נקיים לגמרי מאחיזת הקליפות, עתה אחר שבינה קבלה דיני המלכות, עלתה הקליפה ונאחזה במקום החסרון הנמשך מדיני הבינה. וז"ש כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה, שאותה הזונה שכל נאפופיה היו באחיזה ממלכות מבחינת המנעולא לבד ולא כלום בט"ר, שלא עליהם היה הצמצום, היא נבחנת כמו ש **אכלה**, מבחינת המלכות בלבד, ואח"כ **מחתה פיה ואמרה לא פעלתי און**. שהעלימה שאחיזתה היא במלכות ואמרה שלא פעלה שם און, ועלתה ונאחזה בחסרון הבינה. ואע"פ שבעת שנאחזה במלכות, **אוקידת עלמא בשלהובוי**, ששרפה כל העולם בקטרוגה, ועם כל זה מחתה פיה, כמו שלא היתה נאחזת במלכות לעולם, ועלתה ונאחזה בחסרון הבינה, שנעשה מחמת עלית המלכות למקום בינה. וז"ש ויראה יהודה ויחשבה לזונה, שחשב כי מעשיה של תמר לשבת בפתח עינים, הוא, כמו אותה הזונה הנ"ל, אמנם ז"א למעלה לא אכפת לו בעליית הזונה להאחז במקום בינה, ואדרבה כל התקון נצמח מזה, שה"ס המוקש שמשימים לנחש (כנ"ל וארא אות ק"ט ק"י ע"ש בסולם) הרי שהמחשבה של הזונה נמצאת ג"כ

למעלה. וז"ש **ואמרה לא פעלתי און**, **מ"ט**, **בגין כי כסתה פניה**, כי הזונה כסתה פניה האמיתים שהם ממנעולא, ואמרה לא פעלתי און. וענין כיסוי פניה זה, נמשך ג"כ מתקון שבמלכות, שנתתקנה, שהמנעולא תהיה גנוזה, ורק המפתחא הנמשכת מבינה, תהיה גלויה (כנ"ל בהקסה"ז דף קכ"ד אות קכ"ג) אמנם תקון הגניזה שבקדושה היא קבועה. משא"כ הגניזה וכסוי פניה של הזונה, אינה בקביעות, אלא רק כדי לרמות בני אדם שיתדבקו בה, ואחר כך חוזרת ומגלה עליהם המנעולא וממיתם (כנ"ל ויצא דף י"ד ד"ה ביאור ע"ש) וז"ש, **ולית מאן דידע אורחהא לאשתזבא מינה**. וע"כ כחה יפח לפתות בני אדם אחריה.

וז"ש, **כי לא ידע כי כלתו היא**, וכו', **ארי שצייתא דעלמא היא**, כי מאחר שתמר כסתה פניה, שה"ס גניזת המנעולא, שממנה המיתה והכליה של העולם, לא ידע יהודה, כי יש בה בחינת המנעולא המכלה את העולם. וז"ש, **מ"ט לא ידע**, **בגין דהא מנהרן אנפהא לקבלא מניה**, כי נמתקה בבינה אשר על ידיה, מאיר פניה לקבל ממנו. **ואזדמנא לאתבסמא ולרחמא עלמא**, כי אחרי שנתבשמה בבינה היא במדת הרחמים לרחם העולם כמו הבינה. עוד כולל הכתוב, **כי כלתו היא**, דא כלה ממש, כי תמר היתה אז מרכבה למלכות, שהיא כלתו של ז"א ממש. **ותאמר מה תתן לי** וכו'. **השתא כלה בעיא תכשיטהא**, דהיינו כלים, לקבל בהם ג"ר, הנקראים תכשיטין. **ויאמר אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן**. דהיינו השפעת החסדים והארת החכמה, מקו האמצעי המרחקת את הקליפות הנקראות בכור בהמה, והמכונה ג"כ גדי עזים.

והנה גם אחר שנתמתקה המלכות בבינה, עוד אינה ראויה לקבל האורות בכלים שלה עצמה, אלא בכלים דנה"י דבינה, שהיא מקבלתם מז"א, שבתוכם מתלבשים אורותיה שמקבלת מבינה ומז"א. וז"ש, ותאמר אם תתן ערבון עד שלחך, **אלין אינון סימנין דמטרוניתא דאתברכא מן מלכא בזווגהא**, כלומר, ששאלה ערבון ממנו, דהיינו סימנין, שתוכל לקבל ממלכא, שהוא ז"א, ברכת הזווג, דהיינו המאורות. כי ידעה שהכלים שלה עצמה אינם ראוים לקבל מן האורות של הזווג. וז"ש, **ותאמר חותמך ופתילך ומטך**, **אלין אינון קטרי עלאי תכשיטהא דכלה**, דהיינו כנ"ל (בהקסה"ז דף כ') שאומר **ואמא אוזיפת לברתא מאנהא**, דהיינו הכלים דנה"י שלה, שה"ס אתוון **אל"ה**, **וקשיט לה בקישוטהא**, שע"ז מקבלת אורות דג"ר דאמא הנקראים קישוטי כלה. (ע"ש בהסולם) כי נה"י אלו ה"ס בינה ותו"מ דבינה שנפלו לז"א ולמלכות, בעת קטנות, ואח"כ לעת גדלות מחזרת הבינה, את ג' הכלים בינה ותו"מ שלה, שעמהם עולים גם ז"א ומלכות, והם מקבלים שם אורות דבינה. וע"כ נקראים בינה ותו"מ שבנה"י אלו, בשם, **קטרי**

עלאי, שהם מתקשרים בז"א ומלכות בעת קטנות ומעלים אותם לבינה בעת גדלות. ובעת שז"א ומלכות חוזרים ויורדים עם האורות דבינה למקומם, לוקחים עמהם בינה ותו"מ אלו שהעלו אותם לבינה, והם נעשו להם כלים להלבשת האורות. (כמ"ש שם באורך ע"ש כל ההמשך) ובינה ותו"מ אלו, מכונים נה"י, (כמ"ש לעיל ויקהל אות ק"י ד"ה וצריך ע"ש ובאות שכ"ד) וז"ש, **אתברכא מתלתא אלין**, **נצח**, **הוד יסוד**, **כי ג' כלים נה"י** דבינה, הם שהעלו את המלכות לבינה והמלכות נתברכה מאורות דבינה, ע"י נה"י אלו. וכן מציאות האורות שקבלה המלכות, היא בשלשה אלו, שהם נה"י דבינה. וז"ש, **וכלא אשתכח בתלתא אלין**, שכל האורות נמצאים מלובשים בג' כלים נה"י אלו. מיד, ויתן לה, ויבא אליה ותהר לו.

וכבר ידעת שהאורות הם חג"ת ומלכות, שה"ס ג' קוין, ומלכות המקבלת ג' הקוין, שהם מכונים ארבעה חדשים. וע"כ כיון שתמר היתה משורשה מבחינת מלכות דמלכות, קשה היה המיתוק שלה בבינה, ולפיכך כל עוד שקבלה בחינות ג' חדשים שהם חג"ת, לא נתעוררו בה הדינים דמנעולא, אלא כיון שהגיעה לחדש הרביעי, שהוא בחינת המלכות עצמה, אז חזרה ונתעוררה בה המלכות דמדת הדין, שהיא מנעולא, שכל האורות מסתלקים בעת הגילוי שלה (כנ"ל ויצא דף י"ג ד"ה סתרא) וז"ש, **והא ג' ירחין אוקימנא**, דהיינו שהם ג' קוין חג"ת, **והכא כמשלש חדשים**, שפירושו אחר שלשה חדשים, **דשארי ירחא רביעאה לאתערא דינין בעלמא בחובי בני נשא**, שחדש הרביעי, שהוא המלכות דאצילות למעלה, מעוררת הדינים דמנעולא שבתוכה, אם בני אדם חוטאים למטה, ואז **והיא יונקת מסטרא אחרא**, דהיינו שהאורות מסתלקים בסבת הגילוי, והסטרא אחרא נאחזת ויונקת ממנו, כדין ויוגד ליהודה לאמור זנתה תמר כלתך, שפירושו, **הא כלה בסטרא אחרא אשתכחת**, דהיינו שנתגלה בה המנעולא, והס"א נאחז בה. **מה כתיב הוציאוה**, דהיינו בדומה למלכות שנאמר בה השליך משמים ארץ תפארת ישראל. **ותשרף בשלהובי טיהרא בגלותא**, שדיני הגלות ישרפוה, **מה כתיב**, **היא מוצאת והיא שלחה** וגו' **לאיש אשר אלה ממנו**, **לא כתיב**, **אלא**, **לאיש אשר אלה לו**. **דיליה סמנין אלין משתכחין**. כלומר שטענה, כי האורות אינם מקובלים בכלים שלה, אלא בכלים שלו של ז"א שה"ס נה"י דבינה שז"א ומלכות קבלו ממנה, אשר דינים דמנעולא לא יוכלו לשלוט בהם כנ"ל. וז"ש, **מיד ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני** וגו' **צדק ה'**, שבעת שמקבלת האורות הגדולים מלובשים בנה"י דז"א ודבינה, היא נקראת צדקה, שהוא אותיות צדק ה', שאז הן האורות והן הכלים היא מקבלת **מז"א**, וז"ש **דממני נטלת שמא דא**. וע"ז בא הרמז, **צדקה ממני**.

פסקה רפו

א"ר יוסי וכו': מה הטעם שחמיה, כתוב במקום אחד, ויהודה, במקום אחר. אמר לו הכל נקשר זה בזה. **חמיה**, תלוי במקום עליון.

פירוש. **חמיה**, רומז על אבי בעלה של המלכות, שהוא חכמה, כי חכמה הוא אבא דז"א. ויהודה רומז כאן על ז"א, כי השם הויה שהוא ז"א, נמצא בשם יהודה. ומקשה, למה כתוב פעם חמיה ופעם יהודה, הלא ב' מדרגות הן. ומשיב, שהמה קשורים זה בזה, כלומר שרומז על ז"א בעת שהוא מקושר ומלביש את החכמה. וז"ש, **חמיה**, **תלוי במקום עליון**, שהוא חכמה.

פסקה רפז

א"ר אלעזר וכו': אר"א פרשה זו העמדנו בסוד עליון בכמה אופנים. כשמסתכלים בדברים נשמעים ממנה הסודות של דרכי ה', ודיניו שבכל מקום, דהיינו כמו שבארנו לעיל, והיא, תמר ידעה כל זה, והקדימה עצמה לדבר זה, להשלים דרכי הקב"ה, כדי שיצאו ממנו מלכים ושליטים העתידים לשלוט על העולם. וגם רות עשתה באפן זה. כי גם רות היתה מעוררת את בועז ליבום, כמו תמר.

פסקה רפח

א"ר אבא וכו': אר"א פרשה זו בסוד חכמת התורה נקשרה, והכל סתום וגלוי, דהיינו שיש בה סוד ויש בה פשט. וכל התורה נמצאת כעין זה, בסוד ובפשט. ואין לך דבר בתורה שלא רשום בו השם הקדוש העליון שהוא סתום ומגולה. משום, שהנסתרות שבתורה, יורשים אותם קדושים העליונים, והנגלות שבה, מתגלים לשאר בני העולם. כעין זה כתוב, לספר בציון שם הוי"ה ותהלתו בירושלים. שפירושו, בציון, בבית המקדש, מותר להזכיר את השם הקדוש הוי"ה כראוי, ולחוץ מבית המקדש, רק בכינוי שלו, דהיינו אדני, ולא בכתיבתו. וע"כ הכל הוא סתום וגלוי. כי שם הויה, שאסור להזכירו הוא סתום, והשם אדני, שאנו מזכירים, הוא גלוי. ועד"ז כל הדברים. למדנו, כל מי שגורע אות אחת מן התורה, או מוסיף אות אחת בתורה הוא כמו שמשקר בשם הקדוש העליון של המלך.

פסקה רפט

א"ר יצחק וכו': אר"י, מעשה מצרים הוא, שהיו עובדים לשפחה. דהיינו הקליפה שנקראת שפחה, כמו שהעמדנו. מעשה כנען הוא, שהיו עובדים למקום ההוא שנקרא, שבי אשר בבית הבור. וע"כ כתוב, ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו. משום זה היו כולם משקרים בדברים קדושים, ועשו מעשים של עבודה זרה, בכל. משום זה כתוב,

כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה וגו'. ר' יהודה אמר שעשו דינים רעים לשלוט על הארץ, שהיא המלכות. כש"א ולא תטמא את אדמתך. וכתוב, ותטמא הארץ.

פסקה רצ

כמעשה ארץ מצרים וגו': ר' חייא פתח, לאחוז בכנפי הארץ וינערו רשעים ממנה. למדנו, עתיד הקב"ה לטהר את ארצו, שהיא המלכות, מכל טומאות העמים עכו"ם שטמאו אותה, כמי שאוחז בבגדו ומנער את הטנופת ממנו, שהם כל הרשעים שנקברו בארץ הקדושה כך הוא מנער הארץ כדי להשליך אותם לחוץ, וכדי לטהר הארץ הקדושה, שהיא המלכות, מסטרא אחרא. שכביכול, שהיתה מזינה שאר שרי העמים, שקבלה טומאה מהם להנהיגם ועתיד לטהר אותה ולהעביר שרי העמים לחוץ.

פסקה רצא

ר"ש הוה מדכי שוקי וכו': ר"ש היה מטהר שוקר טבריא, וכל מת שהיה שם היה מעלה אותו ומטהר הארץ. למדנו, כתוב, ותבאו ותטמאו את ארצי וגו'. א"ר יהודה, אשרי חלקו, מי שזכה בחייו לעשות משכנו בארץ הקדושה, שכל מי שזכה לה זוכה להמשיך מטל השמים שלמעלה היורד על הארץ. וכל מי שזכה להתקשר בחייו בארץ הקדושה הזו, זוכה להתקשר אח"כ בארץ הקדושה העליונה, שהיא המלכות.

פסקה רצב

וכל מאן דלא וכו': וכל מי שלא זכה בחייו, בארץ הקדושה, ומביאים אותו להקבר שמה, עליו כתוב, ונחלתי שמתם לתועבה. רוחו יצא ברשות אחר זר, וגופו בא תחת רשות ארץ הקדושה, כביכול, עשה קדש חול וחול קודש. וכל מי שזכה שתצא נשמתו בארץ הקדושה מתכפרים עונותיו, וזוכה, להתקשר תחת כנפי השכינה. שכתוב, וכפר אדמתו עמו. ולא עוד, אלא אם זכה בחייו, בארץ הקדושה, זוכה שיהיה נמשך עליו תמיד רוח הקודש. וכל מי שיושב ברשות אחרת, דהיינו בחוץ לארץ, נמשך עליו רוח אחר זר.

פסקה רצג

תאנא כד סליק וכו': למדנו, כשעלה רב המנונא סבא שמה, לארץ הקדושה, היו עמו שנים עשר בני ישיבה שלו. אמר להם אם אני הולך לדרך הזה, לא בשבילי אני עושה, אלא כדי להשיב הפקדת לבעליו. למדנו, כל אלו שלא זכו לזה, לארץ הקדושה, בחייהם, משיבים הפקדון של אדונם, דהיינו הנשמה שנתנה בהם, לאחר, לסטרא אחרא.

פסקה רצד

אמר ר' יצחק וכו': ארי", בשביל זה, כל מי שמכניס מאלו מינים הרעים, או רשות אחרת, בארץ. נטמאת הארץ. או לו לאותו איש, או לנפשו, כי הארץ הקדושה אינה מקבלתו

אח"כ, עליו כתוב, **יתמו חטאים מן הארץ**, בעולם הזה ובעולם הבא, **ורשעים עוד אינם**. בתחיית המתים, אז, ברכי נפשי את ה' הללויה.

פסקה רצה

את משפטי תעשו וגו': ר' אבא אמר, אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה רצה בהם מכל העמים עכו"ם, ומתוך אהבתו עליהם נתן להם חוקי אמת, נטע בהם עץ החיים, שהוא ז"א, והשרה השכינה ביניהם. מהו הטעם. הוא משום שישראל רשומים ברושם קדוש בבשר שלהם, וניכרים שהם שלו, מבני היכלו.

פסקה רצו

ובגיני כך כל וכו': ומשום זה, כל אלו שאינם רשומים ברושם קדוש בבשר שלהם, דהיינו שאינם נמולים, אינם שלו, של הקב"ה, וניכרים שכולם באים מצד הטומאה, ואסור להתחבר בהם, ולספר עמהם בדברי הקב"ה, ואסור להודיעם דברי תורה, משום שהתורה כולה היא שמו של הקב"ה, וכל אות שבתורה, מתקשרת בשם הקדוש, וע"כ כל מי שאינו נרשם בשם הקדוש בבשרו, אסור להודיעו דברי תורה. וכל שכן לעסוק עמו.

פסקה רצז

ר"ש פתח וכו': רבי שמעון פתח, זאת חקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו. וכתוב וכל עבד איש וגו'. וכתוב, תושב ושכיר לא יאכל בו. ומה הפסח, שהוא רק בשר לאכול, ומשום שנרמז בדבר קדוש, דהיינו על שפסח ה' על הפתח וגו', אסור לכל אלו לאכול בו, ולתת להם לאכול, עד שימולו, התורה, שהיא קדש הקדשים, שהיא שם העליון של הקב"ה, על אחת כמה וכמה, שאסור ללמדם.

פסקה רצח

ר"א שאיל לר"ש וכו': ר' אלעזר שאל לר' שמעון אביו, אמר לו, הרי למדנו, אסור ללמוד תורה לעכו"ם, ויפה העירו החברים מבבל, שכתוב לא עשה כן לכל גוי. אבל יש לשאול, כיון שכתוב מגיד דבריו ליעקב, למה כתוב, חוקיו ומשפטיו לישראל. הרי הוא כפל לשון. אמר לו: אלעזר, בוא וראה, אשרי הם ישראל, שחלק העליון הקדוש הזה נטע בהם הקב"ה, שכתוב, כי לקח טוב נתתי **לכם**, לכם, ולא לעמים עכו"ם.

פסקה רצט

ובגין דאיהי גניזא וכו': ומשום שהיא טמונה עליונה היקרה, שמו ממש, ע"כ התורה כולה סתומה וגלויה, שיש בה סוד ופשט, בסוד שמו. וע"כ ישראל הם בשתי מדרגות, דהיינו סתומה וגלויה, שלמדנו ג' מדרגות הן, המתקשרות זו בזו, שהן הקב"ה, התורה, וישראל. וכל אחת מהן היא מדרגה על מדרגה, דהיינו סתומה וגלויה. כי הקב"ה הוא

מדרגה על מדרגה סתומה וגלויה. התורה ג"כ סתומה וגלויה. וישראל ג"כ מדרגה על מדרגה. ז"ש, מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל. שתי מדרגות הן, יעקב, וישראל. אחת גלויה, שהיא מדרגת יעקב, ואחת סתומה, שהיא מדרגת ישראל.

פסקה ש

מאי קא מיירי וכו': שואל. ומה רוצה הכתוב, בזה שאמר חוקיו ומשפטיו לישראל. ומשיב, אלא כל מי שנמול, ונרשם בשם הקדוש, נותנים אותו בדברים הגלוים שבתורה, כלומר, שמודיעים לו בראשי אותיות בראשי פרקים, ונותנים עליו הזהירות החמורה של מצות התורה, ולא יותר, עד שמתעלה במדרגה אחרת. ז"ש מגיד דבריו ליעקב. אבל חוקיו ומשפטיו לישראל, שהוא במדרגה עליונה יותר. שכתוב, לא יקרא שמך עוד יעקב וגו' הרי שישראל חשוב יותר מיעקב, וע"כ, חוקיו ומשפטיו לישראל, שהם סודות התורה, וחוקי התורה ונסתרות התורה, שלא צריכים לגלות זה, אלא למי שהוא במדרגה עליונה יותר כראוי.

פסקה שא

ומה לישראל האי וכו': ומה לישראל כך, שאין מגלים התורה, אלא למי שהוא במדרגה עליונה, לעמים עכו"ם על אחת כמה וכמה. וכל מי שלא נימול ונותנים לו אפילו אות קטנה שבתורה, הוא כאלו החריב העולם, ומשקר בשמו של הקב"ה. כי הכל תלוי בזה, במילה, וזה בזה נקשר, התורה נקשרת במילה, שכתוב, אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי.

פסקה שב

ת"ח כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, וזאת התורה אשר **שם** משה לפני בני ישראל. לפני בני ישראל שם, אבל לשאר העמים לא שם. משום זה, דבר אל בני ישראל, ואל בני ישראל תאמר. וכן כולם רק לישראל. ינוחו, אבות העולם, שהם הלל ושמאי, שאמרו כך לאונקלוס, ולא הודיעו לו דבר תורה עד שנמול.

פסקה שג

ות"ח מלה קדמאה וכו': ובוא וראה, דבר ראשון שבתורה, שנותנים לתנוקות, הוא אלף בית. זהו דבר שאין בני העולם יכולים להשיג בבינתם ולהעלות על רצונם, וכל שכן לדבר בפיהם. ואפילו מלאכים עליונים ועליוני העליונים אינם יכולים להשיג, משום שהם נסתרות של השם הקדוש. ואלף וארבע מאות וחמשה רבבות עולמות, כולם תלוים בקוץ של האלף. דהיינו הקוץ שב **י'** העליונה שב **א'**. וע"ב שמות קדושים חקוקים באותיות רשומות שמתקיימים בהם. ועליונים ותחתונים, שמים וארץ, וכסא הכבוד של המלך

תלוים מצד אחד לצד אחד, דהיינו מקוץ העליון עד קוץ התחתון, של התפשטות ה **א'**. הם הקיום של כל העולמות, והסומכים של העליונים והתחתונים בסוד החכמה.
פירוש. ה **א'** כוללת בתוכה כל פרצופי אצילות. כי קוצה של **י'** העליונה של ה **א'** הוא א"א. וה **י'** עצמה היא או"א עלאין, שה"ס ג"ר דבינה, וה **ו'** שבאמצע ה **א'** בין ב' היודין, היא ישסו"ת. ו **י'** התחתונה, היא ז"א ומלכות (כמ"ש לעיל ב"א אות קל"ח בהסולם באורך עש"ה).
וז"ש, **ואלף וארבע מאה וחמש רבבן דעלמין, כלהו תליין בקוצא דאלף**, כי הקוצא דאלף הוא א"א, שבו תלוים אבא ואמא, אשר אבא ה"ס **אלף** ואמא ה"ס **ד' מאות**, שהם חו"ב תו"מ. והנתיב המיחד אותם כולל חג"ת נ"ה, שה"ס **חמש**. וה **ו'** שבאמצע האלף ה"ס ישסו"ת, שהם ו"ק דבינה, ובהם מתגלה שורשי ע"ב שמות המרומזים באותיות הכתובים של ויסע ויבא ויט, (כמ"ש לעיל בשלח אות קע"ג) שה"ס ג' קוין.
וז"ש **ושבעין ותרין שמהן גליפין באתווי רשימין דקיימו בהו**, שע"ב שמות החקוקים באותיות רשומות של ויסע ויבא ויט, קיימים בהם באו"א עלאין, כי ישסו"ת שבהם שורשי ג' קוין שה"ס ע"ב שמות נמשכים מאו"א, שהם אלף ות"ה עולמות כנ"ל. וז"ש, **עלאי ותתאי**, שהם או"א וישסו"ת, **שמיא וארעא**, שהם זו"ן **וכורסייא יקרא דמלכא**, שהוא נוקבא הנפרדת מז"א, **תליין מסטרא חדא לסטרא חדא דפשיטותא דאלף**, שכל אלו נכללים ב **א'** מצד אחד למשנהו, כי קוצה של יוד, היא א"א ויוד עליונה ד **א'** היא או"א, וה **ו'** שבאמצעה, היא ישסו"ת, ו **י'** תחתונה היא זו"ן, ונוקבא הנפרדת שלו. והם, **קיומא דעלמין כלהו**, שהמוחין של כל העולמות הנקראים קיום נמשכים מהם, **וסמכין דעלאין ותתאין, ברזא דחכמתא**. שסוד ג' סמכין שהם ג' קוין הממשיכים הארת החכמה, בעליונים ותחתונים נמשכים מהם.

פסקה שד

ושבילין סתימין ונהרין וכו': ושבילים סתומים, שה"ס ל"ב נתיבות החכמה, ונהרות עמוקים, שה"ס ספירות הבינה, ועשרה מאמרות, שה"ס עשר ספירות של הדעת המיחד חו"ב, שה"ס חכמה בינה דעת דו"א, כולם יוצאים ונמשכים לעולמות מקוץ ההוא התחתון שמתחת האלף. כי **י'** תחתונה ד **א'** ה"ס זו"ן כנ"ל, שאורותיהם נמשכים דרך הקוץ התחתון ד **י'**. וע"כ הוא כלל, שכולם כלולים באלף. ומכאן ולהלאה מתחילים האורות שב **א'** להתפשט ב **ב'** וכו'. ואין חשבון לחכמה שנחקקה כאן. (ועי' לעיל ב"א אות ק"מ בהסולם).

פסקה שה

בגיני כך אורייתא וכו': ומשום זה, התורה, שה"ס ז"א, היא קיום הכל ואמונת הכל, לקשר קשר האמונה, שהיא מלכות, זה בזה כראוי. ומי שנמול, נתקשר בקשר ההוא של האמונה, ומי שלא נמול ולא נקשר בו, כתוב בו, וכל זר לא יאכל קדש. וכל ערל לא יאכל בו. כי נתעורר רוח הטומאה שמצדו, ובא להתערב בקדושה. ברוך הרחמן שהפריש ישראל בניו, הרשומים ברושם הקדוש, מהם ומזוהמתם. עליהם כתוב, ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת. ומשום זה כתוב, תתן אמת ליעקב, ולא לאחר, תורת אמת לזרע אמת. בא ר' אלעזר ונשקו על ידיו.

פסקה שו

ר' חזקיה אמר וכו': רח"א, כתוב, כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו וגו'. **כי לא יטוש ה' את עמו**, מהו הטעם. הוא, **בעבור שמו הגדול**, משום שהכל נקשר זה בזה. ובמה נקשרו ישראל בהקב"ה. הוא, ברושם ההוא הקדוש שנרשם בבשרם, ומשום זה, לא יטוש ה' את עמו, ולמה. הוא, בעבור שמו הגדול שנרשם בהם.

פסקה שז

תאנא אורייתא אקרי וכו': למדנו, התורה נקראת ברית, והקב"ה נקרא ברית, ורושם הזה הקדוש דהיינו המילה נקרא ברית וע"כ הכל נקשר זה בזה ולא נפרד זה מזה. א"ל ר' ייסא, התורה וישראל, שנקראים ברית, יפה הוא, אבל הקב"ה מאין לנו שנקרא ברית. אמר לו, שכתוב, ויזכור להם בריתו. והרי נודע, שה"ס יסוד. וכבר למדנו.

פסקה שח

ואת חקתי תשמרו: חקותי, הם מנהגי המלך, שהוא ז"א. **משפטי**, אלו הם הגזרות שבתורה. ר' יהודה אמר, כל אלו המנהגים ממקום שנקרא **צדק**, שהוא המלכות. נקראים חוקותי. והם גזרות המלך. ובכל מקום שנקרא משפט, נקראים דיני המלך, שהוא מלך הקדוש, הקדוש ברוך הוא, המלך שהשלום כולו שלו הוא, שהוא מלך הקדוש במקום ששני חלקים אחוזים זה בזה, דהיינו דין ורחמים, וע"כ כתוב, צדק ומשפט מכון כסאך, והם דין ורחמים. ומשום זה הם חק ומשפט. וע"ז כתוב, חוקיו ומשפטיו לישראל. לישראל, ולא לשאר העמים.

פסקה שט

בתריה מה כתיב וכו': אחריו, מה כתוב, לא עשה כן לכל גוי. ולמדנו אע"פ שנמול, ואינו עושה מצות התורה, הרי הוא כעכו"ם לגמרי, ואסור ללמדו דברי תורה. וע"כ תנינן מזבח אבנים תעשה לי. זה, המילה, היא מזבח אבנים ממש, דהיינו שמרכך את לבו

האבן, וזה שנמול ואינו עושה מצות התורה, קשיות הלב שלו עומדת במקומה, והזוהמא לא נפסקת ממנו. משום זה, לא עולה בידו המילה, ואינה מועילה לו. וע"כ כתוב, כי חרבך הנפת עליה ותחללה. כלומר אע"פ שחרבך הנפת עליה, דהיינו שנמול, עכ"ז, כיון שאינו מקיים המצוות, **ותחללה**. נתחללה המילה ואינה מועילה. ואסור ללמדו תורה.

פסקה שי

בגיני כך, לא וגו': משום זה, לא עשה כן לכל גוי, גוי סתם, שכולל גם אותו שנמול ואינו עושה מצות. ומשפטים בל ידעום לעולם ולעולמי עולמים, דבר אחר, דהיינו פשטי התורה והמצות, אין אנו נותנים להם, כ"ש סודות התורה וחוקות התורה. וכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו. אשר העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו.

פסקה שיא

מתניתין, בנמוסי טהירין וכו': משנה, בדרכי האורות. ארבעה מפתחות נעשו לארבע רוחות העולם. ובזויותיהם נמצאים, מפתח אחד לארבע רוחות, וארבע רוחות לרוח אחד. ונחקקים בצבע אחד. בצבע ההוא נמצא מעורב, תכלת, וארגמן, ותולעת שני, ולבן ואדום, זה נכנס בצבע חבירו, וצבע שלו, דהיינו של חבירו, רשום בו.

פירוש. נודע שקו ימין וקו שמאל, שהם חסד וגבורה הם במחלוקת ואינם יכולים להאיר, עד שבא הקו האמצעי עם כח המסך שבו ומכריע אותם ומיחדם זב"ז, ואז נפתחת הארתם ומאירים (כנ"ל ב"א נ"ז ד"ה וזה) וע"כ מכונה הקו האמצעי, שהוא ת"ת, בשם **מפתח**. להיותו פותח האורות. וז"ש **ד' מפתחן שויין לארבע סטרי עלמא**, כי ד' סטרי עלמא, הם חסד וגבורה ת"ת ומלכות, וכל רוח כלול מכולם, כמ"ש להלן, נמצא שיש בכל רוח מפתח אחד, שהוא ת"ת, דהיינו הקו האמצעי.

ונודע שהקו האמצעי מחבר ד' רוחות חו"ג תו"מ לאחד, כלומר שעושה אותם, שאחד מהם לא יוכל להאיר אלא בשיתוף כולם. כי מחמת הכרעתו צריך השמאל לחסדים שבימין, והימין להארת חכמה שבשמאל, שזולתו הוא מחוסר ג"ר, ושניהם הימין והשמאל צריכים לקו האמצעי שייחדם, ושלשתם צריכים למלכות, משום שקו האמצעי מתקן החכמה שלא תאיר רק ממטה למעלה, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) שלא יצויר זה אלא במלכות, שהיא אור נקבה, המאירה ממטה למעלה. הרי איך כולם נתקשרו ונתחברו זה בזה על ידי הת"ת שהוא קו האמצעי, והוא נקרא מפתח. וז"ש, **בזוייתהון אשתכחו**. שהזוית נבחנת לנקודת החיבור של ב' רוחות. וכיון שהמפתחות שהם ת"ת, וקו אמצעי, מחברים הרוחות, שהם חו"ג תו"מ, זה בזה. ע"כ נבחן שהמפתחות נמצאים בזויות של הרוחות, דהיינו בבחינת החיבור שבהם.

ואין לשאול, הלא ארבע רוחות הם חו"ג תו"מ, וא"כ אין בכולם אלא ת"ת אחד, שהוא מפתח אחד, ולא ארבע. לזה אומר, **חד לסטר ארבע**, שבאמת אין יותר ממפתח אחד לארבע רוחות, אבל, **וארבע לסטר חד**, כי ד' הרוחות, חו"ג תו"מ, נכללים זה מזה, ויש ארבע רוחות חו"ג תו"מ בכל רוח מהם, וע"כ יש ד' מפתחות.

ואותם ד' רוחות חו"ג תו"מ, מכונים ד' גוונים, שהם לבן אדום ירוק שחור, ולפעמים נקרא הת"ת תולעת שני, והמלכות תכלת. ובעת שת"ת מיחד כל האורות ונכלל מהם נקרא ארגמן, משום שצבע ארגמן כולל בתוכו כל הצבעים וז"ש, **אתגלפן בחד גוונא**, שכל ד' מפתחות נתגלפו בצבע אחד, שהוא ארגמן הכולל כל הצבעים. אבל, **בההוא גוונא**, **תכלא וארגוונא וצבע זהורי וחוורא וסומקא**. כלומר שכל אלו האורות נכללים בו. **תכלא**, הוא מלכות. **ארגוונא**, הוא ת"ת בשעה שכוללם. **וצבע זהורי**, הוא ת"ת בפרטיותו. **וחוורא** הוא חסד **וסומקא**, היא גבורה. אמנם כלולים זה בזה, וז"ש, **דא עייל בגוונא דחבריה ודידיה ביה רשום**, דהיינו שמעורבים וכלולים זה בזה.

פסקה שיב

ד' רישין כחדא וכו': ארבעה ראשים עלו יחד, ובצורה אחת מתדבקים. ראש אחד עלה מתוך הרחיצה שנתרחץ, שתי אילות קצובות בשיעור אחד, עלו מהרחיצה ההיא, שכתוב כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה. בשערות שלהם, מראה אבן טוב בד' צבעים. פירוש אחר שהקו האמצעי, שהוא ת"ת הכריע ואיחד ב' הקוין זה בזה ונעשו ארבע מפתחות (כנ"ל בדבור הסמוך,) אז מתעלים חג"ת והמלכות למעלה, ונעשו חב"ד שהם ד' ראשים, חכמה, בינה, והימין של הדעת דהיינו ת"ת שעלה, שהוא חסדים, והשמאל של הדעת שהוא גבורות, דהיינו המלכות שעלתה. וז"ש, **ד' רישין כחדא אסתליקו**. דהיינו ע"י היחוד של ארבעה מפתחות, שחגת"מ נעשו לחב"ד. אמנם כל אלו ד' ראשים הם רק ראש אחד, וז"ש **ובחד דיוקנא מתדבקן**, שאינם אלא צורה אחת, של ראש אחד. אלא שנבחנים לד' ראשים על פי ד' המוחין חב"ד שבו, שהם בחינות ג' קוין ומלכות המקבלתם.

וכבר ידעת שבסבת הדינים שבמסך דחירק שבקו האמצעי מתרצה השמאל להתיחד עם הימין (כנ"ל פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר). אמנם לא על ידי המסך בלבד הוא מתרצה להתיחד, אלא בעיקר מפני החסדים המרובים המתגלים ע"י זווג אור עליון על המסך, אשר החסדים הללו **רוחצים** הקו שמאל מרוב הדינים שנשתקע בהם. גם ידעת שבעת הארת החכמה מתגלים שוב אותם הדינים שבקו שמאל שמלפני יחודו עם הימין, כדי להרחיק החיצונים שלא יינקו מהארת החכמה, (כנ"ל פקודי אות שע"ו) ולפיכך

מתגלים ג"כ כנגדם, אותם החסדים המרובים שנתגלו בעת יחודו עם הימין, **שרחצו** את קו השמאל מן הדינים ההם. וז"ש, **חד רישא אסתלייק**, שהוא ראש הבינה, שהוא שמאל, **מגו סחיא דאסתחי**, מתוך הרחיצה שהתרחץ, כלומר שבעת שמתגלה הארת החכמה שבבינה, מתגלה באותו הזמן דבר הרחיצה שלו, דהיינו שמתגלים הדינים דשמאל שמטרם יחודו בימין, ומתגלים ג"כ כנגדם החסדים, המכונים מים, שלאחר יחודו עם הימין, שהם רוחצים אותו מן הדינים ההם. באפן, שהראש הזה אינו מאיר זולת דרך רחיצתו.

והנה על ידי עלית המלכות לבינה, נכללו זו בזו, וצורותיהן נעשות שוות זו לזו, ויצאו בינה ומלכות בבינה, ובינה ומלכות במלכות, ואלו בינה ומלכות שבמלכות, מכונות ב' אילות. וז"ש **תרי איילתא**, שהן בינה ומלכות שבמלכות, **קציבין בשיעורא חד**, שהן שוות זו לזו בשיעור אחד, דהיינו כשיעור הבינה, **סלקן מההוא סחיותא**, שהן עולות, ומקבלות הארת החכמה, מתוך אותה הרחיצה, הנזכרת בראש הבינה. כי מאחר שהמלכות קבלה צורתה של הבינה, היא ראויה לקבל חכמה. ובעת שהמלכות מקבלת הארת החכמה, היא נקראת, אבן טובה בארבעה צבעים, שה"ס ג' קוין ומלכות המקבלתם, שבדרך נסיעתם מתגלה החכמה (כנ"ל בשלח דף ל"ט ד"ה וג') וז"ש **בשערא דלהון**, דהיינו בדינים שלהם, מתגלה, **חיזו דאבן טבא דארבע גוונין**, שה"ס גילוי הארת החכמה הנקרא **חיזו**. וכיון שהחכמה אינה מתגלה זולת עם דינין כנ"ל, ע"כ אומר **בשערא דלהון**.

פסקה שיג

ארבע גדפין דכסיין וכו': ארבע כנפים מכסות על הגוף, וידים קטנות תחת כנפיהם. וחמש בחמש חקוקות. מעופפות למעלה מן ההיכל, שהוא יפה תאר ויפה מראה. כנפים, פירושם כיסוים. והן ארבע. כי ידעת, שמפאת עלית המלכות לבינה, נעשו ימין ושמאל בבינה, שהם בינה ומלכות שבבינה, וימין ושמאל במלכות, שהם בינה ומלכות שבמלכות, ומן הדינים שבאלו ארבע בחינות, יצאו ארבע כנפים לכסות את הגוף, להעלים שם הארת החכמה. וז"ש, **ארבע גדפין דכסיין על גופא**. המעלימים הארת החכמה במקום הגוף שלהן. אבל תחת הכיסוים יש ידים קטנות. ידים, היינו חסד וגבורה. המכונים ידים, שבכל אחת ה' אצבעות, כנגד חג"ת נ"ה, שבסוד שאו ידיכם קדש הן ממשיכות חכמה. וז"ש, **וידין זעירין תחות גדפייהו**, **וחמש בחמש גליפן**, שכל אחת מן הידים חקוקה בחמש אצבעות, **טאסין לעילא לעילא מהיכלא דשפירא בריוא ויאה למחזי**, דהיינו, בסו"ה שאו ידיכם קדש, הן מעופפות ועולות לבינה, שהיא למעלה

למעלה מן המלכות הנקראת היכל יפה תאר ויפה מראה, ושם נעשות הידים לחכמה ובינה. ונקראים **ידין זעירין**, משום שאינם מאירים רק בו"ק דחכמה.

פסקה שיד

חד עולים רביא וכו': נער אמיץ אחד, יוצא בחרב שנונה, המתהפכת לזכרים ולנקבות. נושאים מדידת האיפה בין שמים ובין הארץ. ולפעמים נושאים אותה בכל העולם, וכל המדידות מודדים בה. שכתוב איפת צדק וגו'. **עולים**, פירושו אמיץ, כי על חזק ואמץ מתרגם תקף ועלם (יהושע א' ז').

נער, פירושו מטטרון, שהוא מכונה נער. והוא שומר את השכינה, דהיינו שמרחיק החצונים שלא יינקו ממנה (כנ"ל אות ע"א ע"ש בהסולם) וע"כ הוא נושא את להט החרב המתהפכת להרחיק החצונים. וז"ש, **חד עולים רביא נפיק שנן חרבא**. וכבר ידעת שמעלית המלכות בבינה, נמשכות ד' בחינות, ימין ושמאל שבבינה, וימין ושמאל שבמלכות, (כנ"ל בדבור הסמוך,) ולהט החרב הזו מתהפכת על ד' בחינות ההם שב' בחינות ימין נקראות זכרים, וב' בחינות שמאל נקראות נקבות, וז"ש **דמתהפכא לגוברין לנוקבין**, שלפעמים שולטים בה הדכורים ולפעמים שולטים בה הנוקבין, (כמ"ש באורך לעיל בראשית ב' דף ע"ח ד"ה ביאור, ע"ש בהמשך) אמנם עיקרם של ד' בחינות אלה אינם אלא שתים, דהיינו בינה ומלכות, שהן כלולות במסך שבמלכות, שעליו נעשה הזווג עם ז"א, והמסך נקרא **איפה**, משום שהוא מודד שיעור האור שיתקבל ע"י הזווג. וז"ש, **נטלין למשיחא דאיפה בין שמיא ובין ארעא**, שבינה ומלכות האלה המעורבות זו בזו, הפועלות בלהט החרב המתהפכת, הן נושאות את האיפה, דהיינו שמתקנות את מדידת האיפה, שהיא המסך, בין שמים, שהם ז"א, ובין הארץ שהיא המלכות, שהן מתקנות המסך במדת הרחמים לעשותו ראוי לזווג, ולקבל אור העליון. אמנם למטה מן המלכות דאצילות אין האיפה מתוקנת כל כך, ולפעמים מתגלה שם מלכות דמדת הדין, הדוחה את אור העליון מלהתקבל. אמנם לפעמים, דהיינו בשבתות וימים טובים בזמן תפלה, נמצאת נושאים ומתקנים האיפה בכל העולמות, וז"ש, **לזמנין נטלין לה בכל עלמא**, **וכל משיחין בה משיחין**, **דכתיב איפת צדק** וגו'. איפת הצדק המתוקנת בבינה שולטת בכל מקום וכל המדידות נמדדות בה.

ובזה מיושבים ב' המקראות, שבזכריה ה' ו' אומר, זאת האיפה וגו' עינם בכל הארץ. ובפסוק ט' אומר, ותשנה את האפה בין הארץ ובין השמים. והיינו כנ"ל, שלפעמים כך ולפעמים כך.

פסקה שטו

חד חיזו דבדולהא וכו': מראה אחת של בדולח נמצאת על חרב אחת. בראש החרב ההיא לוהט צבע אדום מתוך הבדולח. מב' צדדים מצד זה ומצד זה, נראות בחרב ההיא, רשימות עמוקות. גבור אחד אמיץ, נער העומד ביי"ג עולמות, חגור חרב ההיא לעשות נקמות. עמו חגורים חרב, ששים גבורים אחרים, כולם מלומדים לנצח מלחמה. זי"ש חגור חרבך על ירך גבור. וכתוב, כלם אחוזי חרב מלומדי מלחמה וגו'. בכמה אפנים מתהפכים פניהם, אין מי שיודע אותם, חוץ מתולעת אחת השטה בין דגי הים. כל האבנים העוברות עליהם מתבקעות.

פירוש. מראה הבדלח, הוא לבן מעורב באדמימות, ורומזת על ב' קוין ימין ושמאל, שהם לבן ואדום, שה"ס הארות החסדים שהם לבן, והארת החכמה הנמשכת משמאל שהיא אדום, המעורבות זו בזו, וכלולות זו בזו ע"י קו האמצעי. ואומר, שמראה הבדלח, דהיינו החכמה והחסדים הכלולים זה בזה, שורים על החרב. ומלבד זה שורות בה ג' בחינות דינים שהן שורשים לכל מיני דינים שבעולם. א' הוא דינים דדכורא. דהיינו דינים הנמשכים משמאל בלי ימין. ב' הוא דינים דנוקבא הנמשכים ממסך דבינה. ג' הוא דינים דנוקבא הנמשכים ממסך דמלכות. באפן, שגוף החרב נמשך מהקו האמצעי, וע"כ שורה עליה מראה הבדולח, כנ"ל. ובראש החרב מתגלים דינים דדכורא שמצד שמאל. ובב' פיות החרב מתגלים ב' בחינות דינים דנוקבא הנ"ל. ואת החרב הזו נושא מטטרון, אשר במראה הבדלח שעל החרב עושה נקמות. להכרית הקליפות, כי אינם נכרתים אלא ע"י הארת החכמה שבמראה הבדלח. ובג' מיני דינים שבחרב הוא מכריח החיצונים שלא יינקו מהארת חכמה.

וזה אמרו, **חיזו דבדולחא קיימא על חרבא חד**, דהיינו התכללות החכמה והחסדים זה בזה, ע"י בחינת קו האמצעי הנמצא בגוף החרב. **ברישא דההוא חרבא מלהטא סומקא מגו בדולחא**, דהיינו ששורים שם דינים דשמאל שהם אדומים. שהם בראש החרב כנ"ל. **תרין סטרין מהאי גיסא ומהאי גיסא אתחזי ההוא חרבא ברשימין עמיקין**, שהם ב' בחינות דינים דנוקבא, מצד אחד הדינים דמסך דבינה, ומצד אחד הדינים דמסך דמלכות. **חד גבר תקיף**, היינו מטטרון, **עולמא דקיימא ביי"ג עלמין**, דהיינו המרכבה של המלכות המתפשטת ביי"ג עולמות, שהם חו"ב תו"מ שבכל אחת ג' קוין, שהם י"ב עולמות, ועם הארת המלכות שעליהם הם י"ג עולמות, ומטטרון עומד ותוקף במקום י"ג עולמות אלו. **הגיר ההוא חרבא למעבד נוקמין**, כי ההארת חכמה שבה, מכלה את הקליפות ועושה נקמות בהן.

ותחת ידו של מטטרון נמצאים ששים גבורים (כמ"ש באורך לעיל אות ע"א ע"ש) וז"ש **עמיה חגירין שתין אחרנין** וכו'. ונתבאר שם שהם נמשכים מחג"ת נה"י דז"א, והיינו מעת שז"א היה במצב מוחין דו"ק, שקו השמאל הוא במחלוקת שם עם קו הימין, וע"כ המוחין ההם מטולטלים, פעם הם דין ופעם הם רחמים. וז"ש, **בכמה גוונין מתהפכין אנפייהו**, דהיינו פעם לדין ופעם לרחמים. וע"כ **לית דידע לון**, שאי אפשר להשיגם, מחמת התהפכותם. עד שהקו האמצעי מעורר, את המסך דחירק שבו, ואז מתרצה קו השמאל להתיחד בימין, ונעשה בסוד הרחמים (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) והמסך דחירק מכונה, **תולעת**, וז"ש **בר חד תולעתא** (דפו"י דף ע"ד ע"א) שהיא מיחדת אותם עם הימין, ומעמידה אותם בסוד הרחמים ואינם מתהפכים עוד לדין. אמנם מחמת המסך הזה, מתבקע קו השמאל, שחצי מדרגתו העליונה, שהיא הג"ר דחכמה, נעלמת, ונשאר רק בו"ק דחכמה, דהיינו בחצי המדרגה התחתונה. וז"ש, **דשאט בין נוני ימא**, דהיינו בין מדרגות החכמה שבשמאל הנקראות דגת הים, **כל אבנין דאעבר עלייהו מתבקעין**, שכל המדרגות המכוונות אבנים, העוברות שמה מוכרחות להתבקע לב' חצאים, שחצים העליון נעלם, וחצים התחתון נשאר. שזה נעשה מכח המסך דחירק המיחד ימין ושמאל, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) שהקו האמצעי מתקן את השמאל שלא יאיר ממעלה למטה שה"ס ג"ר אלא ממטה למעלה שה"ס ו"ק דחכמה. ע"ש.

פסקה שטז

בההוא זמנא קלא וכו': בזמן ההוא, שהמדרגות דשמאל מתבקעות מחמת התולעת, הקול שיוצא מאלו חגורי חרב, דהיינו מששים גבורים, מבקע שמונה עשר הרים גדולים שהם חג"ת נה"י שבכל אחד ג' קוים, שבחינת ג"ר דחכמה מסתלקת מהם ואין מי שיטה אזנו. להשמר מלהמשיך הג"ר דחכמה. וע"כ כל העולם הם סתומי עינים ואטומי הלב. אין מי שיסתכל שבנין הזה, של ג"ר דשמאל, עומד לסתור. כשעושים מעשים שאינם כשרים, וסרים מדרך המתוקן, הוסר הימין, שהוא הארת החסדים, והשמאל שולט בלי ימין, אז נמצאות עריות. דהיינו הדינים המתגלים בבינה ומלכות, שה"ס גילוי ערוה, אוי לרשעים שגורמים זאת בעולם, כי לא יתברכו למעלה מטרם שיכלו אלו הרשעים למטה. ז"ש ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה.

פסקה שיז

ערות אביך וערות אמך לא תגלה: ר' חייא פתח, כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים וגו'. מקרא זה העמידוהו החברים. אבל כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקב"ה שהיא

משבחת לו בכתוב הזה. כאן יש להסתכל. למה משבחת אותו בתפוח, ולא בדבר אחר, או בדבר שיש לו צבע, או ריח, או טעם.

פסקה שיח

אבל הואיל וכתיב וכו': ומשיב. אבל כיון שכתוב **תפוח**, נמצאת משבחת אותו בכל, בצבעים בריח ובטעם, כי מה תפוח הוא רפואה לכל, אף הקב"ה הוא רפואה לכל. מה התפוח נמצא בצבעים, כמו שהעמדנו, שיש בו לבן אדום ירוק, אף הקב"ה נמצא בגוונים עליונים, שהם חסד גבורה ת"ת, שה"ס לבן אדום ירוק. מה תפוח יש בו ריח דק, יותר מכל שאר אילנות, אף הקב"ה, כתוב בו, וריח לו כלבנון. מה תפוח, טעמו מתוק, אף הקב"ה כתוב בו, חכו ממתקים.

פסקה שיט

וקב"ה משבח לה וכו': והקב"ה משבח לכנסת ישראל, **כשושנה**. וכבר העמדנו הדברים, למה שיבח אותה כשושנה וכבר למדנו. ר' יהודה אמר, בשעה שצדיקים נתרבו בעולם, כנסת ישראל, שהיא המלכות, מעלה ריחות טובים, שה"ס הארת חכמה המאירה ממטה למעלה, כמו ריח, ומתברכת, בחסדים, ממלך הקדוש, ופניה מאירים. ובשעה שהרשעים נתרבו בעולם, כביכול, כנסת ישראל אינה מעלה ריחות טובים, וטעמת מיניקת הס"א המרה, אז כתוב, השליך משמים ארץ וגו'. דהיינו שנתבטל הזווג, דז"א שנקרא שמים, והמלכות הנקראת ארץ, ופניה חשכים.

פסקה שכ

ר' יוסי אמר וכו': ריי"א, בשעה שהצדיקים נתרבו בעולם, כתוב, שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. דהיינו שהימין ושמאל מתיחדים זה בזה. ובשעה שמתרבים רשעים בעולם כתוב, השיב אחור ימינו. והשמאל שולט בלי ימין. שאז כל הדינים נשפעים ממנו. ר' חזקיה אמר מכאן, שכתוב, ונרגן מפריד אלוף, כלומר שהמלך נפרד מן המלכה, מחמת הרשע שנקרא נרגן. ז"ש ערות אביך וערות אמך לא תגלה. דהיינו שלא תגרום גילוי דינים למעלה ליניקת הס"א, שעי"ז נפרד הזווג הקדוש.

פסקה שכא

ר' אלעזר הוה וכו': ריי"א היה יושב לפני אביו, אמר לו, אם יש מליץ טוב בעולם, הוא מגיע להמלכה, ואם יש מלמד חוב בעולם, הוא מגיע אל המלכה. ולא למעלה מהמלכות. ושאל למה הוא כך. אמר לו. בדומה למלך שהיה לו בן מהמלכה, כל זמן שהבן עשה רצונו של המלך, המלך שם משכנו בהמלכה. וכל זמן שהבן לא עשה רצונו של המלך, המלך מפריד משכנו מן המלכה.

פסקה שכב

כך קב"ה וכ"י וכו': כך הקב"ה וכנסת ישראל. כל זמן שישראל עושים רצונו של הקב"ה, הקב"ה משים משכנו בכנסת ישראל. וכל זמן שישראל אינם עושים רצונו של הקב"ה, אין הקב"ה משים משכנו בכנסת ישראל. מהו הטעם, הוא משום שישראל הם בנו בכורו של הקב"ה, שכתוב, בני בכורי ישראל. וכנסת ישראל היא אמם של ישראל, שכתוב, ואל תטוש תורת אמך.

פסקה שכג

ת"ח כל זמנא וכו': בוא וראה, כל זמן שישראל רחוקים מהיכל המלך, כביכול המטרוניתא מתרחקת עמהם מן המלך. מהו הטעם. הוא, משום שהמלכה לא הקדימה שבט לאותו הבן להכותו שילך בדרך הישר. כי המלך אינו מכה בנו לעולם, אלא עוזב הכל בידי המלכה, שתנהיג היכלו, ושתכה את בנה, ושהנהיגו בדרך אמת כנגד המלך. **קיסטא**, פירושו שבט, לפי הענין.

פסקה שכד

ורזא דמלה דכתיב וכו': וסוד הדבר, שכתוב, דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו. אמו, זו היא בת שבע. שה"ס המלכות הנקראת בת שבע. ולמדנו, כתוב, משלי שלמה בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו. תוגת אמו ודאי. ראה מה כתוב, **בן חכם ישמח אב**, היינו בעוד שהבן הזה הולך בדרך הישר, והוא חכם, **ישמח אב**, זהו המלך הקדוש למעלה, דהיינו ז"א, כי כתוב, ישמח אב, סתם. ויורה על האב שלמעלה. ואם בן הזה נמצא בדרך כשלון, מה כתוב, ובן כסיל תוגת אמו, **תוגת אמו** ודאי, שזו היא כנסת ישראל, דהיינו המלכות. וסוד הדבר, שכתוב, ובפשעכם שלחה אמכם. שהיא המלכות.

פסקה שכה

ת"ח לא אשתכח וכו': בוא וראה, לא היתה נמצאת שמחה לפני הקב"ה כאותו יום שעלה שלמה לחכמה, ואמר שיר השירים, אז האירו פניה של המלכה, והמלך בא להשרות משכנו עמה. ז"ש, ותרב חכמת שלמה וגו'. מהו ותרב. היינו שעלה היופי של המלכה, ונתגדלה במדרגותיה על כל שאר המדרגות שהיו לה באיזה זמן, משום שהמלך שם משכנו בה. וכל כך למה, משום שהוציאה בן חכם הזה לעולם.

פסקה שכו

וכד אפיקת ליה וכו': וכשהוציאה, את שלמה, דהיינו שהשפיעה לו חכמתה, הוציאה לכל ישראל, וכולם היו זוכים במדרגות עליונות כמו שלמה, שהקב"ה היה שמח בהם, והם בו. וביום ששכלל שלמה הבית המקדש למטה. התקינה המלכה בית אל המלך,

ושמו משכנם יחד, והאירו פניה בשמחה שלמה. אז נמצאת שמחה לכל, למעלה ולמטה. וכל כך למה. הוא, משום שכתוב, משא אשר יסרתו אמו. שהנהיגה אותו לרצון המלך.

פסקה שכז

וכד האי כד וכו': וכשבן הזה, כמו שאמרתי, איני מתנהג לרצון המלך, אז היא ערוה לכל, שגורם שיתגלו דינים במלכות שה"ס גילוי ערוה, ערוה לכל הצדדים, הן לימין והן לשמאל, כי המלך נפרד מן המלכה, והמלכה נתרחקה מהיכלו, וע"כ היא ערות כל. וכי אין זה ערוה אם המלך הוא בלי המלכה, והמלכה בלי המלך. וע"כ כתוב, ערות אביך וערות אמך לא תגלה אמך היא. **אמך היא** ודאי, דהיינו המלכות, ושוכנת עמך, משום זה, לא תגלה ערותה.

פסקה שכח

ר"ש אקיש ידוי וכו': ר"ש הכה ידיו זו אל זו, ובכה. ואמר, אוי אם אומר ואגלה סוד, אוי אם לא אומר, ויאבדו החברים דבר זה. אהה ה' אלקים כלה אתה עושה את שארית ישראל. מהו אהה. ומהו כלה אתה עושה. ומשיב, אלא סוד הדבר, בזמן ש **ה'** תחתונה, דהויה, שהיא המלכות, נגרשת מהיכל המלך, **ה'** אחרת עליונה, דהויה, שהיא בינה, מונעת הברכות בשבילה, ואז כתוב א **הה** כלה אתה עושה, כי הפגם מגיע ב **ב'** ההין דהוי"ה בבינה ומלכות, כי כש **ה'** תחתונה נמנעת מלקבל ברכות **ה'** האחרת העליונה מונעת הברכות מכל, שאינה משפעת גם לז"א. מהו הטעם. הוא משום שהברכות אינן נמצאות אלא במקום ששורים דכר ונוקבא. וכיון שהמלכות נגרשת מז"א, אין ברכות גם בז"א, להיותו בלי נוקבא.

פסקה שכט

ועל דא כתיב וכו': וע"כ כתוב, ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נוהו. על נוהו ממש, שהיא המלכה, שאיננה, וזהו ששואג ודאי. ומהו אומר. היינו, אוי שהחרבתי את ביתי וכו' (כמ"ש ברכות ג.) **ביתי**, פירושו זווג המלכה. וזה הוא ודאי ערות אביך וערות אמך לא תגלה. כי מכל הצדדים היא ערוה. דהיינו פגם. כי כשנפרדה המלכות שהיא אמך בעון התחתונים, מסתלקים האורות גם מז"א, ונמצא גם ז"א, שהוא אביך, נפגם. ואז לבשו **שמים** קדרות ושק הושם כסותם דהיינו ז"א שנקרא שמים. כי מקום נחלת הברכות של מבועי הנחלים, שהם בבינה, שהיו נוזלים ומשקים ז"א כראוי, נמנעו ונסתלקו.

פסקה של

תנינן כד אתפרש וכו': למדנו, כשנפרד המלך מן המלכה, וברכות אינן נמצאות. אז נקרא ז"א, **וי**. שפירושו אוי לי. מהו הטעם שנקרא **וי**. הוא, כי למדנו הראש של היסוד הוא **י'** כי היסוד עצמו הוא **ו'** קטנה, והקב"ה, דהיינו ז"א, הוא **ו'** גדולה עליונה. וע"כ כתוב **וו** ב' ווין יחד, שמורים על ז"א ויסוד. וראש של יסוד הזה הוא **י'**. וכשהמלכה מתרחקת מן המלך, והברכות נמנעות מן המלך, שהוא ז"א, וזווג אינו נמצא בראש היסוד, אז לוקח **ו'** העליונה, שהיא ז"א, לראש הזה של היסוד, שהוא **י'**, ומושכו אצלו, אז נעשה הצירוף **וי**, דהיינו **וי** לכל, לעליונים ותחתונים. שכיון שהתחתונים אינם מקבלים אין נותנים לעליונים להשפיע להם, כנ"ל.

פסקה שלא

ועי"ד תנינן וכו': וע"כ למדנו, מיום שנחרב בית המקדש ברכות אינן נמצאות בעולם, ואין לך יום שלא נמצאות בו קללות, כי הברכות הצריכות לבא בכל יום נמנעות, ונעשות קללות. אמר לו, אם כן, אם כתוב, **אוי"י** או **הוי"י**, ולא **וי"י** מהו פירושם.

פסקה שלב

אמר ליה כד וכו': א"ל, כשהדבר תלוי בתשובה, ואינם שבים אז לוקח אותם **ה'** עלאה דהויה, שהיא בינה, ומושך את **ה' ו'** וה **י'** אליה, משום שאינם שבים, ונעשה הצירוף **הוי"י**, אז נקרא **הוי**. דהיינו **הוי** כשנסתלק המלך, שהוא ז"א, למעלה למעלה, לבינה. ובני אדם צועקים ואינו משגיח בהם. ולפעמים עליונה ההיא השם **אהיה** הנסתר, שהוא כתר, מעלה את **ה' ו'** שהוא ז"א, ואת **ה י'** שהוא ראש היסוד, אליו, כי לא נתקבלה תפלתו, ונעשה הצירוף, אוי, אז נקרא **אוי**, כי **א'**, שהוא אהיה, העלה אליה **ו' י'**. ואז לא נמצא תשובה וע"כ נסתלקה **ה'** מאלו האותיות. כי כבר אינו תלוי בתשובה. שה"ס בינה הנקראת **ה'**.

פסקה שלג

ודאי כד אסגיאו וכו': ודאי כשנתרבו ביותר עונות העולם, ובתחילה היתה התשובה תלויה, ולא רצו לשוב, אז נסתלקה **ה'**, שהיא בינה שה"ס תשובה, וה **א'**, שהיא כתר, מעלה את **ה' ו' י'** אליו, ונקרא **אוי**. וכשנחרב בית המקדש ונסתלקה התשובה אז זעקו ואמרו, **אוי** לנו כי פנה היום. מהו, כי פנה היום. זהו יום העליון, דהיינו בינה הנקראת תשובה, שנסתלק ונעבר ואינו נמצא. הוא היום ההוא, שנודע, שפושט ימינו לקבל רשעים. והוא פנה לו מכל ואינו נמצא. וע"כ אמרו **אוי**, ולא **הוי**. כי ינטו צללי ערב. היינו שניתנה רשות לשרים הממונים של שאר העמים לשלוט על ישראל.

פסקה שלד

תאנא סליק ו' וכו': למדנו, ה **ו'**, שהיא ז"א, עלתה למעלה למעלה, לכתר, שה"ס א' כנ"ל, וההיכל נשרף והעם הוגלה, והמלכה גורשה, והבית נחרב. אח"כ כשחזרה ה **ו'** למקומה, השגיח בבית והוא נחרב. בקש את המלכה, והיא נתרחקה והלכה. ראה את היכלו, והנה נשרף. בקש העם, והרי הגלו. ראה את הברכות של הנחלים העמוקים, מבינה, שהיו נמשכים, והנה נמנעו. אז כתוב, ויקרא ה' צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק. ואז, לבשו שמים, שהוא ז"א, קדרות.

פסקה שלה

כדין ו' י' אתנגיד וכו': אז **ו' י'** נמשכו אחד כנגד אחד. שה **י'** שהיא ראש היסוד נמשכה אל ה **ו'**, שהיא ז"א, ונפרדה מהמלכות. ו **ה'** העליונה דהויה, שהיא בינה, נוזלת מבועים לסטרא אחרא, וברכות אינן נמצאות, משום שלא נמצאו דכר ונוקבא, שהם ז"א ומלכות, ואינם שורים יחד. אז שאג ישאג על נוהו, שהוא מלכות. בכה ר"ש ובכה ר' אלעזר. אמר ר' אלעזר, בכיה תקועה בלבי מצד זה, ושמחה בלבי מצד אחר, כי שמעתי דברים שלא שמעתי עד עתה. אשרי חלקי.

פסקה שלו

ערות אשת אביך לא תגלה: שואל, מי היא אשת אביך. אמר ר' שמעון, הרי למדנו, כל דברי התורה סתומים וגלוים, כמו השם הקדוש שהוא סתום וגלוי, שכתוב הויה, ונקרא אדני, והתורה שהיא השם הקדוש, היא ג"כ סתומה ומגולה. וכאן, במקרא הזה, הכל בגלוי, דהיינו לפי פשוטו, שהכתוב מדבר באשת אביו. ויש בו ידיעה סתומה, כמו שהעמדנו.

פסקה שלז

והאי קרא הכי וכו': ומקרא זה כך הוא. **אשת אביך**. למדנו, כל זמן שהמלכה נמצאת עם המלך, ומניקה אותך, משפע שלה, היא נקראת אמך. עתה, בגלות, שהגלתה עמך ונתרחקה מן המלך, היא נקראת **אשת אביך**, כי היא אשת המלך הקדוש, שהוא ז"א, שלא נפטרה ממני בספר כריתות, אשתו היא ודאי. כמו שכתוב, כה אמר ה' אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה. אלא ודאי, שהיא אשת המלך אע"פ שהגלתה.

פסקה שלח

ועל דא פקיד וכו': ועל כן צוה עליה ב' פעמים, אחד, כשיושבת עם המלך בזווג אחד ונקראת **אמך**, שכתוב, ערות אמך לא תגלה, שפירושו, לא תעשה שיתרחקו זה מזה ותהיה משולחת בסבת עונך. כמו שכתוב, ובפשעכם שלחה אמכם. ואחד, כשהיא

בגלות עמך, והגלתה מהיכל המלך, שנקראת אז אשת המלך, ואע"פ שנתרחקה מן המלך, לא תעשה שתהיה סרה ממך, וישלטו עליך אויביך, ולא תשמור אותך בגלות. ז"ש, ערות אשת אביך לא תגלה. מהו הטעם. הוא משום, כי ערות אביך הוא. כי אע"פ שנתרחקה מן המלך, השגחת המלך נמצאת בה תמיד, וצריך לשמור עצמו כנגדה ביותר, ולא לחטא לה.

פסקה שלט

רבי שמעון פתח וכו': ר"ש פתח, כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחנך להצילך וגו'. כי ה' אלקיך, זו היא השכינה הנמצאת בישראל, וכל שכן בגלות, להגן עליהם תמיד מכל הצדדים, ומכל שאר העמים שלא יכלו את ישראל.

פסקה שמ

דתניא לא יכליך וכו': שלמדנו, לא יכלו שונאיהם של ישראל להרע להם, עד שישראל החלישו כח השכינה לפני השרים הממונים של שאר העמים, אז יכלו להם שונאיהם של ישראל ושולטים עליהם, וגוזרים עליהם כמה גזרות רעות. וכשישראל שבים כנגדה בתשובה, השכינה משברת הכח והאומץ של אלו השרים הממונים, ומשברת הכח והאומץ של שונאי ישראל, ונפרעת מהם הכל.

פסקה שמא

וע"ד, והיה מחניך וגו': וע"כ, והיה מחניך קדוש. שהאדם צריך לראות שלא יטמא בעונותיו, ויעבור על דברי תורה. שאם עושה כך, מטמאים אותו. כמו שכתוב, ונטמתם בם. בלי **א**'. שיורה על טומאה יתירה. ולמדנו, רמ"ח אברים יש בגוף וכולם נטמאים כשהוא נטמא. כלומר כשהוא רוצה להטמא, תיכף נטמא, וע"כ והיה מחניך קדוש. מהו מחניך. אלו הם אברי הגוף. ולא יראה בך ערות דבר. מהו ערות דבר. היינו רמז, שלא תגרום, ערוה זרה לדבר הזה, שהיא זרה למלכות הנקראת דבר. כמו שהעמדנו. שאם אתה עושה כן, **ושב מאחריך**, ודאי. וע"כ אשת אביך לא תגלה. מהו הטעם. משום שכתוב, ערות אביך הוא. כמו שהעמדנו.

פסקה שמב

תאנא על ג' וכו': למדנו על ג' דברים מתעכבים ישראל בגלות, על שנוהגים בזיון בשכינה בגלות. ועל שמחזירים פניהם מן השכינה. דהיינו כמ"ש כי פנו אלי עורף ולא פנים. ועל שמטמאים עצמם לפני השכינה. ואינם חוששים שהשכינה עמהם בגלות. וכולם העמדנו במשנה שלנו.

פסקה שמג

רבי אבא הוה וכו': ר"א היה הולד לקפוטקיא, והיה עמו ר' יוסי. בעוד שהיו הולכים, ראו אדם אחד שהיה בא ורושם אחד בפניו. אמר ר' אבא, נטה מדרך הזה, כי הפנים שלזה מעידים עליו שעבר על עריות שבתורה, וע"כ נרשם זה בפניו. א"ל ר' יוסי אם היה בו רושם ההוא מעת שהיה ילד, איזה ערוה היתה נמצא אז עמו. אמר לו, אני רואה בפניו שמעידים שעבר על עריות שבתורה.

פסקה שמד

קרא ליה ר' אבא וכו': קרא אותו ר' אבא, אמר לו אמור הדבר, רושם הזה שבפניך מה הוא. אמר להם בבקשה מכם שלא תענשו יותר לאדם ההוא, כי עונותיו גרמו לו רושם הזה. א"ר אבא מה הוא. א"ל יום אחד הייתי הולך בדרך אני ואחותי, והיינו שורים במלון אחד, והשתכרנו מיין, וכל אותו הלילה אחזתי באחותי, בבוקר קמתי, ובעל המלון היה לו מריבה עם אדם אחד, נכנסתי ביניהם, להפרידם זה מזה, וסדרו אותי דהיינו שהכו אותי, זה מצד זה, וזה מצד זה, ורושם הזה נכנס במוחי. ונצלתי ע"י רופא אחד שיש ביננו. **קטרו**, פירושו תקנו סדרו. כמו, קטרין ליה גננא (ברכות טז.) ומובא כאן, בלשון סגי נהור, כלומר, שהכו אותו קרוב למיתה.

פסקה שמה

אמר ליה מאן וכו': א"ל מי הוא הרופא. אמר ליה, ר' שמלאי הוא. א"ל איזו רפואה נתן לך. א"ל רפואת הנפש. ומיום ההוא חזרתי בתשובה. ובכל יום ראיתי פני במראה אחד בלי שינוי, ובכיתי לפני הקב"ה, שהוא רבון העולמים, על עון ההוא, ומדמעות האלו רחצתי פני. אמר ר' אבא, אם לא היתה נמנעת ממך תשובה, הייתי מעביר מפניך רושם ההוא, אבל קורא אני עליך, וסר עונך וחטאתך תכופר. א"ל, אמור זה ג' פעמים. א"ל ג' פעמים והרושם נעבר.

פסקה שמו

א"ר אבא ודאי וכו': אר"א, ודאי רבונך רצה להעביר ממך הרושם, כי ודאי נמצאת בתשובה. אמר לו, אני נודר מיום זה ולהלאה, לעסוק בתורה יום ולילה. א"ל מה שמך. א"ל אלעזר. א"ל אל עזר, ודאי שהשם גורם, שאלקיך עזר אותך והיה עמך, שלחו ר' אבא וברכו.

פסקה שמז

לזמנא אחרא הוה וכו': פעם אחרת היה הולך ר' אבא לר"ש, נכנס בעירו, מצאו לאותו האיש שהיה בו הרושם, שהיה יושב ודורש, איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת.

איש בער לא ידע וגו', כמה כסילים הם בני העולם שאינם משגיחים ואינם יודעים ואינם מסתכלים לדעת דרכיו של הקב"ה, על מה נמצאים בעולם. מי מעכב אותם להכיר בכסילות שלהם, הוא משום שאינם עוסקים בתורה, כי אלו היו עוסקים בתורה, היו יודעים דרכיו של הקב"ה.

פסקה שמח

וכסיל לא יבין את זאת: היינו שאינו מסתכל ואינו יודע מנהגי ה **זאת**, שהיא המלכות הנקראת זאת, בעולם. שאע"פ שהקב"ה דן העולם בדיניו, ואנשים רואים דיניה של **זאת** זו, שבאים על בני אדם שהם צדיקים, ואינם באים על הרשעים החייבים העוברים על דברי תורה. שכתוב, בפרוח רשעים כמו עשב וגו', שיורשים העולם הזה מכל צדדיו ודינים אינם באים עליהם בעולם הזה. והאנשים אינם יודעים למה. ואם דוד המלך לא הודיע בסוף המקרא לא היינו יודעים, שכתוב, להשמדם עדי עד. שמשלם להם שכר מעשיהם הטובים בעולם הזה, כדי לכלותם מהעולם ההוא, ושיהיו שם עפר תחת רגלי הצדיקים, שכתוב, ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם.

פסקה שמט

תו פתח ואמר וכו': עוד פו"א, ויקם בי כחשי בפני יענה. שואל, במה עוסק הכתוב. ומשיב, אלא אשרי חלקו של אדם העוסק בתורה לדעת דרכיו של הקב"ה, שכל מי שעוסק בתורה הוא כאלו עוסק בשמו ממש, מה שמו של הקב"ה עושה הנהגות בעולם אף התורה כן. בוא וראה, מי שעבר על דברי תורה, התורה עולה ויורדת ועושה רשימות בפניו של האדם, כדי שיסתכלו בו עליונים ותחתונים, וכולם שופכים קללות על ראשו. וז"ש, ויקם בי כחשי בפניו יענה, דהיינו הרשימות שהתורה עושה בפניו.

פסקה שנ

ותאנא כל אינון וכו': ולמדנו, כל אלו עיני ה', דהיינו מלאכי ההשגחה, ההולכות ומשוטטות בעולם לדעת דרכיו של בני אדם, כולם נושאים עיניהם ומסתכלים בפניו של אדם ההוא ורואים אותו, וכולם פותחים עליו אוי אוי, אוי לו בעולם הזה ואוי לו בעולם הבא, העלו מסביב לפלוני, כי העדות בפניו, שרוח הטומאה שורה עליו. וז"ש בפניו יענה, שהכחש מעיד בפניו. וכל אלו הימים, שהרושם נמצא בפניו לעדות, אם מוליד בן הוא מושך לו רוח מצד הטומאה. ואלו הם רשעי הדור עזי הפנים שאדונם עוזב אותם בעולם הזה כדי לכלותם בעולם הבא.

פסקה שנא

תנינן האי צדיקא וכו': למדנו, צדיק זכאי ההוא העוסק בתורה יום ולילה, הקב"ה מושך עליו חוט אחד של חסד, ונרשם לו בפניו, ומאותו הרושם יראים העליונים והתחתונים. אף כך, מי שעובר על דברי תורה, מושכים עליו רוח הטומאה ונרשם לו בפניו, שממנו בורחים העליונים ותחתונים, והכל מכריזים עליו, העלו מסביב לפלוני, שעבר על דברי תורה, ועל מצות אדונו, אוי לו אוי לנפשו. זה מושך רוח הטמאה הנמצא עמו, ומורישו לבנו. וזה הוא שהקב"ה אין לו חלק בו, ועוזב אותו לכלותו לעולם הבא.

פסקה שנב

אמר ליה ר' אבא וכו': א"ל ר"א, יפה אמרת. מאין לך זה. א"ל כך למדתי. ולמדתי שאותה ירושה הרעה, של רוח הטומאה, יורשים כל בניו, אם אינם חוזרים בתשובה, כי אין לך דבר העומד בפני תשובה. ואני כך למדתי, שרפואה זו, דהיינו תשובה, נתנו לי פעם אחת בעת שהייתי נרשם בפני. ויום אחד הייתי הולך בדרך ופגשתי בזכאי אחד, ועל ידו נעבר ממני רושם ההוא. אמר לי מה שמך. אמרתי לו אלעזר. וקרא עלי אלעזר אחר. אמר לו ר' אבא, ברוך הרחמן שראיתי אותך, וזכיתי לראותך בזה. אשרי חלקך בעולם הזה ובעולם הבא. אני הוא שפגשתי אותך.

פסקה שנג

אשתטח קמיה אייתיה וכו': השתטח לפניו. אותו האיש אלעזר, הביאו לביתו, ועשה לפניו שלש סאים לחם, ועגל משולש. אחר שאכלו, אמר לו אותו האיש, רבי, אמור לי דבר אחד. פרה אדומה אחת היתה לי, אמו של העגל, שאנו אוכלים את בשרו, ויום אחד, מטרם שנתעברה והולידה, הלכתי אחריה למרעה אל המדבר, ובעוד שהנהגתי אותה, עבר לפני אדם אחד, אמר לי מה שמה של פרה זו. אמרתי, מיום שנולדה לא קראתיה בשם. אמר לי, בת שבע אם שלמה נקראת, אם תזכה לכפרה על עונותיך. ואני, בעוד שהחזרתי ראשי, לא ראיתי אותו. וצחקתי מדבר ההוא. **טרטיסאי** פירושה שלש סאים, כי מורכבת מב' מלות, **טרטי** פירושה שלש. בלע"ז, **סאי** היינו סאים.

פסקה שנד

והשתא דזכינא וכו': ועתה שזכיתי בתורה, נתעוררתי על דבר ההוא. ומיום שנפטר ר' שמלאי מכאן, לא היה אדם שיאיר לנו בתורה כמותו, ואני מפחד לומר דבר תורה שלא למדתי, ודבר זה שאמר לי האיש, הסתכלתי בו שהוא דבר חכמה. ואיני יודע. אמר לו, ודאי דבר חכמה הוא. והוא רמז עליון למעלה ולמטה.

פסקה שנה

אבל ת"ח בת שבע וכו': אבל בוא וראה, היא, הפרה האדומה נקראת ממש בת שבע, בסוד החכמה, שהיא המלכות הנקראת פרה מבחינת השמאל שבה, שהזכר שור והנקבה פרה. והיא אדומה, מחמת הגבורות. משום זה כתוב בה הכל בשבע, שבע פרות, שנזכר בפרשה ז' פעמים פרה. וכן שבן שרפות, ז' הזאות, ז' כבוסים, ז' טמאים, ז' טהורים ז' כהנים ומשה ואהרן בחשבון הז', שגם הם נקראים כהנים, כי כתוב בפרשה, וידבר ה' אל משה ואהרן וגו'. ויפה אמר אותו האיש, שאמר בת שבע. והכל הוא סוד החכמה. פירוש. אותו אדם שראה אצלו פרה אדומה, רמז לו על שורש פרה אדומה למעלה, שהוא המלכות, שקרא אותה בת שבע. מפני שהיא כלולה מז' ספירות חג"ת נהי"מ. ומשום זה כתוב בפרשת פרה אדומה ז' פרות ז' שרפות וכו' לרמז על ז' ספירות שלה. ואין להקשות הרי רק ז' פעמים טהור וז' כהנים נמצאים בפרשה, וכן ז"פ טמא. משא"כ השאר, אינו נמצא רק ה' פעמים בפרשה. והענין הוא כי בספירות העליונות מספר ה' ומספר שבע שוים. כי בז' ספירות אין יותר מה' ספירות חג"ת נ"ה, וספירת היסוד אינה מוסיף כלום, להיותו רק כולל ה' ספירות חג"ת נ"ה, וכן המלכות היא כולל ב' של ה"ס חג"ת נ"ה. הרי שבז"ס אין יותר מה"ס, וכן בה"ס יש כל הז' ספירות.

פסקה שנו

א"ל בריך רחמנא וכו': אמר לו, ברוך הרחמן ששמעתי דבר זה. ברוך הוא שהקדים לי שלום בתחילה כדי לזכות לזה. שכתוב, שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה'. אני כשהייתי רחוק הקב"ה הקדים לי שלום, דהיינו שקרב אותי, להיות קרוב. קרא עליו ר' אבא. אתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום.

פסקה שנז

ערות אחות אביך לא תגלה וכו': ר' חייא פתח, ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וראה את ערותה וגו'. שם למדנו. מאה ושלשים שנה פירש עצמו אדם מאשתו, ולא היה מוליד. מאחר שהרג קין את הבל, לא רצה אדם להזדווג באשתו. ר' יוסי אמר, משעה שנגזרה המיתה עליו ועל כל העולם, אמר למה אני מוליד לכליון, מיד נפרש מאשתו.

פסקה שנח

ותרין רוחין נוקבין וכו': וב' רוחות נקבות היו באות ומזדווגות עמו, והולידו. ואלו שהולידו, היו מזיקי עולם, ונקראים נגעי בני אדם. ואלו מעופפים לבני אדם, ושורים בפתח הבית ובבורות ובבתי כסא. וע"כ אדם, שבפתח ביתו נמצא השם הקדוש **שדי**,

שבספירות עליונות, כל המזיקים בורחים ומתרחקים ממנו. ז"ש ונגע לא יקרב באהלך. מהו ונגע לא יקרב. הוא, נגעי בני אדם, הנזכרים.

פסקה שנט

ותאנא בשעתא דנחית וכו': ולמדנו, בשעה שירד אדם בצורה העליונה, בצורה הקדושה, וראו אותו עליונים ותחתונים, קרבו אליו כולם, והמליכוהו על העולם הזה. אחר שבא הנחש על חוה, והטיל בה זוהמא, הולידה אחר כך את קין ומאותו הזוהמא של הנחש יצא קין. משם נתיחסו כל דורות רשעי העולם, והמדורים של שדים ורוחות נמצאים משם ומצדדיו. ומשום זה כל הרוחות והשדים שבעולם חצים יש בהם מבני אדם למטה, וחצים ממלאכי עליונים שלמעלה. כי הם נולדו חצים מזוהמת הנחש, שמלאך סמאל היה רוכב עליו (כנ"ל ב"א אות תל"ז) וע"כ חצים ממלאכים. וחצים האחר הוא כבני אדם משום שנולדו מקין, שהיה אדם. וכן אלו שדים האחרים כשנולדו מאדם, ע"י ב' רוחות נוקבין הנ"ל, נמצאים כולם באותו אפן, שחצים מתחתונים וחצים מעליונים.

פסקה שס

בתר דאתילידו מאדם וכו': אחר שנולדו השדים מאדם, הוליד בנות מאלו הרוחות שהיו דומות ליופי של העליונים ויופי של התחתונים. וע"כ כתוב, ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה וגו'. והכל היו טועים אחריהן. וזכר אחד נמצא, שבא לעולם מן הרוח שמצד קין, וקראו אותו, **תובל קין**. ונקבה אחת יצאה עמו, והיו הבריות טועים אחריה, ונקראת **נעמה**, ממנה יצאו רוחות ושדים אחרים. והם תלוים באויר, ומודיעים דברים לאלו האחרים הנמצאים למטה, בעולם.

פסקה שסא

ודא תובל קין וכו': ותובל קין זה, הוציא כלי הריגה לעולם, שהיה לוטש כל חרש נחשת וברזל. ונעמה זו היתה מתרגשת ברגשיה, ונתדבקת בצד שלה. ועד עתה היא עומדת ושוכנת בין שאון הים הגדול, ויוצאת ומצחקת בבני אדם ומתחממת מהם בחלום באותה התשוקה של האדם, ומתדבקת בו. היא לוקחת ממנו התשוקה, ולא יותר. ומאותה התשוקה, היא מתעברת ומוציאה מינים שדים אחרים לעולם.

פסקה שסב

ואלין בנין וכו': ואלו הבנים דהיינו השדים והרוחות, שהיא מולידה מבני אדם, נמצאים, נראים בחלום, כנגד הנקבות מבני אדם, ומתעברות מהם ומולידות רוחות. וכולם הולכים ללילית הראשונה, והיא מגדלת אותם. והיא יוצאת לעולם ומבקשת ילדים, ורואה ילדי בני אדם ומתדבקת בהם להרג אותם, ולהתדבק ברוחם של ילדי בני אדם, והיא הולכת

עם הרוח ההוא. ומזדמנים שם ג' רוחות קדושים ומעופפים לפניה, ולוקחים ממנה רוח ההוא, ומניחים אותו לפני הקב"ה, ושם לומדים לפניו.

פסקה שסג

בגיני כך אורייתא וכו': משום זה, התורה מזהירה לבני אדם, והתקדשתם והייתם קדושים. ודאי. אם האדם הוא קדוש אינו מפחד ממנה, מלילית, כי אז מזמין הקב"ה אלו ג' מלאכים הקדושים שאמרנו, ושומרים אותו הילד, והיא אינה יכולה להזיק אותו. ז"ש, לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך. מהו הטעם, אשר, לא תאונה אליך רעה, משום כי מלאכיו יצוה לך לשמרך. וכתוב, כי בי חשק ואפלטהו.

פסקה שסד

דאי בר נש וכו': כי אם בן אדם אינו נמצא קדוש, ומושך רוח מצד הטומאה, אז היא הלילית, באה ומצחקת עם אותו הילד. ואם הורגת אותו, היא מתדבקת ברוח ההוא של הילד, ואינה סרה ממנו לעולם. ואם תאמר אלו האחרים, שלא נמשך להם רוח מצד הטומאה, שהורגת אותם ומזדמנים לפניה אלו שלשה הרוחות הקדושים, ולוקחים ממנו אותו הרוח (כנ"ל אות שס"ב) הרי לא נמצאו בצד הטומאה, ולמה שולטת להרוג אותם. ומשיב, אלא זה הוא כשאדם לא נתקדש, וע"כ הורגת אותם, אבל לא נתכוון להטמא ולא נטמא, משום זה יכלה לשלוט בגוף, להורגו, אבל לא ברוח. כי הרוח מובא לפני הקב"ה. (כנ"ל אות שס"ב).

פסקה שסה

וזמנין אשתכח דנפקת וכו': ולפעמים נמצא, שנעמה יוצאת לעולם להתחמם מבני אדם, ואדם נמצא בקשר התשוקה עמה, ומקיץ משנתו ומתאחד באשתו ושוכב עמה, והרצון שלו עודנו בתשוקה ההיא שהיתה לו בחלומו, אז אותו בן שמוליד בא מצד נעמה, כי זה נמצא בתשוקה שלה. וכשלילית יוצאת ורואה אותו, היא יודעת הדבר, שבא מצד נעמה, והיא נקשרת בו ומגדלת אותו כשאר האחרים בניה של נעמה (כנ"ל אות שס"ב) ונמצאת עמו ימים רבים ואינה הורגת אותו. להיותו מן הצד שלה.

פסקה שסו

האי הוא ב"נ וכו': זה הוא אדם, שבכל חידוש לבנה ולבנה, נפגם, ואינה מתיאשת ממנו לעולם. כי כשמתחדשת כל לבנה ולבנה בעולם, דהיינו בראש חדש, יוצאת לילית ופוקדת כל הילדים שהיא מגדלת, ומצחקת בהם. ואז האיש ההוא פגום בעת ההיא. אשרי הם הצדיקים שמתקדשים בקדושת המלך. עליהם כתוב, והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו'.

פסקה שסז

מלין אלין גלי וכו': דברים אלו גילה שלמה המלך, בספרו של אשמדאי מלך השדים. ומצאתי בו אלף וארבע מאות וחמש מיני טומאה, שבני אדם נטמאים בהם. וזה גילה אשמדאי לשלמה המלך.

פסקה שסח

ווי להו לבני נשא וכו': אוי להם לבני אדם שכולם אטומים וסתומי עינים ואינם יודעים ואינם שומעים ואינם משגיחים, איך נמצאים בעולם. והרי עצה ורפואה לפניהם ואינם מסתכלים. כי בני אדם אינם יכולים להנצל רק בעצה של התורה. שכתוב, כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה. **אשר לא יהיה טהור** הוא בדיוק, דהיינו שנמשך לידתו ברוח הטומאה כנ"ל. **מקרה לילה**, הוא בדיוק, דהיינו בעת שינה בחלומו. וכבר העמדנו הדברים בעצת התורה הקדושה, כי כך כתוב בתורה, והתקדשתם והייתם קדושים כי אני ה' אלקיכם. שאז לא יאונה לו כל רע. (כנ"ל אות שס"ג).

פסקה שסט

תאנא כתר דאסתלקו וכו': למדנו, אחר שנסתלקו קין והבל חזר אדם לאשתו ונתלבש ברוח אחר, והוליד את שת. מכאן נתיחסו דורות הצדיקים בעולם. והרבה הקב"ה חסד בעולם, ובכל אחד נולדה נקבה עמו לישוב העולם, כעין של מעלה. שז"א ומלכות היו אח ואחות, והרי העמידו החברים בסתם משנה, שעליהם כתוב, ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו וגו' חסד הוא. חסד הוא ודאי, כי אחר ששורה החסד, יצאו גזעים ושרשים מתחת, דהיינו מאחורים, שלמעלה, ונפרשו הענפים, שהם ז"א ומלכות, ומה שהיה קרוב נתרחק, דהיינו מה שז"א ומלכות היו מקודם לכן דבוקים אחורים באחורים נתרחקו עתה ע"י החסד. כמו שנתבאר כל זה באורך לעיל (ויקרא אות ק' בהסולם ע"ש) אז נתגדלו הענפים, ז"א ומלכות, ובאו להתחבר בזווג אחד באילן (כמ"ש שם). זה היה בתחילה במצב האי' של המלכות, וזה היה בסתום של העולם, דהיינו רק במצב האחוריים הסתומים, שאז בלבד היו ז"א ומלכות אח ואחות, ששניהם בני הבינה אז, (כמ"ש שם) ומשום שכתוב אמרתי עולם חסד יבנה, שהחסד מפרידם זה מזה, והמלכות יורדת מתחת ז"א, ואינה עוד אחותו אלא מדרגה נמוכה ממנו. וע"כ, אבל מכאן ולהלאה, בני אדם שימצאו בו, שיקחו אחותם, ונכרתו לעיני בני עמם.

פסקה שע

תאנא ערות אחות וגו': למדנו, ערות אחות אביך, פירושו כמו שנתגלה בסתום, דהיינו כמו שנתגלה במצב האחורים, שהמלכות היתה אז אחות ז"א, שהוא אביך. ושיעור

הכתוב היא שלא יגלה ערות המלכות, ממצב האחורים, שהיתה אז אחות אביך, שהוא ז"א. כתוב, כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם וגו'. אשרי חלקם של צדיקים, שיודעים דרכי הקב"ה והולכים בהם, ונודעים אליהם, אשרי חלקם.

פסקה שעא

תאנא אתעברת ה"א וכו': למדנו, נתעברה **ה'** העליונה שהיא בינה, באהבה ובחביבות, שה **י'**, שהיא חכמה אינה נפרדת ממנה לעולם. היא נתעברה והוציאה **ו'**, שהיא ז"א, שה"ס **ה ו' ה'**, ואחר כך, עמד לפניה, דהיינו, **ה ו'** שלאחר י"ה בשם הויה, וינקה אותו. **ו'** זו כשיצאה מן הבינה, בת זוגו, שהיא המלכות. היתה יוצאת עמו, ונמצא ששניהם הם אח ואחות בני הבינה, והם אז דבוקים אחורים באחורים, בא החסד ונתעורר אליו אל ז"א, והפריד אותם זה מזה, ויצאו הגזעים ממטה למעלה, ונתפשטו הענפים, שהם ז"א ומלכות, ונתגדלו ונעשית **ה'** תחתונה. ונתרבו בענפיה למעלה למעלה, עד, שהמלכות, נזדווגת באילן העליון, שהוא ז"א, ונתחברה **ה ו'** שהיא ז"א עם **ה'** שהיא המלכות. כמ"ש כל זה לעיל (ויקרא אות ק') והם אותם הדברים שאמר לעיל (באות שס"ט) אלא שם אמר בקיצור, וכאן מרחיב הדברים. מי גרם לכל זה, **חסד הוא**. חסד, הוא ודאי שחבר אותם יחד. (כמ"ש שם).

פסקה שעב

יו"ד עם ה"א וכו': **י'** עם **ה'** עליונה, שהם חכמה ובינה, החיבור שלהם אינו תלוי בחסד, כמו בז"א ומלכות, אלא החיבור שלהם והחביבות שלהם תלויים במזלא, שהוא דיקנא דא"א המיחד חו"ב (כמ"ש בתלמוד ע"ס שיעור י"ג דף א' קט"ו אות ה' ע"ש) שאינם נפרדים לעולם. **ה י'** נקשרת ב **ה'**, **ו ה'** נקשרת ב **ו'**, **וה ו'** נקשרת ב **ה'** אחרונה, **וה ה'** נקשרת בכל, **יהי"ו**. והכל קשר אחד הוא, ודבר אחד, אינם נפרדים זה מזה לעולם. כביכול, מי שגורם פירוד, הוא כאלו מחריב העולם. וזה נקרא ערות הכל.

פסקה שעג

ולזמנא דאתי זמין וכו': ולעתיד לבא, עתיד הקב"ה להחזיר השכינה למקומה שימצא הכל בזווג אחד. שכתוב, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וגו'. ואם תאמר, עתה אין הוא אחד. לא, כי עתה רשעי העולם גורמים, שז"א ומלכות, לא נמצאו אחד, כי המלכה מתרחקת מן המלך, ואינם נמצאים בזווג. ואמא עלאה, שהיא בינה, מתרחקת מן המלך ואינה מניקה אותו.

פסקה שעד
בגין דמלכא בלא וכו': וע"כ הבינה אינה יונקת לז"א, משום שהמלך בלי המטרוניתא אינו מתעטר בעטרות של אמא, כמו בתחילה כשנתחבר במטרוניתא, שאמא היתה מעטרת אותו בכמה עטרות, בכמה אורות, בעטרות הקדושות העליונות, שכתוב, צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו וגו'. כשנזדווג במטרוניתא העטירה אותו אמא עלאה כראוי, ועתה שהמלך אינו נמצא עם המטרוניתא, אז אמא עלאה לוקחת עטרותיה, ומונעת ממנו מבועי הנחלים, ואינו נמצא בקשר אחד. וע"כ כביכול לא נמצא אחד.

פסקה שעה
ובזמנא דתיתוב וכו': ובזמן שהמטרוניתא תשוב למקום ההיכל, והמלך יזדווג עמה בזווג אחד, אז יתחבר הכל כאחד בלי פירוד. וע"כ כתוב, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. **ביום ההוא**, היינו בזמן שתשוב המטרוניתא להיכל, אז ימצא הכל אחד בלא פירוד. ואז, ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו.

פסקה שעו
דתניא ארי"ש וכו': שלמדנו, אמר ר' שמעון, המטרוניתא לא תכנוס בשמחה בהיכלו עד שתהיה נשפטת מלכותו של עשו, ותקח ממנה נקמות, על שגרמה לכל זה. ואח"כ תזדווג עם המלך ותהיה השמחה בשלמות. ז"ש ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו בתחילה, ואח"כ והיתה להי' המלוכה, מה היא מלוכה, זו היא המלכה, ז"ש והיתה להי' המלוכה. ואחר שיזדווגו יחד מה כתוב, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

פסקה שעז
ערות אחי אביך לא תגלה: תאני רבי יהודה, זהו ישראל למטה, שישראל הם אחי ז"א, שהוא אביך. ואחות אמך, זו היא ירושלים של מטה, שהיא אחות המלכות שלמעלה, שהיא אמך, כי בעונות אלו יגלה ערות ישראל, דהיינו שיגלו ישראל בין העמים. ויגלה ערות ירושלים, דהיינו שתחרב ירושלים שלמטה. ועל זה למדנו אהבת הקב"ה, שקרא את ישראל אחים, שנאמר למען אחי ורעי אדברה נא וגו'. וע"כ אומר הכתוב עליהם ערות אחי אביך כנ"ל.

פסקה שעח
א"ר יהודה אי וכו': א"ר יהודה, אם אחי, למה כתוב רעי, ואם רעי, למה כתוב אחי. ומשיב. אלא למדנו, הדבר ההוא שלא נפסק לעולם נקרא **רעי**. כש"א רעך ורע אביך אל

תעזוב. וזהו סוד הדבר שאמר ר' שמעון, אמא עלאה שהיא בינה. נקראת **רעיה**, משום שאהבת אבא אינה נפסקת ממנה לעולם. ואמא תחתונה, דהיינו מלכות, נקראת כלה, ונקראת אחות. כמו שהעמדנו הכתוב, אחות לנו קטנה. שהיא מלכות.

פסקה שעט

והיינו סתם מתניתא וכו': והיינו סתם משנה שלנו, כלומר עם הנזכר, שאו"א אינם נפרדים לעולם, יובנו דברי המשנה הנאמרים סתם. שכתוב כאן, ערות אחותך בת אביך או בת אמך. כיון שאמר בת אביך, מהו, או בת אמך. פירוש, ששואל, כיון שאו"א אינם נפרדים לעולם, א"כ אם המלכות היא בת אביך, שהוא אבא עלאה, היא בהכרח גם בת אמך, שהיא אמא עלאה. כי זווגם אינו נפסק לעולם. ומשיב, אלא אם מצד אבא היא נמצאת, כלומר ששולט בה צד אבא, נקראת המלכות חכמה. ואם מצד אמא, דהיינו ששולט בה צד אמא, היא נקראת בינה. ועל כל פנים בין זה ובין זה, היא נמצאת מאבא ואמא ביחד. כי ה **י'**, שהיא אבא, אינה נפרדת מן **ה'**, שהיא אמא, לעולם. וזה הוא סוד הדבר, **מולדת בית**, כשהיא מצד אבא, או מולדת חוץ, כשהיא מצד אמא. כי אמא נבחנת לחיצוניות אבא. וסוף הפסוק מפרש תחלתו.

פסקה שפ

ר' אבא אמר וכו': רא"א, בחכמה יבנה בית. מי הוא בית שנבנה בחכמה. הוי אומר, שזהו נהר היוצא מעדן, שהוא בינה. משום זה כתוב, **מולדת בית**, דהיינו המלכות שנולדה מן הבינה שהיא **בית** לחכמה. **או מולדת חוץ**, היינו כשהמלכות יוצאת מן ה **ו'** שהיא ז"א, כמו שכתוב, שאדם, שהוא ז"א, אמר על חוה, שהיא המלכות, עצם מעצמי ובשר מבשרי. וכתוב, ויקח אחת מצלעותיו, הרי שהמלכות יוצאת מז"א, וזה הוא **מולדת חוץ**, ממקום שזעיר אנפין נמצא, שהוא נבחן לחיצון מאמא. כמו שלמדנו.

פסקה שפא

וע"ד אמר ר' יהודה וכו': וע"כ אמר ר"י (לעיל אות שע"א) ישראל נקראים אחים להקב"ה, שלא נפסקה אהבתם לעולם. ירושלים שלמטה נקראת **אחות אמך** (כנ"ל אות שע"ז) כמו שכתוב, ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו. וגו'. דהיינו שירושלים שלמטה, היא כעיר שחוברה לה יחדיו, שהיא המלכות. מהו, שחוברה לה יחדיו. הוא משום שנזדווג המלך משה קצוות, שהוא ז"א, בכל צדדי המלך, במדרגת צדיק, שהוא יסוד, שכל ספירות המלך כלולות בו. והיינו שחוברה לה יחדיו. דהיינו בכל הספירות דז"א.

פסקה שפב

ר' יצחק אמר וכו': ריי"א, ששם עלו שבטים שבטי יה. מי הם שבטים. ומשיב, אלו הם י"ב גבולים, המפורשים מאילן ההוא הגדול והחזק, שהוא ז"א, שה"ס ד' ספירות חו"ג תו"מ, שבכל אחת ג' קוין, שהם י"ב גבולים. ומז"א הם נמשכים להמלכות, שנקראים בה בשם י"ב שבטים. שהוא ירש אותם מצד אבא ואמא. ז"ש, **שבטי יה**, דהיינו מטוב העדות שמעיד בן הקדוש, שכתוב, **שבטי יה עדות לישראל**, כי אלו י"ב גבולים ה"ס **עדות**, דהיינו הארת העדן שהוא חכמה והם נהרות עמוקים הנוזלים ונמשכים מן י"ה. שהם אבא ואמא, והכל הוא להודות לשם ה'. ומשום זה, כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד. כדי להוריש המלכות הקדושה לו ולבניו לדורי דורות, וזו היא שירה שאמר דוד על המלכות הקדושה העליונה.

פסקה שפג

ר' חזקיה אמר וכו': רח"א, הכל הוא בסוד העליון, להראות שמי שפוגם למטה פוגם למעלה. ערות כלתך לא תגלה. שלמדנו, עונתם של תלמידי חכמים משבת לשבת. משום שהם יודעים סוד הדבר, ויכוונו הלב ורצונם יהיה שלם. והבנים שמולידים נקראים בני המלך. ואם אלו פוגמים דבר למטה, כביכול הם פוגמים בכלה העליונה, שהיא המלכות. אז כתוב, ערות כלתך לא תגלה. הפירוש הזה הוא בשביל אלו היודעים דרכי התורה. לשאר העם, הפירוש הוא, אותו שבנגלה, דהיינו כלתך ממש, אשת בנו. ובעון הזה השכינה מסתלקת מביניהם. כלומר שרומז גם לכלה העליונה המסתלקת מפגם הזה שלמטה.

פסקה שפד

תאנא אתגליף שמא וכו': למדנו, השם הקדוש נחקק בבחינות ידועות, באותיות רשומות של כ"ב אותיות. ה **י' ב א'**, **א' ב י'**. **י' ב ב'**, **ב' ב י'**. **י' ב ד'**, **ד' ב י' י' ב ה'**. **י' בג'**. **ה' ב י'**. **ג' ב י'**. **ו' ב י'**. וכן כולם נחקקים ב **י'**. ה **י'** מעלה אותם. שהיא מעלה כל כ"ב האותיות. פירוש. ה **י'** רומזת לחכמה, והיא שורש לכל כ"ב אותיות. כי כשמתחילים לכתוב איזו אות, עושים בתחלתה נקודה, שהיא **י'**, ואח"כ ממשיכים כתיבת האות. שהסו"ה כולם בחכמה עשית. וגם השם הקדוש הוי"ה מתחיל ב **י'**. שהיא חכמה. ומפרש כאן, איך כ"ב אותיות נכללות בשם הקדוש הויה. וז"ש, **אתגליף שמא קדישא** וכו' **באתוון רשימין דכ"ב**. ואומר, שתחילה נכללת ה **י'** דשם הויה, בכל כ"ב האותיות, להיותה שורש להם כנ"ל, וז"ש, **י' ב א'**, שה **י'** מאירה לאות **א'**. ו **א' ב י'**. ואח"כ עולה ה **א'** ונכללת בי' וכן כל האותיות, **י' ב ב'** ו **ב' ב י'**. **י' ב ג'** ו **ג' ב י'**. **י' ב ד'** ו **ד' ב י'**. **י' ב ה'** ו **ה' ב י'**. **י' ב ו'**.

(כצ"ל ובדפו"י, מעורבים צירופים האחרונים) וכן, **כלהו מתגלפי** ב **י'**. שעד"ז נחקקים כל האותיות ב **י'** שה **י'** מאירה להם, ואח"כ **יוד סליק לון**, שהם עולים לה **י'** ונכללים בה. ונמצאת ה **י'** של שם הויה כלולה מכל כ"ב אותיות.

פסקה שפה

ה"א כליל ביו"ד וכו': ה **ה'** של שם הויה, שהיא בינה, היא כלולה ב **י'** דהויה, מבחינת התכללות כ"ב אותיות ב **י'** כנ"ל. וממנה היא יוצאת, כי הבינה נאצלת מן החכמה. אז החכמה והבינה שהם י"ה דהויה מעטרים את האבות, דהיינו חג"ת דז"א הנקראים אברהם יצחק יעקב. ה **ה'** נפתחת בנחליה, דהיינו בחמשים שערי בינה שבה, והיא מעטרת את הראש של ה **ו'**, דהיינו שמשפעת ג"ר. לז"א שה"ס **ו'** דהוי"ה, ששם שורים האבות, כלומר, שהאבות שהם חג"ת, עולים ונעשים ראש, דהיינו חב"ד, ע"י הארת נ' שערי בינה.

פסקה שפו

ו' כליל שית אתוון וכו': אחר שביאר איך ה **י'** דהויה, האצילה בכללות כ"ב אותיות שבה, את **ה' ו'** דהויה, מבאר עתה איך **ה'** האחרונה דהוי"ה, שהיא המלכות נמשכת מכללות כ"ב אותיות שב **י'** דהויה. ואומר, **ו'** כוללת שש אותיות, דהיינו שהיא כלולה משש אותיות, מן ה **א'** עד ה **ו'**, הקודמות לה. וכולן כוללת ה **י'**, כי ה **י'** כוללת כל ט' האותיות הקודמות לה, אשר ה **ו'** ושש אותיותיה נכללות בתוכם. והיינו ה **י'** שעל ה **ו'**, הנ"ל. ה **י'** הזו נחקקה בחקיקותיה, דהיינו עם התכללות מט' אותיות הקודמות לה, ועולה, אל ה **י'** דהויה הכוללת כל כ"ב האותיות, להתעטר בי"ב אותיות האחרות שמ **י'** עד **ת'**. ואז נכללת גם היא מכ"ב אותיות כמו ה **י'** דהויה. ואז יוצאים ממנה עשרה מאמרות, דהיינו עשר ספירות, בחקיקותיהם, וכל השבילים של אורח העליון היקר מכל. שהם ל"ב שבילי החכמה, המתגלים מיסוד דישסו"ת הנקרא **ארח** (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית) אז נכללת **ה'** האחרת דהויה, שהיא המלכות, מן כולם, דהיינו שמקבלת מכל האורות הנ"ל, ונחקקה מצד היתד הנעלם, שהוא יסוד דז"א, להוליד למטה. דהיינו שתהיה ראיה להולדת נשמות. **מתיחא** פירושו יתד. כי על יתדות, מתרגם ירושלמי, מתחי (שמות כ"ז י"ט).

פסקה שפז

אתגליפו כלהו בארבעין וכו': נחקקו כל האורות, שב **י'** שעל ה **ו'**, שהיא ג"ר דז"א, בארבעים ושתים אותיות. כי הכתר דז"א, הוא ד' אותיות הויה. והחכמה דז"א היא עשר אותיות דהויה במילואה, דהיינו יוד הא ואו הא. והבינה דז"א, היא כ"ח אותיות דמילוי

המילוי, דהיינו, יוד ואו דלת, הא אלף, ואו אלף ואו, הא אלף, שהם כ"ח אותיות. וביחד הם מ"ב אותיות. וכלם בארנו במשנה שלנו. וכולם עולים. בראש המלך, דהיינו בג"ר דז"א כנ"ל.

פסקה שפח

שבע שבתין שלימין וכו': שבע שבתות שלמות, דהיינו ז' ספירות המלכות הנקראת שבת, כשהן בשלמות, מפורשים בשבעים אותיות של השם ע"ב, שעיקרם הוא ע', וב' הנוספים ה"ס עדים או סופרים (כנ"ל בשלח אות קס"ג) ומפרש דבריו. ע"ב עלו, והם עלו באות ו', שהוא ז"א, בחג"ת שלו, שהם רשומים בפרשת ויהי בשלח פרעה, בכתובים, ויסע, ויבא, ויט. (בשלח אות קע"ג) וכשהשכינה מקבלת מז"א, ושבעה רשומות נרשמו בה ממנו, דהיינו שבע ספירות שלמות, כנ"ל, אז מתעלות ממנה שבעים באותיות רשומות, של השם ע"ב. למדנו, נתעלו האותיות של השם ע"ב, ברשימות ידועות ודרכים סתומים, ומגולים רק לצדיקי אמת, עמודי העולם.

פסקה שפט

אר"ש לר"א וכו': א"ר שמעון לר"א, בוא וראה, אלו כ"ב אותיות החקוקות בתורה, כולם מתבארים באלו עשרה מאמרות, שהם עשר ספירות, כח"ב חג"ת נה"י"מ. כל אמירה ואמירה מאלו העשרה, שהם ספירות המלך, כולם חקוקות באותיות ידועות, כי האותיות, ה"ס הכלים של הספירות, וכל ספירה יש לה כלים מיוחדים לה. משום זה, השם הקדוש הויה, מתכסה באותיות אחרות, דהיינו באדנ"י. כי הכלים דז"א שה"ס הויה, מלובשים ומכוסים בכלים של המלכות שה"ס אדני. וכל אמירה משאלת אותיות לאמירה עליונה ממנה, משום שנכללות זו בזו. וע"כ אנו מבטאים השם הקדוש הויה, באותיות אחרות אדני, משום שמכוסים ומתלבשים זה בזה וזה בזה עד שמתקשרים כולם יחד. **גליפנא** פירושו אנו מבטאים. כי הביטוי, הוא חיתוך אותיות כמו חקיקה. פירוש. נודע, שהקו האמצעי שבכל ספירה, הוא מעלית התחתונה לעליונה. כי כל ספירה כלולה מעשר ספירות, ובעת קטנות נופלים בינה ותו"מ שלה לספירה התחתונה, ומחמת זה, בעת גדלות, כשבינה ותו"מ חוזרים להספירה, לוקחים עמהם גם הספירה התחתונה, ומעלים אותה עמהם להספירה העליונה. (כנ"ל בהקסה"ז דף כ' ד"ה ואמא ע"ש) ואז הכו"ח שבספירה נעשו לקו ימין, ובינה ותו"מ לקו שמאל, וספירה התחתונה שעלתה אליהם נעשתה לקו האמצעי. וסדר זה הוא בכל ספירה וספירה. ונמצא שכל ספירה שואלת כלים מן ספירה תחתונה כדי להשלים את הקו האמצעי שבה. וז"ש, **וכל אמירה אוזיף לאמירה עלאה מנה אתווי**. שכל ספירה משאלת אותיות, שהם כלים

לספירה עליונה ממנה, כדי להשלים בה קו האמצעי. **בגין דאתכליל האי בהאי**, כי מתוך שבינה ותו"מ של כל עליון נפלו והיו בספירה תחתונה בעת קטנות **ונתכללו** בה, ע"כ בעת גדלות כשבינה ותו"מ אלו חוזרים למדרגתם, לוקחים עמהם התחתונה ומעלים אותם למדרגתם, שעי"ז **נכללה** כל תחתונה בעליונה, והיתה שמה לקו האמצעי.
ומאותו הטעם, כל ספירה תחתונה כשחוזרת ויורדת למקומה, לוקחת עמה למקומה המוחין דעליונה. וגם חלק מכלים דבינה ותו"מ דעליונה, משום שהתחתונה נכללה בה בעת היותה בעליונה, והם נעשו לה כלים להלבשת המוחין. שה"ס נה"י דעליונה המתלבשים בתחתונה (כנ"ל ויקהל אות שכ"ב ואות ש"י ד"ה צריך) וז"ש, **ועי"ד שמא קדישא גליפנא ליה באתוון אחרנין, בגין דאתכסיין דא בדא**, שכל נה"י דעליונה מתכסים ומתלבשים בתחתונה, ובזה, **מתקשרן כלהו כחדא**, שכל ספירה מתקשרת עי"ז בחברתה. דהיינו כל עליונה בתחתונה. וכל תחתונה בעליונה. וע"כ השם **הויה**, שהוא ז"א מתלבש ומתכסה בשם **אדני**, שהיא מלכות, דהיינו במדרגה תחתונה.

פסקה שצ

ומאן דבעי למנדע וכו': ומי שרוצה לדעת להבין צרופי שמות הקדושים, צריך לדעת אלו אותיות הרשומים בכל ספירה וספירה, ואז ידע ויתקיים בכל. והרי כתבנו אותן, בכל אלו האותיות הרשומות וידועות בכל ספירה וספירה, מתוך ספרו העליון של שלמה. וכך עלה בידינו. והחברים כתבו אותם. ויפה הוא, שכתבו אותם, כי כל ספירה וספירה משאלת אותיות לחברתה, שצריכים לדעת ולזכור אותם, כמו שהעמדנו בדבור הסמוך. ולפעמים שלא צריכים לדעת אלא האותיות הרשומות בהספירה בלבד, ולא אותיות שמשאילות זו לזו. והכל ידוע לחברים. והרי העמדנו אותם.

פסקה שצא

זכאין אינון צדיקיא וכו': אשריהם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שהקב"ה רוצה בכבודם, ומגלה להם סודות עליונים של שמו הקדוש, שלא גילה למלאכים העליונים הקדושים. וע"כ יכול משה להתעטר בין המלאכים הקדושים, וכולם לא יכלו לקרב אליו כאש שורף ונחלי אש. משום שהזכיר שמות הקדושים, שהמלאכים לא ידעום. שאם לא כן, מה היה לו למשה, שיוכל לעמוד ביניהם, אלא אשרי חלקו של משה, כי כשהתחיל הקב"ה לדבר עמו, רצה לדעת שמו הקדוש הסתום והגלוי כל אחד ואחד כראוי לו. ואז נתדבק וידע יותר מכל בני העולם.

פסקה שצב

ת"ח בשעתא דסליק וכו': בוא וראה, בשעה שעלה משה תוך הענן, נכנס בין מלאכים הקדושים. פגע בו מלאך אחד בשלהבת אש, בעינים לוהטות, וכנפיו שורפות, ורצה לבלוע אותו לתוכו. קמואל שמו. אז הזכיר משה שם אחד קדוש, שהיה חקוק בי"ב אותיות, ונזדעזע ונתרגש. עד שעלה משה ביניהם. וכן לכל אחד ואחד. אשרי חלקו. וכבר העמדנו הדברים לעיל (בשלח אות רצ"ח. וע"ש בהסולם פירוש הדברים).

פסקה שצג

ערות אשה ובתה לא מגלה: למדנו, בתקוני המלכה העמדנו אלו העריות, אע"פ שהם בגלוי ובסתום, ושם בת בנה בת בתה. כי העולם צריך להם, והם ישוב העולם, כמו שהעמדנו. ומי שמגלה ערוה אחת מהם, אוי לו אוי לנפשו, כי מגלה בשביל זה עריות אחרות.

פירוש. אשה ובתה, ה"ס בינה ומלכות. אשר בינה היא סתומה מהארת חכמה, והמלכות, היא בגלוי, שהארת החכמה מתגלית בה. אמנם המלכות עצמה מתחלקת ג"כ לב' בחינות סתומה וגלויה. כי מחזה ולמעלה היא סתומה, ורק מחזה ולמטה מתגלית בה הארת החכמה. ועל דרך זה גם ז"א, הוא סתום וגלוי, שמחזה ולמעלה הוא סתום, ומחזה ולמטה הוא גלוי, דהיינו שהארת חכמה מתגלית שם. והטעם הוא. משום שמחזה ולמטה מאיר אור נקבה, דהיינו ממטה למעלה. והחכמה אינה מאירה אלא ממטה למעלה, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) ע"כ הן בז"א והן במלכות, אין החכמה מתגלה רק מחזה ולמטה, ששם אור נקבה. ומשום זה מכונה בחינת מחזה ולמטה בשם **בת**, כלומר אור נקבה, הן בז"א והן במלכות. ונמצא שבחינת מחזה ולמטה של המלכות, נבחנת לבת בתה של הבינה. כי אשה ובתה, היא בינה ומלכות. ומחזה ולמטה, שהיא בחינת בת של המלכות היא **בת בתה של הבינה**. ומחזה ולמטה של ז"א, נבחן לבת בנה של הבינה. כי בינה וז"א, הם אשה ובנה. ומחזה ולמטה דז"א ששם בת ז"א, היא **בת בנה של הבינה**.

וז"ש, **בתקוני מטרוניתא אוקימנא אלין עריין, אע"ג דאינון באתגליא ובסתימא**, כלומר אע"פ שאשה ובתה שהם בינה ומלכות, נמצאת הבינה בסתימא, והמלכות באתגליא. וא"כ היה אפשר לחשוב שאין נוהג גילוי ערוה במלכות. רק בבינה בלבד להיותה סתומה ונעלמה. ומכל שכן, **ותמן, בת בנה ובת בתה**, שהם מחזה ולמטה דז"א ומחזה ולמטה של המלכות ששם עיקר מקום התגלות החכמה, א"כ לא שייך האיסור דגילוי ערוה. משום, **דהא עלמא אצטריך לון, ואינון ישובא דעלמא**, כי העולם צריך לגילוי

החכמה אשר שם. שזהו כל ישוב העולם. כי אם לא היתה מתגלית שם הארת החכמה, לא היו נולדות הנשמות, כי אין הולדת נשמות אלא אחר שנתגלתה שם הארת החכמה. וא"כ היה אפשר לחשוב שלא שייך שם גילוי ערוה. וז"ש. **ומאן דגלי חד ערייתא ווי ליה ווי לנפשיה דהא גלי בגין דא עריין אחרנין**. פירוש. כי גילוי ערוה, פירושו, שממשיך הארת החכמה ממעלה למטה כדרך הס"א, שהוא בחינת אור זכר, המשפיע מלמעלה למטה, ונמצא שהמגלה ערוה, אפילו במקום מחזה ולמטה דז"א ומלכות, דהיינו שממשיך משם ממעלה למטה, הרי הוא מגלה ערוה במקום מחזה ולמעלה ובמקום בינה, ששם אור זכר הנעלם ומכוסה. שהרי הוא המשיך אור זכר, שהיא בחינת מחזה ולמעלה. ונמצא אע"פ שהוא נאחז במקום המותר, שהוא אור נקבה, אמנם אם ממשיך ממעלה למטה, הרי הוא מגלה אור זכר, ומתגלות העריות במקום האסור. וז"ש, **דהא גלי בגין דא עריין אחרנין**. אמנם אם אינו ממשיך ממעלה למטה, אלא ממטה למעלה, אינו ח"ו מגלה ערוה, אלא אדרבא, שהוא ישוב העולם, כמ"ש, **ואינון ישובא דעלמא**. כי אין הולדת נשמות אלא בגילוי החכמה ממטה למעלה.

פסקה שצד

ותניא מלה בתראה וכו': ולמדנו המלה האחרונה, של עשרת הדברות של התורה, היא לא תתמוד אשת רעך. משום שזה הוא כלל כולם. ומי שחומד אשה, אחרת, כאלו עבר על התורה כולה. אמנם אין לך דבר שעומד בפני התשובה. וכל שכן אם קבל ענשו כדוד המלך. א"ר יוסי, למדנו כל מי שחטא ונפרש מהחטא ההוא, התשובה מועילה לו ביותר. ואם לא נפרש אין התשובה עולה בידו, ואינה מועילה לו. ושואל, אם כן, דוד, איך לא נפרש מבת שבע לאחר כך. אמר לו בת שבע שלו היתה, ושלו לקח, כי בעלה מת.

פסקה שצה

דתניא אזדמנת הוה וכו': שלמדנו, מוכנת היתה בת שבע לדוד מיום שנברא העולם. ומה עיכב אותו שלא לקחה, הוא משום שלקח בת שאול המלך. ויום ההוא לקחה אוריה ברחמים, אע"פ שלא היתה שלו. (כמ"ש בהקדסה"ז דף ק"ז ד"ה והענין ע"ש) ואח"כ בא דוד ולקח את שלו. ומשום שדוד דחק את השעה לפני הקב"ה להרג את אוריה, ולעשות כך, חטא לפניו, וענש את דוד. כי הקב"ה רצה להשיב את בת שבע לדוד, כדי לקיים לו מלכות הקדושה העליונה. כי בת שבע היתה מרכבה למלכות (כמ"ש שם) וכשחשק, אל שלו חשק.

פסקה שצו

תאנא א"ר יוסי וכו': למדנו, ארי"י, מה שכתוב, **אני ה'**, פירושו, אני ה', עתיד לתת שכר טוב לצדיקים לעתיד לבא, אני ה' עתיד להפרע מן הרשעים לעתיד לבא, דהיינו אותם שכתוב בהם, הפושעים בי. שואל, כתוב אני הויה, שיורה על מדת הרחמים, וכתוב, אני אמית ואחיה, שיורה על מדת הדין. ומשיב, שפירושו, אע"פ שאני במדת הרחמים, הרשעים הופכים אותי למדת הדין. שלמדנו, הויה אלקים הוא שם מלא, שהויה הוא רחמים ואלקים הוא דין, ופירושו, זכו, הויה. ואם לא זכו. אלקים. א"ר שמעון, הרשעים עושים פגם למעלה. מהו הפגם. הוא כמו שהעמדנו, פגם ממש. וכבר נתבאר. לעיל (ויקרא אות ר"ע)

פסקה שצז

תאנא כתיב וכו': למדנו כתוב, ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה. למד ר' יהודה, הדור, שר"ש בן יוחאי שורה בו, כולם זכאים, כולם חסידים יראי חטא הם, השכינה שורה ביניהם. מה שאין כן בדורות אחרים. משום זה דברים אלו מתבארים ואינם נסתרים, בדורו, בדורות אחרים אינו כן, ודברי סודות עליונים אינם יכולים להתגלות. ואלו שיודעים יראים לגלות, כי ר"ש, כשהיה אומר הסוד של המקרא הזה, החברים כולם, היו עיניהם נוזלות דמעות, וכל הדברים שאמר, היו מגולים בעיניהם. כמ"ש, פה אל פה אדבר בו במראה ולא בחידות.

פסקה שצח

דיומא חד שאיל וכו': שיום אחד שאל ר' ייסא, אמר, ביצה של אמת, היוצאת מעוף השורה באש, ונתבקע לארבע צדדים, שנים עולים מהם, ואחד הושפל, ואחד רובץ ברביצה של ים הגדול. א"ר אבא, עשית לפני ר"ש, הקודש לחול, שהרי כתוב, פה אל פה אדבר בו. אמר לו ר' שמעון, עד העת שלא תתבקע הביצה, תסתלק מן העולם. וכך היה באדרא של ר"ש. כמובא בסוף אדרא רבה.

ביאור הדברים. קו השמאל כשהוא בלי ימין הוא בחינת דינים קשים, ומכונה עוף השורה באש. והמלכות נבנית בעיקרה מקו שמאל. והמלכות מכונה ביצה של אמת, כי אפרוחים הם בחינת ז"א, וביצים הם בחינת המלכות כנודע. וז"ש, **ביעא דקושטא דנפקא מעופא דשריא בנורא** דהיינו מלכות היוצאת ונמשכת מקו שמאל השורה באש הדינים. והעצה לזה לבטל הדינים האלו הוא ע"י הקו האמצעי, שהוא מעלה את המסך דחירק, המחזיר המלכות לבינה, וחוזרים ונבקעים המדרגות לב' חצאים (כמ"ש לעיל פרשת לך אות כ"ה בהסולם ד"ה אשגח ע"ש כל ההמשך) ונקבע פרסא בין ג"ר

לו"ק, שבכל בחינות הג"ר נעלמת החכמה, ואינה מאירה אלא בו"ק. ומשום זה גם ז"א שהוא בחינת ג"ר, הוא בחסדים מכוסים, והמלכות שהיא בבחינת ו"ק היא בהארת ו"ק דחכמה.

וז"ש **ואתבקעא לדי סטרין**, שע"י הקו האמצעי שהעלה המלכות לבינה נבקעה הביצה לארבע צדדים שהם חו"ב תו"מ, אשר הג"ר דחכמה שה"ס חו"ב נעלמו, ולא נשאר אלא ו"ק דחכמה, שהם תו"מ. וז"ש **תרין סלקין מנייהו**, דהיינו חכמה ובינה, הנעלמים מחכמה. **וחד מאיך**, היינו ז"א שהוא ת"ת הושפל, שאין לו חכמה אלא חסדים מכוסים מחכמה. **וחד רביע**, **ברביעא דימא רבא**. רובצת פירושו ו"ק, כי מדרך הרובץ שמסתיר הרגלים שלו, שה"ס נה"י, והחסר נה"י דכלים, יחסרו לו ג"ר דאורות. ונמצאה המלכות אע"פ שיש לה חכמה אין לה אלא ו"ק דחכמה שהיא בחינת **רובצת**, **ברביצה דים הגדול**, כלומר רביצה דבחינת חכמה המכונה ים הגדול.

אמנם באמת אינו כן, כי אע"פ שז"א הוא בחסדים מכוסים, לא הושפל מחמת זה, ואדרבא, שהשיג בזה בחינת מוחין דקדש דאו"א עלאין, שהחסדים שלהם מעולים יותר מחכמה, כי מהם יוצאת החכמה לישסו"ת כנודע. ואו"א מכונים קדש. וז"ש, **א"ר אבא עבדת קמיה דר"ש קדש חול**. כי על מוחין דקדש דז"א, אמר **חד מאיך**, שהושפל ונעשה חול. ור"ש היה מרכבה לז"א, והיה לו המוחין ההם דאו"א עלאין, שה"ס פה אל פה. וז"ש **דהא כתיב פה אל פה אדבר בו**. שאין עוד מוחין יותר חשובים מהם. ואתה אמרת עליו **וחד מאיך**, שהוא חול.

והנה בגמר התקון יתבטל ענין בקיעת המדרגה והפרסא המבדלת בין למעלה מחזה ובין למטה מחזה, שפירושה הגבול שנעשה מחמת בקיעת המדרגה, וע"כ מ"ה וב"ן ישובו להיות כמו ע"ב ס"ג, ותו"מ כמו חו"ב. וכשר"ש ותלמידיו גמרו את אדרא רבה, האיר עליהם בחינת גמר התקון, דהיינו ביטול הבקיעה והפרסא. ולפיכך, אותם ג' החברים ר' יוסי ב"ר יעקב ורבי חזקיה ורבי ייסא, שהיו נשמתם מבחינת למטה מפרסא, נסתלקו תיכף, מחמת שנתעלו למעלה, מפרסא, וצורתם שלמטה מפרסא, נסתלקה עם הפרסא שנתבטלה. וז"ס שכתוב שם (נשא קמ"ד ע"א, ד"י) וחמו חבריא דהוו נטלין מלאכין קדישין **בההוא פרסא**. ע"ש. כי נשמתם נסתלקה בסבת הסתלקות הפרסא.

וז"ש, א"ל ר"ש, **עד לא יתבקע ביעא תסתלק מעלמא**, דהיינו עד, שיבא התקון, שלא יתבקע הביצה, דהיינו בגמר התקון, שתתבטל בקיעת המדרגה, **תסתלק מעלמא**, כי תתבטל ותכלול אז עם ביטול הבקיעה והפרסא. ואז תבחין בין קדש לחול. כי תסתלק,

ותהיה כמו המדרגות שלמעלה מפרסא, שהם בחינות או"א עלאין. שה"ס חו"ב וע"ב ס"ג. הנקראים קדש. וז"ש, **וכך הוה באדרא דר"ש**, כי אז האיר גמר התקון, כנ"ל.

פסקה שצט

תאנא ביומוי דר"ש וכו': למדנו בימיו של ר' שמעון, היה אומר אדם לחבירו, פתח פיך ויאירו דבריך: אחר שנפטר ר' שמעון, היו אומרים, אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. דהיינו שלא יגלו סוד.

פסקה ת

תניא ר"ש וכו': למדנו, א"ר שמעון, אם בני העולם היו מסתכלים במה שכתוב בתורה לא היו באים להרגיז לפני רבונם. למדנו, כשמתעוררים דינים קשים לרדת בעולם, כתוב, ואל אשה בנדת טומאתה וגו'. על זה כתוב, סוד ה' ליראיו. ובאדרא קדישא למדנו זה, וכאן אני צריך לגלות הסוד, כי למקום זה הוא עולה. כלומר שכאן הוא המקום לגלותו.

פסקה תא

דתנינן בשעתא דחויא וכו': שלמדנו, בשעה שהנחש החזק שלמעלה נתעורר בשריל עונות העולם, הוא שורה ומתחבר עם הנוקבא, ומטיל בה זוהמא, ואז נפרש הדכר ממנה, משום שנטמאה, ונקראת טמאה, ואין ראוי לדכר שיקרב אליה, כי אוי לעולם, אם הוא נטמא עמה בזמן שהיא טמאה.

פירוש. ב' נקודות הן במלכות, מנעולא, שה"ס מלכות דמדת הדין דצמצום א' שאינה ראויה לקבלת אור העליון, ומפתחא, שה"ס מלכות הממותקת בבינה, הראויה לקבל אורות עליונים, וע"כ נקראת המלכות עץ הדעת טו"ר, שאם זכה האדם, נגנזת נקודה דמנעולא, ונקודת המפתחא שולטת, ואז המלכות מקבלת אורות עליונים בשביל התחתונים. ואם לא זכה האדם, מתגלית במלכות נקודה דמנעולא, וכל האורות מסתלקים ממנה, כי נגלה שאינה ראויה לקבל שום אור. (כנ"ל ויצא דף י"ג ד"ה סתרא) וזה נבתן, שהמלכות כביכול, נטמאה, ואינה ראויה להזדווג עם ז"א, כי ז"א אינו יכול להשפיע בה אור העליון. ועוד, כי אם יתחבר בה ז"א בעת ההיא תתעורר גם בו נקודת המנעולא ויסתלקו האורות גם ממנו (ועי' כל זה לעיל נח אות ק"ג בהסולם).

וז"ש **בשעתא דחויא תקיפא דלעילא אתער**, דהיינו, בעונות התחתונים, **שארי ואתחבר עם נוקבא ואטיל בה זוהמא**, דהיינו שניתנה לו רשות לגלות נקודת המנעולא במלכות, שמחמתה מסתלקים ממנה כל האורות, ואינה ראויה עוד לקבל אור, שזה נבחן, **שהטיל בה זוהמא**. ואז **אתפרש דכורא מינה**, **בגין דהא אסתאבת**, **ואתקריאת מסאבא**, שז"א נפרש ממנה, ואינו משפיע לה אור, משום גילוי המנעולא, הנחשב כמו שנטמאה, **ולא**

אתחזי לדכורא למקרב בהדה, כי אם יקרב ויתחבר עמה, תתדבק גם בו בחינת המנעולא, ויסתלקו אורותיו, **דווי אי אסתאב הוא בהדה בזמנא דאיהי אסתאבת**, כי אם יסתלקו גם אורות דז"א, יחרב העולם, שלא יהיה להם ממי לקבל חיותם (ועי' ב"א דף ז' ד"ה וכבר).

פסקה תב

ותאנא מאה ועשרין וחמש וכו': ולמדנו מאה ועשרים וחמשה מיני טומאה ירדו לעולם, המתאחדים ונאחזים מצד הנחש החזק. ושבעה ועשרים הגדולים שבהם נאחזים בנוקבא, ומתדבקים בה. אוי למי שיקרב אליה בזמן ההוא, שמי שיקרב אליה, מראה פגם למעלה, כי בעון הזה מתעורר הנחש החזק למעלה, ומטיל זוהמא במקום שאינו צריך, ומתחבר בנוקבא, ושערותיו של הדכר גודלות, והנוקבא נטמאת, ושערותיה מגודלות, וצפרניה גדולות, ואז דינים מתחילים להתעורר בעולם, והכל נטמאים. ז"ש, כי את מקדש ה' טמא. מקדש ה' נטמא בעונות בני אדם. (הביאור הוא באות ת"ד)

פסקה תג

תאנא מאי דכתיב וכו': למדנו מה שכתוב, ואיבה אשית בינך ובין האשה. כ"ד מיני טומאה הטיל הנחש בנוקבא כשנתחבו עמה, כחשבון, **ואיבה**, וכ"ד מינין מתעוררים למעלה וכ"ד למטה. והשערות גדלות, והצפרנים גדולות, ואז מתעוררים דינים בעולם. ולמדנו, כשהאשה רוצה להטהר, צריכה לגזוז אותו שיעור השערות שגדלו בימים שהיתה בטומאתה, וצריכה לקצץ צפרניה וכל אותו הזוהמא שבהם.

פסקה תד

דתאנא ברזי דמסאבותא וכו': שלמדנו בסודות הטומאה, הזוהמא של הצפרנים יעוררו זוהמא אחרא דהיינו זוהמת הנחש, ומשום זה צריכים לגנוז אותן. ומי שמעבירן לגמרי, דהיינו ששורפן, הוא כאלו מעורר חסד בעולם. שלמדנו, אין האדם צריך לתת זכרון למינים הרעים. כי למדנו, אלף וארבע מאות וחמשה מינים רעים נאחזים בזוהמא ההיא שהטיל הנחש החזק, וכולם מתעוררים באותה זוהמא של הצפרנים.

ביאור הדברים. סוד הצפרנים וזוהמתן, כבר נתבאר לעיל (ויקהל אות רע"ג ורע"ד בהסולם) וענין הזוהמא שהטיל הנחש בנוקבא, ופגם כל אורותיה, כבר נתבאר לעיל (אות ת"א) כי עם גילוי המנעולא נפגמים כל האורות דנוקבא, שהיא המלכות. כמ"ש שם. ומביא כאן ג' מספרים, שהם קכ"ה זיני מסאבותא (באות ת"ב) וכ"ד זיני מסאבותא (באות ת"ג) ואלף ת"ה זינין בישין, כאן. והם כנגד ג' בחינות של אורות שהם בג' שמות של הנוקבא, דהיינו אלקים, אדני, את"ה, שהס"א יונקת ונאחזת בהם. בסו"ה זה לעומת זה עשה אלקים.

ונודע שמן השם אלקים דקדושה עד אלהים אחרים מתפשטים ק"כ צירופי אלקים דקדושה, שאחריהם מתחילים אלהים אחרים. שה"ס ש **מסכה** היא בגימטריא קכ"ה, שהם ק"ך צירופי אלקים והי' אותיות אלקים, שהס"א יונקת מהם. (כנ"ל כי תשא דף כ"ט ד"ה ויעשהו) גם מתבאר באפן אחר. כי ה' אותיות אלקים הם ה' ספירות כח"ב תו"מ, ובי' התכללויות נוהגות בהם, שבהתכללות א', נכללות ה' ספירות כח"ב תו"מ זו מזו, והם כ"ה ספירות. ובהתכללות ב' נכללו כח"ב תו"מ בכל אחת מכ"ה ספירות, והם קכ"ה ספירות. דהיינו ה' מערכות של כ"ה ספירות, שהמערכה הא' היא מכתר. והמערכה הב', מחכמה. והמערכה הג', מבינה. והמערכה הד', מת"ת. והמערכה הה' ממלכות.

וז"ש (באות ת"ב) **מאה ועשרין וחמש זיני מסאבותא וכו' מסטרא דחויא תקיפא**, דהיינו שנאחז ויונק מה' מערכות הנ"ל, שבהם קכ"ה בחינות. **ושבעה ועשרין רברבין מנייהו מתאחדן בנוקבי** דהיינו אותן כ"ה בחינות שבמערכה האחרונה, שהיא מבחינת מלכות, שהיא נוקבא. וגם ב' בחינות אחרונות ממערכה הד', שהם ת"ת ומלכות מן מלכות דת"ת. שהם ג"כ בחינת מלכות שהיא נוקבא. אמנם למעלה מזה דהיינו בבינה דמלכות שבמערכת ת"ת, אינה יכולה לינק. ומה שקורא אותן **רברבין**, הוא, כי בס"א כל היותר נמוך הוא יותר גדול, ומזיק יותר. וע"כ כיון שהם כ"ז בחינות האחרונות מן קכ"ה בחינות, ע"כ הן רברבין.

ונודע שבשם **אדנ"י**, יש כ"ד צירופים. וז"ש (באות ת"ג) **ארבע ועשרין זיני מסאבותא אטיל חויא בנוקבא** וכו'. שנאחז ויונק מכ"ד צירופים ההם שנסתלקו מן הנוקבא מכח זוהמת הנחש. וסוד כ"ד צירופי אדני אלו, ה"ס י"ב שבז"א, שה"ס חו"ב תו"מ שבכל אחד ג' קוין, שהם י"ב. וכן יש אותם י"ב במלכות דהיינו חו"ב תו"מ שלה ובכל אחד ג' קוין. וכשנכללים זה מזה, יש כ"ד בז"א, וכ"ד במלכות, ונמצא, כיון שהנחש נאחז בכ"ד דמלכות, נאחז ג"כ בכ"ד דז"א באותו שיעור שהוא נכלל מן המלכות. וז"ש, **ועשרין וארבע זינין מתערין לעילא**, מכ"ד שבז"א. **ועשרין וארבע לתתא** דהיינו מכ"ד שבמלכות.

גם המלכות נקראת בשם **אתה**, שזה מורה על שיעור המוחין שבה. כי המוחין הם חכמה ובינה, שהם ימין ושמאל. וחסד וגבורה, שהם ימין ושמאל שבדעת. והנה המלכות עיקרה היא מקו שמאל, וע"כ אין לה בשלמות רק בחינת מוחין דבינה, דהיינו חו"ב תו"מ דבינה, שהיא שמאל. וכיון שספירות הבינה הן בסוד מאות, ע"כ אומר ארבע מאות. אמנם יש לה ג"כ הארה מחכמה, שספירותיה בסוד אלף, וע"כ יש לה אלף וארבע מאות. והדעת כוללת ה' חסדים מימין, וה' גבורות משמאל. והמלכות אין לה אלא ה' גבורות

שבשמאל בלבד. וז"ש **אלף**, **ות'** **וה' זינין בישין** וכו'. דהיינו **אלף**. מהארת החכמה. ת', חו"ב תו"מ דבינה. **ה'**, ה' גבורות דשמאל דדעת. שז"ס **את"ה**. וע"כ נקראת המלכות בשם את"ה. ובעת שהנחש מטיל זוהמא, דהיינו שמגלה בחינת מנעולא הגנוזה במלכות (כנ"ל אות ת"א) אז מסתלקים ממנה מוחין אלו. והנחש נאחז במקום החסרון. וע"כ יש אלף ת"ה זינין בישין.

פסקה תה

ואפילו מאן דבעי וכו': ואפילו מי שרוצה, יכול לעשות בהן כשפים לבני אדם, משום אלו המזיקים התלוים בהן, ומי שמעביר אותן, דהיינו ששורפן, הוא כאלו מרבה חסד בעולם, ודינים רעים אינם נמצאים, ותתבטל הזוהמא ההיא, וצפרניה הרשומות בה. בזוהמא. שלמדנו, מי שדורך ברגליו או במנעליו על הצפרנים, יכול להנזק. ומה בשירים אלו של שיורי זוהמא שלמעלה, כך, האשה שקבלה ונתחברה בנחש, והטיל בה זוהמא, על אחת כמה וכמה. אוי לעולם המקבל ממנה, בשעה זו, שמקבל מהזוהמא ההיא. משום כך, ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. דהיינו שלא לקבל מן המלכות בשעה שהנחש מתחבר בה בעון התחתונים, ומטיל בה זוהמא (כנ"ל אות ת"א).

פסקה תו

אמר רבי שמעון וכו': אר"ש, אמר הקב"ה, הביאו עלי כפרה בראש חדש, על שמיעטתי את הירח שהיא המלכות (כנ"ל בראשית א' אות קי"ג) **עלי** ודאי, דהיינו למעני. כדי להעביר הנחש מיניקת המלכות ויתבשם מי שצריך, דהיינו המלכות. **עלי** פירושו כמו שרפים עומדים ממעל לו, שאין פירושו למעלה ממנו, ח"ו, אלא למענו, ולכבודו. אף עלי, פירושו למעני. וע"כ כתוב בקרח, הנועדים על ה', שפירושו ג"כ בשביל ה', דהיינו שבשבילם, מחמת החטא של קרח ועדתו, נתעורר מי שמתעורר, הבא מצדם, שהוא הס"א לפגום בה' אף כאן, הביאו עלי כפרה, עלי ממש, דהיינו למעני בשבילי, כדי שהמלכות תתבשם, והנחש יהיה נעבר ממנה, ולא יהיה נמצא במקום ששורה. דהיינו במקום החסרון של מיעוט הירח. וכל כך למה, בשביל שמיעטתי את הירח, שהוא המלכות, ושולט בה מי שאינו צריך. ומשום זה, ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה תז

זכאה דרא"ש וכו': אשרי הדור שר' שמעון בן יוחאי שורה בו. אשרי חלקו בין עליונים ותחתונים. עליו כתוב, אשריך ארץ שמלכך בן חורין. מהו בן חורין. היינו, שזוקף ראשו לגלות ולבאר דברים ואינו מפחד, כמי שהוא בן חורין ואומר מה שרוצה, ואינו מפחד.

מי הוא **מלכך**. זה הוא ר"ש בן יוחאי, בעל התורה, בעל החכמה. כי כשהיו ר' אבא והחברים רואים את ר' שמעון, היו רצים אחריו, ואומרים, אחרי ה' ילכו כאריה ישאג.

פסקה תח

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, כתוב, והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו. שואל, למה שקול זה בזה, כלומר למה שניהם שקולים יחד בכתוב. ומשיב, אלא הכל במדרגה אחת עולה, זה מזדווג בזה, יום השבת שהוא ז"א מזדווג בחדש, שהוא מלכות. ושמחה של זה בזה אינו נמצא, דהיינו שאינם מזדווגים, אלא כשנגלה עליהם עתיקא קדישא, שהוא הכתר, ואז הוא שמחת הכל. ולמדנו, כתוב, מזמור שיר ליום השבת, ליום השבת ממש, דהיינו ז"א, שה"ס יום השבת. שהוא שבח שהקב"ה משבח. אז נמצאת שמחה, ונתוספת נשמה, כי עתיקא נתגלה, והזווג דז"א ומלכות מזדמן.

פסקה תט

אוף הכי בחדתותי וכו': אף כך הוא בחידוש הלבנה, דהיינו בראש חדש, שהשמש, שהוא ז"א, מאיר לה בשמחת אור עתיקא למעלה, משום זה, קרבן זה של ר"ח, הוא למעלה, כדי שהכל יתבשם, ותמצא שמחה בעולם. וע"כ הביאו עלי כפרה. הדבר הוא בדיוק. כדי לעורר הזווג.

פסקה תי

תאנא, כתיב עולת וכו': למדנו, כתוב עולת שבת בשבתו על עולת התמיד. היינו שצריך לכוון לבו למעלה למעלה יותר מבשאר הימים. וע"כ **על** עולת התמיד הוא בדיוק, כי **על** פירושו למעלה מתמיד. שלמדנו, כתוב בחנה, ותתפלל **על** ה', על, הוא בדיוק, שפירושו למעלה מה', שהוא ז"א, משום שבנים תלוים במזל הקדוש, שהוא דיקנא דא"א, כמו שהעמדנו. (לעיל ב"א אות ק"י) שהוא למעלה מז"א. ואין לך דבר בתורה או אות קטנה שבתורה, שאינה רמוזה בחכמה עליונה, ותלוים ממנה תלי תלים סודות של חכמה עליונה, ז"ש קווצותיו תלתלים. וכבר למדנו.

פסקה תיא

ר' יוסי אשכחיה וכו': רבי יוסי מצא את ר' אבא שהיה יושב וקורא מקרא זה, שכתוב, השלך **על** ה' יהבך. **על**, הוא מדויק. דהיינו למעלה מה', שהוא ז"א, כי מזון תלוי במזל. שהוא דיקנא דא"א. ר' יהודה היה קורא, **על** זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא. **על** זאת ודאי, דהיינו למעלה ממלכות הנקראת זאת, שהוא ת"ת שהוא למעלה ממלכות. **לעת מצוא**, הרי העמדנו שהוא אשה (ברכות ח.) אבל לעת מצא הוא כמ"ש, דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב. דהיינו בעשרת ימי תשובה. פירוש אחר, **לעת מצא**,

היינו בשעה שהנהרות, שהם אורות הבינה, נוזלים ונמשכים, והאבות, שהם חג"ת, מקבלים, והכל מתברכים. שע"ז יתפלל כל חסיד. **רק לשטף מים רבים**. מהו, שטף מים רבים. ומשיב, זה הוא עומק המבועים והנהרות, שהוא עתיקא קדישא, שמשם נמשכים האורות והמבועים לבינה. שמי יזכה לו ומי יזכה לקרב ולעלות שם. זהו שכתוב בו, רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו. כי אינם זוכים ואינם יכולים. לקבל מעתיקא.

פסקה תיב

ר' יצחק אמר וכו': ריי"א, כתוב אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש וגו' לחזות בנועם ה'. אשרי הם הצדיקים שכמה אוצרות עליונים צפונים להם בעולם ההוא, שהוא בינה, שהקב"ה משתעשע בהם באלו העולמות, כמו שהעמדנו, שעליהם בקש, לחזות בנועם ה'. וכבר למדנו, דהיינו הארת עתיקא הנמשכת בבינה. ור' יצחק חולק על ר' יהודה, שאמר אשר, רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו, מורה על אורות דעתיקא, שאי אפשר להשיג. אלא שיש צדיקים שזוכים גם לזה. רבי חזקיה אמר, מכאן נשמע, שיש צדיקים שזוכים לאור עתיקא, שכתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו שואל, יעשה, תעשה היה צריך לומר כיון שכתוב **זולתך** לשון נוכח. ומשיב, אלא **יעשה** ודאי, דהיינו שרומו על עתיקא, ע"כ מדבר בלשון נסתר, יעשה. והיינו הנני יוסיף על ימיך חמש עשרה שנה, שהיה צריך לומר אוסיף, כיון שאומר הנני, אלא שרומז על עתיקא, ע"כ מדבר בלשון נסתר הנני יוסיף. והוא מטעם שחיים נמשכים ממזל, דהיינו מדיקנא דעתיקא. והיינו השלך על ה' יהבך. שפירושו, למעלה מה', שהוא מזל. להיותו תפלה על מזונות כנ"ל. וכתוב, ותתפלל על ה'. שהוא ג"כ מזל, שהוא למעלה מה', להיותה תפלה על בנים, והכל אחד, שמושכים ממזלא שהיא דיקנא דעתיקא קדישא. הרי שיכולים לקבל ולמשוך שפע גם מעתיקא קדישא, דלא כרבי יהודה.

פסקה תיג

זכאה חולקיהון דצדיקיא וכו': אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא. עליהם כתוב, וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך. וכתוב, אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. וכתוב, ויבטחו בך יודעי שמך כי לא עזבת דורשיך ה'. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ימלוך ה' לעולם אמן ואמן.

קדושים

פסקה א

וידבר ה' אל משה וגו': וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם. ר' אלעזר פתח. אל תהיו כסוס כפרד אין הבין וגו'. בכמה פעמים העידה התורה בבני אדם, כמה פעמים הרימה קולה לכל הצדדים לעורר אותם, וכולם ישנים בשנתם בעונותיהם, אינם מסתכלים ואינם משגיחים באיזה פנים יקומו ליום הדין העליון, כשמלך העליון יתבע מהם עלבון התורה הצועקת כנגדם, ואינם מחזירים פניהם אליה, כי כולם פגומים בכל, שאינם יודעים האמונה של המלך העליון. אוי להם ואוי לנפשיהם.

פסקה ב

דהא אורייתא ביה וכו': כי התורה מעידה בו ואומרת, מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו. מהו חסר לב. היינו שאין לו אמונה, כי מי שאינו עוסק בתורה אין בו אמונה, והוא פגום בכל, שואל, **אמרה לו**, היה צריך לומר, אומרה לו, כש"א אומרה לאל סלעי, מהו אמרה. ומשיב אלא שבא לכלול ולהוסיף התורה שלמעלה, שגם היא קוראת אותו חסר לב, שפירושו, פגום האמונה.

פסקה ג

דהכי תנינן כל וכו': כי כך למדנו, כל מי שאינו עוסק בתורה אסור לקרב אצלו להשתתף עמו, ולעשות עמו מסחר. וכל שכן ללכת עמו בדרך. כי אין בו אמונה. ולמדנו, כל אדם שהולך בדרך ואין עמו דברי תורה, הוא מתחייב בנפשו. כל שכן מי שמתחבר בדרך עם מי שאין בו אמונה. מפני שאינו מחשיב כבוד אדונו, ושלו, שאינו חס על נפשו.

פסקה ד

ר' יהודה אומר וכו': מי שאינו חס על נפשו, דהיינו שמתחבר עם מי שאין בו אמונה, איך ימשוך נפש כשרה לבנו. אמר ר' אלעזר, תמה אני על הדור. וכבר נאמר הדבר וכו'. וע"כ כתוב אל תהיו כסוס כפרד אין הבין. אשרי הם הצדיקים העוסקים בתורה ויודעים דרכי הקב"ה, ומקדשים עצמם בקדושת המלך, ונמצאים קדושים בכל. ומשום זה מושכים רוח דקדושה מלמעלה. ובניהם כולם צדיקי אמת, ונקראים בני המלך, בנים קדושים.

פסקה ה

ווי להון לרשיעייא וכו': אוי להם לרשעים, שכולם עזי פנים ומעשיהם חצופים, בשעת תשמיש, משום זה יורשים בניהם שמולידים, נפש חצופה מצד הטומאה. כמ"ש ונטמתם

בם. הבא לטמא מטמאים אותו. **אל תהיו כסוס כפרד**, שהם בעלי זנות יותר מכל הבריות. **אין הבין**, שאין בני אדם משתדלים בדרך זה להבין. ואם כן. כתוב כאן, אין **הבין**. וכתוב שם, והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה והמה רועים לא ידעו **הבין**. כלומר, מה שם עזי נפש, אף כאן יהיו מזדמנים להם בנים שנקראים עזי נפש. מהו הטעם. הוא משום דלא ידעו הבין.

פסקה ו

והמה רועים: שואל, מי הם רועים. ומשיב, אלו הם המוליכים והמנהיגים את האדם לגיהנם, **לא ידעו שבעה**. היינו כש"א, לעלוקה, דהיינו לגיהנם, שתי בנות הב הב. משום שהם אומרים הב הב אינם יודעים שבעה. **כולם לדרכם פנו איש לבצעו מקצהו**. כי דורשי גיהנם הם. וכל זה מי גרם להם. הוא משום שלא נתקדשו בהזווג כמו שצריך. וע"כ כתוב, קדושים תהיו כי קדוש אני ה'. אמר הקב"ה מכל העמים לא רציתי שידבקו בי אלא ישראל. שכתוב, ואתם הדבקים בה', אתם, ולא שאר העמים. משום זה קדושים תהיו הוא בדיוק. **תיירי** פירושו דורשים. מלשון לתור לכם מקום (דברים א').

פסקה ז

קדושים תהיו כי קדוש וגו': ר' יצחק פתח, הוי ארץ צלצל כנפים וגו', שואל, וכי משום שהיא ארץ צלצל כנפים, נמצא בה ריעותא, שכתוב הוי ארץ. ומשיב, אלא אמר ר' יצחק. בשעה שהקב"ה ברא את העולם, ורצה לגלות עמוקות מתוך הנסתרות, ואור מתוך החשך, היו אז כלולים זה בזה. ומשום זה מתוך החשך יצא אור, ומתוך הנסתר יצא ונתגלה העמוק, וזה יצא מזה. ומתוך טוב יצא רע, ומן הרחמים יצא דין, והכל נכלל זה בזה, היצר הטוב ויצר הרע, הימין והשמאל, ישראל ושאר העמים, לבן ושחור. והכל היה תלוי אחד בחבירו. **קנטורא**, פירושו ריעותא. כמו, נתקלקלו הדורות ונבראו קנטורין, (ב"ר כ"ג) שפירושו אנשים רעים.

פסקה ח

תאנא א"ר יצחק וכו': למדנו ארי"י א"ר יהודה, כל העולם כולו לא נראה, אלא בחיבור אחד המדובק בסבך שלו. כלומר שמדת הדין ומדת הרחמים, שהם מלכות ובינה, היו דבוקים ומסובכים זו בזו. וע"כ, כשנידון העולם, בדין הכלול, ברחמים נידון. דהיינו במלכות הכלולה בבינה. ואם לא, לא היה יכול העולם להתקיים אפילו רגע אחד. (כמ"ש לעיל ב"א דף ז' אות ג' ד"ה וכבר, ע"ש) והרי העמדנו הדברים כמו שכתוב, כי כאשר משפטיך לארץ, דהיינו הרחמים הנקראים משפט, צדק למדו יושבי תבל. היו יכולים לקבל הדין דצדק, שהוא מלכות, מחמת החיבור עם מדת הרחמים. **עטירא** פירושו חיבור

ושיתוף, מלשון, דלא עביד עטרא (ב"ב כט:) שפירושו שטר שותפות. **קוטפא** פירושו דיבוק. מלשון נתר מקטף (נדה סו:) **קוטרוי**, פירושו סבך שלו, מלשון קטיר קא חזינא (יבמות סא:).

פסקה ט

[א] **ותאנא בההוא זמנא וכו'**: ולמדנו, בזמן ההוא שהדין תלוי בעולם, וצדק, שהוא מלכות, מתעטר בדין. כמה בעלי כנפים מתעוררים, כנגד בעלי הדין הקשה, לשלוט בעולם. פורשים כנפיהם מצד זה ומצד זה להשגיח בעולם. אז מתעוררים כנפים לפרוש עליהם ולהתחבר בדין קשה. ומשוטטים בעולם להרע. אז כתוב, הוי ארץ צלצל כנפים. פירוש. כיון שהמלכות עלתה ונתחברה בבינה כדי שיוכל העולם להתקיים (כנ"ל בדבור הסמוך) אז יצאו כנפים, דהיינו בחינת כסוים והעלמות גם בבינה. ויש ב' בחינת כנפים מצד המלכות ומצד הבינה. וז"ש, **בההוא זמנא דדינא תלייא וכו' כמה מארי דגדפין**, דהיינו בעלי כנפים מבינה, ממדת הרחמים, **מתערי לקבלי מארי דדינא קשיא לשלטאה בעלמא**, שהכנפים דבינה מתעוררים כלפי הכנפים דדין קשה ושולטים תחתיהם. ואז יוצאים ב' בחינות כנפים, דהיינו מבינה וממלכות שנכללו יחד. וז"ש, **פרסין גדפין מהאי סטרא**, מבינה, **ומהאי סטרא**, ממלכות, **לאשגחא בעלמא**. שב' בחינות כנפים אלו, משגיחים במלכות הנקראת עולם. ואז נמתקים דינים הקשים ממלכות דמדת הדין. וז"ש, **כדין מתערין גדפין למפרס לון ולאשתאבא בדינא קשיא**. שהכנפים דמדת הרחמים שמבינה בולעים. ושואבים לתוכם הכנפים דמדת הדין שממלכות, ואז נידון העולם מהכנפים דמדת הרחמים שמבינה. וז"ש, **ושאטין בעלמא לאבאשא**, שהדין הנעשה בעולם הוא מכנפים דבינה. וזה נבחן שיש במלכות הנקראת ארץ, ב' צללים. צל א' מכנפים דבינה, וצל א' מכנפים דמלכות. וז"ש, כדין כתיב, הוי ארץ **צלצל** כנפים. דהיינו ב' מיני צללים מב' מיני כנפים. ובזה מובן מה שאמר **הוי ארץ**. כי סוף סוף הארץ נמצאת אז בדין, כמ"ש, **ושאטין בעלמא לאבאשא**, אלא בדין ממותק במדת הרחמים דבינה. וההפרש הוא, כי על מדת הדין הקשה אין תשובה מועילה ולפיכך אין העולם יכול להתקיים. אבל על הדין הממותק ברחמים, אם ישובו, יזכו לקבל האורות הגדולים דבינה (ועי' ב"א דף ז' אות ג' ד"ה וכב ר) וע"כ יכול העולם להתקיים.

[ב] **אמר ר' יהודה וכו'**: אר"י ראיתי בני העולם בחוצפה. חוץ מאלו צדיקי אמת. ומשום זה הכל נמצא כביכול כך. כנ"ל בדבור הסמוך. הבא לטהר מסייעים אותו. הבא לטמא, הוא כמו שהעמדנו, ונטמתם בם.

פסקה י

ר' יוסי הוה וכו': ר"י היה הולך בדרך, פגע בו ר' חייא, אמר לו, זה שהעמידו החברים, שכתוב בעלי, לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה עד עולם. בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר הוא בדברי תורה. למה. הוא משום, שדברי תורה עולים על כל קרבנות העולם. כמו שהעמדנו, שכתוב, זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים. מורה, ששקולה התורה כנגד כל הקרבנות שבעולם. א"ל, כך הוא ודאי, שכל מי שעוסק בתורה, אע"פ שנגזר עליו עונש מלמעלה, הוא יפה לו מכל הקרבנות והעולות, והעונש ההוא נקרע.

פסקה יא

ות"ח לא אתדכי וכו': ובוא וראה, אין האדם נטהר לעולם אלא בדברי תורה, משום זה, דברי תורה אינם מקבלים טומאה, משום שהיא התורה עומדת לטהר הטמאים. ורפואה נמצאת בתורה. שכתוב, רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך. וטהרה נמצאת בתורה, שכתוב, יראת ה' טהורה עומדת לעד. מהו, עומדת לעד. היינו שעומדת תמיד בטהרה זו, ואינה נעברת ממנה לעולם.

פסקה יב

א"ל יראת ה' כתיב וכו': אמר לו, הרי כתוב יראת ה', ולא תורה. אמר לו, כך הוא ודאי, שהכונה היא על תורה, כי התורה מצד הגבורה באה. וע"כ נקראת יראת ה'. א"ל, ומשום יוצא זה, מכאן הוא יוצא. שכתוב ראשית חכמה יראת ה'. הרי שהחכמה נקראת יראה. וכתוב. יראת ה' טהורה. הרי שהטהרה היא בחכמה, דהיינו בתורה.

פסקה יג

ואורייתא קדושה אתקרי וכו': והתורה נקראת, קדושה. שכתוב, כי קדוש אני ה', וזו היא התורה, שהיא שם הקדוש העליון. וע"כ, מי שעוסק בה, נטהר, ואח"כ מתקדש. שכתוב, קדושים תהיו, קדושים היו לא כתוב. אלא תהיו, תהיו ודאי. כלומר, שהוא הבטחה שע"י התורה **תהיו** קדושים. א"ל כך הוא ודאי, ומקרא כתוב, ואתם **תהיו** לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. וכתוב אלה הדברים וגו'.

פסקה יד

תאנא קדושה דאורייתא וכו': למדנו, קדושת התורה היא קדושה העולה על כל הקדושות, וקדושת חכמה עליונה הסתומה עולה על הכל. אמר לו, אין תורה בלי חכמה, ואין חכמה בלי תורה. והכל במדרגה אחת היא. והכל אחד, אלא התורה נמצאת בחכמה עליונה, ושם עומדת, ובה נטעו השרשים מכל הצדדים.

פסקה טו

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, מצאו אדם אחד, במקום האשפה והמיאוס של העיר, רוכב על סוס, וכשיצא משם, השמיט ידיו לענף אחד של אילן, לנקות בו ידיו. ואע"פ שלא היה לו חשש נגיעה בלכלוך, כי רכב על סוס, עכ"ז החמיר על עצמו, לטהר ידיו, מחמת שהיה במקום טנוף. א"ר יוסי זהו שכתוב. והתקדשתם והייתם קדושים. אדם מקדש עצמו מלמטה, מקדשים אותו מלמעלה. ז"ש, קדושים תהיו כי קדוש אני ה'. **לקינטא**, היא. מלשון וקנטת נפשא דעמא (ת"י במדבר כ"א ד') שפירושו מיאוס וקצר נפש. **קוסטא** היא עיר. מלשון, דיירנא בקוסטא דחוקא (תענית כ"ד).

פסקה טז

תאני ר' אבא וכו': למד ר' אבא. פרשה זו קדושים, היא כלל כל התורה והיא חותם טבעת האמת. בפרשה זו נתחדשו סודות עליונים של התורה, בעשרת הדברות, (כלהלן אות ע"ט) וגזרות ועונשים ומצוות עליונות. וכשהגיעו החברים לפרשה זו היו שמחים.

פסקה יז

א"ר אבא וכו': אר"א, מהו הטעם שפרשת עריות ופרשת קדושים סמוכות זו לזו. ומשיב, אלא כך למדנו, כי מי שנשמר מאלו העריות, הוא נעשה ודאי בקדושה. דהיינו שהוריו קדשו עצמם בשעת תשמיש. וכל שכן אם גם מקדש עצמו בקדושת אדונו, ע"י עבודת עצמו. וכבר העירו בזה החברים.

פסקה יח

אימתי עונתן דכלא וכו': מתי היא העונה של הכל שיתקדש בו האדם. בוא וראה, מי שרוצה להתקדש ברצון אדונו, לא ישמש אלא מחצות לילה והלאה, או בחצות לילה. כי באותה שעה הקב"ה, ז"א, נמצא בגן עדן, שהוא המלכות. וקדושה עליונה מתעוררת. ואז היא השעה להתקדש. זה. הוא לשאר בני האדם. תלמידי חכמים היודעים דרכי התורה, הרי בחצות לילה היא השעה להם לקום לעסוק בתורה, להתחבר בכנסת ישראל, שהיא המלכות, ולשבח לשם הקדוש, שהיא המלכות, ולמלך הקדוש, שהוא ז"א.

פסקה יט

בליליא דשבתא וכו': בליל שבת, שרצון הכל נמצא, בשעה ההיא הוא הזווג שלהם, של ת"ח, למצוא הרצון של הקב"ה וכנסת ישראל, שהם ז"א ומלכות, כמו שלמדנו, שכתוב, בנים אתם להי' אלקיכם. ואלו נקראים קדושים, שכתוב קדושים תהיו כי קדוש אני ה'. וכתוב, והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו וגו'.

פסקה כ

קדושים תהיו: ר' אבא פתח, ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. בוא וראה, בכל עמי העולם לא רצה בהם הקב"ה, חוץ מבישראל בלבד. ועשה אותם עם יחיד בעולם. וקרא אותם גוי אחד כשמו. והעטיר אותם בכמה עטרות, וכמה מצות להתעטר בהן. ועל כן נתן להם, תפילין של ראש ותפילין של יד, לעטר בהם האדם כעין של מעלה. כי תפילין של ראש שלמעלה, הם מוחין דז"א, ותפילין של יד למעלה, הם מוחין של המלכות. ושתמצא שלמות אחת בכל. דהיינו למעלה ולמטה.

פסקה כא

ובההיא שעתא דאתעטר וכו': ובשעה ההיא שהאדם מתעטר בהם ומתקדש בהם, בתפילין, נעשה שלם, ונקרא אחד. כי לא נקרא אחד אלא כשהוא שלם. ומי שהוא פגום לא נקרא אחד. ועל כן הקב"ה נקרא אחד בשלמות הכל, בשלמות האבות, שהם חג"ת, ובשלמות כנסת ישראל, שהיא המלכות. ומשום זה, ישראל למטה נקראים אחד, כי כשהאדם מניח תפילין ומתכסה בכסוי של מצוה שהוא הטלית, אז מתעטר בעטרות קדושות כעין של מעלה ונקרא אחד.

פסקה כב

ובגיני כך ליתי וכו': ומשום זה, יבא אחד וישתדל באחד, הקב"ה שהוא אחד, ישתדל באחד שהוא ישראל. כי אין המלך משתדל אלא במה שראוי לו. ומשום זה כתוב, והוא באחד ומי ישיבנו. שאין הקב"ה שורה ואינו נמצא אלא באחד. שואל, אומר והוא באחד, אחד היה צריך לומר. ומשיב, אלא הפירוש הוא, כמי שנתתקן בקדושה עליונה להיות אחד, דהיינו בישראל, אז הוא שורה באחד, ולא במקום אחר. דהיינו לא בעם אחר.

פסקה כג

ואימתי אקרי ב"נ וכו': ומתי נקרא האדם אחד, בשעה שנמצא דכר ונוקבא, ומתקדש בקדושה עליונה, ומתכוון להתקדש. ובוא וראה, בשעה שנמצא האדם בזווג אחד דכר ונוקבא, ומתכוון להתקדש כראוי, אז הוא שלם ונקרא אחד בלי פגם.

פסקה כד

בגיני כך בעי וכו': משום זה צריך האדם לשמח את אשתו בשעה ההיא, להכין אותה עמו ברצון אחד, ויתכוונו שניהם יחד לדבר ההוא. וכשנמצאים שניהם יחד, אז הכל אחד בגוף ובנפש. בנפש הם אחד, להדבק זה בזה ברצון אחד. ובגוף הם אחד, כמו שלמדנו, שאדם שלא נשא אשה הוא כמו גוף שנחלק, שהוא חצי גוף, ובת זוגו היא חצי גוף. וכשמתחברים יחד דכר ונוקבא, אז נעשים גוף אחד שלם. ונמצא שהם נפש

אחת וגוף אחד, ונמצא האדם אחד. ואז הקב"ה שורה באחד, ומפקיד רוח הקדוש באחד ההוא. דהיינו בנולד מהם.

פסקה כה

ואלין אקרון בנין וכו': ואלו נקראים בנים של הקב"ה, כמו שלמדנו (לעיל אות י"ט) ומשום זה, קדושים תהיו כי קדוש אני ה'. אשרי הם ישראל שלא העמידו דבר זה במקום אחר דהיינו שלא רצו שום דבר בעד קדושתם, אלא להדבק בו ממש, שכתוב, כי קדוש אני ה', דהיינו להדבק בו ולא באחר. וע"כ קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם.

פסקה כו

איש אמו ואביו תיראו וכו': הרי למדנו שפרשה זו היא כלל התורה (כנ"ל אות ט"ז) וא"כ יש לדייק, למה הסמיך יראת אב ואם, לשבתותי. ומשיב, אלא אמר ר' יוסי, מפני שהכל אחד, כי מי שירא מזה, מאביו ומאמו, שומר את השבת.

פסקה כז

איש אמו: שואל, למה, ביראה, הקדים אמו לאביו. שאומר איש אמו ואביו תיראו, מהו הטעם. ומשיב, הוא כמו שהעמדנו. אבל אמו, שהוא משום שאין רשות בידיה כל כך להטיל יראה, כאביו. לכן הקדים הכתוב את היראה שלה.

פסקה כח

ר' יצחק אמר וכו': ריי"א, מה כתוב למעלה, קדושים תהיו, שפירושו, שהאדם צריך להתקדש באשתו יחד. וממי השבח יותר חשוב בקדושה ההיא, הוי אומר מן הנוקבא, מפני שאינה יודעת תורה וקדושה כמו הדכר, משום זה הקדים אמו, ואומר, איש אמו ואביו תיראו.

פסקה כט

ר' יהודה אמר וכו': ריי"א, איש אמו ואביו תיראו, שהקדים אמו לאביו, הוא כעין זה שכתוב, ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים. ובמקום אחר הקדים שמים לארץ. אלא שהוא להראות ששמים וארץ נעשו ביחד. אף כאן הקדים האם לאב, ובמקום אחר הקדים האב לאם, להראות ששניהם כאחד השתדלו בו, ושניהם שוים ביראה ובכבוד.

פסקה ל

[א] **ואת שבתותי תשמרו**: שיורה על שתי שבתות, שהם יום שבת, שהוא ז"א, וליל שבת, שהוא המלכות. שהם שקולים זה כזה, והכל כאחד נשקל במשקל אחד. וע"כ כללם הכתוב יחד. וכתוב, ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם, וכתוב זכור את יום השבת

לקדשו, שכאן כתובה שמירה, וכאן כתובה זכירה. אלא כתוב אחד הוא באב, שהוא ז"א, המרומז בזכור. וכתוב אחד הוא באם, שהיא המלכות המרומזת בשמירה.

[ב] **כתיב הכא איש וכו'**: כתוב כאן, איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו, וכתוב שם את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו. מהו מקדשי. הוא כמשמעו, דהיינו בית המקדש. ועוד יש לפרש **מקדשי**, שאלו הם המקדשים עצמם באותה שעה. כעין זה, וממקדשי תחלו, שפרשו, אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי. ומה שם פירושו ממקודשי, אף כאן בכתוב, ומקדשי תיראו, פירושו מקודשי, דהיינו המקדשים עצמם, שהם אב ואם.

פסקה לא

איש אמו ואביו תיראו: ר"ש אמר, כתוב, ואתם הדבקים בה' וגו'. אשרי הם ישראל שמתדבקים בהקב"ה, ומשום שהם מתדבקים בהקב"ה, הכל מתדבק יחד זה בזה.

פסקה לב

ת"ח בשעתא דב"נ וכו': בוא וראה, בשעה שהאדם מתקדש למטה, כמו החברים שמקדשים עצמם משבת לשבת, בזווגם, בשעה שהזווג העליון נמצא, כי בשעה ההיא נמצא רצון, והברכה מוכנת. אז מתדבקים הכל כאחד, הנפש של שבת, והגוף הנולד המזדמן בשבת. וע"כ כתוב, איש אמו ואביו תיראו, שהם זווג אחד בגוף, באותה שעה שנתקדש. כלומר שהמשיכו בזווגם גוף קדוש. **ואת שבתותי תשמורו**, זה שבת עליון, שהוא ז"א, ושבת תחתון, שהוא המלכות. שהם מזמינים הנפש לגוף ההוא מזווג ההוא העליון, שמזווג דז"א ומלכות נולדה הנפש. וע"כ, את שבתותי תשמרו, מורה שנים. והכל נתדבק זה בזה. אשרי חלקם של ישראל.

פסקה לג

ד"א ואת שבתותי וגו': פירוש אחר. ואת שבתותי תשמורו, היא אזהרה לאלו המחכים לזווגם משבת לשבת. וכבר העמדנו, כמו שכתוב, לסריסים אשר ישמרו את שבתותי. מי המה סריסים אלו. אלו הם החברים שמסרסים עצמם כל שאר הימים, כדי לעסוק בתורה, והם מחכים משבת לשבת. ז"ש, אשר ישמרו את שבתותי. ישמרו פירושו, כש"א ואביו שמר את הדבר, דהיינו המתנה. ומשום זה כתוב, ואת שבתותי תשמרו. איש אמו ואביו תיראו, זה אב ואם של הגוף ואת שבתותי תשמורו, זה אב ואם של הנפש, שהם שני שבתות, ז"א ומלכות כנ"ל. והכל מתדבק זה בזה. אשרי חלקם של ישראל.

פסקה לד

איש אמו ואביו וגו': איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו. מצוות אלה שקולות זו כנגד זו, ששקול כבוד אב ואם לכבוד של שבת, באביו הקדים כבוד. וזהו שאמר הכתוב, ואם אב אני איה כבודי ואם אדונים אני איה מוראי. **כבודי**, הוא עולה בחשבון מ"ב שהם עשרה מאמרות, ול"ב אלקים הכתובים במעשה בראשית.

פירוש. שהרעיא מהימנא מפרש אביו ואמו, בז"א ומלכות, וז"ש שהם שקולים כשבת, כי ושבתותי תשמרו, ה"ס ב' שבתות, שהם ז"א ומלכות, וא"כ שניהם ענין אחד. ועל הקושיא שביראה מקדים אמו לאביו, ובכבוד מקדים אביו לאמו, מביא הכתוב, ואם אב אני איה כבודי, ואם אדונים אני איה מוראי. אשר באב שהוא ז"א נוהג כבוד, ובאם שה"ס המלכות הנקראת אדני, נוהג מורא. וע"כ במורא מקדים האם ובכבוד האב. וסוד הכבוד הנוהג בז"א, הוא להמשיך לו המוחין דהארת חכמה שבבינה, שה"ס ל"ב אלקים דמע"ב וז"ש, **כבודי סליק בחושבן** וכו'. שה"ס המוחין של הארת חכמה שהם עשרה מאמרות, ול"ב אלקים.

פסקה לה

ובכל אתר, כבוד וגו': ובכל מקום, כבוד חכמים ינחלו. והעמידוהו רבנן, אין כבוד אלא תורה, שהוא ז"א הנקרא תורה, משום שאלו ל"ב אלקים שבתורה הם הכבוד שלו. כי כבוד בגיממריא ל"ב. שה"ס החכמה כנ"ל. ואלו החכמים שבתורה, שהם חכמים בחכמה, יורשים כבוד זה. שהוא המוחין דל"ב אלקים. ולא הכסילים שעליהם נאמר, וכסילים מרים קלון. ומאין לנו, שמי שאינו יודע בתורה נקרא כסיל. שכתוב, וכסיל לא יבין את זאת, ואין זאת אלא תורה, שכתוב, וזאת התורה אשר שם משה.

פסקה לו

רעיא מהימנא, בגין וכו': אמר בוצינא קדישא שהוא ר"ש, לרעיא מהימנא: רעיא מהימנא, משום שאתה חלש, פתחתי הפרשה באלו המצות, כדי להיות מעט עזר לך. התחזק בעצמך, כי המחנות של הישיבות באים אליך במצוה שלאחר זו, שהיא המצוה, להעמיד עליך מלך למעלה, והקב"ה יקים אותך מלך בעליונים ותחתונים בצורתו, משום שרבנן שבישיבה, עליהם הן, השכינה העליונה, שהיא בינה, והתחתונה, שהיא מלכות. שהן ב' ההין של שם הויה. והקב"ה, שהוא ו', הוא מלך באמצע ב' ההין, ואחוז בעליונים ותחתונים, בבינה ומלכות, כך אתה תהיה בצורתו בן שלו, קום בכבוד המלך.

פסקה לז

קם רעיא מהימנא וכו': קם רע"מ, ונשא ידיו למעלה, אל הכתר, ואמר, יהי הרצון שלך, עילת העילות, שאתה מתעלה מעילה לעילה עד שאין עילה למעלה ממך, כי אתה למעלה מכל עילה, ויהי רצונך, לתת לי כח לעשות רצונך במדרגות שלך, שהם אבא ואמא, דהיינו חכמה ובינה, ואני בן שלהם, כי רעיא מהימנא שהוא משה, הוא דעת שהוא בן לחו"ב. וביחודך, שניהם אחד, ואתה השוית יראת אבא ואמא ליראה שלך, מאחד שאתה באמצע, כי חכמה ובינה הם בימין ושמאל והכתר עליהם באמצע, אחד ולא שנים, בלי שותפות, אע"פ שהם, או"א, אחד על ידי שותפות שלך, אבל אתה אחד בלי שותפות של אחר. ומשום זה נאמר בך, ואין אלקים עמדי.

פסקה לח

הב לי חילא וכו': תן לי כח להתעורר בתחילה בכבודך, ואח"כ בכבוד אבי ואמי שבשמים, שהם ז"א ומלכות, שהעמידו על הם, גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית. והעמידו בעלי המשנה, אין אביו אלא הקב"ה, שהוא ז"א, ואין אמו אלא כנסת ישראל, שהיא המלכות. והכבוד שלך הוא אבא, דהיינו החכמה, הכלולה בעשר ספירות ממטה למעלה שלו. כי החכמה אינה מאירה רק ממטה למעלה. ושניהם, חו"ב, הם כסא וספסל תחתיך לכבודך.

פסקה לט

והכי תקינו למהוי וכו': וכך התקינו, שהקטן יכבד את הגדול שלמעלה ממנו. אבא, הוא חכמה, הלא אב אחד לכולנו, שיהיה משמש תחתיך, ואתה כתר עליון על ראשו. ואין כתר עליך. ואין אלוה אחר. ואימא, שהיא בינה, צריכה לשמש לאבא, שהיא תחתיו, ולהיות כסא תחתיו.

פסקה מ

ויאמר, איהו בכל וכו': ויאמר, הוא, אבא, בכל מאמר, עד ל"ב פעם אלקים, שאמר יהי כן, ויהי כן. והיא, אמא, עשתה מאמרו מיד. ומשום שעשתה מאמרו וצוויו בלי עיכוב כלל, בל"ב שבילים של החכמה המאירים בל"ב אלקים שבבינה, שבהם נבראו כל מעשה בראשית, היא נקראת כבוד, כי כבוד בגימטריא ל"ב. שכתוב, ובהיכלו כולו אומר כבוד. וכן ברוך כבוד ה' ממקומו. וכן איה מקום כבודו להעריצו. שכל אלו הם בינה הנקראת כבוד.

פסקה מא

ותרגום כבוד אביו וכו': והתרגום של כבוד אביו הוא יקרא דאבוהי. וזוהי תורת ה' תמימה, עליה נאמר, יקרה היא מפנינים. הרי שהתורה שה"ס ז"א שנקראת יקרה, היא כבוד אבא. וישראל שנקראו בנים הם בכלל בן ובת מצד תפארת ומלכות. באלו בן ובת, היקר של אביו ואמו, שהם חו"ב, לעשות הצווי שלו, דאבא, והצווי שלו, דאו"א הם מצות עשה. והרי העמידוהו בעלי המשנה, יש מצווה ועושה, ומשום זה הוא נעשה ונשמע, שזה הוא כבוד דאבא ואמא שיצוה לבנו שיעשה כך, והוא עושה מיד בלי עיכוב כלל.

פסקה מב

ועלת על כלא וכו': ועילת על כל העילות שהוא הכתר, אני רוצה להשתדל בכבודך, לתקן מדות דאבא ואמא, שהם חו"ב, לכבודך. תהיה בעזרי לסדר הכל כראוי, ואתה תסדר לי, ולכל בעלי הישיבות שלמעלה ושלמטה, ומחנות המלאכים העליונים והתחתונים, שיהיו מתוקנים ומסודרים לכבוד שלך, כתר, ולכבוד דאבא ואמא, חו"ב, להיות ספסל תחת רגליו, ולעשות הצווי שלו של או"א, בכל המצוות שלו, ולירא ממנו בכל מצות לא תעשה.

פסקה מג

והאי איהו איש וגו': וזה הוא איש אמו ואביו תיראו. וסמוך לו, ואת שבתותי תשמורו. ובמקרא אחר, ואת מצותי תעשו. מצד מצות עשה, שהיא כיבוד, מקדים אבא לאמא, וזהו **י"ה**, שאבא קודם. משום שמצות עשה היא מצד אבא. מצד לא תעשה, שהיא יראה, מקדים אמא לאבא, וזהו **ה"י**, שאמא שהיא **ה'** קודמת לאבא שהוא **י'**. והיינו, **כבוד** אלקים הסתר דבר, לאלו שאינם משתדלים בכבוד הזה, שהוא המצות, הסתר דבר מהם.

פסקה מד

ועלייהו אתמר וכו': ועליהם נאמר, וכסילים מרים קלון. אלו הם עמי הארץ, משום שאינם משתדלים בכבוד התורה. ואיך אומרים, אבינו שבשמים שמע קולנו חוס ורחם עלינו וקבל תפלתינו. הרי הוא, הקב"ה, יאמר להם **ואם אב אני איה כבודי** שפירושו, איה השתדלותכם בתורה ובמצות שלי לעשות צוויי, שמי שאינו יודע מצות אדונו איך יעבוד אותו.

פסקה מה

בר ממאן דשמע וכו': חוץ ממי ששומע מחכמים ועושה, אע"פ שאינו יודע מעצמו, וזה הוא כנגד נעשה ונשמע. דהיינו ששומע מחכמים ועושה. ועם כל זה, יש הפרש למי שאינו מקבל מאדונו, אלא משלוחו. ומהו ההפרש בין זה לזה. הוא, כי כתוב, משה קבל

תורה מסיני, ואחר כך ומסרה ליהושע. אני, דהיינו רעיא מהימנא, קבלתי, ואח"כ מסרתי לכולם. וכך מי שמקבל מאחר, דומה, לקבלת הלבנה והככבים מן השמש, שבקיבול הזה מתמלא. ומי שמקבל, אפשר שהשפע יסתלק ממנו, כמו שאנו רואים בשמש ובלבנה, שהאור שלהם מסתלק בלילה שאין השמש מאיר אלא ביום, והלבנה רק בלילה.

פסקה מו

ואי תימא דההוא וכו': ואם תאמר, שהאור של הלבנה הוא מהשמש, שאע"פ שנאסף אורו, הוא מאיר בלבנה ובכוכבים. ונמצא שהשמש מאיר גם בלילה. ומשיב. הרי מצד אחר, אנו רואים בליקוי הלבנה והשמש, שנסתלק אורם ונשארו כגוף בלי נשמה. משום שיש אדון עליהם המחשיך מאורם. אבל עיקר האור הוא, מקום ההוא הנובע ואין הפסק לאור שלו. ואין עליו אלוה אחר שיפסיק ממנו אורו.

פסקה מז

ועלת העלות בתר וכו': ועילת העילות, אחר שאתה שמה, בתורה, אין הפסק לנביעו של אור התורה. יהי רצון שלך שלא תזוז מאבא ומאמא שלי. שהם תורה ומצוה, ז"א ומלכות, ולא מבניו, שהם ישראל. וכך הוא מי שממית עצמו על התורה, שהיא יקרה, התורה מתקיימת בו ואינה נפסקת ממנו, מה שאין כן, מי שאינו משתדל בה, אלא אע"פ שעושה מצות חכמים, דהיינו, ששומע מחכמים ועושה כנ"ל, הוא משמש שלהם, הוא עבד ולא בן, אלא אם הוא עבד נאמן, אדונו משליט אותו על כל אשר לו.

פסקה מח

אבל מאן דלא וכו': אבל מי שאינו עוסק בתורה, ואינו משמש חכמים, לשמוע מהם המצות, לקיים נעשה ונשמע, אלא שחוטא ועובר על לא תעשה, הוא שקול ודומה לאומות העולם עכו"ם, בניו של סמאל ונחש, שנאמר בהם וכסילים מרים קלון, שלא רצו לקבל התורה. כי כל שאין בו תורה אין בו כבוד, שנאמר בהם כבוד חכמים ינחלו.

פסקה מט

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, ראשי הישיבה, לא כל כבוד שוה, כי, בן יכבד אב ועבד אדוניו. **בן** יכבד, על מנת שלא לקבל שכר. אבל מצווה הוא בכבוד אבא ואמא, ואם אינו רוצה לעשות, ייסרו אותו אבא ואמא, עד שעושה בעל כרחו. ואם הוא בן גדול, בית דין כופים אותו. ואם אינו רוצה לעשות מה כתוב בו, בננו זה סורר ומורה איננו שומע בקולנו. ודנים אותו בסקילה. אבל **עבד** המשמש על מנת לקבל שכר, אם אינו עושה מצות אדונו, אדונו מעביר אותו מביתו, ולוקח אחר. מה שאינו יכול לעשות כן לבנו, אלא או שיעשה מצותו, או שיהרג אותו.

פסקה נ

אמר ליה בוצינא וכו': א"ל המאור הקדוש, דהיינו ר' שמעון, מי גרם לבן שלא יעשה מצותו, כיון שבנו הוא. אמר רעיא מהימנא, ודאי התערובת של רע שיש בו, וסוד זה גרם לישראל שיחטאו לפני אביהם שבשמים. וז"ס ויתערבו בגוים. וזה גרם הריגה לישראל ונחרב בית המקדש. ומשום זה אין מקבלים גרים לימות המשיח, אלא ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר.

פסקה נא

דישראל אינון מאילנא וכו': כי ישראל הם מעץ החיים, ויש עבד טוב ועבד רע, מצד מטטרון עבד טוב, שהוא עבד נאמן לרבו. עבד רע, הוא סמאל. אבל מי שהוא מעץ מחיים הוא בן עולם הבא. בן מצד בן י"ה, שהוא ז"א, כי בינה, היא אותיות בן י"ה. ויורש המלכות, שהוא **ה'** דהויה. ואיך יורש אותה, אם עושה מצות אבא ואמא, הוא יורש אותה. משום שהמלכות היא מצות המלך, ועליה נאמר, מדוע אתה עובר את מצות המלך. היא מצוה, וצווי המלך על עשה ולא תעשה.

פסקה נב

מצוה מדאורייתא דאיהי וכו': מצוה מן התורה היא, שהיא ת"ת. וכאן אין שם פרוד בין תורה ומצוה, כי התורה היא כלל, והמצות שבה הן פרטיה, והם אחד. הקב"ה אמת, תורתו תורת אמת, הוא תורתו ומצותו, להיותם אחד. כמו הבינה, שהיא תורתו ומצותו של החכמה. כי תורה ומצוה העליונות, ה"ס חו"ב, שהם אחד ואינם נפרדים לעולם. ויש תורה דבריאה, דהיינו ז"א דעולם הבריאה, וחכמה דבריאה ובינה דבריאה. וכך בכל המדות. יש חכמה ובינה ותורה ומצוה. בזה בעולם הבריאה, יכול הבן להיות בתורה זו בלי מצוה, ומצוה בלי תורה, בפרוד. ומכאן, מבחינת עולם הבריאה, נמשך בן סורר ומורה, כי בעולם הבריאה כבר נמצא קליפות, בסו"ה זה לעומת זה עשה אלקים. אבל מעולם אצילות אין שם פרוד, וכן נשמה הנמשכת משם אין חטא בא על ידו. ואין בה משם לא עונש ולא שכר ולא מיתה. כי אין שם קליפות כלל, בסו"ה לא יגורך רע.

פסקה נג

ובגין דא אורייתא וכו': ומשום זה באצילות התורה, היא עץ החיים, שהשגתה היא שכר עולם הבא, שהיא הבינה, ואילן זה, נקרא עץ החיים, ונקרא עולם הבא מצד הבינה, ולא נקרא שכר, משום שהוא בן משם, אינו עוסק בתורה לקבל שכר, לא במעשה ולא בדבור ולא במחשבה.

פסקה נד

אתא בוצינא קדישא וכו': בא המאור הקדוש לנשק ידיו. אמר, ודאי אתה בן משם, מעולם אצילות, בצורת בן הבכור שלו, שהוא תפארת, בן אבא ואמא עלאין, שאצילות שלו הוא בלי הפסק. לא קדמך בן אחר, לא במחשבה ולא בדבור ולא במעשה. אמר רעיא מהימנא, ואתה והחברים, וראשי בעלי הישיבות המזומנים כאן עמי, הם בלי הפסק כלל, ובלי תערובת, מס"א. דהיינו בבחינת עולם האצילות. נשקו כולם זה לזה, ונודעו באחוה, ובכו.

פסקה נה

פתח ר"ש ואמר וכו': פתח ר' שמעון ואמר. עם כל זה בן הבכור, דהיינו רעיא מהימנא, חייבים כל אחיו בכבודו, כי כתוב, כבד את אביך, והעמידוהו רבנן, **את**, הוא לרבות אחיך הגדול, שאתה מחויב בכבודו. ואפילו מכל הבחינות, כבר מפורש עליך בתורה, **בשגם**, זה הבל. שמשה היה נשמת הבל. ולא היה לאדם הראשון בן ראשון לפניו. כי קין היה מצד הנחש, והבל היה מצד אדם (כנ"ל בראשית א' אות תנ"ה). והעמידו רבנן בשגם זה משה. כי בשגם אותיות משה, בן המלך בכל מקום. אתה בכור מצד עץ החיים טוב ורע, אתה הוא טוב, ז"ש, וירא אלקים את האור כי טוב. ותרא אותו כי טוב. פירוש, המלאך מטטרון נקרא עץ החיים טוב ורע. ומשה הוא בחינת הטוב שלו.

פסקה נו

ומתמן, קרא יתך וכו': ומשם, קרא אותך הקב"ה עבד נאמן. כי עבד הוא מצד מטטרון (כנ"ל אות נ"א) אח"כ עלית להיות מלך. ז"ש, ויהי בישורון מלך. ואח"כ בן בית למעלה. מלך, היית, מצד המלכות דבריאה, בן בית מצד הבינה דבריאה. ועתה אתה מלך מצד האילן המלכות דאצילות. בן בית מצד י"ה, שהוא תפארת דאצילות אשרי חלקך. ומי גרם לך זה, משום השתדלותך בתורה ומצוה ליחד הקב"ה ושכינתו, להביא המלך על מקומו ועל צבאיו למעלה, ועל ישראל למטה.

פסקה נז

ובג"כ ירתין כלהו וכו': ומשום זה יורשים כולם ממנו נשמות דאצילות, ונקראים בנים שלו, משם הוי"ה דאצילות, שאין שם פרוד וקצוץ. ומתחילה נאמר בהם שהם בנים להקב"ה ושכינתו, מצד הויה שבעולם הבריאה, שנאמר בו, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. דהיינו בראתיו, מצד הויה שבבריאה, יצרתיו, מצד יצירה, אף עשיתיו, מצד העשיה. ועתה נעשו בנים דהויה דאצילות.

פסקה נח

ובך אתקיים פקודא וכו': ובך נתקיים המצוה, שמצווה על ישראל להעמיד עליהם מלך. ז"ש שום תשים עליך מלך. ונתקיים בך בתחילה ויהי בישורון מלך שהיה מלך ראשון על ישראל. וכולם מתנהגים אחריך, כאברים המתנהגים כולם בכח תנועת הנשמה המתפשטת לכל אבר. משום שכתר עליון, שאתה תהיה מעוטר בו, שבו עילת העילות, הוא כתר על הכל, נסתר וגנוז בפנימיות שלו, וממנו מתפשט על כל הספירות, ומסדר אותן, שזה יהיה גדול, חסד, וזה יהיה קטן דין, וזה בינוני, רחמים, ומנהיגן כרצונו, ומאיר בהן, ומקשר אותן ומיחד אותן.

פסקה נט

הכי אנת תהא וכו': כך אתה תהיה מנהיג לישראל, בכל מדות טובות שלו, של הכתר, ותסדר כל אחד ואחד כראוי לו, הבכור כבכורתו, והצעיר כצעירתו, ובינוני לפי מדרגתו, ותקשרם קשר אחד לאביהם שבשמים, שיהיו כולם בשפה ברורה לברך להקב"ה, ולקדשו, וליחדו, במדרגה שלך, במחשבה שלך, באצילות שלך. שנתקיים בך, ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם. קום והתעורר בהמצוה, להכרית זרעו של עמלק. (תצא רפא:)

פסקה ס

איש אמו ואביו תיראו וגו': מצוה זו היא, לכבד אב ואם. שצריך האדם לירא מאביו ואמו, ולכבד אותם. כמו שהאדם צריך לכבד את הקב"ה ולירא ממנו, מצד הרוח שנתן בתוכו, כך הוא צריך לכבד אביו ואמו, מצד הגוף שלו, ולירא מהם, כי הם משתתפים עם הקב"ה ועשו לו גוף. ולפי שהם שותפים במעשה, יהיו גם שותפים ביראה וכיבוד.

פסקה סא

כגוונא דא תלת וכו': כעין זה, ג' שותפין נמצאים למעלה בסוד אדם. אדם הראשון, אע"פ שגופו היה מעפר, לא מעפר שבכאן, שבעולם הזה, היה, אלא מעפר בית המקדש למעלה, שהוא בחינת עולם הבריאה. אבא ואמא נמצאו, שהם ז"א ומלכות, ומלך עליון, שהוא בינה, נשתתף עמהם ושלח בו רוח החיים, ונברא. וכעין זה, ג' שותפין, נמצא הכל למעלה ולמטה. וע"כ צריך האדם לירא מהקב"ה, ולירא מאביו ואמו.

פסקה סב

בס"ת אדם קדמאה וכו': כתוב בסתרי תורה. אדם הראשון לא היה לו מעולם הזה, דהיינו מבחינת מלכות דמדת הדין, כלום. צדיק אחד, שהוא יסוד דז"א, עשה שמושו בהנוקבא, דהיינו במלכות שהיתה מלבשת את הבינה, ונעשה משמוש הזה, גוף אחד, שהארתו

היתה יותר מכל המלאכים השליחים שלמעלה. וכשנברא גוף ההוא, שלח מלך העליון, שהוא בינה, בצדיק ההוא, שהוא יסוד דז"א, כ"ב אותיות, ונשתתפה עמהם הבינה, ויצא לעולם.

פסקה סג

כיון דנפק חמו וכו': כיון שיצא אדם הראשון לעולם, ראו אותו השמש והלבנה, ונסתמו אורותיהם, שתפוח רגלו של אדם הראשון החשיך האור שלהם. מהו הטעם. הוא משום שיצא ממעשה השמש והלבנה העליונים, שהם ז"א ומלכות. כיון שחטא, נחשך ומיעט את עצמו, ונצטרך לגוף אחר בעור ובשר. שכתוב, ויעש ה' אלקים לאדם ואשתו כתנות עור וילבישם. כשמוש ההוא שעשה אותו צדיק בנוקביה, ללידת אדה"ר כנ"ל, לא נמצא מקודם לכן ולא לאחר מכן. כי עוד לא יצא האומן לצורף.

פירוש. אדם הראשון נולד ויצא מזווג ז"א ומלכות, אבל בעת ההיא היו ז"א ומלכות מלבישים לאו"א, והתחתון המלביש העליון נעשה כמוהו, וע"כ נולד אדה"ר מבחינת אמא, שהיא ישסו"ת, שהיא בינה. ונמצא שלא היה בו מבחינת מלכות כלום. וז"ש, **אדם קדמאה לא הוה ליה מהאי עלמא כלום**, שלא היה לו מבחינת מלכות המכונה עולם הזה כלום. וז"ש (באות ס"א) **אע"ג דגופא דיליה הוה מעפרא**, דהיינו ממלכות המכונה עפר, **לאו מעפרא דהכא הוה**, לא היה מהמלכות שבמקומה, כמו עתה, **אלא מעפרא דבי מקדשא דלעילא**, דהיינו ממלכות שהלבישה לאמא הנקראת מקדש העליון. אשר אז היא דומה לגמרי לאמא שהיא בינה, ואין בה מבחינתה עצמה כלום.

אבל אחר שחטא ואכל מעץ הדעת, אז נפגמה המלכות מחמת חטאו, וירדה מבינה ונפלה לבי"ע, וגם הוא נפל וירד עמה לעשיה. ונגלה בו המלכות דמדת הדין, ואז היה צריך לגוף אחר, שיהיה בו מבחינת מלכות הזו, וז"ש **ואצטריך לגופא אחרא במשכא ובשרא**, דהיינו שיהיו בו בחינות ז"א ומלכות, כי העור היא בחינת מלכות, ובשר הוא בחינת ז"א. **דכתיב, ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם**. דהיינו שנעשה זווג מבחינת זו"ן שבמקומם עצמם, שהמשיכו לו כתנות עור, דהיינו בחינת המלכות, שיש בה תערובות מבחינת מלכות דמדת הדין, אשר צריכים לצרפה ולזככה, שממנה נמשך הפסולת. וז"ש, **כההוא שמושא** וכו' **לא אשתכח מקדמת דנא ולבתר דנא** כי ז"א ומלכות עוד לא היו במצב גבוה כזה מקודם לכן, כי אז נתקנו משביה"כ ועלו כל כך גבוה כדי להוליד אדם הראשון במדרגת הבינה. ומכ"ש לאחר מכאן, שלא יהיה עליה גדולה כזו. ואע"פ שגם עתה יש עליות ז"א ומלכות לאו"א עלאין, הנה היא רק בשבת, שהיום גרם. אבל אז היה זה מחמת עצמם, כי נטהרו לגמרי מבחינת מלכות דמדת הדין

על ידי המאציל, וז"ש, **דהא עד לא נפק לצורף אומנא**, שהיו אז במעלה העליונה, עד שלא היה שום ענין שהאומן שה"ס המאציל, יצא לצרף וללבן המדרגות, מפסולת הבא ע"י המלכות דמדת הדין. משא"כ אחר החטא כבר נתערבה המלכות דמדת הדין בכל המדרגות, שצריכים לצרף וללבן אותה. (ועי' בתע"ס שיעור ט"ז. אות מ"ג) ושם נתבאר בפרטות מקום יציאת נר"נ וגוף שלו ע"ש כל ההמשך. וכאן דברנו בדרך כלל.

פסקה סד

עד דאתא חנוך וכו': עד שבא חנוך, ולקחו הקב"ה מארץ, ונברר ממנו הפסולת והבדיל מן הכסף, וכן בכל אלו הצדיקים שבארץ. ואחי"כ נתתקן מקום ההוא, דהיינו מלכות, שנגנזה בה המלכות דמדת הדין, ואינה נראית עוד, ואז נעשו מזווג ז"א ומלכות רוחות ונשמות. והגוף מלמטה בארץ. ועל כן בשותפות שלמעלה ולמטה בא האדם לעולם, וצריך לירא מאלו השותפים ולכבד אותם. כמו שלמדנו. (ע"כ רעיא מהימנא) **קסטורא** פירושו בדיל, כי את הבדיל, מתרגם יונתן את קסטרא (במדבר ל"א כ"ב).

פסקה סה

אל תפנו אל וגו': אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם. ר' חייא פתח, אל תפן אל קשי העם הזה וגו'. **אל תפן**, שואל, וכי מי הוא שיאמר למלך אל תפן. והרי כתוב כי עיניו על דרכי איש. וכתוב, אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'. והרי בכל דבר משגיח הקב"ה ומסתכל בכל המעשים ומביא בדין על כולם אם טוב ואם רע. כמ"ש, אלקים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע. ומשה אמר, אל תפן.

פסקה סו

אלא כמה בעי וכו': ומשיב, אלא כמה צריך האדם להשמר מעונותיו, כדי שלא יחטא לפני המלך הקדוש. בוא וראה, אדם שעושה מצוה, מצוה זו עולה ועומדת לפני הקב"ה, ואומרת, אני מפלוני שעשה אותי. והקב"ה ממנה אותה לפניו, להשגיח בה בכל יום להיטיב לאדם בשבילה. עבר האדם על דברי תורה עבירה ההיא עולה לפניו, ואומרת, אני מפלוני שעשה אותי. והקב"ה ממנה אותה ועומדת שם להשגיח בה, לכלות אותו. ז"ש וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו. מהו וירא. היינו עבירה ההיא העומדת לפניו.

פסקה סז

תב בתשובה מה וכו': חזר בתשובה, מה כתוב, גם ה' העביר חטאתך לא תמות, דהיינו שהעביר מלפניו אותה העבירה כדי שלא יסתכל בה, ולהטיב לו. ועל כן, כתוב, אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו, דהיינו שלא יסתכל בהם. אמר ר' יוסי, וכן מכאן משמע דבר זה, שכתוב, נכתם עונך לפני.

פסקה סח

ר' יוסי זעירא וכו': ר' יוסי הקטן נכנס לפני ר' שמעון, יום אחד מצאו, שהיה יושב וקורא, כתוב, ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל. משמע מכאן, שאדם וחוה נבראו יחד, ודבקים זה בזה בגוף אחד, שכתוב, אשר נתת עמדי, ולא כתוב, אשר נתת לי. אמר לו א"כ, והרי כתוב, אני האשה הנצבת **עמך** בזה, ולא כתוב הנצבת לפניך. אמר לו אם היה כתוב הנתנת עמך, הייתי אומר כך כמו בהכתוב, אשר נתת עמדי, אבל הנצבת כתוב, הרי המשמעות, שהיתה נצבת לבדה, ולא דבוקה בו.

פסקה סט

אמר ליה והא וכו': א"ל והרי כתוב, ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו. הרי שאשתו נבראה לבדה, והיתה כנגדו ולא דבוקה בו בגוף אחד. ומשיב, אעשה לו, היינו עתה אעשה לו שתהיה כנגדו, אבל מקודם לכן נבראו דבוקים זה בזה בגוף אחד. אמר לו, כך הוא ודאי שאדם היה לבדו, שלא היה לו עזר בנוקביה, משום שהיתה דבוקה בצלעותיו, כמו שהעמדנו. ומה שאמר, **אעשה** לו עזר, משמע שכך הוא, כי לא כתוב **אברא** לו עזר, שהוא משום שכתוב, זכר ונקבה בראם, שמשמע שתיכף בעת שנברא כבר היו זכר ונקבה. אבל אעשה כתוב, ומה אעשה. היינו אתקן. משמע, שהקב"ה לקח אותה מצלעותיו ותקן אותה בתקון, והביאה לפניו. ואז השתמש אדם באשתו, והיתה לו עזר.

פסקה ע

ותנינן שפירו דאדם וכו': ולמדנו, יפיו של אדם היה מהארת קשר העליון מזהר המאיר שה"ס הארת אבא, כי היה לו נשמה דנשמה מאבא דאצילות. (כמ"ש בתלמוד עשר ספירות שיעור ט"ז אות מ"ג) יפיה של חוה, היה שכל הבריות לא היו יכולים להסתכל בה, שהנשמה דנשמה שלה היתה מאמא דאצילות. (כמ"ש שם) ואפילו אדם לא היה מסתכל בה עד הזמן שחטאו, והוסר היופי שלהם, אז נסתכל בה אדם והכיר בה לשמש עמה. ז"ש **וידע**, אדם עוד את אשתו, **וידע**, אותה בכל, **וידע**, בתשמיש. **וידע**, שהכיר בה והסתכל בה, **קדתירא** פירושו הארה. לפי הענין.

פסקה עא

ותנינן אסיר ליה וכו': ולמדנו, אסור לו לאדם להסתכל ביופי האשה כדי שלא יבא להרהור רע, ויהיה נעקר לדבר אחר, דהיינו שיעקר ממנו טפה לבטלה. וכך היה ר' שמעת עושה, כשהיה הולך בעיר והחברים היו הולכים אחריו, וראה נשים יפות, היה משפיל עיניו, והיה אמר לחברים, אל תפנו.

פסקה עב

וכל מאן דיסתכל וכו': וכל מי שמסתכל ביופי האשה ביום, הוא בא להרהר בלילה. ואם עולה עליו הרהור ההוא הרע, הוא עובר משום ואלהי מסכה לא תעשו לכם. כי אותם הקליפות היונקים מזה נקראים אלהי מסכה. עוד. אם שמש באשתו בזמן שחושב באותו הרהור הרע, אלו הבנים שמוליד, נקראים אלהי מסכה. וע"כ כתוב, אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם. ר' אבא אמר, אסור לאדם להסתכל באלילי עבודה זרה, ובנשים של העמים, ולא להנות מהם, ולא להתרפאות מהם. כי אסור לאדם להסתכל במקום שאינו צריך.

פסקה עג

ר' אבא פתח פנה וגו': ראי"פ, פנה אלי וחנני תנה עזך לעבדך. פנה אלי וחנני, וכי לא היה להקב"ה אדם יפה בעולם כדוד, שהוא אמר, פנה אלי וחנני. ומשיב, אלא כך למדנו, דוד אחר יש לו להקב"ה, שהוא המלכות הנקראת דוד, והוא ממונה על כמה גדודים עליונים ומחנות. וכשרוצה הקב"ה לרחם על העולם, הוא מסתכל בדוד דזה, ומאיר לו פנים והוא מאיר אל העולמות ומרחם על העולם.

פסקה עד

ושפירו דהאי דוד וכו': והיופי של דוד הזה מאיר אל העולמות כולם. ראשו, גלגלת של זהב הנרקמת בשבעה תכשיטים משבעה מיני זהב. וכבר העמדנו. (יתרו אות ריי"א) וחביבות הקב"ה היא לנגדו, ומרוב אהבתו אליו אמר אל הקב"ה, שיחזיר עיניו לנגדו ויסתכל בו, דהיינו שאמר פנה אלי וחנני. משום שהן יפות בכל, כש"א, הסבי עיניך מנגדי וגו'. הסבי עיניך מנגדי, היינו כי בשעה שאלו העינים של המלכות מסתכלים בו, בהקב"ה, אז מתעוררים בלבו חצי אהבה ממרגמות באהבה עליונה. וברוב השלהבת של האהבה העליונה אליו, אמר הסבי עיניך מנגדי. דהיינו החזר עיניך ממני לצד אחר, כי הם שורפים אותי בשלהבת האהבה. וע"כ כתוב בו, בדוד, והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי. ומשום דוד הזה העליון היפה, שהאהבה והתשוקה של הקב"ה להדבק בו, אמר דוד פנה אלי וחנני. **קסטין**, פירושו אבנים וחצים, לפי הענין. **דבלסטראי**, פירושו מרגמות. כמו, וכי משה רבינו קניגי ובליסטרי היה (חולין ס:).

פירוש. האורות דבינה מבחינת קו שמאל שלה מכונה זהב. ו **גלגלת של זהב**, ה"ס הג"ר שבמלכות, שה"ס ראש וגלגלת, היו מאירים בהארת החכמה דקו שמאל שבבינה. המכונים זהב. ויש בהארה זו, ז"ס חג"ת נהי"מ, וה"ס **שבעה תכשיטי זינין דדהבא**. וכן סוד היופי היא מהארת החכמה.

פסקה עה

כגוונא דא ויאמר וגו': כעין זה, ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'. משמע, שנכנס עם יעקב הגן העדן, שהוא שדה דתפוחים קדושים. ושואל, וכי איך היה יכול גן העדן לכנוס עמו, הרי גן העדן כמה גדול הוא ברוחב ובאורך, כמה מיני בתים עליונים קדושים, מדרגות על מדרגות, מדורים על מדודים, יש שמה.

פסקה עו

אלא גנתא אחרא וכו': ומשיב, אלא גן אחר עליון קדוש, שהוא מלכות, יש לו להקב"ה, ובגן ההוא האהבה שלו ונתדבק בו, ואינו משומר אלא להקב"ה בלבדו שהוא נכנס בה, וזה מוריש הקב"ה שימצא תמיד עם הצדיקים, וכל שכן שימצא עם יעקב, וזה הזמין לו הקב"ה, שתכנוס עמו לעזור אותו.

פסקה עז

כגוונא דא אני וכו': כעין זה, אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק הארץ וגו'. ולמדנו, מלמד שנתקפלה מתחתיו כל ארץ ישראל. וע"כ אמר לו, הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה וגו'. ושואל, וכי ארץ ישראל, שהיא ת' פרסה על ת' פרסה, איך נעקרה ממקומה ובאה תחתיו. אלא ארץ אחר עליונה יש לו להקב"ה, ונקראת ארץ ישראל, שהיא המלכות, והיא תחת מדרגת יעקב, שהוא עומד עליה. כי יעקב הוא מרכבה לז"א, והמלכות היא תחת ז"א, והורישה הקב"ה לישראל מחמת האהבה שלהם, שתדור עמהם, ותנהיג אותם, ולהגן עליהם מכל, ונקראת ארץ חיים.

פסקה עח

ת"ח אסיר ליה וכו': בוא וראה, אסור לו לאדם, להסתכל במקום שהקב"ה מואס אותו, ונפשו רחוק ממנו. ומה, במה שאוהב הקב"ה אסור להסתכל בו, במה שרחוק ממנו על אחת כמה וכמה שאסור, בוא וראה, אסור לו לאדם להסתכל בקשת, משום שהיא מראה דמות העליונה, כי המלכות יש לה ג' גווני הקשת, שה"ס ג' קוין שלה. וכן אסור לו לאדם להסתכל באות ברית שלו, משום שהוא רומז לצדיקו של עולם. וכן אסור לו לאדם להסתכל באצבעות הכהנים בשעה שפורשים ידיהם. משום ששם שורה הכבוד של מלך העליון. ומה במקום קדוש עליון אסור להסתכל, במקום טמא רחוק לא כל שכן שאסור להסתכל. משום זה, אל תפנו אל האלילים. ר' יצחק אמר, ומה להסתכל בהם אסור, לעבוד להם או לעשות אותם, על אחת כמה וכמה.

פסקה עט

ובגיני כך אל וכו': ומשום זה, אל תפנו אל האלילים. כאן בא להזהיר את ישראל כבתחילה, כבעשרת הדברות, כי אל תפנו אל האלילים הוא כנגד, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. ואלהי מסכה לא תעשו לכם, הוא כנגד, לא תעשה לך פסל. אני ה' אלקיכם, הוא כנגד, אנכי ה' אלקיך. איש אמו ואביו תיראו, הוא כנגד, כבד את אביך ואת אמך. ואת שבתותי תשמרו, הוא כנגד, זכור את יום השבת לקדשו. לא תשבעו בשמי לשקר, הוא כנגד, לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא. לא תגנובו, כנגד לא תגנוב. ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו, כנגד לא תענה ברעך עד שקר. מות יומת הנואף והנואפת, כנגד לא תנאף. לא תעמוד על דם רעך, כנגד לא תרצח. וכבר העמידוהו וע"כ כלל התורה בפרשה זו.

פסקה פ

אמר ר' חייא וכו': אר"ה, בתחילה בעשרת הדברות, כתוב, אנכי ה' אלקיך, זכור את יום השבת, לא תשא, לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב, בלשון יחיד. וכאן, כתוב, אני ה' אלקיכם, איש אמו ואביו תיראו, ואת שבתותי תשמרו, אל תפנו אל האלילים, בלשון רבים. ומשיב, אלא בוא וראה, מיום שישראל היו נמצאים בעולם, לא היו נמצאים לפני הקב"ה, בלב אחד וברצון אחד, כמו באותו יום שעמדו בהר סיני. וע"כ הכל נאמר בלשון יחיד. ולאחר כך נאמר בלשון רבים, כי לא היו נמצאים כל כך ברצון ההוא. דהיינו ברצון אחד.

פסקה פא

רבי אלעזר הוה וכו': ר"א, היה הולך לראות את ר' יוסי בר' שמעון בן לקוניא, חמיו. והיה עמו ר' חייא ור' יוסי. כשהגיעו לשדה אחד, ישבו תחת אילן אחד. א"ר אלעזר, כל אחד יאמר דבר תורה. פתח ר' אלעזר ואמר, ואנכי ה' אלקיך מארץ מצרים ואלקים זולתי לא תדע. לא כתוב, אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אלא אנכי ה' אלקיך מארץ מצרים, ושואל, וכי מארץ מצרים היה להם מלך, ולא מקודם לכן. והרי כתוב, ויאמר יעקב אל בניו הסירו את אלהי הנכר אשר בתוככם. וכתוב, ונקומה ונעלה בית אל. ואתה אומר, מארץ מצרים.

פסקה פב

אלא מן יומא וכו': ומשיב, אלא מן יום שהיו ישראל בעולם לא נודע כבוד הקב"ה חוץ מבארץ מצרים, שהיו בעבודה קשה ההוא, וצעקו לפניו, ולא נשתנו מן המנהג שלהם לעולם. ושם נבחנו אבותינו כזהב מתוך הצבור שבכור. ועוד, שהיו רואים בכל יום כמה

מכשפים, כפה מינים רעים להטעות בני אדם, ולא נטו ימין ושמאל מן הדרך. ואע"פ שלא היו יודעים כל כך בכבוד הקב"ה, אלא היו הולכים אחרי מנהגי אבותיהם. **שפכה** הוא צינור, כמו שפכי (ב"ב ג.).

פסקה פג

ולבתר חמו כמה וכו': ואח"כ ראו כמה נסים, וכמה גבורות. ולקחם הקב"ה לעבודתו. ומשום שכולם ראו כמה נסים ואותות בעיניהם, וכל אלו אותות וגבורות, אמר ואנכי ה' אלקיך מארץ מצרים, ששם היה הכבוד שלו בגלוי. ונגלה עליהם על הים, וראו זיו יקר העליון שלו פנים בפנים. שלא תאמרו, אל אחר הוא שדבר עמנו, אלא אני הוא שראיתם אותי בארץ מצרים. אני הוא שהרגתי שונאיכם בארץ מצרים. אני הוא שעשיתי כל עשר המכות בארץ מצרים. ומשום זה, ואלקים זולתי לא תדע. שלא תאמר, שאחר הוא, אלא אני הוא הכל.

פסקה פד

תו פתח לא וגו': עוד פתח ר"א, לא תעשוק את רעך ולא תגזול לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר. שואל, לא תלין פעולת שכיר, למה. ומשיב, אלא ממקרא אחר נשמע. שכתוב, ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש כי עני הוא ואליו הוא נושא את נפשו. **לא תבא עליו השמש**, היינו, הזהר, שלא תאסף בשבילו מן העולם, מטרם שיגיע זמנך להאסף. כש"א עד לא תחשך השמש וגו', שרומז על פטירת אדם מן העולם. מכאן למדתי דבר אחר. אשר מי שממלא נפש העני, הנה אפילו כשמגיעים ימיו להסתלק מן העולם, הקב"ה ממלא את נפשו, ונותן לו יותר חיים.

פסקה פה

לא תלין פעולת שכיר: בוא וראה, מי שלוקח שכרו של העני, הוא כאלו לוקח את נפשו ונפש אנשי ביתו. הוא המעיט את נפשם, הקב"ה ממעט ימיו, וממעט נפשו מעולם ההוא. כי כל אלו הבלים שיצאו מפיו של העני כל אותו היום, כולם עולים לפני הקב"ה ועומדים לפניו, ואח"כ עולה נפשו ונפשם של אנשי ביתו ועומדים באלו הבלים של פיו. דהיינו שתובעים דין לפני הקב"ה. ואז אפילו נגזר על אותו האדם, כמה ימים וכמה טוב, כולם נעקרים ממנו ומסתלקים ממנו.

פסקה פו

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד אלא שנפשו אינו עולה למעלה. והיינו שאמר ר' אבא, הרחמן יצילנו מהם ומעלבונם. והעמידוהו, אפילו עושר הוא, אסור להלין שכרו. ואליו הוא נושא את נפשו, הוא בדיוק, דהיינו אפילו מכל אדם. וכל שכן עני. והיינו שהיה עושה

רב המנונא, כשהשכיר היה מסתלק מעבודתו, היה נותן לו שכרו ואמר לו, קח את נפשך שהפקדת בידי, קח פקדונך.

פסקה פז

ואפילו אמר יהא וכו': ואפילו אמר השכיר, יהיה שכרי בידך. איני רוצה לקבל שכרי, לא היה רוצה, אמר, הפקדון של גופך אינו ראוי להפקיד בידי, כל שכן פקדון של הנפש. כי פקדון של הנפש לא ניתן אלא להקב"ה, שכתוב, בידך אפקיד רוחי. אמר ר' חייא, שואל, ובידי אחר, שאינו בעליו, מותר להפקיד שכרו. אמר לו, אפילו בידי בעליו מותר להפקיד, אחר שכבר נתן לו שכרו בידו.

פסקה פח

כתיב לא תלין וגו': שואל, כתוב לא תלין פעולת שכיר. וכתוב. ולא תבא עליו השמש. שמשמע שמחויב לתת לו שכרו קודם ביאת השמש, ומקודם לכן אומר שרק לינת לילה אסור. ומשיב, אלא הרי העמידוהו. אבל בוא וראה, אין לך יום ויום שאינו שולט עליו יום עליון אחר, דהיינו ספירה אחת שהיא יום אחד, מז' ימים עליונים הנקראים חג"ת נהי"ם. ואם הוא לא נתן לו הנפש שלו, דהיינו שכרו, באותו יום, הוא כמי שפוגם ליום ההוא העליון, ומשום זה ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש. וזה שנאמר, לא תלין, סובב על העונש, משום שבלילה, אין נפשו עולה למעלה, ונפשו של העני ושל אנשי ביתו עולים אז, כמו שאמרנו. (באות פ"ה).

פסקה פט

ר' חייא פתח וכו': ר' חייא פתח ואמר אחריו המקרא לא תקלל חרש ולפני עור וגו', מקרא זה הוא כמשמעו. אבל פרשה זו כולה למדנו ממנה דברים אחרים עליונים וכולם תלוים זה בזה. כי כל ענף שלמטה מראה על שורש שלו למעלה. בוא וראה מי שמקלל חבירו והוא נמצא לפניו, וביזה אותו, הוא כאלו שפך דמו. וכבר העמדנו. ומקרא זה מדבר, בשעה שאין חברו לפניו, והוא מקללו, דבור ההוא עולה למעלה, ומקטרג עליו.

פסקה צ

דלית לך מלה וכו': שאין לך דבור ודבור שיוצא מן האדם שאין לו קול, קול ההוא עולה למעלה, וכמה מלאכי חבלה מתחברים בקול הזה, עד שעולה ונתעורר המקום של תהום הגדול, ששם הקליפות, כמו שהעמדנו, וכמה מהם מתעוררים על האדם להענישו. אוי למי שהוציא דבור רע מפיו, וכבר העמידוהו. **קסטרין**, פירושו מחבלים, מלשון ראהו קסדור אחד (שבת מ"ט.).

פסקה צא

ולפני עור לא תתן מכשול: הוא כמשמעו. והעמידוהו, במי שגורם לאחר שיחטא. וכן מי שמכה לבנו הגדול. וכן, ולפני עור לא תתן מכשול, היינו, במי שלא הגיע להוראה ומורה. שכתוב, כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה. וזה עבר על ולפני עור לא תתן מכשול, משום שמכשיל את חברו, בהוראתו, לעולם הבא.

פסקה צב

דתנינן מאן דאזיל וכו': שלמדנו, מי שהולך בדרך הישר בתורה, ומי שעוסק בתורה כראוי, יש לו חלק טוב תמיד לעולם הבא. כי הדבור של תורה שמוציא מפיו, הולך ומשוטט בעולם, ועולה למעלה, וכמה מלאכים עליונים קדושים מתחברים בדבור ההוא, ועולה בדרך ישר, ומתעטר בעטרה קדושה, ומתרחצת בנהר של עולם הבא, שהיא בינה, הנמשך ויוצא מעדן, שהוא חכמה, ומתקבל בו, ומשתאב בתוכו. ואילן העליון, שהוא ז"א, מתענג מסביב נהר ההוא, כלומר שגורם שז"א יקבל הארת הנהר מבינה, ואז נמשך ויוצא אור עליון, ומתעטר באדם ההוא כל היום. כמו שלמדנו.

פסקה צג

ומאן דלעי באורייתא וכו': ומי שעוסק בתורה ואינו עוסק בה בדרך אמת, ובדרך הישר, דבור ההוא עולה ונוטה מן הדרך, ואין מי שיתחבר בה, והכל דוחים אותו לחוץ, והולך ומשוטט בעולם ואינו מוצא מקום. מי גרם לו זה. היינו אותו האדם שנטה מדרך הישר. ז"ש, ולפני עור לא תתן מכשול. דהיינו שלא יתן מכשול לדברי תורה שמוציא מפיו. ומשום זה כתוב, ויראת מאלקיך אני ה'.

פסקה צד

ומאן דתיאובתיה למלעי וכו': ומי שתשוקתו הוא לעסוק בתורה, ואינו מוצא מי שילמד אותו, והוא באהבת התורה, מדבר בה ומגמגם בה בגמגום, שאינו יודע, כל דבור ודבור עולה, והקב"ה שמח בדבור ההיא, ומקבלה, ונוטע אותה מסביב אותו הנחל, שהוא בינה, ונעשים מאלו הדבורים אילנות גדולים, דהיינו אורות גדולים, ונקראים ערבי נחל. ז"ש באהבתה תשגה תמיד.

פסקה צה

ודוד מלכא אמר וכו': ודוד המלך אמר, הורני ה' דרכך אהלך באמתך. וכתוב ונחני בארח מישור למען שוררי, אשרי הם היודעים דרכי התורה, ועוסקים בה בדרך הישר, שהם נוטעים אילנות החיים למעלה, דהיינו שממשיכים מוחין לז"א הנקרא עץ החיים, שכולם הם רפואה לנפשו, ומשום זה כתוב, תורת אמת היתה בפיהו. שואל, וכי יש

תורה שאינה אמת. ומשיב, כן. כעין שאמרנו, שאם מי שלא ידע, מורה הוראה, היא אינו אמת, ומי שלומד דבר ממנו לומד דבר שאינו אמת. ומשום זה כתוב, תורת אמת היתה בפיהו.

פסקה צו

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, צריך האדם ללמוד תורה מכל אדם, אפילו ממי שאינו יודע, משום שעי"ז יתעורר בתורה, ויבא ללמוד ממי שיודע, ואח"כ יהיה נמצא שהלך בתורה בדרך אמת. בוא וראה, יעסוק אדם לעולם בתורה ומצותיה אפילו שאינו עושה לשמה, כי מתוך שלא לשמה בא לשמה.

פסקה צז

רבי יוסי פתח וכו': ר"י פתח המקרא אחריו, ואמר, לא תעשו עול במשפט וגו'. לא תעשו עול במשפט, הוא כמשמעו, אבל הרי למדנו, שבפרשה זו יש בה דברים עליונים ויקרים במצות התורה. מקרא זה מתבאר מסופו, שכתוב, בצדק תשפוט עמיתך. בוא וראה ב' מדרגות הן כאן, **משפט**, **וצדק**. מה בין זו לזו. אלא אחת היא רחמים, דהיינו משפט, שהוא ז"א, ואחת היא דין, דהיינו צדק, שהיא מלכות, וזו מתבשמת בזו.

פסקה צח

כד אתער צדק וכו': כשנתעורר צדק הוא דן דין לכל ביחד, כי אין בו רחמים ולא ויתור. כשנתעורר משפט, יש בו רחמים. יכול שיהיה הכל במשפט, בא הכתוב ואמר, בצדק תשפוט עמיתך. מה הטעם. משום שצדק אינו דן לזה וסולח לזה, אלא דן הכל יחד, בהשואה אחת. כעין זה לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול, אלא כלם בהשואה אחת, בצדק. יכול שיהיה כל הדין **בצדק** בלבד, בא הכתוב ואמר, **תשפוט**, שצריכים לחבר אותם יחד, שלא ימצא זה בלא זה, וזו היא שלמות הדין.

פסקה צט

וכל כך למה וכו': וכל כך למה. הוא משום שהקב"ה נמצא שם, במקום המשפט, ומשום זה צריכים להשלים הדין. כמו שהוא עושה למטה, כמו זה עושה הקב"ה ממש למעלה. ובוא וראה, הקב"ה משים כסא הדין בשעה שהדיינים יושבים. ז"ש כונן למשפט כסאו. ומשם מתתקן הכסא של הקב"ה, שהוא בינה. ומי הוא הכסא שלו. אלו הן צדק ומשפט. ז"ש צדק ומשפט מכון כסאך ומי שדן דין צריך לשבת בכסא המלך. ואם פוגם אחד מהם, דומה כאלו פוגם כסא המלך. ואז הקב"ה מסתלק מבין הדיינים ואינו קם בדין שלהם. ומה אומר, עתה אקום יאמר ה' וגו'. ורוח הקדש אמר, רומה על השמים אלקים.

פסקה ק

לא תשנא אחיך בלבבך הוכח וגו': מצוה זו הוא להוכיח אותו שחוטא, ולהראות לו אהבה רבה שאוהב אותו, כדי שהמוכיח לא יענש. כי בהקב"ה כתוב, את אשר יאהב ה' יוכיח. וכמו שהקב"ה, עושה, ומוכיח למי שאוהב אותו, כך ילמוד האדם מדרכו זה, ויוכיח את חבירו שאוהב אותו. הקב"ה במה מוכיח את האדם. הוא מוכיח לו באהבה, בסתר. אם מקבל תוכחתו טוב, ואם לא, הוא מוכיח אותו בין אוהביו. אם מקבל טוב, ואם לא הוא מוכיח אותו בגלוי לעיני כל. אם מקבל טוב, ואם לא, עוזב אותו ואינו מוכיחו יותר, כי עוזבו שילך ויעשה רצונו.

פסקה קא

בקדמיתא אודע ליה וכו': ומפרש דבריו, בתחילה מודיעו בסתר, להוכיח אותו, ולעוררו, כדי שלא ידע אדם. וזה הוא בינו לבינו. אם מקבל תוכחתו, טוב. ואם לא, מודיעו אותו בין אוהביו, בזמן שכהן גדול היה בעולם, נותן עליו מחלה במטתו, ובאים אוהביו של הקב"ה, ומודיעים אותו, שאם יש בו עוץ, ישוב ממנו, ויעיין במעשיו. אם מקבל, טוב, ואם לא, מוכיח אותו בגלוי, שמענישו, בכספו, בבניו, שהכל מתלחשים עליו, ובאים אליו, לעוררו בתשובה. אם מקבל, טוב, ואם לא, מתחיל אדונו לעשות רצונו, ואינו מתקיף אותו יותר, לעולם. כעין זה צריך להוכיח את חבירו, בתחילה בסתר, אח"כ בין אוהביו, ואח"כ בגלוי. מכאן ולהלאה יעזוב אותו מעשה כרצונו.

פסקה קב

וע"ד כתיב הוכח וגו': וע"כ כתוב, הוכח תוכיח. שפירושו, **הוכח**, היינו בסתר, שלא ידע בן אדם. **תוכיח**, היינו בין חבריו ואוהביו. **את עמיתך**, היינו בגלוי. וע"כ לא כתוב בתחילה תוכיח, שפירושו בין חבריו, אלא הוכח בסתר. עוד. **הוכח**, אם הוא אדם שמתבייש, לא יאמר לו, ולא יוכיחו, אפילו בסתר, אלא יאמר לפניו, כמי שמספר דברים אחרים, ובתוך אלו הדברים יזכיר, מי שעשה אותו עון, הוא כך וכך, כדי שהוא יבין בעצמו ויעזוב אותו עון. וע"כ **הוכח**. ואם לא **תוכיח**, ולאח"כ בגלוי **את עמיתך**. דהיינו כנ"ל. מכאן ואילך, **ולא תשא עליו חטא**. שלא יוכיחנו יותר.

פסקה קג

ד"א, ולא תשא עליו חטא: כי אם אדם מוכיח את חבירו ונזדמן לו להוכיחו בגלוי, לא יזכיר לפניו אותו עון שעשה, כי אסור לו ודאי, אלא שיאמר סתם, ולא יזכיר עליו אותו עת שעשה בגלוי, ולא ירשום עליו העון, כי הקב"ה חס על כבוד בן אדם, אפילו על הרשעים. (ע"כ רעיא מהימנה)

פסקה קד

פתח ואמר ויהי קול השופר וגו': (כבר נדפס זה בפרשת ויקרא, מאות פ"ה עד אות ק"ט) עד אתו ר' אבא ור' יהודה ואודו ליה לר' אחא. ומובא כאן סיום המאמר, שכנראה הוא חסר שם.

פסקה קה

קמו, עד דהוו אזלי וכו': קמו ר' אבא ור' אחא ור' יהודה (הנזכרים שם) בעוד שהיו הולכים, א"ר אלעזר, לא תלך רכיל בעמך לא תשנא את אחיך לא תקום ולא תטור. כבר העמידו זה, ובכולם נתעוררו החברים. אבל נאמר דבר בפרשה זו. כתוב, את חקותי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך.

פסקה קו

פתח ר' אלעזר ואמר וכו': פר"א ואמר, אתם עדי נאם ה' ועבדי אשר בחרתי למען תדעו ותאמינו וגו'. **אתם עדי**, אלו הם ישראל, ולמדנו, אלו הם שמים וארץ, שכתוב, העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ. אבל ישראל הם עדים אלו על אלו, והשמים והארץ והכל, עדים עליהם. **ועבדי אשר בחרתי**, זה יעקב, שכתוב, ויאמר לי **עבדי** אתה ישראל אשר בך אתפאר. וכתוב, ואתה אל תירא **עבדי** יעקב. ויש אומרים שזה דוד. ודוד נקרא עבדי, שכתוב למעני ולמען דוד **עבדי**. **אשר בחרתי**, זה דוד העליון, דהיינו מלכות.

פסקה קז

למען תדעו וגו': למען תדעו ותאמינו לי ותבינו כי אני הוא. שואל, מהו כי אני הוא. ומשיב, כי אני הוא שבחרתי באותו דוד ובאותו יעקב. **אני**, **הוא**, ממש. כלומר, אני כולל יעקב ודוד, שיעקב ה"ס ז"א, שה"ס **הוא**, ודוד ה"ס מלכות, שה"ס **אני**. והם ממש, הקב"ה ושכינתו. **לפני לא נוצר אל**, שלמדנו קרא הקב"ה את יעקב אל. שכתוב, ויקרא לו אל אלקי ישראל. הרי שהקב"ה קרא את יעקב אל. ז"ש לפני לא נוצר אל ואחרי לא יהיה. ומשום זה, **אני**, **הוא**, הכל. כמו שאמרנו, **ואחרי לא יהיה**, כי דוד נקרא כך, כי המלכות נקראת ג"כ אל, וז"א ומלכות שה"ס, אני, הוא, הם אחד, ולא יש אחריו אחר.

פסקה קח

ת"ח כד ברא קב"ה וכו': בוא וראה, כשברא הקב"ה את העולם, התקין כל דבר ודבר כל אחד ואחד בהצד שלו, או בימין או בשמאל, ופקד עליהם כחות עליונים. ואין לך אפילו עשב קטן בארץ שאין עליו כח עליון למעלה בעולמות העליונים, וכל מה שעושים בכל אחד ואחד, וכל מה שכל אחד ואחד עושה, הכל הוא בהתגברות של כח העליון הממונה

עליו למעלה. וכל המנהגים שבהם נחתכים מדין, על הדין נוסעים, ועל הדין מתקיימים. אין מי שיוצא מקיומו לחוץ.

פסקה קט

וכלהו ממנן מן וכו': וכל הממונים, מיום שנברא העולם, נתמנו שליטים על כל דבר ודבר. וכולם מתנהגים על פי חוק אחר עליון שמקבל כל אחד ואחד. כמו שכתוב, ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. כיון שמקבלים חוק הזה, נקראים כולם, כל הממונים, חוקות. וחוק ההוא הניתן להם בא משמים, וע"כ נקראים חוקות שמים. ומאין לנו שבאים מן השמים, הוא, כי כתוב, כי חק לישראל הוא. וז"א שהוא קו אמצעי נקרא ישראל.

פסקה קי

ועל דא כתיב וכו': וע"כ כתוב, ואת חקותי תשמרו, משום שכל אחד ואחד ממונה על דבר ידוע בעולם שבחק ההוא. משום זה אסור להחליף המינים ולהביא מין במין אחר, משום שעוקר כל כח וכח ממקומו, ומכחיש הפרסום של המלך. **פומבי** פירושו גלוי ומפורסם. כמו עשה עמו בפומבי (ב"ב קמ"ה:).

פסקה קיא

כלאים מהו כלאים וכו': שואל מהו כלאים. ומשיב, פירושו הוא, כמי שנותן חבירו בבית האסורים, כדי שלא יעשה כלום כש"א, אל בית ה **כלא**. וכלאים פירושו ג"כ כמו בית הכלא. **כלאים**, פירושו מניעה, שמונע את כל אלו הכחות מעבודתם. כלאים פירושו ערבוביא, כי עושה ערבוביא בכח העליון ומכחיש פרסום המלך כמו שנאמר ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך.

פסקה קיב

ת"ח כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות. ולמדנו שהוא משום ששינה מצות המלך, והחליף עץ החיים, שבו נשלם הכל ובו תלוי האמונה, ונתדבק במקום אחר. והרי למדנו, בכל דבר, צריך האדם להראות מעשה כעין של מעלה, ולעשות המעשה כמו שצריך. ואם המעשה נשתנה בדבר אחר, הוא מושך עליו שישרה בו דבר אחר שאינו צריך. דהיינו הס"א.

פסקה קיג

ות"ח בשעתא דב"נ וכו': ובוא וראה, בשעה שאדם מראה מעשה למטה בדרך ישר, כמו שצריך, נמשך ויוצא ושורה עליו רוח קדוש עליון. ובשעה שמראה מעשה למטה בדרך

עקום, שאינו דרך הישר, אז נמשך ויוצא ושורה עליו רוח אחר שאינו צריך, שמטה את האדם לצד הרע. מי משך עליו רוח ההוא. הוי אומר, מעשה ההוא שהראה בצד האחר.

פסקה קיד

כתיב דרשה צמר ופשתים: שואל, דרשה, מהו דרשה. ומשיב, שהשכינה שנקרא אשת חיל, מבקשת ודורשת על צמר ופשתים, מי שמחבר אותם יחד, כדי להענישו. ואם תאמר בציצית למה מותר שעטנז. ומשיב, הרי העמידוהו. אבל שם הרי לבוש ההוא כתקונו. דהיינו כמצותו, בשלמות המעשה כראוי. כלומר, כיון שהמצוה הוא כך, אינו נחשב למעשה עקום.

פסקה קטו

תו דרשה צמר וגו': עוד יש לפרש, דרשה צמר ופשתים, פירושו לעשות נקמה במי שמחבר אותם יחד. אבל מתי שורה בהם הקדושה, היינו בשעה שהוא בשלמות המעשה, שכתוב, ותעש בחפץ כפיה. וציצית הרי העמדנו, ששם נמצא השעטנז בכלל ההוא של השלמות ואינו עושה משהו שימשיך עליו צד האחר. וע"כ מותר. שע"ז כתוב, ותעש בחפץ כפיה. אבל בשעה שהמעשה לא נמצא בשלמות, מי שבא לחבר צמר ופשתים יחד, מתעורר עליו רוח שלא צריך, דהיינו הס"א.

פסקה קטז

מלה דא מאן וכו': דבר זה מי מוכיח, קין והבל מוכיחים את זה, שזה בא מצד אחד וזה בא מצד אחר. שהבל בא מצד הקדושה וקין בא מצד הסטרא אחרא. ומשום זה לא צריכים לחבר אותם יחד, וכשהביאו שניהם קרבנות, לא נתחברו, אלא קרבנו של קין נתרחק מפני קרבנו של הבל.

פסקה קיז

וע"ד ובגד כלאים וגו': וע"כ ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך. לא יעלה עליך, סתם. כי יורה ג"כ, שלא יעלה עליך רוח אחר לשלוט עליך. וצריך האדם להראות מעשה כשר כראוי, ובמעשה ההוא שורה עליו רוח קדוש רוח עליון להתקדש בו. בא לטהר, מקדשים אותו. שכתוב, והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה'.

פסקה קיח

כתיב ומעץ הדעת וגו': כתוב, ומעץ הדעת טוב ורע. ומה על זה, גרם אדם מיתה לעולם. מי שמראה מעשה אחר שלא צריך, על אחת כמה וכמה. שור וחמור יוכיחו. כי מצד זה, דקדושה, נקרא שור. ומצד זה, של הטומאה, נקרא חמור, וע"כ כתוב, לא תחרוש בשור ובחמור יחדו. לא תעשה ערבוביא ביחד, משום שמעורר הסטרא אחרא להתחבר

יחד להרע לעולם. ומי שמפריד אותם מרבה שלום בעולם. אף כאן, בצמר ופשתים, מי שמפריד אותם באפן ההוא כמו שאמרו, שלא יהיו שוע טווי, ונוז ביחד, שהם אותיות שעטנז, (כמ"ש נדה סא:) אדם ההוא מרבה שלום עליו ועל כל העולם.

פסקה קיט

קרבנא דקין הוה וכו': קרבנו של קין היה פשתים, דהיינו מפרי האדמה. וקרבנו של הבל היה צמר, דהיינו מבכורות צאנו. אין זה כזה ואין זה כזה. וסוד הדבר. **קין**, היה כלאים, דהיינו מין בשאינו מינו, ערבוביא שלא צריך, כי היה מסטרא אחרא שאינו המין של חוה ואדם. וקרבנו בא מצד ההוא. **הבל**, היה ממין אחד של אדם וחוה. דהיינו מקדושה. ובמעיה של חוה נתחברו אלו ב' צדדים, שהם מין ושאינו מינו, ומשום שנתחברו יחד, לא באה תועלת מהם לעולם, ונאבדו.

פסקה קכ

ועד יומא דין וכו': ועד יום הזה, הצד שלהם נמצא, דהיינו כח האבדון דקין והבל, ומי שמראה את עצמו במעשה של חבור הזה, מעורר אלו הצדדים יחד, דהיינו הערבוביא דקין והבל, ויכול להנזק, ושורה עליו רוח אחר שאינו צריך. וישראל, צריכים לעורר עליהם רוח קדוש להיות קדושים, שימצאו בשלום, בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה קכא

כתיב ולבש וגו': כתוב, ולבש הכהן מדו בד. ומכנסי בד יהיו על בשרו ובאבנט בד יחגור. שואל, למה נקרא בד, שפירושו בדד, יחיד, ומשיב, הוא משום שלא צריכים לחבר פשתים הזה באחר. וע"כ לא כתוב, ולבש הכהן מדו פשתים, אלא מדו בד, דהיינו יחידי.

פסקה קכב

וכהנא אמאי איהו וכו': שואל, והכהן למה צריך להראות בזה, בפשתים, כיון שרומז על צד האחר, ומשיב, אלא אלו בגדי בד צריכים להראות בהם על מזבח העולה, כשהיה מנקה את הדשן של העולה. כי עולה מצד עבודה זרה והרהור רע, הוא בא. כלומר, שעל הרהור ע"ז מביאים קרבן עולה. ומשום זה צריכים להראות בהם בלבדם, ולא בערבוביא עם צמר. כמו שאמרנו, כדי שיתכפר לאדם כל אלו עונות הבאים מאותו הצד.

פסקה קכג

וכד עייל למקדשא וכו': וכשנכנס לבית המקדש, להמקום שהשלמות נמצא בו, וכל אלו העבודות של השלמות, אע"פ שנתחברו צמר ופשתים, אין לנו חשש בזה, כמו שאמרנו בציצית, משום ששם נמצאים ומתחברים כל אלו המינים של מעלה, וכל אלו כלי המקדש, ונמצאים בו כמה מינים משונים זה מזה, וכולם נכללו שם כעין של מעלה.

אשרי הם ישראל שהקב"ה נתן להם תורת אמת, תורת האמונה, וריחם אותם מכל שאר העמים עכו"ם, שכתוב, אהבתי אתכם אמר ה'.

ביאור המאמר. הזהר מבאר לפנינו בעיקר ג' בחינות. בחינה א', היא שליטתו של קו האמצעי, המקיים ב' הקוים ימין ושמאל, ועושה שלום ביניהם, ע"י שמסדר הארת הימין, ממעלה למטה, והארת השמאל ממטה למעלה. (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) והעונש הגדול של הפוגם בסדר קו האמצעי, דהיינו שמושך הארת השמאל ממעלה למטה. שזה היה חטא של אכילת עץ הדעת. בחינה ב', היא גודל הפגם של המחבר ב' מיני דינים, דהיינו דינים דנוקבא ודינים דדכורא אלו באלו, שלא בדרך התקון דקו אמצעי, שאז נתוספו דינים דדכורא על דינים דנוקבא, והחורבן גדול (כנ"ל אחרי מות אות קט"ו). בחינה ג', היא חיבור ב' מיני דינים אלו זה בזה על דרך שלמות התקון של קו האמצעי. שאז מתבטלים הדינים של שניהם והשלמות של ב' הקוין ימין ושמאל מתגלה כראוי (כנ"ל תזריע אות קנ"ג).

ותחלה מבאר בחינה הא'. וז"ש (באות ק"ו) **אתם עדי, אלין אינון ישראל** וכו'. כי כתוב העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות וגו'. שבעת שישראל דבוקים בקו האמצעי, אז יש יחוד בין שמים וארץ, שהם ז"א ומלכות ומשפיעים להם החיים והברכה. ואם הם חוטאים ופוגמים בקו האמצעי, כי ממשיכים הארת השמאל ממעלה למטה, אז נפרד הזווג דשמים וארץ, ונשפע להם הקללה והמות. ונמצא ששמים וארץ הם עדים על מעשיהם של ישראל. ולפיכך גם ישראל עצמם, הטובים שבהם, הדבקים בקו אמצעי, וממשיכים מזווג שמים וארץ החיים והברכה, נעשו עדים על שליטת קו האמצעי, כלפי אותם מישראל שאינם דבוקים בקו אמצעי. וז"ש, **ותנינן אלין אינון שמיא וארעא**, שהם העדים על שליטת קו האמצעי. וא"כ קשה, הרי הכתוב אומר, **אתם עדי**, דהיינו ישראל. וז"ש, **אבל ישראל אינון סהדין אלין על אלין, ושמיא וארעא וכלא, סהדין עלייהו**. כלומר, שמתוך ששמים וארץ מעידים על ישראל, שהם משפיעים להדבקים בהם, ולא לחוטאים, ע"י זה נעשו חלק הטובים של ישראל עדים על חלק החוטאים שבישראל. כנ"ל. **ועבדי** וגו' **דא יעקב. וכו' ואית דאמרי דא דוד**. שהם נעשו מרכבה אלי. **אשר בחרתי, דא דוד עלאה**. שהיא המלכות הנקראת דוד. כי אע"פ שהמלכות נבנית משמאל, עכ"ז ז"א, שהוא קו אמצעי, מתיחד עמה ומשפיע לה הארת החכמה מקו שמאל, וחסדים מימין. למען **תדעו ותאמינו לי**, דהיינו שב' הקוין מתקיימים. **תדעו**, ה"ס הארת החכמה שנמשכת ע"י הדעה שה"ס קו שמאל, **ותאמינו לי**, ה"ס חסדי דוד הנאמנים הנמשכים מימין. **ותבינו כי אני הוא, דאתרעיתי בההוא דוד ובההוא יעקב**, כי

אע"פ שיעקב ה"ס הארת החסדים מימין, ודוד ה"ס הארת חכמה משמאל, אני בחרתי בשניהם. כי הארת קו האמצעי מקיים שניהם. **אני**, **הוא ממש**. כי **אני**, לשון גלוי, ויורה על גילוי הארת החכמה שבשמאל. **הוא**, לשון נסתר, ויורה על העלמת החכמה שבימין. ואומר ש **אני**, הוא ממש **הוא**, כי שניהם אחד, ע"י התקון של קו האמצעי. **לפני לא נוצר אל**, היינו מטרם שקו האמצעי שהוא מדת יעקב, עשה שלום בין ימין ושמאל, לא היה מושג השם **אל**, שה"ס שם החסד והשלמות. **ואחרי**, דהיינו אחר המלכות שהיא מדת דוד, המיוחדת בקו אמצעי, **לא יהיה**. שאחריה לא יאיר עוד השם הזה.

ועתה מבאר בחינה הב'. שהוא האיסור לחבר דינים דנוקבא ודינים דדכורא אלו באלו. כנ"ל. ומחלק את כל המציאות לב' סטרין. ימין ושמאל. וז"ש (באות ק"ח) **כד ברא קב"ה עלמא אתקין כל מלה ומלה, כל חד וחד בסטרוי**. שהחצי מהם נבראו מסטר ימין, והחצי מהם מסטר שמאל. **ומני עלייהו חילין עלאין**, דהיינו הכחות של ב' הקוין ימין ושמאל של מדרגות של מעלה. **ולית לך אפילו עשבא זעירא** וכו' **כלא הוא בתקיפו דההוא חילא עלאה**. כי מלבד בריאתם שנמשך כל אחד מקו מיוחד, גם הנהגת כל פרט ופרט נמשך לכל אחד מן הצד שלו. **וכלהו נמוסין גזירין מדינא**, וכל הנהגותיהם נחתכים מדין. **על דינא נטלין ועל דינא קיימין**, נטלין, היינו שנוסעים למטרתם, בסבת הדין שבהם, כדי שבסוף יתבטל הדין שבהם, בסוד בלע המות לנצח. קיימין, פירושו שמקבלים שפע קיומם בסבת הדין שבהם. כי יש דינין בקו ימין, שה"ס הדינין דמסך, שעליו יוצא קומת החסדים. ויש דינים בקו שמאל, שה"ס הדינים המופיעים עם גילוי החכמה שבשמאל, כדי לשמור החכמה מיניקת החצונים. ולולא דינים ההם לא היתה, הארת החכמה מתגלה. ומב' מיני השפעות האלו, נמשך השפע לכל חלקי המציאות, לכל אחד ואחד כמדרגתו כראוי לו, עד לכל עשב ועשב שבארץ. **לית מאן דנפיק מן קיומיה לבר**, שכל אחד מוגבל שיינק רק מהצד שלו.

ונודע שאין ב' הקוין יכולים להאיר זולת ע"י קו האמצעי העושה שלום ביניהם ומסדר הארתם שהחסדים שבימין יאירו ממעלה למטה, והחכמה שבשמאל תאיר ממטה למעלה. ומי שממשיך הארת החכמה שבשמאל ממעלה למטה, אז תיכף מתבטל השלום של הקוין והארתם נפסקת (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) ונמצא שקיום כל המציאות תלוי בחוק זה של קו האמצעי, אשר קו השמאל לא יאיר החכמה שבו ממעלה למטה. וז"ש (באות ק"ט) **וכלהו נטלין על נימוסא אחרא עלאה** וכו' **ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה**. ותקם בעוד לילה, היינו שהמלכות מקבלת הארת החכמה, המכונה קימה. והוא בחצות לילה, שאז מקבלת חכמה מז"א, בסוד שהקב"ה

נכנם לגן עדן (כמ"ש לעיל לך אות ה' בהסולם) ואז מקבלת חוק הזה מז"א, שהחכמה שמקבלת, לא תאיר ממעלה למטה, וחוק הזה המלכות נותנת לנערותיה, שה"ס ז' הנערות שלה, שה"ס ז' היכלות דבריאה, שהם כלים דאחורים שבהם מתקבלת החכמה (כנ"ל ויקהל דף ל' ד"ה פירוש) וז"ש **ותקם בעוד לילה**, לקבל חכמה, ואז, **ותתן טרף לביתה**, דהיינו שפע החכמה, **וחק לנערותיה** שלא תשפענה החכמה ממעלה למטה. (כמ"ש להלן אמור אות ל"ז) וז"ש, **וכלהו נטלין על נימוסא אחרא עלאה**, דהיינו על חק הזה שהמלכות נותנת לנערותיה. שאם יגרמו התחתונים שיפגום חק הזה, אז מתבטל שפע השלם של כל המציאות. כמבואר. והמלכות מקבלת חק הזה מקו אמצעי, שהוא ז"א, וז"ש **וההוא חק דאתיהיב להו מן שמיא קאתי**, דהיינו מז"א שנקרא שמים. **וכדין אתקרון חקות שמים. ועל דא כתיב את חקותי תשמרו**, שהוקשה לו למה הסמיך הכתוב את חקתי תשמרו אל כלאים ושעטנז, שכתוב את חקתי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים וגו'. וז"ש, (באות ק"ט) **כיון דנטלין ההוא חק**, דהיינו וחק לנערותיה, **כלהו אקרון חקות**, נקראים פרטי המינים של כל המציאות, חקות. הן המינים של ימין והן המינים של שמאל, להיותם תלוים בחק העליון של קו האמצעי. וע"כ **ואת חקתי תשמרו**, שלא לחבר מין בשאינו מינו, שזהו כלאים ושעטנז. כמו שמסיים הכתוב. וז"ש, **בגין כך אסיר למחלף זינין וכו'** כי פוגם בחקות השמים.

ונתבאר לעיל (תזריע אות קנ"ג ובאחרי אות קט"ו בהסולם) שאם הדינים דנוקבא ודינים דדכורא מתחברים על דרך התקון על ידי קו האמצעי, אז מבטלים הדינים זה את זה, ומתגלה הרחמים. ואם הם מתחברים זה עם זה שלא על דרך התקון, אז להיפך, שדינים דנוקבא נתוספים על דינים דדכורא, והס"א מתגברת להחריב העולם על ידי גילוי בי' בחינות דינים הללו. עש"ה.

ולפיכך אם אדם מחבר ב' מינים, הנמשכים מב' קוין ימין ושמאל, זה בזה, גורם שיתחברו ב' מיני דינים למעלה זה בזה, שהם דינים דקו ימין שהם דינים דנוקבא, עם דינים דקו שמאל שהם דינים דדכורא, וכיון שאינם בדרך תקון של מעלה, נמצאים הדינים נתוספים זה על זה, ואז מחריב השפע הנמשך עליהם מלמעלה. וז"ש, (באות ק"י) **בגין כך אסיר למחלף זינין ולאעלא זינא בזינא אחרא בגין דאעקר לכל חילא וחילא מאתרייהו**. כי הדינים דמין של הימין נתוספו על הדינים של המין של השמאל, ואז נחרבים ב' הכחות כי הדינים דימין עוקרים הכח של השמאל, והדינים של השמאל עוקרים הכח של הימין. וז"ש (באות קי"ג) **אחזי עובדא לתתא בארח מישר**, שהחיבור דב' דינין נעשה בדרך התקון של קו האמצע, שנקרא מישר, שאינו נוטה ומתעקם לא

לימין ולא לשמאל. **נגיד ונפיק ושריא עלוי רוח קדישא**, שאז הדינים מבטלים זא"ז, והרוח דקדושה מתגלה עליהם. **אחזי עובדא לתתא באורחא עקימא**, שמחבר ב' הדינים זה עם זה שלא בדרך התקון דארח מישר, אלא בעקימא, שפעם מתעקם לימין ופעם לשמאל, **נגיד ונפיק ושריא עלוי רוח אחרא** וכו', כי אז נתוספו הדינים אלו על אלו, והסטרא מקבל כח, להחריב השפע של שניהם, (כנ"ל אחרי אות קט"ו ותזריע אות קנ"ג ע"ש). וז"ש (באות קי"ד) **דבעיא ודריש על צמר ופשתים מאן דמחבר לון כחדא**, כי צמר נמשך מימין ובו דינין דנוקבא, ופשתים נמשך משמאל, ובו דינין דדכורא ומי שמחבר אותם מעצמו שלא בדרך התקון, נמצא מוסיף דינים דנוקבא על דינים דדכורא ונותן כח לס"א להתאחז בדינים של שניהם. **ואי תימא בציצית אמאי שרי**. למה מותר לחבר צמר ופשתים בציצית. ומשיב, **התם הוא ההוא לבושא בתקונוי** וכו' כי שם הוא לבוש של תקון דהיינו מצוה הנמשכת מתקון קו האמצעי, שאז, אדרבה, הדינים מבטלים זה את זה ומתגלה עליהם רוח הקדושה. וכן בבגדי כהונה (כמ"ש באות קכ"ג) וז"ש (באות קט"ו) **בשעתא דאיהו באשלמותא דכתיב**, **ותעש בחפץ כפיה**, שאם הוא על צד התקון והשלמות, נאמר על צמר ופשתים, ותעש בחפץ כפיה, לא לבד שאינו איסור, אלא שהוא עוד מצוה, שעושה זה בחפץ, וברצון, כי ממשכת בזה רוח הקדושה.

וז"ש (באות קט"ז) **קין והבל אוכחן**, **דדא אתי מסטרא חד ודא אתי מסטרא אחרא**, כי קין נמשך מקו שמאל, והבל נמשך מקו ימין. **ובגין כך לא לבעי לן לחברא לון כחדא**, שאם מחברים אותם נתוספים דינים דנוקבא שבימין, על דינים דדכורא של השמאל, שאז מחריבים זה את זה, שהדינים דנוקבא מחריבים את השפע של שמאל, והדינים דדכורא מחריבים את השפע של ימין כנ"ל. **וקרבנא דקין אתרחק מקמי קורבנא דהבל**, כי הדינים שבקרבן של הבל דחו את קרבן של קין שהוא משמאל. ואח"כ דחו הדינים של קין את הבל עצמו, שזסו"ה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו.

וז"ש (באות קי"ח) **ומעץ הדעת טוב ורע**. **ומה על דא גרים אדם מיתה בעלמא**, **מאן דאחזי עובדא אחרא דלא אצטריך**, **על אחת כמה וכמה**. כי החטא דעץ הדעת היה שהמשיכו את הארת החכמה שבשמאל ממעלה למטה. ונמצא שפגמו רק בקו שמאל לבד. אבל מי שמחבר ב' מינים זב"ז, הרי הוא פוגם בב' הקוין הן בימין והן בשמאל, כנ"ל, א"כ חטאו גדול יותר מחטא של עצה"ד.

וז"ש (באות קי"ח) **שור וחמור אוכחן** וכו', כי שור, נמשך מצד שמאל והדינים דשמאל רובצים עליו, והחמור, נמשך מצד ימין והדינים דימין רובצים עליו, וע"ד כתיב, **לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו**, וכו' **בגין דאתער לאתחברא סטרא אחרא כחדא לאבאשא**

עלמא, כי הקליפות הנאחזות בדינין דנוקבא יתחברו עם הקליפות הנאחזות בדינין דדכורא שבשמאל, ואז הם מכלים העולם, (כנ"ל תזריע אות קנ"ג). וכדי להפרידם, צריכים להמשיך הארת קו האמצעי העושה שלום בין ימין ושמאל והדינים מבטלים זה את זה, ואז מתבטל אחיזת הקליפות. וז"ש **ומאן דפריש לון אסגי שלמא בעלמא**, דהיינו שממשיך קו האמצעי העושה שלום בין הקוין, ובדברים אלו, מתבארים גם שאר דברי הזהר. ומתבארים בזה גם הכתובים (שמביא באות ק"ה) דהיינו ע"ד הכלאים, שדינים דנוקבא נתוספים על דינים דדכורא, וכגון קין והבל. כי תחילה נדחה קרבן קין מפני קרבן הבל, ונפלו פניו דקין, שאבד הג"ר שלו, שחזרה המלכות לבינה. וזה נבחן לרכילות (כנ"ל צו אות קט"ז) וז"ס לא תלך רכיל שעבר הבל, ומזה נמשך שעבר קץ על לא תשנא את אחיך. ומזה נמשך שעבר קין על לא תקום והרגו.

פסקה קכד

פתח ר' חייא אבתריה וכו': פתח אחריו ר' חייא ואמר, כי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וגו', ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים לה'. **כי תבאו אל הארץ**, כבר העמידוהו החברים. אבל בוא וראה. כי אילן שה"ס ז"א, אינו עושה פירות אלא בארץ, שהיא המלכות, והארץ מוציאם, ומראה פירות ההם לעולם. והארץ אינה עושית פירות אלא מכח אחר שעליה, דהיינו מז"א, כמו כל נוקבא שאינה עושה פירות, אלא מכח הזכר.

פסקה קכה

וההוא איבא לא וכו': ופרי ההוא, שמוציאה המלכות הנקראת ארץ, אינו נשלם במלואו אלא עד שלש שנים, דהיינו עד שהמלכות תקבל ג' קוין מז"א, והכח שעליו לא נתמנה למעלה עד שנשלם, אחר שנשלם נתמנה עליו הכח, והארץ נתתקן בו. כי לפני שלש שנים, דהיינו מטרם שקבלה כל ג' הקוין, הארץ אינה מתתקנת בו, בז"א, ואינה נשלמת עמו. ואחר שנשלמה המלכות ונתקנו יחד אז היא שלמות.

פסקה קכו

ת"ח נוקבא עד וכו': בוא וראה, הנוקבא, שהיא המלכות, מטרם שנתעברה ג' פעמים, פרי בטנה דהיינו הנשמה, אינה נשלם. שצריכים שיהיו בה ג' קוין, שבכל קו יהיו ג' קוין. כי ג' עבורים הם כנגד ג' קוין, ובכל עבור יש ג' קוין. אחר ג' עבורים, מתתקנת הנוקבא בפרי ההוא, ומוסכמים יחד. כי ז"א הוא ימין, והמלכות היא שמאל, שאינם מוסכמים יחד, אלא בכח קו האמצעי, הכולל ג' קוין, שבכל קו וקו יש ג' קוין. אז פרי ההוא, דהיינו הנשמה, היא שלמות הכל ויופי הכל. ואחר שהפרי יוצא וצומח ממנה,

לפני ג' שנים אין לו כח מלמעלה, כי גם הפרי לפי עצמו צריך להארות ג' הקוין כמו המלכות, שה"ס שלש שנים, כי אז נשלם הגידול שלו. וע"כ מקודם לכן הם ג' שני ערלה. ולוי, שעברו עליו ג' עבורים, נבחר מכל השבטים, כי הוא שלישי לאמו. שנתקנה בו ונתבסמה עמו.

פסקה קכז

בתר ג' שנין וכו': אחר ג' שנים, נתמנה עליו כח עליון מלמעלה, ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים, מהו קדש הלולים. היינו, תשבחות לשבח להקב"ה, עד כאן לפי פשוטו. מכאן ואילך נבאר סוד הדבר. כי בשנה הרביעית, מזדווגת כנסת ישראל, שהיא המלכות, עם הקב"ה, שהוא ז"א, ושמחה אחת נמצאת. שכתוב, קדש הלולים, דהיינו הלולא ושמחה בזמן אחד.

פסקה קכח

מאי שנה הרביעית וכו': שואל מהו שנה הרביעית. ומשיב, זהו הקב"ה, שהוא ז"א. ולמדנו, שנה הרביעית זו היא כנסת ישראל, דהיינו המלכות, שהיא נמצאת רביעי לכסא. כי ג' קוין, חג"ת דז"א, הם ג' רגלי הכסא העליון, והמלכות היא רגל רביעי של הכסא. ואין קושיא על מה שאמר ששנה הרביעית הוא הקב"ה, כי הכל אחד, שהרי אז הקב"ה מזדווג עם כנסת ישראל. וע"כ אפשר לקראו ז"א, ואפשר לקראו מלכות. ואז הוא קדש, והלול קדוש נמצא. ואז נתמנו צבאות על העולם, על כל דבר ודבר כראוי לו. מכאן ואילך מתברכים כולם ומותר לאכול הפירות כי הכל נמצא בכל השלמות. בשלמות של מעלה ושלמטה. דהיינו שלמות דז"א ודמלכות.

פסקה קכט

ועד לא אשתלים וכו': ומטרם שנשלם מכל, מלמעלה ומלמטה, אסור לאכול ממנו, ומי שאוכל ממנו, הוא כמי שאין לו חלק בהקב"ה ובכנסת ישראל, כי פרי ההוא עומד בלי רשות עליון קדוש, שהוא ז"א, כי אינו שורה עליו עד שיהיה נשלם. ובלי רשות תחתון, שהוא המלכות, כי לא נתבסמה כח הארץ בו, מטרם שיעבור עליו שנה הרביעית, שעוד לא נעשה הזווג דז"א ומלכות, כנ"ל. ומי שאוכל ממנו מראה עצמו שאין לו חלק למעלה ולמטה, בז"א ובמלכות, ואם ברך עליו היא ברכה לבטלה, כי עד עתה עוד הקב"ה אינו שורה עליו, ואין לו חלק בו. הרחמן יצילנו מאלו שאינם משגיחים על כבוד אדונם.

פסקה קל

זכאין אינון צדיקייא וכו': אשרי הם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא. עליהם כתוב, וארח צדיקים כאור נגה. משום שבזמן ההוא, דהיינו לעתיד לבא, יסתלק הנחש שהיה

שורה תחילה בנוקבא, דהיינו שהיה יונק מן המלכות, ויבא דכורא לשרות במקומו כמו בתחלה, דהיינו בזווג דלא פסיק, כי אין עוד מי שיפריד הזווג. והכל יהיה שלם. **תאנא בזמנא דזכאה שארי בעלמא** וכו'. כבר נדפס לעיל (ויקרא, מאות רל"ג עד אות רס"ד).

פסקה קלא

רבי יוסי פתח וכו': ריי"פ המקרא ואמר, לא תאכלו על הדם. זה, העמידו החברים בכמה מקומות, וכל אלו הכתובים שלאחריו, וכל אחד ואחד פרשו ע"פ נגלה. אבל במקרא זה יש להעיר בו. שכתוב, מפני שיבה תקום וגו'. **מפני שיבה**, היינו מפני שיבה אורייתא סתם תקום. מכאן שאדם צריך לקום מפני ספר תורה. וכך עשה רב המנונא סבא, כשהיה רואה ספר תורה, היה קם מפניה, ואמר, מפני שיבה תקום. כעין זה צריך האדם לקום מלא קומתו לפני תלמיד חכם, משום שהוא נמצא בצורה הקדושה העליונה, שהוא, רומז לכהן הקדוש העליון, שה"ס אבא עלאה שנקרא זקן. שכתוב, והדרת פני זקן, שהוא בעולם, דהיינו הת"ח שהוא עמך בעולם, הרומז על זקן העליון, שהוא אבא עלאה. אמר ר' שמעון, מכאן רמז לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה. כלומר, שצריכים לקום מפני ספר תורה, שהוא תורה שבכתב. וצריכים לקום לפני ת"ח, שהוא בחינת תורה שבעל פה.

פסקה קלב

ותו תנינן וכו': ועוד למדנו. מקרא זה, **מפני שיבה תקום**, הוא לדרש, כמו שהעירו בו החברים, **מפני שיבה תקום**, התורה מזהירה לאדם, שלפני ביאתו לשיבה יקום בקיום טוב בעולם, דהיינו שיעשה תשובה, משום שזה הדר לו, אבל אם עושה תשובה בסוף ימיו, אין שבח לאדם כל כך, כיון שהוא זקן ואינו יכול להיות רע. אלא שבחו הוא, כשהוא בכחו והוא טוב. ושלמה המלך צוח ואמר, גם במעלליו יתנכר נער וגו'. כעין זה כתוב, וזכור את בוראך בימי בחורותיך. א"ר אלעזר ודאי דרך הזה מתוקן לפנינו, וזהו דרך של הקב"ה.

פסקה קלג

פתח ואמר כי וגו': פו"א, כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד. שואל, מהו כי יודע ה'. ומשיב, אלא הקב"ה יודע ומשגיח בדרך הצדיקים להטיב להם ולהגן עליהם, והוא הולך לפניהם לשמרם. ומשום זה מי שיוצא לדרך, צריך שהדרך הזו תהיה דרך הקב"ה וישתתף הקב"ה עמו. ומשום זה כתוב, כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבד, שתאבד מאליה, משום שהקב"ה לא נודע לדרך ההיא שלהם, ואינו הולך עמהם.

פסקה קלד

כתיב דרך וכתיב וכו': שואל. פעם כתוב דרך ופעם כתוב ארח, מה בין זה לזה. ומשיב, אלא דרך, הוא, שכל קרסולי בני אדם הולכים בו. ארח, הוא שנפתח מזמן קצר, ועוד לא הלכו בו הרבה. ועל ארח זה כתוב וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום.

אמור

פסקה א

ויאמר ה' אל וגו': ויאמר ה' אל משה וגו' לנפש לא יטמא בעמיו. א"ר יוסי, מהו הטעם, שזה, הוא כנגד זה שכתוב למעלה, ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני מות יומתו, שהסמיך אליו הכתוב, אמור אל הכהנים. ומשיב, כיון שהזהיר את ישראל שיקדשו עצמם בכל, הזהיר גם לכהנים שיקדשו עצמם וכן ללוים. מאין לנו, לכהנים. כי כתוב אמור אל הכהנים. ומאין לנו, ללוים. כי כתוב, ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם. כדי שימצאו כולם צדיקים קדושים וטהורים.

פסקה ב

אמור אל הכהנים בני אהרן: שואל, מהו הטעם שכתוב כאן, בני אהרן, וכי איני יודע שהם בני אהרן. ומשיב, אלא בני אהרן, מלמדנו, ולא בני לוי. כי אהרן הוא התחלה לכל כהני העולם, כי בו בחר הקב"ה מכל, כדי לעשות שלום בעולם, ומשום שדרכיו של אהרן, העלו איתו לזה. כי כל ימיו של אהרן היה משתדל להרבות שלום בעולם. ומשום שדרכיו כך העלהו הקב"ה לזה, לכהונה, שיכניס שלום בפמליא של מעלה. כי ע"י העבודה שלו, הוא גורם זווג קב"ה ושכינתו, ונעשה שלום בכל העולמות. ומשום זה, אמור אל הכהנים בני אהרן.

פסקה ג

אמור אל הכהנים בני אהרן וגו': ר' יהודה פתח, מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'. **מה רב טובך**, כמה הוא עליון ויקר אור העליון ההוא שנקרא, **טוב**. שכתוב, וירא אלקים את האור כי טוב. וזה הוא אור הגנוז, שבו עושה הקב"ה **טוב** בעולם, ואין מונע אותו בכל יום, ובו מתקיים העולם, ועומד עליו. **אשר צפנת ליראיך**, כי למדנו, אור עליון עשה הקב"ה כשברא העולם, וגנז אותו לצדיקים לעתיד לבא. ז"ש אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך.

פירוש. שיש ב' אורות, א) הוא אור הגנוז לצדיקים לעתיד לבא, ואינו מאיר בעולם. ב) הוא אור הנקרא **טוב**, הנמשך מן אור הגנוז, המאיר בעולם בכל יום, שהעולם עומד עליו.

פסקה ד

פעלת וכו', **בזמנא דאתברי וכו'**: **פעלת**, כי בזמן שנברא העולם היה אור הזה עומד ומאיר מראש העולם עד סוף העולם. כשנסתכל הקב"ה באלו הרשעים העתידים לעמוד בעולם, גנז אור ההוא, ז"ש, וימנע מרשעים אורם. ועתיד הקב"ה להאיר אותו לצדיקים לעולם הבא. וזה הוא אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך. ו **פעלת** סובב על פעולת הגניזה. וכתוב, וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה.

פסקה ה

ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שאדם עומד ללכת לעולם ההוא, והוא בבית חליו, באים עליו ג' שליחים. ורואה שם מה שאדם אינו יכול לראות כשהוא בעולם הזה. ויום ההוא הוא יום הדין העליון, שהמלך מבקש בחזרה את הפקדון שלו, דהיינו הנשמה. אשרי הוא האדם, שמשיב הפקדון אל המלך כמו שניתן לו, דהיינו בלי קלקול. ואם פקדון ההוא נתלכלך בטנופי הגוף, מה יאמר לבעל הפקדון.

פסקה ו

זקף עינוי וחמי וכו': נושא עיניו, ורואה את מלאך המות עומד לפניו, וחרבו שלופה בידו, המחבל והשליט בשבירת אדם ההוא. ואין דבר קשה לנפש כמו הפרידה שלה מן הגוף. והאדם אינו מת עד שרואה את השכינה, ומרוב התשוקה אל השכינה, יוצאת הנפש מן הגוף, לקבל השכינה. אחר שהנפש יצאה מן הגוף, מי היא הנפש היכולה להתדבק בשכינה, ולהתקבל בתוכה. וכבר העמידו דברים האלו. **קסטר**, פירושו שוטר ומחבל המעניש, מלשון ראהו קסדר אחד (שבת מט.) **קטרין**, פירוש מושל, שליט. כמו, מסרוהו לקטרון וחבשו. (תוספתא סוטה י"ד) **קוטמא**, פירושו שבירה. מלשון קוטמו ומריח בו (ביצה לג:).

פסקה ז

בתר דנפקא נפשא וכו': אחר שהנפש יצאה מן הגוף, והגוף נשאר בלי רוח, אסור לעזבו בלי קבורה. שכתוב, לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא. משום שהמת השוהה בלי קבורה כ"ד שעות, שהם יום ולילה, גורם חולשה באברי המרכבה שהאדם רומז לה, ומעכב מעשהו של הקב"ה מלהעשות. כי אפשר שהקב"ה גזר עליו מיד בגלגול אחר, באותו יום שנפטר, כדי להטיב לו, וכל זמן שלא נקבר הגוף, אין הנשמה באה לפני הקב"ה. ואינה יכולה להיות בגוף אחר בגלגול שני, כי אינם נותנים גוף אחר אל הנשמה עד שיקבר הראשון. וזה דומה, לאדם שמתה אשתו, שאינו ראוי לישא אשה אחרת עד שמקבר הראשונה. ומשום זה אמרה התורה, לא תלין נבלתו על העץ.

פסקה ח

דבר אחר כד וכו': פירוש אחר. כשנפרדה הנשמה מן הגוף, ורוצה ללכת לעולם ההוא, לא תכנס לעולם ההוא עד שנותנים לה גוף אחר מן אור, ואח"כ יכולה לכנוס. ומן אליהו תדע זאת. שהיה לו ב' גופים, אחד שבו נראה למטה לבני אדם, ואחד שבו נראה למעלה בין מלאכים עליונים הקדושים. וכל כמה שהגוף לא נקבר צער הוא לנשמה, ורוח הטומאה מוכן לשרות עליו ולטמא הגוף ההוא.

פסקה ט

ובגין דההוא רוח וכו': ומשום שרוח הטומאה ההוא מוכן, לטמא הגוף, לא צריך אדם להלין גוף ההוא לילה אחד, משום שרוח הטומאה נמצא בלילה, ומשתטח, דהיינו שמשוטט, בכל הארץ, למצוא גוף בלי נפש, לטמא אותו, וע"כ בלילה, נטמא יותר. ועל כן הזהיר לכהנים ואמר, לנפש לא יטמא בעמיו, משום שהם קדושים, לא ישרה עליהם רוח הטומאה ולא יטמאו. כי גוף בלי רוח, רוח הטומאה מוכן לשרות עליו.

פסקה י

אמור אל הכהנים ונו': ר' יצחק אמר, אמור אל הכהנים בלחש. כמו שכל עבודות הכהנים הם בלחש, כך אמירה שלהם, בלחש. **אמור ואמרת**, היינו פעם אחת ושתי פעמים, להזהירם על קדושתם כדי שלא יטמאו. כי מי שמשמש במקום קדוש, צריך להמצא קדוש בכל. לנפש לא יטמא, הוא כמו שהעמדנו, שגוף בלי רוח הוא טמא, ושורה עליו רוח הטומאה. כי תשוקות רוחות הטומאה הוא לגופיהם של ישראל, משום שהורק מהם רוח הקדושה, ובאים להתחבר בכלי של הקדושה, דהיינו בגוף. והכהנים, שהם קדושים קדושה על קדושה, אינם צריכים להטמא כלל. משום שכתוב, כי נזר אלקיו על ראשו, וכתוב, כי שמן משחת אלקיו עליו אני ה'.

פסקה יא

והוא כגוונא דלעילא וכו': והוא, הכהן, כעין הכהן של מעלה, הוא עומד למטה. שכתוב, כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מדותיו. מקרא זה העמידוהו. אבל **כשמן הטוב על הראש**, זה הוא שמן משחת קדש העליון, דהיינו שפע המוחין, שנמשך ויוצא ממקום הנהר העמוק מכל, שהוא בינה. פירוש אחר. שנמשך ויוצא מהראש של כל הראשים הסתום מכל סתומים. שהוא הראש דא"א. **על הראש**, על הראש ודאי, שהוא הראש של אדם הקדמון, שהוא א"א. ושיעור הכתוב הוא, כשמן הטוב שהוא על הראש.

פסקה יב

יורד על הזקן וכו': זה הוא זקן היקר, דהיינו דיקנא דא"א, כמו שהעמידוהו. **זקן אהרן**, זהו כהן גדול שלמעלה, דהיינו דיקנא דז"א, בסוד החסד של ז"א, וכבר העמידוהו. ושמן ההוא, דהיינו שפע דא"א, יורד על פי מדותיו של ז"א, שמאלו המדות דז"א נמשך ויוצא ויורד לתחתונים. וכעין זה, נמשך ונתעטר כהן הגדול למטה, בשמן המשחה למטה שהוא כנגד הכהן הגדול של מעלה, שהוא חסד דז"א.

פסקה יג

האי קרא לאו וכו': מקרא זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו, שכתוב, אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו, שתחילת הכתוב הוא ברבים, וסופו ביחיד, לא יטמאו היה צריך לומר, לשון רבים, כבתחילת הכתוב, מהו לא יטמא. לשון יחיד, ומשיב, אלא על כהן הזה העליון מכולם, אומר הכתוב. דהיינו הכהן הגדול שלמעלה. א"ר יהודה והלא כתוב, והכהן הגדול מאחיו, שהוא רומז על כהן גדול שלמעלה ולא בכתוב הראשון. ומשיב, אלא ודאי כך הוא, שלנפש לא יטמא רומז על כהן העליון מכולם, שהוא ז"א והכתוב והכהן הגדול מאחיו הוא כמו שלמדנו, שמדבר מכהן גדול שלמטה, שא"ר יצחק, הכהן העומד למטה, שהוא כעין של מעלה, צריך להמצא בקדושה יותר מכולם. כמו שלמדנו. וע"כ הוציאו הכתוב לפי עצמו. לאסור עליו להטמא אפילו לאביו ולאמו.

פסקה יד

פקודא דא לסדרא וכו': מצוה זו היא, שיסדר הכהן בכל יום נרות בבית המקדש. וכבר העמדנו זה בסוד המנורה. והוא סוד כעין שלמעלה, משום שאור העליון בשמן המשחה יורד תחילה על ראש כהן העליון, שהוא ג"ר דז"א, ואח"כ הוא מדליק ומאיר כל הנרות, דהיינו ספירות המלכות שהם מאורי אש, כי כתוב, כשמן הטוב על הראש וגו'. וכתוב, כי שמן משחת אלקיו עליו וגו'. וע"כ ניתנה רשות אל הכהן בלבד, שיסדר הנרות ולהדליקם בכל יום ב' פעמים, כנגד הארת היחוד שהוא ב' פעמים, וקרבן התמיד שהוא בכל יום ב' פעמים. והכל צריך.

פסקה טו

ועל ידי דכהנא וכו': ועל ידי הכהן מאירים הנרות בכל, למעלה ולמטה, לשמוח בשמחה, ושתמצא השמחה בכל הצדדים. דהיינו בימין ובשמאל, בהדלקת הנרות. כי שנים אלו הם על ידי הכהן להמצא שמחה בכל הצדדים, ואלו הם, הדלקת הנרות וקטרת. וכבר העמדנו, שמן וקטרת ישמח לב. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה טז

ולאחותו הבתולה הקרובה וגו': מה כתוב למעלה מזה, כי אם לשארו הקרוב אליו וגו'. ר' אבא פתח, מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו'. **מי זה בא מאדום**, היינו כי עתיד הקב"ה להתלבש בלבושי נקם על אדום, על שהחריבו ביתו, ושרפו היכלו, והגלו לכנסת ישראל בין העמים, ויעשה להם נקמת עולמים, עד שימצאו כל הרים מהרי העולם מלאים מהרוגי העמים, ויקרא כל עוף השמים עליהם לאכול מפגריהם. וכל חיות השדה יזונו מהם י"ב חדשים. ועוף השמים שבע שנים, עד שלא תסבול הארץ הניוול שלהם. ז"ש, כי זבח לה' בבצרה וטבח גדול בארץ אדום. עד שלבושי נקם האלו יטמאו מן ההרוגים, ז"ש, וכל מלבושי אגאלתי.

פסקה יז

חמוץ בגדים מבצרה: משום שמבצרה יצאו גדודי העולם לצבוא על ירושלים, והם התחילו לשרוף את ההיכל, ובני אדום מהרסים החומות, ועקרו אבני היסוד. ז"ש זכור ה' לבני אדום וגו' האומרים ערו ערו עד היסוד בה. **מפגרין**. פירושו להרוס. כי על ולהרוס מתרגם פגרא (ירמיה א' יוד) **רמו** פירושו עקרו. מלשון ארמויי ארמיה מניה (פסחים יוד:).

פסקה יח

זה הדור בלבושו: היינו באלו לבושי נקם שעתיד להלביש. **צועה ברוב כחו**. מהו **צועה**. היינו משבר. כמ"ש עמים תחתיך יפלו וגו', אמרו ישראל לישעיה, מי הוא זה שיעשה כל כך. פתח ואמר, **אני מדבר בצדקה**, אותו, שהוא **רב להושיע**. אותו שכתוב בו, אוהב צדקה ומשפט. והוא צדקה ממש, דהיינו המלכות שנקראת צדקה. והוא רב להושיע.

פסקה יט

וכל כך למה וכו': וכל כך למה. הוא משום שגרמו לכנסת ישראל שתהיה שוכבת לעפר בגלות, וליפול לארץ. כמ"ש נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. ומשום זה, הקב"ה ילבש עליהם לבושי נקם, לטמא אותם ברוב ההרוגים. שכתוב, וכל מלבושי אגאלתי.

פסקה כ

וכל כך למה וכו': וכל כך למה. הוא, כי כתוב, ולאחותו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש, שהיא השכינה הקדושה שהיא אחותו דז"א, שאינה חלקו של עשו, ולא היתה בגורלו של ההוא שכתוב בו, איש יודע ציד איש שדה, **לה יטמא**. היינו בשבילה יטמא, באלו לבושי נקם העתידים להטמא בין אלו ההמונים ההרוגים הנ"ל, וע"כ כתוב,

לה יטמא, בשבילה, בשביל שהיא שוכבת בגלות לעפר, והוא רוצה להקימה. ז"ש קומי אורי כי בא אורך.

פסקה כא

לא יקרחה קרחה בראשם: ר' יוסי אמר, לא יקרחה כתוב בסוף עם **ה'**, מהו הטעם. ומשיב, אלא שמן ההוא העליון, שהוא השפע של אבא, שהוא שמן משחת קדש המשלים לכל שבעת הימים, שהם חג"ת נהי"מ, כמו שלמדנו, שכתוב, כי שבעת ימים ימלא את ידכם, אותו שמן העליון הוסר ממנו ונקרח קרחה, אם הוא פוגם ראשו. כי הראש של כהן העליון, דהיינו ג"ר דז"א, הוא שמן העליון הזה, שהוא אורות דאבא כנ"ל, וע"כ אין הכהן התחתון צריך להראות בעצמו שום פגם. וכבר למדנו. כי בהיותו מכוון כנגד כהן העליון, הרי מעשיו פוגמים בו. וע"כ כתוב, לא יקרחה עם **ה'**. שהוא אותיות, לא יקרח **ה'**, דהיינו שלא יפגום ולא יקרח **ה'** עליונה דהוי"ה, שה"ס אמא, הממשכת השמן מאבא ומעטרת ראש דז"א.

פסקה כב

פתח ואמר בשוב וגו': פתח ואמר, בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים. **בשוב ה' את שיבת**, זה נאמר בגלות בבל, שלא נמצאו יותר בגלות אלא ע' שנה. שכתוב, כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם. וכתוב, היינו כחולמים. מהו כחולמים. אלא הרי העירו החברים, שיש חלום של שבעים שנה (תענית כג.).

פסקה כג

ות"ח כתיב כי וגו': ובוא וראה כתוב, כי שבעת ימים ימלא את ידכם. מי הם שבעת ימים, וכן נקראת תשובה. ולמדנו, מי העליון שהוא כלל כל הששה האחרים, דהיינו הבינה הכוללת בתוכה תג"ת נה"י, נקראת שבעת ימים, וכן נקראת תשובה. ולמדנו, מי שיושב בתענית בשבת, קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה, ושבעים שנה הם שבעה פנים של המלך, דהיינו ז"ס חג"ת נהי"מ שכל אחת מהן כוללת עשר שהם ע'. שאפילו כולם הסכימו עליו לרע, נקרע גזר הדין, מהו הטעם. משום שהיושב בתענית אחוז ביום ההוא שהוא כלל כולם, דהיינו בינה, שנקראת שבעה ונקראת **תשובה**, משום זה, כשנאחז שם, נאחז בכל ע' שנים, כשחוזר **בתשובה**, וע"כ נקרע גזר הדין של כולם. וע"כ יש ודאי שבעים שנה בחלום.

פירוש. שהחלום הוא בעת שינה, שפירושו הסתלקות המוחין, והגלות ה"ס שינה, וע"כ מכנה שני הגלות בשם חלום, וע"כ נמשך ע' שנה, דהיינו הסתלקות המוחין של ז"א, שיש בהם חג"ת נהי"מ שבכל אחת עשרה. וע"כ אוה"כ היינו כחולמים.

פסקה כד

כגוונא דא כהנא וכו': כעין זה הכהן מתעטר בשבעה, שהם בינה, שנקראת שבעת ימים, אם הכהן פוגם ראשו, שבעה ההוא, בינה, שהיא כלל של כל ז' ימים חג"ת נהי"מ, מקריח ממנו כל אותה הקדושה של כולם השורה על הכהן. וע"כ נזהרו, שלא יקרחה קרחה בראשם, כי יהיו נמצאים פגומים בכל ז' ספירות. ומשום זה צריך הכהן להמצא בשלמות יותר מכולם, ומכל שכן, אותו שהוא עליון מכולם, שהוא כהן הגדול.

פסקה כה

א"ר אבא כאן וכו': אר"א, כאן ב **ה'** תחתונה כאן ב **ה'** עליונה. כהן גדול שהוא עליון מכולם, פוגם ב **ה'** עליונה, שהיא בינה, שכתוב, אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו וגו'. **ומלא את ידו**, היינו בינה, שכתוב, שבעת ימים ימלא את ידכם. ושבעת ימים היא בינה כנ"ל, שהוא **ה'** עליונה דהויה. כהן אחר, פוגם, ב **ה'** תחתונה דהויה, שהיא מלכות, שכתוב, לא יקרחה קרחה בראשם, וכתוב אחריו, ולא יחללו **שם** אלקיהם, ושם זה הרי הוא ידוע, שהוא מלכות, דהיינו **ה'** תחתונה. ומשום זה כתוב, והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ללבוש את הבגדים. דהיינו כמו שאמרנו ששמן המשחה יורה על שפע אבא שמקבל מאמא, שהוא **ה'** עליונה, (כנ"ל אות כ"א) ומשום שהוא קדש כעין של מעלה, כתוב, ומן המקדש לא יצא. דהיינו כמו אבא ואמא עלאין שהזווג שלהם אינו נפסק.

פסקה כו

ר' אבא פתח וכו': ראי"פ ואמר, לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים כהיום הזה לאיש יהודה וליושבי ירושלים. אשרי הם ישראל שהקב"ה בחר בהם מכל העמים עכו"ם, ומתוך האהבה שלהם נתן להם תורת אמת לדעת הדרך של מלך הקדוש. וכל מי שעוסק בתורה הוא כמו שמשתדל בהקב"ה, כי כל התורה כולה הוא שמו של הקב"ה. ומשום זה, מי שעוסק בתורה, עוסק בשמו, ומי שמתרחק מתורה, מתרחק מן הקב"ה.

פסקה כז

ת"ח לך ה' וגו': בוא וראה, **לך ה' הצדקה**, הוא כש"א, לך ה' הגדולה והגבורה, שהם מדותיו חג"ת נהי"מ, אף צדקה היא מדת המלכות. מי היא צדקה. היא מקום שכל פנים המאירים אחוזים בו, והוא אחוז בכולם בכל הספירות דז"א, ובו נמצאים. דהיינו המלכות שכל ספירות ז"א נמצאות בה. **ולנו בושת הפנים**, זה מקום שכל פנים המאירים מתרחקים ממנו, שהוא הס"א, **צדקה**, שהיא המלכות, היא אמת, ואורם של הכל ואור הפנים, ושמחת הכל. **בשת**, שהיא הס"א, היא חרפה והתרחקות האמת. כי

מי שנתבייש, הוא בשביל שהאמת שהיא צדקה נרחקה ממנו, שהיא התרחקות של פנים המאירים.

פסקה כח

ת"ח כהנא עלאה וכו': בוא וראה, כהן העליון, דהיינו כהן גדול, צריך להראות ביופי הפנים, בהארת הפנים, ובשמחה יותר מכל. ואין צריך שיתראה בו עצבות ורוגז, אלא הכל כעין של מעלה. אשרי חלקו שעליו כתוב, אני חלקך ונחלתך. וכתוב, ה' הוא נחלתו. וע"כ הוא צריך להיראות שלם בכל, בעצמו, ובלבושו, שלא יפגום עצמו כלל, כמו שלמדנו.

פסקה כט

והוא אשה בבתוליה יקח: ר"ש פתח, והנה הוא שם עלילות דברים וגו'. וכתוב, וענשו אותו מאה כסף וגו', כי הוציא שם רע על בתולת ישראל. שואל, וכי בתולת ישראל היא, הרי בתולת אביה או בתולת בעלה היא, מהו בתולת ישראל כאן. שפירושו, בתולה בת יעקב שנקרא ישראל. ומשיב, ז"ש שאל אביך ויגדך וגו'. דהיינו לישראל אביך, שדינה בתו, יצאה לראות בבנות הארץ, וקרה מה שקרה. וכיון שהכתוב מדבר בהוצאת שם רע, הוא מזכיר בתולת ישראל. דהיינו כמו שקרה לבת ישראל, דינה. אף כאן הכהן העומד כעין של מעלה, כתוב, והוא אשה **בבתוליה** יקח. דהיינו שלא תצא פעם מפתח חצרה לחוץ. וכבר למדנו. ומקיש בבתוליה, אל בתולת ישראל. שלא יארע לה יציאה לחוץ, כמו שקרה לבתולת ישראל.

פסקה ל

רבי שמעון הוה וכו': ר"ש היה הולך בדרך, והיה עמו, ר' יהודה ור' יוסי ור' חזקיה. פתח ר"ש ואמר, טרף נתן ליראיו יזכור לעולם בריתו. **טרף נתן ליראיו**, אלו הם הצדיקים, שהם יראי הקב"ה, כי כל מי שירא אותו, נקרא, מאנשי ביתו של המלך, ועליו כתוב, אשרי איש ירא את ה'.

פסקה לא

מהו טרף נתן וכו': שואל, מהו טרף נתן ליראיו. ומשיב, אלא הוא כמ"ש ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה. וכיון שהצדיקים הם אנשי ביתו כנ"ל, ע"כ מקבלים טרף הזה. מכאן למדנו, שכל אדם העוסק בתורה בלילה, וקם בחצות לילה, בשעה שכנסת ישראל, שהיא המלכות, מתעוררת לתקן **בית** אל המלך, דהיינו להמשיך הארת חכמה בשבילו, בסו"ה בחכמה יבנה **בית**. איש הזה משתתף עמה, וזה נקרא שהוא מ **בית** המלך ונותנים לו כל יום מתקוני בית האלו. ז"ש, ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. אשר **טרף** פירושו, הארת

חכמה, **וחק**, פירושו שלא תמשכנה ממעלה למטה (כנ"ל קדושים אות ק"ט ובסולם אות קכ"ג). מי הוא ביתה. הם, כל אלו המשתתפים עמה לעסוק בתורה בלילה נקראים ביתה, בני ביתה. ומשום זה, כתוב, טרף נתן ליראיו.

פסקה לב

מהו טרף: שואל, מהו טרף. ומשיב, טרף ממש. דהיינו שטורפת ולוקחת בחזקה ובכח, שזה רומז על הדינים שמתגלים עם החכמה. (כנ"ל פקודי אות שע"ו) שהוא לוקחת ממקום רחוק עליון, שכתוב ממרחק תביא לחמה, דהיינו חכמה, שכתוב, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. ומי זוכה לטרף הזה. סוף הכתוב מוכיח, שכתוב, יזכור לעולם בריתו. דהיינו מי שמשתדל בתורה להשתתף עמה בלילה. כי התורה נקראת ברית. ולא עוד אלא שצדיק אחד עליון יש לו להקב"ה, שהוא יסוד דז"א, ואיש הזה משתתף עמו להשפיע להמלכות. ויורשים שניהם את כנסת ישראל. שכתוב צדיקים ירשו ארץ. דהיינו הצדיק העוסק בתורה בלילה, וצדיק העליון, ירשו המלכות, שנקראת ארץ.

פסקה לג

תו פתח ואמר וכו': עוד פו"א, ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני ה' מקדשו. בוא וראה, כל מי שמוציא זרע לבטלה, אינו זוכה לראות פני השכינה, ונקרא רע. שכתוב, כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע. דהיינו מי שמוציאו בידו, או באשה אחרת שאינה כשרה. ואם תאמר, המוציאו באשה שאינה מתעברת, נחשב ג"כ למוציא זרע לבטלה. אינו כן, אלא אלו, כמו שאמרנו.

פסקה לד

ועל דא יבעי וכו': ועל כן יתפלל האדם מהקב"ה, שיזמין לו כלי כשר, דהיינו אשה כשרה, שלא יפגום זרעו. מי שמוציא זרעו בכלי שאינו כשר, פוגם את זרעו. אוי למי שפוגם זרעו. ומה בשאר בני אדם כך, הכהן העומד למטה ומכוון כעין של מעלה בקדושה העליונה (כנ"ל אות י"א) על אחת כמה וכמה. וע"כ כתוב לא יחלל זרעו בעמיו.

פסקה לה

בעמיו מהו בעמיו וכו': שואל, כתוב **בעמיו**, מהו בעמיו, שהרי כתוב למעלה אלמנה גרושה וחללה זונה את אלה לא יקח, וכתוב, ולא יחלל זרעו בעמיו, היה צריך לומר, **בהם**, מהו בעמיו. ומשיב, אלא שפירושו, דבר זה חרפה הוא בעמיו, פגם הוא בעמיו. ועל כן כתוב, כי אם בתולה **מעמיו** יקח אשה. מעמיו ודאי. הכל כעין של מעלה. **כי אני ה' מקדשו**. מהו מקדשו. ומשיב, אלא אני הוא אותו שמקדשו בכל יום, וע"כ לא

יפגום זרעו, ולא ימצא בו פגם, כי אני מקדשו, שאני רוצה לקדש אותו, וימצא קדוש בכל, והקדוש ישתמש על ידי הקדוש.

פסקה לו

ת"ח קב"ה ישתמש וכו': בוא וראה, הקב"ה ישתמש על ידי הכהן, שימצא קדוש כשבא לשמש. ומשום שהקב"ה ישתמש ע"י הכהן שהוא קדוש, ישתמש הכהן על ידי טהור, המתקדש בטהרתו ומי הם, הם הלוים. ואדם אחר, דהיינו הכהן, ישתמש על ידי קדוש אחד, שהוא הלוי, כדי שימצאו כולם בקדושה לשמש הקב"ה. אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, שעליהם כתוב, ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי. כמה נבדלים הם ישראל בקדושה, מכל, לשמש להקב"ה. ז"ש והתקדשתם והייתם קדושים כי אני ה' וגו'.

פסקה לז

תו פתח ואמר וכו': עוד פו"א, לה' הישועה על עמך ברכתך סלה. **לה' הישועה**, כך למדנו, אשרי הם ישראל שבכל מקום שגלו, השכינה גלה עמהם. כשיצאו ישראל מן הגלות, למי תהיה הגאולה, לישראל או להקב"ה. כי גם השכינה תצא מן הגלות. אלא הרי העמדנו בכמה מקראות, וכאן, **לה' הישועה** ודאי, מתי היא. בעת **שעל עמך ברכתך סלה**, בשעה שהקב"ה משגיח בברכות על ישראל להוציאם מן הגלות ולהטיב להם, אז **לה' הישועה** ודאי. כי השכינה תצא מן הגלות. וע"כ למדנו, שהקב"ה ישוב עם ישראל מן הגלות. ז"ש, ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך. כי **ושב** משמע שהוא ג"כ ישוב עם ישראל מן הגלות.

פסקה לח

כי אם בתולה מעמיו יקח אשה: פתח רעיא מהימנא ואמר, מצוה זו, היא שישא הכהן הגדול בתולה, ז"ש, אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה. שואל, ולמה צריכים שיקח רק בתולה בלי פגם. ומשיב, אלא אשה, היא כוס של ברכה, שאם טעמו פגמו. כלומר, שמרמזת על המלכות, הנק' כוס של ברכה. והכהן המקריב קרבן לפני ה' צריך שיהיה שלם בלי פגם, שלם באבריו בלי פגם, כי המומים פוסלים בכהנים, שלם בגופו, שלם בנוקבא שלו. לקיים בו כלך יפה רעיתי ומום אין בך.

פסקה לט

דקרבנא מנחה איהו וכו': כי הקרבן הוא מנחה. וצריכים ישראל לשלוח המנחה שלהם אל המלך, על ידי אדם שלם. כי הם בהיפך מו הסטרא אחרא, אשר ביד איש עתי שהוא פגום (כנ"ל אחרי אות קכ"ז) היו שולחים לו מנחה, שכתוב, גורל אחד לה' וגורל אחד

לעזאזל. כי אלהים אחרים כולם פגומים מצד צפון, בסוד מצפון תפתח הרעה, וכך רוב בתי עכו"ם פגומים בנוקבא שלהם, שהיא חורבה, לילית, פגומה וכו'.

פסקה מ

ור"מ איהו ו' וכו': ורעיא מהימנא, הוא **ו'** מלאה **י"ה**, כלומר, שהוא ז"א שה"ס **ו'** דהויה, המלא שפע מן **י"ה**, דהויה, שהם חכמה ובינה. והוא בסדר זה, **יה"ו** שיש בו משום זה, כל ג' האותיות **יה"ו** דהויה **ה'** אחרונה דהויה, שהיא מלכות, היא כוס מלא ברכת ה' מצד הימין דהיינו כוס של ברכה, שמביא לעיל (באות ל"ח) ומצד הגבורה שהיא דין, נקראת השכינה, **הויה**, שבצירוף הזה שולטת **ה'** שהיא דין, על ה **ו'** שהיא רחמים, ו **י"ה** שהם המוחין הם בסוף הצירוף. שיורה על דין. ז"ש הנה יד ה' הויה במקנך. אשר המלכות שנקראת **יד ה'**, היא בצירוף **הויה** לעשות דין במקנה מצרים. קם רעיא מהימנא והשתטח לפניו, ואמר אשרי חלקי, שרבוני והמטרוניתא הם בעזרי. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה מא

איש מזרעך לדורותם וגו': איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום. ר' יצחק אמר, שהטעם הוא, משום שהוא פגום, ומי שהוא פגום אינו ראוי שישמש בקדש. והרי העמדנו, שאדם הנמצא פגום אין בו אמונה, ופגם ההוא מעיד עליו. כל שכן כהן, שצריך להמצא שלם ובעל אמונה יותר מכל. וכבר העמדנו.

פסקה מב

ר' אלעזר הוה וכו': ר' אלעזר היה יושב בהיכל של חמיו, והוא היה אומר, לדלף שבהיכל צריכים למצוא עצה. שהיו הגשמים דולפים דרך הגג. בתוך כך, עבר אדם אחד שהיה פגום בעינו אחד, אמר חמיו נשאל לזה עצה. אמר, ר' אלעזר, פגום הוא ואינו נאמן. אמר חמיו, ננסה אותו, באו ושאלו לו. אמר לו, מאושר, מי הוא בעולם. אמר האיש, עשיר, הוא המאושר שבעולם, אבל כי ינתק מעשרו, אוי על זה, עמו אנכי בדאגה יותר מכל. כלומר, שאם מאבד עשרו, הוא אומלל יותר מכל העולם. א"ר אלעזר, בדבריו נשמע, שאין עמו אמונה, ואינו איש נאמן. כי אינו חושב את הצדיק למאושר שבעולם אלא את העשיר. בוא וראה, הקב"ה אמר כל איש אשר בו מום לא יקרב, שקדושה שלמעלה אינה שורה במקום פגום. **זילגא** פירושו דלף. כי על עיני יורדה מים, מתרגם זלגן דמעין. (איכה א' ט"ז). **קסטירא** פירושו טירה מגדל היכל. כי על ובטירותם מתרגם ובקסטרוותהן (בראשית כ"ה ט"ז). **טופקא** הוא מלשון תוקפא, ופירושו מאושר ותקיף. **דישליף** פירושו כי ינתק. מלשון ולא שלף לנו ירקא (חולין קה').

פסקה מג

פתח ואמר לתורה: פתח ואמר לתורה ולתעודה אם לא יאמרו כדבר הזה. **לתורה ולתעודה**. שואל, מה הוא תורה ומה הוא תעודה ומשיב, אלא תורה זו היא תורה שבכתב. שהוא ז"א. תעודה זו היא תורה שבעל פה. שהיא המלכות. תורה שבעל פה אינה שורה במקום פגום, כי היא נבנית מתורה שבכתב, כי המלכות נבנית מז"א. שהוא שלם. כתוב, צור תעודה חתום תורה בלמודי **צור תעודה**, זה הוא תורה שבעל פה. משום ששם, במלכות, נצרר צרור החיים, ובתעודה נקשר קשר החיים שלמעלה מז"א, שיהיה הכל אחד.

פסקה מד

ומתמן לתתא אתפרשן וכו': ומשם ולמטה, דהיינו למטה ממלכות, מתפרדים האורחות והשבילים, ומשם נפרדים דרכים בעולמות כולם, ז"ש ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים.

פסקה מה

חתום תורה: היינו חתימה של התורה, שהיא תורה שבכתב, שהיא ז"א, באיזה מקום היא, **בלמודי**, אלו הם נביאים הנקראים למודי ה', דהיינו נצח והוד, כש"א ויקם את העמוד הימני ויקרא שמו יכין, שהוא נצח. ויקם את העמוד השמאלי ויקרא שמו בועז, שהוא הוד. ומשם נמשכים דרכים לנביאים הנאמנים, שהם מקבלים מנצח והוד, ואלו, נו"ה, עומדים בקיום אל הגוף, שהוא ז"א, לששה אורות שבו, ז"ש, שוקיו עמודי שש. שוקיו, ה"ס נצח והוד, והם עמודים לז"א, שיש בו שש ספירות. והכל אינו עומד אלא בסוד, השלמות, וקדושת כולם אינה שורה אלא כשהם בשלמות. כי כשמתחברים זה בזה, ז"א במלכות, הכל הוא שלם, הכל הוא אחד. ושום מקום אינו נפגם. וע"כ נקראת כנסת ישראל, **שלם**. כש"א, ומלכי צדק מלך שלם. שמלכי צדק הוא המלכות והוא מלך שלם. וכן, ויהי בשלם סוכו. שפירושו המלכות.

פסקה מו

ובג"כ לא שריא וכו': וע"כ אינו שורה הכל אלא במקום שלם, וע"כ כל איש אשר בו מום לא יקרב. כעין זה קרבן אשר בו מום לא יקרב, מהו הטעם. כי כתוב, כי לא לרצון יהיה לכם. ואם תאמר הרי הקב"ה אינו שורה אלא במקום שבור, בכלי שבור. שכתוב, ואת דכא ושפל רוח. ומשיב, מקום זה הוא שלם יותר מכל, משום שמשפיל עצמו כדי שישרה עליו גאות כל, גאות העליון, וזה הוא שלם. אבל לא כתוב, ואת עוד ושבור וחרום ושרוע אשכון, אלא ואת דכא ושפל רוח, כי מי שמשפיל עצמו, הקב"ה זוקף אותו.

פסקה מז
ובגיני כך כהנא וכו': ומשום זה הכהן הנמצא למטה כעין שלמעלה, צריך להיות שלם יותר מכולם, ולא יראה בו פגם, וע"כ מזהיר לכהנים, ככתוב, איש מזרעך לדורותם אשר יהיה בו מום. וגו'.

פסקה מח
תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר, וכי תגישון עוד לזבוח אין רע וכי תגישו פסח וחולה אין רע. שואל, וכי הקב"ה אומר אין רע, א"כ טוב הוא. ומשיב, אלא סוף הכתוב מוכיח, שישראל באלו הימים, היו ממנים כהנים בעלי מומים, וקרבנות בעלי מום על המזבח, ולשמש במקדש, ואמרו, מה חסר לו להקב"ה אם זה או אחר, והם היו אומרים אין רע. והקב"ה השיב להם אותם הדברים שהם היו אומרים, אמר: ישראל, אתם אומרים כשמקריבים בעלי מום לעבודתי אין רע, מה חסר להקב"ה.

פסקה מט
סופיה דקרא מה וכו': בסופו של המקרא מה כתוב, הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך, אדם מכם אם צריך לשלם אל המלך ולהקריב לפניו מנחה, התשלחו לו עם מום או לא. הירצך או הישא פניך במנחה ההוא שיש בה מום, כל שכן וכל שכן שאתם מקרבים לפני אדם פגום להקריב לי מנחה, הרי המנחה שלכם תמסר לכלב. כי ודאי הוא אדם שהוא בעל מום פגום הוא מכל, פגום הוא באמונה, ועל כן כל איש אשר בו מום לא יקרב.

פסקה נ
אמר ר' יוסי וכו': אר"י, עתיד הקב"ה להשלים את ישראל, שימצאו שלמים בכל, שלא יהיו בהם בעלי מום כלל, משום שיהיה תקון העולם, בעת התחיה, כאלו הכלים והלבושים של האדם שהם תקון הגוף, וע"כ ישלים אותם, ז"ש ויתיצבו כמו לבוש.

פסקה נא
ת"ח כד יתערון וכו': בוא וראה, כשיתעוררו מעפר בתחית המתים, כמו שנכנסו לקבר כן יקומו, אם פסחים או עורים נכנסו, פסחים ועורים יקומו, דהיינו באותו הלבוש, שהוא הגוף, יקומו. שלא יאמרו שאחר הוא נתעורר לתחיה. ואח"כ הקב"ה ירפא אותם, וימצאו לפניו שלמים. ואז יהיה העולם שלם בכל. ואז, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

פסקה נב
שור או כשב וגו': ר' יוסי פתח, צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה אדם ובהמה תושיע ה'. מקרא זה יש להסתכל בו. אבל בוא וראה, **צדק**, הוא ספירה קדושה עליונה,

דהיינו מלכות. **כהררי אל**, היינו כאלו הרים העליונים הקדושים הנקראים הרי אפרסמון הטהור, שהם בינה, ומשום שהמלכות עולה להתקשר בהם למעלה, כלומר, משום שהמלכות נכללה בבינה, וקבלה ממנה הדינים שלה, בסוד אמא אוזיפת לברתא מאנהא (כנ"ל בהקסה"ז אות י"ז ע"ש) ע"כ כל הדינים שלה בהשואה אחת לכל, שאין בדין הזה רחמים. משום שדינים אלו דקטנות הבינה, הם הכנה שתקבל גדלות דבינה כמ"ש שם. וע"כ **משפטיך תהום רבה**, משפט שהוא רחמים, דהיינו המוחין דגדלות דבינה, שמקבלת ע"י ז"א הנקי' משפט, יורד למטה למדרגה ההיא, למלכות, לתקן העולם ומרחם על הכל, ועושה הדין ברחמים לבשם העולם.

פסקה נג

ובגין דאיהו רחמי וכו': ומשום שהוא רחמים, דהיינו שהם מוחין דגדלות כנ"ל, **אדם ובהמה תושיע ה'**. דהיינו לכל בהשואה אחת, דהיינו גם הארות השמאל המכונות בהמה, ג"כ מקבלים תקונם. אדם ובהמה, הרי העמידו, מי שהוא אדם ומשים עצמו כבהמה. אבל אדם ובהמה פירושו, דין אדם ודין בהמה אחד הוא. **אדם**, ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר. **בהמה**, והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה'. מטעם, כדי שיעבור עליהם שבת אחד. וכבר העמידוהו. (כנ"ל תזריע אות ל"ו ברע"מ).

פסקה נד

רבי חייא פתח וכו': רח"פ, ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה גם שמים נטפו. בוא וראה, אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, שהקב"ה בחר בהם והם מתדבקים בו, ונקראים קדושים, עם קדוש. שהיא בחינת בינה. וכן, עד שהעלה אותם למדרגה עליונה שנקרא קדש, שהוא חכמה, שהמקבל מקדש, דהיינו בינה, נקרא קדוש. שכתוב, קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. כמו שהעמדנו, כי ישראל משמנת ימים מתדבקים בו בשמו, ורשומים בשמו, והם שלו. כש"א ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. והעמים אינם מתדבקים בו, ואינם הולכים בחוקיו, ורושם הקדוש נעדר מהם, עד שהם מתדבקים בסטרא אחרא שאינו קדוש.

פסקה נה

ות"ח בשעתא דבעא וכו': ובוא וראה, בשעה שרצה הקב"ה ליתן תורה לישראל, הזמין בני עשו, אמר להם רוצים אתם לקבל התורה. באותה שעה רגזה הארץ שהיא המלכות, ורצתה להכנס לנקב תהום הגדול. אמרה לפניו, רבון העולם, השעשועים של שמחה

שלך, מב' אלפים שנה קודם שנברא העולם, שהיא התורה, בסוד, ואהיה שעשועים יום יום, יזדמן לפני ערלים שאינם רשומים בבריתך.

פסקה נו

אמר לה קב"ה וכו': אמר לה הקב"ה כסא כסא, היינו מלכות שנקראת כסא, יאבדו אלף אומות כמוהם, וברית התורה לא יזדמן לפניהם. ז"ש, ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה, ודאי, משום שהתורה אינה נתנית אלא למי שיש בו ברית קדש. ומי שמלמד תורה למי שלא נמול, משקר בב' בריתות, משקר בברית התורה, כי התורה נקראת ברית, שכתוב, אם לא בריתי וגו'. ומשקר בברית הצדיק וכנסת ישראל. כי התורה ניתנה למקום זה, לברית, ולא למקום אחר, ערלה.

פסקה נז

רבי אבא אמר וכו': רא"א, המלמד תורה למי שאינו נמול, משקר בג' מקומות עליונים, משקר בתורה, משקר בנביאים, משקר בכתובים. משקר בתורה, שכתוב וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. ולא לערלים. משקר בנביאים, שכתוב, וכל בניך למודי ה'. הם למודי ה' ולא אחרים. וכתוב, חתום תורה בלמודי, הם, ולא אחרים. משקר בכתובים, שכתוב, ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. וכתוב, אך צדיקים יודו לשמך, מי הם צדיקים. זה הוא צדיק, שהוא יסוד דז"א, וכנסת ישראל, שהיא המלכות הנקראת צדק, שמי שאינו נמול ולא נכנס בברית שלהם, לא יודו לשמו הקדוש, שהוא לימוד התורה. א"ר חייא כיון שנגלה הקב"ה על הר סיני לתת התורה לישראל, שככה הארץ, מרגזנותה הנ"ל, ונחה. ז"ש ארץ יראה ושקטה.

פסקה נח

ת"ח בר נש וכו': בוא וראה, אדם שנולד, לא נתמנה עליו כח מלמעלה עד שנמול, כיון שנמול נתעורר עליו התעוררות הרוח דהיינו אור הנפש, שלמעלה. זכה לעסוק בתורה נתעורר עליו התעוררות יתרה, דהיינו אור הרוח. זכה ועשה מצות התורה, נתעורר עליו התעוררות יתרה, שהוא אור הנשמה. זכה ונשא אשה וזכה והוליד בנים ולמד אותם דרכיו של המלך הקדוש, הנה אז, הוא אדם שלם, שלם בכל. כי זכה לאור החיה. ד' מדרגות אלו הם מד' עולמות אבי"ע, ונוהגות ג"כ בכל עולם ועולם מהם.

פסקה נט

אבל בהמה דאתילידת וכו': אבל בהמה שנולדה, באותה שעה שנולדה, הנה אותו הכח שיש לה בסוף יש לה בשעה שנולדה, והוא נתמנה עליה. ומשום זה כתוב, שור או כשב

או עז כי יולד, עגל או טלה או שעיר או גדי לא נאמר, אלא שור או כשב או עז, כי מה שיש לה בסוף יש לה בשעה שנולדה.

פסקה ס

וחיה שבעת ימים תחת אמו: הוא, כדי שיתישב בו אותו הכח שנתמנה עליו, ויתקיים בו. ובמה יתקיים בו, הוא, כשישרה עליו שבת אחד, ואם לא, אינו מתקיים. כי אין קיום לבריות, אלא באור השבת, בסו"ה ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. ואחר שנתקיים בו אותו הכח, כתוב, ירצה לקרבן אשה לה'. על ידי קיום של שבת אחד שעבר עליו.

פסקה סא

ובר נש בקיומא וכו': ואדם, בקיום של שבת אחד, מתקיים התעוררות של עולם הזה והכח שלו, דהיינו נפש הבהמית. ואחר שנמול נתעורר עליו התעוררות רוח העליון, שה"ס נפש כנ"ל, וכנסת ישראל, שהיא המלכות עוברת עליו, ורואה אותו ברושם קדוש, היא מתעוררת עליו, ושורה עליו הרוח של עולם ההוא הקדוש. כש"א ואעבור עליו ואראך מתבוססת בדמיך וגו'. בדמיך, היינו בשני דמים.

פסקה סב

ואי תימא התם וכו': ואם תאמר, שם, כשיצאו ישראל ממצרים, שהיו נמצאים ביניהם דם פסח ודם מילה, אז כתוב בדמיך חיי. דהיינו ב' דמים. אבל כאן מהו בדמיך, הרי אין יותר אלא דם מילה בלבד. ומשיב, אלא שנים הם, אחד של המילה ואחד של הפריעה. אחד של המילה, הוא מבחינת כנסת ישראל, שהיא המלכות. ואחד של הפריעה, הוא מבחינת צדיק יסוד עולם, דהיינו יסוד דז"א. ואלו ב' דמים, אדם זוכה בשבילם בחיי של עולם הבא. ז"ש בדמיך חיי.

פסקה סג

רבי שמעון אמר וכו': רש"א, סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם **סוד ה' ליראיו**, זו כנסת ישראל, דהיינו מלכות הנקראת סוד ה'. **ובריתו להודיעם**, זה צדיק יסוד עולם, שהוא יסוד דז"א הנקרא ברית. ושניהם ביחוד אחד.

פסקה סד

יו"ד תלת אתוון וכו': **יו"ד**, שיש בה ג' אותיות, הן שלמות הכל. ראשית הכל, דהיינו חכמה הנקרא ראשית, היא **י'**, שהיא עליונה על הכל, על כל אותיות הויה, ועל כל הספירות. ה **ו'** שביו"ד, היא קו האמצעי, ז"א, שהוא שלמות כל הצדדים, שהוא משלים הימין והשמאל. הוא מעבר, דהיינו שורש, לכל הרוחות, בו תלויה האמונה שהיא

מלכות, והיא **ד'** דיו"ד, שהיא הגן, צרור החיים, דהיינו מלכות, אות זו **ד'**, היא קטנה, כי המלכות ה"ס אותיות קטנות, והיא שלמות הכל. כי המלכות משלמת לכל הספירות.

פסקה סה

את דא סתימא וכו': אות זו **י'**, היא סתומה מכל הצדדים. כשיוצאת, דהיינו כשמתגלה, היא יוצאת כמלך עם חייליו, וחוזרת אח"כ ה **י'** בלבדה. בה נסתם הדבר, בה יוצא דהיינו שמתגלה. סוגרת ופותחת.

פירוש. כבר ידעת, שאו"א עלאין שה"ס **י'** דהויה, האויר שבהם סתום, שאין ה **י'** יוצאת מ **אויר** שלהם, וע"כ הם סתומים מאור החכמה (כנ"ל בראשית א' דף רנ"א נחית ע"ש) ורק ישסו"ת שה"ס **ה'** ראשונה דהויה, נפתח האויר שלהם, שה **י'** יוצאת מאויר שלהם וחזר בהר **אור** החכמה. כמ"ש שם. ועם כל זה, החכמה שישסו"ת מקבלים, הם מקבלים בהכרח מאו"א עלאין שהם **י'** דהויה, כי אין מדרגה מקבלת אלא ממדרגה הסמוכה לה לפניה. ולפיכך אע"פ שאו"א הם סתומים מחכמה, מ"מ הם נפתחים בחכמה להאיר לישסו"ת, שהם **ה'** דהויה, אלא אחר כך, חוזרים ונסתמים מחכמה כדרכם.

ולפיכך יש ב' בחינות ב **י'** דהויה, בחינה אחת, כשהיא במילוי **ו"ד**, דהיינו **יוד**, ובחינה שניה, כשהיא בלי מילוי **ו"ד**, אלא **י'** בלבדה. כי בשעה שאו"א עלאין נפתחים להשפיע חכמה לישסו"ת הם **יו"ד** במילואה. אשר ה **י'** רומזת לאו"א עלאין, שהם חו"ב עליונים, וה **ו"ד** ה"ס הדעת אשר ה **ו'** ה"ס ז"א, הימין שבדעת. וה **ד'** ה"ס המלכות השמאל שבדעת. לרמז, שהחכמה שבהם מתגלה ע"י הדעת הזה לישסו"ת. ולאחר השפעתם, שאו"א חוזרים ונסתמים מהכמה, ה"ס **י'** בלי מילוי, שרומזת, שאין החכמה מתגלה ע"י הדעת אלא הם סתומים.

וז"ש, **את דא סתימא דכל סטרין**, כי אות **י'** ה"ס או"א עלאין שהאויר שלהם סתום מחכמה, **כד נפיק**, כשה **י'** יוצאת להשפיע חכמה לישסו"ת, **נפיק כמלכא עם חילוי**, שאז יוצאת עם המילוי **ו"ד** שלה, שה"ס ימין ושמאל של הדעת, הנבחנות לצבאות ה **י'**, והחכמה נפתחת ונשפעת לישסו"ת ע"י הדעת. **תב לבתר י' בלחודוי**, אחד שגמרה השפעת החכמה, חוזרת ה **י'** לבדה בלי **ו"ד**, למדרגתה הקודמת, דהיינו שנעשתה סתומה כדרכה. נמצא אשר **ביה אסתים מלה**, **ביה נפיק**, שפעם החכמה סתום בה, ופעם יוצאת החכמה להשפיע לישסו"ת. **סגיר ופתח**, פעם סוגרת הארת החכמה, ופעם פותחת אותה.

פסקה סו

ה"א שלימותא דכלא וכו': ה' של השם הויה, היא שלימות הכל למעלה ולמטה. והרי למדנו, **ה'** היא ידועה, שהיא בינה, דהיינו ישסו"ת, ה **א'** של מילוי **ה"א**, היא **יו"ד**, כי צורת **א'** היא **ו'** באמצע, ולמעלה **י'**, ולמטה **ד'**, שהיא שלמות ג' אותיות שהן בראש, הסתומות ב **י'** דהויה, אשר במילוי היא אותיות יו"ד, והרי העמידוהו, כנ"ל בדבור הסמוך. והכל דבר אחד הוא, כי שלמות השם הקדוש הוא שלמות שלמעלה ולמטה. משום זה פעמים ה **ה'** לוקחת **א'** למילוי, והיינו בזמן שמתעטרת בעטרותיה.

פירוש. כי נתבאר לעיל, שאע"פ שה **י'** דהויה, שהיא או"א עילאין, משפעת חכמה, לישסו"ת, שהם **ה'** דהויה, מכל מקום או"א לעצמם הם סתומים מחכמה, ומתגלית רק בישסו"ת שהיא **ה'** דהויה, ע"ש. וז"ש **ה' שלימותא דכלא לעילא ולתתא**, שבה יש השלמות להשלים הכל, הן חסדים לז"א, שהוא למעלה, והן חכמה להמלכות. שהיא למטה. כי ב **ה'** דהויה מתגלית גם החכמה. **ה' הא ידיעא**, שהיא בינה, דהיינו ישסו"ת, **א' הוא יו"ד**, שצורת כתיבת **א'** היא **י'** למעלה, **ד'** למטה, **ו'** באמצע. **שלימו דתלת אתוון דאינון ברישא דסתימן בי'** כי צורת ה **י'** בעת שמשפעת חכמה ל **ה'** היא ג' אותיות **יו"ד** כנ"ל בדבור הסמוך, שה **י'** ה"ס חו"ב, **ו"ד** הן הדעת, ובעת ש **ה'** דהויה מקבלת הארת חב"ד שבג' אותיות של ה **י'** שבראש הויה, היא ה **ה'** במילוי **א'** כזה **הא**, אשר ה **א'** רומזת על הארת חב"ד שמקבלת מאו"א עלאין. **וכלא חד מלה הוא**, שכמו שה **יוד** במילואה, מורה על הארת החכמה ע"י הדעת, כן **הא** במילואה, מורה על הארת החכמה ע"י הדעת. **שלימו דשמא קדישא הוא שלימו דעילא ותתא**, כי השלמות של השם הקדוש הוא שלמות של ז"א ומלכות, שז"א ה"ס למעלה והמלכות ה"ס למטה, כלומר, שהשלמות היא שתשפיע חסדים לז"א והארת חכמה למלכות. **בגין כך לזמנין ה"א נטיל א' בזמנא דהיא מתעטרא בעטרוי** משום זה, בשעה ש **ה'**, שהיא ישסו"ת מתעתרת בהארת חב"ד, מג' אותיות **יוד** כנ"ל, היא לוקחת למילואה **א'**, שה **א'** מורה על הארת חב"ד אלו.

פסקה סז

ת"ח כל את וכו': בוא וראה, כל אות ואות של השם הקדוש נראה בו השלמות של כל השם. **יוד**, דהויה, כבר נתבאר שהיא שלמות הכל. שה **י'** רומזת על חו"ב עלאין, **ו'** על ז"א שהוא ימין שבדעת, **ד'** על המלכות שהיא שמאל שבדעת. כנ"ל. **ה'** דהויה היא שלמות הכל ואע"פ שאינה במילוי **א'**, אלא **ה'** בלבד, כי למדנו, שבצורה של **ה'** היא שלמות הכל. כי צורת כתבה של **ה'** היא **י' ו' ד'**, שהיא שלמות הכל כנ"ל, כי צורת **ה'** היא **ד'** על **ו'**, והקרן זוית של ה **ה'** היא **י'**. דהיינו דלא כ **י'** דהויה,שהיא שלמות הכל רק

כשהיא במילואה יו"ד, אבל לא כשהיא **י'** פשוטה בלי מילוי (כנ"ל אות ע"א) משא"כ **ה'** דהויה היא שלמות הכל אפילו כשהיא פשוטה בלי מילוי. מפני שבה יוצאת ה **י'** מאויר ונעשה אור כמ"ש שם. **ו'** דהויה בין בצד זה, כשהיא במלואה, ובין בצד אחר, כשהיא פשוטה, היא שלמות הכל. כי **ו'** מורה על קו אמצעי, הכולל בתוכו ב' הקוין ימין ושמאל, שה"ס י"ה, וע"כ היא שלמות הכל, דהיינו חו"ב שהם י"ה וה **ו'** עצמה שהיא דעת. **ו' ה'**, כלומר ה **ה'** דהויה המחוברת עם ה **ו'** דהויה, היא שלמות גדולה ביותר להעטיר לכל העולמות, כי **ו"ה** הי"ס ז"א ומלכות כשהם בזווג. הרי שהכל אחד, שכל אות מהויה יורה על כל השלמות שבהויה. וכבר העירו בה החברים.

פסקה סח

ת"ח והיה שבעת וגו': בוא וראה. והיה שבעת ימים תחת אמו. בסוד יוד הא ואו הא, נחקקו האותיות **והיה**. כי והיה, היא אותיות ו"ה י"ה. **ו' הי'**, הרי שבעת ימים נכללו בהם באחד. כי **ו"ה** שהם ז"א ומלכות, הם ז' ספירות חג"ת נהי"מ. **י' ה'** הם שבעת ימים, כי **י'** היא אחת, כלל כולם. שהיא כוללת כל אותיות השם. **ה'** היא שלשה, היא ושני בניה, כי היא כוללת בתוכה **ד' ו'**, שה"ס ז"א ומלכות, שהם בסוד העיבור בבינה וה"ס ימין ושמאל שבדעת ועם הבינה עצמה, הרי שלשה. ובן האחד, דהיינו ה **ו'** שב **ה'**, שני אבות כלולים בו, דהיינו ב' הקוין חסד וגבורה, הרי חמשה, שהם בינה, ז"א, ומלכות, חסד, וגבורה. גם ה **ו'** כוללת בתוכה הבת הנקבה, שהיא מלכות, שהיא עוד אחת, הרי ששה. נשמע ש **ה'** עליונה שבהויה, היא כלל של ששה, דהיינו, בינה, ז"א, ומלכות, חסד, וגבורה, ומלכות הנכללת בז"א. **י"ה**, דהיינו עם ה **י'**, הרי שבעה. והיינו סוד ז' ספירות שלמעלה מחזה, הנקראות **י"ה**, שהן, חכמה, בינה, ימין דדעת, שמאל דדעת, חסד, וגבורה, ושליש עליון דת"ת ביחד עם המלכות שבחזה. והיינו שכתוב, שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום. שה"ס שבעת ימים שב **ו"ה** ושבעת ימים שב **י"ה**.

פסקה סט

היה שבעת ימים תחת אמו: היינו שתחת אמו, דהיינו תחת י"ה, נעטרו שבעת ימים של ו"ה, שכתוב, לך ה' הגדולה והגבורה וכו' שהם ז' ספירות חג"ת נהי"מ דזו"ן. וע"כ יש שבעת ימים למטה בזו"ן, כי ליקר של אמא עלאה, דהיינו נגד ז' בחינות שיש בי"ה, יש גם **תחת אמו**, למטה ז' ימים. היינו שכתוב, עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אומללה. שפירושו, העיקר של כל הבית, שהיא בינה, **ילדה שבעה**, שהם שבעת ימים של חג הסוכות. שה"ס חג"ת נהי"מ, **ורבת בנים אמללה**, אלו הם הקרבנות שבחג דהיינו ע'

פרים שמקריבים בחג הסוכות שהולכים ומתמעטים מן המנין בכל יום. שהם כנגד ע' אומות שה"ס רבת בנים אמללה.

פסקה ע

ות"ח אלין סלקין וכו': ובוא וראה, אלו, ז' ימי סוכות שה"ס חג"ת נהי"מ, עולים למעלה למעלה. שהארת החכמה שבהם מאירה ממטה למעלה. ואלו, ע' פרים שע' אומות יונקים מהם, יורדים למטה למטה. כלומר שהאומות מושכים מהם ממעלה למטה כדרכם, וע"כ מפילים אותם למטה. כש"א, אם תגביה כנשר ואם בין ככבים שים קנך משם אורידך נאם ה', וישראל עולים ממטה למעלה. שכתוב, והיה זרעך כעפר הארץ, וכתוב והרביתי את זרעך ככבי השמים, ונמצאו עולים מעפר הארץ לככבי השמים. ואח"כ עולים על הכל, ומתדבקים במקום עליון על הכל, ז"ש, ואתם הדבקים בה' אלקיכם וגו'.

פסקה עא

ושור או שה אותו ואת בנו: א"ר יוסי, פירושו כתרגומו, לה ולברה. דהיינו לה ולבנה, ולא לו ולבנו, כי דרכה של אם לדעת את בנה, ובנה הולך אחריה, ואינו הולך אחר אביו, ואין אנו יודעים מי הוא אביו.

פסקה עב

לא תשחטו ביום אחד: א"ר יהודה מהו הטעם. אם תאמר שהוא מחמת עגמת נפש של הבהמה, א"כ נשחוט זה בבית אחד, ולזה בבית אחר. או לזה עתה, ולזה אחר כך. אמר לו, יש מי שמתיר זה, ואינו כן, אלא ביום אחד ממש אוסר הכתוב.

פסקה עג

ת"ח תנינן יפה וכו': למדנו יפה תענית לחלום רע, כאש לנעורת, דהיינו שנפטר ממנו. ועיקר התענית הוא באותו יום ממש, ולא ביום אחר. מ"ט, משום שאין לך יום למטה שאין שולט עליו יום אחר עליון. וכשהוא שורה בתענית חלום למדנו, שיום ההוא אינו עובר עד שנתבטל אותה הגזירה. ואם דוחה את התענית ליום אחר, כבר היא שליטה של יום אחר, ואין יום אחד נכנס בחבירו, ביום אחר. כעין זה, אין לך יום, שלא נתמנה עליו יום עליון למעלה, וצריך האדם להשמר, שלא יעשה פגם באיזה יום, שלא ישאר פגום כלפי שאר ימים האחרים.

פסקה עד

ותנינן בעובדא דלתתא וכו': ולמדנו בהמעשה שלמטה, מעורר מעשה למעלה. אם אדם עושה מעשה למטה כראוי, מתעורר כך גם הכח שלמעלה. עשה אדם חסד בעולם,

נתעורר חסד למעלה, ושורה ביום ההוא, ומתעמר בו בשבילו. ואם נוהג אדם ברחמים למטה, מעורר רחמים על אותו יום, והוא מתעטר ברחמים בשבילו. ואז יום ההוא עומד לו להיות מגין עליו בשעה שיוצרך לו.

פסקה עה

כגוונא דא בהפוכא וכו': כעין זה הוא, בהיפך מזה, אם עושה אדם מעשה של אכזריות, מעורר כך באותו יום, ופוגם את היום, ואח"כ עומד עליו אותו יום להתאכזר ולכלותו מן העולם. במדה זו שאדם מודד מודדים לו.

פסקה עו

תנן דישראל וכו': למדנו, שאכזריות נמנעה מישראל, יותר מכל שאר העמים. ולא יראה מהם מעשה אכזריות בעולם. כי כמה בעלי עינים עומדים על האדם לקטרג עליו במעשה ההוא. אשרי מי שמראה מעשה כשר למטה. כי במעשה תלוי הדבר לגמרי, לעורר כנגדו למעלה דבר אחר.

פסקה עז

רבי שמעון פתח וכו': רש"פ, וירא יעקב כי יש שבר במצרים. מקרא זה יש בו סוד החכמה. ויש לנו להסתכל בו. כי אין סופו ראשו ואין ראשו סופו. כי בתחלה אומר, וירא יעקב כי יש שבר במצרים, ובסופו אומר ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, וכי משום שיש שבר במצרים, אסור להם להתראות. מהו הקשר מזה לזה.

פסקה עח

אלא ת"ח בשעתא וכו': ומשיב, אלא בוא וראה, בשעה שהקב"ה רוצה לדון את העולם ברעב, אינו מוסר דבר זה ליד הכרוז, אל המלאכים, כי כל דינים אחרים שבעולם, הכרוז מכריז עליהם עד שלא יבואו לעולם, ודין זה של רעב, לא ניתן אל הכרוז, אלא הקב"ה מכריז עליו וקורא. ז"ש כי קרא ה' לרעב. מעת ההיא מתמנים על העולם ממונים אחרים, בגזירת הרעב.

פסקה עט

ואסיר ליה לבר נש וכו': ואסור לאדם, שיש לו שובע, להראות בעצמו שהוא שבע, כי מראה פגם למעלה, ומכחיש דבר המלך, שגזר על רעב, וכביכול, כאלו העביר הממונים של המלך ממקומם. וע"כ אמר יעקב לבניו, **למה תתראו**. שפירושו, למה תעשו פגם למעלה ולמטה, ולהכחיש דבר המלך, וכל אלו הממונים בכרוז של המלך.

פסקה פ

אבל הנה שמעתי וכו': אבל הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה, ושם תראו את עצמכם בשובע. ואל תכחישו פמליא של מעלה כאן. ובוא וראה, יעקב, כמה תבואה היתה לו, ולא רצה לשבור, אלא בתוך הבאים, כדי שלא ימצא פגם במעשה שלו. דהיינו שלא להראות עצמו שבע.

פסקה פא

תו פתח ואמר וכו': עוד פו"א, וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם. ולמדנו ידו כתוב, בלי יוד, ללמד שצריך להגביה הימין על השמאל. ולמה. הוא, להראות מעשה למטה כדי שיתעורר כנגדו מעשה למעלה.

פסקה פב

כתיב, והעברת שופר וכו': כתוב, והעברת שופר תרועה בחדש השביעי וגו'. שואל, שופר תרועה למה. ומשיב, אלא **שופר** המשבר שלשלאות של האסורים בכבלי השעבוד, המשבר השליטה שעל כל העבדים, כי **תרועה**, פירושו שבירה מלשון ולא תתרעון (ת"י דברים כ' ג') וצריכים להראות שופר שהוא פשוט, דהיינו ישר, ולא כפוף, להראות חירות לכל, כי היום גרם. ובכל דבר צריכים להראות מעשה למטה, כדי לעורר כנגדו למעלה. וע"כ שופר ולא קרן, כדי להראות מאיזה מקום הוא שנקרא שופר, כי שופר ה"ס בינה, וקרן ה"ס מלכות.

פסקה פג

זכאין אינון ישראל וכו': אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, שהם יודעים להתדבק במלך הקדוש, ולעורר הכח של מעלה, ולהמשיך קדושה של אדונם עליהם. משום זה כתוב, אשריך ישראל מי כמוך וגו'. ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום.

פסקה פד

ושמרתם מצותי ועשיתם אותם וגו': המצות של רבון העולם הרי למדנו, שכתוב, ושמרתם מצותי ועשיתם אותם. שואל, אם צריכים שמירה, הרי הוא כולל גם המעשה, ולמה אומר ועשיתם. עוד, שואל, כל המצות שבתורה הן בשני אפנים שהם אחד, דהיינו **זכור, ושמור**. זכור הוא לדכורא, דהיינו ז"א. שמור, הוא לנוקבא, דהיינו למלכות. וכולם כלל אחד. ושואל, אם שמור הוא לנוקבא, למה כתוב ושמרתם מצותי. שמשמע שכל המצות הם רק בבחינת נוקבא דהיינו שמירה.

פסקה פה

אלא כלא בהאי וכו': ומשיב, אלא הכל הוא במקרא זה, **ושמרתם**, זהו שמור. **ועשיתם**, זהו זכור. והכל סוד אחד. זכירה, זו היא עשיה. כי מי **שמזכיר** דבר למטה הוא מתקן **שנעשה** אותו הסוד למעלה. מצות התורה אלו, הם שש מאות ושלש עשרה מצות, שהם כלל של דכר ונוקבא, דהיינו זכור ושמור, ז"א ומלכות. והכל סוד אחד.

פסקה פו

ולא תחללו את וגו': ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל וגו'. מצוה זו היא, לקדש אותו בכל יום, להעלות קדושתו ממטה למעלה, דהיינו להעלות מ"ן מלמטה לעורר קדושתו למעלה, כמו שהוא קדוש למעלה, עד שתעלה קדושתו אל האבות, שהם חג"ת דז"א, והבנים, שהם נה"י דז"א, המכונים בני ישראל, וז"ס, ונקדשתי בתוך בני ישראל, למעלה מן החזה, למטה מן החזה. כי ונקדשתי, היינו חג"ת דז"א, הנקראים אבות, שהם למעלה מחזה, בתוך בני ישראל, הם נה"י דז"א, הנקראים בני ישראל, שהם למטה מחזה דז"א. למעלה בשלש מדרגות, שהם חג"ת. למטה בשלש מדרגות, שהם נה"י.

פסקה פז

קדושה הא אוקימנא וכו': קדושה, כבר העמדנו בכמה מקומות מה ענינה. אבל כמו שיש קדושה למעלה מהכל, שהיא או"א עלאין, הנקראים קדש, כך יש קדושה באמצע, שהוא ז"א, וקדושה למטה, במלכות. והכל בסוד שלמטה. כלומר, שהעיקר הוא להמשיך קדושה למטה, שהיא המלכות. קדושה שלמעלה למעלה שהיא או"א, בסוד אחד, כלומר, שהם קדש בעצמם וכל בחינתם קדש. הקדושה שבאמצע ושלמטה, שהם ז"א ומלכות, היא נחלקת בג' מדרגות שהן אחת, כלומר שהקדושה נמשכת בג' קוין, שהקדושה היא בקו ימין, ומקו ימין, נמשכת לכל הקוין, שבז"א הם חג"ת, ובמלכות הם נה"י.

פסקה פח

קדוש איהו סטר וכו': ומפרש דבריו, קדוש, הוא בחינה עליונה הנמצאת תחילת כל המדרגות, דהיינו או"א, שהם חכמה, שהיא ראש המדרגות. שה"ס **י'** דהויה ואע"פ שהיא בחינה נסתרת שנקראת קדש, שאינה נמשכת למטה, שה"ס **י'** שאין לה רגל דהיינו התפשטות. עכ"ז, משם מתפשט התפשטות המאיר דרך שביל דק נסתר, שהוא יסוד דאו"א, אל מדרגה האמצעית, שהיא ז"א. כיון שהאירה במדרגה האמצעית אז נרשם בשפע של קדש, **ו'** אחת המאירה בתוך הקדש שקבלה, ונקרא **קדוש**, עם **ו'**.

מאור הזה מתפשט התפשטות למטה, אל המלכות, שהיא סוף כל המדרגת, דהיינו **ה'** אחרונה דהויה, כיון שהאיר בסוף, אז מתרשם בתוך האור, **ה'** אחת של המלכות, ונקראת קדושה. בתוספת **ה'**. וכבר העמדנו. ונמצא כששפע הקדושה היא במקורה באו"א עלאין, נקראת **קדש**. וכשנמשכה לז"א נתוסף בה **ו'**, ונקראת **קדוש**. וכשנמשכה למלכות, נתוסף בה **ה'**, ונקראת קדושה.

פירוש ג' מדרגות כוללות כל עשר הספירות, שהם או"א ז"א ומלכות. וההפרש ביניהם, כי או"א ה"ס אוירא דכיא, שאויר ה"ס חסדים, כי אין החכמה מאירה בהם, אמנם החסדים ההם ה"ס דכיא, שחשובים לבחינת ג"ר ממש. והיא מטעם שה"ס ג"ר דבינה, שהם בסו"ה כי חפץ חסד הוא, שחפצים בחסדים יותר מבחכמה, וע"כ החסדים שלהם חשובים מחכמה, ומכל שכן שאין זה נחשב להם לחסרון, כי הם בחינת הבינה דאור ישר, שאינה מקבלת חכמה (כמ"ש בתלמוד ע"ס דף ו' ד"ה וטעם) משא"כ ז"א ומלכות, שממקורם באור ישר, הם צריכים לחכמה (כמ"ש שם) וע"כ כל עוד, שאין בהם הארת חכמה נחשבים למחוסרי ראש. והחסדים שמקבלים מאו"א, אין בהם בחינת אוירא דכיא, אלא אוירא סתם, דהיינו ו"ק בלי ראש. אלא אחר שהם מקבלים חכמה בסוד ג' קוין מישסו"ת, שקונים ממנה ראש, אז יוכלו לקבל החסדים מאו"א, ואז יהיו גם בהם אוירא דכיא. וההפרש מז"א למלכות הוא, כי בז"א אע"פ שמתגלה בו החכמה אינה אלא ו"ק דחכמה, ולא ג"ר דחכמה, וע"כ אינה מאירה בחג"ת שלו, להיותם בחינת ג"ר, אלא שמאירה בנה"י שמחזה ולמטה שלו, ששם בחינת המלכות, ובחינת ו"ק. באפן, שמקום המשכת החכמה הוא בז"א, ומקום גילוי החכמה, היא במלכות.

ואוירא דכיא שבאו"א, הוא שורש כל הקדושה, ונקרא קדש, שכל הקדושות משם נמשכות. אמנם ה"ס **י'** דהויה, שאין לה התפשטות למטה, לז"א ולמלכות, רק אחר שהם מקבלים חכמה בסוד ג' קוין מישסו"ת, כנ"ל. וז"ש, **ואע"ג דאיהו סטר טמירא ואקרי קדש**, דהיינו שאין לה התפשטות והם נסתרים, כי האוירא דכיא אינה יכולה להתפשט ישר לז"א ומלכות כי הוא נעשה בהם לאוירא סתם, כנ"ל, שז"ס **ש י'** דהויה, הרומזת על או"א, אין לה רגל, כלומר שאין לה התפשטות, וכן קדש יורה שאין לו התפשטות, כי קדש, פירושו מרומם ומובדל מכל, עם כל זה, **מתמן אתפשט פשיטו דנהיר בחד שבילא דקיקא טמירא גו אמצעיתא**, דהיינו שיסוד דאו"א עלאין המכונה שביל דק ונסתר, מאיר לישסו"ת וישסו"ת נפתחים בהארת חכמה על ידי ג' קוין בסוד ג' נקודות חלם שורק חירק (כנ"ל ב"א דף ט"ו ד"ה ההוא) ומשם נמשכים ג' הקוין למדרגה האמצעית שהוא ז"א, ונפתח בו הארת החכמה ונשלם, ויכול לקבל שפע אוירא דכיא, שה"ס קדש,

מאו"א. **כיון דאתנהיר גו אמצעיתא כדין אתרשים חד ו' דנהיר גו האי קדש, ואקרי קדוש**, כי **ו'** מורה על התפשטות למטה, כי רגלה מתפשט למטה. והוא משום שה ו' שה"ס ז"א שמקבל אוירא דכיא אחר שנשלם בחכמה מג' קוין דישסו"ת, נמצא השפע שלו כלולה מחכמה וחסדים, שאז בכל מקום שהחסדים שלו מתפשטים הם אוירא דכיא. וע"כ נקרא **קדוש**, עם **ו'** שיורה שקדושתו מתפשטת. אמנם עיקר הנרצה היא שהקדושה תתפשט למלכות, שמשם מקבלים כל העולמות. וז"ש **מהאי נהירו** וכו', **כדין אתרשים בנהירו חד ה', ואקרי קדושה**. כלומר, שהיא הקדושה המתפשטת בעולמות. וז"ש (באות פ"ז) **קדושה דלעילא לעילא ברזא חדא**. דהיינו בסוד שהאור שבהם היא אוירא דכיא הנקרא קדש. שהוא שורש כל הקדושות כנ"ל. והוא דכיא, דהיינו ג"ר. אבל **קדושה באמצעיתא ולתתא תלת דרגין דאינון חד**. כי אי אפשר שאוירא דכיא שבאו"א תתקבל בז"א ומלכות, אם לא שיקבלו תחילה ג' קוין, המשלימים בחכמה, בבחינת ג"ר, ואח"כ מקבלים הקדושה, שה"ס השפע דאוירא דכיא. ונמצא בהכרח, שאין מקבלים קדש דאו"א, אלא בהיותם תלת דרגין דאינון חד.

פסקה פט

ומה דאקרי קדוש וכו': ומה שנקרא שמים, שהוא השמים, דהיינו ז"א, בתחילה קדש, כי סוד קדוש הראשון ה"ס תחילת הכל, דהיינו או"א עלאין, והם נקראים **קדש**, משום שמשם נמצא הקדושה, כנ"ל בדבור הסמוך, שקדש, פירושו שורש הקדושה. ואם כן למה נקרא קדוש למעלה, והרי שם לא נמצא **ו'**, שהיא בחינת התפשטות, אלא הם בחינת **י'** שאין לה התפשטות.

פסקה צ

אלא רזא הכי וכו': ומשיב, אלא הסוד כך הוא, ודאי שישראל מקדשים למטה, כעין מלאכים העליונים למעלה, שכתוב בהם, וקרא זה אל זה ואמר קדוש, וכיון שישראל מקדשים, הם מעלים ממטה למעלה את הכבוד העליון, שהוא ז"א, עד שעולה ה **ו'**, שה"ס השמים עליונים, למעלה, לאו"א עלאין, וכיון שהשמים עולים למעלה, מאיר בהם קדש ההוא, שהוא או"א עלאין, ואז נקרא ז"א שעלה למעלה, **קדוש**. באפן, שגם קדוש הראשון, סובב על ז"א, אלא על ז"א שעלה לאו"א עלאין. ואח"כ מאיר אור ההוא העליון מאו"א עלאין אל הכסא שנקרא קדוש קדוש קדוש, והיה צריך לומר שחזרו למקומם, כלומר, אזור שירדו השמים, שהוא ז"א מאו"א עלאין עם הקדושה שקבלו, ובאו למקומם למטה, שנעשה כסא לאו"א, ומתישבים באותו האור, ואז נקרא קדוש. דהיינו קדוש הב'. ואח"כ יורד אור ההוא, בתוך ז"א, עד שמקבל הכל צדיק אחד עליון, שהוא מדרגה יקרה

לקדש הכל למשה, שהוא יסוד דז"א המשפיע למטה למלכות, כיון שמקבל הכל הוא נקרא קדוש. וזה הוא סוד הכל. באפן, שקדוש הא', הוא ז"א הנמצא במקום או"א ומקבל מהם. וקדוש הב', הוא ג"כ ז"א, אלא אחר שירד מאו"א ובא למקומו. וקדוש הג', הוא יסוד דז"א המשפיע למלכות.

פסקה צא

ומאן דשוי רעותיה וכו': ומי שמשים רצונו בזה, דהיינו לכוון בג"פ קדוש, כמ"ש לעיל, באו"א, ובו"א, וביסוד דז"א, הוא עושה יפה. ומי שמשים רצונו, לכוון בהם, בג' מדרגות האבות, דהיינו בג' קוין דז"א, בכלל אחד, לייחד אותם בקדושה הזו. אם אינו יכול לשים רצונו יותר מזה, הוא עושה יפה. והכל הוא להוריד מקדושה שלמעלה, למטה, אל המלכות, שכל אחד מישראל יקבל ממנה, ויקדש עצמו בקדושה הזו, ולשמור אותה, לפרוש על עצמו התפשטות הקדושה. וזה סוד, ונקדשתי בתוך בני ישראל, בתחילה, דהיינו שבני ישראל יעלו מ"ן לעורר למעלה ג' הקדושות, ואח"כ, אני ה' מקדשכם. שישראל מקבלים קדושה העליונה.

פסקה צב

באן אתר יקדש וכו': באיזה מקום יקדש אדם את עצמו בקדושה זו לכלול עצמו בה. הוא, כשהאדם מגיע להשם הקדוש, ה' צבאות, הנזכר אחר קדוש הג', שה"ס נצח והוד. ובו הוא הסוד, אני ה' מקדשכם, זה מצאתי בסוד בספרים הראשונים. ואנו אין עושים כן, אלא לאחר ג"פ קדוש, אומרים, ה' צבאות בלבד, כלומר שעוד אנו אין מכללים עצמנו שם, ואח"כ כשהאדם מגיע אל מלא כל הארץ כבודו, שאז נמשך הקדושה אל המלכות, אז יכלול את עצמו בקדושה ההיא להתקדש למטה, תוך כבוד ההוא שלמטה, שהיא המלכות, וזה סוד ונקדש בכבודי. ואחר כך יעשה בדרך פרט. כלומר, בתחילה יכלול את עצמו בהמלכות שה"ס כבוד שלמטה. בהכתוב, מלא כל הארץ כבודו, שכולל כל הארץ וכל האומות, ואח"כ יעשה המשכת הקדושה בדרך **פרט**. דהיינו לישראל בלבד. שיתקדש הכל. ומישראל תתפשט הקדושה לכל העולם. וכמו שאנו עושים, הוא לעמתם של המלאכים העליונים, שהם אומרים, ברוך כבוד ה' ממקומו, הוא כבוד העליון, שהוא ז"א. ואח"כ אומרים ימלוך ה' לעולם וכו'. שזה הוא כבוד תחתון, דהיינו מלכות. כמו כן, גם אנו מכללים עצמנו, במלא כל הארץ כבודו, שהוא כבוד תחתון. ולא בה' צבאות, שהוא נצח והוד דז"א, ובחינת כבוד עליון, כמו שעשו הראשונים.

פסקה צג

ובספרא דרב ייסא וכו': ובספרו של ריי"ס, אומר, קדוש קדוש קדוש וכו', זו היא קדושה שתתקדש תורה שבכתב, שהוא ז"א, בכלל אחד, דהיינו בג' קוין חג"ת שלו. ואח"כ לעמתם וכו' ברוך כבוד ה', אלו הם נביאים, דהיינו נצח והוד דז"א. ואח"כ ימלוך ה' לעולם, שהוא מלכות. וסוד זה הוא, שאנו צריכים שתמצאנה בקדושה זו, קדושה, ברכה, ומלכות, שתמצאנה כולן יחד. **קדושה**, כמו שנאמר קדוש וכו'. **ברכה**, היינו, ברוך כבוד ה' ממקומו. **מלכות**, היינו, ימלוך ה' לעולם. ועי"כ אנו צריכים להשלים הכל. ועל זה, יכוון האדם וישום רצונו בו בכל יום. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה צד

דבר אל בני ישראל וגו' אלה הם מועדי וגו': ר' יצחק פתח ויקרא אלקים לאור יום וגו'. למדנו, האור שהיה בתחילה היה מאיר מסוף העולם עד סופו. כשנסתכל הקב"ה ברשעים העתידים לעמוד בעולם, גנז אותו לצדיקים לעולם הבא. ז"ש וימנע מרשעים אורם. וכתוב, אור זרוע לצדיק.

פסקה צה

ת"ח ויקרא אלקים וגו': בוא וראה, ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה. הרי למדנו, יהי אור, היינו אור שכבר היה. (כנ"ל בראשית א' אות ל"ב עי' בהסולם שם), וכאן, אם תאמר, אשר אור פירושו יום בלבד, שהוא ז"א לבדו, חזר ואמר, ולחשך קרא לילה. שהיא מלכות הנקראת לילה, ולא נקרא ז"א אור אלא כשיש עמו המלכות הנקראת לילה. ואם תאמר, שהם כל אחד לבדו, בלי זווג זה בזה, חזר ואמר, ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, שאין לילה בלי יום, ואין יום בלי לילה. כלומר שאין שלימות לז"א אלא כשהוא בזווג עם המלכות, ואין שלמות למלכות אלא כשהוא בזווג עם ז"א. ואינם נקראים אחד אלא כשהם בזווג אחד. והקב"ה וכנסת ישראל שהם ז"א ומלכות, נקראים אחד, וזה בלא זה אינם נקראים אחד.

פסקה צו

ת"ח בגין הכנסת ישראל וכו': בוא וראה, כיון שכנסת ישראל עתה בגלות, כביכול לא נקרא אחד, ומתי נקרא אחד, בשעה שיצאו ישראל מן הגלות וכנסת ישראל תחזור למקומה להזדווג בהקב"ה, ז"ש, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. וזה בלא זה לא נקרא אחד.

פסקה צז

ת"ח מועדי ה' וגו': בוא וראה, מועדי ה' אשר תקראו וגו'. היינו לזמן הכל למקום אחד, כי מועדי ה' ה"ס חג"ת דז"א שצריכים לזמן אותם שישפיעו למקום אחד שהוא מלכות. שימצא הכל בשלמות בסוד אחד. כי כשמתחברים חג"ת דז"א עם המלכות הם נקראים אחד, כנ"ל. ושישראל יהיו למטה גוי אחד בארץ. שואל, נכון הוא, שהקב"ה בזווג בכנסת ישראל, שהיא המלכות, נקרא אחד. כנ"ל, אבל ישראל למטה, שהם מתוקנים כעין של מעלה, במה יהיו נקראים אחד. כמו ז"א ומלכות למעלה.

פסקה צח

אלא בירושלם דלתתא וכו': ומשיב, אלא בירושלים של מטה, נקראים ישראל אחד. דהיינו כשהם יושבים בה. מאין לנו. כי כתוב, גוי אחד **בארץ**, ודאי, **בארץ**, דהיינו בארץ ישראל וירושלים, הם גוי אחד, עמה הם נקראים אחד, ולא כשהם בלבדם. כי ומי כעמך ישראל גוי אחד, היה די, ולמה כתוב, ומי כעמך ישראל גוי אחד **בארץ**, אלא משום שלא נקראו אחד אלא בארץ, בחבור עם ארץ הזו. כעין שלמעלה, שז"א לא נקרא אחד, אלא בחבור עם המלכות שנקראת ארץ כנ"ל. ומשום כך, הכל קשור זה בזה בזווג אחד. הן למעלה, והן למטה, אשרי חלקם של ישראל. ששת ימים תעשה מלאכה כבר למדנו, והעמדנו.

פסקה צט

רבי יוסי ור' חייא וכו': מאמר זה כבר נדפס בפרשת וארא מאות קצ"ח עד אות ר"ו.

פסקה ק

אלה מועדי ה' מקראי קדש וגו': ר' יצחק פתח, לך אמר לבי בקשו פני את פניך ה' אבקש. מקרא זה העמידו החברים בכמה מקומות. אבל פירוש מקרא זה למדנו כך. **לך אמר לבי**, דוד המלך אמר זה בשביל כנסת ישראל, שהיא המלכות, כנגד מלך הקדוש, שהוא ז"א. ומה אמר, היינו, **לך אמר לבי**, בשבילך ז"א אמר לבי לבני העולם, והזהיר אותם לבי, שהוא אחוז בה במלכות, שזה שאמר בקשו פני הוא בשביל מלך העליון, דהיינו שיבקשו פנים דז"א, שאלו הם עטרות המלך, דהיינו המוחין של ז"א, שהוא אחוז בהם, והם בו. והם **שמו**, כלומר שהם ג"כ המוחין של המלכות הנקראת **שמו**, והוא ז"א, ושמו, מלכות, הם דבר אחד. משום זה אמר דוד את פניך ה' אבקש. כש"א, דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד.

פירוש שהוקשה לו לשון הכתוב, שאמר בקשו פני את פניך ה' אבקש, שמהו הקשר שבין פניו לפני ה'. וזה שאומר, שדוד ה"ס המלכות. כלומר שהוא מרכבה למלכות.

ונודע שהמלכות נבנית משמאל, שהוא חכמה בלי חסדים שדינים נמשכים ממנה, וכל עוד שאינה מזדווגת עם ז"א להמשיך חסדים להלבשת החכמה, נבחנים המוחין שלה לאחורים ולא פנים. וזה שאמר דוד, שהוא במקום המלכות והזהיר לבני העולם, שיצאו מבחינת אחורים, ויבקשו בחינת **הפנים** של המלכות, דהיינו שאמר **בקשו פני**, שהם המוחין דחסדים ורחמים של ז"א. וזה פירוש הכתוב, **לך**, לז"א, **אמר לבי**, מלכות **בקשו פני**, שתצאו מאחורים ותבקשו הפנים שלי, שהם הפנים של ז"א, וזהו שמסיים, את **פניך ה' אבקש**, דהיינו המוחין דרחמים וחסדים דז"א שהם **פני**.

וז"ש, דוד מלכא אמר דא בגין כנסת ישראל, דהיינו שטען במקום המלכות, **לקבל מלכא קדישא**, אל ז"א, **ומה אמר**, לז"א, **לך אמר לבי** דהיינו **בגינך**, ז"א, **אמר לבי** שהוא מלכות, **לבני עלמא, ואזהר לון לבי, דאיהו אחיד ביה**, ולבי האחוז במלכות הזהיר לבני העולם בשם המלכות, **דדא, בגין מלכא עלאה אמר בקשו פני**, שזה שאמר בקשו פני הוא בשביל מלך העליון, שהוא ז"א, כלומר שבחינת פנים שלי הוא פנים דמלך העליון, והזהיר לבני העולם שיצאו מבחינת האחורים של המלכות ויבקשו בחינת הפנים של המלכות, **אלין עטרי מלכא דאיהו אחיד בהו, ואינון ביה**, שפנים של המלכות הם אלו עטרות המלך, דהיינו המוחין דג"ר, שהוא מתאחד בהם, דהיינו שהם חסדים ורחמים כבחינתו, **אינון שמיה**, וכשהמלכות מקבלת אותם הם נקראים שמו. כי המלכות נקראת **שם**, כנודע. **ואיהו ושמיה מלה חדא הוא** ואז, הוא ז"א ושמו, שהוא המלכות, הם דבר אחד, דהיינו שהמוחין שלהם שוים. **בגין כך אמר דוד את פניך ה' אבקש**. כי הפנים של ז"א, הם עצמם הפנים של המלכות. וכשאמר, בקשו פני, היה מבקש, פני הויה.

פסקה קא

ת"ח יאות הוא וכו': בוא וראה, נאה הוא לדוד המלך לומר שירה בשביל כנסת ישראל, שהיא המלכות, יותר מכל בני העולם, ושיאמר דברי כנסת ישראל אל המלך, שהוא ז"א, משום שהוא אחוז בה. כי דוד הוא מרכבה למלכות.

פסקה קב

ד"א לך אמר וגו': פירוש אחר, **לך אמר לבי בקשו פני**, פירושו, בשבילך אמר לבי לבני העולם, בקשו פני. אלו הם הזמנים וחגים, שהם חג"ת דז"א, כי חג"ת דז"א הם הג"ר של המלכות, והפנים שלה. את פניך ה' אבקש. היינו שדוד הזמין את כולם כל החג"ת, שיעלו למקום שנקרא קדש, שהוא או"א עלאין, שהם נקראים פנים של הויה שהוא ז"א. כי ז"א מקבל המוחין דאו"א שהם קדש בעלותו אליהם. (כנ"ל אות פ"ח) כדי לעטר אותם, במוחין דאו"א, כל אחד ואחד מחג"ת ביומו, וכל אחד ואחד בזמנו, וישאבו כולם

מאותו העמוק שבעמוק, שכל הנחלים והמבועים יוצאים ממנו, שהוא או"א עלאין, משום זה כתוב **מקראי קדש**, שמקראי, פירושו מזומנים, שהם מזומנים לעלות לאותו מקום שנקרא **קדש**, שהוא או"א עלאין, להתעטר בו ולהשתאב בו, כדי שיתקדשו כולם כאחד, ותהיה השמחה נמצאת בהם.

פסקה קג

ר' אבא אמר וכו': רא"א, מקראי קדש פירושו מזומנים של קדש, שהוא או"א עלאין, שהם חכמה, וכשהם מזומנים למקום ההוא שנקרא קדש, הם מזומנים מן הנחל הנמשך ויוצא, שהוא ישסו"ת, שהם בינה. בדומה למלך, שהזמין בני אדם לסעודתו, העטיר לפניהם מכל מיני מאכלים שבעולם, ופתח להם נאדות יין היפה בריח והטוב לשתות, כי כך ראוי להיות, כי מי שמזמין הוא מזמין לאכול ולשתות. כך מקראי קדש, כיון שהם מזומנים לסעודת המלך הם גם מזומנים ליין הטוב והיפה המשומר. וע"ז מקראי קדש כתוב,אשר תקראו אותם במועדם.

פירוש. מוחין דאו"א, שאין ה **י**' יוצאת מאויר שלהם, והם חסדים, שהחכמה נעלמת בהם, מכונים אכילה, ומוחין דישסו"ת, שבהם יוצא הי' מאויר שלהם, ומתגלה בהם אור דחכמה, שה"ס בינה שחזרה להיות חכמה, נקראים שתיה. על דרך שנתבאר לעיל בסו"ה, אכלו רעים שתו ושכרו דודים (ויקרא אות ל"ח עי' בהסולם) והמשכת מוחין דחכמה בלי חסדים, הוא חשך ולא אור (כנ"ל ב"א דף מ"ז ד"ה נפק). אלא אחר שיש לו חסדים מאו"א עלאין להלביש החכמה, אז יכול לקבל החכמה מישסו"ת, וז"ש, **מקראי קדש**, **זמינין אינון להאי אתר דאקרי קדש**, שחג"ת דז"א שה"ס ג' החגים, שפסח ה"ס חסד, וסוכות ה"ס גבורה, ושבועות ה"ס תפארת, הנקראים מקראי קדש, היינו משום שמזומנים לעלות ולקבל מאו"א עלאין שה"ס **קדש**. שהשפע שלהם מכונה אכילה. וז"ש, **וכד מהאי זמינין**, דהיינו משפע קדש דאו"א, שה"ס אכילה, **זמינין מן נחלא דנגיד ונפיק**, הם מזומנים ג"כ לקבל משפע הבינה, דהיינו מהארת החכמה שבישסו"ת, שה"ס נחל הנמשך ויוצא מעדן, המכונה, יין לשתיה. כי כיון שכבר יש להם חסדים מאו"א להלביש החכמה, יכולים להמשיך גם הארת חכמה מישסו"ת כנ"ל. וז"ש **כיון דאינון זמינין לסעודתא דמלכא**, דהיינו לשפע או"א הנקרא אכילה, **זמינין אינון לחמרא טב שפיר דמנטרא**, דהיינו השפע דישסו"ת שה"ס יין המשומר לשתיה.

פסקה קד

אשר תקראו אותם וגו': כתוב ואנשי קדש תהיון לי. ישראל למטה נקראים אנשי קדש, משום שמזומנים מקדש שלמעלה, דהיינו שמזומנים לקבל משפע או"א הנקרא קדש

המקובל במלכות (כנ"ל אות פ"ח) ופירוש הכתוב אשר תקראו אותם במועדם, היינו, אתם אנשי קדש למטה, תזמינו אותם החגים שה"ס חג"ת, במועדם, שאז תתקינו סעודה ושמחה, כי לכם הוא ראוי, משום שאתם נקראים אנשי קדש, ויהיו כולם מזומנים בכל בחינות הקדש למעלה, מאו"א, ולמטה, ממלכות, על ידי ישראל המקבלים ממלכות.

פסקה קה

ד"א אלה מועדי ה': פירוש אחר אלה מועדי ה', מהו מועדי ה'. ר' שמעון אמר, מה' הם המועדים, דהיינו מז"א. שבו נתקשרו ממטה למעלה וממעלה למטה. כולם מתקשרים בו, וכולם מתעטרים להתקשר קשר אחד בקשר המלך. מהו הטעם. הוא, כמו שהמלך, שהוא ז"א, יורש לאבא ואימא, ומתאחד בקדש ההוא, שהם אוירא דכיא שלהם, ומתעטר בהם, שעל ידיהם מקבל ג"כ שפע הארת החכמה מישסו"ת, כך כל אלו הנאחזים במלך, דהיינו החגים שנאחזים בחג"ת דז"א, צריכים להזדמן במקום עליון ההוא הנקרא קדש, שהוא או"א, כדי שיתאחדו כולם כאחד. וע"כ הם נקראים מועדי ה', ואח"כ מקראי קדש, כי בהם מתעטר בהמלך.

פירוש. החגים נמשכים מחג"ת דז"א, דהיינו מסוד ג' קוין, פסח מימין וסוכות משמאל, ושבועות מקו אמצעי. וז"ש. **ר"ש אמר מה' אינון**, שהחגים נמשכים מז"א, ונודע שהארת החכמה מקובלת רק ממטה למעלה, והחסדים ממעלה למטה (כנ"ל ב"א ס' ד"ה מחלוקת) וז"ש **דביה אתקשרו מתתא לעילא**, דהיינו לקבל הארת החכמה ממטה למעלה. **ומעילא לתתא**, דהיינו החסדים המאירים ממעלה למטה. **כלהו ביה מתקשרין**, היינו לקבלת החסדים, **ומתעטרן** וכו' היינו קבלת החכמה, **כמה דמלכא ירית לאו"א ואחיד בההוא קדש**, שה"ס שפע החסדים מאוירא דכיא דאו"א, **ואתעטר בהו**, שעל ידיהם מקבל ג"כ החכמה מישסו"ת, כי אחר שיש לו חסדים מאו"א יכול לקבל גם החכמה (כנ"ל אות ק"ג) **כך כל אינון דאחידן ביה במלכא** וכו' מקבלים ג"כ חסדים מאו"א והארת חכמה מז"א המקבל מישסו"ת. **וע"ד, מועדי ה' אקרון**, כי מועד יורה על שפע הארת חכמה, כי מועד הוא לשון עדן, שפירושו חכמה. שזה הם מקבלים מז"א, וע"כ נקראו **מועדי ה'**, **ולבתר מקראי קדש**, דהיינו על שם שפע החסדים שמקבלים מאו"א, שנקראים קדש. **דהא בהו אתעטר במלכא**, כי ע"י החסדים דאו"א יכולים להתעטר במלך ולקבל חכמה.

פסקה קו

אשר תקראו אותם: שני חלקים יש לישראל בהם, אם מצד המלך, ז"א, דהיינו מהארת החכמה שבו, יש להם חלק עליון בו, שכתוב, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם

היום, וגו'. וכן כי חלק ה' עמו. ואם מצד עליון דקדש, שה"ס אוירא דכיא דאו"א כנ"ל, יש לישראל חלק עליון בו, שכתוב, ואנשי קדש תהיון לי. וכתוב, קדש ישראל לה'. וע"כ אמר ה', לכם ראוי לזמן אותם, דהיינו החגים, ולתקן לפניהם שמחה וסעודה ולשמוח בהם, דהיינו בב' מיני השפעות הנ"ל.

פסקה קז

ומאן דמזמן לאחרא וכו': ומי שמזמין אחר אליו, צריך להראות לו שמחה ופנים מאירים, לעטר דרכו של אותו האורח. בדומה למלך, שהזמין אורח יקר. אמר לבני היכלו, כל שאר הימים הייתם כל אחד ואחד בביתו, זה עשה מלאכתו, וזה הלך עם הסחורה שלו, וזה הלך בשדהו. חוץ מיום הזה שלי שכלכם נועדים לשמחה שלי, כי עתה הזמנתי אורח עליון ויקר, איני רוצה שתעסקו במלאכה ולא בסחורה, ולא בשדות, אלא הזדמנו כלכם, להיות בשמחה, כעין היום שלי, והתקינו עצמכם לקבל אורח ההוא בפנים מאירים ובשמחה ובתשבחה, התקינו לו סעודה יקרה, כדי שיהיה מוזמן ממני בכל הצדדים, דהיינו שיהנה מצדי ומצדכם.

פסקה קח

כך אמר קב"ה וכו': כך אמר הקב"ה לישראל: בני, כל שאר הימים אתם עוסקים במלאכה ובסחורה, חוץ מיום הזה שלי, עתה אורח עליון ויקר הזמנתי, ואתם תקבלו אותו בפנים מאירים, הזמינו אותו, התקינו לו סעודות עליונות, שלחנות ערוכים, כראוי ליום ההוא שלי. משום זה אוה"כ, **אשר תקראו אותם במועדם**.

פסקה קט

ת"ח בשעתא דישראל וכו': בוא וראה, בשעה שישראל למטה שמחים במועדים אלו, ומשבחים שבח להקב"ה, עורכים שלחנות, ומתקנים עצמם בבגדי כבוד, מלאכים העליונים אומרים, מה עסקם של ישראל בזה. אומר הקב"ה, אורח יקר יש להם, יום הזה. אומרים המלאכים, וכי אינו שלך, מאותו מקום שנקרא קדש, אומר להם, וכי ישראל אינם קדש, הלא הם נקראים קדש, להם ראוי להזמין אורח שלי, אחד, מצד שלי, שהרי הם דבקים בי, ואחד, מצד קדש, שכתוב, קדש ישראל לה'. וכיון בישראל נקראים קדש, הרי הוא האורח שלהם בודאי, משום שהאורח הזה מוזמן מקדש, שכתוב, מקראי קדש. פתחו כולם ואמרו אשרי העם שככה לו.

פסקה קי

תלתא אינין זמינין וכו': שלשה הם המזומנים מקדש, ולא יותר, והם, חג המצות, וחג השבועות, וחג הסוכות. א"ל ר' אבא, וכי שבת אינה מזומן מקדש. אמר לו, לא, משני

טעמים, אחד, שהוא ודאי קדש נקרא, לא פחות ממועדים, שכתוב, ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם. ואחד, כי שבת אינה מזומנת מקדש, כי הקדש הוא ירושה שלה ודאי, כי השבת יורשת ירושת הקדש ואינה מזומנת, וע"כ כולם מזומנים מקדש, ומתקשרים בשבת, ומתעטרים בה, ובקדש הזה, יום השביעי מתעטר. וע"כ שבת, אינו מזומן מקדש. פירוש. כי סוד השבת היא, כשז"א והמלכות עולים לאו"א עלאין, ונעשים כמוהם. שאז הם קדש כאו"א עצמם. משא"כ המועדים, אינם עולים ממש לאו"א עלאין, אלא לישסו"ת, ומשם ממשיכים הקדש מאו"א עלאין, וכיון שישסו"ת עצמו אינם נבחנים לקדש, ע"כ נחשבים רק למזומנים לקבל מקדש. ואינם קדש בעצמם.

פסקה קיא

לברא דעאל לביתא וכו': השבת דומה, לבן הבא לבית אביו ואמו, ואוכל ושותה בשעה שהוא רוצה. ואין או"א צריכים להזמינו. ודומה, למלך שהיה לו בן יחיד אהבת נפשו, נתן לו ריע שישמור אותו ויתחבר עמו. אמר המלך נאה הוא להזמין הריעים של בני, ולהראות כבוד ואהבה שלי להם. הזמין אלו הריעים. אבל הבן, אין ראוי להזמין אותו, אלא שנכנס לאכול ולשתות בבית אביו בשעה שהוא רוצה. ז"ש מי כמוכה באלים ה' מי כמוכה נאדר בקדש. **נאדר בקדש**, ודאי פירושו כבן שנתתקן באבותיו, כלומר, שז"א כבר עלה לאו"א ונעשה כמוהו, כמו בשבת, ואז הוא, **נאדר בקדש**, ולא מוזמן מקדש. **שושבינא**, פירושו ריע, כי, ולאמנון ריע, מתרגם שושבינא (שמואל ב' י"ג ג').

פסקה קיב

ששת ימים תעשה מלאכה: שואל, ששת ימים, מה הם. אר"י כתוב, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ. ולא כתוב בששת ימים. והעמדנו, שכל יום ויום עשה מלאכתו, ונקראים משום זה ימי מלאכה, כלומר, שה"ס ששת ימים העליונים, חג"ת נה"י, שמהם נפעלו כל מעשי בראשית דבר יום ביומו, בא' חסד ובב' גבורה וכו'.

פסקה קיג

א"ר יצחק אי וכו': אר"י, א"כ, שהם סוד שש ספירות חג"ת נה"י, למה נקראים ששת ימי חול, למה היא חול והרי הם ספירות קדושות דז"א. א"ר יוסי עתה מתנהג העולם על ידי שליחים שלהם, כלומר ע"י ששת ספירות חג"ת נה"י דמטטרון, שהוא מלאך, וע"כ נקראים ימי חול. כי מטטרון הוא חול.

פסקה קיד

ר' חייא אמר וכו': רח"א, משום שמותר לעשות בהם מלאכה. ומשום זה אינם נקראים קדש. אע"פ שה"ס חג"ת נה"י דז"א, כי אותם שאינם נקראים קדש, נקראים חול. וע"כ

התקינו החברים בהבדלה, בין קדש לחול. שואל, מהו ההבדלה שבכאן, וכי היו פעם מעורבים זב"ז, ומשיב, אלא קדש, הוא דבר בפני עצמו, ואינו מעורב בשום דבר, להיותו בחינת או"א עלאין, שכל שאר המדרגות באים ממנו, מאו"א עלאין, ועל כן, ההבדלה היא, שאלו ימי חול הם למלאכה, ואלו ימי קדש, הם לשמירה. ומתי נמצא השמירה בהם, בימי חול. היינו כשהם מזומנים מקדש, בשעה שמקבלים מאו"א עלאין סוד האוירא דכיא. דהיינו במועדים.

פסקה קטו

א"ר יהודה חדוותא וכו': אר"י, השמחה והשמירה שביום השבת הוא למעלה על הכל, ומשום שיום הזה מתעטר באבא ואמא, שז"א ומלכות עולים ומלבישים את או"א עלאין, ונתוסף קדושה על קדושתם, מה שלא נמצא כן בשאר הימים, כי הוא ז"א קדש, ומתעטר בקדש, שמלביש הקדש, שהוא או"א עלאין, ומוסיף קדושה על קדושתו. ומשום זה, יום הזה הוא שמחת עליונים ותחתונים, כולם שמחים בו, שממלא ברכות בכל העולמות, כל העולמות מתתקנים ממנו, ביום הזה, מנוחת העליונים ותחתונים. ביום הזה היא מנוחת הרשעים בגיהנם.

פסקה קטז

למלכא דעבד הלולא וכו': בדומה למלך, שעשה סעודה לבן יחידו, והעטירו בעטרה עליונה, והמלך הפקיד אותו על הכל. ביום הזה הוא שמחה לכל בני המדינה, שוטר אחד שנתמנה על הדין של בני אדם, היה בידו אנשים שצריכים להרגם, אנשים שצריכים להכותם. ומשום כבוד הזה של שמחת המלך עזב הדינים שלו, ושמר את שמחת המלך. שלא יצער לשום אדם.

פסקה קיז

כך ההוא יומא וכו': כך יום ההוא, שבת, הוא סעודת השמחה של המלך עם המלכה, שהם ז"א ומלכות, והשמחה של או"א, עליו שמחים העליונים והתחתונים. בשמחת המלך הכל שמחים ואינם מצטערים בו. ע"כ כתוב, וקראת לשבת ענג. מהו, ענג. ומשיב, ענג אינו נמצא אלא למעלה, במקום שקדש העליון שרוי, דהיינו באו"א עלאין, כש"א, אז תתענג על ה', דהיינו למעלה מז"א, כי ענג הזה הוא למעלה מה' הוא, דהיינו באו"א שהם למעלה מז"א. ויום ההוא, שבת. שהוא סעודת השמחה של המלך, מתעטר בעטרה זו של ענג, מאו"א עלאין. ז"ש וקראת לשבת ענג. מה שלא נמצא כן בשאר הימים.

פסקה קיח

מהאי יומא תלת וכו': ביום הזה, שלש סעודות צריכים בני המלך לזמן ולערוך השלחן, משום כבוד המלך. כמו שהעמדנו. וכשמזדמן בו חג, מג' חגים, או זמן, ראש השנה, לא יסדר האדם ב' שלחנות בכל סעודה, אחד לשבת ואחד להאורח, ליום טוב, משום שכתוב, על שלחן המלך תמיד הוא אוכל, כי די הוא שלחן המלך לאורח ההוא הבא אליו. וע"כ צריך האדם לערוך שלהן שלם להמלך, והוא נותן ממנו להאורח.

פסקה קיט

א"ר אלעזר וכו': אר"א, סעודה שלישית של שבת, כשקרה בו אורח, דהיינו יום טוב, עוזבים אותה את הסעודה שלישית, או אין עוזבים אותה. אם אין עוזבים אותה, אלא שאוכלים סעודה שלישית, נמצא שהאורח, דהיינו סעודת ליל יו"ט ב', נדחה משלחן המלך, כי מחמת סעודה השלישית אינו יכול לאכול לתאבון סעודת ליל יו"ט ב'. ואם עוזבים אותה, דהיינו שאין אוכלים סעודה שלישית, נמצא פגם בסעודות המלך, כי המלך, שהוא שבת חסר לו סעודה אחת.

פסקה קכ

א"ל ר"ש אבוי וכו': אמר לו ר' שמעון אביו. בדומה למלך, שקרה לו אורח, ולקח המאכל ממנו ונתן אל האורח. נמצא אע"פ שהמלך אינו אוכל עמו, הוא אוכל ממאכל המלך והמלך נותן לו לאכול. אף כאן השבת מבטלת סעודה השלישית, כדי שהאורח, שהוא ליל יו"ט ב', תהיה סעודתו לתאבון. ונמצא שסעודת ליל יו"ט המאכל של המלך שהוא שבת, כי השבת דחה סעודתו בשבילו. וכל זה הוא משום שהוא אורחו של המלך. כלומר, משום שיום טוב הראשון חל בשבת וע"כ הוא ארחו של שבת. מה שאין כן בשבת שבערב יו"ט, אין מבטלים סעודה שלישית מפני סעודת ליל יו"ט. ואין להקשות הרי ר"ש ור"א בנו היו בארץ ישראל, שאין שם ב' ימים טובים. כי יש לומר שהמדובר הוא בב' ימים של ראש השנה הנוהג גם בא"י. או שמדברים כלפי בני חו"ל. ובבית רב המנונא סבא לא חששו לאורח בשעה זו, אלא שאכלו סעודה שלישית ואחר כך, בליל יו"ט ב', היו מסדרים הסעודה להאורח.

פסקה קכא

בהאי יומא מלולא וכו': ביום הזה אסור הדבור, ז"ש, ממצוא חפצך ודבר דבר, שדבורך בשבת לא יהיה כמו בחול. ולמדנו חפצך כתוב, שלא תדבר מחפצך, משום שביום הזה, כל האמונה מתקשרת בו.

פסקה קכב

אמר ליה ר"א והיך וכו': אמר ר' אלעזר לאביו, אתה אומר שבעיו"ט אין מבטלים סעודה ג', ואיך אנו עושים, שלא לתת סעודת המלך, אל האורח דהיינו שלא לבטל סעודה ג' מפני סעודת ליל יו"ט כשחל בערב שבת, הרי י"ד בחדש ניסן שחל להיות בשבת אנו מבטלים ומעלים סעודת המלך שהיא סעודה ג', בשביל האורח, שהוא סעודת ליל פסח, אע"פ שיו"ט אינו האורח של שבת, אלא שחל ביום א'.

פסקה קכג

א"ל הכי אמינא וכו': א"ל ר"ש, כך אני אומר, שאם היום טוב הוא אורחו של שבת, דהיינו שחל בשבת, יכול לבטל סעודה ג' ולהעלותו לסעודת ליל יו"ט ב', ואם לא, שאינו חל בשבת, אלא שמתחיל ביום א', אינו מבטל ומעלה סעודה ג' בשביל סעודת ליל יו"ט, שיאכל לתאבון, ואם תאמר, י"ד של ניסן שחל להיות בשבת, שנדחה סעודת המלך, שהיא סעודה ג' מפני סעודת ליל פסח, משונה הוא פסח, שסעודה ג' של שבת נדחה בו מכמה טעמים, א', משום מצות ומרורים, שאדם צריך להמצא בהם בתאבון, וא' משום חמץ בפסח, שהרי לא נמצא לחם חמץ משש שעות ולמעלה, ועריכת שלחן בלי לחם אין זה עריכת סעודה.

פסקה קכד

ואי תימא בחמרא וכו': ואם תאמר, שאפשר לצאת ידי סעודה ג', ביין. כן הוא, ביין מותר, משום שמרעיב הלב, ואינו מקלקל תאות האכילה. אבל מימי, הייתי משתדל שלא בטלתי סעודת שבת, דהיינו סעודה ג', ואפילו באלו ימי שבתות שנמצא בהם יו"ט. כי ביום הזה מתברך השדה של תפוחים קדושים, שהוא המלכות, ומתברכים העליונים והתחתונים, ויום הזה הוא קשר התורה.

פסקה קכה

א"ר אבא הכי וכו': אר"א, כך היה עושה ר"ש, בזמן שהיה צריך לאכול סעודה ג' של שבת, היה עורך שלחנו, ועסק במעשה מרכבה, והיה אומר, זו היא סעודת המלך שיבא לאכול אצלי. ומשום כך, שבת, נמצאת חשובה בכל דבר יותר מכל הזמנים והחגים. ונקרא קדש, ולא, מקרא קדש.

פסקה קכו

א"ר יהודה כלהו וכו': אר"י, כל המועדים, אנו קוראים אותם מקראי קדש, אבל יוצאים מזה, ר"ה ויום הכפורים, שלא נמצא בהם שמחה, כי אלו הם דינים, אבל אלו ג', פסח שבועות סוכות, מזומנים מקדש, לשמחת הכל, להשתעשע בהם בהקב"ה. ז"ש,

ושמחתם לפני ה' אלקיכם. וכתוב, ושמחת לפני ה' אלקיך, וביום הזה של שבת, הוסר כל צער וכל רוגז וכל דוחק, מכל העולם. משום שהוא יום השמחה של המלך, שנשמות נתוספים בו לישראל, כעין עולם הבא.

פסקה קכז

א"ר יצחק וכו': אר"י לר' יהודה, כתוב, זכור את יום השבת לקדשו. ולמדנו, זכרהו על היין. שואל, למה על היין, א"ל משום שהיין, הוא שמחה של התורה, שה"ס מוחין של הארת חכמה הנקרא יין (כנ"ל אות ק"ג) המאירים בז"א שנקרא תורה, ויינה של תורה, שהוא המוחין דז"א, הוא שמחת הכל. ויין הזה משמח את המלך, שהוא ז"א, ויין הזה מעטר את המלך בעטרותיו, דהיינו המוחין דג"ר, ז"ש צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו. ולמדנו, בכל דבר צריך אדם להראות מעשה למטה לעורר כנגדו השורש למעלה, כי לא נמצא קדושה אלא ביין, כש"א, כי טובים דודיך מיין, שפירושו, שהם טובים משום שהם יין. וכן, נזכירה דודיך מיין. וע"כ הקידוש של שבת הוא על היין. וכבר העמדנו ולמדנו.

פסקה קכח

ובחדש הראשון בארבעה עשר וגו': ר' חייא פתח, אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק וגו'. אמרה כנסת ישראל, **אני ישנה**, בגלות מצרים. כי הגלות היתה מכח שליטת השמאל על הימין, ומדינים דשמאל מסתלקים המוחין של המלכות, שה"ס שינה (כמ"ש להלן) שהיו בני בשעבוד הקשה. **ולבי ער** לשמור אותם שלא יכלו בגלות. **קול דודי דופק**, זה הקב"ה, שאמר ואזכור את בריתי.

פסקה קכט

פתחי לי פתחא: פתחי לי, פירושו פתחי לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לך שערים העליונים. **פתחי לי אחותי**, כי הפתח לכנוס אצלי, הוא בך. שלא יכנסו אצלי בני אלא בך. אם את לא תפתח פתחך הרי אני סגור, שלא ימצאו אותי. משום זה פתחי לי. **פתחי לי**, ודאי. וע"כ אמר דוד כשרצה לכנוס אל המלך, אמר פתחו לי שערי צדק וגו' זה השער לה', זה, שערי צדק שהיא המלכות, הוא פתח ודאי לכנוס אל המלך. **זה השער לה'**, למצוא אותו ולהדבק בו. וע"כ, פתחי לי אחותי רעיתי שראשי וגו'. כדי להזדוג עמך ולהיות בשלום עמך לעולמים.

פירוש. ז"א מצד עצמו הוא בחסדים מכוסים מחכמה, והמלכות מצד עצמותה היא בחכמה בלי חסדים, כי ע"כ היא מכונה לילה, מפני שהחכמה אינה מאירה בלי חסדים. ולפיכך אין שלמות השפע לגאולת ישראל, אלא ע"י זווג ז"א ומלכות, כי אז נכללים

החסדים דז"א בחכמה דמלכות וישראל מקבלים שפע שלם מג"ר. אמנם כשמקבלים ממלכות לבד, הרי הארת החכמה דקה מאד להיותה בבחינת לילה, כל עוד שאינה מלובשת בחסדים, וכן אינם יכולים לקבל מז"א לבד, כי כל עוד שהחסדים אינם נכללים מחכמה, הרי הם בבחינת ו"ק בלי ראש. שאין בהם השגה.

וז"ש שהקב"ה אמר למלכות, **פתחי לי פתח כחודו של מחט**, דהיינו הארת החכמה שבך, שהיא דקה כחודו של מחט, להיותה בלי חסדים, **ואנא אפתח לך תרעין עלאין** שע"י החסדים שלי, שילבישו החכמה שלך יפתחו לך שערים העליונים, שהם שערי הג"ר, ויביאו הגאולה לישראל. וז"ש, **דהא פתחא לאעלא לי בך הוא**, וכו' כי לא יוכלו לבא אצלי לקבל ממני שפע השלם, אלא ע"י התכללות החסדים שלי בחכמה שבך, **אי אנת לא תפתח פתחך הא אנא סגיר, דלא ישכחון לי**, כי אם לא תזדווג עמי בחכמה שבך, הרי החסדים שלי בבחינת ו"ק בלי ראש, הסגורים מהשגה, ולא ישיגו אותי להדבק בי. וז"ש **זה השער לה' לאשכחא ליה ולאתדבקא ביה**, דהיינו בעת שמזדווגת עם ז"א, נעשתה שער אליו, שיוכלו התחתונים להשיגו ולהדבק בו, ע"י הארת הזווג השלם מחכמה וחסדים.

פסקה קל

ת"ח בשעתא דקב"ה וכו': בוא וראה בשעה שהקב"ה היה הורג לבכורי מצרים, דהיינו כל אלו שהרג בחצות לילה, והוריד המדרגות שלמעלה, למטה. בה בשעה נכנסו ישראל בברית אות הקדוש, שנמולו ונתחברו בכנסת ישראל, ונתאחדו בה. אז הראו אותו הדם על הפתח. ושני דמים היו אחד של פסח ואחד של מילה, והיה נרשם על הפתח רושם האמונה, אחד מכאן ואחד מכאן ואחד ביניהם, שה"ס ג' קוין ימין שמאל ואמצע. וכן נאמר, ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף, כדי להראות אמונה.

פירוש, כי מכת בכורות ומילה, הם קרובים זה לזה, כי מכת בכורות בא ע"י שקו האמצעי עורר את המסך דחירק הממעט הג"ר דשמאל, ואז מתו כל בכורי מצרים הנמשכים מג"ר אלו. כי הדינים דמסך דחירק מיעטו הג"ר אלו, וז"ש, **ואחית דרגין מעילא לתתא**, שמיעט השמאל מג"ר שלו והורידו למטה לבחינת ו"ק. הרי שהדינים דמסך דחירק בטלו הדינים דשמאל. וכן ענין המילה, ה"ס שהדינים דנוקבא מבטלים דינים דדכורא. כמ"ש לעיל (וירא אות נ"א בהסולם ד"ה פירוש) ולפיכך עשו ישראל אתערותא דלתתא בחצות לילה, ומלו את עצמם כדי שקו האמצעי יבטל עם הדינים דנוקבא שבמסך דחירק את הג"ר דשמאל. וז"ש, **ותרי דמי הוו, וכו' חד הכא וחד הכא וחד בינייהו**, דהיינו לעורר פעולת קו האמצעי שימעט הג"ר השמאל, וייחד ב' הקוין זב"ז. (כמ"ש לעיל לך דף י"ג

ד"ה ונתבאר) אשר בכח המיעוט הזה דקו שמאל, נהרגו בכורי מצרים, וע"י יחוד ב' הקוין יצאו ישראל מגלות.

פסקה קלא

ובארבעה עשר, הא וכו': ובארבעה עשר, הרי למדנו שאז מבטלים חמץ ושאור, וישראל מסתלקים מרשות אחרת, ונעקרים ממנו, ומתאחדים במצה קשר קדוש. אחר שנמולו נכנסו בה בסוד המצה כנ"ל, עד לאחר מתן תורה, שעשו פריעה, ונתגלה הרושם שלהם, ואז נתן להם קשר במקום עליון בקשר האמונה, במקום שכתוב, הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. מן השמים הוא בדיוק, דהיינו מז"א שנקרא שמים. וכבר העמידוהו.

פירוש. כי ב' מצבים יש במלכות, מצב א' מטרם מיעוטה, שהיתה אז בסוד ב' מאורות הגדולים, שהיתה גדולה כז"א, ושניהם קבלו מבינה, ז"א חסדים, והמלכות חכמה. ולא היתה צריכה לקבל מז"א. מצב ב' אחר מיעוטה, שאמר לה הקב"ה, שהוא קו האמצעי, בסוד המסך דחירק שבו, לכי ומעטי את עצמך, שאז ירדה מתחת החזה דז"א, ואינה ראויה עוד לקבל חכמה, אלא כל מה שיש לה היא מקבלת מז"א. (כמ"ש זה באורך בבראשית א' מאות ק"י עד אות קט"ו ע"ש) ושפע מצב הא', נקרא **מצה**. ושפע של מצב הב', נקרא **לחם מן השמים**. או **חמץ**. ויש מעלה וחסרון במצב הא' וכן במצב הב'. כי במצב א' יש מעלה, שאין בה מיעוט, ויכולה לקבל חכמה, ומקבלת מאותו מדרגה שז"א מקבל, דהיינו מבינה, וגדולה משום זה כמוהו, כי הם במדרגה אחת תחת הבינה. אבל יש שם חסרון גדול, כי בהיותה מקבלת מקו שמאל דבינה בלבד, יש בה חכמה בלי חסדים, שאין החכמה יכולה להאיר בלי התלבשות החסדים ע"כ הארתה מצומצמת ודקה מאד, וע"כ נקרא השפע שיורד אז ממנה, בשם **מצה**, או **לחם עוני**. וכן במצב הב' יש מעלה וחסרון. המעלה היא, שאז מקבלת מז"א, שבו החסדים והחכמה כלולים יחד בסוד קו האמצעי, והם מאירים בהרחבה גדולה. והחסרון היא, כי המיעוט שורה עליה מכח המסך שבחזה דז"א, ואינה ראויה עוד לקבל אור מבינה, אלא כל מה שיש בה מקבלת מז"א, וע"כ השפע המושפע ממנה במצב הזה מכונה **לחם מן השמים**, כי אינה שלה עצמה, אלא מקבלת מז"א שנקרא שמים. וכן בבחינה אחרת נקרא לחם **חמץ או שאור**. דהיינו שיש בשפע זו בחינת אחיזה לקליפות, מחמת המיעוט השורה עליה מכח המסך דחזה דז"א.

וז"ש **דהא כדין מבטלין חמץ ושאור**, כי אז בליל פסח, היתה המלכות משפעת לחם מבחינת מצב הא' שבה, דהיינו ממדרגה שהיתה מטרם מיעוטה, וכל הקליפות הנאחזות במיעוט הירח, שנקראות חמץ ושאור, היו מתבטלות, כי נתבטלה אחיזתן שמחמת זה

יצאו ישראל מרשות מצרים, וז"ש, **ואסתלקו מרשותא אחרא, ואתעקרו מניה, ואתאחדו במצה קשורא קדישא**, שנתבטלו כל הקליפות וכח השעבוד שלהם, ונתאחדו בשפע הקדוש הנקרא מצה. ואחר שמלו ופרעו נגלה הרשימה, שה"ס המוחין של מצב הב', שלאחר מיעוט המלכות, אשר הארתם רחבה וגדולה, ואינן עוד לחם עוני, אבל באים מז"א, כי אינה יכולה עוד לקבל מבינה, מחמת שנתמעטה כנ"ל. וז"ש **וכדין יהב להון קשורא באתר עלאה**, שהוא ז"א, **באתר דכתיב, הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. מן השמים דייקא**, דהיינו מז"א הנקרא שמים. ואין השפע נחשב עוד לשפע המלכות. כי כבר לית לה מגרמה ולא מידי. אלא נחשב על שם ז"א.

פסקה קלב

ת"ח בארביסר בשעתא וכו': בוא וראה, בארבעה עשר, בלילה, בשעה שהזווג של הלבנה, שהיא המלכות, נמצא בשלמות עם השמש, שהוא ז"א, וספירות התחתונות, של הקליפות, אינן נמצאות כל כך בעולם. כי בעת חידוש הלבנה, נמצאים מינים רעים ומתעוררים להתפשט בעולם. אבל בשעה שזווג הלבנה נמצא באור השמש בשלמות, מתאספים כל הקליפות למקום אחד, ונחבאים, וקדושות המלך מתעוררות. אז כתוב ליל שמורים הוא לה'. כי זווג הקדוש נמצא, והוא שמורה בכל.

פסקה קלג

ר' אחא אמר וכו': רא"א, משום זה, תקון הכלה שהיא המלכות, הוא ביום ההוא, בארבעה עשר, ובלילה של חמשה עשר, נמצא ישוב הבית, דהיינו זווג זו"ן, אוי לאלו שאינם מבני הבית, שאינם דבקים במלכות, בשעה שבאים להזדווג התורות יחד, דהיינו תורה שבכתב, שהיא ז"א ותורה שבע"פ, שהיא מלכות. אוי לאלו שאינם נודעים להם. משום זה, ישראל הקדושים מתקנים להם, לזו"ן, בית. דהיינו זווג, כל היום ההוא, די"ד, ועל ידיהם נכנסים מי שנכנסים, דהיינו המוחין הצריכים לזווג זו"ן, והם, זו"ן שמחים ומזמרים שניהם. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה קלד

א"ר יוסי למה וכו': אר"י, למה לנו להטריח כל כך. מקרא שלם הוא, שבלילה הזה, נתעורר זווג עליון קדוש ונמצא. ז"ש, **הוא הלילה הזה לה' שמורים**. מהו שמורים, שאומר לשון רבים. ומשיב, שסובב על שנים, שהם זווג הלבנה והשמש. שהם מלכות וז"א. **לכל בני ישראל לדורותם**. היינו, שמכאן ולהלאה נתאחדו ונתקשרו, ישראל, בקשר השם הקדוש, ויצאו מרשות אחרת. משום זה, בי"ד, מתקנים את עצמם ומבערים חמץ מביניהם, ונכנסים ברשות הקדושה, ואז מתעטרים חתן וכלה, דהיינו ז"א ומלכות,

בעטרות של אמא עלאה, שהיא בינה, וצריך אדם להראות עצמו שהוא בן חורין. כי מוחין דאמא עלאה נק' חירות.
ביאור הדברים. כי חידוש הלבנה יורה על מיעוט הירח, שהיא המלכות. שאז יש אחיזה לקליפות בה, כנ"ל, וז"ש (באות קל"ב) **דהא בחדתותי דסיהרא זינין בישין משתכחין** וכו', ונמשך זה עד זמן זווג הגדול, שהמלכות מזדווגת עם השמש פב"פ עד שלא ניכר שום מיעוט בה, שעל זה מורה, שלמות הלבנה בליל ט"ו לחדש, שאין בה פגם. וז"ש, **ובשעתא דזווגא דסיהרא אשתכח** וכו', **כדין כתיב ליל שמורים הוא לה', דהא זווגא קדישא אשתכח**. ומלמדנו בזה, שיש זווג ז"א ומלכות בליל פסח, בתכלית השלמות, עד שאין בה מיעוט. שזה רק בשעה שהמלכות עולה לאמא עלאה, וז"א לאבא עלאה. מה שאין כזה בכל הימים טובים, ואפילו ביום. ולומד זה מכח שקראה התורה ליל ט"ו בניסן בשם **ליל שמורים**. זה יורה שהמלכות היא במלואה כמו הלבנה בליל ט"ו, והיא שמירה מכל הקליפות. מחמת זווג הגדול דזו"ן במקום או"א.
ור' אחא לומד זה, (באות קל"ג) שיש זווג הגדול דזו"ן בליל פסח, משום שצותה התורה השבתת שאור ועשית קרבן פסח בי"ד, שלא מצינו כזה בשום ערב יו"ט. ע"כ משמע מזה, שהוא הכשרה לזווג שבלילה. וז"ש **בג"כ תקונא דכלה בההוא יומא**, שמכשירים ומתקנים את המלכות בהשבתת שאור ועשית הפסח, משום, **ובלילי אשתכח ישובא דביתא**, דהיינו הזווג דזו"ן. וכן אומר, **בגין כך ישראל קדישין מתקנין לון ביתא כל ההוא יומא** וכו'. שמכאן משמע שיש זווג בליל פסח.
ור' יוסי אומר (באות קל"ד) **למה לן לאטרחא כולי האי**, כדי ללמוד שיש זווג הגדול בליל פסח. **קרא שלים הוא, דהא בהאי לילי זווגא עלאה קדישא אתער ואשתכח, וכו', מאי שמורים תרי**, וכו' שלומד זה, ממה שהכתוב קורא את הלילה **שמורים** בלשון רבים, שזה יורה, **תרי זווגא דסיהרא בשמשא**. דהיינו ז"א ומלכות. וז"ש, **וכדין מתעטרי חתן וכלה בעטרוי דאמא עלאה**, דהיינו שהמלכות עולה אז לאמא עלאה וז"א לאבא עלאה. שאין עוד זווג עליון כזה אלא בליל פסח בלבד.

פסקה קלה

א"ר יוסי הני וכו': אר"י, אלו ארבעה כוסות של לילה ההוא, למה. א"ר אבא, הרי העמידו החברים שהם כנגד ד' גאולות, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי. (פסחים צט:) אבל יפה הוא מבואר בספרו של ר' ייסא סבא, שאמר, כיון שהזווג הקדוש נמצא בלילה ההוא בכל הצדדים, בין בחכמה ובין בחסדים, והזווג הוא בארבעה קשרים, שהם ד' מדרגות, שאינן נפרדות זו מזו כשהזווג זה נמצא, שהן חו"ב ות"ת ומלכות, ואנו מתעוררים

בשמחה שלהן, ושותים כנגדן ד' כוסות, משום שזכינו בהן, כי מי שאחוז בזה, דהיינו בהארת הזווג, זוכה בכל ד' מדרגות חו"ב תו"מ. וע"כ נשתנה לילה הזה מכל שאר הלילות וצריכים לעשות וליחד השם בכל, ולשמוח בלילה הזה משום שהוא שמחה למעלה ולמטה.

פסקה קלו

ועוד אמר דארבע וכו': ועוד אמר, שארבע אלו, חו"ב תו"מ, קוראים אותם ארבע גאולות, מהו הטעם. הוא משום שמדרגה אחרונה הזו, דהיינו מלכות, נקראת **גואל**. דהיינו המלאך הגואל. ואינה נקראת גואל, אלא על ידי מדרגה אחרת עליונה, שהוא ת"ת, העומדת עליה ומאירה לה. וזה, ת"ת, אינו מוציא אליה אור אלא באלו ב' מדרגות שעליו, שהם חכמה ובינה, שת"ת מקבל מהם, נמצא שארבע אלו, חו"ב תו"מ, הם ד' גאולות. להיותם נקשרים במלכות, הנקראת גואל.

פסקה קלז

ר' יהודה שאל וכו': ר"י שאל לר' אבא, הרי כתוב, שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם, והשמחה היא כל שבעה, ולמה אינם אומרים הלל שלם כל ז' ימים של פסח כמו בסוכות שאומרים שמונה ימים הלל בשלמות השמחה בכל יום ויום.

פסקה קלח

א"ל שפיר קאמרת וכו': אמר לו יפה אמרת, אבל, ידוע הוא, שכאן בפסח, לא נקשרו ישראל כל כך בשלמות כמו שנקשרו אח"כ, משום זה, בלילה הזה הראשון, שנמצא בו זווג זו"ן, ושמחת הכל נמצא, וישראל נקשרו בשמחה ההיא, אנו עושים שלמות, וההלל הוא שלם. אבל אח"כ, בכל ימי פסח, אע"פ שכולם נמצאים, דהיינו כל ז' המדרגות חג"ת נהי"מ המאירים בז' ימי הפסח. עד עתה עוד לא נקשרו בהם ישראל, ועוד לא עשו פריעה (כנ"ל אות קל"א) שיתגלה בהם רושם הקדוש, ולא קבלו התורה, ולא נכנסו באותן המדרגות חג"ת נהי"מ שנכנסו אח"כ. משום זה בסוכות, שלמות הכל נמצא בו, משמחת הכל נמצא בו ביותר, אבל כאן בפסח, עד עתה עוד לא זכו, ועוד לא נמצא בהם השלמות כל כך. ואע"פ שנמצאים כל ז', הימים, חג"ת נהי"מ דז"א, בז' ימי פסח. אינם בגלוי, וישראל עוד לא נקשרו בהם כראוי, עד לאחר מתן תורה.

פסקה קלט

וע"ד חדוותא דכלא וכו': וע"כ שמחת הכל ושלמות ההלל הוא בלילה הזה, הראשון של פסח, משום אותו החלק שישראל נקשרו בו. מהו הטעם. הוא, כיון שבלילה ההוא נמצא הזווג, וכל הקשר של המדרגות כלם שנגלו נמצא מצד הזווג, דהיינו מצד התעוררות של

מעלה, ולא מצד ישראל. וכשהזווג דז"א נמצא בה, במלכות, נמצאות אלו ב' מדרגות חכמה ובינה עומדות גם כן עליה (כנ"ל אות קל"ו) וכשאלו נמצאות, הרי כל הגוף, שהוא כל קומת ז"א, נמצא עמהם, ואז הוא שלמות הכל ושמחת הכל, וההלל נשלם. כי אז נתעטרה הלבנה, שהיא המלכות, בכל. אבל לא לאחר הלילה הראשון, שכל יום ויום מז' הימים חג"ת נהי"מ נמצא, וישראל עוד לא זכו בהם. הרי אין ההלל שלם כמו בזמנים אחרים.

פסקה קמ

א"ל ר' יהודה וכו': א"ל ר"י יפה הוא, וכך הוא ודאי, וזה, כבר שמעתי אותו בפעם אחר באפן הזה ושכחתי הדברים. עתה דבר אחר אני רוצה לדעת. אנו רואים, שבפסח ז' ימים, ובסוכות ז' ימים, ושלמות השמחה של סוכות ביום אחר, בשמיני עצרת. ובשבועות, למה לא נמצאים בו ז' ימים. והרי כאן ראוי להיות ז' ימים יותר מבכל. פירוש. כי שבועות הוא זמן מתן תורה החשוב מכל. ועוד, כי פסח ה"ס קו ימין וסוכות קו שמאל, ושבועות קו האמצעי הכולל בתוכו ב' הקוין, וא"כ היה צריך להיות בו ז' ימים יותר מבהם.

פסקה קמא

פתח ואמר ומי וגו': פו"א, ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. שואל, וכי מהו השינוי, שכאן נקראים ישראל אחד, יותר מבמקום אחר. ומשיב, אלא כיון שבא כאן לפרש שבחם של ישראל קראם, **אחד**. כי בכל מקום השבח של ישראל הוא, **אחד**. מהו הטעם. הוא, משום שכל הקשר של העליונים והתחתונים נמצא במקום ההוא שנקרא, ישראל, דהיינו ז"א שנקרא ישראל, כי הוא נקשר במה שלמעלה, דהיינו במחזה ולמעלה שלו, שה"ס חסדיה, ונקשר במה שלמטה דהיינו בנה"י שהם מחזה ולמטה שלו שמשם השפעת החכמה, ונקשר בכנסת ישראל, שהיא המלכות. שבה גילוי החכמה. וע"כ, כיון שמקשר אלו ג' המקומות, נקרא הכל אחד. ובמקום הזה נודע האמונה, שהיא המלכות, וקשר השלם, שהוא נה"י, ויחוד העליון הקדוש. שבג"ר.

פסקה קמב

וע"ד יומא דא וכו': וע"כ יום הזה, של שבועות, שהוא קו האמצעי, שהוא כנגד ז"א שנקרא ישראל כנ"ל, הוא קשר של האמונה וקשר הכל, כנ"ל, וכתוב, עץ חיים היא למחזיקים בה, שהעץ חיים, שהוא ז"א, אילן הוא שנקרא **אחד**. וע"כ משום שישראל שלמטה מתקשרים ומחזיקים במקום זה, בעץ החיים, שהוא ז"א, ע"כ נקראים אחד. כי עץ חיים **אחד** הוא נקרא ודאי, משום שהכל נקשר בו כנ"ל, והיום שלו, שהוא שבועות, אחד הוא ודאי, שהוא קשר הכל ואמצע הכל, כי הוא קו האמצעי.

פסקה קמג

הה"ד ועץ החיים וכו': ז"ש, ועץ החיים בתוך הגן, כי ז"א שנקרא עץ החיים, הוא בתוך ממש, באמצע, וכולל כל הצדדים, דהיינו קו ימין וקו שמאל, ונקשר בהם. וע"כ, פסח וסכות, והוא, שבועות, באמצעם. כי פסח הוא קו ימין וסוכות קו שמאל, ושבועות קו אמצעי, כי הוא אמצע הכל. וזה הוא שביום הזה, הוא שבח של התורה, דהיינו זמן מתן תורתינו, ולא יותר. כי תורה ה"ס ז"א, שהוא קו האמצעי. ושבח של האמונה, שהיא מלכות, וקשר הכל. דהיינו של הג"ר, כי כל אלו נקשרים בקו האמצעי, כנ"ל. אמר ר' יהודה ברוך הרחמן ששאלתי, וזכיתי לדברים אלו.

פסקה קמד

א"ר יצחק חדוותא וכו': אר"י, שמחה ושירה עתידים ישראל לשבח להקב"ה, כאותו השבח שמשבחים ישראל בליל פסח, שכנסת ישראל, שה"ס לילה מתקדשת בקדושת המלך. בזווג הגדול במקום או"א (כנ"ל באות קל"ד בהסולם) ז"ש, השיר יהיה לכם כליל התקדש חג. **כליל** התקדש חג, הוא במדויק, דהיינו כאותו הזווג שבליל פסח. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

פסקה קמה

וביום הבכורים בהקריבכם מנחה וגו': ר"ש פתח, אז ירננו עצי היער מלפני ה' וגו'. אשרי חלקם של אותם העוסקים בתורה יום ולילה, שיודעים דרכי הקב"ה, ומתאחדים בשמו. אוי לאלו שאינם עוסקים בתורה, שאין להם חלק בשם הקדוש, ואינם מתאחדים בו, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. מי שזוכה בתורה בעולם הזה, זוכה בה בעולם הבא. שכך למדנו, דובב שפתי ישנים, שאע"פ שהם בעולם ההוא, שפתותיהם דובבות שם תורה. ממה שזכו בעולם הזה.

פסקה קמו

ת"ח עד השתא וכו': בוא וראה, עד עתה דהיינו בפסח, הקריבו ישראל תבואת הארץ, דהיינו העומר, תבואת הארץ, ודאי, דהיינו הארת המלכות הנקראת ארץ. ונתעסקו בו, ונתקשרו בקשר ההוא. ואע"פ שהוא נמצא דין, הנה הדין נמצא בו בשלום. והקריבו שעורים משום שהוא הראשון לכל שאר התבואות, ומן הראשון מקריבים, ולא מאותן שמתאחרות, כי האחיזה הראשונה, שישראל נתאחזו בהקב"ה, כאן הוא. אמר הקב"ה, אני נותן לכם מן במדבר ממקום ההוא הנקרא שמים, שהוא ז"א, שכתוב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. ואתם מקריבים לפני שעורים. שהיא בחינת המלכות.

ביאור הדברים. אע"פ שבליל פסח היה המלכות בזווג פב"פ עם ז"א בתכלית הגדלות, הרי היה מבחינת אתערותא דלעילא בלבד, כדי להוציא ישראל ממצרים. שז"ס דילג על הקץ, מחשש שלא יטמעו ישראל במצרים. ומשום זה לא היו המוחין האלו בני קיום, ואחר ליל פסח, תיכף חזרה המלכות לקטנותה, כדי לבנותה בסוד אתערותא דלתתא, ע"י ישראל. ומתוך שהמלכות היא בעיקר מבחינת קו שמאל, ע"כ מצוה ראשונה של הקרבת מנחת העמר, מנחת שעורים, ששעורים ה"ס הארת המלכות מבחינת קו שמאל מחכמה בלי חסדים, שהיא דינים, שה"ס מאכל בהמה, ובהמות נמשכות משמאל. אלא בסוד עמר התנופה, שפירושו, שמניפים הארתה ממטה למעלה. ואח"כ ע"י ספירת העומר ממשיכים אליה ז' ספירות חג"ת נהי"מ מז"א, שכל אחת כוללת ז"ס, שבזה משיגה קומה שוה לבחינת זווג פב"פ ביום החמשים שהוא חג השבועות. שאז מקריבים מנחה שניה, מנחת חטים, שה"ס מנחה חדשה. שכל מ"ט ספירותיה נתחדשו ע"י ז"א. וז"ש, **תבואת הארץ ודאי**, דהיינו הארת המלכות שנקראת ארץ. **ואתעסקו ביה**, דהיינו שהיו עוסקים בהקרבתה ובתנופתה, דהיינו שתקנו שהארה זו, שה"ס חכמה בלי חסדים, לא תאיר אלא בתנופה, ממטה למעלה, **ואתקשרו בההוא קשורא**, שבזה קשרו את המלכות בקשר הראשון לז"א, שה"ס קו אמצעי המתקן את קו השמאל, בדרך שלום עם הימין, שיאיר רק ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת). וז"ש **ואע"ג דדינא אשתכח**, כי היא חכמה בלי חסדים, **דינא בשלמא אשתכח ביה**, דהיינו שנמצא בתקון התנופה, להניף הארתה ממטה למעלה, שהיא תקון **השלום** של קו האמצעי, שעי"ז, עושה שלום בין הקוין, שיתכללו זה בזה (כמ"ש שם) וע"כ נחשב בזה, שהדין הוא כבר בבחינת השלום עם הימין. וז"ש **ואקריבו שעורים**, **בגין דאיהו קדמאה** וכו' כי הארת השמאל הזו, היא תקון הראשון של המלכות, משום שעיקר בנינה משמאל הוא כנ"ל. וז"ש, **אמר קב"ה אנא יהבית לכו וכו' להם מן השמים**, **ואתון מקרבין קמאי שעורים**. שתקון המלכות במנחת שעורים צריך להיות מצדנו, ואז ישפיע הקב"ה לחם מן השמים, שה"ס הארת ז"א שנקרא שמים, שה"ס הארת החסדים.

פסקה קמז

ורזא דמלה זאת וכו': וסוד הדבר הוא, זאת תורת הקנאת, חסר ו', היא אזהרה לנשי העולם שלא ישטו תחת בעליהם. ואם לא, קמח שעורים מוכן להקרבה, ומדבר אחד נודע דבר אחר. אשרי חלקם של ישראל, כי כנסת ישראל אינה משקרת במלך הקדוש לעולם. וכנסת ישראל תמהה ואומרת, וכי יכול להיות, אשר תשטה אשה תחת אשה,

ומשום זה הדין של אותה אשה, שהיא סוטה, באה ממקומה. ומי הוא מקומה, אותה שכתוב בה, אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה. אשת חיל עטרת בעלה.
פירוש השכינה הקדושה שה"ס המלכות הנקראת אשת חיל, היא אינה משקרת במלך הקדוש, כלומר שלא תשטה להתחבר באל אחר הממשיך הארת החכמה ממעלה למטה, אלא דבוקה בז"א בעלה, המתקן הארת חכמה ממטה למעלה, כנ"ל בדבור הסמוך. והסוטה שלמטה אשר תשטה תחת אשה, מעורר למעלה הקליפה שהיא כנגד המלכות, הנקראת אשת זנונים, שהיא שטה מז"א ונתדבקה באל אחר, הממשיך הארת השמאל ממעלה למטה.
וז"ש, **זאת תורת הקנאת חסר**, מטעם שרומז על המלכות שנקרא קנאה, והיא, **אזהרותא לנשי עלמא דלא ישטון תחות בעליהון**, שלא תעוררנה ותחזקנה במעשיהן את אשת זנונים למעלה, להמשיך הארת השמאל ממעלה למטה, ולפגום בתקון ז"א, בעלה של המלכות. **ואי לאו**, ואם ישטו תחת בעליהם, **קמח שעורים זמינא לקרבא**, שה"ס הארת השמאל, כנ"ל בדבור הסמוך. ואם האשה שטה מתחת בעלה, ונתדבקה באשת זנונים, נמצאת מושכת הארה זו דקמח שעורים שהיא הארת השמאל, ממעלה למטה כדרך אשת זנונים, ואז וצבתה בטנה ונפלה ירכה. וז"ש, **וממלה חדא**, דהיינו מהארת קמח שעורים, **אשתמודע מלה אחרא**, שניכר אם היא נתדבקה באשת זנונים או באשת חיל, כי אם נתדבקה באשת זנונים מושכת הארת הקמח שעורים ממעלה למטה, שאז רובצים עליה כל הדינים הקשים שבשמאל, וצבתה בטנה וכו'. ואם הוא כשרה, ודבוקה באשת חיל, אז ממשכת הארת קמח השעורים ממטה למעלה, ואז להיפך כי ונקתה ונזרעה זרע.
וז"ש, **כנסת ישראל תווהת, אשר תשטה** וגו'. כלומר שתמהה עליה ומעניש אותה. **בג"כ דינא דהאי אתתא מאתרהא וכו' דכתיב בה אשת חיל**. כיון שהסוטה נתדבקה באשת זנונים, שהיא כנגד אשת חיל, הרי הפגם נוגע לאשת חיל, וע"כ היא מעניש אותה.

פסקה קמח

וההוא קמח שעורים וכו': ואותו קמח שעורים שמביאה אשה הזו, נקרא מנחת קנאת, חסר, כי כנסת ישראל שהיא המלכות, נקראת כך. שבה נמצאת הארה זו דקמח שעורים, וע"כ היא מעניש אותה. (כנ"ל בדבור הסמוך) וע"כ בפנחס כתוב, תחת אשר קנא לאלקיו, כי קנאה שהיא המלכות, נאחזה כאן, כי מי שמשקר בברית ההוא, קנאה, שהיא המלכות, מתעוררת עליו להענישו. ועל כן אמרו, קנאין פוגעין בו (סנהדרין פ"א:) בוא וראה, קמח שעורים, עומר הזה כיון שהגיעו לריחיים שטוחנים בהם, הוציאו ממנו

עשרון מנופה בי"ג כברות. **גרוסות**, פירושו מקום טחינה דקה, מלשון ויגרס בחצץ (איכה ג' ט"ז).

פסקה קמט

ודא שבע שבתות וגו': וזה, שבע שבתות תמימות, היינו, כי לאחר שעברו שבע שבתות אלו, יבא המלך הקדוש להזדווג בכנסת ישראל, כי ע"י מ"ט ספירות אלו דז"א נבנית כל קומתה (כנ"ל באות קמ"ו ע"ש) והתורה ניתנה. ואז מתעטר המלך, ז"א, ביחוד השלם, ונמצא אחד למעלה ולמטה. וכשנתעורר המלך הקדוש והגיע הזמן של התורה, כל אלו האילנות המבכירים פירותיהם מעלים שירה. כי ע"י הארת הזווג הם מבכירים פירותיהם. ומה אומרים בשעה שלוקטים הפירות, הם פותחים ואומרים, ה' בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה. היינו שהכסא שהיא המלכות, נבנית והוכנה בשמים, שהוא ז"א, דהיינו במ"ט ספירות שלו, ואז מושלת המלכות בכל. וכן ה' בהשמים חסדך. היינו שמז"א נמשכים החסדים להמלכות. וכתוב, וכל עצי השדה ימחאו כף. דהיינו הארות המלכות הנקראת שדה, ימחאו כף. ועל זווג הזה, פתח ר"ש המאמר, בהכתוב, אז ירננו עצי היער וגו'.

פסקה קנ

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר, מזמור שירו לה' שיר חדש וגו'. שיר חדש נקרא, אותו השיר שהאילנות אומרים בשעת לקיטת הפירות, כנ"ל בדבור הסמוך. משום זה כתוב, בהקריבכם מנחה חדשה. שם, בקרבן העמר, מנחת קנאות, דהיינו מנחת שעורים, כאן, מנחה חדשה. ונקראת חדשה, כי חדוש הכלה כאן, כי המלכות נבנית מחדש מספירותיו של ז"א, שהוא קשר הכלה למעלה ולמטה, דהיינו מחזה ולמעלה דז"א, ומחזה ולמטה, קשר האמונה. וע"כ יעקב השלם שהוא ז"א, נתעטר בעטרותיו, והתורה ניתנה.

פסקה קנא

וכד מטון בכורים וכו': וכשהגיעו הבכורים אל הכהן, היה צריך האדם לומר ולפרש הדברים, על אותו אילן שבארץ, הנשלם כעין של מעלה, שהוא ז"א, בי"ב תחומין, שה"ס י"ב גבולי אלכסון, שהם חו"ג תו"מ שבכל אחד ג' קוין, ובע' ענפים, של השם ע"ב, שה"ס ע' סנהדרין וב' עדים. ושלבן הארמי רצה לאבד אותו, שהעולם נפגם בשבילו, והקב"ה הציל העולם ונתעטר בבניו, דהיינו בנשמות ישראל, כמו שהעמדנו, כי באילן ההוא, שהוא ז"א, כל קשר האמונה, שהיא המלכות, תלוי בו. וע"כ נקראת המלכות אז, מנחה חדשה. מהו הטעם. הוא, משום ששמחת העליונים והתחתונים הוא, ושמחת

הלבנה, שהיא המלכות, ובכל זמן חדוש הלבנה. שהיא המלכות, הוא קשר האמונה בז"א, ושמחה שלה.

פסקה קנב

למלכא דהוו ליה וכו': בדומה למלך שהיה לו בנים ובת אחת. התקין סעודה לכל הבנים. בת ההוא לא נמצאת על השלחן. כשבאה, אמרה למלך, אדוני, לכל אחי הזמנת, ונתת לכל אחד מנות ידועות, ולי לא נתת חלק ביניהם. אמר לה, חייך בתי, המנה שלך תמצא על אחת שתים. כי כולם יתנו לך מחלקם. ונמצא אח"כ בידיה חלקים, על אחד שנים יותר מכולם. כך כנסת ישראל, מכל המדרגות לקחה חלקים, הן מבחינת החכמה והן מבחינת חסדים, וע"כ נקראת **כלה**, שהיא כלולה מכל, ככלה שכולם נותנים לה לבושים וחלקים ותכשיטים, וכך היא כנסת ישראל, התחדשות שלה בכל המדרגות, וכולן נותנים לה חלקים ולבושים, דהיינו מוחין ולבושי מוחין.

פסקה קנג

ת"ח בשעתא דמלכא וכו': בוא וראה, בשעה שהמלך הקדוש, ז"א, נמצא בעטרותיו, דהיינו במוחין דג"ר, הוא שמחת כנסת ישראל, כי גם היא נמצאת באותם המוחין, וכשניתנה התורה נתעטרה כנסת ישראל בעטרות עליונות. ומשום שכל קשר האמונה, שהיא המלכות, נקשר באילן הזה, בז"א, הוא נקרא יום אחד. שכתוב, והיה יום אחד הוא יודע לה'. יום אחד ודאי, כי כנסת ישראל היא יום אחד בקשר של מעלה, דהיינו ביחוד ז"א. כי אין ז"א נקרא **אחד**, אלא כשהיא ביחוד עם המלכות (כנ"ל אות צ"ו).

פסקה קנד

קשורא דלעילא רישא וכו': הקשר שלמעלה, בז"א, הוא ראש, שהוא גלגלתא ומוחין, הגלגלתא הוא כתר, והמוחין הם חב"ד. קשר אחר, ב' זרועות שהם חסד וגבורה, וגוף, שהוא תפארת, שחג"ת אלו נאחזים מהכח של הראש, דהיינו שנמשכים מחב"ד שבראש. והעמידו רב המנונא. בג' קשרים של האבות, דהיינו בחג"ת, ב' עמודים, שהם נצח והוד, הנמשכים בשמן המשחה בב' מדרגות, ימין ושמאל, בב' נחלים, שה"ס שחקים, לקבץ הזרע בתוכם, דהיינו השפע של חג"ת וחב"ד, ולהוציאם במדרגה אחרת, דהיינו בקו אמצעי, בפי האמה, שהוא היסוד. אילן, זה הוא גוף שבאמצע, דהיינו תפארת, האוחז את כל אלו חב"ד חג"ת נה"י, וכולם מתקשרים בו, והוא בהם, ועל כן הכל אחד. וכשמזדווגת עמו המטרוניתא, שהיא מלכות, אז הוא **אחד** בשלמות. וכבר העמדנו הדברים. (לעיל אות צ"ו).

פסקה קנה

תא חזי כתיב וכו': בוא וראה, כתוב, ביום השמיני עצרת. מהו עצרת. ומשיב, אלא במקום ההוא שהכל מתקשרים שם יחד נקרא עצרת. שהוא מלכות המקבלת מכל הספירות. כי מה פירושו של עצרת. קיבוץ. ואם תאמר, כאן שנקרא עצרת, מהו הטעם. ומשיב, אלא בכל אלו הימים של סוכות, היו ימי סעודה של ענפי האילן, דהיינו ע' שרים, הנמשכים מז"א, מחיצוניותו, וע"כ הם ע' פרים שהקריבו בז' ימי סוכות, לאחר כך, בשמיני עצרת, שמחת האילן ממש, דהיינו ז"א עצמו, ובשבילו הוא יום אחד עצרת. שהוא שמחת התורה, שמחת האילן, שהוא הגוף, דהיינו ז"א.

פסקה קנו

ועל דא ליה וכו': וע"כ אין חלק ביום הזה, בשמיני עצרת, אלא להקב"ה וכנסת ישראל. משום זה, עצרת תהיה לכם, לכם, ולא לאחר. כי בשעה שהמלך נמצא הכל נמצא בו. וע"כ למדנו בעצרת על פירות האילן, שרומז על ז"א שנקרא אילן, שהוא היום שלו, וכבר העמידוהו. משום זה נקרא **אחד**. להיותו בזווג עם המלכות, אחד ודאי, כמו שאמרנו.

פסקה קנז

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגו' סלת תהיינה חמץ תאפינה. מה השינוי שבכאן שמביאים חמץ. ומשיב, אלא משום שהכל אחוזים בו באילן, שהוא ז"א, בעת היותו בכל השלמות, בחג השבועות, כי באילן נאחזים ענפים, באילן נאחזים עלים, שהם קליפות, ודינים מרובים בכל הצדדים, שהוא ממתיק אותם, הכל נמצא בו. כי אילן הזה מכפר על יצר הרע, שהוא במקום דירתו באדם. וע"כ מביאים ביום הזה חמץ, הרומז, שאע"פ שנאחזים בו קליפות. עכ"ז נמתקים ואין חשש אחיזה.

פסקה קנח

א"ר אלעזר מהאי וכו': אר"א מאילן הזה, ז"א, נזונים כל שאר אילנות למטה, שהם המדרגות שבמלכות, ובבי"ע, והוא מושרש על נהר עמוק אחד הנמשך ויוצא ומימיו אינם פוסקים לעולם. שהוא בינה, עליו כתוב, והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שורשיו. ויובל, הוא בינה. וע"כ נקרא התורה, שהיא ז"א, עץ חיים היא וגו'. כי החיים נמשכים מבינה, ומהו ותומכיה מאושר. הרי העמדנו. אבל, ותומכיה מאושר הוא כש"א באשרי כי אשרוני בנות. הרומז על הבינה הנקראת **אשר** (כנ"ל ב"א אות ו' ע"ש).

פסקה קנט

והניף את העומר וגו': מצוה זו היא להקריב קרבן העומר. קרבן זה הוא כולו בדבקות למעלה ולמטה, דהיינו המטרוניתא ובניה, שהם המלכות וישראל למטה, הולכים יחד. כלומר שקרבן זה הוא לתקון המלכות למעלה, ולישראל למטה, עומר זה מקריבים ישראל בטהרה שלהם, וקרבן ההוא הוא מן השעורים, וזה נקרב להביא אהבה בין אשה ובעלה, כי קרבן זה מתקן הארת החכמה שבמלכות להאיר ממטה למעלה, שז"ס והניף את העומר, שבזה מתקשרת המלכות בתקון ז"א בעלה (כנ"ל אות קמ"ז).

פסקה קס

אשת זנונים אתרחקת וכו': אשת זנונים, שהיא הקליפה שלעומת אשת חיל (כנ"ל אות קמ"ז ע"ש) מתרחקת עצמה מביניהם מישראל, שאינה יכולה לעמוד על הקרבן שעורים, כי הוא מעורר עליה הדינים, דוצבתה בטנה ונפלה ירכה, (כמ"ש שם) אשת חיל, שהיא המלכות, מקרבת עצמה להתקרב אל הכהן הגדול, שהוא ז"א, דהיינו שמקבלת התקון שלו להאיר ממטה למעלה (כמ"ש שם) ודאי טהורה היא, ועליה נאמר, ונקתה ונזרעה זרע, (כמ"ש שם) ומוסיפת כח ואהבה לבעלה, ז"א. אשת זנונים בורחת מן המקדש, שלא לקרב אליו, כי אם האשת זנונים היתה מתקרבת אליה, באותו זמן שאשת חיל בודקת את עצמה במים של סוטה, היתה נאבדת מן העולם, כי היתה נופלת עליה הקללה, דוצבתה בטנה ונפלה ירכה. מחמת שסטה תחת אשה, להמשיך הארת השמאל ממעלה למטה. וע"כ אינה רוצה להתקרב למקדש, ובורחת ממנו, ונשארים ישראל זכאים, בלי עירוב אחר לסוד האמונה. שהיא המלכות. כי העירוב אחר, שהוא אשת זנונים, כבר ברחה.

פסקה קסא

רזא דסתרא דא וכו': הסוד של סתר הזה, הוא, שתי אחיות, שהן אשת חיל, ואשת זנונים, וכאשר מריחה זו בפיה של זו, במי סוטה של הבדיקה שלה, שבמעיה, צבתה בטנה ונפלה ירכה של אשת זנונים, ואע"פ שאשת זנונים עצמה לא נבדקה, אלא רק נתקרבה אל אשת חיל שנבדקה, שה"ס המנחת שעורים, רובצים אליה כל הקללות כמו ששתתה בעצמה. כי בדיקת האשת חיל, היא סם המות לאשת זנונים, (עי' במדבר ובה פ"ט) וזו היא העצה שנתן הקב"ה לבניו, להקריב קרבן זה של מנחת שעורים, בשביל אשת חיל, שה"ס הבדיקה, כמו מי סוטה, כנ"ל, כדי שתברח מפניה אשת זנונים, וישארו ישראל בלי עירוב אחר. אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה קסב

ר' אבא ור' חייא וכו': ר"א ור"ח היו הולכים בדרך. א"ר חייא כתוב, וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה. מה פירושו, א"ל כבר העמידו החברים. אבל בוא וראה. ישראל כשהיו במצרים, היו ברשות אחר. והיו אחוזים בטומאה, כאשה זו כשיושבת בימי טומאה שלה. אחר שנמולו, נכנסו בחלק הקדוש, שנקרא ברית. שה"ס המלכות. כיון שנתאחזו בה נפסקה הטומאה מהם, כאשה זו אחר שנפסקו ממנה דמי טומאה שלה, ואחר שנפסקו דמי טומאה ממנה מה כתוב, וספרה לה שבעת ימים. אף כאן, כיון שבאו בחלק הקדוש, בברית, נפסקה הטומאה מהם, ואמר הקב"ה, מכאן ולהלאה, חשבון לטהרה.

פסקה קסג

וספרתם לכם, **לכם** וכו': וספרתם לכם, **לכם** הוא בדיוק, כש"א, וספרה לה שבעת ימים, אשר **לה**, פירושו לעצמה, אף כאן, **לכם**, פירושו לעצמכם. ולמה זה. הוא כדי להטהר במים עליונים הקדושים, דהיינו בהארת הבינה, ע"י ספירת העמר, ואחר כך, בשבועות, יבואו ויתחברו במלך, ז"א, ויקבלו תורתו.

פסקה קסד

התם וספרה לה וגו': שואל, שם, באשה נדה, כתוב, וספרה שבעת ימים. כאן שבע שבתות, למה צריכים כאן שבע שבתות. ומשיב, שהוא, כדי לזכות להטהר במים של אותו הנהר הנמשך ויוצא, שהוא בינה, שאורותיה נקראים מים חיים. ונהר ההוא, יוצאים ממנו שבע שבתות, שהן ז' ספירות חג"ת נהי"מ, שבכל אחת מהן ז' ספירות חג"ת נהי"מ. שהן מ"ט ספירות. בסוד מ"ט שערי בינה, ועל כן שבע שבתות ודאי, צריכים לספור, כדי לזכות בו, בז"א, בחג השבועות ולקבל התורה, כמו אשה בליל טהרתה להשתמש בבעלה.

פסקה קסה

כך כתיב וברדת וגו': כך כתוב, וברדת הטל על המחנה לילה. על המחנה כתוב, ולא כתוב, וברדת הטל לילה, אלא על המחנה. הוא משום, שהטל, דהיינו השפע, יורד מנקודה ההיא, שהיא חכמה, על אלו מ"ט הימים, שבבינה, הנקראים מחנה, והבינה מתחברת עמהם במלך הקדוש, שהוא ז"א. ומתי ירד טל הזה. הוא, כשקרבו ישראל להר סיני, בשבועות, אז ירד טל ההוא בשלמות וטיהר את ישראל, ונפסקה הזוהמא מהם, דהיינו זוהמת הנחש שהטיל בחוה בחטא של עצה"ד, ונתחברו במלך וכנסת ישראל, וקבלו התורה. וכבר העמדנו. ובזמן ההוא ודאי כל הנחלים הולכים אל הים לטהר

ולרחוץ. דהיינו כל שפע הספירות של ז"א, הולכים אל המלכות הנקראת ים, והמלכות משגת קומה שוה פב"פ עם ז"א. והכל נקשרו ונתחברו במלך הקדוש. שהוא ז"א. שהוא קו האמצעי, אשר חג השבועות הוא בחינתו כנ"ל.

פסקה קסו

ת"ח כל בר נש וכו': בוא וראה, כל אדם שלא ספר חשבון הזה, אלו שבע שבתות תמימות, לזכות לטהרה זו, אינו נקרא טהור, ואינו בכלל טהור, ואינו שוה שיהיה לו חלק בתורה. ומי שמגיע טהור לאותו יום, שבועות, והחשבון לא נאבד ממנו, כשמגיע ללילה ההוא, של שבועות, הוא צריך לעסוק בתורה ולהתחבר בה, ולשמור טהרה העליונה שמגיע עליו בלילה ההוא, ונטהר.

פסקה קסז

ואוליפנא דאורייתא וכו': ולמדנו, התורה שהוא צריך לעסוק בלילה הזה, של שבועות, הוא תורה שבעל פה, שה"ס המלכות, כדי שיטהרו יחד, המלכות, וישראל בניה, ממבוע של נחל העמוק, דהיינו מבינה, ולאחר כך ביום, הזה בשבועות, תבא תורה שבכתב, שהיא ז"א, ויתחבר בה, במלכות, וימצאו יחד בזווג אחד, למעלה, אז מכריזים עליו ואומרים, ואני זאת בריתי אותם וגו'.

פסקה קסח

ועל דא חסידי וכו': וע"כ חסידים הראשונים לא היו ישנים בלילה הזה, והיו עוסקים בתורה, ואמרו, נבא לנחול ירושה קדושה לנו ולבננו בב' עולמות. ובלילה ההוא, כנסת ישראל מתעטרת עליהם, ובאה להזדווג בהמלך, ושניהם מתעטרים על ראשיהם של אלו שזכו לזה.

פסקה קסט

ר"ש הכי אמר וכו': ר"ש, כך אמר, בשעה שנתאספו החברים אצלו בלילה הזה, נבא לתקן תכשיטי כלה, דהיינו להמשיך מוחין למלכות, כדי שתמצא למחר בתכשיטיה, דהיינו במוחין, ותקוניה, אצל המלך כראוי. אשרי חלקם של החברים. כשישאל המלך מן המלכה, מי תקן תכשיטיה, והאיר עטרותיה, והשים תקונה. ואין לך בעולם מי שיודע לתקן תקוני כלה אלא החברים, אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה קע

תא חזי חבריא וכו': בוא וראה, החברים מתקנים בלילה הזה תכשיטים לכלה שהיא המלכות, ומעטרים אותה בעטרות אל המלך. ומי מתקן את המלך, שהוא ז"א, בלילה הזה, שימצא עם הכלה, להזדווג עם המטרוניתא, שהיא המלכות. היינו הנהר הקדוש,

העמוק מכל הנהרות, שהיא אמא עלאה, שהיא בינה, המתקנת את ז"א. ז"ש, צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו וגו'. ולאחר שבינה התקינה את המלך ועיטרה אותו היא באה לטהר המטרוניתא, ולאלו הנמצאים אצלה, דהיינו החברים העוסקים בתקוניה.

פסקה קעא

למלכא דהוה ליה וכו': בדומה למלך, שהיה לו בן יחיד, בא לזווג אותו במטרוניתא עליונה. מה עשתה אמו כל אותו הלילה. היא נכנסה לבתי האוצרות והוציאה עטרה עליונה שמסביב לה שבעים אבני יקר, ועיטרה אותו. הוציאה לבושים של משי, והלבישה אותו, ותיקנה אותו בתקוני מלכים.

פסקה קעב

לבתר עאלת לבי וכו': לאחר כך נכנסה אמו, לבית הכלה, וראתה עלמות שמתקנות עטרות ולבושים ותכשיטים לתקן אותה. אמרה להם, הרי תקנתי בית טבילה במקום שמים נובעים, וכל הריחות והבשמים מסביב אלו המים, לטהר את הכלה שלי. תבא הכלה, המטרוניתא של בני, ועלמותיה, ויטהרו עצמן במקום ההוא שתיקנתי בית טבילה של מים חיים אשר עמי. אח"כ, התקינה אותה בתכשיטיה, הלבשנה אותה בלבושיה, והעטרנה אותה בעטרותיה. למחר כשיבא בני להזדווג במטרוניתא, יתקין היכל לכולם, וימצא משכנו עמכם יחד.

פסקה קעג

כך מלכא קדישא וכו': כך המלך הקדוש, והמטרוניתא, שהיא המלכות, והחברים, כעין זה, וכן אמא עלאה, שהיא בינה, המתקנת הכל. נמצא שמלך העליון, ז"א, והמטרוניתא, והחברים משכנם יחד, ואינם נפרדים לעולם. ז"ש ה' מי יגור באהלך וגו' הולך תמים ופועל צדק. מי הוא פועל צדק. אלא אלו הם המתקנים את המטרוניתא בתכשיטיה ובלבושיה ועטרותיה. וכל אחד נקרא פועל צדק. כי המלכות נקראת צדק. א"ר חייא אם לא זכיתי בעולם אלא לשמוע דברים אלו, די לי אשרי חלקם של אלו העוסקים בתורה, ויודעים דרכיו של המלך הקדוש, ורצונם הוא בתורה, עליהם כתוב, כי בי חשק ואפלטהו. וכתוב, אחלצהו ואכבדהו.

פסקה קעד

וספרתם לכם ממחרת השבת וגו': מצוה זו לספור ספירת העומר, וכבר העמדנו, וזה סוד, כי ישראל, אע"פ שנטהרו לעשות הפסח ויצאו מטומאתם, עוד לא היו שלמים וטהורים כראוי, וע"כ אין הלל שלם בימי פסח, כי עד עתה עוד לא נשלמו כראוי.

פסקה קעה

כאתתא דנפקא וכו': בדומה לאשה שיוצאת מטומאתה, וכיון שיצאה, משם ולהלאה, וספרה לה שבעת ימים. אף כאן, ישראל, כשיצאו ממצרים, יצאו מן הטומאה, ועשו פסח, לאכול על שלחן אביהם דהיינו המלכות הנקראת שלחן. משם ולהלאה יעשו חשבון לקרב אשה לבעלה, שתתחבר עמו. ואלו הם חמשים ימים של טהרה לבוא לסוד עולם הבא, שהוא בינה, שיש לה חמשים שערים, ולקבל התורה ולקרב אשה לבעלה, דהיינו לחבר המלכות עם ז"א.

פסקה קעו

ובגין דאלין יומין וכו': ומשום שאלו הימים הם ימים של עולם הדכר, של ז"א, לא נמסר ספירה זו אלא לגברים בלבד. וע"כ ספירה זו הוא בעמידה, אבל דברי עולם התחתון. שהוא מלכות, הוא בישיבה, ולא בעמידה. וז"ס התפלה שבעמידה, שהוא שמונה עשרה. והתפלה שמיושב. מיוצר אור עד שמונה עשרה.

פסקה קעז

ואלין חמשין מ"ט וכו': ואלו חמשים יום, מ"ט יום הם כלל הפנים של התורה. כי יש בתורה מ"ט פנים טהור. כי ביום החמשים הוא סוד התורה ממש. ואלו הם חמשים יום שבהם שמיטה ויובל, ז' שמיטות ויובל אחד. ואם תאמר, איך יש כאן חמשים, והלא מ"ט הם, שאין אנו סופרים יום החמשים. ומשיב. אחד, הוא נסתר, והעולם נסמך עליו, וביום החמשים ההוא, בשבועות, מתגלה הנסתר ומתכסה בו. כמלך הבא לבית ידידו, ונמצא שם. אף כאן כך הוא יום החמשים וכבר העמדנו סוד הזה.

מאמר ספירת העומר וחג השבועות

א) ביאור הדברים. ז"א נקרא תורה. ושורשו הוא מג"ר, דהיינו חב"ד, דישסו"ת, שהם סוד בינה. כי עלה שם בסוד קו האמצעי הנקרא דעת, והכריע בין ב' הקוין חכמה ובינה דישסו"ת ונשאר שם. ואח"כ בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא נמשכים ג' קוין אלו מג"ר דישסו"ת לז"א שלמטה. (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת ע"ש). ות"ת שמחזה ולמטה ונה"י דישסו"ת אלו, הנחשבים **לז"ס תחתונות דישסו"ת**, מתלבשים בתוך ז"א, ומוציאים בו עשר ספירות, שמנה"י דישסו"ת נמשכות ט' ספירות חב"ד חג"ת נה"י דז"א. ומחצי ת"ת שמחזה ולמטה דישסו"ת, נמשך הכתר דז"א. באפן, שאע"פ שעצם שורשו דז"א היא בג"ר דישסו"ת בסוד הדעת שלהם, עכ"ז אין לו חלק בחצי הפרצוף שמחזה ולמעלה דישסו"ת, והוא משום שהפרסא שבמקום החזה דישסו"ת מפסקת ביניהם, והוא מטעם כי הדינים הם בסוד הפרסא בסוד עלית המלכות שמה, והם פועלים מפרסא ולמטה,

אבל לא כלום מפרסא ולמעלה, כי אין דינים ועוביות יכולים להתעלות למעלה ממקום מציאותם. ונמצא הפרש גדול מאוד בין למעלה מפרסא דישסו"ת שאין שם אחיזה לדינים כלל, ובין למטה מפרסא דישסו"ת, שכבר יש שם אחיזה לדינים. ונמצא כיון שז"א נמצא למטה מפרסא דישסו"ת יש בו אחיזה לדינים. ואינו יכול לקבל מהשפע שלמעלה מפרסא הטהור מכל דין, הרי שהפרסא שבמקום החזה דישסו"ת מצמצמת הז"א שלא יוכל לקבל מחצי פרצוף דישסו"ת העליון. ותדע שסוד הפרסא הזו דישסו"ת ה"ס שער הנ' דבינה, שאפילו משה רבינו לא השיגו. כי משה ה"ס ז"א וגם ז"א אינו משיגו כמבואר. ומטעם זה, אפשר לומר ששער הנ' הוא ספירה אחת, שהוא ת"ת דישסו"ת, הנעשה כתר לז"א, ששם מקום הפרסא במקום החזה. ואפשר לומר שהוא חצי עד החזה. שה"ס י"ה דישסו"ת שלמעלה מפרסא. פרצוף שלם, דהיינו חב"ד וחו"ג וחצי ת"ת כי בעת שיתבטלו הדינים דפרסא, ויפתח שער הנ', אז יהיה לז"א אחיזה בכל חצי פרצוף העליון דישסו"ת. וע"כ נחשב כל חצי פרצוף העליון דישסו"ת לשער הנ'.

ב) וז"ש **ואלין חמשין**, **מ"ט אינון כלל אנפי אורייתא**, **דהא ביומא דנ' איהו רזא דאורייתא ממש**. כי מחזה ולמעלה דישסו"ת נחשב לג"ר שלהם, ולי"ה, ומחזה ולמטה שלהם נחשב **לז"ת דישסו"ת**, ולו"ה. וכיון שז"א מלביש רק מחזה ולמטה דישסו"ת אין לו אלא בחינת ז"ת, חג"ת נהי"מ דישסו"ת וחסר ג"ר שלהם, וע"כ יש בו אחיזה לקליפות בסוד זה לעומת זה, מכח הפרסא דישסו"ת שעליו כנ"ל, וז"ס, שיש בתורה, שה"ס ז"א, מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא, דהיינו זה לעומת זה. וז"ש, **מ"ט אינון כלל אנפי אורייתא**, דהיינו שיש כנגדן מ"ט פנים דקליפות. אבל שער הנ', שה"ס כל הת"ת, דישסו"ת, או כל חצי פרצוף שמחזה ולמעלה שלהם, שם עצם התורה, שאין כנגדה שום קליפה כנ"ל, וז"ש, **דהא ביומא דנ' איהו רזא דאורייתא ממש**. שאין בה שום אחיזה לדינים ולקליפות, ושם עצם שורשו של ז"א שנקרא תורה. כי היא נמצא שם בסוד ה **דעת** דישסו"ת כנ"ל. וז"ש, **ואלין אינון חמשין יומין דביה שמטה ויובלא**, כי ז' תחתוניות דישסו"ת שמחזה ולמטה, ה"ס שמטה, מחמת עלית המלכות למקום הפרסא דישסו"ת שמחזה ולמטה, וע"כ אין נחשב שם בחינת בינה עצמה הנקראת יובל, וע"כ ה"ס שבע שמיטות שהם מ"ט יום. ורק שער הנ' שהוא למעלה מפרסא שם ה"ס יובל. שה"ס שנת החמשים.

ג) וז"ש, **ואי תימא חמשין**, **מ"ט אינון**. כי א"כ היה לנו לספור חמשים יום ולא רק מ"ט. ומשיב **חד טמירא איהו**, ששער הנ' הוא טמיר, ואין בו השגה, מטעם המלכות שעלתה לפרסא, שאין ז"א יכול לקבל מת"ת דישסו"ת שמחזה ולמעלה, כנ"ל. **ועלמא אסתמיך**

עליה, כלומר שאי אפשר שיתגלה לגמרי, מחמת שהעולם שה"ס המלכות נסמכת שמה בפרסא, כי מקבלת ע"י עליתה שם, את המיתוק של הבינה שהיא מדת הרחמים. כי ת"ת ה"ס בינה דגופא, ולולא זה לא היה העולם מתקיים. **ובההוא יומא דחמשין, אתגליא טמירא, ואתכסיא ביה**, כלומר, שהנסתר, שהוא שער הנ', מתגלה מצד אחד, ומצד אחד נבחן שעודו מתכסה שם. כי לא יוכל להתגלות כולו עד גמר התקון, שאז כאשר תתוקן המלכות דצמצום א', ותוכל לקבל אור העליון, אז לא יהא צורך עוד במיתוק המלכות בבינה, בסוד הפרסא, והפרסא המכסה את שער הנ' כנ"ל תתבטל כולה. ואז תהיה השגה שלמה לכל אחד בשער הנ'. אבל מטרם זה הוא נפתח רק בדרך עליות המדרגות. וגם בזה יש ב' בחינות, בחינה אחת בימי שלמה שהיו זו"ן בקביעות במקום או"א עלאין. ובחינה אחת בכל שאר הדורות, שזו"ן הם רק מחזה ולמטה דישסו"ת, מבחינת הקביעות.

ד) וצריך שתדע כאן, שאע"פ שיש עליות המדרגות בשבתות ומועדים ובעת התפלה, עם כל זה, אין עמידות הפרצופים מבחינת הקביעות משתנה אף משהו. (כמ"ש כל זה באורך בבית שער הכוונות מאות קמ"ו עד סופו ובספר האילן. עש"ה) ואביא כאן תמצית הנוגע לענייננו. והוא, כי מבחינת הקביעות, ז"א מלביש מחזה ולמטה דישסו"ת, כנ"ל, וע"כ אין לז"א מבחינת הקביעות רק ו"ק בלי ראש. דהיינו ז"ת בחוסר ג"ר. אלא מבחינת עליות המדרגות, יכול ז"א לעלות עד הראש דא"א. דהיינו ג' מדרגות ממעל לו, ועכ"ז גם אז, נשאר מלביש מחזה ולמטה דישסו"ת כמו בבחינת הקביעות, והוא משום שגם הפרצופין שממעל לו עלו ג' מדרגות כמו ז"א. דהיינו בעת שעלה ז"א למקום ישסו"ת שמחזה ולמעלה, עלו מקודם לכן ישסו"ת לאו"א. ואו"א לא"א וכו' עד"ז ונמצא שאע"פ שז"א עלה לישסו"ת הוא מלביש רק מחזה ולמטה שלהם, מפני שמחזה ולמעלה שלהם עלו לאו"א. וכן במדרגה ב', שז"א עולה לאו"א עלאין, נמצא בהכרח שמקודם לכן עלו גם ישסו"ת מדרגות הב' דהיינו לא"א, ואו"א לעתיק. באפן שאע"פ שז"א עלה למקום או"א אינו מלביש רק מחזה ולמטה דישסו"ת, כי מחזה ולמעלה דישסו"ת כבר הם במקום א"א. וכן במדרגה ג' שז"א עולה לא"א, אינו מלביש רק מחזה ולמטה דישסו"ת, כי בהכרח כבר עלו מחזה ולמעלה דישסו"ת למקום עתיק. ואו"א למקום הטעמים דס"ג דא"ק. והנך מוצא שאע"פ שז"א עלה לראש א"א עודו מלביש מחזה ולמטה דישסו"ת כמו בבחינת הקביעות.

ה) וביום השבועות, עולה ז"א עד מקום הראש דא"א, אשר אז, עולים מקודם לכן, ישסו"ת למקום עתיק, ואו"א למקום הטעמים דס"ג דא"ק. כי הנקודות דס"ג מלובשים בעתיק. ואז נבחן בישסו"ת ב' בחינות, א', שגם הם עלו לס"ג דא"ק יחד עם או"א, כי בעת הזווג

נמצאים או"א וישסו"ת במדרגה אחת, ובחינה ב', שהם אינם אלא במקום עתיק. כי שם מדרגה הג' שלהם, כנ"ל. וההפרש ביניהן רב מאד, כי מבחינה הראשונה, שישסו"ת נכללים באו"א, נמצא גם ישסו"ת בטעמים דס"ג דא"ק שאין שם פרסא כלל. כי הפרסא מתחלת בנקודות דס"ג דא"ק, וכיון שכן, נמצאים כבר ישסו"ת בבטול פרסא, שה"ס גילוי שער הנ', כמו בגמר התקון, כי התחתון העולה לעליון נעשה כמוהו. ומבחינה השניה, שישסו"ת נמצא רק במקום עתיק, הרי הפרסא עוד שולטת בו, ושער הנ' עודו מתכסה. וז"א אינו יכול לקבל מחזה ולמעלה דישסו"ת.

ו) וז"ש, **בההוא יומא דחמשין אתגליא טמירא, ואתכסיא ביה**, שמצד אחד נתגלה שער הנ', שהוא יום החמשים. כי אז בשבועות, עולה ז"א לא"א, ואו"א הכוללים בתוכם ישסו"ת, עלו לטעמים דס"ג דא"ק ששם אין פרסא, ושוים לביטול הפרסא כמו בגמר התקון. וז"א יכול לקבל מלמעלה מחזה דישסו"ת סוד י"ה שבו. כי שם אין שום הבדל מלמטה מפרסא אל למעלה מפרסא כי אין שם פרסא המבדלת. הרי שביום החמשים שהוא שבועות מתגלה שער הנ'. אמנם מצד השני, דהיינו על פי סדר העליה נבחן שישסו"ת הם רק במקום עתיק, כי שם הוא מדרגה הג' שלהם. ששם שולט הפרסא, ושער הנ' לא נתגלה כלום, אלא עודו מתכסה, וע"כ נבחן שהארה זו דכללות או"א ישסו"ת המגלים שער הנ', אינה מגיעה רק לכתר ז"א בלבד, דהיינו לחצי ת"ת דישסו"ת שמחזה ולמטה שלהם שהיא כתר ז"א. שלהיותו חלק מספירות דישסו"ת הוא מקבל מכללות ישסו"ת שבאו"א, אבל נה"י דישסו"ת המלובשים בתוך ז"א ומתערבים בכלים דז"א אינם יכולים לקבל מהארת הגילוי דשער הנ', מחמת שפרטיות דישסו"ת נחשב שהיא במקום עתיק. כנ"ל.

וז"ש, **כמלכא דאתי לבי שושביניה ואשתכח תמן**, כי עליה זו דישסו"ת שבמקום ס"ג דא"ק אינה עליה גמורה, אלא כמו מלך שבא לזמן מועט לבית ידידו ונמצא שם, כן ישסו"ת באים לזמן הזווג בהתכללות או"א, אבל סופם לחזור למקום עתיק. וע"כ אין גילוי שער הנ' מגלה כל חצי פרצוף של מחזה ולמעלה דישסו"ת, אלא רק הת"ת שלו לבד שהוא כתר דז"א מקבל גילוי הזה, ולא הז' ספירות התחתונות הנק' נה"י דישסו"ת, להיותן מלובשות ומעורבות בכלים דז"א, כנ"ל.

ז) וזה נוהג בכל הדורות. חוץ מדורו של שלמה, שאז היתה המלכות בכל מלואה בבחינת הקביעות, כי ז"א ומלכות נקבעו אז להלביש מחזה ולמטה דאו"א בקביעות. מחמת שישסו"ת ואו"א נעשו בקביעות לפרצוף אחד. באפן שבעת שז"א עלה לא"א עלה ישסו"ת ואו"א לטעמים דס"ג דא"ק, שלא היה אז שום הפרש בין ישסו"ת לאו"א,

וע"כ נגלה שער הנ' ביתר שלמות, וגם י"ה שמחזה ולמעלה דישסו"ת נגלו לז"ת שלהם המלובשים בתוך ז"א. וזה שאומר להלן (אות ק"פ) **כיון דאתא שלמה עביד מנייהו פרט, שכתוב שבעת ימים ושבעת ימים**, היינו ששער הנ' האיר בשלמות ב"פ שבעת ימים, שהם ז' בחינות של י"ה, כנ"ל (באות ס"ח ע"ש) וז' בחינות של ו"ה שהם למטה מחזה, **ולא אצטריך וכו' בגין דאינון שבעת ימים דלתתא לא נהירו בשלימו עד דאתא שלמה**, כי ז' בחינות די"ה אינם מאירים למטה מחזה דישסו"ת במקום ו"ה, וע"כ אין כאן אלא ז' ימים בלבד. ועכ"ז אפילו בימי שלמה לא נחשב בשלמות גמור, כיון שעל כל פנים צריכים לעליות המדרגות. וגילוי האמיתי השלם של שער הנ', יהיה בגמר התקון. כנ"ל.

פסקה קעח

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זה היא לעשות חג שבועות. שכתוב, ועשית חג שבועות לה' אלקיך. ונקרא שבועות, משום שנכנסו ישראל לסוד חמשים יום, שהם שבעה שבועות. כלומר שיום החמשים לבדו כלול משבעה שבועות. כי יום החמשים ה"ס שער הנ', שה"ס י"ה דישסו"ת כנ"ל בדבור הסמוך, שיש בו ז' ספירות, חכמה, ובינה, ימין דדעת, שמאל דדעת, חסד, גבורה, ושליש ת"ת עד החזה שהוא ביחד עם המלכות שבמקום החזה (כמ"ש לעיל באות ס"ח.) ובקרבן העמר, דהיינו מנחת שעורים, נתבטל יצר הרע, שה"ס אשת זנונים שבורחת מפני אשת חיל, (כנ"ל אות ק"ס קס"א) וכשאשת זנונים אינה קרבה שם לאשת חיל, מתדבקים ישראל בהקב"ה בסוד שבעה שבועות, ונתבטל יצר הרע מלמעלה ומלמטה. דהיינו שאין לו אחיזה בז"א ובמלכות.

פסקה קעט

ובג"כ אקרי בגוונא וכו': וע"כ נקרא באפן הזה, בשם **עצרת**, משום שיש בו בטול יצר הרע, שע"כ לא כתוב בו חטאת כשאר המועדים, שכתוב בהם חטאת. דהיינו שכאן לא כתוב שעיר עזים אחד לחטאת, והוא משום שבחטאת יש חלק לחצונים (כנ"ל פרשת צו אות מ"א. בקרבן אשם ע"ש) וכאן כבר נתבטלו, ואין צריכים לתת להם חלק, ואז מתקבצים כל האורות לאשת חיל, שה"ס המלכות, דהיינו האורות דשבעה שבועות, ומשום זה נקרא **עצרת**.

פסקה קפ

שבועות, ולא כתיב וכו': כתוב שבועות, ולא כתוב, כמה שבועות הם. ומשיב, אלא בכל מקום שנאמר סתם שבועות, השם גורם שהם מן שבעה שבועות, כי כתוב ז' שבועות תספר לך, ולמה כתוב שבועות בלבד, אם יש בהם ז' שבועות, היינו שכך צריך לכתוב שבועות סתם, שבא לכלול ז' שבועות שלמעלה, וז' שבועות שלמטה, שכולם כלולים

ביום החמשים, כי בכל מקום שאלו ז' שבועות שלמעלה מתעוררים, אף אלו ז' שבועות שלמטה מתעוררים עמהם, אלא עד שבא שלמה, והשיג את שער הנ', והיתה הלבנה במלואה, לא היו נגלים, דהיינו שלא נפרטו אלו ב"פ ז' שבועות הכלולים בשער הנ', אלא נקראו שבועות סתם. כיון שבא שלמה עשה מהם פרט, שכתוב, שבעת ימים ושבעת ימים, זה הוא פרט. כלומר שנפרטו אלו י"ד ימים הנגלים בשער החמשים. כנ"ל.

פסקה קפא

בזמנא אחרא בכלל וכו': בשאר הזמנים חוץ מזמן של שלמה, אינם י"ד יום בפרט, אלא בכלל שבועות סתם כי אדם אחר אין צריך לעשות מהם פרט חוץ משלמה, משום שאלו ז' ימים שלמטה אינם מאירים בשלמות מז' ימים שלמעלה, עד שבא שלמה, ואז עמדה הלבנה במלואה באלו ז' ימים. אבל כאן, חג שבועות סתם, שאינו מפרטם, משום שנכללו ז' ימים תחתונים בז' ימים העליונים ואינם מאירים שמה כבימי שלמה. וביאור דברים אלו, כבר נתבאר במראות הסולם כאן אות ז'. ע"ש.

פסקה קפב

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זו, היא להקריב שתי הלחם. והרי העמדנו, אשר שתי הלחם ה"ס ב' השכינות שלמעלה, שהיא בינה, ושלמטה, שהיא מלכות, ומתחברות יחד. והתחתונים המקבלים מן המלכות, הם כמו שמקבלים מן הבינה, כי מחוברות הן. וכנגדן הן שתי הלחם שבשבת, דהיינו לחם משנה, שהוא מזון כפול, מלמעלה ומלמטה, דהיינו מבינה וממלכות. וע"כ כתוב, שני העמר לאחד, הרומז ג"כ לבינה ומלכות, ל**אחד** ודאי, שמתיחדות למקום אחד, דהיינו לאותו שנקרא אחד, ומי הוא. הוא הקול קול יעקב, דהיינו ז"א, שהוא יורש למעלה ולמטה, שהם בינה ומלכות, דהיינו ב' לחם יחד. והוא משום ששבת הוא סוד שלמעלה ולמטה ביחד, אשר מלכות עולה אז ומלבשת את הבינה והן מחוברות יחד, והכל ביחד נקרא שבת. דהיינו שתי הלחם.

פסקה קפג

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זו, היא להסדיר לחם ולבונה, להקריב עומר. שכתוב, ועשיתם ביום הניפכם את העמר כבש תמים בן שנתו לעולה לה' ומנחתו שני עשרנים סלת בלולה וגו'. וכן בשבועות להקריב שתי הלחם. וכך בכל ימים טובים להקריב קרבן מוסף. כי ודאי בכל יום של המועדים צריכים להקריב הקרבן שלו, דהיינו קרבנו של יום, כמו בימות החול, וצריכים להקריב עליו תוספת שיש לו, דהיינו סוד תוספת האור שיש באותו החג. בדומה כמו תוספת כתובה ומתנות שנותן החתן לכלה.

כן שבת המלכה, שהיא מלכות, שהיא כלה בשבתות ובכל ימים טובים, היא צריכה **תוספת**, שהם קרבנות המוספים, **והמתנות**, שהם מתנות כהונה.

פסקה קפד

ובשבועות דאיהו מתן וכו': ובשבועות, שהוא מתן תורה, שניתנו ב' לוחות התורה, שה"ס בינה ומלכות, מצד עץ החיים, שהוא ז"א, צריך להקריב אצלם שתי הלחם, שה"ס **ה' ה'**, דהיינו בינה ומלכות, ב' ההין דשם הויה, כי הן לחם של תורה שהיא ז"א, שנאמר בה לכו לחמו בלחמי. והן **ה' ה'** מן המוציא לחם מן הארץ. כי ארץ ה"ס ה' תחתונה שהיא מלכות, ו **ה'** של המוציא ה"ס ה' ראשונה שהיא בינה.

פסקה קפה

והאי איהו מאכל וכו': וזה, דהיינו שתי הלחם, הוא מאכל אדם, שהוא יוד הא ואו הא, שבגימטריא **אדם**. דהיינו ז"א, שכולל ב' ההין. וז"ש, זאת התורה אדם. רומז שהתורה, שה"ס ז"א ה"ס הויה דמ"ה שבגי' אדם. **אדם כי יקריב מכם קרבן לה'**, ה"ס מאכל אדם כנ"ל. אבל עומר שעורים הוא מאכל בהמה, שהם חיות הקודש, שצריך להקריב מהם, ז"ש, **מן הבהמה**, שה"ס אלים המנגחים זה את זה במשנה, בפשטי התורה. כלומר החכמים הלוחמים זה עם זה בביאור המשנה. **מן הבקר**, היינו, פרים המנגחים זה את זה ביתר כח, במשנה. **ומן הצאן** הם שאר העם. שהקרבן שלהם היא תפלה, ועליהם נאמר ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. אשר **צאן מרעיתי**, הם הלומדים בפשט התורה לבד. **אדם אתם**, הם בעלי הקבלה, הדבקים בז"א, שה"ס הויה במילוי מ"ה, שבגימטריא אדם.

פסקה קפו

דמארי קבלה ומארי וכו': שבעלי קבלה, ובעלי מדות, הדבקים במדותיו של ז"א, הם מצד עץ החיים, שהוא ז"א, הנקרא אדם. שאר העם, הם מצד עץ הדעת טוב ורע, שהם איסור והיתר, שהוא המלאך מטטרון הנקרא כן, והוא מרכבה אל המלכות שנקראת משנה, והוא כולל ד' חיות הקדש. ומשום זה, **מן הבהמה**, המאכל שלהם הוא עומר לחם שעורים. שכתוב, וימד שש שעורים וישת עליה, שה"ס התורה שבעל פה של ששה סדרי משנה. אבל אלו שהם מעץ החיים, שהם בעלי קבלה, הם אדם, שהתורה שלהם, הוא לחם הקב"ה. דהיינו מאכל של ז"א הנקרא אדם, ז"ש לכו לחמו בלחמי. והיינו שתי הלחם. שמחו כל התנאים והאמוראים, ואמרו, מי יעמוד לפני סיני. דהיינו לפני רעיא מהימנא שנקרא סיני. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה קפז

בחדש השביעי באחד לחדש: ר' יצחק פתח, תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. אשרי הם ישראל, שהקב"ה קרב אותם מכל אומות העולם ובחר בהם. וממקום רחוק קרב אותם. ז"ש ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר ה' אלקי ישראל בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, להראות כי ממקום רחוק רצה בהם, וקרבם אליו. וכתוב, ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר וגו'. מקראות אלו יש להסתכל בהם. וכי כל ישראל לא היו יודעים זה, וכל שכן יהושע, ולמה היה צריך לומר כה אמר ה' וגו'.

פסקה קפח

אלא אורייתא כולה וכו': אלא התורה כולה סתומה וגלויה כמו השם הקדוש, שהוא סתום וגלוי, שכתוב בהוי"ה ונקרא באדני. משום שהתורה כולה היא שם הקדוש, וע"כ היא סתומה וגלויה. ושאלנו, אם ישראל ויהושע היו יודעים זה למה כתוב, כה אמר ה'. ומשיב, אלא ודאי הסוד של הדבר הוא, כי חסד גדול עשה הקב"ה עם ישראל, שבחר בהאבות, ועשה אותם מרכבה עליונה קדושה לכבודו, והוציאם מנהר העליון היקר והקדוש, המאור של כל המאורות, דהיינו בינה, כדי שיתעטר בהם. ז"ש כה אמר ה' בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם. **הנהר**, היינו נהר ההוא הידוע והנודע. דהיינו בינה. פירוש האבות ה"ס חג"ת דז"א, ונודע שכל המוחין שיש להם לחג"ת הללו הם ע"י עלית ז"א לבינה, אשר בינה ותו"מ דבינה שנפלו בקטנות הבינה לז"א, הנה בגדלות הבינה, בעת שהחזירה בינה ותו"מ אלו למדרגתה, נמשכו עמהם גם חג"ת דז"א ועלו עם בינה (כנ"ל ויקהל אות קל"א בהסולם עש"ה) ואז נמצאים חג"ת דז"א דבוקים שם בבינה בקו שמאל שלה, שהוא בינה ותו"מ שחזרו למדרגתם. וזסו"ה בעבר הנהר ישבו אבותיכם וגו' ויעבדו אלהים אחרים. כי קו השמאל דבינה, היה אז במחלוקת עם קו הימין, והשפיע החכמה ממעלה למטה, שמזה יונקים עבודה זרה ואלהים אחרים. אמנם אח"כ העלה ז"א את המסך דחירק, שעי"ז מיעט את קו השמאל דבינה, ויחד אותו עם הימין, ונעשה שלום בין הקוין, אבל אז נרחק ז"א ויצא מן הג"ר דחכמה שבשמאל הבינה, כי מקודם שיחד ב' הקוין, וקו שמאל היה במחלוקת, היה לז"א ג"ר דחכמה מן קו השמאל, אבל עתה שהכריע ויחד ימין ושמאל זה בזה, כבר אין לו לז"א, אלא ו"ק דחכמה, מחמת התמעטות קו השמאל (כנ"ל ב"א דף ס' אות נ' ד"ה מחלוקת). וז"ש (באות קפ"ז) **לאחזאה דהא מאחר רחיקא אתרעי בהו וכו' וכתיב ואקח את אביכם מעבר הנהר** וגו'. כי מקודם לכן שהיה בקירוב אל החכמה שבשמאל דבינה, לא היה יכול לקבל משם, מחמת שהקו שמאל היה במחלוקת, ומחמת שההשפעה משמאל היתה ממעלה למטה והיתה יניקה

לאלהים אחרים, ועתה שנתרחק מחכמה שבשמאל הזו, ונתמעט לו"ק דחכמה הוא יכול לקבל כל המוחין והגדלות שבהם. וז"ש, **ואפיק לון מגו נהרא וכו' בגין דיתעטר בהו**, כי כשהיו חג"ת דז"א דבוקים בקו שמאל של הנהר הזה שהוא בינה, לא היו יכולים לקבל כלום, אלא אחר שיצאו ונתרחקו משם, ונתמעטו לו"ק דחכמה, אז הם מתעטרים עם המוחין של אותו הנהר.

פסקה קפט

מעולם מאי קא בעי וכו': הכתוב אומר מעולם, שואל, מה הוא רוצה בזה כאן. ומשיב, אלא להראות חכמה הוא, שמעבר הנהר, היינו מעולם, כי נהר ההוא נקרא עולם. שהבינה נקרא ג"כ עולם, וע"כ מעולם פירושו כמו מעבר הנהר. וע"כ אומר, בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, להראות חסד ואמת שעשה הקב"ה לישראל, בזה, אשר ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר. והוציאו מקו השמאל שבבינה, כמ"ש לעיל בדבור הסמוך. שואל, מה מלמדנו הכתוב בזה שאומר ואקח את אברהם מעבר הנהר, ואינו אומר ואקח את יצחק. ומשיב, אלא אברהם, שהוא חסד דז"א, וקו ימין, שלו, לא נתדבק באותו הנהר, שהוא קו שמאל דבינה, כמו יצחק, שהוא קו שמאל דז"א, שנתדבק בו בצדו להתחזק, דהיינו בצד שמאל דבינה, שהוא הצד של יצחק. פירוש. שיצחק עודנו דבוק בחלק של קו שמאל דבינה, כי מקבל ממנו ו"ק דחכמה שבשמאל. אבל אברהם, שהוא קו ימין וחסדים, יצא ממנו לגמרי, וע"כ כתוב, ואקח את אביכם את אברהם, ואינו אומר, ואקח את יצחק. וז"ש **דאתדבק ביה מסטריה לאתתקפא**, דהיינו לקבל ו"ק דחכמה.

פסקה קצ

ת"ח האי נהר וכו': בוא וראה, נהר הזה, שהוא בינה, אע"פ שהוא אינו דין, כי בינה היא מדת הרחמים, עם כל זה דינין יוצאים מהצד שלו. דהיינו מצד שמאל שבו, בעת היותו חכמה בלי חסדים, (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק) והדינים מתחזקים בו, וכשיצחק מתחזק משם בדיניו, בעת היותו שם, חכמה בלי חסדים, אז העליונים והתחתונים מתאספים לדין, ונתתקן כסא הדין, שהיא מלכות מבחינת הדין שבה, והמלך הקדוש, שהוא ז"א, יושב על כסא הדין ודן את העולם. אז, תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. שע"י השופר מתהפכת מדת הדין למדת הרחמים. אשרי הם ישראל שיודעים להעביר כסא הדין, ולתקן כסא הרחמים, ובמה עושים זה בשופר.

פסקה קצא

רבי אבא הוה וכו': ר"א היה יושב לפני רבי שמעון, אמר לו, הרי הרבה פעמים שאלתי על שופר הזה, מה הוא ענינו. ועד עתה עוד לא נתישבתי בו. אמר לו ודאי זה הוא בירורו של הדבר. כי ישראל צריכים ביום הדין, שופר ולא קרן, כי קרן, הרי נודע באיזה מקום הוא, שהוא רומז על המלכות, שהיא בחינת דין, ואין אנו צריכים לעורר דין. משא"כ שופר רומז על הבינה, שהיא רחמים. אמנם למדנו, אשר בדבור ובמעשה צריכים להראות ולעורר דברים סתומים. דהיינו בתקיעת שופר, ובברכתה.

פסקה קצב

ת"ח כד ההוא וכו': בוא וראה, כששופר ההוא העליון, שבו אורותיהם של הכל, דהיינו בינה, בעת שג' קוין שלה מיוחדים זה בזה, שכל המוחין דזו"ן דאצילות ובי"ע ממנה באים, אם הוא מסתלק ואינו מאיר לבנים, שהם ז"א ומלכות, אז מתעורר הדין, והכסאות מתתקנים לבית הדין. ושופר זה, שה"ס בינה, נקרא אילו של יצחק, דהיינו תקפו של יצחק, כי איל פירושו תקיף, מלשון ואת אילי הארץ לקח. והוא שבחם של האבות שהם חג"ת שמקבלים כל שבחם משופר ההוא שהוא בינה. וכשנסתלק שופר גדול הזה ואינו מאיר לבנים, לז"א ומלכות, והיינו, בעת שאין יחוד בז"א ומלכות, אלא ז"א יונק מקו ימין של הבינה, והמלכות יונקת מקו שמאל של הבינה, וכיון שהשמאל דבינה הוא בלי ימין מסתלקים המוחין דבינה מז"א, ואז מתחזק יצחק, שהוא קו שמאל, ע"י שליטת קו שמאל דבינה, ומתתקן לדין בעולם. כי בעת שהחכמה דשמאל היא בלי חסדים נמשכים דינים קשים לעולם. (ועי' סוד תקיעת שופר בפרשת ויקרא מאות ש"ב עד אות שי"ב).

פסקה קצג

וכד אתער האי וכו': וכשנתעורר שופר הזה, וכשבני אדם שבים מעונותיהם, צריכים למשוך בקול שופר מלמטה, וקול ההוא עולה למעלה, אז מתעורר שופר אחר עליון שהוא בינה, ומתעוררים הרחמים, והדין מסתלק. וצריכים להראות מעשה ע"י תקיעת שופר, כדי לעורר שופר אחר, שהוא בינה, ולהוציא בשופר הזה שלמטה אלו הקולות, תשר"ת וכו', להראות שכל אלו הקולות שלמעלה הכלולים כולם בשופר העליון, שהם ג' קוין ופרטיהם, הכלולים בבינה, יתעוררו לצאת, מן הבינה, לז"א ומלכות.

ביאור הדברים, בכל ראש השנה חוזר העולם לקדמותו כמו שהיה ביום ד' דמעשה בראשית, שאז נתמעטה המלכות. כי המלכות נקראת שנה, וי"ב חדשי השנה הם סדרי התקון שלה מתחילתה עד גמר התקון, ואם נשלמה השנה ולא גמרנו תקונה, היא ניתנה לנו לתקנה בשנה האחרת, ואנו צריכים שוב להתחיל מראשית הויתה כמו שהיתה ביום

ד' דמעשה בראשית. וכן בכל שנה ושנה עד גמר התקון. וביום ד' דמעשה בראשית כתוב, ויעש אלקים את שני מארת הגדולים, שהמלכות היתה גדולה כמו ז"א, (ועי' ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו) כי אז היה ז"א מלביש לקו ימין דבינה, והמלכות לקו שמאל דבינה, ואלו ב' קוין דבינה היו אז נפרדים זה מזה, וע"כ היה הקו שמאל דבינה בחכמה בלי חסדים, שאז נמשכים מקו שמאל דבינה דינים קשים והוא חשך ולא אור, ואין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים (כנ"ל ב"א דף ס' אות נ' ד"ה מחלוקת) וע"כ נבחן אז, שהקב"ה יושב על כסא דין, ודינים נמשכים לעולם. כי אנו מקבלים רק מן המלכות הנקראת כסא לז"א, ואם המלכות היא בשמאל הבינה כשהוא נפרד מימין, שאז מלא דינים, נמצאת המלכות משפעת דינים לעולם.

וז"ש (באות קצ"ב) **כד אסתלק ההוא שופר גדול, דלא ינקא לבנין**, דהיינו בעת שב' קוין דבינה נפרדים זה מזה, **כדין יצחק אתתקף ואתתקן לדינא בעלמא**, אז מתגבר השמאל שנק' יצחק, ומשפיע דינים אל המלכות, וממלכות לעולם. ואז ניתנה לנו מצות תקיעת שופר. וב' תקונים נעשו על ידי תקיעת שופר. תקון א) הוא להעלות מ"ן לעורר זווג על מסך דחירק שבז"א, שהוא במקום בינה, שעל ידי זה הוא ממעט קו השמאל ומיחד אותו עם הימין, ויצאו ג' קוין בבינה, שה"ס חכמה בינה דעת. וז"ש (באות קצ"ג) **בעיין לנגדא קול שופר מתתא, וההוא קלא סליק לעילא**, שקול שופר עולה בסוד מ"ן ומעורר הקול שלמעלה, שה"ס ז"א המכונה קול, שהוא למעלה בבינה, וז"ש, **כדין אתער שופר אחרא עלאה**, שהוא בינה, **ואתער רחמי**, דהיינו שקו האמצעי, שה"ס רחמים, נתעורר ומיחד ב' הקוין דבינה זב"ז, ואז, **ואסתלק דינא**, שאחר שקו שמאל נכלל בימין, מסתלקים כל הדינים משמאל. וזהו תקון הא' הנעשה ע"י תקיעת שופר.

תקון ב), הוא, להוציא הקולות מבינה, שהם ג' קוין שיצאו בה ע"י ז"א שנקרא קול, ולהמשיכם לז"א במקומו למטה. בסוד, מאחר שתלת קוי הבינה מחד נפקי, מז"א, אז חד שתלת קיימא, גם ז"א זוכה בתלת קוין. כי כל המוחין שהתחתון גורם לעליון זוכה בהם גם התחתון (כמ"ש לעיל ב"א דף רפ"ז אות שס"ג ד"ה תלת ע"ש) אלא שצריכים מעשה למטה לעורר זה למעלה (כמ"ש באות קצ"א) **במלין ובעובדא בעינן לאחזאה ולאתערא מלין סתימין**. וזה נעשה ע"י סדר הקולות, ג"פ תשר"ת, ג"פ תש"ת, ג"פ תר"ת, שאנו תוקעים, כמ"ש לפנינו.

פסקה קצד

ובהני קלין דלתתא וכו': ובאלו הקולות שלמטה נותנים ישראל כח למעלה. וע"כ צריכים לזמן שופר ביום הזה, ולסדר קולות, דהיינו סדרי תשר"ת וכו', לכוון בו כדי לעורר שופר אחר, שהוא בינה, שבו כלולים הקולות שלמעלה, שהם חג"ת דז"א.

פסקה קצה

סדרא קדמאה וכו': סדר הא', שבג' סדרים שבתשר"ת. קול יוצא, ומתעטר, למעלה, בבינה, עולה רקיעים ונבקע בין הרים הרמים, בין ב' קוי הבינה, ומשם מגיע לאברהם, שהוא חסד דז"א, ושורה בראשו, ומתעטר, והוא מתעורר, ומתקן את הכסא שתהיה כסא של רחמים. ובספר אגדה למדנו, שבשעה שקול ראשון עולה, מתעורר ומתעטר אברהם ומתקן את הכסא, ופוקדים עליו אבא. דהיינו חכמה שבקו ימין דבינה.

ביאור הדברים. כבר ידעת ב' התקונים הנעשים ע"י תקיעת שופר, הא' הוא לעורר יציאת קו אמצעי בבינה המיחד ב' הקוין זב"ז. הב' אחר שיצאו ג' קוין בבינה ונכללו זה מזה, ממשיכים אותם במקום ז"א. אמנם צריך לזכור בכל זה, שעיקר הנרצה מתקיעת שופר, הוא למעט קו השמאל מג"ר שלו, ולבטל את דיניו הקשים. הנמשכים מג"ר דשמאל אלו. והקולות שאנו מעלים הם כחות הדין, הממעטים את קו השמאל מן הג"ר שלו, ואז מתגלה יחוד ג' הקוין בסוד הרחמים.

ובדרך כלל יש ג' בחינות דינים בסוד ג' זריעות, חולם, שורק, חירק. (שנתבארו לעיל בראשית א' דף ט"ו אות ט' ד"ה ההיא ע"ש כל ההמשך) שהדינים דחולם, שה"ס קו ימין, באים מעלית המלכות לבינה, הממעטת הבינה לו"ק בלי ראש, שה"ס דינין דנוקבא. ודינים דשורק, שה"ס קו שמאל, באים מחזרת הג"ר לבינה, שזה נעשה לקו שמאל דבינה. (כמ"ש לעיל ויקהל דף ל"ט אות קל"א ד"ה וזהו עש"ה) ונודע, שמחמת היותה חכמה בלי חסדים, נמשכים ממנה דינים קשים, ודינים אלו, להיותם באים מחמת שלמות הג"ר דשמאל, הם מכונים דינים דדכורא. ועוד יש דינים דחירק, שה"ס קו האמצעי, הכלולים מב' בחינות ממנעולא וממפתחא (כמ"ש לעיל לך לך דף י"ג אות כ"ב ד"ה ונתבאר ע"ש) וגם הם דינים דנוקבא. ותדע שדינים דנוקבא מכונים **תרועה**. ודינים דדכורא, מכונים **שברים**. שכל אלו הדינים אנו מעוררים ע"י התקיעות, בקו השמאל, כדי למעט הג"ר שלו. ויתיחד עם הימין. (כמ"ש לך לך י"ג אות כ"ב ד"ה ונתבאר).

ויש הפרש בין דינים דנוקבא שבקו ימין לדינים דנוקבא שבקו האמצעי, כי דינים דנוקבא שבימין, אע"פ שנלחמים עם קו השמאל, מכל מקום אינם יכולים למעטו, ונמצא ששני בחינות הדינים שולטים בקו ימין, דינים דנוקבא של עצמו, וגם דינים דדכורא של קו

השמאל, והם נלחמים זה עם זה ואין אחד יכול לנצח את חבירו, אלא בסיוע של קו האמצעי, נכנע השמאל, מה שאין כן הדינים דנוקבא שבקו האמצעי, הם מתגברים על קו השמאל וממעטים הג"ר שלו, שעם מיעוט הג"ר נעלמים כל הדינים דדכורא. (כמ"ש שם) ונמצא שבקו אמצעי אין דינים דדכורא כלל, אלא דינים דנוקבא בלבד. ובקו שמאל ודאי שאין בו דינים דנוקבא כלל אלא דינים דדכורא בלבד, כי אם היו שולטים בו דינים דנוקבא היו מתבטלים הג"ר שלו. הרי, שבימין נוהג **שברים תרועה**, שה"ס דינים דנוקבא עם דינים דדכורא. ובשמאל נוהג **שברים** בלבד, שה"ס דינים דדכורא. ובאמצעי נוהג, **תרועה** בלבד שהוא דינים דנוקבא בלבד, בלי דינים דדכורא שהם שברים. אמנם כל אלו הדינים שאנו מעוררים עם הקולות הללו אנו מכוונים אותם רק לקו השמאל, כדי למעטו. **השברים תרועה** לקו שמאל הכלול בימין. **השברים** לקו שמאל שבשמאל. **התרועה** לקו שמאל שבאמצעי. באפן שיש ג' הפרשים בהתעוררות הדינים שבשמאל, על פי תכונת ג' הקוין.

ועם זה תבין, אע"פ שבמקורם של ג' הקוין אין צריך להיות בהם יותר מן ט' בחינות. כי הם מחויבים להכלל זה בזה, ואז יש ג' קוין בימין וג' קוין בשמאל, וג' קוין באמצעי. דהיינו ט' בחינות, אמנם כיון שיש ג' הפרשים בקוי השמאל שבג' קוין, אשר בשמאל שבימין יש שברים תרועה, ובשמאל שבשמאל יש שברים, ובשמאל שבאמצעי יש תרועה, כנ"ל, ע"כ צריכים עוד ג' התכללויות, התכללות אחת של ט' בחינות בקו ימין בלבד, דהיינו ג' קוין שבכל אחד מהם תשר"ת. וכן ט' בחינות בשמאל, שהם ג' קוין שבכל אחד מהם תש"ת. וכן ט' בחינות באמצעי, שהם ג' קוין שבכל אחד מהם תר"ת.

וז"ש **סדרא קדמאה**, דהיינו סדר הראשון של ג' קוין שבקו ימין, כלומר סדר תשר"ת הראשון מג' סדרי תשר"ת. **קלא נפיק**, דהיינו תקיעה ראשונה, המעוררת קו ימין של סדר הזה, **ומתעטר לעילא**, דהיינו שברים תרועה, המעוררים קו שמאל של סדר הזה. כי **מעטר**, רומז לג"ר דשמאל. **סליק רקיעין ואתבקע בין טורי רמאי**, היינו תקיעה שניה, המעוררת קו אמצעי, אשר המסך דחירק שבו, **מבקע** המדרגות כי מעלה מסך דמלכות למקום בינה והמדרגה מתבקעת לכו"ח למעלה ובינה ותו"מ יורדים למטה (כמ"ש לך לך י"ג אות כ"ב ד"ה ולפיכך, ע"ש בפעולה ג'). ואחר שנתעוררו ג' הקוין שבבינה הראשונים שבקו ימין שלה צריכים להמשיכם לקו ימין דז"א שנקרא אברהם. וז"ש ומטי **לגביה דאברהם**, ונתעוררו גם בו ג' קוין שהם תשר"ת הנ"ל. וז"ש, **ושריא ברישיה**, דהיינו קו ימין, שה"ס כו"ח, **ואתעטר**, שה"ס בינה ותו"מ שחזרו ונעשו ג"ר וקו שמאל, **ואתער הוא**, שה"ס קו האמצעי **ואתקן לכורסיא**. שמתקן כסא הרחמים, ע"י יחוד ג' קוין. וג'

קוין אלו נמשכים מחכמה דישסו"ת, שה"ס אבא. וז"ש **פקדין עליה אבא**. דהיינו אבא דישסו"ת. ועד כאן נגמרו הכוונות של סדר תשר"ת הא' מג' סדרי תשר"ת. וכל תשר"ת אלו הם בשליטת התקיעה, דהיינו קו ימין שבג' קוין דימין.

פסקה קצו

אדהכי סלקא תנינא וכו': בתוך כך עולה קול השני דהיינו **תקיעה** ראשונה דסדר ב' דימין, התקיף לשבור דינים קשים, וזהו **סדר השני**. דהיינו סדר ב' של **תשר"ת**, שהוא תחת שליטת השמאל דימין, שהוא שברים תרועה כנ"ל. **ההוא קלא**, דהיינו **שברים**, **בתוקפוי**, דהיינו **תרועה**. ואז עולה אל הבינה, וכל הדינים מג"ר דשמאל, הנפגשים שמה לפניו נשברים, עד שעולים למקום של יצחק, שהוא בז"א, כיון שיצחק שהוא קו שמאל דסדר זה, נתעורר ע"י **תקיעה השניה** דסדר זה שהיא בחינת קו האמצעי שבסדר ב' הזה, ורואה את אברהם, שהוא קו ימין דסדר זה, מתקן את הכסא של רחמים לעמוד לפניו, אז נכנע ומשבר דין הקשה, הנמשך מג"ר דשמאל. ובזה, צריך מי שתוקע, לכוון לבו ורצונו, כדי לשבור הכח, דהיינו למעט הג"ר דשמאל, ותוקף דין הקשה, הנמשך מג"ר דשמאל. ז"ש, אשרי העם יודעי תרועה. כי תרועה היא לשון שבירה, כמו תרועם בשבט ברזל. יודעי תרועה ודאי.

פירוש. כאן מבאר סדר ב' של תשר"ת שהוא תחת שליטת השמאל שבימין, אבל כולל בתוכו כל ג' הקוין, וע"כ תוקעים בו תשר"ת, ואע"פ שאמרנו, שבקו שמאל אין שם דינים דנוקבא שהיא תרועה, אלא דינים דדכורא לבד שהוא שברים, זה אמור, רק בשמאל דקו שמאל, המובא להלאה (באות קצ"ט) אבל כאן הם ג' סדרים שבסדר הכללי של ימין (כנ"ל באות קצ"ה) וע"כ אפילו סדר הב' שבכאן, אין זה שמאל ממש שבמקומו, אלא שמאל הכלול בימין. ולפיכך יש בו גם דינים דנוקבא, (כמ"ש שם) והוא בבחינת שברים תרועה. ומה שאומר כאן, **כדין אתכפיא ותבר תוקפא קשיא** וכו', היינו רק התחלה אבל עיקר ביטול הג"ר דשמאל והכנעתו הוא בקו האמצעי, דהיינו בסדר ג' של תשר"ת בדבור שלאחר זה, שאומר, **כדין אחידן תרוייהו** וכו'. ונתבארו הכוונות של סדר תשר"ת הב' של ג"פ תשר"ת.

פסקה קצז

סדרא תליתאה וכו': סדר השלישי, שהוא סדר הג' של **תשר"ת**, שהוא תחת שליטת קו האמצעי שבימין, שה"ס תקיעה השניה, הקול יוצא, דהיינו **תקיעה** א' שבסדר זה, ועולה, היינו, **שברים תרועה** שבסדר זה, ובוקע כל אלו רקיעים, היינו **תקיעה השניה** שבסדר זה, והרחמים מתעוררים. וכל זה הוא בבינה, ומשם מגיע קול ההוא, דהיינו

כל תשר"ת, שהם תחת שליטת תקיעה השניה, לראשו של יעקב, דהיינו במקום ז"א, ויעקב, שהוא קו האמצעי שבסדר זה, נתעורר ורואה את אברהם שהוא קו ימין שבסדר הזה, שמתתקן בצד האחר, דהיינו בצד ימין דסדר זה, אז אוחזים שניהם ביצחק, שהוא קו שמאל דסדר זה, זה מצד זה, דהיינו מימין, וזה מצד זה, דהיינו מאמצע, ותוקפם של הדינים דקו שמאל אינם יכולים לצאת לחוץ. מחמת שנתמעטו הג"ר שלו. (כנ"ל באות קצ"ה). ואלו **ג' הסדרים**, דהיינו ג' פעמים תשר"ת הנזכרים, הם כולם **סדר אחד**. שכולם הם סדר תקיעות של אותם הקולות הנוהגים בקו ימין. דהיינו ט' בחינות שבקו ימין, אשר השמאל הכלול בהם הוא בבחינת שברים תרועה ביחד, (כמ"ש לעיל אות קצ"ה) ונתבארו הכוונות של סדר תשר"ת הג' של ג"פ תשר"ת.

פסקה קצח

סדרא אחרא וכו': סדר האחר, דהיינו ט' בחינות, שהם ג' פעמים **תש"ת**, שהם בקו שמאל, הנה סדר תש"ת הראשון שבכאן, שהוא תחת שליטת ימין דשמאל, שהוא תקיעה הא'. הקול יוצא, דהיינו **תקיעה** הא' וסליק, היינו **שברים**, המאיר ממטה למעלה. ולוקח את אברהם ממקומו דהיינו **בתקיעה השניה**, וממשיך אותו למטה למקום שגבורותיו של יצחק שורים, דהיינו שממשיך הארתו למטה מחזה דז"א, כי כל ט' בחינות שבסדר הזה נמשכים למטה מחזה דז"א, משום שכולם הם תחת שליטת קו השמאל, שה"ס הארת החכמה שאינה מאירה אלא במקום שלמטה מחזה דז"א, כי מחזה ולמעלה הוא בבחינת חסדים מכוסים מחכמה, ואין שם שליטה כלל לבחינת קו שמאל. ומקיימים את אברהם בתוכם, כלומר שכל סדר הזה הוא תחת שליטתו של ימין דשמאל, דהיינו בחינת אברהם שביצחק. ונתבארו הכונות של סדר תש"ת הראשון של ג' סדרי תש"ת.

פסקה קצט

סדרא תנינא וכו': סדר השני, דהיינו סדר **תש"ת** הב' של ג' סדרי תש"ת, שהוא תחת שליטת שמאל דשמאל, שהוא שברים. יוצא קול שבור, דהיינו שברים, לא תקיף כראשון, כלומר שאין בו תרועה, כמו בשמאל שבט' בחינות דקו ימין, אלא שברים בלבד, ולא מפני שחלש קול ההוא שתקע, אלא שקול ההוא אינו אל יצחק, שמחזה ולמעלה דז"א, כבתחילה, ששם שורה תוקף חזק, שאין הקו שמאל יכול להתגלות שם כלל, וצריך להכניע שם קו שמאל לגמרי (כמ"ש שם באות קצ"ו) אלא שהקול שבכאן הוא להבית דין שלמטה, דהיינו להארת קו שמאל שמחזה ולמטה דז"א, כנ"ל בדבור הסמוך, ששם בחינת מלכות הנקראת ב"ד של מטה, שהדינים הם רפוים יותר, משום שהארת מחזה ולמטה היא ממטה למעלה בלבד, וכולם רואים את אברהם אצלם, שהוא קו ימין ונכנעים

לפניו. וכאן לא פירש הזהר כל ג' קוין, תקיעה שברים תקיעה, כמו בהקודמים, כי סמך עצמו על מה שביאר בהקודמים, והוא מובן מאליו. ולא פירש אלא החידוש שבו, דהיינו הטעם למה כאן שברים בלי תרועה.

פסקה ר

אדהכי סדרא תליתאה וכו': בתוך כך מגיע **סדר הג'**, דהיינו סדר **תש"ת** הג' של ג' סדרי תש"ת, שהוא תחת שליטת קו האמצעי דשמאל, שהוא תקיעה שניה. הקול יוצא, דהיינו תקיעה הא', וסליק, היינו שברים, ואתעטר ברישיה דיעקב, היינו תקיעה השניה, ומושך אותו למטה לאותו מקום שאלו הגבורות דשמאל שורים, דהיינו למקום שמחזה ולמטה דז"א, ששם שורים כל ט' בחינות דקו שמאל (כנ"ל באות קצ"ח) ועומדים, כנגד הארת השמאל הזו, אברהם מצד זה, מצד ימין שהוא תקיעה הא', ויעקב מצד זה, מצד האמצע, שהוא תקיעה השניה, והם, הגבורות, דהיינו השברים, שה"ס יצחק, בתוך שניהם, אז נכנעים כל הגבורות דשמאל, ונמצאים מאירים במקומם, דהיינו רק ממטה למעלה ואינם נמשכים ממקומם למטה. וכל אלו ג' הסדרים, דהיינו ג' פעמים תש"ת הנזכרים, הם **סדר** כולל **אחר שני**, הכולל סדר ט' בחינות שבקו השמאל, אשר השמאל הכלול בהם הוא משברים בלי תרועה. ונתבארו הכונות של ג' סדרי תש"ת.

פסקה רא

סדרא בתראה וכו': הסדר הכולל האחרון, דהיינו ט' בחינות שהם ג' פעמים **תר"ת** שהם בקו האמצעי. שאלו, ט' בחינות, צריכים להעלות את הארת השמאל המאירים למטה מחזה, אל מקומם שלמעלה מחזה, וליישב ביניהם את יצחק כמקודם. כלומר לכסות את הארת השמאל שנקרא יצחק, כמו שהיה מכוסה מקודם בעת הארת ט' בחינות שבקו ימין, המאירים מחזה ולמעלה. שזה נעשה בכח הדינים ד **תרועה** השולטים בשמאל שבט' בחינות הללו, משום שזה, דהיינו השמאל שהוא יצחק, צריכים להשרות אותו במקומו, באפן שלא יצא בתוקף הגבורות שלו לחוץ. ואז כל הדינים נכנעים, והרחמים מתעוררים. וכאן אין הזהר מפרט את ג"פ תר"ת כמו בהקודמים, משום שהם על דרך הכונה של הקודמים, חוץ ממה שהוסיף כאן, שצריכים לכוון בכל תרועה, להעלות הארת השמאל בחזרה למקומה ולכסות אותה.

פסקה רב

על דא בעי וכו': על כן צריכים לכוון הלב והרצון בקולות אלו, שהם ג"פ תשר"ת וג"פ תש"ת וג"פ תר"ת, ולחזור בתשובה לפני אדונם, ואז כשישראל מתתקנים ומסדרים הקולות ברצון הלב כראוי, בשופר הזה שלמטה, הוחזר שופר העליון, להאיר, שהוא

בינה, וכשחוזר להאיר, הוא מעטר את יעקב, שהוא ז"א, והכל מתתקן, והוטל כסא אחר, דהיינו כסא הרחמים, ואז נמצא שמחה בכל, והקב"ה מרחם על העולם. אשרי חלקם של ישראל, שיודעים להנהיג ולהמשיך את אדונם מדין לרחמים, ולתקן על ידיהם כל העולמות.

פסקה רג

ת"ח לקבל דא וכו': בוא וראה כנגד זה, דהיינו כנגד ג' סדרים הכוללים שבשופר, שהם ג' קוין, פתוחים ג' ספרים ביום הזה, שהם אחד של צדיקים גמורים, שה"ס קו ימין, ואחד של רשעים גמורים, שה"ס דינים הקשים שבקו שמאל, ואחד של בינונים, שה"ס קו האמצעי. וכמו, שעל ידי תקיעת שופר מתעוררים הרחמים, ודינים הקשים נכנעים ובאים למקומם, כך הוא למטה כעין שלמעלה, שהם דינים קשים, נכנעים ונעברים מן העולם, וע"כ נכתבים ונחתמים לאלתר למיתה. והצדיקים גמורים שהם מרכבה לימין הם לאלתר לחיים. והבינונים שהם מרכבה לקו האמצעי, תלוים עד יוה"כ, שאז נשלם קו האמצעי. בסוד הארת החכמה שבבינה, שה"ס אור החיים. אמר ר' אבא, ודאי זה הוא בירורו של הדבר, ברוך הרחמן ששאלתי והרוחתי אלו הדברים.

פסקה רד

אמר ר' יהודה וכו': אמר ר"י, כתוב, זכרון תרועה, היינו שאנו עושים זכרון לכוון הלב והרצון. ע"ד שנתבאר לעיל. ישראל עושים זכרון למטה, במה. בהמעשה של תקיעת שופר, כדי שיתעורר דבר כעין זה למעלה. דהיינו כמו שנתבאר לעיל בסדר הכונות.

פסקה רה

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, כתוב, בכסה ליום חגנו. היינו משום שנתכסה בו הלבנה, שהיא המלכות. כי בראש החדש הלבנה מכוסה. שואל, ואיך היא מתכסה. ומשיב, אלא כשנמצא ענן תחת השמש, והשמש שהוא ז"א אינו מאיר, אז מתכסה הלבנה, דהיינו שאינה מאירה, שאין לה ממי לקבל אורה. כי כל מה שיש להמלכות היא מקבלת מז"א. ועל כן אם מפני מציאת הענן, שיורה על דינים, אין השמש שהוא ז"א, יכול להאיר, מכל שכן הלבנה, שמתכסה אז ואינה מאירה. וע"כ בכסה ליום חגנו, כתוב בכס ה עם ה' בסוף, להורות שנתכסה הלבנה, מחמת הדינים (כנ"ל באות קצ"ג) ובמה מאיר הכל, הן ז"א והן המלכות. הוא בתשובה ובקול שופר. שכתוב, אשרי העם יודעי תרועה, ה' אז באור פניך יהלכון.

פסקה רו

בחדש השביעי באחד וגו': מצוה זו היא לתקוע בשופר בראש השנה, שהוא יום הדין לעולם, כמו שהעמדנו. והרי העמידוהו, שכתוב תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו (כנ"ל באות ר"ה). וכבר למדנו, שיום ההוא, הוא יום שהלבנה שהיא המלכות, מתכסה בו, והעולם נמצא בדין (כנ"ל באות קצ"ג). משום שמקטרג ההוא מחפה ומכסה ונועל הפתח על המלך שהוא ז"א, והלבנה, היא מקום שהדין שורה לתבוע דין על העולם.

פסקה רז

ואי תימא איך וכו': ואם תאמר איך ניתנה רשות למקטרג ההוא לכסות על אור המלכות ולתבוע דין. ומשיב, אלא ודאי ששם הקב"ה ביד המקטרג ההוא לתבוע דין על כל העולם, שנתן לו יום ידוע, שיתבע לפניו כל הדינים שבעולם, כי הקב"ה עשה אותו ושם אותו לפניו כדי שיראת הקב"ה תעלה ותשרה על הכל. וז"ס, והאלקים עשה שיראו מלפניו. מהו עשה. היינו שעשה את המקטרג הזה, ותקן אותו לפניו, שיהיה חרב חדה על כל העולם, וכל זה כדי שהכל יראו מפני הקב"ה. וזה הוא משגיח התובע על עונות בני אדם, ותובע דין, ותופס בני אדם והורג אותם, ומכה אותם, הכל כמו שיוצא מבית דין. **סנטר**, פירושו משגיח, כמו אפוטרופא או סנטר (ירושלמי ב"מ ה').

פסקה רח

כגוונא דההוא ממונה וכו': כמו ממונה ההוא של בית דין של מטה, שניתנה לו רשות להזכיר לפני בית הדין, שפלוני עשה זה, ופלוני עבר על זה, ולתבוע עליהם דין. ולמדנו, שניתנה רשות לממונה ההוא של בית הדין, לנעול הפתח על בית הדין עד שיגזרו הדין על כל מה שהוא תובע, ואין רשות לבית הדין לדחות אותו. משום כי אני ה' אוהב משפט. שהוא רוצה שהעולם יתקיים בדין, ולדעת שיש דין ויש דיין. כל זה נוהג בבית דין של מטה.

פסקה רט

כהאי גוונא שוי וכו': כעין זה עשה הקב"ה לפניו, אותו המקטרג שהוא תובע דין לפני המלך על כל בני העולם. וביום הזה ניתנה לו רשות לכסות פתח המלך, שהוא ז"א, והלבנה, שהיא המלכות, מתכסה בפנים, עד שיהיה נגזר דין על כל בני העולם. ואע"פ, שהכל גלוי לפני הקב"ה, מכל מקום אינו רוצה אלא בדין.

פסקה ריא

כלא כגוונא חדא וכו': הכל הוא באפן אחד, למעלה ולמטה. ביום ההוא הקב"ה מתקן כסא הדין, והמשגיח בא ותובע דין על כל מעשי בני העולם, כל אחד ואחד לפי דרכיו

ולפי מה שעשה. ועדים באים ומעידים על כל מעשי בני העולם. ואלו העדים, נקראים עיני ה' המשוטטות בכל העולם. וכמה הם אלו עיני ה' שאין להן חשבון, שהולכות ומשוטטות בכל העולם, ורואים כל מעשי בני העולם.

פסקה ריא

ווי לאינון דלא וכו': אוי לאלו שאינם משגיחים ואינם מסתכלים במעשיהם, כי אצלם עומדים אלו עדי המלך, ומשגיחים ורואים כל מה שהם עושים ואומרים, והם עולים ומעידים לפני המלך. ומשגיח ההוא עומד לפני המלך ותובע דין, פלוני עבר על דין, ופלוני עשה כך, והרי הם העדים. וכל עוד שהקב"ה אינו שואל אותם אין להם רשות להעיד, וכששואל אותם, אז הם מעידים העדות.

פסקה ריב

וכלא אכתיב קמי וכו': והכל נכתב לפני המלך בכתב. בבית המלך יש היכל אחד. היכל זה מלא אש לבנה, ואש הזה מתגלגלת בעגול ושביבים לוהטים, וזו אינה נפסקת לעולם. לפנים מהיכל הזה, יש היכל אחר מלא אש שחורה, שאינה נפסקת לעולם. ב' סופרים עומדים לפני המלך תמיד. בשעת הדין, מעידים כל העדים לפני המלך. אלו הסופרים לוקחים מן העגול של אש לבנה, וכותבים עליו באש שחורה ההיא. את גזר הדין. **פלקא**, הוא מלשון פיקה של גרגרת (נגעים יוד) שפירושו עגול.

פסקה ריג

וכדין מלכא אחמיץ וכו': ואז המלך מעכב הדין עד זמן ידוע, אולי בינתים יחזרו בתשובה. אם חזרו בתשובה, הכתבים נקרעים. ואם לא, המלך יושב, וכל אלו המלמדים זכות, עומדים לפניו, הכרוז עומד ומכריז, פלוני עשה כך, מי ילמד עליו זכות. אם יש מי שילמד עליו זכות, טוב. ואם לא, הוא נמסר להמשגיח, להענישו.

פסקה ריד

וכלא ידע קב"ה וכו': שואל, הרי הכל יודע הקב"ה, למה נצרך לכל זה. ומשיב, אלא כדי שלא יהיה פתחון פה לבני העולם. אלא להראות שהכל עושה בדרך אמת. ונוח לפניו מי שניצל מן הדין שלו. ואם תאמר, מאין לנו זה. זה נמסר לחכמים. ואפילו אלו שאינם יודעים, מי שרוצה להסתכל, יסתכל במה שהוא בגלוי למטה בעולם הזה, וידע מה שהוא למעלה בסתר, כי הכל הוא באפן אחד. כי כל מה שעשה הקב"ה בדרכי הארץ, הכל הוא כעין שלמעלה.

פסקה רטו

יומא דר"ה איהו וכו': היום של ראש השנה, הוא יום הדין, והמלך יושב על כסא הדין. המשגיח בא ומכסה פתחו של המלך, ותובע דין. ואע"פ שהקב"ה אוהב דין. כש"א כי אני ה' אוהב משפט, ניצחה האהבה של בניו לאהבת הדין. ובשעה שהמשגיח קם לדבר דבריו עליהם, צוה הקב"ה לתקוע בשופר, כדי לעורר האהבה ממטה למעלה בשופר ההוא.

פסקה רטז

סלקא ההוא קלא וכו': קול ההוא עולה, כלול באש רוח ומים, שהם כנגד חג"ת, ונעשה מהם קול אחד, ומתעורר כנגדו קול אחר מלמעלה, שהוא קו האמצעי המיחד שמאל וימין, כשקול ההוא מתעורר מלמעלה ומלמטה, אז כל הטענות שטוען מקטרג ההוא מתבלבלים. מפני שג"ר דשמאל מתמעטים שהוא מקור הדינים, והרחמים היוצאים מיחוד ימין ושמאל מתגלים. (כמ"ש וירא אות שפ"ג בהסולם).

פסקה ריז

ביומא דר"ה נפיק וכו': ביום ראש השנה יוצא יצחק בלבדו, דהיינו שהקו שמאל שולט, בלי ימין, ובלי יחוד דקו האמצעי, שהם אברהם ויעקב, והוא קורא לעשו, שהוא הס"א, להטעים לו תבשילים של כל העולם כפי דרכיהם. דהיינו לתבוע דין על מעשי כל בני העולם. כי באותו שעה, ותכהנה עיניו מראות, כי יוצא ממנו מי שמחשיך פני הבריות, דהיינו המקטרג נמשך משמאל כשהוא בלי ימין, והוא נפרד, מקוי ימין ואמצעי, ושוכב על מטת הדין, וקורא לעשו, שהוא הס"א והמקטרג, ואמר, וצודה לי ציד ועשה לי מטעמים, ממעשי בני אדם הרעים כנ"ל, והביאה לי.

פסקה ריח

ורבקה אמרה אל יעקב וכו': ורבקה, שהיא מלכות, אמרה אל יעקב בנה אהוב נפשה, בנה האהוב שנמסר לה מיום שנברא העולם, ומצוה אותו שיתעורר באלו מטעמים שלו. ויעקב נתעורר מלמטה, מתלבש בתפלות ובקשות. והקול קול יעקב בשופר ההוא שהוא מעלה. ונתעורר יעקב העליון, שהוא קו האמצעי, אליו, ליצחק, ונקרב לו, דהיינו שמיחד אותו עם אברהם שהוא ימין, ויגש לו ויאכל, דהיינו שנכללו זה בזה, והאירו המוחין שה"ס אכילה. וכיון שנכלל עמו קו האמצעי, ויבא לו יין, שהוא יין המשומר, דהיינו הארת החכמה המאירה ממטה למעלה, המתוקנת ע"י קו האמצעי (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) יין שהוא שמחת הלב, שה"ס עולם הבא, דהיינו הארת החכמה הנמשכת

מבינה הנקראת עולם הבא, אז, וירח את ריח בגדיו היינו תפלות ובקשות שעולות. ויברכהו, דהיינו שנח הרוגז ושמח הלב, והכל הוא רחמים.

פסקה ריט

כיון דאיהו אתכלליל וכו': כיון שהוא נכלל ביעקב, כל אלו הכוחות והדינים הקשים והרוגז שהיו מוכנים, נתפזרו ולא נמצאו שם. וישראל יוצאים מן הדין בשמחה ובברכות. ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו, ביום הזה, בשמחה ובברכות עליונות, ועשו אחיו בא מצידו, טעון משאות ממעשי העולם לקטרג עליהם. ויעש גם הוא מטעמים, חדד את לשונו לטעון טענות, התקין עדות, ויבא לאביו ויאמר **יקום אבי**, שיתעורר בדיניו, **ויאכל**, כמה מעשים רעים שנעשו בכל העולם, שמצאתי.

פסקה רכ

ויחדד יצחק וגו': ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד, כי לא היה יכול להפרד מכללו של יעקב שהוא בשמחה. ויאמר מי איפה הוא הצד ציד בכמה תפלות ובקשות, ואוכל מכל בטרם תבא ואברכהו גם ברוך יהיה. כשמוע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה וגו', כי ראה שצידו אינו כלום. עד לאחר כך שאמר לו הנה משמני הארץ יהיה וגו'. שהם הגבורים והמוני שאר העמים. וזה היה קשה לו מכל, וישטום עשו את יעקב, ללכת אחריו ולקטרג עליו תמיד.

פסקה רכא

ויעקב אזיל באינון וכו': ויעקב הולך באלו הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים, ובורח להנצל ממנו, חוזר בתשובה, משים עצמו בתענית עד שבא יום הכפורים. אז יודעים ישראל שעשו בא וארבע מאות איש עמו, כולם מקטרגים המוכנים לקטרג עליהם. מיד ויירא יעקב מאד ויצר לו, ומרבה בתפלות ובקשות. ויאמר יעקב אלקי אבי אברהם ואלקי אבי וגו'. עד שנוטל עצה ואומר, כי אמר אכפרה פניו במנחה ההולכת לפני. ויקח מן הבא בידו מנחה וגו' עזים מאתים ותישים עשרים וגו'. וענין הדורון לס"א נתבאר לעיל (פרשת נח אות ק"ד וק"ה) שעי"ז קטגור נעשה סנגור ע"ש.

פסקה רכב

גמלים וגו' וכו': גמלים וגו', כך הוא הצד שלו בבחינת גמלים. גמלים הוא נחש הקדמוני שהיה כמין גמל בשעה שפיתה המלאך סמאל את אדם לאכול מעץ הדעת, היה רוכב על נחש כמין גמל. ולמדנו, מי שראה גמל בחלומו מיתה נקנסה עליו מלמעלה וניצל ממנה. והכל אחד הוא. כלומר, גמל והנחש שהביא מיתה על העולם ענין אחד הוא.

פסקה רכג

וכדין אהדר עשו וכו': ואז חזר עשו להיות מגינו של יעקב. ויעקב לא רצה דובשו ועוקצו, ואמר, יעבר נא אדוני לפני עבדו, אז וישב ביום הוא עשו לדרכו. מתי נהיה זה, בשעת תפלת נעילה, כי אז נפרד מעם הקדוש. והקב"ה סולח לעונותיהם ומכפר עליהם. כיון שהמקטרג הלך במנחה ההיא ונפרד מהם, רוצה הקב"ה לשמוח עם בניו, מה כתוב, ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית וגו'. על כן קרא שם המקום סכות. כיון שישבו ישראל בסוכות הרי ניצולו מן המקטרג, והקב"ה שמח בבניו. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה רכד

ת"ח בהאי יומא וכו': בוא וראה, ביום ההוא, דר"ה, נתכנסה הלבנה, שהיא המלכות, ואינה מאירה עד בעשור לחדש, שישראל כולם חוזרים בתשובה שלמה, ואימא עלאה, שהיא בינה, חוזרת ומאירה לה, ויום הזה, דיום הכפורים, לוקחת המלכות הארות אמא, שהיא בינה, ונמצאת שמחה בכל. וע"כ כתוב, יום הכפורים הוא, יום כפור היה צריך לומר, מהו יום הכפורים. לשון רבים. אלא משום שאז, שני אורות מאירים יחד, המאור העליון, שהיא בינה מאיר למאור התחתון שהוא מלכות. וביום הזה מאירה המלכות מאור העליון, שהיא בינה, ולא מאור השמש, שהוא ז"א. ומשום כך כתוב, בכסה ליום חגנו. כי המלכות אינה מאירה עד יום הכפורים.

פסקה רכה

רבי אבא שלח וכו': ר"א שלח לר' שמעון, אמר, מתי הזווג של כנסת ישראל, שהיא המלכות, במלך הקדוש, שהוא ז"א. שלח לו, וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה. נתרגש ר' אבא הרים קולו ובכה, ואמר רבי רבי, מאור הקדוש, אוי אוי לעולם כאשר תצא ממנו אוי לאותו דור שיהיה בעולם כשתסתלק מהם וישארו יתומים ממך. אמר ליה רבי חייא לר' אבא, זה הכתוב, ששלח אצלך מהו אומר.

פסקה רכו

אמר ודאי לאו וכו': אמר, לו ר' אבא, ודאי שאין זווג המלך במטרוניתא, דהיינו ז"א במלכות, אלא בזמן שמאירה מאבא עלאה, שאז החכמה דאמא מלובשת בחסדים דאבא, וכשמאירה ממנו קוראים אותה קדש, כי מבית אבא עלאה לוקחת זה, כי אבא ה"ס קדש. ואז זו"ן מזדווגים יחד. משום שהמלך נקרא קדש. שכתוב קדש ישראל לה', שלוקח ממקום שנקרא קדש. ואז, אומר ז"א, אחותי בת אבי היא, אך לא בת אמי, כי מבית אבא הוא, שם הזה, קדש, ולא מבית אמי, לא מבינה, ועל כן ותהי לי לאשה, להזדווג כאחד,

בזמן הזה, ולא בזמן אחר, דהיינו בזמן שלוקחת מבית אבא, ולא בזמן שלוקחת מבית אמא. ויום הכפורים מוכיח, שאסור בו תשמיש המטה. משום שזווג, ז"א ומלכות, אינו נמצא אז, כי מבית אמא לוקחת ביום הכפורים, (כנ"ל אות רכ"ד) ולא מבית אבא. א"ר חייא, ודאי, אשרי הדור שר"ש שורה בתוכו. אשרי הם, אלו שעומדים לפניו בכל יום.

פסקה רכז

[א] **א"ר אבא בראש השנה** וכו': אר"א, בר"ה נברא אדם, ועמד בדין לפני אדונו, על שאכל מעץ הדעת, וחזר בתשובה, וקיבל אותו הקב"ה. אמר לו אדם, אתה תהיה סימן לבניך לדורי דורות, שביום הזה עומדים לדין, ואם ישובו אני אקבל אותם, ואקום מכסא דין ואשב על כסא רחמים, וארחם עליהם. ודוד אמר, אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני. וע"כ כתוב, כי עמך הסליחה למען תורא. וכתוב, כי עמך מקור חיים באורך נראה אור.

[ב] **פקודא דא לאתענאה** וכו': מצוה זו היא להתענות ביום הכפורים, להכניע הגוף והנפש בסוד ה' ענויים, ה' מדרגות של יום הכפורים שהן חג"ת נ"ה, כי המקטרג בא להזכיר עונותיהם כמו שלמדנו. וכלם, כל ישראל, הם בתשובה שלמה לפני אביהם. הכל כמו שלמדנו בכמה מקומות. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה רכח

אך בעשור וגו': אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא מקרא קדש יהיה לכם: ר' חייא פתח. לדוד משכיל אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. **לדוד משכיל**, הרי למדנו, בעשרה מיני זמר נקרא ספר תהלים, בנצוח, בנגון, במשכיל, במכתם, במזמור, בשיר, באשרי, בתפלה, בהודאה, בהללויה, והעליון מכולם הוא הללויה. וכבר העמידוהו.

פסקה רכט

הכא משכיל אתריה וכו': כאן, משכיל, מקומו ידוע, שהוא יסוד הבינה, מהו שנקרא משכיל. הוא שמים שלו **מחכימים** לאלו ששתו מהם. דהיינו שמשפיע חכמה. מקום ההוא שנקרא משכיל, הוא כמו שאתה אומר, משכיל על דבר ימצא טוב. שאם המשכיל משפיע על דבר נמצא בו טוב, שהוא הארת חכמה המלובשת בחסדים. ומשום שנקרא כך, תלויה בו סליחה, וחירות דחירות. כי מן החכמה שבבינה, מושפעת הסליחה והחירות. ז"ש אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. כי משפע החכמה, הוא נשוי פשע.

פסקה רל

מאי כסוי חטאה וכו': שואל מה פירושו של כסוי חטאה. ומשיב, הרי העמדוהו, שהחטא, מכוסה מאדם שחטא להקב"ה והתודה לפני הקב"ה. אבל בוא וראה, כשחוטא

אדם, וחטא פעם אחת ושתים ושלש ולא חזר בו, אז חטאיו הם בגלוי, כי מפרסמים אותם למעלה, ומפרסמים אותם למטה. וכרוזים הולכים לפניו ומכריזים, הסתלקו מסביב פלוני, נזוף הוא מאדונו, נזוף הוא למעלה נזוף הוא למטה. אוי לו שפגם צלם אדונו, אוי לו שאינו חושש לכבוד אדונו. הקב"ה מגלה עונו למעלה, זהו שכתוב, יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו. וכשאדם הולך בדרך אדוניו ועוסק בעבודתו, ונזדמן לו חטא אחד, הכל מכסים עליו, העליונים והתחתונים, זהו שנקרא כסוי חטאה.

פסקה רלא

א"ל ר' אבא וכו': אמר לו ר"א, עד עתה עוד לא הגעת לעקרו של דבר. ויפה אמרת, ומה שאמרו החברים יפה הוא. אבל, א"כ, היה צריך לומר מכוסה חטאה, מהו כסוי חטאה.

פסקה רלב

אלא תרי מלי וכו': ומשיב ר"א, אלא שני דברי חכמה יש כאן, בכתוב כסוי חטאה, והם כך. אחד, כמו שלמדנו, שממעשים טובים שאדם עושה בעולם הזה, עושים לו בעולם ההוא לבוש יקר עליון להתלבש בו. וכשאדם התקין מעשים טובים, וגברו עליו מעשים רעים, ורואה הקב"ה שמעשיו הרעים מרובים על מעשיו הטובים, ואז הוא רשע, כי נמצא חייב לפני אדונו, משום שהחובות מרובות על הזכיות, והוא תוהא ומתחרט על המעשים טובים שעשה מקודם, אז הוא אבוד מכל, מעולם הזה ומעולם הבא. ושואל, מה עושה הקב"ה מאלו מעשים טובים שעשה חוטא ההוא מקודם לכן.

פסקה רלג

אלא קב"ה אע"ג וכו': ומשיב, אלא הקב"ה, אע"פ שרשע ההוא החוטא נאבד אלו המעשים טובים והזכיות שעשה, אינם נאבדים. כי יש צדיק ההולך בדרכיו של מלך העליון ותקן לבושים ממעשיו הטובים, ומטרם שהשלים לבושיו נסתלק מן העולם. הקב"ה משלים לו לבושיו מאלו המעשים טובים שעשה רשע הזה החוטא, ומשלים לבושיו שיתתקן בהם בעולם ההוא. ז"ש יכין רשע וצדיק ילבש. אותו החוטא תקן והצדיק מתכסה במה שהוא תקן, ז"ש, כסוי חטאה. שהכסוי, דהיינו הלבוש שלו, הוא מן חוטא. וע"כ לא כתוב מכוסה, אלא כסוי. כי פירושו לבוש.

פסקה רלד

וחד, דאתחפי ההוא וכו': ופירוש שני הוא. שנתכסה חטא ההוא, שחטא אדם זכאי, באותם שנקראים מצולות ים. כי מה שנפל במצולות ים אינו נמצא לעולם, משום שהמים מכסים עליו. כש"א, ותשליך במצולות ים כל חטאתם. מהו מצולות ים. ומשיב, אלא הוא סוד יקר, והרי העמידו ר' שמעון, ואמר, כל אלו הבאים מצד הקשה, ומתאחזים

במינים הרעים, בספירות התחתונות, כמו עזאזל ביום הכפורים, זה נקרא מצולות ים. כפסולת של כסף כשבוחנים אותו באש. ז"ש, הגו סגים מכסף.

פסקה רלה

כך האי מאינון וכו': כך זה, העזאזל, מאלו מצולות ים הוא, ונקרא מצולות ים. דהיינו מצולות מאותו ים הקדוש, מצולות, פירושו זוהם של כסף. ועל כן, כל החטאים של ישראל שורים בתוכו, והוא מקבל אותם, ונמשכים בתוכו. מהו הטעם. הוא משום שהעזאזל נקרא חטאה. מהו חטאה. חטאה, פירושו גרעון. וע"כ הוא גרעון של כל, ולוקח גרעון של הגוף ושל הנפש. ביום הזה, ביום הכפורים, יורד מצולות ים הזה, שהוא זוהם הנפש, ולוקח זוהם הגוף. מהו זוהם הגוף. אלו הם החטאים הנעשים על ידי יצר הרע הנקרא מזוהם מנוול.

פירוש. המלכות נקראת עצה"ד טוב ורע, משום שיש בה ב' נקודות, א' היא נקודה הממותקת בבינה, שמצדה היא מקבלת כל האורות שבה. ב' היא נקודה דמדת הדין דצמצום א', שמצדה אינה ראויה לקבל אור העליון. ואם האדם זכה, גלויה במלכות רק נקודה הא', הנקראת מפתחא, והנקודה ב' גנוזה. ואז המלכות מקבלת בשבילו כל אורות העליונים, ואם לא זכה, אז נגלית נקודה הב' במלכות, הנקראת מנעולא, וכל האורות שבמלכות מסתלקים (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא) ומלבד דינים אלו דמנעולא הגנוזים במלכות, הנקראים דינים דנוקבא, יש עוד דינים מכח הארת החכמה שבקו השמאל ממעלה למטה, שיש בה מזמן היותה במצב אחורים, הנקראים דינים דדכורא, שהדינים הללו קשים הם מאד. והמלכות נקראת ים, אשר בתחתיתה נמצאים ב' מיני דינים אלו בבחינת פסולת. והם הנקראים **מצולות ים**. דהיינו פסולת שבקרקע הים.

וז"ש **כך האי**, השעיר לעזאזל, **מאינון מצולות ים הוא**, כי הוא מבחינות דינין דדכורא שבקרקעית הים, **מצולות מההוא ים קדישא**, שהיא זוהמא, דהיינו פסולת שבקרקע המלכות הנקרא ים הקדוש. **מצולות**, **זוהמא דכספא**, וגם פסולת הכסף שיש בקרקע המלכות, שהם דינין דנוקבא הנ"ל, יש באותם מצולות. **וע"ד כל אינן חטאין דישראל וכו' וישתאבון בגויה**, וע"כ העזאזל מושך אליו כל חטאים של ישראל, בין החטאים התלוים בדינין דדכורא, ובין שבדינין דנוקבא. מ"ט, **בגין דאיהו חטאה אקרי**, כי הדינים דעזאזל נקראים **חטאה**, להיותם נמשכים מכח החטא של המשכת חכמה דשמאל ממעלה למטה. **מאי חטאה**. **גרעונא**. כי חטאה פירושו גרעון וחסרון, דהיינו הזוהמא דדינין דדכורא, **וע"ד הוא גרעונא דכלא**, כי מתוך שכבר יש בו החסרון של דינין דדכורא, המכונים זוהם הנפש יש בו ג"כ החסרון של דינים דנוקבא המכונים, זוהם הגוף. וז"ש

ונטל גרעונא דגופא ודנפשא כי חסרון מושך חסרון, וגם דינים דנוקבא מתדבקים בעזאזל. **בהאי יומא**, ביום הכפורים, **נחית האי מצולות ים זוהמא דנפשא**, יורדת המין של מצולות ים, שהוא זוהם הנפש, דהיינו דינים דדכורא שבעזאזל, **ונטיל זוהמא דגופא**, שהוא המין של דינים דנוקבא שבמצולות ים. והם נכללים בעזאזל. וע"כ אוה"כ, ונשא השעיר עליו את **כל עונותם** אל ארץ גזרה. דהיינו אפילו הדינים דנוקבא הוא נושא עליו. כי חסרון מושך אליו חסרון. וכיון שנפרדו ישראל מדינים דדכורא ע"י שליחת העזאזל המדברה, מחמת ששליחתו המדברה יורה שישראל סילקו את ידיהם מחטא הזה שנקרא עזאזל, שהיא המשכת השמאל ממעלה למטה, שעי"ז נתכפר להם כל החטאים התלוים בדינים דדכורא, הנה נתכפר להם ג"כ החטאים התלוים בדינים דנוקבא, אע"פ, שאין זה תלוי ישר בשליחות העזאזל המדברה, שהרי אין בו דינים דנקבא, כלל, אלא מטעם שגרעון מושך גרעון, נדבקו בו ג"כ דינים דנוקבא. וז"ס **כסוי חטאה**, שהעזאזל שנקרא **חטאה**, דהיינו גרעון כנ"ל, **מכסה** את הגרעון של דינים דנוקבא. וכל עונותיהם נמחלו. ושיעור הכתוב, **אשרי נשוי פשע**, אשרי מי שנמחלו לו גם החטאים ששורשם **בפשע**, שה"ס דינים דנוקבא, **כסוי חטאה**, כי החטאה, שהוא העזאזל, כיסה, אותם הדינים.

פסקה רלו

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, למדנו, ונתן אהרן על שני השעירים גורלות. אם כן, הוא כבוד בשביל העזאזל, כי הראיתם, אשר עבד יפיל גורלות שוה בשוה עם אדונו, כי מדרך העולם הוא, שעבד אינו מקבל אלא מה שאדוניו נותן לו ומשיב, אבל משום שסמאל מוכן ביום ההוא לרכילות על ישראל, וכדי שלא יהיה לו פתחון פה, נותנים לו חלק בזה. (כמ"ש זה להלן אות רמ"ח).

פסקה רלז

והאי עדבא מגרמיה וכו': וגורל הזה עולה עליו מאליו. דאמר ר' יהודה אמר ר' יצחק, דבר עליון מצאתי בגורל. הגורל של יהושע כתוב בו, על **פי** הגורל. על **פי** הגורל ודאי, שהגורל אמר, זהו חלק של יהודה זהו חלק של בנימין וכו' וכן כולם. אף כאן, כיון שהכהן נתן ידיו, היו הגורלות מדלגים ועולים ביד הכהן ובאים במקומם. ז"ש והשעיר אשר עלה עליו הגורל, **עלה** עליו ודאי. דהיינו שעלה מעצמו.

פסקה רלח

ולא דא בלחודוי, וכו': ולא זה בלבד, אלא בכל זמן שהמקטרג מוכן וניתנה לו רשות, צריכים לשים לפניו במה שיתעסק, ויעזוב את ישראל. ביום הזה, ביוה"כ, מוכן המקטרג

לרגל את הארץ. ז"ש ויאמר ה' אל השטן מאין תבא. והרי למדנו, מהו, משוט בארץ. אלא זה קטיגור הגדול המקטרג של ישראל.

פסקה רלט

והא אתערו חברייא וכו': והרי העירו החברים, בשעה ההיא שישראל היו מוכנים לעבור את הים ולהפרע ממצרים. אמר המקטרג, אני עברתי בארץ הקדושה, ואני רואה, שאין אלו ראוים לכנוס בתוכה, אם אתה דן דין, הרי דיניהם כאן כמו המצרים, מה נשתנו אלו מאלו, או ימותו כולם יחד, או יחזרו כולם למצרים. ולא אתה הוא שאמרת, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, והרי לא עברו מהחשבון אלא ר"י שנים, ולא יותר.

פסקה רמ

אמר קב"ה מאי וכו': אמר הקב"ה, מה אעשה, התעסקות צריכים להביא כאן, ולקרב לפניו. אתן לו במה שיתעסק, ויעזוב את בני. והנה נמצא במי שיתעסק. מיד אמר לו, השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בארץ, ומיד הפסיק בדברים את הקטגור. ויען השטן את ה' ויאמר החנם ירא איוב אלקים.

פסקה רמא

לרעיא דבעי לאעברא וכו': בדומה לרועה, שרצה להעביר צאנו דרך נהר אחד, עבר זאב להצר את צאנו. הרועה שהיה חכם, אמר, מה אעשה, הרי בעוד שאני מעביר הטלאים הוא ישחית את צאני. נשא עיניו וראה בין הצאן, תיש אחד מאלו תישי השדה, שהיה גדול וחזק. אמר אשליך את זה לפניו, ובעוד שיתרוצצו זה עם זה, אעביר את כל צאני, וינצלו ממנו.

פסקה רמב

כך קב"ה אמר וכו': כך הקב"ה. אמר, הרי ודאי תיש גדול תקיף וחזק אשליך לפניו, דהיינו איוב, ובעוד שהוא יעסוק בו יעברו בני את הים, ולא ימצא קטגור עליהם. מיד ויאמר ה' אל השטן השמת לבך. עד שהקב"ה חיבר אותם יחד, שכתוב, הנו בידך. ובעוד שהוא עסוק בו, עזב את ישראל, ולא אמר קטרוג עליהם.

פסקה רמג

אוף הכי בהאי וכו': אף כך, ביום הזה, ביוה"כ, השטן מוכן לרגל הארץ, וצריכים לשלוח לפניו במה שיתעסק, ובעוד שהוא יתעסק בו יעזוב את ישראל. ומשל אומרים, הנקלה שבבית המלך, תן לו מעט יין, וישבחך לפני המלך. ואם לא, יאמר לשון הרע עליך אל המלך. ולפעמים לוקחים העליונים שבבית המלך את דבור הרע ההוא, והמלך עושה דין עליו.

פסקה רמד

ר' יצחק אמר וכו': רי"א בדומה לשוטה הנמצא לפני המלך תן לו יין, ואח"כ תאמר לו ותראה לו, כל אלו התועבות שעשית וכל אלו הרעות, והוא יבא וישבחך, ויאמר שלא נמצא בעולם כמותך. אף כאן, הרי הקטגור נמצא תמיד לפני המלך, ישראל נותנים לו מנחה הזו, השעיר לעזאזל, ובמנחה הזו, כתב הכתוב בו כל הרעות וכל התועבות וכל העונות שעשו ישראל, והוא בא ומשבח את ישראל, ונעשה סנגור עליהם, והקב"ה מחזיר הכל לראש הרשעים של עמו, משום שכתוב, כי גחלים אתה חותה על ראשו.

פסקה רמה

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, אוי לו לעמו של עשו, בשעה ששולחים שעיר הזה אל המלשין הממונה עליהם. דהיינו סמאל שרו של עשו, שבשבילו בא לשבח את ישראל, והקב"ה מחזיר כל אלו העונות על ראש עמו, משום שכתוב, דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. א"ר יהודה אם היו יודעים העכו"ם משעיר הזה לא היו מניחים לישראל יום אחד בעולם.

פסקה רמו

ת"ח כל ההוא וכו': בוא וראה כל אותו היום, הוא מתעסק עם שעיר ההוא, ואז הקב"ה מכפר לישראל, ומטהר אותם מכל, ולא נמצא קטגור לפניו. אחר כך הוא בא ומשבח את ישראל. ואז שאל אותו הקב"ה, כש"א, ויאמר ה' אל השטן מאין מבא. והוא משיב בשבחם של ישראל, וקטגור נעשה סנגור, והולך לו.

פסקה רמז

כדין קב"ה אמר וכו': אז אמר הקב"ה לע' שרים המסבבים את הכסא שלו, שה"ס ב"ד של מעלה, הראיתם את המלשין הזה, איך עומד תמיד להלשין על בני, הרי שעיר אחד הנמצא אצלו, בכתב, שכל עונותיהם וכל תועבותיהם וכל מה שחטאו ופשעו לפני, והוא קבל אותם עליו. אז הסכימו כולם שיחזרו אלו העונות על עמו.

פסקה רמח

ר' אבא אמר וכו': רא"א, כל אלו עונות וחטאים מתדבקים בו תחלה, כמ"ש ותשליך במצולות ים כל חטאתם, ואח"כ כולם חוזרים על ראשיהם של עמו, ז"ש, ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה. ביום הזה מתעטר הכהן בעטרות עליונות, והוא עומד בין העליונים והתחתונים, ומכפר עליו, ועל ביתו, ועל הכהנים, ועל המקדש, ועל כל ישראל.

ביאור המאמר. כל העונשים שבעולם הם באים מב' מיני דינים, א' דינים דדכורא, ששורשם הוא המשכת הארת חכמה שבשמאל ממעלה למטה. ב' הוא דינים דנוקבא,

ששורשם הוא גילוי המנעולא למעלה במלכות, בסוד לא זכה הא רע. (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא) וע"י תפלות ותשובה וקדושת היום זוכים ישראל להטהר מכל הדינים והעונשים, ונקבעת להם הטהרה ע"י שליחת העזאזל המדברה כי בסוד הגורלות נמשכה להם הארת השמאל, ששעיר לחטאת הוא סוד המשכת הקדושה, שהיא ממטה למעלה, וזהו חלקם של ישראל. והשעיר לעזאזל, ה"ס המשכת הסטרא אחרא, שהיא ממעלה למטה, שאנו מעוררים אותה עם הגורל לעזאזל, ומשלחים אותו אל ארץ גזרה. דהיינו למקום שליטת סמאל ועמא דעשו. המשיכים את החכמה ממעלה למטה, שממנו נמשכים העונשים הגדולים. וכיון שנקבעה תשובת ישראל בזה, להפרד ממעשה הרשעים, נתבטל מהם כל הדינים דדכורא, והם ממשיכים כל המוחין הקדושים בסוד השעיר לחטאת. אמנם תחילה צריכים להדביק גם הדינים דנוקבא בעזאזל, בסוד ותשליך במצולות ים כל חטאתם. כי גרעון מושך גרעון (כנ"ל באות רל"ה ע"ש) ואח"כ שולחים אותו לארץ גזרה, שיפרדו הדינים מישראל, ויחולו על אלו שמושכים הארת השמאל ממעלה למטה, שהם סמאל והעם שלו שהוא עמא דעשו. וז"ש, **כל אינון חובין וחטאין מתדבקין ביה**, שתחילה צריכים להתדבק בו כל החובות והחטאים הן הנמשכים מדינין דדכורא והן הנמשכים מדינין דנוקבא, שהוא בסוד גרעון מושך אליו גרעון **כמה דכתיב, ותשליך במצולות ים כל חטאתם**. (כנ"ל באות רל"ה) **ולבתר כלהו מתהדרן ברישיהון דעמיה**, ואח"כ שולחים אותו לארץ גזרה, לרשות סמאל ועמו, הדבקים בעזאזל, שדרכם להמשיך ממעלה למטה, ואז כל הדינים נופלים על ראשיהם, הן דינים דנוקבא והן דינים דדכורא. אמנם עוד היה יכול המקטרג לקטרג על ישראל, ולגלות בשורשם במלכות את נקודת המנעולא, שכל האורות מסתלקים בסבתה (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא) ומכ"ש ביום הכפורים שניתנה לו רשות להמקטרג לגלות זה. והוא מחמת שברה"ש בסוד תקיעת שופר כבר נתגלה המנעולא, כנ"ל (ויקרא אות ש"ט) שבזה ניתנה לו רשות להזכיר זאת. וז"ש (באות רל"ו) **אבל בגין דסמאל זמין האי יומא בדלטורא**, דהיינו מחמת שכבר נתגלתה ברה"ש, **ובגין דלא יהא ליה פטרא יהבין ליה חולקא בהאי**, וכדי שלא יהיה לו פתחון פה להלשין נותנים לו חלק בזה, בשעיר לעזאזל. כי הס"א נקרא קץ כל בשר, משום שחפצו תמיד בבשר, שפירושו שכל חפצו ותשוקתו הוא להמשכת החכמה שבשמאל ממעלה למטה, (כמ"ש בפרשת נח דף מ"ח ד"ה ת"ח ע"ש) ולפיכך כשאנו מעוררים בעדו השעיר לעזאזל ושולחים לו את זה, הרי זה מתנה חשובה מאד, ואם יקטרג על ישראל לגלות המנעולא שבמלכות, אז יסתלקו כל האורות מהמלכות וגם החלק שלו מעזאזל יסתלק ויאבד, ומתוך פחדו זה הוא ירא לפתוח פיו, ולא עוד אלא

בכדי שיהיה בטוח בהארתו זו עוד הוא משבח את ישראל, וז"ש (באות רמ"ד) **לשטיא דקאים קמי מלכא, הב ליה חמרא**, וכו' **והוא ייתי וישבחך ויימא דלא ישתכח בעלמא כוותך**, כי הוא יפחד שלא יאבד היין המשכר שנתנו לו, שה"ס הארת העזאזל כנ"ל. וז"ש, (באות רמ"ה) **אלמלא הוו ידעי עכו"ם מהאי שעיר** דהיינו, שהארה זו שאנו נותנים להשר שלהם, מושך עליהם כל הדינים הנ"ל, שהיו צריכים לבא על ישראל, **לא שבקין לון וכו'**.

פסקה רמט

תאנא בשעתא דעאל וכו': למדנו, בשעה שנכנס הכהן עם דם הפר, היה מכוון בראש האמונה, דהיינו בג' ראשונות, כח"ב, ומזה באצבעו, כמ"ש, והזה אותו על הכפרת לפני הכפרת. דהיינו אחת למעלה ושבע למטה. ואיך עשה. טבל בדם בראש האצבע, ומזה כמצליף בטפות שבאצבע לצד הכפורת, כלומר שלא הפיל הטפות על הכפורת ממש, אלא לצד הכפורת, והטפות נופלות על הארץ. הזה והתכוון והתחיל למנות, אחת, אחת ואחת. **אחת**, בלבדה, דהיינו אחת הכוללת הכל, אחת, שהיא שבח הכל, אחת שהכל פונים כנגדה, אחת, שהיא ראש הכל, דהיינו ספירת הכתר. ואח"כ אחת **ואחת**, שהם חכמה ובינה, שהם שורים יחר ברצון, באחוה, ואינם נפרדים זמ"ז לעולם. **בסים** פירושו טבל, לפי הענין. **בקפטא** פירושו בראש, עי' מעריך לרמד"ל ערך קפט. **כמצליף** עי' פירש"י (יומא טו.)

פסקה רנ

בתר דמטא להאי וכו': אחר שהגיע אל **ואחת** הזו, שהיא אמא של הכל, דהיינו בינה, הוא מתחיל למנות מכאן, מבינה, **בחבור**, וסופר ואומר, אחת ושתים, דהיינו **שמחבר** בינה עם שתים, שהם חסד וגבורה. אחת ושלש, שמחבר הבינה עם חג"ת. אחת הארבע, שמחבר הבינה עם חג"ת ונצח. אחת וחמש, שמחברה עם חג"ת נ"ה. אחת ושש, שמחברה עם חג"ת נה"י. אחת ושבע, שמחברה עם חג"ת נהי"מ. כדי להמשיך ולהוביל את **אחת** הזו, שהיא אמא עליונה, דהיינו בינה, במדרגות הידועות, כנ"ל, אל הכתר של אמא התחתונה, שהיא מלכות, ולהמשיך נהרות עמוקים שהם אורות הבינה, ממקומם, לכנסת ישראל, שהיא המלכות. וע"כ ביום הזה מאירים ב' אורות יחד, שהם אמא עלאה המאירה לאמא תתאה, בינה למלכות, וע"כ כתוב יום הכפורים, לשון רבים, כמו שאמרנו. (לעיל אות רכ"ד).

פסקה רנא

א"ר יצחק קפטרא וכו': אר"י, שלשלת אחת היתה קשורה ברגליו של הכהן בשעה שנכנס לקדש הקדשים, שאם ימות שם יוציאוהו לחוץ. כי היה אסור לכנוס שם. ובמה יודעים אם הוא חי או לא, בלשון של זהורית נודע וניכר, כשלא נהפך הצבע שלו ללבן, נודע באותה שעה, שהכהן נמצא בפנים, בחטא. ואם יצא בשלום, נודע וניכר בלשון של זהורית, שנהפך צבעו ללבן, אז היא שמחה בעליונים ותחתונים. ואם לא, כולם נמצאים בצער, והיו יודעים כולם שלא נתקבל תפלתם.

פסקה רנב

א"ר יהודה כיון וכו': אר"י, כיון שהיה נכנס וסגר עיניו שלא להסתכל במקום שאינו צריך, והיה שומע קול כנפי הכרובים שהיו מזמרים ומשבחים, היה הכהן יודע שהכל הוא בשמחה ויצא בשלום. ועם כל זה, בתפלתו היה יודע, כי הדברים יצאו מפיו בשמחה, ומתקבלים ומתברכים כראוי, ואז שמחה היא בעליונים ובתחתונים.

פסקה רנג

רבי אלעזר שאל וכו': ר"א שאל לר' שמעון אביו, יום הזה, דיוה"כ, למה תלוי במקום ההוא, בבינה, שהמלכות עולה לבינה, שה"ס השמאל, ולא במקום אחר, שהרי יפה היה שיהיה בהמדרגה שהמלך שרוי בה יותר מכל, דהיינו שתזדווג עם ז"א בעלה, שה"ס הימין. א"ל ר' שמעון, אלעזר בני, ודאי כך הוא, שצריך להיות תלוי בבינה, ויפה שאלת.

פסקה רנד

ת"ח מלכא קדישא וכו': ומשיב, בוא וראה, המלך הקדוש עזב היכלו וביתו ביד המטרוניתא, שהיא המלכות, ועזב אצלה בניה, כדי להנהיגם ולהכותם ולשרות בתוכם. ואם הם זכאים, נכנסת המטרוניתא בשמחה וביקר אל המלך. ואם אינם זכאים היא והם מוחזרים בגלות. וכבר העמדנו, כמ"ש, משדד אב יבריח אם, שמבריחה לגלות. וכתוב, ובפשעכם שלחה אמכם.

פסקה רנה

וע"ד אית יומא וכו': וע"כ יש יום אחד בשנה, להשגיח בהם ולעיין במעשיהם. וכשמגיע יום ההוא, אמא עלאה, שהיא בינה, שכל החירות בידיה, דהיינו המוחין דהארת החכמה המלובשת בחסדים, שה"ס החירות, המבריחים ומכניעים כל הקליפות, נזדמנת כנגדו, כנגד יום ההוא, להסתכל בהם בישראל, דהיינו להשפיע להם, וישראל ממהרים ביום ההוא, בכמה עבודות בכמה תפלות, בכמה ענויים. וכולם הם בזכות. אז מזדמן להם חירות מהמקום שכל החירות היא ביד המטרוניתא, שהיא המלכות. דהיינו שהמלכות

עולה אל הבינה וכל החירות שבבינה מקבלת המלכות. בני המלך, דהיינו ישראל למטה, שהם בניה שנמסרו בידיה, כולם זכאים כולם בלי חטאים ובלי עונות, אז מזדווגת עם המלך, באור, בשמחה, בשלמות, וברצון, כי גידלה בנים למלך העליון כראוי. דהיינו שמתדבקת בימין. אמנם מטרם שישראל מקבלים טהרה וחירות מבינה, אין המלכות יכולה להזדווג עם ז"א ולקבל מן הימין. ובזה מיושב שאלת ר' אלעזר בנו.

פסקה רנו

וכד האי יומא וכו': וכשיום ההוא אינו נמצא כראוי, אוי להם, לישראל, אוי לשליחם, דהיינו הכהן הגדול, אוי שהמטרוניתא נתרחקה מן המלך, ואמא עלאה, שהיא בינה, נסתלקה ואין החירות יוצא ממנו אל העולמות. אשרי הם ישראל שהקב"ה לימד אותם דרכיו כדי להנצל מן הדין וימצאו זכאים לפניו. ז"ש, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם. וכתוב, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם וגו'.

פסקה רנז

ובחמשה עשר יום לחדש השביעי וגו': ר' יוסי שאל לר' אבא. אמר לו, אלו חמשה עשר יום, מה הם אומרים. אמר לו. ודאי סוד יקר הוא. בוא וראה בין למעלה ובין למטה, כל אחד ואחד בדרכו נוסע, ובדרכו יושב, ובדרכו נתעורר, ועושה מה שעושה. כלומר שאין דבר אחד דומה לחבירו בין למעלה ובין למטה. **עשור** הזה הוא מכנסת ישראל, דהיינו שרומז על המלכות, כי יום העשירי עומד בספירה העשירית, שהיא מלכות. וע"כ נאמר, בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית וגו'. משום כי **בעשור** היא מלכות, וכיון שכבר נשלמו בעשרת הימים עשר הספירות, ע"כ ויקחו להם וגו'. ויום ההוא, העשירי בחדש, הוא שלה. **וחמשה** ימים האחרים הם של המלך, שהוא ז"א. יום ההוא שבא עליה, וממלא אותה באורותיה, וע"כ בחמשה עשר יום המלכות במלואה, כי ביום החמישי, שנגמרו ה' ספירות דז"א, יושב בו המלך על הכסא, שהיא המלכות. שז"ס סיהרא באשלמותא.

פירוש. עשרת הימים רומזים על עשר ספירות שבמלכות, המלבשת מחזה ולמטה דז"א, ועד אז, אין לה עוד מה' ספירות שמחזה ולמעלה דז"א כלום, שהם חב"ד וחו"ג, כי ת"ת שמחזה ולמעלה ודעת, נחשבים לספירה אחת, כי ת"ת העולה לבינה נעשה בה לדעת. ועם חו"ג, הם שלשה, ועם חו"ב, הם חמשה. אלא בעבור עוד חמשה ימים לחדש, היא משגת מה' ספירות עליונות שמחזה ולמעלה דז"א, ונמצאת עמו בזווג. וע"כ נמצאת המלכות בחמשה עשר יום לחדש בכל השלמות. וז"ש, **האי עשור מכנסת ישראל אינון**, שעשר לחדש היא עשר ספירות דמלכות, המגיעה עד החזה דז"א. **וחמשה**

יומין אחרנין דמלכא הוא, וחמשה הנוספים על עשור לחדש, הם ה' ספירות חב"ד חו"ג שמחזה ולמעלה דז"א. **ההוא יומא דאתי עלה**, שבמלאת חמשה עשר יום ז"א מזדווג עמה ומשפיע לה מה' ספירות שמחזה ולמעלה שלו. **דהא חמשאה ביה יתיב מלכא בכורסייא**, כי החמישי, שהוא ז"א, המלך משפיע בו אל הכסא שלו שהוא המלכות, שמשפיע לה מה' ראשונות.

פסקה רנח

ובכל אתר בעשור וכו': ובכל מקום, בעשור, הוא של המטרוניתא, דהיינו המלכות. חמשה עליהם הם של המלך, דהיינו ה' ספירות ראשונות דז"א, שהוא יום ההוא הבא עליה, שהוא ז"א. ומשום זה, חמשה ימים מחדש סיון הוא לקבלת התורה. שיורה על ה' ראשונות דז"א שהשפיעו במתן תורה. ואם תאמר שבשביעי היה צריך ליתן התורה, דהיינו בזמן ששני האבות, שהם אבא ואמא, נמצאים מלובשים בו, בז"א. כי המלך כשהוא בהם אז מתעטר מכל וראוי לתת התורה. ומשיב, דבר אחד הוא, חמישי ושביעי.

פסקה רנט

ת"ח חמישאה דיליה הוא וכו': בוא וראה, חמישי, שלו הוא ודאי, כמו שאמרנו, שיורה על ה' ספירות שלו חב"ד חו"ג. ואז מאיר אבא לאמא ומאירים ממנה חמשים שערים, להאיר לחמישי, שנ' שערי בינה מאירים לה' ספירות עליונות דז"א, ואע"פ שאבא ואמא מאירים בתוכו אין אנו מדברים אלא מספירות חב"ד חו"ג שלו בלבד, וע"כ הוא נשלם בחמישי. ואם נאמר שהוא שביעי. הוא משום שהמלך נמצא בשלמות של האבות המאירים בו, כנ"ל, שחמשה שלו עם אבא ואמא הם ז'. ועוד שהוא יורש עטרה מבינה, שנקראת שביעי, שאם מתחילים לספור מיסוד נמצאת הבינה ספירה השביעית. כמו שכתוב, צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו וגו'. וע"כ ביום השביעי הוא יום שהבינה מעטרת את המלך, שהוא ז"א בעטרותיו. וגם אז יורש המלך את אבא ואמא שמזדווגים ומאירים בתוכו יחד כנ"ל, שעם החמשה של עצמו הם ז' וע"כ הכל תלוי באחד. כלומר הכל רומז על שלמות ז"א, דהיינו בשעה שהוא מלביש או"א, אלא כשחושבים רק הספירות שהם שלו ודאי, אז הוא שלם בחמישי. וכשחושבים גם או"א המלובשים בו, אפשר לומר שהוא שלם בשביעי. ושניהם רומזים על אותו הדבר.

פסקה רס

[א] **ובחמשה עשר יום**: ר' יהודה פתח, וישמע הכנעני מלך ערד. למדנו, ג' מתנות עליונות נזדמנו לישראל על ידי ג' אחים, משה אהרן ומרים, מן, בזכות משה. ענני כבוד, בזכות אהרן. באר, בזכות מרים וכולם אחוזים למעלה. מן, בזכות משה. שכתוב, הנני

ממטיר לכם לחם מן השמים. **מן השמים**, זהו משה. דהיינו שהוא מרכבה לז"א שנקרא משה, ונקרא שמים.

[ב] **ענני כבוד** וכו': ענני כבוד בזכות אהרן, שהוא מרכבה לחסד, שכתוב אשר עין בעין נראה אתה ה' **ועננך** עומד עליהם וגו'. וכתוב, וכסה **ענן** הקטרת, מה להלן, בקטרת, הוא ז' עננים אף כאן, בועננך עומד על הם, הם ג"כ שבעה עננים, כי בקטרת היו ז' עננים מקושרים יחד, ואהרן הוא הראש לכל השבעה עננים, כי ז' עננים ה"ס חג"ת נהי"מ ואהרן שהוא מרכבה לחסד הוא ספירה ראשונה מהם, והוא קשור בו לששה עננים אחרים, שהם ג"ת נהי"מ, בכל יום. וע"כ נחשבים העננים שהם בזכות אהרן, להיותו בחינת חסד שהוא ראש העננים, וכולל אותם.

פסקה רסא

באר בזכות מרים וכו': באר הוא בזכות מרים. שמרים היתה מרכבה למלכות, כי היא ודאי נקראת באר. ובספר אגדה למדנו, ותתצב אחותו מרחוק לדעה וגו'. זו היא באר מים חיים, דהיינו מלכות, והכל קשר אחד, כי מרים היתה קשורה במלכות. מתה מרים, נסתלקה הבאר. שכתוב, ולא היה מים לעדה. ובשעה ההוא רצתה באר אחרת להסתלק, שהיא המלכות, שהיתה מצויה עם ישראל. אלא כשראתה ששה עננים, שהם חג"ת נה"י שהיו קשורים עליה, על הענן דמלכות, שהוא בחינתה, נתקשרה המלכות בהם.

פסקה רסב

מית אהרן אסתלקו וכו': מת אהרן, נסתלקו אלו ענני כבוד, ונסתלק עמהם הענן הזו', שהבאר שהיא מלכות, נתקשרה בו, כנ"ל, בא משה והחזירם להם. ז"ש עלית למרום שבית שבי לקחת כמתנות באדם. **לקחת מתנות**, ודאי. שהם אלו המתנות שהיו בתחילה, דהיינו הבאר והעננים.

פסקה רסג

באר דא באר וכו': באר, זו הבאר של יצחק, כלומר המלכות נקראת באר, בשעה שמקבלת הארת חכמה משמאל, שנקרא יצחק. עננים אלו עננים דאהרן. כלומר שעננים הם חסדים כי הם בחינות אהרן שהוא חסד. ובזה מובן מה שאומר (באות רס"א) שמלכות דבאר נתקשרה במלכות דעננים, כי הן משונות זו מזו, שזו הוא חסד דמלכות. וזו היא גבורה דמלכות. א"ר יצחק מפני מה זכה אהרן לזה. שימשכו ענני הכבוד לישראל בזכותו. הוא משום שהוא קשור בעננים, כלומר שהוא מדת החסד כמוהם. והוא, להיותו מרכבה לחסד דז"א שהוא ראש העננים, היה מקשר ומיחד בכל יום ויום כולם כאחד, שיתברכו כולם על ידיו.

פסקה רסד

ת"ח על כל וכו': בוא וראה, על כל חסד שעשה הקב"ה עם ישראל, קשר עמו ז' ענני כבוד, שהם כננד חג"ת נה"מ, וקשר אותם בכנסת ישראל, שהיא המלכות, כי הענן שלה, שהוא מלכות דעננים, היה קשור בששה האחרים, חג"ת נה"י, ובכל שבעה העננים הלכו ישראל במדבר. מה הטעם. הוא משום שכולם היו קשרי האמונה, שהיו דבוקים במלכות הנקראת אמונה. ועל זה, אומר הכתוב, בסוכות תשבו שבעת ימים, שה"ס ז' ענני הכבוד שהלכו עם ישראל במדבר. מה זה מלמדנו. ומשיב, משום שכתוב, **בצלו** חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי. שה"ס, צל ענני הכבוד וה"ס, צל סוכה. וצריך האדם להראות את עצמו, שהוא יושב תחת צלה של האמונה.

פסקה רסה

תא חזי כל וכו': בוא וראה, כל אלו השנים שנמצא אהרן, היו ישראל בצל האמונה, תחת אלו ז' העננים, אחר שמת אהרן נסתלק ענן אחד, שהוא החסד דעננים, שהיה מדתו, שהיא הימין של כולם, כלומר שכולם היו בחינות חסדים שהם כלולים בצד ימין, אלא החסד שבהם, הוא יותר ימין מכולם, כי כולם כלולים בו, והם בחינת ז"ס הכלולות בספירת החסד. ועל כן, כשנסתלק זה, דהיינו החסד דעננים, נסתלקו כל שאר העננים עמו, להיותם ששה הספירות הכלולות בו, ונראו כולם בחסרון מישראל. והרי העמדנו, שכתוב, ויראו כל העדה כי גוע אהרן, אל תקרי ויראו, אלא וייראו, דהיינו שהלך מהם הצל של העננים ונראו לעין. מיד וישמע הכנעני מלך ערד יושב הנגב כי בא ישראל דרך האתרים. שמע שנסתלקו ענני הכבוד, ומת מורה דרך הגדול, שכל אלו העננים היו מקושרים בו. **תייר**, פירושו מורה דרך, כי על עינים הייתי לעור מתרגם תייר הויתי (איוב כ"ט ט"ו).

פסקה רסו

א"ר יצחק וכו': אר"י, הכנעני מלך ערד יושב הנגב ודאי, וכשבאו אלו המרגלים ששלח משה, אמרו, עמלק יושב בארץ הנגב. כדי לשבור לבם. כי בעמלק נשבר כוחם תחילה.

פסקה רסז

א"ר אבא וכו': אר"א, וישמע הכנעני, מה ענינו של כנעני כאן, שבא אחר שנסתלקו העננים. ומשיב, אלא כנען כתוב בו, ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו, ולמדנו כאן, בהכתוב וישמע הכנעני, שמי שמוציא עצמו מצל האמונה הוא ראוי להיות עבד, לעבדי עבדים, דהיינו לכנענים, ז"ש, וילחם בישראל וישב ממנו שבי, שלקח לעצמו עבדים מישראל.

פסקה רסח

וע"ד כתיב כל וכו': וע"כ כתוב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. כי כל מי שהוא משורש וגזע קדוש מישראל, ישבו בסוכות תחת צל האמונה. ומי שאינו מגזע ושורש הקדוש של ישראל, לא ישב בהם, ומוציא את עצמו מתחת צל האמונה.

פסקה רסט

כתיב, **כנען בידו** וגו': כתוב, כנען בידו מאזני מרמה, זהו אליעזר עבד אברהם. ובוא וראה, כתוב, ארור כנען. ומשום שכנען הזה שהוא אליעזר, זכה לשמש את אברהם, כיון ששימש את אברהם, וישב תחת צל האמונה, זכה לצאת מאותה הקללה שנתקלל, ולא עוד, אלא שכתוב בו ברכה, שכתוב, ויאמר בא ברוך ה'. מהו מלמדנו. הוא, שכל מי שיושב תחת צל האמונה, מנחיל חירות לו ולבניו לעולם, ומתברך בברכה עליונה. ומי שמוציא את עצמו מצל האמונה, מנחיל גלות לו ולבניו. שכתוב, וילחם בישראל וישב ממנו שבי.

פסקה רע

בסכות תשבו וכו': בסכות תשבו, חסר ו' בהמלה סוכות, והוא משום שסכות זה רומז רק לענן אחד בלבד, שהוא חסד, שכל ששה עננים קשורים בו, וע"כ הם ז' ימים, שכתוב, כי ענן ה' עליהם **יומם**. וכתוב, ובעמוד ענן אתה הולך לפניהם **יומם**, זה הוא ענן של אהרן, שהוא חסד, שנקרא **יומם**. שכתוב, יומם יצוה ה' חסדו. ענן אחד, שהוא חסד, לוקח עמו חמש עננים אחרים שהם, גבורה, ת"ת, נה"י, והם ששה, וענן אחר, שכתוב בו ובעמוד אש לילה, שהוא המלכנת, הוא מאיר לישראל מן ההארה של אלו ששה עננים.

פסקה רעא

בסוכות תשבו שבעת ימים וגו': מצוה זו היא לישב בסוכה. והרי העמדנו, שהוא כדי להראות שישראל יושבים בסוד האמונה, שה"ס צל סוכה, בלי יראה כלל מקטרוגים, כי המקטרג כבר נפרד מהם, ביום הכפורים ע"י השעיר לעזאזל. וכל מי שהוא בסוד האמונה יושב בסוכה. כמו שהעמדנו, שכתוב, כל האזרח בישראל ישבו בסכות, דהיינו, מי שהוא בסוד האמונה, ומזרע ושורש של ישראל ישבו בסכות. וסוד הזה מובא בכמה מקומות.

פסקה רעב

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זו, היא, להקריב קרבן בכל יום, מז' ימי הסוכות, וקרבן זה שיהיה חלק לכל, בשמחה של בניו, כי ע' פרים הם כנגד ע' שרים של אומות העולם. משום שכולם אחוזים באילן, שהוא ז"א, כי הענפים שלמטה הנמשכים משרש

האילן, כולם מתברכים בשביל האילן, ואע"פ שאין בהם תועלת, הם ג"כ מתברכים כולם. ושמחת ישראל היא באביהם של מעלה, דהיינו בשורש האילן, והם נותנים חלק מן הברכות לכל אלו שאר העמים, שיש להם אחיזה ומתאחזים בישראל.

פסקה רעג

וכל אלין קרבנין וכו': וכל אלו הקרבנות, הע' פרים, הוא לתת מזון לכל אלו הממונים של שאר העמים. כי מתוך האהבה שהקב"ה אוהב את בניו, רוצה שכל השרים יהיו אוהבים שלהם. וזה סוד, ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. דהיינו אפילו כל אלו מקטרגים העליונים, כולם חוזרים להיות אוהבים לישראל. כשהכחות של מעלה חוזרים להיות אוהבים לישראל, כל אלו שלמטה על אחת כמה וכמה.

פסקה רעד

ואי תימא להון וכו': ואם תאמר, שלהם, לע' שרים, היו מקריבים הקרבן, אינו כן, אלא הכל להקב"ה עולה ונקרב, והוא מחלק מזון לכל ההמונים של צדדים האחרים, דהיינו השרים של ע' האומות, שיהנו באותה המתנה של בניו, ויחזרו להיות אוהבים שלהם, וידעו למעלה ולמטה שאין עם כעם ישראל, שהם חלקו ונחלתו של הקב"ה. ומתעלה הכבוד של הקב"ה למעלה ולמטה כראוי. וכל ההמונים העליונים פותחים ואומרים, ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה רעה

רבי אלעזר פתח וכו': רא"פ, כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך וגו'. מקרא זה נאמר על כנסת ישראל, שהיא המלכות, בשעה שהיתה הולכת עם ישראל במדבר. **זכרתי לך חסד**, זהו ענן של אהרן, שהוא חסד, שנסע בחמש עננים אחרים, ג"ת נה"י, שנתקשרו עליך והאירו עליך. **אהבת כלולותיך**, שאלו העננים שכללו אותך, והעטירו אותך והתקינו אותך ככלה תעדה כליה. וכל כך למה. הוא משום **לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה**. דהיינו משום שהלכה עם ישראל במדבר.

פסקה רעו

ת"ח בשעתא דב"נ וכו': בוא וראה, בשעה שאדם יושב במדור הזה, בסוכה, שהוא צל האמונה, השכינה פורשת כנפיה עליו מלמעלה, ואברהם שהוא חסד, וחמשה צדיקים אחרים שהם סוד גבורה ת"ת ונה"י, עושים משכנם עמו. א"ר אבא, אברהם וחמשה צדיקים, ודוד המלך, שהוא מלכות, עושים משכנם עמו. ז"ש, בסכות תשבו שבעת ימים. שבעת ימים כתוב הרומזים על חג"ת נהי"מ, ולא בשבעת ימים, כעין זה כתוב, כי ששת ימים עשה ה' את השמים וגו'. שלא כתוב בששת ימים, שהיינו ג"כ להיותם מורים

על ששת ימים העליונים חג"ת נה"י שהם עשו את השמים ואת הארץ. (עי' וארא אות ק"פ) וצריך האדם לשמוח בכל יום ויום בפנים שמחים באלו האורחים, חג"ת נהי"מ השורים עמו.

פסקה רעז

ואמר ר' אבא וכו': וא"א, כתוב, בסכות תשבו שבעת ימים, ואח"כ ישבו בסכות. בתחילה אומר **תשבו** ואח"כ **ישבו**. ומשיב, אלא הראשון, הוא להאורחים, חג"ת נהי"מ, ע"כ מדבר הכתוב לשון נכח. **תשבו**. והשני הוא לבני העולם, ע"כ מדבר הכתוב לשון נסתר, **ישבו**. הראשון הוא להאורחים, כמו רב המנונא סבא, כשנכנס לסוכה, היה שמח ועומד על פתח הסוכה מבפנים, ואמר, נזמן את האורחים. וערך השלחן, ועמד על רגליו, ומברך לישב בסוכה, ואומר, בסכות תשבו שבעת ימים. שבו אורחים העליונים, שבו. שבו אורחי האמונה, שבו. והרים ידיו ושמח ואמר, אשרי חלקנו אשרי חלקם של ישראל שכתוב, כי חלק ה' עמו וגו'. והיה יושב.

פסקה רעח

תניינא לבני עלמא וכו': השני, שהכתוב אומר ישבו, לשון נסתר, שהוא לבני העולם. היינו כי מי שיש לו חלק בעם ובארץ הקדוש, יושב בצל האמונה לקבל האורחים, לשמוח בעולם הזה ובעולם הבא. וצריכים לשמח את העניים. מהו הטעם. הוא משום שחלקם של אלו האורחים שהזמין לסעודתו, שייך לעניים. ואותו היושב בצל הזה של האמונה, ומזמין האורחים העליונים האלו, אורחים של האמונה, ואינו נותן להם חלקם מן הסעודה, דהיינו לעניים, כל האורחים עומדים ממנו, ואומרים אל תלחם את לחם רע עין וגו'. נמצא ששלחן הזה שערך הוא שלו, של רע העין, ואינה של הקב"ה, עליו כתוב, וזריתי פרש על פניכם וגו'. פרש חגיכם, ולא חגי. אוי לאותו האדם, בשעה שאלו אורחי האמונה עומדים מעל שלחנו.

פסקה רעט

ואמר ר' אבא וכו': וא"א, אברהם, כל ימיו היה עומד בפרשת דרכים להזמין אורחים ולערוך שלחן להם. עתה, בסוכות, אם מזמינים לו ולכל הצדיקים, ולדוד המלך, ואין נותנים להם חלקם, עומד אברהם מעל השלחן, וקורא, סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה. וכולם מסתלקים אחריו. יצחק אמר, ובטן רשעים תחסר. יעקב אמר, פתך אכלת תקיאנה. ושאר כל הצדיקים, דהיינו משה ואהרן, אומרים, כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום.

פסקה רפ

דוד מלכא אמר וכו': דוד המלך אמר, ומשלים את דיניו, שכתוב, ויהי כעשרת הימים ויגוף ה' את נבל וימת. שואל, מה זה אומר. ומשיב, משום שדוד בקש את נבל שיקבל אותו לאורח, והוא לא רצה. וכן זה, היושב בסוכה, הזמין אותו, את דוד המלך, ולא נתן לו חלקו, ע"כ דוד המלך קורא עליו את המקרא הזה של נבל. ובאלו עשרת הימים, שדוד המלך, שהוא מלכות, דן את העולם, דהיינו בעשרת ימי תשובה, נדון עליו אותו האדם, שגמל לו רע יותר מנבל. כי הזמינו ואינו נותן לו חלקו. ונכל עכ"פ לא הזמינו.

פסקה רפא

א"ר אלעזר וכו': אר"א התורה לא הטריחה את האדם לתת יותר אלא כמה שיכול. שכתוב, איש כמתנת ידו וגו'. ואל יאמר אדם, אוכל ואשבע וארוה תחילה, ומה שישאר אתן לעניים, אלא תחילת הכל הוא של האורחים, ואם משמח את האורחים ומרוה אותם, הקב"ה שמח עמו, ואברהם קורא עליו, אז תתענג על ה' ויצחק קורא עליו, כל כלי יוצר עליך לא יצלח. א"ר שמעון, מקרא זה אומר לו דוד המלך, שהוא מלכות, משום שכל כלי זיין של המלך ומלחמות המלך בידיו של דוד נמסרו, אבל יצחק אומר, גבור בארץ יהיו זרעו וגו'. הון ועושר בביתו וגו'.

פסקה רפב

[א] **יעקב אמר, אז** וכו': יעקב אמר, אז יבקע כשחר אורך וגו'. כי יבקע, הוא אותיות, יעקב. שאר הצדיקים אומרים, ונחך ה' תמיד והשביע וגו'. דוד המלך אמר, כל כלי יוצר עליך לא יצלח, כי הוא נתמנה על כל כלי זיין שבעולם. אשרי חלקו של אדם שזכה לכל זה. אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא. עליהם כתוב, ועמך כלם צדיקים וגו'.

[ב] **פקודא דא ליטול** וכו': מצוה זו ליטול לולב ביום ההוא באלו המינים שלו. וסוד זה העמדנו והעמידו החברים, כמו שהקב"ה לוקח את ישראל באלו הימים ושמח בהם, אף כך ישראל לוקחים את הקב"ה לחלקם ושמחים בו. וזה סוד הלולב והמינים שבו. שהוא סוד צורת אדם, דהיינו ז"ס חג"ת נהי"מ, כי ג' הדסים כנגד חג"ת, ב' ערבות כנגד נו"ה, לולב יסוד, אתרוג מלכות. וכבר למדנו. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה רפג

ולקחתם לכם ביום הראשון וגו': ר"ש פתח, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. **כל הנקרא בשמי**, זהו אדם, שהקב"ה ברא אותו בשמו, שכתוב, ויברא

אלקים את האדם בצלמו, וקרא אותו בשמו, בשעה שהוציא אמת ודין בעולם ונקרא אלהים, דהיינו בתורה, שכתוב, אלהים לא תקלל.

פסקה רפד

קרא ליה בשמיה וכו': קרא אותו בשמו, שכתוב, ויברא אלקים את האדם בצלמו. ויפה הוא. הרי העמדנו, מה שכתוב, נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, נאמר בשעת הזווג של ז"א ומלכות. וכך הוא בזווג שניהם, הוא בצלם ודמות, כי צלם הוא מז"א, ודמות היא ממלכות, ואדם מדכר ונוקבא יצא, דהיינו מז"א ומלכות.

פסקה רפה

ויברא אלקים את האדם בצלמו: בספר של שלמה המלך מצאתי, שבשעה שנמצא זווג למטה, שולח הקב"ה צורה אחת כפרצופו של האדם, רשום חקוק בצלם, והוא נמצא על זווג ההוא, ואם היתה ניתנה רשות לעין לראות, היה האדם רואה על ראשו צלם אחד, רשום כפרצוף האדם, ובצלם ההוא נברא האדם, ועד שאינו עומד צלם ההוא, ששלח לו אדונו, על ראשו, ונמצא שם, לא נברא האדם. ז"ש ויברא אלקים את האדם בצלמו. (וביאור ענין הצלם תמצא לעיל פרשת ויחי דף ס"ד ד"ה ביאור).

פסקה רפו

ההוא צלם אזדמן וכו': צלם ההוא נזדמן לו עד שיוצא לעולם. כשיוצא לעולם, בצלם ההוא גדל, בצלם ההוא הולך. ז"ש, אך בצלם יתהלך איש. וצלם הזה הוא מלמעלה (כמ"ש שם).

פסקה רפז

בשעתא דאינון רוחין וכו': בשעה שאלו הרוחות יוצאים ממקומם, כל רוח ורוח נתתקן לפני המלך הקדוש בתקון יקר, באותו פרצוף הנמצא בעולם הזה. ומאותה הצורה ותקון היקר יוצא צלם ההוא. כי הצלם הוא לבוש לרוחו של האדם הנמשך יחד עם רוחו (כמ"ש שם) שהם כמו אור וכלי. וזה הוא שלישי לרוח. כלומר בחינה שלישית, כי רוח הוא ראשון, נפש הוא ב', וצלם הוא ג'. ומקדימה לבא לעולם הזה בשעה שנמצא זווג, ואין לך זווג בעולם שלא יהיה נמצא צלם בתוכו, אבל ישראל הקדושים, צלם הזה הקדוש, נמצא בהם ממקום קדוש, ובעכו"ם, הצלם שלהם הוא מאלו מינים הרעים, שמצד הטומאה הוא נמצא ביניהם. וע"כ אין צריך האדם לערב צלם שלו בצלם של עכו"ם, משום שזה קדוש וזה טמא. בוא וראה, מה בין ישראל לעמים עכו"ם וכו' כבר נדפס בפרשת ויחי מאות קצ"ו עד אות רל"ב.

פסקה רפח

דכתיב ביום השמיני וכו': שכתוב, ביום השמיני עצרת תהיה לכם (זה סיום מאמר הנ"ל בפרשת ויחי אות רל"א) כי יום הזה הוא מן המלך בלבד, הוא שמחתו בישראל. משל למלך שהזמין אורחים, השתדלו בהם כל בני היכלו, לבסוף, אמר המלך לבני היכלו, עד עתה אני ואתם השתדלנו כלנו בהאורחים, והקרבתם קרבנות על כל שאר העמים בכל יום, דהיינו ע' פרים, מכאן והלאה אני ואתם נשמח יום אחד, ז"ש ביום השמיני עצרת תהיה לכם. **לכם** פירושו, להקריב קרבנו עליכם. אבל אורחי האמונה, שנמצאו בז' ימי סוכות נמצאים עם המלך תמיד. דהיינו גם בשמיני עצרת, וביום שמחת המלך כולם מתאספים אליו ונמצאים עמו, וע"כ כתוב **עצרת**, שתרגומו כנישו. דהיינו אסיפה.

פסקה רפט

והאי יומא יעקב וכו': ויום ההוא, **יעקב**, שהוא ת"ת, הוא ראש אל השמחה, וכל שאר האורחים, אברהם יצחק משה אהרן יוסף דוד, שמחים עמו. ועל כן כתוב, אשריך **ישראל** מי כמוך. וכתוב, ויאמר לי עבדי אתה **ישראל** אשר בך אתפאר.

פסקה רצ

ויקחו אליך שמן זית וגו': א"ר אלעזר. הרי העמידוהו, אבל למה הסמיך הקב"ה פרשה זו לפרשת מועדים. ומשיב, אלא, כל הנרות העליונים, דהיינו הספירות, שה"ס המועדים, כולם הם נרות להדליק שמן המשחה העליון, דהיינו להמשיך שפע החכמה הנקרא שמן, וכבר למדנו, ועל ידי ישראל, מתברכים העליונים והתחתונים ונדלקים הנרות, כלומר שמאירים לעולם. כמו שהעמדנו, שכתוב, שמן וקטרת ישמח לב. דהיינו שמחת העליונים והתחתונים.

פסקה רצא

רבי אבא פתח וכו': ר"א פתח, שמחו בה' וגילו צדיקים. וכתוב, זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו. והעמידוהו, כי בהקב"ה צריכים לשמוח ולהאיר הפנים, וימצא האדם בשמחה, משום ששמחה ההיא, של הקב"ה היא. שכתוב, נגילה ונשמחה בו. **בו** היינו ביום. **בו**, היינו בהקב"ה. והכל הוא דבר אחד.

פסקה רצב

שמחו בה': היינו שכשהדינים נשקטים, והרחמים מתעוררים, וכשמתעוררים הרחמים, אז, **וגילו צדיקים**, צדיק וצדק, שהם יסוד ומלכות, מתברכים יחד. שהם נקראים צדיקים, כמו שלמדנו, כי אלו מתברכים להשפיע אל העולמות, ושמחים לכל העולמות. **והרנינו כל ישרי לב**, אלו הם בני האמונה, שיתקשרו בהם, ביסוד ומלכות.

פסקה רצג

ובכלא בעי עובדא וכו': ובכל דבר, צריכים מעשה למטה כדי לעורר למעלה. בוא וראה, מי שאומר, שאין צריכים מעשה בכל דבר, או דיבורים להוציאם ולעשות קול, כדי לעורר למעלה. תיפח רוחו. והרי פרשה זו מוכיחה, בהדלקת הנרות, וקטרת הסמים, שכתוב, שמן וקטרת ישמח לב, כי במעשה זו של הדלקת הנרות וקטרת למטה, נמצא הדלקה ושמחה למעלה ולמטה, והתקשרות יחד, של חכמה ובינה, כראוי. כי שמן מעורר החכמה והקטרת הבינה. א"ר יהודה, מזבח שלמטה, מעורר מזבח אחר, שהוא מלכות. כהן שלמטה מעורר כהן אחר, שהוא חסד. כי במעשה שלמטה מתעורר מעשה למעלה.

פסקה רצד

רבי יוסי ורי יצחק וכו': ר"י ור"י היו הולכים בדרך. א"ר יוסי לרי יצחק, כתוב, וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד וגו'. וכבדתו מעשות דרכיך, יפה הוא. אבל, ממצוא חפצך ודבר דבר, מה הוא, ומה זה חסרון לשבת, אם מדבר דבר.

פסקה רצה

א"ל ודאי גריעותא וכו': אמר לו, ודאי הוא חסרון לשבת, כי אין לך מלה ומלה היוצאת מפי האדם, שאין לה קול, ועולה למעלה ומעורר מלה אחרת. ומה היא, אותה שנקראת חול. כי כל דבר שאינו קדוש, הוא חול (כנ"ל אות קי"ד) מאלו ימים של חול (כמ"ש שם). וכשנתעורר חול ביום הקדוש הוא חסרון למעלה, ודאי, והקב"ה וכנסת ישראל שואלים עליו, מי הוא הרוצה להפריד הזווג שלנו, מי הוא שצריך כאן חול. עתיקא קדישא, אינו נראה ואינו שורה על חול.

פסקה רצו

בגין כך הרהור וכו': משום זה הרהור מותר. מה הטעם. משום שהרהור אינו עושה כלום, ולא נעשה ממנו קול, ואינו עולה. אבל אחר שמוציא דיבור מפיו, דבור ההוא נעשה קול, ובוקע אוירים ורקיעים ועולה למעלה, ומעורר דבור אחר, של חול. וע"כ ממצוא חפצך ודבר דבר, כתוב. ולא הרהור. ומי שמעורר דבור קדוש מפיו, הדבור של תורה נעשה ממנו קול ועולה למעלה, ומעורר קדושי מלך העליון, דהיינו הספירות הקדושות, ומתעטרים בראשו. ואז נמצא שמחה למעלה ולמטה.

פסקה רצז

א"ל ודאי הכי וכו': א"ל ודאי כך הוא. והרי שמעתי הדבר. אבל מי ששורה בתענית בשבת, שואל, עושה גרעון בשבת, או לא. אם תאמר שאינו עושה גרעון, הרי נתבטלה ממנו סעודות האמונה, ועונשו גדול, כי נתבטלה ממנו שמחת שבת.

פסקה רצח

א"ל מלה דא וכו': אמר לו, דבר זה שמעתי, כי זה הוא שמשגיחים עליו מלמעלה יותר מעל כל בני העולם, משום שיום ההוא, הוא שמחה למעלה ולמטה, שמחה מעל כל השמחות, שמחה שכל האמונה בו נמצאת. ואפילו הרשעים שבגיהנם נחים ביום ההוא, ואותו האדם, אין לו שמחה, ואין לו נחת, והוא משונה מכל עליונים ותחתונים, הכל שואלים עליו, מהו השינוי שפלוני הוא בצער.

פסקה רצט

ובשעתא דעתיקא קדישא וכו': ובשעה שעתיקא קדישא מתגלה ביום הזה, בשבת, וזה נמצא בצער, תפלתו עולה ועומדת לפניו, אז נקרעו כל גזרי דין שנגזרו עליו. ואפילו אם הסכימו עליו בית דין של המלך, לרע, הכל נקרע. משום שבשעה שעתיקא קדישא מתגלה, כל חירות וכל שמחה נמצא משום שמתגלה בסעודת השמחה של המלך, שהוא ז"א.

פסקה ש

ועל דא תנינן וכו': ועל כן למדנו, קורעים לו גזר דינו של שבעים שנה. מה הם שבעים שנה, ומשיב, שפירושו, אלא אע"פ שהסכימו עליו כל אלו ע' ספירות המלך, שהם חג"ת נהי"מ שבכל אחד עשר ספירות. שהוא נראה בהן, הכל נקרע. משום שעתיקא קדישא לוקח את האדם, כלומר שמגין עליו. והדברים אמורים, אם עוררו עליו בחלום בליל שבת. כלומר, אם מתענה תענית חלום. ולא שאר תעניות.

פסקה שא

למלכא דעביד הלולא וכו': בדומה למלך, שעשה סעודת שמחה לבנו, וגזר שמחה על הכל. ביום ההוא של השמחה, כל העולם היו שמחים, ואיש אחד היה עצב, אסור בזיקים. המלך בא אל השמחה ורואה כל העם שמחים כמו שגזר. נשא עיניו, דאה אותו האדם האסור בזיקים עצב. אמר, ומה כל בני העולם שמחים בשמחת בני וזה אסור בזיקים, מיד פקד והוציאו אותו והתירו לו מכבליו, **קולר** פירושו זיקים וכבלים כמו קולר תלד בצואר כולן (סנהדרין ו').

פסקה שב

כך האי דשארי וכו': כד הוא זה השורה בתענית בשבת, כל העולם שמחים והוא עצב, והוא נאסר בכבלים. בשעה שעתיקא קדישא מתגלה ביום הזה, ונמצא אדם הזה אסור בכבלים, אע"פ שהסכימו עליו כל שבעים שנה שאמרנו, שהם ז"ס דז"א, הכל נקרע,

ואין הדין שורה עליו. ביום אחר, דהיינו אפילו המתענה בחול, יש בו רשות לקרע גזר דינו באותו היום. כל שכן בשבת.

פסקה שג

דלית לך יום וכו': שאין לו יום שלא נמצא בו כח מיוחד השולט בו. ומי ששורה בתענית חלום באותו היום שחלם, אינו עובר יום ההוא, עד שקורעים דינו, אבל לא של ע' שנה כיום השבת. משום זה באותו יום ממש צריך להתענות, ולא ביום אחר, כי אין רשות ליום על יום אחר, כל יום מה שקרה ביומו הוא עושה, ויכול לבטל דינו, מה שלא קרה ביומו אינו עושה, ואינו יכול לבטל דינו. וע"כ אין צריך האדם לדחות התענית מיום זה ליום אחר. ומשום זה דבר יום ביומו למדנו, ולא דבר יום ליום אחר.

פסקה שד

ותא חזי לאו וכו': ובוא וראה, לא לחנם העירו אותו בחלום רע, אלא כדי שיבקש עליו רחמים. אוי לאותו אדם שאין מעירים אותו, ואין מודיעים לו בחלום, כי הוא נקרא רע. ומשום זה, לא יגורך רע כתוב, וכתוב ושבע ילין בלי יפקד רע, **בל יפקד** בחלום, משום שהוא רע.

פסקה שה

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, כתוב, ממצוא חפצך ודבר דבר. כיון שכתוב ממצוא חפצך מהו ודבר דבר. והרי גם הדבור בצרכיו, הוא בכלל חפצך. ומשיב אלא הפירוש הוא, עד שיחתך דבור כראוי וידבר אותו, דהיינו צווי, שידבר בדברי תורה. ודאי כך הוא בירורו של דבר, שזה משמע ממה שכתוב, ודבר דבר. אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב, ויאמר אך עמי המה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע.

פסקה שו

ויצא וגו' **בן איש מצרי**: ויצא, ר' יהודה אמר, שיצא מכלל חלקם של ישראל, שיצא מכלל כל, יצא מכלל האמונה. **וינצו במחנה**. מכאן למדנו, שכל מי שבא מזרע מזוהם, לסוף מגלה זה לפני הכל. מי גרם לו. הזוהמא של חלק הרע שיש בו. כי אין לו חלק בכלל ישראל.

פסקה שז

רבי חייא פתח וכו': רח"פ, כבוד אלקים הסתר דבר וכבוד מלכים חקור דבר. **כבוד אלקים הסתר דבר**, היינו, שאין רשות לאדם לגלות, דברים סתומים שלא נמסרו להתגלות, דברים שכסה אותם עתיק יומין. דהיינו מבחינת ג' ספירות ראשונות. כש"א, לאכול לשבעה ולמכסה עתיק. **לאכול לשבעה**, היינו לגלות עד אותו מקום שיש לו

רשות, דהיינו מבחינת ו"ק, ולא יותר, ועכ"ז **ולמכסה עתיק**, למכסה עתיק ודאי, שלא יגלה מה שאין לו רשות דהיינו ג"ר.

פסקה שח

דבר אחד לאכול וגו': פירוש אחר, **לאכול לשבעה**, היינו החברים היודעים אורחות ושבילים ללכת בהם בדרך האמונה כראוי. כגון הדור שר' שמעון שורה בו. **ולמכסה עתיק**, היינו מדורות אחרים, שכולם אינם ראוים לאכול לשבעה שיתגלה הדברים ביניהם, אלא למכסה עתיק. כש"א, אל תתן את פיך לחטיא את בשרך.

פסקה שט

ביומוי דר' שמעון וכו': בימיו של ר"ש, היה אדם אומר לחבירו, פתח פיך ויאירו דבריך. אחר שנפטר, היו אומרים, אל תתן את פיך וגו'. בימיו, לאכול לשבעה, אחר שנפטר, ולמכסה עתיק. שהחברים היו מגמגמים ולא עמדו בהדברים. פירוש אחר, לאכול לשבעה היינו בדברים המתגלים, כלומר בנגלה. ולמכסה עתיק, היינו בדברים המתכסים, דהיינו בסתרי תורה.

פסקה שי

ויקוב בן האשה וגו' **את השם**: שואל מהו ויקוב. ר' אבא אמר ויקוב ודאי, כש"א ויקוב חור בדלתו, שניקב מה שהיה סתום. שזה דומה כמו ניקב. ושם אמו שלומית בת דברי. עד כאן היה מסתיר הכתוב שם אמו, כיון שכתוב ויקוב, ניקב שם אמו.

פסקה שיא

אמר ר' אבא וכו': אר"א, אם לא שהיה המאור הקדוש, שהוא ר"ש, חי בעולם לא הייתי מרשה לי לגלות, כי לא ניתן דבר זה לגלות אלא לחברים שהם בין קוצרי השדה, דהיינו שכבר נכנסו בחכמת הנסתר ויצאו ממנה בשלום, תיפח רוחם של אותם הבאים לגלות לאלו שאינם יודעים.

פסקה שיב

ת"ח כתיב וינצו במחנה וכו': בוא וראה, כתוב, וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי. מקרא זה כבר העמדנו, אבל איש הישראלי זה, הוא בן אשה אחרת מאביו, שהיה בעלה של שלומית. דכיון שאותו מצרי בא עליה על שלומית, בחצי הלילה, חזר בעלה לביתו וידע הדבר, ונפרד ממנה ולא בא עוד עליה. ולקח אשה אחרת והוליד את זה, והוא נקרא איש הישראלי, והאחר, של המצרי, נקרא בן הישראלית, שואל, אם הם נצו כאן יחד, מה היה רוצה כאן השם הקדוש, ולמה קלל את השם הקדוש.

פסקה שיג

אלא איש הישראלי וכו': ומשיב, אלא איש הישראלי אמר בתוך המריבה דבר מאמו של בן הישראלית, דהיינו שאמר שהיתה זונה, מיד, ויקוב בן האשה הישראלית. כש"א ויקוב חור בדלתו. וסוד הדבר שנטל ה **ה'** אחרונה של שם הקדוש הוי"ה, שהיא מלכות, וקלל כדי להגן על אמו, וזו היא הנקיבה שנקב ופירש שם הקדוש. וזה נאמר לקוצרי השדה. וסוד הדבר, כן דרך אשה מנאפת וגו'. אשרי חלקם של צדיקים שיודעים הדבר ומכסים אותה. וע"כ נאמר, ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל, וסוד הזה עמוק יותר מדאי, ואי אפשר לבארו.

פסקה שיד

ה' בתראה הוות וכו': ה' אחרונה של שם הויה, היתה נוקבא שיונקת מבי' צדדים, מרחמים ומדין, משום כך, לקחה כלי זיין של המלך ונקמה נקמתה, שכתוב, הוצא את המקלל. ע"כ כתוב איש אמו ואביו תיראו. שיראת אמו הקדים לאביו. ואשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה שטו

ואל בני ישראל וגו': ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלקיו ונשא חטאו. רבי יהודה אמר, כבר העמידוהו, אבל כי יקלל אלקיו הוא סתם, ומשום שאמר אלהיו סתם, לכן ונשא חטאו, ואין מעניש אותו, כי אין אנו יודעים מי הוא אלהיו, מי הוא יראתו, אם אחד מן השרים, או אחד מן הככבים, או אחד ממנהיגי העולם.

פסקה שטז

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, אם הוא צדיק גמור, לא היה מעורר כחות שלהם, לקלל אותם, וכיון שעורר הדבר, אנו חוששים שנזרקה בו מינות, ועם כל זה, לא ימות על זה, משום שהוא מלה סתם. שלא פירש מי הוא אלהיו.

פסקה שיז

ר' יהודה אמר וכו': ר"א דנין אותו לטוב בזה. שאם אמר אלהי וקללו הוא יכול לטעון, אלהי שהיה לו עד עתה, שנמשכתי אחריו בלבי, ועתה אני חוזר בתשובה לקבל האמונה העליונה. אבל אם אמר הויה אלקים, או הויה, ופרש אותו בשם, זה אינו יכול לטעון כלום בזה. משום שזה הוא אמונת כל, וכל אות ואות של השם הקדוש עולה לשם שלם.

פסקה שיח

ד"א ויקוב כן וגו': פירוש אחר, ויקוב בן האשה הישראלית את השם ויקלל. ר' יצחק אמר, ויקוב בן האשה, למה. אלא כמו שהעמדנו. אבל האיש הישראלי בעלה של

שלומית היה. ר' יהודה אמר, בנו של בעלה של שלומית היה, מאשה אחרת (כנ"ל אות שי"ב) א"ר יצחק, שהיו נצים יחד, ואמר לו דבר מאמו, שהיתה זונה, ואשר אביו המצרי, נהרג בשם הקדוש ע"י משה, כמו שהעמדנו, שכתוב הלהרגני אתה אומר, כי בשם הקדוש שאמר הרג אותו משה. ועל כן הושיט הדבר כנגדו, דהיינו שהודיעו בתוך המריבה.

פסקה שיט

ודא הוא, דכתיב וכו': וזהו שכתוב, ויקוב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ויביאו אותו אל משה. למה. הוא משום שהגיע אל משה בטענה, על שהרג את אביו בשם הקדוש. משום זה, ויביאו אותו אל משה, כיון שראה משה, מיד ויניחהו במשמר. והאב והבן נפלו בידי משה.

פסקה שכ

איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו: ר' יצחק פתח, שמע עמי ואעידה בך ישראל אם תשמע לי לא יהיה בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר. שואל, כיון שכתוב, לא יהיה בך אל זר, מהו ולא תשתחוה לאל נכר. ומשיב, אלא לא יהיה בך אל זר, פירושו, שאדם לא יכניס את היצר הרע לתוכו, שכל מי שבא להתחבר עמו, אל זר שורה בתוכו, כי כשמתחבר בו האדם, הוא בא מיד לעבור על דברי התורה, ולעבור על האמונה של השם הקדוש, ובא אח"כ להשתחוות אל אל נכר. וע"כ כתוב, לא יהיה בך אל זר, כיון שלא יהיה בך אל זר, לא תבא להשתחוות לאל נכר, ולעבור על האמונה של השם הקדוש, ז"ש ולא תשתחוה לאל נכר. שזו היא האמונה הרעה של האדם.

פסקה שכא

ועל דא, כי וגו': וע"כ, כי יקלל אלהיו, הוא יכול לטעון שהוא קלל לאל זר ההוא, שהוא יצר הרע ששורה עליו לפעמים, ואין אנו יודעים דבריו אם אמת הוא או לא, וע"כ ונשא חטאו, בלבד. אבל ונוקב שם ה', מות יומת.

פסקה שכב

אמר ר' יהודה וכו': אר"י א"כ, שהוא מכוון על יצר הרע, למה כתוב, ונשא חטאו, ונסלח חטאו, היה צריך לומר. אמר לו, היינו כגון שאמר אלהי סתם כמו שהעמדנו, ולא פירש שכונתו על אל זר שהוא יצר הרע. וע"כ אי אפשר שיכתוב, ונסלח חטאו. שהרי הוא ספק. ר' חייא אמר, כי יקלל אלהיו סתם ולא פירש, זה ודאי ונשא חטאו, שאין משמישים אותו, אבל, ונוקב שם ה' מות יומת. כי כאן תלוי אמונת הכל ואין לו רשות לטעון עליו כלום, שלא יוכל לומר, שנתכוון לאל אחר.

פסקה שכג

אמר ר' יוסי וכו': אר"י כך הוא ודאי, כי שם זה, הויה, הוא אמונת העליונים והתחתונים, ועל זה עומדים כל העולמות, ובאות אחת קטנה, שהיא **י'**, תלוים אלף אלפים ורבי רבבות עולמות של תשוקות, וע"כ למדנו, אותיות אלו, דהויה, קשורות אלו באלו, וכמה אלף ורבבות עולמות תלוים בכל אות ואות ועולות ומתקשרות באמונה, שהיא המלכות. ונסתר בהם מה שלא השיגו העליונים והתחתונים, התורה תלויה בהן, ועולם הזה ועולם הבא, הוא ושמו אחד. וע"כ כתוב, אשמרה דרכי מחטוא בלשוני, וכתוב, אל תתן את פיך לחטיא את בשרך.

פסקה שכד

ר' חזקיה פתח וכו': רח"פ, לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה אם בהמה אם איש לא יחיה במשוך היובל וגו'. ומה הר סיני, שהוא הר כשאר הרי העולם, ומשום שנראה עליו כבוד המלך הקדוש, כתוב לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה, מי שקרב אל המלך לא כל שכן. ומה הר סיני שאדם יכול להושיט בו היד בדרך כבוד ביראה, כתוב לא תגע בו יד, סתם, ואפילו בדרך כבוד, מי שמושיט ידו בדרך בזיון כנגד המלך, לא כל שכן.

פסקה שכה

ר' ייסא פתח וכו': ר"י פתח ואמר, אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא. ומה משה שמיום שנולד, לא הוסר ממנו זוהר הקדוש העלון, כתוב בו, אל תקרב הלום. אמר לו הקב"ה, משה, עד עתה, אין אתה ראוי להשתמש בכבודי, של נעליך. ומה משה כך, אע"פ שהיה קרב ביראה ובקדושה, כתוב בו כך, מי שקרב בדרך בזיון אל המלך, על אחת כמה וכמה.

פסקה שכו

ר' אבא אמר וכו': רא"א, איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו, בוא וראה, כשהיו ישראל במצרים, היו יודעים באלו שרי העולם הממונים על שאר העמים, וכל אחד היה לו אליל מהם בפני עצמו. כיון שנתקשרו בקשר האמונה, והקב"ה קרב אותם לעבודתו, נפרדו מהם ונקרבו להאמונה העליונה הקדושה. ומשום זה כתוב, איש איש כי יקלל אלקיו, דהיינו את אחד מע' שרים הנ"ל, ואע"פ שעבודה זרה הוא, כיון שאני מניתי אותם לממונים להנהיג העולם, מי שמקלל ומבזה אותם, ונשא חטאו, ודאי. כי ברשותי הם עומדים והולכים ומנהיגים בני העולם. אבל ונוקב שם ה', מות יומת, ולא כתוב ונשא חטאו כמו באלו ע' שרים, אלא מות יומת, מות בעולם הזה, יומת בעולם הבא, ולאלו

ע' שרים, ונשא חטאו, משום שמבזה מעשה ידי, מבזה את משמשי שאני ממנה, והוא אסור, אבל מיתה אינו מתחייב בהם.

פסקה שכז

ר"ש הוה אזיל וכו': ר' שמעון היה הולך בדרך, והיה עמו ר' אלעזר ור' אבא ור' חייא ור' יוסי ורבי יהודה, הגיעו לחריץ עם מים, פסג ר' יוסי עם בגדיו לתוך המים, אמר, תקון חריצים ובקעי מים שבני אדם עושים בתוך שדותיהם להעברת המים, הלואי שלא היו נמצאים, אמר לו ר"ש, אסור לך לומר כך, משמש העולם הוא, ואסור לאדם לנהוג בזיון במשמשו של הקב"ה, ואפילו אם הוא מזיק, וכל שכן אם הם מעשים של אמת, כגון אלו החריצים שבשדות, שנמצאים בחלקי השגחה העליונה, כלומר, שיש שורש לתקון זה למעלה.

טיקלי, פירושו חריץ, מלשון האי מאן דתקיל תקלא, (ב"ב נ"ד:) דהיינו החריצים שעושים בכרמים ובשדות להעברת המים. כמ"ש בכלאים ח', חריץ שעובר בכרם. **פוסקרא**, פירושו עבר ופסג, לפי הענין, **בקטפוי**, פירושו בבגדיו. מלשון קטיפות אינן חייבות בציצית (ספרי שלח) **קוטרא**, פירושו תקון, מלשון קטרין ליה גננא (ברכות ט"ז). **קוסטי דמיא**, פירושו מעבירי המים, לפי הענין.

פסקה שכח

פתח ואמר וירא וכו': פו"א, וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. וירא אלקים את כל אשר עשה, נאמר סתם, לרבות אפילו נחשים ועקרבים ויתושים, ואפילו אלו שנראים מחבלי העולם, בכולם כתוב והנה טוב מאד. כולם משרתי העולם, מנהיגי העולם, ובני אדם אינם יודעים.

פסקה שכט

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, ראו נחש אחד הולך לפניהם. אמר ר"ש, ודאי שזה הולך לעשות לנו נס. רץ נחש הזה לפניהם, ונקשר באפעה אחת באמצע הדרך, נלחמו אחד באחד, ומתו. כשהגיעו להם, ראו אותם שניהם מוטלים בדרך. א"ר שמעון, ברוך הרחמן שעשה לנו נס. כי כל מי שיסתכל בזה, באפעה, כשהוא חי, או הוא מסתכל באדם, אינו ניצל ממנו ודאי, וכל שכן אם קרב אצלו. קרא עליו, לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך, ובכל דבר עושה הקב"ה את השליחות שלו, ואין לנו לנהוג בזיון בכל מה שעשה. וע"כ כתוב, טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו. וכתוב, יודוך ה' כל מעשיך.

פסקה של

רבי שמעון פתח וכו': ר"ש פתח, אני חבצלת השרון שושנת העמקים. כמה אהובה כנסת ישראל דהיינו המלכות לפני הקב"ה. שהקב"ה משבחה, והיא משבחת אותו תמיד. וכמה שבחים וזמירות התקינה תמיד אל המלך. אשרי חלקם של ישראל' שאחוזים בגורל של החלק הקדוש. שכתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

פסקה שלא

אני חבצלת השרון: זו היא כנסת ישראל שהיא המלכות, שנקרא **חבצלת**, העומדת בפאר היופי בגן העדן, להנטע. **השרון**, שהיא שרה ומשבחת למלך העליון, לז"א. פירוש אחר, אני חבצלת השרון, שהיא, המלכות, צריכה להשקות משקוי של נחל העמוק, המבוע של הנחלים, שהיא בינה. כמ"ש היה השרון כערבה. ששרון פירושו ארץ מישור. כלומר, שחבצלת הנמצאת במישור היא צמאה למים, משום שהקמה שורפתה.

פסקה שלב

שושנת העמקים: היינו שעומדת בעמוק מכל. **שושנת העמקים**, מה הם עמקים. הוא כש"א ממעמקים קראתיך ה'. **חבצלת השרון** היא ממקום ההיא ששקוי של נחלים עמוקים יוצאים משם ואינם נפסקים לעולם, דהיינו ממקום גילוי של הבינה. **שושנת העמקים**, היינו שושנה של אותו מקום שנקרא עמוק מכל, הסתום מכל הצדדים, דהיינו ממקום סתום של הבינה.

פסקה שלג

ת"ח בקדמיתא חבצלת וכו': בוא וראה בתחילה, המלכות היא, **חבצלת** ירוקה בעלים ירוקים. לאחר כך היא **שושנה**, בב' צבעים אדום ולבן. **שושנת**, בששה עלים. **שושנת**, שמשנה צבעיה ומשתנית מצבע לצבע. **שושנת**, בתחילה נקראת חבצלת, דהיינו בזמן שרוצה להזדווג במלך נקראת **חבצלת**. אחר שנתדבקה במלך באלו הנשיקות, נקראת **שושנה**, משום שכתוב, שפתותיו שושנים. **שושנת העמקים**, שהיא משונה ומשנה צבעיה, פעמים לטוב פעמים לרע, פעמים לדין ופעמים לרחמים.

ביאור המאמר, ב' מצבים יש במלכות, מצב הא' כשהיא בבחינת ב' מאורות הגדולים. דהיינו במדרגה אחת עם ז"א, שהיא מקבלת אז, משמאל שבבינה, וז"א מימין שבבינה. מצב הב' אחר שנתמעטה, ואין לה מעצמה כלום, אלא מזדווגת עם ז"א ומקבלת הכל ממנו. (כמ"ש בב"א מאות ק"י עד אות קט"ו עש"ה) וז"ש, **בזמנא דבעיא לאזדווגא ביה במלכא**, **אקרי חבצלת**, דהיינו במצב הא' שהיא נפרדת מז"א, ודבוקה בבינה, שאז יש לה חכמה בלי חסדים, וצריכה להזדווג עם המלך שיתן לה חסדים. אז נקרא

חבצלת. **בתר דאתדבקת ביה במלכא באינון נשיקין אקרי שושנה**, דהיינו במצב הב', אחד שנתמעטה וירדה מבינה, ונסתמה ואין לה כלום מעצמה, אלא שהיא בזווג עם ז"א, ומקבלת הכל ממנו, אז נקראת שושנה. וז"ש (באות של"א) **כ"י דאקרי חבצלת, דקיימא בשפירו דנוי בגנתא דעדן, לאתנטעא**, שבמצב הא' היא דבוקה בבינה, ואז ה"ס גן עדן, ואז יש לה חכמה, שהיא כל היופי של המלכות, אמנם **קיימא לאתנטעא**, פירוש שצריכה להעקר משם ממקום בינה, ולהתמעט ולהנטע פעם ב' למטה מחזה דז"א, שאז באה למצב הב'. וז"ש, **דבעיא לאשתקאה משקיו דנחלא**, וכו'. כי במצב הא', היא חכמה בלי חסדים, והיא צריכה להישקות מחסדים שנק' מים. וז"ש, (באות של"ב) **חבצלת השרון מההיא אתר דשקיו** וכו' דהיינו שהיא דבוקה בבחינה הגלויה שבבינה, שה"ס קו השמאל, שממנה מקבלת החכמה גם אח"כ, אחר שהיא מתגלית, בסוד עלמא דאתגליא. שושנת העמקים, **שושנה דההוא אתר דאקרי עמיקא** וכו' שאז היא יונקת ממקום הסתום שבבינה, שה"ס קו ימין שבה, הסתום מחכמה, והכל מקבלת מז"א. וז"ש, (באות של"ג) **בקדמיתא חבצלת ירוקא בטרפין ירוקין** וכו'. כי במצב הא', היא במדרגת ז"א, שה"ס ירוק, ושוה כמוהו, אלא בלי חסדים. **לבתר שושנה בתרין גוונין סומק וחוור**, שיש בה חכמה וחסדים, בסוד דין ורחמים, שמקבלת מז"א בעלה. **שושנת בשית טרפין**, דהיינו שיש בה שש ספירות חג"ת נה"י. **שושנת דשניאת גוונהא** וכו' שמשתנית ממצב הא' למצב הב'.

פסקה שלד

ותרא האשה כי וגו': ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים וגו'. בוא וראה, הרי בני אדם אינם יודעים ואינם מסתכלים ואינם משגיחים, בשעה שברא הקב"ה את אדם וכיבד אותו ביקר העליון, ביקש ממנו שיתדבק בו, כדי שימצא יחיד, ובלב יחיד, ובמקום דבקות יחידה, שלא ישתנה ולא יתהפך לעולם, ובקשר הזה של אמונה היחידה, שהכל מתקשר בה, ז"ש ועץ החיים בתוך הגן. דהיינו ז"א, שנקרא עץ החיים, שיהיה דבוק בו כנ"ל, שאין בו כפילות של טוב ורע.

פסקה שלה

ולבתר סאטו מאורחא וכו': ואח"כ נטו מדרך האמונה, ועזבו אילן היחיד העליון מכל האילנות, שהוא עץ החיים, דהיינו ז"א, ובאו להתדבק במקום שמשתנה ומתהפך מאפן לאפן, ומטוב לרע ומרע לטוב, דהיינו בעץ הדעת טוב ורע, וירדו מלמעלה למטה, ונתדבקו למטה בשינוים רבים. ועזבו את העליון מכל, שהוא אחד, ולא נשתנה לעולם. ז"ש, אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים. והמה בקשו

חשבונות רבים ודאי, דהיינו עץ הדעת שיש בו הרבה שינוים כנ"ל. אז נתהפך לבם באותו הצד ממש, שהיו פעמים לטוב ופעמים לרע, פעמים לרחמים ופעמים לדין. ודאי כדבר ההוא שנתדבקו בו. והמה בקשו חשבונות רבים ונתדבקו בהם.

פסקה שלו

א"ל קב"ה וכו': אמר לו הקב"ה, אדם, עזבת החיים ונתדבקת במות. חיים, שכתוב, ועץ החיים בתוך הגן. היינו עץ שנקרא חיים, משום שמי שאוחז בו אינו טועם טעם מות לעולם, ונתדבקת באילן אחר, הרי ודאי המות הוא כנגדך. ז"ש רגליה יורדות מות וגו'. וכתוב, ומוצא אני מר ממות את האשה. ודאי במקום מות נתדבק, ועזב מקום החיים. משום זה נגזר עליו ועל כל העולם, מות.

פסקה שלז

אי הוא חטא וכו': שואל, אם הוא חטא, כל העולם מה חטאו, ולמה נגזר מות על כל העולם. ואם תאמר, שכל הבריות באו ואכלו מאילן הזה, ונלקח מכולם. אינו כן, אלא בשעה שאדם קם על רגליו, ראו אותו כל הבריות ויראו מפניו, והיו נמשכים אחריו כעבדים לפני המלך. והוא אמר להם, אני ואתם, בואו ונשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו. וכולם באו אחריו. כיון שראו את אדם משתחוה לאותו מקום, לעץ הדעת, ונתדבק בו, כולם נמשכו אחריו, וע"כ גרם מות לו ולכל העולם. **אתרמי**, פירושו נלקח, מלשון, ביד מאן מרמי ליה (חגיגה טו:).

פסקה שלח

כדין אשתני אדם וכו': אז נשתנה אדם לכמה אפנים, פעמים לטוב ופעמים לרע, פעמים רוגז ופעמים נחת, פעמים דין ופעמים רחמים, פעמים חיים ופעמים מות. ואינו עומד תמיד במעמד אחד מהם. כי אותו מקום גרם לו. דהיינו עץ הדעת. וע"כ נקרא להט החרב המתהפכת מן צד זה לצד זה' מטוב לרע, ומרחמים לדין, משלום למלחמה. מתהפכת היא לכל צד ונקראת טוב ורע. שכתוב, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו.

פסקה שלט

ומלכא עלאה לרחמא וכו': ומלך העליון שרחמיו על מעשי ידיו, הוכיחו, אמר לו, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו. והוא לא קבל ממנו, ונמשך אחר אשתו. ונגרש לעולם. כי האשה למקום זה עולה ולא יותר. והאשה גרמה מות לכל.

פירוש. המלכות בעת שהיא בדינים, נקראת עץ הדעת טוב ורע, בסוד זכי הא טוב לא זכי הא רע (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר אות קכ"ג, ובויצא י"ג ד"ה סתרא ע"ש בסולם) ונצטוה שלא ימשוך ממנה החכמה ממעלה למטה, שאז ימות. אלא, אדם יתדבק בעץ

החיים שהוא שורשו, דהיינו ז"א. וחוה תתדבק במלכות מצד הרחמים הדבוקה בעץ החיים. דהיינו כשהחכמה שבה מאירה ממטה למעלה, וז"ש, **דהא אתתא לאתר דא סלקא**, דהיינו למלכות הנקראת עץ הדעת, אמנם כשהיא דבוקה בז"א ה"ס עץ החיים כמוהו. אלא שלקחה ממנו כשהמלכות היתה בפירוד מז"א, או יותר נכון, כשהמשיכה ממעלה למטה נפרדה מז"א, ונתהפכה להם למות, בסוד רגליה יורדות מות. (כנ"ל אות של"ו). וז"ש, **ואתתא גרם מותא לכלא**.

פסקה שמ

ת"ח לעלמא דאתי וכו': בוא וראה, לעולם הבא כתוב, כי כימי העץ ימי עמי. **כימי העץ**, היינו עץ ההוא הנודע, שהוא עץ החיים. בו בזמן כתוב בלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים. ברוך ה' לעולם אמן ואמן, ימלוך ה' לעולם אמן ואמן.

בהר

פסקה א

וידבר ה' אל משה וגו': וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר דבר וגו' כי תבואו אל הארץ וגו'. ר' אלעזר פתח, זאת תורת העולה היא העולה וגו'. מקרא זה בכנסת ישראל העמדנו, שהיא **עולה** ומתחברת במלך הקדוש בזווג שלם.

פסקה ב

היא העולה וגו' **כל הלילה וגו'**: בוא וראה, כיון שבא הלילה, והשערים סתומים, דינים תחתונים מתעוררים בעולם, והולכים ומשוטטים חמורים, ואתונות וכלבים. חמורים, הרי העמדנו, שמשמרה ראשונה חמור נוער (כנ"ל בא אות קצ"ח) וכלבים ואתונות, אינם משוטטים ואינם הולכים, אלא בהם עושים כשפים לבני אדם. כגון בלעם, שרכב על אתונו. והעמדנו (להלן דף ר"ו: דפוס ישן). אז ישנים כל בני העולם, ומזבח התחתון שמבחוץ, שהוא מלכות בעת שמלאה בדינים, שורף.

פסקה ג

בפלגות ליליא אתער וכו': בחצות לילה, מתעורר רוח צפון, וממזבח ההוא התחתון, ממלכות, יוצא שלהבת אש, והשערים נפתחים, ודינים תחתונים דהיינו דינים דנוקבא, מתקבצים בנקביהם, ואותו שלהבת הולכת ומשוטטת, ושערי גן עדן נפתחים. עד ששלהבת ההיא מגעת ומתחלק לכמה צדדי העולם, ונכנס תחת כנפי התרנגול, וקורא. (וכבר נתבאר כל זה בפרשת ויקהל אות כ"א ע"ש).

פסקה ד

כדין קב"ה אשתכח וכו': אז הקב"ה נמצא בין הצדיקים, וכנסת ישראל משבחת אל הקב"ה, עד שבא הבוקר. כיון שבא הבוקר, נמצאים מספרים בסוד אחד זה עם זה. שה"ס משמורה שלישית אשה מספרת עם בעלה. ויש לה מנוחה בבעלה. ז"ש על מוקדה על המזבח כל הלילה וגו'. שכל הלילה שורפת בדינים שלה, **עד הבקר**, כי בבוקר, הדינים והלהבות נשקטים. ואז מתעורר אברהם, שהוא חסד, בעולם. והוא נחת לכל.

פסקה ה

ת"ח כיון דעאלו ישראל וכו': בוא וראה כיון שנכנסו ישראל לארץ, לא נמצאו בה דינים תחתונים, דינים דנוקבא, וכנסת ישראל, שהיא המלכות, היתה בנחת על כנפי הכרובים, כמו שאמרו, שכתוב, צדק ילין בה, אז היתה לה נחת מכל. כי ישראל לא ישנו עד שהקריבו הקרבן דבין הערבים ונסתלקו הדינים. והעולה היתה נשרפת על המזבח, ואז היתה לה נחת מכל, ולא נמצא אלא אשה בבעלה. ז"ש כי תבואו וגו'. ושבתה הארץ. מנוחה ודאי. בלי דינים. ושבתה הארץ שבת לה'. היינו שבת לה' ממש. בלי דינים כלל.

פסקה ו

תו פתח ר' אלעזר וכו': עוד פתח ר"א, כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד וגו'. משום שכל בן ישראל שנמול יש בו רושם קדוש, יש לו מנוחה בשמטה, כי שלו היא שמטה זו, שהיא מלכות, לנוח בה. וזה נקרא שבת הארץ, ודאי יש בה חירות. מן הקליפות, מנוחה יש בה, מן הדינים. כמו ששבת היא מנוחת כל, כך שמטה מנוחת כל, מנוחה לרוח ולגוף. ובשביל זה כתוב, שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחפשי וגו'.

פסקה ז

ת"ח ה' נייחא וכו': בוא וראה ה' היא מנוחה של העליונים והתחתונים. משום זה יש **ה'** עליונה דהויה, שהיא בינה, **ה'** תחתונה דהויה, שהיא מלכות. ה' עליונה היא מנוחה דעליונים, ה' תחתונה היא מנוחה דתחתונים. ה' עליונה, הוא סוד שבע שנים שבע פעמים, דהיינו מ"ט שערי בינה, ה' תחתונה, ה"ס שבע שנים בלבד. זו התחתונה, נקראת שמטה, וזו, העליונה, נקראת יובל.

פירוש. המוחין דהארת חכמה מביאים מנוחה, וכן ההארה ממטה למעלה ה"ס מנוחה. ונודע שמקור גילוי החכמה, היא בה' העליונה דהויה, שה"ס בינה, אמנם משם לא נמשך כלום לתחתונים, אלא רק המלכות מקבלת ממנה. וז"ש, **ה' עלאה נייחא דעלאין**, שאינה נמשכת לתחתונים, **ה' תתאה נייחא דתתאין**, שמן המלכות מקבלים התחתונים.

פסקה ח
וכד מסתכלין מלי וכו': וכשמסתכלים בהדברים הכל אחד. כי המוחין דיובל שהיא בינה מאירים בשמטה שהיא מלכות. משום זה כתוב, ושבתה הארץ. כי במנוחת הארץ, צריכים עבדים להיות במנוחה, ומשום זה, ובשביעית יצא לחפשי חנם. **חנם**, מהו חנם. היינו שאינו נותן כלום לאדונו.

פסקה ט
אלא דא רזא וכו': אמנם זהו סוד. וכך למדנו, כתוב, זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם. היינו חנם בלי ברכה, שלא היה עלינו במצרים עול שלמעלה. בוא וראה, עבדים פטורים מעול מלכות שלמעלה, וע"כ פטורים מן המצות. מהו עול מלכות שמים. הוא כאותו השור שנותנים עליו תחילה עול כדי לעבוד עמו, ולהוציא ממנו טוב לעולם, ואם אינו מקבל עליו עול ההוא, אינו עושה כלום. כך צריך האדם לקבל עליו **עול** מלכות שמים בתחילה, ואח"כ יעבוד בו כל מה שצריך, ואם אינו מקבל עליו עול הזה תחילה, אינו יכול לעבוד.

פסקה י
הה"ד עבדו את וכו': ז"ש, עבדו את ה' ביראה. מהו ביראה. הוא כש"א, ראשית חכמה יראת ה', וזו היא, מלכות שמים. כי המלכות נקראת יראה. ומשום זה, הוא עול מלכות שמים. וע"כ זה הוא תחילת הכל. כי המלכות היא ספירה ראשונה ממטה למעלה. מי מוכיח זה. הוא מה שאנו מניחים תפלה של יד תחילה, שה"ס מלכות, ואח"כ תפלה של ראש, שה"ס ז"א. משום שבמלכות נכנס לשאר הקדושה. ואם זו אינה נמצאת אצלו, אינו שורה בו קדושה שלמעלה. משום זה כתוב, בזאת יבא אהרן אל הקדש.

פסקה יא
והאי עול לא וכו': ועול הזה אינו שורה במי שהוא קשור באחר, וע"כ עבדים פטורים מן עול מלכות שמים, משום שהם קשורים באדוניהם. ואם פטורים מעול הזה, הרי הם פטורים מכל שאר המצות, כי שאר המצות אינן שורות על האדם, עד שנמצא אצלו עול הזה. וע"כ היו ישראל במצרים אוכלים חנם. אף כאן יצא לחפשי חנם, כי עבד היה, וכל מה שעשה היה חנם בלי עול מלכות שמים. ואע"פ שמעשיו היו **בחנם**, **יצא לחפשי**, ותהיה לו מנוחה. וטעם הכתוב, כאלו נאמר, חנם יצא לחפשי.

פסקה יב
לבתר דאיהו בחירו וכו': ואחר שהוא בחירות, ונמצא בו מנוחה, נותנים עליו עול, ממקום ההוא שהוציא אותו לחירות, דהיינו מסוד שנה השביעית, שהיא מלכות. ואם

אדם ממאן לצאת לחירות, כש"א, ואם אמר יאמר העבד אהבתי את אדוני וגו', הרי ודאי פגם אותו מקום, שהוא מלכות, כי עזב עול מלכות שלמעלה וקבל עול של אדונו. ע"כ מה כתוב, והגישו אדוניו אל האלהים והגישו אל הדלת וגו'. והגישו אדוניו אל האלהים, נאמר אל האלהים סתם, דהיינו שמגישו לאותו מקום שפגם אותו, שהוא מלכות, שהיא נקראת ג"כ אלקים.

פסקה יג

ולאן אתר יתקריב וכו': ולאיזה מקום יקרב אותו, הוא, אל הדלת או אל המזוזה. משום שאותו מקום, שהוא מלכות, הוא פתח שלמעלה, דהיינו פתח לזכות דרכה לז"א (כנ"ל אמור אות קכ"ט) ונקראת מזוזה. וכבר למדנו. וכיון שהוא נתכוון לפגום למקום ההוא, מלכות, נשאר פגם הזה בו בגופו. ז"ש, ורצע אדוניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם שהעבד יהיה תחת רגליו של אדונו עד שנת היובל.

פסקה יד

את אזני, אמאי, וכו': שואל, את אזנו למה ירצע. ומשיב, כבר העמידוהו. אבל שמיעה תלויה במקום זה, שהוא מלכות. עשיה למעלה, בבינה. ומשום שישראל בעת שקרבו להר סיני, והיו באהבת לבם להתקרב אל הקב"ה, הקדימו עשיה לשמיעה. כי שמיעה הוא תחילה ואח"כ עשיה. כי שמיעה תלויה בשמיטה, שהיא מלכות. וע"כ, כיון שהעבד פגם לשמיעה זו, יופגם שמיעה שלו, וישאר פגם בו. ולא ישאר עבד לאדונו, אלא אם כן שיתקרב לאותו מקום שפגם ויהיה נפגם לפניה, וישאר בו פגם ההוא. ומשום זה, והגישו אדוניו אל האלהים סתם. שיורה על המלכות, כמו שהעמדנו. וע"כ ושבתה הארץ שבת לה'. שלא יפגמו אותה בעבדות. ומשונה כאן מרוב המקומות שאומר, ששמיעה היא בינה ועשיה היא מלכות.

פסקה טו

שש שנים תזרע וגו': שש שנים תזרע שדך וגו' ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה'. וכבר העמידוהו, שכתוב, והשביעית תשמטנה ונטשתה וגו', מהו הטעם. ואכלו אביוני עמך, משום שעניים תלוים באותו מקום, מלכות, שהיא שמטה, ומשום זה עזוב אותם לאכול. וע"כ מי שמרחם על העני, נותן שלום בכנסת ישראל, שהעניים תלוים בה, ומוסיף ברכה בעולם ונותן שמחה וכח אל המקום שנקרא צדקה, שהיא מלכות, שמשפיע ברכות לכנסת ישראל. והעמדנו.

פסקה טז

ובשנה השביעית שבת שבתון וגו': מצוה זו היא לשבות בשנה השביעית. ואחריה, לשבות בשביעי. ואחריה להשמיט כספים בשביעית. ואחריה למנות שבע שנים שבע פעמים, והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה. כאן הוא סוד של כל השביעיות, שהם מצד השכינה, דהיינו מלכות, שנקראת שבע מצד הצדיק, שהוא יסוד, שהוא שביעי לבינה, והיא, המלכות, בת שבע, מצד אמא עלאה, שהיא בינה, המאירה בה, כי הבינה היא שביעית ממטה למעלה. שנאמר בה, שבע ביום הללתיך.

פסקה יז

שבע שמהן אינון וכו': ז' שמות הם, אב"ג יתי"ץ קר"ע שטי"ן, נג"ד יכ"ש, בט"ר צת"ג, חק"ב טנ"ע, יג"ל פו"ק, שק"ו צי"ת, ובהם מ"ב אותיות, כלל האותיות והתיבות מ"ט, דהיינו מ"ב אותיות וז' תיבות. אמא עלאה, בינה, היא שנת החמשים שנה, שבה **וקראתם דרור**. כי בה, ע"י שתקבל מוחין שלה, תהיה שכינה התחתונה, מלכות, הנקראת **ארץ**, דרור, פדות, ושביתה, לישראל, שנאמר בהם, והיה זרעך כעפר הארץ. אשר הארץ היא מלכות.

פסקה יח

כל ספירה מאלין וכו': כל ספירה דהיינו כל שם, מאלו שבע שמות יש בה שש כנפים, כנגד חג"ת נה"י, שהם שש אותיות בכל שם, כי אב"ג יתי"ץ הוא שש אותיות, וכן קרע שטן, וכן כולם. ובהם הקב"ה, בכל ספירה מאלו שבע, מאיר למלאכים שנאמר בהם, בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף. ובינה היא אחת. ושכינה התחתונה היא שבע. ולמעלה מבינה, היה סופר הכהן הגדול אחת ואחת, והיה סופר בהזאה, עשר ספירות, אחת, שהוא כתר, אחת ואחת חו"ב, אחת ושתים שהם חו"ג. אחת וג', שהם ת"ת, אחת וד' שהם נצח. אחת וה' שהם הוד. אחת ושש שהם יסוד. אחת ושבע שהם מלכות. (כנ"ל אמור אות רמ"ט ואות ר"נ ע"ש).

פסקה יט

כאן וילך הלוך וכו': כאן וילך הלוך וגדול, כי מעלים בקדש, שבכל פעם מוסיף אחת (כנ"ל אמור אות ר"נ ע"ש) מצד הנכרי, דהיינו הס"א, והמים היו הלוך וחסור. מתי היה זה, הוא במקום שהשכינה התחתונה, שהיא מלכות, שורה בז'. ז"ש, ותנח התבה בחדש השביעי, שזו היא שכינה התחתונה, שמאז התחילו המים להתחסר. בשבעה עשר יום לחדש, היא המלכות, שנקראת שביעי, ונקראת עשירי. כי כשמתחילים לספור מן הכתר ולמטה נמצאת המלכות עשירית. ומחסד ולמטה היא שביעית.

פסקה כ

דסליקת בהון אהיה וכו': שעולה ומאיר בהם במ"ט שנים, השם אהיה, שהיא בינה, שנת היובל, היא, בינה, נקראת אהיה אשר אהיה, שהם ב' פעמים אהיה, שכל א' בגימטריא כ"א, הם בחשבון מ"ב, ועם שמונה אותיות, שבב' אהיה, יש בהם חמשים. שבהם המצוה לחשוב שנת היובל. ובו המצוה לחזור למדרגתו שנשמתו נאחזת משם. כמו שהעמדנו תשובו וגו'. שפירושו, כל אחד ואחד יחזור לאחזתו ביובל. שכתוב, בשנת היובל הזאת והרוח תשוב אל האלקים וגו'. דהיינו בינה הנקראת הויה בניקוד אלקים.

פסקה כא

שמיטה שכינתא תתאה וכו': שמיטה, היא שכינה התחתונה, שהיא משבע שנים. יובל, היא אמא עלאה, בינה, שהיא לחמשים שנה. ובה נתיחסו ישראל בצאתם ממצרים. ז"ש, ואיש אל משפחתו תשובו, דהיינו כמו ביציאת מצרים, שהם בה בעלי תורה ונאמר בהם וחמושים עלו בני ישראל. והעמדנו אחד מחמשים, שהוא בינה. אף כאן, ואיש אל משפחתו תשובו היא בינה. כלומר, למשפחתו, פירושו, כמו שהיו ביציאת מצרים. שנגאלו ע"י שער החמשים שהוא בינה.

פסקה כב

ושכינתא תתאה איהו וכו': ושכינה התחתונה, היא, גאולת בתי ערי חומה. ובה נאמר, ובתי ערי המצרים, כי ב' בתים יש בלב, שהוא כנגד המלכות, אם הם מבעלי תורה נקראים בתי ערי חומה, כעין שנאמר בצאתם ממצרים, והמים להם חומה מימינם ומשמאלם. ולאחרים שאינם בעלי תורה נקראים בתי החצרים. כי פנימיות המלכות נקראת בתי ערי חומה. וחצוניות המלכות נקרא בתי חצרים.

פסקה כג

א"ר שמעון וכו': אר"ש, והרי מצאנו חצרים, שנאמר בו, ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית נכח בית המלך. ובכל מקום שנאמר במגילה המלך סתם, זהו הקב"ה. **ותעמוד**, אין עמידה אלא תפלה. **נכח בית המלך**, היינו נכח בית המקדש, שכל ישראל צריכים להתפלל תפלתם שמה, שתהיה נכח בית המקדש. וכאן, מה פירושו של חצר הפנימית. וא"כ ודאי, שתים הם חצרות בית ה'. שהם חיצונית ופנימית. ואתה אומר שבתי חצרים הם חיצונים.

פסקה כד

אמר ליה בוצינא קדישא וכו': א"ל המאור הקדוש. ב' חצרים, הן חצוניות הלב, כלומר חצוניות המלכות. והן ב' אזני הלב. וב' בתים פנימים הם ב' בתי הלב, שהם פנימיות

המלכות. ושנים הם בתים הפנימים, ושנים הם בתים החיצונים. ובזמן שהגאולה תהיה, גאולה תהיה לכולם, שהם, לאלו הקרובים אל הלב, שהוא השכינה. ולאלו הרחוקים שנתקרבו. ז"ש שלום שלום לרחוק ולקרוב. והעמדנו, לרחוק, מתוך העבירה, ולקרוב, מתוך המצוה.

פסקה כה

בההוא זמנא פקודא וכו': בזמן ההוא, של הגאולה היא המצוה לתקוע שופר תרועה ביובל. ז"ש כנשוא נס הרים תראו וכתקוע שופר תשמעו. כי כמו בתקיעת שופר של יובל, יוצאים כל העבדים לחרות, כך בגאולה האחרונה, על ידי תקיעת שופר מתקבצים כל ישראל מארבע רוחות העולם, שהם עבדים עד היובל. שה"ס אור הגאולה. כי בעלי תורה יש בהם ג"כ עבדים על מנת לקבל פרס, ונקראים עבדי המלך והמלכה. אבל בניו של המלך הקדוש, כתוב, ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי. דהיינו, על כנפי חיות המרכבה.

פסקה כו

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זו, היא, לתת ללוים ערים לשבת. ומשום שהם לא נשתתפו בעון העגל, חלק אותם הקב"ה אליו, שיהיו מנגנים לו בכמה מיני ניגון, הכהנים בעבודתם והלוים לשירם ולזמרם, וישראל לנויהם. כהנים בעבודתם שיש שם כמה מצות וכו'. (מכאן עד אות ל"א אין צריך ביאור).

פסקה לא

מארי מתיבתאן באומאה וכו': ראשי הישיבות, בשבועה עליכם, שלא תסירו ממנו עד שאתקין קרבן להקב"ה, כי השכינה היא קרבן לה', שקרבה אליו, בכל אבר ואבר דמלכא, דהיינו בכל ספירה וספירה שלו, בחבור שלם בדכר ונוקבא, בכל האברים, שהם: מהם בראש, דהיינו עינים בעינים, שהם חכמה. אזנים לאזנים, שהם בינה. חוטם בחוטם, שהם ת"ת. פנים בפנים, שהם חו"ג. פה בפה, שהם מלכות. כגון, וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו, שבזה היה מחיה הילד. וכך הידים של המלך עם הידים של המטרוניתא, שהם חסד וגבורה שבו"ק. גופא בגופא, שהם ת"ת דו"ק. ובכל האברים שלו קרבן שלם.

פסקה לב

דב"נ בלא אתתא וכו': כי אדם בלי אשה, הוא חצי גוף, והשכינה אינה שורה עליו. כך הקב"ה, בעת שאינו בקרבן עם השכינה ובכל ישראל, שהם אנשי מדות, שהם האברים שלו, אז עלת העלת, שהוא כתר, אינו שורה שם, והוא כאלו אין הקב"ה אחד, מאחר

שהוא אינו עם השכינה. כי אין הקב"ה נקרא אחד אלא כשהוא בזווג עם השכינה. ובחוץ לארץ, שהשכינה רחוקה מבעלה, אמרו, כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה. משום שאין שם קרבנות בחוץ לארץ שה"ס זווג הקב"ה עם השכינה. כנ"ל, ובזמן שהקב"ה מתחבר עם השכינה, מתקיים בו מקרא הזה, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ועלת העלות שהוא כתר, שורה עליהם.

פסקה לג

אע"ג דתקינו אבהן וכו': אע"פ שתקנו האבות תפלות במקום קרבנות, זה הוא לקרב נפשות ורוחות ונשמות, שהם שכליים, להקב"ה ושכינתו, כאברים אל הגוף, כנ"ל. אבל מצד הכסא שהוא בריאה, והמלאכים שהם יצירה, שהם גופים ואברים שמחוץ למלך והמטרוניתא, אין שם קרבן. ומשום זה נאמר בהכסא, ויאמר כי יד על **כס** יה, אשר כס הוא חסר א', אבל בבית המקדש כתוב **כסא** עם א', שנאמר, **כסא** כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו. וע"כ חסר א' מכסא, משום שהאברים שהם המלאכים והכסא שבבריאה, הם בפרוד מן הגוף, שהוא, הקב"ה, בפנים באצילות, והם בחוץ. ז"ש, הן אראלם צעקו חוצה. חוצה ודאי. דהיינו לחוץ מהקב"ה.

פסקה לד

יהא רעוא דילך וכו': יהי רצון שלך, להחזיר אותנו לבית המקדש לקיים התפלה שהעמידו הראשונים, יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שתעלנו בשמחה לארצנו ותטענו בגבולנו ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו תמידים כסדרם, כל אחד בסדר שלו, זה בשחר, וזה בין הערבים. ומוספים כהלכתם. כי עתה לחוץ מארץ ישראל אין שם קרבנות כמו הגופים דבריאה, שהם הכסא ושל היצירה, שהם המלאכים, כנ"ל בדבור הסמוך, שאין בהם קרבן ויחוד. כי הקב"ה ושכינתו מצד אצילות שלו, אין שם פרוד והפרש, שהשכינה היא יחודי ברכתו וקדושתו. ואינה נקראת גוף אלא כשהשכינה מתלבשת ומתגשמת בהכסא ובהמלאכים, דבריאה, שהיא להם כמו נשמה המתלבשת בגוף השפל התחתון. ומשום זה כשהשכינה היא לחוץ מהיכל של בית המקדש ולחוץ מכסאות שלה, דהיינו לחוץ מאצילות, דהיינו כשמתלבשת בכסא ומלאכים דבריאה, ויצירה, כביכול, כאלו לא היתה אחד עמו.

פסקה לה

מסטרא דכסא עליון וכו': מצד כסא העליון דבריאה, שה"ס ת"ת דבריאה, שהוא גוף ומלבוש להקב"ה, שהוא ת"ת דאצילות. והמלאכים, שביצירה, התלוים ממנו, הם אברים התלוים מן הגוף, שהוא ת"ת דבריאה, שהם זכרים. והנשמות הנגזרות ממנו,

מת"ת דבריאה, הם זכרים. כסא השני, שהוא מלכות דבריאה, הוא גוף של השכינה שהיא מלכות דאצילות וכל הנשמות התלויות בה הן נקבות, והמלאכים שביצירה התלוים מכסא השני הזה, הם נקבות. והקרבה שלהם, דהיינו יחודם של אלו זכרים ונקבות, היא בהקב"ה ושכינתו. דהיינו כשהקב"ה מתיחד בשכינתו, גם הם מתיחדים.

פסקה לו

הכי יחוד קב"ה וכו': כך הוא יחוד הקב"ה ושכינתו, אע"פ שהם כנשמות אל הכסא והמלאכים, כך הם אליך עלת העלות, שהוא א"ס, כגוף ומלבוש. שאתה הוא המיחד אותם ומקרב אותם, ומשום זה אמונה שלך, מתקבלת לנו, בהתלבשותך בהם. ואתה אין עליך נשמה שאתה תהיה כגוף אליה, כי אתה הוא נשמה לנשמות, ואין נשמה עליך ואין אלקים עליך, אתה מחוץ לכולם ולפנים מכולם, ולכל צד, ולמעלה מכל, ולמטה מכל, ואין אלהים אחר למעלה ולמטה ומכל צד, ומלפנים דעשר ספירות, שמהם הכל, ובהם תלוי הכל. ואתה בכל ספירה בארכה וברחבה למעלה ולמטה, ובין כל ספירה וספירה, ובעובי דכל ספירה וספירה.

פסקה לז

ואנת הוא דמקרב וכו': ואתה הוא המקרב ומיחד, הקב"ה ושכינתו, שהם ת"ת ומלכות, בכל ספירה וספירה שבהם, ובכל ענפי האורות התלוים מהם, כמו עצמות וגידים ועור ובשר, שה"ס חו"ב תו"מ, התלוים מן הגוף, שהוא ת"ת. ואתה אין לד גוף, ולא אברים, שהם ספירות, ואין לך נוקבא. אלא אחד בלא שני. יהי רצון שלך שאתה תקרב השכינה אל הקב"ה, בכל המדרגות, שהן אצילות שלה, שהן הנשמות של בעלי מדות, דהיינו בעלי מדרגות מעשר ספירות שהם, נשיאי ישראל שהם כתר. חכמים, שהם חכמה. ונבונים, בינה. חסידים, חסד. גבורים, גבורה. אנשי אמת, ת"ת. נביאים, נצח והוד. צדיקים, יסוד. מלכים, מלכות. כולם של ע"ס דאצילות. ויש אחרים מע"ס דבריאה.

פסקה לח

דשכינתא איהי קרבן וכו': שהשכינה היא קרבן, וה"ס שמן המשחה. מימין, שמן **למאור**, כגון את המאור הגדול, שהוא חסד. שמן משחת **קדש**, הוא מצד שמאל, שנאמר בה, וקדשת את הלוים. שהוא גבורה. שמן **כתית** הוא מצד הצדיק, שהוא יסוד, קו האמצעי, שהוא כותש כתישים מאברים, שהם זיתים, להוריד שמן אל הפתילה. פתילה היא תכלת, וגבורה תחתונה, דהיינו מלכות. משם היא יראה. ולוים, שהם בחינת גבורה, שומרים המקדש.

פסקה לט

ומתמן פקודא לירא וכו': ומשם המצוה לירא מן המקדש. והוא מצות עבודת הלוים במקדש בכ"ד משמרות לוים, שבהם, לוים, בשירה וזמרה היו מזמרים לפניך להעלות בהם השכינה, שהיא נקראת שירה וזמרה, לה'. כ"ד, של כ"ד משמרות, עם שירה וזמרה, הם כ"ו, כחשבון הוי"ה. והמצוה שלאחריה, היא מצות קטרת תמיד להקב"ה. וקטרת היא כקרבן.

פסקה מ

והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה: וכן, אברים ופדרים שמתאכלים כל הלילה על המזבח, הם כפרה על אברי הגוף של אדם המקריב, ונפשו, שלא יהיו נשרפים בגיהנם, ולא יהיו נמסרים ביד מלאך המות. ומשום שאדם חוטא ביצר הרע, שהוא צפוני, שנאמר עליו, ואת הצפוני ארחיק מעליכם, כך שחיטתו בצפון, להצילו מאותו הצפוני.

פסקה מא

ובקרבנין טול בהו וכו': ובקרבנות, קח קל וחומר מנביאים, שאע"פ שהתורה הוא שם הויה, שהנבואה, נאמר בה, רוח הויה תניחנו. עם כל זה אין כל בעלי תורה שוים ואין כל הנביאים שוים. שיש נביאים שהנבואה שלהם היא בלבושי המלך, דהיינו בעולם היצירה, שנקרא לבוש. וכך הוא, בתורה שבעל פה שיש בה כמה בעלי ספקות ותרוצים שהם בלבוש המלך, שהוא יצירה.

פסקה מב

ואית אחרנין דסלקין וכו': ויש נביאים אחרים שעולים יותר בנבואתם, באברים דגוף המלך. דהיינו במדרגות של עולם הבריאה שנקרא גוף. שנאמר בהם וארא, וראיתי, שהנבואה היא במראה בעינים, שהן חכמה, וכן ה' שמעתי שמעך יראתי, שהיא בשמיעה, דהיינו בינה. יחזקאל, הסתכלותו ונביאותו מעינים. חבקוק מאזנים בשמיעה. ומשום זה ראה יחזקאל כל אלו המראות של המרכבה, בראיה בעין השכל. חבקוק בשמיעה. שאמר, ה' שמעתי שמעך יראתי וגו'. ויש נבואה, שהנבואה היא בפה, שהוא במלכות. ז"ש ויגע על פי. נבואה אחרת היא מרוח של החוטם, שהוא ת"ת, ז"ש ותבא בי הרוח. ויש שנבואתו ביד, שהוא גבורה, ז"ש וביד הנביאים אדמה, וכל אלו המדרגות הן בעולם הבריאה. ויש אחרים לפנים בחיי המלך, דהיינו בעולם אצילות, ואחרים לפני ולפנים, דהיינו בבינה דאצילות.

פסקה מג

והכי באורייתא פשטים וכו': וכך הוא בתורה, שיש כמה מדרגות, פשטים שה"ס עשיה, ראיות, שה"ס יצירה, דרשות, שה"ס בריאה, סודות דסתרי תורה, שה"ס אצילות, ולמעלה מאצילות, סתרי סתרים להי'. כך בקרבנות. אע"פ שכל הקרבנות להי', הוא מקבל הכל ומחלק קרבנות אל המחנות שלו. מהם מחלק לכלבים, שהם קרבנות הפסולים שנותן אותם לסמאל, הנקרא כלב, ולמחנות שלו. ומשום זה היתה יורדת אש על המזבח בצורת כלב (כנ"ל צו אות קל"ב:) ומהם לשדים שיש מהם כבהמות ויש מהם כמלאכי השרת, ויש מהם כבני אדם. לאלו שמעשיהם כשדים, מחלק קרבנם לשדים.

פסקה מד

אלין דעובדיהון כמלאכין וכו': אלו שמעשיהם כמלאכים מחלק קדבנם למלאכים. ז"ש, את קרבני לחמי לאשי. דהיינו להמלאכים הנקראים אשים, שאלו הקרבנות שלהם אינם תלוים בבהמות, כי קרבנות דבהמות הם של עמי הארץ. וקרבנות בני אדם, הם תפלות ומעשים טובים, קרבנות של תלמידי חכמים בעלי מדרגות, אלו בעלי סודות התורה, וסתרים גנוזים שבהם, יורד הקב"ה הוא בעצמו לקבל הקרבנות שלהם, שהם תורת ה' תמימה, שכינה הקדושה, שיש בה יוד ספירות.

פסקה מה

ותלמידי דרבנן אינון וכו': ותלמידי רבנן, המלים שלהם הן כאכילת שירי מנחות. ויש אחדים המתגברים עליהם, שהתורה שלהם הוא כאכילת מנחות עצמם, ולא שירי מנחות. ויש אחרים שהתורה שלהם היא אכילת קדשים, ומאכלים מכמה מינים אל המלך. וכל המנחות ומאכלות הקרבנות צוה הקב"ה להקריב כולם בבית שלו, שהוא השכינה. וזה הוא המצוה להקריב קרבנות בבית הבחירה, שהיא השכינה. לקיים כי אם בזאת יתהלל המתהלל וגו'. דהיינו בהשכינה הנקראת זאת.

פסקה מו

למלכא דהוו עבדוי וכו': בדומה למלך, שעבדיו ושריו ושליטי המלכות, היו שולחים לו כמה מתנות. אמר, מי שרוצה לשלוח לי מתנה, לא ישלח אלא על ידי המלכה, לקיים בה, ומלכותו בכל משלה. ומשום זה נקראת השכינה קרבן להי', עולה להי', אשם להי', ואפילו קרבן נדות ויולדות ומצורעים וזבים וזבות, הכל צריך להקריב להי' ולשכינתו, ואח"כ השכינה מחלקת לכל. ז"ש, ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה, ואפילו מזונות של החיות כגון קרבן של שעורים שהוא מאכל בהמה. וכן מאכל של עבדים ושפחות של בית המלך, ואפילו של כלבים וחמורים וגמלים, שהם הקליפות, הכל היא מחלקת,

לקיים בה, ומלכותו בכל משלה. ומאין לנו, שעל ידיה מתחלק הכל. שכתוב, ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה.

פסקה מז

בגין דקב"ה בן י"ח וכו': משום שהקב"ה, שהוא ז"א, הוא בן י"ה, שהם חו"ב, דהיינו **ו'** בן **י"ה**, נמצא שז"א כולל **יה"ו** ושלמות שלו היא **ה'**, שהיא המלכות. שאז נשלם שם **הוי"ה**. וע"כ המלכות עולה להוי"ה, קרבן להוי"ה. שלמים להוי"ה. שהיא קרבה שלו, דהיינו קרבן, ושלמות שלו דהיינו שלמים, כי בה נשלם יה"ו, להיות י"ה ו"ה.

פסקה מח

וכלא אתהדר ביה וכו': והכל חוזר אליו, להויה, ומשום זה, זובח לאלהים יחרם בלתי **להויה** לבדו. כי אינו נותן ממשלה לסטרא אחרא, בקרבן. כי כל אלהים אחרים הם עולם הפרוד, ואין להם קרבה ויחוד, והקב"ה הפרידם משמו, דהיינו שהפריש חשך מאור, ז"ש, ויבדל אלקים בין האור ובין החשך. ומי שמקריב להקב"ה מה שהפריד, הוא כמי שמקרב טומאת נדה לבעלה, וזהו סוד, ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה.

פסקה מט

והאי לא תגלה וכו': וזה, לא תגלה ערותם, פירושו, קרבה. שכל העריות, שקולים לעבודה זרה של כל צדדים אחרים, עליהם נאמר, מאלה נפרדו איי הגוים בארצותם, וכתוב ללשונותם בארצותם בגויהם. וכתוב, כי שם בלל ה' שפת כל הארץ ומשם הפיצם ה', וכל מי שמקריב קרבן לצדדים אחרים, הקב"ה מפרידו משמו, ואין לו חלק בשמו. כי הקב"ה בחר את ישראל מכל שאר האומות, ז"ש ובך בחר ה'. ולקח אותם מהם לחלקו, ז"ש כי חלק ה' עמו.

פסקה נ

ובגין דא יהיב וכו': ומשום זה נתן להם התורה, משמו. שכתוב, זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר. והרי העמדנו, י"ה עם שמי, בגימטריא שס"ה, כנגד שס"ה לאוין שבתורה, ו"ה עם זכרי, בגימטריא רמ"ח, כנגד רמ"ח מצות עשה. ובכל מצוה ומצוה קשר את ישראל בשמו, שיהיה כל אבר ואבר שלהם חלק גורלו ונחלתו. ומשום זה, זובח לאלהים יחרם וגו'.

פסקה נא

צריכין ישראל לשתפא וכו': ישראל צריכים לשתף עצמם עם ה', בהליכה שלהם, בהקיץ שלהם, ז"ש בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך. קם

אותו תלמיד והשתטח לפניו, ואמר, אשרי הוא חלקו של מי שזכה לשמוע דברים אלו, כולם הם שם ה' בכל צד, ואין יוצא מהם לחוץ בכל צדדיו. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה נב

וכי תאמרו מה נאכל וגו': ר' יהודה פתח, בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה. לעולם יהיה אדם זהיר באדונו, וידבק לבו באמונה העליונה, כדי שיהיה שלם עם אדונו. כי כשיהיה שלם עם אדונו לא יוכלו להרע לו כל בני העולם.

פסקה נג

ת"ח בטח בה' וגו': בוא וראה, בטח בה' ועשה טוב, מהו ועשה טוב. אלא כך למדנו בהתעוררות שלמטה יתעורר מעשה העליונה. וכבר העמידוהו, ועשיתם אותם, כביכול, אתם תעשו אותם, משום שבהתעוררות שלכם שאתם עושים למטה, מתעורר למעלה. וע"כ ועשה טוב, כתוב, ואין טוב אלא צדיק, שהוא יסוד דז"א, שכתוב, אמרו צדיק כי **טוב**, כיון שאתם עושים זה, ודאי **טוב** הזה יתעורר למעלה, אז, שכן ארץ ורעה אמונה, והכל אחד. שארץ ואמונה, שניהם הם מלכות.

פסקה נד

שכן ארץ וכו': ומפרש דבריו. שכן ארץ, זו ארץ עליונה, שהיא מלכות, כי אין לך בעולם מי שיכול לשכון עמה, עד שיתעורר אותו הטוב, שהוא יסוד דז"א, אליה. כי המלכות בלי יסוד היא מלאה דינים קשים. כיון שעורר אותו האדם, ע"י מעשיו הטובים, כביכול הוא עשה אותו. ואז **שכן ארץ**, שכן בתוכה, במלכות, ואכול פריה, והשתעשע עמה. **ורעה אמונה**, זו היא ארץ, דהיינו מלכות, ואמונה וארץ הכל אחד, שהם מלכות. כש"א ואמונתך בלילות, ולילה הוא מלכות. **ורעה אמונה**, פירושה, היה מנהיג אותה בכל שאתה רוצה.

פסקה נה

ואי לא תתער וכו': ואם לא תעורר כנגדה את היסוד, טוב הזה, שהוא יסוד, מתרחק ממנו, ואז אל תקרב אליה, אל תקרב לכבשן האש השורף, כי בלי יסוד, היא מלאה דינים, ככבשן האש, ואם תקרב אליה, תהיה ביראה, כמי שמפחד מן המות. כי אז היא אש דולק, ושורפת העולם בלהבותיה. וכיון שמעורר כנגדה **טוב** הזה, אז, שכן בתוכה, ואתה לא תירא ממנה. אז ותגזר אמר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור.

פסקה נו

ת"ח בני מהימנותא וכו': בוא וראה, בני האמונה מנהיגים את זו, את המלכות, לרצונם בכל יום. שהיא מקיימת מה שהם גוזרים. מי הם בני האמונה, הם אלו שמעוררים **טוב**

הזה שהוא יסוד, כנגדה, ע"י שנותנים צדקה, ואינם חסים על שלהם, ויודעים שהקב"ה יתן להם יותר. כש"א יש מפזר ונוסף עוד. מה הטעם. הוא משום שהיסוד מעורר ברכות כנגדו. ואל יאמר אם אתן זה עתה מה אעשה למחר, אלא הקב"ה נותן לו ברכות עד בלי די, כמו שהעמידוהו.

פסקה נז

ובג"כ וכי תאמרו וכו': ומשום זה, וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו'. מה כתוב, וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש שנים. שואל ועשת, ועשתה היה צריך לומר, מה ועשת, שהוא חסר ה'. ומשיב, אלא להוציא את ה ה'. שהיא מלכות, מכלל העשיה, שנוהג בה שמטה ומנוחה, ואינה עושית עבודה. שכתוב, ראו כי ה' וגו' נותן לכם ביום הששי, שהוא יסוד, לחם יומים. וגו'. כעין זה, וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית, שהוא יסוד, ועשת את התבואה לשלש שנים.

פסקה נח

רבי חייא ורי יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך, פגשו בהר ההוא, מצאו ב' אנשים שהיו הולכים. בתוך כך, ראו איש אחד שהיה בא, ואמר להם, בבקשה מכם, תנו לי מזון פת לחם, שזה שני ימים שאני נבוך במדבר, ולא אכלתי משהו. נשמט אחד מאלו ב' אנשים והוציא מזונו שהביא עמו לדרך, ונתן לו, והאכיל והשקה אותו. אמר לו חבירו, ומה תעשה כשתצטרך למזון, שהרי אני, שלי אני אוכל. ולא אתן לך. אמר לו, וכי על מזון שלך, אני הולך. ישב אצלו העני עד שאכל כל מה שהיה אצלו, והלחם שנשאר, נתן לעני אל הדרך. והלך לו.

פסקה נט

א"ר חייא לא וכו': אר"ח, לא רצה הקב"ה שדבר זה יהיה נעשה על ידינו. א"ר יוסי אולי נגזר דין על אותו האדם, ורצה הקב"ה להזמין לו את זה, כדי להציל אותו. בעוד שהיו הולכים נתעייף אותו האדם בדרך, מחמת רעב. אמר לו חבירו, ולא אמרתי לך, שלא תתן הלחם לאחר. אמר ר' חייא לר' יוסי, הרי יש מזון אצלנו ניתן לו לאכול. אמר ר' יוסי אתה רוצה להוציא ממנו זכות. נלך ונראה. כי ודאי בחבליו של זה עקבות המות נתאחזו, כלומר שסכנת המות הולך ומטפס אחריו, ורצה הקב"ה להזמין לו זכות כדי להצילו. **קפטורי** פירושו חבלים, כמו כקפטורין יוצאה מתוך הושט (תנחומא מקץ) **טפסא**, הוא מלשון מטפס ועולה (עירובין כ"א) דהיינו צעדים ועקבות.

פסקה ס

אדהכי יתיב ההוא וכו': בתוך כך ישב אותו אדם וישן תחת אילן אחד. וחברו התרחק ממנו, וישב בדרך אחר. א"ר יוסי לר' חייא, עתה נשב ונראה, כי ודאי שהקב"ה רוצה לעשות לו נס. קמו והמתינו. בתוך כך ראו מין אפעה בלהבות עומד אצלו. א"ר חייא אוי לאותו אדם כי עתה ימות. א"ר יוסי, זכאי הוא אותו האדם שהקב"ה יעשה לו נס. בתוך כך, ירד מן האילן נחש אחר ורצה להרגו, קם אותו האפעה על הנחש והרג אותו. האפעה פנה ראשו והלך לו. **טיפסא** הוא אפעה לפי הענין. **קסטר**, פירושו פנה לפי הענין.

פסקה סא

א"ר יוסי ולא וכו': ארי", ולא אמרתי לך, שהקב"ה רוצה לעשות לו נס, ולא תוציא ממנו הזכות, דהיינו שלא יתן לו לאכול (כנ"ל אות נ"ט) בתוך כך, ניער אותו אדם משנתו, וקם והלך לו. אחזו בו ר' חייא ור' יוסי, ונתנו לו לאכול. אחר שאכל, הגידו לו הנס שעשה לו הקב"ה.

פסקה סב

פתח ר' יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה. אשרי חלקו של האדם העושה טוב משלו. כי מעורר **טוב**, שהוא יסוד, בכנסת ישראל, שהיא מלכות. ובמה מעורר. בצדקה. כי כשנתעורר צדקה, הרי אז נתעורר **טוב** אל כנסת ישראל. וע"כ כתוב, וצדקה תציל ממות. מהו הטעם. הוא משום שצדקה היא עץ החיים, שהוא ז"א, והוא מתעורר על עץ המות, ולוקח את אלו שאחוזים בו, ומצילם מן המות. (כמ"ש להלן בחקותי אות כ"ג) מי גרם לאותו עץ החיים שנתעורר לזה, היה אומר, צדקה ההוא שהאדם עשה, כביכול הוא עשה אותו למעלה, שעשה שהמלכות תזדווג בעץ החיים, כש"א עושה צדקה בכל עת. וכבר למדנו.

פסקה סג

והתנחלתם וגו' לעולם בהם תעבודו: מצוה זו היא לעבוד בעבד כנעני, שכתוב, לעולם בהם תעבודו. והם מצד חם, שגילה עריות, שנאמר עליו, ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו. למה, עבד עבדים. אלא שהוא עבד לעבד עולם ההוא שהוא עולמו של יובל. כלומר שהוא עבד לעבד נרצע ישראל שהוא יוצא חפשי בעולמו של יובל, והוא אינו יוצא לחפשי אפילו ביובל. ואם תאמר, הרי אחיו של שם ויפת היה, למה לא היה כמוהם. וכן, אליעזר עבד אברהם שהיה מזרעו של חם, למה לא היה כמו חם, אלא שיצא צדיק והקב"ה הודה בברכתו כשברך אותו לבן, שנאמר עליו בתורה, ברוך ה'. וכיון שכתוב בתורה הרי הקב"ה מעיד עליו שהוא אמת.

פסקה סד

אלא ודאי הכא וכו': ומשיב, אלא ודאי כאן הוא בסוד הגלגול, גולל אור מפני חשך, דהיינו עבדו של אברהם שיצא מחשך, שהוא זרעו של חם, דיו לעבד להיות כרבו, שהוא אברהם שיצא מתרח עובד ע"ז. וע"כ יצא מארור ומחשך ונעשה ברוך ה', כמו אברהם שיצא מתרח, שהיה ג"כ אור מתוך החשך. וחשך מפני אור, זהו ישמעאל שיצא מאברהם, ועשו מיצחק.

פסקה סה

ורזא תערובת טפין וכו': והסוד הוא, תערובת טפות הזרע במקום שאינו שלו גורם את זה. מי שמערב טפה שלו בשפחה, במחלת בת ישמעאל, שהיא קליפה רעה, או בבת אל נכר, דהיינו בתו של עכו"ם, שהם רע וחשך, והטפה שלו הוא טוב ואור. בסו"ה, וירא אלקים את האור כי טוב. הוא מערב טוב עם רע עובר על מאמר אדונו, שאמר, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו.

פסקה סו

קב"ה, בההוא דערב וכו': הקב"ה, במה שערב אותו האדם, מרכיב אותו ומביאו בגלגול לקבל ענשו. דהיינו שמביאו בגוף הכלול מטוב ורע. אם חזר בתשובה, ועסק בתורה, והפריד טוב מרע, כי עסק באיסור והתר, טומאה וטהרה, כשר ופסול, בזה נפרד הרע מטוב, שנאמר בו, וייצר ה' אלקים את האדם וגו', שכתוב **וייצר** עם ב' יודין, להורות שיש באדם ב' יצירות, יצירה לטוב ויצירה לרע, ובתורה הוא מפריד אותם, והקב"ה מנחיל לו נשמה ממנו, שיהיה שולט על שניהם, האחד שהוא טוב ואור, הוא עולם הבא, והאחד שהוא רע וחשך הוא עולם הזה. ז"ש, ויפח באפיו נשמת חיים.

פסקה סז

וכפום זכוון וחובין וכו': וכפי הזכיות והחובות הוא נדון, כמו שהעמדנו, העושה מצוה אחת מטיבים לו. בינוני הוא, מי שזכיות שלו ועונותיו הם שקולים שוה בשוה, מחצה זכיות למטה, ומחצה עונות למטה. וז"ס, מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך עד **חצי** המלכות ותעש. דהיינו אם יש חצי המלכות, שהוא מחצה זכיות, אז ותעש, שנתקבלה השאלה והבקשה. צדיק גמור, כל זכיותיו הן למעלה, ועונתיו למטה. רשע גמור, עונותיו למעלה וזכיותיו למטה.

פירוש. **צדיק גמור** כל זכיותיו שמורים לו למעלה לעולם הבא. ואינו מקבל מהם בעוה"ז כלום. ועתותיו, דהיינו העונשים על עונותיו הם למטה בעוה"ז. **רשע גמור**, עונותיו למעלה דהיינו שנפרעים ממנו בגיהנם אחר פטירתו מעולם הזה. וזכיותיו שעשה, הוא

למטה, שנותנים לו שכרו בעוה"ז. **בינוני**, זה וזה שופטו, שהן שכרו והן עונשו הם למטה בעוה"ז.

פסקה סח

וב"נ דחב באתגליא וכו': ואדם שחטא בגלוי, הוא בב' מדרגות, דהיינו בב' אפנים, אם הוא חוזר בתשובה בגלוי, דהיינו כמו שחטא בגלוי, אז מושיבין לו בעולם ההוא בין צדיקים, היודעים דיניו של הקב"ה, ושומרים עצמם מלחטוא. ואם חזר בתשובה בסתר, אין מושיבים אותו בין צדיקים, כי חטאו לא נמחק לגמרי, אלא מושיבים אותו בין הרשעים, והרשעים מתקנאים בו שעשה תשובה, לקיים בהם, ועיני רשעים תכלנה.

פסקה סט

ובגין דא חובא וכו': ומשום זה, חטאו של אדם הוא, שעבד על ויצו ה' אלקים וגו', והעמדנו, אין **צו**, אלא עבודה זרה (לעיל ב"א אות תל"ב ע"ש) עבר על עבודה זרה, הרכיבו, דהיינו שהביאו בגלגול, בטפת זרעו של **תרח**, שבו **רתח**, דהיינו שהכעיס, את הקב"ה, ועבר על צו של ע"ז, כי תרח היה עובד ע"ז. ויצא מטפת זרעו, אברהם, שהיה גלגול אדם הראשון, חזר אברהם בתשובה, ושבר צלמי עבודה זרה, וכל המזונות ששמו בפניהם, הוא תקן מה שחטא אדם ותרח, ושבר החטא, ובנין הרע שבנה, דהיינו בנין הקליפות שאדם גרם ע"י חטאו, והמליך את הקב"ה ושכינתו על כל העולם.

פסקה ע

במאי בגין דקדיש וכו': שואל במה המליך את הקב"ה ושכינתו על העולם. ומשיב, משום שקדש את שמו יתברך, ברבים, ונכנס באש להשרף עצמו, לקיים בו, באדם, פסילי אלהיהם תשרפון באש. פירוש, משום שאדם עבד ע"ז הוא נחשב משום זה כמו פסילי אלהיהם. ולא עוד אלא שהחזיר בתשובה את אביו תרח, והביאו, ואת אמו ולכל שליטי אותו הדור, לגן העדן. וכך נתלבן באש ככסף, שהוא מטבע כסף של המלך וזייפו אותה בתערובת עופרת, ע"כ הכניסו באש, ויצאה העופרת לחוץ, שהוא ישמעאל. משום זה יצא ישמעאל מצחק בעבודה זרה. ונשאר אדם מלובן באש. וזה הוא שינוי השם. שנשתנה שמו מאדם לאברהם. כי כשאדם נתגלגל, היה צריך לעשות לו, שינוי השם שינוי מקום ושינוי מעשה, כדלהלן. **מוניטא** פירושו מטבע. כמו מוניטא שכולה זהב (שמו"ר ה).

פסקה עא

לבתר אתא יצחק וכו': אחר כך בא יצחק, ונתחזק בו, דהיינו שאדם נתגלגל בו ונתחזק, מעבירה שניה, שנאמר בו, **על האדם**, שזו שפיכות דמים. כנ"ל (ב"א אות תל"ב) שדורש

על הכתוב ויצו ה' אלקים על האדם לאמר וגו'. אשר ויצו הוא על ע"ז, על האדם, הוא, על שפיכות דמים. לאמר, זו גילוי עריות, ע"ש, והוא עבר על כולם. (כמ"ש ב"א אות תמ"ה). וזה גרם אל הנסיון של יצחק בסכין, דהיינו בעקדה, שנאמר, ויקח את המאכלת לשחוט את בנו. ואדם נברר בו, כמי שמברר אוכל מתוך פסולת, ויצא הפסולת לחוץ, שהוא עשו שופך דמים. והאוכל, שהוא יעקב, יצא מבורר ונקי מכל פסולת וז"ש (ב"א אות תל"ט) דיעקב שופריה דאדם הראשון. דהיינו כנ"ל. כי ביעקב יצא מצורף ומזוקק מכל פסולת.

פסקה עב

לבתר אתא יעקב וכו': אח"כ בא יעקב, שהוא בחינת הטוב והאוכל שנברר מאדם הראשון, והרכיב וחבר אותו בלבן, ונעשה לו עבד. ז"ש, אעבדך שבע שנים ברחל. ובסבה ההיא שהחליפה באחותה, עבד שבע שנים אחרים, להוציא ב' טפות שזרק אדם במקום נכרי. דהיינו בב' רוחין נוקבין דאזדווגן עמיה אחר שפירש מחוה (כנ"ל בראשית ב' אות שמ"ו) וזהו גילד עריות. וזהו המרומז במלה **לאמר** (כנ"ל בדבור הסמוך) והוציא אותן מן לבן הארמי, שהוא בחינת נחש.

פסקה עג

ובתלת אלין הוה וכו': ובג' אלו, באברהם ביצחק וביעקב, היה לאדם שינוי השם, שינוי מקום, ושינוי מעשה. שינוי השם באברהם. שינוי מקום ביצחק. שינוי מעשה ביעקב. ואם זה שנאמר בו, אז ראה ויספרה הבינה וגם חקרה ויאמר לאדם וגו', קבל בתשובה, כל שכן לאחרים. שאינם כל כך גדולים כמוהו.

פסקה עד

ובגין דא עבד וכו': ומשום זה, עבד טוב המקום גורם. ועבד רע גם כן המקום גורם. אבל שאר עבדים לעולם בהם תעבודו. קמו ראשי הישיבה ואמרו, אשרי העם שככה לו. **שככ"ה** הוא בגימטריא **משה**, דהיינו רעיא מהימנא. קם רעיא מהימנא ואמר, אשרי העם שה' אלקיו.

פנימיות המאמר. כל המאמר הזה מדבר מתקון החטא של אדם הראשון. כי אדם הראשון גנב היה, שבעל הגן צוה עליו, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל, והוא הלך וגנב ואכל. וע"כ תקונו, ונמכר בגנבתו, שבית הדין ימכרוהו לעבד. שתקון זה התחיל ביעקב, אמנם מטרם שבא לתקון הזה הוא צריך לג' תקונים, שהם שינוי השם ושינוי המקום ושינוי המעשה. ואז נמכר לעבד ללבן, שממנו נמשך הסוד של עבד עברי, היוצא לחפשי בשנה השביעית, שה"ס רחל. ועוד לא נשלם התקון בזה אלא שנצמח מזה בחינת עבד רע שה"ס

הגלויות שנגלו ישראל ונמכרו לאומות העולם. שמזה נמשך הסוד, של עבד נרצע, העובד לעולמו של יובל, שהיא בינה, שבעת שהבינה שולטת, יוצא לחירות ושב אל אחוזתו. שה"ס ג' הגאולות שהיו על ידי שליטת אור הבינה שה"ס יובל, ועם כל זה עוד לא נשלם בזה החטא של עצה"ד כולו, וכן עוד לא נגלה גאולה השלמה, שהרי נשארו בחינות עבד כנעני, שהם אינם יוצאים אפילו בעולמו של יובל. שגם הם מצאצאי החטא של אדם הראשון וצריכים תקון, והם צריכים דוקא לצאת לחירות מבחינת השמטה עצמה, כי הם לא יוכלו להנות מבחינת יובל כלום. וע"כ צריכים להמתין עד גמר התקון שבאלף השביעי, שאז יתוקנו גם הם, ואז נמצא שנתתקן החטא של עצה"ד כולו.

ועתה נבאר, סוד שינוי השם, ושינוי מקום, ושינוי מעשה. כי נודע שחטא של עצה"ד היה שהמשיך את הארת החכמה שבשמאל ממעלה למטה שבזה הפריד השמאל מן הימין, ובסוד **לא זכי הא רע**, נגלה עליו נקודת המנעולא בסוד לפתח חטא רובץ, שעם גילויה מסתלקים כל האורות, (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא, ובהקדמת ספר הזהר דף צ"ט אות קכ"ג בהסולם עש"ה) שמטעם זה אבד זיהרא עלאה ונגרש מגן עדן. ונמצא שאדה"ר גרם בחטאו שנתוספו דינין דנוקבא על דינין דדכורא של שליטת השמאל בפרודא, שהם מחריבים את העולם (כנ"ל אחרי אות קי"ח ותזריע אות קנ"ב) ותקון הראשון הוא, שיבטלו זה את זה, (כמ"ש שם). וז"ס גלגול הראשון של אדה"ר ב **אברהם**, שבו התחיל התקון, שהדינים דנוקבא יבטלו את הדינים דדכורא. וז"ש (באות ס"ט) **אין צו, אלא עבודה זרה**, שהיא שליטת השמאל, שגרם אדם הראשון שהוא דינים דדכורא. **ארכיב ליה בטפת תרח** וכו', שהוא אברהם, **ותבר צולמין דעכו"ם**, שהוא המשיך את המנעולא, שה"ס דינים דנוקבא, ושבר עם זה צולמא דעכו"ם שהם דינין דדכורא, שבזה נתבטלו הג"ר דשמאל, שהם ראשם של הע"ז. **וכל מזוני דיליה**, שהפסיק כל השפע שלהם (כמ"ש בתזריע אות קנ"ב). **ועאל בנורא לאתוקדא**, כי אברהם הפיל את עצמו לכבשן האש, כדי לבטל הדינים דדכורא, **ולקיים פסילי אלהיהם תשרפון באש**. דהיינו באש המנעולא. אמנם זה היה מספיק לתקון הימין, דהיינו אברהם, שה"ס אור החסדים, שעליהם לא היה צמצום, ואפילו בכלים דמנעולא היה אפשר לקבלם. אמנם בחינת שמאל, שה"ס הארת הבינה השבה להיות חכמה, לא תקן כלום. כי הכלים שיש בהם גילוי מנעולא אינם יכולים לקבל חכמה, להיותה המלכות דצמצום א' (כמ"ש ב"א דף ז' ד"ה וכבר). ומשום זה יצא ממנו פסולת, דהיינו החסרון קבלה מהארת החכמה, שדומה כמו שמזייף במטבע של המלך, שמעכב גילוי הג"ר, ופסולת הזה ה"ס ישמעאל, הדומה כמו עופרת המעורב בכסף. וז"ש, **ככספא דאיהי מוניטא דמלכא ושקר לה בעופרת**,

שהוא ישמעאל. וז"ש. **והאי איהו שינוי השם**. כי שבר **שם** הטומאה שהוא **אל אחר**, והחזיר **השם** הקדוש למקומו.

וכדי להחזיר בחינת השמאל ג"כ לקדושה, ולהמשיך הארת החכמה, צריכים להעלות המלכות לבינה, ותקבל המלכות כלים דבינה, ולגנוז בחינת המנעולא. (כמ"ש לעיל ב"א ז' ד"ה וכבר) שז"ס **שינוי מקום** שנעשה ביצחק, שהמלכות נסתלקה ממקומה, ועלתה למקום בינה, ואז נולד יצחק, שה"ס קו השמאל. ואדם הראשון נתתקן בו ע"י השינוי מקום שבו. וז"ש (באות ע"א) **לבתר אתא יצחק**, **ואתתקף ביה**, כי ע"י שינוי מקום שבו נתחזק אדם הראשון בקו שמאל, וע"י עקדת יצחק נכלל בימין (כנ"ל ויקרא דף ק' ד"ה פירוש) וז"ש, **ודא גרם נסיונא** וכו' **ואתברר ביה** וכו' **ונפק פסולת לבר עשו**, כי מתוך שמנעולא נגנז לגמרי ונעשה שינוי מקום חזר ונתגבר השמאל, בלי ימין, שעשו המשיך ממנו ממעלה למטה, שה"ס הפסולת, שמכאן שפיכת דמים. ולפיכך גם שינוי המקום לא היה מספיק לתקון אדם הראשון.

וז"ש (באות ע"ב) **לבתר אתא יעקב**, שה"ס קו האמצעי, העושה שלום בין ב' הקוין ומתקן את קו השמאל שלא יאיר אלא ממטה למעלה בסוד אור הנקבה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) שמטעם זה אין החכמה מתגלית עוד בקו שמאל דז"א שה"ס יצחק, המאיר ממעלה למטה, כאור זכר, אלא במלכות שה"ס רחל בלבדה, מפני שהיא אור הנקבה המאירה רק ממטה למעלה. וז"ש, **וארכיב ליה בלבן ואתעביד עבד לגביה**, דהיינו סוד עבד עברי, שנאמר בו שש שנים יעבוד **ובשביעית** יצא לחפשי, דהיינו עם גילוי אור המלכות שה"ס הארת חכמה יוצא לחפשי. וז"ש, **אעבדך שבע שנים ברחל**, דהיינו לגלות הארת חכמה שברחל, שה"ס מלכות הנקרא **שביעית**, שבהארתה יוצאים העבדים לחירות. ואע"פ שעבד גם בשביל לאה, הוא, **ובההוא סבה דאחלף לה באחותה** וכו' אבל עיקר עבודתו היה לגלות אור החכמה שברחל. וזה נקרא **שינוי מעשה**. כלומר שביטל בחינת המעשה, הנוהג באור הזכר, כי נקבה קרקע עולם היא ואין בה מעשה, שהיא בסוד המנוחה. ובו יצא אדם הראשון נקי בלי פסולת. וה"ס תקון עבד עברי בסו"ה ונמכר בגנבתו. כנ"ל.

אמנם עוד לא הספיק התקון הזה של עבד עברי, כי חטאו ישראל ונגלו בין האומות. ומכאן הסוד של עבד נרצע, שאינו רוצה בחירות של שנה השביעית, שעושים אותו בעל פגם (כנ"ל אות י"ד) ועליו נאמר ועבדו לעולם, שאינו יוצא לחירות אלא באור הבינה ממש, שה"ס אור של ג' הגאולות שהיו לישראל מג' גליות, שנגאלו בהופעת אור הבינה עליהם. שז"ס ועבדו לעולם, דהיינו לעולמו של בינה. כמ"ש בשנת היובל הזאת תשובו

איש אל אחוזתו. וכל זה אמור רק בעבד עברי, שיש בו תקון של שינוי מקום, והם יכולים לקבל ממלכות הממותקת בבינה' או מאור הבינה עצמה. משא"כ עבד כנעני שאין בו התקון של שינוי מקום, אלא המנעולא מגולה בו, ע"כ אינו יוצא לחרות לא בשנה השביעית, ולא ביובל, כי אין הכלים דמנעולא יכולים לקבל מהם כלום, אלא רק בגמר התקון באלף השביעי. ונמצא שעד אז אין תקון עצה"ד נגמר כולו.

וזה שמסיים (באות ע"ד) **ובגין דא**, **עבד טוב**, שהוא עבד עברי, היוצא בשביעית, **אתרא גרים**, דהיינו שינוי המקום של המלכות, שעלתה לבינה, גרם לו שיוכל לצאת בשביעית כנ"ל. **ועבד רע**, **אוף הכי**, דהיינו עבד נרצע שהוא פגום, שינוי המקום גורם לו, שיוצא לעולמו של יובל. דהיינו לקבל מאור הבינה. כנ"ל. **אבל שאר עבדים**, דהיינו עבד כנעני שאין בו שינוי מקום, **לעולם בהם תעבודו**, שהם אינם יוצאים לחירות ביובל, כי הכלים שלהם להיותם ממנעולא אינם יכולים לקבל אלא ממלכות המצומצמת, וע"כ אינם יוצאים לחירות ולא נגמר תקון אדה"ר, עד גמר התקון. שאז יתוקן המנעולא במקומה, ותהיה כמו הבינה, ולא יהיה נצרך עוד שינוי המקום. ובזה מובן כל המאמר.

פסקה עה

כי לי בני ישראל עבדים וגו': מצוה לעבוד בכל מיני עבודה במקדש, ולחוץ ממקדש בכל אלו העשיות הנקראים עבודה, דהיינו בתפלה, ולהשתדל אחר מצוות התורה, שהכל נקרא עבודה, כעבד המשתדל אחר אדונו לכל מה שצריך.

פסקה עו

בגין דישראל קרי וכו': משום שקרא את ישראל עבדים, שכתוב, כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם. מהו הטעם שהם עבדים. משום שכתוב, אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, ומשום זה כתוב לאח"כ בעשרת הדברות, שכתוב, אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, לעבוד לו כעבד העובד לאדונו, שגאל אותו מן המות וגאל אותו מכל הרעות שבעולם.

פירוש. **עבד**, ה"ס המתקן אורות החכמה שבשמאל, כי בסבת חטאו של אדה"ר ירדו האורות והכלים דהאדת החכמה דקדושה ונפלו לקליפת מצרים, שבסבה זו הוכרחו ישראל להיות עבדים בארץ מצרים. וג' בחינות עברו על בירורים אלו דשמאל עד שנשלמו במתן תורה, בסוד נשמה חיה יחידה דהארת השמאל. כמ"ש כל זה באורך לעיל (לך דף מ"ח ד"ה ויש ע"ש כל ההמשך) וז"ש, **מ"ט אינון עבדים**, שפירושו תקון השמאל. ומשיב, **בגין דכתיב אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים**, דהיינו שהוציאו עמהם אז הניצוצים והכלים דהארת החכמה שבשמאל (כמ"ש שם) וז"ש, **ובג"כ** וכו' **אנכי**

ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. שה"ס ההמשך של גילוי התקונים דשמאל המיוחס לעבודת **עבד**. (כמ"ש שם). וכנגד זה יש בחינת בן, הנמשך מקו אמצעי, כמ"ש לפנינו.

פסקה עז

בתרין זינין אקרון וכו': בשני אופנים נקראים ישראל להקב"ה, נקראים עבדים, שכתוב, **עבדי** הם. ונקראים בנים, שכתוב, **בנים** אתם להי' אלקיכם. כי בזמן שאדם יודע את הקב"ה בדרך כלל, נקרא עבד שעושה מצות אדונו, ואין לו רשות לחפש באוצרות ובסודות ביתו. ובזמן שיודע את הקב"ה בדרך פרט, אז נקרא בן האהוב שלו, כבן המחפש בנסתרות בכל הסודות של ביתו.

פירוש. העבד ממשיך רק מהארת השמאל דקדושה, שהיא מתוקנת להאיר רק ממטה למעלה בסוד אור נקבה וו"ק, דהיינו בלי שום עשיה (כנ"ל בסולם, אות ע"ד בסוף ד"ה וז"ש באות ע"ב) וז"ש **בזמנא דידע ב"נ לקב"ה בארח כלל**, דהיינו ממטה למעלה, **כדין אקרי עבד**, וכו', **ולית ליה רשו לחפשא בגניזוי וברזין דביתיה** כי הארתו בבחינת אור נקבה שאסור לו כל עשיה כנ"ל. אבל בן ה"ס הדבוק בקו האמצעי, בבחינת החסדים שלו שה"ס אור הזכר המושפע מלמעלה למטה, שיש שם ג"ר ובחינת עשיה לחפש בגניזין שלו. וז"ש **בארח פרט**, דהיינו הדבוק בקו האמצעי, **כדין אקרי בן רחימא דיליה, כבן דחפיש בגניזוי בכל רזין דביתא**. להיותו אור הזכר וג"ר המושפעים מלמעלה למטה, שנוהג בו עשיה וחיפוש בגניזין דמלכא.

פסקה עח

ואע"ג דאקרי בן וכו': ואע"פ שנקרא בן, בן בכור להקב"ה, כש"א, בני בכורי ישראל, אל יוציא את עצמו מכלל עבד, שיעבוד לאביו בכל העבודות שהם כבוד אביו. וכך צריך כל אדם, שיהיה אצל אביו, **בן**, לחפש בנסתרות שלו ולדעת סודות ביתו, ולהשתדל אחריהם ויהיה אצל אביו, **עבד**.

פסקה עט

ורזא דמלה, תרין וכו': וסוד הדבר. שתי מדרגות הן למעלה, שהאדם צריך להתעטר בהן, והם סוד האמונה, והן אחת. א' הוא סוד עבד, וא' הוא סוד בן. ומדרגת עבד הזה שלמעלה, נקרא אדון כל הארץ, שה"ס המלכות, שבה מתגלה הארת החכמה שבשמאל, בסוד אור נקבה (כנ"ל אות ע"ז). ומדרגת הבן שלמעלה, הוא כמו שהעמדנו, בני בכורי ישראל, שה"ס ז"א בשעה שהוא בן לאו"א עלאין שאז נקרא ישראל. שה"ס אור הזכר.

כנ"ל. והכל סוד אחד של האמונה. וצריך האדם להתעטר באלו המדרגות בן ועבד שלמעלה, להכלל בסוד האמונה.

פירוש. האדם שלמטה צריך לקבל תחילה בחינת עבד, שה"ס הארת חכמה מן המלכות שנקראת אדון כל הארץ. ואח"כ כשמקבל חסדים מז"א שה"ס בן או"א, הם אצלם בבחינת אורות הזכר, דהיינו בחינת ג"ר. אבל אם אין בו מדרגת עבד, אלא מדרגת החסדים בלבד, אז נחשבים לו לו"ק בלי ראש. ואינם כלל מדרגת בן. אלא כשכבר נשלם בחכמה מן המלכות אז נחשבים החסדים לבחינת ג"ר כי ע"כ נבחנת המלכות שהוא פתח להכנס לז"א (כנ"ל אמור אות קל"ד בהסולם ע"ש) וז"ש, **ורזא דמלה תרין דרגין** וכו' **חד רזא דעבד וחד רזא דבן** וכו' **דאצטריך ב"נ לאתעטרא** וכו'. שצריך להתעטר בשניהם. ואם לא אינם בחינת ג"ר כלל. כי חסדים דז"א בלי חכמה דמלכות, הם ו"ק. וכן חכמה דמלכות בלי חסדים דז"א היא ו"ק (כמ"ש שם).

פסקה פ

עבד למפלח בכל וכו': ומפרש דבריו. שצריך להיות במדרגת עבד, בדי לעבוד בכל מיני עבודות בתפלה שנקרא עבודה, כאותו עבד שהוא סוד עליון, דהיינו סוד המלכות, שאינה שוקטת תמיד לעולם, ומשבחת ומנגנת תמיד לז"א. וכן למדנו, בעבודות אחרות כי כל העבודות והדברים הנעשים בכל העולמות כולם היא, המלכות, עושית ועובדת, ומשום זה היא, המלכות, נקראת, אדון, כי משום שהיא בבחינת עבד לעבוד ולהמשיך חיות ושפע לכל העולמות כולם, ע"כ נקראת, אדון כל הארץ. והאדם המתעטר בסוד הזה, בבחינת עבד שבמלכות, להיות עבד לעבוד עבודת אדונו, הוא עולה ומתעטר להיות במדרגה זו, של עבד, ונקרא גם כן אדון. כי הוא מברך בכל אלו העבודות שלו, את עולם הזה, שהיא המלכות, ומקיים אותה. וע"כ נקרא אדון גם הוא.

פסקה פא

זכאה חולקיה דהאי בן וכו': עתה מפרש מדרגת בן, ואומר, אשרי חלקו של אותו בן, שזכה להשתדל לדעת בנסתרות אביו ובכל סודות ביתו, כבן יחיד שהשליטו אביו בכל נסתריו. וזה הוא כבוד של הבן השולט על הכל. מי שמשתדל בתורה לדעת את הקב"ה ואלו נסתרות שלו, נקרא בן להקב"ה, ומכל צבאות השמים, אין מי שימחה בידו להכנס אל אביו בכל שעה שהוא צריך להכנס. אשרי חלקו בכל העולמות. ומשום זה, מי שמשתדל לדעת את אביו בדרך פרט בסוד החכמה, דהיינו החכמה שבימין דז"א, אז נקרא בן. וההפרש מחכמה דימין לחכמה דשמאל עי' צו אות קמ"ט.

פסקה פב

בפולחנא דב"נ פלח וכו': בעבודה שאדם עובד להקב"ה, יש עבודה, שאדם צריך בה להכלל בשניהם, שיהיה עבד ובן להתעטר בהקב"ה. ומה היא. היא העבודה של תפלה, שאדם צריך להיות בה עבד ובן, להכלל בב' מדרגות עליונות אלו, בז"א ובמלכות, לעבוד ולתקן תפלה בסוד עבד, לעבוד עבודה של תקון העולמות, שהיא מדרגת עבד וסוד המלכות. ולדבק רצונו בסוד החכמה, שבימין, כנ"ל, להתדבק באדונו בנסתרות עליונות כראוי. שהיא מדרגת בן, וסוד ז"א.

פסקה פג

בן אתדבק תדיר וכו': ומפרש יותר, בן, מתדבק תמיד באביו בלי פירוד כלל, אין מי שימחה בידיו. עבד, עושה עבודתו של אדונו ומתקן תקוני העולמות. מי שיהיה לו שניהם, בן ועבד, בכלל אחד, בחבור אחד, זה הוא אדם המתקן כל סוד האמונה, שהיא המלכות, בכלל אחד, עם ז"א, בלא פירוד כלל, ומחבר הכל יחד. זה הוא אדם, שהקב"ה מכריז עליו, בכל אלו הצבאות והמחנות של כל העולמות, ובכל הרקיעים, הזהרו בפלוני שהוא הנאמן של המלך, שכל נסתרות אדוניו בידו. אשרי הוא בעולם הזה, ואשרי הוא בעולם הבא.

פסקה פד

מההוא יומא והלאה וכו': מיום ההוא והלאה, נודע אותו אדם והוא רשום בעולמות כולם. בשעה שהוא צריך, כל הצבאות וכל המחנות מצווים להיות אצלו. והקב"ה אינו צריך יותר ממנו לבדו. כלומר, שעליו עומדים כל העולמות. וקול מתעורר ומכריז, יפה הוא ליחיד, שהוא אותו אדם, להיות אצל יחיד, שהוא הקב"ה, ולעסק יחיד ביחיד.

פסקה פה

ורזא דתרין דרגין וכו': וסוד ב' מדרגות אלו, בן ועבד, מצאתי בכתוב אחד. שכתוב, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. ויאמר לי **עבדי אתה**, הרי מדרגת עבד. שה"ס קו שמאל ובחינת מלכות. **ישראל**, הרי מדרגת בן, שה"ס קו ימין ובחינת ז"א. וכאשר הם בכלל אחד, אז כתוב, **אשר בך אתפאר**. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ימלוך ה' לעולם אמן ואמן. (ע"כ רעיא מהימנא).

בחקותי

פסקה א

אם בחקותי תלכו וגו': ר' חייא פתח, עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור וגו'. **עמי זכר נא**, אשרי חלקם של עם הזה, שאדונם מוכיח להם כך. **עמי זכר נא**, אע"פ שאתם, סרתם מן הדרך, עמי אתם, שאיני רוצה לגמול לכם כמעשיכם.

פסקה ב

ר' יצחק אמר וכו': ריי"א, אשרי חלקו של עם, שאדונם אמר להם, עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתיך ענה בי. מה יעץ בלק מלך מואב. היינו, בכמה דברים ומעשים חשב לכלות אתכם מן העולם, וכמה כשפים עורר לנגדכם.

פסקה ג

א"ר יוסי וכו': ארי"י, אמר להם, הקב"ה לישראל, זכר נא. אוי שאנו צועקים בכל יום ואנו גועים ובוכים, זכור ה' מה היה לנו. זכור ה' לבני אדום. ואינו רוצה להשגיח עלינו. והוא משום, שהוא אמר לנו בבקשה, זכר נא. כי אין, נא, אלא לשון בקשה, ואנו אין משגיחים עליו, על כן, אנו צועקים כעין זה, זכור ה' מה היה לנו. זכור ה' לבני אדום. זכור עדתך קנית קדם. זכרני ה' ברצון עמך. והוא אינו רוצה להשגיח עלינו.

פסקה ד

ר' יהודה אמר וכו': ריי"א, ודאי, הקב"ה משגיח עלינו תמיד וזוכר אותנו. ואם הוא לא היה משגיח בישראל, וזוכר אותנו, לא עמדו אפילו יום אחד בגלות. ז"ש, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'. כי הקב"ה אינו עושה עמנו כמעשינו.

פסקה ה

ת"ח בלק חכים וכו': בוא וראה, בלק חכם היה, וגדול המכשפים היה במעשי ידיו, יותר מן בלעם. וכך למדתי, כל מה שרוצה האדם בעולם הזה בעבודת הקב"ה, צריך לעורר במעשה שלמטה. כי במעשה שלמטה מתעורר המעשה למעלה. ומעשה זה, שלמטה, צריך להיות בקדושה. וכבר העמידוהו. ובמקום שאין מעשה יש דבור, ובדבור הפה תלוי, לעורר המעשה למעלה. וכמו שצריכים לעורר קדושה עליונה במעשה ובדבור, כך אלו הבאים מצד הטומאה, צריכים לעורר הצד שלהם, במעשה ובדבור פה.

פסקה ו

ואע"ג דבלעם חרשא וכו': ואע"פ שבלעם היה מכשף הגדול מכל מכשפי העולם, היה בלק מכשף גדול ממנו. כי בקסם היה בלק גדול מן החכמים. ובלעם היה גדול

בנחש. **קסם ונחש** הם ב' מדרגות. קסם, תלוי במעשה. נחש, אינו תלוי במעשה, אלא בהסתכלות. ובדבור הפה, ואז מתעורר עליהם רוח הטומאה להתלבש בהם, ועושה מה שעושה.

פסקה ז

וישראל קדישין לאו וכו': וישראל הקדושים אינם כן, אלא כולם קדושים, וכל מעשיהם הם לעורר עליהם רוח קדוש. כש"א עד יערה עלינו רוח ממרום. וע"כ כתוב, כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. כי ישראל הם אחוזים בצד הקדושה העליונה, ומעשיהם באים בקדושה, וקדושה מתעוררת עליהם, ומתלבשים בה.

פסקה ח

ות"ח בקסם הוה וכו': ובוא וראה, בקסם, היה בלק גדול מכל החכמים, ובלעם בנחש. וע"כ בשעה שרצה בלק להתחבר עמו, מה כתוב, וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם. בוא וראה, בדבור שבפה היה בלעם גדול מכל המכשפים שבעולם, ובהסתכלות של נחש ההוא היה יודע לכוון את השעה לקלל, וע"כ קללותיו נתקיימו. וע"כ רצה בלק להשלים הדבר בקסם ונחש. שע"כ נתחבר עמו.

פסקה ט

אמר ליה קב"ה וכו': אמר לו הקב"ה, רשע, הרי קדמוך בני. מעשה יש ביניהם, שכל הצדדים הרעים ומינים הרעים וכל הכשפים שבעולם, אינם יכולים לקרב אליהם, שכולם בורחים מפניו. ומה הוא. הוא אהל מועד וכלי קדש ותשמישי המקדש, וקטרת הסמים המבטל כל כעס ורוגז שבעולם מלמעלה ומלמטה, ועולות וקרבנות בכל יום, ושני מזבחות לעשות עבודת המזבחות, ושלחן, ולחם הפנים, ואת הכיור ואת כנו. וכמה תשמישים למעשה, מבחינת דבור הפה, שהם הארון, ושני לוחות התורה, ואהרן המכפר על העם בכל יום בתפלה. כיון שהסתכל אותו רשע בזה, אמר, כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. מהו הטעם. הוא משום, ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו.

פסקה י

וע"ד עמי זכר נא וכו': וע"כ אמר הקב"ה, עמי זכר נא, בבקשה מכם היו זוכרים זמן ההוא שנתחברו בלק ובלעם לכלותכם, ולא יכלו, כי אני אחזתי בכם כאב האוחז בבנו, ואינו עוזב אותו בידי אחר. **מן השטים ועד הגלגל**, מהו היחס מזה אל זה. ומשיב, אלא אמר הקב"ה לישראל, בבקשה מכם היו זוכרים, כל זמן שהייתם אחוזים בי, לא יכול אותו רשע בכשפיו וקסמיו לשלוט עליכם. כיון שעזבתם ידיכם מלאחוז בי, והייתם בשטים, מה כתוב, ויאכלו העם וישתחוו לאלהיהם. ובגלגל, כש"א בגלגל שורים זבחו.

ואז שלטו בכם שונאיכם. וכל זה למה, **למען דעת צדקות ה'**, דהיינו כל אלו צדקות שעשיתי לכם בזמן שהייתם אחוזים בי ולא עזבתי שום דבר בעולם שישלוט עליכם, והרוגז שלמעלה ושלמטה, ומינים הרעים לא יכלו לקרב אליכם.

פסקה יא

ויאמר אליהם לינו פה הלילה וגו': בוא וראה, בשעה שבא השמש, וכל השערים נסתמים, והלילה בא ונחשך. כמה גדודים נפתחים משלשלותיהם, והולכים ומשוטטים בעולם, וכמה ממונים עליהם שמנהיגים אותם. ויש ממונה גדול על כולם מצד השמאל, ואותו רשע, בלעם, היה מצוי אצל ממונה הזה העליון מכולם בכשפיו. והוא היה אמר בכשפיו בלילה, בזמן שהוא שולט עם כל החברה שלו, והוא, הממונה, היה בא להמצא אצלו, ומודיעו מה שהוא רוצה.

פסקה יב

כגוונא דא ויבא וגו': כעין זה, ויבא אלהים אל לבן הארמי, שהוא אותו המצוי אצלו. דהיינו הממונה הנ"ל, וכן, ויבא אלהים אל אבימלך. כולם כמו זה. בכל מקום קוראים אותו באלו הכשפים. וע"כ היה שכיח בלילה יותר מביום. משום שבלילה זמן שליטתו. כנ"ל בדבור הסמוך. וכבר העמידוהו. וכל אלו מכשפים וחכמים היו לאבימלך, שכתוב, וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון. כתוב כאן בעד החלון. וכתוב שם בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא. מה שם היה בכשפים, אף כאן באבימלך בכשפים. ולפיכך גם ויבא אלהים אל אבימלך, היינו הממונה הנ"ל שממשיכים בכשפים. לבן כבר העמידוהו, שהיה מכשף, וגם בלעם כמוהו. וע"כ אלהים שכתוב בהם היינו הממונה.

פסקה יג

וע"ד בכלהו כתיב וכו': וע"כ בכולם כתוב אלהים, ולא הויה, שכתוב, ויבא אלהים אל בלעם. ויבא אלהים אל לבן. ויבא אלהים אל אבימלך. שאלהים פירושו הממונה הנ"ל, הוא בא אליהם ולא הם אליו. כי אין לממונים האלו מקום מוכן. ואם תאמר, הרי כתוב אלהים. ואיך נאמר, שהוא סטרא אחרא. ומשיב, אלא שם הזה אלהים הוא משותף לכל, ואפילו עבודה זרה נקרא גם כן אלהים, דהיינו אלהים אחרים. ובכלל אלהים אחרים הם ממונים האלו, וכיון שהם בכלל זה, על כן נקראים כך, בשם אלהים. ואותו רשע היה אמר בכשפים וקרא אותו ובא אליו. ומשום כך כתוב, לינו פה הלילה והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר הוי"ה אלי. ולא כתוב אלהים. כי אותו רשע היה משבח עצמו, ואמר הוי"ה, שהרי לא כתוב בו, אלא, ויבא אלהים.

פסקה יד

ד"א כאשר ידבר וגו': פירוש אחר. כאשר ידבר הויה אלי, פירושו, על ידי שליח ההוא של סטרא אחרא. דהיינו הממונה. ואם תאמר הרי גם ביום היה נמצא אצלו. שכתוב ויקר אלהים אל בלעם וגו', שזה היה ביום. ומשיב אלא ודאי, הסתכלות בנחש היתה בו, וזה נקרא ג"כ אלהים, ובאותו זמן היה מסתכל לכוון השעה (כנ"ל אות ח') ז"ש, ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים. וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל. ואיך ראה. אלא ביום ההוא הסתכל לכוון השעה, לקלל את ישראל, ולא מצא כמו בשאר הימים, ואז ראה שלא נמצא רוגז גדול בעולם, ואז ידע כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל. באותו שעה הסיר את עצמו מכל הנחשים שבעולם ולא הסתכל בהם. ז"ש, ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים.

פסקה טו

ת"ח בההיא שעתא וכו': בוא וראה בשעה ההיא שנמצא רוגז, אז השמאל שלמעלה מתעורר. ואותו רשע היה יודע מקום איך להתאחז בצד שמאל, לקלל. ובאותה שעה הנ"ל, הסתכל ולא מצא. אז מה כתוב, מה אקוב לא קבה אל ומה אזעום לא זעם ה'. ומשום זה. כתוב, עמי זכר נא מה יעץ בלק וגו' ומה ענה אותו בלעם בן בעור. אשרי הם ישראל. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה טז

אם בחקותי תלכו: אם **בחקותי**, זהו מקום שגזירות התורה תלויות באותו מקום, דהיינו מלכות. כש"א את **חקותי** תשמורו. חוק, הוא שהמלכות נקרא כך, וגזירות התורה נכללות בה, **ואת משפטי** תשמורו. משפט, זה הוא מקום אחר עליון, שהוא ז"א, שאותה החוקה שהיא מלכות נאחזת בו, ומתחברים זה בזה, העליונים והתחתונים. דהיינו החוקות שבמלכות במשפטים שבז"א. וכל המצוות שבתורה וכל הגזירות שבתורה וכל הקדושות שבתורה, אחוזים באלו, בז"א ובמלכות, משום שזהו תורה שבכתב, ז"א. וזהו תורה שבעל פה, מלכות.

פסקה יז

ועל דא אם בחקותי וכו': וע"כ, **אם בחקותי**, הם כל אלו הגזרות והדינים והעונשים והמצות, שהם במקום ההוא, שנקרא, תורה שבעל פה, דהיינו המלכות שנקראת חקה. **ואת משפטי תשמורו**, היינו במקום ההוא שנקרא, תורה שבכתב, שהוא ז"א, כש"א משפט לאלקי יעקב, שהוא ז"א הנקרא יעקב. וזה אחוז בזה וזה בזה, והכל אחד, וזה הוא הכלל של שם הקדוש. דהיינו היחוד של ז"א ומלכות. ומי שעובר על דברי תורה,

כאלו פוגם השם הקדוש, משום שחוק ומשפט הוא השם של הקב"ה. וע"כ, **אם בחקותי תלכו**, זהו תורה שבעל פה. **ואת משפטי תשמרו**, זהו תורה שבכתב. וזהו הכלל של שם הקדוש.

פסקה יח

ועשיתם אותם: שואל, מהו ועשיתם אותם, כיון שכבר אמר תלכו, ותשמרו, למה עוד ועשיתם. ומשיב. אלא מי שעושה מצות התורה והולך בדרכיו, הוא כאלו עשהו למעלה. אמר הקב"ה כאלו עשאני. והעמידוהו. וע"כ ועשיתם אותם, לחוק ומשפט, שהם ז"א ומלכות. ועשיתם אותם כתוב ודאי. כי מתוך שמתעוררים על ידכם להתחבר זה בזה, שימצא השם הקדוש כראוי, ודאי, ועשיתם אתם.

פסקה יט

כגוונא דא ארי"ש וכו': כעין זה אמר ר' שמעון, ויעש דוד **שם**. וכי דוד עשה לו. ומשיב, אלא משום שדוד הלך בדרכי התורה ועשה מצות התורה, והנהיג המלכות כראוי, כביכול, עשה השם למעלה. ולא היה מלך בעולם שזכה לזה כדוד, שהיה קם בחצות לילה, והיה משבח להקב"ה עד שעלה השם הקדוש, שהוא מלכות, בכסאו, בעת שעלה אור היום. ע"כ, כביכול הוא עבד שם ממש. דהיינו שהעלה אותה לזווג עם ז"א. כש"א בצד האחר, ויקוב בן האשה הישראלית את השם ויקלל. ומשום זה, ויעש דוד שם. וע"כ נאמר, ועשיתם אותם. דהיינו, אם אתם תשתדלו **לעשות אותם**, ולתקן השם הקדוש כראוי, כל אלו הברכות שלמעלה תמצאנה אצלכם בתקון שלהן כראוי.

פסקה כ

ונתתי גשמיכם בעתם וגו': היינו שכל אחד ואחד יתן הכח שלו עליכם. מי הם. היינו אותו התקון שעשיתם של יחוד שם הקדוש ההוא. דהיינו היחוד דחק ומשפט, שהם ז"א ומלכות. שהם ישפיעו לכם. כעין זה כתוב, ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. וכי כיון שכתוב, ושמרו דרך ה', למה צריך לכתוב, לעשות צדקה ומשפט. ומשיב, אלא מי ששומר דרכי התורה, כביכול הוא עושה צדקה ומשפט. ומהו צדקה ומשפט, זהו הקב"ה. בכה ר' שמעון, ואמר, אוי להם לבני אדם שאינם יודעים ואינם משגיחים בכבוד אדונם. כי מי עושה השם הקדוש בכל יום. הוי אומר, מי שנותן צדקה לעניים.

פסקה כא

ת"ח, הא אוקמוה וכו': בוא וראה, הרי העמידוהו שכך הוא. כי העני אחוז בדין, וכל מאכלו הוא בדין, הוא המקום שנקרא צדק שהיא מלכות. כש"א תפלה לעני כי יעטוף. **תפלה** זו היא תפלה של יד, דהיינו המלכות, והעמידוהו. שבעת שאינה בזווג עם ז"א,

היא עניה ונקראת צדק. ומי שנותן צדקה לעני, הוא עושה למעלה את השם הקדוש שלם כראוי, דהיינו שמחברה עם ז"א המשפיע לה הכל, משום שצדקה היא עץ החיים, שהוא ז"א, וצדקה נותנת ומשפעת לצדק שהיא מלכות. וכשנותנת לצדק, אז מתחבר זה בזה, ז"א במלכות, והשם הקדוש נמצא שלם. מי שעושה התעוררות שלמטה זו, דהיינו שנותן צדקה, הוא ודאי כאלו עשה את השם הקדוש בשלמות. כעין שהוא עושה למטה כך מתעורר למעלה. וע"כ כתוב, אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת. **עושה צדקה**, זהו הקב"ה, כביכול הוא עשה אותו.

פסקה כב

ת"ח מסכנא הא וכו': בוא וראה, עני הרי למדנו מי הוא מקומו, דהיינו מלכות בעת שאיננה בזווג עם ז"א כנ"ל, מהו הטעם. משום שהעני אין לו משלו כלום, אלא מה שנותנים לו, וכן הלבנה, שהיא המלכות, אין לה אור משלה, אלא מה שנותן לה השמש, שהוא ז"א.

פסקה כג

ת"ח אמאי עני וכו': בוא וראה, למה עני חשוב כמת. מהו הטעם. הוא משום שאותו מקום גרם לו, כי במקום מיתה הוא מצוי. כי המלכות ה"ס עץ הדעת טוב ורע, שאם זוכה הרי טוב וחיים ואם אינו זוכה הרי רע ומות (כנ"ל, ויצא י"ג ד"ה סתרא) ומשום זה הוא נקרא מת. ואותו שמרחם עליו, הוא נותן לו צדקה, וגורם שעץ החיים שנקרא צדקה, שורה על עץ הדעת שהוא אילנא דמותא, כמש"א וצדקה תציל ממות. ונמצא כמו שהאדם עושה למטה, שמחיה את העני שנקרא מת, כן הוא עושה למעלה ממש, שמשרה אילנא דחיי על אילנא דמותא. אשרי חלקו שזכה לעשות שם הקדוש למעלה. דהיינו ליחדה עם ז"א. משום זה עולה צדקה על הכל.

פסקה כד

והני מילי צדקה לשמה וכו': והדברים האלו אמורים בצדקה לשמה, כי בזה מעורר צדקה את הצדק דהיינו ז"א למלכות, לחברם יחד, ויהיה הכל שם קדוש כראוי. כי צדק אינו מתתקן ואינו נשלם אלא בצדקה. שכתוב בצדקה תכונני. שזה נאמר לכנסת ישראל, שהיא המלכות, שרק בצדקה היא נשלמת. משום זה כתוב, ועשיתם אותם וגו'. שזה נעשה ע"י אתערותא דלתתא כנ"ל.

פסקה כה

ונתתי שלום בארץ ושכבתם וגו': רבי יוסי פתח, רגזו ואל תחטאו וגו'. רגזו ואל תחטאו מקרא זה העמידוהו. שאדם צריך להרגיז יצר הטוב על יצר הרע, ויפה הוא. אבל

בשעה שהחשיך הלילה, ואדם שוכב על מטתו, כמה חוקרי דין, דהיינו מלאכי חבלה, מתעוררים בעולם והולכים ומשוטטים, ובני אדם צריכים להתרגז מלפני הקב"ה ולירא ממנו, כדי שלא תמצא נפשו ביניהם, וינצל מהם. ואדם צריך, שלא יוציא מלה בפיו מהם, כלומר, שלא ידבר ממציאותם כלל, כדי שלא יעורר אותם אליו, ולא ימצאו עמו. ז"ש, אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה, דהיינו, שלא יוציא מלה בפיו מהם.

פסקה כו

ת"ח בשעתא דאשתכחון וכו': בוא וראה בשעה שישראל נמצאים זכאים לפני הקב"ה. מה כתוב, ונתתי שלום בארץ. זה הוא למעלה, שהקב"ה בא להתחבר עם כנסת ישראל. כי שלום פירושו יסוד, בארץ פירושו מלכות. אז, ושכבתם ואין מחריד. מהו הטעם. הוא משום, והשבתי חיה רעה מן הארץ, זו היא חיה של מין דע שלמטה, ומי היא. היא אגרת בת מחלת, שהיא קליפה רעה, וכל החברה שלה. זהו בלילה. ביום, פירושו של והשבתי חיה רעה. הם בני אדם הבאים מן הצד שלה, שהם מזיקי עולם. זהו שכתוב, וחרב לא תעבור בארצכם.

פסקה כז

רבי אבא אמר וכו': ראי"א, הרי העמידוהו, שאפילו חרב של שלום, לא תעבור בארצכם כגון פרעה נכה, שרצה לעבור דרך ארץ ישראל ולא עזבו יאשיהו המלך (ד"ה ב' ל"ה). אבל הפירוש הוא, וחרב לא תעבור, היינו החברה שלה, הבאים מצד הקליפה הנ"ל, והשבתי חיה רעה, היינו הקליפה בעצמה לא תשלוט בארץ, ואפילו העברה בעלמא לא תעבור עליכם, ואפילו חרב של שאר העמים, ואפילו אדם אחד מזוין, לא יעבור עליכם.

פסקה כח

ודא דריש יאשיהו וכו': וזה דרש יאשיהו המלך, שלא הניח לעבור חייליו של פרעה נכה בארץ, והעמידוהו, שהוא נתפס בעונותיהם של ישראל, (תענית כב:) וע"כ נהרג אז, כמ"ש, רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותם וגו'. כאן יש להסתכל, כי למדנו, אם ראש העם הוא טוב כל העולם ניצולים בזכותו. ואם ראש העם אינו ישר, כל העם נתפסים בעונו. והרי יאשיהו שהיה ראש כשר, ומעשיו ישרים למה נתפס בעונותיהם של ישראל.

פסקה כט

אלא על דלא הימין וכו': ומשיב, הוא משום שלא האמין בירמיהו (מגילה יד:) ולא ייסר את ישראל שיחזרו בתשובה, כי חשב שכולם צדיקים כמותו. וירמיה אמר לו זה ולא האמינו, ומשום זה נתפס בעונותיהם. ועוד שהלבנה שהיא המלכות, היתה בשפל האור, והיתה הולכת להסתם לגמרי. כי כבר היה קרוב לחורבן בית המקדש.

פסקה ל

ונתתי משכני בתוככם וגו': ונתתי משכני, זו היא השכינה. משכני פירושו המשכון שלי, כי היא, השכינה, נתמשכנה בעונותיהם של ישראל. כי הולכת עמהם בגלות. ונתתי משכני, משכוני ודאי. משל לאדם שהיה אוהב את חברו. אמר לו, ודאי באהבה עליונה שיש לי אליך אני רוצה לדור עמך, אמר חבירו, איך אדע שתדור אצלי. הלך ולקח כל חמדת ביתו והביא אצלו, אמר הרי משכוני אצלך, שלא אפרד ממך לעולם.

פסקה לא

כך קב"ה בעא וכו': כך הקב"ה רצה לדור בישראל. מה עשה לקח החמדה שלו, שהיא השכינה, והורידה לישראל. אמר להם, ישראל, והרי המשכון שלי אצלכם, כדי שלא אפרד מכם לעולם. ואע"פ שהקב"ה התרחק ממנו, המשכון עזב בידינו, כי השכינה עמנו בגלות, ואנו שומרים את החמדה ההיא שלו, וכשהוא יבקש את המשכון שלו, יבא לדור אצלנו. משום זה כתוב, ונתתי משכני בתוככם. שפירושו, משכון אתן בידכם כדי שאדור עמכם. ואע"פ שישראל עתה בגלות, המשכון של הקב"ה אצלם, ולא עזבו אותו לעולם.

פסקה לב

ולא תגעל נפשי אתכם: בדומה לאדם האוהב את חבירו, ורוצה לדור עמו. מה עשה, נטל מטתו והביאה לביתו. אמר, הרי מטתי בביתך, כדי שלא אתרחק ממך, ממטתך, ומכליך. כך אמר הקב"ה, ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם, הרי מטתי, שהיא השכינה, בביתכם וכיון שמטתי עמכם, תדעו שלא אפרד מכם. ומשום זה, ולא תגעל נפשי אתכם. דהיינו שלא אתרחק מכם.

פסקה לג

והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלקים: כיון שהמשכון שלי אצלכם, כנ"ל, תדעו בודאי שאני הולך עמכם, כמש"א, כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך והיה מחניך קדוש.

פסקה לד

ר' יצחק ור' יהודה וכו': ר"י ור"י היו נמצאים לילה אחד בכפר סמוך לימה של טבריא. קמו בחצות לילה. א"ר יצחק לר' יהודה, נאמר דברי תורה, כי אע"פ שאנו במקום זה אין אנו צריכים להפרד מעץ החיים.

פסקה לה

פתח ר' יהודה וכו': פר"י ואמר, ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה וגו'. שואל, ומשה יקח את האהל, למה עשה כך. ומשיב, אלא אמר משה, כיון שישראל משקרים בהקב"ה, והחליפו הכבוד שלו, בעגל, הרי המשכון שלו, שהוא השכינה, הנקראת אהל מועד, יהיה בידי נאמן, עד שנראה אצל מי ישאר המשכון.

פסקה לו

א"ל ליהושע אנת וכו': אמר לו ליהושע, אתה תהיה הנאמן בין הקב"ה ובין ישראל, וישאר המשכון בידך באמונה. ונראה אצל מי ישאר. מה כתוב, ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימוש מתוך האהל. מהו הטעם, שנתנו ליהושע. הוא משום שהוא כלפי משה, כלבנה אל השמש, שהלבנה ה"ס המלכות, הנקראת אהל מועד, ע"כ הוא היה ראוי לשמור את המשכון, שהוא בחינתו. וע"כ, לא ימוש מתוך האהל.

פסקה לז

א"ל קב"ה למשה וכו': אמר הקב"ה למשה, משה, אינו ראוי לעשות כך. כי המשכון שלי נתתי בידיהם של ישראל, ואע"פ שהם חטאו לי, יהיה המשכון אצלם, שלא יפרדו ממנו, הכי תרצה שאפרד מישראל ולא אשוב להם לעולם. כי השכינה היא משכון בידי ישראל שלא יעזוב אותם (כנ"ל אות ל"א). אלא השב המשכון שלי אליהם, ובשבילו לא אעזבם בכל מקום שיהיו.

פסקה לח

אע"ג דישראל חבו וכו': אע"פ שישראל חטאו להקב"ה, משכון הזה שלו לא עזבו, והקב"ה אינו לוקח אותו מביניהם. וע"כ בכל מקום שגלו ישראל, שכינה עמהם. וע"כ כתוב ונתתי משכני בתוככם. וכבר העמידוהו.

פסקה לט

פתח ר' יצחק וכו': פר"י ואמר, דומה דודי לצבי או לעופר האילים הנה זה וגו'. אשרי הם ישראל שזכו שהמשכון הזה ממלך העליון יהיה אצלם, ואע"פ שהם בגלות, בא הקב"ה בכל ראש חדש ושבת ויום טוב, להשגיח עליהם ולהסתכל במשכון הזה שיש אצלם שהוא חמודו.

פסקה מ

למלכא דסרחא מטרוניתא וכו': בדומה למלך, שמרדה בו המטרוניתא. הוציאה מהיכלו. מה עשתה. לקחה עמה בנה שלה שהוא חמדת המלך ואהוב שלו. ומשום שדעתו של המלך עליה, עזבו בידיה. בשעה שעלה רצונו של המלך על המטרוניתא ועל

בנה, היה עולה בעליות, ויורד במדרגות, ועולה על כתלים, להסתכל ולהביט עליהם מבין חרכי הכותל. כיון שראה אותם, התחיל לבכות מאחורי חרכי הכותל, ואח"כ הלך לו **קוסטי**, פירושו חרכים לפי הענין.

פסקה מא

כך ישראל אע"ג וכו': כך ישראל, אע"פ שהם יצאו מהיכל המלך, ובאו בגלות, משכון ההוא לא עזבו. ומשום שרצון המלך עליהם עזבו עמהם. בשעה שעלה רצון המלך הקדוש על המטרוניתא ועל ישראל, עלה בעליות וירד במדרגות ועלה על כתלים, להסתכל ולהביט עליהם מבין חרכי הכותל. כיון שראה אותם התחיל לבכות. ז"ש **דומה דודי לצבי או לעופר האילים**, לקפוץ מן הכותל אל העליה, ומן העליה אל הכותל. **הנה זה עומד אחר כתלנו**, היינו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, משגיח מן החלונות, כי ודאי שבית הכנסת צריך חלונות. **מציץ מן החרכים** להסתכל ולהביט עליהם. ומשום זה צריכים ישראל לשמוח ביום ההוא שהם יודעים זה, ואומרים, זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו.

פסקה מב

ואם בחקותי תמאסו וגו': רבי יוסי פתח, מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו. כמה אהובים הם ישראל לפני הקב"ה, שהקב"ה רצה להוכיחם ולהנהיגם בדרך הישר כרחם אב על בנו. ומתוך אהבתו אליו, נמצא השרביט שלו תמיד בידו, להנהיגו בדרך הישר, שלא יסור ימין ושמאל. ז"ש, כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. ומי שהקב"ה אינו אוהב אותו, ושונא אותו, מעביר ממנו תוכחה, מעביר ממנו השרביט.

פסקה מג

כתיב אהבתי אתכם וגו': כתוב, אהבתי אתכם אמר ה', ומתוך אהבתו נמצא השרביט תמיד בידו להנהיג לנו. **ואת עשו שנאתי**, ומשום זה, העברתי ממנו השרביט, העברתי ממנו התוכחה, כדי שלא אתן לו חלק בי, נפשי קצה בו. אבל אתם, אהבתי אתכם, ודאי, ומשום זה מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו. מהו ואל תקוץ. היינו אל תקוצו בו, כמי שבורח מפני הקוצים, כי אלו המלכים המשעבדים את ישראל הם כקוצים בגופו. **גובין** פירושו קוצים לפי הענין.

פסקה מד

תא חזי בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שצדק, שהיא מלכות מצד הדין שבה, מתעורר בדיניו, כמה בחינות רוחות מתעוררים מימין ומשמאל, כמה שרביטים יוצאים, מהם שרביטי אש, שרביטי גחלים, שרביטי שלהבת, כולם יוצאים ומתעוררים בעולם, ומכים

בני אדם. תחתיהם יש ממונים אחרים בעלי חבלה, ממונים של ארבעים חסר אחת. הם משוטטים ויורדים ומכים ועולים ולוקחים רשות ונכנסים לנקב תהום הגדול, ומצבעים ומטפסים, ואש שורף מתחברת בהם, ויוצאים, גחלות בוערות ומשוטטים ויורדים ונמצאים כנגד בני אדם. והיינו שכתוב, ויספתי ליסרה אתכם. אתן לבעלי הדין תוספת על הדין שלהם. **טפסי** פירושו, מטפסים ומקפצים. מלשון טפז, כי על ויתר ממקומו מתרגם ויטפז (איוב ל"ז א').

פירוש. כבר ידעת שיש במלכות ב' בחינות דינים, מב' הנקודות מנעולא ומפתחא (כמ"ש לעיל בהקסה"ז דף מ"ה ד"ה ההיא, ודף מ"ז ד"ה גו ע"ש) ותחילה מתעוררים במלכות דינים דמנעולא, שה"ס מלכות דצמצום א' הבלתי ממותקת דבינה. וז"ש, **בשעתא דאתער צדק בדינוי, כמה סטרי טהירין מתערין** וכו'. שהם כולם דינים קשים. ואח"כ מתעוררים הדינים דנקודת המפתחא, ע"י עלית המלכות לבינה, כמ"ש שם. ואז הקליפות הנמשכים מדינים שבמלכות עולים אחרי המלכות ונאחזים בבחינות הבינה, שמכאן היא הבינה דקליפה, הנקראת נוקבא דתהומא רבא. וז"ש, **תחותייהו ממנן אחרנין**, שהם נמשכים מראשונים, אבל הם, **מארי טפסין**, בעלי חבלה, כי הם מקפצים ממקום המלכות ומחבלים בבינה. והם סוד, **ממנן דארבעין חסר חד**, שמחמת קפיצתם לאחוז בבינה נאבד מהם המלכות דמלכות, שהיא בחינת המנעולא, ויש בהם ד' ספירות דקליפות חו"ב תו"מ שבכל אחת עשר, אלא חסדים מלכות דמלכות (כנ"ל ויצא דף ט"ז ד"ה תיקון ח') והזהר מפרש הדברים, ואומר **שאטין ונחתין לקאן**, שתחילה הם משוטטים ויורדים ולוקים מבחינת הדינים שלמטה דהיינו מנעולא, כמו הקליפות הראשונים. ואח"כ **וסלקין ונטלין רשותא** שעולים, להתאחז בבינה, ולוקחים רשות, כלומר שלוקחים כח לזה, מן המלכות עצמה שעלתה לבינה, **ועיילי בנוקבא דתהומא רבא**, שהיא מדור אותם הקליפות הנאחזות בבינה, כי מקום הקליפות הנאחזות במנעולא, נקראים, נוקבא דתהומא זוטא. ושם, **מצבעין, טפסי**, שמצבעים עצמם, בצבע אדום, כמו הדינים דבינה. ומטפסים ועולים להאחז בבינה. **ונורא דדליק אתחבר בהו**, דהיינו שנתוסף עליהם אש שורף מבחינת הבינה, ואז **נפקי גומרין**, שיוצאים מנוקבא דתהומא רבא בבחינת גחלים שורפות מדינים דבינה, **ושאטין ונחתין ואשתכחו לקבליהון דבני נשא**, דהיינו שיורדים ודנים בני אדם מתוספות דינים ההם שקבלו ממלכות שבמקום בינה. **והיינו דכתיב, ויספתי ליסרה אתכם, אתן למאריהון דדינא תוספת על דינא דלהון**. דהיינו שמלבד שנאחזים במלכות דמדת הדין שה"ס מנעולא, אתן להם תוספת אחיזה גם בבינה. שז"ס ויספתי ליסרה אתכם.

פסקה מה

כד"א לא אוסיף וכו': כש"א, לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם. מהו, **לא אוסיף**. היינו, לא אתן תוספת לבעלי הדין לכלות העולם, אלא תוספת כפי שיוכל העולם לסבול. וע"כ כתוב **ויספתי**, שאתן תוספת ודאי. שיוכל העולם לסבול.

פסקה מו

תוספת אמאי, בגין וכו': התוספת למה. הוא כדי ליסר אתכם שבע על חטאתיכם. שואל, **שבע**, הרי אנו הקב"ה היה גובה את המגיע לו, כלומר אם היה מעניש במשקל כפי החטא, לא היה העולם יכול לסבול אפילו רגע אחד. ז"ש, אם עונות תשמר יה ה' מי יעמוד, ואתה אומר שבע על חטאתיכם.

פסקה מז

אלא מה תלמוד לומר וכו': ומשיב, אלא מה מלמדנו הכתוב שאומר, **שבע**, היינו, הרי **שבע** לנגדכם. ומי היא. היא שמטה, דהיינו מלכות הממותקת בבינה, שהיא שבע. כי נקראת שבע כמו שאתה אומר, מקץ שבע שנים תעשה שמטה. וע"כ אומר הכתוב, שבע על חטאתיכם. ונקראת המלכות, **שבע**, ונקראת גם **בת שבע**. מה בין זה לזה. אלא כשאומר **שבע** בלבד, הוא לעשות שמטה, ולעשות דינים להוציא בה חירות הכל. כלומר שבע לבד, יורה על המלכות בעת שהיא בבחינת הדינים דבינה, שדינים אלו הם הכנה שתוכל לקבל המוחין דהארת חכמה מן הבינה. (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) שאלו המוחין ה"ס חירות הכל. אבל עודנה היא בהכנה, ובדינים ולא במוחין. **בת שבע** נקראת, שנתחברה באחר בז"א, יחד להאיר ולשלוט במלכותה, להודיע המלכות בארץ ובכל. דהיינו שכבר יצאו בה המוחין. ואז נקראת בת שבע. שכתוב, ע"כ שם העיר באר שבע עד היום הזה. באר שבע, הוא בארו של יצחק. שה"ס המוחין דהארת חכמה. והכל דבר אחד הוא. כלומר שבע ובת שבע הם דבר אחד, ששניהם מורים על דבקותה בבינה שנקראת שבע. אלא שבע הוא בקטנות בעת הדינים. ובת שבע הוא בגדלות.

פסקה מח

ר' אבא אמר וכו': ראי"א ויסרתי אתכם אף אני שבע על חטאתיכם. **ויסרתי אתכם**, על ידי ממונים אחרים, כמו שהעמידוהו (לעיל אות מ"ב) **אף אני**, הרי אני ז"א, מתעורר אליכם להצילכם, הרי **שבע** שהיא מלכות, להתעורר עליכם להצילכם. דהיינו שז"א ומלכות יכללו עמהם בגלות וע"כ יוציאו אותם מהגלות, כמו שמפרש לפנינו.

פסקה מט

ת"ח רחימותא עלאה וכו': בוא וראה, אהבה עליונה של הקב"ה לישראל, בדומה למלך, שהיה לו בן יחיד, והיה חוטא לפני המלך. יום אחד חטא לפני המלך. אמר המלך כל אלו הימים הכיתי אותך, ולא קבלת, מכאן ואילך, ראה מה שאעשה לך. אם אגרש אותך מן הארץ, ואוציאך מן המלכות, אולי יקומו עליך דובים שבשדה, או זאבי השדה, או רוצחים, ויעברו אותך מן העולם. מה אעשה. אלא אני ואתה נצא מן הארץ.

פסקה נ

כך אף אני וכו': כך, **אף אני** שכתוב, פירושו, אני ואתם נצא מן הארץ. דהיינו שנלך בגלות. כך אמר הקב"ה לישראל, מה אעשה לכם, הרי הכיתי אתכם ולא הטיתם אזנכם הרי הבאתי עליכם בעלי מלחמה ומלאכי חבלה, להכותכם ולא שמעתם. אם אוציאכם מן הארץ בלבדכם, אני מפחד עליכם מכמה דובים ומכמה זאבים שיקומו עליכם ויעברו אתכם מן העולם. אבל מה אעשה לכם, אלא אני ואתם נצא מן הארץ ונלך בגלות. ז"ש, **ויסרתי אתכם**, ללכת בגלות. ואם תאמרו שאעזוב אתכם, **אף אני**, עמכם. **שבע על חטאתיכם**, היינו **שבע**, שהיא מלכות, שתתגרש עמכם, ולמה. **על חטאתיכם**. **בעלי תריסין** פירושו בעלי מגן. ומלחמה כי על צנה מתרגם תריסא (תהלים צ"א ד') **בעלי טפסין**, פירושו מלאכי חבלה, לפי הענין.

פסקה נא

הה"ד ובפשעכם וגו': ז"ש, ובפשעכם שלחה אמכם. אמר הקב"ה, אתם גרמתם שאני ואתם לא נדור בארץ, הרי המטרוניתא יוצאת מן ההיכל עמכם, הרי נחרב הכל, ההיכל שלי ושלכם נחרב. כי היכל אינו ראוי למלך אלא כשהוא נכנס בו עם המטרוניתא, שהיא המלכות, ושמחת המלך אינה נמצאת, אלא בשעה שנכנס בהיכלה של המטרוניתא, ובניה נמצאים עמה בהיכל, שמחים כולם יחד. עתה שהבן והמטרוניתא אינם נמצאים, הרי ההיכל שלי חרוב מכל. אלא מה אעשה, אני. אף אני עמכם. ועתה, אע"פ שישראל בגלות, הקב"ה נמצא עמהם, ואינו עוזב אותם. וכשיצאו ישראל מן הגלות, הקב"ה ישוב עמהם. שכתוב ושב ה' אלקיך. ושב ה' אלקיך ודאי. דהיינו שהקב"ה ישוב. וכבר למדנו.

פסקה נב

רבי חייא ורי יוסי וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך. פגשו במערה ההיא בשדה. א"ר חייא לרי יוסי, זה שכתוב, אלה דברי הברית וגו' מלבד הבריות. מהו דברי הברית, דברי הגבורה היה צריך לומר. אמר לו הרי העמידוהו, הללו, הקללות שבתורת כהנים נאמרו

מפי הגבורה, והללו, שבמשנה תורה מפי עצמו של משה, וכבר למדנו. (לעיל ויקרא אות צ').

פסקה נג

ת"ח אלין ואלין וכו': בוא וראה אלו ואלו הם דברי הברית, כי אע"פ שמפי הגבורה היו הדברים, דברי ברית הם, מפני שתלוים בו טוב ורע. טוב, בא **מצדיק**, שהוא יסוד. רע, בא מן דין, ממקום הדין, שהוא **צדק**, דהיינו מלכות. וצדיק וצדק, שהם יסוד ומלכות, הם ברית, ונקראים ברית. וע"כ דברים אלו דברי הברית הם. וברית, שהוא יסוד ומלכות, קשור יחד, ומשום זה זכור ושמור, שהם ת"ת ומלכות, קשורים יחד, זכור ביום, שמור, בלילה, והם יחד, בסו"ה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. הרי שברית הוא יסוד ומלכות ביחד, שאין ז"א מחובר במלכות אלא ע"י יסוד. ומשום זה, כתוב ברית, כי ודאי דברי הברית הם. התוכחה שבתורת כהנים ושבמשנה תורה. ובכל מקום שנזכר ברית הוא במקום הזה.

פסקה נד

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, ודאי כך הוא, ומשום זה שבת, שהוא זכור ושמור, שהם יסוד ומלכות, נקראת ברית, שכתוב, ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם **ברית** עולם. והבל דבר אחד. ומקום זה, יסוד ומלכות ביחד, נקרא ברית בכל המקומות.

פסקה נה

ת"ח כתיב ונתתי וגו': בוא וראה, כתוב, ונתתי שלום בארץ. שלום הוא יסוד, שהוא שלום הארץ, שלום בית, שלום העולם. כי המלכות נקראת ארץ ונקראת בית ונקראת עולם. ויסרתי אתכם אף אני שבע. מהו שבע. זה הוא, צדק, שהוא מלכות מצד הדין. וזה ודאי ברית, ומשום זה דברי הברית הם. פירוש, כי בחינת השלום הוא מיסוד, והיסורים ממלכות, וזה וזה מופיעים מיסוד ומלכות כשהם בזווג יחד. שה"ס ברית.

פסקה נו

א"ר יוסי כתיב וכו': אר"י כתוב, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'. **ואף גם זאת**. הנה, **ואף**, הוא כמו שאתה אומר, אף אני, שפירושו ז"א (כנ"ל אות מ"ח). **גם**, הוא לרבות כנסת ישראל שנקראת **זאת**, שהיא המלכות, שאינה עוזבת אותם לעולם. **בהיותם בארץ אויביהם**, היינו בהיותם הכל יחד. **לא מאסתים ולא געלתים**, אע"פ שאיני מתחבר בהם. **להפר בריתי אתם**, בי אם איני גואל אותם הרי **בריתי** נחלק, כלומר שמתבטל הזווג של יסוד ומלכות. ומשום זה אוה"כ, להפר בריתי אתם.

פסקה נז

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, אני שמעתי דבר חדש. שאמר ר' אלעזר, לא מאסתים ולא געלתים לכלותם, לא הכיתים ולא הרגתים לכלותם, היה צריך לומר. ומשיב, אלא, לא מאסתים ולא געלתים, פירושו, כי מי ששונא לאחר, הוא מאוס לפניו, ומגועל הוא בגיעול לפניו, אבל כאן, לא מאסתים ולא געלתים, מהו הטעם. הוא משום שאהובת נפשי ביניהם, דהיינו השכינה, שבשבילה כולם אהובים אצלי. ז"ש לכלתם. לכלתם כתוב חסר ו', לרמז על השכינה שנקראת כלה, ולכלותם, כמו בשביל הכלה, שבשביל הכלה, לא מאסתים ולא געלתים, משום שהיא אהובת נפשי, ואהובה שלי אצלם.

פסקה נח

לבר נש דרחים וכו': בדומה לאדם שאוהב אשה, והיתה דרה בשוק של בורסקי. דהיינו של מעבדי עורות, שריחם רע. אם היא לא היתה שם, לא היה נכנס שם לעולם, כיון שהיא שם, השוק של בורסקי דומה בעיניו כשוק של מוכרי בשמים, שכל הריחות הטובים שבעולם נמצאים שמה.

פסקה נט

אוף הכא ואף וגו': אף כאן, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם, שהוא שוק של בורסקי שריחו רע, לא מאסתים ולא געלתים. ולמה. **לכלותם**, היינו בשביל הכלה שלהם, שהיא השכינה, שאני אוהב אותה והיא אהובת נפשי, השורה שם, וע"כ דומה עלי ככל ריחות הטובים שבעולם, בשביל כלה ההיא השורה בתוכם. א"ר יוסי אלו לא באתי כאן אלא לשמוע דבר הזה, די.

פסקה ס

פתח ואמר, בן וגו': פו"א, בן יכבד אב ועבד אדוניו. **בן יכבד אב**, היינו כמו שאתה אומר, כבד את אביך ואת אמך, והעמידוהו, שיכבד פירושו, במאכל ובמשתה ובכל. זהו שמחויב בחייו. אחר שמת, אם תאמר שפטור מכבוד, אינו כן, כי אע"פ שמת הוא עוד מחויב בכבודו יותר, שכתוב, כבד את אביך, גם לאחר מותו. ואם אותו הבן הולך בדרך מעקשים, ודאי שמבזה את אביו, ודאי שעושה לו בזיון. ואם אותו הבן הולך בדרך הישר ומתקן מעשיו, ודאי שזה מכבד את אביו, מכבד אותו בעולם הזה בין אנשים, ומכבדו בעולם הבא אצל הקב"ה. והקב"ה מרחם עליו ומושיבו בכסא כבודו. ודאי בן יכבד אב.

פסקה סא

כגון ר' אלעזר וכו': כמו ר' אלעזר, שהוא כיבד את אביו בעולם הזה, ובעולם ההוא עתה הגדיל שבחו של ר"ש בשני עולמות, בעולם הזה, ובעולם הבא עוד יותר מבחייו. שזכה

לבנים קדושים ולגזעים קדושים. אשרי הם הצדיקים הזוכים לבנים קדושים לגזעים קדושים, עליהם נקרא, כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה'. אמן.

במדבר

פסקה א

וידבר ה' אל וגו': וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד וגו'. ר' אבא פתח, ויברא אלקים את האדם בצלמו וגו'. מקרא זה למדנו. בוא וראה, בשעה שהקב"ה ברא את האדם עשה אותו בצורת העליונים והתחתונים, והיה כלול מכולם, והיה אורו מאיר מסוף העולם עד סוף העולם, והכל היו יראים מפניו.

פסקה ב

ואע"ג דהא אוקמוה וכו': ואע"פ שהעמידוהו, יש להסתכל בו במקרא הזה, ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו. כיון שאמר בצלמו, מהו עוד בצלם אלקים ברא אותו. ומשיב, אלא ודאי שתי מדרגות והיו באדם שהיה כלול מזכר ונקבה לכן, אחד לזכר, דהיינו ויברא וגו'. ואחד לנקבה, דהיינו בצלם וגו'.

פסקה ג

ובגין כך דו פרצופין וכו': ומשום זה ב' פרצופין היו ודאי, זכר ונקבה, וסוף המקרא מוכח, שכתוב, זכר ונקבה ברא אותם. וכלול היה מב' צדדים. ואע"פ שהנקבה היתה נאחזת בצדו, הרי היא בפני עצמה היתה כלולה ג"כ מב' צדדים, שהם חסד ודין, להיות שלם בכל.

פסקה ד

והוה מסתכל בחכמתא וכו': והיה מסתכל בחכמה למעלה ולמטה. כיון שחטא, נתמעטו הפרצופין, והחכמה נסתלקה ממנו,ולא היה מסתכל אלא בדברי הגוף שלו. ואח"כ הוליד בנים מעליונים ותחתונים, דהיינו הבל מעליונים, וקין מתחתונים, ולא נתיישבו זה וזה בעולם, שלא נשאר מהם זרע בעולם, עד שהוליד בן, דהיינו שת, וממנו נשתל העולם. והעמידוהו.

פסקה ה

ועכ"ד עלמא תתאה וכו': ועכ"ז עולם התחתון לא נשלם ולא היה שלם, ולא נמצא בקיומו, עד שבא אברהם ונתקיים העולם אבל לא נשלם. עד שאברהם נמצא בעולם ואחז בו, בעולם, בימין שהוא חסד, כמי שאוחז בימינו של מי שנפל. בא יצחק, ואחז בידו של העולם בשמאל, דהיינו בגבורה, ונתקיים העולם יותר. כיון שבא יעקב אחז

באמצע, בגוף, שהוא קו האמצעי ונכלל בב' הצדדים, בימין ובשמאל. ונתקיים העולם ולא היה מתמוטט.

פסקה ו

ועם כל דא לא וכו': ועכ"ז, לא נשתל העולם בשרשיו, עד שיעקב הוליד י"ב שבטים וע' נפש, ונשתל העולם. ועכ"ז לא נשלם עד שקבלו ישראל התורה והוקם המשכן. אז נתקיימו העולמות ונשלמו, ונתבשמו העליונים והתחתונים.

פסקה ז

כיון דאורייתא ומשכנא וכו': כיון שהוקמו התורה והמשכן, שהם ז"א ומלכות, רצה הקב"ה לספור חיילות התורה, כמה צבאות הם בתורה, בז"א, כמה צבאות הם במשכן, שהוא מלכות, דהיינו שרצה לספור את ישראל, שהם צבאות ז"א ומלכות. בוא וראה כל דבר שצריך להתישב במקומו, דהיינו לקשר הענף שלמטה בשרשו למעלה, אינו מתישב עד שנזכר בפה ונתמנה עליו. אף כאן רצה הקב"ה לספור החיילות של התורה והחיילות של המשכן, כדי לקשר את ישראל בשורשם למעלה, שהם ז"א ומלכות הנקראים תורה ומשכן. וכולם הם כאחד ואינם נפרדים זה מזה, הכל כעין של מעלה שהרי שורשיהם, תורה ומשכן, הם בזווג, ואינם נפרדים זה מזה, והולכים יחד.

פסקה ח

ובגין כך חייליהון וכו': ומשום זה ישראל, שהם צבאותיהם של ז"א ומלכות, עולים בחשבון, שיהיו נודעים אצלם, חוץ מאלו האחרים שאין להם חשבון, דהיינו נשים ושאינם בני עשרים שנה. ומשום זה כתוב, וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד. אם באהל מועד למה צריך לומר במדבר סיני. כי ידוע שאהל מועד לא היה אלא במדבר סיני. ומשיב, אלא אחד הוא לתורה, שהיא ז"א, ואחד למשכן. שהוא המלכות.

פסקה ט

והאי והאי באחד וכו': וזה וזה, תורה ומשכן, היו באחד לחדש השני בשנה השנית. שה"ס גבורה והארת החכמה שבשמאל. כי ניסן הוא קו ימין וחסד, ואייר הוא קו שמאל וגבורה. והכל אחד. כלומר שהיו ימין ושמאל ביחוד אחד. וחדש זה נקרא חדש זיו. רמז לחדש ההוא, והשנה, המאיר אל הלבנה, שהיא המלכות, כי עיקר שלמות המלכות הוא מקו שמאל, שה"ס חדש שני, ושנה שנית. כי אז נמצאים כל העולמות בשלמות, כמו המלכות שהיא שורשם. **לצאתם מארץ מצרים**. הכתוב מודיענו בזה, אשר, כשיצאו ישראל ממצרים, בחדש הראשון היה. כלומר שיצאו מבחינת חדש הראשון שהוא חסד וקו ימין. ועתה נשלמו גם מבחינת חדש השני, שהוא גבורה וקו שמאל.

פסקה י

ר' יצחק פתח וכו': רי"פ, ה' זכרנו יברך יברך את בית וגו'. **ה' זכרנו יברך**, אלו הגברים שהיו עולים בחשבון במדבר, שהקב"ה מברך אותם ומוסיף עליהם בכל פעם.

פסקה יא

ת"ח האי מאן וכו': בוא וראה, מי שאומר שבחו של חברו, מבניו או מכספו, צריך לברכו, ולהודות על הברכות. מאין לנו. ממשה, שכתוב, והנכם היום כככבי השמים לרוב, לאח"כ מה כתוב, ה' אלקי אבותיכם יוסיף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם. ב' ברכות היו, אחת, ה' אלקי אבותיכם וגו'. הרי אחת, לאחר כך, ויברך אתכם כאשר דבר לכם. להודות עליהן, וברכות על ברכות.

פסקה יב

ואי איהו מני וכו': ואם הוא מונה שבחו של חברו, ואינו מודה על הברכות, הוא נתפס תחלה מלמעלה, דהיינו שניזק מחמתו. ואם הוא מברך אותו, הוא עצמו מתברך מלמעלה. וצריך לברכו בעין טובה ולא בעין רעה. ובכל דבר רוצה הקב"ה אהבת הלב בשעה שמברך. ומה, מי שמברך את חברו, רוצה הקב"ה שיברכו בעין טובה ובלב טוב, מי שמברך את הקב"ה על אחת כמה וכמה שצריך עין טובה ולב טוב ואהבת הלב. משום זה, כתוב ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו'.

פסקה יג

ת"ח הא אוקמוה וכו': בוא וראה, הרי העמידוהו שאין הברכה שלמעלה שורה על דבר שנמנה. ואם תאמר, ישראל איך נמנו. אלא כופר לקחו מהם, וכבר העמידוהו, והחשבון לא היה עד שנאסף כל אותו הכופר, ועלה לחשבון. ובתחילה היו מברכים את ישראל, ואח"כ מנו אותו הכופר, ואח"כ חזרו וברכו את ישראל. נמצא שישראל נתברכו בתחילה ובסוף, ולא היה בהם מות.

פסקה יד

מותנא אמאי סליק וכו': שואל, למה עולה המות ע"י המנין. ומשיב, אלא משום שברכה אינה שורה במנין, כיון שמסתלקת הברכה, שורה עליו הסטרא אחרא ויכול להנזק. משום זה במנין לוקחים כופר ופדיון להעביר מעליו המות.

פירוש. המנין נמשך מבחי' שמאל בלי ימין, שה"ס חכמה בלי חסדים שמשם נמשכים המחלוקת, החשך והמות (כנ"ל ב"א אות מ"ד ד"ה וזה, ו אות ל"ד ד"ה נפק). ואין לו תקנה אלא ע"י קו האמצעי, שע"י המסך שלו, ממעט הג"ר דשמאל ומיחדו עם הימין, שאז מתמעטים אורות השמאל לממטה למעלה (כנ"ל ב"א אות נ' ד"ה מחלוקת) שה"ס

ו"ק בלי ג"ר, דהיינו מחצית המדרגה. וז"ס מחצית השקל, אבל הארתו בשלמות, להיותו כלול בחסדים מב' הקוין. וז"ש **מותנא אמאי סליק במנינא**. ומשיב **אלא בגין דברכתא לא שריא במנינא**, משום שאין שם ברכה, שהוא חסדים, להיות אז השמאל בפרוד מימין שהוא ברכה וחסדים, כנ"ל. וז"ש, (באות י"ג) אלא **כופרא נטלי מנייהו**, וכו' והכופר, שה"ס מחצית השקל, דהיינו הנמשך ממחצית מדרגת השמאל, להיותו כבר מיוחד עם הימין וקו האמצעי, כנ"ל. **וסליק לחושבנא**, כי בדרך זה אין מות בחשבון, אלא אדרבא שכל השלמות בו. וז"ש, **ובקדמיתא מברכן להו לישראל**, דהיינו שתחילה ממשיכים החסדים קו ימין, **ולבתר מנאן ההוא כופרא**, דהיינו שממשיכים מחצית השקל מקו השמאל, שה"ס ו"ק דחכמה, **ולבתר מהדרין ומברכין לון לישראל**. דהיינו שממשיכים חסדים מקו האמצעי, ונמצאים חסדים מקו ימין מצד זה וחסדים מקו אמצעי מצד זה, **ולא סליק בהו מותנא**. ואז אין שום דינים עוד בקו שמאל. וזה דומה למ"ש לעיל (אמור אות קצ"ז) כדין אחידן תרווייהו ביה ביצחק דא מהאי סטרא ודא מהאי סטרא ולא **יכלין תוקפוי לנפקא לבר**. ע"ש.

פסקה טו

יברך את בית ישראל: אלה הן הנקבות הנקראות בית, שלא עלו בחשבון. כי הנקבות לא נמנו במדבר. **יברך את בית אהרן**, משום שהם הכהנים, ומברכים את העם בעין טובה, ובלב טוב, ובאהבת הלב. **את בית אהרן**, למה אומר בית. הוא מרמז ג"כ לנשים, שמתברכין בברכתו של אהרן.

פסקה טז

יברך יראי ה' וכו': אלו הם הלוים, שכולם מתברכים משום שיראים מה'. **הקטנים עם הגדולים**, אע"פ שהקטנים לא נכנסו בחשבון, כי לא נמנו אלא מעשרים ולמעלה, יתברכו יחד עם הגדולים.

פסקה יז

ת"ח לא אשתכח וכו': בוא וראה לא נמצא מנין בישראל שיתברכו ממנו, כמנין הזה, שנמנו במחצית השקל, כי מנין הזה להתברך היה, ולהשלים שלמות העולמות היה, שה"ס השלמות הגדולה של יחוד החכמה בחסדים (כנ"ל באות י"ד) ובמקום שהברכות יוצאות נמנו, שכתוב באחד לחדש השני, שהוא זיו, דהיינו הארת חכמה שבשמאל, של ברכות העולם, שהם חסדים, שממנו יוצא הזיו לעולם. ועל כן נקרא החדש השני, שהוא קו שמאל (כנ"ל באות ט') בשם, זיו, כי זיו הכל יוצא ממנו, שהוא הארת החכמה כלול בחסדים. שבהיותו מאיר רק ממטה למעלה אינו נקרא אור אלא זיו. וע"כ כתוב, יברכך

ה' מציון, שה"ס המלכות שבה מקום גילוי הארת החכמה (כנ"ל ב"א דף רע"ו אות ש"מ ד"ה ועוד כמה) והכל דבר אחד הוא. כי המלכות נבנית מהחדש השני שה"ס קו שמאל. וכתוב, כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם. אשר הברכה ה"ס חסדים, וחיים ה"ס חכמה. בסו"ה החכמה תחיה את בעליה.

פסקה יח

רבי יהודה הוה וכו': ר"י היה מצוי לפני ר' שמעון. אמר לו, ישראל מאיזה מקום הם מתברכים. אמר לו, אוי לעולם שאינם משגיחים, ובני אדם אינם מסתכלים בכבוד מלך העליון. בוא וראה, בשעה שישראל נמצאים זכאים לפני הקב"ה, היו העולמות נמצאים באילן אחד עליון קדוש, שהוא ז"א, שבו מזון הכל. והוא היה מתברך ממקום שכל הברכות מקובצים שם, שהוא הבינה, ובו הוא נטוע והושתלו שרשיו. כי מוחין דז"א הושתלו בבינה, בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז אות שס"ג ד"ה תלת).

פסקה יט

וישראל לתתא הוו וכו': וישראל למטה היו מתברכים ממקום שכל אלו הברכות יוצאות בו ואינן מתעכבות לצאת, שהיא מלכות, ז"ש, יברכך ה' מציון. וכתוב כטל חרמון שיורד על הררי ציון, שהיא מלכות, וכתוב, כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם (עי' לעיל בדבור הסמוך). וזה הוא האור של העולם. שכתוב מציון מכלל יופי אלקים הופיע. הופיע, פירושו מאיר. כש"א, הופיע מהר פארן. וכשמאיר הוא מאיר לכל העולמות.

פסקה כ

וכד האי נהירו וכו': וכשהאור הזה, דהיינו הברכה וחיים הנ"ל, מתעורר, הכל הוא בחבור, דהיינו בסוד הזווג, הכל הוא באהבה, הכל הוא בשלמות, אז הוא שלום הכל, שלום שלמעלה ושלמטה. ז"ש, יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך.

פסקה כא

איש על דגלו באותות וגו': רבי אלעזר פתח. שמחו את ירושלים וגילו בה כל אהביה וגו'. כמה חביבה התורה לפני הקב"ה כי בכל מקום שדברי תורה נשמעים, הקב"ה וכל צבאותיו כולם מקשיבים לדבריו. והקב"ה בא לדור עמו. ז"ש בכל מקום אשר אזכיר את שמי וגו'. ולא עוד אלא ששונאיו נופלים לפניו. וכבר העמידוהו.

פסקה כב

ת"ח פקודי אורייתא וכו': בוא וראה, מצוות התורה עליונות הן למעלה. בא אדם ועשה מצוה אחת, המצוה ההיא עומדת לפני הקב"ה ומתעטרת לפניו, ואומרת פלוני עשה

אותי, ומן פלוני אני, משום שהוא עורר אותה למעלה. כי כמו שהוא עורר את המצוה למטה כן היא מתעוררת למעלה, ועושה שלום למעלה ולמטה, דהיינו שגורם זווג לז"א ומלכות, המכונים מעלה ומטה. כמש"א, או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי. **יעשה שלום לי**, הוא למעלה, בז"א, **שלום יעשה לי**, הוא למטה במלכות. אשרי חלקו של אותו האדם העושה מצות התורה.

פסקה כג

שמחו את ירושלים וגו': הוא, משום ששמחה אינה נמצאת אלא בזמן שישראל נמצאים בארץ הקדושה, ששם מתחברת אשה בבעלה. דהיינו ז"א ומלכות, ואז הוא שמחת, שמחה של מעלה ושל מטה. ובזמן שישראל אינם נמצאים בארץ הקדושה, אסור לאדם לשמוח ולהראות שמחה. שכתוב, שמחו את ירושלים וגילו בה וגו'. **וגילו בה**, הוא בדיוק, דהיינו בזמן שישראל נמצאים בה.

פסקה כד

רבי אבא חמא וכו': ר"א ראה אדם אחד, שהיה שמח בבי טרוניא שבבבל, בעט בו. אמר, כתוב. בזמן שירושלים בשמחה צריך האדם לשמוח. ולא בזמן הגלות. ר' אלעזר הולך לטעמו, שאמר, שמחו את ירושלים היינו שכתוב, עבדו את ה' בשמחה. דהיינו שירושלים היא השכינה, וצריכים לעבוד ולשמח אותה.

פסקה כה

כתוב אחד אומר וכו': כתוב אחד אומר, עבדו את ה' בשמחה. וכתוב אחד אומר עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. מה בין זה לזה. ומשיב. כאן בזמן שישראל שורים בארץ הקדושה, שאז עובדים לפני ה' בשמחה. וכאן בזמן שישראל שורים בארץ אחרת. אז צריכים לעבוד ביראה ולשמוח ברעדה. עבדו את ה' ביראה. זו כנסת ישראל, דהיינו המלכות, בזמן שהיא בגלות בין העמים.

פסקה כו

א"ר יהודה והא וכו': אר"י, והרי כתוב, כי בשמחה תצאו, שזו היא כנסת ישראל, וכיון שאמר תצאו, הרי מן גלות היא, ונקראת שמחה, הרי שגם בגלות היא נקראת שמחה. אמר לו, ודאי כך הוא. שבכל זמן שהיא בגלות ושוכבת לעפר, אינה נקראת שמחה, עד שהקב"ה יבא אליה ויקים אותה מן העפר, ויאמר, התנערי מעפר וגו'. קומי אורי וגו' ויתחברו יחד, אז היא נקראת שמחה. שהיא שמחת הכל, ואז בשמחה תצאו ודאי. אז כמה צבאות יצאו לקבל את המטרוניתא לשמחה של סעודת המלך, כש"א ההרים והגבעות יפצחו וגו'. וכתוב, כי הלך לפניכם ה' ומאספכם וגו'.

פסקה כז

איש על דגלו באותות: אלו הם ארבע מחנות של כנסת ישראל, שה"ס חו"ג תו"מ, והם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, שהם י"ב שבטים וי"ב גבולים סביב סביב לה. כי בכל אחד מחו"ג תו"מ יש ג' קוין, והם י"ב. הכל הוא כעין שלמעלה כמו י"ב גבולים דז"א. כתוב, ששם עלו שבטים שבטי יה וגו'. **ששם עלו שבטים**, אלו הם י"ב שבטים, שהם י"ב גבולים שלמטה במלכות. שעלו לי"ב גבולים דז"א. (כמ"ש לעיל פקודי אות קע"ד).

פסקה כח

שבטי יה: העמידוהו, בשביל ש **י"ה** שה"ס חו"ב, עדות לישראל ודאי (כנ"ל פקודי אות כ"א). ומשום זה כתוב **ה** ראובני **ה** שמעוני שיש **י"ה** בכל אחד ואחד. **ה'** מתחלה ו **י'** בסוף. אבל ודאי כך הוא, כי אילן העליון הקדוש, שהוא שם הויה, חתם אותם בחותם שלו, והעמידוהו שכתוב, ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימין וגו'. אשר דמות אדם, שהיא מלכות, כלולה בכולם וד' פנים היו לד' רוחות העולם, ונבדלים בצורתם, דהיינו אריה שור נשר, וכולן היו כלולות באדם. שה"ס מלכות. כי אריה שור נשר הם חג"ת, ופני אדם הם מלכות, המקבלת מכולם וכולם כלולים בה.

פסקה כט

מיכאל מימינא גבריאל וכו': מיכאל לימין שהוא דרום, גבריאל משמאל, לצפון, אוריאל לפניהם, שהוא מזרח, רפאל לאחוריהם, שהוא מערב, השכינה עליהם. שנים מכאן, מדרום וצפון, ושנים מכאן, ממזרח וממערב, והיא המלכות, באמצע. כעין זה בארץ שלמטה, בדגלים, שנים מכאן שהם דגל מחנה יהודה ודגל מחנה ראובן. ושנים מכאן, שהם דגל מחנה אפרים ודגל מחנה דן. וי"ה באמצע, שה"ס ב' לוחות העדות שבארון, שהלך באמצעם. והשינוי שיש כאן בדגלים, שמזרח הולך תחילה, שהוא ת"ת, יתבאר להלאה (באות ל"ה).

פסקה ל

כיון דנטלין תרין וכו': כיון שנסעו ב' דגלים, של יהודה ושל ראובן, מה כתוב, ונסע אהל מועד מחנה הלוים וגו'. ולאחר כך אלו שני דגלים אחרים, של אפרים ושל דן, שהם ד' מחנות לד' רוחות העולם, מזרח דרום מערב צפון. ונמצאים י"ג. כי כל דגל כולל ג' שבטים, כי למטה הוא גם כן כמו למעלה. במלכות (כמ"ש באות כ"ז).

פסקה לא

ונסע בראשונה וכו': ובתחילה נסע דגל מחנה יהודה, שהוא כנגד המחנה של אוריאל. ואח"כ דגל מחנה ראובן כנגד המחנה של מיכאל. זה ראובן לדרום, שהוא חסד, וזה,

יהודה, למזרח, שהוא ת"ת. וההזאה שעל המזבח היתה ג"כ תחילה בקרן דרומית מזרחית. שהם חסד ות"ת. ומחנה דן לצפון, ומחנה אפרים ימה. מחנה דן לצפון, הוא כנגד המחנה של גבריאל. ומחנה אפרים למערב, הוא כנגד המחנה של רפאל. וההזאה שעל המזבח היתה ג"כ צפונית מערבית. שה"ס גבורה ומלכות. הכל אחוז זה בזה עד שהכל עולה ומתאחד בשם הקדוש **הויה**, שהוא תחלת הכל, דהיינו **י'** דהויה שהוא חכמה עליון על הכל **ה'** ראשונה, שהיא בינה. קדושת הכל **ו'** שהוא ת"ת. הכל נכלל בו, היא **ה'** אחרונה שהיא מלכות.

פירוש, ארבע הדגלים שבארבע רוחות הם כנגד ארבעה מחנות שכינה, אוריאל, מיכאל, רפאל, גבריאל, שדגל מחנה יהודה הוא במזרח שהוא ת"ת, וקו האמצעי. ואחריו ראובן בדרום שהוא חסד וקו ימין. ואחריו אפרים במערב, שהוא מלכות. ואחריו דן בצפון, שהוא גבורה וקו שמאל. וכל דגל כולל ג' שבטים, הרי הם י"ב. כנגד י"ב גבולים שבמלכות, הנחתמים מי"ב גבולים שבהויה. וז"ש **עד דסלקא כלא ואתאחד בשמא קדישא**, דהיינו הוי"ה.

פסקה לב

י' מזרח הוא וכו': ה **י'** דהויה דז"א, היא מזרח, והיא התחלת האור. הולך ומשוטט ומוציא הדרום, שהוא חסד. ודרום יוצא ותלוי בתחילת המזרח, שהוא **י'** דהויה, שהוא חכמה. **ה'** דהויה דז"א היא דרום. כלומר, שממנה יוצא הדרום בעולם. כי **ה'** היא בינה ומבינה נמשך החסד, שהוא דרום. אלא ה **י'**, שהיא חכמה, נכנסת בתחילת המזרח, ומוציאה את החסד, והוא משתלשל ויוצא דרך הבינה לז"א.

פסקה לג

ומן ה' תלייא וכו': ומן **ה'** תלויה דרום וצפון ואותו שביניהם, שהוא קו האמצעי המיחדם. **י'** מזרח. **י"ה**, דרום וצפון תלוים בהם, דרום מן **י'**, וצפון מן **ה'**, **ו'** באמצע, המיחדם. וזה הוא בן זכר, דהיינו ת"ת שהוא בן **י"ה**, משום זה הוא בין צפון לדרום. וע"כ למדנו, מי שנותן מטתו בין צפון לדרום יהיו לו בנים זכרים. כי בן זכר הזה שהוא ת"ת, הוא בין צפון לדרום, כי **ה'** עלאה, בינה, בה תלוים צפון ודרום, שהם ב' הקוין שבה, ובן הזכר שהוא ת"ת הוא ביניהם, המיחדם, בסוד **יו"ה**. אשר **י'** היא קו ימין, בדרום. **ו'** היא קו האמצעי, שימינו לדרום, ושמאלו לצפון. **ה'** היא קו שמאל, בצפון. **ה'** אחרונה דהויה, היא מערב. דהיינו מלכות.

פסקה לד

וע"ד דרום אחיד וכו': וע"כ דרום נאחז במזרח, שהיא התחלת השמש, ותלוי בו. וע"כ למדנו, מצד אבא, שהוא **י'**, נאחז ותלוי חסד עליון. מצד אמא שהיא **ה'**, תלויה גבורה. כעין זה נאחז הכל זה בזה.

פסקה לה

זוויין דמדבחא ה"נ וכו': הקרנות של המזבח מסובבים גם כן כך, ובא לו לקרן דרומית מזרחית, כי הדרום חיזוקו היא במזרח, בקו האמצעי שהוא תחלת השמש, וכחו של השמש אינו שורה אלא בתחילתו. ואח"כ הוא בא לקרן מזרחית צפונית. כי אחר שהדרום, שהוא חסד, קבל חזקתו של המזרח, דהיינו אחר שקו אמצעי יחד דרום וצפון, האיר המזרח לצפון, והצפון נכלל בדרום כי השמאל נכלל בימין, על ידי קו האמצעי.

פסקה לו

צפונית מערבית וכו': ואח"כ בא לו לקרן צפונית מערבית, כי המערב שהוא בה' אחרונה, דהיינו מלכות, נוטל מצפון. וע"כ הצפון הולך למערב, כי המלכות נבנית מקו שמאל. ואח"כ בא לו לקרן מערבית דרומית, שהמלכות הולכת להתחבר בדרום, דהיינו להלביש החכמה בחסדים, כמו שהדרום תלוי במזרח, בקו האמצעי, וע"כ החיזוק שלו, שהוא מזרח, הולך תחלה, אף המערב כך הוא הולך להתאחז בדרום, והדרום שהוא החיזוק שלו, הולך תחלה. ז"ש וימינו תחבקני, ימין זה הוא דרום. משום זה היא יונקת מב' הצדדים מצפון ומדרום. משמאל ומימין. ז"ש שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני שמאלו זהו צפון וימינו זהו דרום.

ביאור המאמר. כי הוקשה לו להזהר למה נשתנה כאן בדגלים, סדר המדרגות מבכל המקומות, אשר יהודה שבמזרח שהוא ת"ת הלך בראש כולם, ואחריו ראובן שבדרום שהוא חסד, ואחריו אפרים שבמערב שהוא מלכות, ואחריו דן שבצפון שהוא גבורה. ולמה לא הלכו לפי סדר המדרגה, תחילה ראובן שהוא חסד, ואחריו דן שבצפון, שהוא גבורה, ואחריו יהודה שבמזרח שהוא ת"ת, ואחריו אפרים שבמערב, שהוא מלכות. וכדי לתרץ את זה, מביא כל המאמר שלפנינו.

והענין הוא. כי סוד הנסיעות שבמדבר היו לגלות הארת החכמה, כי אין הארת החכמה מתגלה אלא בזמן הנסיעה בלבד, שה"ס גילוי הקוין בזה אחר זה, וכשגמרו נסיעתם, או הם נחים, והארת החכמה אינה מתגלה יותר. (כנ"ל בשלח דף ל"ט ד"ה וג'). שזסו"ה, ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויביך וגו'. כי גילוי הארת חכמה ה"ס קימה, ועם גילויה נפוצים כל הקליפות, כי הארת החכמה מבריחה אותם. אבל

כשנגמרה הנסיעה, נאמר, ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל. שה"ס הארת החסדים המכונים **רבבות**, אלא מתוך שנקלטה בהם הארת החכמה מזמן הנסיעה, הם מכונים **רבבות אלפי**, כי אלפים רומזים על הארת חכמה, בסו"ה ואאלפך חכמה. ולפי שהנסיעות האלו היו במדבר שהוא מקום החצונים, היו צריכים לשמירה יתרה, שלא יינקו מהם החצונים. ונודע שכל זמן שלא נגלה קו האמצעי יש יניקה לדינים וחצונים הן בקו ימין והן בקו שמאל, כי אז יש מחלוקת ביניהם, והימין הוא בבחינת ו"ק בחסרון ג"ר, והשמאל הוא בחכמה בלי חסדים שהוא חשך וכל החצונים והדינים נמשכים ממנו. וע"כ לא נגלו מקודם הימין והשמאל, שהם דרום צפון, אלא האמצעי נגלה תחילה, בבחינת מה שהוא מיחד הדרום והצפון זה בזה ומשלים את שניהם, שקו הימין שהוא חסדים קונה ג"ר מהתכללות השמאל, וקו השמאל שהוא חכמה קונה חסדים מהתכללות הימין, ואז יכול להאיר, ומבריח כל החצונים. אמנם הכרעה זו של קו האמצעי נעשתה בין ב' קוין ימין שמאל של הבינה, שת"ת עלה אל הבינה, ויחד אותם בסוד הדעת, ואז יצאו ג' קוין, ימין שמאל ואמצע בבינה, שהם נקראים שם חכמה בינה דעת. וכיון **דתלת מחד נפקי**, שיצאו ג' קוין חב"ד בבינה מן אחד שהוא ת"ת, ע"כ **חד בתלת קיימא**, זכה הת"ת ג"כ בג' קוין אלו (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת ע"ש) ומטעם הזה **הלך תחילה דגל מחנה יהודה**, במזרח, שה"ס קו האמצעי, שהתחלתו היא בדעת הנעלם. ביחוד ימין ושמאל דאו"א. ואח"כ ביחוד ימין ושמאל דישסו"ת שה"ס דעת המגולה המיחד ימין ושמאל, שלא תהיה בהם אחיזה לדינים וחצונים. ואחריו יצא החסד. שהוא עיקר פעולת קו האמצעי, להכריע את הימין ולהמשיך החסדים, להלביש החכמה שבשמאל, שהיתה חשך מחסרון חסדים. וכיון שגילה החסדים שה"ס נסיעת **דגל מחנה ראובן** יצאה אחריהם המלכות להכלל בימין, כי המלכות נבנית תחילה מחכמה בלי חסדים והיתה חשך, ע"כ אחר שנגלו החסדים עם נסיעת מחנה ראובן בדרום, יצאה אחריו המלכות, שהיא **דגל מחנה אפרים**, להתלבש בחסדים. וכיון שעיקר בנינה של המלכות הוא משמאל, ע"כ הלך אחריה **דגל מחנה דן** שהוא משמאל. ולפיכך הקדים המזרח לדרום, משום שהמזרח מחזק את הדרום ומיחדו עם הצפון, וכיון שהוא המשלים את הדרום הלך תחילה. ולפיכך הקדים המערב את הצפון, כדי שיהיו החסדים של דרום לפניו, והחכמה של צפון לאחריו. כי כן היא המלכות בבחינת גדלותה, שחסדים הם בחינת פנים שלה, וחכמה בבחינת אחורים שלה. ולפיכך הלך דרום לפניה, והצפון לאחריה.

ובדברים אלו מתבארים כל דברי המאמר. כי תחלה מבאר בדרך כלל, שי"ב גבולים שבמלכות נחתמים מי"ב גבולים דהויה דז"א, וז"ש (באות כ"ז) **אלין ארבע משריין** וכו' **כלא כגוונא דלעילא** וכו' שי"ב גבולים שבמלכות הם כעין שלמעלה בז"א. דהיינו שהם חו"ג תו"מ שבכל אחת ג' קוין וכו'. ואח"כ (באות כ"ט) מבאר בפרטות שה"ס ד' החיות וד' המלאכים שהם מרכבה להשכינה, דהיינו שעליהם מתגלה הארת החכמה שבמלכות. ואח"כ (באות ל') מבאר היחס מד' דגלים שלמטה, להמרכבה של המלכות שלמעלה, ואח"כ (באות ל"א) מבאר סדר הלוכם של הדגלים ביחס המרכבה של המלכות, שמזרח ודרום הולכים תחלה ואח"כ מערב וצפון. ואח"כ (מאות ל"ב והלאה) מתרץ את השינוי הזה שנעשה בדגלים, שהסדר היה, מזרח דרום מערב צפון, ולא כדרכו תמיד, דרום צפון מזרח מערב. ואומר, שדבר זה נמשך משורש י"ב גבולים שבז"א שה"ס הוי"ה, ששורשו הוא ת"ת שעלה והכריע בין ב' קוי הבינה ונעשה שם דעת, כנ"ל בסוד תלת מחד נפקי. ות"ת הזה שנעשה לדעת נקרא ג"כ **מזרח**, להיותו מעיקרו ת"ת.

וכבר ידעת ההפרש בין חכמה דימין לחכמה שבשמאל, שהחכמה דימין היא עצם החכמה הנמשכת מחכמה סתימאה, שהיא בחינת חכמה דע"ס דאור ישר. אבל חכמה זו נסתמה ואינה מגיעה לעולמות כלל. ודכר ונוקבא שבחכמה זו נקראים או"א עלאין. וה"ס **י'** דהויה. וכל הארת החכמה המתפשטת בעולמות היא רק מבינה דע"ס דאור ישר השבה להיות חכמה, שדכר ונוקבא שלה נקראים ישסו"ת, וה"ס **ה'** דהויה (עי' לעיל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית). ובדרך כלל נבחנים י"ה דהויה לימין ושמאל, והו' שה"ס קו אמצעי מכריע ומיחד אותם, אמנם בדרך פרט, כשעולה הת"ת להכריע בין י"ה, עולה תחילה ליחד ימין ושמאל שבי' דהויה, שה"ס או"א עלאין. ומיחודם זה אין החכמה נמשכת כנ"ל, אלא חסד לבד. ולפיכך מכונה דעת זו המיחדת או"א עלאין בשם **דעת הנעלם**. ואח"כ בא ומיחד ימין ושמאל שב **ה'** דהויה, שה"ס ישסו"ת, שה"ס בינה השבה לחכמה, וע"י הדעת המיחדת אותם נמשכים חסדים וחכמה ביחד, כי בהם מתגלה החכמה, ולפיכך נקראת דעת זו **דעת המגולה**.

וזה אמרו (באות ל"ב) **י' מזרח**, שהי' דהויה שה"ס או"א עלאין, מאירים על ידי המזרח, שה"ס דעת הנעלם המיחדם, הוא **שירותא דנהורא**, כי תחילת האור היוצא על ידי יחוד הדעת הוא בי' דהויה כנ"ל. **אזיל ושאט ואפיק לדרום**, שמזווגם זה יוצא הדרום שה"ס החסד, משא"כ הצפון, שה"ס חכמה, נעלם כאן. כנ"ל. וז"ש **ודרום נפיק ותלייא בשירותא דמזרח**, שירותא דמזרח הוא דעת הנעלם. המתחיל מאו"א עלאין, וע"י זווגו יוצא החסד לבד. אמנם החסד אינו יוצא ישר מאו"א עלאין לז"א, אלא **ה' דרום**, כלומר,

מניה נפיק דרום בעלמא, כי החסד יוצא מבינה לז"א, אלא **ועייל י' בשירותא דמזרח**, שאו"א שה"ס **י'** נכנסים ומזדווגים על ידי דעת הנעלם, הנקרא שירותא דמזרח, **ואפיק ליה**, ומוציא החסד לז"א, דרך **ה'** דהויה, שהיא בינה. כי כל מדרגה לא תוכל לקבל משהו אלא ממדרגה הסמוכה לה, ולא מעלי עליונה. ונתבאר, שהחסד. שה"ס דרום וקו ימין מתגלה ע"י שירותא דמזרח. שהוא **דעת הנעלם** שב **י'** דהויה. ונמצא שהיחוד דג' קוין לגלות חכמה וחסדים, אינו נוהג באו"א עלאין, שהוא **י'** דהויה, שהרי אינו מגלה שם רק קו ימין בלבד. אלא בישסו"ת מתגלה היחוד דג' קוין כנ"ל. וז"ש (באות ל"ג), **ומן ה' תלייא דרום וצפון וההוא דבינייהו**, שמן **ה'** דהויה, שה"ס בינה וישסו"ת מתגלים ג' קוין שהם דרום צפון ואמצעי, שקו אמצעי כאן הוא **דעת המגולה**, וממשיך חכמה וחסדים יחדיו, ע"י יחוד צפון ודרום זה בזה.

ונתבאר שהיחוד ע"י שירותא דמזרח, המתגלה ב **י'** דהויה, אינה מגלה רק קו ימין בלבד, שהוא חסד, דרום. והיחוד הנעשה ב **ה'** דהויה ע"י דעת המגולה מגלה גם הצפון שה"ס קו השמאל, שה"ס חכמה. וז"ש, **י' מזרח**, ה **י'** מגלה החסד בכח מזרח, שהוא דעת הנעלם. ונמצא **י"ה**, **דרום וצפון**. **תלייאן ביה**. שמזווג ה **י'** תלוי החסד, שהוא קו ימין, והוא מקור החסדים, אבל קו שמאל נעלם בו. ומזווג ה **ה'** מתגלה קו השמאל שה"ס צפון. כי בו יש גילוי חכמה דשמאל, ונמצא שהצפון תלוי ב **ה'**, ומבחינה זו נבחנים או"א שהם קו ימין, וישסו"ת שהם קו שמאל, שה"ס י"ה, וה **ו'** **באמצעיתא**, שה **ו'** דהויה מזווגת אותם זה בזה. וז"ש (באות ל"ד) **וע"ד**, **דרום אחיד מזרח**, **דאיהו שירותא דשמשא**, שדרום שה"ס חסד, אחוז במזרח ותלוי בו כמו ענף בשורשו. כי דעת הנעלם, שהוא שירותא דשמשא, שעקרו הוא ת"ת הנקרא שמש ומזרח, אלא בסוד עליתו לי"ה נעשה דעת. ובסוד התחלת הדעת שהוא באו"א עלאין נעשה שורש לגילוי החסד, שעל ידו מזדווגים או"א עלאין ומוציאים החסד כנ"ל. ובזה מובן למה הלך דגל מחנה יהודה שבמזרח, שה"ס ת"ת, קודם דגל מחנה ראובן שבדרום, שה"ס החסד. והיינו כאמור, משום שהמזרח הזה, ה"ס שירותא דמזרח, שהוא דעת הנעלם, שהוא השורש של גילוי החסד, והחסד שה"ס דרום הוא ענף שלו. וע"כ הלך השורש תחלה ואח"כ הענף, וז"ש, **וע"ד תנינן מסטרא דאבא**, שה"ס **י'** דהויה, **אחיד ותליא חסד עלאה**, כי מזווגם יוצא החסד. שה"ס קו ימין, **ומסטרא דאמא תליא גבורה**, שמזווגם מתתקן ומתגלה קו שמאל, שהוא גבורה.

ומביא דוגמא מהזאות שעל המזבח. וז"ש, (באות ל"ה) שבתחילה מקדים הקרן של דרומית מזרחית. משום **דדרום תוקפיה במזרח** שהחיזוק של דרום, שהוא חסד, הוא במזרח, שהוא ת"ת. **דאיהו שירותא דשמשא**, שהוא התחלת השמש, דהיינו דעת הנעלם

שע"י זווגו מתגלה אור החסד, **ותוקפא דשמשא לא שריא אלא בשרותא**, שעיקר כח קו האמצעי, שנקרא שמש, נמצא בהתחלתו, כשהוא בסוד הדעת המיחד או"א עלאין, להמשיך אור החסד. ואח"כ, **מזרחית צפונית**, **כיון דדרום נטיל תוקפיה דמזרח**, אחר שהדרום לקח חיזוקו מן המזרח, דהיינו שנתגלה על ידו בסוד היחוד דדעת הנעלם ב **י'** דהויה, **אנהיר לצפון**, מאיר המזרח, לגלות הצפון שה"ס השמאל, דהיינו שהדעת שה"ס המזרח, בא ומיחד ימין ושמאל שבה' דהויה שה"ס ישסו"ת, שמיחוד הזה מתגלה ומאיר הצפון. כנ"ל. בסוד דעת הנגלה. **וצפון אתכליל בדרום**. שע"י המזרח שה"ס דעת הנגלה נכללים ב' הקוין זה בזה, וחכמה דשמאל מתלבשת בחסדים דימין. **ואח"כ צפונית מערבית**, **דהא מערב דאיהו**, **בה' בתראה נטלא מצפון**. שהמלכות שהיא מערב נבנית בעיקר מקו שמאל. ואח"כ, **מערבית דרומית היא אזלא לאתחברא בדרום**, כי החכמה שבה צריכה להתלבש בחסדים, שהוא דרום. וע"כ המערב מקבל מן הדרום. ונמצא עכשיו שהמערב, שה"ס המלכות **פניה אל הדרום**, בסוד הזאה אחרונה דמערבית דרומית, כדי שמלכות תקבל חסד מן הדרום. **ואחוריה אל הצפון**, כדי שתקבל הארת החכמה שהוא בצפון. והרי זה דומה לנסיעת הדגלים, שדגל מחנה אפרים שבמערב, שהיא מלכות, פניה לדרום, כי נוסע אחר דגל מחנה ראובן שבדרום, כדי לקבל ממנו חסד, **ולאחורי** הדגל של המלכות נוסע דגל מחנה דן שבצפון, שהוא גבורה וקו שמאל, שהמלכות מקבלת ממנו חכמה. ונמצא דגל מחנה אפרים שבמערב, **פניו לדרום ואחוריו לצפון**, כנ"ל בהזאות המזבח. והטעם הוא כי אין המלכות מקבלת מצפון שהוא קו שמאל אלא בכלים דאחורים שלה. ובכלים דפנים הוא מקבלת חסדים מקו ימין (כמ"ש לעיל ויקהל דף ל' ד"ה פירוש).

והנה נתבאר היטב טעם הליכת הדגלים שהיו מזרח תחילה, שה"ס דעת הנעלם שה"ס שירותא דנהורא, שהוא שורש לאור החסד הנגלה מאו"א, וע"כ הולך אחריו הדרום שהוא ענף שלו, ואחריו המערב, שהוא המלכות שפניה צריכים להיות לדרום, ואחריו הצפון, שאחוריה של המלכות צריכים להיות לצפון. בסו"ה שמאלו **תחת** לראשי וימינו תחבקני, ותחת בכל מקום, פירושו אחורים.

פסקה לז

ורזא דא אוליפנא וכו': וסוד זה למדתי, שהקב"ה נותן מטתו בין צפון לדרום, שמטתו, ה"ס המלכות. ונאחזת בבן הזה ודאי, שהוא ז"א, שהוא שם בין דרום לצפון. וע"כ יש לבני אדם לתת מטתם בין צפון לדרום, שימין המטה יהיה לדרום, ושמאל המטה לצפון. כמו עמידת ז"א בין דרום לצפון (כנ"ל באות ל"ג) וכך לימד אותי אבי, שנותנים להם

בנים זכרים, משום שהוא נתכוון כלפי אמונה השלמה העליונה בשלמות הכל, דהיינו אל הקב"ה שהוא בין צפון לדרום, ואל כנסת ישראל, שהיא המלכות, שנקראת מטה, שהיא בין צפון לדרום, ודאי יהיו לו בנים זכרים.

פסקה לח

ובכלא בעי לאחזאה וכו': ובכל דבר צריכים להראות מעשה שיהיה כעין של מעלה, וכמו שמראה המעשה למטה, כך מתעורר עליו למעלה. והעמידוהו. שמע ר' פנחס ונשק לר' אלעזר, ובכה וצחק. אמר אשרי חלקי בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה לט

פתח ואמר ה' וגו': פו"א ר' פנחס, ה' אורי וישעי ממי אירא וגו'. **ה' אורי וישעי**, היינו, כיון שאדם הסתכל באור העליון, והקב"ה האיר עליו, אינו מתירא מעליונים ותחתונים. כש"א, ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה. **ה' מעוז חיי**, היינו כיון שהקב"ה אוחז בו באדם, אינו מתירא בעולם ההוא מכל בעלי דינים. ואף אני כמו זה, כיון שאני נאחז באביך ובך, איני מתירא בעולם הזה ובעולם האחר.

פסקה מ

ועלך כתיב, ישמח וגו': ועליך כתוב, ישמח אביך וגו'. שואל, כיון שכתוב ישמח אביך ואמך, מהו, ותגל יולדתך, הרי די במה שאמר ואמך. ומשיב, אלא **ישמח אביך**, זהו הקב"ה, **ואמך** זוהי כנסת ישראל, שהיא מלכות. **ותגל יולדתך**, היינו יולדתך שלמטה דהיינו אמך, בעולם הזה. וא"כ, ר' שמעון אביך איפה הוא שמחה שלו שאינו מרומז בכתוב הזה. ומשיב, אלא יש לו מקרא בפני עצמו, שכתוב, **גיל יגיל אבי צדיק**, זהו הקב"ה. ויולד חכם ישמח בו, זהו אביך של מטה. דהיינו ר' שמעון. פירוש אחר. גיל יגיל אבי צדיק, זהו אביך שלמטה. ויולד חכם ישמח בו, כתוב בתוספת ו', שהיה די שיאמר יולד חכם. הוא על הקב"ה למעלה. שנקרא ו'.

פסקה מא

א"ר אלעזר וכו': אר"א כתוב, בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת. מקרא זה יש להסתכל בו, הראיתם מי שיפקיד משהו בידי המלך שהוא הקב"ה. ומשיב, אלא ודאי, אשרי הוא האדם ההולך בדרכיו של המלך הקדוש, ואינו חוטא לפניו. בוא וראה כיון שנכנס הלילה אילן המות שולט בעולם, ועץ החיים מסתלק למעלה למעלה, וכיון שאילן המות שולט בעולם לבדו, וכל בני העולם טועמים טעם מות. כי השינה היא אחד משששים במיתה. מהו הטעם. הוא משום שהאילן הזה גורם. שהיא מלכות השולטת לבדה בלי ז"א גורמת את זה. כי המלכות נקראת לילה.

פסקה מב

ובר נש בעי וכו': ואדם צריך להקדים עצמו ולהפקיד בידו הנפש שלו, בפקדון. כפקדון של אדם הנותן פקדון לאחר, דהיינו משכון, שאע"פ שהוא מחויב לו יותר ממחירו של הפקדון ההוא, אינו חשוב לו להתאחז בריב עמו, כיון שמסר לו פקדון. ואם ממאן לתת לו פקדון, ודאי נבדוק אחריו, כי אינו מזרע קדוש, ואינו מבני אמונה.

פסקה מג

כך ההוא אילנא וכו': כך הוא אילן הזה, שהוא מלכות, שבני אדם מקדימים ונותנים לו נפשם בפקדון, וכל נשמות של בני העולם לוקח. וכולם טועמים טעם מיתה. משום שאילן זה הוא של מות. שבשעה שהמלכות היא בפירוד מז"א שהוא עץ החיים, הוא אילן המות. ומשום שכל אלו הנפשות, אע"פ שכולן מתחייבות אליו, ואין ראוי להשיב הפקדון אל האדם, עם כל זה, כיון שכולן נמסרו לו בפקדון, הוא משיב כל הפקדונות לבעליהם.

פסקה מד

ת"ח לאו כדאי וכו': בוא וראה, אילן המות הזה אינו ראוי להשיב הפקדון לאדם בבוקר: אלא בשעה שעץ החיים מתעורר בעולם, ומתי מתעורר עץ החיים ההוא. בשעה שבא הבוקר, ואז כיון שעץ החיים הזה מתעורר בעולם, ויוצאים כל בני העולם חיים, ואותו אילן המות עוזב ומחזיר כל הפקדונות שנפקדו אצלו, והולך לו. מהו הטעם הם חיים. הוא משום שאותו עץ החיים גורם, שהוא ז"א השולט ביום.

פסקה מה

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי בני אדם רבים הם שמקיצים משנתם בלילה, והוחזרו להם החיים, בעוד שאילן המות שולט. ומשיב, אלא ודאי אותו עץ החיים עושה זאת. מהו הטעם, משום שכתוב, לראות היש משכיל דורש את אלקים. ולא יהיה לאדם פתחון פה, שיאמר, אם הייתי שולט בנפשי בלילה, הייתי קם ועוסק בתורה, א"ר יהודה. זהו ודאי נכון בישראל, וכך הוא. אבל באומות העולם, שאנו רואים גם כן כמו זה, שמקיצים משנתם בלילה, מהו הטעם. אמר לו, ודאי יפה הוא מה שאמרת.

פסקה מו

פתח ואמר מה וגו': פו"א, מה אקוב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה'. בוא וראה, כמו שיש למעלה כן יש למטה, למעלה במלכות, יש ימין, ויש שמאל אף למטה, יש ישראל ועמים. ישראל נאחזים בימין, בקדושת המלך הקדוש, עמים עכו"ם נאחזים בשמאל, והיינו רק בצד רוח הטומאה, שהוא למטה מכל המדרגות דשמאל. וכל המדרגות אחוזות

זו בזו, מלמטה, עד שתלויות בראש, דהיינו בצד שמאל שלמעלה במלכות, ובאותו אפן שהראש נוסע למעלה, כמו זה נוסע גם כן הזנב, שהוא המדרגה האחרונה למטה, שהוא רוח הטומאה, מהו הטעם. הוא משום שאחוז בו, כי הם אחוזים זה בזה ממטה עד למעלה כמו שלשלת, ומשום זה, עמים עכו"ם, באותו אפן שהוא צד הטומאה שלהם, כך הם מונהגים.

פסקה מז

בלעם הוא אשתמש וכו': בלעם השתמש בכל המדרגות התחתונות היורדות מצד שמאל של המלכות, והוא היה מסתכל באותה המדרגה התחתונה שהיא זנב, והיה יודע מה שלמעלה, כי התחתונה אינה יכולה להתנהג אלא על ידי הראש. משום זה אמר מה אקוב לא קבה אל, שראה למטה, וידע שאותו ראש העליון, שהוא השמאל שבמלכות, אינו נמצא בדין באלו הימים.

פסקה מח

ואע"ג דהאי אל וכו': ואע"פ ששם הזה, **אל**, העמדנו (לעיל צו אות צ"א) שהוא חסד עליון, הרי מלכות הקדושה לוקחת שם הזה כעין שלמעלה, והיא טוב וחסד בעולם הזה, ומשום זה היא נקראת בשם, **אל**. אלא שהוא זועם בכל יום, בסו"ה, ואל זועם בכל יום, משום שנמצא בו דין. ובאותם הימים לא היה בו דין, ע"כ אמר בלעם מה אקוב לא קבה אל.

פסקה מט

ות"ח אל שדי וכו': ובוא וראה, **אל שדי**, הרי העמדנו, שבו ספוק העולם והוא אמר לעולם די, שהוא יסוד, המשפיע די למלכות הנקראת עולם. כי **אל** הזה, שהוא מלכות, מזדווגת עמו, ומשום זה נקרא, אל שדי דהיינו אל דשדי. כי אל, שהוא מלכות מזדווגת עם שדי, שהוא יסוד. וע"כ אמר, מה אקוב לא קבה אל, על המלכות הנקראת אל, וידע זה, משום שכמו שמתעורר הראש, שהוא מלכות, כך מתעורר התחתון שהוא הזנב, דהיינו רוח הטומאה. ובלעם הסתכל בזנב, וידע מה בראש.

פסקה נ

בכה ר' אלעזר וכו': בכה ר"א, פתח ואמר, קולה כנחש ילך וגו'. כי עתה שישראל הם בגלות, ודאי שהמלכות הולכת כנחש, כי דרך הנחש הוא, כשהוא כופף ראשו לעפר, הוא מעלה זנבו, והזנב שולט ומכה כל אלו הנמצאים לפניו. אף כך עתה כשישראל הם בגלות, עושה המלכות ג"כ. כאפן הזה של הנחש, שהראש כפוף לעפר, והזנב, דהיינו המדרגה התחתונה הנ"ל, שולט. מי עשה שהזנב יתעלה למעלה וישלוט ויכה, הוא

הראש שנתכופף למטה. ועם כל זה, מי מנהיג את הזנב, ומי מסיע את הזנב לנסיעותיו, הוא הראש הזה, אע"פ שהוא כפוף לעפר, הוא מנהיג נסיעותיו של הזנב. משום זה אוה"כ, קולה כנחש ילך.

פסקה נא

והשתא שאר עמין וכו': ועתה שאר העמים שהם נאחזים בזנב (כנ"ל אות מ"ו) של המלכות, עולים למעלה ושולטים ומכים, והראש כפוף לעפר. כש"א נפלה לא תוסיף קום וגו'. ועם כל זה, הראש מנהיג את הזנב, ושומר אותו, כש"א, שמוני נוטרה את הכרמים, שהם עמים העכו"ם שהם בזנב. בא ר' יהודה ונשק ידיו. אמר, אם לא הייתי שואל דבר בעולם, אלא מה ששאלתי זה, והרוחתי אותו, די לי. כי עתה ידעתי בחינת עמים העכו"ם, ואיך מתנהגת השליטה שלהם. אשרי חלקם של ישראל, שעליהם כתוב, כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו.

פסקה נב

א"ל רבי אלעזר וכו': א"ל ר"א, מהו לסגולתו. שאומר, ישראל לסגולתו. אמר לו שלשה אבות אלו נקראים סגולה, בין למעלה, שהם חג"ת, ובין למטה, שהם אברהם יצחק יעקב. וכעין זה, כהנים לוים ישראלים, שהם ג"כ כנגד חג"ת, והכל אחד. ואלו הם סגולתו של הקב"ה למעלה, וסגולתו של הקב"ה למטה. וזהו שכתוב, והייתם לי סגולה מכל העמים, דהיינו מפני שיש בהם נהנים לוים ישראלים הנקראים סגולה.
פירוש עיקר ההפרש מישראל לעמים הוא מפני שהעמים דבוקים בקו שמאל בלבד בלי ימין. וישראל דבוקים בג' קוין. שה"ס חג"ת. ומשום זה הם סגולה מכל העמים. כי יחוד ג' קוין נקראים סגולה.

פסקה נג

ונסע אהל מועד מחנה הלוים וגו': ואחר זה, מה כתוב, ונסע דגל מחנה אפרים לצבאותם ימה. היינו השכינה השרויה במערב, והעמידוהו, לעיל (באות ל"א) שאפרים שנסע במערב ה"ס המלכות, וע"כ נסע אחר דגל מחנה ראובן שהוא בדרום שהוא חסד. וכו'. ע"ש. כתוב, ויברכם ביום ההוא לאמר, בך יברך ישראל. שואל, לאמר וגו' וישם את אפרים וגו'. בך יברך ישראל, הוא ישראל סבא. שואל מה מלמדנו בזה.

פסקה נד

אלא בך יתברך וכו': ומשיב, אלא, בך יתברך לא כתוב, או בך יבורך ישראל, מהו יברך ישראל, שהוא לאחרים. אלא פירושו, ישראל הקדוש, שהוא ז"א, לא יברך לעולם אלא בך, באפרים, שאתה במערב, שהוא השכינה. וכתוב, אני אל שדי פרה ורבה. הרי

שהברכה היא בשכינה שנקראת אל שדי (כנ"ל אות מ"ט) ולמדנו שראה עמו השכינה, ואז אמר, בך יברך ישראל לאמר. שפירושו בך, בהשכינה, יברך לעולם.

פסקה נה

והאיך חמא והכתיב וכו': שואל, ואיך ראה, השכינה, והרי כתוב, ועיני ישראל כבדו מזוקן וגו'. הרומז גם לעינים הרוחניות. ומשיב, אלא שכל את ידיו כתוב, מהו שכל. ומשיב, אלא יד ימין היתה זקופה כנגד אפרים, ונטתה השכינה כלפי אפרים, וישראל הריח ריח השכינה על ראשו, אז אמר בך יברך ישראל, וראה שהיא במערב. כלומר, שלא ראה בבחינת העינים, אלא שראה בבחינת הריח, שפירושו ממטה למעלה.

פסקה נו

ודאי שכינתא במערב וכו': ודאי הוא שהשכינה במערב, והעמדנו שהיא כדי שתהיה בין צפון ודרום, כי המערב הוא בין צפון לדרום, ותתחבר בהגוף, שה"ס ז"א שנקרא גוף, שפירושו ז"ס תחתונות, ולהיות עמו בזווג אחד, והצפון, שהוא קו שמאל דז"א, מקבל אותה תחת ראשה, והדרום, שהוא קו ימין דז"א, מחבק אותה. ז"ש שמאלו תחת לראשי, שמן השמאל שה"ס הארת החכמה שבו, מקבלת ג"ר שנקרא ראש. וימינו תחבקני, ומן הימין, שה"ס חסדים מקבלת הארת ז"ת שלה שנקראות גוף. והעמדנו, ודאי שמטתו שלשלמה, שה"ס המלכות הנקראת מטה (כנ"ל באות ל"ו) היא בין צפון לדרום. שהם חסד וגבורה, כדי שתתחבר בגוף, שהוא ת"ת, ואז הם כלל אחד שיתברך העולם. למדנו כל האומר תהלה לדוד ג' פעמים בכל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא. והעמדנו, שפירושו הוא, דהיינו שמזווג תהלה זו, שהיא המלכות, שתמצא, עם ז"א, בכל יום בין צפון לדרום.

פסקה נז

אתי בר נש וכו': בא אדם בבוקר, מקבל עליו עול מלכות שמים באלו התשבחות שאומר, דהיינו, תהלה לדוד וכל אלו הללויה, שהם סדר של עשר תשבחות, של עשר ספירות הקדושות של השם הקדוש. ומשום זה יש עשר פעם הללויה. ואח"כ מסיים בעשר תשבחות, שהם, הללויה הללו אל בקדשו וגו' הללוהו וגו'. שואל, איפה הם עשרה הללויה, והרי רק חמשה הם. כי אין רק ה' מזמורים שמתחילים בהללויה. ומשיב, אלא כל תשבחה מתחילה בהללויה ומסתיימת בהללויה. והם עשרה.

פסקה נח

לבתר עלויא דסדור וכו': ואח"כ ערך סדור השבח של אז ישיר משה, שיש בו הכל. ובזה מקבל עליו עול מלכות הקדוש. אח"כ משרה אותה בחסד, עם סיום התפלה, שתתקדש

בו. כי תפלת שחרית היא כנגד אברהם שהוא חסד, וקו ימין. ואח"כ בתפלת המנחה תלויה הגבורה והדין שורה. שהוא כנגד יצחק שהוא גבורה וקו שמאל. נמצא מטה זו, שהיא מלכות, נתונה בכל יום בין צפון לדרום, בין תפלת שחרית שה"ס דרום לבין תפלת מנחה שה"ס צפון. שתתחבר בזווג הזה בגוף שהוא ז"א, קו האמצעי. כראוי. ומי שמסדר ומחבר המלכות בכל יום באפן הזה, ודאי הוא בן העולם הבא. כלומר שע"ז אמרו כל האומר תהלה לדוד בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא (כנ"ל אות נ"ו).

פסקה נט

בגין כך האי וכו': ומשום זה, דגל מחנה אפרים הוא ימה, במערב, והוא בין צפון לדרום, דרום הוא ראובן, הוא מצד אחד, שכתוב, דגל מחנה ראובן תימנה, צפון הוא דן מצד האחר, שכתוב, דגל מחנה דן צפונה. אפרים, בין זה לזה, כי ראובן שהוא דרום, לפניו, ודן, שהוא צפון, לאחריו, נמצא המערב שהוא אפרים, שהוא בין צפון לדרום, הכל כעין המלכות שלמעלה.

פסקה ס

רזא ליתבי דרומא וכו': סוד זה הוא לאחינו יושבי הדרום. וכך שלחו לנו אחינו, מסדרי המאורות, בסודות הקשרים, דהיינו היחודים, שאתם רוצים ליחד יחוד בסדר של קשר העליון, קבלו עליכם בכל יום עול מלכות הקדושה תחילה, ובזה תעלו עמה בקשר הקדוש של דרום, שהוא חסד, ותסבבו ד' רוחות העולם חו"ג תו"מ, עד שמתקשרים בקשר אחד, ובדרום, תקבעו המקום, ושם תשכנו. דהיינו כעין סבוב המזבח, כמ"ש לפנינו.

פסקה סא

ר' אלעזר שאיל וכו': ר"א שאל את ר"ש אביו, אמר לו, סימן לזווג היחוד, כדי שלא נטעה, מאין, אמר לו, בני, אע"פ שהעמדנו דברים לכל צד וצד, ונתפזרו הדברים, דבר כאן, ודבר כאן, סימן זה החזק בידך, וכך הוא, כעין סיבוב המזבח שלמדנו, ובא לו לקרן דרומית מזרחית, מזרחית צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית. כמ"ש לפנינו. אמר לו, והרי אינו יכול לעשות כלום עד שמקבל אדם עליו עול מלכות הקדושה בתחילה, ונותן על עצמו עול הזה, ואתה אמרת, שיבא לדרום תחילה. שהוא חסד.

פסקה סב

א"ל בלא הא אמינא וכו': אמר לו, הרי אמרתי לך הכל. כי ובא לו לקרן, אמרתי בתחילה, והרי ידעת סוד הקרן, שהוא מלכות, וזה הוא עול מלכות הקדושה. ואח"כ דרומית מזרחית, שיקשר הדרום שהוא חסד, במזרח שהוא ת"ת, קו האמצעי, כי שם במזרח הוא

עץ החיים, שהוא ת"ת, וזה לזווג אותו, את הדרום, במזרח, שהוא אבא עלאה, דהיינו חכמה, הנקראת או"א עלאין, כי בן, שהוא ת"ת, מצד אבא בא, ששורש ת"ת הוא בדעת הנעלם של או"א עלאין ומשום זה ייחד מדרום למזרח, כי חיזוקו של דרום במזרח הוא, דהיינו בדעת הנעלם של או"א, שהוא שירותא דמזרח וע"כ צריך שיתקשרו יחד דרום ומזרח (כמ"ש לעיל אות ל"ו בהסולם, ע"ש כל ההמשך).

פסקה סג

ומזרח דאתקשר בצפון וכו': ומזרח המתקשר בצפון, שהוא באמא, שהיא בינה הנקראת ישסו"ת שממנה נמשך צפון שהוא קו שמאל, משום שזה, דהיינו בינה, משלים וממלא הנחלים והמבועים של מזרח, שהוא דעת הנגלה והת"ת, וע"כ צריך ליחד מזרחית צפונית, דהיינו לקשר המזרח בבינה, ואלו מזרח וצפון, הם אבא ואמא שאינם מתפרשים לעולם, כי מזרח הוא דעת דאבא עלאה, שה"ס או"א עלאין. והדעת דאבא עלאה מתדבקת בדעת דאמא עלאה ובקו שמאל המתגלה בה שנקרא צפון (כמ"ש שם). וכבר העמדנו. ומה שנאמר בה, באמא עלאה, צפונית, הוא משום שהיא צפונה העליונה, ומן הצד שלה יוצא הצפון שהוא קו שמאל. כי מצד אבא הצפון נסתר ונעלם (כמ"ש שם) והדינים מתעוררים מן הצד שלה, אע"פ שהיא רחמים ושמחה. וכבר העמדנו. וכשהיא אמא, יוצאת, הצפון יוצא בה, שממנה הצפון מתגלה. כי הוא, אבא, נכלל ונקשר בדרום. והצפון נעלם בו (כמ"ש כל זה היטב בהסולם אות ל"ו).

פסקה סד

לבתר צפונית מערבית וכו': ואח"כ, יבא לקרן צפונית מערבית. כי מצד אבא יוצא הבן, שהוא ת"ת, מזרח. ומצד אמא, שהיא צפון יוצאת הבת, שהיא מלכות, מערב. ומשום זה צפונית מערבית, מצפון שהיא אמא למערב שהיא מלכות. וזו היא קרן שבתחילה, שקרן ה"ס מלכות, שצריך לקבל עליו מקודם כל (כנ"ל באות ס"ב) ועתה היא נקראת בצפון סתם, דהיינו באמא ובקו שמאל, ולאח"כ צריך לקשר אותה בדרום, שהוא חסד, וקו ימין, ששם הוא קשר הכל, והגוף, שהוא ז"א, נמצא בו, כי ז"א נמשך מאבא כנ"ל, וע"כ הוא נכלל כולו בדרום כמו אבא, והצפון נעלם בו. וע"כ מערבית דרומית.

פסקה סה

אשתכח האי קרן וכו': ונמצאת קרן זו הרומזת על מלכות, ג' פעמים, אחד הוא, שהאדם צריך לקבל עליו תחילה (כנ"ל אות ס"ב) והקרן שלאחר כך, הוא לקשר המלכות בב' זרועות, שהם דרום וצפון, ימין ושמאל, להתחבר בגוף, שהוא ת"ת קו האמצעי, ושיהיה הכל אחד. וזה הוא הסדר של יחוד השלם, וכל צד וצד ייחד בקשר ההוא הראוי לו,

ולא יחליף צד בצד אחר שאינו ראוי לו, כדי שלא יענש. מי שעושה יחוד הזה כראוי כמו שאמרתי, אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא, להיותו יודע לסדר שבחו של אדונו ויחוד אדונו. ולא עוד, אלא שהקב"ה משתבח בו. עליו כתוב, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה סו

ר"ש פתח וכו': ר' שמעון פתח, לדוד אליך ה' נפשי אשא אלקי בך בטחתי וגו'. שואל, מה ראה דוד לסדר שבח זה כך, שכל השבחים שהם בסדר אלף בית כולם שלמים, וזה חסר, שאין בו ו'. ולמה הוא סדר זה, לנפילת אפים.

פסקה סז

אלא רזא עלאה וכו': ומשיב אלא סוד עליון הוא גנוז בין החברים. בשעה שנכנס הלילה, אילן התחתון שהמות תלוי בו, שהוא מלכות מצד הדין, פורש ענפיו ומכסה הכל. וע"כ, נעשה חשך, וכל בני העולם טועמים טעם המות. ואדם מקדים עצמו ונותן לו פקדון נפשו, ומפקידה בידו בפקדון. למשך זמן הלילה, שיחזירה לאור הבקר. ומשום שלקח הנפש בפקדון, חוזר הפקדון לבעלו בשעה שבא הבוקר. וכשבא הבוקר, והפקדון חזר אליו, צריך לברך את הקב"ה, שהוא נאמן העליון.

פסקה סח

לבתר דקם עאל וכו': אחר שקם משנתו, נכנס לבית הכנסת, מעטר עצמו בתפלין, ומתכסה בכסוי של ציצית, נכנס ומטהר עצמו תחילה בקרבנות. לאחר כך מקבל עליו עול מלכות בסדר השבחים של דוד, שהם סדר של עול מלכות, ובסדר שבחים זה, הוא משרה עליו עול ההוא. לאחר כך סדר תפלה דמיושב, שהיא כנגד המלכות. וסדר תפלה דמעומד שהוא כנגד ז"א, לקשר אותם, ז"א ומלכות, ביחד.

פסקה סט

ת"ח רזא דמלה וכו': בוא וראה, סוד הדבר, אע"פ שהתפלה תלויה בדבור, ובדבור הפה, הכל תלוי בעיקר בתחילה במעשה, ולאח"כ בדבור, ובדבור הפה. מהו המעשה. אלא מעשה ההוא שעושה אדם תחילה. הוא כעין התפלה, ולא יתפלל אדם תפלה, עד שיראה מעשה תחילה כעין התפלה.

פסקה ע

עובדא דקדמיתא בשעתא וכו': המעשה שבתחילה, הוא בשעה שאדם קם משנתו, צריך לטהר עצמו תחילה, דהיינו שיעשה צרכיו, ואח"כ יקבל עליו עול הזה, לפרוש על ראשו פרשות של מצוה. לאח"כ יקשור קשר היחוד, שהם תפלין, תפלה של ראש ותפלה של

יד, ולתקן אותם בקשר אחד בשמאל, ועל הלב. כמו שהעמדנו שמאלו תחת לראשי. וכתוב, שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך. דהיינו תפלה של יד, שה"ס המלכות שניתנה על הזרוע כנגד הלב. וכבר העמדנו. וזה הוא המעשה, שצריך לעשות בתחילה.

פסקה עא

לבתר בשעתא דב"נ וכו': לאחר כך, בשעה שאדם נכנס לבית הכנסת, יטהר עצמו תחילה בקרבנות, בדבור הפה. דהיינו שיאמר פרשת הקרבנות. ואח"כ יקבל עליו עול מלכות לפרוש על ראשו, בשבחים של דוד המלך, כעין המעשה של הפורש על ראשו פרשות של מצוה. שהוא כנגד המעשה דציצית ולאח"כ תפלה דמיושב, שהוא כנגד המעשה של תפלה של יד. דהיינו המלכות. ולאח"כ תפלה דמעומד, שהיא סוד ז"א, שהוא כנגד המעשה של תפילין של ראש. וזה כנגד זה, המעשה צריך להיות כעין הדבור, כי ודאי במעשה ודבור תלויה התפלה.

פסקה עב

ואי פגים עובדא וכו': ואם פוגם המעשה, אין הדבור מוצא מקום לשרות עליו, והוא אינה תפלה, ואדם ההוא נפגם למעלה ולמטה. כי צריכים להראות מעשה ולדבר עליו דבור, וזו היא תפלה שלמה. אוי לאדם שפוגם תפלתו עבודת אדונו, עליו כתוב, כי תבואו לראות פני וגו'. גם כי תרבו תפלה אינני שומע. כי במעשה ובדבור תלוי הדבר.

פסקה עג

ת"ח כיון דבר נש וכו': בוא וראה, כיון שהאדם עשה תפלתו כאפן הזה במעשה ובדבור, וקשר קשר היחוד, נמצא שעליונים ותחתונים מתברכים על ידו. אז, אחר שגמר תפלת העמידה, צריך האדם להראות את עצמו, כאלו נפטר מן העולם. שהרי נפרד מן עץ החיים, שהוא ז"א, שה"ס תפלת העמידה, ואסף רגליו אל אותו אילן המות, שהחזיר לו פקדונו, שהחזיר לו נפשו בבקר (כנ"ל אות ס"ז) כש"א ויאסוף רגליו אל המטה. כי כבר התוודה על חטאיו והתפלל עליהם, עתה צריך להיות נאסף אל אותו אילן המות, ולפול על פניו, ויאמר אליו, אליך ה' נפשי אשא. בתחילה כשהלכתי לישון, נתתי לך הנפש בפקדון, עתה שקשרתי היחוד, ועשיתי המעשה והדבור כראוי, והתודיתי על חטאי, הרי נפשי מסורה לך ודאי. כלומר שיקבל עליו מסירות נפש.

פסקה עד

ויחזי בר נש וכו': ויראה אדם את עצמו כאלו נפטר מן העולם, כי מסר נפשו למקום ההוא של מות. משום זה אין ו' בסדר א"ב של אליך ה' נפשי אשא, כי ו' הוא עץ החיים, דהיינו ז"א שה"ס ו' דהויה, וזה, שמסר לו נפשו הוא אילן המות, דהיינו מלכות. וזה

שמלמדנו, כי סוד הדבר הוא, שיש עונות שאינם מתכפרים עד שאדם נפטר מן העולם. ז"ש אם יכופר לכם העון הזה עד תמותון וע"כ נותן זה את עצמו ודאי למיתה ומוסר נפשו לאותו מקום, למלכות, לא בפקדון כמו בלילה, אלא כמי שנפטר מן העולם ודאי.

פסקה עה

ותקונא דא בעי וכו': ותקון זה צריך להיות בכוונת הלב, ואז הקב"ה מרחם עליו ומכפר עונותיו. אשרי האדם היודע לפתות ולעבוד אדונו ברצון וכוונת הלב. אוי לו למי שבא לפתות רבונו בלב רחוק ולא ברצון. כש"א ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו. הוא אומר, אליך ה' נפשי אשא, וכל דבריו אינם אלא בלב רחוק. וזה גורם לו להסתלק מן העולם לפני זמנו, בזמן שאילן הזה מתעורר בעולם לעשות דין.

פסקה עו

ועל דא בעי וכו': וע"כ צריך האדם להדביק נפשו ורצונו באדונו, ולא יבא אליו ברצון שקר. משום שכתוב, דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, מהו לא יכון. ומשיב, אלא בשעה שמתקן עצמו לזה, למסירת נפש בנפילת אפים, ולבו רחוק מהקב"ה, יוצא קול ואומר לא יכון לנגד עיני. זה רוצה לתקן את עצמו, לא יכון, איני רוצה שיתתקן. כל שכן אם בא ליחד השם הקדוש, ואינו מיחדו כראוי.

פסקה עז

זכאה חולקהון וכו': אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא. עליהם כתוב, ובאו וראו את כבודי וגו'. וכתוב, אך צדיקים יודו לשמך וגו'. בא ר' אלעזר ונשק ידיו. אמר אם לא באתי לעולם אלא לשמוע דברים אלו די. א"ר יהודה, אשרי חלקנו ואשרי חלקם של ישראל, שהם מתדבקים בהקב"ה, שכתוב, ואתם הדבקים וגו'. ועמך כולם צדיקים וגו'. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ימלוך ה' לעולם אמן ואמן.

נשא

פסקה א

וידבר וגו' נשא את ראש וגו': ר' אבא פתח. אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה. מקרא זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו. כי תחילה אומר לא יחשוב וגו' משמע שיש בו עון, אלא לא יחשוב לו. ולבסוף אמר, ואין ברוחו רמיה. ויש להסתכל בו. וכבר העמידוהו.

פסקה ב
ת"ח בשעתא דצלותא וכו': בוא וראה. בשעת תפלת המנחה הדין שורה בעולם, ויצחק, שהוא גבורה עליונה וקו שמאל דז"א. תקן תפלת המנחה שאז נעשה הזווג בסוד שמאלו תחת לראשי, וע"כ גבורה עליונה שולטת בעולם עד שבא ונכנס הלילה, משום שהגבורה מקבלת את הלילה. כלומר שלילה שהיא מלכות נמשכת מגבורה, שהיא תפלת המנחה. ומזמן שמתחיל תפלת המנחה, נפרש השמאל לקבל את המלכות, ונתעורר הלילה. שהוא מלכות.

פסקה ג
כתר דאתער כל וכו': אחר שנתעורר הלילה, כל אלו שומרי פתחים החצונים כולם מתעוררים בעולם ומתפשטים. וכל בני העולם טועמים טעם המות.

פסקה ד
והא אתמר וכו': והרי למדנו, בחצות לילה ממש, נתעורר השמאל כמקודם, כבעת תפלת המנחה, והשושנה הקדושה, שהיא מלכות, מעלה ריחות שה"ס הארת החכמה משמאל, והיא משבחת ומרימה קול, אז עולה ושורה הראש שלה למעלה בשמאל, בסו"ה שמאלו תחת לראשי, והשמאל מקבל אותה. (וענין חצות עי' לעיל ויגש דף י"א י"ה ביאור. ולך דף נ"ג ד"ה פירוש. וישלח קל"ח ד"ה וג').

פסקה ה
כדין כרוזא קארי וכו': אז כרוז קורא בעולם: הגיע הזמן לקום משינה, ולשבח את המלך. ואז מתעוררים תשבחות, ונמצאת התבשמות הכל. אשרי חלקו מי שמעורר לזווג זווג הזה. כשבא הבקר, והימין, שהוא חסד, מתעורר ומחבק אותה, אז נמצא זווג הכל כאחד בין לחכמה ובין לחסדים. משא"כ בלילה אין שם חסדים.

פסקה ו
ת"ח בשעתא דבני וכו': בוא וראה בשעה שבני אדם ישנים וטועמים טעם המיתה, והנשמה עולה למעלה, היא עומדת במקום שעומדת ונבחנת על מעשיה שעשתה כל היום, וכותבים אותם בספר. מהו הטעם. משום שהנשמה עולה למעלה ומעידה על מעשיו של האדם, ועל כל מלה ומלה שהוציא מפיו.

פסקה ז
וכד ההיא מלה וכו': וכשהמלה ההיא שהאדם הוציא מפיו היא כראוי, שהיא מלה קדושה של תורה ותפלה, אז מלה ההיא עולה ובוקעת רקיעים, ועומדת במקום שעומדת, עד שמגיע הלילה, והנשמה עולה, ואוחזת למלה ההיא, ומכניסה אותה לפני המלך.

פסקה ח

וכד ההיא מלה לאו וכו': וכשהמלה ההיא אינה כראוי, והיא מלה מהמלים הרעות, מלשון הרע, המלה ההיא עולה למקום שעולה, ואז נרשמת המלה ההיא ואותו העון על האדם. ז"ש, משוכבת חיקך שמור פתחי פיך, דהיינו מהנשמה המעידה על מעשיו. ומשום זה כתוב, אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון. דהיינו כשאין הנשמה מעידה עליו, שירשם לו איזה עון. ומתי הוא, כשאין ברוחו רמיה. דהיינו כשאינו חוטא.

פסקה ט

מבן שלשים שנה ומעלה וגו': מצוה זו היא, להיות הלוים משוררים במקדש. ואע"פ שכבר העמדנו למעלה, כאן צריך לחדש דברים. כי הכהן הוא המקריב קרבן, והוא המלאך מיכאל, שהוא חסד, והחסד הוא כהן. לוי הוא גבריאל, שהוא גבורה, וגבורה נקראת לוי, והוא צריך לנגן.

פסקה י

ורזא דמלה יומם וכו': וסוד הדבר, יומם יצוה ה' חסדו זה הוא חסד דז"א שהוא כהן גדול. כי מיכאל הוא כהן הדיוט כלפי אדונו, שהוא חסד דז"א, ועם כל זה אע"פ שהוא כהן הדיוט כלפי אדונו, הוא מלך על חיות הקודש שביצירה. ועליו אמרו, אל תהיה ברכת הדיוט קלה בעיניך. וזה הוא יומם יצוה ה' חסדו.

פסקה יא

ובלילה שירה עמי: זהו גבורה דז"א, כי **שירה** היא כמו בכור **שורו** הדר לו. ופני **שור** מהשמאל. ושירה ושור שוים זה לזה. וגבריאל הוא שליחו של הגבורה, וצריך לשורר לנגן בשמחה ביינה של תורה, לעסוק בתורה, ולקיים, קומי רוני בלילה לראש אשמורות.

פסקה יב

ויימא באשמורות כמה וכו': ויאמר באשמורות כמה סליחות ותחנונים ובקשות, בכל מיני רנה בגרונו, שהוא כנור להוציא בו קול בשש כנפי ריאה, דהיינו חמשה אונות הריאה עם וורדא, שהיא אונה קטנה התלויה בריאה. ובשש טבעות הקנה, וזה רומז על ו', כנגד ז"א, שהוא יוצא מן הלב, ששם הוא בינה. כמו שהעמידו בעלי המשנה, הלב מבין. ויצא בן, שהוא ז"א, מבינה, מבן י"ה, כי בינה היא אותיות, בן י"ה, שהוא ו', שהוא אפרוח בשש כנפים, דהיינו ז"א שיש לו שש ספירות חג"ת נה"י. ויעלה אותן בשש טבעות הקנה, שהם שש מעלות לכסא, כי חג"ת נה"י דז"א הם שש מעלות אל הבינה הנקראת כסא אל החכמה.

פסקה יג

וב' כרסיין אינון וכו': ושני כסאות הם, שכתוב, כסא כבוד מרום מראשון, שפירושו שהוא מרומם מכסא הראשון, הרי שיש ב' כסאות. והם **לב**, שהוא בינה, **ופה**, שהוא מלכות. **לב**, היינו שכתוב, ויאמר כי יד על כס יה, שהוא בינה, שהיא כס אל י"ה שהוא חכמה. והלב ה"ס מלחמה להי' בעמלק, שהוא סוד כבד, דהיינו סמאל. **הפה** ה"ס כסה דהיינו כס **ה'**. ז"ש תקעו בחדש שופר בכס **ה** וגו'. שהוא הפה, דהיינו המלכות, שהוא כסא של **ה'** אחרונה דהויה. ויש בה ה' תקונים של הפה כמ"ש לפנינו.

פסקה יד

מאי שופר קנה וכו': ומפרש מהו שופר, שאומר תקעו בחדש שופר, הוא קנה, שהוא **ו'** שה"ס ז"א שנק' **ו'** ונקרא קול, והוא קול העולה מן הקנה, אל הפה, שהוא מלכות ששם **ה'** והיינו שכתוב, **בכסה** ליום חגנו, בכס **ה'**, דהיינו ב **ה'** תקונים של הדבור, שהם שפתים ושינים וחיך. שפתים הן שתים, שינים יש בהם שינים וטוחנות שהן ב' מינים, הן ארבע. וחיך, הרי חמשה, שהם **ה'** תקונים של הדבור. שהם טוחנים כנהר שהוא קול, כמו שטוחנים ריחים, להוציא קול ודבור היוצא מבינה שהוא הלב. ובמחשבה, שה"ס חכמה.

פסקה טו

דאיהו שמא מפרש וכו': שהוא שם המפורש בעשרה מיני תהלים. שהם כנגד עשר ספירות, אף כאן המחשבה היא חכמה, הלב הוא בינה, הקנה ה"ס ז"א, שבו חג"ת נה"י שש טבעות הקנה. הפה הוא מלכות. ועם השורש שהוא כתר הם ע"ס. וע"כ ובשופר אין פוחתים מעשרה שופרות, שהם כנגד ע"ס. והתורה, הקול שלה הדבור שלה, בינה שלה שהעמדנו איזה חכם המבין דבר מתוך דבר, והמחשבה שלה, שהיא חכמה, הם עשר ספירות, כי קול הוא ז"א שבו חג"ת נה"י, דבור הוא מלכות, ובינה וחכמה שלה עם השורש שהוא כתר הן ע"ס. וע"כ התורה חשובה לפני הקב"ה מכל הקרבנות והעולות. ז"ש זאת התורה לעולה ולמנחה. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה טז

איש או אשה וגו': בוא וראה, כתוב, וחבר הקיני נפרד מקין מבני חובב חותן משה. וחבר הקיני היה מבני בניו של יתרו. כש"א ויאמר שאול אל הקיני וגו'. למה נקרא קיני. וכבר העמדנו. וכתוב ואת הקיני ואת הקניזי. ולמדנו, שעשה קן במדבר לעסוק בתורה כמו עוף הזה, ונפרש מן העיר, ונפרד מקין, ונפרד מעם ההוא, דהיינו מדינים, שהיה בהם תחילה, ונתדבק בהקב"ה. וע"כ נפרד מקין.

פסקה יז

זכאה בר נש וכו': אשרי האדם שזכה בתורה, ללכת ולהתדבק בדרכיו. כי כשהאדם הולך בדרכי התורה, מושך עליו רוח קדוש עליון, כש"א עד יערה עלינו רוח ממרום. וכשהאדם מטה דרכיו מן התורה, מושך עליו רוח אחר מצד האחר, שהוא צד הטומאה, וצד הטומאה מתעורר מצד הנקב של תהום הגדול ששם משכנות הרוחות הרעים המזיקים לבני האדם והנקראים מזיקי העולם. שהם נמצאים מצד קין הראשון.

פסקה יח

ויתרו בקדמיתא כומרא וכו': ויתרו היה מתחילה כומר לעבודה זרה, ולצד ההוא היה עובד, ומשך עליו רוח מאותו הצד, וע"כ נקרא אח"כ קיני, כי נפרד מקין ונתדבק בהקב"ה, שכל מי שמתדבק בהקב"ה ועושה מצות התורה, כביכול הוא מקיים העולמות, עולם שלמעלה ועולם שלמטה. וכבר העמידוהו, ועשיתם אותם, כתוב (כנ"ל בחוקותי אות י"ח).

פסקה יט

וכל מאן דעבר וכו': וכל מי שעבר על מצות התורה, כביכול, פוגם למעלה, פוגם למטה, פוגם את עצמו, פוגם לכל העולמות. משל לאלו יורדי הים השטים באניה, קם שוטה אחד ביניהם ורצה לנקוב את הספינה, אמר לו חבירו למה אתה קודח. אמר לו מה איכפת לך, הלא תחתי אני קודח. אמר לו, הרי שנינו נטבעים בספינה ביחד. (ויק"ר פ"ד ו')

פסקה כ

וע"ד איש או וכו': וע"כ איש או אשה כי יעשו וגו' **האדם** וגו', שרומז על אדם הראשון, שכתוב, והמה כאדם עברו ברית. אדם עבר על מצוה אחת שבתורה, גרם לעצמו מיתה וגרם לכל העולם פגם למעלה ופגם למטה, ואותו עון תלוי, עד שיקיים הקב"ה העולם כבתחילה, ויהיה נעבר הפגם ההוא מן העולם. ז"ש בלע המות לנצח ומחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים וגו'. ומשום זה כתוב כאן כי יעשו מכל חטאת האדם. **האדם**, שרומז על אדם הראשון.

פסקה כא

למעול מעל בה': כי מי שיוצא מרחמים ויונק מן הדין הוא גורם פגם וכו' וע"כ הרחמן יצילנו מרשעי העולם הזה ומן הפגם שלהם. כי כמה צדיקים מסתלקים בשבילם, חוץ מכל מה שגורמים למעלה ולמטה.

פסקה כב

ר' יצחק ור' יהודה וכו': ר"י ור"י היו הולכים מאושא ללוד. אר"י, נאמר דברי תורה ונלך. פתח ר' יהודה ואמר, כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור וגו', מה כתוב אחריו בעל הבור ישלם וגו', ומה על זה כך, מי שגרם להרע לעולם בחטאיו על אחת כמה וכמה. אלא תמה אני, כיון שהרע לעולם, למה מועיל לו התשובה כמו שכתוב, איש או אשה וגו' והתודו על חטאתם והשיב.

פסקה כג

אלא ודאי דא וכו': ומשיב, אלא ודאי זה מועיל להם משום כיון שעושה תשובה כביכול הוא עושה אותו ממש. כי תשובה משיבה **ה'** אל **ה' ו'**, כי מה שפגם למעלה תקן אותו, ובמה בתשובה. שכתוב, איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם והשיב וגו'. ותשובה מתקנת הכל, מתקנת למעלה ומתקנת למטה מתקנת את עצמו, ומתקנת לכל העולם.

פסקה כד

פתח ר' יצחק וכו': פר"י אחריו, ואמר, **בצר לך** ומצאוך כל הדברים האלה וגו', בצר לך מכאן שתשובה טובה מכל, בטרם שישרה הדין בעולם. כי אחר שכבר שרה הדין, נתחזק כחו, מי יעבירו מן העולם ויסלקו. כי כיון שכבר שרה הדין אינו מסתלק עד שיושלם. אחר שנשלם הדין, ועשה תשובה, מתקן כל העולמות. זה משמע, משכתוב, ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, וכתוב, ושבת עד ה' אלקיך וגו', כי אל רחום ה' אלקיך.

פסקה כה

באחרית הימים מה וכו': שואל, באחרית הימים, מה ענין לכאן. ומשיב, שהוא לכלול כנסת ישראל הנקראת אחרית הימים, שהיא בגלות, ונמצאת עמהם בצרה, ואינה עוזבתם לעולם. ומשום זה הקב"ה אע"פ שהשרה דין בעולם, רוצה שישראל יחזרו בתשובה להטיב להם בעולם הזה ובעולם הבא. ואין לך דבר העומד בפני תשובה.

פסקה כו

ת"ח אפילו כנסת ישראל וכו': בוא וראה, אפילו כנסת ישראל שהוא מלכות, נקראת תשובה. ואם תאמר, תשובה עליונה, שהיא בינה. היא אינה מצויה בכל מקום. אלא זו, המלכות, נקראת תשובה, כשחזרו הרחמים, שהוא ז"א, כנגדה, והיא שבה להניק כל אלו ההמונים שלה. ותשובה הכי טובה היא, כשהחוטא מוסר נפשו אליה, והיא לוקחת אותה בזמן שהוא בתשובה, אז מתתקן הכל למעלה ולמטה, והוא נתתקן וכל העולם.

פסקה כז

חייבא חד בעלמא וכו': רשע אחד בעולם, כמה אחרים נזוקים בשבילו. אוי לרשע אוי לשכנו. בוא וראה, יונה, משום שלא רצה ללכת בשליחות אדונו, כמה בני אדם היו נאבדים בשבילו בים עד שכולם חזרו עליו ודנו אותו בדין להשליכו לים. ואז ניצולו כולם, והקב"ה חס עליו אח"כ, והציל כמה המונים בעולם, דהיינו אנשי נינוה, מתי היה זה. הוא כשחזר בתשובה לאדונו מתוך צרתו. זה שכתוב, קראתי מצרה לי אל ה' ויענני. וכתוב, מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה, וגו'.

פסקה כח

פקודא דא היא וכו': מצוה זו היא מצות תשובה. וזה הוא בינה. ובעונותינו כשחרב בית המקדש לא נשאר לנו אלא ודוי דברים בלבד, שזה הוא מלכות, שנקראת ודוי דברים. ומה היא בינה. היא אותיות בן י"ה, ובן הזה הוא **ו'** ודאי, שרומז, על ז"א הנקרא בן, הדבוק בה, ומקבל ממנה מוחין די"ה, וכל מי שחוזר בתשובה הוא כאלו השיב אות ה' שהיא המלכות, אל אות **ו'** שהוא ז"א, שהוא בן י"ה, ונשלם בו הויה, כי בן ה"ס **ו'** עם י"ה הוא יה"ו, ועם המלכות, שהוא ה' שחזרה אליו נשלם כל השם. וזו היא **תשובה**, ודאי, שהיא אותיות, **תשוב ה'** אל ה **ו'**.

פסקה כט

דאת ה' ודאי וכו': כי אות **ה'** ודאי היא, ודוי דברים, וסוד הדבר, קחו עמכם **דברים** ושובו אל ה' אמרו אליו וגו' ונשלמה פרים שפתינו. כי ודאי כשאדם חוטא, גורם שתתרחק ה **ה'** מאת ה **ו'**, כי בן י"ה, שהוא **ו'** שזה כולל **יה"ו** נסתלק מן אות **ה'**. ומשום זה נחרב בית המקדש ונתרחקו ישראל משם, וגלו בין העמים. ומשום זה, כל מי שעושה תשובה, גורם להשיב את ה **ה'** לאות ה **ו'**. והגאולה תלויה בזה. ומשום זה הכל תלוי בתשובה. שכך אמרו הראשונים, כל הקצים כלו ואין הדבר תלוי אלא בתשובה, שהיא שלמות שמו. כי ה"ס **ה'** המשלמת ליה"ו, כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה ל

וע"ד ואעשה למען וגו': וע"כ, ואעשה למען שמי, דהיינו להשלים שם הוי"ה כנ"ל. ועוד, למעני למעני אעשה. ואם אינם חוזרים בתשובה, אני אעמיד להם מלך שקשים גזרותיו יותר משל פרעה, ויחזרו בתשובה בעל כרחם. ז"ש ושבת עד הויה אלקיך, עד **הויה** ודאי, דהיינו להשלים שם הויה כנ"ל.

פסקה לא

ותשובה דא אתקריאת וכו׳: ותשובה זו, שהיא מלכות וה׳ דהויה, נקראת חיים, שכתוב, כי ממנו תוצאות חיים, שהן נשמות ישראל שהן תוצאות של המלכות, הנקראת חיים, והיא, המלכות, היא הבל היוצא ונכנס בפיו של האדם בלא עמל ובלא יגיעה, שה״ס **ה׳** דהבראם, כי אות **ה׳** מתבטאת מן הפה, בקלות, יותר מכל האותיות, ועליה נאמר, כי על כל מוצא פי ה׳ יחיה האדם. כי המלכות, נקראת מוצא פי ה׳. והיא על ראשו של האדם. דהיינו, ועל ראשי שכינת אל. ועליה נאמר ותמונת ה׳ יביט. כי המלכות נקראת תמונת ה׳. וכן אך בצלם יתהלך איש.

פסקה לב

ובגין דאיהי על וכו׳: ומשום שהיא על ראשו של האדם, אסור לו לאדם ללכת ד׳ אמות בגילוי ראש. כי אם היא מסתלקת מעל ראשו של אדם, מיד מסתלקים החיים ממנו.

פסקה לג

ואי תימא דכך וכו׳: ואם תאמר שכך שורה המלכות גם על אומות העולם, אע״פ שלא נבראו בהם שמים וארץ וכל התולדות שבהם. כי בהבראם הוא אותיות באברהם, שבו נבראו שמים וארץ ותולדותיהם, וכן זרעו של אברהם ולא אומות העולם. ומשיב, אינה שורה עליהם ודאי, כי משה בקש מהקב״ה שלא תשרה השכינה על אומות העולם, ונתן לו. (ברכות ז.) וא״כ ההבל הנמצא על אומות העולם מאיזה מקום יוצא, או הנמצא על הרשעים שהם ערב רב המעורבים בישראל. מאין הוא. ומשיב, אלא ודאי אין כל פנים שוים. ואפילו בישראל אין כל אחד שוה, כל שכן אחרים. כמ״ש לפנינו (באות מ״א ומ״ב).

פסקה לד

אלא ודאי על וכו׳: אלא ודאי, על צורה זו של אות **ה׳**, העמידו, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה. כי שבת היא המלכות. בשעה שהיא עולה לבינה, וכשזו המלכות שה״ס שבת, שורה על ישראל, אין להם יגיעה ולא שעבוד. ובה, נפש העמלה והיגיעה שבת וינפש.

פסקה לה

דנפש אחרא אית וכו׳: כי נפש אחרת ישנה על ראשו של אדם, שאינה ממלכות, שנקראת עבד, כי נמשכת ממטטרו״ן, שנקרא עבד, והיא הצורה שעל האדם במקום המלכות, והיא, עבד מלך המנענע כל אבריו של אדם ללכת בדרכים טובים ולקיים

בהם רמ"ח מצות, שתשרה עליהם **ה'** דבהבראם, שה"ס המלכות, כי כך עולה הבראם במספר רמ"ח.

פסקה לו

ודיוקנא אחרא על רישיה וכו': אחר שביאר בחינת נפש האדם הוא מפרש בחינת נרנח"י דרוח הנמשכת לאדם הזוכה, מבחינת ד' אותיות הויה דז"א, ששורים על ראשו. ואומר, וצורה אחרת יש על ראשו שנקראת **יראה**, וזו היא **י'** דהויה, שה"ס כתר וחכמה, דהיינו האורות של יחידה חיה, דרוח. וכיון שה"ס כתר היא בחינת יראה. כי היראה נמשכת מכתר. ועליהם נאמר, ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים, דהיינו ב"פ בצלם, שהם ב' צורות טובות שהם זכר ונקבה, הזכר מצד אות **י'**, דהויה, שה"ס יחידה חיה, והנקבה מצד אות **ה'** דהויה, שה"ס נשמה.

פסקה לז

ותרין אתוון אתערין וכו': ובי' אותיות **י"ה** מעוררות את האדם לתורה ולמצוה, שהתורה ה"ס ו', והמצוה ה"ס ה'. ה **י'** היא יראה, שזו היא על ראשו של האדם, וממנה נמשכת היראה אל הלב של האדם לירא מהקב"ה, ולשמור עצמו שלא יעבור על מצות לא תעשה. **ה'** היא אהבה שעל ראשו של אדם וממנה נמשכת אהבת הקב"ה על רמ"ח אברים שלו לקיים בהם רמ"ח מצות עשה. **ו'** דהויה, שמצדה שורה אור הרוח דרוח על האדם, היא על ראשו של האדם וממנה נכנסים **דבורים** בפה של האדם ללמוד בתורה. דהיינו המלכות שה"ס הנפש דרוח, שנקראת **דברים**, שה"ס **ה'**, ונשלם **הויה**.

פסקה לח

ובהאי קחו עמכם וגו': ובזה, בדבורים שנמשכים לפיו ללמוד בתורה. נאמר קחו עמכם **דברים** ושובו אל **הויה**. כי הדיבורים משלימים יה"ו, עם ה' אחרונה, שנקראת דברים. ובזה, שיהיה בכם היראה והאהבה והתורה, שה"ס י"ה ו"ה, כי יראה ואהבה ה"ס **י"ה** והתורה ה"ס **ו'** והדבורים שבפה, ה"ס **ה'** ישוב **הויה** שהוא ז"א, להיות בינה, שהיא תשובה, שפירושה, תשוב **ו'** שהוא ז"א ל **ה'** ראשונה, שהיא מעשה בראשית והיא ל"ב פעם אלקים שבמעשה בראשית. דהיינו בינה. דהיינו שז"א ומלכות עולים ומלבישים את הג"ר דבינה, שה"ס או"א עלאין. ויושלם הוי"ה, ובה במלכות שעלתה לבינה, יהיה לכם מנוחה מכל, ובה שבת וינפש. כלומר שהמלכות העולה לבינה נקראת שבת, והיא בסוד המנוחה והנפישה. וכל עוד שאינה עולה לבינה, אין המלכות נקראת שבת.

פסקה לט

ובה יתכליל יה"ו וכו': ובה, במלכות שעלתה לבינה, שהיא **ה'** אחרונה, יוכלל יה"ו, ויושלם השם. ומשום זה, ויכולו השמים והארץ, שהוא בשבת, היא שלמות הכל. בה, נברא כל העולם, ועליה עומדים שמים וארץ והים וכל הבריות שנבראו, שכתוב, אלה תולדות השמים והארץ בהבראם שהוא אותיות ב **ה'** בראם, שהיא מלכות ואם היתה מתרחקת מן העולם אפילו רגע אחד, היה הכל נחרב ומתבטל, ולא היה קיום לעולם.

פסקה מ

האי ה' לא וכו': ה' זו לא תלך מן הגוף של האדם ובו היא עומדת, וכשהיא הולכת ממנו, יבא סם המות וישרה עליו, שהוא נקראת, טומאה, נבלה, פסולה, מלאך המות, חשך, אפלה, ושורה על גוף האדם. ובעת ההוא, נקרא האדם מת. וסוד הדבר, כי לא אחפוץ במות המת נאם ה' אלקים והשיבו וחיו. שהיה לו לומר, במות החי. אלא שהרשע הוא כבר מת, וע"כ כתוב במות המת.

פסקה מא

כל פקודין דעשה וכו': כל מצות עשה, שהיו עתידים לשרות ברמ"ח אברים שלו, כולם מתאבלים עליו. וסוד הדבר דרכיו ראיתי וארפאהו וגו' ולאבליו. מהו ולאבליו, אלו הם רמ"ח אברים שמתאבלים עליו, שהם צורה עליונה, השורה על ראשו שבה שורה יה"ו ה' (כנ"ל אות ל"ז) וכמו שישנה צורה טובה על צדיק המנהיגו לעשות כל המעשים הטובים לזכותו לעולם הבא, כך ישנה צורה רעה על ראש הרשעים להנהיגם במעשים רעים שירשו גיהנם. ומשום זה יש הבל ויש הבל. יש הבל טוב שנאמר בו, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. ויש הבל רע, שנאמר בו, גם זה הבל ורעות רוח.

פסקה מב

ות"ח בעובדין דב"נ וכו': ובוא וראה במעשים של האדם, ניכר הפרצוף השורה עליו, ופרצוף הפנים. ז"ש הכרת פניהם ענתה בם. בצורה השורה עליו, ניכר פרצוף החיה השורה עליו, אם הוא אריה או שור או נשר או אדם ואם מן המרכבה של הקב"ה ושכינתו או מהמרכבה של המלאך שר הפנים. או מהמרכבה הרעה של סמאל, או מהמרכבה של ד' יסודות העולם, שאין בהם לא יצר הטוב ולא יצר הרע, אלא כבהמות העולם. ומשום זה כמה הבלים יש באדם כל אחד למינו. וסוד הדבר, תוצא הארץ נפש חיה למינה. ומשום זה במדה שאדם מודד מודדים לו. ובכל פרצוף יש ממונה עליו.

פסקה מג
ת"ח לשית יומי וכו': בוא וראה, לששת ימי בראשית, לכל אחד יש לו פרצוף של אותה המדרגה המנהיגה אותו. ולא תמצא יום שאין בו טוב, דהיינו שנאמר בהם וירא אלקים כי טוב. ואע"פ שביום שני לא נאמר בו כי טוב, תמצא אותו ביום השלישי, שמשום זה נאמר בו שתי פעמים טוב.

פסקה מד
וכל יומא אית וכו': וכל יום יש לו גדר מבחוץ, שלא כל אדם יוכל לכנוס לטוב ההוא שבו, דהיינו שיש חשך המכסה את האור. כמו שתמצא ביום הראשון אור, ותמצא בו חשך. וכן בכל יום תמצא שמירה, ואלו הם שמירה, כמו קוצים השומרים הכרם, שלא יכנוס זר אליו. ויש שומרים אחרים כמו נחשים ועקרבים ושרפים ששומרים הטוב ההוא, שלא יכנוס שם מי שאינו ראוי להכנס. ואם לא היתה שמירה, היו כל הרשעים יכולים לכנוס בסודות התורה.

פסקה מה
ובג"ד מאן דאיהו וכו': ומשום זה, מי שהוא רשע, ויכנוס לדעת סודות התורה, כמה מלאכי חבלה הנקראים חשך ואפלה, נחשים ועקרבים, שנקראים חיות השדה, מבלבלים מחשבתו שלא יכנוס למקום שאינו שלו.

פסקה מו
אבל מאן דאיהו וכו': אבל מי שהוא טוב, כל אלו השומרים הם לפקודתו לעזרו, וקטגור נעשה סנגור. ומביאים אותו לטוב הגנוז, ויאמרו, אל הטוב הגנוז, אדוננו, הרי איש טוב וצדיק ירא שמים רוצה לכנוס לפניך, ואמר לנו, פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה. אז, אותו טוב הגנוז, יאמר להם, פתחו לו באותו שער שנקרא אהבה, או באותו שער שנקרא תשובה. וכל צדיק יכנוס כפי המדרגה שלו. וסוד הדבר, פתחו שערים ויבוא גוי צדיק וגו'.

פסקה מז
כען צריך לאהדרא וכו': עתה צריכים לחזור, על פתח התשובה. כי מכמה מינים היא התשובה שעושים בני אדם, וכולם טובים, אבל לא כל הפנים שוים. יש בן אדם שהוא רשע גמור כל ימיו, והוא עבר על כמה מצות לא תעשה, והוא מתחרט ומתודה עליהם. ואח"כ אינו עושה לא טוב ולא רע, לזה, ודאי שהקב"ה ימחול לו. אבל לא שיזכה לתשובה עליונה, ויש בן אדם, שאחר ששב מחטאיו ונתכפר לו, הוא הולך בדרך מצוה,

ועוסק בכל כחו בהם, ביראה ובאהבה להקב"ה, זה זוכה לתשובה תחתונה שנקראת **ה'** דהיינו מלכות, שזו היא תשובה תחתונה.

פסקה מח

ואית ב"נ לבתר וכו': ויש אדם, שאחר שמתחרט על עונותיו ועושה תשובה, הוא עוסק בתורה ביראה ואהבה להקב"ה, ולא על מנת לקבל פרס. זה זוכה לאות **ו'** דהויה, שהוא ז"א, והיא בן י"ה, ועל שמו נקרא בינה, וזה גורם שתשוב **ו'**, שהוא ז"א, אל ה **ה'** שהיא מלכות. והמלה תשובה היא אותיות תשוב **ו'** ל **ה'**.

פסקה מט

ולעולם לא שריא וכו': ולעולם אינה שורה באדם לא **ה'** ולא **ו'**, בלי יראה ובלי אהבה, שהם י"ה, יראה ואהבה אנו קוראים אותם ודאי, ומשם ניתנה התורה והמצוה, שהם בן ובת, דהיינו ו"ה, ז"א ומלכות. (כנ"ל אות ל"ז) ומשום שישראל מקיימים התורה והמצוה, הם נקראים בנים להקב"ה ז"ש בנים אתם לה' אלקיכם.

פסקה נ

הנסתרות יראה ואהבה וכו': הנסתרות לה' אלקינו, הם יראה ואהבה, שהם במוח ולב. הנמצאים בחלל הגוף ובפנימיות הראש. שהם סוד י"ה כנ"ל. **והנגלות** לנו ולבנינו, היינו התורה והמצוה שהם בחיצוניות הגוף והראש, שה"ס ו"ה. וסוד הדבר כך הוא ודאי, כי אם אדם מתירא מהקב"ה או אוהב אותו, זאת אין אדם אחר יודע, משום שהוא דבר שאינו מתגלה אלא בינו ובין קונו.

פסקה נא

אבל ב"נ דמתעסק וכו': אבל אדם העוסק בתורה והולך במצות עשה, זה מתגלה לכל אדם, משום שהקב"ה עשה לו פה בגלוי לעסוק בתורה, ועינים להסתכל בה, ואזנים לשמוע בה. ועשה הקב"ה באדם, ידים ורגלים וגוף, לעשות בהם מצות עשה.

פסקה נב

א"כ חוטמא למאי וכו': שואל, א"כ החוטם של האדם למה עשאו הקב"ה. ומשיב, ויפח באפיו נשמת חיים, זו היא צורה שעל האדם, שנאמר בו, ויחלום והנה סולם, **סולם**, ודאי הוא נשמת חיים, שהיא מלכות, שהוא כסא לשם הויה, שהוא יראה ואהבה ותורה ומצוה, שיראה ואהבה הם **י"ה**, ותורה ומצוה הם **ו"ה**, כנ"ל. ובה, בנשמת חיים, שורה השם הויה. וזה הכסא, שהוא הסולם, ממנו נחתכות כל נשמות ישראל, והוא צורה על ראשו של האדם.

פסקה נג

והנה מלאכי וגו׳: והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, אלו הם ההבלים העולים ויוצאים בגוף, בסולם הזה. הוא, הסולם, אחד, השביעי מכולם. והוא מוצב ארצה, הוא עוד אחד, והם שנים. וראשו מגיע השמימה, הוא עוד א׳, והם שלשה. והנה מלאכי אלקים עולים, הם עוד שנים והם חמשה. ויורדים, הם עוד שנים והם שבעה. והם כנגד ד׳ רוחות העולם והשמים והארץ, שמאירים בסולם ההוא. וסוד הדבר, הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל. שהם שבעה הבלים כנגד הכסא, כי הבל הבלים הם ג׳. ופעם ב׳ הבל הבלים הם ששה, ועם הבל האחרון הם שבעה. שהם הסולם והשמים והים והארץ וד׳ יסודות העולם. שהם שבעה. וכנגד שבעת ימי בראשית, שהם חג״ת נהי״מ. וכנגדם יש כל בריות השמים והארץ, דהיינו חיות ועופות בהמות דגים וכמה תולדות התלויות מהם.

פסקה נד

ובגין דכלא אתברי וכו׳: ומשום שהכל נברא בצלם ההוא שעל כל ישראל, שהוא צדיק, דהיינו יסוד, נאמר בהם, ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים וגו׳. וכתוב הזה, מדבר על בני אדם שהם משולים לחיות השדה ולבהמות ולעופות ולדגת הים. שיש אדם שמזלו שור, ויש שמזלו אריה, ויש שמזלו נשר, ויש שמזלו אדם.

פסקה נה

וכל אלין למה וכו׳: וכל אלו למה מפחדים מצורה זו, שעל האדם, שהם נבראו משם. אלא הוא משום ששם הויה שורה עליו. וסוד הדבר, וראו כל עמי הארץ כי שם הויה נקרא עליך ויראו ממך. וכל מי שפוגם מעשיו נפגמת צורתו, ושם הויה איני שורה במקום פגום. שבפגם ההוא שורה חשך, משום שבפגם הלבנה שהיא המלכות, שורה החשך, והאדם הזה כמו שפגם צורתו, כך הוא נפגם למטה, או שנעשה אלם או חרש או עור או פסח, כדי שיהיה רשום למעלה ולמטה.

פסקה נו

וההוא חשך שריא וכו׳: והחשך ההוא שורה בפגם שלו, ומיד מכירים אותו המדרגות הקדושות, שהן צבאות הקב״ה, ומתרחקים ממנו, שכבר יודעים שבפגם ההוא אין המלך שורה. ומשום זה צבאות המלך מתרחקים ממנו, שחיילות המלך אינם שורים ואינם מתקרבים אלא למקום שהמלך שורה. שכך הם מונהגים אחריו כאברים אחר הגוף.

פסקה נז

ובההוא אתר דשרי וכו': ובמקום ההוא ששורה החשך ההוא, כמה מלאכי חבלה, הנקראים נחשים ועקרבים, מתקרבים אליו, ונותנים לו כמה נשיכות ואלו הם יסורים. ואם יש לו כסף, דהיינו רכוש ממעשים טובים שעשה, כלומר, אם הרכוש שלו הוא מעשים טובים הם מתמעטים ממנו. ואיך הם מתמעטים ממנו. הוא, שכל זכות דהיינו כל הארה, היורדת אליו מלמעלה בעד המעשים הטובים, נותנים אותו לאלו מלאכי חבלה, ובעד זה מבטלים ממנו היסורים. ואם אין לו לא זכות ולא חוב למעלה, אלא כל רכוש שלו הוא למטה, ובכל זכות שעושה יורד לו כסף גשמי. אז אומות העולם מתקרבים אליו, במקום מלאכי חבלה, ונותן להם כספו, וניצל מהם.

פסקה נח

ובג"ד הוו ישראל וכו': ומשום זה, היו ישראל מקריבים לעזאזל, אל אותו החשך. וע' פרים כנגד ע' אומות, שהקריבו בסוכות, לקיים הכתוב, אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים. ומיד שחוזרים בתשובה נעבר אותו חשך מפגם ההוא ונשלמים. וסוד הדבר, גם ה' העביר חטאתך לא תמות. ומיד חוזר עליו שם הויה, וירפא אותו מאלו הנשיכות של היסורים. ז"ש, ושב ורפא לו. ומאין לנו שהקב"ה חוזר אליו מיד אחר שחזר בתשובה, ונשלם אותו הפגם. זהו שכתוב, שובו אלי ואשובה אליכם.

פסקה נט

ודא איהו בתשובה וכו': וכל זה הוא בתשובה גמורה שגורם להחזיר הבינה, שהוא יה"ו אל ההי' שהיא המלכות, שהלכה נודדת מן קנה, שהיא אותה הצורה שעל ראש האדם, שמתקשרות בה כל המצות (כנ"ל אות נ"ב) ובה מתקשרות עשר ספירות. כשאדם עושה מצוה אחת ולא יותר, אלא שעושה אותה ביראה ואהבה להקב"ה, שורות עליו בשבילה עשר ספירות. וכל מי שמקיים מצוה אחת כראוי, הוא כאלו מקיים רמ"ח מצות עשה. כי אין מצוה שאינה כלולה מכל רמ"ח מצות עשה. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה ס

איש איש כי תשטה אשתו וגו': שואל, מה זה אצל זה. כלומר למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת מעילה. ומשיב, אלא כמו שכתוב, שם למעול מעל בה' כתוב גם כאן בסוטה, ומעלה בו מעל. והם ענין אחד, וע"כ נסמכו זה לזה. ר' אלעזר אמר, **איש איש**, מהו איש איש ב' פעמים, הרי באחת היה די. ומשיב, אלא כבר העמידוהו, אבל איש איש פירושו, איש שהוא איש, דהיינו שקיים הכתוב, שתה מים מבורך, ולא נתן עיניו באשה אחרת, אז הוא איש בעולם, איש אל אשתו. **ומעלה בו מעל**, שואל, הרי במעל אחד היה די

למה ב"פ מעל. ומשיב, אלא מעל אחד למעלה ואחד למטה, דהיינו אחד לכנסת ישראל, שהיא מלכות, ואחד לבעלה, שהוא ז"א משום זה והביא האיש את אשתו אל הכהן.

פסקה סא

אמאי אל הכהן וכו': שואל, למה יביא אשתו אל הכהן. ולא לשופט. ומשיב, סוד הדבר הוא, משום שהכהן הוא שושבינה של המטרוניתא, דהיינו המתקן את המלכות לזווג עם ז"א. וע"כ שייך לו תקון הפגם של הסוטה המגיע עד המלכות. כנ"ל. כאן יש להסתכל, הרי כתוב ושחט את בן הבקר, אשר שחט פירושו, אחר ולא הכהן. משום שהכהן אסור לו לפעול בדין, כדי שלא יפגום אותו מקום שהכהן אחוז בו, דהיינו חסד. ואתה אומר, והביא איש את אשתו אל הכהן לדון הדין שלה. אלא ודאי רק הכהן ראוי לזה, משום שהוא שושבינה של המטרוניתא, וכל נשי העולם מתברכים מכנסת ישראל. וע"כ האשה שלמטה, מתברכת, בשעת נשואין, בשבע ברכות, משום שהיא אחוזה בכנסת ישראל, שיש בה ז' ספירות חג"ת נהי"מ. והכהן עומד לתקן דברי המטרוניתא, שהיא המלכות, ולעיין בכל מה שהיא צריכה. משום זה רק הכהן ראוי לזה ולא אחר.

פסקה סב

ואי תימא דאיהו וכו': ואם תאמר שהכהן עושה דין, שהוא סותר למדרגתו שהיא חסד. ומשיב, אינו כן, אלא כדי להרבות שלום בעולם הוא משתדל בזה, ולהגדיל החסד. כי אם האשה ההיא נמצאת נקיה, הכהן מרבה שלום בהם, באשה ובבעלה, ולא עוד אלא שמתעברת בבן זכר. ונעשה שלום על ידו. ואם אינה נמצאת נקיה, אין הכהן עושה דין, אלא שם הקדוש ההוא שהיא שקרה בו, הוא עושה דין, והוא בודק אותה.

פסקה סג

תא חזי כהנא וכו': בוא וראה, הכהן לא הכניס עצמו לזה, אלא כשהיא נותנת עצמה לפניו להשקותה, כדי שתזכה. פעם ושתים שואל אותה, וכיון שהיא רוצה להמצא נקיה, אז עושה הכהן מעשה, כדי להרבות השלום. בינה לבעלה.

פסקה סד

כהנא כתיב שמא וכו': הכהן כותב את השם הקדוש, פעם אחת בדרך ישר, דהיינו י"ה ו"ה. ולאחר כך כותב אותו למפרע, דהיינו ה"ו ה"י. והאותיות, שנמחו לתוך המים, היו נשרטים באורות עליונים ד' בחינות, שהם, דין בדין, רחמים ברחמים, רחמים בדין דין ברחמים. אם נמצאת נקיה, האותיות של רחמים נמצאו ואותיות הדין עלו. ואם לא נמצאת כראוי, אותיות הרחמים עלו, ואותיות הדין נשארו. ואז נעשה הדין.

ביאור הדברים. כבר נתבאר לעיל (אמור אות קנ"ג) ענין הסוטה. עש"ה. כי אשת חיל שה"ס המלכות הקדושה, מעולם לא סוטה תחת בעלה, שפירושו שאינה ממשכת החכמה ממעלה למטה הנבחן לדבקות באל אחר. אלא היא דבוקה בבעלה ז"א שה"ס קו האמצעי המתקן הארת החכמה שתאיר רק ממטה למעלה. והסוטה שסטתה מתחת בעלה, היא מתדבקת באשת זנונים, הדבוקה באל אחר, הממשיך החכמה ממעלה למטה.

ונודע שהמלכות נקראת עץ הדעת טוב ורע, משום שיש בה ב' נקודות, נקודה דמדת הדין, שה"ס מלכות דצמצום א' שמחמתה אינה ראויה לקבל אור. ונקודה הממותקת במדת הרחמים, שעל ידיה מקבלת כל האורות. ואם האדם זוכה, נעשה תקון במלכות לגנוז הנקודה דמדת הדין, ורק נקודה הממותקת במדת הרחמים היא בגלוי. ואז היא טובה. שהאדם מקבל כל האורות על ידה. ואם האדם אינו זוכה אז מתגלה נקודה דמדת הדין שבמלכות ואז כל האורות מסתלקים. והרי רע. כמ"ש כל זה לעיל (הקדמת ספר הזהר אות קכ"ג, ויצא י"ג ד"ה סתרא) ולפיכך, כדי לברר אם הסוטה זנתה תחת בעלה נעשית בדיקה זו ע"י הכהן ע"ד הזה.

וז"ש, **כהנא כתיב שמא קדישא חד זמנא בארח מישר**, שהויה ביושר, י"ה ו"ה מורה על התפשטות הבינה שהיא מדת הרחמים. **לבתר כתב ליה למפרע**, שהויה למפרע שהוא ה"ו ה"י, מורה על התפשטות מדת הדין שבמלכות, כי ההין שהם נוקבין שולטים על י"ו שהם דכורין, וה' תתאה שהיא מלכות שולטת על אותיות ו' ה' י', שכל אות העומדת בראשונה היא השולטת. ולפיכך הויה למפרע מורה על מלכות של מדת הדין. וכשמחה לתוך המים, נתערבו האותיות דרחמים, שהם מבינה, והאותיות דדין, שהם ממלכות דמדת הדין, אלו באלו, ונעשו מהם ד' בחינות א' **דינא בדינא**, שהם מאותיות של בחינת המלכות בלבדה, **ורחמי ברחמי**, שהם מבחינת הבינה בלבדה, **ורחמי בדינא**, שהם מבינה המעורבת במלכות, **ודינא ברחמי**, שהם ממלכות המעורבת בבינה. ואם **אשתכחת זכאה**, דהיינו שלא זנתה תחת בעלה, הרי היא דבוקה באשת חיל, במלכות העליונה, ואז שורה עליה התקון שבה, דהיינו שנקודה דמדת הדין שהיא מנעולא, היא בגניזו, ונקודה דמדת הרחמים שולטת בה בגלוי. וע"כ, **אתוון רחמי אשתכחו**, שהמה שולטים, **ודינין סלקין**, דהיינו שמסתלקים ונגנזים. כתקון המלכות ואז כששותה המים האלו, היא מתברכת ממדת הרחמים ונקתה ונזרעה זרע, ואם **לא אשתכחת כדקא יאות**, אלא שסטתה תחת בעלה, שאז היא דבוקה באשת זנונים, שהיא המלכות דקליפה, שבה אין שום תקון הגניזה. אז **רחמי סלקין ודינין אשתארו**, שמחמת גילוי הדינים דמנעולא,

מסתלקים כל האורות דבינה, והדינים נשארים, ואז כששותה את המים והיו בה מים המאררים למרים וצבתה בטנה ונפלה ירכה וגו'.

פסקה סה

ר' אלעזר פתח וכו': ראי"פ ואמר, ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם. הרי העמידוהו. אמר, תמה אני איך בני העולם אינם מסתכלים ואינם עוסקים בדברי תורה. הרי כאן יש להסתכל, למה כתוב כאן, שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו.

פסקה סו

אבל ודאי רזא וכו': ומשיב, אבל ודאי סוד הדבר, שכאן היה הנס על המים. כי המצריים היו אומרים, שמהם הם בניהם של ישראל. והיו כמה אנשים בישראל שהיו חושדים נשיהם בזה. עד שהקב"ה הביאם למקום הזה, מרה, ורצה לבדוק אותם. מה כתוב, ויבאו מרתה וגו'. ויצעק אל ה' וגו'.

פסקה סז

אמר קב"ה למשה וכו': אמר הקב"ה למשה, משה, מה אתה רוצה, הרי כמה גדודים מקטרגים, עומדים עליכם כאן, ואני רוצה לבדוק כאן נשיהם של ישראל, כתוב שם הקדוש והשלך אל המים ויבדקו כל ישראל, נשים וגברים, ולא ישאר לעז על בני, וכל עוד שלא יבדקו כולם כאן, לא אשרה שמי עליהם. מיד, ויורהו ה' עץ וישלך אל המים. עץ הוא שם הקדוש ההוא שהיה כותב הכהן לבדוק נשיהם של ישראל. אז, שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו.

פסקה סח

ואי תימא נשיהון וכו': ואם תאמר, נשיהם של ישראל שנבדקו יפה היא, שהוא מטעם החשד של המצריים, אבל הם הגברים למה נבדקו. ומשיב, אלא אף הם, הגברים, היו צריכים להבדק, אם לא נטמאו בנשיהם של המצריים, ונשיהם של ישראל לא נטמאו במצרים כל אלו השנים שהיו ביניהם, וכולם, גברים ונקבות יצאו זכאים, ונמצא זרע ישראל קדושים, זכאים. אז השרה הקב"ה שמו ביניהם. ועל כן על מים ודאי, שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו. אף כאן במים בדק הכהן את האשה, ובשם הקדוש.

פסקה סט

ומן העפר אשר וכו': ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן. שואל מהו העפר. ומשיב, הרי למדנו, כתוב, הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר. הכל היה מן העפר אפילו גלגל החמה. כל שכן אדם שנמצא ממנו. (כמ"ש לעיל צו קע"ג).

פסקה ע

א"ר יוסי וכו': אר"י, אלו היה כתוב ומן העפר, ולא יותר, הייתי אומר כך, שהפירוש והוא מן העפר, שהוא מלכות. אבל כיון שכתוב, ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, משמע שהוא עפר אחר. אלא כתוב, יתן כעפר חרבו, אלו בעלי כלי זיין, ובעלי אבני הקלע, בעלי דין הקשה. זה משמע משכתוב בקרקע המשכן, שפירושו סיום המלכות הנקראת משכן, והיינו בעלי הדין הנאחזים למטה בסופה, במלכות דמלכות, בסו"ה לפתח חטאת רובץ, וע"כ, יקח הכהן ונתן אל המים. כי מבחינת עפר הזה יטיל לתוך המים. **קיסטין** הוא כלי זיין, מלשון לבוש בכלי זיין קסטיא (ילמדנו שופטים) **ובליסטראין**, הוא כמ"ש, וכי משה רבינו ע"ה קניגי ובליסטרי היה (חולין ס:).

פסקה עא

מי המרים המאררים וכו': אלו הם מי הים שהם מרים. מה הם מי הים. הם השם הקדוש, דהיינו מלכות הנקראת ים, בעת שנמצאת בדין, ואז נקראים מי המרים המאררים. ומשום זה מי הים התחתון, שהוא ענף אל המלכות, כולם מרים.

פסקה עב

ת"ח האי ימא וכו': בוא וראה, הים הקדוש הזה, שהוא מלכות, כמה נהרות מתוקים, שהם ספירות דז"א, נכנסים בתוכה, ומשום שהיא דין של העולם, מימיה מרים, משום שאחוז בה המות של כל בני העולם. בסו"ה ורגליה יורדות מות. ואע"פ שהם מרים, כשמתפשטים הם מתוקים. לפעמים מי הים מרים, היינו מצד שהמות נאחז במלכות. לפעמים מי הים בולעים כל שאר מימות. כמ"ש לעיל (ב"א אות צ"ו) ונקראת ימא דקפא (כמ"ש ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו) ובלע לכל אלו מימות האחרים ושואב אותם בתוכו ואינם נגרים לחוץ. ולפעמים נפתחים המים ונמשך מהים ההוא כל מה שנמשך לתחתונים. ובכמה אפנים עומד הים ההוא. המים המאררים, הם נקראים, בשעה שבא נחש והטיל זוהמא, אז המים המאררים, וע"כ הכהן עשה מעשה למטה, והשביע השבועה, ונעשה הדין.

פסקה עג

ת"ח אי אתתא וכו': בוא וראה, אם האשה נמצאת נקיה, אלו המים נכנסים בתוכה ומתהפכים להיות מתוקים, ומנקים אותה ועומדים בתוכה, עד שמתעברת. כיון שנתעברה, היו המים מייפים ביופי את העובר שבמעיה, ויצא בן יפה ונקי מכל בלי שום מום שבעולם. ואם לא היתה נקיה, אז נכנסים בתוכה אלו המים, והיא מריחה ריח

של הזוהמא, של הנחש, כנ"ל, והמים האלו מתהפכים לנחש במעיה. ובמה שקלקלה נתפסת, דהיינו וצבתה בטנה ונפלה ירכה, ונראה חרפתה לכל. וכבר העמידו החברים.

פסקה עד

ת"ח כל אינון וכו': בוא וראה, כל נשי העולם עומדות ונדונות במקומן, מאלו המים ששתתה הסוטה, וע"כ אותו מקום ממש שהם נמצאים ממנו, שהוא המלכות, שהנשים הן ענפיה, בה נדונו. כי המלכות דנה אותן (כנ"ל אמור קנ"ג). אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה רצה בהם, ורצה לטהר אותם.

פסקה עה

ר' חזקיה פתח וכו': רח"פ, אשתך כגפן פוריה וגו'. מה גפן אינה מקבלת עליה ממין אחר אלא ממין שלה. כך אשה בישראל עומדת באותו אפן, שאינה מקבלה עליה אלא בן זוגה. כיונה זו שאינה מקבלת אלא בן זוגה. וע"כ, כגפן פוריה בירכתי ביתך. מהו פוריה. הוא כמש"א פורה ראש. פוריה, היינו שפורחת ומוציאה ענפים לכל צד. ואיפה הוא בירכתי ביתך, ולא לחוץ מן השוק, כי לא תבוא לשקר בברית עליון.

פסקה עו

ושלמה אמר וכו': ושלמה אמר העוזבת אלוף נעוריה ואת ברית אלקיה שכחה. מהו ברית אלקיה. היינו מקום ההוא שנקרא ברית, שהוא יסוד, והיא נתקשרה בו, משום זה כתוב, בירכתי ביתך.

פסקה עז

א"ר חזקיה תונבא וכו': א"ר חזקיה, חלחלה תבוא על אותו אדם, העוזב את אשתו שתראה משערות ראשה לחוץ, וזה הוא אחד מאלו צניעות שבבית. ואשה המוציאה שערות ראשה לחוץ להתיפות בו, גורמת עניות לבית. וגורמת, שבניה לא יהיו חשובים בדור. וגורמת דבר אחר שישרה בבית. דהיינו צרעת. מי גרם לכל זה, היינו שער ההוא הנראה מראשה לחוץ. ומה בבית כך, כל שכן בשוק, וכל שכן חציפות אחר אם תראה ממנה. ומשום זה כתוב,,אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך **תונבא**, פירושו תמהון וחלחלה (יומא פ"ג).

פסקה עח

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, שערות ראשה של האשה שנגלו גורמים לשער אחר להתגלות, דהיינו כחות הסטרא אחרא הנאחזים בשערות, ולפגום אותה, משום זה צריכה האשה שאפילו קורות ביתה לא יראו שער אחד מראשה, כל שכן לחוץ. **טסירי** פירושו קורות. לפי הענין.

פסקה עט

ת"ח כמה בדכורא וכו': בוא וראה, כמו בזכר, נמצאות השערות, קשים מכל. שהם דינים, כן הוא בנקבה, צא וראה כמה פגמים גורמות שערות של האשה, גורמות למעלה, גורמות למטה. גורמות לבעלה שיתקלל. גורמות עניות. גורמות דבר אחר בבית. דהיינו צרעת. גורמות לסלוק חשיבות מבניה. הרחמן יצילנו מחוצפה שלהם.

פסקה פ

וע"ד בעיא אתתא וכו': וע"כ צריכה האשה להתכסות בזויות הבית. ואם עושה כן, מה כתוב, בניך כשתילי זיתים. מהו כשתילי זיתים. היינו מה זית זה בין בחורף ובין בקיץ אינו מאבד עליו, ותמיד נמצאת בו חשיבות יותר מהשאר אילנות, כך בניה יתעלו בחשיבות על שאר בני העולם. ולא עוד אלא שבעלה מתברך בכל, בברכות שלמעלה ובברכות שלמטה, בעושר בבנים ובבני בנים. ז"ש הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'. וכתוב, יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חייך וראה בנים לבניך שלום על ישראל.

פסקה פא

אליהו קום אפתח וכו': אליהו, קום פתח עמי במצות, כי אתה עוזר לי בכל צד, כי עליך נאמר בתחילה, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, ופנחס זה הוא אליהו, ובן אהרן, ודאי שהוא אח שלו. אח לצרה יולד.

פסקה פב

פתח ואמר פקודא לדון וכו': פו"א מצוה לדון בדיני סוטה, ז"ש ועבר עליו רוח קנאה וקנא וגו'. ודאי רוח הטומאה נמצא מב' צדדים, א' בשקר, וא' באמת. משום זה, ברוח שקר, וקנא את אשתו והיא לא נטמאה. והשני, ועבר עליו וגו' וקנא את אשתו והיא נטמאה.

פסקה פג

וכי איתי קושטא וכו': שואל, וכי יש אמת ברוח הטומאה. ומשיב. אלא באדם שהוא מצד עץ טוב ורע, שם יש יצר הרע, נחש. בזמן שיש לו לאדם אשה יפה שהיא הנשמה, בכל מעשים טובים, שנאמר בה אשת חיל עטרת בעלה, יש ליצר הרע קנאה, כמו שמצאנו שהנחש קנא את אדם על אשתו עד שפיתה אותה וגרם לה מיתה. ולפעמים שולט עליה בחטאים ומטמא אותה, והיא נעשית נבלה.

פסקה פד

ויצר הרע מסטרא וכו': ויצה"ר, מצד הימין שלו, שהוא מדרגת ישמעאל, הוא נקרא נחש. ומצד השמאל, שהוא מדרגת עשו שהוא סמאל, נקרא כלב, שהוא הממונה של

גיהנם שצועק ונובח הב הב. ז"ש לעלוקה שתי בנות הב הב. וברצונו לשרוף הנשמה שנטמאה, באש שלו, בגיהנם. וזהו, ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו, **באמת**, והיא נטמאה. ולפעמים מקטרג עליה **בשקר**, שהיא לא נטמאה.

פסקה פה

ובגינה אתמר ובת וכו': ובשבילה נאמר, ובת איש כהן, שזה מיכאל, שהוא חסד, והנשמה היא בתו, כי תחל לזנות את אביה היא מחללת באש תשרף. ושם נשרפת הזוהמא ההיא שבה, והיא מתלבנת ממנו, כמו כסף המתלבן באש, והעופרת שהיא הפסולת נשרפת ונעשית עפר ונאבדת.

פסקה פו

כגוונא דא בישראל וכו': כעין זה בישראל, כשמחללים התורה הקב"ה מכניסם בגלות של בני עשו ובני ישמעאל תחת השעבוד שלהם, שמדרגתם היא כלב ונחש, ונדונים שם. ובהם יתבררו ויתלבנו ויצורפו כצרוף הכסף וכבחון הזהב. ז"ש וצרפתים כצרף את הכסף ובחנתים כבחן את הזהב. עד שיתקיים בהם, אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו.

פסקה פז

ואילנא דטוב ורע וכו': ואילן טוב ורע בשבילו נאמר, ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים וגו'. משום שהיו ישראל מעורבים עם ערב רב, היו כולם אילן טוב ורע, ועל כן, חציו מתוק, מצד הימין, וחציו מר, מצד השמאל. ובזמן שהערב רב היו מחטיאים את ישראל, היו, כאלו היו כולם מצד הרע. וע"כ המים הוחזרו להיות מרים כאותו עץ מר שהשליך במים. ז"ש ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם.

פסקה פח

והאי עץ מר וכו': ועץ מר הזה, שהשליך תוך המים, היה כאפן הנסיון של הסוטה, אם סטתה תחת בעלה, אלו המים שהשקוה חזרו להיות מרים, ובהם וצבתה בטנה ונפלה ירכה, ואם לא סטתה, מה כתוב, ונקתה ונזרעה זרע ומולידה בן. אף כאן וימתקו המים. פירוש. כי הבדיקה דסוטה היתה שהשליך שם בחינת הדין דמנעולא, שה"ס כתיבת הויה למפרע, ונתעברה בהויה דיושר שה"ס בינה, אשר אם היתה דבוקה באשת זנונים, לא היה המנעולא מתערב בבינה ולא נמתק בה, ואז היו אורות הרחמים מסתלקים והדין דמנעולא פעל בה, ואז וצבתה בטנה ונפלה ירכה. ואם לא סטתה תחת בעלה, והיתה דבוקה באשת חיל, אז נמתק המנעולא בבינה ונגנזה, והמפתחא נגלה ושלט ואז ונקתה ונזרעה זרע, (כנ"ל אות ס"ד ע"ש) אף כאן, ויורהו ה' עץ, הוא **עץ מר**, דהיינו

מבחינת המנעולא, שכל אותם שהיו דבוקים בימין, נכללו בבינה ונמתקו המים. וכל אותם שהיו דבוקים בשמאל נפרדו מהם מחמת שעליהם פעלה מדת הדין דמנעולא, ונתבטלו. וישראל יצאו טהורים.

פסקה פט

כגוונא דא יתעביד וכו׳: כעין זה יעשה לנסות ישראל בגאולה האחרונה. ז״ש יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים, שהם מצד הטוב, ועומדים בנסיון. והרשיעו רשעים, שהם מצד הרע, ויתקיים בהם ואל אדמת ישראל לא יבאו, והורג אותם.

פסקה צ

והמשכילים יבינו מסטרא וכו׳: ואז, והמשכילים יבינו. כי הם מצד הבינה, שהוא עץ החיים, בשבילם נאמר, והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע, בחבור הזה שלך, של רשב״י, שהוא ספר הזהר, מזוהר של אמא עלאה, שנקראת תשובה, אלו לא צריכים נסיון, ומשום שעתידים ישראל לטעום מעץ החיים שהוא ספר הזהר הזה, יצאו בו מן הגלות ברחמים, ויתקיים בהם, ה׳ בדד ינחנו ואין עמו אל נכר.

פסקה צא

ואילנא דטוב ורע וכו׳: ועץ הדעת טוב ורע, שהוא איסור והיתר טומאה וטהרה, לא ישלוט יותר על ישראל, כי הפרנסה שלנו לא תהיה אלא מצד עץ החיים, שאין שם, לא קשיא, שהוא מצד הרע, ולא מחלוקת מרוח הטומאה, כי כתוב, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ.

פסקה צב

דלא יתפרנסון ת״ח וכו׳: שלא יתפרנסו תלמידי חכמים מעמי הארץ, אלא מצד הטוב, שאוכלים טהרה כשר היתר, ולא מערב רב, שאוכלים טומאה פסול איסור, שהם טמאים המטמאים עצמם בנדה שפחה גויה זונה. משום שהם בניה של לילית, שהיא נדה שפחה גויה זונה, וחוזרים לשרשם. ועליהם נאמר, כי משרש נחש יצא צפע.

פסקה צג

ובזמנא דאילנא טוב ורע וכו׳: ובזמן שאילן טוב ורע שולט, שהוא חולין דטהרה וחולין דטומאה, אלו החכמים הדומים לשבתות ויום טוב, אין להם אלא מה שנותנים להם אלו אנשי חולין כמו יום השבת שאין לו אלא מה שמתקנים לו בימי חול.

פסקה צד
ובזמנא דשלטא אילנא וכו׳: ובזמן ששולט עץ החיים נכנע האילן של טוב ורע, ולא יהיה לעמי הארץ אלא מה שיתנו להם תלמידי חכמים, ונכנעים תחתיהם עמי הארץ, כמו שלא היו בעולם.

פסקה צה
והכי איסור והיתר וכו׳: וכך, איסור והיתר וטומאה וטהרה לא יעברו מעמי הארץ, כי מצדם אין בין הגלות לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד. כי הם אינם טועמים מעץ החיים שיתגלה לימות המשיח, והם צריכים משנה, באיסור והיתר וטומאה וטהרה. אלא שיהיו מבוזים לפני תלמיד חכם כמו חושך לפני אור. כי הערב רב, הם עמי הארץ שהם חשך, ולא נקראו ישראל אלא עבדים מכורים לישראל, משום שהם כבהמות. וכבר העמידוהו.

פסקה צו
וישראל אתקריאו אדם וכו׳: וישראל נקראים אדם. ומאין לנו שיש בישראל בהמה ואדם, ז״ש ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. **ואתן צאני צאן מרעיתי**, אלו הם עמי הארץ, שהם טובים מצד הטוב. **אדם אתם**, היינו תלמידי חכמים.

פסקה צז
ובקרא דא נמי וכו׳: וגם במקרא הזה רומז לזה. שכתוב, לו עמי שומע לי ישראל וגו׳. אחר שאמר **עמי**, למה אמר **ישראל**. אלא עמי, הם עמי הארץ. ישראל, הם תלמידי חכמים. ובשבילם נאמר, ובני ישראל יוצאים ביד רמה.

פסקה צח
כגוונא דפליג לון וכו׳: כמו שחלק אותם הקב״ה בהר סיני, כך יחלוק אותם בגאולה אחרונה. כי ישראל נאמר בהם, וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים. וחמושים, פירושו מצד עץ החיים שהוא ז״א, שהם חמשים שנה של יובל, שהוא בינה, שז״א מקבלם מבינה, ונאמר בהם, המה יעלו בהר. ובהם ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל. ולהם נאמר, ואשא אתכם על כנפי נשרים, שהם ענני כבוד, ואביא אתכם אלי וכן, ובני ישראל יוצאים ביד רמה. כך יוציא את תלמידי החכמים בכל הכבוד הזה.

פסקה צט
וכגוונא דאתמר בע״ה וכו׳: וכמו שנאמר בעמי הארץ מצד הטוב, ויתיצבו בתחתית ההר, כך יהיו בגאולה האחרונה, תחת תלמידי החכמים, כעבד שהולך לרגלי הסוס של אדונו. וכמו שנאמר להם בתחתית ההר, אם תקבלו את התורה מוטב, ואם לאו,

שם תהא קבורתכם, כך יאמר להם בגאולה האחרונה, אם תקבלו עליכם תלמיד חכם ביציאה מן הגלות כמו אדם הרוכב על סוס, ועבד המשמש לו, מוטב, ואם לא, שם, בגלות, תהא קבורתכם.

פסקה ק

וערב רב כגוונא וכו': וערב רב, הם, כמו שנאמר בהם, וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק, כך יהיו רחוקים מן הגאולה ויראו את תלמידי החכמים והעם הקדוש בכל הכבוד הזה, והם יהיו רחוקים מהם, ואם ירצו להתחבר עמהם, מה כתוב בהם, לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה. בזמן ההוא נתקיים בהם בישראל, ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר. וכבר העמידוהו, אין מקבלים גרים לימות המשיח. ורשעים בחשך ידמו, אלו הם ערב רב, ומשים זה אמר הנביא עליהם, ואל אדמת ישראל לא יבאו.

פסקה קא

אמר אליהו וכו': אמר אליהו לרעיא מהימנא. רעיא מהימנא, הרי השעה היא לעלות למעלה, ולהביא הגאולה השלמה, אמור אתה עלי בשבועה, כלומר שתשביעני למהר הגאולה. כי בשבילך אני רוצה לעלות. כי נתן לי הקב"ה רשות להתגלות לך בבית האסורים שלך, בקבורה שלך, ולעשות עמך טוב, כי אתה מחולל מעונות העם. שכמו בבית האסורים הוא ביניהם, ז"ש, והוא מחולל מפשעינו.

פסקה קב

א"ל רעיא מהימנא וכו': אמר לו רעיא מהימנא, בשבועה עליך בשם הוי"ה, שלא תאחר הגאולה בכל יכלתך, כי אני נמצא בצער רב. כי עלי כתוב, ויפן כה וכה וירא כי אין איש, עוזר לי. להוציאני מצער הזה מקבורה הזו, שנאמר עלי ויתן את רשעים קברו, ואינם מכירים אותי ואני נחשב בעיניהם בין הערב רב הרשעים, ככלב מת שסרח ביניהם, כי חכמת סופרים תסרח ביניהם בכל עיר ועיר, ובכל מקום שישראל מפוזרים ביניהם בין המלוכות. ונעשו הערב רב רועים על ישראל, שהם צאן הקב"ה, שנאמר עליהם ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. ואין להם יכולת לעשות טוב עם ת"ח.

פירוש. כי משה רבינו שנקרא רעיא מהימנא, ה"ס התורה ודעת הפנימי, שלא תתגלה אלא בגאולה השלמה, ועד אז נאמר עליו והוא מחולל מפשעינו. כי התורה שה"ס רעיא מהימנא, נתחוללה ונעשתה חללה, כי נעלמה הפנימיות שבה, ולא נשארה לנו רק החצוניות. **ואני חשיב בעינייהו בין ערב רב רשיעייא ככלב מת שסרח**, כלומר שהם מתרחקים מפנימיות התורה כמו שמתרחקים מסרחון. שעליה אמרו, וחכמת חכמים תסרח.

פסקה קג
ואנשי חיל ויראי וגו׳: ואנשי חיל ויראי חטא מסובבים מעיר לעיר ולא יחוננו, והערב רב מחרימים אותם ביניהם. ובמקומות רבים אין נותנים להם רק דבר קצוב באפן שלא תהיה תקומה לנפילה שלהם, ואפילו חיי שעה. וכל החכמים ואנשי חיל ויראי חטא נמצאים בצער בדוחק וביגון, ונחשבים ככלבים. בנים המסולאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרש בראש כל חוצות. שאינם מוצאים אכסניא ביניהם.

פסקה קד
ואינון ערב רב וכו׳: ואלו הערב רב, הם עשירים, בשלוה, בשמחה, בלי צער, ובלי יגון כלל, גזלנים בעלי שוחד, שהם דיינים ראשי העם. כי מלאה הארץ חמס מפניהם, עליהם נאמר, היו צריה לראש. אמר רעיא מהימנא לאליהו, בשבועה עליך, פעם שנית, בחי ה׳ צבאות אלקי ישראל יושב הכרובים, שכל אלו הדברים לא יפלו מפיך ובכל יכלתך תאמר אותם לפני הקב״ה, ולהראות הדחק שלהם. (ע״כ רעיא מהימנא).

פסקה קה
איש כי יפליא לנדור וגו׳: ר׳ אלעזר פתח, מדוע באתי ואין איש וגו׳. **מדוע באתי**, כמה אהובים הם ישראל לפני הקב״ה, שבכל מקום שהם שורים הקב״ה נמצא ביניהם, משום שאינו מסיר מהם האהבה שלו. מה כתוב, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ועשו לי מקדש, הוא סתם מקדש, כי כל בית הכנסת שבעולם נקרא מקדש. וכבר העמידוהו. ושכנתי בתוכם, כי השכינה מקדמת לבית הכנסת.

פסקה קו
זכאה ההוא ב״נ וכו׳: אשרי הוא האדם הנמצא מאלו עשרה הראשונים בבית הכנסת, משום שבהם נשלם מה שנשלם דהיינו העדה. שאינו פחות מעשרה. והם מתקדשים תחילה בשכינה. וכבר למדנו. וצריכים שיהיו נמצאים עשרה בבית הכנסת בבת אחת, ולא יבואו קצתם קצתם, כדי שלא יתעכב שלמות האברים. כי כל העשרה הם כאברים של גוף אחד שבהם שורה השכינה. כי האדם בפעם אחת עשה אותו הקב״ה, והתקין לו כל האברים ביחד. ז״ש, הוא עשך ויכוננך.

פסקה קז
ת״ח כיון דב״נ וכו׳: בוא וראה, כיון שנשלמו כל אבריו של האדם, בזמן ההוא, נתתקן כל אבר ואבר בפני עצמו כראוי. כעין זה, כיון שהשכינה הקדימה לבית הכנסת צריכים שימצאו שם עשרה ביחד, ואז נשלם מה שנשלם, כי אין עדה פחות מעשרה. שהם כנגד ע״ס המלכות. וכל עוד שאין שם עשרה ביחד אף אחד מהם אינו נשלם. ולאחר כך

מתתקן הכל, דהיינו תקון כל העדה, ובמה הוא תקון הכל, היינו כמ"ש ברב עם הדרת מלך. וע"כ העם הבא אחר עשרה הראשונים, כולם תקון הגוף הוא, כלומר תקון העדה. כי רבוי העם מגדיל כבוד המלך.

פסקה קח

וכד אתת אקדימת וכו': וכשהשכינה מקדמת ובאה, ובני אדם עוד לא באו עשרה ביחד כראוי. הקב"ה קורא, מדוע באתי ואין איש. מהו ואין איש. היינו שהאברים לא נתתקנו, ולא נשלם הגוף הנקרא עדה, כי כשהגוף לא נשלם, אין איש. היינו שגם אברים הפרטים שכבר באו, אינם נשלמים. ומשום, זה **ואין איש** הוא בדיוק. ובוא וראה, בשעה שהגוף נשלם למטה, דהיינו שיש עשרה ביחד, באה קדושה העליונה ונכנסת בגוף ההוא ונעשה התחתון כעין עשר ספירות של מעלה ממש. אז כולם צריכים, שלא יפתחו פיהם לדבר בדברי העולם, משום שישראל נמצאים עתה בשלמות העליון, ומתקדשים בקדושה העליונה. אשרי חלקם.

פסקה קט

איש בי יפליא וגו': שואל, מהו כי יפליא. ומשיב, היינו שנפרש משאר בני העולם, להתקדש כעין של מעלה, ולהמצא שלם. בשעה שאדם בא לטהר מטהרים אותו. אדם הבא להתקדש מקדשים אותו, ופורשים עליו קדושה שלמעלה, קדושה שהקב"ה נתקדש בה.

פסקה קי

ר' אבא פתח וכו': ראי"פ, לדוד ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו. כמה יש לבן אדם להסתכל ולדעת בעבודת אדונו, כי בכל יום ויום הכרוז קורא ואמר, עד מתי פתאים תאהבו פתי וגו'. שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם. ואין מי שיטה אזנו. התורה מכרזת לפניהם ואין מי שישגיח.

פסקה קיא

ת"ח בר נש וכו': בוא וראה, אדם הולך בעולם הזה, והוא חושב ששלו הוא תמיד, וישאר בו לדורי דורות. ובעוד שהוא הולך בעולם, נותנים אותו בכבלים, דהיינו שנחלה ונקשר אל מטתו. ובעוד שהוא יושב כך, דנים אותו בחברת שאר בני הדין. אם נמצא לו מליץ טוב, הוא ניצול מן הדין. ז"ש אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר וגו'. מי הוא מליץ טוב, אלו הם מעשים הטובים העומדים לאדם בשעה שצריך להם. קינפון פירושו חבורה ומקום קבוץ. מלשון שעומדים עליו בקנפון (כלים כ"ג).

פסקה קיב

ואי לא ישתכח וכו': ואם לא נמצא עליו מליץ טוב. הוא מתחייב מן הדין להסתלק מן העולם. בשעה ההיא, כשהוא שוכב קשור בכבלים של המלך, בעוד שנושא עיניו, הוא רואה שבאים אליו שנים הכותבים לפניו כל מה שעשה בעולם הזה, וכל מה שהוציא מפיו, ונותן דין על הכל, וכותבים לפניו. ז"ש, כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחו וגו'. והוא מודה עליהם.

פסקה קיג

מאי טעמא בגין וכו': מהו הטעם שמודה על כל מעשיו. הוא משום שאותו מעשה שהוא עשה, עולה ועומד לפניו להעיד בו, וכל המעשים עומדים למעלה להעיד עליו, ויורדים כולם, ונרשמים לפניו, ועומדים לפניו, ואינם עוברים ממנו, עד השעה שנדון בהם בעולם ההוא. בוא וראה, כל אלו הדברים שעשה האדם בעולם הזה, כולם מוכנים ועומדים להעיד עליו, ואינם נאבדים ממנו. ובשעה שמוציאים אותו לקבר, כולם נועדים והולכים לפניו. וג' כרוזים מכריזים. אחד מלפניו, ואחד מימינו ואחד משמאלו. ואומרים זה הוא פלוני שמרד באדונו, מרד למעלה, מרד למטה, מרד בתורה, מרד במצותיו, ראו מעשיו, ראו דיבוריו, טוב לו שלא היה נברא.

פסקה קיד

עד דמטו לגבי וכו': עד שמגיעים לבית הקברות, וכל המתים ירגזו עליו ממקומם, ואומרים אוי אוי, שזה נקבר בינינו. מעשיו ודבוריו מקדימים ובאים לתוך הקבר, ועומדים על אותו הגוף. ורוחו הולך ומשוטט ומתאבל על הגוף. כיון שהאדם נתכסה בקברו, המלאך דומה מקדים ויוצא, ותחת ידו ג' בתי דינים הממונים על דין הקבר, וג' שרביטי אש בידיהם, ודנים את הרוח והגוף יחד. אוי על דין ההוא, אוי על מעשיו.

פסקה קטו

בשעתא דאיהו תפיס וכו': בשעה שהוא תפוס בכבלי המלך. דהיינו בשעה שהוא חולה ונקשר אל מטתו, ונידון דינו, ונשלם לחוב, כי לא נמצא עליו מליץ יושר. והממונה של המלך, דהיינו מלאך המות, יורד ועומד לפניו, למרגלותיו, וחרב חדה אחת בידו.

פסקה קטז

זקיף ב"נ עינוי וכו': נושא האדם את עיניו, ורואה תחילה את כתלי הבית שלוהטים ממנו באש. ובתוך כך רואה אותו, כולו לפניו מלא עינים, ולבושו אש לוהט, עומד לפני האדם. ואע"פ שאחרים העומדים שמה אינם רואים אותו, כך הוא ודאי, כי כמה בני

אדם רואים מלאך בשוק ועומדים לפניו, ושאר בני אדם אינם רואים אותו. **סנטר**, פירושו ממונה, מלשון אפוטרופא או סנטר (ירושלמי ב"מ ה).

פסקה קיז

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי כתוב, עושה מלאכיו רוחות וגו', ואיך אפשר לראותם בארץ. ומשיב, אלא דבר זה, הרי העמדנו. כיון שהמלאך יורד לארץ, הוא מתלבש בגוף ונראה למי שנראה באותו הלבוש שנתלבש בו. ואם לא היה מתלבש בלבוש, לא היה העולם יכול לסובלו ושיהיה נראה. כל שכן וכל שכן בזה, במלאך המות, שכל בני העולם צריכים אליו.

פסקה קיח

ג' טפין בחרביה וכו': ג' טפות הם בחרבו, וכבר העמידו החברים (לעיל פקודי תתקט"ז). כיון שרואה אותו מזדעזע כל גופו ורוחו, ולבו אינו שוקט, משום שהוא מלך של כל הגוף. והרוח שלו הולך בכל אברי הגוף, ונפרד מהם, כאדם הנפרד מחבירו ללכת למקום אחר. אז הוא אומר, אוי לי על מה שעשיתי, ואינו מועיל לו, אלא אם הקדים הרפואה של תשובה מטרם שהגיע שעה ההיא.

פסקה קיט

דחיל ההוא ב"נ וכו': מפחד האדם ורוצה להסתתר ואינו יכול. כיון שרואה שאינו יכול, הוא פותח את עיניו. ויש לו להסתכל בו. ומסתכל בו בעינים פקוחות. ואז הוא מוסר עצמו ונפשו. והשעה ההיא היא העת של הדין הגדול שאדם נידון בעולם הזה. ואז הולך הרוח בכל אברי הגוף ונפרד מהם. ומשוטט. בכל האברים, ומזדעזע לכל הצדדים. וכל אברי הגוף כולם מזדעזעים.

פסקה קכ

כד מטא רוחא וכו': כשמגיע הרוח לכל אבר ואבר ונפרד ממנו, נופלת זיעה על אותו האבר, והרוח מסתלק ממנו, ומיד מת אותו האבר. וכן בכל האברים.

פסקה קכא

כיון דמטי רוחא וכו': כיון שמגיע הרוח לצאת, כי כבד נפרד מכל אברי הגוף. אז השכינה עומדת עליו. ומיד פורח הרוח מן הגוף. אשרי חלקו של מי שנתדבק בה, בהשכינה, אוי לאלו הרשעים שהם רחוקים ממנה ולא נתדבקו בה.

פסקה קכב

וכמה בי דינא וכו': וכמה בתי דין עוברים על האדם כשיוצא מעולם הזה. א', אותו דין העליון שאמרנו, כשהרוח יוצא מן הגוף. וא', הוא הדין בעת שמעשיו ודבוריו הולכים

לפניו והכרוזים מכריזים עליו (כנ"ל אות קי"ג). וא', הדין כשנכנס לקבר (כנ"ל קיד). וא' דין הקבר (כמ"ש שם). וא' דין התולעים שאוכלים את בשרו. וא', דין הגיהנם. וא' דין הרוח ההולך ומשוטט בעולם ואינו מוצא מקום עד שישלים מעשיו. ודאי הם ז' עתים שעוברים עליו. משום זה צריך האדם, בעודו נמצא בעולם הזה, לירא מאדונו, ולהסתכל בכל יום ויום במעשיו, וישוב עליהם לפני אדונו.

פסקה קכג

כד אסתכל דוד וכו': כשהסתכל דוד המלך באלו הדינים של אדם כשנפטר מן עולם הזה. הקדים ואמר ברכי נפשי את ה', מטרם שיוצאת מן העולם, עתה, כשעוד את נמצאת עם הגוף. וכל קרבי את שם קדשו, אתם האברים המחוברים עם הרוח, עתה בעוד שהרוח נמצא עמכם, הקדימו לברך את השם הקדוש, מטרם שמגיע הזמן שלא תוכלו לברכו, ולהודות לו בשבילכם.

פסקה קכד

ת"ח איש כי וגו': בוא וראה, איש כי יפליא לנדור נדר נזיר. היינו שהקדים בעולם הזה להתקדש בקדושת אדונו. מיין ושכר יזיר חומץ יין וגו'. כאן יש להסתכל, כיון שאסור לו יין, ענבים למה אסורים לו. שהרי בכהן כתוב, יין ושכר אל תשת וגו'. יכול גם ענבים. אינו כן, אלא ענבים מותרים לו. וכאן בנזיר מהו הטעם שאסורים לו ענבים.

פסקה קכה

אלא עובדא דא וכו': ומשיב, אלא מעשה זה ודבר זה הוא סוד עליון, שהנזיר בא להפרד מן הדין לגמרי. ועוד יותר מכהן. והרי ידוע, שאותו האילן שחטא בו אדם הראשון היה ענבים (כנ"ל תרומה אות של"ב). וזה הוא סוד הדבר, כי יין ושכר וענבים בצד אחד נאחזים, דהיינו בקו שמאל, **יין** למעלה, בקו שמאל דבינה, הנקרא שם יין המשומר. והעמידוהו. (כנ"ל שמיני אות פ"ה) **שכר**, הוא לשמאל דז"א, כי שכר יוצא מיין. כן קו שמאל דז"א נמשך מקו שמאל דבינה. **ענבים**, מקבצים אצלם את כולם, שהם מלכות, המקבלת מכל העליונים. וזה הוא האילן שחטא בו אדם הראשון. משום זה הכל נאחז בצד אחד. שהוא שמאל של הבינה ושל ז"א ושל המלכות. ואם תאמר, שנזיר זה עזב האמונה העליונה, דהיינו שלא לקבל מבינה וז"א ומלכות העליונים, אינו כן, אלא אינו ראוי לו לעשות מעשה מצד השמאל כלום.

פסקה קכו

ת"ח דהכי אוליפנא וכו': בוא וראה, כי כך למדתי מספרו של רב המנונא סבא, וכך הוא. כתוב גדל פרע שער ראשו. שצריך שיגדל שער ראשו וזקנו, ויפרוש מיין ושכר וענבים,

משום שכולם הם צד שמאל ושערות אינן תלויות בהם. יין הוא אמא עלאה. **שכר**, הוא צד שמאל שלוים אחוזים בהם, ויוצאים מיין העליון, דהיינו מאמא עלאיה, ושערות אינן תלויות בהם. משום זה כשעולים לוים למקום הזה, לשמאל, צריכים להעביר כל השער שלהם, כש"א, והעבירו תער על כל בשרם.

פירוש, נודע שהארת החכמה נמשכת מקו שמאל דבינה, שה"ס יין. וקו שמאל דז"א מקבל הארת החכמה מקו שמאל דבינה, שה"ס שכר. ושניהם משפיעים הארת החכמה אל המלכות הנקראת ענבים. וסוד השערות נמשכות מבחינה ה **'** שנכנסה ל **אור** הבינה ונעשית **אויר**, שה"ס נקודת החולם. שאז עוד החכמה אינה מאירה בה. וכשנגלתה נקודת השורק, שה"ס קו השמאל, שאז יוצאת ה **'** מאויר הבינה וחזרה להיות אור, ונתגלתה בה החכמה (כנ"ל ב"א דף מ"ה ד"ה כד ע"ש) אז נעלמים השערות, כי כבר יצאה **'** מאויר הבינה ששם שורש השערות. ועד"ז כשנמשכה הארת החכמה לקו שמאל דז"א ששם נאחזים הלוים, צריכים הלוים להעביר תער על כל בשרם ולהעביר מהם השערות. וכן כשמגיעה הארת החכמה אל המלכות בעת הזווג עם ז"א, נעברים בחינת השערות גם ממנה. אבל הנזיר הדבוק בימין, שה"ס חולם (עי' ב"א טו ד"ה ההוא) ששם נמצאת ה **'** באויר הבינה, ע"כ הוא צריך לגדל פרע שער ראשו. באופן שמבחינת הימין גדלות השערות, ומבחינת הארת חכמה שבשמאל נושרות השערות או שמגלחים אותן.

פסקה קכז

ענבים אמא תתאה וכו': ענבים הם אם התחתונה שהיא מלכות, שמאספת יין ושכר אליה, דהיינו הארת החכמה מקו שמאל של הבינה ומלכות כנ"ל. ועל כן הנזיר נפרש מכל צד השמאל, מיין ושכר וענבים, שלא להראות מעשה מהם אצלו. ענבים אלו שהם מלכות, אין שערות וזקן תלויות בהן, שהרי הנוקבא שהיא המלכות, צריכה לגזוז שערה, היינו שער הגוף, כשהיא באה להזדווג עם דכר, שהוא ז"א. וזקן לא נמצא בה. שהיא מטעם הנ"ל בדבור הסמוך, משום זה הנזיר, שהוא מימין, ששם שורש השערות כנ"ל, הוא בהיפך, שערות הראש וזקן תלויות בו ואסור לגלחם, וסוד הדבר, נזיר אלקים נקרא. דהיינו שהוא מופרש משם אלקים שהוא שמאל, ולא נזיר הויה, שהוא ימין. כי הוא נפרש מן הדין לגמרי. נזיר, פירושו נפרש.

פסקה קכח

ת"ח על דא וכו': בוא וראה, על זה כתוב, וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וגו'. על נפשו לא כתוב, אלא על הנפש סתם. ומי היא, זו היא ענבים דהיינו מלכות, שנקראים נפש. ועל זה כתוב חטא, דהיינו שחטא למלכות, משום שהצד שלו הוא יין ושכר, כי

המלכות נבנית בעיקר מן השמאל, והנזיר גרע ממנה מקום הדין, דהיינו הארת השמאל שואל **חטא**, למה חטא בזה. ומשיב, אלא שחטא בזה שגרע הדין מן הנפש. דהיינו הארת החכמה שבה, הנמשכת עם הדינים דשמאל. (כנ"ל צו אות קי"ד).

פסקה קכט

אי הכי אמאי וכו': שואל, אם כן שנזיר מתדבק כל כך בימין, למה כתוב בו אח"כ וכפר עליו. ומשיב. הוא משום שבא עתה, אחר שהשלים ימי נזרו, להתחבר עמהם, עם ג' הבחינות דקו שמאל, ולהתירו ביין ושכר וענבים, אלו המקומות אין מקבלים אותו, עד שיתיעץ עם כהן, ויכפר עליו. כי משום שמתחילה השליך אותם לחוץ, כי התנזר מהם, כיון שעתה בא אליהם, צריך להתחבר עם תקונים של כפרה, ויקבלו אותו. וזה הוא סוד הדבר.

פסקה קל

ואי תימא שמשון וכו': ואם תאמר, שמשון שהיה נזיר אלקים, למה נענש. ומשיב, אלא יפה היה הדבר, כלומר שהיה ראוי לעונש, משום שבעל בת אל נכר, דהיינו דלילה, והיה לו להתחבר בשלו, במה שראוי לו. והוא שהיה קדוש, ערב קדושה ההיא בבת אל נכר, ועזב מקומו הראוי לקדושה ההיא, וע"כ נענש.

פסקה קלא

ואית מאן דאמר וכו': ויש מי שאומר, שאין לו חלק בעולם ההוא. מהו הטעם. הוא, משום שאמר תמות נפשי עם פלשתים, ומסר חלקו עם חלק הפלשתים, שימות נפשו עמהם בעולם ההוא. כך היו מכריזים על הנזיר. לך לך אומרים לנזיר. סבב סבב, אל הכרם לא תקרב. וכבר העמידו החברים.

פסקה קלב

ליואי מה כתיב וכו': לוים מה כתוב בהם. וכה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת, והעבירו תער על כל בשרם. כיון שהעבירו השער, ועשו כל כך, אז נקראים הלוים טהור, ולא קדוש. אבל הנזיר הזה כיון שנפרש מצד הזה, דשמאל, נקרא קדוש ולא טהור (כמ"ש זה לעיל תזריע אות קכ"א בהסולם ע"ש) משום זה כתוב, כל ימי נדר נזרו וגו' אשר יזיר להי' **קדוש** יהיה וגו'.

פסקה קלג

גדל פרע שער ראשו: הוא משום שכתוב, ושער ראשה כעמר נקא. שבזה היא דומה לאפן של מעלה. שהשערות שלו מושכים חסדים כמו למעלה, ואין בהם דין, להיותו

כולו ימין. א"ר יהודה בר רב, בשערות ממש ניכר שהוא קדוש, שכתוב על הקב"ה קוצותיו תלתלים.

פסקה קלד

תאני ר' שמעון וכו': תנא ר"ש, אם היו יודעים בני אדם מה שאומרים בשערות אלו ובסודות שלהם, כמו שהוא למעלה בסוד הסודות, היו נודעים לרבונם בחכמה עליונה. עד כאן סודות התורה, מכאן ולהלאה סתרי תורה. סחרה ואתננה קדש לה'.

פסקה קלה

דבר אל אהרן: רבי יצחק פתח ואמר, וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים. כמה גדולה היראה לפני הקב"ה, שבכלל היראה ענוה, ובכלל ענוה חסידות. נמצא שכל מי שיש בו יראת חטא ישנו בכולן. ומי שאינו ירא שמים אין בו לא ענוה ולא חסידות.

פסקה קלו

תאנא מי שיצא וכו': למדנו, מי שיצא מן היראה, ונתלבש בענוה, ענוה יותר טוב, והוא נכלל בכולן, ז"ש עקב ענוה יראת ה'. כל מי שיש בו יראת שמים זוכה לענוה, כל מי שיש בו ענוה זוכה לחסידות, וכל מי שיש בו יראת שמים זוכה לכולן, לענוה, שכתוב, עקב ענוה יראת ה'. לחסידות, שכתוב, וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו.

פסקה קלז

תאנא כל אדם וכו': למדנו כל אדם שיש בו חסידות, נקרא מלאך ה' צבאות. ז"ש, כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא. מפני מה זכה כהן להקרא מלאך ה' צבאות. א"ר יהודה, מה מלאך ה' צבאות כהן למעלה בשמים, אף הכהן, מלאך ה' צבאות למטה.

פסקה קלח

ומאן הוא מלאך וכו': ומי הוא מלאך ה' צבאות למעלה, זה הוא מיכאל השר הגדול, הבא מחסד שלמעלה, והוא כהן גדול של מעלה. כביכול, כהן גדול שלמטה נקרא מלאך ה' צבאות, משום שבא מצד החסד. מהו חסד. רחמים בתוך רחמים. ומשום זה לא נמצא כהן מצד הדין. מהו הטעם שזכה הכהן לחסד. משום היראה. ז"ש, וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו.

פסקה קלט

עולם ועולם מהו וכו': שואל, מה זה שאומר ב' פעמים עולם. דהיינו מעולם ועד עולם. א"ר יצחק, הוא כמו שנתתקן באדרא קדישא, עולם, הוא אחד, ועד עולם, הוא שני.

שהם שני עולמות ז"א ומלכות (ועיי לעיל ויחי אות תת"י). א"ר חייא אי הכי מן העולם ועד העולם היה צריך לומר, עם ה' הידיעה. אמר לו ב' עולמות הם וחזרו לעולם אחד. כלומר שמתיחדים זב"ז. וע"כ אינו אומר בכל אחד ה' הידיעה. א"ר אלעזר לר' יצחק, עד מתי תסתום דבריך. מן העולם ועד העולם פירושו, הכלל של סוד העליון, דהיינו אדם שלמעלה שהוא ז"א, ואדם שלמטה, שהוא מלכות. והיינו שכתוב עולם ועולם. וכתוב, ימי עולם. וכתוב שנות עולם, וכבר העמידוהו באדרא קדישא עליונה, (באות קס"ב) שהם נאמרים בז"א שנקרא עולם.

פסקה קמ

על יראיו: היינו מה שאומר, וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו. הוא להורות, שכל מי שהוא ירא חטא נקרא אדם. ששורים עליו ב' עולמות הנקראים אדם, מתי הוא. א"ר אלעזר אם יש בו יראה, ענוה, וחסידות, כי היראה היא כלל הכל.

פסקה קמא

א"ר יהודה וכו': ארי"י, והרי למדנו, אדם הוא כלל של זכר ונקבה. אמר לו, ודאי כך הוא, שהוא בכלל אדם, כי מי שנתחבר דכר ונוקבא נקרא אדם, ואז הוא ירא שמים. ולא עוד אלא ששורה בו ענוה. ולא עוד אלא ששורה בו חסד. ומי שלא נמצא דכר ונוקבא, אין בו, לא יראה, ולא ענוה, ולא חסידות. ומשום זה נקרא אדם כלל הכל. וכיון שנקרא אדם, שורה בו חסד. שכתוב, אמרתי עולם חסד יבנה וגו', והעולם אינו יכול להבנות, אם לא נמצא דכר ונוקבא.

פסקה קמב

וכתיב וחסד ה' וגו': וכתוב, וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו. כי יראיו, הם כלל אדם. דהיינו דכר ונוקבא, שאל"כ אין בו יראה. פירוש אחר **וחסד ה' מעולם ועד עולם**. אלו הם הכהנים הבאים מצד החסד. והם נוחלים נחלה זו הבאה מעולם העליון שהוא ז"א, לעולם התחתון, שהוא מלכות. **על יראיו**, הם הכהנים שלמטה, הכוללים דכר ונוקבא, שכתוב, וכפר בעדו ובעד ביתו. שהוא הנוקבא. כדי להכלל בסוד אדם. שהוא דכר ונוקבא. וצדקתו לבני בנים. היינו משום שזכה לבני בנים. ארי"י, אם כן מהו וצדקתו, חסדו היה צריך לומר. שהרי ע"י החסד זכה לבני בנים.

פסקה קמג

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א היינו הסוד שלמדנו, **בזאת**, שהיא המלכות. כי מאיש לקחה **זאת**. וכתוב **לזאת** יקרא אשה **וזאת** נכללת באיש שהוא ז"א, שהוא חסד, **וזאת** היא נוקבא, **חסד** הוא דכר. ומשום זה הדכר הבא מצד הלבן הזה, שהוא חסד, נקרא חסד.

וזאת נקראת **צדק** כי באה מצד האדום, שהוא שמאל ודין, ומשום זה נקראת אשה, שהוא לשון אש ודין. והיינו שכתוב, וצדקתו לבני בנים ולא כתוב וחסדו, מהו **וצדקתו**. היינו צדקתו דחסד, בת זוגו, שנתבשמו זה בזה. ומשום שצדקתו כוללת גם הדכר, שהוא חסד, ע"כ כתוב וצדקתו. ומשום זה למדנו כל כהן שאין לו בת זוג אסור בעבודה, שכתוב, וכפר בעדו ובעד ביתו.

פסקה קמד

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, ע"כ הכהן אסור בעבודה כשאין לו אשה, משום שאין השכינה שורה במי שלא נשא אשה, והכהנים צריכים יותר מכל שאר העם שתשרה בהם השכינה. וכיון שהשכינה שורה בהם, שורה בהם חסד, ונקראים חסידים, וצריכים לברך את העם, ז"ש וחסידיך יברכוכה. וכתוב, תומיך ואוריך לאיש חסידיך. ומשום שהכהן נקרא חסיד, הוא צריך לברך. ומשום זה כתוב דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו. מהו הטעם. משום שנקראים חסידים, וכתוב וחסידיך יברכוכה.

פסקה קמה

כה תברכו וגו': כה תברכו את בני ישראל אמור להם. **כה** תברכו, היינו בלשון הקודש. **כה** תברכו היינו ביראה. **כה** תברכו היינו בענוה. כי המלכות נקראת **כה**, שבה הקדושה והיראה והענוה. אמר ר' אבא, כה תברכו, למדנו צדק זה, שהוא המלכות, נקרא **כה**, כי כל הדינין באים מן **כה** כי כה, הוא מלשון כהה, דהיינו בזמן שהמלכות בבחינת שמאל שאז היא כהה ואינה מאירה, וכל הדינים נמשכים ממנה, והיינו דא"ר אלעזר, מהו מכה רבה. כלומר מכה מן כה. וכתוב, והנה לא שמעת עד **כה**. והיינו כמו שמאיים משה, בהשם כה. וע"ד שכתוב, **בזאת** תדע כי אני ה'. שהיה מאיים בהשם זאת. והכל אחד. כי המלכות נקראת כה ונקראת זאת. וכתוב, ולא שת לבו גם **לזאת**, שהיא מוכנת להחריב ארצו.

פסקה קמו

ומהאי כה מתערין וכו': ומן **כה** ההוא, שהיא המלכות, מתעוררים דינים וכשנתחבר עמה חסד, נתבשמה. ומשום זה נמסר זה לכהן הבא מחסד, כדי שתתברך ותתבשם אותה **כה**, ז"ש **כה תברכו**, כלומר אע"פ ש **כה** זו נמצאת בדינים תבשמו אותה ותברכו אותה, שכתוב, כה תברכו את בני ישראל, שפירושו, תברכו בחסד הזה אל **כה**, ותבשמו אותה בשביל בני ישראל, שלא ימצאו בה דינים.

פסקה קמז

הה"ד כה תברכו וכו': ז"ש כה תברכו את בני ישראל אמור להם. אמרו לא כתוב, אלא אמור. בא להוציא, אשר משרבו הפריצים אין מפרסמין דבר. כי לא נצטוו לפרסם השם **כה**, זה משמע משכתוב, אמור להם אמור סתם, ולא אמרו להם. פירוש אחר, אמור, כיון שכתוב כה תברכו למה לא כתוב תאמרו להם אלא תני ר' יהודה, **אמור להם** זכו הוא **להם**, שהברכות מגיעות לישראל. לא זכו הוא **אמור** סתם.

פסקה קמח

ר' יצחק פתח וכו': ר"פ, וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה וגו'. שואל, וראיתי אני לבדי, הרי למדנו שהם היו נביאים והוא לא היה נביא, ומי הם. חגי זכריה ומלאכי. א"כ נעשה קדש חול. והרי כתוב לא ראו ולמה יראו. ובדניאל כתוב, וראיתי אני ולא היה מתירא והוא אינו נביא. הרי חול קדש. כלומר מי שאינו נביא קדוש יותר מנביא.

פסקה קמט

אלא הכי תאנא וכו': אלא כך למדנו, כתוב, אם תחנה עלי מחנה לא ייירא לבי אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח. ב **זאת** היינו זו שאמרנו, שהיא מלכות. **זאת** היתה גורלו וחלקו להתחזק ולעשות נקמות. ותאנא עשה הקב"ה את דוד מרכבה קדושה עם האבות, וקבל כתרים עליונים קדושים דכל שהנחילו לו האבות. ולמדנו מלכות ירש דוד, ולבניו אחריו. ובמקום מלכות העליונה נתחזק, וירשו הוא ובניו מלכות הזו אשר לא זזה מממשלתם לדורי דורות.

פסקה קנ

ותאנא בשעתא וכו': ולמדנו בשעה שספירה זו מלכות נתעוררה לבניו של דוד אין מי שיקום לפניהם. וז"ש, וראיתי אני דניאל לבדי את המראה, שהיא המלכות הנקראת מראה, משום שהיה מבניו של דוד, שכתוב, ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה וגו'. ע"כ הוא ראה ושמח בה, שהיא מצד נחלת חלקו וגורלו של אביו, דוד. ומשום שהיתה שלו, הוא סבל אותה, ולא היה מתירא, והאחרים לא יכלו לסבול, והיו מתיראים. ואע"פ שלא ראו מזלם ראו. דאמר ר' שמעון, בשעה ש **כה** זו מתעוררת בדיניה, אין בני העולם יכולים לקום מפניה.

פסקה קנא
ובשעתא דפרסין כהני וכו': אלא בשעה שהכהנים פורשים ידיהם הבאות מחסד, מתעורר חסד שלמעלה ומתחבר בכה הזו, ומתבסמת ומתברכת בפנים מאירות לבני ישראל, והדינים סרים מהם, ז"ש, כה תברכו את בני ישראל, ולא לשאר העמים.

פסקה קנב
בגין כך כהן וכו': ומשום זה כהן מברך, ולא אחר, כהן, כדי שתתעורר על ידו הספירה שלו חסד, כי הוא נקרא חסיד, שכתוב, לאיש חסידך, והוא בא מצד החסד. וכתוב, וחסידיך יברכוכה, אל תקרא יברכוכה אלא יברכו כה. **כה** תברכו היינו בשם המפורש. **כה** תברכו, בלשון הקדש.

פסקה קנג
תאנא אמר ר' יהודה וכו': למדנו, אמר ר"י, בשעה שהכהן שלמטה קם ופורש ידיו, כל הספירות הקדושות שלמעלה מתעוררות ומתתקנות להתברך, ומאירים מעומק הבאר שהוא בינה, שנמשך להן מעומק ההוא היוצא תמיד, ולא נפסקו הברכות הנובעות ונעשות מבועים לכל העולמות. המתברכים ונשקים מכולם.

פסקה קנד
ותאנא בהאי זמנא וכו': ולמדנו בזמן ההוא, שהכהנים נושאים ידיהם, לחש ושתיקה נעשו בכל העולמות. בדומה למלך שרצה להזדווג עם המלכה ורצה לבא אליה בחשאי. וכל המשמשים מתעוררים בזמן ההוא ומתלחשים, הרי המלך בא להזדווג עם המלכה. מי היא המלכה. זו היא כנסת ישראל. מי היא כנסת ישראל. כנסת ישראל סתם. שהיא המלכות.

פסקה קנה
תאנא אמר ר' יצחק וכו': למדנו ארי"י, הכהן צריך לשאת יד ימין על השמאל, שכתוב, וישא אהרן את **ידו** אל העם ויברכם. ידו כתוב, ולא ידיו. שהוא משום שבח יד ימין על השמאל. אמר רבי אלעזר, סוד הוא משום שכתוב, והוא ימשול בך. אשר הדכר שהוא ימין, ימשול על הנוקבא, שהוא שמאל.

פסקה קנו
תאנא כהן דבעי וכו': למדנו כהן הרוצה לישא את כפיו, צריך שיתוסף קדושה על קדושתו, דהיינו שצריך לקדש ידיו על יד הקדוש. ומי הוא יד קדוש. זה הוא הלוי, שהכהן צריך ליטול קדושת המים מידיו. שכתיב, וקדשת את הלוים. הרי שהם קדושים. וכתוב בהם בלוים, וגם את אחיך מטה לוי שבט אביך וגו'. שהם בכלל שבט אביך. מכאן שכל

כהן שנושא כפיו צריך להתקדש על ידי קדוש, שיתוסף קדושה על קדושתו. וע"כ לא יטול קדושת המים מאדם אחר שאינו קדוש.

פסקה קנז

ובצניעותא דספרא תאנא וכו': ולמדנו בספרא דצניעותא, הלוי, שהכהן מתקדש על ידיו, צריך הוא להתקדש תחלה. שואל, למה לוי, ויתקדש על ידי כהן אחר. ומשיב, כהן אחר אין צריך לקדש כהן חברו, כי הוא יכול להיות כהן שאינו שלם, שאסור בעבודה, וכהן השלם אינו צריך שיופגם ע"י הפגום שאינו שלם. אבל לוי שהוא שלם, וראוי לעלות בדוכן לעבוד עבודת אהל מועד, הרי הוא שלם, וזה נקרא קדוש, שכתוב, וקדשת את הלוים. א"ר תנחום אף נקרא טהור, שכתוב וטהרת אותם. ומשום זה צריך הכהן להוסיף קדושה על קדושתו. שיהיה נכלל גם מלוי. כי בחינת הטהרה רק בלוי היא (כנ"ל תזריע אות קכ"ג).

פסקה קנח

תאנא כהנא דפריס וכו': למדנו, כהן הנושא את כפיו, צריך שלא יתחברו אצבעותיו זו בזו, כדי שיתברכו ספירות הקדושות כל אחת בפני עצמה כמו שראוי לה. משום שהשם הקדוש צריך להתפרש באותיות רשומות שלא לערב זו בזו. ויכוון באלו הדברים.

פסקה קנט

א"ר יצחק וכו': אר"י, רצה הקב"ה שיתברכו העליונים כדי שיתברכו התחתונים. כי אחר שספירות העליונות מתמלאות משפע הברכות הן מברכות את התחתונים. ויתברכו העליונים שהם קדושים בקדושה עליונה, על ידי התחתונים שהם קדושים בקדושה עליונה, והם קדושים מכל הקדושים שלמטה. דהיינו הכהנים. שכתוב, וחסידיך יברכוכה.

פסקה קס

א"ר יהודה כל וכו': אר"י, כל כהן שאינו יודע סוד הזה, ולמי הוא מברך, ומה היא הברכה שמברך אין הברכה שלו ברכה. והיינו שכתוב, כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. מהו דעת. הוא דעת סתם. דהיינו ספירת הדעת המיחדת חו"ב. ותורה יבקשו מפיהו, העליונים יבקשו מפיהו. ומה יבקשו מפיהו. תורה. דהיינו תורה סתם. שהוא ז"א, שיבקשו מפיהו, לדעת איך מתיחדת התורה שלמעלה הנקראת תורה סתם. שלמדנו, תורה שבכתב ותורה שבעל פה הם בכתרים העליונים הנקראים כך. דהיינו בז"א הנקרא תורה שבכתב, ובמלכות הנקראת תורה שבעל פה. מהו הטעם, שיודע כל

כך. מסיים הכתוב, כי מלאך ה' צבאות הוא. ולמדנו שהכהן צריך לכוון באלו הדברים שלמעלה ליחד השם הקדוש כמו שצריך.

פסקה קסא

אמר ר"ש תאנא וכו': אר"ש, למדנו בספרא דצניעותא. השם הקדוש מגולה ומכוסה. המגולה כתוב ביוד הא ואו הא. המכוסה כתוב באותיות אחרות. ואותו שנתכסה הוא נסתר מכל. אר"י, ואפילו אותו שנתגלה מכוסה באותיות אחרות, משום אותו הנסתר מכל נסתר שבפנים.

פירוש. השם המגולה הוא ז"א, והנסתר הוא א"א. וז"ש, **דאתגלייא כתיב ביוד הא ואו הא**, דהיינו ז"א, **ודאתכסיא כתיב באתוון אחרנין**. דהיינו אהיה, שהוא שם הכתר. וא"א הוא מלובש בפנימיות ז"א. וז"ש, **ואפילו ההוא דאתגלייא אתכסייא באתוון אחרן**, דהיינו בשם אדנ"י, שהוא המלכות. **בגין ההוא טמירא דטמירין בגו**. משום שא"א מלובש בפנימיות ז"א, ע"כ גם ז"א מכוסה. ואינו נגלה רק אדנ"י לבדה.

פסקה קסב

דהא הכא בעי וכו': כי כאן צריך הכהן לצרף השם הקדוש ולהוריד רחמים, שכולם כלולים בדבור של כ"ב אותיות כתרי הרחמים. שה"ס השם של כ"ב אותיות, אנקתם וכו', המובא בברכת כהנים. ובאותיות אלו של שם הזה סתומים כ"ב מדות הרחמים, שהם י"ג תקוני דיקנא דעתיקא הסתום והגנוז מכל (כנ"ל באדרא רבא אות ע"ב) וט' תקוני דיקנא שנגלו מז"א (כנ"ל באד"ר אות רמ"ז) ט' וי"ג הם כ"ב. ומתחברים כל כ"ב מדות הרחמים בצרוף שם אחד שהיה הכהן מכוון, כשנושא את ידיו, בכ"ב אותיות חקוקות. דהיינו בשם כ"ב, אנקת"ם וכו'.

פסקה קסג

ותאנא כד הוה וכו': ולמדנו, כשהיה צניעות בעולם, היה מתגלה שם הזה, של כ"ב אותיות, לכל. וכשנתרבה החוצפה בעולם, נסתם באותיותיו. שבעת שהשם היה מגולה, היה הכהן מכוין, והשם מתפרש ומתגלה. במה היה מכוין. היה מכוין בסתום הנסתר והגנוז, והשם מתגלה ומתפרש. משנתרבה החוצפה בעולם, נסתם הכל באותיות רשומות, דהיינו בכ"ב אותיות.

פסקה קסד

ות"ח דכל הני וכו': ובוא וראה, שכל אלו כ"ב מדות הרחמים אמרם משה בב' פעמים. בפעם הא' אמר, י"ג מדות של עתיק דעתיקין הסתום מכל, שהוא א"א. להורידם למקום שהדין נמצא, שהוא ז"א, להכניע הדינים. שה"ס י"ג מדות הרחמים שאמר בפרשת כי

תשא: אל רחום וחנון וגו'. ופעם שניה אמר ט' מדות הרחמים הכלולים בז"א, ומאירים מעתיקא סתימאה דכלא. והיינו האמורות בפרשת שלח: ארך אפים ורב חסד וגו'. (כנ"ל באדרא רבא אות צ"ח) וכולם כולל הכהן כשנושא ידיו לברך העם, ונמצא שכל העולמות מתברכים בצד הרחמים הנמשכים מעתיקא הגנוז הסתום מכל. וכל אלו כ"ב אותיות, שבשם היוצא מברכת כהנים, אנקת"ם וכו', הן מדות סתומות. שהם כ"ב מדות הרחמים כנ"ל.

פסקה קסה

יברכך ה' וישמרך: בג' מלות, יברכך הויה וישמרך, יש ט"ו אותיות, שאלו ג' פסוקים שבברכת כהנים, וג' שמות, שבכל פסוק, שם הויה אחד, שהם שתים עשרה אותיות, כי בכל שם ד' אותיות, ג"פ ד' הן י"ב. ועם ג' פסוקים הם ט"ו. שהם כלולים כנגדם בט"ו אותיות דיברכך הויה וישמרך. ובכל זה נתכוון הכהן. וכל העליונים והתחתונים מתבשמים בכ"ב אותיות, דהיינו בהשם כ"ב, הסתומות באלו ג' פסוקים דברכת כהנים, שהם כנגד כ"ב מדות הרחמים הכוללות הכל. ומשום זה כתוב אמור להם ולא אמרו להם, כמו שהעמדנו (באות קמ"ז) **אמור**, היינו שצריך לכוון בכל אלו סודות הסתומים הנ"ל, בכל אלו המדרגות. **אמור**, היינו בדברים הסתומים של מעלה. **אמור**, הוא בחשבון רמ"ח אברים שבאדם חסר אחד. שסודם נתבאר לעיל (באד"ר אות ש"ט) מה הטעם חסר אחד. משום שבאחד העליון שהוא א"א, תלוים כל רמ"ח, וכולם מתברכים בברכה הזו בג' פסוקים אלו, כמו שאמרנו. להם. שכתוב אמור **להם**. היינו לכלול בברכה ההיא העליונים והתחתונים.

פסקה קסו

תאנא א"ר יוסי וכו': למדנו ארי"י, יום אחד ישבתי לפני ר' אלעזר ב"ר שמעון, שאלתי אותו, אמרתי, רבי מה ראה דוד שאמר אדם ובהמה תושיע ה'. אדם, יפה הוא, אבל בהמה למה. אמר לי יפה שאלת, הכל הוא בחשבון הישועה, אם זכו נושעים כאדם, אם לא זכו נושעים כבהמה.

פסקה קסז

אמינא רבי רזא וכו': אמרתי, רבי, הסוד של הדבר אני רוצה לדעת. אמר לו הכל אמור, הן הסוד והן הפשט, ובוא וראה, הקב"ה קרא לישראל אדם, כעין של מעלה, שהוא ז"א. וקרא אותם בהמה. והכל בפסוק אחד, שכתוב ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם וגו'. ואתן צאני צאן מרעיתי, הרי שקרא אותם בהמה. אדם אתם, הרי שקרא אותם אדם. כי ישראל נקראים אדם ובהמה, ומשום זה אדם ובהמה תושיע ה'. ועוד, סוד הדבר,

זכו נקראים אדם כעין של מעלה. לא זכו נקראים בהמה. וכולם מתברכים בשעה אחת אדם שלמעלה שה"ס ז"א, הנק' הויה במילוי אלפין שבגי' אדם. ובהמה שלמטה, שה"ס המלכות הנק' הויה במילוי ההין, שהוא בגי' בהמה. וכל שכן שהכל יש בישראל, שגם בישראל יש ב' מדרגות אדם ובהמה, דהיינו אותם הנשמות הנמשכות מז"א ואותם הנשמות הנמשכות ממלכות. וז"ש אדם ובהמה תושיע ה'.

פסקה קסח

ות"ח לית ברכתא וכו': ובוא וראה אין ברכה נמצאת למטה, עד שתהיה נמצאת למעלה תחלה, וכשנמצאת למעלה, היא נמצאת גם כן למטה. והכל תלוי כך למעלה, הן לטוב והן לרע. לטוב, שכתוב, אענה את השמים והם יענו את הארץ. לרע, שכתוב, יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה.

פסקה קסט

א"ר יהודה בג"כ וכו': ארי"י, משום זה כתוב, אמור **להם** סתם, שמורה, שיתברכו העליונים והתחתונים כולם יחד. שכתוב, כה תברכו בתחלה, ואח"כ, את בני ישראל אמור להם סתם, שלא כתוב אמור לישראל, והיינו שיתברכו כולם יחד, העליונים והתחתונים: יברכך ה'. הוא למעלה, וישמרך, הוא למטה, יאר ה' פניו, הוא למעלה. ויחנך הוא למטה. ישא ה' פניו, הוא למעלה. וישם לך שלום הוא למטה.

פסקה קע

ר' אבא אמר וכו': רא"א, כולם יחד מתברכים בכ"ב אותיות חקוקות של השם הקדוש הנכלל וסתום כאן, בברכת כהנים, בהשם כ"ב אותיות מתברכים הכל. והם רחמים בתוך רחמים, שלא נמצא בהם דין. שואל, ולא, והרי כתוב, ישא ה' פניו אליך, וישא הוא דין, אמר ר' אבא, **ישא** פירושו, יסלק ויעביר כדי שלא יהיה נמצא דין כלל.

פסקה קעא

תאנא א"ר יוסי וכו': למדנו ארי"י, בשעה שהכהן נושא ידיו אסור לעם להסתכל בו, משום שהשכינה שורה בידיו. א"ר יצחק, א"כ, כיון שאינם רואים, מה זה מזיק להם. כי כתוב, כי לא יראני האדם וחי. שבחייהם אינם רואים רק במיתתם רואים. אמר לו משום שהשם הקדוש רמוז באצבעות ידיהם, וצריך האדם ליראה, ואע"פ שאינם רואים השכינה, אינם צריכים להסתכל בידיהם של הכהנים, כדי שהעם לא יהיו מחוצפים כלפי השכינה.

פסקה קעב

תאנא בההיא שעתא וכו': למדנו בשעה ההיא שהכהן נושא כפיו צריך העם לשבת ביראה באימה, ולדעת שבשעה ההיא נמצא עת רצון בכל העולמות, והעליונים והתחתונים מתברכים, ואין דין בכולם. והיא השעה שנגלה הסתום עתיק דעתיקין בז"א, ונמצא שלום בכל העולמות.

פסקה קעג

[א] **אמר רבי שמעון** וכו': אר"ש, בג' פסוקים אלו בתחילתם, יש יוד יוד יוד, דהיינו **י'** דיברכך, **י'** דיאר, **י'** דישא. כולן באות להראות האמונה השלמה, ושיתברך מעתיקא, שה"ס **י'** דהויה, מי שצריך להתברך. **י' י' י'** ג' פעמים, הן, שיתברך ז"א מעתיק מכל, וג' יודין הם כנגד ג' קוין. כי יברכך הוא קו ימין, יאר הוא קו שמאל, ישא הוא קו האמצעי. ומשום זה, **יברכך ה'**, הוא למעלה, לז"א שיקבל מעתיקא, **וישמרך**, הוא למטה. לישראל. וכן כולם (כנ"ל אות קס"ט).

[ב] **ותנא תנא קמיה** וכו': ולמד תנא לפני ר' שמעון, כל מי שמצטער בחלומו, יבא בשעה שהכהנים פורשים ידיהם, ויאמר, רבונו של עולם, אני שלך וחלומותי שלך וכו'. למה. משום שבאותה שעה נמצאים רחמים בכל העולמות, ומי שיתפלל תפלתו על צערו, מתהפך לו הדין לרחמים.

פסקה קעד

פקודא דא לברכא וכו': מצוה זו, שיברך הכהן את העם בכל יום בזקיפת האצבעות, ולברך ברכה בכל יום שתמצאנה הברכות למעלה ולמטה. כי האצבעות נמצאות בסוד העליון, חמש תוך חמש, חמש של ימין וחמש של שמאל, החמש של ימין יש להם חשיבות יתרה על אלו שבשמאל, משום שהימין חשוב יותר מן השמאל, וע"כ בברכה שהכהן מברך את העם, צריך להגביה הימין על השמאל. ולעיין בברכות בעין טוב.

פסקה קעה

וכד פריש ידוי וכו': וכשהכהן פורש ידיו, השכינה שורה על אלו אצבעות, כי הקב"ה מסכים עם הכהן בברכות אלו, וישראל מתברכים מב' צדדים, ממעלה וממטה, ממעלה, הוא מהשכינה השורה על האצבעות, ומלמטה, הוא מהכהן שמברך.

פסקה קעו

ת"ח מלין דקא וכו': בוא וראה, הדברים שעושים למטה מעוררים דברים כנגדם למעלה. כעין זה בפרישת האצבעות של הכהן למטה, מתעוררת השכינה לבא ולשרות עליהן. וכן כמה דברים הם בעולם שמעוררים דברים למעלה, כי בהתעוררות שלמטה, מתעורר כח

אחר למעלה. וכבר העמדנו בכמה מקומות. וזהו הטעם של נטילת לולב, וזהו הטעם של תקיעת שופר. וכמו שהם בענין זה עשר אצבעות, כן מתעוררת השכינה לשרות עליהן, ומתעוררות עשר מדרגות אחרות למעלה, שהן ע"ס דז"א, להאיר, והכל בשעה אחת.

פסקה קעז

וע"ד אסיר ליה וכו': וע"כ אסור לו לאדם לזקוף אצבעותיו בזקיפה בחנם, אלא בתפלה, ובברכות, ובשמו של הקב"ה. וכבר העמדנו, שזקיפת אצבעות היא התעוררות השם הקדוש, וסוד האמונה. זקיפת האצבעות ממנים בזקיפתם עשרה שליטים. משום שהאצבעות רומזות על גילוי חכמה (כנ"ל בראשית א' דף ק"כ ד"ה אצבען ע"ש) וכתוב, החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים (קהלת ז'). כמו שהעמדנו. והכהן צריך לברך בעין טובה בהסכמת השכינה, כמו שלמדנו.

פסקה קעח

בההיא שעתא דברכתא וכו': בשעה ההיא שברכה זו יוצאת מפיו של הכהן, אלו ששים אותיות הנמצאות בברכת כהנים, יוצאות ומעופפות ברקיע, וממנים ששים שרים על כל אות ואות, וכולם מודים על כל אלו הברכות. מהו הטעם, שיש ששים אותיות בברכות אלו. הוא משום שישראל הם ששים רבוא, ובסוד ששים רבוא הם נמצאים תמיד בעולם, וכל אחת ואחת שבאותיות שבברכות, היא רבוא אחד. וע"כ הן כנגד ששים רבוא שבישראל.

פסקה קעט

שמא קדישא דנפקא וכו': השם הקדוש היוצא מברכת כהנים עולה למעלה עד כסא ההוא שלמעלה, שהוא בינה. והכל, שכינה העליונה שהיא בינה, ושכינה תחתונה, שהיא מלכות, מודים ומסכימים עם הכהן בברכות האלו, וכל אלו ששים ממונים שעל כל אות ואות כנ"ל בדבור הסמוך, מתברכים. וע"כ כתוב, ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. ואז הקב"ה מברך את ישראל.

פסקה קפ

פקודא בתר דא וכו': מצוה שלאחר זה היא ברכת כהנים. יברכך ה', יאר ה', ישא ה', המקור מג' שמות אלו הוא יוד הי ואו הי. **קדושה** אהיה אהיה אהיה, שממקור שלו, יוד הא ואו הא. הקשר של שניהם **היחוד** של שניהם, הוא אדני, שבו **א"י**. ורמוזים **א"י** רביעי, משני שמות המפורשים בהם. (דרמיזין איהדונה"י, אינו מן הזהר, אלא גליון שהכניסוהו בפנים).

פירוש. מבאר כאן השם יב"ק, שהוא ר"ת **יחוד ברכה קדושה**, שסודם ג' שמות, אהי"ה הוי"ה אדנ"י, שבגי' יב"ק. ומפרש תחלה **הברכה** שה"ס ברכת כהנים, וז"ש, **יברכך ה' יאר ה' ישא ה'**, **מקורא דתלת שמהן אלין יוד הי ואו הי**. דהיינו שברכה הוא הויה, והם ג' שמות הויה שבברכת כהנים, שהם כנגד ג' קוין, שה"ס ג' יודין שבהויה במילוי ס"ג, יוד הי' ואו הי'. דהיינו שג' יודין דס"ג, הם ר"ת דג' הויות אלו. ועתה מפרש **קדושה**, **וז"ש**, **קדושה**, **אהיה אהיה אהיה**, **דממקורא דיליה**, **יוד הא ואו הא**. שקדושה ה"ס אהיה, והם ג' אהיה, כנגד ג' קוין וה"ס ג' אלפין שבהויה במילוי מ"ה, כזה יוד ה **א** ו **א** ו ה **א**. כי ג' אלפין אלו הם ר"ת של ג' אהי"ה. ועתה מפרש **יחוד**, וז"ש, **קשורא דתרויהו יחוד דתרויהו אדני**, שהיחוד של אלו ב' שמות הויה אהיה שבקדושה ובברכה, הוא בסוד השם אדנ"י, **דביה א"י**, שע"כ נמצאים בו ראשי התיבות של ב' שמות אהיה הויה, שהם **א**' דאהיה, **י**' דהויה, שזה רומז שב' שמות אהיה הויה, מתיחדים ב **א"י** ד **א** דנ **י**. וכיון שיש ג' אהיות וג' הויות כנגד ג' קוין, שה"ס ג' יודין שבהויה דס"ג וג' אלפין שבהויה דמ"ה, נמצא שלאחר יחודם זה בזה הם ג' פעמים **א"י** כי בכל קו יש **א"י** כנגד ראשי תיבות הויה אהיה, ו **א"י** שבאדני, שה"ס מלכות, הם מקבלים מג' א"י שבג' קוין אלו. וז"ש, **ורמיזין א"י רביעאה**, **מתרי שמהן מפרשן דרשימין בהון**, אשר **א"י** דאדני הוא **א"י** רביעי הנעשה מיחוד ב' שמות אהיה הויה. שהוא מקבל מג' **א"י** שבג' קוין כנ"ל. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה קפא

ושמו את שמי: שואל, מהו ושמו את שמי. א"ר יהודה, שפירושו יתקנו. כמ"ש ושמו אותם איש איש על עבודתו ואל משאו. דהיינו שהנהנים יתקנו בברכתם, הספירות של ימין לימין, והספירות של שמאל לשמאל, כראוי. שצריך שלא יטעו בהן, ויתקנו הכל, כדי שיתברכו העליונים והתחתונים. פירוש, שג' פסוקים ה"ס ג' קוין, וצריך שיכוין הכהן ביברכך וגו' לימין. וביאר וגו', לשמאל. ובישא וגו' לאמצע.

פסקה קפב

ואי יעבדון הכי וכו': ואם יעשו כן, מה כתוב, **ואני אברכם**, למי. היינו לאלו הכהנים. שכתוב, ומברכיך ברוך. וכתוב, ואברכה מברכך. אלו מברכים לעם, ואני אברך אותם המברכים. ולפיכך כתוב, **ושמו**, ולא כתוב יאמרו, או יזכרו.

פסקה קפג

תאנא כל כהן וכו': למדנו כל כהן שהעם אינם אוהבים אותו, לא ישא את כפיו. ומעשה היה בכהן אחד, שקם ונשא כפיו, ומטרם שהשלים נעשה גל של עצמות, מה הטעם.

משום שלא ברך באהבה. וקם כהן אחר ונשא ידיו וברך ותקן יום ההוא. כל כהן שהוא אינו אוהב את העם, או העם אינו אוהב אותו, לא ישא ידיו לברך את העם, שכתוב, טוב עין הוא יבורך. אל תקרי יבורך, אלא יברך.

פסקה קפד

תאנא א"ר יצחק וכו': למדנו ארי"י, בוא וראה מה כתוב באותו רשע בלעם. בשעה שמסר עצמו לברך את ישראל, היה מסתכל בעין רעה, כדי שלא תתקיים הברכה. והיה תולה דבריו בעין רעה ההוא, שכתוב, נאום בלעם בנו בעור. מהו בנו בעור. היינו מאותו שהיה שונא להם יותר מכל בני העולם. כי בעור הוא לשון שנאה כמו עירין. ונאם הגבר שתום העין, פירושו, שסתם העין הטובה מהם, כדי שלא יתברכו ולא תתקיים הברכה.

פסקה קפה

א"ר יהודה הכי וכו': ארי"י, כך היא ודאי שנמצא פקיחת העין כדי לברך. שכתוב, פקח עיניך. כדי לברך. והברכה של רב המנונא סבא, היה אומר כך, הקב"ה יפקח עיניו עליך. וברשע ההיא כתוב שתום העין. והיינו כדי שלא יתברכו על ידו. וא"ר יצחק משום זה, הכהן המברך בעין טובה ברכתו מתקיימת, ושאינו מברך בעין טובה כתוב, אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו. כלומר, אל תרצו ממנו ברכה כלל.

פסקה קפו

אמר ר' יוסי וכו': ארי"י, בוא וראה כתוב, ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם וגו'. שואל, לשמוע אל בלעם, אל בלק היה צריך לומר, שהרי הכל עשה בלק, מהו אל בלעם. ומשיב, אלא משום שהיה סותם עיניו כדי שלא יתברכו ישראל. למדנו א"ר יוסי, אמר לו הקב"ה לבלעם, רשע, אתה סתמת עיניך כדי שלא יתברכו בני, אני אפקח עיני, וכל הדברים שתאמר אהפך אותם לברכות. ז"ש, ויהפך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך וגו'.

פסקה קפז

וע"ד כתיב טוב וגו': וע"כ כתוב, טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל. מהו מלחמו, הוא כמו שהעמדנו, שכתוב לחם אלקיו מקדשי הקדשים וגו'. משמע דקדשי הקדשים לחם אלקיו יוצא ממנו. ומשום זה כי נתן מלחמו לדל. למדנו כמה חביבים ישראל לפני הקב"ה, שהעליונים אינם מתברכים אלא בשביל ישראל.

פירוש. **טוב עין**, הוא יסוד. **דל** הוא המלכות דלית לה מגרמה ולא מידי. והבינה נקראת קדשי הקדשים. וז"ש, **משמע דקדשי הקדשים**, שהוא בינה, **לחם אלקיו נפק מניה**, יוצא ממנה השפע הנקרא לחם אלקיו. **ובג"כ כי נתן מלחמו לדל** שז"ש הכתוב, אשר

טוב עין, שהוא יסוד **נתן מלחמו**, דהיינו שפע הבינה הנקרא לחם אלקיו, נתן אל ה **דל** שהוא המלכות.

פסקה קפח

דתנינן אמר רבי יהודה וכו': שלמדנו, אר"י א"ר חייא אמר ר' יוסי, נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה, שה"ס זווג השלם של **י"ה**, עד שיכנסו ישראל בירושלים של מטה. דהיינו עד הגאולה השלמה, שנאמר בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר. כלומר כל זמן שהשכינה היא בגלות, השם שלמעלה אינו שלם. וכל זמן שכל התקונים לא נתקנו, דהיינו מטרם גמר התקון, כביכול, נשאר השם הקדוש חסר.

פירוש. כי יש ב' זווגים באו"א, זווג פנימי וזווג חצון. ונשבע ה' שלא יכנס בירושלם של מעלה, היינו בזווג פנימי די"ה, שהם או"א. אבל זווג חצוני דאו"א נוהג גם בשתא אלפי שני. ועל הזווג הפנימי אומר, **כביכול אשתאר שמא חסר**. ולא על הזווג החצוני.

פסקה קפט

רבי אבא הוה וכו': ר"א היה הולך ללוד. פגע בו ר' זירא בר רב. אמר לו הרי ראיתי פני השכינה, ומי שרואה פני השכינה צריך ללכת ולרוץ אחריה. ז"ש ונדעה נרדפה לדעת את ה'. וכתוב, והלכו עמים רבים ואמרו, לכו ונעלה אל הר ה' וגו' כי מציון תצא תורה וגו'. ואני רוצה ללכת אחריך וללמוד מאלו הדברים הטובים שאתם טועמים בכל יום מחדרו הקדוש של רשב"י.

פסקה קצ

מאי דכתיב והאמין וכו': מה שכתוב, והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. אם הפירוש הוא שהקב"ה חשבה לאברהם צדקה. או אברהם להקב"ה. ואני שמעתי שהקב"ה חשבה לאברהם. ולא נתיישב בלבי. אמר לו, כך העמדנו, ולא היה כן. בוא וראה, ויחשבה לו, ויחשוב לו לא כתוב, אלא ויחשבה, שהיא לשון נקבה, משמע, שאברהם ודאי חשב אותה להקב"ה. שלמדנו כתוב, ויוצא אותו החוצה, אמר לו הקב"ה, צא מאצטגנינות שלך, שהיה אברהם רואה באצטגנינות שלא יוליד. אין זה הדרך לדעת את שמי. אתה רואה ואני רואה. אברם אינו מוליד אבל אברהם מוליד. מכאן והלאה תשתדלו בדרך אחר לדעת שמי. כי **כה** יהיה זרעך. מהו **כה**. היא ספירה עשירית הקדושה של המלך, לדעת שמו. והיא ספירה שהדינים מתעוררים ממנה.

פסקה קצא

ותאנא כה יהיה וגו': ולמדנו, כה יהיה זרעך ממש. שהזרע שלו יהיה ממלכות ממש, ואם לא ספירת המלכות לא יהיה לו זרע. ובזה נתהפכה לו המלכות לרחמים. בשעה

ההיא שמח אברהם להסתכל ולדעת שמו ולהתדבק בו, משום שנתבשר ב **כה**, ואע"פ שדינים מתעוררים ממנה, חשבה אברהם לספירה ההיא אע"פ שהיא דין, כאלו היתה רחמים. כי זולתה לא יהיה לו בנים. ז"ש ויחשבה, לשון נקבה, מהו ויחשבה, היינו לספירה ההיא מלכות, חשבה **צדקה** שהיא רחמים כי צדק הוא דין וצדקה היא רחמים. אמר רבי יצחק **כה** ספירה אחרונה היא, דהיינו מלכות. ונקראת **צדק**, ודינין מתעוררים ממנה. ואברהם אע"פ שידע דדינים מתעוררים ממנה מן **צדק** הזה, הוא חשבה **לצדקה** שאין דינים מתעוררים ממנה, משום שהיא רחמים.

פסקה קצב

תו אמר ר' אבא וכו': עוד אמר ר"א מה שכתוב, וה' ברך את אברהם **בכל**. הוא כמו שאתה אומר, כי **כל** בשמים ובארץ. כלומר שברך את אברהם בספירת היסוד, שנקרא **כל**, שהוא המשפיע ומברך למדת המלכות, כמ"ש כי כל בשמים ובארץ. שה **כל** שהוא יסוד מקבל משמים שהוא ז"א ומשפיע לארץ שהיא המלכות. וכתוב כה תברכו, שפירושו שהכהנים יברכו את המלכות שנקראת **כה** כי בשביל ישראל מתברכת **כה** הזו על ידי הכהן, כדי שיתברכו ישראל למטה, והברכה תמצא בכל, ולעתיד לבא כתוב, יברכך ה' מציון וגו'. ברוך ה' מציון שוכן ירושלים וגו'. דהיינו שהמלכות לא תהיה צריכה שיברכו אותה תחילה, אלא הברכה תהיה מצויה בה תמיד. ציון היא פנימית המלכות וירושלים ה"ס חיצוניות המלכות.

פסקה קצג

ויהי ביום כלת משה וגו': ר' יוסי למד, שפירושו, ביום שנכנסה הכלה לחופה. שהיא השכינה, ושואל א"כ, במה נעמיד ביום כלת משה. היה מספיק שיאמר ביום כלת. ומשיב, אלא מלמד שעל ידי משה נכנסה. אמר ר' יהודה' וכי עד עתה נתעכבה השכינה ולא נכנסה למקומה, והרי כתוב, ולא יכול משה לבא אל אהל מועד וגו'. הרי שהשכינה היתה באהל מועד מטרם יום הזה. א"ר יצחק אין מוקדם ומאוחר בתורה. שהכתוב, ולא יכול משה וגו', הוא מאוחר מהכתוב שבכאן.

פסקה קצד

ויהי ביום כלת משה: היינו השכינה הנקראת כלת משה, שהיא כלת של משה ודאי. שלמדנו אמר ר"ש מה שכתוב עלית למרום שבית שבי וגו'. אלא בשעה שאמר לו הקב"ה של נעליך מעל רגליך, נזדעזע ההר. אמר המלאך מיכאל לפני הקב"ה, רבונו של עולם, תרצה לסתור בנין אדם, והרי כתוב, זכר ונקבה בראם ויברך אותם. ואין ברכה נמצאת

אלא במי שהוא זכר ונקבה, ואתה אמרת למשה להפרד מאשתו. כי של נעליך מעל רגליך, פירושו שיפרד מאשתו. שהכתוב מדבר בלשון נקיה.

פסקה קצה

א"ל הא קיים וכו': אמר לו הקב"ה, הרי קיים משה פריה ורביה, עתה אני רוצה שישא את השכינה, ובשבילו תרד השכינה לדור עמו. ז"ש עלית למרום שבית שבי. מהו שבי. הוא השכינה שנשאת עמך. לקחת מתנות באדם. באדם עם ב' שואית לא כתוב, אלא באדם עם ב' קמוצה. שיורה על האדם הידוע למעלה. שהוא ז"א. ומתנה, היא השכינה שז"א נתן לו. וביום שירדה השכינה, ביום ההוא שנשאת למשה ירדה, ז"ש כלת משה. כלת משה ממש.

פסקה קצו

וביהושע דאנפוי כאנפי וכו': וביהושע, שפניו היה כפני הלבנה כתוב, של נעלך. שלא נפרד מאשתו אלא בזמנים ידועים, לצורך הנבואה, כי השכינה לא נשאת עמו כל כך, ולא היה ראוי לה. שכתוב, ויפל יהושע על פניו ארצה. אבל כאן כלת משה ודאי. **מתנות באדם**, מתנת כתוב, בלא **ו'** שהיא סימן הרבים. כי סובב על השכינה, שהיא יחידה. אשרי חלקו של משה שאדונו רצה ביקרו על כל שאר בני העולם.

פסקה קצז

ויאמר וגו' נשיא אחד ליום: שואל מהו ליום. א"ר יהודה הם הימים שלמעלה שנתחנכו להתברך, שהם אלו י"ב גבולים, דהיינו חו"ג תו"מ שבכ"א ג' קוין, שה"ס י"ב גבולים (כנ"ל לך ח' ד"ה ומכח) המתחלקים, וכל אחד מתתקן ומתחנך בברכה על ידי אלו הנשיאים שלמטה. שכל נשיא היה מתקן יום אחד. למדנו כולם מתברכים בשביל מזבח של מעלה, שהוא בינה. ואפילו העולם התחתון, ואפילו אומות העולם מתברכים.

פסקה קצח

דתניא א"ר שמעון וכו': שלמדנו א"ר שמעון, אם לא היו מקריבים אלו י"ב הנשיאים לא היה יכול העולם לעמוד לפני י"ב נשיאי ישמעאל, שכתוב, שנים עשר נשיאים לאומותם. משהקריבו י"ב נשיאי ישראל ניטלה השליטה מכולם. משום זה, נשיא אחד ליום.

פסקה קצט

וכל מה דאקריבו וכו': וכל מה שהקריבו כעין שלמעלה הקריבו, כדי שיתברכו כולם. אילים ששים עתודים ששים, הוא כמו שכתוב ששים גבורים סביב לה. שה"ס חג"ת נה"י דז"א שמצד הגבורה, שכל אחד כולל עשר והם ששים. כף אחת עשרה זהב וגו'. היא כנגד המלכות. וכבר למדנו. אשרי חלקם של הצדיקים שהקב"ה מריק עליהם ברכות

ושומע תפלתם. ועליהם כתוב, פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם וגו'. ברוך ה' לעולם אמן ואמן ימלוך ה' לעולם אמן ואמן.

האדרא רבא

פסקה א

תניא אמר ר"ש וכו': למדנו, אר"ש לחברים, עד מתי נשב בקיום של **עמוד אחד**. דהיינו בבחינת עולם התהו, שז"ת היו בקו אחד זה למעלה מזה. ור"ש היה רוצה לגלות להם כאן ענין המדרגות של עולם התקון. שהם **בג' עמודים**, דהיינו סוד ג' קוין ימין שמאל אמצע. כתוב עת לעשות לה' הפרו תורתך. הימים מועטים ובעל החטאים, דהיינו המקטרג, דוחק. הכרוז קורא כל יום, לתשובה, וקוצרי השדה מועטים המה. דהיינו אותם שזכו בתבואת השדה העליון, שהוא המלכות שהם השגות סודות התורה. והם, ואפילו אותם שהשיגו, נמצאים בסוף הכרם. שהוא המלכות, ואינם משגיחים ואינם יודעים כראוי לאיזה מקום הם הולכים.

פסקה ב

אתכנשו חברייא לבי וכו': התאספו חברים אל מקום המושב, מלובשים במגינים, וחרבות ורמחים בידכם, שה"ס יחודים להשבית הקליפות (עי' ת"ז תכ"א דף מט.) הזדרזו בתקוניכם דהיינו שיזדרזו לעשות התקונים של ג' קוין: חב"ד, חג"ת, נה"י. בעצה בחכמה בתבונה בדעת במראה, בידים, שה"ס חג"ת וברגלים, שה"ס נה"י. המליכו עליכם את מי שברשותו חיים ומות, לגזור דברי אמת, דברים שקדושים עליונים מקשיבים להם, ושמחים לשמעם ולדעת אותם. **אדרא** פירושו מושב, מלשון אדרא דאזהרה (מדרש שה"ש על הכתוב שרך אגן הסהר) שפירושו מושב הסנהדרין המזהירים העם. כמ"ש להלאה (אות ד') ועאלו בחקלא ביני אילני ויתבו.

פסקה ג

יתיב ר"ש ובכה וכו': ישב ר' שמעון ובכה. ואמר, אוי אם אגלה, אוי אם לא אגלה. שאם לא יגלה יאבדו חידושי התורה, ואם יגלה, אולי ישמע מי שאינו ראוי לסודות התורה. החברים שהיו שם שתקו. קם ר' אבא ואמר לו. אם טוב לפני אדוני לגלות, הרי כתוב, סוד ה' ליראיו. והרי חברים אלו יראי הקב"ה הם, וכבר נכנסו באדרא דבי משכנא. (לעיל משפטים אות תק"כ) למדנו, שמהם נכנסו באדרא רבא זו ומהם יצאו, אבל לא כולם. כי ג' חברים נפטרו (כמ"ש להלאה אות שנ"ג).

פסקה ד

תאנא אתמנו חברייא וכו': למדנו, נמנו החברים לפני ר' שמעון, ונמצא ר' אלעזר בנו, ור' אבא, ור' יהודה, ורבי יוסי בר יעקב, ור' יצחק, ור' חזקיה בר רב, ור' חייא, ור' יוסי, ור' ייסא. הידים נתנו לר' שמעון, והאצבעות זקפו למעלה. ונכנסו בשדה בין האילנות, וישבו. קם ר"ש, והתפלל תפלתו. ישב ביניהם ואמר, כל אחד ישום ידיו בחיקו. שמו ידיהם, כל אחד בחיקו, ולקחם ר"ש. פתח ואמר, ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה מעשה ידי חרש ושם בסתר. וענו כלם, כל החברים, ואמרו אמן.

פירוש. מיד אחד שנמנו החברים לפניו, קיימו מה שהזהירם (לעיל אות ב') **אזדרזו בתקוניכון**, ועשו תיכף ומיד את היחוד דג' קוין, ימין ושמאל ואמצע, להמשיכם אל המלכות. ועשו מעשה למטה כדי לעורר דוגמתו למעלה, וז"ש, **ידין יהבו לר"ש**, כי ר"ש היה סוד הדעת, שהוא שורש קו האמצעי, וע"כ נתנו לו ידיהם, שהם יד ימין ויד שמאל, ונתיחדו ונכללו ימינם ושמאלם זה בזה, על ידי ר"ש, שהוא קו האמצעי. ועי"ז נתעורר למעלה היחוד דג' קוין. ואז, **ואצבען**, הרומזות על הארת החכמה שבאצבעות (כמ"ש לעיל ב"א דף ק"כ ד"ה אצבען ע"ש) **זקפו לעילא**, דהיינו שיאירו רק ממטה למעלה. כי אחר שימין ושמאל נכללים יחד ע"י קו האמצעי אין החכמה שבשמאל מאירה רק ממטה למעלה (כמ"ש לעיל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת ע"ש) ואח"ז היו צריכים להמשיך כל הארת ג' הקוין אל המלכות, וז"ש, **ועאלו בחקלא ביני אילני ויתבו**, דהיינו סוד חקל תפוחין קדישין, שהוא המלכות. וישבו. להמשיך בה החכמה בבחינת ישיבה. שה"ס ו"ק דחכמה.

וז"ש, **כל חד ישוי ידוי בתוקפיה**, שכל אחד ישום ידו בחיקו. שחיקו מורה על העלם ג"ר, כי שימת יד בחיק הוא מעשה של העלם. אמנם יש ב' בחינות של הבאת היד בחיק, בחינה אחת בסוד הבאת ה **י' ב אור**, שהאור נהפך ל **אויר**, הנוהג בקו ימין, בסוד נקודת החולם, שנעשה מחמת זה ו"ק בלי ראש (כנ"ל בראשית א' דף ט"ו ד"ה ההיא עש"ה כל ההמשך). ויש הבאת היד בחיק, הנוהג בקו האמצעי, שגורם רק מיעוט הג"ר דחכמה, אבל ו"ק דחכמה נשארים שם. (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) שקו האמצעי ממעט קו השמאל שיאיר רק ממטה למעלה, שהוא בחי' ו"ק דחכמה. וכדי להסביר זה, אבאר סוד הכתוב, (שמות ד') ויאמר לו ה' עוד הבא נא ידך בחיקך. **ויבא ידו בחיקו**, שז"ס הבאת הי' באור הממעטו לאויר, שה"ס ו"ק בלי ראש הנוהג בקו ימין בנקודת החולם. ואח"כ **ויוציאה**, דהיינו שחזר והוציא ה **י'** מאויר, והאויר חזר לאור, ונגלה אור החכמה ממעלה למטה, הנוהג בקו שמאל בנקודת השורק מטרם התקון דקו האמצעי, שאז יש

בו דינים קשים, שנסתרים ונסתמים כל האורות, מפני שהחכמה היא בלי חסדים (כנ"ל ב"א מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק ובהקסה"ז דף י"ז ד"ה קיימא) ולפיכך, **והנה ידו מצורעת כשלג**. כי סתימת וסגירת האורות ה"ס צרעת. שע"כ צרעת מתרגמינן סגירו. ואחר זה נגלה התקון דקו האמצעי, וז"ס **ויאמר השב ידך אל חיקך**, שה"ס פעולה ראשונה של קו האמצעי המעורר מסך דחירק מבחינת המנעולא, הממעטו לו"ק (כמ"ש לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) ואח"כ **ויוציאה מחיקו**, בסוד פעולה שניה (כמ"ש שם) אשר המלה מחיקו, הוא בדיוק, שפירושו שהוציאה, דהיינו שחזר וגילה החכמה אבל הגילוי היה בלבוש של החיק, דהיינו שהמשיך רק ו"ק דחכמה (כמ"ש שם). ואז נתיחדו כל ג' הקוין זה בזה והחכמה נתלבשה בחסדים, וז"ס **והנה שבה כבשרו**. שחזרה בבחינת ג"ר. אלא בו"ק דחכמה כנ"ל.

וז"ש כאן, **כל חד ישוי ידוי בתוקפיה**, דהיינו בחיק של קו האמצעי, שאז כשיוציאו מחיק, תאיר היד השמאלית רק ממטה למעלה, דהיינו בלבושו של החיק. כי זהו עיקר כל התקון של קו האמצעי, שה"ס חירק. וע"כ ר"ש שהוא בחינת קו האמצעי הזהירם על זה. וז"ש, **שוו ידייהו. ונסיב לון**. שהם שמו ידיהם בחיקם, ור"ש לקח אותם מן חיקם, כלומר שהוציא ידיהם מן החיק עם הלבוש של החיק, כדרך קו האמצעי. וז"ש **פתח ואמר ארור האיש אשר יעשה פסל** וגו' כי המשכת החכמה ממעלה למטה, היא שורש פסל ומסכה מעשה ידי חרש השם בסתרו של עולם. כלומר המגלה מה שצריך לכסות ולהסתיר. וע"כ, לבסוף השביעם על זה.

פסקה ה

פתח ר"ש ואמר וכו': פתח ר' שמעון ואמר, עת לעשות לה' הפרו תורתך. פירושו, למה עת לעשות לה' הוא משום שהפרו תורתך. מה הפרו תורתך. היינו שהפרו תורה של מעלה, שה"ס ז"א, כי היא מתבטלת אם אינה נעשית בתיקוניה אלו, כמו שיבאר לפנינו. ומקרא זה נאמר לעתיק יומין, שממנו מתחיל שורש כל התקונים, כמ"ש לפנינו. וכתוב, אשריך ישראל מי כמוך. שהוא משום שהם דבוקים בקו האמצעי. וכתוב, מי כמוך באלים ה'. שזה סובב על ז"א שהוא קו האמצעי.

פסקה ו

קרא לרבי אלעזר וכו': קרא את ר"א בנו והושיבו לפניו ולר' אבא מצד האחר, ואמר אנחנו כלל הכל. כי נשמת ר' אלעזר היתה מסוד החכמה, ושל ר' אבא היתה מבינה, ור' שמעון עצמו היה הדעת המיחד חו"ב זה בזה. וע"כ אמר אנו כלל הכל. כי חב"ד הם כלל כל המדרגות. עד עתה נתקנו העמודים, דהיינו עד עתה, עסקו בתקון ג' הקוים, הנקראים

ג' עמודים. שתקו. שמעו קול, וברכיהם זו לזו דופקות, מחמת פחד. מה היה הקול. היינו קול חבריא העליונה שמתאספים, דהיינו המרכבות של הקב"ה. כמ"ש באדרת האזינו אות כ"ט.

פסקה ז

חדי ר"ש ואמר וכו': שמח ר"ש ואמר, ה' שמעתי שמעך יראתי. שם נכון היה שיהיה מתירא. משום ששורשו היה מקו שמאל, אבל אנחנו המיוחדים בקו האמצעי, באהבה תלוי הדבר, דהיינו בחסדים שהם בחינת אהבה. שכתוב, ואהבת את ה' אלקיך. וכתוב, מאהבת ה' אתכם. וכתוב אהבתי אתכם וגו'.

פסקה ח

ר"ש פתח ואמר וכו': ר"ש פו"א, הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר. **הולך רכיל**. מקרא זה קשה, איש רכיל, היה צריך לומר, מהו, הולך רכיל. ומשיב, אלא מי שאינו מיושב ברוחו ואינו נאמן, דבר ההוא ששמע, הולך בתוכו, כמוץ במים, שאינו נשקע בהם, עד שמשליך אותו לחוץ. כלומר שאין לו מנוחה, עד שמגלה הדבר ששמע, לאחר. מהו הטעם. הוא משום שרוחו אינו רוח מתקיים ומיושב, אבל מי שרוחו הוא רוח מיושב ושל קיום, בו כתוב, ונאמן רוח מכסה דבר. ונאמן רוח, פירושו רוח מתקיים. וברוח תלוי הדבר. וכתוב אל תתן את פיך לחטיא את בשרך.

פסקה ט

ולית עלמא מתקיימא וכו': ואין העולם מתקיים אלא בסוד, וכי, אם בדברי העולם צריכים סוד, בדברי סודי הסודות דעתיק יומין, שאינם נמסרים אפילו למלאכים עליונים, על אחת כמה וכמה. א"ר שמעון, לשמים איני אומר שיאזינו. לארץ איני אומר שתשמע. שהרי אנו מקיימי העולמות. כלומר משה וישעיה היו מעידים את השמים וארץ שאם בני ישראל לא יקיימו העולמות יענישו אותם שהשמים לא יתנו מטר וארץ לא תתן יבולה. אבל ר"ש היה מדבר לצדיקים מקיימי העולמות שאיו צריכים לעדות. למדנו, סודי הסודות, כשפתח ר"ש בסודות הסודות, נזדעזע המקום. והחברים נתחלחלו.

פסקה י

גלי ברזא ופתח וכו': גילה בסוד ופתח ואמר, כתוב ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך וגו'. אשריכם הצדיקים שנתגלו לכם סודי הסודות של התורה, שאינם מתגלים לקדושים העליונים דהיינו למלאכים. מי ישגיח בזה ומי יזכה בזה, בזה הכתוב ואלה המלכים וגו', שהוא עדות על האמונה של הכל. התפלה תהיה לרצון שלא יהיה נחשב לחטא לגלות זה. ומה יאמרו החברים, שהרי מקרא זה קשה הוא שהרי

לא היה צריך לכתוב כך, כי אנו רואים כמה מלכים שהיו לאדום, מטרם שבאו בני ישראל, ומטרם שהיה מלך לבני ישראל. ומה מראה לנו כאן, אלא סוד הסודות הוא, ובני אדם אינם יכולים לדעת ולהוודע ולעיין בדעתם בזה. להיותו מרמז לעולמות עליונים. כמ"ש לפנינו.

פסקה יא

תאנא עתיקא דעתיקין וכו': למדנו, עתיק של כל העתיקין הצפון מכל צפון, מטרם שהכין תקוניו ועטרי עטרות, הכנת הכלים והכשרתם לקבל האורות נקראים תקונים. והאורות עצמם נקראים עטרות. מלשון הכתוב בעטרה שעטרה לו אמו. עוד לא היה ראשית וסיום, שהם חכמה עלאה שהיא ראשית הגילוי. וחכמה תתאה שהיא סוף הגילוי. (כמ"ש באדרא זוטא אות ע') והיה מחוקק ומשער בה דהיינו בגילוי הראש והסיום. ופרש לפניו גבול אחד ובו חקק ושיער מלכים. **פרסא**. פירושו מסך וגבול. מלשון פורסא דדמא כל ל' יום. שפירושו גבול הזמן. (שבת קכט.).

פסקה יב

ותקונוי לא אתקיימו וכו': ותקוניו לא נתקיימו. ז"ש ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל, שפירושו, לפני מלך הראשון שמלך לבני ישראל הראשון. וכולם שנחקקו נקראים בשמותיהם, ולא נתקיימו עד שעזב אותם והצניע אותם. ולאחר כך היה מתעלה בגבול ההוא ונתתקן בתקוניו.

ביאור הדברים. נודע שתחילה ברא הקב"ה את העולם במדת הדין, דהיינו במלכות שהיא מדת הדין ונסתיימו האורות במקום המלכות, שנתצמצמה שלא לקבל אור. וזה נקרא צמצום א'. ומבחינת גבול הזה דצמצום א', יצאו ג' פרצופי אדם קדמון, הנקראים גלגלתא, ע"ב, ס"ג דא"ק. וראה המאציל שהעולם לא יוכל להתקיים במדת הדין הזו, של המלכות, שיתף עמה מדת הרחמים, שהעלה המלכות וערב אותה בבינה שנקראת מדת הרחמים. (כמ"ש זה בבראשית א' דף ז' ד"ה וכבר). ונסתיימו מחמת זה האורות, במקום בינה, וזה נקרא צמצום ב', וגבול החדש הזה שבמקום בינה, נקרא **פרסא**.

ופרסא זו נעשתה בפרצוף שני דס"ג דא"ק, הנקרא נקודות דס"ג דא"ק, או עולם הנקודים, ולפיכך מגלגלתא ע"ב ס"ג דא"ק, אין לנו מושג כלל, להיותם מבחינת המלכות דצמצום א'. והזהר אינו מדבר מהם, אלא ברמזים דקים מן הדקים, ותחילת הדבור של חכמי הזהר ורשב"י, הוא מעולם הנקודים הנזכר, שכבר נתתקן שם הפרסא, שה"ס המיתוק של המלכות בבינה, שהעולם מתקיים על ידה.

ופרסא זו היא סבה לתקון ג' קוין. כי עם תקון הפרסא, דהיינו עם עלית המלכות לבינה, יצאה נקודת החולם, שה"ס קו ימין. הנעשה ע"י ביאת ה' באור החכמה ונעשה אויר. ואח"כ ע"י הארת ע"ב ס"ג דא"ק שאין בהם פרסא, מורידים המלכות ממקום בינה למקומה, ויוצאת נקודת השורק, שה"ס קו שמאל הנעשה ע"י יציאת ה' מאויר, וחזר להיות אור החכמה, ואח"כ ע"י עלית ז"א המיחד ימין ושמאל, יוצאת נקודת החירק, שה"ס קו האמצעי (כנ"ל ב"א דף ט"ו ד"ה ההוא ע"ש).

ובענין קו האמצעי המיחד ימין ושמאל זה בזה, יש ב' מיני יחודים, א) הוא בג"ר דבינה, כי מתוך שג"ר דבינה הם בסוד חפץ חסד הוא, ואינם חפצים חכמה, ע"כ אינם רוצים לקבל חכמה מא"א, רק בשעה שז"א עולה להם למ"ן, והטעם הוא, כי מתוך הקשר שיש לבינה דאור ישר אל ז"א דאור ישר להשפיע לו הארת חכמה, (כמ"ש בתלמוד עשר ספירות שיעור א' דף ר ד"ה וטעם, ע"ש) אף בפרצופין כן הוא, שבעת שז"א עולה לג"ר דבינה, שה"ס או"א עלאין, אז עולים או"א עלאין ומקבלים חכמה מא"א, ומשפיעים לישסו"ת, ומישסו"ת לז"א. וזה נבחן לתקון קוין דג"ר. יחוד ב) הוא תקון קוין דו"ק דבינה. והיינו אחר שאו"א שקבלו החכמה מא"א, השפיעו אותה לו"ק דבינה. ויצאה שם נקודת השורק, אז נעשתה מחלוקת בין קו ימין לקו שמאל, ואור החכמה שבקו שמאל נסתם, מחמת חסרון חסדים ונעשה לחשך. ואז בא ז"א בסוד המסך דחירק שבו ויחד ימין ושמאל זב"ז וקיים הארת שניהם, באפן שהחסדים שבקו ימין יאירו ממעלה למטה, והחכמה שבקו שמאל תאיר ממטה למעלה. כמ"ש לעיל (ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) ומכח זה אין הפרסא נבטלת לעולם, ואע"פ שהמלכות יוצאת מן הפרסא ובאה למקומה בעת הארת נקודת השורק, שאז כל בינה ותו"מ שנפלו לתחתון מחמת גבול החדש שבבינה, חוזרים למדרגתם (כנ"ל ב"א דף ר"צ ד"ה בגין). הפירוש הוא שבינה ותו"מ אלו עולים למעלה מפרסא ושם למעלה מפרסא מתחברים למדרגתם ומתתקנים שם בבחינת שמאל לכתר וחכמה שנשארו במדרגה, כמ"ש זה באורך (ויקהל אות קל"א בהסולם) עש"ה. ולפיכך אין הפרסא נפגעת כלום מחמת יציאת הי' מאויר, שה"ס הארת השורק.

והנה בעולם הנקודים, אע"פ שכבר היה שם תקון הפרסא, עכ"ז עוד לא היה שם יחוד הב' דתקון קוין, שהוא תקון קוין דו"ק דבינה. אלא יחוד הא', שהוא תקון קוין בג"ר דבינה, וע"כ אחר שיצאה המלכות מן הפרסא, שהיא במקום בינה, וחזרה למקומה, נתבטל הפרסא מחמת זה, כי חזרה הפרסא להיות בינה ממש, אחר שכבר יצאה ממנה המלכות. ואז נמשכה אור החכמה שבשמאל ממעלה למטה, דהיינו מפרסא העומדת

בסיום האצילות, למטה לבי"ע, ואז נשברו כל הכלים והאורות נסתלקו, ועלו לשורשם. שזה נבחן למיתת המלכים, כי מי שיוצא מעולם לעולם נבחן שמת. כן אלו ח' מלכים דעולם הנקודים יצאו מאצילות לבי"ע שיציאה זו היא יציאת נשמתם. כי האורות לא נמשכו עם הכלים וע"כ נבחן שמתו.

וזה אמרו (באות י"א) **עתיקא דעתיקין טמירא דטמירין**. שהוא פרצוף נקודות דס"ג דא"ק, דהיינו עולם הנקודים, **עד לא זמין תקונוי**, דהיינו התקונים שלא תתבטל הפרסא, עוד לא היו, **ועטורי עטורין**, היינו הג"ר דחסדים המעטרים את החכמה. החכמה נקראת עטרין, והחסדים, עיטורי אותם העטרין דחכמה. **שירותא וסיומא לא הוה**, כי אחר התקון דקו אמצעי בו"ק דבינה, שהחכמה לא תאיר אלא ממטה למעלה, נמצא שהג"ר דבינה, שה"ס או"א עלאין מקבלים החכמה מא"א ע"י יחוד הא' דקו האמצעי. ואו"א נקראים משום זה **חכמה עלאה**, ונקראים **שירותא**, כי בהם מתחיל גילוי החכמה, אבל בהם עצמם אין החכמה מקובלת כלל, אלא הם משפיעים לו"ק דבינה, שה"ס ישסו"ת, ושם נעשה יחוד הב' דקו האמצעי, המתקן את החכמה שלא תשפיע ממעלה למטה אלא ממטה למעלה, באופן שאחר שהחכמה מקובלת במלכות, היא נעשית סיום על החכמה, שממנה ולמטה אין החכמה מושפעת. וע"כ נקראת המלכות חכמה תתאה. שאחריה עוד אין החכמה נמצאת. וכל זה עוד לא היה בעולם הנקודים כי שם היה חסר יחוד קו האמצעי השני, שבו"ק דבינה, וע"כ לא היה התיקון הזה שהחכמה תאיר בסוד **שירותא וסיומא**. אלא שהיתה נמשכת ממלכות דאצילות ולמטה לבי"ע. כנ"ל.

וזה אמרו, **והוה מגליף ומשער ביה ופריס קמיה חד פרסא**, דהיינו אחר שכבר היה נפרש לפניו הפרסא היה מגליף ומשער, להמשיך אור החכמה, **ובה**, **גליף ושיער מלכין**, הקטנות ה"ס גליף, והגדלות ה"ס שיער. ואומר, שהן הקטנות והן הגדלות היו נבחנות אז בגופא של הפרסא. שבקטנות נפרס הפרסה ובגדלות נתבטלה הפרסא, כנ"ל, וחזר אל הגבול הישן דצמצום א'. וע"כ **ותקונוי לא אתקיימו**, אלא שז' המלכים נשברו ומתו, כנ"ל. **ההי"ד ואלה המלכים וגו'**. שז' מלכים אלו נאמר בהם וימלוך וימת, שהם רומזים על ז' מלכים הנ"ל דנקודים, ולפי שיצאו מבחינת השמאל הם נקראים מלכי אדום. דהיינו בינה שנקראת כן בהיותה בבחינת השמאל שלה. **לפני מלך מלך לבני ישראל**. **מלכא קדמאה לבני ישראל קדמאה**. בני ישראל הם הספירות של ז"א שבעולם התקון, דהיינו אחר שנתתקן היחוד דקו האמצעי בו"ק דבינה, שז"ס שלו חג"ת נהי"מ הם בני ישראל, והמלך הראשון שלו הוא חסד. וז"ש, **וכלהו דגליפו בשמהן אתקרון**, הגדלות ה"ס קריאת שם, ואומר שכולם שנחקקו בקטנות ע"י הפרסה, חזרו וקבלו הגדלות,

ונקראו בשמות. **ולא אתקיימו, עד דאנח להו ואצנע להו**, דהיינו שנשברו ומתו כמ"ש בהם וימלוך וימת, ועזב את הכלים והצניע את האורות.

וז"ש **ולבתר זמנא הוא אסתלק בההוא פרסא ואתתקן בתקונוי**, ולאחר כך, היה מתעלה בפרסא ההיא, ונתתקן בתקוניו, כלומר שנתתקן שהאור יהיה מתעלה מפרסא ולמעלה, דהיינו ע"י יחוד ב' דקו אמצעי שבו"ק דבינה. ונתתקן בכל התקונים שיתבארו לפנינו. שכל אלו נעשו בתקון פרצופי אצילות וביע"ע, הנקראים עולם התקון.

פסקה יג

ותאנא כד סליק וכו': ולמדנו, כשעלה ברצונו של המאציל, לברוא תורה נסתרת שני אלפים שנה, והוציאה, דהיינו שבראה, מיד אמרה לפניו, מי שרוצה לתקן ולעשות, יתקן תחילה תקוניו.

פירוש. ז"א, שהוא קו האמצעי, נקרא תורה ומקומו הוא לאחר חכמה ובינה הנקראים ב' אלפים שנה. אמנם מתוך שכל ספירה נכללת מע"ס, יש בחינת ז"א הנקרא תורה, גם בכתר. והוא נקרא שם **אורייתא טמירא ב' אלפי שנין**, כי להיותו שם קודם ב' אלפי שני, שהם חכמה ובינה, נמצא שהוא טמיר ונסתר מהם.

וז"ש **ואפקה, מיד אמרה קמיה**, וכו'. דהיינו שאמרה ועשתה, **מאן דבעי לאתקנא**, דהיינו הפרסה, שבה רצה המאציל לשתף מדת הרחמים בדין, ולתקן שהעולם יוכל להתקיים. כנ"ל בדבור הסמוך, **יתקן בקדמיתא תקונוי**, דהיינו שיתקן תחילה תקונים בשביל הפרסא שלא תתבטל בעת יציאת הארת השורק, כנ"ל בדבור הסמוך, ומיד עשתה התורה, שהוא קו האמצעי, היחוד דימין ושמאל שבו"ק הבינה, שהוא התקון העקרי שהפרסא לא תתבטלה. כנ"ל בדבור הסמוך. ומ"ש שאמרה תורה, היינו אומר ועושה, כי האמירה מספקת למעשה ממש.

פסקה יד

תאנא בצניעותא דספרא וכו': למדנו בצניעותא דספרא, עתיק העתיקים, סתר הסתרים, צפון הצפונים נתתקן ונזדמן, כמו זקן הזקנים עתיק העתיקים, צפון הצפונים. ובתיקוניו הוא ידוע ולא ידוע. בעל כסות הלבן, ומראה הארת פניו הלבן, הוא יושב על כסא של שביבי אש כדי להכניע אותם. **בוסיטא דאנפוי** פירושו הארת הפנים לפי הענין.

ביאור הדברים. עתה מבאר והולך העשר ספירות כח"ב תו"מ שבאצילות בעולם התקון. ונודע שב' פרצופין נתתקנו בספירת הכתר, שהם עתיק וא"א. וההפרש ביניהם הוא, כי הע"ס דעתיק מרוממות כולם מחכמה, והחכמה שבהן היא בבחינת **סתרא דסתרין**. אבל פרצוף ב' של הכתר, שהוא א"א, כבר החכמה שבו בבחינת **ידיע ולא ידיע**, ולפיכך על

פרצוף עתיק רמזו להלן (באדרא זוטא אות ל"ז), **דא לעילא מן דא**, שהכתר הוא למעלה מחכמה, כלומר שהוא כמו נבדל מגילוי חכמה. ועל פרצוף א"א אומר, **דא לגו מן דא**, שהחכמה היא בפנימיות הכתר, שהיא כבר ידיע בה מעט כנ"ל. וע"כ אין האידרא מדבר מבחינות שבפרצוף עתיק, אלא ברמז, ומתחיל ביאורו מכתר דפרצוף א"א. משום שבו מתחיל גילוי החכמה.

וזהו שמרמז בתחילת דבריו, שכח"ב דעתיק, שהם, **עתיקא דעתקין** כתר, **סתרא דסתרין**, חכמה, **טמיר דטמירין**, בינה, **אתתקן ואזדמן** בפרצוף ב' דכתר, שהוא א"א **כחד סבא דסבין** וכו'. דהיינו שנגלה בה החכמה המכונה זקן, כי אין זקן אלא מי שקנה חכמה. (קידושין לב.) **עתיק מעתיקין**, כתר. **טמיר מטמירין** בינה. דהיינו כח"ב דא"א. ומקדים בו החכמה לכתר, שאומר תחילה סבא דסבין, ואחר כך עתיק מעתיקין. הוא מטעם שזהו כל החידוש דפרצוף הב' על פרצוף הא'. שבפרצוף הא' מכונה החכמה **סתרא דסתרין**, לרוב העלמתה שם. ובפרצוף הב' **סבא דסבין**. ומ"ש סבא דסבין ולא כחד סבא. הוא להשמיענו שבחינת גילוי חכמה שבא"א אינו רק לאו"א הנקראים זקנים, בסוד בינה שחזרה לראש א"א ומקבלת ממנו חכמה. אבל עצמותה של חכמה דא"א אינה מגולה לתחתונים. וז"ש **סבא דסבין**, כלומר שהסבין שהם או"א מקבלים ממנו הארת חכמה, אבל לא לאחרים. וז"ש **ידיע ולא ידיע**, כי החכמה ידיע בו באפן שבינה תחזור בו להיות חכמה, אבל עצמותה אינה ידועה. כי ע"כ נקרא חכמה סתימאה, כי נסתמה בקרום ואינה מאירה לפרצופי אצילות.

והטעם שנבררו ב' פרצופי כתר, ולא היה די בפרצוף אחד. הוא מטעם שכל הזך ביותר נברר ונתתקן תחילה. והנה כתר שה"ס אור החסדים הוא כולו רחמים ואין בו שום אחיזה לדינים ולקליפות. כי כל הצמצום היה רק על אור החכמה, ולא על אור החסדים. לפיכך נבחנת החכמה כלפי הכתר לבחינת **כורסייא דשביבין**. וע"כ תחילה נתקן פרצוף הכתר שיהיה בתכלית הפרישות מאור החכמה, שהוא פרצוף הא' הנקרא עתיק. שהוא כולו רחמים פשוטים שאינו נותן שום גילוי לאחיזה לדינים וקליפות ואורו אינו מתעבה במשהו לעולם ואפילו יהיה בסיום כל המדרגות. אמנם כדי לתת גילוי השגה לתחתונים, שזה נמשך רק מחכמה, נתגלה הכתר שוב בפרצוף הב' בסוד **דא לגו מן דא**, שהוא כולל בתוכו את החכמה. ונצרך לזה, כדי שהכתר ישלוט על החכמה ויכניע ויבטל כל הדינים והקליפות הנמשכים ממנו בסיום האורות.

וז"ש, **מארי דחוור כסו וחיזו בוסיטא דאנפוי**, בעל כסות הלבן, ומראה הארת הפנים הלבן, כלומר שאין אחיזה לשום דין ולשום קליפה בהתפשטות אורו, שהוא כתר,

הוא **יתיב על כורסייא דשביבין לאכפייא ליה** הוא קבל לתוכו החכמה, הנבחנת בערכו לכורסיא דשביבין, כדי להכניע הדינים הנמשכים מהתפשטותה. כי או"א עלאין מקבלים מחכמה זו ומשפיעים לקו שמאל דישסו"ת, וקו שמאל דישסו"ת משפיע לקו שמאל דז"א ודמלכות שנקרא **אלקים**. ומשם מתפשטים ק"כ **צירופי אלקים** לעולם הבריאה, ובסוף צירופי אלקים דבוקים אלהים אחרים דסטרא אחרא ויונקת מהם. ומטעם זה נבחנה החכמה כלפי הכתר **לכורסיא דשביבין**.

פסקה טו

ארבע מאה אלפי וכו': ארבע מאות אלף עולמות, מתפשט הלבנונית של הגלגלתא דראש אריך אנפין, ומאור של לבנונית הזה, יורשים הצדיקים לעולם הבא ארבע מאות עולמות. ז"ש ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר.

פירוש, ג' הויות יש בגלגלת שבכל אחת חו"ב תו"מ הויה דאו"א בימין, לצד הפנים, והויה דישסו"ת בשמאל, והויה דז"א, באמצע באחורי הראש כמ"ש לפנינו. ואלו הד' שבאחורי הראש שהם דז"א, נמשכים לצדיקים לעתיד לבא. ומ"ש **ד' מאה אלפי עלמין**, היינו, משום שכל ספירה מאלו הם מאה אלף. כי מספר יחידות הוא במלכות. ועשיריות בז"א ומאות בישסו"ת, ואלפים באו"א, ורבוא בחכמה סתימאה דא"א, ומאה אלף בגלגלתא דא"א. וכיון שהם ד' ספירות חו"ב תו"מ שבכל אחת מאה אלף הם ד' מאה אלף. **וחוורא דגלגלתא**, פירושו חסדים. והצדיקים שמקבלים אור החסדים הזה בעולם הבא, שהוא אמא, שספירותיה בסוד מאות, הם נבחנים רק לד' **מאות עלמין**, וה"ס ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר.

פסקה טז

בגולגלתא יתבין תליסר וכו': בגלגלתא, שהוא כתר דא"א, יושבים י"ג אלף רבוא עולמות, שנוסעים על רגלים, וסומכים עליהם. ומגלגלתא הזו נוטף טל בכל יום לאותו שמבחוץ, שהוא ז"א, וממלא ראשו בכל יום שכתוב, שראשי נמלא טל.

פירוש, כבר הזכרנו שיש ג' הויות בגלגלתא שהם מאו"א ומישסו"ת ומז"א. שה"ס ג' קוין ימין שמאל אמצע. ויש בחינת מלכות המקבלת מג' קוין, שה"ס עיבר חוורתא שעל הראש כמ"ש לפנינו. וג"פ חו"ב תו"מ הם י"ב ועם העיבר שעל הראש הם י"ג. וכל ספירה מהם היא בסוד אלף רבוא. כי כבר בארנו לעיל שכל ספירה שבגלגלתא היא מאה אלף כנ"ל בדבור הסמוך. וכשהע"ס דגלגלתא נכללים זמ"ז ויש בכל ספירה ע"ס נמצא שכל ספירה עולה במספר כולם עשר פעמים מאה אלף, דהיינו אלף אלפים. ומלבד זה כל קו כלול בתוכו ג' קוין שבכל אחד מהם ג' קוין, נמצא שיש בכל קו ט' קוין, שהם

ט"פ אלף אלפים, ועם המלכות המקבלתם שהיא ג"כ אלף אלפים, הרי יש רבוא אלפים. וז"ש **בגלגלתא יתבין תליסר אלפי רבוא עלמין**, כי כל קו יש בו רבוא אלפים. וכן העיבר חוורתא שעל הראש, וע"כ יש בהם י"ג אלף רבוא עלמין.

וישיבה ה"ס הארת ו"ק, משום שנה"י שה"ס הרגלין אינם פועלים בישיבה, וכשחסר נה"י דכלים הוא חסר ג"ר דאורות. ומחמת שעתה נעשה תקון קו האמצעי גם בו"ק דבינה (כנ"ל אות י"ג) נתמעטה הארת החכמה להארת ממטה למעלה שה"ס ו"ק דחכמה. וז"ש **בגלגלתא יתבין תליסר** וכו'. שהארת החכמה המתגלה כאן בסוד י"ג שהם ג' הויות דהיינו ג' קוין, הוא רק בבחינת ישיבה. וזהו בקביעות, אמנם בשעת הנסיעה, מתגלות בהכרח גם ג"ר דחכמה, אלא שמסתלקות תיכף, וז"ש, **דנטלין עלוי רגלין**, שנוסעים על רגלים, שבשעת נסיעתם מתגלים הכלים הנקראים רגלין, עם האורות דג"ר דחכמה. **וסמכין עלוי**, אבל תיכף מסתלקים הג"ר ונשאר הו"ק שהם נסמכים על הג"ר שנגלו בעת הנסיעה. (כנ"ל בשלח דף ל"ט ד"ה וג') ולפיכך הם נבחנים בקביעות כיושבים, שה"ס ו"ק דחכמה. (ועי' להלן אות קפ"ד בהסולם).

ואלו אורות בי"ג חוורתא נקראים טל, כמ"ש לפנינו. והם נמשכים לז"א, וז"ש, **ומהאי גלגלתא נטיף טלא להההוא דלבר**, שהוא ז"א, הנמצא בנה"י דא"א, ונה"י נחשבים שהם לבר מגופא.

פסקה יז

ומההוא טלא דאנער וכו': ומטל ההוא שאותו שמבחוץ, שהוא ז"א, מנער מראשו, מתעוררים המתים לתחיה לעולם הבא. שכתוב, כי טל אורות טלך, שטל הזה הוא אורות אור החוורתא של עתיקא, דהיינו חוורתא דגלגלתא הנקרא עתיקא. ומטל ההוא מתקיימים קדושים עליונים, והוא המן שטוחנים בשביל הצדיקים לעתיד לבא. וטל הזה נוטף לחקל תפוחין קדישין, שהוא המלכות, ז"ש ותעל שכבת **הטל** והנה על פני המדבר דק מחוספס. והמראה של טל ההוא, הוא לבן, כעין זה של אבני בדולח, שנראים כל הגוונים בתוכו. ז"ש ועינו כעין הבדולח.

פירוש. אע"פ שה"ס החוורתא שכולו לבן בלי שום גוון אחר, מ"מ כשיורד אל המלכות, נמצאים בתוכו כל ג' גוונים לבן אדום ירוק שה"ס ג' הקוין שבי"ג חוורתא. אלא כעין הבדולח, שאע"פ שכולו לבן עכ"ז יש להבחין בו כל הגוונים. שפירושו, שלהיותם בכתר, הם בטלים כולם לשליטת הכתר שהוא לבן, ואע"פ שנמצאים בו גם אדום וירוק, אין להם גילוי שליטה שמה, אלא כשיורד למלכות מתגלה מעט האדום וירוק, אבל לא לגמרי אלא כעין הבדלה. ועי' להלן (אות קפ"ה).

פסקה יח

האי גלגלתא חוורא וכו': גלגלתא זו, שהיא כתר דא"א, הלבנונית שלו מאירה לי"ג עברים החקוקים סביב לה: ד' עברים בצד זה של הפנים, וד' עברים בצד זה מצד הפניים, דהיינו בימין ושמאל דגלגלתא בצד שהוא כנגד הפנים. וד' עברים בצד זה שמצד האחור. ועבר אחד על הגלגלתא, דהיינו באמצע בין ימין ושמאל.

פירוש. כי יש בגלגלתא עשר ספירות כח"ב חג"ת נהי"מ. אמנם בכתר וחכמה דגלגלתא אין לנו כח לעסוק בהם ותחילת העסק הוא בבינה שלה. וע"כ כשמדבר מהארת הגלגלתא הנקראת חוורתא, הוא מדבר מבינה ולמטה, שהם ג"ר דבינה, הנקראים או"א עלאין, וו"ק דבינה הנקראים ישסו"ת, וז"א. וה"ס **ם' ל' צ'** דצלם. וה"ס חב"ד חג"ת נה"י, וה"ס ג' קוין, שאו"א הם קו ימין וישסו"ת הם קו שמאל, וז"א הם קו האמצעי. אשר בכל אחד מג' קוין יש חו"ב תו"מ, שהם ד' אותיות הויה, והם המכונים ד' עברים. שמהויה שבימין של הגלגלתא כנגד הפנים, הם ד' עברים חו"ב תו"מ דאו"א. ומהויה שבשמאל דגלגלתא כנגד הפנים, הם ד' עברים חו"ב תו"מ דישסו"ת. ומהויה שבאמצעם מאחורי הגלגלתא, הם ד' עברים חו"ב תו"מ דז"א. שביחד הם י"ב עברים, ועוד עבר אחד ממעל הגלגלתא, בין ימין ושמאל שלה, הוא כנגד המלכות המקבלת מכל ג' קוין. והם י"ג עיברי חוורתא.

פסקה יט

ומהאי אתפשט אורכא וכו': ומזה מתפשט אורך הפנים דא"א, לשלש מאות וע' רבוא עולמות, וזה נקרא ארך אפים. וע"כ עתיקא דעתיקא הזה, נקרא אריך אנפין, שהוא תרגומו של ארך אפים, ואותו שמבחוץ, דהיינו אותו שמלביש מטבור ולמטה דא"א, ששם נבחן שהוא מבחוץ לגוף, נקרא זעיר אנפין. שז"א הוא כנגד עתיקא הזקן קדש קדשים של הקדשים. שהוא א"א. כלומר שז"א ועתיקא צריכים להיות אחד, אלא בקטנות כשהתחתונים אינם כדאים הוא מלביש מטבור ולמטה דא"א. ובעת רצון עולה ומלביש בראש א"א (כמ"ש באד"ז אות קכ"ג). וז"א כשהוא מסתכל לא"א, כל מה שלמטה מתתקן ופניו מתפשטים וארוכים בעת ההוא. אבל זה רק בעת רצון ולא בכל עת, כמו עתיקא, שהוא א"א.

פירוש. כי נתבאר שספירות דגלגלתא הן כל אחת מאה אלף. וכשהע"ס נכללות זו מזו, הן כל אחת אלף אלפים (כנ"ל אות ט"ז). שהוא מאה רבוא. ונמצא שד' ספירות חו"ב תו"מ, שבד' אותיות הויה דאו"א, שבימין דגלגלתא הם ד' פעמים מאה רבוא, אכן במלכות שבהן אין מאה רבוא שלמים מטעם היותה חסר מלכות דבחינת עצמה, שה"ס מנעולא,

וע"כ אינה אלא ז"ת חסר ג"ר, וע"כ היא רק ע' רבוא. באפן שחכמה בינה ז"א שהם יה"ו, הם ג' מאות רבוא. והמלכות שהיא ה' אחרונה, היא ע' רבוא, וביחד ש"ע רבוא. ועד"ז גם הויה השמאלית מישסו"ת שבשמאל דגלגלתא, עולים ג"כ ש"ע רבוא. ואלו ב' הויות שבימין ושמאל דגלגלתא מאירים בימין ושמאל של הפנים דא"א, הויה דאו"א שבימין בפן הימין, הויה דישסו"ת שבשמאל מאירה בפן השמאל, וע"כ נתפשט גם פן השמאל לש"ע רבוא. וז"ש, **ומהאי אתפשט אורכא דאנפוי לתלת מאה ושבעין רבוא עלמין**. דהיינו ש"ע רבוא עלמין בפן הימין, וש"ע רבוא עלמין בפן השמאל, כמבואר.

פסקה כ

ומהאי גלגלתא נפיק וכו': ומגלגלתא הזו שהיא כתר דא"א, יוצא עיבר אחד לבן, מי"ג חוורתא דגלגלתא, אל הגלגלתא דזעיר אנפין, שהיא כתר שלו. כדי לתקן ראשו, דהיינו לתקן לו ג"ר הנקראות ראש. ומגלגלתא זו דז"א, נמשכת הארת החוורתא הזו לשאר גלגלתין שלמטה, דהיינו הכתרים שבמדרגות בי"ע שאין להם חשבון, וכל גלגלתא נותנת שכר בעד הארת החוורתא לעתיק יומין, כשהם עולים בחשבון תחת השרביט. וכנגד זה היא בקע לגלגלת שנותנים ישראל למטה, כשהם עולים בחשבון. (כמ"ש להלאה אות קפ"ח ע"ש).

פסקה כא

בחללא דגלגלתא קרומא וכו': בחלל הגלגלתא יש קרום האויר של חכמה עלאה סתימאה, שאינו נפסק. כלומר, בתוך נקבי הגלגלתא יש מוחא דאוירא דחכמה עלאה ומתחת מוחא דאוירא יש קרום שאינו נפסק. וזה לא שכיח שיהיה נפסק, ואינו נפתח לעולם, וקרום הזה מכסה על המוח, שהוא חכמה סתימאה דא"א. ויש כאן באי"א ג' ראשים, חוץ מראש הא' שהוא עתיק, שהם גלגלתא. וחכמה עלאה סתימאה הנקרא מוחא דאוירא, שהוא בנקבי הגלגלתא, שהוא ראש הב'. וחכמה סתימאה שלמטה בחלל הגלגלתא שהוא ראש הג'. והקרום נמצא תחת מוחא דאוירא, וממעל לחכמה סתימאה, והוא מכסה את החכמה סתימאה שלא תאיר לחוץ מקרומא. ומשום זה נתכסתה חכמה זו בקרום הזה שאינו נפתח.

[**קרום שאינו נפסק** - עי' ד"ה אמנם נתבאר ; ד"ה אמנם התחלקות]

פסקה כב

והאי מוחא דאיהו וכו': ומוח הזה שהוא חכמה סתימאה, זו דהיינו ראש הג' דא"א, שקט ונשקט במקומו כיין הטוב על שמריו, והיינו שאומרים שזקן דעתו סתום, ומוחו סתום ושקט.

פסקה כג

והאי קרומא אתפסק וכו': וקרום הזה נפסק מז"א, ומשום זה נתפשט מוחו ויוצא לל"ב שבילים. ז"ש, ונהר יוצא מעדן. מהו הטעם משום שנפסק הקרום ואינו מכסה על המוח. והיינו שלמדנו ברשומות האותיות. אשר **תיו**, רשם רושם לעתיק יומין, שהוא א"א, שאין כמוהו.

באור הדברים. כי כבר בארנו הצורך לב' פרצופי הכתר עתיק וא"א, כי להיות החכמה השורש לכל הדינים הנמשכים מקו שמאל דפרצופין תחתונים ע"כ הוצרך להתתקן הכתר תחילה בבחינת **דא לעילא מן דא**, שלא יהיה בו גילוי חכמה כלל, ומתוך שבאפן זה אין בו אחיזה לשום דין שבעולם הוא יכול לתקן בהארתו שאר הפרצופין הנמשכים מחכמה ולמטה. ואחריו נתקנה החכמה בסוד **דא לגו מן דא**, החכמה בפנימיות הכתר. שהכתר כבר יש לו שיכות עם החכמה שבתוכה, אלא שהיא מגבילה שלא תאיר אלא בדרכיה. וז"ס יתיב על כורסייא דשביבין לאכפייא לון (כנ"ל אות י"ד).

ומאותו הטעם נתתקנו ג"כ ב' מדרגות בבחינת **דא לגו מן דא**, א' היא חכמה סתימאה במקומה. ב' היא חכמה עליונה סתימאה שבנקבי הגלגלתא, שהיא כמעט אחת עם הגלגלתא. אשר חכמה סתימאה שבמקומה נסתמה לגמרי שאין התחתונים יכולים לינק ממנו, והיא כחמרא על דורדיא כנ"ל. וכל החכמה המקובלת היא ע"י הבינה העולה לראש א"א ומקבלת מחכמה העליונה הסתימאה שהיא בנקבי הגלגלתא, שלהיותה מעורבת עם הכתר נמצאים הדינים שבה נמתקים והתחתונים יכולים לינק ממנה. ולפיכך יצאו ד' ראשים, א' עתיק, שהוא לעילא מחכמה לגמרי. וג' ראשים באו"א: א', גלגלתא דא"א. ב' חכמה עליונה סתימאה שבגלגלתא המעורבת בה, והיא נקראת ג"כ מוחא דאוירא. ג' היא חכמה סתימאה שבמקומה.

וז"ש **בחללא דגלגלתא קרומא דאוירא דחכמתא עלאה סתימאה**. דהיינו ראש הב' דא"א שהחכמה מעורבת בנקבי גלגלתא דא"א. **והאי קרומא אתחפייא על מוחא דאיהו חכמתא סתימאה**, היינו חכמה סתימאה שבמקומה שהיא ראש הג' דא"א.

והקרום המובא כאן הוא סוד הפרסא שנעשתה באמצע כל מדרגה מחמת עלית המלכות לבינה של אותו המדרגה. וכמו שיש בגוף דכל מדרגה פרסא מחזה לטבור, כך יש בראש של כל מדרגה פרסא באמצע הת"ת שבראש. כי מכתר וחכמה דראש א"א אין עסק בהם, והגלגלתא היא ג"ר דבינה דראש, דהיינו חב"ד, וחכמה עלאה שבנקבי דגלגלתא, הנקרא מוחא דאוירא, הוא ו"ק דבינה דראש דהיינו חג"ת, וחכמה סתימאה שבמקומה, נחשבת לז"א דראש, ולבחינת נהי"מ, והפרסא עומדת באמצע ת"ת דראש, ומפסקת בין חג"ת

דראש לנהי"מ דראש. באפן שהפרסא נמצאת תחת מוחא דאוירא ומפסקת על מוחא סתימאה שבמקומה, שבעת בקיעת הפרסאות דהיינו בגדלות (כנ"ל, ב"א דף צ' ד"ה בגין) שאז כל תחתון עולה למעלה מפרסא, נמצא אז חכמה סתימאה יוצאת מכלל הזה, שהיא אינה יכולה לעלות להתחבר עם חכמה סתימא העליונה הנקרא מוחא דאוירא. וז"ש, **קרומא דאוירא דחכמתא עלאה סתימאה דלא פסק** וכו' כי קרום הזה משונה מכל הפרסאות, שאפילו בגדלות ג"כ אינה נבקעת.

והטעם היא שנתתקן כך שלא תבקע הפרסא. היא כמ"ש לעיל שאין התחתונים יכולים לקבל חכמה מחכמה סתימאה שבמקומה, אלא מחכמה עליונה המעורבת בכתר. ע"ש, ואם היתה עולה חכמה סתימאה אל חכמה עליונה דכתר בעת בקיעת הפרסאות, היתה הבינה העולה לראש א"א מקבלת מחכמה סתימאה שבמקומה. ולפיכך אין הקרום שלה נפתח לעולם. וז"ש **ובגיני כך אתכסיא האי חכמתא בההוא קרומא דלא אתפתחא**. אבל בז"א למטה, אותה הפרסה המפסקת בין ישסו"ת לז"א המונעת את המוח שלו מלינק מישסו"ת, הנה בעת גדלות נבקעת הפרסה וז"א עולה למקום ישסו"ת והמוח שלו מקבל מישסו"ת. וז"ש, **והאי קרומא אתפסק מז"א, ובגיני כך מוחיה אתפשט ונפיק לל"ב שבילין**, דהיינו שמקבל מישסו"ת ל"ב נתיבות החכמה.

ונתבאר בפתיחה לחכמת הקבלה (אות י"ט), ששיעור קומה של כל המדרגה תלוי בעבי המסך שעליו מכה אור העליון. ונתבאר שם, שהעבי היותר גדול שבמסך, מוציא שיעור קומה יותר גדול, עש"ה. וז"ש, **תיו רשים רישומא לעתיק יומין, דלית דכוותיה**. תיו, היינו המסך, הוא רושם רשימת קומת של עתיק יומין, שהוא עתיק, שאין כמוהו. כי המסך דעתיק הוא מסך דבחי"ד המוציא קומת כתר, שאין כמוהו, דהיינו כגובה קומתו, בכל האצילות. כי המסך דא"א הוא בחי"ג, ודאו"א וישסו"ת הוא בחי"ב, ודז"א בחי"א (כמ"ש שם) גם יש לפרש שעתיק יומין הוא א"א, שהמסך שלו הוא בחי"ג, ומה שאומר דלית דכותיה. היינו ממנו ולמטה, ועתיק שלמעלה מא"א אינו בחשבון פרצופי אצילות.

פסקה כד

תאנא בגלגלתא דרישא וכו': למדנו, בגלגלת של הראש, דהיינו בכתר דא"א, תלויות אלף אלפים רבוא ושבעת אלפים וחמש מאות קבוצות שערות. לבן ונקי כמו צמר הזה שהוא נקי, שאינן מסובכות זו בזו, שלא להראות עירוב בתקוניו, אלא הכל הוא על מכונו שאינה יוצאת נימא מנימא ושערא משערא.

ביאור הדברים. השערות ה"ס דינים מלשון סערות. ומקורם שה"ס כלים ואו"ח שהיו מלבישים לג"ר דחכמה, ובתקון קרומא דאוירא נסתלקו הג"ר דחכמה, והאו"ח

שהלבישם יצאו מראש בסוד סערות ופסולת. (כנ"ל בספד"צ דף י"ב ד"ה ביאור). אמנם דינים אלו הם הכנה לכל האורות והמוחין של בי"ע. והטעם הוא משום שהם באים ונמשכים מקרומא דאוירא שהוא גרם יציאתן מראש, שה"ס הפרסא שבראש, שפירושה, עירוב המלכות בבינה, ואח"כ, בסוד התקונים. מקבלת המלכות צורת בינה באופן שדינים דמלכות נמתקים ויוצאים כמו מבינה, ומי שמקבל דינים ההם. נמשכת לו הקטנות מבינה, ואחר שמשיג הקטנות מבינה ראוי הוא לקבל גם הגדלות מבינה. ולולא הקטנות דבינה, הבא מעירוב הזה שבפרסא, לא היו זו"ן דאצילות וכל המדרגות שבבי"ע ראוים לקבל מאור העליון, (כמ"ש בב"א דף ז' ד"ה וכבר) וז"ס שאמרו, בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תלייא מילתא, שה"ס שערות דיקנא המכונים מזלא. ושערות הראש ושערות דיקנא הם מדרגה אחת, אלא שהמדרגה נבקעת ע"י כח הקרומא דאוירא שהוא מקורה, אשר כתר וחכמה וחצי בינה נשאר בהמדרגה, וחצי בינה ותו"מ נופלים ממנה ויוצאים לבר מראש, ונדבקים בלחי התחתון בסוד שערות דיקנא. ולפי שנפלו ממדרגת שערות ראש, ע"כ יש בהם יותר דינים, בסוד ששערות דיקנא קשישי, וכל זה הוא בבחינת הכלים של השערות. אבל האורות שבהם נמשכים מחכמה סתימאה, כי להיותה נסתמת בקרום הזה דאוירא, ע"כ בשעת גדלות שהקרום נזדכך הארתה בוקעת בקרומא דאוירא, וממנה באה לשערות ודרך השערות באה הארתה לפרצופים התחתונים. וע"י אורות אלו נעשו י"ג נימין דשערי, כלומר שמתחלקים להארת חכמה בינה דעת כמ"ש לפנינו. אמנם הכלים הם מקרומא דאוירא, ובהם ג' כלים, שהם מחצית מדרגה העליונה דשערות, שנקראות שערות ראש, דהיינו כתר וחכמה וחצי בינה.

וז"ש **בגולגלתא דרישא תליין אלף אלפין רבוא, ושבעת אלפין, וחמש מאה קוצי דשערי**, כי ספירות הכתר דשערות מתחברות כל כך בגלגלתא עד שהם כמספר הספירות דגלגלתא, שהיא **אלף אלפים** (כנ"ל באות ט"ז) מה שאין כן החכמה דשערות, כבר נפלה הרבה ממדרגות הגלגלתא, כי עליה שולטת קרומא דאוירא, שממעטה מג"ר, ועל כן אינה אלא **ז' אלפים**, בחוסר ג' ראשונות. והם מכונים אלפים כי ספירות החכמה היא במספר אלפים. והבינה דשערות אינה אלא ה' מאות, דהיינו רק ה' ספירות חג"ת נ"ה, כי בינה עד הוד אתפשטותה, ולא יותר, וספירותיה הן במספר מאות. ומה שאומר אלף אלפין **רבוא**, היא מטעם ההתכללות שבהם ממלכות דמנעולא, שהארתה למעלה היא בסוד רבוא.

ואע"פ שאמרנו, שהשערות הם דינים נמשכים מפרסא, היינו בהתפשטותם לפרצופין התחתונים, אבל בהיותם נשרשים כאן הן כולן חסדים ורחמים. מטעם כי כאן אינן נמצאות השערות בפעולת הדינים שבהן, אלא הן כאן בבחינות התוצאות של פעולת הדינים שלמטה, שהתוצאות שלהם הן בני חיי ומזוני וכל המוחין הגדולים, ואלו התוצאות נדבקות כאן בגלגלתא דא"א, ומבחינה זו אנו מכנים אותן שערות, וע"כ נבחנות שהן לבנות ונקיות, וז"ש **חוור ונקי בהאי עמרא**, **כך איהו נקי דלא אסתבך דא בדא**. וכו', כי ד' מיני דינים יש בשערות אלו, שהם באים מתוך העירוב של בינה ומלכות זו בזו, והן בחינות בינה ומלכות בבינה, ובחינות בינה ומלכות במלכות. אשר ג' בחינות הראשונות הן ממותקות ברחמים, והד' שהיא מלכות שבמלכות היא בחינת מלכות דמדת הדין שלא נמתקה. ואומר הזהר שד' מיני דינים אלו אע"פ שנתערבו הם מסתדרים כאן כל אחת למינה, ואינם מסתבכים אחת בחברתה. ולמשל אם היתה מתגלה המלכות דמדת הדין בעת שליטת מלכות הממותקת, היו כל האורות מסתלקים. (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא) וז"ש, **דלא לאחזאה ערבוביא בתקונוי**. שמחמת ערבוביא הזו היו מסתלקים האורות. וכן אע"פ שמלכות הבלתי נמתקת היא מקור של כל המלכיות הנמתקות, מ"מ לא ניכר זה, אלא, **דלא נפיק נימא מנימא ושערא משערא**, וכל אחת שולטת בפני עצמה בלי שום קשר עם חברתה.

פסקה כה

וכל קוצא וקוצא וכו': וכל קבוצה וקבוצה של השערות, יש בו ארבע מאה ועשר אגודות של שערות כחשבון קדוש. וכל נימא ונימא לוהטת בת"י עולמות, כחשבון קדוש. שכל עולם ועולם סתום וגנוז ואין מי שידע אותו, חוץ הוא עצמו. ולוהט לארבע מאה ועשרה עיבר שהם ג"כ כחשבון קדוש. ואלו הם סוד ג' קדושות, שאומרים, קדוש קדוש קדוש. פירוש. שכל אחת מן קבוצות השערות כלולה מד' אותיות שהם חו"ב תו"מ, והמלכות שבהם כלולה משתים, מהממותקת, ומהבלתי נמתקת, כנ"ל. ואלו חו"ב תו"מ להיותן מבינה, ה"ס ארבע מאות שספירות הבינה הן במספר מאות. והמלכות הבלתי נמתקת הנתוספת עליהם שהיא בחשבון עשרה, ע"כ הם ארבע מאות ועשרה נימין היוצאות מכל קוץ וקוץ. וז"ש, **וכל קוצא וקוצא איתי ביה ת"י נימי דשערי כחושבן קדוש** וחושב כאן ג' בחינות שהם ת"י נימין ות"י עלמין ות"י עיברים. שהם כנגד ג"פ קדוש, שיש באו"א וישסו"ת וזו"ן.

פסקה כו

ובכל נימא ונימא וכו׳: ובכל נימא ונימא יש מבוע היוצא ממוחא סתימאה. שהוא ראש הג׳ דא״א, ומאיר ונמשך מנימין האלו לנימין דז״א, ומאלו מתתקן מוחו של ז״א. כלומר שמקבל ג״ר. ואז נמשך מוח ז״א לל״ב שבילי החכמה.

פירוש. עצם השערות, דהיינו בחינת הכלים, נמשכות מקרומא דאוירא (כנ״ל באות כ״ד) אמנם האור שבהם מקבלים ממו״ס, שבהיותו מוקף וסתום בקרומא דאוירא ההוא כנ״ל, הנה בעת גדלות שהקרום מזדכך (כנ״ל בספרא דצניעותא אות ו׳) בוקע אור חכמה סתימא דרך הקרומא דאוירא וממלא השערות מאורו. ומהם נמשך ג״ר לז״א דרך שערותיו, וז״ש **ומהאי מתקן מוחיה** וכו׳.

פסקה כז

וכל קוצא וקוצא וכו׳: וכל קוץ וקוץ, דהיינו בכל קבוצה וקבוצה של השערות מתלהטות ותלויות, ומתתקנות בתקון נאה בתקון יפה, ומכסות על הגלגלתא. וקבוצות של נימין מתתקנות מצד זה ומצד זה על הגלגלתא. דהיינו בימין ושמאל ואמצע. ולמדנו כל אגודה ואגודה של השערות היא המשכה של מבועים הסתומים היוצאים ממוחא סתימאה. שהוא ראש הג׳ דא״א. כמ״ש לעיל.

פסקה כח

ותאנא משערוי דבר נש וכו׳: ולמדנו. משערותיו של אדם ניכר מה הוא, אם הוא דין או רחמים. והוא אחר שעברו עליו ארבעים שנה. ואפילו כשהוא צעיר ניכר ג״כ בשערותיו ובצורתו ובגבות עיניו.

פסקה כט

קוצין דשערי תליין וכו׳: קבוצות השער תלויות בתקונן עד כתפיו נקיות כצמר נקי. היעלה על דעתך עד כתפיו. אלא עד ראשי כתפיו, שלא נראה העורף. משום שכתוב, כי פנו אלי עורף ולא פנים. והשערות עולות מאחורי האזנים, כדי שלא לכסות האזנים. שכתוב, להיות אזנך פקוחות.

פירוש. בעת שישראל חוטאים וגורמים פירוד בין ימין לשמאל של מעלה, אז נבחן שהחזירו עורף שלהם להקב״ה. מפני שגורמים גם למעלה שלא יאיר להם הפנים אלא העורף, שהוא בחינת אחורים ודינים, ונמצאים יונקים מן העורף שלמעלה. שע״ז מגבירים השמאל על הימין. וע״י השפעת השערות דא״א מתכסה העורף באופן שגם מן העורף לא יוכלו לינק, ואז מוכרחים לחזור בתשובה ולהמשיך הפנים. וקבלת התפלה של התחתונים מכונה אזנים. וז״ש **ושערוי סליק אבתרוי דאודנין** וכו׳. כדי שהדינים

שבשערות לא יעכבו קבלת התפלה שז"ס **להיות אזנך פקוחות**. וענין הסתלקות השער לאחורי אזנים עי' בספרא דצניעותא (דף י"ט ד"ה תקון).

פסקה ל

שערא דנפיק מבתר וכו': השערות היוצאות לאחורי אזניו כולן הן בשוה אינן יוצאות זה מזה (כמ"ש לעיל אות כ"ד) והוא תקון שלם, תקון נאה, תקון יפה, נחמד למראה. התשוקה והשמחה של הצדיקים, שהם בז"א, הוא לראות ולהתדבק בתקוניו של עתיק הסתום מכל. שהוא א"א.

פסקה לא

י"ג נימין דשערין וכו': י"ג נימין, דהיינו אגודות שערות עומדות מצד זה ומצד זה של הגלגלת, שהוא הכתר דא"א, כנגד פניו. ובהן מתחילות השערות להתחלק. אין בחינת שמאל בעתיק הסתום הזה, שהוא א"א. הוא כלו ימין. נראה ואינו נראה סתום ואינו סתום, וזה הוא בתקוניו, כל שכן בו עצמו.

פירוש. כמו שיש י"ג חוורתא, שהם בחינות גלגלתא, כן יש י"ג נימין דשערי שהן בחינות קרומא דאוירא, כנ"ל. וענינם שוה זה לזה, שה"ס או"א וישסו"ת בימין ושמאל של הפנים שה"ס ב' הויות במילוי ע"ב ס"ג. ובחינת ז"א באמצעם מאחוריהם, שה"ס הויה דמ"ה. והם בחינת ג' קוין. ועם המלכות המקבלתם הם י"ג (כנ"ל אות י"ח).

פסקה לב

ועל האי תאיבו וכו': ועליו, חשקו בני ישראל לצרף ולהבחין בלבם, שכתוב, היש ה' בקרבנו אם **אין**. היינו בין ז"א שנקרא ה' ובין א"א, שנקרא **אין**. שואל, א"כ, למה נענשו. ומשיב, משום שלא עשו זה מתוך אהבה אלא בנסיון. שכתוב, ועל נסותם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין.

פירוש. שכתוב, ויקרא שם המקום מסה ומריבה על ריב בני ישראל ועל נסותם את ה' וגו'. משמע שמלבד הריב שהיה להם עם משה על המים, שמטעם זה נקרא המקום מריבה, חטאו עוד על נסותם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו אם אין. שמטעם זה נענשו במלחמת עמלק. ומפרש, שהחטא היה שבני ישראל רצו לדעת אם מדרגת ז"א שוכן בלבבם או מדרגת א"א. והחטא היה מפני שנסו את ה'. ולא היה מטעם אהבתם את ה'. וההבדל ביניהם דק מאד, כי סוף סוף הוא אותו הדבר, אלא ההבדל הוא בהמטרה שגורמת לזה, אם להרבות האהבה היתה המטרה, או לנסות לדעת, היא המטרה. ויש להסביר זה בדרך משל, באדם המסתכל ביופי של אשה לאחר שהיא אשתו, או מטרם שנשאה. כי לאחר הנשואין אינו מסתכל בה להבחין אם לקרבה או לרחקה, אלא כדי

להרבות אהבה. וע"כ אין הסתכלותו עליה לטרח ואדרבה נהנית מאד מזה. משא"כ מטרם שנשאה, אם מסתכל עליה, אז היא אינה סובלת ומצטערת מהסתכלותו, משום שחוששת אולי יתדמה לו איזה חסרון, וידחה אותה. וע"כ מרגשת הסתכלותו לגסות ולא תוכל לסבול. ודו"ק.

פסקה לג

בפלגותא דשערי אזיל וכו': בהתחלקות השער שעל הגלגלתא לימין ושמאל, הולך ביניהם דרך אחד המאיר לר"ע עולמות. וממנו, מאיר הארח שבמקום התחלקות השער שעל גלגלתא דז"א, שהצדיקים מאירים ממנו לעולם הבא. ז"ש, וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. ומארח הזה שבז"א, מתחלק לשש מאות ושלשה עשר דרכים של התורה המתחלקים בז"א. דהיינו תרי"ג מצות. שכתוב בו כל ארחות ה' חסד ואמת. פירוש. השערות הם דינים כנ"ל. והדינים מתחלקים לימין ושמאל, שהדינים דנוקבא הבאים מכח הצמצום והמסך שבמלכות, הם בחינות ימין. והדינים דדכורא, הנמשכים מקו שמאל, הם בחינות שמאל, (עי' תזריע אות קנ"ב) ואלו ב' מיני דינים הם השורשים לכל מיני דינים ועונשים שבעולם. וכשהצדיקים מסתכלים באלו הדינים, יודעים ומכירים הדרך שהוא באמצעם, באפן שההולך בו אינו נכשל לא בדינים דימין ולא בדינים דשמאל. ודרך הזה נקרא **אורחא דפלגותא דשערי**. וכבר ידעת שאלו השערות דא"א אינם דינים, כי אינם דינים רק בז"א, ולא בא"א שהוא כולו רחמים וכולו ימין. אמנם שם הם תוצאות הנפעלות בסוף הכל מאותם הדינים. בסו"ה לא ידח ממנו נדח. ולפיכך, כיון שהם תוצאות האורות הנפעלות משערות, דז"א, הן מאירות וממתיקות את השערות דז"א. וז"ש **ומניה נהיר ארחא דז"א**. ואע"פ שהארח בין ימין ושמאל דשערות דז"א אינו נקי כל כך כמו בא"א, מ"מ מקבל הארתו מאורחא דפלגותא דשערי דא"א. שבו בא"א מאיר אורח הזה **למאתן ושבעין עלמין**. ומרמז כאן לאותיות **רע** שהם מספר מאתן ושבעין, כלומר שכל ה **רע** הנמצא בעולמות מתמתקים ומקבלים תקונם מאורח דפלגותא דשערי שבא"א. וענין אורחא דפלגותא דשערי שבז"א, וסו"ה כל ארחות ה' חסד ואמת נתבאר לעיל בספרא דצניעותא (דף י"ט ד"ה תקון הג' ע"ש).

פסקה לד

מצחא דגולגלתא רצון וכו': המצח שבגלגלת דא"א, נקרא רצון. כי רצון הרצונות נגלה במצח ההוא. כנגד זה למטה כתוב, והיה על מצחו תמיד לרצון וגו'. ומצח הזה שנקרא רצון, הוא הגילוי האורות של כל הראש והגלגלתא, המתכסים בארבע מאות ועשר עולמות.

פירוש. הגולגלתא מתחלק לב' ראשים גולגלתא ואוירא. (כנ"ל אות כ"ג) שה"ס **ם' ל'** דצלם. דהיינו בחינת או"א וישסו"ת שב **ם' דצלם אין הי'** יוצאת מאויר לעולם כמו באו"א. וה"ס ראש הנק' גלגלתא. ובמוחא דאוירא שהוא ראש הב'. וסוד **ל'** דצלם שהיא בחינת ישסו"ת, בו יוצא הי' מאויר בשעת גדלות. (כנ"ל בספרא דצניעותא דף ד' ד"ה פירוש ע"ש) וכנגדם מתחלקים ג"כ הכלים דחצוניות ראש דא"א ל **ם' ו ל'** אשר בחינת ה **ם'** שבחיצוניות הראש, הוא מקום השערות שמקורם מקרומא דאוירא, דהיינו **י'** שנכנסה באור, וכיון שה **י'** אינה יוצאת עוד משם ע"כ נקבע שם מקום השערות בקביעות. ובחינת ה **ל'** שבחיצוניות הראש הוא ממצח דא"א ולמטה, כי מחמת שה **י'** יוצאת שם מאויר, אין שם מקום לצמיחת שערות בקביעות. אלא בשעה שאין **עת רצון**, נמצאים שערות הגלגלתא יורדים ומכסים **המצח**, ובעת רצון מסתלקים השערות מלכסות המצח, והמצח מתגלה. ואז מתגלים שם האורות המכוסים ב **ם'** דצלם שה"ס הגלגלתא וז"ש, **וההוא מצחא דאקרי רצון הוא גילויא דכל רישא וגלגלתא**, כי כל האורות המכוסים בגלגלתא, שה"ס **ם'** דצלם, מתגלים במצחא, שה"ס **ל'** דצלם.

ומספר ארבע מאות ועשר רומז על סוד הכיסוי, שסוד העשר העודפות על ארבע מאות ה"ס המלכות הבלתי ממותקת שנתערבה בבינה, בסוד הי' שנכנסה באור. וע"כ יש חו"ב תו"מ עם מלכות ממותקת ועשרה נוספות ממלכות הבלתי נמתקת. שמטעם המצא מלכות הזו בקביעות ב **ם'** דצלם ע"כ האורות דגלגלתא, שהיא סוד **ם'**, מכוסים ונעלמים. וז"ש **גלוייא דכל רישא וגלגלתא דמתכסייא בארבע מאה ועשר עלמין**. שה"ס חו"ב תו"מ, שכל אחת מאה, ומלכות הבלתי נמתקת הקבועה שמה שה"ס עשרה. כמ"ש לעיל (באות כ"ה) אמנם במצחא מתגלים.

פסקה לה

וכד אתגליא אתקבלא וכו': וכשנתגלה המצח, מתקבלות תפלות ישראל. מתי מתגלה. שתק ר"ש כדי שיענה מי מהחברים. שאל פעם שניה מתי. ולא ענו לו. א"ר שמעון לדי אלעזר בנו, מתי מתגלה המצח. אמר לו, בשעת תפלת המנחה של שבת. אמר לו ר"ש, מהו הטעם שמתגלה המצח בשעת תפלת מנחת שבת. אמר לו ר"א, משום שבשעה הזאת בימות החול, תלוי הדין למטה בז"א, כי יצחק, שה"ס קו שמאל דז"א תקן תפלת המנחה, ומהארת החכמה שבשמאל נמשכים דינים (כנ"ל צו אות קי"ד) ובשבת הוא להיפך, כי מתגלה המצח דא"א שנקרא רצון בשעה ההיא נשקט הרוגז, ונמצא הרצון, והתפלה מתקבלת. ז"ש ואני תפלתי לך ה' עת רצון. כי עת רצון הוא מעתיק יומין לגלות

המצח. ומשום זה נתתקן מקרא הזה לאמרו בתפלת מנחת שבת. אר"ש לר"א בנו ברוך תהיה בני לעתיק יומין. ותמצא רצון המצח בשעה שתצטרך לו.

פסקה לו

ת"ח בשאר דלתתא וכו': בוא וראה, בשאר של מטה, כשנגלה המצח נמצא עזות, ז"ש ומצח אשה זונה היה לך מאנת הכלם. וכאן בא"א, כשנגלה המצח, נמצא האהבה והרצון השלם וכל מיני רוגז נשקטים ונכנעים לפניו.

פסקה לז

מהאי מצחא דלתתא וכו': ממצח הזה שלמטה מאירים ארבע מאות בתי דינים. שה"ס חו"ב תו"מ, הנמשכים מקו שמאל דאמא לז"א, שכל אחת במספר מאה. וכשנתגלה עת רצון הזה במצח א"א, כולם נשקטים לפניו. ז"ש, דינא יתיב. שפירושו שנשאר במקומו והדין אינו נעשה. ולמדנו שלא נמצא שערות במקום הזה, במצח, משום שמתגלה, שיוצאת ה' מאויר (כנ"ל אות ל"ג) ואינו מתכסה, כמו בגלגלתא המלאה שערות. הוא נתגלה, כדי שיסתכלו בעלי הדין, ויהיו נשקטים, והדינים לא יעשו.

פסקה לח

תאנא האי מצחא וכו': למדנו, מצח הזה נתפשט במאתים ושבעים אלף אורות הנרות המאירים מעדן העליון. עדן, פירושו חכמה. שלמדנו, שיש עדן מאיר לעדן. עדן העליון, שהוא חכמה סתימאה דא"א, אינו מתגלה והוא סתום בסתימא, דהיינו מקרומא דאוירא המקיפו (כנ"ל אות כ"א) ואינו מתחלק לדרכים כמו שאמרנו. שאין הארתו יוצא לחוץ ועדן הזה שלמטה, שהוא בינה שחזרה לחכמה דהיינו ישסו"ת, מתפרש בשבילים שלו לל"ב שבילים של חכמה.

פסקה לט

ואע"ג דמתפרש האי וכו': ואע"פ שעדן הזה שלמטה, בינה, מתחלק בשבילים שלו, לל"ב שבילי החכמה, אין מי שישיג אותו חוץ מז"א הזה, ועדן שלמעלה אין מי שישיג אותו ואת השבילים שלו חוץ מאותו אריך אנפין. ז"ש אלקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה. **אלקים הבין דרכה**, זהו עדן שלמטה, דהיינו החכמה הנמשכת מישסו"ת, שיודע אותה ז"א, ולא אחר, אבל הוא משפיע אותה למלכות. **והוא ידע מקומה**, זהו עדן שלמעלה, שהוא חכמה סתימאה דא"א, שיודע אותה עתיק יומין הסתום מכל. ואינו משפיע אותה למטה. ומ"ש בז"א שאחר אינו יודע אותה, היינו הבא לקבל חכמה ממנו עצמו. אבל הבא לקבל מן המלכות. יודע אותה.

פסקה מ

עינוי דרישא חוורא וכו': העינים של ראש הלבן, שהוא כתר דא"א הנקרא גולגלתא. משתנות משאר עינים. אין כסות על העין ואין גבות על העין. מהו הטעם. הוא משום שכתוב, הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל. שפירושו ששומר ישראל שלמעלה, שהוא ז"א שעיניו דא"א שומרים אותו. וכתוב, אשר עיניך פקוחות, בלי כסות, ולמדנו, כל מה שבא ברחמים אין לו כסות על העין ואין לו גבות על העין, כל שכן הראש הלבן שאינו צריך כלום.

פירוש. כמ"ש לעיל (אות ל"ג) שכמו שיש בפנימיות הראש דא"א גלגלתא ומוחא דאוירא, כן הוא בחיצוניות הראש. וע"כ הוא מתחלק לב' חלקים למקום שערות, שה"ס **ם'** דצלם, שאין היוד יוצא מאויר. ומקום הפנים החלק משערות, שה"ס **ל'** דצלם, שבו יוצא ה **י'** מאויר, שהוא שורש השערות, וע"כ אין שם שערות. אמנם גם החלק משערות שהוא **ל'** דצלם מתחלק לפי עצמו ב **מ' ל' צ'**. אשר ב' אודנין ומצחא ה"ס ה **ם'** של ה **ל'** שה"ס חב"ד, וב' עיינין וחוטמא הם חג"ת, ב' שפוון ולשון הם נה"י. והפה הוא מלכות. וז"ס שהעינים אע"פ שהם חכמה מכל מקום אינם מאירים בבחינת חו"ב, אלא בבחינת **חו"ג** שהם ו"ק דחכמה. כי האודנין הם חו"ב והם נכסו בסוד **ם'** דצלם. וע"כ לא נזכר תקון אודנין בא"א. באפן שב' עינים ה"ס ו"ק דחכמה. ונבחנים משום זה לחו"ג דגלגלתא דא"א. (ועי' כל זה בתלמוד עשר ספירות חלק י"ג דף אלף תע"א אות פ')

והנה בהארת החכמה בז"א נוהג הופעת הדינים בסוד השמירה והכיסוי על הארת החכמה שלא יינקו ממנה החצונים. (כנ"ל פקודי אות שע"ו, צו אות קט"ו) משא"כ באו"א ששם כולו רחמים. וז"ש **לית כסותא על עינא** שאין פחד מפני יניקת חיצונים שאינם מגיעים ח"ו למקום גבוה הזה. **ולית גבינין על עינא**, שהם יורים על דינים, וא"א הוא כולו רחמים. וז"ש **כל מה דאתי ברחמי לית כסותא על עינא**, כי הכיסוי היא דינים המכסים הארת החכמה. שאין זה נוהג במקום רחמים כ"ש **רישא חוורא דלא בעא מידי**. כי החיצונים לא יגיעו אליו מחמת גבהו. ואין חשש מפני יניקתם. ומה גם שהוא כולו רחמים ואין בו דין.

פסקה מא

אמר ר' שמעון וכו': א"ר שמעון לר' אבא, למה זה רמוז. אמר לו, לדגת הים, שאין להם כסות על העין ואין להם גבות עינים, ואינם ישנים, ואינם צריכים שמירה על עיניהם, מפני שנמשכים ברחמים. כל שכן עתיק מכל עתיק שאינו צריך שמירה. וכל שכן שהוא

משגיח על הכל והכל נזונים בו, ואינו ישן. ז"ש הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל. ששומר ישראל של מעלה, שהוא ז"א.

פסקה מב

כתיב הנה עין וגו': כתוב, הנה עין ה' אל יראיו, שמשמע עין אחת. וכתוב, עיני ה' המה משוטטות בכל הארץ. שמשמע שתי עינים. ומשיב, לא קשיא, כאן בז"א, הן ב' עינים. כאן בא"א, הן עין אחת. ועם כל זה שתי עינים הן, אלא שנחזרו לאחת, עין, שהיא לבן בתוך לבן, ולבן הכולל כל לבן.

פירוש. בז"א, עין ימין היא חסדים ועין שמאל היא הארת חכמה, וע"כ הן ב' בחינות. מה שאין כן בא"א, שאין בו שמאל והוא כולו ימין, ונמצא שגם עין שמאל שבו אע"פ שהיא חכמה, מכל מקום היא מוחזרת לחסדים, כלומר שאין לחכמה שום שליטה. ושתיהן בבחינה אחת, שהיא חסדים. וז"ש, **ועכ"ד תרי עייניין אינון ואתחזרו לחד**, שאין הפירוש שגם עין שמאל הוא חסדים שא"כ היו באמת רק עין אחת, אלא הפירוש שהם ב' עינים, ב' בחינות, שהימין הוא חסד, והשמאל היא חכמה, אלא שנחזרו לאחת. שהשליטה היא לאחת שהיא חסדים.

ונודע שיש בכל עין ג' גווני עינא, שהם לבן אדום ירוק, שה"ס ג' קוין, ימין, שמאל, אמצע, שימין הוא חסדים, ושמאל הוא חכמה, ואמצע הוא כלול משניהם. ולפי האמור שבא"א כולו ימין, איך מתבארים בו ג' גווני עינא. וז"ש, **עינא דאיהי חוור בגו חוור, וחוור דכליל כל חוור**, והוא כעין שאומר הזהר לחלק בין עתיק לא"א, שעתיק הוא בבחינת **דא לעילא מן דא**, שהוא בחינת כתר המרומם לגמרי מחכמה, אבל א"א יש בו ג"כ חכמה, אלא הוא **דא לגו מן דא**, שהחכמה סתימאה שלו הוא בתוך הגלגלתא שהיא הכתר, והשליטה היא לגלגלתא, אף כאן יש ב' עינים חסדים וחכמה, אלא שהשמאלית שהיא חכמה היא בתוך הימנית שהיא חסדים. ועד"ז ב' קוין ימין ושמאל שבכל עין שלו הם ג"כ דא בגו דא, שקו השמאל הוא בתוך קו הימין, וע"כ אע"פ שקו שמאל הוא אדום הוחזר להיות לבן, וב' הקוין הן **חוור בגו חוור**. ולפי"ז קו האמצעי הכולל ימין ושמאל, שהם בכל מקום, לבן ואדום, שבשביל זה נעשה קו האמצעי ירוק, הכלול מלבן ואדום, כמו החמה. אבל כאן שהשמאל אינו אדום אלא הוחזר ללבן. נמצא קו האמצעי כולל ב' בחינות לבן. וז"ש, **חוור דכליל כל חוור**, דהיינו קו האמצעי שבעין דא"א, שאינו ירוק, אלא לבן הכולל כל לבן, שכולל לבן של ימין והלבן של שמאל. וההפרש ביניהם הוא שזה לבן ממקורו, וזה אדום ממקורו אלא שהוחזר ללבן.

פסקה מג

חוורא קדמאה וכו׳: לבן הראשון, מאיר ועולה ויורד להסתכל בזה שצרור בצרור. למדנו, הכה לבן הזה, והדליק ג׳ נרות הנקראים הוד והדר וחדוה. ולוהטים בשמחה בשלמות. פירוש. שעתה מבאר ג׳ גווני דעינא שבעין ימין דא״א, שהם סוד ג׳ קוין, כנ״ל בדבור הסמוך. ומפרש תחלה קו השמאל שבעין ימין דא״א. ונודע שכל קו מג׳ קוין כלול משלשתם, וע״כ מפרש ג׳ בחינות הארות בקו השמאל הזה, שהם בחינות ג׳ קוין שבו. וז״ש **חוורא קדמאה**, שהוא שמאל, **נהיר** בחסדים דקו ימין שבו, **וסליק**, היינו הארת חכמה שמאירה ממטה למעלה, החוזרת לחסד כנ״ל. **ונחית**, היינו בחסדים דקו אמצעי שבו, המאיר ממעלה למטה. **לאסתכלא דצריר בצרורא**, היינו להשפיע כל ג׳ קוין אלו אל המלכות, שנקראת צרור החיים. ונודע שכל עין כולל ע״ס, שהם חג״ת נהי״מ והחסד כלול מג״ר. והן מתחלקות בג׳ קוין אלו, גבורה הוד יסוד, הם בקו שמאל, וחסד נצח ת״ת, הם בקו ימין, וכללוה הג״ר שבחסד נמשך בקו אמצעי. כמ״ש לפנינו. וכאן מפרש ג׳ ספירות שבקו שמאל. וז״ש, **בטש האי חוורא**, דהיינו שנזדווג בבחינת המלכות שבו, **ואדליק ג׳ בוציני דאקרון הוד והדר וחדוה**, דהיינו הוד יסוד גבורה. כי הדר הוא יסוד. וחדוה היא גבורה, בסוד שהוא יין המשמח. ומה שחושב יסוד בשמאל, הוא כי קו האמצעי שהוא ת״ת ויסוד, נחלקים לב׳ בחינות, שהת״ת נוטה לחסד ולימין, והיסוד לגבורה ולקו שמאל.

פסקה מד

חוורא תנינא וכו׳: לבן השני, שהוא קו ימין שבעין ימין דא״א. מאיר, מבחינת ימין שבו, ועולה, מבחינת שמאל, המאיר בו ממטה למעלה, ויורד, הארתו ממעלה למטה בבחינת קו האמצעי. והכה והוציא ג׳ נרות אחרים הנקראים נצח חסד ותפארת. ולוהטים בשלמות בשמחה. כמ״ש כל זה לעיל בדבור הסמוך.

פסקה מה

חוורא תליתאה וכו׳: לבן השלישי, שהוא קו האמצעי שבעין ימין דא״א, מאיר ג״כ בג׳ הארות דג׳ קוין, לוהט ומאיר, מבחינת ימין, ויורד, מבחינת קו אמצעי, ועולה, מבחינת הארת השמאל החוזר לימין כנ״ל. ויוצא מסתימת המוח, כלומר שמוציא הארה ממוחא סתימאה הכוללת ג״ר. ומכה בנר האמצעי שבשביעי, דהיינו שמזדווג בקו האמצעי שבבינה הנקראת שביעי. שקו האמצעי שבה היא דעת. שעי״ז היא מוציא מן הבינה כללות הג״ר. ומוציא דרך להאיר למוח התחתון, לז״א, ולוהטים כל הנרות שלמטה. שבז״א. פירוש. כי ז״א שהוא קו אמצעי שלמטה מקבל מקו האמצעי הזה, שבעין דא״א,

בעת שמתדבק בו בסוד אשר עין בעין נראה אתה ה'. כמ"ש לפנינו. אמר ר' שמעון, יפה הוא. ועתיק יומין יפקח עין זו עליך בשעה שתצרך לו. וע"כ ביאר ג' גווני עינא שבעין ימין דא"א, שכל אחד מהם מאיר בג' קוין.

פסקה מו

תאנא חוור בגו וכו': אחר שפירש ג' חוורין דעין ימין, ממשיך לפרש ג' חוורין דעינא שבעין שמאל דא"א. ואומר, למדנו, לבן בתוך לבן, שקו השמאל הוחזר ללבן, מחמת שבא בתוך לבו שבימין. כנ"ל. ולבן הכולל כל לבן, שהוא קו האמצעי, הכולל ימין ושמאל שהם לבן תוך לבן. ומפרש. לבן הראשון, שהוא השמאל שבעין שמאל שהוחזר ללבן, מאיר מהארת ימין, ועולה מהארת שמאל, ויורד למטה מהארת קו האמצעי, לשלשה נרות שבצד שמאל, שהם גבורה הוד יסוד כנ"ל, ולוהטים. ורוחצים כלבן הזה כמי שרוחץ גופו בבשמים טובים ובריחות, על מה שעבר עליו בתחילה.

פירוש כל אלו הפרצופין נתקנו מז' מלכים דנקודים שנשברו. ונתבאר לעיל סבת שבירתם מפני שלא היה תקון קוין בז"ת, והיה השמאל מתגבר ומאיר ממעלה למטה ובא לבי"ע וע"כ נשברו ומתו (כנ"ל אות י"ב ע"ש) ולפיכך עתה, כשחזר קו השמאל להתתקן באצילות, בבחינת עין שמאל דא"א, ובבחינת **דא לגו מן דא**, דהיינו **חוור בגו חוור** (כנ"ל אות מ"ב) שהשמאל הוחזר כולו לימין, היה רוחץ עצמו בלבן הזה, כלומר, שע"י התכללותו בלבן, דהיינו בחסדים, נטהר מכל הפגמים שהיו לו בעת שבירת הכלים. וז"ש, **ואסחן בהאי חוורא כמאן דאסחי גופיה בבוסמין טבין ובריחין**, כי החסדים שהשמאל נכלל בהם היה לו כבשמים וריחות, **על מה דהוו עלוי בקדמיתא**, דהיינו שנטהר מכל מה שהיה עליו בתחילה, בעת שבירת הכלים. ונפטר מכל הדינים הללו ע"י התכללותו זו.

פסקה מז

חוורא תנינא וכו': אחר שביאר בחינת קו שמאל שבעין שמאל דא"א, מבאר, לבן השני, שהוא בחינת הימין שבעין שמאל דא"א, יורד ועולה ומאיר, דהיינו בהארות ג' קוין כנ"ל, לג' נרות שבצד ימין, שהם חסד ת"ת, נצח, כנ"ל. ולוהטים ומתרחצים בלבן הזה שבעין ימין, שנכללו בו בסוד חוור גו חוור כנ"ל, כמי שרוחץ גופו בבשמים טובים ובריחות על מה שהיה עליו בתחילה, דהיינו בזמן שבירת הכלים כנ"ל. ואין להקשות הרי הוא בחינת ימין, וא"כ מה לו להתרחץ בלבן של עין ימין בסוד חוור גו חוור. כי הענין הוא, שאפילו קו ימין דעין שמאל, היה בעת שבירת הכלים תחת שליטת השמאל, וצריך עתה להתמתק בלבן שבעין ימין דא"א.

פסקה מח

חוורא תליתאה וכו׳: אחר שכבר ביאר ב׳ חוורין, שהם ב׳ קוין ימין ושמאל שבעין שמאל דא״א, מבאר עתה לבן השלישי, שהוא קו האמצעי שבעין שמאל דא״א. הוא מאיר ועולה ויורד, דהיינו כדרך הארת ג׳ קוין כנ״ל, ועל ידו, יוצא אור לבן, דהיינו חסדים, מפנימי פנימיות של המוח, דהיינו מח״ס דא״א, ובוטש בשער שחור דז״א, כאשר צריך, ובראש, ובמוח של ראש של ז״א. ומאיר לשלש ספירות שנשארו, שהם חכמה בינה דעת, כי לא נגלה עד עתה רק חג״ת נה״י. והם נגלות כפי שנצרך לגלות, אם טוב לפני עתיק הסתום מכל, לגלות.

פירוש כמו שחוורא תליתאה דעין ימין דא״א האיר למוחא תתאה, שהוא ז״א, מטעם שנתבאר לעיל (אות מ״ה) אף כאן חוורא תליתאי דעין שמאל דא״א מאיר לז״א. וז״ש **ובטש בשערא אוכמא**, דהיינו ז״א ששערותיו שחורות בסו״ה שחורות כעורב. **ובריישא** שהוא גלגלתא שלו. **ובמוחא דריישא**, שהוא חב״ד שלו.

ואין להקשות, הרי מקודם לכן אמר, שבא״א הוא עין אחת, ולמה חושב כאן ב׳ עינים. והענין כי ע״כ מקדים ואומר (באות מ״ב) וכן להלן, **תרי עייניו אינון ואתחזרו לחד**, כלומר שהם באמת ב׳ עינים, אלא לפי שגם השמאל הוא לבן וחסדים כמו הימין, נחשבים שתיהן כאחת. אמנם הם ב׳ עינים ובכל אחת ג׳ חוורין, כמבואר.

פסקה מט

ותאנא לא סתים וכו׳: ולמדנו, העין ההיא דא״א אינה סתומה, והם שתי עינים, והוחזרו לאחת. כי הכל הוא ימין ואין בו שמאל לא ינום ולא יישן, ואינו צריך שמירה. אין מי שיגין עליו, הוא מגין על הכל, והוא משגיח על הכל. ומההשגחה של העין הזו נזונים כולם.

פסקה נ

תאנא אי עינא וכו׳: למדנו אם עין זו דא״א היתה נסתמת רגע אחד, לא יכלו כולם להתקיים. משום זה נקראת עין פקוחה עין עליונה, עין קדושה, עין של ההשגחה, עין שלא ינום ולא יישן, עין שהיא שמירת הכל, עין שהיא קיום הכל. ועל זה כתוב, טוב עין הוא יבורך. אל תקרא יבורך אלא יברך. כי זה, נקרא טוב עין, וממנו מברך לכל.

פסקה נא

ותאנא לית נהירו וכו׳: ולמדנו, אין אור לעין התחתונה דז״א, להתרחץ מאדמימות ומשחרות, חוץ כשהוא רואה מאור הלבן של העין העליונה דא״א, הנקרא טוב עין. ואין

מי שיודע כאשר מאירה העין העליונה הקדושה הזו דא"א, ורוחצת לעין התחתונה הזו דז"א חוץ ממנו.

פסקה נב

וזמינין צדיקייא זכאי וכו': ועתידים הצדיקים, זכאים עליונים, לראות זה, העין דא"א, ברוח החכמה. ז"ש, כי עין בעין יראו. מתי יהיה זה, בשוב ה' ציון. וכתוב, כי עין בעין נראה אתה ה'. ואם לא העין הטובה העליונה, דא"א, שמשגיחה ורוחצת את העין התחתונה, דז"א, לא היה יכול העולם להתקיים אפילו רגע אחד.

פסקה נג

תאנא בצניעותא דספרא וכו': למדנו, בצניעותא דספרא, ההשגחה של העין התחתונה כאשר אור העין העליונה משגיח בו, ונכנס אור זה של העין העליונה בעין התחתונה דז"א, מאיר הכל ממנו, ז"ש, אשר עין בעין נראה אתה ה'.

פסקה נד

כתיב הנה עין וגו': כתוב, הנה עין ה' אל יראיו, וכתוב, עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ. היינו, אם זכו, עין ה' אל יראיו. שהיא העין העליונה דא"א, לא זכו, עיני ה' המה משוטטים, שהיא עין שלמטה, דז"א.

פסקה נה

דתניא מפני מה וכו': שלמדנו, מפני מה זכה יוסף שלא שלט בו עין הרע, הוא מפני שזכה להיות מושגח בעין טוב העליון, דא"א. ז"ש, בן פורת יוסף בן פורת עלי עין. שפירושו, למה הוא **בן פורת** שלא שלט בו עין הרע, מפני **עלי עין** כלומר על סבת עין העליון דא"א שהיה מושגח בו.

פסקה נו

וכתיב טוב עין וגו': וכתוב, טוב עין הוא יבורך. מהו הטעם. הוא כי נתן מלחמו לדל. שואל, מהו הטעם שנקרא עין אחד. ולא אמר טוב עינים הוא יבורך. ומשיב, בוא וראה, בעין התחתונה דז"א, יש עין ימין, ויש עין שמאל. והם שתים בשתי בחינות מיוחדות, שהימנית היא חסדים, והשמאלית היא הארת חכמה. אבל כאן, בא"א, אין עין שמאלית, ושתיהן עולות במדרגה אחת, והכל ימין, דהיינו חוור גו חוור כנ"ל, ומשום זה כתוב, עין אחת, דהיינו טוב עין הוא יבורך, ולא שתים. כי הנותן מלחמו לדל, זוכה לברכת העין העליונה דא"א שהיא עין אחת.

פסקה נז

ותאנא עינא דא וכו': ולמדנו, עין זו דא"א, שהיא העין של ההשגחה, פתוחה תמיד, צוחקים תמיד, ושמחים תמיד. מה שאין כן למטה, בז"א, שהן כלולות באדום ובשחור ובלבן, בג' גוונים, ואינן תמיד פתוחות, שיש לו גבות בעיניו המכסים על העין. וז"ש עורה למה תישן ה'. פקח עיניך וראה. שמשמע שאינן תמיד פתוחות.

פסקה נח

כד אתפקח אית וכו': כשנפקחו עינין דז"א, יש מי שנפתחו עליו העינים לטוב, ויש מי שלא נפתחו עליו לטוב. אוי למי שנפקחו עליו העינים והעין מעורבת באדום, שהוא גוון דין, והאדום נראה כנגדו ומכסה על העין. מי ינצל ממנו. כלומר מי שאינו זוכה מאיר לו השמאל בלי ימין, שה"ס גוון אדום, שאז כל דינים קשים נמשכים ממנו (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק) אבל עתיק יומין, שהוא א"א, הוא טוב עין, שהיא לבן תוך לבן, ולבן הכולל כל לבן. (כנ"ל אות מ"ב) אשרי חלקו של מי שהשגיח עליו לבן אחד מהם. וע"כ ודאי כתוב, טוב עין הוא יבורך. וכתוב בית יעקב לכו ונלכה באור ה'. דהיינו שנלך בהשגחה של אור ה', שהוא טוב עין כנ"ל.

פסקה נט

תאנא שמיה דעתיקא וכו': למדנו, שמו של עתיק שהוא א"א, סתום מכל, ואינו מפורש בתורה חוץ ממקום אחד, שנשבע ז"א לאברהם, שכתוב, בי נשבעתי נאם ה'. דהיינו נאם דז"א, שנשבע בעתיק, וכתוב, בך יברך ישראל, דהיינו ישראל של מעלה, וא"כ בך יברך נאמר לעתיק, שהוא א"א. וכתוב, ישראל אשר בך אתפאר. לישראל אמר זה. ולמדנו, עתיק יומין אמרו לז"א, שהוא ישראל שלמעלה, וזה וזה טוב. כי ב' הפרושים אמיתים. ומה שאמר שלא נזכר בתורה רק במקום אחד, ומביא ג' מקומות שנזכר בהם עתיק יומין. הכוונה היא, שלא נזכר במפורש רק במקום אחד כי בכתוב בי נשבעתי הוא בהכרח במדרגה עליונה ממנו שהוא א"א. אבל בשאר הכתובים אינו מפורש כל כך.

פסקה ס

תניא כתיב חזה וכו': למדנו, כתוב, חזה הוית עד די כורסוון רמיו ועתיק יומין יתיב. שואל **כורסוון רמיו**, מה הוא. אמר לרבי יהודה קום בקיומך, והתקן כסא הזה.

פסקה סא

א"ר יהודה כתיב וכו': אר"י כתוב, כורסייא שביבין די נור. ועתיק יומין יושב על כסא הזה. מה הטעם שיושב על כסא של שביבי אש. למדנו, אם עתיק יומין לא היה יושב על הכסא הזה, לא היה יכול העולם להתקיים מלפני כסא זה, וכשעתיק יומין יושב עליו

נכפה הכסא ההוא. ומי שרוכב שולט. ובעת שנוסע מכסא זה, ויושב על כסא אחר, הושלך כסא הראשון, כי אינו שולט אלא אותו הכסא שעתיק יומין רוכב עליו. אר"ש לר' יהודה, יתתקן דרכך ויבא בך מהארת עתיק יומין.

פירוש. החכמה דא"א היא כסא לכתר דא"א, כי נתתקנו בסוד **דא לגו מן דא**. ומשום שמחכמה נמשכים, אחר השתלשלויות מרובות דינים (כנ"ל אות י"ד) ע"כ היא נקראת כורסייא שביבין די נור, (כמ"ש שם) וע"כ כיון שרוכב עליו א"א הוא שולט עליו ואין הדינים נמשכים ממנו. וז"ש, **אי עתיק יומין לא יתיב על האי כורסיא לא יכיל לאתקיימא עלמא מקמי ההוא כרסייא**. דהיינו מחמת רוב הדינים שהיו נמשכים ממנו. **ומאן דרכיב שליט**. כי ישיבה ורכיבה פירושן שליטה. ואם הכתר דא"א רוצה להשפיע חסדים, ויושב על כסא של אור החסדים. אז כסא החכמה אינו יכול להשפיע כלום, משום שעתיק יומין כבר אינו רוכב עליו. וז"ש, **בעידנא דנטיל מהאי כורסיא**, **ויתיב על כורסייא אחרא**, **כורסייא קדמאה רמיו**, כי אינו שולט בו אלא אותו שרוכב בו שהוא א"א, וכיון שא"א רוכב על כסא אחר, אין כסא החכמה יכול לשלוט מעצמו. שז"ס, כורסייא רמיו. כלומר שהושלך השליטה של הכסא.

פסקה סב

ות"ח כתיב אני וגו': ובוא וראה, כתוב, אני ה' ראשון ואת אחרונים אני הוא. הכל הוא, דהיינו א"א, והוא סתום מכל צדדיו. חוטם, מהו. למדנו, בחוטם ניכר הפרצוף. כי אין מעידים על פרצוף אלא עם החוטם (יבמות ק"כ).

פסקה סג

ותא חזי מה וכו': ובוא וראה, מה בין עתיק לז"א, זה, עתיק, הוא בעל החוטם, מנקב אחד מושפע החיים, ומנקב אחד מושפע חיי החיים, דהיינו אור החיים של תחית המתים. חוטם זה, הוא חלון שבו נושב רוח החיים אל ז"א, וקוראים אותו סליחה. כי רוח החיים הוא הארת החכמה ומחכמה היא סליחת העונות. והוא נחת רוח, התבשמות הרוח. **פרדשקא**, פירושו חלון לפי הענין. ויש לפרשו ממלא מקום, (כנ"ל בספרא דצניעותא אות ו' בהסולם).

פירוש נקב ימין ה"ס חסדים אלא שכלול בו הארת חכמה שה"ס אור חיה. וע"כ נקרא **חיין**. ונקב שמאל שם עקרו חכמה שהוא **חיין דחיין**, שמחמתו ומהתכללותו יש **חיין** בימין.

פסקה סד

דרוחא דנפיק מאינון וכו': כי הרוח היוצא מאלו הנקבים דחוטמא, רוח אחד יוצא לז"א לעורר אותו בגן עדן. ורוח אחד של חיים יוצא ממנו, שבו עתידים לזמן בנו של דוד לדעת חכמה. כי ב' רוחין אלו דב' נוקבי דפרדשקא הם מבחינת יסוד ומלכות (כנ"ל בספד"צ אות ו' ע"ש) וע"כ מרוח של יסוד נמשך לז"א, שהוא מנקב ימין. ומרוח של מלכות שהוא בנקב שמאל נמשך לבריה דדוד, שה"ס מלכות. ומאותו נקב השמאל, מתעורר ויוצא רוח ממוחא סתימאה, שהוא חכמה דא"א, ועתיד לשרות על מלך המשיח. שכתוב, ונחה עליו רוח ה'. רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'. שואל. הרי יש כאן ד' רוחות בכתוב, והרי רוח אחד אנו אומרים, שיוצא מנקב השמאלי דא"א ולמה שלשה. קום ר' יוסי על מעמדך. ותתרץ את זה.

פסקה סה

קם ר' יוסי וכו': קם ר"י ואמר, בימיו של מלך המשיח לא יאמרו אחד לאחד, למדני חכמה. שכתוב, ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם. ובזמן ההוא יעורר עתיק יומין רוח היוצא ממוח הסתום מכל, שהוא חכמה דא"א. וכשיוציא את זה, כל הרוחות שלמטה יתעוררו עמו. ומי הם הרוחות שלמטה. הן הספירות הקדושות דז"א, שהן ששה רוחות אחרים שהם כך, שכתוב, עליהן רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'. שהם בחינות חג"ת נה"י דז"א.

פסקה סו

דתנינן כתיב וישב וגו': שלמדנו, כתוב, וישב שלמה על כסא ה'. וכתוב, שש מעלות לכסא, כנגד חג"ת נה"י, ומלך המשיח עתיד לשבת בכסא של שבע מעלות, שש הן כנגד חג"ת נה"י. ועם הרוח של עתיק יומין שעליהם, היוצא מנקב שמאלי של חוטמא כנ"ל, הרי שבע, כמו שלמדנו, א"ר ר"ש, ינוח רוחך לעולם הבא.

פסקה סז

ת"ח כתיב כה וגו': בוא וראה, כתוב, כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח וגו'. שואל, וכי ארבע רוחות העולם מה עושים כאן, ומשיב, אלא ארבע רוחות יתעוררו, שלשה הם, דהיינו ג' פעמים רוח הנאמרים בכתוב, רוח חכמה ובינה וגו'. והרוח של עתיק הסתום, מחוטמא, הן ארבע. וכך הם, כי כשזה הרוח של החוטמא יוצא, יוצאים עמו ג' רוחות הכלולים בג' אחרים. כי נאמר ג"פ רוח. ובכל רוח שתי בחינות, דהיינו **רוח** חכמה ובינה, **רוח** עצה וגבורה, **רוח** דעת ויראת ה'.

פסקה סח

וזמין קב"ה לאפקא וכו': ועתיד הקב"ה להוציא רוח אחד הכלול מכולם, מכל ז' רוחות הנ"ל. שכתוב, **מארבע** רוחות באי הרוח, **ארבע** רוחות באי, לא כתוב כאן, אלא **מארבע** רוחות באי, שמשמעו באי הרוח הכלול מארבע רוחות, שהם ששה. כנ"ל ובימיו של מלך המשיח לא יצרכו ללמד אחד לאחד, כי הרוח שלהם כלול מכל הרוחות, ויודע הכל, חכמה ובינה עצה וגבורה דעת ויראת ה', משום שהרוח שלהם כלול מכל הרוחות, משום זה כתוב, **מארבע** רוחות, שהן ארבע הכלולות בשבע מדרגות עליונות שאמרנו. ולמדנו, שכולן כלולות ברוח הזה של עתיק דעתיקין, שהוא א"א, היוצא ממוחא סתימאה שהוא חכמה שלו, לנקב החוטם שלו, שה"ס מלכות שלו (כנ"ל אות ס"ד).

פסקה סט

ות"ח מה בין וכו': ובוא וראה, מה בין חוטם לחוטם דהיינו בין חוטם דא"א לחוטם דז"א. הוא, כי חוטם דעתיק יומין, שהוא א"א, הוא חיים מכל צדדיו. הן חיי עולם הזה והן חיים של עתיד לבא, כנ"ל. וחוטם של ז"א, כתוב, עלה עשן באפי ואש מפיו תאכל וגו'. **עלה עשן באפו**, ומעשן ההוא נדלק אש כשעולה אח"כ עשן, כמ"ש לעיל (ב"ב אות רמ"א בהסולם ע"ש) **גחלים בערו ממנו**, מהו ממנו. הוא מאותו עשן. כי מן העשן נדלק אש. כנ"ל.

פירוש. כמו בחוטם דא"א כן בחוטם דז"א מושפע רוח חיים, שה"ס רוח החכמה הנקרא אור חיה. וההפרש הוא, כי באי"א שכולו ימין, לא יקרה בו שהחכמה תאיר בלי חסדים. וע"כ **חוטמא דעתיק יומין חיין מכל סטרוי**. מה שאין כן בז"א, שבו יקרה שהחכמה מאירה בלי חסדים, שאז כבה אור החכמה ונעשה חשך (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק) ונהפך לעשן. וזסו"ה עלה עשן באפו. כי בעון התחתונים מאירה החכמה מן החוטם בלי חסדים, ונהפכה לעשן. וכדי לעורר החסדים, עושה קו האמצעי זווג על מסך דחירק, הממעט ג"ר דשמאל ומיחדו עם הימין (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) והדינים דמסך דחירק נבחנים ג"כ לעשן, אלא עשן הזה, מדליק את העשן שנעשה מכיבוי החכמה, דהיינו שממעט ושורף הג"ר שלו, שאז מתיחד עם הימין. וז"ש **ומההוא עשן**, דהיינו עשן שנעשה מכיבוי החכמה, **דליק נור כד סליק תננא לבתר**, דהיינו העשן מהדינים דמסך דחירק העולה אליו אח"כ, בעת שקו אמצעי מיחדו עם הימין, שאז נדלק העשן של החכמה, ונשרפו הג"ר שלו. וז"ש, **גחלים בערו ממנו**, **מהו ממנו**, **מאותו עשן**. דהיינו מאותו עשן החכמה, שנדלק ע"י עשן דמסך דחירק ונשרפו הג"ר שלו, ונעשו גחלים בוערות. (ועי' לעיל בראשית ב' אות רמ"א בהסולם, שמביא שם כעין זה).

פסקה ע

תאנא כד הוה וכו': למדנו, כשרב המנונא סבא רצה להתפלל תפלתו, אמר, לבעל החוטם אני מתפלל לבעל החוטם אני מתחנן. דהיינו לא"א שהוא בעל החוטם. והיינו שכתוב, ותהלתי אחטם לך. שמקרא זה לעתיק יומין אמרו. שהוא א"א, שהחוטם שלו הוא חיים מכל צדדיו.

פסקה עא

תנא אורכא דחוטמא וכו': למדנו, אורך החוטם, שע"ה עולמות מתמלאים מחוטם ההוא, וכולם מתדבקים בז"א. זו היא התשבחה של תקון החוטם. וכל תקוני עתיק יומין נראים ואינם נראים, נראים ליושבים על כסא מדין. ואינם נראים לכל.
פירוש מספר **שע"ה** עולמות רומזים על סוד ואל קין ואל מנחתו לא **שע"ה**, ועלמין, הוא לשון העלם. משום שקין משך הארת החכמה ממעלה למטה. והפריד קו השמאל מן הימין, וע"כ נתרוקן מאורותיו, וכתוב עליו לא שע"ה. אמנם הזוכה לאורך החוטם דא"א, מתמלאים שע"ה עלמין הנ"ל באפן שלא יתרוקנו אורותיו לעולם.

פסקה עב

פתח ר"ש ואמר וכו': פתח ר"ש ואמר, אוי למי שמושיט ידו בדיקנא היקר העליון, של הסבא הקדוש, שהוא א"א, הנסתר והסתום מכל. דיקנא של תשבחה ההיא, דיקנא, הסתום ויקר מכל תקוניו של א"א, דיקנא, שאין יודעים אותו עליונים ותחתונים, דיקנא, שהוא תשבחה של כל התשבחות, דיקנא, שלא היה אדם נביא וקדוש שיקרב לראותו, דיקנא, שהיא תלויה בשערותיו עד טבור הלב. הוא לבן כשלג, יקר מכל יקר, נסתר מכל נסתר, האמונה של אמונת כל.

פסקה עג

תאנא בצניעותא דספרא וכו': למדנו בספרא דצניעותא, שזקן ההוא שהוא אמונת כל. יוצא מתחת אזניו ויורד סביב הפה הקדוש, ויורד ועולה ומכסה במנחה של הבושם הטוב את הלבן של היקר, דהיינו שמכסה עור הפנים דא"א, שהוא לבן, ויורד בשוה ומכסה עד הטבור של הלב. הוא דיקנא היקר האמונה השלמה שנוזלין בו י"ג מבועים הנובעים של שמן המשחה הטוב. בי"ג תקונים היא מתתקנת.

פסקה עד

תקונא קדמאה וכו': תקון הראשון די"ג תקוני דיקנא. השערות מתתקנות למעלה, ומתחילות מאותו התקון דשערות ראשו, העולה בתקונו למעלה מאזניו, ויורד לפני פתח האזנים, בחוט אחד, במשקל טוב עד התחלת הפה. הביאור הוא להלאה.

פסקה עה
תקונא תניינא וכו׳: תקון הב׳, השערות מתתקנות מראש הפה עד ראש האחר של הפה בתקון שוה.

פסקה עו
תקונא תליתאה וכו׳: תקון הג׳, מתחת החוטם באמצע, מתחת ב׳ נקבי החוטם, יוצא ארח אחד, והשערות נפסקו מארח הזה, והוא מלא שערות מצד זה ומצד זה של הארח, בתקון שלם, מסביב ארח הזה.

פסקה עז
תקונא רביעאה וכו׳: התקון הרביעי, מתתקנות השערות תחת הפה מראש אחד לראש השני, בתקון שלם. דהיינו הנקרא שבולת הזקן.

פסקה עח
תקונא חמישאה וכו׳: התקון החמישי. תחת הפה יוצא אורח אחר במשקל כנגד ארח העליון שמתחת החוטם. ואלו ב׳ אורחות רשומים על הפה מכאן ומכאן, ארח העליון ממעל הפה וארח התחתון מתחת לפה.

פסקה עט
תקונא שתיתאה וכו׳: תקון הששי. השערות מתתקנות ועולות ויוצאות ממטה למעלה לראש הפה, ומכסה מנחת הבשמים הטובים, עד ראש הפה למעלה, ויורדות משם השערות עד ראש הפתח דאורח התחתון שמתחת הפה.

פסקה פ
תקונא שביעאה וכו׳: תקון השביעי. השערות נפסקות מלצמוח, ונראים ב׳ פנים, דהיינו פן הימני ופן השמאלי, בלי שערות, במנחת בשמים טובים, יפים וטובים למראה. בשבילם מתקיים העולם. ז״ש, באור **פני** מלך חיים.

פסקה פא
תקונא תמינאה וכו׳: תקון השמיני. יוצא חוט אחד של שערות מסביב הזקן, ותלוים במשקל עד הטבור.

פסקה פב
תקונא תשיעאה וכו׳: תקון התשיעי. השערות מתעוררות ושערות דיקנא מתערבות עם אותן השערות התלויות בגרון, והן במשקל, דהיינו בשוה, ואינן יוצאות זו מזו.

פסקה פג
תקונא עשיראה וכו׳: תקון העשירי. השערות יורדות תחת הזקן, ומכסות הגרון שמתחת הזקן.

פסקה פד
תקונא חד סר וכו׳: תקון אחד עשר. שאין שערה יוצאות משערה ומשוערות בשיעור שלם.

פסקה פה
תקונא תריסר וכו׳: תקון שנים עשר. שעל הפה אין תלויות שערות, והפה נתפנה משערות מכל צדדיו, וסביב סביב לו השערות נאות.

פסקה פו
תקונא תליסר וכו׳: תקון שלשה עשר. שתלויות שערות מתחת הזקן מכאן ומכאן, דהיינו כל שטח השערות שבאחורי הזקן, ביקר נאה, ביקר יפה, ומכסות עד הטבור דלב, ולא נראה מכל פני מנחת הבשמים חוץ מאלו הפנים היפים הלבנים, שמשפיעים חיים לעולם, ומראים שמחה לז״א.

פסקה פז
בתליסר תקונין וכו׳: בי״ג תקונים אלו נמשכים ויוצאים י״ג מבועים של שמן המשחה ונמשכים לכל אלו שלמטה, ומאירים משמן הזה, ומשיחים משמן ההוא שבי״ג תקונים אלו. בי״ג תקונים אלו נרשם הדיקנא היקר הסתום מכל של עתיק דעתיקין, שהוא א״א. מבי עגולים היקרים של פניו, מאירים פניו של ז״א, וכל כפתור ופרח, דהיינו כל מיני המדרגות, הנמצאים למטה, מאירים ומתלהטים מאור ההוא של מעלה. י״ג תקונים אלו נמצאים בדיקנא, ובשלמות הזקן בתקוניו, נקרא האדם נאמן, שכל שרואה זקנו, תולה בו אמונה.

פסקה פח
תאנא בצניעותא דספרא וכו׳: למדנו בספרא דצניעותא, י״ג תקונים אלו התלוים בדיקנא היקר, בחדש השביעי דהיינו בעשי״ת, נמצאים בעולם, ונפתחים בי״ג שערי רחמים. ומי שמושיט ידו להשבע בזקנו, הוא כמי שנשבע בי״ג תקוני דיקנא. זה הוא בא״א, שיש בו י״ג תקוני דיקנא. בזעיר אנפין בכמה. כמה תקוני דיקנא יש בו. אמר ר״ש לר׳ יצחק, עמוד על עמדך וסלסל בסלסול התקונים של המלך הקדוש, שהוא א״א, איך הם מתתקנים.

פסקה פט

קם ר' יצחק וכו': קם ר"י פתח ואמר, מי אל כמוך נושא עון וגו'. ישוב ירחמנו וגו' תתן אמת ליעקב וגו'. למדנו י"ג מדות נראות כאן, במקרא הזה, וכולן יוצאות מי"ג מבועים של שמן המשחה של י"ג תקוני דיקנא הקדוש דעתיק דעתיקין הנסתר מכל הנסתרים. שהוא א"א. למדנו, תקוני דיקנא נסתרים וסתומים, נסתר ולא נסתר, סתום ולא סתום, בתקוניו ידוע ואינו **ידוע**. כלומר להכדאים לו הוא מגולה וידוע, ולשאינו כדאים לו הוא נסתר ולא ידוע.

פסקה צ

תקונא קדמאה וכו': תקון הראשון. הרי למדנו, שכל שערה ושערה וכל נימא ונימא אינה מתדבקה לחברתה. והנימין דדיקנא מתחילות להתתקן מן התקון דשערות ראש. דהיינו שמתחילות מפאתי הראש.

פירוש. כבר ידעת ששורש השערות ה"ס ה **י'** שנכנסה ל **אור** הבינה ונעשה ל **אויר**. דהיינו שג"ר דחכמה נעלמו ונשארו רק ו"ק שהוא אור הרוח הנקרא אויר. אמנם הן פרצוף שלם של כח"ב תו"מ, דהיינו הע"ס דכלים, שהלבישו את ג"ר דחכמה אלו, לפני שהסתלקו מחמת הי' שעלתה לאור. וכיון שהאור נסתלק לשורשו, נשארו הכלים בבחינת מותרי מוחא, והוכרחו לצאת לחוץ מראש מחמת עוביותם. וכיון ששלט בהן ה **י'** שנכנסה לאור, שה"ס המלכות שעלתה לבינה, המחלקת כל מדרגה, לכו"ח ובינה ותו"מ, נחלקו בהכרח גם הן לב' חצאים, אשר כתר וחכמה שבהן, נתדבקו על הגולגלתא, בסוד שערות רישא, שהסיום שלהם הוא פאתי הראש, ששם כח ה **י'** שנכנסה ב **אור** ונעשה **אויר**, שה"ס הפרסה המסיימת מדרגת ראש שבהם. ובינה ותו"מ שבהן יצאו לחוץ ממדרגת ראש, ונתדבקו בפנים בלחי התחתון בסוד שערות דיקנא.

וז"ש, **ושארו נימין דדיקנא לאתקנא מתקונא דשער רישא**, דהיינו בפאתי הראש, ששם ה"ס הפרסה המבדלת בין שערות ראש לשערות דיקנא, ומפרסא זו הן יוצאות. ומתוך שפרצוף השערות בכללו היו מלבישים לג"ר דחכמה, שהפרסא לא שלט שמה, שהמלכות ירדה מן הפרסא למקומה במלכות דמדת הדין. ע"כ אפילו אחר שה **י'** עלתה לאור הבינה, ונתקנה המלכות דצמצום ב', הרי נשאר בהם גם כח המלכות דצמצום א' ממלכות דמדת הדין. וב' המלכיות שולטים בסיום פאתי הראש, וכמו כן בשערות דיקנא הנמשכים מהם. וז"ש, **דכל שערא ושערא וכל נימא ונימא לא מתדבקא לחברתה**. כלומר, שהשערות הנמשכות מב' מלכיות אלו, אין מתערבים ואין מתדבקים זה בזה

אלא כל אחת שולטת לפי עצמה. כי אם היו מתדבקות זו בזו, היתה המלכות הנמתקת בבינה מתבטלת במלכות דצמצום א', דמדת הדין.

פסקה צא

הכא אית לאסתכלא וכו': כאן יש להסתכל. אם כל הנימין של שערות ראש, והנימין של שערות דיקנא היקר והעליון נכללו בנימא אחד. כלומר שהן מדרגה אחת ויוצאות משורש אחד, מקרומא דאוירא, כנ"ל, א"כ, למה אלו, שערות ראש, ארוכות, ואלו, שערות דיקנא, אינן ארוכות, ולמה הנימין דשערות דיקנא, אינן ארוכות כל כך, והן קשות. ואלו של ראש, אינן קשות אלא חלקות.

פסקה צב

אלא כל נימין וכו': ומשיב, אלא כל הנימין, של הראש ושל הזקן הן שקולות, כל אחת לפי בחינתה. ושל ראש הן ארוכות עד הכתפים, כדי להמשיך אל הראש דז"א, מהמשכה ההיא של המוח שלו, אל המוח דז"א. ומשום זה אינן קשות, וע"כ ראויות להיות רכות.

פסקה צג

תאנא מאי דכתיב וכו': למדנו, מה שכתוב, חכמות בחוץ תרנה, ולבסוף כתוב, ברחובות תתן קולה. מקרא זה אין ראשו סופו, ואין סופו ראשו, שמתחילה אומר חכמות לשון רבים, ולבסוף אומר, קולה לשון יחיד. ומשיב, אלא **חכמות בחוץ תרנה**, שאומר לשון רבים, הוא, כשנמשך החכמה ממוח הסתום דא"א באלו הנימין, דשערות רישא, אל המוח דז"א. שהוא כאלו מתחבר בחוץ, במקום ז"א, שהוא מחוץ לא"א, ב' מוחין, דהיינו חכמה דא"א וחכמה דז"א, ונעשים מוח אחד, משום שאין קיום למוח התחתון דז"א, אלא בקיום מוח העליון דא"א, וע"כ נאמר חכמות, להיותם ב' חכמות. ואחר שנמשך מזה לזה, דהיינו אחר שחכמה דז"א כבר קבלה החכמה ממוחא סתימאה, כתוב, **תתן קולה**, שהיא חכמה אחת. חכמה דז"א.

פסקה צד

ובגין דנגיד ממוחא וכו': ומשום שהחכמה נמשכת ממוח דא"א למוח דז"א דרך אלו הנימין דשערות רישא, הן אינן נמצאות קשות. מהו הטעם. הוא משום, שאם היו נמצאות קשות לא היתה החכמה נמשכת בהם למוח ז"א. ומשום זה אין חכמה יוצא מאדם שהוא קשה ובעל כעס. שכתוב, דברי חכמים בנחת נשמעים. ומכאן למדנו, מי ששערות ראשו קשות, אין החכמה מתישבת בו.

פסקה צה

וע"ד אינון אריכי וכו': וע"כ, שערות רישא הן ארוכות, להביא תועלת לכל. מהו לכל. היינו כדי שהחכמה תכנס דרך השערות לחוט השדרה, שהוא נשקה מן המוח, וע"כ הן ארוכות עד רישי דכתפין. ששם חוט השדרה. ומשום זה אין שערות ראש תלויות על שערות הזקן, כי שערות ראש תלויות ועולות מעל האזנים לאחורי הראש, ואינן תלויות על הזקן, משום שאין צריכים לערב אלו באלו, שכל אחד מתחלק לפי דרכו.

ביאור הדברים. תחלה יש להבין לפי מה שנתבאר לעיל (באות ל"ד) שגלגלתא ה"ס **ם'** דצלם, וע"כ נדבקו בה השערות, משום שב **ם'** דצלם אין ה **י** ' יוצאת מאויר. והפנים ממצח ולמטה ה"ס **ל' צ'** דצלם, שבהם יוצאת ה **י'** מאויר, וע"כ ממצח ולמטה אין שערות. וכיון שכן, למה נדבקו שוב שערות דיקנא בפנים ובלחי התחתון דא"א. הרי הם כבר ממצח ולמטה. והענין הוא, כי כבר נתבאר שבאמת שערות ראש ושערות דיקנא פרצוף אחד הן, אלא כמו שהמסך דצמצום ב', שמתחת חכמה סתימאה דא"א, הוציא בינה ותו"מ דפנימיות הראש דא"א, אל הגוף, כך הוציא בינה ותו"מ דפרצוף השערות מן הראש אל הגוף, באפן שהן בפנימיות הראש דא"א והן בחיצוניות הראש לא נשארו אלא כתר וחכמה, ובינה ותו"מ דפנימיות וחיצוניות הראש, יצאו מראש אל הגוף, ונתפשטו עד החזה שלו, הנקרא טבורא דלבא. כמ"ש לעיל (אות ע"ג) **דהאי דיקנא מהימנותא** וכו' **וחפי עד טבורא**.

ונודע שגם הגוף מתחלק **למל"צ**, דצלם, אשר מפה עד החזה הוא **ם'** דצלם, ושם הוא בחינת או"א עלאין, שאין ה **י'** יוצאת מאויר שלהם לעולם. ומחזה עד טבור דגוף, הוא בחינת ישסו"ת, דהיינו **ל'** דצלם, שבהם יוצאת ה **י'** מאויר. ומטבור ולמטה הוא **צ'** דצלם. ולפיכך גם השערות דיקנא שיצאו מחיצוניות הראש דא"א נתדבקו בלחי התחתון, וחופפים על חלק העליון מן הגוף מפה עד החזה, ששם **ם'** דצלם, שאין ה **י'** יוצאת שם מן האויר. באפן, שכו"ח דשערות נדבקו ב **ם'** דראש א"א, ובינה ותו"מ דשערות נדבקו ב **ם'** דגוף א"א.

וזה הכלל. אין שערות נמשכות אלא מ **י'** שנכנסה באור ונעשה אויר. ואין שערות מתדבקות בקביעות אלא ב **ם'** דצלם, משום ששם גם ה **י'** שנכנסה באור היא בקביעות, שאינה יוצאת מאויר לעולם. משא"כ ב **ל"צ** דצלם ששם ה **י'** חוזרת ויוצאת מן האויר, אי אפשר שתהיינה שמה שערות בקביעות. ובכל פרצוף יש ד' **ממין**, **ם'** דראש, שהיא הגלגלתא, ו **ם'** דגוף בכללו, שהיא מפה עד החזה. ו **ם'** דנה"י בפרטות, שה"ס ב' פרקי נצח והוד שלמעלה מיסוד. כי נה"י לפי עצמם נחלקים למל"צ כמ"ש במקומו. ו **ם'**

דחג"ת בפרטות, שהוא תחת אצילי הידים. כי החג"ת לפי עצמם נחלקים למל"צ. ולפיכך יש ד' מקומות של שערות קבועות א', שערות ראש ב **ס'** דראש. ב', שערות דיקנא ב **ס'** דגוף. ג', שערות זקן התחתון בס' דנה"י. ד', הוא בראש חלק העליון של הידים שהוא **ס'** דחג"ת. והנה נתבאר ששערות דיקנא ואו"א עלאין הם כמעט בחינה אחת, ששניהם בחי' **ס'** דצלם, ומקום שניהם הוא מפה עד החזה. ובזה תבין מ"ש האריז"ל שע"כ לא נזכרו או"א באדרא רבא, משום שאו"א בדיקנא אתכלילו. שלכאורה תמוה, מה ענין או"א אצל דיקנא. ובהאמור תבין שהם כמעט בחינה אחת ממש. ולפיכך נפסקים שערות דיקנא על החזה דא"א, הנקרא טבורא דלבא, משום שמשם ולמטה עד הטבור, כבר הוא מקום ישסו"ת, שה"ס **ל'** דצלם. שבו יוצאת ה **י'** מאויר. ודומה כמו מצח דא"א.

וזה אמרו (באות צ"ב) **אלא כל נימין שקיליו דרישא ודיקנא**, דהיינו שהן פרצוף אחד בן ע"ס כח"ב תו"מ, כנ"ל. **דרישא אריכין על כתפין**, אריכות מורה על הארת חכמה, **למיגד לרישא דז"א**, וכו', כי כל פרצוף השערות משפיע לז"א, שערות רישא דא"א לראש דז"א, ושערות דיקנא דא"א לשערות דיקנא דז"א, כל אחד להבחינה שכנגדו. כמ"ש במקומו. וז"ש (באות צ"א) **נימין דדיקנא לא אריכין כולי האי**, כלומר, שאין בהם כל כך חכמה כמו שערות ראש, משום שהם ממסך דפאתי הראש ולמטה. **וקשיין**, כי מתוך ששערות דיקנא נמצאים מתחת המסך שבפאתי הראש המובא לעיל (בהסולם אות צ') ע"כ כבר יש בהם דינים, וע"כ הם קשים משא"כ שערות רישא, כיון שהמסך נמצא בפאתי הראש למטה, אין כח המסך יכול לפעול למעלה ממקום מציאותו וע"כ אין בהם דינים. וז"ש, **וע"ד אתחזון למהוי רכיכי** כי אין בהם דינים ולפיכך. מושפע בהם החכמה למוח דז"א. בסו"ה חכמות בחוץ תרנה.

וז"ש (באות צ"ה) **ובג"ד לא תלי שערא דרישא על שערא דדיקנא** וכו' **דלא אצטריך לאתערבא אלין באלין**, כי שערות רישא חשובים הרבה על שערות דיקנא, **דכלהו מתפרשן בארחייהו**, שהן ב' בחינות מיוחדות, וכל אחת מתפרשת לפי דרכה.

פסקה צו

תאנא כלהו שערי וכו': למדנו, כל השערות בין של ראש ובין של הזקן, דא"א, כולן לבנות כשלג. ולמדנו, אלו של הזקן, כולן קשות. מה הטעם. הוא משום שהן חזקות מכל חזק להוריד לתחתונים אלו י"ג מדות, מי"ג תקוני דיקנא, שבעתיק דעתיקין, שהוא א"א. ואלו י"ג מדות מתחילות מלפני האזנים. ואלו י"ג מדות הן סתומות כדי שלא תתערבנה באחרות. בי"ג מדות דז"א.

פסקה צז

ואי תימא דלית אחרנין וכו': ואם תאמר שאין אחרות כמוהן. לא כן. כי למדנו, י"ג מדות הרחמים מעתיקא קדישא הן, **מי אל כמוך**, אחת. **נושא עון**, שתים. **ועובר על פשע**, שלש. **לשארית נחלתו**, ארבע. **לא החזיק לעד אפו**, חמש. **כי חפץ חסד הוא**, שש. **ישוב ירחמנו**, שבע. **יכבוש עונותינו**, שמונה. **ותשליך במצולות ים כל חטאתם**, תשע. **תתן אמת ליעקב**, עשר. **חסד לאברהם**, אחת עשרה. **אשר נשבעת לאבותינו**, שתים עשרה. **מימי קדם**, שלש עשרה. וכנגד אלו, יש י"ג מדות שבזי"א, שהם אל רחום וחנון ארך אפים וגו'. שהן למטה. בזי"א.

פסקה צח

ואי תימא משה וכו': ואם תאמר, איך לא אמר משה אלו י"ג מדות העליונים דאי"א, שהן, מי אל כמוך וגו'. אלא שאמר אל רחום וחנון, שהן י"ג מדות דזי"א. ומשיב, אלא משה לא היה צריך רק למקום שהדין נמצא, שהוא זי"א, ובמקום שהדין נמצא אינו צריך לומר כך, דהיינו י"ג מדות דאי"א. ומשה לא אמר, אלא בשעה שחטאו ישראל, והדין היה תולה עליהם, ומשום זה לא אמר משה י"ג מדות הרחמים, אלא במקום שהדין נמצא, דהיינו בזי"א. אבל במקום זה שהוא סדר השבח של י"ג מדות דעתיק יומין, דהיינו מי אל כמוך וגו', מסדר אותם הנביא.

פסקה צט

ואינון תליסר תקונין וכו': ואלו י"ג תקונים דדיקנא עלאה קדישא דאי"א, הן נסתרות שבנסתרות, והן חזקות לשבור ולהכניע כל גזרות הדינים, מי ראה דיקנא העליון הקדוש, הנסתר שבנסתרות, שלא יבוש ממנו. ומשום זה כל שערותיו קשות, וחזקות בתקונן.
פירוש. כי האורות הגדולים ביותר, המכונים בני חיי ומזוני, אינם תלוים בזכות, אלא במזלא, שה"ס הארת י"ג תקוני דיקנא האלו. וע"כ הצדיקים הגדולים, אחר שכבר זככו את גופם להיות כמלאכי השרת, והגיע זמנם לזכות באלו האורות הגדולים שהם בני חיי ומזוני, צריכים לקבל מקודם העוביות והדינים המושפעים ע"י שערות דיקנא הללו, שנקראות מזל, ואח"כ הם זוכים על ידיהן בני חיי ומזוני. ובעת שמושפע להם העוביות דשערות דיקנא הללו אחר כל זיכוכם הנפלא, שחשבו שהם כבר זכים כמלאכי השרת, הנה הם בושים ונכלמים מאד בעוביות הזו שנפלו בה פתאום. וז"ש, **מאן חמי דיקנא עלאה** וכו' **דלא אכסיף מניה**.

פסקה ק

[א] **ואי תימא אי** וכו׳: ואם תאמר, אם כן, הרי השערות שלמטה, של ז״א, הן שחורות, ולמה לא היו אלו כאלו דא״א שהן לבנות. שלמדנו, כתוב, קווצותיו תלתלים שחורות כעורב. וכתוב, ושער רישיה כעמר נקא. דהיינו לבנות. שהכתובים סותרים זה את זה. ומשיב, לא קשה. כאן שאומר, כעמר נקא, הוא בזקן העליון דא״א. וכאן שאומר, שחורות כעורב, הוא בדיקנא התחתון דז״א. וע״כ כשניתנה התורה לישראל, ניתנה באש שחורה על אש לבנה.

פירוש כמו אותיות התורה, שזולת הקלף הלבן אין להם שום מציאות, ועכ״ז האותיות בעצמן הן שחורות. כך התורה שלמעלה שה״ס ז״א כלול מחסד וגבורה, שה״ס אש לבנה ואש שחורה, וכך הן בחינות שערות דיקנא שהן בשורשן בא"א, אש לבנה, ובז״א אש שחורה.

[ב] **ועקרא דמלה משום** וכו׳: ועיקר הדבר, משום ששערות אלו, להיותם נמצאים מן המוח, להמשך למוח התחתון, דז״א, הן למעלה משערות דיקנא. והדיקנא היא בפני עצמה, וכל תקוני דיקנא נמצאים בפני עצמם. הזקן הוא בפני עצמו, ושערות ראש הן בפני עצמן.

פסקה קא

תקונא קדמאה וכו׳: תקון הראשון של שערות דיקנא. הוא תקון המתחיל מתחילת שערות של הראש, דהיינו מפאתי הראש, שהיא ראשית שערות ראש ממטה למעלה, וה״ס מלכות שלהן. (כמ״ש לעיל אות ע״ד) ולמדנו, כל תקוני דיקנא אינם נמצאים אלא ממוח הראש. וכאן, בתקון הראשון, אינו מפרש כך, כי אומר שנמצא מפאתי הראש, משום שהוא אינו נמצא ממוח הראש. אלא מפאתי הראש. כי מוחא סתימאה דא״א מתחיל להשפיע מתקון ב׳ והלאה, ולא בתקון א׳. שהוא שורש שערות הדיקנא, ומטרם נמתקה המלכות במדת הרחמים. כמ״ש לפנינו. וע״כ תקון זה הראשון כך הוא נמצא, שיורד מתחילת שערות הראש. ולא ממוחא סתימאה.

פסקה קב

ומהאי דיקנא אשתמודע וכו׳: ומכללות דיקנא זו, נודע כל מה שהוא בראש, דהיינו אלף העולמות החתומים בטבעת טהורה, טבעת הכולל כל הטבעות. שה״ס חכמה סתימאה שבראש דא״א.

פירוש. כי חכמה מרומזת באלף, בסוד ואאלפך חכמה. והיא סתומה כמו בטבעת סביב לה, שלא תגלה ממנה לחוץ. אמנם בדרך השערות היא מתגלה, לאט לאט עד גמר התקון.

פסקה קג

אורכא דכל שערא וכו׳: האורך של כל שערה היורדת מלפני האזנים אינה ארוכה. כלומר שאין החכמה המכונה אורך, מתגלה שמה. והשערות אינן מתדבקות זו בזו. והן קצרות ואינן יורדות למטה. ואלו השערות כשנמשכות, הן נמשכות ותלויות למעלה.

פירוש. כי שערות אלו, היוצאות מפאתי הראש, כוללות בתוכן גם המלכות דמדת הדין, (כנ״ל באות צ׳ ע״ש) וכל שערה יש לה מבוע בפני עצמה ואלו הנמשכות ממלכות הממותקת אינן מתערבות באלו הנמשכות ממלכות דמדת הדין. וז״ש **ולא אתדבק דא בדא**. וכמו כן הדין שבמלכות דמדת הדין אינה נמשכת בשאר תקוני דיקנא, וז״ש **ולא נחתין**, אלא נשאר במקומו, בסוד **דינא יתיב**, שיושב במקומו ואינו מתפשט. כמ״ש לפנינו.

פסקה קד

ושרותא דתקונא קדמאה וכו׳: ובהתחלה של תקון הראשון, ל״א קבוצות שער, שהן שקולות, נמשכות עד ראש הפה. וש״צ נימין נמצאות בכל קבוצה וקבוצה.

פירוש. שמלמדנו בזה, כי אע״פ שהמלכות דמדת הדין נמצאת בתקון ראשון דדיקנא היוצא מפאתי הראש, כנ״ל בדבור הסמוך, עם כל זה, אין זה עצם המלכות דמדת הדין, שהרי היא נגנזה בראש עתיק, אלא רק הארתה של המלכות הזו. ועצמותה אין כאן. וז״ש, **תלתין וחד קוצי שקילן אתמשכן** וכו׳, שזה יורה על השם **א״ל**, והיינו על שם מדת הדין שבמלכות, שעליה נאמר **ואל** זועם בכל יום. וזהו בכללות התקון, שהארת המלכות דמדת הדין מאירה בכללות. אבל בפרטות, אין שם עצמות המלכות דמדת הדין, וז״ש, **וש״צ נימין אשתכחן בכל קוצא וקוצא**, שזה יורה שבהתפרטות ד׳ ספירות חו״ב תו״מ שבכל קוצא, שכל אחת כלולה ממאה, תהיינה הע״ס של המלכות רק צ׳, ולא מאה, משום שהמלכות דמלכות, שהיא עצמותה של המלכות דמדת הדין, חסרה שמה, וע״כ אינם אלא ש״צ נימין ולא ת׳.

פסקה קה

תלתין וחד קוצי וכו׳: ומפרש הדברים מבחינת כללות התקון. ואומר, **ל״א** קוצין, השקולות בשוה, שהם בתקון ראשון, הם קשים, מהארת המלכות דמדת הדין, כדי להכניע הדינים למטה, והן כחשבון **א״ל**. מהו **אל**. היינו אל חזק, ויכול להכניע הכל. ובכל קוץ וקוץ, מבחינת כללותו, מתחלקים ל״א עולמות חזקים שולטים להכניע הדינים, ונתפשטו ל״א מצד זה ול״א מצד זה של הפנים. וכל עולם ועולם ממנו מתחלק לאלף עולמות של חמדה לעדן הגדול, וכל זה סתום בתחילת הדיקנא שכולל דין חזק,

ממלכות דמדת הדין, וכלולים כולם בשם **אל** הזה. ועם כל זה, שם **אל** הזה, נכנע לרחמי דרחמים של עתיק יומין, ונכלל ונתפשט בו.
פירוש אע"פ שכל קוץ וקוץ יש בו ש"צ נימין, זהו מבחינת הפרטות, אבל בכללות מאיר בו הכח של שם **אל**, היורה על הארת המלכות דמדת הדין, וע"כ **ל"א** קוצין הם, וכל קוץ מתחלק ג"כ ל **ל"א** עולמות, שכל זה יורה על הדין הכלול בקוצין הללו. ועכ"ז מתפשט כל עולם לאלף עולמות של חמדה לעדן הגדול, שהוא חכמה סתימאה, כי עדן הוא חכמה. וכן מספר אלף יורה על חכמה. והיינו משום שכח הדין שבשם **אל**, נכנע לרחמי דרחמים דא"א. אמנם כל זה אמור בהתפשטות העולמות, אבל בל"א קוצין עצמם, כל העולמות סתומים בו מחמת הדין החזק.

פסקה קו

אמאי עד פומא וכו': שואל למה מתפשט תקון הא' מתחת האזנים עד הפה. ומשיב, הוא משום שכתוב, דינא יתיב וספרין וגו'. מהו **דינא יתיב**. היינו שהדין יושב במקומו ואינו שולט. ז"ש פלא יועץ **אל** גבור, דהיינו אל שהוא גבור, המרומז בל"א קוצין הנ"ל, והוא מתבסם בדיקנא הקדוש דעתיק יומין. וסוד הכתוב, **מי אל כמוך**, נאמר בעתיק יומין בתקון הא' של דיקנא הקדוש העליון.
פירוש. כבר נתבאר שלהיות הדיקנא בחינת בינה ותו"מ שיצאו משערות ראש לבחינת גוף ע"כ מקומם בלחי התחתון, משפה התחתונה של הפה עד החזה (כנ"ל אות צ"ה ע"ש) וזהו ששואל, **אמאי עד פומא**, למה נתפשט תקון הא' עד הפה, דהיינו עד השערות של שפה עליונה דפה. ששם לחי העליון. ומשיב שז"ס **דינא יתיב**, **יתיב לאתריה דלא שלטא**, שהדין יושב בתקון האי ונבלע במקומו ואינו שולט. כי בסיומו, מתחילים השערות לעלות על שפה עליונה של הפה ששם לחי העליון, שהוא בחינת גלגלתא ומקום בינה, והדין דמלכות נמתק שם במדת הרחמים דבינה, ומשם ואילך נגנז כח המלכות דמדת הדין השולט בתקון הא'. וע"כ **דינא יתיב לאתריה דלא שלטא**, שהוא נבלע במקומו בתקון הא', ואינו שולט יותר.

פסקה קז

עלמא קדמאה וכו': עולם הראשון היוצא מתקון הא', שולט ויורד, ועולה לאלף אלפים ורבוא רבבות **בעלי מגינים**, ומתאחזים ממנו במדדן של טבעת הגדולה. **קסטא** פירושו מדה. על, הין, מתרגם יונתן קסטא דסכומיה י"ב לוגין (שמות ל' כ"ד)

פסקה קח

עלמא תניינא וכו׳: עולם השני היוצא מתקון הזה. שולט ויוצא ויורד למטה, ועולה לנ״ז אלף מדרגות **בעלי יבבא**, ומתאחזים ממנו, כדי להכנע, בעורף בלבן שבו, כלומר בבשר העורף.

פסקה קט

עלמא תליתאה וכו׳: עולם השלישי היוצא מתקון הזה, שולט ויורד למטה, ועולה לצ״ו אלף **בעלי יללה**, ומתאחזים ממנו בנר המכוסה, דהיינו במלכות דמדת הדין שבתקון הא׳, שעצמותה נגנזה בראש עתיק, ומתקון הזה נכנעים כולם ומתבשמים במרירות הדמעות המתבשמות בים הגדול. **בבוצינא קמורא**, **קמורא** הוא מלשון ועינו קמורה (אהלות פ״ה משנה א׳) שפירושו סגורה.

פירוש. כבר ידעת ששערות דיקנא הן ג׳ ספירות בינה ותו״מ שיצאו לחוץ משערות ראש. (כנ״ל אות צ״ה). ולפיכך כנגד ג׳ ספירות אלו יצאו ג׳ עלמין מתיקון הא׳. ואלו שנמשכו מבינה דשערות, עלו ונתאחזו בתקון **ס׳** דצלם שבשערות, הנקרא עזקא רבא. שכן נקרא תקון **ס׳** דצלם, להיותו מקיף המוח מסביב שלא יתפשט ממנו ולמטה. ולפיכך, **וסליק לאלף אלפין ורבוא רבבן מארי תריסין**, כלומר שיש בתוכו חכמה הנק׳ אלף אלפין, וגם חסדים הנקראים רבוא רבבן. ונקראים **מארי תריסין**, משום, **ומניה מתאחדין בקסטא בעזקא רבא**, כי כל מעלתם הוא מפני שמתאחזים במדת טבעת הגדולה שה״ס **ס׳** דצלם, שהיא **מגינה** עליהם מכל התפשטות דין. וע״כ נקראים בעלי מגינים. והם עולם הא׳.

ועולם השני. הוא הנמשך מת״ת דשערות, שאינו ראוי להאחז בעזקא רבא, והוא נאחז בעורף א״א, שיש שם ב׳ מיעוטים, א׳ שכבר נגמר עצם הגלגלתא שהוא **ס׳** דצלם, (כנ״ל אות ל״ד) ב׳ שהוא ערף ולא פנים, וע״כ הארתם בבחינת ו״ק, וגם זה רק מאחורים. וע״כ כיון שיצאו משערות ראש ונפלו למקום ו״ק, הם מיבבים תמיד. מחמת הדינין דאחורים השורים עליהם. וז״ש, **וסליק לנ״ז אלף דרגין מארי דיבבא**, כי מיבבים תמיד. והוא משום, **ומתאחדן מניה לאכפייא בקודלא בחיורא**. משום שהם נאחזים בעורף ולא בפנים. אמנם סתימה זו שבעורף, גורמת להם להכנע, ולא להמשיך חכמה כלל. וז״ש **ומתאחדן מניה לאכפייא**, דהיינו להכנע ולא להמשיך חכמה משם. ומספר נ״ז, שאומר, רומז ליחוד **אל הויה**, שהוא בחשבון נ״ז. כי להיותן בחינת ת״ת, מרומזים בהויה, ולהיות, שסתימת תקון א׳ שולט עליהם, שה״ס השם **אל** תקיף כנ״ל, ע״כ השם **אל** מתיחד עם שם **הויה**, ושומר עליהם.

ועולם השלישי, הוא הנמשך ממלכות דשערות, שמלכות זו שעודנה בתקון הא', עוד לא נמתקה במדת הרחמים, ומדת הדין שולט עליה (כנ"ל אות צ') ולפיכך אותם שהן בעולמות אלו מיללים תמיד מרוב הדינין האלו שבמלכות דמדת הדין. וז"ש, **וסליק לצ"ו אלפין מארי דיללה**, כי גרוע להם הרבה יותר מבעלי יבבא הנ"ל. והוא משום, **ומתאחדן מניה בבוצינא קמורא**, שנאחזים בנר הסגור והמכוסה, שהוא מלכות דמדת הדין. ומספר צ"ו רומז על יחוד **אל אדני**, שהוא בגימטריא צ"ו. כי להיותם מן המלכות דשערות, ה"ס שם אדנ"י. וסתימת התקון השולט עליהם ה"ס השם **אל** גבור ותקיף השולט בתקון הא', ושומר עליהם. וע"כ נרמזים ביחוד אל אדני.

ונודע שיש במלכות ב' נקודות, א' דמלכות דמדת הדין, וב' הנמתקת במדת הרחמים, שע"כ נקראת עץ הדעת טוב ורע, וכשהיא בתקון השלם אז נגנזה בה המלכות דמדת הדין, והמלכות דמדת הרחמים שולטת (כנ"ל בהקסה"ז אות קכ"ג) וב' נקודות אלו ה"ס שתי דמעות. וכאן בתקון הא' מטרם שנעשה התקון דגניזת המלכות דמדת הדין, נמצאות ב' דמעות אלו מרירות. וז"ש **ומתבסמן במרירא דדמעין דמתבסמין בימא רבא**, דהיינו שתקונם היא לקבל בתוכם עתה את המרירות של ב' הנקודות, כי הן מתבסמות אח"כ בים הגדול, שהוא מלכות. והנקודה דמדת הרחמים תהיה לבדה בשליטה. כמ"ש בתקונים הבאים.

פסקה קי

מאן חמי תקונא וכו': מי ראה תקון הזה של הדיקנא הקדוש, העליון, היקר, שלא נתבייש ממנו. (דהיינו כמ"ש באות צ"ט) מי ראה היקר של קוצין דשערי התלויות מסבא הזה, הוא יושב בעטרי עטרות, שהם י"ג תיקוני דיקנא הנקראים עטרות. שהן עטרות של כל העטרות, כי תקוני דיקנא דז"א נמשכים מתקוני דיקנא אלו דא"א. וע"כ הן עטרות של כל עטרות. והן עטרות שלא נכללו בעטרות דז"א, כלומר שאינן יורדות להתלבש בהן. שהן עטרות שאינם כשאר עטרות דז"א, כי עטרות דא"א הן כעמר נקי ועטרות דז"א הן שחורות כעורב. והן עטרות שעטרות של מטה, דז"א, מתאחזות בהם. שתקוני דיקנא דז"א מקבלים מי"ג תקוני דיקנא דא"א. ומשום זה נתתקנו אלו התקונים, כדי שאלו התקונים שלמטה, דז"א, יהיו מתאחזים בהם.

פסקה קיא

תקוני דאתתקן וכו': התקונים שנתתקנו, הם, משום שצריכים לברך למי שצריך ברכה, כי כל התקונים שנתתקנו למטה כנגדם, נמצאות כנגדם ברכות ונעשה מה שנעשה. אם

ברכת בנים או חיים או מזונות. הכל כלול באלו התקונים. וכולם זוקפים קומתם כנגד התקונים של המלך התקיף, עתיק, הסתום מכל. וכולם מתבשמים מתקונים אלו.

פסקה קיב

תאנא אי עתיק וכו': למדנו, אם עתיק העתיקים קדוש הקדושים, שהוא א"א, לא היה מתתקן בתקונים אלו, לא היו נמצאים העליונים והתחתונים. והכל היה כלא היה. כי זולתם לא היה בני חיי ומזוני, לא למעלה ולא למטה. ולמדנו, עד כמה מאירים תקוני דיקנא אלו. עד י"ג. וכל זמן שי"ג אלו נמצאים, מאירים אלו שלמטה, והכל. בחשבון י"ג אלו נמצא הדיקנא של מלך העתיק היקר מכל, וכולם כאחד נסתר ויקר.

פסקה קיג

ובגין דאיהו יקירא וכו': ומשום שהוא יקר ונסתר מכל נביא, לא נזכר הדיקנא בתורה ולא נתגלה בה. ואיזה דיקנא נתגלה. הוא הזקן של הכהן הגדול העליון, שהוא חסד דז"א. ומדיקנא הזה יורד לדיקנא של כהן גדול התחתון. הדיקנא של הכהן גדול, של ז"א, נתתקן בשמונה תקונים, ועם המלכות הכוללתם הם תשעה. (כמ"ש להלן אות רמ"ט) ומשום זה יש שמונה תקונים לכהן גדול כששמן יורד על זקנו, דהיינו ח' בגדי כהונה. ז"ש, כשמן הטוב יורד על הראש יורד על הזקן וגו'.

פסקה קיד

ומנ"ל דכתיב שבת וגו': ומאין לנו שכהן גדול של מטה הוא מכוון כנגד כהן גדול שלמעלה. כי כתוב שבת אחים גם יחד. **גם** בא לרבות כהן גדול שלמטה, שכל זמן שכהן הגדול שלמטה משמש בכהונה גדולה, כביכול כהן הגדול שלמעלה משמש בכהונה גדולה.

פסקה קטו

דא תקונא חד וכו': זה הוא תקון אחד של דיקנא דעתיק הסתום מכל. אמר לו ר"ש, נאה לך ר' יצחק לראות ביקר תקוני דיקנא וסבר פנים של עתיק יומין, עתיק העתיקין. אשרי חלקך, ואשרי חלקי עמכם בעולם הבא.

פסקה קטז

תקונא תניינא וכו': התקון השני. השערות מתתקנות מראש הפה עד ראש האחר של הפה בתקון שקול. פירוש. כי שערות הדיקנא שמקומן הוא בלחי התחתונה, שיצאו בתקון הראשון, מתחת האזנים ונמשכו עד ראש הפה ולא נתפשטו יותר, משום ששפה עלאה היא סיום גלגלתא, שהיא בינה, (כנ"ל אות י"ח) נמשכו עתה, בסוד התקון של עלית המלכות לבינה, ועלו בשפה עלאה מראש הפה עד ראש האחר של הפה, ששם

מקום בינה. והיה זה כדי להמתיק המלכות דמדת הדין שבשערות דיקנא (כנ"ל אות ק"ו) במקום בינה, שהוא רחמים. שה"ס המתוק הראשון של שערות דיקנא. וזהו תקון הב'.

פסקה קיז

קום ר' חזקיה וכו': קום ר"ח, ועמוד על עמדך, והוקר יקר תקון זה של הדיקנא הקדושה. קם ר' חזקיה. התחיל ואמר. אני לדודי ועלי תשוקתו. פירושו, מי גרם שאני לדודי, משום שעלי תשוקתו.

פסקה קיח

מסתכל הוינא וארו וכו': מסתכל הייתי, והנה ראיתי אור יקר של נר העליון, בינה, מאיר ועולה ל שכ"ה צדדים, וחשוך אחד היה מתרחץ באור ההוא כמי שמתרחץ באותו נהר העמוק, שהוא בינה, שמימיו מתחלקים, ומאירים ונמשכים לכל צד ממה שעבר עליו. כלומר, שמאירים על אותו חשוך להמתיקו על כל הדינים שעברו עליו עד הנה. ועלה אור ההוא בשפת ים העליון העמוק, שכל פתחים טובים ויקרים נפתחים בפתח ההוא. פירוש. שהיה רואה, איך חשוך אחד, שהוא מדת הדין שבמלכות דצמצום א', היה מתרחץ ממדת הדין שבו, בתוך אור היקר של הבינה. שאור זה הסיר מעליו העוביות דצמצום א' הנבחן כמו רחיצה. ונתדמה בזה לשורשו שבראש, שהוא קרומא דאוירא, שהמלכות דצמצום א' עלתה שמה לבינה דגלגלתא, וחצתה הבינה לב' מדרגות לג"ר דבינה, שנקראת גלגלתא, ולז"ת דבינה שנקראות מוחא דאוירא, (כנ"ל אות כ"ג ע"ש). וז"ש, **וארו חמית נהורא יקירא דבוצינא עלאה**, שהוא אור הבינה, **נהיר וסליק לשכ"ה עיבר**, שמאיר ועולה, לתקן הדינים שבשביה"כ שנתפזרו לשכ"ה ניצוצין, **וחד חשוך**, שהוא המלכות דצמצום א', שהיא חושך מכח הצמצום הרוכב עליה שלא לקבל אור, **הוה אתסחי בההוא נהורא**, שרחץ והסיר הדינים והעוביות שבו דצמצום א' ע"י אור הרחמים הזה של הבינה, והוא מתדמה במעשה זו, **כמאן דאתסחי בההוא נהרא עמיקא דמימוי מתפלגין**, דהיינו כמו המלכות שעלתה לבינה דגלגלתא להתמתק, שע"י כך נתחלקה הבינה לב' מדרגות כנ"ל, כן המלכות שנכללה בשערות דיקנא עלתה לאור הבינה להתמתק שמה. ומימי הבינה, **נהרין ונגדין לכל עיבר**, שמאירים על המלכות מכל עבריהם **ממה דעלוי**, להסיר כל העוביות שעליה. וזהו שמסיים **וסליק ההוא נהורא בשפתא דימא עלאה עמיקא**, שאור ההוא עם אותו חשוך שבתוכו עלה בשפת ים העליון העמוק שהוא בינה. דהיינו בשפה עלאה דדיקנא, ששם הוא סיום הלחי העליונה והגלגלתא שהוא בינה. ונודע שהבינה מתמעטת מג"ר על ידי ההתכללות הזו של המלכות, וע"כ ממיעוט הזה דבינה, יצאו **שערות בשפה עלאה**, מראש הפה עד ראש

האחר של הפה. כי שערות מורות על מיעוטים ודינים. והנה תקון זה של עלית המלכות להכלל במקום בינה. הוא פתח לכל האורות והמוחין של פרצופי האצילות (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר ע"ש) וז"ש, **דכל פתחין טבין ויקירין בההוא פתחא אתפתחן**, כי ע"י הפתח שנעשה בעלית המלכות דשערות לבינה, ראוים תקוני השערות לקבל כל המוחין הגדולים דבינה (כמ"ש שם).

פסקה קיט

אנא שאיל מהם וכו': אני שאלתי מהם פשר הדבר שראיתי. פתחו ואמרו, **נושא עון**, ראית. אמר, זה הוא התקון השני. ישב. א"ר שמעון, עתה נתבשם העולם. דהיינו המלכות שנקראת עולם, נתבשמה ונמתקה בבינה, ע"י התקון הזה. ברוך אתה, ר' חזקיה, לעתיק העתיקין.

פירוש. השם נושא עון, הוא על הבינה, שאע"פ שהיא נקייה מכל צמצום ודין, לקחה לתוכה את המלכות דמדת הדין המצומצמת, ומשום זה נתמעטה הבינה, ונעשתה **למעוות** דהיינו ו"ק בחסרון ג"ר. שז"ס נושא **עון**. והיא עשתה זאת כדי לתקן את זו"ן במדת הרחמים שיהיו ראוים לקבל אורות דגדלות (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) ולפיכך בי"ג מדות שבתורה שהם של ז"א נק' תקון ב' הזה בשם **רחום**, כי בזה נמתקה המלכות במדת הרחמים. וההפרש מהשמות די"ג תיקוני דיקנא דא"א, שבמיכה, וי"ג תי"ד דז"א שבתורה. הוא, כי א"א הוא השורש המשפיע אותם אל ז"א. ולפיכך תקון הא' דא"א הוא, **מי אל כמוך**. להיות בו אל תקיף וגבור השורשי, ותקון א' דז"א שבתורה, הוא **אל**, סתם, להיותו מקבל התוקף מא"א. ותקון הב' דא"א הוא **נושא עון**, שמורה על הבינה שנושאת המעוות של המלכות כדי להשפיע רחמים לזו"ן. וע"כ תקון הב' דז"א, הוא **רחום**. דהיינו שמקבל הרחמים.

פסקה קכ

אמר ר"ש כלהו וכו': אר"ש אל החברים, כל המאורות, שהם, אתם החברים שבאים להתתקן בטבעת הקדושה הזו, דהיינו בי"ג תקוני דיקנא. שמעו. אני מעיד עלי שמים העליונים דעליונים והארץ הקדושה העליונה דעליונה, שה"ס שמים חדשים והארץ החדשה הנעשים ע"י רזין דאורייתא כנ"ל בהקסה"ז (אות ס"ד ע"ש) שאני רואה עתה מה שלא ראה אדם, מיום שעלה משה בפעם השניה להר סיני. כי אני רואה פני מאירים כאור השמש החזק שעתיד לצאת לרפאות לעולם. שכתוב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. ועוד שאני יודע שפני מאירים ומשה לא היה יודע ולא היה מסתכל. ז"ש, ומשה לא ידע כי קרן עור פניו.

פירוש. כי משה רבנו היה סוד דעת הפנימי שהימין שולט בו, וע"כ היה סוד שושבינא דמלכא. ולפיכך לא רצה לברך את **שמעון** בן יעקב בין השבטים, כי השם **שמעון** מורה על קו השמאל, כי הוא אותיות **שם עון**, דהיינו אם ממשיכים החכמה שבקו שמאל ממעלה למטה הוא העון הגדול דעץ הדעת. וסוד **קרן עור פניו** הנאמר במשה ה"ס הארת חכמה, בסו"ה חכמת אדם תאיר פניו. והיינו הארת חכמה הנמשכת ע"י הדעת שה"ס משה, אבל משה עצמו לא ידע, כלומר שהיה בשליטת ימין שעקרו חסדים. כטבע הדעת הפנימית. אבל ר' שמעון בן יוחאי, היה מקורו מבחינת ה' גבורות, שה"ס חג"ת נ"ה שבקו שמאל, שע"כ היה שמו **שמעון**, כמו שמעון בן יעקב. אלא ע"י תורתו ועבודתו נתעלה עד שזכה לסוד הדעת, בדומה למשה עצמו, ועכ"ז היה הפרש ביניהם, כי משה לא ידע כי קרן עור פניו, כי היה תמיד בשליטת החסדים, אבל ר' שמעון בן יוחאי, כיון שראשית מקורו היה בקו שמאל, ע"כ ידע כי פניו מאירים בהארת החכמה. וגם התפאר בזה. וז"ש **ועוד דאנא ידענא דאנפאי נהירין ומשה לא ידע ולא אסתכל**. שמשה היה בשליטת ימין ע"כ **לא הסתכל** בהארת חכמה שלו. אבל אני מסתכל ויודע.

אמנם כדי שלא יטעה מי שהוא שעודו קשור בקו שמאל, ע"כ מדייק ואומר, **דאנא חמינא אנפאי נהירין כנהורא דשמשא תקיפא דזמין למיפק באסוותא לעלמא** כי לעתיד לבא מוציא הקב"ה את החמה מנרתיקה, שפירושו שז"א הנקרא חמה, שקו שמאל שבו מלובש בנרתק דמסך דחירק, שלא יאיר ממעלה למטה, (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) הנה לעתיד יתבטל נרתיק זה, וקו השמאל יאיר בכל תוקפו, והרשעים שיתדבקו אז בשמאל ידונו בה, והצדיקים יתרפאו בה (נדרים ח:) כי הקב"ה יכסה אותם בסוד הכנפים שלו מקו האמצעי. וז"ש וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. ורמז ר"ש שהארת פניו הוא במדרגת כנפי השמש שלעתיד לבא. שממנה נמשכת רפואה לצדיקים.

פסקה קכא

ועוד דאנא חמי וכו': ועוד שאני רואה בעיני י"ג מדות חקוקות לפני ומאירות כנרות, וכשמתבאר כל אחד מהם מפיכם, עולה ומתתקן תקון הזה על דרך שבארתם, ומתעטר ומסתתר בנסתרות של תקוני הדיקנא למעלה. וכל האחרים שעוד לא בארתם נשארים ומחכים לסדר הביאור שלכם. ובעוד שכל אחד, מן התקונים, מתבאר בפיכם, אותו התקון מאיר ומתעטר ויושב כמלך בתוך צבאותיו. וכשנשלם הביאור, התקון עולה ומתעטר בעטרה קדושה, ומתתקן ומסתתר ויושב בין התקונים של הדיקנא הקדוש למעלה. וכן בכל אחד ואחד המתבאר מפיכם. הזדרזו חברים הקדושים, כי בקיום הזה לא יהיה העולם, עד שיבא מלך המשיח.

פסקה קכב

קום ר' חזקיה וכו': קום ר' חזקיה שנית והוקר תקון השלישי של הדיקנא הקדוש. למדנו, מטרם שר' חזקיה קם, יצא קול ואמר, אין מלאך אחד עושה שתי שליחות. נתפעל ר"ש ואמר, ודאי כל אחד ואחד במקומו. כלומר, שיש גבול לכל אחד, שאינו יכול לתקן למעלה ממקום אחיזתו. ואני ור' אלעזר בני ור' אבא, נשלמה עמנו השלמות העליונה. כלומר, שלהיותם במדרגת חב"ד, (כנ"ל אות ו') יכולים להשלים החסרון של כל אחד ואחד.

פסקה קכג

קום ר' חייא וכו': קום ר"ח. קם ר' חייא. פתח ואמר, ואומר אהה ה' אלקים הנה לא ידעתי דבר כי נער אנכי. שואל, וכי ירמיה לא היה יכול לדבר, והרי כמה דבורים יצאו מפיו מטרם שאמר זה, והוא אמר דבר שקר, שכתוב, הנה לא ידעתי דבר. ומשיב, אלא חס ושלום שהוא אמר זה, אלא כך למדנו, מהו בין דבור לאמירה. אמירה היא, שאין צורך להרמת קול. בדבור צריך להרמת הקול ולהכריז הדברים.

פסקה קכד

דכתיב וידבר וגו': שכתוב, וידבר אלקים את הדברים האלה לאמר. ולמדנו, כל העולם שמע הדבור ההוא וכל העולם נזדעזע, ומשום זה כתוב וידבר ולא כתוב ויאמר, אף כאן כתוב, הנה לא ידעתי דבר, היינו להכריז דבר ולהוכיח ברוח הקודש אל העולם.

פסקה קכה

אי הכי הא וכו': שואל, אם כן הרי כתוב, וידבר ה' אל משה לאמר. ולמה אמר ירמיהו לא ידעתי דבר. ומשיב, אלא מי הוא נביא עליון כמשה, שלא זכה אדם כמותו, שהוא שמע דבור בהכרזה, ולא פחד ולא נזדעזע. ושאר הנביאים, נזדעזעו אפילו באמירה, והיו יראים ביראה.

פירוש אמירה היא בשליטת החסדים שאין בה אחיזה לדינים, וע"כ יכלו הנביאים לקבל משם. אבל דיבור הוא בהרמת קול, כלומר ביחוד ג"ר, בסוד פנים בפנים דז"א ומלכות המכונים אז קול ודבור. שרק משה היה ראוי לקבל משם ולא שאר הנביאים. וע"ז אמר ירמיהו, הנה לא ידעתי דבר כי נער אנכי. ומתוך שתקון הגי' ה"ס המשכת הג"ר, ע"כ הקדים לו ר' חייא את הכתוב לא ידעתי דבר, הנאמר בירמיהו. ורמז בזה, אשר חכם עדיף מנביא.

פסקה קכו

[א] **ותאנא תקונא קדמאה** וכו׳: ולמדנו, התקון הראשון של הדיקנא, והתקון השני, הם באו כדי להביא את התקון השלישי. שכתוב הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר.
[ב] **תקונא תליתאה** וכו׳: התקון השלישי הוא. מאמצע שבתחת החוטם, מתחת ב׳ הנקבים, יוצא אורח אחד והשערות נפסקות בארח ההוא. למה נפסקו. הוא משום שאורח זה נתתקן להעביר בו רוח החכמה של החוטם, ומשום זה יושב אורח הזה תחת נקבי החוטם, ושערות אינן גדלות במקום הזה, משום שכתוב, ועובר על פשע, כדי לתת מעבר עד הפה הקדוש, שיאמר סלחתי. למדנו, כמה בתי דינים מחכים לפה ההוא דא״א, שיאמר סלחתי, ולא נגלה לאחד מהם, כי הוא מתעלה ומתעטר, ידוע ואינו ידוע.
ערקיסאות פירושו בתי דינים, לפי הענין.
פירוש. כי ב׳ נקבי החוטם דא״א הנה נקב ימין ה״ס השפעת חסדים בעיקר אלא שנכללת בהארת החכמה שמשמאל, ונקב השמאל, עקרו הוא השפעת החכמה (כמ״ש לעיל אות ס״ג ע״ש) וכבד נתבארה יציאת השערות שעל שפה עלאה, שה״ס התמעטות הבינה מג״ר ע״י כחות הדין שקבלה מעלית המלכות (כנ״ל אות קי״ח) וכדי לתקן זה נעשה זווג עליון דע״ב ס״ג דא״ק, המוריד בחזרה את דיני המלכות מן הבינה, וחוזרת הבינה להיות ג״ר. (כנ״ל ויקהל דף מ״א ד״ה והארה) וז״ש, **תקונא תליתאה** וכו׳ **נפיק חד ארחא, ושערי אתפסק**, כי ע״י הארה עליונה מע״ב ס״ג דא״ק ירדה המלכות מבינה, וע״כ חזרה הבינה לג״ר, והשערות, שהן המיעוטים של התכללות המלכות, נפסקו. אמנם לפי״ז היו צריכות כל השערות להתבטל משפה עלאה, ולמה רק אורח אחד באמצע השערות. וז״ש, **מאמצעיתא דתחות חוטמא מתחות תרין נוקבין נפיק חד אורחא**, שארח זה שיצא בשערות השפע נתתקן בבחינת קו **אמצעי** הכולל ב׳ נקבי החוטם, שה״ס חסדים וחכמה כנ״ל. ולפיכך כדי שלא תתבטל הארת החסדים נשארו השערות מצד זה ומצד זה של השפה, ולא נעשה אלא ארח פנוי משערות באמצע. וזה ששואל, **אמאי אתפסק**. למה נפסקו השערות מן הארח שבאמצע. ומשיב, **משום דהאי אורחא אתתקן לאעברא ביה**, דהיינו כדי שרוח החכמה מאמצע החוטם יוכל לעבור דרך השערות, כלומר, רק שהשערות לא ימעטו הבינה מג״ר, ולא שיתבטלו לגמרי כל השערות, כי אז היתה נפסקת הארת החסדים.
וז״ש, **ושערא לא אתרבי בהאי אורחא משום דכתיב ועובר על פשע** שפירושו, **למיהב אעברא עד פומא קדישא דיימא סלחתי**, דהיינו כנ״ל, ששיעור רוח החכמה מחוטם צריך רק להשיב שמה הג״ר, שנתמעטה מהן הבינה ע״י קבלתה את המלכות, בסוד

נושא עון (כנ"ל אות קי"ט ע"ש) כי רק צריכה לסליחת העון, דהיינו שיתוקן המעוות ותשוב לג"ר. ולא יותר, וז"ש, **למיהב אעברא עד פומא קדישא דיימא סלחתי**, דהיינו שיאמר סלחתי על העון הזה. וע"כ נקרא תקון זה **ועובר על פשע**, שרוח החכמה עובר שם רק לסלוח הפשע. ולא יותר.

אמנם יש לשאול, שהיה לו לומר כאן ועובר על עון, כמו שאומר בתקון הב' נושא עון, והענין הוא, כי **עון**, פירושו הדינים שבבינה שנצמחו בה מחמת עלית המלכות אליה. כי עון משמע שהיה ישר ונעשה מעוות. אבל **פשע**, מורה על הדינים שבמלכות עצמה, שהיא פשע מעיקרה, ולא שנעשתה למעוות. ומדייק הכתוב, שרוח החכמה העובר באורח הזה מן החוטם, מלבד מה שמטהר את הבינה, מטהר ג"כ הדינים של המלכות הנקראים **פשע**, כדי שיוכל לעבור ולהאיר דרך שם אל הארח של שפה תתאה הנעשה בשבולת הזקן, ששם בחינת המלכות עצמה (כמ"ש להלן באות קל"א). ותקון זה מעלתו גדלה מאד, וז"ש **כמה ערקיסאות מחכאן** וכו'. כי מועטים הם שזוכים לזה בשלמותו.

[ג] **תאנא בצניעותא דספרא** וכו': למדנו בספרא דצניעותא, מהו שכתוב, פשע. זכו עובר. לא זכו פשע. וזה נוהג רק בז"א. ולא בא"א שכולו רחמים.

פסקה קכז

מאי בין האי להאי וכו': שואל מה בין זה לזה, בין א"א לז"א. ומשיב, בז"א, כשיורד האורח ההוא מתחת נקבי החוטם, כתוב ויחר אף ה' בם וילך. מהו וילך. היינו, שיוצא רוח של רוגז מאלו הנקבים, ומי שנמצא לפניו הולך ואינו נמצא. ז"ש, כי רוח ה' נשבה בו ואיננו. אבל בא"א, כתוב ועובר על פשע, וכתוב, ורוח עברה ותטהרם. ולמדנו, כאן בארח הזה כתוב, עובר על פשע. ושם, ועבר ה' לנגוף את מצרים.

פירוש. ארח זה שעל שפה עלאה הוא דרך שיעבור בו רוח החכמה בשביל הצדיקים הנזהרים לקבל בבחינת קו האמצעי ממטה למעלה. וז"ש **זכו עובר לא זכו פשע**. הצדיקים הזוכים להיות דבוקים בקו האמצעי, ומקבלים הרוח ממטה למעלה, הרי הוא בשבילם **עובר** על פשע. אבל הרשעים שאינם זוכים להיות דבוקים בקו האמצעי, ורוצים להמשיך הרוח ממעלה למטה הוא להם **פשע**, כלומר שמתגלים עליהם הדינים דמלכות הנקראים פשע. אבל, **האי בזעיר אפין**. כי בא"א הוא כולו רחמים ולא שייך שם זה. וז"ש **בזעיר אפין**, **כד נחית ההוא אורחא מתחות נוקבי חוטמא**, הנה לאותם שאינם דבוקים כראוי בקו האמצעי נאמר בהם, **ויחר אף ה' בם וילך**. כי אהרן ומרים בעת שהיו מדברים במשה, שה"ס קו האמצעי, לא היו אז דבוקים בו, וע"כ, ויחר אף ה' בם וילך. **מאי וילך**, **דנפיק רוחא דרוגזא מאינון נוקבי**, דהיינו שמתגלה דרך שם הפשע, כנ"ל

לא זכו, פשע. **ומאן דאשכח קמיה אזיל ולא אשתכח**. מי שנמצא לפניו, דהיינו שזכה לחכמה, הולך משם, והחכמה אינה נמצאת בו עוד. ז"ש, **כי רוח ה' נשבה בו ואיננו**. כי נסתלק מהם. אבל, **באריך אפין כתיב ועובר על פשע**. שרוח החכמה עובר על הפשע, ומכלה אותו, וכן ורוח עברה ותטהרם. מפני שלא שייכים בו דינים, אלא להיפך הוא משבית הדינים, והוא כולו רחמים. כי ועובר על פשע, פירושו שעובר לכלות את הפשע, כי, **הכא כתיב עובר על פשע בההוא ארחא**, **התם**, **ועבר ה' לנגוף את מצרים**, מה **ועבר** אשר שם, פירושו לכלות את המצרים, אף **עובר** על פשע שבכאן, פירושו לכלות הפשע.

פסקה קכח

זכאה חולקיה וכו': אשרי חלקו מי שזכה לקבל מתקון זה. וזה הוא התקון השלישי של דיקנא היקר הקדוש העליון דעתיק דעתיקין. אמר ר' שמעון ודאי שירבה הקב"ה להטיב לך, וישמח להגן עליך.

פסקה קכט

ותאנא מאי דכתיב וכו': ולמדנו, מה שכתוב, שוש אשיש בה', נאמר בעתיק יומין, כי הוא שמחת הכל. למדנו, בשעה שנגלה הארח הזה של הדיקנא דעתיק יומין, כל בעלי יבבא ויללה (הנ"ל באות ק"ח וק"ט) ובעלי הדין, נסתמים ונשתקים, ואין מי שיפתח פתח להרע, משום שאורח זה יגלה לתקן. ומזה מי שאוחז ומזהיר להשתיק למי, הוא רושם לאורח הזה, שהוא סימן עתיקא קדישא.

פירוש. כי מכח הדינים דמלכות דצמצום א' שבתקון הא', שנתמעטו משם הג"ר, יצאו בעלי יבבה ויללה המיבבים והמיללים על התמעטותם שהשיגו משם, כמ"ש לעיל (באות ק"ח וק"ט) ועתה, כאשר חזרו הג"ר להאיר באורח הזה שבתקון ג' בסוד ועובר על פשע, באו אותם בעלי יבבה ויללה על ספוקם, ואינם מיבבים ומיללים עוד. וז"ש, **כלהו מארי דיבבה ויללה ומאריהון דדינא סתימין ושתיקין**, שאינם מיבבים ומיללים עוד, משום, **ולית דיפתח פטרא לאבאשא**, כי חזרו להם הג"ר, ואין עוד דינים שיוכלו להזיקם ולמעטם. וז"ש, **משום דהאי אורחא אתגלייא לתקנא**, כי ארח ההוא שבשפה עלאה, נתגלה לתקן ולהחזיר את הג"ר.

וז"ש, **ומהאי מאן דאחיד ואזהר לשתקאה להאי ארחא רשים**, **דהוא סימנא דעתיקא קדישא**, כי כמו שגילוי אורח זה בעתיקא קדישא השתיק מארי דיבבא ויללה שלא ייבבו ויילללו, כך כל מי שרוצה להשתיק למי, שלא יצעק, מניח אצבעו על הארח שבשפה עלאה שלו.

וז"ש (באות קכו/א). **ותאנא, תקונא קדמאה דדיקנא ותניינא, לאייתאה לתליתאה**, כי בתקון הא', יצאה המלכות דמדת הדין לקבל תקון, אמנם במלכות דמדת הדין אין העולם יכול להתקיים. ובתקון הב' עלתה המלכות למקום בינה שהיא מדת הרחמים, כנ"ל, אמנם אז נעשה מיעוט ג"ר גם בבינה. ובתקון הג' חזרו הג"ר לבינה. ומשום שהמלכות כבר נמתקה בבינה קבלה גם היא הג"ר אלו, בסו"ה ועובר על פשע, כנ"ל. ולזה היתה כל הכונה. כי המלכות דמדת הדין אינה ראויה לקבל ג"ר, לפני גמר התקון, עד שיעברו עליה כל ג' התקונים האלו. ונמצא שב' תקונים הראשונים, שבהם המלכות עוד נמצאת בבחינת ו"ק, שלא הרויחה עוד כלום, היו אמנם הכנה שבתקון הג' תוכל לקבל ג"ר. הרי שב' תקונים הראשונים לא באו אלא להביא תקון הג'. כי רק עתה קבלה המלכות את הריוח ממיתוקה בבינה. ולולא זה לא היה העולם יכול להתקיים (כנ"ל ב"א ז' ד"ה וכבר).

והנה בז"א, נקרא תקון ג' הזה, בשם **וחנון**. והוא, כי חנון, פירושו עשית חסד עם מי שאינו הגון ואינו כדאי, כמו שפירשו חז"ל. (ברכות ז.) וכיון שבתקון הזה נעשתה המלכות ראויה לקבלת ג"ר אע"פ שממקורה אינה ראויה לזה. ע"כ נקרא התקון בשם **וחנון**.

פסקה קל

תקונא רביעאה וכו': התקון הרביעי. השערות מתתקנות תחת הפה, מראש אחד לראש אחד. דהיינו שבולת הזקן. ז"ש, לשארית נחלתו. כש"א, ונשאת תפלה בעד השארית הנמצאה. הנמצאה ממש. שארית, הוא כעין, שכתוב, שארית ישראל לא יעשו עולה.

פירוש. אחר שהמלכות דשערות כבר נמתקה כולה במקום בינה, בתקון הג' בסוד ועובר על פשע, היא חזרה להתעורר שמה בין השערות שבמקום בינה, כלומר שנגלה שאין מקומה שם בבינה, בלחי העליונה. וע"כ הוכרחו השערות דמלכות הנמתקת לרדת ללחי התחתונה דהיינו תחת שפה תתאה, בסוד שבולת הזקן. וכיון שירדה ממקום בינה נסתלקו ממנה הג"ר וחזרה והיתה לו"ק בלי ראש. וז"ש, **תקונא רביעאה מתתקן שערא תחות פומא** וכו'. שה"ס שבולת הזקן. וז"ש, **ההי"ד לשארית נחלתו**, כי תקון ד' הזה נקרא באי"א, לשארית נחלתו. שהוא **כד"א ונשאת תפלה בעד השארית הנמצאה**, כי ע"כ נקראים שערות אלו שארית, מלשון הכתוב, **שארית הנמצאה**, דהיינו שארית השערות שהוכרו בשפה עלאה שהן מבחינת מלכות ואינן מבחינת בינה, ואין מקומם בלחי העליונה בשפה עלאה, אלא הוכרחו לרדת למטה מפה ללחי התחתונה, לחוץ מראש. וז"ש, **הנמצאה ממש**, שמקודם לכן היו תחת התקון ועובר על פשע, ולא היו

נכרות שמה, ועתה הוכרו ונמצאו. והשם שארית, הוא כמו, **דכתיב, שארית ישראל לא יעשו עולה**. כלומר אע"פ שהם **שארית**, ונאבדו הג"ר שלהן, מ"מ אין בזה עולה, אלא להיפך, שהוא תקון גדול אל השערות דמלכות, שהוא כדי שיקבלו תקון הג"ר במקומם עצמם, כמ"ש להלן בתקון החמשי.

ויש לדעת שאלו התקונים הם שורשים לעיבור ולידה הנוהגים בפרצופים. כי תקון הב', ששערות המלכות עלו להתתקן במקום בינה שהיא שפה עלאה זה שורש לבחינת עיבור המתתקן במעי אמו. כי בינה נבחנת לאם המלכות. וה"ס אור הנפש, שתקון ב' הוא ו"ק דנפש, ותקון ג' ג"ר דנפש. ותקון הד', שהיא ירידת שערות המלכות משפה עלאה לשפה תתאה נבחן כמו לידה. כי המלכות יצאה ממעי הבינה ובאה למקומה ללחי התחתונה. וה"ס אור הרוח, שתקון ד' הוא ו"ק דרוח. ותקון ה' הוא ג"ר דרוח.

פסקה קלא

תקונא חמישאה וכו': התקון החמישי. יוצא אורח אחר מתחת הפה. ז"ש, לא החזיק לעד אפו. קום ר' יוסי. קם ר' יוסי, פתח ואמר, אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו, שואל, אשרי העם שככה לו, מהו שככה לו. ומשיב, הוא כמו שאתה אומר, וחמת המלך שככה. שפירושו שנשקט מרוגזו.

פסקה קלב

ד"א שכיך ברוגזיה וכו': פירוש אחר שנשקט ברוגזו, כלומר שבסבת הרוגז נשקט. ז"ש, ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג. ונמצא, אשרי העם שככה לו, הוא דין שבדין. אשרי העם שה' אלקיו הוא רחמים שברחמים.

פסקה קלג

ד"א שככה שמא וכו': פירוש אחר. שככה, הוא שם הכולל כל השמות, שהקב"ה נשקט, כי מעביר רוגזו ועושה נחת לזעיר אנפין. ונשקט, ומעביר רוגזו על כל אלו שבחוץ.

פירוש. כי יש ב' מיני רוגז יש רוגז מדינין דנוקבא, שהוא מסבת עלית המלכות לבינה, שהבינה נתמעטת לו"ק בלי ראש. שה"ס הזריעה שבנקודת החולם המובאה לעיל (ב"א ט"ו ד"ה ההוא) ויש רוגז מדינין דדכורא, שהוא מסבת יציאת קו שמאל מטרם שמתיחד בימין, שה"ס הזריעה דנקודת השורק, (כמ"ש שם) או ע"י חטאי התחתונים שרוצים להמשיך החכמה דקו שמאל ממעלה למטה, שעי"ז מפרידין קו שמאל מקו ימין, שאז נמשכים מקו שמאל דינים קשים. שזה בחינת רוגז מדינין דדכורא.

וז"ש (באות קל"א) **מהו שככה לו, כד"א וחמת המלך שככה**. אף כאן, שככה פירושו **שכיך מרוגזיה**. והיינו מרוגז הדינים דנוקבא, דהיינו ממצב ו"ק בלי ראש. ולפי"ז יהיה

פירוש הכתוב, **אשרי העם שככה לו**, שנשקט מדינין דנוקבא, ונגלו לו ג"ר, שאז **אשרי העם שה' אלקיו**, שיש לו ג"ר שה"ס השם הוי"ה אלקים. וכן פירוש הכתוב, **לא החזיק לעד אפו**, היינו דינין דנוקבא, כי יצא באמצע שבולת הזקן, אורח הפנוי משערות, שה"ס גילוי הג"ר, ע"י רוח הנושב מן נקבי החוטם דז"א.

וז"ש (באות קל"ב) **ד"א שכיך ברוגזיה**, ושכיך שבכאן, היינו מרוגז הדינין דדכורא, שהם הדינים הקשים דקו שמאל בלי ימין, שה"ס חכמה בלי חסדים. והוא נשקט מהם בסבת רוגזו. כלומר שע"י המסך דחירק שבקו אמצעי, נגלה הרוגז מבחינת המלכות שהיא ממעטת הקו השמאלי לו"ק, ואז, מסבת המיעוט ורוגז הזה הוא מתיחד עם קו ימין והוא נשקט ע"ז מרוגז האחר, שהוא הדינין דשמאל (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) ונמצא שהרוגז דדינים דמלכות, השקיט הדינים דדכורא שמשמאל. וזהו שאומר, **שכיך ברוגזיה**, שברוגז דדינים דמלכות, נשקט ושכיך הדין והרוגז דשמאל.

וז"ש, **הה"ד ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג**. כי האספסוף התאוו תאוה, ואמרו מי יאכילנו בשר. ופנימיות הענין, היינו, שהאספסוף נתדבק בקליפה הנקראת קץ כל בשר, דרעותיה למיכל בשרא, שה"ס המשכת הארת השמאל ממעלה למטה, שנקרא **בשר** (כמ"ש לעיל נח דף מ"ח ד"ה ת"ח ע"ש) ואז נמשכו דינים הקשים דשמאל בלי ימין. שה"ס דינים דדכורא, שזסו"ה ויחר אף ה' מאד ובעיני משה רע. עד שאמר **הרגני נא הרוג** ואל אראה ברעתי. וז"ש, **דא הוא דיני דדינא**, שדינים דשמאל אלו הם דינים קשים שבדינא, ועליהם נאמר, אשרי העם שככה לו, שנשקט מדינים הללו. ואז, זוכים אל, **אשרי העם שה' אלקיו**, **רחמי דרחמי**. ולפי"ז יהיה הפירוש של **לא החזיק לעד אפו**, על הרגז דדינין דדכורא, שעברו ע"י גילוי האורח שבשפה תתאה.

וז"ש (באות קל"ג) **ד"א**, **שככה**, **שמא דכליל כל שמהן**, שהמלה שככה, הוא שם הכולל כל השמות, דהיינו שכולל בי' התקונים הנ"ל, הן ששכיך מרוגזיה, והן ששכיך ברוגזיה, שהתקונים נקראים שמות. ומפרש, **וקב"ה מעבר רוגזיה** דהיינו שמעביר דינין דנוקבא, **ואנח ביה לזעיר אפין**, שמגלה הג"ר ועושה נחת לז"א, והן **ומעביר** רוגזא דדכורא, **על כל אינון דלבר**, דהיינו אותם שמבחוץ הדבוקים בשמאל, מעביר מהם הדינים שמייחד השמאל בימין ע"י גילוי הדינים דמסך דחירק כנ"ל. באפן, אשר, **אשרי העם שככה לו** כולל בי' התקונים הן התקון דשכיך מרוגזיה. שהוא להוציא הג"ר, והן התקון דשכיך ברוגזיה, שהוא לבטל ולהעביר הדינין דשמאל. ועד"ז **לא החזיק לעד אפו**, כולל בי' התקונים הנ"ל **שלא החזיק לעד אפו** דדינין דנוקבא, וגילה האורח שבאמצעית שערות

שפה תתאה. והן **לא החזיק לעד אפו**, דדינין דדכורא, שמעביר הדינין דדכורא מאורח הזה שנתגלה בשפה תתאה, ע"י יחוד השמאל והימין, בסבת המסך דחירק דקו האמצעי.

פסקה קלד

דתניא ארחא עלאה וכו': שלמדנו, ארח העליון של הדיקנא הקדוש, שהוא יורד, על שפה עלאה, תחת נקבי החוטם דעתיק, והאורח הזה שלמטה, באמצעיתא דשערות דשפה תתאה, שוים הם בכל. זה למעלה בשפה עלאה, וזה למטה בשפה תתאה. למעלה נקרא האורח, **עובר על פשע**, ולמטה נקרא האורח **לא החזיק לעד אפו**. ולמדנו, **לא החזיק**, פירושו, שאין מקום לשבת שם. כמו שלמעלה נותן האורח מקום רק שיעבור בו רוח החכמה מן החוטם (כנ"ל אות קכ"ז), כך למטה הוא רק נותן מקום שיעבור בו רוח החכמה.

פירוש. עתה מבאר, סוד שככה שבאורחין דשפה עלאה ושפה תתאה, לפי פירוש הג', הנ"ל, אשר **שככה** כולל כל שמהן, הן לדינין דנוקבא והן לדינין דדכורא. וז"ש **ארחא עלאה** וכו' **והאי אורחא דלתתא**, **שקילן אינון בכלא**, כי ארחא עלאה מסיר דינין דנוקבא שיצאו עם תקון הבי', בסוד שכיך מרוגזיה, וכן הוא מסיר הדינין דדכורא היוצאים עם גילוי החכמה, בסוד שכיך ברוגזיה, ועד"ז ארחא תתאה, מסיר דינין דנוקבא שיצאו עם תקון הד' בשפה תתאה, ונגלה בו החכמה, בסוד שכיך מרוגזיה, וכן הוא מסיר דינין דדכורא הנגלים עם גילוי החכמה, בסוד שכיך ברוגזיה.

וז"ש **לעילא עובר על פשע**. **לתתא**, **לא החזיק לעד אפו**, שב' שמות האלו משמעות אחת להם, **ותנינן לא החזיק** פירושו, **דלא אית אתר למיתב**, כי מכח שכיך ברוגזיה, המיחד קו שמאל עם הימין, שאז אין החכמה נמשכת ממעלה למטה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) ע"כ אינו מחזיק חכמה באותו אורח בבחינת לשבת שם, אלא רק לגלות שם הג"ר ממטה למעלה בלבד. וז"ש **כמה דלעילא יהיב אתרא לאעברא**, כמו שלמעלה נותן מקום לעבור רוח חכמה בלבד דהיינו בשיעור שיצאו הג"ר, ואין החכמה מתישבת באורח הזה, כדי שלא ימשכוה ממעלה למטה (כנ"ל אות קכ"ז). **כך לתתא יהיב אתר לאעברא**. ולא שהחכמה תתישב שמה, כדי שלא ימשכוה ממעלה למטה.

פסקה קלה

תנא בכל אתר וכו': למדנו בכל מקום שנגלה אורח, בעתיק הזה הנסתר מכל, טוב לכל המדרגות שלמטה, כי המשמעות של גילוי אורח, הוא שנתגלה עצה לעשות טוב לכל. כלומר שנתגלה עצה שכל התחתונים ימשכו מוחין ממנו, להיותו מראה על הסרת ב' בחינות דינין הנ"ל, וגילוי הג"ר. מי שסתום ואינו מגולה, דהיינו המקומות המלאים

שערות ואין בהם אורח, זה מראה שאין עצה שיתגלו המוחין לתחתונים. ואין מי שישיג שם אלא הוא בעצמו ולא מדרגה אחרת למטה ממנו, כמו שעדן העליון, שה"ס חכמה סתימאה דא"א, אין מי שישיגו אלא הוא עצמו עתיק העתיקין. ועל זה כתוב, מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך. דהיינו שממציא עצות שיוכלו המוחין להתגלות לתחתונים. אר"ש, יתתקנו מעשיך לעולם הבא מעם עתיקא דעתיקין.

ואלו ב' תקינים דא"א הד' וה', שנקראים בו לשארית נחלתו, ולא החזיק לעד אפו. נקראים בז"א, דהיינו בי"ג שבתורה, **ארך אפים**. והיינו ע"ד שפרשו חז"ל, מאריך אפו וגבה דיליה. כי בתקון הד' האריך האף שלו, כי שוב נתגלו הדינים והקטנות בשפה תתאה, ובתקון ה', שנעשה גם בשפה תתאה, האורח הפנוי משערות, ומקבל רוח חכמה מנקבי החוטם, דרך אורח העליון שעל שפה עלאה, הרי הוא גבה דילה. שחוזר ומשבית הדינים. ותקון הזה נבחן לשורש לג"ר דרוח (כנ"ל אות ק"ל בהסולם) ונודע שבז"א עוד שולטים במדרגה זו דינים דשמאל. עד שמופיעים הג"ר דנשמה. כמ"ש בתקונים הבאים.

פסקה קלו

תקונא שתיתאה וכו': תקון הששי. השערות מתתקנות ועולות ממטה למעלה דהיינו ממקום תחת שפה תתאה שבלחי התחתונה עד למעלה ללחי העליונה והמנחה של בושם הטוב, דהיינו התפשטות השערות, מכסות מתחת שפה תתאה עד ראש הפה שלמעלה שבשפה עלאה, שהוא הלחי העליונה שה"ס שורש עבור ב' לצורך נשמה. ואחר העבור, חוזרות ויורדות השערות לראש הפתח של הארח התחתון דפה שמתחת שפה תתאה. דהיינו שנולדים ובאים למקומם הקבוע בלחי התחתונה, וה"ס מרחב הזקן, המתפשט בלחי התחתונה מזוית הלחי עד ראש השפה עלאה ועד תחת שפה תתאה. ונקרא ג"כ פאת הזקן.

פירוש, אחר שכבר נשלמו השערות בג"ר דרוח ע"י אורחא תתאה שבשבולת הזקן שמתחת שפה תתאה מגיע הזמן לעלות לעבור לצורך ו"ק דגדלות, וז"ש **מתתקן שערא וסליק מלרע לעילא** וכו' **עד רישא דפומא דלעילא**, שהיא בחינת עליה למקום בינה, כמו בתקון הב'. אלא שעבור הזה הוא לצורך קבלת אור הנשמה. שבעבור משיג נפש דנשמה, ואח"כ בסוד הלידה משיג רוח דנשמה. וז"ש, **ונחית שערא לרישא דפתחא דאורחא תתאה דפומא**, דהיינו שחוזר ויוצא ממעי האם שהיא בינה שהיא הלחי העליונה ויורד למקומו ללחי התחתונה, שה"ס לידה ויניקה, שבירידה זו משיג רוח דנשמה. ויש לו ו"ק דג"ר. ומכונים **תקרובתא דפוסמא**, משום שהג"ר מכונים בשמים וריח הטוב.

פסקה קלז

קום ר' ייסא וכו': קום ר"י והתקן תקון הזה. הששי. קם ר' ייסא, פתח ואמר, וחסדי מאתך לא ימוש וכתוב, ובחסד עולם רחמתיך. מקראות אלו קשים זה על זה. כי כאן כתוב לא ימיש, שהיא לנצחיות. וכאן אומר ובחסד עולם. שמשמע שאינו נוהג אלא בימי עולם שהוא שתא אלפי שני.

פסקה קלח

ולא אקשו, דתנינן וכו': ומשיב ולא קשה. כי למדנו שיש חסד ויש חסד. יש חסד שמבפנים שהוא אור הנשמה, ויש חסד שמבחוץ, שהוא אור הרוח. ומפרש, חסד שמבפנים, הוא שאמרנו בעתיקא דעתיקין, שהוא סתום בצד הזה של הדיקנא שנקרא פאת הזקן (כנ"ל באות קל"ו). שהוא תקון הששי. שהאדם אין צריך להשחית צד הזה, משום חסד הזה שבפנים, שה"ס ו"ק דנשמה (כמ"ש שם) של עתיק יומין. ומשום זה בכהן של מטה כתוב בו, לא יקרחה קרחה בראשם ופאת זקנם לא יגלחו. מהו הטעם. הוא כדי שלא להשחית דרכיו, דהיינו תקוניו, של חסד דעתיק, כי הכהן בא מצד הזה. דהיינו מצד החסד.

פסקה קלט

ותאנא בצניעותא דספרא וכו': ולמדנו בספרא דצניעותא, בכל אפן צריך החסד להתרבות ולהבנות, ולא לקצץ אותו דהיינו לא להשחית פאת זקנו. כי אינו כלה מן העולם. והיינו שכתוב **וחסדי מאתך לא ימוש**. שהוא חסד דעתיק יומין. הנמשך ע"י תקון הזה הששי. **ובחסד עולם**, היינו חסד שנקרא חסד עולם. וזה הוא חסד אחר שבז"א שהוא בחינת רוח, שכתוב אמרתי עולם חסד יבנה.

פסקה קמ

והאי חסד דעתיק וכו': וחסד הזה דעתיק דעתיקין שבתקון הששי, הוא חסד של אמת, וחסד של אמת לא נאמר בחיי הגוף, שהוא בחינת רוח, דהיינו ז"א שנקרא גוף. אלא בחיי הנשמה. כי התקון הששי הוא ו"ק דגדלות, שה"ס חיי הנשמה (כנ"ל אות קל"ו) ומשום זה כתוב, **כי חפץ חסד הוא**, שזה הוא התקון הששי של דיקנא היקר של עתיק דעתיקי, פירוש. כי אור הנשמה נמשך מבינה שהחסד שלה הוא בחינת כי חפץ חסד הוא. שחפצה בחסד יותר מבחכמה, כנודע. ולפיכך נקרא תקון זה כי חפץ חסד הוא. וביי"ג מדות שבתורה נקרא תקון זה בשם **ורב חסד**. להורות שהוא חסד דנשמה, שהוא חסד רב וגדול.

פסקה קמא

תקונא שביעאה וכו׳: התקון השביעי. השערות נפסקות ונראים ב׳ תפוחים במנחת הבושם. נאים ויפי מראה. כלומר שב׳ צדי הפנים פנוים משערות נראים מתוך שערות הדיקנא, הנקראות מנחת הבושם. להיותן שורשים להארת החכמה הזו המכונה ריח, בסו״ה והריחו ביראת ה׳.

פסקה קמב

פתח ר״ש ואמר וכו׳: פר״ש ואמר, כתפוח בעצי היער וגו׳. מה תפוח הזה כלול ג׳ צבעים, לבן אדום ירוק, כך הקב״ה, תרין תפוחין כלולים ששה צבעים, וב׳ תפוחים אלו, שה״ס ב׳ צדי הפנים הפנוים משערות, שהם התקון הזו׳, הם כלל של כל ששה התקונים הקודמים שאמרתי. ובשבילם מתקיים באור פני מלך חיים.

פירוש. אחר שנשלמו הו״ק דגדלות ע״י תקון ו׳, הגיע עתה הזמן להמשיך ג״ר דגדלות. וז״ש, **פסיק שערא**, כי נמשכת הארת החכמה המפסיקה השערות, כנ״ל בתקון ג׳ ותקון ה׳, **ואתחזן ב׳ תפוחין בתקרובתא דבוסמא**, שנראים ב׳ תפוחי הפנים במנחת הבושם, שה״ס ג״ר דגדלות, שמהם נמשכת הארת החכמה המכונה ריח, וע״כ מכונים **תפוחין**, כי תפוחים יש להם ריח טוב. וכן הם מכונים **תקרובתא דבוסמא**. והשם תפוח יש לו הוראה מיוחדת על הארת החכמה הזו שה״ס ו״ק דחכמה, והנמשכת מג׳ קוין, שה״ס חג״ת, שעל זה רומזים ג׳ גוונים לבן אדום ירוק שיש בתפוח. ויש כאן ב׳ תפוחין קדישין, דהיינו בימין ושמאל, שג׳ גוונים שבתפוח הימין נקראים חג״ת וג׳ גוונים שבתפוח השמאל נקראים נהי״י, וז״ש, **מה תפוח זה כליל בתלת גווני**, שה״ס ג׳ קוין, **כך קב״ה, תרין תפוחין כליל שיתא גווני**. שג׳ קוין שבימין ה״ס חג״ת וג׳ קוין שבשמאל ה״ס נהי״י. להורות שהארת חכמה שבהם הוא רק ו״ק דחכמה, דהיינו חג״ת נהי״י דחכמה. ואין שם ג״ר דחכמה. וכל ששת התקונים הקודמים לא היו אלא כדי להביא תקון הזו׳ הזה, וע״כ הוא כלול מששה תקונים הקודמים. וז״ש, **ותרין תפוחין אלין דאינון תקונא ז׳, אינון כללא דכל שתא תקונין דאמינא**. כי לא באו אלא להביא תקון השביעי הזה. וז״ש **ובגיניהון אתקיים באור פני מלך חיים**, שבשביל ששת התקונים הקודמים נתקיים בתקון הזו׳, באור פני מלך חיים. דהיינו שנגלתה הארת החכמה בפני המלך, שאור החכמה מכונה חיים. בסו״ה והחכמה תחיה בעליה.

פסקה קמג

ותאנא מהני תפוחין וכו׳: ולמדנו מאלו תפוחים יוצאים חיים לעולם, שה״ס הארת חכמה, ומראים שמחה לזעיר אנפין, שכתוב, יאר ה׳ פניו אליך. וכתוב באור פני מלך

חיים. **באור פני מלך**, אלו הם ב' תפוחין של מנחת הבושם שאמרתי, **יאר ה' פניו אליך**, היינו הפנים שבחוץ, דהיינו של ז"א שהוא לחוץ מא"א, כי כשהם מאירים מתברך העולם.

פסקה קמד

ותאנא כל זמן וכו': ולמדנו, כל זמן שאלו הנרות שמבחוץ מאירים, שהם זו"ן, כל העולם מתברך ולא נמצא כעס בעולם. ומה אם אלו שמבחוץ כך, ב' תפוחים דא"א, שמאירים תמיד ושמחים תמיד, על אחת כמה וכמה.

פסקה קמה

תניא כד אתגליין וכו': למדנו, כשב' תפוחים אלו מתגלים, נראה זעיר אנפין בשמחה, וכל אלו הנרות שלמטה, שבמלכות, הן בשמחה, וכל אלו שלמטה מאירים, וכל העולמות הם בשמחה ושלמים מכל השלמות. והכל שמחים ומאירים, וכל חסד אינו נפסק, כולם מתמלאים בשפע בשעה אחת, כולם שמחים בשעה אחת.

פסקה קמו

ת"ח פנים דלבר וכו': בוא וראה, הפנים שבחוץ, דהיינו של ז"א, יש זמן שמאירים ויש זמן שאינם מאירים. ומשום זה כתוב, יאר ה' פניו אליך. יאר פניו אתנו סלה שמשמע מזה שאינו מאיר תמיד. שע"כ אנו מתפללים שיאיר לנו. כי אינם מאירים בז"א, אלא כשנתגלו התפוחים דא"א למעלה.

פסקה קמז

תאנא אלין תפוחין וכו': למדנו, אלו תפוחים דא"א הסתומים, מאירים ולבנים תמיד. ומהם מאירים לש"ע צדדים. (כמ"ש לעיל אות י"ט) וכל ששת התקונים הראשונים שבדיקנא כלולים בהם. ז"ש **ישוב ירחמנו**, ישוב, משמע, שפעמים הם נסתרים ופעמים הם גלוים. כאן בא"א, נקרא תקון הזה **ישוב ירחמנו**. ובזה שלמטה, שבדיקנא דז"א, דהיינו בי"ג מדות שבתורה, הוא נקרא **ואמת**. זה הוא תקון השביעי הכולל ששה בשני תפוחים שבעתיק דעתיקין. שהוא א"א. כמ"ש לעיל.

פסקה קמח

תקונא תמינאה וכו': התקון השמיני. יוצא חוט אחד של השערות מסביב הדיקנא, ותלוים בשוד. עד הטבור של הלב. קום אלעזר בני, והתקן תקון הזה.

פסקה קמט

קם ר' אלעזר וכו': קם ר"א, פתח ואמר, הכל תלוי במזל ואפילו ספר תורה בהיכל. דבר זה העמדנו בספרא דצניעותא. כי כאן יש להסתכל, וכי הכל תלוי במזל. והרי למדנו, ספר

תורה הוא קדש, ונרתיקו קדש, וההיכל קדש. וכתוב, וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש, הרי הם ג' קדושות, וספר התורה הוא כנגדם, שנרתיקו קדש וההיכל קדש והוא קדש. והתורה ניתנה בג' קדושות, בשלש מעלות, שהם נהנים לוים וישראלים, בימים שלשה, כמ"ש היו נכונים לשלשת ימים. וכן השכינה היא בשלשה, לוחות וארון והיכל. והכל תלוי בספר תורה. ואתה אומר, שספר התורה תלוי במזל. והרי כתוב, ומאותות השמים אל תחתו. מי שהוא בקדושות הללו יהיה תלוי במזל.

פסקה קנ

אלא הכי אוקימנא וכו': ומשיב, אלא כך העמדתי בספרא דצניעותא, חוט הזה היקר והקדוש שכל השערות תלויות בו, דהיינו כללות שטח העליון של שערות הדיקנא המקיף את הפנים כמו חוט של שערות, הוא נקרא **מזל**. מה הטעם. הוא משום שכל קדשי קדשים של הקדשים, דהיינו כל המדרגות והמוחין הנקראים קודש קדשים, תלוים במזל הזה, כי שפע מזל הזה נקרא קדשי קדשים וספר תורה, שהוא ז"א, אע"פ שהוא קדוש, לא חל עליו עשר קדושות, דהיינו שתהיינה לו ג"ר, עד שנכנס להיכל, שהוא המלכות. כי אינו נשלם בג"ר אלא ע"י זווגו עם המלכות. כיון שנכנס להיכל, דהיינו שמזדווג עם המלכות, נקרא קדוש בעשר קדושות, כעין זה, לא נקרא המלכות היכל אלא כשנתחברו בו עשר קדושות, דהיינו רק כשהוא בזווג עם ז"א, אז יש במלכות עשר קדושות, ולמדנו, הכל תלוי במזל, שכל אלו הג"ר דז"א ומלכות, תלויות במזל, שהוא חוט הזה היקר והקדוש שכל השערות תלויות בו. שממנו מקבלים כל אלו הקדושות.

פסקה קנא

אמאי אקרי מזל וכו': שואל, למה נקרא מזל. ומשיב, משום שממנו תלוים ההצלחות, וממנו מזדלזלים העליונים והתחתונים. ומשום זה הוא תלוי, שתלוי ונמשך עד החזה. ובו תלוים כל דברי העולם העליונים ותחתונים, כי בני חיי ומזונא לאו בזכותא תלייא מילתא אלא במזלא תלייא מילתא. ואפילו ספר תורה שבהיכל, המתעטר בעשר קדושות אינו יוצא מכללו עם שאר כל הקדושות, כנ"ל בדבור הסמוך, וכולם תלוים בתקון הזה. ומי שרואה תקון זה נכבשים עונותיו לפניו ונכפים, ז"ש, **יכבוש עונותינו**. אמר לו ר"ש, ברוך בנו לקדש הקדשים לעתיק מכל. **מזל**. פירושו הצלחות, כי על הכתוב, הון יוסיף, מתרגם מזלא מוסיף. (משלי י"ט ד')

פירוש. אחר שנגלה תקון הז', שה"ס הג"ר שנתגלה בסוד אור פני מלך חיים. הגיע הזמן שיתגלה תקון הח', שהוא גילוי השבח של כללות השערות דיקנא, וז"ש, **תקונא תמינאה, חד חוטא דשערי סוחרניה דדיקנא** כלומר, חוט שערות אחד כולל ומקיף כל

שערות הדיקנא. כי עתה ניכרים שבחם וחשיבותם של כל השערות, שה"ס המיעוטים, איך כל אלו המוחין הגדולים נתגלו על ידיהם, כי אלו המוחין שנתבארו בכל תקון ותקון, כוללים כל מדרגות המוחין המושגים לאו"א וישסו"ת וזו"ן שבאצילות. ותקון ח' הזה כולל את כולם, ואפילו ד' תקונים האחרים שיתבארו לפנינו נכללו ג"כ בתקון הזה. וע"כ נקרא **מזל**, מלשון יזל מים מדליו. וכבר נתבאר לעיל שהדיקנא בכללותה ה"ס **ם'** דצלם דגופא, כמו או"א עלאין, (כנ"ל באות צ"ה ע"ש) וז"ש, **ותליין בשקולא עד טבורא**. דהיינו עד טבורא דלבא (כנ"ל אות ע"ב) שהוא מקום החזה דא"א, ששם מסתיימות ג"ר דגופא, הנבחנות ל **ם'** דצלם (כמ"ש שם באות צ"ה).

וז"ש, (באות ק"נ) **האי חוטא** וכו' **אתקרי מזל. מ"ט משום דכל קדשי קודשין דקודשיא בהאי מזלא תליין**. כי אבא ואמא נקראים קודשיא, ובעת שהם כלולים בדיקנא, נקרא הדיקנא קדש קדשים, כלומר, קדש שממנו מקבלים הקדשים, שהם או"א הנקראים לפי עצמם, קודשיא, וז"ש **קדשי קודשין דקודשיא**. ומ"ש קדשי קודשין, לשון רבים, הוא מפני שסובב על השערות. וז"ש, **אמאי אקרי מזל משום דמניה תלייא מזלי**, כי כל המוחין הגדולים ביותר שאפשר שיבואו בשתא אלפי שני אינם באים אלא ע"י המזל הזה. ומזל, הוא לשון הצלחה שלא כדרך הטבע. ואומר טעם ב', **ומזלי מניה עלאין ותתאין**, כי התחתונים מזדלזלים על ידו כמ"ש לעיל (אות צ"ט ע"ש). והעליונים ג"כ מזדלזלים, משום שמקור הדיקנא הוא מקרומא דאוירא, ששם עלתה הי' באור הבינה ונתמעטה לו"ק בלי ראש, וכן בתקון הב' דדיקנא ע"ש, וע"כ הם מזדלזלים על ידו. אמנם זלזול זה הוא שבח גדול לתחתונים, כי לולא זה לא היו התחתונים יכולים לקבל אורות החיים (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר).

וכבר נתבאר שעיקר שערות אלו נמשכים ממלכות דמדת הדין, אבל לא ממקומה אלא מקרומא דאוירא, שהיא שמה במקום בינה, בפנימיות הראש דא"א, וכדי למתק אותה ברחמים בשביל התחתונים היתה צריכה המלכות דמדת הדין לצאת מקרומא דאוירא, לחצוניות הראש, בסוד פאתי הראש, ומשם באה לתקון האי של הדיקנא, (כנ"ל באות צ' ע"ש) ונתמתקה בחצוניות הראש ע"י תקון הבי ע"ש. ואחר שהמלכות דמדת הדין, גרמה ליציאת השערות והאורות הגדולים, של כל אלו שמונה תקוני דיקנא, נתעלתה שבחה, עד שיצאו הדינים והצמצומים שבה שהיו פועלים בכל שערות הדיקנא עד כאן.

וז"ש, **ומאן דחמי להאי תקונא אתכבשן חוביהון מקמיה ומתכפיין**, כי מי שזוכה בכל תקוני דיקנא עד תקון החי', כבר נכבשו כל הכחות הדין והצמצום שפעלו בסבת עירוב המלכות בבינה, כי עלה השבח על ההפסד אלף אלפי פעמים, ויותר. וכבר ידעת שכחות

הצמצום והדין שקבלה הבינה ממלכות, מכונים מעוות ועון (כנ"ל אות קי"ט) וז"ש, **הה"ד יכבוש עונותינו**. כי נכבשו ונתבטלו כלא היו, מחמת האורות הגדולים שיצאו בסבתה. וביי"ג מדות שבתורה שהם בז"א, נקרא תקון הזה **ונוצר חסד**, על שם החסדים המרובים והנאמנים המתגלים בו כמבואר.

פסקה קנב

תקונא תשיעאה וכו': תקון התשיעי. השערות מתערבות עם שערות התלויות, ואינן יוצאות זו מן זו. קום ר' אבא. קם ר' אבא ואמר, שערות אלו המתערבות עם אלו התלויות נקראות מצולות ים, משום שיוצאות מן מותרי המוח. וממקום הזה הושלך כל בעלי הדין התובעים על חטאי בני אדם, ונכנעים. א"ר שמעון ברוך תהיה לעתיק יומין.

פירוש. כבר נתבאר סוד מקור השערות, שה"ס לבושי או"ח שהלבישו הג"ר דחכמה שבראש א"א מטרם הסתלקותן. ואחר שנסתלקו הג"ר, יצאו הלבושים מראש דא"א בבחינת פסולת (כנ"ל אות כ"ד ע"ש) שנקראים שערות. וכיון שהשערות היו נכללות מקודם בפנימיות הראש דא"א ע"כ יש בשערות דיקנא מבחינות ב' ראשים, מגלגלתא דא"א, וממו"ס דא"א. וההפרש ביניהן רב הוא, כי המוחא סתימאה, אע"פ שנסתם הוא נסתם רק מבחינת חכמה שבו, אבל בינה ותו"מ שבו אינם נסתמים, אלא יוצאים ומאירים לשערות דיקנא. ולפיכך מאותן השערות הנמשכות ממוחא סתימאה מהם נעשו שמונה תקונים הראשונים הנ"ל דשערות דיקנא. וע"כ יש בהם ג"ר, כי בינה זו שבמו"ס, חזרה להיות חכמה. כנודע. מה שאין כן הגלגלתא דא"א שנתקנה בבחינת **ם'** דצלם דראש, היא נעלמה מאד, ואותן השערות הנמשכות מן הגלגלתא הן בבחינת ו"ק חסר ראש, ומהן נתקנו ד' תקונים האחרונים. ומאותה הסבה, יש גם הפרש במקום תלייתן, כי ח' תקוני דיקנא הראשונים הנמשכים ממו"ס, שלא יצאו אלא מבחינת כתר וחכמה שבמו"ס, אבל בינה ותו"מ דמו"ס מאירים עוד בהם, ע"כ גם השערות לא יצאו מראש לגמרי, אלא שנתלו בלחי התחתונה, שרק מבחינת עצמות, הרומזות על חכמה, הוא נפרד מראש, אבל מבחינת גידין בשר עור הרומזים על בינה ותו"מ הוא עוד דבוק ומחובר בראש. אבל ד' תקוני דיקנא האחרונים הנמשכים מגלגלתא, שאינם מקבלים מגלגלתא רק ו"ק שהם תו"מ. כבר יצאו מראש א"א לגמרי, והן תלויות על הגרון (כנ"ל בספרא דצניעותא דף י"ד ד"ה פירוש).

ולפיכך אחר שנשלמו כל התקונים של השערות הנמשכות ממוחא סתימאה, שהם ח' תקוני דיקנא הראשונים, התחילו לצאת שערות דיקנא דבחינת גלגלתא, והתחילו לצאת מפאתי הראש דא"א, שערות חדשות מבחינת המלכות דמדת הדין. שהם מגלגלתא

שבדיקנא, שהם לא קבלו עוד שום מיתוק. והם צריכים לעלות למקום בינה, כמו השערות שממו"ס בתקון ב', אמנם הן אינן יכולים ואינן צריכים לעלות ללחי העליונה, אלא שמספיק שיעלו ויתערבו עם שערות דיקנא דמו"ס שכבר נמתקו בבינה. וז"ש, **תקונא תשיעאה מתערבין שערי עם אינון שערי דתליין**, דהיינו שנצמחות שערות חדשות, שהם ממלכות דמדת הדין, ומתערבות עם אלו השערות דיקנא התלויות עד הטבור, שכבר נמתקו בבינה. ומתמתקות גם הן ביניהן בבינה. וז"ש, **ולא נפקין דא מן דא**, שהשערות החדשות אינן יוצאות משערות דיקנא התלויות. כי הן יוצאות מפאתי הראש. מבחינת גלגלתא, כנ"ל. וז"ש, **אלין שערין דמתערבין עם אינון דתליין אקרון מצולות ים**. כלומר, השערות החדשות לפי עצמן אינן נקראות מצולות ים, אלא בעת שהן מתערבות עם שערות התלויות אז נקראות **מצולות ים**. כי מחמת התערבותן בשערות התלויות שכבר נמתקו בבינה, נעלם מהן כל כח הדין שבהן, בסו"ה ותשליך **במצולות ים** כל חטאתם במקום אשר לא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לב לעולם. כי תקון הבי' שהעביר הדין משערות דמלכות ע"י עליתן ללחי העליונה לא היה לגמרי בשלמות, כי עוד נשארו השערות דמלכות מדיקנא דגלגלתא שבכאן, שעוד לא היו נמתקות, אבל כאן שגם השערות דמלכות מבחינת גלגלתא נמתקו, כבר כלה כל כח הדין שבמלכות שבשערות, וע"כ נאמר כאן, במקום אשר לא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לב לעולם. כי עתה נשלם מתוקה של המלכות מכל וכל.

וז"ש, **משום דנפקי ממותרי מוחא**, דהיינו כמ"ש לעיל, שמקור השערות הן מבחינות לבושי או"ח שהלבישו ג"ר דחכמה מקודם שנסתלקו מפנימיות הראש דא"א, אשר אחר שנסתלקו האורות דג"ר דחכמה נשארו הלבושים בבחינת פסולת **ומותרי מוחא**, ויצאו לחוץ, ומטעם זה כלולה בהם המלכות דמדת הדין, כנ"ל. **ומהאי אתרא**, דהיינו במקום ההוא שנתערבו, ששם בחינת בינה, כנ"ל, נעבר מהם כח הדין לגמרי, בסוד מצולות ים, וע"כ, **רמיו כל מארי דתבעין חובי דבני נשא ומתכפיין**, שהושלך שם כל כחות המקטרגים הנמשכים ממלכות דמדת הדין, ומתבטלים שם. באפן שלא יעלו על לב לעולם.

וביי"ג מדות שבתורה נקרא תקון זה, **לאלפים**, שזה רומז שע"י תקון זה מתגלים ה **אלף** עלמין דחתימין בעזקא רבא. להיותו מעביר כל כחות הדין מן המלכות.

פסקה קנג

תקונא עשיראה וכו': התקון העשירי. השערות יורדות תחת הדיקנא, ומכסים על הגרון תחת הדיקנא. קום ר' יהודה, קם ר' יהודה. פתח ואמר, ובאו במערות צורים ובמחלות

עפר מפני פחד ה' וגו'. **מפני פחד ה'**, הרי נודע שמי שהוא מבחוץ, דהיינו ז"א, נקרא פחד ה'. **ומהדר גאונו**, אלו הם השערות שבגרון מתחת הדיקנא, ונקראות הדר גאונו. שני תקונים בהן, תקון העשירי, הנקרא **תתן אמת ליעקב**. ותקון הי"א, שהוא שאין שערה יוצאה משערה כלומר שאין אחת ארוכה מחברתה אלא שהן שוות. והוא נקרא **חסד לאברהם**.

פירוש. כמו שנתבאר לעיל בתקון ד' שאחר המתוק במקום בינה בשפה עלאה ירדו ובאו למקומם בשפה תתאה בשבולת הזקן, (כנ"ל אות ק"ל) כך כאן אחר שהשערות דמלכות דמדת הדין קבלו המתוק מן התערבותם בשערות התלויות, בתקון הט', ירדו ובאו למקומם, שהוא הגרון, כמ"ש לעיל, שהשערות גלגלתא שבדיקנא להיותם בחינת ו"ק, מקומן בגרון (כנ"ל אות קנ"ב) וז"ש, **תקונא עשיראה נחתין שערי תחות דיקנא וחפיין בגרונא תחות דיקנא**, שהשערות שנתערבו בשערות התלויות עד הטבור, יצאו וירדו משם למקומם שהוא הגרון.

ויש כאן ב' בחינות, שהן בינה ומלכות, כי בכל מקום שהמלכות נכללת בבינה נעשה במלכות ב' בחינות, א' מבחינה הנכללת בה, וא' בחינתה עצמה הממותקת בבינה. ולפיכך כשירדו מתקון הט' ובאו למקומן בגרון נעשו מהן ב' תקונים, כמ"ש בספרא דצניעותא (אות יז), א' **חפיין זעירין על גרונא דיקירו**, שהוא התקון העשירי הנ"ל שהן ממלכות, וע"כ הן **זעירין**, כמו האותיות דמלכות שנקראות אתוון זעירין. וב', **רברבין**, חפיין על גרונא, **מתשערין בשיעורא שלים**, והן בחינות בינה שבהן, וע"כ הן **רברבין**, כמו האותיות דבינה, שנקראות אתוון רברבן. וזה הוא תקון י"א.

וז"ש כאן, **ומהדר גאונו**, **אינון שערי דתחות דיקנא**, **ואתקרון הדר גאונו**, **תרי**. כי יש בהם ב' בחינות, מלכות ובינה, וע"כ נקראו ב' שמות, הדר, גאונו. שאחד מהם הוא מלכות, ואחד מהם בינה. והם ב' תקונים. **תקונא עשיראה**, **תתן אמת ליעקב**, שהן השערות הקצרות דבחינת מלכות כנ"ל. ונקראות **אמת**, בסו"ה אמת מארץ תצמח, שהיא המלכות, הנקראת ארץ. אמנם זה נעשה ע"י ז"א שנקרא יעקב. וע"כ נקרא התקון הזה בשם, **תתן אמת ליעקב**. שעל ידו הוא מתגלה ובא בגמר התקון. **וחד סר**, **דלא נפקי נימא מן נימא**. והיינו שערות אחרות גדולות, כמ"ש בספרא דצניעותא הנ"ל, **רברבין**, **מתשערין בשיעורא שלים**, להיותן בחינת בינה דמלכות, וע"כ הם בשעור שלם שהן שוות ואינן ארוכות זו מזו.

וביי"ג שבתורה, נקראו ב' תקונים אלו נושא עון, ופשע. שבחינת הבינה דמלכות נקראת **נושא עון**, כי סליחת עון נוהג בבינה, שהיתה ישרה ונעשתה למעות מחמת המלכות.

ובחינת מלכות עצמה נקראת **ופשע**, כלומר נושא פשע. שסולח הפשע שלה. כי הדינין שבמלכות נקראות **פשע** (כנ"ל קכו/ב).

פסקה קנד

תקונא דתריסר וכו': תקון שנים עשר. השערות אינן תלויות על הפה. והפה נתפנה משערות מכל הצדדים, והשערות נאות סביב סביב הפה. כדי שלא תמצא טרחה, כמו שצריך להיות.

פירוש. אחר שנתקנו היטב בחינת השערות בג' תקונים הראשונים בבחינת ו"ק, נמשכת עתה הארה מדעת דרדל"א, המאירה במוחא דאוירא ונמשכת עד הפה דא"א, כי בחינת הדעת מתפשטת ומאירה בו"ק אלו. ומכח ההארה הגדולה ההיא, נתפנה הפה משערות מכל הצדדים, וז"ש, **דלא תליין שערי על פומא ופומא אתפני מכל סטרין**. וגם השערות עצמן קנו מתוך זה מדרגה חשובה, וז"ש, **ויאין שערי סחור סחור ליה**, **בגין דלא אשתכח טרחותא**, שלא ניכר עליהם שום טרחה. דהיינו דין, כמ"ש לפנינו.

פסקה קנה

טרחותא במאי וכו': שואל, טרחה זו, במה הוא המדובר. ומשיב, שפירושו דין, כי במקום דין נמצא טרחה. שואל, וכי שערות דיקנא דא"א הן טרחה או הן דין, והרי הכל נראה בו ברחמים. ומשיב, אלא, ע"כ נפנה הפה משערות, כדי שלא יטריח בנשיבת הרוח לז"א. פירוש. אע"פ שהשערות במקום א"א עצמו הן לבנות ואין בהם שום דין להיותם רק תוצאות הטובות הבאים ע"י דינים שלמטה. אבל כשהארותיהן נמשכות למטה, הן מעוררות דינים. ולפיכך נתפנה הפה משערות כדי שבביאת רוח הפה דא"א לז"א, לא יעורר שם דינים כלל.

פסקה קנו

דתאנא מהאי פומא וכו': שלמדנו, מהפה הקדוש העליון הזה שהוא קדש קדשים, נושב רוח. מהו רוח. ומשיב, רוח שנתערה בו בא"א, הנמשך מדעת דרדל"א אל הפה שלו. ושמתלבש בו זעיר אנפין, דהיינו שהרוח נושב מפה דא"א לפה דז"א, וז"א מתלבש בו. ומרוח הזה מתלבשים כל אלו שלמטה. שהם מקבלים אותו דרך הפה דז"א. וכשרוח זה יוצא, מפה דא"א, הוא מתחלק לל"ז אלף צדדים שהוא כמספר **הבל**, הרומז להבל היוצא מפה. וכל אחד מתפשט לבדו למקומו, וכל מי שראוי להתלבש בו, מתלבש. וע"כ לא נמצאות שערות על הפה הקדוש דא"א, משום שרוחו יוצא דרך שם, ודבר אחר אינו צריך להתערב בו ולקרב אליו.

פסקה קנז

ודא הוא טמירותא וכו': וזה הרוח של הפה, הוא נסתר מהכל, שאינו מתדבק לא למעלה ולא למטה. והוא סתום בסתום מכל סתום שלא נודע, זה הוא שלא נתתקן ולא היה בו תקון. ומשום זה, רוח היוצא מאותו שמבחוץ, שהוא ז"א, ונביאי אמת נתלבשו בו, נקרא פה ה'. אבל בעתיקא דעתיקין זה, שהוא א"א, אין מפורש בו פה. כי אין מי שישיג רוחו חוץ ממנו. ומשום זה שערות שלו שוים מסביב הפה, והפה נתפנה מכל צדדיו.

פירוש. כי רוח זה שבפה דא"א. כבר נתבאר, שהוא נמשך מדעת דרישא דלא אתיידע (כנ"ל אות קנ"ד) ומאיר במוחא דאוירא, ונמשך אל הפה דא"א. וז"ש, **דלא אתדבק**, שאינו מושג **לא לעילא**, במוחא דאוירא, **ולא לתתא**, בפה דא"א. **והוא סתים בסתימא דסתימין דלא אתידע**, דהיינו שסתום במקורו בדעת של הראש דלא אתיידע. **דא הוא דלא אתתקן**, **ולא הוה ביה תקונא**, דהיינו שלא נתתקן שיהיה בו איזה מושג, ואין בו תקון כזה. אלא בז"א יש בו השגה ברוח הפה שלו, **ומתלבשין ביה נביאי מהימנא**, **אתקרי פה ה'**. דהיינו שנעשה בו תקון להתפשט לתחתונים הנקראים פה ה'. **אבל בהאי עתיקא דעתיקין לא אתפרש** שאינו מפורש בו השם פה. שאין בו תקון הזה, **ולית מאן דידע רוחיה בר איהו**.

פסקה קנח

ובהאי אתרחיצו אבהתנא וכו': ובזה בטחו האבות להתלבש ברוח הזה המתפשט לכמה צדדים במקום שכל השערות שוות מסביב לו, שע"כ הרוח נושב משם לז"א בלי טרחה (כנ"ל אות קנ"ד) שכתוב, **אשר נשבעת לאבותינו**, וזה הוא תקין י"ב הקדוש העליון. שמכאן נשתלשלו י"ב תחומין למעלה, בחג"ת דז"א, י"ב תחומין למטה, במלכות, י"ב תחומין לי"ב שבטי האבות. ז"ש, אשר נשבעת לאבותינו.

פירוש. כי י"ב תקונא דיקנא שנתבארו עד כאן הם עיקרי התקונים ותקון י"ג המובא לפנינו, אינו אלא בחינת מלכות המקבלת אותם. ואומר, שמהם נמשך י"ב גבולי אלכסון שבז"א, ושבמלכות, ושל י"ב שבטי יה הנמשכים מי"ב שבמלכות. כי מספר י"ב בכללות תקוני דיקנא, יורה על ג' קוין שבכל אחד חו"ג תו"מ. שהם שורש כל מספר י"ב האמור בז"א, ובמלכות, ובבי"ע. ובי"ג שבתורה שהם בז"א, נקרא תקון זה **וחטאה**, להורות, שיש בו טרחה (כנ"ל אות קנ"ה).

פסקה קנט

תקונא דתליסר וכו': תקון י"ג. השערות תלויות מתחת הדיקנא מכאן ומכאן ביקר נאה, וביקר יפה, ומכסים עד הטבור, דהיינו כל שטח התחתון של הדיקנא הבלתי נראה לעין,

ולא נראה מן הפנים של מנחת הבושם, רק אלו ב'. תפוחין היפים והלבנים. שה"ס תקון הז' הנ"ל.
כבר נתבאר שתקון י"ג ה"ס מלכות המקבלת מי"ב תקיני דיקנא, ואין בה פעולה מיוחדת כמו בכל תקון די"ב תקוני דיקנא. וע"כ היא מרומזת בשטח התחתון של הדיקנא המקבל מכל שערות דיקנא. ונודע שכל מדרגה נערכת לפי שיעור הקומה העליונה שבה, אשר בתקוני דיקנא הוא תקון הז' שה"ס הארת פנים דב' תפוחין קדישין, כמ"ש שם, בסו"ה באור פני מלך חיים. וז"ש, **ולא אתחזיין מאנפי תקרובתא דבוסמא**, דהיינו מכללות הדיקנא שנקראת כן על שם הארת החכמה הנמשכת ממנה, כמ"ש לעיל בתקון ו' ובתקון ז', **בר אינון תפוחין שפירן חוורין**, כי הם שיעור קומה היותר גבוהה מכל תקוני דיקנא. והתקון השמיני, הן השערות הנמשכות אחר גילוי האור הזה, כמ"ש שם, וע"כ הוא בחינת המשפיע אותם, וע"כ נקרא **מזל עליון**, שממנו נוזל השפע בבחינת זכר של הדיקנא. וגם ד' תקונים תחתונים נכללים במזל העליון, להיותו שיעור קומה הגבוה מהם. ותקון י"ג נקרא **מזל תחתון**, להיותו בחינת מלכות המקבלת י"ב תקוני דיקנא ומשפעת אותם לתחתונים.

פסקה קס

א"ר שמעון וכו': ארי"ש, אשרי חלקו של מי שנמצא באדרא הקדוש הזה העליון שאנו בו, אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא. כי אנו יושבים בקדושה עליונה, ואש העליונה מסבבת אותנו. והנה נתתקנו כל תקונים העליונים של דיקנא הקדוש, ונתעטרו וחזרו למקומם. פירוש כל תקון ותקון שעסקו בו, המשיכו אותו ממקומו אליהם, ועטרו אותו בביאור שלהם, ואח"כ חזר התקון למקומו למעלה.

פסקה קסא

והאי תקונא דתליסר וכו': ותקון זה הי"ג, הוא תקון נאה, שבו נכללים כל התקונים. וכולם משתוקקים לזקוף ראשם כנגדם, דהיינו לקבל מהם ג"ר הנקראות ראש. ממנו, תלוים כל אלו התקונים האחוזים בזעיר אנפין. דהיינו שתקוניו מקובלים מדיקנא זו, ממנו תלוים העליונים והתחתונים, וכל האוצרות העליונים והתחתונים גנוזים בו, ובו כלולים. והוא **מזל** שהכל מזדלזלים ממנו (כנ"ל אות קנ"א) זה הוא תקון השלם המשלים לכל התקונים. זה משלים הכל. כי ה"ס מלכות המשלמת לכל הספירות.

פסקה קסב

תאנא אלין תקונין וכו': למדנו, תקונים אלו נקראים ימי קדם, ימים ראשונים של ראשונים. ואלו תקונים שנמצאים בז"א, נקראים ימי עולם. ולמדנו, אלו ימי קדם

מתתקנים כולם בתקון הדיקנא של עתיק העתיקים הנסתר שבנסתרות, ותקון זה הי"ג כולל אותם, כמו שאמרנו, ויום הזה שהוא תקון י"ג, אינו נכלל עמהם אלא כולל אותם. פירוש. שאין כאן י"ג פעולות, שתקון י"ג יהיה פעולה נוספת על י"ב הפעולות, אלא שתקון י"ג אינו אלא כולל כל י"ב תקונים ומקבל מהם, ובו עצמו אין שום פעולה מיוחדת.

פסקה קסג

ובההוא זמנא דאתער וכו': ובזמן ההוא שיתעורר עתיק יומין בתקונים של מעלה דדיקנא, נקרא זה, **יום אחד**, שבו עתיד להוקיר הדיקנא. ז"ש יום אחד הוא יודע לה'. שיום ההוא לבדו חשוב יותר מהכל, כי הוא כולל כולם, הוא הנקרא בשם ידוע. דהיינו יום אחד.

פסקה קסד

דתנינן באתר דאית וכו': שלמדנו, במקום שיש יום יש לילה, כי אין יום בלי לילה, ומשום שהזמן ההוא יהיה זמן של יקר הדיקנא, והוא לבדו ימצא, אינו נקרא לא יום ולא לילה. כי אין נקרא יום אלא מצד שלנו, ואין נקרא לילה אלא מצד שלנו. ומשום שתקון זה כולל הכל, לא נודע ולא נראה ממנו לפני הזמן ההוא שנקרא יום אחד, אלא שממנו נוזל שמן המשחה לי"ג בחינות מבועים בשביל כל אלו שלמטה המאירים בשמן ההוא.

פסקה קסה

בתליסר תקונין אלין וכו': בי"ג תקונים אלו מתתקן דיקנא הקדוש העליון, ואלו תקונים שבדיקנא הזה, מתתקנים ויורדים להאיר לכמה צדדים, ואינם נראים איך מתפשטים ואיך יוצאים, כי המה סתומים מכל, ונסתרים מכל, אין מי שידע מקום לעתיק הזה. בהתפשטות התקונים הכל כלולים, כמו שאמרנו. הוא נודע ואינו נודע, נסתר ואינו נסתר. כלומר לפי עצמו הוא בלתי נודע ונסתר ובתקונים שלו המתפשטים הוא נודע. עליו כתוב, אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן. וכתוב הוא עשנו ולא אנחנו. וכתוב, ועתיק יומין יתיב. היינו שיושב במקומו ואין מי שיודע אותו. יושב ואינו נמצא. וכתוב, אודך על כי נוראות נפליתי וגו'.

פסקה קסו

אמר ר"ש לחברייא וכו': אר"ש לחברים. כשנפרס פרסא זו, שאתם רואים עלינו, אני רואה שכל התקונים ירדו בתוכה, ומאירים במקום זה. ומפרש. ופרכת אחת, דהיינו פרסא, שהיא נרו של הקב"ה נפרש בארבעה עמודים לארבע צדדים.

פירוש. **פרסא** ה"ס גבול החדש שנעשה בסבת עלית המלכות דכל מדרגה לבינה דכל מדרגה. שמסבה זו נסתיימת המדרגה בחצי בינה, ושם נפרש פרסא, וחצי בינה ותו"מ יצאו מכל מדרגה למדרגה שמתחתיה להיותם למטה מפרסא של המדרגה. ופרסא זו נתקנה עוד בעולם התהו, אלא מחמת שלא היו תקון קוין בו"ק נתבטלה הפרסא ויצאו ז"ס דעולם התהו בקו אחד שה"ס חד סמכא, וע"כ נשברו ומתו. ואח"כ בעולם התקון נעשה תקון קוין בו"ק באופן שלא תתבטל הפרסא אפילו בעת גדלות, ואז נתקשרו כל התקונים בפרסא הזו. כמ"ש לעיל (אות י"ב) ובתחילת האדרא (באות א') אר"ש לחברייא עד אימת ניתוב בקיומא **דחד סמכא**, דהיינו בעולם התהו, ואספם לאדרא זו והכניסם בעולם התקון, דהיינו שנתקן תקון קוין בו"ק, באפן שלא תתבטל הפרסא לעולם, ואז נתקשרו כל התקונים בפרסא הזו.

וז"ש, **כד אתפריס פריסא דא דאתון חמאן עלנא**, דהיינו הפרסא דעולם התקון, **אנא חמינא דנחתו כל תקונין בגווה**, שכל התקונים ירדו ונקשרו בפרסא. ומפרש ענין הפרסא בכללות, דהיינו מה שנפעלת על ידה בכל מדרגה ומדרגה. ואומר, **וחד פרוכתא בוצינא דקב"ה**, דהיינו הפרסא שהיא נרו של המאציל. **פריסא בארבע סמכין לארבע עיבר**, כי בכל מדרגה יש כח"ב תו"מ. שבכל אחת מהן ע"ס. וכתר אינו מן המנין, וע"כ יש ד' עמודים חו"ב תו"מ, שבכל אחד מהם עשר ספירות. והפרסא ירדה בתוכם, דהיינו במקום בינה שבכל סמכא, וסיימה שם מדרגת הסמכא, ונשארו בה כו"ח, ובינה ותו"מ דכל סמכא, יצאה מן המדרגה. וז"ש, **בארבע סמכין לארבע עיבר**, שהסמכין נמצאים בארבע רוחות, שחו"ב הם דרום צפון, ות"ת ומלכות, הם מזרח ומערב.

פסקה קסז

סמכא חד הוא וכו': עמוד אחד הוא יושב ממטה למעלה, ומגרופיא אחד בידו, שהוא כלי לנקות בו פסולת, ובמגרופיא ארבעה מפתחות משונים זה מזה, שהם מכל צדדיו. ונאחזים בפרסא ומורידים אותה ממעלה למטה וכן לעמוד השני השלישי והרביעי. ובין עמוד לעמוד, אחוזים י"ח רגלין של הסמכין, ומוארים בנר החקוק בפרסא ההוא. וכן לדי צדדים.

פירוש. כי נתבאר בסמוך שהפרסא נפרס בתוך ד' עמודים דכל מדרגה, דהיינו שהמלכות עלתה לבינה שבכל עמוד, וקבלה הבינה הדינים דמלכות ונסתיימה המדרגה במקום בינה. ולא נשאר בכל עמוד אלא כתר וחכמה דכלים וו"ק דאורות. ונודע שו"ק אינם מאירים אלא ממטה למעלה. וז"ש, **סמכא חד הוא יתיב מתתא לעילא**, שמאיר רק ממטה למעלה, משום המלכות שעלתה למקום בינה, וקבלה הבינה דינים דמלכות

וע"כ הופרס הפרסא שה"ס דסיום של המלכות במקום בינה. ואין שם אלא ו"ק דאורות המאירים ממטה למעלה. וכן הוא בכל ד' סמכין, כמו שמסיים. ולפיכך, צריכים למגרופיא, לנקות הדינים ממקום בינה, ולהוריד הפרסא מבינה למלכות, באפן שבינה ותו"מ יעלו למעלה מפרסא, ויוחזרו ג"ר דאורות לכל עמוד. אמנם מגרופיא זו כלול מד' בחינות, שה"ס ג' קוין, ומלכות המקבלתם, ומכונים ד' מפתחות, שהם פותחים הארת הג"ר שיאירו בכל עמוד.

וז"ש, **וחד מגרופיא בידיה**, בידיה פירוש בכחו, שבכחו של כל עמוד יש מגרופיא אחד להוריד הדינים ממנו ולהחזיר הבינה ותו"מ דכלים, והג"ר דאורות. **ובמגרופיא ארבע מפתחי**, דהיינו ג' קוין ומלכות המקבלתם, שעל ידיהם נפתחים הג"ר. **שניין מכל סטרוי**, כלומר שכל מפתח משונה מחברו. **ומתאחדן פרסא ונחתין לה מעילא לתתא**, שהם נאחזים בפרסא ומורידים אותה ממקום בינה למטה, כלומר, שלא תסיימה במקום בינה, אלא מתחת המלכות, ואז עולים בינה ותו"מ ומתחברים עם כו"ח של כל עמוד, ונשלמו ע"ס דכלים, ונמשכים נרנח"י דאורות.

וז"ש **ובין סמכא לסמכא אחידן תמניסר רגלי דסמכי**. כי אחר שירדה הפרסה ע"י המפתחות מבינה למטה, למלכות, עלו שם נה"י דכלים, שה"ס בינה ותו"מ הנ"ל, הממשיכים ו' קצוות, חג"ת נה"י דג"ר, ונבחן שעלו נה"י לכל קצה וקצה מן ו"ק, שהן ו' פעמים ג', והם י"ח בחינות נה"י. ונמצא שהמוחין הנמשכים בין עמוד לעמוד, **הם י"ח רגלין**, כי נה"י נקראים **רגלין**. וז"ש **וכן לדי' עיבר**, כי אלו ח"י בחינות רגלין, ממשיכים המוחין לד' רוחות חו"ב תו"מ, וע"כ הם ע"ב בחינות רגלין.

פסקה קסח

וחמינא אלין תקונין, וכו': וראיתי אלו התקונים מאירים עליה, והדברים שבפינו, דהיינו ביאורי התקונים שאמרנו, היו מחכים להתעטר ולעלות כל אחד במקומו. וכשהתקונים היו מתתקנים מפינו, כלומר כשהיו מתבארים, כי כפי שביארו כך נתקנו למעלה, כל אחד ואחד עלה ונתעטר ונתתקן בתקון ההוא שנתתקן כאן, מפה כל אחד ממנו. ובשעה שכל אחד ממנו פתח פה, לתקן באיזה תקון, אותו התקון היה יושב ומחכה לדבר שיצא מפיכם, שאח"כ עלה למקומו ונתעטר.

פסקה קסט

וכל סמכין מכאן וכו': וכל הסמכין, דהיינו כל המלאכים הסומכים את הכסא שהוא המלכות, מכאן ומכאן, היו שמחים, כי שמעו מה שלא ידעו, והיו מקשיבים לקולכם. כמה מרכבות. דהיינו מלאכים, שהמלכות רוכבת עליהם, היו נמצאים כאן בשבילכם,

אשריכם לעולם הבא, שכל הדברים שיצאו מפיכם כולם הם דברים קדושים, דברים ישרים שאינם סרים לימין ולשמאל, אלא שהם מקו האמצעי הכולל אותם.

פסקה קע

קב"ה חדי למשמע וכו': הקב"ה שמח לשמוע ולהקשיב לדברים האלו עד שהוא גומר הדין, דהיינו עד גמר התקון, כי לעולם הבא תאמרו פעם שנית כל אלו הדברים הקדושים. עליכם כתוב, וחכך כיין הטוב וגו', דובב שפתי ישנים. מהו דובב שפתי ישנים, היינו שאפילו לעולם הבא, שפתותיכם תהיינה דובבות לפניו תורה.

פסקה קעא

השתא אתתקנו וכו': עתה התתקנו וכוונו דעת לתקן תקוניו של ז"א. איך הוא יתתקן ואיך יתלבש בתקוניו מתקוניו של עתיק יומין, קדוש הקדושים, נסתר מכל נסתר, הנסתר מכל. כי עתה חובתכם לגזור דין אמת נאה ויפה, ולתקן כל התקונים על יסודם.

פסקה קעב

תקוני דזעיר אפין וכו': תקוניו של ז"א נתתקנו מתקוניו של אריך אנפין, ונתפשטו תקוניו מכאן ומכאן דהיינו מימין ומשמאל ומאמצע, כמראה אדם, כי אדם יורה, על קו האמצעי שכלולים בו ג' קוין, בשביל שישלוט בו הרוח של הנסתר מכל נסתר, שהוא א"א, כדי לשבת על הכסא, שהוא מלכות, שכתוב, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. **כמראה אדם**, היינו כפני אדם הכולל כל הצורות, שג' פנים אריה שור נשר, כלולים בפני אדם, וזהו מצד המלכות שבו. כי אדם כולל ז"א ומלכות. עוד **כמראה אדם**, הכולל כל השמות, כי ז"א נקרא הויה, הכולל כל השמות. עוד **כמראה אדם**, שבו סתומים כל העולמות העליונים והתחתונים. כי ה"ס קו האמצעי הסותם כל העולמות מבחינת ג"ר דחכמה, מטעם שממעט קו השמאל, שלא יאיר אלא ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) עוד **כמראה אדם**, שהוא כולל הסודות שנאמרו ונתתקנו מטרם שנברא העולם, דהיינו בז' מלכים שבעולם התהו, ואע"פ שנשברו ולא נתקיימו.

פסקה קעג

תאנא בצניעותא דספרא וכו': למדנו בספרא דצניעותא, עתיקא דעתיקין, שהוא ס"ג דא"ק, בנה מלכים, בעולם הנקודים, דהיינו שבנה אותם מבחינת צמצום ב' שה"ס הפרסא. חקק מלכים, דהיינו בחינת הקטנות ומשער מלכין, היינו שיעורי קומת הגדלות שלהם. ולא היו מתקיימים. עד שדחה אותם והצניע אותם לזמן אחר. ז"ש, ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום. **בארץ אדום** פירושו במקום שכל הדינים נמצאים שם, דהיינו

בעולם הנקודים. וכולם לא נתקיימו, כי כתוב בכל אחד וימלוך וימת. (וענין זה מתבאר באורך בתלמוד עשר ספירות בחלק ז').

פסקה קעד

עד דרישא חוורא וכו': עד שראש הלבן, שהוא גלגלתא דא"א, עתיק העתיקים, נתתקן. וכשנתתקן תקן כל התקונים שלמטה, תקן כל התקונים של העליונים והתחתונים. מכאן למדנו, כל מנהיג העם שהוא לא נתתקן תחילה, אין העם מתתקנים, ואם הוא מתתקן כולם מתתקנים. ואם הוא אינו מתקן עצמו תחילה, אין העם יכולים להתתקן.

פסקה קעה

מנלן מעתיק יומין וכו': מאין לנו זה. מעתיק יומין, שכל עוד שהוא לא נתתקן בתקוניו, לא נתתקנו כל אלו שצריכים להתתקן, וכל העולמות נחרבו. דהיינו ז' מלכים דנקודים. ז"ש וימלוך באדום בלע בן בעור. **וימלוך באדום**, הוא סוד יקר, הוא מקום, שכל הדינים נקשרים שם, ותלוים משם.

פירוש. שמקור כל התקונים הוא התקון שלא תתבטל עוד הפרסא כמו בז' מלכים דעולם הנקודים. (כנ"ל אות י"ב). שה"ס תקון הקוין בז"ת, ואחר שעתיק יומין נתתקן בתקון זה, נתתקנו אחריו כל הפרצופין ונתקיימו. וכל עוד שהוא לא נתתקן בזה לא יכלו שאר הפרצופין להתתקן.

פסקה קעו

בלע בן בעור וכו': בלע בן בעור. למדנו, שהוא גזרת דין הקשה שבקשים, שעל ידו מתקשרים אלף אלפים בעלי יבבה ויללה ושם עירו דנהבה. מהו דנהבה, כלומר דין הבה. כש"א, לעלוקה שתי בנות הב הב.

פירוש. המלך הראשון שמז' מלכין דנקודים שנשברו, הוא מלך הדעת, שהוא בחינת מלמעלה למטה של קומת הסתכלות עיינין דאו"א דנקודים, שנמשכה על בחי"ד, (כמ"ש בתלמוד עשר הספירות חלק ז' דף תקי"ז ד"ה הדעת ע"ש.) ובחי"ד ה"ס מלכות דמדת הדין, ודין הקשה שבקשים. וע"י שבירת מלך הזה יצאו בעלי יבבה ויללה, וז"ש **דבגיניה מתקטרן אלף אלפין מארי דיבבה ויללה**. כי הארת הדעת היא בסוד הויה דמילוי **אלפין**, ועל ידה נמשכה החכמה המכונה **אלפים** בסוד ואאלפך חכמה. וע"כ כשנשברה המדרגה הגדולה הזו, יצאו כנגדה מארי יבבה ויללה המייבבים ומיללים אחריה בשיעור אלף אלפים כפי שיעור הארתה.

פסקה קעז

כיון דסליק לאתישבא וכו': כיון שמלך הדעת עלה להתישב במדרגתו לא עמד בה, ולא היה יכול לעמוד בה, מפני שנמשכה מלמעלה למטה ועברה לבי"ע דפרודא (כמ"ש בחלק ז') וכל העולמות נחרבו. מהו הטעם. הוא משום שאדם לא נתתקן, דהיינו תקון קוין בזי"ת, וזכר ונקבה, כי תקון אדם בצורתו כלול הכל, והכל יכול להתישב בו ולהתקיים.

פסקה קעח

ובגין דתקונא דא וכו': ומשום שתקון זה של אדם לא נמצא בהם, לא יכלו ז' המלכים לעמוד ולהתישב, ונתבטלו. שואל, וכי יעלה על דעתך שנתבטלו, והרי כולם נכללו אח"כ בעולם התקון באדם. דהיינו בז"א. ומשיב, אלא שנתבטלו ונסתלקו מאותו התקון שהיה להם בנקודים, עד שיבא תקון אדם בעולם התקון. וכשבאה צורת האדם הזה נחקקו כולם בצורתו, וחזרו לקיום אחר. מהם נתבשמו, ומהם שלא נתבשמו כלל.
פירוש, כי סוד תקון אדם אינו ממשיך רק ו"ק דחכמה, ונמצא שאותם החלקים של המלכים דנקודים שהיה בהם מבחינת ג"ר דחכמה, לא נכללו ולא נתקנו ע"י תקון אדם שבעולם התקון. וז"ש, **מנהון אתבסמו** דהיינו החלקים שבו"ק דחכמה. **ומנהון לא אתבסמו**, דהיינו החלקים שבג"ר דחכמה.

פסקה קעט

ואי תימא והא וכו': ואם תאמר, הרי כתוב, וימת. וימת משמע שנתבטלו לגמרי. ומשיב, אינו כן. אלא כל מי שיורד ממדרגה הראשונה שהיה בו, נקראת בו מיתה. כש"א וימת מלך מצרים, שפירושו, שירד ממדרגתו הקודמת שהיה עומד בו. דהיינו שנצטרע. (שמו"ר פ"א ל"ג) אף כאן, כיון שירדו מעולם אצילות למדרגת בי"ע נחשב להם למיתה. וכיון שנתקנה בהם צורת אדם, בג' קוין, נקראו בשמות אחרים, ונתבשמו על ידו בקיום, ומתקיימים במקומם.

פסקה קפ

וכלהו אתקרון בשמהן וכו': וכולם נקראו בשמות אחרים מן הראשונים, חוץ אותו שכתוב בו, ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב. שה"ס שם מ"ה החדש דכר ונוקבא הנקראים הדר ומהיטבאל מה הטעם שלא נקרא בשם אחר. הוא משום שאלו הדר ומהיטבאל לא נתבטלו כשאר ז' מלכים האחרים. משום שהיו דכר ונוקבא. בדומה לאותו התמר, שאינו עולה, אלא בזכר ונקבה. ומשום זה עתה שנמצאו זכר ונקבה לא

כתובה בהם מיתה כאחרים ונתקיימו, אבל לא נתישבו לגמרי עד שנתקנה צורת אדם. וכיון שנתתקנה צורת אדם, חזרו ונתקיימו בקיום אחר, ונתישבו.

פסקה קפא

תאנא כד פליק וכו': למדנו, כשעלה ברצון הראש הלבן. שהוא גלגלתא דא"א, לעשות יקר ליקרו. תקן והכין והוציא מהנר הקשה ניצוץ אחד, ועלה ונתפשט לש"ע צדדים. והניצוץ עומד, ומתחיל לצאת אויר טהור ומתגלגל, נפח בו נתתקן. ויצאה גלגלת אחת חזקה ונתפשטה לארבע צדדים.

פירוש. נודע סוד אצילות המוחין דז"א, שהוא בסוד תלת נפקי מחד חד בתלת קיימא. כי אחר שיצא קו השמאל דבינה נעשתה מחלוקת בין ימין ושמאל, ולא יכלו להאיר עד שעלה ז"א בסוד הקו האמצעי והכריע ביניהם, ויצאו ג' קוין חכמה בינה דעת בבינה. שז"ס **תלת**, שהם חב"ד, **נפקי מחד** שיצאו מז"א. וכל שיעור האור שהתחתון גורם לעליון, זוכה בו גם התחתון, וע"כ **חד בתלת קיימא**, זכה ז"א ג"כ בתלת מוחין חכמה בינה דעת, ונתפשטו אליו (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת עש"ה).

וז"ש, **כד סליק ברעותא דרישא חוורא למעבד יקר ליקריה**, התקונים שברישא חוורא נקראים יקרו. וז"א, הצריך לקבלם נקרא יקר ליקרו. **תקין וזמין**, דהיינו שתקן והכין תחילה הקטנות דבינה בסוד נקודת החולם. שה"ס עלית המלכות בבינה. ואח"כ **ואפיק מבוצינא דקרדינותא**, שהוא קו שמאל דא"א, **חד ניצוצא**, דהיינו שא"א הוציא מקו שמאל של עצמו, את קו השמאל של בינה, **וסליק**, שקו האמצעי עלה, **ואתפשט לש"ע עיבר**, דהיינו שעל ידי עלית ז"א לבחינת קו אמצעי ליחד ב' קוין ימין ושמאל דבינה זה בזה, יצאו ש"ע עיבר, שהם ג' קוין שהם שלש מאות, ומלכות המקבלתם שה"ס שבעים. כי ספירות הבינה הן בסוד מאות, רק המלכות שה"ס אור נקבה חסרה ג"ר, ואין לה אלא ע' עיבר. וביחד הם ש"ע עיבר.

ואחר שפירש בכללות חוזר ומפרש הדברים בפרטות. ואומר, **וניצוצא קאים**, ניצוץ אחד, שהוא קו השמאל שבבינה, עומד. **ושארי נפיק אוירא דכייא**, שהוא קו הימין שבבינה. **ומתגלגלא**, שהיו מתגלגלין מרחמים לדין ומדין לרחמים, פעם קם השמאל ושלט, ופעם קם הימין ושלט, דהיינו שהיו במחלוקת, ולא יכלו להאיר. **נשב ביה**, היינו קו אמצעי, שנפח ונשב בקו שמאל ומיעטו, ואז **ואתתקן**, שב' הקוים נתיחדו זה בזה, ויצאו ג' קוין חכמה בינה דעת בבינה ואז כיון שתלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא, ויצאו חב"ד גם בז"א, וז"ש, **ונפיק חד גלגלתא תקיפא**, דהיינו גלגלתא דז"א, שה"ס אור מקיף דמוחין שלו, **ואתפשט לארבע סטרין**, דהיינו חו"ב, וימין ושמאל שבדעת, שהם ג' קוין ומלכות

המקבלתם, כי השמאל דדעת הוא מלכות, שה"ס ש"ע עיבר כנ"ל. וז"א קיבל אלו ד' סטרין מבינה, מטעם הנ"ל, משום שתלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא.
ומה שמחלק בגלגלתא את קו האמצעי לב' סטרין. הוא משום, כי כשיצאו המוחין מנה"י דבינה, שהם ישסו"ת, אל ז"א, יצאו תחלה בבחינת אור מקיף, דהיינו כבחינת או"א עלאין, שבהם לא נפיק ה' מאויר שלהם, ויש הפרש בין ימין ושמאל דדעת, שזה חסד וזה דין, אבל בישסו"ת, שהם נה"י, דבינה, שבהם יוצאת ה' מאויר, והקו שמאל מתיחד עם הימין רק ע"י הדין שבמסך דקו האמצעי שהוא השמאל דדעת. ע"כ נעשה הדין דדעת לאחד עם החסד דדעת, שהוא חשוב כמוהו, שהרי לולא הדין דדעת לא נתיחדו הקוין זה בזה. וע"כ נעשו שניהם לבחינה אחת. ותחילה יוצאים בחינת או"א עלאין, שה"ס ד' סטרין המאירים בגלגלתא, ואח"כ יוצאים בחינות ישסו"ת, שהם רק ג' סטרין חב"ד. והם מתבארים לפנינו בסוד ג' חללי גלגלתא שבז"א, שה"ס ג' מוחין חב"ד, ולא ד' סטרין. ודע שבשעה שהעליון מאציל את התחתון מאציל אותו ממדרגות של עצמו, כי אין העדר ברוחני וכל המדרגות היוצאות בזה אחר זה, אין אחת מבטלת את חברתה, ואין הגדלות מבטלת את הקטנות. וע"כ כשא"א רצה להאציל את הקטנות דז"א העיר בעצמו מדרגת הקטנות, שעקרו הוא עלית המלכות לבינה, והשפיע לבינה ולז"א. ואח"כ כשרצה להשפיע לו קו שמאל, העיר השמאל של עצמו, והשפיע לבינה ולז"א. וז"ש, **ואפיק מבוצינא דקרדינותא**, שהוא קו שמאל של עצמו, **חד ניצוצא**, שהוא קו שמאל שבבינה. וכן בכל מדרגה ומדרגה.

פסקה קפב

ובהאי אוירא דכיא וכו': ובאויר הטהור הזה, שבגולגלתא, שה"ס קו ימין נשאב הניצוץ, דהיינו קו שמאל, ונכלל בו, בקו ימין. שואל. היעלה על דעתך שנכלל בו, והלא שניהם צריכים להשאר. ומשיב, אלא שקו השמאל, נסתתר בו, דהיינו שנסתר שליטתו דקו שמאל, שה"ס הארת חכמה ואיני פועל כלום, ורק קו הימין לבדו שולט, שהוא אוירא דכיא, דהיינו חסדים. ומשום זה גולגלתא זו דז"א, נתפשטה בצדדיה, ואויר הזה שבה, דהיינו קו הימין, הוא נסתר הנסתרות מעתיק יומין, ברוח שגנז. דהיינו הי' שגנז באויר. כמו שנתבאר לעיל בדבור הסמוך, שאלו ד' סטרין דגלגלתא הם בחינת או"א עלאין שהי' גנוזה באויר שלה ואינה יוצאת ממנו.

פסקה קפג

בהאי גולגלתא אתפשטו וכו': בגלגלת זו דז"א, נתפשטו, אש מצד אחד, ואויר מצד אחד, ואויר טהור עומד עליו מצד זה, ואש טהורה עומדת מצד זה. כי חכמה ובינה נקראים

אוירא דכיא ואשא דכיא, וימין שבדעת נקרא אוירא סתם. והשמאל שבדעת נקרא אשא סתם. שואל, מה היא אש כאן, והלא ד' סטרין אלו הם בחינות או"א, שאין שם דינים כלום, וכולם חסדים. ומשיב אלא הוא אינו אש אבל ניצוץ זה, דהיינו קו שמאל, שנכלל באויר הטהור, (כנ"ל בדבור הסמוך) מאיר לר"ע עלמין, ודין נמצא מצדו. ומשום זה נקרא גולגלתא זו, גולגלתא תקיפא.

פירוש, מחזה ולמטה דאו"א עלאין, ששם בחינת ישסו"ת, נבחן לר"ע עלמין, כי החזה עומד בסיום שליש עליון דת"ת, ויש ב' ספירות ושליש למעלה מחזה, שהם חסד וגבורה ושליש ת"ת, וספירות אלו הם בסוד מאות, והם ר"ל. ובי' ספירות ובי' שלישים מחזה ולמטה, שהם ב' שלישי ת"ת, ונצח והוד. כי אמא רק עד הוד אתפשטותה. שנצח והוד הם מאתים, ובי' שלישי ת"ת, הם שבעים. הרי שמחזה ולמטה הם **ר"ע עלמין**. ונודע שאע"פ שקו שמאל. אינו מאיר באו"א עלאין, כנ"ל שמסתתר באוירא דכיא. וכולו חסדים, עכ"ז בישסו"ת שמחזה ולמטה דאו"א מאיר קו השמאל, כי שם הי' יוצאת מאויר וז"ש, **אלא לאו הוא אשא**, כי באו"א עלאין המאירים בגלגלתא דז"א, אין שום שליטה לקו שמאל, וא"כ אינו אש. **אבל דא ניצוצא דאתכליל באוירא דכיא**, שניצוץ הזה, שהוא קו שמאל, שנכלל כולו באויר טהור אצל או"א, ואין לו שליטה כלל, **נהיר למאתן ושבעין עלמין**, דהיינו שמתגלה הארתו מחזה ולמטה דאו"א, ששם ר"ע עלמין כנ"ל, ששם בחינת ישסו"ת שה **י'** יוצאת מאויר שלהם, ובהם מתגלים הדינים דקו שמאל, שה"ס אש. ונמצא **ודינא מסטרוי אשתכח**, שאע"פ שקו שמאל דאו"א אינו בחינת דין כלום, אמנם הדין נמצא מצדו, דהיינו בעת הארתו מחזה דאו"א ולמטה בישסו"ת, וע"כ נבחן גם קו שמאל שלמעלה מחזה בשם אש. כי קו השמאל שבישסו"ת נמשך מקו השמאל דאו"א.

פסקה קפד

בגלגלתא דא יתבין וכו': בגלגלתא זו, יושבים ט' אלפי רבוא עולמות, שנוסעים עליה ונסמכים עליה. בגולגלתא זו נוטף טל מראש הלבן, דהיינו מגולגלתא דא"א, שנתמלא ממנו תמיד. ומטל זה שמנער מראשו עתידים המתים להחיות.

פירוש. כי בגולגלתא דא"א אומר (באות ט"ז) שיושבים עליה י"ג אלפי רבוא עולמות, שה"ס ג' הויות, מימין, ומשמאל, ומאחורי הראש. שה"ס **ם' ל' צ'**, וחב"ד חג"ת נה"י. כמ"ש שם. (באות י"ח) ואומר כאן שגולגלתא דז"א מקבל מגולגלתא דא"א, רק ב' הויות שמימין ומשמאל, שה"ס חב"ד חג"ת, ובחינת מלכות הכוללת אותם, וחסר להם ד' חוורתא של הויה שמאחורי הראש דא"א, דהיינו שיש לו חב"ד חג"ת, וחסר נה"י. ונודע

שהחסר נה"י דכלים חסר ג"ר דאורות. וז"ש, **בגולגלתא דא** דז"א, **יתבין ט' אלפי רבוא עלמין**, דהיינו רק מב' הויות שבימין ושמאל דראש לצד פנים, שהם חב"ד חג"ת דכלים וו"ק חסר ג"ר דאורות. וע"כ אומר, **יתבין**, כי בישיבה חסרה פעולה מנה"י. וע"כ מורה על חסרון נה"י דכלים וג"ר דאורות. ואע"פ שגם **בגולגלתא** דא"א, אומר, **יתבין**, אמנם זה נוהג שם בעת המנוחה, אבל בעת הנסיעה יש שם רגלין שהם נה"י, שאומר שם (באות ט"ז) **דנטלין עלוי רגלין**, משום שבעת נסיעה מתגלים נה"י דכלים וג"ר דאורות, כי יש שם י"ג חוורתא, שהם חב"ד חג"ת נה"י. כמ"ש שם. אבל כאן בגולגלתא דז"א, אומר, **דנטלין עלוי וסמכין עלוי**, ואינו מזכיר **רגלין**, שהם נה"י, כי משום שחסר מד' חוורתא דהוי"ה דאחורי ראש דא"א, הוא חסר מנה"י ואין לו רגלין. ולפיכך, אין לו אלא, **ט' אלפי רבוא עלמין**, מן גולגלתא דא"א. וחסר ד' אלפי רבוא עלמין מהויה שבאחורי הראש של א"א. וענין הטל כבר נתבאר לעיל (אות י"ז) וכל זה נאמר בבחינת התפשטות מגלגלתא דז"א לז"א אבל הגלגלת דז"א מבחינת עצמה, יש לה ג"ר, שה"ס ד' סטרין, ג' קוין ומלכות המקבלתם. כנ"ל.

פסקה קפה

והוא טלא דאתכלייל וכו': והוא טל שנכלל בב' אפנים מצד ראש הלבן, שהוא א"א, א', שהוא לבן בעצמו. ב', שכולל כל הלבן. אמנם כשהטל מתישב בראש הזה דז"א נראה בו אדום, כבדולח הזה שהוא לבן, ונראה הצבע האדום בתוך הצבע הלבן.

פירוש כי בא"א אין שום גילוי לשמאל, וכולו ימין, וע"כ ההפרש מקו ימין לקו שמאל שבו הוא, שמקו ימין **חיוור בגוויה**, שהוא עצמו לבן. והקו שמאל, **כליל כלהו חיווירי**, דהיינו כל הלבן שבקו ימין, וגוון אדום הנוהג בשמאל אין בו שום גילוי. אבל בז"א המקבל הטל הזה, כבר יש בו הבחן אדום בקו שמאל שבו, אמנם לא אדום ממש, אלא **כעין הבדלח**, שהאדום נוצץ בתוך הלבן.

פסקה קפו

ובגין כך כתיב וכו': ומשום זה כתוב, ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם. **לחיי עולם**, היינו אותם שהם ראוים לאותו טל הלבן הבא מצד עתיק יומין, שהוא אריך אנפין. **לחרפות ולדראון עולם**, היינו אותם הראוים לאותו האדום שבטל שבז"א. והכל כלול בטל ההוא, ז"ש כי טל אורות טלך, **אורות**, משמעותו שנים, כי טל ההוא הנוטף, נוטף כל יום לחקל תפוחין. שהוא מלכות, יש בו ב' אורות, כעין לבן ואדום.

פסקה קפז

האי גולגלתא אנהיר וכו': גלגלתא הזו, דז"א שה"ס או"מ (כנ"ל אות קפ"א) מאירה בב' צדדים לצד זה ולצד זה, דהיינו אוירא דכיא ואשא דכיא, ומאוירא דכיא זה מתפשט מגלגלתא שלו אל הפנים שלו ק"נ רבוא עולמות. ומשום זה נקרא זעיר אנפין, שפירושו פנים קטן. ובשעה שצריך, דהיינו בעת שהתחתונים כדאים, מתפשטים פניו וארוכים בעת ההיא כמו אריך אנפין, דהיינו, ש"ע רבוא נהורין, משום שמסתכל בפנים של עתיק העתיקים, ומרחם על העולם. שה"ס אור מקיף שלו. (כנ"ל אות קפ"א).

פירוש, כבר נתבאר שבגלגלתא דז"א אין י"ג אלפי רבוא כמו בגלגלתא דא"א, אלא ט' אלפי רבוא, שפירושו שאין מתפשט ממנו רק ו"ק, (כנ"ל אות קפ"ד) ובמצב הזה אין ז"א מקבל רק בחינת ימין בלבד שהוא חסדים, ואינו מקבל מבחינת שמאל. ונודע ש"ע רבוא, פירושו ג' קוין ומלכות המקבלתם. שעל ידיהם מושפעת הארת החכמה והג"ר. וע"כ מספר זה נבחן לאריכת פנים, כי אורך רומז על החכמה, שזה נוהג בפנים דא"א, המקבל ש"ע נהורין מגלגלתא שלו. אבל ז"א המקבל רק חסדים בלבד מן הגלגלתא שלו, הרי אין שם אלא קו אחד וחצי, דהיינו קו הימין, וחצי הקו הימיני של הדעת, הנקראים אוירא דכיא. ומקו שמאל, וכן חצי קו השמאל, של הדעת אשר נקראים אשא דכיא, אינו מקבל כלום, ומכל שכן שאין לו ממלכות הכוללתם, וכיון שהגלגלתא היא מבינה, ע"כ ספירותיה בסוד מאות, וקו וחצי שבימין ה"ס ק"נ. וז"ש **ומהאי אוירא דכיא**, דהיינו אוירא דכיא שבקו ימין דגלגלתא, וכן חצי קו הימני של הדעת, הנקרא אוירא, **אתפשט מגלגלתא לאנפוי**, **ק"נ רבוא עלמין**, דהיינו קו וחצי דחסדים הנקראים אוירא דכיא. אבל מקו וחצי דגבורות, שמשם נמשכת הארת החכמה אין מהם התפשטות אל פניו. וע"כ הוא חסר ק"נ רבוא דשמאל, וחסר ממלכות הכוללת ג' קוין. **ובג"כ אתקרי זעיר אפין**. אבל, **ובשעתא דאצטריך**, **אתפשטו אנפוי** וכו'. דהיינו כשהתחתונים זכאים, ויש לו ג"ר, אז יש לו ש"ע רבוא, כמו א"א, והוא ארוך הפנים כמוהו.

פסקה קפח

ומהאי גלגלתא וכו': ומגלגלתא הזו דז"א, יוצא עיבר אחד, דהיינו חוורתא אחת שמקבל מחוורתא דא"א (כנ"ל אות קפ"ד) שהוא הארת הג"ר, לכל אלו שלמטה. ונותנים שכר אוראותא, דהיינו שכר הג"ר לעתיק יומין כשהם באים בחשבון תחת השרביט. וכנגד זה **בקע לגלגלת** שנותנים למטה כשנכנסים לחשבון. ובקע הזה הוא שכר הג"ר הניתן ממנו לעתיק יומין. **אוראותא**, הוא אותיות **אור ראותא**, דהיינו אור החכמה הנקרא ראיה או ראות.

פירוש. חשבון, פירושו אור החכמה, (כנ"ל פקודי אות כ"ח ע"ש). והוא מקובל רק ע"י העלאת המלכות לבינה, שאז נמשך לתחתונים הקטנות דבינה, שה"ס חצי מדרגה, כו"ח דכלים ונפש רוח דאורות. ואחר שמקבל הקטנות דבינה הוא ראוי לקבל החכמה מקו שמאל דבינה. ומיתוק זה דהעלאת המלכות בבינה, מתחיל בעתיק יומין שה"ס א"א, שמשם מקבלים כל הפרצופין. נמצא שאין התחתונים יכולים לקבל ג"ר מטרם שמעלים מ"ן להמשיך הקטנות מבינה, שה"ס חצי מדרגה, וע"כ נקרא **בקע**. והעלאת מ"ן הזו, נבחן לשכר שנותנים לעתיק יומין בעד השפעת הג"ר שלו מבינה שלו. וז"ש, **ויהבי אגר אוראותא לעתיק יומין**, כי העלאת מיין להמשכת חצי מדרגה דקטנות הבינה, נבחן לשכר בעד אוראותא, שפירושו אור החכמה המקבלים מבינה דעתיק יומין, שה"ס בינה דא"א שיצאה לחוץ, בסוד ונהר יוצא מעדן. וז"ש, **כד עאלין בחושבנא תחות שרביטא**, כלומר בשעה שנכנסים בסוד החשבון שפירושו הארת החכמה, שזסו"ה **כי תשא את ראש בני ישראל** וגו', דהיינו כי תמשיך את הג"ר, המכונים **ראש**, לבני ישראל. ונתנו איש כפר נפשו, היינו **בקע לגלגלת**, שה"ס העלאת מ"ן להמשיך חצי מדרגה, המכונה **בקע**. וז"ש **לגלגלת**, כדי להמשיך ג"ר המכונה גלגלת. וז"ש, **ולקביל דא בקע לגלגלת**, שה"ס שכר אוראותא כמבואר.

פסקה קפט

בחלליה דגולגלתא ג' וכו': בחללו של הגלגלת נמצאים ג' חללים שהמוח שורה בהם וקרום דק מכסה עליהם. אבל לא קרום קשה וסתום כמו בעתיק יומין (לעיל אות כ"א) ומשום זה, מוח זה מתפשט ומאיר לל"ב שבילים של חכמה. ז"ש, ונהר יוצא מעדן.

כבר נתבאר לעיל שגלגלתא דז"א מתוקנת בבחינת או"א עלאין, וע"כ יש בה ד' מוחין, חכמה, בינה, ימין דדעת, ושמאל דדעת, כי הדעת מחולקת לימין ולשמאל, כי משום שאין שם יחוד קו אמצעי להמשיך חכמה, יש בו היכר בין ימין לשמאל, והם שנים. אבל חללי הגלגלתא הם בחינת ישסו"ת, שהי' יוצאת מאויר שלהם, והדעת שהיא קו אמצעי, מיחדת ימין ושמאל, שהם חו"ב, זה בזה, וממשיכה מהם הארת חכמה, וע"כ גם ימין ושמאל שבדעת נעשו אחד, ואין כאן אלא ג' מוחין חב"ד, בג' חללי גלגלתא. (כנ"ל אות קפ"א).

ונתבאר לעיל (אות כ"ג) שכמו שיש קרום בחזה שבגוף המפסיק בין ג"ר דגוף לו"ק דגוף, כן יש קרום בבחינת חזה שבראש המפסיק בין ג"ר דראש שה"ס הגלגלתא, ובין הו"ק דראש, שה"ס המוחין, אשר בא"א, הוא קרום קשה ואינו נפסק לעולם, דהיינו אפילו בעת גדלות שהמלכות יורדת ממקום בינה והפרסא מתבטלת לשעתו, כדי שחצי

המדרגה התחתונה תחזור ותתחבר עם חצי המדרגה העליונה, הנה זה נאמר בשאר הפרצופין ולא בראש דא"א, כי בו אין הפרסה שבראש מתבטלת בשעת הזווג, ואין המוח שבראשו יכול לעלות לבחינת ג"ר שבראש, ולהזדווג עם הגולגלתא מבחינת החכמה שבו. (כמ"ש שם עש"ה) אבל בז"א, הקרום שבראש שבין גלגלתא למוח שלו מתבטל בעת הזווג, ועולה המוח למעלה מקרום, ומתגלות הג"ר שבו. שאלו הג"ר הם חב"ד, והכלים הם ג' חללי גולגלתא. וז"ש, **ג' חללין אשתכחו דשריא מוחא בהו**, דהיינו שמתבטל הקרום והמוח שהוא בבחינת מפרסא דראש ולמטה עולה למעלה מפרסא ונעשה לג"ר, שה"ס חב"ד, וז"ש, **וקרומא דקיק חפייא עלייהו**, כי ע"כ יכלו להעשות ג"ר, משום שהקרום המפסיק הוא דק, והוא כמו מתבטל בסוד הורדת הפרסא והמוח עולה ונעשה לג' מוחין חב"ד. **אבל לא קרומא קשישא סתימא כעתיק יומין**, כי הקרום שלו אינו נפסק כנ"ל. וז"ש, **ובגין דא האי מוחא אתפשט ונהיר לל"ב שבילין**, **ה"ד ונהר יוצא מעדן**. כי סוד ל"ב שבילין דחכמה, אינו עצם החכמה דאור ישר כמו מוח דא"א, אלא שהם בחינת בינה שחזרה לראש דא"א ונעשית לחכמה, שעליה כתוב, ונהר יוצא מעדן וגו', כי ע"י"ז שבינה זו יצאה מראש דא"א שנקרא עדן, שקבלה בתוכה המלכות דמדת הדין, ואח"כ חזרה ובאה לראש דא"א שנקרא עדן, נעשתה בינה זו לבחינת חכמה ומשפעת חכמה לז"א. ומשום שאינה עצם החכמה דאור ישר, ע"כ יכולה להתפשט לז"א, וע"כ אין קרום קשה על המוחין דז"א.

פסקה קצ

ותאנא בתלת חללין וכו': ולמדנו, בשלשה חללים של הגולגלתא שורה המוח של ז"א, מחלל אחד, מתבקע מבוע אחד לד' צדדים, ויוצא ממוח ההוא השורה בחלל הזה, ל"ב שבילים של רוח החכמה.

פירוש. אע"פ שג' מוחין דז"א שבחללי הגולגלתא, הם בחינת ישסו"ת שהוא **ל'** דצלם, שבו יוצאת ה **י'** מאויר, והחכמה מתגלה (כנ"ל אות קפ"א) עכ"ז גם ה **ל'** מבחינת עצמה מתחלקת ג"כ ל **ם' ל' צ'**. והיינו לפי סדר ג' קוין שבו, אשר הימין הוא בחינת **ם'** דצלם, והוא נקרא חכמה, והיא משום זה כבחינת או"א עלאין דהיינו בד' סטרין, חו"ב, וימין שבדעת ושמאל שבדעת. וקו שמאל שבו הוא כבחינת **ל'** דצלם, דהיינו כבחינת ישסו"ת עצמו, שיש בו ג' מוחין חב"ד שהימין ושמאל שבדעת הם אחד והוא נקרא בינה. וקו אמצעי, הוא **צ'** דצלם. וה"ס הדעת המיחדת ב' קוין חכמה ובינה זה בזה.

ואע"פ שמוח הימין שבכאן שהוא חכמה דז"א, הוא **ם'** דצלם, כמו או"א עלאין, עכ"ז יש הפרש גדול ביניהם, כי או"א עלאין אין הי' יוצאת מאויר שלהם, והם בחינת חסדים,

ואע"פ שישסו"ת מקבלים מהם חכמה, הנה החכמה שבהם רק בבחינת מעבר לבד. כי הם תמיד בבחינת חסדים. משא"כ הימין שבכאן שהוא בחינת ימין דישסו"ת, אע"פ שיש לו יחס כמו ה **ס'** דצלם, עכ"ז הארת החכמה נפתחת בו כדי לקבל ולהשפיע לקו שמאל שהוא בינה דז"א, משמאל דישסו"ת, ו **ל'** דצלם. אמנם עכ"ז, הוא עצמו אינו משמש בהארת החכמה, להיותו קו ימין, וע"כ נחלק גם הוא לד' סטרין, כמו או"א עלאין. וז"ש **מחללא חד מתבקע ומתפשט חד מבועא לד' סטרין**, דהיינו מחלל הימין שנקרא חכמה דישסו"ת, מתבקע, בבחינת הקטנות, ואח"כ מתפשט, בבחינת הגדלות, **מבוע אחד**, שהוא קו ימין, **לד' סטרין**, שהם חכמה ובינה וימין דדעת ושמאל דדעת, משום שיש לו יחס ל **ס'** דצלם. כמבואר.

ואלו ד' סטרין, חו"ב וימין ושמאל דדעת, חסרים מכתר וחכמה משום שחכמה זו המתגלה בו אינו אלא בינה שחזרה לחכמה (כנ"ל בדבור הסמוך ע"ש) וע"כ נבחן שאין בכל סטר רק שמונה ספירות בינה חג"ת נהי"מ, וד"פ שמונה הם ל"ב. וז"ש, **ונפיק מההוא מוחא דשרייא בהאי חללא ל"ב שבילין רוחין דחכמתא**. כי המוח הזה השורה בחלל הימין הוא חכמה, אשר כתר וחכמה דאור ישר אין מגולה בו, להיותו כבחינת חכמה סתימאה דא"א, ואין בו אלא ל"ב שבילים שהחכמה מתגלה בהם, דהיינו מבינה ולמטה, שבד' סטרין, שבכל סטר רק ח' ספירות, והם ל"ב ספירות שרוח החכמה מתגלה בהם. והם הנקראים ל"ב שבילים.

פסקה קצא

מחללא תניינא וכו': מחלל השני. מתבקע ומתפשט מבוע אחד אחר, שה"ס קו שמאל, הנקרא בינה, ונפתחים נ' שערים. מאלו נ' שערים מתאחדים חמשים יום של התורה, דהיינו ביום החמשים לספירת העומר שבו ניתנה התורה חמשים שנים של יובל. חמשים אלף דורות שעתיד הקב"ה להשיב רוחו בהם, ולשרות בהם.

פירוש החלל השני הוא בינה דז"א, ובחינת קו שמאל דישסו"ת, שבה עצם גילוי הארת החכמה, שיש לה יחס של **ל'** ד **ל'** דצלם כנ"ל בסמוך, כי היא עצם הבינה שחזרה לחכמה, המקבלת מל"ב נתיבות החכמה הנ"ל בסמוך, ובשביל ששיעור החכמה המתגלית היא רק ו"ק דחכמה, אין לה אלא מחסד ולמטה, ומשום שבינה עד הוד אתפשטותה ואין בה יסוד ומלכות, ע"כ נבחנת לה' ספירות שבכל אחת עשר ספירות, שזה מורה על ו"ק דג"ר, וה' פעמים עשר ה"ס נ' שערים. וה"ס חמשים יום של מתן תורה, ושל יובל, ושל נ' אלף דורות, שכל אלו רומזים על שיעור החכמה הנגלה בישסו"ת.

והבן ההפרש בין חכמה דז״א לבינה דז״א, כי החכמה דז״א שבחלל הימני, להיותה רק בבחינת פתיחת החכמה להשפעה, ואין בו שום מדובר מבחינת קבלה לעצמו, כנ״ל בדבור הסמוך, ע״כ מבינה ולמטה שבו נחשב לשבילי החכמה, ואע״פ שבינה היא ג״ר מ״מ מבחינת פתיחת החכמה נפתחים גם הג״ר דחכמה. ואינה נסתרת אלא מחכמה דאור ישר בלבד, להיותו נסתמה במו״ס דא״א. משא״כ הבינה ח״א שבחלל השמאלי דגולגלתא. להיות החכמה בה בבחינת הקבלה, ע״כ אין בה אלא נ׳ שערים, דהיינו מחסד ולמטה, ואפילו הבינה אינה מגולה בה, כי בינה בחינת ג"ר היא, והג״ר דחכמה אינם מקובלים משום הכרעת קו האמצעי, כנודע, וע״כ אין בה מהארת החכמה אלא ו״ק שהם מחסד ולמטה בלבד.

פסקה קצב

מחללא תליתאה וכו׳: מהחלל השלישי, יוצאים אלף אלפים חדרים ואכסדראות שהדעת שורה עליהם ודרה בהם. וחלל זה משים מדורו בין חלל לחלל, כלומר שהוא חלל אמצעי בין חלל הימין וחלל השמאל, וכל אלו חדרים מתמלאים מבי׳ צדדים, מימין ומשמאל, ז״ש, ובדעת חדרים ימלאו. ואלו ג׳ חללים שהם חב״ד, מתפשטים בכל הגוף לצד זה ולצד זה ובהם נאחז כל הגוף, והגוף נאחז מהם מכל הצדדים שלהם. ובכל הגוף הם מתפשטים ונמצאים.

פירוש. החלל השלישי הוא מוח הדעת דז״א, הנמשך מקו אמצעי דישסו״ת, שה״ס **צ׳** ד **ל׳** דצל״ם, שבו עיקר הגילוי של החכמה, והוא המיחד ב׳ החללים שהם חכמה ובינה דז״א. וז״ש, **והאי חללא שרי מדוריה בין האי חללא ובין האי חללא**, דהיינו הקו האמצעי המיחד אותם, וכלול מב׳ סטרין, דהיינו מחסדים ומחכמה. וז״ש, **מחללא תליתאה נפקין אלף אלפין אדרין ואכסדראין**, שדעת זו מתפשטת ג״כ לגוף שחג״ת שבו נקראים **אדרין**, ונה״י שבו נקראים **אכסדרין**. ומספר **אלף אלפים**, מורה על המשכת החכמה ע״י הדעת הזו, כי החכמה מכונה אלפים, בסוד ואאלפך חכמה, וכשהדעת ממשיכה, נבחנה הדעת בבחינת אלף אלפין. **אדרין** פירושו חדרים, שהרי מביא ראיה על מילוי האדרין, מכתוב ובדעת **חדרים** ימלאו.

פסקה קצג

תאנא בגולגלתא דרישא וכו׳: למדנו, בגלגלת הראש דז״א, תלוים אלף אלפי רבוא ורבוא רבבות קווצות שערות שחורות, ומסתבכות זו בזו, ומתערבות זו בזו. ואין חשבון אל הנימין האחוזים בכל קווצה וקווצה של השערות, משום שהן טהורות וטמאות. ומכאן

נאחזים טעמי התורה בטומאה וטהרה, בכל אלו הצדדים שהם טהורים ובכל אלו הצדדים שהם טמאים.

פסקה קצד

יתבין קוצי מסתבכין וכו': קווצות השערות יושבות על הגלגלתא דז"א, ומסתבכות זו בזו, והן חזקות, מהן רכות ומהן קשות. ובכל קווצה וקווצה יושבים נימי שערות תלי תלים, מתלהטות ותלויות כגבור אמיץ בעל נצחון המלחמות, בתקון נאה, בתקון יפה ואמיץ, גדולות וקשות. ז"ש בחור כארזים.

פסקה קצה

מתתקנין קוצין דשערי וכו': מתתקנות קווצות השערות, ותלויות תלי תלים מצד זה לצד זה על הגולגלתא. ז"ש קווצותיו תלתלים. ולמדנו, שיושבות תלי תלים, משום שנמשכות ממבועים רבים של ג' קבוצות המוחין, ממבוע חלל הא' דגולגלתא, שהוא חכמה דז"א, נמשכות שערות בהמשכה ונעשות תלים התלויות מכמה מבועים הנמשכים מחלל הזה. מחלל השני, שהוא בינה דז"א, יוצאים חמשים מבועים, והשערות נמשכות מאלו המבועים בהמשכה, ונעשות תלים התלויות ומתערבות בקווצות אחרות. מחלל הג', יוצאים אלף אלפים אדרין ואכסדראין, ונמשכות השערות בהמשכות מכולם. ומשום זה אלו הקווצות תלים על תלים.

פסקה קצו

וכלהו משיכן דאתמשכן וכו': וכל המשכות שנמשכו מג' חללים של מוח הגלגלת, וכל אלו נימי השערות, וכל אלו הקווצות, תלויות ומכסות לצד האזנים, ומשום זה כתוב, הטה אלהי אזנך ושמע. ובתלים אלו תלוים ימין ושמאל, אור וחושך, רחמים ודין. וכל בחינות ימין ושמאל תלוים בזה, בז"א, ולא בעתיק, שהוא א"א.

ביאור המאמר. תחילה צריכים להבין עצם השערות מה הן, ומה הם הדינים שבהן, ומאין התקון שבהן. והנה **העצמות** שבהן, הן ממה שהיו פעם כלים לג"ר דחכמה שבשמאל. **והדינים** שבהן, באים גם כאן מקרומא דאוירא כמו בא"א, אלא כאן נבחן הקרום הזה, בבחינת קרום דק שעל המוחין. והדינים שבהם הם ב' בחינות, א) דינים דנוקבא הבאים מן הקרום שעל המוחין. ב) דינים דדכורא, הבאים מהארת הג"ר דקו שמאל. **והתקון** שבהם, נמשך מג' חללי גלגלתא דהיינו מחב"ד שבהם.

וז"ש, **בגולגלתא דרישא תליין אלף אלפי רבוא ורבוא רבוון קוצי דשערי אוכמן**. המדרגות דחכמה הנמשכות מן השערות ראש בדרך כללות שבהם, נרמזות בחשבון אלף אלפין רבוא, ומדרגות החסדים הנמשכות מהן נרמזים בחשבון רבוא רבבן. ואומר

שהן שחורות. והוא משום שיש ב' בחינות דינין דנוקבא בשערות דז"א, שהם ממלכות הממותקת בבינה, וממלכות עצמה דמדת הדין וגוון הנמשך מן המלכות עצמה הוא שחור. וגוון הנמשך ממלכות הממותקת בבינה, הוא אדום. ומטעם זה שערות המלכות הן אדומות. כי אין בהן כלום ממלכות דמדת הדין כמו שיש בז"א. כמ"ש במקומו, וז"ש, **ומסתבכין דא בדא ומתערבין דא בדא**, שאלו ב' בחינות דינין דנוקבי הן מתערבות זו בזו ומסתבכות זו בזו.

וכדי להבין היטב דברי הזהר וכפילת הלשון ג' פעמים בזה אחר זה, הבא באותיות קצ"ג קצ"ד וקצ"ה, צריכים להאריך קצת באלו שערות דז"א. ויש לדעת שיש בז"א ג' פרצופין מלובשים זה בתוך זה, שנקראים, פרצוף חב"ד, פרצוף חג"ת, פרצוף נה"י, שהם בחינות נשמה, רוח, נפש דז"א. וכל אחד מלביש מחזה ולמטה של עליונו. ובדרך כלל כשמלובשים זה בזה, הם כולם כמו פרצוף אחד, אשר הגלגלתא דפרצוף נה"י, שהוא נפש דז"א, מתחלת מחזה ולמטה דפרצוף הכולל. והגלגלתא דפרצוף חג"ת, שהוא רוח דז"א, מתחלת מגרון ולמטה דפרצוף הכולל. וע"כ לא נראה מפרצוף חב"ד שהיא נשמה דז"א, אלא הראש שלו בלבד.

וע"כ יש כאן ג' בחינות שערות, הנקראות, קוצין, נימין, ושערות. כי יש שערות מפרצוף נה"י, ויש שערות מפרצוף חג"ת, ויש שערות מפרצוף חב"ד. וכולן מתקבצות בגלגלתא דפרצוף חב"ד, וע"כ השערות דפרצוף נה"י אשר שם ארוכות עד החזה, ששם הגלגלתא דפרצוף נה"י, והן נקראות **קוצין**. והשערות דפרצוף חג"ת אשר שם, ארוכות עד הגרון בלבד, ששם הגלגלתא דפרצוף חג"ת, והן נקראות **נימין**. והשערות דפרצוף חב"ד יושבות על הגלגלתא בלבדה, ואינן נמשכות למטה, כי הן שייכות לראש המגולה שהוא מפרצוף חב"ד בלבד, ואינן צריכות להשפיע לזולתו. ונקראות **שערות**. ואע"פ שכולן נכללות זו מזו, כמו הע"ס שנכללות זו מזו, ויש קוצין ונימין ושערות אפילו מפרצוף נה"י, וכן מחג"ת וכן בחב"ד. אמנם המדובר הוא לפי השליטה. כי בפרצוף נה"י שולטות **הקוצין**, ובפרצוף חג"ת שולטות **הנימין**, ובפרצוף חב"ד שולטות **השערות**.

ובזה תבין כפילות הדברים שבג' אותיות הנ"ל. כי באות קצ"ג, מבאר השערות דפרצוף נה"י דז"א העומד מחזה ולמטה דפרצוף הכולל, ששם שולטות **הקוצין**, וז"ש שם **בגולגלתא דרישא תליין**, כלומר שהן ארוכות ותלויות למטה עד החזה דפרצוף הכולל. וז"ש, **ולית חושבנא לנימין דכל קוצא וקוצא**, כלומר שאין שם הארת חכמה הנקראת **חשבון** (כנ"ל פקודי אות כ"ח) והוא מטעם, **דאחידן ביה דכיין ומסאבן**, כי להיותן מבחינת מחזה ולמטה, ובחזה דז"א נמצאות ב' מלכיות, הנמתקת והבלתי נמתקת,

שכחן מתחיל רק למטה ממקום מציאותן, אשר מהמלכות הממותקת נמשכות בחינות דינין טהורים, ומהמלכות הבלתי נמתקת נמשכות דינין טמאים. וז"ש, **ומכאן אתאחדן טעמי אורייתא בדכיא במסאבא**, שטעמי התורה של טומאה וטהרה נמשכים מן הנימין שבקוצין אלו. כי הכל הוא לפי מעשה התחתונים.

ובאות קצ"ד, מבאר השערות דפרצוף חג"ת דז"א העומד מגרון ולמטה דפרצוף הכולל, ששם שולטים **הנימין**. וז"ש שם **יתבין קוצי**, כלומר שאינן תלויות כנ"ל בפרצוף נה"י שהן תלויות עד החזה, אלא כאן בפרצוף חג"ת, הן יושבות, כי הן קצרות, ואינן נמשכות רק עד הגרון. דהיינו עד הגלגלתא של פרצוף הזה. וע"כ של נה"י מכונות **תליין**. ושל חג"ת מכונות **יתבין**. וז"ש, **מסתבכין ותקיפין**, כי ב' מלכיות הנ"ל, מעורבות בהם אשר בחטאי התחתונים **מסתבכות** זו בזו, וכן הן **תקיפין**, מטעם דינין דדכורא השולטים בהם, אמנם להיותם למעלה מחזה דפרצוף הכולל, שהוא למעלה ממקום מציאות המלכות הבלתי נמתקת, ואין שום עוביות יכולה לפעול למעלה ממציאותו, ע"כ אע"פ שמסתבכות זו בזו, אין טומאה נמשכת מהם כלל, אלא הם טהורים, ורק **מנהון שעיעין, ומנהון תקיפין**, דהיינו, מהם רכות, שאין בהם דינין דדכורא, ומהם קשות, שיש בהם דינים דדכורא. ולפי שאומר בתחילה שיושבים על הגלגלתא, אפשר לטעות שאינן נמשכות כלום למטה, כמו השערות דפרצוף חב"ד, ע"כ אומר, **מתלהטן ותליין**, שהן תלויות מעט למטה, דהיינו עד הגרון ששם הגולגלתא דפרצוף הזה. **כגיבר תקיף מארי נצח קרבין**, דהיינו שהדינים שבהן לוהטות עד שמנצח המלחמות עם הסטרא אחרא הרוצה לינק מהארת חכמה שבהן, וז"ש **בתקונא יאה בתקונא שפירא תקיפא**. כלומר, אע"פ שהן קשות המורה על הדינים שבו, מ"מ הוא תקון נאה ויפה ותקיף לדחות החצונים, וז"ש **רברבין ותקיפין**, שמצד אחד הן **גדולות** שזה מורה על הארת חכמה שבהם, ומצד אחד הן **קשות**, שזה מורה על הדינין דדכורא שבהן המיועדים להבריח החצונים, וז"ש **ההי"ד בחור כארזים**. כי הן מפרצוף רוח, ופרצוף רוח מכונה **בחור**, להיותו מוחין דו"ק וקטנות.

ובאות קצ"ה, מבאר השערות דפרצוף חב"ד דז"א, שלא נראה ממנו אלא הראש בלבד, שבו שולטות **השערות**. וז"ש, **מתתקנין קוצין דשערי**, כי כל התקון של השערות בא מג' מוחין חב"ד, כנ"ל, וע"כ אומר בפרצוף הזה **מתתקנין**, וז"ש, **ותליין תלין על תלין מהאי סטרא להאי סטרא על גולגלתא**. להורות שבו מתיחדים הימין והשמאל זה בזה, משא"כ בפרצוף חג"ת היתה שליטת השמאל, מטרם שנכלל עם הימין. ומוסיף כאן המלה **על גולגלתא**, להורות ששורשם מפרצוף חב"ד שגלגלתא דפרציף הכולל הוא שלו. וז"ש,

ותאנא יתבין תלי תלין, דהיינו כיון שאמר מקודם לכן **ותליין**, מזכיר לשון הברייתא שאינו כן, אלא **יתבין**, דהיינו שאינן נמשכות מגלגלתא ולמטה, כי מקומם הוא בחב"ד, ואינן צריכים להמשך לפרצוף אחר כמו הקודמים. וז"ש **משום דמשיכין ממבועין סגיאין דתלת רהטי מוחא**, דהיינו שהן נמשכות מפרצוף חב"ד שבג' חללי גולגלתא, וז"ש **אתמשכן שערי** וכו' **מהאי חללא**, דהיינו מחלל האי' הימני, שהוא חכמה דז"א, המתפשט לל"ב נתיבות החכמה. שכל נתיב הוא מבוע שנמשכות שערות ממנו. וע"כ הן תלי תלים. **מחללא תניינא**, שהוא בינה דז"א, שבו חמשים שערי בינה **נפקי חמשין מבועין** וכו', שכל שער נעשה למבוע. **ואתעבדין תלין דתלין ומתערבין בקוצין אחרנין**. כי תלי תלים השערות האלה מתערבות עם אלו שבפרצוף חג"ת, וע"כ נעשו שם גם שערות שעיעין משא"כ שערות הקודמות הנמשכות מחלל א' הן רק לגולגלתא לבד, ואינן מתערבות באחרות. **מחללא תליתאה**, שהוא דעת דז"א, **נפקי אלף** וכו' **ואתמשכן שערי במשיכותא מכלהו** וכו', וע"כ הם תלי תלים. **וכלהו**, כל השערות, **משיכן דאתמשכן מג' חללין דמוחא דגלגלתא**. כי כל השערות דג' פרצופין כלולים זו מזו, וע"כ מקבלים כולם מחב"ד, שבפרצוף הג'. אשר פרצוף נה"י, מקבל מחלל הג' שהוא דעת. ופרצוף חג"ת, מחלל הב' שהוא בינה. ופרצוף חב"ד מחלל האי' שהוא חכמה.

פסקה קצז

בפלגותא דשערי אתחזי וכו': בהתחלקות השער לימין ושמאל, נראה ארח דק אחד באמצע, הנאחז מאותו ארח עתיק יומין (הנ"ל באות ל"ג) שהוא בחינת קו האמצעי שבשערות, הכלול מימין ומשמאל, ואינו נוטה לא לימין ולא לשמאל, (כמ"ש שם) ומארח זה שבז"א, מתחלקים תרי"ג ארחות המתחלקות בדרכי מצות התורה. כלומר שכל מצוה ומצוה מתרי"ג מצות שבתורה, נמשכת מקו אמצעי ההוא שבין שערות דז"א שכתוב, כל ארחות ה' חסד ואמת לנוצרי בריתו ועדותיו.

פסקה קצח

תנא בכל קוצא וכו': למדנו, בכל קווצה וקווצה מתאחזים אלף אלפין בעלי יבבה ויללה, התלוים בכל קווצה וקווצה מאלו שערות הקשים. ומאלו הרכים, נמשכים בעלי מתקלא, דהיינו ההולכים בקו האמצעי משום זה יש ימין ויש שמאל בשערות.

פירוש כי מובא לעיל (באות קצ"ד) המדבר מבחינת השערות דפרצוף חג"ת, ושהוא מקבל ממוח השמאל דא"א שהוא בינה כמ"ש בסולם באות קל"ג בסופו, מובא, **שמנהון שעיעין ומנהון תקיפין**, ומפרש כאן, כי **התקיפין** הם משערות דשמאל לבד, שאינם מיוחדים בימין בכח קו האמצעי. **והשעיעין**, הן שערות דשמאל המיוחדים בימין, בכח

קו האמצעי. וז"ש, **מתאחדן** וכו' **מארי דיבבה ויללה** וכו' **מאינון תקיפין**, שהם שמאל דשערות. **ומאינון שעיעין**, המיוחדים בימין, הם בעלי מתקלא, דהיינו הדבוקים בקו אמצעי. **בג"כ אית ימינא ואית שמאלא**, בשערות. אשר הדבוקים בשמאל מכונים מארי דיבבה ויללה, מרוב הדינים אשר שמה, וה"ס שערות הקשים שבשמאל. והדבוקים בקו אמצעי, מכונים מארי מתקלא ומבחינתם השערות רכות וכלולים בימין. והם רחמים.

פסקה קצט

מצחא דגולגלתא אשגחותא וכו': מצח הגלגלת. הוא השגחה דהשגחה. ואינו מתגלה חוץ מבעת ההוא שהרשעים צריכים להפקד, וצריכים לעיין במעשיהם. ולמדנו, כשמתגלה המצח הזה דז"א, מתעוררים כל בעלי הדין, וכל העולם נמסר בדין. חוץ משעה ההיא כשעולות תפלות ישראל לפני עתיק יומין, ורוצה לרחם על בניו, מגלה המצח שלו שנקרא רעוא דרעוין, ומאיר במצח הזה דזעיר אנפין, והדין נשקט.

כבר ידעת סוד גלגלתא והפנים, שדגלגלת ה"ס **ם'** דצלם שה **י'** אינה יוצאת מאויר אשר בה, וע"כ השערות שמקורם הוא אותה ה **י'** שנכנסה באויר, אינם נפרדים משם לעולם. והפנים ה"ס **ל'** דצלם, שבו יוצאת ה **י'** מאויר והחכמה מתגלה שם, ע"כ אין מקום שם לשערות. וכל הפנים פנוים משערות. (כנ"ל אות ל"ט) אמנם נודע שאפילו במקום שמתגלה החכמה היא רק ו"ק דחכמה, המאירה ממטה למעלה. ולא בחינת ג"ר דחכמה. ולפיכך נחלקים גם הפנים לג"ר וו"ק, שה"ס מצח ועינים, אשר במצח גנוז החכמה, ואסור להמשיך משם חכמה, כי להיות המצח ג"ר דפנים, הרי כל הנמשך ממנו הוא ג"ר, אלא מו"ק דחכמה, שה"ס העינים, משם מותר להמשיך כל הכדאי לה. ולפיכך נמשכים ממצח דינים קשים לכל הממשיכים חכמה. אמנם אי אפשר להמשיך ו"ק דחכמה בלי ג"ר, וע"כ בעת הזווג מתגלה ג"כ הג"ר דחכמה במצח, אבל ביחד עם דינים קשים לענוש הרשעים הרוצים להתקרב לינק משם, עד שנגנזו הג"ר דחכמה, ונשארה בחינת ו"ק דחכמה. שה"ס העינים, כמ"ש לפנינו.

וז"ש **מצחא דגולגלתא אשגחותא דאשגחותא**, אשגחותא ה"ס הארת חכמה, כי חכמה נקראת השגחה וראיה. אבל הוא השורש אל השגחה, כי השגחה מקובלת רק מעינים, שהן בחינות ו"ק דחכמה, והמצח שהוא מקום גילוי ג"ר דהשגחה, אינו מאיר רק לבחינת שורש להשגחה בלבד, מטעם שאי אפשר שיצאו ו"ק בלי ג"ר, אבל כל הרשעים הרוצים להתקרב ולינק בעת גילוי המצח, הם נדונים בדינים קשים ממנו. והנה כל עוד שנמצאים רשעים שירצו לינק מן הג"ר דחכמה, גם הו"ק דחכמה אינן יכולים להתגלות, כי יש פחד שלא יתדבקו בו"ק אלו, ויעוררו גם שם המשכת החכמה ממעלה למטה. וע"כ

מגלה ז"א המצח שלו, בהארת ג"ר, אשר אז מתקרבים תיכף כל הרשעים לינק ממנו והדינים קשים דמצח מכלה ומשבית אותם, ואז יכולים הוי"ק דחכמה להתגלות. וז"ש, **ולא מתגלייא בר ההוא זמנא דצריכין חייביא לאתפקדא ולעיינא בעובדיהון**, דהיינו כדי לכלות הדינים בהם, ויהיו הוי"ק דחכמה משומרים. וז"ש, **כד אתגלייא האי מצחא**, דהיינו כשמתגלים בו ג"ר דחכמה, **אתערו כל מאריהון דדינא**, לייסר הרשעים כנ"ל. **וכל עלמא בדינא אתמסר**. מחמת שליטת הדינים ההם.

וכל זה במצח דז"א אבל במצח דא"א כשמתגלה שם הג"ר דחכמה אין שום דינים, מחמת שפגם התחתונים אינו מגיע כלום לא"א, שאין אחיזה לתחתונים רק בז"א, ולא למעלה ממנו, ולא עוד אלא שם בא"א ה"ס **רעוא דרעוין** (כמ"ש באות ל"ד) וע"כ במנחת שבת, שז"א עולה לא"א, והמצח שלו מקבל מא"א, נשקט הדין במצח דז"א, כי התחתון העולה לעליון הרי הוא כמוהו, וז"ש **בר ההיא שעתא** וכו' **גלי מצחא דרעוא דרעוין ונהיר בהאי דז"א ואשתכיך דינא**. וכיון ששורש החכמה שבמצח דז"א נתעלה כל כך, דהיינו בבחינת רעוא דרעוין, נמשכת הארה גדולה אל המצח, משליטת הימין, והדינים נשקטים.

פסקה ר

בהאי מצחא נפיק וכו': במצח הזה יוצא שער אחד שמתפשט בו ממוח שהוציא חמשים שערים, דהיינו המוח שהוא בחלל הב' דגולגלתא דז"א. שהוא בינה, וכשהשער מתפשט על המצח דז"א, הוא נעשה מצח השגחה לרשעי עולם, כי מקור הדינים שבג"ר דחכמה היא בחלל השמאלי דז"א, והשער המתפשט משם מושך הדינים אל המצח להעניש הרשעים שרוצים לינק מג"ר שלו, לאותם שאינם מתביישים במעשיהם ז"ש, ומצח אשה זונה היה לך מאנת הכלם.

פסקה רא

ותניא שערא לא וכו': ולמדנו שערות אינן עומדות במקום ההוא של המצח, משום שהמצח מתגלה לאותם המחוצפים בעונותיהם. ובשעה שמתעורר הקב"ה להשתעשע עם הצדיקים מאירים הפנים של עתיק יומין בפנים של ז"א ומתגלה מצחו של א"א, ומאיר להההוא מצח דז"א, ואז נקרא עת רצון. וכל שעה ושעה שהדין תולה ומצח דז"א מתגלה, מתגלה המצח דעתיק דעתיקין והדין נשקט ואינו נעשה.

פירוש. גילוי המצח פירושו יציאת הי' מאויר, שמתגלה אור החכמה. והצדיקים אינם ממשיכים מאור הזה כלום להיותו ג"ר דחכמה שאסור להמשיך, אלא הרשעים הדבוקים בס"א הם מתקרבים להמשיך מחכמה הזו. ואז הם נענשים כנ"ל. וז"ש, **שערא לא קאים**

בהאי אתר דמצחא, כי מקור השערות הוא ה **י'** שנכנסה באויר, ומשום זה אינן במצח, **בגין דאתגלייא לאינון דחציפין בחובייהו**, כלומר בשביל שיצאה הי' מאויר, ונתגלה לרשעים, כי הצדיקים אינם משתמשים בו כנ"ל, ומתוך שאין הי' קבועה באויר, כמו בגלגלתא, ע"כ אין שם שערות. ומפרש, שיש זמן שגם הצדיקים משתמשים בגילוי המצח, וז"ש, **ושעתא דמתער קב"ה לאשתעשעא עם צדיקיא נהירין אנפוהי דעתיק יומין** וכו' **וכדין אקרי עת רצון**. כי בעת שמצח ופנים דא"א מאירים במצח ופנים דז"א מקבלים הצדיקים השעשועים שה"ס אור החכמה מן **הפנים** דז"א, שה"ס ו"ק, ומקבלים הארת החסדים **ממצח** דז"א שה"ס ג"ר, כי אז שולט במצח דז"א רעוא דרעוין כמו באי"א. ואע"פ, שגילוי רעוא דרעוין במצח דא"א הוא רק בשבת במנחה, עכ"ז רשימו של אור זה נשאר גם לימות החול, וז"ש, **וכל שעתא ושעתא דדינא תלי**, אפילו בחול ותמיד, **והאי מצחא דז"א אתגליא, אתגליא מצחא דעתיקא דעתיקין ואשתכיך דינא ולא אתעביד**. דהיינו שמתגלה הרשימו דרעוא דרעוין להאיר במצח, ואז מתגבר הימין, והדינים נשקטים, כמ"ש לפנינו בדבור הסמוך.

פסקה רב

תאנא האי מצחא וכו': למדנו, המצח הזה מתפשט במאתים אלף אדומים שבאדומים המתאחזים בו וכלולים בו. וכשנתגלה המצח דז"א, יש רשות לכולם להחריב, דהיינו לעשות חורבנות, וכשנתגלה המצח דרעוא דרעוין המאיר למצח הזה אז נשקטים כולם. כדי להבין זה, צריכים להבין היטב הפירוש של רעוא דרעוין המתגלה במצח דא"א. כי **רעוא** סתם נאמר על החסד המתגלה ברצון וחפץ גדול באו"א, עד שאין ה **י'** יוצא מאויר שלהם, והם תמיד בימין, בסו"ה כי **חפץ** חסד הוא, וחפץ תרגומו **רעוא**. ורצון זה נבחן לרצון של הימין, או הנוטים לימין. אמנם במקום שהשמאל שולט, וגם בו מתגבר הרצון אל החסדים יותר מבחכמה עד שהוא מפסיק הארת חכמה שבו ומשמש רק בחסדים, נבחן זה ל **רעוא דרעוין**, כי יש כאן רצון כפול, שאפילו השמאל רוצה בחסדים. ולפיכך אין זה מתגלה אלא באי"א, שהוא כולו ימין, כלומר בשליטת הימין, ובמצח שלו, ששם מקום השליטה של הג"ר דחכמה, שה"ס השמאל, וכיון שהשמאל עזב את שלו ובחר בחסד הימין, נבחן זה לגילוי **רעוא דרעוין**, שנגלה רצון כפול לחסדים הן מימין והן משמאל, ומבחינת הזמן נגלה זה בשבת, שהוא כולו תחת שליטת הימין, ובזמן תפלת המנחה שתקן יצחק, שאז שליטת השמאל, ואע"פ שהשמאל שולט מגביר חפצו לחסדים בסוד רעוא דרעוין.

וכנגד זה, במצח דז"א, יש **סומקי דסומקי**, כי בעת שמתגלה הג"ר דז"א במצח, גם צד הימין, שהוא חסד, הנקרא לבן, עוזב את החסדים שלו ובוחר בחכמה, שה"ס קו שמאל הנק' גוון אדום. ומתגלה כאן אדום כפול, הן מצד השמאל והן מצד הימין, וע"כ נקרא **סומקי דסומקי**. ובכל קו יש בו ע"ס הכלולות מע"ס, שהן מאה. וב' קוין ימין ושמאל שנעשו לאדום כפול, מספרם מאתיים, ולהיותם בבחינת חכמה הם בסוד מאתים אלף. וז"ש **האי מצחא אתפשט במאתן אלף סומקי דסומקי** וכו' **אית רשותא לכלהו לחרבא**, שכיון שאין בו חסד כלל הם עלולים להחריב הכל, **וכד אתגליא מצחא דרעוא דרעוין** וכו' **כלהו משתככין**, כי כח הרצון הכפול, המגולה במצח דא"א, מבטל כח האדום והדין הכפול, שבמצח דז"א.

פסקה רג

ותניא עשרין וארבע וכו': ולמדנו כ"ד בתי דין נמצאים במצח הזה, וכולם נקראים **נצח**. ובאותיות רצופות, דהיינו בחילוף אותיות הסמוכות זו לזו, הוא **מצח**, כי ה **נ'** דנצח מתחלפת ב **מ'**. ויש נצח שהם נצחים, והיינו שלמדנו **נצח נצחים**. והם במצח, ומתפשטים מהם בגוף במקומות ידועים.

פירוש כבר נתבאר סוד י"ג, שהם חו"ב תו"מ בהארת ג' קוין בכל אחד, שהם י"ב, ואחד כולל את כולם דהיינו מלכות המקבלת לתוכו אותם י"ב הארות, ונמצא שיש כאן ב' פעמים י"ב, וב"פ י"ב הם כ"ד. ובהם כלולים כל השכר והעונש, כי מקו הימין שבכל בחינה נמשך שכר טוב, ומקו שמאל של כל בחינה נמשכים דינים קשים להפרע מן הרשעים. וכל זה נקבע ע"י הקו האמצעי של כל בחינה ובחינה, שהוא קובע דינים קשים לרשעים הרוצים להמשיך מג"ר דקו שמאל, והוא קובע שכר טוב לצדיקים הנזהרים לקבל רק מו"ק דשמאל. ומטעם זה נקראים כל כ"ד בחינות הנ"ל בשם כ"ד בתי דין.

וז"ש **עשרין וארבע בתי דינין משתכחין בהאי מצחא וכלהו אקרון נצח**, שזה נעשה ע"י הארת ג' קוין שבמצח, כנ"ל. ונקראים נצח מב' טעמים, א' שהם מנצחים מלחמה זו להעביר כל החצונים שלא יינקו משם. וטעם ב', מפני שיסוד דבינה מלובש במצח דז"א, והיסוד כלול מנצח והוד, וכיון שכל כ"ד בתי דינים נוטים לכף זכות שהוא ימין, ע"כ הם נקראים **נצח**, שהוא קו ימין שביסוד. ומטעם זה נקרא המקום של כ"ד בתי דין בשם מצח, כי המ' מתחלפת בנ', ומצח הוא כמו נצח. ואין לתמוה איך יש נצח בראש, הלא נצח הוא אחרי ת"ת דגוף, וז"ש, **ואית נצח דאינון נצחים**, כי נה"י דבינה המתלבשים בז"א מתחלק כל אחד מהם לג' שלישים. ומנצח, נעשה חכמה חסד נצח, וכן מהוד, נעשה בינה גבורה והוד, וכן מיסוד, נעשה דעת ת"ת ויסוד, אשר ג' שלישים

עליונים מתלבשים בראש וג"ש אמצעים בחג"ת דגוף, וג"ש תחתונים בנה"י דגוף. הרי שיש ג' בחינות נצח, אשר נצח העליון הוא בראש. וז"ש, **ואית נצח דאינון נצחים**, כלומר שמתחלק לג' בחינות נצח, וע"כ העליון מהם הוא במצח, וז"ש, **והיינו דתנן נצח נצחים** שלפי שנצח מתחלק לג' שלישים ע"כ אוה"כ נצח נצחים, שהם ג', וע"כ **ואינון במצחא**. דהיינו שליש העליון דנצח. **ומתפשטן מנהון בגופא**, **באתרין ידיען**, דהיינו ב' שלישים תחתונים דנצח מתפשטים בגוף במקומות ידועים, דהיינו שליש האמצעי בחסד דגוף, ושליש תחתון בנצח דגוף.

פסקה רד

תניא מאי דכתיב וכו': למדנו, מ"ש, וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם. סוד זה העמדנו, כל נצח ההוא המתפשט בגוף, דהיינו בו"ק, פעמים שתולה על העולם לדון, ושב ומתחרט, ואינו עושה דין אם חוזרים בתשובה. מהו הטעם. משום שעומד במקום שנקרא אדם, והוא יכול להנחם. אבל אם במקום הנקרא ראש, דהיינו בג"ר, נראה ונגלה נצח ההוא, אין הזמן ואין המקום להנחם. מהו הטעם. הוא משום שאין הוא במקום הנקרא אדם שהוא ו"ק, כי לא נגלה פרצוף הפנים והחוטם, שהם ו"ק, הנקרא אדם, אלא המצח בלבד, שהוא ג"ר. כי המצח והפנים הם ג"ר וו"ק (כנ"ל אות קצ"ט) ובמקום שלא נמצא פרצוף הפנים שהוא ו"ק, דהיינו במצח, אינו נקרא אדם. ומשום זה לא אדם הוא להנחם, כמו הנצח שבשאר תקוני הגוף. דהיינו הנצח שבו"ק. שהוא אדם.

פירוש. שיש בתי דין הנקראים נצח, בג"ר, דהיינו במצח. ויש בתי דין הנקראים נצח, בו"ק, דהיינו בפנים וחוטם, וכן בנה"י דגוף. והרשעים הקרבים למשוך חכמה מג"ר הם נדונים מדינים הקשים אשר שם כנ"ל. ואין תשובה מועילה כאן. משום כי התשובה היא שיתדבקו בקו אמצעי הנקרא אדם, ואם הם מתדבקים שם, כבר הם נמצאים בו"ק. שכל התשובה היא כאן. אבל כל עוד שרוצים לינק מג"ר אין תשובה מועילה. וז"ש, **כל ההוא נצח דאתפשט בגופא** וכו' **ולא עביד דינא אי תייבין**, כי בית דין הנקרא נצח העומד בבחינת ו"ק מעניש רק אם הרשעים עומדים במרדם ורוצים לינק מג"ר, אבל בעת שעושים תשובה ומתדבקים בקו אמצעי הנקרא אדם הוא מתנחם ואינו עושה דין, **אבל אי באתר דאתקרי ראש אתחזי ואתגליא האי נצח**, דהיינו בית דין הנמצא במקום המצח שהוא ראש וג"ר, **לאו הוא עידן ואתר לאתחרטא דלא הוה מאתר דאקרי אדם**, כי הקו האמצעי הנקרא אדם אינו מתקן שם כלום, כי אדרבא, הקו האמצעי ממעט את הג"ר דשמאל שלא יאירו (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) וא"כ אין בג"ר מקום לתשובה.

דהא לא אתגלי פרצופא וחוטמא, שלא נגלה הבית דין במקום הפנים וחוטם שיש שם תקון אדם, אלא המצח בלבד.

פסקה רה

עינוי דרישא משתניין וכו׳: העינים של ראש דז"א, נשתנו משאר עינים, דהיינו מעינים דא"א. הצבע שבגבות שממעל לעפעפי העינים, צבועים בצבע שחור. ותלוים תלים על תלים של שערות. והם תקון שעל העינים בתחילת המצח. ומתאחזים משניהם, מב׳ הגבות, ז׳ מאה אלף בעלי השגחה.

פירוש. עשר הספירות שבראש, מכונים גולגלתא עינים אזן חוטם פה. שגולגלתא ה"ס כתר. ועינים חכמה. ואזן בינה. וחיטם ת"ת. ופה מלכות. והמצח ה"ס הגלגלתא, דהיינו כתר. ובעינים נוהג סתימת עינים ופתיחת עינים, שבעת שליטת השמאל הן נסגרות וע"י הקו האמצעי בכח המסך דחירק הן נפתחות (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) ויש לדעת, שאפילו בפנים, ששם יוצאת ה **י׳** מאויר והם פנוים משערות (כנ"ל אות קצ"ט) עכ"ז אותן השערות הבאות ממסך דחירק, נשארות קבועות שם, והוא מטעם שהן באות מקו אמצעי, שזולתם לא היתה נפתחת הסתימה מן החכמה, שה"ס העינים, וע"כ הן צריכות להמצא תמיד. ואלו הן סוד השערות שבהתחלת המצח שממעל עפעפי העינים, שבהן כח פתיחת הסתימה של העינים וז"ש, **שרקותא דבגבתא** וכו׳ **תליין תלין על תלין דשערי ואינון תקונא דעל עייניו**, שבהן נתתקן כח המסך דחירק הפותח את העינים. והצבע שלהם **שחור**, כי הן מסוד המלכות, שהגוון שלה הוא שחור.

ונודע שבסבת המסך דחירק שבקו אמצעי מתמעטות הג"ר דחכמה, ואינן משפיעים אלא ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס׳ ד"ה מחלוקת ע"ש) וז"ש **ומתאחדן מתרוייהו, שבע מאה אלפי מארי דאשגחותא**, שהן גורמות שלא יאירו הג"ר דחכמה אלא **ז"ס** תחתונות חג"ת נהי"מ, ויש בהם חסדים מצד הבינה שה"ס **מאה**, והחכמה שבהן ה"ס **אלף**, וע"כ הם ז׳ מאה אלף. ומכונים **מארי דאשגחותא**, כי הארת העינים שהיא חכמה מכונה השגחה.

פסקה רו

בכסותא דעייניו וכו׳: בכסות שעל העינים, דהיינו העפעפים, לוהטים אלף ודי מאה רבוא המתאחדים בעפעפים שהם כסות. והשגחת עין עתיק יומין עליהם. ובשעה שמסתלקת הכסות מעל העינים, נראה כמי שמקיץ משנתו. ונפקחו עיניו, ורואות עינא פקיחא דא"א, והן רוחצות בלבן אחד שבעין טובה ההיא, ז"ש, רוחצות בחלב. מהו

בחלב. הוא בלבן שלמעלה, הראשון שבלבן העין דא"א. ונמצאת בשעה ההיא ההשגחה של הרחמים.

פסקה רז

וע"ד צלי דוד וכו': ועל זה התפלל דוד, עורה למה תישן ה' הקיצה. שפירושו, שיפקח עיניו ותתרחצנה בלבן ההוא, הנמשך מעין א"א, וכל זמן שעיניו אינן נפקחות, כל בעלי הדין דוחקים את ישראל, ושאר העמים שולטים עליהם. ובזמן שיפקח עיניו, תתרחצנה בהלבן של העין הטובה, ורחמים על ישראל. ומסבבת העין ועושה נקמות בשאר העמים. ז"ש העירה, והקיצה. **העירה**, היינו להתרחץ בלבן ההוא. **הקיצה**, היינו לעשות נקמות לאותם שדוחקים את ישראל.

פירוש כשה **י'** יוצאת מאויר, ובינה ותו"מ שנפלו מהמדרגה חוזרים ומתחברים, ונשלמים כח"ב תו"מ דכלים ונרנח"י דאורות בסוד קו שמאל, דהיינו בסוד נקודת השורק (כנ"ל ב"א ט"ו ד"ה ההיא) אשר אז החכמה היא בלי חסדים, ואינה יכולה להאיר והיא נסתמת, כמ"ש שם, הנה אז נמשכת **כסות** על העינים, שמכסה הראיה, שה"ס אור החכמה. ויש בכסות הזה ע"ס שלמות כח"ב תו"מ הנמשכים מנקודת השורק, דהיינו מחיבור כו"ח עם בינה ותו"מ, בעת יציאת ה **י'** מאויר הבינה. ואח"כ ע"י קו האמצעי שמעורר המסך בסוד נקודת החירק ומחזיר ה **י'** לאויר הבינה (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) שהמדרגות חוזרות ונבקעות, והג"ר דשמאל מסתלקים, ונשאר בו"ק, הנה אז גם הכסות שעל העין נבקע באמצעו, וכו"ח שבכסות, מתעלים למעלה, ובינה ותו"מ שבכסות, יורדים למטה, ואז העינים נפקחות. ומטרם שנבקע הכסות ע"י קו האמצעי, ששולט בו אז קו השמאל בלבד, נבחן שיש בו רק קו אחד וחצי של צד שמאל, כי הג"ר ה"ס חב"ד שהדעת נחלקת לב' חצאים ז"א ומלכות, ונמצא בצד שמאל קו אחד של בינה, וחצי קו של דעת דהיינו המלכות, ונודע שג"ר הם במספר ג' אלפים, וקו וחצי של צד השמאלי, הם אלף ת"ק, אלא משום שחצי הקו, שהוא מלכות דדעת, אין בו אלא כח"ב ות"ת, וחסר מלכות דעצמותה, מחמת שנמתקה בבינה, ע"כ אין בו אלא ארבע מאה. וז"ש, **בכסותא דעיינין** שה"ס הסתימה והכיסוי שעל החכמה בהיותה בבחינת ג"ר דשמאל, מסוד נקודת השורק, **להטין אלף וארבע מאה רבוא**, דהיינו רק קו אחד וחצי קו, שבצד שמאל. וקו אחד וחצי קו שבצד ימין, שהם חכמה וצד ימין דדעת, חסרים שם. **וז"ש דמתאחדן בגבינין**, דאינהו כסותא, כי מחמת אחיזתם של קו וחצי דשמאל בכסותא, הם סותמים ומכסים על העינים. **ואשגחותא דעינא דעתיק יומין עלייהו**, כי קו וחצי

דימין החסרים להם, הם נמשכים להם מהשגחתה של העין דעתיק יומין, בעת שתתבקע הכסות לב' חצאים כנ"ל, ותפקחנה העינים.

וז"ש, **ובשעתא דסלקין אינון כסותא אתחזי כמאן דאתער משנתיה**, כי כח הסתימה וכיסוי העינים הבאים מג"ר דשמאל, נבחנים כמו שינה, כי הישן, העפעפים שלו נמצאים סתומים ומכסים עיניו, ולפיכך בעת שנסתלקה הכסות, דהיינו שמתבקעת ונפתחת, נראה כמי שמקיץ משנתו. **ואתפקחן עינוי וחמאן לעינא פקיחא** ונפקחים העינים ע"י קו האמצעי כנ"ל ואז הן רואות העינא פקיחא דא"א, כלומר שמקבלת הלבן שה"ס החסדים, מעין א"א, **ואתסחן בחד חוורא דעינא טבא** וכו' **בחוורא דלעילא קדמאה**, דהיינו מחוור גו חוור, שפירושו שחוור של חכמה כלול בחוור של כתר. (כמ"ש לעיל אות מ"ב), ואומר שמקבל מחוור הראשון שה"ס קו ימין דעין א"א, שהוא כמו כתר המקיף את החכמה. עש"ה. וממנו נמשכים קו וחצי דצד ימין החסרים בעיני זא"א. כנ"ל. וזה נבחן, כמו שהעינים דזא"א, שהן אדומות מקו שמאל, רוחצות מאודם שלהן, בתוך חלב, שה"ס הלבן דעינא פקיחא דא"א. וז"ש, **וכל זמנא דעינוי לאו מתפקחן, כל מאריהון דדינין** וכו' **ושאר עמין שלטין עלייהו**, כי כל עוד שיש שליטת ג"ר דשמאל שה"ס חכמה בלי חסדים נמשכים משם כל דינים קשים כנודע. **ובזמנא דיפקח עינוי** ע"י מסך דחירק שבקו אמצעי, **יתסחן בעינא טבא**, שמקבלים שלמות הג"ר מעין א"א, **ורחמי על ישראל**, שה"ס גילוי קו האמצעי שנקרא רחמים, ואז, **ואסתחר עינא**, **ועביד נוקמין בשאר עמין**, דהיינו שממעט הג"ר דשמאל, שבהם אחוזים שאר העמים. ונשאר השמאל רק בו"ק דחכמה שממטה למעלה, שאין העמים יכולים לקבל משם כלום, וניטל מהם חיותם. וז"ש, **העירה**, **לאתסחאה בההיא חוורא**, העירה, סובב שיתעורר להמשיך החסדים. **הקיצה**, **למעבד נוקמין**. דהיינו למעט הג"ר דשמאל.

פסקה רח

עינוי כד אתפקחן וכו': עיניו של זא"א, כשהן נפקחות, נראות יפות כיונים, באדום ושחור וירוק, ולבן אינו נגלה אלא בזמן שמסתכל בעין טובה דא"א, ומתרחצים כל אלו הגוונים, באותו הלבן, שבעין א"א.

פירוש. העינים, ה"ס החכמה כנ"ל, והתחלתם מתחילה מיציאת ה **י'** מאויר בסוד נקודת השורק, שאז שולט השמאל בלי ימין, ולפיכך העינים מעצם אצילותן אין בהן ימין, ומתחילים משמאל, שה"ס גוון אדום, וע"כ בעת שנפקחות ע"י הקו האמצעי, לא נראה בהן רק ג' גוונים אדום שחור ירוק שהם גבורה ומלכות ות"ת. אבל לבן אין בהם, להיותם אז חכמה בלי חסדים. אלא אחר שנפקחות, הן מסתכלות לעין א"א, ומקבלים ממנו

גוון הלבן, ואז יש ד' גוונים בעין, לבן אדום ירוק ושחור. וז"ש, **עינוי כד אתפקחן** וכו' **בסומק ואוכם וירוק**, שהם גבורה מלכות ות"ת, **חוור לא אתגלי**, כי במצב נקודת השורק נמצאת החכמה בלי חסדים שהם לבן. **אלא בזמנא דאסתכל בעינא טבא** וכו' שאז מקבל החסדים מעין א"א.

פסקה רט

מאינון גוונין דמתגליין וכו': מאלו הגוונים המגולים בעין, יוצאות שבעה עינים של השגחה, והן יוצאות מן השחור שבעין. ז"ש, על אבן אחת שבעה עינים. מהן אבן אחת. זו היא השחור שבעין.

פסקה רי

מסומקא נפקין שבעה וכו': מהאדום שבעין, יוצאים שבע רצים, הסומכים צד השמאל, ומתלהטים באש שבצד צפון, ומתאחזים בגוון האדום, כדי להתפשט בעולם לגלות דרכיהם של הרשעים. ז"ש, שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ.

פסקה ריא

מירוקא נפקין שבעה וכו': מן הירוק שבעין, יוצאים שבעה אורות המסבבים לסטר דרום, ומתאחזים בגוון הירוק, להתפשט בעולם לגלות הדרכים והמעשים של בני אדם, בין טוב ובין רע, שכתוב, כי עיניו על דרכי איש וגו'.

פסקה ריב

וכד אסתחאן בחוורא וכו': וכשמתרחצים בלבן, נמצאים כולם להשגיח לכל בעלי האמת להיטיב לעולם בשבילם. וכל ההשגחה של הלבן ההוא, הוא לטוב על ישראל. ומשגיח בהאדום שבעין, לנקום במי שמיצר לישראל. ז"ש ראה ראיתי. **ראה**, כדי להיטיב לישראל. **ראיתי**, כדי לנקום בשבילם לאותם שמצירים להם, לישראל. ומשום זה כתוב, **עורה** למה תישן ה' **הקיצה** אל תזנח לנצח. עורה והקיצה, הם ב' השגחות, ב' פקיחות העינים, ב' מיני טוב, רחמים ונקמות.

פירוש. כבר נתבאר שהג"ר דחכמה מסתלקים מעינים ואין בהם אלא ז' ספירות תחתונות שהן חג"ת נהי"מ. וע"כ אינו יוצא מאלו הגוונים רק שבעה שבעה, כנגד ז"ת. ועיקר כח הראיה הוא בשחור שבעין, שה"ס מלכות, וז"ש **ז' עייניו דאשגחותא דנפקי מאוכמא**, כי ז' ספירות שלה נק' ז' עינים. ה"ד על אבן אחת שבעה עינים. כי המלכות נקראת אבן, שה"ס השחור שבעין, וז"ס שלה הן ז' עינים.

וז"ס דקו שמאל שבעין, נקראים שבעה רצים, שה"ס והחיות **רצוא ושוב**, כי השמאל **רץ** לגלות החכמה, וע"י הקו האמצעי הוא **שב** לחסדים. וז"ש **מסומקא נפקין שבעה**

רהיטין, כי ז' ספירות של השמאל נקראות ז' רצים. **דסמכין לסטר שמאלא**, שהם מחזיקים צד השמאל, כי להיותם בחינת ז"ת ומחוסרי ג"ר דשמאל, ע"כ נחשבים רק למחזיקים את השמאל. וז"ש **ומתלהטין באשא דלסטר צפון**, שעם גילוים נגלים דינים קשים מצד צפון, שהוא שמאל, לנקום ברשעים הרוצים להמשיך משם חכמה ממעלה למטה. וז"ש, **ומתאחדן לאתפשטא בעלמא לגלאה אורחין דחייביא**. דהיינו לענוש בדינים קשים את הרשעים שדרכם להמשיך החכמה ממעלה למטה. **ה"ד שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ**. שהם משוטטים לגלות את הרשעים, ולהענישם (כנ"ל פקודי אות שע"ו).

והקו האמצעי ה"ס גוון ירוק, ויוצאים ממנו ז' אורות שהם חג"ת נהי"מ שבו, והם ממשיכים קו הימין שה"ס חסדים ומיחדים הימין והשמאל זה בזה. וז"ש, **מירוקא נפקין שבעה טהירין דסחראן לסטר דרומא**, שהם מסבבים וממשיכים צד דרום שה"ס קו הימין. ומיחד אותו עם השמאל. ולהיותו כלול מימין ומשמאל, ע"כ, **ומתאחדן לאתפשטא בעלמא, לגלאה ארחין ועובדין דבני נשא בין טב ובין ביש**, כי מצד הימין הוא מגלה מעשים טובים של האדם ונותן שכר טוב לצדיקים. ומצד שמאל הכלול בו, מגלה מעשים רעים שעושים הרשעים ונפרע מהם. דכתיב, **כי עיניו על דרכי איש** וגו'. וז"ש, **וכד אסתחאן בחוורא משתכחין כלהו לאשגחא** וכו' **לאוטבא עלמא**, כי בעת שעיני ז"א ממשיכים הלבן מעינא פקיחא דא"א, שולט הלבן שכולו רק להטיב. וז"ש, **וכל אשגחותא דההוא חוורא הוי לטב על ישראל**, כי הוא כולו טוב. **ואשגח בסומקא למאן דעאקין להו**, ובאדום הוא משגיח כדי לנקום באותם המצירים לישראל. ונמצא שיש שתי השגחות. ע"ז אומר, עורה והקיצה וכו' שבהשגחה שבימין נאמר עורה. ושבשמאל נאמר הקיצה.

פסקה ריג

גוונא קדמאה וכו': גוון הראשון של העין, הוא אדום בתוך אדום הכולל וסותם כל האדומים, שכל האדומים אינם נראים אדום לפניו. ומסביב האדום הזה מסבב חוט שחור אחד ומקיף אותו.

פירוש. כבר נתבאר, שאין הארת חכמה נמשכת אלא ע"י ג' קוין ומלכות המקבלתם, וזה נוהג בכל המדרגות, משום שיש בהן הארת חכמה בהתכללות. אמנם בעינים דז"א, שהם בחינת חכמה בעצם, שמהן שואבים ונכללות כל המדרגות, נמצא גוון סומק, שה"ס השמאל, שבו הארת החכמה, שהוא בבחינת **סומקא בגו סומקא כליל וסתים כל סומקין**. כי כל המדרגות שיש בהן סומק שהוא קו שמאל, הרי מהתכללות העינים בהן

הוא בא. וע"כ **מקמיה לא אתחזון**, כי האדום שבהן אינו ניכר לאדום בהשואה לאדום הזה שבעין, שהוא שורשן. אמנם האדום הזה מוקף מחוט שחור, שה"ס הדינים דמסך דחירק הממעטו מג"ר דחכמה. וז"ש, **סוחרניה דההוא סומקא אסחר חד חוטא אוכמא ואקיף ליה**, שיאיר רק ממטה למעלה ולא יתפשט ממקומו למטה.

פסקה ריד

גוונא תניינא וכו': גוון השני שבעין הוא שחור. בדומה, לאבן אחת היוצאת מן התהום פעם אחת לאלף שנים, בים הגדול. וכשאבן זו יוצאת מן התהום, בא רעש וזעף על הים. וקולו של הים וגליו הולכים ונשמעים לדג גדול הנקרא לויתן, והוא יוצא מן התהום. ואבן זו מתגלגלת בזעף הים, ויוצאת לחוץ, והיא שחורה שכל השחורים סתומין לפניה, דהיינו שאינם ניכרים לשחורים בהשואה אליה. וכך הוא השחור שבעין, שהוא שחור הכולל וסותם כל שחורים. דהיינו שאינם ניכרים לשחורים בהשואה אליה. ומסביב השחור ההוא, מסבב חוט אחד אדום, ומקיף לשחור ההוא. **רגשא** פירושו רעש, מלשון למה רגשו גוים (תהלים ב') **תקפא** פירושו זעף, מלשון תוקפא בביתא (סוטה ג:).

פירוש. המשל הזה שמביא, הוא מן הכללות אל הפרט. כי שורש תקון קוין בכללות ה"ס חולם שורק חירק. שהחולם שה"ס קו ימין, נעשה מעלית המלכות לבינה, בסוד **י'** שנכנסה ב **אור** הבינה ונעשה האור ל **אויר**, כי נבקעה הבינה מכח המלכות שעשתה סיום שלה בבינה דבינה, ובינה ותו"מ נפלו למטה, וכתר וחכמה דכלים, וקומת נפש רוח דאורות, נשארו בבינה. וקומת נפש רוח ה"ס ה **אויר** שנעשה בבינה מחמת כניסת ה **י'** שה"ס המלכות באור שלה. ומקום כניסת ה **י'**, דהיינו מקום סיום החדש, נקרא **תהום**. ובינה עצמה נקראת הים הגדול. ואח"כ בסוד נקודת השורק נעשה קו שמאל בבינה, אשר ע"י הארת ע"ב ס"ג דא"ק חוזרת ויוצאת ה **י'** מן האויר, שה"ס התהום, ובינה ותו"מ חוזרים ומתחברים עם כו"ח, ויוצאים הג"ר דחכמה. שה"ס קו שמאל. ואז נעשית מחלוקת בין ב' הקוין, בין הימין שה"ס חולם, ובין השמאל שה"ס שורק. פעם גובר הימין, שה"ס ו"ק, שבו עוד נמצא הי' באויר, כי אינו רוצה להתחבר עם השמאל, ופעם גובר השמאל, שבו ה **י'** יוצאת מן האויר, והג"ר דחכמה חוזרים ומאירים. וע"כ נבחן אור נקודת השורק בשם מטלטלים, כי מטולטלים מרחמים לדין ומדין לרחמים. עד שבא הקו האמצעי ועושה שלום ביניהם בסוד נקודת החירק (כמ"ש לעיל ב"א ט"ו ד"ה ההוא) וכ"ז הוא בכללות.

וז"ש **כאבנא חד דנפיק מתהומא**, כי אבן ה"ס המלכות שנכנסה בבינה שה"ס ים, ועשתה בה סיום חדש, במקום בינה שבים, שסיום הזה נקרא **תהום**. כנ"ל. ובעת הארת

נקודת השורק יוצאת המלכות בחזרה מן תהום הזה שבאויר הבינה, ונגלו הג"ר דחכמה, שה"ס קו השמאל. **חד זמן לאלף שנים**, היינו **הזמן** של נקודת השורק שמגלה החכמה המכונה **אלף שנים** בסו"ה ואאלפך חכמה. **בימא רבא**, היינו בבינה הנקראת הים הגדול. **וכד נפיק האי אבנא**, וכשאבן זו יוצאת מן התהום, והחכמה נגלית בימא רבא, שה"ס יציאת קו השמאל, **אתי רגשא ותוקפא על ימא** שנעשה תיכף, רעש וזעף בים, מכח הדינים והמחלוקת של ימין ושמאל שבים, **וקליה דימא וגלגלוהי אזלין**, שזסו"ה **יעלו שמים ירדו תהומות**, כי פעם שולט השמאל, ואז **יעלו שמים**, שנגלה החכמה, שהם מכונים גלי הים, מלשון גילוי. ופעם שולט הימין, שבו עוד הי' לא יצאה מאויר, אז מתבטל הגילוי של החכמה וגלי הים, שה"ס הג"ר דחכמה שנגלו ע"י השמאל חוזרים ויורדים אל התהום, שז"ס **ירדו תהומות** ובשעת נפילת גלי הים, בחזרה לתהום, משמיעים קול. וז"ש, **וקליה דימא וגלגלוהי**, כי פעם נשמע קול הים מנפילת גלי הים, ופעם מתגברים ועולים גלי הים. וכן חוזר חלילה, עד, **ואשתמעו לנונא רבא דאקרי לויתן**, שה"ס קו האמצעי שבים, העושה שלום בין ימין ושמאל ויוצא מן התהום, כי הימין והשמאל מתיחדים. וחוזר לענין האבן, ואומר, **והאי אבנא מתגלגלא בתוקפא דימא**, שהמלכות שיצאה מתהום, נעשתה אח"כ כמו חלק מן הים, דהיינו כמו שגם היא היתה חלק מבינה, וע"כ היתה מתגלגלת בזעף הים מדין לרחמים ומרחמים לדין, תחת שליטת השמאל דבינה, בסוד יעלו שמים ירדו תהומות, בשוה עם מי הים. עד שמתוך הדינים שקבלה מגלגולה במי הים, נגלה בה גם כן מדת הדין שבמלכות עצמה. ואז **ונפיק לבר**, שיצאה לחוץ מן הים שהיא בינה, כי הוכר בה שהיא מלכות ולא בינה. **והיא אוכמא**, **דכל אוכמין סתימין קמיה**, כי אז, מחמת הגילוי של תוספת דין שבה מבחינת מלכות דמדת הדין, נלקה גוון סומק שהיה בה משמאל שבים, ונעשה לגוון שחור. בסוד שאמרו חז"ל, שחור אדום הוא אלא שלקה. (נדה י"ט) דהיינו שהאדום שבה, שה"ס דינין דדכורא מקו שמאל, נלקה בדינין דנוקבא שמבחינת מלכות דמדת הדין, ומכפילת הדינים נעשתה לשחורה כל כך עד, **דכל אוכמין סתימין קמיה**.

וע"כ ביאור סוד האוכמא שבמלכות מבחינת הכללות, דהיינו מבחינת עלית המלכות לבינה הנוהג בכל מדרגה ומדרגה, ועתה מדמה הכללות לפרטות דהיינו לעינים דז"א, ואומר, **וכך הוא אוכמתא דעינא אוכמא**, **דכליל וסתים כל שאר אוכמין**. שהשחור שבעיני ז"א גם היא סוד המלכות שהיתה חלק מן האדום שבבינה, והוכרה שם בבחינת המלכות דמדת הדין, ויצאה לחוץ מבינה, שאז הושחרה בגוון שחור הזה מכפילת הדינים שבה, כנ"ל. אמנם אע"פ שיצאה לחוץ מבינה מחמת שהוכרה שהיא מלכות ולא

בינה, עכ"ז, עוד בחינת בינה סובבת אותה סביב סביב, ומדת הדין שבה אינה נראה, וז"ש, **וסוחרניה דהאי אוכמא אסחר חד חוטא סומקא ואקיף להההוא אוכמא**, באפן שעדיין אינה נבחנת למלכות ממש אלא ממותקת באדום דבינה.

פסקה רטו

גוונא תליתאה וכו': הגוון השלישי שבעין, הוא ירוק שבירוק, הכולל וסותם כל הירוקים. ומסביב הירוק ההוא מסבבים ב' חוטים, חוט אדום לצד אחד, וחוט שחור לצד אחד, ומקיפים את ירוק ההוא.

פירוש. הירוק שבעין, ה"ס קו האמצעי, שהוא כולל בתוכו ימין ושמאל, והדינים שבהם, ולהיות שיש בקו שמאל ב' מיני דינים, שהם סומק מחמת עצמו ואוכם מחמת המלכות שנתערבה בו, ע"כ כולל גם הוא את שניהם ויש לו ב' חוטים, אדום וירוק, וז"ש, **ובסוחרניה דההוא ירוקא אסחרו תרין חוטין** וכו'. ומה שהוא ירוק שבירוק הכולל בתוכו וסותם כל הירוקים, כבר נתבאר לעיל (אות ר"ג) בגוון סומק, שהוא מטעם שהגוונים דעין הם שורש כל הגוונים שבכל המדרגות, ע"ש.

פסקה רטז

וכד אתגלי חוורא וכו': וכשנגלה הלבן שבעין, והעין נתגלגלה ובאה לשליטת הלבן, כל אלו הגוונים האחרים אינם נמצאים אז, ומשתקעים למטה, ולא נראה בעינים חוץ מגוון לבן ההוא המאיר מעיני עתיק יומין לעינים דז"א, ומאירים ממנו כל המדרגות שלמטה. פירוש. הלבן שבעין ה"ס קו ימין. וכבר נתבאר לעיל (אות ר"ח) שהוא נגלה רק ע"י הסתכלות בלבן דעין א"א, ואין לבן בעינים מבחינתם עצמם, ע"ש.

פסקה ריז

ולית גוונא אתחזיא וכו': ואין שום גוון נראה רק אותו גוון לבן בלבדו, ומשום זה נסתלקו כל בעלי האדום והשחור, שהם תאומים יחדיו. כלומר שנראית שוות זו לזו, ולא ניכר שהשחור הוא בחינה אחרת מאדום, כי הגוון השחור אינו מעיד רק על הליקוי הכפול שבו, ולא על מה שהוא בחינת מלכות ולא בינה, ז"ש, שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכלם **מתאימות**. מהו **מן הרחצה**, היינו מהרחיצה ההיא של העין הקדושה העליונה, דא"א, שע"ז שולט הלבן לבד. **שכלם מתאימות**, היינו שמתערבות זו בזו, ומתדבקות זו בזו, עד שנראות כתאומים, שאין הפרש ביניהן. ומה שאומר שניך כעדר הקצובות, שמשמע שיש קצבה והיכר לכל אחד מהם, ואתה אומר שכלם מתאימות שמשמע שאין היכר, הפירוש הוא שהכתוב בא לומר, שהלבן שבשינים הוא כמו הלבן

שבעינים, בעת שרוחצות בלבן של העין העליונה, שאז נקראים, כעדר הקצובות. ואין פירושו שיש קצבה והיכר בין גוון לגוון.

פירוש. כי הוקשה לו, כיון שהשחור שבעין ה"ס גילוי המלכות דמדת הדין (כנ"ל באות ר"י"ד) הרי בכל מקום שמלכות זו מתגלה מסתלקים משם האורות, (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא) ואיך יש אור חכמה בעין שה"ס הראיה. וז"ש, **ולית גוונא אתחזייא בר ההוא חוורא בלחודוי**, דהיינו שאין אז שליטה אלא לחסד לבד, **ובג"כ אסתלקו כל מאריהון דסומקא ואוכמא, דאינון תאומין, כחדא**. שמחמת שליטת הלבן נסתלקו ביחד כל בעלי האדום והשחור, שהם תאומים ודומים זה לזה. כלומר, החסד והדין הם הפכים זה לזה, שבשליטת הדין מסתלק החסד ובשליטת החסד מסתלק הדין, ומבחינה זו אין הפרש מאיזה צורה הוא הדין, אם מדינין דדכורא או מדינין דנוקבא, או ממנעולא, שמבחינה זו כל מיני הדין הם שוים ותאומים, אשר בשליטת החסד הם מסתלקים יחד. ומשום זה, בעת שליטת הלבן אין בחינת מלכות דמדת הדין ניכרת כלל בשחור שבעין, אלא כל ההפרש מסומקא לאוכמא הוא, שהאוכמא, הוא ליקוי כפול מסומקא ולא יותר. וע"כ אין כח מדת הדין שבאוכמא ניכר ואין אור החכמה מסתלק בסבתו.

וז"ש, **הה"ד שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם**. שהפירוש הוא, שהשינים דומות לגוונין שבעין הנקראים **עדר הקצובות**, בעת שמקבלים הלבן מהעין העליונה דא"א הנבחן לרחיצת הגוונים שבעין, והיינו **שעלו מן הרחצה**. שאז כל הגוונים שהם אדום ושחור וירוק שוים זה לזה, ובחינת מלכות דמדת הדין אינה ניכרת בגוון השחור, להיותם בבחינת הסתלקות מחמת שליטת הלבן כנ"ל. ולפיכך, **ושכלה אין בהם**, כי אם המלכות דמדת הדין היתה ניכרת בשחור שבעין, היו כל האורות מסתלקים, וע"כ היא נבחנת **לשכולה**, שמשכלת כל האורות, וכיון שאינה ניכרת מחמת שליטת הלבן אומר עליה הכתוב, **ושכלה אין בהם**.

ושואל, **ומה דאמר שניך כעדר הקצובות**, שמשמע שיש קצבה לכל גוון וגוון שבעין, כי ע"כ נקראים קצובות, **ואת אמרת שכלם מתאימות**, שיורה שאין בהם הפרש בין זה לזה. ומשיב, **כלומר, חוורא דלהון כההוא חוורא דעייניו, כד אסחן בחוורתא דעינא עלאה**. כי שניך כעדר הקצובות, סובב על גווני העין בעת שהלבן שולט בכל אחד ואחד, ולא על היותם משונים זו מזו. וע"ז אומר שיניך וגו'.

פסקה ריח

ודא זמינין למנדע וכו': ואור הזה הלבן שבעין עתידים הצדיקים לדעת ולראות ברוח החכמה, כש"א, כי **עין בעין** יראו, דהיינו הארת הלבן של **עין** דא"א **בעין** דז"א. מתי, בשוב ה' ציון. וכתוב, אשר **עין בעין** נראה אתה ה'. ואז פקיחת עינים הוא לטיב.

פסקה ריט

ואית פקיחותא דעיינין וכו': ויש פקיחת עינים לטוב, ויש פקיחת עינים לרע. כלומר, שבעת פקיחת העינים דז"א, יש אז פקיחה מצד אחד לטוב ופקיחה מצד אחד לרע. כמו שכתוב, פקח עיניך וראה שוממותינו וגו', והרי יש כאן פקיחת עינים לטוב ולרע. וכתוב, עיניך תראנה ירושלם נוה שאנן אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח, הרי יש כאן פקיחת עינים לטוב ולרע. כי אינם נעשים זה בלי זה.

פירוש. באותה העת שהחכמה נגלית בשביל הצדיקים, באותה העת ממש, נגלו יחד עמה דינים קשים ומרים על הרשעים שרוצים להמשיכה ממעלה למטה. כמ"ש לעיל (פקודי אות שע"ו. צו אות קי"ד). וז"ש, **ואית פקיחותא דעיינין לטב ואית פקיחותא דעיינין לביש**. שב' פקיחת עינים אלו נעשים בעת אחת, כנ"ל. שכתוב, **פקח עיניך וראה שוממותינו והעיר אשר נקרא שמך עליה**, **ודא הכא לטב ולביש**, כי אומר **וראה שוממותינו** שזו היא פקיחת עינים לרע, דהיינו לראות בשממה, שהיא מחמת מעשים של הרשעים. ואח"כ **והעיר אשר נקרא שמך עליה**, שזו היא פקיחת עינים לטוב, דהיינו לראות העיר וגו'. וכן כתוב, **עיניך תראנה ירושלים נוה שאנן אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח**, **הא הכא לטב ולביש**, כי **עיניך תראנה ירושלים**, היא פקיחת עינים לטוב. **אהל בל יצען** וגו' היא פקיחת עינים לרע, והכתוב נותן טעם למה מגלה כאן השגחת הדינים, שהוא כדי ה **אהל** שהיא השכינה **בל יצען בל יסע יתדותיו לנצח**, דהיינו כדי להפיל אימה ופחד על הרשעים שלא יפגמו עוד בהשכינה ח"ו. וז"ש, **דלא אתעביד דא בלא דא**, שלא נעשה גילוי החכמה לצדיקים בלי גילוי דינים הקשים על הרשעים, מטעם האמור.

פסקה רכ

תנא בצניעותא דספרא וכו': למדנו בספרא דצניעותא, מהו, עיניך תראנה ירושלים נוה שאנן. וכי ירושלים היא נוה שאנן, והרי כתוב, צדק ילין בה, שהוא דינים הנקראים צדק. ובמקום שנמצא צדק אין שם שקט ולא שאנן. ומשיב, אלא עיניך תראנה ירושלים נוה שאנן, הנה **נוה שאנן**, נאמר לעתיק יומין. כי העין ההיא של עתיק יומין שהיא כולה לבנה (כנ"ל אות מ"ו) היא שקטה ושאננה שאין משם דין כלל. שהיא עין הרחמים,

עין שאינה נוסעת מהשגחה זו של רחמים להשגחה אחרת של דין. ומשום זה כתוב, **עינך תראנה** חסר י', ולא כתוב עיניך. כי שתי עינים דא"א נחשבות לאחת, (כנ"ל אות מ"ב) ושיעור הכתוב הוא, שעין א"א, שהיא נוה שאנן, תשפיע ותסתכל בירושלים, שהיא המלכות. ומה שאומר ירושלים, ולא ציון, דהיינו שאינו אומר, עיניך תראנה ציון. כך צריך להיות, כדי לכפות הדין הנמצא בה, ולרחם עליה. פי' כי מבחינת הרחמים שבמלכות היא נקראת ציון, ומבחינת הדין היא נקראת ירושלים. וכדי להמתיק מדת הדין שבמלכות, אומר עיניך תראנה ירושלים.

פסקה רכא

ותאנא כתיב עיני וגו': ולמדנו, כתוב, עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית השנה. דהיינו עיני ז"א שיש בהם השגחה לטוב והשגחה לרע, שה"ס ב' עינים אחת לרחמים ואחת לדין, ולעתיד לבא תמצא בה, במלכות, עין אחת של רחמים, ולא ההשגחה של דין, שהוא העין של עתיקא דעתקין, דהיינו דא"א, ז"ש וברחמים גדולים אקבצך. שואל, כיון שאמר רחמים, למה נאמר גדולים. ומשיב, אלא יש רחמים ויש רחמים, יש רחמים דעתיקא דעתיקים והם נקראים רחמים גדולים. ויש רחמים דז"א, שהם נקראים רחמים סתם. ומשום זה, אומר הכתוב, **וברחמים גדולים** אקבצך, דהיינו רחמים דעתיק יומין.

פסקה רכב

תאנא בהני עייניו וכו': למדנו באלו עינים. דז"א, בשני גוונים שבהם, באדום ושחור, שורות שתי דמעות. וכשרוצה קדש הקדשים לרחם על ישראל מוריד שתי דמעות להתבשם בים הגדול. מהו ים הגדול. הוא ים החכמה העליונה, שה"ס הבינה החוזרת לחכמה, ושתי דמעות שמוריד שמה, כלומר, כדי שיתרחצו בלבן, במבוע היוצא מחכמה הגדולה, ומרחם על ישראל.

פירוש. כי אומר לעיל (אות רט"ז) **וכד אתגלי חוורא** וכו', **כל אינון גוונין לא משתכחין, ומשתקעין לתתא**, וכן (באות רי"ז) **ובגין כך אסתלקו כל מאריהון דסומקא ואוכמא, דאינון תאומין, כחדא, וכו'**. **מתערבין דא בדא** וכו', ומשום שסומקא ואוכמא **מתערבים** זה בזה הם נקראים שתי **דמעות**, מלשון המדמע והמנסך, וז"ש, **בסומקא ואוכמא שראן תרין דמעין**, דהיינו בשעה שנגלה עליהם הלבן מעין א"א, אז מסתלקים סומקא ואוכמא ומתערבים זה בזה בסו"ה **שכלם מתאימות ושכלה אין בהם**, ונעשים **שתי דמעות**. וז"ש כאן, **וכד בעי קודשא דקודשין** שהוא א"א, לרחם על ישראל, **אחית תרי דמעין**, שהם סומקא ואוכמא, מעיני ז"א, עי"ז שמשפיע אליו מלבן שבעינא פקיחא שלו, והן

מסתלקות ומתערבות זו בזו בתוך הים הגדול, שהוא הבינה, ואז מתגלה הארת החכמה לישראל. וז"ש **דיתסחון בחוורא במבועא דנפיק מחכמתא רבא**, שע"י רחיצת העינים בלבן דעין א"א, הנה נעשות למבוע, שיוצאת ממנו חכמה גדולה, ובזה נמצא, **ומרחם להו לישראל**.

פסקה רכג

חוטמא, **תאנא בצניעותא** וכו': החוטם דז"א. למדנו בספרא דצניעותא, החוטם דז"א. בחוטם ניכר הפרצוף. בחוטם הזה נתבאר דבר הכתוב, עלה **עשן** באפו **ואש** מפיו תאכל **גחלים** בערו ממנו. **עלה עשן באפו**, הנה **בעשן** הזה נכללו **אש**, **וגחלי** אש. כי אין עשן בלא אש ואין אש בלא עשן, וכולם עולים ויוצאים מן החוטם.

פירוש. ב' עינים וחוטמא, ה"ס ג' קוין של הארת החכמה המכונים עינים, והחוטם הוא הקו האמצעי המיחד ימין ושמאל דעינים זו בזו ועושה שלום ביניהם שהימין יאיר ממעלה למטה והשמאל ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) ומשום שנתמעט השמאל ממטה למעלה, ירדה החכמה מג"ר לו"ק, וג' קוין של העינים ירדו מבחינת חב"ד לבחינת חג"ת. באפן שאין הארת החכמה מושפעת מעינים לתחתונים אלא על ידי החוטם, שהוא ת"ת. והקו האמצעי.

ומטעם זה מתקבצים כל הדינים בחוטם, כי אין גילוי חכמה אלא עם דינים דקו שמאל (כנ"ל אות ר"י"ט) בסוד פקיחת עינים לטוב ולרע **דלא אתעביד דא בלא דא**, ע"ש. ונמצא מקום כל אלו הדינים הם בחוטם, כי שם מקום גילוי של החכמה. וכללות הדינים הם שלשה בחינות, שה"ס סומקא, ואוכמא, המבוארים בגווני העינים (לעיל אות ר"י"ד) ועוד יש בחינה שלישית שה"ס פנימיות גוון אוכמא, שה"ס מלכות דמדת הדין (כמ"ש באות ר"י"ז) וז"ש, **בחוטמא אשתמודע פרצופא**, שהחוטם הוא קו אמצעי שבו נודעים הפנים. כלומר סוד החכמה המאירה בסו"ה חכמת אדם תאיר פניו, אינה נודעת, אלא ע"י החוטם, להיותו קו האמצעי המיחד ימין ושמאל דחכמה, המכונים עינים. כנ"ל.

בהאי חוטמא אתפרשא מלה דכתיב, **עלה עשן באפו אש וגו' גחלים** וגו', שכל ג' מיני דינים אלו המובאים בכתוב הזה, שהם עשן, אש, וגחלים, מתפרשים מן החוטם, להיותו קו אמצעי כנ"ל. כי ה **עשן** הנאמר באפו, כולל בתוכו **אש וגחלים**, **דלית תננא בלא אשא ולא אשא בלא תננא**, כי האש מוכרחת להאחז באיזה דבר, כי בלי אחיזה באיזה דבר אי אפשר לה להגלות. וכשנאחזת ושורפת באיזה דבר, אז עולה עשן, נמצאים כאן ג' דברים, הדבר שהאש נאחזת בו, שה"ס גחלים, ואש הנדלק בגחלים. והעשן העולה מהם. הרי שאין אש בלי עשן הכולל את הגחלים המעלים העשן, ואין עשן בלי אש

הנאחזת בגחלים (כנ"ל בראשית א' שי"ב) ונמצא שהעשן כולל את כולם. כי אין **עשן** אלא ע"י **אש** הנאחזת ב **גחלים**. וכשהכתוב אומר, עלה עשן באפו, הרי הוא כולל כל ג' מיני דינים אלו, אשר סומקא ה"ס **אש**, ואוכמא ה"ס **עשן**, שהאש כלול בו. ופנימיות האוכמא, שה"ס המלכות דמדת הדין ה"ס **גחלים**, שבו נאחזת האש דסומקא ונעשה עשן, שה"ס אוכמא. וז"ש **וכלהו**, אש ועשן וגחלים, **אסתליקו ונפקי מחוטמוי**, כי בעת גילוי החכמה מן החוטם מתעוררים כל הדינים האלו, עד שהשמאל מתיחד עם הקו הימיני, והחכמה מתלבשת בחסדים ואז מתבטלים הדינים.

פסקה רכד

ותאנא כד אתחברו וכו': ולמדנו, כשנתחברו ג' אלו, הכלולים בעשן הזה היוצא מן החוטם, החוטם נקמט ונעשה קצר, שזה רומז, שהחכמה שה"ס ארוך אינה מאירה בו, וע"כ הוא קצר. ונושב ויוצא עשן שהוא אוכמא וסומקא, ובין שני הגוונים, (המבוארים לעיל אות ריי"ג וריי"ד וריי"ז ע"ש) וקוראים אותם אף וחמה ומשחית. ואם תאמר, אף וחמה כתוב, כי יגורתי מפני האף והחמה, שהם העשן האדום והשחור, משחית מאין לנו. ומשיב, שכתוב לפני **שחת** ה' את סדום ואת עמורה, שהמשחית שחת את סדום ועמורה, במדורת אש שורפת, **אתקמט** הוא מלשון הקמטים שבצואר (נגעים ו').

פירוש. בשעה שגי' דינים הנ"ל מתחברים בחוטם אין החכמה יכולה להאיר שם עד שנמשך הלבן, שה"ס החסדים, מעינא פקיחא (כנ"ל אות ריי"ד) ולפיכך **אתקמט חוטמא**, שנסתלקה אריכות החוטם, שה"ס חכמה המכונה ארוך. **ונשיב ונפיק תננא אוכמא וסומקא**, שהם דינים של המלכות שהם שחור, ודינין של קו שמאל דבינה, שהם אדום (כנ"ל אות ריי"ד) **ובין תרי גווני**, היינו פנימית האוכמא שאינה נראית לחוץ, וכלולה בין ב' גוונים, שה"ס המלכות דמדת הדין (כנ"ל אות ריי"ז). **וקרינן ליה אף וחימה ומשחית** אשר אף, ה"ס סומקא, חימה, ה"ס אוכמא, ומשחית ה"ס מלכות דמדת הדין. וז"ש, **שחת המשחית בנורא דליק מוקדא**, כי ה"ס המדורה, שבה האש שורף ומשחית הכל. דהיינו המלכות דמדת הדין שהיא שורש כל הדינים, והיא סוד הגחלים שבהם האש שורף וע"כ נבחנת כמדורת אש.

פסקה רכה

ותאנא חמש גבוראן וכו': ולמדנו, חמש גבורות הן בז"א, ועולים לאלף ות' גבורות. ומתפשטות בחוטם, בפה, בזרועות, בידים, ובאצבעות. ומשום זה כתוב, מי ימלל גבורות ה'. גבורת כתוב, בלא **ו'** המורה על רבים, כתוב כאן גבורת בלא **ו'**, וכתוב שם, לך ה' הגדולה והגבורה, שכתוב ג"כ גבורה, בלשון יחידה, ואתה אומר שיש אלף ות' גבורות.

ומשיב, אלא כך למדנו, כשמתחברות כל הגבורות יחד נקראות גבורה אחת. וע"כ נאמר גבורה בלשון יחידה.

פירוש. ה' גבורות הן כנגד חג"ת נ"ה, ובסוד נקודת השורק שנמשכות ג"ר דשמאל, הן אז קו א' וחצי קו שבשמאל דג"ר, שהם בינה וחציה השמאלי של הדעת (כנ"ל אות ר"ז) וג"ר דחכמה ה"ס ג' אלפים, וחצים ה"ס אלף וחצי, והמלכות דשמאל דדעת חסרה ע"כ עולים אלף ות' גבורות. וז"ש, **חמש גבוראן וכו' ואסתלקו לאלף וארבע מאה**. ומקום התפשטותם הוא בו"ק דראש, שה"ס חוטם פה, וכן בידים, שבסוד שאו ידיכם קודש נעשים לבחינת חב"ד, וכל יד נכללה מחב"ד, שהאצבעות הן חכמה, והיד היא בינה, והזרוע ה"ס דעת. כי בכל מקום שיש בחינת ג"ר מתפשטות בהכרח הגבורות, שה"ס קו וחצי דשמאל, שהחכמה נמשכת מהם, כי החכמה דאו"י נסתמה בחכמה סתימאה דא"א, וכל החכמה שבג"ר נמשכת רק מקו שמאל דבינה שחזרה לחכמה. שה"ס אלף ות' גבורות. כנ"ל. וז"ש, **ומתפשטאן בחוטמוי**, **בפומא**, **בדרועוי**, **בידין**, **באצבען**. דהיינו בכל מקום שמאירים הג"ר, מתפשטים קו וחצי דצד שמאל הנ"ל, שה"ס אלף ת' גבורות.

פסקה רכו

וכלהו גבוראן שריאן וכו': וכל הגבורות מתחילות לצאת מן החוטם. ומן החוטם תלויות אלף ות' רבוא לכל אחד מה' גבורות שבחוטם. ובעשן הזה שמוציא מן החוטם, תלויות אלף ות' של צד הגבורה הזו. וכל הגבורות תלויות מחוטם הזה, שכתוב דור לדור ישבח מעשיך וגבורותיך יגידו. וכששורה גבורה זו שבחוטם, כל הגבורות מתלהטות ומשוטטות עד שיורדות ללהט החרב המתהפכת.

פירוש. כבר נתבאר שאין החכמה דקו שמאל מאירה אלא עם גילוי דינים. וכיון שתחלת גילוי החכמה היא מהחוטם, להיותו קו אמצעי דעינים, כנ"ל, נמצא שתחילת הדינים נמצאים ג"כ מן החוטם. וז"ש, **וכלהו גבוראן שריאן לנחתא מחוטמוי**, דהיינו משום שמשם מתחילה הארת החכמה. **ומהאי תליין אלף ות' רבוא לכל חד מנייהו**. היינו כשהחכמה דקו וחצי שבשמאל, שה"ס אלף ות'. מתלבשים בחסדים הנמשכים מעין א"א, ואז נעשים בסוד **רבוא**, והם אלף ות' רבוא. אמנם מטרם שמתלבשים בחסדים שיוצאים הדינים בסוד עשן ואש מחוטם, אז אינם אלא **אלף ות'** בלבד, ואינם במספר **רבוא**. וז"ש, **ובהאי תננא דאפיק מחוטמוי** שהחכמה שבחוטם היא אז משמאל בלבד בלא לבוש מן החסדים, **תליין אלף ות' דסטר גבורה דא**, אין בהם רבוא, אלא אלף ות' של צד השמאל דג"ר בלבד.

פסקה רכז

כתיב בי משחיתים וגו': כתוב, כי משחיתים אנחנו את המקום הזה, דהיינו המלאכים דמדת הדין. וכתוב, לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה. שנאמר הויה, שהוא מדת הרחמים. וכתוב והויה המטיר על סדום ועל עמורה, שה"ס ז"א ובית דינו, הנקראים והויה. למה נאמר פעם מדת הדין ופעם מדת הרחמים. ומשיב. אלא כך למדנו, לא די לרשעים וכו' אלא שמהפכים מדת הדין למדת הרחמים, שמדת הרחמים פועלת בהם דינים.

פסקה רכח

והאיך מהפכי והא וכו': שואל, ואיך מהפכים מדת הדין למדת הרחמים, והרי כתוב, אני הויה לא שניתי. ומשיב, אלא בכל זמן שעתיק דעתיקין, ראש הלבן שה"ס כתר דא"א, רעוא דרעוין, שה"ס מצח דא"א, מתגלים, נמצאים רחמים גדולים בכל. ובשעה שאינם מתגלים, כל הדינים דז"א מוכנים, וכביכול, ז"א, שהוא רחמים העתיק מכל עושה אותו דין.

פסקה רכט

דתניא כד אתגליא וכו': כי למדנו, כשמתגלה עתיק דעתיקין, רעוא דרעוין, כל הנרות הנקראות בשם הזה של עתיק, מאירים, ורחמים נמצאים בכל. ובשעה שאינו מתגלה הנסתר שבנסתרים ואלו הנרות, דהיינו הספירות שלו, אינם מאירים, דינים מתעוררים ונעשה דין. מי גרם את הדין הזה. הוא רעוא דרעוין שלא נגלה. ומשום זה מהפכים הרשעים הרחמים לדין, כי מפאת חטאם לא נגלה עתיק יומין על ז"א, ואז ז"א שנקרא הויה, פועל דינים. ומה שאמר כאן, והויה המטיר על סדום וגו' מאת הויה מן השמים. נאמר בז"א, וזה משמע משכתוב **מן השמים** שהוא ז"א הנקרא שמים, כי שמים הוא אותיות אש ומים, שמורים על רחמים ודין. להוציא מי שאין בו דין כלל שאינו מהפך לדין.

פסקה רל

תאנא האי חוטמא וכו': למדנו חוטם זה דז"א, הוא קצר, וכשהעשן מתחיל לצאת הוא יוצא בחפזון, והדין נעשה. ומי מעכב את החוטם שהדין לא יצא, הוא החוטם של עתיקא קדישא, שהוא נקרא ארך אפים לכל. הן לצדיקים והן לרשעים.

פירוש. כמו העינים דז"א, שהם חסרים מקו ימין שהוא חסדים, משום שאצילותן מתחילה מעת שיוצאת הי' מאויר, ונתגלה הקו השמאלי, ושולט בלי ימין, (כנ"ל אות ר"ח) אף החוטם דז"א הוא כך, שמתחיל מקו שמאל, מטעם היותו כולל את העינים,

וע"כ כמו שהעמים ממשיכים החסדים מעינא פקיחא דא"א, אף החוטם ממשיך החסדים מחוטם דא"א, כי כל בחינה מקבלת מבחינה שכנגדה בעליון. וז"ש **האי חוטמא זעיר**, כי מטרם שהחוטם מקבל החסדים מחוטם דא"א להלביש החכמה, אין החכמה מאירה בו, והוא קצר, כי החכמה היא ארוכה. **וכד שארי תננא לאפקא, נפיק בבהילו ואתעביד דינא**. ואי יוצאים רק הדינים המחוברים עם החכמה, שנקראים כאן עשן, שהם יוצאים להעניש הרשעים הממשיכים החכמה ממעלה למטה, כנ"ל בגוון סומקא שבעינים (באות ר"י) וכמו שהם נקראים שם ז' **רהיטין**, בסו"ה רצוא ושוב, (ע"ש), אף כאן **נפיק בבהילו ואתעביד דינא**. וז"ש, **ומאן מעכב להאי חוטמא דלא יפיק תננא, חוטמא דעתיקא קדישא**, כי כל בחינה מקבלת מבחינתו בעליון, וכשהוא מקבל ממנו החסדים מתלבשת בהם החכמה ואז היא מאירה גם בחוטם דז"א, וגם החוטם דז"א נקרא עתה, **ארך אפים** כמו החוטם דעתיקא קדישא, כי החכמה שה"ס אורך, מאירה בו.

פסקה רלא

והיינו רזא דתנינן וכו': והיינו הסוד שלמדנו. הויה הויה, מפסיק טעם ביניהם, דהיינו שיש קו מפסיק בין הויה הא' להויה הב'. וכן בכל מקום שנזכר **שם** ב' פעמים פוסק טעם ביניהם, כמו, אברהם אברהם, יעקב יעקב, שמואל שמואל בכלם מפסיק טעם ביניהם, בין שם הא' לשם הב'. חוץ ממשה משה, שאין טעם מפסיק בין משה הא' למשה הב'. מהו הטעם. הוא כי אברהם אברהם הנזכר ב' פעמים, יורה, שאברהם הב' שלם, ואברהם הא' אינו שלם. כי עתה נשלם בעשרה נסיונות. ומטרם זה לא היה שלם. ומשום זה מפסיק הטעם ביניהם, להורות, כי עתה אינו כמו מקודם לכן.

פסקה רלב

יעקב יעקב בתראה וכו': וכן יעקב יעקב, יורה שיעקב הב' שלם והא' אינו שלם. כי עתה נתבשר שיוסף חי, ושרתה עליו השכינה. משא"כ כשהתאבל על יוסף נסתלקה ממנו שכינה. ועוד, כי עתה נשלם בארץ אילן הקדוש, שהוא יעקב, כעין של מעלה, כמו ז"א שיש בו י"ב תחומין, שה"ס י"ב צרופי הויה, וע' ענפים, כי י"ב הצרופים מאירים בכל קצה מששה קצוות שלו, והם ע"ב, שה"ס ע' סנהדרין וב' עדים. וע' סנהדרין נק' ע' ענפין. אף האילן הקדוש שבארץ, שה"ס יעקב, כבר הוליד י"ב שבטים שנתפשטו מהם ע' נפש, מה שלא היה לו מקודם לכן, ומשום זה, יעקב הב' שלם, יעקב הא' אינו שלם, וע"כ מפסיק טעם ביניהם. **וכן שמואל שמואל**, מפסיק טעם ביניהם, מהו הטעם. הוא משום ששמואל הב' שלם, שמואל הראשון אינו שלם. כי עתה הוא נביא ומקודם

לכן לא היה נביא. אבל **משה משה**, אין טעם מפסיק ביניהם, כי מיום שנולד היה שלם. שכתוב ותרא אותו כי טוב הוא. דהיינו שתיכף כשנולד שרתה עליו שכינה, שעליה נאמר כי טוב.

פסקה רלג

אוף הכא הויה הויה וכו׳: אף כאן הויה הויה, טעם מפסיק ביניהם, כי הויה הא׳ שלם, אבל הויה הב׳ שלם בכל השלמות, כי הויה הב׳, הוא ז״א בזמן שמקבל מי״ג תקוני דיקנא דא״א ויש לו ג״כ י״ג תקוני דיקנא כמוהו. ומשה, במקום הדין, שהוא ז״א, אמר להוריד י״ג מדות מעתיקא קדישא שהוא רחמים, לז״א. כי כך למדנו. כמה יפה כחו של משה שהוריד י״ג מדות הרחמים מעתיקא קדישא למטה. וכשנגלה עתיקא קדישא בז״א, הכל נראים ברחמים, והחוטם נשקט, ואש ועשן אינם יוצאים. כמש״א ותהלתי א **חטם** לך. שיורה על הזמן, שהחוטם דז״א הוא ברחמים.

פסקה רלד

ותאנא בתרין נוקבין וכו׳: ולמדנו, בב׳ נקבים של החוטם, בנקב אחד יוצא עשן לוהט ומשתקע בנקב של התהום הגדול. ומנקב אחד יוצא אש שורף בלהביו, ומתלהט באלף ות׳ עולמות שבצד שמאל, דהיינו בקו וחצי דג״ר דשמאל, שהם אלף ות׳ (כנ״ל באות ר״ז) ומי שגורם לקרב לזה, נקרא אש ה׳. שהוא אש אוכלת ושורפת כל שאר אשים. ואש זה אינו מתבשם אלא באש המזבח. ואותו העשן היוצא מהנקב האחר של החוטם, אינו מתבשם אלא בעשן הקרבן.

פירוש. כבר נתבארו לעיל ג׳ בחינות הדין שישנם בחוטם, שהם סומקא, ואוכמא, ובין תרי גווני. ש **סומקא** ה״ס אש של השמאל, שה״ס דינין דדכורא. **ואוכמא**, ה״ס המלכות שמתוך ליקוי הכפול שבה קבלה גוון אוכמא, **ובין ב׳ גווני**, היינו פנימיות האוכמא שה״ס המלכות דמדת הדין (ע״ש באות רכ״ד). ואותם הדינים מכנה כאן הזהר בשם **אש ועשן**, **ומאן דגרים לקרבא**, אשר סומקא ה״ס **אש**. הנמשך מקו שמאל, **ועשן**, ה״ס אוכמא. שהיא מלכות הנאחזת באש השמאל. **ומאן דגרים** למלכות שתאחז באש השמאל, ה״ס מדת הדין שבמלכות דהיינו פנימיות האוכמא. וז״ש **בחד נוקבא נפיק תננא להיט**, שה״ס המלכות הממותקת שנקראת אוכמא. **ומשתקעא בנוקבא דתהומא רבא**. כי נקב הוא מלכות, התהום הגדול הוא מלכות שעלתה במקום בינה שה״ס הים הגדול, והגבול שנעשה, ה״ס תהום הגדול (כנ״ל אות ר״י״ד ע״ש) **ומחד נוקבא נפיק אשא דאוקיד בשלהובי ומתלהטא באלף ות׳ עלמין דבסטר שמאלא**, שה״ס סומקא שבצד שמאל שעולים אלף ות׳ (כנ״ל באות ר״ז) **ומאן דגרים לקרבא בהאי**, ה״ס פנימיות של

גוון אוכמא, שה"ס מלכות דמדת הדין (כנ"ל באות ר"י"ד) וז"ש **שהוא אשא דאכלא ואוקיד שאר אשין**, כי כל הדינים נמשכים ממנו. **ומתבשם באשא דמדבחא**, שה"ס דינין דשמאל. **והאי תננא** וכו' **בתננא דקרבנא**, כי אש המזבח הנאחז בקרבן הוא מעלה עשן, בסוד ריח ניחח (כמ"ש לפנינו).

פסקה רלה

[א] **וכלא תלייא בחוטמא** וכו': וכל המיתוקים של הדינים תלוים בחוטם, משום זה כתוב, וירח ה' את ריח הניחח. כי הכל תלוי בחוטם שהחוטם הזה יריח בעשן ובאש האדום, העולים מן הקרבן. ומשום זה מתקבל הקרבן ברצון. וז"ש ויחר אף ה'. וחרה אף ה'. וחרה אפי. פן יחרה אף ה'. הכל נאמר בז"א, ולא בעתיקא. שהוא א"א.

פירוש, שהכהן המקריב את הקרבן ממשיך הארת חוטם א"א לחוטם דז"א, שאז מתהפכים כל הדינים לרחמים, ואז מעלה אש ועשן העולים מקרבן, המעוררים הדינים דאש ועשן שבחוטם, שכבר נמתקו ונעשו לרחמים, שפירושו שהחכמה דשמאל כבר נתיחדה עם החסדים שבימין, שאז אותם הדינים דשמאל נעשו לממשיכי החכמה, אלא בסוד ו"ק דחכמה הנקראים **ריח** והחסדים המלבישים ה"ס ניחוח. וז"ס **וירח ה' את ריח הניחח**. כי נתעוררה השפעת החכמה שנקראת ריח. וז"ש, **דכלא בחוטמא תליין לארחא** וכו', כי אין החכמה מושפעת אלא מן החוטם כנ"ל, והיינו בזמן שמקבל הארת חוטם דא"א. ונמצא שכל הארת חכמה שיש בעולמות, המכונה **ריח** תלוי בחוטם.

[ב] **תאנא כתיב הטה** וכו': למדנו, כתוב, הטה אלקי אזנך ושמע. זו היא אזן שנעשתה מתחת השערות, והשערות תלויות עליה. והאזן נעשתה ברשומי רשומות בפנימיותה, במי שעושה מדרגה באלכסון. מהו הטעם שהיא באלכסון. הוא כדי לשמוע טוב ורע. ולמדנו מאלכסון הזה שבתוך האזנים, תלוים כל אלו בעלי כנפים, שכתוב בהם, כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל כנפים יגיד דבר.

פירוש. כבר נתבאר, כמו שיש ע"ס בפנימיות הראש, שהם המוחין, כך יש ע"ס בחצוניות הראש, הנקראים גולגלתא עינים אזן חוטם פה. וההפרש ביניהם הוא, כי הע"ס דפנימיות הם לעצם הפרצוף, ומה שיוצא מהן לחוץ לאחרים, נקראים גו"ע אח"פ. שה"ס ד' החושים, ראיה, שמיעה, ריח, ודבור, היוצא מן הפרצוף להאיר לתחתונים. וע"כ יש הבדל גדול בין חכמה ובינה דפנימיות הראש לחו"ב החיצוניות הראש, כי החו"ב דפנימיות החכמה היא למעלה מבינה, והחו"ב דחיצוניות הראש, הבינה שה"ס אזנים היא למעלה מחכמה שה"ס עינים. והוא מטעם, כי החכמה ממש אינה מאירה כלום מחוץ לפרצוף, מטעם שהיא נסתמה עוד בחכמה סתימאה דא"א, ומה שמאיר

בחיצוניות בסוד חוש הראיה, היא רק מבינה שחזרה לחכמה בסוד ה **י**' דנפיק מאויר, ונמצא שהאזנים והעינים שניהם הם בינה, אלא האזנים הן ג"ר דבינה, שה"ס או"א עלאין, שבהם אין החכמה מאירה לחוץ, והעינים, הן ו"ק דבינה, שה"ס ישסו"ת שבהם ה **י**' יוצאת מאויר, והחכמה מתגלה. ולפיכך האזנים שהן ג"ר הן למעלה מעינים שהן ו"ק. אמנם אין הפירוש, שהעינים הן עצם הבינה, אלא הפירוש, אותו שיעור החכמה המתגלה בו"ק דבינה, ה"ס העינים. באפן, שהעינים הן חכמה ולא בינה, אלא שמתגלה מן ו"ק דבינה, מסוד הבינה שחזרה לחכמה. ולפיכך הג"ר של ראש דז"א, דהיינו החב"ד, נקראות אזנים, והחג"ת של ראש ז"א נקראות עינים. ונודע שכל מה שיש בפרצוף נמשך מבחינה עליונה שבו, נמצא, שכל מה שיש בז"א נמשך מן האזנים. ולפיכך נתתקן שם שורש התקון של עלית המלכות. לבינה בסוד ה **י**' הנכנסת לאור הבינה ונעשתה אויר. שמכאן נעשה באזנים, סוד פרסא באלכסון באמצע המדרגה. כי תקון זה הוא שורש כל התקעים, כי ע"ז אפשר לתחתונים לקבל אור העליון, ולולא קבלו הקטנות מבינה לא יכלו לקבל גם הגדלות. (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) וכן ע"ז נעשית אפשרות שהתחתון יוכל לעלות למקום העליון. (כמ"ש בויקהל אות קל"א).

וז"ש, **אודנא דאתעביד תחות שערי ושערי תליין עליה**, היינו בעת קטנות מטרם שה **י**' יוצאת מאויר הבינה, אז השערות, שה"ס הדינים, מכסות את האזנים, ואין בהן שמיעת התפלה. **ואודנא אתעביד ברשומי רשימין לגאו כמה דעביד דרגא בעקימא**, דהיינו התקון של עלית מלכות בבינה, שנקרא **דרגא בעקימא**, דהיינו מדרגה באלכסון, כי כל מדרגה יש בה ד' רוחות חו"ב תו"מ לד' רוחות דרום צפון מזרח מערב, שה"ס צורת מרובע. וכשנעשה התקון של עלית מלכות שה"ס מערב אל הבינה שה"ס צפון, נתחברו המערב והצפון ונעשו צלע אחת באלכסונא, שה"ס משולש. (כמ"ש לעיל לך דף ח' ד"ה ומכח, עש"ה) ומכאן יצאו י"ב גבולי אלכסון כמ"ש שם. וז"ס שכל הפרסאות שנעשו במדרגות מכח עלית המלכות לבינה, הם פרושים באלכסון.

וז"ש, **מ"ט בעקימא. בגין למשמע טב וביש**. כי מתחילת עלית המלכות לבינה, מתמעטת הבינה מג"ר, בסוד שה **אור** נעשה ל **אויר**. שהיא לכאורה **ביש**. אמנם בשביל זה אח"כ כשיוצאת ה **י**' מאויר והבינה חוזרת לאור נמשכת ממנה הגדלות לכל הפרצופין, והוא **טב**. ונמצא שכניסת ה **י**' לאור היא שמועה לא טובה. ויציאת ה **י**' מאויר היא שמועה טובה. אמנם באמת גם כניסת ה **י**' לאור היא שמיעה טובה, כי לולא זה, לא היו נמצאים מוחין בזו"ן ובבי"ע, (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) וז"ש, **מהאי עקימא וכו' תליין כל מארי דגדפין, דכתיב כהו כי עוף השמים** וגו'. שכל המלאכים בעלי כנפים,

דהיינו אותה הקטנות המכונה כנפים המכסים האור, וכן לפרוח בהם, בעת גדלות, בסוד מגדל הפורח באויר, נמשכים **מהאי עקימא**, שהיא הפרסא באלכסון, **דכתיב בהו, כי עוף השמים יוליך את הקול**, דהיינו הקול דקטנות, ואז, **בעל כנפים**, אותו שקבל הקטנות הזו, **יגיד דבר**, יקבל אח"כ הגדלות שנקרא הגדה. כי החכמה נקראת הגדה.

פסקה רלו

בגו אודנא נטיף וכו': בתוך האזן, נוטף מג' חללי המוח דז"א, שהם חב"ד, לנקב הזה שבאזנים. ומנוטפים האלו, נכנס הקול באלכסון ההוא, ונצרף בנוטפים האלו, אם לטוב ואם לרע. טוב, שכתוב, כי שומע אל אביונים ה'. רע, שכתוב, וישמע ה' ויחר אפו ותבער בם אש ה'.

פירוש. כבר ידעת שהאזנים ה"ס ג"ר דראש, דהיינו חב"ד, וז"ש, **בגו אודנא נטיף מג' חללי דמוחא להאי נוקבא דאודנין**, דהיינו שחב"ד דמוחא שהם ג"ר הפנימים מאירים ונוטפים בנקבי האזנים, שה"ס חב"ד חיצונים כנ"ל. **ומההוא נטיפא עייל קלא** וכו', זה יתבאר בדבור הסמוך.

פסקה רלז

והאי אודנא סתים וכו': ואזן זו סתומה מבחוץ, והאלכסון נכנס בפנים לנקב האזן שבו הנוטפים מן המוח, כדי להכניס הקול לפנים, שלא יצא לחוץ, ויהיה שמור וסתום מכל צדדיו. משום זה הוא סוד. אוי למי שמגלה סודות, כי מי שמגלה סודות, הוא כאלו גורע תקון העליון, שנתתקן לאסוף הסודות בפנים שלא יצאו לחוץ.

פירוש. כי האזן משונה משאר החושים, כי היא מקבלת בלבד, אבל אינה משפעת לחוץ כמו העינים והחוטם והפה. והוא מטעם כי אע"פ שמקור יציאת ה' מאויר וגילוי החכמה, נעשה באזנים, שהם הג"ר דראש המשפיעים לו"ק דראש ולכל הגוף, עכ"ז משם אין מגולה כלום לחוץ, כי הג"ר דחכמה נגנזו ואינם מושפעים אלא ו"ק דחכמה, שמקומם בעינים והחוטם כנ"ל. וז"ש **והאי אודנא סתים לבר**, שאין דבר מושפע ממנו לחוץ, **ועקימא עייל וכו' דלא יפוק לבר ויהא נטיר וסתים מכל סטרוי**, כי אם היה יוצא מן האזן לחוץ היו מתגלות ג"ר דחכמה, משום שהאזן היא ג"ר, **בג"כ הוא רזא**, כי הג"ר הן סוד. ואסור שתשפענה לחוץ. וז"ש, **ווי להההוא דמגלי רזין** וכו' **כאלו אכחיש תקונא דלעילא** וכו' כי נעשה תקון למעלה לגנוז הג"ר, והוא רוצה לגלותם ולהכחיש תקון זה. ומ"ש, **ועקימא** וכו' **בגין למכנש קלא לגאו**, הענין הוא, שבעקימא זו שה"ס הפרסא, יש ב' תקונים, א) שבו הגבול שאור העליון לא יתפשט ממנו ולמטה, מחמת שעלתה לשם המלכות המסיימת האור. ב) שהוא מעלה את התחתון לעליון. והיינו בעת שה' חוזרת

ויוצאת מן האויר, והמלכות יורדת ממקום הפרסא למקומה, הנה אז מתקיים ג"כ גבול הפרסא שאינו נותן לאור שיתפשט מפרסא ולמטה, אלא הבינה ותו"מ שירדו ממדרגה בוקעים הפרסא והם עולים ומתחברים עם כתר וחכמה שלמעלה מפרסא, כמ"ש זה באורך (לעיל ויקהל דף ל"ט ד"ה וזהו שאומר באות, ע"ש) ובדרך זה הפרסה מעלה את התחתון לעליון, כי בינה ותו"מ שנפלו מן המדרגה הם נופלים למדרגה שלמטה ממנה, ואח"כ בעת שהפרסא מחזירה אותם אל המדרגה והם עולים למעלה מפרסא ולוקחים עמהם גם את המדרגה התחתונה ומעלים אותה למעלה מפרסא (כנ"ל ב"א דף צ' ד"ה בגין) ובדרך זה עולה התפלה מעשיה עד אצילות ונעשית מ"ן לז"א ומלכות. (כנ"ל ויקהל בהסולם אות קל"א, עש"ה כי הוא אריכות גדול ואין להכפיל הדברים) וז"ש, **ועקימא עייל לגו, להההוא נוקבא דנטיפא מן מוחא, בגין למכנש קלא לגאו**, כי קול התפלה שעלה מן עשיה עד ז"א למ"ן, לא יוכל לקבל כלום כשנמצא למטה מפרסא דאודנין, אלא הפרסא דאודנין מעלה את קול התפלה לפנים מן הפרסא, בנקב האזן, ששם יש נטיפא דג' מוחין חב"ד, ומשם הוא מקבל הארת המוחין ההם. **דלא יפיק לבר**, והקול אינו יכול לרדת דרך האזן לחוץ, משום שהאזנים הם בחינת ג"ר המאירים ממעלה למטה. והפרסה מגבילם, שמעכב האור שלא לרדת אלא ממטה למעלה. אלא שמחויב לצאת דרך העיינין וחוטמא כמ"ש לפנינו.

פסקה רלח

תניא בשעתא דצווחין וכו': למדנו בשעה שישראל צועקים מתוך צרתם, והשערות מתגלות מעל האזנים, אז נכנס הקול באזנים באותו הנקב שהמוח נוטף שמה, ואוסף מן המוח, ויוצא דרך נקבי החוטם, ומתקצר החוטם ומתחמם, ויוצא אש ועשן מנקבי החוטם אלו, ומתעוררות כל הגבורות, ועושות נקמות.

פסקה רלט

ועד לא נפקין וכו': ומטרם שאש ועשן יוצאים מנוקבי החוטם, עולה הקול ההוא למעלה, ובוטש בריח של המוח, ונוזלות שתי דמעות מן העינים, ויוצאים מן נחיריו עשן ואש בקול ההוא הממשיך אותם לחוץ. פירוש. בשעה שה' יוצאת מאויר הבינה ויוצאות הג"ר דחכמה, בסוד האויר שחזר להיות אור. אז שולט קו השמאל בסוד נקודת השורק (כנ"ל ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא) ונמשכים משליטתו דינים קשים על ישראל. וז"ש **בשעתא דצווחין ישראל בעאקא, ושערי מתגליין מעל אודנין**, כי עם יציאת ה' מאויר הבינה נפנות השערות מעל האזנים, שאז שולט השמאל בדינים קשים, וע"כ צריכים לז"א שיעלה לבינה בסוד קו האמצעי וייחד ב' הקוין זה בזה, והחכמה שבשמאל הבינה

תתלבש בחסדים שבימין הבינה, אז מסתלקים הדינים דקו השמאל, ומאירים שניהם בסוד דרחמים, דהיינו בסוד ג' קוין חב"ד, אמנם אין ז"א עולה ליחד ב' קוי הבינה אלא ע"י אתערותא דלתתא, דהיינו ע"י קול תפלת ישראל העולה מלמטה ממדרגה למדרגה בדרך בקיעות הפרסאות (המבואר לעיל ויקהל אות קל"א) עד שגם העקימא דאודנין נבקע ומעלה קול התפלה לפנים לנקב האזן, ושם נעשה הקול למ"ן לז"א, וז"א עולה לבינה ומיחד ב' קוין של הבינה זה בזה, ויוצאים ג' קוי חב"ד בתוך הבינה, ומשום שז"א גרם יציאתם, מקבל אותם גם הוא, בסוד תלת נפקי מחד חד בתלת קיימא. (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת ע"ש) והם נמשכים לג' חללי גולגלתא דז"א. וכיון שקול התפלה גרם שז"א יעלה למ"ן לבינה ויקבל ג' מוחין חב"ד, זכה בהארתם גם הקול, כי זה הכלל שכל שיעור האור שהתחתון גורם לעליון זוכה בו גם התחתון, ולפיכך אלו ג' מוחין חב"ד שקיבל ז"א ע"י קול התפלה נוטפים משם אל נקב האזן ששם קול התפלה, וגם הקול מקבל הארת ג' מוחין אלו. וז"ש, **כדין עייל קלא באודנין בההוא נוקבא דנטיף ממוחא**, שאז עולה קול תפלת ישראל המתפללים מתוך צרתם, באותו נקב האזן שנוטף בו מן המוח. ונעשה שם מ"ן לז"א שז"א יעלה לבינה וייחד שם השמאל עם הימין ויוצא שם ג' קוין חב"ד, ובסוד חד בתלת קיימא נמשכים לג' חללי גולגלתא דז"א, וכיון, שקול התפלה גרם ג' מוחין אלו לז"א זוכה בו גם הקול, וע"כ נוטפים ג' מוחין אל נקב האזן ששם קול התפלה והקול מקבל אותם, וז"ש **וכנש במוחא**, שהקול אוסף הארת המוח, אמנם אינו יורד למקומו דרך נקב האזן, כי האזן סתים הוא לבר (כנ"ל אות רל"ז) אלא שיוצא דרך החוטם שהוא בחינת ו"ק דחכמה, וז"ש, **ונפיק בנוקבי דחוטמא**. שמדת הקבלה אינה בחינת אזן, שהוא ג"ר דחכמה, אלא בחינת חוטם שהוא ו"ק דחכמה.

וכבר ידעת, שאין החכמה מתגלית אלא בזמן ירידת הדינים על הרשעים הממשיכים החכמה ממעלה למטה (כנ"ל אות ריי"ט) ולפיכך בעת שקול התפלה עם הארת המוחין שאסף בנקב האזן, רוצה לרדת דרך נוקבי החוטם, מתעוררים אז בחוטם הדינים דסומקא ואוכמא שיש בה מקו השמאל, (כנ"ל אות רכ"ד) וז"ש, **ואתזער חוטמא ואתחמם ונפיק אשא ותננא מאינון נוקבין ומתערין כל גבוראן מאינון נוקבין**, ואז יחד עם כל אלו הגבורות והנקמות היוצאים מן החוטם, שיורדים על הרשעים, יורד ג"כ קול התפלה עם הארת החכמה והרחמים שבה, ומגיע אל ישראל. שז"ס שמרחם על ישראל.

ובכדי שלא נטעה לומר, שישר מן האודנין יוצא הקול לחוטם, שזה אינו בסדר המדרגה, כי הסדר הוא שמאודנין שהן חב"ד בא הקול לעיינין, שהם חו"ג, ומעיינין בא הקול לחוטם, ומחוטם יורד למטה. וז"ש, **ועד לא נפקין** וכו' **סליק ההוא קלא לעילא ובטש**

בריחא דמוחא, דהיינו שהקול מקבל ו"ק דחכמה מן המוחין, הנקראים ריח של המוח, כי ו"ק דחכמה נקראים ריח. ואח"כ, **ונגדין תרין דמעין מעיינין**, שה"ס הדינים דעינים המתגלים עם גילוי החכמה, הנקראים סומקא ואוכמא (כנ"ל אות רכ"ב) שהקול נכלל בהן, ואח"כ **ונפק מנחירוי תננא ואשא**, שהם הדינין דחוטם (כנ"ל אות רכ"ג) והם יוצאים עם הקול תפלה ההוא המושך אותם לחוץ ע"י המ"ן שלו. וז"ש, **בההיא קלא דנגיד לון לבר**, ועמהם יורד קול התפלה הכלול במוחין דחב"ד, שהם רחמים, אל ישראל, והם נושעים מצרותיהם. והדינים המלוים אותה, מביאים נקמות על המצירים לישראל.

פסקה רמ

בההוא קלא דעייל וכו': בקול ההוא שנכנס באזנים נמשכים ומתעוררים כל זה הנ"ל, משום זה כתוב, וישמע ה' ויחר אפו ותבער בם אש ה'. כי בשמיעה ההיא, של הקול שנכנס באזן מתעורר המוח, שמשם מושך הקול, רחמים לצדיקים, ונקמות על הרשעים. למדנו, כתוב, הטה אלקי אזנך וראה. כלומר השפל. דהיינו שיוריד וישפיל העקימא שבאזן, למקום הקול ויעלה את קול התפלה לתוך פנימיות האזן ששם המוחין (כנ"ל אות רל"ז) שש מאות אלף רבוא הם בעלי כנפים התלויים באלו אזנים וכולם נקראים אזני ה'. ומה שנאמר הטה ה' אזנך, אזנך, בז"א נאמר. כי מעשי התחתונים מגיעים כך עד ז"א.

פירוש. כבר ידעת שהחכמה הנמשכת בעולמות הוא מבינה החוזרת לראש א"א, ומקבלת ממנו חכמה. ולפיכך נבחנת הארת החכמה על שם א"א, שספירותיו בסוד מאה אלף, וכיון שמקובלים ממנו רק ו"ק דחכמה, הם שש מאות אלף. ועם החסדים הנמשכים מעתיק, שספירותיו בסוד רבוא רבבן, הם נעשים שש מאות אלף רבוא. וזהו חשבון כללי של כל המוחין היוצאים למטה ע"י העקום שבאודנין, שבז"א, במשך שתא אלפי שני עד גמר התקון. וז"ש **שית מאה אלף רבוא אינון מאריהון דגדפין**. ונקראים בעלי כנפים, על שם הכיסוים שהם מקבלים מן הפרסה דז"א, שה"ס עקימא דאודנין, שבהם יורדים ועולים באויר, שבעת קטנות נכנסת הי' באור, והם יורדים לבחינת ו"ק, ובעת גדלות יוצאת הי' מאויר והורד הפרסא, והם עולים ומקבלים על ידה בחינת ג"ר. ונמצא שהן פורחים על ידה באויר כמו בכנפים, וע"כ נקראים המוחין מאריהון דגדפין **דתליין באינון אודנין**, כלומר בעקימו דאודנין.

פסקה רמא

מסטרא דחד חללא וכו': מצד חלל אחד של המוח דז"א, שהוא צד השמאל, תלוים ממנו האזנים, ומן חמשים השערים שיוצאים מחלל ההוא (כנ"ל אות קצ"א) זה הוא שער אחד

הנמשך ויוצא ומתפתח בנקב ההוא של האזן. שכתוב, כי אזן מלין תבחן. וכתוב, ובוחן לבות וכליות, כי מצד התפשטות של המוח שבחלל בחמשים השערים המתפשטים בגוף, הנה במקום שהלב שורה מתחיל להתפשט המוח שבחלל ההוא דחמשים שערים. וע"כ באזן נאמר בה **בחינה**, ובלב נאמר בו **בחינה**, משום שמתפשטים ממקום אחד.
פירוש. ב' פרסאות עקריות הם בז"א, בראש, המבדלת בין ג"ר דראש לו"ק דראש, שה"ס העקימא דאודנין. ופרסא ב', הוא בגוף, המבדלת בין ג"ר דגוף שהן חג"ת ובין ו"ק דגוף שהם נה"י, דהיינו הפרסא שבמקום החזה דז"א, שבפנימית הגוף הוא מקום הלב. ולפיכך נוהג באודנין, ובלבא, סוד ההבחנה, דהיינו להבחין, אם להוציא ה **י'** מן האויר, ולהחזיר את בינה ותו"מ שנפלו מן המדרגה, שעל ידיהם יוצא קו השמאל, שה"ס המוח שבחלל השמאלי דז"א. כנ"ל. או שלא להוציא ה **י'** מן האויר, ולא להחזיר הבינה ותו"מ אל המדרגה. שאז אין גילוי למוח השמאל דז"א. באפן, שיציאת ה **י'** מן האויר, הוא שער א' הראשון מן חמשים שערים שבמוח השמאלי דז"א. וכן אח"כ, כשמבחין בין דינין דשליטת השמאל, נכנס בו קו אמצעי ומיחד הימין והשמאל זה בזה, ואז מבחין בין החסדים שבימין ובין הדינין שבשמאל.
וז"ש, **מסטרא דחד חללא דמוחא תליין אודנין**, כלומר, שיציאת ה **י'** מן האויר הנעשה בעקימא דאודנין מוציאה מוח השמאל דז"א שיש בו חמשים שערים, **ומחמשין תרעין דנפקין מההוא חללא דא הוא תרעא חד**, דהיינו שער הראשון, **דנגיד ונפיק ואתפתח בההוא נוקבא דאודנין** דהיינו ע"י יציאת ה **י'** מאויר הנוהג בעקימא דאודנין, מתגלה שער הא' דחלל השמאל דז"א שראשית הגילוי של חמשים שערים דמוח השמאל שלו, נמשך ויוצא ונפתח ע"י יציאת ה **י'** מן הפרסא שבאודנין. **ומסטרא דאתפשטותא** וכו' **באתר דלבא שארי**, דהיינו כנגד מקום החזה שבגוף ששם שורה הלב, ושם ישנה הפרסא המבדלת בין ג"ר דגוף לו"ק דגוף כנ"ל, **מתפשט ההוא הללא דחמשין תרעין**, דהיינו ע"י יציאת ה **י'** מן הפרסא מתגלה הקו השמאלי, והמוח השמאלי שיש בו חמשים שערים מתפשט לתוך הגוף. ולפיכך, **ואודנא קרי ביה בחינה**, דהיינו אזן מלין תבחן. **ובלבא קרי ביה בחינה**, דהיינו ובוחן לבות וכליות. דהיינו ששם הוא ההבחנה של יציאת ה **י'** מן האויר, הממשיך ומגלה המוח השמאלי דז"א, משום ששם עומדות הפרסאות. וכן אחד היחוד דקו האמצעי, הוא מבחין בין הרחמים דקו ימין ובין הדינים דקו שמאל.

פסקה רמב

תאנא בצניעותא דספרא וכו': למדנו בספרא דצניעותא, כמו שאזן זו מבחינה בין טוב לרע, כך הכל. דהיינו בכל הספירות דז"א. כי בז"א יש צד טוב וצד רע, שהם ימין ושמאל,

רחמים ודין. ואזן זו כלולה במוח. ומשום שנכללה במוח ובחלל אחד, נכללה בקול הנכנס בה, שבאזן הוא נחשב לשמיעה. ובשמיעה נכללה הבינה. שמע, פירושו הבן. דהיינו בינה. נמצא שהכל במשקל אחד נשקל. ודברים אלו ליושבים על כסא מדין נתנו, לשמוע ולהסתכל ולדעת.

פירוש. כמו אחר ביאת הקו האמצעי ומיחד הימין והשמאל, יש באזן הבחנה בין ימין לשמאל בסוד רחמים על ישראל ונוקמין על המצירים לישראל, כך בכל ספירות דז"א יש צד של טוב וצד של רע דהיינו קו ימין וקו שמאל שיש בכל ספירה וספירה דז"א וז"ש **כמה דאודנא דא אבחן בין טב ובין ביש כך כלא**, **דבז"א איתי סטרא דטב וביש**, **ימינא ושמאלא**, **רחמי ודינא**. ונתבאר לעיל שבעת יציאת הי' מן האויר, אז נמשך באזן מוח השמאל, בסוד נקודת השורק. וכן אז, העוקמא דאודנין מעלה את הקול לתוך נקב האודנין (כנ"ל אות רל"ז) וז"ש, **משום דאתכלל במוחא ובחללא חד**, דהיינו שהי' יצאה מאויר הפרסא שבאודנין, ונגלה מוח השמאל, שאז נכלל באזן כנ"ל, **אתכליל בקלא דעייל ביה**, נכלל בעת הזאת בקול תפלה הנכנס באזן, כי בעת הזאת מעלה הפרסא שבאזן את הקול. כנ"ל. ואז היא שמיעת התפלה, וז"ש **ובאודנא**, כיון שקול התפלה נכנס באזן, **קרי ביה שמיעה**, ששומע התפלה, **ובשמיעה אתכליל בינה**, כי החכמה נקראת ראיה, והבינה נקראת שמיעה, **אשתכח דכלא בחד מתקלא אתקל**, שהרי האזן היא בינה, ובה נכלל המוח השמאלי שהוא בינה, ובו השמיעה, שהיא בינה. והכל הוא במשקל הבינה.

פסקה רמג

ת"ח כתיב ה' וגו': בוא וראה כתוב, **ה' שמעתי שמעך** יראתי. מקרא נודע, בעת שהנביא הקדוש שמע, והסתכל, וידע, ועמד על אלו התקונים שבאזן ששם סוד, שמעתי שמעך, כתוב **יראתי**. כי שם יפה הוא לירא ולהשבר לפניו. מחמת הגילוי של קו השמאל, הנוהג שם כנ"ל. וזה נאמר באודנין דזעיר אנפין.

פסקה רמד

כד אסתכל וידע וכו': אחר שהסתכל וידע, מה כתוב, ה' פעלך בקרב שנים חייהו. זה נאמר לעתיק יומין. כי בכל מקום שנמצא הויה הויה, בי"ה ב' פעמים. או אחד באלף דלת, ואחד בי"ה, שם אחד הוא לזעיר אנפין, ושם אחד הוא לעתיקא דעתיקין. ואע"פ שז"א ועתיקא הכל אחד, ובשם אחד נקראים.

פסקה רמה

ותנינן אימתי אקרי וכו': ולמדנו מתי נקרא שם מלא. הוא בזמן שכתוב הויה אלקים שזה הוא שם מלא דעתיק מכל, ודזעיר אנפין. כי הויה ה"ס עתיק ואלקים הוא ז"א. וכולו הוא נקרא שם מלא. ושאר השמות אינם נקראים שם מלא. כמו שהעמדנו, ויטע הויה אלקים, הוא שם מלא שנטע בנטיעות הגן. ובכל מקום הויה אלקים נקרא שם מלא. הויה הויה ב"פ, הכל הוא בכלל, דהיינו ז"א ועתיקא. כנ"ל, אבל עוד לא נקרא שם מלא, כי בעת ההיא מתעוררים הרחמים בכל. ואינו נכלל בדין, אבל הויה אלקים נכלל מרחמים ודין, כי אלקים מורה על דין, וע"כ הוא שם מלא.

פסקה רמו

ה' פעלך בקרב וגו': המקרא, ה' פעלך בקרב שנים חייהו, נאמר לעתיק יומין. שואל, מי הוא **פעלך**. ומשיב, הוא ז"א, הנאצל מעתיק יומין, **בקרב שנים**, אלו הם שנים קדמוניות, הנקראות ימי קדם, ואינן נקראות שנות עולם. כי **שנים קדמוניות** הן ימי קדם, דהיינו ספירות עתיק יומין. **שנות עולם** הן ימי עולם, שהם ספירות ז"א. וכאן שכתוב, **בקרב שנים**, מי הן השנים. שנים קדמוניות דעתיק יומין. **חייהו**, למי. חייהו היינו לזעיר אנפין, שכל האור שלו, מאלו שנים קדמוניות דעתיק יומין מתקיים. ומשום זה אמר, חייהו. **ברוגז רחם תזכיר**, היינו שיזכור בחסד עליון הזה של עתיק דעתיקין שבו מתעוררים הרחמים לכל, למי שצריך רחמים, ולמי שראוי לרחמים.

פסקה רמז

תאנא אר"ש אסהדנא וכו': למדנו, א"ר שמעון מעיד אני עלי את השמים, וכל אלו העומדים עלינו, דהיינו כל המרכבות ומחנות המלאכים, שדברים אלו שמחים בכל העולמות, והדברים שמחים בלבי, ומסתתרים ועולים בתוך פרוכת העליונה הפרושה עלינו (כנ"ל אות קס"ו) ומסתיר אותם העתיק מכל הגנוז וסתום מכל. וכשהתחלתי לדבר לא ידעו החברים שכל אלו הדברים הקדושים מתעוררים כאן. אשרי חלקכם החברים שבכאן. ואשרי חלקי עמכם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה רמח

פתח ר"ש ואמר וכו': פתח ר"ש ואמר, ואתם הדבקים בה' אלקיכם וגו'. מי הוא עם קדוש כישראל, שכתוב בהם אשריך ישראל מי כמוך. שכתוב, מי כמוכה באלים ה'. משום שהדבקות שלהם היא בשם הקדוש בעולם הזה, ובעולם הבא עוד יותר מבכאן מבעוה"ז, כי שם אינם נפרדים מצרור ההוא שצרורים בו הצדיקים. דהיינו צרור החיים

שה"ס המלכות הקשורה בעץ החיים, שהוא ז"א. ז"ש, ואתם הדבקים בה'. ולא כתוב הדבקים להי, אלא בה' ממש.

פסקה רמט

תאנא כד נחית וכו': למדנו, כשמדיקנא היקר העליון של עתיקא קדישא הסתום והנסתר מכל, יורד שמן המשחה הקדוש על הדיקנא דזעיר אנפין, מתתקן הדיקנא דז"א בתשעה תקונים. ובשעה שהדיקנא היקר של עתיק דעתיקין מאיר בעצמו בדיקנא הזה דז"א, נמשכים י"ג מבועים משמן העליון, בדיקנא דז"א, ונמצאים בו כ"ב תקונים, וממנו נמשך כ"ב אותיות התורה.

פסקה רנ

ואי"ת דיקנא לא וכו': ואם תאמר, שלא נמצא זקן, ושלמה לא אמר אלא לחייו, ואינו אומר דיקנא. ומשיב, אלא כך למדנו בספרא דצניעותא, כל מה שנסתר וגנוז אינו נזכר ואינו מתגלה. דבר זה, הדיקנא, הוא עליון ויקר מכל, ומשום זה הוא סתום וגנוז. ומשום שהדיקנא הוא השבח והשלמות והיקר מכל הפרצוף, ע"כ גנזו הכתוב, ואינו נגלה. ולמדנו, דיקנא הזו שהיא שלמות הפרצוף והיופי של ז"א, הוא יוצא מאזניו, ויורד ועולה ומכסה במנחת בשמים. מהו מנחת בשמים. הוא כש"א לחייו כערוגת הבושם. בתשעה תקונים נתתקן הדיקנא הזה דז"א, בשערות שחורות מתתקנות בתקון יפה, כגבור אמיץ יפה מראה. שכתוב, בחור כארזים.

סוד השערות, כבר נתבאר לעיל בשערות רישא ודיקנא דא"א (לעיל באות כ"ד) ונתבאר שם שהן פרצוף שלם, מכו"ח בינה ותו"מ, ולפי שמקורם מפרסא שבתוך הראש, ע"כ נחלקו לכו"ח שה"ס שערות רישא המסתיימים בפאתי הראש, ולבינה ותו"מ שה"ס שערות דיקנא. וז"ש, **נפיק מאודנוי**, כי שם באזנים ה"ס הפרסא הנקראת עקימא דאודנין, והן שחורות, מטעם שגנוזה בהם המלכות דמדת הדין, שה"ס גוון אוכמא, (כנ"ל אות ר"י"ד) וז"ש **בשערי אוכמא מתתקנא כגבר תקיף**, כי ה"ס קו האמצעי הצריך ליחד הימין והשמאל, אשר כל גבורתו היא ע"י מדת הדין שבמסך דחירק, (כנ"ל פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) וע"כ שערותיו שחורות. משא"כ הנוקבא שאין בה מלכות זו דמדת הדין, שערותיה אדומות. כמ"ש במקומו.

פסקה רנא

תקונא קדמאה וכו': התקון הראשון. השערות מתתקנות מלמעלה, מפאתי הראש, ויוצא ניצוץ ההוא, ניצוץ הקשה, ויוצא מכלל אוירא דכיא, ובוטש מתחת שערות הראש,

מתחת קווצות השער שעל האזנים, ויורד נימין על נימין, לפני פתח האזנים, עד תחלת הפה.

פירוש. שיש ב' מיני מוחין בז"א, יש ד' מוחין שהם בבחינת או"א עלאין, שחו"ב שלהם נבחנים לאוירא דכיא ואשא דכיא, והדעת לאשא סתם ואוירא סתם, מטעם שהי' שנכנסה באור בינה והיתה לאויר, אינה יוצאת משם לעולם. ויש בחינת ג' מוחין. שהם בבחינת ישסו"ת, שהי' יוצאת מאויר, והבינה חוזרת להיות אור החכמה. (כנ"ל אות קפ"א וקפ"ב ע"ש). גם ידעת שהשערות נמשכות מפנימיות הראש בסוד מותרי מוחא, שהיו שם לבושין דג"ר דחכמה, ומכח המלכות שעלתה לבינה בסוד הפרסא, שמיעטה קו השמאל מג"ר נסתלק אור הג"ר ההוא לשורשו, והלבושים שהיו או"ח נשארו ויצאו מראש בבחינת פסולת להיותם ריקנים מאורותיהם. ונבחן שהמסך הזה ששימש בבינה עלאה, בסוד או"א עלאין, שבינה היתה שם בכלל אוירא דכיא והיתה נקראת אשא דכיא, נפרדה מבחינת אוירא דכיא, וירדה לאויר סתם, שהיא בימין ושמאל שבדעת הנקראים אוירא סתם ואשא סתם, דהיינו לבחינת הפרסא המבדלת ומסיימת את או"א, ששם עלתה המלכות דמדת הדין ונכללה בבינה. ומשם בטש ניצוצא דמדת הדין באמצע פרצוף השערות דהיינו מתחת שערות רישא, ונחלקו השערות לכו"ח עד פאתי הראש, שה"ס שערות רישא, ומפאתי הראש ולמטה ירדו בינה ותו"מ ונעשו לשערות דיקנא.

וז"ש, **מתתקן שערא מלעילא**, ששערות דיקנא מתתקנות משערות רישא, ומפרש, **ונפיק ההוא ניצוצא בוצינא דקרדינותא** דהיינו ניצוץ המסך דבינה עלאה הנקראת אשא דכיא מטעם שמחוברת באוירא דכיא, **ונפיק מכללא דאוירא דכיא**, שהניצוץ יורד מבינה עלאה למקום הפרסא שמתחת חו"ב עלאין, ששם כלולה המלכות דמדת הדין, שאינה בבחינת אוירא דכיא, **ובטש בתחות שערא דרישא מתחות קוצין דעל אודנין**, שבוטש באמצע פרצוף השערות שהוא בסיום שערות ראש תחת קווצות השער שעל האזנים, ונבקע פרצוף השערות לב' חצאים לכו"ח, ולבינה ותו"מ, שכו"ח נעשו לשערות ראש ונסתיימו **מתחות קוצין דעל אודנין**, ובינה ותו"מ דפרצוף השערות נעשו לשערות דיקנא, **ונחית מקמי פתחא דאודנין נימי על נימי עד רישא דפומא** וירד, תקון הא' דשערות דיקנא, מלפני פתח האזן עד תחלת הפה. כי שערות רישא, שהם כו"ח דשערות נדבקו בגלגלתא דהיינו בראש ז"א, ובחינת בינה ותו"מ דשערות יצאו מבחינת ראש ונדבקו בתחילת הגוף שה"ס הלחי התחתונה דראש ז"א. (ע"ד שנתבאר לעיל באות צ"ה ע"ש) וע"כ נתפשט תקון הא' דדיקנא בלחי התחתונה מפתח האזנים עד תחילת הפה.

פסקה רנב

תקונא תנינא וכו': התקון השני. השערות יוצאות ועולות מתחילת הפה, דהיינו השפה העלאה, עד ראש האחר דפתח הפה. ויורדות גם מתחת הפה מראש אחד עד ראש האחר של השפה תתאה, נימין על נימין בתקון יפה. (הביאור של ט' תקוני דיקנא תמצא מאות רנ"ז ואילך).

פסקה רנג

תקונא תליתאה וכו': התקון השלישי. מן האמצע שמתחת החוטם מתחת ב' נקבי החוטם, יוצא דרך אחד פנוי משערות, אבל שערות קטנות קשות ממלאות דרך ההוא. ושאר השערות מלאות מצד זה ומצד זה מסביב אותו הדרך. ולמטה, בשפה תתאה, לא נראה דרך כלל שיהיה פנוי משערות, אלא שנראה רק אותו הדרך שלמעלה, על שפה עלאה, היורד עד תחילת חיבור השפות, ושם נשקע אותו הדרך. ואינו נמשך למטה תחת השפה התחתונה כמו באי"א. (לעיל אות קל"א).

פסקה רנד

תקונא רביעאה וכו': התקון הרביעי. שערות יוצאות ומתתקנות ועולות ומכסות בלחייו, במנחת הבושם. שהסו"ה לחייו כערוגת הבושם. **התקון החמשי**. השערות נפסקות מלצמוח, ונראים ב' תפוחי הפנים, הפנויות משערות, מכאן ומכאן, אדומות כשושנה אדומה. ומתלהטים ברי"ע עולמות, הלוהטים משם. **התקון הששי**. השערות יוצאות כחוט אחד מסביב הדיקנא, ותלויות עד תחילת מעיו, דהיינו עד החזה, ואינו יורד עד הטבור. **התקון השביעי**. השערות אינן תלויות על הפה, והפה פנוי משערות מכל הצדדים, והשערות יושבות בתקון סביב סביב לו.

פסקה רנה

תקונא תמינאה וכו': התקון השמיני. השערות יורדות תחת הדיקנא, ומכסות העורף שלא יהיה נראה. כל השערות דקות נימין על נימין מלאים מכל הצדדים. **התקון התשיעי**. השערות מתחברות כולן במשקל שוה עם אלו שערות התלויות. כולן במשקל יפה כגבור אמיץ בעל נוצח מלחמות.

פסקה רנו

בתשעה תקונין אלין וכו': בט' תקונים אלו נמשכים ויוצאים ט' מבועים של שמן המשחה שלמעלה. ומשמן המשחה ההוא נמשך לכל אלו שלמטה. ט' תקונים אלו נמצאים בדיקנא זו דזי"א, ובשלמות תקון של דיקנא זה, הוא נקרא גבור אמיץ, שכל מי

שרואה הדיקנא עומד בקיומו, תלויה בו גבורה אמיצה. עד כאן תקון דיקנא העליונה דזעיר אנפין.

פסקה רנז

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש לר' אלעזר בנו, קום בני, סלסל תקון הדיקנא הקדוש באלו התקונים. קם ר' אלעזר, פתח ואמר, מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה וגו' עד מבטוח בנדיבים. למדנו כאן, במקרא הזה, תשעת התקונים שישנם בדיקנא זה דז"א לאלו התקונים היה צריך דוד המלך כדי לנצח שאר המלכים ושאר העמים.

פסקה רנח

ת"ח כיון דאמר וכו': בוא וראה כיון שאמר אלו ט' תקונים לבסוף, אמר, כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם. אמר אלו תקונים שאמרתי למה אני צריך להם, הוא משום דכל גוים סבבוני. שבתקון דיקנא הזה ט' תקונים, שהם שם הויה, ועל ידיהם אכלם מן העולם, ז"ש בשם ה' כי אמילם.

פסקה רנט

ותנא בצניעותא דספרא וכו': ולמדנו בספרא דצניעותא, ט' תקונים אמר דוד כאן, במקראות מן המצר וגו', ששה הם בשם הקדוש, שיש במקראות אלו ששה שמות. וג' פעמים אדם. ואם תאמר, שתי פעמים אדם הם, לא כן, אלא ג' הם, כי נדיבים בכלל אדם הם, ונחשבת המלה נדיבים, כמו שהיה אומר, אדם, ויש ג"פ אדם. כמו שהולך ומפרש לפנינו.

פסקה רס

תנא שיתא שמהן וכו': למדנו, ששה שמות הם, שכתוב: א) מן המצר קראתי **יה**. ב) ענני במרחב **יה**. ג) **ה'** לי לא אירא. ד) **ה'** לי בעוזרי. ה) טוב לחסות ב **ה'**. ו) טוב לחסות ב **ה'**. שבמקרא הב'. הרי שיש כאן ששה שמות. ג' פעמים אדם, שכתוב: א) ה' לי לא אירא מה יעשה לי **אדם**. ב) טוב לחסות בה' מבטוח ב **אדם**. ג) **טוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים**. כי נדיבים, הם כמו שאומר, אדם, כנ"ל. הרי שיש כאן ג' פעמים אדם.

פירוש. עקרו של ז"א הוא ו"ק, והשאר בא לו בתקונים בסוד תוספת על העיקר. ולפיכך מבחינת עיקרו של ז"א, אין בדיקנא שלו אלא ששה תקונים, כנגד ו"ק. אמנם ע"י תקונים, נוספים לו בחינת ו"ק דג' מוחין חב"ד, והם ט' תקונים. וז"ש **שיתא אינון בשמא קדישא**, דהיינו בז"א שנקרא הויה, **דשית שמהן הוו** וע"כ יש ששה שמות במקראות של מן המצר, שהם כנגד ו"ק שבדיקנא, **ותלת אדם**, וג"פ אדם שהם כנגד ו"ק דחב"ד שבו, הנקראים אדם. בסוד הויה במילוי אלפין שבגי' אדם. וז"ש **תנא שיתא שמהן דכתיב מן**

המצר וכו', היינו ששה תקונים הראשונים כנגד ו"ק דז"א. **אדם תלת** וכו', היינו כנגד ו"ק דג"ר דז"א.

פסקה רסא

ות"ח רזא דמלה וכו': ובוא וראה סוד הדבר, שבכל מקום שנזכר כאן אדם לא נזכר אלא בשם הקדוש, כלומר, שבאותו פסוק שנזכר בו אדם נזכר בו הויה. משום שכך ראוי להיות, משום שלא נקרא אדם אלא במה שראוי לו. ומה ראוי לו לשם אדם. הוא השם הקדוש הויה. כלומר מטרם שנשלם השם הקדוש הויה, אין המוחין הקרואים אדם מתלבשים בו. שכתוב, וייצר **הויה אלקים** את האדם, שהויה אלקים ה"ס חכמה ובינה, את האדם, היינו המוחין דצלם דז"א, המכונים אדם. והיינו, בשם מלא שהוא הויה אלקים, כמו שראוי לו לשם אדם. ומשום זה לא נזכר אדם אלא ביחד עם השם הקדוש.

פסקה רסב

ותנא כתיב מן וכו': ולמדנו, כתוב מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה, דהיינו ב"פ יה יה. והוא כנגד ב' לחיים שהשערות מתאחזות בהם. ומשראה דוד, שהשערות נמשכות ותלויות, פתח ואמר הויה לי לא אירא הויה לי בעוזרי, דהיינו בשם שלם הויה. בשם שלא חסר בו ו"ה, בשם שהוא קדוש. ובשם מלא זה נזכר אדם. כי אין המוחין שורים אלא בשם מלא כנ"ל.

פירוש תקון א' דדיקנא, ה"ס מן המצר קראתי יה, ששם השערות קצרות מאד, שזה מורה שאין החסדים נמשכים מהם בהרבה. והוא משום ששם כלולה המלכות דמדת הדין, כמ"ש בתקון א' דדיקנא דא"א (כנ"ל אות צ') ושערות קצרות אלה הן אחוזות בתחילת הלחי התחתונה תחת פאתי הראש. ואח"כ בתקון הרביעי עולות השערות מהלחי התחתונה, על הלחי העליונה שה"ס בינה כלומר, שנמתקו בבינה הנקראת רחובות ומתמתקים שם ומתפשטים במרחב הזקן, וה"ס ענני במרחב יה, שה"ס מרחב הזקן, ומרחב. וז"ש, **מן המצר** וגו' **תרי זמני יה יה, לקבל תרי עלעוי**, שהם כנגד ב' הלחיים, שהשם יה הראשון הוא בלחי העליונה, ושם יה השני הוא בלחי התחתונה כנ"ל. ואח"כ התחילו השערות להתפשט במרחב הזקן, וז"ש **ומדחמא דשערי אתמשכאן ותליין, שארי ואמר הויה** וגו'. שאז נשלם שם המלא הויה, ואינו חסר עוד ו"ה. כי התרחבות השערות מורה על ריבוי החסדים.

פסקה רסג

ומה דאמר מה וכו': ומה שאומר מה יעשה לי אדם, שהוא שם תקון של התפשטות המוחין כנ"ל. כך הוא פירושו. שלמדנו, כל אלו הספירות הקדושות של המלך כשנתקנו

בתקונים, דהיינו שנמשכים בהן המוחין, נקראים **אדם**, שהוא צורה הכוללת כל הצורות, כי ג' הצורות אריה שור נשר כלולות בצורת אדם. שה"ס המלכות הכוללת בתוכה כל ג' הקוין. וע"כ יחוד ג' מוחין חב"ד, שהם כנגד אריה שור נשר, אינם אלא בצורת אדם. וע"כ נבחן לו"ק דמוחין דחב"ד, כי המלכות היא אור נקבה המאירה רק ממטה למעלה שה"ס ו"ק דמוחין. ומה שיוצא מהם מן המוחין, דהיינו המושג לתחתונים, נקרא שם הקדוש. כי שם פירושו השגה. והנרתיק, שה"ס המלכות, המכונה נרתיק, ומה שבו, שהם המוחין: נקראים הויה, ונקראים אדם, דהיינו בכלל הנרתיק ומה שבו.

פירוש. שיעור המוחין המקובל בנרתיק, שה"ס המלכות עם הנרתיק, שניהם ביחד נקראים **אדם**, ונקראים שם שלם **הויה**. השם **אדם** הוא על מה שבו, דהיינו על מציאות המוחין בז"א עצמו. והשם **הויה**, הוא על היוצא, ומושג ממנו לתחתונים, כי כל שם פירושו השגה.

פסקה רסד

ואלין תשעה תקונין וכו': ואלו ט' תקונים שאמר דוד כאן, הוא כדי להכניע שונאיו. משום שמי שנאחז בדיקנא של המלך ומוקירו ביקר העליון, כל מה שרוצה מן המלך, המלך עושה בשבילו. שואל, מה הטעם שצריך להתאחז בדיקנא, ולא בגופו. ומשיב, אלא הגוף הולך אחר הדיקנא, שכל אורות הגוף נמשכים מן הדיקנא, אבל הדיקנא אינו הולך אחר הגוף. ולפיכך כשנאחז בדיקנא אחוז גם בגוף וכשנאחז בגוף עוד לא נאחז בדיקנא.

פסקה רסה

ובתרי גווני אתי וכו': ובבי' אפנים בא חשבון ההוא של ט' תקוני דיקנא במקראות של מן המצר. א'. כמו שאמרנו. שמן המצר קראתי יה הוא תקון א' וענני במרחב יה, הוא תקון הרביעי הנקרא כאן בחשבון שלפנינו מה יעשה לי אדם. ב' הוא החשבון שלפנינו. אשר מן המצר קראתי יה, הוא תקון א'. ב) ענני במרחב יה. ג) ה' לי לא אירא. ד) מה יעשה לי אדם. ה) ה' לי בעוזרי. ו) ואני אראה בשונאי. ז) טוב לחסות בה'. ח) מבטח באדם. ט) טוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים.

פסקה רסו

מן המצר קראתי וכו': שואל, תקון הא' שנקרא, מן המצר קראתי יה, מה זה אומר, למה נקרא כך. ומשיב, אלא דוד, כל מה שאמר כאן, דהיינו, כל שאר ח' תקוני דיקנא, אמר על תקון זה של הדיקנא הראשון, **מן המצר קראתי יה**, היינו ממקום שהדיקנא מתחיל להתפשט שהוא מקום **צר**, למעלה לפני פתח האזנים תחת שערות ראש. כלומר, ששם

השערות קצרות והשטח צר, שמורה על מדת הדין שיש בדיקנא וע"כ נקרא, מן המצר, ומשום זה, אמר **יה יה** ב' פעמים, דהיינו בתקון א' ובתקון ב', מטרם שמתחיל הדיקנא להתרחב. כי **י"ה** מורה שהשם חסר ו"ה. אלא במקום שנתפשט הדיקנא, שירד מאזניו ומתחיל להתפשט, דהיינו בתקון הג', אמר, הויה לי לא אירא דהיינו שם שלם י"ה ו"ה, משום שהוא מקום שאינו צר. ולפיכך כל התקונים באים להמתיק הדין שבתקון הא', שהשם אינו שלם בו. וכל אלו התקונים היה צריך דוד כדי להכניע תחתיו מלכים ועמים על ידי היקר של דיקנא זה.

פסקה רסז

ותאנא בצניעותא דספרא וכו': ולמדנו בסד"צ, כל מי שרואה בחלומו, שידו אוחזת בזקן של אדם חשוב, או ששולח ידו לאחוז בו, ידע שהוא בשלמות עם העליונים, וישליך תחתיו כל אלו המצערים אותו. כי הדיקנא מורה, על הכנעת השונאים ועל השלמות, כנ"ל. למדנו, הדיקנא העליון מתתקן בט' תקונים, והוא דיקנא דזעיר אנפין, המתתקן בט' תקונים. כי דיקנא דא"א מתתקן בי"ג תקונים.

פסקה רסח

תקונא קדמאה וכו': התקון הראשון. השערות מתתקנות מלמעלה, ויוצאות לפני פתח האזנים מתחת קווצות שערות הראש התלויות על האזנים, והשערות יורדות נימין על נימין עד תחילת הפה. למדנו, כל אלו השערות שבדיקנא קשות יותר מכל הנימין של הקווצות דשערות ראש. ושערות ראש הן ארוכות, ואלו שבדיקנא, אינן ארוכות. ושערות ראש, יש מהן שהן חלקות, ויש מהן שהן קשות.

תקון זה כבר בארתי (באות רנ"א ע"ש) ונתבאר שם שמחמת כח הפרסה שבראש, נבקע פרצוף השערות לכו"ח ולבינה ותו"מ, שכו"ח דשערות נשארו בבחינת ראש, והן **שערות רישא**. ובינה ותו"מ דשערות יצאו מבחינת הראש, ונתדבקו בתחילת הגוף שהוא הלחי התחתונה והגרון, ונקראים **שערות דיקנא**. וז"ש **כל אלין נימין דבדיקנא תקיפין יתיר** וכו', כי קשיות השערות מורה על הדינים שבהם, ומתוך ששערות דיקנא יצאו מראש, מחמת המסך המסיים שבפאתי הראש, ע"כ כח הדינים שבמסך ההוא רוכב עליהם והן קשות יותר משערות ראש, וכן, **ושערי דרישא אריכין והני לאו אריכין**, כי אריכות מורה על הארת חכמה, כי חכמה מכונה אורך. וכיון ששערות דיקנא יצאו מראש לבחי' גוף, ע"כ אינן ארוכות. **ושערי דרישא מנהון שעיעין מנהון קשישין**, מטעם שיש בהם ימין ושמאל, והנמשכות משמאל יש בהן דינים דשמאל וע"כ הן קשות, משא"כ שערות

דיקנא כולן קשות, מכה המסך דפאתי הראש הנמשך מפרסא שבראש, שהוא הוציאן לבחינת גוף.

פסקה רסט

ובשעתא דאתמשכן שערי וכו': ובשעה שנמשכות שערות לבנות של עתיק יומין לשערות זעיר אנפין, כתוב, הכמות בחוץ תרונה. מהו בחוץ, היינו בז"א הזה, המלביש לנה"י דא"א, הנחשב לבחינת חוץ. כי כל נה"י לבר מגופא הוא, שמתחברים בו ב' מוחין, מוח דא"א, במוח ח"א שמבחוץ לא"א, שעליהם אומר **חכמות** בחוץ תרונה.

פסקה רע

תרי מוחי ס"ד וכו': שואל, שני מוחין, איך עולה על דעתך. הרי בז"א בלבד יש ג' מוחין. ומשיב, אלא אמור, ארבעה מוחין. ג' מוחין שהם בז"א הנמצאים בג' חללי הגולגלתא בראש. ומוח אחד של א"א השוקט על מכונו, הכולל בתוכו כל ג' מוחין, ונמשכות ממנו ממוח א"א, המשכות שלמות שקולות בתוך שערות לבנות, דא"א, לזעיר אנפין הזה, לשלשה מוחין שבו. **כלילן**, פירושו שלמות. מלשון כליל יופי.

פסקה רעא

ומשתכחן ארבע מוחי וכו': ונמצאים ארבעה מוחין בזעיר אנפין הזה. שהם חכמה ובינה וימין דדעת ושמאל דדעת, כי מחמת הארת מוח דא"א בג' מוחין שלו מתחלקים ג' מוחין שלו לד' מוחין. משום זה נשלמו ארבע פרשיות הכתובים בתפילין. כי פרשיות התפילין ה"ס או"מ דג' מוחין חב"ד דז"א, ומחמת ההכללות המוח דא"א בהם, נחלק מוח הדעת דז"א לב' מוחין, לימין ולשמאל, ונשלמו לארבע פרשיות. דהיינו ד' מוחין. כי נכלל בהם השם הקדוש של עתיק יומין עתיקא דעתיקין שהוא מוח א'. שהוא א"א, ושל ז"א, שבו ג' מוחין. וזו היא שלמות השם הקדוש, שכתוב, וראו כל עמי הארץ כי **שם ה'** נקרא עליך ויראו ממך. **שם ה'**, הוא שם ה' ממש, שהם ארבעה חללים שבבתים דתפילין. כי המוחין ה"ס הויה, והבתים של המוחין, ה"ס המלכות הנקראת, שם ה'.

פסקה רעב

ובג"כ חכמות בחוץ וכו': ומשום זה אוה"כ, חכמות בחוץ תרונה, שהן החכמות דז"א ודא"א, שכאן בז"א, שהוא בחוץ מא"א, הן נמצאות. כי עתיק דעתיקין סתום הסתומים, החכמה שלו אינה נמצאת ואינה מוכנה להמצא, משום שהיא חכמה סתומה מכל ואינה מפורשת, ומשום שנתחברו ארבעה מוחין בז"א נמשכים ממנו ארבעה מבועים לכל צד, שהם ד' מוחין חכמה בינה וימין דדעת, ושמאל דדעת ואלו ד' מתחלקים ממבוע אחד היוצא מכולם, דהיינו מוח **החכמה**, היוצא ומתחלק לד' מוחין (כנ"ל אות ק"צ) שה"ס

ל"ב נתיבות החכמה המתגלות לתחתונים. ומשום זה הם ארבע מוחין בחכמה דז"א, מטעם שחכמה דא"א נכלל בהם, כדי שיהיו מושפעים ממנו לתחתונים. כי במוחא סתימאה ממקומו אינה נגלית כלל, וע"כ אוה"כ חכמות בחוץ תרונה, כי רק בחוץ במקום ז"א הן תרונה, דהיינו שמתגלות.

פסקה רעג

ותאנא האי חכמתא וכו': ולמדנו, חכמה זו הכלולה בארבע, דהיינו מוח החכמה דז"א, נמשכת באלו השערות דז"א שהן תלויות תלים על תלים, וכולם קשות וחזקות, ונמשכות ובאות כל אחת לצד שלו, ואלף אלפים ורבוא רבבות תלויות, ומהם שאין להם חשבון. דיש קווצותיו תלתלים, תלי תלים, וכולן קשות וחזקות להתחבר כמו חלמיש חזק, וכאבן הזאת שהיא חזקה, עד שעושים נקבים ומבועים מתחת השערות, ונמשכים מבועים חזקים לכל עבר ועבר ולכל צד וצד. ומשום שאלו השערות הן שחורות וחשכות, כתוב בהן, מגלה עמוקות מני חשך ויוצא לאור צלמות.

פירוש. נודע שאין החכמה נמשכת אלא עם גילוי דינים (כנ"ל פקודי אות שע"ו) ולפיכך אין חכמה דז"א נמשכת אלא ע"י השערות ראש דז"א שה"ס דינים קשים, וז"ש, **דאי חכמתא** וכו' **אתמשכא בהני שערי**, דהיינו עם הדינים שלהם, **וכלהו קשיין ותקיפין**, אבל אותן השערות שבראש שאינן קשים ותקיפין, אין החכמה נמשכת עמהם, והן עשויות רק להמשכת החסדים. כי יש ג' בחינות השפעות ע"י השערות, א) היא השפעת החכמה. ב) היא השפעת החסדים להלביש החכמה, כי אין החכמה מאירה בלי חסדים. ושתים אלו מושפעות ע"י השערות הקשות. ג) היא השפעת חסדים בלי חכמה, ומושפעים ע"י שערות הרכות. וז"ש. **ואלף אלפים**. שה"ס חכמה המכונה אלפים בסו"ה ואאלפך חכמה. **ורבוא רבבן**, ה"ס החסדים המלבישים את החכמה המכונים רבבות. ושתי השפעות אלו ה"ס חשבון, כי שפע החכמה מכונה חשבון. (כנ"ל פקודי אות כ"ח) **מנייהו דליתהון בחושבנא**, היינו השפעה הג', שהיא חסדים בלי חכמה, המכונה שאין להם חשבון.

ונודע שמטרם ביאת קו האמצעי הממעט הג"ר דשמאל ע"י מסך דחירק שבו, אין החכמה יכולה להאיר מטעם חוסר חסדים להלביש החכמה (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) וז"ש, **וכלהו קשיין ותקיפין לאתחברא**, דהיינו השערות הנמשכות מקו שמאל הן קשות ותקיפות מלהתחבר בימין, ולהתלבש בחסדים. כי מטרם שנתמעטו הג"ר דשמאל, נמצא השמאל במחלוקת עם הימין ואינו רוצה להתחבר עמו (כנ"ל ב"א דף נ"ז ד"ה והנה ובד"ה וזה) **עד דעבדין נוקבין ומבועין מתחות שערא**, דהיינו עד שבא

קו האמצעי, וממעט הג"ר דקו שמאל שבמוחין, ואז נעשו נקבים תחת שערות הראש הנמשכות מקו שמאל, כי מיעוט הג"ר שקבלו, מכונה נקבים תחת השערות, שע"י המיעוט הזה נתחבר קו שמאל עם הימין והחכמה נתלבשה בחסדים והחכמה מאירה בכל השלמות בבחינת ו"ק דחכמה. וע"כ נבחן שהנקבים, דהיינו המיעוטים נעשו למבועים של השפעה. וז"ש, **עד דעבדין נוקבין ומבועין מתחות שערא**, וז"ש, **לכל עיבר ועיבר**, דהיינו הן לפנים והן לאחור, **לכל סטר וסטר**, דהיינו הן לימין והן לשמאל. ונמצא שהדינים שבשערות, שקבלו מן מסך דחירק שבקו אמצעי דמוחין, גרמו לכל השלמות, דהיינו לחבור ימין ושמאל, כנ"ל. וז"ש, **ובגין דהני שערי אוכמי וחשוכן**, דהיינו מחמת ב' הפעולות שבמסך דחירק, (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) מפעולה דמנעולא נעשו שחורות, ומפעולה דמפתחא, נעשו חשכות. משום זה כתוב, **מגלה עמוקות מני חשך**, דהיינו שהחכמה נגלית מחמת הדינים שבשערות, שמבחינת החשך, דהיינו ממפתחא, **ויוצא לאור צלמות**, שהחכמה נגלתה ויצאה לאור מחמת השחרות שבשערות, שהיא נמשכת ממנעולא, הנקראת צלמות. כי ע"י שתי פעולות אלו נכנע קו השמאל להתחבר עם קו הימין, שע"י החשך והצלמות, נגלתה העמוקה דהיינו החכמה, ויצאה לאור.

פסקה רעד

ותאנא הני שערי וכו': ולמדנו אלו השערות שבדיקנא הן יותר קשות מהשערות שבראש, משום שאלו, שערות דיקנא, בלבד מפורשות ונמצאות. וע"כ הן קשות בדרכן.

פירוש. אע"פ שמקור גילוי החכמה הוא בשערות ראש, כנ"ל, עכ"ז התחתונים אינם יכולים לקבל מראש, שה"ס ג"ר, אלא משערות דיקנא שיצאו מראש, והן בחינת ו"ק. והוא מטעם שאם היו מקבלים משערות ראש, היו ממשיכים ממעלה למטה, כמדת הג"ר, וע"כ השערות ראש רק משפיעות לשערות דיקנא, שהן ו"ק והתחתונים מקבלים משערות דיקנא. שמשם מקובלת רק הארת ממטה למעלה. וז"ש **הני שערי דדיקנא תקיפין** וכו', **משום דהני בלחודייהו מתפרשן ומשתכחן** וכו'. כי מבחינת שערות ראש אין החכמה נמצאת לתחתונים אלא מבחינת שערות דיקנא, וכיון שהן משפיעות לתחתונים ע"כ עיקר תוקף הדין צריך להמצא בהן. וז"ש, **ואינון תקיפין באורחייהו**, דהיינו בדרך ההשפעה שלהם הן מחויבות להיות תקיפין, כמ"ש לפנינו.

פסקה רעה

אמאי תקיפין וכו': שואל, למה הן קשות, אם תאמר, מפני שכולן הן דין, הלא אינו כן, כי בתקונים אלו נמצאים רחמים גם כן, ובשעה שיורדים י"ג מבועי נהרות שמן, דהיינו י"ג תקוני דיקנא דא"א היורדים לדיקנא דז"א, הם כולם רחמים, וא"כ למה הן קשות.

פסקה רעו

אלא תאנא כל וכו': ומשיב, אלא למדנו, כל אלו שערות דיקנא כולן קשות. מהו הטעם. הוא, כי כל אלו של רחמים, דהיינו הנמשכות מקו האמצעי שהוא רחמים, צריכות להיות קשות, דהיינו מדינים דמסך דחירק (כנ"ל אות רע"ג) כדי להכניע הקו שמאל שהוא דין ולחברו בימין (כמ"ש שם) וכל אלו שהם דין, דהיינו הנמשכות מקו שמאל, שהם דינים קשים, הרי קשות הן מצד עצמן. ובין כך ובין כך צריכות להיות קשות מב' הצדדים, הן מצד הרחמים והן מצד הדין. וכשהעולם צריך לרחמים, הנה שערות הרחמים מקו האמצעי הן קשות ונוצחות את הדין, כי מיחדות השמאל עם קו הימין שהוא חסדים. ומתגלים המוחין שהם רחמים. וכשהעולם צריך דין, דהיינו בעת הארת החכמה, שאינה מאירה אלא עם גילוי דינים, (כנ"ל פקודי אות שע"ו) אז הדין קשה, ונוצח על הרחמים. ומשום זה צריכות להיות קשות משני הצדדים, כשצריכים רחמים, השערות שהן ברחמים עומדות, והדיקנא נראה בשערות אלו, והאחרות אינן נראות, והכל הוא ברחמים. וכשצריכים דין, נראה הדיקנא רק באלו השערות של דין, והאחרות אינן נראות. והכל, בין רחמים ובין דין, מתקיים על ידי הדיקנא.

פסקה רעז

וכד אתגלייא דיקנא וכו': וכשמתגלה דיקנא הקדוש הלבן, דא"א, כל אלו וכל אלו מאירות ומתרחצות בחסדים דדיקנא דא"א, כמי שמתרחץ מנהר עמוק מן העכירות שהיה בו, דהיינו מן הדינים, ומתקיימות כולן ברחמים, והדין אינו נמצא, וכל אלו תשעה תקוני דיקנא כשמאירים יחד, כולן מתרחצות ברחמים.

פירוש. כי כשהשערות מאירות בזו אחר זו, נמצאים דינים בב' צדדים, כי אז השערות דדינים דשמאל קשות מצד עצמן, והשערות דרחמים הבאות אח"כ, קשות, כדי להכניע השמאל וליחדו עם הימין כנ"ל. אבל כשמאירים יחד הנה השערות דשמאל כבר נטהרו מדינים ע"י התיחדותן עם הימין, ושערות דרחמים אחר שעשו פעולתן הן כולן רחמים והדין אינו ניכר בהן.

פסקה רעח

ובג"כ אמר משה וכו': ומשום זה אמר משה, את המדות, פעם שנית, ה' ארך אפים ורב חסד, דהיינו בפרשת שלח, ואלו **אמת**, אינו אומר שם, כמו שאומר בי"ג מדות שבפרשת כי תשא, והוא משום שסוד הדבר הוא, אלו תשע מדות, דהיינו ט' תקוני דיקנא דז"א, הם מאירים מעתיק יומין לז"א. וכשאמר משה, המדות פעם שנית בפרשת שלח, אמר תשעה תקונים, שהם תקוני דיקנא הנמצאים בזעיר אנפין, שיורדים מעתיק יומין, ומאירים בו.

ומשום זה לא אמר בהן, ואמת, כי אמת תלויה בעתיקא קדישא. שה"ס תקון הז' של י"ג תקוני דיקנא דא"א, שה"ס הארת פנים דא"א, ועתה כשלא קבל מעתיק רק ט' תקונים, לא אמר משה ו **אמת**. כי תקון הזה דעתיק, אינו מאיר בו עתה.
פירוש. לעולם אין בז"א כי אם ט' תקוני דיקנא, אלא שפעם מאירים בהן י"ג מדות דא"א, ופעם רק ט' מדות מא"א. וכשמאירים י"ג מדות דא"א בט' תקוני דיקנא דז"א, אז יש בז"א י"ג מדות הרחמים, דהיינו י"ג הארות מא"א, ואלו הם י"ג מדות הרחמים הנזכרים בז"א בפרשת כי תשא, שכתוב בהם ואמת. ואם לא כל י"ג דא"א מאירים בט' תקוני דיקנא דז"א, רק ט' הארות בלבד, אין תקון ואמת בכללם, שה"ס הארת הפנים דא"א, ואינם אלא ט' מדות הנאמרים בפרשת שלח.

פסקה רעט

תאנא שערי דרישא וכו': למדנו, שערות ראש דז"א, כולן קשות תלים על תלים ואינן חלקות כמו שערות דא"א, שהרי אני רואה שג' מוחין נמצאים בו בג' חללים, ומאירים ממוחא סתימאה דא"א. ומשום שהמוח דעתיק יומין, דהיינו מוחא סתימאה, שקט ושכך כיין טוב על שמריו, שהשמרים אינם מקלקלים היין אלא להיפך שמחזקים אותו, כך הדינים שבמו"ס אינם דינים שימעטו במשהו את המוחא סתימאה בבחינתו עצמו, אלא להיפך הם מחזקים אותו. וע"כ שערותיו דא"א כולן חלקות ומשוחות בשמן טוב. ומשום זה כתוב, ראשה כעמר נקא.

פסקה רפ

והאי דזעיר אפין וכו': ואלו של ז"א, הן קשות ולא קשות. כי כולן תלויות ואינן נכפפות, ומשום זה החכמה נמשכת ויוצאת בהן, דהיינו הארת החכמה מבינה החוזרת לחכמה, שה"ס ל"ב נתיבות החכמה (כנ"ל אות ק"צ ע"ש) וה"ס בינה דחכמה, שאין חכמה זו נמשכת אלא ע"י דינים וע"כ השערות צריכות להיות קשות (כנ"ל אות רע"ג) אבל לא חכמה דחכמה, דהיינו חכמה דאור ישר בעצמה, שהיא שוככת ושקטה, במוחא סתימאה דא"א, כי למדנו, שאין מי שידע מוחו של עתיק יומין, חוץ ממנו, ומה שכתוב, אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה, נאמר רק בחכמה דז"א, הנגלית, ולא בחכמה דא"א הסתום ואינו מתגלה כלל. א"ר שמעון, ברוך בני לקב"ה בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה רפא

תקונא תנינא נפיק, וכו': התקון השני. השערות יוצאות ועולות מתחלת הפה עד הראש האחר של פתח הפה. דהיינו מן הקצה אל הקצה על שפה עלאה. ויורדות מתחת הפה, דהיינו תחת שפה תתאה, מתחלתו עד ראש האחר, ויורדות נימין על נימין בתקון יפה.

פירוש. בתקון הראשון היתה יציאת בחינת המלכות דמדת הדין, כמ"ש שם, ועתה בתקון הזה נעשה התקון של עלית המלכות לבינה, שע"י עליה זו נעשתה המלכות ראויה לקבל המוחין דג"ר מבינה (כמ"ש לעיל ב"א דף ז' ד"ה וכבר). וז"ש **נפיק שערא וסליק**, דהיינו שיוצאות ועולות מלחי התחתון על שפה עליונה של הפה שהיא הלחי העליונה ובחינת בינה. דהיינו ע"ד שנתבאר בתקון ב' די"ג ת"ד דא"א (באות קט"ז ע"ש) **וסליק מרישא דפומא עד רישא אחרא דפתחא דפומא**, שכל המקום הזה הוא לחי העליון ובחינת בינה. ונמתקו שערות דמלכות בבחינת בינה, ואח"כ ירדו משם למקומן בלחי התחתונה, שהוא תחת שפה תתאה. וז"ש **ונחית מתחות פומא עד רישא אחרא** וכו', שהוא מקום המלכות עצמה ומעתה היא ראויה לקבל המוחין ג"כ מבינה. כמ"ש בת"ד דא"א בתקון השביעי. ולולא קבלה מיתוק הזה מבינה לא היתה ראויה למוחין ההם.

פסקה רפב

קום ר' אבא וכו': אר"ש לר"א, קום ר' אבא. קם ר' אבא. פתח ואמר, כשתקון זה מתתקן בתקון המלך, הוא כגבור אמיץ יפה מראה רב ושליט. ז"ש גדול אדוננו ורב כח. וכשנתבשם בתקון הדיקנא היקר הקדוש דא"א, ומסתכל בו, נקרא התקון הזה בהאור שלו, אל רחום וגו'. דהיינו בעת שי"ג ת"ד דא"א מאירים בט' ת"ד דז"א נקרא בו תקון הב' בשם **רחום** (כנ"ל אות קי"ט) ותקון השני הזה נתתקן אז בתקון אחר של י"ג ת"ד דז"א, ונקרא **ואמת**, דהיינו תקון הז' דת"ד דז"א האלו. כי פניו מאירים, דהיינו שיש בו אז ג"ר שה"ס חכמת אדם תאיר פניו.

פירוש. שר' אבא מגלה מעלתו הגדולה של תקון ב' זה שה"ס עלית המלכות לבינה, ואומר **כד תקונא דא** וכו' **כגבר תקיף שפיר למחזי** כי אע"פ שעתה בתקון הזה לא קבל על ידי עליה זו דמלכות לבינה, אלא בחינת ו"ק בלבד ממוחין דבינה, משום שגם הבינה נתמעטה לו"ק מחמת הדינין דמלכות, אמנם כיון שעתה נבחנו הדינים בבחינת בינה הוא נבחן מחמת הדינים ההם שהוא **גבור תקיף**. דהיינו שינצח ע"י גבורות אלו את כל המקטריגים. וימשיך ג"ר דבינה, ויהיה **רב ושליט**. וז"ש **שפיר למחזי**, כי להיותו ראוי משום זה לקבלת ג"ר שנקראים ראיה. ע"כ נקרא ע"ז **יפה מראה**.

ובי"ג דתשא נקרא תקין הזה בשם ורחום (כנ"ל אות קי"ט) וז"ש, **וכד אתבסם** וכו' **אקרי בנהירו דליה אל רחום**, כמ"ש שם. עתה מבאר החשיבות הגדולה של התקון הזה בי"ג מדות דתשא שע"י תקון זה נעשה ראוי לקבל הארת הפנים דתקון הז', שה"ס ג"ר, וז"ש, **והאי תקונא תניינא אתתקן בתקונא אחרא ואמת** שעל ידו נעשה ראוי לקבל התקון ואמת, **דהא נהירו אנפיה**, דהיינו שהשיג הג"ר הנקראות הארת הפנים. ולפיכך נקרא

כאן התקון הזה בשם **אפים**, כי ממנו יבא הארת הפנים. כי סדר ט' הקונים אלו הם: א', ארך. ב', אפים. ג'. ורב חסד. ד', נושא עון. ה'. ופשע. ו'. ונקה לא ינקה. ז', פוקד עון אבות על בנים. ח', על שלשים. ט', ועל רבעים.

פסקה רפג

ותאנא נושא עון וכו': ולמדנו, נושא עון היה צריך להקרא התקון הזה כמו תקון הב' בעתיקא קדישא, שהפירוש הוא שהבינה נושאת עון של המלכות, כי נתמעטה על ידה מג"ר, כדי לעבור על פשע, בתקון הג', דהיינו כדי להמתיק דיני המלכות הנקראים פשע (כנ"ל אות קכ"ז) אבל משום האורח הזה היוצא כאן בתקון הג', תחת ב' נקבי החוטם, ששערות קשות קטנות ממלאות את האורח הזה ואינו פנוי משערות, כתקון הג' דא"א, ע"כ לא נקרא כאן נושא עון ועובר על פשע, והוא מתקיים במקום אחר דהיינו בתקון הד' (להלן אות רפ"ח).

פירוש. כי בתקון ב', שהמלכות עלתה לבינה, קבלה הבינה דיני המלכות ונתמעטה מחמתה מג"ר. כנ"ל. וכדי לתקן זה, נעשה זווג עליון דע"ב ס"ג דא"ק, שהארת זווגם מוריד ומוציא דיני המלכות מן הבינה, והבינה חוזרת לחכמה, (כנ"ל ויקהל דף מ"א ד"ה והארה) אשר תקון הג' שנעשה אורח פנוי משערות באמצע שערות השפה, כי שערות השפה הן מעלית דיני המלכות בתוך הבינה (כנ"ל אות רפ"א) אשר עתה בתקון ג', שהמלכות חזרה וירדה מבינה, נקרחו השערות שם, וחזרה שם בבינה בחינת ג"ר כמקודם עלית השערות דמלכות (כמ"ש באורך לעיל אות קכ"ז ע"ש), אמנם יש שינוי כאן בתקון ג' דז"א, אשר ארח הפנוי משערות שנעשה, אינו פנוי לגמרי כמו בתקון ג' דא"א, אלא יש כאן שערות קצרות וקשות בתוך הארח, שזה מורה שעוד לא ירדו הדינים לגמרי כמו בארח שתחת החוטם דא"א. וז"ש, **אורחא דנפיק בתקונא תליתאה תחות תרין נוקבין דחוטמא**, דהיינו האורח הפנוי משערות שבאמצע שערות השפה העליונה מתחת ב' נקבי החוטם, **ושערין תקיפין זעירין מליין להההוא אורחא**, כי לא נתפנו השערות לגמרי, שזה מורה שעוד יש שם היכר הדינים של התערבות המלכות בבינה. וז"ש, **לא אתקרון הכא נושא עון ועובר על פשע**, כי שם בא"א, נקרא התקון הב' נושא עון, ותקון הג' ועובר על פשע. שפירושו, שעי"ז שהבינה קבלה בתוכה את העון דהיינו הדינים של המלכות בתקון הב', ע"כ כשבא תקון הג' והבינה נטהרה מן הדינים נעבר בזה גם הפשע של מלכות עצמה, מחמת התערבותה למדרגה אחת עם הבינה. אבל כאן, שנשארו עוד שערות קצרות באותו אורח, הרי עוד ניכר הפשע, ולא נסלח. וע"כ לא נקרא תקון זה ועובר על פשע, ומשום זה לא נקרא גם תקון הב', נושא עון. כי

נושא עון פירושו שהבינה נושאת העון של המלכות כדי לעבור אח"כ בתקון הג', על הפשע של המלכות ולטהרה, וכיון שאינו מתקיים בתקון הג', ועובר על פשע, אין תקון הב' נקרא נושא עון. **ואתקיימו באתר אחרא**, דהיינו בתקון ד'.

פסקה רפד

ותניא תלת מאה וכו': ולמדנו, שע"ה חסדים כלולים בחסד דעתיק יומין. שה"ס ואל קין ואל מנחתו לא שע"ה, שלא זכה לחסדים אלו דעתיק יומין, וכולן נקראים חסדים הראשונים. שכתוב, איה חסדיך הראשונים, וכולם כלולים בחסד דעתיקא קדישא הסתום מכל. וחסד דז"א, נקרא **חסד עולם**.

פסקה רפה

ובספרא דצניעותא וכו': ובספרא דצניעותא (אות ל"ז) קורא את החסדים הראשונים דעתיק יומין **רב חסד**, ובזעיר אנפין נקראים החסדים **חסד** סתם. ומשום זה כתוב כאן בתקון הג' דז"א **ורב חסד**, כי תקון א' הוא, ארך. ותקון ב' הוא, אפים. ותקון הג' הוא ורב חסד, כנ"ל. כי הוא מקבל כאן מחמדים הראשונים דא"א, ונקרא גם הוא ורב חסד. וכתוב, נוצר חסד לאלפים סתם, ולא כתוב ורב חסד, כי מדבר שם מחסד דז"א עצמו. שנקרא חסד סתם, והעמדנו, רב חסד זה, דא"א, מטה כלפי חסד דז"א, להאיר לו ולהדליק הנרות, דהיינו הספירות דז"א.

פסקה רפו

דתנא האי אורחא וכו': כי למדנו, האורח הזה היורד תחת ב' נקבי החוטם דז"א, ושערות צרות ממלאים האורח ההוא, לא נקרא אורח ההוא **ועובר על פשע**, כי אין מקום להעביר הפשע משום ב' טעמים, א', משום השערות הנמצאות באורח ההוא, הוא מקום קשה מלהעביר שם חכמה. וב', משום שהמעבר של האורח ההוא, יורד רק עד תחילת הפה ולא יותר.

פסקה רפז

וע"ד כתיב שפתותיו וגו': וע"כ כתוב, **שפתותיו שושנים**, דהיינו אדומות כשושנים. **נוטפות מור עובר**, היינו אדום, קשה, שהיא דין. כי האורח הזה שבכאן שממעל השפות, בב' אפנים לא נתבשם כנ"ל, וע"כ ניכר הדין על השפות, שה"ס גוון אדום. ומכאן, שמי שרוצה להפחיד את חבירו בשיעור יוצא מן הכלל, מכה בידו ב' פעמים באורח הזה.

פירוש בתקון הג' דא"א, יש ב' מעלות באורח הזה שתחת נקבי החוטם. א', שהמלכות ירדה מבינה לגמרי, עד שהאורח ההוא פנוי לגמרי משערות. ב', שהאורח ההוא עובר ובא עד מתחת השפה התחתונה, באמצע השערות של שבולת הזקן, בתקון ד' דא"א.

שמב' אלו נעשו ב' תקונים אל המלכות, א', שהבינה נטהרה מדינים לגמרי, ונגלית החכמה באורח העליון, ובסוד ועובר על פשע נטהרה ג"כ המלכות עם הבינה. ומה שנשאר מן המלכות שלא נמתק בסו"ה לשארית הנמצאה, נמתק בארח התחתון שמתחת שפה תתאה, שהוא מתוק המלכות במקום מציאותה בלחי התחתונה כנ"ל (באות ק"ל) בתקון ד' דא"א. וכאן בז"א חסרים ב' תקונים אלו. וז"ש, **לא אקרי ההוא ארחא, עובר על פשע, דלית אתר לאעברא ליה בתרי גווני**, דהיינו משום שחסר בו ב' תקונים הנ"ל שבא"א. **חד, משום שערי דאשתכח** וכו', ונמצא שאפילו הבינה לא נטהרה לגמרי, ומכ"ש המלכות. **וחד, משום דנחית אעברא דההוא אורחא עד רישא דפומא ולא יתיר**, כי אינו יורד להעשות גם אורח בשבולת הזקן, ששם המלכות במקומה. **וע"ד כתיב, שפתותיו שושנים, סומקין** וכו', שיש בחינת דין בשפתותיו דז"א, מאותם ב' המיעוטים שנעשו באורח ההוא שעל השפות שלו.

פסקה רפח

תקונא רביעאה וכו': התקון הרביעי. השערות יוצאות ומתתקנות, ועולות ומכסות על לחייו, במנחת הבושם. התקון הזה נאה ויפה למראה, הוד והדר הוא. ולמדנו, הוד העליון יוצא ומתעטר ונמשך להתאחז בלחייו, ונקרא הוד זקן. ומההוד וההדר הזה תלוים אלו הלבושים שז"א מתלבש בהם, שהם הלבוש היקר של המלך. שכתוב, הוד והדר לבשת. היינו התקונים שנתלבש בהם, ונתתקן בצורת אדם הזה, יותר מבכל הצורות.

פירוש. כבר נתבאר שלולא עלית המלכות לבינה לא היו זו"ן ראוים לקבל מוחין, מפני שהמלכות שלהם היא מדת הדין שעליה היה הצמצום והמסך שלא לקבל בתוכה אור העליון. אלא ע"י עלית המלכות לבינה, קבלה המלכות הכלים דבינה, ואז ראוים זו"ן לקבל אור העליון (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר). והנה עליה זו דמלכות לבינה נבחנת כמו עיבור במעי אמו. ונוהג בכל מדרגה ומדרגה, כי בכל המדרגות יש ע"ס מחמת שכלולות זו מזו. וע"כ צריכים לעיבור הזה אפילו בג"ר. אמנם בג"ר אין צריכים לעיבור הזה מחמת עצמותם אלא מחמת התכללותם בספירות דזו"ן. משא"כ בזו"ן, שהם צריכים לעיבור זה בבחינת עצמותם, שלולא העיבור אינם ראוים לקבל אור העליון. ולפיכך בדיקנא דז"א צריכים לב' עבורים, עבור א' לצורך יציאת ו"ק. ועיבור ב' לצורך יציאת ג"ר דו"ק. וזה דוקא בז"א. אבל בדיקנא דא"א היה עיבור א' מספיק לו"ק ולג"ר דו"ק. כי תקון ב' היא עיבור א' שתיכף יצא בא"א בתקון הג', אורח פנוי משערות שהיה מספיק גם לתקון ד', שהוא האורח הפנוי משערות שבתוך שבולת הזקן (כמ"ש באות רפ"ז). אבל כאן לא

יצא אורחא בשבולת הזקן, מחמת שגם ארח העליון שבשפה עלאה אינו נקי משערות, כנ"ל בדבור הסמוך. ולפיכך תקון הד' שבכאן, הוא עבור ב' לצורך קבלת ג"ר דו"ק.
וז"ש, **תקונא רביעאה נפיק שערא ואתתקן וסליק וחפי בעלעוי** שהשערות עלו פעם ב' לבינה, ללחי העליונה, להתתקן שיהיו ראוים לקבל ג"ר, הנקראים, **תקרובתא דבוסמא**, וע"י עליה זו קבלו הלבושים מבינה שאור העליון יוכל להתלבש בהם (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) ולבושים אלו נקראים נה"י דבינה, וז"ש, **האי תקונא יאה ושפירא לאתחזיא, הוד והדר הוא**. כי ע"י תקון זה של עלית המלכות לבינה, קבל הדיקנא בחינת נה"י דבינה, כי הוד והדר הם נצח והוד (כנ"ל משפטים אות פ"ד) גם היסוד נקרא הדר. וע"כ הן רומזים על נה"י דבינה שקבל הדיקנא בתקון הזה. וז"ש ותניא **הוד עלאה**, דהיינו נה"י דבינה, אלא להיות כאן העיבור לג"ר דו"ק שהוא שליטת השמאל, ע"כ נכללים כולם בהוד לבד שהוא שמאל. **נפיק ואתעטר ונגיד לאתאחדא בעלעוי**, בלחייו, היינו תרין תפוחין המתגלים בתקון החמישי, כי ע"י עבור הזה מתגלים תרין תפוחין דז"א. וע"כ אומר נפיק ואתעטר, **נפיק**, היינו בתקון רביעי, **ואתעטר**, היינו בתקון החמישי. ואז **ונגיד ואתאחד בעלעוי**.
וז"ש, **ומהאי הוד וחדר תליין אלין לבושי דאתלבש בהו ואינון פורפירא** וכו', כי מאלו נה"י דבינה הנקראים הוד והדר, הם הלבושים שהאורות דדיקנא מתלבשים בהם שעל ידיהם יכולים לקבל האור העליון. ועליהם כתוב, **הוד והדר לבשת**, שהמוחין דז"א, מתלבשים בהוד והדר דבינה האלו. וז"ש, **תקונין דאתלבש בהו**, שהמוחין דז"א מתלבשים בהם, **ואתתקן בהאי דיוקנא דאדם**, שהוא ז"א, **יתיר מכל דיוקנין**, יותר מבכל שאר המדרגות. כי כל מדרגה מקבלת האורות בלבוש, נה"י העליונה ממנה. אבל בהן היא מטעם התכללות זו"ן בהן, כי מבחינת עצמן היו יכולים לקבל אור העליון גם בכלים שלהן עצמן בלי לבושי נה"י העליון, משא"כ ז"א, הרי מבחינת עצמו אינו ראוי לקבל אור העליון בכלים שלו, והוא צריך ללבושי נה"י דבינה לקבל בהם אור העליון, מבחינת עצמותו. וז"ש **ואתתקן** וכו' **יתיר מכל דיוקנין**. כלומר, שהוא צריך להם יותר מכל המדרגות.

פסקה רפט

ותאנא האי הוד וכו': ולמדנו, הוד הדיקנא הזה, כשהאיר באור הדיקנא עליונה דא"א, ונתפשט בשאר התקונים המאירים, דהיינו גם בתקון החמישי, זה הוא נושא עון מצד זה, ועובר על פשע מצד זה. ומשום זה כתוב לחייו, שהוא כולל הן השערות שעל הלחיים שהן תקון ד', והן תרין תפוחין הפנוים משערות שהן תקון ה'. ובצניעותא דספרא,

נקרא התקון הזה הרביעי, הוד והדר ותפארת. כי תפארת הוא עובר על פשע, שנאמר ותפארתו עבור על פשע. אבל התפארת הזו לא העמדנו אלא בתקון התשיעי, כמש"א תפארת בחורים כחם. ושם בתקון התשיעי נקרא תפארת. וכשנשקל, במשקל אחד עולים שניהם. אר"ש, ראוי אתה ר"א, להתברך מעתיקא קדישא, שכל הברכות יוצאות ממנו. פירוש. כבר נתבאר, שתקון ד' ה"ס עבור ב' לג"ר דו"ק, שהמלכות עלתה ונתערבה בבינה. שע"ז, אחר שחזרו הג"ר לבינה, חזרו ג"כ למלכות ונתקנו בתקון החמישי ב' תפוחין פנוים משערות ששם הארת הג"ר דו"ק. וז"ש, **האי הוד כד אתנהיר בנהירו דדיקנא עלאה**, שע"ז יצאה ה' י' מאויר **ואתפשט בשאר תקונין נהירין**, דהיינו התקון דב' תפוחין קדישין שבתקון ה', שה"ס הארת ג"ר דדיקנא, המאיר גם לשאר תקוני דיקנא. **האי הוא נושא עון מהאי גיסא**, שמצד תקון הד', שהוא עלית השערות לבינה, נקרא תקון זה בשם **נושא עון**, כי הבינה נושאת בקרבה עון וקלקול שבמלכות. עון, הוא מלשון מעות. **ועובר על פשע מהאי גיסא**, שמצד התקון החמישי, שהוא ב' תפוחין הפנוים משערות, שיצאו והאירו בהם הג"ר דו"ק אפילו במלכות, אז נקרא תקון ה' הזה, בשם **ופשע**, שפירושו, עובר על פשע, שהארת הג"ר מבינה עוברים על פשע של המלכות והג"ר מאירים בה, כמו שלא היה בה שום פשע. ומטעם זה נקראים ב' תקונים אלו הרביעי והחמישי בפרשת שלח, בשמות, נושא עון, ופשע. כי ארך, הוא תקון א'. אפים, היא תקון ב'. ורב חסד, הוא תקון ג'. נושא עון, הוא תקון ד'. ופשע, הוא תקון ה'. וכו' כנ"ל. וז"ש **ובג"כ לחייו כתיב**, שכולל ב' תקונים אלו הרביעי והחמישי, דהיינו השערות שעל הלחיים, ותפוחין הפנוים משערות.

ומה שאמרנו לעיל בדבור הסמוך, שהלבושים שזו"ן מקבלים מבינה, נקראים הוד והדר, שהם נצה הוד יסוד, אינו בדיוק, כי הם כוללים גם חצי תפארת שמחזה ולמטה, כי תנה"י דעליון מתלבשים בתחתון. שבלבושים אלו מקבל התחתון האורות דג"ר כנ"ל. ולא עוד אלא שורש התקון הוא בתפארת דעליון, שה"ס בינה דעליון, כי חג"ת הם כח"ב אלא מחמת שירדו לבחינת חסדים נקראים חג"ת, הרי שת"ת היא בינה שבה עיקר התקון של ועובר על פשע, כנ"ל. וז"ש **ובצניעותא דספרא אקרי הוד והדר ותפארת**, דהיינו תנה"י דעליון, **דהא תפארת הוא עובר על פשע**, כי עיקר התקון של קבלת הג"ר שה"ס ועובר על פשע הוא בתפארת, להיותו בינה דעליון. ומה שקוראים אותו רק הוד והדר לבד, הוא משום **דהאי ת"ת לא אוקימנא אלא בתקונא תשיעאה**, כי עיקר הת"ת הוא מחציתו העליון שהוא מתבאר בתקון ט'. וז"ש, **ותמן אקרי ת"ת**, ולא כאן שהוא רק מחציתו התחתון שמחזה ולמטה, ומה שבספרא דצניעותא חושב אותו לת"ת, אין קושיא כי, **וכד**

אתתקל במתקלא חד סלקין, כלומר, שגם מחזה ולמטה אפשר לכנותו ת"ת. כי עולים במשקל אחד.

פסקה רצ

תקונא חמישאה וכו': התקון החמישי. השערות נפסקות, ונראים ב' תפוחין, פנוים משערות, מכאן ומכאן, אדומים כמו שושנה אדומה, ומתלהטן בר"ע עלמין. אלו ב' תפוחין כשמאירים מאור של ב' תפוחין קדישין העליונים דעתיקא שהוא א"א, שהם תקון ז' שלו, הולך מהם הגוון אדום ובא גוון לבן, בזה כתוב, יאר ה' פניו אליך ויחנך. וכשמאירים מתברך העולם. ובשעה שנעשו אדום, כתוב, ישא ה' פניו אליך. כלומר שיסתלק פניו, ולא ימצא רוגז בעולם. למדנו, כל האורות המאירים מעתיקא קדישא, דהיינו מא"א, נקראים חסדים הראשונים ובשביל אלו חסדים הראשונים מאירים כל אלו חסדי עולם, שהם חסדים שבז"א.

תקון ה' הזה כבר נתבאר היטב בדבור הסמוך, שה"ס יציאת ה **י'** מאויר, שאז חוזרים להאיר הג"ר דו"ק, שה"ס נקודת השורק, שנתבאר לעיל (ב"א ט"ו ד"ה ההיא) ותקון הזה נקרא בפרשת שלח, ופשע, שפירושו ועובר על פשע, שהג"ר דחכמה מאירים במלכות כמו שלא היה בה שום פשע. וז"ש **תקונא חמישאה**, **פסיק שערא ואתחזון תרין תפוחין**, כי מקור השערות הוא מכניסת ה **י'** באויר, וכיון שהי' יצאה מאויר בתקון הזה, ע"כ נפסקו בו השערות. **סומקן כהאי ורדא סומקא**, כי אז היא שליטת השמאל, שנמשכים ממנו דינים, וע"כ נבחן בו גוון אדום, שהם סוד שליטת הדינין דשמאל.

ועיקר הארת הדינים דשמאל, הוא בב' שלישי ת"ת שמחזה ולמטה, ובנצח, ובהוד. שהם נכללים שם עם הדינין הנמשכים ממסך דחזה. וז"ש, **ומתלהטין במאתן ושבעין עלמין**, כי כל אחת מג' ספירות הנ"ל ה"ס מאה, והיו צריכים להיות ג' מאות, אלא לפי שחסר שליש עליון שמחזה ולמעלה דת"ת, אין בת"ת אלא שבעים, וע"כ הם רק מאתים ושבעים. ששם מתלהטים בעיקר הדינים דשמאל. אבל כשבי' תפוחין דז"א מקבלים הארת הפנים דא"א, **אתמשך סומקא ואתי חיורא**, כי נתבטלו הדינים דקו שמאל. **בהאי כתיב יאר ה' פניו** וגו'. שגם הפנים דז"א מאירים. שמהם מקבלים התחתונים. **ובשעתא דאתעבדו סומקא**, דהיינו מטרם שקבלו הארת פנים דא"א, **כתיב ישא ה' פניו אליך**, שפירושו, **יסתלק ולא ישתכח רוגזא בעלמא**, כי פנים, פירושו ג"ר. **ישא** הוא מלשון, ונשא שה מהעדר. כי כל עוד שנמצא בהם הג"ר של שליטת השמאל, נמשכים מהם דינים לעולם.

פסקה רצא

תקונא שתיתאה וכו׳: התקון הששי. השערות יוצאות כמו חוט אחד של שערות מסביב הדיקנא. דהיינו השטח העליון של הדיקנא הנמשך עד החזה, בדומה לתקון השמיני דא״א (לעיל אות קמ״ח ע״ש) וזהו נקרא אחת מחמש פאות שבזקן (מכות ב.) התלויות בחסד, ולא צריכים להשחית חסד הזה, כמו שלמדנו. ומשום זה, לא תשחית פאת זקנך, כתוב.

תקון זה נקרא **ונקה לא ינקה**, שפירושו, כי אחר שיצאו הג״ר בבחינת ב׳ תפוחין, ונפסקו השערות, היו צריכות להתבטל כל השערות, שהרי כבר יצאה ה׳ מן האויר, שהיא מקור השערות. אמנם לא היה כן, אלא לא לבד שהשערות של תקונים הקודמים נשארו, אלא גם יצאו חדשות, דהיינו שערות ארוכות הנמשכות עד החזה. שז״ס **ונקה לא ינקה** שאע״פ שב׳ תפוחים כבר נעשו נקיים משערות, **לא ינקה את כולן**, אלא להיפך שנמשכים ומקיפים הפנים כמו בחוט של שערות. וז״ש, **תקונא שתיתאה**, **נפיק שערא כחד חוטא דשערי**, **בסחרניה דדיקנא**, אע״פ שכבר נפסקו בב׳ תפוחין, **ואיהו חד מחמש פאין דתליין בחסד**, כי יש בדיקנא ה׳ פאות, שתים מכאן ושתים מכאן ואחת מלמטה, (מכות ב׳ ע״א) והן כנגד ה׳ ספירות חג״ת נ״ה שבקו ימין הנקראים ה׳ חסדים, **ולא אבעי לחבלא האי חסד**, ולפיכך נשארו כל תקוני השערות בסוד **ונקה לא ינקה**, להיותם המקורות של החסדים.

פסקה רצב

תקונא שביעאה וכו׳: התקון השביעי. השערות אינן תלויות על הפה, והפה נתפנה מכל צדדיו, והשערות יושבות מתוקנות סביב סביב לו. קום ר׳ יהודה. קם ר׳ יהודה. פתח ואמר, בגזירת עירין פתגמא. כמה אלף רבבות מתישבים ומתקיימים מפה הזה, ותלוים ממנו, וכולם נקראים פה. ז״ש וברוח פיו כל צבאם, ומרוח ההוא היוצא מן הפה הם מתלבשים.

פסקה רצג

כל אינון דלבר וכו׳: כל אלו שמבחוץ תלוים מפה הזה. ומפה הזה, כשמתפשט ממנו רוח הזה, מתלבשים בו כמה נביאים נאמנים, וכולם נקראים פה ה׳. ובמקום שהרוח יוצא, דהיינו הפה, לא מתערב שם דבר אחר. וכולם מחכים להתלבש ברוח ההוא היוצא מן הפה. ותקון זה שולט על כל ששת התקונים הקודמים לו, משום שכאן כולם מתקיימים ומתאחזים. ומשום זה, השערות שוות מסביב הפה, והפה נתפנה משערות מכל צדדיו. אמר ר׳ שמעון, ברוך אתה לעתיקא קדישא.

פירוש. תקין זה שהפה נתפנה משערות נעשה ג"כ מכח יציאת ה **י**' מאויר, כמ"ש לעיל בתקון החמישי בב' תפוחין. ע"ש. והוצרך לתקון זה מחדש, משום שב' תפוחין דאתפנו משערות עומדים בלחי העליון ששם מקום בינה, כי הפרסא, שבתוכה המלכות, עומדת בפאתי הראש מתחת הלחי העליונה. ואע"פ שיש שם התכללות המלכות, כי ע"כ נקרא התקון ועובר על פשע, כי פשע הוא בחינת הדינין שבמלכות, מ"מ כיון שהמלכות היא למטה מלחי העליונה, אין דינין דמלכות פוגמים מלמעלה ממקום מציאותה, והוא שם רק מבחינת התכללות. וכדי שתתמתק גם המלכות מבחינתה עצמה ותהיה ראויה לקבל ג"ר דחכמה, נעשתה יציאת **י**' מאויר במקום הפה, ששם יש גם הלחי התחתונה שהוא מלכות, כי שפה תתאה, היא הלחי התחתונה הנמצאת מפרסא דראש ולמטה, ששם המלכות, שע"כ ה"ס בינה ותו"מ שיצאו מראש לבחינת גוף. וכיון שנעשה התקון במקום המלכות, אז נתקנה לגמרי. וראויה לקבל ג"ר דחכמה.

ולפיכך נקרא תקון זה בפרשת שלח, בשם **פוקד עון אבות על בנים**. כי כל מדרגה תחתונה נקראת בן כלפי העליונה ממנה. והנה השם **עון**, מורה על דינים שבבינה שקבלה ממלכות שנכללה בה, שמורה שהיתה ישרה אלא שנעשתה מעוותת מחמת גורם אחר. והדינים שבמלכות נקראים **פשע**, כי הדינים הם מעצמותה. אלא מכח עלית המלכות לבינה, ומכח התקון שנעשתה בב' תפוחין בסוד ועובר על פשע (כמ"ש לעיל באות ר"צ) נגנזה הפשע שבמלכות לגמרי, ובחינת העון שבבינה נמשכה גם על המלכות, באפן, שבאותו זמן שה **י**' יצאה מאויר, והבינה נטהרה מן העון, נטהרה עמה יחד גם המלכות, משום שפקד העון דבינה על מלכות. וז"ס, שתקון הפה, נקרא **פוקד עון אבות על בנים**, כי העון שהיה בלחי העליונה שבו בחינת אבות, נפקד על בנים, שהוא הלחי התחתונה, שבינה ותו"מ שלו נקראים בנים ללחי העליונה, כי מתוך זה, בשעה שנטהרה הבינה מן העון שבה בסוד יציאת ה **י**' מאויר, נטהרה ג"כ המלכות, כי להיותה נפקדת בעון האבות וקבלה הקטנות מבינה, קבלה ג"כ הגדלות מבינה. ע"י טהרת העון.

וז"ש, **תקונא שביעאה, דלא תליין שערא על פומא ופומא אתפני מכל סטרוי**, שהוא מטעם, כי הפסק השערות הנעשה בבינה, בלחי העליונה, מחמת יציאת ה **י**' מאויר, עברה ג"כ אל המלכות הנמצאת בלחי התחתונה, **ופומא אתפני מכל סטרוי**, כמו בב' תפוחין. **ויתבין שערא בתקונא סחור סחור ליה**, כי השערות שיצאו מקודם לכן אינן בטלות, להיותן ממשיכות חסדים כנ"ל. וז"ש **כמה אלף רבבן מתישבן ומתקיימן בהאי פומא ותליין מניה**. המספר **אלף**, מורה על חכמה, בסו"ה, ואאלפך חכמה. **ורבבה**, מורה על חסדים. וכיון שנמשכים חכמה וחסדים, אומר, אלף רבבן, שיוצאים ותלוים

ומתקיימים מפה זה. כי מפומא דאתפני משערות יוצאת חכמה, ומשערות שמסביב הפה יוצאים חסדים. וז"ש, **וכלהון אקרון פה**. שהן החכמה והן החסדים נקראים פה. ונתבאר לעיל שע"כ צריכים לתקון הפה נוסף על תקון ב' תפוחין, משום שהתקון הנעשה במקום הלחי העליונה, אינו מועיל לבינה ותו"מ שיצאו מן הראש, להיותם נמצאים למטה ממלכות שבפרסא דראש. וע"כ נעשה להם תקון מיוחד בלחי התחתונה שנקרא פה. וז"ש, **כל אינון דלבר תליין מהאי פומא**, דהיינו כל אלו שהם בבחינת בינה ותו"מ שיצאו **לבר** מראש מקבלים מתקון הפה. וז"ש **ומהאי פומא** וכו' **וכלהו פה הויה אתקרון**, שאין שם שום דין כי נתפנה משערות. **ובאתר דרוחא נפיק לא אתערבא מלה אחרא**, דהיינו שום דין, כי אם היו נראות שם איזו שערות שהן דין לא היה יכול רוח הויה לצאת משם. וז"ש **והאי תקונא שליטא על כלהו שיתא**, **משום דהכא מתקיימן כלהו ומתאחדן**, כי כל התקונים שקדמו לתקון ז' הזה, לא היו אלא כדי להביא תקון הזה על שלמותו. דהיינו לתקן את המלכות במקומה שתוכל לקבל ג"ר כנ"ל. וע"כ נאחזים כולם בשלמות תקון הז' הזה ומתקיימים על ידו. כי לא באו אלא להשלמת תקון הזה.

פסקה רצד

תקונא תמינאה וכו': התקון השמיני. השערות יורדות תחת הדיקנא ומכסות העורף שלא יהיה נראה, שלמדנו, אין למעלה לא עורף ולא עייפות. ובזמן שעושה מלחמה נראה העורף, כדי להראות גבורה, כי למדנו, אלף עולמות נאחזים ממנו. ז"ש אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים. ואלף המגן הוא סוד. ויש בצניעותא דספרא, כל שלטי הגבורים. היינו הבאים מצד גבורה אחת מאלו הגבורות.

פירוש. אחר שכבר נעשו כל התקונים בבחינת הלחי העליונה והלחי התחתונה, ירדו התקונים לבחינת גוף ממש, דהיינו הגרון והעורף, ותקון הזה יש לו ב' משמעות, א) לכסות את העורף, כי המוחין דחכמה הבאים מקו שמאל, נבחנים שהם באחורים ולא פנים, דהיינו בעורף, וכיון שדינים נמשכים ממוחין דחכמה אלו, ע"כ צריכים לכסות העורף, שז"ס התקון השמיני שיצאו שערות למטה מראש וכיסו את העורף, כי הדין שבשערות מכסות על החכמה אשר בעורף ואינה מאירה. ב) שהם מגלים את העורף בשעת מלחמה, שאין החצונים נכנעים אלא ע"י גילוי חכמה, ואז מתפנים השערות מן העורף והחכמה נגלית לכלות את הקליפות והס"א.

וז"ש **תקונא תמינאה**, **דנחתין שערי בתחות דיקנא מחפיין קדלא דלא אתחזי**, דהיינו הדינים שבשערות מעכבים על החכמה שבעורף שלא תאיר. **ובזמנא דאגח קרבי אתחזי**, דהיינו הפעולה הב' הנ"ל שבשערות שמגלות העורף בעת מלחמה כדי לכלות ולהשבית

הקליפות. וז"ש **משום לאחזאה גבורתא**, דהיינו להראות החכמה שבקו שמאל, שנקראת גבורה. שאין הקליפות נכנעות רק ע"י גילויה. **דהא תנינן אלף עלמין אתאחדין מניה**. דהיינו חכמה, המרומזת באלף, בסוד ואאלפך חכמה. **הה"ד אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים**. **ואלף המגן רזא הוא**, שמורה על השערות האלה שבעורף המגינות על החכמה, שנקראת אלף. **כל שלטי הגבורים**, מה מוסיף הכתוב בזה, הוא, **דאתו מסטר גבורה חד מאינון גבוראן**, דהיינו הבאים מגבורה אחרונה שבגבורות שה"ס המלכות, וע"כ אוה"כ, כל שלטי הגבורים.

ותקון זה נקרא בפרשת שלח, **על שלשים**, כי נתבאר לעיל שכל מדרגה תחתונה נחשבת בבחינת בן למדרגה עליונה. והנה מקור התקון של נושא עון ועובר על פשע, הוא בלחי העליונה, ומשם נפקד העון על בחינת הלחי התחתונה שהיא בבחינת **בן** ללחי העליונה, בסוד תקון הז' ע"ש. ועתה עבר אותו התקון על בחינות הגרון והעורף שהוא גוף, והוא בן ללחי התחתונה, **ושלשים** ללחי העליונה. ולפיכך נקרא תקון הז', פוקד עון אבות על בנים, ותקון הח', הוא פוקד עון אבות על בני שלשים. ונעשו ראוים ע"ז לגלות החכמה שבעורף, בעת מלחמה, כנ"ל, כי בעת שיצא העוז **מהאבות**, שהם, ב' תפוחין שבלחי העליונה, יצא העון ג"כ **מהבנים** בתקון הז', ומבני **שלשים** בתקון הח'. כמ"ש בתקון הז' ע"ש.

פסקה רצה

תקונא תשיעאה וכו': התקון התשיעי. השערות מתחברות במשקל מלא עם אלו השערות התלויות, וכולן במשקל יפה כגבור אמיץ בעל נוצח מלחמות. משום שכל השערות נמשכות אחר אלו התלויות, וכללות כולן הן באלו התלויות, וכולן נמשכות עד החזה. ועל כן כתוב, **תפארת** בחורים כחם. וכתוב, בחור כארזים, דהיינו כגבור עושה גבורות. וזו היא **תפארת**, הכולל, כח וגבורה ורחמים.

פירוש. תקון זה הוא ליחד השערות דימין ושמאל דדיקנא עם השערות הנמשכות ותלויות למטה באמצע הדיקנא, כי יש דינין בקו ימין מבחינת נקודת החולם, שה"ס דינין דנוקבא, ויש דינין דקו שמאל מבחינת נקודת השורק, וה"ס דינין דדכורא. (כנ"ל ב"א דף ט"ו ד"ה ההוא) ובעת שהקו האמצעי מיחד ימין ושמאל זה בזה, נמצאים הדינים משלימים זה את זה, כי הדינים דימין ממעטים הג"ר דחכמה דקו שמאל, כדי שיתיחד עם קו הימין, כי זולת זה אין קו שמאל רוצה להתיחד עם קו הימין (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) והדינים דקו שמאל מבטלים הדינים דקו ימין, כי קו הימין מקבל חכמה מקו שמאל ע"י התכללותו בו. וזה נבחן, כאלו השערות דיקנא שמימין הפנים ומשמאל

הפנים נמשכות ומתחברות עם השערות האמצעיות התלויות למטה מן הראש, ונעשים כולם כלל אחד ונמשכים עד החזה, כדי לבטל הדינים של המלכות הנמצאת בנקב החזה. וז"ש תקונא תשיעאה, **דמתחברן שערי בשקולא מליא**, שהשערות דימין ושמאל דדיקנא מתחברים במשקל מלא, **עם אינון שערי דתליין**, עם השערות התלויות באמצע, למטה מהפנים. אשר אז השערות, שהם הדינים דנוקבא שמימין, והשערות שהם דינים דדכורא שמשמאל, משלימים אלו את אלו, בהתיחדם בקו האמצעי, כנ"ל. וז"א נבחן אז על ידיהן, **כחד גיבר תקיף מארי נצחן קרבייא**, כי הדינים דימין נוצחים כל החצונים המתאחזים בדינים דשמאל, ודינים דשמאל נוצחים כל הקליפות המתאחדות בדינין דימין, כנ"ל, והוא, **משום דכלהו שערי אתמשכן בתר אינון דתליין**, משום שכל השערות שהן בימין ושמאל של הפנים נמשכים אחר אלו שערות התלויות למטה מן הפנים. ומתחברות בהן לאחד. **וע"ד כתיב**, **תפארת בחורים כחם**, שהדין הנמצא בשערות דימין, הוא כל **הכח** שבימין, שהת"ת משמש עמו כדי ליחד השמאל עם הימין (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) שהת"ת מעוררם בסוד המסך דחירק, כמ"ש שם. וכתיב **בחור כארזים**, **כגבור העושה גבורות**, שה"ס ההשלמה שקו ימין מקבל ע"י הגבורות דקו שמאל כנ"ל, **ודא הוא תפארת**, שיחוד הזה שבשערות דיקנא נקרא בשם ת"ת, הכולל בזה, **חילא וגבורתא ורחמי**, כי דינין דימין נקראים עתה **כח**, שהוא כל כח היחוד דימין ושמאל כנ"ל. והדינים דשמאל נקראים **גבורה**, שעל ידם מתגבר על כל הקליפות לכלותם, והקו האמצעי עצמו המיחד אותם נקרא **רחמים**.

וז"ש **וכלא אתמשך**, ויש כאן חסר, וצריך לומר, **וכלא אתמשך עד טבורא דלבא**, שבכח היחוד הנעשה ע"י שערות התלויות, נמשכות כל השערות עד טבור הלב, שהוא נקב החזה ששם בחינת המלכות דמדת הדין הנכללת בפרסה שבחזה, והמלכות הזאת מקבלת ומתמתקת ע"י כללות שערות דיקנא, כמ"ש **וכללא דכלהו באלין דתליין**. ולפיכך נקרא תקון הזה בפרשת שלח **ועל רבעים**, כי עתה עבר התקון על דור רביעי, כי התקון הא' היה בב' תפוחין, שהוא נקרא **ופשע**, בסוד ועובר על פשע, ששם קבלה המלכות תקונה הראשון, וב' תפוחין אלו להיותם נמצאים בלחי העליונה, שה"ס בינה, הם נקראים **אבות**. ואח"כ בתקון ז' קבלה המלכות תקין בלחי התחתונה, דהיינו בשפה תתאה. ששם בחינת בנים, כי הלחי התחתונה היא בחינת בן ללחי העליונה וע"כ נקרא התקון בשם **פוקד עון אבות על בנים** (כנ"ל אות רצ"ב) ואח"כ בתקון ח' קבלה המלכות תקונה בבחינת גוף ממש בגרון ובעורף, וע"כ נקרא **על שלשים**. שהוא דור שלישי ללחי

העליונה. (כנ"ל אות רצ"ד) ועתה קבלה המלכות תקונה בבחינת החזה, שהוא מדרגה תחתונה מגרון, וע"כ נבחנת לדור רביעי ללחי העליונה, וע"כ נקרא **ועל רבעים**.

פסקה רצו

תנא אר"ש כל וכו': למדנו, א"ר שמעון, כל אלו תקונים, וכל אלו הדברים רוצה אני לגלות לאותם שנשקלו במשקל, דהיינו להדבקים בקו האמצעי שבו סוד המתקלא (כנ"ל ספד"צ אות ג') ולא לאלו שנכנסו לפרדס החכמה ולא יצאו ממנו בשלום, אלא לאלו שנכנסו ויצאו ממנו בשלום, כי כל מי שנכנס ולא יצא, טוב לו שלא נברא.

פסקה רצז

כללא דכל מלין וכו': הכלל של כל הדברים, עתיק דעתיקין וזעיר אנפין הכל אחד, בבחינת עצמותם, והכל הוא למעלה מן הזמן מבחינת עצמותם, שהיה הוה ויהיה, שוים בהם, והכל הוא בהוה, והכל היה, והכל יהיה. שאין באלקיות ענין קודם ואח"כ. וכן אין שם כלל שינוי מעשה מבחינת עצמותם, כגון מרחמים לדין וכדומה, כי לא ישתנה בעתיד ולא נשתנה בעבר, ואינו משונה בהוה. אלא שנתתקן בתקונים אלו בשביל התחתונים. ונשלמה הצורה הכוללת כל הצורות דהיינו ז"א. שה"ס צורת אדם, הכולל דכר ונוקבא. הצורה הכוללת כל השמות, כי ז"א נקרא הויה, שהוא שם, הכולל כל השמות. הצורה, שנראות בתוכה כל הצורות, ולא שהוא צורה ממש, אלא כעין צורה זו.

פסקה רצח

כד אתחברן עטרין וכו': כשמתחברים בז"א העטרות והכתרים, דהיינו המוחין דג"ר, אז הוא השלמת הכל, של כל העליונים והתחתונים. משום שצורת אדם, היא צורה שעליונים ותחתונים נכללים בה. ומשום שצורה זו כוללת עליונים ותחתונים, התקון עתיקא קדישא את תקוניו, ותקון ז"א, בצורה זו ובתקון זה.

פירוש. כל התקונים הנמצאים בעולמות לא באו אלא לתקן המלכות דצמצום א' (כמ"ש בתע"ס שיעור א') ועיקר תקונה הוא בסוד תקון אדם, שיורה על התכללות כל הצורות, וה"ס המלכות המקבלת מג' הקוין, כי המלכות ה"ס פני אדם, וג' הקוין ה"ס אריה שור נשר, הכוללים כל הצורות, והמלכות מקבלתם ונכללת מהן. ותקון אדם זה, התחיל בעתיקא קדישא, שה"ס כל המספרים י"ג שנאמר בו, י"ג חוורתא י"ג נימין, י"ג תקוני דיקנא וכו' כי חו"ב תו"מ שבכל אחד ג' קוין ה"ס י"ב. ועם מלכות המקבלתם הכוללת כולם, הם י"ג. אמנם עיקר תקון אדם נעשה בז"א ומלכות. שז"א ה"ס ג' קוין, ופרצוף המלכות הוא המקבלת אלו ג' הקוין. שעי"ז הולכת ומתתקנת המלכות לאט לאט עד גמר

התקון, שאז, על ידי כל האורות שקבלה המלכות בשיתא אלפי שני, מתתקנת המלכות דצמצום א'.

וז"ש, **אתתקן בתקונין אלין אשתלים דיוקנא דכליל כל דיוקנין**, שכל אלו התקונים דעתיקא ודז"א, משלימים צורת אדם הכוללת כל הצורות. שהן אריה שור נשר. וכשז"א מקבל תקונים אלו נקרא גם הוא אדם. והוא **דיוקנא דכליל כל שמהן**, כי השם של ז"א שהוא הויה, כולל בשביל זה את כל השמות. **דיוקנא דאתחזי בגוויה כל דיוקנין**, כלומר, שגם מלכות נראית שמה, עד שהתקון מגיע למלכות דצמצום א'. וז"ש, **דיוקנין דעלאין ותתאין אתכללו ביה**, כי פני האדם כוללים בתוכם את כל העליונים, הנכללים בג' קוין המכונים אריה שור נשר, וכן כוללים צורת עצמם, שממנה נמשכים כל התחתונים, וע"כ התקון המגיע לפני אדם נתתקן עמו כל העליונים וכל התחתונים. וז"ש, **ובגין דהאי דיוקנא כליל עלאין ותתאין, אתקין עתיקא קדישא תקונוי, ותקונא דז"א, בהאי דיוקנא ותקונא**. כדי שיוכל לתקן בזה כל המציאות עד גמר התקון כנ"ל.

פסקה רצט

ואי תימא מה וכו': ואם תאמר, מה בין זה לזה. בין עתיקא לז"א, ומשיב, הכל הוא במשקל אחד. אבל, מכאן, מעתיקא, מתחלקים דרכיו. ומכאן, מז"א, נמצא הדין ורק מצדינו הם משונים זה מן זה. וסודות אלו אינם נמסרים חוץ מלקוצרי השדה הקדוש. דהיינו אותם שזכו לתקן את המלכות הנקראת שדה וכבר קוצרים תבואתה. וכתוב סוד ה' ליראיו.

פירוש. עיקר דרכי התקון באים בסדר חסד דין ורחמים שה"ס ג' קוין. ואלו חד"ר מקור מציאותם הם בז"א, אלא בדרך התכללות שהג"ר כלולים מז"א ומלכות, נמצאים הם גם בג"ר. וז"ס שאמר לעיל (אות ל"א) **לית שמאלא בהאי עתיקא**. ועכ"ז כיון שיש שם בחינת התכללות מזו"ן, היה אפשר שיתוקנו שם ג' קוין, כדי להמתיק ג' הקוין שבז"א. וז"ש, **אבל מכאן אתפרשן ארחוי**, שג' קוין שהם בעתיקא, אינם אלא לחלק הדרכים בין ימין ושמאל ואמצע, כדי שז"א יקבל מהם. אבל בעתיקא עצמו, אין ימין ושמאל. **ומכאן אשתכח דינא**, אבל בז"א יש שמאל, שהוא דין במציאות ממש, ונמצאים בו משום זה ג' קוין חסד דין ורחמים במציאות ממש. נמצא, **ומסטרא דילן הוו שניין דא מן דא**. כי אותם ההבחנות אם יש דין או אין דין הן רק כלפי התחתונים אבל מבחינת העצמות הכל הוא אלקיות, למעלה מן הזמן למעלה מן המקום למעלה מכל שינוי. וכל אותם המדרגות והתקונים שאנו מבחינים באלקיות, הם כולם רק מיני העלמות וכיסוים כלפי התחתונים, כי המספר עשר ספירות הוא כמו שאתה אומר, עשר מיני כסוים,

על עצמותו ית'. וכן כל התמונות המדומים מזמן ומקום וממעשים, כולם אינם רק מיני כסוים על אלקותו ית', הנראים כך לעיני התחתונים. וכמו האדם אינו מתפעל ואינו משתנה במשהו מחמת הכסוים שהוא מתעלם בהם, כי רק חבריו מתפעלים מהעלמתו או מהתגלותו, כך אלקותו ית' אינו משתנה ואינו מתפעל ח"ו משהו מתוך אלו המדרגות והתקונים והשמות שבזמן ומקום ושינוי מעשה, שהתחתונים מבחינים בכסוים שלו (ועי' בזה במבוא לספר הזהר, שנדפס בחלק א') אלא שיש לדעת שכסוים אלו משמשים ג"כ לגילוים, ע"ד שיסד האריז"ל בזמירות, במלין סתימין תתגלון פתגמין. ולא עוד אלא לפי מדת הכסוי שיש בכל שם ותקון, כך היא מדת הגילוי הנמצא בו. ומי שזוכה לקבל מדת הכסוים כהלכתם, זוכה אח"כ שהכסוים נעשו לו למדות גילוים. והלומד צריך לזכור דברים אלו בזמן הלימוד, ולא יכשל במחשבתו.

פסקה ש

כתיב וייצר ה' וגו': כתוב, **וייצר** ה' אלקים את האדם. בשתי יודין השלים תקון בתוך תקון, שהוא חותם הטבעת, וזה הוא **וייצר**, עם ב' יודין. ומפרש דבריו. ב' יודין למה. הוא, כי הן, סוד עתיקא קדישא וסוד ז"א. **וייצר**, מה צר. ומשיב, צר צורה בתוך צורה. שואל, מהו צורה בתוך צורה. ומשיב, היינו ב' שמות הנקראים שם מלא, שהם הויה אלקים. וזה הוא סוד ב' יודין של **וייצר**, שצר צורה בתוך צורה, שהוא התקון של שם מלא הויה אלקים. **טברקא דגושפנקא** פירושו לפי הענין חותם הטבעת.

פירוש. ר"ש מביא כאן כעין הקדמה על מעלת המלכות, ומהותה, מטרם שבא לפרש פרטיות עניני המלכות. ונודע שהמלכות נקראת חכמה תתאה, משום שאין גילוי החכמה בשום ספירה מע"ס אלא בה, (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) והיינו בשעה שהמלכות מקבלת מגי' קוין דז"א, ואז נקראת המלכות, טברקא דגושפנקא. כי המלכות עצמה ה"ס טבעת המלך, וגי' קוין שמקבלת מז"א, ה"ס החותם שנחקק בה, ששם מגולה בה החכמה.

וז"ש **בתרי יודין אשלים תקונא גו תקונא**, דהיינו שהשלים תקון ג' קוין שיאירו בתקון המלכות. **ודא הוא וייצר**, שענין זה מרומז בהמלה וייצר. שואל, **תרין יודין למה**, מה מרמזים ב' יודין דוייצר. ומשיב **רזא דעתיקא קדישא ורזא דזעיר אפין**, שה"ס חכמה סתימאה, שבא"א הנקרא עתיקא קדישא, וחכמה דל"ב נתיבות של ז"א. וע"כ אומר **רזא** דעתיקא קדישא, **ורזא** דז"א. ואינו אומר, עתיקא קדישא, וז"א, כי מרמז לבחינת החכמות שבהם. שבב' חכמות אלו צר נשמת האדם, דהיינו הג"ר דז"א המכונים אדם, כמ"ש והולך. וז"ש, **ומהו צורה בגו צורה**. ומשיב, **תרין שמהן דאתקרי שם מלא הויה**

אלקים, **ודא הוא רזא דתרין יודין דוייצר**, כי ב' שמות הויה אלקים רומזים על א"א וז"א (כנ"ל אות רמ"ה), והיינו **דצר צורה גו צורה**, שצר צורת חכמה סתימאה דא"א בפנימיות צורת החכמה דל"ב נתיבות דז"א. וזה הוא, **תקונא דשמא שלים הויה אלקים**. שהויה רומזת על ח"ס דא"א, ואלקים על חכמה דז"א. והוא מטעם, כי חכמה דא"א נסתמה, ואינה מאירה אלא חכמה דל"ב נתיבות דז"א, וכיון שהרצון המאציל היה שתתגלה גם הארת חכמה סתימאה בעולמות, ע"כ צר אותה בבחינת צורה תוך צורה בפנימיות חכמה דל"ב נתיבות, ועי"ז מגיעה הארת חכמה סתימאה לעולמות, שהיא שורש כל המציאות.

פסקה שא

ובמה אתכלילו בדיוקנא וכו': שואל, ובמה נכללו אלו ב' צורות חכמה הנ"ל שצר צורה תוך צורה. ומשיב, בדמות העליונה הזו שנקראת אדם, הכולל זכר ונקבה, דהיינו ז"א הכולל ז"א ומלכות, וע"כ כתוב **את האדם** שכולל זכר ונקבה, **את**, שאומר את האדם, הוא להוציא ולרבות המין שיוצא ממנו, דהיינו המלכות שהיא הנוקבא דז"א ויוצאת ממנו. שבמלכות הזו מתלבשות ב' צורות הנ"ל, צורה תוך צורה. שה"ס ב' יודין דוייצר. שה"ס חכמה עלאה דא"א בתוך חכמה תתאה דמלכות. שה"ס החכמה דל"ב נתיבות היוצאת בז"א ומקום גילויה היא רק במלכות דהיינו בנוקבא דז"א. וע"כ נקראת חכמה תתאה, כנגד חכמה דא"א, שהארתה מלובשת בתוכה.

פסקה שב

עפר מן האדמה: היינו דמות בתוך דמות. **ויפח באפיו נשמת חיים**, היינו החותם של הטבעת לפני ולפנים. וכל זה למה. כדי להוציא ולהכניס בו, סתים דסתימא עלאה, שהוא חכמה סתימאה דא"א, עד סוף דכל סתימין, שהיא החכמה דל"ב נתיבות, שבז"א, שהוא סוף ההעלם, כי אחר שתגיע חכמה זו דל"ב נתיבות מז"א אל הנוקבא דז"א, היא מתגלית, ואינה עוד סתומה, וע"כ נבחן ז"א לסוף דכל סתימין. והיא נשמה שכל החיים שלמעלה ושלמטה, דהיינו המוחין של ז"א, ושל הנוקבא הכוללת התחתונים, תלוים מנשמה ההיא ומתקיימים בה.

פירוש. עפר מן האדמה, הוא סוד מיתוק המלכות בבינה, שעי"ז נעשית מוכשרה לקבל אור העליון (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה כבר). וז"ש, **עפר מן האדמה דיוקנא בגו דיוקנא**, דהיינו שנכללה צורת המלכות דז"א הנקראת **עפר**, בצורת הבינה הנקראת **אדמה**. **ויפח באפיו נשמת חיים טברקא דגושפנקא גו בגו**, דהיינו המוחין דבינה שה"ס המלכות הכוללת בתוכה ג' הקוין, אז נקראת **טברקא דגושפנקא**, ואור הזה דמלכות וג' קוין, נקרא נשמה דז"א, משום שמקבלו מבינה, ואור הבינה נקרא נשמה. **וז"ש**, **וכל דא למה**

בגין לאשתלפא, וכו'. דהיינו שתכלול חכמה דא"א בתוך חכמה דל"ב נתיבות דז"א, ואח"כ ישפיע אותם אל הנוקבא שלו הנקראת חכמה תתאה ששם מקום הגילוי.

פסקה שג

ויהי האדם לנפש חיה: היינו להיות מושפע ולהכנס בתקונים כעין זה, דטברקא דגושפנקא, ולהוציא נשמה ההיא ממדרגה למדרגה עד סוף כל המדרגות, דהיינו מח"ס דא"א עד המלכות שהיא סוף המדרגות, כדי שתהיה נמצאת הנשמה ההיא בכל המדרגות, ותתפשט בכל, ויהיה הכל ביחוד אחד. ומי שמפסיק יחוד זה מן העולם, דהיינו שמפריד המלכות מיחוד ג' קוין, הוא כמי שמפסיק נשמה זו, דהיינו כמי שפוגם במוחין דז"א, ומראה שיש נשמה אחרת חוץ מזו. דהיינו שמתדבק בסטרא אחרא, ומשום זה, יכלה הוא וזכרונו מן העולם לדורי דורות.

פסקה שד

בהאי דיוקנא דאדם וכו': בצורת אדם זו, התחיל ותקן הכלל של זכר ונקבה, דהיינו ז"א שכולל דכר ונוקבא. ואח"כ כשנתתקנה צורה זו דאדם בתקוניו, התחיל ז"א להתפשט מחזה שלו, מבין שתי זרועות, במקום ששערות דיקנא שלו תלויות, שמקום זה נקרא תפארת, ונתפשטה התפארת הזו, ותקן ב' חזות, ונשלף לאחוריו ועשה גולגלתא דנוקבא, שהיא המלכות, וכולה סתומה מכל צדדיה, בשערות ובפרצוף פנים של הראש.

פירוש. כי מתחיל לפרש כאן סדר תקון הנוקבא דז"א שהיא המלכות. ומפרש ב' המצבים שבנוקבא, מצב א' כשהיא בבחינת אחורים דז"א, שיש בהם ג' מדרגות שהם נפש רוח ונשמה דאחור דז"א. מצב ב', כשהיא בבחינת פנים דז"א. שיש לה נפש רוח נשמה דפנים דז"א. ובמצב א', עוד לא נחשבת לנוקבא נפרדת מז"א, אלא בבחינת דו פרצופין, כלומר שז"א ונוקביה כלולים יחד בפרצוף אחד, ז"א, הוא צד הפנים של אותו הפרצוף, והנוקבא, היא צד האחור. אלא במצב הב', היא ננסרת מז"א, כלומר שנפרדה ממנו לפרצוף מיוחד בפני עצמה, ואז הן נבחנים לדכר ונוקבא ממש. כמ"ש לפנינו (באות שכ"ד).

וז"ש, **בהאי דיוקנא דאדם**, **שארי ותקין כללא דכר ונוקבא**, דהיינו שבא לפרש עתה המצב הא', שאז נתתקנו דכר ונוקבא בכלל אחד, דהיינו בפרצוף אחד, שהפנים ה"ס ז"א, והאחור ה"ס הנוקבא, וז"ש, **כד אתתקן האי דיוקנא בתקונוי** כשדיוקנא דאדם, הכולל ז"א ונוקביה, נתתקן בתקונוי, שהוא עד הת"ת שלו, דהיינו שנתקנו בהפרצוף, חב"ד חג"ת עד החזה, מבחינת הכלים, ונפש רוח מבחינת האורות, ונודע שת"ת ה"ס קו אמצעי, הכולל ימין ושמאל, שה"ס ב' זרועות, וע"כ אחר שנסתיימה אצילות התפארת

במקום החזה, הוא נחלק לבחינת ימין ושמאל הכלולים בתוכו, אשר בחינת הימין שבת"ת נשאר לז"א, ובחינת השמאל שבו נתרחק ממנו ונעשה לאחורים, דהיינו שנעשה לחב"ד חג"ת דאחורים, וממנו נעשה חב"ד חג"ת דנוקבא עד החזה.

וז"ש **שארי מחדוי מבין ב' דרועין**, שתקון הנוקבא מתחיל מחזה דז"א, דהיינו ממקום סיום הת"ת שלו, הכולל בתוכו ב' דרועין, שהם ב' קוין ימין ושמאל, **באתר דתליין שערי דדיקנא דאתקרי ת"ת**, כי שם במקום החזה, נשלמו ג"כ המשכות השערות (כנ"ל אות רצ"ה) **ואתפשט האי תפארת ותקין תרין חדין**, היינו שנחלק לבחינות ימין ושמאל הכלולים בו, ותקן ב' בחינות חזה, דהיינו ב' סיומים המכונים חזה, חזה א' מימין הת"ת, וחזה א' משמאל הת"ת, **ואשתליף לאחורוי**, שבחינת החזה דשמאל הת"ת, נעשה לבחינת אחור של הפרצוף, **ועבד גולגלתא דנוקבא**, ומאחור הזה של הפרצוף, עשה המאציל את הראש של הנוקבא דז"א. דהיינו חב"ד דכלים ואור הנפש מבחינת האורות. **כלא סתימא מכל סטרוי**, **בשערא בפרצופא דרישא**. כלומר כיון שהאור שבראש קטן הוא, ע"כ לא ניכרו עוד הצדדים שבראש, ובחינת פנים ואחור שבו. כי שערות ראש ה"ס אחור הראש, ופרצוף פנים ה"ס הפנים שבראש. שכל אלו עוד סתומים בו. **ובכללא חדא אתעבידו בהאי ת"ת**, שזכר ונקבה אלו נחשבים שנעשו בכלל אחד מן התחלקות הת"ת לימין ושמאל, כלומר, שאינם זכר ונקבה נפרדים בב' פרצופין. **ואקרי אדם דכר ונוקבא**, ששניהם בכלל אחד נקראים אדם. **ההי"ד**, **כתפארת אדם לשבת בית**. כלומר שהנוקבא היא כאן כמו בית לאדם, ואינה נחשבת למדרגה מיוחדת.

פסקה שה

כד אתברי פרצופא וכו': כשנברא פרצוף פנים של הראש דנוקבא, תולה קווצה של שערות מאחוריו של ז"א, ותולה עד הראש של הנוקבא, ונתעוררו שערות ראשה, כולן אדומות הכלולות מכל גוונים, ז"ש ודלת ראשך כארגמן. מהו ארגמן, היינו גוונים הכלולים בתוך גוונים.

פירוש. עתה מדבר מיציאת אור הרוח דנפש, שאז נעשה היכר פנים ואחור, ויצאו שערות באחורי הראש. וכמו שהכלים דנוקבא הם באחוריו של ז"א, כן השערות שלה נמשכו מאחורי הראש שלי ז"א. וז"ש, **כד אתברי פרצופא דרישא דנוקבא**, דהיינו כשנעשה היכר בין הפנים דראש ובין אחורי הראש, שהיא בביאת אור הרוח אל ראשה, **תלייא חד קוצי דשערי מאחורוי דז"א ותלי עד רישא דנוקבא**, דהיינו שהשערות שמאחורי הראש דז"א העירו יציאת השערות על ראש הנוקבא. והנה שערות דז"א שחורות (כנ"ל אות מ"ח) בסו"ה שחורות כעורב. והוא מטעם המלכות דמדת הדין הגנוזה בדיא, שהגוון

שלה אוכמא (כנ"ל אות קצ"ו) אמנם בנוקבא כיון שנמשכת מצד שמאל דז"א, הנמשך מצד שמאל דבינה, שאין בו כלום ממלכות דמדת הדין, שה"ס אדום, ע"כ גם שערות המלכות הן אדומות. וז"ש, **ואתערו שערי ברישהא כלהו סומקי**, ואין בהם מגוון שחור כלום, אלא שהן כלולות מלבן וירוק, וז"ש, **דכללן בגו גווני**. דהיינו בלבן וירוק. וז"ש **מהו ארגמן, גווני דכלילן בגו גווני**, שהאדום כלול מלבן וירוק.

פסקה שו

תאנא אתפשט האי וכו': למדנו, תפארת הזה נתפשט מטבור הלב, דהיינו מנקב החזה, ונקב ועבר בצד האחר, דהיינו באחור, ותקן פרצוף הנוקבא עד הטבור. ומטבור היא מתחילה ובטבור היא נגמרת.

פירוש. מביא מלואים לדבריו מן הברייתא. שאומרת, **אתפשט האי ת"ת מטבורא דלבא**, דהיינו מנקב החזה, ומבחינת שמאל אשר שם. **ונקיב**, היינו שעושה בית קבול חדש לבחינת השמאל בלבד. כי נקב, פירושו בית קבול. **ואתעבר בגיסא אחרא**, שתקן את השמאל, שיהיה בבחינת אחור, **ותקין פרצופא דנוקבא עד טבורא**, דהיינו הכלים דחב"ד חג"ת עד החזה, עם האורות דנפש רוח דנפש. ומפרש הטעם שמסתיימת בחזה, שהוא, **ומטבורא שארי, ובטבורא שלים**, כיון שהיא מתחילה לצאת מן החזה דז"א, דהיינו מן הסיום של חב"ד חג"ת דז"א, ע"כ יצאה גם היא באותו השיעור, חב"ד חג"ת עד החזה באחוריו של ז"א. ולפיכך חסר לנוקבא נה"י דנפש וט"ס תחתונות דרוח. ולז"א חסרים הכלים שמחזה ולמטה, שהם נקראים נה"י, והאורות דנשמה. שה"ס המוחין. וצריך שתזכור כאן ערך ההפכי בין כלים לאורות (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"ד).

פסקה שז

תו אתפשט האי וכו': עוד נתפשט ת"ת הזה, ותקן מעיים של הזכר, והכניס באותו מקום כל הרחמים, וכל צד של רחמים. ולמדנו, באלו מעיים מתאחזים שש מאות אלף רבוא בעלי הרחמים, ונקראים בעלי מעיים שכתוב, על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה'. פירוש. מבאר כאן המוחין דג"ר של ז"א והשלמת הכלים דנה"י, התלוים זה בזה כנ"ל, וע"כ מכנה אותם **מעיים**, שה"ס הפנימיות של למטה מחזה דז"א. שהפנימיות הזו מכונה מעיים ורומז על המוחין. כי ג' פרצופין דנפש רוח נשמה מלבישים זה על זה, והפנימיות של כולם הוא פרצוף הנשמה, שהוא המוחין. וז"ש, **תו אתפשט האי ת"ת**, דהיינו שנתפשט מחזה שלו ולמטה עד סיום נה"י, **ואתקן מעוי דדכורא**, דהיינו המוחין דג"ר המרומזים במעיים. שכל הרחמים נמשכים מהם. וז"ש, **ועייל בהאי אתר כל רחמין וכל סטרא דרחמי**, כלומר בחינת הימין שבהם ה"ס רחמים, ובחינת הדין שבהם נתהפכו

ונעשו לגורמים אל הרחמים, וע"כ הימין הוא רחמים, והשמאל, הוא סטרא דרחמים, דהיינו גורם לרחמים. באפן, שאין בהם בחינת דין כלל. וז"ש, **בהני מעיין אתאחדן שית מאה אלף רבוא מארי דרחמי**. כי המוחין דז"א הם בחינת ו"ק דג"ר מאמא, וע"כ הם **שש מאות**, שספירות דאמא הן במספר מאה. והחכמה הכלולה בהם מכונה **אלף**, והחסדים שבהם, ה"ס **רבוא**, וע"כ הם שש מאות אלף רבוא מארי דרחמי.

פסקה שח

תאנא האי תפארת וכו': למדנו, התפארת הזה כלול ברחמים, וכלול בדין. והרחמים נתפשטו במוחין של הדכר שהוא ז"א, כנ"ל. ועבר והאיר לצד האחר, דהיינו לאחוריו של ז"א, ותקן המעיים של הנוקבא, דהיינו המוחין שלה. ונתתקנו המעיים שלה בצד הדין. פירוש. המוחין הנ"ל באים מאמא, ומתחלקים לימין ושמאל, דהיינו א' וחצי קו לימין, שהם קו ימין, שהוא חכמה, וימין הדעת, וא' וחצי קו לשמאל, שהם קו שמאל, שהיא בינה, וחצי הדעת השמאל, והם מתחלקים בין ז"א לנוקבא, שקו וחצי דימין לוקח ז"א, וקו וחצי דשמאל לוקחת הנוקבא. וז"ש, **האי תפארת**, היינו המוחין שתפארת דז"א קבל ונתפשט על ידם מטבור ולמטה כנ"ל, **כליל ברחמי וכליל בדינא**, שיש בהם קו וחצי דימין שהם רחמים, ויש בהם קו וחצי דשמאל שהם דינים, **ואתפשט רחמי בדכורא**, שקו וחצי של רחמים נתפשטו בז"א. **ואתעבר ונהיר לסטר אחרא ותקין מעוי דנוקבא**, והקו וחצי של הדין, עבר והאיר לצד האחור ותקן המוחין של הנוקבא, **ואתתקנו מעהא בסטרא דדינא**. ונתקנו המוחין דנוקבא מצד הקו וחצי של הדין בלבד. ואין בהם רחמים כלל. וע"כ נקראים מוחין אלו דנוקבא בשם מוחין דאחור. ותדע שבמצב הזה היתה הנוקבא ביום ד' דמעשה בראשית, בסוד שני המאורות הגדולים, כי במצב הזה, הנוקבא מתחברת עם הנוקבא שבגופו דז"א, ונעשו שתיהן לנוקבא אחת, והיא גדולה כמו ז"א, שז"א לוקח קו וחצי דימין, והנוקבא קו וחצי דשמאל, ושניהם שוים. אמנם הנוקבא לא יכלה לעמוד באלו מוחין דאחור, להיותם כולם דין בלי רחמים כלל, דהיינו שמאל בלי ימין שאז גם הארת חכמה שבשמאל היא חשך ולא אור. וע"כ קטרגה הלבנה. כמ"ש זה (לעיל ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו ע"ש) והתקון לזה נעשה בסוד הנסירה שיתבאר לפנינו (באות שכ"ד ע"ש).

פסקה שט

תאנא אתתקן דכורא וכו': למדנו, הדכר, שהוא ז"א, נתתקן בהצד שלו, שהוא ימין, ברמ"ח תקונים הכלולים בו. מהם הם בפנימיות ז"א, ומהם בחצוניות שלו, מהם רחמים,

ומהם דין. וכולם של דין נתאחזו בדינים דאחורים דז"א שהנוקבא מתפשטת שם, והן נתאחזו ונתפשטו. בצד שלה.

פירוש. ענין רמ"ח תקונים כבר נתבאר לעיל, (בהר אות נ') וז"ל, **ובגין דא יהיב לון אורייתא משמיה, זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר, והא אוקמוה, י"ה עם שמי שס"ה, ו"ה עם זכרי, רמ"ח**. והפירוש הוא. כי מקור כל העבירות ונתינת כח לסטרא אחרא הוא גילוי הג"ר ממעלה למטה, שזו היתה הסבה לשבירת הכלים, וזה היה חטא של עצה"ד דהיינו שגילה הג"ר של השם מה שצריכים להעלים. ומקור כל המצות הוא להעלות מ"ן להמשכת המוחין בדרך ג' קוין, הממשיכים רק ו"ק דג"ר, כי הקו האמצעי ממעט הג"ר דקו שמאל שלא תמשכנה ממעלה למטה. (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) הרי שכל התורה היא תקונים של השם הויה, אשר שס"ה לא תעשה הם תקונים להעלמת הג"ר שה"ס **י"ה**. ורמ"ח מצות עשה הן תקונים להמשיך ולגלות הו"ק דג"ר, שה"ס **ו"ה**. וז"ש, **יהיב לון אורייתא משמיה**, דהיינו לתקון שם הויה. **י"ה עם שמי, שס"ה**. כלומר, שהכתוב זה **שמי** לעלם, סובב על הג"ר דג"ר שצריכים להעלים והרמז על זה ש **שמי** עם י"ה גימטריא שס"ה, שעל ידיהם בא התקון של העלם **י"ה**. **ו"ה עם זכרי, רמ"ח**, כי זכרי, היינו מה שמצוה להזכיר ולגלות, שזה סובב על הו"ק דג"ר, שה"ס **ו"ה**, ובא הרמז, אשר ו"ה עם זכרי, הם סוד רמ"ח מצות עשה, שנתנו לנו לגלות ולהמשיך המוחין דו"ק דג"ר.

וז"ש **אתתקן דכורא בסטריה**, שה"ס ז"א, **ברמ"ח תקונין דכלילן ביה**, שה"ס רמ"ח מצות עשה, הממשיכים בו המוחין דו"ק דג"ר. **מנהון לגו ומנהון לבר**, שיש מצות התלויות במחשבה ודבור, שהם תקונים לפנימיות ז"א, ויש מצות התלויות במעשה, שהם תקונים לחצוניות ז"א. **מנהון רחמי**, דהיינו התלויות בקו ימין דז"א, **מנהון דינא**, דהיינו התלויות בקו שמאל דז"א, ואומר, **כלהו דדינא אתאחדו בדינא דאחורוי**, כלומר שדינין דשמאל נעשו בו לדינין דאחורים, **דנוקבא אתפשטת תמן, ואתאחדו ואתפשטו בסטרהא**. שע"י תקון זה שהשמאל נעשו בו לאחור, נתדבקו כל הדינים בסטרהא דנוקבא, וז"א נשאר כולו רחמים.

פסקה שי

ותאנא חמשה ערייתא וכו': ולמדנו, חמשה עריות נגלו בה, מצד חמשה דינים, שהם חג"ת נ"ה שבקו שמאל שנתדבקו בנוקבא. וחמישה דינים נתפשטו ברמ"ח דרכים. והכי תאנא קול באשה ערוה, שער באשה ערוה, שוק באשה ערוה, יד באשה ערוה, רגל באשה ערוה. ואע"פ שאלו השנים, יד ורגל, לא שנו חברינו, אבל שנים אלו הם עוד יותר מערוה.

פירוש. כבר נתבאר בדבור הסמוך, סוד רמ"ח, שהם סוד גילוי המוחין דו"ק דג"ר שמצוה לגלותם. ונודע שבחינת הג"ר והחכמה נמשכים מקו שמאל, ואפילו הו"ק דג"ר שמצוה לגלות, אין גילוי החכמה שבהם אלא ביחד עם הדינין דשמאל להעניש הרשעים (כנ"ל אות ר"ט) וז"ש, **ודינין חמשה אתפשטן במאתן וארבעין ותמניא ארחין** כי אין רמ"ח דרכים, שה"ס גילוי ו"ק דחכמה, יכולים להתגלות, זולת ע"י חמשה דינים דקו שמאל המתגלים עמהם להעניש הרשעים.

וכנגד ה' דינין אלו, שהם חג"ת נ"ה דקו שמאל יש באשה ה' עריות. שההסתכלות בהם מעוררת דינים. וז"ש, **חמשה ערייתא אתגליין בה בסטרא דדינין חמשה** והם **קול שער שוק**, כנגד חג"ת דשמאל, **ויד ורגל**, כנגד נ"ה דשמאל. וז"ש **דאע"ג דתרין אלין לא שניוה חברנא**, כי חז"ל לא אסרו אלא ג' עריות שהם בחג"ת דשמאל, כי חג"ת בחינת ג"ר הוא, שאינם נמתקים לעולם, אבל נו"ה דשמאל, שהם נמתקים ע"י קו האמצעי, ואז אין בהם דינים, לא אסרו חז"ל. **ותרין אלין יתיר מערוה אינון**, כי יש בהם אחיזה לקליפות החמורות יותר מערוה. כי להיותם נו"ה, שהם לבר מגופא, מתדבקים בהם הקליפות.

פסקה שיא

ותאנא בצניעותא דספרא וכו': ולמדנו, בספרא דצניעותא, הזכר נתפשט ונתתקן בתקונין שלו. ונתתקן התקון דכסות נקיה, וזו נעשית אמה נקיה, ארכו של אמה ההיא, רמ"ח עולמות. וכולם תלוים בפי האמה הנקרא **י'**, וכיון שנגלית ה **י'** שהיא פי האמה, נגלה החסד העליון. ואמה זו נקראת חסד, ותלויה בפי אמה הזו, ואינה נקראת חסד, עד שנגלית ה **י'** של פי האמה.

פירוש. אחר שביאר גדלות א' דז"א, שה"ס התפשטות נה"י שלו (המובא לעיל אות ש"ז) וביאר בנין הנוקבא במצב הא' שהיא כולה ה' גבורות דשמאל (כנ"ל אות ש"ח) מבאר עתה גדלות ב' דז"א, הנבחן בעיקר בתקון היסוד, שיהיה ראוי להולדת נשמות ע"י זווגו עם הנוקבא. ומקור ההפרש הוא, כי נה"י דגדלות א', הם כולם רק חסדים ואין בהם גילוי חכמה שבשמאל. (כמ"ש לעיל אות ש"ז) **ועייל בהאי אתר כל רחמין וכל סטרא דרחמי**, שפירושו שאפילו צד שמאל שבו נעשה לסטרא דרחמי, דהיינו לגורם יציאת החסדים. אבל עתה בגדלות ב' דז"א, נעשה תקון היסוד, שה"ס קו אמצעי שבנה"י אלו דגדלות ב', שתגלה גם חכמה עם החסדים. ותקון זה נקרא גילוי פי האמה, שה"ס עטרת היסוד, הנקראת **י'**, שהיא בחינת המלכות המקבלת מג' קוין הנקראים נה"י. ונודע, שבמלכות מתגלה החכמה. ע"כ נקראת עטרת יסוד, **י'**, הרומזת על חכמה תתאה. אמנם עיקר השם חכמה תתאה אינו בעטרת היסוד דז"א, אלא בנוקבא הנפרדת. כמ"ש לפנינו.

והנה נתבאר שעיקר ההפרש מגדלות א' לגדלות ב', הוא, שבנה"י דגדלות א', אין שם גילוי כלל לחכמה שבשמאל, כי אפילו השמאל אינו משמש שם אלא גורם לחסדים. אבל בנה"י דגדלות ב' יש שם גילוי הן לחסדים והן לחכמה. גם נודע שגילוי הארת החכמה שבשמאל מביא טהרה (כמ"ש לעיל תזריע דף מ"ה ד"ה אמנם. ע"ש).

וז"ש, **אתפשט דכורא ואתתקן בתקונוי**. דהיינו בתקונים דגדלות ב' הנ"ל. **אתתקן תקונא דכסותא דכיא**. כי הקו האמצעי המשפיע חכמה אינו משפיע אלא **בכסות**, המכסה את הג"ר דחכמה, כי הכסות אינה משפיעה רק ממטה למעלה שהוא ו"ק דחכמה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) וזה נבחן **לכסותא דכיא**. אבל אם הכסות מעכבת לגמרי על השפעת החכמה, היא נקראת כסותא סתם. ולא כסותא דכיא. **והאי הויא אמה דכיא**, והיסוד עצמו שה"ס חסד, נקרא אמה דכיא, אחר שמשפיע גם חכמה. כי הטהרה באה רק ע"י גילוי החכמה. ולפיכך, בגדלות א', לא היו נחשבים לכסותא דכיא ולאמה דכיא, משום שהחכמה נעלמת שם לגמרי כנ"ל.

וכבר נתבאר סוד המספר רמ"ח, שה"ס גילוי מוחין דו"ק, בסוד זכר, עם ו"ה, שמצוה לגלותם (כנ"ל אות ש"ט). אמנם יש להבין למה בת"ת, קורא אותם רמ"ח תקונים, ובנוקבא קורא אותם, רמ"ח אורחין (כנ"ל אות ש"י) וכאן ביסוד, קורא אותם רמ"ח עלמין, והענין הוא, כי שם בז"א, עוד לא פעלו כלל רמ"ח אלו, כי שם עוד אין מתגלה החכמה, המרומזת ברמ"ח, אלא שם נעשו שורש התקונים לאלו הרמ"ח, שבשעה שיגלו החכמה לא יגלו אלא ע"י תקונים אלו. אבל עוד לא פעלו להעלים הג"ר דחכמה. כי גם ו"ק דחכמה לא נגלו שם. וע"כ נקראים שם **רמ"ח תקונים**. אבל כאן ביסוד דגדלות ב', שכבר פועלים לגלות הו"ק דחכמה, ע"כ מכונים **רמ"ח עלמין**, מלשון העלם, על שהם מעלימים הג"ר דחכמה. אמנם מקום גילוי ו"ק דחכמה אינו ביסוד אלא במלכות, וע"כ הם נקראים בה **ו"ק אורחין**. כי בה הם עושים דרכים לגלות ו"ק דחכמה.

וז"ש **ארכיה דההוא אמה**, היינו מדת החכמה הנגלית על ידי היסוד, כי אורך רומז על חכמה. הוא **רמ"ח עלמין**, שה"ס השיעור של ו"ק דחכמה, בסוד שמי עם זכרי, הוא רמ"ח, כנ"ל **וכלהו תליין בפומא דאמה דאתקרי י'**, דהיינו בעטרת יסוד, הנבחנת למלכות, שהיא מקבלת מכל ג' קוין נה"י כנ"ל. ובה מקום גילוי של רמ"ח עלמין, שע"כ הם נקראים בה רמ"ח אורחין כנ"ל. **וכיון דאתגליא י' פומיה דאמה**, **אתגלי חסד עלאה**, היינו חסד דאו"א עלאין, הנקרא אוירא דכיא. כי אחר שנגלה החכמה נמצא החסד שביסוד בבחינת אוירא דכיא. אבל מטרם שנגלית החכמה, אפילו שהוא מקבל חסד דאו"א עלאין, שהוא אוירא דכיא, הוא נעשה בו לחסד סתם, שאינו דכיא, משום שחסר

מחכמה. וז"ש, **ולא אקרי חסד**, דהיינו חסד עלאה הטהור, **עד דאתגליא י' דפום אמה**, דהיינו אחר שמתגלה עטרת היסוד שהיא נקראת פי האמה, שה"ס גילוי החכמה, אז נקרא היסוד עצמו בשם חסד עלאה השלם.

פסקה שיב

ות"ח דלא אתקרי וכו': ובוא וראה, שאברהם לא נקרא שלם בחסד הזה, עד שנתגלתה הי' של האמה, דהיינו עטרת יסוד, וכיון שנתגלתה נקרא שלם, ז"ש התהלך לפני והיה תמים, תמים ממש. (כמ"ש לעיל בסמוך) וכתוב ואהיה תמים לו ואשתמרה מעוני. שואל, מה זה אומר, היחס של ראש הכתוב אל סופו. ומשיב, אלא כל מי שמגלה **י'** ההיא, דהיינו שמגלה החכמה שבעטרת יסוד, ונשמר שלא יכניס את ה **י'** לרשות אחר, דס"א, יהיה שלם לעולם הבא, ויהיה צרור בצרור החיים. דהיינו שנשמתו תכלל במלכות הנקראת צרור החיים, משום שג' הקוין מתקשרים בה לצרור אחד. מהו ברשות אחר. היינו שכתוב, ובעל בת אל נכר. דהיינו המלכות דס"א המושכת החכמה ממעלה למטה. ומשום זה כתוב, **ואהיה תמים לו**, כיון שהוא תמים בגילוי ה **י'**, דהיינו בבחינת עטרת יסוד, המאירה ממטה למעלה. אז **ואשתמרה מעוני**, שלא להתדבק בבת אל נכר. כנ"ל.

פסקה שיג

וכיון דאתפשט אמה וכו': וכיון שנתפשט אמה זו נתפשט צד הגבורה מגבולות השמאל שבנוקבא, שהן ה' גבורות חג"ת נ"ה דשמאל, ונשתקע במקום אחד בנוקבא, ונרשם בהעריה, הכסות של כל גוף הנוקבא. ובמקום זה נקרא ערות הכל, שהיא מקום להצניע אותה האמה הנקראת חסד, כדי להמתיק גבורה זו הכוללת ה' גבורות, בחסד הזה הכולל ה' חסדים. חסד הוא ימין, גבורה היא, שמאל, נתבשם זה בזה ונקרא אדם, הכלול מב' צדדים. ומשום זה בכל הספירות, יש ימין ויש שמאל, דין ורחמים.

פירוש. כבר ידעת שיש ב' מצבים בנוקבא דז"א, מצב א', הוא בהיותה בבחינת נר"ן דאחור דז"א, שאז יש לה צד שמאל בלי ימין, שפירושו, חכמה בלי חסדים, שאז אפילו החכמה שיש לה לא תוכל להאיר. שז"ס קטרוג הלבנה. מצב הב', הוא אחר הנסירה ואחר שנתמעטה לבחינת נקודה, ונבנית מחדש בבחינת דלית לה מגרמה ולא מידי, שאפילו החכמה דצד שמאל אין לה, והיא צריכה לקבל הכל מז"א (כנ"ל אות ש"ד ע"ש) וכאן מדבר ממצב הב', שאפילו החכמה שבשמאל היא צריכה לקבל מיסוד דז"א.

וז"ש, **וכיון דאתפשט אמה דא**, דהיינו שנתפשט לרמ"ח עלמין, כנ"ל, בסוד זכרי עם ו"ה, **אתפשט סטר גבורה מאינון גבוראן בשמאלא דנוקבא**, שנתפשט מן היסוד, בתחילה, צד הגבורה מאלו הגבורות השייכים לנוקבא, דהיינו הארת החכמה שבקו

שמאל, **ואשתקע בנוקבא באתר חד**, שנתקבל צד השמאל מן היסוד, במקום אחר, בנוקבא, דהיינו ביסוד דנוקבא, ששם תקון המסך דמלכות המעכב מלהאיר ממעלה למטה, אלא רק ממטה למעלה, בסוד כסות על האור, ונמצא, שהארת החכמה דצד שמאל שהשפיע לה היסוד דז"א, מאירה מיסוד דנוקבא ולמעלה בכל הגוף שבנוקבא. ויחד עם הארת החכמה העולה מיסוד דנוקבא ממטה למעלה, נמשכה ג"כ כסות מן המסך שביסוד דנוקבא המכסה את האורות שלא יחזרו להמשך ממעלה למטה (כמ"ש לעיל באות שי"א) בסוד כסותא דכיא. וז"ש, **וארשם בערייתא**, דהיינו בהמסך שביסוד דנוקבא, **כסותא דכל גופא דנוקבא**, שיחד עם הארת החכמה המאירה מיסוד דנוקבא ממטה למעלה בכל הגוף שלה, עולה ג"כ כסות ממסך דיסוד הנוקבא השומר על האורות שלא ימשכו ממעלה למטה. **ובההוא אתר אקרי ערוה דכלא**. כלומר שיש שם מקום אחיזה לחצונים, שלא ימשכו הארת החכמה ממעלה למטה. וע"כ צריכה להיות מכוסה ושמורה, שלא תבוא לגילוי עתה, ויאחזו בה החיצונים. **אתר לאצנעא לההוא אמה דאקרי חסד**, שצריכה להצניע המקום, שיהיה מיוחד רק ליסוד דז"א, שה"ס קו האמצעי, שישפיע בה חסד. ואם יהיה חשש לאחיזת החצונים לא יתיחד עמה היסוד דז"א. **בגין לאתבסמא גבורה דא דכליל ה' גבוראן, בהאי חסד דכליל ה' חסדין**, כדי שתתלבש החכמה בחסדים, שאז נשלמים שניהם. ויסוד דז"א כליל ה' חסדים, ויסוד דנוקבא כליל ה' גבורות. וז"ש **אתבסם דא בדא ואקרי אדם כליל מתרין סטרין**, דהיינו מימין ומשמאל, מזכר ונקבה. **ובגין כך בכלהו כתרין** וכו'. שכל פרט ופרט כלול משניהם.

פסקה שיד

תאנא עד לא וכו': למדנו, מטרם שהוכנו תקוני המלך, היה עתיקא דעתיקין דהיינו המאציל העליון, בונה עולמות ומתקן תקונים להתקיים. נוקבא ההיא לא נתבסמה ולא נתקיימה עד שירד החסד העליון ונתקיימו, כי להיותה חכמה דשמאל שאין לו קיום זולת בהתלבשות עם החסד שבימין. כנ"ל. ונתבסמו תקונים דנוקבא ביסוד הזה שנקרא חסד, ז"ש, ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום, דהיינו המקום אשר כל הדינים נמצאים שם, כי אדום מורה על דינים. ולא נתבסמו עד שהתקין הכל, ויצא החסד הזה ונתישב בפי היסוד, שהוא עטרת היסוד ששם נגלה החכמה, (כנ"ל אות שי"א) וז"ש וימת וימת, בי לא נתקיימו ולא נתבסמו להיותם דין בדין בלי חסד.

פירוש. כי סוד שביה"כ היה בכל ספירה, וע"כ מזכיר אותם בעתיקא, ובז"א, ובנוקבא. ואומר, שע"כ נשברו ז' מלכים דנוקבא להיותם חכמה בלי חסדים. עד שיצא מלך הדר, שה"ס חסדים ואז נתקיימו. כמ"ש לפנינו.

פסקה שטו

ואי תימא אי וכו': ואם תאמר א"כ שהם כולם דינים, והרי כתוב, וימלוך תחתיו שאול מרחובות הנהר, ולא נראה שיהיה דין. כי למדנו, רחובות הנהר, הוא בינה שממנה נפתחים חמשים שערים של אורות ונרות לששה קצוות העולם, שהוא ז"א שנקרא עולם. ומשום זה נקראת רחובות הרי ששאול מרחובות הנהר אינו דין. ומשיב, למדנו, שכולם הם דין חוץ מאחד, שהוא מלך האחרון שנתקיים, דהיינו הדר. ושאול הזה מרחיבות הנהר, זה היא רק צד אחד, דהיינו צד שמאל, שנתפשט ויצא מרחובות הנהר, וע"כ הוא ג"כ דין.

פסקה שטז

וכלהו לא אתקיימו וכו': וכולם לא נתקיימו, ואל תאמר שנתבטלו, אלא שלא נתקיימו במלוכה ההיא של דין, עד שנתעורר ונתפשט זה האחרון מכולם. שכתוב, **וימלוך תחתיו הדר**. מהו הדר. הוא חסד עליון. **ושם עירו פעו**, מהו פעו. היינו, שעל ידו פועה אדם, שזוכה לרוח הקודש. ועירו, הוא מלשון התעוררות. **ושם אשתו מהיטבאל**. כאן נתבסמו זה בזה, והמלכות נקראת אשתו, מה שלא כתוב בכולם **שם אשתו**. [1]

פסקה שיז

מהיטבאל אתבסמותא וכו': מהיטבאל, מורה התבשמות זה בזה, של דכר ונוקבא. כי ז"א ה"ס הויה דאלפין שבגי' מ"ה, והנוקבא, ה"ס הויה דההין שבגימטריא ב"ן. ומהיטבאל הוא בגי' מ"ה וב"ן. **בת מטרד**, היינו על שם התקונים שבה מצד הגבורה, ומטרד הוא מלשון טרדות. **בת מי זהב**, היינו שנתבשמו ונתכללו זה בזה מי זהב הרחמים והדין, כי **זהב**, מורה על דין, דהיינו הארת החכמה, **ומי** ה"ס חסדים. וכלולים יחד. כאן נתדבקו, האשה בדבר. מהיטבאל בהדר.

פסקה שיח

בסטרוי אתפרשן בדרועין וכו': בצדדיו מתחלק בזרועות בשוקים. זרועות הזכר, אחד הוא ימין, ואחד שמאל. זרוע הא' הימנית, ג' קשרים נקשרו בו ונכללו בב' זרועות. שואל, היעלה על דעתך שנכללו, והיה צריך לומר, שהם בב' זרועות. ומשיב, אלא ג' קשרים יש בזרוע הימנית, וג' קשרים בשמאלית ונכללו ג' קשרים שבימין בג' קשרים שבשמאל. ומשום זה, לא כתוב זרוע אלא אחד, דהיינו על השמאל, אבל הימין לא כתוב בו זרוע, אלא ימינך ה'. ימין ה' נקרא כשיש בו ג' קשרים של האבות שהנחילו לחלקם.

פירוש. אחר שביאר סוד דכר ונוקבא, שהם ימין ושמאל שבקו האמצעי דז"א, ת"ת, הדבוקים זה בזה, והנוקבא הוא באחור הדכר. מבאר עתה ימין ושמאל שבב' קוין שבז"א,

שהם פרודים זה מזה ואינם פרצוף אחד. ועומדים בימין ושמאל, שהם חסד וגבורה דז"א, הנקראים זרועות. אמנם ג' קוין, חג"ת דז"א, כלולים יחד, ובכל אחד מג' קוין כלולים כל ג' קוין, והם נקראים ג' קשרים. ויש ג' קשרים בחסד, וכן ג' קשרים בגבורה, וכן ג' שלישים בת"ת. והזהר מדבר כאן רק מג' קשרים שבב' דרועין, שהן חסד וגבורה. ואלו הקוין נמשכים מן המוחין דז"א, ויש בהם ב' בחינות, א' מוחין דו"ק, אשר קו השמאל שולט, ודינים נמשכים ממנו, ואין שם חסדים כלום. ויש מוחין דג"ר, אשר הימין שולט, והם חסדים ורחמים.

וז"ש, **ואתכלילו ב' דרועין** וכו' **ג' קשרין דימינא אתכלילן בג' קשרין דשמאלא**, והיינו במוחין דו"ק, שאז נכלל הכל בשמאל והשמאל שולט עם הדינים שלו. וז"ש, **ובג"כ דרועא לא כתיב אלא חד**, דהיינו זרוע ה', **אבל ימינא לא כתיב ביה זרוע**. כי אינו נקרא זרוע אלא בזמן שליטת השמאל, דהיינו במוחין דו"ק. **ימין ה' אתקרי, בג' קשרין דאבהתא, דאחסינו לחולקיהון**. דהיינו ג' מוחין חב"ד, שהם ג"ר דפנים, שהם מתפשטים בחלקם, כי המוחין מתפשטים בכל הגוף.

פסקה שיט

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי בג' חללי המוח שבגלגלת הם נמצאים, ולא בגוף. כי אין חב"ד אלא בראש. ומשיב, למדנו, כל ג' מוחין חב"ד מתפשטים ומתקשרים בכל הגוף, וכל הגוף נקשר באלו שלשה, והם מתקשרים בזרוע הימנית. ומשום זה חמד דוד ואמר, שב לימיני. משום שהוא נתחבר עם האבות, שהם חג"ת שנעשו לחב"ד, ונקשרו בימין, כנ"ל, ודוד יושב שם לכסא שלם. כלומר, שדוד ה"ס מלכות, שהוא רגל לכסא, שחג"ת ה"ס ג' רגלי הכסא והוא רביעי להם ומשלים הכסא. ומשום זה כתוב, אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה, שזה נאמר על המלכות הנקראת דוד, והוא משום שישב לימין. והיינו שכתוב, ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין. והזכיר לו לקץ הימין, כלומר, שהודיעו שהוא כמי שזכה לאהבת המלך, שהמלך מקבל אותו לימין. אשרי חלקו של מי שהושיט לו המלך את ימינו לקבלו תחת ימינו. וימין הזה כשיושב ג' הקשרים שלו מתפשטים ומאירים לתחתונים.

פסקה שכ

ודרועא לא אושיט וכו': והזרוע, אינו מושיט ידו, בג' קשרים שאמרנו, דהיינו במוחין דחב"ד. כי שם שליטת הימין. וע"כ נקרא, ימין ה', כנ"ל. וכשמתעוררים רשעים ומתפשטים בעולם, מתעוררים ג' קשרים אחרים, שהם דין קשה, ומושיט הזרוע. וכשמושיט הזרוע, הוא יד ימין, אבל נקרא זרוע ה', זרועך הנטויה. בזמן שג' קשרים

אלו שבימין נכללים בג' קשרים האחרים שהם דין קשה, נקרא הכל ימין, ועושה הדין ברחמים. ז"ש, ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב. משום שמתעוררים בהם, בהדינים, הרחמים.

פירוש. כבר ידעת שאין המוחין דחכמה מאירים אלא ביחד עם גילוי דינים על הרשעים הרוצים להמשיך החכמה ממעלה למטה (כנ"ל אות רי"ט). וז"ש, **וכד מתערין חייביא** וכו' **מתערין ג' אחרנין דאינון דינא קשיא, ואושיט דרועא**, דהיינו שמושיט הזרוע לדון הרשעים בדינים קשים על שממשיכים החכמה ממעלה למטה, כי לולא הושטת הזרוע לענוש הרשעים אי אפשר שתתגלה החכמה (כמ"ש שם). וז"ש, **וכד אושיט דרועא**, לענוש הרשעים, אז מתגלים המוחין דג"ר, **יד ימינא הוא**, כי גילוי הג"ר הם ג' קשרים המתקשרים ביד ימין. **אבל אתקרי זרוע ה'. זרועך הנטויה**, כי פעולת גילוי הדינים בשעת הופעת החכמה נבחנת **לזרוע הנטויה** כמי שנוטה זרוע להעניש את אויביו. אמנם אז מתגלים ג"ר דפנים, שה"ס ג' קשרין דימינא. כי זרוע נקרא, רק מוחין דו"ק, שהם פועלים דינים, וחסד לא נמצא שם כלל, משא"כ כאן במוחין דג"ר עיקר הפועל והשולט הוא החסד, והזרוע אינה פועלת דינים אלא בבחינת זרוע הנטויה, שהיא רק נטויה להעניש הרשעים, כדי לשמור על החכמה, אבל לא בפועל ממש, כי אז שליטת הימין. וז"ש **בזמנא דג' אלין**, דיד ימין, **אתכלילן בג' אחרנין**, דהיינו בעת הופעת החכמה, שצריכים להכלל בזרוע הנטויה, כדי להשמר מחצונים, כנ"ל **אקרי כלא ימינא**, כי אז מתגלים המוחין דג"ר, **ועביד דינא ברחמי**, כי גילוי הדין שבזרוע הנטויה, נעשה כדי שיתגלו הרחמים. ההי"ד **ימינך ה' נאדרי בכח**, כי הימין מתאזר ע"י הכח של הזרוע הנטויה. **ימינך ה' תרעץ אויב**, ונבחן אשר הימין מרחיק האויבים ומכניעם, ולא השמאל, כי השמאל רק מסייע לשליטת הימין.

פסקה שכא

ותאנא בהאי ימינא וכו': ולמדנו, בימין הזה מתאחזים ש"ע אלף רבוא הנקראים ימין, שהם מספר כללות המוחין (כנ"ל אות י"ט) וקפ"ה אלף רבוא מזרוע דאקרי זרוע ה', שה"ס קפיאת האורות שבקו שמאל לרשעים, וקפ"ה ה"ס קפיאת האורות (כנ"ל ב"א דף מ"ז ד"ה ימא) שזהו ימינא ונקרא זרוע ה' כנ"ל בדבור הסמוך. שה"ס ימין ושמאל שהם ימין. מהאי ומהאי תלייא זרועא, שגם הזרוע כלולה מימין ושמאל. והאי והאי נקרא תפארת, שגם הת"ת כלול מימין ושמאל, שכתוב, **מוליך לימין משה**, הרי ימין. **זרוע**, הרי שמאל, וכתוב, **זרוע תפארתו**, הרי שכלולים זה בזה.

פסקה שכב

ותאנא בידא שמאלא וכו׳: ולמדנו, ביד שמאל מתאחזים ת״ן רבוא בעלי מגינים, ומתאחזים בכל אצבע ואצבע. ובכל אצבע ואצבע נמצאים עשרת אלפים בעלי מגינים. צא וחשוב, כמה הם בכל היד. והימין ההוא נקרא עזרה קדושה הבאה מזרוע ימנית מג׳ קשרים שבו. שכתוב, והנה ידי עמך. ומתאחזים מזה, אלף ודי רבוא, וח׳ רבוא וחמש מאות אלף בעלי עזרה בכל העולם. ונקראים יד ה׳ עליונה, ויד ה׳ תחתונה, כי אע״פ שבכל מקום יד ה׳ היא שמאל, אם זכו היא ימין ה׳, שנכללה היד בזרוע ונעשה עזרה ונקרא ימין. ואם לא, יד ה׳ תחתונה, שהיא שמאל. למדנו כשמתעוררים דינים קשים לרדת לעולם, כאן כתוב, סוד ה׳ ליראיו.

פירוש. כי יש ב׳ בחינות הארות בשמאל בזמן הארת הג״ר. א) גילוי הדינין שבו בסוד הזרוע הנטויה, שהוא מזמן המוחין דו״ק. והן במספר ת״נ רבוא, כנגד חג״ת נ״ה שבו. וכל מה שבכלל יש ג״כ בפרט בכל אצבע ואצבע. וז״ש, **בידא שמאלא מתאחדן ת״נ רבוא מארי תריסין**, שהם מגינים על החכמה מפני הרשעים שלא ימשיכו ממעלה למטה, **מתאחדן בכל אצבעא ואצבעא**, שהכלל מאיר בכל פרט. ובחינה ב) החכמה הנמשכת עם הדינים ההם. שה״ס עשר ספירות שבכל אחת מאירה החכמה, הנקראת אלף. וז״ש, **ובכל אצבעא ואצבעא עשר אלפין מארי תריסין משתכחין**. שה״ס עשר ספירות דחכמה. כי גילוי חכמה היא בסוד האצבעות (כנ״ל ב״א אות ק״ל).

ויש ב׳ בחינות בימין, בזמן הארת הג״ר, א) שהשמאל משמש לימין, והימין הוא השולט. שאז נקראים שניהם ימין ה׳. כנ״ל. ב) שהימין מסייע שיתגלו אורות החכמה שבשמאל, דהיינו שמלביש החכמה בחסדים שלו, כדי שהחכמה תוכל להאיר. ואז נבחן הימין לסיוע ועזרה לשמאל. וז״ש, **וההוא ימינא אקרי סיועא קדישא**, **דאתי מדרועא ימינא מתלת קשרין** דהיינו שמסייע להארת החכמה שבשמאל. ואז שאותם חג״ת נ״ה דשמאל, שה״ס ה׳ דינין שהשמאל מעניש הרשעים בעת שהוא במוחין דו״ק, הם נגדלים עתה ע״י העזרה שבימין, ונעשים חמש מאות אלף, שמאות הם חסדים ואלף הוא חכמה, וכשה׳ דינים מתלבשים בחסדים נעשים חמש מאות אלף. ובחינת המוחין דימין עצמו, הם בסוד י״ב בחינות, וחד דכליל לון. דהיינו חו״ב תו״מ שבכל אחד ג׳ קוין ומלכות המקבלת כולם, והיינו ג׳ הויות שבכל אחת ד׳ אותיות, ומלכות המקבלתם. אשר מלכות המקבלתן ה״ס **אלף**, שבה מתגלה החכמה, וד׳ אותיות הויה האמצעית הן ד׳ רבוא. וז״ש, **ומתאחדן מהאי אלף וארבע רבוא**, אשר אלף, ה״ס מלכות, וארבע רבוא ה״ס הויה אמצעית, והם שניהם הם סוד הדעת. **ותמניא**, היינו עוד שמונה רביא, מב׳ הויות ימין ושמאל, שהם

חכמה ובינה. וכל זה הוא במוחין דיד ימין עצמה, שהם חב"ד ומלכות המקבלתם. ונוסף עליהם, **וחמש מאה אלפין**, שהם ה' דינים דיד שמאל, שאחר התלבשותם בהסיועא דחסדים, נעשו לחמש מאה אלף. שהם חכמה וחסדים יחדיו, המכונים מאה אלף, בכל א' מה' דינים. וז"ש, **כד מתערין דינין קשיין לאחתא בעלמא**, דהיינו בזמן שזרוע ה' מגלה ה' דינים שלה להורידם על הרשעים, **כאן, סוד ה' ליראיו**. שכאן, אם הימין מסייע להלבישם בחסדים דג' קשרין שלו, מתגלה בהם **סוד ה'**, שהוא החכמה, **ליראיו**, לאותם שיראים מפני הדינים ההם, ונזהרים שלא להמשיך החכמה ממעלה למטה.

פסקה שכג

ותאנא בצניעותא דספרא וכו': ולמדנו בספרא דצניעותא. שכל הדינים הנמצאים מן הדכר, מז"א, קשים בתחילתם ונוחים בסופם. וכל הדינים הנמצאים מן הנוקבא, נוחים בתחילתם וקשים בסופם. ואם לא שהיו נעשים כאחד לא היה העולם יכול לסבול. עד דעתיק דעתיקין הסתום מכל, הפרישם זה מזה, ואח"כ חיבר אותם שיתבשמו יחד.

פירוש. כי ידעת, שז"א ה"ס קו ימין, והנוקבא ה"ס קו שמאל, ונודע שהקו הימיני נמשך מסוד נקודת החולם, שה"ס **י'** הנכנסת באור, וז"ש, **דכל דינין דמשתכחין מדכורא, תקיפין ברישא** דהייני הדינין דמסך דמלכות שנכנסו בבינה. אבל ונייחין בסופא, כי אח"כ מתגלים חסדים על המסך הזה, והדינים נחים. והנוקבא היא נמשכת מקו שמאל, שתחילתו היא יציאת ה **י'** מאויר, שנתבטלו הדינין דמסך, אבל לבסוף הם קשים, כי משליטת השמאל נמשכים כל הדינים. וז"ש, **וכל דינין דמשתכחין מנוקבא נייחין ברישא ותקיפין בסופא**. אמנם שניהם מחוברים יחדיו בקו אמצעי, שהוא ת"ת, (כנ"ל אות ש"ח) וע"כ הדינים דדכורא נחלשים ע"י הנוקבא, שבה יצא ה **י'** מאויר. והדינים דנוקבא נחלשים ע"י הדבר, כי נותן אותם לאחוריו, ומבטל את שליטתם בזה. וז"ש, **ואלמלא דאתעבידו כחדא, לא יכלין עלמא למסבל**. כי ע"י התדבקותם יחד נחלשים הדינים שבהם. ונמשכים הדינים שבהם **עד דעתיק דעתיקי סתימא דכלא, פריש דא מן דא**, שה"ס הנסירה שנסרם זה מזה, כמ"ש לפנינו, ואח"כ **וחבר לון לאתבסמא כחדא**, דהיינו שנתחברו פנים בפנים, ונתבשמו כל הדינים שבהם. כמו שנתבאר לפנינו.

פסקה שכד

וכד פריש לון וכו': וכשהפריש ביניהם, הפיל תרדמה על ז"א, והפריד הנוקבא מאחורי צדדיו, והתקין אותה בכל התקונים, והצניע אותה ליום שלו, לשבת, להביאה לדכר, לז"א, ז"ש, **ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם ויישן**. מהו ויישן היינו שכתוב, עורה למה תישן ה'. **ויקח אחת מצלעותיו**. מהו אחת. זו היא הנוקבא כש"א אחת היא יונתי תמתי.

ועלתה, לאו"א, ונתתקנה. ובמקומה שקועים רחמים וחסד. ז"ש ויסגור בשר תחתנה. וכתוב, והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר.

פירוש. שורש הנוקבא, ה"ס המלכות דצמצום ב' שסיימה ו"ק דנקודים, דהיינו מלך אחרון אשר שם, שממנו ולמטה היה בי"ע דפרודא, ונבחן אז, שז"א היה בחב"ד חג"ת דכלים ונפש רוח דאורות, ועולם אצילות דנקודים היה מסתיים בנקודת החזה שבת"ת דז"א, דהיינו מחמת המלכות שעלתה במקום בינה של ז"א, שהוא ת"ת וסיימה אור האצילות שלא יתפשט יותר, וכל הכלים שהם ב' שלישי התחתונים דת"ת דז"א שמחזה ולמטה, וכל ג' ספירות נה"י יצאו מאצילות והיו לבי"ע. (כמ"ש בתע"ס שיעור ט"ז דף א' תל"ו ע"ש) וכל מה שבבי"ע לקחה המלכות לרשותה, כי היא שהוציאה אותם לחוץ בעת הקטנות דנקודים, וגם היא שהחזירה אותם לאצילות בעת הגדלות שמקודם שבירת הכלים, כי אז ירד הצמצום של המלכות מבינה דז"א שהוא ת"ת, אל מקומה בנקודה דעוה"ז, ובי"ע שהם תנה"י דז"א שיצאו ממדרגת ז"א למתחת המלכות המסיימת, חזרו שוב לבחינת ז"א דאצילות. ומתוך שאין העדר ברוחני נבחן שגם המלכות המסיימת נשארת גם עתה במקום החזה דז"א, אלא רק כח הצמצום שבה ירד לנקודה דעוה"ז, ואותם בי"ע שהיו מקודם לכן בעת קטנות תחת רשותה, נתחברו עתה אליה לבחינת אצילות, ונעשו לט' ספירות תחתונות שלה. כי נקודה המסיימת שבחזה דז"א נעשתה לכתר, ותנה"י דז"א נעשו לחו"ב וחג"ת נהי"מ שלה. באפן שבעת גדלות נקודים קודם השבירה, נעשו מבי"ע שחזרו לאצילות, ב' מדרגות, אחת שחזרו לבחינת תנה"י דז"א, כמו שהיו מטרם צמצום ב'. ואחת, שנבנה מהם כל פרצוף המלכות דז"א, ונעשו מאותם תנה"י דז"א, ט"ס חו"ב חג"ת נהי"מ שלה. ומכאן, בעולם התקון, כל אימת שז"א מברר נה"י שלו וקונה נה"י חדשים דכלים, שה"ס ג"ר דאורות, באותו זמן משגת גם הנוקבא ט"ס חו"ב חג"ת נהי"מ דכלים. ונבנית לפרצוף שלם של ע"ס. וכן אם חטאים התחתונים גורמים חזרת ז"א לבחינת ו"ק ומתבטלים נה"י החדשים שנבררו לו מבי"ע, הנה באותה העת מתבטלים ג"כ ט"ס תחתונות דמלכות, כי שורש אחד לשניהם. וע"כ דברנו מנוקבא הנפרדת דז"א, ששורשה היא מלכות המסיימת דנקודים. והיא אינה בחינת שמאל דז"א, אלא מלכות המסיימתו לגמרי. ונקראת מלכות הנפרדת מז"א, כלומר שהיא מדרגה אחרת שמתחת ז"א, ומקבלת ממנו כל ט"ס חו"ב חג"ת נהי"מ שלה, דהיינו מבחינת תנהי"מ שלו כמבואר. ושורשה הקבוע בז"א ה"ס נקודת החזה שלו מבחינת הכלים כנ"ל. ומבחינת האורות, שהם רק נפש רוח, דהיינו חג"ת נה"י, נבחנת שורש המלכות הקבוע בז"א בנקודה תחת היסוד שלו. וב' יחסים אלו הם רק מטעם ערך ההפכי בין

כלים לאורות, אבל הן נקודה אחת, שהיא נקודת הסיום דו"ק שלו. ע"ד שהיו בנקודים בעת הקטנות.

ויש גם כן נוקבא שבגופו דז"א, ואינה נפרדת ממנו לעולם, והוא צד השמאל שלו, כי הדעת כלול מימין ושמאל, מטעם שמכריע ב' הקוין ימין ושמאל, הנה הימין שבו הוא ז"א עצמו, והשמאל שבו היא המלכות הנקראת נוקבא שבגופו. וכן בת"ת וכן ביסוד. כי הקו האמצעי בכל מקום שהוא, כולל בתוכו ימין ושמאל, אשר הימין הוא ז"א, והשמאל הוא נוקבא שבגופו, ושניהם הם מדרגה אחת וקומתם שוה, וכל מה שאמרנו בנוקבא הנפרדת, אינו נוהג בנוקבא זו שבגופו.

ובתחילת התקון של הנוקבא הנפרדת, חיבר אותה המאציל עם נוקבא שבגופו דז"א, וז"ש (לעיל אות ש"ז) **אתפשט האי תפארת מטבורא דלבא**, דהיינו מבחינת נקב החזה, שנקראת טבורא דלבא, ששם מלכות הנפרדת דז"א, העומדת בפנים דז"א. **ונקיב ואתעבר בגיסא אחרא**, שעשה אותה בית קבול והעביר אותה לצד האחר, דהיינו לצד האחור דז"א. שהיא נעשתה בזה, לבחינת שמאל שלו, הנקראת נוקבא שבגופו. ובזה ערב נוקבא הנפרדת בנוקבא שבגופו, ונעשו שתיהן לנוקבא אחת. שמקום מצבה אינה עוד בנקב החזה, שה"ס נקב הפנים שבז"א, אלא בקו האמצעי בנקב האחור, שהיא עירוב של בחינת נוקבא שבגופו עם נוקבא הנפרדת. ובמצב הזה יצאו נפש רוח דנפש דנוקבא בכלים דחב"ד חג"ת עד החזה, וז"ש **ותקין פרצופא דנוקבא עד טבורא**, דהיינו עד החזה שלה מבחינת נפש.

ואח"כ כשיצאו ג"ר דנשמה דז"א, עם נה"י חדשים דכלים, אז כלולים בנה"י אלו, ט"ס תחתונות דבחינת אור הרוח של הנוקבא, ונבנו כל ע"ס דרוח דנוקבא, דהיינו גם המוחין דרוח, שה"ס מוחין דשמאל, דהיינו שקבלה אור החכמה הנמשכת בקו שמאל.

ואם הנוקבא לא היתה עוברת לצד האחור להתאחד עם נוקבא שבגופו דז"א, אלא היתה עומדת במקומה בנקודת נקב החזה בצד הפנים של ז"א, היה יוצא, שבעת שיצאו לנוקבא המוחין דשמאל, שהם ג"ר דרוח, היתה מקבלת אותם מז"א, ככל מדרגה תחתונה המקבלת מעליונה, ומכל שכן שט"ס שלה באים מתנה"י החדשים דז"א. ואז היה השמאל ממותק בחסדים, כי ז"א ה"ס קו אמצעי, שימין ושמאל מיוחדים בו. ואז היתה הנוקבא יכולה לקבלם. משא"כ, עתה שעומדת בצד האחור דז"א, שפירושו, שנתערבה יחד עם הנוקבא שבגופו, כנ"ל, נמצא בעת שיצאו המוחין מקו שמאל מאמא, לקחה אותם הנוקבא הנפרדת ישר מקו שמאל דאמא, כמו הנוקבא שבגופו דז"א, ונעשו בזה לדו פרצופין, שפרצוף ז"א כולו ימין, שמקבל רק מקו ימין דאמא, ופרצוף נוקבא

הנפרדת שנתדבקה בו באחור, הוא כולו שמאל, כי לוקח רק קו שמאל מאמא, כמו הנוקבא שבגופו. והבן היטב כי נוקבא שבגופו דז"א לפי עצמה, אע"פ שמקבלת מאמא, שמאל בלבד, אין זה פוגע כלום בתקון קו אמצעי, כי אדרבא, שכל צד שמאל שלו בא לו מחמת שהוא מיחד קו ימין וקו שמאל באמא, שמתוך כך יש לו עצמו ג"כ ימין ושמאל, בסוד תלת נפקי מחד, חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת). הרי שהנוקבא שבגופו שהיא צד השמאל, כבר ממותקת יפה יפה בימין, ואין בה שום דין. שהרי אפילו הזרוע השמאלית דז"א נקראת ג"כ ימין ה' (כנ"ל אות ש"כ). משא"כ נוקבא הנפרדת שקבלה עתה מוחין דשמאל מחדש, מחמת שנעשתה כנוקבא שבגופו, הנה מוחין אלו עוד לא קבלו שום מיתוק מחסדים דקו אמצעי, כי עוד לא הגיעו אליו כלל, אלא הגיעו ישר מקו שמאל דאמא אל הנוקבא הנפרדת הדבוקה באחור. וכיון שאין בה היחוד דקו אמצעי, היא נמצאת בבחינת שמאל בלי ימין, שהם דינים קשים, ולא היתה יכולה לעמוד בהם.

והנה כל התקון שצריכים כאן אינו, אלא להפריד הנוקבא מבחינת אחורי ז"א, ולהחזירה לבחינת פנים דז"א, דהיינו במקום נקב החזה דז"א. כדי שכל מה שתקבל לא תקבל אלא מז"א, שה"ס קו האמצעי, ואז יהיו לה חכמה וחסדים יחדיו, שהם כל השלמות.

וזהו שמבאר כאן, איך הפריד הנוקבא מאחורי ז"א, והשיבה לבחינת פנים. וז"ש, **וכד פריש לון**, כשהפריד ז"א ונוקבא מדביקות של אחורים, **אפיל דורמיטא לז"א**, דהיינו שנסתלקו ממנו המוחין דנשמה, שה"ס חכמה וחסדים, שז"א נאחז בהם, והשאיר בו רק צד השמאל של המוחין, שהם בינה וגבורה אשר הנוקבא נאחזה בהם. שמוחין אלו הם שינה. וסתימת עינים, מפני שהחכמה שה"ס עינים נסתמים מחמת שאינם יכולים להאיר בלי חסדים. שזסו"ה ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם ויישן. **ופריש לנוקבא מאחורוי דסטרוי**, דהיינו שהמאציל עורר את המסך בסוד החזרת הי' לאור, ונסתלקו המוחין דאחור של הנוקבא, שהסתלקות זו של המוחין דאחור, נבחנת ללקיחת הצלע מן הז"א, כי נתבטלה הארתה, ואז חזרה לבחינת נקודת החזה, כמו שהיתה מטרם העברתה לאחורי ז"א. שזסו"ה **ויקח אחת מצלעותיו**, ואח"כ עלו ז"א ונוקבא לאו"א, שז"ס ויבן ה' אלקים, שהם או"א, את הצלע, דהיינו הנוקבא, שהם המשיכו מוחין חדשים לזי"א ונה"י חדשים שמהם מוחין דנוקבא חדשים. וז"ש, **ואתקין לה כל תקונהא**, דהיינו כל המוחין. **ואצנעא ליומא דיליה**, דהיינו שהכין אותה לזווג ביום השבת שאז יש לזו"ן מוחין דחיה, הראוים להולדה.

פסקה שכה

ובשעתא דבעא למיעל וכו': ובשעה שהשבת רצתה להכנס, דהיינו בין השמשות, היה בורא רוחות ושדים וסערות, שהם מזיקי עולם, ומטרם שגמרם, באה המלכה בכל התקונים שלה מן השבת, וישבה לפניו. כי ביום הזה משגת ג"ר דחיה המכניעות ומבטלות כל המזיקים והסטרא אחרא, שאין אז ממשלה בעולם חוץ ממנה. בשעה שישבה לפניו הניח אלו הבריות ולא נשלמו. כי מאחר שהמלכה יושבת עם המלך ונתחברו פנים בפנים, מי יכנס ביניהם ומי הוא שיקרב אליהם. (ועי' לעיל בהקסה"ז דף קצ"א ד"ה וכי) וכשנתחברו, נתבשמו זה בזה, משום שהשבת הוא יום שהכל נתבשם בו. ומשום זה נתבשמו הדינין אלו באלו, כי דינין דדכורא התקיפין ברישא מתבשמין ברישא דנוקבא. ששם נייחין הדינים. ודינין דנוקבא התקיפין בסיפא מתבשמין בסיפא דדכורא ששם הדינין נייחין (כנ"ל אות שכ"ג). ונתקנו העליונים והתחתונים.

פסקה שכו

ותאנא בצניעותא דספרא וכו': ולמדנו בספרא דצניעותא. עתיקא קדישא רצה לראות אם הדינים נתבשמו, נתדבקו ב' אלו, אדם וחוה, זה בזה, ויצא מצד הנוקבא דין קשה. שכתוב, והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי וגו'. כי העולם לא היה יכול לסבול, משום שחוה עוד לא נתבשמה והנחש הקשה הטיל בה זוהמא של דין קשה, ומשום זה לא היתה יכולה להתבשם. וכשיצא קין זה מצד הנוקבא, יצא חזק וקשה, חזק בדיניו, קשה בדיניו. כיון שקין יצא ממנה, נחלשה ונתבשמה. אחר זה ילדה נשמה אחרת שהיא ממותקת יותר, ועלה עליו הראשון, קין, שהוא יותר חזק, שכל הדינים נתחברו עמו.

פירוש. אחר שביאר אצילות הנוקבא, והנסירה, והזווג השלם דפנים בפנים שביום השבת, מבאר עתה, ענין הזווג דחול, שהיה אחר אכילת עצה"ד. שזווג הזה היה כבר אחר הנסירה, בהיות זו"ן פנים בפנים, אלא קודם יום השבת. והנה ע"י החטא דעץ הדעת, שפירושו התעוררות המשכת החכמה ממעלה למטה, כרצון הנחש וכל הקליפות, גרם למעלה סוד ביאת נחש על חוה. כלומר שהקליפה הנקראת הנחש העליון, קבלה כח ע"י חטא התחתונים בעץ הדעת, להתדבק בנוקבא כדי להמשיך ממנה החכמה ממעלה למטה, כמו שהיתה לפני הנסירה, ובזה עורר כח השמאל והאחור של הנוקבא, והטיל זוהמא בנשמות הכלולות בנוקבא, שזוהמא זו פירושו, שהטיל עליהן שליטת השמאל, שלא תרצנה להכלל בימין.

וע"כ נבחן זווג הזה (כמ"ש לעיל בראשית א' אות תנ"ה) שאומר שם, **תרין אתו עלה דחוה**, כי מצד אחד נתדבקה הנוקבא עם ז"א שהוא קו אמצעי, המתקן את החכמה, שלא תאיר אלא ממטה למעלה, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) שעי"ז מיחד ב' הקוין ומלביש החכמה בחסדים. ומצד הב' נתדבק בה הנחש, המעורר המשכת ג"ר דשמאל, דהיינו ממעלה למטה, ולהפרידה מן הימין שהוא חסדים, בהתנגדות לקו האמצעי, וז"ש שם, **ואולידת תרין, דא נפק לזיניה ודא נפק לזיניה**, וכו'. שהולידה ב' נשמות קין והבל, שקין נולד מזוהמת הנחש, והבל נולד מחסדים דז"א.

וז"ש כאן, **בעא עתיקא קדישא למחזי אי אתבסמו דינין**, דהיינו אחר חטא של עצה"ד, רצה המאציל לראות אם הדינים שבנוקבא נתבשמו בז"א, כלומר, שרצה לראות אם החטא דעצה"ד לא פגם בדינים דנוקבא. **ואתדבקו תרין אלין דא בדא**, דהיינו שעורר את ז"א ונוקביה, שיתחברו זה עם זה. **ונפק מסטרא דנוקבא דינא תקיפא**, כי זוהמת הנחש התגברה על הנשמה, ויצאה הנשמה כולה מבחינת הנוקבא וזוהמא דחויא, דהיינו מבחינת מלמעלה למטה של החכמה, שהוא דין קשה, שאין רצונו להתחבר עם הימין. **ההי"ד והאדם** וגו' **ותהר ותלד את קין**, ולא היה העולם יכול לסבול משום שהנוקבא לא נתבשמה בז"א, אלא שהולידו בשליטת השמאל בלבד. ומהו הטעם שלא נתבשמה בז"א, הרי נתחברה עמו. הוא משום, **וחויא תקיפא אטיל בה זוהמא דדינא קשיא**, שבסבת חטא התחתונים בעצה"ד קבל הנחש כח להטיל זוהמא בנשמות, כמ"ש לעיל. **ובג"כ לא הוה יכיל לאתבסמא** כי הטיל בה כח שליטת השמאל על הימין שנקרא זוהמא כנ"ל. **כיון דנפק**, אחר שיצא ממנה קין, שהוא זוהמת הנחש ושליטת השמאל, **אתחלשת ואתבסמת** נחלשה כח השמאל שבה, ונתחברה ונתבשמה בימין, בז"א. **בתר דא, אפיקת אחרא בסימא יתיר**, דהיינו נשמת הבל, שהוא יצא מז"א מן החסדים.

פסקה שכז

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, ויהי בהיותם בשדה, היינו בשדה הנודע שלמעלה, בשדה שנקרא שדה תפוחים, דהיינו המלכות. שמשם נולדו. ונצח הדין הזה דקין את אחיו, משום שהיה קשה ממנו, והכניעו והסתירו תחתיו. עד שהקב"ה נתעורר על זה והעביר את קין מפניו, והשקיעו בנקב של התהום הגדול. והוא כולל את אחיו בשקיעה של הים הגדול המבשם דמעות העליונות. ומהם יורדות נשמות לעולם, לכל איש לפי דרכו.

פירוש. לפי המתבאר שקין והבל הם שמאל וימין שבמלכות, א"כ צריכים לדעת איך יתבארו ענין הריגת קין להבל ושאר הכתובים באותו ענין. וז"ש, **ויהי בהיותם בשדה**,

וכו' **בשדה דאקרי שדה תפוחים**, דהיינו למעלה במלכות. והיו ביניהם מחלוקת כדרך ימין ושמאל (כנ"ל ב"א דף נ"ז ד"ה וזה) **ונצח האי דינא לאחוה**, שהשמאל שהוא קין נצח את הימין שהוא הבל. אבל יש לשאול, הלא בכל מקום שהימין והשמאל נלחמים זה בזה, פעם מתגבר הימין ופעם מתגבר השמאל, כמ"ש לעיל בסו"ה יעלו שמים ירדו תהומות, כי כשהשמאל נוצח אז **יעלו שמים**, שמושך ג"ר. שה"ס גלי הים, וכשהימין נוצח, אז **ירדו תהומות**, שגלי הים שעלו עד השמים שיאם בכח השמאל שהשיגו ג"ר דשמאל, חוזרים ונופלים לנקבי תהומות, שחוזרים ואובדים הג"ר שלהם ונופלים לו"ק שהיא **נוקבא דתהומא רבא**, ששם עלתה המלכות לבינה ונתמעטה מג"ר. כמ"ש זה לעיל באורך (באות ר"י"ד ע"ש כל ההמשך) וא"כ למה נאמר כאן שקין הרג את הבל, שמשמע שהשמאל ניצח את הימין. וז"ש, **ונצח האי דינא לאחוה משום דהוה קשיא מניה**, כי כאן משונה, משום שקין היה דין קשה ביותר ששלטה עליו זוהמא דחויא, כנ"ל, וע"כ התגבר על הימין, שהוא הבל, **ואכפייה ואטמריה תחותיה**, שהכניעו והסתירו, שלא תהיה ניכרת מציאותו. כי למעלה ברוחניות לא שייך הריגה באפן אחר.

ונמשך שליטתו דקין, **עד דאתער בהאי קב"ה**, דהיינו עד שנתעורר הקו האמצעי, שה"ס קב"ה, **ואעבריה מקמיה, ושקעיה בנוקבא דההומא רבא**, דהיינו שהעביר ממנו הג"ר, והשקיע אותו בו"ק בלי ג"ר ע"י שהפילו בנקב התהום הגדול, שה"ס המסך דחירק מבחינת מלכות שעלתה לבינה, כמ"ש לעיל בסוד ירדו תהומות, (וכמ"ש באות ר"י"ד) כי כן דרכו של הקו האמצעי, למעט הג"ר דשמאל ע"י מסך דחירק, ואז נכנע להכלל עם הימין (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) וז"ש, **וכליל לאחוי בשקועא דימא רבא**, כי עתה שנתמעט ונפל לשקוע דים הגדול, דהיינו לבחינת ו"ק, אז הוא נכלל עם אחיו, עם הימין. והיינו רק בזמן, **דמבסם דמעין עלאין**. דהיינו כנ"ל (אות רכ"ב) שתחילה מוציא את האבן מתוך נקב התהום, דהיינו שמוריד המלכות מן הבינה, ומתגלות שוב הג"ר דשמאל, ואז מתחדשת המחלוקת דימין ושמאל, ויוצאים סומקא ואוכמא, שה"ס הדינים שבקו שמאל (כמ"ש לעיל אות ר"י"ד ע"ש) והם נקראים בי' דמעות (כנ"ל אות רכ"ב) וכשהקב"ה שהוא קו האמצעי ממשיך הלבן שה"ס החסדים, אז נופלים הדמעות לתוך ים החכמה ומתנשמות כי נכללים בימין. וז"ש **וכליל לאחוי בשקועא דימא רבא, דמבסם דמעין עלאין**. כלומר בעת שהים מבשם בי' הדמעות עם החסדים, אז נכלל קין עם אחיו הבל, שה"ס ימין. ואחר שנכללו, **מנהון נחתין נשמתין לעלמא**, יורדות מהם נשמות לעולם **אינש לפום ארחוי**, אם מעשיו הם בבחינת הימין, ממשיך נשמה מהבל. ואם מעשיו הם בבחינת השמאל, הוא ממשיך נשמה מקין.

פסקה שכח

ואע"ג דטמירין אינון וכו': חוזר למטרם שנכללו זה עם זה, שאז היו מכוסים, כי קין אכפייה **ואטמריה** להבל קמיה, וכן קין היה טמיר, שנאמר ומפניך אסתר. ואומר, אע"פ שהיו נסתרים, התפשטו זה בזה, ונעשו גוף אחד, והיינו בשליטתו של קין, ומהגוף הזה, יורדות נשמות הרשעים החטאים אמיצי רוח. משום שהוא בשליטתו של קין. שואל, וכי משניהם ביחד יורדות נשמות, הלא המה ב' קצוות. ומשיב, אלא זה אל הצד שלו וזה אל הצד שלו. כלומר שמקין נמשכות נשמות רשעים הדבקים בפסולת השמאל, ומהבל נמשכות נשמות לרשעים הדבקים בפסולת הימין. וכל זה מטרם שנכללו זה עם זה בשקיעא דימא ובא דמבסם דמעות עלאין. אבל אחר שנמתקו, נמשכות מהם נשמות צדיקים, שאינם כל כך צדיקים (כנ"ל ב"א אות תנ"ו) אשרי הם הצדיקים שנשמותיהם נמשכות מהגוף הזה הקדוש שנקרא אדם, הכולל הכל, שהוא מקום, שהעמדות שה"ס הג"ר והספירות הקדושות מתחברות יחד. בצרור האשכול. כלומר, שכל הספירות הג"ר והו"ק, הימין והשמאל הכל כלולים בו יחד.

פסקה שכט

זכאין אינון צדיקיא וכו': אשרי הם הצדיקים שכל אלו הדברים הקדושים הנאמרים ברוח הקודש העליון, רוח, שכל קדושים העליונים נכללו בו, נתגלו לכם. שהם דברים שעליונים ותחתונים מקשיבים להם. אשרי לכם מארי מדין, דהיינו היושבים על כסא מדין, קוצרי השדה, אשר תדעו דברים אלו ותסתכלו בהם, ותדעו את אדוניכם פנים בפנים, עין בעין. ובדברים אלו תזכו לעולם הבא. ז"ש, וידעת היום והשבות אל לבבך וגו'. הויה, שהוא עתיק יומין, הוא האלקים. שהוא ז"א, והכל הוא אחד, ברוך שמו לעולם ולעלמי עולמים.

פסקה של

אמר ר"ש חמינא וכו': אר"ש אני רואה עליונים למטה ותחתונים למעלה. עליונים למטה ותחתונים למעלה, הוא צורת אדם, שהוא תקון עליון, כלל כולם.

פירוש. כי תקון אדם, שה"ס הקו האמצעי, מיעט הג"ר דשמאל שהם עליונים, ונתנם למטה, כלומר שאין בהם חפץ. ואת הדינים שיצאו בעת הארת הג"ר דשמאל, שהם היו **למטה** משמאל, הגביה אותם **למעלה**, כלומר, שאין הארת חכמה זולת בגילוי דינים ההם (כנ"ל אות ר"ט) הרי שמתקון אדם נמשך שיהיו העליונים למטה ותחתונים למעלה.

פסקה שלא

תאנא כתיב וצדיק וכו': למדנו, כתוב, וצדיק יסוד עולם. שכולל ששה במקור אחד. וזהו שכתוב, שוקיו עמודי שש.

פירוש. כי כל שוק יש בו ג' קשרים, כמ"ש לעיל (אות שי"ח) אצל הזרועות, ע"ש, וב' שוקים הם ששה קשרים. וכיון שהיסוד כולל בתוכו נצח והוד, שהם ב' שוקים, נמצא שהיסוד כולל ששה קשרים כאחד. וז"ש וצדיק יסוד עולם דכליל שית בקרטופא כחדא. דהיינו ששה קשרים שבנצח והוד שהם ב' שוקים, **והאי הוא דכתיב, שוקיו עמודי שש**, כלומר שבב' שוקים יש שש, ג' בכל אחד. והיסוד כולל כולם.

פסקה שלב

ותאנא בצניעותא דספרא וכו': ולמדנו בספרא דצניעותא, באדם נכללו ספירות העליונות שמחזה ולמעלה, בכלל ובפרט, ובאדם נכללו ספירות התחתונות, דהיינו שמחזה ולמטה, בפרט וכלל. ומפרש, ספירות עליונות בכלל, הוא כמו שלמדנו, בצורה של כל הצורות, שהיא צורת אדם. בפרט, היינו באצבעות הידים, שהם חמש כנגד חמש. ספירות התחתונות, באצבעות הרגלים הם פרט וכלל, כי הגוף שהוא ת"ת, אינו נראה עמהם, כי הם לחוץ מגוף. ומשום זה אינם בגוף, כי הגוף הוסר מהם.

פירוש. ב' קוין ימין ושמאל הם **פרט**, שהם ב' קצוות רחוקים זה מזה. וקו אמצעי הוא **כלל**, שהוא כולל בתוכו ב' הקצוות יחד. וכלל קודם לפרט, פירושו, שתחילה נאצל הכלל, הקו האמצעי, ואח"כ נתחלקו מהקו האמצעי ב' הפרטים. וזהו בספירות עליונות מחזה ולמעלה דז"א, שתחילה יצא הת"ת, שהוא גוף וקו אמצעי, ומן הת"ת נתפצלו ב' זרועות, שהם הפרט. שהוא מטעם, כי מכח שהת"ת עלה והכריע בין ב' קוין דבינה, הרויח הוא עצמו ג' קוין (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) ע"כ נבחן שב' קוין חסד וגבורה נתפצלו ממנו.

וז"ש, **באדם אתכלילו כתרין עלאין** שהם חג"ת שלמעלה מחזה, **בכלל ובפרט**, שתחילה יצא הת"ת הנקרא גוף, ואח"כ הידים עם ה' אצבעות, שהם, חסד וגבורה, ימין ושמאל, וז"ש, **כתרין עלאין בכלל, כמה דאתמר בדיוקנא דכל הני דיוקנין**, שהוא ת"ת הקו האמצעי הנקרא אדם הכולל כל הצורות. והקו אמצעי נקרא, כלל. **בפרט, באצבען דידין חמש כנגד חמש**, דהיינו המש אצבעות דימין שהם כנגד חמש דשמאל נבחנים לפרט. וז"ש, **ובאדם אתכלילו כתרין תתאין**, דהיינו נה"י שמחזה ולמטה, **בפרט וכלל**. שתחילה יצאו נצח והוד, הנקראים ב' רגלים שהם ימין ושמאל הנקראים פרט. ואח"כ יצא הקו האמצעי המיחד אותם שהוא יסוד. וז"ש, **כתרין תתאין באצבעין דרגלין דאינון**

פרט וכלל, שתחילה יצא הפרט, שהם הרגלין, משום **דהא גופא לא אתחזי בהדייהו, דאינון לבר מגופא**, וע"כ אינם נבחנים שנתפצלו מן הגוף כמו הידים, אלא שיצאו בלי התכללות מוקדמת של הגוף שהוא ת"ת, ואח"כ בא היסוד ומיחדם זה בזה. ונמצא הכלל אחר הפרט.

וההפרש גדול מאד, שאם הכלל קודם לפרט, לא נראה בשמאל שים דין, כי כבר היה מתחילתו ממותק בתוך הכלל, מטרם שיצא לבחי' פרט. משא"כ אם הפרט קודם לכלל, הרי נגלה הדין והמחלוקת שבין ימין לשמאל, עד שבא הכלל ומיחד אותם. והטעם שמחזה ולמעלה נבחן שהכלל יצא קודם הפרט הוא, משום שז"א מקבל ג' הקוין מאמא, בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז דייה תלת) ונמצא שקו אמצעי משך אצלו גם ב' קוין ימין ושמאל דאמא, הרי שקו אמצעי דז"א קודם וגורם לב' הקוין ימין ושמאל שלו. וכל זה מחזה ולמעלה, משא"כ בנה"י שהם לבר מגופא, אין מיתוק הגוף שהוא ת"ת יכול להגין עליהם, וע"כ יצא הפרט בלתי ממותק בקו אמצעי. ואח"כ הכלל, שהוא יסוד.

פסקה שלג

אי הכי מאי וכו': שואל, א"כ מהו ועמדו רגליו ביום ההוא. הרי שאינם לחוץ מן הגוף שהוא ז"א, שהרי מיוחסים לו. ומשיב, אלא רגליו של הגוף, פירושו, בעלי הדין לעשות נקמות ברשעים, ונקראים בעלי רגלים, שמהם דינים קשים. ומתאחזים בעלי הדין שלמטה, בספירות תחתונות שנקראים רגלים. וע"ז כתוב, ועמדו רגליו וגו'.

פסקה שלד

תאנא כל אינון וכו': למדנו כל אלו התקונים שלמעלה, שהם בגוף הקדוש שהוא כלל האדם, נמשכים זה מן זה ומתאחזים זה בזה, ומשקים זה את זה, כמו הדם הנמשך בקלוח הגידים לכאן ולכאן, ממקום זה למקום אחר, והם משקים את הגוף. אף כאן, משקים זה לזה ומאירים זה לזה, עד שמאירים כל העולמות, ומתברכים בשבילם. **קטפין** פירושו קלוחים, מלשון הניצוק וקטפרס (טהרות ח').

פסקה שלה

תאנא כל אינון וכו': למדנו כל אלו הספירות שלא נכללו בגוף, שהוא הקו האמצעי, אלא שהם נמשכים מקו שמאל, כולם מתועבים וטמאים ומטמאים כל מי שיקרב אליהם לדעת דברים מהם.

פסקה שלו

תאנא, מאי תיאובתא וכו': למדנו, מה היא תאותם של הקליפות, לתלמידי חכמים. ומשיב, אלא משום שרואים בהם גוף קדוש, ורוצים להתכלל, דהיינו לינק, מהגוף ההוא. ואם תאמר, אם כן, הרי מלאכים הקדושים שאינם בכלל גוף. ומשיב, לא. אם היו, חס ושלום, לחוץ מכלל גוף הקדוש, שה"ס הקו האמצעי, לא היו קדושים, ולא היו מתקיימים. כי כתוב, וגוייתו כתרשיש. וכתוב, וגבותם מלאות עינים. והאיש גבריאל. הרי שכולם הם בכלל אדם, בקו האמצעי. חוץ מאלו שאינם בכלל הגוף, אלא מקו שמאל, שהם טמאים ומטמאים, כל מי שיקרב אצלם.

פסקה שלז

ותאנא כלהו מרוחא וכו': ולמדנו כולם נמצאים מריח שמאל שאינו נמתק באדם, שהוא קו אמצעי, ז"א, ויצאו מכלל גוף הקדוש, ולא נתדבקו בו. ומשום זה, כולם טמאים. והולכים ומשוטטים בעולם, ובאים בנקב התהום הגדול, ששם השקיע את קין (כנ"ל אות שכ"ז) להתדבק בדין ההוא הראשון הנקרא קין, שיצא מכלל הגוף למטה, כי היה שמאל בלי ימין (כנ"ל אות שכ"ז) והם מעופפים ומשוטטים בכל העולם, ופורחים ואינם מתדבקים בכלל הגוף, דהיינו בקו האמצעי, ומשום זה, הם לחוץ מכל המחנות שלמעלה ושלמטה, והם טמאים. בהם כתוב, מחוץ למחנה מושבו.

פסקה שלח

וברוחא דאקרי הבל וכו': וברוח הנקרא הבל, שהוא יותר מבושם בכלל גוף הקדוש, יוצאים רוחות אחרים המבושמים יותר, והם מתדבקים בגוף ולא מתדבקים. כולם תלוים באויר (כנ"ל ויקרא אות תל"ב) והם יוצאים מכלל רוחות הטמאות הנ"ל. ושומעים מה ששומעים למעלה ומהם יודעים הרוחות שלמטה, כי הם אומרים להם. (כמ"ש שם).

פסקה שלט

ותאנא בצניעותא דספרא וכו': ולמדנו בספרא דצניעותא, כיון שנתבשמו למעלה הכלל של אדם, גוף הקדוש, שהוא זכר ונקבה. דהיינו ז"א ונוקביה נתחברו פעם שלישית, ויצאה התבשמות הכל, שהיא שת, ונתבשמו העולמות העליונים והתחתונים, ומכאן נשתכלל העולם שלמעלה ושלמטה, שהם זו"ן מצד הגוף הקדוש, שהוא קו האמצעי, ומתחברים העולמות ומתאחזים זה בזה, ונעשו גוף אחד. שהוא שת, ונמשך רוח ונכנס בגוף ההוא. ובכולם אינה נראה אלא אחד. קדוש קדוש קדוש ה' צבאית מלא כל הארץ כבודו. שהכל הוא גוף אחד. כי ג"פ קדוש ה"ס ג' קוין שנעשו אחד.

פסקה שמ

תאנא כיון דאתבסמו וכו': למדנו, כיון שנתבשמו ז"א ונוקביה זה בזה. נקשר הדין ברחמים, והנוקבא נתבשמת בדכר, שהוא ז"א. ומשום זה אינם עולים זה בלא זה כאותו תמר, שאינו עולה ועושה פירות, זה בלא זה, נקבה בלי זכר, ועל זה למדנו מי שמוציא עצמו בעולם הזה מכלל אדם, שהוא קו האמצעי, אח"כ כשיוצא מעולם הזה, אינו נכנס בכלל אדם הנקרא גוף קדוש, שהוא ז"א, וביי"ע דקדושה, אלא שנכנס באלו שאינם נקראים אדם, דהיינו ביי"ע דטומאה, שיצאו מכלל הגוף, שהוא קו אמצעי.

פסקה שמא

תניא תורי זהב וכו': למדנו, תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף היינו שנתבשם הדין הנקרא זהב, שה"ס הארת החכמה שבשמאל, ברחמים, הנקראים נקודות הכסף. דהיינו שנתלבשה החכמה בחסדים, ואין דין שלא יהיה בו רחמים, כי נכללו זה מזה. ועל זה כתוב, נאוו לחייך בתורים צוארך בחרוזים. **בתורים** פירושו, כמו שכתוב, תורי זהב. שהם משמאל, **בחרוזים**, פירושו כמ"ש, עם נקודות הכסף, דהיינו ימין, חסד. **צוארך**, הוא בכלל הנוקבא זו היא המטרוניתא, שהיא מלכות, כי נמצא בו, בצואר, המקדש שלמעלה. שהוא יסוד דמלכות. וירושלים של מטה והמקדש שבו, נקרא ג"כ צואר. (כנ"ל וישלח אות קכ"ב) וכל זה אחר שהנוקבא נתבשמת בדכר, ונעשה כלל אדם, וזה הוא כלל האמונה. מהו אמונה. היינו משום שבתוכו, בכלל אדם, נמצאת כל שלימות האמונה.

פסקה שמב

ותאנא מאן דאקרי וכו': ולמדנו, מי שנקרא אדם, והנשמה יצאה ממנו, ומת. אסור להלין אותו בבית לעשות לו לינה על הארץ, משום כבוד הגוף הזה שלא יהיה נראה בו הבזיון, שהוא גוף בלא נשמה. שכתוב, **אדם ביקר בל ילין**, שפירושו, **אדם** שהוא יקר מכל יקר, **בל ילין**, אחר מיתתו, מה הטעם. הוא משים שאם יעשו כך, **נמשל כבהמות נדמו**, שלאחר מיתתו נמשל לבהמה, מה בהמות לא היו בכלל אדם, שע"כ לא נראה בהם רוח קדוש, אף כאן, באדם המת, הוא כבהמה, גוף בלא רוח. וע"כ, הגוף הזה, שהוא יקר מכל, לא יהיה נראה בו בזיון.

פסקה שמג

ותאנא בצניעותא דספרא וכו': ולמדנו בספרא דצניעותא, כל מי שעושה לינה לגוף הקדוש הזה כשהוא בלא רוח, עושה פגם בגוף שבעולמות, דהיינו באדם העליון, כי משום זה אסור לעשות לינה במקום קדוש, בארץ אשר צדק ילין בה, שהיא ארץ ישראל, שכתוב בה, לא תלין נבלתו וגו' ולא תטמא את אדמתך. משום שגוף יקר זה נקרא צורת

המלך. ואם עושה בו לינה, הוא נראה כאחת מן הבהמות, דהיינו בלא רוח כבהמה. כנ"ל בסמוך.

פסקה שמד

תאנא ויראו בני וגו': למדנו, ויראו בני האלקים את בנות האדם. הם אלו שנסתרו, דהיינו שנתרחקו מהקדושה, ונפלו בנקב התהום הגדול. דהיינו כנ"ל (באות של"ז). את בנות האדם. האדם הידוע, שהוא ז"א, שהן מבחינת הבל, שאומר עליהן לעיל (אות של"ח) דאתבסם יתיר בכללא דגופא קדישא, שהוא ז"א. ע"ש. וכתוב וילדו להם המה הגבורים אשר מעולם וגו'. היינו שהם מההוא שנקרא **עולם**, כמו שלמדנו (לעיל אות קס"ב) ימי עולם, שהוא ז"א. אלא שהם מסטרא אחרא, שפעם הם מתדבקים בז"א ופעם לא. (כמ"ש לעיל אות של"ח) ומתדבקן בגופא ולא מתדבקן. כלהו תליין באוירא. ע"ש. **אנשי השם**, היינו ממלכות, הנקראת **שם**, ואינם מז"א שנקרא עולם. והם הרוחות דשמאלא דלא אתבשם באדם (כנ"ל אות של"ג) וע"כ מהם יוצאים רוחית ושדים לעולם להתדבק ברשעים.

פסקה שמה

הנפילים היו בארץ: בא להוציא האחרים שלא היו בארץ, שאינם מבחינת המלכות הנקראת ארץ. **הנפילים**, שהם עזא ועזאל, היו בארץ. שהם מבחינת הרוחות דשמאל שאינם מתדבקים כלל בגופא, שהוא ז"א (כנ"ל אות של"ג) אלא במלכות הנקראת ארץ, שהיא שמאל. בני האלהים, לא היו בארץ, שהוא מלכות. אלא שהם מתדבקים ולא מתדבקים בגופא קדישא, שהוא ז"א. כנ"ל בדבור הסמוך. והוא סוד. והכל למדנו.

פסקה שמו

כתיב וינחם ה' וגו': כתוב, וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ. בא להוציא אדם שלמעלה שלא היה בארץ. דהיינו שאינו מבחינת מלכות שנקראת ארץ. כי כל דין המבול לא היה אלא בבחינת מלכות שה"ס ארץ, ולא למעלה ממנה. **וינחם ה'**, זה נאמר בז"א, (כנ"ל אות ר"ד). **ויתעצב אל לבו**, ויעצב לא נאמר, אלא ויתעצב, הוא נתעצב, כי בו תלוי הדבר, כלומר, שמעשה התחתונים מגיעים לז"א, להוציא ממי שאינו מתעצב ממעשה התחתונים, כי התחתונים אינם פוגמים בהם. והיינו למעלה מז"א. **אל לבו**, בלבו לא כתוב, אלא, אל לבו. כמי שמתעצב לאדונו, כי הראה זה להלב של כל הלבבות. שהוא א"א. המלובש בפנימיות ז"א.

פסקה שמז
ויאמר ה' אמחה וגו': ויאמר ה' אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה וגו'. מעל פני **האדמה**, בא להוציא אדם שלמעלה מן המלכות שנקראת אדמה. ואם תאמר, אדם שלמטה בלבד, ואדם שלמעלה לא נפגם כלום מחמת זה, אין להוציא ולחלק בין זה לזה כלל. משום שאינו עומד זה בלא זה. וכשנמחה אדם שלמטה נפגם גם אדם שלמעלה.

פסקה שמח
ואלמלא חכמה סתימא וכו': ואם החכמה סתימאה מהכל, דהיינו חכמה דא"א, היתה מאירה אל המלכות, היה הכל מתוקן כבתחילה, ולא היה מבול, ז"ש אני חכמה שכנתי ערמה, אל תקרי שכנתי, אלא שיכנתי. פירוש. חכמה סתימאה אומרת על המלכות שנקראת ערמה, שהיא חכמה תתאה, אני חכמה שיכנתי ויסדתי הערמה שהיא המלכות. וכיון שהיה מבול על הארץ, שה"ס המלכות, בהכרח שהחכמה סתימאה לא האירה בה.

פסקה שמט
ואלמלא האי תקונא וכו': ולולא תקון אדם לא היה העולם מתקיים. ז"ש, ה' בחכמה יסד ארץ. וכתוב, ונח מצא חן בעיני ה'. פירוש, בתקון אדם נמשכת החכמה. ובחכמה יסד ארץ, ע"כ לולא תקון אדם לא היתה הארץ מתקיימת. ונח, שהיה בו תקון האדם, נתקיימה על ידי הארץ. דכתיב, ונח מצא חן בעיני ה', שהצילו, ועל ידו נתקיים כל העולם.

פסקה שנ
ותאנא כלהו מוחין וכו': ולמדנו, כל המוחין תלוים במוח ההוא, דהיינו בחכמה סתימאה, והחכמה כלל הכל היא. וחכמה סתימאה זו, בה נתתקף ונתתקן תקון אדם, שיתישב הכל על תקונו, כל אחד במקומו, ז"ש החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים דהיינו ע"ס שהם תקון השלם של אדם. ואדם הוא תקון שבפנימיותם. כי המוחין שהם בפנימיות מכונים אדם (כנ"ל אות רס"ג) שממנו מתקיים הרוח.

פסקה שנא
ובהאי תקונא דאדם וכו': ובתקון הזה של אדם נראית שלמות אמונת כל אותו העומד על הכסא, שכתוב, ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה. וכתוב, וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתה הוא ועד עתיק יומיא מטא וקדמוהי הקרבוהי. עד כאן סתומים הדברים, והטעמים ברורים. אשרי חלקו של מי היודע ומסתכל בהם, ואינו טועה בהם. כי דברים אלו לא

נתנו אלא ליושבים על כסא מדין, וקוצרי השדה שנכנסו ויצאו. שכתוב, כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם.

פסקה שנב

תאנא בכה ר"ש וכו': למדנו, בכה ר' שמעון, והרים קולו ואמר, אם בדברים שלנו שנתגלו כאן, היו נגנזים החברים באדרא דעולם הבא, והיו מסתלקים מעולם הזה, טוב ויפה היה, משום שלא נגלו עוד לאחד מבני עולם הזה. חזר ואמר. אני מתחרט על דברי, אלא שיזכו להתקיים עוד בעולם הזה. כי גלוי לפני עתיקא דעתיקין סתימא דכל סתימין, כי לא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבי, ולא לכבוד החברים האלו, אלא כדי שלא יטעו בדרכיו, ולא יכנסו בבזיון לשערי היכלו, ולא ימחו בידם, מלהכנס. אשרי חלקי עמהם לעולם הבא.

פסקה שנג

תנא עד לא וכו': למדנו, מטרם שיצאו החברים מן האדרא ההוא, מתו ר' יוסי ב"ר יעקב, ור' חזקיה, ור' ייסא. וראו החברים, שהיו נושאים אותם מלאכים הקדושים בפרסא ההיא. וא"ר שמעון דבר ונשתככו החברים. צעק ואמר, אולי ח"ו נגזרה גזרה עלינו להענש, כי נגלה על ידינו מה שלא נגלה מיום שעמד משה על הר סיני. שכתוב, ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה וגו'. מה אני כאן, אם משום זה נענשו.

פסקה שנד

שמע קלא זכאה וכו': שמע קול, אשרי אתה ר' שמעון ואשרי חלקך וחלק החברים החיים עמך, כי נגלה לכם מה שלא נגלה לכל צבאות מעלה. אבל בוא וראה, כי כתוב, בבכורו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה. וכ"ש החברים, שברצון גדול ואמיץ נתדבקו נפשותיהם בשעה ההיא שנלקחו ע"י המלאכים. אשרי חלקם, כי מתוך השלמות נסתלקו.

פירוש. ירחו, היא אחורים של המלכות ששם הקללה. וקלל יהושע שכל הבונה האחורים שלה ימותו כל בניו. וז"ש, **דהא כתיב בבכורו ייסדנה** וגו' ואם הבונה ומשלים האחורים דמלכות כן, שצריך למסור כל בניו בשבילה. **וכ"ש דברעו סגי ותקיף** וכו', שהם השלימו בנין הפנים של המלכות, ששם הברכה, לא כל שכן ששכרם רב מאד, ואם נסתלקו, הרי כל השלמות הגיעה להם עם ההסתלקות. **זכאה חולקהון דהא בשלמותא אסתלקו**. שנסתלקו מחמת השלמות.

וטעם הסתלקותם כבר נתבאר (לעיל אחרי אות שצ"ח ע"ש) כי בסוף האדרא הגיעו למדרגת גמר התקון, שאז מתבטלת הפרסא וכל ההבדל שמחזה ולמטה למחזה ולמעלה

מתבטל. ולפיכך, אלו ג' החברים שהיו נשמותיהם מבחינות מחזה ולמטה, נתבטלו, ועלו למדרגה יותר גבוהה, דהיינו שנעשו כמדרגת למעלה מחזה, ומתוך שמבחינת הכלל עוד לא הגיע הזמן לתקון זה, ע"כ היו צריכים להסתלק מעולם הזה ולעלות למעלה. וז"ש לעיל **וחמו חברייא דהוו נמלין לון מלאכין קדישין בההוא פרסא**. כלומר, שנסתלקו מתוך ביטול הפרסא, ונבחן שמלאכים לקחו אותם בפרסא ההיא שנסתלקה. וז"ש כאן, **זכאה חולקהון דהא בשלמותא אסתלקו**, כי השלמות שזכו אליה, שהיא ביטול הפרסא, שאחרים יזכו לזה רק בגמר התקון, זו היא שגרמה להסתלקותם.

פסקה שנה

תאנא בעוד דאתגליין וכו': למדנו, בעוד שנגלו הדברים נתרגשו העליונים והתחתונים, וקול נתעורר והכריז בר"נ עולמות, כי דברים עתיקים נתגלו למטה. ובעוד שאלו היו מבשמים נשמותיהם באלו הדברים יצאה נשמתם בנשיקה ונתקשרה בפרסא ההיא, ולקחו אותם המלאכים העליונים והעלו אותם למעלה, מן ואמאי אלין, עד, עאלו ונפקי, ל"ג, כי גליון היה והמעתיקים הכניסו אותו בפנים.

פירוש החלק שמחזה ולמטה דז"א, נבחן לר"נ עולמות. כי נצח והוד הם מאתים, וחצי ת"ת, הוא חמשים. וכבר נתבאר שסבת פטירתם היתה משום שהחלק שמחזה ולמטה קבל עם סיום האדרא כל תקונו ונתבטלה הפרסא, כנ"ל. וז"ש, **אתרגישו עלאין ותתאין**, שגילוי הסודות תקנו כל הפרצוף הן מחזה ולמעלה והן מחזה ולמטה. **וקלא אתער בר"נ עלמין**, דהיינו מחזה ולמטה, **דהא מלין עתיקין לתתא אתגליין**, שמתגלים כל התקונים השייכים למחזה ולמטה, וכיון שאלו ג' החברים היו מבחינת מחזה ולמטה, ע"כ, **ועד דאלין מתבסמן נשמתייהו באינון מלין**, דהיינו עם שהתקונים של נשמותיהם הולכות ונגמרות, **נפקא נשמתייהו בנשיקה**, **ואתקשר בההוא פרסא**, יצאה נשמתם בנשיקה, ונקשרו בפרסא ההיא. כי משום שנשמותיהם היו מבחינת הפרסא ע"כ אחר שנשלמו ר"נ עולמות, ונתבטלה הפרסא, עלו נשמותיהם למעלה ביחד עם הפרסה. כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה שנו

אר"ש כמה זכאה וכו': א"ר שמעון, כמה מאושר חלקם של אלו השלשה, ואשרי חלקנו לעולם הבא בשביל זה. יצא קול שני ואמר, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום. קמו והלכו. בכל מקום שהיו מסתכלים עלו ריחות. א"ר שמעון, משמע מזה, שהעולם מתברך בשבילנו. ופניהם של כולם היו מאירים, ובני העולם לא יכלו להסתכל בהם.

פסקה שנז

תאנא עשרה עאלו וכו׳: למדנו, עשרה נכנסו, באדרא, ושבעה יצאו ממנו. והיה ר״ש שמח, ורבי אבא עצב. יום אחד היה ר״ש יושב ור׳ אבא עמו. א"ר שמעון דבר. וראו אלו שלשת החברים, שהיו מביאים אותם מלאכים עליונים, ומראים להם אוצרות וחדרים של מעלה, משום כבודם, והיו מכניסים אותם בהרי אפרסמון הטהור, נחה דעתו של ר׳ אבא.

פסקה שנח

תאנא מההוא יומא וכו׳: למדנו, מהיום ההוא לא זזו החברים מבית ר׳ שמעון. וכשהיה ר״ש מגלה סודות, לא היו נמצאים שם אלא הם. והיה קוראם ר"ש, שבעה אנו עיני ה׳. שכתוב, שבעה אלה עיני ה׳. שעלינו נאמר. א״ר אבא, אנו ששה נרות המאירים משביעי, שה״ס בינה, אתה הוא שביעי של כולם, כי אין קיום לששה, שהם חג״ת נה״י, אלא משביעי, שהוא בינה. כי הכל תלוי בשביעי, ר׳ יהודה היה קוראו שבת, שכל ששת הימים מתברכים ממנו. שכתוב, שבת לה׳. קדש לה׳. מה שבת לה׳ קדש, אף ר״ש שבת לה׳ קדש.

פסקה שנט

ארי״ש תווהנא על וכו׳: א״ר שמעון, תמה אני על אותו חגור מתנים, בעל השער, שהוא אליהו, למה לא נמצא באדרא שלנו, בזמן שנתגלו אלו הדברים הקדושים. בתוך כך בא אליהו, ושלש טפות אור מאירים בפניו. א״ל ר״ש מה הטעם, לא היה נמצא אדוני במשתה היין החקוק וערוך לאדונו, ביום השמחה. **קטפורי**, מורכבת מב׳ מלות קטפי אורה. דהיינו טפות אור. **קרדוטא**, הוא מלשון קריריטון, שפירושו יין ערוך לבריאות (שבת י״ד).

פסקה שס

א"ל חייך רבי וכו׳: אמר לו אליהו, חייך רבי, ז׳ ימים מטרם שנכנסתם לאדרא שלכם, בחרו לפני הקב״ה כל אלו שיבואו ויהיו נמצאים עמו באדרא, ואני הייתי מוכן שם, ורציתי להמצא לפניו באדרא, ואז קשרוני בכתפי, ולא יכולתי ללכת, כי ביום ההוא שלחני הקב״ה לעשות נסים לרב המנונא סבא וחבריו, שנמסרו לארמון המלך, ועשיתי להם נס, שהפלתי בשבילם, הכותל של היכל המלך, ונסתבכו בקשרי הכותל ונפלו עמו, ומתו ארבעים וחמשה שרים. והוצאתי את רב המנונא וחבריו, והשלכתי אותם לבקעת אונו, וניצולו. וערכתי לפניהם לחם ומים, כי לא אכלו שלשה ימים. וכל אותו היום, שהייתם באדרא, לא נפרדתי מהם.

פסקה שסא

וכד תבנא אשכחנא וכו': וכשחזרתי, מצאתי הפרסא, שלקחו אותה כל אלו העמודים דהיינו המלאכים, וג' מן החברים עליה. ושאלתי אותם, את המלאכים, ואמרו לי שזה הוא חלק הקב"ה משמחת ר"ש וחבריו. אשרי אתה ר"ש, ואשרי חלקך, וחלק החברים היושבים לפניך. כמה מדרגות נתתקנו לכם לעולם הבא. כמה מאורות המאירים עתידים להאיר לכם.

פסקה שסב

ות"ח יומא דין וכו': ובוא וראה, יום הזה, העטירו בשבילך, המשים כתרים לר' פנחס בן יאיר חותנך, ואני הלכתי עמו בכל אלו נהרות של הרי אפרסמון הטהור. והוא בחר מקומו, ונתתקן. אמר לו, ר"ש, קשורים הצדיקים במקור העטרות, בראשי חדשים ובזמנים ושבתות, יותר מבכל שאר הימים.

פסקה שסג

א"ל ואף כל וכו': א"ל אליהו, ואף כל אלו שמבחוץ, יש להם אז עליה, שכתוב והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר וגו'. דהיינו אלו שמבחוץ, שאינם צדיקים, שע"כ קוראם הכתוב כל בשר אם אלו באים כל שכן הצדיקים. **מדי חדש בחדשו**, למה. משום שאז מתעטרים האבות שהם מרכבה הקדושה. כלומר שאז חג"ת דז"א, הנקראים אבות, מתעלים ונעשו חב"ד. **ומדי שבת בשבתו**, שאז מתעטר השביעי של ששת הימים, שאז קונה המלכות ג"ר. שכתוב ויברך אלקים את יום השביעי.

פסקה שסד

ואנת הוא ר"ש וכו': ואתה הוא ר' שמעון, השביעי של הששה, תהיה מתעטר ומתקדש יותר מכל. וג' עדונים, דהיינו ג' סעודות, הנמצאים בשביעי עתידים החברים, הצדיקים האלו, להתעדן בשבילך לעולם הבא, וכתוב, וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד. מי הוא קדוש ה'. זה הוא ר' שמעון בן יוחאי, שנקרא מכובד בעולם הזה, ובעולם הבא.

בהעלותך

פסקה א

וידבר וגו' **בהעלותך את הנרות** וגו': ר' יהודה פתח, והוא כחתן יוצא מחופתו וגו'. אשרי חלקם של ישראל שהקב"ה רצה בהם, ונתן להם תורת אמת, עץ החיים, שבו יורש האדם חיים לעולם הזה וחיים לעולם הבא. שכל מי שמשתדל בתורה ואוחז בה יש לו חיים.

וכל מי שעוזב דברי תורה, ונפרד מן התורה, הוא כאלו נפרד מן החיים, משום שהיא חיים וכל דבריה חיים. ז"ש כי חיים הם וגו'. וכתוב, רפאות תהי לשריך וגו'.

פסקה ב

ת"ח אילנא דחיי וכו': בוא וראה, עץ החיים שהוא ז"א, אחוז ממעלה למטה. ושמש הזה, שהוא ז"א, המאיר לכל, האור שלו מתחיל מראש, שהוא חב"ד, ומתפשט בגוף האילן שהוא ת"ת, בדרך ישר. ב' צדדים אחוזים בו אחד לצפון, ואחד לדרום, אחד ימין, שהוא חסד, ואחד הוא שמאל, שהוא גבורה. בשעה שהשמש מאיר מהגוף ההוא של האילן, כמו שלמדנו, הוא מתקיף לזרוע ימין תחילה שהוא חסד, ומאיר בתוקפו. ומתוקפו של הימין מאיר השמאל שהיא גבורה, ונכלל באורו.

פסקה ג

והוא כחתן יוצא מחופתו: שואל, מי היא חופתו. ומשיב, זו היא עטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו. שהם המוחין חב"ד שמקבל מאמו, שהיא בינה. **יוצא מחופתו**, זה הוא הראש של כל האור, דהיינו חב"ד (כנ"ל תרומה אות קכ"ו) כמו שאתה אומר בהכתוב שלאחריו מקצה השמים מוצאו. שזה הוא תחילת הכל שנקרא קצה השמים, דהיינו בינה שממנה יוצא ומתחיל ז"א הנקרא שמים. ואז יוצא כחתן ממש כשיוצא לפגוש כלתו אהבת נפשו, ופורש זרועותיו, שהם חסד וגבורה, ומקבלה.

פסקה ד

כהאי גוונא והוא וכו': כעין זה, והוא כחתן יוצא מחופתו, השמש שהוא ז"א, הולך ומתפשט למערב, שהוא המלכות. כיון שהמערב מתקרב, מתעורר כנגדה תחילה צד צפון, שהוא גבורה, וקרב למערב, ומזדווג עמה במקומה, כמו שלמדנו, כי תחילת זווג ז"א הוא בשמאל שהוא גבורה, (כנ"ל ב"ב דף קל"ו ד"ה פנימיות) שה"ס פיוסא ונטילת רשות. שכתוב, שמאלו תחת לראשי. ולאחר כך צד דרום שהוא ימין דהיינו חסד, שכתוב וימינו תחבקני. אז ישיש כגבור לרוץ ארח, להאיר הלבנה מקו האמצעי, שהוא יסוד, והעמידוהו. בוא וראה בהעלותך את הנרות, אלו הם נרות העליונים, שהם ספירות המלכות, שכולם מאירים יחד מן השמש. שהוא ז"א.

פסקה ה

ר' אבא פתח וכו': רא"פ, אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון. מקרא זה העמידוהו. אבל בוא וראה אשרי הם ישראל שהקב"ה נתן להם התורה הקדושה, ולמד אותם דרכיו להתדבק בו, ולשמור מצות התורה לזכות בהם לעולם הבא. וקרב אותם בשעה שיצאו ממצרים, כי אז הוציאם מרשות אחר, והעלה אותם להתאחד בשמו, ואז

נקראו בני ישראל בני חורין מכל, שלא ישבו תחת רשות אחר, והעלה אותם להתאחד בשמו העולה על הכל, השולט על עליונים ותחתונים.

פסקה ו

ומגו רחימותא דלהון וכו': ומתוך אהבתם קרא אותם, בני בכורי ישראל, כעין שלמעלה, כמו ז"א הנקרא בכור. והרג כל בכור שלמעלה ולמטה מסטרא אחרא, והתיר קשרים ואסורים של עליונים ותחתונים, שעשו המצריים שלא יוכלו ישראל לצאת ממצרים, כדי להוציאם, ועשה אותם בני חורין מכל. וע"כ לא רצה הקב"ה להוציאם על ידי מלאך ולא שרף אלא הוא עצמו. ועוד כי הוא ידע להבחין בין בכור ושאינו בכור, ולדעת הכל, ולפתוח אסורים, ואינם ברשות שליח אחר אלא בידו.

פסקה ז

תא חזי בההוא וכו': בוא וראה, בלילה ההוא שרצה הקב"ה להרוג כל אלו הבכורים, כמו שלמדנו, שבשעה שהחשיך הלילה, באו מזמרים לזמר לפניו. אמר להם הקב"ה אין הזמן לומר שירה, כי שירה אחרת מזמרים בני בארץ. בשעה שנחלק הלילה, נתעורר רוח צפון, והקב"ה עשה אז נקמות לישראל וישראל מזמרים שירה בקול רם, ואז עשה אותם בני חורין מכל. ומלאכים עליונים, וכל מחנות העליונים כולם, היו מקשיבים לקולם של ישראל, אחר שנמולו, ורשמו בתיהם מאותו הדם ומדם הפסח בג' רשימות, על המשקוף ועל ב' המזוזות.

פסקה ח

מ"ט. הא אוקמוה וכו': מהו הטעם שרשמו הדם על המשקוף וב' המזוזות. הרי העמידוהו. משום שהוא רושם קדוש, והמחבל, כשיצא וראה אותו הדם שהיה רשום על הפתח רחם על ישראל. ז"ש ופסח ה' על הפתח וגו'. כאן יש להסתכל, אם הקב"ה בא והרג בארץ מצרים ולא שליח אחד, רושם זה שעל הפתח למה, והרי הכל גלוי לפניו. ועוד מהו, ולא יתן המשחית שמשמע שהוא שליח, ולא ישחית היה צריך לומר.

פסקה ט

אלא ודאי הכי וכו': אלא ודאי כך הוא. שכתוב, וה' הכה כל בכור. וה' מורה, הוא ז"א, ובית דינו, מלכות. ובית דינו זה נמצא כאן, וע"כ כתוב המשחית. ובכל מקום צריכים להראות מעשה למטה כדי לעורר כנגדו למעלה להנצל. ובשביל זה היו צריכים לתת הדם על המשקוף וב' המזוזות כדי לעורר עליהם הרחמים למעלה. כי כעין זה הם הקרבנות על המזבח, כדי שלא יהיה נמצא משחית.

פסקה י

האי בעובדא ובזמנא וכו': זה הוא במעשה, דהיינו בקרבנות. ובזמן שלא צריך זה, כגון בראש השנה, שהוא יום הדין, ובעלי לשון הרע עומדים לקטרג על ישראל, שאינו מספיק בקרבנות לבד, צריכים דבורים, דהיינו תפלות ובקשות, וצריכים להראות מעשה, כמו שהעמדנו, ולמדנו, במה. בשופר. כדי לעורר שופר אחר, שהוא בינה, ואנו מוציאים בקול שופר הזה, רחמים ודין יחד הכל כראוי, כמו ששופר עליון ההוא שהוא בינה הוציא קול, שהוא ז"א, שהוא כלל של חסד דין ורחמים יחד, כי ת"ת שהוא ז"א, כלול חסד דין רחמים, ולעורר רחמים אנו הולכים בתקיעת שופר, ולשבר בעלי הדין שלא ישלטו ביום ההוא. (עי' לעיל וירא מאות שפ"א עד שפ"ז) וכשהרחמים מתעוררים כל נרות עליונים דהיינו הספירות, מאירים מצד זה ומצד זה, דהיינו מימין ומשמאל, אז באור פני מלך חיים.

פסקה יא

ת"ח בשעתא דכהנא וכו': בוא וראה בשעה שהכהן נתכוון להדליק נרות למטה והיה מקריב קטורת הסמים, אז באותה שעה מאירים נרות עליונים, שהם הספירות, ונקשר הכל יחד ושמחה וחדוה נמצאים בכל העולמות, ז"ש שמן וקטרת ישמח לב. וע"כ כתוב, בהעלותך את הנרות.

פסקה יב

רבי אלעזר ורבי יוסי וכו': ר"א ור"י ור' יצחק היו הולכים בדרך פגעו באלו הרי חשך, בעוד שהיו הולכים נשא עיניו ר' אלעזר וראה אלו הרים הרמים, והיו חשכים ונוראים באימה. א"ר אלעזר אל החברים, אלו היה אבי כאן, לא הייתי מתירא, אבל כיון שאנו שלשה, ודברי תורה בינינו, לא יהיה נמצא כאן דין.

פסקה יג

פתח ר' אלעזר וכו': פר"א ואמר, כתוב, ותנח התבה בחדש השביעי וגו' על הרי אררט וגו'. כמה חביבים הם דברי תורה, שבכל מלה ומלה יש סודות עליונים, והתורה כולה נקראת עליונה. ולמדנו בברייתא די"ג מדות שבתורה, כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, כי התורה שהיא כלל עליון, אע"פ שיוצא ממנה ספור אחד פשוט, ודאי אינו בא להראות על ספור ההוא, אלא להראות דברים עליונים וסודות עליונים, ולא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, כי הספור ההוא של התורה או מעשה ההיא, אף על פי שיצא מכלל התורה, לא להראות על עצמו בלבד יצא, אלא להראות על כלל העליון של התורה כולה יצא.

פסקה יד

כגון האי דכתיב וכו': כמו זה שכתוב, ותנח התבה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט. ודאי מקרא זה יצא מכלל התורה, ובא לספור פשוט. שואל, מה אכפת לנו אם נחה בהר זה או בזה, שהרי הוכרחה לנוח באיזה מקום שהוא. ומשיב, אלא ללמד על הכלל כולו יצא. כי הוא, רומז על זמן הדין כמ"ש לפנינו. ואשרי הם ישראל שניתנה להם תורה עליונה תורת אמת. ומי שאומר, שספור ההוא של התורה הוא להראות על אותו ספור בלבד בא, תיפח רוחו. כי א"כ אין התורה העליונה תורת אמת. אלא ודאי, התורה הקדושה העליונה, תורת אמת היא.

פסקה טו

ת"ח מלך בשר ודם וכו': בוא וראה מלך בשר ודם, אין לפי כבודו לדבר דבורי הדיוט, כל שכן לכתוב אותם. וכי יעלה על דעתך, שמלך עליון הקב"ה לא היה לו דברים קדושים לכתוב ולעשות מהם תורה, אלא שהוא אסף כל דברי הדיוטות כמו דברי עשו, דברי הגר, דברי לבן ביעקב, דברי האתון, דברי בלעם, דברי בלק, דברי זמרי, וקבץ אותם וכל שאר הספורים הכתובים, ועשה מהם התורה.

פסקה טז

אי הכי אמאי וכו': אם כן, למה נקרא תורת אמת, תורת ה' תמימה, עדות ה' נאמנה, פקודי ה' ישרים, מצות ה' ברה, יראת ה' טהורה, משפטי ה' אמת, וכתוב הנחמדים מזהב ומפז רב, שאלו הם דברי תורה. אלא ודאי התורה הקדושה העליונה, היא תורת אמת, תורת ה' תמימה, וכל מלה ומלה באה להראות דברים עליונים, כי דבר ההוא שבספור, אינו בא להראות על עצמו בלבד, אלא להראות על הכלל בא, כמו שהעמדנו.

פסקה יז

תא חזי ותנח וגו': בוא וראה, ותנח התיבה. מקרא זה הוא כך, כמו שיתבאר, כל שכן אחרים. בשעה שהדין תולה על העולם, והדינים שורים, והקב"ה יושב על כסא הדין, לדון העולם בכסא ההוא, כמה רשומות נרשמו בו, כמה פסקי דינים גנוזים בתוכו, בתוך התיק של המלך, כל ספרים הפתוחים, נגנזו שמה, ומשום זה לא נשכח דבר מן המלך. וכסא ההוא אינו מתוקן ואינו שורה אלא בחדש השביעי, שהוא יום הדין, יום שכל בני העולם נפקדים בו, כולם עוברים לפני כסא ההוא. ועל זה, ותנח התיבה שהיא מלכות הנקראת תיבה, בחדש השביעי. בחדש השביעי ודאי, שהוא דין העולם.

פסקה יח

על הרי אררט: אררט, הוא לשון ארור, רומז על אלו בעלי הדין, בעלי יבבה ויללה, וכל השליחים הנמצאים ביום ההוא לפני הקב"ה. וכמה בעלי מגינים מתעוררים ביום ההוא וכולם עומדים תחת כסא ההוא בדין העולם.

פסקה יט

וישראל מצלאן צלותא וכו': וישראל מתפללים תפלה ביום ההוא, ומבקשים ומתחננים לפניו, ותוקעים בשופר, והקב"ה מרחם עליהם, ומהפך הדין לרחמים. וכל העליונים והתחתונים פותחים ואומרים, אשרי העם יודעי תרועה. וע"כ צריכים ביום ההוא, שמי שתוקע, ידע עיקר סוד הדברים, ויכוין בהם בתרועה, ויעשה הדבר בחכמה עליונה, וע"כ כתוב, אשרי העם יודעי תרועה, ולא כתוב תוקעי תרועה. וכבר למדנו. פירוש כי תקיעה יורה על חסד, ותרועה על דין, ועיקר הכונה צריך להיות על התרועה שהוא דין כדי להפך הדין לרחמים.

פסקה כ

אזלו כל ההוא וכו': הלכו כל אותו היום. כשהחשיך הלילה, עלו למקום אחד, ומצאו מערה אחת. א"ר אלעזר יכנס אחד תוך המערה, אם ימצא שם מקום שהוא מתוקן יותר. נכנס ר' יוסי, וראה מערה אחרת בתוכה ואור נר מאיר בה. שמע קול אחד שהיה אומר, בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. כאן לקחה כנסת ישראל, שהיא המלכות, אור, שאמא עלאה. שהיא בינה, מתעטרת, וכל הנרות, שהם ספירות המלכות, מאירים בה, ממנה. ואמרו על עצמם, ב' נשמות דקות פורחות דהיינו שמעלים מ"ן בתורתם, וכל השושבינים, דהיינו כל המעלים מ"ן ע"י תורתם. שנקראים שושבינים, קושרים המלכות אל העליונה שהיא בינה, ומשם ממשיכים הארתה למטה. **טופסירין**, פירושו נשמות לפי הענין. או מלשון טפסר, שפירושו שר, כי הנשמה היא מושלת על הגוף.

פסקה כא

שמע ר' יוסי וכו': שמע ר"י ושמח. בא אל ר' אלעזר, א"ל רבי אלעזר. נכנס, כי הקב"ה הקדים אותנו ביום הזה לעשות לנו נסים. נכנסו. כיון שנכנסו ראו שני בני אדם שהיו עוסקים בתורה. א"ר אלעזר מה יקר חסדך אלקים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון. קמו אלו. וישבו כולם ושמחו כולם. א"ר אלעזר, מה יקר חסדך אלקים שמצאתי אתכם. חסד עשה לנו הקב"ה במקום הזה. עתה הדליקו הנרות. כלומר שיאמרו דברי תורה להעלות מ"ן להדליק ספירות המלכות מאמא. כמו שאמרו לעיל.

פסקה כב

פתח ר' יוסי וכו': פתח ר' יוסי ואמר, בהעלותך את הנרות, פירושו בהעלותך ממש, דהיינו בהדלקתך, כי נעשה ע"י הכהן ב' עבודות שהם קשר אחד, ומי הם שמן וקטרת, שה"ס חו"ב, כמ"ש, שמן וקטרת ישמח לב. שכתוב והקטיר עליו אהרן וגו' בהטיבו את הנרות יקטירנה. וכתוב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. שואל, מה השינוי שכתוב כאן בהטיבו, ומה השינוי שכתוב שם ובהעלות. אמר רבי יהודה הטבה והעלאה, הכל הוא דבר אחד. כי הטבה היא כמו הדלקה.

פסקה כג

ר' יוסי אמר וכו': ר"א בהטיבו, הוא כמו שאתה אומר, כי טובים דודיך מיין, כי הרויים. דהיינו השבעים, מיין הם טובים. כש"א ונשבע לחם ונהיה טובים. כלומר כל מי ששבע מיין או מלחם, שה"ס אורות דג"ר, נקראים טובים. ונמצא, בהטיבו את הנרות, היינו שימשיך בשפע את האורות המכונים יין ולחם, שה"ס הארת חכמה וחסדים, ר' יהודה אומר הטבה ממש. שחולק על ר' יוסי שאומר, שהטבה היא תוצאה משפע האורות, אלא האורות דמשתה, שה"ס הארת חכמה, הן עצמם נקראים הטבה, כש"א, וטוב לב משתה תמיד. **ובהעלות** פירושו, שבזמן שהספירות נשקים ונרוים משקוי של הנחל, שהנחל הוא בינה והשקוי שלו הוא מחכמה, אז מתעלים העליונים וברכות נמצאות בכולם וכולם שמחים. ונמצא שהטבת הנרות היא הארת החכמה הנמשכת מבינה שה"ס יין. והעלאת הנרות, ה"ס המשכת שפע החסדים דלא פסיק, מן החכמה. וע"כ כתוב, ובהעלות.

פסקה כד

רבי אחא אמר וכו': רא"א, בשעה שהעמוק מכל, שהוא אבא עלאה, מאיר, מאיר בנחל, שהוא אמא עלאה, והנחל נמשך, בדרך ישר, דהיינו ע"י קו האמצעי, שהוא ז"א, להשקות הכל, דהיינו כל המדרגות שבמלכות, אז כתוב, **בהעלות**, משום שהכל יוצא מן העמוק מכל, **בהעלות**, פירושו, שבא מצד העליון העמוק מכל שנקרא מחשבה, שהוא אבא, והכל הוא דבר אחד. דהיינו שהוא דבר אחד עם שאמרו ר"י ור"י, ואז כנסת ישראל מתברכת והברכות נמצאות בכל העולמות.

פסקה כה

ר' יצחק פתח וכו': ר"פ, כתוב, בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים. **בית זבול**, בית זבול ודאי כי כשנפקדו בידי המלכות כל גנזי המלך שהוא ז"א, והיא שולטת בהם

אז נקראת בית זבול. ורקיע אחד יש שנקרא זבול. משום שהוא עומד לקבל ברכות ולסדר הכל. וזו, המלכות כששולטת על הכל נקראת ג"כ בית זבול.

פסקה כו

ת"ח כתיב ולזבולן וגו': בוא וראה, כתוב ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתך וישכר באהלך, מלמד שנשתתפו יחד, זה יצא ועשה מלחמה, וזה יושב ועוסק בתורה, וזה נותן חלק לזה, משללו. וזה נותן חלק לזה, מתורתו. כי ישכר ה"ס ת"ת, וזבולן ה"ס מלכות. בחלקו של זבולן הוא הים. וכנסת ישראל, שהיא המלכות, נקראת ים כנרת. וכך ראוי להקרא, משום שהתכלת יוצא משם, שתכלת ה"ס מלכות וכנרת היא מלכות. והעמידוהו, כי למטה הוא כעין של מעלה, ים כנרת למעלה שהוא מלכות, ים כנרת למטה. תכלת למעלה, שהיא מלכות, תכלת למטה. והכל הוא במקום אחד, שהוא מלכות.

פסקה כז

וע"ד ירית זבולן וכו': וע"כ ירש זבולן לצאת לערוך מלחמה. משום שהוא בחינת מלכות. ומאין לנו שכך הוא. שכתוב, עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק. זבחי צדק ודאי, דהיינו של מלכות הנקראת צדק. מהו הטעם. הוא כי שפע ימים יינקו, דהיינו השפע ע"י מלחמות, וישכר חלקו בתורה. ונותן לזבולן חלקו בתורה, ודאי, וע"כ נשתתפו יחדיו, שיתברך זבולן מישכר. כי הברכה שבתורה היא ברכת כל.

פסקה כח

ר' אבא אמר וכו': רא"א, הנחלה של התורה ודאי כך הוא, ומדרגה זו היא הששית, דהיינו יסוד, שנותן שכר התורה ומנחילה לכנסת ישראל, ומנחיל לבן שהוא חסד, לתכלת שהוא דין. וע"כ למדנו משיכיר בין תכלת ללבן, לקריאת שמע (ברכות ט') דהיינו שהגוונים יהיו ניכרים, אז נקרא בקר, והלבן בא לעולם, והתכלת, שהוא דין, נעבר מן העולם. וע"כ כל המלחמות של המלך וכל כלי זיין של המלך נתמנו בידי המלכות שאז נקרא בית זבול. וכן זבולן, כנ"ל. וכבר העמדנו.

פסקה כט

באר חפרוה שרים וגו': באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם. **באר**, זו כנסת ישראל, שהיא המלכות. **חפרוה שרים**, זה הוא אבא ואמא שהולידו המלכות, **כרוה נדיבי עם**, אלו הם האבות, שהם חג"ת דז"א, שכתוב, נדיבי עמים נאספו עם אלקי אברהם. ואלקי אברהם הוא חסד דז"א שגבורה ות"ת נמשכים ממנו. וכרוה נדיבי עם, פירושו שתקנו אותה כדי

להתברך מהם ע"י מדרגה אחת שהיא צדיק, דהיינו יסוד דז"א, העומד עליה ומשפיע לה כל מה שבחג"ת, וע"כ אנו אומרים, כשבאר הזו נוסעת, בעזרת האבות היא נוסעת.

פסקה ל

ואקרי באר ואקרי ים וכו': ופעם, המלכות נקראת באר, ופעם נקראת ים. נקראת **באר**, בשעה שיצחק, שהוא גבורה דז"א, יוצא מזויין, מקו שמאל מצד אמא, ובא להמשיך הארת חכמה מאמא אחר זו המלכות, וממלא אותה, בסו"ה שמאלו תחת לראשי, אז נקראת בארו של יצחק, או בארה של מרים. וכבר העמידוהו. **ים** היא נקראת, כשמאירה מנהר העליון דאבא, שמקבלת אז חכמה וחסדים, אז נקראת ים, שנחלים הולכים אליה. כמש"א, כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא.

פסקה לא

ומיומא דגלתה כנסת וכו': ומיום שגלתה כנסת ישראל, שהיא המלכות, בגלות, כתוב, אזלו מים מני ים, זו כנסת ישראל הנקראת ים, יחרב ויבש, זה צדיק, שהוא יסוד. וע"כ כתוב, הצדיק אבד וגו', שהוא היה נהר העליון והיקר שנכנס בתוכה, והוא קבץ כל אלו נהרות ונחלים, הנמשכים מן ההמשכה של נהר הקדוש ההוא שאין מימיו פוסקים לעולם, דהיינו הבינה, הנמשך ויוצא מעדן העליון, שהוא חכמה סתימאה, שה"ס הבינה שיצאה מראש א"א, בסו"ה ונהר יוצא מעדן, שהיא המקור לכל המוחין דזו"ן ותחתונים. והוא נכנס בתוכה וממלא האגמים שלה דהיינו ספירות המלכות, ומשם יורשים העולמות כל הברכות בכל השלמות.

פסקה לב

ת"ח בשעתא דאתברכא וכו': בוא וראה בשעה שנתברכת כנסת ישראל, מתברכים כל העולמות, וישראל למטה יונקים ומתברכים בשבילה. והעמדנו, שהמלכות מגינה על ישראל, כמו שלמדנו.

פסקה לג

כתיב ויסע וגו': כתוב ויסע מלאך האלקים ההולך וגו', מלאך האלקים זה כנסת ישראל, והעמדנו שבשעה ההיא, שנאמר ויסע מלאך וגו', נסעה בעזרת האבות, כלומר שקבלה אז מג' קוין חג"ת הנקראים אבות. וכשאלו נמצאים אצלה. הכל נמצא, הן חכמה והן חסדים. ומשום זה נמסר באלו הפסוקים השם הקדוש ע"ב, שהאבות כלולים בו, כמו שהעמדנו, פסוק אחד כסדר, שיורה על קו ימין, ופסוק אחד למפרע המורה על קו שמאל, ופסוק אחד כסדר המורה על קו האמצעי. (כמ"ש לעיל בזהר בשלח דף נ' ע"ש).

פסקה לד

ויסע מלאך האלקים וגו': ויסע מלאך האלקים ההולך וגו'. מקרא זה הוא כסדר, משום שאברהם נמצא כאן, שהוא חסד, קו ימין, וכל אלו הבאים מצדו, וע"כ האותיות הן כסדר כעין זה.

פסקה לה

הכא אתעטר אברהם וכו': כאן נתעטר אברהם שהוא חסד, בעטרותיו, והעטיר לכנסת ישראל, שהיא המלכות, בדרך יושר, ללכת ביום, דהיינו בחסד, שכתוב, יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. וע"כ כתוב, **ויסע**, מתי נוסעים במסעיהם הוי אומר, ביום, כשמאיר השמש. שהוא ז"א, שאז שליטת החסד. וזה הוא מקרא אחד, שבו ע"ב אותיות.

פסקה לו

תניינא, **דיצחק**, **הכי** וכו': מקרא השני הוא של יצחק, דהיינו גבורה דז"א, ונמצא גם כן בע"ב אותיות, להמצא בדין אל המצרים, ואל ישראל ברחמים. וע"כ כתוב כאן, ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל, דהיינו כנגד אלו וכנגד אלו. כי יצחק ה"ס הארת החכמה, ואין הארת החכמה נמשכת אלא עם דינים קשים לרשעים (כנ"ל אד"ר אות רי"ט) ושכר טוב לצדיקים. שז"ס, ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל. **ויהי הענן והחשך**, כי כך הוא יום של יצחק, יום המעונן הוא. שהענן והחשך ממנו הוא. ומשום זה סדור האותיות הוא למפרע ולא בדרך ישר. כעין זה.

פסקה לז

ועל דא אתוון וכו': וע"כ האותיות כולן הם למפרע, שכתוב, ויהי הענן והחשך שהוא דין, ולמפרע רומז על דין. כי כיון שנכנס יצחק בדינים שלו, לא קרב זה אל זה. כתוב, **זה אל זה**, שהם אלו הבאים מצד אברהם, דהיינו מן אור החסד, לא קרבו זה אל זה. כלומר שהקו ימין שהוא חסד לא קרב להשפיע לקו שמאל שהוא גבורה, וע"כ היה השמאל בחכמה בלא חסדים שהוא דין קשה והוא חשך (כנ"ל ב"א דף מ"ז ד"ה נפק) וז"א שהוא חסד לא קרב אל הנוקבא להשפיע בה חסדים, והיתה הנוקבא מקבלת מקו שמאל חכמה בלי חסדים שהוא חשך. כי לא יכלו לקרב זה אל זה, משום שבאר הזו, שהיא מלכות, נתדבקה ביצחק, שהוא קו שמאל. כש"א ויאר את הלילה. שהקו שמאל האיר את הלילה שהוא המלכות. וכשנתמלאה להתחבר ביצחק לא קרב זה אל זה, ולא יכול לקרב שלא היה זווג ז"א ומלכות מצד החסד. עד שבא יעקב, שהוא קו האמצעי ונתחבר באברהם שהוא חסד, ולקח את יצחק והשרה אותו באמצע, בין הרחמים שהוא

קו האמצעי, ובין החסד שהוא קו ימין, אז נקשר האמונה זה בזה וזה בזה, דהיינו שב' הקוין ימין ושמאל נקשרו יחדיו, וכן ז"א ומלכות נזדווגו יחד מצד החסד. ונצלו ישראל.

פסקה לח

ותנינן באתר דאבהתא וכו': ולמדנו, במקום שהאבות נמצאים, שאר הצדיקים נמצאים אצלם כלומר, שבמקום שיש חג"ת שהם האבות נכללים שם ג"כ נהי"מ, הנקראים משה אהרן יוסף. וע"כ שם זה של ע"ב, עולה ומתפרש באפנים אחרים. דהיינו שהשם ע"ב מתבאר באפן זה, שי"ב גבולים, שה"ס חו"ב תו"מ שבכל אחד מג' קוין, שהם י"ב, מאירים בכל קצה מו"ק דז"א. וששה פעמים י"ב הם ע"ב. וכן לעוד אפנים בדרך הזה. ואע"פ שכל הפירושים יוצאים לדרך אחד.

פסקה לט

כד נהרא האי וכו': כשמאירה באר הזו שהיא מלכות שמצד יצחק, שהוא קו שמאל, ונתקשר בו, נעשה ים הגדול, חזק וזועף, וגלגלים חזקים עולים ויורדים בזעף ורוגז בתקיפות, נוסע למעלה, עולה, ויורד למטה. בסו"ה יעלו שמים ירדו תהומות. (כמ"ש לעיל באדרא רבא אות רי"ד ע"ש) אברהם בא כנגדו שהוא קו ימין, כלומר, משום שקו ימין בא כנגדו ע"כ נעשה המחלוקת והרעש הזה, שבהתגבר השמאל אז גלי הים עולים עד השמים שיאם, ובהתגבר הימין, שהוא אברהם, אז הגלים ירדו תהומות (כמ"ש שם). ומתוך הרוגז והזעף והחימה והתקיפות, לא היו מתקרבים זה אל זה, ב' הקוין, אלא שנלחמו. עד שבא יעקב, שהוא קו האמצעי והשקיט הכעס, והשפיל, דהיינו שמיעט את ג"ר דשמאל, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת ולך דף י"ג ד"ה ונתבאר) ושיבר גלי הים, ז"ש, ויט משה את ידו על הים ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה, מהו ברוח קדים עזה, זה הוא רוח יעקב, שהוא קו האמצעי שהוא עזה ותקיף כנגד הקו שמאל, לשבר הרוגז של ים הזה, (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) אז, וישם את הים לחרבה ויבקעו המים, כי הריק הים ממימי הרוגז, ונתחלקו המים לצד אברהם, שהוא ימין שהוא חסד, ולצד יעקב, שהוא קו האמצעי שהוא רחמים. ז"ש ויבקעו המים, לצד זה ולצד זה. וע"כ האותיות כולם שבמקרא הזה דקו האמצעי הן בדרך יושר, כראוי.

פסקה מ

אלין אתוון בארח וכו': אלו האותיות הם בדרך יושר. בצד יעקב, שהוא קו האמצעי, וכל הבאים מצדו. וכשבא יעקב, נתחבר באברהם, שהוא קו ימין, ולקח את יצחק, שהוא קו שמאל, והשרה אותו באמצע, בינו ובין קו ימין, אז נקשר האמונה זה בזה וזה בזה, דהיינו שנקשרו ב' קוין, קו ימין וקו שמאל, זה בזה וזה בזה. ושלשתם במלכות, שנק' אמונה.

וע"כ העבודה בתקון השם הקדוש נודעת, בזווג האבות, דהיינו ימין בשמאל ושמאל בימין, ושניהם באמצעי, שהוא קשר אחד, שכל ג' קוין נעשו אחד, קשר האמונה, וכל ג' הקוין מתקשרים במלכות, הנקראת אמונה, להיות מרכבה שלמה. שהם ג' קוין ומלכות ד' רגלי הכסא. שהם כסא ומרכבה אל הבינה. ובזווג האבות יחד כנ"ל, נעשה הכל.

פסקה מא

וידעין חברייא למיהך וכו': ויודעים החברים ללכת בדרך יושר, דהיינו בקו האמצעי, לתקן המעשים כראוי. ובשם זה, ע"ב, שהוא קשר האבות, נמצאים דרכים לדין, לרחמים, לעזרה, לחסד, ליראה, לתורה, לחיים, למות, לטוב ולרע. אשרי הם הצדיקים שיודעים דרכי התורה, ויודעים ללכת בדרכי המלך הקדוש. אשרי הם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה מב

הא אבהן במטלניך וכו': הנה האבות, בנסיעות שה"ס נסיעתם בג' דוכתי (בשלח דף ל"ט ד"ה וג') במעשים להעלות מ"ן, בקשרים היינו ביחודים, שמתקשרים זה בזה. כי בכל שם מע"ב שמות אלו, נקשרים כל האבות יחד, שהם ג' הקוין. וכשמתחברים יחד אין מי שיקום לפניהם. ולמדנו, במקום שהאבות נמצאים, נמצאים עמהם שאר הצדיקים, משה אהרן יוסף, וע"כ עולה שם ע"ב זה ומתפרשים באפנים אחדים, אע"פ שכל הפירושים יוצאים לדרך אחד. (כנ"ל אות ל"ח ע"ש).

פסקה מג

שבעה קשורין אינון וכו': שבעה קשרים הם בע"ב שמות, שמתקשרים בהם, בכל קשר וקשר, ג' אבות, שהם חג"ת, וארבעה אחרים, שהם נהי"מ. ומפרש. הראש של ע"ב שמות, שהם ג' ספירות חב"ד, המכונים ראש, והאמצע שבהם, שהוא המלכות, הם בקשר אחד. משום שאלו חכמה ובינה, הם שחפרו באר המים, שהיא המלכות, כמ"ש באר חפרוה שרים, שהם חכמה ובינה (כנ"ל אות כ"ט) וע"כ החו"ב דעת עם המלכות הם בקשר אחד. קשר השני, הוא זה אל זה, כלומר ב' הקוין חסד וגבורה, שעליהם נאמר ולא קרב זה אל זה (כנ"ל אות ל"ז) והם קשר אחד, המתחיל בג' יודין.

פירוש. כי השם ע"ב מתחלק על עשר חלוקות, שבכל אחת. ז' שמות כנגד חג"ת נהי"מ כנ"ל, וג' חלוקות הראשונות המתחילות בהשם **וה"ו** עד השם **נל"ך** הוא רישא, דהיינו חב"ד. ועמהם נקשרת חלוקה הו' שהיא האמצעית, המתחלת מן השם **מנ"ד** עד השם **מי"כ**, שבתוכם השם **אנ"י**. וחלוקה זו היא כנגד מלכות, ונקשרת עם הראש בקשר אחד, ונמצא שקשר הב', שהוא חסד וגבורה מתחיל מן השם **י' י' י'** עד השם **כו"ק**. דהיינו ב' חלוקות, שבכל אחת ז' שמות. והם נחשבים לקשר אחד. והם קשר הב'. וז"ש, **תניינא**,

זה אל זה, דהיינו חסד וגבורה, **ואינון קשורא חדא בתלת יודין**, שהם שניהם קשר אחד, ומתחילים בג' יודין, **יי"י**.

פסקה מד

תליתאה שלימו דכל וכו': הקשר השלישי, הוא תפארת, שהוא קו האמצעי והוא שלמות של כל האמונה. שהוא משפיע למלכות הנקראת אמונה ומשלימה. קשר הרביעי, הוא ב' עמודים שהגוף עומד עליהם שהם נצח והוד, ונחשבים לנצח. קשר החמישי הוא הוד, שבו טוב ורע, והוא נהר היוצא לאילן של חיים ומות, שהוא המלכות. כי הוד משפיע למלכות. והוא העמוק מכל. כלומר שיש בו דינין יותר מבכל הספירות. קשר **הששי**, הוא יסוד, שבו הדין ברחמים. קשר השביעי, שהוא המלכות, כבר נאמר בתחילה שנכלל בראש ההוא שאמרנו, משום שהוא אמצע הכל, כנ"ל בדבור הסמוך, ומשום שהוא אמצע הכל נקרא **אנ"י**, כלומר שבחלוקה שלה יש השם **אנ"י**, שהוא קיום של כל הענפים המתאחדים מסביב לה.

פירוש. הקשר השלישי מתחיל מן השם **וו"ל** עד השם **וה"ו**, כי ג' חלוקות הראשונות הן בחב"ד, וב' חלוקות שלאחריהן, הן בחסד וגבורה. וחלוקה הששית המתחלקת מן מנ"ד עד מי"כ, היא חלוקה האמצעית שהיא בחינת המלכות, והיא נקשרת לקשר אחד עם קשר הא' שהוא הראש, כנ"ל בדבור הסמוך. וע"כ מתחיל קשר השלישי בחלוקה השביעית מן **וו"ל** עד **וה"ו**. הקשר הרביעי מתחיל בחלוקה הח' מן השם **דנ"י** עד השם **פו"י**. הקשר החמישי מתחיל בחלוקה הט' מן השם **נמ"ם** עד השם **ענ"ו**. הקשר הששי מתחיל בחלוקה העשירית מן השם **מח"י** עד השם **יב"מ**. וב' שמות האחרונים נכללים בהם. בסוד ע' סנהדרין וב' סהדי (כנ"ל בשלח אות קס"ג).

פסקה מה

שבעה דרגין אלין וכו': שבע מדרגות אלו, דהיינו שבעה הקשרים הנ"ל, ממדרגה אחת עד למדרגה אחת, כלומר ממדרגה הראשונה עד האחרונה, מרכבה אחת נודעת בהם בכל אלו השמות המתאחדים בה. וכן ממדרגה למדרגה. כלומר, וכן כל מדרגה פרטית היא מרכבה שלמה בפני עצמה. ואע"פ שבכל מדרגה הם אותם ז"ס חג"ת נהי"מ, ההפרש ביניהם היא. שבכל מדרגה, כולם נוהגים אחר מדרגה ההיא הנפקדת עליהם. וכבר העמדנו הדברים. כי למשל, במדרגת החסד יש ז"ס חג"ת נהי"מ, אבל כולם נוהגים אחר ספירת החסד. וכן בגבורה שיש בה ז"ס חג"ת נהי"מ, מתנהגים כולם לפי שליטת הגבורה. וכן בכל מדרגה ומדרגה.

פסקה מו

ת"ח בשעתא דאלין וכו': בוא וראה, בשעה שאלו המדרגות של שם ע"ב נמצאות, נמצא כל האמונה, דהיינו כל שלמות המלכות, ואלו שבע קשרים הם שבעה ענינים שהקיפו להם לישראל. והם היו עשרה, כי החסד כלול ג"ר, כנודע. משום זה כשהשכינה נוסעת היא נוסעת באבות, שהם חג"ת, שה"ס השם ע"ב, כי כשאלו נוסעים, כל מדרגות אחרות נוסעות בתוכם, כנ"ל, ואז מתעמרת כנסת ישראל, שהיא המלכות, כראוי. וכל הארתם היא בעיקר בעת הנסיעה (כנ"ל בשלח דף ל"ט ד"ה וג' ע"ש).

פסקה מז

ת"ח זבולן דקאמרן וכו': בוא וראה, זבולן שאמרנו שהוא ירש ים כנרת, ים כנרת סתם, שהיא המלכות. וכך ראוי להיות. שואל, א"כ יהודה, שאמרנו בכל מקום שהוא מלכות, איזה חלק יש בו מן המלכות אחר שכבר נטלה זבולן. ומשיב, אלא יהודה לקח כל המלכות ונתאחד בה בכל המדרגות שלה, הן בקטנות הן בגדלות בסוד ד' ה' דיהודה. שד' היא הקטנות מטרם שקבלה עליה דכר. ו ה' היא הגדלות. משא"כ זבולן, לקח רק בחינת מלכות בעת שנקראת ים כנרת. בסוד המלחמות שבה (כנ" ל אות כ"ו כ"ז).

פסקה מח

ר' אלעזר אמר וכו': רא"א פרשה זו, כבר נאמר מעשה המנורה וכל תקוניה וכל מה שבה, למה נאמר כאן פעם שניה. ומשיב, אלא כיון שהנשיאים הקריבו קרבנות המזבח, וכל התקונים הראוי לו, בא הכתוב וסיפר מעשה המנורה שהוא תקון על ידי אהרן, כי למעלה, המנורה, שהיא המלכות, וכל הנרות שלה שהם הספירות, הכל מאיר על ידי אהרן.

פסקה מט

ת"ח מדבחא תריסר וכו': בוא וראה, המזבח, י"ב נשיאים היו, לחנכו ולתקנו, והרי העמידוהו, שי"ב הם השבטים לד' רוחות ד' דגלים, שבכל דגל ג' שבטים, וכולם יחד היו י"ב. והכל כעין שלמעלה. כי המזבח שלמעלה שהוא המלכות מקבלת מי"ב צירופי הויה שבז"א שה"ס חו"ב תו"מ שבכל אחד ג' קוין, והם י"ב. המנורה, בשבעה נרות, נתמנתה להדליקם על ידי הכהן. והכל כעין של מעלה, כנגד ז"א המאיר לחג"ת נהי"מ דמלכות. והמנורה על אות עומדת ובנס נעשית (כנ"ל תרומה אות תקפ"א) שהיתה נעשית מאליה. וכבר העמידוהו במעשה המנורה.

פסקה נ

ומדבח פנימאה ומנרתא וכו': ומזבח הפנימי והמנורה, עומדים יחד לשמחת הכל, שכתוב שמן וקטרת ישמח לב. ששמן הוא המנורה, דהיינו המלכות המקבלת מחכמה. וקטרת הוא המזבח הפנימי, והעמדנו כי ב' מזבחות היו. אחד פנימי של הכל, שהוא מזבח הקטרת, וזה עומד לשמחה. והוא כנגד בינה. ואחד לחוץ דהיינו מזבח החיצון, העומד להקריב קרבנות, שהוא כנגד מלכות. וממזבח הפנימי, שהיא כנגד הבינה, יוצא שפע לזה שמבחוץ, שהוא מלכות. ומי שרואה ומסתכל יודע חכמה העליונה שסוד הדבר אדנ"י הוי"ה. כי מזבח הפנימי היא הוי"ה, בינה. והחיצון אדנ"י, מלכות. וע"כ לא נקרב קטרת אלא בשעה שנמצא שמן (כנ"ל אות כ"ב). שה"ס יחוד אחד חו"ב.

פסקה נא

אשכחנא בספרא דשלמה וכו': מצאתי בספרו של שלמה המלך, שהקטרת היא, לשמחה ולהעביר המות. מהו הטעם. הוא, משום שהדין נמצא ממזבח החיצון, שהוא מלכות. והשמחה והחדוה וקשר האור הם ממזבח הפנימי, שכל שמחה עומדת בו. שהוא בינה. וכשזה נתעורר, דהיינו הפנימי, כל דין מסתלק מזה, מן החיצון, ואינו יכול לעשות דין. ומשום זה קטרת שה"ס הפנימי, עומדת לבטל המות. כי כשהפנימי שה"ס בינה, מתעוררת ע"י הקטרת, אין החיצון, שהוא המלכות, יכולה לעשות דין. וע"כ קטרת הוא קשר הכל, והוא נקרב במזבח הפנימי, שכל שמחה נמצאת בו. אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא. עליהם כתוב, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה נב

קח את הלוים וגו': הרי העמידוהו, שצריכים לטהר אותם ולהמשיכם להתקשר במקומם, בקו שמאל. משום שהם מזרוע שמאל, מגבורה דז"א, וצד הדין, וכל מי שבא מצד הדין, צריך שלא יגדל שער, משום שמרבה דין בעולם. ולפיכך, אשה, כעין זה, צריכה שלא יתראו שערותיה לחוץ, וצריכה לכסות ראשה ולכסות שערותיה, והעמידוה, וכבר למדנו. ואז, מתברכים כל אלו הבאים מצד הדין. וע"כ כתוב בלוים וכה תעשה להם לטהרם וגו' והעבירו תער וגו'. ולמדנו שהלוים אינם עולים למקומם עד שיניפו אותם הכהן, משום שהימין מנהיג תמיד את השמאל.

פירוש. שורש השערות הוא, מכניסת ה' באור, שמסלקת הג"ר והאור נעשה לאויר. ומבחי' חסרון ג"ר שנעשה יוצאים השערות, שהם מלשון סערות דהיינו דינים. כי הס"א נאחזת במקום שיש חסרון. וז"ש, **וכל מאן דאתי מסטרא דדינא בעי דלא ירבי שערא בגין דאסגי דינא בעלמא**. אמנם וכל זה באותם הנמשכים מצד השמאל כגון אשה, וכן

הלוים. אבל הנמשכים מצד הימין מסוד הקדושה, הוא להיפך, שהשערות בהם הוא קדש, כגון נזיר שנאמר בו קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו (כמ"ש כל זה לעיל פרשת תזריע אות קכ"א בהסולם ע"ש) שזה כל ההפרש בין קדוש ובין טהור.

פסקה נג

ר"ש אמר ביומא וכו': רש"א, ביום שעלו הלוים למקומם הקריבו ב' פרים. מהו הטעם פרים. ומשיב, אלא הם כפרים דהיינו בקו שמאל, בסוד ופני שור מהשמאל, שיקבלו בשמאל אותה הפרה שנקראת פרה אדומה, דהיינו מלכות שמצד השמאל. והכהן, שהוא קו ימין כל כח וכל תקון תלוי בו, משום שכל כח הגוף עומד בזרוע ימין. וע"כ הכהן, היה זרוע ימין של כל ישראל שבו עומד לתקן הכל ולתקן העולם. ועם כל זה לא נמצא קו הימין בלבדו, אלא במחובר עם הגוף ועם השמאל, דהיינו עם ב' הקוין אמצע ושמאל. והגוף, שהוא קו אמצעי הוא עיקר הכל. כי הוא מיחד ב' הקוין, ומשלימם, וגם כולל אותם.

פסקה נד

זאת אשר ללוים וגו': בוא וראה, הלוי, בן חמש ועשרים שנה, עולה למקומו ומתעטר. וחמש ועשרים שנה יעבוד עד שעולה למדרגת חמשים. כשעולה למדרגת חמשים שנה ולהלאה, הוא יורד מתוקף האש שבו, וכיון שהאש והחום מתקרר, הוא פוגם לאותו מקום שקשור בו, שהוא שמאל. פירוש. כי אין הארת החכמה שבשמאל מאירה אלא בתוקף כח הדין המטיל אימה ופחד על הרשעים (כנ"ל אדרא רבא אות רי"ט) וכיון שפסק ממנו כח האש, שהוא דינים, ע"כ אינו ראוי לעבוד, והוא פוגם את השמאל, שבשבילו אינו ראוי להמשכת החכמה.

פסקה נה

ועוד, דקלא דזמרא וכו': ועוד, שלאחר חמשים שנה, הקול של הזמרה אינו מקושר בו כל כך, דהיינו שנחלש מעט, והקול צריך שלא יופגם אלא צריך להתחזק כי במקום דין חזק עומד ולא בחלש, ומשום זה צריך שלא יפגום אותו מקום, שהוא השמאל, שנקשר בו, שהוא דין תקיף ולא חלש, ולא צריך משום זה להראות איזה חולשה מכל הצדדים. (ועי' לעיל ויחי אות תתכ"ה) אשרי הוא האדם העוסק בתורה, ויודע דרכיו של הקב"ה, ואינו סר לימין ולשמאל. שכתוב כי ישרים דרכי ה'. דהיינו שהולך תמיד בקו האמצעי.

פסקה נו

וידבר וגו' **במדבר סיני** וגו': א"ר אבא, מהו הטעם שהזהיר אותם כאן על הפסח. והרי כבר נאמר להם במצרים. ומשיב, אלא בשנה השנית היה, וישראל חשבו שהפסח אינו

נוהג אלא במצרים, וכיון שעשו אותו פעם אחת במצרים, חשבו, שלא צריך יותר. בא הקב"ה והזהירם עליו, שלא יחשבו שעבר זמנו במצרים ואין צריך יותר. ומשום זה הזהיר במדבר סיני בשנה השנית, לתקן להם הפסח לדורי דורות.

פסקה נז

ואע"ג דהא אזהר וכו': פירוש אחר. אע"פ שהזהירם במצרים, צוה אותם עתה פעם שנית באותו המקום שכל מצות התורה ניתנו בו. וע"כ בשנה השנית וגו'. שואל, מהו בשנה השנית בחדש הראשון. דהיינו למה זה רומו. ומשיב, אלא סוד עליון הוא. יש אחד שנקרא שנה, ויש אחד שנקרא חדש, מה בין זה לזה. **חדש** הוא הלבנה. דהיינו המלכות, **שנה** זה השמש, שהוא ז"א, המאיר ללבנה. ובשנה השנית בחדש הראשון יורה על זווג ז"א ומלכות הנקראים שנה וחדש, במקום מדבר סיני, שהוא זווג שני לאחר יציאת מצרים. שזה היה בזמן שכל מצות התורה נמסרו בו. כי ע"י זווג זו"ן שבמדבר סיני ניתנו כל מצות התורה.

פסקה נח

ר"ש אמר ווי וכו': רש"א, אוי לאותו אדם שאומר, כי התורה באה לספר ספורים בפשטות, ודברי הדיוט של עשו ולבן וכדומה, כי אם כן, אפילו בזמן הזה אנו יכולים לעשות תורה מדברי הדיוט, ועוד יותר יפים מהם, ואם התורה באה להראות דברי העולם, אפילו שליטי העולם יש ביניהם דברים מעולים יותר. אם כן נלך אחריהם ונעשה מהם תורה, כאותו האופן. אלא שכל דברי התורה, הם דברים עליונים, וסודות עליונים.

פסקה נט

ת"ח עלמא עלאה וכו': בוא וראה, עולם העליון ועולם התחתון, במשקל אחד נשקלו. ישראל למטה כנגד מלאכים עליונים למעלה. מלאכים עליונים כתוב בהם עושה מלאכיו רוחות. ובשעה שיורדים למטה מתלבשים בלבוש של עולם הזה, ואם לא היו מתלבשים בלבוש כעין עולם הזה לא היו יכלו לעמוד בעולם הזה, והעולם לא סבל אותם. ואם במלאכים כך, התורה שבראה את המלאכים ואת כל העולמות, והם מתקיימים בשבילה, על אחת כמה וכמה, כיון שירדה לעולם הזה, אם לא היתה מתלבשת באלו הלבושים שבעולם הזה, שהם הספורים ודברי הדיוט, לא היה יכול העולם לסבול.

פסקה ס

וע"ד האי ספור וכו': וע"כ ספור הזה שבתורה היא לבושה של התורה, מי שחושב שאותו הלבוש הוא תורה ממש ואין בו דבר אחר, תיפח רוחו, ולא יהיה לו חלק לעולם

הבא. משום זה, אמר דוד, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, דהיינו להביט מה שמתחת לבושה של התורה.

פסקה סא

ת"ח אית לבושא וכו': בוא וראה, יש לבוש הנראה לכל, ואלו הטפשים כשרואים אדם לבוש יפה, שנראה להם הדור בלבושו, אין מסתכלים יותר, ודנים אותו ע"פ לבושו ההדור. וחושבים את הלבוש כגוף האדם, וחושבים גוף האדם כמו נשמתו.

פסקה סב

כהאי גוונא אורייתא וכו': כעין זה היא התורה, יש לה גוף, והוא מצות התורה הנקראות גופי תורה. גוף הזה מתלבש בלבושים שהם ספורים של עולם הזה, הטפשים שבעולם אינם מסתכלים אלא בלבוש ההוא, שהוא ספור התורה ואינם יודעים יותר, ואינם מסתכלים במה שיש תחת לבוש ההוא. אלו שיודעים יותר, אינם מסתכלים בלבוש, אלא בגוף שהוא תחת הלבוש ההוא. החכמים, עבדי המלך העליון, אותם שעמדו בהר סיני, אינם מסתכלים אלא בנשמה שבתורה, שהוא עיקר הכל, תורה ממש. ולעתיד לבא, עתידים להסתכל בנשמה של נשמה שבתורה.

פסקה סג

ת"ח הכי נמי וכו': בוא וראה, אף כך הוא למעלה, שיש לבוש, גוף, נשמה, ונשמה לנשמה. השמים וצבאם, אלו הם **לבוש**. וכנסת ישראל שהיא המלכות, היא **גוף**, המקבל **הנשמה**, שהיא תפארת ישראל. דהיינו ז"א, וע"כ המלכות היא גוף לנשמה. כי ז"א מתלבש בה כמו נשמה בגוף. הנשמה שאמרנו שזו תפארת ישראל, הוא התורה ממש, דהיינו נשמת התורה הנ"ל בדבור הסמוך, שבה מסתכלים החכמים. **ונשמה לנשמה**, זה הוא עתיקא קדישא. שבו יסתכלו לעתיד לבא כנ"ל בסמוך. והכל אחוז זה בזה, שעתיקא קדישא מתלבש בז"א, וז"א מתלבש במלכות, ומלכות בעולמות בי"ע וכל צבאם.

פסקה סד

ווי לאינון חייביא וכו': אוי לאלו הרשעים האומרים שהתורה אינה יותר מספור בלבד, והם מסתכלים בלבוש ולא יותר, אשרי הם הצדיקים המסתכלים בתורה כראוי, יין אינו יושב אלא בכד, כך התורה אינה יושבת אלא בלבוש זה. וע"כ לא צריכים להסתכל אלא במה שיש תחת הלבוש. וע"כ כל אלו הדברים וכל אלו הספורים הם לבושים.

פסקה סה

ויעשו וגו' **את הפסח במועדו** וכו': שואל, מהו ויעשו. שהיה לו לומר ויאכלו. אמר ר' יוסי, הרי למדנו, כל מי שמראה מעשה למטה כראוי, הוא כאלו עושה אותה למעלה, כיון שבשבילו נתעורר הדבר למעלה הוא, כביכול, כאלו עושה אותו. וכבר למדנו.

פסקה סו

איש איש כי יהיה טמא וגו': שואל, איש איש ב' פעמים, למה. ומשיב אלא הפירוש הוא איש שהוא איש, דהיינו שהוא ראוי לקבל נשמה עליונה, והוא פגם עצמו שאין השכינה העליונה שורה עליו. מהו הטעם. משום שהוא גרם, שהוא טימא את עצמו. וע"כ כתוב איש איש, שפירושו, שראוי להיות איש, והוא טימא את עצמו, שלא ישרה עליו קדושה שלמעלה.

פסקה סז

או בדרך רחוקה: זה הוא אחד מעשרה מקומות שהם מנוקדים בתורה. וכולם באות להראות איזה דבר. מהו בדרך רחוקה. כי יש נקודה על הה של רחוקה, הוא משום, שאדם שמטמא את עצמו, מטמאים אותו למעלה. כיון שמטמאים אותו למעלה, הרי הוא בדרך רחוקה מאותו המקום והדרך שזרע ישראל אחוזים בו, כי הוא אחוז בדרך רחוקה, שנתרחק מלקרב לכם לישראל, ולהתקשר בכם כמו שאתם מתקשרים. וע"כ כתוב בדרך רחוקה לכם, בנקודה על **ה'** דרחוקה. להורות שהכונה הוא על סטרא אחרא הרחוקה מקדושה.

פסקה סח

א"ר יצחק והא וכו': אר"י, והרי כתוב, כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה, שמשמע שהם ב' דברים, שזה משמע משכתוב או. ואיך תאמר שהם דבר אחד, אשר הטומאה גרמה לו לדרך רחוקה. אמר ר' יוסי כאן, כשאומר טמא לנפש, הפירוש הוא מטרם שטמאו אותו מלמעלה. וכאן, כשאומר בדרך רחוקה, הפירוש הוא, אחר שטמאו אותו למעלה ונפל לדרך רחוקה שהוא הס"א. ומשמע שהן זה והן זה, לא ישרה עליו הקדושה שלמעלה, ולא יעשו הפסח בזמן שישראל עושים אותו.

פסקה סט

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר הרי בחדש השני הוא עושה הפסח, אע"פ שאינו מתקן עצמו. אינו כן, אלא אחר שנטהר ותקן את עצמו, יש לו חדש שני לעשות הפסח. מכאן, כל אדם שמטהר עצמו, מטהרין אותו מלמעלה.

פסקה ע

דאי תימא דבדרגא וכו': ואם תאמר, שבמדרגה עליונה יותר הוא נמצא בחדש השני. אינו כן, כי ישראל זרע קדוש העושים הפסח בזמנו, לוקחים הלבנה והשמש, שהם מלכות וז"א, כאחד, ומי שלוקח היסוד בתחלה הוא לוקח הבנין. מהו יסוד. אל תאמר שהוא יסוד העליון של צדיק העולם, שהוא יסוד דז"א, אלא היסוד של אבן טוב, שהוא המלכות, כש"א אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה, כי זו היא אבן ששורה עליו מי ששורה, דהיינו ז"א. וז"ש, **מי שלוקח היסוד בתחלה**, דהיינו שלוקח תחלה את המלכות, שהיא יסוד, שעליה נבנים כל הספירות דז"א **נטיל בנינא**, הוא לוקח גם הבנין. שהם כל הספירות שעליה מז"א. כי המלכות הוא פתח לז"א.

פסקה עא

א"ר יהודה ודאי וכו': אר"י, ודאי הכל לוקח אפילו בחדש השני, דהיינו שגם בחדש השני לוקח המלכות וז"א כאחד כמו בפסח ראשון. אבל הוא אינו שוה כמי שלוקח הפסח בזמנו. מהו הטעם. הוא משום שזה הלוקח הפסח בזמנו מקבל ממטה למעלה, ואינו יורד. משום שמעלים בקדש ואין מורידים. וזה שלוקח הפסח אחר זמנו, יורד ממעלה למטה, משום זה הם שוים בכל ואינם שוים, כי זה עולה ואינו יורד, וזה יורד ואינו עולה, משום זה מי שמקריב הפסח במועדו הוא יותר משובח. אשרי הם ישראל שזוכים בכל, כי זוכים בתורה, וכל מי שזוכה בתורה זוכה בשם הקדוש. אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.

פירוש. חדש הראשון ה"ס ימין, וחדש השני ה"ס השמאל. ופסח ה"ס המוחין דהארת חכמה ששורשם בקו שמאל דבינה. וצריכים לקחת אותם מקו ימין, שה"ס חדש הראשון, שאז הזמן להקריב הפסח. ואז מעלים בקדש, והאורות מתרבים והולכים כדרך הקדושה. אבל המקריב בחדש השני, שלוקח המוחין דפסח מקו השמאל, אז האורות מתמעטים ויורדים כדרך פרי החג. וז"ש, **דא דנטיל פסחא בזמניה נטיל מתתא לעילא** כלומר שאורותיו הולכים ומתרבים כדרך האורות המתוקנים בקדושה. **בגין דמעלין בקדש ואין מורידים** שכן דרך הימין, **ולא נחית**, שאין האורות מתמעטים. **ודא דנטיל בתר זמניה נחית מעילא לתתא**, שמוריד חשיבות האורות ממעלה למטה, כלומר שהולכים ומתמעטים כמו פרי החג, שהוא משום שלוקחם מקו שמאל, שהוא חדש השני.

פסקה עב

פקודא למעבד פסח שני וכו': מצוה שיעשו פסח שני על אלו שלא יכלו לעשות הפסח במועדו, שהיו בדרך רחוקה. או שנטמאו בטומאה אחרת. שואל, אם סוד הפסח שהוא

סוד האמונה שישראל נכנסו בה, שולטת בחדש ניסן, ואז הוא הזמן לשמחה, איך אלו שלא יכלו לעשותו במועדו, או שנטמאו, יכלו לעשות הפסח בחדש השני, הרי עבר זמנו.

פסקה עג

אלא כיון דכ"י וכו': ומשיב, אלא כיון שכנסת ישראל, שהיא המלכות, מתעטרת בעטרות שלה, דהיינו במוחין דג"ר, בחדש ניסן, אינה מסירה הכתרים והעטרות ממנה, כל שלשים יום. וכל אלו שלשים יום מיום שיצאו ישראל מפסח, יושבת המטרוניתא בעטרותיה, וכל צבאיה בשמחה. ומי שרוצה לראות המטרוניתא יכול לראות. והכרוז קורא, כל מי שלא יכול לראות המטרוניתא יבא ויראה מטרם שננעלו השערים. מתי מכריז הכרוז, הוא בי"ד לחדש השני. כי משם עד שבעה ימים השערים פתוחים. מכאן ולהלאה סוגרים השערים. וע"ז מביאים פסח שני.

פסקה עד

פקודא דא שחיטת וכו': מצוה זו היא שחיטת ה פסח בזמנו. ואחריה פסח ראשון ופסח שני לאכול אותם כמשפטם. והטמאים יהיו נדחים לפסח שני, שהיא מצוה שלישית. תנאים ואמוראים. יש בני אדם שהם כמו חולין דטהרה, מצד מיכאל. וכמו חולין מהקדוש, כגון בשר קדש והם מצד גבריאל, שמיכאל וגבריאל הם כהן ולוי, דהיינו חסד וגבורה. ויש בני אדם שהם כימים טובים, והם קדש קדשים.

פסקה עה

שכינתא איהי פסח וכו': השכינה היא פסח ראשון מצד הימין. כי חדש הראשון הוא קו ימין. ופסח שני משמאל. כי חדש השני הוא קו שמאל. כי ניסן אייר הם חסד וגבורה, פסח ראשון מימין, ששם החכמה. כי החכמה הוא בקו ימין. פסח שני הוא בשמאל, ששם בינה, כי הבינה היא בקו שמאל. ומשום שבגבורה, דהיינו בקו שמאל, נעברים כל אש זרה, שהם כקש וכתבן כלפי אש הגבורה, ע"כ נדחים הטמאים לפסח שני.

פסקה עו

וכל טומאה נדה וכו': וכל טומאה נדה ומצורע וזב וזבה ויולדת, אש הגבורה שורפת אותם. כי הנשמה היא כלי של הקב"ה, והקב"ה אינו שורה בה עד שמתלבנת באש הגבורה. שכתוב, הלא כה דברי כאש נאם ה'. ובאש זה אם יצר הרע הוא ברזל, הוא מתפוצץ. ואם אבן הוא, נמוח.

פסקה עז

ובימינא דתמן תורה וכו': ובימין, ששם התורה שבכתב, שהיא נקראת מים, נאמר, וטהרה ממקור דמיה. ונטהר בה מצורע וטמא מת וזב וטמא בכל מיני שרץ. ז"ש, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וגו'.

פסקה עח

בעמודא דאמצעיתא וכו': בקו האמצעי הכלי, מתיחדת בבעלה, הכלי, היא אשה, מלכות אחר שמתקדשת בקו שמאל, ונטהרת במי מקוה בקו ימין, היא מתיחדת בקו האמצעי. ואומרים על כלים דפסח, כלים שנשתמשו בהם בצונן מטבילן בצונן והן טהורים, שהם הנשמות הבאות מצד הרחמים, והם רחמנים בעלי חן וחסד, אינם צריכים להטהר במים פושרים כבינונים, כ"ש בחמי חמים, שבהם נטהרים רשעים גמורים המחממים עצמם באש היצר הרע. ועליהם נאמר, כל דבר אשר יבא באש וגו'. משום שהזוהמא שלהם רבה. אבל צדיקים גמורים בצונן, שעליהם אמרו, כל המשים ריוח בין הדבקים דהיינו שאינו מדבק אותיות שבקריאת שמע זו אל זו, מצננים לו הגיהנם.

פסקה עט

ואי נשמתין חמריים וכו': ואם הנשמות הן מגושמות, שהן ככלי חרס, שבירתם זו טהרתם, כמו שאתה אומר, נשברו נטהרו. וסוד הדבר זבחי אלקים רוח נשברה וגו'. אבל אלו העוסקים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, שהן אש ומים, ואלו שמשתדלים בסודות התורה, שהוא אור, שכתוב בו, ותורה אור, הם נטהרים ע"י התורה. ואינם צריכים גיהנם.

פסקה פ

ועוד בפרק הרואה וכו': ועוד, בפרק הרואה יש, הרואה תמרים בחלום, תמו עונותיו. ז"ש תם עונך בת ציון משום שבתמרים יש אותיות תם, שהוא מדרגת יעקב, שכתוב בו, ויעקב איש תם. העונות הם מרים, וע"כ תמרים, **שם** אותיות **תם** ושם אותיות **מר**, וע"כ רומזים שתמו עונותיו.

פסקה פא

הכא רמיז וימתקו וגו': כאן רמוז וימתקו המים. ז"ש ויורהו ה' **עץ** וימתקו המים. מכאן מי שמשתדל בתורה שהוא **עץ** החיים, העונות שלו, שנאמר בהם, וימררו את חייהם בעבודה קשה, הקב"ה מוחל אותם וחוזרים להיות מתוקים, דהיינו שהעונות יעשו כזכיות.

פסקה פב

דיומין ייתון דיתקיים וכו': כי ימים יבואו, ויתקיים בהם כביציאת מצרים, שנאמר שם, וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא. ובגלות האחרון אין מיתה אלא עוני, כי עני חשוב כמת, לקיים בהם, והשארתי בכם עם עני ודל וחסו בשם ה'. ולהתקיים בהם, ואת עם עני תושיע. ואלו העשירים שישארו בהם, יתקיים בהם, נרפים אתם נרפים, נרפים, הם בתורה, נרפים, הם לעשות חסד עם בעלי תורה, ואנשי חיל המסובבים מעיר לעיר לא יחוננו.

פסקה פג

ונרפים הם בכובד וכו': ונרפים הם בכובד המס. כי אם תאמר שבשביל שהם כבדים בכובד המס אינם עושים חסד. משום זה, **תכבד העבודה על האנשים** ויעשו בה, שכובד המס עליהם באמת. **ואל ישעו בדברי שקר**, שהיו משקרים ואומרים שכובד המס עליהם, ומשום זה אינם עושים חסד. גם הם משקרים בדבריהם, שאומרים שמכובד המס המכביד עליהם, **תבן אין נתן**, דהיינו ממון השקר, שטעו בו להקב"ה, שמשום שלא שעו אליו ולא חסו בשם ה', תבן, שהוא ממון, אין נתן לעבדיך. ולא מטעם כובד המס.

פסקה פד

ואלין דאית לון וכו': ואלו שיש להם, הכסף נסתר וגנוז בפנים, שהוא **תוכן**, כגון תוך האוצר, ותוך התיבה. ומתקיים בהם **ותוכן** לבנים תתנו. וזה הוא כספים שהם לבנים, שיהיו בדור ההוא.

פסקה פה

בההוא זמנא שם וגו': בזמן ההוא, שם שם לו חק ומשפט. שהם בעלי המשנה, אף הם כך, ויבואו מרתה, שתורה שבעל פה תחזור להיות להם מרה, בדוחק רב ובעניות, שיתקיים בהם, וימררו את חייהם **בעבודה קשה**, זו קושיא. **בחמר**, זה הוא קל וחומר. **ובלבנים**, זה הוא לבון הלכה. **ובכל עבודה בשדה**, זה הוא ברייתא. כי ברייתא פירושו שדה. **את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך** זהו תיק"ו.

פסקה פו

ורעיא מהימנא תמן וכו': ורועה הנאמן, שם יתקיים בך, שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו. כי בעץ הדעת טוב ורע הזה, שהוא איסור והיתר, ובאלו הסודות שיתגלו על ידך, **וימתקו המים**, כמו מלח הממתק את הבשר, כך יתמתקו בהסודות שיתגלו על ידך. כל אלו הקושיות והמחלוקת של מים המרים שבתורה שבעל פה, יחזרו להיות מי התורה, מתוקים. והיסורין שלך, ע"י סודות אלו שיתגלו על ידך, יהיו לך מתוקים, וכל הצרות

שלך יחזרו עליך כמו חלומות העוברים ואינם. **וחלם** בהיפוך האותיות הוא **מלח**, שכמו מלח הממתק את הבשר, כך היסורים ממתקים. כמו שהעמידוהו.

פסקה פז

ולרשעים מתהדרן יסורין וכו': ולרשעים יחזרו היסורים להיות כמלח סדומית המעוור את העינים. לקיים בהם, ועיני רשעים תכלינה. ואלו ערב רב הרשעים, יתקיים בהם בזמן ההוא, יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים. **יתלבנו**, אלו הם בעלי משנה. **ויצרפו**, אלו הם זרע קדוש שאר העם. ז"ש וצרפתים כצרוף את הכסף. **והרשיעו רשעים**, הם ערב רב.

פסקה פח

והמשכילים יבינו: אלו הם בעלי קבלה, ונאמר בהם, והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע. אלו הם המשתדלים בזהר הזה הנקרא **ספר הזהר**. שהוא כתיבת נח, שמתקבצים בה, שנים מעיר, ושבע ממלכות, ולפעמים אחד מעיר ושנים ממשפחה, שבהם מתקיים כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו. שסוד התורה נקרא בן, **הילוד** היינו המושג. **היאורה** היינו אור התורה, **תשליכוהו**, כמו תשכילוהו, שכל סוד וסוד הנולד לך תשכיל אותו לאור התורה ולנשמתה. וזה הוא האור של ספר הזהר הזה. והכל הוא בסבתך.

פסקה פט

ומאן גרים דא וכו': ומי גרם לזה עורב. כי אתה תהיה בזמן ההוא כיונה. שזה רומז לעורב והיונה ששלח נח מן התיבה, אחר שהמשיל את הזהר לתיבת נח. כי שליח אחר, שנקרא בשמך, כמו העורב שנשלח תחילה מן התיבה ולא חזר בשליחותו, שהשתדל בשקצים, שנאמר בהם, עמי הארץ שקץ (פסחים מט:) והשתדל בהם, משום הכסף שלהם, ולא השתדל בשליחותו להחזיר הצדיקים בתשובה. והוא כאלו לא עשה שליחות אדונו. הרמ"ק ז"ל כתב, שסובב על ירבעם בן נבט, שהיה ראוי לגאול את ישראל, ונכשל בעגלי זהב, וחטא והחטיא את הרבים. ונמשל לעורב שמעל בשליחותו. עי' באוה"ח בהעלותך.

פסקה צ

ובך יתקיים רזא וכו': ובך יתקיים הסוד של היונה, שנכנסה בעמקי תהום הים, כך תכנס אתה בעמקי תהומות התורה. ז"ש ביונה הנביא, ותשליכני מצולה בלבב ימים. דהיינו בים התורה. ואז, יהיה חכמה חסד נצח לימין, ובשבילם אמר דוד, ימין ה' עושה חיל ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל. וג' מדרגות משמאל יתקשרו יחד, שהם, בינה גבורה הוד. וג' מדרגות שבאמצע, שהם כתר תפארת יסוד, הנאחזים בימין ושמאל. כי קו האמצעי נאחז בימין ושמאל. ויושלמו כן כל עשר ספירות, לרבות גם הג"ר.

פסקה צא

ובגין דחזא לך וכו': ומשום שהנביא ראה אותך מתקשר בג' מדרגות כתר ת"ת יסוד שבאמצע, פתח עליך מקרא הזה, הנה ישכיל עבדי ה"ס יסוד, ירום ונשא ה"ס ת"ת, וגבה מאד, ה"ס כתר. ומשום שאתה תהיה אחוז בב' משיחין, אמר דוד על ג' ימינים, חכמה חסד נצח, דמשיח בן דוד, ימין ה' ג' פעמים, כנ"ל בדבור הסמוך. וכנגד ג' שמאלים, גבורה בינה הוד, שאחוז בהם משיח בן אפרים, אמר מצד שמאל אחד, שהוא **גבורה**, לא אמות. ואמר כי אחיה, מצד שמאל הב', שהוא **הוד** שלך, שנאמר בו, ונתן ההוד למשה. דהיינו כמ"ש ונתת מהודך עליו, משמע שהקב"ה נתן לו הוד שיהיה שלו. וניתן בך מצד **הבינה**. כי הארת החכמה דשמאל דבינה, נגלית בהוד.

פסקה צב

בגין דביה הוית וכו': משום שבו בגבורה, היית חרב ויבש בכל, משום משיח בן אפרים, יבש בתורה שלך ובנבואה שלך, ובגופך, שסבלת כמה מיני יסורים כדי שלא ימות הוא, משיח בן אפרים, ובקשת רחמים עליו, ע"כ נאמר בו, כי אחיה מצד הבינה. ומשום זה, לא אמות מצד הגבורה, שנמשכה ממנה דין קשה, כנ"ל. כי אחיה מצד הבינה, דהיינו אחר שנגלה ממנה המוחין שה"ס עץ החיים שהוא קו האמצעי, שנתגבר עליו, על קו השמאל, גבורה, ע"י קריאת שמע של שחרית, שה"ס חסד, וקשר אותו בקשר התפילין, בימין דאברהם, שהוא שחרית. דהיינו חסד.

פסקה צג

ואספר מעשי יה: הוא מצד ההוד. כי הארת חכמה הנגלית מבינה, אינה נגלה אלא מחזה ולמטה, שהוא בהוד. **יסור יסרני יה**, היינו בחכמה ובינה, שהם מימין ומשמאל, שהחכמה כלולה ג' ימינים חכמה חסד נצח, והבינה כוללת ג' שמאלים בינה גבורה הוד, שמטרם ביאת קו האמצעי, הימין והשמאל הם במחלוקת זה עם זה, ונמשך מהם דינים, ע"כ נאמר יסור יסרני יה. **ולמות לא נתנני**, הוא קו האמצעי הכולל ג' אמצעים, כתר, וצדיק דהיינו יסוד, והוא עצמו דהיינו תפארת, שהוא בן י"ה. ומיד יקום **ו'** ל **ה'** ב **י"ה** ויושלם שם הוי"ה, בימין ובשמאל ברחמים ובתחנונים בכמה פיוסים לה, למלכות, ולבניה. ז"ש ביום ההוא אקים סוכת דוד הנופלת, שהיא מלכות. ומשום זה אמר הנביא בבכי יבואו ובתחנונים אובילם.

ביאור המאמר. כי ע"י חטא דור המבול, נתפרק החבור של מלכות בבינה, ונגלה המלכות דמדת הדין, שממנה נמשך המבול. חוץ מתיבת נח שנשארה במתוק המלכות בבינה, שבה נקבצו כל החיים, אמנם בזמן המבול היו בקטנות בחסד ג"ר. וז"ש (באות

פ"ח) **דאקרי ספר הזהר דאיהו כתיבת נח**, שספר הזהר, הוא סוד הביאור של המיתוק דמלכות בבינה, שהיתה בתיבת נח, שהוא יסוד כל נשמת חיים. אמנם או כבשעת המבול, **דמתכנשין בה שנים מעיר ושבע ממלכותא**, שנים מעיר ה"ס ז"א בבחי' ו"ק בלי ראש, והמלכות בבחינת נקודה. **ושבע ממלכותא**, היינו ז"ס תחתונות חסר ג"ר. שזה רומז על דרושי הקטנות שבספר הזהר. **ולזמנין א' מעיר וב' ממשפחה**, רומז על ג' קוין שקו אחד מיחד שנים. וזהו רומז על דרושי הגדלות שבזהר. **דבהון יתקיים כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו**, שה"ס מיעוט הג"ר דשמאל, ע"י קו האמצעי שאין שם אור זכר, המאיר ממעלה למטה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) שז"ס היאורה תשליכוהו, כדי שיוכל להאיר, כי היאורה, פירושו כמו למאור, שע"י מיעוט הזה מתיחד השמאל עם הימין ויוכל להאיר (כמ"ש שם) **וכל הבת תחיון**, היינו רק אור הנקבה, הנמשכת ממטה למעלה, שה"ס המלכות הנקראת **בת**, זהו בלבד שקו האמצעי מחיה, ולא יותר. וז"ש **ודא אורה דספרא דא**, שסדר הזה של כל הבן וגו' וכל הבת תחיון, שאור הזה מבואר בספר הזהר באר היטב, מכל הבחינות שבו. **וכלא על סבה דילך**, היינו על סבת רעיא מהימנא, שהוא קו האמצעי, שהוא מסבב כל זה הנ"ל.

ונודע סדר יציאת המוחין שאחר המיעוט הנעשה ע"י נקודת החולם, המכניס **י'** באור וממעטו לאויר ו"ק, יוצא תקון ראשון ע"י נקודת השורק, שה"ס קו השמאל, המוציא ה **י'** מאויר ומחזירו לאור. אמנם נמשכו ממנו דינים ואינו יכול להאיר, (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק. וב"א דף ט"ו ד"ה ההיא) ונדמה שלא עשה שליחותו ולא תקן דבר. עד שבא קו האמצעי, בסוד נקודת החירק. שהוא ממעט הג"ר דשמאל ומיחד אותו עם הימין ומשלים שלמות המוחין. ונמצא שכל השליחות והתקון נעשה ע"י קו אמצעי, וקו השמאל לא עשה שליחותו. ולפיכך מיחס הזהר את ב' השליחים ששלח נח מן התיבה, שהם העורב והיונה, לב' קוין שמאל והאמצעי, שהעורב שלא קיים שליחותו היה נמשך מקו השמאל. והיונה שעשתה שליחותו נמשכה מקו האמצעי. וכן ביונה הנביא שבפעם הראשונה לא עשה שליחותו אלא ברח בספינה מפני ה'. ופעם ב' עשה שליחותו, שהיא ג"כ מטעם הנ"ל, שבפעם הראשונה היה דבוק בקו שמאל בבחינת עורב, וע"כ לא עשה שליחותו. ובפעם ב' נתדבק בקו אמצעי, ועשה שליחותו.

וז"ש (באות פ"ט) **ומאן גרים דא עורב**, כלומר, אע"פ שהעורב, שה"ס קו שמאל, לא עשה שליחותו, אמנם הוא גרם לביאת קו האמצעי, שיוכל להשלים התקון, כי לולא העורב שהוא קו שמאל, לא היה לו לקו האמצעי מה לעשות. וז"ש, **דאנת תהא בההוא זמנא כיונה**, שרעיא מהימנא יהיה כיונה, שהוא קו האמצעי. **דשליח אחרא דאקרי בשמך**

שנקרא בשם יונה, דהיינו יונה הנביא בפעם הראשונה, שנקרא **בשם יונה**, אבל היה, **כעורב דאשתלח בקדמיתא**, **ולא אתהדר בשליחותא**, שהיה אז דומה כמו עורב ששלח נח מן התיבה ולא חזר אליו בשליחותו, כנ"ל משום שהיה דבוק בקו השמאל. **דאשתדל בשקצים**, **דאתמר בהון עמי הארץ שקץ**, **בגין ממונא דלהון**, כי ההארת חכמה שבשמאל נבחן לעשירות, כמ"ש חז"ל הרוצה להעשיר יצפין, אבל הדבוק בשמאל נסתם ממנו אור תורה והוא כעם הארץ. וז"ש **דאשתדל בשקצים**, שהם בחינת עמי הארץ. ועשה זה כדי לינק מן החכמה שבשמאל שנקרא עשירות, וז"ש **בגין ממונא דלהון**. **ולא אשתדל בשליחותיה לאהדרא צדיקייא בתיובתא**, דהיינו להחזיר בני ננוה בתשובה, מבחינת קו האמצעי, וע"כ אע"פ שקו השמאל הוא הגורם לקו האמצעי שיעשה ויגמר השליחות כנ"ל, עכ"ז נחשב, **כאלו לא עביד שליחותא דמאריה**, משום שהוא לא נתכוון לזה.

ונודע שאין קו שמאל נכנע להתחבר עם הימין, אלא ע"י התעוררות המסך דחירק שבקו אמצעי, הממעטו מג"ר, (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר). וז"ס שיונה שהיה דבוק בשמאל נשלך לעמקי תהומות הים, אשר תהומות הים ה"ס שליטת המסך דחירק (כנ"ל באדרא רבא אות רי"ד) שעי"ז נתמעטו ג"ר דשמאל של יונה הנביא וחזר להתדבק בקו האמצעי. וז"ש (באות צ'), **ובך יתקיים רזא דיונה דעאל בעקמין דתהומי ימא**, שבא בתהומות הים כדי שיתמעטו הג"ר דשמאל בסוד המסך דחירק, **הכי תיעול אנת בעמיקו דתהומי אורייתא**, התורה ה"ס ז"א, קו האמצעי, ותהומי אורייתא, ה"ס המסך דחירק שבקו האמצעי, ואמר לרעיא מהימנא, שגם הוא יתדבק בתהומי אורייתא שהוא מסך דחירק דז"א, כדי ליחד קו ימין וקו שמאל זה בזה. וז"ש, **ויהון חכמה חסד ונצח לימין**, וכו' כי כשייחד ימין ושמאל זה בזה, יהיה כל קו כולל ג' ספירות, בסוד ראש תוך סוף, ויהיה קו ימין, חכמה בראש, חסד בתוך, נצח בסוף. ועד"ז קו שמאל, יהיה בינה בראש, גבורה בתוך, הוד בסוף. ועד"ז קו האמצעי המיחד אותם, יהיה כתר בראש או דעת, תפארת בתוך, יסוד בסוף. ולעתיד, בשעת הגאולה, כשיתגלה משה רבינו עם ב' משיחין, יהיה רעיא מהימנא בבחינת קו אמצעי, ומשיח בן דוד בבחינת קו ימין, ומשיח בן אפרים בבחינת קו שמאל.

וז"ש (באות צ"א) **ובגין דאנת תהא אחיד בתרין משיחין** וכו', דהיינו בשעת הגאולה, כנ"ל, יהיו חח"נ כלול במשיח בן דוד, ובג"ה במשיח בן אפרים. ונודע שמטרם שהשמאל מתיחד עם הימין אע"פ שיש לו אז ג"ר, אינם אלא ג"ר דו"ק, ולא ג"ר אמיתים, וע"כ אין אז ספירת בינה בקו שמאל, אלא גבורה הוד בלבד שהם ו"ק. וז"ש, **אמר**, **מסטרא דחד שמאלא גבורה**, **לא אמות**, שמטרם שהיה לו בינה, דהיינו מטרם שנתיחד עם קו

הימין, שהתחיל בספירת הגבורה, היה נמשך ממנו דינים קשים, ואז אמר **לא אמות**, דהיינו שהתפלל שלא ימות מחמת דינים הקשים, וז"ש, **בגין דביה הוית אנת חרב ויבש בכלא בגין משיח בן אפרים**, כלומר, משום שליטת משיח בן אפרים שהוא קו שמאל, בעת שלא היה לו בינה, דהיינו מטרם שנתיחד עם משיח בן דוד שהוא קו ימין, היה נמשך ממנו חורבן ויבשות בכל. **דסבילת כמה מיני יסורין בגין דלא ימות**, שסבל כל אלו היסורין הנמשכים ממנו, כדי שלא ימות ויתבטל הארת השמאל, אלא ליחדו עם הימין בשעת הכושר, בעת שיתעורר המסך דחירק, ובינתים סבל ממנו כדי שלא יתבטל הארתו, ונמשך זה עד שנתעורר המסך דחירק ואז נכנע השמאל ויחד אותו עם הימין ואז יצאו הג"ר המכונים ראש, ואז השיג קו השמאל שהוא משיח בן אפרים בחינת הראש שלו שהוא בינה. וז"ש, (באות צ"ב) **לא אמות מסטרא דגבורה**, בעת שהיה חסר בינה והתחיל מגבורה, כי לא נתיחד עם הימין, ואז התפלל שלא ימות. **כי אחיה מסטרא דבינה**, דהיינו בעת שיתיחד עם קו הימין ויצאו הג"ר דראש, ויהיה בקו שמאל ספירת הבינה. ומ"ש לעיל (באות צ"א), **כי אחיה מסטרא דשמאלא דהוד**, היינו משום שמדבר ממקום הארת החכמה, שאינה מאירה לא בראש ולא בתוך אלא בסוף דהיינו רק מטבור ולמטה. וכאן מדבר ממקום מוצאה דהארת החכמה, שהוא בראש, ע"כ אומר, **כי אחיה מסטרא דבינה**.

פסקה צד

קם רעיא מהימנא וכו': קם רעיא מהימנא ונשק אותו וברך אותו, ואמר ודאי שליח של אדונך אתה לנו. פתחו תנאים ואמוראים ואמרו, רעיא מהימנא, אתה היית יודע כל זה, ועל ידך נתגלה, אבל בענוה שלך, שנאמד בך, והאיש משה ענו מאד, באלו המקומות שאתה מתבייש להחזיק לך טובה, הקב"ה מינה אותנו ולמאור הקדוש, דהיינו רשב"י, להיות בידך ובפיך באלו המקומות.

פסקה צה

וביום הקים את המשכן וכו': ר' חייא פתח, פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד. **פזר נתן לאביונים**, שואל, מהו **פזר**. ומשיב, הוא כמו שאתה אומר, יש מפזר ונוסף עוד. ואפשר לומר שלכל מפזר הוא כך. לכן משמיענו, פזר נתן לאביונים. כיון שנותן פיזור הזה לאביונים, ראוי הוא להתברך. מהו **ונוסף עוד**. היינו בכל, ונוסף עוד בעושר, ונוסף עוד בחיים.

פסקה צו

האי קרא הכי וכו': שואל, מקרא זה, כך היה צריך לומר, יש מפזר ויוסיף עוד, מהו ונוסף. ומשיב, אלא מקום הזה ששורה בה מיתה, דהיינו המלכות, הוא גורם לו שיתוסף בחיים של מעלה, ולהמשיך משם, ולהוסיף לו חיים. אמר ר' יהודה אמר ר' חייא, המקרא מעיד, שכל מי שנותן צדקה לאביונים, מתעורר עץ החיים, שהוא ז"א, להוסיף חיים לאילן המות, שהוא המלכות, ואז נמצא חיים ושמחה למעלה, במלכות, והאדם שגרם זה, ע"י שנתן צדקה, הנה בשעה שצריך, אותו עץ החיים עומד עליו, ואותו אילן המות מגין עליו. ומשום זה, **ונוסף עוד**.

פסקה צז

צדקתו עומדת לעד: שואל, מהו עומדת לעד. ומשיב, שהצדקה עומדת על האדם לתת לו קיום וחיים, כמו שהוא נותן לו חיים אל העני, ומתעורר אצלו חיים העליונים, דהיינו בסבתו, כנ"ל בדבור הסמוך, כך נותנים לו חיים, ואלו ב' אילנות, ז"א ומלכות, עומדים עליו להצילו, ולהוסיף לו חיים.

פסקה צח

קרנו תרום בכבוד: בוא וראה, העולם שאמרנו, שהוא ז"א, נאמר לו, ההוא קרן, שהוא המלכות, תרום. ובמה. בכבוד של מעלה, שהוא הבינה. שע"י הארת הבינה מתרוממת המלכות. משום שאותו האדם, ע"י הצדקה שנתן, גרם לחבר אותם דהיינו ז"א ומלכות, יחד, ולהוריק ברכות למעלה ולמטה.

פסקה צט

רבי אבא אמר וכו': רא"א, בכל זמן, שהמשכן הוקם, דהיינו שהמלכות מזדווגת עם ז"א. במעשה בני אדם, אז יום ההוא יום שמחת כל, ושמן משחת קדש הורק בנרות האלו, בספירות המלכות, וכולם מאירים. מי שגרם זה, גרם לעצמו שינצל בעולם הזה, ויהיה לו חיים בעולם הבא. ז"ש וצדקה תציל ממות. וכתוב ואור צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום.

פסקה ק

עשה לך שתי חצוצרות וגו': ר' שמעון פתח, **ובלכת החיות** ילכו האופנים אצלם ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים. ובלכת החיות, בהשפעה של מעלה היו הולכים. ואם תאמר שזה למעלה למעלה. ומשיב לא, למטה. אלא כעין זה הוא לפני ד' פנים, וזה לאחר ד' פנים.

פירוש. חגת"ם דז"א נקראים ד' חיות בד' פנים אריה שור נשר אדם. והם מקבלים מישסו"ת, בסוד תלת נפקי מחד בתלת קיימא (כמ"ש לעיל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) וז"ש, ובלכת החיות **בקוזפירא דלעילא הוו אזלי**, דהיינו בהשפעת חו"ב תו"מ דישסו"ת. **דאי תימא האי לעילא לעילא**, דהיינו למעלה מישסו"ת, אלא מחו"ב תו"מ דאו"א עלאין **לאו**, אינו כן, **לתתא**, שמקבלים מלמטה מישסו"ת, **כגוונא האי** כי כעין זה דאו"א, **מקמי אנפין**, הם מטרם שנעשה בהם ד' פנים אריה שור נשר אדם, כי באו"א אין שם אלא חסד, כי בהם ה **י'** אינו יוצא מאויר. **והאי**, וזה דישסו"ת, **לבתר אנפין**, שכבר נתחלקו בהם לד' פנים, שבהם כבר שורש לאריה שור נשר אדם. כי בהם מתגלה החכמה, ויהיה פני אריה חסדים ופני שור חכמה, ופני נשר כלול מחכמה וחסדים, ופני אדם כלול מכל הג'. וע"כ הכרח הוא שהחיות דז"א מקבלים מישסו"ת, שהם למעלה ממנו. **בקוזפירא**, פירושו בהשפעה לפי הענין.

פסקה קא

זיקא מארבע זיקין וכו': רוח מד' רוחות מתלבש בארבע מדורים ובד' צדדים, בזיוים שנבראו בסומכים של הפנים המאירים. ומשום זה הם כמראה החיות שהם ד' זויות שהרגלים פרושים בהם. הנקראים **אריה נשר שור אדם**, שכולל כל ד' מלאכים השולטים שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. וכולל הכל, שד' מלאכים אלו כוללים כל צבאות השמים. **קולמיטין** פירושו סומכים. מלשון שומט קלמנטרין שלה (ירושלמי מ"ק ג').

פירוש. אחר שביאר שהחיות נמשכים מישסו"ת, מבאר עתה איך נמשכו. ונודע שתחילה עלה ז"א והכריע בין ב' קוין דישסו"ת, והוציא שם ג' קוין ומלכות המקבלתם, ומתוך זה, שגרם יציאת ג' קוין ומלכות בישסו"ת, זכה גם הוא באותם ג' קוין ומלכות. כי כל שיעור האור שהתחתון גרם לעליון, זוכה בו גם התחתון (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) וז"ש, **זיקא מארבע זיקין**, רוח אחד מארבע רוחות שיצאו בישסו"ת, דהיינו קו האמצעי, שהוא ז"א, שהוציא ד' רוחות בישסו"ת שהם ג' קוין ומלכות, רוח הזה התפשט **בד' מדורין**, שהם ג"כ ג' קוין ומלכות, כאותו השיעור שז"א הוציא בישסו"ת. ונקראים מדורין, משום שבכל אחד מד' אלו, שורים בו ג' קוין. שה"ס י"ב כנודע. **בד' סטרין**, שכל מדור בג' קוין שבו, מאיר לצד אחד מד' צדדים דרום צפון מזרח מערב. ונודע שג' קוין אלו שבכל מדור ממשיכים הארת הג"ר הנקראים פנים מאירים. שמקודם שבא קו אמצעי ויחד ימין ושמאל, היו הפנים דשמאל חשכים. ואחר שבא קו האמצעי והוציא ג' קוין והמלכות, אז הם סומכים את הפנים שיהיו פנים מאירים. וז"ש **בזיוון דאתברון בקולמיטין דאנפין נהירין**, שד' מדורין וד' הסטרין הם הזיוים הסומכים את הפנים

המאירים, כי כל סטר יש לו תכונה מיוחדה, שבצירוף כל תכונות ההם יחד נמצאים הפנים מאירים. **בגין כך כמראה החיות דאינון ד' זויין דגלין פרישן אריה נשר שור אדם**, שמשום זה, יש לכל חיה מראה מיוחדה לפי תכונתה, שה"ס ד' הפאות שהרגלים פרושים, בסוד מראה החיות פני אריה פני שור וכו', שבהצטרפם יחד הם ממשיכים פנים המאירים. וד' חיות אלו, **דכליל כלהו ד' מלאכין דשלטין**, שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. שהם שולטים על ד' מחנות שכינה. באפן, שבכל דגל, נבחנת החיה, שהיא המקור שבז"א, ונבחן המלאך הנמשך ממנו, העומד בסוד המרכבה שבמלכות. וגם נבחן הצד המולך שם, אם ימין אם שמאל, וכן אם מזרח או מערב, כמו שיתבאר לפנינו. **וכלילן כלא**, שאלו ד' המלאכים כוללים כל צבאות השמים. שהם תחת שליטתם.

פסקה קב

דגלא קדמאה וכו': דגל ראשון, מחנה מזוינת, שה"ס יוצאי צבא מבן עשרים ומעלה, החיה שלה היא **אריה**. המלאך, הוא **מיכאל** רשום בפרישת הדגל הפרוש לצד **ימין**, והרוח שלה הוא **מזרח**, שהוא תחילת השמש ההולך בנסיעותיו בהארתו. שני ממונים תחת ידו, של מיכאל, **יופיאל וצדקיאל**. אחד ללכת בשוק.

פסקה קג

כד אלין נטלין וכו': כשאלו נוסעים, נוסעים כמה מחנות מזוינים מצד ימין, וכולם אחד, שהם תחת הנהגתם של ג' מלאכים הנ"ל. לצד שמאל הולך השמש ומאיר ומעטר אותם, את המחנות. אלף ורבבות ממונים תחתיו, וכולם ביראה באימה בזיע וברתת.

פסקה קד

אריה אושיט ידיה וכו': האריה הושיט יד ימינו, מקבץ כל צבאיו אצלו, ש"ע אריות מסביב אריה ההוא, והוא ביניהם באמצע.

פסקה קה

כד געי האי וכו': כשאריה ההוא שואג, מזדעזעים הרקיעים, וכל הצבאות והמחנות מזדעזעים מפחדו. מקול ההוא נהר דינור מתלהט ויורד באלף ות"ק מדרגות הגיהנם למטה. אז כל הרשעים שבגיהנם מזדעזעים ולוהטים באש. ועל זה כתוב, אריה שאג מי לא ייראי.

פסקה קו

געי תנינות תלת וכו': שואג פעם שנית, ש"ע אלף אריות כולם שואגים. האריה מושיט יד שמאלו, כל בעלי הדין למטה יראים ונכנעים תחת יד ההוא, ופושט יד ההוא עליהם, וכולם תחתיו. כמש"א, ידך בעורף אויביך.

פסקה קז
ארבע גדפין לכל וכו': ארבע כנפים לכל אחד ואחד, מאש לבנה, וכולם לוהטים. כל הפנים של כפתור ופרח שקועים בלבן של אש ההוא.

פסקה קח
ארבע אנפין לכל וכו': ארבעה פנים לכל אחד ואחד לד' צדדים, כולם מאירים בלבן של השמש. אחד לצד מזרח, מאיר בשמחה. ואחד לצד מערב זה מקבץ אורו. ואחד לצד צפון, שהוא חושך בלי אור, כצל השמש כלפי השמש. הצל חושך, השמש מאיר, משום שהשמש והצל הם ימין ושמאל, והולכים יחד. החשכים ההולכים עמו כל אלו נושאים כלי קרב.

פסקה קט
וכלהו מימינא ומשמאלא וכו': וכולם מימין ומשמאל הם בג' ראשים, ראש אחד שלו, ע"ד אלף ושש מאות, אלו הם ראש אחד. יוצאים צבאות ביד ימין שהרים עליהם. חוץ מכל אלו הממונים שלמטה, שהם תחת אלו השליטים, אלו על אלו, מדרגות תחתונות עם עליונות שאין להם חשבון.

פסקה קי
רישא תנינא וכו': ראש הב' ההולך עם ראש הא' החשבון שלו נ"ד אלף ות'. חוץ מכל אלו הממונים שלמטה, לד' צדדים שאין להם חשבון. ראש השלישי, ההולך אחריהם, נ"ז אלף וארבע מאות. כעין שנוסע הימין כן נוסע השמאל וכן מלפנים, וכן מלאחור.

פסקה קיא
כיון דנטיל האי וכו': כיון שנוסע זה הראשון, והורד המשכן, וכל הלוים אומרים שירה, וכל בעלי התשבחות הם כולם מצדו. אז, כי רוח החיה באופנים, כתוב.
ביאור **דגלא קדמאה**, שהוא דגל מחנה יהודה. כבר ידעת סוד הנסיעות בכל מקום שהוא, הוא כדי לגלות הארת החכמה בסוד תלת דוכתי, שה"ס ג' קוין. כי אין הארת החכמה מתגלה אלא בזמן הנסיעה (כנ"ל בשלח דף ל"ט ד"ה וג') שז"ס הורדת המשכן ע"י שליטת קו ימין, והקמת המשכן ע"י גילוי קו שמאל, והתלבשותו בחסדים. כי המשכן ה"ס המלכות, שבנינה בסוד חכמה תתאה, וע"כ בשליטת קו ימין בלבדו, והורד המשכן, כי אז בטלה הארת החכמה שבו, ואח"כ בגילוי קו שמאל והתלבשותו בחסדים, שהוא ע"י התכללות הקוין זב"ז חוזר והוקם המשכן.
וסוד י"ב שבטים, ה"ס חו"ג תו"מ שבמלכות שכל אחת כוללת ג' קוין, שה"ס י"ב בקר, שהים, שה"ס המלכות, עומד עליהם. ויהודה שה"ס המלך שבי"ב שבטים הוא כולל

אותם. ולכאורה היה צריך להיות סדר הנסיעה, שראובן יסע תחילה, שה"ס קו ימין, ודרום. ואח"כ יסע דגל מחנה דן, שה"ס קו שמאל וצפון. ואח"כ יהודה, שה"ס קו אמצעי ומזרח. ולבסוף אפרים, שה"ס מערב דהיינו המלכות המקבלת מג' קוין. אמנם נסיעה זו שבמדבר היתה על דרך המתוקן ביותר. ותחילה יצאו כל ג' הקוין וגם נכללו זה בזה בסוד י"ב שבטים, כנ"ל. וכיון שעיקר הפועל לתקון הקוין, הוא קו אמצעי, שבמזרח, ע"כ הוא נסע ראשונה במזרח, אבל הוא נחשב לקו ימין. והטעם הוא, כי יש ב' הכרעות בקו האמצעי, א) נקרא **שירותא דשמשא**, דהיינו הכרעה הראשונה של קו האמצעי הנקרא שמש. שאז הוא משליט הקו ימין, והשמאל נכלל ומתבטל בימין כאלו לא היה כלל. ב) נקרא **תוקפא דשמשא**, שהוא מיחד ב' הקוין זב"ז באפן שיהיה גילוי לשניהם הן לחסד והן לחכמה. וז"ס ב' דגלים הראשונים, שתחילה נסע דגל מחנה יהודה במזרח, ואע"פ שמזרח הוא קו האמצעי, אמנם הנסיעה היתה בבחינת **שירותא דשמשא**, שאז שולט קו ימין ואין שם גילוי לקו שמאל, וע"כ נחשב לקו ימין. ולא שמאל, וע"כ הורד המשכן עם נסיעתו, מחמת שנתבטלה הארת השמאל, שה"ס הארת החכמה שה"ס המשכן.

וזה אמרו (באות ק"ב) **דגלא קדמאה משרייא מזיינא אריה**, שדגל מחנה יהודה, שהוא הדגל הראשון ה"ס אריה שהוא חסד וקו ימין, **מיכאל**, וכן הוא בבחינת מיכאל, שהוא על מחנה שכינה של החסד. והוא **רשים בפרישו דגלא פרישא לימינא** שהדגל שלו הוא לצד ימין, שהוא חסד. **מזרח**, אמנם ה"ס קו האמצעי שנקרא מזרח, וע"כ נסיעתו לצד מזרח של המשכן. ומפרש הטעם, למה הוא נבחן לחסד שהוא קו ימין, ואומר, **שירותא דשמשא אזיל במטלנוי בנהירו**, שהוא בחינת ההכרעה של תחילתו של השמש, שהוא קו האמצעי, אשר אז הוא משליט הימין על השמאל כנ"ל וע"כ נחשב לאריה, ולבחינת מלאך מיכאל, שהם סוד קו ימין. ואינו נחשב לקו אמצעי ממש, כי קו אמצעי ממש צריך לכלול ימין ושמאל יחדיו, שה"ס הכרעה ב' שנקרא **תוקפא דשמשא** כנ"ל. ולפיכך, נסע יהודה בראשונה, שהוא כולל של המלכות, והוא כולל, בחינת **שירותא דשמשא** ולא ראובן, כי ראובן אינו אלא פרט של המלכות. דהיינו קו ימין ממש שהוא חסד, שאין לו שלמות אלא ע"י **תוקפא דשמשא**, שאז נכלל בקו שמאל ומקבל ממנו ג"ר. וע"כ נסע אחר יהודה. באפן, שיהודה הוא קו אמצעי בעצם והארתו חסד לבד, ימין בלי שמאל, וע"כ נקרא חסד, אע"פ שהוא במזרח. וראובן הוא קו ימין בעצם, והארתו היא ימין בהתכללות השמאל, ויהודה ה"ס שירותא דשמשא, וע"כ נסע ראשונה. וראובן ה"ס תוקפא דשמשא, וע"כ נסע אחר יהודה. ונודע שכל דגל מד' דגלים כולל ג' קוין. שע"כ יש ג' שבטים בכל דגל. וע"כ כנגד יששכר וזבולן שבדגל יהודה, יש ב' ממונים תחת מיכאל, וז"ש, **תרין**

ממנן תחות ידיה, יופיאל, צדקיאל. אחד כנגד ישששכר ואחד כנגד זבולן. **חד לאורייתא**, שהוא יופיאל, שהוא כנגד ישששכר שעסק בתורה, **וחד למיהך בשוקא**, שהוא צדקיאל, שכנגד זבולן שהולך בשוק לישא וליתן בסחורה ומפרנס לישששכר. (כנ"ל אות כ"ו).

ומה שאומר, שבשירותא דשמשא משליט הימין על השמאל ורק הימין בלבד מאיר, אין הפירוש שהימין אינו נכלל כלל בשמאל, כי אם לא היה נכלל בשמאל לא היה אלא ו"ק בחסר ג"ר כנודע. אלא הפירוש הוא, שגם השמאל אינו אלא משמש לבחינת ימין לעטר אותו בג"ר, ומבטל בחינתו עצמו. וז"ש, (באות ק"ג) **לסטרא שמאלא שמשא אזיל ונהיר ומעטר להו**, שהשמש שה"ס קו האמצעי, אפילו בשירותא דשמשא, הוא הולך לקו שמאל, ומאיר משם לכל המחנות שמצד ימין את הארת השמאל כדי לעטר אותם בג"ר, אבל אינו מגלה כלום הארת השמאל עצמו. **אלף ורבוון ממנן תחותוי**, וע"כ יש שם הארת אלף שהוא חכמה המכונה אלף, והארת רבוון, שה"ס חסדים המכונים רבבות. כלומר שיש בהם ג"ר, אבל, **וכלהו בדחילו באימתא בזיע ברתת**, כלומר שפחד הדינים שבקו שמאל שורה עליהם, וע"כ הם נזהרים שלא לקבל מהארתו כלום, אלא רק שיעור המספיק לג"ר בלבד.

וז"ש (באות ק"ד) **אריה אושיט ידיה ימינא**, דהיינו שמשליט בחינת הימין על הכל, **כניש לכל חילוי לגביה**, אז מאסף כל צבאיו אצלו, כלומר שאז הוא מגלה שלמות כל המוחין שלו. שהם **תלת מאה ושבעין אלף אריוותא סוחרניה דההוא אריה**. דהיינו כללות כל המוחין, שהם ג' קוין חב"ד ומלכות המקבלתם, שחב"ד הם ג' מאות אלף, ומלכות רק שבעים אלף, להורות שהיא חסרה ג"ר דחכמה. ואין בה אלא ז"ת. ומאה אלף, ה"ס חכמה וחסדים, אבל מלכות שה"ס חכמה בלבד, נאמר בה ושבעים אלף. וכולם נקראים אריות. להורות שרק שליטת הימין בלבד שם בלי שמאל. וז"ש **ואיהו בינייהו באמצעיתא**, שבחינת האמצע שה"ס שירותא דשמשא כנ"ל, הוא האריה שבאמצעם של ש"ע אלף אריות. וע"כ כולם פונים לימין בלבד.

אחר שביאר גדר הארתו של דגל מחנה יהודה בדרך הכלל והשלמות, הולך עתה ומפרט סדר הכרעה הנוהג במזרח, שהוא קו האמצעי. ונודע שאין קו האמצעי יכול להכריע את קו השמאל להכנע ולהכלל בימין זולת ע"י ב' פעולות, בפעולה א' מעורר כח המסך מבחינת המנעולא, שאז מסתלקים כל אורותיו של קו שמאל, ואח"כ בפעולה ב' גונז בחינת המנעולא ומעורר בחינת המפתחא שבמסך, שעי"ז חוזר קו השמאל להאיר בו"ק דג"ר (כנ"ל פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) וז"ש (באות ק"ה) **כד געי האי אריה מזדעזען רקיעין וכל חילין** וכו', ושאגה זו פירושה פעולה הא' של קו האמצעי, שהיא

ההתעוררות של כח המנעולא, שהוא מלכות דמדת הדין הקשה, המסלק לכל האורות, ואז כל הצבאות מזדעזעים הן מימין, דהיינו **הרקיעין וכל חילין ומשריין** וכו'. והן משמאל, אשר **מההוא קלא נהר די נור מתלהטא**, שנהר דינור הנמשך מן קו השמאל, מתלהט מחמת הדינין דמנעולא, **ונחית באלף וחמש מאה דרגין דגיהנם לתתא**, כי כח השמאל משמש בקו השמאל, דהיינו בינה שחזרה לחכמה, שה"ס אלף, שחכמה נקראת אלף, וגם בחצי השמאלי של הדעת שהוא ת"ק כלומר חצי אלף, חצי מדרגה. ועתה ירד כח השמאל מכל שליטתו דהיינו מאלף וחצי אלף. וז"ש, **ונחית באלף ות"ק דרגין** וכו' שהוא ירד מכל מדרגותיו, ונפל בעמקות הגיהגם למטה. וז"ש, **כדין כלהו חייבין דגיהנם מזדעזען ומלהטן אשא**, כי נדונים בדינים הקשים של מנעולא. **וע"ד כתיב אריה שאג מי לא יירא**. כי שאגה ההיא מחרידה הכל ומפילם ממדרגותיהם.

וז"ש (באות ק"ז) **געי תניינות**, דהיינו שמעורר פעולה ב' הנ"ל (בפ' לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) שה"ס התעוררות של המסך דמפתחא, הראוי להמשיך ו"ק דג"ר דשמאל, אז, **תלת מאה ושבעין אלף אריוותא כלהו געאן**, דהיינו, שכולם קבלו ממנו כח המסך הזה דמפתחא, ואז **אושיט ידיה שמאלא**, שחזר והמשיך האורות דו"ק דג"ר שביד שמאל, שחזרו ונגלו הו"ק דחכמה, **ואז כל מאריהון דדינא לתתא דחלין ואתכפיין תחות ההוא ידא**, כי הארת החכמה מכניע כל בעלי הדין, שזסו"ה, **ידך בעורף אויביך**, שהארת החכמה שביד שמאל מכניע כל האויבים של הקדושה.

אמנם הג"ר דג"ר, נשארו נעלמים מכח התעוררות המסך דקו האמצעי, כי לא נגלו על ידו אלא ו"ק דג"ר (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת). וז"ש (באות ק"ז) **ארבע גדפין לכל חד וחד מאשא חוורא**, שכנגד ד' מוחין יצאו ד' כנפים המכסים על ג"ר דג"ר של כל מוח שלא יאיר. ומשום שכח המסך הזה המכסה הג"ר דג"ר, ממשיך כל החסדים, לפיכך הוא נקרא **אשא חוורא**. **כלהו מלהטין**, שלוהטים בדינים דמסך, כדי לכסות הג"ר דג"ר. וז"ש, **כל אפין דחיזור ושושן**, שהם הפנים השלמים דג"ר דג"ר שבשמאל, המכונים כפתור ופרח, **בחוורתא דההיא אשא שקיען**, שהם נשקעו, ואינם מאירים, מחמת האשא חוורתא שבכח המסך, כנ"ל.

עתה מבאר ההפרש שיש בין אלו ד' סטרין, שהם ג' הקוין ומלכות המקבלתם. ואומר (באות ק"ח) **ד' אנפין לכל חד וחד לארבע סטרין**, שהם שיעור ו"ק דג"ר הנקראים פנים, שנשארו בכל ד' סטרין, שהם ג' קוין ומלכות, ואומר, **כלהו נהירין בחוורא דשמשא**, ששיעור הארתם הוא כמו הלבן שבקו האמצעי הנקרא שמש, דהיינו שעיקר הארתם הוא חסדים בלבד שנקראים לבן. וההפרש שבהם הוא, **חד לסטר מזרח נהיר בחידו** האחד

המאיר במזרח, שהוא קו האמצעי, מאיר בכל השלמות בשמחה. **וחד לסטר מערב, דא כניש נהוריה**, והאחד המאיר בצד מערב, שהוא מלכות, אין לו אור מעצמו אלא מקבץ האור מכל ג' קוין. **וחד לסטר צפון חשוך בלא נהירו** והאחד המאיר בצד צפון, שהוא קו השמאל, הוא חושך בלי אור. אמנם אין חושך זה, פירושו העדר של האור, אלא שהיא מציאות הנברא מן האור, **כצלא דשמשא לגבי שמשא**, כמו הצל של השמש הוא תולדה מאור השמש, ולולא אור השמש לא היה נמצא הצל. כך החושך דקו שמאל הוא תולדה מאור הג"ר דג"ר שהאיר בו, שהיה נמשך ממנו חושך, מחמת חסרון אור החסדים (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק) ואחר כך אע"פ שנסתלקו ממנו הג"ר דג"ר, אינו מאיר אלא בהתכללותו עם קו ימין שהוא חסדים. וז"ש, **צלא חשוך שמשא נהיר, בגין דשמשא וצלא ימינא ושמאלא** כי כל עוד שהשמאל אינו נכלל בימין, נמצא השמאל שהוא צל של האור, ובחינת שמאל של האור, כלומר תולדה שלו. **ואזלא כחדא**, כי במקום שאין אור אין צל. ונודע שאין הארת חכמה שבשמאל מאירה אלא ביחד עם הדינים והעונשים על הרשעים הרוצים להמשיך הג"ר דג"ר (כנ"ל באדרא רבא נשא אות רי"ט) וז"ש, **חשוכן דאזלין עמיה**, אלו החשכים, דהיינו הדינים שאמרנו ההולכים עם קו השמאל, הם **כל אינון דנטלין זיינא**, שהם הנושאים כלי הזיין להעניש הרשעים הרוצים לינק מג"ר דג"ר. ונתבאר ההפרש מב' הקוין, האמצעי והשמאל, והמלכות, וקו הימין לא נתבאר, כי הוא סוד החסדים שמדבר בו בלי הרף, ואינו צריך ביאור.

אחר שביאר כל הבחינות שבקו האמצעי הכללים והפרטים מבאר עתה סוד ג' השבטים שבדגלא קדמאה, שהם יהודה וישכר וזבולן. וקוראם ג' ראשים. וז"ש (באות ק"ט) **רישא חדא דיליה ע"ד אלף ושית מאה**, דהיינו המספר של שבט יהודה המובא בכתוב. **נפקי חילא בימינא דאיהו ארים עלייהו**, שהצבאות אלו יוצאים בכח הימין שהשליט עליהם, כנ"ל בסוד שירותא דשמשא, ע"ש. **בר כל אינון ממנן דלתתא** וכו' **דלית לון חושבנא**, היינו בחינות הנשים והטף של שבט יהודה, שלא התפקדו עמהם. **רישא תנינא וכו' נ"ד אלף וארבע מאה**, היינו המספר של שבט ישכר המובא בכתוב. **בר כל אלין** וכו' היינו הנשים והטף. **רישא תליתאה נ"ד אלף וד' מאה**, היינו המספר של שבט זבולן שבכתוב.

וז"ש (באות ק"י) **כגוונא דנטיל ימינא** וכו' כלומר שענין הנסיעה של כל ד' דגלים היתה בדרך אחד על דרך שנתבאר כאן. **כיון דנטיל האי קדמאה, והורד המשכן**. כי כבר נתבאר לעיל, בתחילת הביאור, שכיון שנסיעת דגלא קדמאה שהוא דגל מחנה יהודה, היתה מבחינת **שירותא דשמשא**, המשליט החסדים ואינו נותן מקום גילוי להארת החכמה

שבשמאל, ע"כ נתבטל הארת המשכן, שה"ס חכמה תתאה, שז"ס והורד המשכן תאמר עם נסיעת דגל הזה. אמנם אין זה מטעם פגם אלא מכח היחוד הגדול שבשירותא דשמשא, וז"ש, **וכלהו ליואי אמרי שירתא**, שהיה אומרים שירה בעת הורדה זו הבאה מכח היחוד דשירותא דשמשא. וכן, **מארי דתושבחן כלהו, מסטריה**, היו אומרים שירה. **כדין כי רוח החיה באופנים כתיב**. כי הארת החסדים השלמה נקראת רוח חיה, כלומר רוח חכמה, כי חכמה נקראת חיה. וכבר ידעת שסוד ד' החיות הם חגת"ם דז"א, וחגת"ם שבנוקבא שד' מלאכים מיכאל גבריאל אוריאל רפאל כלולים בהם נקראים ג"כ חיות, וכל המחנות שד' מלאכים שולטים עליהם נקראים אופנים.

פסקה קיב

דגלא תניינא וכו': דגל השני, שהוא דגל מחנה ראובן, הוא מחנה מזוינת, כלומר בסוד יוצאי צבא מבן כ' ומעלה, בבחינת **נשר**, ובשליטת המלאך אוריאל, השולט מבחינת קו אמצעי, ונסיעתו של הדגל הוא לצד דרום, שהוא קו ימין וחסד. ב' ממונים עמו עם אוריאל, שהם שמשיאל חסדיאל. נשר הזה עולה וכל בעלי כנפים לפניו. כמה מחנות עולים מכל הצדדים, כל אחד ואחד בתוקף השמש.

כבר נתבאר, שהן יהודה והן ראובן כלולים מב' בחינות שהם קו אמצעי וקו ימין, אלא ההפרש הוא, שיהודה מעצם בחינתו הוא קו אמצעי, שהוא ת"ת וע"כ נסיעתו במזרח, אלא מבחינת הארתו הוא נבחן לקו ימין שהוא חסד, ובחינת מלאך מיכאל שהוא חסד. שהוא מטעם שיחודו הוא בסוד **שירותא דשמשא** המשליט החסד על הכל. וראובן הוא מעצם בחינתו קו ימין, וע"כ נסיעתו בדרום, שהוא ימין, וחסד, אלא מבחינת הארתו נבחן להארת קו האמצעי מבחינת **תוקפא דשמשא**, הנותן גילוי גם לקו שמאל (כנ"ל אות קי"א ד"ה וסוד ע"ש).

וז"ש **דגלא תניינא משריא מזיינא נשר**, שפני נשר ה"ס קו האמצעי, והיינו מבחינת הארתו, וכן המלאך הוא **אוריאל**, שהוא בחינת קו אמצעי ות"ת. אמנם עצם בחינת ראובן, הוא קו ימין, חסד, וע"כ הוא ב **דרום**, שנוסע בדרום שהוא חסד, וקו ימין. וכמו שיש עם ראובן ב' שבטים שמעון וגד, כן יש בדגל של מעלה עם אוריאל, ב' מלאכים, וז"ש, **תרין ממנן עמיה שמשיאל וחסדיאל**. והוא מטעם להיותם בסוד י"ב שבטים, שכל אחד מד' דגלים כולל ג', שה"ס י"ב כנ"ל. וכל הצבאות שמבחינת נשר, נקראים בעלי כנפים. וז"ש, **וכל מאריהון דגדפין מקמיה**. אמנם הם כלולים מכל ד' סטרין שה"ס ג' קוין ומלכות המקבלתם, וז"ש, **כמה משריין סלקין בכל סטרין**, וכבר נתבאר שע"כ נבחן הארת דגל הזה בבחינת קו אמצעי, משום שהיחוד דקו אמצעי הוא מבחינת **תוקפא**

דשמשא, וז"ש, **כל חד וחד בתוקפא דשמשא**, שכל אחד מד' סטרין, יצא בכח היחוד הב' של קו האמצעי, הנקרא תוקפא דשמשא, וע"כ יש בו גילוי גם מהארת השמאל. כנ"ל.

פסקה קיג

רוחא דרוחא פנימאה וכו': רוח של רוח הפנימי יוצא, ורוח ההוא מגיע אל הנשר, והוא מעלה כנפיו ומכסה את הגוף. כש"א, המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן. נשר הזה, התקוטט עם היונה, ועם הנץ, וכל בעלי כנפים כולם מצפצפים ושמחים. אחד מצד הפנים עולה ממטה למעלה, כמה צפרים יורדות ונכנסות, מצפצפות ושמחות. הולכות ומשוטטות.

פירוש. כבר ידעת שאין השמאל רוצה להתיחד עם הימין מטרם שקו האמצעי ממעט הג"ר שלו ע"י מסך דחירק, וכח הזה נקרא רוח. וז"ש, **רוחא**, **דרוחא פנימאה נפיק**, וממעט הג"ר משמאל, ומתוך כך גם קו אמצעי עצמו מתמעט מג"ר. וז"ש, **וההוא רוחא מטי להאי נשר וסליק אברוי ומכסייא לגופא**, שאותו הרוח הממעט את קו השמאל מגיע ג"כ לנשר עצמו שהוא קו האמצעי וגם הוא מתמעט מג"ר, שזה נבחן שמעלה כנפיו ומכסה אורות גופו. ומה שאומר, **רוחא דרוחא פנימאה**, הוא משום שיש ב' כחות הממעטים את קו השמאל, הנקרא מנעולא ומפתחא, כנ"ל בדבור הסמוך, ומדייק לומר שכונתו הוא על רוחא פנימאה, שהוא מפתחא. ולא על החיצון שהוא מנעולא, שאינו עוסק בו כאן. כד"א, **המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן**, כי קו השמאל מכונה נץ, מלשון כי ינצו אנשים, על שם שהוא מתקוטט עם הימין ויש לו עמו מחלוקת. (כנ"ל ב"א דף נ"ז ד"ה וזה) וע"י מיעוט המסך דחירק שבקו אמצעי הוא **פורש כנפיו**, דהיינו שמכסה אורותיו, **לתימן**, כדי להכלל בדרום שהוא קו ימין. (כגוונא כדוגמא כעין עד קנו ל"ג, כי איזה גליון הוא שהכניסוהו המעתיקים בפנים).

וז"ש, **האי נשר נץ בהדיה יונה**, **בהדיה נץ**, כי נץ ה"ס קו שמאל כנ"ל. ויונה ה"ס המלכות המקבלת משמאל, וע"כ הנשר שהוא קו האמצעי נץ עמהם וממעט הג"ר שלהם בכח המסך דחירק. ואז, **וכל מארי דגדפין כלהו מצפצפין וחדאן**, כי אינם יכולים לסבול שליטת הנץ, שהוא קו שמאל, המקפיא כל האורות (כנ"ל ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו), וע"כ הם שמחים לראות איך הנשר קם עליו וממעטו מג"ר, ודוחה שליטתו. ומפרש ענין זה יותר, **חד מסטרא קמיה**, שהוא קו האמצעי, שהוא בחינת פנים. כי קו ימין הוא בימין וקו שמאל בשמאל וקו אמצעי בפנים והמלכות באחור. **סליק מתתא לעילא**, שהוא עולה ממטה, ומכריע בין ב' הקוין ימין ושמאל שלמעלה ממנו (כנ"ל תרומה רע"ג ד"ה ונודע). ואז כל האורות שהיו נקפאים מחמת שליטת השמאל נתכו וקונים כה להאיר למעלה

ולמטה וכו'. וז"ש, **כמה צפרין נחתין ועאלין מצפצפן וחדאן אזלין ושאטין**, כי הצפרים, שהם האורות, יצאו מבחינת הקפיאה ויכולים ללכת ולעוף ככל אשר יחפצו. וע"כ הם מצפצפים ושמחים.

פסקה קיד

כד נטיל אושיט וכו': כשנוסע, הנשר, הוא מושיט כנף הימין, מקבץ לכל צבאיו, שהם ש"נ אלף בעלי כנפים, בב' גופים של נשר ושל אריה ביחד. מרים קול, כל האחרים עולים ויורדים מצפצפים מן הצד שלהם מכמה מדרגות.

פירוש. כבר ידעת שדגל מחנה ראובן יש בו ב' בחינות, כי מעצם בחינתו הוא ימין, שה"ס אריה, ודרום. ומבחינת הארתו, הוא קו האמצעי, שהוא נשר ומזרח. וז"ש **וכד נטיל**, כשדגל מחנה ראובן, שה"ס נשר מבחינת הארתו, נוסע, **אושיט גדפא ימינא**, דהיינו שמושיט בחינת הימין שבו, והוא נוסע בדרום בימין. מחמת שהימין הוא עצם בחינתו. ואז, **כניש לכל חילוי ש"נ אלף מארי דגדפין, בתרי גופי נשר ואריה כחדא** שכל צבאותיו הם בב' בחינות, שמעצם בחינתם הם אריה וימין, ומבחינת הארתם הם נשר וקו אמצעי, ונבחנים משום זה שמלובשים כב' גופים ביחד. וסוד המספר ש"נ אלף. הוא, כי ג' קוין ה"ס ש', ומלכות נחשבת רק לחצי פרצוף (כנ"ל ב"ב דף קנ"ח ד"ה בארבעין) וע"כ היא חמשים, והארת החכמה שבהם מכונה אלף, וע"כ הם ש"נ אלף.

ואע"פ שמבחינת הנסיעה אין נוסעים עם הנשר, אלא ב' הבחינות אריה ונשר, עכ"ז מבחינת ההכרעה שבו, הוא פועל בכל ד' הבחינות. וז"ש, **ארים קלא**, דהיינו בעת שמכריע בין הקוין, המכונה הרמת קול. כי קו אמצעי נקרא קול, ומה שעולה למעלה להכריע בין הקוין נבחן להרמה של הקול. ואז, **כלהו אחרנין סלקין ונחתין מצפצפן מסטרייהו מכמה דרגין** שכל בחינות האחרות, דהיינו גם הנמשכים מן שור ומן אדם, כולם מתפעלים ומקבלים מהארת הנשר מכמה בחינות שבהם, וכל אחד לפי המדרגה שלו כך מקבל ממנו.

פסקה קטו

ג' רישין אינון כחדא וכו': ג' ראשים הם יחד, באלו המחנות, כי ג' שבטים הם במחנה ראובן. וכולם בחשבון מיוחד, והחשבון של אלו ראשים הוא כך, ראש אחד, מ"ו אלף וחמש מאה, שהוא מספר שבט ראובן. ראש השני, נ"ט אלף וג' מאות. שהוא מספר שבט שמעון. ראש הג' מ"ה אלף ושש מאות וחמשים. שהוא מספר שבט גד.

פסקה קטז

מאלין תרי סטרין וכו': מאלו ב' הצדדים, שהם נשר ואריה הנ"ל (באות קי"ד) יוצאים ב' כרוזים ההולכים לפני כל המחנות, כשאלו השנים שה"ס ב' חצוצרות, כמ"ש לפנינו. מכריזים, כל הצבאות וכל המחנות, חיות קטנות עם גדולות כולם מתקבצים. מי ראה הנסיעה של כל הרקיעים, שכולם נוסעים במסע במחנות לפני משכן ההוא, שהוא המלכות.

פסקה קיז

בשעתא דחד מנייהו וכו': בשעה שאחד מהם, דהיינו אותו הבא מצד האריה, פושט קול, דהיינו שתוקע בחצוצרות תקיעה שהוא קול פשוט, כדי שלא יזדעזעו כל אלו הקולות שתוקע, אלא קולות פשוטים בלי זעזוע, אז מתאספים כל אלו המחנות, דהיינו בסו"ה, ותקעו בהן ונועדו אליך כל העדה. בשעה שהאחר קורא, דהיינו שתוקע בחצוצרות, בשליטת אותו הבא מצד הנשר, הקול שבור ואינו פשוט, דהיינו שהוא קול תרועה, ואז כל אלו המחנות של נשר הזה, כולם מתאספים לנסוע במסעיהם. דהיינו בסו"ה ותקעתם תרועה ונסעו המחנות וגו'. כנגד אלו השנים, שהם אריה ונשר, הם שתי חצוצרות כסף. כי כעין זה שנוהג למעלה כן הוא הכל למטה. בוא וראה, כשאלו נוסעים מה כתוב, ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם, היינו אלו הצבאות המתאספים אל הממונים הם נקראים אופנים. וכמו שהראש מסתכל, דהיינו הממונה, כן מסתכלים כולם. דהיינו הצבאות שמתחתיהם.

פסקה קיח

דגלא תליתאה וכו': דגל השלישי שהוא דגל מחנה דן, הוא פני שור מן החיות, שהוא שמאל, ומד' מלאכים הוא גבריאל, דהיינו מקו שמאל, ונוסע בצד צפון של המשכן, שהוא שמאל. ועם גבריאל יש ב' ממונים, קפציאל חזקיאל. כי גבריאל הוא כנגד דן, וב' הממונים הם כנגד אשר ונפתלי המחוברים לדגל מחנה דן. שור הזה הוא מצד שמאל. קרניו עולים מבין שתי עיניו. כועס בהסתכלות, העינים לוהטים כאש של אש דולק. נוגח ורומס ברגליו ואינו מרחם.

פירוש. אחר שביאר ב' דגלים הראשונים שהם קו אמצעי וקו ימין. מבאר עתה דגל השלישי שהוא קו השמאל שבחיות נקרא פני שור, ובד' מלאכים נקרא גבריאל. ונודע שאחר שקו האמצעי הכריע ויחד קו ימין וקו שמאל זב"ז, לא נשאר בקו שמאל, כי אם אור המלכות, דהיינו הארת החכמה שממטה למעלה, שהוא בחינת ו"ק, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) והג"ר נעלמו ממנו. וז"ש, **קרנוי סלקין בין תרין עינוי**, המלכות

נקראת קרן, והחכמה נקראת עינים, ואומר, שמב' עיניו שה"ס החכמה לא עלו יותר מבחינת קרנים שהוא אור המלכות שממטה למעלה, והג"ר שבאור עינים שלו נסתלקו. גם ידעת שאין הארת החכמה שבשמאל מאירה רק עם דינים קשים על ראש הרשעים (כנ"ל באדרא רבה אות רי"ט) וז"ש **רגיז באסתכלותא**, **עייניו מלהטן** וכו' דהיינו דינים הקשים המופיעים עם הסתכלות שלו, שה"ס הארת החכמה שבשמאל.

פסקה קיט

כד געי האי וכו': כששור הזה גועה, יוצאים מנקב של תהום הגדול, כמה גדודים מחבלים, וכולם גועים ומשוטטים לפניו, וחימה, והתיק שבו כל העונות, תלוים לפניו, כי כל עונות העולם, כולם באים בספר ונכתבים.

פירוש. כמ"ש לעיל בגעית האריה (באות ק"ה) שגועה מחמת כח המסך דחירק המגיע אליו וממעטו מג"ר כן געיית השור, שהוא קו שמאל שבהגיע אליו כח התמעטות ממסך דחירק שבקו האמצעי היא גועה. גם נודע שסוד התהום הוא עלית המלכות והתכללותה בבינה שממעטה מג"ר, שהוא דומה לכח המסך דחירק, (כנ"ל באדרא רבא נשא אות רי"ד) וז"ש, **כד געי האי שור**, כשמגיע אליו כח המיעוט שבמסך דחירק, **נפקין מנוקבא דתהומא רבא כמה חבילי שריקין**, שאז יוצאים גדודי הקליפות והמחבלים האחוזים במקום החסרון של מיעוט הזה הנקרא תהומא רבא, **געאן ושטאן קמיה**, שהמה מתחברים עם הגעיה של השור ומשוטטים לפניו, ואז נמצאים נפתחים בהשור, ב' מיני דינים, א' דינים דשמאל, וב', דינים דמסך דחירק שנתדבקו בו, שב' דינים אלו כוללים כל מיני העונות והקלקולים שבעולם. וז"ש **וחימתא ואחמתא** וכו' **דכל חובי דעלמא**, **כלהו בספרא סליקין וכתיבין** שאז נדונים על העונות של כל העולם, שגרמו ליציאת ב' דינים אלו בקו השמאל, ובחינת הפגמים והקלקולים שנעשו בהארת קו השמאל, ה"ס הכתיבה של העונות בספר, כי המה מחכים על תשובת התחתונים, שע"י תשובתם יתוקנו דינים הללו. וז"ש **בספרא סליקין וכתיבין**.

פסקה קכ

שבעה נהרי דאשא וכו': שבעה נהרות אש נמשכים לפניו. כשצמא, הולך אל נהר דינור, ושואב אותו בגמיאה אחת, והנהר חוזר ומתמלא כבתחילה, ואינו מכזב. כלומר שאינו כנחל כוזב, שנפסקים מימיו. כל אלו הצבאות של השור הזה, שה"ס גבריאל, שואבים אש אכלה אש. ולולא שמצד האריה יוצא נהר אחד של מים, שה"ס אור החסדים, המכבים גחלתם, לא היה יכול העולם לסבול, הדינים שלהם.

פירוש. כי נתבאר בדבור הסמוך שמסוד כח המסך דחירק נתמעטו הג"ר דקו שמאל, ולא נשארו בו אלא ז"ס תחתונות חג"ת נהי"מ חסר ג"ר. וז"ש, **שבעה נהרי דאשא נגדין קמיה**, דהיינו ז"ס תחתונות, ונקראים נהרי אש, על שם הדינים שבהם כנ"ל. ונודע שבסוד נסיעת הקוין יוצא הארת החכמה בקו שמאל, ואח"כ מתמעטת, (כנ"ל בשלח ל"ט ד"ה וג') וז"ש, **כד צחי**, דהיינו בעת שהדינים בוערים בו, אז, בסוד נסיעת הקוים הוא **אזיל לגבי ההוא נהר דינור**, שהוא כולו אש דהיינו דינים, **ושאיב ליה בגמיעה חדא**, דהיינו ע"י הופעת הארת החכמה שבו, הוא מבטל כל הדינים שבנהר דינור בבת אחת. אמנם תיכף אחר נסיעת הקוים, החכמה חוזרת ונעלמת (כמ"ש שם) וע"כ, **וההוא נהר אתמלי כדבקדמיתא**, שאחר נסיעת הקוין מתחדשים בו הדינים כבתחילה. ונודע שכל התקון של קו שמאל הוא להתיחד עם קו הימין שהוא חסדים. וז"ש **כל אינון חיילין שאבין אשא אכלא אשא**, שכל הצבאות שלו מלאים דינים קשים, **ואלמלא דמסטרא דאריה נפיק חד נהרא דמיא דמכבין נחלתייהו**, דהיינו לולא התחברותו עם הימין שהוא חסדים, **לא יכיל עלמא למסבל**, לא היה העולם יכול לסבול הדינים שלו, והיה נחרב.

פסקה קכא

חשוכא דשמשא תמן וכו': החשך של השמש, דהיינו הצל, (כנ"ל באות ק"ח, ובסולם באות קי"א) נמצא שם, בקו שמאל, האור נמצא ואינו נמצא. כמה נעלי דין הולכים ומשוטטים בחושך. ונהר ההוא הדולק בצד שמאל, הוא אש שחורה חשכה. ואם תאמר, שאין כאן אש לבנה אש שחורה אש אדומה אש הכלול מב' צבעים, דהיינו ירוקה. אל תאמר כן, כי ודאי שכך הוא, שנהר הדולק שחור הוא, ועכ"ז למעלה למעלה, בבינה, נמצא כן, שהאש כלולה מד' אשים, ומשם נמשך לאלו התחתונים, לפני שור שבז"א, ולמלאך גבריאל שבמלכות, שגם בהם האש של הגבורה כלולה מד' אשים.

פירוש. החשך של השמש שיש בשמאל, כבר נתבאר (באות קי"א בהסולם) ע"ש. ומ"ש, **אשתכח לא אשתכח נהירו**, היינו כשקו השמאל מתיחד עם הימין, נמצא בו אור החכמה, וכשאינו מתיחד עם הימין לא נמצא בו אור, אלא חושך. ונתבאר לעיל ששיעור האור המאיר בקו שמאל הוא כשיעורה של המלכות (כנ"ל אות קי"ח). שקרנוי סלקין בין תרין עינוי, ע"ש. וז"ש, **וההוא נהר דדליק בסטרא דא נורא אוכמא חשוך**, דהיינו כשיעור המלכות שהיא אש שחורה וחשכה. אמנם ודאי שקו שמאל כלול מכל ג' קוין והמלכות המקבלתם, וע"כ יש בו ד' אשים, וז"ש **ואי תימא** וכו', שכמו שקו שמאל שבבינה כלול מכל ד' סטרין כך קו השמאל שבחיות ושבד' מלאכים כלול מכל ד' סטרין, שהם לבנה ושחורה ואדומה וירוקה.

פסקה קכב

תנינן אורייתא במה וכו': למדנו התורה העליונה במה היא נמצאת. היא אש לבנה, וכתובה באש שחורה על אש לבנה. ובשתי אשים נמצאת התורה. בוא וראה, אש אחת הוא, דהיינו קו שמאל שנקרא אש, וזו מתחלקת לארבע אשים, להיותו כלול מד' סטרין כנ"ל. וכן מים אחד הוא שהוא קו ימין הנקרא מים. והוא מתחלק לארבעת שכלול בו ד' סטרין. וכן הרוח, אחד הוא, שהוא קו אמצעי, ומתחלק לארבעה, דהיינו שכלול מכל ד' סטרין. שהם ג' קוין ומלכות המקבלתם.

פסקה קכג

תלת רישין אשתכחו וכו': ג' ראשים נמצאים במחנות אלו כנגד ג' שבטים, שבמחנה דן. החשבון שלהם, הוא, ראש אחד ס"ב אלף וז' מאה, והוא המספר של שבט דן שבכתוב, ראש הב', מ"א אלף וה' מאה. והוא מספר של שבט אשר. ראש הג', נ"ג אלף וד' מאה. והוא מספר של שבט נפתלי, חוץ מאלו מדרגות האחרות המתפרשים בהצד שלהם שאין להם חשבון. דהיינו הנשים והטף של ג' שבטים אלו שאינם בחשבון האמור. וכולם מדרגות על מדרגות, חוץ מכמה בעלי דין הנמשכים מקו שמאל, שהם למטה, בקליפות, שהם חצופים ככלב ונושכים כחמור, שהם אינם בכלל המחנות האלו דצד שמאל, אוי מי שנמצא אצלם והדין שלהם הוא בצד הרביעי, שהיא המלכות. כלומר, שהם מקבלים חיותם מן המלכות.

פסקה קכד

דגלא רביעאה וכו': דגל הרביעי שהוא דגל מחנה אפרים, מבחינות החיות הוא פני אדם, ומד' המלאכים הוא רפאל, והוא נוסע במערב. שכל אלו הם בחינות המלכות. ועמו רפואה. כי בצד אדם, נכלל דין העליון בו, ומתרפא. זה אוחז בקרניו של השור, כשרוצה להביא אותן לתהום הגדול, וקושר אותן שלא תשרפנה העולם. אחר זה שורה קול דממה דקה. כאן הדבר בחשאי, שלא נשמע דבר הברה כלל.

פירוש. דגל הרביעי הזה ה"ס המלכות, שנקראת אדם ומד' מלאכים שהם מרכבת המלכות הוא המלאך רפאל, וה"ס רוח מערב. ונודע שבעת שליטת קו שמאל מטרם שנתיחד עם הימין, הוא שורף העולם בדינים שלו ורוצה לבטל את הימין, ואינו יכול להתיחד עם הימין, אלא אחר שמקבל מדתה של המלכות, דהיינו שלא יאיר אלא ממטה למעלה כמדת המלכות (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) ואז מתיחד עם הימין ומתרפא מדיניו. וז"ש **בהדיה אסותא**, **בסטרא דאדם אתכליל דינא עלאה עליה**, **אתסי**, בסטרא דאדם, פירושו קו שמאל, אשר המלכות הנקראת אדם נמשכת מן הסטר שלו. **אתכליל**

דינא עלאה עליה, היינו הדינים הקשים דשמאל בלי ימין. **אתסי**, היינו ע"י קבלתו את מדת המלכות, שלא יאיר אלא ממטה למעלה. ומפרש דבריו, ואומר, **האי אחיד בקרנוי דשור**, שהמלכות אוחזת בקרנוי דשור, שמדה זו כשהיא בקו שמאל, שהג"ר לא יאירו אלא ממטה למעלה נקראים, **קרני השור** (כנ"ל באות קי"ח ע"ש) ע"כ נבחן שהמלכות אוחז את השור, שהוא קו שמאל, בקרניו, והיינו רק אחר הפעולה של קו האמצעי שמיעט הקו שמאל במסך דחירק ונחלש ואז נתרצה לקבל מדתה של המלכות שלא יאיר אלא ממטה למעלה (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) וז"ש, **כד מבעי לאעלא לון לתהומא רבא**, דהיינו אחר ששלט עליו המסך דחירק, שמיעטו לו"ק בלי ראש, (כמ"ש שם) שזה נבחן שרצה לירד **לתהומא רבא**, ששם מדת המיעוט דו"ק בלי ראש, ואחר שהגיע לזה קבל רפואתה של המלכות שלא יאירו הג"ר שלו אלא ממטה למעלה. **וכפית לון דלא יוקיד עלמא**, שקשרה אותן הקרנים, שלא תאורנה אלא ממטה למעלה, ואז נתרפא מדיניו, שהיו עומדים לשרוף העולם.

וז"ש, **בתר דא שריא קול דממה דקה**, כי הארת ממטה למעלה, נבחנת לקול דממה דקה, **הכא מלה בחשאי**, **לא משתמע מלה דהברה כלל**, כי אם ההארה היא ממטה למעלה ואינה נמשכת כלום למטה, נבחן שהוא בחשאי, וקול הברה לא נשמע למטה כלל.

פסקה קכה

בסטרא דא שריא וכו': בצד זה, במלכות, שורה מי ששורה, דהיינו החסדים דקו ימין, ועולה מי שעולה, דהיינו הארת החכמה שבקו שמאל, המאירה בדרך עליה ממטה למעלה. השמש, שהוא ז"א, נאסף להאיר למקום הזה, שהוא מלכות. ומשום זה, כתוב, ותקעתם תרועה, בצד דרום. שהוא קו ימין בהארת קו האמצעי כנ"ל. אבל כאן, במלכות, לא זה ולא זה. שאין כאן לא תקיעה ולא תרועה. שואל, למה תוקעים תרועה. ומשיב, שהוא סוד כח המסך שבקו האמצעי, המכניע לצד צפון, שהוא קו שמאל, כדי שיתיחד עם הימין, ולא יאיר יותר רק ממטה למעלה, כנ"ל בדבור הסמוך. ומשום זה צד צפון לאחר כל המחנות כמ"ש מאסף לכל המחנות. שהוא משום שמתתקן ע"י המלכות, כנ"ל בדבור הסמוך, וע"כ דגל מחנה אפרים שהוא המלכות נוסע מקודם לקו שמאל, שהוא מחנה דן. ומחנה דן לאחרונה יסעו.

פסקה קכו

ת"ח שתי חצוצרות וכו': בוא וראה, ב' חצוצרות הן, משום שהן מצד השנים שאמרנו, ממזרח שהוא קו אמצעי, ומדרום שהוא קו ימין. והם מוכנים לשבור הדינים ולהכניע אותם, בסוד התרועה, כנ"ל בדבור הסמוך, וע"כ הן מכסף. שהוא חסד, ומשום זה, וביום

שמחתכם ובמועדיכם וגו' ותקעתם בחצוצרות, סתם, שהוא בין למעלה, ובין למטה בעולם הזה. אשרי הם ישראל שהקב"ה רצה ביקרם, ונתן להם חלק עליון על כל שאר העמים, והקב"ה משתבח בהם, בתשבחותיהם שמשבחים לו, ז"ש ויאמר לי עבדי אתה ישראל וגו'.

פסקה קכז

ויהי בנסוע הארון וגו': רבי אלעזר אמר, כאן יש להסתכל, ה **נ**' שהיא מחזירה פניה לאחור כאן בב' מקומות, דהיינו ה **נ**' העומדת לפני פרשת ויהי בנסוע, ולאחריה, למה. ואם תאמר שרומזת על **נ**' כפופה, אשר נודע, ש **נ**' כפופה, היא הנוקבא, דהיינו המלכות, ן' פשוטה, היא כלל דכר ונוקבא, שהם ז"א ומלכות, והעמדנו במקום זה, ב **נ**' כפופה, שעליה נאמר, ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה', שעל ה **נ**' כפופה אמר קומה. ותאמר שע"כ נכתבו ב' הנונין ההפוכות, אבל א"כ למה נחזרו שוב פניהם לאחור, כעין "נון הפוכה".

פסקה קכח

ת"ח נ' באשרי וכו': בוא וראה. לא נאמר **נ**' בהא"ב של אשרי יושבי ביתך, משום שה **נ**' שהיא מלכות היא בגלות. וכך העמידו החברים, שכתוב עליה, נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל וגו'. אלא מה כתוב למעלה, וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה, כיון שהארון היה נוסע, היתה. ה **נ**' נוסעת עליו, שהיא המלכות, שהרי השכינה ישבה על הארון. בוא וראה אהבת הקב"ה לישראל, שאע"פ שהם סרו מדרך הישר, אין הקב"ה רוצה לעזוב אותם, ובכל זמן הוא מחזיר פנים אליהם, שאם לא כן, לא היתה להם תקומה בעולם.

פסקה קכט

ת"ח ארונא הוה נגזל וכו': בוא וראה, הארון היה נוסע לפניהם דרך שלשת ימים הנ' שהיא השכינה, לא היתה נפרשת ממנו, ונוסעת עמו. ומתוך אהבתם של ישראל החזיר פניו לישראל, ומסבכת עצמה מן הארון. כאותה אילה הצעירה כשהיא הולכת היא מחזרת פניה אל המקום שיצאה משם. ועל כן, בנסוע הארון, היתה ה **נ**' מחזרת פניה כלפי ישראל וכתפי גופה אל הארון.

פסקה קל

וע"ד כד ארונא וכו': וע"כ כשהארון היה נוסע, אמר משה **קומה ה'**, היינו, שלא תעזוב אותנו החזיר פניך אצלנו. ואז החזירה ה **נ**' פניה אליהם כעין "נון הפוכה" כמי שמחזיר

פניו למי שאוהב אותו. וכשהתחיל הארון לנוח, אז סיבב פניו מישראל וההחזיר פניו אל הארון. ולגמרי החזירם.

ביאור המאמר. תחילה מבאר (באות קכ"ח) שנ' כפופה, שה"ס המלכות, הוא **בנפילה** מטרם הזווג עם ז"א, שאז היא כמו בגלות, שעליה נאמר **נפלה** לא תוסיף קום וגו'. וע"כ תחילה היא צריכה **להקימה** מנפילתה. ואח"כ היא יכולה להזדווג עמו. **ונפילה**, פירושה שהיא בחסרון ג"ר. **וקימה**, פירושה החזרת הג"ר, שבמלכות ה"ס הארת החכמה. והארון עם הלוחות שבתוכו ה"ס ז"א ומלכות, שלוחות העדות ה"ס ז"א, והארון ה"ס מלכות (כמ"ש להלאה פרשת שלח אות י"ד.) ונמצא שמטרם ויהי בנסוע הארון, לא היתה המלכות בזווג עם ז"א. מחמת חסרון החכמה, ונודע שאין גילוי החכמה אלא בשעת הנסיעה, שה"ס נסיעת ג' קוין בתלת דוכתי (כנ"ל בשלח דף ל"ט ד"ה וג') ולפיכך הקדים הנסיעה אל הזווג כנ"ל. וז"ס, **ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה'** כי אז נגלה הארת החכמה **שהקימה ה נ'** מנפילתה. ואח"כ אחר שנשלמה הנסיעה וקבלה הארת החכמה, אז אמר משה **שובה ה'** וגו' שאז נפסק הארת החכמה, וחזרה להזדווג עם ז"א שה"ס חסדים.

וזה אמרו (באות קכ"ח) **אלא מה כתיב לעילא, וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה**. מנוחה, פירושו זווג ז"א ומלכות. ובכדי להכין המלכות שתהיה ראויה לזווג עם ז"א היה צריך ארון הברית לנסוע דרך ג' ימים, שה"ס ג' קוין בג' דוכתי, שבדרך ג' ימים אלו, קבלה הארת החכמה שה"ס קימה מנפילתה, ואז ראויה למנוחה, שה"ס הזווג. ועד"ז ישראל אינם ראוים לקבל מזווג זו"ן, מטרם שמקבלים הארת החכמה שבמלכות. וז"ש, **לתור להם מנוחה**, דהיינו כדי שישראל יוכלו לקבל סוד המנוחה מזווג זו"ן. וז"ש, **אע"ג דאינון סטאן מארח מישר**, דהיינו שאינם ראוים לקבל המנוחה מזווג זו"ן, **קב"ה לא בעי לשבקא לון**, אין הקב"ה עוזב אותם כך, אלא, **ובכל זמנא אהדר אנפוי לקבלייהו**, דהיינו שהמלכות מחזירה פניה אליהם ומאירה להם הארת החכמה להכשירם שיוכלו אח"כ לקבל מסוד המנוחה. וז"ש (באות קכ"ט) **ארונא הוה נטל קמייהו ארח תלתא יומין, הנ' לא הוה מתפרש מניה ונטיל עמיה**. כי סוד נסיעת ג' קוין הם בז"א, אלא שהמלכות אינה נפרשת מז"א בשעת הנסיעה וגם היא מקבלת ג' קוין אלו, **ומגו רחימו דלהון דישראל, אהדר אנפוי**, דהיינו שבחינת הארת החכמה שמקבלת, הנקרא פנים, בסוד חכמת אדם תאיר פניו, היא מחזירה פניה אלו לישראל, ומשפעת להם הארת החכמה. **ואסתחר מלגבי ארונא**, כלומר שמחזירה את עצמה מז"א, שה"ס הלוחות שבארון. כי ז"א הוא בחינת חסדים מכוסים, ובעת שהמלכות מקבלת חכמה,

שאינה בחינת ז"א, נבחן שהמלכות מחזירה עצמה ממנו, וז"ש, **וכתפי גופא לגבי ארונא**. כלומר שפורשת עצמה מבחינת ז"א, ודומה כמו שמחזירה אליו אחוריה. ומה שאומר במשל האילה, **אהדר אנפוי לאתר דנפיק**, רומז בזה כי המלכות הנקראת אילה יוצא מקו שמאל, ושם היא שורשה, וע"כ מחזירה פניה לבחינת הארת החכמה שבקו שמאל. והרמז שבתורה היא, כי פרשת ויהי בנסוע נחשבת לבחינת ארון הברית הנוסע, ואח"כ בא בסוד הזווג שהוא מנוחה. וכותבים לפניה "נון הפוכה", שאחוריה לפרשת ויהי בנסוע, ופניה לפרשיות הקודמות, הנבחנות לבחינת ישראל. וכן אחר פרשת ויהי בנסוע כותבים "נון הפוכה", שפניה לפרשת ויהי בנסוע, שה"ס ארון הברית, ואחוריה לפרשיות האחרות שלאחריה, הנבחנות לבחינות ישראל. בסוד אורייתא וישראל חד הוא.

וז"ש, **וע"ד, בנסוע הארון, נון אסחר אנפין לקבלייהו דישראל, וכתפי גופא לגבי ארונא**, דהיינו שכותבים "נון הפוכה" המחזרת פניה לפרשיות הקודמות שה"ס ישראל, וכתפי גופה לפרשת ויהי בנסוע שהיא הארון, דהיינו ז"א. והיינו מטעם הנ"ל כי בזמן הנסיעה הבא מקבלת חכמה, שהיא פניה, ופנים האלו היא משפעת לישראל. וכיון שז"א היא בבחינת חסדים מכוסים נבחן שאחוריה לז"א, **שאחור**, יורה שאינה מקבלת ממנו בחינתו. וז"ש, (באות ק"ל) **וע"ד, כד ארונא הוה נטיל, משה אמר קומה ה'**. שפירושו, **לא תשבוק לון אהדר אנפך לגבן**, דהיינו שתקבל סוד הקימה, שהיא חכמה, ופנים זה של חכמה תשפיע לישראל, שיזכו אח"כ לקבל מזווג השלם שה"ס מנוחה. **וכד הוה שארי ארונא למשרי** דהיינו אחר שגמר קבלת ג' הקוין שה"ס הנסיעה ובא בסוד המנוחה, שהיא הזווג עם ז"א, **כדין אהדר אנפוי דנון מישראל**, דהיינו שהפסיקה השפעת החכמה, **ואתהדר לגבי ארונא**, דהיינו שקבלה ג"ר דחסדים מז"א, שזה נבחן שנתנה פניה, שה"ס הג"ר לז"א, לבחינת ז"א, שה"ס חסדים. **ובכלא אתהדר**, ולגמרי חזרה לחסדים דז"א. כי אין גילוי חכמה אלא בשעת נסיעת הקוין, ולאחר הנסיעה, חוזרים לבחינת חסדים לגמרי (כמ"ש לעיל בשלח ל"ט ד"ה וגו' ע"ש). וע"כ נכתבה כאן "נון הפוכה" שניה, שפניה לפרשת ויהי בנסוע, שהיא ארון הברית, ואחוריה לפרשיות התורה שלאחר ויהי בנסוע, שה"ס ישראל.

פסקה קלא

אמר רבי שמעון וכו': אר"ש, אלעזר, בודאי כך הוא, שצריכים להיות כאן ב' נונין הפוכים לפניה ולאחריה. כמו שאמרת. אבל כאן לאחר ויהי בנסוע, לא החזירה המלכות פניה מישראל, כלומר שלא הפסיקה השפעתה מישראל כמו שאמר ר"א, דאם כן,היתה הנון הזו הכתובה, צריכה להיות בהיפוך, מכעין נון האחרת העליונה, שה"ס המלכות, כי נון

זו מנוזר לאחור אל ישראל, וזו העליונה, שהיא המלכות, היא בדרך יושר עם הארון, כלומר שהיא בזווג עם ז"א. וכיון שהיא בזווג עם ז"א, אז ודאי פניה לישראל. ולא כרבי אלעזר.

פסקה קלב

אלא ודאי לא וכו': אלא ודאי הוא שהמלכות לא החזירה פניה מישראל, ומה עשתה בשעה שהתחיל הארון לנוח. אז אמר משה, **שובה ה'**, דהיינו שתפסיק מהארת החכמה ותשוב להארת החסדים דז"א, אז שכן הארון, דהיינו שנח, והשכינה עמדה בצד אחר, דהיינו בצד ימין שהוא חסדים, ומקבלת ג"ר דחסדים, שה"ס פנים מז"א, ופניה אלו מחזירה לישראל, וכנגד הארון. כלומר שפניה לארון לקבל ממנו חסדים, ופניה לישראל, להשפיע להם החסדים האלו, שמקבלת מארון הברית. ואז כלולה בתוכה מכל, מן הארון ומן ישראל. אלא אח"כ גרמו ישראל שהמלכות תחזיר אחוריה אליהם, שכתוב, ויהי העם כמתאוננים. ולפיכך כתוב "נון הפוכה" בין ויהי בנסוע לבין פרשת ויהי העם כמתאוננים. פירוש. ר"ש אינו חולק על עצם כתיבת הנ' ומודה לו שצריכה להיות הפוכה, שפניה לפרשת ויהי בנסוע, ואחוריה לישראל דהיינו לשאר פרשיות שבתורה, אלא שחולק על טעמו, שאמר שבעת המנוחה, מפסקת השפעתה מישראל, וע"כ אחוריה לישראל, ופניה לארון הברית, לקבל ממנו חסדים. על זה חולק ר"ש, ואמר שבעת המנוחה לא כל שכן שמחזרת פניה לישראל, אלא פנים של חסדים. ועם כל זה כתיבת הנון צריכה להיות הפוכה, שפניה לויהי בנסוע, ואחוריה לשאר פרשיות. אלא מטעם אחר, מטעם שכאן חטאו ישראל בפרשת ויהי העם כמתאוננים. וע"כ החזירה כאן אחוריה לישראל.

פסקה קלג

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, אני מה שאמרתי הוא מספרו של רב ייבא סבא שאמר כך, שבין בצד זה ובין בצד זה מחזירה הנון פניה, שלפני ויהי בנסוע מחזירה פניה לישראל, ואחר ויהי בנסוע מחזירה פניה לארון ואחוריה לישראל. אמר לו יפה אמר, שהכתיבה של הנונין צריכה להיות כך, אבל זה שאמרתי שמה שהחזירה אחוריה לישראל אינו מטעם המנוחה אלא מטעם שכתוב אחריה, ויהי העם כמתאוננים, כך תמצא בספרו של רב המנונא סבא. וכך הוא ודאי.

פסקה קלד

והמן כזרע גד הוא: אמר ר' יוסי כזרע גד, פירושו כמו גדוד, דהיינו לקיים זרע וצבאות בארץ. כמש"א גד גדוד יגודנו. ומה זרע גד לקחו חלקם בארץ אחר, דהיינו בעבר הירדן, כך המן היה שורה על ישראל לחוץ מארץ הקדושה. דהיינו במדבר.

פסקה קלה

ד"א כזרע גד וכו': פירוש אחר, כזרע גד הוא, היינו כמין זרע גד, הנקרא בלע"ז קאלענדער, שהוא לבן ונקפא כשירד לאויר, ונבלע בגוף. וכבר העמידוהו החברים. ועינו כעין הבדולח, היינו כבדולח ההוא שהוא לבן, כעין הימין שלמעלה שהוא חסד המכונה לבן.

פסקה קלו

אמר ר' יצחק וכו': אר"י מהו השינוי שאמר משה בדבר זה למעלה כמו אל נוקבא, שכתוב, אם ככה **את** עושה לי, שאומר לשון נקבה את, הלא אתה היה צריך לומר. ומשיב, אלא למקום שהמות שורה בו אמר, שאותו מקום הוא של הנקבה, דהיינו המלכות, ומשום זה אמר הרגני נא הרוג, שזה אילן המות, וכבר העמדנו שבאילן החיים, שהוא ז"א, אין מות שורה בו, ולא יוכל לומר אליו הרגני נא הרוג, וע"כ החזיר עצמו מאילן החיים, ואמר אל אילן המות, שהוא המלכות, **את**, ולא אמר אתה, וכך היה צריך לומר. כי המלכות היא נוקבא.

פסקה קלז

מיד ויאמר ה' וגו': מיד, ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש וגו'. אמר לו הקב"ה, אתה מבקש בכל עת מות, הרי לך, ואצלתי מן הרוח וגו', בוא וראה, שכאן ידע משה שהוא ימות ולא יכנס לארץ, כי אלדד ומידד היו מתנבאים דבר זה. (סנהדרין י"ז.)

פסקה קלח

על דא לא וכו': ע"כ לא צריך האדם, בעת ששרוי בכעס, לקלל את עצמו. כי כמה מקטרגים עומדים עליו שמקבלים דבר זה. כלומר שקללתו מתקיימת. בזמן אחר שמשה ביקש מיתה, דהיינו במעשה העגל, שאמר, מחני נא מספרך אשר כתבת, לא קבלו ממנו, משום שהיה הכל לתועלת ישראל. עתה לא אמר זה אלא מתוך כעס ודוחק, וע"כ קבלו ממנו. וע"כ נשארו אח"כ אלדד ומידד במחנה, ואמרו זה, שמשה יאסף אל עמו, ויהושע יכניס ישראל לארץ.

פסקה קלט

ובג"כ אתא יהושע וכו': ומשום זה בא יהושע אל משה וקנא על משה. ומשה לא השגיח על כבודו. וע"כ אמר יהושע, אדני משה כלאם. מהו כלאם. היינו מנע מהם דברים אלו, שלא יתקיימו. כש"א, **ויכלא** העם מהביא. וכן **ויכלא** הגשם מן השמים, שפירושו של ויכלא הוא מניעה ממש. ומשה לא רצה. צא וראה עניוות של משה. מה כתוב, המקנא

אתה לי וגו'. אשרי חלקו של משה, שהוא עלה על כל נביאים העליונים. אמר רבי יהודה, כל שאר נביאים כלפי משה הם כלבנה כלפי השמש.

פסקה קמ

רבי אבא הוה וכו': ר"א היה יושב לילה אחד ועסק בתורה. והיו עמו ר' יוסי ור' חזקיה. אר"י כמה הם בני אדם קשי לב, שאינם משגיחים בדברי עולם ההוא כלום. א"ר אבא, הרע שבלב, האחוז בכל אברי הגוף עושה להם את זה. פתח ואמר, יש רעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה היא על האדם. **יש רעה**, זו היא תוקף הרע שבלב, שרוצה לשלוט בדברי עולם הזה, ואינו משגיח בדברי עולם ההוא כלום.

פסקה קמא

אמאי איהי רעה וכו': שואל, למה הלב רע. ומשיב המקרא שלאחריו מוכיח זה, שכתוב, איש אשר יתן לו האלקים עושר ונכסים וגו'. מקרא זה קשה. כיון שכתוב, ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה, למה ולא ישליטנו האלקים לאכול ממנו. הרי אינו חסר לנפשו כלום. ומשיב אלא סוד הוא, וכל דבריו של שלמה המלך הם מתלבשים בדברים אחרים, והם כדברי תורה המתלבשים בספורי עולם הזה.

פסקה קמב

ת"ח אע"ג דבעינן וכו': בוא וראה אע"פ שצריכים להסתכל בלבוש שהוא בספורי העולם, כלומר, אע"פ שאין המקרא יוצא מידי פשוטו, מקרא זה עתה כך הוא אומר. שאדם הולך בעולם הזה, והקב"ה נותן לו עושר, כדי שיזכה בו לעולם הבא, וישאר אצלו קרן מכספו. מהו קרן. כסף ההוא שהוא קיים לנצח, שהוא מקום לצרור בו הנשמה. משום זה הוא צריך להשאיר אחריו קרן הזה, וקרן הזה יקבלו אחר שיצא מעולם הזה.

פסקה קמג

בגין דהאי קרן וכו': משום שקרן הזה הוא עץ החיים של עולם ההוא, שהוא ז"א, ולא נמצא ממנו בעולם הזה רק אותם חפירות שיוצאים ממנו. וע"כ הפירות שלו אוכל האדם, שזכה להם, בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם ההוא, לזכות בו בחיים עליונים שלמעלה.

פסקה קמד

ומאן דסאיב גרמיה וכו': ומי שמטמא עצמו, ונמשך אחד טובת עצמו, ואינו חסר לנפשו וגופו כלום, ואותו האילן, שהוא ז"א, נשאר, ואינו משים אותו לפניו ביראה, ולקבלו למעלה, אז, ולא ישליטנו האלקים לאכל ממנו, ולזכות באותו העושר, ודאי איש אחר יאכלנו. כש"א, יכין וצדיק ילבש. משום זה צריך האדם לזכות לעולם ההוא במה שנותן

לו הקב"ה, ואז אוכל ממנו בעולם הזה, וקרן ההוא ישאר אצלו לעולם האחר, שיהיה צרור בצרור החיים. א"ר יוסי, ודאי הוא כן.

פסקה קמה

תו אמר ר' יוסי וכו': עוד אר"י, כתוב, אם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג וגו'. שואל, וכי משה שהיה ענו מכל בני העולם, משום ששאלו ממנו ישראל לאכול, מסר עצמו למיתה. למה. א"ר אבא, דבר זה למדתי, וסוד עליון הוא, משה לא חרה לו, ולא שאל למסור עצמו למיתה משום זה ששאלו ממנו ישראל, לאכול בשר.

פסקה קמו

ת"ח משה אתאחד וכו': בוא וראה, משה נתאחד למעלה, והיה עולה במה שלא נתאחד נביא אחר, ובשעה שאמר לו הקב"ה למשה, הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, שמח משה ואמר ודאי עתה, שלימות הזה תהיה נמצאת בי, כי בזכותי נמצא המן לישראל. כיון שראה משה, שחזרו לרדת למדרגה אחרת ושאלו בשר, ואמרו, ונפשנו קצה בלחם הקלוקל. אמר, אם כן הוא, הרי מדרגתי היא פגומה, שהרי בזכותי יאכלו ישראל מן במדבר, הרי אני פגום ואהרן פגום ונחשון בן עמינדב פגום כי אהרן ונחשון. היו אחוזים בימין ושמאל של משה, (כמ"ש בזוהר ואתחנן אות י"ג).

פסקה קמז

אמר ואם ככה וגו': לפיכך אמר, ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג, כי נהייתי כנוקבא, שהיא מלכות, בהמאכל שלה, דהיינו בבשר שהם שואלים. ואני יורד מן השמים שהוא מדרגה עליונה דהיינו ז"א, עי"ז שמאסו בלחם מן השמים, לרדת למדרגת הנוקבא, לאכילת בשר, והלא אני מעולה מכל שאר נביאי העולם, כי כל הנביאים נתנבאו ב **כה**, שהיא הנוקבא, ומשה התנבא ב **זה**, שהוא ז"א, הנקרא שמים. וע"כ אמר ואל אראה ברעתי. שנחשב למת ודאי לרדת למדרגה תחתונה. כי היורד ממדרגה למדרגה נחשב לו למיתה.

פסקה קמח

כדין ויאמר ה' אל וגו': אז, ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל, הרי הם לתת להם מאכל אחר, שאינו מן השמים, שהוא מדגת משה. ולא תהיה נפגם במדרגה שלך. וע"כ ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם. מהו הטעם, הוא משום שהם נתאחדו בלבנה, שהיא הנוקבא, וצריך השמש, שהוא מדרגת ז"א, ומדרגת משה, להאיר לה, וע"כ **ושמתי עליהם**, כדי שיאירו מן השמש, שהוא מדרגת משה כאור הלבנה

שהוא מן השמש, ומשום זה מאכל זה, בשר, לא בא על יד משה, אלא ע"י שבעים איש, כדי שלא יופגם. שלא יוצרך לרדת ממדרגתו כנ"ל.

פסקה קמט

זכאה חולקא דמשה וכו': אשרי חלקו של משה, שהקב"ה רצה ביקרו, עליו כתוב, ישמח אביך ואמך וגו'. **ישמח אביך** זה הקב"ה, **ואמך**, זו היא כנסת ישראל, שהיא המלכות. **ותגל יולדתך**, זו אמו של משה שלמטה. הקב"ה אהב אותו יותר מכל נביאי העולם, שנבואתו היתה בלי אמצעי כלל, שכתוב, פה אל פה אדבר בו. והעמדנו בכמה מקומות.

פסקה קנ

ויצעק משה אל וגו': ויצעק משה אל ה' לאמר אל נא רפא נא לה. כבר העמידוהו. והוא סוד שם הקדוש של י"א אותיות, דהיינו אותם י"א אותיות שיש בהמלות אל נא רפא נא לה. ולא רצה משה להתפלל יותר, משום שעל שלו לא רצה להטריח את המלך יותר, על כן רצה הקב"ה ביקרו של משה. ובכל מקום רוצה הקב"ה בכבודם של הצדיקים יותר משלו. ולעתיד לבא עתיד הקב"ה לתבוע עלבונם של ישראל מעמים עכו"ם ולשמח את ישראל בשמחת ציון. שכתוב, ובאו ורננו במרום ציון וגו'. ואז, ובא לציון גואל וגו'. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ימלוך ה' לעולם אמן ואמן.

שלח לך

פסקה א

וידבר וגו' שלח לך אנשים וגו': רבי חייא פתח, המימיך צוית בקר ידעת השחר מקומו. שחר כתוב, בלי ה' הידיעה, **ה'** נתרחקה משחר, מהו הטעם. אלא אמר ר' חייא בשעה שינטו צללי ערב והשמש שהוא ז"א, נוטה לבא, דהיינו אחר חצות היום, אז נחלש תוקפו של השמש, שהוא ז"א, אז שולט השמאל ונמצא הדין בעולם ומתפשט, ואז צריך האדם להתפלל, ולכוון רצונו, לפני אדונו.

פסקה ב

דאמר רבי ייסא וכו': דאר"י, כשנוטה השמש, שהוא ז"א, לבא, ונחלש, דהיינו אחר חצות היום, אז נפתח פתח אחד בהשמש, דהיינו הפתח של שליטת השמאל, ונאסף כחו של השמש, שהוא ז"א, וקו האמצעי. והשמאל שולט. ויצחק, שהוא קו השמאל, כורה באר תחתיו, שהיא המלכות שיניקתה משמאל. ואז הוא מיסד אותה.

פסקה ג

כיון דעאל ליליא וכו': כיון שנכנס הלילה, כתבי הגזירות שכיחים בכיס שלהם. וכמה גדודי חבלה מתפשטים בעולם, וכולם משוטטים בערבוביא, והולכים ומצחקים בנפשות הרשעים, ומודיעים להם דברים, מהם שקרים ומהם אמיתים. ומי שימצא ביניהם מבני אדם, ניתנה להם רשות לחבל. וכל בני העולם ישנים וטועמים טעם מות. וכבר העמדנו. **פתקא** פירושו כתב. **קוטפא**, פירושו גזירה, מלשון וקטפת מלילות (דברים כ"ג) שפירושו כריתה וגזירה. **אחמתא** פירושו כיס, כמו והשתכח באחמתא (עזרא ו' ב') שפירושו חמת וכיס.

פסקה ד

ת"ח כד אתער וכו': בוא וראה, כשמתעורר רוח צפון, אז מתקבלת כנסת ישראל, שהיא המלכות, בשמאל של ז"א, ומתחברים יחד, ושורה בזרוע שמאל במקומה. והקב"ה בא להשתעשע עם הצדיקים שבגן עדן (כמ"ש ויקהל אות ט"ו ע"ש) ואז כל מי שיתעורר לעסוק בתורה בשעה ההיא, הוא משתתף עם המלכות, משום שהיא וכל המוניה משבחים למלך העליון, שהוא ז"א. וכל אלו הנמצאים אז בתשבחה של התורה, כולם כתובים בין בני ההיכל, ונקראים שם בשמותיהם. ואלו רשומים ביום, דהיינו שרשומים לקבל חסדים, שהוא מדת היום, שהוא ז"א.

פסקה ה

ת"ח שמא חדא וכו': בוא וראה, שם אחד קדוש יש באותיות חקוקות השולט מחצות לילה והלאה, והם האותיות **כל"ך סעפ"ה יאע"וצה**, ד **ם"ן** דמנצפ"ך כולל אותם. **ם'** העמידוהו, בסו"ה, ל **ם** רבה המשרה, ש **ם'** סתומה כתובה באמצע המלה, שהיא רומזת לבינה בעת שליטת השמאל שהאורות סתומים בה. **נ'** היתה סותמת לזו ולזו, היינו ה **נ'** כפופה בסוד נפלה ולא תוסיף, סתמה הבינה והמלכות. כי אז הספירות היו כלולות, דהיינו שהמלכות והבינה נכללו זו בזו, והיתה גם הבינה בנפילה כמו המלכות, ה **ו'** של השם הקדוש התקין את המלכות שה"ס **נ'** והמשיך לה קו השמאל בצורת **ו'**, שאז קמה מנפילתה, אבל, וסתם המבועים שלה. כי ע"י שליטת השמאל נסתמו האורות ונקפאו. (כנ"ל ב"א דף צ' ד"ה כתיב) ועד"ז היתה הבינה נסתמת בשליטת קו שמאל. שע"כ נקראת הבינה אז **ם'** סתומה. ואחר שהולידה הבינה את ה **ו'** דהויה שהוא ז"א, שה"ס קו האמצעי או המלכות הולידה את הנשמה, אז נעשתה פתוחה בראש פתח אחד, דהיינו שה **ם'** סתומה נפתחה מלמטה ונעשתה ל **מ'** פתוחה.

פירוש, שהזהר מדבר כאן מבינה ומלכות בבת אחת, כי מטעם עלית המלכות לבינה נתכללו זה בזה, כמו שמביא הזהר עצמו. **נ' הוה אסתים להאי ולהאי, כדין כתרין כלילן הוא**. וע"כ ה **ם**' סתומה הרומזת על בינה בעת שהיא בשליטת השמאל, מפרשה הזהר גם על המלכות. ולא עוד, אלא אפילו הצורה של **ם**' סתומה מפרשה בצורת **נ'** כפופה שהיא המלכות, עם **ו'**, שה"ס זרוע השמאל של ה **ו'**, המתחברת עם צורת ה **נ'** וסותמתה, ועושית אותה לצורה מרובעת כמו **ם**' סתומה. ואח"כ חוזר לבינה, שנאמר בתקונים, כי אחר שהבינה הולידה את ה **ו'** שה"ס ז"א נפתחה ה **ם**' סתומה ונעשתה ל **מ'** פתוחה, שהיא ג"כ צורת **נ** בחבור עם **ו'**, אלא שיש לה פתח מלמטה. הרומז שנפתחה מסתימתה ומשפעת אורותיה לתחתינים. ואח"כ חוזר ומדבר ממלכות, שאומר בדבור שלאחר מכאן, **כד אתחריב בי מקדשא** וכו' שחזר שוב לדבר מ **ם**' סתומה שבמלכות.

פסקה ו

כד אתחריב בי וכו': כשנחרב בית המקדש, דהיינו בעת שאין זווג ז"א ומלכות שאז נחרב בית המקדש, שהיא המלכות. נסתמו המבועים של המלכות מכל הצדדים. דהיינו שנעשתה ל **ם**' סתומה שנקפאו כל אורותיה (כנ"ל ב"א דף צ' ד"ה כתיב) וה **ם**' סתומה כוללת אותיות אחרות, והם שבע אותיות, משם הקדוש הנ"ל, ג' מצד זה, שהן **סע"ו** וארבע מצד זה, שהן **אעצ"ה**. כלך יפה, הנשארות מהשם הקדוש, והסימן, כלך יפה רעיתי ומום אין בך, ה"ס **ן'** הרומזת על דכר ונוקבא שהם זו"ן, כלולים יחד. ו **ן'** זו כלולה ג' אותיות מכאן, שהן **כל"ך**, וג' מכאן, שהן **יפ"ה**. והם שש אותיות. והעמדנו שבאלו ב' אותיות **ם' ן'**, נכללות י"ג אותיות השם הקדוש, **כל"ך סעפ"ה יאעוצ"ה**. כי עולה מהן שתי בחינות, בחינה אחת באות אחת, שהיא **ם'**, ואחת באות אחת שהיא **ן'**.

פסקה ז

כל"ך סעפ"ה וכו': כל"ך סעפ"ה יאעוצ"ה, כך נחקקו האותיות. וזה סוד בפרשת כי תצא למלחמה בהמקרא שכתוב, כי יהיה נערה בתולה, שכתוב נער, בלי **ה'**. ואחר שנסתלק הלילה והבוקר מאיר, אז עולה ה **ה'** ונכללת באות העליון. ואז נאמר, **ידעת השחר מקומו** ששחר, שהוא ז"א ידע מקומו של ה **ה'**, והיא נכללת בתוכו.

פירוש המאמר, כי ב' בחינות הם בלילה, האחת היא, חצי לילה הראשון, שאז המלכות בלי זווג עם ז"א וה"ס **ם**' סתומה, שכל אורותיה נקפאים. וז"ש (באות ג') **כיון דעאל לילי**א וכו'. ובחינה השניה היא חצי לילה השני דהיינו מחצות לילה ואילך, שאז יש זווג זו"ן בסוד שמאלו תחת לראשי. ובסוד הקב"ה, שהוא ז"א נכנס בגן עדן, שהוא המלכות, ונכללו דכר ונוקבא יחד שע"ז רומזת **ן'**.

והצרופים היוצאים מן השם בן י"ג אותיות, **כל"ך סעפ"ה יאעוצ"ה**, השולט בחצות לילה, הם **סעו אעצה כלך יפה**. והיינו בדרך זה, **כלך** סע **פה י** אעוצה. והפירוש הוא ע"ד שהיה ביציאת מצרים, שהיתה הנוקבא בסוד **ם'** סתומה, וישראל נמצאו בצרה גדולה, אז יעץ לו הקב"ה למשה דבר אל בני ישראל **ויסעו**, דהיינו שע"י נסיעתם למטה יעוררו למעלה סוד הנסיעה בג' קוין והמלכות תתיחד עם קו אמצעי, שמזה נפתחה המלכות מסתימתה, ונעשה להם נס של קריעת ים סוף. וגם כאן בחצות לילה שה **ם'** סתומה שולטת שה"ס שמאל בלי ימין, וצריכים להעביר הדינים מן המלכות, שולט השם **סעו אעצה**, שפירושו, שהקב"ה מיעץ לנסוע ולהמשיך ג' קוין בסוד הזווג עם הנוקבא, המרומז ב **ן'** דמנצפ"ך, ואז, **אתער רוח צפון** (באות ד') שה"ס שמאלו תחת לראשי, וז"ש **כדין אתקבלא כנסת ישראל בשמאלא ואתחברו כחדא**. דהיינו בסוד **ן'** דמנצפ"ך. ואז יוצא הצירוף **כל"ך יפ"ה**. שפירושו, בסו"ה **כלך יפה** רעיתי **ו מום** אין בך. **ומום** רומז על **ם'** סתומה שע"י הזווג עם ז"א נעברה ה **ם'** סתומה, ואינה עוד בה.

וז"ש (באות ה') **שמא חדא** וכו' **שלטא מפלגו ליליא** וכו' **כל"ך סעפ"ה יאעוצ"ה ד ם' ן' דמנצפ"ך כליל לון**, כי ה **ם'** סתומה כוללת הצירוף של ז' אותיות **סע"ו אעצ"ה**, כי מחמת שליטת הדינים שבה, נגלה שם הזה, **המיעץ** לעורר סוד **הנסיעה**. וז"ש (באות ו') **ואכליל אתוון אחרן ואינון שבעה, תלת מהאי סטרא וארבע מהאי סטרא**, דהיינו כזה. **סעו ם' אעצה**, שזה יורה, שבסבת ה **ם'** סתומה נתעוררו ב' צירופים אלו בני ז' אותיות. וה **ן'** כוללת הזווג שנעשה מסוד הנסיעה, שעל ידיהם מתגלים ב' הצירופים **כל"ך יפ"ה**, וה **ם'** סתומה נעברה. וז"ש, **ן' דכר ונוקבא כליל כחדא**, דהיינו שרומז על הזווג דחצות שנעשה בסבת הנסיעה, **דא כליל תלת מכאן ותלת מכאן**, דהיינו כזה. כל"ך **ן'** יפ"ה. שהוא רומז שה **ן'** שה"ס הזווג של זו"ן, גילה זה השם במלכות שיורה **שכולה יפה**, ואין עוד בה הדינים ד **ם'**. וז"ש (באות ו') **כלך יפה, וסימן, כלך יפה רעיתי ומום אין בך**, דהיינו כמבואר. והמלה **מום** מורה על מם סתומה, שעברה ממנה ואין בה. ונמצא שה **ם'** כוללת ב' צירופים מן השם שהם ז' אותיות, וה **ן'** כוללת ב' צירופים מן השם, שהם שש אותיות. וז"ש, **באלין תרין אתוון ם' ן' אתכללו תליסר אתוון**. דהיינו כל השם הקדוש. וז"ש **סליק מנייהו תרי** דהיינו ב' בחינות שבלילה, **חד לאת חד**, בחינת חצי לילה הראשונה לאות **ם'**. **וחד לאת חד**, ובחינת מחצות לילה ואילך, היא לאות **ן'**. כנ"ל. ועכ"ז הזווג דחצות אינו מספיק להשלים המלכות, וכל השלמתה הוא בזווג הבקר שאז מקבלת החסדים. וז"ש (באות ז') **ורזא דא וכו' כי יהיה נערה בתולה נער כתיב**, כי בלילה נקראת המלכות נער בלי ה', כי **ה'** יורה שהיא מלאה בחסדים. וז"ש, **בתר דאסתלק**

ליליא וצפרא נהיר כדין ה' סלקא ואתכלילת בנהורא עלאה, דהיינו שנכללת בחסדים דז"א ואז נקרא נערה עם ה'. וז"ש, **דידע שחר מקומו דה' ואתכלילת בגויה**, שזה תירוץ על מה ששואל (באות א') **שחר כתיב ה' אתרחקא משחר מאי טעמא**. ובהאמור מתורץ זה, כי בלילה שנקראת נער בלי ה' אז **ה'** אתרחקא משחר, שהוא ז"א. וביום שנקראת נערה ב **ה'**, אז קוראים, **השחר** עם ה', משום **דידע שחר מקומו דה'**. כמבואר.

פסקה ח

ת"ח משה הוה וכו': בוא וראה, משה היה בחינת השמש, שהוא ז"א, ורצה להכנס לארץ. אמר לו הקב"ה, משה, כשבא אור השמש, הרי נכללה הלבנה, שהיא מלכות, בתוכו, ובחינתה אינה נראה. עתה שאתה הוא השמש, ותכנס לארץ שה"ס הלבנה, דהיינו המלכות, איך יעמדו יחד השמש והלבנה, הרי הלבנה אינה מאירה אלא בשעה שנאסף השמש. אבל עתה אינך יכול להכנס לארץ. ואם תרצה לדעת ממנה, שלח לך אנשים, **לך**, היינו לעצמך, כדי שתדע.

פסקה ט

ת"ח משה אי וכו': בוא וראה, משה, אם תאמר שהוא לא היה יודע, שלא יכנס לארץ, בעת הזאת. אינו כן, אלא ידע, והיה רוצה לדעת ממנה בטרם שיסתלק, ושלח אלו המרגלים. כיון שלא השיבו לו דבר כראוי, לא שלח עוד בזמן אחר, עד שהקב"ה הראה אותה לו. שכתוב, עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ. וכתוב, ויראהו ה' את כל הארץ. ולא זה בלבד הראה לו, אלא כל אלו המנהיגים העתידים לקום בכל דור ודור, הראה אותם כולם למשה. ולמדנו. וכבר העמידוהו החברים.

פסקה י

כיון דשארי משה וכו': כיון שהתחיל משה לשלוח. מה אמר להם. היש בה עץ. וכי מה הוא שאמר זה, וכי תאמר שלא ידע אם יש בה עץ. אלא כך אמר משה, אם יש בה עץ אני יודע שאכנס שמה. מהו עץ. זהו עץ החיים. והוא לא היה שם אלא בגן עדן הארץ. אמר משה, אם יש בה עץ הזה, אני אכנס שמה, ואם לא, איני יכול לכנס.

פסקה יא

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, כתוב וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת. מה הם העצים שבכאן ומי הוא זה האיש. ומשיב, אלא זה צלפחד, שהיה מדייק לדעת באלו האילנות, שהם ז"א ומלכות, איזה מהם גדול מן האחר, ולא חשש לכבוד אדונו והחליף בין שבת לשבת. ההי"ד כי בחטא ו מת, שפירושו בחטא **ו'** שהוא פגם בז"א שנקרא **ו'** דהויה, הוא מת. ומשום זה היה דינו סתום ולא נתפרש דינו, כדינים אחרים. כי כתוב מקושש עצים

סתם. משום שדבר זה צריך להיות בחשאי, וצריך להיות סתום ולא גלוי. וע"כ לא נאמר בגלוי, והקב"ה עשה כבוד לכבודו.

פירוש. כי יש בנוקבא ב' מצבים, מצב א' כשהוא גדולה כמו ז"א, כלומר ששניהם במדרגה אחת, שז"א מלביש קו ימין דבינה והנוקבא מלבשת קו שמאל דבינה, ואז אינה בזווג עם ז"א, כי מקבלת הכל מבינה, ואינה צריכה לז"א. ומצב ב', אחר המיעוט, שחזרה לבחינת נקודה תחת היסוד דז"א, ונבנית משם לפרצוף שלם פב"פ עם ז"א, אמנם נחשבת כבר למדרגה תחתונה מז"א, ששורשה בנקודת החזה דז"א (כמ"ש ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו ע"ש). ובמצב א' הנוקבא בפרודא מז"א והיא באחורים ומלאה דינים. ובמצב הב' היא מלאה בכל השלמות. וביום השבת היא בזווג עם ז"א פנים בפנים ומלבישים לאו"א עלאין. והחטא של צלפחד היה, שביום השבת שז"א ונוקבא הם בתכלית קומתם פנים בפנים היה הוא מקושש עצים, **עצים**, פירושו ב' העצים, שהם **עץ** החיים שהוא ז"א, **ועץ** הדעת שהוא הנוקבא. **מקושש**, פירושו שהיה **מקיש** ומשוה העצים. שהם ז"א ונוקבא שיהיו שוים זה לזה, כמו שהיתה הנוקבא במצב הא'. ונמצא בזה שהפריד הנוקבא מזווג פב"פ עם ז"א שביום השבת, והחזירה לפירוד ואחורים כמו שהיתה במצב הא'. ולא עוד אלא שהחשיב מצב הא' של הנוקבא על בחינת הזווג דפנים בפנים שביום השבת, כי דחה זווג הזה דפב"פ, והחזיר הנוקבא לפירוד ואחורים, ובזה עשה פגם גדול במדרגת ז"א, ובכל מדרגת השבת, כי החשיב האחורים דנוקבא יותר מפב"פ של ז"א. וז"ש, **והוה דייק על אלין אילנין הי מנייהו רב על אחרא**, שהיה רוצה להחזיר הנוקבא למצב הא', והתבונן לדעת אם מצב הא' והפרודא של הנוקבא אינה חשובה יותר מפב"פ של ז"א. **ולא חשש ליקרא דמאריה**, ולא איכפת לו שמבזה בזה כבוד ז"א, **ואחלף שבת לשבת**, כלומר שהחליף חשיבות הגדול של זווג פב"פ ביום השבת, על בחינת שבת של חול (ועי' פרשת קרח אות נ"ו) שהיא הג"ר דאחורים של הנוקבא שבמצב הא', שה"ס עצה"ד טוב ורע.

וז"ש **בגין כך הוה דיניה סתים** וכו' **בגין דמלה דא בעי בחשאי** וכו': כי ענין חטא הזה שהיה מחשיב מדרגת הנוקבא על ז"א, אינו לכבוד לנוקבא, **וקב"ה עבד יקר ליקריה**, שז"א עשה כבוד לכבודו. דהיינו שעשה כבוד למלכות הנקרא **כבוד**, שלא לגלות ההקפדה והחטא על מי שמחשיב הנוקבא ביותר. שזה אינו לכבוד הנוקבא. וסוד החטא הזה מרומז בשמו שנקרא **צלפחד**, שהוא אותיות **צל פחד**. כי מאחר שז"א ממעט הג"ר דשמאל ומשאיר רק הו"ק דג"ר (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) נבחן שעושה צל על הג"ר דשמאל. אמנם על צל הזה נאמר, שהנוקבא אמרה, **בצלו חמדתי וישבתי**, כי מקודם

לכן במצב הא', אע"פ שלא היה לה אז צל על הג"ר, עכ"ז היתה סתומה ולא עשתה פירות. אבל עתה כשקבלה הצל מז"א, **ופריו מתוק לחכי**, כי עתה יש לה פירות ממנו. אמנם צלפחד, **פחד** מן ה **צל** הזה, והיה רוצה לבחור מצב הא', שאז לא היה שום צל על הנוקבא. ובשביל זה מת.

פסקה יב

רבי יוסי אמר וכו': ריי"א, שאר עצים, שהם ע' שרים החיצונים, עם שבת היה מקושש שהיה מקיש ומשוה מעלת ע' שרים למעלת יום השבת, וקבל עונשו בשעתו, ונתכפר עונו. וע"כ נתקשה משה בדין בנותיו, שלא היה יודע אם נתכפר עונו, ויהיה לבנותיו חלק ונחלה בארץ, או לא. כיון שהקב"ה הזכיר שמו, שכתוב, כן בנות **צלפחד** דוברות. נודע שנתכפר עונו.

פסקה יג

ת"ח כ' אילנין וכו': בוא וראה, ב' עצים הם, אחד למעלה, שהוא עץ החיים, ז"א. ואחד למטה, שהוא עץ הדעת, הנוקבא. בזה חיים, ובזה מות. מי שמחליף אותם, דהיינו שמחשיב הנוקבא כשהיא בפרודא, יותר מז"א, שהוא עץ החיים, גורם לעצמו מות בעולם הזה, ואין לו חלק לעולם הבא. וע"ז אמר שלמה, דבש מצאת אכול דייך וגו'.

פירוש. אע"פ שמצב הא' של הנוקבא היא בחינת פרוד ואחורים (כנ"ל באות י"א) עכ"ז לולא מצב הא' לא היתה הנוקבא יכולה לקבל חכמה בעת שהיא במצב הב', כי הכלים של מצב הא' נשארים בה במצב הב' שבהם היא מקבלת החכמה (כנ"ל ויקהל אות נ"ג ע"ש) ולפיכך אחר שאדם זכה לקבל ממצב הא' דנוקבא, מחויב להעלות מ"ן לצורך מצב הב' דנוקבא ואז יהיה לו כל השלמות חכמה וחסדים יחדיו. אבל אם אינו עושה כן אלא בוחר במצב הא' דפרודא. עונשו מיתה. וז"ש, **דבש מצאת**, שה"ס מצב הא' דנוקבא, **אכול דייך**. ואח"כ תמשיך את מצב הב', שאל"כ, **פן תשבענו והקאתו**. דהיינו שיסתלקו ממנו אורות החיים.

פסקה יד

ארון ותורה בחד וכו': ארון ותורה. שהם מלכות הנקראת ארון וז"א הנקרא תורה, נמצאים באחד, דהיינו בזווג. התורה שבארון היא העיקר, והארון הוא בית לתורה. וע"כ ארן בכל מקום חסר **ו'**, דהיינו ארן הברית ארן העדות, כי התורה שבתוך הארון ה"ס **ו'**. בכל מקום, אהרן, הוא זרוע ימין, חוץ מאחד, שכתוב כל פקודי הלוים אשר פקד משה ואהרן, שהוא מנוקד למעלה. להורות שאינו כאן זרוע ימין שהוא חסד. אלא הוא בחינת מלכות שנקראת ארן, כנ"ל.

פסקה טו
אמר ר' יצחק וכו': משה היה אחוז בעץ החיים, וע"כ רצה לדעת אם הוא נמצא בארץ או לא. ומשום זה אמר היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ. כי עץ החיים נחמד לכל. והם לא הביאו אלא ענבים ורמונים ותאנים שהם תלוים ואחוזים בעץ האחר, דהיינו בנוקבא. ולא בז"א שהוא עץ החיים.

פסקה טז
ת"ח, שלח לך: בוא וראה שלח לך אנשים. לך, פירושו בשבילך. ר' יהודה פתח, כצנת שלג ביום קציר ציר נאמן לשולחיו ונפש אדוניו ישיב. **כצנת שלג ביום קציר**. שאז הצנה מועילה לגוף ונפש. **ציר נאמן לשולחיו**, אלו הם כלב ופנחס, שהיו שליחים נאמנים אל יהושע. בעת ששלחם לרגל את ירחו. **ונפש אדוניו ישיב**, שהחזירו השכינה שתשכון בישראל, ולא נסתלקה מהם.

פסקה יז
ואלין דשדר משה וכו': ואלו המרגלים ששלח משה, גרמו בכיה לדורות האחרונים כי ביום הזה נחרבו בית המקדש הראשון והשני, וגרמו להסתלק מישראל כמה אלפים ורבבות, וגרמו לסלק השכינה מן הארץ מבין ישראל. אלו ששלח יהושע, נאמר בהם ונפש אדוניו ישיב.

פסקה יח
ר' חזקיה ור' ייסא וכו': ר"ח ור"י היו הולכים בדרך, אמר ר' ייסא לר' חזקיה אני רואה בפניך שיש בך הרהור. אמר ליה הרי ודאי. מקרא זה הסתכלתי בו, כיון שאמר שלמה כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם וגו'. ולמדנו, שכל דבריו של שלמה המלך כולם סתומים ממדרגות החכמה. א"כ, מקרא זה יש להסתכל בו, כי נמצא כאן פתח לאלו שאינם בני אמונה.

פסקה יט
א"ל ודאי הכי וכו': א"ל, ודאי כך הוא, שיש בזה פתח לבלתי מאמינים, ויש לדעת ולהסתכל בו. בתוך כך ראו אדם אחד שהיה בא, ובקש מהם מים, כי היה צמא, והיה עיף מתוקף השמש. אמרו לו מי אתה. אמר להם, יהודי אני ואני עיף וצמא. אמרו לו אתה עוסק בתורה. אמר להם, עד שאני עוסק עמכם בדיבורים, אעלה להר הזה, ושם אקח מים ואשתה.

פסקה כ

אפיק ר' ייסא וכו': הוציא ר"י נאד אחד מלא מים ונתן לו. אחר ששתה אמר נעלה עמך להר, למים. עלו להר ומצאו חוט אחד דק של מים ומילא כלי אחד. ישבו. אמר להם אותו האדם, עתה שאלו. כי אני משתדל בתורה על ידי בני אחד שהכנסתי אותו לבית רב, והוא למדני תורה. ובשבילו הרוחתי בתורה. אמר ר' חזקיה, אם זכית בתורה ע"י בנך יפה הוא, אבל הדבר שאנו עומדים בו, אני רואה שלמקום אחר אני צריך להעלותו, כלומר, שאין הוא מתאים לתרץ להם שאלתם. אמר אותו אדם, אמור דבריך כי לפעמים באפרכסת של עני, דהיינו כלי שעל הריחים, תמצא מרגליות. **קטפורא**, פירושו כלי לפי הענין. **זפירא**, פירושו נאד בלשון ערבי.

פסקה כא

א"ל האי קרא וכו': אמר לו, מקרא זה שאמר שלמה, ושח לו כל השאלה. אמר לו, וכי במה נשתניתם משאר בני אדם שאינם יודעים. אמרו לו, ובמה, אתה מעמיד המקרא. אמר להם, על זה אמר שלמה מקרא הזה, ולא אמר זה ממחשבתו עצמו כשאר הדברים שאמר, אלא שחזר על אלו הדברים שטפשי עולם אומרים. ומה אומרים, היינו, כי מקרה האדם ומקרה הבהמה וגו'. הטפשים שאינם יודעים ואינם מסתכלים בחכמה, אומרים שהעולם הזה הולך במקרה, ואין הקב"ה משגיח עליהם, אלא מקרה האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד וגו'.

פסקה כב

וכד שלמה אסתכל וכו': וכששלמה הסתכל בטפשים אלו, שאומרים זה, קרא אותם בהמה, שהם עושים את עצמם בהמה ממש, במה שאומרים דברים אלו. ומאין לנו זה, הפסוק שלפניו מוכיח, שכתוב, אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברם האלקים ולראות שהם בהמה המה להם. **אמרתי אני בלבי**, וחשבתי להסתכל. על מה. היינו **על דברת בני האדם**, על הדבור ההוא של טפשות שהם אומרים, שהעולם מתנהג במקרה, **לברם האלקים**, היינו, שברר אותם אלקים שיהיו לבדם, ולא יתחברו עם בני אדם אחרים שיש להם אמונה, **ולראות שהם בהמה המה להם**, ולראות היינו שאלו בני האמונה יראו בהם שהם בהמה ממש, ודעתם כבהמות. **המה להם**, היינו שהם בפני עצמם, שלא יביאו דעה טפשית הזו לבני האמונה, וע"כ, **המה להם**, ולא לאחרים. ומהו הדעה שלהם, על זה מסיים הכתוב, כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד לכולם וגו'. תיפח רוחם של אלו הבהמות, אלו הטפשים, אלו מחוסרי האמונה. אוי להם ואוי לנפשם, טוב להם, שלא היו באים לעולם.

פסקה כג

ומה אתיב לון וכו': ומה השיב להם שלמה, על זה בא המקרא שלאחריו ואמר, ומי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. **מי יודע**, את אלו הטפשים, שאינם יודעים כבוד המלך העליון, ואינם מסתכלים בתורה, **רוח בני האדם העולה**, **היא למעלה**, היינו למקום עליון, למקום יקר, למקום קדוש, להזון מאור העליון, מאור המלך הקדוש, להיות צרור בצרור החיים, ולהיות נמצאת לפני המלך הקדוש עולה תמימה. וזה הוא **העולה היא למעלה**.

פסקה כד

ורוח הבהמה היורדת וגו': ורוח בהמה היורדת היא למטה לארץ. ואינו לאותו מקום שהוא לכל בני האדם. שכתוב בו, בצלם אלקים עשה את האדם. וכתוב, נר ה' נשמת אדם. ואיך אומרים אלו הטפשים שאינם מבני האמונה, **ורוח אחד לכל**, תפח רוחם, עליהם כתוב, יהיו כמוץ לפני רוח ומלאך ה' דוחה. אלו ישארו בגיהנם באלו מדרגות התחתונות, ולא יעלו משם לדורי דורות. עליהם כתוב, יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה. באו ר' חזקיה ור' ייסא ונשקו ראשו. אמרו, ומה כל כך היה עמך ולא ידענו. אשרי שעה זו שפגשנו בך.

פסקה כה

תו אמר וכי וכו': עוד אמר, וכי על זה בלבד תמה שלמה, והרי במקום אחר אמר כעין זה, פתח ואמר, זה רע בכל אשר נעשה תחת השמש. זה רע ודאי. מהו **זה רע** זהו מי ששופך זרע בחנם ומשחית דרכו. כי זה אין מדורו עם הקב"ה, ולא יהיה לו חלק לעולם הבא. זה שכתוב, כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע. על זה אמר **זה רע**, שלא יהיה לו מדור למעלה. **כי מקרה אחד לכל וגם לב בני האדם מלא רע והוללות בלבבם**. כי בחייהם שטות תקועה בלבם, והם מחוסרי אמונה, ואין להם חלק בהקב"ה, ובאלו בני האמונה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. ז"ש, ואחריו אל המתים.

פסקה כו

ת"ח קב"ה אזהר וכו': בוא וראה הקב"ה מזהיר לבני העולם ואמר, **ובחרת בחיים למען תחיה**, והיינו החיים של עולם ההוא. ואלו הרשעים מחוסרי אמונה מה אומרים, **כי מי אשר יבחר אל כל החיים יש בטחון**. שאע"פ שיבחר האדם בעולם ההוא, כמו שאומר, אינו כלום, כי מסורת זה בידינו, **אל כל החיים יש בטחון**, דהיינו החיים בעולם הזה. ומסורת זה בידיהם, **כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת**, ואיך יהיה לנו חיים בעולם ההוא. וע"כ זה רע ודאי, שלא ידורו במלך העליון, ולא יהיה להם חלק בו. ואע"פ

שכל אלו המקראות תמצא סמוכות, דהיינו דרשות, לחברים, בדברים אחרים. אבל ודאי ששלמה בא לגלות על אלו הרשעים מחוסרי אמונה, שאין להם חלק בהקב"ה בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה כז

א"ל תבעי דנתחבר וכו': אמרו לו, תרצה שנתחבר עמך ותלך עמנו. אמר להם, אם אעשה כך, יקרא עלי התורה, כסיל. ולא עוד אלא שאהיה מתחייב בנפשי. אמרו לו למה. אמר להם, כי שליח אני ששלחו אותי בשליחות, ושלמה המלך אמר, מקצה רגלים חמס שותה שולח דברים ביד כסיל. בוא וראה, המרגלים, על שלא נמצאו בני אמונה, ושליחים נאמנים, נתחייבו בנפשם בעולם הזה ובעולם הבא. נשק להם והלך לו.

פסקה כח

אזלו רבי חזקיה וכו': הלכו ר"ח ור' ייסא. בעוד שהיו הולכים פגשו בני אדם. שאלו ר' חזקיה ור' ייסא עליו, אמרו מה שמו של אדם ההוא. אמרו, ר' חגי הוא, וחבר שבין החברים הוא. ושלחו אותו החברים מבבל, לדעת דברים מר' שמעון בן יוחאי ושאר החברים. א"ר ייסא, ודאי זהו ר' חגי שכל ימיו לא רצה להראות את עצמו במה שיודע, וע"כ אמר לנו שבנו זיכה אותו בתורה. משום שאמר הכתוב, ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו. ודאי שליח נאמן הוא. ואשרי הוא מי ששולח דבריו ביד שליח נאמן.

פסקה כט

ת"ח אליעזר עבד וכו': בוא וראה, אליעזר עבד אברהם, מבני כנען היה, כש"א, כנען בידו מאזני מרמה. וכנען, כתוב עליו, ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו. ומשום שהיה שליח נאמן, מה כתוב בו, בא ברוך ה'. ברוך ה' ממש. וע"כ נכתב כך בתורה, משום שיצא מקללה הזו של כנען, ונתברך. ולא די לו שיצא מקללה, אלא שנתברך בשמו של הקב"ה. ולמדתי שבא מלאך והכניס דבר זה, דהיינו שיקראהו ברוך ה', בפיו של לבן.

פסקה ל

וישלח אותם משה וגו' **כלם אנשים**: היינו שכולם היו צדיקים וראשי ישראל היו, אבל הם נטלו לעצמם עצה רעה. למה נטלו עצה זו. אלא שאמרו, אם יכנסו ישראל לארץ יעברו אותנו מלהיות ראשים, ומשה ימנה ראשים אחרים, כי אנו זכינו להיות ראשים רק במדבר, אבל בארץ לא נוכה להיות ראשים. ועל שנטלו עצה רעה לעצמם, מתו, הם, וכל אלו שקבלו דבריהם.

פסקה לא

אלה שמות האנשים וגו': אמר ר' יצחק, משה הסתכל וידע שלא יצליחו המרגלים בדרכם. אז התפלל על יהושע. היה אז כלב בצרה, אמר מה אעשה, הרי יהושע הולך בעזרה עליונה של משה, ששלח בו אור הלבנה, שהיא המלכות, והוא האיר עליו בתפלתו, משום שהוא בחינת השמש. שהוא ז"א. מה עשה כלב, נשמט מהם, מן המרגלים, ובא לקברי האבות והתפלל שם תפלתו.

פסקה לב

א"ר יהודה ארח וכו': אר"י, דרך אחר לקח כלב, והעקים שבילים, כלומר שהלך דרך שבילים עקומים, והגיע על קברי האבות. ונסתכן בנפשו, שהרי כתוב, ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק. אבל מי שהוא בצרה אינו מסתכל כלום. כך כלב, משום שהיה בצרה לא הסתכל כלום ובא להתפלל על קברי אבות, להנצל מעצה זו של המרגלים.

פסקה לג

ויקרא משה להושע בן נון יהושע: רבי יצחק אמר, וכי קראו הכתוב הושע, והרי כתוב, ויאמר משה אל יהושע. ויהושע בן נון נער. ויחלוש יהושע. ומשיב, אלא אמר לו משה יה יושיעך מהם. כי יהושע היא אותיות יה יושיע.

פסקה לד

רבי אבא אמר וכו': רא"א, כיון שמשה שלח את יהושע לבא שמה, לארץ ישראל, היה צריך להיות שלם. ובמה בשכינה. כי ארץ ישראל ה"ס השכינה. ועד שעה ההיא היה נקרא נער, כמו שהעמדנו, דהיינו שהיה אחוז במטטרון שנקרא נער. ובשעה ההיא קשר אותו משה בהשכינה. ואע"פ שנמצא בכתוב, מקודם לכן יהושע. הוא שהכתוב קראו על מה שעתיד לקרות אותו. אמר משה ודאי אינו ראוי לבא שמה אלא בהשכינה. וכך ראוי, ע"כ קראו יהושע, שהוסיף **י'** לשמו, שה"ס השכינה.

פסקה לה

היש בה עץ: רבי חייא אמר, וכי לא היה יודע משה, שיש בה כמה אילנות משונים זה מזה, והרי הוא שיבח את הארץ לישראל בכמה פעמים, בזית גפן ורמון וכו'. והוא היה מסופק בזה. והרי הקב"ה אמר למשה בתחילה שהיא ארץ זבת חלב ודבש, אמר ר' יוסי. כבר העירו החברים, שכתוב איש היה בארץ **עוץ** איוב שמו. דהיינו שהיה שואל מהם שיראו, אם יש שם איוב. שיגין עליהם, ועץ, הוא כמו עוץ.

פסקה לו

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש רמז להם רמז החכמה, על מה ששאלו תחילה. שכתוב, היש ה' בקרבנו אם אין. שפירושו אם ז"א שוכן בקרבם שנקרא **הויה**, או א"א שוכן בקרבם, שנקרא **אין** (כנ"ל באדרא רבא אות ל"ב) אמר, שם, בארץ, תראו אם הוא ראויה לזה, לז"א שנקרא **עץ** או לזה, לא"א שנקרא **אין**. אמר להם אם תראו שפירות הארץ הם כבשאר ארצות שבעולם, הרי יש בה **עץ**, שהוא עץ החיים, דהיינו ז"א, ולא ממקום עליון יותר. ואם תראו שפירות הארץ משונים יותר מבכל המקומות שבעולם, תדעו שמן עתיקא קדישא הוא נוזל ונמשך אותו שינוי העליון, שיש בה מכל המקומות שבעולם. ובזה תדעו אם יש בה **עץ**, שהוא ז"א, אם **אין**, שהוא עתיקא קדישא, דהיינו א"א. וזה רציתם מתחילה לדעת, שכתוב, היש ה' בקרבנו, בקרבנו הוא בדיוק, ששאלו אם ז"א שוכן בקרבם, או **אין**, שהוא א"א. וע"כ והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ. לדעת השינוי שבהם. כלומר לדעת אם יש שינוי בהם או לא.

פסקה לז

והימים ימי בכורי ענבים: שואל, **והימים**, מה זה אומר, שהרי, ואז בכורי ענבים, היה די שיכתוב. ומשיב, אלא והימים, הם אלו שנודעו, דהיינו ששת הימים שהם חג"ת נה"י דז"א, כולם היו מתחברים בעת ההוא באילן שחטא בו אדם הראשון, שהוא מלכות, כמו שלמדנו ענבים היה. הרי שענבים הוא מלכות. וע"כ הימים האלו שנודעו, שהם ו"ק דז"א, ימי בכורי ענבים, בדיוק, שהיא מלכות. דהיינו שו"ק ח"א נתחברו אז במלכות.

פסקה לח

ויעלו בנגב ויבא עד חברון: שואל ויבאו היה צריך לומר. ומשיב, אלא אמר ר' יוסי, כלב היה, שבא להתפלל על קברי אבות בחברון. אמר כלב, יהושע, הרי ברכו משה בעזרה עליונה קדושה, ויכול להנצל מהם, ואני מה אעשה. לקח עצה, להתפלל תפלה על קברי האבות, כדי שינצל מעצה הרעה של שאר המרגלים.

פסקה לט

רבי יצחק אמר וכו': ר"י"א, ויבא, פירושו, מי שהוא חשוב יותר מכולם זה נכנס בתוכו, דהיינו השכינה נכנסה ונתלבשה בתוך כלב, שבו, בהשכינה, תלוי הכל. ובוא וראה, מי הוא בעל היתרון מהם, שיוכל לבא שמה לחברון, שהרי כתוב, ושם אחימן ששי ותלמי, ומפחדם, מי יוכל לבא ואפילו להסתתר במערה, אלא שהשכינה נתלבשה שם בכלב, לבשר אל האבות, שהגיע הזמן שיבואו בניהם לארץ אשר נשבע להם הקב"ה, וזה הוא

ויבא עד חברון. שלא נאמר ויבואו, כי סובב על השכינה **משאר** פירושו בעל יתרון, מלשון, ושארית גברא חייבא מן בעירא (קהלת רבה ג' י"ט).

פסקה מ

תאנא אחימן ששי וכו': למדנו, אחימן ששי ותלמי ממי יצאו. הם היו זרעם של אלו הנפילים, שהפילם הקב"ה מן השמים לארץ, והולידו מבנות הארץ. ומהם יצאו גבורי העולם, כמ"ש, המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם. **אשר מעולם**, פירושו, שנמצאים מעת שנברא העולם. **אנשי השם**, אחימן ששי ותלמי. כלומר ששמם נודע בעולם.

פסקה מא

ויבואו עד נחל אשכול וגו': ר' יהודה פתח, כה אמר האל ה' בורא השמים ונוטיהם וגו'. כמה יש להם לבני אדם להסתכל בעבודת הקב"ה, כמה יש להם להסתכל בדברי תורה, שכל מי שעוסק בתורה, כאלו מקריב כל הקרבנות שבעולם לפני הקב"ה. ולא עוד, אלא שהקב"ה מכפר לו על כל עונותיו, ומתקנים לו כמה כסאות לעולם הבא.

פסקה מב

ר' יהודה הוה וכו': ר' יהודה היה הולך בדרך עם ר' אבא. שאל אותו, אמר, דבר אחד אני רוצה לשאול, כיון שידע הקב"ה שאדם עתיד לחטוא לפניו ושיגזור עליו מיתה, למה בראו. והרי התורה היתה ב' אלפים שנה קודם שנברא העולם, דהיינו לפני חטאו של אדם הראשון, וכתוב בה בתורה, אדם כי ימות באהל. איש כי ימות. וימת. ויחי פלוני וימת. מה רצה הקב"ה מן האדם בעולם הזה, שאפילו אם עוסק בתורה יומם ולילה ימות, ואם אינו עוסק בתורה ימות, ודרך אחד לכולם, חוץ ממה שהחוטא נפרש מעולם ההוא. אבל בעולם הזה כולם שוים, כש"א כטוב כחוטא.

פסקה מג

א"ל אורחוי דמארך וכו': אמר לו, דרכיו של אדונך, וגזרות של אדונך, מה לך להתייגע בהם. מה שיש לך רשות לדעת ולהסתכל, שאל, ומה שאין לך רשות לדעת, כתוב, אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. כי דרכיו של הקב"ה ונסתריו, סתרי עליונים, שהוא סתם וגנז, אין לנו לשאול. אמר לו, א"כ הרי התורה כולה סתומה וגנוזה, כי היא שם הקדוש העליון, ומי שעוסק בתורה כאלו עוסק בשמו הקדוש, וא"כ אין לנו לשאול ולהסתכל בתורה.

פסקה מד

א"ל אורייתא כלא וכו': אמר לו התורה כולה סתומה וגלויה, ושמו הקדוש סתום וגלוי, וכתוב, הנסתרות להי' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו. **הנגלות לנו**, היינו שיש רשות לשאול

ולהתבונן ולהסתכל בהם ולדעת בהם. אבל **הנסתרות לה' אלקינו**, שלו הם, ולו הם ראוים, כי מי יכול לדעת ולהשיג דעתו הסתום, וכל שכן לשאול.

פסקה מה

ת"ח לית רשו וכו': בוא וראה, אין רשות לבני העולם, לומר דברים סתומים ולפרשם. חוץ מן המאור הקדוש ר' שמעון, כי הקב"ה הסכים על ידו. ומשום שהדור שלו מצוין למעלה ולמטה, וע"כ נאמרים הדברים על ידו בגלוי, ולא יהיה דור כדור הזה שהוא שוכן בתוכו עד שיבא מלך המשיח.

פסקה מו

אבל ת"ח כתיב וכו': אבל בוא וראה כתוב, ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו. סוד הדבר הוא, שלשה עולמות יש לו להקב"ה שהוא נסתר בתוכם. עולם הראשון, הוא עולם העליון הנסתר מכל, שלא נסתכל בו ולא נודע בו חוץ מאותו שהוא גנוז בתוכו. והוא עולם ז"א דאצילות.

פסקה מז

עלמא תניינא דאיהו וכו': עולם השני, הקשור באותו עולם שלמעלה, זה הוא שהקב"ה נודע ממנו. כמו שכתוב, פתחו לי שערי צדק, זה השער לה'. והוא עולם המלכות דאצילות. שהיא שער לז"א. וזה הוא עולם השני.

פסקה מח

עלמא תליתאה וכו': עולם השלישי, הוא עולם התחתון מהם, שנמצא בו פירוד, דהיינו ב"ע, שעליהם נאמר ומשם יפרד וגו'. וזה הוא עולם שמלאכים עליונים שורים בתוכו, והקב"ה נמצא בו ואינו נמצא בו, נמצא בו עתה, וכשרוצים להסתכל ולדעת אותו, מסתלק מהם ואינו נראה, עד שכולם שואלים איה מקום כבודו. ברוך כבוד ה' ממקומו. וזה הוא עולם שאינו נמצא שם תמיד.

פסקה מט

כגוונא דא בצלם: כעין זה, בצלם אלקים עשה את האדם, ואז יש לו שלשה עולמות. עולם הראשון, הוא אותו עולם הנקרא עולם הפירוד, דהיינו עולם הזה. והאדם נמצא בו ואינו נמצא, כי כשרוצים להסתכל בו הוא מסתלק מהם, ואינו נראה. פירוש מטרם שחבריו מספיקים להסתכל בו הוא נפטר מן העולם ואינו. כמ"ש, התעיף עיניך בו ואיננו.

פסקה נ

עלמא תניינא וכו': עולם השני הוא עולם הקשור בעולם העליון. וזה הוא גן עדן הארץ, שזה הוא קשור בעולם אחר עליון, ומעולם זה נודע ומושג עולם אחר.

פסקה נא

עלמא תליתאה וכו': עולם השלישי הוא עולם עליון נסתר גנוז וסתום, שאין מי שיודע אותו, כמו שכתוב עין לא ראתה אלקים זולתך, יעשה למחכה לו. והכל כעין העליון. דהיינו כמו שיש ג' עולמות למעלה כנ"ל, שכתוב כי בצלם אלקים עשה את האדם. פירוש המאמר. ג' עולמות הם למעלה. א) הוא ז"א דאצילות שהוא בחינת ג"ר, דהיינו בסוד מחזה ולמעלה, והוא בחסדים מכוסים והחכמה אינה מגולה בו. וז"ש (באות מ"ו) **עלמא קדמאה** וכו' **דאיהו גניז בגויה**. דהיינו שאין בו השגה, משום שהחכמה נעלמת ומכוסה בו. ב) הוא המלכות דאצילות, שהארתה הוא בבחינת ו"ק, וע"כ החכמה מגולה בה, וז"ש **עלמא תניינא** וכו' **דקב"ה אשתמודע מניה** וכו'. וחוץ ממנה אין גילוי חכמה (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה). ג) הוא למטה ממלכות שעליה נאמר ומשם יפרד, כי העולמות בי"ע שלמטה ממלכות הם דפרודא. ועד"ז נבחן ג"כ כלפי האדם ג' עולמות, שבהיותם בהם, הוא מקבל מג' העליונים, וחושב ממטה למעלה, שתחילה חושב עולם הזה, שהוא עולם דפרודא. שהוא בדומה לעולם ג' העליון. שהוא בי"ע. שבעוה"ז, הוא מקבל נר"ן מבי"ע דפרודא. וז"ש (באות מ"ט) **עלמא קדמאה האי עלמא דאקדי עלמא דפרודא**, דהיינו בעולם הזה, שהוא כנגד בי"ע דפרודא. ועולם הבי' הוא כנגד עולם הבי' העליון שה"ס מלכות דאצילות שבה יש השגה, להיותה בחינת ו"ק. וז"ש (באות נ') **עלמא תנינא** וכו' **ומהאי אתיידע ואשתמודע עלמא אחרא**. דהיינו ג"ע הארץ, שמשם משיגים עולם הבי' העליון שה"ס המלכות. ועולם הג' של האדם, ה"ס השגת הג"ר הנעלמים. הבא אחר גן העדן. וז"ש **עלמא תליתאה** וכו' **גניז וסתים דלית מאן דידע ליה** וכו'. והוא כנגד ז"א דאצילות, שה"ס ג"ר כנ"ל, שלעתיד לבא, יעלה ז"א לבחינת חכמה. ואז יהיה השגה בג"ר. וז"ש, יעשה למחכה לו. ונמצא אז שישיג את ז"א ונוקבא דאצילות, וע"ז כתוב **בצלם אלקים עשה את האדם**. כי השגת ז"א מכונה צלם, והשגת המלכות מכונה דמות.

פסקה נב

על דא כתיב וכו': ע"ז משום שזוכים בני' עולמות, כתוב בנים אתם לה' אלקיכם, וגו' כמו שהעמידוהו. ואלו הם בצלם אלקים, ואלו יורשים ירושה עליונה כעין שלו, דהיינו ג' עולמות, וע"כ הזהיר בתורה, לא תתגודדו ולא תשימו קרחה למת, כי אינו נאבד לאחר מותו, והוא נמצא בעולמות טובים עליונים ויקרים, ויהיו בשמחה כשמסתלק צדיק מעולם הזה.

פסקה נג

ות"ח אלמלי וכו': ובוא וראה, אם לא היה חוטא אדם, לא היה טועם טעם המות בעולם הזה, בשעה שנכנס לעולמות האחרים. אבל משום שחטא, הוא טועם מעם המות מטרם שיכנס באלו העולמות, והרוח מתפשט מגוף הזה ומשאירו בעולם הזה, והרוח מתרחץ בנהר דינור לקבל עונשו, ואח"כ נכנס לגן עדן הארץ ומוכן לו כלי אחר של אור הדומה ממש לפרצוף הגוף שהיה לו בעולם הזה, והוא מתלבש ומתתקן בו, ושם, בג"ע, הוא מדורו תמיד. ובראשי חדשים ושבתות הרוח מתקשר בנשמה ועולה ומתעטר למעלה למעלה, בג"ע העליון, ז"ש והיה מדי חדש בחדשו וגו'.

ומיושב בזה הקושיא שהקשה, על התורה שקדמה לחטא עצה"ד, וכתוב בה אדם כי ימות באהל. כי ההולך מעולם לעולם קוראים בו מיתה. אבל אם לא היה חטא בעצה"ד, לא היה לו גוף מזוהם, אלא שהיה לו גוף הראשון שבגן עדן, שהיה יכול ללכת עמו מעולם לעולם כמו עם הרוח של היום, וע"כ לא היה סובל צער מיתה ועונשים. ועתה שחטא, מחויב להשאיר גוף המזוהם בעוה"ז, והרוח מקבל עונש וטהרה בעולם ההוא, כנ"ל, שכ"ז בא מחמת חטא עצה"ד.

פסקה נד

מדי חדש בחדשו אמאי וכו': שואל, למה דוקא בראש חדש. ומשיב, אלא סוד הדבר, משום שהתחדשות הלבנה שמתעטרת להאיר מן השמש היא בעת ההיא. כלומר שאז זווג העליון של ז"א ונוקבא המכונים שמש ולבנה. וכן מדי שבת בשבתו, **מדי שבת** זו היא הלבנה, שהיא המלכות, **בשבתו**, זה הוא השמש, שהוא ז"א. שהאור בא לה ממנו. וע"כ הכל דבר אחד הוא, שחדש ושבת דבר אחד, שאז זמן זווג ז"א ומלכות. אלא שיש חילוק בשיעור קומה, שבראש חדש הם בקומת ישסו"ת, ובשבת בקומת או"א. וזה הוא בירורו של הדבר. חוץ מן הרשעים שכתוב בהם מיתה לכל העולמות, שזהו כרת מכל העולמות, ונאבדים מכל, אם לא באו בתשובה. א"ר יהודה ברוך הרחמן ששאלתי והרוחתי דברים אלו, ועמדתי על טעמם.

פסקה נה

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש מפרשה זו למדתי סוד החכמה, ונשמע ממנה סודות עליונים ויקרים. בוא וראה, הקב"ה משבח בתורה ואמר, לכו בדרכי, ועסקו בעבודתי, ואני אביא אתכם לעולמות טובים לעולמות עליונים. אנשים שאינם יודעים, אינם מאמינים, ואינם מסתכלים, הקב"ה אומר להם, לכו ותרגלו עולם הטוב ההוא, עולם העליון הנחמד ההוא. הם עונים, איך נוכל לרגל אותו ולדעת כל זה.

פסקה נו
מה כתיב, עלו וגו': מה כתוב שהקב"ה אומר להם, **עלו זה בנגב**. היינו השתדלו בתורה, ותראו שהיא עומדת לפניכם, וממנה תדעו אותו העולם. **וראיתם את הארץ מה היא** וגו', היינו שתראו ממנה אותו העולם, שהוא ירושה ונחלה שאני מביאכם בו. **ואת העם היושב עליה**, הם הצדיקים שבגן עדן, העומדים שורות שורות ביקר העליון במדרגות העליונות.

פסקה נז
החזק הוא הרפה וכו': היינו, בה תראו, אם זכו לכל זה משום שהתגברו על היצר שלהם בחזקה ושברו אותו, או ברפיון בלי יגיעה. או אם נתחזקו בתורה לעסוק בה יומם ולילה, או שהרפו ידיהם ממנה, ועכ"ז זכו לכל זה. **המעט הוא אם רב**, אם רבים הם העוסקים בעבודתי ומתחזקים בתורה, וזכו לכל זה. או לא.

פסקה נח
ומה הארץ השמנה הוא אם רזה: בתורה תדעו, מה הארץ. היינו מה הוא עולם ההוא, אם מרובה בה טוב העליון ליושביה, או אם יחסר בה כלום. **היש בה עץ אם אין**, היינו היש בה עץ החיים לעולם ולעולמי עולמים, שהוא ז"א, או אם נמצא בה צרור החיים, שהוא יסוד. אם לא.

פסקה נט
ויעלו בנגב ויבא עד חברון: ויעלו בנגב, פירושו, שבני אדם **עולים** בתוכה, בתורה, **בנגב**, היינו בלב עצל, כמי שמשתדל בחנם ביבשות, שחושב שאין בה שכר. הוא רואה, שעושר עולם הזה אבד בשבילה, הוא חושב, שהכל הוא אבוד. **בנגב**, היינו כש"א, חרבו המים, ומתרגמינן נגיבו.

פסקה ס
לבתר ויבא עד וכו': אח"כ, **ויבא עד חברון**. היינו שבא להתחבר עם התורה, והוא קורא ושונה בה. **ושם אחימן ששי ותלמי**. היינו, הוא רואה שם הרבה חילוקים, טמא וטהור, אסור ומותר, עונש ושכר, אלו הם דרכי התורה, דקדוקי התורה, **ילידי הענק**, היינו שנולדו מצד הגבורה. פירוש, כי **אחימן**, הוא אותיות אחי מן, **אח** פירושו ראיה, **מן** כמו מנין. שמדייק למצוא ראיה על כל דבר. וזהו דקדוקי אורייתא **ששי** הוא לשון ששון, כמו שישו. והיינו שכר התורה. **ותלמי**, הוא מלשון תלמי השדה, דהיינו חילוקי התורה, טמא טהור וכו'. כמו תלמים תלמים.

פסקה סא

וחברון שבע שנים נבנתה: אלו הם ע' פנים לתורה, שבעים פנים יש לה לתורה, שה"ס ז"א שיש לו ששה קצוות חג"ת נה"י, ומלכות, שהם ז"ס, ולכל צד עשרה היינו שכל אחת כלולה מע"ס, הם שבעים. וחברון, זו התורה, משום שמי שמשתדל בה נקרא חבר. **לפני צוען מצרים**, למדנו יש תורה כנגד תורה, והיינו תורה שבכתב שהוא ז"א, ותורה שבעל פה שהיא מלכות. וחברון זו, שהוא תורה שבעל פה, דהיינו מלכות, יצאה מתורה שבכתב, מז"א. כש"א אמור לחכמה אחותי את. וזו נבנתה שבע שנים, דהיינו ז' ספירות חג"ת נהי"מ, שמשום זה נקרא בת שבע. **לפני צוען מצרים**, כמש"א, ותרב חכמת שלמה, שהיא מלכות, מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים.

פירוש. שמביא ראיה שהמלכות יצאה מז"א מהכתוב אמור לחכמה אחותי את. כי חכמה זו, היא מלכות, שנקראת חכמה תתאה, ולפי שנשמות ישראל יצאו מז"א, וגם המלכות יצאה מז"א, ע"כ אוה"כ, שתאמר לחכמה שהיא אחותך. הרי שהמלכות יצאה מז"א. ומ"ש, וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים. הפירוש הוא, כי מצרים היא הלעומת של החכמה, שהיא חכמה דקליפות. ואוה"כ שחברון שהיא מלכות נבנתה בז"ס מז"א, כנגד הלעומת שלה, שהיא צוען מצרים שנתרוקנה, ואין לה בנין. כי כשקמה הקדושה נופלת הס"א.

פסקה סב

ויבואו עד נחל אשכול: אלו הם דברי אגדה ודרוש, התלוים מצד האמונה, שהיא המלכות, כי דרשות ואגדות תלוים בתורה ומסבבים אותה כמו ענבים באשכול. **ויכרתו משם זמורה** וגו', למדו משם ראשי פרקים ראשי דברים. אלו שהם בני אמונה שמחים בדברים, והדברים מתברכים בתוכם, ומסתכלים שהם שורש אחד ועיקר אחד ולא נמצא בהם פירוד. אלו שאינם נמצאים בני אמונה, ואינם לומדים תורה לשמה, עושים האמונה שהיא המלכות בפירוד מז"א, כי פוגמים בזווג ז"א ומלכות, שהם תושב"כ ותושבע"פ. משום שאינם מאמינים שהם עיקר אחד ושורש אחד. ז"ש, **וישאוהו במוט בשנים**, שעשו פירוד בין תושב"כ לתורה שבע"פ, וחושבים אותם ח"ו לשנים. מהו **במוט**. הוא כש"א אל יתן **למוט** רגלך. **ומן הרמונים ומן התאנים**, שמו אלו הדברים לגמרי לסטרא אחרא, לצד המינים ולצד הפירוד. כי **רמונים**, הוא מלשון מינים, **ותאנים** הוא מלשון וה' **אינה** לידו, דהיינו מקרה, שאינם מאמינים בהשגחה, ואומרים על הכל מקרה הוא, ומפרידים השי"ת מן העולם.

פסקה סג
ההי"ד, וישובו מתור וכו': ז"ש וישובו מתור הארץ. **וישובו**, היינו שחזרו לצד הרע, וחזרו מדרך האמת, שאמרו, מה יצא לנו. עד היום לא ראינו טוב בעולם עמלנו בתורה, והבית ריקם. וישבנו בין הירודים שבעם. ולעולם ההוא, מי יזכה, ומי יבא לתוכו, מוטב לנו שלא היינו יגעים כל כך. **ויספרו לו ויאמרו** וגו'. הרי עמלנו ולמדנו כדי לדעת חלק עולם ההוא, כמו שיעצת לנו (לעיל אות נ"ו) וגם זבת חלב ודבש הוא, טוב הוא עולם העליון ההוא, כמו שידענו בתורה, אבל מי יכול לזכות בה.

פסקה סד
אפס כי עז העם: עז הוא העם שזכה לעולם ההוא, שלא החשיב כל העולם כלל, לעסוק בו, כדי שיהיה לו עשירות גדולה. מי הוא שיוכל לעשות כן שיזכה בה. ודאי, **אפס כי עז העם היושב בארץ**, מי שרוצה לזכות בה צריך שיהיה עז בעשירות. כש"א, ועשיר יענה עזות. וצריך שיהיה לו, **והערים גדולות בצורות**, דהיינו בתים מלאים כל טוב שלא יחסר בהם כלום. ועם כל זה, **וגם ילידי הענק ראינו שם**. דהיינו שצריכים גוף חזק גבור כארי, משום שהתורה מתשת כחו של אדם, בעסקו באיסור והתר, טמא וטהור, כשר ופסול, ההוא. מי יוכל לזכות בה.

פסקה סה
ועוד, עמלק יושב בארץ הנגב: שאם יאמר האדם שאפילו בכל זה, יזכה להתגבר, **עמלק יושב** בארץ הנגב, הרי יצר הרע הקטיגור, המקטרג על האדם, נמצא תמיד בגוף, **והחתי והאמורי** וגו', כמה מקטרגים נמצאים שמה, שלא יוכל אדם להכנס לעולם ההוא כלל. מי יזכה לו, ומי יכנוס בתוכו. בדברים אלו, ויניאו את לב בני ישראל. משום שהוציאו שם רע עליה. כש"א, **ויוציאו את דבת הארץ**.

פסקה סו
אינון בני מהימנותא וכו': אלו בני האמונה, מה אמרו. **אם חפץ בנו ה' ונתנה לנו**, דהיינו כיון שאדם משתדל ברצון הלב להקב"ה, יזכה בה, כי אינו רוצה ממנו אלא הלב, וישמרו אותו רושם הקדוש. שהוא ברית הקדש, שכתוב, ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ. דהיינו שומרים הברית הנקראים צדיקים.

פסקה סז
אבל, אך בה' אל תמרודו: אבל צריכים, שלא למרוד בתורה. כי התורה אינה צריכה עשירות, ולא כלי כסף וזהב. **ואתם אל תיראו את עם הארץ**, כי גוף שבור אם יעסוק בתורה ימצא רפואה בכל. ז"ש, רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך. וכתוב, ולכל בשרו

מרפא. וכל המקטרגים שיש על האדם, מתהפכים לו לעוזרים, והם מכריזים, פנו מקום לפלוני עבד המלך. דהיינו שמי שהוא לא יעכבו מלבא אל המלך לשמשו.

פסקה סח

בגין כך אל וכו': משום זה, **אל תיראו כי לחמנו הם**, הם, המקטרגים בעצמם מזמינים מזון בכל יום לאלו שעוסקים בתורה. כש"א, ואת העורבים צויתי לכלכלך. וכתוב והעורבים מביאים לו לחם ובשר. ואע"פ שהעורבים הם עופות טמאים מסטרא אחרא היו מכלכלים אותו. **סר צלם מעליהם**, מהו צלם. זהו תוקף דין הקשה שבהם, שסר ונתבטל. מהו הטעם שסר. משום שה' אתנו אל תיראום כל כחם נתבטל משום התורה. אשרי חלקם של אלו העוסקים בתורה לשמה, כי הם מתקשרים בהקב"ה ממש. ונקראים אחים ורעים. ז"ש למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך.

פסקה סט

ויבאו עד נחל אשכול וגו': ר' אבא אמר, כרתו את האשכול, באו להעלות אותו עליהם ולא יכלו, באו להסיעו ממקומו ולא יכלו. באו יהושע וכלב, לקחו אותו והעלו אותו ונזדקף על ידיהם. ז"ש וישאוהו במוט בשנים. בשנים, פירושו בשני היחידים, שלא חטאו, שהם יהושע וכלב. שואל, זמורה, מה נצרך להם. ומשיב, אלא האשכול היה תלוי עליו, ובעוד שהיה מחובר במקומו, נקרא זמורה. אח"כ שכרתו אותו נקרא מוט. שכתוב, וישאוהו במוט, שפירושו אותו הנודע, דהיינו אותו שכרתו מן העץ.

פסקה ע

מכאן ידעו יהושע וכו': מכאן, שראו שהם יכלו לקחת האשכול והאחרים לא יכלו, ידעו יהושע וכלב, שהם ראוים להכנס לארץ, ושיהיה להם בה חלק ונחלה. בעוד שהיו הולכים המרגלים לקחו כולם עצה עליהם, על יהושע וכלב, שקנאו אותם על שיכלו לקחת האשכול. ולקחו עצה להרגם. קם כלב על הפרי, אמר פרי פרי, אם בשבילך אנו נהרגים, מה אנו בחלקך. מיד, האשכול הקל את עצמו, שיוכלו כולם לשאת אותו, ונתנו להם האשכול.

פסקה עא

ר' אלעזר אמר וכו': ראי"א, לא נתנו האשכול לאחרים, שהרי כתוב, וישאוהו במוט, וכתוב, בשנים. שמשמע שנים המצוינים, ובכולם לא היו שנים כמוהם. ומכאן למד יהושע אחר כך לשלוח רק שנים מרגלים. שכתוב, וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים. ואלו שנים, כבר העמידו הראשונים (לעיל ספרא דצניעותא אות

נ"ד) וכשהגיעו יהושע וכלב אל ישראל נתנו את האשכול להם. והם נשארו, ולא אמרו בתחילה לישראל כלום, כי רק המרגלים אמרו, וזה פריה, כי עשו עצמם שירים.

פסקה עב

ר' יצחק אמר וכו': ר' יצחק אמר, כשהמרגלים הגיעו לאלו הענקים היו משימים מטה של משה לפניהם, ונצולו. ומאין לנו שנתן להם המטה. ז"ש, ויאמר אליהם עלו זה בנגב. כתוב כאן עלו **זה** וכתוב שם ואת המטה **ה זה** וגו' ולמדים גזירה שוה, זה זה. ובשביל המטה נצולו. כי אם תאמר שהענקים עזבו אותם, לא כן, אלא באו לתפוש אותם, והיו שמים לפניהם את המטה, ונצולו מהם. ר' יהודה אמר מסורת שם הקדוש מסר להם משה, ובשבילו נצולו מהם.

פסקה עג

רבי חייא אמר וכו': רח"א, ג' שמות נקראו, נפילים, ענקים, רפאים. וכולם האריכו ימים. **נפילים** נקראו תחילה בעת שהפילו אותם משמים, ואחר שנתחברו בבנות האדם, והולידו מהם נקראו הבנים **ענקים**. ואח"כ שהיו הולכים ומשוטטים בעולם הזה, **והרפו** עצמם מן העולם שלמעלה, נקראו **רפאים**.

פסקה עד

אמר ר' יהודה וכו': אר"י והרי כתוב הרפאים יחוללו. רפאים יחשבו אף הם כענקים. ואתה אומר שרפאים הוא לשון רפיון. אמר לו ר"ח, כך הוא. משום שענקים באו מצד זה ומצד זה, דהיינו מצד המלאכים ומצד בנות האדם. ונעשו מיואשים יותר להיות בארץ. כעין זה הרפאים שיצאו ונולדו מן הענקים, נתיאשו עוד יותר עד שהרפו את עצמם לגמרי מלמעלה. והיו מאריכים ימים. וכשנחלשו, נחלש ומת מחצית גופם, וחצי הגוף עמד חי, מחמת שהיו חצים ממלאכים שאינם מתים וחצים מבני אדם שמתים. כיון שחצי גופם היה מת, היו לוקחים עשבי מעשבי השדה, דהיינו סם המות, ושמו לפיהם, ומתו. ומשום שהם רוצים להרוג את עצמם, נקראים רפאים. על שם שמרפים את עצמם מן החיים. א"ר יצחק היו משליכים עצמם בים הגדול ונטבעו ומתו. ז"ש הרפאים יחוללו מתחת מים ושוכניהם.

פסקה עה

ר' שמעון אמר וכו': רש"א, אם היו ישראל נכנסים לארץ תחת סימן לשון הרע של המרגלים, לא היה עומד העולם אפילו רגע אחד. מי הוא האומן של לשון הרע, דהיינו השורש שלו, נחש. סוד הדבר הוא כשבא נחש על חוה, דהיינו החטא של עץ הדעת, הטיל בה זוהמא דהיינו הטומאה שלו, שכל החטאים של בני אדם באים מזוהמא הזו,

אמר ר' שמעון, ועל כולם מחל הקב"ה, חוץ מלשון הרע. כי כתוב, אשר אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו.

פסקה עו

ת"ח כמה עבד וכו': בוא וראה, מה עשה לשון הרע ההוא של המרגלים, שגזר על אבותנו שלא יכנסו לארץ. ואלו שאמרו לשון הרע מתו. ונגזר בכיה לדורי דורות, שבאותו יום נחרבו ב' המקדשים. כביכול, כיון שהוציאו לשון הרע על ארץ הקדושה, הוא כאלו הוציאו עליו, משום זה קנא הקב"ה על זה, ועמדו ישראל להתכלות מן העולם, לולא תפלתו של משה.

פסקה עז

ויספרו לו ויאמרו וגו': א"ר חייא מה השינוי כאן, שכתוב, ויספרו, ולא כתוב, ויגידו או ויאמרו. ומשיב, אלא כל אחד פירש הדבר בפני עצמו. ויגידו. בכל מקום שכתוב ויגידו, רמז מרמז בחכמה. וכבר למדנו. ויאמר, היינו אמירה בלבד. ויאמרו, פירושו הרהור הלב. ע"ד שכתוב ויאמר המן בלבו. ויאמרו פירושו נתינת פקודה. וכבר העמדנו בכמה מקומות. ויספרו, פירושו בכל מקום, פרשת הדברים. שכל אחד ואחד פירש הדברים.

פסקה עח

באנו אל הארץ: שואל, הלכנו אל הארץ היה צריך לומר. ומשיב, אלא באנו, פירושו, נכנסנו שמה בארץ ההיא שהיית משבח בכל יום, והיית אומר שאין כמוה. **וגם זבת חלב ודבש היא**. ר' יצחק אמר מי שרוצה לומר שקר, אומר בתחילה דבר אמת, כדי שיאמינו לו כזביו. וע"כ אמרו תחילה, וגם זבת חלב ודבש היא.

פסקה עט

ר' חייא אמר וכו': רח"א, כך אמרו, באנו אל הארץ שהיית משבחה בכל יום, ואמרת, שאין כמוה וגם זבת חלב ודבש היא, והרימות שבחה על כל הארצות. ואינו כן, כי **זה פריה**, כי אשכול אחד מן הקטנים כרתו, והראו להם. אמרו, אם ארץ זו מנחיל הקב"ה לישראל, וסבלו עליה כל אלו הצרות והיגיעות, הרי בארץ מצרים יש אשכולות ופירות הארץ החשובים מהם פי שנים.

פסקה פ

אפם כי עז העם: אמרו, כי מדרך העולם הוא שהגבורים עורכי מלחמה יושבים מחוץ לערים, לשמור הדרכים. וכאן אפילו יושבי העיר הם חזקים, גבורים. **והערים בצורות**, שאפילו כל מלכי העולם יתאספו עליהם, לא יוכלו לעשות בהם משהו קלקול. א"ר יוסי,

כל מה שאמרו בלשון הרע אמרו, והקשה מכולם הוא שכתוב, עמלק יושב בארץ הנגב. בדומה לאדם שנשכו נחש, כשרוצים לאיים עליו, אומרים לו, הרי נחש כאן.

פסקה פא

ר' אבא אמר וכו': רא"א, ודאי זה קשה מכל מה שאמרו. כלומר, שאמרו, אותו העורך מלחמה עם הכל, הנה נמצא כאן, ובאיזה מקום. בארץ הנגב, שהוא המקום, שדרך שם נכנסים לארץ. מיד, ותשא כל העדה ויתנו את קולם. שקבעו בכיה לדורות לעולם באותו לילה, שהיה ליל תשעה באב, שבו נחרבו ב' המקדשים.

פסקה פב

א"ר יוסי עיטא וכו': ארי", עצה לקחו לעצמם, להוציא שם רע על הכל. מהו על הכל. היינו על הארץ ועל הקב"ה. א"ר יצחק, על הארץ, נכון הוא, על הקב"ה, מאין לנו. אמר לו, זה משמע משכתוב, אפס כי עז העם. שפירושו מי יכול להם. כי עז העם, הוא בדיוק, כלומר, שאפילו הקב"ה לא יוכל להם. והוציאו שם רע על הקב"ה. וכתוב עמלק יושב בארץ הנגב. אז גרמו כל זה כמו שלמדנו, ורצה הקב"ה לכלותם מן העולם. ז"ש, ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו וגו'.

פסקה פג

ועתה יגדל נא כח ה': ר' אחא ור' יוסי אומרים, אשרי הם ישראל מכל העמים שבעולם, שהקב"ה רצה בהם, וקרא שמו בהם, והתפאר בהם, כי העולם לא נברא אלא בשביל ישראל שיעסקו בתורה. משום שאחד באחד מתקשר, דהיינו ז"א ומלכות, וישראל למטה בעולם הזה הם הקיום שלו, שע"י מעשיהם הטובים מעלים מ"ן לזווגם. והם קיום כל שאר העמים. דהיינו שבשביל ישראל מתקיימים. מתי זה. היינו בזמן שעושים רצונו של אדונם.

פסקה פד

ת"ח כד ברא וכו': בוא וראה כשברא הקב"ה את האדם בעולם, תקן אותו כעין של מעלה, ונתן כחו ותוקפו באמצע גופו, ששם שורה הלב, שהוא תוקף כל הגוף, ומשם נזון כל הגוף. והלב מתאחז ומתחזק במקום עליון שלמעלה, שהוא במוח שבראש השורה למעלה, וזה נקשר בזה.

פסקה פה

וכגוונא דדא אתקין וכו': ובאופן זה התקין הקב"ה את העולם. ועשהו גוף אחד, והתקין אברי הגוף מסביב הלב, והלב שורה באמצע כל הגוף, וכל האברים נזונים מלב ההוא,

שהוא תוקפו של כולם, והכל תלוי בו, ולב ההוא מתקשר ומתאחד במוח עליון השורה למעלה. כמ"ש לפנינו.

פסקה פו

ת"ח כד ברא וכו': בוא וראה, כשברא הקב"ה את העולם, השרה את ים אוקינוס המקיף כל ישוב העולם. והישוב של כל ע' אומות מקיפים את ירושלים. וירושלים שורה באמצע כל הישוב. והיא מקפת את הר הבית. והר הבית מקיף את עזרות ישראל. והעזרות מקיפות את לשכת הגזית. כלומר מבחינת החשיבות, ששם יושבים סנהדרי גדולה. ולמדנו, אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. ועכ"ז, הם מקיפים ללשכת הגזית ששם מושב הסנהדרין. וחושב כאן ז' בחינות זו חשובה מזו, כנגד ז' ספירות.

פסקה פז

ולשכת הגזית אסחר וכו': ולשכת הגזית מקיף את המזבח. והמזבח מקיף לבית האולם. והאולם את ההיכל, וההיכל לבית קדש הקדשים, ששם שורה השכינה והכפורת והכרובים והארון. וכאן הוא הלב של כל הארץ והעולם. ומכאן נזונים כל מקומות הישוב, שהם אברים של הגוף הזה, דהיינו של העולם, ולב הזה שהיא השכינה וכו'. נזון ממוח שבראש, שהוא מלכות דאצילות. ומתאחדים זה בזה. ז"ש, מכון לשבתך פעלת ה'. כעין זה הוא למעלה למעלה, בעולם האצילות והוא, הלב, הוא בסוד מלך העליון, שהוא ז"א. והמוח שלמעלה, הוא בסוד מוח היקר הסתום, דהיינו מוחא סתימאה דא"א, אשר ז"א, שה"ס הלב, מקבל ממנו, דרך או"א.

פסקה פח

ימא עלאה לקביל וכו': ים העליון, שהוא מלכות דאצילות, הוא כנגד זה, שיש לה ג"כ במרכבה שלה אותם ג' בחינות הנ"ל, שהם בחינת אברי הגוף, והלב שבאמצעם, שאברי הגוף מקבלים ממנו. ומוחא דרישא, שהלב מקבל ממנו. כי יש ים למעלה מן הים דעולם הזה, כלומר, כמו שיש בעוה"ז ים, כך יש למעלה באצילות ים, שהיא המלכות, וים מן ים, שעוד יש ים עליון למעלה מן הים העליון שהוא מלכות, כי גם הבינה נקראת ים. ועתה מפרש הזהר מרכבת המלכות בג' בחינות שלה, שבכל בחינה יש כמה בחינות, ואומר, בוא וראה, נהר דינור מקיף לכמה מחנות מלאכים, מכנגדו יוצאים ע' בחינות מלאכים חקוקות משבע משואות, שהם ז' ספירות חג"ת נהי"מ, של אש הגבורה, שכל אחת כלולה מעשר, שהם השומרים את השכינה. והם מקיפים לאלו המשמשים שלפנים מהם, והם מקיפים לארבע מרכבות, שה"ס ד' מלאכים מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, שכל אחד כלול מג', כנ"ל בהעלותך (אות קי"א) שהם נושאים את המלכות. ועד כאן

היא בחינת גוף וחיצונית המלכות. והם מקיפין לאותה עיר הקדושה הרובצת עליהם, שהיא המלכות דאצילות. שה"ס הלב שבהם. אלא שגם היא מתחלקת לכמה בחינות, כמ"ש והולך.

פסקה פט

ותאנא תמן עזרות וכו': עתה מבאר, שהמלכות עצמה מתחלקת לכמה בחינות, ורק הפנימית שבה הוא הלב המקבל מן המוח שהוא ז"א. ואומר, למדנו, ששם, במלכות, יש עזרות לפנים מעזרות, שה"ס ז"ס תחתונות במלכות, ואין ישיבה בעזרה אשר שם רק למלכי בית דוד בלבד, שנמצאים ויושבים שם. כלומר שמלכי בית דוד אחוזים שם. וסנהדרי גדולה נמצאים שם בלשכת הגזית, שה"ס ו"ק דג"ר דמלכות, ואותו הבית דין שעליהם, שה"ס ג"ר דג"ר, המשמש למקום שמשמש, כלומר, שהם משמשים רק למלכות עצמה, ולא נמשך מהם לתחתונים, ודין נמשך משם לקדושים עליונים. כלומר, שהדינים שבהם הנתכים על ראש הרשעים, הם בלבדם מושגים לקדושים עליונים. בסו"ה ויצאו וראו בפגרי האנשים וגו'. עד שמגיע למקום הנקרא קדש הקדשים, שהוא פנימי פנימיות המלכות, דהיינו יסוד דגדלות שלה, שבו הכל, ושם הלב שורה, וזה הוא הנזון מן מוח העליון, שהוא ז"א, ומתאחדים זה בזה.

פסקה צ

כגוונא דא לעילא וכו': חוזר על הדברים הנ"ל (באות פ"ז) ומפרשם ביותר. כעין זה למעלה למעלה באצילות, והוא, הלב, הוא בסוד מלך העליון, שהוא ז"א, והמוח, בסוד המוח היקר הסתום דא"א, שז"א מקבל ממנו דרך או"א. עד שנמצא שהכל נזון ממוח העליון דא"א הסתום מכל. וכשמסתכלים בדברים רואים שהכל נקשר זה בזה וזה בזה. פירוש, כי הלב שבעולם הזה, שהוא קדש הקדשים מקבל ממלכות העליונה דאצילות (כנ"ל אות פ"ז) והמרכבה של מלכות דאצילות מקבלת מקדש הקדשים שבמלכות עצמה, וקדש הקדשים שבמלכות מקבלת מז"א (כנ"ל אות פ"ט) וז"א מקבל דרך או"א ממוחא סתימאה דא"א. הרי שהכל מקבלים ממוחא סתימאה דא"א. וכולם נקשרים זב"ז.

פסקה צא

ת"ח כד אנהיר וכו': בוא וראה, כשמאיר עתיקא הסתום שהוא מוחא סתימאה דא"א, במוח, שהוא אבא, והמוח מאיר ללב, שהוא ז"א, בדרך נעם ה', דהיינו דרך הבינה הנקראת נעם, והעמדנו, שזה הוא **כח ה'**. דהיינו כח ההוא הבא מעתיקא קדישא הסתום מכל הסתומים. **יגדל נא**, פירושו, שיתגדל ויתרבה למעלה למעלה ויזל, ויהי נמשך

למטה. **כאשר דברת**, הוא כמו שהעמידוהו. שהוא ארך אפים בין לצדיקים ובין לרשעים (עירובין כ"ב) **לאמר**, היינו שילמדו מכאן כל דורות האחרונים לעולם ולעולמי עולמים **לאמר**, היינו, לומר זה בעת צרה, ולומר זה בשעת הרווחה. ומה הוא. היינו ה' ארך אפים וגו'. וכבר העמדנו הדברים.

פסקה צב

אמר ר' יצחק וכו': ארי" **אמת** למה חסר מכאן, שאינו נאמר כאן ורב חסר **ואמת** כמ"ש בי"ג מדות דפרשת כי תשא. אמר ר' חייא הם, המרגלים, גרמו לו שיסתלק מכאן, השם ואמת, משום שנהגו את עצמם בשקר, ובאותו מדה שאדם מודד מודדים לו מלמעלה וכן שאר המדות נסתלקו, שמשה לא יכול לאומרם, כי אין כאן אלא ט' מדות הרחמים ולא י"ג, משום שהם, המרגלים, גרמו. **סלחתי כדבריך**, היינו כדבריך ממש (עי' ברכות ל"ב.). וכבר העירו החברים, ולמדנו.

פסקה צג

דא עם דא וכו': חסר כאן תחלת המאמר. והיו מדברים זה עם זה מה שלא יכלו לדבר מקודם לכן. יצאו מפתח ההוא, וישבו בגן תחת האילנות. אמרו זה לזה, כיון שאנו כאן, וראינו כל זה, אם נמות כאן, ודאי נבא לעולם הבא. ישבו. נפל עליהם שינה וישנו. בתוך כך בא ממונה ההוא והעירם. אמר להם, קומו צאו לתוך הפרדס שמבחוץ. דהיינו למדרגה חיצונית. יצאו. ראו אלו בעלי מקרא שהיו אומרים במקרא הזה. **במדבר הזה יתמו**, אבל במקום אחר לא. דהיינו שיזכו לעולם הבא. ושם ימותו, אבל במקום אחר לא. דהיינו שיהיו להם חיי עולם הבא. וזה בגופין, שאפילו בעוה"ז ימותו רק מבחינת הגוף, אבל לא הנשמות. שיהיו כעין בני הגן. דהיינו שהנשמות יזכו לגן עדן.

פסקה צד

אמר לון ההוא וכו': אמר להם ממונה ההוא, צאו. יצאו עמו. אמר להם שמעתם משהו בתוך מדרגה ההיא. אמרו, שמענו, שקול אחד היה אומר, מי שפוסק יתפסק. מי שמקצר יתקצר. מי שמקצר יתארך. אמר להם הידעתם מה זה. אמרו לא. אמר להם ראיתם אותו נשר הגדול, ואותו הילד שמלקט עשבים. ר' אילאי מנציבין היה, הוא ובנו, והגיעו כאן וראו הוא ואותו הילד בנו את מערה ההיא. כיון שנכנסו לתוך החשך לא יכלו לסבול, ומתו.

פסקה צה

וההוא ינוקא בריה וכו': ואותו הילד בנו, עומד בכל יום לפני בצלאל בשעה שיורד מישיבה העליונה, ואמר לפניו שלשה דברים, מטרם שפותח בצלאל בסודות סתומים של

החכמה, כי כל דבריו סודות סתומים הם דעין לא ראתה אלקים זולתך, וזהו שאמר, **מי שפוסק יתפסק**, היינו, מי שפוסק דברי תורה בשביל לדבר דברים בטלים יהיו נפסקים חייו מעולם הזה, ודינו עומד לעולם ההוא. **מאן דקצר יתקצר**, היינו מי שמקצר באמן, ואינו מאריך בו במנוחה, אלא שאומר אמן חטופה, יתקצר מחיים של עולם הזה. **מאן דקצר יתארך**, היינו, מי שאמר אחד, צריך למהר באלף דאחד, ולקצר הקריאה שלה, ולא יתעכב באות הזו כלל. ומי שעושה כך, יתארכו חייו.

פסקה צו

אמרו ליה וכו': אמרו לו עוד אמר, שנים הם, ואחד נשתתף בהם, והם שלשה, וכשהם שלשה הם אחד. אמר להם, אלו הם שני שמות, **הויה הויה**, שבשמע ישראל, אלקינו, נשתתף בהם, והוא חותם הטבעת, אמת. וכשמתחברים יחד, הם אחד ביחוד אחד.
פירוש. ג' שמות שבשמע ישראל הם חב"ד, כמ"ש הזהר בכמה מקומות. הויה אלקינו הם חכמה ובינה. והויה שלאחריהם הוא דעת. ונודע שז"א שה"ס הדעת, מקבל חסדים מאבא, שהוא חכמה, כנ"ל (באות צא) וכל עוד שאמא שה"ס נעם ה', אינו משתתף עם אבא, יהיו החסדים שמקבל מאבא בבחינת ו"ק חסר ראש. אלא אם אמא משתתף עם אבא ומשפעת המוחין לז"א הם ג"ר. וז"ש **אלין תרין שמהן דשמע ישראל דאינון הויה הויה**, שהם אבא שהוא חכמה, וז"א שה"ס הדעת. אשר ז"א מקבל אור החסדים מאבא. **אלקינו אשתתף בהו**, אמא משתתף עם אבא ועם ז"א, אז נעשו החסדים בבחינת ג"ר, **ואיהו חותמא דגושפנקא, אמת**. שז"א מקבל חתימת הטבעת מאמא, שה"ס אמת, דהיינו המוחין דג"ר מאמא, מכונים אמת, בסוד תתן אמת ליעקב. וה"ס חותם הטבעת מאמא. ולפני השתתפות אמא אין המוחין שלו נקראים אמת. ע"ד הנ"ל (באות צ"ב). וז"ש **וכד מתחברן כחדא אינון חד ביחודא חדא**. כי הם מתחברין בסוד ג' קוין, שאבא ואמא הם ימין ושמאל, והדעת מכריע ביניהם, ואז הם אחד. כי הדעת מיחדם.

פסקה צז

תו אמר תרין וכו': עוד אמר, שנים הם, וחזר לאחד. כששולט הוא מעופף על כנפי דוח, ומשוטט במאתים אלף ומסתתר. אמר להם אלו ב' כרובים שהיה רוכב עליהם הקב"ה, ומיום שנגנז יוסף מאחיו נגנז אחד, ונשאר אחד אצל בנימין. ז"ש וירכב על כרוב ויעף וידא על כנפי רוח. ומה שאמר, ונגנז במאתן אלף ונסתתר, היינו מי שרוכב עליו, הוא נסתתר במאתים אלף, שאלו מאתים אלף גנוזים הם שלו, ברוך הוא.
פירוש. ב' כרובים הם מטטרון וסנדלפון, שהם מרכבה לזווג זו"ן דאצילות. ועל זה נאמר יושב הכרובים, שיורה שיש זווג זו"ן ואז ה"ס יושב הכרובים. אמנם אם אין זווג זו"ן,

אינו רוכב על ב' הכרובים מטטרון וסנדלפון, שהם דכר ונוקבא, אלא על סנדלפון בלבד, ואז נאמר וירכב על כרוב. דהיינו רק על אחד. כמ"ש לעיל (תרומה אות תתקכ"ב ע"ש) וז"ש, **אלין תרין כרובים דהוה רכיב בהו קב"ה** דהיינו בסוד יושב הכרובים, שהוא בזמן שז"א הוא בזווג עם המלכות. **ומן יומא דאגניז יוסף מאחוי**, כלומר בשעה שאין זווג למעלה כי היסוד שנקרא יוסף נגנז מאחיו, ואינו משפיע אליהם. **ואשתאר חד לגבי בנימין**. דהיינו סנדלפון. כי יוסף הוא בחינת יסוד דכורא, ובנימין הוא בחינת הנוקביות שביסוד. שמבחינת הכרובים הוא סנדלפון. ואז ז"א חסר ג"ר. אבל בשעה שיש זווג בז"א ומלכות ומתלבש ויושב על ב' הכרובים, אז יש לו ג"ר. וז"ש **ואגניז במאתן אלף עלמין ואתטמר ההוא דרכיב עליה**, כי בעת שז"א רוכב על כרוב אחד הוא נגנז בחכמה ובינה, שה"ס מאתים אלף, כי מצד הבינה הם מאתים, ומצד החכמה הם אלף. וז"א גטז בהם, כלומר שהם נעלמים בו ואין לו ג"ר. כי אין לו ג"ר אלא כשרוכב על שניהם. וז"ש, **דאינון מאתן אלף גניזין אינון דיליה**. דהיינו־בזמן הזווג. וז"ש, **ושאט במאתן אלף ואתטמר**, שבעת הזווג שאט במאתן אלף, דהיינו שיש לו ג"ר. וכשאין זווג, אז **ואתטמר**. שהג"ר נעלמים.

פסקה צח

פוקו מהכא זכאין וכו': אמר להם הממונה, צאו מכאן, צדיקים אתם וראוים אתם למדרגה יותר גבוהה. יצאו. נתן להם אותו הממונה שושנה אחת, שה"ס המלכות בבחי' חכמה תתאה, ויצאו. כשיצאו נסתם פי המערה ולא היה נראה כלל. ראו אותו נשר, שה"ס פני נשר, שהיה יורד מאילן ונכנס תוך מערה אחרת, הם הריחו באותה שושנה. שהארת החכמה נקראת ריח. ונכנסו שם. מצאו את הנשר על פי המערה, אמר להם הכנסו חברים צדיקי אמת, כי עוד לא ראיתי שמחה של התחברות מיום שאני כאן, אלא בכם.

פסקה צט

עאלו מאטו לפרדס וכו': נכנסו לפרדס אחר, דהיינו למדרגה אחרת, ונשר ההוא עמהם, שה"ס פני נשר, כשהגיעו לאלו בעלי המשנה, חזר נשר ההוא לצורת אדם, דהיינו לסוד פני אדם, בלבוש יקר המאיר, כמוהם, וישב עמהם יחד. אמר לאלו בעלי המשנה היושבים, תנו כבוד לבעלי המשנה שבאו כאן, כי אדונם מראה להם כאן נפלאות גדולות. אמר להם אחד מהם, יש לכם סימן, שאתם ראוים לכאן, אמרו כן. הוציאו ב' שושנים והריחו. שרמזו בזה על מלכות ובינה הכלולות יחד, בסוד ב' שושנים. אמרו, שבו ראשי

הישיבה, שבו צדיקי אמת. אחזו בהם וישבו. באותה שעה, למדו מהם שלשים הלכות, שלא ידעו מקודם לכן, וסודות אחרים בתורה.

פסקה ק

אהדרו לגבי אינון וכו': חזרו לאלו בעלי המקרא, מצאו אותם שהיו אומרים, אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולכם. היינו **אני אמרתי** בשעה שהקדמתם נעשה לנשמע, שאלקים אתם וגו', כיון שנמשכתם אחר יצר הרע, **אכן כאדם תמותון** וגו'. מה מיתתו של אדם מורידו לעפר, כדי שימחה היצר הרע שבגוף, ואותו יצר הרע הוא שמת, ונרקב בתוכו.

פסקה קא

אמר ההוא סבא וכו': אמר הזקן שעליהם, אף כאן כתוב, ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה ואם רק היצה"ר מת, מהו פגריכם, לשון רבים. הלא יצר הרע אחד הוא לכולם. ומשיב. יצר הרע הזה כלול זכר ונקבה. ופגריכם, פירושו, החסרונים שיש בכם, כי היצר הרע נקרא חסרון, משום שיורד תמיד למקום החסרון שבאדם, ואינו עולה. בקדש מעלים ולא מורידים. בטומאה מורידים תמיד ולא מעלים. וע"כ נקרא יצה"ר **פגריכם**, דהיינו החסרונים שבכם. כש"א אשר **פגרו** מעבור את הנחל וגו'. וסוף הפסוק מוכיח שסובב על יצה"ר, שכתוב יפלו, ולא כתוב תפלו. וע"כ במדבר הזה יתמו אלו הפגרים, דהיינו יצה"ר, ושם ימותו, משום שרצון הקב"ה לכלות אלו הפגרים מן העולם, לתמיד.

פסקה קב

אמר להו ר' אילאי וכו': א"ל ר' אילאי, צדיקי אמת הכנסו ותראו, כי רשות נמסר לכם ללכת עד מקום ההוא שהפרוכת פרושה. אשרי חלקכם. קמו ונכנסו במקום אחד, והיו שם בעלי אגדה, ופניהם מאירים כאור השמש. אמרו, מי הם. אמר להם, הם בעלי אגדה, ורואים בכל יום אור התורה כראוי. עמדו ושמעו כמה דברים חדשים בתורה, ולא ניתנה להם רשות לכנוס להם.

פסקה קג

א"ל ר' אילאי וכו': אמר להם ר"א, הכנסו למקום אחר ותראו. באו לתוך גן אחר, וראו גם כן דהיינו חוץ מדברים אחרים שראו, שחופרים קברים, ומיד מתים ואח"כ חוזרים חיים בגופים קדושים מאירים. שהם היו מתי מדבר (כמ"ש להלן אות קי"א). אמרו לו מה זה. א"ל הם עושים זה בכל יום, וכשמתים מיד נרקב זוהמא הרעה שקבלו בתחילה ועומדים מיד בגופים חדשים מאירים. באלו גופים הקדושים, שהיה להם בעמדם על הר סיני, כמו שאתם רואים אותם. כי עמדו כולם על הר סיני בגופים בלי לכלוך כלל, כיון

שהמשיכו עליהם היצר הרע, חזרו בגופים אחרים כגופים שהיו להם מקודם לכן, גופים זרים, דהיינו שחזר בהם זוהמת הנחש. ז"ש ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב. (ועי' להלן אות קכ"ז).

פסקה קד

קלא אתער זילו וכו': קול התעורר ואמר, לכו התאספו, הנה אהליאב עומד על מעמדו, וכל אלו הכסאות לפניו. כרגע פרחו כולם ולא ראו כלום. נשארו לבדם תחת אילנות הגן. ראו פתח אחר. נכנסו שם. ראו היכל אחד. נכנסו וישבו שם. שני עלמים היו שמה. נשאו עיניהם וראו משכן אחד מרוקם בכל מיני ציורים וצבעים שבעולם, ועליו פרוש פרשת אור מנוצץ, שהעינים לא שלטו להסתכל. משם ולהלאה לא ראו כלום.

פסקה קה

ארכינו אודנין ושמעו וכו': הטו אזנים ושמעו קול אחד שהיה אומר, בצלאל הוא רביעי לאורות עליונים. יוסף רביעי הוא באורות של אדם הראשון. הוא עליה שלמעלה, החביב מכל. עליו כתוב, ונסכו רביעית ההין בקדש וגו'. מי שמסתכל ורואה יתעוורו עיניו. מי שאינו מסתכל, יהיה נפקח ויראה. אילן של שמונה עשר כשכופף עצמו יהיה זקוף ויתקיים. אם אינו כופף עצמו, נחש הרע יאכל אותו. מי שנכנס ב' כרובים לפנים, רצונו נעשה. מי שמעיין, הוא רחוק מרצונו. קרבנו של נער הוא שלם להתקבל. ונפסק אותו הקול. (כל דברים אלו מתבארים בזהר עצמו להלאה, (מאות קכ"ז עד אות רל"ב).

פסקה קו

אמרו אינון תרין וכו': אמרו אלו שני עלמים, יש סימן בכם. אמרו כן. הוציאו אלו ב' שושנים והריחו בהם. אמרו שבו, עד שתשמעו שני דברים בסודות עתיקים, מראש הישיבה, ויהיו אצלכם בסוד תמיד. אמרו כן.

פסקה קז

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, כל אלו הדברים, וכל מה שראו כתבו, וכשהגיעו כאן, שאמרו להם שהדברים יהיו שמורים אצלם בסוד, היה כתוב, כלומר שכתבו עליהם, אשמרה דרכי מחטוא בלשוני. ואני שאלתי לאבי, אבי, במה היו אלו ב' דברים. ואמר לי, חייך בני, שאלו ב' דברים, בנו עולמות והחריבו עולמות, למי שהשתמש בהם.

פסקה קח

כיון דשמעו אלין וכו': כיון ששמעו אלו שני דברים, אמרו אלו העלמים, צאו צאו, אין לכם רשות לשמוע יותר. הוציא אחד מהם תפוח אחד, ונתן להם, ואמר הריחו בזה. הריחו בו, ויצאו. ומכל מה שראו לא שכחו כלום. יצאו.

פסקה קט

הא ממנא אחרא וכו': והנה בא ממונה אחר, אמר להם, חברים, ר' אילאי שלח אותי לכם, תמתינו לו כאן על פי המערה, והוא יבא ויודיע לכם דברים עליונים שלא ידעתם. שבקש מן הישיבה, שתהיה לו רשות לגלות לכם הדברים. יצאו עמו והמתינו על פי המערה והיו חוזרים על הדברים זה לזה, מכל מה שראו ולמדו שם.

פסקה קי

אדהכי הא ר' אילאי וכו': בתוך כך בא ר' אילאי, והיה מאיר כשמש. אמרו לו תורה חדשה שמעת. אמר להם ודאי, ויש לי רשות לומר לכם הדברים. נתחברו יחד על פי המערה וישבו. אמר להם, אשרי לכם שהראה לכם אדוניכם, מעין עולם הבא, ואין עליכם פחד ואימה. אמרו לו, ודאי כבר נשכח ממנו דרך בני אדם, ופליאה היא על כל מה שראינו בהר הזה.

פסקה קיא

אמר לון המיתון וכו': אמר להם, ראיתם אלו ההרים, כולם הם ראשי ישיבות לעם הזה של מתי מדבר, וזכו עתה, מה שלא זכו כשהיו בחיים, ואלו ראשי הישיבות מתאספים כולם, בר"ח ושבתות ומועדים, אל ההר של אהרן הכהן, ומתעוררים אליו, ונכנסים לישיבה שלו, והם מתחדשים שם בטהרת הטל הקדוש שיורד על ראשו של אהרן, ושמן המשחה היורד עליו, ועמו מתחדשים כולם בחדושים של אהבת המלך הקדוש, עד שנקרא כאן ישיבה של אהבה.

פסקה קיב

ואיהו נטיל בכל וכו': והוא, אהרן, נוסע עם כל הישיבה, ובסתר ודקות מתעופפים כנשרים אל הישיבה של האור, והיא הישיבה של משה. כולם עומדים בחוץ ואינם נכנסים חוץ מאהרן בלבד, אלא שנקראים בשם כפי השעה, דהיינו בשבת וחדש.

פסקה קיג

ולית מאן דחמי וכו': ואין מי¬ שיראה את משה, כי מסוה ההוא שעל פניו פרושה עליו, וז' עננים כבוד סביב לו. אהרן עומד תוך הפרגוד, שהיא מחיצה, שלמטה ממשה, והפרגוד פוסק ביניהם ואינו פוסק ביניהם. כלומר שאינו הפסק גמור. וכל ראשי הישיבות הם לחוץ מן הפרכת, שהוא הפרגוד הזה. כלומר שבעצם הוא מפסיק גמור. וכל שאר החכמים, הם לחוץ מאלו ז' עננים המקיפים עליו. וכפי חידושי הארות התורה שהאירה, כך מאירים אלו העננים.

פסקה קיד
ואתקלישו בדקיקו וכו': ונזדככו בדקות האור, עד שנראה להם המסוה של משה, ומתוך מסוה ההוא היו רואים אור המאיר יותר מכל האורות שבעולם. והוא דהיינו המסוה, הוא הפנים של משה, כי פניו אינם נראים כלל, ואין מי שיראה אותם, חוץ מאותו האור היוצא מן המסוה, מאחורי כל אלו העננים.

פסקה קטו
משה אמר מלה וכו': משה אמר הדבר אל אהרן בסתם, שלא פירשו, ואהרן פירשו לראשי הישיבות. במה פירש הדברים. היינו בכל אלו המבועים, דהיינו המדרגות, שנסתמו מיהושע וכל ישראל, כשהגיע זמנו של יהושע לנהוג הדור, דהיינו שנסתמו לו ג' מאות הלכות וז' מאות ספקות (תמורה טז.) ועתה, היה משה מחזיר אותם להם, בכמה פליאות ומקורות ומבועים ונחלים, הנובעים מכל דבר ודבר.

פסקה קטז
כל נשין זכיין וכו': כל נשים הצדקניות של אותו הדור, דהיינו דור המדבר, באים גם כן למרים באלו הזמנים, ואז עולות כולן אליה כתמרות עשן מתוך המדבר הזה, ויום ההוא נקרא יום השמחה. בלילי שבתות וימים טובים באים הנשים כולן אל מרים, ועוסקות בהשתדלות בידיעת רבון העולם. אשרי דור הזה, דהיינו דור המדבר, מכל הדורות שבעולם. יוצאים מן הישיבה של משה ופורחים אל הישיבה של הרקיע, שהוא ישיבת מטטרון. ואלו הראוים, פורחים אל הישיבה העליונה, שהוא הישיבה של הקב"ה. על דור ההוא כתוב, אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו.

פסקה קיז
פתח ר' אילאי וכו': פר"א, ואמר, תמים תהיה עם ה' אלקיך. שואל, מה בין תם לתמים. ומשיב, באברהם כתוב, התהלך לפני והיה **תמים**. יעקב שנשלם יותר, כתוב בו ויעקב איש **תם**. למה נקרא איש תם, משום שלא נשאר בו פסולת כלום, כי היה בו פריעה.

פסקה קיח
במה אתפרע ואתדכי וכו': שואל, במה עשה פריעה, ונטהר מאותו פסולת. ומשיב, כי אותו מקום המתקיף את הפסולת שבפנים, הנמצאת במקום שהפריעה שורה, הוא שור, שהוא צורת השמאל של הכסא שלו, כי יש בהמרכבה של הכסא, פני אריה אל הימין ופני שור מהשמאל. ושור ההוא נקרא שור תם, כי המרכבה של הכסא, יש בה רושם הברית, ומשום זה נקרא שור הזה שור תם. ויעקב אחוז בו בתוכו, ובשור הזה עשה פריעה, והעביר הזוהמא של הפסולת לגמרי.

פירוש בסיום פרצוף הקדושה, דהיינו ביסוד שהוא סיומא דגופא, דבוקים הקליפות. והם ד' קליפות, רוח סערה, וענן גדול, ואש מתלקחת, ונוגה. אשר ג' קליפות הראשונות הם טמאות לגמרי, והם נכללים בעור הא' הנקרא ערלה, הנחתך ונשלך לעפר. וקליפה הד' שהיא נגה, היא טמאה בעוד שג' הקליפות דבוקים בה, ואחר שמסירים ממנה ג' הקליפות היא חוזרת לקדושה. וה"ס עור הב' הנקרא עור הפריעה. שלאחר שחותכים ממנה הערלה, שה"ס ג' קליפות הטמאות היא חוזרת לקדושה, דהיינו גוף הפרצוף. אמנם נשאר בו זוהמא ופסולת מזמן שהערלה היתה דבוקה בה. וכדי להסיר ממנו הזוהמא והפסולת צריכים לקרוע העור ולהשימו לצדדין, שבקריעה ופריעה זו מתבטל ממנו כל הפסולת. ועתה, הוא שלם בקדושה. וע"כ צריכים **למילה**, שה"ס הרחקת הס"א כולה. **ולפריעה**, שה"ס נקוי הפסולת והזוהמא שנשארה בעור הפריעה. ואז מתגלים המוחין בשלמות. וז"ש, **ויעקב איש תם**, **אמאי אקרי איש תם בגין דלא אשתאר ביה פסולת כלל**, **דהא פריעה הוה ביה**, כי הפריעה מנקה ומסיר **הפסולת** הנשאר בעור הפריעה מזוהמת ג' קליפות הטמאות שנבלעה בה מטרם שחתכו אותן. ואז נקרא איש **תם**.

ויש להבין כי כאן אומר ששור תם ה"ס שור דמרכבה הקדושה, ושור המועד הוא הס"א המתחברת עם החמור, (כדלקמן אות ק"כ) ולהלאה (פרשת חוקת אות י"ט) אומר ששור תם הוא גבורה תתאה, שהיא מלכות. ושור המועד הוא גבורה עלאה, דהיינו גבורה דז"א. אמנם הכל הולך אל מקום אחד. והענין הוא, כי מחזה ולמעלה דז"א שה"ס ג"ר, אסור להמשיך חכמה משמאל שה"ס גבורה עלאה, מפני שכל הנמשך משם הוא אור זכר המאיר ממעלה למטה, שה"ס ג"ר דחכמה שנגנזה. וכל הממשיך משם נופל ברשות הקליפות דהיינו לשור המועד, אבל הממשיך ממלכות, שה"ס אור נקבה, נמצא ממשיך רק ממטה למעלה שהוא ו"ק דחכמה, וזה הוא חכמה דקדושה, וה"ס שור תם, וה"ס שור, של המרכבה המאיר ממטה למעלה, שהוא כמו הארת המלכות, דהיינו ו"ק דחכמה. הרי, **ששור המועד** ה"ס המשכת החכמה ממעלה למטה, בבחינת אור זכר, הנמשך מגבורה עלאה, שהוא מחזה ולמעלה דז"א, והוא כללות הס"א, שכל תאותה להמשיך הג"ר דחכמה מגבורה עלאה דז"א. **ושור תם**, נמשך מגבורה תתאה, כלומר, המאיר בבחינת אור נקבה כמו המלכות שמחזה ולמטה דז"א, שהוא כללות המוחין דחכמה דשמאל דקדושה, הנקרא שור של המרכבה הקדושה.

ודע שבי' שורים אלו נוגחים זה את זה תמיד. כי הזוכה וממשיך החכמה מבחינת שור דקדושה, דהיינו ממלכות, כנ"ל, שה"ס שור תם. הנה נודע שאין החכמה נגלית אלא

עם דינים, שהדינים אלו נופלים על ראש הרשעים הממשיכים החכמה ממעלה למטה בבחינת שור המועד (כנ"ל אד"ר אות ריי"ט) הרי ששור תם נוגח עם הדינים שלו את שור המועד, וממיתו, דהיינו שור המועד שמצד שורשו של אותו האדם שהמשיך את השור תם. וכן אם אינו זוכה ורוצה להמשיך החכמה מגבורה עלאה, דהיינו ממעלה למטה, שהיא המשכת שור המועד, הנה אז לפתח חטאת רובץ, ומתגלה המנעולא, והמוחין דשור תם מסתלקים. וע"כ נבחן זה ששור המועד נגח והמית את שור התם. הרי איך שבי' שורים אלו נוגחים וממיתים זה את זה.

ובזה תבין פנימיות הכתובים. **וכי יגוף שור איש את שור רעהו ומת**. שכאן מדבר הכתוב **בשור תם**, נמצא ששור רעהו הוא שור המועד, שבעת ששור תם שהוא שור של המרכבה שולט, הרי הדינים שלו ממיתים את שור המועד. כנ"ל. ונודע שאפילו הממשיך מן המלכות שהוא ו"ק דחכמה, אי אפשר שיתגלו הו"ק בלי הג"ר, נמצא שגם בשור תם מתגלה בו הג"ר עם המשכתו, אלא כיון שנמשך מן המלכות, אז נוהג בו, **ומכרו את השור החי**, דהיינו שממעטים אותו בכח המסך דחירק דקו האמצעי (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) ואז עי"ז **וחצו את כספו**, אשר מחציתו העליון, שה"ס ג"ר דחכמה, נעלמים, ומחציתו התחתון, שה"ס ו"ק דחכמה, נשארים להממשיך אותו. (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) וז"ס **וגם את המת יחצון**, כי אחר שנגלה תקון החלוקה ע"י קו האמצעי, נוהג זה גם בשור המועד המת, שגם ממנו לוקחים מחצית התחתון שלו וניתן להממשיך, שהוא טהור אבל **בשור המועד**, אוה"כ, **שלם ישלם שור תחת השור**, כי אותו הגורם ששור המועד יהרוג את שור התם, דהיינו משום שהמשיך החכמה מגבורה עלאה, כנ"ל, הוא מפסיד הכל, ואין לו תקנה אלא להשלים את שור התם, וז"ס, **והמת יהיה לו**. דהיינו שור תם המת, יהיה לו, כדי שיתקן אותו.

וז"ש, **במה אתפרע ואתדכי מההוא פסולת**, דהיינו ששואל, מי הוא המטהר והמנקה את עור הפריעה שה"ס נוגה, מאותו הפסולת שבלע מג' הקליפות הטמאות מטרם שחתכו את עור הערלה ממנו. כנ"ל בתחילת הביאור. ומשיב, **בגין דההוא אתר דאתקיף לפסולת**, **דלגו אתר דפריעה שארי**, **איהו שור** וכו'. כי נתבאר שהשורים דקדושה ודקליפה מנגחים וממיתים זה את זה, ונמצא ששליטת שור תם שנוגח וממית את שור המועד, שהוא ג' הקליפות הטמאות, הוא ממית ג"כ אותה הפסולת הנבלע בעור הפריעה, ומגלה בה המוחין דו"ק דחכמה שלו. וז"ש, **וההוא שור אקרי שור תם**, **דהא רתיכא דכרסיא רשימא דברית איית ביה**, כי בהכרח המרכבה דקדושה יש בו רושם הברית, דהיינו בחינת מילה ופריעה, מרחיק וממית ג' קליפות הטמאות שהם שור

המועד. וע"כ הוא שור תם. **ובהאי שור, עביד פריעה**, שהוא הממית אותו הפסולת שבעור הפריעה, וז"ש, **ואעבר זוהמא דפסולת כלא**. כמבואר.

פסקה קיט

במתניתא דבצלאל כתיב וכו': בברייתא של בצלאל כתוב, ויזכור אלקים את רחל. שואל, בשרה כתוב פקידה, וה' פקד את שרה, וברחל כתוב זכירה, למה. ומשיב, משום שזכור, שה"ס היסוד, נרשם ביעקב, שהוא, ברית שלם בשעה שנולד יוסף, ובמה נעשה ברית שלם. היינו כשלקח את השור עמו המתקיף לסטרא אחרא, שהוא מתקיף וממית הזוהמא דפסולת של שור המועד שבתוך עור הפריעה, כנ"ל בדבור הסמוך. ומשום זה נקרא יוסף בכור שור, דהיינו בכור של אותו שור שלקח יעקב בכור שורו, ודחה לשור ההוא דס"א, שהוא שור מועד.

פסקה קכ

שור תם, ויעקב וכו': שור תם, היינו, ויעקב איש תם. שפירושו רבון ושליט אדון הבית ששור תם שורה בתוכו, דהיינו המלכות שממנה נמשך שור תם, כנ"ל בסמוך, ולהלאה (חוקת אות י"ט) משום שיש שור מועד מצד ערלה ופריעה. דהיינו כל הערלה, וזוהמא דפסולת הנבלע בעור הפריעה, כנ"ל בסמוך. וכמה בעלי דין יוצאים ממנו עד מדרגה התחתונה הנקרא **שאיה**, אותו המזיק המפיל בתי העולם הריקים מבני אדם. וכולם יוצאים מאותו שור המועד, והיינו בחבור חמור הרע, שה"ס דין הקשה דמנעולא, אשר המתחבר לשור המועד, נאמר עליו לפתח חטאת רובץ שמתגלה הדין של מנעולא שה"ס חמור. ונמצאים שור וחמור מתחברים להשמיד הכל (כנ"ל שמות דף כ"ה ד"ה פירוש). ומשום זה לא תחרוש בשור וחמור יחדיו, כדי שלא לעוררם.

פסקה קכא

ובההוא מתיבתא דבצלאל וכו': ובאותה הישיבה של בצלאל וכן בבי' הישיבות, דהיינו בישיבה של מטטרון ובישיבה של הקב"ה, אמרו, ויעקב איש תם, פירושו, בעלה של תם ההוא, שהוא המלכות (כנ"ל באות קי"ח בהסולם). ומי הוא, בעלה דתם, הוא ה **א**', שבסוד המילוי של ו **א** ו, שיעקב ה"ס **א**' והמלכות ה"ס **תם**, וכשהם כלל דכר ונוקבא כלולים יחדיו, אז לוקח יעקב כל אותיות אלו, א' ת"ם, שה"ס **אתם**, והוא אותיות **אמת**, וז"ש, תתן **אמת** ליעקב, כי **אמת** כולל דכר ונוקבא יחד שאז הם שלמות הכל.

פירוש, יעקב ה"ס ז"א שכולו חסדים מכוסים, והמלכות ה"ס שור תם, דהיינו הארת החכמה שבקו שמאל. וכשז"א ומלכות נתכללו ומזדווגים יחד, וז"א הוא בעלה דההוא תם, נמצא ז"א כלול מחסרים וחכמה יחד. ואז יש לו משלו **א**' שה"ס חסדים, ומן

המלכות יש לו **תם**, שה"ס הארת חכמה, שהם אותיות אמת. כי מוחין דג"ר נקראים אמת. וז"ס תתן אמת ליעקב. וכל זה הוא משום שנתחבר במלכות, שה"ס שור תם. ונעשה בעלה דההוא תם. כי אז נכלל מחכמה וחסדים יחדיו. שזהו כל השלמות.

פסקה קכב

אברהם לא אתפקד וכו': אברהם לא נצטוה על פריעה. וכאשר נכנס, דהיינו כשמל את עצמו, נכנס לאותו **תם**, ולתוך המדרגות שלו שנקראים יחד **ים**, והיינו **תמים**, שהוא אותיות תם ים. אח"כ נתעלה אברהם ונכנס לפנימיות, ונקשר עם ימין העליון.

פירוש. כבר ידעת, שג' קליפות הטמאות ה"ס עור הערלה, והם בחינות שור המועד. ונוגה, ה"ס עור הפריעה, שאחר שנפרדה ממנה הערלה, שה"ס הטומאה, נעשתה לבחי' שור תם. שע"י הפריעה ממשיכים שור התם ממלכות שיגח וימית הזוהמא והפסלות שבו, ואז נהפכה הנוגה, לבחינת שור תם ממש. וכולה קדושה. ואברהם לא נצטוה על הפריעה, אלא על המילה לבדה, ונמצא שע"י המילה, שהיא הסרת הערלה שהיא שור המועד, בא אברהם לבחינת שור תם, שה"ס עור הפריעה, וז"ש, **אברהם לא אתפקד על פריעה**, **וכד עאל עאל להאי ת"ם ולגו דרגין דיליה. דאקרון כחדא י"ם**, כלומר שלא המשיך שור תם מן המלכות שיטהר עור הפריעה, שה"ס הנוגה ונתגלה החכמה, כמו יעקב, אלא שהמשיך מדרגות החסדים מן המלכות שנקראת שור תם, אשר חסדים אלו כלולים מ **תם**, ואינם ממש שור **תם**, שהוא בחינת שמאל, וז"ש, **ולגו דרגין דיליה דאקרון כחדא ים**, דהיינו מדרגות החסדים הכלולים ויוצאים מתם, והם נקראים ים. **והיינו תמים**, שפירושו, **ים** הכלול מ **תם**, ולא תם ממש. והוא מטעם שלא עשה פריעה. ועוד נשאר פסולת בעור הנגה. וז"ש **לבתר אסתלק אברהם ועאל לגו**, דהיינו שעלה למעלה לז"א **ואתקשר עם ימינא עילאה**, שהוא חסד דז"א. והשאיר תקון עור הפריעה ליעקב.

פסקה קכג

תמים תהיה עם וגו': תמים תהיה עם ה' אלקיך ודאי. כמו שהוא תמים כלל אחד, שהים כלול מתם כנ"ל, אף אתה תהיה עמו תמים, עמו ודאי. כלומר עם ז"א שכולו חסדים מכוסים, והחכמה שבשמאל שה"ס תם אינו נגלה בו מטרם שנזדווג עם המלכות בסוד בעלה דתם, (כנ"ל באות קכ"א). במה נעשה האדם תמים. דהיינו שיהיה **תם ים** בכלל אחד, **תם**, כמו שאמרנו, אשר **ים**, כל אלו מדרגות הקדושות של המלכות הנקראת תם, נקראות **ים** ואינן מתפרשות ממנה לעולם, אף אתה כעין זה, תסיר ממך כל המדרגות הנכריות, שה"ס ג' קליפות הטמאות, ותתקשר בתמים, שתהיה בך מדרגות הקדושות

שהן סוד **ים**, ומדרגה הקדושה ת"ם, שתהיה ראויה לקבל אח"כ ה **א'**, שה"ס יעקב. ויעשה הצרוף **אמת**. כנ"ל. האדם צריך להיות בכל יום **תם ים**, כעין זה ממש.

פסקה קכד

[א] **השתא פריש מאן וכו'**: עתה ביאר בהישיבה, מי שביאר, שהלבנה הקדושה שה"ס מלכות, הוא בצבע לבן, שה"ס אור החסד, וכל הצבעים נוצצים בה ונרקמים, דהיינו גם אור החכמה, והוא כאותו היופי והלבן של השמש ממש. שה"ס ז"א. ובים ההוא של המלכות, בתוך שבעים שנה יוצא דג אחד, ומוציאה ממנו צבע תכלת, והיא לוקחת צבע הזה ומתקנת אותו ומתכסה מבחוץ בצבע ההוא.

פירוש. המלכות מקבלת ג' קוין מן השמש שהוא ז"א, שהם ג' צבעים לבן אדום ירוק. ולפיכך יש בה י"ב בחינות, שהם חו"ג תו"מ שבכל אחד ג' קוין, שהם ג' צבעים הנ"ל. אמנם צבע שלה עצמה שהוא אוכמא או תכלתא (כנ"ל ב"ב אות רנ"ט ע"ש) אין שם, להיות בה מבחינת מנעולא, בסוד האי שחור אדום הוא אלא שלקה (כנ"ל באד"ר אות ר"י"ב) וצבע זה נבחן לבחינת מלכות דמלכות שלה. וז"ש, **ובההוא ימא דילה גו שבעין שנין**, שה"ס חג"ת נהי"מ שכל אחת כלולה מעשר **נפקא נונא חדא**, דהיינו, מלכות דמלכות. **ואפיק מניה גוון תכלת**, שה"ס בחינת הדין הכלול ממנעולא (כמ"ש באדרא שם) **ואתחפייא לבר בהאי גוון**, דהיינו רק מבחוץ שתהיה שמירה מפני החיצונים כמ"ש להלן, אבל מבפנים אין לה אלא ג' גוונים שהם לבן אדום ירוק כנ"ל.

[ב] **לאו דהאי גוון וכו'**: ולא משום שצבע תכלת הוא לבוש שלה, ע"כ היא מתכסה בו מבחוץ, שהרי כתוב שש וארגמן לבושה, אבל התכלת אינה ראויה ללבוש, אלא צבע זה הוא רק כיסוי מבחוץ על המלכות. כעין זה היה במשכן, שכולו ביופי ומעשה רוקם בפנים, ואח"כ, ופרשו בגד כליל תכלת, מבחוץ. מהו הטעם. הוא, משום שתחת ים הזה, שהוא המלכות, יש מצולות ים, שהם הקליפות הכלולים מדכר ונוקבא, ויש להם עין הרע להסתכל, וכשמסתכלים בהמלכות, דהיינו שרוצים להמשיך הארת חכמה ממנה ממעלה למטה כדרך הקליפות, אז מוכן לעיניהם צבע תכלת, שה"ס הדינין הכלולים ממנעולא, שעל ידו מסתלק אור החכמה, ואין עיניהם יכולות לשלוט בהמלכות. וזה רק מבחוץ, אבל הוא מתתקנת בפנים בכל הצבעים מרוקמים, שה"ס לבן אדום ירוק, כראוי להמשכת החכמה, והם מתפשטים לד' צדדי העולם. כלומר שאלו ג' צבעים שה"ס ג' קוין, הם נכללים בכל אחת מחו"ג תו"מ שבה, שהם ד' רוחות העולם, שהם י"ב בחינות, ומ"ש **מתתחמן**, רומז על י"ב **תחומין** המתפשטים בד' רוחות.

פסקה קכה

כגוונא דא ב"נ וכו': כעין זה אדם הלובש ציצית, נעשה בכל יום תמים בחינת **תם** של המלכות מקבל בד' כנפים של הבגד המתתקנים כראוי, בחינת **ים** הוא מקבל מן המלכות, בתכלת ההוא של הציצית, שה"ס הדג של ע' מדרגות שבים, כנ"ל בסמוך, אשר צד הרע, כשמסתכל באדם הזה לא יוכל להזיק אותו בעין הרע, כלומר שלא יוכל להמשיכהו לרשות שור המועד כנ"ל, כי התכלת מעכב עליהם, כנ"ל בדבור הסמוך, ואז הוא **תם ים** עם ה' אלקיו ממש בתקון אחד. כי גם המלכות מתתקנת ומתכסית בחוץ עם צבע התכלת כנ"ל. היא למעלה והוא למטה.

פסקה קכו

לבתר אסתלק איהי וכו': אח"כ עולה המלכות למדרגות עליונות, דהיינו למדרגות דז"א, אף כך האדם, מתעלה אח"כ בתפלין אל מדרגות עליונות, דז"א. ועל זה נאמר, תמים תהיה עם ה' אלקיך, עמו ודאי. ודאי בשעה אחת וברגע אחת, המלכות מתתקנת למעלה, תחילה בתם ים, ואח"כ בזווג עם ז"א. כן האדם מתתקן למטה. תחילה מתתקן בציצית שהיא מדרגת תם ים, ואח"כ בתפלין, שהוא מדרגת ז"א.

פסקה קכז

א"ר אילאי כל וכו': א"ר אילאי כל אלו שבכאן דהיינו דור המדבר, מהתקנים כעין זה להיות כל אחד **תם ים** עם ה'. ועל סוד הזה נאמר, במדבר הזה **יתמו**, דהיינו שיקבלו בחי' **תם**. ואם תאמרו כשנאמר זה, נאמר לרע, ולא לשבחם. כך הוא ודאי, שאינו לשבחם, כי היה להם להיות כל אחד תמים עם ה' בארץ הקדושה, במקום שהקב"ה שורה שם פנים בפנים ביחד עם המלכות. ועתה הנה כל אחד תמים במדבר הזה בחוץ מקום רחוק משם, מארץ הקדושה, שאין המלכות מסתכלת פנים בפנים להיות עם ה' כראוי. **ושם ימותו**, היינו כמו שראיתם אותם עושים בכל יום (כנ"ל באות ק"ג), שמתים וחוזרים לתחיה.

פסקה קכח

זכאה חולקכון חבריא וכו': אשרי חלקכם, חברים הקדושים, שזכיתם לכל זה. אלו ב' מערות אחרות שלכם, שלא תמצאו מי שהוא שמה, הוא משום שהם בישיבה של משה. הם יושבים מרחוק, וע"כ כתוב במשה ענו מאד מכל האדם, כי נביא העליון קבל אותם לישיבה שלו. הנה מיום שאותם הצדיקים התחילו לראות כל זה, עד אותה שעה, כבר עבר שבעה ימים, ולא היו מסתכלים בעולם הזה כלום. כלומר שהיו מופשטים מכל גשמיות.

פסקה קכט

אמר לון ר' אילאי וכו': א"ל ר"א, צדיקים קדושים, אומר לכם דברים ששמעתם אותם. דהיינו הדברים שלמעלה (באות ק"ה) ודבר ראשון מהדברים אשר שם. הוא, כשתדעו מדידה של המדה בשם החקוק המפורש, שהוא י"ה ו"ה, תדעו שבצלאל הוא רביעי לאורות העליונים, שכתוב, ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת.

פירוש. כי ר' אילאי הולך כאן ומבאר כל המובא לעיל (באות ק"ה). נודע כי שיעורא דגופא הוא ד' בריתות, כמ"ש להלן (בלק אות שמ"ט) שהפירוש הוא כי כל מה שיש בגוף שה"ס ז"א כולל היסוד, וכיון שיש בגוף י"ב צירופי הויה, שה"ס חו"ב תו"מ שבכל אחד ג' קוין, נמצא שהיסוד כולל אותם חו"ב תו"מ דגוף, אשר ביסוד הם נקראים ד' בריתות, שכל ברית כולל ג' קוין, וז"ש ואמלא אותו **רוח**, ה"ס ת"ת, ו' דהויה, **אלקים**, ה"ס מלכות ה' דהויה. **בחכמה ובתבונה ובדעת**, היינו י"ה דהויה. וכל אלו כולל בצלאל, כי היסוד כולל כל מה שיש בגוף, וע"כ כתוב ואמלא אותו בי"ה ו"ה שה"ס רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת, שאצל בצלאל נקראים ד' בריתות. וה"ס **רובע ישראל** (כמ"ש להלן בלק אות שמ"ט) כי הוא רובע הכולל ג' קוין והוא רביעי לג' קוין דחכמה ורביעי לג' קוין דבינה, ורביעי לג' קוין דת"ת ורביעי לג' קוין דמלכות. וע"כ נק' רובע ישראל, כי ישראל ה"ס ז"א שבו ד' אותיות הוי"ה, שבכל אות ג' קוין, והיסוד הוא רובע אליהם. שכוללם. וז"ש, **כד תנדעון מדידו דמשחתא בשמא גליפא מפרש**, דהיינו המדידה די"ב גבולי אלכסון שה"ס י"ב צירופים שבשם המפורש י"ה ו"ה, אשר כל אות כלולה מג' קוין כנ"ל. **תנדעון דבצלאל** שהוא יסוד, **רביעאה איהו דנהורין עילאין** שבכל אות מד' אותיות הויה, הוא רביעי לג' קוין אשר שם, שהוא הכולל שלהם. ובזה מתבאר ג"כ מה שאומר לעיל (באות ק"ה) **יוסף רביעאה איהו גו נהורין דאדם קדמאה**, כי אדם קדמאה, הוא ז"א, ויוסף הוא יסוד, שהוא אור רביעי לג' אורות הכלולים בכל אחד מחו"ב תו"מ שלו כנ"ל. ובהיותו כולל ד' בריתות אלו ע"כ היסוד עולה עד החב"ד, להיותו אור רביעי לחב"ד, וז"ש שם, **סליקו דלעילא חביבא מכלא**, שה"ס העליה של היסוד למעלה למוחין, שעליה זו חביבה מכל, כי נוהגת בזמן הזווג.

פסקה קל

מאן דלא אסתכל וכו': עתה מבאר דבר הב' המובא לעיל (אות ק"ה) שאומר, מי שאינו מסתכל רואה ומתפקח, ע"ש. פירושו, מי שאינו מסתכל באלו ג' דברים נסתרים, מה למעלה מה למטה מה לפנים ומה לאחור. (נראה שמה לפנים ומה לאחור חושב לדבר אחד) עתיד הוא להתפתח בתורה, ולפקוח עיניו בה. דבר ג') אילן דתמני סרי **כך כפיף**

יזקוף ויתקיים, פירושו, השדרה של האדם, שיש בה י"ח חוליות, כשכופף אותה לפני אדונו, דהיינו כשכורע במודים, יזקוף ויתקיים לתחיית המתים. ואם אינו כופף במודים, נעשה נחש, ואין לו תקומה לעתיד לבא. וז"ש שם, **ואי לא כפיף חויא כישא אכיל ליה**.

פסקה קלא

מאן דעאל בין וכו': דבר ד) מי שנכנס בין ב' כרובים בפנים, פירושו, מי שנכנס שיעור שני פתחים בפנים בבית הכנסת (ברכות ח.) הוא מתדבק באדונו, ורצונו נעשה. דבר ה') **מאן דמעיין רחיק מרעותיה**, פי' מי שמעיין בתפלה ומסתכל בה. כלומר, שאומר בלבו שתעשה בקשתו, לפי שמתפלל בכונה (רש"י ברכות נה.) הוא רחוק מקיום רצונו שבקש. דבר ו') **קרבנא דרביא שלים לאתקבלא**, פירושו, כשאדם מקרב את בנו לבית הספר או למילה, זהו קרבן שלם להתקבל. מכאן ולהלאה אהובים, לכו.

פסקה קלב

אלעזר ברי שפיר וכו': (חסר כאן תחילת הדברים) אלעזר בני, יפה אתה אומר כפי מה שלמדת, אבל ח"ו אע"ג דרחל היתה עקרה באותו הזמן, יעקב היה חכם, ואם לא היה יודע יעקב שלאה היא אשתו, לא היה קובר אותה במערת המכפלה, להתחבר עמו בחבור אחד, והיה קובר אותה מחוץ למערה. אבל את לאה הכניס לארץ, דהיינו למערת המכפלה, ואת רחל שם לחוץ ממערת המכפלה. מת יעקב נקבר בתוכה במערת המכפלה, בחבור אחד עם לאה.

פסקה קלג

כמה דעבדו כל וכו': כמו שעשו כל שאר האבות כן עשה אדם הראשון, תחילה מתה חוה ונקברה שם במערת המכפלה, ושם ידע אדם שמקום ההוא ראוי לו. מת אדם נקבר בתוכה בחבור אחד עם חוה. מתה שרה נקברה שמה, וחוה ראתה ושמחה כנגדה, וקמה וקבלה אותה. שיעור המרחק של חוה משרה, הוא שיעור של ב' אמות, ולא יותר. מת אברהם נקבר אצל שרה בחבור אחד עמה. מתה רבקה נקברה שמה. ושרה ראתה וקמה וקבלה אותה. מת יצחק נקבר עמה בחבור אחד. מתה לאה נקברה שמה, ורבקה ראתה וקמה וקבלה אותה. מת יעקב נתחבר עמה בחבור אחד. וכולם היו דבר ונוקבא יחד בחיבור אחד.

פסקה קלד

סדורא דלהון היך וכו': שואל, הסדר שלהם איך שוכנים. ומשיב, נשים אצל נשים ודכורין אצל דכורין. אדם בראש, חוה סמוכה לו. שרה אצל חוה, אברהם סמוך לשרה.

יצחק סמוך לאברהם רבקה סמוכה ליצחק. לאה סמוכה לרבקה, יעקב סמוך ללאה. נמצא אדם בצד זה, יעקב בצד זה, זה בראש וזה בסוף.

פסקה קלה

בספרא דשלמה מלכא וכו': בספרו של שלמה המלך, הוא ערוך כראוי. וכך הוא. אדם וחוה בתחילה, ושרה ואברהם סמוכים לו, יצחק ורבקה בזוית האחר כנגדם בדרך ישר בשורה אחת. יעקב ולאה באמצע. והם נשים אצל נשים, הזרים אצל זכרים, דהיינו אדם וחוה, שרה ואברהם יעקב ולאה, רבקה ויצחק. ונמצא אדם בצד זה, ויצחק בצד זה, ויעקב באמצע. יצחק אצל אביו אינו דרך העולם, וע"כ היה יעקב צריך להיות באמצע.

פסקה קלו

ובכל אינון זוגין וכו': ובכל אלו הזוגות, כמו שנקברו כך יקומו לתחית המתים, וכך ימצאו. לאה תשמח עם משיח בן דוד שיצא ממנה, בפנים מערת המכפלה. רחל תשמח עם משיח בן יוסף שיצא ממנה, לחוץ מירושלים, דהיינו במקום שנקברה, בדרך אפרת. וכל אחד במקומו.

פסקה קלז

אלין הכא ואלין וכו': (חסר תחילת המאמר) אלו כאן ואלו כאן. שהם כולם מגדלים של אבן טוב. בין כל המגדלים יש מגדל אחד של אבן טוב באמצע, וזה עולה לרום הרקיע, ואינו נראה עתה, עד לאותו הזמן שיתגלה. ראש הישיבה ראה אותו, והיה רושם עליו למעלה מקרא הזה, מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב. ומקרא הזה פירש ראש הישיבה כך, **מגדל עז** זהו כנסת ישראל, דהיינו המלכות. **בו ירוץ צדיק**, היינו כי רצון צדיק, שהוא יסוד, בו תמיד. כי ירוץ הוא לשון רצון. וע"כ **ונשגב**, אותו מגדל עז, שלא יפול עוד לעולם כמו שהיה.

פסקה קלח

ורבי כרוספדאי וכו': ור"כ חמוד הלב, פירש מקרא הזה מטרם שנסתלק, ופירש יפה. **מגדל עז**, זהו התיבה, לשום בו הס"ת שהוא **עז**, ולהוציאו מתוך ההיכל, שהוא צורת היכל הפנימי, שה"ס אמא, שממנו יוצאת התורה, שהוא ז"א. ומגדל ההוא שהוא התיבה הוא שם ה', וצורה שלו, דהיינו המלכות, והוא צריך להיות בשש מדרגות, כנגד חג"ת נה"י שבמלכות.

פסקה קלט

בו ירוץ צדיק: שואל, במי ירוץ, אם במגדל או בספר תורה. ומשיב, אלא שדרש המקרא בזה ובזה, במגדל ובס"ת, כשדרש במגדל, צריך הצדיק להיות חזן הכנסת, ויהיה צדיק

אמת וצורת צדיק העליון, שהוא יסוד. כשדרש בספר תורה, מי שעלה לס"ת לקרות בתורה צריך להיות צדיק. ונקרא צדיק, מי נקרא צדיק מכל ז' הקרואים לס"ת. היינו העולה לששי מאלו השבעה. כי פרשה הששית רומזת ליסוד הנקרא צדיק. א"ר שמעון ודאי הוא כן. כי הוא, ר' כרוספדאי, לא עלה כל ימיו אלא לעליה הששית מאלו העולים לתורה. הרומזת ליסוד צדיק. **ובו ירוץ** צדיק, יהיה פירושו, בס"ת ירוץ דברי צדיק הזה. שואל **ונשגב**, ממי. ומשיב מיראת מלאך המות, כי יאריך ימים. **ונשגב**, היינו שלא ינזק לעולם.

פסקה קמ

בההוא מגדל דסלקא וכו': באותו המגדל העולה בין המגדלים, עומד אור אחד בצורת ספר תורה. כשבא אותה הצפור היא לוקחת את המגדל ממקומו ומעמידה אותו באמצע העזרה, תוך כנפי הכרובים. ומה שהיה רומו לרום השמים נשפל ונכנס תחת הכרובים. וחומות המגדל בין ראשי הכרובים.

ביאור המאמר. סוד קריאת התורה ה"ס גילוי הארת החכמה שבקו האמצעי הנקרא תורה. וע"כ יש כאן ג' בחינות. א' הוא ההיכל, דהיינו ארון הקודש שמשם מוציאים ספר התורה. ב' הוא הספר תורה שקוראים בה. ג' הוא המגדל, דהיינו הבימה שעליה מניחים ספר התורה. והנה ההיכל ה"ס בינה, שמשם נאצלת הספר התורה ומקבלת ממנה כל המוחין. וספר התורה, ה"ס ז"א, היוצא ונאצל מן הבינה. והמגדל ה"ס מלכות. ששם מקום הגילוי של קריאת התורה, שה"ס הארת החכמה. באופן שהתורה שה"ס ז"א מקבלת הארת החכמה מן הבינה שה"ס ההיכל ומגלה אותה במגדל, שה"ס המלכות. ואין לדמות הארת חכמה זו להארת החכמה הנגלית בחצות לילה, כי שם נגלה הארת החכמה מבחינת השמאל, בסו"ה שמאלו תחת לראשי. וע"כ אין שם אור היום. משא"כ כאן הארת החכמה נגלית מבחינת קו אמצעי ביחוד, הכולל חכמה וחסדים יחדיו. ומה גם שהכל נמצא תחת שליטת החסדים שהוא אור היום.

וזה אמרו, **בין כלהו מגדלין**, **אית חד מגדל דאבן מטא באמצעיתא**, המלכות בכללה נקראת מגדל ונקראת אבן טוב. וע"כ גם מדרגותיה בפרטיות נקראות מגדלים. ומדייק **מגדל דאבן טבא באמצעיתא**, שה"ס קו האמצעי של המלכות, המקבלת מקו האמצעי דז"א. **ודא סליק לרום רקיע**, דהיינו שמזדווגת עם ג"ר דז"א הנקרא רום רקיע. **ולא אתחזי השתא**, כי בעת שהיא בזווג עם ג"ר דז"א, אין בה אלא חסדים דז"א, שהיא מדת ז"א, ומדתה עצמה שה"ס חכמה, אינה נראית בה אז. **עד ההוא זמנא דיתגלי**, דהיינו בזמן קריאת התורה, שאז מתגלה בה הארת החכמה ע"י קריאת התורה כנ"ל. **רב מתיבתא**

המא ליה, והוה רשים ביה לעילא וכו'. דהיינו שרשם עליו שראיתו היה בסוד צדיק וכנסת ישראל המרומז בכתוב מגדל עוז וגו'.
וז"ש **מגדל עוז דא תיבה**, דהיינו המלכות, וספר התורה שהוא **עז**, דהיינו הארת החכמה הנקראת עז, **לשואה ביה**, לשום הארת החכמה במגדל שהיא מלכות. **ולאפקא ליה מגו היכל וכו' דמניה תורה נפקא** שז"א הנקרא תורה יוצא ומקבל אורותיו מן ההיכל שהוא בינה. וז"ש, **וההוא מגדל שם ה' איהו**, שהוא המלכות הנקראת שם ה'. **ואצטריך בשית דרגין**, דהיינו בו"ק של המלכות, כי אין החכמה נגלית בג"ר של המלכות אלא בו"ק שלה. **בו ירוץ צדיק** וכו'. דהיינו שהשפעת הארת החכמה הוא ע"י היסוד דז"א. שיתכן ב **ס"ת**, מבחינה ההשפעה, שהוא העולה לששי. ויתכן ב **מגדל** מבחינת הקבלה, שמקבל מיסוד דז"א.
ומפרש הדברים יותר בפרטות, ואומר, **בההוא מגדל דסלקא בין אינון מגדלין**, דהיינו במגדל דאמצעיתא (כנ"ל אות ק"מ) **קיימא נהירו חד בדיוקנא דספר התורה**. שה"ס הארת החכמה בצורת קו האמצעי, אמנם אינה נראית שם מחמת הארת הזווג דז"א כנ"ל. שאין שם מקום לגילוי הארת החכמה. ובחינת החכמה שבמלכות נקראת צפור. וז"ש, **כד אתי ההוא ציפרא**, דהיינו שהגיע זמן הארת הצפור, שה"ס החכמה שבמלכות, **נטלא ההוא מגדל מאתריה**, שלוקחת כללות המלכות הנקראת מגדל, ממקומו, דהיינו ממקום הזווג דג"ר דז"א, הנקרא רום רקיע, (כנ"ל באות קל"ז) **וקאים גו אמצעיתא דעזרה**, שמעמידה את המגדל באמצע העזרה. כי הו"ק דמלכות מכונה עזרה, וההיכל הפנימי וקה"ק ה"ס ג"ר דמלכות. ומשום שאין החכמה נגלית אלא במקום ו"ק ע"כ מכניסה המגדל בעזרה, שהוא מקום ו"ק. ובסוד קו אמצעי שבה. **גו גדפי דכרובים**, הכרובים ה"ס אפי זוטרי, דהיינו זו"ן במוחין דאחורים (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף ו' ד"ה ואלמלי) ויש להם כנפים לכסות הג"ר דחכמה, וע"כ מעמיד המגדל תחת הכנפים ההם, כדי שלא יתגלו ג"ר דחכמה.
וזה נבחן לירידה כלפי המלכות, כי מקודם לכן היתה בזווג עם ג"ר דז"א שה"ס רום רקיע, ועתה ירדה לבחינת עזרה, שהיא ו"ק כנ"ל, ולתחת כנפי אפי זוטרי, שהם הכרובים, שהם בחינת ג"ר דו"ק. וז"ש, **ומה דהוה רומיה לרום שמיא**, דהיינו שהיתה בזווג עם ג"ר דז"א שנקרא שמים. **מאיך ועאל תחות אינון כרובין**, דהיינו שירדה לתחת אפי זוטרי, הנחשבים לו"ק דמוחין, ולאחורים. כי אין החכמה מתגלה במלכות אלא בכלים דאחורים שלה, (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף ז' ד"ה בגין) **ושורוי, בין רישי כרובים**. החומות, הם הדינים הנגלים עם החכמה השומרים שלא יקרבו החיצונים לג"ר דחכמה

(כנ"ל אד"ר נשא אות ריי"ט) שנחשבים כחומות על המגדל השומרים מפני החיצונים. ודינים אלו נמצאים בראשי הכרובים, לדחות משם החצונים.

פסקה קמא

תלת מאה פתחין וכו': שלש מאות פתחים שם, בהמגדל, בפתח שבאמצע עומד אור זה של צורת ספר התורה, שבו עתיד מלך ישראל לקרות בפרשת הקהל. וזה יהיה מלך המשיח, ולא אחר.

פירוש. שלש מאות פתחים רומזים על ג"ר, שכל אחת כוללת מאה. ופתח שבאמצע, רומז על קו האמצעי. וקריאת פרשת הקהל, ה"ס גילוי ג"ר דחכמה, שלא תתגלה אלא בגמר התקון, ואז יקרא בו מלך המשיח. אבל לא לפני גמר התקון, וז"ש, **ודא ליהוי מלכא משיחא, ולא אחרא**.

פסקה קמב

ובההוא ס"ת דההוא וכו': ובאותו ספר תורה של אור הזה, כלומר בהארת ו"ק דחכמה שבאותו ספר תורה, בעל המאמר פונה אל השומע, ואמר אהה, חסיד קדוש, אשרי הוא מי שישמע מפיו של המשיח, קול נעימות דבריו מאלו דברים הסתומים שמפרש בתורה דהיינו באור של אותו ספר תורה הנ"ל, בכל ראשי חדשים ושבתות ומועדים וזמנים. וכשכל בני הישיבה רוצים לעלות למעלה לישיבה של הרקיע, שהוא ישיבה של מטטרון, כולם מתאספים אל מלך המשיח, והוא מפרש להם דברי תורה, ומתוך מתיקות דבריו והשתוקקות, עולים למתיבתא דרקיע. ובעל המאמר פונה שוב אל השומע, ואמר לו, כל עשרת הדברים מאלו הדברים שמלך המשיח פירש, גנוזים לך ליום של הבקשות שלך. כלומר, ליום שתתפלל על זה.

פסקה קמג

כד קיימא ההוא וכו': כשמגדל ההוא עומד באמצע העזרה (כנ"ל אות ק"מ) ופתח זה פתוח, דהיינו הפתח שבקו האמצעי שבמגדל, אלו הכרובים פותחים פיהם, ופורשים כנפיהם, להסתיר הג"ר דחכמה כנ"ל, ומאירים באור העליון על אותו הפתח, וספר התורה ההוא פתוח, והכרובים פותחים ואומרים מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'. אח"כ סוגרים הפתחים וספר התורה נגלל.

פסקה קמד

מאן חמא נהירו וכו': מי ראה אור המאיר של ספר התורה ההוא, כולו הוא אור המאיר, האותיות עולו הן שלהביות אש מדי צבעים, שהן מעולם העליון, כולן בולטות ומנצצות. אין מי שיכול לעמוד בהם חוץ ממשיח.

פירוש. הארת החכמה שבמלכות נמשכת בג' צבעים, לבן אדום ירוק, שה"ס ג' קוין, אבל הצבע שלה עצמה, שהוא שחור או תכלת, אין נראה בה, מטעם היותה נמתקת כולה בבינה, בסוד נקודת המפתחא, ונקודתה עצמה, שה"ס מנעולא גנוזה ואינה נראית. משא"כ בז"א בו משמשת ג"כ נקודה דמנעולא (כנ"ל ויקרא דף ל"ה ד"ה אמנם). ולפיכך אין מקום גילוי החכמה בז"א אלא במלכות. וז"ש, **אתוון דיליה שלהובי דאשא מד' גווני**, דהיינו לבן אדום ירוק וגם שחור. ולפיכך, **ליה מאן דיכיל למיקם בהו בר משיח**. משום שיש לו אור היחידה. אבל לאחר אינם מושגים, מפני גוון השחור.

פסקה קמה

סגיר פתחא דא וכו': נסגר פתח הזה, שבמגדל, הכרובים משתככים, ומגדל ההוא פורח ועומד במקומו בין שאר מגדלים. כלומר, שחוזר לזווג הג"ר שלו עם ז"א. ומדתה של המלכות חוזרת ונעלמת, שנכללת בז"א (כנ"ל אות ק"מ בהסולם).

פסקה קמו

בההוא פתחא דאמצעיתא: בפתח ההוא שבאמצע הפתחים של המגדל, כנ"ל, יש עטרת פז עליונה ויקרה, גנוזה, שאינה נראית עתה, מפותחת ונחקקת בכל מיני אבני יקר, ועתידה להיות על ראשו של מלך המשיח, בעת שיעלה במגדל ההוא, וב' נשרים, זה מצד זה וזה מצד זה לוקחים העטרה בידיהם.

פסקה קמז

כד סליק מלכא וכו': כשעולה מלך המשיח, בהמגדל, מתתקנים הנשרים ולוקחים עטרה הזו. בשעה שיתחיל לקרות בתורה, פתח אחר יפתח, ומשם תצא יונה ההיא ששלח נח בימי המבול, שכתוב, וישלח את היונה. **היונה**, עם **ה'** הידיעה, היינו יונה ההיא הנודעת, שלא דברו בה הראשונים, ולא ידעו מה היא. אלא מכאן יוצאת ועושה שליחות.

פסקה קמח

ובשעתא דכתיב, ולא וגו': ובשעה שכתוב, ולא יספה שוב אליו עוד, לא ידע אדם לאן הלכה. והיא חזרה למקומה, ונגנזה בפתח הזה. והיא תקח העטרה בפיה, ותשום על ראשו של מלך המשיח, מטי ולא מטי. ואז כתוב, תשית לראשו עטרת פז.

פסקה קמט

וכיון דיקרי מלכא וכו': וכיון שיקרא מלך המשיח בספר התורה. יקומו ב' נשרים זה מכאן וזה מכאן, והיונה משפלת עצמה לרדת, ומלך המשיח יורד והעטרה על ראשו, עד מדרגה האחרונה. ושני נשרים פורחים למעלה על ראשו. והיונה חוזרת ועטרה בפיה, ואלו ב' נשרים מקבלים אותה.

פסקה קנ

דוד מלכא זית וכו': דוד המלך נקרא **זית רענן** לפני הקב"ה, שכתוב, ואני כזית רענן בבית וגו'. **עלה זית** זה מלך המשיח בנו של דוד. וזה הוא שרמזה יונה זו בימי נח, שכתוב, והנה עלה זית טרף בפיה. עלה זית ההוא, שהוא המשיח, טרף היונה וחטף את היקר שלו, דהיינו העטרה, במה. בפיה. שהעטרה עומדת על ראשו ומקבלת יקר מאותה היונה. וז"ש טרף, לשון זכר, ולא טרפה. שרומז, שהיא כזכר הזה שעושה חיל ומנצח. בישיבה של הרקיע, אמרו, יונה זו היא זכר, משום שהשם יונה שנקראת, כתוב פעם כנוקבא, דהיינו בלשון נקבה, ופעם כדוכרא, בלשון זכר. בזמן שמקבלת יקר זה. בלשון זכר נקראת (חסר כאן).

ביאור המאמר. נודע ששבירת הכלים בזמן הנקודים נשברו לש"ך ניצוצים, כי ח' מלכים נשברו, והיה בכל מלך ד' בחינות חו"ב תו"מ, שבכל אחת עשר ספירות, שהם מ' בחינות בכל מלך, ושמונה פעם מ', הם ש"כ בחינות. המכונים ש"ך ניצוצין. והם נתקנו ע"י המאציל עצמו בעולם התקון, ואחר כך ע"י חטא של עצה"ד, חזרו ונפלו לקליפות. וכל מעשינו בשתא אלפי שני אינם רק לתקן ש"ך ניצוצים אלו, וכשיגמרו להתתקן, אז יהיה גמר התקון, ובלע המות לנצח.

אמנם אין ביכלתינו לתקן כל ש"ך ניצוצים אלו, כי בחינות המלכיות שבעשר ספירות שבכל בחינה, הם בחינת מנעולא שאינה מקבלת תקון, ואין בנו כח לתקן אלא ט' ספירות ראשונות, שבכל בחינה, ששם סוד מלכות דמפתחא המתוקנת בבינה, ונכללת ביסוד. אבל המלכיות עצמן, שהם מנעולא אין לנו כח לתקן. באופן שח' מלכים הם, שבכל אחד ד' בחינות, והם ל"ב בחינות, אשר ט"ס ראשונות של כל בחינה אנו יכולים לתקן, והם ט' פעם ל"ב, שהם רפ"ח בחינות, ובחינה אחרונה שבע"ס, שהוא ל"ב האחרון, אין אנו יכולים לתקן. והאמת הוא, שאין אנו צריכים לתקן יותר מאלו רפ"ח בחינות, המתוקנות במלכות דמפתחא, המכונה נקודה אמצעית דישובא. ול"ב האחרון, שהם ל"ב מלכיות מבחינתה דמדת הדין הנקראות מנעולא, אינם צריכים תקון מצדינו כלל, אלא ע"י תקון כל רפ"ח בחינות בתכלית השלמות, אז מתקבצים כל האורות שיצאו מרפ"ח האלו, למקום אחד, ואז מתתקן ל"ב האחרון מאליו. ובסוד זה נאמר, והסירותי את ל"ב האבן מבשרכם. דהיינו לב האחרון שתקונו בא מקבוץ הרפ"ח.

וכל התקון האמור מקבל מלך המשיח, וגואל את ישראל ומתקן את כל העולם עד למדרגה האחרונה. וע"כ נבחן גמר התקון להמלכות מלך המשיח ששמים עטרת פז על ראשו. ומשום שהתקון נחלק לשתי בחינות, לרפ"ח, שכל עבודתינו היא בהם. וכל"ב

האבן, ששם אין אנו צריכים לעבוד, וגם אסור העבודה בה, כי היא מתתקנת מאליה ע"י השלמת הרפ"ח כנ"ל. לפיכך מבחינים בעטרת המשיח ג"כ ב' בחינות אלו. א) היא עצם העטרה, שהיא בירורי רפ"ח, ההולכת ונעשית ע"י עבודתינו במשך שתא אלפי שני. ב) שימת העטרה על ראשו של המשיח. שהיא עצם גמר התקון, כלומר, קהילת כל האורות שיצאו מבירורי רפ"ח ניצוצין, אשר מקהילתם למקום אחד מתתקן ל"ב האבן, שהיא גמר התקון. ונבחן זה לשימת העטרה על ראשו של המשיח.

וזה אמרו (באות קמ"ו) **בההוא פתחא דאמצעיתא**, **אית עטרה דפז** וכו'. דהיינו בסוד נקודה האמצעית המקבלת מקו האמצעי, שה"ס מפתחא, שם נמצאת העטרה של משיח כלומר, ששם הולכת ונשלמת ע"י בירורי רפ"ח ניצוצין ע"י עבודתינו. כי הארות כל שתא אלפי שני אינן מקובלות רק במלכות דמפתחא שהיא יסוד דמלכות, ואינה מלכות ממש, (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף מ"ה ד"ה ההיא) וע"כ נבחנת לקו האמצעי, כמו יסוד. **דלא אתחזי השתא**, היינו מטרם שנגמרה כולה, אינה נראית כלל. אלא בגמר התקון. וז"ש, **כד סליק בההוא מגדל**, דהיינו לעתיד לבא בגמר התקון כשמלך המשיח יעלה במגדל ההוא, לקריאת ס"ת בפרשת הקהל (כנ"ל באות קמ"א) שקריאת ס"ת ה"ס גילוי הארת החכמה. ופרשת הקהל רומזת לקהילת כל האורות שבס"ת למקום אחד שה"ס שימת העטרה על ראש המשיח, כנ"ל, אמנם יש בזה שתי בחי' א) עצם העטרה האורות של ספר התורה המתגלים בה במשך שתא אלפי שני, שזה בא רק מקו אמצעי כנ"ל, וזה נבחן לעלית מלך המשיח אל המגדל, שעוד לא קרא בפרשת הקהל. ועל זה אומר, **ותרין נשרין**, פני נשר ה"ס קו האמצעי, שהוא כולל ב' הקוין ימין ושמאל שה"ס חסדים וחכמה, ולפיכך הם ב' נשרים, **דא מסטרא דא**, היינו בימין שהוא חסדים, **ודא מסטרא דא**, היינו בשמאל, שהוא חכמה. וז"ש **מתתקנין נשרין ונטלי עטרא**, שעטרה זו מקובצת מתקון הנשרים שה"ס ב' הצדדים שבקו האמצעי והם הלוקחים את העטרה, כי הם מקבצים אותה בזה אחר זה ע"י בירורי רפ"ח ניצוצים כנ"ל. וזו היא בחינה ראשונה. ועתה מדבר מבחינה השניה, שהיא שימת העטרה על ראשו של משיח, ואומר, **בשעתא דישרי למקרי**, שבשעה שמתחיל לקרות פרשת **הקהל** (כנ"ל באות קמ"א) שה"ס קהילת כל האורות דרפ"ח ניצוצין למקום אחד המגלים תקון ל"ב האבן, שה"ס שימת העטרה על ראשו של המשיח. **יתפתח פתחא אחרא**, דהיינו פתח שאינו מבחינת קו האמצעי, אלא היא פתח של בחינת המלכות דמנעולא שהיא מלכות דמדת הדין עצמה שהגיע תקונה ע"י קריאה של פרשת הקהל. **ומתמן תפוק ההיא יונה דשדר נח בימי טופנא**, שה"ס מלכות דמנעולא, דכתיב, **וישלח את היונה**, **היונה ההיא דאשתמודעא**, דהיינו

המצוינת, שהיא המנעולא, **ולא מלילו בה קדמאי ולא ידעו מה היא**. כי ה"ס, נתיב דלא ידעו עיט, שעיט זה משה, שלא ידעה, כמ"ש חז"ל. **אלא מהכא נפקת**, שהיא יוצאת מפתח הצדדי הנ"ל, ועושית שליחות **והיא תבת לאתרה ואתגניזת בפתחא דא**, כי נקודה דמפתחא שה"ס הפתח שבאמצע, היא השולטת בבירורי האורות, ונקודה דמנעולא נגנזת ואינה נראית. (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר אות קכ"ג) **ואיהי תטול עטרה בפומהא ותשוי על רישיה דמלכא משיחא**, היינו בעת קריאת פרשת הקהל, שאז מתקהלים כל האורות למקום אחד ול"ב האבן מתתקן, אז תשים העטרה על ראש המשיח, כנ"ל. **מטי ולא מטי** שהעטרה אינה מתישבת תיכף על ראשו אלא תחילה במטי ולא מטי ואח"כ מתישבת כולה לנצחיות.

וזה אמרו, **וכיון דיקרי מלכא משיחא בספר תורה**, דהיינו בפרשת הקהל, **יקומון תרין נשרין דא מכאן ודא מכאן**, שהם נושאים העטרה הבאה מקו האמצעי, כנ"ל. **ויונה מאיך** והיונה, שה"ס מנעולא, נשפלת ויורדת למדרגתה, שהיא בחינה אחרונה של ש"ך הניצוצין, הנקראת ל"ב האבן כנ"ל, שאין עוד מדרגה נמוכה ממנה, ומשימה משם העטרה על ראשו של המשיח, וע"כ **ומלכא משיחא נחית ועטרה על רישיה**, **עד דרגא בתראה**, כי אחר שמדרגה האחרונה נתקנה יורד המשיח עם העטרה לשלוט עד סוף כל המדרגות. ונתבאר לעיל אשר בתחלה עוד העטרה אינה מתישבת על ראשו אלא שהיא בסוד **מטי ולא מטי**, ולפיכך **תרין נשרין פרחין לעילא על רישיה**, דהיינו אותם ב' הנשרים שלקחו העטרה ונתנו אותה אל היונה, **ויונה תבאת ועטרה בפומה**, שהיא חוזרת ומקבלת העטרה של משיח, **ויקבלון לה אלין תרין נשרין** ושני הנשרים מקבלים לה בחזרה, כי שלהם היא העטרה, כנ"ל. ואחר כך לאחר זמן תתישב העטרה על ראש המשיח לנצחיות, כ"ש במקום אחר.

ומפרש יותר, ואומר, **דוד מלכא זית רענן אקרי** וכו', שה"ס מלכות דמפתחא שהיא **רענן** וכל האורות נמשכים על ידיה. **עלה זית דא מלכא משיחא** וכו' שהיא מלכות דמנעולא, ולהיותה שורש למלכות דמפתחא ע"כ נקראת **עלה** זית, שהיא מעלה את הזית רענן, שהיא מפתחא. **ודא איהו דרמיז יונה** וכו' **עלה זית טרף בפיה**. עלה זית, פירושו **ההוא עלה זית**, שהוא משיח. **וטרף**, היינו **וחטף ליקרא דיליה**, שהיונה חטפה היקר שלו, דהיינו שחטפה העטרה מן הנשרים, **במה**. **בפיה**, דהיינו בבחינת המנעולא שבפיה, **דקיימא על רישיה** שהעטרה עומדת על ראשו, וכן **ומקבלא יקר**, שהעטרה מקבלת יקר, הכל **מהאי יונה**. וענין החטיפה שאומר, רומז שנראה כמו החוטף דבר שאינו שלו, כי כל העטרה יצאה מבחינת קו האמצעי וממלכות דמפתחא, שבה נעשה בירורי כל רפ"ח

הניצוצין שמהם נעשתה העטרה. ולבסוף באה היונה שה"ס מלכות דמנעולא וחוטפת כל הכבוד הזה מרשות הנשרים ומלכות דמפתחא, ומשימה אותו על ראשו של משיח, הנמשך ממלכות שלה, שע"כ נקרא עלה זית כנ"ל. וע"כ נרמז בכתוב בלשון חטיפה. **והאי דכתיב** וכו', חסר סיום הענין.

פסקה קנא

מגדל דא כד וכו': מגדל זה כשחוזר למקומו, דהיינו אחר קריאת התורה (כנ"ל אות ק"מ) שהמלכות חוזרת להתחבר עם ג"ר דז"א, ע"ש, הוא מאיר כעין אור השמש, דהיינו כאור הז"א שנקרא שמש, שהוא חסדים מכוסים, שכתוב, כסאו כשמש נגדי, שהמלכות הנקרא כסא הוא כשמש, כז"א. והגם שיש לו כסא אחר, בנסים ואותות גדולים. כלומר הגם שמטרם חזרת המגדל לג"ר דז"א, נקראת ג"כ כסא, והוא באותות גדולים דהיינו בחכמה, עכ"ז לא על זו נאמר כסאו כשמש, אלא אחר חזרתה לז"א נקראת כן. בראש מגדל זה, דהיינו בהיותו למטה מטרם שחזר לג"ר דז"א, יש עופות של אש שמצפצפים, בעת שעולה הצפור, כלומר בעת שמתגלה החכמה דמלכות המכונה צפור. מתגלים עופות אש, דהיינו שיש בהם אש שהיא דינים להרחיק החצונים, ומצפצפים בצפצוף נעימות, שאין נעימות ונגון כנעימות ההיא.

פסקה קנב

לעילא מכלהו זינין וכו': למעלה מכולם, דהיינו בבינה, יש מינים אחרים ותורים אחרים הפורחים באויר, בסוד עלית המלכות לבינה שה"ס ה' הנכנסת לאור הבינה והאור נעשה לאויר. עולים ויורדים, יורדים ועולים, כשה' נכנסת באויר הם יורדים, למדרגה תחתונה, וכשה' יוצאת מאויר וחזר לאור, הם חוזרים ועולים (כנ"ל ב"א דף מ"ד ד"ה בקע) ואינם נשקטים לעולם. ומפרש, למה הוא כך, הוא משום, אתוון רברבין שהן בינה, ואתוון זעירין שהן מלכות, פורחות ביניהם. שלפעמים עולות אתוון זעירין באתוון רברבין, דהיינו מלכות בבינה, ולפעמים האתוון זעירין חוזרות ויוצאות מאתוון רברבין, שהמלכות חוזרת ויוצאת מבינה, שה"ס ה' הנכנסת באור ויוצאות מאור כנ"ל.

פסקה קנג

אי חסידא קדישא וכו': אהה חסיד הקדוש. בשעה שהאותיות פורחות, רואה האדם כתוב מאותיות גדולות, שהם בינה, באויר, לפי שעה, בראשית ברא אלקים וגו', שמלות אלו הם מבינה, שה"ס אתוון רברבין. ואח"כ מכים אותיות הקטנות בהן, דהיינו המלכות עולה ומכה בבינה, כלומר שממעט אותה, בסוד ה' שנכנסה לאור ונעשה אויר, ופורחות ונראה מהן כתוב, ויאמר אלקים יהי אור וגו'. וירא אלקים את האור וגו'.

אח"כ חוזרות אותיות הקטנות ומכות באותיות גדולות, דהיינו ששוב עולה המלכות לבינה וממעט אותה, ונראה מהם שכתוב, ויאמר אלקים יהי רקיע וגו'. וכן כל מעשה בראשית. מעשה אותיות האלו הן פליאות גדולות ושמחה לעינים. אשרי העם, שלכל זה הם מחכים.

פירוש כל מעשה בראשית יצאו בסוד כניסת הי' באור הבינה ונעשתה לאויר, שאז יצא הקטנות, ואח"כ ביציאת ה **י'** מאויר יצא הגדלות (כנ"ל בראשית א' אות ל"א) שה"ס המלה **יהי** הנאמר בכל מאמר ומאמר דמעשה בראשית. וז"ס שאומר שם **יהי אור**, כל מה **דנפק ברזא דא נפק**, ע"ש בהסולם. וז"ש כאן, **חמי בר נש מאתוון רברבן** שהם בינה, **כתיב באוירא לפום שעתא בראשית ברא אלקים**. וזה לפי שעה, אבל כשהגיע סוד המאמר יהי אור, **בטשי אתוון זעירן בהו**, שהמלכות הכה בבינה, שז"ס המלה **יהי**, וכן **לבתר מהדרי אתוון זעירן ובטשי באתוון רברבן ומתחזי מנייהו דכתיב ויאמר אלקים יהי רקיע** וגו'. שגם כאן במאמר הזה הקדים בטישת המלכות בבינה, בסוד המלה **יהי**. **וכן כל עובדא דבראשית**, שכן היה בכל מאמר ומאמר (כמ"ש ב"א אות ל"א) **כל מה דנפק ברזא דא נפק**. עש"ה. ואין להאריך.

פסקה קנד

אי חסידא קדישא וכו': אהה חסיד קדוש, מי ששומר ברית משים עצמו אחרי השכינה, והשכינה לפניו. ואם תאמר. מי שומר אותו מאחוריו. ומשיב, הנה שמירה גדולה ועליונה מכל שומרת אותו. ומי היא. הוא צדיק עליון, דהיינו יסוד דז"א, ששומרו באהבה רבה. ונמצא נכנס בין צדיק שהוא יסוד, לבין צדק שהוא מלכות, ונמצא נשמר מכל הצדדים, היסוד מלאחריו, והמלכות מלפניו. אשרי מי ששומר ברית זה. וע"כ ישראל, יראו כל הזכרים, השומרים אות ברית זה, לפני הקב"ה. דהיינו כמ"ש שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. מי הוא שיכול להזיק לבן, שאביו מכאן ואמו מכאן, והוא באמצע ביניהם. וזהו, כשהוא אחרי ה'. דהיינו דוקא אחורי המלכות כנ"ל.

פירוש. סוד הברית הוא מילה ופריעה, אשר ע"י הפריעה מתגלה הארת החכמה, (כנ"ל אות קי"ח) וע"כ השומר בריתו זוכה לגילוי הארת החכמה, ונודע, שהארת החכמה באה מן המלכות, וע"י הפריעה היא מקובלת רק ממטה למעלה ולא ממעלה למטה, בסו"ה וחצו את כספו (כמ"ש שם). נמצא כששומר בריתו הוא משים את המלכות לפניו, כלומר שהארת החכמה מקובלת לו ממלכות ולמעלה, ואין החכמה מגעת אליו מן המלכות, כי אינה מושפעת ממלכות לאחוריה. וז"ש, **מאן דנטיר ברית שוי ליה אבתרוי**, שמתוך ששומר ברית, דהיינו שלא להמשיך מן המלכות ממעלה למטה, נמצא שהוא אחורי

המלכות, כלומר שאינו ממשיך פניה אליו, שפירושו, שאינו מקבל ממנה. וז"ש, **ואי תימא מאן נטיר לאחורא**, כלומר, כיון שאין ממשיך החכמה אליו מן המלכות, א"כ מי שומר אותו, והלא אור החכמה שומר את האדם מכל המזיקים. וז"ש, **הא נטירו רב** וכו', כי יסוד דז"א משפיע אליו חסדים מגולים, ונמצא פניו של היסוד דז"א אליו. באופן, שפני היסוד הוא אליו לאחוריו, ואחורי המלכות כלפי פניו, והוא ביניהם. וז"ש, **עאל בין צדיק, וצדק**, דהיינו בין יסוד דז"א לבין מלכות. וז"ש, **מאן איהו דיכיל לנזקא לברא דאיהו באמצעו, אבוה מכאן ואמיה מכאן**. כי יסוד דז"א הוא אביו, והמלכות היא אמו. כי נשמות ישראל נולדות מיסוד ומלכות.

פסקה קנה

ת"ח ההוא רקיע וכו': בוא וראה, רקיע ההוא, שהוא ז"א, כשמסבב בגלגול, דהיינו כשמגלגל ג' קוין שלו בתלת דוכתי, שאז מתגלה החכמה (כנ"ל בשלח ל"ט ד"ה וג') הוא מנגן בנגון, שהחכמה מתגלית בסוד הניגון, ומקול נהימת המים, הנובעים, כלומר מריבוי שפע החסדים השולטים בז"א, לא ידוע ניגון הזה, כלומר, שאין התחתונים יכולים לקבל ממנו מטעם, שאין החכמה מתגלה במקום ז"א, אלא במקום המלכות, שה"ס חכמה תתאה (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) כל אלו אגנים שבארבעה צדדים דז"א, דהיינו ד' מלכיות שבד' צדדים חו"ג תו"מ דז"א, הנקראות אגנים, בסו"ה שררך **אגן** הסהר. מלאים ממים הנובעים, דהיינו שמלאים מחסדים שמקבלים מד' מעיינות דז"א, והם מכוסים מחכמה, להיותם במקום ז"א. מי שהוא בפנים, דהיינו הזוכה לקבל ממנו. עומד שם בב' צדדים, אחד, **בשמחה**, שאין עוד שמחה בעולם כאותה השמחה. לקיים עבדו את ה' בשמחה. ואחד, **ביראה**, שאין עוד יראה בעולם כאותה היראה. לקיים עבדו את ה' ביראה.

פסקה קנו

חד מעיינא דמיא וכו': מעיין מים אחד הנובע מצד מזרח, שהוא ת"ת, קו האמצעי דז"א, הכולל ימין ושמאל, זה הוא שהזכיר יחזקאל הנביא (יחזקאל מ"ז א') מעיין הזה, כל בני העולם אין גומרים עליו את השבח. להיותו מיחד ימין ושמאל, ופותח כל האורות שבבינה חסדים וחכמה יחדיו, וממשיכם לתחתונים. במקום שנולד שם, דהיינו לצד מזרח, אין מדת העומק והרום שלו, אלא זרת ולא יותר, כלומר שמקור קו האמצעי בתחילת לידתו, אינו אלא כח המסך דחירק שבו המכונה **זרת**. (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) שעמו מכניע קו השמאל ומיחדו עם הימין, שכל המוחין יוצאים מיחוד הזה. כמ"ש שם.

פסקה קנז

כד נבעין מיא וכו': כשהמים נובעים ועולים, עולים כל מיני מרגליות שבעולם. כלומר, כשהמים דמזרת, שהוא קו האמצעי דז"א, משפיעים הארת החכמה אל המלכות, שהמדרגות שלה נקראים מרגליות, הן עולות למעלה, כי הארת החכמה שבהן מאירה רק ממטה למעלה. ואינן נופלות לחוץ, כלומר, שאינן מאירות ממעלה למטה, שאז היו נבחן שנפלו לחוץ לקליפות. והארת חכמה המקובלת בהן היא בג' קוין בזה אחר זה, שהם ג' גוונים, לבן אדום ירוק, וכל אחד מהן כלול משלשתם, עתה הן נראות בגוון אחד, ולפי שעה הן נופלות, דהיינו שגוון הזה נעבר מהם לפי שעה, ואז עולות מרגליות אחרות בגוון אחר, וכן בכל מיני גוונים שבעולם, דהיינו כל גווני המלכות הנקראת עולם, ששורשם לבן שחור ואדום, נופלות אלו המרגליות בזה אחר זה שאחד נשקע והשני עולה, ואינן נופלות לחוץ, שאינן משפיעות ממעלה למטה לחיצונים.

פסקה קנח

סחרנין דההוא נביעי וכו': מסביב אותו המבוע, מסבבים כפתור ופרח, שה"ס הג"ר דחכמה, המקיפים בבחינת אור מקיף מסביב, ואינם מאירים בפנימיות המעיין. וכל בני העולם אינם יכולים לעמוד על אלו הגוונים שבהם, להיותם ג"ר, כי כולם הם להבות לוהטות ואינם יכולים להסתכל בהם. וע"כ לא ידוע חשיבות מעשיהם. העלים שבפרח, מנצצים בכמה צבעים.

פסקה קנט

עובד ציור אומנו וכו': מעשה רוקם שהוא האומנות של רבון העולם, מכסים על שע"ה כרובים שמתחתיהם, אחר שבכות אחרות שבפנים. כי שבכות אלו הן מסביב העזרה מבפנים.

פירוש. **מעשה רוקם**, היא רקמת ג' מיני צבעים לבן אדום ירוק שה"ס ג' קוין, ותקונם בסוד ד' צורות, אריה שור נשר אדם. שע"י מעשה רוקם זה, מתתקנת הארת החכמה בחסדים, ומאירים שניהם בתכלית היופי והשלמות. **כרובים**, ה"ס אפי זוטרי שהם מוחין דאחורים. והם בסוד **לא שעה**. ע"ד שנאמר בקין, ואל קין ואל מנחתו **לא שעה** וכו' **ויפלו פניו** דהיינו שנפל לאחורים. אבל הארת הפנים ה"ס **שעה**. וכדי להחזיר אל הכרובים הארת הפנים הם מוכרחים לקבל הכסוי של מעשה רוקם הנ"ל, המכסה על ג"ר שלהם שלא יאירו, ואז חוזרים לבחינת **שע"ה** ולבחינת מוחין דפנים. וז"ש, **עובד ציור** וכו' **חפיין על שע"ה כרובין**, כלומר שמחמת כיסוי שלהם על הכרובים הם **שע"ה** כרובים, שהיא בחינת פנים. **דתחותייהו**, שהיו בבחינת תחת שה"ס אחורים.

וע"י כיסוי דמעשה רוקם חזרו לפנים, דהיינו לסוד **שע"ה**. והכרובים יונקים מקו שמאל דבינה, וז"ש, **בתר שבכין אחרנין לגו**. שעומדים אחר השבכות, שה"ס בינה. כי שבכה נעשית מעירוב חוטים זה בזה, וכן הבינה, כדי שתוכל להשפיע לעולם, העלתה אליה המלכות ונתערבה עמה, כמו חוטי השבכה, לבלי הכר איזהי בינה ואיזהי מלכות. ובינה זו מלובשת בפנימיות העזרה, שה"ס המלכות. וז"ש, **ואינון שבכין סחור דעזרה לגו**. שמקיפים העזרה בפנימיות העזרה. להיותן בינה, שהיא פנימיות המלכות.

פסקה קס

ולעילא מנהון וכו': ולמעלה מן הכרובים, פרושים אלו הגפנים, שתחת הגפנים הם הכרובים, כולם פרושים כנפיהם. משולבות אלו באלו. כאן אמר רב מתיבתא, כל מי שמסתכל בגפנים אלו מאירים פניו כאור השמש.

פירוש. הגפנים הם בחינת מוחין דפנים, שהאחורים שלהם נקראים כרובים. וז"ש, **ולעילא מנהון איבון גופנין פרישאן**, שהם מוחין דפנים **תחות גופנין אינון כרובין**, תחת, פירושו אחורים, ואומר שהאחורים של הגפנים, הם הכרובים. **כלהו גדפין פריסן**, שכנפיהם מכסים הארת הג"ר, **משלבן אלין באלין**, שהכרובים והגפנים משולבים זה בזה. וגם הכרובים חוזרים לבחינת פנים יחד בחבור עם הגפנים. **דכל מאן דאסתכל באינון גופנין מנהרין אנפוי**, להיותם מוחין דפנים, **כנהירו דשמשא**, כאור הז"א הנקרא שמש.

פסקה קסא

אינון שבכין דאתחמן וכו': השבכות שהם אורות בינה המתלבשים במלכות המתפשטות סביב סביב העזרה מבפנים, כולם נרקמים בחוטים המאירים בגוונים רבים, שחוטי בינה וחוטי מלכות נרקמים ומסובכים זה בזה ומאירים יחד, וחוטים ה"ס הארות החסדים. והם לוהטים בד' מיני זוהר של אש. שה"ס ההארות דקו שמאל, שה"ס הארות החכמה, המאירות עם דינים הנקראים אש. הלהבות, שה"ס הארות החכמה, עולות שמאירים ממטה למעלה. וגוונים מתנוצצים. ולפעמים דהיינו בזמן הקטנות הלהבות משתככות, ואורות וגוונים עולים, דהיינו שמאירים רק ממטה למעלה. שבזמן הקטנות אינם מאירים אלא ממטה למעלה. ואז בוטשים אלו באלו, שהארות המלכות בוטשות בהארות הבינה וממעטות אותן.

פסקה קסב

שית אלף אגנין וכו': ששה אלף אגנות יש אצל אלו שבכות, דהיינו מלכיות המקבלות ו"ק דחכמה מן השבכות, שהם ששה כנגד חג"ת נה"י, והם אלף ע"ש החכמה הנקראת

אלף. ד' גוונים הם לד' צדדים של העזרה, דהיינו חו"ג תו"מ, ואלו הם גדולות, דהיינו שהם בחינת ו"ק דגדלות, ומבוע של מים חיים בכל צד, דהיינו חסדים וחכמה יחד, מים, על שם החסדים. חיים, על שם החכמה. והם נופלים באלו האגנות ונבלעים במקומם, כלומר שאינם מושפעים ממעלה למטה, דהיינו לחוץ ממקומם. ומים אלו, אינם יודעים אנה הם הולכים. שלהיותם עם חכמה, שאינה מושפעת ממעלה למטה, אין בהם ידיעה איפה הם הולכים.

פסקה קסג

באמצעו דעזרה יקומון וכו': באמצע העזרה, דהיינו בקו האמצעי של המלכות, יקומו כל ישראל ויראו לפני המלך הקדוש. שממנה מקבלים כל ישראל חכמה הנקראת ראיה. בצד דרום, של העזרה, שהוא קו ימין של המלכות, וחסד, נולד מעיין מים אחד, ונדמה שהמים ישטפו כל העולם. מי שיכנס בהם יכנס עד הברכים, יכנס בהם גבור גדול יכנס עד הברכים, ואם תנוק בן יומו יכנס בהם, יכנס בהם עד הברכים. מי ששותה מהם יחכם, ויתפקח בחכמה.

נודע ששורש ג' קוין הם בסוד ג' נקודות חולם שורק חירק המבוארים לעיל (ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא) ומעיין מים ה"ס אור החסד שמקורם בקו ימין, שה"ס דרום דעזרה, ולידתו של אור החסד הזה, הוא ע"י עלית המלכות לבינה, שנתמעטה מג"ר לו"ק, שה"ס נקודת החולם כמ"ש שם. וז"ש, **בסטר דרום בעזרה דא**, דהיינו בקו ימין, שה"ס נקודת החולם, **אתייליד חד מעיינא דמיא**, שע"י עלית המלכות לבינה נולד מעיין המים שהוא שורש החסד, ואז נדמה שהמלכות לא תצא עוד מן הבינה, והבינה לא תשוב לג"ר, כדי שלא יתבטלו החסדים, וז"ש **ואתדמי דקא ישטפון מיא כל עלמא**, שנדמה אשר המים שה"ס החסדים שנולדו ע"י עלית המלכות, ישטפו כל העולם, כלומר שיחרבו העולם מבנין הג"ר, ולא יחזרו עוד הג"ר אל העולם. שזה נבחן לחורבן העולם. אמנם לא היה כך אלא ע"י קו שמאל וקו האמצעי חזרו הג"ר לבינה כנודע. אמנם בשעתם ביציאת קו ימין, מי שנכנס בהם, אבד הג"ר שלו, וז"ש, **מאן דייעול בהו יהון עד ברבים**, כלומר שהמים יעלימו את נה"י שלו, הנקראים ברכים, וכשנעלמו נה"י דכלים נעלמים ג"ר דאורות. והעלמת ג"ר אלו נוהגת הן תיכף בעת לידת קו ימין ע"י עלית המלכות לבינה, שאז מכונה תינוק בן יומו. והן אפילו אח"כ כשיוצאת נקודת השורק, שאז יוצאת המלכות מן הבינה בסוד קו השמאל, והבינה חוזרת לג"ר, הנה גם אז אין המלכות יוצאת מבינה בקו הימין, וע"כ נעשה מחלוקת בין ימין לשמאל, (כנ"ל אד"ר נשא אות ר"י"ד בהסולם) והתגברות הימין על השמאל, נבחן, שקו השמאל, המכונה גבור וגדול, נכנס תוך המים

שבימין, ואובד- נה"י דכלים שלו וג"ר דאורות. וז"ש, **ייעול בהו גיבר רב ייעול בהו עד ברכים**, דהיינו אם קו השמאל נכנס בו מתוך שהימין נתגבר עליו, יהיו נעלמים הברכים שלו, שהם נה"י. **אי תינוק בר יומא, עד ברכים**, דהיינו תיכף בעת לידת קו הימין, כל מי שמקבלם יהיו נעלמים הברכים שלו, והג"ר. כנ"ל. ונודע שכל המוחין המתגלים לתחתונים הוא בסבת עלית המלכות לבינה (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) וז"ש, **מאן דשתי מנייהו יתחכם ויתפקח, בחכמתא** כי נעשה מוכשר על ידיהם לקבל כל המוחין העליונים.

פסקה קסד

מעיינא דא נפיק וכו': מעיין הזה יוצא מתוך מרגלית אחת קטנה בכותל דרום. מים אלו נבלעים במקומם, ומשם יצאו לחוץ מן המקדש עד שעולים לנחל שטים וישטפו זמה ההיא שהולידו המים דנחל שטים. וע"כ. מים אלו בעזרה, משום שאלו הזכרים הבאים להראות שם, כשהיו שותים מן המים, לא חששו בנקבות בבואם להראות לפני המלך הקדוש. ועוד, שעל ידי המים, יתפקחו לדעת דברים סתומים של המלך העליון. במקדש הזה כל ההרהורים יהיו נשכחים, חוץ מהרהור שמחת המלך הקדוש.

פירוש. כי נתבאר בסמוך, שאע"פ שבקו שמאל יוצאת המלכות מבינה והבינה חזרה לאור הג"ר, שה"ס שה **י'** יוצאת מאויר הבינה, והבינה חזרה לאור. עכ"ז הקו ימין אינו מוציא ה **י'** מאויר שלו, כי חפץ חסד הוא, ולא באור החכמה. וז"ש, **מעיינא דא נפיק מגו מרגלא חדא זעירא**, שהיא המלכות דמלכות, הנקראת מרגלא זעירא, שעלתה לבינה דמלכות לתקון קו ימין שלה, בסוד ה **י'** שנכנסה לאויר, כנ"ל. **אינון מיין בלעי גו אתרא**, היינו בעת שהימין מתיחד עם השמאל והחסד נכלל בחכמה, והחסדים הנכללים מהכמה מושפעים למטה, הנה כח ה **י'** שבאויר, שהוא גורם למניעת החכמה אינה נמשכת עם החסדים אלא **בלעי גו אתרא**, והוא כדי שהחסדים יתכללו עם אור החכמה לתחתונים. אמנם אם ישראל חוטאים ומתדבקים בשמאל, כמו שהיה בנחל שטים, שהוא שמאל, שמשכו אותו בחטאם בבנות מואב, אז נתעורר כח ה **י'** שבאויר הימין, המעורב במים שבדרום, ויוצא לחוץ ממקומו למעט השמאל, ולמחוק הזוהמא. וז"ש, **ומתמן יפקון לבר ממקדשא**, דהיינו רק בשעת חטא, **עד דיעלו לנחל שטים**. שהוא שליטת השמאל בלי ימין, שנתדבקו לבנות מואב ולבעל פעור, **ישטפון ההוא זמה דאולדין מיא דשטים** דהיינו ע"י כח ה **י'** שבאויר שלהם הם ממעטים קו השמאל, ואז נמחק הזוהמא, כי נמחקים כל הנמשכים מצדו.

ונצטוו ישראל שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. דהיינו ע"י ג' קוין הנקרא שלש פעמים, ימשיכו החכמה הנקרא ראיה, בבח **י'** הזכרים, שהם חסדים, כלומר שהחכמה לא תהיה נמשכת מקו שמאל ששם סוד הנקבות, כי החכמה שבשמאל אסור למשוך ממעלה למטה, אלא החסדים, שה"ס הזכרים, מותר למשוך למטה אע"פ שהראיה שה"ס החכמה כלולה בהם. וז"ס, **יראה כל זכורך**, שהראיה תהיה בזכרים. וכדי להיות בטוחים, שלא ימשיכו משהו מצד השמאל, שהם נקבות, היו שותים ממעיין הזה שבדרום, שבו ה **י'** נמצאת באויר, שכחה דוחה החכמה, כנ"ל. וז"ש, **ועי"ד מיין אלין בעזרה**, דהיינו עם ה **י'** הנמצא באויר שלהם, **בגין אינון דאתחזון תמן דכורין**, דהיינו הזכרים שהם חסדים, **הוו שתאן מן מיא**, שהיו שותים ומקבלים כח ה **י'** הנמצא באויר שלהם, ואז **לא חיישי בנוקבי**, **במיתיהון לאתחזאה קמי מלכא קדישא**, דהיינו בבואם להראות, שפירושו להמשיך החסדים שבהם כלולה החכמה, לא יתעוררו בנקבות, דהיינו שלא יתעוררו להמשיך מן הצד שלהן שהוא קו שמאל. כי החכמה שבשמאל אסור להמשיך ממעלה למטה. **תו**, **דהא יתפקחון למנדע מלין סתימין דמלכא עלאה**, כי מתקון הזה של ה **י'** שבאויר, נמשכים ויוצאים כל המוחין דז"א.

פסקה קסה

ענפא חד נפיק וכו': ענף אחד יוצא באמצע אותו המעיין. אמר רב מתיבתא כשקרבתי לענף ההוא שבתוך המעיין, נסתלק הענף למעלה למעלה, כל מה שקרבתי כך נסתלק יותר. היסוד והשורש של ענף הזה, אינו אלא במים. ענף הזה מכסה עולמות. כל צבעים שבעולם נראים בעלים שלו. הפרי שלו אינו ידוע מה הוא, ואינם יכולים לדעת. ואמר רב מתיבתא, ששאל את המשיח על אותו הפרי, ואמר, פרי הזה גנוז, לאיש משענתו בידו מרוב ימים. מי שזכה לדעת את זה ידע.

פירוש. אע"פ שאמרנו שמעיין הזה הוא קו ימין, עכ"ז הוא כולל ג' קוין, כי כל קו מג' קוין כלול משלשתם. ואין לשאול, א"כ, כל קו מג' הקוין, שוים זה לזה, שהרי בכולם יש ימין ושמאל, וקו האמצעי הכוללם יחד. וזה שמפרש כאן, שיש הפרש גדול בין קו האמצעי הכולל, ובין קו האמצעי הכלול בימין. וז"ש, **ענפא חד נפיק גו אמצעו דההוא מעיינא**, דהיינו שהוא בחינת קו האמצעי, הכלול במעיין הזה שהוא ימין. **אמר רב מתיבתא כד קריבנא** וכו' **אסתלק ענפא לעילא לעילא**, **כל מה דקריבנא הכי אסתלק**, דהיינו שלא כדרך קו האמצעי הכולל, שמושגים בו הימין והשמאל, זה ממעלה למטה וזה ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) אבל קו האמצעי הכלול בימין, כל מה שמתקרבים אליו כך הוא מסתלק למעלה. והוא ע"ד שנתבאר בדבור שלאחר

זה אצל הרקיע שהוא הבחינה שכנגד ענף הזה. ע"ש. וכל זה הוא מטעם, כי **יסודא ושרשא דההוא ענפא לאו איהו אלא במיא**, משום שבכל קו שולט היסוד שלו, אם היסוד והשורש הוא חסד, כל ג' הקוין הם בשליטת החסד, ואם היסוד והשורש הוא גבורה, כל ג' הקוין הם תחת שליטת הגבורה. וכיון שיסוד ושורש של ענף הזה הוא במים, שהוא חסד, ע"כ אפילו קו האמצעי בו הוא ג"כ כבחינת חסד, ואין בחינת השמאל ניכר בו. וז"ש, **ההוא ענפא חפי עלמין**, דהיינו שמכסה העולמות שלא יקבלו מהארת החכמה. ועם כל זה, **כל גוונין דעלמא באינון טרפין דיליה**, שבבחינת העלים שלו, שאינם למאכל, רק הם משמשים לענף עצמו, יש שם כל ג' גוונים לבן אדום ירוק. דהיינו שלפי עצמו יש שם גם הארת חכמה. אבל, **איבא דיליה**, דהיינו הפרי שהוא למאכל, דהיינו להמשיך ממנו למטה לתחתונים. **לא ידיע מהו, ולא יכלין למנדע**, דהיינו שאין בו שום השגה, להיותו חסדים בלי חכמה כלל. וז"ש, **ואמר דקא שאיל למשיח** וכו' **ואמר איבא דא גניז לאיש משענתו בידו מרוב ימים**. דהיינו לעתיד לבא אחר שיזכו לכל המדרגות יקבלו בחינת חסדים מעתיקא קדישא שהם חשובים הרבה יותר מחכמה ויהיו נמשכים למטה לתחתונים. ואלו החסדים החשובים הם פרי של ענף הזה. כלומר, שעל ידו מתקבלים.

פסקה קסו

רקיע חד אית וכו': רקיע אחד יש על אותו הענף האמצעי מבחינת הימין, הפרוש עליו מלמעלה. מרקיע ההוא הולך טל על מעיין הזה ולא יותר. כשאדם מסתכל לרקיע ההוא מרחוק, הוא דומה לתכלת. קרב יותר הוא דומה לאדום. קרב יותר הוא דומה לירוק. קרב יותר הוא דומה ללבן, שאין לבן כמוהו בעולם. הטל ההולך ממנו נשאב בענף ההוא, ועושה פרי הזו וגדל. רקיע ההוא הולך בגלגול יותר ממה שהעינים תוכלנה להסתכל בו. פירוש. ז"א נקרא רקיע, דהיינו שמים. והבחינה שכנגד הענף שבאמצע המים, אשר בז"א, הוא סוד, **רקיע חד אית על ההוא ענפא פריש לעילא**, שגם הרקיע הוא בחי' קו האמצעי של צד ימין. וז"ש, **מההוא רקיע אזיל טלא ע"ג מעיינא דא ולא יתיר**, להיותו הבחינה שכנגד הענף שבאמצע המעיין, ע"כ הוא משפיע רק לו לבדו ולא לאחר. והזוכה לקבל מרקיע הזה הוא מקבל והולך ממטה למעלה בדי מדרגות שלו. וז"ש, **כד אסתכל בר נש לההוא רקיע מרחיק**, דהיינו בעת שהוא רחוק ורוצה לקבל מדרגה א', **דמי תכלא**, שהוא צבע המלכות. **קריב יתיר דמי סומקא**, הזוכה יותר רואה בו בחינת השמאל שהוא אדום. **קריב יתיר דמי יריק**, הזוכה יותר רואה צבע ירוק, שה"ס קו האמצעי ת"ת. הכולל חסד וגבורה. **קריב יתיר דמי חוור דלית חוור בעלמא כגיניה**. שה"ס חסד. וחסד הזה

משפיע אל הענף ועושה פירות, וז"ש, **טלא דקא אזיל מניה אשתאיב בההוא ענפא ועביד איבא דא ואתרבי**, שמן החסד הזה גדל פרי הנ"ל על הענף הזה שבאמצע המעיין. ואע"פ שיש ברקיע כל אלו ד' הצבעים הנ"ל, עכ"ז אין בחינתם נמשכת למטה כמו בקו האמצעי הכולל. על דרך שבארנו לעיל אצל הענף האמצעי שבמים, ע"ש. וז"ש, **ההוא רקיעא איהו אזיל בגלגולא יתיר ממה דעיינין יכלין לאסתכלא**. כלומר שהצבעים מתגלגלים כל כך במהרה עד שהעינים אינן שולטות בהם. וכל ד' צבעים שאמרנו לעיל שהוא רואה, היינו בשליטת החסד ע"ד שבארנו בהענף.

פסקה קסז

כל אינון נטורי וכו': כל אלו שומרי ברית קדש צריכים להראות לפני מלך הקדוש, כי לא נראים אלא להראות שהם בני ברית קדש, וע"כ יראה כל זכורך, שהם בני ברית קדש. ומדייק רב מתיבתא, זכורך ולא כתוב זכרך עם ז' חרוקה, כי זכר פירוש הכתוב דהיינו זכרים, ולא זכור, שאין הפירוש זכרון שלך. מהו זכורך, למה דוקא זכרים, אלא כל אלו השומרים ברית קדש ואינם חוטאים בו אלו הם בני המלך, שבכל יום משתבח בהם, וזוכר אותם תמיד. ועל כן אוה"כ. זכורך שפירושו, אותו שיש בו ברית קדש שזוכר אותם המלך בכל יום, שאין שבח לפני מלך העליון אלא כמי ששומר ברית הזה.

פסקה קסח

וע"ד בעי דיתחזון וכו': ועל כן צריכים שיראו לפניו ג' פעמים בשנה. ג' פעמים למה. אלא בשביל האבות הראשונים שקבלו ברית הזה, בראשונה לכל מצות התורה. ומשום זה הם ג' פעמים בשנה. אברהם קבל ברית. יצחק קבל ברית. יעקב היה שלם מכולם. כי אברהם ויצחק הם כנגד ימין ושמאל, ויעקב הוא כנגד קו האמצעי הכולל את שניהם. וע"כ כתוב בו, ויעקב איש תם, שפירושו שלם מכל.

פסקה קסט

אברהם תמים אקרי וכו': אברהם נקרא **תמים**, ולא היה כל כך שלם, אבל **תם**, שלם מכל (כנ"ל אות קי"ז) מה כתוב בנח, איש צדיק תמים היה בדורותיו, שהיה רשום ברושם קדוש ביניהם. ואמר רב מתיבתא בכל מקום שכתוב **תמים**, פירושו, שרשום ברושם קדוש באות ברית מילה. ומשום ששמר ברית נקרא תמים בדורותיו, מה שכולם לא היו כך, שלא היו שומרים ברית, שהם היו משחיתים דרכם.

פסקה קע

וע"ד כתיב את וגו': וע"כ כתוב, את האלקים התהלך נח. שואל, וכי מי יכול ללכת עם האלקים. ומשיב, אבל כל מי ששומר ברית קדש, מתחברת בו השכינה ושורה עליו.

ומשום זה כתוב, תמים תהיה עם ה' אלקיך. שפירושו, תמים תהיה, ואח"כ עם ה' אלקיך בחבור אחד. כיון ששומר ברית זה, יהיה עם ה', ולא יפרוש ממנו.

פסקה קעא

באברהם כתיב התהלך וגו': באברהם כתוב, התהלך לפני והיה תמים. דהיינו מילת אות ברית שנקרא תמים. **התהלך לפני**, מכאן שלא ילך גבר אחר אשה אלא לפניה, שהוא דרך הישר. שואל, והרי כתוב הנה אנכי שולח מלאך לפניך, שפירושו השכינה המכונה מלאך. וכן ושלחתי לפניך מלאך. הרי שהשכינה הלכה לפניהם והם לאחוריה. ומשיב, אברהם שלא היה נמול, דחתה אותו לפניה, ולא נתנה אותו ללכת לאחוריה, וע"כ לא כתוב, היה תמים והתהלך לפני, אלא התהלך לפני כל עוד שאינך נמול, כי אינך ראוי ללכת לאחורי עד שתהיה תמים, דהיינו עד שתמול וכן בכלם, שכן הוא בכל האנשים, כיון שאדם הוא תמים ושומר אותו, מיד השכינה לפניו והוא אחריה. כי כשר הוא לזה. פירוש. כי אין החכמה מקובלת מן המלכות אלא מכלים דאחורים שלה, (כנ"ל ויקהל אות נ"ג) ואם האדם אינו ראוי לזה, דהיינו שלא נמול, והוא עלול להמשיך החכמה ממעלה למטה, אז הוא אסור ללכת אחורי השכינה, שפירושו שלא ימשיך ממנה החכמה מאחורים שלה. וע"ז רמזו ז"ל, אסור לגבר ללכת אחרי אשה. משא"כ אחר שנמול והוא שומר ברית, דהיינו שכבר בטוח שלא ימשיך החכמה ממעלה למטה הוא ראוי ללכת אחר השכינה, דהיינו שראוי לקבל הארת החכמה מאחורים שלה. וז"ש, **אלא התהלך לפני**, **דלא יאות אנת עד שתהא תמים**, שכל עוד שאינו נמול נאמר לו התהלך **לפני**, ולא לאחרי, מטעם הנ"ל. אבל **כיון דב"נ תמים**, **ונטיר ליה**, דהיינו שנמול ושומר בריתו, **מיד היא לקמיה ואיהו אבתרה**, דהיינו שמקבל מאחורי השכינה, כי **פשר איהו לדא**, כי הוא כשר לקבל חכמה מאחורי השכינה. להיותו שומר הברית. כמבואר. לגנאי מה כתוב. כי שב מאחרי. דהיינו שאינו ראוי לינק מאחורי השכינה.

פסקה קעב

נח גזיר הוה וכו': נח נמול היה ותמים, פריעה לא היתה בו.. ומשום שלא היתה בו פריעה מה כתוב, **את האלקים** התהלך נח, ולא אחר האלקים. כי לפני השכינה לא היה משום שהיה נמול. לאחר השכינה לא היה, משום שלא עשה פריעה, אלא איך היה, **את האלקים**, דהיינו סמוך לו, אבל אינו יכול להסתכל באחורים שלו, כי אינו כשר כל כך. משום שלא עשה פריעה.

פסקה קעג

בישראל כתיב וה' וגו': בישראל כתוב, וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן ולילה בעמוד אש וגו'. היינו שהיו הולכים אחרי ה'. כיון שאמרו ישראל המבלי אין קברים במצרים וגו', כי טוב לנו עבוד את מצרים, כביכול, נחלש הדעת, ע"כ כתוב, ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם, דהיינו שנדחו לפני ה'. **ויסע**, היינו לעשות בהם נקמות. (חסר ההמשך)

פסקה קעד

וע"ד חדי משיח וכו': (חסר ההתחלה) ועל זה שמח המשיח, ושמח ראש הישיבה שנתבשר בזה. ואמר ראש הישיבה שהיה מדייק ושאל המשיח, ואמר, מאין ידע דניאל, שאמר פריס פריסת מלכותך ויהיבת למדי ופרס, הוא ידע זה מאותיות אלו **ופרסין**, שהיה כתוב, וכאן מה הוא. כלומר, מה נשמע מזה לענין מלך המשיח. אמר לו כך הוא ודאי. שנרמז כאן ענין מלך המשיח, פריס פריסת מלכותך הרשעה על ידי משיח האחר, דהיינו משיח בן יוסף. ואח"כ ישלוט מלך פרס ויכבוש הרבה מלוכות, והוא ישלוט על ארץ הקדושה י"ב חדש. והוא ישלוט ויהרוג רבים, ובתוכם משיח ההוא, משיח בן יוסף. ואח"כ יפול מלך פרס, וקדושים העליונים יקבלו המלכות. וע"כ גם כאן, המלה **ופרסין** משמע **שהוא מלך פרס**.

פסקה קעה

אי חסידא קדישא וכו': אהה חסיד הקדוש, כמה שמחה על שמחה הוא במעיין ההוא, במעיין ההוא גדלים כל מיני אילנות שנטע הקב"ה בגן עדן, וכולם עומדים לרפואה, העלים והפירות והענפים, ולשמחת הלב תמיד. ואין ביניהם רעב ודאגה ואנחה לעולם. אשרי העם שמחכים להם כל זה. וכל זה גנוז להם.

פסקה קעו

ארי"ש בקרקע דהאי וכו': א"ר שמעון בקרקע המקדש יש מאלו הפליאות. אמר לו אהה רבי, אהה רבי, אשרי חלקך שכל זה בההוא (חסר כאן) על אותו מעיין הוא נרקם, אבל אין מי שיכול להסתכל בו, לפעמים האור שלו הוא אור, ולפעמים הוא חשך, ולפעמים הוא בצבע ארגמן. ונוצצים עד שהעינים אינם יכולים להסתכל למעלה. וההוא ששאלת, חסיד קדוש, מאותו קרקע המקדש, רב מתיבתא לא ביאר ממנו, כי הוא גנוז תוך הירדן. והרי אמרתי לך מה שאמרתי, אבל נשאל דבר זה ותדע מה שתדע.

פסקה קעז

ירדן דא עאל וכו': ירדן זה, שהוא יסוד המלכות, נכנם ונמשך פעם אחת בשנה, דהיינו פעם א' שה"ס קו אחד, משלש פעמים בשנה, שה"ס ג' קוין, והיינו בסוד קו שמאל, תוך אותו הנהר היוצא מעדן, שהוא יסוד דז"א, שתחילת הזווג היא בבחינת קו שמאל, ולא מאלו ד' נהרות המתפשטים ממנו, אלא בו ממש, בנהר היוצא מעדן עצמו, כיון שהוא מגיע אליו, הוא נמשך ומתפשט ונכנס תוך הירדן, מבחינת קו שמאל תחילה, בסוד פיוסא (כנ"ל ב"ב דף קל"ו ד"ה פנימית) וכיון שמגיע לקרקע המקדש, שה"ס המלכות דמלכות, נמצא שם ג' ימים, דהיינו בסוד ג' קוין, ואינו מתפשט ואינו נמשך למקום אחר. ואמר רב מתיבתא, כשחוזר אותו הנהר היוצא מעדן למקומו, עוזב שמה, בקרקע המשכן, כל מיני ציורין שעושה הקב"ה בג"ע, שהם ציורים גנוזים תחת מקומם (חסר הסיום).

פסקה קעח

אלין הכא ואלין הכא וכו': (חסר ההתחלה) אלו כאן, ואלו כאן ועולים ויורדים כבתחילה. בצד דרום ההוא, שהוא קו ימין, שכולו חסד, יש ש"ג עמודים מכל מיני מרגליות. ואלו הם שמאירים תמיד, ונוטפים בשמים נסתרים שאינם נגלים לעולם. ארבעה אגנות תקועים בכל עמוד ועמוד. וכשהבשמים נוטפים מן העמודים נופלים באגנות וכל האגנות מתמלאים, ואין הבשמים יוצאים לחוץ.

פסקה קעט

מאינון בוסמין זמינין וכו': מאלו הבשמים, עתידים לעתיד לבא להקטיר קטורת בכל יום לפני המלך הקדוש. שלא יהיו מכתיתת בני אדם. בשמים אלו לא ידוע עיקר שלהם, וממה היו, אלא שנופלים שם מאלו העמודים.

פסקה קפ

תרין נשרין בכל וכו': ב' נשרים בכל עמוד ועמוד מתנוצצים ומאירים בכל הצבעים. שבע מאות נשרים הם בכל ש"ג העמודים. הם פורחים אלו כאן ואלו כאן עם גלגול העמודים. כשמסתובבים, לא תוכלנה העינים להסתכל במקום שלהם.

פסקה קפא

תלת אתוון בלטין וכו': ג' אותיות בולטות ופורחות מפיו של זה לפיו של זה, בגלגול העמודים והנשרים. כל אלו האותיות נרקמות באש לבנה וזהב ירוק. ב' אלפים ומאה מנורות תלויות בין עמודים האלו. וב' אלפים ומאה נרות בכל מנורה ומנורה. דולקים ביום, ונכבים בלילה בשביל צער ישראל. כשבא הבוקר, נדלקים כולם מאליהם.

פירוש המאמר. מחזה ולמטה דז"א יש בו ד' ספירות, שהם תנה"י, וכל אחת מתנה"י כלולה מכולן, ויש בכל אחת מהן תנה"י. והם רק ג' ספירות וחצי, כי רק נה"י הן שלמות, ומת"ת אין בהם רק חצי ספירה שמחזה ולמטה, והן בסוד מאות, ע"כ יש ג' מאות בחינות נגד נה"י. וחמשים בחינות נגד ת"ת. ונמצא, שיש ג' מאות וחמשים בחינות ביסוד, וכן ג' מאות וחמשים בחינות בהוד, וכו'. כי כל אחת כלולה מכולם. וש"נ של היסוד נקראים ש"נ עמודים. וש"נ של נצח, והש"נ של הוד, נקראים ש"נ נשרים. ויש בהם בחינת מלכיות שבגופם דהיינו שכל אחת מתנה"י כלולה מע"ס, ויש מלכות אחת בכל בחינה משי"נ בחינות שבד' הספירות, והם נקראות **אגנות**, ומלבד אלו, יש מלכות הכוללת, המקובלת מכל תנה"י דז"א, שה"ס המלכות המקבלת מג' קוין נה"י דז"א. והיא נקראת מנורה. ולהיותה מקבלת שפע של ג' אותיות, כמ"ש לפנינו, הפורחות מנשר לנשר, ע"כ יש בה אלפים ומאה בחינות, כי בב' נשרים ב"פ ש"נ שהם ז' מאה, ומכל בחינה שבז' מאה נמשכות ג' אותיות, הנה ג"פ ז' מאה, הם אלפים ומאה. ע"כ יש אלפים ומאה מנורות, והאורות שבהם נקראים נרות, ולהיותם כולם כלולים זה מזה, יש בכל אחת מב' אלפים ומאה מנורות, ב' אלפים ומאה נרות.

וזה אמרו (באות קע"ח) **בההוא סטר דרום**, דהיינו בצד ימין בחסד דז"א, **אית תלת מאה וחמשין עמודין**, שהם ש"נ בחינות שביסוד דז"א הנקראים עמודים כנ"ל. **מכל זיני מרגלאן**, **ואלין אינון דנהרין תדיר**, שהם מאירים לכל בחינות המלכות הנקראות מרגליות, ולהארהם אין הפסק. **ונטפין בוסמין טמירין**, הארות החכמה מכונים בשמים המעלים ריח ממטה למעלה. ואומר, שהבשמים נוטפים מהם להיותם כלולים מכל ג' קוין, אלא שהבשמים הם בסתר, ואינם נודעים, וז"ש, **דלא אתגלו לעלמין**. והוא מטעם, כי כאן המדובר היא בצד דרום, שהוא שליטת החסד, וע"כ הארת החכמה שבקו שמאל, שה"ס צפון, אינה יכולה להתגלות בו.

וזה אמרו, **ארבע אגנין בכל עמודא ועמודא**, דהיינו המלכיות שבגופם של העמודים כנ"ל, והם ד' בכל עמוד כנגד תנה"י, **וכד אינון בוסמין וכו' נפלי בהו**, כלומר שהבשמים, שהן הארות החכמה שאינן יכולות להתגלות כאן, נופלות באותם האגנות, **ולא נפקין בוסמין לבר**, שאינם מושפעות לחוץ מהם, אלא נשארות באגנות. מטעם הנ"ל. וז"ש (באות קע"ט) **זמינין לזמנא דאתי לאתקטרא** וכו', שלעתיד לבא יתגלו הארות החכמה שבהם, **דלא יהוו מכתישו דבני נשא**, שלא יהיה בהם שום התעוררות מלמטה מבני אדם, אלא יהיה כולו אתערותא דלעילא בלי אתערותא דלתתא כלל. **אינון בוסמין לא**

ידיע עקרא דלהון וממה הוו, דהיינו שאין בהם שום השגה, מטעם היותם בשליטת הימין. **אלא מאינון עמודין נפלין תמן**, ושום תחתון אינו מתערב בזה.

וזה אמרו (באות ק"פ) **תרין נשרין בכל עמודא ועמודא** וכו', כי העמודים הם בחינות היסוד, ונצח והוד הנקראים ב' נשרים עומדים עליו, שעל כל בחינה של יסוד, יש ב' בחינות של נצח, ושל הוד. **שבע מאה נשרין אינון**, כי יש ש"נ בחינות בנשר של נצח וכן ש"נ בחינות בנשר של הוד. **פרחין**, **אלין הכא ואלין הכא בגלגולא דעמודין**, פירוש, בשעת הארת ג' קוין שהם מתגלגלים על ג' דוכתי, (כנ"ל ויחי דף קנ"ט ד"ה קל) אז הנשרים פורחים מדוכתא לדוכתא, והעמודים מתגלגלים. **כד אסתחרן לא יכלין עייניו לאסתכלא** וכו', כלומר, אע"פ שבכל מקום מתגלה החכמה שה"ס הסתכלות עינים ע"י גלגול הקוין, הנה כאן אינו כן, אלא שאין העינים יכולים להסתכל. מטעם שכאן הוא שליטת החסד.

וז"ש (באות קפ"א) **תלת אתוון בלטין ופרחין מפומא דא לפומא דא** וכו', השפע היא כלול מג' קוין המכונים ג' אותיות, ואחר שהשפע מתוקן כולו בנצח והוד, שהם ב' הנשרים הוא בא ליסוד, וע"כ השפע שהוא ג' אתוון פורחות מנשר לנשר, מנצח להוד ומהוד לנצח, בעת הגלגול של העמודים והנשרים. **כל אינון אתוון מרקמן באשא חוורא**, שהוא שמאל הנקרא אש, כלול בלבן שהוא חסד, **ודהבא ירוקא**, שהשמאל שהוא זהב כלול בקו אמצעי, שהוא ירוק. וז"ש **תרין אלפין ומאה מנרתין תליין בין אינון עמודין** כי המלכות המקבלת השפע נקראת מנורה. ולהיות השפע בא מכל נשר בג' אותיות, שכנגד כל אות יש מנורה אחת לקבל אותה, וע"כ הם ג' פעמים ז' מאות אתוון, שהם ב' אלפים ומאה אותיות, המקובלות בב' אלפים ומאה מנורות. והן תלויות בין עמודים כדי לקבל השפע. והאורות שבמנורות נקראים נרות, וז"ש, **ותרין אלפין ומאה שרגין בכל מנרתא ומנרתא**, כי כל אחת מב' אלפים ומאה כלולה מכולם, וע"כ יש ב' אלפים ומאה בכל מנורה ומנורה. ולהיותם כולם תחת שליטת צד דרום שהוא חסד השולט ביום ולא בלילה, ע"כ, **דלקין ביממא**, **ובלילה מתדעכי**, כי בלילה שולט הדין, והחושך, וז"ש, **על צערא דישראל**, דהיינו מפני שליטת הדין והחשך, שממנו נמשך צער ישראל. **כד אתי צפרא דלקין כלהו מגרמייהו**, כלומר, כשמגיע זמן שליטת החסד הם נדלקים מאליהם, ואין צריך להעלאת מ"ן מתחתונים.

פסקה קפב

אדהוו יתבי אמרי וכו': בעוד שהיו יושבים, אמרו, הנה נחשך הלילה. אמר לו לר' שמעון, אהה חסיד קדוש אור העולם, קח ספר מתיק הזה, שהוא כלי שמשימים בו כתבים,

וקח נר, וכתוב דברים אלו. כי הגיע הזמן שלנו, שיפקוד כל אחד את קברו עד חצות לילה, ואז נכנס הקב"ה לגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, ואז כל אחד ואחד ממנו פורח שמה. ולמחר נהיה אצלך משום שניתנה לנו רשות, להשלים המתנה ששלחו לך. דהיינו להשלים גילוי הסודות. פרחו. בכה ר"ש וגעה.

פסקה קפג

פתח ואמר אילת וגו': פתח ואמר, אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד. תורה תורה, האור של כל העולמות, כמה ימים ונחלים ומקורות ומבועים מתפשטים ממך לכל הצדדים, ממך הכל, עליך עומדים העליונים והתחתונים, אור העליון ממך יוצא. תורה תורה, מה אומר לך, אילת אהבים אתה ויעלת חן, למעלה ולמטה הם האוהבים שלך, מי יזכה לינק ממך כראוי. תורה תורה, השעשועים של אדונך, מי יכול לגלות ולומר הנסתרות והגניזות שלך. בכה והכניס ראשו בין ברכיו, ונשק את העפר.

פסקה קפד

אדהכי חמא כמה וכו': בתוך כך ראה ר' שמעון כמה צורות של החברים מסביב לו. אמרו לו, אל תירא בנו של יוחאי, אל תירא מאור הקדוש, כתוב ושמח בשמחת רבונך. כתב כל אלו הדברים ששמע באותו לילה, ושנה אותם והגה אותם ולא שכח דבר. ונר ההוא האיר לו כל אותו הלילה עד שבא הבוקר. כשבא הבוקר, נשא עיניו וראה אור אחד שהיה מאיר ברקיע, השפיל עיניו למטה. חזר כבתחילה וראה אור בכל הרקיע שהאיר, ועלה באותו האור צורת הבית דהיינו בית המקדש, כלומר שנעשה הזווג של מלכות בז"א, בכמה ציורים. שמח ר"ש. וכרגע נגנז אור ההוא.

פסקה קפה

אדהכי הא אינון וכו': בתוך כך הנה באו ב' השליחים. מצאו אותו ראשו בין ברכיו. אמרו לו שלום עליך אדוני, שלום למי שעליונים ותחתונים רוצים להקדים לו שלום. קום ר"ש ושמח בהם. אמרו לו, ולא ראית נחת הרוח שעשה לך אדונך, ראית אור בית המקדש ברקיע. דהיינו הארת הזווג של מלכות בז"א שנקרא רקיע. אמר להם, ראיתי. אמרו לו בו בשעה, הוציא הקב"ה התהום שהוא המסך, של בית המקדש, שהוא מלכות, והעבירו בים הגדול שהיא בינה, ומאור שלו, דהיינו מאור המיתוק של המסך שבמלכות, בבינה, היה מאיר ברקיע, צורת בית המקדש. שה"ס הזווג.

פסקה קפו

אמרו ליה רב. וכו': א"ל רב מתיבתא דורש שלומך, והרי ידע שאנו שליחים אליך. וכמה דברים חדשים מעתיק נתחדש בתורה בלילה הזה. אמר להם, בבקשה מכם, אמרו דבר אחד מהם. אמרו לו, לא ניתנה לנו רשות לגלותם לך בזה שבאנו אליך, אלא דבר חדש אחד יש לנו אליך עתה.

פסקה קפז

פתח רב מתיבתא וכו': אמרו לו. פר"מ ואמר. ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וגו'. זה הוא משום שהאיר בו האור באפן זה. כלומר, שע"כ אמר לו הקב"ה לך לך וגו' משום שהאור לא יכול להאיר בו באפן אחר, אלא באפן זה. כי מי שאינו זוכה במקום זה, ילך ויטול עצמו למקום אחר, ויזכה שם, עץ הדולק, והאור אינו עולה ומאיר בו, ינענעו אותו ויעלו בו האור, ויאיר. ואמרו השליחים, היינו מוכנים לשמוע המשך הדברים מרב מתיבתא, אבל משום שהיינו צריכים לבא אליך, לא רצינו להתעכב. שמח ר' שמעון.

פסקה קפח

אמרו ליה אי וכו': אמרו לו אהה חסיד קדוש, כל הדברים שלנו בתורה, דברים קצרים הם בכל דבר ודבר, דהיינו שנאמרו בקיצור נמרץ, ואלו דברים קצרים, כמה הם דברים גדולים ועליונים עד שאין להם שיעור. כי אין לנו ספקות, אלא בירורה של התורה על מכונה. ועתה ביאר רב מתיבתא דברים סתומים על זה, על עיקר הנשמה, למה אינה מאירה במקום זה וזוכה להאיר במקום אחר, ועד עתה לא זכינו בהם, שהיינו צריכים לבא אליך.

פסקה קפט

ומלה אחרא זכינן וכו': ודבר אחר זכינו לשמוע ממנו. רוח ההולך ערום בעולם ההוא, בלא בנים, אשתו נעשית לו כלי שהוא יבנה, דהיינו ע"י יבום. מהו הטעם. היינו, כי אשתו היא נר הנדלק ממנו, ושניהם נר אחד היו, אור זה יצא מאור זה, נתכבה זה, דהיינו שמת בלא בנים, הוא נדלק מתוך אור אשתו ממש, משום שהיו אור אחד.

פסקה קצ

השתא רבי נהדר וכו': עתה רבי נחזור לדברים הראשונים שלנו. וכשנחזור למקומנו, נקבל רשות מרב מתיבתא על אלו הדברים שנקבל ממנו, ונאמר לפניך. אשרי חלקך שזכית לאורות סתומים מכל הצדדים מלמעלה ומלמטה, מעולם הזה, ומעולם האחר. אמר ר' שמעון דבר אחד רציתי לדעת, אם תוכלו להודיע לי. נשים בעולם ההוא, אם זוכות לעלות למעלה, או איך הן שם. אמר לו. אהה רבי, אהה רבי, יש לנו בזה סוד יקר,

רק אין לגלות הסתרים משם, אבל ילך זה ויטול רשות, ונאמר לך. בתוך כך, פרח אחד ונעלם מהם, והלך לו.

פסקה קצא

ולפום שעתא תב וכו': וכרגע, חזר אליהם. אמר להם, מוכן הייתי להכנס והיו כולם בעגול אחד, דהיינו שהיו יושבים בעגול, שהיו דגים דין של אדם אחד שעמד על פתח גן עדן, והכרובים אחזו בו, ולא נתנו אותו להכנס שמה, והיה בצער ביניהם, וצעק צעקות בפתח, ושמעו כל הצדיקים אשר שם. ועתה נתאספו כל בני הישיבה להכנס למלך המשיח לעיין בדינו. ובאתי להודיע לכם. וחברי זה, צריך ללכת שמה, כי כרוז עבר בין כל בני הישיבה, שיהיו מתאספים לקראת המשיח. לקח כתב אחד ונתן לר' שמעון, אמר קח את זה, ועיין במה שכתוב שם, עד שנבא אליך. פרחו שניהם.

פסקה קצב

ור' שמעון נטל וכו': ור"ש לקח הכתב, וראה מה שראה בהסודות אשר שם כל אותו היום. בלילה, ראה נר, ונפל עליו שינה, וישן עד הבקר. כשהאיר היום קם ופרח אותו הכתב ממנו. והנה אלו השנים באו. א"ל, קום רבי אשרי חלקך, קום. בשבילך ראינו וזכינו לכמה סתרים עליונים. כמה שמחה הראו לנו כשנתנו לנו רשות לגלות לך כל מה שאתה רוצה. ראש הישיבה העליונה, יצא אלינו, ואמר שאלו בשלום בן יוחאי, מקומו של בן יוחאי פנוי לו מכמה ימים, אין מי שיקרב לו, אשרי הוא.

פסקה קצג

רבי רבי כד וכו': רבי רבי כשפרחנו ממך, נכנסנו וראינו כל בני הישיבה, שמתאספים להיכל אחד, ששם משיח, ודנו דין של אותו האדם שעמד על הפתח, אין לנו רשות לגלות שמו. נצטער על זה ר' שמעון, אמר לו אל תצטער, רבי, על זה, אתה תדע זה בלילה בחלומך, אבל דין דנו עליו, שגזר משיח, שיהיה אדם ההוא בחוץ בצער הזה ארבעים יום, לסוף מ' יום, יצערו ליה בדין צער הגיהנם, שעה ומחצה.

פסקה קצד

וכל דא בגין וכו': וכל זה הוא, משום שיום אחד, היה אחד מן החברים מפרש דברי תורה, כשהגיע לדבר אחד ידע אותו האדם שיכשל בו, ואמר לחברים שתוקו, אל תאמרו כלום, ומשום ששתקו החברים, נכשל בדבר ההוא ונתבזה. ומשום בזיון ההוא, שגרם לו האדם, דנו אותו בדין קשה, משום שאין הקב"ה רוצה לעזוב עון של תורה אפילו כמלא שערה.

פסקה קצה
דיינו דיניה ונפקו וכו': דנו דיניה ויצאו כל בני הישיבה. ואני שאלתי רשות כי בנו של יוחאי שאל שאלה זו. וע"כ הראו לי מה שלא ידעתי מקודם לכן. אהה רבי, ששה היכלות הראו לי, בכמה תענוגים ועדונים, במקום שהפרוכת פרושה בגן, כי מפרוכת ההיא ולהלאה, אין זכרים נכנסים כלל.

פסקה קצו
בהיכלא חדא איה וכו': בהיכל אחד יש בתיה בת פרעה, וכמה רבבות ואלפים נשים צדקניות עמה, וכל אחת ואחת מהן יש לה מקומות אור ועדונים בלי דוחק כלל. ג' פעמים בכל יום כרוזים מכריזים הנה הצורה של משה הנביא הנאמן באה. ובתיה יוצאת למקום מחיצה אחת שיש לה, ורואית צורת משה, ומשתחוה לפניו, ואומרת אשרי חלקי, שגדלתי אור הזה. וזה הוא התענוג המיוחד שלה יותר מכולן.

פסקה קצז
אהדרת לגבי נשין וכו': בתיה חוזרת אל הנשים, ועוסקות במצות התורה. כולן הן בצורות שהיו בעולם הזה בלבוש אור, כמו לבושי הזכרים, חוץ מה שאינם מאירים כל כך כלבושי הזכרים. מצות התורה שלא זכו לקיים אותן בעולם הזה, הן עוסקות בהן ובטעמיהן בעולם ההוא. וכל אלו הנשים היושבות עם בתיה בת פרעה בהיכל אחד, נקראות נשים שאננות. שלא נצטערו כלל בצער הגיהנם.

פסקה קצח
בהיכלא אחרא וכו': בהיכל אחר יש סרח בת אשר, וכמה נשים רבבות ואלפים עמה. ג' פעמים ביום מכריזים לפניה, הנה צורת יוסף הצדיק באה. והיא שמחה ויוצאת למחיצה אחת שיש לה, ורואית אור צורת יוסף, ושמחה ומשתחוית אליו, ואומרת אשרי אותו יום שהערתי הבשורה שלך אל זקני. ואח"כ חוזרת אל שאר הנשים, ועוסקות בתשבחות לרבון העולם, ולהודות לשמו. וכמה מקומות ושמחה יש לכל אחת ואחת. ואח"כ חוזרות לעסוק במצות התורה ובטעמיהן.

פסקה קצט
בהיכלא אחרא אית וכו': בהיכל אחר יש יוכבד אמו של משה הנביא הנאמן, וכמה אלפים ורבבות עמה. בהיכל זה אין מכריזים כלל, אלא ג' פעמים בכל יום ויום היא מודית ומשבחת לרבון העולם, היא וכל אלו הנשים שעמה. ומזמרות שירת הים בכל יום, והיא לבדה מתחלת מכאן, ותקח מרים הנביאה וגו' את התוף בידה וגו'. וכל

אלו הצדיקים שבגן העדן, מקשיבים לקול נעימות שלה. וכמה מלאכים קדושים מודים ומשבחים עמה לשם הקדוש.

פסקה ר

בהיכלא אחרא וכו': בהיכל אחר יש דבורה הנביאה, וגם כן, כל הנשים שעמה מודות ומזמרות בשירה ההיא שהיא אמרה בעולם הזה. אהה רבי, אהה רבי, מי ראה שמחת הצדיקים ונשים צדקניות העובדים להקב"ה. לפני ולפנים של אלו ההיכלות, יש ארבעה היכלות נסתרים של האמהות הקדושות, שלא נמסרו לגלות. ואין מי שראה אותן. בכל יום הן בלבדן כמו שאמרתי לך והגברים ג"כ לבדם.

פסקה רא

ובכל ליליא אתכלילן וכו': ובכל לילה מתכללים כולם יחד. משום ששעת הזווג הוא בחצות לילה, בין בעולם הזה ובין בעולם ההוא. הזווג של עולם ההוא, הוא התדבקות הנשמה בנשמה, אור באור. הזווג של עוה"ז, הוא גוף בגוף. והכל כמו שראוי, מין אחר מינו, זווג אחר זווג, גוף אחר גוף, הוא בעולם הזה, והזווג של עולם ההוא, הוא אור אחר אור. ההיכלות של ארבע אמהות נקראים היכלות של בנות בוטחות. ולא זכיתי לראות בהם. אשרי חלקם של צדיקים גברים ונקבות ההולכים בדרך הישר בעולם הזה, וזוכים לכל התענוגים שבעולם ההוא.

פסקה רב

אי רבי אי וכו': אהה רבי, אהה רבי. אם לא היית בן יוחאי, לא היה נמסר לגלות. הזווג שבעולם ההוא, עושה פירות יותר מבזווג שנעשה בעולם הזה. בהזווג שלהם, בזווג של עולם ההוא, בתשוקה שלהם כאחד, כשמתדבקות הנשמות זו עם זו, עושים פירות, ויוצאים מהם אורות, ונעשים נרות, והם הנשמות אל הגרים שמתגיירים. וכל אלו הנשמות שנולדות מאלו הזווגים, נכנסים להיכל אחד.

פסקה רג

וכד מתגיירא גיורא וכו': וכשמתגייר גר אחד, פורחת נשמה מהיכל ההוא, ונכנסת תחת כנפי השכינה, והשכינה נושקת אותה, משום שהיא תולדה של נשמות הצדיקים, ושולחת אותה לתוך אותו הגר, ושוכנת בו. ומזמן ההוא הוא נקרא גר צדק. והיינו הסוד שכתוב פרי צדיק עץ חיים, מה עץ החיים, שהוא ז"א, מוציא נשמות, אף הצדיק, כך הוא הפרי שלו, שעושה נשמות.

פסקה רד

רב מתיבתא אמר וכו': רב מתיבתא אמר, כתוב, ותהי שרה עקרה אין לה ולד. שואל, ממה שאמר ותהי שרה עקרה, אני יודע שאין לה ולד, למה כתוב, אין לה ולד. אלא כך אמר רב מתיבתא, בנים לא היתה מוליד, אבל היתה מוליד נשמות, בדבקות התשוקה של ב' צדיקים אלו, היו מולידים נשמות לגרים, בכל זמן ההוא שהיו בחרן, כמו שעושים צדיקים בגן עדן. כמו שכתוב, ואת הנפש אשר עשו בחרן. נפש, עשו ודאי.

פסקה רה

חדי ר"ש א"ל וכו': שמח ר' שמעון, אמר לו איש ההוא, אהה רבי, מה אומר לך. בכל ראשי חדשים ושבתות ומועדים וזמנים, הזכרים עולים להראות לפני מלך הקדוש, זכרים ולא נקבות, כמו שאתה אומר, יראה כל זכורך. וכשחוזרים, חוזרים בכמה דברים חדשים, וחוזרים אותם הדברים לפני רב מתיבתא.

פסקה רו

יומא דא אהדרן וכו': ביום הזה חזרו דברים חדשים לפני ראש הישיבה, על סודות עתיקים, צדיק וטוב לו צדיק ורע לו. שכל הנשמות עולות תוך המאזנים של האילן, שהוא מלכות, מטרם שיבואו לעולם, וכפי המשקל שבמאזנים כך יש להם בעולם הזה. רב מתיבתא ירד וגילה ממה ששמע למעלה, דבר אחד גילה ולא יותר. העץ שאינו מעלה אורו כותשים אותו ומאיר. הגוף, שאור הנשמה אינה עולה בו מכים בו ויעלה אור הנשמה, ויתאחדו זה בזה, הגוף בנשמה, להאיר.

פסקה רז

בגין דאית גופא וכו': משום שיש גוף שאור הנשמה לא יאיר בו עד שמכים אותו, אז מאיר אור הנשמה ומתאחדת בגוף. והגוף מתאחד בה. ואז הגוף כשעולה אורו מתוך הנשמה, הוא מהדר ומרומם ומשבח ומתפלל תפלתו ובקשתו, ומברך לאדונו. הנה אז הכל מאיר. ולפיכך יש צדיק ורע לו.

פסקה רח

סטרא אחרא בעי וכו': סטרא אחרא רוצה לעשות כן, והיא מכה ברשעים, וכל מה שמכה, הוא, ונר רשעים ידעך, כי מחרף ומגדף לכל הצדדים, ואינו יכול להאיר כלל. ואז כתוב, כי מה האדם שיבא אחרי המלך. שרוצה להתדמות אליו ואינו יכול. וע"כ, ה' צדיק יבחן ומכה בו, ואז מאיר ומתחזק בהאור, **יבחן**, כש"א, אבן בחן. כפף עצמו ר' שמעון ונשק העפר. אמר, מלה מלה, רדפתי אחריך מיום שהייתי לאיש, ועתה נודע לי הדבר, מתוך השורש ועיקר הכל.

פסקה רט

א"ל אי רבי וכו': א"ל אהה רבי, אהה רבי. כשכל אלו הרוחות זכרים ונקבות עולים למעלה, בלילה בעת השינה, בזמן ההוא שומעים דברים חדשים וישנים, יורדים ונכנסים תוך הישיבה, וחוזרים הדברים לפני ראש הישיבה, והוא מלמד אותם דבר על מכונו. כשעולים מתפשטים מלבושיהם שבעולם הזה, ועולים. כשיורדים חוזרים ומתלבשים בלבושיהם של גוף ההוא.

פסקה רי

אי רבי אי וכו': אהה רבי אהה רבי. כמה חדשים הם הדברים מן ראש הישיבה. אשרי הוא מי שמשפיל את עצמו בעולם הזה, כמה הוא רב ועליון בעולם ההוא. וכך פתח ראש הישיבה. מי שהוא קטן הוא גדול. ומי שהוא גדול הוא קטן. שכתוב, ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים. **מאה** שהוא חשבון גדול כתוב בו **שנה**, המיעוט ביותר של שנים, עד לאחת הקטין אותו. **שבע**, שהוא חשבון קטן, הגדיל אותו והרבה אותו, שכתוב שבע **שנים**. לשון רבים. בוא וראה שלא הגדיל הקב"ה אלא למשפיל עצמי. ולא השפיל הקב"ה אלא למגדיל עצמו. אשרי הוא מי שמשפיל עצמו בעולם הזה, כמה הוא רב בהתעלות בעולם ההוא.

פסקה ריא

אדהכי שמעו שירתא וכו': בתוך כך שמעו שירת הים בקול נעימות, שלא שמעו מיום שנבראו קול נעימת שירה, כאותה הנעימות שהיו אומרים. וכשגמרו, ה' ימלוך לעולם ועד, ראו ד' צורות אנשים ברקיע, ואחד מהם גדול ועליון מכולם. ואותו גדול ועליון מכולם עורר קול ואמר, כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך וגו'. עף ברקיע ונגנז. קם אחר אחריו, ואמר והולכתי עורים בדרך לא ידעו בנתיבות לא ידעו וגו'. גמר ועף ברקיע ונגנז.

פסקה ריב

פתח אידך ואמר וכו': פתח אחר ואמר. ישושום מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח כחבצלת. ועף ברקיע ונגנז. פתח אחר ואמר, כה אמר ה' בוראך יעקב וגו'. כה אמר ה' הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה וגו', תכבדני חית השדה תנים ובנות יענה וגו'. גמר ועף ברקיע ונגנז. אז פחד גדול ואימה נפל עליהם.

פסקה ריג

כד הוה נהיר וכו': כשהאיר היום, נתעורר קול כבתחילה ואמר, עם החזק כאריה, גבורים כנמרים, תנו כבוד לאדונכם. שכתוב, על כן יכבדוך עם עז וגו'. שמעו קול צבאות

ומחנות שהיו אומרים, לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד וגו' עד, ומרומם על כל ברכה ותהלה. תמהו והלכו. בתוך כך האיר היום. החזירו ראשם, וראו כל המדבר מכוסה בענני יקר, המאירים ומנצצים בצבעים רבים.

פסקה ריד

אמרו דא לדא וכו': אמרו זה לזה, ודאי, הקב"ה רוצה להשתבח בתשבחות דור המדבר. שלא היה בעולם דור עליון כדור הזה, ולא יהיה עד שיבא מלך המשיח. ודאי, כל מה שהראה אותנו הקב"ה, לא היה אלא כדי להודיענו אהבת רבונם עליהם, להודיענו שיש להם חלק טוב, והם בני עולם הבא. ולעתיד לבא, כשיקים הקב"ה את המתים לתחיה, עתידים אלו דור המדבר, לקום לתהיה תחילה. כש"א יחיו מתיך. שאלו הם דור המדבר.

פסקה רטו

א"ל אי מלה וכו': א"ל, אם אתה יודע דבר חדש שאני עירום ממנו. א"ל אמור. אמר לו, קול החוזר אני רוצה לדעת. אדם הנותן קול בשדה או במקום אחר, וחוזר קול אחר אחריו, ולא ידוע מאין הוא בא. אמר לו, אהה חסיד קדוש, על דבר זה כמה קולות נתעוררו, וכמה דקדוקים היו לפני ראש הישיבה. וכשירד ראש הישיבה, אמר, כך העמידו הדבר במתיבתא דרקיע, והוא סוד יקר.

פסקה רטז

תא חזי תלת וכו': בוא וראה שלשה קולות הם שאינם נאבדים לעולם. לבד מקולות תורה ותפלה שהם עולים למעלה ובוקעים רקיעים (כנ"ל ויקהל אות ק"ל) אבל קולות אחרים יש שאינם עולים ואינם נאבדים.

פסקה ריז

ואינון תלת קול וכו': והם שלשה קולות. א) קול חיה, בשעה שהיא על האבנים, קול ההוא הולך ומשוטט באויר מסוף העולם עד סוף העולם. ב) קול האדם בשעה שהנשמה יוצאת מגופו, קול ההוא משוטט והולך באויר, מסוף העולם עד סוף העולם. ג) קול הנחש, בשעה שפושט עורו (כנ"ל פקודי אות תתע"ט) קול ההוא משוטט באויר והולך מסוף העולם עד סוף העולם.

פסקה ריח

אי חסידא קדישא וכו': אהה חסיד קדוש, כמה דבר זה גדול ויקר. אלו הקולות מה נעשה מהם ולאיזה מקום נכנסים ושורים. אלו הקולות, של צער הם. והולכים ומשוטטים באויר, והולכים מסוף העולם עד סוף העולם, ונכנסים תוך בקעים ומחילות עפר, ומסתתרים שם. וכשאדם נותן קול הם מתעוררים כלפי קול ההוא. רק קול של הנחש

אינו מתעורר כלפי קולו של אדם, ואיך הוא מתעורר. היינו בהכאה. כשאדם נותן הכאה באיזה דבר, נתעורר כלפי קול ההכאה ההוא, קולו של נחש שנסתתר שם, במקום הריק או בשדה, ולא לקול אחר של אדם. קול מתעורר אחר קול אבל מין הולך אחר מינו. שב' קולות הראשונים שהם של אדם מתעוררים אחר קול אדם, וקול הג', שהוא של הנחש מתעורר אחר קול הכאה.

פסקה ריט

וע"ד ביומא דר"ה וכו': וע"כ ביום ראש השנה, קול שופר מעורר קול שופר אחר, שה"ס קול הבינה (כנ"ל ויקרא ק' ד"ה פירוש) מין הולך אחד מינו. דרך הנחש הוא לרע, להרוג ולהכות, וע"כ בקולו של אדם ממש אין מתעורר קול הנחש, אלא אחר מינו, וזה הוא כשאדם מכה במקל בארץ, שקול הזה קורא את מינו, אז נתעורר קול ההוא של הנחש לענות אל מינו. וסוד זה הוא נסתר.

פסקה רכ

אר"ש ודאי מלה וכו': א"ר שמעון, ודאי דבר זה היא דבר סתום. ותמה אני איך שלמה המלך לא ידע דבר זה, שאמר שלשה אלה וגו' דרך נחש עלי צור. אמר לו, שלמה המלך ידע, ולא כל כך. אבל מה שלא ידע, הוא שלא ידע קול ההוא איזה תועלת יש בו ואיך הוא מתיישב.

פסקה רכא

ורב מתיבתא הכי וכו': ורב מתיבתא אמר כך. דקדוק זה לא ידע שלמה המלך, אשר קול ההוא הוא כלול מן רוח, נפש, והבל העצמות מעצבון של הבשר. והקול משוטט באויר, וכל אחד מאלו הג', נפרדו זה מזה. וכשהקול מגיע למקום ההוא שנכנס בו, הוא יושב כמת. וכל אלו המכשפים והקוסמים יודעים מקומות אלו בכשפיהם, וכופפים עצמם לארץ ושומעים קול זה, שרוח נפש והבל העצמות מתחברים בו. והם מודיעים הדבר ששאלו. וזה הוא אוב מארץ. וע"כ רדף שלמה לדעת מה שנעשה מקול הזה, ולא ידע. אשרי חלקך רבי, שנתברר לך דבר אמת. **מעצבונא דבשרא**, פירושו, שההבל, הוא עיצוב של הגוף, מלשון ידיך עצבוני ויעשוני (איוב י' ח') שהוא אינו מסתלק מן הגוף כמו הנפש.

פסקה רכב

כד ב"נ אתער וכו': כשאדם מעורר קול, מיד מתעורר קול ההוא, של החיה או של יציאת נשמה, ואין לו רשות להאריך יותר, אלא בשוה כעין אותו הקול שעורר האדם, ולא יותר. ואם האדם מאריך קולו, הוא אינו מאריך כל כך עמו, אלא נתעורר לסוף הקול של האדם,

משום שאינו יכול להאריך. מהו הטעם. הוא, כי כשיצא מתחילה נתארך מסוף העולם עד סוף העולם, ועתה שנכנס שם, אינו יכול להאריך הקול, כי אין לו מקום להתפשט שם כבתחילה.

פסקה רכג

חדי ר"ש ואמר וכו': שמח ר"ש ואמר, אם לא זכיתי לשמוע רק דבר זה היה די לי להיות שמח, שזכיתי לשמוע דברי אמת של עולם ההוא. אייל, אהה חסיד קדוש, אם היית יודע שמחת הדברים בעולם ההוא לפני ראש הישיבה, היית שמח יותר.

ביאור המאמר. ג' מיני אורות יש שמאירים ואח"כ מתבטלים. ויש להבין אותם, אם דרכם להתבטל, למה האירו בכלל. ועליהם סובב כל המאמר הזה, לבאר שאינם נאבדים, אע"פ שמתבטלים. ואלו ג' אורות ה"ס ג' קולות ההולכים מסוף העולם עד סוף העולם, כלומר שמדרגתם שלמה לגמרי, ע"ד שאמרו רואה מסוף העולם עד סופו. וכאן אינו אומר רואה, משום שהם אורות דשמאל בלי ימין, שהם אינם מאירים אלא בבחינת ג"ר דו"ק. שה"ס נפש רוח, ונקרא ג"כ קול. אלא מפני שהם שלמים בג"ר דחכמה דשמאל, ע"כ אומר עליהם, מסוף העולם עד סוף העולם.

וז"ש (באות רט"ז) **ת"ח ג' קלין אינון דלא אתאבידו לעלמין** וכו' **דלא סלקין ולא אתאבידו**, כי להיותם הארת שמאל בלי ימין, אינם יכולים לעלות למעלה מפני הדין שבהם. ואע"פ שאח"כ מתמעטים, מ"מ אינם נאבדים, כמ"ש לפנינו. וז"ש (באות ריי"ז) **קול חיה בשעתא דאיהי על קלביטא**, דהיינו שצועקת ע' קולות על האבנים, והיא רומזת על חיה העליונה, שהיא המלכות, בעת הולדת נשמות, שאז רחמה צר ואינה יכולה ללדת, שהוא מטעם שאז מגולה בה הארת החכמה שבשמאל בלי ימין (כמ"ש באורך לעיל משפטים דף ק' ד"ה פנימיות ע"ש) וז"ש, **ההוא קלא משטטא ואזלא באוירא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא**, דהיינו שיש בקול הזה הארת הג"ר דחכמה, שה"ס מסוף העולם עד סופו. כי העולם ה"ס מלכות, וכשהחכמה מקובלת מקו אמצעי, שהשמאל והימין כלולים זב"ז, אין החכמה ממלאה אותה כולה, מסוף עד סוף, אלא רק הו"ק שלה בלבד, כנודע. אבל כשמאיר השמאל בלי ימין החכמה ממלאה אותה כולה. אפילו הג"ר שלה. וז"ס מסוף העולם עד סופו.

קול הב' הוא, **קול דבר נש בשעתא דנפיק נשמתיה מגופיה**, כי אז מתגלה בו ג"כ הארת השמאל בלי ימין, בבחינת הג"ר דחכמה, וע"כ נקרא אז יום הדין הגדול, כי גדול, יורה ג"ר, וז"ס שלא נפטר אדם מן העולם עד שרואה את השכינה (כמ"ש לעיל וירא אות

ל' ע"ש) וז"ש, **ההוא קלא** וכו' **מסייפי עלמא עד סייפי עלמא**, דהיינו שהוא הארת ג"ר כנ"ל.

קול הג' הוא. **קול נחש בשעתא דפשיט משכיה**, כי בעת שפושט עורו, שהוא ממלכות, תחילה היא עולה ונאחז בשמאל דבינה, בלי ימין, ואח"כ מעלים המלכות לבינה, והוא חוזר ומתמעט בסוד המוקש שמשימים לנחש (כמ"ש באורך לעיל וארא אות ק"ט בהסולם ע"ש) ונמצא בעת שנאחז בשמאל בלי ימין דבינה, **ההוא קלא** וכו' **מסייפי עלמא עד סייפי עלמא**. להיותו ג"ר דחכמה הממלא את כל העולם כנ"ל.

אמנם כל אלו ג' הארות השמאל אינם אלא לשעתם, כי אח"כ חוזרים ומתמעטים. כי החיה על האבנים, הרי אינה יכולה ללדת מחמת הארת השמאל, וע"כ בא נחש ונשיך בערייתא, והארת השמאל מסתלקת (כמ"ש במשפטים דף ק' ד"ה פנימיות). וכן קול אדם בשעת יציאת נשמה, הנה בביאת מלאך המות מסתלקת ממנו הארת השמאל והוא מת. וכן קול נחש, הנה תיכף מעלים המלכות לבינה, והארת השמאל מסתלקת. (כמ"ש לעיל וארא אות ק"ט בהסולם ע"ש) הרי שכל אלו ג' קולות שהיו תחילה מסוף העולם עד סוף העולם, חוזרים ומסתלקים.

וזה אמרו (באות ר"ח) **אלין קלין מה אתעביד מנייהו ולאן אתר עאלין ושארן**, כיון שנעלמים תיכף, למה יצאו מתחילה, ובהכרח שנעשה מהם דבר מה, ושואל, מה נעשה מהם. וז"ש **אלין קלין** וכו' **ועאלין גו נקיקין ומחילין דעפרא**, דהיינו אחר שנסתלק מהם הארת השמאל באים בנקיקי הסלעים ובמחילות עפר, ששם כמו מקום קבורתם, דהיינו שנתמעטו עד לאפס. **ואתטמרן תמן**, שהם שם בהסתר במיעוט.

והאדם הנותן קולו רומז לאדם העליון ז"א שבסוד הקול שלו הוא מיחד הימין והשמאל זה בזה, ואז יש תקון גם לג' קולות הנ"ל, עם שליטת קו האמצעי. אבל לא לגמרי כמו שהיו מתחילה. כמ"ש לפנינו. וז"ש, **וכד יהיב ב"נ קלא אינון מתערין לגבי ההוא קלא**, שמתעוררים להדבק בקולו של אדם שעי"ז הם מקבלים תקון ממנו כנ"ל. ויש בזה ב' בחינות. א', קולו של אדם, שהוא מרמז על ז"א, שאע"פ שמיחד שניהם מ"מ רק הימין שולט בו ולא השמאל. ב', קול הכאת מקל על הארץ, שהארץ שה"ס מלכות, משמעת קול. ומתיחדים בה ע"י קולה זה הימין והשמאל. וכיון שרומז על המלכות, נמצא שיש בה גילוי לשמאל, כי המלכות נבנית משמאל. ולפיכך קול אדם מספיק לתיקון ב' קולות הראשונים, קול חיה, וקול אדם לפני יציאת נשמתו, אבל לא לתקון קול נחש, להיותו כולו רק שמאל. ולתקון קולו של נחש, שהוא שמאל צריכים לקול הנשמע מארץ, שה"ס מלכות, שבנינה משמאל. וז"ש (באות ר"ח) **קלא דנחש לא אתער לגבי קלא דב"נ**. כי

אינו מינו, כי האדם רומז לז"א שכולו ימין וחסד, והנחש כולו שמאל. וז"ש, **כד מחי ב"נ מחאה** וכו' **ודא איהו כד בר נש מחי בחוטרא בארעא** וכו' **כדין אתער ההוא קלא דנחש לאתבא לזיניה** (באות ר"ט) שכיון שקול הנשמע מארץ הוא מינו של הנחש הוא מקבל תקון מקול הזה.

וז"ש (באות ר"כ) **ותווהנא איך שלמה מלכא לא ידע מלה דא**, שאמר שלשה אלה נפלאו ממני וגו' דרך נחש עלי צור, שפירושו, קולו של נחש, הנסתר בנקיקי הסלע. ולמה נפלא ממנו. ומשיב. **אבל מה דלא ידע ההוא קלא, מה תועלתא אית בה, ואיך יתבא**. שלא ידע איזה תקון הוא מקבל, ואיך הוא שם בנקיקי הסלע. כי אם מקבל תקון, למה אינו יוצא משם. ואם אינו יכול לצאת משם הרי שאינו מקבל תקון, וחזר הקושיא למקומה, **מה אתעביד מנייהו** (כבאות ר"י"ח)

וז"ש (באות רכ"א) **ההוא קלא איהי כלילא רוחא ונפשא והכל גרמי**, דהיינו מטרם שנתמעט, היה בו ג' מדרגות אלו קשורות זו בזו, כי שיעור קומתו היה עד ג"ר דרוח כנ"ל. **וכל חד מתפרש דא מן דא**, דהיינו אחר שנתמעט, נסתלקו ממנו האורות דנפש רוח, ונשאר בהבל דגרמי. ונמצאו נפרדות זו מזו, וז"ש **יתבא כמיתא**, שהבל דגרמי הנשאר הוא כמו מת, כי גם במת נשאר הבל דגרמי, שאינו מסתלק מקברו. ולפיכך בעת שנתעורר ומקבל תקון מקול ההכאה, חוזרות ג' מדרגות אלו ומתחברות, אבל לא בג"ר דרוח, כמקודם לכן, אלא בו"ק דרוח. כמ"ש לפנינו. וז"ש, **וכל אינון חרשין** וכו' **ושמעין קלא דא דמתחברן אינון רוחא ונפשא והבל דגרמי**, דהיינו מחמת שקבלו תקון מקול ההכאה בארץ, כנ"ל. ואז הנחש מודיע להם צרכי הכשפים שלהם, וז"ש **ואודעין מלה**. וז"ש, **ועל דא רדיף שלמה למנדע, מה דאתעביד מההוא קלא, ולא ידע**. שלא ידע תקון זה שנעשה מסוד הכאה בארץ מהו.

וז"ש (באות רכ"ב) **ולית ליה רשו לארכא יתיר** וכו'. כיון שג' קולות הנ"ל מקבלים תקונם מן קולו של אדם ומקול הכאת אדם בארץ כנ"ל, אין בהם יותר אריכות, דהיינו הארת חכמה הנק' ארוך, מקול אדם. כלומר, כיון שקול אדם אינו מתקן עם יחוד ימין ושמאל, אלא ו"ק דחכמה דשמאל, ע"כ גם ג' קולות הנ"ל אינם מקבלים תקונם בשלמות כמו שהיו תחילה, מסוף העולם עד סוף העולם, אלא רק ו"ק, כקולו של אדם. **ואי אריך בר נש קליה**, דהיינו בעת שהוא ממשיך מצד ימין, הוא מאריך וממשיכו ממעלה למטה, **איהו לא אריך כל כך בהדיה אלא לסופא דקלא**, כי להיותם משמאל לבד, ואין להם חלק בימין, ע"כ אינם יכולים להאריך שפירושו להמשיך חכמה ממעלה למטה. כי גם בקולו של אדם לא נמצא זה. ו"ש, **בגין דכד נפקא בקדמיתא אתאריך מסייפי עלמא עד סייפי**

עלמא, דהיינו שהיה נמשכות הג"ר דשמאל, הממלא כל העולם, כנ"ל, **והשתא דעאל תמן**, דהיינו שנתמעטו ובאו במחילות עפר, **לית ליה אתר לאתפשטא תמן**, כי המיעוט דמחילות עפר רובץ עליהם, כי קולו של אדם אינו מתקן את מיעוט הזה. וע"כ אינם חוזרים לבחינת מסוף העולם עד סופו, ונשארים במחילות עפר, ואינם יכולים להתפשט.

פסקה רכד

א"ל מאי חדושא וכו': אמר לו, איזה חדוש היה עתה כשבאת אלי. אמר, רב מתיבתא פתח ואמר, ויוסף ישית ידו על עיניך. הוא בשורה של שמחה. שואל, למה צריכים סתימת עינים למת. ומשיב, משום שהעינים, הם הגוונים של עולם הזה, והמראה והצורה של עולם הזה נמצא בהם, וע"כ בסתימת עינים הוא סותם ממנו עולם הזה, והמראה של עולם הזה. כי כשנסתמו עיניו כל מראה של עולם הזה נחשך לו, ואם מחשיכים לו מראה עיניו, אין לו עוד מראה בעולם הזה משם והלאה. א"ר שמעון, יפה הם התקונים של הראשונים, וחכמתם היא יתרה ממלאכים הקדושים.

פסקה רכה

א"ל יוסף אמאי וכו': אמר לו. יוסף, למה ישית ידו, מכל בניו. ואם תאמר שאמר לו כן משום הבשורה שלו, שיוסף עודנו חי. א"כ היה צריך לומר ויוסף חי תראה, ולמה אמר ויוסף ישית ידו על עיניך. אמר לו, **ישית ידו**, הוא משום שהיה אוהבו, ומשום זה הסתים ממנו האור של עולם הזה, והוא לקח אותו, מי שסותם עיניו של אוהבו, מראה כך: המראה שלך מעולם הזה, נאבד, ואני לוקח המראה שלך במקומך, מכאן ולהלאה, יתקנו לך מראה אחרת של עולם ההוא. וע"כ ניתן הדבר ליוסף, משום שהיה אהובו של יעקב יותר מכל בניו.

פסקה רכו

אר"ש מה אתהני וכו': א"ר שמעון, מה יועיל זה אל המת. ואיזה תועלת יש בו בזה. מי שירצה לשאול, צריכים לומר לו, שצריכים לפקוח את עיני המת, כדי להראות שעוד הוא מוכן לחזור אל המראה של עולם הזה כבתחילה, דהיינו שיקום בתחית המתים.

פסקה רכז

א"ל אי חסידא וכו': אמר לו אהה חסיד קדוש, ודאי, אם לא נסתם ממנו כל מראה של עולם הזה, ולא נאבד ממנו הכל, לא יהיה לו מראה וחלק בעולם ההוא, כי עולם הזה הוא הפוך מעולם ההוא שאנו בו, ובזמן תחיית המתים אפילו כחוט השערה לא יהיה ממעשה עולם הזה, כי הכל יאבד תחילה באותו הטל, דהיינו בטל התחיה. ויעביר ממנו

כל הזוהמא, ואח"כ הוא נעשה כעיסה זו, וממנו יעשה הגוף כבריה חדשה. כך כאן. בעולם העליון גם מטרם התחיה.

פסקה רכח

א"ל רבי שמעון וכו': א"ל ר"ש, ודאי ידעתי שאתם מלובשים שם בלבוש יקר, של גוף טהור וקדוש. ושואל, אם יש כעין זה בעולם הזה, אם יש אדם הנראה כאן באותו הגוף, כעין שאתם עומדים בעולם ההוא.

פסקה רכט

א"ל מלה דא וכו': א"ל, דבר זה שאלו בי עלמים, דהיינו נערים, לפני רב מתיבתא, שנתלבשו ביננו אחר שסבלו צער על חטא שאינו ראוי לגלותו, ושאלו זה לפני רב מתיבתא. והוא אמר, שהיה בעולם הזה כך. מאין לנו. כי כתוב, ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר **מלכות**, שפירושו, שנתלבשת באותה הצורה של עולם ההוא. **מלכות**, פירושו רוח הקדש, כי מלכות שמים, דהיינו מלכות דז"א הנקרא שמים, נושבת רוח, מרוח ההוא של אויר עולם ההוא, ונתלבשה בו אסתר.

פסקה רל

וכד עאלת קמי וכו': וכשנכנסה לפני מלך אחשורוש. וראה לבוש ההוא של אור, צורתה נדמה לו למלאך אלקים. ופרחה נשמתו ממנו לרגע. מרדכי, גם כן, לבש לבוש של עולם ההוא, שכתוב, ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש **מלכות**. לבוש מלכות ודאי, דהיינו צורה של עולם ההוא. וע"כ כתוב, כי נפל פחד מרדכי עליהם. פחד מרדכי, ולא פחד אחשורוש. כלומר, לא מטעם שגדלו אחשורוש, אלא מפני הלבוש שלו שמעולם ההוא. אר"ש, כמה מתוקים הם אלו הדברים, אשרי חלקי. והריני יודע, שצדיקים בעולם הזה מתלבשים בלבוש, שנקרא לבוש מלכות. וכך הוא ודאי.

פסקה רלא

א"ל אוירא דגן עדן וכו': אמר לו, האויר של גן עדן, הוא נשיבת רוח הקדש, ומתלבשים בו הצדיקים, כעין שהיו בעולם הזה. ואח"כ, רוח הקודש שורה על ראש כל אחד ואחד, ונתעטר בו, ונעשה לו עטרה. וכך היה למרדכי, שכ' **בלבוש מלכות**, שפירושו בצורה של עולם ההוא, ואח"כ, **ועטרת זהב גדולה**, זו היא העטרה השורה על ראש הצדיקים בעולם ההוא. כשקבלו ישראל את התורה, היה להם ג"כ כעין זה. דהיינו לבוש של עולם ההוא, עד שחטאו, שכתוב בהם, ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב. דהיינו שנתפשטו מלבוש ההוא.

פסקה רלב

וכן כתיב ביהושע וכו': וכן כתוב ביהושע כהן גדול, הסירו בגדים הצואים מעליו. וכתוב, ולבישוהו בגדים. אלו הם הלבושים של עולם ההוא. מכאן, משמע דברינו הראשונים, שצריכים מקודם לסתום העינים מכל מראה עולם הזה, שהם נחשבים כבגדים צואים, ואח"כ יוכל לזכות למראה של עולם ההוא, שהם הבגדים החדשים, שהלבישו את יהושע. ומכאן משמע, שכל זמן שהגוף של עולם הזה שנקרא בגדים הצואים נמצא בקבר בקיומו, אין הרוח מתלבש בלבוש של עולם ההוא. שכתוב, ויסירו הבגדים הצואים מעליו, בתחילה, ואחר כך, ולבישוהו בגדים. וכתוב, ומלאך ה' עומד. שואל, מהו עומד. ומשיב, אלא זה הוא העטרה, שנקראת מלאך ה', העומדת על ראש הצדיקים, כנ"ל, וזהו שכתוב, עומד, דהיינו שעומד על הראש מלמעלה, אחר שנתלבשו בלבוש יקר הזה.

פסקה רלג

תרין גופין כחדא וכו': ב' גופים יחד אינם יכולים להמצא, כל זמן שזה, של עוה"ז, נמצא אין הרוח מקבל לבוש אחר של עולם ההוא. נעבר זה, של עולם הזה, הרי מוכן האחר מיד. ודאי, זה יוצא וזה נכנס. והוא כעין יצר הטוב ויצר הרע בעולם הזה, שהקב"ה אינו רוצה ששניהם יקומו בגוף אחד. אלא שאם היצר הרע שולט בורח יצר הטוב, ואם יצר הטוב שולט בורח יצר הרע.

פסקה רלד

אמר ליה תווהנא וכו': אמר לו תמה אני על מה שכתוב, והשטן עומד על ימינו לשטנו. ואם יהושע בן יהוצדק כך, שאר בני העולם על אחת כמה וכמה. אמר לו, חסיד קדוש, כמה נסתרים וסתומים דברים אלו. אע"פ שהחברים יודעים בדברים של עולם ההוא, אינם יכולים לדעת בסודות האלו.

פסקה רלה

א"ל כיון דב"נ וכו': אמר לו כיון שהאדם בעולם ההוא, איזה תועלת יש לשטן להסטין עליו. ולא די לו שהוציא נשמתו והרגו. אמר לו, אהה חסיד קדוש, אשרי חלקך. בוא וראה תשוקתו של השטן לא היה, אלא כדי שלא יתלבש, צדיק הזה, יהושע בן יהוצדק, בלבוש טהור וקדוש, כיון שראה השטן, שלבוש שלו נדחה ולא נחשב, דהיינו בגדים הצואים, על זה השטין עליו. מהו הטעם. הוא משום שאם יתלבש בלבוש יקר ההוא, מיד הלבוש דזוהמא, ופעולת השטן יתבטל ויעבור מן העולם. וע"כ, לא רצה בזה השטן.

פסקה רלו

ותו דבכל זמנא וכו': ועוד, כי בכל זמן שלא נתלבש בלבוש של עולם ההוא, פוקד הרוח לגוף המזוהם שלו, ורצוי זה לשטן. וכיון שנתלבש באותו לבוש יקר של עולם ההוא, הרי נתבטל כל גווני היצר הרע, והגוף שלו, ואין לו זכרון עמו לעולם.

פסקה רלז

ואי תימא דאנן וכו': ואם תאמר הרי אנו, הרוחות, פוקדים בית הקברות בתחילת כל לילה. ואם הגוף נעבר מן העולם, יש לשאול למה אנו פוקדים הקבר. ומשיב, זה אינו על הגוף, כי אם על הנפש. כי כל זמן שבשר הגוף נמצא, הרוח פוקד את הנפש, והנפש פוקדת את הגוף. אבל עתה, שבשר הגוף נעבר מן העולם, הפקידה שלנו היא אל הנפש, שהיא נשתככה ונשארת בהשקט בתוך עצמות הגוף, שעצם אחד נשאר ממנו תמיד בקבר, שממנו נבנה לתחיית המתים. ומשום זה בתחילת כל לילה הפקדון של הרוח, הוא לנפש, ולא על בשר.

פסקה רלח

אי חסידא קדישא וכו': אהה חסיד קדוש, קום ואגלה לך דבר סתום. הבנין של רוח האדם כך הוא. הרוח שלו נמשך מרוח הקודש, שהוא מלכות. הנשמה שלו נמשכת מעץ החיים. וכיון שרוח הקודש, שהוא המלכות, נותן כחו, מיד המרכבות שלו נותנים כחם, והכח שלהם הוא, העצמות והאברים כולם הם מן הצד של מרכבות המלכות, ותקוניהם הוא זה על זה, דהיינו עצם על עצם אבר על אבר. הסטרא אחרא, נותנת בשר, ומן הצד שלו בא רק בשר ולא דבר אחר. המרכבות שלו, של הס"א, נותנות כל אלו גידים ועורקים להמשיך דם אל הבשר. ואחר שאלו נותנים כחם, השמים שהם ז"א נותנים כחם, ומה הוא. הוא העור הנמשך על הכל, כמו שהם. דהיינו כמו השמים שהם מקיפים על הכל.

פסקה רלט

לבתר מתחברן שמיא וכו': אחר כך מתחברים שמים וארץ, שהם ז"א ומלכות, ונותנים, ד' יסודות אלו, אש, מים, אויר ועפר להגן אל אלו ולכסות על הכל. ואח"כ, כשמת, כל אחד לוקח חלקו שנתן אל הגוף, והוא מתבטל. רוח הקדש והמרכבות שלו, חלקם שנתנו אל האדם, מתקיים. רוח הקדש, הנה הרוח שלו קיים, והנשמה, עולים למעלה. המרכבות של רוח הקודש, הנה העצמות שלהם מתקיימים. וע"כ חשיבות הגוף הוא העצמות. ומשום זה כתוב, ועצמותיך יחליץ ובבשר לא כתוב כך.

פסקה רמ

וכל זמנא דבשרא וכו': וכל זמן שהבשר מסטרא אחרא קיימת בקיומו, שטן ההוא עומד להסטין, נאבד הבשר אין לו רשות להשטין, כי אין לו על מה שיסמוך, שכבר אין לו חלק בו, וע"כ כתוב, יכל בשר מרואי ושפו עצמותיו לא ראו. **מרואי**, פירושו מראיה ההוא של השטן העומד להשטין, שאינו יכול, משום דיכל בשרו. **ושפו עצמותיו לא ראו**, היינו, לא נראו לשטן שיקרב אליו, כי אין לו חלק בו, כיון שניתק כל אחד ואחד, דהיינו כל עצם ועצם ממקומו, אינו תובע עליהם ואינו עומד להשטין בשבילם. כי אחר שהבשר נעכל לא יתבע עוד דין, ואינו עומד להשטין, כי אין לו על מה שיסמוך, ואינו מזכיר את האדם בשום דבר שבעולם. א"ר שמעון, עתה אני יודע הדברים על תקונם. דהיינו מ"ש, והשטן עומד על ימינו לשטנו. ודאי יפה הוא לו להשמין, כל עוד שלא הסיר בגדים הצואים.

פסקה רמא

א"ל רבי, חגור וכו': אמר לו, רבי, חגור נשקך, ותקן את עצמך, אם אתה רוצה לדעת הדברים שהתחלת בהם, או אם תשאל באלו הדברים, אמור לי. אמר לו ודאי הרי אני יודע, שאשתי מתה, כי איני יודע ממנה כלום. והחברים יודעים ממנה. נשים מהו הטעם שדעתם קלה.

פירוש, ששאל לו על האשה העליונה שהיא המלכות. ורמז לו, על עצם המלכות דמדת הדין שנקראת מנעולא, שנגנזה ואין בה זווג כל שתא אלפי שני, והיא כמו מתה. וזה שרמז לו **דביתאי שכיבת**, שהיא מתה, **דלא ידענא מנה כלום**, שאין לי בה שום השגה. **וחברייא ידעין**, שהם חושבים על מלכות דמפתחא שהיא עצם המלכות, ויש להם בה השגה. **נשים מ"ט דעתייהו קלה**. כי בדעת של הנוקבא, אין מציאות הארת המנעולא כלל. כמו בדעת דז"א. אלא ממלכות דמפתחא בלבדה. כי ע"כ שערות ז"א שחורות, ושערות הנוקבא אדומות (כנ"ל אד"ר נשא אות קמ"א) ונמצא שדינין דנוקבא הם יותר קלים מדינין דדוכרא. ושואל, למה זה.

[1]

פסקה רמב

א"ל דעתא אתיא וכו': אמר לו הדעת דז"א בא בששה מדרגות, וכל אחד לוקח חלקו, מה שנשאר הוא קל. אבל יקרה הזו, שהיא המלכות. דמנעולא, אם לא אשת כסילות שהשתתפה בה. בדבר זה לא תשאל. כי כאן אסור השאלה. כי ידעתי דמה שאמרת שאשתך מתה, ואינך יודע ממנה כלום, לא על אשתך שאלת. אלא על מלכות דמנעולא

כנ"ל. אלא, מותר לשאול, על מה שכתוב, הנה ה' רוכב על עב קל. ואותו **עב קל** נקרא דעת של כלה ההיא יראת ה', שהיא המלכות, והיא עומדת באמצע, כמו דעת העליון, אבל נקראת קל. והנה ידעתי השאלה שלך מה היא.

פירוש. הדעת בא בששה מדרגות, דהיינו שממשיך רק ו"ק דחכמה בהכרעתו בין ימין לשמאל. וז"ש, הטעם מה שנשים דעתן קלה, שאין בהם אלא דין קל של המפתחא, שהוא משום כי, **דעתא אתיא בשית דרגין**, דהיינו שבכח הדינים שבו, ממנעולא וממפתחא (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) אינו ממשיך רק ששה קצוות דחכמה, ולא הג"ר. **וכל חד נטיל חולקיה**, וכל אחד מן הקוין לוקח חלקו, כי המנעולא מאירה בקו ימין והדינין דדכורא בקו שמאל. **מה דאשתאר קל איהו**, מה שנשאר מן הדינים שלא נמתקו ע"י דעת דז"א הוא נקרא קל. כי היא בחינת מפתחא שדיניה קלים וראויה לקבלת החכמה בהקסה"ז דף מ"ה ד"ה ההיא). וז"ש, **וההוא עב קל אקרי דעת מההיא כלה יראת ה'**, **ואיהי קיימא באמצעיתא** דהיינו שהוא משמש לקו אמצעי שלה כמו הדעת דז"א.

פסקה רמג

אבל שארי וחגור וכו': אבל התחל וחגור נשקך וקשור קשרך, כי עת הוא לגלות כמו שהתחלת הדבר. כי על פני רוחב הבית, יש אולם העזרה בפנים, בעזרה ההיא יש י"ב פתחים לפי חשבון שבטי ישראל. בפתח אחד כתוב ראובן. בפתח שני כתוב שמעון. וכן כל שאר שבטי ישראל רשומים על אלו הפתחים, בעת שעולים להראות לפני אדון העולם, מי שנכנס בפתח שרשום בו ראובן, אם משבט ראובן הוא מקבלים אותו הפתחים, ואם לא הפתחים פולטים אותו לחוץ. וכן בכולם, שהפתחים אינם מקבלים אלא מי שהוא מאותו השבט שרשום בהם. ובזה יהיו נחקרים ונודעים כל אחד ואחד.

פסקה רמד

[א] **תלת מאה ושתין וכו'**: ג' מאות וששים וחמשה עמודי אור לוהט, יש בכל צד מאלו ד' צדדים שבעזרה, כל אלו עמודים נקראים עמודים חיים, משום שהאור שלהם אינו עומד שקט במקום אחד, שכל העמודים, אלו עולים ואלו יורדים, נותנים מקום זה לזה, אלו שעולים, מכים זה בזה, ומנגנים נגון. וגם כן אלו שיורדים מנגנים.

[ב] **אלין דסלקי דנגני וכו'**: אלו העמודים העולים שמנגנים נגון, איזה נגון הם מנגנים. הוא שיר יתום, שלא נזכר שם אמרו. מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה וגו'. שואל, שיר חדש, וכי יש שיר ישן. אלא הוא שיר, שעד עתה עוד המלאכים לא שבחו אותו, משום שהוא חדש. מה הטעם הוא חדש. הוא משום שאותו שמחדש נעוריו, דהיינו נער מטטרון, משבח אותו ואמרו, וכך אמר רב מתיבתא. מטטרו"ן זה נקרא חדש,

והוא חדש, משום שמחדש נעוריו תמיד, והוא משום שדבוק בשמש, שהוא ז"א, ואינו נפרש ממנו. להוציא את סטרא אחרא שאין בו חידוש, שכתוב בו, ואין כל חדש. כי זקן הוא, ונבלה ואינו מתחדש.

פסקה רמה

תו פתח רב וכו': עוד פתח רב מתיבתא, שרה נתחדשה בעדון, כי המדרגה שלה שהיא נקבה גרמה, שכתוב אחרי בלותי היתה לי עדנה. מהו עדנה. היא המשכה של עדן העליון, שהוא חכמה. ומשום שנמשך עליה מבחינת נקבה, כתוב **עדנה** עם **ה'**, וע"כ כתוב היתה ולא היה. (וע' להלן חקת אות נ"ט).

פסקה רמו

ואדני זקן: שואל וכי משום שהוא זקן אינו ראוי להוליד. הרי גם זקנים מולידים. ומשיב, אלא, לא אמרה עליו דבר קטן, שאמרה, משום אותו זקן, שהוא הס"א, כנ"ל, שאין בו חידוש ותולדות כנ"ל, אין אברהם מתחדש ואינו עושה תולדות, כי אם היה הס"א מעמיד תולדות היה מטשטש העולם. ועל זה השיב הקב"ה למה זה צחקה שרה וגו'. לומר, שזקן דס"א שולט באברהם. שואל. וא"ת והרי כתוב ואברהם זקן בא בימים. הרי שגם הכתוב, קורא לאברהם זקן. ומשיב, אלא הכתוב אומר **בא בימים**, שהפירוש הוא, שבא באלו ימים העליונים דז"א, שמחדשים נעוריהם כנשר. וע"כ, על שם ימים העליונים אלו, נגון זה דמזמור לה' שיר חדש, הוא ניגון של חדש ההוא, שהוא מטטרון הדבוק בימים העליונים דז"א. **הושיעה לו**. למי. היינו הושיעה לאותו חדש, שהוא כולל הימין של מלך העליון, שהוא ז"א, והזרוע שלו, דהיינו גם השמאל. וע"כ כתוב, ימינו וזרוע קדשו.

פסקה רמז

אינון דנחתי אוף וכו': עד כאן פירש השירה של העמודים העולים למעלה. ועתה מפרש, אלו העמודים היורדים ממעלה למטה, מנגנים גם כן ואומרים שירה אחרת, יתומה, דהיינו שלא נזכר שם אומרה, ומה היא. היא מזמור לתודה, שהיא יתומה גם כן.

פסקה רמח

נהורא דלהון חד וכו': האור של העמודים, נראה אור אחד, וכשמתגלגלים נראים בכל עמוד ועמוד חמשה אפנים של אור. עמודים אלו חלולים המה כולם מבפנים, וכשעולים ויורדים, יוצאות מהם להבות אש כעין כפתור ופרח. למעלה מכל עמוד ועמוד יש שלשה תפוחים, שמזדווגים בהם ג' צבעים, אדום ירוק לבן, ובכל צבע וצבע לוהטות אותיות בולטות, מלהבות אש ירוקות, ואינם שקטים לעולם. ואין מי שיעמוד עליהם וישיג אותם.

ביאור המאמר. כבר ידעת שסוד השלמות באה בי"ב בחינות, שה"ס חו"ג תו"מ שבכל אחד ג' קוין. וה **עזרה**, ה"ס מלכות, המקבלת אלו י"ב בחינות מתנה"י דז"א, ונקראים אצלה י"ב שבטים. ועד"ז הכלל ישראל, מחולק לי"ב שבטים, שכל שבט מקבל מבחינה שכנגדו בי"ב הבחינות שבעזרה, שהיא המלכות. וסוד ה **פתחים** כבר נתבאר לעיל, (פרשת ויקהל אות קל"א בהסולם) ותראה שם שהמסך החוצה בין כו"ח של המדרגה ובין בינה ותו"מ שלה, שהמסך הזה מוריד בינה ותו"מ של המדרגה למדרגה תחתונה בעת קטנות. ומחזיר ומעלה את הבינה ותו"מ של המדרגה, ביחד עם המדרגה התחתונה המחוברת בבינה ותו"מ אלו, בעת גדלות, הנה המסך הזה נבחן לפתח בשביל התחתונה, כי לולא המסך הזה לא היה שום מציאות שיוכל התחתון להכנס לעליון ולקבל ממנה אורותיו. כמ"ש שם, עש"ה. והנה נשמות ישראל הן מעולם הבריאה, שהן מדרגה תחתונה של המלכות. ונמצא שהמסך שמתחת כתר וחכמה שבי"ב בחינות דעזרה, שהיא המלכות, מוריד הבינה ותו"מ די"ב בחינות שבמלכות, לי"ב השבטים של ישראל, בעת קטנות, ואותו המסך חוזר ומעלה את הבינה ותו"מ עם י"ב שבטי ישראל אל מדרגת העזרה שהיא המלכות, בעת גדלות. ונמצא שהמסך שמתחת חו"ב שבכל בחינה שבעזרה, הוא הפתח להעלות את אותו השבט שבישראל, שבינה ותו"מ דאותה הבחינה היו מלובשים בו בעת קטנות. וז"ש (באות רמ"ג) **בהאי עזרה איתי י"ב פתחין לפום חושבן שבטיא דישראל**. דהיינו י"ב המסכים שמתחת כו"ח די"ב בחינות שבמלכות הנקראת עזרה, אשר הבינה ותו"מ דכל בחינה ובחינה מלובשת בהבחינה שכנגדה בנשמות די"ב שבטי ישראל. וז"ש, **בפתחא חדא כתיב ראובן ובפתחא** וכו' **וכן כל שבטיא דישראל**. כי במסך דכל בחינה, נבחן הבחינה שכנגדה בי"ב שבטי ישראל. **מאן דעייל בפתחא דרשים ביה ראובן, אי משבטא דראובן איהו**. דהיינו שבינה ותו"מ דאותו בחינה מלובשים בו בקטנות, **מקבלין ליה פתחין**, כלומר, שבעת גדלות, בזמן הראיה, שהמסך מעלה את הבינה ותו"מ שלו, נמצא מעלה גם אותו השבט המחוברים מעת קטנות בבינה ותו"מ אלו. **ואי לא, פלטין ליה לבר**, שאם אינו מחובר בבינה ותו"מ של אותו בחינה, לא יוכלו להעלותו, כי אין לו שום מגע עמו. **וכן בכלהו. ובדא יתחקקון, וישתמודען כל חד וחד**, יתחקקון, פירושו קטנות, כי כל אחד ואחד נמצא נחקק בעת קטנות, מבינה ותו"מ שבבחינה שכנגדו בהפתח דעזרה, שהוא המסך, כי המסך מוריד, בינה ותו"מ של בחינתו שבמלכות, אליו בעת קטנות. ועל דרך זה, **וישתמודען**, שפירושו גדלות, שאז המסך מעלה אותו, מחמת שבינה ותו"מ דבחינתו נמצאים בו.

ונודע שד' ספירות תנה"י דז"א, דהיינו מחזה ולמטה מלובשים במלכות (כנ"ל ויקהל אות ש"י ד"ה וצריך) דהיינו בעזרה. והם כלולים זה מזה, באפן, שכל אחת ואחת מתנה"י כלולה מכל ד' ספירות תנה"י, כי היסוד כלול מתנה"י וכן ההוד כלול מתנה"י וכו'. ובהיות בהם המוחין מבינה, נחשבת כל ספירה למאה ספירות כמו הספירות דבינה (כנ"ל ב"א דף קס"ז ד"ה ומכאן) ונמצאות ג' ספירות נה"י, שהם שלש מאות. וספירת הת"ת, שאינה בשלמותה אלא מחזה שלה ולמטה, לפעמים נחשבת לחצי ספירה דהיינו לחמשים. ומבחינה זו נמצאות ד' ספירות תנה"י, שהם ג' מאות וחמישים (כנ"ל אות קע"א) ולפעמים אנו מחשבים את הת"ת לג' שלישים, ששליש עליון נמשך עד החזה, ומחזה ולמטה נמצאים ב' שלישי הת"ת. וכשאלו המאה מתחלקת בהם, נמצאות ל"ה מהם בשליש העליון דת"ת עד החזה, וס"ה בב' השלישים דת"ת שמחזה ולמטה, ומבחינה זו נמצאות מספר ד' ספירות תנה"י, שהם שלש מאות ושש וחמשה, שלש מאות מנה"י, וס"ה מב' שלישי ת"ת. והטעם ששליש עליון יש לו חלק אחד וב"ש יותר מן חלק התחתון שבת"ת, הוא משום שכתר דב"ש ת"ת התחתון, שה"ס חזה, נחשב לרגלים דשליש עליון.

וז"ש (באות רמ"ד/א) **תלת מאה ושתין וחמש עמודין דנהורא מלהטא**, כי היסוד דז"א נקרא **עמוד**, ובהיותו כלול מתנה"י יש בו שס"ה בחינות כנ"ל וע"כ יש שס"ה עמודים. בכל סטרא מאינון ארבע סטרין, ד' רוחות דעזרה היינו חו"ג תו"מ שבמלכות, וכל אחת מהם כלולה משס"ה עמודים, שהם בחינות היסוד דז"א. והיסוד דז"א נקרא **חי**. וז"ש, **כל אלין אקרון עמודיו חיים**, שה"ס שס"ה עמודים חיים, **בגין דלא קיימא נהורא דלהון, שכיך באתר חד, וכלהו אלין סלקין ואלין נחתין**. פירוש, שהם תמיד בבחינת הזווג עם המלכות, אלא פעם עולים ופעם יורדים. כי אין זווג אלא מסוד הדעת, וע"כ לפני כל זווג עולה היסוד עד הדעת. ופירוש הדבר. כי כל המוחין דז"א באים מסוד הכרעתו בין ב' קוין דבינה, שאז כיון **דתלת מחד נפקי**, כיון שחב"ד דבינה יוצאים ע"י ז"א שנעשה לקו אמצעי, שה"ס דעת, ליחד חו"ב דבינה, **חד בתלת קיימא**, גם הז"א זוכה באלו המוחין חב"ד שגרם בבינה (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) ועיקר כח הכרעה שבז"א ליחד ב' קוין דבינה, הוא מכח היסוד שלו, שה"ס המסך דחירק שבו (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) והדינים שבצד שמאל דדעת דז"א, יש בהם בחי' השפעה ובחינת קבלה, ובחינת ההשפעה שבהם נקראת **יסוד**, ובחינת הקבלה שבהם נקראת **מלכות**. ונמצא שהיסוד גרם למוחין דחב"ד דז"א, וכל השעור של אור שהתחתון גרם לעליון זוכה בו גם התחתון. ולפיכך, אחר שז"א קבל חב"ד מבינה, נבחן, כיון שכח ההכרעה שבדעת

דז"א הוא יסוד נמצא שיסוד הוא הגורם שיצאו חב"ד בז"א ע"כ זכה בהם גם היסוד. כי כל מה שהתחתון גורם לעליון זכה בו גם התחתון, וכן קו האמצעי שבחג"ת דז"א, שכח ההכרעה שבו הוא היסוד, ע"כ זכה בהם גם היסוד. ומכ"ש במקומו עצמו שהוא תנה"י דז"א, ומטעם זה נכלל היסוד דז"א משפע המוחין דחב"ד דז"א, ומשפע המוחין דחג"ת דז"א. ומנו"ה דז"א, וממשיכים למקומו לבחינת יסוד דז"א, ומשם משפיע אותם אל המלכות.

ולפני כל השפעה והשפעה שהיסוד משפיע למלכות, הוא צריך **להתחדשות**, כלומר שצריך **לעלות** מחדש אל הדעת דז"א, ולהכריע בין חו"ב דז"א, ולקבל משפע הג"ר, ואח"כ **יורד** לחג"ת ואח"כ למקומו לנה"י, ואח"כ משפיע אל המלכות. וז"ש, **וכלהו, אלין סלקין, ואלין נחתין**, דהיינו ש **עולים** עד הדעת לקבל שפע הג"ר, ואח"כ **יורדים** ונותנים ההשפעה אל המלכות. ואע"פ שיש שינוי בין עליה לירידה, כי העולים הם עולים בכח שליטת הימין, כי רוצים למעט השמאל ולכללו בימין. והיורדים להשפיע למלכות הם משפיעים מבחינת השמאל בעיקר, כי המלכות צריכה לשפע החכמה שבשמאל, עכ"ז אינם מעכבים זה לזה, וכל אחד עושה כפי שצריך. וז"ש, **יחבי דוכתא דא לדא**, שאינם מעכבים משהו זה לזה.

וגילוי אורות העליונים, נמשכים בסוד הגגון. וז"ש (באות רמד/א) **אלין דסלקין בטשין דא בדא**, שהעולים מיחדים בין ב' הקוין חו"ב, ובטישא פירושו יחוד וזווג הבא ע"י כח מלמטה, דהיינו היסוד, ומנגני נגונא, דהיינו שמתגלה השפע דג' קוין חב"ד. **ואלין דנחתי אוף הכי**, כמ"ש לפנינו. וז"ש (באות רמ"ד/ב) **מאי נגונא מנגני, שיר יתמא, מזמור שירו לה' שיר חדש וגו'. שיר חדש וכו' דעד כען מלאכין קדישין לא שבחו ליה בגין דאיהו חדש**. כלומר, שגילוי האורות הנמשכים ע"י עליית היסוד מחדש אל הדעת, היא **גילוי חדש**, שהמלאכים עוד לא ידעו ממנו לשבח אותו. כי בכל עליה ועליה נמשכת השפעה חדשה שלא היתה עוד בעולמות. וז"ש **מאי טעמא איהו חדש, בגין דההוא דמחדש עולימוי משבח ליה, ואמר ליה**, שהוא מטטרון, שהוא מרכבה אל זווג יסוד דז"א ומלכות, והוא הראשון המקבל הארה החדשה הזו שהמשיך היסוד מלמעלה. וממנו מקבלים כל המלאכים. וז"ש **דא אקרי חדש ואיהו חדש בגין דדביק בשמשא ולא אתפרש מניה**, שהוא דבוק בז"א שנקרא שמש, ואינו נפרד ממנו, וע"כ הוא הראשון, המקבל שפע החדש מיסוד דז"א. **לאפקא סטרא אחרא דלית ביה חדושא**, כי הסטרא אחרא אין להם מוח הדעת, ששם עולה היסוד ומחדש זווגם בכל פעם, ובאים ע"י זווג זה תמיד אורות חדשים ותולדות חדשות, אלא שיש להם רק ב' מוחין חכמה ובינה בלבד,

וכיון שהם מחוסרי דעת, לא יצא מחכמה ובינה שלהם שום דבר חדש, אלא אותה מדת ההארה הנקלטת בחכמה ובינה שלהם בתחילת הויתן, הולכות ונשנות ומוחזרות בכל פעם כמו שהיו בתחילה, בלי הוספה כל שהוא, עד שנבחנים שנשחקת ונבלה מרוב שמוש בה, וז"ש, **זקן הוא ואתבלי ולא אתחדש**, דהיינו שהולך ובלה כמו זקן, שכחותיו הולכים ועוזבים אותו לאט לאט עד שנתבלה והולך לו. וז"ש (באות רמ"ו), **וע"ד נגונא דא** שהעמודים מנגנים בשעת עלייתם לחב"ד, **נגונא דההוא חדש איהו**, שהוא מטטרון כנ"ל, וגם העמודים מנגנים אותו משום שהם מתחדשים בשפע חדש בעת עלייתם לחב"ד כנ"ל. וזה שממשיך הכתוב, **הושיעה לו, למאן. לההוא חדש הושיעה ימינא דמלכא עלאה, ודרועא דיליה**. כלומר שהוא טעם ב' למה, שהעמודים שהם יסוד דז"א, מנגנים שיר הזה בעת עליה, כי הכתוב מדבר בהכרעת קו האמצעי, ש **חדש** ההוא, שהוא יסוד, מייחד **ימינא דמלכא עלאה** וזרוע קדשו, שהוא השמאל בעת עליתו זו כנ"ל. וז"ש (באות רמ"ז) **אינון דנחתי אוף הכי מנגני** וכו' **מזמור לתודה**. והוא מטעם שכתוב בו, הריעו לה' כל **הארץ**, שהיא המלכות הנקראת ארץ, וכיון שהעמודים יורדים להשפיע למלכות, ע"כ אומרים זה.

וז"ש (באות רמ"ח) **נהורא דלהון חד אתחזי**, שהאור של כל שס"ה העמודים הם אור אחד, כי כולם בחינת יסוד הם. **וכד מתגלגלי**, דהיינו כשמאירים בהארת הקוין הנקרא גלגול (כנ"ל ויחי דף קנ"ט ד"ה קל גלגלא) אז נכלל היסוד מכל ה' בחינות כח"ב תו"מ, אשר מבחינת החסדים, נקראים חג"ת נ"ה (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף י"א במראות הסולם ד"ה ומה) וז"ש **אתחזן חמש גוונין דנהורין בכל עמודא ועמודא**, כי כל אחד משס"ה העמודים כולל אז חג"ת נ"ה. אמנם היסוד עצמו אינה בחינה ששית, כי אין יותר מה' בחינות שמבחינת החכמה נקראות כח"ב תו"מ ומבחינת החסדים נקראות חג"ת נ"ה. אבל היסוד אינו בחינה נוספת עליהן, אלא שהוא רק בחינת כולל, שכולל את ה' בחינות אלו, וז"ש, **עמודין אלין כלהו חללין מלגאו**, כלומר, שאין בהם בחינת תוך ותוכן, משום שזולת ה' בחינות אין עוד שום בחינה של אור וע"כ אין בהם שום תוכן. ונבחן שהם חללים בלי תוכן של צורת אור. אלא שיש בהם ב' בחינות דינים, דינים דימין, ודינים של שמאל, שהיסוד נושא אותם כי ע"כ נבחן לשמאל של הדעת כנ"ל בדבור הסמוך. כי המכריע כולל ימין ושמאל וכמו שהימין דדעת כולל ב' האורות דימין ושמאל כן השמאל דדעת כולל ב' הדינים דימין ושמאל. והם נקראים כפתור ופרח. כי דינים דימין, שה"ס ה **י'** שנכנסה באויר, שה"ס נקודת החולם, נקראים **כפתור**, והוא אותיות כפת אור, כי האור נקשר בימין בכח דינים הללו. ודינים דשמאל, שהאור דחסדים **פורח**

מהם ונשארים בחכמה בלי חסדים, שאינה יכולה להאיר, היא נקרא משום זה **פרח**, מלשון פריחה, שהאורות פורחים משם, כי אפילו החכמה אינה מאירה. ועוד טעם, משום שכל כח השמאל בא ע"י יציאת ה' מאויר שחוזר לאור שה"ס נקודת השורק וע"כ נבחן, שה' **פורחת** באויר, ויוצאת משם. וז"ש, **וכד סלקי ונחתי, נפקי מנייהו שלהובין דנורא**, דהיינו ב' בחינות דינים הנ"ל, **כגווני חיזור ושושן**, שדינים דימין ה"ס חיזור, דהיינו **כפתור**, ודינים דשמאל ה"ס שושן, דהיינו **פרח**.

והנה אחר שביאר היטב סוד העמודים שבעזרה, שה"ס יסוד דז"א, מבאר עתה, צורת השפע הקבועה במדת היסוד, להשפיע למלכות, כי אע"פ שאין בחינת השפעה אחת דומה לחברתה, וכל השפעה והשפעה היא צורה חדשה שהיסוד משפיע למלכות כנ"ל. עכ"ז יש צורה אחת קבועה וכוללת לכל ההשפעות שבעולם המחויבת בכולן, שה"ס צורה השלמה של י"ב בחינות, שתוכנם הוא ד' ספירות חו"ב תו"מ או חו"ג תו"מ, שבכל אחת ג' קוין, וג"פ ד' הם י"ב. וז"ש, **לעילא מכל עמודא ועמודא**, דהיינו למעלה מיסוד, **אית תלת תפוחין**, שה"ס ג' קוין, **דבטשי בהו תלת גוונין סומק ירוק וחוור**, שהם חסד גבורה ת"ת, הבוטשים ומזדווגים עם ג' תפוחין אלו, **בכל גוון וגוון מלהטן אתוון בלטי**, שה"ס **המלכות** הנקראת אותיות, המתחברת עם ג' הגוונים שהם **חג"ת**, וגוון של האותיות הוא. **משלהובא ירוקא דאשא**, דהיינו מת"ת, שהוא גוון ירוק, כי המלכות היא דבוקה תמיד בת"ת. **ולא משתככי לעלמין ולית מאן דיקום עלייהו**. כי מלכות זו היא נחשבת מבחינת היסוד, ואין הארת החכמה מתגלה שם, אלא במלכות הנפרדת, שה"ס הגלגלים, וע"כ אין מי שיוכל לעמוד עליהם, שאי אפשר להשיגם שם. ונמצא שיש כאן ג' תפוחים שהם ג' קוין ובכל תפוח, דהיינו בכל קו, יש ג' גוונים לבן אדום ירוק שהם **חג"ת**, ואותיות ירוקות שהם **מלכות**, וג"פ ד' הם י"ב בחינות, שזולתם אין השפע שלם. והנה נתבאר בחינות העמודים שהם יסוד דז"א, והשפע הכולל שעל היסוד, שהוא צורת ג' תפוחים, שבכל תפוח חוג תו"מ. ועתה יבאר לפנינו צורת המלכות הנפרדת, שה"ס הגלגלים שמתחת העמודים, וצורת השפע הכוללת שבהם לתחתונים, וסוד ב' הזווגים, זווג דבוקר וזווג דחצות. וכו'.

פסקה רמט

ארבע גלגלין מתחמן וכו': ארבעה גלגלים מעשה רוקם, מתפשטים ומסבבים בכל עמוד ועמוד, משס"ה עמודים הנ"ל, שבכל צד של העזרה. באלו הגלגלים יש נפלאות גדולות. כשמסתובבים מוציאים מהם זגי זהב ואבני יקר, ומיד נאספים בתוכם, ואינם נופלים

לארץ. בעת שיוצאים אלו זגי זהב ואלו אבני יקר, נשמע קול מתוך הסתובבות הגלגלים, שאומרים, זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם מאתי נאום ה'.

פסקה רנ

תרין אריין וכו': ב' אריות הם בכל גלגל וגלגל, אריה אחד מצד אחד ואריה אחד מצד אחד. וכולם מאש ירוקה. ובגלגולא שהגלגלים מסתובבים מתחבקים האריות אלו באלו, והולכים כולם, בגלגול מתדבקים זה בזה. כשהעמודים עולים, נוהמים האריות אלו באלו, ותפוחים פורחים באויר ועולים למעלה. והתפוחים בוטשים אלו באלו באויר. ואח"כ, חוזרים למקומם, ומשם נופלים. והאריות פושטים ידיהם לקבל אותם, והתפוחים עולים מעצמם. אהה חסיד קדוש, מי ראה החכמה של האומנות, שצייר הקב"ה בעמודים האלו.

פסקה רנא

בפלגו יומא נפקי וכו': בחצות היום, יוצאים שני נשרים בכל גלגל וגלגל. (ל"ג ולא ידיע אתר דנפקי מתמן), והם שורים על ראשיהם של האריות האלו. ואז משתככים העמודים והגלגלים, ועומדים בקיומם. ותפוחים נופלים על פיהם של הנשרים, והם מקבלים אותם. ומיד פורחים התפוחים מפה לפה, (ל"ג ואזלין ומשטטי ביניהו ותבו לאתרייהו ולא ידיע מאן היא). לאחר שעה ומחצה הנשרים מרימים קולם ומנגנים נגדן נחמד, ומסתתרים, (ל"ג ולא ידיע בהי אתר).

ביאור המשך המאמר. אחר שכבר ביאר כל הבחינות שביסוד והשפע שעליו, ממשיך לבאר את המלכות המקבלת ממנו שספירותיה נקראים **גלגלים**, וסוד הזווג של יסוד ומלכות. וז"ש, (באות רמ"ט) **ארבע גלגלין מתהמן עובד ציור בכל עמודא ועמודא**, כי השפע היוצא מכל עמוד כלול מחו"ג תו"מ, וצריך לארבע מלכיות דחו"ג תו"מ שיקבלו, וע"כ יש כנגד כל עמוד ד' גלגלים. ומפרש סוד השפע המקובל במלכות בשביל התחתונים. ואומר, **כד מסתחרן**, כי אין השפע מתגלה אלא בדרך גלגול, כנ"ל, **מפקין מנייהו זגי דדהבא ואבני יקר**, זגי דדהבא, פירושו הארות החכמה מקו שמאל. ואבני יקר, ה"ס הארות החסדים. **כד נפקין אינון** וכו' **אשתמע קלא דאמרי זאת נחלת עבדי ה'** וגו'. דהיינו שמכריז שזה השפע מוכן להתקבל לעבדי ה', והוא נחלתם.

עתה מבאר סדר זווג הבוקר. שאז שולט החסד. ואומר (באות ר"נ) **ב' אריין בכל גלגלא וגלגלא**, שבכל גלגל, שהוא מלכות, יש ב' אריות המקבלים השפע, **אריה חדא מסטרא חדא ואריה חדא מסטרא חדא**, דהיינו אחד מבחינת ימין המלכות ואחד מבחינת שמאל המלכות. ואפילו אותו שבשמאל נקרא ג"כ אריה, שהוא שם החסד, להורות שבבוקר

שליטת הימין הוא, וגם השמאל הוא בצורה של ימין, שהוא אריה. אבל, **וכלהו מאשא ירוקא**, שהוא הגוון הנקרא ת"ת, מפני שהמלכות בכללה היא נמצאת באמצע בין ימין לשמאל, שנבחן לת"ת, וגוון ירוק. **ובגלגולא דקא מסתחרן**, דהיינו בעת גילוי השפע, שאינה באה אלא ע"י גלגול, כנ"ל, **מתחבקן אלין באלין**, שהימין והשמאל מתחבקים להיות אחד, **ואזלי כלהו בגלגולא, מתדבקן** וכו', דהיינו כלולים זה בזה. **כד סלקין עמודין**, דהיינו כשהיסוד עולה לחב"ד לקבל שפע ולהתחדש כנ"ל, (באות רמ"ח) **מנהמן אריין אלין באלין**, דהיינו אותם שבימין באותם שבשמאל, כי מטרם הגלגול אינם עוד בחינה אחת, **ותפוחין**, שהם השפע שעל היסוד, כנ"ל, **פרחין באוירא וסלקין לעילא**, דהיינו שהם עולים יחד עם העמודים שהם היסוד, כדי לפרוח באויר, דהיינו לקבל שפע מג"ר שהם בסוד כניסה ויציאה מאויר, **ובטשי אלין באלין באוירא**, שהם נכללים אלו באלו שם, **ותבו לאתרייהו**, דהיינו שיורדים יחד עם העמודים, למקומם, שה"ס המלכות שנקראת מקום, **ומתמן נפלי**, דהיינו מכח חבורם עם המלכות נופלים התפוחים מן היסוד אל המלכות, **ואריין**, שהם מקבלי השפע שבמלכות, **פשטי ידייהו לנטלא לון**, דהיינו לקבל התפוחים, **וסלקין אלין מגרמייהו**, כלומר שהארתם עולה ממטה למעלה מעצמם, והאריות מקבלים אותם, ואינם נמשכים ונופלים למטה ממלכות. והיינו מפני שפע החכמה הכלולה שם, שאינה מאירה אלא ממטה למעלה. והנה נתבאר זווג הבוקר שהוא בשליטת הימין. שהוא חסד.

ועתה מבאר זווג דחצות היום. וז"ש (באות רנ"א) **בפלגו יומא נפקי תרין נשרין בכל גלגלא וגלגלא**, כי חצי יום הראשון הוא חסד דהיינו ימין, וחצי יום השני הוא דין, דהיינו שמאל, ובאמצע שהוא חצות היום, כלול משניהם מחסד ודין, שהוא צורת פני נשר הכלול מאריה ושור שהם ימין ושמאל, וע"כ יוצאים אז בחינת המקבלים שבמלכות שבימינה ושבשמאלה, בצורת ב' נשרים בכל גלגל, אחד לימין ואחד לשמאל, כנ"ל אצל ב' אריות. **ושריין על רישיהון דאלין אריין**, דהיינו שהם שולטים בעת ההוא על האריות. ואז זמן הזווג של העמודים והגלגלים שהם יסוד ומלכות, וז"ש, **וכדין משתככי עמודין וגלגלין** דהיינו שמשתככים מגלגולם, **וקיימי בקיומייהו**, דהיינו שמזדווגים אלו עם אלו. ואז **ותפוחין נפלי**, שהשפע נופל מן העמודים, שהם יסוד, **על פומייהו דנשרי**, שהם מקבלי השפע שבמלכות, **ומקבלי לון**, והם מקבלים התפוחין מן העמודים, **ומיד פרחין מפומא לפומא**, שהשפע פורח מפיהם של נשרים שבימין לפיהם של הנשרים שבשמאל וכן להיפך, כדי להכלל מימין ומשמאל. ועם כל זה גם הזווג הזה שבחצות, נוטה אל הימין, וע"כ אינו נמשך אלא שעה וחצי, שה"ס קו וחצי קו דימין שבעת ההוא, כי ג' קוין

מכונים ג' שעות. וכשנגמר זה ומתחיל להאיר קו וחצי קו משמאל, אז נפסק זווג הזה. וז"ש, **לבתר שעתא ופלגא**, דהיינו אחר שנגמר להאיר קו וחצי קו של צד הימין, שהם חכמה, וחצי הימני של הדעת, ומתחיל להאיר קו וחצי קו דשמאל, שהם בינה וחצי השמאלי של הדעת, אז **נשרין ארימין קלא, ומנגנין נגונא תאיבא**, דהיינו שמתחילים לקבל מן השמאל, ששפעו בא בהרמת קול ובניגון נחמד, אבל **ואתטמרן**, שהם מסתתרים תיכף, וההארה נפסקת. כי מחמת שה"ס פני נשר הכלולים מימין ומשמאל הם יכולים לקבל תחילת הארת השמאל, אבל מפני שהימין מתחיל להתמעט אז בזמן שליטת קו וחצי דשמאל, ע"כ הם מסתתרים ונעלמים.

פסקה רנב

סחרנייהו דאינון עמודין וכו': מסביב אלו העמודים, יש שבכות מעשה רוקם, שה"ס הארת הבינה המלובשת שם, המעורבת ומסובכת ונקלעת יחד עם המלכות, וע"כ נקראת, שבכה מעשה רוקם. והיא מקולעת מאש אדום, שהיא הארת השמאל, ומאש לבן, שהוא הארת הימין, וחוטי זהב, שהוא הארת השמאל שבבינה הנקרא זהב. סביב סביב מקיפים אותו מכל צד. ויש שם מעין של מים. כש"א, והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים חצים אל הים הקדמוני וחצים אל הים האחרון.

פסקה רנג

הכא פריש רב וכו': כאן פירש רב מתיבתא כתוב הזה בפנים, וקולו נשמע לחוץ. ומשפירש כתוב הזה נתעורר קול ילד מבחוץ, שהיה אותו ילד, שפירש תלמודו ולמד לפני עמוד העולם אחד בנו של ר' יהודה, מן רבית אנת, שהוא שם מקום. והיו מלאכים בעלי דין אוחזים בו לדון אותו, וקולו נתעורר מבחוץ כששמע פסוק הזה מפי רב מתיבתא, ואמר, מים שהם מלמטה בירושלים, איך יעלו למעלה ממנו למקום עליון ממנו בכמה מדרגות, דהיינו אל ים הקדמוני שהוא בינה. ועוד, מה הצורך בהם, במים האלו, למעלה, בבינה. ועוד, איך מקום, שכל המבועים והנחלים יוצאים ממנו, ואין הפסק למבועים ונחלים אלו היוצאים ממנו, שהוא הים הקדמוני שהוא בינה, יהיה נשקה ממקום יבש, שהוא ירושלים. מי ראה, בור חפור שיתן מים למבוע הנובע. וכי ירושלים יתן מים אל הים הקדמוני, שהוא מקום שכל מימי העולם יוצאים משם ונובעים משם. אהה חסיד קדוש, אמר לר"ש, לקול זה נשתככו והקשיבו כל קולות בני הישיבה שהיו שם, ומשום זה לא יכלו בעלי הדין לקרב אליו לדון אותו.

פסקה רנד

בכה ר' שמעון וכו': בכה ר"ש. אמר לו אל תבכה מאור הקדוש, אשרי חלקך, שאפילו ילדים אומרים ממך, דהיינו בזכותך, סודות סתומים שבתורה, בוא ואומר לך, מה שעשו בני הישיבה בשביל הקול של אותו ילד. כשהקול של אותו הילד נכנם כחץ לפנים, וכולם הקשיבו לו, באותה שעה נזדעזע ראש הישיבה, וכל אלו שהיו לפניו, ואמר, מי המה שאינם עוזבים אותו בן אלקים חיים, להכנס. קמו ואחזו בו ג' עמודים, שה"ס הארת ג' קוין, שהיו עומדים לפני רב מתיבתא, ונכנס. וכל בני הישיבה נתאספו אליו. אמר רב מתיבתא, אמור המקרא שלך. בן קדוש.

פסקה רנה

אמר עד כען וכו': אמר, אותו הילד, עד עתה יראתי, כי אני הייתי מישיבה אחרת. וכך אמרו לי, כשבעלי הדין היו אוחזים אותי, א"ל, אל תירא בן קדוש, כאן תהיה בינינו שבעה ימים, ותתרחץ בכל יום מטל הקדוש, ואח"כ יעלו אותך לתוך ישיבה ההוא של שאר הילדים שבכאן.

פסקה רנו

פתח ההוא ינוקא וכו': פתח ילד ההוא ואמר, **והיה ביום ההוא**, שואל, **ההוא**, לא ידוע מי הוא. ומשיב, אלא בכל מקום, **ביום ההוא**, הוא יום האחרון. למה נקרא יום ההוא. אלא משום שזה הוא יום שהסוף אחוז בראשיתו, ראשיתו שהיא בינה, נקראת **הוא** כש"א, ועבד הלוי **הוא**, כי עבודת הלוי, היא למדרגה הנקראת **הוא**, הנסתרת וגנוזה. שמשום שהיא נסתרת, ע"כ נקראת **הוא**, כי **הוא**, הוא לשון נסתר. וכשנקראת **ההוא** עם ה' הידיעה, שהיא מלכות, הוא בא להראות שהסוף של כל המדרגות, שהוא מלכות, היא ראשית המדרגות, שהיא בינה, שהכל אחד, ומשום שהמלה **ההוא**, הוא סוף דהיינו מלכות, ע"כ נתוספה בה **ה'**, דהיינו שנתוספה **ה'** שהיא מלכות על המלה **הוא**, שהוא בינה המלובשת תוך המלכות, ונמצא, שהמלה **ההוא** היא מלכות, אלא בעת שהבינה מלובשת בה.

פסקה רנז

זמינא ירושלם לאפקא וכו': עתידה ירושלים להוציא מים, ולהיות למעיין נובע. וכאן יש לומר, שהסוף של כל המדרגות, הנקרא ההוא, אין זה ירושלים, אלא ודאי שירושלים ויום ההוא הכל אחד. ששניהם הם מלכות. ומה ההפרש בין זל"ז. אלא ההפרש הוא, כי ירושלים, היינו, כשמקיפים אותה כל המדרגות הקדושות שלה היא נקראת ירושלים. וכך הן נראות. ויש מדרגות המקיפים שנקראות עזרות, אלו הם פנימיים ויש מקיפים

עליה מבחוץ, ויש מדרגות יותר פנימיות, הנקראות, כשהן מקיפות, לשכות. ויש מדרגות הנקראות כשהן מקיפות, היכל ודביר. לפנים מכל אלו המדרגות, יש נקודה אחת, כבודה בת מלך פנימה, שה"ס נקודת המנעולא הנסתרת וגנוזה במלכות לפני ולפנים (כנ"ל בהקסה"ז דף מ"ז ד"ה גו) נקודה זו נקראת **יום ההוא**, והסימן שלך, **ההוא** יקרא ארץ, דהיינו המלכות הנקראת ארץ, אבל רק נקודה הגנוזה שלה.

פסקה רנח

וכד יקום יומא וכו': ובשיקום יום הזה, שהוא נקודת המנעולא הגנוזה, דהיינו בגמר התקון, מתוך שבכין דעזרה שה"ס הארת הבינה המתלבשת במלכות, (כנ"ל אות רנ"ב עש"ה) יקום מבוע מים, ומבוע ההוא יהיה מן ים הקדמוני, דהיינו מבינה, שממנה היא נמשך אל המלכות, וזה דומה כמו אם שבנה בין זרועותיה, ומרוב החלב שהוא יונק, מתמלא פיו, ומתרבה בו, עד שמחזיר החלב לפיה של אמו. כך חצים אל הים הקדמוני. פירוש על כן כתוב, והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים **חצים אל הים הקדמוני**. דהיינו מרוב השפע שנקודה זו לוקחת אז מים הקדמוני, השפע עובר על גדותיו ומוחזר חציו לים הקדמוני, כלומר, שהבינה תקבל גדלות גדולה מן המלכות, **וחצים אל הים האחרון**, דהיינו לנקודה דמנעולא עצמה. שתקבל אז כל תקוניה, משפע ים הקדמוני.

פסקה רנט

נטליה רב מתיבתא וכו': לקחו רב מתיבתא ונשקו. אמר לו, חייך, שכך העמידו בישיבה של הרקיע, וכך הוא ודאי. **ים האחרון**, פירושו, מדרגות אחרונות שלה, דהיינו נקודה דמנעולא. אהה חסיד קדוש, אמרה הנשמה לר' שמעון, כמה שמחה על שמחה נתוסף בילד ההוא בין בני הישיבה, וכ"ז טעמים בתורה אמר אותו הילד. ושבעים כתרים העטירו לאביו באותו יום. אשרי חלקו מי שזכה ללמד לבנו. א"ר שמעון וכי לא זכה אביו ללמוד אותו. אמר לו אביו מת.

פסקה רס

ורזא סתימא הוה וכו': וסוד סתום היה בילד ההוא, על מה שנסתלק מן העולם, ועל שרצו לדון דינו, וניצול ממנו. זה היה משום שבגלוי היה מבייש את רבו לפני כל בשאלות וקושיות שלו, שלא היה יכול לתרץ לו. ולא חשש ללכת לרב אחר לתקן תלמידו, והחליש דעתו של רבו. וע"כ רצו לדון אותו בדין קשה. ומשום זה אע"פ שניצול מבעלי הדין, לא ניצל כאן, ז' ימים היו שלא נשלמה צורתו, וכשהיה רוחץ בכאב גדול לפני הכל כל אלו ז' ימים, עד שנשלמה צורתו. ועל מה שנסתלק מן העולם, אל תבקש לדעת. אהה רבי, אהה רבי, אשרי חלקך.

פסקה רסא

ת"ח תחות עגולא וכו': חוזר לפרש הכתוב חצים אל הים הקדמוני וגו', בדרך אחר, ובמלים אחרות, בוא וראה, תחת העגול של שבכות האלו (כנ"ל אות רנ"ב) אשר שם, בעזרה, שה"ס הארת הבינה שבמלכות המקולעת עמה, כנ"ל, באלו המים של מעיין הנובע אשר שם, נרשם נביע אחד שמתפשט ויוצא לחוץ, ונכנס לים הגדול, שה"ס מלכות מבחינת החכמה, ורושם בו דרך אל לב הים, ששם שליטת המלכות הממותקת בבינה, שה"ס נקודת המפתחא, וממנו שותה הלויתן, שפירושו תמצא לעיל (בא דף י"א ד"ה פנימיות) ורוה ושמח ומתרבה וגדל ברבוי. שז"ס חצים אל הים הקדמוני, דהיינו לב הים. וכשיוצא נביע אחר, אותו הנביע הולך ומתפשט בסתר תחת התהום, דהיינו תחת מלכות דמפתחא שנקרא תהום, לתוך ים האחרון, שהוא מלכות דמנעולא הגנוזה. וכל אלו מים הזדונים ומים קשים הוא משפיל אותם וכופף אותם, שלא יצאו לחבל בני העולם. והסימן הוא, **הנותן בים דרך**, שפירושו בלב הים. **ובמים עזים נתיבה**, שפירושו בים האחרון.

פסקה רסב

ובאמצעיתא דההיא עזרה וכו': ובאמצע העזרה, יש ב' כרובים מעשה אומן של מלך הקדוש, שה"ס אפי זוטרי (כנ"ל אות ק"מ) ועליונים ותחתונים אינם יכולים לעמוד עליהם, כי הג"ר שלהם מכוסים בכנפים, ותחתיהם, דהיינו בבחינת ו"ק דג"ר שבהם, עתידים לעמוד כל ישראל, דהיינו לקבל הארתם, ובלבד שלא יצאו מתחת כנפיהם לחוץ, דהיינו שלא יציצו, בג"ר המכוסים בכנפים. מאושרים יהיו, כל אלו הנכנסים תחת כנפיהם של הכרובים. כי י"ג אלף מגדלים של השמש, שה"ס ז"א, דהיינו י"ב צירופי הויה, והכולל אותם. שה"ס חו"ב תו"מ שבכל אחד ג' קוין, מאירים בצעצועים כראוי, דהיינו בהכרובים, כי צעצועים פירושו אנפי זוטרי, כמ"ש **מעשה צעצועים** (ד"ה ב' ג' י') רב מתיבתא זכה משום זה, שנכנס תחת כנפי הכרובים, לכל יקר ההוא.

פסקה רסג

מאן יכיל למימר וכו': מי יכול לומר מאלו הדברים המתחדשים בכל יום לפני ראש הישיבה. אהה רבי, בכל זמן שרוחות זכרים עולים למעלה, בזמן ההוא יוצאות כל הנשים ומתאספות שם אל היכל בתיה, בת פרעה (כנ"ל אות קצ"ו) ושמחים שם בכמה דברים עתיקין. ומשם יוצאות כולן ונכנסות, ובתיה עמהן, אל היכל של סרח בת אשר (כנ"ל אות קצ"ח) ושמחות בכמה דברים חדשים וישנים. ומשם יוצאות וסרח עמהן, ונכנסות אל היכלה של יוכבד (כנ"ל אות קצ"ט). וכן בכל אלו היכלות.

פסקה רסד

השתא רבי אימא וכו': עתה רבי, אומר לך סוד אחד. בוא וראה, בכל שמטה ושמטה יוצא כרוז בגן עדן, התאספו גברים ונשים, וכל אלו בני האמונה, ועלו. אז כולם מתפשטים, זכרים ונשים, ועולים, וכל אלו גמולי מחלב עולים, אל הישיבה של הרקיע שהוא הישיבה של מטטרון, ושמחים בשמחה על התעלות שלהם, ושם שמחה על שמחה. ואותו הנער, שמפתחות אדוניו בידו, דהיינו מטטרון, קם ואמר להם כמה דברים חדשים וישנים. וכולם רואים שמחה, שאין שמחה כאותה השמחה.

פסקה רסה

לבתר עאלין כלהו וכו': לאח"כ עולים כולם לפנים. כמה פרוכיות וכמה היכלות גנוזים שמה, שהם מאירים בנעם ה', בתוך היכל האהבה של הקב"ה. וז"ש, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. לאח"כ פורחים הילדים גמולי מחלב למעלה, דהיינו למתיבתא עלאה, והם, הגברים והנשים, פורחים למטה ששם מקומם (כמו שכ' להלן בלק אות רל"ג) וחוזרים למקומם, בגן עדן התחתון. ומתלבשים שם בלבושם כבתחילה. אשרי העם, שכל טוב של עולם ההוא, מחכה להם.

פסקה רסו

ארי"ש כמה מתיקין וכו': א"ר שמעון, כמה מתוקים אלו הדברים ששמעתי. אשרי חלקי שזכיתי לשמוע כל זה. אשרי היום שיצאתי לכאן. אמרו לו, רבי ג' ימים יש לנו רשות לבא אליך. ולאחר יום אחד. השמחה שלך (חסר ההמשך).

פסקה רסז

אייהן משיך משיכו וכו': (חסר ההתחלה) הוא משך המשכה מן הצד שלו ונסתתר ומתכסה תחת מקום שנקרא תא הרצים, עד חצות לילה. מאחר חצות לילה יוצא שלהבת מן העמוד של יצחק, שהוא קו השמאל, ומכה בתרנגול הזה שנקרא גבר שהוא גבריאל, כעין גבר אחר עליון שעליו, שהוא גבורה דז"א, עמודא דיצחק, כיון שהשלהבת דקו שמאל מכה בגבר ההוא, שהוא גבריאל, קורא ונותן ששה קולות, וכלהו בתבונה. (וביאורו, לעיל ויקהל דף ח' ד"ה פירוש).

פסקה רסח

בשעתא דאיהו קרי וכו': בשעה שהוא קורא, דהיינו גבריאל, קוראים כל התרנגולים של עולם הזה. ויוצא ממנו, מן גבריאל, שלהבת אחרת ומגיע אליהם תחת כנפיהם, והם קוראים. הוא, גבריאל, מה קורא. היינו. בשעה ראשונה, קורא ואומר, קול ה' בכח קול ה' בהדר, ובשעה שניה קורא ואומר קול ה' שובר ארזים. בשעה שלישית קורא ואומר,

קול ה' חוצב להבות אש. בשעה רביעית קורא ואומר, קול ה' יחיל מדבר וגו'. בשעה חמישית קורא ואומר, קול ה' על המים. בשעה ששית קורא ואומר, קול ה' יחולל אילות וגו'. אח"כ קורא ואומר, קול אומר קרא ואמר מה אקרא וגו'. וזהו, גבריאל, הוא תרנגול הקורא ואינו נשתק, ולאח"כ חוזר וקורא כבתחילה.

פסקה רסט

ומאי קרי, כל וכו': שואל, מה הוא קורא. גבריאל, לאח"כ. ומשיב, הוא קורא כל המעשים של בני העולם. משום שהוא בעל התיק, דהיינו שברשותו הוא הכלי שבו נמצא כל הכתבים ופסקי הדינים והגזירות, וקסת הסופר במתניו, וכותב כל מעשי בני העולם בכל יום. ובלילה אחר שקרא כל הקריאות הנ"ל, הוא קורא כל מה שכתב ביום.

פסקה רע

[א] **ואלמלא רגלוי אצבעאן וכו'**: ולולא אצבעות רגלים שלו, שיש בהם ב' מדרגות, א' הוא האצבע העומד באמצע, שהוא גדול. וא' הוא האצבע העומד מאחור, שהוא קטן. ולולא ב' אצבעות אלו המעכבים עליו, היה שורף אה העולם בשלהביותיו. ומה עושים, כיון שהאיר הבוקר, וחוט של חסד יוצא מצד דרום, אז כולם מתחברים, דהיינו אצבע האמצעית עם אצבע האחורית, ונעשו ב' טלפים בכל אחד מב' רגלים, כמו עגל. לקיים מה שכתוב וכף רגליהם ככף רגל עגל. וכבר ידעת סוד הזה. שאלת ענף הגורן (חסר ההמשך).

פירוש. האצבעות ה"ס הארת החכמה, כמ"ש לעיל (ב"א אות ק"ל ע"ש) וכיון שבחצות לילה מתייחד קו האמצעי עם המלכות (כנ"ל ויקהל אות ט"ו ע"ש), יוצא בקו שמאל שבמלכות ב' בחינות, א) הארת החכמה שבשמאל המחובר עם קו האמצעי, וכל תקוניו, דהיינו בעיקר, שלא תאיר החכמה ממעלה למטה אלא ממטה למעלה כדרך קו האמצעי (כנ"ל ב"א דף סי' ד"ה מחלוקת) והארתו על כן היא הארה גדולה. ב) בחינת קו שמאל שלה מקודם חצות, דהיינו מטרם שקבלה קו האמצעי, והוא מלא דינים ואינו מאיר, ונבחן לבחינת אחורים, וקטנות.

והנה גבריאל, הוא מקו שמאל של המלכות, וע"כ יוצא בו ב' מדרגות האלו של המלכות, הנזכרות, ונבחנות בו בסוד ב' אצבעות רגליו, אותה האצבע שהוא מקו האמצעי הוא אצבע גדול שאורו רב, להיותו מתוקן מקו אמצעי שלא יאיר אלא ממטה למעלה. ואותה האצבע שהיא מבחינת האחור והקטנות דקו שמאל שבמלכות, נקרא אצבע האחור, והוא קטן.

וז"ש **ואלמלא רגלוי אצבעאן דיליה**, שהם הכלים של החכמה, **דאינון תרין דרגין**, הנמשכות מב' מדרגות שבשמאלה של המלכות **חד**, **ההוא דקיימא באמצעיתא** דהיינו האצבע המיוחדת בקו האמצעי, **דאיהו רב**, שהוא מאיר בבחינת גדלות. **וההוא דקיימא מאחורא**, דהיינו האצבע המקבל מאחורים דשמאל שבמלכות שאינה מיוחדת עם קו האמצעי וע"כ נבחנת האצבע הזה, **דקיימא מאחורא**, שהוא אחורים, **דאיהו זעיר**, שהוא קטן שאינו יכול להאיר. ואלו ב' מדרגות האמורות, שגבריאל מקבל מקו שמאל שבמלכות, מעכבים אותו שלא יוכל להמשיך החכמה ממעלה למטה, שהיה שורף בזה את העולם. וז"ש, **ואלמלא רגלוי אצבען דיליה דאינון ב' דרגין** וכו' **דקא מעכבין ליה**, שמעכבים אותו שלא יוכל להמשיך החכמה ממעלה למטה, **יהא מוקיד עלמא בשלהובוי** שהיה ממשיך החכמה ממעלה למטה, והיה שורף את העולם.

ובבוקר כשמתחיל שליטת החסד, אז יוצא חוט של חסד לגבריאל, והוא מקבל בזה גם מדרגת הימין של ז"א, ואז מתחברים ב' מדרגות שבשמאל שלו, דהיינו מדרגת **האמצעי** ומדרגת **האחור**, ונעשו אחד והחסד שקבל נעשה בו מדרגה שניה לימין, ואז נעשים ב' אצבעותיו לבחינת ב' טלפים **לימין ושמאל**, שה"ס חסדים מימין וחכמה משמאל. וז"ש, **כיון דסליק צפרא וחוטא דנהירו נפיק** וכו' **ואתעבדין תרין רגלין תרין טלפין**. דהיינו אחת לימין ואחת לשמאל, שהם רומזים לחסד וחכמה, וז"ש, **כדין מתחברין כלהו**. שהחוט של חסד, עם האצבע דאמצע, ואצבע דאחור, כולם מתחברים **ואעבדין בתרין רגלין ב' טלפין**, שאלו הג' נעשו שנים, שהם ימין ושמאל, ואחור אין בהם.

[ב] **לגו בעזרה דא וכו'**: לפנים העזרה הזו, שה"ס המלכות, יש שס"ה היכלות כחשבון ימי השנה ובכל פתח ופתח שבכל היכל, כתוב, יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך. לא ידוע מה הוא באלו היכלות אלא כולם מסובבים זה בזה, מעשה רוקם. שבע סדרים של מרגליות מסובבים אלו בתוך אלו בכל אחד ואחד, דהיינו בכל היכל והיכל.

פסקה רעא

אי חסידא קדישא וכו': אהה חסיד קדוש. כמה משבח רב מתיבתא היכל אחד העומד בראש צד מזרח של עזרה הזו, משום שארבע בחינות הם בעזרה, לד' רוחות העולם, שהם, חו"ג, בימין ושמאל, שהם דרום וצפון, ותו"מ במזרח ומערב. אבל ההיכל שבצד מזרח מגדיל האורות שלו יותר מכולם.

פסקה רעב

יומא חד בימא וכו': יום אחד, יוצא לויתן בים הגדול, וכל הים מזדעזע, וכל הדגים הולכים לכאן ולכאן. כשמגיע הלויתן אל הפתח של פתח התהום הוא מתחיל לשמוח,

והתהומות בשקטים שם (חסר ההמשך) אלא ההוא, הוא כעין מעיין והאורות מתכסים. ואינם נראים כל אלו האורות, חוץ האור שבהיכל הזה שמצד מזרח הזה.

פסקה רעג

ההוא מרגלא דקא וכו': שואל, מרגלית ההוא שהלויתן מוציא מתוך התהום ההוא הנקרא **סגדו"ן**, ממה היא נעשה. ומשיב, אלא יום הזה, שהלויתן הוציא המרגלית, שהים נזדעזע, יום שנחרב בו בית המקדש היה, שהוא יום ט' באב. ואותה המרגלית, הנה כשהקב"ה זוכר את בניו ושופך ב' דמעות לים הגדול, דמעה אחת נופלת לתהום הזה, שנקרא **סגדו"ן**, ודמעה אחת נופלת לתוך תהום אחר, שנקרא **גילב"א**.

פסקה רעד

בגין דחמש תהומי וכו': משום שה' תהומות אחרות הם בים הגדול, אבל אינן חשובות כאלו אחרות שהם סגדו"ן וגילב"א. וכיון שאלו הדמעות הן נופלות הן נקפאות תוך תהום אחת, ודמעה אחת נטבעת תוך התהום שנקרא **גילב"א**.

ביאור המאמר. העזרה ה"ס ו"ק דמלכות, ובפנימיות העזרה מלובשים ההיכלות שה"ס ע"ס שלמות. ולפיכך הם שס"ה היכלות, כי ג' מאות ה"ס ג"ר שכל אחת כוללת מאה, להיותם מבינה שספירותיה הן בסוד מאות ששים ה"ס ו"ק, שכל אחת כוללת עשרה, להיותם מבחינת ז"א שספירותיו הן בסוד עשרות. והמלכות, ספירותיה בסוד יחידות, והיו צריכות להיות עשרה, אלא מפני שהמלכות חסרה חצי פרצוף שמבחינת עצמותה (כנ"ל ב"ב דף קנ"ח ד"ה בארבעין), ע"כ נחשבת רק לחמשה. והם שס"ה. וז"ש, (באות ר"ע/ב) **לגו בעזרה דא**, בפנימיות העזרה הזו, אית שס"ה היכלין, דהיינו ע"ס שלמות כנ"ל, וכדי שלא נטעה לומר שהם בחשבון של מחזה ולמטה כנ"ל אצל שס"ה עמודים (באות רמד/א) על כן אומר **כחושבן יומי שתא**, שימי השנה ה"ס ע"ס של פרצוף המלכות. **ובכל פתחא ופתחא כתיב יהי שלום** וגו' שזה מראה על שליטת קו האמצעי העושה שלום בין ימין לשמאל של כל הספירות. **לא ידיע מאי הוא בהני היכלין**, משום שהם ג"ר, ומה שמושג מהם, הוא **שבע סדרין דמרגלאן אתחמן אלין באלין בכל חד וחד**, נקראים מרגליות, משום שהם בחינות מחזה ולמטה, ששם בחינת רגלין, ומרגלית הוא מלשון מרגלין, והם ז' סדרים, משום שיש בהם ז' ספירות חג"ת נהי"מ, כלומר, בחי' מחזה ולמטה של כל אחת מז"ס חג"ת נהי"מ הם ז' סדרים של מרגליות, והם בכל היכל והיכל, ובהם יש השגה. וההיכלות מחולקים לד' רוחות, דרום צפון מזרח ומערב, שבעזרה, שה"ס חג"ת ומלכות, וצד המזרח הוא ת"ת שהוא קו האמצעי, וז"ש (באות

רע"א) **היכלא דסטר מזרח אסגי נהורין דיליה יתיר מכלהו**, להיותו בחינת קו האמצעי הכולל דרום צפון, שהם חו"ג, והוא המשפיע אותם למערב, שהוא מלכות.
ונודע שבעת שליטת קו השמאל בים הגדול, נעשה שם מחלוקת בין ימין לשמאל, בסו"ה יעלו שמים ירדו תהומות (כנ"ל באדרא רבא אות ריי"ד בהסלם ע"ש) וכן המלכות, הנקראת בית המקדש, נפרדת מז"א, ונחרבת. וזה נמשך עד שקו האמצעי שה"ס לויתן ממעט קו השמאל ומיחד אותו עם הימין, ואז נשקט הים. וחוזר השמחה בעולמות. וז"ש, (באות רע"ב) **יומא חד בימא רבא**, דהיינו היום שנחרב בו המלכות שה"ס בית המקדש, מחמת התגברות השמאל, **לויתן נפיק**, יוצא קו האמצעי שנקרא לויתן, והוא משום, **וכל ימא אזדעזע וכל נוני אזלין לכאן ולכאן**, דהיינו מחמת המחלוקת דימין ושמאל, **כד מטי לויתן בפתחא דפתחא דתהומא**, דהיינו שהגיע לעשות שלום בין ימין ושמאל, שבזה נעשה פתח בתהום הגדול שנפתחו האורות, **שארי למחדי**, הוא מתחיל לשמוח **ואשתכך תמן תהומי**, שהתהומות נשתככו, מהרגז והכעס שבמחלוקת, מפני שהלויתן עשה שלום ביניהם.
והנה שלום זה שהלויתן עושה בין שמאל וימין שבים ומיחדם זה בזה, נמצא מגלה בזה הארת החכמה שבשמאל, כי אחר שהשמאל מתיחד עם הימין, החכמה שבשמאל מתלבשת בחסדים שבימין, ואז יכולה החכמה להתגלות. משא"כ מטרם שעשה שלום, היתה החכמה בלי חסדים והיתה מלאה דינים ולא יכלה להאיר. וגילוי חכמה זו ע"י הלויתן נקרא **מרגלא**, על שם שאינה נגלית אלא מבחינת מחזה ולמטה בלבד, שנקראת רגלין, ומרגלאן הוא כמו מרגלין. וזה ששואל, (באות רע"ג) **ההוא מרגלא, דקא אפיק לויתן מגו ההוא תהומא דאקרי סגדו"ן ממה אתעביד**. שואל, איך נעשה הוצאת המרגלא מן התהום ע"י הלויתן. ומשיב, **אלא יומא דא דקא אפיק לויתן**, יום הזה שהלויתן בא להוציא המרגלא, **דאזדעזע ימא**, שאז נזדעזע הים מחמת המחלוקת של ימין ושמאל כנ"ל, **יומא דאתחרב בי מקדשא**, הוא היום שבית המקדש שה"ס מלכות נחרבה, מטעם שנפרדה מז"א, **ט' באב איהו**, והוא מכונה ט' באב, שהוא יום חורבן בהמ"ק שלמטה. **וההוא מרגלא**, ומרגלא ההוא שהוציא הלויתן אז, הוא כך, **דכד דכיר קב"ה לבנוי**, כשהקב"ה זוכר את בניו לגאלם, דהיינו להחזיר אליו המלכות שה"ס בנין בית המקדש, וגאולת ישראל. **ואושיד תרי דמעין לגו ימא רבא**, שה"ס ב' מלכיות אחת **סומקא** מחמת שמיוחדת עם הבינה, ואחת **אוכמא**, שה"ס מלכות דמדת הדין (כנ"ל באדרא רבא אות ריי"ד) והנה דינים דימין שיש בתהומות נקראים **גילב"א**, שמשם אין ה' יוצאת מאויר, ודינים דשמאל שיש בתהומות נקראים **סגדו"ן**, שמשם יוצא ה' מאויר, והשמאל שולט,

ועי"ז המים נקפאים (כנ"ל ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו). וז"ש, **חד, נפיל לגו תהומא דא דאקרי סגדו**"ן, והיינו הדמעה שהיא סומקא הממותקת ומיוחדת היטב בבינה, **וחד, נפיל לגו תהומא אחרא דאקרי גילב"א**, היינו הדמעה שהיא אוכמא, שיש בה ממלכות דמדת הדין שאינה נמתקת בבינה, היא נופלת לתהום שנקרא **גילבא**, שהיא הדינים דימין, שמשם אין ה' יוצא מאויר. וע"כ הדמעה האוכמא נכללת בדינים ההם וזהו כל תקונה, לא יותר.

ויש שם בים ז' תהומות, כנגד ז' ספירות. כי יש בכל אחת ע"ס, והמסך שבין כו"ח דכל אחת לבין בינה ותו"מ דכל אחת הוא נקרא תהום, וע"כ יש ז' תהומות, תהום אחד בכל ספירה. ואלו ב' תהומות **גילבא וסגדון**, הם בחסד וגבורה של ז"ס. וז"ש, **בגין דחמש תהומי אחרנין אינון בימא רבא**, שהם התהומות שבה' ספירות תנהי"מ, **אבל לא חשיבין כהני אחרנין**, שאינם חשובים כמו **גילבא וסגדון**, משום שהם בב' ספירות העליונות חסד וגבורה. **וכיון דנפלי אינון דמעין קפאן גו תהומי חד**, דהיינו **בסגדו**"ן, ששם יוצא ה' מאויר, והשמאל שולט שמחמת זה המים נקפאים, כנ"ל, **וחד אטבע גו תהומא דאקרא גילב**"**א**, ודמעה האוכמא, שמגולה בה עצם המלכות דמדת הדין לא תוכל לקבל תקונה בתהום שנקרא סגדון, אלא שיוצאת משם ונטבע **בגילב"א** שהם דינין דימין, מסוד נקודת החולם. וזהו כל תקונה. כי מתערבת שם עם הדינין דימין, שהם מבינה. ואח"כ כשהלויתן עושה שלום בין ימין ושמאל והים נפתח, והארת חכמה שבשמאל מקבלת תקונה ומאירה שהיא נקראת **מרגלא**, כנ"ל הוא מוציא אותה מאותה דמעה סומקא שנפלה לסגדון ונקפאה. שהלויתן, ע"י שמיחד השמאל עם הימין, הוא פותח את **סגדו"ן** מקפאונו, והדמעה מקבלת הארת החכמה. ונתבאר איך הלויתן מוציא המרגלא מן התהום. ומרגלא זו כוללת ז' ספירות וה"ס **ז' סדרין דמרגלאן** שאומר (באות ר"ע). הדינים דימין נקראים **גילב"א**, שהם אותיות **גיל בא**, כי ה"ס נקודת החולם הממשיכים חסדים אל הימין, וע"כ **בא** עמהם **גיל**. והדינין דשמאל נקראים **סגדו"ן**, שפירושו משתחוה, כי אין תקונו אלא ע"י הרכנת הראש, שפירושו מיעוט הג"ר דג"ר, כי אז הוא מתיחד עם הימין. ולא זולת.

פסקה רעה

דתתא, גו שמרים וכו': למטה, בתוך שמרי היין, שמרים הרעים, יוצא מערער ומקטרג אחד, מזיק הראשון בעולם, והוא בסוד צורת אדם כשקרב אל הקודש. כיון שבעבר מן הקודש ורוצה לרדת למטה, להתלבש בלבוש להזיק העולם, יורד הוא ומרכבותיו. ולבוש הראשון שלוקח הוא תבנית שור, דהיינו צורת שור. והראשון לנזיקין מאלו ארבעה אבות

נזיקין, הוא שור. כמ"ש בתחילת בבא קמא, השור והבור המבעה וההבער. והם ארבעה אבות להזיק העולם, וכל שאר ג' אבות נזיקין חוץ משור, כולם של השור הוא.
פירוש. המוחין דשמאל של המלכות הבאים עם הארת חכמה מלובשת בחסדים נקראים יין. ומחמת הדינים הנמצאים בקו שמאל, יש בסופם, דהיינו בסוף המלכות, פסולת הנקראת שמרי היין. ומפסולת הזאת, יצא מזיק הראשון של הקליפות בעולם. וז"ש, **דתתא גו שמרים דחמרא** וכו' **מזיקא קדמאה**. ובעוד שהמזיק נכלל בשמרי היין, שבמקום המלכות, יש לו צורת אדם, כמו המלכות, וז"ש, **ואיהו ברזא דיוקנא דאדם כד קריב לגו קודשא**, דהיינו בעוד שהוא נכלל בשמרי היין, שהם במלכות שה"ס פני אדם. **כיון דמתעבר מתמן** וכו' **נקיט תבנית שור** וכו', כי הוא מתדבק בקו שמאל בלבדו, שנקרא פני שור. והוא שורש כל המזיקים. וז"ש, **וקדמאה לנזיקין** וכו'.

פסקה רעו

וע"ד כתיב וימירו וגו': וע"כ כתוב, וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב. שואל, מהו אוכל עשב. ומשיב, כבר דרשנו בו, אבל עיקר הדבר הוא, כי מתמצית הלחם, וכן לא משבעת מיני דגן, שהם מן המלכות, אין לו בהם חלק, ולא ראוי לו להיות שם. כלומר, שאין ראוי לינק ממאכל אדם, שהוא מלכות, וע"כ אומר אוכל עשב.

פסקה רעז

מדוכתייהו ואלין יתבין וכו': (חסר תחילת הענין) ממקומם. ואלו יושבים במקומם, עוד מטרם שיצאו אלו מוכנים אלו. באור והתנוצצות שלהם לא יוכלו העינים לשלוט. הולכים מסביב ומקיפים, ואין להם שקט לעולם.

פסקה רעח

כד אסתכל בר וכו': כאשר אדם מסתכל בהיכל הזה, מיד בהסתכלות ראשון, נראה לו שהוא קטן ולא קטן. הסתכל יותר נראה שהוא גדול. הסתכל עוד, נראה גדול יותר, כל מה שמסתכל בו, כך הוא נראה בהתפשטות גדול ועליון, יותר. עד שלבסוף בהסתכלותו, כמלא השערה בהיכל ההוא נדמה לו שהוא גדול כל כך עד שאין לו שיעור.

פסקה רעט

עובדין סגיאין לגו וכו': מלאכות רבות הפנים שאומנותם אינה ידועה, ממנו מאירה העזרה וכל מה שיש בה. חוץ מהכרובים שהאור שלהם עולה עד רום הרקיע בגוונים רבים ואורות נוצצים. אלף וחמש מאה וחמשה ושבעים גפנים עושים פירות בעזרה זו. (מפני שחסר ההתחלה והסוף של הענין איני יכול לפרשו).

פסקה רפ

יתיר. חובק את וגו': (חמר תחילת הענין) יותר. הכסיל, שהוא הס"א **חובק את ידיו**, במרירות ואנינות שלו, ואח"כ **אוכל את בשרו** בהכרח, כי אין לו רשות לסטרא אחרא, לשלוט על דבר אחר, חוץ מבשר. מה הוא נהנה בכל מה שהשטין ועשה ועמל עד שהמיתו, שלאחר כך אין לו רשות להנות ממנו אלא על מה שהוא שלו, שהוא הבשר, כי הס"א נותנת לאדם את הבשר (כנ"ל אות רל"ח ע"ש) ואח"כ הוא רוקד ושמח ככסיל בלא דעת כלל, והולך בלא תועלת, ואוכל את הבשר, ובשאר אין לו רשות. והוא מרירות שלמעלה ושלמטה, כשישראל בצרה ושונאיהם אוכלים אותם, ואינם נותנים כח במעשים טובים שלהם להוציאם ממנו. מן הס"א.

פסקה רפא

ואפילו מבשריה דאיהו וכו': ואפילו מבשר שהוא של צד ההוא, רע לפני מלך הקדוש לתת אותו לס"א, כי הוא רחום וחנון. אבל על שלו, של הקדוש ברוך הוא, שהוא רוח הקדוש ונשמה הקדושה, אין העליונים והתחתונים יכולים לשלוט עליו כלל. וע"כ כל העלילות וכל מה שהסטין אותו הרע, הס"א, שחשב לשלוט על הרוח הקדוש, ולבסוף אינו יכול, וישוב **ואוכל את בשרו**. ואיזה תועלת היה לו. מן הקטרוגים שלו. (חסר כאן איזה מלות) ועוד שהם מכסים כולם כערפל חזק. ואין מנוחה לעליונים ותחתונים.
תסקופין פירושו, עלילות. כי על עלילות דברים מתרגם תסקופי מלין (דברים כ"ב י"ד) **ערטיראה** הוא ערפל, לפי הענין.

פסקה רפב

תא ואימא לך וכו': בוא ואומר לך דבר. אם תאמר שהיא שמחה למלאך המות כשהורג בני אדם. לא. אלא משום שרואה שרצונו של אדונו הוא בזה, מראה את עצמו בשמחה לעשות רצונו של הקב"ה. שכתוב, רוח סערה עושה דברו. א"ל ר"ש והרי הוא הולך ורוקד בשמחה לפני הנשים. א"ל אהה חסיד קדוש. ודאי כך הוא, כדי להראות לפני המלך, שיש לו נחת מרצון המלך. אבל הנחת שלו בהספד הנשים, הוא, שהוא רוקד ואזנו אל ההספד.

פסקה רפג

א"ל אי הכי וכו': אמרו לו א"כ, למה הולך ומסטין על האדם למעלה, ומזכיר את עונותיו. כיון שאין לו שמחה מהריגת האדם. אמר לו, משום שהוא זקן וכסיל, וחושב לשלוט על הרוח, וכל תאותו הוא בשביל זה. אבל לסוף אינו שולט אל על מה שהוא שלו. הבשר

הוא שלו (כנ"ל באות רל"ח ע"ש) וע"כ כתוב, ישוב עמלו בראשו. דהיינו שאינו נהנה מן העמל שלו, שהסית למטה והסטין למעלה.

פסקה רפד

אזיל ובעי לארגשא וכו': (חסר ההתחלה) הולך ורוצה להרעיש העולם. והמים עולים מתוך שאר התהומות, ורוצים לכסות העולם. אלו הדמעות, דהיינו ב' דמעות שמוריד הקב"ה לים הגדול (כנ"ל אות רע"ג) הם רותחים יותר מכל אש שבעולם, ומתוך תוקף רתיחתם הם מקפיאים המים בתוך ים הקפוי. כי הדמעה האדומה הנופלת לתהום הנקרא סגדו"ן, מקפאת המים (כנ"ל אות רע"ד) כי הם מעוררים שליטת השמאל, ושליטת השמאל בלי ימין מקפיא הים (כנ"ל ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו) ואם לא היה רומז הקב"ה שהוא קו האמצעי, ע"י מסך דחירק (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) שבזה רומז לנשיבת רוח אחד מצד אברהם, שהוא חסדים, מן העמוד שלו, דהיינו קו הימין, שיתיחד עם השמאל, ומראה הארתו על העולם, לא היה העולם יכול לעמוד אפילו רגע אחד.

פסקה רפה

אינון דמעין כד וכו': אלו הדמעות, כשהן נופלות תוך הים, נשמע הקול בין גלי הים עד מערת המכפלה. מקוד נהימתם הנשמע שם כשנכנסים תוך הים, מתעוררים אבות הראשונים, וקמים, וחושבים, שהקב"ה רוצה להפוך את העולם, עד שהקול יוצא ואומר להם, אל תראו אהובים הקדושים, בשבילכם זוכר הקב"ה את בניכם, והוא רוצה לגאול אותם, ואתם תראו.

פירוש. כשהדמעות נופלות תוך הים נופלים תחילה לתהום הנקרא סגדון, ואז יוצא הי' מן האויר (כנ"ל אות רע"ד) והקו שמאל מתחיל לשלוט, ואז נעשה מחלוקת בין ימין ושמאל, בסוד יעלו שמים ירדו תהומות (כנ"ל באדרא רבא אות ריי"ד בהסולם) וז"ש, **אינון דמעין כד נפלין גו ימא אשתמע קלא**, דהיינו קול גלי הים העולות שמים מתוך הארת השמאל, ונופלים ויורדים בחזרה תהומות, מתוך הארת הימין (כמ"ש שם) וז"ש **מקל נהימו דלהון** וכו' **מתערן אבהן קדמאי**, שהם אברהם ויצחק. להיותם מרכבה לב' הקוין ימין ושמאל. **וקמו וחשבו דקב"ה בעי לאהפכא עלמא**, מכח המחלוקת דימין ושמאל, **עד דקלא נפיק**, שהוא קו האמצעי הנקרא קול, והוא יעקב, **ואמר לון לא תדחלון**, כי הקול, עושה שלום ביניהם ומקיים הארת שניהם וז"ש, **בגינכון דכיר קב"ה לבניכון** וכו', כי אחר שמקיים הארת שניהם, הרי כל המוחין וכל הגאולות נמשכים לישראל מהארתם של ב' הקוין ימין ושמאל.

פסקה רפו

אלפא ביתין כלהו וכו': (חסר תחילת הענין) כל האלפא ביתות משתלבים ומצטרפים אלו באלו, ומתחברים בצירוף השם הקדוש. אחר שנראו האותיות בצירוף זה, אותיות אלו נגנזות, ואחרות יוצאות ומצטרפות לצירוף אחר. וכן כולם, אלו נגנזות ואלו יוצאות, וכולם בפנים בתוך החלל של אלו הכפתורים.

פסקה רפז

תו פרחי תלת וכו': עוד פורחות האותיות ג' פעמים ביום באויר, ויוצאות לחוץ, והשם עומד בארבע אותיות תלויות באויר, שעה ומחצה. לאחר כך נגנז שם הזה, ומיד יוצא מתוך האויר, מן החלל שלו, השם של י"ב אותיות. הוא פורח ותלוי באויר, שעה אחת ולא יותר. ולאחר כך נגנז שם הזה, ויוצא מיד צירוף אותיות אחרות, השם של כ"ב אותיות. ותלויות באויר שעה אחרת, ונגנז. ומיד יוצאות אותיות מחלל אחר, השם של כ"ח אותיות, מתעטרות כולן בכתריהן, ועומדות שעה ומחצה, ונגנז השם הזה. ומיד יוצא תלוי באויר השם של כ"ה אותיות בצירופיהם. ועומד שעה וג' רגעים (יש כאן חסר) יוצאות אותיות במ"ב אותיות. (יש כאן חסר) עומד לעולם. (חסר ההמשך).

פסקה רפח

שמהן. אלא אתוון וכו': (חסר תחלת הדברים) השמות. אלא אותיות כולן אינן שקטות לעולם, בולטות ונוצצות לחוץ, ועולות ויורדות. אין מי שיכול לעמוד עליהם, חוץ ממשיח ביגיעה רבה. השם הזה נגנז אחר שעומד ב' שעות וכ"ב רגעים. ושם הזה החקוק בע"ב אותיות, יוצא. ועומד ותלוי באויר שעה ומחצה. כל אלו השמות אינם יוצאים ואינם נראים אלא פעם אחת ביום, אבל האלפא ביתות נראות פורחות באויר, ומצטרפות אותיות עם אותיות, ג' פעמים ביום.

פסקה רפט

כד פרחן אתוון וכו': כשפורחות האותיות של אלפא ביתא, אלו פורחות מכאן ואלו פורחות מכאן וכולן מצטרפות. כשירד שם רב מתיבתא, התחיל, משיח ראה בצירופי אלפא ביתא אותיות כמו שראה דניאל, שהוא ראה האותיות **ממתוס ננקפי אאלרן**, אשר ידע לצרף מהם, **מנא מנא תקל ופר סין**, כי ג' אותיות ראשונות של ג' צירופים אלו הם **מנא** וג' אותיות שניות שבהם מצטרפים ג"כ, **מנא** וג' אותיות שלישיות מצטרפות, **תקל**, וג' אותיות רביעיות מצטרפות **ופר**, וג' אותיות חמישיות מצטרפות, **סין**. (שפירושם בסנהדרין כב.) איני יכול לפרש, מאמר החשוב הזה, מפני רוב החסרים שבו.

פסקה רצ

כל מעלי שבתא וכו': בכל ליל שבת, כשישראל מקדשים היום למטה הכרוז יוצא לד' רוחות העולם, התאספו מחנות הקדושים, התקינו כסאות. מי ראה השמחה, כאשר בש"צ רקיעים כמה ממונים כמה שליטים מתאספים למקומותיהם. כיון שישראל למטה מקדשים היום, אז נתעורר עץ החיים שהוא ז"א, ורוח אחד נושב מן עולם הבא שהוא בינה, מכה בעלים שלו. ואלו הענפים שבאילן מתנענעים, ומעלים ריחות של עולם הבא. **אילן** הוא ז"א, **ענפיו**, הם הספירות שלו, **עלים** הם הנשימות שמוליד. **ש"צ** רקיעים, ה"ס חו"ב תו"מ שכל אחד כלול מאה. רק המלכות חסרה העשר האחרונות שלהיותן ממלכות דמלכות שהן ממדת הדין, הן נגנזות. וע"כ הן ד' מאות חסר עשר.

פסקה רצא

ההוא אילנא דחיי וכו': עץ החיים ההוא התעורר ומוציא נשמות קדושות, ופורש אותן על העולם. ועם כל זה, נשמות יוצאות ונשמות נכנסות, כלומר, שנשמות יוצאות להתלבש בישראל בעולם הזה, ונשמות הצדיקים עולים מגן עדן התחתון ונכנסות למעלה לגן עדן העליון. ואלו היוצאות מעוררות לאלו שיכנסו, וע"כ אלו יוצאות ואלו עולות, ועץ החיים שהוא ז"א, הוא בשמחה.

פסקה רצב

וכדין ישראל כלהו וכו': ואז כל ישראל מתעטרים בעטרות של אלו הנשמות הקדושות שה"ס נשמות יתרות, וכולם בשמחה ובנחת. וכל השבת יש להם שמחה ההיא ונחת ההיא, וכל הצדיקים שהם בגן כולם עולים ומתענגים בעונג העליון של עולם הבא, בגן עדן העליון. כיון שיוצא השבת כל הנשמות פורחות מישראל, ועולות למעלה.

פסקה רצג

ת"ח כד עייל וכו': בוא וראה כשנכנס השבת, יורדות הנשמות, דהיינו נשמות יתרות, לשרות על עם הקדוש, ונשמות הצדיקים מג"ע התחתון עולות למעלה, לג"ע העליון (כנ"ל תרומה אות קע"ו) וכשיוצא השבת, עולות אלו הנשמות ששרו על ישראל, דהיינו נשמות היתרות, ויורדות אלו הנשמות של הצדיקים שעלו לג"ע העליון. שחוזרות לג"ע התחתון.

פסקה רצד

כיון דסלקין כלהו וכו': כיון שעלו כל הנשמות ששרו על ישראל, עולות ועומדות בצורה לפני המלך הקדוש, והקב"ה שואל את כולן, איזה חידוש היה לכן, בעולם ההוא, בתורה. אשרי היא, מי שאומרת לפניו חידושי תורה, כמה שמחה עושה הקב"ה, מקבץ הפמליא

שלו, דהיינו הנשמות העליונות, והמלאכים, ואומר, שמעו חידושי תורה שאומרת נשמה הזו של פלוני. וכולם מעמידים דבר ההוא בב' הישיבות. דהיינו במתיבתא דקב"ה ובמתיבתא דמטטרו"ן. הם למטה, והקב"ה למעלה חותם על דבר ההוא.

פסקה רצה

ת"ח כד מלה וכו': בוא וראה, בשנתחדש דבר בתורה, והנשמה היתירה שירדה בשבת נתעסקה באלו חידושי דברי תורה, ועולה למעלה, אחר השבת, כל פמליא של מעלה מקשיבים לדבר ההוא, וחיות הקודש מתגדלות בכנפיהן, ומתלבשות בכנפיהן. וכששואל אותן, דהיינו את הנשמות, על חידושי תורה, ואינן משיבות, ושותקות, אז חיות הקדש, מה כתוב בהן, בעמדם תרפינה כנפיהם. בעמדם פירושו בשתיקתם, כש"א, כי **עמדו** ולא ענו עוד. וכן, וכפתחו **עמדו** כל העם. שפירושו שתקו.

פסקה רצו

ואי תימא שתיקה וכו': ואם תאמר, שתיקה למה קורא עמידה. ומשיב, אלא בדבור יש ז' אברים המתגעגעים עמו, בשעת הדיבור, שהם, לב, ריאה, קנה, לשון, שנים, שפתים, בשר. ובשתיקה הם עומדים במעמדם בלי נענוע, וע"כ קורא לשתיקה עמידה.

פסקה רצז

דהא רב המנונא וכו': (חסר ההתחלה) כי רב המנונא הזקן אמר, ישלח עזרך מקדש וגו', **מקדש** זהו קדוש ידים, דהיינו מים ראשונים לפני הסעודה. **ומציון יסעדך**, זהו, המוציא, שהוא סועד לבו של אדם. **יזכור כל מנחותיך**, הנה **כל** בא לרבות דבר אחר, שזהו נטילת ידים האחרונה. דהיינו מים אחרונים. **ועולתך ידשנה סלה**, זהו ברכת המזון בזמון. ואם אתה עושה כן, **יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא**. ובשבת המלה **מקדש** רומזת על קדוש הגדול בבוקר, ועל דבר זה נתעטרו הצדיקים בגן עדן משבת לשבת אחר. (חסר הסיום).

פסקה רצח

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר, על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון וגו'. **על הר גבוה**, היינו ודאי הר העברים, המקום שמשה נקבר בו. והרי העמדנו, שהשכינה תעלה שמה, ותבשר אל העולם. אבל הכל היא, כלומר שכל הפשטים כוללת המלה מבשרת ציון, **מבשרת ציון** זו היא, חפצי בה, שהיא אשת נתן בן דוד, שהיא אמו של משיח, מנחם בן עמיאל. שהוא יצא מחלציה, והיא תצא ותבשר על הגאולה, והיא בכלל מבשרת ציון.

פסקה רצט

קלא ישתמע בעלמא וכו': קול ישמע בעולם, ושני מלכים יתעוררו בעולם לערוך מלחמה, ואז יצא השם הקדוש למלוך על העולם. מה תבשר ותאמר. היינו, הנה ה'

אלקים בחזק יבא וזרועו מושלה לו. הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו. **הנה שכרו אתו**, היינו שהקב"ה יכריז בכל הפמליא של מעלה, ויאמר להם התאספו ודונו דין. מי שמסר נשמתו על קדושת שמי מהו שכרו. והם יאמרו כך וכך. מי שסבל כמה חרופים וגדופים עלי בכל יום, מהו שכרו. והם יאמרו כך. מי שנענש בכל יום עלי, מהו שכרו. הם יאמרו כך. ז"ש הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו.

פסקה ש

מהו ופעולתו וכו': שואל, מהו ופעולתו. ומשיב, אלא כמו שכתוב, מה רב טובך אשר צפנת ליראיך **פעלת** לחוסים בך. זו היא פעולתו. **נגד בני אדם** מהו. ומשיב, אלא כנגד עכו"ם, שבולט יראו השכר הטוב של הצדיקים. **אשר צפנת ליראיך**, מהו, אשר צפנת. וכי מי יגזול ויטול מידיו מה שהוא רוצה לתת, שכתוב צפנת. ולמה לו לצפון.

פסקה שא

אלא פוק וחמי וכו': ומשיב, אלא צא וראה פעולת הרחמים שעושה הקב"ה, כי במה שהוא מכה, בו נותן הרפואה. במה הוא מכה. בשמאל, כי בימין הוא מקרב ובשמאל מכה, הנה במה שהוא מכה בו נותן רפואה לעולם. כי כתוב, מצפון תפתח הרעה, שהוא השמאל, שבצפון הוא מכה, כי משם יוצאים כל הדינים וכל גזירות הקשות. ובו שורה כל שכר טוב וכל חסד שעתיד הקב"ה לתת לישראל. כי לעתיד לבא קורא הקב"ה לצפון, שהוא השמאל, ויאמר לו בך נתתי כל טוב וכל שכר טוב לבני שסבלו כמה רעות בעולם הזה על קדושת שמי. תן כל שכר הטוב שנתתי בך.

פסקה שב

ה"ד אומר לצפון וגו': ז"ש, אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי וגו'. שואל, וכי כך הוא הדרך של הדרום, שהוא ימין, למנוע ברכות, והרי כל הברכות הם מצד דרום, וכל טוב שבעולם יוצא מדדום, והוא אומר לתימן אל תכלאי.

פסקה שג

אלא בההיא שעתא וכו': ומשיב, אלא בשעה ההיא יעורר הקב"ה את אברהם, ויאמר לו, קום, כי הגיע הזמן שאני גואל את בניך ולתת להם שכר טוב על כל מה שסבלו בגלות. ומתוך שאברהם היה במכירה שלהם לגלות, שכתוב, אם לא כי צורם מכרם, שזהו אברהם. ע"כ היה לו כמי שאינו טוב בעיניו, והראה את עצמו כמי שרוצה שיוכו יותר על עונותיהם, ויאמר, תהיה נפרע מעונותיהם, תהיה נפרע מחטאיהם. א"ל הקב"ה לאברהם אני יודע שהכל מה שאמרת הוא רק לפנים, ולא מאמיתיות הלב, אני גם כן אנהג עמך לפנים, ואומר לך, **אל תכלאי**, אני רוצה לרצות אותך בשביל בניך, אל תמנע

חסד מהם, אל תמנע שכר טוב מהם, כמה וכמה סבלו על עונותיהם. ומשום זה, **אומר לצפון תני**, שהצפון יתן שכר הטוב והכל, והדרום אל ימנע, והיינו **אשר צפנת** שהיא לשון צפון, שהוא הנותן הכל, וזה הוא הדבר של אותה מבשרת. דהיינו מ"ש לעיל על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון וגו'.

ביאור המאמר. כבר ידעת שאין ג"ר אלא ע"י הארת החכמה שבשמאל, והיינו רק על ידי התכללות הימין עם השמאל ביחד, שאז מתלבשת החכמה בחסדים ומאירים הג"ר. וכל השכר וכל הטוב שלעתיד לבא, הוא רק בהארת הג"ר. אמנם אם ע"י חטאי התחתונים מתגבר השמאל על הימין ורוצה לשלוט בלבדו, אז נעשה מחלוקת בין ימין לשמאל, וקו הימין מסיר החסדים שלו מקו השמאל, שאז השמאל מתכבה, כי אין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים, ומתגלים דינים הקשים שבו, וכן הימין נשאר בו"ק בלי ג"ר, כי אין ג"ר אלא מהארת החכמה שבשמאל. ומחמת זה נחרב בית המקדש וישראל נגלו בין האומות.

ונודע מה שאמרו חז"ל על הכתוב אני ה' בעתה אחישנה אם זכו אחישנה, אם לא זכו בעתה (סנהדרין צח.) ויש להבין, איך אפשר זה, שיגאלו ישראל אפילו אם לא זכו, ועוד עומדים במרדם. והענין הוא, כי הגלות היה מחמת שע"י חטאיהם גרמו שיתגבר השמאל על הימין וישלוט לבדו, שאז מסיר הימין החסדים ממנו וכו' כנ"ל. וע"כ כשישראל עושים תשובה, ומתדבקים בהקב"ה שהוא קו האמצעי, אז חוזר קו האמצעי, ומיחד הימין עם השמאל ומקיים אורות שניהם והחכמה מתלבשת בחסדים, ומתגלים הג"ר, שישראל נגאלים עם הארתם, ומקבלים כל שכרם הטוב. שז"ס אם זכו אחישנה. שעל זה אין זמן קצוב. אלא מתי שעושים תשובה נגאלים. אמנם אם אינם עושים תשובה, יש זמן קצוב המביא את הגאולה אע"פ שלא עשו תשובה. והוא, אחר שאפשר לקבץ כל הדינים הקשים שסבלו ישראל בזמן הגלות, לשיעור שלם, דהיינו באפן שיספיקו, שישראל יפחדו ולא יחטאו עוד, להגביר את השמאל על הימין, כמו שעשו בעת החרבן, אז הם ראוים לגאולה אפילו בלי תשובה. כי גם בלי תשובה מובטחים שלא ישובו לכסלה עוד, דהיינו מחמת רוב הדינים הקשים שסבלו. וז"ס, **לא זכו בעתו**. שזה נעשה מאליו עם גילוי הדינים שבגלות לשיעור מספיק, ואין צריכים כלל להתעוררות ישראל לתשובה.

וזה אמרו (באות ש"א) **ובצפון מחי דמתמן נפקי כל דינין וכל גזירי קשיין**, כי כל הגלות, ודינים הקשים שבגלות, באים משליטת שמאל בלי ימין, שה"ס צד צפון. כמו שנתבאר. **וביה שרי כל אגר טב וכל טיבו דזמין קב"ה למיהב לישראל**, דהיינו שעל ידי השמאל מתגלות הג"ר, שמשם כל השכר וכל הטוב העתיד לבא לישראל. וז"ש (באות ש"ג)

בההיא שעתא, דהיינו בזמן הגאולה, **יתער קב"ה לאברהם**, שה"ס קו ימין, וסוד דרום, **ויימא ליה קום**, **דהא מטא זמנא דאנא פריק** וכו' דהיינו, אע"פ שלא זכו, שלא עשו תשובה להדבק בקו האמצעי, כבר, **מטא זמנא דאנא פריק**, שהגיע הזמן, לגאלם אפילו בלא תשובה. **ומגו דאברהם הוה בזבינו דלהון**, כי כל הגלות היה, מחמת שקו הימין הסיר החסדים שלו מן קו השמאל, שע"כ נסתלקו הג"ר ונגלו הדינים של הגלות כנ"ל. **הוה ליה כמאן דלא טב בעינוי** וכו', שהיה בשורת הגאולה לא טוב בעיניו, שהרי עוד לא עשו תשובה מחטאם, ועלולים להגביר שוב השמאל על הימין, וע"כ, **ויימא גבו מחוביהון גבו מחטאיהון**, דהיינו שיכבד עליהם הגלות עד שיעשו תשובה, ואז יתיחדו הימין עם השמאל כנ"ל. **אי"ל קב"ה לאברהם ידענא כלא איהו מה דאמרת**, **לאנפין**, שהקב"ה העירו, שאומר כל זה לא מלב שלם, שהרי גם הקו ימין חסר ג"ר בימי הגלות, וגם הוא משתוקק להתיחד עם השמאל ולגלות הג"ר. **אנא אוף הכי לאנפין**, כלומר, שאשיב לך על דבריך, ולא לפי לבך, **אנא בעי לפייסא לך** כי הקב"ה, שה"ס קו האמצעי בא לעשות שלום בין ימין לשמאל, ולפייס הימין שלא יפחד עוד מהתגברות השמאל, **לא תמנע טיבו מנהון**, שאל תמנע מהם החסד, דהיינו שאל תסיר עוד החסד מן השמאל, **ולא תמנע אגר טב מנהון**, דהיינו, שאל יעכב הארת הג"ר, עם הסרת חסדו, שמן הג"ר הוא כל אגר טב כנ"ל. וכל זה הוא, מטעם שכבר הגיע הזמן, לגאלם אפילו בלי תשובה, כנ"ל, וז"ש, **כמה וכמה סבלו על חוביהון**, דהיינו שכבר קבלו עונשים קשים על עונותיהם בשיעור המספיק שלא ישובו לכסלה עוד. וע"כ הגיע קצם. **ובגין כך**, **אומר לצפון תני**, שיתן הארת חכמה שלו ויתגלה הג"ר. **ולתימן אל תכלאי**, ולדרום, שהוא אברהם, וקו הימין, אומר, שלא יעכב זה, דהיינו שלא ימנע ממנו החסדים, אלא שיתיחד עמו. כנ"ל. **והיינו אשר צפנת**, מטעם שכל שכר הטוב המקווה הוא ב **צפון**. וע"כ אומר מה רב טובך אשר **צפנת**, כלומר הגנוז ברוח צפון.

וז"ש, **ודא הוא מלה דההיא מבשרת**, שאומר, על הר גבוה עלי לך מבשרת וגו' הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו (כנ"ל באות רצ"ט), כלומר, שמתוך **שפעולתו לפניו**, דהיינו כל העונשים שסבלו ישראל בגלות עד שנתקבץ לשיעור המספיק לגאלם כנ"ל, ע"כ **שכרו אתו**, שיוכל ליחד הימין עם השמאל ולגלות הג"ר, שמשם כל שכרו הטוב וגאולת ישראל, כי עתה אין עוד פחד שישיבו לכסלה. כנ"ל. וז"ש (באות רצ"ט) **דקב"ה כריז** וכו', **מאן דמסר נשמתיה** וכו', **מאן דסביל כמה חרופין** וכו' **מאן דאתענש בכל יומא** וכו', דהיינו שקבץ כל העונשים והדינים הקשים שסבלו ישראל בגלות והוכיח להם

שכבר קבלו שיעור המספיק לגאלם. **ה"ד הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו**. שמתוך שפעולתו לפניו שהם העונשים ע"כ שכרו אתו, כי מתגלים בבת אחת. כמבואר.

פסקה שד

ותו תבשר, זמנא וכו': ועוד היא **תבשר** פעם שניה, בשעה שהשכינה תעלה על הר גבוה ההוא, ותלך ותבשר אל האבות, מיד השכינה תלך לירושלים, ותראה אותה בחורבנה. תכנס לציון, ושם תקרקר קיר כבתחילה, על מקום בית ישיבתה ועל יקר שלה שהיה לה באותו מקום. ושם נשבעת, שלא תלך משם, ולא תצא, עד שהקב"ה יגאל את בניה. וחפצי בה זו (הנ"ל באות רצ"ח) תבשר כבתחילה, ואמרת, צהלי ורני יושבת ציון כי גדול בקרבך וגו'. מהו **גדול בקרבך**, זהו הקב"ה, שהוא בא אליה להקימה מעפר, ויאמר לה התנערי מעפר קומי שבי ירושלים. השכינה היא ירושלים, וירושלים הוא שמה ודאי.

פסקה שה

ובדא אוף הכי וכו': (זה סיום המאמר שלעיל מאות ר"צ מד אות רצ"ו) ובזה גם כן, כמה שמחה על שמחה יש לצדיקים בגן עדן. ומשום זה, אשרי הוא, מי שנשמתו מעידה בשבת לפני המלך על חידושי תורה שאמרה שהקב"ה וכל הפמליא שלו, וכל אלו נשמות הצדיקים שהם בגן עדן, כולם מתעטרים בדבר חידוש ההוא.

פסקה שו

תו שמענא וכו': עוד שמעתי: מאור הקדוש. שכמה יקר על יקר ועטרה על עטרה מעטרים שם את אביו של אותו אדם, שנשמתו מעידה לפני המלך על חידושי תורה שלו, בשעה שהקב"ה אומר לפמליא שלו התאספו לשמוע חידושים ודברים חדשים בתורה של פלוני בן פלוני, שאז מזכיר הקב"ה את אביו של המחדש, כמה הם שנושקים על ראשו, של אבי המחדש, כמה צדיקים מעטרים איתו כשיורדים. אשרי חלקם של כל אלו העוסקים בתורה, וביום השבת יותר מבשאר ימים. (ע"כ רב מתיבתא).

פסקה שז

ראשית עריסותיכם חלה וגו': מצוה זו, הוא להפריש חלה לכהן. **חלה** חשבון שלה הוא מ"ג. שזה מראה שאין עיסה חייבת בחלה אלא אם כן יש בה מ"ג ביצים, וחומש ביצה, דהיינו אחד מחמשה שבביצה. ויש חומש אחד מן המשים, שהוא **ן'**. והסימן, **מ"גן** שהוא **מ"ג** עם **ן'** ארוכה. והוא ראשי תיבות מיכאל גבריאל נוריאל, שהם כנגד חג"ת דז"א, **חלה**, היא השכינה, כי במקום שאלו מלאכים מג"נ שם, שם הם האבות, שהם חג"ת, ובמקום שהאבות שם, דהיינו חג"ת, שם היא השכינה. כי חג"ת ה"ס ג' קוין, והמלכות היא המקבלת מהם. ובה, במלכות, **ויחל** כי בה מתפללים, שהיא נקראת תפלה, ז"ש

ויחל משה את פני ה' אלקיו, אדני אלקים אתה **החילות** להראות את עבדך. ובה **חלה**, דהיינו מתחלת זכות אבות שהוא מלשון החילות, ובה מסתיימת זכות אבות לרשעים, שזכות אבות אינה עומדת להם, כי הם מקבלים שכרם בעולם הזה.

פסקה שח

דמסטרא דימינא דתמן וכו': כי מצד ימין, ששם **י'** שהיא חכמה, כי החכמה בימין והבינה בשמאל, שהם י"ה. שהוא ראשית שם הויה, השכינה, מראה זכות על בניה, בשעת שמקבלת מימין, ששם רמ"ח מצות עשה, שה"ס חסדים. ומצד אות **ה'** אחרונה של הויה, שהיא לשמאל מגבורה, כי המלכות נבנית מצד שמאל, ומטרם שמקבלת מימין, ששם לא תעשה, שהם שס"ה, שהם בשמאל, ששם רשעים גמורים נדונים, להם תמה להם זכות אבות, שאין להם חסדים מחג"ת הנקראים אבות. ומתהפך להם שם הויה, אל **הוה**"י, דהיינו למפרע הרומז על דין, ולמדנו מהמן הרשע, שאמר וכל ז **ה** איננ **ו** שו **ה** ל **י**. שבסופי תיבות מרומז הוה"י. מכאן שמורה על דינים (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה שט

ויאמר וגו' **ועשו להם ציצית** וגו': ר' חזקיה פתח, ויראני את יהושע הכהן הגדול וגו'. כמה מאושרים הם ישראל, שהקב"ה רוצה ביקרם על כל בני העולם, ונתן להם התורה הקדושה, ונתן להם נביאים נאמנים המנהיגים אותם בתורה בדרך אמת.

פסקה שי

תא חזי כל וכו': בוא וראה, כל נביאים ונביאים שהקב"ה הקים לישראל, כולם נגלה הקב"ה עליהם במדרגות עליונות קדושות, וראו זיו יקר הקדוש של המלך ממקום עליון, אבל לא קרוב כמשה, שהיה קרוב למלך יותר מכולם, כי חלקו היה מאושר יותר מכל בני העולם, שעליו כתוב, פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות. ושאר הנביאים היו רואים ממקום רחוק, כמו שאתה אומר, מרחוק ה' נראה לי.

פסקה שיא

א"ר חזקיה וכו': אר"ח, כך למדתי, כתוב, וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי. **וילך איש**, זה הקב"ה, שהוא ז"א, כש"א ה' **איש** מלחמה. **מבית לוי**, זה הקב"ה, שהלך מן המקום שחכמה העליונה וזוהר ההוא שהוא בינה עליונה, מתחברים יחד ואינם נפרדים לעולם. ודריש **לוי**, מלשון דבקות, מלשון לויות. ופירוש אחר, **מבית לוי**, שהלויתן שהוא יסוד דז"א, השרה כל שמחה בעולם, ודורש, לוי, מלשון לויתן. ז"ש לויתן זה יצרת לשחק בו. **ויקח את בת לוי**, זהו הקב"ה, שהוא המקום שאור הלבנה מאיר, שהיא המלכות.

ושיעור הכתוב הוא, וילך איש, שהוא ז"א, מבית לוי, שהוא או"א עלאין, ויקח את בת לוי, שהיא המלכות, דהיינו שז"א השפיע אורות דאו"א עלאין אל המלכות.

פסקה שיב

ותהר האשה ותלד בן: האשה, ודאי, שהיא המלכות, כש"א ל **זאת** יקרא אשה. ו **זאת** היא שם המלכות. בתחילה קראה בת לוי, וכך הוא ודאי, ולמה קראה תחילה בת לוי ועתה אשה. ומשיב, אלא כך למדנו, אשה, מטרם שנשאת נקראת **בת** פלוני, ואחר שנשאת נקראת **אשה**. אף כאן בת ואשה מדרגה אחת היא. דהיינו מלכות, אלא מטרם שלקחה לזווג, נקראת בת לוי, ואח"כ אשה.

פסקה שיג

ותצפנהו ג' ירחים: אלו הם ג' ירחים שדין קשה שורה בעולם, ומה הם, תמוז, אב, וטבת. וע"כ השכינה הצפינה אותו. שואל, מה משמיענו בזה. ומשיב, שמשמיענו, שמטרם שירד משה לעולם היה נמצא למעלה, וע"כ נתחברה עמו השכינה מיום שנולד, ושמרה אותו. מכאן אמר ר' שמעון, שהרוחות של הצדיקים נמצאים למעלה מטרם שירדו לעולם.

פסקה שיד

ולא יכלה עוד הצפינו וגו': שואל, מהו ותקח לו תיבת גמא. ומשיב, שצפתה אותו בסמנים, שיהיה נשמר מאלו דגי הים, דהיינו מלאכים עליונים, השטים בים הגדול. שכתוב, שם רמש ואין מספר, והיא כסתה אותו, שיהי' נשמר מהם, בצפוי מצד יובל היקר, שהיא בינה, בב' גוונים, לבן ושחור, שה"ס חמר וזפת. כנגד ב' קוין ימין ושמאל. כי זפת ה"ס שמאל, אלא שמעורב עם המלכות דמדת הדין, וע"כ האדום שבשמאל נעשה שחור (כנ"ל באד"ר נשא אות ר"ד) שז"ס האי שחור אדום היא אלא שלקה. והניחה את משה לשוט ביניהם, בין המלאכים, ולהיות נודע ביניהם משום שהוא עתיד לעלות ביניהם בזמן אחר, לקבל התורה.

פסקה שטו

ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור: זו, בת פרעה, שבאה מצד שמאל של דין הקשה. כמש"א, לרחוץ על היאור, על **היאור** הוא בדיוק, ולא על הים. כי הים רומז על המלכות, אבל היאור היא דין קשה מצד השמאל שהמצרים עשו אותו אלוהי שלהם (כמ"ש לעיל וארא אות קל"ז) ואם תאמר, הרי כתוב ומטך אשר הכית בו את היאור, ומשה לא הכה אלא הים וקראו הכתוב יאור. הרי שיאור אינו בדיוק, ומשיב, אלא יאור הוא, שהכהו אהרן על ידי משה, ושם אותו הכתוב, כאלו משה הכהו.

פסקה שטז

כהאי גוונא וימלא וגו': כעין זה, וימלא שבעת ימים אחרי הכות ה' את היאור, אע"פ שאהרן הכה אותו, אלא משום שבא מצד הקב"ה שצוה אותו, קראו הכתוב, הכות ה'. ולאח"כ קראו על שם משה, מאותו הטעם. **ונערותיה הולכות** הן שאר המחנות הבאות מצד שמאל הזה.

פסקה שיז

ותפתח ותראהו את הילד: שואל, ותראהו, ותרא, היה צריך לומר, מהו ותראהו. והרי אמר ר' שמעון, שאין לך דבר בתורה, או אות אחת בתורה, שאין בה סודות עליונים ויקרים. ומשיב, אלא כך למדנו. רושם של המלך ומטדוניתא, שהם ז"א ומלכות שה"ס ו"ה דהויה, נמצא בו, והם הרושם של **ו"ה** הנוסף על **ותרא**, וע"כ כתוב **ותראהו**. מיד, ותחמול עליו וגו'. ע"כ למעלה. בעולמות עליונים, מכאן ולהלאה מדבר למטה בעולם הזה, חוץ מבכתוב הזה, שכתוב ותתצב אחותו מרחוק. שואל, אחותו של מי, ומשיב, אחותו של ההוא דהיינו ז"א, שקרא את כנסת ישראל אחותי, כש"א פתחי לי אחותי. **מרחוק**, פירושו כש"א, מרחוק ה' נראה לי. ושיעור הכתוב, ותתצב אחותו של ז"א, שהוא המלכות, על משה, מרחוק, בסו"ה מרחוק ה' נראה לי. שנראית למשה אז מרחוק.

פסקה שיח

מאי משמע וכו': שואל, מה משמע מכל המאמר הזה. ומשיב, שמשמע שאלו הצדיקים מטרם שיורדים לעולם הם נודעים לכל למעלה, וזהו לכל הצדיקים, וכל שכן משה (דהיינו כמ"ש באות שי"ג) ומשמע שנשמותיהם של צדיקים נמשכות ממקום עליון כי **מבית לוי** רומז מחו"ב עליונים. כמו שהעמדנו (באות שי"א) וסוד הדבר למדנו, שמשמע שיש אב ואם לנשמה, כמו שיש אב ואם לגוף בארץ, (כמ"ש באות שי"א) כי **איש** זה ז"א, **בת לוי**, זו היא המלכות, שמזווגם נולד נשמת משה.

פסקה שיט

ומשמע דבכל סטרין וכו': ומשמע שבכל הצדדים בין למעלה שהם זו"ן, ובין למטה שהם או"א דעוה"ז, הכל בא ונמצא מדכר ונוקבא, וכן העמידו סוד הכתוב, תוצא הארץ נפש חיה. **הארץ**, זו היא כנסת ישראל, שהיא המלכות. **נפש חיה** זו היא נפש של אדם הראשון, העליון. כמו שלמדנו. כי המלכות היא אם של נפשו דאדה"ר. בא ר' אבא ונשקו. אמר ודאי יפה אמרת, וכך הוא הכל.

פסקה שכ

זכאה חולקיה דמשה וכו': אשרי חלקו של משה נביא הנאמן על כל שאר הנביאים שבעולם. משום זה כשנפטר מן העולם לא נתעסק ביה חוץ מהקב"ה, שהעלו למחיצתו. וע"כ עלה משה בנבואה עליונה ובמדרגות יקרות מכל נביאי העולם. ושאר הנביאים ראו מאחורי קירות רבים.

פסקה שכא

ויראני את יהושע הכהן הגדול: שואל, מה ראה, ומשיב, שהיה עומד לפני המלאך ומתלבש בלבושים צואים, עד שיצא הכרוז ואמר, הסירו הבגדים הצואים מעליו. אמר ר' יצחק, כתוב כאן ועומד לפני המלאך. מהו לפני המלאך. היינו שהיה דן דיניו, אותו שכתוב בו, ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא. שהוא המלכות. מהו משמיענו. היינו, שכל אדם שלא זכה בעולם הזה להתעטף בעטוף של מצוה, ולהתלבש בלבוש של מצוה, דהיינו בציצית, כשנכנס בעולם ההוא, עומד בלבוש מטונף, שאינו צריך להיות כך, ועומד עליו בדין.

פסקה שכב

ת"ח כמה לבושין וכו': בוא וראה, כמה לבושים מזדמנים בעולם ההוא, ואותו האדם שלא זכה בעולם הזה בלבושים של מצוה, דהיינו בטלית בצצית, כשנכנס לעולם ההוא, מלבישים אותו בלבוש אחד הנודע לאדוני הגיהנם. ואותו הלבוש, אוי למי שנתלבש בו, כי כמה חוקרי הדין עתידים לאחוז בו, ומכניסים אותו לגיהנם. ושלמה המלך צוח ואמר, בכל עת יהיו בגדיך לבנים.

פסקה שכג

תאנא ברזא דספרא וכו': למדנו בסוד ספרא דצניעותא, (אות ס"ו ס"ז) ארבעה מלכים שהם חגת"ם דז"א, יוצאים ונאצלים לפני ארבעה, שהם חכמה, ובינה, וימין דדעת, ושמאל דדעת. חסד מחכמה, גבורה מבינה, ת"ת מימין דדעת, מלכות משמאל דדעת. וחגת"ם תלוים בחב"ד כענבים באשכול. כלומר שנמשכים ויונקים מהם, כל אחד מהבחינה שכנגדו. ונכללים בהם, בחגת"ם, ז' רצים שבד' ספירות חגת"ם, יש ז"ס חג"ת נהי"ם. מעירים עדות, שמגלים הארת חכמה שנקראת עדות, ואינם עומדים במקומם, בשעה שמעידים עדות. כלומר בשעה שמגלים הארת חכמה אינם עומדים במקומם, בז"א, אלא במקום המלכות. שאין חכמה מגולה אלא במלכות (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה).

פירוש. **ארבע מלכין**, שהם חגת"ם דז"א, הם רומזים על ד' ציצית, ודי' כנפות שהציצית תלויות בהם, הם רומזים על ד' בחינות מוחין, חו"ב, וימין דדעת, ושמאל דדעת, שחגת"ם, שהם ד' ציצית, תלויות בהם כענבים באשכול, וז' כריכות שאנו עושים בכל ציצה, רומזים על ז"ס הכלולות בחגת"ם. ואע"פ שאלו ד' מלכים חגת"ם, הם בז"א, וציצית הם בחינת מלכות, ולא ז"א. הטעם הוא, מפני שחגת"ם דז"א אינם מאירים בהארת החכמה במקומם עצמם בז"א, אלא במקום המלכות, וע"כ מרומזים במקום המלכות שה"ס ציצית. וז"ש, **ולא קיימין בדוכתייהו**. כי הן כנפי הבגדים והן הציצית והן הכריכות, הכל הוא בחינת מלכות. כי אין להם גילוי במקום ז"א. ועי' להלן (אות של"ג).

פסקה שכד

ציצית פקודא דא וכו': הציצית, מצוה זו היא לזכור כל מצות התורה בשבילה. כש"א וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה', ועשיתם אותם. זה הוא סימן המלך לזכור ולעשות.

פסקה שכה

כתיב, ועשית ציץ וכו': כתוב, ועשית ציץ זהב, והרי העמדנו סוד הציץ לעטר בו כהן גדול. וזה הוא שנקרא **ציץ**, שפירושו ראיה, מלשון הציץ ונפגע (חגיגה יד) שיסתכלו בו העינים. שהוא סימן של עולם העליון שהוא ז"א, ששם סוד ההשפעה של הארת החכמה המכונה הסתכלות עינים שנתעטר בו הכהן הגדול.

פסקה שכו

ובגין כך אסתכלותא וכו': ומשום זה ההסתכלות שלו, של הציץ, מכפרת על עזות פנים, משום שאין עומד לפניו, אלא פנים של אמת, כי הסוד של כל אלו פנים העליונים, שה"ס הארת חכמה המלובשת בחסדים, שנקרא פנים. שהם פנים של אמת, היינו פנים של אמת הכלולים באמת של יעקב, שהוא ז"א. בסו"ה תתן אמת ליעקב.

פסקה שכז

ציצית איהי נוקבא וכו': ציצית היא נקבה, שהיא סוד עולם התחתון, דהיינו מלכות. שהיא הסתכלות לזכור. דהיינו כמ"ש, וראיתם וגו' וזכרתם. ציץ הוא זכר, דהיינו ז"א. ציצית היא נקבה, שהיא מלכות. וזה ציצית, היא לכל אדם. ציץ, הוא רק לכהן.

פסקה שכח

ותנינן אסור לאסתכלא וכו': ולמדנו, אסור להסתכל בשכינה. משום זה יש תכלת בציצית, משום שתכלת הוא כסא לבית דוד שהוא המלכות, ותקון שלו. וזה הוא כדי לירא מפני ה', לירא ממקום ההוא, וע"כ, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'. ותכלת,

הוא כסא שדנים בו דיני נפשות, כמו שהעמידוהו, שכל הצבעים טובים לחלום חוץ מתכלת, שהוא כסא העולה בדיני נפשות.
פירוש. תכלת, ה"ס התכללות בגוון אוכמא, שהיא כח המסך דנקודה דמנעולא שה"ס מלכות דצמצום א' הבלתי ממותקת בבינה, וכיון שיש התכללות הזו בתכלת, ע"כ ה"ס כסא, שדנים בה דיני נפשות, שהיא שומרת על המלכות, שלא להמשיך החכמה ממנה ממעלה למטה, ומי שממשיך החכמה ממעלה למטה היא מתעוררת עליו ולוקחת נשמתו. וז"ש, **אסור לאסתכלא בשכינתא**, החכמה נקראת הסתכלות עינים, שאסור להמשיך אותה ממעלה למטה כנ"ל, **בגין כך אית תכלא**, משום זה יש תכלת בציצית, בגין **דתכלת איהו כרסיא לבית דוד**, שהוא כסא דין אל המלכות הנקראת בית דוד, **ותקונא דיליה**, שהתכלת הוא תקון המלכות, לשמרה שלא ימשיכו ממנה החכמה, ממעלה למטה. וכיון שסוד הציצית ה"ס הארת החכמה, כנ"ל בסוד ציץ וציצית, ע"כ צריכים לשום עליהם תכלת לשמירה. שלא ימשכוה רק ממטה למעלה. וז"ש, **ועי"ד, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'** וגו' שמפחד התכלת תזכרו לקיים כל מצות ה' כהלכתן. ועי' היטב לעיל (אות קכ"ד) בהסולם, ששם הארכנו.

פסקה שכט

כתיב, ונתנו על וגו': כתוב, ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת. ונתנו על הכנף לא כתיב, אלא ונתנו על ציצית, כי זה הוא המכסה על שאר החוטים. כלומר, שציצית, רומזת על הארת חכמה, ע"כ רק הם צריכים כיסוי ושמירה מן פתיל התכלת, וע"כ כתוב ונתנו על ציצית.

פסקה של

וראיתם אותו וזכרתם: הוא כמו שכתוב, זכור אשר עשה לך עמלק. מה זה הטעם. אלא בדומה, לבן שפרץ גדר ונשכו כלב. כל פעם שאביו רוצה להוכיח את בנו, הוא אומר, הוי זוכר, כשנשך אותך הכלב. אף כאן וראיתם אותו וזכרתם. כי התכלת הוא מקום שהנשמות עולות בו לדון אותם. וע"כ הוא דומה להכתוב, זכור אשר עשה לך עמלק.

פסקה שלא

כגוונא דא, והיה וגו': כעין זה, והיה כל הנשוך וראה אותו וחי. למה. אלא, כשמעלה לפני עיניו ורואה הצורה של אותו שנשכו הי' מפחד והתפלל לפני ה'. והי' יודע שזה היא עונש לרשעים. כל זמן שהבן רואה הרצועה של אביו הוא מפחד מאביו, ניצל מן הרצועה ניצל מכל. מי גרם לו להנצל, הוא מה שראה בעיניו אותה רצועה, נמצא שאותה הרצועה גרמה לו להנצל. וע"כ, וראה אותו וחי, ראה הרצועה שהכה אותו, והיא גורמת

לו להנצל. אף כאן, וראיתם אותו וזכרתם, ועשיתם ודאי. ואם לא, הרי הרצועה, דהיינו התכלת, שזה יגרום לכם שתשובו אל העבודה שלי תמיד. ואז **ועשיתם**.

פסקה שלב

ולא תתורו אחרי לבבכם: שראית התכלת תמנע מכם דרכים רעים אחרים, ודאי לא תתורו ולא תעשו רעות. וע"כ עולה על הציצית מראה תכלת. תכלת זה, דומה לכסא הכבוד. מה כסא הכבוד עושה את האדם שילך בדרך הישר לטהר אותו, כן תכלת זו עושה את האדם ללכת בדרך הישר, ודאי שלכל אדם יש לפחד ממקום זה ללכת בדרך הישר.

פסקה שלג

כתיב, מכנף הארץ וגו': כתוב, מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק ואומר רזי לי וגו'. **מכנף הארץ**, זהו הכנף של ציצית, שהוא כנף הארץ, דהיינו כנף המלכות שנקראת ארץ. זמירות שמענו אלו כל החוטים היוצאים ותלוים ממקום עליון, תוך אלו השבילים העליונים היוצאים מחכמה עליונה, כי החוטים, ה"ס חגת"מ דז"א, היוצאים מחב"ד העליונים (כנ"ל אות שכ"ג ע"ש) **צבי לצדיק**, דא צדיק חי העולמים, שהוא יסוד דז"א, שאלו החוטים דציצית שהם חגת"ם דז"א, הם היופי שלו. משום שממנו יצאו ונתנו אל המלכות. וכל חוט כלול בבי צדדים, דהיינו מחסדים וחכמה, שהם ימין ושמאל. וכשאני מסתכל אני **אומר, רזי לי רזי לי**. כי מתוך סוד העליון של כל האמונה הם יוצאים. שהם כללות כל אורות המלכות, הנקראת אמונה. וכשאני מסתכל בתכלת, ואני רואה רצועה להכות, שהוא מקום היראה כדי לירא, אני אומר אוי לי שבני אדם אינם יודעים להשגיח ולהסתכל על מה הם נענשים לשקר, בזה **בוגדים בגדו**. כי קוראים קריאת שמע בלא ציצית, ומעידים עדות שקר, ואלו הם בוגדים שבגדו. שמשקרים בעצמם.

פסקה שלד

ובגד בוגדים בגדו וכו': הלבוש שלהם כשהוא בלא ציצית נקרא **בגד בוגדים**, דהיינו, לבוש של אלו בוגדים שבגדו שמשקרים ומעידים עדות שקר בכל יום. אוי להם אוי לנפשם, כי עולים אל כסא התכלת לדון אותם, ועליהם כתוב, דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. בגד ההוא שלהם נודע ליל בעלי הדין. אוי להם שאין להם חלק בעולם הבא. אשריהם הצדיקים שמלבושיהם ותקוניהם נודעים למעלה להטיב להם בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה שלה

פקודא דא מצות וכו': מצוה זו היא מצות ציצית, כלולה תכלת ולבן, דהיינו ד' חוטים לבנים, וחוט א' של תכלת, שהם דין ורחמים באש. אש לבנה אינה אוכלת, תכלת אוכלת ומכלה את הכל. ותאכל העולה, היינו אש לבנה מימין, ואש תכלת משמאל. עמוד האמצעי, דהיינו קו האמצעי המיחד ימין ושמאל, הוא יחוד בין שתיהן, והוא אש ירוקה. ומשום זה העמידו בעלי המשנה, מאימתי קורין את שמע בשחרית, משיכיר בין תכלת ללבן. דהיינו שיבחין בין דין לחסד, כי אז יתדבק בחסד, שה"ס קריאת שמע. ומשום זה התקינו פרשת ציצית לקרות אותה ביחוד (חסר הסיום). (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה שלו

אמר רבי יהודה וכו': אר"י, כמה עדים עשה הקב"ה להעיד בבני האדם, וכולם בעצה, ובעדות עומדים כנגדו. קם בבוקר ופושט את רגלו ללכת, העדים עומדים כנגדו ומכריזים ואומרים, רגלי חסידיו ישמור וגו'. שמור רגלך כאשר תלך. פלס מעגל רגלך. פותח עיניו להסתכל בעולם, אומרים העדים, עיניך לנכח יביטו. קם לדבר, אומרים העדים, נצור לשונך מרע וגו'. מושיט ידיו לדברי העולם, אומרים העדים, סור מרע ועשה טוב.

פסקה שלז

אי ציית להו וכו': אם שומע להם, טוב. ואם לא, כתוב, והשטן עומד על ימינו לשמנו. כולם מעידים עליו על עונותיו למעלה. ואם רוצה האדם לעסוק בעבודת הקב"ה, כל העדים נעשים מליצים טובים עליו, ועומדים להעיד עליו עדות טובה בשעה שצריך לה.

פסקה שלח

קם בצפרא מברך וכו': קם בבוקר, מברך כמה ברכות, מניח תפלין בראשו בין עיניו. רוצה לזקוף ראשו, רואה שם הקדוש העליון אחוז ונרשם על ראשו, ורצועות תלויות מצד זה ומצד זה על לבו, הרי מסתכל בכבוד אדונו. פושט ידיו, רואה יד השניה מתקשרת בקשר של שם הקדוש. מחזיר ידיו ומסתכל בכבוד אדונו. מתעטף בעטוף של מצוה, בארבע כנפות כסותו, ארבעה מלכים יוצאים לפני ארבע, דהיינו ד' עדי אמת של המלך, שהם ד' ציצית, תלויות מארבע כנפות, ותלויות בהם כענבים באשכול, (וכבר נתבאר כל זה באות שכ"ג).

פסקה שלט

מה אתכלא דאיהו וכו': מה אשכיל, שהוא אחד, ותלוים בו כמה ענבים מצד זה ומצד זה, כך זה, הציצית, הם מצוה אחת ותלוים בו כמה ענבים וזגים וזמורות. דהיינו כמה מיני מדרגות כנ"ל. כרוכים בהם ז' רצים. אלו הם, ז' כריכות של תכלת, שצריכים לכרוך

בכל אחת ואחת (כנ"ל אות שכ"ג) או להרבות עד י"ג כריכות, מי שמוסיף אל יוסיף עליהם על י"ג. ומי שממעט אל ימעט משבע.

פסקה שמ

ותאנא האי תכלת וכו': ולמדנו, תכלת זו היא סוד דוד המלך. דהיינו מלכות, וזה החוט של אברהם. דהיינו בחינת המסך דקו ימין בסוד נקודת החולם (ב"א ט"ו ד"ה ההיא) ששם הוא נמתק בבינה, שזכה בו לבניו אחריו. מהו תכלת. היינו תכלית הכל. כי תקונה, הוא תכלית כל העולמות. ר' יהודה אומר היא נקראת כסא הכבוד. שהוא מלכות.

פסקה שמא

ר' יצחק אמר וכו': ר"י"א ז' כריכות שכורכים על הציצית, היא השכינה, שהיא שביעית הכל ודאי, כי היא מתברכת משש ספירות האחרות חג"ת נה"י על ידי הצדיק, שהוא יסוד, וע"כ כוללת כל הז'. ואם עושים י"ג כריכות, י"ג הן כמו שהעמידוהו בי"ג מדות הרחמים. והמלכות היא הפתח של כולם וע"כ כוללת י"ג.

פסקה שמב

והיא חוטא חד וכו': והיא, התכלת, היא חוט אחד ורשום בצבעיה, יהצבע שלה יוצא מדג אחד ההולך בים כנרת, ונקרא כנרת, על שם המלכות. ועל זה כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד, אשר כנור ה"ס המלכות, כי היא ודאי כנור של דוד המנגן מאליו למלך הקדוש העליון, שהוא ז"א. וע"כ צבעיו של תכלת, עולה עד לרקיע, שהוא ז"א, ומרקיע עד הכסא, שהיא בינה.

פסקה שמג

והכא כתיב מצוה וכו': וכאן כתוב מצוה, דהיינו וזכרתם את כל מצות ה'. משום שהמלכות נקראת **מצוה**, כש"א, מצות המלך היא. **הרומז למלכות**. מדוע אתה עובר את מצות המלך. כי מצות המלך. שכל אלו רומזים על המלכות הנקראת מצות המלך. ולמדנו, היסוד, שהיא ספירה אחרונה דז"א, והשורש, שהוא הכתר, שהוא שורש כל, מתעטרים יחד במלכות. וזו המלכות, היא הזכרון והפתח לכל שאר הספירות. שכתוב, פתחו לי שערי צדק. שהיא מלכות הנקראת צדק. וכתוב אחריו, זה השער לה'. להיותה השער לכל הספירות. וע"כ כתוב וראיתם אותו וזכרתם את **כל מצות ה'**, שהכתוב בא לכלול בזה, במלכות, כל שאר הספירות אשר במלכות הנקראת מצות, נקראות כל הספירות הנכללות בה בשם **מצות** וע"כ למדנו (לעיל אות שכ"ג) **סהדי סהדותא ולא קיימי בדוכתייהו**, שהספירות דז"א מעידים עדות, שמגלים הארת חכמה הנקראת עדות. ואינם עומדים במקומם בז"א, משום שהיא **מצות**, כי הציצית ה"ס המלכות נקראות

מצוה, והספירות דז"א הכלולות בה נקראות מצות. וע"כ הם שלא במקומם, בז"א, אלא במלכות.

פסקה שמד

ותנינן תשמישי מצוה וכו': ולמדנו תשמישי מצוה, דהיינו של המלכות, נזרקים. ואם תאמר, הרי לולב וערבה, אשר לולב רומז על יסוד דז"א, והערבות לנו"ה דז"א, וא"כ אינם תשמישי מצוה, אלא תשמישי קדושה, דהיינו בז"א, ולמה הם נזרקים. ומשיב. אלא תשמישי קדושה היינו משום שרשומים בכתב של שם הקדוש. אבל לולב וערבה, אע"פ שרומזים על ז"א, מ"מ הם כתשמישי מצוה, ונזרקים.

פסקה שמה

א"ר יצחק אינון וכו': אר"י, אלו החוטים, דציצית, הם להראות, איך הם תלוים מכאן ומכאן לד' דוחות העולם ממקום זה, והיא, המלכות, שולטת על כולם בסוד **לב**, שהיא הלב של כל עולם הזה, ולב העליונים, דהיינו מגי עולמות בי"ע, ותלויה בלב העליון, דז"א, והכל הוא בסוד הל"ב היוצא מחכמה העליונה, דהיינו ש **לב** רומז, על ל"ב נתיבות החכמה המאירים בו. א"ר יצחק, שיעור של זה והאורך של זה, של הציצית, למדנו באותיות חקוקות של ר' אלעזר.

פסקה שמו

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, אמר הקב"ה, מי שרוצה ללכת אחר יראתי, ילך אחר לב הזה, שהוא המלכות, ואחרי העינים העומדות עליה. מי הן העינים. הוא כש"א, עיני הויה אל צדיקים. דהיינו עיני ז"א. אבל אתם לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. מהו הטעם. משום שאתם זונים אחריהם.

פסקה שמז

אמר ר' חייא וכו': אר"ח, מהו הטעם שנזכר כאן יציאת מצרים, שכתוב, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. ומשיב, אלא משום כשיצאו ממצרים נכנסו בחלק הזה שהוא המלכות. ובזה במלכות, הרג הקב"ה הרוגי מצרים. ועל כן נזכרת יציאת מצרים במקומו, ובמקומו הזהיר להם בזה שכתוב אני ה' אשר הוצאתי וגו'. מהו במקומו. הוא משום שמצוה זו דציצית, היא מקום שלה. של המלכות.

פסקה שמח

תאני ר' ייסא וכו': למד ר' ייסא, כתוב, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. שואל, כימי, כיום היה צריך לומר. שהרי בפעם אחת יצאו ולא נתעכבו. ומשיב, אלא הפירוש הוא, **כימים** האלו העליונים, חג"ת נה"י דז"א, שנתברכה בהם כנסת ישראל. כך עתיד

הקב"ה להוציא את ישראל מן הגלות, ע"י ימים דז"א, ואז כתוב ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו וגו' זמרו ה' כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ. מהו מודעת זאת. ומשיב, משום שעתה נודעת **זאת**, שהיא המלכות, בעטוף טלית של מצוה, דהיינו בציצית. בעת ההיא תהיה נודעת **זאת** בכמה דרכים שלה, שיעשה הקב"ה אותות ונסים בעולם, אז כתוב, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ימלוך ה' לעולם אמן ואמן.

קרח

פסקה א

ויקח קרח בן יצהר וגו': רבי אבא פתח הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים. כמה עליונים הם דברי תורה, כמה יקרים הם, נחמדים הם למעלה, נחמדים הם לכל. משום שהם שם הקדוש, וכל מי שמשתדל בתורה, משתדל בשם הקדוש, וניצל מכל רע, ניצל בעולם הזה וניצל בעולם הבא. בוא וראה, כל מי שעוסק בתורה, אחוז בעץ החיים, וכיון שהוא אחוז בעץ החיים, הוא אחוז בכל. שכתוב, עץ חיים הוא למחזיקים בה וגו'.

פסקה ב

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, כל מי שעוסק בתורה, יש לו חירות מכל, חירות ממות, כמו שאמרנו, משום שחרות, שהוא בינה, שורה עליו ואחוז בו. אילו היו ישראל מתעטרים בתורה היו נצולים מכל, ולא היו נמצאים בגלות. וז"ש **חרות** על הלוחות אל תקרי חרות עם ח' קמוצה, אלא חרות, עם ח' צרויה. כי חירות זו נמצאת בתורה. התורה היא כח הימין. כש"א מימינו אש דת למו, והשמאל נכלל בימין. מי שעושה הימין שמאל והשמאל ימין הוא כאילו מחריב העולם.

פסקה ג

ת"ח אהרן ימינא וכו': בוא וראה, אהרן הוא ימין, שהוא חסד, הלוים הם שמאל שהוא גבורה, קרח רצה לעשות חלוף הימין לשמאל, שרצה הכהונה, שהוא ימין, בשביל הלוים, שהם שמאל, משום זה נענש. ולא עוד אלא שנמצא בו לשון הרע, שדבר על משה, ונענש בכל. רבי יהודה אמר, השמאל נכלל תמיד בימין שזהו תקונו של השמאל, קרח רצה להחליף התקון שלמעלה ולמטה, שהיה רוצה בשליטת הלוים שהם שמאל, שלא יהיו נכללים בכהנים שהם ימין, משום זה נאבד ממעלה וממטה.

פסקה ד
ויקח קרח וכו': שואל מהו ויקח. ומשיב, לקח עצה רעה לעצמו, כל הרודף אחר שאינו שלו הוא בורח מפניו, ולא עוד, אלא מה שיש לו, נאבד ממנו. קרח רדף אחר שאינו שלו, שלו אבד, והאחר לא הרויח.

פסקה ה
קרח אזיל במחלוקת וכו': קרח הלך במחלוקת. מהו מחלוקת. הרחקה ודחוי, הרחקה ודחוי שלמעלה ומטה, ומי שרוצה לדחות תקון העולם, יהיה נאבד מכל העולמות. מחלוקת, היא הרחקה ודחוי של השלום, ומי שחולק על שלום, חולק על שמו הקדוש, משום ששמו הקדוש נקרא שלום.

פסקה ו
ת"ח לית עלמא קאים וכו': בוא וראה, אין העולם עומד אלא על שלום. כשברא הקב"ה את העולם, לא היה יכול להתקיים, עד שבא והשרה עליהם שלום. ומה הוא, הוא שבת, שהוא שלום של העליונים והתחתונים, ואז נתקיים העולם. וע"כ, מי שחולק על השלום, יאבד מן העולם.

פסקה ז
צלפחד פליג וכו': צלפחד חלק על השבת, שהיה מקושש עצים. ומי הם העצים, אלו הם אילנות אחרות של הע' שרים כמו שאמרנו, (כנ"ל שלח אות י"ב) ואלו הם דברי חול, וחול אינו שורה בקודש, ונמצא שחלק על שלום העולם, שהוא שבת. שעירב חול בשבת.

פסקה ח
ר' יוסי אמר וכו': רי"א כתוב, שלום רב לאוהבי תורתך וגו'. התורה היא שלום, שכתוב, וכל נתיבותיה שלום, וקרח בא לפגום השלום של מעלה שהוא התורה, דהיינו קו האמצעי שנקרא תורה, העושה שלום בין ימין לשמאל. ושל מטה, של משה. ומשום זה הוא נענש מעליונים ותחתונים. מאש, ומפי הארץ.

פסקה ט
ויקומו לפני משה וגו': מקרא זה העמידו החברים. ר"ש אמר קריאי מועד, קראי כתוב, חסר י', למה כתוב קראי. ומשיב, אלא כך הוא. המלכות שבארץ, היא כעין המלכות שברקיע, כלומר, המלכות שלמטה היא כעין המלכות של מעלה. וז"ס, שכל אלו ספירות העליונות שהשם הקדוש נאחז בהן, כולם מזומנים ממקום שנקרא קדש, שה"ס או"א עלאין, ז"ש, מקראי קדש. ומתי זה. הוא בשעה שמועד שרוי בעולם, דהיינו בחגים ומועדים. (כנ"ל אמור אות ק"י ע"ש) וכמו שאלו ספירות העליונות קרואות מקדש העליון

לקדשם, כן קדש התחתון, מזמין צבאיו לעטר ולהעלותם. שהם ג' עולמות בי"ע שהם צבאיה, שהמלכות מעטרם ומעלה אותם לאצילות.

פסקה י

קדש עלאה ידיעא וכו': קדש העליון ידוע, שהוא או"א עלאין, קדש התחתון, היא חכמת שלמה, דהיינו המלכות, שהיא ג"כ הזמינה את כל צבאיה, לקדשם בקדושתה, ואלו הצבאות, כולם מזומנים להתעטר בקדש התחתון הזה, בזמן שמועד שורה בעולם. וכעין שצבאותיה עומדים למעלה באצילות מזומנים מן המלכות, כך עומדים ממוני העם, דהיינו ראשי ישראל, כדוגמה שלה למטה, בעוה"ז, וע"כ הם נקראים קראי מועד. ומשום שהם למטה נקראים קראי מועד חסר י', אבל הם אז בשלמות יתירה.

פסקה יא

אנשי שם ודאי וכו': אנשי שם ודאי, דהיינו אנשי המלכות הנקראת שם, ולא אנשי הוי"ה, שהוא ז"א. וזהו סוד, בנקבו שם יומת, והעמדנו, שסובב על המלכות הנקראת שם. וע"כ נקראו כאן אנשי שם ודאי, כיון שמצד הגבורה באו, שהיא המלכות הנקראת גבורה תתאה, הם אנשי שם. וזהו נאמר לשבחם ביותר, אבל הם לקחו אותה לעצמם, כלומר שהפרידו המלכות מז"א, ונאחזו במחלוקת, עם משה, שה"ס ז"א.

פסקה יב

בקר ויודע ה' את אשר לו וגו': שואל, למה בוקר דוקא. ולמה קדוש ולא טהור, דהיינו ואת הקדוש והקריב אליו, היה לו לומר ואת הטהור. ומשיב, אלא הם, עדת קרח, מצד **טהור** הם באים, כי הלוים הם בבחינת טהור ולא קדוש (כנ"ל תזריע אות קכ"ג) והכהן קדוש. אמר משה **בקר**, שאז הספירה של הכהן, שהיא חסד, נתעוררה בעולם, אם אתם כהנים, הנה בקר, יעבדו עבודה דבקר, שהוא חסד, ואז ויודע ה' את אשר לו ואת הקדוש. **את אשר לו**, סתם, זהו הלוי. **ואת הקדוש**, זהו הכהן. אז והקריב אליו, את הקדוש. ואין מי שיבחין הדבר אלא **בקר**, וכך אמר להם, אם תראו את עצמכם להשאר בצד הדין, הבקר, שהוא חסד, לא יסבול אתכם, כי אין אז זמנו של הדין. ואם תראו את עצמכם להשאר בחסד, הרי הוא זמנו. ותשארו אצלו ויקבל אתכם.

פסקה יג

במה בקטרת וכו': במה, יבחן הדבר, בהקרבת קטרת. כי השושבין, צריך שיקטר על ידו הקטרת בכל המדרגות. ויתקשר בהן. כי ריח הקטרת עולה ומקשר כל המדרגות לאחד. מי הוא שושבין, זהו הכהן. שהוא חסד, ומשום זה, והיה האיש אשר יבחר ה'

הוא הקדוש. ולא הטהור. כי שתי מדרגות הן, קדוש וטהור, (כמ"ש לעיל תזריע דף מ"ה ד"ה אמנם, ע"ש כל ההמשך) הכהן, קדוש. הלוי, טהור. וע"כ כתוב, הקדוש.

פסקה יד

ויפלו על פניהם וגו': בוא וראה, משה ואהרן מסרו עצמם למיתה. במה. משום שכתוב, ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלקי הרוחות, **רוחת** כתוב חסר ו', ומשום זה, אילן המות הוא, שהוא מלכות. ובכל מקום, נפילת אפים הוא לצד הזה. וע"כ כתוב, אל אלקי, **אל** ז"ש ואל זועם בכל יום, שהוא המלכות, **אלקי** הריחות, הוא מקום צרור הנשמות של העולם, וכל הנשמות עולות שמה, ומשם באות. שהוא המלכות.

פסקה טו

רבי יהודה פתח וכו': ר"פ שמעו חכמים מלי ויודעים האזינו לי. מקרא זה אמרו אליהוא. בוא וראה, מה כתוב, ובשלשת רעיו חרה אפו על אשר לא מצאו מענה וגו'. כי הם היו אומרים דברים, ואיוב לא היה מתנחם מהם. מכאן למדנו, מי שבא לנחם את האבל צריך ליסד דברים בתחילה שיהיו ראוים לנחמו. כי החברים של איוב אמרו דברי אמת אבל לא לנחם אותו, משום שצריכים דברים שהאבל יודה עליהם, ואז יקבל עליו את הדין, ויודה עליו למלך הקדוש. מה כתוב, ואליהו חכה את איוב בדברים וגו', כי הודה אח"כ אל הקב"ה וקבל על עצמו דין השמים.

פסקה טז

ת"ח כתיב לכן וגו': בוא וראה, כתוב, לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ושדי מעול. **לכן אנשי לבב שמעו לי**, היינו השלמים מכל ויכולים להבחין הדברים. **חלילה לאל מרשע**, וז"ש, ואל זועם בכל יום. שהוא מלכות הנקרא אל. **ושדי מעול**, זה סמוך כנגד זה, כי שדי הוא יסוד, שהוא סמוך לאל, שהוא מלכות. וכבר העמידוהו, אל שדי, שאל הוא מלכות ושדי הוא יסוד. **כי פועל אדם ישלם לו**. אם אדם הולך בעולם הזה, ועושה מעשים וחוטא לפני אדונו, מעשה ההוא תלוי עליו לשלם לו דין. ז"ש, כי פועל אדם ישלם לו, המעשה ההוא שעשה, ישלם לו.

פסקה יז

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, **אם ישים אליו לבו**, כיון שהאדם משים לבו ורצונו לשוב לפני אדונו, אז, אל אלקי הרוחות **רוחו ונשמתו אליו יאסוף**, לצור בצרור החיים, ואינו עוזב נפשו בחוץ להיות נדון בדין אחר.

פסקה יח

רבי יוסי אמר וכו': רי"א, דבר זה הוא סוד בדינים הנסתרים של הקב"ה. **כי פועל אדם ישלם לו**, היינו להיות נדון בדינו, באלו המעשים שאדם עשה בעולם הזה, ומעלהו להיות נדון כמעשיו, ונאבד מן העולם. מה כתוב אחריו, מי פקד עליו ארצה ומי שם תבל כלה. **מי פקד עליו ארצה**, זה הוא שפקד עליו את אחיו הגואל אותו. **ומי שם תבל כלה**, שאחיו בונה בית, שמיבם את אשתו, ובונה בנין עולם ותקון וישוב העולם. מה כתוב אחריו, **אם ישים אליו לבו**, כי אדם הזה שפקד עליו לגאלו ולבנות בנין, צריך לכוון לב ורצון אל מת ההוא, להקים לו שם. מכאן אדם הבא על אשה ההיא, על יבמה, בשביל יופי ותשוקה שלו, הרי בנין עולם לא נבנה, כי רצונו ולבו לא נתכוון אל המת.

פסקה יט

ובגין כך כתיב וכו': ומשום זה כתוב, **אם ישים אליו לבו**, ברצון הלב שיכוון אל המת, אז רוחו ונשמתו אליו יאסוף, שהוא נמשך אליו להבנות בעולם הזה, מה כתוב אחריו, יגוע כל בשר יחד ואדם על עפר ישוב. **יגוע כל בשר יחד**, היינו גוף ההוא ירקב בעפר וכל בשר ההוא, ועתה, אחר זה, **אדם על עפר ישוב**, הרי תהיה התחדשות הבנין כמקודם וישוב על העפר, של בנין גוף אחר, כמו שהיה בתחילה. ועל זה הרוח והנשמה ביד הקב"ה ומרחם על בני אדם, שלא יהיו נאבדים מעולם הזה ומעולם האחר. משום זה כתוב, אל אלקי הרוחות לכל בשר.

פסקה כ

ויאמר משה וגו' **קח את המחתה וגו'**: ר' חייא פתח, חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה. כמה יש להם לבני אדם להשמר מעונותיהם ולשמור מעשיהם. כי בכמה פעמים נדון העולם, ובכל יום ויום עולים המעשים במאזנים, ומשגיחים עליהם מלמעלה, ונכתבים לפניו. וכשמעשים של האדם אינם כשרים לפני המלך, עולה כעס, והדין נתעורר. ז"ש, **חמת מלך מלאכי מות**. וע"ב בכל יום ויום צריך האדם להזהר מעונותיו.

פסקה כא

ואיש חכם יכפרנה: בשעה שבעלי הדין עומדים על העולם, והכעס תולה, אם נמצא בדור צדיק המצוין למעלה, הקב"ה מביט עליו, והכעס נשקט. בדומה למלך שכעס על עבדיו, והיה תובע על השוטר לעשות דין. בתוך כך בא אוהבו של המלך, וקם לפניו. כיון שראהו המלך האירו פניו. התחיל אוהב ההוא של המלך לדבר עמו, והמלך שמח. אח"כ

כשבא השוטר, רואה פניו של המלך שמחים מסתלק והולך לו, ואינו עושה דין. ואז אותו האוהב מבקש את המלך על עבדיו. והמלך מכפר להם. ומשום זה, ואיש חכם יכפרנה.

פסקה כב

אוף הכא כד וכו': אף כאן, כאשר ראה משה שהכעס תולה, מיד, ויאמר משה אל אהרן, משום שהוא השושבין, דהיינו הידיד, של המלכה, והקטורת אינו עולה אלא בידיו, שהוא מרבה שלום בעולם, וקושר קשר האמונה, שהוא המלכות, **קטרת** הרי העמידוהו, שהיא שמחה של מעלה ומטה, קטר האמונה, הסתלקות הכעס. ז"ש, שמן וקטרת ישמח לב. ואז, ואיש חכם יכפרנה. ינקה ויטהר את הכעס ההוא, והרחמים מתעוררים.

פסקה כג

רבי אלעזר אמר וכו': רא"א, אל תכריתו את שבט משפחות הקהתי מתוך הלוים. כי הם הגזע והשורש של הלוים. וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו. שהכהן צריך לתקן להם, שאע"פ שהם קרבים אל הקודש, לא יבואו אלא בתקון של הכהן, שהוא יודע הסימן שיגיע אליו עד שם, ולא יותר. וכשמכסים לכלי הקודש, אז שורה כיסוי אחר, מלמעלה, ואסור ללוים לקרב לראות, כי דבר בלחש דהיינו סוד, אינו נוהג בהם אלא בכהנים, שהדברים שלהם והמעשים שלהם, הם בסוד ובלחש. ולוים הם בהרמת קול. בשירה.

פסקה כד

בג"כ כהני בחשאי וכו': משום זה הכהנים הם בלחש ובסוד. וע"כ אסור להם יין, כי יין הוא להרמת קול. לשירה, ולגלות סודות. ומשום זה נמסרו הלוים להרמת קול, משום שמתאחזים בדין, ודין הוא בגלוי, לפרסם הדבר לפני הכל. אבל הכהן, כל דבריו בסוד ובלחש, ולא בגלוי, משום שהוא ימין, דהיינו חסד. כשהדינים שורים בעולם מצד השמאל, הימין יהיה מקרב, ובמה. בקטרת, שהוא בלחש, בסוד, דק ופנימי מכל. שהוא בינה.

פסקה כה

ת"ח כד האי וכו': בוא וראה, כשמזבח הזה האחר, דהיינו מזבח החיצון, שהוא מלכות, מתחיל לעורר התעוררות הדין, כשלא נמצאים צדיקים להגן, מזבח הפנימי, שהוא בינה, מתעורר אליו, ועומד כנגדו, והדינים נשקטים. וע"כ עומד זה כנגד זה, ואז הדין מסתלק.

פסקה כו

ר' אלעזר אמר וכו': רא"א, זאת עבודת בני קהת באהל מועד קדש הקדשים. בשעה שבני קהת לוקחים את קדש הקדשים. אז בא הכהן ומכסה הכל מטרם שיקרבו לקחת אותו. ולא היו רואים לעולם מה שהם נושאים, אלא הכל היה במכוסה מהם, כמ"ש ובא אהרן

ובניו, בנסוע המהנה והורידו את פרכת המסך. ורוב הכיסוי של כלי מקדש היה בתכלת, משום שתכלת כבר העמידוהו ולמדנו (לעיל שלח אות קכד/א) ואחר שנתכסה הכל קרבים בני קהת הנושאים. ואינם קרבים אלא לאלו הבדים שיוצאים לחוץ. ז"ש, וכלה אהרן ובניו לכסות את הקדש וגו' בנסוע המחנה ואחרי כן יבאו בני קהת לשאת וגו'.

פסקה כז

בג"כ קטרת דאיהי וכו': משום זה קטרת שהיא פנימי, וכל מה שהוא בסוד, נמסר לכהן. וע"כ ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל ויתן את הקטרת. מפני שהיא פנימית, סוד הכהן שהוא ג"כ פנימי, אז, ויכפר על העם ויעמוד בין המתים ובין החיים. היינו בין עץ החיים ובין אילן המות. אז קרב הימין זה בזה, דהיינו שעץ החיים שהוא ימין קרב אל הכהן שהוא ימין, ותעצר המגפה, אשרי חלקו של הכהן, שהכהן יש לו כח למעלה, ויש לו כח למטה, והוא גורם שלום למעלה ומטה. ובכל זמן, השמאל עובד אל הימין. ז"ש וילוו עליך וישרתוך. והימין כלול בשמאל, נמצאים במקדש.

פסקה כח

רבי אלעזר הוה וכו': ר"א, היה עומד לפני ר' שמעון אביו. אמר לו כתוב, ראה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי חיי הבלך. מהו פירושו. אמר לו בוא וראה, **ראה חיים עם אשה אשר אהבת**, זה הוא סוד, שצריך האדם לכלול חיים מעץ החיים שהוא ז"א, במקום זה, שהוא מלכות הנקראת אשה. זה בלא זה ז"א בלא מלכות, אינו הולך. וצריך האדם לכלול מדת יום בלילה דהיינו מדת ז"א שנקרא יום, במלכות שנקראת לילה, וכן להיפך, מדת לילה ביום. וזהו, ראה חיים עם אשה אשר אהבת. מהו הטעם. משום, **כי הוא חלקך בחיים**, כי החיים שה"ס הארת החכמה, אינם שורים אלא על זה, על מלכות, שאין הארת החכמה מתגלה במקום אחר זולתה (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה). **ובעמלך אשר אתה עמל תחת השמש**, הוא כמו שאתה אומר, בכל דרכיך דעהו והוא יישר ארחותיך. כי **דעהו** הוא אותיות **דע ו"ה**, שהם ז"א ומלכות.

פסקה כט

ות"ח כל מלוי וכו': ובוא וראה, כל דבריו של שלמה המלך, כולם סתומים לפנים בחכמה. ואלו הכתובים נראים שהותרה הרצועה כי כתוב אח"כ, כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון וגו'. מקרא זה יש להסתכל בו. כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, וכי שלמה, שחכמה עליונה היתה בו יותר מכל בני העולם, אמר כך.

פסקה ל

אלא כל מלוי וכו': ומשיב, אלא כל דבריו של שלמה המלך על סוד החכמה נאמרו. בוא וראה, כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, זה הוא שאדם צריך לכלול השמאל בימין, וכל מה שהוא עושה, צריך שלא יהיו אלא כלולים בימין. **כל אשר תמצא ידך**, זה שמאל שנקרא יד. **לעשות בכחך**, זה הוא ימין, כש"א ימינך ה' נאדרי **בכח**. וכיון שאדם נזהר שכל מעשיו יהיו לצד ימין ויכלול שמאל בימין, אז הקב"ה שורה בתוכו בעולם הזה, ויאסוף אותו אצלו לעולם הבא ההוא.

פסקה לב

ד"א כי אין וגו': פירוש אחר. כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול. כי בגיהנם יש מדורים על מדורים, מדור התחתון הוא **שאול**, מדור היותר תחתון ממנו, הוא **אבדון**, וזה סמוך לזה. מי שיורד לשאול, ידונו אותו, ומשם מצפצף ועולה. ז"ש מוריד שאול ויעל. ומי שיורד לאבדון, אינו עולה משם לעולם.

פסקה לג

מאן דאית ביה וכו': מי שיש בו מעשה טוב או שהוא מבעלי החשבון, הנה העמידוהו, שבכל לילה ולילה, מטרם שישכב, ועוד אינו ישן, צריך האדם לעשות חשבון ממעשיו שעשה כל אותו היום, וישוב מהם ויבקש עליהם רחמים. מהו הטעם שצריך לעשות חשבון באותה שעה. משום שבשעה ההיא, אילן המות שורה בעולם, וכל בני העולם טועמים טעם המות. ע"כ צריך האדם באותה שעה לעשות חשבון ממעשיו, ויתודה עליהם, משום שהיא שעת המות, ואלו נקראים בעלי חשבון.

פסקה לד

וכן מאן דאשתדל וכו': וכן מי שמשתדל בדעת ובחכמה לדעת את רבונו, לאחר פטירתו, כשיעברו אותו לראות ולהסתכל באלו הרשעים הנדונים בגיהנם ובמדרגת שאול, וכולם צווחים מאלו המדרגות, הוא לא ישאר שם, ולא ימצא ביניהם. וע"ז כתוב אין **מעשה וחשבון ודעת** בשאול, אין **מעשה**, היינו מי שיש בו מעשה טוב (כנ"ל אות ל"ג) **וחשבון** היינו מי שהוא מבעלי החשבון (כמ"ש שם) **ודעת**, היינו מי שמשתדל בדעת וכו' כנ"ל. שכל אלו אינם בשאול. ולא ימצא אלא למעלה למעלה, במקום שכמה אורות ונרות וכמה חמודות שורים בו, והקב"ה בא להשתעשע עם שאר הצדיקים בגן עדן. אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב, אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך.

פסקה לה

ועבד הלוי הוא וגו': רבי אבא פתח. היושב על חוג הארץ וגו', בוא וראה, כשרצה הקב"ה לברוא את העולם, עלה ברצון לפניו, וברא אותו בתורה. ובה נשתכלל. ז"ש, בהכינו שמים שם אני, וכתוב ואהיה אצלו אמון. והרי העמידוהו, אל תקרי אמון אלא אומן. שהיתה אצלו האומן של העולם.

פסקה לו

כד אתי למברי וכו': כשבא לברוא האדם, ולמדנו, אמרה התורה, וכי בחנם נקראת ארך אפים ורב חסד, ואם לא יהיה אדם שיחטא, למי תאריך אפך. באותה שעה שיצא האדם לעולם, היה זיו הפנים שלו ממעלה וממטה, והיו יראים מפניו כל הבריות. והעמידוהו. בוא וראה, לא נתקיים העולם ולא נשלם עד אותה שעה שיצא האדם בשלמות הכל ונתקדש היום, ונתתקן כסא קדוש למלך, שהוא המלכות. אז נשלמו העליונים והתחתונים, ונמצא שמחה בכל העולמות.

פסקה לז

בההיא שעתא דבעא וכו': באותה שעה שרוצה להתקדש היום, היו יוצאים רוחות ושדים לברוא להם גוף. ונתקדש היום ולא נבראו (כנ"ל הקדסה"ז דף ק"צ ד"ה כיון) ונשאר העולם כמו נפגם ממלאכתו ונחסר מחמת מציאות הרוחות ושדים כיון שנתקדשו ישראל ונשלמו במדרגתן, ונמצאו הלוים בצד שמאל, אז נשלם פגם ההוא של העולם, שנעשה בצד שמאל, מחמת מציאות הרוחות והשדים, כי ע"י הלוים נכלל השמאל בימין ועי"ז נתתקן השמאל.

פסקה לח

וע"ד בעאן לאתדכאה וכו': וע"כ צריכים הלוים להטהר ואז נכלל הכל בימין, והעולם אינו נפגם, ומשום זה כתוב, ועבד הלוי **הוא**, הוא השלים את צד השמאל, הוא השלים פגם העולם. ואפילו אותו צד צפון שהיה חסר בעולם כשברא הקב"ה את העולם, השלימו ג"כ הלוים, כי הלוים בארון השלימו הכל. מהו בארון. היינו באותו משא שהיו נושאים במשכן, בעת נסיעת המשכן, נשלם על ידיהם כל פגם ההוא.

פסקה לט

הוא, לעילא לשמאלא וכו': ועבד הלוי הוא, **הוא** יורה למעלה בשמאל, היינו שמתקן השמאל למעלה. **הוא**, יורה שנכלל בימין. עוד **הוא** זה עתיקא, שהוא כתר. שעבודתו ותקונו מגיע עד הכתר. כי **הוא** יורה על נסתר. אם לא היה נמצא דין בעולם, שה"ס תקון של הלוים, לא היו בני אדם יודעים אמונה העליונה, ולא היו בני אדם עוסקים

בתורה, ולא נתקיימו מצות התורה, ועבודה שלמה הנמצאת בעולם למלך הקדוש, מי עושה אותה, הוי אומר, הלוים.

פסקה מ

ותו ועבד הלוי הוא וכו': עוד ועבד הלוי **הוא**, הוא כמו שאתה אומר, כי הויה **הוא** האלקים. היינו שעל ידו נעשה יחוד הזה. **הוא**, משלים השלמות שיהיה הכל אחד. היינו שיתיחדו כל המדרגות להיות אחד, **הוא**, יורה התפשטות השמאל לקבל את כנסת ישראל, שהיא המלכות, כש"א שמאלו תחת לראשי, כדי לחבר אח"כ הזווג יחד, בסוד וימינו תחבקני, מי עורר את האהבה של שמאלו תחת לראשי, שה"ס אהבת דודים, הוי אומר **הוא**, דהיינו הלוי. עוד, **הוא**, הוא כש"א, **הוא** עשנו ולא אנחנו עמו שסובב על הקב"ה. משום זה, **הוא** יורה למטה, לתקון הפגם שבעולם (כבאות ל"ח) **הוא** למעלה, לתקון השמאל למעלה (כבאות ל"ט) **הוא** בגלוי. לגלות האמונה והעבודה בעולם (כמ"ש שם) **הוא** סתים, שיורה על עתיקא (כמ"ש שם) **הוא** אלקים, שיורה על היחוד הויה הוא האלקים, כנ"ל.

פסקה מא

ר' יצחק אמר זמין וכו': ריי"א עתיד הקב"ה להאיר את הלבנה כאור השמש, ואור השמש יהיה על אחת שבע פעמים, ז"ש והיה אור הלבנה כאור החמה וגו'. וכתוב, לא יבא עוד שמשך וירחך לא יאסוף. וכתוב, לא יהיה לך עוד השמש וגו'.

פסקה מב

כל פטר רחם וגו': **ואת בכור הבהמה** וגו': מצוה. זו היא לפדות פטר חמור. היינו לפדות עצמו לעולם הבא. ואם קודם שילך לעולם ההוא לא יפדה נפשו ורוחו ונשמתו בתורה, עתיד לחזור להתגלגל בעולם הזה כבתחילה, כמ"ש ישוב לימי עלומיו, ולקבל נפש רוח ונשמה.

פסקה מג

כתיב הן כל וכו': כתוב, הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. היינו ישראל, משום שפדיון שלהם היה בלי תורה, שהיא כסף, דהיינו כסופא, שפירושו החמדה, של עולם הבא, חזרו ג' פעמים אחרים בגלות, ובגאולה אחרונה, שהגאולה שלהם תהיה בתורה, לא יחזרו עוד לעולם לגלות, באו רבנן וברכו אותו. ואמרו: רעיא מהימנא, הקב"ה יפדה אותך, וכל ישראל יהיו פדוים על ידך, ותתחדש עמהם והם עמך.

פסקה מד

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זה, הוא לדון בערכי בית. ובסוד החכמה. ביתו של אדם זו אשתו. אם היא אשה דטוב ורע, ורוצה להמיר אשה רעה בטובה, יפדה אותה מאותו הרע, ויתן בעדה הערך שלה. אבל אשה של עץ החיים, שהיא המלכות, נאמר בה, לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז. ואין לה ערך. כמו שנאמר, אשת חיל עטרת בעלה. ונאמר, אשת חיל מי ימצא וגו'. וזו היא השכינה, מי שגומל חסד עמה אין ערך לשכר שלו. ומי שחוטא לה, אין ערך לעונש שלו.

פסקה מה

כמה שפחות אית וכו': כמה שפחות יש לה, המשמשות אותה, וכל אחת ואחת מהן יש לה ערך, וכל אחת ואחת צריכה פדיון, דהיינו לפדות אותה מאחיזת הס"א. אבל מי שיורש נשמה או רוח או נפש, מן השכינה, אינה צריכה פדיון, כי השכינה, נאמר עליה, אני ה' הוא שמי וכבודי לאחי לא אתן, כי הפדיון שלה תלוי בהקב"ה, שישראל ממשיכים אותו אליה בקשר התפלין, באות שבת, באות ימים טובים, באות ברית ותורה, בכמה מצות. כי הפדיון שלה תלוי בהקב"ה, ז"ש ואעש למען שמי. ובשבילה. ואף גם זאת וגו'. כך כמה מצות עושים בני אדם על מנת לקבל פרס. וכמה עונות. ולכל מצוה יש לה ערך בעולם ההוא. אבל העונש למי שעובר עליהן, אין לו ערך ושיעור.

פסקה מו

פקודא בתר דא וכו': מצוה לאחר זו, לדון במחרים רכושו לכהן. ז"ש כל חרם בישראל לך יהיה. וזה סוד כל פטר **רחם** לכל בשר אשר יקריבו לה' באדם ובבהמה. **רחם** בהפיכת האותיות הוא רמ"ח, כחשבון **רמ"ח** אברים של האדם, עליהם נאמר, ברגז **רחם** תזכור. אחר שהאדם כועס ומחרים אותה בהמה אליו, הרי אל אחר, נחש, שורה עליה, שנאמר בו ארור אתה מכל הבהמה. והוא לשמאלו של אדם, משום זה צוה הקב"ה לתת אותה לכהן, שהוא רחמים וברכה, כדי להכניע הכעס, כי נתעורר באותו האדם המרה, שהיא חרבו של מלאך המות, וע"כ נתעורר הימין אליו ברחמים, והכעס דשמאל נכנע, וזה הוא, ברגז רחם תזכור.

פסקה מז

מאן דכעיס דאית וכו': מי שכועס, שיש לו בהכעס סם המות, שעליו העמידו בעלי המשנה, כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה, משום שהסטרא אחרא שורפת בהאדם. ובאותה בהמה שנותן לכהן נתפרש החרם ממנו. סמאל אל אחר, הוא חרם. והנוקבא שלו, קללה, הכלולה בכל הקללות שבמשנה תורה. והקב"ה ברך בכל התורה כולה, וכל

הברכות הן מימין, שהכהן אחוז בו. ומשום זה כל חרם צריך לתת לכהן, שהוא שורפו באש ומכלהו מן העולם. ואש דשמאל שככה בימין, שהוא מים. ובו וחמת המלך שככה.

פסקה מח

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זו, היא להפריש תרומה גדולה. והעמידוהו שנים ממאה. שואל מהו תרומה. ומשיב, רבנן של הישיבה אמרו, תרומה זו שצריכים להפריש שנים ממאה, בסתרי תורה מה היא מרמז, היינו, מי שרוצה לטעום ממנה, אם הוא **זר** יומת. והיינו אל **זר**, שהוא סמאל. שהקב"ה אמר, ויקחו לי תרומה, שנים ממאה, שפירושו, ליחדו ב' פעמים ביום, דהיינו שנים ממאה, שהם במ"ט אותיות של שמע ובשכמל"ו של ערבית ובמ"ט אותיות של שמע ובשכמל"ו של שחרית, חסרים כאן שנים למאה שלמות, והם שכינה עליונה שהיא בינה, ושכינה החתונה שהיא מלכות, כי בשתיהן צריכים ליחדם אל הקב"ה, שהוא אמה (עם אלף פתוחה) של שתיהן, מדה של שתיהן. ועמהן הוא מאה באמה. **אמה** הוא אותיות **מאה**, ובהפיכת האותיות הוא אותיות **האם**, הרומז על בינה.

פסקה מט

ועוד, והיה באכלכם וגו': ועוד, והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'. **תרימו**, הוא כמו **רום** ידיהו נשא, שרום ידיהו, פירושו, עשר אצבעות ידיו. והן עשר אצבעות, שהעליה שלהם, דהיינו בסו"ה שאו ידיכם קדש, היא לעשר ספירות, שהם **יוד הא ואו הא**, העולים מ"ה, ובחילופי אותיות דאלף בית א"ת ב"ש עולה מ"ה, מאה, כי המ' דמ"ה מתחלף עם **י'** ע"פ הצירוף **ים** דא"ת ב"ש וה **ה'** דמ"ה מתחלף עם **צ'** ע"פ הצירוף **הץ** דא"ת ב"ש. **צ'** עם **י'** הן מאה, וזהו שהעמידו רבנן בעלי המשנה, ועתה ישראל **מה** ה' אלקיך שואל מעמך, ואמרו, אל תקרי **מה** אלא **מאה**. והיא כנגד מאה ברכות שאדם חייב לברך בכל יום לאדונו. וזהו שהאדם צריך לטעום בכל יום בשביל אדונו. ומשום זה כתוב ויקחו לי תרומה.

פסקה נ

וכמה תרומות אינון וכו': וכמה תרומות הן. יש תרומה מן התורה, כי תרומה, היא אותיות **תור"ה מ'**. שזו היא תרומה, שהיא **התורה** שניתנית ב **מ'** יום, ואם תאמרו, שאכלתי ממנה באותם מ' יום, הרי כתוב, ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה. שמורה היתה עד עתה דהיינו עד המשכן תרומה זו, אל הקב"ה. וכיון שהמלך לא אכל דהיינו שלא היה זווג ז"א ומלכות, הנק' אכילה, איך אוכלים עבדיו. כי לאחר כך אחר שהוקם המשכן, שאמר אריתי מורי עם בשמי, שהיה

זווג ז"א ומלכות, לאחר זה, **אכלו רעים**, דהיינו שיאכלו עבדיו, כלומר, שיקבלו מהארת הזווג.

פסקה נא

פקודא בתר דא להפריש וכו': המצוה שלאחר זו, היא להפריש מעשר ללוי, והיא השכינה. מצד הימין, שהוא חסד, ניתנה תרומה גדולה לכהן, שהוא חסד. מצד השמאל, שהוא גבורה, ניתנה תרומת מעשר, כלומר התרומה של מעשר, ללוי, שהיא השכינה מצד השמאל.

פסקה נב

יוד הי ואו הי וכו': הויה במספר ס"ג, שהוא **יוד הי ואו הי**, שה"ס אמא, שהיא שמאל אל אבא, שהוא הויה במספר ע"ב. כי ע"ב ס"ג הם ימין ושמאל, היא **שלשה עשרונים לפר**, דהיינו ג' יודין דמילוי ס"ג, שנקראים שלשה עשרונים, ואומרו **לפר**, משום שהוא מצד אותו שנאמר בו, ופני שור מהשמאל, וזהו גבורה, כלומר קו שמאל. **ועשרון לכבש**, זה הוא **יוד הא ואו הא**, העולה עשר אותיות, וזהו עשרון, שהוא עשר אותיות, ועשר אותיות אלו הם בחשבון מ"ה, ומ"ה הוא מאה. כנ"ל בדבור בסמוך.

פסקה נג

אבל שלשה עשרונים וכו': אבל שלשה עשרונים, רומזים על תרומת חלה, שהיא נוהגת בעיסה בת מ"ג ביצים וחומש ביצה. כי **י' י'** שיש בהויה דס"ג הן ג' אותיות, ועולות לחשבון **ל'**, והם ל"ג, ועם יוד ספירות שבהם, שבג' יודין, עולים מ"ג, שה"ס מ"ג ביצים. והכל הוא **י'**, שכל המספר מ"ג נמשכים מאות ה **י'**, שהם ג' אותיות **י'** שבמילוי הויה דס"ג, והחשבון שלהם, שהוא ל', ויוד ספירות. וחומש ביצה תוספות, על המ"ג ביצים, היא מצד **ה'**. כי המלכות יש בה בחינת **י'** ובחינת **ה'**, וכך המעשר שהיא המצוה שיפרישו ישראל מעשר, היא מצד אות **י'** שבמלכות, שהיא מעשר מן המעשר, כלומר, שהמלכות היא אחת מעשר ספירות וט' הספירות כלולות בה, וע"כ הוא סוד **י'**. והיא אחת מחמש ספירות, מצד אות **ה'**. כל מקום שנאמר עשר הוא מאות **י'** שהיא השכינה, שהיא אחת מע"ס. א' מחמש הוא מצד הת"ת, מצד מה שהת"ת היא החמישי מכתר. דהיינו חו"ב חג"ת, וכשתחשוב ממלכות עד ת"ת תמצא ת"ת שהוא החמישי ממטה למעלה, דהיינו מלכות יסוד הוד נצח ת"ת, והשכינה היא חמישית אליו, אל הת"ת, וכל ד' אלו תנה"י מאירים בה, וע"כ היא סוד **ה'**. שמצד **ה'** זו היא תוספת החומש ביצה הנ"ל.

פסקה נד

ומסטרא אחרא איהי וכו': ומצד המלכות היא שני עשרונים לאיל, ששני עשרונים הם ב' יודין, והיא כלולה עשרה הכף בשקל הקדש. **עשרה עשרה** הוא **י'** מימין **ה"ה** במילואה משמאל, שהיא בגמטריא **י'**, ל **איל** זהו **ו'**, שהיא שקל הקדש, דהיינו קו האמצעי השוקל ומכריע אותם. וזה הוא, **עשרה עשרה הכף**, שהכף שהיא מלכות, כוללת בתוכה **י'** מימין **י'** משמאל, **בשקל הקדש**, היינו קו האמצעי שהוא **ו'**. ועוד, **שני עשרונים** לאיל, הם **י' י'** מן וייצר. **לאיל** הוא **ו'** מן וייצר. והכל הוא צורת **א'**, שצורתה היא **י'** למעלה **י'** למטה, הרומזות על ימין ושמאל, **ו'** באמצע, הרומזת לקו אמצעי. פירוש, ב' יודין של וייצר, רומזות על ב' יודין של הצירוף **יאהדונהי**, שיש בצירוף הזה **י'** למעלה בראש, **ו' י'** למטה בסוף, **ו'** אותיות באמצע. והוא כדוגמת צורת **א'**, שיש בה **י'** למעלה **ו' י'** למטה **ו'** באמצעה. וה **י'** ראשונה של הצירוף ה"ס חכמה עליונה, **ו' י'** אחרונה של הצירוף ה"ס חכמה תחתונה, **ו'** אותיות שבאמצע הם הממשיכים מחכמה עליונה לחכמה תחתונה.

פסקה נה

ועוד, שלשה עשרונים וכו': ועוד. שלשה עשרונים הם ג"פ **י' י' י'** שיש בהוי"ה במילוי ס"ג, והם המצוה שלאחר זו, להפריש תודה. ורבנן בעלי המשנה העמידו, שהתודה היא עשרים עשרונים, ומתחלקים עשרה עשרונים לחמץ, ועשרה למצה. ומעשרה של מצה, עושים **ל'** מצות, ומעשרה של חמץ עושים **י'** חלות. וזה הוא סולת חלות מצות בלולות בשמן, מן **י'** עשרונים שהם **י'** אותיות דהוי"ה במילוי ס"ג שהן **יוד הי ואו הי**, היו עושים **ל'** מצות, שהם **י' י' י'** שיש בהוי"ה דס"ג שבגימטריא **ל'**. שה"ס שלשה עשרונים כנ"ל, שם הזה, הוי"ה במילוי ס"ג, פעם הוא לימין, חסד. ופעם הוא בשמאל, גבורה. ופעם הוא באמצע, דהיינו רחמים מכל צד הן לימין והן לשמאל. כי קו האמצעי כולל ימין ושמאל.

פסקה נו

וזמנין י' לימינא וכו': ולפעמים ה **י'**, שהיא מלכות, בימין, וז"ס שאין פוחתין בה מעשרה מלכיות, שעשרה ה"ס **י'**. ולפעמים ה **י'**, שהיא מלכות, בשמאל, וז"ס שאין פוחתין בה מעשרה שופרות, כי אז היא נקראת שופר, כמו אמא שהיא בשמאל, כנ"ל. ולפעמים ה **י'**, שהיא מלכות, היא באמצע, בין ימין לשמאל, שאז היא נקראת זכרון, על שם ז"א, שהוא קו אמצעי. וז"ס אין פוחתין בה מעשרה זכרונות.

פסקה נז

על פי ה' וגו': על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שמרו. שיש כאן ג' שמות הוי"ה, כנגד ג' יודין הנ"ל, שכל **י'** יש לה ד' פנים, דהיינו ד' אותיות הויה. שה"ס **י"ב**

גבולים, שבהם כל השלמות, שהם ד' אותיות הויה חו"ג תו"מ, שבכל אחד ג' יודין, דהיינו ג' קוין, והם י"ב. ומפרש יותר, ג' חיון אינון כנגד ג' יודין, דהיינו ג' קוין הנק' אריה שור נשר, וד' אנפין לכל חיה, דהיינו לכל קו, כנגד ד' פנים דהוי"ה, כלומר כנגד ד' אותיות דהויה, שהם חו"ג תו"מ. שהם י"ב גבולים על פי ה' יחנו ויסעו, דהיינו על פי שלמות י"ב גבולים.

פסקה נח

שמרו, דא שכינתא וכו': אחר ג' הויות: על פי הוי"ה יחנו, ועל פי הוי"ה יסעו, משמרת הוי"ה. כתוב **שמרו**, שזו היא השכינה, המקבלת מג' קוים אלו, שה"ס י"ב גבולים. ונרמזת בהמלה, שמרו, משום שהיא שומרת לאלו השומרים שבתות וימים טובים, שמשום זה לא זזה שכינה מישראל בכל שבתות וימים טובים. ואפילו בשבתות דחול, אלא שהיא סוגרת ומסוגרת בהם, דהיינו שאינה משפעת לתחתונים. משא"כ בשבתות ויו"ט, שהשפעתה מרובה בשפע גדול.

פירוש. הג"ר דנוקבא נקראים שבת. ויש אמנם ג"ר גם במוחין דאחורים של הנוקבא. והם נקראים ג"כ שבת, אלא שבת דחול, כמ"ש לעיל פרשת שלח (אות י"א ע"ש) וז"ש, **ואפילו בשבתות דחול**. ונודע שבעת ההוא של הג"ר דאחורים היא מסוגרת ונקפאת ואינה יכולה להשפיע לתחתונים, (כנ"ל ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו) וז"ש **אלא דאיהו סוגרת ומסוגרת בהון**. שאינה יכולה להשפיע.

פסקה נט

ובכל צלותא איהי וכו': ובכל תפלה היא, המלכות, עולה להוי"ה, שהוא ז"א, עד שמגעת למרכבה של אבות העליונים, שהם חסד גבורה ת"ת, שיש להם י"ב פנים כנגד י"ב שבטים, כי כל אחד מחג"ת כולל ד' פנים חו"ג תו"מ, והם י"ב. וכפי שהיא, המלכות, מלמדת זכות על אלו בעלי התפלה ובעלי זכיות בכל מצוה ומצוה שבתורה, כך **יהנו**, על הזכיות שלהם. וכך **יסעו**, אל הזכיות. וכך יורדת ה **שמירה** אליהם.

פסקה ס

אינון דעבדין זכוון וכו': ומפרש דבריו. אלו שעושים זכיות על מנת לקבל פרס, דהיינו לקבל שכר. יורד הקב"ה במרכבתו של העבד שהוא מטטרון, ובד' שומרים שלו, שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. ומי שעושה זכיות שלא על מנת לקבל פרס יורד עליה במרכבה של עצמו. ולרשעים יורד עליהם במעשיהם, באלו שדים ומזיקים ומלאכי חבלה, במרכבתם, כדי להפרע מהם, פתחו בעלי המשנה ואמרו, ודאי כך הוא, אשרי חלקך רעיא מהימנא. (ע"כ רעיא מהימנא)

חקת

פסקה א

וידבר וגו' זאת חקת התורה וגו': ר' יוסי פתח, וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. בוא וראה, דברי תורה, קדושים הם, עליונים הם, מתוקים הם, כמ"ש הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש וגו'. מי שעוסק בתורה, הוא, כאלו עומד כל יום על הר סיני ומקבל התורה. ז"ש היום הזה נהיית לעם. וכבר העמידו החברים.

פסקה ב

כתיב הכא זאת וכו': כתוב כאן זאת חקת התורה. וכתוב, וזאת התורה, ולא כתוב חקת. מה בין זה לזה. ומשיב, אלא סוד עליון הוא, וכך למדנו, **וזאת התורה**, הוא להראות שהכל הוא ביחוד אחד, ולכלול כנסת ישראל, שהיא המלכות, בהקב"ה, שהוא ז"א, שימצא הכל אחד, משום זה, **וזאת התורה**. למה יש תוספת **ו'** על **זאת**, אלא הרי למדנו, שהוא להראות, שהכל אחד בלא פרוד. **וזאת**, הוא כלל ופרט יחד, דהיינו דכר ונוקבא יחד, כי **ו'** הוא דכר, דהיינו ז"א, שהוא כלל. **זאת**, היא נוקבא, דהיינו המלכות שהיא פרט, ומשום זה כתוב ודאי וזאת התורה, שיורה על ז"א ונוקבא ביחוד אחד. אבל **זאת** בלא תוספת **ו'**, היא חוקת התורה ודאי, שהיא המלכות הנקראת חוקה, ובאה מז"א שנקרא תורה, ולא התורה עצמה, שהוא ז"א, רק דין התורה גזרת התורה שהוא מלכות.

פסקה ג

ת"ח זאת אשר וכו': בוא וראה, כתוב, זאת אשר ללוים, ולא כתוב **וזאת עם ו'**, משום שמצד הדין הם באים דהיינו מצד שמאל ומצד המלכות הנבנית משמאל, ולא מצד הרחמים, שהוא ז"א, ע"כ כתוב **זאת** בלא **ו'**, דהיינו מלכות בלא ז"א. א"ר יהודה הרי כתוב, **וזאת** עשו להם וחיו, דהיינו **זאת** עם **ו'**, וזה נאמר בלוים, ואתה אומר שהלוים הם בחינת זאת, ולא וזאת. א"ל ודאי כך הוא, שהם בחינת וזאת, והכתוב מוכיח, כי מי שאוחז סם המות אם לא יערב בו סם חיים, הרי ימות ודאי, וע"כ כתוב, **וזאת** עשו להם וחיו, דהיינו שתתחבר **זאת** שה"ס המלכות הנקראת אילן המות, עם **ו'**, שהוא ז"א, שהוא עץ החיים, **ולא ימותו**. משום שסם חיים מעורב עמו, וע"כ, וזאת עשו וחיו ולא ימותו, כי **וזאת** צריך להם ולא **זאת**. משום זה, הכתוב, **וזאת התורה**, יורה, שהוא ממש ביחוד אחד, ביחוד שלם, דכד ונוקבא בכלל אחד, שה"ס ו'"ה. אבל **זאת** בלבדה בלא **ו'**, הוא **ה'** לבדה בלי **ו'**, דהיינו מלכות בלא ז"א, ועל זה כתוב **זאת** חוקת התורה.

פסקה ד
ר' שמעון ור' אבא וכו': ר"ש ור"א ור' אלעזר ור' יצחק, היו נמצאים בבית ר' פנחס בן יאיר. א"ר פנחס לר' שמעון בבקשה ממך, אתה שהקימו אותך מלמעלה, ודבריך בגלוי, מה שלא ניתנה רשות לאדם אחר, אמור דבר חדש בפרשה זו. אמר לו, ואיזו היא. א"ל, זאת חקת התורה. אמר לו, הרי שאר החברים יאמרו. אמר לר"א בנו, אלעזר, קום על מעמדך, ואמור דבר אחד בפרשה זו, והחברים יאמרו אחריך.

פסקה ה
קם ר' אלעזר וכו': קם ר"א ואמר, וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים וגו' מקרא זה יש להסתכל בו, אם הראשונים עשו הסכמה זו, לקנות כל דבר ע"י נעל, בדין התורה, ובאו האחרונים ובטלו אותו, יש לשאול, למה בטלוהו, והרי מי שמבטל דבר של התורה כאלו מחריב עולם שלם. ואם זה לא היה בדין של תורה, אלא הסכמה בלבד, יש לשאול, למה דוקא נעל כאן, ולא דבר אחר.

פסקה ו
אלא ודאי בדינא וכו': ומשיב, אלא ודאי בדין התורה היה, ובסוד עליון נעשה הדבר, ומשום שהראשונים היו חסידים צדיקים, היה דבר זה מגולה ביניהם, וכשנתרבו הרשעים בעולם נעשה דבר זה באופן אחר, כדי לכסות הדברים שהם בסוד עליון.

פסקה ז
ת"ח ויאמר אל וכו': בוא וראה, כתוב, ויאמר אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך וגו' שואל, וכי למה כאן נעל. ומשיב, אלא למדנו שצוהו, לפרוש מן אשתו, ולהתחבר באשה אחרת של אור הקדוש העליון, שהיא השכינה.

פסקה ח
וההוא נעל אוקים וכו': ונעל ההוא, מעמיד אותו במקום אחר, שמי שלוקח אותו, מעביר את הנותן אותו, מעולם זה, ומעמידו בעולם אחר. וע"כ כל מה שנותן המת בחלום לאדם, הוא טוב, אבל אם לקח כלי מן הבית הוא רע, כגון שלקח הנעל שלו. מהו הטעם. משום, שזה יורה, שהעביר רגלו שהוא קיום האדם, מעולם הזה, ואסף אותו לעולם אחר, אל המקום שהמת שורה בו. כי הנעל רומז על רגלו, שהוא קיומו, שכתוב, מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב. וסוד הדבר בין החברים.

פסקה ט
ודא כד מיתא וכו': וזה הוא, כשהמת לוקח אותו, יורה שמעבירו למקום המות, אבל בזמן שהחי שולף נעלו ונותן לאדם אחר, כדי לקיים קנין, הוא עושה בגזירה של מעלה,

דהיינו שנגזר שהקנין יעבור מרשותו של זה, לרשותו של זה. נעל של חליצה, היא נעל אחר כעין של מעלה, דהיינו כמו שמפרש לפנינו, והכל סוד אחד.

פסקה י

ת"ח ההוא מיתא וכו': בוא וראה, כשהמת הזה נסתלק מעולם בלי בנים, בת נדיב הזה, שהיא המלכות, אינה אוספת אותו האדם אליה, והולך נע ונד בעולם שאינו מוצא מקום, והקב"ה מרחם עליו וצוה לאחיו, שיגאל אותו, שישיב ויתתקן בעפר אחר, דהיינו שיתגלגל כמ"ש ואדם על עפר ישוב. והעמידוהו.

פסקה יא

ואי ההוא פרוקא וכו': ואם גואל הזה אינו רוצה להחיות את אחיו בעולם הזה, דהיינו ליבם את אשתו כדי שיחזור ויתגלגל בבן הנולד צריכים לקשור לו נעל אחד ברגלו, ואשה ההיא תחלוץ אותו ותקבל אותו הנעל אצלה. ולמה נעל. אלא משום, שנעל ההוא הוא בשביל המת, כלומר שנחשב שהוא של המת, ונותן ברגל אחיו החי, והאשה היבמה, מקבלת אצלה נעל ההוא, להראות שמת ההוא חוזר בין החיים ע"י מעשה זה. פי' שהנעל רומז על היבמה, דהיינו בחינת היבום הקשורה ברגל אחיו החי, כדי להביא אחיו המת בין החיים, דהיינו שיתגלגל בבן הנולד.

פסקה יב

והוא בהפוכא מההוא וכו': והוא בהיפך מאותו הנעל שהמת נוטל מן החיים בחלום, שאמרנו לעיל שע"י לקיחת הנעל מעביר את החי מעולם הזה לעולם האחר של המת (כנ"ל באות ח') ועתה נעל הזה של חליצה, לוקח החי מן המת, וע"כ בנעל ההוא הולך המת בין החיים, משום שהאשה החיה היתה מעבירה את המת מעולם האחר אל עולם הזה בין החיים, שהיה מתגלגל בבן הנולד מן היבום, ועתה שאינו רוצה ליבם, והאשה לוקחת אותו אצלה, להראות שהאשה עטרת בעלה ההיא, שהיא השכינה, לוקחת אותו ומקבלת אותו אצלה.

פסקה יג

ובעי לבטשא ליה וכו': וצריכים להשליך נעל ההוא על הארץ, להראות שנשקט הגוף של אותו המת, והקב"ה בשעה זו, או לאחר זמן, ירחם עליו ויקבלו לעולם האחר. עוד, הכאת הנעל מיד האשה לארץ, בא להראות, שאותו המת יבנה מעפר אחר של עולם הזה, דהיינו שיתגלגל, ועתה ישוב תחילה לעפר שהיה משם, ואז, אשה ההיא מותרת לעשות זרע אחד. והעמידוהו.

פסקה יד

ת"ח ע"ד מאן וכו': בוא וראה, ע"כ מי שרוצה לקיים קנין, לוקח נעלו ונותן לחברו, לקיים עליו הקנין. ז"ש, וזאת לפנים בישראל על הגאולה. מהו **וזאת** היינו, **וזאת**, שהיא המלכות, עמדה שלמה בכל. **לפנים בישראל**, כשהיו צנועים וקדושים. **לקיים כל דבר**, היינו כל דבר ממש, שרומז על זווג העליון יסוד ומלכות, כי **כל** הוא יסוד, **דבר** הוא מלכות. כי זה הוא קיום. וזאת התעודה בישראל, ודאי. שאל תאמר שהיא הסכמה בעלמא, לעשות קנין עם נעל, ומדעתם עשו זה, אלא הוא קיום עליון, שיהיו מעשיהם למטה כעין הסוד של מעלה. כי רומז על זווג יסוד ומלכות כנ"ל. שה"ס קיום העליון.

פסקה טו

כיון דאסגיאו חייבין וכו': כיון שנתרבו הרשעים בעולם, כסו הדבר באפן אחר, דהיינו שעושים קנין, בכנף המלבוש, ומלבוש ההוא, הוא תקון עליון, שהוא ז"א, וכנף המלבוש הוא המלכות שנקרא כנף. שרומז ג"כ על זווג ז"א ומלכות, כמו הנעל. וסוד הדבר, ולא יגלה כנף אביו כתוב, הרי שהאשה נקראת כנף.

פסקה טז

זאת חקת התורה: זאת, זה אות ברית, כי אות הברית שנקרא **זה**, לא נפרדו זה מזה. כלומר, שבמלה **זאת** שהיא מלכות, נכלל המלה **זה**, הרומז על היסוד, שזה יורה שיסוד ומלכות אינם נפרדים זה מזה. ומן הנוקבא באים לדכר. וע"כ שמור וזכור שה"ס דכר ונוקבא, מחוברים יחד. שואל, חקת התורה, חק התורה היה צריך לומר. מהו חקת.

פסקה יז

אלא חקת ודאי וכו': ומשיב, אלא המלכות היא חקת בודאי, והעמדנו **ה'**, **ד'** היתה, וכבר למדנו, פירושו של **ד'**, אבל **ת'** היא **ד'** ו **נ'** מתחברים יחד. ו **נ'** הרי למדנו, **נ'** למה נקראת כך **נון**. דהיינו ב **נ'** ו' **נ'**. ומשיב, אלא, כמש"א, ולא תונו איש את עמיתו. כי נון, הוא מלשון אונאה. כי עתה היא בפנים מאירות, אבל, ועושית אונאה לבני אדם, כי אח"כ היא מכה כמו נחש ומכלה והורג. ואמרה לא פעלתי און. וע"כ נקראת כך ב **נ'** ו' **ן'**, שהיא לשון אונאה הנאמר עליה על ה **נ'**. ה **ת'**, הכל ביחד, היא **ד'** **נ'**. ד' נ' דומה ל **נ'** ו **ר'**, כי **ריש ודלת** דבר אחד הוא, ששתיהן פירושן עניות. ובאותיות חקוקות, חקת הן אותיות **חק ות'**. והכל דבר אחד.

פירוש. כי שואל, כיון שזאת היא המלכות, היה די שיאמר זאת חק התורה ולמה האריך לומר חקת התורה עם **ת'**. ומשיב שה **ת'** היא נתינת טעם על מה שנקראת **חק**. כי ציור אות **ת'** הוא חיבור ב' אותיות **ד'** ו **נ'**, אשר ה **ד'**, מורה על דינים דכורא דהיינו הנמשכים

מקו השמאל, להיותו חכמה בלי חסדים. וה **נ**', מורה על דינין דנוקבא, דהיינו על הדינים דמסך שבה. וז"ש **חקת**, דהיינו **חק** של **ד**' **נ**', שנחקקה בב' מיני דינים אלו.
וזה אמרו. **ואוקימנא ה**' **ד**' **הות**, **והא אתמר**, כי סוד ה **ד**' נתבאר בהמאמר אשר **ה**' דשם הויה היתה מקודם **ד**'. שפירושו שהיתה בבחינת שמאל בלי ימין, שאז היתה דלה ועניה, ועל שם זה היא נקראת **דלת**. ואחר שביאר אות ד' מהו, אומר, **אבל ת**', **הוא ד**' **ונ**' **מחבר כחדא**, שבצורת ת' יש ב' אותיות אלו ד' נ'. **ונ**' **הא אתמר** וכו' **מחיא כחויא ושצי וקטיל ואמרה לא פעלתי און**, שהיא דינים דנוקבא, שהס"א נאחזת בהם. ובני העולם מתאנים שפני המלכות מאירים, ואינו כן, אלא מכה כנחש וכו'. **ועל דא הכי אקרי בנון** שפירושו אונאה, **דאתמר עליה**. וז"ש, **ת**' **כלא כחדא ד**' **נ**', שצורת ה **ת**' ד' נ' יש בה ביחד, דהיינו ב' מיני דינים דדוכרא ודנוקבא. ואם תאמר שצורת **ת**' היא **ר נ**', לזה אומר, **ד**' **נ**' **נון ריש**, ש **ד**' **נ**' דומות ל **נ**' **ר**', כי **ריש ודלת חד מלה הוא** ששתיהן מורות על דלות ועניות שהוא דינים דדכורא, כי **ריש** פירושו ג"כ עניות, מלשון, ריש ועוני, וע"כ אין נפקא מינה אם צורת ת' היא ד' נ' או ר' נ', ששתיהן משמעות אחד, ומורות על דינים דנוקבא ודינים דדכורא. וזה שאמר, **ובאתוון גליפין אינון חק ות**' שאותיות **חקת** הן אותיות **חק** ו **ת**'. שפירושו **חק** של דינין דדכורא ודינין דנוקבא הכלולים ב **ת**'. **וכלא חד מלה**. ש **חק** ו **ת**' הם מלה אחת, המורים על דיני המלכות.

פסקה יח

דבר וגו' **ויקחו אליך פרה**: פרה זו באה לטהרה. לטהר הטמאים. שהיא מלכות המקבלת מן השמאל. ומי הוא לשמאל, הוא שור, דהיינו גבורה דז"א, כש"א, ופני שור מהשמאל. **אדומה**, היינו אדומה כשושנה, שכתוב כשושנה בין החוחים. אדומה פירושו גזרת דין. כי הדינים דקו שמאל נקראים אדום.

פסקה יט

תמימה, **מאי תמימה וכו**': שואל, כתוב, תמימה, מהו תמימה. ומשיב, הוא כמו שלמדנו, שור תם שור מועד, (שלח אות קי"ח) שור תם פירושו דין רפה, שור מועד, דין קשה. אף כאן **תמימה**, פירושו, דין רפה, שהוא גבורה תחתונה, דהיינו מלכות, זו היא תמימה. גבורה עליונה, דהיינו גבורה דז"א, זו היא יד החזקה והקשה.
פירוש. צד השמאל נקרא שור, ונודע שהארת החכמה נמשכת משמאל, אמנם רק ממטה למעלה שהוא אור נקבה דהיינו המלכות, וזה נקרא שור תם, שהוא דין רפה, להיותו ממטה למעלה. אבל מבחינת אור זכר, המאיר ממעלה למטה, שהוא קו שמאל דז"א

דהיינו גבורה דז"א, אסור להמשיך, וע"כ הוא נקרא דין קשה. ונקרא שור מועד. כמ"ש ענינם באורך לעיל (שלח אות קי"ח ע"ש).

פסקה כ

אשר אין בה מום: הוא כש"א, כלך יפה רעיתי ומום אין בך. כי להיותה מאירה בהארת החכמה, נקראת יפה. שכל המומים מתרפאים ע"י הארת החכמה. אשר לא עלה עליה עול. **על** כתוב, בלא **ו'** הוא כש"א, ונאם הגבר הוקם על. מהו הטעם. הוא, משום שהיא שלומי אמוני ישראל. והוא אינו עליה אלא עמה. אשר לא עלה עליה על, היינו שכתוב, בתולת ישראל. בתולה ואיש לא ידעה.

פירוש. כבר ידעת שיש ב' מצבים במלכות. א) כמו שהיתה ביום ד' דמעשה בראשית בסו"ה ב' מאורות הגדולים, שהיו ז"א ומלכות מלבישים ב' קוי הבינה, ז"א הלביש קו הימין דבינה, והמלכות קו שמאל דבינה. ואז היתה המלכות גדולה כמו ז"א, כי לא היתה מקבלת מז"א אלא מבינה. מאותו מקום שז"א היה מקבל. ומצד ב' לאחר מיעוט הירח, שאז נתמעטה והיתה למטה מז"א, ומקבלת ממנו (כמ"ש בארך לעיל ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו ע"ש) ויש מעלה במצב הא' יותר ממצב הב', כי במצב א' היא בשלמות המדרגה כמו ז"א, אמנם יש חסרון גדול, כי אז היא בבחינת חכמה בלי חסדים, ואין החכמה שבה יכולה להאיר מבלי חסדים, והיא חשך וע"כ קטרגה וכו' (כמ"ש שם) ויש מעלה במצב הב', שאז יש לה חסד מז"א שהארת חכמה שבה מתלבשה בו ומאירה בשפע. אמנם יש חסרון מה שנתמעטה ונעשית מדרגה תחתונה לז"א, ואין לה מעצמה כלום אלא מה שמקבלת מז"א.

והנה, פרה אדומה ה"ס המלכות מבחינת מצב הא', וז"ש, **אשר אין בה מום**, **כד"א כלך יפה רעיתי ומום אין בך**, כי אז במצב הא' שהיא מלבישה את קו השמאל דבינה, ומקבלת ממנה חכמה, אע"פ שהחכמה אינה יכולה להאיר בה, מ"מ מבחינת עצמה היא בתכלית השלמות ואין בה מום, וכולה יפה, מהארת החכמה שיונקת מקו שמאל דבינה.

וז"ש, **אשר לא עלה עליה עול**, **על כתיב**, **כד"א ונאם הגבר הוקם על**, כי הוקם על פירושו **חסד**, הנקרא **על**, כמ"ש בתקוני זהר (תקון ל"ט דף ע"ט ע"א), **וצונו על**, **מסטרא דימינא**, **דאתמר ביה**, **הוקם על**, **דתמן כל ברכאן לימינא**, ע"ש. כי במצב הא', עוד לא קבלה המלכות עליה אור החסד מז"א, הנקרא על, אלא שהיתה אז בחכמה בלא חסד כנ"ל. וז"ש **מ"ט**, **בגין דהיא שלומי אמוני ישראל**, כלומר, מפני שהיא נמצאת במצב הא', שהמלכות שנקרא אמונה, וז"א שנקרא ישראל, הם בשלמות אחד, שזה יורה השם, **שלומי**, **אמוני ישראל**. כי במצב הא' המלכות גדולה ושלמה כמו ז"א. וע"כ אינה צריכה

להזדווג עם ז"א, אלא מקבלת מבינה, וז"ס, אשר לא עלה עליה על, שהוא ז"א. וז"ש, **ועליה לאו הוא, אלא עמה**, כי ז"א אינו אז למעלה מן המלכות אלא במדרגה שוה **עם** המלכות. וז"ש **אשר לא עלה עליה עול**, **היינו דכתיב**, **בתולת ישראל** וכן **בתולה ואיש לא ידעה**. כי במצב הא' המלכות ה"ס **בתולה** שאינה מזדווגת עם ז"א, אלא מקבלת שפעה מן הבינה. וע"כ המלכות היא בתולה, כי לא עלה עליה עול, שהוא ז"א. וסוד שריפת הפרה עד לאפר, ה"ס שמצב הא' אינו יכול להתקיים, והיא מתמעטת עד לנקודה, וחוזרת ונבנית למצב הב', שבמצב הזה כל קיומה.

פסקה כא

ונתתם אותה אל אלעזר: הוא משום שמצותה בסגן, ולא בכהן גדול. והעמידוהו, מהו הטעם, לאלעזר ולא לאהרן. ומשיב, אלא אהרן הוא שושבין של המלכה. וע"כ אינו ראוי למעשה הפרה שהוא דין. ועוד שאהרן אינו בא מצד טהור, אלא מצד קדוש (ההפרש מטהור לקדוש נתבאר לעיל תזריע דף מ"ה ד"ה אמנם ע"ש כל ההמשך) ומשום שפרה אדומה באה לטהרה, ע"כ לא ניתנה לו.

פסקה כב

כל מלה דהאי וכו': כל דבר שבפרה הזו שהיא המלכות, היא בשבע, ז' כבוסים וכו' וכבר למדנו (לעיל פרשת אחרי אות שנ"ה) מהו הטעם. הוא משום שהמלכות היא שבע שני השמיטה, שכוללת ז' ספירות חג"ת נהי"מ, ונקראת **בת שבע**, וע"כ כל מעשיה בשבע. בוא וראה, כל מה שנעשה מפרה הזו הוא כדי לטהר, ולא לקדש. ואע"פ שניתנה לסגן הכהנים שהוא אלעזר, הוא אינו שוחט ואינו שורף, כדי שלא ימצא דין מצדו. וכל שכן אהרן שהוא במדרגה השלמה יותר מאלעזר, שאינו צריך להמצא שם ולהזדמן שם.

פסקה כג

האי פרה כיון וכו': פרה זו כיון שנעשית אפר, צריכים להשליך בה, עץ ארז ואזוב ושני תולעת. ואלו כבר למדנו (לעיל מצורע אות י"ט ע"ש) ואסף איש טהור. ולא קדוש. והניח מחוץ למחנה במקום טהור. כי אינו נקרא טהור אלא מצד שהיה תחילה טמא.

פסקה כד

רזא דכלא האי וכו': סוד הכל. זה שכתוב, למי נדה חטאת היא. הוא משום שכל דינים התחתונים וכל אלו הבאים מצד הטומאה, מקבלים כחם מן המלכות, בעת שיונקת מצד האחר, דהיינו מצד השמאל כמו שהיתה במצב הא' כנ"ל. ויושבת בדין. כש"א, מלאה דם הודשנה מחלב. אז כל הדינים של צד הטומאה, מתעוררים ומתעלים ושורים בעולם. כיון שעושים מעשה ההיא, של שרפת הפרה, למטה, וכל הדין הזה נעשה במקום הזה,

בפרה הזו, ומשליכים עליה עץ ארז וגו', אז נחלש הכח שלהם, של צד הטומאה, ובכל מקום ששורים המה נשברים ונחלשים, ובורחים משם, כי כח הזה שלהם נראה להם נשבר ומדוכה כמו שנעשה בשרפת הפרה, ואז אינם שורים באדם, והוא נטהר.

פסקה כה

וע"ד אתקרי מי נדה וכו': וע"כ נקראים מי נדה, שפירושו, מים לטהר כשהעולם שורה בדין וצד הטומאה נתפשט בעולם, כמו בטומאת נדה. כאן נכללו כל מיני טומאה וכל מיני טהרה. ומשום זה טומאה וטהרה הן כלל עליון של התורה. והעמידוהו החברים. א"ר שמעון, אלעזר, עשית, שלא יאמרו החברים דבר אחריך. כי מרוב החכמה והשלמות שבדבריך, יתביישו לומר דבריהם.

פסקה כו

פרה אדומה תמימה וכו': אסור לחרוש בשבת חרישה של שור (כמ"ש להלן פרשת פנחס אות תקצ"ב דף רמ"ג ע"ב דפו"י) שנאמר, על גבי חרשו חורשים. ושכינה תחתונה, דהיינו מלכות, היא פרה אדומה, מצד הגבורה. והיא תמימה מצד החסד, שהוא מדרגת אברהם, שנאמר בו, התהלך לפני והיה תמים. אשר אין בה מום, היא מצד עמוד האמצעי, שהוא ז"א המיחד שמאל וימין שלה. אשר לא עלה עליה עול, היא מצד שכינה עליונה, שהיא חירות, דהיינו בינה. במקום שהיא שולטת, דהיינו המלכות הכלולה מכל הנ"ל, והזר הקרב יומת, אין רשות לסטרא אחרא לשלוט, לא שטן, ולא משחית, ולא מלאך המות, שהם מצד הגיהנם. ע"כ ר"מ (וזהו דרך אחר ממה שפירש הזהר לעיל באות י"ח י"ט כ').

פסקה כז

פתח ר"ש ואמר וכו': פר"ש ואמר, המשלח מעינים בנחלים וגו'. ישקו כל חיתו שדי וגו'. מקראות אלו אמר דוד המלך ברוח הקדש, ויש להסתכל בהם. בוא וראה, בשעה שחכמה עליונה בטש בחקיקותיו, דהיינו בעת שהחכמה ובינה עליונים נזדווגו, אע"פ שחכמה עליונה היא נסתר שבכל הנסתרות, כי בחו"ב עליונים שהם או"א עלאין, אין ה' יוצא מאויר (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית) הוא פתח ונמשך ממנו נהר אחד מלא בשערים עליונים, שהוא בינה, דהיינו ישסו"ת, שבהם יוצא ה' מאויר ומושפע מהם חכמה וחסדים.

פסקה כח

כמבועא ומקורא דמיא וכו': והמשיל ענין זה של או"א עלאין וישסו"ת, כמו מבוע ומקור המים, הממלא אגם גדול, ומשם, מן האגם, נמשכים מבועים ונחלים ונהרות לכל צד, לימין ולשמאל, כך זה, או"א וישסו"ת, בשביל דק אחד שלא נודע, דהיינו בזווג היסודות

דאו"א עלאין שהם בלתי נודעים, שבהם אין ה' יוצא מאויר, נמשך ויוצא אותו הנהר הנמשך ויוצא מן העדן, דהיינו הבינה שיצאה מראש א"א, בעת קטנות וחזרה לראש א"א, בעת גדלות (עי' ויקהל ק"ד [ש"י] ד"ה פירוש) שע"י יציאה וביאה זו, הוא ממלא אותו הנחל העמוק, דהיינו ישסו"ת, בדומה לאגם המים הגדול המתמלא מן המבוע והמקור שהם או"א עלאין, ומשם נמשכים מבועים ונחלים לז"א ומלכות, ומתמלאים ממנו, בחכמה וחסדים. ז"ש, המשלח מעינים בנחלים. אלו הם הנהרות העליונים הקדושים של ז"א, של אפרסמון הטהור, כי ה"ס אוירא דכיא, שחג"ת של ז"א מקבלים מאו"א עלאין, שה"ס אפרסמון הטהור. והיינו, בין הרים יהלכון, שהם חג"ת דז"א הנקראים הרים. וממנו מקבלת המלכות. וכולם, ז"א ומלכות, שותים כאחד מאותו הנביע של נחל העליון הקדוש הנמשך ויוצא, שהוא ישסו"ת.

פסקה כט

לבתר ישקו כל וכו': אח"כ, אחר ששתו ז"א ומלכות, ישקו כל חיתו שדי. היינו שכתוב, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, אלו ד' ראשים, הם כל חיתו שדי, שהם ד' חיות אריה שור נשר אדם, שהם המרכבה של המלכות, והם כלל של כל המחנות וכל הצבאות שבבי"ע, שאחוז בהם שדי, דהיינו מטטרון שנקרא שדי, שהוא העליון על כולם, אל תקרא **שדי** עם שין שמאלית קמוצה, אלא שדי, עם שין ימנית פתוחה, שהוא, מטטרון, נוטל ומשלים בעצמו השם, מיסוד העולם, כי השם שדי הוא ביסוד דז"א, ומטטרון להיותו מרכבה ליסוד דז"א, נוטל שם הזה.

פסקה ל

ישברו פראים צמאם: הם אלו שכתוב בהם והאופנים ינשאו לעומתם, כי רוח ה **חיה** באופנים. מי הוא חיה. אלא אלו הן **חיתו שדי**, שהן ארבע, וכל אחת מהן לרוח אחד מד' רוחות שבעולם, וההיא, נקראת חיה, והאופנים הם ארבע, לכל אחת ואחת מן ארבע החיות, וכל אחד שבאופנים. אינו הולך אלא מרוח אותו החיה ההולכת עליו. דהיינו כל אחד מאופנים מרוח הבחינה שכנגדו בחיות. וכאשר אלו, החיות והאופנים, נשקים משקוי העליון ההוא, כל שאר צבאות אחרים נשקים ומתרוים ומשתרשים בשרשיהם. ומתאחדים אלו באלו במדרגות ידועות. ז"ש, עליהם עוף השמים ישכון וגו' משקה הרים מעליותיו וגו', אלו שאר המדרגות העליונות.

פסקה לא

לבתר כל דא וכו': לאחר כל זה, שכל העליונים ותחחונים נתמלאו שפע מאו"א, נאמר, מפרי מעשיך תשבע הארץ, שהיא ארץ עליונה הקדושה, דהיינו המלכות, וכשהיא

מתברכת, כל העולמות כולם שמחים ומתברכים, וזה בשעה שהברכות נמצאות משקוי הנחל, שהוא המבוע הנ"ל, שהם או"א, העמוק מכל. פירוש, כי אין הארת החכמה שמשמאל, מתגלה במלכות, שהיא השפע המיוחד לה, אלא אחר שהעליונים וכל התחתונים מתמלאים בשפע חסדים המרובים מאו"א עלאין. וז"ש, **לבתר כל דא** וכו'.

פסקה לב

ובשעתא דברכאן לא וכו': ובשעה שברכות אינן נמצאות לרדת בעולם שהם החסדים והמלכות מקבלת חכמה משמאל בלא חסדים, אז העולם, שהוא המלכות, יושבת בדין, ומצד השמאל נתעורר רוח ומתפשט בעולם, וכמה גדודי מלאכי חבלה נמצאים בעולם, ושורים על בני אדם, כי בעת שהחכמה היא בלי חסדים, כל דינים הקשים נמשכים ממנה, ואותו הרוח מטמא אותם, כמו אדם שמת ורוח הטומאה שורה עליו, כך הוא שורה למי שיקרב אל אותו הרוח דשמאל.

פסקה לג

הה"ד תסתיר פניך וגו': ז"ש תסתיר פניך יבהלון. מקרא זה מה הוא אומר, אלא תסתיר פניך יבהלון, הוא מפני שלא נשקו המדרגות, שתמצאנה ברכות בעולם, כי **פניך**, פירושו חסדים וברכות, אז, תוסף רוחם יגועון, שנתעורר רוח אחר מצד שמאל בלי ימין, ורוח הטומאה שורה על בני אדם, על אלו שמתו, ואותם שנמצאו עמהם, ועל שאר בני אדם. כלומר שרוח הטומאה מתפשט על כל העולם, ומהו הרפואה שלהם. הוא שכתוב, ואל עפרם ישובון. שזהו שריפת החטאת, כדי להטהר בו. והיינו סוד, הכל היה מן העפר ואפילו גלגל חמה.

פירוש. בעת שעונות התחתונים גורמים שיסתלקו החסדים מן המלכות, ונעשה פרוד בין ז"א למלכות, אז נמצאת המלכות יונקת משמאל בלי ימין כמו במצב הא', ואז מאיר השמאל ממעלה למטה, שה"ס רוח הטומאה, המטמא את העולם. וכל אדם הקרב אל רוח ההוא, הוא כמו מת. ויש ג' בחינות. א', הממשיך את רוח ההוא דהיינו שממשיכו ממעלה למטה. ב' המקבלו אחר שנמשך. ג' שאינו מקבלו אלא הוא מושפע ממנו בלי כוונה. וז"ש **תוסף רוחם יגועון, ואתער רוח אחרא מסטרא שמאלא** שהוא מאיר ממעלה למטה, וע"כ, **ורוח מסאבא שרייא על בני נשא**, שיש בו ג' בחינות, א', **על אינון דמיתון**, דהיינו אותם שממשיכים אותו. ב', **ומאן דקאים בהדייהו**, דהיינו הנמצאים עם הממשיכים את הרוח, וגם הם מקבלים אותו. ג', **ועל שאר בני נשא**, שלא המשיכו אותו גם לא קבלו אותו אלא שמושפעים בלי כוונה לכך, מחמת שליטתו על העולם.

וז"ש, **מאי אסוותא דלהון, הא דכתיב, ואל עפרם ישובון, דא עפר שריפת החטאת,** פירוש. כי נתבאר סוד פרה אדומה, שהיא המשכת מצב הא' של המלכות עם כל דינים הקשים שעברו אז על המלכות, עד שנתמעטה ממצב הא', שחזרה לנקודה, שה"ס שריפת הפרה עד שנעשית לאפר, ואז קבלה מצב הב', ובאה עם ז"א פנים בפנים (כנ"ל אות כ' ע"ש). והמיעוט הזה שחזרה לנקודה, נבחנת כמו עפר, הנשאר אחר העלמת הבנין. וז"ס **עפר שריפת החטאת**, דהיינו מה שנשאר אחר כל הדינין שעברו על מצב הא'. ולפיכך בעת שרוח הטומאה מתפשט בעולם מחמת חטאי התחתונים, כנ"ל, שהוא בחינת שמאל בלי ימין כמו שהמלכות היתה במצב הא', הנה כשמתעוררים עפר שריפת החטאת הוא מבריח תיכף רוח הטומאה הזה ושובר אותו ושורף אותו עד שבורח מן העולם. (כנ"ל באות כ"ד) שאומר, **כדין אתחלש חילא דלהון ובכל אתר דשראן אתברו ואתחלשו וערקין מניה** וכו'. הרי שכל הרפואה היא **ואל עפרם ישובון**, דהיינו להזות עליו **מעפר שרפת החטאת**. ונודע שלולא נתמעטה המלכות ממצב הא' וחזרה עד לנקודה, לא היה העולם יכול להתקיים, מחמת רוב הדינים שהיה במצב הא' של המלכות. והמיעוט עד לנקודה נקרא עפר, וז"ש. **והיינו רזא, הכל היה מן העפר ואפילו גלגל חמה**. כי לולא מיעוט הזה, לא היה קיום לכל מעשה בראשית.

פסקה לד

לבתר דמהדרן וכו': לאחר שחוזרים לעפר הזה, כדי להטהר בו, כנ"ל בדבור הסמוך, נעבר רוח הטומאה ונתעורר רוח אחר קדוש, ושורה בעולם. ז"ש, **תשלח רוחך יבראון** יבראו וירפאו ברפואה עליונה של רוח אחר. **ותחדש פני האדמה**, כי נטהרה, וחדוש הלבנה נמצא, וכל העולמות מתברכים. שכל זה ה"ס מצב הב', כנ"ל בדבור הסמוך. אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה נתן להם עצה, שכולה היא רפואה כדי לזכות לחיי עולם הבא, וימצאו טהורים בעולם הזה, וקדושים לעולם הבא. עליהם כתוב, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם.

פסקה לה

ויבאו וגו' **מדבר צין וגו'**: ר' יהודה אמר, למה פרשת פרה סמוכה למיתת מרים, וכבר העמידוהו. ומשיב, אלא כיון שנעשה דין בפרה זו כדי לטהר הטמאים, נעשה דין במרים, כדי לטהר את העולם, כי מיתת צדיקים מכפרים על העולם, ונסתלקה מן העולם. כיון שנסתלקה מרים, נסתלקה הבאר שהיתה הולכת עם ישראל במדבר. ונסתלקה באר של הכל. שה"ס המלכות.

פסקה לו

א"ר אבא כתיב וכו': אר"א, כתוב, ואתה בן אדם שא קינה על בתולת ישראל. שהיא המלכות. שואל וכי עליה בלבד. ומשיב, לא. אלא משום שהכל נשבר בשבילה, כי בשבילה נשבר אחריה הימין של ז"א, שה"ס הסתלקות החסד מחמת פרוד המלכות, שהחסד היה מקרבה אל הגוף, שהוא ז"א. והגוף, שהוא השמש, דהיינו ז"א המשפיע למלכות, נחשך בשבילה, כי אין לו למי להשפיע. וזהו סוד שכתוב הושיעה ימינך ועניני. דהיינו שיושיע את יד הימין, שנשבר מחמת פרוד המלכות, וכן הגוף, שכתוב, אלביש שמים קדרות, כי השמש שהוא ז"א, נחשך בשבילה. כעין זה ותמת שם מרים. שזה יורה הסתלקות המלכות. ונעשה ג"כ כנ"ל, שנחלש הימין ונחשך ז"א.

פסקה לז

ולא היה מים לעדה: כי נסתלק הבאר של מעלה, שהיא מלכות ושלמטה, שהיא מרים. ואח"כ נשבר הימין, שכתוב, יאסף אהרן אל עמיו, שה"ס החסד שהוא ימין. ואח"כ נחשך השמש, שכתוב ומות בהר וגו', והאסף אל עמך וגו', ומשה היה מרכבה לז"א הנקרא שמש. הרי שזרוע הימין נשבר, והגוף, שהוא השמש, נחשך.

פסקה לח

ות"ח לא אשתכח וכו': בוא וראה לא נמצא דור בעולם כמו הדור שמשה חי בעולם, ואהרן ומרים. ואם תאמר, בימי שלמה היה ג"כ כזה, לא. כי בימי שלמה היה שולט הלבנה, כי אותו הדור היה מקבל מלבנה, שהיא המלכות. והשמש היה נאסף, שלא היו מקבלים מז"א, שנקרא שמש. ובימיו של משה, היתה נאספת הלבנה, שלא היו מקבלים מן המלכות, והשמש שלט. שהיו מקבלים מז"א, שנקרא שמש.
פירוש, כמו שהשמש והלבנה אינם שולטים בזמן אחד, כי ביום לא תראה הלבנה, ובלילה לא יראה השמש. ועל כן גם בעת שז"א ומלכות שה"ס שמש ולבנה, הם מחוברים, מ"מ יש הפרש בשליטתם, וכששולט ז"א אינה ניכרת שליטת הנוקבא, וכששולטת הנוקבא אינו ניכר שליטת ז"א, וע"כ כיון שמשה היה בחינת ז"א, בני דורו היו מקבלים מז"א. ושלמה היה בחינת הלבנה שהיא המלכות, היו בני דורו מקבלים מן הלבנה. אמנם ודאי, שהן בזה והן בזה, היה זווג ז"א ומלכות, אלא המדובר היא רק בשליטה.

פסקה לט

תלת אחין הוו וכו': ג' אחים היו משה אהרן ומרים, כש"א, ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים. **מרים** היא הלבנה, מלכות, **משה** הוא שמש, ז"א, **אהרן** הוא זרוע הימין. חסד.

חור זרוע שמאל, גבורה. ויש אומרים, נחשון בן עמינדב, היה זרוע שמאל. בתחילה מתה מרים, ונסתלקה הלבנה, ונסתלקה הבאר. אח"כ נשבר זרוע הימין המקרב תמיד את הלבנה, שהיא המלכות, באחוה בשמחה. וע"כ כתוב, ותקח מרים הנביאה אחות אהרן, אחות אהרן ודאי, שהוא הזרוע המקרבה באחדות באחוה עם הגוף, שהוא ז"א.

פסקה מ

לבתר אתכניש שמשא וכו': אח"כ נאסף השמש ונחשך, כמו שהעמדנו, שכתוב, והאסף אל עמך גם אתה וגו'. אשרי הדור שמשה אהרן ומרים נמצאו בעולם. בימיו של שלמה שלטה הלבנה שהיא המלכות, בתקוניה, במילואה, ונראית בעולם, ונתקיים שלמה בחכמה של האור שלה, כי גילוי אור החכמה הוא רק במלכות (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) ושלט בעולם. כיון שהלבנה ירדה בעונותיו, נפגמה יום אחר יום, עד שהיתה נמצאת בקרן מערבית, שהוא מקומה של המלכות עצמה, ולא יותר ואז ניתן רק שבט אחד לבנו של שלמה. והשאר לירבעם. אשרי חלקו של משה נביא הנאמן.

פסקה מא

כתיב וזרח השמש וגו': כתוב, וזרח השמש ובא השמש וגו'. מקרא זה העמדנו. אבל **וזרח השמש**, היינו כשיצאו ישראל ממצרים שהשמש האיר, שהוא משה, ולא הלבנה, שהיא מלכות. **ואל מקומו שואף** וגו'. כי כתוב, **ובא השמש**, כי משה נאסף במדבר, עם שאר מתי המדבר. כיון שבא השמש, לאיזה מקום נאסף. **אל מקומו**, דהיינו כדי להאיר אל הלבנה. ז"ש, **שואף זורח הוא שם**, שאע"פ שנאסף, **זורח הוא שם** ודאי, כי אין הלבנה מאירה אלא מאור השמש. וזהו סוד שכתוב, הנך שוכב עם אבותיך וקם. אע"פ שתאסף הנך **קם** להאיר אל הלבנה. שזה הוא יהושע, כי יהושע היה מרכבה אל המלכות.

פסקה מב

ועליה כתיב האי וכו': ועליו על יהושע כתוב מקרא הזה, מה יתרון לאדם בכל עמלו וגו'. **מה יתרון לאדם בכל עמלו**, זה יהושע, שהשתדל להנחיל את ארץ ישראל, שהיא המלכות, ולא זכה להשלים את הלבנה, שהיא המלכות, כראוי, כי הוא עמל בישראל תחת השמש, דהיינו תחת משה, שהוא סוד ז"א הנקרא שמש. בוא וראה, אוי לאותה בושה, אוי לאותה כלימה, כיון שעבד תחת משה ולא לקח מקומו ממש שהוא שמש, אלא תחת השמש, שלא היה לו אור משלו, אלא מאורו של השמש שהאיר לו. אם כן איזה שבח היה לו, כיון שלא השלים לכאן ולכאן. לשמש ולבנה, דכיון שלא השלים עצמו במדרגת השמש, ע"כ לא היה יכול להשלים את הלבנה.

פסקה מג
ובכל אתר דאמר וכו': ובכל מקום שאמר שלמה, **תחת השמש**, על מדרגת עצמו אומר, שהיא מלכות, דהיינו, ראיתי תחת השמש. ועוד ראיתי תחת השמש, שבתי וראה תחת השמש. וכן כלהו. שמשום מדרגת עצמו אמר. וזה הוא סוד הדבר ודאי.

פסקה מד
רש"א ודאי מאן וכו': ר' שמעון אומר הוא חולק על הנ"ל, ודאי מי שלוקח סם המות בלבדו, דהיינו מלכות בלבד בלי ז"א, עליו כתוב, בכל עמלו שיעמול **תחת השמש**, ודאי. ומי הוא תחת השמש. הוי אומר, זו הלבנה, שהיא מלכות. ומי שאחוז בלבנה בלי השמש, נמצא עמלו ודאי **תחת השמש**. וזה הוא חטא הראשון שבעולם, דהיינו חטא עץ הדעת, שהמשיך אור החכמה שבמלכות ממעלה למטה, שבזה הפרידה מז"א בעלה, ולקח המלכות לבדה ועל זה אוה"כ, מה יתרון **לאדם** בכל עמלו, שהוא נאמר על אדם הראשון, וכן לכולם הבאים אחריו, החוטאים במקום הזה.

פסקה מה
הולך אל דרום וסובב אל צפון: היינו שכתוב, מימינו אש דת למו. **ימינו** זה דרום, חסד. **אש דת**, זה צפון גבורה, וזה כלול בזה. וע"כ כתוב הולך אל דרום וסובב אל צפון.

פסקה מו
סובב סובב הולך הרוח: מקרא זה קשה, סובב סובב הולך השמש היה צריך לומר, מהו הולך הרוח. ומשיב, מי הוא רוח הזה, הוא **תחת השמש**, הנקרא רוח הקדש, דהיינו מלכות. ורוח הזה, מלכות, הולך וסובב לאלו ב' צדדים דרום וצפון, שהם קו ימין וקו שמאל, להתחבר בגוף, שהוא ז"א, הנקרא שמש. וע"כ כתוב **הרוח** עם ה' הידיעה, יורה אותו הנודע. שהוא חלק ישראל, דהיינו המלכות שהיא חלקו של ז"א הנקרא ישראל. וכן ישראל של מטה מונין ללבנה, שהיא חלקם. אלא שהיא ביחד עם ז"א.

פסקה מז
ועל סביבותיו שב הרוח: שואל, מהו סביבותיו. ומשיב, אלו הם האבות, שהם המרכבה הקדושה, והם שלשה, ודוד הוא רוח, שהוא הרביעי שנתחבר בהם. הרי הם מרכבה קדושה שלמה. ועל זה על דוד שעלה ונכלל במרכבה עליונה, כתוב, אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה.
פירוש. הרוח הוא מלכות כנ"ל בדבור הסמוך, וכשהרוח הזה עולה לחג"ת דז"א ונתחבר עמהם להיות ד' רגלין למרכבה עליונה, אל הבינה, נאמר עליו ועל סביבותיו שב הרוח. וז"ש **מאן סביבותיו, אלין אבהן, דאינון רתיכא קדישא, ואינון תלת**, דהיינו חג"ת

הנקראים אבות, והם ג' רגלי הכסא. ועליהם אוה"כ **סביבותיו**, שהרוח, שב, ומתחבר עמהם להיות רגל רביעי, וז"ש, **ודוד דא הוא רוחא**, דוד שה"ס מלכות הוא **הרוח** שבכתוב, **רביעאה דאתחבר בהון**, שהוא רגל רביעי אל המרכבה. שנתחבר בחג"ת הנקראים סביבותיו. וז"ש ועל סביבותיו שב הרוח.

פסקה מח

בגין דכל מלוי וכו': כי כל דבריו של שלמה המלך סתומים כולם בחכמה, וכולם נאמרים לפני ולפנים בהיכל הקדש. ובני אדם אינם מסתכלים בהם, ורואים דבריו כדברי אדם אחר. ואם כן מהו השבח לשלמה המלך בחכמתו יותר משאר בני אדם. אלא ודאי כל דבר ודבר של שלמה המלך סתום בחכמה.

פסקה מט

פתח ואמר טובה וגו': פו"א, טובה חכמה עם נחלה ויותר לרואי השמש. אם לא שנתגלה לי דבר זה, לא הייתי יודע מה שאומר. **טובה חכמה**, היינו חכמה שהוא תחת השמש שהיא כסא מתתקנת לשמש שהוא ז"א, שהיא חכמה שבמלכות, דהיינו חכמה תתאה, הנקראת תחת השמש, ונקראת כסא. **טובה חכמה עם נחלה**, פירושו, שנאה ויפה כשהחכמה, שהיא המלכות, שורה עם ישראל להתקשר בה. שהם **נחלה** וגורל של המלכות.

פסקה נ

אבל תושבחתא יתיר וכו': אבל **יותר** שבח הוא **לרואי השמש**, כי הם זכו להתחבר בשמש, שהוא ז"א, ולהתקשר בו. שהרי אחוז בעץ החיים, ומי שאחוז בעץ החיים הוא אחוז בכל, אחוז בחיי עולם הזה, שהוא מלכות, ובחיי עולם הבא, שהוא בינה, כי ז"א אחוז במלכות ובבינה. וז"ש, **ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה**. מהו ויתרון דעת, זהו עץ החיים, שה"ס דעת וז"א, היתרון שלו מהו. ודאי הוא **החכמה**, כי התורה שהוא ז"א, ודאי יצאה מחכמה עליונה. שהיא או"א.

פסקה נא

תו טובה חכמה וגו': עוד פירוש, על טובה חכמה עם נחלה. **טובה חכמה** שהיא חכמה תתאה, ודאי **עם נחלה**, שהוא צדיק העולם, דהיינו יסוד דז"א, שהוא אור השמש, שהיסוד דז"א הוא אור הז"א שנקרא שמש. כי שתי מדרגות אלו, יסוד ומלכות, יושבות ביחד, תהו היופי שלהן, אבל, **ויותר לרואי השמש**, דהיינו לאלו המתאחדים עם השמש עצמו, שהוא ז"א, שהוא התוקף של כולם, והשבח של כולם.

פסקה נב

ודא הוא דעת וכו': וזה, השמש, הוא דעת דז"א, שהיא עץ החיים, והרי העמידוהו, גם בלא דעת נפש לא טוב, מי הוא הנפש. זו היא נפש טוב של דוד המלך, שהוא מלכות. וזו היא החכמה שאמרנו, שבעת שהנפש שהיא המלכות מחוברת עם דעת דז"א, אז נקראת חכמה תתאה. ומשום זה, **יתרון דעת החכמה**, כי משם, מן הדעת, נשרש האילן, שהוא המלכות, ונטע לכל הצדדים לימין ולשמאל, וכן לכל אלו הנאחזים באילן הזה. וע"כ שלמה המלך לא נמצא אלא במדרגתו, שהיא מלכות, ומשם ידע הכל, והיה אומר, עוד ראיתי תחת השמש. שהוא מלכות הנקראת תחת השמש (כנ"ל אות מ"ג) וכן ושבתי וראיתי וגו'. וכן כולם. אשרי הם הצדיקים העוסקים בתורה ויודעים דרכיו של המלך הקדוש, וסתומים עליונים הגנוזים בתורה. שכתוב כי ישרים דרכי ה'.

פסקה נג

יאסף אהרן אל עמיו וגו': רבי חייא פתח ושבח אני את המתים שכבר מתו וגו' מקרא זה למדנו והעמידוהו. בוא וראה, כל מעשיו של הקב"ה הם בדין ובאמת, ואין מי שיקשה כנגדו קושיות, וימחה בידו, ויאמר לו מה אתה עושה. וכרצונו עשה הכל.

פסקה נד

ושבח אני את המתים: שואל, וכי שלמה המלך משבח את המתים יותר מן החיים, והרי לא נקרא חי, אלא מי שהוא בדרך אמת בעולם הזה. כש"א, ובניהו בן יהודע בן איש חי. והעמידו החברים. והרשע, שאינו הולך בדרך אמת נקרא מת. ושלמה המלך משבח את המתים מן החיים.

פסקה נה

אלא ודאי כל וכו': אלא ודאי כל דבריו של שלמה המלך נאמרו בחכמה, והרי למדנו, ושבח אני את המתים, אילו לא היה כתוב יותר, הייתי אומר כך, שמשבח את המתים יותר מן החיים, אבל כיון שכתוב, **שכבר מתו**, נמצא בזה דבר אחר בחכמה. שכבר מתו, פירושו, שכבר מתו בזמן אחר, שנסתלקו מן העולם ונתתקנו בעפר, דהיינו שחזרו ונתגלגלו ובאו לעולם הזה. כל שכן שקבלו עונש פעם ושתים, כי היו ב' פעמים בעולם הזה, וזה ודאי שנתתקן מקומו ביותר שבח מאלו החיים שעוד לא קבלו עונש הגלגול.

פסקה נו

וע"ד כתיב ושבח וגו': וע"כ כתוב, ושבח אני את המתים שכבר מתו, שכבר מתו הוא בדיוק, דהיינו אלו שהם חיים, ונקראים מתים. מהו הטעם שנקראים מתים. הוא משום שטעמו טעם המות, ואע"פ שנמצאים בעולם הזה, הם מתים, ומבין המתים הוחזרו. ועוד,

כי הם עומדים לתקן על מעשים הראשונים שעשו קודם מיתתם, ע"כ נקראים מתים, להיותם מתקנים המעשים של מי שמת, **מן החיים אשר המה חיים**, כי עוד לא טעמו טעם המות, ולא קבלו עונשם, ואינם יודעים אם המה זכאים בעולם ההוא או לא.

פסקה נז

ת"ח זכאין דזכאן וכו': בוא וראה, צדיקים הזוכים להתקשר בצרור החיים, שהוא יסוד דז"א, הם זוכים לראות בכבוד המלך העליון הקדוש, כמש"א, לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו, והם, המדור שלהם הוא יותר עליון מכל המלאכים הקדושים וכל מדרגותיהם, כי מקום עליון זה אין העליונים והתחתונים זוכים לראותו. ז"ש עין לא ראתה אלקים זולתך וגו'. שה"ס עדן העליון.

פסקה נח

ואינון דלא זכאן וכו': ואלו שאינם זוכים לעלות כל כך כמו אלו, מקום יש להם למטה כפי דרכיהם, ואלו אינם זוכים למקום ההוא, ולראות כמו שרואים אלו שלמעלה, אלא אלו עומדים במקום של עדן התחתון, ולא יותר. ואם תאמר מהו עדן התחתון. אלא זה הוא עדן שנקרא חכמה התחתונה, שהיא המלכות, והיא עומדת על הגן שבארץ. וההשגחה של עדן הזה עליו, על הגן. ואלו הצדיקים, עומדים בגן עדן זה שבארץ, ונהנים מערן הזה, שהיא חכמה תתאה.

פסקה נט

מאי בין עדן וכו': מהו בין עדן התחתון לעדן העליון, הוא כיתרון האור מן החשך, עדן התחתון נקרא עדנה. שהיא נקבה, עדן העליון נקרא עדן, שהוא זכר, (כנ"ל שלח אות רמ"ה) עליו כתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך. עדן התחתון זה נקרא גן כלפי עדן שלמעלה, וגן הזה נקרא עדן כלפי הגן שלמטה. ואלו הנמצאים בגן שלמטה, שהוא ג"ע הארץ, נהנים מאותו העדן שעליהם, שהוא חכמה תתאה, בכל שבת ושבת ובכל חדש וחדש, ז"ש, והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו וגו'.

פסקה ס

ועל אלין אמר וכו': ועל אלו אמר שלמה, מן החיים אשר המה חיים עדנה, כי אלו הם במדרגה עליונה יותר מהם, מי הם, אלו. היינו אלו שכבר מתו וקבלו עונשם שתי פעמים (כנ"ל אות נ"ה) ואלו נקראים כסף מזוקק, שנכנס לתנור פעם ושתים ויצא ממנו הזוהמא, ונתברר ונעשה נקי. וטוב משניהם את אשר עדן לא היה, היינו רוח ההוא העומד למעלה ונעכב מלרדת למטה, שזה עומד בקיומו, שעוד לא חטא, ואין לו לקבל עונש, ויש לו מזון ממזון ההוא העליון שלמעלה למעלה.

פסקה סא
טב מכלהו מאן וכו': טוב מכולם, הוא, מי שבא לעולם הזה, ולא נפרד מהקב"ה, ואינו בגלוי, וכל דבריו הם בצנעה, זה הוא זכאי חסיד ששמר מצות התורה וקיים אותם ועסק בתורה יומם ולילה, זה מתאחד ונהנה במדרגה עליונה על כל שאר בני אדם, וכלם נשרפים מהסתכלות בחופה של זה.

פסקה סב
ת"ח בשעתא וכו': בוא וראה, בשעה שאמר הקב"ה למשה, יאסף אהרן אל עמיו, נחלש כחו, וידע שנשבר זרוע הימין שלו שהוא החסד, ונזדעזע כל גופו. כיון שאמר קח את אהרן ואת אלעזר בנו. אמר לו הקב"ה, משה, הרי זרוע אחר השאלתי לך. והפשט את אהרן וגו'. ואהרן יאסף, הרי אלעזר יהיה אצלך ימין הזה, תחת אביו. ועם כל זה לא מילא מקום בזמן ההוא כאביו, שהרי ענני יקר נסתלקו, ולא הזרו אלא בזכותו של משה, ולא בזכות אלעזר.

פסקה סג
ויעש משה כאשר צוה וגו': שואל, למה לעיני כל העדה. ומשיב, משום שאהרן היה אהובו של העם יותר מהכל, ולא יאמרו שמת על ידי משה. ומשה משך את אהרן בדברים, עד שעלו אל ההר, וכל ישראל היו רואים בשעה שהפשיט משה לבושי אהרן והלבישם לאלעזר.

פסקה סד
מאי טעמא משה וכו': שואל, מהו הטעם שמשה פשט את בגדיו. ומשיב, אלא משה הלבישם את אהרן, בשעה שעלה לכהונה. ז"ש וילבש משה את אהרן את בגדיו. וכתוב, וילבש אותו את המעיל. ע"כ עתה, הסיר משה ממנו מה שנתן לו, והקב"ה הסיר ממנו מה שנתן לו, דהיינו נשמתו. ושניהם הפשיטו את אהרן מכל, ומשה הסיר מה שבחוץ, והקב"ה מה שבפנים. וכל עוד שלא הסיר משה, הקב"ה לא הסיר. אשרי חלקו של משה.

פסקה סה
זכאה חולקיהון דצדיקייא וכו': אשרי חלקם של הצדיקים, שהקב"ה רוצה בכבודם, כי התקין הקב"ה לאהרן, מטה ומנורה של זהב המאירה, ומשל עצמו לקחה, ממנורה ההיא שהיה מדליק שתי פעמים בכל יום. ואחר זה הסתים פי המערה וירדו.

פסקה סו
רבי יהודה אמר וכו': רי"א, פי המערה היה פתוח, וכל ישראל היו רואים את אהרן מת, ונר המנורה דולק לפניו, ומטתו יוצאת ונכנסת, כדי שיראו ישראל שהוא מת, וענן אחת

עומד על המטה. ואז ידעו ישראל כי אהרן מת. וראו שנסתלקו ענני כבוד מישראל. ז"ש ויראו כל העדה כי גוע אהרן וגו'. וכבר העמידוהו. וע"כ בכו את אהרן כל בית ישראל גברים ונשים וטף, כי אהובם של כולם היה.

פסקה סז

רבי שמעון אמר וכו': רש"א, אלו ג' אחים עליונים, קדושים, למה לא נקברו במקום אחד, והאברים נתפזרו אחד כאן ואחד כאן ואחד במקום אחר. אלא יש שאומרים, שבמקום שהיו עתידים ישראל להסתכן שם, מתו כל אחד ואחד, כדי להגן על ישראל. ונצלו. אבל, הפירוש הוא, כי כל אחד מת כראוי לו. מרים מתה בקדש. והיתה בין צפון לדרום. כי מרים היתה מרכבה למלכות, שהיא בין ימין ושמאל דז"א המכונים דרום צפון. אהרן. שהיה מרכבה לחסד, שמת בהר ההר, היה לצד ימין. משה, שמת בהר העברים, היה באמצע כראוי לו, כי משה היה מרכבה לקו אמצעי, שהוא ת"ת. אחז הר הזה של משה, בהר של אהרן, ואסף קברה של מרים להר ההוא של משה, שהיה אחוז מב צדדים מימין ומשמאל. כי קו האמצעי כולל ימין ושמאל. וע"כ נקרא הר העברים, על שם המעבר שיש בין שני צדדי ההר, המעברים, והמעבר אחוז בצד זה ובצד זה, בימין ובשמאל.

פסקה סח

זכאה חולקהון דצדיקייא וכו': אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא. ואע"פ שהם במקום אחר בעולם אחר עליון, זכותם עומדת בעולם הזה לדורי דורות. ובשעה שישראה חוזרים בתשובה לפני הקב"ה, וגזירה נגזר עליהם. אז קורא הקב"ה את הצדיקים העומדים לפניו למעלה, ומודיע להם, והם מבטלים גזרה ההיא, והקב"ה מרחם על ישראל. אשרי הם הצדיקים שעליהם כתוב, ונחך ה' תמיד וגו'.

פסקה סט

וידבר העם באלקים ובמשה וגו': פרשה זו נתבאר במקום אחר, עם אלו הכתובים של מי מריבה של משה ואהרן.

פסקה ע

[א] **ר' יצחק פתח וכו'**: רי"פ, ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות וגו'. מגלת אסתר נאמרה ברוח הקדש, וע"כ כתובה בין הכתובים. ויהי ביום השלישי, שנחלש כח הגוף, מחמת התענית, ועמדה ברוח בלא גוף, אז ותלבש אסתר מלכות. מהו מלכות, אם תאמר בלבושי יקר וארגמן, אלו אינן נקראים כן. בשם מלכות. אלא ותלבש אסתר מלכות, פירושו, שנתלבשה במלכות העליונה הקדושה, ודאי שלבשה רוח הקודש, כי המלכות נקראת רוח הקודש.

[ב] **מאי טעמא זכתה וכו'**: מהו הטעם שזכתה למקום זה, דהיינו למלכות, הוא משום ששמרה פיה שלא להגיד כלום. ז"ש אין אסתר מגדת מולדתה. ולמדנו כל מי ששומר פיו ולשונו, זוכה להתלבש ברוח הקודש. וכל מי שמטה פיו לדבר רע, הרי ודאי, שדבר ההוא הרע עליו. כלומר אם מדבר לשון הרע כנחש הקדמוני הרי אותו הנחש שולט עליו. וע"כ ישראל שדברו באלקים ומשה, שלח עליהם נחשים השרפים. ואם לא, הרי נגעים או צרעת שורפת כנחש, בא עליו. וכבר העמדנו.

פסקה עא

וידבר העם באלקים ובמשה: שאמרו דבר רע על הקב"ה, וכתרגומו, שעל וידבר וגו', מתרגם ואתרעם וכו' ועם משה נצו. **למה העליתנו**, עשו כל פנים שוים, שהשוו את אלקים ומשה, לומר להם **למה העליתנו**. משום זה נשלח עליהם נחשים השורפים אותם כאש, ונכנס האש למעיהם, ונפלו מתים. כש"א, וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים.

פסקה עב

ר' חייא אמר וכו': רח"א נחשים היו באים ופיותיהם היו מלחשים, ונושכים ומתים. מהו מלחשים. הוא כש"א, אם ישוך הנחש בלא לחש. אש היתה לוהטת בפיותיהם. ונשכו, ושלחו את האש בהם, ונשרפו מעיהם ומתים. והרי דברים אלו נתבארו במקום אחר.

פסקה עג

ומשם בארה הוא הבאר: שואל, מה השינוי שכאן כתוב בארה ואחר כך כתוב באר. ומשיב, אלא בארה נקראת המלכות אחר שכבר נאספו המים לתוך הים וירדו למטה, למקום המלכות. באר נקראת המלכות, בשעה שיצחק, שהוא קו השמאל דז"א, ממלא אותו. וכיון שהבאר עוד נמצאת בפעולת ז"א, ע"כ נקראת באר בלא ה'. שהוא לשון זכר. וע"כ, **היא הבאר** הכתיב הוא, **הוא** הבאר, עם **ו'**, שהוא לשון זכר. והסוד הוא כמ"ש, ועבד הלוי **הוא**. שהוא רומז על צד שמאל דז"א (כנ"ל קרח אות מ').

פסקה עד

רבי אבא אמר וכו': רא"א, בכל מקום שהכתיב הוא, **הוא**. והקרי הוא, **היא**. כמו כאן בבאר, יורה על דכד ונוקבא יחד, וג' אותיות הוא, הן כלל עליון, **ה'** היא נוקבא, מלכות. **ו'** היא דכר, ז"א. **א'** היא בינה, שהיא כלל הכל, כי ז"א ונוקבא יוצאים ממנה. כי **א'**, שהיא בינה, היא שלמות הכל. שכל המוחין יוצאים ממנה. אשרי הם ישראל, אע"פ שהם למטה, הם אחוזים בכלל עליון של הכל, דהיינו בג' אותיות ה' **ו'** א', ומשום זה כתוב, **הוא** עשנו ולא אנחנו, **ו לא**, כתוב ב **א'** שמורה ול **א'** אנחנו, שהיא כלל של **ו"ה** שהם זו"נ, וה **א'** היא כלל הכל.

פסקה עה

ר"ש אמר רוח וכו': ר' שמעון אמר הרוח שבמים, זה הוא רוח הקדש, דהיינו הרוח שבמלכות הנקראת רוח הקדש, שהוא נושב בתחלה, כש"א **הפיחי גני**, דהיינו שמעלה מ"ן, ואח"כ **יזלו מים**, שהם מים עליונים דכורין. למלאות אותה. ז"ש, ישב רוחו יזלו מים, תחלה, ישב רוחו, ואח"כ יזלו מים. וכל עוד שאינו נושב רוח הזה אין המים נוזלים. מה משמיענו בזה. מזה משמע, שצריכים בכל, לעורר דבר מלמטה, שהיא בבחינת מ"ן, במעשה או בדבור, או להראות כעין מעשה, ואח"כ בא ההתעוררות של מעלה. וע"כ כאן, כל עוד שהרוח לא נשב אין המים שה"ס השפע, נוזלים אל רוח הזה. שהוא המלכות.

פסקה עו

הוא הבאר היא וכו': הוא הבאר כתוב, היא הבאר אנו קוראים. וכן מהו השינוי שכתוב בתחלה בארה, ועתה באר. ומשיב, אלא בתחילה היתה הנוקבא, שהיא המלכות, בלבדה, וע"כ נאמר בארה, לשון נקבה, ועתה שאומר **הוא** שיורה כלל דכר ונוקבא (כבאות ע"ד) היא נקראת באר. לשון זכר. ואע"פ שכולל גם הנוקבא, כתוב בלשון זכר, כי במקום שנמצא זכר, אפילו יש עמו מאה נקבות, קוראים לכולם בלשון זכר.

פסקה עז

אשר אמר ה' וגו': כתוב הוא הבאר אשר אמר ה' למשה אסוף את העם. הוא משום שבאר הזו לא נעדר מהם. ואם תאמר, איך היו יכולים כולם לשאוב ממנו. אלא שהוא יצא לי"ג נחלים, שהמלכות מתחלקת לי"ג, בסוד י"ב שמקבלת מי"ב גבולים שבז"א, ואחד כולל כולם. והנביע שבבאר מתמלא ויוצא לכל הצדדים. ואז בשעה ששרו ישראל ורצו מים, היו ישראל עומדים עליה, על הבאר, ואמרו שירה. ומה אמרו, **עלי באר**. העלי מימך להוציא מים לכל, להשקות ממך. וכן אומרים השבח של באר הזו, דהיינו, באר חפרוה שרים וגו'. דבר אמת היו אומרים, וכך הוא.

פסקה עח

מהכא אוליפנא כל וכו': מכאן למדנו, שכל מי שרוצה לעורר דברים שלמעלה, בין במעשה בין בדבור, אם מעשה ההוא או דבור ההוא לא נעשה כראוי, אינו מתעורר כלום. כל בני העולם הולכים לבית הכנסת לעורר דבר שלמעלה, אבל מועטים הם שיודעים לעורר. והקב"ה קרוב לכל אלו שיודעים לקראו, ולעורר דבר כראוי. אבל אם אינם יודעים לקראו, הוא אינו קרוב, שכתוב קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת. מהו באמת, היינו שיודעים לעורר דבר אמת כראוי. וכן בכל דבר.

פסקה עט

אוף הכא הוו וכו': אף כאן, על הבאר, אמרו ישראל דברים אלו שהם דברי אמת, כדי לעורר את הבאר הזה, שהיא המלכות, ולהשקות את ישראל. וכל עוד שלא אמרו דברים אלו, לא נתעוררה הבאר. וכן אפילו באלו מכשפי עולם, שמשתמשים במינים הרעים, עד שעושים אליהם מעשים של אמת, ואם לא היו אומרים דברי אמת כדי להמשיכם באותם אפנים שהם רוצים, לא היו מתעוררים אליהם. ואפילו היו צועקים כל היום בדברים אחרים או מעשים אחרים, לא היו מושכים אותם אליהם לעולם, ולא היו מתעוררים כנגדם.

פסקה פ

ת"ח כתיב ויקראו וגו': בוא וראה, כתוב ויקראו בשם הבעל וגו'. מהו הטעם שלא נענו. ומשיב אחד, משום שלא היו רשות לבעל ההוא בזה, להוריד אש מן השמים. ועוד, משום שהדברים לא היו ישרים ביניהם, והקב"ה השכיח אותם מהם. ז"ש ואתה הסבות את לבם אחורנית. אשרי הם הצדיקים היודעים לקרוא את אדונם כראוי.

פסקה פא

אמר רבי שמעון וכו': אר"ש, כאן אני רוצה לגלות דבר. בוא וראה כל מי שיודע לסדר מעשה כראוי, ולסדר דיבורים כראוי, הרי ודאי שמעוררים את הקב"ה להמשיך דברים עליונים ישרים. ואם לא אינו מתרצה אליהם. ואם כן, הרי כל העולם יודעים לסדר המעשה ולסדר דיבורים, מהו החשיבות שלהם, של הצדיקים, היודעים שורש הדיבור והמעשה, ויודעים לכוון הלב והרצון יותר מאלו האחרים שאינם יודעים כל כך.

פסקה פב

אלא אלין דלא וכו': ומשיב, אלא אלו שאינם יודעים שורש המעשה כל כך, אלא רק סדור בלבד ולא יותר, מושכים עליהם משיכה שלאחר כתפיו של הקב"ה, שאין תפלתם פורח באויר (כמ"ש לעיל ויקהל אות ק"ל ע"ש) הנקרא השגחה. כלומר, שזה הוא השגחה של פנים, והם אינם ראויים אלא לבחינת מאחורי כתפים.

פסקה פג

ואלין דידעי ומכווני וכו': ואלו היודעים ומכוונים הלב והרצון, מוציאים ברכות ממקום המחשבה, שהיא חכמה, ויוצאים בכל הגזעים והשרשים של המדרגות בדרך ישר כראוי, עד שמתברכים העליונים ותחתונים, והשם הקדוש העליון מתברך על ידיהם. אשרי חלקם, כי הקב"ה קרוב אליהם ומזומן כנגדם, ובשעה שקוראים אותו הוא מוכן אליהם,

ובשעה שהם בצרה, הוא אצלם, הוא מכבדם בעולם הזה ובעולם הבא. ז"ש, כי בי חשק ואפלטהו אשגבהו כי ידע שמי.

פסקה פד

ויאמר וגו' **אל תירא אותו**: רבי יהודה פתח לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים. בוא וראה, כנסת ישראל יונקת מב' צדדים, פעם ברחמים ופעם בדין. כשרוצה לינק ברחמים, נמצא מקום שהרחמים יתישבו בו. כשרוצה לינק בדין, נמצא מקום, שהדין יתישב בו, ולשרות עליו. כי כך הוא בכל מקום, שאינו שורה דבר שלמעלה עד שנמצא מקום שישרה עליו. וע"כ כנסת ישראל, לא תירא לביתה משלג. מהו הטעם, הוא משום שכל ביתה לבוש שנים. זה אינו שורה אלא בזה, לבן באדום, ואדום בלבן. והרי העמידוהו.

פירוש. אין הימין, שהוא חסד, שלם בלי השמאל שהוא דין וכן להיפך. כי קו ימין ה"ס נקודת החולם שבו אין ה' יוצאת מאויר, והוא ו"ק חסר ג"ר. וע"כ הוא צריך לשמאל שממנו נמשך החכמה, ואז יש לו לימין ג"ר. וקו השמאל, ה"ס נקודת השורק, (עי' לעיל ב"א ט"ו ד"ה ההיא) שבו יוצא ה' מאויר, ויש לו חכמה, אבל חכמה בלי חסדים הם דינים קשים, ואינה יכולה להאיר (כמ"ש שם). ולפיכך אין המלכות מושכת חסדים שה"ס ימין ורחמים, עד שיש לה מכבר הארת החכמה, שאז נעשה הארת החכמה מקום ובית קבול לאור הרחמים והחסדים, שהם נעשים בו בחינת ג"ר. וכן אין המלכות מושכת החכמה משמאל, שהוא דין, אלא א"כ יש לה חסדים ורחמים מכבר, ואז החכמה מתלבשת תוך החסדים ומאירה, וכל עוד שאין לה חסדים החכמה שמקבלת היא חשך ולא אור (כנ"ל ב"א דף מ"ז ד"ה נפק ע"ש) הרי שהחסדים הם מקום ובית קבול אל החכמה.

וז"ש, **כנ"י ינקא מתרי סטרי** וכו' ברחמים מימין, ובחכמה משמאל, שהוא דין, כי אין החכמה מאירה אלא עם דינים (כנ"ל פקודי אות שע"ו). **כד בעיא לינקא ברחמי**, דהיינו מקו ימין, שהוא חסד ורחמים. **אשתכח אתר לאתיישבא ביה** דהיינו שנמצא בה מוכנת הארת השמאל שהיא החכמה שהיא מקום ששם מתישבת הארת הימין, ונשלמת בג"ר על ידי זה כנ"ל. **כד בעי לינקא בדינא**, דהיינו הארת חכמה משמאל הבאה עם דינים קשים, **אתר אשתכח לאתיישבא ביה ולמשרי עלוהי**, דהיינו החסד שמימין הנמצא בה שהוא מקום ששם מתישבת ומתלבשת הארת החכמה שבשמאל. **לא שארי מלה דלעילא עד דאשתכח אתר לאתישבא ביה** וכו', דהיינו שלא יוכל לשרות שלמות

מלמעלה מטרם שיש לה מקום לכלול ולהתלבש בו, אם הוא שפע הימין צריך למקום משמאל, ואם הוא שפע השמאל צריך למקום מימין, כנ"ל.
ונודע, שאם החכמה מאירה לבדה במלכות בלי התישבות בחסדים, אז המלכות נקפאת (כנ"ל ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו ע"ש) וז"ש, **וע"ד כנסת ישראל לא תירא לביתה משלג**, דהיינו שאינה יראה מקפאון **מאי טעמא**, **בגין דכל ביתה לבוש שנים**, אל תקרי שנים, אלא שנים, שהשין שואית והנון פתוחה, דהיינו שני אורות, חכמה וחסדים יחדיו אשר אז אין האורות נקפאים (כמ"ש שם). וז"ש **לא שריא האי אלא בהאי**, **חוור בסומק**, חסד שמימין שה"ס לבן, שורה בחכמה שבשמאל שה"ס אדום. וכן, סומק **בחוור**, שחכמה שבשמאל שה"ס אדום, שורה בחסדים שבימין שה"ס לבן.

פסקה פה

ויאמר וגו' **אל תירא אותו**: ב' פעמים בתורה נמצאות **אותו** שהן שלמות בב' ווין. (כך היה בס"ת שלהם). אחד כאן. ואחד עד דרוש אחיך **אותו**. מהו הטעם. הוא משום שפירושם אות ממש, ואינן נגזרות מהמלה, את. **עד דרוש אחיך אותו**, פירושו שצריך לפרש סימן ואות של אבידה ההיא.

פסקה פו

אוף הכא דין אותו וכו': אף כאן אותו זה, הוא עוג שנתדבק באברהם, ומאנשי ביתו היה, וכשנמול אברהם, מה כתוב, וכל אנשי ביתו וגו'. שזה עוג שנמול עמו וקבל אות קדוש הזה. כיון שראה עוג, שישראל מתקרבים אליו, אמר הרי ודאי אני הקדמתי המצוה העומדת להם, כי הקדים להמול לפני יצחק אבינו. וזה שם כנגדו. לבטוח בו.

פסקה פז

ביה שעתא דחיל וכו': בו בשעה ירא משה, איך הוא יכול לעקור הרושם שרשם אברהם. אמר ודאי הרי הימין שלי, שהוא אהרן, מת. כי צריכים ימין לנצח את זה. ואם נאמר שיש אלעזר. הוא הימין של הלבנה, דהיינו של המלכות, ולא שלי, שאינו ימין דז"א שה"ס משה, כמו אהרן. ואות הזה, של עוג, הוא לימין דז"א, כי אברהם הוא ימין דז"א.

פסקה פח

מיד אמר קב"ה וכו': מיד אמר הקב"ה, אל תירא **אותו**. אל תירא מפני אות שלו, ואפילו לימין אינו צריך. **כי בידך נתתי**, השמאל שלך יעקר אותו מן העולם. כי הוא, עוג, פגם את רושם **הברית** שלו, ומי שפגם אות הזה ראוי להתעקר מן העולם מעצמו. כל שכן השמאל שלך, שהוא **ידך**, יעקר אותו מן העולם. ומשום זה נתעקר מן העולם. ואע"פ שהוא גבור מבני הגבורים ומשום שרצה להשמיד את ישראל נפל בידי משה ונשמד.

פסקה פט

בגין כך כלא וכו': משום זה השמידו ישראל הכל, בניו וכל עמו וכל אשר לו. כמי שכתוב ויכו אותו ואת בניו ואת כל עמו. וכתוב ונך אותו ואת בנו. בנו כתוב, חסר **י'** של סימן הרבים, וקוראים בניו. וכבר העמידוהו החברים (תנחומא סוף חוקת).

פסקה צ

זכאין אינון ישראל וכו': אשרי הם ישראל שמשה הנביא היה ביניהם, שבשבילו עשה הקב"ה כל אלו האותות. והעמידוהו. והקב"ה לא כרת בריתו עם שאר העמים להתקשר בהם, אלא עם ישראל, שהם בניו של אברהם, שכתוב בו, ובין זרעך אחריך לדרתם ברית עולם. וכתוב, ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך וגו', לא ימושו מפיך וגו'. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

בלק

פסקה א

וירא בלק בן צפור וגו': ר' שמעון אמר, **וירא**, מה היא הראיה שראה. ומשיב, ראיה ממש ודאי, ראה בהסתכלות החכמה, וראה בעיניו, דהיינו בעיני החכמה. ראה בהסתכלות החכמה, כמו שכתוב, וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון. מהו בעד החלון. הוא כש"א בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא. אלא ודאי חלון החכמה דקצה שולי הככבים, הוא החלון דאם סיסרא ואבימלך, והם חלונות החכמה. כלומר שיש הרבה חלונות, וחלון אחד יש שכל החכמה שורה בו, ובו רואה, מי שרואה בשורש החכמה. אף כאן, וירא בלק, בחכמה שלו, דהיינו חלון הפרטי.

פירוש. הלבנה ה"ס המלכות הנקראת חכמה תתאה. וממנה עיקר החכמה. ויש ככבים המאירים ומתנוצצים מהם חכמה, שהם חלקי המלכות וצבאותיה, ובקצה הסיום של הארתם, שם הוא בחינות החלונות, שהחיצונים מקבלים מהם חכמה, שהיא הארה דקיק, ולא יותר.

וז"ש, **וירא** וכו' **חמא במשקופא דחכמתא כמה דכתיב וישקף אבימלך** וכו'. שוירא בלק, פירושו שראה בהסתכלות החכמה כמו אבימלך ואם סיסרא, **ודאי חלון דחכמתא, דזנבי שוליהון דככביא** שקצוות שוליהם של הכבבים נתקנו לחלונות בשביל החיצונים כנ"ל. **וחד חלון אית** וכו' **בעקרא דחכמתא**, והיינו חלון המלכות. ושם כל זר לא יבא.

פסקה ב

בן צפור. כמה וכו': בן צפור. הוא כמו שאמרו, שהוא מבני בניו של יתרו שנק' צפור, (לקמן אות רכ"ג) אבל בן צפור, ממש, שפירושו שכל עסקיו היה עם צפור. כי כשפיו היו בכמה מינים של אותה צפור. לקח צפור, ודפק עם עשב, ומפריח באויר. עשה מעשים ולחש לחשים, ואותו צפור היה בא, ובפיו אותו העשב, ומצפצפה לפניו. והכניסה בכלוב אחד, הקטיר לפניה קטרת, והיא מודיעה לו כמה דברים. עשה כשפים, והעוף, דהיינו הצפור, מצפצפת ופורחת ומשוטטת אל גלוי עינים, ומודיע לה, והיא באה. וכל דבריו היו בצפור ההוא.

פירוש הצפור הוא עבודה זרה והיא בבחינת ג"ר דקליפה. והמכשפים הרוצים לקבל ממנה הכמה וידיעות, הם צריכים להמשיך לה ב' מוחין חכמה ובינה, שה"ס ימין ושמאל. ואז הצפור מודיע להם כל מה שרוצים. אמנם החצונים אין להם אחיזה אלא במנעולא שהיא מסך דמלכות דמדת הדין. ואיך יוכלו להמשיך מוח הימין אל הצפור, שהיא בחינת ו"ק דבינה הנקרא חכמה. ולפיכך תחילה מעוררים הדינים דמנעולא, הנותן להם כח להאחז במלכות לבדה. ואח"כ מפריחים המנעולא באויר הבינה כדוגמת הקדושה, ונאחזים הדינים בבינה והדינים ממעטים הבינה לו"ק, חסר ראש, ואז יוכלו גם הם להאחז ולהמשיך אורות מו"ק דבינה, שהם נעשו. למוח הימין דצפור. והוא חכמה דקליפה ההיא. ואח"ז ממשיכים מוח השמאל אל הצפור, שע"י כשפים ולחשים, הם מדבקים את הצפור ב **עזאל**, שנק' גלוי עינים, שהוא הארת הג"ר דחכמה דשמאל שנפל להרי חשך, (כמ"ש להלן אות תכ"ד) ומשם נמשך אל הצפור מוח השמאל. שהם משמשים עמו ממעלה למטה כדרך החצונים. ואחר שהמשיכו אל הצפור ב' מוחות אלו, אז הצפור מגלה להם כל מה שרוצים.

וז"ש **בן צפור ממש, דהא חרשוי הוו בכמה זינין דההוא צפור**, דהיינו הן בזינין דמוח הימין והן בזינין דמוח השמאל. ומפרש, **נטיל צפור, מכשכש בעשבא**, עשבא, פירושו דינין דמנעולא שהם נותנים להם אחיזה בבחינת מלכות בלבד. והיה מקשקש ומכה בעשבא הזה לעורר הדין במלכות. ואח"כ **מפרח באוירא**, שהיה מפריח העשבא אל אויר הבינה, כדי לפגום הבינה ע"י העשבא, ובכדי שמעשיו יצליחו, **עביד עובדין ולחיש לחישי**, כי אפילו בכשפים, בלי אתערותא דלתתא אין הוא יכול לפעול כלל למעלה, ע"ד שהוא בקדושה (כנ"ל חקת אות ע"ט) ואתערותא דלתתא צריך להיות ע"י מעשה ודבור. וז"ש **עביד עובדין ולחיש לחישי**, שעי"ז השיג הצפור את העשבא מאוירא דבינה ואז נאחז בו"ק דבינה, וז"ש, **וההוא צפור הוה אתי וההוא עשבא בפומיה**, כלומר שהשיג

את העשבא מאויר הבינה, ועי"ז ינק בפיו ונאחז בו"ק דבינה. וז"ש, **מצפצפא קמיה**, ששמחה על קבלתה. אמנם מחמת חסרון הג"ר שגרם לה, נבחן, **ואעיל ליה בכלוב חד**, שהכניסה ע"י מעשיו בגבול, כמו בכלוב, שאינה יכולה להתפשט כחפצה. **מקטר קטרתין קמיה**, **ואיהו אודע ליה כמה מלין**, שהקטרת עושה לה נחת רוח, והצפור מגלה לו כמה דברים שהם מבחינת מוחין אלו דו"ק.

ובכדי להשלימה בג"ר צריך להמשיך לה מוח השמאל. ומתוך שהשמאל דקדושה אינו מאיר ממעלה למטה. וכל תאות החיצונים הוא רק להמשיך השמאל ממעלה למטה. לפיכך שולח את הצפור לעזאל, שבהרי חשך. שהחכמה שבו היא ממעלה למטה, (כמ"ש להלן אות תכ"ב) וז"ש **עביד חרשוי** שעושה כשפיו, דהיינו האתערותא דלתתא, ואז, **ומצפצפא עופא ופרח וטס לגבי גלוי עינים**, שהוא עזאל שבהרי חשך, **ואודע ליה**, שהוא משפיע לה מהארת השמאל שלו. **ואיהו אתי** והצפור, אחר שקבל מוח השמאל מעזאל חזר ובא אל בלק, והוא משתמש עמו, ומקבל ממנו כל מה שרוצה. וז"ש, **וכל מלוי בההוא צפור הוו**. שהיה משתמש עמו תמיד.

פסקה ג

יומא חד עבד וכו': יום אחד, עשה מעשיו ולקח צפור ההיא, ופרחה והלכה, ונתעכבה, ולא באה אליו. היה בלק מצטער בעצמו ומטרם שבאה, ראה שלהבת אש אחת, שפרחה אחריה, אחרי הצפור, ושרף כנפיו. אז ראה מה שראה, ופחד מפני ישראל. מה שמו של אותה הצפור. הוא **ידוע**. וכל אלו המשתמשים ויודעים להשתמש בצפור ההוא, לא ידעו כשפיו, כמו שהיה יודע בלק.

פירוש. כבר ידעת, שעם הארת החכמה שבשמאל, נמשכים דינים קשים על ראש הרשעים והחיצונים, הרוצים להמשיך הארת החכמה ממעלה למטה (כנ"ל פקודי אות שע"ו ו באדרא רבא אות ריט ע"ש) ויש בהם ב' בחינות דינין, א) דינים דדכורא, שהם באים מהארת החכמה עצמו. ב) דינים דנוקבא, דהיינו מכחות המסך, שהם מתגלים בסוף דינים דדכורא, בסו"ה לפתח חטאת רובץ.

ותדע שבב' מיני דינים האלו השמיד משה ב' מלכי האמורי. כי אז המשיך משה הארת החכמה שבקו שמאל, ונתגלו עמו ב' מיני דינים הנ"ל. ואלו ב' מלכים בהיותם ממשיכים החכמה ממעלה למטה, כדרך מלכי האמורי, נהרגו ונשמדו ע"י דינים אלו, אשר סיחון מלך חשבון נשמד ע"י דינין דדכורא, ועוג מלך הבשן נשמד ע"י דינין דנוקבא.

ובאותה שעה עסק גם בלק עם הצפור שלו, להמשיך החכמה ממעלה למטה, וע"כ נפגעו גם הוא והצפור שלו, מב' מיני דינים אלו. וז"ש, **יומא חד עבד עובדוי ונטיל ההוא צפור**,

וזה היה באותו זמן שהרג משה לסיחון מלך חשבון ועמו. ע"י המשכת החכמה בקו שמאל דקדושה המשמיד כל אלו הממשיכים החכמה ממעלה למטה, שעי"ז השמיד את סיחון מלך חשבון, ומחמת זה, **פרח ואזל ואתעכב ולא אתא**, שנפלה אימה ויראה על הצפור ופרחה והלכה לה, ולא באה אליו כדרכה. וע"כ **הוה מצטער בנפשיה**, שהיה מצטער מאותה המקרה. **עד דאתא חמא חד שלהובא דאשא דטס אבתריה ואוקיד גדפוי**. וזה היה בזמן שהשמיד משה את עוג מלך הבשן ע"י דינין דנוקבא שה"ס שלהבת אש. וע"כ אותה שלהבת אש רדפה ג"כ אחר הצפור, שבו כח המשכת חכמה ממעלה למטה, ושרפה את כנפיו. ולא הרגה אותה לגמרי מחמת שנסתתרה ונעלמה מבלק, ולא שימש בו אז ממעלה למטה. אמנם סוד שריפת כנפים היא שריפת הג"ר שלו, שאינו יכול עוד לפרוח באויר ולהמשיך חכמה. וז"ש, **כדין חמא מה דחמא**, דהיינו מ"ש, **וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי**, כי ראה כל זאת בצפור שלו, שגם הוא ניזק מאותם ב' מיני דינים שבהם השמידו ישראל למלכי האמורי, וע"כ **ודחיל מקמייהו דישראל**. דהיינו כמ"ש ויגר מואב וגו'. **מה שמיה דההוא צפור, ידוע**. והוא מטעם שכל החכמה שבה קבלה ממלאך עזאל שנפל משמים לארץ, להרי חשך, ואחר שנפל להרי חשך, אינו יכול עוד להמשיך חכמה במשהו, וכל החכמה שבו הוא מה שנקלט בו מכבר בעודו בשמים. וע"כ הצפור המקבלת ממנו נקראת **ידוע**, שהוא לשון **עבר**, דהיינו מעודו בשמים, ולא **דעת**, שהוא לשון **הוה**. כי עתה הוא בהרי חשך קשור בשלשלאות של ברזל (כמ"ש להלן אות תכ"ב).

פסקה ד

וכל חכמתא דהוה וכו': וכל החכמה שהיה יודע, היה יודע בצפור ההיא. וכך היה עושה, כפף עצמו לפני הצפור, והקטיר קטרת, כסה ראשו, וכפף עצמו ואמר. הוא אמר **העם**, והצפור השיבה לו **ישראל**. הוא אמר, **מאד**, והצפור השיבה, **רב**. על שם **רב** עליון שהלך ביניהם. ע' פעמים צפצפו זה וזה, בלק והצפור. הוא אמר **דל** והצפור אמר **רב**. אז פחד, שכתוב, ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא, **רב הוא**, ודאי.

פירוש, כי ד' שינוים נמצאים בפרשה ביראת בלק ומואב. א) ויגר מואב מפני העם, שהעם יורה דלת העם. שמשמע שמפני פשוטי העם היה עיקר יראתו. ב) כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל. שישראל, יורה על גדולי העם, כי ישראל, הוא אותיות לי ראש. וכן, כי רב הוא, משמע שהיה ירא בעיקר מפני הגדולים שבעם, ולא מפני פשוטי העם. ג) מה ששלח לזקני מדין, עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחך העול את ירק השדה, שאינו נזכר כאן, לא עם ולא ישראל, אלא הקהל. וכן הדמיון, כלחך השור

וגו'. ד) מה ששלח אל בלעם, עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ. שזה ענין חדש, שלא הזכיר עד הנה. ואלו השנוים הרגיש הזהר. ומשיב עליהם, שב' גופים דברו כאן, שהם בלק והצפור, ובב' זמנים, דהיינו, בזמן שהיו בו"ק, ובזמן שהיו בג"ר. והיה אחר המקרה, ששלהבת אש שרפה כנפי הצפור, שפירושו שנשרפו בחינת ג"ר של הצפור, אז נשארו שניהם, בלק והצפור, בבחינת ו"ק חסר ראש. כי כל חכמתו של בלק לא היה אלא מה שקבל מן הצפור, וכיון שנסתלקו הג"ר מן הצפור גם מבלק נסתלקו. וז"ש, **וכל חכמתא דהוה ידע, בההוא צפור הוה ידע**, וע"כ כיון שהצפור נפל לבחינת ו"ק נפל גם בלק לבחינת ו"ק. וז"ש, **והכי הוה עביד, גחין קמיה, וקטיר קטרתא, חפי רישיה**, שעבד לפני הצפור עתה בכפיפת הגוף וכיסוי הראש, שזה יודה על נפילתו ממדרגת ג"ר, שהן נקראות ראש, וכן הן קומה זקופה, ולא כפופה. גם הדבור אליה היה בקומה כפופה, וז"ש, **וגחין ואמר**.

והנה הנושאים של דינין דנוקבא, נקראים **העם**, שהם בחינת ו"ק בלי ראש. והנושאים של דינין דדכורא, נקראים **ישראל**, שהוא אותיות **לי ראש**. כי אין בהם דינין דנוקבא הגורמים להסתלקות הג"ר, אלא דינין דדכורא הנמשכים מחכמה בלי חסדים. הנוהגים גם בזמן הג"ר. וז"ש, **איהו אמר העם**. דהיינו ויגר מואב מפני **העם**, כי אחר שנפל מחמת כחן של ישראל לו"ק, היה חושב שעיקר היראה היא מפני דינין דנוקבא, שהנושאים שלהם הם **העם**. אבל **וצפרא אתיב ישראל**, הצפור הודיעו שעיקר היראה היא מפני דינין דדכורא, כי הם המשכה ישרה מקו שמאל של הקדושה, הנופל על החיצונים, אבל דינין דנוקבא באים אחריהם בדרך אגב בסוד לפתח חטאת רובץ. וכן דינים דדכורא אינם בטלים לעולם, אבל דינים דנוקבא בטלים והולכים עד שבטלים לגמרי, בסוד בלע המות לנצח. וכן, **איהו אמר מאד**, שמאד, פירושו דינין דנוקבא, ע"ד שאמרו ז"ל, **מאד** זה מלאך המות (ב"ר פ"ט ה'). **וצפרא אתיב כי רב הוא**, דהיינו כל הפסוק, **כי רב הוא** ויקץ מואב מפני בני **ישראל** הצפור אמרה אותו. כי הקו שמאל נקרא **רב**, בסו"ה יש לי **רב**, שהתפאר עשו הרשע. וז"ש, **על שום רב עלאה דאזיל בהו**, דהיינו על שם הארת החכמה שבשמאל שהיה לפנים בהם, שנקרא **רב**. עליה רמזה הצפור בהמלות, **כי רב הוא**, דהיינו, שיש לפחוד מפני הארת השמאל שבישראל. אמנם אח"כ התגבר בלק בכשפיו, וחזר והמשיך השמאל אל הצפור, מגלוי עינים שבהרי חשך, וזה הרמז, **ע' זמנין צפצפו דא ודא**, ע' רומז על חכמה הנקרא עינים. אמנם הדינין דדכורא עוד רבצו על הארת השמאל, והרגיש עניות ודלות עם חכמה זו שבשמאל, כי הדלות נמשך מדינין דשמאל. ואז, **איהו אמר דל**, שרמז אל הצפור על הדינין דדכורא השולטים בו הנקראים

דל. וז"ש בלק אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו. דהיינו הקו שמאל של ישראל, יעשו אותו **דלים** ורקים. וזהו הדמיון, כלחך השור את ירק השדה. כי **שור** נק' קו השמאל דקדושה, כנודע. אבל **וצפרא אתיב רב**, שהצפור שהקו שמאל דישראל הוא רב וגדול ואין עצה כנגדו. וזהו ששלח בלק לבלעם, הנה עם יצא ממצרים וכסה את **עין הארץ**. כי הארת החכמה נקרא עין הארץ. וע"י תקון הארת שמאל דישראל עם הדינין דדכורא כיסו והעלימו את **עין הארץ**, שפירושו שאי אפשר עוד להמשיך החכמה שנקראת **עין** אל **הארץ**, דהיינו ממעלה למטה מחמת שליטת ישראל. ובזה נתבארו ארבע הנוסחות שבדברי בלק, כי נאמרו בב' גופים ובב' זמנים. א) ויגר מואב מפני העם, אמרו בלק. ב) כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל, אמרה הצפור. ג) עתה ילחכו הקהל וגו' כלחך השור וגו' אמרו בלק, בזמן שחזר והמשיך השמאל. ד) עם יצא ממצרים וכסה את עין הארץ, אמרה הצפור. או בלק מפיה של הצפור.

פסקה ה

ובזיני חרשין דקסדיאל וכו': ובמיני הכשוף של קסדיאל הראשון, מצאנו, שצפור הזה, היו עושים אותו בזמנים ידועים מכסף מעורב בזהב, כסף ה"ס קו ימין חסדים, זהב הוא קו שמאל חכמה, והיו ושים ומרכיבים את הצפור, להדמות לקדושה כקוף בבני אדם. וכמו שבקדושה החכמה דשמאל מעורבת בחסדים דימין, היו רוצים להמשיך כן, אמנם כיון שאין להם כח היחוד דקו אמצעי נמצא בהם הכל בבחינת פסולת. הראש, הג"ר של הצפור מזהב, דהיינו פסולת הזהב. פיה מכסף, דהיינו פסולת הכסף. כנפיו חו"ג, מנחשת קלל, שהוא שמאל, מעורב בכסף, שהוא ימין, כי כל אחת היא הכלולה מימין ומשמאל. הגוף, של זהב, נקודות הכסף בנוצה שלה. רגליה נה"י מזהב. ושמים בפיה, לשון, של הצפור ההוא הנקרא **ידוע**. כי הלשון הוא דעת, ומתוך שהקליפות אין להם **דעת** יש להם במקומו **ידוע**, (כמו שנתבאר לעיל אות ג' בהסולם בסופה ע"ש).

פסקה ו

ושוין להההוא צפרא וכו': והם שמים את צפור ההוא בחלון אחד, מהנזכרות לעיל (באות א'). וביום, פותחין החלון נגד השמש, שהוא ממשלת היום. ובלילה, פותחים החלון נגד הלבנה, שהיא ממשלת הלילה. ומקטירים קטרת ועושים כשפים. וביום, משביעים את השמש שתשפיע שפעה. ובלילה, משביעים ללבנה. וכך עושים ז' ימים. מכאן ולהלאה, כבר לשון ההוא מקשקש בפי הצפור. אבל לא תוכל לדבר. אח"ז, נוקבין אותו הלשון, במחט של זהב, והיא מדברת גדולות מאליה. והכל ידע בלק ע"י צפור הזו. ע"כ נקרא בן צפור. ומשום זה ראה, מה שאדם אחר לא יכול לדעת, ולא יכול לראות.

פירוש. תחילה ממשיכים לה ו"ק, ע"י השבעות בשמש ולבנה שהם תו"מ, בכל ז' ימים. ועוד לא תוכל לדבר כי הדבור הוא מחכמה. וע"כ כדי שתקבל חכמה נוקבין הלשון לעשותה בית קבול לחכמה, במחט של זהב, דהיינו ע"י כח השמאל מן הבינה שלהם, שנקראת מחט זהב. ואז מקבלת חכמה, ונעשית לשון מדברת גדולות, שהוא חכמה.

פסקה ז

כתיב אמר ה' וגו': כתוב אמר ה' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים. יש לנו להשים הלב לאמונת הקב"ה, שכל דבריו דברי אמת ואמונה רבה, וכיון שאמר דבר, נעשה כולו. וזה האדם צר הלב, אם אמר שלכמה שנים. ולכמה זמן יושלם זה. היא כך, הקב"ה, לפי ממשלתו, שכל העולמות מלאים כבודו כל שכן שהוא כך. דבריו של אדם קטנים הם, וכל דבריו הם לפי שעה, וכך הוא עצמו הוא לפי שעה, דהיינו כצל עובר, אבל בתשובה ותפלה ומעשים טובים ובדמעות רבות, הוא קדוש, כי הרב והעליון על כל העולם, מאיר אורו ומצמצם קדושתו אל האדם לעשות רצונו.

פסקה ח

אמר ה' לזמנא וכו': עתה מבאר הכתוב, אמר ה'. היינו לעתיד לבא עתיד הקב"ה לעורר ולהשיב **מבשן** את כל אלו שהרגו אותם חיות השדה, ואכלו אותם. כי מבשן, הוא אותיות **מבין שיני** החיות (עיין ג'יטין נז:) משום שיש בעולם מקום מושב, שכל חיות הגדולות והרים הרמים והרבים שם, ומסתתרים אלו באלו, שהחיות מסתתרים בהרים, שמקום הזה נקרא בשן, ושם ערוד המדבר החזק, שהוא עוג, שבין ערודי המדבר היה, ושם נמצא תקפו, משום שהיה מלך הבשן, דהיינו המלך של המקום ההוא. וכל מלכי העולם לא יכלו להלחם עמו מחמת תקפו של הבשן, ובא משה ועשה עמו מלחמה. **ערוד** הוא חיה הדומה לחמור.

פסקה ט

סיחון סייחא דמדברא וכו': סיחון, סייח המדבר היה סיחון, ובטחונה של מואב היה עליו, כי ארנון גבול מואב, בין מואב ובין האמורי. דהיינו שהיה שכנו, ושומר על גבולו. בוא וראה, בשעה שהחריבו ישראל עיר סיחון. עבר הכרוז במלוכת השמים, דהיינו בין ע' שרים של ע' האומות, התאספו גבורים המושלים על שאר העמים, ותראו מלכות האמורי, איך נחרב מלכותו.

פסקה י

בההיא שעתא כל וכו': בשעה ההיא, כל אלו השליטים שהיו ממונים על ז' אומות נאספו ורצו להחזיר המלוכה של סיחון לקדמותה. כיון שראו גבורתו של משה חזרו

לאחור. ז"ש, על כן יאמרו המושלים באו חשבון. שהם השליטים הממונים על האומות, שנתאספו והיו אומרים **באו חשבון**, מי היא זה שהחריבה. **תבנה ותכונן** כבתחילה ותחזור המלוכה לקדמותה.

פסקה יא

כד חמו גבורתא וכו': כשראו גבורתו של משה, והשלהבת של המלכות שלו. אמרו, **כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון**. שואל, כיון שכתוב מחשבון, למה עוד, מקרית סיחון, הרי קרית סיחון היה חשבון, שכתיב, כי החשבון עיר סיחון מלך האמורי.

פסקה יב

אלא שלהובא דמלכא וכו': ומשיב, אלא שלהבת של מלך השמים יצא והחריב הכל. ובשעה שהיו אומרים, **תבנה ותכונן עיר סיחון**, סתם, ולא אמרו **חשבון**, משום שחשבו שבשביל זה תבנה למושב של האמורי, אז השיבו ואמרו, אין אנו יכולים. מהו הטעם. הוא משום שכל הדרכים והשבילים נסתמו בגבורתו של רב העליון שלהם. ואם נחזור ונאמר ונזכיר **חשבון** שתבנה, הרי אש יצאה מחשבון. ואם נחזור ונאמר **קרית סיחון**, הרי ודאי להבה יצאה מקרית סיחון. כיון ששלהבת אש הזו שורה שם עליה, אין מי שיכול להחזירה לקדמותה. כי מכל הצדדים אין לנו רשות.

פירוש. כי נתבאר לעיל (אות ג') שמשה הרג למלכי האמורי, ע"י התעוררות החכמה דקו שמאל דקדושה, שעמה נמשכים ב' דינים על ראש הרשעים והחיצונים הממשיכים החכמה ממעלה למטה. א) הם דינין דדכורא, ב) הם דינין דנוקבא. ע"ש. וכבר ידעת, שהמשכת החכמה נקראת **חשבון** (כנ"ל פקודי אות כ"ח) וז"ס, שליטת סיחון ב **חשבון**, דהיינו שהיה ממשיך החכמה שנקראת **חשבון**, ממעלה למטה, ולפיכך יצאו הדינים מקו השמאל דקדושה והחריבו את ממלכת חשבון של הקליפה. וכיון שראו זאת מלכי שאר האומות, חשבו שעיר חשבון עצמה אי אפשר להציל מדינין דשמאל דקדושה, אבל אפשר שתחזור ותבנה בבחינת עיר מושב סתם לאמורי, דהיינו שלא ימשיכו עוד חכמה שה"ס חשבון, אלא יסתפקו באותה החכמה שנקלט בהם מכבר. וחשבו שעיר מושב כזו אפשר לבנות. וז"ש, **בשעתא דאינון אמרין, תבנה ותכונן עיר סיחון, סתם, ולא אמרו חשבון**, אמרו כך, משום **דחשיבו דבגין כך יתבני למותבא דאמוראה**. דהיינו מושב לאמורי ולא חשבון, דהיינו שלא ימשיכו יותר החכמה ממעלה למטה. וחשבו שאז לא ישלוט עליהם הדינים דשמאל. אמנם, **כדין אתיבו ואמרו לא יכילנא**, דהיינו שהסתכלו בדבר, ואמרו, שאפילו עיר מושב אינם יכולים לבנותו. **מ"ט, בגין דכל ארחין ושבילין אסתתמו בתקפא דרב עלאה דלהון**, רב, פירושו הארת החכמה שבשמאל, בסו"ה יש לי

רב. (כנ"ל אות ד') ונודע שע"י הארת השמאל בלי ימין שלמעלה, נסתמים כל האורות ונקפאים, וכיון שנסתמו האורות ונקפאו (כנ"ל ב"א דף רצ' אות שס"ז ד"ה כתיב) לא יכלו עוד לבנותה אפילו לעיר מושב סתם, וז"ש, **דכל אורחין ושבילין אסתתמו**, כי נקפאו ונסתמו כל הדרכים והשבילים עד שאין לעשות כלום. **בתקפא דרב עלאה דלהון**, מחמת תוקף הדינים של שמאל העליון שלהם, דהיינו של שמאל בלי ימין שמשם ממשיכים החצונים. ואחר שראו קפאון הזה, אמרו **אי נהדר ונימא ונדכר חשבון דתבנה**, **הא**, **אש יצאה מחשבון**, ששם עיקר האש הדומם, כנ"ל. **אי נהדר ונימא קרית סיחון**, דהיינו למושב סתם בלא חשבון, **הא להבה יצאה מקרית סיחון**, כי גם במושב סתם שורים הדינים והחורבן. וז"ש **כיון דההוא** וכו' **מכל סטרין לית לן רשו**. הן עיר חשבון הן עיר סיחון סתם.

פסקה יג

מכאן ולהלאה אוי וכו': מכאן ולהלאה, אוי לך מואב, כי אותו שהיה מגין עליך, נשבר. משום זה, כיון שראה מואב שהמגן שלהם נשבר, אז ויגר מואב מפני העם מאד. מהו **מאד**, היינו יותר ממות. כי **מאד**, רומז על מלאך המות. (כנ"ל אות ד').

פסקה יד

כי רב הוא: כי מלפנים, הוא, עשו, היה **רב**, ורב הוא קטן, שכתוב עליו, הנה קטן נתתיך בגוים. וישראל נעשו **רב** במקום עשו, שכתוב בו **ורב**, דהיינו ורב יעבד צעיר. מה הטעם שחשבו את ישראל **לרב**. הוא, משום שראו ששלטו ישראל למעלה ולמטה כי כתוב, את כל אשר עשה ישראל לאמורי. שהיה צריך לומר, אשר עשה ישראל, מהו את כל, אלא הוא לרבות למעלה ולמטה. למעלה, היינו שהפילו משליטתם את השרים והשליטים שלהם שלמעלה וכן, הפילו משליטתם השרים והשליטים שלמטה בעולם הזה. וע"כ כתוב **את כל** אשר עשה. וע"כ אמרו כי **רב** הוא, במקום ה **רב**, דהיינו בכור קדוש. במקום בכורתו של עשו. שכתוב, בני בכורי ישראל.

פסקה טו

ואי תימא דקב"ה וכו': ואם תאמר, שהקב"ה רצה כך, לתת הבכורה לישראל, ואינו מן הדין. בוא וראה, עשו היה קליפה וסטרא אחרא היה. ונודע שהקליפה קדמה למוח, וע"כ יצא ראשון. כיון שיצאה הקליפה, ונעברה, הנה נמצא המוח. ערלה הראשונה, שהוא עשו, נמצא בחוץ. וע"כ יצא ראשון. הברית שהוא היקר מכל, דהיינו יעקב, הוא נגלה אח"כ. וע"כ אין קדימת עשו נחשב לבכורה, כי קליפה וערלה הוא שאין לו שום

ערך והשואה עם המוח והברית. אלא שגם הקדים לצאת מאותו הטעם. כי קליפה קדמה לפרי.

פסקה טז

ויאמר מואב וגו' עתה ילחכו וגו': ר' חייא פתח ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך ה'. כמה יש לבן אדם לשמור דרכיו בעולם הזה, וללכת בדרך אמת. משום שכל מעשיו של אדם כתובים לפני המלך ורשומים לפניו, וכולם במנין. ושומרי שערים עומדים ומעידים, עומדים ומבקשים דינים ישרים. והדיין עומד לקבל העדות. ואלו הטוענים טענות לזכות את עצמם, דובבים, ואינם יודעים אם ילכו מימין, אם ישמאילו בשמאל.

פסקה יז

דהא כד רוחי וכו': כי כשרוחות בנ"א יוצאים מעולם הזה, כמה מקטרגים הם העומדים עליהם, והכרוזים יוצאים הן לטוב והן לרע, כפי מה שיצא מן הדין. שלמדנו בכמה דינים נדון האדם בעוה"ז, בין בחייו ובין לאח"כ, כי כל דבריו הם בדין. והקב"ה הוא תמיד ברחמים, ורחמיו על כל, ואינו רוצה לדון בני אדם לפי מעשיהם. כי כך אמר דוד, אם עונות תשמר יה אדני מי יעמוד. כאן יש להסתכל כיון שאמר אם עונות תשמר יה, למה אמר עוד **אדני**. שהיה די שיאמר אם עונות תשמר יה מי יעמוד.

פסקה יח

אלא תלת דרגין וכו': ומשיב, אלא ג' מדרגות של רחמים הזכיר דוד כאן, שהם, **יה אדני מי**. אם עונות תשמר **יה** שהוא או"א הנקראים י"ה. שפירושו, אם העונות רבים כל כך עד שעלו למעלה אל או"א, הרי **אדני** שהוא רחמים. ואם השם הזה אדני אע"פ שהוא רחמים יתעורר בדין, וכל המדרגות תסתומנה בדין. מדרגה אחת יש שנחזור אליה, שכל הרפואות יוצאות ממנה, הוא ירחם עלינו. ומי הוא. הוא **מ"י**, שהוא בינה, **מי יעמוד** לנו, ודאי. כמ"ש **מ"י** ירפא לך. וע"כ **יה אדני**, אם אלו ב' שמות יהיו נסתמים ממנו, **מ"י יעמוד**, שכל הדרכים של תשובה פתוחים ממנו.

פירוש. או"א עלאין שהם י"ה, הם רחמים גמורים, והחסדים הנמשכים מהם הם יותר חשובים מחכמה, שה"ס אוירא דכיא. וזה דוקא להם עצמם שהם בסוד כי חפץ חסד הוא, ואין צריכים חכמה, אבל התחתונים הצריכים חכמה, אם אינם נשלמים מקודם בחכמה, נעשו בהם החסדים שמקבלים מאו"א, לבחינת ו"ק בלי ראש. וע"כ אם התחתונים פוגמים במעשיהם המגיעים עד זו"ן, פוגמים המוחין דהארת החכמה, אז אפילו החסדים דאו"א שמקבלים נעשים סתומים בבחינת ו"ק בלי ראש. וז"ש **אם חובין סגיאו עד**

דסלקין לעילא לגבי או"א, דהיינו שפוגמים בחסדים שמקבלים מאו"א הנקראים י"ה, לעשותם ו"ק בלי ראש, אבל באו"א עצמם אין פגם התחתונים מגיע להם כלל ואע"פ שחוטאים, נמשכים להם תמיד החסדים דאו"א שהם רחמים גמורים. והעצה לזה הוא לשוב בתשובה, ולעורר השם **אדנ"י**, שה"ס חכמה תתאה, ויחזרו וימשיכו הארת חכמה מהשם אדני. וז"ש, **הא אדני, דאיהו רחמי**, שאם ימשיכו הארת החכמה **מאדני**, אז חוזרים החסדים דאו"א לבחינת ג"ר. אמנם אם פגמם גדול כך שלא יוכלו לעורר עוד השם אדני, כי חטאם גרם לגילוי מנעולא, שה"ס מלכות דמדת הדין, שאז אינה יכולה לקבל שום אור, בסוד לא זכי הא רע (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא ע"ש) וז"ש, **ואי שמא דא אע"ג דאיהו רחמי**, דהיינו כל זמן שאינם פוגמים בה, שאז נגנז מדת הדין שבה וגלוי רק מדת הרחמים שבה, בסוד זכי הא טוב (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף קכ"ד אות קכ"ג ע"ש) אבל אם פגמו בה, **יתער בדינא**, דהיינו שתתגלה בה המלכות דמדת הדין, שאז **וכל דרגין אסתימו בדינא**, כי בגילוי הנקודה דמדת הדין, נסתמים בה כל המדרגות ואינן ראויות לקבל שום אור. (כמ"ש שם). העצה לזה הוא. לחזור בתשובה ולעורר מ"ן עד שתעלה המלכות דמדת הדין ותתמתק בבינה, ותחזור שם למדת הרחמים. וז"ש **דרגא חדא אית** וכו' **דכל אסוותין מניה נפקין**, וכו' **מ"י, ירפא לך**. כי ע"י העלאת המלכות לבינה שוב מתתקנת המלכות במדת הרחמים ומדת הדין נגנזת, שזה נבחן כמו רפואה, שנתרפאה מגילוי הנקודה דמדת הדין, וחזרה למדת הרחמים ונעשית שוב ראויה לקבל כל האורות. וכ"ז ע"י הבינה שנקראת **מ"י**, שז"ס מ"י ירפא לך. ואז תשפיע לו המלכות שוב המוחין דהארת החכמה, ואז יתתקנו שוב החסדים הגדולים דאו"א להיות בו בבחינת ג"ר, וזה שיעור הכתוב, אם עונות תשמר י"ה, שהעונות עלו אל השם י"ה, שפירושו, שהחסדים שמקבלים מ **י"ה** נעשים לו"ק בלי ראש. אז מעוררים השם **אדני** שישלים אותו עם מוחין דהארת חכמה. ואם הפך בעוונתיו, את השם אדני למדת הדין, דהיינו שע"י עונותיו נגלה המלכות דמדת הדין, אז **מ"י** יעמוד, דהיינו שיעלה מ"ן ויעלה המלכות אל הבינה ותחזור שם למדת הרחמים, ותשפיע לו המוחין דהארת החכמה, וישלימו החסדים דאו"א לג"ר.

פסקה יט

ת"ח יהושע בן יהוצדק וכו': בוא וראה יהושע בן יהוצדק צדיק גמור היה. איש שהיה נכנס לפני ולפנים, והעלוהו לישיבה של הרקיע. ונתאספו כל בני הישיבה שם לעיין בדינו. וכך דרכיו של אותו מתיבתא דרקיע, כשמכניסים רוחו של אדם לדין, יוצא כרוז ומכריז, הכנסו כל בני הישיבה לחדר נסתר. והבית דין מתאסף.

פסקה כ

וההוא רוחא דב"נ וכו': ואותו הרוח של האדם עולה על ידי ב' ממונים. כיון שנכנס הוא קרב לעמוד אחד של שלהבת לוהטת העומד שם, ומתלבש ברוח האויר הנושב בעמוד ההוא. וכמה הם העולים שם, (יש כאן חסר) כי כל אלו העוסקים בתורה ומחדשים בה חדושים, מיד נכתב לבני הישיבה אלו הדברים. אז כל בני הישיבה באים לראותו. ואלו ב' ממונים הנ"ל, יוצאים ומעלים אותו למתיבתא דרקיע ההוא, והוא קרב מיד אל אותו העמוד הנ"ל, שמתלבש שם בלבוש הנ"ל.

פסקה כא

עאל למתיבתא וחמאן וכו': אחר שנתלבש, הוא נכנס אל הישיבה, ובני הישיבה רואים אותו. אם הדברים שחידש הם כראוי, אשרי הוא. כי כמה עטרות נוצצות מעטרים אותו כל בני הישיבה. ואם דבר אחר הוא, כלומר שאינו לפי דרכי הקדושה, אוי לו לאותה בושה, דוחים אותו לחוץ, ועומד אצל העמוד הנ"ל עד שמכניסים אותו לדין. הרחמן יצילנו.

פסקה כב

ואית אחרנין דסלקין וכו': ויש אחרים, שמעלים אותם שם בשעה שהקב"ה הוא במחלוקת עם בני הישיבה, אם הדבר מותר, או אסור. ואומרים, מי יוכיח ההלכה, הרי פלוני החכם שבעולם הזה, יבוא ויוכיח הדבר, כיצד היא ההלכה. אז מעלים אותו החכם שמה, והוא מוכיח אותה ההלכה בין הקב"ה ובין בני הישיבה. (עיין בבא מציעא פו.) ויש אחרים שמעלים אותם שמה לדין, ודנים אותם שם לבררם וללבנם.

פסקה כג

א"ל ר' יוסי וכו': אמר לו ר"י, אם כן נמצא שהאדם נפטר ומסתלק מן העולם בלא דין. ואם הוא מסתלק בדין, שכבר דנו אותו למעלה, למה הוא נדון פעם שניה, במתיבתא דרקיע. א"ל. כך למדתי וכך שמעתי. כי ודאי שהאדם מסתלק בדין מהעולם הזה, אבל מטרם שיכנס למחיצתם של הצדיקים, מעלים אותו לדין פעם שניה, ונידון שם באותו מתיבתא דרקיע.

פסקה כד

ותמן קיימא ההוא וכו': ושם, במתיבתא דרקיע, עומד אותו הממונה של הגיהנם להסטין. אשרי הוא מי שזכה בדין, ואם לא, אותו הממונה של הגיהנם לוקח אותו, בשעה שמוסרים אותו לידו, וקולע אותו משם למטה כמי שקולע אבן בקלע. שכתוב,

ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע וגו'. ומשליכו לגיהנם, ומקבל ענשו כפי מה שנדון.

פסקה כה

ת"ח ויראני את וגו': בוא וראה, ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך וגו'. היינו שהעלו אותו לדין, תוך אותו מתיבתא דרקיע, בעת שנפטר מן העולם. **עומד לפני מלאך ה'**, זה הוא אותו נער, דהיינו המלאך מטטרון שנקרא נער, שהוא ראש הישיבה במתיבתא דרקיע, והוא חותך הדין על הכל.

פסקה כו

והשטן מאי והשטן וכו': שואל אומר, והשטן עומד על ימינו לשטנו, מהו והשטן. ומשיב, אותו הממונה על הנפשות בגיהנם, שתשוקתו לקחת אותו לגיהנם, ועומד תמיד ואומר תן תן, תנו רשעים לגיהנם. **לשטנו**, היינו להזכיר עונותיו. אז, ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן ויגער ה' בך. שואל, שתי גערות למה. ומשיב, אחת למלאך דומה, שהוא השר של גיהנם. ואחת לאותו היוצא מגיהנם העומד תמיד להשטין. דהיינו השטן.

פסקה כז

ת"ח ההוא שטן וכו': בוא וראה שטן ההוא העליון יורד, כמו שהעמדנו, שנתלבש בצורת שור, וכל אלו רוחות רעים שנדונו להכניסם בגיהנם, לוחך אותם ברגע אחד, וחוטף אותם, ויורד ונותנם לדומה, אחר שבלעם, וז"ש ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבותינו כלחך השור, דהיינו השור הנודע, שהוא השטן, העומד לרע על כל בני העולם. את ירק השדה, אלו הם רוחות בני האדם, שהם ירק השדה. **השדה**, היינו שדה ההוא הנודע, שהוא המלכות.

פסקה כח

א"ר יוסי אי וכו': אר"י, אם כן, חכם היה בלק. שהיה יודע שהשטן מתלבש בשור וכו'. א"ל, ודאי חכם היה. וכך צריך לו לדעת כל דרכיו של אותו השור, ואם לא היה יודע אותם לא היה יכול לעשות כשפיו וקסמיו. א"ר יוסי ודאי כך הוא, ויפה אמרת. וגבורתו של אותו השור, הוא כשמכריזים על התבואה (כאן יש חסר) כל אלו הימים שמכריזים, וכל אלו הימים שמכריזים על רוחותיהם של בני אדם, והם ימי ניסן וימי תשרי, וכבר למדנו.

פסקה כט

רבי יצחק ור' יהודה וכו': ר"י ור"י היו הולכים בדרך, הגיעו לאותו מקום של כפר סכנין, שהיה שם רב המנונא סבא, ונתארחו אצל אשתו, שהיה לה בן אחד קטן. וכל יום היה בבית הספר, באותו יום עלה מבית הספר ובא לביתו. ראה אלו החכמים. אמרה לו אמו

קרב לאלו אנשים עליונים, ותקבל מהם ברכות. קרב אליהם. בעוד שהיה קרב אליהם. חזר לאחוריו. אמר לאמו, איני רוצה לקרב אליהם, כי יום זה לא קרו קריאת שמע, וכך למדו לי, שכל מי שאינו קורא קריאת שמע בזמנו, הוא בנדוי כל אותו היום.

פסקה ל

שמעו אינון ותווהו וכו': הם שמעו ותמהו. הרימו ידיהם וברכו אותו. אמרו, ודאי כך הוא, שלא קראנו ק"ש, שיום הזה עסקנו בחתן וכלה שלא היה להם די צרכם, והיו מתאחרים להתחבר, ולא היה איש שישתדל בשבילם, ואנו השתדלנו בשבילם, וע"כ לא קראנו קריאת שמע בזמנו. ומי שעוסק במצוה פטור מן המצוה. אמרו לו, בני, במה ידעת. אמר להם בריח מלבושיכם הכרתי, כשקרבתי אליכם. תמהו. ישבו. נטלו ידיהם ואכלו לחם.

פסקה לא

ר' יהודה הוו וכו': ר' יהודה היו ידיו מלוכלכות, ונטל ידיו וברך, מטרם שנטל ידיו. אמר להם הילד, אם תלמידי דרב שמעיה החסיד אתם, לא היה לכם לברך בידים מזוהמות, ומי שמברך בידים מזוהמות חייב מיתה.

פסקה לב

פתח ההוא ינוקא וכו': פתח אותו הילד ואמר, בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו וגו'. למדנו ממקרא הזה, שמי שאינו דואג לזה, ונראה בפני המלך בידים מלוכלכות, חייב מיתה. מהו הטעם. הוא משום שידיו של אדם, יושבות ברומו של עולם, אצבע אחת יש בידו של אדם, והיא האצבע שהרימה משה. דהיינו אצבע האמצעית, שהיא כנגד משה, שהוא קו האמצעי כמ"ש לפנינו.

פסקה לג

כתיב ועשית בריחים וגו': כתוב, ועשית בריחים עצי שטים חמשה לקרשי צלע המשכן האחד וחמשה לקרשי צלע המשכן השנית. וכתוב, והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה. ואם תאמר, שבריח התיכון ההוא, הוא אחר, ואינו בכלל של אלו החמשה בריחים. אינו כן. אלא בריח התיכון ההוא היה מחמשה בריחים, שני בריחים היו מכאן, ושנים מכאן, ואחד באמצע, הוא היה בריח התיכון, העמוד של יעקב, סוד משה, דהיינו ת"ת, ששני בריחים לפניו שהם חו"ג, ושני בריחים לאחריו שהם נו"ה. כנגד זה יש חמש אצבעות בידו של אדם, והבריח התיכון, דהיינו האצבע התיכונה שנקראת אמה, היא באמצע, גדולה ועליונה מכולן, בו עומדים אצבעות האחרות. כי ת"ת כולל כל ו"ק.

פסקה לד

ואינון חמש בריחין וכו': ואלו חמשה בריחים, נקראים חמש מאות שנים, דהיינו חג"ת נ"ה דז"א, שה"ס ת"ק שנים, שעץ החיים, שהוא ז"א, הולך בהם. וברית קדש נתעורר בחמש אצבעות של היד. כי היסוד כולל בתוכו חג"ת נ"ה. והוא דבר סתום על מה שאמרתי. וע"כ כל הברכות של הכהן תלויות באצבעות. ופרישת ידים של משה, דהיינו מ"ש ויפרוש כפיו אל ה' וגו', על זה היתה.

פסקה לה

אי כל דא אית וכו': אם כל זה יש באצבעות, אין צריך לומר, שצריכות להיות בנקיון כשמברכים בהן להקב"ה, משום שבהם, ובדוגמא שלהם, דהיינו חג"ת נ"ה העליונים הרמוזים בהן, מתברך השם הקדוש. וע"כ אתם שנתחכמתם הרבה, איך לא השגחתם על זה. ולא שמשתם לר' שמעיה החסיד, שהוא אמר כל טנוף וכל לכלוך עולה לסטרא אחרא, כי הסטרא אחרא נזון מאותו הטנוף והלכלוך, וע"כ מים אחרונים חובה וחובה הם.

פסקה לו

תווהו ולא יכילו וכו': תמהו ולא יכלו לדבר. א"ר יהודה. בני, שם אביך מה הוא. שתק הילד רגע אחד. קם והלך אל אמו ונשק אותה. אמר לה, אמי, על אבי שאלו אותי אלו החכמים, אם אומר להם. אמרה לו אמו, בני, בדקת אותם, אם כשרים הם. אמר, הרי בדקתי אותם ולא מצאתי אותם כראוי. לחשה לו אמו. וחזר אליהם. אמר להם אתם שאלתם על אבי, וכבר נסתלק מן העולם, ובכל יום שחסידים קדושים הולכים בדרך, הוא מחמר אחריהם. ואם אתם קדושים עליונים, איך לא מצאתם אותו הולך ומחמר אחריכם.

פסקה לז

אבל בקדמיתא חמינא וכו': אבל בתחילה ראיתי בכם, שלא קראתם ק"ש, ועתה אני רואה בכם, שאינכם קדושים עליונים, כי אבי לא ראה קדוש רוכב על חמור, שלא יוליך אחריו חמור, כדי לסבול עול תורה. וכיון שלא זכיתם שאבי יחמר אחריכם איני אומר לכם מי הוא אבי. א"ר יהודה לר' יצחק דומה לנו שילד הזה אינו בן אדם. אכלו. ואותו ילד היה אומר דברי תורה וחדושי תורה. אמרו, תנו ונברך. אמר להם יפה אמרתם, משום שהשם הקדוש אינו מתברך בברכה זו, אלא בהזמנה.

פסקה לח

פתח ואמר אברכה וגו': פו"א, אברכה את ה' בכל עת וגו'. שואל וכי מה ראה דוד לומר אברכה את ה'. ומשיב, אלא ראה דוד שצריכים הזמנה, ואמר אברכה. משום שבשעה

שאדם יושב על שולחנו, השכינה עומדת שם, והסטרא אחרא עומדת שם. כשאדם מזמין לברך את הקב"ה, השכינה מתתקנת כלפי מעלה, לז"א, לקבל ברכות, והסטרא אחרא נכנעת. ואם האדם אינו מזמין לברך להקב"ה, הסטרא אחרא שומע, ושמח, שיהיה לו חלק בברכה זו. **מכשכשא** פירושו מנדנד את עצמו מחמת שמחה. כמו כשכשה באזניה (חולין לז.).

פסקה לט

ואי תימא בשאר וכו': ואם תאמר, בשאר ברכות למה אין הזמנה. ומשיב, אלא דבר הזה של הברכה שמברכים עליו הוא ההזמנה. ובוא וראה שכך הוא, שהמברך על פרי, פרי ההוא הוא הזמנה, ומברכים עליו. ואין בו חלק לסטרא אחרא. אבל מקודם לכן, שפרי ההוא היה ברשות הסטרא אחרא אין מברכין עליו, שכתוב, ערלים לא יאכל, שהוא ברשות הסטרא אחרא, משום שאין מברכים על פרי ההוא, כדי שלא יתברך הסטרא אחרא, כיון שיצא מרשותו, דס"א, אחר שני ערלה, יאכל ומברכים עליו. והפרי הוא הזמנה לברכה. וכן כל הדברים שבעולם שמברכים עליהם כולם הם הזמנה לברכה, ואין בהם חלק לסטרא אחרא.

פסקה מ

ואי תימא אוף וכו': ואם תאמר, אף בברכת המזון הוא כך, שהכוס של ברכה, נחשבת להזמנה, ולמה אומרים, תן ואברך, משום הזמנה. ומשיב, אלא משום שבתחילה כששתה, אמר, בורא פרי הגפן, הרי היין כבר שמש להזמנה, ועתה בברכת המזון צריכים שינוי להזמנה אחרת, כי כוס זו היא להקב"ה, ולא בשביל המזון, וע"כ צריכים הזמנה בפה.

פסקה מא

ואי תימא נברך וכו': ואם תאמר, נברך שאכלנו משלו זו היא הזמנה, ברוך שאכלנו הוא הברכה. וא"כ למה צריך לומר לפניהם, תן ונברך. ומשיב, כך הוא ודאי, אבל נברך שאכלנו משלו, הוא הזמנה אחרת, היא הזמנה לבורא פרי הגפן. כי בתחילה, שאמר תן נברך, הוא הזמנה לכוס של ברכה סתם, שה"ס המלכות, וכוס זו, כיון שלקחוה, יש הזמנה אחרת בהמלה **נברך**, שהוא לעולם העליון, שהוא ז"א, שכל המזון והברכות יוצאות משם, ומשום זה הוא בדרך סתום, שאינו מזכיר בו השם, אלא נברך שאכלנו משלו, כי עולם העליון הוא סתום ואין בו לזמנה בגלוי, אלא רק במדרגה זו דכוס של ברכה. יש הזמנה בגלוי. א"ר יהודה אשרי חלקנו שמיום שאני בעולם עד עתה לא שמעתי דברים אלו. ודאי הוא כמו שאמרתי שזה אינו בן אדם.

פסקה מב

א"ל ברא מלאכא וכו': אמר לו: בן, מלאך ה', אהוב שלו, זה שאמרת, ועשית בריחים עצי שטים חמשה לקרשי צלע המשכן וגו' וחמשה בריחים וגו' וחמשה בריחים לירכתים ימה. הרי יש כאן בריחים הרבה, והידים אינן אלא שתים. שיש בהן רק ב"פ חמש אצבעות. אמר לו הילד. זהו שאומרים שמפיו של האדם ניכר מי הוא. אבל כיון שלא הסתכלתם להבין, אני אומר.

פסקה מג

פתח ואמר החכם וגו': פו"א, החכם עיניו בראשו וגו'. שואל, אומר, אלא בראשו, וכי באיזה מקום הן עיניו של אדם, אולי הן בגופו או בזרועו, שהשמיענו החכם יותר מכל העולם. אלא המקרא כך הוא ודאי. שלמדנו, לא ילך אדם ד' אמות בגילוי ראש. מהו הטעם. הוא משום שהשכינה שורה על ראשו. וכל חכם עיניו ודבריו הם בראשו, דהיינו באותה השורה ועומדת על ראשו, שהיא השכינה.

פסקה מד

וכד עינוי תמן וכו': וכשעיניו שם, בראשו, שהיא השכינה, ידע שאותו האור הדולק על ראשו, צריך לשמן, משום שגופו של אדם הוא פתילה והאור דולק למעלה, בפתילה, ושלמה המלך צווח ואמר, ושמן על ראשך לא יחסר. כי האור שבראשו צריך לשמן, והוא המעשים טובים. ועל זה, אומר, החכם עיניו בראשו. ולא במקום אחר.

פסקה מה

אתון חכימין ודאי וכו': אתם ודאי חכמים, והשכינה שורה על ראשכם, איך לא הסתכלתם לזה שכתוב, ועשית בריחים וגו' לקרשי המשכן האחד, וחמשה בריחים לקרשי צלע המשכן השנית. האחד והשנית אמר הכתוב, שלישית ורביעית לא אמר הכתוב, כי אחד ושנית, הם חשבון של ב' הצדדים, ימין ושמאל, שהם חו"ג הנקראים ב' ידים והשלישית שהיא במערב, אינו חושב, להיותה רק המקבלת מאלו ב' צדדים. ועל כן עשה חשבון רק בשנים אלו. שה"ס שתי ידים.

פסקה מו

אתו אינון ונשקוהו וכו': הם באו ונשקוהו. בכה ר' יהודה ואמר. ר' שמעון, אשרי חלקך, אשרי הדור שלך, כי בזכותך אפילו הילדים שבבית הספר, הם הרים רמים חזקים. באה אמו, אמרה להם, רבותי, בבקשה מכם אל תביטו על בני אלא בעין טובה. אמרו לה, אשרי חלקך, אשה כשרה, אשה, נבחרת מכל שאר הנשים, כי הקב"ה בחר חלקך, והרים דגלך על כל שאר הנשים שבעולם.

פסקה מז

אמר ינוקא אנא וכו': אמר הילד, אני איני מפחד מעין הרע, כי בן דג גדול ויקר אני, ודג אינו מפחד מפני עין הרע, שכתוב, וידגו לרוב בקרב הארץ. מהו לרוב. הוא לרבות על העין, כלומר שלא ישלוט בהם עין הרע. ולמדנו, מה דגים שבים, המים מכסים עליהם ואין עין הרע שולט בהם, אף אלו אין עין הרע ישלוט בהם (ברעות כ.) וע"כ לרוב ודאי. בקרב הארץ היינו בתוך בני אדם שעל הארץ. כלומר שלא ישלוט בהם עין הרע אע"פ שאינם מכוסים כמו הדגים. אמרו לו. בן מלאך ה', אין בנו עין הרע, ולא מצד עין הרע באנו, והקב"ה מכסה עליך בכנפיו.

פסקה מח

פתח ואמר המלאך וכו': פו"א, המלאך הגואל אותי מכל רע יברך וגו'. מקרא זה אמר יעקב ברוח הקודש. ואם ברוח הקודש אמר לו, יש בו סוד החכמה. **המלאך**, שואל, קורא את המלכות מלאך, וקורא אותה בשמות אחרים וכאן למה נקראת המלכות מלאך. ומשיב, אלא כשהמלכות היא שליח מלמעלה ומקבלת זוהר מן האספקלריא של מעלה, שאז מברכים אבא ואמא אותה. ואומרים לה, בתי, לכי שמרי ביתך, דהיינו העולם, פקדי את ביתך, כך עשי לביתך לכי וזוני אותם. לכי, כי עולם ההוא שלמטה מחכה לך, בני ביתך מחכים למזונות ממך הא לכי כל מה שאת צריכה לתת להם. אז נקראת המלכות, מלאך.

פסקה מט

ואי תימא והא וכו': ואם תאמר, הרי בכמה מקומות נקראת המלכות מלאך, ולא באה לזון את העולמות. ועוד שבשם זה, מלאך, אינה זנה את העולמות אלא בשם הויה. ומשיב, כך הוא ודאי, כשהיא שליח מן אבא ואמא נקראת מלאך. וכיון ששורה על מקומה, על ב' כרובים, **אדני** שמו.

פירוש. יש ב' זווגים באו"א עלאין, א' הוא **זווג להחיות העולמות**, והוא זווג דלא פסיק, ואפילו כשבני העולם חוטאים ופוגמים בזווג זו"ן, עכ"ז זווג דאו"א אינו נפסק. כי אם היה נפסק ח"ו, היה חורבן העולמות. אמנם מזווג זה לוקחים העולם כדי צרכם ולא בהרוחה. ויש זווג ב' באו"א עלאין, שהוא לתת מוחין לזווג זו"ן, ואז יש זווג זו"ן, ומזווג זה לוקחים העולם כדי צרכו וקיומו שלא יחרב העולם. נפסק באו"א, אם בני העולם אינם כדאי. והן מזווג כדי להחיות העולמות, והן מזווג זו"ן לתוספת שפע וברכה אין העולם מקבל אלא ממלכות. ולפיכך כשהמלכות משפעת לעולם מבחינת זווג דאו"א כדי להחיות העולמות, אז היא נקראת מלאך, דהיינו **שליח** מאו"א לפרנס העולם כדי

צרכו וקיומו שלא יחרב העולם. אבל מבחינתה עצמה אינה משפעת להם כלום, כי אז אין זווג ז"א ומלכות, וע"כ היא אינה עולה בשם כלל. משא"כ בזווג הב' דאו"א שז"א ומלכות מקבלים מוחין לזווג, והם מזדווגים להשפיע תוספת שפע וברכה. אז המלכות משפעת לעולם מבחינתה עצמה, מזווגה עם ז"א, ואז היא נקראת בשם בפני עצמה, דהיינו **אדני**.

וז"ש (באות מ"ח) **כד איהו שליחא** וכו' **הא לך כל מה דתצטרכי למיהב לון**, דהיינו בחינת זווג א' דאו"א, שהוא רק לפי מדת **הצורך** של העולמות שלא יחרבו. וז"ש, **כד שליח מגו או"א**, דהיינו מבחינת הזווג כדי להחיות העולמות, שאז בז"א ומלכות אין זווג, **אקרי מלאך**, כי אינה עולה אז בשם לפי עצמה, כי אינה נותנת מבחינתה עצמה כלום. **וכיון דשארי על דוכתין על תרין כרובין**, דהיינו שיש זווג ז"א ומלכות במקומם עצמם, כי מקבלים מזווג הב' דאו"א, **אדנ"י שמיה**, היא נקראת בשמה עצמה, אדנ"י, כי אז משפעת להם מבחינתה עצמה.

פסקה נ

למשה כד אתחזי וכו': כשהשכינה נראית למשה בתחילה, היא נקראת מלאך. שנאמר וירא מלאך ה' אליו בלבת אש. ליעקב לא נראית כך אלא בדוגמא, דהיינו ברחל שלמטה שהיא דוגמא לרחל עליונה שהיא מלכות. שכתוב, **ורחל באה**, זו היא צורה של רחל אחרת, שלמעלה שהיא מלכות, שכתוב, כה אמר ה' קול ברמה נשמע וגו' רחל מבכה על בניה, שרחל זו ה"ס המלכות. גם כאן, **ורחל באה**, סתם. שרומז על המלכות. **עם הצאן**, היינו המדרגות של המלכות. **אשר לאביה**, ודאי. כי **אבא**, שהוא חכמה יסד ברתא, שהיא מלכות. וכולם, דהיינו כל העולמות, נתמנו ונפקדו בידיה. **כי רועה היא**, היא מנהיגה אותם ונפקדה עליהם.

פסקה נא

והכי במשה כתיב וכו': וכך כתוב במשה, וירא מלאך ה' אליו בלבת אש. כי בפעם הראשונה נראתה לו המלכות בבחינת מלאך. כנ"ל, וזה יותר חשוב ממראה של יעקב, שהיתה רק דוגמא. ואם תאמר, ששבחו של אברהם הוא יותר ממנו, שלא כתוב בו מלאך, אלא וירא אליו ה' באלוני ממרא וגו'. ומשיב, שם באברהם נראה לו השם **אדנ"י** דהיינו באלף דלת נון יוד שכתוב אדנ"י אל נא תעבור מעל עבדך, משום שבזמן ההוא קבל ברית, ומה שהיה נעלם ממנו עד עתה, נראה לו עתה רבון ושליט, דהיינו אדנ"י, וכך היה ראוי לו, כי אז נתקשר במדרגה ההיא, מלכות, ולא יותר. ומשום זה נתגלה עליו ה' בשם של אדון ורבון עליו. דהיינו בשם אדני. פירוש. ומה שכתוב וירא אליו

הויה וגו'. הוא כי השם הויה היה מתלבש אליו בשם אדני. שהרי כתוב, ושמי הויה לא נודעתי להם.

פסקה נב

אבל משה דלא וכו': אבל משה שלא היה, בו פרוד שכתוב, משה משה, בלי טעם מפסיק ביניהם, כמו שכתוב, אברהם אברהם, שטעם מפסיק ביניהם, (כנ"ל אדרא אות רל"א) כי הפסק הטעם יורה שאברהם הב', עתה הוא שלם, מה שלא היה כן באברהם הא' מקודם לכן, ויש הפרש בין אברהם של עתה לאברהם שמקודם לכן. אבל משה, מיד שנולד, היה עמו אספקלריאה דנהרא, שהוא אור ז"א, שכתוב, ותרא אותו כי טוב הוא, וכתוב וירא אלקים את האור **כי טוב**, שסובב על ז"א, אף **כי טוב** שבכאן, סובב על ז"א. כי משה נתקשר מיד במדרגה שלו, שהיא ז"א, וע"כ משה משה, בלי טעם מפסיק, בין משה למשה.

פסקה נג

וע"ד לגבי דמשה וכו': וע"כ אל משה, שהיה תמיד במדרגת ז"א, הקטינה עצמה המלכות, שכתוב מלאך ה'. ולא בשמה עצמה, כי המלכות היא מקבלת מז"א, יעקב קרא את המלכות בשעה שהיה נפטר מן העולם, בשם מלאך, כמו משה. מהו הטעם. משום שבאותה שעה היה יורש אותה לשליטה, כמו משה, כי משה נתחבר עם המלכות בחייו, יעקב לא נתחבר עמה אלא אחר שנפטר מן העולם. משה היה עם המלכות בעודו בגוף. יעקב רק ברוח אחר שיצא מן הגוף. (כמ"ש לעיל בראשית א' אות קנ"ג) אשרי חלקו של משה.

פסקה נד

הגואל אותי מכל רע: היינו שלא קרב מעולם לצד הרע, והרע לא יכול לשלוט בו. **יברך את הנערים**, אז, לפני פטירתו, היה יעקב מתקן את ביתו, דהיינו את המלכות, כאדם ההולך לבית חדש, ומתקן אותו בתקוניו ומקשטו בקשוטיו. **יברך את הנערים**, היינו הנערים הנודעים, אלו שנתמנו על העולם למשוך מהם ברכות, שהם ב' כרובים, מטטרון וסנדלפון (כנ"ל שלח אות צ"ז), **ויקרא בהם שמי**, דהיינו ת"ת מדתו של יעקב, עתה התקין ביתו, שהיא המלכות, והוא עלה במדרגתו, בת"ת, משום שהחבור של המלכות הוא ביעקב, שהוא ת"ת, הגוף, שהוא ת"ת, מתדבק במקום שצריך, דהיינו במלכות. וב' זרועות עמו, דהיינו ושם אבותי, שהם חסד, וגבורה.

פסקה נה

לבתר דאינון נערים וכו': אחר שנערים אלו, מטטרון וסנדלפון, מתברכים כראוי, אז, **וידגו לרוב בקרב הארץ**, כי מדרך הדגים הוא להרבות ולהפרות תוך המים, ואם יוצאים מן המים ליבשה מיד מתים, אלו אינם כן, אלא הם מן ים הגדול, דהיינו מן המלכות, והריבוי שלהם להפרות ולהרבות הוא בקרב הארץ, דהיינו בעולמות התחתונים הנמשכים למטה מן המלכות. מה שאין כן לכל הדגים שבעולם.

פסקה נו

מה כתיב לעילא וכו': מה כתוב למעלה, ויברך את יוסף ויאמר, ולא מצאנו לו כאן ברכות, כי אח"כ ברך אותו, שכתוב בן פורת יוסף. ומשיב, אלא כיון שברך לאלו הנערים ברך את יוסף, כי אין הם יכולים להתברך אלא מתוך יוסף. כי המלכות אין לה מעצמה כלום אלא מה שיוסף, שהוא יסוד דז"א נותן לה. וע"כ ברך את יוסף, והוא השפיע אל המלכות, והמלכות אל הנערים שהם מטטרון וסנדלפון. ומשום שיסוד הוא בסתר, ואינו ראוי לגלותו, מפחד שלא יתקרב הערלה לינק ממנו. ע"כ הוא כתוב בסתר, כי ויקרא בהם שמי ושם אבותי, הוא, כי מן האבות שהם חג"ת מתברכים ולא ממקום אחר. **בקרב הארץ**, זה הוא הכיסוי, לכסות מה שצריך. דהיינו היסוד, שהמלכות הנקראת ארץ מכסה אותו. וע"כ מרומז גם יוסף בכתוב, אלא בהסתר. והוא פירוש משונה מן הנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה נז

אתו ונשקוה וכו': באו ונשקוהו כמקודם. אמרו, תנו ונברך. אמר הוא, הילד, אני אברך, כי כל מה ששמעתם עד עתה ממני שמעתם, ואקיים בי טוב עין הוא יבורך. קרא בו יברך. מהו הטעם. משום שנתן מלחמו לדל. ומלחם ומאכל התורה שלי אכלתם. א"ר יהודה בן אהוב של הקב"ה, הרי למדנו, בעל הבית בוצע ואורח מברך. אמר להם, אין אני בעל הבית, ואין אתם אורחים. אבל מקרא מצאתי ואקיים אותו, כי אני טוב עין ודאי, כי בלי שאלתכם, אמרתי חידושי תורה עד עתה, ולחם ומאכל שלי אכלתם.

פסקה נח

נטל כסא דברכתא וכו': לקח כוס של ברכה וברך. וידיו לא יכלו לסבול את הכוס והיו ידיו מרתתים. כשהגיע לעל הארץ ועל המזון, אמר כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא. העמיד הכוס על תקונו, ונתיישב בימינו, וברך. לסוף אמר, יהי רצון, שלאחד מאלו, היינו ר' יצחק, ימשכו לו חיים מן עץ החיים, שכל החיים תלוים בו, והקב"ה יהיה ערב בעדו, וימצא ערב למטה, היינו ר' שמעון, שיסכים להיות ערב עם המלך הקדוש. כמ"ש

(נפרשת ויחי אות קנ"א) שר' יצחק נטה למות ור"ש אחז בו וערב בעדו ונשאר בחיים. ועיין (ויחי אות קנ"ט).

פסקה נט

כיון דבריך אסתים וכו': כיון שברך סגר עיניו רגע אחד, ואח"כ פתח אותן. אמר, חברים, שלום לכם מרבון הטוב, שכל העולם שלו הוא. תמהו ובכו, וברכו אותו. לנו לילה ההוא. בבוקר הקדימו והלכו. כשהגיעו לרבי שמעון ספרו לו המעשה. תמה ר"ש, אמר, בן סלע חזק הוא, וראוי הוא לזה, ועוד יותר ממה שאדם יוכל לחשוב, בנו של רב המנונא סבא הוא. נזדעזע ר' אלעזר. אמר, עלי ללכת לראות לאותו הנר שדולק. א"ר שמעון זה לא יעלה בשם בעולם. כלומר לא יאריך ימים. כי דבר עליון יש בו, והארת השמן של אביו מאירה עליו. וסוד זה אינו מתפשט בין החברים.

פסקה ס

יומא חדא הוו וכו': יום אחד היו החברים יושבים ומתנגחים אלו באלו, כלומר מתוכחים זע"ז, והיה שם ר' אלעזר ור' אבא ור' חייא ור' יוסי ושאר החברים. אמרו, הרי כתוב, אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וגו'. שהוא בשביל רות ונעמה העתידות לצאת מהם. ואם כן, צפורה אשת משה, שהיתה ממדין, ויתרו ובניו שיצאו ממדין, שהיו כולם צדיקי אמת על אחת כמה וכמה שהיה להם להגין על מדין. ועוד, משה שגידלו אותו במדין, ואמר לו הקב"ה נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים. וזכות משה לא הגנה עליהם. וא"כ משא פנים יש בדבר, שהרי בני מדין היו יותר ראוים להנצל ממואב.

פסקה סא

א"ר שמעון לא וכו': אר"ש, אינו דומה מי שעתיד ללקוט תאנים למי שכבר לקט אותם. כי רות ונעמי עוד לא יצאו מעמון ומואב. משא"כ צפורה כבר יצאה ממדין. א"ל ר' אלעזר, הרי אע"פ שכבר לקט התאנים הוא שבח, והיה להם להנצל בזכותם. אמר לו, מי שעוד לא לקט התאנים שומר את אילן התאנה תמיד שלא יהיה בו פגם, שהוא בשביל התאנים שהאילן עתיד להביא. ואחר שכבר לקט התאנים, עוזב את האילן, ואינו שומר אותו.

פסקה סב

כך מואב דזמינא וכו': כך מואב, שהיה עתיד להביא אלו התאנים, רות ותולדותיה, שמר אותו הקב"ה, שכתוב אל תצר את מואב. מדין שכבר נתנו התאנים, ולקטו אותן, כתוב, צרור את המדינים. כי מכאן ולהלאה, אילן התאנים זה אינו עתיד להביא פירות, ובשביל זה הוא ראוי לשריפת אש. פתח ואמר, ויאמר מואב אל זקני מדין וגו'. מואב הם

שהתחילו לצרור את ישראל, ומשום אלו התאנים דהיינו רות ותולדותיה, שעתיד מואב להוציא לעולם, נצלו מעונש.

פסקה סג

ר' אלעזר בעא למחמי וכו': ר"א רצה לראות את ר' יוסי בר"ש בן לקוניא, חמיו, והיו ר' אבא ור' יוסי הולכים עמו. הלכו בדרך והיו אומרים דברי תורה כל אותו הדרך.

פסקה סד

א"ר אבא מאי וכו': אר"א מה שכתוב, ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וגו', וכתוב, וקרבת מול בני עמון אל תצרם ואל תתגר בם וגו'. דבר זה, שבבני עמון, הוא כדבר זה, של מואב, מה ההפרש בין אלו לאלו, הרי נראה ששקולים הם, ולמדנו כשישראל היו קרבים לבני מואב, היו ישראל מראים עצמם אליהם בכל כלי מלחמה, כמו שהיו רוצים להתגרות בהם. ואצל בני עמון, היו ישראל מתעטפים בעטופיהם, ולא נראו כלי מלחמה כלל. והכתובים מראים שהם שוים זה לזה.

פסקה סה

אמר רבי אלעזר וכו': אר"א, ודאי כך הוא. ולמדנו, שזו שהיתה חצופה, ואמרה מואב, שכתוב, ותקרא את שמו מואב, נראו ישראל בחוצפה אליהם כמו שהיא היתה חצופה שאמרה, מואב, דהיינו שמאב היה בן הזה. אבל הצעירה, שאמרה בן עמי, והסתירה דרכיה, גם ישראל היו מסתירים דרכיהם אליהם, שהיו מעטפים עטיפה בטלית, ונראים לפניהם כאחים ממש. וכבר למדנו.

פסקה סו

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים נזכר ר' אלעזר מאותו הילד, נטו מן הדרך ג' פרסאות, והגיעו שמה. נתארחו בבית ההוא, נכנסו ומצאו אותו הילד, שהיה יושב, ועורכים השלחן לפניו. כיון שראה אותם קרב אליהם, א"ל הכנסו חסידים קדושים. הכנסו שתילי העולם, אלו שלמעלה ומטה משבחים אותם, אלו שאפילו דגי ים הגדול יוצאים ליבשה אליהם. שהכיר בהם שר' המנונא אביו נגלה להם כמ"ש בהקסה"ז (אות קי"ט ע"ש). בא ר' אלעזר ונשקו בראשו, חזר עוד הפעם כבתחילה ונשקו בפיו. א"ר אלעזר, נשיקה הראשונה היתה על הדגים שעזבו המים והלכו ביבשה. דהיינו על מה שרב המנונא אביו נגלה להם. ונשיקה שניה היא, על ביצים של הדג שעשו פירות טובים בעולם. דהיינו בשביל הילד עצמו, שהוא בנו של רב המנונא.

פסקה סז

אמר ההוא ינוקא וכו': אמר אותו הילד, בריח של הלבושים שלכם, אני רואה שעמון ומואב היו מתגרים בכם. איך נצלתם מהם. כלי מלחמה לא היו בידיכם. ואם לא, איך הלכתם לבטח בלא יראה. תמהו ר' אלעזר ור' אבא והחברים. א"ר אבא אשרי הדרך הזה, ואשרי חלקנו שזכינו לראות זה. ערכו השלחן כמקודם.

פסקה סח

אמר, חכימין קדישין וכו': אמר הילד, חכמים קדושים האתם רוצים לחם מעדנים בלא מלחמה, ושלחן של כלי מלחמה, או גם לחם מלחמה. או תרצו לברך את המלך בכל כלי מלחמה, כי השלחן אינו עולה בלא מלחמה. א"ר אלעזר, בן אהוב וחביב וקדוש, כך אנו רוצים, בכל אלו כלי מלחמה השתדלנו, ואנו יודעים לערוך מלחמה בחרב, בקשת, ברומח, ובאבני קלע. ואתה ילד, עוד לא ראית, איך הגבורים תקיפי העולם עושים מלחמה.

פירוש. כמו שצריכים כלי מלחמה בעוה"ז לגרש ולהכניע את האויבים שלא יחריבו את הארץ. כן הוא ממש בעולמות העליונים, שצריכים כמה מיני דינים המכונים כלי מלחמה, כדי לגרש החיצונים שלא יטו שפע הקדושה לצדם ויחריבו מקורות השפע. ומקורם של אלו כלי מלחמה יוצאים במדרגות הקדושה עצמן, ומשם נמשכים למטה להכניע ולהרחיק החצונים והקליפות מן שפע הקדושה. אמנם יש המשכת שפע, שאין צריכים אליה שום מלחמות, והוא משום שאין לחיצונים שום אחיזה בהם, והוא השפע מזווג או"א עלאין, שהוא להחיות העולמות, (כנ"ל אות מ"ט ע"ש) וז"ש, **תבעו נהמא דתפנוקי בלא קרבא**, דהיינו השפע דאו"א שנמשכת בלא מלחמה, כי אין בה אחיזה כלל לחיצונים. וצריך שתדע שעם חידושי התורה שהיו אומרים, היו ממשיכים שפע מאותה המדרגה שהיו מחדשים בה חידושי התורה. וע"כ שאל אותם מאיזה מדרגה הם רוצים לשמוע חידושי תורה. אמנם כל הנמשך מבחינת המלכות, צריכים מלחמה להרחיק ולהכניע החצונים שלא יתאחזו בשפע שלה. וז"ש **ופתורא דמאני קרבא**, כי השלחן שהוא מלכות צריכים בהכרח כלי מלחמה להלחם עם החיצונים לגרשם. ואם רוצים שפע מזווג זו"ן, שיש בהם אחיזה לחיצונים, צריכים להלחם ולגרשם. וז"ש, **או נהמא דקרבא**, דהיינו שפע מזו"ן. וכן שאל אותם אם הם רוצים שיאמר חידושי תורה ולהמשיך שפע מכל המדרגות שצריכים כלי מלחמה, וז"ש, **או תבעון לברכא למלכא בכל מאני קרבא**. שלא יחסר מהם כלום. **דהא פתורא לא אסתליק בלא קרבא**, כי המלכות הנקראת שלחן המלך, אינה מתעלה להשפיע משהו בלי מלחמה. כנ"ל.

והשיב לו ר' אלעזר, שהוא רוצה חידושי תורה שהם בבחינת מלחמה, וחושב לו ד' מינים כלי מלחמה. **חרב**, **קשת**, **רומח**, **ואבנין דקירטא**. שבהם צריכים להלחם עד להיות בטוחים, שכל זר לא יגע בקדש. **חרב**, ה"ס הדינין שבמסך דחירק, שקו האמצעי משמש בו למעט ג"ר דשמאל, כדי ליחדו עם הימין (כנ"ל לך י"ג אות כ"ב ד"ה ונתבאר ע"ש) וז"ש שאמרו להלן (שופטים אות ג') חרב דקב"ה, **י' רישא דחרבא**. שה"ס השביל דאו"א עלאין שה"ס **י'** דהויה. ששם שורש הכל. **ו' גופא דחרבא**, דהיינו קו האמצעי שהוא הנושא של מסך דחירק שפועל בו היחוד דב' קוין ימין ושמאל. **ה' תרין פיפיות דילה**, כי המסך דחירק כולל בתוכו מלכות ובינה, בסוד מפתחא ומנעולא (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) שהם ב' כוחות לפעולת היחוד הזה (כמ"ש שם).

קשת, ה"ס התעוררות הדינין דנוקבא הקשים, בסוד את קשתי נתתי בענן. והוא מלכות, שבתוכה ג' גווני הקשת. שה"ס ג' קוין.

רומח, הוא דומה לחרב, שהוא בחינת קו האמצעי, עם מסך דחירק. אלא ההפרש הוא שבחרב יש **תרין פיפיות** כנ"ל, וברומח אין שם אלא פה אחד, דהיינו דמפתחא. **אבנין דקירטא**, הם סוד מלכות דמדת הדין, שזורקים אותה למעלה לבינה, וממעטים הבינה מג"ר לו"ק, כדי להפיל בזה כל החצונים הנאחזים בהתפשטות הארת החכמה שבקו שמאל דבינה. ויש בזה כמה בחינות קלע.

פסקה סט

חדי ההוא ינוקא וכו': שמח אותו הילד. אמר ודאי לא ראיתי איך גבורי עולם עושים מלחמה. אבל כתוב, אל יתהלל חוגר כמפתח. תחילה תשמעו דבר, ואח"כ תהללו את עצמכם. ערכו השלחן בלחם ובכל מה שצריך. א"ר אלעזר כמה שמחה יש בלבי בילד הזה. וכמה חדושים יתחדשו על שלחן הזה, וע"כ אמרתי שאני יודע, שזגים עם פעמונים של רוח הקודש הולכים בו. בהילד.

פסקה ע

אמר ההוא ינוקא וכו': אמר אותו הילד, מי שרוצה לחם, יאכלו על פי החרב. שמח ר' אלעזר, חזר וקירב הילד אליו. אמר לו משום ששבחת את עצמך, יש לך לערוך מלחמה בתחילה. ומתחילה אמרתי שהמלחמה תהיה אחר האכילה, אבל עתה, מי שרוצה סולת, נקיה מסובין, שהם הקליפות, יביא כלי מלחמה בידיו. אמר ר' אלעזר, לך נאה להראות מאלו כלי מלחמה שבידך.

פסקה עא

פתח ההוא ינוקא וכו': פתח הילד ואמר, והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'. מקרא זה אע"פ שהוא בחלה, הוא נאמר על עומר התנופה. מהו תנופה, אי משום שהניף אותה הכהן למעלה היא תנופה, מה זה נוגע לנו, אם הניף אם מוריד.

פסקה עב

אלא ודאי אצטריך וכו': ומשיב, אלא ודאי שצריך להרימה למעלה, והיינו תרומה שבשביל זה היה צריך לקראה תרומה, שהוא לשון הרמה ולא תנופה. ואע"פ שדרשינן שאותיות תרומה היא תרי ממאה, וכך הוא, עכ"ז עיקר השם תרומה היא מחמת ההרמה למעלה, אבל תנופה למה נקראת, הרי היא הרמה. והיה צריך לקראה תרומה. ומשיב, סוד החכמה כאן. אהה חסידים קדושים בעלי הרמחים שלא שמשתם את ר' שמעיה החסיד, שאם לא כן הייתם יודעים. מה היא תנופה, מה היא חטה, מה היא שעורה.

פסקה עג

תנופה דקאמרינן וכו': תנופה שאמרנו, פירושה, **תנו פה**, שהם אותיות תנופה. והסוד שלו הוא. תנו כבוד לה' אלקיכם. כי פה, הוא כבוד, דהיינו מלכות שנקראת כבוד, שצריכים לתת אותה אל הקב"ה, דהיינו להעלות וליחד המלכות עם ז"א, וע"כ אנו צריכים להרימה למעלה, לז"א, להראות שאנו נותנים לו לז"א, את **פה** הזה, שהוא המלכות. כי אין שבח למלך העליון, ז"א, אלא כשישראל מתקנים הכבוד הזה, שהוא המלכות, ונותנים אותה למלך הכבוד. שהוא ז"א. וזה הוא, **תנו פה**, **תנו כבוד**. והוא ודאי הרמה. דהיינו להעלות המלכות לז"א.

פסקה עד

קרא דשרינן ביה וכו': נשוב אל המקרא שהתחלנו בו. והיה באכלכם מלחם הארץ. שואל, וכי לחם הארץ שעורה הוא ולא יותר. כי מקרא זה, אע"פ שנאמר בחלה, הוא רומז על עומר התנופה (כנ"ל אות ע"א) ועומר התנופה נקרב שעורים. ומשיב אינו כן. כי יש ה' מיני דגן, ואנו מקריבים שעורה, משום ששעורה הוא הראשונה לשאר מיני לחם שבעולם, **שעורה**, הוא אותיות שעור **ה'** שהוא מקום ידוע בשיעור **ה'** שהיא מלכות. חטה היא נקודה האמצעית, שאין חלק לס"א של כף חוב שם. חטה, היא בת המתחטאה לפני אביה, ועושה לה רצונה. ומהו חטה. היא כלל כ"ב אותיות.

פירוש כבר נתבאר סוד שעורה, שהיא מהארת המלכות בעת שהיא שמאל בלי ימין, שהיא ראשית בנינה. כמ"ש באורך לעיל (פרשת אמור אות קמ"ו עש"ה) וז"ש, **בגין דשעורה קדמאה לשאר נהמא דעלמא**, כי בנין המלכות בראשונה היא משמאל בלי

ימין. (כמ"ש שם) וז"ש, **אתר ידיע הוא בשעורא דה'** כי הארת השמאל, הוא מקום ידוע בשעור המלכות שנקראת ה', דהיינו בכלים דאחורים שבמלכות. שהם שעור, כלומר חלק מבנין שלה.

וחטה, ה"ס נקודה אמצעית, דהיינו נקודת המפתחא הממותקת בבינה, שה"ס יסוד דמלכות (כנ"ל הקדמת ספר הזהר דף נ"ט אות מ"ד ד"ה ולא אתרשים ע"ש) שהיא נקראת נקודה אמצעית דישובא. ומתוך שהיא נמתקת בבינה, אין חלק לסטרא אחרא בה, וז"ש, **חטה. נקודה באמצעיתא, דלית חולקא לס"א דחובא תמן**, שמיתוק הזה נעשה ע"י עלית המלכות לבינה, כנודע, ואף ע"פ שהבינה מתמעטת ע"י עליתה זו, עכ"ז היא עושה לה רצונה ומשפעת לה המוחין שלה, תחילה הקטנות ואח"כ הגדלות כנודע. וז"ש, **חטה, ברתא דמתחטאה לקמי אבוה ועביד לה רעותא**, שאע"פ שהמלכות חוטאת בעליתה לבינה, שמערבת הדינים שלה בתוך הבינה, עכ"ז משפעת לה אורותיה. ולולא מתוק הזה של המלכות בבינה, לא היו זו"ן, המכונים כ"ב אותיות, ראוים לקבל כל תקון וכל אור (כנ"ל ב"א דף ז' אות ג' ד"ה וכבר) וז"ש, **ומה חטה** ולמה היא נקראת חטה. **כללא דכ"ב אתוון**, כי ממנה דהיינו מהמיתוק של מלכות בבינה, יצאו כל כ"ב אותיות הן בז"א והן במלכות. כ"ב אותיות הם כללות כל האורות והמוחין דזו"ן, בדומה לכ"ב אותיות שבאלפא ביתא, שהם כללות כל התורה וכל החכמה, כי כל החכמה מצירופי כ"ב אותיות באה, ומושפעת ע"י צירופי כ"ב אותיות. ומשום זה נקראת חטה, כי **חטה** היא בגי' כ"ב.

פסקה עה

א"ר אלעזר אע"ג וכו': אר"א, אע"פ שיש לנו לשמוע דבריך, יש לנו לומר כאן ולדרוך קשת. שהוא לשון קושיא. אמר ההוא ינוקא, הרי מגן, נגד החץ. כלומר שיתרץ לו מה שיקשה. אמר רבי אלעזר ודאי, כך אנו קוראים לה **חטה**, אבל אנו רואים בכל השבטים שאין בשמותיהם אותיות **ח' ט'**. מפני שמורים על חטא ואחיזה לחיצונים, ובה, בחטה, יש **ח' ט'**. שאנו קוראים אותה חטה, א"כ יש בה אחיזה לחצונים, ולא כמ"ש הינוקא, דלית חולקא לס"א דחובה תמן. אמר אותו הילד, ודאי כך הוא, כי **ח' ט'** המורים על אחיזת ס"א, שורים בסמוך לה, דהיינו סמוך למלכות. בהם, בשבטים, לא היו אותיות אלו, משום שבאו מצד הקדושה שלמעלה, כי י"ב שבטים נמשכים מי"ב בחינות שבמלכות שהם באים מי"ב צירופי הויה, שכולם קודש. אבל אצלה, אצל המלכות שנקראת חטה, שורות האותיות ח' ט', המורות על אחיזת החצונים. ומה שאמר הינוקא שבחטה אין חלק לס"א, היינו בה עצמה, שהוא יסוד דמלכות המתוקנת בבינה. אבל

בסמוך לה, שהיא מלכות דמלכות שם גנוזה הארת המנעולא (כנ"ל הקסה"ז אות מ"ד ד"ה ז"ש ולא) ושם יש אחיזה לחצונים, ושם סוד **ח' ט'** של חטה. ויסוד עצמה שה"ס מפתחא, ה"ס **ה'** דחטה.

פסקה עו

ואי בעית לאפקא וכו': ואם אתה רוצה להוציא החרב ותאמר למה אוחזת בת ההיא אותיות אלו, ח' ט', כיון שיש בהם אחיזה לחצונים. אלא, אם תדע החטא של אדם הראשון, שאמרו עץ הדעת חטה היה, תדע זה. ואילן הזה, מלכות, כשהוא נוצח, הכל הוא צד הטוב, לוקח כל הסטרא אחרא ומכניע אותו. ומשום זה אמר שאין אחיזה לס"א בחטה.

פירוש. כי חטה זו, שה"ס תקון המלכות בבינה, שעי"ז נעשית המלכות ראויה לקבל כל האורות, ה"ס עץ הדעת טוב ורע, (כמ"ש הזהר לעיל בהקס"ה אות קכ"ג) **זכי בר נש הא טוב ואי לא זכי הא רע**. ע"ש. שפירושו, כי ב' נקודות יש במלכות, מפתחא, ומנעולא, וכשהאדם זוכה, הנקודה דמפתחא, היא בגלוי בשליטת המלכות, ונקודה דמנעולא היא בגניזה, וע"כ, המלכות ראויה להמשיך אל האדם כל האורות ואז **הא טוב**. ואם אדם אינו זוכה, דהיינו כמו שחטא אדם הראשון שהמשיך החכמה שבה מלמעלה למטה, אז **הא רע**, כי מנעולא הגנוזה יוצאת ומתגלה, שאז מסתלקים כל האורות ממלכות, והאדם נופל לקליפות. וז"ש **אמאי נקטת אתוון אלין ההיא ברתא** שמקשה, כיון שהיא ממותקת בבינה, שאין אחיזה לחיצונים למה לה אותיות אלו ח' ט'. ומשיב, **אלא אי תנדע חובא דאדם הראשון תנדע הא**. דהיינו כמו שנתבאר כי אע"פ שנתקנה בנקודה האמצעית הממתוקת במדת הרחמים, מ"מ יש בה בגניזו גם נקודת המנעולא, כי ע"כ נקראת המלכות עץ הדעת טוב ורע, זכה הא טוב לא זכה הא רע. ואדם הראשון שלא זכה נגלו לו אותיות ח' ט' מכח גילוי המנעולא כנ"ל. אמנם אם זכה הא טוב, שנקודה דמנעולא נגנזה והנקודה דמפתחא שולטת, ואז, נוצחת המלכות, וכולה טוב ולא רע כלל, שאין בה אחיזה כלל לחיצונים, וז"ש, **ואילנא דא כד נצח כלא סטרא דטוב**, שאין שם אחיזה לרע כלל. **נקיט לכל ס"א וכפייא ליה**. שהוא על ידי זה שגונזת המנעולא. וע"כ מטעם שמירה, שלא ימשכו ממנה ממעלה למטה, צריכה למנעולא, שממנה באים לה האותיות **ח' ט'**.

פסקה עז

חברייא קדמאי פרישו וכו': חברים הראשונים פירשו דבר זה מה שאמרו עץ הדעת חטה היה, והתחילו בה מרחוק, כלומר, בפירוש רחוק, שאמרו חטה סתם. כלומר שחטה

היא אותיות חטא ורומז על חטא. ואין הכונה על חטה ממש, אלא לרמז בלבד. באו האחרונים ואמרו, חטה ממש, דהיינו שרומז על יסוד דמלכות כנ"ל, כי היא נקראת עץ הדעת טוב ורע כנ"ל. בא ישעיה ופירש אותה, וממחתה כי לא תקרב אליך. וע"כ החטה היא נקודה האמצעית, שה"ס מפתחא, כנ"ל. כדי שלא יהיה חטא, כי אם לא היתה, הנקודה, היה חטא. וחלופא בין **ט**' ל **ת**' היא שמירה אל הסטרא אחרא, ובירור שלה. פירוש. כי נתבאר, שסוד החטה היא בחינת יסוד דמלכות הממותקת בבינה, וע"כ יכולה לקבל כל האורות, וה"ס **ה**' שבחטה, ו **ח**' **ט**' שרוים בסמוך לה, דהיינו במלכות דמלכות, ששם גנוזה נקודת המנעולא שבה יש אחיזה לחיצונים, ואחיזה זו ה"ס **ח**' **ט**', ונסמכת ליסוד דמלכות, להקרא ביחד **חטה**, מטעם שמירה, שאם לא זכה הא רע. וז"ש, וע"כ **נקודה באמצעיתא**, שה"ס חטה המתוקנת בנקודה אמצעית, שהיא נקודה דמפתחא, הממותקת בבינה, כדי **דלא יהא חטאה**, שלא תתגלה נקודת המנעולא, שאז יש אחיזה לחיצונים וכל האורות מסתלקים, כנ"ל. **דאלו נקודה לא הוי**, שאם לא היתה מתוקנת בנקודה דמפתחא, **חטאה להוי**, היתה בהמלכות אחיזת החיצונים הנקראת חטא. והאורות היו מסתלקים. והנה המלכות דמלכות, שבה גנוזה המנעולא, ה"ס אות אחרונה דכ"ב אותיות, שהיא **ת**', אבל ביסוד דמלכות אע"פ שיש בה ח"ט הרומזים על אחיזת החיצונים במנעולא, אין בה **ח**"**ת** הרומז על מנעולא שבמלכות, אלא **ח**"**ט**, כי ה **ת**' נתחלף ביסוד דמלכות אל אות **ט**', שזה יורה על הגניזה דמנעולא שאינה ניכרת ביסוד דמלכות. וז"ש, **אתא ישעיה ופריש לה**, **וממחתה כי לא תקרב אליך**. שפירש השם חטא עם **ט**' המורה על גניזת המנעולא, שהיא אות **ת**' שאם היתה המנעולא נראית ב **חטה**, היה שמה **חתה**, דהיינו שבירה. ונמצא שהשם חטה עם **ט**' יורה שלא תקרב **מחתה** אליה, כי נגנזה, ב **ט**'. וז"ש **וממחתה** כי לא תקרב אליך מחמת שנגנזה ב **ט**'. וז"ש, וחלופא בין **ט**' ל **ת**' היא **תבירו לסטרא אחרא**, כי נתרחק מן המלכות ואין לו בה אחיזה, כי ה **ת**' נחלפה ב **ט**' דהיינו שנגנזה המנעולא, ששם אחיזתו. **ברירו דילה**, ומלכות נתבררה, שאין בה שום רע וכולה טוב.

פסקה עח

אתון חברייא דלא וכו': אתם החברים, שלא שמשתם את ר' שמעיה החסיד, אמרתם שבחמשת מיני דגן, שהם חטה ושעורה ושיפון וארז ודוחן (עי' ברכות לו:) אין בהם חלק לסטרא אחרא, ואינו כן, כי כל מה שנרקב בארץ יש בה חלק לסטרא אחרא, ואיזה חלק יש לו הוא מוץ אשר תדפנו רוח. שכתוב, לא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. וזה הוא רוח הקודש, שהוא המלכות, שכתוב כי רוח עברה בו ואיננו וגו'. משום שרוח

הקדש. שהוא המלכות, מפזר אותו בכל הצדדים של העולם שלא יהיה נמצא. ומוץ זה הוא נוקבא דקליפה. דכר דקליפה מהו. הוא תבן.

פסקה עט

ומוץ ותבן כחדא וכו': ומוץ ותבן שהם זכר ונקבה דקליפה, הולכים יחד, ועל כן פטור ממעשר, שאין בהם חלק בקדושה, **ה'** דחטה, היא דגן נקי בלי תבן ומוץ, **ח' ט'** דחטה, הן זכר ונקבה, מוץ ותבן. ואם יש עם **ח' ט'**, גם **ה'** יורה על דגן, נקי, וע"כ שלמות האילן, שהוא המלכות, הוא **חטה**, שיורה על דגן נקי בלי קליפות, ואילן שחטא בו אדם הראשון, היה חטה. כי הכל הוא בהסוד, ובהמלה, **חטה**. תמה ר' אלעזר ותמהו החברים. א"ר אלעזר ודאי כך הוא.

פסקה פ

אמר ההוא ינוקא וכו': אמר אותו הילד כך הוא ודאי הכתוב שהתחלנו בו. כי שעורה הקדימה לבא לעולם, משום שהיא מהארת השמאל בלי ימין דהיינו חכמה בלי חסדים. שבמלכות, שהיא ראשית בנינה של המלכות (כנ"ל אות ע"ד) והיא מתוקנת למאכל בהמה סתם, דהיינו המלכות שנקראת בהמה שהיא הגימטריא ב"ן, הויה דההין. ושעורה היא סוד אלף הרים, שה"ס חכמה הנקראת אלף, שמגדלים אותה בכל יום, והיא המלכות, אוכלת אותם. ונקראת לחם תרומה, שהיא מאכל של תרומה ההיא, שהיא מלכות. ונקרב בלילה. כי חכמה בלי חסדים ה"ס חשך, כי אין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים, וע"כ זמן גילויה בלילה, שה"ס חשך, בלי חסדים שהם אור היום. כי כתוב, ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא. מן הקדשים יורה על תרומה. מן הקדשים ולא על קדשים. כי קדש סתם אינו נקרא תרומה. וחומר בקדש מבתרומה למדנו. (חגיגה כ:).

פסקה פא

ארעא קדישא ברשו וכו': ארץ הקדושה שהיא המלכות, היא ברשותו של הקב"ה ורשות אחרת אינה נכנסת שם, ואיך נבדקת הארץ אם עומדת באמונה, כלומר אם היא באמונה עם בעלה שה"ס קו האמצעי, המתקן שלא תאיר החכמה שבשמאל אלא ממטה למעלה, (כנ"ל ב"א דף ס' אות נ' ד"ה מחלוקת) ולא נתחברה ברשות אחרת, שהוא הס"א שדרכה להמשיך החכמה ממעלה למטה בהיפוך מתקון קו האמצעי, שהוא ז"א, הבדיקה היא בהקרבת תרומה זו של שעורים. כעין הסוד של סוטה (שנתבאר באורך לעיל אמור אות ק"ס עש"ה). א"ר אבא, ודאי להט החרב כנגדך. אמר אותו הילד, ודאי נתחזקתי במגן

וצינה. להגן על עצמו ממנו. א"ר אבא, הרי ארץ הקדושה אין בה רשות אחרת, שהיא הס"א, שאינה נכנסת שמה. וא"כ מוץ ותבן, שהם קליפות, מאין נתהוו.

פסקה פב

פתה ההוא ינוקא וכו': פתח אותו הילד ואמר, ויברא אלקים את האדם בצלמו וגו'. וכתוב, ויאמר להם אלקים פרו ורבו. שואל, וכי אם לא היה בא נחש על חוה לא היו תולדות בעולם. או אם לא היו חוטאים ישראל במעשה העגל לא היו עושים תולדות. והרי מקרא נאמר ויאמר להם אלקים פרו ורבו וגו'. אלא ודאי אפלו אם לא היה בא נחש על חוה, ודאי היה אדם עושה תולדות מיד, כי גזרה נגזרה מיד שנברא, שכתוב, פרו ורבו ומלאו את הארץ. אלא שאלו תולדות היו כולם בנקיון בלי זוהמא כלל. אף כך ארץ הקדושה, שאינו נכנס בה רשות אחרת, יש בה מוץ ותבן שאינם מסטרא אחרא. ובחוץ לארץ, מוץ ותבן ההוא, הוא של סטרא אחרא, ההולכת אחר הקדושה כקוף אחר בני אדם.

פירוש שאין לידת בנים בלי יצה"ר, כמ"ש ז"ל (יומא ס"ט:) שבעת שהיו רוצים לבטל יצה"ר דזנות, אפילו ביצה בת יומא לא היתה נמצאת. ואם כן אחר קבלת התורה, שנתבטל היצה"ר, שנעשו חירות ממלאך המות, שהוא היצר הרע, נמצא שאם לא היו חוטאים בעגל, לא היה להם יצה"ר, ולא היו להם תולדות. ומכל שכן אדם הראשון אם לא היה חוטא, והמשיך עליו היצה"ר, נמצא לפי"ז שלא יכול להוליד תולדות. אבל אי אפשר לומר כן שהרי הכתוב פרו ורבו נאמר מקודם חטאו של אדם הראשון. לפיכך הכרח הוא שיש בחינת חימום לעשות תולדות גם בקדושה. ועד"ז המוץ ותבן דחטה, שבארץ הקדושה, היא נמשכת מבחינת הקדושה עצמה. ואינה דכר ונוקבא דקליפה, כי אין שם רשות לכניסת רשות אחרת.

ופנימיות הדברים, שארץ הקדושה ה"ס המלכות המתוקנת בבינה ויש לה מוחין דבינה, שאז נקרא ז"א ישראל, לי ראש, והמלכות נקראת ארץ ישראל. ושואל, כיון שחטה רומזת על מלכות המתוקנת בבינה, ומוץ ותבן הם דכר ונוקבא דקליפה כנ"ל, איך אפשר שהקליפות יכנסו להמלכות בזמן שהיא בבחינת ארץ ישראל. וע"ז מתרץ, כי שורש מוץ ותבן הם בקדושה עצמה, כי ה"ס ב' נקודות שנתקנו במלכות הקדושה, בסוד זכי הא טוב לא זכי הא רע כנ"ל, הם אינם קליפות. אלא קדושה ממש. ומה שאומר לעיל (באות ע"ט) שהם קליפות, הכונה היא על חוץ לארץ, דהיינו בבי"ע ששם משכן הקליפות, ומוץ ותבן אשר שם, הם דכר ונוקבא דקליפה. שהם נמשכים ממוץ ותבן דקדושה כקוף ההולך אחר בני אדם. וז"ש **ולבר מארעא ההוא מוץ ותבן, דסטר אחרא הוי**, דהיינו דכר

ונוקבא דקליפה כנ"ל. **דאזלא בתר קדושה כקוף בתר בני נשא**. שהם נמשכים ממוץ ותבן דקדושה, אמנם הם בערכם כערך הקוף בבני אדם.

פסקה פג

אתו ר"א וחברייא וכו': באו ר' אלעזר והחברים ונשקוהו. אמר להם הילד, דומה לי שהרוחתי בכלי מלחמה את לחם השלחן. א"ר אלעזר, ודאי כך הוא. כי כל כלי מלחמה בידך הם, ומצליחים בידך. באו ונשקוהו כבתחילה.

פסקה פד

פתח איהו ואמר וכו': פתח הוא הילד, ואמר, ובגפן שלשה שריגים וגו'. עד כאן חזיון הדבר שבחלומו, שהוא גפן וג' שריגים, והענבים. מכאן ולהלאה היה חזיון של עצמו, שכתוב, וכוס פרעה בידי וגו' דהיינו מה שעשה הוא עצמו. אבל חזיון הדבר שבחלומו היה בשביל יוסף, לבשרו, שישמע יוסף וידע.

פסקה פה

תנינן שבעה רקיעין וכו': למדנו, ז' רקיעים הם, והם ז' היכלות, וששה הם וחמשה הם, וכולם יוצאים מתוך עתיקא העליון, יין ההוא מושך אותו יעקב מרחוק, וסוחט אותם מן הענבים של גפן ההוא, אז ממשיך יעקב יין ההוא הראוי לו, ליצחק, ושמח ושותה. ז"ש, ויבא לו יין וישת. כאן נכלל מעלה ומטה. וע"כ הרחיק המלה, ומושך אותה בנגינה ממושכת של ב' תנועות, שהן **מרכא** כפולה, והיינו המלה **לו**. של ויבא לו יין, שכתוב תחתיה מרכא כפולה. **לו** למטה, **לו** למעלה.

פירוש. **גפן**, ה"ס התאחדות ג' הקוין ימין שמאל אמצע, כדי להשפיע חכמה מקו שמאל. כי גפן הוא אותיות **ג' פן** דהיינו ג' פנים אריה שור נשר. ולפיכך נקראים הפירות, דהיינו השפע, הבאים מהתאחדות הזו, בשם **ענבים**, כי ענבים הם אותיות **בם עין**, וכן הענבים הגשמיים צורתם כמו עינים, ועינים רומזים לחכמה, כנודע. וסוד הגפן האמור נבחן בג' מקומות, השורש הוא בבינה, ששם שורש יציאת הקוין בסוד ג' נקודות חולם שורק חירק. ולפי שז"א ה"ס קו אמצעי שעלה והכריע בין ב' הקוין שבבינה, ויצאו ג' קוין בבינה. בסוד **תלת מחד נפקי**. הרויחם גם ז"א ומשך אותם למקומו, בסוד **חד בתלת קיימא** (כנ"ל ב"א דף רפ"ז אות שס"ג ד"ה תלת ע"ש) ויש גם לז"א אותם ג' קוין. וע"כ יש בחינת גפן גם בז"א. אמנם בז"א להיותו בחסדים מכוסים, נבחן עיקר הגפן בהמלכות, שבה סוחטים הענבים לגלות הארת החכמה שבהם. הרי ששורש הגפן וסחיטת הענבים היא בבינה, ומשם נמשכים לז"א, ומשם למקום הסחיטה שהיא המלכות. וזסו"ה, **ובגפן שלשה שריגים**, שה"ס ג' קוין שבמלכות, שבה מקום סחיטת הענבים. **והיא כפרחת**

עלתה נצה, היינו שהחכמה שבה פורחת ממטה למעלה שז"ס **עלתה** נצה. **הבשילו אשכלותיה ענבים**, היינו הארת החכמה הנקראות ענבים. שהם הפירות של גפן ההוא. כמ"ש כל זה בזהר לפנינו.

ודברים הנ"ל רוצה הינוקא לבאר לפנינו. ותחילה משמיענו, שכל המדרגות שבז"א ושבמלכות יוצאים מבינה, ושם מקום יציאתם, אלא שז"א זוכה בהם בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא כנ"ל, וז"א משפיעם אל המלכות. וז"ש, **שבעה רקיעין אינון**, שהם חג"ת נהי"מ דז"א. **ואינון שבעה היכלין** שהם חג"ת נהי"מ דמלכות, שמקבלם מז"א. **ושית אינון**, שלפעמים אנו קוראים אותם רק ששה שהם חג"ת נה"י בלי המלכות. **וחמש אינון**, ולפעמים אנו קוראים אותם חמש, דהיינו חג"ת נ"ה לבד. ע"פ מספר ה' בחינות כח"ב תו"מ. אמנם, **וכלהו נפקי מגו עתיקא עלאה**, שהוא בינה. כי עיקר יציאת כל המדרגות הן בבינה, ומשם נמשכות לז"א ומז"א למלכות כנ"ל.

והוקשה לו הכתוב, ויבא לו יין וישת, הלא יין הוא הארת חכמה, שמקורה היא בקו שמאל, שה"ס נקודת השורק (כנ"ל ב"א דף ט"ו אות ט' ד"ה ההיא) ויצחק הוא קו השמאל, ויעקב הוא קו האמצעי, וא"כ היה יצחק צריך לתת יין ליעקב, ולא יעקב ליצחק. וע"ז תירץ. **ההוא יין משיך ליה יעקב מרחיק**, דהיינו ע"י עלית ז"א לבינה, שמיעט שם הג"ר דשמאל בכח המסך דחירק (כנ"ל לך י"ג אות כ"ב ד"ה ונתבאר) שעי"ז יחד ב' הקוין זה בזה וקיים הארת שניהם שהימין יאיר ממעלה למטה. והשמאל רק ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' אות נ' ד"ה מחלוקת) ואחר שיצאו ע"י יעקב, שהוא ז"א ג' קוין בבינה, אז המשיך אותם יעקב למקומו. וז"ש **ההוא יין משיך ליה יעקב מרחיק**, מבינה, בסוד תלת מחד נפקי תלת בחד קיימא כנ"ל. **וסחיט ליה מענבים דההוא גפן**, שהוא מלכות, דהיינו שהמשיכם אל המלכות המאירה רק ממטה למעלה, ושם סחט הענבים, דהיינו שגילה הארת החכמה, הנקראת יין. **כדין אמשיך ליה ליצחק**, **ההוא יין דקא אתחזי ליה**, דהיינו הארת החכמה המאירה ממטה למעלה, שהוא ראוי לשתותו. אמנם יצחק עצמו לא היה יכול להמשיך היין, שאם הוא היה ממשיכו היה מאיר ממעלה למטה כדרך קו השמאל שה"ס יין המשכר. אלא רק אחר שיעקב שהוא קו האמצעי, תקן את היין שלא יאיר אלא בבחינת המלכות, דהיינו ממטה למעלה, אז נעשה ראוי לשתותו, ואז נבחן ליין המשמח אלקים וגו'. וז"ש, **וחדי ושתה**. להיותו יין המשמח. **הה"ד ויבא לו יין וישת**, כי אם יעקב לא הביא לו עם התקון שלו לא היה יכול לשתות, כי היה יין המשכר. ובהמלה **לו** נכלל ב' בחינות קו שמאל הנקראים יצחק, שהם, קו שמאל דבינה, שיעקב תקן את היין שלו שלא יאיר אלא ממטה למעלה, וקו שמאל דז"א, שהוא יצחק

במקומו. וז"ש **הכא אתכליל עילא ותתא**, דהיינו קו שמאל דבינה וקו שמאל דז"א. **וע"ד ארחיק מלה ומשיר לה במשיכו דתרי תנועי והיינו: לו**. כי תחת לו כתוב מרכא כפולה, שצריכים להאריך בנגונו, משום שרומז על תקון יעקב את קו שמאל דבינה, ועל תקון יעקב את קו שמאל דז"א. וע"כ **ויבא לו**, היא בב' תנועות, שיורה על שתי הבאות, שני תקונים. וז"ש **ליה לעילא** בבינה, **ליה לתתא** בז"א.

פסקה פו

חנוך מטטרון אמר וכו': חנוך, שהוא מטטרון אמר, שהוא ראש הישיבה דמתיבתא דרקיע (כנ"ל אות כ"ה) ויבא לו יין, היינו שזרק מים ביין ההוא, ואם לא היה זורק בה מים, לא היה יכול לסבול. ויפה אמר חנוך מטטרון. ומשום זה המשיך המלה **לו** בתרי טעמים, דהיינו במרכא כפולה כנ"ל. כי אחוז בב' צדדים, בימין ובשמאל. ויין ההוא הולך ממדרגה למדרגה, כולם טועמים בו, עד שיוסף הצדיק, שהוא יסוד דז"א, טועם בו שהוא דוד נאמן, ז"ש, כיין הטוב הולך לדודי למשרים. מהו כיין הטוב. היינו שיעקב בא וזרק בו מים, זה הוא יין הטוב, וכך הוא, כמו שאמר חנוך מטטרון, תמה ר' אלעזר, ותמה ר' אבא. אמרו לו, הרי עם היין שלך נצחת מלאך קדוש, על פי רוח הקודש. כלומר שגילית דבריו של מלאך מטטרון הסתומים.

פירוש. מטרם שבא יעקב, שה"ס קו האמצעי ויחד ב' הקוין זה בזה, היתה מחלוקת בין ימין לשמאל, והשמאל האיר החכמה בלי ימין שהוא חסדים, ואז נמשך ממנו החשך, ודינים קשים, (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות לד ד"ה נפק) אלא אחר שבא יעקב שה"ס קו האמצעי, ויחד ב' הקוים זה בזה, ונתלבשה הארת החכמה שבשמאל בחסדים שבימין, אז נשלמה הארת החכמה ומאירה בשלמותה. כנודע. והארת החכמה הנמשכת משמאל נקראת יין, כנ"ל, והחסדים הנמשכים מימין נקראים מים.

וז"ש, **ויבא לו יין**, **דארמי מיא בההוא יין**, דהיינו שנתן חסדים בהארת החכמה, שאז הוסרו ממנה הדינים והחשך ויכולה להאיר. **ואי לאו דארמי ביה מים לא יכיל למסבל**, כי אם היתה החכמה מאירה בלי חסדים אי אפשר לסבול רוב הדינים שבה. כנ"ל. **ובג"כ אמשיך לו בתרי טעמי**, **דהא בתרין סטרין אחיד**, שב' הטעמים שבמרכא כפולה מורים על יחוד ב' הקוין ימין ושמאל שנעשה ע"י יעקב, שהוא קו האמצעי. שז"ס התקון הנרמז בהכתוב, **ויבא לו**.

פסקה פז

א"ל עד כען וכו': אמר לו הילד, עד עתה מחכה גפן ההוא לעשות פירות. כלומר, שתתגלה בו הארת החכמה שהיא פירותיו כנ"ל. **ובגפן**, זה הוא גפן הנודע בקודש. שהוא

מלכות. כי יש גפן אחר, שהוא נקרא גפן נכריה, שהענבים שלה אין הם ענבים, אלא הם קשים הצובתים הלב ונושכים את החיך ככלב. אלו ענבים נקראים סורי הגפן נכריה שהוא הס"א. אבל גפן זה המלכות, עליו כתוב, **ובגפן**, דהיינו אותו הנודע, אותו שכל הקדושים טועמים בו יין ישן, יין טוב, יין שיעקב נתן בו מים כנ"ל בדבור הסמוך, עד שכל אלו היודעים לטעום יין, טועמים אותו, והוא טוב לחיך.

פסקה פח

וההיא גפן כד וכו': וגפן ההוא שהוא המלכות, כשמגיעים אליו, היא מושיטה ג' שריגים, שהם ג' צורות של האבות, דהיינו ג' קוין, שנתקדשת בהם. כי אין קדושה אלא ביין, ואין ברכה אלא ביין, במקום שהשמחה שורה. דהיינו יין המשמח, כנ"ל. **והיא כפורחת**, היינו כמו כלה המתקשטת ובאה באהבה בשמחה של יין ההוא, שהוא הארת חכמה, המעורב במים, שהוא חסדים. אז **עלתה נצה**, היינו שהאהבה שלה עולה אל דודה, ז"א, ומתחלת לנגן ולהכנס באהבה. ואז, הבשילו אשכלותיה ענבים, שנתמלאו ונתבשלו אלו ענבים הרכים, ומלאים מאותו יין הטוב הישן, יין שיעקב זרק בו מים. (כנ"ל אות פ"ו).

פסקה פט

ועל דא מאן וכו': וע"כ מי שמברך ברכת המזון על היין, ומגיע אל על הארץ, צריך להטיל בו מים, משום שאין לו לברך רחם ה' על ישראל עמך רק אם יש מים תוך היין. כלומר כל עוד שהארת החכמה שבשמאל שה"ס יין, אינה מעורבת עם חסדים שבימין שה"ס מים, אין רחמים במלכות, אלא היא כולה דין בלי רחמים. ואם אינו מטיל בה מים, מי היה יכול לסבול את דינין של המלכות וזה היה לו לשר המשקים לבשר את יוסף, שה"ס יסוד דז"א, משום שבו היה תלוי הדבר. כלומר, שהוא המשפיע הכל אל המלכות.

פסקה צ

חנוך מטטרון אמר וכו': חנוך מטטרון אמר, **שלשה שריגים**, הם ודאי כנגד ג' אבות, שהם ג' קוין, דהיינו מיכאל אוריאל רפאל, שואל, הרי ארבעה מלאכים הם שלה מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, ולמה אומר שלשה. ומשיב, אלא זה הוא שכתוב, **והיא כפורחת**. כי בזמן שהיא עולה ופורחת בכנפיה לעלות, דהיינו בזמן שהיא מאירה ממטה למעלה, אז **עלתה נצה**, זה הוא אותו הרביעי שנשאר, דהיינו גבריאל, שהוא עולה עמה ואינו נפרד ממנה, כי גבריאל הוא מקו השמאל, וכן המלכות היא מקו השמאל, וע"כ אינו נפרד ממנה, כלומר שגם גבריאל אינו יכול לשלוט, אלא בזמן שהמלכות מעופפת ומאירה ממטה למעלה. וז"ש, וירכב על כרוב ויעף. שפירושו כשהמלכות מעופפת אז היא רוכבת על כרוב, שהוא גבריאל, דהיינו **כפורחת**, בזמן שהיא פורחת דהיינו בזמן

שמאירה ממטה למעלה. כי השמאל אינו יכול להאיר אלא ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' אות נ' ד"ה מחלוקת) ויפה אמר חנוך מטטרון, וכך הוא.

פסקה צא

תווה ר' אלעזר וכו': תמה ר' אלעזר ותמה ר' אבא. אמרו לו, מלאך קדוש שליח מלמעלה, הרי היין שלך, הוא שניצח בסוד רוח הקודש. באו כל החברים ונשקוהו. א"ר אלעזר ברוך הרחמן ששלחני כאן.

פסקה צב

אמר ההוא ינוקא וכו': אמר אותו הילד, חברים, לחם ויין, הם עיקר השלחן, כל שאר המאכלים הם נמשכים אחריהם. והרי התורה הרויחה אותם, לחם ויין, ושלה הם, והתורה מבקשת מכם בבקשה באהבה, ואמרה, לכו לחמו בלחמי, ושתו ביין מסכתי. וכיון שהתורה הזמינה אתכם, והיא מבקשת מכם דבר זה, יש לכם לעשות הרצון שלה. בבקשה מכם, כיון שהיא הזמינה אתכם, תעשו רצונה. אמרו כך הוא ודאי. ישבו ואכלו ושמחו עמו. אחר שאכלו, נתעכבו על השלחן. פתח הוא ואמר.

פסקה צג

פתח איהו ואמר ויאמר מואב וגו': שואל, ויאמרו זקני מואב אל זקני מדין לא כתוב, אלא ויאמר מואב. היינו כי הצעירים של מואב לקחו עצה מזקנים של מדין, והזקנים נמשכו אחרי רצון הצעירים ונתנו להם עצה. מהו העצה שנתנו להם. הוא, שלקחו לעצמם עצה רעה. אמרו זקני מדין למואב, גידול רע גדלנו בינינו. ומי הוא. הוא משה רבם. כומר אחד שהיה בינינו, אימן אותו וגידל אותו בביתו, ונתן לו בתו לאשה. ולא עוד אלא שנתן לו כסף ושלח אותו למצרים להשמיד כל הארץ, והוא, הכומר, וכל ביתו נמשכו אחריו. אם רבם ההוא, נוכל לעקור מן העולם, כל העם שלו יתעקר מיד מן העולם. וכל העצה הרעה בדבר פעור, היתה ממדין.

פסקה צד

ות"ח דכלא הוה ממדין וכו': ובוא וראה, שהכל היה ממדין. וכל עצתם על משה היה, ובעצתם של מדין שכרו את בלעם. כיון שראו שבלעם אינו יכול. נטלו לעצמם עצה רעה אחרת והפקירו נשותיהם ובנותיהם יותר ממואב, כי על נשי מדין כתוב, הן הנה היו לבני ישראל וגו'. והכל ממדין היה. לקחו עצה עם הנשיא שלהם שיפקיר בתו. כי חשבו לקחת את משה ברשתם. בכמה מיני כשפים העטירו אותה, כדי שתתפוס הראש של ישראל. והקב"ה משיב חכמים אחור.

פסקה צה

אינון חמן דרישא וכו': הם ראו, שהראש יתפס ברשת שלהם. ולא ידעו מי הוא, ראו ולא ראו. ראו ראש העם שיפול עמה, עם כזבי, וכמה אלפים אחרים, וחשבו שהוא משה. הפקירו אותה, את כזבי, וציוו אותה על משה, שלא תזדווג לאחר אלא לו. אמרה להם במה אדע. אמרו לה, אותו שתראי כי הכל עומדים מפניו. עמו תזדווגי ולא באחר. כיון שבא זמרי בן סלוא, עמדו לפניו כ"ד אלף משבט שמעון, משום שהיה הנשיא שלהם, והיא חשבה שהוא משה, ונזדווגה עמו. כיון שראו כל אלו, כ"ד אלף, את זה, עשו מה שעשו, והיה מה שהיה.

פסקה צו

וכלא הוה ממדין וכו': והכל היה ממדין בכמה אפנים. ומשום זה נענשה מדין, והקב"ה אמר למשה נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים. לך ראוי ולך נאה. למואב, אני עוזב אותם, עד שתצאנה שתי מרגליות מביניהם. הרי דוד בן ישי, שהוא ינקום הנקמות ממואב, וירחוץ הקדרה המלאה טנופת של פעור. ז"ש מואב סיר רחצי. ודאי. וכל עוד שאלו ב' מרגליות לא יצאו מהם, לא נענשו, כיון שיצאו, בא דוד ורחץ הקדרה מטנופת שלהם. וכולם נענשו, מדין בימי משה. מואב בימי דוד.

פסקה צז

ת"ח חייביא דמדין וכו': בוא וראה רשעי מדין עם כל זה, לא שקטו מכל הרע שלהם. לאחר דורות, שראו שיהושע מת, עם כל אלו הזקנים הראוים שיעשה נס על ידיהם, אמרו, עתה השעה עומדת לנו. מה עשו באו אל עמלק, אמרו להם, ראוי לכם לזכור, מה עשו לכם ישראל ומשה רבם, ויהושע תלמידו, שיכלה אתכם מן העולם. עתה היא העת, כי אין בהם מי שיגן עליהם. ואנו נלך אתכם. שכתוב, מדין ועמלק בני קדם וגו'. מפני מדין עשו להם בני ישראל את המנהרות וגו'. לא היה בעולם מי שיעשה רעה לישראל בכל, כמו מדין. ואם תאמר, עמלק. הוא משום קנאת ברית שהם קרבו אל הברית לפגום אותו. (כמ"ש ויקהל אות ד'. ועי' מד"ר נשא פרק י"ג) ע"כ, קנא הקב"ה קנאת עולם שלא תשכח. אמרו, ודאי כך הוא ואין בזה ספק בעולם.

פסקה צח

פתח ואמר ויאמר וגו': פו"א, ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב וגו' שואל ויאמר ה' אלי, וכי עד עתה לא ידענו שעם משה דיבר הקב"ה ולא עם אחר, שהיה צריך לכתוב ויאמר ה' אלי, אלי למה. ומשיב, אלא למשה צוה הקב"ה שלא לצר את מואב. אבל לאחר לא צוה, לדוד לא צוה, זה. ומשום זה כתוב, ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב. אפילו לגבול

קטן שלהם, כי מהם יצא, מי שינקום נקמות לישראל וינקום גם נקמתם, ממואב, והוא דוד, הבא מרות המואביה.

פסקה צט

ואל תתגר בם מלחמה: כל זה נצטוה למשה, אבל לאחר מותר. ואם תאמר ליהושע, ולאלו הזקנים שהאריכו ימים אחריו, ג"כ מותר. אינו כן, משום שכולם מבית דינו של משה היו, ומה שנאסר למשה נאסר להם. ועוד שלא יצאו עדיין אלו מרגליות הטובות, כי בימי השופטים יצאה רות. ובת עגלון מלך מואב היתה. מת עגלון, שהרגו אהוד, ונתמנה מלך אחר, נשארה בת עגלון זו, והיתה בבית אומנת, ובשדי מואב. כיון שבא שמה אלימלך, לקחה לבנו.

פסקה ק

ואי תימא דגיירה וכו': ואם תאמר שאלימלך גייר אותה שם. לא. אלא כל דרכי הבית, ואכילה ושתיה. למדה. ומתי נתגיירה. אח"כ, כשהלכה עם נעמי, אז אמרה עמך עמי ואלקיך אלקי. נעמה שיצאה מבני עמון, בימי דוד יצאה.

פסקה קא

כדין שראת רוח וכו': אז שרה רוח הקודש על דוד. א"ל, רוח הקודש, שהיא מלכות. דוד, כשמדדתי כל העולם והפלתי גורלות, וישראל חבל נחלתו, היה, אני זוכר, מה שעשו מואב לחבל נחלתו. מה כתוב. וימדדם **בחבל**, היינו באותו החבל נחלת ה', שהוא ישראל, כל אלו שהיו מאותו הזרע של המואבים שהרעו לישראל בימי משה, היה אותו החבל נאחז בהם.

פסקה קב

כתיב מלא החבל וכו': כתוב, **מלא החבל**, מהו **מלא** החבל. אלא זהו שכתוב, **מלא** כל הארץ כבודו, שהיא המלכות, שהיתה אומרת זה הוא להחיות וזה הוא להרוג. וחבל ההוא נאחז באלו שהיו ראוים שיהרגו. משום זה אחז בחבל, ופשט את החבל, על מה שעשו לאותו חבל נחלת ה'.

פסקה קג

ומדין, גדעון שצי וכו': ומדין, היה גדעון מכלה כל אותו הזרע, שלא השאיר מהם, מכל אלו שהרעו לישראל בעצה או בדבר אחר, ולכולם שהרעו לישראל, הקב"ה נוטר להם שנאה, ולוקח מהם נקמות. אבל אם עתיד לצאת מהם טוב לעולם מאריך כעסו ואפו להם, עד שיצא אותו הטוב לעולם, ואחר כך לקח מהם נקמות ודין. א"ר אלעזר, כך הוא

ודאי, וזה הוא בירורו של הדבר. אמר אותו הילד, מכאן ולהלאה חברים, התקינו בידיכם כלי מלחמה, וערכו מלחמה.

פסקה קד

פתח ר' אלעזר וכו': פר"א ואמר, ברכו ה' מלאכיו גבורי כח וגו'. דוד המלך הזמין לברך את הקב"ה, הזמין לצבאות השמים, שהם ככבים ומזלות ושאר הצבאות, ושיתף את הנשמה שלו עמהם, לברך את הקב"ה. ז"ש, ברכו ה' כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו ברכי **נפשי** את ה'. חתם בנפשו כל הברכות.

פסקה קה

זמין למלאכי מרומא וכו': הזמין את מלאכי מרום, לברך לו, שכתוב, ברכו ה' מלאכיו וגו'. ומטרם שבאו ישראל, מלאכי מרום היו עושים ומשלימים את העשיה. כיון שבאו ישראל ועמדו על הר סיני, ואמרו נעשה ונשמע, לקחו העשיה ממלאכי השרת. נכללו בדברו. ומאז, היתה עשיה בארץ ישראל בלבדם, ומלאכים הקדושים בלבדם. וישראל גומרים ומשלימים העשיה. ועל כן, גבורי כח עושי דברו היו בתחילה מטרם שבאו ישראל, ולאחר כך, שבאו ישראל, היו המלאכים רק לשמוע בקול דברו, אבל עושי דברו היו ישראל. אשרי הם ישראל שלקחו מהם העשיה, ונתקיימה בהם.

כבר ידעת שכל העולמות אינם באים אלא לתקון המלכות. ותקונה הראשון הוא עליתה והתערבותה בבינה. שלולא זה לא היתה ראויה לקבל כל אור (כנ"ל ב"א דף ז' אות ג' ד"ה וכבר) וכל המלכות מראשה עד סופה מעורבת עם כלים דבינה, אבל יש הפרש בין מחזה שלה ולמעלה, ששם עיקרם הם מכלים דבינה, לבין מחזה שלה ולמטה, ששם עיקרם הם מכלים של עצמה. ונודע, שהמלכות נקראת דבר ה', וכן היא נקראת עשיה. והבינה נקראת שמיעה. ולפי הנ"ל תבין, שמחזה ולמעלה ששם הכלים דבינה היא נקראת בבחינת לשמוע בקול דברו, דהיינו שמיעה שבמלכות, כי דברו, היא מלכות, ולשמוע, היא בינה. ומחזה ולמטה היא נקראת עושי דברו. דהיינו עשיה שבמלכות, כי דברו היא מלכות ועושי הוא עשיה.

והנה המלאכים וישראל הם תולדות המלכות. שעליהם מוטל לתקן את שרשם, אלא שהמלאכים יוצאים מזווג דנשיקין דז"א ומלכות, שה"ס מחזה ולמעלה דמלכות, ששם הכלים הם בעיקר מבינה. ששם סוד השמיעה. ונשמות ישראל יוצאות מזווג דיסודות דז"א ומלכות, שה"ס מחזה ולמטה דמלכות ששם הכלים הם בעיקר ממלכות. ששם סוד העשיה. והנה מטרם שבאו ישראל, היה מוטל כל התקון של המלכות על המלאכים, שהיו צריכים להשלים התקון של מחזה ולמטה של המלכות. אע"פ ששורשם הוא מחזה

ולמעלה בלבד, כי לא היה מי שיתקן את המחזה ולמטה. וז"ש, **ועד לא אתו ישראל, מלאכי מרומא הוו עבדי ושלמי עשיה**, והיו המלאכים הן בבחינת **לשמוע בקול דברו**, שהוא מחזה ולמעלה של המלכות, והן בבחי' **עושי דברו**, שהוא מחזה ולמטה של המלכות, **כיון דאתו ישראל וקיימו** וכו' **נטלי עשיה ממלאכי השרת**. שלקחו עליהם התקון של מחזה ולמטה דמלכות, ששם בחינת המלכות עצמה שנקרא עשיה. **אתכלילו בדברו**, שהוא כללות פרצוף המלכות, ונעשו בבחינת **עושי דברו**. דהיינו לתקן את המחזה ולמטה של המלכות ששם בחינת עושי דברו. **ומכדין, עשיה**, שהוא מחזה של המלכות **הות בארעא דישראל בלחודייהו**. שכל המקום הזה הוא חלקם של ישראל בלבד, משום שמשם שורשם. **ומלאכין קדישין בלחודייהו**, דהיינו המקום שמחזה ולמעלה שהוא חלקם של המלאכים בלבד, שמשם שורשם. כנ"ל. **ישראל גמרין ושלמין עשיה**. ועל ישראל מוטל לגמור את גמר התקון של מחזה ולמטה של המלכות. **וע"ד, גבורי כח עושי דברו**, הנאמר במלאכים זה היה **בקדמיתא**, מטרם שבאו ישראל. **ולבתר**, אחר שבאו ישראל, **לשמוע**, נשאר אל המלאכים רק **לשמוע** בקול דברו בלבד. ולא יותר, כי **עושי דברו** לקחו מהם ישראל.

פסקה קו

אמר ההוא ינוקא וכו': אמר אותו הילד, שמור עצמך והצלח בכליך. וכי שבח הזה בלבד לקחו ישראל, ולא שבח אחר. אמר לו, שבח הזה מצאתי, ולא אחר. אמר אותו הילד, כיון שהחרב שלך אינו מצליח או אתה אינו מנענע אותו כראוי, עזוב החרב למי שהוא בעל מלחמה. פירוש **חרב** רומז על העסק של ב' מיני דינין דבינה ודמלכות בסוד חרב פיפיות. (כנ"ל אות ס"ח) וכיון שר' אלעזר עסק בב' מיני דינים שבשמיעה ועשיה, ע"כ אמר לו הילד, כיון **דהרבא דילך** וכו'.

פסקה קז

שבחא עלאה דלא וכו': שבח עליון שאינו נמסר למלאכים העליונים בלבד, אלא ביחד עם ישראל, מה הוא. הוא קדוש, ברכה נמסר להם בלבדם כמו שנמסר לישראל, אבל קדוש לא נמסר להם בלבדם אלא עם ישראל, כי אינם מקדשים קדושה אלא עם ישראל. ואם תאמר הרי כתוב, וקרא זה אל זה ואמר וגו'. ומשיב, מתי זה, הוא בזמן שישראל מקדשים למטה. ועד שישראל אינם מקדשים למטה, הם אינם אומרים קדושה.

פירוש ג' קדוש, ה"ס ב' קוין, ונודע שקו אמצעי מיחד ב' הקוין זה בזה בכח המסך דחירק, (כנ"ל לך י"ג אות כ"ב ד"ה ונתבאר ע"ש) אמנם צריכים שישראל, יעלו מ"ן מבחי' מחזה ולמטה דמלכות ששם שולט המסך הזה, ואם ישראל אינם מעלים מ"ן לעורר בז"א המסך

הזה, אין ז"א יכול ליחד ב' הקוין זה בזה (כמ"ש שם) ולפיכך המלאכים שהם מבחינת מחזה ולמעלה אינם יכולים לעורר המסך בז"א, ואין להם חלק אלא בב' קוין ימין ושמאל, וכדי שיתאחז גם בקו האמצעי הם צריכים להשתתף עם ישראל.

וז"ש, **ברכה אתמסר לון בלחודייהו כמה דאתמסר לישראל**, כי ברכה נמשכת מקו ימין, שהוא בחינת מחזה ולמעלה, ואינם צריכים. לישראל, **אבל קדוש לא אתמסר לון בלחודייהו** וכו' כי אינם יכולים לעורר המסך דקו האמצעי הבא מבחינת מחזה ולמטה, שאין להם חלק שם. וז"ש, **ועד דישראל לא מקדשי לתתא**, שמעוררים היחוד ע"י קו האמצעי, **אינון לא אמרי קדושה**, שהם אינם יכולים לעורר זה מעצמם. משום שאין להם שורש במחזה ולמטה. כמ"ש לפנינו.

פסקה קח

בגין דקדושה מתלת וכו': משום שקדושה עולה מג' עולמות, דהיינו שה"ס ג' קוין, ולא משני עולמות, ולא מב' קוין, והיינו, **וקרא זה**, הרי אחד, שהוא קו ימין. **אל זה**, הרי שנים. שהוא קו השמאל. **ואמר**, הרי שלשה, שהוא קו האמצעי. ג' עולמות הם כנגד ג' קדושות. ומשום זה השבח של ישראל, משום שלוקחים קדושה שלמטה, שהוא קו ואמצעי, בלבדם. כמ"ש בדיבוד הסמוך.

פירוש. ג' עולמות בי"ע הם ביחד פרצוף אחד, שעולם הבריאה, הוא ג"ר. וראש. ועולם היצירה, הוא חג"ת וגוף. ועולם העשיה מתחיל מחזה ולמטה דעולם היצירה, שה"ס חצי ת"ת ונהי"מ. ומקום המלאכים הם מחזה ולמעלה בעיקר, דהיינו בבריאה ויצירה עד החזה, אבל מחזה ולמטה ששם עולם העשיה, אע"פ שיש גם שם אופנים, מ"מ נאחזים בעיקר רק ישראל. והוא מאותו הטעם שבארנו לעיל, בדבור הסמוך. כי שורש המלאכים הוא מחזה ולמעלה בכל המדרגות. ושורש נשמות ישראל הוא מחזה ולמטה בכל המדרגות. וב' הראשונים ימין ושמאל הם תמיד בחינת מחזה ולמעלה בכל המדרגות, וקו האמצעי הוא מבחינת מחזה ולמטה בכל המדרגות (ועי' תרומה רע"ג ד"ה ונודע) וזהו ערך כללי הנוהג בפרטות כל מדרגה ומדרגה. אבל מבחינת הפרט, יש ג' קוין מחזה ולמעלה שהם חג"ת עד החזה, וג' קוין מחזה ולמטה שהם נה"י. אלא כשתחלק כל מדרגה לבחינת מחזה ולמעלה, שהוא ג"ר דאותו מדרגה, ובחינת מחזה ולמטה שהוא ו"ק דאותו מדרגה, יהיו ב' קוין עליונים ג"ר, וקו אמצעי ו"ק. והמלאכים מב' קוין עליונים, ונשמות ישראל מקו אמצעי. ולפי"ז אם נחשוב ג' עולמות בי"ע בדרך כלל, יהיו המלאכים מחזה דיצירה ולמעלה וישראל מחזה דיצירה ולמטה. ובדרך פרט, גם הבריאה נחלקת

כן וגם העשיה נחלקת כן. שמחזה ולמעלה דעשיה היא בחינת המלאכים ומחזה ולמטה דעשיה, בחינת ישראל.

פסקה קט

א"ר אלעזר הכי וכו': אר"א כך הוא ודאי, ודברים אלו העמדתי אותם. ועוד העמדתי, כי ג' קדושות נמסרו לישראל למטה, מן כתוב הזה, והתקדשתם, והייתם קדושים, כי קדוש אני ה'. והתקדשתם, אחד. והייתם קדושים שנים, כי קדוש אני ה', הרי שלשה. כאן נמסר לנו קדושה. אמר לו הילד, יפה הוא. אבל לא נזכרת מן הרומח עד שלקחתי אותו אני מאחורי כתפך ונתתי אותו בידך מכאן ולהלאה תזכר את הרומח שהוא בידך. חזור למקום שעזבת. דהיינו לדרוש שהתחיל בו.

רומח פירושו הדינין של הנוקבא בלבדם (כנ"ל באות ס"ח). ולפיכך הדרוש של קדושה, שישראל מעוררים בלבדם דינין דמסך שמבחינת המלכות, נבחן לרומח. משא"כ הדרוש של ר' אלעזר, שדבר מעושי דברו שהיא דינין דמלכות, ומלשמוע בקול דברו, שהוא דינין דבינה, נחשב זה לחרב, שיש לו ב' פיות, בינה ומלכות (כנ"ל אות ס"ח) ולפיכך אמר הילד, **לא אדכרתא מרומחא** דהיינו מדרוש דקדושות, **עד דנטלת ליה אנא** וכו'. כי הילד הזכירו, וכמו שלקח הרומח ששכחו ועזבו מאחוריו, ונתנו בידו. וז"ש **מכאן ולהלאה תדכר לרומחא דאיהו** בידך. דהיינו שישתמש עם דרוש הקדושות.

פסקה קי

א"ר אלעזר מלין וכו': א"ר אלעזר הדברים שאנו בהם, הם בברכה. ברכו מהו ברכו, הוא המשכת הברכות מן המקום שכל הברכות יוצאות, דהיינו מבינה עד שנעשים בריכה, מרוב ההמשכה שנמשכה ומתוך ריבוי המים בבריכה ההיא, דהיינו מרוב השפע, מיד מרבים המים דגים רבים דהיינו מדרגות רבות, לכמה מינים. ומשיכה הזו מה היא, היא ה' שהיא המלכות, שהיא המשכת אור המאיר מתוך המראה המאיר, שהוא ז"א, הנמשך מלמעלה, מן הבינה, למטה, אל המלכות.

פסקה קיא

האי למלאכי עלאי וכו': זה הוא למלאכים העליונים, שהם במרום החדר העליון, להם נאמר **ברכו ה'**. אנו היושבים למטה, למה אנו אומרים ברכו **את** ה', הוא משום שאנו צריכים להמשיך עלינו אותו **את**, שהיא המלכות, ובה נבא לפני המלך, ז"א, לראות פניו, וע"כ אמר דוד, אני בצדק אחזה פניך אני בצדק, שהיא המלכות הנקראת צדק, ודאי. כלומר, ע"י הצדק שהיא המלכות אחזה פניך. ומשום זה תחילת התפלה היא **ברכו את**

ה', להמשיך על ראשינו, **את** הזו, שהיא המלכות ואחר שאנו משכנו את **את** הזו עלינו, יש לנו לומר התפלה ולשבח.

פסקה קיב

ובג"כ אסור לברכא וכו': ומשום זה אסור לברך לאדם, מטרם שאדם התפלל תפלתו, והמשיך על ראשו **את** הזה, שהיא המלכות, ואם הקדים וברך אדם מקודם, הרי ממשיך אותו האדם, כמו **במה** על ראשו, במקום **את** הזה שצריך להמשיך על ראשו. ולפיכך דומה כאלו עשהו במה. (עי' ברכות יד.)

פסקה קיג

ובגין כך למלאכי וכו': ומשום זה למלאכים עליונים כתוב. ברכו ה'. ואנו, **את** ה', לתוספת. שאנו צריכים להמשיך את המלכות מקודם. אמר אותו הילד, ודאי הרי ידעתי, שכלי מלחמה שלך טובים הם. תזכר מהם ואל תשכח אותם, ודאי גבורתו של אדם בעל מלחמה היא ברומח וחרב (כמ"ש באות ק"ט) אבל מהו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. א"ר אלעזר הרי כבר אמרתי פירושו (כנ"ל אות ק"ז) אמר, אותו הילד כבר ידעתי שכח הזרוע שלך נחלש. מחמת שאמר (באות קו) דא אשכחנא ולא אחרא. ושכח ג' קדושות. עתה הוא הזמן שלא להמתין אלא להכות בכף הקלע אבן אחר אבן, כמש"א בקלע ואבן, בחפזון, זו אחר זו. שמח ר"א ושמחו ר' אבא והחברים.

פסקה קיד

פתח ההוא ינוקא וכו': פתח אותו ילד ואמר, שחורה אני ונאוה בנות ירושלים וגו'. אל תראוני שאני שחרחורת וגו'. דברים אלו כבר העמידוהו. אבל בשעה שהמלכות היא באהבה גדולה אל אהובה, ז"א, מתוך דוחק אהבתה שאינה יכולה לסבול הפירוד, המעיטה את עצמה במיעוט גדול, עד שלא נראה ממנה אלא קטנות דנקודה אחת. ומה היא. היא אות **א'**. אז נתכסית מכל הצבאות והמחנות שלה. והיא אומרת, **שחורה אני**, שאין באות **י'** זו לבנונית בפנימיותה כבשאר אותיות. וזהו שאמרה, **שחורה אני**, ואין לי מקום להכניסכם תחת הכנפים שלי. **כאהלי קדר**, למדנו, שהם **י'**. שאין לבנונית בתוכה. **כיריעות שלמה**, הן **ו'**.

פסקה קטו

ובג"כ אל תראוני וכו': ומשום זה **אל תראוני**, לא תראו בי כלל, כי אני נקודה קטנה. מה עושים הצבאות שלה הגבורים האמיצים, הם שואגים כאריות גבורים, כש"א הכפירים שואגים לטרף, ומתוך הקולות והשאגות שהם שואגים כאריות חזקים גבורי כח, שומע

האוהב שלה למעלה, והוא יודע שאהובתו היא באהבה עמו כמוהו, ומיעטה את עצמה מתוך אהבתו, עד שלא נראה מצורתה ויפיה כלום.

פסקה קטז

וכדין מגו קלין וכו': ואז מתוך קולות ושאגות של אלו גבורי כח שלה, יוצא דודה אהובה, ז"א, מתוך היכלו, בכמה מתנות בכמה מנחות, בריחות ובבשמים ובא אצלה, ומוצא אותה שחורה וקטנה בלי צורה ויופי כלל. הוא קרב אליה, מחבקה ומנשקה עד שנתעוררת מעט מעט מתוך הריחות והבשמים, ומתוך השמחה של אהובה ז"א הנמצא עמה. היא נבנית ונעשית בתקונה בצורתה ביופי שלה, ונעשית **ה**' דהויה כמתחילה.

פסקה קיז

ודא גבורי כח וכו': וזה עשו לה גבורי כח, שהחזירו אותה לצורתה ויפיה, והתוקף והגבורה שלהם גרמו את זה. וע"כ כתוב, **גבורי כח עושי דברו**, שהם עושי **דברו** ודאי, כי מתקנים את **דבר** הזה, שהיא המלכות הנקראת דבר, ומחזירים אותה לצורתה הראשונה. כיון שנתקנה ונעשית בצורה יפה כמקודם, אז הם וכל שאר הצבאות עומדים **לשמוע** מה שהיא אומרת, דהיינו, לשמוע בקול דברו. והיא עומדת, כמלך תוך צבאותיו. וזה הוא **עושה דברו** ודאי. שהם עושים את המלכות.

פסקה קיח

כגוונא דא לתתא וכו': כעין זה למטה. בזמן שיש רשעים בדור, היא המלכות, מתכסית וממעטת את עצמה, עד שלא נראית מכל צורתה רק נקודה אחת. וכשבאים גבורי כח, וצדיקי אמת, כביכול, הם עושים את **דבר** הזה, שהוא המלכות הנקראת דבר, ומאירה מעט מעט. וחוזרת לצורתה ויפיה ונעשית **ה**' דהויה כבתחילה.

ביאור המאמר. יש ב' אפנים שהמלכות חוזרת ומתמעטת עד לנקודה תחת החזה, שה"ס נקודת הכתר שלה, וט"ס תחתוניות שלה נעלמות. אפן א) הוא בסדר אצילותה ובנינה, כי יש ב' מצבים במלכות בבנינה. מצב א' הוא בסוד ב' מאורות הגדולים, שאז נמצאת המלכות בחכמה בלי חסדים, והיא משתוקקת מאוד לזווג פב"פ עם ז"א שישפיע לה חסדים, ומחמת זה אינה יכולה לסבול מצב הזה, והיא ממעטת עצמה עד לנקודה תחת החזה, מבחינת הכלים דז"א, ועד לנקודה תחת היסוד מבחינת האורות דז"א. כי יש ערך הפכי בין כלים לאורות כנודע. ואחר שחוזרת למיעוט הזה אז התחתונים מעלים מ"ן והיא עולית לאו"א ונבנית מחדש. כמ"ש כל זה לעיל (ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו ע"ש). וז"ש (באות קי"ד) **בשעתא דאיהו** וכו' **מגו דחיקו רחימו דלא יכלה למסבל**, דהיינו מתוך גודל אהבתה אל ז"א, לקבל חסדים ממנו, עד שאינה יכולה לסבול את המצב, להיות

בחכמה בלי חסדים, **אזעירת גרמה** וכו' **עד דלא אתחזיאת מינה אלא זעירו דנקודה חדא** וכו' דהיינו לנקודה תחת היסוד, שהוא הכתר שלה וכל ט"ס תחתונות שלה נעלמות. וז"ש (באות קט"ז) **וכדין מתוך קלין ושאגין** וכו' שע"י העלאת מ"ן של הצדיקים היא חוזרת ונבנית, ובאה למצב הב', שהוא זווג פב"פ עם ז"א.

אפן ב) הוא, שהיא מתמעטת עד לנקודה, מחמת החטאים של התחתונים, וז"ש (באות קי"ח) **בזמנין דחייבין בדרא איהי אתכסיא** וכו'. וגם כאן חוזרת ונבנית ע"י צדיקי אמת היכולים להגן על דורם, וז"ש **וכד אתאן גבורי כח** וכו'. ויש הפרש גדול בין ב' אפנים האלו, כי באפן א) שנתמעטה לנקודה מרצונה עצמה לזווג פב"פ דז"א, הנה אז ט"ס תחתונות שנעלמו ממנה אינן נופלות ח"ו לקליפות אלא חוזרין לשרשן לז"א. משא"כ באופן ב) שנתמעטה מחמת חטאי תחתונים, נמצאים ט"ס תחתונות שלה נופלות לקליפות. ואי אפשר לחזור ולבנותה עד שמוציאים הט"ס שלה מן הקליפות.

פסקה קיט

אתו חברייא ונשקוה וכו': באו החברים ונשקוהו. אמר ר' אלעזר, אם יחזקאל הנביא היה אומר דבר זה, היה זה פליאה בעולם. לקחו ר' אלעזר ונשקו כבתחילה. אמר אותו הילד, אני אברך. אמרו, ברך אתה ולך נאה לברך. אמר כמה אתם קדושים, כמה ברכות עתידות לכם, מאמא הקדושה, שהיא בינה, משום שלא מנעתם אותי לברך.

פסקה קכ

פתח ואמר מונע וכו': פו"א, מונע בר יקבוהו לאם וברכות לראש משביר. מקרא זה כפשוטו. אבל למדנו, כל אדם חייב בברכת המזון, ואם אינו יודע, אשתו או בניו מברכים בשבילו. ותבא מארה לאותו אדם שאינו יודע לברך עד שהוא צריך לאשתו ולבניו שיברכו בשבילו.

פסקה קכא

ואי הוא ידע וכו': ואם הוא יודע, הוא צריך לחנך את בנו, ולתת לו כוס שיברך. ומי שמונע אותו שלא יתחנך, יקבוהו לאם. מונע **בר**, פירושו שמונע הבן שלא לברך להקב"ה ולא יתחנך במצות, **יקבוהו לאם**, שואל, יקבהו היה צריך לומר דהיינו לשון יחיד, או יקבוהו לאומים, כי לאם, הוא אומה אחת. דהיינו לשון יחיד, כמ"ש ולאם מלאם יאמץ, מה יקבוהו לאם. ומשיב, אלא **לאם** כתוב, שפירושו להאם הקדושה, שהיא מלכות, יקבוהו לאותו האדם, שמנע את הבן מלברך את הקב"ה. דהיינו שיהיה מקולל למלכות, שלא תשפיע לו ברכות.

פסקה קכב

אנא ברא יחידא וכו': אני בן יחיד לאמי, תנו לי כוס ואברך אל המלך הקדוש, שנתן בבית אמי גבורי כח, שדברתי לפניהם דברים קשים ונצחתי אותם. ומשום זה אני אברך. ומקודם לזה, איישב המקרא על היכנו, מקרא זה שהתחלנו בו.

פסקה קכג

מונע בר יקבוהו לאם: היינו מי שמונע הבן שלו מלברך, כמו שלמדנו, **יקבוהו לאם**, הוא כש"א, ויקוב בן האשה הישראלית את השם. אשר ויקוב פירושו, מפרש, אף כאן יקבוהו, ויפרשו אותו לאם, דהיינו שיפרשו חטאיו לאמא קדישא שהיא המלכות, **וברכה לראש משביר**, היינו לאותו אדם שיחנך בנו לברך אל הקב"ה ולחנך אוהו במצוות התורה.

פסקה קכד

ורזא דמלה כתיב וכו': וסוד הדבר, כתוב בסוד שלמעלה, מה שמו ומה שם בנו כי תדע. שם ההוא ידוע, ה' צבאות שמו, שהוא בינה, שכל הצבאות שלה הם, שם בנו, היינו ישראל שמו, שהוא ז"א הנקרא ישראל. שכתוב, בני בכרי ישראל. והרי ישראל כל המפתחות של האמונה, דהיינו כל המדרגות של המלכות הנקראת אמונה, (כנ"ל ויקרא אות רע"ג) תלויות בו בז"א שנקרא ישראל, והוא משתבח ואומר ה' אמר אלי בני אתה. אשר הויה שהוא בינה, אמר לז"א בני אתה. וכך הוא ודאי, כי אבא ואמא, דהיינו ימין ושמאל דבינה הנקראים ישראל סבא ותבונה וגם אבא ואמא, העטירו אותו, את ז"א, וברכו אותו בכמה ברכות, כי כל המוחין דז"א, מישסו"ת הם, ואמרו וציוו לכל, **נשקו בר**, דהיינו נשקו יד לבן הזה, שהוא ז"א, שפירושו, כביכול, נתן לו ממשלה על הכל, שהכל יעבדו אותו, **פן יאנף**, משום שאו"א העטירו אותו, את ז"א, בדין ורחמים, מי שזוכה לדין, הוא לדין. מי שזוכה לרחמים, הוא לרחמים.

פסקה קכה

כל ברכאן דלעילא וכו': כל הברכות שלמעלה ושל מטה, עולות לבן הזה, ז"א. ומתעטרות. ומי שמונע ברכות מבן הזה, יפרשו חטאיו לפני המלך הקדוש, דהיינו לאם ממש, שהיא בינה. וע"ז נאמר מונע בר יקבוהו לאם. **וברכה לראש משביר**, הוא, מי שמברך ומזמין בכוס של ברכה את מי שצריך, דהיינו את הקב"ה, בזה נשבר הסטרא אחרא ובשבירתה נכנעת, וצד הקדושה מתעלה. וז"ש וברכה לראש **משביר**. כמו שהוא מעלה ומברך את הקב"ה, ועושה לסטרא אחרא **שתשבר**, כך הקב"ה מושך עליו ברכות מלמעלה, ואותה הנקראת ברכה, שהיא המלכות, שורה על ראשו.

פסקה קכו

מכאן ולהלאה חברייא וכו': מכאן ולהלאה חברים, תנו ונברך. נתנו לו כוס של ברכה, וברך. וכל החברים היו בשמחה אשר מיום הלולא של ר' אלעזר לא שמחו החברים כאותו יום שישבו שם. הקדימו וברכו אותו בשמחה ברצון הלב. אמר אותו הילד אין לכם להפרד אלא מתוך דברי תורה. וכך למדנו.

פסקה קכז

פתח ואמר, וה' וכו': פו"א, והוי"ה הולך לפניהם יומם בעמוד ענן וגו'. **והוי"ה**, שרומז על המלכות, זקוף עליו טעם מלמעלה, דהיינו שכתוב עליו פזר, שהוא עומד זקוף. למה. ומשיב, אלא באותה שעה, כמה נאה ויפה היתה לכלה הזו, שהיא המלכות, שהיתה נכנעת עד עתה בגלות, ועתה היא הולכת בזקיפת ראש בתוך ההמון שלה בשמחה.

פסקה קכח

בוהוי"ה זקיף טעמא וכו': בוהוי"ה זקוף טעם למעלה, ואח"כ כתוב, הולך לפניהם יומם, ועד כאן לא ידוע, אם כלה הזו, שהיא המלכות הרמוזה בהשם והוי"ה, הולכת לפניהם אם לא, שהרי הטעם מפסיק בוהוי"ה, כי נגון הפזר שעל והוי"ה, מפסיק בין והוי"ה, שהוא מלכות, ובין הולך לפניהם יומם. ומשיב, אלא היא, המלכות, הרמוזה בהשם והויה, היתה שם, אבל מי שהולך לפניהם הוא זקן הבית, בעל הבית, אותו שנשבע לו הקב"ה, ומי הוא. הוא אברהם, דהיינו חסד דז"א, שכתוב, **יומם** יצוה ה' חסדו, וכן אם לא בריתי **יומם** ולילה. אשר החסד נקרא יומם, משום שהוא יום שכל הימים, דהיינו כל הספירות של ז"א, כלולות בו בחסד, יום של שאר הימים, והוא שאר כל הימים ודאי, וע"כ נקרא יומם, ולא יום. ומשום זה כתוב, והוי"ה הולך לפניהם **יומם**. הוא, החסד דו"א, הולך ביום, והכלה, הרמוזה בוהוי"ה, הולכת בלילה. שכתוב, ולילה בעמוד אש להאיר להם, זו היא הכלה, שהיא המלכות, כל אחד כראוי לו, כי ז"א הוא ממשלת היום, והמלכות היא לממשלת הלילה. ואתם החברים, יומם ולילה יהיו לפניכם, ובכל שעה. נשקוהו וברכוהו כמקודם לכן. והלכו.

פסקה קכט

אתו לגבי ר"ש וכו': באו לפני ר' שמעון וספרו לו המעשה. תמה. אמר כמה יפה הוא. אבל לא יעלה בשם, עץ דק כשיעלה אורו עולה לפי שעה, ומיד מתכבה ונשקע. ועוד כבר אמרתי, ממה היה אור הזה. (כנ"ל אות נ"ט) שהוא בן רב המנונא.

פסקה קל

פתח ואמר גבור וגו': פתח ואמר, גבור בארץ, יהיה זרעו. דור ישרים יבורך. כשאדם הוא **גבור בארץ**, גבור בתורה, גבור על יצר הרע שלו, הוא גבור בארץ ודאי, שאורו עולה ונמשך בו המשכה מרובה, אז **דור ישרים יבורך**, יברך כתוב. אמר זה על רב המנונא, שבשביל שהיה גבור בארץ, ע"כ דור ישרים יברך שזכה לבן כמותו.

פסקה קלא

א"ר אבא והא וכו': אר"א, והרי אנו רואים ילדים שאומרים דברים עליונים והם נמצאים אח"כ ראשי העולם. אמר להם, ילדים שאומרים דבר אחד או שנים לפי שעה בלי כונה שלהם, אדם מובטח בזה שיזכה ללמוד תורה בישראל. אבל ילד הזה שהאור שלו עומד על קיומו בדעת שלם, אינו כך. ועוד שהקב"ה, תשוקתו היא, להריח בתפוח הזה, ולפיכך הוא מוכרח שיסתלק. אשרי חלקו.

פסקה קלב

זכאין אתון צדיקיא וכו': אשרי אתם הצדיקים, שכתוב בכם, ויספה פליטת בית יהודה הנשארת שרש למטה ועשה פרי למעלה. שורש למטה הוא כמו אביו, רב המנונא, שנסתלק מן העולם, והוא **שרש למטה** במתיבתא דרקיע. שהוא ישיבת מטטרון, **ועשה פרי למעלה**, במתיבתא עלאה, שהוא ישיבה דקב"ה. כמה טוב הוא השורש והפרי. ואם לא הייתי בזה מצר להקב"ה, כיון שרוצה להריח בו, הייתי עושה שלא יוכל מי לשלוט עליו, דהיינו שיאריך ימיו. אבל יהי רצון שאמו לא תראה צער עליו. וכן היה. שנפטר.

פסקה קלג

וישלח מלאכים אל בלעם וגו': כאן יש כ"ח תיבות, כנגד כ"ח מדרגות של מכשפים וקוסמים עם צפור. ויש להסתכל, מי שרוצה לדבר עם בלעם ולהתחבר עמו, למה שלח לו מיד, מטרם שבא אליו, דברים מפורשים, שאמר, הנה עם יצא ממצרים, ועתה לכה ארה לי, היה לו מתחילה להתחבר עמו, ולפייסו ולשחד אותו, ואח"כ יודיע לו דבריו.

פסקה קלד

אלא אמר ר' יוסי וכו': ומשיב, אלא אמר ר"י, מכאן ניכר, שידע בלק רצונו של אותו רשע, שהוא רוצה תמיד להתכבד בדברים גדולים ואין לו תשוקה אלא לעשות רעות. וע"כ היה משבחו כאלו כל ההנהגה בידו ולמי שרוצה מברך או מקלל ומתקיים. גם הודיע לו שרצונו שיקלל את ישראל, משום שידע שכל מאויו רק להרע ולהזיק.

פסקה קלה

בלק קסם קסמין וכו': בלק קסם קסמים ועשה כשפים והתקין צפור (כנ"ל אות ה') וידע שמדרגותיו של משה הן עליונות ויקרות, וכשף בכשפיו, וקסם בקסמיו, וידע שמדרגות בלעם הן כנגדם, כנגד מדרגות משה, מיד, וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור.

פסקה קלו

פתורה שמא דאתרא וכו': פתורה, הוא שם מקום. כש"א מפתור ארם נהרים לקללך. למה נקרא כך. הוא משום שכתוב, העורכים לגד שלחן. ושלחן היה עורך שם כל יום, כי כך הוא התקון של צדדים הרעים, עורכים לפניהם שלחן במאכל ומשתה, ועושים כשפים, ומקטרים לפני השלחן, ואז מתאספים שם כל רוחות הטומאה ומודיעים להם מה שהם רוצים. וכל הכשפים והקסמים שבעולם על שלחן ההוא היה, ומשום זה נקרא שם מקום ההוא פתורה. כי בארם נהרים קוראים לשלחן פתורא.

פסקה קלז

פתח ואמר ועשית וגו': פו"א. ועשית שלחן עצי שטים וגו'. וכתוב, ונתת על השלחן לחם הפנים וגו'. כל אלו כלי הקדש רצה הקב"ה לעשות לפניו, כדי להמשיך רוח הקדש ממעלה למטה. אותו רשע בלעם, היה עורך כך לסטרא אחרא, והיה עורך שלחן, ולחם הנקרא לחם מגואל, כמו שלמדנו, שהסטרא אחרא הולך אחר הקדושה כקוף בבני אדם. ושלמה המלך צווה ואמר, כי מה האדם שיבא אחר המלך את אשר כבר עשהו. וירצה להדמות אליו וכבר למדנו מקרא הזה, (כנ"ל שלח אות ר"ח ע"ש).

פסקה קלח

ת"ח כתיב ה' וגו': בוא וראה. כתוב, ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה וגו'. בשעה שרצה הקב"ה לתת התורה לישראל, הלך והזמין את בני עשו, ולא קבלוה. כש"א, ה' מסיני בא וזרח משעיר למו, שלא רצו לקבלה. הלך לבני ישמעאל ולא רצו לקבלה, שכתוב הופיע מהר פארן. כיון שלא רצו, חזר אל ישראל. כך למדנו.

פסקה קלט

השתא אית לשאלא וכו': עתה יש לשאול, כי למדנו שאין חטא אם אדם מדקדק דיוקים בתורה, ושואל שאלותיו להאיר הדברים, מקרא זה אינו מתישב, ויש לשאול, הקב"ה כשהלך לשעיר, לאיזה נביא שלהם נתגלה, וכשהלך לפארן, לאיזה נביא שלהם נתגלה. ואת תאמר שנתגלה לכל האומה, הרי לא מצאנו זאת לעולם חוץ בישראל בלבד, ועל ידי משה. ועוד, הרי למדנו, שכך היה צריך הכתוב לומר, ה' לסיני בא וזרח לשעיר למו

הופיע להר פארן, מהו משעיר למו, ומהו מהר פארן. הכל יש לדעת ולהסתכל. והרי שאלתי, ולא שמעתי ואיני יודע.

פסקה קמ

כד אתא ר' שמעון וכו': כשבא ר"ש, בא ושאל הדבר, כמתחילה. אמר לו ר' שמעון, הרי שאלה זו נתישבת. **ה' מסיני בא**, הוא כש"א, הנה אנכי בא אליך בעב הענן, **ומסיני בא** ונגלה עליהם. **וזרח משעיר למו**, פירושו, ממה שאמרו בני שעיר שאינם רוצים לקבל, מזה, האיר לישראל. והוסיף להם אור, ואהבה רבה. אף כך **הופיע** והאיר לישראל, **מהר פארן**, ממה שאמרו בני פארן שאינם רוצים לקבל, מזה הוסיפו ישראל אהבה והארה יתרה כראוי.

פסקה קמא

ומה דשאלת על וכו': ומה ששאלת על ידי מי נתגלה להם. הוא סוד עליון, והדבר יתגלה על ידך. היינו על ידי שאלתך. התורה יצאה מסוד עליון, מן הראש המלך הסתום, שהוא בינה. כשהגיע לזרוע שמאל שהוא יצחק, דהיינו גבורה, ראה הקב"ה בזרוע ההוא, דם רע שהיה מתרבה משם, שהוא עשו, דהיינו סמאל, והס"א אמר יש לי לברר וללבן זרוע הזה, ואם לא אוריד דם רע ההוא, יפגום הכל. אמנם צריך לברר מכאן כל פגם.

פסקה קמב

מה עבד קרא וכו': מה עשה קרא את סמאל, שרו של עשו, ובא לפניו, ואמר לו, אתה רוצה התורה שלי, אמר מה כתוב בה. אמר לו, לא תרצח, כי דלג הקב"ה להראות לו המקום שצריך שדלג על המקום שידע שלא יוכל לעמוד בו. אמר סמאל, חס ושלום תורה זו שלך הוא, ושלך תהיה, איני רוצה תורה זו, חזר והתחנן לפניו, אמר רבון העולם, אם אתה נותן התורה לי, כל ממשלתי תעבור, כי כל ממשלתי הוא בהריגה, ואם אקבל התורה לא תהיינה מלחמות. וממשלתי היא על ככב מאדים, המורה על שפיכת דמים. ואם כן, הכל יתבטל מן העולם.

פסקה קמג

מאריה דעלמא וכו': רבונו של עולם, קח לך התורה שלך, ולא יהיה לי חלק ונחלה בה, אבל אם טוב לפניך, הרי העם בניו של יעקב, להם ראויה התורה. והוא חשב שאמר עליהם קטרוג. וזה הוא וזרח משעיר למו, **משעיר** ממש יצא האור לישראל. דהיינו מסמאל שרו של שעיר, אמר סמאל, בלבו, ודאי, אם בניו של יעקב יקבלו התורה, יעברו מן העולם, ולא יוכלו לשלוט לעולם. השיב לו הקב"ה כמה פעמים, ואמר זה, שאמר לו אתה בכור, כי עשו היה בכור, ולך התורה ראויה. אמר לו, הרי לו היא הבכורה שלי,

שנמכרה לו ואני הודיתי. אמר לו הקב"ה, כיון שאין אתה רוצה שיהיה לך חלק בתורה נסתלק ממנה לגמרי. אמר, טוב.

פסקה קמד

אמר ליה הואיל וכו': אמר לו הקב"ה, כיון שכך הוא, תן לי עצה, איך אעשה שיקבלו אותה בניו של יעקב, שאתה אומר. אמר לו סמאל, רבונו של עולם צריכים לשחד אותם, קח אור מאורם של צבאות השמים, ותן עליהם, ובזה יקבלו אותה, והנה מן האור שלי אתן מתחילה. הפשיט מעצמו האור שהיה חופה עליו ונתן להקב"ה, שיתן אותו לישראל. ז"ש, וזרח משעיר למו, **משעיר** ממש, שזה סמאל, שכתוב בו, ונשא השעיר עליו. **למו**, היינו לישראל.

פסקה קמה

כיון דביער דא וכו': כיון שביער זה, את סמאל, והעביר דם הרע מזרוע שמאל, שהוא יצחק, והוא גבורה, חזר לזרוע ימין, שהוא אברהם, והוא חסד, ראה בה גם כן דם רע, שהוא ישמעאל, אמר, זרוע זה, צריכים גם כן לנקותו מדם רע. קרא הקב"ה אל **רהב** שרו של ישמעאל, אמר לו אתה רוצה התורה שלי. אמר לו רהב. מה כתוב בה. דלג על הכל, ואמר לו, לא תנאף. אמר, אוי לי. אם ירושה זו ינחיל אותי הקב"ה, היא ירושה רעה, שתעביר כל ממשלתי ממני, המיוסדת על ניאוף, כי ברכות המים לקחתי, את הברכה של דגת הים, שכתוב פרו ורבו וגו'. וכתוב, והפריתי אותו והרביתי אותו וגו'. וכתוב, והוא יהיה פרא אדם.

פסקה קמו

שארי לאתחננא קמי וכו': התחיל להתחנן לפני רבונו, אמר לו רבונו של עולם, שני בנים יצאו מאברהם, הנה בניו של יצחק, תן להם, ולהם היא ראויה. אמר לו הקב"ה, איני יכול, כי אתה הבכור, ולך ראויה התורה. התחיל להתחנן לפניו, אמר רבון העולם הבכורה שלי תהיה לו, ואור ההוא שאני ירשתי בשביל הבכורה, קח ותן להם. וכך עשה הקב"ה. ז"ש הופיע מהר פארן.

פסקה קמז

מאי שנא בסמא"ל וכו': שואל מהו השינוי, שבסמאל כתוב **וזרח**, וברהב כתוב **הופיע**. ומשיב, אלא לקח באותו האור שהפשיט מסמאל, את החרב והריגה, להרוג בדין, ולהרוג כראוי, ז"ש ואשר חרב גאותך. אע"פ שאינו שלך. ומברכה ההיא שהפשיט ממנו רהב, לקח רק מעט, כמי שהופיע לו מעט מן הברכה שלהם דהיינו רק כדי לעשות פריה רביה. משום זה כתוב **הופיע** מהר פארן, ולא כתוב **וזרח**, שפי' ריבוי, כמו בסמאל.

פסקה קמח
כיון דנטל מתנן וכו': כיון שלקח הקב"ה מתנות האלו לישראל מאלו השרים השולטים על עשו וישמעאל, בא וקרא לכל **רבבות קדש** הממונים על שאר העמים, והשיבו לו ג"כ כמו סמאל ורהב ומכולם לקח וקיבל מתנות לתת לישראל. בדומה לרופא, שהיה לו כלי אחד מלאה עם סם חיים, ושמר אותו לבנו. רצה לתת לבנו אותו הכלי של סם חיים. הרופא היה חכם, אמר, יש עבדים רעים בביתי, אם ידעו שאני נותן לבני מתנה זו ירע בעינם, וירצו להרגו. **פלייטון** פירושו כלי, מלשון, דיהב לחבירו פליטורין (ירשלמי ב"מ ג').

פסקה קמט
מה עבד נטל וכו': מה עשה, לקח מעט מסם המות ונתן על פתח הכלי, קרא לעבדיו ואמר להם, אתם הנאמנים לי, התרצו סם ההוא. אמרו, נראה מה הוא. לקחו לטעמו, עוד מטרם שהריחו בו, הלכו למות, אמרו בלבם, אם יתן סם ההוא לבנו ודאי ימות, ואנו נירש את אדוננו. אמרו לפניו אדוננו סם הזה אינו ראוי אלא לבנך, והנה שכר עבודתינו אנו עוזבים אצלך, קח ותן אותו שוחד לבנה שיקבל סם הזה.

פסקה קנ
כך קב"ה הוא וכו': כך הקב"ה הוא רופא חכם, וידע אם יתן התורה לישראל, בטרם שיודיע לשרי האומות, בכל יום היו רודפים את ישראל בשבילה, והורגים אותם. אבל עשה זה, כנ"ל, שהזמינם ולא רצו, והם נתנו לו מנחות ומתנות כדי שישראל יקבלו אותה, וכולם קבל אותם משה לתת לישראל. ז"ש עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות וגו'. משום זה ירשו ישראל התורה בלא ערעור ובלא קטרוג כלל. ברוך הוא וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה קנא
ת"ח עדים דבני וכו': בוא וראה, עדים של בני ישראל היא המנחות והמתנות שקבלו מן שרי האומות, ומשום זה, לא שלט עליהם מות ולא סטרא אחרא, ולא די להם שקבלו התורה בלי ערעור כלל, אלא שקבלו גם מנחות ומתנות מכולם. כיון שחטאו, מה כתוב, ויתנצלו בני ישראל את עדים, שהם מתנות באדם, שקבלו, מה נשאר מהם, רק **שבי** ההוא, שכתוב עלית למרום שבית **שבי** לקחת מתנות באדם.

פסקה קנב
אוספו וחטו מה וכו': הוסיפו וחטאו, מה כתוב, וישמע הכנעני מלך ערד. וכתוב, וילחם בישראל וישב ממנו **שבי**. דהיינו שלקח מהם גם את השבי שנשאר להם. וכל

זמן שישראל שבים לאביהם שבשמים יוחזרו להם אלו המתנות, ויהיו חופים עליהם. ולעתיד לבא יוחזר הכל שכתוב, ושב ה' אלקיך את שבותך וגו'. מכאן ולהלאה, אמור דבריך.

פסקה קנג

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום ארץ רעשה, היינו, בשעה שהקב"ה שב משעיר, שלא קבלו התורה, ארץ רעשה וגו'. מהו הטעם שרעשה. הוא משום, שרצתה לחזור לתוהו ובוהו, כי כך התנה הקב"ה עם העולם, אם יקבלו ישראל את התורה טוב, ואם לא, אחזיר את העולם לתוהו ובוהו. כיון שראתה הארץ שהזמין הקב"ה לכל העמים שיקבלו התורה, ולא קבלו, ומכל העמים לא נשאר אלא ישראל בלבד, חשבה הארץ שגם ישראל לא יקבלו התורה כמוהם. ובשביל זה ארץ רעשה, כיון שאמרו ישראל, נעשה ונשמע, מיד שקטה. ז"ש ארץ יראה ושקטה. בתחילה **יראה**, ואח"כ ושקטה.

פסקה קנד

ות"ח בגין דישראל וכו': ובוא וראה, משום שישראל אמרו **נעשה**, לא היו יראים מן כל עשיה שיכלו כל מכשפי העולם לעשות, ולא מכל הקוסמים והמכשפים שבעולם. מהו הטעם. אחד הוא משום זה. על מה שאמרו נעשה. ואחד הוא, משום כשהוציא הקב"ה את ישראל ממצרים, שיבר לפניהם כל מיני מכשפים וקוסמים, שלא יוכלו לשלוט עליהם. ואתה שעה שבא בלק, היה יודע את זה. מיד וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור **פתורה** אשר על הנהר וגו'. מהו פתורה. אלא שהתקין שלחן לבקש משם עצה מה לעשות. **אשר על הנהר**, שואל, על נהרים היה צריך לומר, שהרי מארם נהרים היה, מהו על הנהר. ומשיב, ודאי כך הוא, שעל נהר אחד עומד תמיד, כלומר שלחן זה של הקליפה שהוא מלכות דקליפה, עומד על נהר אחד של הקליפה, שהוא יסוד דקליפה.

פסקה קנה

רבי אלעזר ור' אבא וכו': ר"א ור"א הלכו לראות את ר' יוסי ב"ר שמעון בן לקוניא חמיו של ר' אלעזר, קמו בחצות לילה ללמוד תורה. ישבו. א"ר אלעזר, עתה הוא העת שהקב"ה נכנס בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים אשר שם. א"ר אבא, שעשוע הזה מה הוא ואיך משתעשע עמהם. א"ר אלעזר דבר זה הוא סוד סתום ונסתר אצלי, שאינו ידוע לכל, ולא רצה לגלותו. אמר לו ר' אבא, וכי בדיקנות היו העמודים הגדולים שבעולם הזה שמקודם לכן, שאתה אומר. שלא ידעו סוד הזה ואין לגלותו. וכי לא רדפו לדעת על מה

הם נמצאים בעולם הזה ומה הם מצפים בעולם ההוא. אלא ודאי שגם הם היו יודעים סוד היה, וע"כ יש לך לגלותו.

פסקה קנו

פתח ר' אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר, ה' אלקי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית וגו'. מקרא זה הוא סוד האמונה. **הוי"ה**, הוא סוד עליון והוא התחלה של נקודה העליונה הסתומה שאינה ידועה. דהיינו או"א עלאין, שה"ס חכמה, שבהם אין ה **י'** יוצאת מאויר (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית) והם סתומים מחכמה, בלתי נודעים, **אלקי**, ה"ס קול דממה דקה, דהיינו ישסו"ת שה"ס בינה, והיא התחלה העומדת לשאלה, כי ה **י'** יוצאת בה מאויר, לעת גדלות, אבל ונסתם ואינו ידוע ואין מי שמשיב עליה. כלומר אע"פ שעומדת לשאלה, דהיינו לגילוי, מחמת שה **י'** יצאה בה מאויר, וחזרה לאור החכמה, אין מי שישיב על השאלה, כי החכמה אינה מתגלה במקומה אלא במקום ז"א ומלכות. משום שהיא סתימה וגנוזה.

פסקה קנז

אתה דא ימינא וכו': אחד שפירש כי הוי"ה, ה"ס או"א, שאין עומדים לשאלה כלל. אלקי, ה"ס ישסו"ת שעומדים לשאלה ואין מי שישיב עליה. מבאר עתה **אתה**, הוא ימין, דהיינו חסד דז"א, שהוא התחלה העומדת לשאלה ולהשיב עליה, אמנם הוא רק התחלה לגילוי הזה, ועוד לא מגולה בו, אלא רק במלכות. (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) והוא נקרא כהן עליון, כש"א אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק, שואל, מהו על דברתי מלכי צדק. ומשיב, אלא כהן עליון זה, שהוא חסד דז"א, הוא עומד על **דבר**, שהוא מלכות, משום ש **דבר** הזה, אינו עומד אלא בימין, שהוא חסד, ו **דבר** ההוא מהו. הוא **מלכי צדק**, כך שמו של המלכות, ומה שאמר **דברתי**, ולא דבר, הוא, משום שנתקשרה בדוד, כי דוד היה מרכבה אל המלכות, וכל דברי שבח של דוד באו ב **דבר** ההוא, וע"כ אמר **דברתי**, כלומר המלכות שלי. ומשום זה, **אתה**, הוא כהן, דהיינו חסד. והרי העמדנו, כי ג' מקומות הם, שנקרא כל אחד **אתה**, כי חכמה נקרא אתה, (כמ"ש להלן דף ר"צ. ד"י) וכן החסד נקרא אתה, כמ"ש כאן. והמלכות נקרא אתה (כנ"ל פקודי אות תשצ"ח).

פסקה קנח

ארוממך, כלא כחדא וכו': עתה מפרש המלה ארוממך, שבכתוב הנ"ל, ואומר, **ארוממך**, היינו בכל, ג' השמות הויה אלקי אתה, ביחד, **אודה שמך**, כראוי, ושם הזה ידוע, שהוא מלכות הנקראת שם, **כי עשית פלא** פלא, הוא לשון העלם דהיינו שעשית כיסוי ולבוש, אל אור הסתום של עתיקא, שהוא בינה, הראשית של מדרגה העליונה, שהיא החכמה

שבה, הנקראת אדם הראשון הסתום, שיתלבש בכיסוי של אור אחר, שהוא חסדים. (כמ"ש לעיל ב"א אות ט' ע"ש).

פסקה קנט

ד"א כי עשית וגו': פירוש אחר. **כי עשית פלא**, היינו כי עשית אלף. כי פלא הוא אותיות אלף. ומהו אלף. הרי למדנו אלף בית, פירושו אלף בינה. אבל צורתה של **א**', היא ג' צדדים, ימין שמאל אמצע. שהוא ראשית של סוד העליון של אדם הראשון, שהוא ג' הקוין שבבינה, שהם שורש צורת אדם, שהוא המוחין דז"א (כנ"ל באדרא רבא אות רס"ג) משום שבצורתה של **א**' יש ב' זרועות מכאן ומכאן, שהם ב' קוין חסד וגבורה, שהם **י**' עליונה ו **י**' תחתונה שלה, וגוף באמצע, דהיינו ה **ו**' שבין ב' היודין. והכל הוא סוד אחד. שהוא אחד עם הפירוש הא' שפלא ה"ס התלבשות החכמה בחסדים. כי אין התלבשות הזה באה אלא ע"י ג' קוין. והוא סוד היחוד של **א**', ומשום זה אלף הוא במספר **אחד**, והיינו כי עשית **פלא** שה"ס אלף ורב המנונא סבא אמר כך, **כי עשית פלא**, פלא זה, הוא מדרגה אחת מאלו פלאות חכמה. ומי היא. היא, נתיב לא ידעו עיט. שהוא שער הנ' והוא פלא.

פסקה קס

עצות מרחוק: שואל, קרא תחילה לזה פלא, ולא אמר שם עצות מרחוק, וכאן אמר, פלא עצות מרחוק. מהו השינוי. ומשיב, אלא שם, היה צריך למנות ששה קצוות למדרגות עליונות, וע"כ אומר, פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום. אל, הוא חסד. גבור, גבורה. אבי, ת"ת. עד, נצח. שר, הוד. שלום, יסוד. וכאן אינו בא למנות חשבון המדרגות. שואל, אבל עצות מרחוק מה הן. ומשיב, שהם ב' בדי ערבות, שהם נצח והוד. ונקראים עצות, משום שכל העצות של הנביאים באות משם, הם נקראים עצות מרחוק. כי הנביאים מקבלים מנצח והוד. **אמונה אומן**, הם שנים שהם אחד, כי הם נהר וגן, שהם יסוד ומלכות, זה הנהר, שהוא יסוד, יוצא מעדן, וזה הגן שהוא מלכות, נשקה ממנו, הרי כאן בכתוב הזה, **ה' אלהי אתה** וגו'. כל סוד הסתום של האמונה. כמבואר, כי **ה'**, הוא חכמה. **אלקי** הוא בינה. **אתה** הוא חסד, **פלא** הוא ג' קוין חג"ת. **עצות מרחוק** הוא נצח והוד. **אמונה** היא מלכות **אומן** הוא יסוד.

פסקה קסא

א"ר אלעזר, בלעם וכו': אר"א, בלעם הרשע מי הרגו, ואיך נהרג. א"ר יצחק, פנחס ואנשיו הרגוהו. שכתוב, הרגו על חלליהם. ולמדנו בעיר של מדין, היה בלעם עושה בחכמת כשפיו, שפרחו באויר הוא ומלכי מדין. ואם לא הציץ הקדוש ותפלת פנחס, שהפיל

אותם לארץ על חלליהם, לא יכלו להם, ז"ש ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם. וכתוב, ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בחרב. א"ל ר' אלעזר, כל זה אני יודע.

פסקה קסב

ארי"ש, אלעזר כל וכו': א"ר שמעון: אלעזר, כל דבריו של בלעם הרשע, קשים הם. והרי העמידו החברים, שכתוב, ולא קם נביא עוד כמשה, ואמרו, בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם, ומי הוא בלעם. וכבר העמדנו הדברים, משה אין כמוהו בכתרים עליונים, בלעם אין כמוהו בכתרים התחתונים, זה בצד הקדושה, וזה בצד השמאל. ואם כל זה היה בידו, וכל כך חזק בחכמה, איש שהיה משבח את עצמו בכח גדול, שכתוב, ואנכי אקרה כה, שפירושו שאמר, אעקר את **כה**, שהיא המלכות מכאן, איך יכלו להרוג אותו.

פסקה קסג

אלא בספרא דחכמתא וכו': ומשיב, אלא בספר החכמה של שלמה המלך, אמר כך, ג' סימנים הם, סימן לעבירה, הוא ירקון, סימן לשטות, הוא, שמרבה דברים. סימן שאינו יודע כלום, הוא שמשבח עצמו. וזה המשבח עצמו, מכריע כל השאר, כי שוטה הוא חשוד על כל העבירות, והכל יש בו.

פסקה קסד

והא כתיב יהללך: שואל, והרי כתוב יהללך זר, ולא פיך. שפירושו, שאם אין זר שיהללך, יהיה פיך. ומשיב. אינו כן. אלא הפירוש הוא, אם אין מי שמכיר לך, פתח **פיך** לדבר בדברי תורה, ולהודיע דברי אמת בתורה, ואז פתחון פיך בתורה ישבחו דבריך, וידעו מי אתה. שאין דבר בעולם שהאדם ניכר בו, אלא בזמן שפותח פיו. פיו מודיע לבני אדם מי הוא.

פסקה קסה

ההוא רשע דבלעם וכו': אותו רשע בלעם היה משבח עצמו בכל, ועכ"ז גנב גנבת הדעת ונתעלה במליצת דבריו, דברים קטנים היה עושה גדולים, מה שאמר היה על אלו מדרגות של דברי הטומאה, ואמת אמר, אבל רשע ההוא היה אמר ומשבח עצמו בדרך סתום ומתעלה בדבריו, עד שכל מי שהיה שומע היה חושב שהוא עלה על כל נביאי העולם, שכתוב, שומע אמרי אל, ויודע דעת עליון. מי הוא איש בעולם, שהיה שומע דברים אלו, ולא חשב שאין בעולם נביא נאמן כמוהו.

פסקה קסו

וקשוט הוה והכי וכו': ואמת היה, וכך היה. נאם שומע אמרי אל, כך היה. ויודע דעת עליון, כך היה. שאותו רשע היה אמר, על המדרגות שנתדבק בהן, **שומע אמרי אל**, דברים שהם בהתעלות עליון, שאין כמוהם.

פסקה קסז

והכי אמר שומע וכו': וכך אמר, שומע אמרי אל, האל לא כתוב, כי **האל**, תמים דרכו, אבל סתם **אל** הוא אל אחר. כמ"ש, כי לא תשתחוה לאל אחר. לפיכך, שומע אמרי אל, דבר קטן הוא, ולמי שאינו יודע הוא דומה שהוא דבר גדול ועליון. שומע אמרי אל, היינו אותו שנקרא אל אחר, שכתוב, כי לא תשתחוה לאל אחר.

פסקה קסח

ויודע דעת עליון: פירושו. כי העליונים על כל מדרגות הטומאה הם אותם המנהיגים את ספינת הים ורוח סערה, והם ארבעים חסר אחד. ואותו רב החובל, שכולם מתנהגים על ידו, הוא **עליון** על כולם, ובזה העליון, היה מתדבק אותו רשע, ואמר שהיה יודע דעת **עליון**, דהיינו המדרגה שהיא עליון על כל מנהיגי הספינה, של הטומאה. מי שמע את דבריו ולא יהיה נבהל בדעתו, ויאמר, שאין כמוהו בעולם. אלא אותו רשע היה משבח עצמו בדרך סתום, ואמר דברי אמת, אלא שהיה גונב דעת בני אדם. כי אמר על מדרגות הטומאה, והשומעים חשבו שעל קדושה העליונה אמר כל דבריו.

פסקה קסט

אשר מחזה שדי יחזה: מי ששומע זה חושב שהיה כך. שהיה רואה מה שלא ראה אחר בעולם. אבל מחזה שדי, זה הוא ענף אחד מאלו ענפים שהיו יוצאים מן השם שדי. ולמה הוא כי בחכמה זו, שלהם, יראה ג' ענפים כנגד **ש**' דשדי, כנגד ג' ענפים שב **ש**' שהם חג"ת. ויראה כנגד ב' נביאים דהיינו ב' בדי ערבות, שהם נצח והוד, התומכים בו בת"ת. וכנגד ע"ב ענפים של עין הרע, שהוא לעומת השם ע"ב דקדושה, שה"ס עין טובה, לסתום אותם. וכל זה נמצא בחכמה דקליפות. כשבא בלק, אמר, אני אוכל להם. כי עמלק בא אליהם בחכמה זו, ויכול להם.

פסקה קע

ושדר לבלעם וא"ל וכו': ושלח לבלעם ואמר לו, אני, ב' אותיות שבעמלק יש בי, שהם ל"ק שהם סיום השם עמלק. אני, לי **ל** "ק, ועמלק ל" **ק** לי הסיום, ובך ההתחלה **ב**"ל. אמר לו ר"ש, כך אני אומר, התחלת השם בלק **בל**, והתחלת השם בלעם, הוא **בל**. נמצא שהתחלת בלק, היה בבלעם, וסיום השם של עמלק, דהיינו **לק**, היה בבלק, והסיום של

בלעם שהוא **עם**, הוא בהתחלת עמלק. נמצא שסוף השם של בלעם, שהוא **עם**, וסוף השם של בלק, שהוא **לק**, הם אותיות עמלק.

פסקה קעא

ואי תימא דלא וכו': ואם תאמר שלא נוכל להם משום הכשפים של רבם משה, כשהיה פושט ידו, דהיינו ויט משה את ידו על הים וכדומה, הנה יד הזו יש באלו השרים, היכולים בכשפים להתגבר יותר. והיינו שכתוב וקסמים בידם. בידיהם לא כתוב, אלא בידם, דהיינו יד כנגד יד של משה. כך שלח בלק לבלעם.

פסקה קעב

ולהכי מחזה שדי וכו': (יש כאן חסר) וע"כ מחזה שדי יחזה כמו שאמרנו ובשביל זה נענשו, ונענשו למעלה, ונקראים מחזה כש"א ומול מחזה אל מחזה. דהיינו הענף היוצא משם, ומי הוא מחזה ההוא, זהו **עוזא ועזאל**, שהם נופל וגלוי עינים, והוא מחזה שדי, שהיה רואה נופל וגלוי עינים. (יש כאן חסר).

פסקה קעג

אן הוה בלעם וכו': שואל, איפה היה בלעם באותה שעה. אם תאמר במדין, הרי כתוב, ועתה הנני הולך לעמי. ואם הלך לו, מי נתנו במדין. ומשיב, אלא אותו רשע, כיון שראה שנפלו כ"ד אלף מישראל בשביל עצתו, להפקיר הבנות שתזנינה עם ישראל, נתעכב שם והיה רוצה מהם שכרו, ובעוד שנתעכב שם בא פנחס ושרי הצבאות שמה.

פסקה קעד

כיון דחמא לפנחס וכו': כיון שראה בלעם, את פנחס, פרח באויר, וב' בניו עמו, **יונוס ויומברוס**, ואם תאמר, הרי מתו במעשה העגל, כי הם עשו את העגל. אלא כך היה ודאי, וז"ש, ויפול מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש. וכי לא ידעו חשבון קטן הזה והרי כמה חשבונות אחרים רמים ועליונים וגדולים, ידע הכתוב למנות, וכאן כתוב, כשלשת אלפי איש. דהיינו שלא ידע בדיוק. אלא הם בניו של בלעם יונוס ויומברוס, שהיו שקולים כשלשת אלפי איש.

פסקה קעה

אלא ההוא רשע וכו': ומשיב. אלא רשע ההוא, ידע כל הכשפים שבעולם. ולקח אף כשפיו של בניו, שהיו רגילים בהם, ובהם פרח ונסתלק. פנחס ראהו, שהיה אדם אחד פרח באויר. והוא מסתלק מן ראית העין באויר. הרים קולו לבני צבאותיו, ואמר, יש מי היודע לפרוח אחריו של אותו רשע, כי בלעם הוא. ראו אותו שהיה פורח.

פסקה קעו

צליה בריה דשבטא וכו': צליה בנו של שבט דן, קם ולקח השליטה השולטת על כשפים, ופרח אחריו. כיון שראה אותו רשע ההוא, עשה דרך אחר באויר, ובקע ה' אוירים בדרך ההוא, ועלה ונעלם מהעין. אז נסתכן צליה בשעה ההיא, והיה בצער, שלא ידע מה שיעשה.

פסקה קעז

רמא ליה קלא וכו': פנחס הרים קולו אליו, ואמר, הצל של התנינים הרובצים על כל הנחשים, הפוך בשערותיך. מיד ידע צליה, וגילה ארח ההוא, ונכנס אליו. מיד נגלה בלעם, וירדו שניהם לפני פנחס.

פירוש המאמר. כי ידעת ששורשו של כל הסטרא אחרא והטומאה, הוא דבקותם בשמאל בלי ימין, והם דוחים התקון של קו האמצעי המיחד השמאל עם הימין, משום שכל חיותם באה מג"ר דשמאל, שמשם נמשכה החכמה ממעלה למטה, וקו האמצעי ממעט ג"ר האלו בכח המסך דחירק (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר). ע"כ הם מתנגדים אליו. וחוץ מזה, כל מה שיש בקדושה יש כנגדו בסטרא אחרא.

וכיון שבלעם ראה שפנחס בא לנקום נקמת ה' ממדין, והבין שודאי ירצה גם להרוג אותו. אז פרח באויר, דהיינו שנתעלה למדרגת הג"ר, המכונות פריחה באויר, אלא בקו שמאל של האויר כדרכו בטומאה, ולא עוד אלא שנעלם מעין של הקדושה, כי נתעלה לג"ר דשמאל, שאינן נמצאות בקדושה מכח מיעוטו של קו האמצעי כנ"ל. וז"ש (באות קע"ד) **כיון דחמא לפנחס פרח באוירא, ותרין בנוהי עמיה**, שהם המשיכו לעגל את הג"ר דשמאל, וז"ש, **ואי תימא הא מיתו בעובדא דעגל** וכו' **דכתיב ויפול מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש** וכו' שזה רומז על המשכתם של יונוס ויומברוס מן הג"ר דשמאל המרומזים כשלשת אלפים, כי החכמה היא בבחינת אלף, אלא מתוך שהחכמה דטומאה היא סתומה (כנ"ל באות קס"ט) להיותם בבחינת עין הרע, ע"כ אוה"כ, כשלשת אלפים ולא שלשת אלפים ממש. וז"ש (באות קע"ה) **ונטיל אוף הכי חרשין דבנוי** וכו' היינו הג"ר דשמאל כנ"ל. וצריכים לזכור שאין קו האמצעי יכול למעט הג"ר דשמאל אלא עם המסך דמנעולא, אלא אחר שמיעט אותו, מהפך המנעולא למפתחא (כמ"ש לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש). ונמצא שלא היה עתה לצליה אלא מסך דמפתחא בלבד.

וז"ש, **פנחס חמא** וכו' **והוה מסתלק באוירא מעינא**, דהיינו שעלה לג"ר דשמאל, שאין שם העין דקדושה. ונסתלק מעין דקדושה. וז"ש, (באות קע"ו) **צליה בריה** וכו' **קם ונטל שלטנו דשליט על חרשין ופרח בתריה**, צליה, ה"ס הצל של י"ה שהוא ג"ר, כי צליה

אותיות צל י"ה, דהיינו כבחינת קו האמצעי דקדושה, הממעט קו השמאל מג"ר, ע"י מסך דמפתחא, ולהיותו משבט דן, שהיא שליטת השמאל, ע"כ נרשם בו צל הזה על הג"ר שלו. והוא לקח כח השליטה של קו האמצעי שבו שעל ידו מושל על קו שמאל וממעטו, וז"ש, **קם ונטל שלטנו דשליט על חרשין**, כי קו האמצעי דקדושה שולט על ג"ר דשמאל שממנו לוקחים כחם כל המכשפים והס"א. **ופרח בתריה**, שהיה רוצה להפילו בכח שליטת קו האמצעי, עם המסך דמפתחא. **כיון דחמא ליה ההוא רשע, עבד אורחא אחרא באוירא**, דהיינו שבכדי לבטל את כח המסך דמפתחא, חזר ועורר המיעוט דג"ר שבנקודת החולם, דהיינו כניסת המלכות לבינה, שה"ס מפתחא, שעי"ז, **בקע ה' אוירין בההוא ארח**, שביטל כל בחינות הג"ר שבה' בחינות כח"ב תו"מ הנמצאים ע"י שליטת קו האמצעי, כי בקע עם הדינים שבנקודת החולם כל מדרגה ומדרגה של ה' בחינות אלו, לכו"ח ולבינה ותו"מ, כמו בקטנות דקדושה, ואח"כ חזר ועורר הקו שמאל שבשורשו, שה"ס יציאת ה י', מאויר, כמו בנקודת השורק, שאז חוזרים ונתעוררים הג"ר דשמאל. ונתבטל כח המסך דמפתחא של קו האמצעי. וז"ש **ואסתלק**, שחזר ועלה לג"ר דשמאל, **ואתכסי מעינא**, ששם אינו מגיע העין דקדושה, כנ"ל. וז"ש **כדין אסתכן צליה**, כלומר שה **צל** שעל **י"ה** שלו, נסתכן, שלא יתבטל מחמת גילוי הג"ר דשמאל שעשה בלעם. מחמת שהיה חסר לו המסך דמנעולא.

וז"ש (באות קע"ז) **רמא ליה קלא פנחס, ואמר טולא דתנינייא דרבעין על כל חויין**, שרמז לו שיעורר צל התנינים הרובצים על כל הנחשים שבעולם, שה"ס הצל של נקודת המנעולא, שכחו חזק לבטל כל הנחשים והכשפים שבעולם, כי בכל מקום שנקודה זו נוגעת מסתלקים משם כל האורות (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא ע"ש) וז"ש **הפוך במזייך**, כי המנעולא כלולה בשערות, אלא שגנוזה, ואמר לו, שיהפוך ויחפש בשערותיו עצמו, מלשון הפוך בה והפוך בה דכלא בה, וימצא שם כח נקודת המנעולא, ואז, יפילו על ראש הרשע, וז"ש **מיד ידע וגלי ההוא אורחא**, שהנקודה דמנעולא ביטלה את הארח שלו, שעשה לג"ר דשמאל, ונגלה למטה, כי נפל ויצא מג"ר דשמאל, **מיד אתגלי ונחתו תרווייהו** וכו'. כי שניהם ירדו מבחינת הג"ר, שאפילו צליה, הפסיד הג"ר דקדושה, מחמת גילוי המנעולא שעורר בשערותיו. וז"ש **ונחתו תרווייהו קמיה דפנחס**.

פסקה קעח

תא חזי ההוא וכו': בוא וראה, רשע ההוא כתוב בו, וילך שפי. זה הוא העליון ממדרגות שלו, שהוא נחש זכר. צליה לקח שנים, זכר ונקבה, ובזה שלט עליו משום שלקח השליטה ששלט עליהם, ונכנעו לפניו. וזה היה **שפיפון עלי ארח**, דהיינו על אותו ארח

שעשה רשע ההוא. שכתוב, **יהי דן נחש עלי דרך**, זהו שמשון, **שפיפון עלי ארח**, זהו צליה.

פירוש. יש ב' קליפות זכר ונקבה הזכר הוא מבחינת דינים דדכורא הנמשכים בעת גילוי הג"ר דשמאל. והנקבה היא מדינים דנוקבא, וכח המנעולא המתגלים מן המלכות בסוד לא זכה הא רע. (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר אות קכ"ג ויצא דף י"ג ד"ה סתרא) וז"ש **וילך שפי** וכו' **חויא דכורא**, שלהיותו דבוק בג"ר דשמאל, היה מוטל ברשות נחש הזכר דקליפה, שהוא דינין דדכורא. וזה היה העליון של כל מדרגותיו. דהיינו ג"ר דשמאל. **צליה**, שרצה לבטלו **נטל תרין דכר ונוקבא**, דהיינו שעורר ג"כ הנוקבא דקליפה, שהיא כח המנעולא, כנ"ל בדבור הסמוד, **ובההוא שלט עליה** וכו', כי בכח המנעולא הורידו ממדרגתו והפילו לפני פנחס כנ"ל בדבור הסמוך. ונמצא שבלעם הלך ב **שפי** אחד שהוא נחש זכר, וצליה הלך עם שני מיני שפי, שפי זכר ושפי נקבה. וז"ש **שפיפון עלי ארח דא צליה**, כי שפיפון יורה על ב' מיני שפי שלו זכר ונקבה.

פסקה קעט

הנושך עקבי סוס: זהו עירה שהיה עם דוד, שהיה בא מדן, ובזכותו תלה גבורתו בדוד, שכתוב, ויעקר דוד את כל הרכב. **ויפול רוכבו אחור**, זה שריה, העתיד לבא עם משיח בן אפרים, והוא בא משבט דן, והוא עתיד לעשות נקמות ומלחמות בשאר העמים. וכשזה יקום, אז תחכה לגאולתם של ישראל. שכתוב, **לישועתך קויתי ה'**. ואע"פ שהעמידו מקרא הזה, אבל בירורו של הדבר הוא כמו שאמרנו, וכמו שהעמידוהו. ועל זה בא הכתוב, ומוכיח.

פסקה קפ

כיון דנחת ההוא וכו': כיון שירד אותו רשע לפני פנחס. אמר לו רשע, כמה גלגולים רעים עשית על עם הקדוש. אמר לצליה קום והרוג אותו. ולא בשם, כי זה אינו ראוי שתזכיר עליו את הקדושה העליונה, כדי שלא תצא נשמתו ותהיה נכללת בדברים של מדרגות הקדושות, שאז, יתקיים בו מה שאמר, תמות נפשי מות ישרים.

פסקה קפא

בההוא שעתא עבד וכו': בשעה ההוא עשה בו כמה מיני מיתות, ולא מת, עד שלקח חרב שהיה חקוק עליה נחש מצד זה ונחש מצד זה. אמר לו פנחס, בשלו תהרגו, ובשלו ימות. אז הרגו ויכול לו. כי כך דרכיו של צד ההוא, מי שהולך אחריו, בו ימות, ובו תצא נשמתו ובו תכלול נשמתו. וכך מת בלעם. ודנין אותו בדינים של עולם ההוא, ולא נקבר

לעולם, וכל עצמותיו נרקבו, ונעשו לכמה נחשים מזוהמים המזיקים שאר הבריות. ואפי' התולעים שאכלו בשרו, נעשו נחשים.

פסקה קפב

אשכחנא בספרא דאשמודאי וכו': מצאתי בספרו של אשמודאי שנתן לשלמה המלך. שכל מי שהוא רוצה לעשות כשפים חזקים סתומים מעין, אם יודע הסלע שנפל שם בלעם, ישכח שם מאלו הנחשים שנעשו מעצמותיו של אותו רשע. אם יהרג נחש אחד מהם, בראשו, יעשה כשפים עליונים, בגופו כשפים אחרים, ובזנבו כשפים אחרים. ג' מיני כשפים יש בכל אחד ואחד.

פסקה קפג

מלכת שבא כד וכו': מלכת שבא כשבאה אל שלמה, אחד מאלו הדברים ששאלה לשלמה היה, אמרה, עצם נחש שיש בו ג' כשפים, במה הוא נתפש. מיד, לא היה דבר נעלם מן המלך אשר לא הגיד לה. היא שאלה על זה, והיתה צריכה לאלו הנחשים, ולא יכלה לתפוש אחד מהם. מה השיב לה על הדברים שהיה עם לבבה. שכתוב, ותדבר אליו את כל אשר היה עם לבבה. כך הודיע אותה, שכתוב, ויגד לה שלמה את כל דבריה, ואמר אלו הנחשים, כל בני העולם אינם יכולים להם, חוץ מדבר סוד אחד. ומה הוא. הוא שכבת זרע רותחת.

פסקה קפד

ואי תימא מאן וכו': ואם תאמר מי יכול. אלא בשעה שאדם מוציא, כשהוא בתשוקה, אותו שכבת זרע, והוציא אותה לשם אותו הנחש ברצון התשוקה, כשיוצאת ברתיחה, לוקחים אותה מיד בלבוש אחד, ואותו לבוש זורקים אל הנחש. מיד, כופף ראשו ותופשים אותו, כמו שתופשים תרנגול הבית. ואם אפילו כל כלי מלחמה יערכו כנגד אחד מהם, לא יוכלו לו. וכשעושה זה, לא צריך אדם בעולם לכלי מלחמה, ולא דבר אחר, ואינו צריך להשמר מהם, כי כולם נכנעים אליו. אז נתדבקו אלו הדברים בלבבה של מלכת שבא, וחשקה לזה.

פסקה קפה

מכאן ולהלאה אלעזר וכו': מכאן ולהלאה, אלעזר בני, הקב"ה עשה מה שעשה באותו הרשע, בלעם. וסודות סתומים אלו לא צריכים לגלות. אבל כדי שהחברים שבכאן ידעו דברים סתומים שבעולם, גיליתי לכם. כי כמה חוקים סתומים יש בעולם ובני אדם אינם יודעים, והם פליאות סתומות גדולות ועליונות. עליו, על בלעם, ועל הדומים אליו,

קוראים, ושם רשעים ירקב. אשרי הם צדיקי אמת, עליהם כתוב, אך צדיקים יודו לשמך וגו'.

פסקה קפו

ועתה לכה נא ארה לי וכו': ר' אבא פתח, תפלה לעני כי יעטוף וגו'. ג' הם שכתוב בהם תפלה, והעמידוהו דבר זה, אחד הוא משה, אחד הוא דוד, ואחד הוא עני, שנכלל בהם ונתחבר בהם. ואם תאמר, הרי כתוב, תפלה לחבקוק הנביא, הרי ארבעה הם. ומשיב, אלא חבקוק, לא משום תפלה הוא אמר, ואע"פ שכתוב בו תפלה, שבח והודאה היא להקב"ה, על שהחיה אותו, ועשה עמו נסים וגבורות. כי בנו של שונמית היה, שהחיה אותו אלישע.

פסקה קפז

אבל ג' אינון וכו': אבל ג' הם הנקראים תפלה, **תפלה** למשה איש האלקים, תפלה זו שאין כמוה באדם אחר. **תפלה** לדוד, תפלה זו היא תפלה שאין כמוה במלך אחר. **תפלה** לעני, תפלה היא. מאלו הג' מי חשובה מכולן. הוי אומר, תפלה לעני. תפלה זו קודמת לתפלה של משה, וקודמת לתפלה של דוד. וקודמת מכל שאר תפלות העולם.

פסקה קפח

מ"ט בגין דעני וכו': שואל מהו הטעם. ומשיב, משום שעני הוא שבור הלב, וכתוב, קרוב ה' לנשברי לב. והעני עושה תמיד ריב עם הקב"ה, והקב"ה מקשיב ושומע דבריו. כיון שהעני התפלל תפלתו, פותח כל חלונות הרקיע, וכל שאר התפלות העולות למעלה דוחה אותם אותו העני, שבור הלב. שכתוב, תפלה לעני כי יעטוף. והיה צריך לומר, כי יתעטף, מהו כי יעטוף. אלא, הפירוש הוא, הוא עושה איחור, שמאחר כל תפלות שבעולם שאינן נכנסות עד שתפלה שלו נכנסת. **עטופא** פירושו איחור, מלשון והעטופים ללבן.

פסקה קפט

וקב"ה אמר יתעטפון וכו': והקב"ה אמר, תתאחרנה כל התפלות ותפלה זו תעלה אלי, איני צריך כאן בית דין שידונו בינינו, לפני תהיינה תרעומות שלו, ואני והוא נהיה בלבדנו. והקב"ה נתיחד בלבדו באלו התרעומות, בתפלה ההיא, שכתוב, ולפני ה' ישפוך שיחו. לפני ה', ודאי.

פסקה קצ

כל חילי שמיא וכו': כל צבאות השמים שואלים אלו לאלו במה עוסק הקב"ה במה משתדל. אומרים להם הוא מתיחד בתשוקה בכלים שלו. דהיינו בנשברי לב, כולם אינם

יודעים מה נעשה מתפלת העני, ומכל אלו התרעומות שלו, כי אין תשוקה לעני אלא כששופך דמעות בתרעומות לפני המלך הקדוש. ואין תשוקה להקב"ה, אלא כשהוא מקבל אותם, ונשפכים לפניו. וזו היא תפלה שעושה איחור ועכוב לכל התפלות שבעולם.

פסקה קצא

משה צלי צלותיה וכו': משה התפלל תפלתו ונתעכב כמה ימים בתפלה הזו. מחמת תפלת העני. דוד ראה שכל החלונות וכל שערי שמים כולם מוכנים להפתח לתפלת העני, ואין בכל תפלות שבעולם שהקב"ה מקשיב מיד כתפלת העני. כיון שראה זה, עשה עצמו עני ואביון, פשט לבוש מלכות וישב על הארץ כאביון, ואמר תפלה. שכתוב, תפלה לדוד הטה ה' אזנך ענני. ואם תאמר, למה. משום כי עני ואביון אני. א"ל הקב"ה, דוד, וכי אינך מלך ושליט על מלכים גבורים, ואתה עושה עצמך עני ואביון. מיד החזיר תפלתו באפן אחר, ועזב המלות אביון ועני, ואמר, שמרה נפשי כי חסיד אני. ועכ"ז, הכל היה בדוד. הן עני והן חסיד.

פסקה קצב

אמר ליה רבי וכו': אמר ליה ר' אלעזר, יפה אמרת. וע"כ צריך האדם המתפלל תפלתו לעשות עצמו עני, כדי שתכנס תפלתו בכלל תפלות כל העניים, כי כל שומרי השערים אינם עוזבים כך להכנס, את כל התפלות שבעולם, כמו שעוזבים תפילת העני. כי הן נכנסות בלי רשות. ואם אדם עושה עצמו, ומשים רצונו תמיד, כמו עני, תפלתו עולה ופוגשת בתפלות העניים, ומתחברת בהן ועולות עמהן, ונכנסת בכלל שלהן, ומתקבלת ברצון לפני המלך הקדוש.

פסקה קצג

דוד מלכא שוי וכו': דוד המלך השים עצמו בד' דרכים. השים עצמו עם העניים. השים עצמו עם החסידים. השים עצמו עם העבדים. השים עצמו עם אלו המוסרים עצמם ונפשם על קדוש השם. השים עצמו עם העניים, שכתוב כי עני ואביון אני. השים עצמו עם החסידים, שכתוב, שמרה נפשי כי חסיד אני. כי אדם צריך שלא ישים עצמו רשע. ואם תאמר אם כן לא יתודה על חטאיו לעולם, שהרי בזה, הוא משים עצמו רשע. אינו כן. אלא כשיתודה על חטאיו, אז הוא חסיד, כי בא לקבל תשובה, ומוציא עצמו מצד הרע, שהיה בטנוף שלו עד עתה, ועתה התדבק בימין העליון שהוא חסד, הפשוטה לקבל אותו. וכיון שנתדבק בחסד, נקרא חסיד.

פסקה קצד

ולא תימא דלא וכו': ואל תאמר, שהקב"ה אינו מקבלו, עד שיפרט כל חטאיו מיום שבא לעולם, או גם אלו שנסתרו ממנו, ואינו יכול להזכר בהם. אינו כן, אלא שאינו צריך לפרש רק אלו החטאים שזוכר אותם, ואם משים רצונו בהם להתחרט עליהם בעת הוידוי, כל החטאים האחרים נמשכים אחריהם והוא על דרך שלמדנו, אין בודקים בביעור חמץ, לא חורי הבית העליונים שלמעלה, ולא חורי הבית התחתונים שלמטה, אלא כיון שבדק לפי מראית עיניו לפי מה שיכול לראות, הכל נמשך אחר זה, ומתבטל עמו.

פסקה קצה

והכי גרסינן בנגעים וכו': וכך למדנו בנגעים, כ"ד ראשי אברים הם שאינם מטמאים משום מחיה, שהכהן לא היה מטריח עצמו עליהם לראותם, והיינו שכתוב, לכל מראה עיני הכהן, שהוא מקום, שהכהן יכול לראות הנגע בבת אחת, בהסתכלות אחת, ואינו צריך לכפוף עצמו, ולהרים עיניו לכאן ולכאן. אף כאן, אינו צריך לפרש חטאיו, מיום שהוא בעולם, שהם כמו חורי הבית התחתונים, שאינו צריך לבדקם, ולא אלו החטאים ששכחם שאינו יכול להזכר בהם, שהם כמו חורי הבית העליונים למעלה, אלא לכל מראה עיני הכהן, מה שיכול לראות בהסתכלות אחת, וכולם נמשכים אחריהם. ועל זה השים דוד את עצמו בתוך החסידים. שהיה מתודה על חטאיו ונתדבק בימין, כמבואר.

פסקה קצו

שוי גרמיה בהדי וכו': ומאין לנו שהשים עצמו עם העבדים, הוא שכתוב, הנה כעיני **עבדים** אל יד אדוניהם. וכתוב, הושע **עבדך** אתה אלקי. ומאין לנו שהשים עצמו עם אלו שמסרו נפשם על קדוש לשם. הוא שכתוב שמח נפש עבדך כי אליך ה' נפשי אשא. בכל אלו ארבעה, שהם, עניים, חסידים, עבדים, ובעלי קדוש השם, עשה עצמו דוד המלך לפני אדונו.

פסקה קצז

אמר רבי אלעזר וכו': אר"א, הרימותי ידי בתפלה לפני המלך הקדוש. כי למדנו, אסור לאדם להרים ידיו למעלה חוץ בתפלה ובברכות ובתחתונים לאדונו. שכתוב, הרימותי ידי אל ה' אל עליון, ומתרגם, ארימית ידי בצלו. דהיינו בתפלה. כי אצבעות הידים יש בהם דברים עליונים (כנ"ל ב"א אות ק"ל) ועתה אני עושה כך. שאני מרים ידי בתפלה. ואני אומר, שכל מי שמסדר אלו ארבעה, הנ"ל, עניים חסידים עבדים ובעלי קדוש השם, לפני אדונו, ועושה עצמו בחפץ לב בתקון הזה כראוי, הנה בתקון הזה, לא תחזור תפלתו ריקם.

פסקה קצח

בקדמיתא עבד לסדרא וכו': בתחלה צריך לעשות עצמו **עבד**, דהיינו לסדר שבחים לפני אדונו ולזמר לפניו. וזהו בתשבחות שלפני התפלה. ולאח"כ יעשה עצמו עבד, לאחר שהתפלל תפלת העמידה, הוא **עבד** המסדר תפלה לאדונו. ולאח"כ יעשה עצמו **עבד**, אחר שהתפלל כל תפלתו והלך לו. וע"כ דוד עשה עצמו ג' פעמים בתפלה זו **עבד**. שכתוב, הושע **עבדך** אתה אלקי. שמח נפש **עבדך**. וכתוב תנה עוזך **לעבדך**, הרי ג' פעמים שצריכים לעשות עצמו עבד. דהיינו לפני התפלה, ואחר תפלת שמונה עשרה, ואחר כל התפלה כנ"ל.

פסקה קצט

לבתר לשואה גרמיה וכו': אח"כ, צריך להשים עצמו תוך אלו שמסרו נפשם על **קדוש השם**. והיינו ביחוד של שמע ישראל, שכל מי שמשים רצונו כך במקרא הזה, נחשב לו כאלו מסר נפשי על קדושת שמו.

פסקה ר

לבתר לשואה גרמיה עני וכו': אח"כ, צריך להשים עצמו עני. כי בזמן שנכנס ודופק על פתחים של רום מרומים, כשאמר אמת ויציב, וסומך גאולה לתפלה, יהיה בתפלת עמידה, בשמונה עשרה. **שבור לב עני ואביון**, וישים רצונו להתכלל בתוך האביונים בשבירת הלב, ובשפלות נפש.

פסקה רא

לבתר לשואה גרמיה גו וכו': אח"כ, צריך להשים עצמו תוך **חסידים** בשומע תפלה, לפרש חטאיו, כי כך צריך לעשות יחיד בשומע תפלה, כדי להתדבק בימין, שהוא **חסד**, הפשוטה לקבל שבים, ואז נקרא **חסיד**. הרי ארבעה אלו כראוי.

פסקה רב

מאן כליל לכל וכו': שואל, מי כולל לכל אלו הנ"ל. ומשיב, הוא מי שצריך לכלול אותם, וזה הוא, **עבד**, הכולל לכל השאר, שהם, קדוש השם, עני, חסיד. ג' עבדים הם בג' מקומות, וכולם אחד, ועליהם כתוב, הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם וגו'. בין עבד לעבד נמצאים אלו האחרים, דהיינו בין עבד הראשון שלפני התפלה, לעבד האחרון, שלאחר תפלת העמידה, (כנ"ל אות קצ"ח). יש לו למסור נפשו על קידוש השם, ולעשות עצמו עני ואביון בתפלת העמידה ולהשים עצמו תוך החסידים בשומע תפלה. עבד הג' הוא אחר שגמר וסידר את הכל. דהיינו לאחר כל התפלה (כנ"ל אות קצ"ח).

פסקה רג

תנן בההיא שעתא וכו': למדנו, באותה שעה שסידר האדם כל אלו ארבעה הסדרים ברצון הלב, הוא לרצון לפני הקב"ה, ופורש ימינו עליו בעבד ההוא הג', שלאחר כל התפלה, וקורא עליו ואמר לו, עבדי אתה. שכתוב, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. ודאי הוא, שתפלתו של אדם הזה לא תשוב ריקם לעולם. בא רבי אבא ונשקו.

פסקה רד

א"ר אלעזר ת"ח וכו': אר"א בוא וראה שני עבד מאלו הג' כוללים בתוכם כל אלו השאר, קידוש השם עני חסיד, כי עבד הג' עומד לחתום בו החותם שלמעלה, להשים בו יד ימין המלך, ושהוא משתבח בו. אבל אלו ב' עבד, הראשון שקודם התפלה והשני שלאחר תפלת עמידה, הם כלל הכל. ודוד המלך שבח את עצמו בהם, שכתוב, אנא ה' כי אני עבדך אני עבדך וגו', כי אלו כוללים כל השאר. עבד הג' שלאחר כל התפלה, עומד כך לגאול אותי, שכתוב, הושע **עבדך** אתה אלקי. מי שמסדר כך, יהיה ידוע לו, שהקב"ה משתבח בו, וקורא עליו עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. בא ר' אבא ונשקו.

פסקה רה

א"ר אבא ע"ד וכו': אר"א על זה אנו קוראים, הנחמדים מזהב ומפז רב וגו'. כמה מתוקים הם דברים עתיקים שסדרו הראשונים, ואנו כשטועמים אותם, אין אנו יכולים לאכלם. כלומר, שאין אנו מבינים אותם. ודאי כך הוא. והרי המקרא מוכיח על ג' עבדים והם אחד, במקום אחד, שנים, כמו שאמרת, והשלישי הוא שיתעטר בו הקב"ה. כי כתוב, כי לי בני ישראל **עבדים עבדי** הם וגו'. שהם. ב' עבדים, שקודם התפלה ושלאחר תפלת העמידה, וכתוב לא ימכרו ממכרת **עבד**, שהוא הג', משום שהקב"ה צריך להתעטר באותו עבד הג', וע"כ לא ימכרו לשם עבד, כי של הקב"ה הוא.

פסקה רו

פתח ר' אלעזר וכו': פר"א ואמר, מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נגה לו יבטח בשם ה' וישען באלקיו. שואל מהו **שומע בקול עבדו**. מקרא זה העמידוהו החברים בתפלה. וכך הוא. דהיינו מי שרגיל לבא לבית הכנסת להתפלל, ויום אחד לא בא, הקב"ה שואל עליו ואמר, מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נגה לו. אבל, מהו שומע בקול עבדו, במי, אם תאמר שעבדו, היינו בנביא, או איש אחר, מי נתן נביא או איש אחר לתפלה, וכי משום שהתפלל תפלתו, הוא שומע בקול נביא או איש אחר בעולם.

פסקה רז
אלא ההוא דצלי וכו': ומשיב, אלא אותו המתפלל תפלות בכל יום הוא שומע בקול ההוא שקורא לו הקב"ה, ומשתבח בו ואמר, שהוא עבדו ודאי, והיינו **שומע בקול**, באיזה קול. בקול ההוא שנקרא **עבדו**. כי שבח עליון הוא, שיצא עליו **קול** שהוא **עבדו**. ועוד שקול נשמע בכל אלו הרקיעים, שהוא עבד המלך הקדוש. וזה הוא, שומע בקול עבדו.

פסקה רח
אשר הלך חשכים ואין נגה לו: שואל וכי משום שלא בא להתפלל, הוא הלך חשכים. ומשיב, אלא העמידוהו. אבל מטרם שמתאספים ישראל לבתי כנסיות להתפלל, עומד סטרא אחרא וסוגר כל אורות עליונים, שלא יתפשטו ויצאו על העולם, וג' פעמים ביום הולכת הסטרא אחרא שהוא זכר ונקבה, ומשוטטים בעולם. ועת ההיא נתתקנה לתפלה משום שאין שם קטרוג כלל.

פסקה רט
וכדין איהו עידן וכו': ואז, הוא הזמן לתפלה, כי משום שהם, הס"א, הולכים לשוטט בהרי חושך והר נשפה, פתוחים אז החלונות של אורות העליונים ויוצאים ושורים על בתי כנסיות בראשם של אלו המתפללים תפלות, ומתפשטים האורות על ראשיהם. והקב"ה שואל על אותו שאינו נמצא שם, ואומר חבל על פלוני, שהיה רגיל כאן, ועתה **הלך חשכים**, שנעבר מן האורות, והלך לשוטט בהרים בעולם, כי הוא נמצא תחת שליטת הס"א שבהרי חשך, ויצא **מנגה** ההוא שהוא אור המאיר בבית הכנסת, ואין לו בו חלק. וז"ש **אין נגה לו** כמו שנתפשט ושורה על אחרים אשר בבית הכנסת, כמה טוב נאבד ממנו. ואלו היה שם, **יבטח בשם ה'** דהיינו בכלל עבד הא', שלפני התפלה, **וישען באלקיו**, בסוד עבד הב', שלאחר תפלת העמידה.

פסקה ריא
אר"ש אלעזר ברי וכו': א"ר שמעון, אלעזר בני, ודאי רוח נבואה שורה עליך. א"ר אבא לר"א, ארי בן ארי מי יקום לפניהם כששואגים לטרוף טרף, כל האריות שבעולם הם גבורים, ואלו, ר"ש ובנו, יותר מכולם. כל האריות שבעולם קשה להוציא טרף מפיהם, ואלו, נוח להוציא טרף, דהיינו דברי תורה, מפיהם. הם טורפים טרף, ונותנים לכל.

פסקה ריא
אשר הלך חשכים: ושואל, אשר הלכו היה צריך לומר. א"ר אלעזר. הוא משום שהם, הס"א, שורים בחבור זכר ונקבה, ומיד מתפרדים, וז"ש, **הלך** היינו בחבור, והם אחד. **חשכים**, היינו שכבר נתפרדו, מתחילים בחבור, ונפרדים מיד. כעין זה, רוח סערה באה,

שהוא כלל זכר ונקבה דס"א, שנקראים רום סערה, ואח"כ אומר **באה** לשון יחיד ולשון נקבה, כי הנקבה עוזבת את הזכר, שמיד נפרדים.

פסקה ריב

וירא בלק וגו': ר' אלעזר אמר, ודאי מה שאמר ר' חייא, על מקרא הזה, בלק בן צפור, הוא דבר סתום, אבל כתוב, גם צפור מצאה בית ודרור קן לה וגו'. שואל, וכי דוד המלך על צפור פשוטה גשמית, היה אמר דבר זה.

פסקה ריג

אלא כמה דתנינן וכו': ומשיב, אלא כמו שלמדנו, כמה חביבות הנשמות לפני הקב"ה. אם תאמר כל הנשמות שבעולם אינו כן, אלא נשמות הצדיקים שמדוריהם שם עמו. מדוריהם למעלה מדוריהם למטה. וכך למדנו, גם צפור מצאה בית, אלו הם רוחות הצדיקים.

פסקה ריד

תנינן תלת שורין וכו': למדנו ג' חומות הם לגן עדן, ובין כל אחת ואחת כמה רוחות ונשמות מטיילות שם, ונהנות מריח העונג של הצדיקים שבפנים גן העדן, אע"פ שלא זכו להכנס בפנים. אבל העונג של הצדיקים שמבפנים, עין לא ראתה אלקים זולתך וגו'.

פסקה רטו

ויומין רשימין איתּ וכו': וימים ידועים יש בשנה. שהם ימי ניסן וימי תשרי שאלו הרוחות משוטטים ופוקדים למקום שצריך, ואע"פ שבזמנים הרבה הם משוטטים אבל ימים אלו רשומים אלו והם נראים על החומות שבגן, כל אחד ואחד כמראה צפרים מצפצפים, בכל בקר ובקר.

פסקה רטז

וההוא צפצופא וכו': וצפצוף ההוא, הוא שבח להקב"ה ותפלה על חיי בני אדם של עולם הזה. משום שבאלו הימים ישראל כולם מתעסקים במצות ובפקודות רבון העולם. ואז נראים הצפרים מצפצפים בשמחה, ועל החומות שבגן עדן הם מצפצפים משבחים ומודים ומתפללים על חיים של עולם הזה.

פסקה ריז

אר"ש, אלעזר ודאי וכו': א"ר שמעון, אלעזר, ודאי יפה אמרת. כי אלו הרוחות ודאי הם שם. אבל מה תאמר בפירוש המקרא, ודרור קן לה. אמר, כך למדתי, זו היא נשמה הקדושה, שנקראת דרור, להיותה אור הבינה שהיא חירות, שהיא עולה למעלה, ועולה למקום סתור וגנוז, שעין לא ראתה אלקים זולתך וגו'.

פסקה ריח

א"ר שמעון אלעזר וכו': אר"ש, אלעזר, ודאי יפה אמרת, ויפה הוא. אבל כל זה בגן עדן שלמטה הוא, והוא כמו שאמרת, וכך הוא ודאי, גם צפור מצאה בית אלו הם רוחות הקדושים, שזכו אח"כ לכנס ולצאת, אחר שהיו משוטטים בלא מקום, והם נראים כמו צפורים, ואלו הרוחות מצאו בית. ודאי כל אחד ואחד יש לו מדור ידוע בפנים.

פסקה ריט

ועכ"ד כלהו נכוין וכו': ועכ"ז כולם, כל אלו הרוחות, נכוות מחופה של חבריהם, מאותם שיש להם **דרור** וחירות מכל, והקב"ה מראה להם היכל נסתר אחד גנוז אשר עין לא ראתה אלקים זולתך. והיכל ההוא נקרא קן צפור. ומשם מעטרים עטרות למשיח לעתיד לבא, שבימים רשומים, ג' פעמים בשנה, רוצה הקב"ה להשתעשע בצדיקים האלו, ומראה להם היכל ההוא הנסתר והגנוז שאינם יודעים ואין מכירים אותו כל הצדיקים אשר שם.

פסקה רכ

אשר שתה אפרוחיה את מזבחותיך: אלו הם הצדיקים שנשתכללו בבנים קדושים שזכו לתורה שבכתב, ולתורה שבעל פה, בעולם הזה. ואלו, תושב"כ ותושב"פ, נקראים ב' מזבחות. וצדיקים אלו מתעטרים לפני המלך הקדוש, כי זכות בניהם שבעולם הזה מגינה עליהם, ומעטרים אותם שם. איזה רוח זוכה לכל זה, זה, **ששתה אפרוחיה** ללמד, **למזבחותיך** וגו', שהם ב' תורות הנ"ל. מכאן ולהלאה אמור דברך, כי בלא בושה אראה שם. משום שזכית לבן שכמותך העוסק בב' תורות.

פסקה רכא

פתח כמלקדמין וכו': פתח ר' אלעזר כבתחלה, ואמר גם צפור מצאה בית, זה יתרו. ודרור קן לה, זה בניו, שהיו בלשכת הגזית לומדי תורה וחותכים דברי תורה בפיהם. **מצאה בית** מהו. ומשיב, אלא בתחילה נסעו וחנו במדבר, נסעו מעונג של מדין וממתיקות אשר שם וחנו במדבר. כיון שראה הקב"ה, שתשוקתם היא על התורה, משך אותם משם והכניסם ללשכת הגזית. **ודרור קן לה**. הכל אחד, כי צפור ודרור הכל אחד. זקן, הוא כמו, חבר הקני. ויאמר שאול אל הקני.

פסקה רכב

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, וירא בלק בן צפור. וכי מהו השינוי שנזכר שם אביו משאר מלכי מדין שלא נזכרו שם אביהם. ומשיב, אלא יתרו נמשך ונעבר מן עבודה זרה, ובא להתדבק בישראל הוא ובניו. וכל העולם החרימו אותו, ורדפו אחריו.

פסקה רכג

בלק מבני בנוי וכו': בלק היה מבני בניו של יתרו, וסר מדרכו של אביו, כיון שזקני מואב וזקני מדין, שהיו ביחד באחוה שלהם בעבודה זרה, בחלק שלהם, ראו, שיתרו ובניו נתדבקו בהשכינה, וזה נתרחק מהם. באו והמליכוהו עליו באותה שעה. שכתוב. ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא. בעת ההיא היה מלך מה שלא היה מקודם לכן. וע"כ כתוב בן צפור, שסובב על יתרו שנקרא צפור, להורות, שלא היה ראוי לעשות כך. כיון שהיה מבני בניו של יתרו שנקרא צפור. שואל וירא בלק, וישמע היה צריך לומר מהו וירא. ומשיב, ראיה ראה, וידע שעתיד הוא לפול בידי ישראל. וישראל יפלו בידיו תחילה, ואח"כ יפול הוא בידי ישראל. וז"ש **וירא** בלק בן צפור.

פסקה רכד

ר' אבא פתח וכו': רא"פ, אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן. כנסת ישראל אמרה כן לפני מלך העליון. כנסת ישראל מהו כנסת. ומשיב, זו היא עצרת, דהיינו אסיפה, כש"א. מאסף לכל המחנות. כי היא, המאספת אליה כל מחנות העליונים, דהיינו המלכות, שמקבלת מכל ט' ספירות הראשונות.

פסקה רכה

ומגו דלזמנין נוקבא וכו': ומתוך שלפעמים נקראת הנוקבא, שהיא המלכות, בשם כנסת, ונאמר בה עצרת, שמורה לשון עצירה, כש"א, כי עצור עצר ה', שפירושו, שמקבלת ואינה נותנת. כך הוא ודאי, כי מתוך הנאמנות המרובה שבה, שלא נמצא בה מום, נותנים לה בלא עכוב כלל. והיא, המלכות, כשהשפע מגיע אליה, כל מה שאספה, היא עוצרת ומעצרת ומעכבת שלא ירד ויאיר, אלא כמו טל, טפות טפות, מעט מעט. מהו הטעם. משום שאינה מוצאת למטה אמונה. אלא כש"א, זעיר שם זעיר שם, דהיינו זעיר זכות, וזעיר הארה כמו טל, מדה כנגד מדה.

פסקה רכו

דאלמלא תשכח מהימנותא וכו': כי אם היתה נמצאת אמונה בעולם, כמו שנמצאת בה, במלכות, היתה משפעת בכל צד וצד, הן חכמה שבצד שמאל, והן חסד שבצד ימין, בלא עכוב כלל, והיא היתה שמחה, ואז נותנים לה מתנות ומנחות רבות זו על זו, דהיינו מתנה אחר מתנה, ולא יהיו מעכבים לה כלל. אבל התחתונים, אם הם מחוסרי אמונה, הם מעכבים אותן המתנות שיהיו נשפעים אל המלכות, ומעכבים את המלכות להשפיע לתחתונים. ואז היא נקראת **עצרת**. עצור עצר ה', ודאי, כביכול נותן תמצית ולא יותר.

פסקה רכז

ועכ"ד כאימא יהבת וכו': ועם כל זה, כמו אם הנותנת לבנים בהסתר, שלא ידעו בה, כך המלכות עושה לבניה לישראל. ולמדתי מן המאור הקדוש, שבשעה שהמלכות עולה לקבל תענוגים וחמודות, ומום נמצא בישראל למטה, אז מגיעה אליה טפת דם כחרדל, ומיד הוסרה מממשלתה, והיא יושבת עליה ימים במספר. ואז יודעים למעלה שיש מום בישראל.

פסקה רכח

ואתער שמאלא מיד וכו': ומיד נתעורר השמאל, ומושך חוט למטה, ותכהין עיניו מראות, מה שהיה מסתכל מקודם בעין יפה, בכלל אברהם, שהוא חסד, בלי דין כלל, עתה, ותכהין עיניו מראות, **מראות** ודאי, דהיינו מלהסתכל בכלל הרחמים. אז יש התעוררות סמאל בקול חזק להתעורר על העולם. כש"א ויקרא את עשו בנו הגדול, גדול הוא, כלפי המחנות של סטרא אחרא הוא גדול, ונוהג לכל האניות שבים, שפוגשים ברוח הרעה, להטביע אותם בעומק הים, באלו מצולות ים שלו. **ערעורן** פירושו פוגשים, מלשון שפוגעת באדם ומערערת בו (קה"ר, שבתי).

ביאור המאמר. כבר ידעת שיש ב' מצבים במלכות (כמ"ש לעיל ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו עש"ה) שבמצב הא' היא גדולה כמוהו שז"א מלביש ימין דבינה והמלכות מלבישה קו שמאל דבינה, ואז היא בחכמה בלי חסדים מפני שאינה מיוחדת עם ז"א. והאורות שבה נקפאים (כנ"ל ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו) ומתוך שאינה יכולה לסבול המצב הזה היא מתמעטת עד לנקודה, ואובדת אורותיה ונבנית מחדש בבחי' דלית לה מגרמה ולא מידי וצריכה הכל לקבל מז"א בעלה ע"ש.

וז"ש, (באות רכ"ה) **דהא מגו מהימנו סגיא דילה דלא אשכחן בה מומא**, דהיינו בעת שהיא במצב הא', שאז נאמר עליה כלך יפה רעיתי ומום אין בך (כנ"ל שלח אות ו') להיותה גדולה וחשובה כמו ז"א ומקבלת מבינה כמו שז"א מקבל, **יהבו לה בלא עכובא כלל**, שאז מקבלת הארת חכמה מקו שמאל דבינה בלי שום עיכוב, **ואיהי כד מטא לגבה**, דהיינו כשהגיע אליה שפע החכמה הזו בלי חסדים, **כל מאן דכנישת עצר ומעצר ומעכבת**, דהיינו שהאורות נקפאים בתוכה, כמו ימא דקאפו, כנ"ל, **דלא נחית ונהיר אלא כפום טלא טפין טפין**. **זעיר זעיר**, דהיינו כמו מים קפואים, **מ"ט בגין דלא אשתכח לתתא מהימנותא** וכו'. כי מצב הא' נמשך כל זמן שהתחתונים אינם עושים תשובה, כמ"ש בראש השנה. ונתבאר שם שמטרם שנבנית במצב הב' מחויבת להתמעט עד לנקודה תחת היסוד, שאז מתגלה עליה כח הדין דמסך דמנעולא דחידק, שזהו גורם

מיעוטה, וה"ס טפת דם כחרדל. וז"ש (באות רכ"ז) **דבשעתא דאיהי** וכו' **מטי לגבה טפה דחרדל, ומיד אעדיאת**, שאז הוסרה מגדלותה וחוזרת עד לנקודה תחת היסוד, **ויתיבת עלה יומין במנין**, דהיינו ז' ימים להמתיקה שוב בז' ספירות דבינה, עד שתבנה מחדש למצב הב'. וז"ש (להלן אות רכ"ט) **וכד קב"ה הוא ברחמנו**, דהיינו במצב הב' כשז"א חוזר ומתיחד עמה, **כדין כל חטאין וכל חובין דישראל יהיב ליה, ואיהו אטיל לון למצולות ים**, דהיינו בסוד התקון דשעיר לעזאזל, (כנ"ל וירא מאות שפ"א עד שפ"ז ואחרי אות קי"ח עש"ה) ומפרש, **כל משריין דיליה** של סמאל, **מצולות ים אקרון, ואינון נטלי לון ומשטטי בהון לכל שאר עמין**. שהמחנות של סמאל לוקחים העונות וחטאים של ישראל ונותנים אותם לשאר העמים. ושואל, **וכי חטאין דישראל והובין דלהון זרקין ומתפלגין לעמא דלהון**, כי למה יעשו זאת העמים לקבל עליהם עונות ישראל. ומשיב שהם חושבים, שהם מתנות, ולבסוף הם העונות של ישראל, ויש להבין איך באו לטעות גדולה כזאת.

והענין הוא, כי ב' מיני דינים הם שורשים לכל החטאים והעונות של ישראל, א' דינין דדכורא, הבאים ממצב הא' דנוקבא. ב' דינים דנוקבא, הבאים ממיעוט ג"ר. והנה בראש השנה שולטים דינים דדכורא הבאים ממצב הא' של המלכות (כמ"ש בפרשת וירא ואחרי מות) וע"י תקיעת שופר, מתעוררים דינים דנוקבא ומבטלים דינים דדכורא. ונמצא שלא נתתקן אלא חצי דבר דהיינו דינין דדכורא, אבל יש דינין דנוקבא במקומם. שהרי נתמעטה מג"ר, (כמ"ש שם) ולפיכך ביוה"כ בא לתקון הזה, השעיר לעזאזל, שה"ס המשכת ג"ר דחכמה, כמו שהיה במצב הא'. כדי שיתבטלו דינין דנוקבא. אמנם אי אפשר להמשיך דבר כלי מקבל. וכיון שישראל כבר עשו תשובה ונתדבקו בקו אמצעי, איך יקבלו עתה שוב הג"ר דשמאל, ועוד שהם מפחדים מדינין דדכורא שבו, שכבר טעמו מהם בראש השנה. וז"ס שליחת השעיר לעזאזל המדברה, שפירושו שממשיכים הג"ר דשמאל בשביל סמאל וסיעתו שישפיע אותם אל אומות העולם, והם ודאי יקבלו אותו עם כל הדינין שבו כי אין להם הארה אחרת. וכיון שיש מקבל כבר יכולים ישראל להמשיכו, ואז מתבטלים גם הדינין דנוקבא ממיעוט הג"ר. וז"ס ונשא השעיר עליו את כל עונות וגו'. כי נושא עליו העונשים של הדינין דדכורא שישראל מפחדים מהם ומובטחים שלא יחטאו בו, וגם נושא עליו מחילת עונות של דינים דנוקבא, כי גילויו בלבד מבטל הדינין דנוקבא, אע"פ שישראל אין מקבלים אותו אלא האומות.

וז"ש, **אלא אינון מחכאן ומצפאן למתנן דלעילא**, דהיינו לג"ר דשמאל, שהיא ההארה של השעיר החי לעזאזל, כנ"ל. **וכד קב"ה נטיל כל חובייהו דישראל וזריק עלייהו**,

דהיינו ע"י הגילוי של השעיר לעזאזל הנושא עליו כל חטאת ישראל הן דינין דדכורא והן דינין דנוקבא כנ"ל, **כלהו חשבי דמתנן ונבזבזן דאיהו בעא למיהב לישראל**, שחושבים שאותם המתנות והמנחות הנמשכים מג"ר דשמאל שרצה לתת לישראל, **דאעבר מנייהו ויהב לון**, שהעביר מהם ונתן להם. שחושבים שהקב"ה שלח להם הארה זו מרוב אהבה אליהם יותר מישראל וע"כ אסר לישראל, ושלח אותה להם. ואע"פ שהם סובלים מדינים דדכורא שעליו, עכ"ז נחשב להם לזכיה גדולה משום שאין להם אור אחר. בסוד דס"א רעותא בבשרא תדיר (כנ"ל נח מ"ח ד"ה ת"ח ע"ש) וז"ש, **ומיד כלהו כחדא**, דהיינו סמאל וסיעתו, **זרקין לון על שאר עמין**.

פסקה רכט

וכד קב"ה הוא ברחמנו וכו': וכשהקב"ה הוא ברחמים, אז נותן לו כל החטאים וכל העונות של ישראל והוא משליכם למצולות ים, דהיינו למחנות שלו, כי כל המחנות שלו נקראים מצולות ים. והם לוקחים אותם, ומשוטטים בהם לכל שאר העמים. שואל, וכי החטאים של ישראל ועונותיהם, זורקים ומתחלקים להעמים שלהם. ולמה להם לעשות כזאת. ומשיב, אלא הם מחכים ומצפים למתנות של מעלה ככלבים לפני השלחן, וכשהקב"ה לוקח כל עונות ישראל וזורק עליהם, חושבים כולם שהמתנות והמנחות שחשב לתת לישראל, העבירם מישראל ונתן להם. ומיד כולם יחד זורקים אותם על שאר העמים. (כל זה כבר נתבאר בדבור הסמוך.)

פסקה רל

ת"ח כנישתא דישראל וכו': בוא וראה, כנסת ישראל, היא אמרה תחילה, שחורה אני ונאוה, המעיטה עצמה לפני מלך העליון, ואז שאלה ממנו ואמרה, הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים. שואל, ב' פעמים איכה איכה למה. ומשיב, אלא הם מרמזים על ב' הרבנות של ב' מקדשות, שקוראים הכל, איכה איכה, איכה תרעה בחורבן בית ראשון. איכה תרביץ בחורבן בית שני. וע"כ ב' פעמים איכה איכה.

פסקה רלא

תרעה תרביץ לאו וכו': שואל, תרעה תרביץ אין זה כזה, ומה השינוי ביניהם, ומשיב גלות בבל שהוא זמן מועט קורא עליו תרעה. ועל גלות אדום שהוא זמן מרובה קורא עליו תרביץ. וע"כ ב' פעמים איכה איכה. ועוד. **תרעה תרביץ**, ירעה היה צריך לומר, וגם כן ירביץ היה צריך לומר, שהרי על ישראל אמרה זה. ומשיב, אלא היא השכינה, על עצמה אמרה זה, **איכה** הכלה שלך שהיא השכינה **תרעה** לבניה בגלות, שיהיו בין

שאר העמים. איכה תרביץ בצהרים, איך תטיף עליהם טללים ומים, דהיינו חסדים, תוך החום שבצהרים, דהיינו בזמן שליטת הדינים.

פסקה רלב

שלמה אהיה כעוטיה: היינו בשעה שישראל קוראים הקב"ה מתוך צרתם ודחקם, ושאר העמים מחרפים ומגדפים אותם, מתי תצאו מן הגלות. איך אלקיכם לא יעשה לכם נסים. ואני יושבת כעוטיה, ואיני יכולה לעשות להם נסים, ולתת להם נקמות באויביהם. הוא, ז"א, משיב לה, אם לא תדעי לך היפה בנשים. שואל, מקרא זה כך היה צריך לומר, אם לא תדעי היפה בנשים למה נאמר, **לך**. ומשיב, אלא אם לא תדעי לך פירושו, אם לא תדעי להתחזק עצמך בגלות ולהתגבר בכח להגין על בניך, **צאי לך**, צאי לך להתחזק, **בעקבי הצאן**, אלו הם ילדים שבבית רבם הלומדים תורה. מהם תטלי כח להגין על בניך.

פסקה רלג

ורעי את גדיותיך: אלו הם עתיקי משדים, שנפטרו מן העולם ונמשכו לבית הישיבה העליונה, שהוא על משכנות הרועים, **על** הוא בדיוק. במשכנות הרועים לא כתוב, אלא על משכנות הרועים, זו היא הישיבה של מטטרון, שהיא למעלה ממשכנות הרועים שבעולם הזה, שהרועים, דהיינו המנהיגים שבעולם הזה, עולים שמה לאחר פטירתם, כי שם כל הגבורים וילדים שבעולם ומנהיגי התורה בעולם הזה באיסור והיתר, בכל מה שבני העולם צריכים, וע"כ נקראים רועים כי בעקבי הצאן הם ילדים כמו שאמרנו. והרועים הם מנהיגי העולם.

פסקה רלד

אמר רבי אלעזר וכו': אר"א, **עקבי הצאן**, הם התלמידים שבבית המדרש, הבאים אח"כ לעולם, ומוצאים התורה בדרך ישר ודרך פתוח, ועל כן הם מחדשים דברים עתיקים בכל יום, והשכינה שורה עליהם ומקשבת לדבריהם, כש"א, ויקשב ה' וישמע. א"ר אבא, כך הוא ודאי, והכל הוא דבר אחד.

פסקה רלה

ד"א אם לא וגו': פירוש אחר. אם לא תדעי לך. לך, למה. אלא בכל מקום שישראל בגלות, השכינה עמהם בגלות, ועל כן כתוב, **לך**. וכתוב בכל צרתם לו צר. וזה הוא, **לך**. דהיינו בשבילך, כי גם היא בגלות. **היפה בנשים**, היפה, היא אמרה שהיא שחורה, כש"א שחורה אני, והוא אמר לה, יפה את, יפהפיה היפה בנשים, דהיינו שהיא יפה יותר מכל המדרגות, וכתוב, יפה את רעיתי.

פסקה רלו

ד"א היפה בנשים וכו': פירוש אחר. היפה בנשים, היינו שהיא טובה בחסד. שעושית חסד לבניה במכוסה במסתרים. והקב"ה רב טוב עליה, על כל מה שעושה לבניה במכוסה במסתרים, אע"פ שאין המעשים כשרים.

פסקה רלז

אמר ר' אבא וכו': אר"א תמה אני על מה שכתוב, כי יהיה לאיש בן סורר ומורה וגו' ותפשו בו אביו ואמו וגו'. ולמדנו שבאותה שעה שאמר הקב"ה למשה, כתוב, דהיינו שיכתוב פרשת סורר ומורה, אמר לו משה רבונו של עולם עזוב את זה, וכי יש אב שעושה כזה לבנו. ומשה היה רואה בחכמה מרחוק כל מה שעתיד הקב"ה לעשות לבני ישראל, כלומר שהסתכל בזה מרחוק שפרשת סורר ומורה מרמז על המנהג של הקב"ה עם ישראל. וע"כ אמר רבונו של עולם עזוב דבר זה. א"ל הקב"ה למשה, אני רואה מה שאתה אומר, כתוב וקבל שכר. אתה יודע ואני יודע יותר. מה שאתה רואה, עלי הוא המעשה, דרוש את הכתוב ותשכח הסוד שלו.

פסקה רלח

בההוא שעתא רמז וכו': באותה שעה רמז אל המלאך יופיאל, שר התורה. אמר יופיאל למשה, אני דרשתי כתוב הזה, כתוב, **כי יהיה לאיש**, זהו הקב"ה, שכתוב, ה' איש מלחמה. **בן**, זהו ישראל. **סורר ומורה**, שכתוב, כי כפרה סוררה סרר ישראל. **איננו שומע בקול אביו ובקול אמו**, זהו הקב"ה וכנסת ישראל, שהיא המלכות, **ויסרו אותו**, שכתוב, ויעד ה' בישראל וביהודה ביד כל נביאי כל חוזה וגו'. **ולא שמע אליהם**, שכתוב, ולא ישמעו אל ה' וגו'. **ותפשו בו אביו ואמו**, היינו בדעת אחד ובהסכמה אחת.

פסקה רלט

והוציאו אותו אל זקני עירו וגו': שואל, אל זקני עירם ואל שער מקומם היה צריך לומר, מהו אל זקני עירו, ואל שער מקומו, בלשון יחיד. ומשיב, אלא אל זקני עירו, זהו הקב"ה. ואל שער מקומו, זו היא כנסת ישראל, המלכות. ומפרש, **זקני עירו**, אלו ימי קדם ימים עתיקים, מכל. שה"ס הג"ר דז"א שלפניהם המשפט. **שער מקומו**, זהו מוסף שבת, שהוא הג"ר דמלכות הנתוספים לה בשבת.

פסקה רמ

ועכ"ד אע"ג דכלא וכו': ועם כל זה, אע"פ שהכל הם יודעים למעלה דין, עכ"ז, העביר הדין משער מקומו, והוא משום שב"ד של האם, שהיא המלכות, קרובים הם לישראל ואחוזים בהם, וכל קרוב אינו דן דין לקרובים, ופסול הוא לדין. לפיכך בתחילה מה

כתוב, אל זקני עירו ואל שער מקומו. כיון שראה הקב"ה, שהם קרובים, מיד העביר הדין משער מקומו, שהוא הג"ר דמלכות שהם קרובים, מה כתוב אחריו, **ואמרו אל זקני עירו**, ולא כתוב, ואל שער מקומו, אלא אל זקני עירו בלבד.

פסקה רמא

בנינו זה, ודאי וכו': ואומרים על ישראל, **בנינו זה**, ודאי, ולא שאר עמים. **סורר ומורה איננו שומע בקולנו**, שואל, מהו השינוי, שבתחילה לא כתוב זולל וסובא ואח"כ כתוב, זולל וסובא. ומשיב, אלא מי גרם לישראל להיות סורר ומורה כלפי אביהם שבשמים, משום שהוא זולל וסובא בין שאר העמים. שכתוב, ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם. וכתוב, ויאכל העם וישתחוו, כי העיקר והיסוד הוא האכילה ושתיה, כמו שעשו כשהיו בין שאר העמים, זה גרם להם להיות בן סורר ומורה כלפי אביהם שבשמים.

פסקה רמב

וע"ד ורגמוהו כל וגו': ועל כן, כתוב **ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים**. אלו הם כל שאר העמים, שהיו קולעים בהם אבנים, והפילו חומות, ונתצו מגדלים וכל זה אין מועיל להם כלום. שלא יכלו לישראל. כיון ששמע משה זה, כתב פרשה זו.

פסקה רמג

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, **היפה בנשים**, הטובה והיקרה מכל הנשים שבעולם, שהיא המלכות, **צאי לך בעקבי הצאן**, כבר העמדנו, שהם בתי כנסיות ובתי מדרשות. **ורעי את גדיותיך**, אלו הם ילדים של בית רבן, שלא טעמו טעם חטא בעולם. **על משכנות הרועים**, אלו הם מלמדי תינוקות, וראשי ישיבות.

פסקה רמד

ד"א על משכנות וגו': פירוש אחר. על משכנות הרועים, חסר ו' במלה הרועים, והוא כמו הרעים. יורה, שהם רעים, דהיינו מלכי האמורי שלקחו ישראל הארץ שלהם לרעות מקניהם, ולמקום מרעה עשו ישראל את הארץ הזאת. או שמע בלק, שהארץ שהיתה חשובה כל כך עשו ישראל מלחמה זו והשחיתו אותה עד שעשו לה מקום מרעה. אז השתדל בכל מה שהשתדל ושתף עמו את בלעם.

פסקה רמה

וירא בלק: ר' חזקיה פתח, כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי וגו'. כמה אהובים ישראל לפני הקב"ה, אע"פ שחטאו לפניו, וחוטאים לפניו בכל עת ועת, הוא עושה לישראל את הזדונות כשגגות.

פסקה רמו

והכי אמר רב וכו': וכך אמר רב המנונא סבא, ג' שערי הדין התקינו בסדרי משנה. אחד הראשון הוא, בארבעה אבות נזיקין השור וכו' שהוא בבא קמא. שער השני הוא טלית שנמצא, דהיינו בבא מציעא. שער הג' הוא שותפין וסוד האבידה, שהוא בבא בתרא. מהו הטעם. ומשיב, אלא דקב"ה בכל זמן, עושה לישראל **זדונות כשגגות**. ואלו שסדרו המשנה שכך סדרו בג' שערים, בבא קמא בבא מציעא בבא בתרא, דרך הכתוב לקחו, שכתוב **על כל דבר פשע**, וזה הוא פשע שאינו בזדון כי הקב"ה עושה את הזדונות כשגגות, ומה הוא. **על שור על חמור על שה**, זהו בבא קמא, שכאן היא מדברת מאלו הדברים. **על שלמה**, זה הוא בבא מציעא. המדברת מטלית שנמצא **על כל אבדה**, זה הוא בבא השלישי, דהיינו בבא בתרא.

פסקה רמז

דארח קרא נקטו וכו': כי לקחו דרך הכתוב, וכשהגיע רב המנונא סבא לבבא מציעא, היה אמר, ההתחלה, שעשאו בטלית, זה למה הוא כי בבא מציעא מתחלת בשנים אוחזין בטלית, כיון שנמצא הכתוב, על שלמה, אמר ודאי סדר זה הוא הלכה למשה מסיני, שביארו עליו כל דברי החכמים.

פסקה רמח

כה אמר ה': שואל, מהו השינוי שבכל מקום בנביאים, כתוב, **כה** אמר ה'. ובמשה לא כתוב כך, אלא, **זה** הדבר. ומשיב, אלא משה שהיתה נבואתו מתוך מראה המאירה למעלה, שהוא ז"א, לא כתוב בו **כה**, שהיא המלכות הנקראת, כה. אבל שאר הנביאים, שהיו מתנבאים מתוך מראה שאינה מאירה, שהיא המלכות הנקראת, כה, התנבאו מתוך, **כה**.

פסקה רמט

ועתה לכה נא וגו': ועתה ל **כה** נא ארה לי את העם הזה וגו'. אומר **ועתה**. רבי אלעזר אמר, אמר אותו רשע, ודאי השעה עומדת לי, לעשות כל מה שאני רוצה. ראה, ולא ראה בשלמות, ראה, שכמה אלפים מישראל נופלים על ידו בזמן קצר. אמר ודאי עתה השעה עומדת לי. ומשום זה אמר **ועתה**, ולא בזמן אחר.

פסקה רנ

לכה, לך מבעי וכו': שואל, אומר ל **כה**, לך היה צריך לומר, מהו לכה. ומשיב, שאמר נזדרז עצמנו להלחם, באותו שמרחף בכנפיו עליהם, אותו ששמו **כה**, דהיינו המלכות. **ועתה לכה**, היינו, נעשה מלחמה עם **כה** ההוא.

פסקה רנא
אמר עד השתא וכו': אמר, עד עתה לא היה בעולם מי שיכול להם, משום אותו המגין העומד עליהם. עתה שהשעה עומדת לנו נעשה מלחמה ל **כה**. וכל עצה של אותו רשע היתה ל **כה**, שכתוב, **ואנכי אקרה כה**. היינו אעקר לאותה **כה** ממקומה. ושניהם היו בעצה רעה לאותה **כה**, כש"א על ה' ועל משיחו. ולא ידעו שאח"כ אותה **כה**, תעקר אותם מן העולם.

פסקה רנב
כי עצום הוא ממני וכו': שואל, וכי עד אותה שעה, איפה עשו ישראל עמהם מלחמה ונצחו אותם, באיזה מקום פגעו בחרב של ישראל, והיו מתגברים כגבורים, להראות הגבורה שלהם, עד שידע שישראל עצום הוא ממנו וא"כ, מהו, כי עצום הוא ממני. ומשיב, אלא אותו רשע חכם חכם היה, וראה למרחוק, ראה שדוד המלך שבא מרות המואביה, גיבור ואמיץ כארי, ויעשה מלחמות קשות וינצח את מואב, וישים אותו תחת רגליו. ע"כ, אמר עצום הוא, לשון יחיד, דהיינו אותו שירש אותה הגבורה, מלך אחד שלהם שיצא ממנו, מרות המואביה, להשמיד את מואב.

פסקה רנג
אולי אוכל נכה בו: שואל, מקרא זה כך היה צריך לומר, אולי אוכל אכה בו, או אולי נוכל נכה בו. ולמה אומר, אוכל נכה. ומשיב, אלא אותו רשע היה חכם, אמר רואה אני יד אחד, דהיינו כח אחד שאריה חזק אחד פושט ידו, אולי אוכל עמך, דהיינו שנתחבר שנינו, ונקצץ יד זו מאותו ארי, דהיינו על ידי קללה, מטרם שיבא אותו מלך לעולם, ולא יגרש את מואב ממקומו. וע"כ כתוב אולי **אוכל** בלשון יחיד **ונכה** בלשון רבים, שהפירוש הוא, אולי **אוכל** להתחבר עמך **ונכה** בו שנינו.

פסקה רנד
ארה לי: שואל. מהו ארה לי, א"ר אבא אותו רשע אמר לבלעם בשתי לשונות, אחד, שאמר ארה לי. ואחד, שאמר קבה לי. מה בין זה לזה. ומשיב, אלא אמר לו **ארה לי**, דהיינו לקוט לי, עשבים וכשפים של ראשי נחשים, ושים אותם בסיר של כשפים. כיון שראה שכחו יותר גדול בפה, חזר ואמר ולכה נא **קבה לי**.

פסקה רנה
ואפילו הכי האי וכו': ואף על פי כן, אותו רשע בלק, לא עזב כשפיו, אלא שלקט כל מיני עשבים וכשפים של ראשי נחשים, ולקח סיד של כשפים, ונעץ אותו אלף ות"ק אמה תחת הארץ, וגנז אותו לאחרית הימים. כיון שבא דוד חפר בתהום אלף ות"ק אמה,

והוציא מים מן התהום ונסך על המזבח, באותה שעה, שנסך מים, אמר, אני ארחץ במים האלו, את סיר כשפים ההוא של בלק. שכתוב, מואב סיר רחצי. סיר רחצי ודאי.

פסקה רנו

על אדום אשליך נעלי: שואל, מהו אשליך נעלי. ומשיב, אלא זה ג"כ שהיה צופה למרחוק. שכתוב, ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי עיף אנכי, **הלעיטני נא**, פירושו הלעטה ממש, דהיינו, פתיחת הפה והגרון לבלוע. אמר דוד, לאותו הבלען המלעיט הלעטות, אני **אשליך** עליו דהיינו על פיו, את **נעלי**, לסתום את גרונו. ע"כ אמר, על אדום אשליך נעלי.

פסקה רנז

עלי פלשת אתרועע: זה ג"כ היה דוד צופה למרחוק, אמר, כנען צד רע של הסטרא אחרא הוא, והפלשתים הם משם, מכנען, (יהושע י"ג) ומה צריך לעשות לסטרא אחרא, הוא תרועה, שכתוב, וכי תבאו מלחמה בארצכם והרעותם וגו'. שתרועה פירושה שבירה, דהיינו לשבר כחו וגבורתו. ומשום זה, עלי פלשת אתרועע. דהיינו שישברם. כי כך ראוי להם.

פסקה רנח

ועתה וגו' **כי עצום הוא ממני**: ר' חזקיה פתח, והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו. מקרא זה הכל הוא אחד, איזה חידוש בא להשמיענו, שהרי צדק הוא אמונה, ואמונה היא צדק. שהרי הם שני שמות של המלכות. אזור מתניו, היינו אזור חלציו. לא מצאנו מקרא באופן זה.

פסקה רנט

אלא לאו צדק וכו': ומשיב, אלא צדק אינו כאמונה, ואע"פ שהכל אחד, ומדרגה אחת הם, דהיינו מלכות. אבל בזמן, שהמלכות היא בדין קשה, ומקבלת מצד שמאל, אז נקראת צדק, שהוא דין ממש. והיינו, כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל. כי מדרגה זו שנקראת משפט היא רחמים, שהוא ז"א, וכשמשפט מתקרב לצדק שהוא דין, אז מתבשמת צדק, שהיא מלכות, ובני העולם יכולים לסבול הדין של צדק.

פסקה רס

אמונה, **בשעתא וכו'**: אמונה, נקראת המלכות, בשעה שנתחבר בה **אמת**, שהוא ז"א, לשמחה. וכל הפנים מאירים, אז נקראת המלכות אמונה, ואז יש ויתור לכל, דהיינו סליחת עונות. וכל הנשמות של הרשעים הרעים, העולות, שהן מתחייבות בכמה חובות, וכיון שעולות בפקדון, דהיינו שאומרים לפני השינה, בידך אפקיד רוחי, היא מחזרת

להם נשמותיהם ברחמים ומרחמת עליהם, ואז היא נקראת אמונה. ואין אמונה בלא אמת. כלומר שאין המלכות נקראת אמונה אלא בשעת הזווג עם ז"א שנקרא, אמת.

פסקה רסא

השתא אזור מתניו וכו': עתה, איזור מתניו, ואיזור חלציו. מהו ב' אזורים כאן. ומשיב, מתנים וחלצים אע"פ שאחד הם, ב' מדרגות הם, אחד למעלה ואחד למטה. למעלה בתחילת המתנים, נקרא מתנים. בסוף המתנים נקראים חלצים. כש"א וחגורה על הלצים שפירושו לכסות ערוה, ע"כ קורא אותם חלצים, שהם בסוף המתנים, ועל ראש הירכים. כשהאשה היא בצער הלידה, תנתקנה חלצים אלו מראשי ירכים, והיא שמה ידיה עליהם מחמת הכאב.

פסקה רסב

ובג"כ לגבורה ולקרבא וכו': ומשום זה לגבורה, ולמלחמה, נאמר **צדק אזור מתניו**, וכך צריך להיות. כי שם מקום גבורתו של אדם. ולרחמנות ולטוב, נאמר **אמונה אזור חלציו**. במדרגה אחת ידין משיח את העולם, דהיינו במלכות, ושולטת לב' צדדים, אחד, שהוא אמונה אזור חלציו, הוא רחמים לישראל. ואחד, שהוא צדק אזור מתניו, הוא דין לשאר העמים.

פסקה רסג

ואי תימא צדק וכו': ואם תאמר איך צדק הוא דין קשה, והרי כתוב, בצדק תשפוט עמיתך. צדק צדק תרדוף. וכמה פסוקים הם. ומשיב. ודאי כד הוא, כי צדק אין בו ויתור כלל, אלא לפי הדין. וגם מי שדן לחבירו אינו צריך לעשות לו ויתור מן דין כלל, אלא בצדק, שלא ישגיח על אהבה. מאזני צדק, פירושו, בלא ויתור לצד זה או לצד זה, דהיינו לא למי שנותן ולא למי שמקבל. ומשום זה, מדרגה אחת היא, ונחלקת לב' צדדים ואלו ב' הצדדים שאמרנו, שהם ב' אזורים, עומדים אחד לשאר העמים, ואחד לישראל. ובשעה שיצאו ישראל ממצרים, נתאזרו באלו אזורים, אחד של מלחמה, שהוא צדק אזור מתניו. ואחד היה של שלום. שהוא אמונה אזור חלציו.

פסקה רסד

כד אתיעט בלק וכו': כשנתיעץ בלק, אמר, ואגרשנו מן הארץ. אמר אותה מדרגה שישראל אחוזים בה הוא מן הארץ ודאי, שהיא המלכות הנקראת ארץ. וזה הוא כי עצום הוא ממני ודאי, מי יוכל להלחם ולעמוד בישראל, המדרגה שלהם היא חזקה ממדרגה שלי. ומשום זה, **ואגרשנו מן הארץ**, דהיינו מן מדרגתם שהיא המלכות, ואם אגרשנו

מארץ ההיא, ואגרשו ממנה דהיינו שיוכל להחטיאם, אוכל לעשות בהם כל רצוני. הכח שלהם במה היא. בפה, ובמעשה. הרי הפה שלך, והמעשה שלי. ונוכל לו.

פסקה רסה

כי ידעתי את וגו': כי ידעתי את אשר תברך מבורך וגו'. שואל, וכי מאין היה יודע. ומשיב, הרי העמידוהו, שבתחילה כתוב, והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו. כי שכר את בלעם לקללו וכו' (כמ"ש במד"ר חוקת פי"ט ל') אבל, **כי ידעתי**, משמע, שידע ודאי ידיעה בחכמתו. ועוד שכתוב, את אשר תברך מבורך, למה היה צריך להזכיר כאן ברכה, הרי בשביל קללה היה הולך, ואם אותו דבר שהיה יודע מקודם מן בלעם היה קללה, מהו, את אשר תברך מבורך.

פסקה רסו

אלא מלה הכא וכו': ומשיב, אלא יש דבר כאן, ולא ידעתי בה, ולא זכיתי בה, עד שבא ר' אלעזר ודרש, אברכה **את** ה' בכל עת תמיד תהלתו בפי. וכתוב, אברך **את** ה' אשר יעצני. מי הוא שצריך ברכה מן התחתונים. הוא **את**, שהיא מלכות, שהיא מתאחזת בהם, בישראל, כשלהבת בפתילה. ודוד שהיה יודע זה, אמר, אברכה **את**, אמר אותו רשע, לבלעם, מדרגה ההיא שלהם, שהיא מלכות אחוזה בהם, משום הברכות שלהם שהם מברכים לה בכל יום. ואם כן, כח יש לך לברך אותו המדרגה ותעקר אותה מהם. וזהו, כי אשר ידעתי **את** אשר תברך מבורך וגו'. דהיינו שגם הוא יכול לברך המלכות שנקראת **את** ובזה נוכל להם. תברך את המדרגה ההיא ותקלל את הפתילה שהם ישראל, שהמלכות אחוזה בהם כשלהבת בפתילה. וע"כ אמר **ואנכי אקרה בה**, שאעקר המלכות הנקראת **כה**, מהם, שלא תתאחד בהם.

פסקה רסז

ותו, אקרה כה וכו': ועוד. אקרה כה, פירושו, אנהג ואמשיך למדרגה ההיא שלו, בעבירות וטומאה ובקרי ובטומאה שעושים בניו, והיא תעשה עמהם כלה. ודורש אקרה לשון קרי. מיד וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם. שלא יאמר אותו רשע, שאין עמו מיני כשפים אלו שהוא צריך, ויתעכב עליהם.

פסקה רסח

פתח ואמר ואתה וגו': פו"א, ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי אתך אני וגו'. מקרא זה למדנו. והעירו בו. אבל עד עתה עוד יש להעיר יותר. **אתה** מה היא. הוא סוד ארון הברית, שהיא המלכות. שזו היא המדרגה ההולכת בגלות עם בניה, עם

הקדוש. משה בשעה שבקש רחמים על ישראל, מה כתוב, ואם ככה **את** עושה לי הרגני נא הרוג. והעמידוהו.

פסקה רסט

אבל הכי אמר וכו': אבל כך אמר משה, מדרגה אחת שנתת לי נקראת אתה, שהיא המלכות, משום שאין לה פירוד ממך. ה **ה'** שלה, דהיינו **ה'** של אתה, נתאחזה עם ישראל, ואם אתה תכלה אותם מן העולם הרי ה **ה'** של שם הזה, אתה, שנתאחז בישראל. נעברת מן השם אתה ונשאר **את**. וזה שכתוב, אם ככה **את** עושה לי, דהיינו אם תכלה את ישראל, ה **ה'**, שהיא העיקר של שם הזה, אתה, נעקרה, ונשאר רק **את** מן אתה. ונמצא שתעשה לי **את** מן אתה. וז"ש **את** עושה לי.

פסקה רע

וע"ד אמר יהושע וכו': וע"כ אמר יהושע אח"כ, ומה תעשה לשמך הגדול, דהיינו להשם, אתה. כי ודאי שם הזה הוא עיקר ויסוד הכל כמ"ש, אתה הוא ה'. ומשה אע"פ שהקב"ה לא אמר לו, שה **ה'** תגרע מן השם אתה, ידע זה, שזה בזה תלוי, ש **ה'** של אתה תלויה בישראל. והעון גורם, שה **ה'** תעקר מן אתה. וחוזר להכתוב שפתח בו, ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל, יעקב וישראל הכל אחד. **כי אתך אני**, כבר העמידוהו, כי אתי אתה לא כתוב, אלא כי אתך אני. שזה מורה שהשם אתה קשור בישראל כנ"ל. וע"כ, **כי אעשה כלה בכל הגוים** וגו', בכל הגוים אעשה כלה, **אך אותך לא אעשה כלה**. והוא משום ה **ה'** של אתה, הקשורה בישראל כנ"ל.

פסקה רעא

רב המנונא קדמאה וכו': רב המנונא הראשון אמר, הדוחק והמצר של ישראל, כמה טוב וכמה תועלת גרם להם. הרפיון של שאר העמים דהיינו שאין להם דחקות וצרות בעולם הזה כמה רעות גרם להם. ומפרש. הדוחק והמצר של ישראל גרם שיהיה להם טוב ותועלת, ומה הם. **כלה**, שהכל דחוק, כלומר שכל האותיות הנשמעות שבה הן דגושות, שהכף דגושה והלמד דגושה, שיורה, שע"י דוחק זוכים אל הכלה העליונה שהיא השכינה. הרפיון של שאר העמים, שאין להם צרות ודוחק, גורם להם רפיון ורע. וזו היא כלה בכף למד רפויות בלי דגש וכך ראוי להם כי כל רפיון בלי דחק שהיה להם בעולם הזה, גרם להם רפיון בלי דחק אחר כך שהוא כלה בכ' ל' רפויות, כמו שכתוב, כי **כלה** ונחרצה שמעתי. כי אעשה **כלה**. דהיינו כלה ברפיון, בכף למד רפויות. אבל לישראל שהיה להם דחק וצרה, זוכים לכלה, בכף למד דגושות, כ"ש וככלה תעדה כליה. אשר, **כלה** היא השכינה.

פסקה רעב

מאן כליה אלין וכו': שואל, מי הם כליה, שנאמר וככלה תעדה כליה. ומשיב, אלו הם ישראל שהם כלים של כלה הזו, שהיא השכינה. כי ישראל, שהיה להם דחק וצרה זוכים אל הכתוב, אקים להם את סוכת דוד הנופלת, שהוא סוכת שלם. דהיינו השכינה. ושאר העמים שהיה להם רפיון מן צרה וצוקה, מגיע להם אח"כ כלה ברפיון, בכף למד בלתי דגושות, כמו שהיה להם מקודם, רפיון מצרה. וע"כ כי אעשה כלה בכל הגוים וגו' ואותך לא אעשה כלה. כי אינו ראוי לך, מאחר שכבר היית בדחק בתחילה פעמים רבות. ובדחק התמידי של הגלות, ע"כ תהיה לך כלה דגושה ודחוקה שהיא השכינה.

פסקה רעג

ויסרתיך למשפט: שואל, מקרא זה כך היה צריך לומר ויסרתיך במשפט, כי מתי יש יסורין, הוא בשעת הדין, מהו ויסרתיך למשפט. ומשיב, אלא כתוב, ה' במשפט יבא עם זקני עמו. ויום ההוא, מקדים הקב"ה רפואה לישראל מטרם שיעלו לדין, כדי שיוכלו לעמוד בו. ומהו הרפואה. הוא שבכל שעה ושעה נותן הקב"ה לישראל מעט מעט יסורין, בכל זמן וזמן ובכל דור ודור, כדי כשיעלו ליום הדין הגדול, בעת שיחיו המתים, לא ישלוט עליהם דין.

פסקה רעד

ונקה לא אנקר: שואל מהו. ומשיב, אלא כשישראל הם בלבדם, ואינם עולים לדין עם שאר העמים, דהיינו מטרם גמר התקון, הקב"ה עושה עמהם לפנים משורת הדין והוא מכפר להם. ובזמן שהם עולים בדין עם שאר העמים, דהיינו בגמר התקון, כנ"ל. מה עושה. הקב"ה יודע, שסמאל המשגיח על עשו, יבא להזכיר עונות ישראל וקבץ כל עונותיהם אצלו ליום הדין, וכבר הקדים הקב"ה הרפואה, שעל כל עון ועון הכה וניקה אותם ביסורין מעט מעט. וזה הוא **ונקה** ביסורין מכבר, ומשום זה בדין האמת, לעתיד, **לא אנקך** מן העולם על ידי הדין, מאחר שכבר סבלת יסורים בכל זמן וזמן מעט מעט.

פסקה רעה

ותו, לא אנקך וכו': ועוד. לא אנקך, פירושו, אע"פ שאתם בני, לא אעזוב עונותיכם, אלא אפרע מכם מעט מעט, כדי שתהיו זכאים ליום הדין הגדול. כשבאים לדין, בא סמאל בכמה כתבים עליהם. והקב"ה מוציא כנגדם, כמה כתבים של יסורים שסבלו ישראל על כל עון ועון, וכל העונות נמחו, ואינו עושה להם ויתור כלל, אלא שכבר קבלו עונשם. אז תשש כחו וחילו של סמאל, ואינו יכול להם. ואז יהיה נעבר מן העולם, הוא וכל הצד

שלו וכל העמים שלו. ז"ש, ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו'. ומשום זה כתוב, ויסרתיך למשפט ונקה לא אנקך.

פסקה רעו

ודוד מלכא אמר וכו': ודוד המלך אמר, כי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו וגו'. ואע"פ שהעמדנו, שמקרא הזה על שבנא ויואח השרים של חזקיה נאמר, אבל מקרא זה על סמאל וסיעתו ג"כ נאמר, שכל מעשיו ועצותיו הם על ישראל. בלק ובלעם אחזו אותו הדבר ממש, של סמאל וסיעתו. והנה למדנו שעשו איסוף רע. אמרו, עמלק, הוא אותיות **עם לק**, דהיינו **עם** ש **לקה** אותם כנחש המכה בזנב שלו. אמרו, הרי אנו יותר ממנו. כי בלק, הוא אותיות **בא לק**, דהיינו ש **בא** מי ש **לקה** אותם כרצונו, בלעם הוא אותיות **בל עם**, דהיינו **אין עם**, ואין רועה, השם שלנו, גורם לכלותם ולעקרם מן העולם.

פסקה רעז

וקב"ה חשיב בגוונא וכו': והקב"ה חשב באופן אחר את שמותם, כי בבלק יש **בל**, ובבלעם יש **בל**, וכשמתחברים הם **בלבל**. ומה הם האותיות שנשארו, בהלקח מהם האותיות בלבל, הם עמק, דהיינו **ע"מ** מן בלעם, ו **ק'** מן בלק. וצירוף זה יגרום, ל **בלבל עומק** המחשבה שלהם, שלא ישלטו בעולם, ולא ישארו בעולם.

פסקה רעח

אר"ש אלעזר יאות וכו': א"ר שמעון, אלעזר, יפה אמרת. אבל בלק, תפח רוחו בגיהנם, ובלעם, יהיו עצמותיו ורוחו נשחקים שם, כך הוא, עצה רעה לקחו על המגן של ישראל, דהיינו על כה ההוא, שהיא השכינה הנקראת, כה, וחשבו לעקור את **כה** הזו, וחשבו להעלות את צד הרע ע"י דיבור שבפה ובמעשה.

פסקה רעט

אמר ההוא רשע וכו': אמר אותו רשע, הראשונים השתדלו ולא יכלו, דור הפלגה השתדלו ולא יכלו. משום שעשו מעשה והפה היה חסר מהם, כי לשונם נתבלבל ולא יכלו. אבל אתה, בלעם, הרי פיך שנון, ולשונך מתוקן בב' צדדים אלו: את אשר תברך מבורך, מצד אחד, ואשר תאר יואר מצד הב'. אותו הצד שאתה רוצה להעלות הוא מתעלה על ידי פיך ולשונך. ואותו הצד אשר אתה רוצה לקלל, תקלל בכח פיך. והכל תולה בך, כי המעשה כבר נתתקן על ידי, אבל בדבור תלוי הכל. וע"כ במעשה הנחש אני אתקן, ואתה תשלים הכל בפיך. אותו הצד שתברך מבורך. ואותו הצד שתאור יואר.

פסקה רפ
והוא לא ידע וכו': והוא לא ידע שהקב"ה, מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח והכל עומד ברשותו. **מסיר שפה לנאמנים**, אלו הם דור הפלגה שבלבל לשונם שלא ישלטו בדבור כלל. שכתוב, אשר לא ישמעו איש את שפת רעהו. וטעם זקנים יקח, אלו הם בלעם ובלק, ששניהם היו בעצה אחת, שכתוב, ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבח.

פסקה רפא
ת"ח ההוא רשע וכו': בוא וראה, אותו רשע בלעם, כל מעשיו היו לרע, בגבהות הלב, שניהם היו מעלים קרבנות, שכתוב, ויעל בלק ובלעם, וכל המזבחות היה עורך בלק, ואותו רשע, בלעם, היה משבח עצמו ואמר את שבע מזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבח. ואלו את בלק לא שתף עמו. אמר הקב"ה, רשע, הכל אני יודע, אלא שוב אל בלק ואתה לא צריך לדבר, אלא ו **כה** תדבר, דהיינו השכינה הנקראת **כ**"**ה** היא תדבר. ז"ש, וטעם זקנים יקח.

פסקה רפב
ד"א וטעם זקנים וגו': פירוש אחר. וטעם זקנים יקח, היינו שכתוב, וילכו זקני מואב עם זקני מדין וקסמים בידם. לקח הטעם של אלו הזקנים ולא יכלו לשלוט כלל בכשפיהם. וידברו אליו דברי בלק. דברים בגלוי דברו, ולא בלחש. כי היה קשה השמיעה. פגום האזן היה, ופגום העין, ופגום הרגל, מג' מקומות היה פגום ובעל מום. כי היה מתוקן לסטרא אחרא, וכך היה צריך לסטרא אחרא, שהוא מקום ששורה בו פגם. כל מין הולך למינו.

פסקה רפג
ויאמר וגו' **לינו פה הלילה והשיבותי**: בהם כתוב וידברו אליו, דהיינו דבור שהוא לשון קשה, משום שהיה פגום האזן. ובו כתוב, ויאמר אליהם, דהיינו אמירה שהוא לשון רכה, כדרך העולם. **לינו פה הלילה**: הוא משום, שהלילה הוא זמן של הסטרא אחרא, ושל המכשפים, שהוא הזמן שנמצאים ושולטים בו צדדים הרעים, ומתפשטים בעולם. **כאשר ידבר ה' אלי** שבוח היה משבח עצמו, בשם ה'.

פסקה רפד
וישבו שרי מואב: אבל שרי מדין נפרדו מהם. ולא רצו לשבת שמה, וזקני מואב נשארו. שכתוב, וישבו שרי מואב, בלבדם. יפה עשו מדין אם היו נפרדים מהם מכל וכל, ואם לא היו מכים בסוף, כי היו בעצת בלעם, לשלוח נשיהם לישראל בשטים, להטעותם. והכתוב מוכיח החטא שלהם, שכתוב, כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור, ועל דבר כזבי בת נשיא מדין אחותם וגו'. בשנים אלו חטאו, בפעור ובכזבי.

והיה עונם גדול. והכו בזנבם, דהיינו בסופם, לאחר כך. ומשום זה אלו נשארו עמו, ואלו הלכו לעצמם.

פסקה רפה

ד"א וישבו שרי וגו': פירוש אחר. וישבו שרי מואב עם בלעם, כמה יפה היה למדין שהלכו אם היה הרצון שלהם כך. אבל הישיבה שישבו אלו של מואב. גרמה להם טוב, משום שנשארו שמה, ומה שהלכו אלו של מדין, גרמה להם רע. מהו הטעם. אלו חששו לכבוד הדיבור של הקב"ה, וחזרו, ואלו לא חששו לו כלום, והלכו לדרכם.

פסקה רפו

בשעתא דאמר ההוא וכו': ומפרש דבריו. בשעה שאמר אותו רשע, והשיבותי אתכם דבר כאשר ידבר ה', מיד, אלו של מואב נזדעזעו לדבר הזה, וישבו שם. ואלו של מדין לא חששו לזה כלום, והלכו להם. וע"כ נענשו אחר כך. וע"כ וישבו שרי מואב עם בלעם. באותו הלילה היה אותו רשע מלחש לחשים ועושה מעשי להטים, והמשיך עליו רוח מלמעלה. מיד ויבא אלהים אל בלעם, **אלהים סתם**, שהוא המדרגה שלו, שבסטרא אחרא שבשמאל.

פסקה רפז

ויאמר מי האנשים האלה עמך: המדרגה שלו שמצד שמאל היתה, שהיא היתה צריכה לשאול, שלא היתה יודעת. ואע"פ שהחברים העירו בזה, באפן אחר, שהם אמרו, שהקב"ה עשה לו נסיון בדבריו, כי שלשה היו, שניסה אותם אלקים, אחד חזקיה ואחד יחזקאל, ואחד בלעם. שנים לא עמדו בנסיון כראוי, ואחד עמד, ומי הוא, הוא יחזקאל, שכתוב, שהקב"ה שאלו, התחיינה העצמות האלה. והוא השיב, ואמר, ויאמר ה' אלקים אתה ידעת. חזקיהו אמר, מארץ רחוקה באו אלי מבבל. בלעם אמר, בלק בן צפור מלך מואב שלח אלי. להראות, שהוא חשוב בעיני מלכים ושליטים. אבל הקב"ה שאלו כדי להטעותו. שכתוב, משגיא לגוים ויאבדם.

פסקה רפח

חד כותי שאיל וכו': כותי אחד שאל את ר' אלעזר, אמר לו כח גדול אני רואה בבלעם יותר ממשה, כי במשה כתוב, ויקרא אל משה. דהיינו שקראו לבוא אליו. ובבלעם כתוב, ויקר אלקים אל בלעם, וכתוב, ויבא אלקים אל בלעם. דהיינו שהאלקים בא אליו.

פסקה רפט

אמר ליה למלכא וכו': אמר לו, זה דומה למלך שישב בהיכלו על הכסא. מצורע אחד קרא על הפתח. אמר המלך, מי הוא שדופק על הדלת. אמרו, מצורע פלוני, אמר לא יכנס

לכאן ולא יטנף את ההיכל, אני יודע, אם אומר לו ע"י שליח, לא ייראה מפני. וילך בני ויקרב אליו ויטמא. אבל אני בעצמי אלך ואאים עליו שירחק דרכו ממקום מושבו של בני, ולא יטמא אותו. הקדים המלך ובא אליו, ואים עליו, ואמר לו, מצורע מצורע, מנע רגלך מדרך שבני שורה שם, ואם לא, אומר לך, שגזרים גזרים יעשו ממך בני שפחותי.

פסקה רצ

רחימא דמלכא קרי וכו': האוהב של המלך, קורא בפתח. אמר המלך מי הוא. אמרו, פלוני אוהבך. אמר, אהובי וחביב נפשי, לא יקרא אותו קול אחר, אלא אני. צעק המלך, ואמר, פלוני פלוני הכנס, חביב נפשי, אהוב שלי. התקינו ההיכלות לדבר עמו.

פסקה רצא

כך בלעם איהו וכו': כך בלעם הוא מצורע, הרחוק מבני אדם. קרא בשער המלך, שמע המלך, אמר, מצורע הטמא לא יכנס ולא יטנף ההיכל שלי, אני צריך ללכת לאים עליו, שלא יקרב אל שער בני, ולא יטמא אותו. וע"כ **ויבא אלקים אל בלעם** וגו'. אמר מצורע מצורע, אל תלך עמהם לא תאור את העם כי ברוך הוא. לא תקרב אל בני הן לטוב והן לרע, טמא אתה מכל וכל. אבל במשה כתוב, **ויקרא אל משה**, דהיינו קול המלך, ולא ע"י שליח אחר. **מאהל מועד**, היינו מהיכל הקדוש, מהיכל מתוקן, מהיכל יקר, שעליונים ותחתונים חושקים אליו, ואינם יכולים לקרב לו.

פסקה רצב

ויאמר בלעם אל וגו': ויאמר בלעם אל האלקים בלק בן צפור מלך מואב. הוא אמר מלך מואב, להראות, שמלך חשוב שלח אליו. **מלך מואב**, ראו גאותו של אותו רשע, שכתוב, שאמר מלך מואב, ולא אמר מלך למואב, שהיה משמע איש שאינו ראוי למלכות. אלא שנעשה למלד למואב, מפני איזה סיבה מלך הראשון, מה כתוב בו, והוא נלחם במלך מואב הראשון. ולא כתוב בו מלך למואב, כמו שכתוב, בלק בן צפור מלך למואב, משום שמלך הראשון היה מלך בן מלך, חשוב בן חשוב, אבל זה, כתוב בלק בן צפור מלך למואב, הכתוב מעיד, מלך למואב, שלא היה חשוב, ובלעם אמר לאלקים, בלק בן צפור מלך מואב, והנה הערתי, שהוא נתכוון לגאות לבו הגדולה, לאמר, כל המלכים שבעולם שולחים אלי שלוחים.

פסקה רצג

רבי פנחס הוה וכו': ר"פ היה הולך לראות בתו אשת ר' שמעון שהיתה חולה, והיו הולכים עמו החברים, והוא היה רוכב על חמורו. בעוד שהיה הולך בדרך פגשו בו ב' ערבים, שאל אותם, אם בשדה זה נתעורר פעם קול מימי העולם. אמרו לו מימי העולם

אין אנו יודעים. מימים שלנו אנו יודעים. כי יום אחד שודדים היו פושטים על דרכי האנשים בשדה ההוא, ופגעו ביהודים, ובאו לאבד אותם. ונשמע מרחוק בשדה ההוא הקול של חמור הזה, שאתה רוכב עליו, שהיה נוער שתי פעמים. ובאה שלהבת אש עם קול ההוא ושרף אותם. וניצלו אלו היהודים, אמר להם. ערבים ערבים, בזכות דבר זה שאמרתם לי תהיו נצולים ביום הזה משודדים המחכים לכם בדרך. **מקפחי** פירושו פושטים. כי ופשט גדוד, מתרגם מקפחין, (הושע א' ז').

פסקה רצד

בכה ר' פנחס וכו': בכה ר' פנחס אמר, רבונו של עולם, מקרה של נס הזה עשית בשבילי, ואלו היהודים ניצלו, ואני לא ידעתי. פתח ואמר, לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו. כמה טוב עושה הקב"ה עם בני אדם, וכמה נסים עושה להם בכל יום, ואין יודע אלא הוא בלבדו, אדם קם בבוקר, ונחש בא להרגו, והאדם שם רגלו על ראשו, בלי משים לבו, והורג אותו, ואין יודע בו אלא הקב"ה לבדו. הוי, לעושה נפלאות גדולות לבדו. אדם הולך בדרך ושודדים ממתינים לו להרגו. בא אחר ונותן כופר תחתיו, והוא ניצל. ואינו יודע החסד שעשה עמו הקב"ה, והנס שקרה לו חוץ הקב"ה לבדו, הוי, לעושה נפלאות גדולות לבדו. לבדו עושה ויודע, ואחר אינו יודע.

פסקה רצה

אמר לחבריא וכו': אמר לחברים, חברים, מה ששאלתי לאלו הערבים הנמצאים תמיד בשדה היה, אם שמעו קול החברים העוסקים בתורה. כי ר' שמעון ור' אלעזר בנו ושאר החברים הולכים לפנינו ואינם יודעים ממנו. ושאלתי את אותם הערבים עליהם, כי ידעתי שקולו של ר' שמעון מרעיד שדות והרים, והם גילו לי מה שלא ידעתי. דהיינו אותו הנס.

פסקה רצו

עד דהוו אזלין וכו': בעוד שהיו הולכים, חזרו אליהם אלו הערבים אמרו לו, זקן זקן, אתה שאלת אותנו, אם נתעורר קול בשדה מימי עולם, ולא שאלת אותנו על יום הזה, שראינו היום פליאה על פליאה, ראינו חמשה בני אדם יושבים, וזקן אחד עמהם, וראינו עופות מתאספים ופורשים כנפיהם על ראשיהם, אלו הולכים ואלו חוזרים, והצל אינו עובר מעל ראשיהם, ואותו זקן מרים קולו אליהם, והם שומעים.

פסקה רצז

אמר על דא וכו': אמר על זה שאלתי, ערבים ערבים, לכו, ודרך הזה יהיה מתוקן לפניכם בכל מה שתרצו, שני דברים אמרתם לי שאני שמח בהם. הלכו. אמרו החברים מקום

הזה שר' שמעון שורה בו איך אנו יודעים. אמר להם עזבו אל המושל על הפסיעות של הבהמות, שהוא ידריך פסיעותיהן שמה. לא היה מנהיג את חמורו, וחמורו נטה מן הדרך שני מילין, והלך שמה.

פסקה רצח

שארי נהיק תלת וכו': התחיל החמור נוער שלש פעמים, ירד ר' פנחס, אמר אל החברים נתתקן לקבל סבר פנים דעתיק יומין, דהיינו השכינה, כי עתה יצאו נגדנו פנים גדולים, ופנים קטנים, דהיינו ר"ש ותלמידיו. שמע ר' שמעון צעקת החמור, אמר אל החברים נקום, כי קול החמור של הזקן החסיד נתעורר אלינו. קם ר' שמעון וקמו החברים.

פסקה רצט

פתח ר' שמעון וכו': פתח ר' שמעון ואמר, מזמור שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה וגו'. על המלה מזמור, זקוף טעם עליו למעלה. דהיינו טעם הנקרא פזר שואל, למה. ומשיב, אלא רשום בזה טעם גדול, כי מזמור הזה בא מתעטר בעטרה עליונה למעלה על ראשו, וע"כ בא עליו טעם זקוף, שהוא פזר. מי אמר שירה זו. היינו אלו הפרות באלו הגעיות שהיו גועות. שירו לה' שיר חדש. שואל למי היו אומרות, שירו. ומשיב, לכמה מרכבות, לכמה ממונים, לכמה מדרגות, שהיו באים שם ויצאו לקבל את הארון, ולהם היו אומרים, שירו.

פסקה ש

שירו לה' שיר חדש: הוא שיר זכר. שואל מהו השינוי שכאן שיר, שהוא זכר. ומשה אמר שירה, שהיא נקבה. שנאמר, אז ישיר וגו' את השירה וגו'. ומשיב, אלא שם במשה היה ארון לבד, כי זאת, שהיא המלכות הנקראת זאת ונקראת ארון, יצאה מן הגלות היא והמוניה, השכינה וישראל, ולא יותר, ומשום זה נאמר את השירה הזאת שהיא נקבה. כי נאמרה על השכינה שהיא נקבה. אבל כאן, הארון, שהוא המלכות, ומה שגנוז בתוכו, שהוא ז"א, יצא, ובשביל אותו שהוא גנוז בתוכו, שהוא ז"א, שהוא זכר, נאמר שיר חדש, שהוא זכר.

פסקה שא

כי נפלאות עשה: היינו, מה שעשה בפלשתים ומה שעשה באלהיהם. **הושיעה לו ימינו**. למי. היינו לעצמו, מי הוא עצמו. היינו מזמור ההוא עצמו, שהוא השכינה הנקראת מזמור, שרוח עליון קדוש ז"א, היה גנוז בו. ימינו, מהו. היינו זה שירש הזקן, אברהם, שהוא חסד. וימינו זה, החזיק במזמור ההוא, ואינו עוזבו בידי אחר.

פסקה שב

הכא אית לגלאה וכו': כאן יש לגלות דבר אחד. כל זמן שימין ההוא, חסד, היה רוצה לעשות נס, היה מחזיק באותו מזמור, ונתן את ישראל, שהשכינה מלובשת בהם, לפניו. להחזיק בו, כמו אב שימינו מחזיק במקום החזה של בנו לפניו, ואומר, מי הוא שיקרב אל בני. כיון שחטא לאביו, נותן אביו את ידיו על כתפיו, מאחוריו, ומשליכו ביד שונאיו.

פסקה שג

כביכול בקדמיתא כתיב וכו': ומפרש דבריו. כביכול בתחילה כתוב, ימינך ה' נאדרי בכח. מי הוא, בכח. היינו בכח אותו הנודע שהוא ישראל. בערב, קוראים לחזה של איש, כח. ואומר הכתוב, שימין ההוא, שהוא חסד, נאדרי, ומחזיק, בכח, דהיינו במקום החזה של ישראל שנקרא כח, ואומר, מי הוא שיקרב אל בני. ואחר כך מה כתוב, השיב אחור ימינו מפני אויב, ששם ימינו על כתפיו של ישראל, ודחה אותו ביד שונאיו. בתחילה היה ימינו לפניו של ישראל במקום החזה שלו, להחזיקו. ואחר כך היה ימינו לאחוריו על כתפיו, לדחותו. וכאן, נאמר, הושיעה לו ימינו וזרוע קדשו, דהיינו בשתי זרועות, להחזיק אותו.

פסקה שד

אי אינון פרות וכו': אם פרות אלו, שאינן רגילות בנסים, רק בשעה ההיא, היו אומרות שירה זו בגעיות שלהן, הצעקות של החמור של הזקן החסיד, דהיינו ר' פנחס בן יאיר, שהוא רגיל בנסים, על אחת כמה וכמה שאומר שירה. חברים. אם תאמרו שהחמור אין דרכו בכך מיום שנברא העולם, שיאמר שירה. צאו וראו האתון של בלעם הרשע, שנצחה את רבונה מכל וכל. החמור של ר' פנחס בן יאיר על אחת כמה וכמה. ועוד, האתון של בלעם כשדברה, היה מלאך עליון עליה מלמעלה שהפחיד אותה. אבל החמור של ר' פנחס בן יאיר, אין מי שמפחיד אותה.

פסקה שה

השתא אית לגלאה וכו': עתה יש לגלות, חברים שמעו. פי האתון שנברא ערב שבת בין השמשות, היעלה על דעתכם, שפיו היה פתוח מאותו הזמן. או שהפירוש הוא, שתנאי התנה הקב"ה מאותו הזמן. אינו כן. וסוד יש כאן, שנמסר לחכמים שאינם משגיחים על טפשי הלב. **פי האתון**, הוא מדרגה של אתונות, אותו כח העליון של צד הנקבות, אותו שהיה שורה על ההוא אתון, כי אין לך דבר מלמטה שאין עליו מלאך הממונה למעלה, ודבר עליה. והוא הנקרא **פי** האתון. וכשברא הקב"ה אותה המדרגה שנקראת **פי** האתון,

סתם אותה בתוך הנקב דתהום הגדול, וסתם אותה עד זמן ההוא. כשהגיע זמן ההוא, פתח אותו הנקב, של תהום הגדול, ויצאה ושרתה על האתון, של בלעם, ודברה.

פסקה שו

כגוונא דא ותפתח וגו': כעין זה ותפתח הארץ **את** פיה. **את**, הוא לרבות המלאך דומה, שהוא נקרא **פי** הארץ. **את** פי האתון, הוא לרבות המלאך קמריאל, הנקרא **פי** האתון. כעין זה הוא פי הבאר, מי הוא פי הבאר, הוא אותה המדרגה שהיתה ממונה עליה מלמטה, שהוא תחת **פי** ה', ומי הוא, הוא המלאך אשר יהדריאל שמו. ג' פיות אלו, פי הארץ, פי האתון, פי הבאר, נבראו ערב שבת בין השמשות. כי בשעה שכבר קדש היום עלה הפה הממונה על כל שאר פיות, ומי הוא. היינו אותו יום שעלה ונתקדש בכל, אותו שנקרא פי ה', שהוא המלכות. וערב שבת בין השמשות, נבראו שאר פיות, דהיינו המלאכים המנהיגים ענפיהם שבעולם הזה. שהם כחות החול. נתקדש היום עלה הפה השולט על כל הכחות, שהוא פי ה'.

פסקה שז

אדהכי חמו לר' וכו': בתוך כך ראו את רבי פנחס שהיה בא. הגיעו אליו. בא ר' פנחס ונשקו לר' שמעון. אמר נשקתי את פי ה'. ונתבשמתי בבשמים של הגן שלו. שמחו יחד וישבו. כיון שישבו פרחו כל אלו העופות שהיו עושים עליהם צל, ונתפזרו. החזיר ר' שמעון את ראשו והרים עליהם קולות ואמר, עוף השמים אינכם משגיחים בכבוד אדונכם העומד כאן. עמדו העופות, ולא נסעו להלאה ממקומם ולא נתקרבו אליו. אמר ר' פנחס, אמור להם, שילכו לדרכם, כי לא נותנים להם רשות לחזור.

פסקה שח

אר"ש ידענא דקב"ה וכו': א"ר שמעון, אני יודע שהקב"ה רוצה לעשות לנו נס. לעשות עלינו צל ממקום אחר, עופות עופות לכו לדרככם. ואמרו לאותו הממונה עליכם, כי בתהילה הייתם ברשותו, והיה לשלוח אתכם לעשות עלי צל. ועתה אינכם עומדים ברשותו, כי ר' פנחס בן יאיר שולט עתה, שאינו חפץ בכם. אבל אעלה אתכם ליום קשה כסלע, כשיעלה ענן בין שיני קרני השמש החזקות, ולא יוכלו להתחבר לעשות צל. נתפזרו העופות והלכו.

פסקה שט

אדהכי הא תלת וכו': בתוך כך, הנה ג' אילנות מתפשטים בענפיהם לג' צדדים מעל ראשם, ועשו להם צל. ומעיין מים נובע לפניהם. שמחו כל החברים, ושמח ר' פנחס, ור' שמעון. א"ר פנחס, יגיעה גדולה היתה לאלו העופות בתחלה לעשות צל, ויגיעת בעלי

חיים איני רוצה. כי ורחמיו על כל מעשיו כתוב. אמר ר"ש, אני לא הטרחתי אותם, אבל אם הקב"ה רחם עלינו, ושלח העופות לעשות עלינו צל, אין אנו יכולים לדחות את המתנות שלו. ישבו תחת צל אילן ההוא, ושתו מן המים, ונהנו שם.

פסקה שי

פתח ר' פנחס וכו': פר"פ, ואמר מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. **מעיין גנים**, שואל, וכי אין לו מעיין אלא מן הגנים, והרי כמה מעינות טובים ויקרים יש בעולם. ומשיב, אלא אין כל הנאות שוות, יש מעיין היוצא במדבר במקום יבש, יש בו הנאה למי שיושב ושותה. אבל מעיין גנים, כמה הוא טוב ויקר, מעיין ההוא, עושה טוב לעשבים ולפירות, מי שקרב אליו, נהנה מכל, נהנה מן המים, נהנה מן העשבים, נהנה מן הפירות. מעיין ההוא מתעטר בכל, כמה שושנים כמה עשבים של ריח מסביב לו, כמה יפה הוא מעיין הזה משאר המעיינות. הוא באר מים חיים.

פסקה שיא

והכי אוקימנא כלא וכו': וכך העמדנו בכנסת ישראל, שהיא המלכות, אומר הכל, היא מעיין גנים. מי הם גנים. ומשיב, חמשה גנים יש להקב"ה, שהם חג"ת נ"ה דז"א, שמשתעשע בהם. ומעיין אחד עליהם, שהוא בינה, שהוא נסתר וגנוז, ומשקה אותם ומרוה אותם, וכולם עושים פירות ואבים. גן אחד יש למטה מהם שהוא מלכות, המקבלת מה' גנים, וגן ההיא שמור מסביב מכל הצדדים של העולם, תחת גן הזה, יש גנים אחרים, בבי"ע, שעושים פירות למיניהם.

פסקה שיב

והאי גנתא אתהפך וכו': וגן הזה, שהוא מלכות, מתהפך ונעשה מעיין המשקה לכל הגנים שבבי"ע, לבאר מים חיים. כשצריך הוא מעיין, וכשצריך הוא באר. מה בין זה לזה. ומשיב, אינו דומה כשהמים נמשכים מאליהם כבבאר, לכמו ששואבים מים להשקות, כבגן. **ונוזלים מן לבנון**, מהו נוזלים, ומשיב, אלו הנוזלים חזרו להיות מעיין, בעת שנובעים מים ונוזלים טפות מלמעלה, אלו אחר אלו, מים מתוקים, שהנפש הולכת אחריהם, כך אלו חמשה מקורות שהם חג"ת נ"ה וז"א, היוצאים מן הלבנון, שהוא בינה, נעשו נוזלים במעיין הזה, שהוא מלכות. שהם נוטפים שמה טפה אחר טפה. כך הקב"ה עשה לנו נס במקום הזה, וע"כ קראתי מקרא הזה על מעיין הזה.

פסקה שיג

תו פתח ואמר וכו': עוד פתח ואמר, כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה וגו'. כמה טובים הם אורחות ושבילים של התורה, כי בכל דבר ודבר יש כמה עצות,

וכמה טובות לבני אדם, כמה מרגליות המאירות לכל צד. ואין לך דבר בתורה, שאין בה כמה נרות המאירים לכל צד. מקרא זה הוא לפי פשוטו, ויש בו לפי הדרוש, ויש בו חכמה עליונה, להזהיר למי שצריך. אשרי חלקו מי שמשתדל בתורה תמיד.

פסקה שיד

מאן דאשתדל בה וכו': מי שמשתדל בתורה, מה כתוב בו, כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה והיה כעץ. שואל, למה נסמך, והיה כעץ, לזה. ומשיב, אלא מי שמשתדל בתורה יומם ולילה, לא יהיה כעץ יבש, אלא כעץ שתול על פלגי מים. מה אילן, יש בו שרשים, ויש בו קליפות, ויש בו מוח, ויש בו ענפים, ויש בו עלים, ויש בו פרחים, ויש בו פירות, ז' מינים אלו עולים לז' פעמים עשר, שהם שבעים. כי ה"ס ז"ס חג"ת נהי"מ שכל אחת כלולה מעשר. אף דברי תורה יש בהם, פשט הכתוב, דרוש, רמז הרומז על חכמה, גימטריאות, סודות נסתרים סודות סתומים אלו על אלו, פסול וכשר, טמא וטהור, איסור והיתר. מכאן ולהלאה מתפשטים ענפים לכל צד. **והיה כעץ** ודאי, ואם לא, אם אין לו כל אלו הענפים, אינו חכם בחכמה.

פסקה שטו

ת"ח כמה חביבין וכו': בוא וראה, כמה חביבים הם אותם העוסקים בתורה לפני הקב"ה, שאפילו בזמן שהדין תולה בעולם, וניתן רשות למשחית להשחית, הקב"ה מצוה אותו על אלו העוסקים בתורה. וכך אמר לו הקב"ה. אל המשחית, **כי תצור אל עיר**, משום עונותיהם הרבים שחטאו לפני, ונתחייבו בדין. **ימים רבים**, מהו רבים. הם ג' ימים זה אחר זה. שנודע מגפה בעיר. מאין לנו שימים רבים הם ג' ימים. שכתוב, ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים. וכי ימים רבים הם. אלא אם רואה דם ג' ימים זה אחר זה נקרא ימים רבים. אף כאן, כי תצור אל עיר ימים רבים, הם ג' ימים, זה אחר זה שנודע מגפה בעיר, ואומר הקב"ה אל המשחית, בוא ואצוה לך על בני ביתי, **לא תשחית את עצה**, זהו תלמיד חכם שהוא בעיר, שהוא עץ החיים עץ הנותן פירות.

פסקה שטז

ד"א את עצה וכו': פירוש אחר. **את עצה**, היינו אותו שנותן עצה לבני העיר להנצל מן הדין, ומלמד להם הדרך שילכו בו. וע"כ לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרזן, דהיינו לנדוח עליו דין, ולא לשלוף עליו חרב לוהטת חרב שנונה, אותו החרב ההורגת שאר בני אדם שבעולם. **כי ממנו תאכל**. שואל, וכי אותו מחבל אוכל מן התלמיד חכם, ומשיב, לא, אלא **כי ממנו תאכל** פירושו, אותו הסלע הקשה, אותה שכל הרוחות התקיפים והקדושים יוצאים ממנה, שהיא המלכות, היא תאכל ממנו, כי אין הנאה ותשוקה לרוח

הקדש, שהוא המלכות, בעולם הזה, אלא התורה של אותו הצדיק, כביכול הוא מפרנס אותה, ונותן לה מזונות בעולם הזה, יותר מכל הקרבנות שבעולם.

פסקה שיז

בקרבן מה כתיב וכו': מה כתוב בקרבן, אכלתי יערי עם דבשי אכלו רעים. ומיום שחרב בית המקדש ובטלו הקרבנות, אין להקב"ה אלא דברי תורה, והתורה המתחדשת מפיו של התלמיד חכם, משום זה כתוב, **כי ממנו תאכל**, כי אין לה מזונות בעולם הזה, אלא ממנו, ומאלו שכמוהו, וכיון שממנו תאכל והוא מזין אותה, ע"כ אותו **לא תכרות**, הוי נזהר בו שלא תקרב אליו.

פסקה שיח

כי האדם עץ השדה: היינו, כי זה הת"ח, נקרא **אדם** הנודע למעלה ולמטה. **עץ השדה**, הוא, אילן גדול וחזק של אותו **שדה** אשר ברכו ה', שהוא המלכות הנקראת שדה, שהיא סמוכה עליו, כי הת"ח מזין אותה. שהוא עץ הנודע לשדה ההוא תמיד. **לבא מפניך במצור**, דבר זה חוזר לתחילת הכתוב, שכתוב, לא תשחית את עצה. שפירושו, אותו שנותן להם עצה ומתקן בני העיר הוא נותן להם עצה, **לבא מפניך במצור**, דהיינו להתתקן ולחזור בתשובה, ומתקן להם כלי זיין, חצוצרות ושופרות. **לבא מפניך**, מהו לבא מפניך. היינו **לבא** לפני ולהכנס, **מפניך**, מפני הפחד שלך. **במצור**, היינו במקום שעליונים ותחתונים אינם יכולים לבא שמה. ומה הוא. הוא המדרגה שבעלי תשובה נכנסים שמה, ומי הוא. הוא תשובה, שהיא בינה, זו היא **מצור**, שהיא מקום חזק וסלע חזק. **בוקינס**, פירושו חצוצרות, מלשון, כמה בקיינוס יש להם (ויק"ר כ"ט).

פסקה שיט

וכיון דעיטא דא וכו': וכיון שלוקחים, מן החכם, עצה הזו, אני מכפר את עונותיהם, ומתקבלים ברצון לפני, וכל זה מצוה הקב"ה, בשביל אלו המשתדלים בתורה, (כנ"ל אות שט"ז) משום זה אשרי הם העוסקים בתורה, אלו העוסקים בתורה הם אילנות גדולים בעולם הזה.

פסקה שכ

חמו מה עבד וכו': ראו מה עשה הקב"ה, שנטע אלו האילנות. אשרי הוא הדרך הזה, ולא די היה אילן אחד, אלא ג' אילנות גדולות פורשים ענפיהם לכל צד עשה לנו הקב"ה (כנ"ל אות ש"ט) יהי רצון לפני השמים, שאילנות אלו ומעיין הזה, לא יעדרו לעולם ממקום הזה. ועד היום עודם עומדים שם האילנות ומעיין מים ההוא. וקוראים אותם בני אדם, נציבו דר' פנחס בן יאיר.

פסקה שכא

פתח ר"ש ואמר וכו': פר"ש ואמר וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנן אלקים את עבדך. בוא וראה, אותו רשע נתן עיניו להסתכל בנשים, ובשבילו התקין יעקב את תקוניו. יעקב נתן בתחילה את השפחות, ובניהם שהם חשובים יותר, אחריהן. ואחריהם לאה. ובניה אחריה. אח"כ יוסף ואחריו רחל. והוא עצמו עבר לפניהם.

פסקה שכב

כד סגידו כלהון וכו': (זו גרסא שניה שמפרשת בדרך אחר) כשהשתחוו כולם, מה כתוב, ותגשנה השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין. ואח"כ כתוב, ותגש גם לאה וילדיה וישתחוו. ואחר נגש יוסף ורחל וגו'. שואל, והרי יוסף היה לאחרונה, ורחל לפניו. ולא היה יוסף לפני רחל. ומשיב. אלא בן הטוב, בן האהוב, צדיק העולם, יוסף, כיון שראה שעיניו של אותו רשע מסתכל בנשים, היה מפחד על אמו, אז, יצא מאחריה ופרש זרועותיו וגופו וכיסה עליה, כדי שלא יתן אותו רשע עיניו באמו. כמה נתרבה. ששה אמות לכל צד וכסה עליה, כדי שעין של אותו רשע, לא יוכל לשלוט עליה. נמצא שמתחילה היה יוסף לאחריה כמו שכתוב, אבל אח"כ יצא מאחריה והלך לפניה.

פסקה שכג

כגוונא דא וישא וכו': כעין זה, וישא בלעם את עיניו, עינו כתוב, היינו אותו עין הרע שרצתה להסתכל עליהם. דהיינו שעורר עליהם הקליפה הרעה הנקראת עין הרע. וירא את ישראל שוכן לשבטיו. מהו שוכן לשבטיו. ומשיב, אלא שבט יוסף ושבט בנימין היו שם. **שבט יוסף**, שאינו שולט בהם עין הרע, שכתוב בן פורת יוסף. מהו בן פורת, היינו שנתרבה והתפשט לכסות על אמו מפני עין הרע של עשו, כנ"ל בסמוך. בן פורת עלי עין, היינו שאין לשון הרע שולט בו. **שבט בנימין**, שכתוב בו, ובין כתפיו שכן. וכתוב, ישכון לבטח. מהו לבטח. היינו שאינו מפחד מעין הרע, ואינו מפחד מפגעים רעים.

פסקה שכד

אמר ההוא רשע וכו': אמר אותו רשע, אני אעביר ואבטל שורה זו, של שבט יוסף ושבט בנימין, שלא יתקיימו בעולם, ואני אסתכל עליהם בעין רעה שלי כראוי. רחל היתה שם, ראתה שעינו של אותו רשע שנונה להזיק, מה עשתה. יצאה ופרשה כנפיה עליהם, וכיסה על בניה. ז"ש, **וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל**. כיון שראה רוח הקודש, שהוא המלכות הנקראת רחל, את עין השנונה של בלעם, מיד, ותהי עליו רוח אלקים.

על מי היה רוח אלקים. היינו על ישראל, שרוח אלקים, פרש כנפיו וכסה עליהם. ומיד חזר אותו רשע לאחוריו.

פסקה שכה

בקדמיתא ברא חפא וכו': תחילה היה הבן מכסה על אמו (כנ"ל אות שכ"ב) ועתה האם כיסתה על בנה. באותה שעה שיוסף כיסה על אמו רחל, שלא תשלוט עליה עינו של אותו רשע, אמר הקב"ה, ליוסף, חייך בשעה שתבא עין הרע אחר להסתכל על בניך ועל בני, אמך תכסה עליהם. אתה כסית על אמך, ואמך תכסה עליהם, אתה כסית על אמך, אמך תכסה עליך.

פסקה שכו

וישא וגוי וירא את הנשים: מקרא זה בסוד החכמה נאמר. ביום הכפורים שבני העולם עומדים בדין, וישראל חוזרים בתשובה לפני הקב"ה, לכפר על עונותיהם, ואותו המקטרג עומד עליהם החושב להאבידם בשביל עונותיהם, שולחים לו אז מתנה ההיא, דהיינו השעיר לעזאזל, ואז כתוב, **כי אמר אכפרה פניו כמנחה ההולכת לפני**. לאחר שהמקטרג מקבל אותה המתנה, מתהפך להיות להם סנגור (כמ"ש לעיל וירא מאות שפ"א עד אות שפ"ז ע"ש).

פסקה שכז

זקיף וחמי לון וכו': המקטרג נושא עיניו ורואה את ישראל, כולם מתענים בתענית, יחפי רגלים, רואה נשים, רואה ילדים, כולם בתענית, כולם נקיים בנקיון. **ויאמר מי אלה לך**. דהיינו שם הקדוש, אלקים לך, המצטרף מן אותיות **מי אלה**, הם **לך**, לישראל. שאל על הילדים, ואמר, הילדים אשר חנן אלקים את עבדך. שואל, וכי למה היה צריך להשיב לו משהו. ומשיב, כיון שקבל אותו השוחד, דהיינו השעיר לעזאזל, נתהפך להיות להם למליץ טוב. נשא עיניו וראה את ישראל כעין זה, חשב שבשביל הפחד שלו שלא יקטרג עליהם, הם נמצאים כך. בתענית ובתשובה.

פסקה שכח

שאיל על ינוקי וכו': פירוש אחר. שאל על ילדים, ואמר **מי אלה** לך. מהו מי אלה לך. ומשיב, אלא אמר, נכון הוא התענית והתשובה, לכם שחטאתם לפני המלך, אבל אלו הילדים למה עומדים כך בתענית. מי אלה לך. **ויאמר הילדים**. רוח הקודש אמר, וע"כ יש טעם זקוף, דהיינו זקף גדול, על ויאמר, ועל הילדים, בדרך סתום, להורות שרוח הקודש אמר. **אשר חנן אלקים את עבדך**, שואל, וכי רוח הקודש אמר לעשו, את עבדך. ומשיב, אלא רוח הקודש אמר, אלו הם הילדים שלא חטאו ולא טעמו טעם חטא בגלגולם הא'

ומסר להם הקב"ה ביד הממונה שלך, והרג אותם בלי חטא. כש"א ומיד עושקיהם כח. וזה הוא **את עבדך**. ושיעור הכתוב, אשר חנן אלקים, שאלקים חנן, את עבדך הממונה שלך, ונתן לו את נשמותיהם של הילדים שלא טעמו טעם חטא.

פסקה שכט

כיון דשמע מאינון וכו': כיון ששמע מאלו הילדים, מיד עלה לפני הקב"ה, ואמר, רבונו של עולם, כל דרכיך בדין אמת, ואם דין שורה על ישראל הוא בשביל עונותיהם, הילדים שלהם שלא חטאו לפניך, למה מסרת אותם להרוג אותם בלא חטא. והקב"ה מקבל דבריו בזה, ומרחם עליהם. ואותה שעה, ביוה"כ, אין אסכרה בילדים.

פסקה של

וההוא מקטרגא נטיל וכו': ומקטרג ההוא לוקח קנאה מאותו ממונה שתחת ידו. אמר, וכי לי נתן הקב"ה אותם המתלבשים בחטאים ועונות, ואל אותו הממונה שלי מסר ילדים בלא חטא, שלא היו טועמים טעם חטא. מיד הלך להוציאם מתחת ידו, שלא ישלוט עליהם. וע"כ הקדים רוח הקדש ואמר לו, **הילדים אשר חנן אלקים את עבדך** לעבד ההוא. דהיינו שחנן למסור לו ילדים שהם בלא עון ובלא חטא. וכדי שלא יהיה לממונה שלו שבח יותר ממנו, הוא רוצה להוציאם מידו.

ביאור המאמר שיש ה' בחינות נשמה, הנקראים נפש רוח נשמה חיה יחידה, שאין האדם נשלם זולתן. (כמ"ש לעיל בראשית ב' דף ל"ד ד"ה ופנימיות ע"ש). אמנם מועטים הם שיזכו לנרנח"י אלו בגלגול אחד. ויש שזוכים עד ג"ר דרוח בלבד, ומתים והם מתגלגלים שנית לקנות שאר חלקי הנשמה. ואותן הנשמות שמתו בג"ר דרוח נקראים תנוקות, כי מוחין אלו הם מוחין דיניקה, ונקראים ינוקי רביין דעלמא (כנ"ל בהקסה"ז דף ו' ד"ה ואלמלי). ונבחנים שמתו בלי חטא, כי בג"ר דרוח מאירה החכמה דקו שמאל המרחיקה מהם כל החטאים. ולמה מתים, הוא בסו"ה, **ומיד עושקיהם כח**, שבשביל שנמסרו למיתה הם קונים כח לזכות בשאר חלקי הנשמה. ומתי זה. הוא ביום הכפורים, כי אז ניתן להס"א השעיר לעזאזל, שהוא בדומה לאותו המוחין דיניקה, כי השעיר לעזאזל, ה"ס ג"ר דשמאל, אשר ע"י מיתת תנוקות אלו מתבטלים אלו המוחין דג"ר דשמאל. ולפיכך סמאל מקנא את הממונה שלו הממית אלו הילדים, משום שפוגם בזה ההארה של השעיר לעזאזל (ועי' בהסולם לעיל אות רכ"ח) ולפיכך רוח הקודש שהוא השכינה מזכירה לו אלו הנשמות של התנוקות, וז"ש (באות שכ"ח) **רוח קודשא אמר אלין אינון ינוקי דלא חאבו** וכו' **וקטיל לון בלא חובא**. דהיינו הנשמות שלא זכו אלא למוחין דיניקה, ומסר אותן הקב"ה לס"א להמיתן כדי שיקנו כח מהם, ע"י הקטגור שנעשה

סנגור ביוה"כ, מכח הארת העזאזל שקבל. וז"ש, **כיון דשמע מאינון ינוקי מיד סליק** וכו' **ינוקין דלהון דלא חאבו לקמך, אמאי מסרת לון לקטלא לון בלא חובא**. כי הרגיש שע"י מסירתם לס"א למיתה מתקלקלת ההארה של עזאזל שקבל, ולפיכך נעשה סנגור עליהם. וז"ש, **כד"א ומיד עושקיהם כח**, כי לולא נמסרו למיתה, לא היה המקטרג הכללי נעשה למליץ יושר עליהם ביום הכפורים, וכיון שהמקטרג נעשה למליץ עליהם נמצא שהעושקים נתנו כח לנשמות הללו לקבל את שלמות שאר חלקי הנשמה. כי הודאת בעל דין כמאה עדים דמי. וז"ש **קב"ה נטיל מלוי בכך וחס עלייהו**. שמשלימם בשאר חלקי המוחין וז"ש (באות ש"ל) **וההוא מקטרגא נטיל קנאה מההוא ממנא דתחות ידיה** וכו', היינו משום שהוא פוגם הארת השעיר לעזאזל שלו. ולהיות אותו ממונה מבחינת דינים הקשים, שיוכל להתגבר עליו ויבטל גם הארתו. וז"ש **ובגין דלא יהא שבחא לממנא דיליה יתיר מניה בעא לאפקא לון מן ידוי**, שהוא צריך להציל הילדים מידו כדי שלא יתגבר עליו ויבטל הארת העזאזל שלו. ויהיה מעלתו חשובה יותר ממנו.

פסקה שלא

כד סלקין צלותין וכו': כשעולות תפלות ישראל ביום זה לפני הקב"ה, מה כתוב, והוא עבר לפניהם. הנה רוח הקודש שהוא המלכות, עבר לפניהם כש"א, ויעבור מלכם לפניהם. והוא ודאי עבר לפניהם. **וישתחו ארצה שבע פעמים**, רוח הקודש, שהוא המלכות, מיעט את עצמו כלפי מעלה. לז"א, ז' פעמים, אל ז' מדרגות עליונות, חג"ת נהי"מ דז"א שעליה, ומיעט עצמו כדי לכלול אותן עמו, כל אחת ואחת. **עד גשתו עד אחיו**, היינו לאותה מדרגה של רחמים, שהוא ז"א הנקרא אחיו של רוח הקודש, שהוא המלכות. כי בן ובת הם, לבינה. וע"כ הם אחים. ז"א נקרא **בן** שכתוב, בני בכורי ישראל. דהיינו ז"א שנקרא ישראל. **בת** היא כנסת ישראל דהיינו המלכות. רוח הקודש עשה מיעוט בעצמו עד גשתו, אל אחיו ז"א.

פירוש המלכות היתה תחילה, גדולה כמו ז"א, בסוד ב' מאורות הגדולים, אבל אז לא יכלה להשפיע לישראל. ובכדי להשפיע לישראל מיעטה את עצמה ז' פעמים, דהיינו שיצאה מכל ז' ספירות הגדולות שלה והיתה לנקודה תחת יסוד, שאח"ז נבנה מחדש ונעשתה ראויה לכלול בתוכה כל ז"ס דז"א. (עי' ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו) וז"ש, **אזער גרמיה לגבי עילא** ז' **זמנין לגבי** ז' **דרגין עלאין דעליה** וכו' דהיינו, כדי שתוכל להבנות מז"ס חג"ת נהי"מ דז"א. וז"ש **רוח קודשא עביד אזעירו דגרמיה עד גשתו**, שהמלכות הנקראת רוח הקודש מיעטה את עצמה עד שיכלה להתחבר בז"א כנ"ל. ואם לא מיעטה את עצמה, לא היתה יכולה לגשת אליו.

פסקה שלב

כיון דמטא לגביה וכו': כיון שהמלכות הגיעה אליו, לז"א, בקשה ממנו והודיעה לו צער של בניהם למטה, בעולם הזה, ושניהם, ז"א ומלכות, נכנסים להיכל נסתר וגנוז של יום הכפורים, שהוא בינה, אימא שלהם, כי ביוה"כ זו"ן עולים לאמא, ומבקשים על ישראל לכפר להם. אז כתוב, כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר וגו'. אכפר עליכם לא כתוב, אלא יכפר עליכם, לשון נסתר, שרומז על הבינה.

פסקה שלג

והשתא הילדים אלין וכו': ועתה הילדים, היינו אלו החכמים שבכאן, הקב"ה נתן להם סודות התורה להתעטר בהם ולהשתכלל בהם. עין הרע אינה שולטת עליהם, משום עין הטוב, ורוח הקודש, של ר' פנחס, השורה עליהם. בא ר' פנחס ונשקו לר' שמעון. אמר אם לא באתי בדרך הזה אלא לשמוע דברים אלו היה די לי. אשרי הדרך הזה שבאתי אליך.

פסקה שלד

וקב"ה הכא דאסתכם וכו': והקב"ה כאן שהסכים עמנו. ולא די שנתן לנו אילן אחד, אלא שנתן לנו שלשה אילנות. אבל מעיין הזה צורה עליונה הוא, כנגד אותו המעיין הנסתר והגנוז, שהוא בינה. שלשה אילנות אלו הם שלשה ארזים הנקראים ארזי הלבנון, והם צורת ג' אילנות גדולים, שהם סוד האבות. דהיינו חג"ת דז"א הנקראים אבות ונקראים ארזי הלבנון, משום שיוצאים מן הבינה, הנקראת לבנון. אשרי חלקנו בשעה ההיא.

פסקה שלה

ארכינן אילין חד וכו': התכופפו האילנות, אחד על ראש ר' שמעון, ואחד על ראש ר' פנחס, ואחד על ראש ר' אלעזר. ונתפשטו הענפים לכל צד על ראשיהם של החברים. בכה ר' פנחס ואמר, אשרי חלקי ואשרי עיני שראו כך. ולא על שלך ועל שלי בלבד אני שמח, אלא על ר' אלעזר בננו אני שמח שהוא חשוב לפני המלך הקדוש כאחד ממנו. כי נתכופף אילן על ראש ר' אלעזר, כמו על ראש ר"ש ועל ראש ר' פנחס. קם ונשקו. אמר ר' שמעון, אלעזר קום על מעמדך, ואמור לפני אדונך דברים שלו. דהיינו דברי תורה. קם ר' אלעזר.

פסקה שלו

פתח ואמר, עמי וכו': פו"א, עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב וגו'. עמי, כמה הקב"ה הוא אב רחמן על בניו, אע"פ שחטאו אליו, כל דבריו הם באהבה להם, כאב אל בנו. חטא הבן לאביו, מכה אותו, וכל כמה שמכה אותו אינו חוזר מדרכו. גוער בו בדברים, ואינו מקבל ממנו. אמר אביו, איני רוצה לעשות לבני כמו שעשיתי עד הנה, אם אכה

אותו יהיה כואב בראשו, וכאבו עלי. אהיה גוער בו, הרי צורתו משתנה. מה אעשה. אלא אלך ואתחנן לו, ואומר לו דברים רכים, כדי שלא יעצב.

פסקה שלז

כן בכל זינין וכו': כן בכל הדרכים הלך הקב"ה עם ישראל. התחיל עמהם להכותם ולא קבלו. גער בהם, ולא קבלו. אמר הקב"ה רואה אני בבני, שבשביל המכות שהכיתי אותם, הם כואבים בראשיהם. אוי, הרי את הכאב שלהם אני מרגיש. שכתוב, בכל צרתם לו צר. אגער בהם, הרי משתנה צורתם, שכתוב, חשך משחור תארם לא נכרו בחוצות. אוי, כשאני מסתכל בהם ואיני מכיר אותם. עתה אהיה מתחנן לפניהם תחנונים. עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתיך. בן יחיד שלי, אהוב נפשי, ראה מה עשיתי לך. השלטתי אותך על כל בני היכלי, השלמתי אותך על כל מלכי העולם. ואם עשיתי מעשים אחרים, ענה בי. אתה תעיד בי.

פסקה שלח

עמי זכר נא וגו': עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור. **זכר נא**, היה זוכר, בבקשה ממך, מה יעץ. עתה יש להסתכל, מה היה עצת בלק על עם הקדוש. והתורה לא חשבה כלום על בלק, כמו שחשבה על לבן, שכתוב ארמי אובד אבי (חסר ההמשך).

פסקה שלט

אשורנו וגו' ציורא וכו': אשורנו וגו'. הנה הציור והצורה של אביו נרשם בו ממש. ומאותו זמן שהיה במעי אמו, מצדה, נתפשט והושיט פסיעה יותר לחוץ. ומפרש, **כי מראש צורים אראנו**, זהו צורה וציור של אביו ממש. כיון שהיה במעי אמו, **אשורנו**, אושיט פסיעה לחוץ. ו' כעין זה.

פירוש. דורש את הכתוב על ישראל של מעלה, שהוא ז"א. שצורתו הוא כמו אבא ממש, שהיא חכמה דימין דהיינו או"א עלאין, שה"ס חסדים מכוסים. וז"ש, **כי מראש צורים אראנו**. **דא דיוקנא וציורא דאבוי ממש**, דהיינו חסדים מכוסים מחכמה. כמו או"א עלאין. שה' אינו יוצא מאויר שלהם לעולם (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית) **כיון דהוה במעהא דאמיה**. היינו שנכלל בבינה והוציא שם ג' קוין, בסוד תלת מחד נפקי וכו' (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) אז **אשורנו**. שהוא מלשון תמוך אשורי, דהיינו פסיעות, שפירושו **אושיט פסיעה לבר**, דהיינו שעושה פסיעה לחוץ מגבול אביו, והחכמה מתגלה בו, ופסיעה זו ה"ס המלכות המחוברת עם ז"א. שבמלכות זו מתגלה החכמה. **ו' כגוונא דא**. ה ו' הוא כעין זה, שניכר בו הפסיעה וההתפשטות לחוץ. כי מצד צורת אבא היה ז"א

צריך להיות י', כי אבא הוא י' כנודע. אמנם מתוך שנתפשט פסיעה לבר הוארך ונעשה ו' ויש לו התפשטות יותר מאבא.

פסקה שמ

ודא הוא ומגבעות וגו': וזה הוא ומגבעות אשורנו. כי אימא נקראת גבעות. ומשם עשה ז"א פסיעה לבר כנ"ל בסמוך. במתיבתא עלאה גבעת חסר ו', במתיבתא דרקיע ומגבעות הוא באות ו'. וה ו' משלמת לב' צדדים, אחד, הוא על ז"א, כי גבעה הזו אינה נפרדת מן בנה, שהוא ז"א, לעולם, ואינה עוזבת אותו. וע"כ נכלל ה ו' עמה לעולם. ומשום זה כתוב ומגבעות עם ו'. ואחד, הוא על משיח בן דוד, כי הגבעה שלמטה, שהיא המלכות, הבן שנכלל בה, שהוא משיח בן דוד, לעתיד לבא כשיבא מלך המשיח, צריך לקחת אותו גבעה העליונה, שהיא בינה, ולהכניסו תוך כנפיה, כדי לחזק אותו ולהעמידו בחיים העליונים של הבינה, וממנה יצא באותו יום, משיח בן דוד. ועליו רומזת ה ו' של ומגבעות.

פסקה שמא

ורזא דא אספרה וגו': וסוד זה הוא, אספרה אל חק ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך. שפירושו, עתיד אני לומר למקום הזה שנקרא **חק**, שהוא המלכות, ולבשרו, **היה**, שהוא בינה, אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך, כי המלכות עלתה והלבישה את הבינה, והוציאה למשיח בן דוד מבחינת הבינה ממש, וע"כ, ביום ההוא ממש, שהוא בינה, מוציא אותו חק ההוא, שהוא מלכות, מתחת כנפיה, של הבינה, בכמה חיים, בכמה עטרות, בכמה ברכות כראוי. פירוש כי המשיח הוא בן המלכות. וא"כ איך אמר, היה אמר אלי בני אתה וגו'. שמשמע שהוא בן הבינה. אלא הפירוש הוא שהמלכות עם בנה משיח בן דוד עלו שניהם לבינה והמשיח נכלל באורות הבינה, והוא יצא אמנם מן המלכות, אבל נחשב כאילו יצא מן הבינה להיותה במקום בינה.

פסקה שמב

וההוא חק לא וכו': וחק ההוא, שהוא מלכות, לא ישאר לבדו אחר שיצא ממנו משיח בן דוד. כי אז יתכלל בו, בהמלכות, משיח אחר, שהוא משיח בן יוסף. ושם, במלכות יתחזק, ולא במקום אחר, דהיינו לא בבינה כמו משיח בן דוד, ומשום שהוא גבעה תתאה, דהיינו המלכות, שאין בה חיים, כי המלכות אין לה מעצמה כלום אלא מה שנותן לה ז"א, שממשיך מן הבינה ונותן אל המלכות. וכיון שמשיח בן יוסף נתדבק רק במלכות בלבדה, ולא בשום מקום אחר, ע"כ ימות משיח הזה, ויהרג. כי המלכות מצד עצמה אין

לה כלום מה לתת לו. ויהיה מת עד שגבעה זו, המלכות, תלקט חיים מגבעה עליונה, שהיא בינה. ותשפיע למשיח בן יוסף מן אורות הבינה, ואז יקום משיח בן יוסף לתחיה.

פסקה שמג

ובג"כ במתיבתא דרקיע וכו': ומשום זה במתיבתא דרקיע, המלה ומגבעות שלמה באות ו' הרומזת על ב' סטרין, על ז"א ועל משיח, אבל במתיבתא עליונה, המלה ומגבעות חסר בלא ו', להראות דבר שאין בו קושיא וספק. הן עם לבדד ישכון, ביחוד בלא ערבוב אחר. פירוש, כי מתיבתא עלאה ה"ס בינה, ומתיבתא דרקיע ה"ס מלכות. ולפי שהו' של ומגבעות כוללת ז"א ומשיח, שהם למטה ממדרגת הבינה, כי בבינה אין אחיזה לחיצונים ובהם יש אחיזה לחיצונים, לפיכך במתיבתא דרקיע, ששם כבר מקום המלכות נרמזת ה ו' בתוך המלה ומגבעות שהוא בינה, משום שכבר הוא במקום המלכות. אמנם בבינה במקומה, דהיינו במתיבתא עלאה, אין ה ו' יכולה להתדבק שם, כי שם מקום בינה שאין בה אחיזה לחיצונים כמו ז"א ומשיח. וז"ש, **אבל במתיבתא עלאה חסר בלא ו' לאחזאה מלה דלית בה קושיא וספק**, דהיינו ששם אין שום אחיזה לקליפות וחיצונים, שהם בחינת קושיא וספק. וז"ש, **הן עם לבדד ישכון ביחודא בלא ערבוביא אחרא**, כי הם מקבלים מן הבינה, שאין שם אחיזה לחיצונים.

פסקה שמד

כל יחודא שלים וכו': כל יחוד השלם כאן הוא בהשמות, ה' אלקינו ה'. כי הסוד שלו, מראש צורים הוא. שהוא אבא עלאה, ונתיחד בראש וגזע ושביל. הויה, זה הוא ראש העליון אויר העולה. דהיינו ראש צורים. שהוא אבא שה"ס אוירא דכיא. **אלקינו**, זה הגזע, שנאמר גזע ישי. דהיינו, בינה, שה"ס ומגבעות כנ"ל. **הויה**, זהו שביל התחתון, שהוא ז"א, דהיינו ו' שעליה נאמר אשורנו, בסוד פסיעה לבר, כנ"ל בסמוך. ועל סוד זה נתיחד בו כראוי. ומשום שנתפשט בו, בה ו' השביל, בסוד פסיעה לבר, צריך (חסר ההמשך) הסוד שנחתך בב' מתיבתות.

פסקה שמה

זכאה חילקך רבי וכו': אשרי חלקך ר"ש, שזכית לדברים עליונים של רבונך, ורבונך רצה בך. כמה השיעור של התפשטות השביל הזה בשיעור עליון, בראש וגזע ובשביל, ונתלבשו בהתפשטות הזה. וע"כ התפשטות ה **א**' הוא שיעור של ו' קצוות, והכל נתיחד באות הזו, ומשום זה לבדד ישכון כראוי. (משום שחסר ההתחלה אין לפרשו).

פסקה שמו

ובגוים לא יתחשב: ישראל יש להם כתב ולשון, ובכל אות יכולים להסתכל בצורה וציור כראוי, להבין סודות העליונים שבהם, אבל **בגוים לא יתחשב**, סוד הזה, משום שאין להם כתב ולשון מקורית שיהיו מצוירות ע"פ צורות העליונות, ואין להם להסתכל ולדעת כלום, בצורת הכתב שלהם, כי הבל המה מעשה תעתועים, כי כתב ולשון שלהם הם רק הסכמיות, שבני אדם הסכימו על צורה ולשון הזו. **ולא יתחשב** סוד זה במחשבה ובהסתכלות שלהם על צורות אותיותיהם, משום שאין להם כתב. אשרי הם ישראל.

פסקה שמז

מי מנה עפר וגו': מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל. נקודה ההיא העליונה שהיא או"א עלאין, הראש והגזע והשביל שלה שהם רת"ס, דהיינו חב"ד חג"ת נה"י, היא בסתר. ואינו עומדת לשאלה לחוץ. כי באו"א, אין ה **י**' יוצאת מאויר, אבל משעה שהתחילה להבנות ולעשות היכל ברצונו, שנקראת **מ"י** שהוא ישסו"ת, התחיל להבנות צורה שלו, של או"א, ממש, שהוא ז"א שיש לו צורת אבא, שהוא או"א עלאין (כנ"ל אות של"ט) ואח"כ הוציא הנוקבא שלו, דהיינו המלכות, בצורה של אמו, שהיא ישסו"ת, שהיא בינה.

פסקה שמח

מאי מ"י דא וכו': מהו **מ"י**. זה ראש וגזע ושביל דהיינו ראש תוך סוף, שהם חב"ד חג"ת נה"י, של ישסו"ת, שנתפשט להבנות בהתפשטות היכל אחד, לב' צדדים בנה, לז"א ולמלכות. שאע"פ שהוציא את ישראל, שהוא **ו**' ז"א, הוציא ג"כ את הנוקבא שלו ביחד והזמינה אליו. מי **מנה**, פירושו כש"א **וימן** להם המלך. וכן ומשלוח **מנות** דהיינו **ש מ"י**, שהוא ישסו"ת, נתן לו, לז"א, מתנה רבה ויקרה, שהיא המלכות, והוציאה עמו יחד. באותו התפשטות שנתפשט, הוציא שניהם יחד, בשעה אחת. פירוש. שהבינה הוציאה את זו"ן בבת אחת. ושיעור הכתוב, הוא, מי בינה שהוא ישסו"ת, **מנה** נתנה מתנה רבה שהיא **עפר** דהיינו מלכות הנקרא עפר. **ליעקב** שהוא ז"א הנקרא יעקב.

פסקה שמט

ומספר את רובע ישראל: הסוד של רובע ישראל נמסר בשבילך רבי, אשרי חלקך. **רובע ישראל**, פירושו רביעית ממדת ישראל, שהוא ז"א, שנקרא ישראל, שהוא ברית, דהיינו יסוד דז"א, ולמה נקרא, רובע. משום ששיעור הגוף, ארבעה בריתות יש בשיעור שלו. וברית הוא רובע בשיעור מדידת הגוף, הכל הוציא **מי**, שהיא בינה. וע"כ אומר, **מי** מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל. כי **מי**, האצילה הכל.

פירוש קו האמצעי נקרא גוף, וג' קוין יש בקו אמצעי שהוא ז"א, קו ימין הוא חכמה חסד ונצח. וקו שמאל הוא בינה גבורה והוד. וקו האמצעי הוא, כתר דעת ת"ת יסוד. הרי שבגוף שהוא קו אמצעי, יש בו ד' ספירות כדת"י, וגמצא שיסוד הוא חלק רביעי של קו האמצעי. וז"ש, **שיעורא דגופא, ד' בריתות הוי בשיעורא דיליה**. כלומר שיש לשער במדידת הגוף ד' בריתות, דהיינו ד' פעמים כמדת הברית, שהם ד' ספירות כדת"י. ונמצא הברית, שהוא יסוד, רובע הגוף. וע"כ אומר הכתוב רובע ישראל על היסוד.

פסקה שנ

ר"א הוה אזיל וכו': ר' אלעזר היה הולך לראות את ר' יוסי חמיו. ור' אבא והחברים הלכו עמו. פתח ר' אלעזר ואמר. ה' בקר תשמע קולי וגו'. **ה' בקר**, מהו בקר. ומשיב, אלא זהו בקר של אברהם, שהוא חסד, שנתעורר בעולם. שכתוב, וישכם אברהם בבקר. כי כשבא הבקר, אותו בקר, שהוא חסד, נתעורר בעולם, והוא עת רצון לכל, ולעשות חסד לכל העולם לצדיקים ולרשעים, ואז עת תפלה היא להתפלל לפני המלך הקדוש.

פסקה שנא

וע"ד בשעתא דאתי וכו': וע"כ בשעה שבא הבקר, כל אלו אסירי המלך, דהיינו החוטאים האסורים בכבלי החטא, מוצאים מנוחה, ועת תפלה היא עליהם. וכל שכן אלו החוזרים בתשובה, ומבקשים בקשתם לפני המלך הקדוש. משום שבשעה ההיא, ממונה אחד יוצא לצד דרום, שהיא החסד, **ורפאל** שמו, וכל מיני רפואות בידו. ומצד דרום, שהוא חסד, יוצא רוח אחד ומגיע לאותו הממונה על הרפואה, שהוא רפאל. וכשמגיעה התפלה לפני הקב"ה, הוא מצוה. על בית הדין שלו, שלא יפתחו בדין. משום שחיים הוא בידי הקב"ה ולא בידיהם.

פסקה שנב

ומגו דאיהו עידן וכו': ומשום שהוא עת רצון, מבקש הקב"ה זכות על האדם, ואם נמצא בתפלה, או שהוא בעל תשובה, הוא מרחם עליו. ובאותה שעה נשמע קול צפרים המקננים, שכתוב אשר שם צפרים יקננו, כי אלו הצפרים מודות ומשבחות להקב"ה. ואותה אילת השחר התעוררה בעולם ואמרה, מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'. אז יוצא אותו הממונה על הרפואה ועושה כל מה שנצטוה.

פסקה שנג

ואי תימא דזיני וכו': ואם תאמר שמיני הרפואה הם בידיו של אותו הממונה כמו שאמרנו, אינו כן, כי הרפואה איננה אלא בידיו של המלך הקדוש. אבל כשעה שהקב"ה מצוה רפואה על אותו אדם, הממונה יוצא, וכל המקטריגים הממונים על מחלות רעות

מפחדים ממנו. אז אותו הרוח הנוסע מצד דרום. שהוא רוח החסד, מושיט החסד אל האדם, והנה נמצאת הרפואה. אבל הכל הוא ביד הקב"ה.

פסקה שנד

וע"ד כתיב ה' וגו': וע"כ כתוב, ה' **בקר** תשמע קולי, ולא כתוב, ה' תשמע קולי. כי אל בקר של אברהם אומר. **בקר אערך לך ואצפה**. שואל, ב' בקר למה. ומשיב, אלא בקר אחד הוא של אברהם, שהוא חסד. ובקר אחד הוא של יוסף, שכתוב, הבקר אור ומתרגמינן, צפרא נהיר. דהיינו מאיר, שהוא מאיר ודאי. וההפרש הוא כי בוקרו של אברהם, הוא חסד מכוסה מחכמה. ובקרו של יוסף, הוא חסד מגולה בהארת החכמה. **אערך לך ואצפה**, מהו אערך לך. אלא אערך לך הנר שלך להדליק, היינו כש"א, ערכתי נר למשיחי. וזה אומר לבוקרו של יוסף, כי העריכה של הנר היא שלו.

פסקה שנה

ואצפה, מהו ואצפה וכו': אומר, ואצפה, שואל מהו ואצפה, הרי כל בני העולם מצפים ומחכים לחסד של הקב"ה, ואפילו בהמות השדה, ומה השבח של דוד יותר מכל בני העולם. ומשיב, אלא דבר זה שאלתי, וכך אמרו לי, והוא דבר אמת הבא מרחוק. שה"ס החכמה, כמ"ש אמרתי אחכמה והיא רחוקה. אור הראשון שברא הקב"ה היה מאיר עד שלא יכלו העולמות לסבלו. מה עשה הקב"ה עשה אור לאורו שיתלבשו זה בזה, וכן כל שאר האורות, שכל מדרגה עליונה מתלבשת במדרגה תחתונה ממנה, עד שהעולמות כולם עומדים בקיומם ויכולים לסבול.

פסקה שנו

ובג"כ אתפשטו דרגין וכו': ומשום זה נתפשטו המדרגות ונתלבשו האורות ואלו הלבושים שהתחתון מלביש העליון נקראים כנפים עליונות, עד שמגיעים לבקר הזה של יוסף, והוא לוקח כל האורות העליונים כי היסוד הוא כולל של כל האורות שלמעלה ממנו, ומתוך שכל האורות העליונים תלוים בו, זיוו עולה מנאף העולם עד סוף העולם, שלמעלה, עד שהעולמות שלמטה ממנו אינם יכולים, לסבול. בא דוד, והתקין אותו הנר, שהוא כיסוי לאותו בקר של יוסף, שיתכסה בו, לקיים העולמות שלמטה בסדר של נר הזה. וע"כ כתוב בקר אערך לך ואצפה. כש"א ויצפהו זהב טהור. ומשום שאותו הנר, של דוד הוא, שהוא מרכבה למלכות ותלוי בה אמר, שהוא יהיה כיסוי על בקר הזה של יוסף. בא ר' אבא ונשקו. אמר, אם לא יצאתי בדרך אלא לשמוע דבר זה, די לי.

פירוש. כבר ידעת שבקר של יוסף ה"ס חכמה וחסדים (כנ"ל אות שנ"ד) והוא מטעם שהיסוד כולל כל אורות שלמעלה ממנו, וז"ש, **אתפשטו דרגין** וכו' **ואיהו נטיל כל**

נהורין עלאין ומגו דכל נהורין וכו' **זיויה סליק מסייפי עלמא** וכו'. כיון שהיסוד כולל כל האורות שהם חכמה וחסדים היה מאיר למעלה מסוף העולם עד סופו. אמנם לא היה יכול להשפיע למטה ממנו, כי אור החכמה אינו מושפע ממעלה למטה, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת ע"ש) וז"ש, **עד דעלמין דלתתא לא יפיל למסבל**, שאינם יכולים לסבול שהאור שלו יתפשט ממעלה למטה, כי אז מתרבים בו הדינים כנודע. ע"כ היו צריכים לתקון המלכות שה"ס נקבה המאירה רק ממטה למעלה, ורק היא היתה יכולה להבטיח שאור החכמה שביסוד לא יושפע למטה. וז"ש **אתא דוד ואתקן האי בוצינא חופאה להאי בקר דיוסף, לאתחפאה ביה**, דהיינו שאור החכמה שביסוד יתכסה בספירת המלכות הנקראת נר, באפן, שלא יאיר כלום ממעלה למטה. **ולקיימא עלמין דלתתא**, שאז יוכלו כל העולמות לקבל שפע מן המלכות ויתקיימו. **וע"ד כתיב בקר אערך לך**, דהיינו שיסדר שאור החכמה שביסוד יאיר ממטה למעלה, ובזה **ואצפה**, שהוא לשון כיסוי כש"א **ויצפהו** וגו'. שהמלכות תצפה ותכסה אור הזה שלא יתפשט ממעלה למטה. המלה **אערך לך**, סובבת על סדר ההארה, שהוא ממטה למעלה והמלה **אצפה**, סובבת על הכיסוי ועל מניעת האור, שלא יאיר ממעלה למטה.

פסקה שנז

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, הגיעה יונה אחת אל ר' אלעזר, חנתה, וצפצפה לפניו. אמר ר' אלעזר, יונה כשרה, נאמנת את תמיד בשליחותך, לכי ואמרי לו, לר' יוסי חמיו, הרי החברים באים אליך, ואני עמהם. ונס יקרה לו לג' ימים ולא יפול עליו פחד, כי בשמחה אנו הולכים אליו. השיב פעם אחרת ואמר, איני שמח הרבה. כי רע בעיני הרבה, על רמון מלא אחד, שניתן תחתיו. דהיינו שמת במקומו. ושמו יוסי. הלכה אותה היונה מפניו. והחברים הלכו.

פסקה שנח

אמר ר' אבא וכו': אר"א לר' אלעזר, מה זו פליאה הגדולה שראיתי. א"ל, יונה זו באה אלי בשליחות מר' יוסי חמי, שהוא בבית חליו. וידעתי מאותה היונה שכבר ניצל, וחלוף ניתן עליו, כלומר שאדם אחר ניתן שימות במקומו, והוא נרפא.

פסקה שנט

עד דהוו אזלו וכו': בעוד שהיו הולכים, הנה עורב אחד עמד לפניהם, קרא בכח וצפצף צפצוף גדול. אמר רבי אלעזר, לכך אתה עומד, ולכך אתה מתוקן, דהיינו שיבשר בשורות רעות, לך לדרכך, שכבר ידעתי. אמר ר' אלעזר נלך ונגמול חסד לרמון שהיה מלא מכל,

ורבי יוסי דפקיעין הוא שמו, כי נסתלק מן עולם הזה, ואין מי שראוי להשתדל בו. והוא קרוב אלינו.

פסקה שס

סטו מארחא ואזלו וכו': נטו מן הדרך והלכו שמה. כיון שראו אותם, כל בני העיר יצאו לקראתם, והחברים האלו נכנסו שמה בבית ר' יוסי דפקיעין, בן קטן היה לו לר' יוסי, ולא נתן שום בן אדם שיקרב אל המטה של אביו אחר שמת, אלא הוא לבדו היה עומד סמוך לו, ובכה עליו, ונתדבקו פיו בפיו.

פסקה שסא

פתח ההוא ינוקא וכו': פתח אותו הילד ואמר, רבון העולם, כתוב בתורה, כי יקרא קן צפור לפניך וגו'. שלח תשלח את האם וגו'. היה צועק הילד ובוכה, אמר, רבונו של עולם, תקיים דבר זה שבתורה, שני בנים היינו מאבי ואמי, אני ואחותי הקטנה ממני, היה לך לקחת אותנו, ולקיים הדבר שבתורה, שכתוב שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך. ואם תאמר רבונו של עולם, **אם** כתוב, ולא אב. הנה כאן הכל הוא, אבי ואמי, האם מתה ולקחת אותה מעל הבנים, עתה גם אבי שהיה מגין עלינו, לקחת מעל הבנים, איפה הוא הדין של התורה. בכו ר' אלעזר והחברים כנגד הבכיות והצעקות של אותו הילד.

פסקה שסב

פתח ר' אלעזר וכו': פר"א ואמר, שמים לרום וארץ לעומק וגו'. בעוד שהיה אומר ר' אלעזר מקרא הזה, היה עמוד של אש פוסק ביניהם, לבין הנפטר, ואותו הילד היה דבוק בפיו של אביו ולא היו נפרדים. א"ר אלעזר, ע"כ הפסיק עמוד האש, או שרוצה הקב"ה לעשות נס להחיותו. או שרוצה שלא יעסוק בו אדם אחר. אבל הדיבורים של אותו הילד ודמעותיו איני יכול לסבול.

פסקה שסג

עד דהוו יתבין וכו': בעוד שהיו יושבים שמעו קול אחד שהיה אומר, אשרי אתה ר' יוסי שהדיבורים של אותו גדי הקטן, ודמעותיו, עלו אל הכסא של מלך הקדוש, ודנו הדין. וי"ג בני אדם הזמין הקב"ה בשבילך למלאך המות, לפדות אותך, והנה עשרים ושנים שנה הוסיפו לך עד שתלמוד תורה לאותו גדי השלם האהוב לפני הקב"ה.

פסקה שסד

קמו ר' אלעזר וכו': קמו ר' אלעזר והחברים, ולא נתנו לאיש לעמוד בבית. מיד ראו אותו עמוד האש שנסתלק, ור' יוסי פתח עיניו. ואותו הילד היה דבוק פיו בפיו. א"ר אלעזר אשרי חלקנו שראינו תחיית המתים עין בעין. קרבו אליו, והיה אותו ילד ישן

כמו שהיה גווע מעולם הזה. אמרו, אשרי חלקך ר' יוסי, וברוך הרחמן שעשה לך נס על הצעקות והבכיות של בנך, ובדבריו, שהיה דוחק בדיבורים יפים לשער השמים, בדיבורו ובדמעותיו הוסיפו לך חיים.

פסקה שסה

נטלוהו להההוא ינוקא וכו': לקחו אותו הילד ונשקוהו, ובכו עמו מרוב שמחה והוציאהו לבית אחר, ועוררו אותו משנתו, ולא הודיעו לו מיד, מתחית אביו, אלא לאח"כ, שמחו שמה ג' ימים, וחידשו עם רבי יוסי ההוא, כמה חדושים בתורה.

פסקה שסו

אמר לון ר' יוסי וכו': א"ל ר"י, חברים, לא ניתנה לי רשות לגלות ממה שראיתי בעולם ההוא, אלא אחר י"ב שנים. אבל שס"ה דמעות ששפך בני, באו בחשבון לפני מלך הקדוש ואומר לכם חברים שבשעה שפתח בני בפסוק ההוא, הנ"ל, וצעק באלו הדיבורים, נזדעזעו ש' אלף ספסלים שהיו במתיבתא דרקיע, וכל הנשמות עמדו לפני המלך הקדוש, ובקשו רחמים עלי, וערבו עלי. שלא אחטא באותו הזמן. והקב"ה נתמלא רחמים עלי.

פסקה שסז

ושפיר קמיה אינון וכו': והיה יפה לפניו אלו הדיבורים של בני, ואיך שמסר נפשו עלי. ואפוטרופוס אחד, היינו מגין ומליץ יושר, היה לפניו ואמר, רבון העולם הרי כתוב, מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם. יהי רצון מלפניך, שהזכות של התורה, והזכות של אותו הילד, שמסר נפשו על אביו, שתרחם עליו, וינצל.

פסקה שסח

ותליסר בני נשא וכו': וי"ג אנשים הזמין לו תחתי, שנתן לו, למלאך המות, ערבון, דהיינו פדיון תחתיו להוציאני מדין קשה הזה. אז קרא הקב"ה למלאך המות, וצוה אותו עלי שישוב אחר כ"ב שנים. כי י"ג אנשים שנתן לו תחתי, אינם נחשבים לו שיהיו ערבון ממש תחתי לפטרני ממיתה לעולם, אלא שנתנו לו משכנות שהם בידיו. כלומר כי בין כך ובין כך היו י"ג אלו סופם למות, והם בידיו של מלאך המות. אלא שהקדימו לו הזמן, וע"כ אינם ערבון ופדיון לפטרו ממיתה לגמרי. אלא שהאריכו לו הזמן עד כ"ב שנים. עתה חברים, משום שראה הקב"ה שאתם צדיקי אמת, קרה הנס לעיניכם.

פסקה שסט

פתח ר' יוסי וכו': פר"י ואמר, ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל. מקרא זה יש להסתכל בו. וכי הויה ממית, הרי השם הזה הויה, סם חיים הוא לכל, ודבר זה, מות, אינו שורה בו, ובכל מקום השם הזה נותן חיים לכל העולם, מהו **הויה ממית**, שבני אדם חושבים

שהוא ממית לכל בני אדם. אלא הויה ממית ודאי. איך הוא ממית. אם תאמר משום כשהוא מסתלק מן האדם, הוא מת, כי בעוד שהוא על האדם, אינם יכולים כל מקטרגי עולם להזיק לו, אלא בשעה שמסתלק ממנו, מיד כל מקטרגי העולם יכולים לו, והאדם מת. אינו כן.

פסקה שע

אלא ה' ממית וכו': ומשיב, אלא הויה ממית, למי הוא ממית. לאותה המשכה של סטרא אחרא הרעה, דהיינו הגוף, כיון שההמשכה של סטרא אחרא, רואה זיו יקרו של הקב"ה, מיד מת (כנ"ל וירא אות ל') ואין לו קיום אפילו רגע אחד. כיון שאותה המשכה של הס"א מת ונעבר מן העולם, מיד **מחיה**, למי מחיה, לאותה המשכה של רוח קדוש, הבא מצד הקדושה, דהיינו הנשמה, מחיה אותה ומעמידה בקיום השלם. והכל עושה הקב"ה בזמן אחד שממית לגוף ומחיה הנשמה, וע"כ כתוב ה' ממית ומחיה. ומה שאמר מוריד שאול ויעל. היינו שמוריד אותו רוח הקדוש, דהיינו הנשמה, לשאול, ועושה לו שם טבילה, באש אשר בשאול, לטהרה, ומיד מעלה אותה, ונכנסת למקום שצריך בגן עדן.

פסקה שעא

ואנא, חבריא בההוא וכו': ואני, חברים, באותה שעה שנסתלקתי מן העולם, הרוח שלי נסתלק ונפטר מיד, עד שעה מועטת שהחיה אותי הקב"ה, והגוף היה מת. בשעה שפתח בני באלו הדיבורים אז פרחה נשמתו, ופגשה בנשמה שלי, שהיתה עולה מתוך הטהרה ומתוך הטבילה, כנ"ל בסמוך, ונכנסה במקום שנכנסה, ושם דנו דינה, וניתנו לי כ"ב שנה חיים, בשביל הדמעות והדיבורים של בני. מכאן ולהלאה, יש לי להשתדל במה שראיתי. כי אין לי להשתדל עוד בדברים של עולם הזה, מאחר שראיתי מה שראיתי, והקב"ה רוצה שלא יאבד ולא ישכח ממני כלום.

פסקה שעב

פתח ואמר יסור וגו': פו"א, יסור יסרני יה ולמות לא נתנני. דוד המלך אמר זה יסור יסרני יה, על כל מה שעשה בעולם הזה, ואמר על הבטחון שהיה לו בעולם ההוא, ולמות לא נתנני. כי על כל מה שעבר עליו בעולם הזה, שרדפוהו, והיה בורח בארץ נכריה בארץ מואב, ובארץ פלשתים, ומכולם הצילו הקב"ה, ולא עזב אותו למות, ואמר זה, ולמות לא נתנני, על הבטחון שבעולם ההוא הנצחי.

פסקה שעג

אמר דוד אי וכו': אמר דוד אם חטאתי כאן להקב"ה, הרי הוכתי כאן, וקבלתי העונש שלי, וטהר אותי מכל מה שחטאתי, ולא השאיר העונש שלי לעולם ההוא אחר המיתה.

ודאי **יסור ישרני יה** בעולם הזה כדי לנקות אותי. **ולמות לא נתנני** בעולם ההוא, שיטול שם נקמתו ממני. וחזר ר' יוסי ודבר בעד עצמו. ואמר, ואני כבר ניקה אותי הקב"ה פעם אחת בעולם הזה, מכאן ולהלאה אני צריך להשגיח, שלא אהיה בבושה בעולם הבא.

פסקה שעד

פתח ההוא ינוקא וכו': פתח אותו הילד בנו, ואמר, אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה וגו'. **אבינו**, הנה הטעם עליה למעלה, דהיינו זרקא, שנגונו מאריך המלה ומושך אותה. אהה חסידים הקדושים, כמה משך הצער יש בקריאת אבינו, אין צער, ואין כאב של רוח ונפש, אלא כשקוראים כך, אבינו, בכאב מן הלב. **מת במדבר**, שואל, וכי אחרים לא מתו במדבר, שרושם אותו ואמר שהוא מת במדבר והרי אלף ורבבות מתו במדבר.

פסקה שעה

אלא כמה כני וכו': ומשיב, אלא כמה בני אדם עירומים מזה. מהם אומרים שמקושש עצים היה צלפחד, כי כתוב, כי בחטאו מת (שבת צ"ה:). ומהם אומרים כך, ומהם אומרים כך. ואני למדתי, ביום שאבי נפל בבית חליו למדו לי זה, ואני ראיתי מה שראיתי, שצוה עלי אבי שלא לגלותו. ולמדתי, אלא כמה וכמה היו שמתו במדבר, ולא על חטאו של קרח, ולא על חטא המרגלים כשנגזרה הגזירה, שימותו כולם במדבר. אלא שמתו קודם מתן תורה, ואחר שעשו העגל, אלו שהטעו העולם, דהיינו הערב רב, ואלו שנמשכו אחריהם, שצלפחד היה יכול להיות בין אלו, ואין ראיה ממה שכתוב, כי בחטאו מת, שהוא היה המקושש העצים.

פסקה שעו

אבל טענה דטעינו וכו': אבל הטענה שטענו אלו הבנות, שהוא מת במדבר, הוא, שהיה צלפחד רב לבית יוסף, ומתוך שלא היה יודע דרכי התורה כראוי, ע"כ לא היה נשיא. והוא היה שלא שמר פיו ודבריו, כנגד משה, שכתוב, וידבר העם באלקים ובמשה וגו', וצלפחד היה המדבר. ועליו כתוב וימת עם **רב** מישראל. שהיה איש שאינו יודע תורה. והוא **רב** משפחה. **רב** מזרעו של יוסף מבניו של מנשה. ומשום שחטא במדבר בדיבור כנגד משה חשבו בנותיו, שמשה נוטר שנאה עליו. ומשום זה הקריבו משפטם, לפני משה ואלעזר וכל הנשיאים וכל ראשי האבות, ולא דברו עם משה אלא לפניהם. משום שקנאו קנאה ממנו.

פסקה שעז

מכאן מאן דחייש וכו': מכאן נשמע. מי שחושש מפני הדיין, יקרב דיינים אחרים וירבה אנשים עם איתו הדיין, כדי שישמעו הדין, ויפחד מפניהם, ולא יהיה דן אלא כראוי, ואם

לא, ידחו אותו מן הדין, והם לא ידעו שמשה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. ולא ידעו שמשה אינו כן.

פסקה שעח

כיון דחמא משה וכו': כיון שראה משה כך, אמר אני רואה, שכל האסיפה של אנשים גדולים מישראל וכל ראשי האבות וכל נשיאי העדה. עלי קרבים, מיד נפרש משה מן הדין. ז"ש ויקרב משה את משפטן לפני ה'. ענייות של משה הקריב את משפטן לפני ה'. דיינים אחרים אינם עושים כן אע"פ שיש עליהם אסיפה גדולה. אלו הדיינים נקראים עזי פנים, אין בהם מן העניוות של משה כלל, אשרי חלקו של משה. שמחו ר"א והחברים.

פסקה שעט

אמר ההוא ינוקא וכו': אמר אותו הילד, אני חוזר לדברים הראשונים, **אבינו מת במדבר**, טעם זה, דהיינו הזרקא, שהוא על המלה אבינו, ציורו דומה לנחש התלוי על ערפו ומושך זנבו לפיו. וציור זה הוא בטעם הזרקא הנמשך על המלה אבינו למעלה. **מת במדבר**, ע"י דברי פיו (כנ"ל אות שע"ו) מיהר אותו הילד בחפזון, והחזיק בערפו של אביו, ובכה ואמר, צלפחד זה מת ע"י דבור, ואתה אבי ע"י דבור חזרת לעולם הזה, דהיינו ע"י הדיבורים והדמעות של הילד (כנ"ל אות שס"ג) חזר אביו ונשק אותו וחבק אותו. בכו ר' אלעזר והחברים כולם, ואביו היה בוכה עמהם. לקחוהו כולם ונשקוהו בפיו על ראשו ועל עיניו, ואביו היה בוכה עמו.

פסקה שפ

א"ל ר' אלעזר וכו': א"ל ר"א בני, כיון שאמרת דבר זה, אמור, מהו כי בחטאו **מת**. אלא כיון שאותו נחש הכרוך שואלים הלא במלה אחת מת היה מספיק להם ולמה צריך לומר מת במדבר, וגם כי בחטאו **מת**. אלא כיון שאיתו נחש הכרוך בזנבו למעלה שבציור הזרקא, אשר על המלה אבינו, מאריך הטעם, ע"כ כתוב בחטאו, מהו בחטאו, בחטאו של נחש ההוא. ומה הוא. היינו בדברי פיו, שדבר על משה, **כי בחטאו מת**, הוא טעם של המשכה ההיא מאותו הנחש הכרוך בזנבו, כי בדברו על משה משך כח הטומאה מנחש הקדמוני, וזהו בחטאו ודאי.

פסקה שפא

נטליה ר' אלעזר וכו': לקחו ר' אלעזר בחיקו, בין זרועותיו, ובכו כל החברים. אמר הילד להם. חכמים עזבו אותי עם אבי, כי עד עתה עוד לא נתיישב רוחי. א"ר אלעזר לר' יוסי אמור כמה ימים ושנים לאותו הילד. אמר להם חברים בבקשה מאתכם, לא תבקשו לדעת זה, כי עוד לא מלאו לי חמש שנים.

פסקה שפב

א"ל ר' אלעזר וכו': א"ל ר"א, חס ושלום, כי בעין טובה אני מסתכל בו. ומה שאמרת חמש שנים. אלו הם חמש שנים אשר אין חריש וקציר. וגם אתה לא תקצור אותו לעולם. א"ר אלעזר לר' אבא נשב כאן עד ז' ימים כדי שהנשמה תתישב בבית, כי כל שבעת ימים אחר שהנשמה יוצאת מן הגוף, היא הולכת בעירום. ועתה שנשמתו של ר' יוסי, הלכה וחזרה, עד עתה לא ותיישבה במקומה, עד ז' ימים.

פסקה שפג

אמר ר' אבא וכו': אר"א כתוב, פתוח תפתח את ידך לאחיך לעניך ולאביונך. מקרא זה הרי למדנו, שלא יעזוב אדם העני שלו, ויתן לעני אחר. הרי ר' יוסי חמיך בבית חליו, נלך ונגמול עמו חסד. ואחר שנחזור, נכנס לזה פעם שניה. והרי כל זמן שנלך ונחזור בדרך הזה נראה תחיית המתים. א"ר אלעזר ודאי כך הוא. נשקו לאותו הילד וברכו אותו. והלכו.

פסקה שפד

אמר ר' אבא וכו': אר"א תמה אני על הילדים של דור הזה, כמה חזק כחם, והם הרים גדולים ורמים. אמר ר' אלעזר, אשרי חלקו של אבי, שהוא המנהיג של דור הזה. כי בימיו, רוצה הקב"ה לתקן ב' המתיבתות שלו, ולעשותם ישוב גדול ועליון כראוי, כי לא יהיה כדור הזה עד שיבא מלך המשיח. הלכו.

פסקה שפה

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, אמר ר' אבא, הרי למדנו על י"א דברים באים נגעים על בני אדם. ואלו הם, על עבודה זרה, ועל קללת השם, ועל גילוי עריות, ועל גניבה, ועל לשון הרע, ועל עדות שקר, ועל דיין המקלקל את הדין, ועל שבועת שוא, ועל הנכנס לתחום חבירו ועל החושב מחשבות רעות, ועל המשלח מדנים בין אחים. ויש אומרים, אף על עין הרע. וכולם למדנו במשנה.

פסקה שפו

ע"ז מנין דכתיב וכו': ע"ז, מאין לנו שנגעים באים בשבילה. כי כתוב, וירא משה את העם כי פרוע הוא כי פרעה אהרן. מהו כי פרוע הוא. היינו שהוכו בצרעת. כתוב כאן כי **פרוע** הוא וכתוב שם ולצרוע אשר בו הנגע וגו' וראשו יהיה **פרוע**. מה שם צרעת אף כאן צרעת. ועל קללת השם, מאין לנו. הוא כי כתוב היום הזה יסגרך ה' בידי דהיינו הפלשתי שהיה מגדף ומקלל השם, וכתוב, במצורע **והסגירו** הכהן, לומדים גזירה שוה, מה שם צרעת אף כאן צרעת.

פסקה שפז
אמר ר' אבא וכו': אר"א, דבר זה של הפלשתי לא נתישב לי, ואני צריך לעיין בו. א"ר אלעזר כך הוא ודאי. פלשתי זה היה קרוב ליחוסו של דוד, ובנה של ערפה היה, והיינו שכתוב, ממערכות פלשתים, אל תקרי ממערכות אלא ממערות פלשתים, שעשה לאמו כמו מערה זו. וכיון שכתוב, ויקלל הפלשתי את דוד באלקיו. נסתכל בו דוד בעין רע. ובכל מקום שדוד היה מסתכל בעין רע, כל מיני צרעת היו נמשכים מעיניו של דוד. וכך היה ביואב. כיון שנסתכל בו דוד בעין רע מה כתוב, ולא יכרת מבית יואב זב ומצורע וגו'.

פסקה שפח
והכא כפלשתי דא וכו': וכאן בפלשתי הזה, כיון שקלל את השם, נסתכל בו דוד בעין רע, וראה במצחו שנצטרע, מיד ותטבע האבן במצחו, כי נתדבקה הצרעת במצחו. והכל היה מחמת השתקעות עין הרע של צרעת במצחו, שנשתקעה האבן ממש במצחו. הרי ודאי שמצורע היה.

פסקה שפט
רשע חייבא דבלעב וכו': בלעם הרשע הפושע, העין שלו היתרי בהיפוך מעינו של דוד, עינו של דוד היתה מרוקמת בכל מיני צבעים, לא היתה. עין בעולם יפת מראה כעינו של דוד. כל הצבעים שבעולם היו נוצצים בה, והכל באהבה למי שהוא ירא חטא, שכתוב, יראיך יראוני וישמחו. שהיו שמחים כשרואים אותו, וכל אלו הרשעים היו יראים מפניו.

פסקה שצ
אבל עינוי דבלעם וכו': אבל עינו של בלעם הרשע, היתה. עין רע מכל וכל, בכל מקום שהיה מסתכל היה מכלה אותו כשלהבת. כי אין עין רעה בעולם, כמו עינו של אותו רשע, שהוא בהיפוך מעינו של דוד.

פסקה שצא
על גלוי עריות וכו': על גלוי עריות, מאין לנו שלוקים בצרעת. שכתוב בגלוי עריות, **ושפח** ה' קדקוד בנות ציון. וכתוב בצרעת, ולשאת **ולספחת**, מה שם צרעת אף כאן צרעת, על הגנבה, מאין לנו שלוקים בצרעת. שכתוב, הוצאתיה נאם ה' צבאות ובאה אל בית הגנב וגו', וכלתו ואת עציו ואת אבניו. איזה דבר הוא שמכלה עצים ואבנים, זו צרעת. שכתוב, ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו.

פסקה שצב
על לשון הרע וכו': על לשון הרע מאין לנו שלוקים בצרעת. שכתוב, ותדבר מרים ואהרן במשה, וגו'. וכתוב, ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת. על עדות שקר. מאין לנו שלוקים

בצרעת. כי משום שהעידו ישראל שקר, ואמרו, אלה אלהיך ישראל בקול חזק, שכתוב קול מלחמה **במחנה**, משום זה וישלחו מן **המחנה** כל צרוע וכל זב. ולומדים מחנה מחנה לגזירה שוה.

פסקה שצג

על דיין דמקלקל וכו': על דיין המקלקל דין, מאין לנו שלוקים בצרעת. שכתוב, כאכול קש לשון אש וחשש וגו' **ופרחם** כאבק יעלה וגו'. מהו הטעם. כי מאסו את תורת ה' צבאות. ואין פרחם, אלא צרעת, שכתוב, ואם פרוח תפרח הצרעת. על שנכנס בתחום חבירו, מאין לנו שלוקים בצרעת. מעוזיהו, שנכנס בתחום של כהונה. שכתוב, והצרעת זרחה במצחו. ועל המשלח מדנים בין אחים, מאין לנו שלוקים בצרעת. כי כתוב, וינגע ה' את פרעה, משום שהוא שלח מדנים בין אברהם ושרה. ועל עין הרע, מאין לנו. הוא כמו שלמדנו, שעין רע של דוד היה מכה בצרעת לאותם שאינם יראי ה'. הרי שעין רע מביא צרעת. והכל היה בו באותו רשע בלעם.

פסקה שצד

ת"ח מה כתיב וכו': בוא וראה מה כתוב, פתורה אשר על הנהר. מהו על הנהר. ומשיב, שנתן עין הרע על אותו נהר העומד בישראל. שהוא יסוד דז"א. שכתוב, הנני נוטה אליה כנהר שלום. ובלעם בא בפתורא ההוא, שהוא מלכות דס"א, והיה מתגרה בהם. פירוש. שהיה מתגרה בישראל המקבלים מן הנהר, שהיה רוצה להמשיך השפע מן הנהר, אל המלכות שלו שנקראת פתורה. וז"ש **פתורה**, **אשר** נלחמת **על הנהר**, להמשיכו לצד שלה.

פסקה שצה

א"ר אבא כל וכו': אר"א ודאי כל אלו הדברים היו בבלעם, אבל גלוי עריות מאין לנו שהיה בבלעם. ומשיב, כי כתוב, הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' וגו'. הרי כאן ע"ז, דפעור, ועריות, דכזבי בת צור. עדות שקר מאין לנו שהיה בבלעם. כי כתוב ויודע דעת עליון. והוא אפילו דעת בהמתו לא היה יודע. שלא ידע למה נטתה אתונו מן הדרך, קלקל את הדין מאין לנו שהיה בבלעם. כי כתוב, לך איעצך. שזה עומד ותלוי בדין אם יזכו ישראל או לא, והוא נתן עצה רעה להזיק לישראל ונטה מן הדין, שלא השגיח עליו. ויעץ רעות עליהם.

פסקה שצו

עאל בתחומא דלאו וכו': נכנס בתחום שאינו שלו, מאין לנו שהיה בבלעם. כי כתוב ואעל פר ואיל במזבח. וכתוב, ואת שבעת המזבחות ערכתי. שהקרבת קרבנות שייכת

לכהנים, ולא לו. משלח מדנים בין אחים. היה בו, כי שילח מדנים בין ישראל לאביהם שבשמים. לשון הרע, היה בו. כי לא היה בעולם בעל לשון הרע כמוהו. כי כל כחו היה בפיו. קללת השם היתה בו, שכתוב, ואנכי אקרה כה. שפירושו שהיה רוצה לעקור את המלכות הנקראת **כה** מן ישראל (כנ"ל אות ר"נ) וכולם היו בו, עין הרע כמו שלמדנו והכל על אותו הנהר של ישראל, שהוא יסוד דז"א, נתן עיניו להתגרה בו, להטות שפעו לצדו הרע. **ארץ בני עמו**. שואל, וכי איני יודע שארץ בני עמו היא. ומשיב. אלא זהו סוד, שכל בני עמו היו דבוקים בו. וכבר למדנו.

פסקה שצז

וירא בלק בן צפור וגו': ר' יוסי פתח אל תלחם את **לחם רע עין** וגו'. זה הוא בלעם שהיה רע עין וברך את ישראל **ואל תתאו למטעמותיו**, זה הוא בלק, שהקב"ה לא רצה אלו העולות שהעלה לפניו.

פסקה שצח

ת"ח בשעתא דחמא וכו': בוא וראה, בשעה שבלק ראה כי סיחון ועוג נהרגו וארצם נלקחה, ראה, עוד דבר. שואל, מהו ראה שהכתוב אומר, וירא. ומשיב. אלא ראה בחכמה שלו, שהוא וחמשה עליונים של מדין, ועמו נופלים בידי ישראל. ראה ולא ידע בבירור. ועל כן הקדים אל בלעם, שכחו בפיו, לברך ולקלל, כמו ישראל שכחם בפיהם.

פסקה שצט

ואפילו בלעם תאיב וכו': ואפילו בלעם היה מתועב יותר מבלק, ואותה ידיעה שהיה יודע, היה יודע רק בלילה. משום שאלו ספירות התחתונות והחמורים של הקליפה, אינם נמצאים אלא במשמרה ראשונה של הלילה. (כנ"ל בהר אות ב') ובמשמרת ראשונה החמור נוער (ברכות ג.) וע"כ היה לו אתון של צד ההוא שיתחברו החמורים עמה בתחילת הלילה.

פסקה ת

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר, הרי כתוב, ויבא אלקים אל בלעם לילה. כך הוא ודאי. והעמדנו, שהוא אותו ממונה שהיה ממונה עליהם והוא היה בא כנגדו. כעין זה, ויבא אלקים אל לבן הארמי וגו'. והכל דבר אחד. שהוא הממונה שלהם. כי אלהים, הוא שם משותף אפילו לבני אדם. משום זה אמר אל בלק לינו פה הלילה.

פסקה תא

כיון דהוה אתי וכו': כיון שהיה בא אותו הממונה, היה בלעם בא על אתונו, ועשה מעשיו, ואמר דיבורים, ואז היתה האתון מודיעה לו. והוא הראה עשית מעשה, כדי

שישרה עליו אותו הרוח. ומה הראה. הוא היה יודע שהחמורים משוטטים ושורים בתחילת הלילה, אז הראה מעשה, והעמיד את האתון שלו במקום מתוקן כנגד החמורים, ועשה מעשיו וסידר דיבוריו. ואז היה בא מי שבא, והודיע לו על ידי אתונו. מה שצריך.

פסקה תב

כיון דלילא חד וכו': שואל, כיון שבלילה אחד אמר לו, לא תלך עמהם, מה הטעם שחזר שנית לזה. ומשיב, אלא הם ברשות שלמעלה היו עומדים. ולמדנו, בדרך שאדם רוצה ללכת בה מוליכים אותו. בתחילה כתוב, לא תלך עמהם. כיון שראה הקב"ה שרצונו הוא ללכת. אמר לו קום לך אתם ואך את הדבר וגו'. מה עשה בלעם. כל אותו הלילה היה מהרהר ואומר, ומה איפוא הוא הכבוד שלי אם בקשר אחד נתקשרתי, דהיינו ברשות של מעלה, הסתכל כל הלילה בכשפיו, ולא מצא צד שהיה ברשותו עצמו, אלא מצד אתונו. דהיינו שבכח אתונו ינתק מרשות של מעלה ויבא לרשותו עצמו.

פסקה תג

והיינו דא"ר יצחק וכו': והיינו שאמר ר' יצחק אמר ר' יהודה, באלו ספירות התחתונות יש ימין ויש שמאל. מצד ימין הם החמורים, שהם זכרים. כמו שהעמדנו. ומצד השמאל הם האתונות. שהם נקבות. ולמדנו עשרה הם לימין ועשרה הם לשמאל. דהיינו כנגד ע"ס דקדושה, כי זה לעומת זה עשה האלקים, וזהו שאמר ר' יוסי, יוסף כשנפרד מאביו, היה יודע בחכמה שלמעלה בסוד ספירות הקדושות העליונות. כיון שהיה במצרים למד גם באותה החכמה שלהם, באלו ספירות התחתונות דס"א, איך הן נאחזות אלו של ימין ואלו שבשמאל. דהיינו עשרה של ימין ועשרה של שמאל, שהם החמורים והאתונות ומשום זה רמז לאביו מה שלמד שם, שכתוב, ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים וגו'.

פסקה תד

א"ר יוסי אינון וכו': אר"י, אלו עשרה של ימין כלולים כולם באחד שנקרא **חמור**. וזה הוא אותו חמור שכתוב לא תחרוש בשור **וחמור** יחדיו. וזהו החמור, שמלך המשיח עתיד לשלוט עליו כמו שהעמדנו, בסו"ה שני ורוכב על חמור. ואלו עשר של שמאל כלולות כולן באחת הנקראת **אתון**, כי מצדה יוצא עירה המקטרג על הילדים, שהוא עירה בן אתונות. כמו שלמדנו. וזהו שכתוב, עני ורוכב על **חמור**, ועל **עיר** בן **אתונות**. אתנת כתוב חסר. משום שהעשר כלולות באתון אחת כנ"ל.

פסקה תה

ודא הוא דאר"ש וכו': וזהו שאמר ר' שמעון, מ"ש, אסרי לגפן **עירה**. **אסרי לגפן**, היינו שבשביל ישראל הנקראים גפן, כמ"ש גפן ממצרים תסיע, עתיד הקב"ה לקשור את

עירה, שהוא המקטרג שלהם. ומשום שישראל נקראים **שורק**, כמ"ש ואנכי נטעתיך שורק. כתוב ולשורקה בני אתונו. היינו אותו היוצא מצד **אתון** ההוא. יקשור אותה ויכניע אותה.

פסקה תו

והני י' מימינא וכו': ואלו עשרה מימין ועשרה משמאל הנכללים באלו השנים, שהם חמור ואתון, כנ"ל, הם נמצאים כולם ב **קסם**. ויש עשרה אחרים של ימין, ועשרה של שמאל הנמצאים ב **נחש**. וע"כ כתוב, כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. מהו הטעם. משום, כי ה' אלקיו עמו. מצד הנחש יוצא שור. מצד הקסם יוצא חמור. וזה הוא שור וחמור. וע"כ בלעם כיון שידע שנקשר ברשות אחר שלמעלה, ואמר לו אך את הדבר וגו', הרע לו, ואמר, איפוא הוא הכבוד שלי. מיד נסתכל בכשפיו, ולא מצא דבר שיהיה מחזיר אותו לרשותו אלא אתון הזו.

פסקה תז

מיד ויקב בלעם וגו': מיד, ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אתונו, לעשות רצונו בה, ורצונו של בלק. וע"כ ויחר אף אלקים כי הולך הוא. **הוא**, בדיוק. כי הוציא עצמו מרשותו בעזרת אתונו כנ"ל ממה שאמר לו, ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה. בוא וראה שכך הוא, כי בתחילה נתן לו רשות ואמר, קום לך אתם, עתה שהיה הולך, למה ויחר אף אלקים. אלא משום שהולך הוא, הוא, היינו ברשות שלו, להוציא עצמו מההוא שאמר לו ואך את הדבר וגו'.

פסקה תח

אמר ליה קב"ה וכו': אמר לו הקב"ה, רשע, אתה מתקן ומזרז כליך לצאת מרשותי, חייך אתה ואתונך תהיו ברשותי. מיד ויתיצב מלאך ה'. מהו ויתיצב. א"ר אבא, יצא ועמד באומנות אחרת מאומנותו, כי מלאך ההוא היה של רחמים. ולא של דין כמו בלעם. והיינו שאמר ר' שמעון, הרשעים מהפכים הרחמים לדין. וע"כ כתוב, **לשטן לו**, ולא לאחר, כי לא היה אומנותו, כי היה במדת הרחמים.

פסקה תט

אמר ר' אלעזר וכו': אר"א, לא שינה המלאך ולא יצא מאומנותו, אלא משום שמלאך הזה היה מצד הרחמים ועמד כנגדו, היה סותר חכמה שלו, וקלקל רצונו. ז"ש לשטן לו. לו היה שטן ונמצא שטן, אבל לאחר לא היה שטן.

פסקה תי

תאנא א"ר שמעון וכו': למדנו, אר"ש, כמה חכם היה בלעם בכשפיו על כל בני העולם, כי בשעה שהסתכל למצוא עצה לצאת מרשות הקב"ה, מאותו הדבר שכתוב, ואך את הדבר וגו'. הסתכל בכשפיו ולא מצא חוץ מאותה אתון, שעל ידה יצא מרשות הקב"ה מה כתוב, ויחבוש את אתונו, העמיס עליה כל הכשפים וכל הקסמים שהיה יודע, והכניס בה, וכלל אותה מכולם, כדי לקלל את ישראל. מיד ויחר אף אלקים כי הולך הוא, **הוא**, בדיוק, כמו שלמדנו, שהוא, מורה שהוציא עצמו מרשותו כנ"ל בסמוך. מה עשה הקב"ה, הקדים לו מלאך הרחמים שיעמוד כנגדו, ויסתור כשפיו וקסמיו.

פסקה תיא

ות"ח דעד השתא וכו': ובוא וראה, עד עתה לא כתוב הויה, כי לא נראה בקסמיו וכשפיו. וכבר העמדנו. ועתה כיון שהתקין אתונו וזרז אותה בתקוני כשפיו מצד הדין לקלל את ישראל, הקדים הקב"ה כנגדו את מלאך הרחמים, ובשם הרחמים, כדי לסתור חכמה שלו, ולהטות את אתונו מדרך ההוא. כמ"ש, ותט האתון מן הדרך. מן הדרך, הוא בדיוק דהיינו מדרך הכשפים שלו. וע"כ לא כתוב, ויתיצב מלאך אלקים, ויעמוד מלאך האלקים, אלא מלאך הויה, שהוא רחמים.

פסקה תיב

אמר קב"ה, רשע וכו': אמר הקב"ה, רשע, אתה העמסת על אתונך את כשפיך בכמה צדדי הדין כנגד בני, אני אעביר מטענך, ויהפך מדרך הזה, מיד הקדים המלאך של רחמים לשטן לו. לו בדיוק כמו שלמדנו. ולא לאחר, כנ"ל בסמוך.

פסקה תיג

ותרא האתון את מלאך ה' וגו': א"ר יצחק, וכי, למה האתון ראתה, ובלעם שהיה כל כך חכם, לא ראה. אמר רבי יוסי, חס ושלום. שאותו רשע יסתכל במראה קדוש. שיוכל לראות מלאך ה'. אמר ליה, א"כ הרי כתוב, נופל וגלוי עינים. אמר לו לא שמעתי בזה כלום, ואיני אומר. אמר לו, אני שמעתי כי כשהיה צריך להסתכל היה **נופל**, וראה. ועתה אצל המלאך, לא היה צריך להסתכל. וע"כ לא ראה.

פסקה תיד

אמר ליה אי וכו': א"ל א"כ, היה בלעם במדרגה עליונה על כל נביאים הנאמנים, שהוא, גלוי עינים ראה והסתכל ביקר הקב"ה. והרי ר' שמעון אמר, בלעם בכשפיו היה יודע באלו ספירות תחתונות שלמטה. כמ"ש ואת בלעם בן בעור הקוסם. קוסם, קראו הכתוב, שהוא טנופת מטונף, ואיך יסתכל בכבוד אדונו. ועוד, הרי אמר ר' שמעון, בראיה אחת

שראה לפי שעה, שכתוב, ויגל ה' את עיני בלעם, נעקמו עיניו ואתה אומר, שהיה רואה בגלוי עינים והסתכל בכבוד הקב"ה.

פסקה תטו

א"ל אנא אהדרנא וכו': אמר לו אני חוזר מדברי כנגדך. שלי ושלך צריך צחות וברור. ודאי סודות התורה הם עליונים, ובני העולם אינם יכולים לעמוד עליהם. משום זה אסור להקדים לומר דבר בדברי תורה, מטרם שישמע הדבר, וידע אותו על מכונו. באו לפני ר' שמעון. אמרו הדבר לפניו.

פסקה תטז

פתח ואמר, מה וכו': פו"א, מה אנוש כי תזכרנו וגו'. מקרא זה העמידוהו, שממוני העולם אמרוהו בשעה שעלה ברצונו של הקב"ה לברוא האדם. אז, קרא לכתות כתות של מלאכי השרת והושיבם לפניו. אמר להם אני רוצה לברוא אדם, אמרו לפניו ואדם ביקר בל ילין וגו'. הושיט הקב"ה אצבע שלו ושרף אותם. הושיב כתות אחרות לפניו, אמר להם, אני רוצה לברוא אדם. אמרו לפניו, מה אנוש כי תזכרנו. מה מעשיו של אדם זה. אמר להם, אני רוצה לברוא אדם שיהיה בצלם שלנו, וחכמתו תהיה למעלה מחכמתכם.

פסקה תיז

כיון דברא אדם וכו': כיון שברא את האדם, וחטא, ויצא בפסק דינו לפניו, באו **עוזא ועזאל**. אמרו לפניו פתחון פה יש לנו אליך, הרי האדם שעשית חטא לפניך. אמר להם אם הייתם נמצאים אצלם הייתם יותר גרועים ממנו. מה עשה הקב"ה, הפיל אותם ממדרגה הקדושה שלהם מן השמים. (ביאור הדברים תמצא לעיל בהקדמת ספר הזהר דף קכ"ו ד"ה וז"ל).

פסקה תיח

אמר ר"ש השתא וכו': אמר ר' שמעון, עתה אחזור אל הקושיא שלכם, שבלעם אמר נופל וגלוי עינים. אם נאמר שלא היה כן, אלא בשבח היה משבח עצמו. איך יכתוב הקב"ה דבר שקר בתורה. ואם דבר אמת הוא, איך ישתבח אותו רשע במדרגה עליונה על כל נביאי האמונה. ועוד, הרי הקדושה שלמעלה אינה שורה אלא במקום הראוי לה. ולא בטמא הזה.

פסקה תיט

השתא אהדרנא למלה וכו': עתה אחזור לדבר הראשון, אחר שהפיל הקב"ה את עזא ועזאל ממקום קדוש שלהם, טעו אחר נשי העולם, והטעו העולם. כאן יש להסתכל, והרי כתוב, עושה מלאכיו רוחות וגו', והרי אלו מלאכים היו, ואיך היו יכולים להתקיים

בארץ. ומשיב, אלא בוא וראה, כל אלו מלאכים שלמעלה אינם עומדים ואינם יכולים לעמוד רק באור העליון המאיר להם ומקיים אותם, ואם נפסק מהם אותו אור שלמעלה, אינם יכולים לעמוד. כל שכן אלו המלאכים שהפילם הקב"ה והפסיק מהם אותו אור שלמעלה, נשתנה זיום. וע"כ, כשירדו, ושלט בהם אויר העולם, נשתנו למדרגה אחרת.

פסקה תכ

ת"ח מנא דהוה וכו': בוא וראה, המן שהיה יורד לישראל במדבר, אותו המן היה מן הטל שלמעלה שהיה יורד מעתיק הסתום מכל הסתומים, שהוא כתר, וכשהיה יורד היה אורו מאיר בכל העולמות, וממנו ניזון, חקל תפוחין, שהוא המלכות, ומלאכים העליונים. וכשהיה המן יורד למטה ושלט בו אויר העולם, נגלד ונשתנה זיוו, ולא היה זיוו אלא כמו שכתוב, והמן כזרע גד הוא וגו' ולא יותר, וכל שכן המלאכים, שהפיל הקב"ה, כיון שירדו ושלט בהם האויר, נשתנו מאותה המדרגה הראשונה שהיו בו.

פסקה תכא

מה עבד קב"ה וכו': מה עשה הקב"ה. ראה שהם, עזא ועזאל, מטעים העולם. קשר אותם בשלשלאות של ברזל בהרי חושך. באיזה מקום יושבים בעמק ההרים. הושיב את עזא והשליך חושך בפניו. משום שבאותה שעה שקשר אותם הקב"ה התקיף והרגיז כלפי מעלה. וע"כ הקב"ה הפיל אותו בעומק עד צוארו, וזרק חושך בפניו. **עזאל** שלא התקיף הושיבו אצל עזא, והאיר לו החושך.

פסקה תכב

ובני עלמא דידעין וכו': ובני העולם שיודעים מקומם של עזא ועזאל, באים אליהם. והם לומדים לבני אדם כשפים ונחשים וקסמים. ואלו הרי חושך, נקראים הרי קדם. מ"ט, משום שהחושך קדם לאור, ומשום זה הרי חושך נקראים **הררי קדם**. ולבן ובלעם למדו מהם כשפים והיינו שאמר בלעם, מן ארם ינחני בלק מלך מואב **מהררי קדם** וגו'.

ביאור הדברים. ענין עזא ועזאל וקטרוגם על אדם הראשון יותר מכל המלאכים, כבר נתבאר לעיל (בהקסה"ז דף קכ"ו ד"ה וז"ל ע"ש כל ההמשך) ונתבאר שם, שהם היו מבחינת אחורים דאו"א, שה"ס ג"ר דחכמה ששמשו בזמן הנקודים. וכיון שמנעו האדם מתשובה, הפילם לארץ להרי חשך וקשרם בשלשלאות של ברזל. שה"ס הקליפה שנקראת ברזל. כמ"ש שם. והנה עזא ועזאל, הם בחי' זכר ונקבה. וע"כ עזא, שהוא זכר, התקיף בעת שקשרו אותו, דהיינו שרצה למשוך החכמה ממעלה למטה ולבטל אותה הקליפה שקשרה אותו. וכיון שהתקיף הפיל הקב"ה חושך בפניו, ושלטו עליו ב' קליפות א' השלשלאות של ברזל. וב' החושך. אבל עזאל שהוא בחינת נקבה, ולא עשה שום

מעשה בעת ההיא כי הנקבה היא קרקע עולם ואין בה מעשה, וע"כ הוא לא התקיף, והאיר לו הקב"ה את החושך.

פסקה תכג

ת"ח בלעם הוה וכו': בוא וראה, בלעם היה משבח עצמו ממקום זה, ואמר, נאם שומע אמרי אל וגו'. משום שעזא ועזאל אמרו לבני העולם מאלו הדברים העליונים שהיו יודעים מתחילה, מבעת שהיו למעלה בשמים. והיו מספרים מעולם הקדוש שהיו בו. ז"ש **שומע אמרי אל**. שומע קול אל, לא כתוב, אלא אמרי אל, שהם אלו אמירות שאמרו עזא ועזאל ממנו, מן אל. כמו, מי שבא משמיעת שיעור בבית המדרש, ושואלים לו מאין אתה בא. ואמר, מלשמוע דברי המלך הקדוש. כך הוא נאום שומע אמרי אל. **ויודע דעת עליון**, שהיה יודע השעה שהדין תולה בעולם, ומכוין השעה בכשפיו.

פסקה תכד

אשר מחזה שדי יחזה: מהו מחזה שדי. אלו הם **נופל וגלוי עינים**, ואלו הם **עזא ועזאל**, נופל, זהו **עזא**. ולמה נקרא נופל, הוא משום שהעמיק אותו הקב"ה בעומק החשך ויושב בעומק עד ערפו. כמו שאמרנו, וחושך נזרק בפניו. וע"כ נקרא **נופל**. שנפל פעם אחת מן השמים, ונפל פעם אחרת אח"כ בעומק החושך. **עזאל** הוא גלוי עינים. כי לא נזרק עליו חושך, משום שלא התקיף ולא הרגיז כאותו שלמעלה, דהיינו עזא. ובלעם קרא אותם מחזה שדי, שהם נופל וגלוי עינים.

פסקה תכה

ובההוא זמנא לא וכו': ובעת ההיא, לא היה נשאר בעולם מי שימצא אצל עזא ועזאל חוץ ממנו, מן בלעם, ובכל יום היה נסתם עמהם באלו ההרים. וז"ש, ינחני בלק מלך מואב מהררי קדם. מהררי קדם ודאי ירא מארץ בני קדם. דהיינו מהרי חושך הנ"ל.

פסקה תכו

אר"ש כמה זמנין וכו': א"ר שמעון, כמה פעמים אמרתי דבר זה, והחברים אינם מסתכלים. כי הקב"ה אינו משרה שכינתו אלא במקום קדוש, במקום הראוי לשרות עליו. וכן הקב"ה מכריז ואומר, לא ימצא בך מעביר בנו וגו'. והוא בלעם, בא להתערב ביניהם. אלא אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה קידש אותם לשרות ביניהם. והיינו שכתוב כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך וגו'. ומשום שהוא מתהלך בקרב מחניך וכתוב והיה מחניך קדוש וגו'. וכתוב והייתם קדושים וגו'. וכתוב אל תטמאו בכל אלה וגו'. וכתוב, ואקץ בם וגו'. כי איני יכול לקרב אליהם, והם משרים אותי לחוץ. אשרי חלקם

של ישראל ואשרי חלקם של נביאים הנאמנים הקדושים, שהם קדושים ויש להם חלק להשתמש בקדושה עליונה.

פסקה תכז

ותרא האתון את וגו': ותרא האתון את מלאך ה' נצב בדרך וחרבו שלופה בידו. **בדרך**, היינו בדרך ההוא שהיה נשקע בתוכו. דהיינו דרך הכשפים והקסמים, **וחרבו שלופה בידו**, שואל, וכי, אם יצא כנגד האתון, למה הוא צריך חרב. ואם הוא יצא כנגד בלעם, למה ראתה אתונו והוא לא ראה אותו. ומשיב, אלא נזדמן לכל. בין לאתון ובין לבלעם. המלאך נזדמן כנגד האתון להוציאו מן דרך ההוא שנטען בה דהיינו הכשפים והקסמים שניתנו על האתון (כנ"ל אות ת"י) ובמה הוציאו. ברחמים. ונזדמן כנגד בלעם, להענישו על שהוא היה רוצה ללכת ברשותו עצמו, ולא ברשות שלמעלה.

פסקה תכח

א"ר יוסי השתא וכו': אר"י, עתה יש לשאול, אם דבריו של בלעם, היו באים מצד ספירות התחתונות ולא מצד אחר, למה כתוב, ויבא אלקים אל בלעם וגו'. ואך את הדבר וגו'. א"ר יצחק כך למדתי. שזה אלקים כאן, כולם היו מלאך, וההוא, בא מצד דין קשה, שבו אחוזים הכח והתוקף של אלו כתרים התחתונים, שבלעם היה משתמש בהם. ומשום זה, כתוב, ויבא אלקים אל בלעם, ויאמר אלקים אל בלעם. כי לפעמים נקרא מלאך בשם העליון.

פסקה תכט

ותט האתון מן הדרך: היינו שנטתה מן אותו הדרך שהיתה עמוסה מצד דין קשה כנגד ישראל. שואל, ובמה ראה בלעם, שהיא נטתה מן הדרך ההוא. אלא הכי א"ר שמעון, שאפילו בדרך היה רצה להזיק לישראל, בכח אתונו, וכיון שלא עלה בידו, מה כתוב, ויך את האתון במקל. שפירושו, שהעמיס עליה והלבישה בכחות דין קשה ותקיף. ז"ש במקל. במקל הוא בדיוק, שהוא דין קשה ותקיף. במקלו לא כתוב, אלא במקל. דהיינו במקל הידוע שהוא דין קשה.

פסקה תל

פוק חמי כמה וכו': צא וראה, כמה חזקה היתה החכמה של אותו רשע, והתשוקה שלו להזיק את ישראל, כי הוא השגיח לצאת מרשות של מעלה, המונע ממנו את זאת, מחמת תשוקתו להתכבד, ולהזיק לישראל.

פסקה תלא

ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים: מה כתוב למעלה. בתחילה כתוב, ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה, דהיינו **ותלך** בדרך ישר מצד **השדה** שהוא המלכות, ונטתה ממה שהיה בה מדרך הכשפים שהעמים עליה בלעם. ויך בלעם את האתון להטותה **הדרך**, היינו להטותה מאותו הדרך של שדה. שהוא המלכות דקדושה. אל הדרך שלו של הכשפים. א"ר יוסי בין המלאך ובין בלעם היתה האתון בצרה. אח"כ כשראה בלעם שאינו יכול להטותה מדרך השדה, אז ויך את האתון במקל. כמו שלמדנו, שמקל הוא דין קשה.

פסקה תלב

ויעמוד מלאך ה' וגו': א"ר אבא כמה יש לנו להסתכל בדברי תורה, אלו הפסוקים רמוזים בחכמה עליונה. וכי בחנם יצא מלאך הזה להראות לאתון אחת, או לעמוד בין כרמים כנגדה פעם כאן ופעם כאן, אלא הכל סוד עליון הוא, ובכל, רצה הקב"ה כדי להגין על ישראל, ולא ישלטו בהם מינים הרעים, משום שהם חלק הקב"ה.

פסקה תלג

ויעמוד מלאך ה' וגו': ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים וגו'. למדנו, כשהיא המלכות, מתעטרת מצד אמא, יוצאים בעטרה שלה, אלף וחמש מאות צדדים חקוקים בתכשיטיה. וכשהיא המלכות, רוצה להזדווג עם המלך, שהוא ז"א, היא מתעטרת בעטרה אחת של ארבעה צבעים. אלו הצבעים מתלהטים בארבעה צדדי העולם, כל צבע וצבע לוהט ג' פעמים באותו הצד שלו. שהם י"ב גבולים חקוקים. ובאים ונכללים בי"ב אחרים.

פירוש. רוצה לבאר כאן סוד משעול הכרמים מה הוא. וענין התמצית שנוטלים האומות וכל החצונים משביל דק הזה הנקרא משעול הכרמים. לפיכך הוא מקדים לבאר העטרות הגדולות של ז"א ומלכות, והשפעתם הרחבה, שהיא מגיעה רק לישראל, ואח"כ מבאר אשר תמצית מהשפעה הגדולה הזו, מגיע דרך משעול הכרמים לאומות והחצונים. וסוד ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים, פירושו, שסתם מפניהם גם שביל דק ההוא, כמ"ש לפנינו בהמשך כל המאמר. ותחלה מבאר ב' העטרות של המלכות, עטרה אחת, מה שמקבלת מאמא עלאה, ועטרה שניה, מה שמקבלת מזווגה עם ז"א.

ונודע שתחלה מקבלת המלכות מקו שמאל דאמא, שה"ס חכמה בלי חסדים, כי קו הימין מקבל ז"א. ונבחן אז, שז"א לוקח ספירה וחצי מימין של אמא, שהם, חכמה, וחצי דעת הימין. ששניהם רק חסדים. והמלכות מקבלת ספירה וחצי משמאל של אמא, שהם, בינה, וחצי דעת השמאלי. וז"ש. **מסטרא דאמא כד איהי מתעטרא**, דהיינו בעת שאין

המלכות מקבלת מז"א אלא מצד שמאל דאמא, **נפקין בעטרהא אלף וחמש מאה סטרי גליפין בתכשיטהא**, עטרהא, פירושו הג"ר שלה, כי הג"ר נקראות עטרה. אבל אינה מקבלת כל הג"ר, שהם סוד ג' אלפים, אלא ספירה ומחצה בלבד, שהם כל הבינה, וחצי השמאלי דדעת. שמספרם אלף ות"ק. והם גליפין ונחקקות בתכשיטיה. דהיינו בעטרה שלה. ואחר שביאר העטרה, שהמלכות מקבלת מאמא שכולה היא מצד שמאל בלבד. מבאר אח"כ העטרה שמקבלת מז"א שכבר יש בה כל ג' הקוין.

וז"ש, **וכד בעאת לאזדווגא במלכא**, דהיינו כשהמלכות רוצית להזדווג עם ז"א, ולקבל ממנו שפעו. **מתעטרא בחד עטרא דארבע גווניו**, היא מקבלת מזווגה עם ז"א, עטרה אחת שיש בה ד' גווניו, שה"ס לבן אדום ירוק שחור. **אינון גווניו מתלהטן בד' סטרי עלמא**, שהם חו"ג תו"מ. כי חסד הוא לבן, וגבורה היא אדום, ות"ת הוא ירוק, ומלכות היא שחור. וכן נקראים דרום צפון מזרח ומערב. **כל גוונא וגוונא מתלהטא ג' זמנין בההוא סטרא**, דהיינו בבחינות ג' קוין, ימין שמאל ואמצע. ונמצא שיש כאן י"ב מיני אורות, שהם חו"ג תו"מ, שבכל אחד מהם ג' קוין, וז"ש, **דאינון תריסר תחומי גליפין**, שה"ס י"ב גבולים שיש במלכות. **ועאלין ואתכלילו בתריסר אחרנין**, שהם נכנסים ונכללים בי"ב גבולי אלכסון שבז"א, שהם ג"כ אותן הבחינות ממש, חו"ג תו"מ שבכל אחד מהם ג' קוין. וכשהם בזווג, נכללים י"ב במלכות מי"ב דז"א. ויש בעטרה הזו של המלכות ג' בחינות ראש תוך סוף, ועתה נתבאר בחינת התוך של העטרה. ולהלאה בסמוך מבאר בחינת הראש של העטרה.

פסקה תלד

ברישא דעטרא אית וכו': בראש העטרה יש ד' שורות לד' צדדים, צפון דרום מזרח מערב, שהם שורות של מגדלות, כש"א, מגדלות מרקחים. מהו מרקחים. הוא כש"א, מכל אבקת רוכל. ועל כל מגדל ומגדל ג' פתחים, משובצים באבנים טובות מכל צד וצד, עטרה זו מאירה בדלוגים של אופיר, בשביל כבוד המלך. כמ"ש, אוקיר אנוש מפז ואדם מכתם אופיר. **קביעין** פירושו תקועים, כלומר משובצים כי על ויתקעה בבטנו מתרגם וקבעיה. (שופטים ג').

פירוש. גילוי החכמה שבמלכות נקרא מגדל, בסוד ואלה מי גדל. כי החכמה ה"ס הגדלות. ואומר שבראש העטרה יש ד' שורות מגדלות לד' סטרין שהם חו"ב, ותו"מ שבדעת. ואינם מאירים אלא בסוד ג' קוין, וע"כ הם נקראים ג' פתחים לכל מגדל, כי זולת ג' הקוין אין המגדל מאיר כלום. וז"ש **כד"א מגדלות מרקחים**, **מהו מרקחים כד"א מכל אבקת רוכל**. שאין המגדל מאיר זולת שנכלל ממור ולבונה ומכל אבקת רוכל, שה"ס

ג' הקוין. מור ה"ס שמאל ולבונה ימין, ומכל אבקת רוכל ה"ס קו האמצעי. והתכללות הזאת נקראת מרקחים. וכבר ידעת שאין המלכות חוזרת למצב פנים בפנים עם ז"א מטרם שנתמעטה עד לנקודה תחת היסוד (כנ"ל ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו) וחזרה זו לנקודה ה"ס טפת דם כחרדל (כנ"ל אות רכ"ח בהסלם) וכן נקראת כתם. ואחר כך כשחוזרת ונבנית בבחינת הפנים, צריכים לטהר המלכות מן **כתם** הזה מטעם כבוד המלך. וז"ש, **האי עטרא נהירא בדלוגין דאופיר בגין יקרא דמלכא**. כי ע"י דלוג של עטרה זו בכללותה, על ג' הקוין, שמדלגת מימין לשמאל ומשמאל לאמצע, ומאמצע לימין, הרי עי"ז נמשכת הארת החכמה מלובשת בחסדים מרובים שהארתה גדולה מאד, וע"כ היא **מפירה** ומשביתה את **הכתם** הזה. וז"ש, **כמה** דכתיב אוקיר אנוש מפז ואדם **מכתם אופיר**. כי אחר שהמלכות קבלה סוד **כתם אופיר** הזה, היא משפעתו לאדם. ואז נאמר על האדם, אוקיר אנוש וגו'. ועי' בזהר חדש (חקת דף נ"ב עמוד ג' למטה) וזה לשונו, ואימתי היא **בכתם אופיר**, כד אזדווגא במלכא, כד נחית כתרא **בדלוגין**, דאנהיר מסטרא דאמא, ושרה על רישא דמטרוניתא וכו' ע"ש. והנה נתבאר התוך והראש של העטרה, ולהלאה מפרש בחינת הסוף של העטרה.

פסקה תלה

תחות עטרא תליין וכו': תחת העטרה, תלוים מסביב פעמוני זהב. פעמון זהב מצד זה, ופעמון זהב מצד זה. ורמון אחד. בתוך אותו הרמון יש בו אלף פעמונים וכל פעמון מהם לוהט באדום ובלבן. רמון ההוא נתחלק לארבעה פלחים, ועומד פתוח, שיראו ממנו הפעמונים. שכ"ה פעמונים לצד זה, וכן לכל צד וצד עד שמתלהטים ד' רוחות העולם ממראה של כל פלח ופלח. והם נקראים פלח הרמון. כמ"ש כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך.

פירוש. עתה מבאר בחינת הסוף של העטרה דמלכות, דהיינו בחינת הכלים דאחורים שלה. וכבר ידעת, שבהיותה פב"פ עם ז"א אין החכמה נגלית אלא בכלים דאחורים שלה (כנ"ל בהקסה"ז דף ו' ד"ה ואלמלא) וכללות הכלים דאחורים נקראים רמון, בסוד מה שאמרו על הפסוק, כפלח הרמון רקתך, שאפילו הריקנים שבך, דהיינו הכלים דאחורים הנבחנים כריקנים, כלפי הכלים דפנים, מלאים מצוות כרמון, שהם מלאים אורות. והיינו בעת שהם מתחברים בכלים דפנים ותלוים בהם, כי אז הם מקבלים ג"כ הארת ג' קוין מן הכלים דפנים. ואז מתחלקים ההארות לימין ולשמאל ולסוד י"ב הנקראים פעמונים. וכללות הפעמונים נקראת רמון, מפני שהארתו מתרוממת ממטה למעלה.

וז"ש, **תחות עטרא תליין זני דדהבא בסחרנהא**, דהיינו הכלים דאחורים שבהם מתגלה החכמה, אשר בשעה שהם תלוים ומחוברים מסביב הכלים דפנים שבעטרה, נקראים פעמוני זהב. ומתפרשים לימין ולשמאל, דהיינו לחסדים ולחכמה, וז"ש, **זגא דדהבא מסטרא דא**, **וזגא דדהבא מסטרא דא**. ונכללים כולם ברמון אחד. וז"ש, **וחד רמונא**, כי עיקר השם של הכלים דאחורים הוא, רמון. אלא ההארות שהוא מקבל מחמת חיבורו בכלים דפנים מימין ומשמאל, נקראים פעמוני זהב. וז"ש, **בגו ההוא רמונא אית בה אלף זגין**, דהיינו המאירים בהארת החכמה, המכונה אלף, בסו"ה ואאלפך חכמה. אבל, **וכל זגא מנייהו מתלהטא בסומקא בחוורא**, שכל פעמון מהם מאיר באדום, שהוא שמאל, ובבחינת החכמה, ומאיר בלבן, שהוא ימין, ובבחינת החסדים. שהשיגו זה מכח חיבורם עם הכלים דפנים, אבל משורשם מטרם שנתחברו עם הכלים דפנים, לא היה בהם אלא חכמה בלי חסדים, שהיא שמאל בלי ימין, דהיינו גוון אדום בלבד. ומה שאומר **מתלהטא**, ואינו אומר, מאיר, הוא מטעם היותם כלים דאחורים, שהארתם עם דינים.
ועוד הם מקבלים מבחינת הכלים דפנים סוד י"ב גבולים (כנ"ל באות תל"ג) ועם הכולל הם י"ג. וז"ש, **ההוא רמונא אתפלג בפלוגין ארבע**, דהיינו ע"פ ד' בחינות חו"ב תו"מ שבו. **וקיימא פתיחא לאתחזאה זגהא**, כלומר, שהפעמונים מאירים מכל פלח יפלח מד' הפלחים שבו. **שכ"ה זגין לסטרא דא**, **וכן לכל סטרא וסטרא**, שבכל צד מד' צדדים שבכל פלח, מאירים שכ"ה פעמונים. שהם ד"פ שכ"ה, שבגימטריא י"ג מאות, שה"ס י"ב גבולים הנ"ל עם אחד הכוללם. **עד דמתלהטן ארבע סטרי עלמא**, שהם חו"ב תו"מ, שבכל אחד שכ"ה פעמונים, **מחיזו דכל פלכא ופלכא**. שכל פלח מד' פלחי הרמון מקבל הארת י"ג אלו. שז"ס, כפלח הרמון רקתך.

פסקה תלו

ארבע גלגלין בפלכי וכו': ארבעה גלגלים שבארבעה הפלחים של הרמון, לוקחים ע"י גלגול, את העטרה ההיא. וכשלוקחים אותה הם מזדקפים למעלה, עד שמגיעים לגלגל הפלח העליון הנוהם יום ולילה, אז מתחברים כל אלו הפלחים ולוקחים את העטרה וזוקפים אותה. והקול של אלו הגלגלים נשמע בכל הרקיעים. לקול נעימות זה, מתרעשים כל צבאות השמים, וכולם שואלים זה לזה, עד שכולם אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו.
פירוש. כי נתבאר שהעטרה, שה"ס הג"ר של המלכות, נישאת, דהיינו שמתגלית, על ידי ד' פלחי הרמון הנ"ל, שהם ד' כלים דאחורים הממשיכים החכמה, כנ"ל, אשר החכמה, היא עיקר הג"ר שבה. וע"כ יש עטרה, ויש נושאי העטרה שהם פלחי הרמון. וכבר ידעת

שאין החכמה נגלית אלא על ידי גלגול בג' דוכתי, שה"ס ג' קוין (כנ"ל ויחי דף קנ"ט ד"ה קל גלגלא) וכן אינה נגלית אלא בשעת הגלגול שה"ס הנסיעה (כנ"ל בשלח ל"ט ד"ה וג') ולפיכך צריכים **גלגלים** להעביר האור מקו לקו עד המלכות. ואלו הגלגלים ה"ס הדינים דמלכות עם הדינים המכונים ג' זריעות, שבג' נקודות, חלם שורק וחירק, כמו שנתבארו לעיל (ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא ע"ש) כי הדינים שבכל קו מעבירים האור שבו לקו האחר. כי בקו ימין שה"ס החולם, יש בו דינין מעלית המלכות לבינה, הגורם קטנות, ע"כ דין זה דוחף האור ומעבירו לקו שמאל, שה"ס נקודת השורק. והדינים שבקו שמאל, ששם החשך והאש והקפאון, שאינם נותנים את החכמה להאיר, דוחפים האור ומעבירים אותו אל קו האמצעי, ששם תקון יחוד הקוין, שאור החכמה מתלבשת בחסדים, שאז יכולה החכמה להאיר בכל שלמותה והדרה. והדינים שבקו האמצעי, מסוד מסך דחירק שבו, שאינם נותנים בו מקום גילוי אל אור החכמה, וע"כ, דינים האלו דקו האמצעי דוחפים ומעבירים האור אל המלכות, ששם מקום הגילוי של החכמה. ובמלכות עצמה מתגלגלים הקוים מחדש, ע"י אותם הגלגלים, ומגלים החכמה, והדינים שבה, מקשרים אותה עם החסדים. ובזה תבין הצורך לג' בחינות, א) הם עצם המוחין הנקראים עטרה, שהם נבחנים בראש ותוך כנ"ל. ב) נושאי המוחין, שהם הכלים דאחורים, הנקראים פלחי הרמון, שרק הם ראוים להמשיך גילוי החכמה, ולולא הם לא היתה נגלית העטרה שהעיקר שבה ה"ס החכמה, וע"כ נבחנים פלחי הרמון, שהם זוקפים את העטרה, כי קומה זקופה מורה על אור החכמה. ג) היינו הגלגלים, שהם הדינים שבכלים דאחורים, שעליהם מתגלגל אור העטרה ממקום למקום, דהיינו מקו לקו עד המלכות, וכן במלכות עצמה, כמו שנתבאר.

וז"ש **ארבע גלגלין בפלכי ארבע**, ארבעה הגלגלים שהם ד' מיני דינים הנ"ל, שיש בארבעה הפלחים, שה"ס ג' קוין ומלכות המקבלתם. **נטלין בגלגולא לההוא עטרא**, שעליהם מתגלגלת העטרה ממקום למקום כנ"ל, שעי"ז משתלמת העטרה בכל התכשיטים שבה. והנה כל זה שאמרנו בעטרה ובפלחי הרמון ובגלגלים, נוהגים רק בזמן הזווג עם ז"א, וב' הארות מאיר אז ז"א אל המלכות, א) מבחינת השמאל שה"ס אור החכמה משמאל דאמא, שזסו"ה שמאלו תחת לראשי. ואחר שנגמרה הארה זו, אז מאיר לה ז"א מבחינת הימין, שה"ס אור החסדים, בסו"ה וימינו תחבקני.

וז"ש, **וכד נטלי לה אזדקפן לעילא**, שבתחילה, כשהגלגלים מתחילים לשאת את העטרה, הם זוקפים קומתם למעלה, שפירושו, שממשיכים חכמה, המכונה קומה זקופה. שהיא הארה א' דז"א בסוד **שמאלו** תחת לראשי. **עד דמטי לגלגולא דפלכא**

עלאה, **דנהים יממא וליליא**, דהיינו פלח הרמון שהוא ימין, דהיינו **חסד**, שאין לו הפסק, שה"ס הארה הב' דז"א, בסו"ה **וימינו** תחבקני, אז, **מתחברן כל אינון פלכין**, דהיינו שהחכמה דשמאל מתלבשת בחסדים דימין ושניהם בקו האמצעי, ושלשתם במלכות, **ונטלין לעטרא וזקפן לה**. שאז בחבורם יחד לוקחים העטרה וזוקפים אותה, דהיינו שמגלים בה קומה הזקופה, שה"ס הארת החכמה, בכל שלמותה והדרה.

וכבר ידעת, שסוד הגלגלים הם בחינת הדינים שבד' מקומות, שעליהם, האור נדחף ומתגלגל ממקום למקום עד שנשלם. וז"ש **וקלא דאינון גלגלין**. דהיינו כח הדינים, הנקראים גלגלים, **אשתמע בכלהו רקיעין**, דהיינו שפעולות הדינים מתקבלות בכל המדרגות, **לקל נעימותא**, המושפע מהם מעת גלגולם, **מתרעשין כל חילי שמיא וכלהו שאלין דא לדא**, דהיינו מחמת גילוי הדינין שבכל קו וקו הם שואלים **איה מקום כבודו**, עד שנשלם הגלגול ומתגלה מקום הכבוד, וז"ש, **עד דכלהו אמרי ברוך כבוד ה' ממקומו**. כי נתגלה מקום הכבוד, שהוא המלכות.

פסקה תלז

כד מזדווג מלכא וכו': כאשר המלך, שהוא ז"א, מזדווג במטרוניתא, שהיא המלכות. אז עולה עטרה זו ומתישבת בראש המלכות. כלומר, שכל הפעולות הנ"ל האמורות, היינו רק בעת זווג ז"א עם המלכות. אז גם יורדת עטרה אחת עליונה, לז"א, משובצת מסביב לה בכל אבן טובה, וכפתור ופרח. בששה גלגלים היא באה, לששה קצוות העולם, שש כנפי הנשר נושאות אותה. חמשים ענבים מסביב העטרה, שחקקה בה אמא עלאה, בינה, משובצות, באבן טובה שצבעיה לבן, אדום, ירוק, שחור, תכלת וארגמן. שש מאות וי"ג אורות מכל צד וצד.

פסקה תלח

אלף ושית מאה וכו': אלף ושש מאות מגדלות לכל צד וצד. וכל מגדל ומגדל עשוי טורים קבועים. דהיינו שכל מגדל מוקף עם מעט בתים, מלשון טורים קטנים (מכות י.) פורחים למעלה ומושפעים משלחן אמא עלאה, בינה, משמן המשחה שלה. אז משפעת אמא עלאה בחשאי מתנות עליונות ושולחת וקובעת אותם בעטרה ההיא. אח"כ משפעת נחלי שמן המשחה הקדוש על ראש המלך, ז"א, ומראשו יורד שמן טוב ההוא העליון על זקנו היקר, ומשם נוזל על לבושי המלך. ז"ש, כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מדותיו.

פירוש. נודע כי בטרם זווג ז"א עם המלכות אין בז"א אלא בחינת חסדים בלבד. ואין בו הארת החכמה, אלא בשעה שז"א מזדווג עם המלכות, שבה מקום גילוי החכמה, ואז הוא

נכלל מן החכמה שבמלכות ויורדת אליו עטרה מאמא הנכללת גם מחכמה. שזסו"ה, אשת חיל עטרת בעלה. שעל ידי המלכות שה"ס אשת ז"א, קונה ז"א עטרה השלמה שלו. וז"ש (באות תל"ז) **כד מזדווג מלכא במטרוניתא** דהיינו ז"א במלכות, **סלקא עטרא דא**, דהיינו עטרה של המלכות שנתבארה עד הנה, **ואתישבת ברישא דמטרוניתא**. ואחר שהמלכות מקבלת העטרה שלה שעיקרה היא חכמה כנ"ל, נכלל גם ז"א מן החכמה שלה וקונה גם הוא עטרה שלו, בסו"ה אשת חיל עטרת בעלה, וז"ש, **כדין נחית חד עטרא עלאה**, שאז יורדת גם לז"א עטרה העליונה, **קביעא דכל אבן טבא וחיזור ושושן בסתרנהא**, המלכות נקראת אבן טובה, והעטרה משובצה מכל אבן טובה שהיא הארת החכמה של המלכות הנכללת בה, וחיזור ה"ס ימין, דהיינו חסדים המרומזים בכפתור. ושושן ה"ס שמאל, דהיינו חכמה המרומזת בפרה (כנ"ל שלח אות קמ"ח בהסולם) ואומר **בסתרנהא**, משום שהחכמה באה לו רק בדרך התכללות מן המלכות. ע"כ נבחנת שמאירה מסביב העטרה.

ועתה הולך ומפרש כל חלקי העטרה דז"א כמו שביאר לעיל חלקי העטרה של המלכות. אלא הוא מתחיל לפרוט אותם כאן ממטה למעלה. דהיינו שמתחיל מן הגלגלים, שהעטרה מתגלגלת עליהם. וז"ש, **בשית גלגלין אתיא לשית סטרין דעלמא**, ומהות הגלגלים כבר ידעת שה"ס הדינין המיוחדים שבכל קו, שהם מעבירי האור מקו לקו. כנ"ל. וחושב כאן ששה גלגלים כנגד ששה קצוות העולם, שהם חג"ת נה"י, דהיינו ג' גלגלים לג' קוין שמחזה ולמעלה הנקראים חג"ת, וג' גלגלים לג' קוין שמחזה ולמטה, הנקראים נה"י. כי ז"א כולל תמיד ו"ק. אחר זה מבאר, לוקחי העטרה, וז"ש, **שית גדפין דנשר נטלין לה**, כי קו האמצעי ה"ס נשר, ויש לו שש כנפים כנגד ששה קצוות, שהם מכסים בו החכמה, שלא תאיר, אלא בדרך קו האמצעי, שהוא ממטה למעלה, ותקון זה של כנפי הנשר, הוא עיקר הלוקח והנושא של העטרה, שהיא המוחין שמקבל מאמא, כי מתוך שעשה תקון זה באמא, יצאו ג"ר באמא, בסוד תלת מחד נפקי, וגם ז"א קנה אותם בסוד חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) ע"כ כנפי נשר הללו, הן עיקר לוקחי העטרה, שזולתן לא היתה עטרה זו במציאות, וז"ש, **שית גדפין דנשר נטלין לה**. עתה מפרש ההארות שבעצם העטרה, ותחלה מפרש הארות נ' שערי בינה, שמקבלת מאמא, וז"ש **חמשין ענבין סחרנהא דגליף בה אימא עלאה**, שהם חמשים שערי בינה. **קביעאן באבן טבא**, שבה ששה גוונים, שהם, **חוור וסומק ירוק ואוכם תכלא וארגוונא**. לבן אדום וירוק הם חג"ת, ובמלכות יש ג' צבעים שהם, שחור תכלת וארגמן. עוד יש תרי"ג אורות, בכל צד מד' צדדי העטרה, שה"ס חג"ת נה"י שהם שש מאות מפני

שנמשכים מבינה שספירותיה בסוד מאות. ובהם מאירות הארות י"ב גבולים, שה"ס ג' קוין שבכל קו חו"ב תו"מ, ואחד הכולל אותם, הם י"ג. וז"ש, **שית מאה ותלת עשר זווין לכל סטרא וסטרא**. אח"ז מפרש בחינת הראש של העטרה, וז"ש (באות תל"ח) **אלף ושית מאה מגדלין לכל סטרא וסטרא**, שהם בחינת ספירה וחצי דימין של הג"ר, כי הג"ר הם ג' אלפים. וספירה וחצי, דהיינו חכמה וחצי דעת הימני הם אלף ושש מאות, כי חכמה היא אלף. וחצי דעת הימני יש בו שש ספירות חג"ת נה"י, שהם שש מאות. ואלו המגדלות עולים למעלה לבינה לצד ימין שבה לקבל חסדים. וז"ש **וכל מגדלא ומגדלא טורין קביעין**, דהיינו שמוקף בבתים מהתכללות המלכות בו. **במשה רבות דילה**, דהיינו החסדים דאמא הנקראים שמן המשחה. **כדין אמא בלחישו** וכו', כי החסדים נמשכים בלחש, בלי השמעת קול המורה על חכמה דשמאל, כנ"ל אצל הפעמונים (באות תל"ה) וחסדים אלו יורדים בג' מקומות הדינים שבז"א, שה"ס שערות ראש ושערות דיקנא ולבושים, שנתבאר לעיל באדרת נשא. וז"ש, **לבתר** כו' **על רישא דמלכא ומרישיה** וכו' **על דיקניה** וכו' **על לבושי מלכא**.

פסקה תלט

לבתר אתהדר עטרא וכו': אח"כ, אחר שהעמדה קבלה כל האורות הנ"ל, חזרה העטרה, ואמא עלאה מעטרת לז"א בעטרה הזו, ופורשת על ז"א ועל המלכות לבושי יקר, בעטרה ההיא, החסדים המלבישים החכמה מכונים לבושי יקר (כנ"ל בהקסה"ז אות י"ד) אז הקול נשמע בכל העולמות, צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו וגו'. מלך שלמה הוא ז"א, אמו היא בינה. אז היא שמחה בכל בני המלך. ומי הם. הם כל אלו הבאים מצד ישראל. כי אינם מתחברים עמהם, עם זווג ז"א ומלכות שאינם עומדים עמהם, חוץ מישראל, שהם בני הבית ומשמשים אותם. כלומר, שהם מעלים מין ע"י תורתם ותפלתם המעוררים אל הזווג. לכן, הברכות היוצאות מהם, מזווג ז"א ומלכות, הן של ישראל.

פסקה תמ

וישראל נטלין כלא וכו': וישראל לוקחים הכל, היינו כל הברכות היוצאות מהארת הזווג של ז"א ומלכות הנ"ל, כמבואר בסוד ב' העטרות שלהם. ושולחים חלק מהן לשאר העמים, ומאותו החלק נזונים כל שאר העמים. ולמדנו, מבין צדדי חלקם של הממונים על שאר העמים, יוצא שביל אחד דק מאד, שמשם נמשך חלקם של אלו התחתונים, דהיינו החיצונים ואומות העולם, ומשם מתחלק לכמה צדדים. וזה שאנו קוראים לו **תמצית** היוצאת מצד הארץ הקדושה, שהיא המלכות.

פסקה תמא

ועל דא עלמא וכו': ועל כן, כל העולם שותה מתמצית של ארץ ישראל. מי היא ארץ ישראל. כבר העמדנו, שארץ ישראל היא מלכות. ובין למעלה ובין למטה, כל אלו שאר העמים עכו"ם, אינם נזונים אלא מתמצית ההיא. ואל תאמר הם בלבד, אלא אפילו אלו ספירות התחתונות שותות מאותה התמצית. וזה הוא **במשעול הכרמים**, דהיינו שביל מן שרי שאר העמים המתברכים ממנו.

פירוש. אחר שביאר היטב זווג ז"א ומלכות וההארות הגדולות היוצאות מזווגם, ושכל זה בא מכח יחוד ג' הקוין, אומר (באות ת"מ) **וישראל נטלין כלא**, משום שהם דבוקים בקו אמצעי, הכולל ג' קוין. מה שאין כן אומות העולם וכל החצונים הדבוקים בקו שמאל בלי ימין, אינם יכולים לקבל מהארות הזווג הזה, אמנם כיון שהארת הזווג באה ע"י גלגול בג' קוין כנ"ל הנה ברגע שההארה מתגלגלת מימין לשמאל, ועומדת בקו השמאל, אז נפתח צנור דק מהארת קו השמאל, שאותו צנור נקרא **משעול הכרמים**, שמשם יורדים החיות והמזון לחיצונים מקו שמאל. וע"כ כללות הארת כל הזווג מקבלים ישראל, להיותם דבוקים בקו האמצעי הכולל הכל, ומשום שהם העלו מ"ן וגרמו לזווג הזה. (כנ"ל באות תל"ט) אבל בהכרח שולחים חלק מהשפע לשאר העמים והחיצונים הדבוקים בקו שמאל בלבד, דהיינו בעת שהארת הזווג מתגלגלת מימין לשמאל ועומדת רגע בקו השמאל, וז"ש **ומשדרי חולקא מניה לשאר עמין**, דהיינו אותו חלק הנמשך מקו שמאל בעת הגלגול, **ומההוא חולקא אתזנו כל שאר עמין**, דהיינו אותו חלק הנמשך מקו שמאל בעת יכולים להנות משהו ממקום אחר, כנ"ל. ואותו הצנור הנפתח להם מקו שמאל הוא דק מאוד, מטעם היותו מטרם היחוד בקו האמצעי, וז"ש, **ותאנא** וכו' **נפיק חד שביל דקיק**, דהיינו אותו הצנור הנפתח להם מקו שמאל, **דמתמן אתנגיד** וכו'. שמשם מושפע כל חיותם ושפעם של החצונים ושאר העמים. וז"ש **ודא קרינן ליה תמצית דנפיק מסטרא דארעא קדישא**, כי המלכות מקבלת לתוכה כל הארת הזווג עם ג' הקוין שההארה מתגלגלת עליהם. ורק **תמצית**, דהיינו חלק קטן מאותה הארה, שהוא מזמן שההארה מתגלגלת מימין לקו שמאל כנ"ל, זה משלחת המלכות שנקראת ארץ ישראל, לשאר העמים ולכל העולם כולו חוץ מישראל. וז"ש (באות תמ"א) **ועל דא עלמא כוליה** וכו', כי רק ישראל בלבד נבחר מכל העולם להדבק בקו האמצעי, וע"כ הם לוקחים כל הארת הזווג, ושאר כל העולם רק תמצית, דרך שביל דקיק הנ"ל. וז"ש, **ודא הוא במשעול הכרמים**, ששביל דקיק הזה, נקרא משעול הכרמים. דהיינו, **שביל מרברבי שאר עמין דמתברכן מניה**, כי שרי אומות העולם נקראים **כרמים**. כמ"ש להלאה בכתוב,

שמוני נוטרה את הכרמים, שהם שרי שאר העמים. ואותו שביל דקיק מקו שמאל, שהם מתברכים ממנו, נקרא **משעול הכרמים**.

פסקה תמב

כד חמא ההוא וכו': כשראה אותו המלאך, אשר בלעם הטה את אתונו על שביל ההוא, שנקרא משעול הכרמים, כדי לקבל משם כח לקלל את ישראל, שכתוב, **להטותה הדרך**, שרומז על הדרך של החצונים, שהוא משעול הכרמים שמשם הם מקבלים כל שפעם כנ"ל, מיד, **ויעמוד מלאך ה' במשעול הכרמים**, דהיינו לסתום השביל שלא יוכלו להעזר ממנו שאר העמים העכו"ם, ואלו ספירות התחתונות, של החצונים. ומה שנקרא משעול הכרמים, הולך זה, כפי מה שאמר רבי יצחק, כתוב, שמוני נוטרה את **הכרמים**, היינו לשמור ולברך בעת הגלות. את שאר העמים, הנקראים כרמים. וישראל, שהם **כרמי** שלי, לא נטרתי. כי הם בגלות, ואינם מתברכים כראוי.

פסקה תמג

גדר מזה וגדר מזה: אמר ר' אבא, איך היה יכול מלאך ההוא לסתום אותו השביל, מפני החיצונים כיון שהוא מוכרח להפתח בעת הגלגול, כנ"ל. ומשיב, אלא משום שהיתה לו עזרה אחרת, שהיא הקב"ה וכנסת ישראל, שהיא המלכות. ר' יהודה אמר, התורה עזרה לו, שכתוב, מזה ומזה הם כתובים.

פירוש. השאלה היתה, כיון שאותו משעול הכרמים מוכרח להפתח בעת הגלגול, איך יכול המלאך לסתום אותו. ועל זה משיב, כיון שלאחר הגלגול, מאיר הקב"ה מצד אחד את החסדים המכוסים שלו, ומצד השני אפילו כנסת ישראל, שהיא המלכות אינה מקבלת אחר הגלגול רק חסדים בלבד (כנ"ל בשלח ל"ט ד"ה וג') ובכח זה התגבר המלאך על השביל וסתם אותו. וזהו סוד הכתוב **גדר מזה וגדר מזה**, שמצד הימין **מגדיר** הקב"ה את הארת השביל שלא יאיר, ע"י חסדים מכוסים שלו. וזהו **גדר** מימין. ומצד השמאל מגדירה המלכות הארת השביל ע"י נטיתה לימין לחסדים שבז"א. ובכח ב' גדרות אלו סתם המלאך את השביל.

ור' יהודה לומד אותם הדברים הנ"ל מכתוב אחר, דהיינו ממה שכתוב בלוחות **מזה ומזה הם כתובים**, שהפירוש הוא מפנים ומאחור, שמפנים, נכתבו בהארות ז"א, ומאחור, בהארות המלכות. והיינו ע"ד הנ"ל. אלא ההפרש הוא במקראות דורשין בלבד.

פסקה תמד

בההיא שעתא מה וכו': בשעה ההיא מה כתוב ותרא האתון וגו' ותלחץ אל הקיר. מהו ותלחץ אל הקיר. ומשיב, הוא כש"א, מקרקר קיר וגו', שקיר פירושו חומה המגינה.

אף כאן **קיר** פירושו מגין, דהיינו אותו הכח המגין עליהם. ותלחץ רגל בלעם אל הקיר, פירושו, היא, האתון, לא נתנה לו עזרה כלל, אלא בצרתה שלחה אותו לאותו הקיר, שהוא השר המגין עליהם. וזהו שרמזה לו, במה שנלחצה אל הקיר. אז ויוסף להכותה. בצד שמאל הזה.

פסקה תמה

ויוסף מלאך ה' וגו': ויוסף מלאך ה' עבור ויעמוד במקום צר וגו'. בשעה ההיא סתם המלאך כל הדרכים וכל התמיכות, שלא תהיה נמצאת לה תמיכה מכל צד שבעולם. אז, ותרבץ תחת בלעם. דהיינו, שלא מצאה אפילו מקום לרמוז על עזרה, כמו שרמזה מקודם לכן, שילך לבקש עזרה מן הקיר, כנ"ל בדבור הסמוך. כשראה בלעם שאינו יכול, מה כתוב, ויחר אף בלעם ויך את האתון **במקל**, כמו שלמדנו (כנ"ל באות תכ"ט) שהטעין אותה והלבישה בזיון דין קשה וחזק. כמ"ש שם.

פסקה תמו

ויפתח ה' את פי האתון: היינו אחד מאלו הדברים שנבראו ערב שבת בין השמשות. א"ר יצחק, מהו הריוח מזה, לבלעם, או לאתון, או לישראל, באלו דברי האתון. א"ר יוסי, שצחקו ממנו אלו השרים שהיו עמו. וכשבאו לבלק, אמרו לו, וכי לשוטה הזה שלחת לקרוא, לא תמצא בו ממשות ולא בדבריו. נמצא, שבאלו דברי האתון נתבזה כבודו. ר' חייא אמר, אם לא אמרה האתון זה, לא עזב בלעם את שלו. אלא בדברי אתונו ידע שנשבר כחו.

פסקה תמז

ר' אבא רמי וכו': ר"א הקשה. כתוב, ותפתח הארץ את פיה. וכתוב ויפתח ה' את פי האתון. מהו השינוי, ארץ מאתון, שלא כתוב בארץ, ויפתח ה' את פי הארץ. ומשיב, אלא שם משה גזר על פתיחת הפה. והארץ פתחה ועשתה הציווי של משה, ולא יפה, שהקב"ה יעשה הציווי של משה. שהרי משה גזר וציווה, ופצתה האדמה את פיה, וע"כ הארץ עשתה הציווי של משה, שכתוב, ותפתח הארץ את פיה. אבל כאן, לא נמצא מי שגזר, אלא רצון הקב"ה היה, וכיון שרצונו היה בכך, כתוב, ויפתח ה' את פי האתון. ממנו בא הדבר וממנו נמצא.

פסקה תמח

ר' יהודה אמר וכו': ריא"א נסתכלתי בפרשה זו של פי האתון, ובאלו הדברים, ונראים שאינם דברים שצריכים להם. וכי מאחר שכתוב, ויפתח ה' את פי האתון, היו צריכים הדיבורים להיות דיבורים חשובים, דברי חכמה. ואם כמו שאמרו החברים, שבלעם

היה משתבח, שהסוס שלו רועה באחו, וע"כ לקח האתון. והאתון ענתה ואמרה, הלא אנכי אתונך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה. א"כ מכאן היתה לה לפתוח, והיא לא פתחה, אלא מה עשיתי לך. ואם כן, למה הטריח עצמו הקב"ה לפתוח פיה באלו הדברים.

פסקה תמט

אמר ר' אבא וכו': אר"א, ודאי באלו הדברים של האתון, למדתי דעתו של בלעם, שלא היה כדאי שישרה עליו רוח הקודש, ולמדתי, שאין כח באתונו, להרע או להטיב. ולמדתי, מאתון זו, שאין כח בבהמות להשרות עליהם דעת שלמה. וע"כ לא אמרה דברי חכמה. בוא וראה, בלעם, בדבור ההוא של אתונו, ובאותה דעת טפשית של אתונו, לא יכול לעמוד. בדעת עליון על אחת כמה וכמה. והוא אמר שיודע דעת עליון.

פסקה תנ

ותאמר לבלעם מה עשיתי לך: היינו שאמרה לו, וכי ברשותי הוא לעשות טוב או רע. לא, כי בהמות אינן מתנהגות אלא כמו שנוהגים אותן. ואע"פ שאותה האתון היתה בצרה גדולה, לא היתה ברשותה, כי בלעם הטעין אותה בכשפיו, וברשותו עמדה.

פסקה תנא

ויאמר בלעם וגו': ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי. היה לו לצחוק ממנה, והוא השיב לה דברי טפשות. אז צחקו ממנו והוא נעשה נקלה בעיניהם, בעיני השרים שעמו, וידעו שהוא שוטה. ומה אמר, כי התעללת בי לו יש חרב בידי. אמרו השרים, שוטה הזה מתפאר, שהוא יכול להשמיד עמים בפיו, איך לא יכול להשמיד אתונו, והוא צריך לחרב. ולמדת, שאין כח בבהמות להשרות עליהן רוח אחר של חכמה. ואם יאמרו בני אדם אם הבהמות היו מדברות כמה דעת שלמה היתה באה לעולם. צא ולמד מאותה האתון, שהקב"ה פתח פיה, וראה דבריה.

פסקה תנב

ויהי בבקר ויקח בלק וגו': ר' יצחק אמר, בלק היה חכם בכשפים יותר מבלעם חוץ ממה שלא היה יודע לכוון השעה לקלל, כמו בלעם. משל וכו'. (עי' מדרש רבה פ"ב י"ח) משום זה, ויקח בלק את בלעם וגו'. הוא היה מתקן אותו ואוחז בו, לכל.

פסקה תנג

ויעלהו במות בעל: מהו ויעלהו במות בעל. ומשיב, אלא הסתכל בכשפיו באיזה צד מישראל יתאחז ומצא שעתידים ישראל לעשות במות ולעבוד את הבעל, כמ"ש וילכו אחר הבעל. וירא משם קצה העם. ראה גדולי העם ומלכם שעבדו לו. כמ"ש ויקראו בשם

הבעל. וכתוב אם ה' האלקים וגו'. כיון שראה בלעם שעתידים ישראל לזה, מיד ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות וגו'.

פסקה תנד

ר' יוסי ור' יהודה וכו': ר"י ור"י, אחד אמר שכנגד המזבחות שעשו הראשונים הקריב הוא על ז' מזבחות. ואחד אמר, שעשה בחכמה את הכל, כי מצא שחלקם של ישראל נתקשר בז' מדרגות, חג"ת נהי"מ, ומשום זה אמר, אסדר ז' מזבחות.

פסקה תנה

לב"נ דהוה ליה וכו': בדומה, לאדם שהיה לו אוהב אחד, שעזב לו אביו. והיו בני אדם יראים לריב עמו, בשביל אותו האוהב. לימים, בא איש אחד, ורצה לעשות ריב עמו, אמר מה אעשה, אם אריב עמו, הרי יש לו אותו האוהב הקשור עמו, ואיני יכול לו. מה עשה. שלח לו מתנה לאותו האוהב. אמר אותו האוהב, וכי מה יש לו לאיש הזה אלי, יודע אני, שבשביל אותו בן אוהבי הוא. שרוצה להצר לו. אמר, מתנה זו לא תכנס לפני. הזמינו את הכלבים ויאכלו אותה.

פסקה תנו

כך בלעם אתא וכו': כך בלעם בא לעורר ריב עם ישראל, וראה שאינו יכול, משום אותו האוהב שלהם העליון. התחיל לתקן לפניו מתנה, דהיינו הקרבנות שהקריב. אמר הקב"ה, רשע, ומה יש לך אלי, אתה רוצה להתחבר בבני, הרי המתנה שלך נמסרת לכלבים. בוא וראה, מה כתוב, ויקר אלקים אל בלעם. ואר"ש, ויקר, הוא לשון קרי וטומאה, הרי מתנה שלך נמסרת לאלו, ולא תכנס לפני.

פסקה תנז

רבי אבא אמר וכו': רא"א, **ויקר**, הוא כש"א, לפני **קרתו** מי יעמוד. הוא היה בטוח שבמתנה ההיא, הוא יוכל לישראל. מה כתוב **ויקר** אלקים אל בלעם, שקירר עצמו מזה שבלעם חושב. ועוד. ויקר אלקים הוא כמו שלמדנו, שנתעורר עליו צד הטומאה.

פסקה תנח

ר' אלעזר אמר וכו': רא"א, ויקר, פירושו, כי בלעם חשב שבמתנה ההיא יוכל להרע לישראל, והקב"ה עקר מלפניו אותה המתנה. ועקר את בלעם ממה שהיה חושב. ועקר אותו ממדרגה ההיא. ז"ש, ויקר. כמ"ש יקרוה עורבי נחל. אמר לו, רשע, אינך כדאי להתקשר עמי, ולכנוס לפני, מתנתך נמסרת לכלב.

פסקה תנט

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש בוא וראה, רשע הזה, גיאול של הכל היה. כי לא תמצא בכל פרשה זו, ויאמר ה' אל בלעם, או וידבר ה', חס ושלום. מה כתוב, וישם ה' דבר בפי בלעם וגו', כמי שנותן מחסום בפי חמור, שלא יטה לכאן ולכאן, כך, וישם ה' דבר בפי בלעם וגו'.

פסקה תס

א"ל קב"ה וכו': א"ל הקב"ה, רשע, אתה חושב שעל ידך תהיה ותתקיים ברכה בבני, או להיפך. הם אינם צריכים לך כמו שאומרים לצרעה, לא מעוקצך ולא מדובשך. אלא אתה, **שוב אל בלק**, וכשתפתח פיך לא יהיה ברשותך, ולא בפיך תלוי הדבר, אלא, **וכה** תדבר. הרי **כה** שהיא השכינה, מוכנת לברך אותם. **כה** תדבר הברכה של בני, כי כשתפתח פיך, היא תדבר הדברים שיתקיימו על בני, ולא אעזוב הדברים לך.

פסקה תסא

ת"ח דכך הוא וכו': בוא וראה שכך הוא. כיון שבא בלעם לבלק, ושמע בלק כל אלו הדברים, שברך את ישראל, היה בלק חושב, שיצאו מפי בלעם. אמר לקוב אויבי לקחתיך וגו'. אמר בלעם, קח אלו הכשפים בידך, כדי שתעכב כאן את **כה** הזו, שהיא המלכות, ואם אתה תוכל לעכבה באלו הכשפים, אני אעקר אותה מאלו הדברים שאמרה, דהיינו שיבטל הברכות שאמרה, כנ"ל.

פסקה תסב

מה כתיב התיצב וגו': מה כתוב, התיצב **כה** על עולתך, בזה, ובאלו הכשפים תעכב אותה, את **כה** שהיא המלכות, ואנכי אקרה **כה**, כלומר, אעקר אותה מאלו הדברים. שאמרה. אמר לו הקב"ה, רשע, אני אעקר לך. מה כתוב אחריו, ויקר אלקים אל בלעם. ודבר ההוא תרים קולה בדיבורי **כה**, וז"ש, שוב אל בלק **וכה** תדבר. **כה** תדבר ודאי.

פסקה תסג

ת"ח בקדמיתא לא וכו': בוא וראה בתחילה לא כתוב, התיצב **כה** על עולתך, אלא, התיצב על עולתך ואלכה אולי יקרה ה' לקראתי. כיון שראה אשר **כ"ה** אמרה אלו הברכות, אז אמר התיצב **כה** על עולתך ואנכי אקרה **כה**. דהיינו כמו שנתבאר בדבור הסמוך.

פסקה תסד

לכה ארה לי יעקב: ארה כלומר, לקוט. מלשון אריתי מורי עם בשמי. ר' יוסי אומר, השליכם מאותה המדרגה שהיו עומדים. כש"א צדה אורה. דהיינו יריה והשלכה. אמר אם תוכל להשליכם מאותה המדרגה שלהם שהיא המלכות. הרי כולם יעקרו מן ולכה

זועמה ישראל. פירושו, ישראל של מעלה, שהוא ז"א, שיביאו לידי זעם. דהיינו שימצא רוגז וזעם לפניו. כש"א, ואל זועם בכל יום.

פסקה תסה

כי מראש צורים וגו': א"ר יצחק מראש צורים, אלו הם האבות. שכתוב, הביטו אל צור חוצבתם. **ומגבעות אשורנו**, אלו הן האמהות. בין מצד זה של האבות, ובין מצד זה, של האמהות לא היו יכולים להיות מקוללים.

פסקה תסו

ר' אבא אמר וכו': רא"א, כי מראש צורים, פירושו, מי יכול לישראל, כי אחוזים ויוצאים מראש כל צורים. ומי הם צורים. הם גבורות. שכל הדינים שבעולם יוצאים מאלו הגבורות, והם אחוזים בהן. ומגבעות אשורנו, אלו הם שאר המחנות האחוזים בהם. בהגבורות. הן עם לבדד ישכון וגו'. הוא כש"א ה' בדד ינחנו. פירוש המלכות הנקראת **צור**, היא ראש כל הדינין שבעולם ועל שמה נקראות הגבורות **צורים**. וישראל יוצאים מן המלכות. ועליה אמר כי מראש צורים אראנו. והתפשטות המלכות בבי"ע נקראות גבעות. שמשם נר"ן לישראל.

פסקה תסז

מי מנה עפר יעקב וגו': כבר העמידוהו. אלא אמר ר' יוסי. ב' מדרגות הן, יעקב וישראל, מתחילה כשהוא בו"ק, הוא יעקב. ואח"כ כשמשיג ג"ר, הוא ישראל. ואע"פ שהכל אחד, שתי מדרגות הן, ומדרגה עליונה היא ישראל. ומדרגת יעקב היא למטה.

פסקה תסח

מי מנה עפר יעקב וגו': שואל, מהו עפר למטה, במדרגת יעקב. ר' שמעון אמר, זה שכתוב בו יתן כעפר חרבו וגו'. מי היא חרבו, הרי ידוע, שהיא מלכות, שכתוב חרב לה' מלאה דם. שהמלכות נקראת חרב לה'. **עפר**, היינו מקום ההוא שנברא ממנו אדם הראשון. שכתוב, וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה. ומעפר ההוא יוצאים כמה צבאות וכמה מחנות כמה מדרגות, כמה חוקרי דין, כמה חצים כמה אבני קלע כמה רמחים, וחרבות וכלי זיין, נמצאים מעפר הזה. **מי מנה**. הוא כש"א היש מספר לגדודיו.
פירוש המלכות בכללה נקראת חרב לה'. ובה ע"ס, והמלכות דמלכות נקראת **עפר** וז"ש, **האי דכתיב ביה, יתן כעפר חרבו**, דהיינו שמעורר בהחרב, בחינת מלכות דמלכות שבה, הנקראת **עפר**. ומעפר הזה יצא אדם הראשון, אלא שהיה נמתק בבינה, שז"ס עפר מן האדמה. עפר הוא מלכות דמלכות, **אדמה**, היא בינה דמלכות, כי הבינה נקראת ארץ

אדום. וכן כל המציאות יצא מן עפר הזה הממותק בבינה. וז"ש, **ומההוא עפר כמה חיילין** וכו', **טפסין** הוא מלשון מטפס ועולה (עירובין כא.) דהיינו מדרגות.

פסקה תסט

ומספר את רובע ישראל: רבע ישראל היא ה' דהויה, כי ישראל שהוא ז"א יש לו ד' אותיות הויה, שהמלכות היא אות רביעית ממנו וע"כ נקראת רובע ישראל. ודבר אחד הוא עם עפר יעקב, שהיא ג"כ מלכות אלא עפר הוא מלכות דיעקב ורובע הוא מלכות דישראל. רובע ישראל, הוא כש"א רובץ תחת משאו, שתרגומו רביע, ורובע ישראל פירושו רביצה דישראל, דהיינו מטתו לישראל, שהיא המלכות הנקראת מטה. זה הוא שכתוב, **מטתו** שלשלמה, שהיא המלכות. פירוש אחר, רבע, הוא כמו רביעית מישראל למטה. דהיינו המלכות שהיא למטה מז"א שנקרא ישראל שהיא רביעית ממנו. שנקראת רובע לפי הספירות, מזה משמע, שדוד, שהוא המלכות, הוא רגל רביעית של הכסא. כי חג"ת דז"א הם ג' רגלי הכסא שהוא בינה, והמלכות היא רביעית להם.

פסקה תע

ר"א מי מנה עפר יעקב וגו': פירוש אחר. מי מנה עפר יעקב, עפר, הם כל אלו הנחשבים עפר, דהיינו היוצאים ממלכות הנקראת עפר כמו שהעמדנו. ומספר את רובע ישראל. היינו שכתוב, היש מספר לגדודיו. רובע ישראל פירושו כמו שהעמדנו. והשינוי שבכאן הוא רק בהכתוב, היש מספר לגדודיו, שמעמידו על רובע ישראל, ולא על עפר יעקב. פירוש אחר, **מי מנה עפר יעקב**, הן המצוות הנוהגות בעפר, דהיינו בזריעה, בנטיעה, בקציר. וכבר העמידו החברים. **ומספר את רובע ישראל**, הוא מצוות שבבעלי חיים כש"א בהמתך לא תרביע וגו'.

פסקה תעא

וישא משלו ויאמר וכו': שואל, וידבר לא כתוב, שיהיה משמע שהוא דיבר, א"כ מהו וישא משלו. שמשמע שהוא היה המדבר. ולא אחר. רבי חייא אמר, הוא היה נושא קולו אל מדבר ההוא, שהוא המלכות הנקראת **כה**. וזהו, **וישא משלו** בלעם שנשא קולו, **ויאמר**, היינו **כה** ההוא, היא אמרה. כמו שכתוב, **וכה** תדבר. שהמלכות הנקראת **כה**, היא תדבר. והאמירה ממנה היא.

פסקה תעב

ת"ח כיון דחמא וכו': בוא וראה, כיון שראה בלעם, שבכל כשפיו ובכל אותה המתנה, דהיינו הקרבנות שהקריב, לא היה יכול לעקור **כה** ההיא. כש"א ואנכי אקרה **כה**, שאמר אעקר ל **כה** הזו. אמר לו הקב"ה, רשע, אתה חושב לעקר אותה, אני אעקר אותך מן

השלשלת שלך, דהיינו שיעקור אותו מן השורש. מה כתוב **ויקר** אלקים אל בלעם. כמו שלמדנו, שהוא מלשון יקרוהו עורבי נחל, דהיינו, שעקר אותו ממדרגתו (כנ"ל אות תנ"ה עיין שם) אחר כך, כיון שראה שאינו יכול, חזר ואמר, **וברך לא אשיבנה**. ולא אשיבנו היה צריך לומר. אלא ולא אשיבנה ודאי, היינו לאותה שכתוב, בה **כה**, **וכה** תדבר, שהיא המלכות, שעליה אמר, אין אני יכול להשיב אותה מישראל.

פסקה תעג

אמר בלעם בתרין וכו': אמר בלעם בב' מדרגות רציתי לכנס בהם. רציתי לכנס בהם ממדרגת יעקב, ולא יכולתי. רציתי לכנס בהם מצד אחר, ממדרגת ישראל, ולא יכולתי. מהו הטעם. הוא, משום ששם זה או זה, אינו נקשר במינים הרעים. ז"ש, לא הביט און **ביעקב** ולא ראה עמל **בישראל**.

פסקה תעד

תאנא תרטין דרגין וכו': למדנו ב' מדרגות הן, **נחש וקסם**. כנגדם, ב' קליפות, עמל ואון. אמר בלעם, הרי ודאי מצאתי את הכנגד, של אלו יעקב וישראל, כי און הוא הקליפה כנגד יעקב. שהוא קשור בכשוף הנקרא נחש. עמל הוא הקליפה כנגד ישראל, שהוא קשור בקסם. כיון שראה שאינו יכול, אמר, ודאי לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל. מהו הטעם, משום דה' אלקיו עמו וגו'.

פסקה תעה

ואי תימא בהני וכו': ואם תאמר באלו עמל ואון, איני יכול. ובקסם ונחש אני יכול, כתוב, כי לא **נחש** ביעקב ולא **קסם** בישראל. ולא עוד אלא כל הצבאות שלמעלה וכל המחנות כולם אינם יודעים ואינם מסתכלים במנהגי המלך העליון, עד ששואלים לאלו ב' מדרגות יעקב וישראל. ומה אומרים. **מה פעל אל**. א"ר אלעזר, כל אלו הדברים אמר **כה**, שהיא המלכות, והוא בלעם רק הרים קולו כנגדה, ולא ידע מה הוא, ולא נשמע מנו רק קולו.

פסקה תעו

הן עם כלביא יקום וגו': מי עם גבור כישראל, בשעה שהאיר הבוקר, קם ומתגבר כאריה לעבודת רבונו, בכמה שירים ובכמה תשבחות. עוסקים בתורה כל היום, ובלילה, **לא ישכב עד יאכל טרף**. כשאדם רוצה לשכב על מטתו, מקדש שם העליון, וממליך אותו למעלה ולמטה. כמה בעלי דין מתקשרים לפניהם בשעה שפותחים פיהם על מטתם, בשמע ישראל. ומבקשים רחמים לפני המלך הקדוש בכמה פסוקים של רחמים.

פסקה תעז
ר' אבא אמר וכו': רא"א, הן עם כלביא יקום. פירושו, עתיד עם זה לקום על כל העמים עכו"ם, כאריה גבור וחזק וישלך עצמו עליהם. דרכם של כל האריות לשכב על טרפם. אבל עם זה לא ישכב עד יאכל טרף.

פסקה תעח
ד"א הן עם וגו': פירוש אחר. הן עם כלביא יקום, לקרב קרבנות ועולות, לפני המלך, על המזבח. ולמדנו, בשעה שהקרבן נשרף על המזבח, ראו שם צורה של אריה אחד רובץ על קרבן ההוא ואוכל אותו.

פסקה תעט
ואמר ר' אבא וכו': ואר"א, אוריאל מלאך עליון היה, וראו אותו בצורה של אריה חזק רובץ על המזבח ואוכל את הקרבנות. וכשישראל לא היו זכאים כל כך, היו רואים צורה של כלב אחד חצוף רובץ עליו. אז היו יודעים ישראל שצריכים תשובה. והם שבים. לא ישכב עד יאכל טרף, אלו הם הקרבנות של לילה כגון עולות. ודם חללים ישתה, שהקב"ה עושה מלחמות שלהם עם שונאיהם.

פסקה תפ
רבי אלעזר אמר וכו': רא"א, לא ישכב. מהו לא ישכב. ומשיב, אלא בכל לילה ולילה, כשאדם הולך כמצוות אדונו, אינו שוכב על מטתו עד שהורג אלף וקכ"ה מאלו מינים הרעים השורים עמו. רבי אבא אמר, אלף הם מצד שמאל, שכתוב, יפול מצדך אלף. כמ"ש יעלזו חסידים בכבוד ירננו על משכבותם. רוממות אל בגרונם וגו' לעשות נקמה וגו'. ז"ש, לא ישכב עד יאכל טרף. וזהו לעשות בהם משפט וגו'.

פסקה תפא
אמר ר' חזקיה וכו': אר"ח, כנגד ג' פעמים שהוא הכה את אתונו, והטעין אותה בכשפיו, נתברכו ישראל ג' פעמים. רבי חייא אמר, כנגדו נתברכו ישראל, שיעלו ישראל ג' פעמים בשנה להראות לפני המלך הקדוש.

פסקה תפב
וירא בלעם כי וגו': וירא בלעם כי טוב וגו' ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וגו'. שואל, מהו לקראת נחשים. א"ר יוסי, כי אלו ב' פעמים הראשונות, היה הולך בכל כשפיו, ורצה לקלל את ישראל. כיון שראה רצונו של הקב"ה, שאמר **שוב אל בלק**, כי לדיבורך, אין בני צריכים, דבור אחר עתיד להם מן **כה** הזו, כמ"ש **וכה תדבר**, דהיינו

כה תדבר ולא אתה. **כה** תדבר, שהיא שולטת על כל השליטים המכשפים והקוסמים ומינים רעים, שלא יוכלו להרע לבני. אז רצה להסתכל בהם בעין הרע.

פסקה תפג

ת"ח האי רשע וכו': בוא וראה, רשע הזה כשנסתכל בישראל, היה מסתכל באלו שתי מדרגות יעקב וישראל, להרע להם בכשפיו בזו או בזו, משום זה, בכל ברכה וברכה יעקב וישראל נתברכו. וירא בלעם כי טוב וגו', במה ראה. ומשיב, ראה שבשעה שפני המלך מאירים, מינים הרעים אינם עומדים בקיומם, וכל הכשפים וכל הקסמים, אינם מועילים בכשפיהם.

פסקה תפד

ת"ח בהני תרי וכו': בוא וראה באלו ב' פעמים, כתוב ויקר, ויקר אלקים. ויקר ה' אל בלעם וגו'. וכתוב, וכה תדבר. ועתה כיון שראה שלא נמצא רוגז, וכשפיו אינם מועילים, אז, **ולא הלך כפעם בפעם** וגו'. כיון שנפרש וסילק את עצמו מכשפיו, התחיל בהתעוררות אחרת לשבח את ישראל. א"ר יהודה מהי ההתעוררות שבכאן. אמר לו, היא התעוררות של רוח אחד מצד השמאל, אותו שמתחתיו נקשרים אלו המינים והכשפים שלו.

פסקה תפה

א"ר אלעזר הכי וכו': אר"א כך למדתי, אפילו בפעם ההיא הג', לא שרה עליו רוח הקודש. א"ל ר' יוסי, אם כן, הרי כתוב, ותהי עליו רוח אלקים, ובכל אלו הפעמים האחרות לא כתוב בהן כך. אמר לו כך הוא, בוא וראה, כתוב, טוב עין הוא יבורך. וכבר העמידוהו, אל תקרי יבורך אל יברך. ובלעם היה רע עין, שלא נמצא בעולם רע עין כמוהו, שכל מקום שהיה מסתכל בו בעיניו היה מתקלל.

פסקה תפו

וע"ד אמרו האי וכו': וע"כ אמרו, כל מי שמעביר בנו בשוק, ומתירא מעין הרע, יכסה מטפחת על ראשו, כדי שלא תוכל עין הרע לשלוט עליו. אף כאן כיון שראה בלעם, שאינו יכול בכשפיו וקסמיו להרע לישראל, רצה להסתכל בהם בעין הרע. משום שכל מקום שהיה מסתכל בו, בעיניו הרעות, היה מתקלל. בוא וראה מה היה רצונו כנגד ישראל, כתוב, וישת אל המדבר פניו, כתרגומו, ושוי לעגלא די עבדו ישראל במדברא אפוהי. ששם פניו אל העגל שעשה ישראל במדבר. כדי שיהיה לו צד עזרה להרע להם.

פסקה תפז

השתא חמי מה וכו': עתה ראה מה כתוב, וישא בלעם את **עיניו** וירא את ישראל. כי רצה להסתכל בהם בעין הרע. בה בשעה, אם לא הקדים הקב"ה רפואה, היה מאבדם

בהסתכלות עיניו. ואיזו רפואה נתן הקב"ה באותה שעה לישראל, הוא שכתוב, **ותהי עליו רוח אלקים**. ותהי עליו, אומר על ישראל, שהקב"ה פרש על ישראל רוח אלקים. והוא כמו שאדם פורש מטפחת על ראש הילד, כדי שלא תשלטנה בהם עיניו.

פסקה תפח

כדין שארי ואמר וכו': אז התחיל ואמר, מה טובו אהליך יעקב. בוא וראה, כל מי שרוצה להסתכל בעין הרע, אינו יכול אלא אם כן הוא משבח ומוקיר אותו הדבר שרוצה לקלל בעין הרע. ומה דרכו. אומר, כמה טוב הוא זה. כמה נאה הוא זה. כדי שתשלוט עליו עין הרע. אף כאן אמר, מה טובו אהליך יעקב, כמה הם נאים, כמה הם יפים, כמה נטיעות יפות שנטעו מהם, דומים לאלו הנטיעות הנאות שנטע הקב"ה בגן עדן, מי יתן, ואלו הנטיעות תמצאנה בהם ממשכנות האלו.

פסקה תפט

יזל מים מדליו וכו': בדומה לאדם, שהיו לו ידים יפות, טובות מראה. עבר אדם אחד, בעל עין הרע, הסתכל באלו ידים, אחז בהן, התחיל לשבח, אמר, כמה הן יפות, כמה הן נאות, ראו האצבעות שהן מגזרה של יופי עליון. אח"כ אמר, מי יתן ידים אלו שתהיינה שורות בין אבנים יקרות, ובלבושי יקר של ארגמן, ותהיינה בביתו להשתמש בהן, ותהיינה גנוזות בתיבה שלו.

פסקה תצ

כך בלעם שרי וכו': כך בלעם התחיל לשבח, מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל. ראו כמה יפים, כמה נאים, וכו'. אח"כ אמר, יזל מים מדליו. שפירושו, שלא תמצא נטיעה יפה זו, נטיעה של התורה, מחוץ למשכנות האלו. וזרעו במים רבים, שנתכוון על בין הקליפות, הנקראים מים רבים אדירים, כלומר שלא יתגדל ולא יתרבה רוח הקודש.

פסקה תצא

א"ל קב"ה, רשע וכו': א"ל הקב"ה, רשע. עיניך לא תוכלנה להרע, שהרי פרישת רוח הקודש עליהם. אז אמר, אל מוציאו ממצרים וגו'. שפירושו, הרי לא יוכלו כל בני העולם להרע להם, כי כח חזק עליון אוחז בהם, ומה הוא, היינו, אל מוציאו ממצרים. ולא עוד, אלא, כתועפות ראם לו. שלא יוכל אדם להושיט ידו עליו. מחמת רומו. ומתוך שנמצא בהתנשאות עליונה כך יאכלו גוים צריו וגו'. ואין מי שיוכל להרע להם.

פסקה תצב

ואפילו בזמנא דלא וכו': ואפילו בזמן שאינו זקוף, לא יוכלו לו, ז"ש, **כרע שכב**, גם כן אינו מפחד, משום שנמצא גבור **כארי וכלביא**, דהיינו אפילו כשהוא בגלות בין העמים

וכרע ושכב בינייהו **כארי** יהיה נמצא בחוקי התורה, ובדרכי התורה. ממשלה יש להם מן אדונם, שאפילו כל מלכי העולם לא יעקרו אותה, כמו האריה הזה השוכב על טרפו שאינם יכולים להקימו ממנו. ז"ש, כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו.

פסקה תצג

א"ר אלעזר לא וכו': אר"א, לא נמצא בעולם חכם להרע כמו בלעם הרשע. כי בתחילה היה נמצא במצרים. ועל ידו קשרו המצרים קשר על ישראל, שלא יצאו מעבדותם לעולם. וזהו שאמר, מה אוכל להרע להם, כי אני עשיתי שלא יצאו מעבודת המצרים לעולם, אבל, **אל מוציאו ממצרים**, וכנגדו, לא יוכלו החכמים והמכשפים שבעולם.

פסקה תצד

ועתה הנני הולך לעמי וגו': ר' יהודה פתח, לא תסגיר עבד אל אדוניו וגו' עמך ישב בקרבך. כמה חביבים דברי תורה, כמה חביבה התורה לפני הקב"ה, כמה חביבה התורה, שהורישה הקב"ה לכנסת ישראל. בוא וראה, בשעה שיצאו ממצרים, שמע בלעם שמכשפיו וקוסמיו, וכל אלו הקשרים שעשו, לא הועילו לישראל. התחיל להתגרד ולמרוט שער ראשו. הלך להרי חשך, והגיע לשרשראות של ברזל שעזא ועזאל, קשורים בהם.

פסקה תצה

וכך הוא ארחא וכו': וכך הוא הדרך של מי שמגיע אליהם. כיון שנכנס אדם בראשי ההרים, רואה אותו **עזאל**, אותו הנקרא גלוי עינים. (כנ"ל אות תכ"ד) מיד אמר **לעזא**. אז נותנים קול, ומתאספים אליהם נחשים גדולים השורפים, ומסבבים אותם. ומשלחים מין חיה קטנה הנקראת אונימתא, כנגד האדם. ולמדנו, שהיא כמין חתול, וראשה כראש הנחש, וב' זנבות לה, וידיה ורגליה קטנות. אדם הרואה אותה מכסה את פניו. והוא מביא כלי אחד עם אפר שנקרא מקטורתא, משריפת תרנגול לבן, ומשליך בפניה, והיא באה עמו.

פסקה תצו

עד דמטי לגבי וכו': עד שמגיע לראש השלשלאות, שראש ההוא של השלשלאות תקוע בארץ, ומגיע עד התהום. ושם בתהום יש אדן אחד, והוא תקוע בתהום התחתון, ובאותו האדן נקשר ראש השלשלאות. וכשאדם מגיע לראש השלשלאות, מכה בו ג' פעמים. והם, עזא ועזאל, קוראים לו. אז כורע על ברכיו ומשתחוה, והולך ועוצם את עיניו, עד שמגיע אליהם. אז יושב לפניהם, וכל אלו הנחשים מסבבים אותו מצד זה ומצד זה.

פותח עיניו ורואה אותם. הוא מזדעזע ונופל על פניו ומשתחוה כנגדם. **סמיך** פירושו אדן, כי על ככר לאדן, מתרגם ככרא לסמכא (שמות ל"ח כ"ז).

פסקה תצז

לבתר אולפין ליה וכו': אח"כ מלמדים אותו, עזא ועזאל, כשפים וקסמים, והוא יושב אצלם נ' ימים. כשמגיע הזמן ללכת לדרכו, אותה חיה הקטנה הנקראת אונימתא, וכל אלו הנחשים, הולכים לפניו, עד שיוצא מן ההרים, מבין חשך ההוא החזק.

פסקה תצח

ובלעם כד מטא וכו': ובלעם כשהגיע אליהם, לעזא ועזאל, הודיע להם הדבר, שרוצה מהם, וסגר עצמו עמהם בהרים. ובקש לקטרג על ישראל להשיב אותם למצרים. והקב"ה בלבל וקלקל כל החכמות שבעולם וכל הכשפים שבעולם, ולא יכלו לקרב אליהם. לישראל.

פסקה תצט

ת"ח השתא כיון וכו': בוא וראה עתה, כיון שראה בלעם שאינו יכול להרע לישראל, החזיר עצמו, ויעץ לבלק, מה שלא בקש ממנו, כדי להרע לישראל. והעצה שלו היתה באלו הנקבות של מדין, שהיו יפות. ואם לא היה אומר לנו משה לא היינו יודעים. שכתוב, הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם.

פסקה תק

כיון דחמא קב"ה וכו': כיון שראה הקב"ה את העצה שלו, אמר, הרי ודאי שתפול בעצמך בעצה שלך. כי הוא נהרג בנקמת מדין. מה עשה אותו הכח השולט על כל הכשפים, דהיינו המלכות כנ"ל, הראה לו אחרית הכל. שואל וכי יש לו רשות לראות לזמן רחוק. א"ר יצחק, העין ראתה, והדיבורים נאמרו מאותו העומד עליהם, דהיינו מן המלכות, וכבר העמידוהו (באות תע"א) בהכתוב, **וישא משלו ויאמר**. מי אמר, מי שהיה לו לומר, דהיינו המלכות, כמ"ש שם, מ"ט כדי שלא יתקיימו דברים של גיעול מבלעם, ברצון העליון, בדעת העליון של התורה.

פסקה תקא

אראנו ולא עתה: כי דברים אלו מהם שנתקיימו באותו הזמן, ומהם לאחר זמן, בזמן של מלך המשיח. למדנו, עתיד הקב"ה לבנות את ירושלים, ולהראות ככב אחד קבוע, הנוצץ בע' ככבים רצים, ובע' רוחות, שמאירים ממנו באמצע הרקיע. ויהיו מצטוים ומונהגים ממנו ע' ככבים אחרים, ויהיה מאיר ולוהט ע' ימים. **ישתאלון** הוא מלשון ומאמר קדישין **שאלתא**, שפירושו פקודה וגזירה (דניאל ד' י"ד).

פסקה תקב

וביומא שתיתאה יתחזי וכו': וביום הששי, בכ"ה ימים לחדש הששי הככב יראה. ויהיה נאסף ביום השביעי, לסוף ע' ימים. שיתכסה ולא יהיה נראה. ביום הראשון יראה בעיר רום. ובאותו יום יפלו ג' חומות עליונות מעיר ההוא רומי והיכל הגדול אשר שם יפול. ומושל של אותו העיר ימות. אז יתפשט ככב ההוא להראות בעולם. ובזמן ההוא יתעוררו מלחמות חזקות בעולם לכל ד' צדדים ואמונה לא תמצא ביניהם.

פסקה תקג

ובאמצעות עלמא כד וכו': ובאמצע העולם כשיאיר ככב ההוא באמצע הרקיע, יקום מלך אחד רב ושליט בעילם, ורוחו יתגאה על כל המלכים ויעורר מלחמה בב' צדדים, ויתגבר עליהם.

פסקה תקד

וביומא דיתכסי ככבא וכו': וביום שיתכסה הכוכב, תזדעזע ארץ הקדושה מ"ה מילין, מסביב המקום של בית המקדש, ומערה אחת מתחת הארץ תתגלה. וממערה ההיא תצא אש חזקה לשרוף העולם. וממערה ההיא יגדל ענף אחד גדול ועליון, שישלוט בכל העולם, ותנתן לו המלכות. וקדושים עליונים יתקבצו אליו. ואז יתגלה המשיח בכל העולם, ותנתן לו המלכות.

פסקה תקה

ובני עלמא בשעתא וכו': ובני העולם, בשעה שיתגלה המשיח, יהיו נמצאים בצרה אחר צרה, ושונאי ישראל יתגברו. אז יעורר עליהם רוחו של משיח, וישמיד את אדום הרשעה, וכל ארץ שעיר ישרוף באש. אז, כתוב, וישראל עושה חיל. ז"ש והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר אויביו. דהיינו אויביו של ישראל. וזה וישראל עושה חיל. ובעת ההיא יקים הקב"ה לתחיה את מתי עמו, ויסיר מהם המות. ז"ש ימין ה' עושה חיל. לא אמות כי אחיה, וכתוב, ועלו מושיעים וגו'. ואז, והיה ה' למלך.

פסקה תקו

א"ר אבא מאי וכו': אר"א, מ"ש, כי בשמחה תצאו וגו', אלא כשישראל יצאו מן הגלות, השכינה תצא עמהם, ועמה יצאו. ז"ש, כי **בשמחה** תצאו, דהיינו בהשכינה הנקראת שמחה. **ששון** זהו הקב"ה. ר' יצחק אמר, זהו צדיק. דהיינו יסוד דז"א, זהו שכתוב, ששון ושמחה ימצא בה. שהם יסוד ומלכות.

פסקה תקז

אר"ש, צדיק ששון וכו': א"ר שמעון צדיק, שהוא יסוד דז"א, נקרא ששון. ומיום שכנסת ישראל נפלה בגלות, נמנעו הברכות לרדת לעולם מצדיק הזה, ובזמן ההוא של הגאולה, מה כתוב, **ושאבתם מים בששון**. זהו צדיק הנקרא ששון. **ממעייני הישועה**. אלו הם אבא ואמא, שהם חכמה ובינה. שמשם שואב היסוד. פירוש אחר. ממעייני הישועה הם נצח והוד, שמהם מקבל היסוד. והכל מקבלים ממבועים העמוקים הנובעים. שהם חכמה ובינה אז, ואמרת ביום ההוא אודך ה' וגו'. צהלי ורני יושבת ציון וגו' ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ימלוך ה' לעולם אמן ואמן.

ביאור המאמר. כל המאמר הזה סובב לבאר הכתוב, אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך ככב מיעקב וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב וקרקר כל בני שת והיה אדום ירשה והיה ירשה שעיר אויביו וישראל עשה חיל. ותחילה מבאר (באות תק"א) **אראנו ולא עתה אשורנו** וגו' אשר **ולא עתה** משמע לא עתה אלא בזמן הקרוב. **אשורנו ולא קרוב**, משמע בזמן רחוק שהוא זמן של מלך המשיח, וז"ש, **דהא מלין אלין מנייהו** וכו'. אח"ז סובב לבאר, **דרך כוכב מיעקב**. וז"ש, **זמין קב"ה למבני ירושלים ולאחזאה חד ככבא קביעא**, שה"ס המלכות, שהיא קבועה בזווג עם ז"א שנקרא יעקב. **מנצצא בע' רהטין ובע' זיקין**, המספר עין מורה על הארת החכמה, המכונה עינים, ואומר שהככב כלול מימין ומשמאל, אשר הארת קו ימין שבו מכונה **ע' זיקין**, שהוא רוחות, והארת קו שמאל מכונה **ע' רהטין**, דהיינו רצים, משום שהארת השמאל מאירה בריצה ובחפזון. **נהרין מניה באמצעות רקיע**, כלומר שהם כלולים בקו האמצעי של המלכות כי ע"ז נאמר **דרך ככב מיעקב**, אשר **ככב** הוא מלכות, וקו האמצעי הוא מיעקב, שה"ס קו האמצעי. **וישתאלון ביה ע' ככבים אחרנין**, שהם ע' שרי אומות העולם, שהם בחינת קו השמאל, גם הם יינקו מככב הזה. (עי' לעיל אות תמ"א) **ויהא נהיר ולהיט ע' יומין**, דהיינו ז"ס חג"ת נהי"מ, שכל ספירה כלולה מעשר, והם שבעים ספירות, המכונות ע' ימים.

וכבר ידעת שהכלים דמלכות הם מבינה, אשר משום זה חסרה בה בחינתה עצמה, שה"ס מלכות דמלכות, הנקראת מנעולא, שהיא נגנזה, ובמקומה משמש יסוד דמלכות, הנקראת מפתחא (כנ"ל בהקדסה"ז דף מ"ה ד"ה ההוא, ובדף מ"ז ד"ה גו עש"ה) באפן, שאין במלכות אלא ט' ספירות הראשונות שבה ובחינתה עצמה שהיא מלכות דמלכות חסרה. כי נגנזה. וז"ש, (באות תק"ב) **וביומא שתיתאה**, שהוא יסוד, **יתחזו בכ"ה יומין לירחא שתיתאה. כ"ה** יומין הוא המלכות הנקראת **כ"ה, לירחא שתיתאה**, הוא יסוד. דהיינו, שהארת הככב תמצא רק במלכות שביסוד, שהוא **כה** דחדש הששי, שה"ס עטרת

יסוד, הנקראת מפתחא. ולא במלכות ממש, שה"ס מנעולא, שהיא אינה ראויה לאור מחמת כח הצמצום הרוכב עליה (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר). וז"ש, **ויתכניש ביומא שביעאה, לסוף ע' יומין**, כי ע' יומין הם חג"ת נהי"מ, שבכל אחת עשר ספירות, ובסוף עשר ספירות האחרונות שהן ע"ס של המלכות, אשר סופן הוא מלכות דמלכות, שה"ס מנעולא, יתכסה האור ולא יאיר שם. כי המנעולא גנוזה ואינה מקבלת שום אור.

ותדע שהפרט והכלל שוים זה לזה, וכמו בגאולות הקודמות של המלכות נבנית המלכות בדרך ג' קוין כן בגאולה העתידה צריך הסדר להתחיל כן. ואחר שהמלכות נמתקה בבינה, שה"ס קו ימין, הנה אז, אין עוד גילוי מן הארת החכמה. ותחילת הארת החכמה היא בקו שמאל. וז"ש, **יומא קדמאה יתחזי בקרתא דרומא**. כלומר, ההארה הראשונה של החכמה תהיה להלחם בבחינת שמאל בלי ימין, שהיא הארת החצונים הנקראים עיר רומי, ואז ילחם עמהם הכסא הבא מקו האמצעי, ובכח המסך דקו האמצעי, ימעט הג"ר דהארת השמאל הזה (כמ"ש לעיל לך י"ג ד"ה ונתבאר) וז"ש, **וההוא יומא ינפלון ג' שורין עלאין מההיא קרתא דרומי**, דהיינו שיפלו הג"ר דשמאל, המכונים ג' שורין עלאין. **והיכלא רברבא**, שהיא גדלות שליטתם **ינפול**, שתתבטל, **ושליטא דההיא קרתא**, דהיינו השר שלהם **ימות**. יתבטל. **כדין יתפשט ההוא ככבא לאחזאה בעלמא**, אז מתפשטת שליטת המלכות שהיא מסוד קו האמצעי להראות בעולם. ועל זמן הזה נאמר **דרך כוכב מיעקב, ובההוא זמנא**, דהיינו בזמן ההוא שהביא לנפילת רומי הנ"ל, **יתערון קרבין תקיפין בעלמא לכל ד' סטרין**, דהיינו מלחמות ממחלוקת ימין ושמאל (ע"ד שנתבאר לעיל באד"ר אות ריי"ד) וכן המלחמות דקו האמצעי בסוד המסך דחירק, **ומהימנותא לא ישתכח בינייהו**, שזה הוא מטרם שהמלכות הנקראת אמונה נמצאת ביניהם, אבל אח"כ אחר שנגלה הככב והכה קרתא דרומי כנ"ל, שהוא שמאל בלי ימין, אז, **ובאמצעות עלמא, כד יתנהיר ההוא ככבא באמצעות רקיעא**, כלומר כאשר יקבע תקון קו האמצעי **בעולם** שהוא מלכות, **וברקיע** שהוא ז"א, **יקום מלכא חד רב ושליט בעלמא**, שהוא מלך המשיח, **ויתגאה רוחיה על כל מלכין, ויתער קרבין בתרין סטרין** דהיינו בימין ובשמאל, שזסו"ה, **ומחץ פאתי מואב**, ב' הפאות מימין ומשמאל, **ויתגבר עלייהו**.

וז"ש, **וביומא דיתכסי ככבא**, דהיינו בסוף ע' ימים, שהוא המלכות דמלכות. שהיתה גנוזה בכל שתא אלפי שני, והאור לא הגיע אליה ונתכסה במקומה, כנ"ל, **יזדעזע ארעא קדישא מ"ה מילין**, ארעא קדישא ה"ס המלכות, מ"ה מילין רומז על ז"א שה"ס הויה במילוי אלפין שבגימטריא מ"ה. ואומר שהשם מ"ה שהוא ז"א ישפיע גבורות קדושות להמלכות, והיא תזדעזע, **סחרניה אתר דהוה בי מקדשא**, דהיינו מסביב יסוד דמלכות

שה"ס מקום בית המקדש. **ומערתא הדא מן תחות ארעא יתגלי**, דהיינו מקום הגניזה של המנעולא שה"ס מלכות דמלכות שלא קבלה שום תקון עד הנה, **ומההיא מערתא**, דהיינו ממקום הגניזה ההוא, **יפוק אשא תקיפא לאוקדא עלמא**, דהיינו המנעולא בעצמה, המכונה אש קשה, שעד עתה בכל מקום שנגלתה היתה שורפת ומכלה כל האורות מאותו מקום (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא) ואז תקבל תקונה השלם. וז"ש **ומההיא מערתא יסגי חד ענפא רברבא עלאה**, שה"ס, **וקם שבט מישראל**, שהוא מלך המשיח, שיקבל אז העטרה שלו מתקון הגדול של המנעולא. **דישלוט בכל עלמא וליה אתיהב מלכותא**. שהוא יקבל המלכות השלמה שנשלמה אז, **וקדישי עליונין** וכו' וזה הוא משיח בן יוסף, ואז עוד לא נגמר כל התקון. וז"ש **ובני עלמא בשעתא דיתגלי יהון משתכחין בעקתא בתר עקתא**, כי להיותו מבחינת השמאל אין תקונו עולה בשלמות וצרות תבואנה בעולם, **ושנאיהון דישראל יתגברון**, וזה יהיה נמשך עד שיתגלה משיח בן דוד, שהוא מקו האמצעי. וז"ש, **כדין יתער רוחא דמשיחא עלייהו**, שהוא משיח בן דוד, **וישיצי לאדום חייבא**, שהוא סוד הכתוב, **והיה אדום ירשה**. שישחית מלכות אדום. **והיה ירשה שעיר אויביו**, שזה סוד הכתוב, **והיה ירשה שעיר אויביו**, דהיינו, **אויביו דישראל**. ואז כתוב, **וישראל עושה חיל** וכו'.

פנחס

פסקה א

וידבר ה' וגו': וידבר אל משה לאמר פנחס בן אלעזר וגו'. ר' אלעזר פתח ואמר, שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך. **שמע בני מוסר אביך**, זהו הקב"ה. **ואל תטוש תורת אמך**, זו היא כנסת ישראל. מהו מוסר אביך, מוסר, זהו התורה, שיש בה כמה תוכחות כמה עונשים. כש"א מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו.

פסקה ב

ובגין דכל מאן וכו': ומשום שכל מי שעוסק בתורה בעולם הזה, זוכה שיפתחו לו כמה שערים, כמה אורות לעולם ההוא. ע"כ בשעה שנפטר מעולם הזה, התורה מקדמת לפניו והולכת לכל שומרי השערים, מכרזת ואומרת, פתחו שערים ויבא גוי צדיק, התקינו כסא לפלוני עבד המלך. כי אין שמחה להקב"ה, אלא במי שעוסק בתורה. כל שכן אדם הנעור בלילה לעסוק בתורה, כי כל הצדיקים שבגן עדן מקשיבים לקולו והקב"ה נמצא ביניהם. כמו שהעמידוהו. היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעיני.

פסקה ג
ר"ש אמר האי וכו': ר' שמעון אמר, מקרא הזה יש בו סוד החכמה. **היושבת בגנים**, זו היא כנסת ישראל. דהיינו המלכות, שהיא בגלות עם ישראל, והולכת עמהם בצרתם. **חברים מקשיבים לקולך**. הם מחנות מלאכים העליונים, כולם מקשיבים לקולך, לקול התשבחות שלך בגלות. **השמיעיני**, הוא כש"א, הראיני את מראיך השמיעיני את קולך. **השמיעיני** הקול של אלו החברים העוסקים בתורה, כי אין שבח לפני כאלו העוסקים בתורה.

פסקה ד
אמר ר"ש וכו': אר"ש, כביכול, כל אלו הזוכים לעסוק בתורה, ובשעה שמתחלק הלילה, וכשהאיר היום הם באים עם המלכה לקבל פני המלך הוא מתחזק ונוחל בהשכינה. ולא עוד, אלא ששורה עליו חוט של חסד כמו שהעמדנו.

פסקה ה
ת"ח כל מאן וכו': בוא וראה כל מי שזוכה להתחזק בשכינה ישמור עצמו מאלו הדברים האחוזים כנגד השכינה. דהיינו מה. היינו אל שאינם משקרים באות ברית קודש, להתחבר בבת אל נכר. וכל מי ששומר עצמו, כביכול, כנסת ישראל אחוזה בו ושומרת אותו. והיא מקדמת לו שלום. וכל שכן, אם זכה וקנה לזה, לאות ברית קודש.

פסקה ו
ואמר ר"ש וכו': ואר"ש, ראוים היו ישראל באותה שעה, שיכלו מן העולם, אלא שהקדים פנחס אותו מעשה, שהרג את זמרי וכזבי, ונשקט הכעס. ז"ש פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי וגו'. פירוש אחר. פנחס **בן** אלעזר **בן** וגו' אר"ש, בן בן ב' פעמים, באו להשלים המעשה (כלהלן אות י"א).

פסקה ז
אמר רבי שמעון וכו': אר"ש אדם זה שלוקח גלגול נשמה, דהיינו שמתגלגל פעם ב', ואינו זוכה שיתתקן בה, הוא כאלו משקר באמיתיותו של המלך, ואני קורא עליו המקרא הזה, או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר. וכחש בה, בנשמה, טוב לו שלא נברא. כי מוטב היה לו שלא היה מתגלגל לבא לעולם.

פסקה ח
תנינן צדיק גמור וכו': למדנו, צדיק גמור אינו נדחה מפני רשע ומותר לו להתגרות עמו. וצדיק שאינו גמור נדחה. ואסור לו להתגרות עם רשע. שואל, מי הוא צדיק גמור ומי הוא צדיק שאינו גמור, וכי מי שאינו שלם במעשיו נקרא צדיק. שתאמר עליו צדיק

שאינו גמור. שהרי, המחסר ממעשיו כפי שצריכים להיות, הוא רשע. ומשיב, אלא צדיק גמור, ידוע, כי הוא לא לקח גלגולים עקומים, כלומר שאינו מגולגל, ובנחלתו עצמו בונה בנינים, ומתקן חומות, וחוצב בורות, ונוטע אילנות. כלומר כל מעשיו הטובים שעשה הם ברשותו עצמו, כי אינו צריך לתקן אחרים.

פסקה ט

צדיק שאינו גמור וכו': צדיק שאינו גמור, פירושו, שבנה בנינים בנחלת אחר. כלומר שנשמתו היא בגלגול פעם ב', מחמת שבפעם הראשונה היה רשע. ונמצא, שכל מעשיו הטובים צריכים לתקן הנשמה מפעם הא' שבאה לעולם, ונמצאים בניניו בנחלת אחר. חפר בה בורות, ומעדר, הוא מתקן אבני היסוד כמקודם, ועמל בה, ואינו יודע אם נשארת שלו. כי מצדו עצמו, דהיינו לפי מעשיו בגלגול הזה, הוא טוב, ונקרא צדיק. אבל מצד אותו הירושה, דהיינו מצד מעשיו בפעם הראשונה שבא לעולם, אינו כך. כלומר שעוד לא תקן העונות מה שעשה בפעם הא'.

פסקה י

לב"נ דבני בניין וכו': בדומה לאדם הבונה בנינים יפים טובים למראה. הסתכל ביסוד, וראה אותו שקוע, עקום מכל הצדדים. הנה הבנין אינו נשלם עד שסותר אותו ומתקן אותו כמקודם. דהיינו כמו שצריך להיות ונמצא שמצד הבנין שלו שהוא בנה, נמצא הכל טוב ויפה, אלא מצד היסוד של הבנין, הוא רע ועקום, ומשום זה לא נקרא מעשה שלם, ולא נקרא בנין שלם. כן אותו המגולגל, אע"פ שמצד מעשיו הוא צדק, עם כל זה כיון שעוד לא תקן העונות שעשה בפעם הא' שבא לעולם הוא נקרא משום זה, צדיק שאינו גמור, והוא נדחה מפני רשע. וע"כ אוה"כ, כבלע רשע צדיק ממנו.

פסקה יא

ת"ח מאן דמקנא וכו': בוא וראה מי שמקנא לשם הקדוש של הקב"ה, אפילו שאינו צריך לזכות לגדולה, ואינו ראוי לה, הוא מרויח אותה ולוקח אותה. פנחס לא היה ראוי לכהונה בעת ההיא, אלא משום שקנא לשם של אדונו, הרויח הכל, ועלה לכל, ונתתקן בו הכל, וזכה להשתמש בכהונה עליונה. מאותה שעה, פנחס **בן** אלעזר **בן** אהרן הכהן, שכתוב ב"פ בן, משום שהשלים לב' מדרגות, דהיינו שתקן את עצמו וגם תקן נשמתם של נדב ואביהוא שנתגלגלו בו. שהם בני אהרן, וע"כ כתוב, בן אלעזר, בן אהרן. שהוא משום שקנא לשם של אדונו, שנתתקן מה שנתעקם. כי הוא תקן את עצמו, וגם בחינות הנשמות של נדב ואביהוא שהיו מגולגלים בו.

פסקה יב

ר' יהודה פתח וכו': רי"פ ואמר, שמרה נפשי כי חסיד אני הושע עבדך וגו'. יש להסתכל בסוף הפסוק, ואח"כ לכל הפסוק, בסופו של הפסוק כתוב, הבוטח אליך. שואל, הבוטח בך היה צריך לומר, מהו הבוטח אליך. ומשיב, אלא כביכול דוד היה מבטיח שלא יעבור עליו חצות לילה בשינה. כמ"ש חצות לילה **אקום** להודות לך. היה צריך לומר קמתי. אלא הפירוש הוא, **אקום** ואתקשר בך לעולם.

פסקה יג

שמרה נפשי וגו': שואל, שמור היה צריך לומר. והרי למדנו, שאין אות בתורה שלא יהיו בה סודות עליונים ויקרים. ומשיב, שמרה, היינו שאומר אל הקב"ה. שמרה, היינו. שמור **ה'**, שהיא אותו החלק שהנפש נאחזת בו. כי כשהנפש יוצאת מעולם הזה, היא באה לרשת עולם הבא, אם זכתה, כמה צבאות עליונים יוצאים לקבלה ולשמרה ולהכניסה אל המדור שלה במקומה. ואותה **ה'** שהיא המלכות, שומרת אותה, להתאחד עמה בראשי חדשים ושבתות.

פסקה יד

ואי לא זכי וכו': ואם לא זכתה, כמה מלאכי חבלה מוכנים כנגדה, שדוחים אותה לחוץ. אוי לאותה נפש המתגלגלת לריק, כאבן בכף הקלע. ז"ש ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע. ודוד בקש בקשתו לפני הקב"ה, ואמר, **שמרה נפשי**, שלא ידחו אותה לחוץ. וכשיגיעו כנגדה, יפתחו לה הפתחים ותקבלה לפניך. **כי חסיד אני**, שואל, וכי חסיד נקרא דוד, הלא הוא מלך. ומדתו היא מלכות, אמר ר' יהודה, כן, שנקרא חסיד. שכתוב, חסדי דוד הנאמנים. דהיינו, שמשום שמקבל חסדים הנאמנים נקרא חסיד. ומשום זה שמרה נפשי, שלא תעזוב אותה ללכת לחוץ.

פסקה טו

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, כל אדם שיש לו חלק בצדיק, דהיינו ששומר בריתו, יורש ארץ זו, שהיא המלכות כ"ש, ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ. וצדיק הזה שהוא יסוד נקרא חסיד, משום שמשפיע חסדים, וע"כ, אמר דוד, מאחר שאני אחוז באותו מקום, בצדיק, ע"כ חסיד אנכי, ובשביל זה שמרה נפשי להתקשר בך.

פסקה טז

רבי חייא פתח וכו': רח"פ, עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע וגו'. הרי למדנו, שהמלאך למדהו ע' לשון, כמו שידע פרעה, ובלשון הקודש היה גדול יותר מפרעה, שפרעה לא היה יודע לשון הקדש (סוטה לו:) ז"ש, שפת לא ידעתי

אשמע. שלמדהו שפות, שלא שמע אותן מקודם. אבל לפי זה, מהו **עדות**. ומשיב, בוא וראה, בשעה שאשת פוטיפר אחזתו לאותו הדבר, עשה עצמו יוסף כמי שאינו יודע השפה שלה, וכן בכל יום, עד שעה ההיא האחרונה, שכתוב, ותתפשהו בבגדו. מהו ותתפשהו. אלא משום שעד אז, עשה עצמו כמי שאינו יודע הלשון, ואז, הכירה בו, שהוא יודע הלשון, כלומר שמבין כונתה. וזהו ותתפשהו, שתפשה הרמאות שלו. בבגדו, הוא לשון בגידה ורמאות. ורוח הקדש, שהוא המלכות, צווח כנגדו, לשמרך מאשה זרה מנכריה אמריה החליקה. שואל, מהו משמיענו. ומשיב, שמשמיענו, אלא כל מי ששומר עצמו מזה, כמו יוסף, הוא מתקשר בהשכינה, ואחוז ב **עדות** הזו, שהיא המלכות. ומה היא, היא הה' שנתוספה בו, שכתוב עדות ביהוסף שמו וגו'. אף כאן **י'** נתוספה בפינחס על שקנא בזה. במעשה זמרי, שה **י'** רומזת על המלכות.

פסקה יז

רבי ייסא פתח וכו': רי"פ, על נהרות בכל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון. שואל, את ירושלים היה צריך לומר, כמ"ש אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני, מהו בזכרנו את ציון. ומשיב, בדומה לאדם שהיה לו היכל יקר נאה ויפה. באו שודדים ושרפוהו. צערו של מי הוא. אם לא, של בעל ההיכל הוא. אף כאן, השכינה בגלות, צערו של מי הוא. אם לא, של הצדיק הוא שהוא יסוד. וזה הולך כמו שהעמידוהו. שכתוב **הצדיק אבד**, אבד ממש, כי כל פעולתו של היסוד הוא להשפיע, ואם השכינה בגלות, ואין לו למי להשפיע, הוא כמו שאינו בנמצא, והוא אבוד. אף כאן, בזכרנו את ציון, פירושו, בזכרנו את הצער של ציון, שהוא יסוד, על חוסר הזווג, כי הצער, שלו הוא.

פסקה יח

אמר רבי ייסא וכו': אר"י, מי שמכבד שם אדונו בזה, ושומר הברית, הוא זוכה, שיכבד אותו אדונו על כל. מאין לנו מיוסף, שכתוב, וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו. וכתוב, ונתן אותו על כל ארץ מצרים. ולא עוד, אלא, כשעברו ישראל את הים, ארונו של יוסף נכנס תחילה בתוכו, והמים לא יכלו לעמוד לפניו על קיומם, ז"ש, הים ראה וינוס. מהו **וינוס**. אלא הים ראה, אותו שכתוב בו, **וינס** ויצא החוצה.

פסקה יט

ת"ח זכה ליקרא וכו': בוא וראה, זכה בכבוד בחייו וזכה בכבוד במיתתו. בחייו למה. הוא משום אותו הזמן שלא רצה להתדבק באשת פוטיפר, שכתוב, וימאן ויאמר אל אשת אדוניו וגו'. וכתוב ולא שמע אליה. לשכב אצלה להיות עמה. משום זה זכה לכבוד בעולם הזה. כיון שכתוב, ותתפשהו בבגדו. וכתוב, וינס ויצא החוצה. משום זה זכה

לאחר פטירתו, שנכנס לתוך הפרוכת העליונה שבהיכל קדש הקדשים, וכך ראוי לו. נמצא שלקח את שלו בעולם הזה ולקח את שלו בעולם האחר.

פסקה כ

פנחס זכה בהאי וכו': פנחס זכה בעולם הזה, וזכה בעולם הבא, וזכה ליותר קיום מכל אלו שיצאו ממצרים, וזכה לכהן עליון, הוא וכל בניו אחריו. ואם תאמר, שלא זכה לכהונה עד שעשה מעשה זה. לא. כי יש אומרים שזכה לכהונה מקודם לכן, בלי זה. וא"כ, במה נעמיד הכתוב, תחת אשר קנא לאלקיו, שמשמע, שבשביל מעשה זה הרויח הכהונה, היה שלא היה לו מקודם לכן.

פסקה כא

ת"ח כל כהן וכו': ומשיב, בוא וראה, כל כהן שהרג נפש הוא פסול לכהונה לעולם. כי היא פסל ודאי את המדרגה שלו אליו. כי הכהונה היא מדרגת חסד, והריגת נפש היא הפוכו. ופנחס. כיון שהרג את זמרי וכזבי, נפסל מן הדין להיות עוד כהן. ומשום שקנא להקב"ה, היה צריך לתת לו מחדש כהונת עולם לו ולזרעו אחריו לדורי דורות. וע"כ כתוב, תחת אשר קנא לאלהיו. א"ר יצחק, בוא וראו, רשום הוא פנחס למעלה, ורשום הוא למטה. למעלה היינו מטרם שבא לעולם. למטה, שהרי נמנה עם אלו שיצאו ממצרים.

פירוש. כי אמר לעיל (בפרשת וארא אות פ"ז) שבשעה שאמר הקב"ה ואזכור את **בריתי**, רצה להעביר את אהרן משליחותו למצרים מחמת שב' בניו פגמו את **הברית**. אלא שראה הקב"ה איך פנחס מקיים הברית במקומו, ומתקן את נדב ואביהוא, אז שלח לו. ע"ש, וז"ש כאן, **רשים הוא פנחס לעילא וכו' עד לא יפוק לעלמא**. כי בזכותו שלח את אהרן לשליחותו. ע"ש.

פסקה כב

ר' אלעזר ור' יוסי וכו': ר"א ור"י ור' חייא היו הולכים במדבר, אר"י, זה שכתוב בפנחס, הנני נותן לו את בריתי שלום. היינו שלום ממלאך המות, שאינו שולט עליו לעולם, ולא נדון בדיניו, ואם תאמר שלא מת. הוא מת, אבל ודאי לא מת כשאר בני העולם, והאריך ימים על כל בני דורו, משום שנאחז בברית עליון הזה. וכשנפטר מן העולם, בתשוקה עליונה ובדביקות נאה, נסתלק משאר בני העולם.

פסקה כג

ר' אלעזר פתח וכו': רא"פ ואמר, ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מלאך ה' וגו'. בוא וראה, אוי לבני אדם שאינם מסתכלים בכבוד אדונם, וכל יום ויום קורא עליהם

כרוז, ואינם משגיחים. בא אדם להסתכל במצות התורה, כמה מליצים ישרים עומדים להזכיר עליו לטוב. בא אדם ועבר על מצות התורה, אלו המעשים מקטרגים עליו לרע לפני הקב"ה. יהושע כהן גדול היה, והעמידוהו. מה כתוב בו, והשטן עומד על ימינו לשטנו. ואם בזה כך, בשאר בני העולם שאינם מסתכלים על כבוד אדונם, על אחת כמה וכמה.

פסקה כד

חמי מה כתיב וכו': ראה מה כתוב, ויהושע היה לבוש בגדים צואים. והעמידוהו. אבל בגדים צואים, הם ודאי הלבושים שהרוח נתלבש בהם בעולם ההוא. אשרי חלקו של מי שלבושיו מתוקנים ושלמים בעולם ההוא. והנה למדנו, כל מי שרוצים להכניסו בגיהנם, איך הם הלבושים שמלבישים אותו. ומשיב, כתוב כאן ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועומד לפני המלאך. מי הוא המלאך. זה הוא המלאך הממונה על הגיהנם, והוא ממונה על כל מי שרואהו באלו הלבושים. עד שהשיב הקול, ואמר, הסירו הבגדים הצואים מעליו.

פסקה כה

מהכא אית לאסתכלא וכו': מכאן יש להסתכל שהמעשים הרעים של האדם עושים לו אלו לבושים הצואים. ויאמר אליו ראה העברתי מעליך עונך והלבש אותך מחלצות. כי הלבישוהו לבושים אחרים מתוקנים שבהם מסתכל האדם בזיו יקרו של אדונו.

פסקה כו

ת"ח כגוונה דא וכו': בוא וראה, כעין זה, פנחס. שלא נסתלק מן העולם עד שנתתקנו לפניו לבושים אחרים, שהרוח נהנה מהם לעולם הבא. בשעה אחת נתפשט מאלו ונתלבש באלו, לקיים מה שכתוב, הנני נותן לו את בריתי שלום. בעוד שהיו הולכים, היה אור השמש חזק, וישבו תחת צל של סלע אחד שבמדבר. אמר רבי אלעזר, הצל, הוא ודאי שמחת הנפש.

פסקה כז

אמר ר' חייא וכו': אר"ח לר' אלעזר, אלו הימים שמן ראש השנה עד יום האחרון של החג אני רוצה לעמוד עליהם. א"ר אלעזר הרי למדנו, והחברים העירו בהם. א"ר חייא ודאי כך הוא. אבל אני שמעתי דבר בהם, ממאור הקדוש העליון, שהוא ר' שמעון. אמר לו אמור דבר ההוא. אמר לו, עוד איני עומד בו. כלומר שהדברים אינם מובנים לו כל צרכו. א"ר אלעזר, אע"פ שהחברים העמידו דבר הזה ויפה הוא, אבל סדר אלו הימים

הוא סוד החכמה בין קוצרי השדה. כלומר, בין אלו החכמים, שכבר גמרו כל בירורי המלכות, הנקראת שדה.

פסקה כח

ת"ח הא אתמר וכו': בוא וראה, הרי למדנו, סדר היחוד הכל באחד איך הוא. והנה למדנו, פתח ואמר, חשף ה' את זרוע קדשו, זו זרוע אחת, שהיא קו השמאל, שבו תלויה הישועה, בו תלויה הנקמה, בו תלויה הגאולה. ולמה, חשף ה' את זרוע קדשו זו, הוא להקים כנסת ישראל, שהיא המלכות, מן העפר, ולקבל אותה אצלו להתחבר כאחד. וכאשר זו הזרוע, נתעוררה כנגדה, כמה פחד שורה בעולם עד שיניח זרוע ההיא תחת ראשה, להתחבר. כש"א, שמאלו תחת לראשי וגו'. ואז נח הדין, ומכפר החטאים.

פסקה כט

לבתר אתי ימינא וכו': אח"כ בא קו הימין לחבקה, אז שורה שמחה בעולם, וכל הפנים מאירים. לאחר זה, היא, המלכות, מתחברת בגוף, דהיינו בקו האמצעי, ואז נקרא הכל אחד בלא פרוד. כי קו האמצעי כולל ימין ושמאל יחד. אז הוא שלמות הכל ושמחת הכל ומתאחדים ודאי ז"א ומלכות, מה שלא נמצא כך בשאר הזמנים.

פסקה ל

כגוונא דהאי סדורא וכו': כעין זה, הוא הסדר של אלו הימים, מרה"ש, עד יום האחרון של החג. בראש השנה נתעוררה זרוע השמאלית, דהיינו קו שמאל דז"א, לקבל את המלכה. ואז כל העולם בפחד בדין, וצריכים. העולם בעת ההוא, להמצא בתשובה שלמה לפני הקב"ה. אח"כ באה המלכה בתשעה לחדש (עי' אחרי אות רל"א) וצריכים בני ההיכל, דהיינו בני ישראל, לעשות שמחה ולטבול בנהר לטהר עצמם להיות ראויים אל הזווג של המלכה עם ז"א ביום האחר, דהיינו בעשרה לחדש, ביוה"כ. שהוא הזווג שלה, שז"א ישום שמאלו תחת ראשה, כמו שאתה אומר, שמאלו תחת לראשי.

פסקה לא

וכדין ישראל בתעניתא וכו': ואז ישראל הם בתענית על עונותיהם ומתכפרים להם. כי אמא עלאה, שהיא בינה, מאירה פניה אל המלכות בזווג. כי ביוה"כ עולה המלכות ומלבשת את הבינה. ומתכפר לכל בני ההיכל, שהם ישראל, משום שהשמאל דז"א מקבל אותה ביום הזה. כי הראש של המלכות שורה על שמאל. פירוש. כי אז נגלה הארת החכמה משמאל דז"א הממשיך משמאל הבינה, שהארת החכמה מכפרת העונות. כמו שנתבאר כל זה לעיל (בפרשת וירא מאות שפ"א עד אות שפ"ז ע"ש ובפרשת נח מאות שפ"א עד אות שפ"ו ע"ש [ובפרשת נח אות קי"ט]).

פסקה לב

ביומא קדמאה דחג וכו': ביום הראשון של סוכות, יתעורר קו הימין דז"א כנגד המלכות, כדי לחבק. דהיינו בסו"ה וימינו תחבקני, ואז יש לכל שמחה, וכל הפנים מאירים. ושמחת ניסוך מים הצלולים על המזבח. וצריכים בני אדם לשמוח בכל מיני שמחה, מפני שהימין גורם זה. כי בכל מקום ששורה הימין, שהוא חסדים, צריך להיות שמחה בכל, אז היא שמחה להשתעשע.

פסקה לג

לבתר ביומא תמינאה וכו': אח"כ, ביום שמיני העצרת, הוא שמחת התורה כי אז הוא זווג הגוף, דהיינו של קו האמצעי הנקרא גוף, שהוא זווג של הכל, שהוא כולל הן זווג השמאל של רה"ש ויוה"כ, והן זווג הימין של חג הסוכות, כי קו האמצעי כולל ימין ושמאל, להיות הכל אחד, וזה הוא שלמות הכל. וזה הוא ודאי היום של ישראל, וגורל שלהם לבדם, שאין בו חלק לאחר, כלומר לא כמו בחג, שמקריבים ע' פרים בשביל ע' אומות. כי בשמיני עצרת אין בו חלק להם. אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב, כי עם קדוש אתה לה' אלהיך וגו' (עי' פרשת צו אות קט"ז).

פסקה לד

פנחס בן אלעזר וגו': ר' יהודה פתח, זכר נא מי הוא נקי אבד ואיפה ישרים נכחדו. שם למדנו, מי שראה קשת בצבעיה, צריך לברך ברוך זוכר הברית, משום שזהו אות ברית קדוש, ששם הקב"ה בארץ, שלא יבואו עליה מי המבול. משום כשמתרבים הרשעים בעולם, רוצה הקב"ה להאבידם, ואז זוכר להם אותה השבועה שנשבע לארץ. כי כתוב שתי פעמים, לא, לא. **לא** אוסיף לקלל **ולא** אוסיף עוד להכות. וב' פעמים **לא** הוא שבועה. כמ"ש אשר נשבעתי מעבור מי נח.

פסקה לה

[א] **ר' יוסי אמר וכו'**: רי"א, קשת באה להגין על העולם. בדומה למלך, שכל פעם שבנו חטא כנגדו ובא המלך להכות אותו, מתגלה עליו המלכה בלבושי יקר של המלכות, המלך רואה אותה, ומסתלק הכעס מבנו, ושמח עמה. שכתוב, וראיתיה לזכור ברית עולם. וע"כ, לא נראית קשת בעולם אלא בלבושי יקר של המלכות. שהם ג' צבעים הרומזים על ג' קוין, שהם לבן אדום ירוק, שהמלכות מתלבשת בהם. כמ"ש לפנינו. ובשעה שיש צדיק בעולם הוא ברית, לקיים הברית, ומגין על העולם. אם אין צדיק, הרי יש קשת, להראות, שהעולם עומד להיות אבוד, אלא שמתקיים בשביל קשת הזו.

[ב] **ר' אלעזר אמר וכו'**: רא"א, יפה לעולם לא נתלבשה קשת הזו שהיא המלכות, אלא בלבוש של האבות הראשונים, שהם חג"ת דז"א, שהם ירוק אדום ולבן. **ירוק**, זה הוא לבושו של אברהם, ונצטבע לבושו זה כשיצא ממנו ישמעאל. **אדום**, זה יצחק, הבא בצבע אדום, ונצטבע כשיצא ממנו עשו. ונמשך אדום הזה למטה עד ככב מאדים שנאחז בו עשו. **לבן**, זה הוא לבוש הטוב של יעקב, שלא נשתנו פניו הטוב לעולם. כי מטתו שלמה, ולא היתה בו שום פסולת.

[ג] **ר' אבא אמר וכו'**: רא"א, יפה הוא. אבל כך אמר המאור הקדוש. דהיינו ר"ש. לבן זהו אברהם. שנתלבן בלובן של אש, ע"י נמרוד שהפילו לאור כשדים. אדום, זה ודאי יצחק. ירוק זהו יעקב, העומד בין ב' הצבעים, כי ירוק כולל לבן ואדום, וירוק הזה פירושו ירוק כחמה. וכתוב בו ביעקב, לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו. כי כל מטתו היתה שלמה. והפירוש כך הוא, **לא עתה יבוש יעקב**, שלא להראות בצבע אדום כיצחק, שיצא ממנו עשו. **ולא עתה פניו יחורו**, שלא להראות בצבע לבן כאברהם, שיצא ממנו ישמעאל. אלא לקח הצבעים לבן ואדום להתעטר בהם באבות שלו, כלומר במה שהוא כולל בעצמו ב' האבות אברהם ויצחק, שהם לבן ואדום, וע"כ צבעו ירוק, שכולל בתוכו לבן ואדום. ובאלו הלבושים, לבן אדום ירוק, מתלבשת הקשת, שהיא המלכות, בשעה ההיא נראית לפני המלך. ז"א.

פסקה לו

אמר ליה רעיא מהימנא וכו': א"ל רע"מ, יפה אמרת. אבל משום שאליהו הוא פנחס, שקנא על הברית, צריכים לחדש בו דברים גדולים, כי פרשה הזו כתובה בתורה על שמו, של אליהו שהוא פנחס, שעליו נאמר **קנא קנאתי**, שהם ב' קנאות, א' בשדי של מעלה שהוא יסוד דז"א, והשניה בשדי של מטה, שהוא מטטרון הנקרא שדי (כלהלן אות ל"ט) ומשום זה עשה ב' שבועות בשניהם, וכתוב ב' פעמים לא, לא.

פסקה לז

אבל ר' יהודה וכו': אבל ר"י אמר, מי שרואה קשת בצבעים מאירים, צריך לברך ברוך זוכר הברית. ובגלות שאינה מאירה בצבעיה כראוי, משום שבגלות אין המלכות מקבלת היחוד דג' קוין כראוי שה"ס ג' גווני הקשת, ולא עוד, אלא שלפעמים מאירה מעט, ולפעמים אינה מאירה כלום, פעמים נראית בשלימות ופעמים לא. (כלהלן אות מ"א) כי גווני הקשת רומזים לזכיות כהנים לוים וישראלים, כשהם יפים, כי הקשת מאירה, בצבעיה של אלו הג'. שה"ס ג' קוין.

פסקה לח

קום אנת רבי וכו': קום אתה ר' יוסי הגלילי, ואמור, כי דברים יפים אמרת בחבור הראשון, שהקשת אינה באה אלא להגין על העולם, בדומה למלך, שבכל פעם שבנו חטא, והמלך רואה המלכה, מסתלק הכעס מבנו. שכתוב, וראיתיה לזכור ברית עולם. וע"כ לא נראה הקשת אלא כדי להגין על העולם. כי הקשת ה"ס המלכות כנ"ל. ואינה מתגלה אלא בלבוש המלכות היקר. שה"ס ג' גוונין. ובשעה שיש צדיק בעולם, הוא ברית לקיים הברית. דהיינו לקיים היחוד דז"א ומלכות. ואין צריכים להתעוררות המלכות בסוד הקשת.

פסקה לט

וכי בגלותא קב"ה וכו': שואל, וכי בגלות, שהקב"ה מתרחק מן המלכה, ואיך מתלבשת המלכה בלבוש מלכות בגלות, שה"ס ג' הקוין. ומשיב, לא. שאין לה בגלות לבוש מלכות. אבל בגלות לבושה של קדרות, דהיינו שחרות. והיא אמרה, אל תראוני שאני שחרחרת. אלא ודאי אותה הקשת שמתגלה בגלות אינה אלא המלאך מטטרון, הנקרא שדי. והוא עבדו דז"א זקן ביתו, השולט בכל אשר לו, ובניו, דהיינו אותם שזכו לרוח, מבחינת ממטרון, נקראים עבדים של הקב"ה. ובניה של המלכה, דהיינו אותם שזכו לנפש ממלכות דאצילות, נקראים בנים. ומשום זה אנו מתפללים, אם כבנים אם כעבדים. **קדרות** פירושו שחרות מלשון, וסיהרא קדרון (תרגום יונתן, דברים כ"ח ט"ו).

פסקה מ

ובזמנא דאתחרב בי וכו': ובזמן שנחרב בית המקדש, העמידוהו, שעבדים חפו ראשם, ונתדלדלו אנשי מעשה. ודאי הם נקראים אנשי מעשה על שם המלכות, שנאמר עליה רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כלנה. מבחינת המעשה. הרי שהמלכות נקראת מעשה. אבל אם יש צדיק שזכיותיו ומעשיו הם להאיר בהם את המלכות, ולהפשיט ממנה לבושי השחרות של פשט בלי סוד, ולקשט אותה בלבושים של צבעים המאירים של סודות התורה, מה כתוב בו, וראיתיה לזכור ברית עולם. **וראיתיה**, היינו בסודות המאירים של התורה, כי אור נקרא רז, כלומר, אור, בגימטריא ר"ז, וע"כ **אור** רומז על רזי התורה, ז"ש, כי נר מצוה ותורה **אור**. ובאלו רזין נאמר **וראיתיה**.

פסקה מא

ובההוא זמנא סליק וכו': ובזמן ההוא, שרואה הקשת, שהיא המלכות, הולך ממנו הכעס מבנו, וחמת המלך שככה. ויאמר לה המלך, בתפילת העמידה לפניו, מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך. בזמן ההוא היא מבקשת על הגאולה שלה ושל בניה עמה. ז"ש, תנתן

לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי. אבל קשת הנראה בעולם בזמן הגלות, היא של העבד, דהיינו מטטרון, כלומר שהארת הזווג של מעלה מתלבשת במטטרון, והוא הנושא של ג' גווני הקשת, שהם ג' קוין. ופעמים היא יוצאת בשלמות, כשבניו מכשירים מעשיהם. ולפעמים אינה נמצאת בשלמות, כשבניו אינם מכשירים מעשיהם.

פסקה מב

אלין דמכשרין עובריהין וכו': (חסרה ההתחלה) ואלו המישרים מעשיהם לפני המלך, ומקנאים על שמו, ומקדישים אותו ברבים, כך מקדישים אותו למעלה, בין המלאכים הממונים על שאר העמים, שכל ממונה נודע בכנוי שלו. אבל ישראל נודעים למעלה בשם **הוי"ה** שהוא החיים של כל הכנוים.

פסקה מג

וכל שם וכנוי וכו': וכל שם וכנוי מעיד עליו, על הקב"ה השם **אל**, מעיד עליו שיש לו יכולת על כל אל. ז"ש אני אדרוש אל אל. **אל** הוא רבון של כל אל. **אלהים**, מעיד עליו, שהוא אלהי האלהים. **אדני**, מעיד עליו שהוא אדוני האדונים. אף כך כל שם. וכל מלאך, יש לכל אחד שם ידוע להכיר כל כתה של מלאכים באותו השם של המלך שלו. אבל ישראל נודעים לו בשם **הוי"ה**.

פסקה מד

ורזא דמלה ב"נ וכו': וסוד הדבר, לאדם אחד יכול להיות לו כמה סוסים. אף כך כל ישראל הם בניו של אדם, שה"ס הוי"ה במילוי אלפין שהוא בגימטריא אדם. כי נשמות ישראל הם תולדות ז"א ומלכות. וכל בן צריך להיות לאביו כסוס וכחמור למשא, ולהיות כפוף תחתיו. וזה הוא סוד, אדם ובהמה תושיע ה'. שישראל הם בניו של אדם, שהוא הוי"ה דמ"ה, ועושים עצמם כבהמה תחתיו.

פסקה מה

ובגין דא איהו וכו': ומשום זה, היא מצות הקב"ה בתורה, להיות אח מיבם לאשת אחיו לעשות בן לאחיו, כדי שלא יאבד מעולם ההוא. וזה הוא כמו הסוד של כלאים בציצית. שאמרו, מה שאסרתי לך כאן, התרתי לך כאן, אסרתי לך כלאים בכל מקום, התרתי לך כלאים בציצית. אסרתי לך אשת אח, התרתי לך יבמה. כמו שמרכיבים תפוחים או דקלים מין במינו, ואסור להרכיב מין בשאינו מינו. ונאמר בו, כי האדם עץ השדה. שגם האדם אסור בשאינו מינו. שהם העריות, אבל ביבמה מרכיבים מין בשאינו מינו, כדי שלא להאביד נפש המת, ולא ימחה שמו מישראל.

פסקה מו

והאי איהו רזא וכו': וזה הוא סוד הגלגול. גלגל אין לו תנועה בלי אמת המים המגלגלתו, אף כך, אמת המים ה"ס אות **ו'**, בה נעשה גלגול הגלגל. וסוד הדבר, מה גלגל אין לו תנועה בלא אמת המים, אף כך, הגלגל הוא אות **י'**, ואין לו תנועה בלא אמת המים שהיא **ו'**. יבמה היא **ה'**, ולזה היא אותיות בינה בן י"ה, כי הבן שהוא ז"א, יוצא מזווג י"ה שהם חו"ב, וע"כ הוא נרמז באמה בשמה, דהיינו בן י"ה, שהוא אותיות בינה באות **י'**, שהיא חכמה, ברא עולם הבא, שהוא עולם ארוך, שהוא **ו'**. שהוא ז"א.

פסקה מז

בגין דא מאן וכו': משום זה, מי שאין לו בן, שהוא כנגד ז"א שה"ס **ו'**, שהוא עולם הבא, אינו מבני עולם הבא. כי הים שהוא בינה, שה"ס עולם הבא, הוא כנגדו כנגד ה **ו'**, כי ה **ו'** יוצאת מביניהם של **י"ה**, אשר **י'** ה"ס חכמה וה **ה'** ה"ס בינה הנקראת ים. וע"כ נקראת ה **ו'** ג"כ עוה"ב כמוה. ומן הים, שהוא בינה, מתחלקים כמה נחלים, שהם הספירות של ה **ו'** שהיא ז"א, שהם מסבבים העולם, שהוא מלכות, עד שחוזרים לים, שהוא בינה, שמשם יצאו הנחלים, שהם ז"א. ומשום זה אמר הכתוב, כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. דהיינו עד שחוזרים כמו שיצאו, דהיינו כמו שהנחלים יצאו מן הבינה כן חוזרים אל הבינה.

פסקה מח

אוף הכי והרוח וגו': אף כך בנשמת האדם, כתוב, והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. דהיינו שתשוב אליו בשלמות כמו שנתן אותה כשהיא שלמה. אם תשוב בתשובה, שהיא בינה עליונה הנקראת תשובה, שהיא אותיות בן **י"ה**, אות **ה'** שבה נכפלת באות **י'** שבה, שהיא עשר פעם חמש, שהם חמשים. והרי היא בגימטריא **ים** שה"ס אותיות **י"ה** שבבינה, שהם **ה'** פעם **י'**. אותיות **בן** שבבינה, הוא הנחל היוצא ממנה, שהוא ז"א, ומתחלק לכמה נחלים, דהיינו לששה קצוות, כמו אילן המתפשט לכמה ענפים. ובעת שהאדם חוזר בתשובה הוא מתדבק בנחל, שהוא ז"א, ושב עם נחליו לבינה, הנקראת תשובה. ונקראת ים. שז"ס, כל הנחלים הולכים אל הים. כנ"ל.

פסקה מט

ואי לא חזר וכו': ואם אינה חוזרת נשמה שלמה, כמו שהיתה שלמה בעת נתינתה, נאמר בה **שם הם שבים ללכת**, היא וכל נשמות האחרות, שהן כמוה, שאינן שלמות. כלומר ששבים לעולם הזה להתגלגל. אף כך אם הוא אינו שלם בבן, או שאין לו בת, שהיא נרמזת בעולם הזה, שהיא מלכות, שיהיה נשלם על ידה, בעולם הזה, שהיא מלכות,

הנבראת ב **ה**', ז"ש, אלה תולדות השמים והארץ ב **ה** בראם, שפירושו ב **ה**' בראם. אף הוא צריך להתגלגל פעם שנית, כי נשמתו אינה שלמה. ונאמר עליו, שם הם שבים ללכת.

פסקה נ

יה"ו, הן כל אלה וגו': יה"ו דהוי"ה, שה"ס חג"ת, הסוה"כ הן כל **אלה** יפעל אל פעמים שלש עם גבר, דהיינו שהנשמות באות בגלגול בסוד ג' אותיות יה"ו, שעליהם אוה"כ, הן כל אלה וגו'. והרשעים שנאמר בהם, ובכן ראיתי רשעים קבורים ובאו, כלומר שאע"פ שבאו בגלגול נשארו רשעים. גרמו **אלה** אלהיך ישראל, דהיינו שפגמו ב **אלה**, שה"ס יה"ו, שנאמר עליהם על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו, שפירושו, אחר שקלקלו עצמם ג' פעמים בגלגולם, ולא זכו להתתקן ביה"ו, שנאמר בו, במקום שיפול שם **יהו**, כלומר שתקון העץ שהוא האדם הוא ב **יהו**, אז, על ארבעה לא אשיבנו, דהיינו **ה**' אחרונה, שהיא אות רביעית דהוי"ה, דהיינו שלא ישיבנה פעם ד' בגלגול כנגדה. אלא שנדונים בגיהנם, במשחית אף וחמה.

פסקה נא

ולבושין דתלת אתוון וכו': ולבושים של אלו ג' אותיות יה"ו, נודעים בקשת, שהם לבן אדום וירוק. מי שיבא בגלגול פעם א', הוא לבן, כנגד ה **י**' דהויה, שהיא חסד, ובשניה, היא אדום, כנגד **ה**' דהויה שהיא גבורה. ובשלישית, היא ירוק, כנגד **ו**' דהויה. שהיא ת"ת שנקרא יעקב, שהוא קו האמצעי הכולל שניהם, החסד והגבורה. ומשום שביעקב נכללו האותיות **י"ה**, שהם חסד וגבורה, ונשרש האילן ונטע ונגדל ועשה פירות טובים, ע"כ נאמר, לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו, שלא תהיה מרכבתו ביצר הרע, שהוא נחש, וכל מיני חיות רעות. ומשום זה, כתוב עליו, וישר אל מלאך ויוכל. ומשום שאדם נקרא אילן, הוא בסוד הזה דומה לאילן שנטע במקום שאינו עושה פירות. מה עושים. עוקרים אותו ונוטעים אותו במקום אחר. ומשום זה העמידו בעלי המשנה, שאין אדם מוחזק להיות עקר עד שהולך לארץ ישראל, ונטע שם באשה.

פסקה נב

אוף הכי צדיק וכו': אף כך צדיק שהוא מטולטל ממקום למקום, מבית לבית, הוא כאלו בא בגלגול פעמים הרבה. והיינו ועושה חסד לאלפים לאוהביו, עד שיזכה להיות שלם לעולם הבא. אבל לרשעים אין מביאים אותם בגלגול יותר משלש פעמים. ואם חוזר בתשובה למדנו בו, הגלות מכפרת עון, והטלטול ממקום למקום נחשב לו כגלגול, והוא נשלם כנ"ל בצדיק. ומשום זה העמידו בעלי המשנה, צדיקים שוב אינם חוזרים לעפרם. דהיינו שאינם באים בגלגול.

פסקה נג

אלא קא רמיז וכו': אלא הכתוב מרמז, על הרשע, ועפר אחר יקח וטח את הבית, דהיינו שיקח בגלגול גוף אחר הבא מן העפר, ויתקן את הנשמה. וכן, ואדם על עפר ישוב. פירושו שישוב בגלגול, וכן, וישוב העפר על הארץ כשהיה. רומז שישוב בגלגול משום שהרשע הוא מנוגע, ואין בו אלא אשה רעה. שהיא יצר הרע, שלמדנו עליה, אשה רעה צרעת לבעלה. שהיא גוף של הרשע. מהו התקון שלו, יגרשנה ויתרפא, דהיינו שיגרש גוף הזה ויתגלגל ויקח גוף אחר, ויתרפא. כי היא, האשה רעה דהיינו הגוף, גרמה, אל, ויגרש את האדם. האדם זה הנשמה, **את** האדם זה הגוף, שהוא בת זוגו של האדם, שהיא הנשמה, שנאמר, כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו. כלומר, שבשביל שהאיש גרם שהצפור שהיא הנשמה, נדדה בשבילו מן קנה, שנתגרשה ממקומה העליון מחמת חטאיו, לפיכך, כן איש נודד ממקומו, שישוב ויתגלגל.

פסקה נד

ובגין דא גם וגו': ומשום זה, **גם צפור מצאה בית**. היינו יבמה. כלומר, הצפור, שהיא נשמת הנפטר בלא בנים, מצאה בית, דהיינו שנתגלגלה ובאה בגוף היבמה, שנעשתה בית לה. **ודרור קן לה**, היינו הגואל, המיבם אותה. שמצא קן ביבמה. **אשר שתה אפרוחיה**, היינו בן ובת, שמולידים. אשרי הוא מי שעושה קן, דהיינו שמיבם אשת אחיו, וגאל את ממכר אחיו. שהיבמה מכורה לו משום שאינה שלו, אלא של אחיו, וע"כ נקראת ממכר אחיו.

פסקה נה

ובג"ד אמר משה ויתעבר ה' וגו': ומשום זה אמר משה ויתעבר ה' וגו'. כאן הוא סוד העיבור. שהמלכות נתעברה מנשמת משה. רועה הנאמן הציל ששים רבוא נשמות ישראל כמה פעמים, שבא בגלגול בכמה דורות, והצילם. ומשם זה זכות כולם תלה הקב"ה במשה. ומשום זה העמידו רבנן אשה אחת ילדה במצרים ששים רבוא בכרס אחד. שהוא משה השקול כנגד ששים רבוא נשמות ישראל. ואע"פ שהעמידו רבנן כתוב הזה בדברים אחרים. אין קושיא, כי ע' פנים לתורה.

פסקה נו

דהכי ארח דמארי וכו': כי כך הוא הדרך, שבעלי הסוד אומרים מרגלית לתלמידיהם, ואם התלמידים אינם מבינים בהרמז. מחזירים להם אותו הדבר בדרך שחוק. כעין מי שאמר, שביצה אחת הפילה ששים כרכים, כי ביצה באה, שנפלה מעוף שפרח באויר, והכתה ששים כרכים אלו. והלצים אמרו, שהוא לא אמר, אלא שאדם כתב על הנייר

את המלות ששים כרכים, ובאה ביצה שיצאה מעוף, ומחקה את המלות ששים כרכים שנכתבו. וחס ושלום שבעלי התורה יאמרו דברי שחוק ודברים בטלים, בהתורה.

פסקה נז

אלא הא אוקמוה וכו': אלא הרי העמידו, **אפרוחים** הם בעלי משנה. **או ביצים**, הם בעלי מקרא כלומר **אפרוחים** הוא ז"א, שבו אחוזים בעלי משנה. **ביצים** היא המלכות, שבה אחוזים בעלי מקרא. וכמו שנפל מאותו הניפול, שהוא בר נפלי, שהוא ז"א, הנקרא ניפול, ובר נפלי, משום שממנו הנפילה, בדומה לעוף שביצה נופלת ממנו. שממנו נפילת הביצה, שהיא אתרוג, ששיעורו כביצה, כלומר שביצה ואתרוג הם מלכות. וע"כ אתרוג שיעורו כביצה. ובשבילה נאמר, ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת. כי היא שנפלה בגלות וצריכים להקימה. ונפלו עמה בגלות **ששים המה מלכות**, שהם חג"ת נה"י שלה, שכל אחת כוללת עשר. שהן נקראות **כרכים**, משום שכרוכים בה. מלשון כיצד כורוכין את שמע. שכורכין פירושו, מחברים שלא יהיה הפסק, אף כאן כרכים, פירושו ו"ק שלה המחוברות בה. והם כנגד ששים מסכתות כי תורה שבעל פה שהיא המלכות מחולקת על ששים מסכתות, שהן כנגד ששים מלכות הנ"ל. **ועלמות אין מספר**, הם בתולות אחריה רעותיה, דהיינו ההיכלות שבבריאה, שהם הלכות שאין להם חשבון, בהיותם בבריאה. פירוש, שז"ס, **שעוף אחד**, שהוא ז"א, **הפיל ביצה**, שהפיל המלכות לגלות, **ונמחקו ששים כרכים**, כי ע"י הנפילה נתבטלו חג"ת נה"י שלה, המכונים ששים כרכים.

פסקה נח

וההוא ניפול איהו וכו': וניפול ההוא הוא בן י"ה, דהיינו ז"א, שהוא בתוך חמשים שערי בינה, דהיינו **י"ה** שמכפילים ה **י'** עם **ה'**, ה' פעמים **י'**, שהם חמשים. ה **ו'** שהוא ז"א, היא נקראת ניפול, משום שנפל אחר ההוא שנאמר בו, איך נפלת משמים הלל בן שחר. שהוא המלכות הנקראת כן על שם ב' מצבים שלה, שבמצב הא' היא שחורה, ובמצב הב' היא מהוללת (כנ"ל ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו) וז"א נפל אחריה כשהיא בגלות, כדי להקימה. וע"כ נקרא ניפול, ולא נפל, ולא נופל, משום שבו נפילה, כלומר שלא הוא הנופל, אלא ממנו נופלת המלכות, משמים לארץ. ובו **י"ו**, דהיינו שז"א כולל **י"ו** דהויה, שהם חכמה וז"א, ויורד בהם להקים את **ה' ה'** דהויה, שהן בינה ומלכות, שנאמר בהן, ותלכנה שתיהן. ז"ש, שלח תשלח, שלח הא' הוא מבית ראשון, שנחרב, שהוא כנגד **ה'** ראשונה. ושלח הב' הוא מבית שני, שנחרב, שהוא כנגד **ה'** אחרונה דהויה. וירדו **י' ו'** דהויה להקים אותן ב' ההין, ז"ש אז ישמחו השמים ותגל הארץ. שר"ת שלהם הוא **י"ה ו"ה**, כי **י"ו** נתחברו ב **ה' ה'**.

פסקה נט

ת"ח האי שמשא וכו': בוא וראה, שמש הזה מתגלה ביום ומתכסה בלילה, ומאיר בששים רבוא כוכבים, אף רועה הנאמן כך, אחר שנפטר מן העולם חוזר ומתגלגל ומאיר בששים רבוא נשמות ישראל, אם הדור הוא כראוי. וזהו סוד הגלגול שאמר עליו קהלת, דור הולך ודור בא. ולמדנו שאין דור פחות מששים רבוא. והארץ לעולם עומדת זו היא כנסת ישראל, שהיא המלכות, אותה שנאמר בה, והארץ הדום רגלי. והיה זרעך כעפר הארץ.

פסקה ס

ועוד רזא אחרא וכו': ועוד סוד אחר העמידו חכמים, דור הולך ודור בא, פירושו, הדור שהולך הוא הדור שבא, הלך חגר בא חגר, הלך עור, בא עור. ועוד העמידו חכמים. שעתיד היה משה לקבל התורה בדור המבול, אלא לא קבל אז משום שהיו רשעים, ז"ש, **בשגם** הוא בשר. בשגם, הוא אותיות משה. ולמה קרא אותו, **בשגם**. אלא הוא כדי לכסות הדבר. וקהלת עוד החסיר ב' מן בשגם, כדי לכסות הדבר. שאמר, אמרתי **שגם** זה הבל. אשר **שגם** הוא משר והחסיר ב', כדי להעלים הענין.

פסקה סא

ואוקמוה על יתרו וכו': והעמידו על יתרו, למה נקרא שמו קני, משום שנפרד מקין (כנ"ל נשא אות י"ח) קם המאור הקדוש, שהוא ר"ש, ואמר, על זה כתוב בקין, קניתי איש את ה'. כי ראתה את יתרו ברוח הקודש שעתידים בניו לשבת בלשכת הגזית, בסנהדרין.

פסקה סב

ואוף הכי ר' פדת וכו': ואף כך ר' פדת שהשעה היתה דחוקה לו, שלא היה לו אלא קב חרובין מערב שבת לערב שבת כמו ר' חנינא. שואל, למה זה. אחר שיצאה בת קול ואמרה, כל העולם כולו אינו ניזון אלא בשביל חנינא בני.

פסקה סג

אלא איהו גרים וכו': ומשיב, אלא הוא גרם מקודם, בגלגול הראשון, שחרב **קב** מן **י'**, שהוא **יב"ק**, אף כך לא היה לו אלא **קב** חרובין. ומפרש דבריו. **יב"ק**, הוא ר"ת **י** חוד **ב** רכה **ק** דושה, אשר אות **י'**, היא **יחוד**, שה"ס שם אהיה, בינה, שממנו באה נביע לאות **ב'**, שהיא **ברכה**, שה"ס שם הוי"ה, שהוא ז"א, שהוא קדש, וממנו נתקדש **ק'**, שהיא **קדושה** שלו, דהיינו השם אדני, שהוא מלכות. ורבי פדת גרם בגלגול הא' ש **קב** שלו יהיו חרובים, שהם קדושה וברכה, שהיחוד לא יאיר בהם, אף כך לא היה לו אלא **קב** חרובין. אף כך איוב, היה בן יבמה, ומשום זה נענש על מה שקרה לו כבר, בגלגול הא'.

פסקה סד

ואינון דלא ידעי וכו': ואלו שאינם יודעים סוד הזה, אומרים בני חיי מזוני לא בזכות תלוי הדבר, אלא במזל תלוי הדבר. והרי אנו רואים, שאברהם, שראה במזלו, שאינו עתיד שיהיה לו בן, והקב"ה הוציאו לחוץ, כמ"ש, ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט וגו'. והעמידוהו שאמר לו, צא מאצטגנינות שלך, דהיינו מהסתכלות בככבים ומזלות, והעלהו למעלה מכוכבים, ואמר לו הבט נא השמימה וספור את הככבים. עד כאן דברי חכמים וצריכים לפרשם בדרך נסתר.

פסקה סה

ת"ח כל ברייין וכו': בוא וראה, כל בריות העולם, קודם שניתנה התורה לישראל, היו תלוים במזל, ואפילו בנים חיים ומזון. אבל אחר שניתנה התורה לישראל, הוציאם מן החיוב של כוכבים ומזלות. זה למדנו מאברהם, משום שבניו היו עתידים לקבל **ה'** מאברהם, שהיא חמשה חומשי תורה דהיינו המלכות, שנאמר בה אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ב **ה'** בראם. אמר לאברהם משום אותה ה **ה'** שנתוסף בשמך, השמים תחתיך, וכל הככבים והמזלות המאירים ב **ה'** כי הגביה אותו למעלה מהם. ולא עוד אלא שנאמר בה **הא** לכם זרע וזרעתם, ב **ה'**. והיינו כי ביצחק יקרא לך זרע. שה"ס קו השמאל. שהמלכות שה"ס **ה'** נמשכת ממנו. וע"כ הזריעה היא בה.

פסקה סו

ובגין דא כל המשתדל וכו': ומשום זה כל העוסק בתורה, בטל ממנו החיוב של ככבים ומזלות. וזה הוא, אם לומר התורה כדי לקיים מצותיה. ואם לא, ואם אין כוונתו לקיים המצות, הרי הוא כמי שלא עסק בתורה, ואינו מתבטל ממנו החיוב של ככבים ומזלות. וכ"ש עמי הארץ, שהם נמשלים לבהמות, שהעמידו עליהם, ארור שוכב עם כל בהמה. ודאי שלא נתבטל מהם החיוב מכככבים ומזלות.

פסקה סז

אנוש כחציר ימיו וגו': אנוש כחציר ימיו כציץ השדה כן יציץ. ונאמר בו, באדם, נער הייתי גם זקנתי. ואח"כ, כתוב, ישוב לימי עלומיו. כמו אילן שנקצצו ממנו ענפים הישנים, וחזרו וצמחו בעולם משרשיו כבתחילה כי אנשים מתים זקנים, וחוזרים ומתגלגלים לעולם הזה לילדים. וזה סוד, שהקב"ה מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. כי אלף מתים בכל יום, ואלף מתחדשים בכל יום, שחוזרים ומתגלגלים בעולם.

פסקה סח

ויין ישמח לבב אנוש: זה הוא יינה של תורה, כי כך עולה יין כחשבון **סוד**. ומה היין צריך להיות סתום וחתום, שלא יתנסך לעבודה זרה, אף **סוד** התורה כך, שצריך להיות סתום וחתום. וכל הסודות שלה אינם נשקים אלא ליראיו. ולא לחנם עושים כמה מצות ביין, ומברכים עליו להקב"ה. ויין יש לו **ב**' צבעים, לבן ואדום, שהם דין ורחמים והיינו **ב**' שהיא תוספת, ביין. כלומר, שבהמלה ביין, יש תוספת אות ב' על יין, שה **ב**' הזו רומזת על דין ורחמים. והוא כמו השושנה שיש בה לבן ואדום. לבן מצד ימין שהוא חסד ואדום מצד שמאל, שהוא גבורה.

פסקה סט

ומאי לבב אנוש וכו': שואל, ומהו לבב אנוש, לב אנוש היה צריך לומר. ומשיב, אלא יש לב מסור ללב. והם א' **ל"ב** אלקים דמעשה בראשית, ש **לב** הזה ה"ס בינה. ב', הוא **ב**' ד **ב** ראשית ו **ל**' מן לעיני כל ישרא **ל**, דהיינו ב' שבתחילת התורה עם הל' שבסוף התורה, גם הם אותיות **לב**. שהיא לב המלכות. וע"כ כתוב **לבב** אנוש. שהיין שה"ס הארת החכמה, מתגלה ומשמח את לב הבינה ולב המלכות, שמשם מקבל אנוש. לב לב זה שני פעמים, הוא בגי' ס"ד חסר שמונה לע"ב, שהוא בגימטריא **ויכלו**, כי השם ע"ב המרומז בויכלו, ה"ס השם של הארת החכמה, שהוא צריך להיות מרומז באלו לב לב, ומשיב, הם ז' ימי בראשית עצמן, שבהם מאירים ל"ב אלקים, מתחברים עם מספר ס"ד. שואל, השמיני מה הוא, שהרי עוד חסר א' לע"ב. ומשיב אלא, ז' ימי בראשית עם זה ספר תולדות אדם, הנחשב ג"כ לבחינת יום של מעשה בראשית, זה הוא ע"ב, כחשבון **ביין**, שה"ס הארת חכמה כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה ע

מאי להצהיל פנים וכו': שואל, מהו להצהיל פנים משמן. ומשיב, אלו הם י"ב **פנים**, ד' דאריה ד' דשור ד' דנשר. שהם מיכאל שה"ס חסד, הוא אריה, ד' פנים שלו, הם ד' אותיות **הוי"ה**, שה **י**' וה **ו**' הן בנקוד סגול. ד' פנים של השור, שהוא גבריאל, שהוא גבורה, הם ד' אותיות **הויה**, שה **י**' וה **ו**' שלה הן בניקוד פתח, ד' פנים של הנשר, הוא נוריאל, שהם ד' אותיות **הויה**, שה **י**' שלה היא בנקוד חירק, וה **ו**' שלה היא בנקוד שבא. והם ממונים תחת ג' ספירות דז"א חסד פחד אמת, שהם חג"ת. דהיינו המדרגות של ג' האבות אברהם יצחק ויעקב. והעמידו רבנן, שהאבות הן הן המרכבה. והאורות של י"ב פנים עולים כחשבון **יב**"ק, כי הם מלך מלך ימלוך, שה"ס הויה אהיה אדני, שג' שמות אלו הם בסך הכל יב"ק, דהיינו שהם בגימטריא קי"ב.

פירוש נודע שיחוד ברכה קדושה שה"ס יב"ק, הם ג' שמות אהיה הויה אדני, (כנ"ל אות סג), ואומר שה"ס הויה מלך הויה מלך הויה ימלוך לעולם ועד. אשר הויה **מלך הא**' מנוקד בב' סגולים וכן הויה שלו מנוקד בב' סגולים, א' תחת ה **י**' וא' תחת ה **ו**'. וה"ס חסד, וה"ס ד' פנים של אריה, וה"ס מלאך מיכאל הממונה תחת מדרגת אברהם שהוא חסד. וז"ש, **דאינון מיכאל**, **אריה**, **ארבע אנפין דיליה י"ה ו"ה** שה **י**' היא בניקוד סגול וכן ה **ו**'. דהיינו כמו הויה מלך הא'. וה"ס ברכה, וה"ס הויה שהוא ז"א. **והויה מלך הב**', הוא מנוקד בב' פתחין, וכן הויה שלו מנוקד עם ב' פתחין. וה"ס גבורה, וה"ס ד' פנים של שור, וה"ס מלאך גבריאל הממונה תחת מדרגת יצחק, שהוא גבורה, וז"ש, **ארבע אנפין דשור ואיהו גבריאל ואינון הויה** שה **י**' וה **ו**' **הם בניקוד פתח**. דהיינו כמו הויה מלך הב'. שניקודו בפתח. וה"ס השם אהיה, שהוא בינה, משום שקו שמאל נמשך מן גילוי השמאל שבבינה. וע"כ ה"ס יחוד. כי הבינה מיחדת ז"א שה"ס ברכה והמלכות שה"ס קדושה. (כנ"ל אות ס"ג). **והויה ימלוך הג**', מנוקד בחירק ושבא וחולם. אבל הויה שלו רק בניקוד חירק תחת ה **י**', וניקוד שבא תחת ה **ו**'. כי רק הזכרים מנוקדים שהם י"ו, ולא הנקבות שהם ה"ה. וה"ס ת"ת, וה"ס ד' פנים של נשר, וה"ס מלאך נוריאל הממונה תחת מדרגת יעקב. וז"ש, **ד' אנפין דנשר ואיהו נוריאל ואינון הויה** שניקוד הי' הוא בחירק, וניקוד הו' הוא בשבא, דהיינו כמו הויה ימלוך. וה"ס קדושה, שה"ס אדני. וז"ש, **וסלקין נהורין כחשבון יבק** וכו' דהיינו להיותם סוד ג' שמות אהיה הויה אדני שהם בגי' יב"ק.

פסקה עא

רבי שמעון הוה וכו': ר"ש היה יושב ועוסק בפרשה זו. בא לפניו ר' אלעזר בנו. אמר לו, נדב ואביהוא מה להם שיתגלגלו בפנחס, אם לא היה פנחס בעולם כשמתו ואח"כ בא לעולם, ונתגלגלו בו, והשלים מקומם היה יפה. אבל פנחס בעולם היה בעת שמתו נדב ואביהוא ונשמתו כבר היתה בו בקיומה. ואיך נתגלגלו בו.

פסקה עב

א"ל ברי רזא וכו': אמר לו בני סוד עליון כאן, וכך הוא, בשעה שנדב ואביהוא נסתלקו מן העולם, לא היו מתכסים תחת כנפי סלע הקדוש, שהוא המלכות, מה הטעם. הוא משום שכתוב, ובנים לא היו להם, שמיעטו דמותו של המלך, שלא קיימו מצות פריה ורביה, להעמיד בנים בצלם אלקים. שמשום זה לא היו ראוים לשמש בכהונה גדולה.

פסקה עג

בשעתא דקני פנחס וכו': בשעה שקנא פנחס על ברית הקדוש ונכנס בתוך ההמונים, והעלה את הנואפים על הרומח לעיני כל ישראל. כשראה את שבט שמעון, שבאו אליו

בכמה המונים, פרחה נשמתו של פנחס מחמת פחד, ואז שתי נשמות שהיו ערומות בלי תקונם, שהם נשמות נדב ואביהוא, קרבו לנשמתו של פנחס, ונכללו עמה יחד, ואח"כ חזרה אליו, נשמתו כלולה, רוח הנכלל מב' רוחות, והחזיקו בו. אז הרויח מקומם של נדב ואביהוא להיות כהן, מה שלא היה ראוי מקודם לכן.

פסקה עד

וע"ד כתיב זכר וגו': וע"כ כתוב זכר נא מי הוא נקי אבד, שנאמר על פנחס. שלא נאבד באותה שעה ולא אבד רוחו כשפרח ממנו. ואיפה ישרים נכחדו, אלו הם בני אהרן נדב ואביהוא שחזרו לעולם ע"י שנתגלגלו בפנחס, ונתקן להם מה שאבדו בחייהם, דהיינו תקון הברית. וע"כ כתוב בו בפנחס, בן בן ב' פעמים, פנחס בן אלעזר בן. שמורה על ב' הנשמות שנתגלגלו בו, שהם בני אהרן. וע"כ אומר בן אלעזר, על פנחס, בן אהרן על נדב ואביהוא.

פסקה עה

מה כתיב לעילא וכו': מה כתוב למעלה מפרשה זו, ויאמר ה' אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם לה' נגד השמש שואל, וכי על שהורגים בלילה או על שהורגים ביום המעונן, מזהיר הכתוב שיהרגם נגד השמש. מהו נגד השמש. אמר ר' יהודה נגד השמש פירושו, שתהיה מיתתם בגלוי כמו שחטאו בגלוי.

פסקה עו

א"ר שמעון לאו וכו': אר"ש לא משום זה נאמר. נגד השמש, אלא מכאן אנו למדים, שבאותה המדרגה שאדם חוטא לפני הקב"ה, לאותה המדרגה צריך לעשות התיקון בנפשו. הם חטאו בברית הקדוש, שנקרא שמש, משום זה הדין והתיקון שלהם כנגד השמש, שה"ס הברית, ולא במקום אחר. מכאן שאין אדם צריך לתקן עצמו אלא באותו מקום שחטא לו, ומה שלא יעשה ויתקן כאן במקום שחטא אין לו תקון לעולם כראוי.

פסקה עז

רבי חייא פתח וכו': רח"פ ישבעו עצי ה' ארזי הלבנון אשר נטע. מה כתוב למעלה, ויין ישמח לבב אנוש וגו'. שואל, וכי איזה ענין זה לזה. ומשיב, אלא כך למדנו. כתוב, מצמיח חציר לבהמה וגו'. שואל, וכי שבחה של בהמה שיש לה חציר, בא דוד לומר ברוח הקודש. ומשיב, אלא, מצמיח חציר, אלו הם ששים אלף רבוא מלאכים, שליחים שנבראו ביום ב' דמעשה בראשית, וכולם אש לוהט. אלו הם חציר. למה הם חציר. הוא משום שצומחים בעולם כחציר הזה, שבכל יום ויום, עתה נקצרים ולאח"כ חוזרים וצומחים כבתחילה.

פסקה עח

וע"ד כתיב מצמיח וכו': וע"כ כתוב, מצמיח חציר לבהמה, שה"ס המלכות בבחינת הויה במילוי ההין שהוא בגימטריא נ"ב כחשבון בהמה. ז"ש, יודע צדיק שהוא יסוד נפש בהמתו, שהיא מלכות. ולמדנו אלף הרים מעלים לה, אל המלכות, בכל יום ויום, וכל הר והר, הם ששים רבוא מלאכים שנקראים חציר, כנ"ל, והיא, המלכות, אוכלת אותם (וביאור הדברים תמצא לעיל בראשית א' אות ע"ו בהסולם).

פסקה עט

ועשב לעבודת האדם: אלו הן נשמות הצדיקים, שאדם ההוא, שהוא ז"א, הרוכב ושליט על בהמה זו, שהיא המלכות, אוכל, ומביאם בתוכו, דהיינו שנשמות הצדיקים עולים ונכללים בז"א, בסוד מ"ן, כדי ליחד ז"א ומלכות יחד. ובזכותם נזון כל העולם מאדם ההוא שהוא ז"א. כי הם גורמים זווגו עם המלכות, ומשפיע המזון למלכות והמלכות משפעת לכל העולם. שכתוב בו ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו'. וע"כ כתוב, לעבודת **האדם**, עם ה' הידיעה, דהיינו אותו הנודע, שהוא ז"א. והוא כדי **להוציא לחם מן הארץ**. דהיינו להוציא מזונות לעולם מן הארץ הקדושה, שהיא המלכות.

פסקה פ

ויין, דא חמרא וכו': **ויין**, זה הוא יין ישן הנמשך מלמעלה. דהיינו הארת החכמה הנמשכת מן הבינה. **ישמח לבב אנוש**, אנוש, זה סוד אותו הנער שמגיע לזקנה, ואח"כ חוזר להיות נער כבתחילה. שהוא מטטרון שר העולם, שאומר, נער הייתי וגם זקנתי. שהוא בסוד רצוא ושוב, כשהוא בסוד **רצוא**, לקבל חכמה, הוא זקן. וכשהוא בסוד **ושוב**, הוא נער. וע"כ כתוב עליו, אנוש כחציר ימיו. שהוא כמו חציר הנקצר וחוזר וצומח. כי כשחוזר להיות נער, הרי נקצרו הג"ר שלו, אבל אח"כ הוא חוזר ומגיע לזקנה, דהיינו שחוזר וצומח, וכן חוזר חלילה.

פסקה פא

להצהיל פנים: אלו הם הפנים הנקראים פנים גדולים, ופנים קטנים. ג"ר גמורים דזו"ן הם פנים גדולים. וג"ר דו"ק דזו"ן, הם פנים קטנים. **משמן**, היינו מהמשכה של עולם הבא, דהיינו מבינה, שממנה השמן, וגדלות הקדוש העליון. ולחם לבב אנוש יסעד. היינו לחם ההוא שהשחקים שה"ס נו"ה, משפיעים וטוחנים מן למאכל הצדיקים סתם, שה"ס יסוד ומלכות, הנקראים צדיק וצדק. שהם מקבלים המ"ן שנו"ה טוחנים להם, ומשם נמשך לכמה צבאות הנקראים לבב אנוש. והכל בא מהמשכה העליונה. מן הבינה.

פסקה פב

ישבעו עצי ה': אלו הם אילנות עליונים פנימים. דהיינו ז"א ומלכות. ארזי לבנון אשר נטע. כי נתעקרו ז"א ומלכות ממקומם, ונטע אותם הקב"ה שהוא המאציל, במקום בינה. מה בין עצי ה' לארזי הלבנון. הוא כי **עצי ה'**, היינו עץ החיים, שהוא ז"א, ועץ הדעת טוב ורע, שהוא המלכות. **ארזי הלבנון**, אלו הם חמשים שערי בינה, אשר נטע בזו"ן, שהם נקראים חמש מאות שנה. כי הם ה"ס דבינה חג"ת נ"ה שזו"ן עולים ומלבישים אותם, שמצד ז"א, שספירותיו במספר עשרות, הם חמשים. ומצד הבינה, שספירותיה במספר מאות, הם חמש מאות שנה.

פסקה פג

אשר נטע וגו': בצילם של ז"א ומלכות, מקננים נשמות הצדיקים, וכל צבאות הקדושים נזונים משם. **חסידה**, היא המלכות, שהיא בת אברהם אבינו שנקרא חסיד, ועשה חסד עם כל בני העולם, משום זה נקראת המלכות חסידה. **ברושים ביתה**, היינו שיושבת בין זרועות העולם. שהם חסד וגבורה דז"א, והם נעשים לה לחכמה ולבינה, שה"ס ראשים וע"כ אומר ברושים ביתה. דהיינו בראשים ביתה.

פסקה פד

ר' אבא ור' יוסי וכו': ר"א ור"י קמו לעסוק בתורה בחצות לילה, בעוד שהיו יושבים ועוסקים בתורה. א"ר יוסי זה שאמר ר' חייא בהכתוב, אנוש כחציר ימיו, (לעיל אות פ') יפה אמר, אבל במה מעמידים סוף הפסוק, כי רוח עברה בו ואיננו ולא יכירנו עוד מקומו. אמר לו כך הוא ודאי, אנוש כחציר ימיו, כמו שאמר ר' חייא. **כציץ השדה**, היינו אותו שדה הנודע, שהוא המלכות. **כן יציץ**, היינו שמתחדש וחוזר כבתחילה (כנ"ל אות פ').

פסקה פה

כי רוח עברה בו ואיננו: זה הוא רוח עליון נסתר וקדוש הגנוז מכל, דהיינו רוח הבינה, הכולל את מטטרון בתוכו, ואז ואיננו. וזהו סוד חנוך, שכתוב בו ואיננו כי לקח אותו אלקים, וזהו אלקים העליון, דהיינו בינה, שהוא רוח עליון רוח גנוז ונסתר. **ולא יכירנו עוד מקומו**, כי רוח הקטן של מטטרון נכלל ברוח העליון דבינה. מה כתוב אחריו, **וחסד ה' מעולם ועד עולם**. דהיינו שהכהן הגדול, שהוא חסד, מכניסו לתוך קדש הקדשים, ולוקח אותו ומולידו כבתחילה ומחדש כנשר עלומיו. וחוזר להיות נער.

פירוש. המלאכים הם חלקי המלכות. וכמו שיש במלכות ב' מצבים, שבמצב הא' מקבלת מבינה, ובמצב הב' מקבלת מז"א. (כנ"ל ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו) כן יש

אותם ב' מצבים גם במטטרון. שבמצב א' הוא מקבל מבינה, ואז יורד עליו רוח הבינה, והוא נכלל בו כנר בפני אבוקה, ואיננו. ואח"כ בא למצב הב' שחוזר ונולד מן המלכות, ובמצב הא' שמקבל מבינה נחשב לזקן, שה"ס ג"ר. ובמצב הב' שמקבל מז"א ומלכות נקרא נער, שה"ס ו"ק. והם חוזרים עליו, שלפעמים הוא במצב הא', ולפעמים הוא במצב הב'.

וז"ש, **כי רוח עברה בו ואיננו דא הוא רוחא עלאה** וכו', דהיינו במצב הא' שמקבל מבינה, **וכדין ואיננו** וכו' **ולא יכירנו עוד מקומו**, **דהא אתכליל רוחא זעירא ברוחא עלאה**, כי הרוח הקטן של מטטרון מתבטל ברוח העליון דבינה, כנר בפני אבוקה. **מה כתיב בתריה וחסד ה'** וגו' שה"ס מצב הב' שלו, שכהן גדול שה"ס חסד דז"א מכניסו ליסוד דמלכות, וחוזר ונבנה מחדש בבחינת ו"ק. וז"ש **ועאל ליה כהנא רבא** שהוא חסד דז"א, לגו קדש קדשים, ליסוד המלכות, **ונטיל ליה ואוליד ליה כמלקדמין**, שחוזר ונבנה מחדש כמו שהיה מטרם שבא למצב הא'. **ואתהדר איהו נער**, ששוב בא לבחינת ו"ק.

פסקה פו

אמר רעיא מהימנא וכו': אמר רע"מ: מאור קדוש, יפה אמרו ר' אבא ור' חייא ור' יוסי לעיל, בפירוש הכתוב אנוש כחציר ימיו וגו'. אבל, כי רוח עברה בו ואיננו, כאן צריכים לפתוח הדברים. מהו, עברה בו. ומשיב, זה הוא **עברה** וזעם וצרה, שהוא אחד מאלו המלאכים הרעים. הנקרא עברה, וזהו כוונת הכתוב, כי רוח **עברה** בו. והכתוב סובב, על המת בלי בנים, שנתגלגל.

פסקה פז

דבגין דלא ישתמודעו וכו': כי כדי שלא יכירו אותו את המת בלי בנים, המשגיחים על העונות, צריך לעשות לו שינוי מקום ושינוי השם, ושינוי מעשה. כמו באברהם, שנאמר בו, לך לך מארצך וממולדתך, הרי **שינוי מקום**. ולא יקרא עוד שמך אברם והיה שמך אברהם. הרי **שינוי השם**. וכן **שינוי מעשה**, שנשתנה ממעשים רעים שעשה בתחילה, לעשות מעשים טובים. וזהו משל אל הרוח של אותו שמת בלי בנים. כי כעין זה עושה הקב"ה לאדם כשמגרש אותו מעולם ההוא מחמת שמת בלי בנים, ומביאו בגלגול לעילם הזה בבן הנולד מיבום אשתו, וכבר למדנו לעיל (באות מ"ט).

פסקה פח

משנה פניו ותשלחהו: ומשום זה שמשנה פניו בעת שמגרשו מעולם העליון, נאמר, כי רוח **עברה** בו, שסובב על אחד מאלו מלאכים הרעים, ששמו **עברה**, כנ"ל, כי כשרואה

אותו שהוא משונה, בזמן שפוגש אותו, ושאר המשחיתים שואלים עליו, הזה הוא בעל העונות שלך. הוא עונה להם ואומר, **ואיננו**. כי אינו מכירו, שזסו"ה, משנה פניו.

פסקה פט

כד אתתרך מאתריה וכו': עתה מבאר סו"ה, ותשלחהו. ואומר, כשגורש ממקומו, ונטע במקום אחר, דהיינו אחר שכבר בא בגוף בעולם הזה, נאמר בו, ולא יכירנו עוד מקומו. משום שעפר אחר יקח וטח את הבית, דהיינו שלקח גוף אחר מעפר אחר והגוף מכונה בית. וזהו סוד, ונתץ את הבית את אבניו ואת עציו, דהיינו אלו עצמות וגידים ובשר שהיו בו מקודם חזרו להיות עפר. מה כתוב בו, ונחש עפר לחמו. שעפר ההוא שנעשה מגופו המת, הוא בחינת נחש, משום שהיה מנוגע ממנו. וע"כ לאח"כ, ועפר אחר יקח וטח את הבית, דהיינו שבונה לו עצמות וגידין, ומתחדש כמו בית ישן שעושים אותו בית חדש, שהוא ודאי מתחדש.

פסקה צ

ומאי דאמר ולא וכו': ומה שאמר, ולא יכירנו עוד מקומו. נאמר על הרוח שלו, כי רוח הקטן שלו נכלל ברוח העליון, פירוש, כי רוח הקטן שלו הנפגם מחמת שלא היו לו בנים, נכלל עתה ע"י הגלגול, ברוח שלם של בן הנולד מיבום אשתו שראוי להוליד בנים. זה הוא משל לאילן שאינו עושה פירות, לוקחים הענפים שלו ומרכיבים אותם בענפים של אילן אחר עליון העושה פירות, ונכללו זה בזה וגם הם עושים פירות. באותה שעה נאמר בו, ולא יכירנו עוד מקומו. כי רוח הא' הפגום, אינו ניכר אפילו מקומו.

פסקה צא

אוף הכי בר נש וכו': אף כך, אדם היושב בעיר שיושבים בה אנשים רעים, ואינו יכול לקיים מצות התורה, ואינו מצליח בתורה, הוא עושה שינוי מקום ועוקר עצמו משם, ומשתרש במקום שיושבים בו אנשים טובים בעלי תורה, בעלי מצות. כי התורה נקראת עץ. ז"ש עץ חיים היא למחזיקים בה. ואדם הוא עץ, שכתוב, כי האדם עץ השדה, והמצות שבתורה, דומות לפירות. ומה כתוב בו, רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אותו תשחית וכרת. אותו תשחית מעולם הזה, וכרת מעולם הבא. ומשום זה הוא צריך לעקור את עצמו מאותו מקום, שיש שם רשעים שלא יוכל להצליח שם בתורה ומצות, ויטע את עצמו במקום אחר בין צדיקים. ויצליח בתורה ומצות.

פסקה צב

מה בר נש וכו': מה אדם בלא בנים הוא נקרא עקר ואשתו נקראת עקרה, אף כך, תורה בלי מצות, נקראת התורה עקרה, ומשום זה, למדנו, לא המדרש עיקר אלא המעשה.

באו החברים והשתטחו לפניו, ואמרו, ודאי למדנו עתה חידוש, איך רוח נכלל ברוח, בבירור, כמי שרואה דבר בעינו ומתבדר לו. מתחילה היה לנו בדברים האלו רק קבלה, ועתה יש לנו בירורו של הדבר.

פסקה צג

ותו אתמר בחבורא וכו': ועוד למדנו בחיבור הראשון. כי נוח לו וסטרא אחרא לשלוט על הצדיק יותר מכל, שאינו מחשיב אז את כל העולם. בתוך כך נזדמן להם צל אחד, ואמר להם, מאין לנו זה, שמחשיב יותר לשלוט על הצדיק מלשלוט על כל העולם, מאיוב, כי ראה הקב"ה, שהדור היה חייב כליה, והשטן בא לקטרג, אז אמר לו הקב"ה, השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו בכל הארץ, כדי להציל בו את הדור. משל, לרועה, שבא זאב לטרוף את צאנו ולאבד אותם, מה עשה אותו הרועה שהיה חכם, נתן לו שה חזק ושמן וגדול מכולם, אותו שכולם היו מונהגים על ידו. וברצונו לשלוט על אותו השה הטוב, עזב הזאב את כולם. מה עשה אותו הרועה, בשעה שהזאב היה עסוק בשה ההוא, ברח הרועה עם הצאן, ושם אותם במקומם, ואח"כ חזר אל השה, והצילו מן הזאב.

פסקה צד

הכי עביד קב"ה וכו': כך עושה הקב"ה עם הדור, שהקב"ה נותן את הצדיק ברשות המקטרג, כדי להציל את הדור בשבילו. ואם הצדיק הוא חזק כמו יעקב, נאמר בו ויאבק איש עמו, כל שכן וכל שכן שמנצח אותו, את המקטרג, עד שאמר לו שלחני. אמר, צל, צל, כך הוא. אשרי חלקו של אותו צדיק, שהוא חזק לסבול יסורין, כל שכן מי שמנצח על ידי היסורין, את המקטרג שלו שפרש שליטתו על כל הדור, ונחשב לו כאלו הוא הצילם, והקב"ה עושה אותו רועה עליהם במקומו של המקטרג. ומשום זה זכה רעיא מהימנא להיות רועה על ישראל, ולא עוד אלא שכך השליטו עליהם בעולם הבא, משום שהצילם שלא נאבדו משם, מעולם הבא, כי הנהיגם בתורה ובמעשים טובים.

פסקה צה

אדהכי הא רעיא וכו': בתוך כך, הנה רעיא מהימנא. אמר להם, ולמה לקתה הזרוע הימנית כי דרך כל הרופאים להקיז דם מתחילה בזרוע הימנית. והרי הזרוע השמאלית היא קרובה יותר אל הלב, למה לא מקיזים. דם ממנה כלומר, ששואל, אנו רואים שצדיק אחד נלקה, והב' אינו נלקה. אמר לו, משום שהקב"ה אינו רוצה להכות יותר, כי בזה, בצדיק אחד, די, ואם נכבדת המחלה על אברי הגוף מקיזים דם גם מהזרוע השמאלית. אז מוכים גם צדיקים אחרים.

פסקה צו

א"ל אי לא הוו וכו': אמר לו אם לא היו שניהם בזמן אחד יפה. אבל יש צדיק כאן ויש צדיק כאן, לזה יש מחלות ונגעים, ולזה יש חסד. למה, אם נכבדת המחלה, דהיינו עונות הדור, יקיז דם לשניהם, לשני הצדיקים שהם שתי זרועות, כדי לתת רפואה לכל אברי הגוף, דהיינו לכל הדור. ואם לא נכבדת המחלה על כל האברים למה מקיז לזרוע ימנית יותר משמאלית. למה ילקה לזה, ולא לזה. א"ל, אלא אמור אתה.

פסקה צז

אמר ליה, ודאי וכו': א"ל, ודאי הגוף וב' זרועות הם כנגד האבות, הראש הוא כנגד אדם הראשון. הזרוע הימנית היא כנגד אברהם. הזרוע השמאלית כנגד יצחק. הגוף הוא כנגד יעקב. ובפנימיות הגוף, הכבד הוא בימין. הטחול לשמאל. שהם ב' קליפות של עשו וישמעאל. הלב, הוא יעקב באמצעם. כנפי ריאה וכליות הם כנגד אברהם ויצחק. הריאה היא מים, הרומזים לחסד, כי הריאה שואבת כל מיני משקה. הכליות הן אש, המבשלות הזרע היורד מן המוח.

פירוש. שכל דור, יש בו קומת אדם בכללו. כנגד הקומה הרוחנית שלמעלה, וחושב את ראשי הדור שנמשכים מאדם הראשון, שה"ס ג"ר. ושאר הצדיקים הם נמשכים מן האבות, מהם נמשכים מאברהם שהוא חסד המכונה זרוע ימנית, ובפנימיות הגוף הוא סוד הריאה. ומהם נמשכים מיצחק, שה"ס גבורה המכונה זרוע שמאלית ובפנימיות הגוף ה"ס כליות. ומהם נמשכים מיעקב שה"ס הגוף הכולל ב' הזרועות, ובפנימיות הגוף ה"ס הלב. ועשו, ה"ס הכבד שכולו דם. והטחול, הוא ישמעאל. שהם ראשי האומות מימין ומשמאל. ומה שנתהפך הסדר שעשו מימין, וישמעאל משמאל מבאר לפנינו.

פסקה צח

ובגין דאברהם איהו וכו': ומשום שאברהם הוא מים, דהיינו חסד, לכן אם זרעו פוגם בחסד, משים זרעו בגלות אדום, שהוא פסולת הגבורה שמשמאל, ושם מקבלים עונשם. להיותם בהיפך ממדתם. ומשום זה נמצא הכבד וכן המרה שבכבד לימינו דאברהם, דהיינו לימין הגוף, החרב שלו, דהיינו המלכות דקליפת עשו, היא מרה. שנאמר בה ואחריתה מרה כלענה. ואם העונות מתרבים בבניו של אברהם, דהיינו באותם הנמשכים מצד החסד, שהם ניתנים בגלות אדום ונכבדת עליהם המחלה מצד הכבד, צריכים להלקות ולהקיז דם מהזרוע הימנית, דהיינו מצדיקים הנמשכים מצד החסד, ולא מאותם הנמשכים מצד הגבורה כי הפגם הוא באותם הנמשכים מחסד, ומי שלוקחים ממנו כספו, הוא כאלו שפכו דמו, כי נשאר עני, ועני חשוב כמת.

פסקה צט

ואי חובין מתרבין וכו': ואם העונות מתרבים מצד בני יצחק, דהיינו שאותם הנמשכים ממנו פוגמים במדת הגבורה שה"ס יצחק, שאז הם ניתנים בגלות בין ישמעאל, שהם קליפת הימין, שהוא בהיפך ממדתם של בני יצחק, כדי להגדיל עונשם. המחלה נכבדת מצד הטחול שהוא לשמאל הגוף, השולט על בני יצחק שפגמו במדת השמאל, וע"כ צריכים להקיז דם מהזרוע השמאלית, דהיינו מצדיקים הנמשכים מצד הגבורה, ולא יותר. מפני שלא נפגמו כאן הנמשכים מאברהם שהוא זרוע ימנית אלא הנמשחים מיצחק שהוא זרוע שמאלית.

פסקה ק

ואי חובין מתרבין וכו': ואם העונות מתרבים בבני יעקב, דהיינו שאותם הנמשכים ממנו פוגמים במדתו, שהוא כולל ב' הצדדים חסד וגבורה, שהם מפוזרים בגלות בבני עשו וישמעאל, דהיינו בקליפות הימין ובקליפות השמאל, הנה נכבדת המחלה על הגוף, שהוא בחינת יעקב, וצריכים להקיז דם מב' הזרועות. ואם כל השלשה דהיינו הנמשכים מיעקב, והנמשכים מיצחק, והנמשכים מאברהם, הם במחלות ביחד, דהיינו שפגמו כולם בשרשיהם. הרי המחלה עולה לראש, וצריכים להקיז הורידים שבראש. ואלו שלש בחינות הצדיקים, הנמשכים מאברהם יצחק ויעקב, נעשו מרכבה לאדם הראשון ולאבות, ובהם מתחזקים לסבול יסורים ולהגין על הדור לארבע רוחות העולם.

פסקה קא

ווי ליה לדרא וכו': אוי לו לדור הגורם שיוכו האבות ואדם הראשון, ואלו הצדיקים שביניהם, כי אין הפרש בין אלו הצדיקים שביניהן, לבין האבות ואדם הראשון, כי אלו הצדיקים הם הנשמות שלהם, כלומר הנמשכות מהם, והדוחק והצער והיגון שלהם, מגיע לאבות ולאדם הראשון, כמו הים, אם אלו הנחלים היוצאים ממנו, חוזרים אליו עכורים ומלוכלכים, הרי לוקח הים את העכירות והלכלוך שלהם. ומחמת כח הים שהוא חזק, אינו סובל הלכלוך שלהם, וזורק אותו לחוץ, והנחלים נשארים צלולים וטהורים מאותו הלכלוך.

פסקה קב

כגוונא דאימא דדכיאת וכו': וכעין אם המטהרת לכלוך בניה הקטנים, כך האבות מטהרים העונות והלכלוך של בניהם ישראל, בעת שנמצאים בהם צדיקים במעשיהם, החזקים לסבול יסורים בשביל הדור. בזמן ההוא איו הפרש ביניהם לבין האבות. שהם מטהרים עונות הדור כמו האבות. באו כולם וברכו אותו, את רע"מ, ואמרו לו, סיני סיני,

שהקב"ה ושכינתו מדבר בפיו, מי יכול לעמוד לפניו, בכל דבר. אשרי חלקנו שזכינו לחדש חבור הראשון הזה, בך. להאיר השכינה בגלות.

פסקה קג

אמר לון רבנן וכו': אמר להם, רבנן שבכל הדורות שהייתם ותהיו בזמנם, כל שכן המאור הקדוש, שהוא ר"ש, שחכמתו תאיר בכל הדורות שיהיו אחריו, אל תתנו דמי להקב"ה בתורה, עד יערה עלינו רוח הקודש. (נראה שיש כאן חסר) כי אין רשות להשתמש במטטרון שר הפנים אלא לך, כי האותיות שלו רמוזות בשמך, כי ראשי תיבות **מ** טטרון **ש ר ה** פנים הם משה.

פסקה קד

וכען צריך אסיא וכו': ועתה צריכים רופא, לדעת בכמה מדרגות עלה הדופק של אותו החולה, ישראל, בגלות אדום. שנאמר עליו שחולת אהבה אני. כי כמה רופאים נתאספו עליו לדעת באלו הדפיקות, את הקץ של המחלה שלו, ולא היה אחד מהם שיכיר בהן, כי הדפיקות של אותו החולה, אין כל רופא בקי להכיר בהן, כי יש דפיקות של קשר"ק קש"ק קר"ק, שאמר הנביא עליהם, כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה.

פסקה קה

וכלהו עשר שופרות וכו': וכל עשרה השופרות, שהם קשר"ק קש"ק קד"ק, כלולים בשלשה, שהם סימן, קש"ר, שהם תקיעה שברים תרועה, כי אין בהם, אלא ג' שינוי קולות אלו בלבד, והתקיעה מראה אריכות הגלות. השברים מורים קרבת הגלות. התרועה, בה תבא הגאולה, כי קולות התרועה מורים דחק אחר דחק, שאין ריוח בין זה לזה, כי ודאי, כיון ששאר העמים מכבידים על ישראל הגלות, הדחק שלהם מקרב את הגאולה. אף כך מתוך המהירות של הדפיקה בזה אחר זה, יוצאת נפש האדם, משום שאין ריוח בין זה לזה.

פסקה קו

קשר"ק קש"ק קר"ק וכו': קשר"ק קש"ק קר"ק שה"ס הדפיקות של הגלות כנ"ל, שעושים קש"ר שהם תקיעה שברים תרועה, שבו נעבר השקר מן העולם, כי קש"ר הוא אותיות שקר, שבו השבועה, מלחמה לה' בעמלק. שע"י הדפיקות המרומזים בקשר"ק קש"ק קר"ק תבא הגאולה כנ"ל. ואז יתעורר בעולם שיר פשוט, וכפול, ומשולש, ומרובע, שאותיותיו של השם הויה עולות ומתחברות תחילה **י'** ואח"כ **יה**, ואח"כ **יהו**, ואח"כ **הוי"ה**. אשר **י'** היא שיר פשוט, י"ה הוא כפול, יה"ו, הוא משולש, י"ה ו"ה, הוא מרובע. שהם ביחד בגי' ע"ב. שבזמן הגאולה יתעורר שם ע"ב הזה. בזמן ההוא יקוים, **ובכן**

צדיקים יראו וישמחו וגו'. אשר **ובכן** הוא בגי' ע"ב, עם תוספת ו'. ו' התוספת מורה על אלף הששי הקודם שלו עק"ב, נחרב בית המקדש, כלומר, ההקדם, שהקדים החורבן לפני זמן אלף החמישי, היה קע"ב שנה (כמ"ש בע"ז ט.) **ולבתר דיליה**, כלומר האיחור שלו לאחר אלף החמישי יהיה עד תשלום **רע"ב** לאלף הששי, כי אלף ומאתים צריך להיות זמן הגלות, כדי שיתקיים ה **אלף** לך שלמה **ומאתים** לנוטרים את פריו. ועם הגילוי של שם ע"ב הנ"ל, הם אלף רע"ב. (כמ"ש לקמן אות רמט. ובתקוני זהר חדש דף צ"ה עמוד א') ואלו קע"ב שנה שקדמו לאלף החמשי, אפשר שיהיו בכלל החשבון של אלף ורע"ב ואפשר שלא יהיו בחשבון, לזה אומר, עד תשלום רע"ב, אז יהיה **ערב**, ז"ש **ערב** וידעתם כי ה' הוציא אתכם וגו'. וכן כי עבדך **ערב** את הנער. ודע כי כל אלו הקצין המובאים בזהר הם בחינת אתערותא שלמעלה שתהיה במיוחד בזמן ההוא לגאול את ישראל. אמנם הדבר תלוי ודאי בתשובה. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה קז

עד דהוו יתבי וכו': בעוד שהיו יושבים, ראו צל אחד עומד עליהם שהולך ובא, הולך ובא בתוך הבית. תמהו. א"ר אבא, יוסי בני, אומר לך מה שהיה לי עם המאור הקדוש, שהוא ר"ש. יום אחד היינו הולכים בבקעת אונו. והיינו עוסקים בתורה כל אותו חיום. ומשום תקפו של חום השמש, ישבנו אצל סלע אחד בתוך נקב אחד.

פסקה קח

אמינא ליה מה וכו': אמרתי לו, מה זה, שבכל זמן שהרשעים מתרבים בעולם והדין שורה בעולם, הצדיקים שבהם מוכים עליהם. כי כך למדנו בעונות הדור, נתפסים הקדושים והצדיקים. למה. אם משום שאינם מוכיחים לעולם על מעשיהם. כמה יש שמוכיחים, ואינם מקבלים מהם, והצדיקים נכנעים לפניהם, שאין שומעים להם. ועכ"ז נתפשים על עון הדור, ואם משום שאין מגין על העולם, נתפשים הצדיקים ומתים כדי שיתקיימו הרשעים בזכותם, שואל, לא ימותו הצדיקים ולא יהיו נתפשים בעונותיהם של הרשעים, ואם הרשעים יאבדו, הרי שמחת הצדיקים היא, אם הרשעים יאבדו. כמ"ש באבוד רשעים רנה.

פסקה קט

א"ל בחובא דדרא וכו': א"ל בעונות הדור, ודאי נתפסים הצדיקים, וכבר העמדנו דברים אלו. אבל בשעה שהצדיקים נתפסים במחלות או בנגעים, הוא כדי לכפר על עונות העולם, כי אז מתכפרים כל עונות הדור. שעי"ז מתעלה צד הקדושה, והס"א נכנעת. מאין לנו זה. הוא מכל אברי הגוף. כי בשעה שכל האברים הם בצרה, ומחלה גדולה

שורה עליהם, צריכים להלקות אבר אחד, כדי שיתרפאו כולם, ואיזה אבר מלקין. לזרוע הזרוע מוכה, שמוציאים ממנה דם, ואז יש רפואה לכל אברי הגוף.

פסקה קי

אוף הכי בני וכו': אף כך, בני העולם הם אברים זה עם זה. בשעה שרוצה הקב"ה לתת רפואה לעולם הוא מכה לצדיק אחד שביניהם, במחלות ובנגעים, ובשבילו נותן רפואה לכל, מאין לנו זה, כי כתוב, והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו וגו' ובחבורתו נרפא לנו. **ובחבורתו**, היינו הקזת דם, כמי שמקיז דם מזרוע, שבחבורה ההיא נרפא לנו, רפואה היא לנו לכל אברי הגוף.

פסקה קיא

ולעולם לא אלקי וכו': ולעולם אינו מכה את הצדיק, אלא כדי לתת רפואה לדור ולכפר על עונותיהם. כי נוח לו לסטרא אחרא יותר מן הכל, שהדין שולט על הצדיק, כי אז אינו מחשיב לכל העולם ואינו משגיח בהם מרוב שמחה ששולט על הצדיק. והצדיק ההוא המתיסר על הדור, זוכה לממשלה עליונה, בעולם הזה ובעולם הבא. ואם יש צדיק וטוב לו, הוא משום שהקב"ה אינו דואג לכפר על העולם.

פסקה קיב

אמינא ליה אלו וכו': אמרתי לו, אם ב' הצדיקים, שהאחד הוא צדיק ורע לו והשני הוא צדיק וטוב לו, לא היו בזמן אחד, יפה היה מה שאמרת שע"כ צדיק וטוב לו, משום שהקב"ה אינו דואג לכפר על העולם, וצדיק ורע לו, משום שהקב"ה דואג לכפר על העולם. אבל יש צדיק כאן ויש צדיק כאן, בזמן אחד, שלזה יש מחלות ונגעים ולזה יש כל טוב שבעולם. אמר לי, בצדיק אחד מהם או שנים די, על כפרת הדור, שהקב"ה אינו צריך להכות כולם, כמו שלא צריכים להכות ולהקיז דם אלא מזרוע אחת כדי לתת רפואה לכל אברי הגוף, אף כאן בצדיק אחד די.

פסקה קיג

ואי אתקף ביה וכו': ואם המחלה התקיפה את כל האברים, אז צריכים להקיז דם מב' הזרועות. אף כך, אם נתרבו עונות כבדים על העולם, אז כל הצדיקים מוכים כדי לתת רפואה לכל הדור. אבל בזמן שאינם מרובים כל כך, אז רק צדיק אחד מוכה, ושאר הצדיקים הם בשלום, כי העולם אינו צריך שיהיו מוכים כולם. ואם נרפא העם, נרפאים ג"כ הצדיקים. ולפעמים נמצאים הצדיקים במחלות בכל ימיהם כדי להגין על הדור, בזמן שהעונות כבדים יותר. מתו הצדיקים, הרי נרפא הכל, ונתכפר.

פסקה קיד

קמנא ואזלנא ותוקפא וכו': קמנו והלכנו. ותקפו של חום השמש היה חזק ביותר, והיה מיצר לנו בדרך. ראינו אילנות במדבר ומים תחתיהם. ישבנו תחת צלו של אילן אחד במדבר. שאלתי אותו, את ר"ש, מה זה, שכל עמי העולם אינם עושים נענוע, אלא ישראל לבדם, כשעוסקים בתורה הם מתנענעים לכאן ולכאן, מבלי שלמדו זה מאיזה אדם בעולם. ואינם יכולים לעמוד על עמדם.

פסקה קטו

אמר לי אדכרתן וכו': אמר לי, הזכרתני דבר עליון, ובני אדם אינם יודעים ואינם משגיחים. ישב מעט ובכה. אמר אוי לבני אדם שהולכים כבהמות השדה, בלי תבונה. בדבר זה בלבד ניכר בין נשמות הקדושות של ישראל לנשמות שאר העמים עכו"ם, נשמות ישראל נגזרו מנר הקדוש הדולק, שהוא המלכות, שכתוב, נר ה' נשמת אדם, ונר הזה בשעה שנדלק מן התורה העליונה, שהיא ז"א, אינו שקט האור עליו אפילו רגע. וז"ס אלקים אל דמי לך. הכתוב על המלכות. וכעין זה כתוב על הנשמות, המזכירים את ה' אל דמי לכם. דהיינו אין שקט לכם. אור הנר כיון שנתאחז בפתילה, אותו האור אינו שוקט לעולם, אלא האור מתנענע לכאן ולכאן, ואינו שוקט לעולם.

פסקה קטז

כגוונא דא ישראל וכו': כעין זה, ישראל, שנשמותיהם מאותו אור הנר, שהוא המלכות, כיון שאמר דבר תורה אחד, הרי האור דולק, והם אינם יכולים לשקוט אלא מתנענעים לכאן ולכאן, ולכל הצדדים, כאור הנר, כי נר ה' נשמת אדם כתוב.

פסקה קיז

וכתוב אדם אתם וכו': וכתוב, אדם אתם, שפירושו, אתם קרוים אדם ולא אומות העולם קרוים אדם. הנשמות של עמים העכו"ם, הן מקש כבוי, בלי אור השורה עליהם, וע"כ הם שקטים ואינם מתנענעים, כי אין להם תורה, ואינם נדלקים בה, ואין אור שורה בהם, וע"כ הם עומדים כעצים בתוך האש, שדולקים בלי אור השורה עליהם. וע"כ הם שקטים בלי אור כלל. א"ר יוסי, זהו בירורו של הדבר. אשרי חלקי שזכיתי לשמוע דבר זה.

פסקה קיח

קום ר' אבא וכו': קום ר"א לחדש דברי תורה שאמרת בחבור הראשון. פתח ר' אבא ואמר, שירו לה' שיר חדש תהלתו מקצה הארץ. כמה אהובים ישראל לפני הקב"ה, שהשמחה שלהם והתשבחות שלהם אינם אלא בו. כי כך למדנו, שכל שמחה של ישראל שאינם

משתפים בה את הקב"ה, אינה שמחה. ועתיד הוא, סמאל וכל הכת שלו לקטרג על אותה השמחה, ונשאר בצער ובבכיה, והקב"ה אינו משתתף בצער ההוא.

פסקה קיט

אבל מאן דשתיף וכו': אבל מי שמשתף את הקב"ה ושכינתו בשמחה שלו, אם יבא מקטרג לקטרג על השמחה ההיא, הקב"ה ושכינתו משתתפים בצער ההוא. מה כתוב בו, בכל צרתם לו צר. ובמה, הוא משום שכתוב, עמו אנכי בצרה.

פסקה קכ

ומנלן דאית לון לישראל וכו': ומאין לנו שיש לישראל לשתף את הקב"ה ושכינתו בשמחתם. הוא, כי כתוב, ישמח ישראל בעושיו, שפירושו, שמחה ההיא של ישראל אינה אלא בעושיו. שואל, בעושיו, והרי היה צריך לומר בעושו. ומשיב, אלא אלו הם הקב"ה ושכינתו ואביו ואמו, שאע"פ שמתו. הקב"ה עוקרם מגן העדן ומביא אותם עמו לאותה שמחה, לקחת חלק בשמחה עם הקב"ה ושכינתו. ובעושיו, פירושו כמו שאתה אומר, העושו יגש חרבו.

פסקה קכא

ד"א בעושיו, בגין וכו': פירוש אחר. בעושיו היינו הקב"ה ואביו ואמו, משום שהאדם נעשה בשותפות של גבר ואשתו והקב"ה, ועל סוד זה כתוב, **נעשה אדם**, דהיינו בשותפות. עם אביו ואמו. כי למדנו, ג' אומנים עשה הקב"ה להוציא מהם העולם, ואלו הם, השמים, הארץ, והמים. וכל אחד מהם שימש יום אחד, ואח"כ חזרו שוב לשמש כל אחד יום אחד כמקודם.

פסקה קכב

יומא קדמאה אפיק וכו': יום הראשון, **השמים** הוציא אומנותו, שכתוב, ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור. יום השני, **המים** הוציאו אומנותם לעשות, שכתוב, ויאמר אלקים יהי רקיע בתוך המים וגו', שמחצית המים עלו למעלה, ומחצית המים נשארו למטה. ולולא נתחלקו המים, לא היה נמצא העולם. יום השלישי, **הארץ** עשתה והוציאה כמו שנצטותה, שכתוב, ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב וגו'. וכתוב ותוצא הארץ דשא וגו'.

פסקה קכג

עד הכא כל וכו': עד כאן כל אומן מאלו ג' אמנים, הוציא אומנתו, ועשו מה שנצטוו. נשארו ג' אחרים במעשה בראשית. ביום הרביעי נצטוה האומן הראשון, השמים, לעשות אומנותו, שכתוב ויאמר אלקים יהי מארת ברקיע השמים וגו'. והיינו **שמים**. ביום

החמישי, **המים** הוציאו, שהם האומן השני, שכתוב, ויאמר אלקים ישרצו המים וגו'. ביום הששי **הארץ** עשתה אומנתה, שכתוב ויאמר אלקים תוצא הארץ נפש חיה וגו'.

פסקה קכד

כיון דתלת אומנין וכו': כיון שג' אומנים אלו השלימו מעשיהם, אמר להם הקב"ה, אומנות אחת יש לי לעשות, והוא **אדם**. התחברו יחד, ואני עמכם **נעשה אדם**, הגוף שלכם, ואני אהיה שותף עמכם לתת הנשמה, ונעשה אדם. וכמו בתחילה הוי ג' אומנים בשותפות מעשה בראשית, כך הוא לאח"כ בבריאת אדם. **האב**, שבו עשה עבודת השמים ועבודת המים שמהם הלובן שבאדם. **והאשה**, שהיא אומנת הג' כעין הארץ, שממנה האודם שבולד. **והקב"ה**, שנשתתף עמהם, שממנו הנשמה. ועל סוד זה כתוב, **בעושיו**. שהם הקב"ה ואביו ואמו (כנ"ל אות קכא)

פסקה קכה

ואף על גב דאבא וכו': ואע"פ שאביו ואמו נפטרו מעולם זה, השמחה של האדם הוא בכל השותפים, כי למדנו, בשעה שאדם משתף את הקב"ה בשמחתו, בא הקב"ה לגן העדן ולוקח משם את אביו ואמו, שהם שותפים עמו, ומביאם עמו לאותה השמחה, וכולם נמצאים שם ובני אדם אינם יודעים. אבל בצרתו של אדם נמצא הקב"ה אצלו בלבדו, ואינו מודיע לאביו ואמו. ז"ש, בצר לי אקרא ה' ואל אלקי אשוע וגו'.

פסקה קכו

אמר קב"ה אנא וכו': אמר הקב"ה, אני ושכינתי הנני שותפים של הנשמה, ואביו ואמו הם שותפים של הגוף. שאביו מזריע הלובן שבולד, שהם הלובן שבעינים ושל העצמות והגידים והמוח. והאשה נותנת, השחור שבעין והשערות והבשר והעור. השמים והארץ וכל צבאם השתתפו גם כן ביצירתן של האדם, **המלאכים**, נשתתפו בו, כי מהם באים יצר הטוב ויצר הרע, שהאדם יהיה מצויר משניהם. **השמש והלבנה**, נשתתפו בו, להאיר לו ביום ובלילה. חיות ובהמות ועופות ודגים, השתתפו בו, להתפרנס מהם. כל אילנות וזרע הארץ, השתתפו בו, היינו לפרנס אותו.

פסקה קכז

מה עבד קב"ה וכו': מה עושה הקב"ה, הוא עוקר את אביו ואמו מגן עדן ומביאם עמו שיהיו עמו בשמחת בניהם. וכן בזמן הגאולה, שאין שמחה כשמחת הגאולה, שכתוב בה ישמחו השמים ותגל הארץ ויאמרו בגוים ה' מלך, אז ירננו עצי היער מלפני ה' כי בא לשפוט הארץ. שמביא אז הקב"ה את האבות והאמאות של ישראל להיות בשמחתם. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה קכח

אהדר ההוא טולא וכו': חזר אותו הצל כבתחילה (כנ"ל אות ק"ז) והלך בתוך הבית כמו דמות אדם. נפל ר' אבא על פניו, א"ר יוסי, נזכרתי שבמקום הזה ראיתי את ר' פנחס בן יאיר, יום אחד היה עומד במקום הזה, והיה אומר כך. פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. שפינחס כתוב עם אות י' קטנה. למה.

פסקה קכט

בגין דתרין וכו': ומשיב, משום שב' אלפין ביתין רשומים, שיש אלף בית של אותיות גדולות, ויש אלף בית של אותיות קטנות. ומפרש, אותיות גדולות הן בעולם הבא. שהן בחינת בינה שנקראת עולם הבא. ואותיות קטנות הן בעולם הזה. שהן בחינת מלכות הנקראת עולם הזה. וע"כ י' קטנה, היא אות ברית קדש. דהיינו מלכות. כיון שקנא פנחס על הברית הזה, נתוספה בו י' קטנה, שה"ס ברית הזה. דהיינו מלכות.

פסקה קל

בההוא שעתא אמר וכו': באותה שעה אמר הקב"ה, מה אעשה עם משה, כי ברית זה הוא ממשה, והכלה שהיא המלכות, שלו היא. לא יפה היא לתת אותה, את המלכות, לאחר, בלי דעתו ורצונו של משה. לא יפה הוא. התחיל הקב"ה, ואמר אל משה, משה, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. אמר לו משה, רבונו של עולם מה הוא. אמר לו הקב"ה, אתה הוא שמסרת נפשך על ישראל כמה פעמים, שלא יכלו מן העולם. והוא, פנחס, השיב את חמתי מעל בני ישראל, וגו'. אמר משה, מה אתה רוצה ממני, הרי הכל שלך. ואם אתה רוצה להשרות עליו המלכות, מי יאמר לך מה תעשה.

פסקה קלא

אמר ליה הא כלא וכו': אמר לו הקב"ה למשה, הרי הכל שלך הוא, אמור לו לפנחס, ששכינתי תשרה בתוכו. אמר משה. הנה בלב שלם תהיה המלכות אצלו. אמר לו הקב"ה, אמור אתה בפיך ותרים קולך, שאתה מוסר לו השכינה ברצון בלב שלם. ז"ש, **לכן אמור**, אתה תאמר ברצון, **הנני נותן לו את בריתי שלום**. משה היה אומר, הנני נותן לו וגו', כי אלו היה סובב על הקב"ה, היה לו לומר, לכן אמור לו הנני נותן **לו** את בריתי שלום, אבל לא כתוב אלא לכן אמור, ולא כתוב לו, שמשמע שהציווי היה שמשה יאמר זה. ואם תאמר שהשכינה נתעברה מן משה וניתנה לו, אינו כן, אלא כנר הזה שמדליקים ממנו שזה נותן ומהנה, וזה לא נגרע ממנו.

פסקה קלב

אתא ההוא טולא וכו': בא אותו הצל וישב ונשק לו. שמעו קול אחד שהיה אומר פנו מקום פנו מקום לר' פנחס בן יאיר, שהוא אצלכם. שלמדנו שבכל מקום שהצדיק חידש בו דברי תורה, כשהוא בעולם ההוא, פוקד לאותו מקום ובא אליו. וכל שכן כששורים בו צדיקים אחרים, לחדש באותו מקום ולומר דברי תורה. כעין זה, הנה בא ר' פנחס בן יאיר לפקוד מקומו, ומצא אלו צדיקים מחדשים דברי תורה, ונתחדש דבר ההוא כמקודם, לפני ר' פנחס בן יאיר. כלומר אותו דבר תורה שאמר ר' פנחס בן יאיר כאן (כנ"ל אות קל"א) חזר ונתחדש לפניו, כשאמרת הדבר משמו.

פסקה קלג

א"ר אבא יאות וכו': אר"א, יפה הוא הדבר של ר' פנחס בן יאיר, שהרי לא כתוב, לכן הנני נותן, אלא לכן אמור הנני נותן לו, משמע שצוה למשה שיאמר לו. כנ"ל. וכי דבר זה היה גנוז תחת ידך מחסיד הזה ולא אמרת עד כאן. אשרי חלקנו שזכינו להיות כאן בעזרת הצל הקדוש.

פסקה קלד

אוף הוא פתח וכו': אף הוא פתח ואמר משמו של ר' פנחס. כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה, וגו'. כמה יפה הוא לאדם, בעוד שהנר דולק ושורה על ראשו, להשתדל ולעשות רצון אדונו. משום שאור הנר ההוא הוא **כח** השורה עליו, וע"ז כתוב, יגדל נא כח ה', כח ה', זה הוא **כח** השורה על ראש הצדיקים וכל אלה העוסקים ברצון אדונם שהוא השכינה. ועל זה למדנו, כל העונה אמן יהא שמיה רבא מברך בכל **כחו** קורעים לו גזר דינו של ע' שנה (לעיל ויקרא אות של"ז).

פסקה קלה

ודאי אצתריך וכו': ודאי צריך לעורר כל אבריו ב **כח** חזק, בעבודת הקב"ה, משום שבהתעוררות החזקה שהגביר, הוא מעורר לאותו **כח** הקדוש העליון, שהוא המלכות, ומתעלה בקדש ומשבר כח ותוקף הסטרא אחרא וע"כ כתוב כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך, כי **בכחך** אתה צריך, לעשות רצון אדונך.

פסקה קלו

כי אין מעשה וחשבון וגו' **ודעת וחכמה בשאול** משום שב **כח** הזה יש **מעשה**, דהיינו ההשתדלות לעסוק בעולם הזה הנקרא **מעשה**, שהוא עולם המעשה, להשלים סוף המחשבה. **וחשבון**, זה הוא עולם התלוי בדבור, דהיינו המלכות הנקראת דבור, כי חשבון תלוי בדבור. וע"כ כל הגימטריאות והתקופות והעיבורים של העולם, הם בלבנה,

שהיא המלכות. **ודעת**, הוא סוד ששה קצוות, שהוא ז"א, התלוים במחשבה, ונקראים עולם של אותה המחשבה, שהיא בינה. **וחכמה**, היינו חכמה שהכל תלוי בה. כמ"ש כולם בחכמה עשית.

פסקה קלז

וכל אלין כלילן וכו': וכל אלו, המעשה וחשבון ודעת וחכמה, כלולים באותו ה **כח**, שהוא השכינה השורה על ראש הצדיקים. מה שאין כן בצד השאול, שהוא מדרגה של הגיהנם. כי כל אדם שאינו משתדל ב **כח** ההוא בעולם הזה, ליכנס בו במעשה וחשבון ודעת וחכמה, סופו לכנס **בשאול**, שאין בו כל מעשה וחשבון ודעת וחכמה. כי סטרא אחרא דרך שאול הוא. שכתוב, דרכי שאול ביתה. מי שמתרפה מאותו כח הקדוש, מתקיף אותו הסטרא אחרא, אשר שאול ביתה.

פסקה קלח

אשר אתה הולך שמה: שואל, וכי כל בני העולם הולכים לשאול. ומשיב, כן. אבל הצדיקים עולים מיד. שכתוב, מוריד שאול ויעל. חוץ מאלו הרשעים שלא הרהרו תשובה מעולם, שהם יורדים לשאול ואינם עולים. ואפילו צדיקים גמורים יורדים שם. למה הם יורדים. הוא משום שלוקחים משם כמה רשעים ומעלים אותם למעלה. ומי הם, שמעלים אותם. היינו הם שהרהרו בתשובה בעולם הזה, ולא יכלו, כי נסתלקו מן העולם. והצדיקים יורדים בשביל רשעים האלו בתוך השאול, ולוקחים אותם ומעלים אותם משם.

פסקה קלט

א"ר יוסי כתיב וכו': אר"י כתוב, אחת לאחת למצוא חשבון. שואל, החשבון, מהגימטריאות, הנמצאים בלבנה, שהיא המלכות, באיזה מדרגה שלה הם. לא השיב לו. אמר שמעתי ואיני זוכר הדבר. קם אותו הצל, ובטש בעיניו של ר' אבא. נפל על פניו מתוך פחד. בעוד שהיה נופל על פניו, נפל פסוק בפיו, שכתוב, עיניך ברכות בחשבון, על שער בת רבים. פירושו שאלו העינים של המלכות, דהיינו החכמה שלה הנקראת עינים, הן פרפראות דהיינו מטעמים, לחכמה העליונה הנמשכת מלמעלה, מן הבינה, ומחשבון ותקופות ועבורים מתמלאות העינים שלה ונעשו ברכות היוצאות מימין לכל הצדדים, עד שנפקדות לכל חשבון ועבור של הלבנה מבחוץ, דהיינו לחיצוניות המלכות, והככבים והמזלות, לעשות חשבון. וזהו על שער בת רבים, שזו היא הלבנה, שהיא המלכות, מבחוץ.

פירוש החכמה מכונה חשבון וגימטריאות (כנ"ל פקודי אות כ"ח), ושאל ר' יוסי, באיזה מדרגה של המלכות מתגלה החשבון. וז"ש **חשבון דגימטריאות דקיימן בסיהרא, במאן דרגא דילה אינון**. ונודע שיש ב' מצבים במלכות שבמצב הא' היא מקבלת משמאל דבינה בלי ימין, ויש לה חכמה בלי חסדים, שהחכמה אינה יכולה להאיר אז כלל, להיותה בלי חסדים. שמשום זה חוזרת **לעבור** לבינה, לסוד או"א, ואז ויבן ה' אלקים את הצלע וגו', שאז נבנית מבחינת הימין, שה"ס חסדים. אבל אז שוב אינה ראויה לקבל חכמה משמאל (כנ"ל ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו) אמנם כיון שיש בה גם הכלים דמצב הא', שה"ס כלים דאחורים וחיצוניות שלה. ע"כ מתגלה החכמה בכלים דאחורים והחיצוניות ההם (כנ"ל ויקהל אות נ"ג). באופן שבחינת הפנים דמלכות, דהיינו הבנין של מצב הב' שקיבלה ע"י **עיבור**, הם בנין של חסדים. אלא כיון שמצב הא' לא יכול להתקיים מקודם לכן, מחמת חוסר חסדים. ע"כ עתה, כיון שהמלכות קבלה ריבוי חסדים במצב הב', גם החכמה שהיתה בכלים דמצב הא' מתעוררת ומתלבשת בחסדים ההם, ומאירים בה. וז"ש **ואלין עיינין דילה פרפראות לגו חכמה עלאה**, כי העינים של הנוקבא נתקנו במצב הב' שתהיינה מטעמים לחכמה עלאה, וז"ש, **ומגו חשבון ותקופין**, שה"ס חכמה, הנמשכת למלכות במצב הא'. **ועבורים**, ה"ס בנין החסדים וכלים דפנים הנמשכים לה ע"י **עיבור** באו"א בסו"ה ויבן ה' אלקים את הצלע וגו'. **אתמליין ואתעבידו בריכות דנפקן מימין** נתמלאו העינים ונעשו בריכות של אורות החסדים היוצאים מימין הבינה ומז"א. ומעינים אלו יוצא השפע **לכל סטרין** דהיינו הן לחכמה והן לחסדים, **עד דאתפקדן וכל חושבן ועבורין דסיהרא דמלבר**, עד שהשפע מתגלה בכלים דמלכות החצונית שה"ס הכלים דמצב הא', ושם מקובלים החכמה מצד החשבון, והחסדים מצד העבורים, כי שם מקום הגילוי של העינים שה"ס החכמה. ושיעור הכתוב, **עיניך ברכות בחשבון** ששפע העינים שלך, של המלכות, הם מלאים מחסדים שנקראים ברכות. ומחכמה הנקראת **חשבון**, כדי להאיר אותם, **בשער בת רבים**, דהיינו בחיצונית המלכות, שהם הכלים דמצב הא'. **וז"ש, על שער בת רבים, דא איהו סיהרא דלבר**. ששם מקום גילוי של העינים דמלכות. ולא בעינים במקומם ששם כלים דפנים, כי במקומם ה"ס, **ברכות דנפקן מימין לכל סטרין**, כנ"ל.

פסקה קמ

א"ר אבא לר' יוסי וכו': אר"א לר"י, מרגלית קדושה ההיא שהיתה תחת ידך, מתוך העזרה של החסיד הקדוש שהוא אצלנו, דהיינו השמועה של ר' פנחס בן יאיר, (כנ"ל אות קכ"ח) מתוך העזרה שבא אצלנו (כנ"ל אות קל"ב) כמה יפה היא ואחזור עליה. כי

ודאי אין צריך להוציא אשה לשרות במקום אחר עד שבעלה יצוה ויתן לה רשות ללכת. וע"כ מודיעים לבעלה תחילה ומרצים אותו שהוא יצוה לה ויתן לה רשות ללכת לאותו מקום. כך הקב"ה הרצה את משה עד שנתן לו רשות ואמר לו, אמור אתה, הנני נותן לו את בריתי שלום, לשרות בתוך פנחס. וכל עוד שלא נתן לה רשות ללכת שם לא הלכה.

פסקה קמא

מנלן מצדיקו של עולם וכו': מאין לנו זה, מצדיק העולם, שהוא יסוד דז"א, שנתן למלכות רשות לשרות תוך הצדיקים בעולם הזה, ויושבת עמהם ככלה בתכשיטיה, וצדיק העולם רואה, ושמח בזה. אבל בין זרוע בעלה שוכבת, שה"ס קו ימין וקו שמאל, שהם חסד וגבורה דז"א, וחוזרת משם להיות עם הצדיקים, ואח"כ חוזרת לבעלה. כש"א בערב היא באה ובבקר היא שבה. **בערב היא באה** אל בעלה. דהיינו בחצות לילה, שאז היא זווג השמאל, **ובבקר**, שהיא מלאה בחסדים מזווג הימין, **היא שבה** אל צדיקי העולם. והכל הוא ברשות בעלה, ז"א.

פסקה קמב

ומשה כך אמר וכו': ומשה אמר כך. **הנני נותן** לו את בריתי, שה"ס המלכות. כמו שהצדיק שלמעלה נותן, אף אני, הנני נותן מתנה על מנת להחזיר המתנה. כלומר, כמו שצדיק שלמעלה נותן על מנת להחזיר, דהיינו בערב היא באה ובבקר היא שבה כנ"ל, אף משה כן. ומשום ברית הזה הרויח כהונה עליונה, שה"ס חסד, ואם לא היתה עמו המלכות, לא היה נקשר פנחס במדרגת כהונה עליונה. כי הברית היא בחינת המלכות כשהיא דבקה תמיד בימין העליון. שהוא חסד דז"א, וימין העליון הזה עתיד לבנות את בית המקדש, שהוא ברית, דהיינו המלכות.

פסקה קמג

אמר רבי אבא וכו': נזכרתי דבר אחד ששמעתי ממאור הקדוש, ר"ש, ששמע משמו של רבי אליעזר. יום אחד בא חכם אחד גוי, אמר לו זקן זקן, ג' שאלות אני רוצה לשאול ממך. אחת, שאתם אומרים שיהיה נבנה לכם בית מקדש אחר. והרי אין לבנות אלא ב' פעמים, בית ראשון ובית שני כתוב, ובית שלישי לא תמצא בתורה, ומה שהיה בשבילכם לבנות כבר נבנה. ולעולם אין בו יותר, כי שני בתי ישראל קרא אותם הכתוב, וכתוב על בית שני, גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון.

פסקה קמד

ותו, דאתון אמרין וכו': ועוד. אתם אומרים שאתם קרבים למלך העליון יותר מכל שאר העמים, מי שמקורב אל המלך, הוא שמח תמיד בלא צער, בלא יראה, בלא צרות. והרי

אתם נמצאים תמיד בצער ובצרות וביגון יותר מכל בני העולם. ואנו, לא קרב אלינו צער וצרה ויגון כלל, הרי שאנו קרבים למלך העליון, ואתם רחוקים ממנו, וע"כ יש לכם צער וצרה ואבל ויגון, מה שאין לנו.

פסקה קמה

ותו, דאתון לא וכו': ועוד. שאתם אינכם אוכלים נבלה וטרפה, כדי שתהיו בריאים, והגוף שלכם יהיה בריא. אנו, אוכלים כל מה שאנו רוצים, ואנו חזקים בכח ובבריאות וכל אברינו בקיום שלהם. ואתם, שאינכם אוכלים, כלכם חלשים במחלות רעות, ורצוצים יותר מכל שאר העמים. אתם עם, ששונא אתכם ה' מכל וכל. זקן זקן אל תאמר לי כלום כי לא אשמע אותך, ולא אקבל ממך. נשא עיניו ר' אליעזר, והביט בו, ועשה אותו גל של עצמות.

פסקה קמו

כיון דנח רוגזיה וכו': כיון שנח כעסו, החזיר ראשו ובכה ואמר, ה' אדוננו מה אדיר שמך בכל הארץ. כמה חזק הוא הכח של השם הקדוש התקיף בכל הארץ, וכמה חביבים דברי תורה, שאין לך דבר קטן שלא תמצאהו בתורה, ואין דבר קטן שבא בתורה, שלא יצא מפיו של הקב"ה. דברים אלו ששאל אותו רשע, אני שאלתי יום אחד את אליהו, ואמר, כי במתיבתא דרקיע, סודרו אותם הדברים לפני הקב"ה, וכך הם.

פסקה קמז

דכד נפקו ישראל וכו': כשיצאו ישראל ממצרים, רצה הקב"ה לעשות אותם בארץ, כמלאכים הקדושים למעלה, ורצה לבנות להם בית קדוש, ולהורידו משמי השמים, ולנטוע את ישראל בארץ נטע קדוש, כעין הצורה שלמעלה. ז"ש, **תביאמו ותטעמו בהר נחלתך**. באיזה מקום, **מכון לשבתך פעלת ה'** באותו מקום, שאתה ה' פעלת אותו, ולא אחר. מכון לשבתך פעלת ה', זהו בית ראשון. מקדש ה' כוננו ידיך, זהו בית שני. ושניהם פעולתו של הקב"ה הם.

פסקה קמח

ומדארגיזו קמיה במדברא וכו': ומשהכעיסו לפניו במדבר, מתו, והביא הקב"ה את בניהם בארץ. ובית המקדש נבנה על ידי אדם. וע"כ לא נתקיים. כי הם צריכים להיות פעולתו של הקב"ה. ושלמה היה יודע שמשום שזה הוא מעשה ידי אדם לא יתקיים. וע"כ אמר, אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. כי אין לו קיום. בימיו של עזרא, גרם החטא, והם היו צריכים לבנות בית המקדש. וע"כ לא היה בו קיום. ועד עתה, בנין

הראשון של הקב"ה עוד לא היה בעולם. ולעתיד לבא כתוב, בונה ירושלים ה', הוא יבנה ולא אחר. ולבנין זה אנו מחכים ולא לבנין בן אדם שאין לו קיום כלל.

פסקה קמט

בית ראשון ובית וכו': בית ראשון ובית שני יוריד הקב"ה בבת אחת מלמעלה, הבית הראשון, שהוא כנגד בינה, יהיה במכוסה, ובית השני, שהוא כנגד המלכות, יהיה בגלוי בית ההוא שנקרא בית שני יהיה בגלוי כדי שתראה לכל העולם אומנותו של הקב"ה. ואז תהיה שמחה שלמה, ורצון הלב, בכל קיומו.

פסקה קנ

ההוא בית ראשון וכו': בית הראשון ההוא שיהיה במכוסה, עולה למעלה על בית שני שנתגלה, וכל העולם יראו עניני יקר המקיפים אותו הבית שנתגלה, ובתוך אלו העננים יהיה הבית הראשון בפעולה נסתרת, העולה עד רום יקר השמים, שהוא בינה, ואל בנין זה אנו מחכים.

פסקה קנא

ועד כען לא וכו': ועד עתה לא היה זה בעולם, כי אפילו העיר ירושלים לא תהיה אומנותו של אדם, כי כתוב, ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב וגו'. אם בעיר כתוב כך, כל שכן הבית, שהוא משכן שלו. ופעולה זו של הקב"ה, היתה צריכה להיראות בתחילה, כשיצאו ישראל ממצרים, ונתעכב עד לאחרית הימים בגאולה האחרונה.

פסקה קנב

שאלתא אחרא דודאי, וכו': השאלה השניה, ששאל אותו הגוי, הוא כך. כי ודאי אנו קרבים אל מלך העליון יותר מכל שאר העמים. ודאי כך הוא, שישראל עשה אותם הקב"ה, לב, של כל העולם. וכך הם ישראל בין שאר האומות, כמו לב בין האברים, וכמו שאברי הגוף לא יכלו להתקיים בעולם אפילו רגע אחד בלי הלב, כך כל העמים אינם יכולים להתקיים בעולם בלא ישראל. וגם ירושלים היא כך בין שאר הארצות כמו לב בין האברים. וע"כ היא באמצעו של כל העולם כלב שהוא באמצע האברים.

פסקה קנג

וישראל מתנהגן גו וכו': וישראל מונהגים תוך שאר העמים, כמו הלב בתוך האברים. הלב הוא רך וחלש והוא קיום של כל האברים, וכל האברים אינם יודעים מצער וצרה ויגון כלל, אלא הלב, שבו הקיום, ובו התבונה. שאר האברים, אין הצער והיגון קרבים אליהם כלל, כי אין בהם קיום, ואינם יודעים כלום. כל שאר האברים אינם קרבים אל המלך, שהוא החכמה והתבונה, השורים במוח, אלא לב. ושאר אברים רחוקים ממנו,

ואינם יודעים ממנו כלל. כך ישראל קרבים אל המלך הקדוש, ושאר העמים רחוקים ממנו.

פסקה קנד

שאלתא אחרא, דישראל וכו': השאלה האחרת, ששאל הגוי שישראל אינם אוכלים נבלות וטרפות וטנוף ולכלוך של שקצים ורמשים כשאר העמים ועכ"ז הם חלשים מהם. כך הוא. כי הלב שהוא רך וחלש והמלך והקיום של שאר האברים אינו לוקח מאכילת האדם למזונותים, אלא הברור והצח מכל הדם הנעשה מהמאכל, ומזונו נקי וברור, והוא רך וחלש מכל שאר הפסולת מן הדם מניח לשאר האברים, וכל שאר האברים אינם משגיחים בזה שיהיה מזונם נקי, אלא לוקחים כל הפסולת, והרע מכל, והם חזקים כמו שראוי להם.

פסקה קנה

ועל דא בכל וכו': וע"כ בכל שאר האברים יש אבעבועות שאת או ספחת, ואבעבועות של צרעת. אבל ללב אין מכל זה כלום, אלא הוא נקי וברור, שאין בו מום כלל, כך הקב"ה לקח לו את ישראל שהוא נקי וברור שאין בו מום, על זה כתוב, כלך יפה רעיתי ומום אין בך. בא ר' יוסי נשק ידיו, אמר אלו לא באתי לעולם אלא לשמוע זה היה די.

פסקה קנו

ושם איש ישראל המוכה וגו': אמר ר' יצחק, מקרא זה כך היה צריך להכתב. ושם איש ישראל אשר הכה פנחס, ולא המוכה אשר הוכה. שלא נאמר זה אלא בדרך סתם. שלא נזכר המכה.

פסקה קנז

אלא הכי אמר וכו': ומשיב, אלא כך אמר ר' אלעזר, כיון שהקב"ה העלה את פנחס לכהן גדול, לא רצה להזכיר את פנחס בהריגת אדם. כי אינו יפה לכהן גדול. מטרם שהעלהו לכהן גדול, הזכירו ואמר, וירא פנחס ויקח רומח וגו', וידקור את שניהם וגו'. כיון שהעלהו לכהן גדול, לא נזכר שמו בהריגה, כי אינו ראוי לו, וחס עליו כבוד הקב"ה, שכהן גדול אינו ראוי להיות נזכר בהריגה. ושם האשה המוכה, ג"כ נאמר סתם, שלא נזכר מי הרגה, מאותו הטעם.

פסקה קנח

רבי שמעון הוה וכו': ר"ש היה הולך מקפוטקיא ללוד, ור' יהודה הלך עמו. בעוד שהיו הולכים, פגש אותם ר' פנחס בן יאיר, ושני אנשים מחמרים אחריו. עמד חמורו של ר' פנחס. דקרו אותו עם מחט שילך, ולא הלך. אמר ר' פנחס, אל המחמרים, עזבו אותו.

כי ריח פנים חדשות הבאים אלינו, הוא מריח. או שנס יעשה לנו. בעוד שהם שם, יצא ר' שמעון מאחורי סלע אחד. נסע החמור והלך. אמר ר' פנחס, וכי לא אמרתי לכם שריח פנים חדשות הוא מריח. **טעינו**, פירושו דקרו, כי תרגום מדוקרים היא מטענין (ירמיה ל"ז).

פסקה קנט

נחת וגפיף ליה וכו': ירד ר' פנחס, מחמורו, וחבק את ר' שמעון ובכה. אמר לו, ראיתי בחלומי שהשכינה באה אלי, ונתנה לי מתנות גדולות, ושמחתי בה. עתה התקיים מה שראיתי. א"ר שמעון, מקול פסיעות חמורך, הכרתי שאתה הוא. עתה השמחה שלמה. א"ר פנחס נשב באיזה מקום, כי דברי תורה צריכים צחות. מצאו עין של מים ואילן, וישבו.

פסקה קס

אמר ר' פנחס וכו': אר"פ, מסתכל הייתי, כי לתחיית המתים בדרך אחר יעשה אותנו הקב"ה, ומה שהיה עתה ראשון להסתלקות יהיה אז אחרון לתחיה. מאין לנו מאלו העצמות, אלו העצמות שהחיה אותם הקב"ה על ידי יחזקאל, שכתוב, בתחילה, ותקרבו העצמות עצם אל עצמו, ואח"כ כתוב, וראיתי והנה עליהם גידים ובשר עלה וגו', ואח"כ, ויקרם עליהם עור מלמעלה ורוח אין בהם. כי מה שהפשיט האדם תחילה, יהיה אחרון, שבתחילה נפשט מרוח, ואח"כ נרקב העור, ואח"כ הבשר ואח"כ הגידין ואח"כ העצמות, ובתחיה הוא להיפך, תחילה העצמות ואח"כ הגידין ואח"כ הבשר ואח"כ העור.

פסקה קסא

אר"ש בדא אקשן וכו': א"ר שמעון, בזה הקשו הראשונים. אבל עצמות אלו שהחיה הקב"ה, עשה בהם הקב"ה נסים ואותות משונים. בוא וראה, מה כתוב, זכר נא כי כחומר עשיתני ואל עפר תשיבני. מה כתוב אחריו, הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תסוככני. אחר שהאדם נרקב בעפר והגיע הזמן של תחיית המתים, עתיד הקב"ה לעשות אותו העצם הנשאר, שאינו נרקב, (כנ"ל וארא אות קכ"ז) כמו עסה זו, וכמו גבינת חלב, וכנביע של חלב שהוא נביע נקי מצוחצח בצחות. כי עצם ההוא יתדקיק, דהיינו שיעשה דק מאד, ויהיה נשחק עד שיעשה חלב, ואח"כ מקפיא אותו, ויהיה מצטייר בציור, כמו גבינה קפואה, ואח"כ ימשוך עליו עור ובשר ועצמות וגידים. **יתערב** פירושו יתדקיק כי על רקיקין מתרגם יונתן ערובין (שמות כ"ט ב).

פסקה קסב

הה"ד הלא כחלב וגו': ז"ש, הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני. התכתני לא כתוב, אלא לשון עתיד, תתיכני. הקפיאני לא כתוב, אלא תקפיאני. הלבשתני לא כתוב, אלא תלבישני. סוככתני לא כתוב, אלא תסוככני. כי הכל משמע לאחר זמן, בעת התחיה.

פסקה קסג

ולבתר מה כתיב וכו': ואח"כ מה כתוב, חיים וחסד עשית עמדי. זהו רוח החיים. ואם תאמר, עשית עמדי כתוב, לשון עבר, ולא כתיב תעשה. ומשיב, אלא כך אמר, **חיים וחסד עשית עמדי**, שבעולם ההוא נתת בי רוח החיים, אבל **ופקודתך**, של המטרוניתא של המלך, דהיינו המלכות, **שמרה רוחי**, היא שומרת הרוח שלי בעולם ההוא. ולמה אומר על המלכות **ופקודתך**, הוא משום שאתה עתיד לפקוד אותה תחילה. ע"כ אומר עליה, ופקודתך.

פסקה קסד

ורזא דמלה דא וכו': וסוד הדבר הזה, כל נפשות הצדיקים גנוזות ונסתרות תחת כסא המלך, שהוא המלכות הנקראת כסא, והיא שומרת אותן להחזירם למקומם. ז"ש **ופקודתך שמרה רוחי**, מהו ופקודתך, הוא כש"א **פקודתו**, יקח אחר. פקודתך זו היא המטרוניתא של המלך. דהיינו המלכות, שכל הרוחות הם פקדונות בידיה. ז"ש, בידך אפקיד רוחי וגו'. והיא שומרת אותן. משום זה כתוב שמרה רוחי, שהיא שומרת אותה.

פסקה קסה

כגוונא דא אמר וכו': כעין זה אמר דוד, **שמרה** נפשי כי חסיד אני. **שמרה** זו היא המטרוניתא של המלך, שהיא שמרה נפשי, משום שחסיד אני. ובכל מקום שכתוב סתם שלא כתוב השם, זו היא המטרוניתא, שהיא המלכות. כש"א ויקרא אל משה, שלא נזכר השם, וכן ויאמר אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך שלא נזכר מי האומר. היא המלכות.

פסקה קסו

בכה ר' פנחס וכו': בכה ר' פנחס ואמר, ולא אמרתי לך שהשכינה נתנה לי מנחות ומתנות. בחלומי, שהכונה היתה על אלו הממרות של ר"ש. אשרי חלקי שזכיתי לראותך ושמעתי את זה. אמר לו, בזמן ההוא של תחיית המתים. מה שאמרת, נכון הוא באותו עצם שאינו נרקב. שאר העצמות הנמצאים מה נעשה מהם. אמר לו כולם יהיו נכללים באותו הנביע של העצם ההוא, ויוכללו עמו ויעשו הכל עיסה אחת, ושם יצטייר ציור האדם. כמו שאמרו, ז"ש, ועצמותיך יחליץ. מהו יחליץ. הוא כש"א, חלץ מהם. כולם

יתעברו מקיומם, ויוכללו בעצם הזה להיות עיסה אחת. ואז והיית כגן רוה וכמוצא מים וגו'.

פסקה קסז

אמר רעיא מהימנא וכו': אמר רע"מ, אוי להם לבני אדם אטומי הלב שתומי העין שאינם יודעים, כי כשבא הלילה, נפתחים שערי גיהנם, שהוא נקרא מרה. והעשנים שלו המתפשטים עולים עד המוח. וכמה כחות של יצר הרע מתפשטים בכל אברי הגוף. והשערים, של גן העדן, שהם עיני הלב נסתמים ואינם נפתחים. כי כל האורות שבעינים יוצאים מן הלב.

פסקה קסח

ותרעין דלבא אינון וכו': ושערי הלב, שהם העינים, נסתמים, כדי שלא יסתכלו באלו המזיקים, שהם לילית. ואינם שולטים באורות הלב, שהם מלאכים המתפשטים בכל האיברים כענפי האילן לכל צד. בזמן ההוא כל האורות סתומים בלב, ומתאספים אליו, כיונים אל ארובותיהם. כנח ואשתו, וכל מין ומין שנכנסו עמו, בתיבה.

פסקה קסט

ומזיקין דמתגברין וכו': והמזיקים המתגברים על כל אברי הגוף הם כמי המבול שגברו עליהם י"ה אמה. משום שחטא בי"ה, ונסתלק י"ה מן הגוף, דהיינו שנסתלק י"ה מן אלקים, ונשאר אלם, בלי ראיה ושמיעה וריח ודבור. וסוד הדבר נאלמתי **דומיה**, דומי"ה, הוא אותיות דום י"ה. דהיינו כזמן ההוא של המבול, חמש עשרה אמה, גברו המזיקים על הגוף, והם מקיפים את הגוף, כמו תלם המקיף את החפירה והערוגה.

ביאור הדברים. המרה שבגוף ה"ס הגיהנם ויצר הרע, והלב שבגוף ה"ס של העדן הקדושה. וז"ש (באות קס"ז) **דכד אתי ליליא תרעין דגיהנם אתפתחו דאיהי מרה**. ומן המרה עולים עשנים, דהיינו כחות הדין, אל המוח, וע"כ מסתלקים המוחין, והאדם ישן. וז"ש, **ועשנין דילה דמתפשטין** שהם כמו עשן הגיהנם, **סלקין עד מוחא**, והמוחין מסתלקים. ואז, שערי גן עדן שה"ס העינים נסתמים, וז"ש **ותרעין דג"ע דאיהו עיינין דלבא**, **מסתתמין**, למה נקראים העינים שערי הלב, משום, **דכל נהורא דעיינין מלבא נפקין**. והנה הלב הוא גן העדן, והאורות שבו, ה"ס מלאכים המתפשטים, שה"ס שם אלקים, אל כל אברי הגוף, ושולטים עליהם. אבל בלילה, **ולא שלטין בנהורין דלבא**, **דאינון מלאכים דמתפשטין בכל אברים** וכו'. ולפיכך **בההוא זמנא**, בלילה, **אינון כלהו נהורין סתימין בלבא ומתכנשין לגביה**. שכל האורות המתפשטים לגוף חוזרים

ומתאספים לשורשם אל הלב, שה"ס גן העדן. בדומה לתיבת נח, שבזמן התגברות הדינים שה"ס מי המבול, נתאספו כולם אל התיבה, וז"ש **כנח ואתתיה** וכו'.
והנה במבול כתוב, חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים. אשר **חמש עשרה אמה** רומז להשם י"ה, שיש באותיות אלקים, **גברו המים**, הם הקליפות שנתגברו לדחות השם י"ה מן העולם. ואף כאן מתגברים כחות הקליפות ודוחים שם י"ה דאלקים, דהיינו מן אורות הלב, שה"ס אלקים כנ"ל, המתפשטים אל אברי הגוף. וז"ש **בגין דחב בי"ה ואסתלק י"ה מן גופא**, שנסתלקו אותיות י"ה מן אלקים המתפשט בגוף, ואז **ואשתאר אלם**, שלא נשאר מן ה' אותיות אלקים אלא ג' אותיות **אלם**, שזה יורה שהגוף הוא, **בלא ראיה ושמיעה וריחא ודבור**. שז"ס **נאלמתי דומיה**, שהוא אותיות **דום י"ה**, דאלקים ונשאר אלם, וע"כ **נאלמתי**.

פסקה קע

וכגוונא דנח שלח וכו': וכמו שנח שלח את היונה בשליחותו, אף כך שולחת נשמת האדם את רוחו בשליחותה. ומשום זה צריך האדם להפקיד את רוחו במטרוניתא, שהיא המלכנת, ז"ש, בידך אפקיד רוחי. ואם הוא אסור בידי כחות היצר הרע בעונות הגוף, מה כתוב, בידך אפקיד רוחי פדית אותי ה' אל אמת. שהקב"ה פודה אותו מידם.

פסקה קעא

ועוד בזמנא דאיהי וכו': ועוד בזמן שהנשמה היא חייבת, מה כתוב ברוחו, יד ליד לא ינקה רע. שהוא הולך מיד אל יד במחנות היצר הרע, שהם שורים עליו בעונותיו, וזורקים אותו ממקום למקום, וזה הוא שהאדם רואה את עצמו בחלומו, שהוא במדינה אחרת או במלכות אחרת ולפעמים באשפה, הכל לפי עונותיו. ואם הוא צדיק, כל המחנות של יצר הטוב כולם, שנאמר עליהם, ופניהם וכנפיהם פרודות לקבל רוחו, ומעלים אותו למעלה, למקום החיות, הנושאות את הכסא, שהוא המלכות, ושם רואה כמה חזיונות, דמיונות, ומראות הנבואה. ומשום זה העמידו חכמים שהחלום הוא אחד משישים בנבואה.

פסקה קעב

ועוד, שמרה נפשי וכו': ועוד. שמרה נפשי כי חסיד אני. אלא כך העמידו חכמים, ולא עם הארץ חסיד. כי התורה ניתנה מימינו של הקב"ה, שהוא חסד. ומשום זה, מי שעוסק בתורה נקרא חסיד, משום זה אני אומר להקב"ה, שמרה נפשי, ואל תדין אותה כמעשי עמי הארצות האלו, שנאמר בהם, ולא עם הארץ חסיד. ואם תאמר כמה עמי ארצות הם שעושים חסד. אלא כך העמידו, אי זהו חסיד, זהו המתחסד עם קונו. כמו דוד, שהיה מחבר. ומהו היה מחבר. התורה שלמעלה שהוא ז"א, היה מחבר עם הקב"ה, שהוא

מלכות. וזהו נקרא המתחסד עם קונה, שמיחד קב"ה ושכינתו. ומשום זה שמרה נפשי כי חסיד אני.

פסקה קעג

וכד בר נש וכו': וכשהאדם מת, מה כתוב בה בנפש הזו, בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות, לתחיית המתים, היא תשיחד. שואל, זהו יפה לתחיית המתים, שתקים את גוף האדם לתחיית המתים, אבל שכר לנשמה בעולם הבא מה הוא.

פסקה קעד

אלא קב"ה מלביש וכו': ומשיב, אלא הקב"ה מלביש את הנשמה כבתחילה בענני כבוד. וכבתחילה תכנוס **במראה**, שהוא, כעין שהגוף כלול ברמ"ח איברים, תכנוס ג"כ במראה, הכלולה ברמ"ח אורות המתפשטים ממראה ההיא. כי **במראה**, היא בגי' **רמ"ח**. שנאמר בה, ויאמר אם יהיה נביאכם ה' **במראה** אליו אתודע. ובלבושים של ענני כבוד. ונאמר עליה וראיתיה **לזכור** ברית עולם. זהו מראה המאירה. בחלום אדבר בו. זהו מראה שאינה מאירה, הכלולה משס"ה אורות כחשבון ישנה, והיינו אני ישנה. מראה אחת היא להנשמה בעולם הזה. ומראה אחת היא להנשמה בעולם הבא. והן מאירות במעשה ידיו של הקב"ה, שהם הנשמות.

פסקה קעה

ורזא דלהון זה וכו': והסוד שלהם הוא, זה **שמי** לעולם. **י"ה** עם **שמי** הוא בגימטריא שס"ה. וזה **זכרי** לדר דר. **ו"ה** עם **זכרי** הוא בגימטריא רמ"ח. וכרוזים יורדים ועולים לפניו, תנו כבוד לצורת המלך, דהיינו אל הנשמה.

פסקה קעו

והיינו ויברא וגו': והיינו ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו. שהוא עשה אותו בב' צורות, א' בצלמו, והב' בצלם אלקים. דהיינו בב' פנים. א) שנאמר עליהם כי לא ראיתם כל תמונה. ועל שאר תמונות האסורות כתוב פסל תמונת כל. ב) ותמונת ה' יביט. ותרי"ג מלאכים מעלים את הנשמה באלו הצורות, כולם, ופניהם וכנפיהם פרודות. לקיים הכתוב שנאמר בהם ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי.

פסקה קעז

כגוונא דנפקו ממצרים וכו': כעין שיצאו ממצרים, שהלכו בענני כבוד ובכל אותו היקר, כעין זה תהיה יציאת הנשמה, מגוף שלה שהוא טפה סרוחה, ללכת לב' גנים, ג"ע העליון וג"ע התחתון, שהשמים והארץ שלהם נבראו בשם הוי"ה. ובשבילו נאמר ישמחו השמים ותגל הארץ. בעת ההוא יתקיים באדם, ולא יכנף עוד מוריך, אליך, יכנוף, הוא

כש"א בשתים יכסה פניו, אלא, והיו עיניך רואות את מוריך. ומצד אלו ב' מראות, זכה משה רבינו עליו השלום, רבן של הנביאים והחכמים. אמר המאור הקדוש, שהוא ר"ש, לרע"מ, אתה הוא שזכית בחייך למה שיזכו הצדיקים לאחר חייהם. אשרי חלקך.

ביאור המאמר. המלכות נקראת **מראה**, כי בה מקום גילוי החכמה הנקראת **ראיה**. ויש ב' בחינות במראה, א) כשהיא בזווג עם ז"א, והחסדים שולטים במלכות כמו בז"א, והגם שהארת חכמה כלולה בחסדים אלו שבמלכות, מ"מ נמשכת ממעלה למטה. משום שעיקרם הוא חסדים ולא חכמה. וע"כ מכונה מראה הזו בשם **מראה המאירה**, כי מאירה ממעלה למטה. והיא בחינת ז"א, להיותה עמו בזווג ונכללת בו. ומראה זו, נבחנת לבחינת **ו"ה** דהויה, כי חסדים הם ו"ק, שה"ס ו"ה. ב) היא כשהחכמה שה"ס **י"ה**, מתגלה במלכות. ואע"פ שגם כאן היא בזווג עם ז"א, אמנם החכמה שבמלכות שולטת ולא חסדים דז"א. ונודע שהחכמה אינה נמשכת ממעלה למטה, וע"כ נבחנת **למראה שאינה מאירה** למטה. ואז כתוב עליה, **זה שמי לעלם** שכתוב לעלם חסר ו', שפירושו להעלים. כי צריכים להעלימו שלא להמשיכו למטה, שזה שורש כל שס"ה לא תעשה שבתורה. וע"כ בא הרמז על זה. **שמי עם י"ה**, הוא בגי' שס"ה. כי **י"ה** שה"ס החכמה והגי"ר ה"ס, זה שמי לעלם, שצריכים להעלימו. אבל בחינת **מראה המאירה**, שה"ס הארת החסדים, הוא מצוה להמשיכו ממעלה למטה, וזהו שורש כל רמ"ח מצות עשה, וע"כ כתוב עליו, וזה **זכרי** לדר דר, וע"ז בא הרמז **ו"ה עם זכרי** גי' רמ"ח. כי אורות החסדים ה"ס ו"ה. והם רמ"ח אורות, כנגד רמ"ח מצות עשה הממשיכות אלו רמ"ח אורות. ונשמת הצדיק שקיים רמ"ח מצות עשה, מתלבשת לאחר פטירתה באלו רמ"ח אורות.

וז"ש (באות קע"ד) **קב"ה מלביש לה כקדמיתא מענני כבוד**, שה"ס ז' עננים שהם חסדים כנגד ז"ס חג"ת נהי"מ. ועל ידי לבושים אלו **תיעול במראה דאיהו כגוונא דגופא כליל ברמ"ח** וכו', דהיינו שמתלבשת ברמ"ח אורות של מראה המאירה. **דאתמר ביה**, וכו' **במראה אליו אתודע**, במראה היא בגי' רמ"ח. ועליה כתוב, **וראיתיה לזכור ברית עולם**, **דא אספקלריא המאירה**. כי בה שייך ראיה, ואור, להיותה נמשכת ממעלה למטה. ואע"פ שעיקרה חסדים, עכ"ז נקראת ראיה, משום שהחסדים כלולים מהארת החכמה. **בחלום אדבר בו**, דא אספקלריאה **שאינה מאירה**, דהיינו סוד י"ה, שעליה כתוב, זה שמי לעלם. שה"ס שליטת החכמה שבמלכות כנ"ל. שצריכים להעלימה שלא תאיר אלא ממטה למעלה. ובעת שהיא שולטת לפי עצמה בלי חסדים, ה"ס חשך ולא אור (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק.) וז"ש, **כליל משס"ה נהירין כחשבן ישנה**, **והיינו אני ישנה**. כי אז היא בבחינת סתימת עינים שה"ס חשך ושינה. וע"ז אוה"כ **אני ישנה**. **חד**

בעלמא דין, מראה אחת נוהגת בעולם הזה, שה"ס המלכות, שהיא מראה שאינה מאירה. **וחד בעלמא דאתי**, ומראה אחת היא, כשהמלכות היא בסוד הבינה, המשפעת חסדים שאז היא מראה המאירה. **ואינון בעובדי ידוי דקב"ה**. וב' המראות מאירות בנשמות שהן מעשה ידיו של הקב"ה.

וז"ש (באות קע"ה) **ורזא דלהון, זה שמי לעלם, י"ה עם שמי, שס"ה**. כי בחינת החכמה ה"ס **י"ה**, שצריכים להעלימה. וע"כ כתוב לעלם בלי ו'. שזה שורש לשס"ה ל"ת שבתורה כנ"ל. וע"כ **שמי י"ה**, בגימטריא שס"ה. **ו"ה עם זכרי רמ"ח**, כי החסדים הנכללים בחכמה הנמשכים ממעלה למטה, ה"ס **ו"ה** דהיינו ו"ק, משום שעיקרם הוא חסדים, ומצוה להמשיכם, והוא שורש כל רמ"ח מצות עשה. כנ"ל, שזה הרמז **זכרי ו"ה**, בגימטריא רמ"ח.

ואלו ב' מראות ה"ס ב' צלמים, שצלם ז"א ה"ס מראה המאירה, וצלם המלכות ה"ס מראה שאינה מאירה. וז"ש, (באות קע"ו) **והיינו ויברא** וגו' **והוא דעבד ליה בתרין דיוקנין**, כי **צלמו** מורה על צורת מראה המאירה. וצלם אלקים מורה על צורת מראה שאינה מאירה. כי המלכות נקראת אלקים. ועל המראה שאינה מאירה, נאמר **כי לא ראיתם כל תמונה**. ועל אותם העוברים על זה, נאמר, והשחתם ועשיתם פסל **תמונת כל** וז"ש, **ועל שאר דיוקנין**, דהיינו מעשה הרשעים, שרוצים להמשיך כאן בחינת תמונה, **כתיב תמונת כל** וגו'. אבל על מראה המאירה נאמר **ותמונת ה' יביט**. וע"כ ממראה המאירה, שה"ס רמ"ח מצות עשה, נמשכים רמ"ח מלאכים המעלים את הנשמה. וממראה שאינה מאירה, שה"ס שס"ה ל"ת, נמשכים שס"ה מלאכים המעלים את הנשמה, שביחד הם תרי"ג. וז"ש, **ותרי"ג מלאכין סלקין לה לנשמתא** וסוד שס"ה ל"ת נמשכים מבחינת העלם השם, בסו"ה זה שמי לעלם כנ"ל. וז"ש, **כלהו ופניהם וכנפיהם פרודות**, דהיינו שאין בהם זווג והמשכה מן י"ה שה"ס הפנים. אלא שמעלימים הארתה ממטה למעלה, וז"ש, **לקיים** וכו' **ואשא אתכם על כנפי נשרים**. כי נשר ה"ס קו האמצעי, שתקון זה שהחכמה לא תאיר רק ממטה למעלה בא ממנו (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) וע"כ נקרא תקון הזה **כנפי נשרים**. כי הכסוי נקרא כנפים. וקו האמצעי נקרא נשרים וז"ש (באות קע"ז) **למיזל לתרין גנים**, דהיינו ב' מלכיות, כי המלכות נקראת גן. **דאתברי שמים וארעא דלהון בשם הויה**. כי המלכות מבחינת מראה המאירה ה"ס **ו"ה**, ומלכות מבחינת מראה שאינה מאירה ה"ס **י"ה**, ובשניהם **הוי"ה** שלמה. **שמיא וארעא דלהון** פירושו, זווג ז"א ומלכות שבהם, כי ז"א נקרא שמים, והמלכות נקראת ארץ. כי בב' הבחינות יש זווג ז"א ומלכות. אלא במראה המאירה שולט ז"א, דהיינו מדת החסדים שלו. ובמראה שאינה

מאירה שולטת המלכות, דהיינו מדת החכמה שלה. ולעתיד לבא, יתגלה זווג **י"ה** ויעברו **כנפי נשרים** הנ"ל. וז"ש **בההוא זמנא**, **יתקיים בבר נש**, **ולא יכנף עוד מוריך** וכו'. כי יתבטלו הכנפים.

פסקה קעח

ד"א שמרה נפשי וגו': פירוש אחר. שמרה נפשי כי חסיד אני. למה. כדי שאתחסד עם **אני**, דהיינו כדי שאיחד ואביא החסד מן הויה שהוא ז"א, אל אני שהוא מלכות. שנאמר בה **אני והו**, אנ"י, מלכות. וה"ו, ז"א, אוי לו מי שמפריד **אני** מן **הוא**, דהיינו למי שמפריד בין ז"א למלכות. שנאמר **הוא** עשנו ולא אנחנו. שהוא פירושו ז"א. כי הכל אחד. דהיינו אני והוא אחד הוא, בלי פירוד. ז"ש, ראו עתה כי אני **אני הוא** אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל. **אני הויה**, אני הוא, ולא אחר. וזה **אני** מן אדני. כלומר אני ה"ס אדני שבו יש אותיות אני. **הויה**, זה הוא קו האמצעי דהיינו ז"א.

פסקה קעט

ובגין דהויה איהו וכו': ומשום שהשם **הויה**, שהוא ז"א, הוא לימין, דהיינו חסד. אמר, **שמרה נפשי** כי **חסיד אני**, פירושו, כי את **חסד** בך עם **אנ"י** שהיא אדני, שהיא גבורה. כלומר, שאיחד הויה שהוא חסד, עם אדני שהיא גבורה, ויומשכו החסדים מהויה, אל אדני, ותהיה גם היא חסד. ובתפארת שהוא קו האמצעי, מתחברים ב' השמות הויה אדני, ומשתלבים כזה, **יאהדונה"י**. כי קו אמצעי מחבר חסד שה"ס הויה עם הגבורה, שה"ס אדני. וסוד הדבר, בחסד ובגבורה, שהם ב' הקוין ימין ושמאל, נאמר בהם, ופניהם וכנפיהם פרודות. כי פניהם ה"ס חב"ד, וב' הקוין ימין ושמאל שהם חכמה ובינה הם פרודות. וכן ב' כנפים, ה"ס ב' קוין ימין ושמאל, שהם משונים זה מזה, וע"כ הם פרודות. ובתפארת, שהוא קו האמצעי, שנקרא הויה **איש** מלחמה. על שם שלוחם עם קו השמאל, וממעט אותו, כדי ליחדו עם הימין להיות אחד, (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) מה כתוב, שתים חוברות **איש**, שב' השמות הויה אדני, מתחברים בו יחד, וע"כ ושתים מכסות את גויותיהנה, שב' הכנפים מתחברים **בגוף** ונעשות אחת. ותפארת נקרא **גוף**, שה"ס וגויתו כתרשיש. וכן בב' הקוין, ימין ושמאל שבג"ר, שהם חכמה ובינה, שהם ב' שמות **הויה אהיה**. שעליהם נאמר ופניהם וגו' פרודות, מתחברים ג"כ ומשתלבים יחד ע"י קו האמצעי שה"ס הדעת. ומשתלבים כזה, **יאההויהה**.

פסקה קפ

הושע עבדך וכו': כתוב, הושע **עבדך** אתה אלקי שמח נפש **עבדך** תנה עוזך **לעבדך**. ג' פעמים נעשה דוד עבד בתהלה הזו, שהוא כנגד ג' פעמים שהעמידו בעלי המשנה,

שהאדם צריך ליהות עבד בתפלה. בברכות ראשונות צריך להיות כעבד המסדר שבחים לפני רבו. באמצעיות, כעבד המבקש מתנה מרבו. בברכות אחרונות, כעבד המודה לפני רבו על המתנה שקבל ממנו, והולך לו.

פסקה קפא

ותלת זמנין דבעי וכו': והם ג' פעמים שהאדם צריך לעשות עצמו עבד מצד העבודה. והעמידו בעלי המשנה שאין עבודה אלא תפלה. וג' אבות נקראים עבדים מצדה, דהיינו על שם השכינה, שהיא עבודת ה'. ואף כך נקרא משה עבד ה'. ומשום זה, כי לי בני ישראל עבדים. אבל מבחינת מדות אחרות שבה, כל ישראל בני מלכים הם מצד מדת המלכות שבה. ולמה נקראת המלכות עבודה, היינו כדרך האשה להיות עובדת לבעלה, וכדרך בנים להיות עובדים לאביהם.

פסקה קפב

ודוד אתעביד עני וכו': ודוד נעשה עני חסיד ועבד. וז"ש, תפלה לדוד הטה אדני אזנך עננני כי **עני** ואביון אני. שמרה נפשי כי **חסיד** אני. הושע **עבדך** אתה אלקי הבוטח אליך. הוא נעשה **עני** אל שער המלך, שהוא המלכות, שנאמר בה אדני שפתי תפתח. אדנ"י הוא היכל, ונעשה עני לשער היכל המלך, שהוא אדני, דהיינו מלכות, ומה כתוב, הטה **אדני** אזנך עננני. וזו היא שכינה התחתונה, שהיא מלכות, שהיא אזן לקבל תפלות ולשמוע אותם. כמ"ש, כי לא בזה ולא שקץ ענות, עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו **שמע**.

פסקה קפג

דאיהו אתעביד עני וכו': שהוא נעשה עני ודל מצד אות **ד**' דאחד, שה"ס המלכות במצב הא', בעת שמקבלת מקו שמאל, שהיא אז דלה. ודלת יורה דלה. לבקש ישועה מן **א"ח** דאחד, שה"ס ז"א, הנקרא במצב הזה של המלכות אח והמלכות אחות, להיות אז במדרגה אחת המשתלשלת מבינה, כמו אח ואחות, שהוא עמוד האמצעי, דהיינו ז"א, לקיים בו דלותי ולי יהושיע, שלא ימות משיח בן אפרים. כי משיח בן אפרים נמשך מן המלכות, בעת שיונקת מן השמאל. שהיא מלאה דינים. ועוד שאל דוד ממנו בשער הזה בשביל ישראל העניים, לקיים בהם ואת עם עני תושיע. וע"כ השים עצמו לעני. שה"ס קו שמאל.

פסקה קפד

ולבתר שאיל בגין וכו': ואח"כ שאל בשביל הכהנים שה"ס קו ימין, חסד, שתחזור העבודה למקומה. ועשה עצמו עבד. ואח"כ שנתן להם התורה מצד החסד, לעשות **גמול עם דלית**, מן התורה, כלומר שהתורה שה"ס ז"א קו האמצעי, מיחדת החסד שבקו ימין

עם הגבורה דקו שמאל, ואז עושה **גמול** עם **הדלת**, שה"ס המלכות שמקבלת החסדים ונעשית עשירה, שז"ס ב' האותיות **גימל דלת** הכתובות בזו אחר זו. ומשום זה נעשה חסיד. ונמצא שתקן בזה סוד ג' קוין, חסד גבורה ת"ת. ששם עצמו עני, לתקן קו השמאל. ושם עצמו עבד לתקן עבודת הכהנים שהם קו ימין. ושם עצמו חסיד, לתקן קו האמצעי שישפיע חסד למלכות. ואחר שתקן ג' קוין חג"ת, וכאשר הגיע לג' ספירות עליונות חב"ד, פתח ואמר, ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני. דהיינו שלא נגע בהם.

פסקה קפה

שלמה אמר הא וכו': שלמה אמר, הרי בינה היא של משה, אבקש על חכמה עליונה שהיא למעלה ממדרגת משה. מה כתוב, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. כי לא נתנה לו חכמה עליונה. שואל. והרי כתוב, וה' נתן חכמה לשלמה. ומשיב, זו היא חכמה תחתונה, שהיא המלכות. והוא רצה לעלות ממטה למעלה, דהיינו מן חכמה תחתונה היה רוצה להשיג חכמה עליונה, והיא נתרחקה ממנו. משום שאפילו לבינה אין אדם בעולם שיוכל לעלות חוץ ממשה, כל שכן למעלה מבינה, שהיא חכמה עליונה. שמצדה, חכם משובח מנביא. ואע"פ שהעמידו הכתוב אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, בדרך דרוש, על פרה אדומה, שלא יכול להבין טעמה. הנה ע' פנים לתורה. שגם זה מונח בסוד הכתוב.

פסקה קפו

ר' אלעזר קום וכו': אמר רעיא מהימנא: רבי אלעזר, קום לחדש דברים לפני השכינה, כדי שתהיה **עזר** לאביך, כי השם שלך גורם זה, כי אלעזר, הוא אותיות **עזר אל**, דהיינו **אל** מימין שה"ס חסד, **עזר** משמאל, שה"ס גבורה. ז"ש אעשה לו **עזר** כנגדו, שהמלכות שנבנית משמאל נאמר עליה, עזר כנגדו. במה נעשית לו עזר. **בזרע** טוב, שהוא אותיות עזר בסדר הפוך. פירוש, עזר, הוא קו שמאל, וכל עוד שאינו מיוחד עם הימין אין לו זרע ושום התפשטות, וכשמתיחד עם הימין, הוא בהיפוך, שממנו כל הזרע, ובשם אלעזר, יש ימין ושמאל ביחוד, כי **אל**, הוא קו ימין ו **עזר** הוא שמאל. ע"כ העזר מתהפך בו לזרע. שאין זרע רק ממנו.

פסקה קפז

ויקום ר' יוסי וכו': ויקום ר' יוסי עמך, שהוא כסא שלם לאדונו. כי יוסי עולה בחשבון הכסא, דהיינו פ"ו, שהוא בחשבון אלקים. דהיינו המלכות. ויקום עמו ר' יהודה, שבו אותית **הוד**, ובו אותיות י"ה שיורה על מצב הא' דמלכות, שאז היא ג"ר. ובו אותיות הויה

ד', כלומר, שיורה על ז"א שנקרא הויה, ועל המלכות שנקראת **ד**'. מטרם שמחוברת בזווג עם הויה. **ש ד**' זו, ה"ס ד' חיות, שנאמר עליהם ופניהם וכנפיהם פרודות, כולם, שעוד אין בהם היחוד דימין ושמאל והם מוכנים לקבל את קו האמצעי, שייחד אותם. ולפיכך הם ד' חיות. כי לאחר יחוד ימין ושמאל, נחשבים לג' חיות, שה"ס ג' קוין, שבכל אחת ד' פנים. וממנו, מן יהודה, בא דוד, שהודה להקב"ה, במדרגת הודאות. שהוא מצד **הוד**. ויקום עמו ר' אלעאי, שהוא בגי' יבק, שהוא אותיות בק', שהוא בקי בהלכה.

פסקה קפח

ויקום עמו ר' וכו': ויקום עמו ר' יודאי, שהוא בחשבון **אל**. כמו המלאכים מיכאל וכו' הרשומים עם שם אל. ופירושו כמו יש לאל ידי, שהוא לשון חוזק. וסוד של **אל**, הוא, כי ה **א**' היא דמות אדם. כי היא צורת גוף וב' זרועות (כנ"ל בלק אות קנ"ט) וה **ל**' ה"ס ג' חיות שהן כל אחת בד' פנים. וג' חיות רמוזות בג' יודין העולים **ל**. והם בראשי ג' הויו"ת שהם הויה מלך, הויה מלך הויה ימלוך לעולם ועד. כלומר שג' יודין שבראש כל הויה רומזים על ג' חיות שבכל אחת ד' פנים, כי בכל שם יש ד' אותיות הויה. וה"ס אות **ל**, של אל. ויקום ר' אבא עמהם, שהוא בחשבון **ד**', דהיינו ד' חיות. פירוש. שהם בחינת חסד וגבורה, ימין ושמאל. שר' יודאי שהוא בגי' **אל**, ה"ס חסד. וה"ס ג' חיות שבכל חיה ד' פנים. דהיינו שמיוחדים בקו אמצעי כנ"ל. ור' אבא הוא גבורה וקו שמאל. וע"כ הוא מרומז בחשבון **ד**', שה"ס ד' חיות שיורה שעוד לא יחד אותם קו האמצעי. כנ"ל בדבור הסמוך.

פסקה קפט

ר' שמעון איהו וכו': ר"ש הוא כאילן. ור' אלעזר בנו, וחבריו שהם החמשה שזכרנו, הם כענפים גדולים היוצאים מן האילן, הדומים לזרועות ושוקים. זרועות הן חו"ג ושוקים הן נו"ה. פירוש ר"ש ובנו ר"א, ה"ס קו אמצעי, דעת ת"ת יסוד, שהם גוף האילן. ור' יודאי הוא חסד, ור' אבא הוא גבורה, כנ"ל. ור' אלעאי הוא נצח. ור' יהודה הוד. וחסר כאן ר' יצחק ור' חייא. ונראה שזה היה קודם האדרא, ואח"כ נשתנו הסדרים. והיו עשרה תלמידים באד"ר, כמ"ש שם שמותיהם. ואח"כ נשארו שבעה, כמ"ש בסוף האדרא.

פסקה קצ

קום ר"ש ויתחדשון וכו': קום ר' שמעון, ויתחדשו דברים מפיך במקרא הזה, למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד. שאומר מתחילה **למנצח**, שם אותיות **נצח** שפירושו ניגון צח. ובו נקרא, הויה איש מלחמה, לאומות העולם ורחמים ודין על ישראל. וסוד הדבר באבוד רשעים רנה. ע"כ כשה' מנצח את הרשעים, יש ניגון צח. **מ"ל** של **למ** נצח, הם

סוד שבעים שמות שיש לו, ועם נצח והוד הם ע"ב כחשבון **חסד**. וסוד הדבר נעימות בימינך נצח. שנצח הוא לימין שהוא חסד.

פסקה קצא

הוד, ביה הודו וגו': אחר שביאר שלמנצח, ה"ס ספירת נצח. אומר, **הוד**, בו נאמר **הודו** לה'. **צדיק**, שהוא **יסוד**, בו נאמר, רננו צדיקים בה'. ובו, רנו ליעקב שמחה. אשר יורה על היחוד, ת"ת יסוד מלכות. כי רנו, הוא יסוד שבו רנה. יעקב, הוא ת"ת. שמחה, היא מלכות. **תפארות**, בו נאמר הללו אל, הללויה, הללו יה. ושם הויה. כי ת"ת נקרא הויה. בנגון ובזמר, **חסד וגבורה**, נגון הוא חסד, וזמר הוא גבורה. בשיר וברכה **חכמה ובינה**, שיר הוא חכמה, ברכה היא בינה. באשרי **כתר**. בתהלה, **מלכות**.

פסקה קצב

מזמור ביה ר"ז וכו': ומפרש. **מזמור**, שהוא גבורה, בו אותיות **ר"ז** ובו אותיות **מו"ם**, מצד זמר של תורה וזמר של תפלה. כי קו השמאל כששולט בפני עצמו נהפך **אור** אל **ר"ז** שהוא אחורים של אור. וע"כ ובו **מו"ם** שיש בו אחיזה לחיצונים. וכ"ז מצר הקדושה. ומזמור מזמר דסטרא אחרא, הוא אותיות **מום זר**, וע"כ אמרו, זמר בבית חורבן בבית. והיא בחינת נדה שפחה בת עכו"ם זונה. וזה הוא אותיות **מזמור**. דהיינו ר"ז מום. **נגון** שהוא חסד, שם אותיות גן, שהוא מלכות, וכך הוא היופי של הנגון, שבו הלל, כמו ההלל, שבליל שומרים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים. כלומר, לא כל ניגון הוא חסד, אלא רק היופי של הנגון מטה כלפי חסד, שה"ס ההלל של יציאת מצרים, שהוא נוטה לחסד. **אשרי**, שהוא כתר, שבו מתחילים העולם לשבח. כמו כתר, שהוא התחלת הספירות. דהיינו **אשרי** העם שככה לו. **בברכה** שהיא בינה, הוא כמו, אברכה את ה' בכל עת. כי שפע הבינה אינו פוסק. ב **תהלה**, שהיא מלכות, היינו תמיד תהלתו בפי. כי פי רומז על מלכות.

פסקה קצג

על שושן עדות: חוזר לפרש הכתוב למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד. אשר **למנצח** כבר ביאר שהוא נצח. וממשיך, **על שושן עדות**, זהו הוד. שהוא **שושן**, שבו האדום שולט על הלבן. כי הנצח, בו שולט הלבן על האדום. מהו **עדות**. זהו צדיק שהוא ברית, דהיינו יסוד, שהוא אחוז בשמים ובארץ, שהם ז"א ומלכות. ז"ש **העדותי** בכם היום את השמים ואת הארץ. שרומז כאן היחוד, של ת"ת יסוד ומלכות. כי העדותי, הוא יסוד, השמים והארץ הוא ת"ת ומלכות, מהו **מכתם**. הוא אותיות **מך תם**, מך, זהו צדיק, דהיינו יסוד, תם, הוא עמוד האמצעי, דהיינו ת"ת שה"ס גוף, מדרגת יעקב איש תם. גוף

וברית, שהם ת"ת ויסוד אנו חושבים אחד. וע"כ, מך תם, הן במלה אחת, מכתם. **ללמד**, זהו חסד וגבורה, שמשם ניתנה התורה ללמוד וללמד. ויש בכתוב הזה כל ז' ספירות חג"ת נהי"מ. כי ללמד, הוא חסד וגבורה. מכתם, הוא ת"ת. למנצח, הוא נצח. על שושן, הוא הוד. העדות, הוא יסוד. לדוד, הוא מלכות.

פסקה קצד

א"ל שפיר קאמרת וכו': א"ל רעיא מהימנא יפה אתה אומר, אבל הכתוב אומר למנצח על השמינית, שפירושו, כדי שלא תזוז נצח מן הוד שהיא ספירה שמינית ע"כ אמר למנצח על השמינית. ואינו אומר למנצח על שושן. כמו שאמרת, אמר המאור הקדוש, שהוא ר' שמעון, אם כן, שאתה מדייק כל כך. יש לשאול יותר מזה, הרי מדרגה שלך בינה, ולמה העמידו שנתן ההוד למשה שנאמר ונתת מהודך עליו.

פסקה קצה

א"ל שפיר קא שאלת וכו': א"ל רעיא מהימנא, יפה שאלת. והטעם הוא, כי **ה'** די"ה דהויה, עולה ונכפלת באות **י'**, די"ה, שהוא חמש פעמים עשר, שהם חמשים שערי בינה, והתפשטותם הוא מחסד עד הוד, שהן חמש ספירות, ועשר בכל ספירה, שהן חמשים ספירות, המקבלות חמשים שערי בינה. ומשום זה **מבינה עד הוד** הכל הוא התפשטות אחת. ולפיכך כשאומרים הוד, הרי הבינה בכלל זה, ולאח"כ בא צדיק, שהוא יסוד, ולוקח לבדו כל חמשים שערי בינה, להיותו שקול כנגד כל חמש, כי יסוד כולל כל חמש ספירות חג"ת נ"ה. ונקרא **כל**, שבגימטריא חמשים, משום שלוקח כל חמשים שערים. ואף כך הכלה, שהיא מלכות, לוקחת כל חמשים שערים, וע"כ נקראת **כ** לה. דהיינו **כל** כמו היסוד, הרומז על נ' שערים, עם תוספת **ה'**, להיותה נוקבא. אמר ר"ש. עתה ודאי נתיישב הכל על מכונו. פירוש, אמנם מי שלא זכה לבינה, אלא שזכה לה' ספירות חג"ת נ"ה, הוא זוכה בהם מצד עצמם, ואינו זוכה בהתפשטות נש"ב שבהם.

[1 - ד"ה והנה ; **והתפשטותם הוא מחסד עד הוד**: 2 - ד"ה הנה]

פסקה קצו

ועוד למנצח תמן וכו': ועוד. באותיות **למנצח**, יש שם **מל** עם **נצח**. ומ"ל זה, הוא מ"ל מן חשמל, מ"ל מן ח"ש, דהיינו ר"ת חיות אש. והם הוד ונצח שהם כנגד ב' שפות, ששפה עליונה היא נצח ושפה תחתונה היא הוד, ומשום זה נקראות השפות חיות אש ממללות. ובחגיגה (יג.) עד היכן מעשה מרכבה. והעמידוהו, מן וארא עד חשמל. שחשמל הוא ראשי תיבות, חיות אש ממללות. כי מצד הגבורה, נקראות נצח והוד חיות אש. והנהר

היוצא מזיעת חיות אש אלו, הוא יסוד. כל ג' אלו, נה"י, הם מרכבה לתפארת אדם, שהוא ז"א.

פירוש, שכאן מפרש המלה למנצח, על נצח והוד ביחד. וז"ש, **תמן מ"ל עם נצ"ח**, כי **מל** דחשמל פירושו ממללות. ואין דיבור אלא ע"י ב' שפות שהם נצח והוד. וע"כ כשיש המלה מ"ל עם נצח, מרמזת מ"ל על הוד. כי בחיבור ההוד נעשה נצח למדבר. ובדרך אגב מבאר, שמצד הגבורה נקראות נצח והוד **חיות אש ממללות**, שהם ר"ת חשמ"ל. והיסוד ה"ס נהר אש, היוצא מזיעת נצח והוד. ונה"י אלו הם מרכבה לת"ת, שהוא עצם ז"א. וז"ש, **עד היכן מעשה מרכבה ואוקמוה כן וארא עד חשמל**, דהיינו עד חיות אש ממללות, המרומז בר"ת חשמל, שהם נצח והוד, ויסוד הכוללם.

פסקה קצז

מעשה מרכבה דא וכו': מעשה מרכבה זהו מלכות. להיותה נעשה ע"י המרכבה, שהם נה"י, ובג' אלו, נה"י, הוא חכמה בינה דעת של המלכות, כי חב"ד דמלכות נעשים מראשי נה"י דז"א. ומשום זה העמידו בעלי המשנה, שאין דורשין במעשה מרכבה ביחיד, אלא אם כן הוא חכם ומבין מדעתו. דהיינו מי שזכה לחב"ד. כי חכם הוא חכמה. ומבין, הוא בינה. בדעתו, הוא דעת.

פסקה קצח

ואית מרכבה לתתא וכו': ויש מרכבה למטה מן נה"י דז"א, שהוא מטטרון, המכונה אדם הקטן. שבמרכבה שלו, שהוא פרדס, רדופים מים התורה, כמו נהר שמימיו רדופים ורצים בכח גדול לצד הים, היוצאים מפרדס שלו, לג' מארבעה שנאמר עליהם ארבעה נכנסו לפרדס. (חגיגה יד:) דהיינו לבן עזאי ובן זומא ואלישע בן אבויה, שנפגעו מחמת זרם דחיפת מי החכמה הנקראים פרדס. חוץ מן ר' עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום. וכבר למדנו.

פירוש מרכבת מטטרון, ה"ס ארבעה מלאכים, מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, ומרכבה זו נקראת פרדס. שעליה אמרו, ארבעה נכנסו לפרדס, והחכמה היוצאת מפרדס הזה נקראת מים, שבאלו המים נכשלו, ב"ע וב"ז ואלישע, חוץ מר"ע, שנכנס בשלום ויצא בשלום (כמ"ש חגיגה י"ד:).

פסקה קצט

דאיהו צפרא דחזא וכו': שהוא, מטטרון, הוא הצפור שחזה רבה בר בר חנה על החוף של ים התורה, (ב"ב עג:) שהים, שה"ס המלכות, מתפשט ומגיע עד קרסוליו, דהיינו עד סיום נצח והוד שלו הנקראים קרסולים. וראשו, מגיע עד רום השמים, שהוא ז"א

ואלו שנכשלו בו, שה"ס הפרדס, כנ"ל, לא נכשלו השלשה בו, משום שיש בו הרבה מי החכמה, אלא משום שרדופים מי החכמה שבו. (כמ"ש ב"ב עג:) כלומר שהם חריפים ועזים עם דינים. והעמידוהו.

פסקה ר

אב"ג כליל לון וכו': האותיות **אב"ג**, כוללות אותם, את מרכבת מטטרון, כי אב"ג הן בגי' *שש*, שהן עולות כנגד *שש* אותיות *שיש* בהשם מטטרון. אות רביעית היא **ד'**, וה"ס קול דממה דקה, שה"ס המלכות, *ששם* בא המלך, והיא אדם לשבת על הכסא. כי המלכות ה"ס אדם היושב על כסא הזה של מטטרון.

פסקה רא

א' י"י מים וכו': **י'** שבצורת ה **א'**, ה **י'** עליונה היא מים עליונים, שה"ס ז"א, וה **י'** תחתונה, היא מים תחתונים, שה"ס המלכות. שאין ביניהם אלא כמלא שערה, שהיא **ו'** שבאמצע צורת ה **א'**, שהיא נטויה בין ב' היודין בסוד רקיע שה"ס המסך, שהוא מבדיל בין מים למים, שתהיה הבדלה בין נוקבא לדכר. משום זה כתוב ויהי מבדיל. וסוד הדבר. היא הצירוף **יאהדונהי**, שה"ס השילוב מב' השמות הוי"ה אדנ"י, ה **י'** העליונה של הצירוף היא מים עליונים זכרים. ה **י'** התחתונה של הצירוף, היא מים תחתונים נקבות, *שש* האותיות אהדונ"ה שבין ב' היודין שהם כחשבון **ו'** ה"ס מטטרון, שהוא ה **ו'** שבין ב' היודין של צורת **א'**.

פירוש. הויה ה"ס ז"א ואדני ה"ס המלכות, וכשהם בזווג משתלבים ב' השמות זה בזה ויוצא הצירוף יאהדונה"י. ואז נבחן ז"א, שהוא בעיקר ב **י'** הראשונה של הצירוף, שה"ס חכמה עלאה. והמלכות נבחנת שהיא בעיקר בסוד **י'** תחתונה של הצירוף, שה"ס חכמה תתאה, וכל **ו'** אותיות שביניהם מרמזים על **יסוד**, המיחד ז"א ומלכות זה בזה. ונודע שבימות החול, *משמש* מטטרון ליחד ז"א ומלכות במקום היסוד, וע"כ אומר, *ששש* אותיות שבין יוד עליונה ליוד תחתונה רומזות על מטטרון. כי מדבר מיחוד דימות החול. (כמ"ש בהקדמת תקוני הזהר דף ב' בסופו.).

פסקה רב

ועוד י' נקודה וכו': ועוד. **י'** היא נקודה, שה"ס חכמה עלאה, **ו'** ה"ס גלגל, שהוא מתגלגל בשש ספירות חג"ת נה"י, ואין תנועה בגלגל בשש קצוות כחשבון **ו'**, אלא בנקודה ההיא, שכל מה שבחג"ת נה"י היא מקבלת מן **י'** זו. ונקודה ההיא היא יחוד הכל ומעידה על יחוד ההוא, שהוא א"ס, שאין לו שני, שהחכמים העמידו עליו, שצריך ליחדו כדי שתמליכהו על השמים ועל הארץ ועל ד' רוחות העולם. וזה הוא סוד ה **א'**. **ב'** ה"ס שמים

וארץ. שהם ז"א ומלכות. **ג'** ה"ס העמוד הנושא אותם, שה"ס יסוד. **ד'** ה"ס ארבע חיות של המרכבה. **ה'** ה"ס הכסא. שהיא המלכות. **ו'** ה"ס שש מדרגות לכסא, שהן חג"ת נה"י. ועוד. א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' ה"ס אדם, דהיינו ט"ס ראשונות דז"א. **י'** היא יחוד שלו, דהיינו מלכות. שהיא ספירה עשירית דז"א הנקרא אדם. בסוד הויה דמילוי אלפין שהוא בגימטריא אדם. תשע ספירות דז"א הן כנגד ט' אותיות. אשרי הם ישראל היודעים סוד אדונם.

פסקה רג

ד"א, צו את וגו': פירוש אחר. צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחוחי. ר' יהודה אמר, בקרבן, יש עשן, ויש ריח, ויש ריח ניחוח. עשן הוא מצד הדין. ז"ש, כי אז יעשן אף ה'. עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל. ריח ניחוח הוא רחמים. ז"ש, וריח אפך כתפוחים.

פסקה רד

אמר רעיא מהימנא וכו': אמר רע"מ, והרי שניהם, עשן וריח, הם באף, ונקראים עדות. אחד הוא באף, שכתוב, עלה עשן **באפו**. והשני, שכתוב, וריח **אפך** כתפוחים, וא"כ, למה אחד שהוא עשן נקרא דין, והשני שהוא ריח, נקרא רחמים. ומשיב, אלא בחוטם יש ב' חלונות, דהיינו ב' נקבים, ובנקב השמאל נאמר **עלה** עשן באפו. שהוא דין. מהו **עלה**. אלא שהעשן עלה מן הלב שהוא בשמאל שהוא כנגד גבורה. ומימין יורד אליו רוח לקרר אותו ולהשקיט כעסו מצד החסד, ששם המוח. דהיינו החכמה שהיא לימין, הרוצה להחכים ידרים. והבינה, שה"ס חכמה דשמאל, היא בלב, כנגד השמאל, הרוצה להעשיר יצפין. ומשום זה, עלה עשן באפו, היינו מן בינה שהיא בשמאל, אל החכמה שהיא בימין. והחכמה מקבלתו בשמחה בנגון הלוים.

פסקה רה

והאי עשן לא וכו': ועשן הזה אינו עולה, אלא ע"י אש הנדלקת בעצים, שהם אברים מלאים מצות, הנקראים עצי העולה. ובעלי תורה, התורה שלהם היא מדלקת בהם, בהמצות, האש בתוקף הגבורה, ועולה עשן בהם. בבינה, נקרא עשן המערכה.

פסקה רו

ומדסליקת לאף וכו': וכשעלה העשן לאף, הוא נקרא קטרת. ז"ש ישימו קטורה באפך. ואין דבר שיבטל המות בעולם כמו קטרת, שהוא **קשירת** הדין ברחמים עם ריח ניחוח באף. כי התרגום של קשר הוא קטירו. וע"כ קטרת לשון קשר. א"ר יהודה אשרי חלקנו

שהרוחנו דברים סתומים להבין אותם בגלוי. עוד אמר המאור הקדוש, שכיון שהתפילה היא כקרבן, ע"כ מי שיאמר פטום הקטרת אחר תהלה לדוד, הוא מבטל המות מן הבית. ביאור המאמר. הדינין העולים מקו שמאל מטרם חיבורו עם קו הימין, (כנ"ל ב"א דף מ"ז ד"ה נפק) נקראים **עשן**, אמנם דינים אלו אינם עולים ואינם ניכרים לבחינת התקון, אלא על ידי המסך דחירק שמעלה קו האמצעי כנ"ל (לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) שהמסך דחירק הזה מכונה אש ועצים, שבהם נשרף הקרבן, שהוא רומז על מיעוט הנ"ר דשמאל, ומהם עולה העשן, שהם הדינים דשמאל מטרם חיבורו עם הימין. ונבחן בסוד הקרבת מקרבן ב' דברים, א) היינו **העשן**, שהם דינים דשמאל הנפרד מימין, ב) **הריח ניחח**, שה"ס ההארות הגדולות היוצאות אחר יחוד השמאל עם הימין, בסוד ו"ק דחכמה המאירים ממטה למעלה כדרך הריח, שעולה בחוטם ממטה למעלה. ולא כאכילה ושתיה הבאות בגוף ממעלה למטה.

וז"ש (באות ר"ג) **בקרבנא אית עשן ואית ריח ואית ריח ניחח, עשן איהו מסטרא דדינא, הה"ד, כי אז יעשן אף ה'**. כי הם הדינים העולים מקו שמאל מטרם שנתחבר עם הימין, **ריח ניחוח, רחמי, וריח אפך כתפוחים**. שה"ס הו"ק דשמאל המתחברים עם הימין, שה"ס התלבשות ו"ק דחכמה בחסדים. שהם מעלים ריח ניחוח.

ועל זה מקשה רעיא מהימנא (באות ר"ד) **והא תרווייהו עשן וריח אינון מאף וקראין סהדין**. פירוש. כי העשן, שה"ס הדינים דקו שמאל בהיותו נפרד מימין, אינו נמצא בשורשו אלא בבינה, כי שם יצאו ב' הקוין ימין ושמאל נפרדים זמ"ז, עד שבא ז"א ויחד אותם בסוד קו אמצעי. וכשהם בז"א כבר באו לשם בסוד, תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) וא"כ, כבר באו אליו, ב' הקוין ימין ושמאל, כשהם ביחוד. ונמצא שמקור העשן הוא רק בבינה. וממנה יוצא העשן ע"י יחוד קו האמצעי, ומתחבר עם הימין, שה"ס חכמה, כי קו ימין דבינה נקרא חכמה, והיא בחינת חסדים (כנ"ל פרשת צו אות קנ"א) ואחר שנתיחדו הקוין זה בזה ונתלבשו החכמה דשמאל בחסדים דימין והעשן נפסק, הנה מתעוררים עוד, העשן עם החכמה הנמתקת בחסדים, ועולים בב' נקבי האף ומתחלקים שם, העשן בנקב השמאלי, והריח שה"ס החכמה המלובשת בחסדים, בנקב ימין של החוטם. והעשן שבמקום נקב השמאלי שבחוטם, אינו נחשב עתה לדין, שהרי כבר נתיחדו החכמה והחסדים זב"ז ע"י חכמה ובינה, אלא שנחשב לעד, כי העשן והריח נמצאים שם בב' נקבי החוטם בבחינת ב' עדים, המעידים על הפעולה הגדולה של קו האמצעי, אשר בכחו נתיחדו הימין והשמאל, ה **עשן** מעיד, על הדינים הקשים שהיו בשמאל מטרם שנתיחד עם הימין. ו **הריח** ניחוח מעיד, על

מדת גדלו ושבחו של האור אחר שנתיחדו הימין והשמאל. הרי שהעשן העומד בחוטם אינו בחינת דין, אלא בהיפך שהוא בחינת **עד**, על מעשה קו האמצעי, שע"י עדותו, נשמר היחוד הזה, מכל אחיזה שבעולם. וז"ש **עשן וריח אינון באף וקראין סהדין**, ולא כר' יהודה, שאמר, **שעשן הוא מסטרא דדינא**, כי אין זה אלא לבחינת עדות, כמבואר. וסוד החוטם דז"א עי' לעיל (באדרא רבא נשא אות רכ"ג).

וז"ש, **אלא בחוטמא אית ב' חלונין**, דהיינו ב' נקבי החוטם, **ואתמר בשמאלא**, דהיינו בנקב השמאלי, **עלה עשן באפו. מאי עלה. אלא מלבא** וכו' כי הלב, ה"ס בינה, שהיא בקו שמאל, דיינו חכמה שבשמאל, **חכמה לימינא**, וכו' שה"ס קו ימין, שהוא חסדים (כנ"ל פרשת צו אות קנ"א ע"ש). **ובג"ד, עלה עשן באפו, מן בינה, לגבי חכמה דאיהי לימינא**, שהעשן, שה"ס הדינים שבקו שמאל בלי ימין, להיותו חכמה בלי חסדים (כנ"ל בהקסה"ז דף י"ז ד"ה קיימא) שמקורו בבינה, כנ"ל, עולה ומתמתק בחכמה דימין שהיא חסדים. **ומקבל ליה בחדוה**, כי הימין מקבל השמאל בשמחה רבה. כי גם הימין אינו שלם בלי יחודו עם השמאל, כי ימין בלי שמאל, הוא חסר ג"ר. **בנגונא דליואי**, שיחוד הזה נעשה בעת הניגון שמזמרים הלוים על הקרבן.

ונודע, שכמו שז"א עולה לבינה ונעשה בה לבחינת קו אמצעי, בכח המסך דחירק שלו הממעט לג"ר דשמאל, ומיחד ב' הקוין זה בזה. עד"ז, אח"כ, גם ז"א נחשב לימין, והמלכות לשמאל, וצריכים בחינת קו אמצעי שייחד אותם זה בזה, ונשמות ישראל ע"י עסק בתורה ומצות מעלים מ"ן בבחינת המסך דחירק, ונעשים להם בחינת קו האמצעי, ולולא המ"ן שמעלים נשמות ישראל לא היו מתיחדים ז"א ומלכות זה עם זה (כמו שנתבאר זה לעיל ב"ב דף קנ"ב ד"ה ביאור ע"ש) והמ"ן הזה שמעלים, דהיינו המסך דחירק, הוא ע"י **המצות** שעושים. אבל להדליקו באופן שימעט הג"ר דשמאל, זה נעשה ע"י **התורה**, וז"ש, **והאי עשן לא סליק**, כי אין העשן עולה אלא ע"י פעולת קו האמצעי, כנ"ל בתחילת הביאור. וע"כ אינו עולה רק **ע"י אש דאדליק בעצים. דאינון אברים מליין פקודין, עצי עולה**. הנשמות, נקראים אברי השכינה (כנ"ל בהר אות ל"ג) שאומר, **דנפשין ורוחין ונשמתין, לקב"ה ושכינתיה. כאברין לגבי גופא**. וע"י מצות המרובות שעושים אלו האברים, הם מעלים המסך דחירק. **מארי תורה, אורייתא דאיהי אדליקת בהון אש בתוקפא דגבורה ועלה עשן בהון** שע"י התורה שעוסקים אלו האברים, הם מדליקים אש במסך העולה, שיעשה פעולתו למעט הג"ר דשמאל וליחדו בימין. שעי"ז עולה העשן, שה"ס הדינים דקו שמאל מטרם שנתיחד עם הימין. כי אינו ניכר ואינו עולה מטרם שמופיע קו האמצעי עם המסך דחירק, כנ"ל. **בבינה, עצי המערכה**, ועשן

הזה כשעודו בבינה, דהיינו מטרם היחוד נקרא עשן של עצי המערכה. **ומדסליקת לאף, אתקרי קטרת** וכו'. ואחר שנתיחדו הבינה עם החכמה ועלה העשן לאף, כנ"ל, אז נקרא שם העשן, **קטרת, דאיהי קשורא דדינא ברחמי עם ריח ניחוח באף**. כי באף, קשור העשן עם הריח ניחוח לאחד, שה"ס ב' עדים כנ"ל.

פסקה רז

אמר רעיא מהימנא וכו': אמר רע"מ, עתה צריך לדעת, איך התקינו התפילות כנגד הקרבנות. אלא ג' תפלות הן. כנגד את הכבש האחד תעשה בבקר, זו היא תפלת שחרית, שנאמר בה, וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר **עמד** שם את פני ה'. והעמידו חכמים, שאין **עמידה** אלא תפלה. ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, הוא כנגד תפלת המנחה שתיקן אותה יצחק. ז"ש, ויצא יצחק **לשוח** בשדה לפנות ערב. ואין **שיחה** אלא תפלה. תפלת ערבית, היא כנגד אמורים ופדרים המתאכלים כל הלילה. ז"ש **ויפגע** במקום וילן שם כי בא השמש. ואין **פגיעה** אלא תפלה.

פסקה רח

אדהכי דאנן באתר וכו': כיון שאנו במקום זה. יש לשאול, למה כתוב, ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא. וכי לא היו לו כרים וכסתות לשכב עליהם. ומשיב, אלא כיון שהחתן בא אל הכלה אע"פ שאין דרכו לשכב אלא בכרים וכסתות, והיא נותנת לו אבנים לשכב, יקבל הכל ברצון הלב. וכבר למדנו (ב"ב אות רט"ז) ואף כך נאמר בחבור הא'. מה שכתוב, ויאמר יעקב כאשר ראם. אמר ר' שמעון, שב. ואומר הכתוב. (ההמשך הוא להלן אות רל"ח).

פירוש. יעקב ה"ס ז"א, שנקרא יעקב. והוא דבוק במוחין דחסדים מאמא ששפעם אינו פוסק. וכאן כתוב ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו. שפירושו שלקח את המסך של הנוקבא המכונה אבנים, והמשיך אליה את הארת השמאל, שה"ס לינה. ושואל, למה עשה זאת ז"א, הלא דרכו להיות תמיד באור היום בחסדים דאמא. ועל זה משיב, **הואיל ואתא חתן לגבי כלה** וכו' **יקבל כלא ברעותא דלבא**. פירוש. כי אין העטרה של ז"א נשלמת, אלא ע"י זווגו עם הנוקבא (כנ"ל בלק אות תל"ח בהסולם) וכיון שכן, הוא מקבל גם המטה של האבנים שלה ברצון הלב, ובתשוקה גדולה.

פסקה רט

אמר ר' פנחס וכו': אר"פ, מסתכל הייתי, **שמירה**, היא ודאי בלב. וע"כ שמור, הוא בלב שהיא מלכות. ולא במקום אחר. **זכירה**, הוא בזכר, דהיינו במוח, שהוא ז"א, הרוכב ושולט על הלב. ואין זכירה אלא במוח. וע"כ **זכור** את יום השבת, הוא לזכר שהוא ז"א.

ושמור את יום השבת, הוא לנקבה שהיא מלכות. **המוח** שהוא זכר, ז"א, רוכב ושולט על הלב, שהיא מלכות. **הלב**, שולט ורוכב על הכבד. **כבד** הוא סמאל ונחש זה בזה. והם אחד, שהם יותרת הכבד וכבד. וע"כ בקרבן, יותרת הכבד זה נחש. כבד הוא מאכל הזכר שהוא סוד סמאל.

פסקה רי

אמר ר"ש ודאי וכו': אר"ש, ודאי כך הוא, ויפה היא, ובירורו של הדבר הוא, והסוד והנסתרות של הקרבן כך הוא. הכבד לוקח תחילה, הוא והיותרת שלו, שהם סמא"ל ונחש בת זוגו. וכל אלו העורקים שבכבד, הם צבאות ומחנות שלהם. והקבלה שלהם, הוא, שהם אוכלים החלבים והשומן של הקרבן, ז"ש, ואת החלב אשר עליהם. ואז נקרב הכל אל הלב.

פירוש. הוא כעין שמביא הזהר לעיל (בפרשת נח אות ק"ל) שאומר שם, שהסטרא אחרא, **כל רעותיה לאו איהו אלא בבשרא**, שה"ס ג"ר דחכמה המאירים בקו שמאל מטרם שמתיחד עם הימין, כי מאורות התקון אינם יכולים לקבל כלום, מטעם המבואר שם בהסולם, ולפיכך, **בקורבנא רעותא סלקא לאתר חד ובשרא סלקא לאתר חד**, שהבשר של הקרבן עולה לסטרא אחרא, והרצון של בעל הקרבן והכהן עולה לקדושה. שהפירוש הוא, כי ענין הקרבן הוא ליחד ז"א ומלכות ובתחילת הזווג נמשך הארת ג"ר דחכמה דשמאל כרגע שהארה זו, היא כדי לזון הסטרא אחרא כדי חיותם שלא יתבטלו. והארה זו נבחן לבשר הקרבן, העולה לאכילת הס"א. והרצון של הקרבן עולה ליחוד ז"א ומלכות. ועי' (בלק אות תמ"א) בסוד התמצית שנוטלת הסט"א וכל אומות העולם מהארת הזווג. ונמצא, שהקרבת הקרבן על המזבח, שענינו הוא לקרב את המלכות אל ז"א. הנה מתחילתו הוא מזין את הס"א, כי בתחילת הכנת הזווג דז"א ומלכות, מתעוררים הג"ר דחכמה דשמאל דפרודא, להאיר ולזון את הס"א, ששורשם הם סמאל ונחש. הנקראים כבד ויותרת הכבד.

וזה אמרו, **כבד נטיל בקדמיתא**, דהיינו מתחילת הכנת הזווג דז"א ומלכות, **הוא ויותרת דיליה סמא"ל ובת זוגו**, שהם שורשים של כל הס"א, **וכל אינון ערקין דכבדא** וכו' שהם הכחות המתפשטים מהם. ואלו הג"ר דשמאל דפרודא שהס"א מקבלת, מכונים חלב, וז"ש, **ונטילו דלהון דאכלין חלבין** וכו'. באפן, שהקרבן העולה ליחד ז"א ומלכות, המכונים **מוח ולב**, הוא מזין תחילה הס"א, סמא"ל ונחש, המכונים כבר ויותרת הכבד. ואח"כ עולה ומיחד מוח ולב. שהם ז"א ומלכות. ועי' להלן (אות ת"י בהסולם) שמבואר שם באורך.

פסקה ריא

ולב לא נטיל וכו': והלב אינו מקבל מכל הקרבן אלא הוידוי שנעשה בו, העולה באותו העשן והתפלה שנעשתה על הקרבן. ואח"כ, הלב מקריב אל המוח הרצון של יחוד הכהנים בו, והשמחה של הלוים. מוח זה, שהוא ז"א, הוא אור הבא ממוח העליון, שהוא או"א. ומוח העליון מקריב אל הנסתר מכל שלא נודע כלל, שהוא הכתר. והכל נקשר זה בזה. והמוח, שהוא ז"א, מקריב נחת רוח לכל, לכל העליונים.

פסקה ריב

ערקין דכבדא אלין וכו': העורקים שבכבד, אלו הם אישים, דהיינו מלאכים דס"א, וכל אלו צבאות שלהם. הכבד הוא כמו שאמרנו, שהוא סמא"ל. יותרת הכבד שהיא נקבה, היא הנוקבא שלו. ולמה נקראה יותרת. הוא משום שאינה מתחברת עם הזכר, שהוא סמא"ל, אלא כשנשאר לה זמן אחר הזנות שהיא עושית. ועוזבת אותו. ויותרת היא לשון שירים, כי עוזבת הזכר ומשימה אותו לשירים אחר כל נאפופיה. עוד. ע"כ נקראה הנקבה יותרת, כי כשרוצית להתחבר להחטיא האדם, היא נעשית לו תחילה כשירים, בלי חשיבות כלל. כלומר בלי כח למשול על האדם, כי החטא הוא תחילה כחוט השערה. ואח"כ היא מתקרבת אליו מעט מעט עד שנעשית עמו חבור אחד. שאינו יכול עוד להפרד ממנה. ומאלן עורקים שבכבד, מתפשטים כחות אחרים בכמה מינים. והכל לוקחים את האמורים ופדרים הנשרפים על המזבח בלילה. וכולם כלולים בכבד. שהוא סמאל.

פסקה ריג

לב דאיהו עקרא וכו': הלב שהוא העיקר בקדושה, דהיינו המלכות, לוקח ומקריב אל המוח כמו שלמדנו. (באות רי"א) הלב שורה על ב' כליות, שהם נצח והוד. והם ב' כרובים. שהם יועצות בסוד הכליות יועצות (ברכות ס"א) כלומר, שמסדרים השפע, היורד מז"א למלכות, בסוד שחקים הטוחנים מן לצדיקים, שהם צדיק וצדק. דהיינו יסוד ומלכות. והם רחוקים וקרובים, ימין ושמאל. כי בשליטת הנצח שהוא ימין, הם קרובים. ובשליטת ההוד שהוא בשמאל הם רחוקים. וכולם לוקחים ואוכלים מהארת הזווג שע"י הקרבן, כל אחד כראוי לו, עד שנקשר הכל כאחד.

פסקה ריד

זבחי אלקים וגו': זבחי אלקים רוח נשברה, זה נקרב אל הלב, דהיינו רוח נשברה, וידוי ותפלה. כי ודאה והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה. דהיינו רוח נשברה עולה לאלקים,

שהוא המלכות הנקראת לב. והכבד שהוא סמא"ל, מקריב אותו אל הלב. כי נעשה מליץ טוב עליו. והכל קשר אחד בהקרבן.
פירוש. כי מתוך שהכבד נהנה מהקרבת הקרבן, כי מקבל הארת ג"ר דשמאל דפרודא, מתחילת הכנת הזווג (כנ"ל אות ר"י), ע"כ הקטיגור נעשה סניגור וממליץ טוב על רוח הנשבר של אדם המקריב, שיתקבל אל הלב. שעושה זאת לטובת עצמו, שלא תתקלקל הארת הזווג שלו. וז"ש, **וכבר מקריב ליה לגביה לב, דאיהו סניגורא עליה**. כי הקטיגור נעשה סניגור.

פסקה רטו

מן כבד נפקין וכו': מכבד שהוא כנגד סמאל, יוצאים כל המחלות וכל הנגעים לכל אברי הגוף ובו שורים, הלב, שהוא כנגד המלכות, הוא זך מכל אברי הגוף, וממנו יוצא כל טוב וכל הבריאות של כל האברים כולם. וכל הכח, וכל השמחה, וכל השלמות הנצרכים לכל האברים.

פסקה רטז

אמר רעיא מהימנא וכו': אמר רע"מ, אין קרבנות באים אלא לרחק צדדים הטמאים ולקרב צדדים הקדושים. ולמדנו בחבור הראשון, שבהם, בעורקים שבכבד שהם חיילות סמאל כנ"ל, יש מהם גדולים, ויש מהם גדולים וקטנים, ומתפשטים מהם לכמה צדדים. ואלו לוקחים את האמורים יפדרים המתאכלים על המזבח כל הלילה. כי קרבן כולו לה'. והס"א לוקחת רק מן האמורים ופדרים.

פסקה ריז

אמר בוצינא קדישא, אמר המאור הקדוש, שהוא ר"ש, רעיא מהימנא, והלא אתה אמרת לעיל, שהקרבנות של הקב"ה אינם אלא לקרב ה' י' ב ה' ו' ב ה'. אלא אע"פ שכל הקרבנות צריכים להקריב לפניו, לפני הקב"ה, וחוא מחלק לכי המחנות את המאכלות של הקרבנות, לכל אחד כראוי לו, לשכליים, דהיינו לצד הקדושה, נותן מזונות התורה, ומשתה של יין ומים של התורה. שה"ס קו האמצעי שנקרא תורה. שכל האורות מתתקנים על ידו. לטבעיים, שהם השדים שהם כבני אדם, כלומר לסטרא אחרא, נותן להם אלו מאכלות הטבעיים, שהאש שלהם יורדת לאכול אותם, דהיינו ההארות הבאות מקו שמאל דפרודא, בלי תקון קו האמצעי, שנקרא תורה.

פסקה ריח

כמה דאוקמוה רבנן וכו': כמו שהעמידו החכמים, אם זכו ישראל, היה יורד כמו אריה של אש לאכול הקרבנות. ואם לא זכו, היה יורד שם כמו כלב של אש. ואף כך, כשהאדם

מת, אם זכה, יורדת דמות אריה לקבל נפשו. ואם לא זכה, יורדת דמות כלב, שעליו אמר דוד, הצילה מחרב נפשי מיד **כלב** יחידתי.

פסקה ריט

ובגין לשיזבא קב"ה וכו': ומשום שהקב"ה רצה להציל גופיהם של ישראל מהם ואת נפשותיהם. צוה להקריב קרבנות של בהמות וגופים במקומם שלא ישלטו בהם, הסטרא אחרא כלומר, שהס"א יהנה מהם (כנ"ל אות ר"י בהסולם) לקיים אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים. ואז הקטגור נעשה סניגור (כנ"ל אות רי"ד) אבל הקב"ה אינו מקבל מן הקרבן, אלא רצון הלב ושבירת הלב, ז"ש, זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה. כעין כלי חרס שנאמר בהם, נשברו נטהרו.

פסקה רכ

כהנא מוחא לוי וכו': הכהן הוא מוח, כנגד ז"א שהוא ימין. הלוי הוא לב, כנגד המלכות, שהיא בשמאל, ישראל גוף. דהיינו קו האמצעי, כי נשמות ישראל כשעולות למ"ן נעשו קו אמצעי בין ז"א ומלכות (כנ"ל אות ר"ו בהסולם ד"ה ונודע ע"ש) ונאמר בהם כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם. ואם הכבד, שהוא סמאל, רוצה להקריב אל הלב חלבים שהם טמאים, הוא אינו לוקח אלא שומן של חלב טהור. פירוש, הג"ר דשמאל דפרודא הן חלב טמא. הו"ק דחכמה דשמאל המיוחדים בימין ע"י קו האמצעי ה"ס חלב טהור, כי כמו שיש בגוף חלב טהור וחלב טמא, דם צלול בלא פסולת, ודם עכור בפסולת. כי עורקי הדם שבלב, שה"ס המלכות, הם צבאות קדושים. ועורקי הכבד, שהוא סמאל, הם צבאות טמאים. אף כך הם מחנות של יצר הרע ומחנות של יצר הטוב. אלו ממונים על עורקי הלב ואלו ממונים על עורקי הכבד. אף כך הם ב' אומות, כנגדם, ישראל, שהם בחינות עורקי הלב, ואומות העולם שהם בחינות עורקי הכבד.

פסקה רכא

אמר ליה רעיא מהימנא וכו': א"ל רע"מ, יפה אתה אומר לגמרי. אבל אפילו ישראל, אין כולם שוים. כי יש בהם בני מלכות, מצד המלכות הקדושה, שהיא כלולה מעשר ספירות ומכל הויו"ת וכינוים. ויש מהם בחינות עבדים, מצד העבד, שהוא מטטרון, שהוא עבדו זקן ביתו של המלכות. ויש מהם שהם כבהמות, ונאמר בהם ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. ואלו שדומים לצאן, צוה אותם הקב"ה להקריב בהמות במקומם, לכפר עליהם. ואלו הדומים למלאכים, הקרבנות שלהם, הם מעשים הטובים, שעליהם ממונים מלאכים, המקריבים המעשים הטובים לפני הקב"ה, במקומם.

פסקה רכב

ואינון דהוו בנין וכו': ואלו שהם בנים להוי"ה, ז"ש בנים אתם להויה אלקיכם. הנה בעונותיהם מתפרדים אותיות הויה, שאין זווג עליון י"ה, ואין זווג ז"א ומלכות, שהם ו"ה. והתקון שלהם הוא התורה, שהוא שם הוי"ה, לקרב האותיות על ידי הקרבן שלהם, **י' ב ה'** שה"ס זווג או"א, **ו' ב ה'** שה"ס זווג ז"א ומלכות.

פסקה רכג

הרי בכל קרבנין וכו': הרי בכל הקרבנות, בין של אותם שהם בבחינות בהמות, ובין של בחינות המלאכים הממונים על מצות, בין של אותם שהם בחינת מלכות, ובין של אותם שהם בבחינת השם הויה. כולם צריך הקרבן לקרב אל הקב"ה, זווג ד' אותיות הקדושות של הוי"ה, והקב"ה רוכב עם ד' אותיות הויה, בארבע חיות של המלאכים: שהם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל. שהם המרכבה שבבריאה, והקב"ה רוכב עם ד' אותיות הויה, בארבע יסודות אש רוח מים עפר, שה"ס חו"ג תו"מ שביצירה, שהוא בחינת יסוד. שמהם נבראו ארבע חיות טבעיים. היינו חו"ג תו"מ שבעולם העשיה. והקב"ה הוא המקרב מים באש, שה"ס ב' הקוין, חסד וגבורה. וה"ס י"ה. ורוח בעפר, היינו ת"ת שנקרא רוח עם המלכות שנקראת עפר, שה"ס ו"ה. ז"ש עושה שלום במרומיו. ואף כך הוא מקרב הארבע חיות של המלאכים, שמקרב את מיכאל, שהוא מים שכליים עם גבריאל, שהוא אש שכלי שה"ס ימין ושמאל, וסוד י"ה, והוא מקרב אוריאל, שהוא אויר, דהיינו רוח שכלי, עם רפאל, שהוא אפר, דהיינו עפר שכלי, שה"ס ו"ה. כי מיד שהקב"ה מסתלק מביניהם אין להם כח.

פסקה רכד

ואי תימא הא וכו': ואם תאמר הרי כתוב בכל הקרבנות, להויה, ואיך תאמר, שיש פרוד באותיות הויה, והקרבן בא עתה ליחדם. ומשיב, שזה נאמר באלו המדרגות שנבראו ונקראו בשמו, ולא שהם הוא עצמו. ז"ש, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. ויש אותיות הוי"ה באצילות, שאין בהם פירוד והפסק, שהם כמבועים לכל העולמות, שמשקים האילנות. ועל אלו שנבראו, כלומר, כלפי הוי"ה המלובש בעולם הבריאה. נתדמו ד' אותיות דאצילות, **ה' י'** לראש **ה ו'** לגוף **ה' ה'** נתדמו לעשר אצבעות.

פסקה רכה

אבל עלות העלות וכו': אבל עלת העלות דהיינו א"ס ב"ה, שהוא על הכל, שנקרא הויה כלומר, שאורו מלובש בהוי"ה, נאמר בו, ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש. ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכון לו. אני הויה לא שניתי. אין עונות התחתונים נוגעים אליו

להפריד בו האותיות י' מן ה', ו' מן ה'. כי אין בו פרוד, ועליו נאמר לא יגורך רע. הוא שולט על הכל, ואין מי ששולט בו. הוא תופס את הכל, ואין מי שיתפוס בו. והוא אינו נקרא הויה ובכל השמות, אלא בהתפשטות אורו עליהם, על המדרגות שבד' עולמות אבי"ע, וכשמסתלק מהם, אין לו מעצמותו שום שם מהם כלל. עמוק עמוק מי ימצאנו.

פסקה רכו

לית נהורא יכיל וכו': אין אור שיכול להסתכל בו, שלא יחשך, אפילו, כתר עליון דאצילות שאורו הוא חזק על כל המדרגות ועל כל צבאות השמים העליונים והתחתונים נאמר עליו כלפי עצמותו, ישת חשך סתרו. ועל חכמה ובינה נאמר, ענן וערפל סביביו. כל שכן שאר הספירות, וכל שכן החיות, וכל שכן היסודות שהם מתים בלי חיות. הוא סובב על כל העולמות. ואין סובב אותם לכל צד, למעלה ולמטה ולד' צדדים, חוץ ממנו. ואין מי שיצא מרשותו לחוץ. הוא ממלא כל העולמות, ואין אחר ממלא אותם.

פסקה רכז

איהו מחיה לון וכו': הוא מחיה כל העולמות, ואין עליו אלוה אחר שיתן לו חיים. ז"ש, ואתה מחיה את כולם. ובשבילו אמר דניאל, וכל דארי ארעא כלא חשיבין וכמצבייה עביד בחיל שמיא. הוא מקשר ומיחד מין למינו למעלה ולמטה. ואין קרבה בד' יסודות זה לזה, אלא הקב"ה כשהוא ביניהם.

פסקה רכח

מיד דחבו אלין וכו': מיד, כשאלו הנקראים בנים אתם לה' אלקיכם שהם מצד הוי"ה, חטאו, הוא מסתלק מן האותיות דהוי"ה, ונשארו בפרוד. ומה תקנתו. הוא, לקרב האותיות בהקב"ה, י' ב ה', שהם זווג חכמה ובינה, ו' ב ה' שהם זווג ת"ת ומלכות. אף כך אלו העבדים שלו, שהם מצד מטטרון, והם מצד החיות מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, שבעונותיהם גורמים שיסתלק אלקותו מהם, מהו תקנתם. הוא לחזור ולהוריד הקב"ה עליהם, ולקרב אותם זה לזה. אף כך, אלו שהם מארבע יסודות אש רוח מים עפר, שהם נקראים צאן הקב"ה, שבעונותיהם גרמו להעלות הקב"ה מהם, מהו התקנה. הוא, לקרבם אל הקב"ה.

פסקה רכט

ובגין דא בכלהו וכו': ומשום זה בכולם צוה, **קרבן להויה**, דהיינו כדי ליחד אותיות הויה שנפרדו ושנסתלקו כנ"ל. את קרבני לחמי לאשי. אף, את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. וכתוב, שתי תורים או שני בני יונה, כל מין הולך למינו

ומתחבר עמו. והקב"ה מקרב הכל במקום זה, שהוא עלת על הכל, שאין אלוה חוץ ממנו, ואין מי שיכול לקרב הכחות חוץ ממנו.

פסקה רל

אבל חילין דאומין וכו': אבל הכחות של האומות עובדי עכו"ם. הם מצד הפרוד. אוי למי שגרם בעונותיו להביא פרוד באותיות וחיות ויסודות, כי מיד נסתלק הקב"ה מישראל, והאומות עובדי עכו"ם יכנסו ביניהם. אין להם לעכו"ם, קרבות בהקב"ה. כי אין קרבנות בחוץ לארץ במקום האומות. ומשום זה העמידו חכמים, הדר בחוצה לארץ, דומה כמי שאין לו אלוה. באותו זמן, שאמר רעיא מהימנא דברים אלו, ירדו, כל האותיות הקדושות מאצילות, והחיות הקדושות שבבריאה, וד' יסודות שביצירה ועשיה, אליו, וברכו אותו. ואמרו, על ידך, רעיא מהימנא, ירד עלינו הקב"ה ונתקרבו מין למינו. ברוך אתה אל הקב"ה בד' יסודות. עתה נתברר הכל על מכונו.

פסקה רלא

פתח ואמר בטח וגו': פו"א, בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה. **בטח בה'** כראוי. **ועשה טוב**, היינו שתעשה התקון של ברית קודש, שתהיה מתקן אותו ושומר אותו כראוי. ואם תעשה זה, אתה תהיה כאן בארץ, דהיינו שכן ארץ. ותהיה נזונית ממך, ומתפרנסת ממך, אמונה ההיא של מעלה, שהיא המלכות. דהיינו, רעה אמונה.

פסקה רלב

ותו, תתענג על וגו': ועוד, כי, תתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך. כל זה נתתקן בתיקון הברית. כיון שנתתקן הברית נתתקן הכל. ופנחס, משום שקנא על ברית הזה, זכה לכל. ולא עוד אלא שמגין על כל ישראל, ובו מתקיים, והתענג על ה', שהוא עולה ומתקשר למעלה, באור הראשון שברא הקב"ה וגנזו, באור ההוא שאברהם נהנה ממנו, ואהרן הכהן נקשר בו.

פסקה רלג

לבתר דאסתלק לכהנא וכו': אחר שעלה פנחס להיות כהן גדול, לא נזכרת בו הריגת זמרי, ואינה נאה. כדי שלא יתאחז כלל בענפיו של סטרא אחרא. ואינו ראוי להזכיר זאת עליו. כי כל מי שהורג, יש בו ענפים של סטרא אחרא. ופנחס כבר נתאחד בימין, שהוא הכהונה, ואין לו חלק בסטרא אחרא כלל, ועל כן לא נזכר כאן שמו, כי מה שנראה שבח, הוא בזיון לו, וירידה ממדרגה עליונה שנתאחד בה. וע"כ כתוב המוכה אשר הוכה, סתם. וכן ושם האשה המוכה. ולא נזכר על ידי מי.

פסקה רלד

א"ר פנחס זכאה וכו': א"ר פנחס, אשרי הדור ששומעים דבריך בתורה. ואשרי חלקי שזכיתי לזה. א"ר שמעון לר' פנחס, אשרי הדור שאתה וחסידותך נמצא בתוכו. בעוד שהיו יושבים ומרצים זה את זה בא ר' אלעזר בן ר' שמעון ומצא אותם שם. א"ר פנחס, ודאי שכתוב, ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלקים זה. א"ל ר"ש, אלעזר בני, שב בני, ואמור המקרא הזה. ישב ר' אלעזר.

פסקה רלה

פתח ואמר ויעקב וגו': פו"א, ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים. שואל, מהו ויפגעו בו. ומשיב, אלא יש פגיעה לטוב, ויש פגיעה לרע, ויש פגיעה לתפלה. אלא בשעה שהיה הולך לחרן מה כתוב, ויפגע במקום. כי תפלת ערבית היה מתפלל במקום ההוא, שהיא המלכות הנקראת מקום, כש"א, הנה מקום אתי. כי תפלת ערבית ראויה לאותו מקום. כי תפלת ערבית היא בחינת תקון המלכות. והיינו לפי מה שאמר שאין פגיעה אלא תפלה.

פסקה רלו

תו, ויפגע במקום וכו': עוד. ויפגע במקום, דברי התרצות הוא. דהיינו לפי מה שאמר, שאין פגיעה אלא פיוסא, כי בא השמש, הקדוש שהוא ז"א, אל הלבנה, שהיא המלכות. הבעל אל האשה. מכאן, שאינו נאה לבעל לבא אל אשתו, אם לא בדברי רצוי לרצות אותה, כי כתוב, ויפגע במקום, שפירושו שאמר לה דברי רצוי, ואח"כ, וילן שם. כשבא יעקב מחרן, מה כתוב, ויפגעו בו. שהמלכות שלחה לרצות אותו שיבא אליה.

פירוש. כי ז"א הוא בחינת ימין, והמלכות ה"ס שמאל. וכמו שיש מחלוקת בין ימין ושמאל (כמ"ש ב"א דף נ"ו אות מ"ד) כן היתה בין ז"א למלכות. ובסוד מיעוט הירח ניצח ז"א את המלכות, כי נתמעטה ויצאה מקו שמאל, וע"ב צריך ז"א לפייס אותה, דהיינו להחזיר לה הארת השמאל. (עי' בזה לעיל ב"ב אות רט"ו בהסולם שהארכנו שם) וז"ש, **דלא יאות לבעל למיתי לגבי אתתא, אי לא חוי במלי פיוסין**. כי בתחלה הוא ממשיך לה הארת השמאל לפיוס, ואח"כ הוא מזדווג עמה ומשפיע לה החסדים הנאמנים. ולפעמים הוא בהיפך, שהמלכות מפייסת את ז"א. והוא בשעה שז"א הוא בו"ק, היא מפייסת אותו להזדווג עמה, שעי"ז ישובו לו הג"ר. בסו"ה אשת חיל עטרת בעלה. וז"ש **כד הוה אתי יעקב מחרן**, שהיה אז בקטנות, הנקרא **חרן**, **מה כתיב**, **ויפגעו בו**, **שדרת היא לפייסא ליה למיתי לגבה** שיתיחד עמה, ועי"ז ישובו אליו הג"ר.

פסקה רלז

ויאמר יעקב כאשר ראם: שואל, מהו כאשר ראם. ומשיב, אלו מלאכים של יום של ז"א הנקרא יום. ומלאכים של לילה של המלכות הנקראת לילה, היו. והיו נעלמים ממנו, ואח"כ נגלו אליו. וע"כ כאשר ראם, כתוב מחנה אלקים זה, מכאן שהיו אלו של יום ואלו של לילה. אלו של לילה, כתוב בהם, **מחנה אלקים**, כי המלכות נקראת אלקים. ואלו של יום כתוב בהם **זה**, כי ז"א נקרא זה. וע"כ ויקרא שם המקום ההוא מחנים. ב' מחנות. ועתה מחנות קדושים אני רואה כאן. דהיינו מחנה דר"ש ומחנה דר' פנחס. אשרי דרכי שבאתי לכאן.

פירוש. אלו המלאכים של יום, ושל לילה, היו מהארת הזווג. ועד כאן כשהיה בחרן לא ראה אותם. אלא עתה בסוד הזווג ראה אותם. וז"ש, **ואתכסיאו מניה**, **ולבתר אתגליין ליה**. וע"כ כתוב, כאשר ראם.

פסקה רלח

אלא פגיעה איהי וכו': זהו המשך מדברי ר"ש לעיל (אות ר"ח) אלא פגיעה היא דברי ריצוי. כי כשבא החתן אל הכלה, אין דרך החתן להתיחד עם הכלה אלא בדברי ריצוי, ואח"כ יעשה עמה לינה. והיינו כי בא השמש, הביאור הוא לעיל (אות רל"ו).

פסקה רלט

אמר רעיא מהימנא וכו': אמר רע"מ, אם כן, מהו כי בא השמש. כי בדרך דרש העמידו, אשר, כי בא, הוא לשון כביה. והיינו כי בא השמש. שנכבה אור השמש. אלא מכאן למדנו, מי שמיחד עם אשתו צריך בלילה לכבות הנר. וביום אין דרך חכמים לשמש מטתם אלא בלילה בדרך צנעה. ומשום זה, מתי נעשה הלינה, אוה"כ, כי בא השמש, דהיינו אחר שנפנה השמש מעולם.

פסקה רמ

ובגין דא אוף וכו': ומשום זה, כמו שצריך להתכסות מן השמש צריך ג"כ להתכסות, מאלו מלאכים שהם מיצר הטוב, שמימין, בכמה מחנות. ומאלו מלאכים, שהם מיצר הרע שהולך בשמאל בכמה מחנות. ומשום זה, אחר שבא הבוקר, אמר כאשר ראם. כי בלילה לא ראם. ומצדו של יעקב שהיה איש תם, שהוא קו האמצעי, לא היה עמו אלא המחנות של המלך והמלכה. הנקראים מלאכים של יום ומלאכים של לילה. ומשום זה ויקרא שם המקום ההוא מחנים. לשון רבים, דהיינו ב' מחנות. באלו המלאכים של יום, שהם של ז"א הנקרא יום, כתוב, כאשר ראם מחנה אלקים **זה**. כי ז"א נקרא **זה**. וכשבאו המלאכים של לילה, דהיינו של המלכות הנקראת לילה, שנתאספו אליו לשמרו, אמר

ויקרא שם המקום ההוא מחנים. דהיינו ב' מחנות. ואין להקשות, שהרי הכתוב, כאשר ראם וגו', כתוב, אחר שחזר מלבן. כי אין מוקדם ומאוחר בתורה.

פסקה רמא

בגין דצלותא איהי וכו': בא לתרץ מה שבתחילה (באות ר"ז) אמר על ויפגע במקום, ולית פגיעה אלא צלותא. שה"ס תפלת ערבית, ואח"כ (באות רל"ח) אומר אלא פגיעה איהי פיוסא דכד ייתי חתן לגבי כלה וכו'. שלפי"ז ויפגע במקום, פירושו יחוד חתן וכלה. וזה שמתרץ ואומר, משום שתפלה היא כלה, דהיינו מלכות, ז"ש, **אתי** מלבנון כלה אתי וגו'. הרי שהמלכות נקראת כאן **אתי**, ובתורה שבכתב נאמר עליה, הנה **מקום אתי**, הרי שמקום פירושו מלכות, כמן אתי. ומשום שהמלכות נקראת מקום בעולם הזה, נאמר בה. ויפגע **במקום** וילן שם. פירוש. כי ויפגע במקום, פירושו שפגע במלכות הנקראת **מקום**, ונקראת **תפלה**, ונקראת **כלה**. ולפיכך הפירוש הוא, שהחתן שהוא יעקב, שה"ס ז"א, פגע ובא אל הכלה שהיא מלכות הנקראת מקום. וכן אפשר לומר, שפגיעה היא, שתקן תפלת ערבית, כי תקון תפלה, פירושו ג"כ יחוד חתן וכלה. כי תפלה ה"ס המלכות. וב' הפירושים דבר אחד הוא.

פסקה רמב

ובג"ד איהי אמרת וכו': ומשום זה היא אומרת, מי יתנני במדבר מלון אורחים, שאז היתה רשות בפני עצמה, ולא עם אלו הקובעים אותה חוב עמהם, בלא חתן שלה. ובכל שעה שאדם מתפלל, מקדים הקב"ה ושומר אותה. וסוד הדבר, והאיש משתאה לה. ואין איש אלא הקב"ה, ז"ש ה' **איש** מלחמה. ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת כמו ויצא כברק חצו.

פירוש. בלילה שהוא זמן החושך, ה"ס שליטת הדינין, שה"ס שליטת קו שמאל, ונודע ששליטת השמאל בלי ימין הוא חושך, (כנ"ל ב"א מ"ז ד"ה נפק) כי שליטת הימין, שה"ס אור החסדים, ה"ס אור היום. ולפיכך צריכים להתפלל תפלת ערבית, לזווג אותה עם ז"א שה"ס קו האמצעי, שאז היא משומרת מפני הס"א, שלא ימשכו ממנה השפע ממעלה למטה. וכמו שה **לילה** הוא שליטת השמאל מבחינת הזמן, כן הוא ה **מדבר**, שליטת השמאל מבחינת המקום. וע"כ הוא מקום נחש שרף ועקרב. וז"ש, **מי יתנני במדבר מלין אורחים דהות רשו בפני עצמה**. כלומר, שהשכינה מצפה ואומרת מי יתנני במדבר שהוא מקום שליטה של השמאל, להיות בזווג עם ת"ת ויסוד הנקראים אורחים. וז"ס, **מלון אורחים**. כי המתפלל תפלת ערבית מתקן אותה בזווג הזה. ואז היא נבחנת רשות בפני עצמה. כלומר ששפע החכמה שבה נשארת ברשותה, ואינה נמשכת ממעלה

למטה, כי זה הוא תקון קו האמצעי שה"ס ת"ת ויסוד, (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) וז"ש, **דהות רשו בפני עצמה**. ועל המתקן הזה מחכה המלכות ואומרת מי יתנני וגו', **ולאו עם אינון דקבעין לה חובה עמהון בלא חתן דילה**, כי אז היא שמורה, שלא ימשכו ממנה שפע החכמה ממעלה למטה, כי המה קובעים אותה לכף חוב, ומפרידים אותה מן החתן שלה, שהוא קו האמצעי, וז"ש, **ובכל שעתא דבר נס מצלי**, **קב"ה אקדים ונטר לה**, כי ע"י התפלה האדם מיחד המלכות עם הקב"ה, שהוא קו אמצעי, שהוא מקדים ושומר אותה מפני החצונים והרשעים שלא ימשכו ממנה ממעלה למטה. **ורזא דמלה**, **והאיש משתאה לה** וכו' שהקב"ה מצפה להזדווג עמה. **ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת**, שזה מרמז שבטרם כלה המתפלל את תפלתו נעשה הזווג, שה"ס והנה רבקה יוצאת, אשר **רבקה** הוא אותיות **הברק**. שהוא כמו **ויצא כברק חצו**, אשר **ברק** רומז על הזווג היורה כ **חץ**.

פסקה רמג

ואי תימרון דהא וכו': ואם תאמרו, הרי העמידו רבנן שלעשרה מקדמת השכינה ובאה, ולאחד, אינה באה, אלא אחר שישב, ואיך אמרתי, שבכל שעתא דבר נש מצלי קב"ה **אקדים** וכו', דהיינו אפילו לאדם אחד. ומשיב, הפירוש כך הוא, שלעשרה שה"ס **י' קדמה ה'**. כלומר אם יש י"ה, שהם המוחין דחכמה ובינה, כי היוד כוללת גם ה **ה'**, באה השכינה שה"ס **ה'**. לאחד שהוא **ו'**, כלומר, אם ה **ו'** היא אחד בלי י"ה, עד שיושב, ומקבל המוחין די"ה, אינה באה אליו ה' שניה דהויה. וסוד הדבר, שבמקום שין שם י"ה, אין ה **ה'** שהיא המלכות באה שמה. ומי שרוצה ליחד האותיות י"ה ו"ה, צריך להתחנן בתחינה ותחנונים, ומשום זה כתוב, **ואתחנן** אל ה' וגו' **אדני** אלקים אתה החילות וגו', כי ב **אדני** שהיא השכינה היא בתחנונים. ולהקב"ה מבקשים רחמים עד כאן דרוש תפלת ערבית פירוש. תחנונים הם מרבים חן אל השכינה שתהיה ראויה לזווג. ורחמים ה"ס המוחין דקו אמצעי, הכלולים מב' הקוין ימין ושמאל שהם י"ה. וכדי ליחד האותיות הוי"ה צריכים להמשיך רחמים, שה"ס המוחין די"ה אל הקב"ה, ותחנונים המרבים חן השכינה בעיניו, ואז נעשה היחוד. דהיינו כנ"ל, שאין השכינה באה, אלא אם יש בז"א מוחין די"ה.

פסקה רמד

את הכבש האחד וגו': את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. הוא סוד כבש, דרחמנא שהחכמים העמידו עליהם גבי כבשי דרחמנא למה לך (ברכות יוד.) שהפירוש הוא, דברים שהם תחת **כבשונו** של העולם, יהיו מכוסים

תחת לבושך. מה לבוש הוא מכסה על הגוף, אף כך צריכים לכסות סודות התורה. כל שכן סוד הקרבנות, שהם, כעין קרבת אשה אל בעלה. כי ע"כ נקרא קרבן, מלשון קרבה, **כבשונו של עולם**, פירושו ההעלמה היתרה שיש בעולם, כי על יעלימו, מתרגם יונתן יכבשון (ויקרא כ' ד').

פסקה רמה

ומה קריבו דתרווייהו וכו': ומה קרבת שניהם, של איש ואשתו, צריכה להיות בהעלם, אף כך הקרבן, צריך לכסות אותו מבני עריות הרשעים החצופים שאין להם בשת פנים ולא ענוה. וכמה מיני ממזרים הם, בני עריות בני נדה, נדה, פירושו, ש **נד ה'** ממנה, שהיא השכינה שנקראת **ה'**, ונמצא במקומה, **שפחה** בת אל נכר זונה. וזה הוא סוד, תחת שלש רגזה ארץ וגו' תחת עבד כי ימלוך ונבל כי ישבע לחם ו **שפחה** כי תירש גברתה. כי **ה' ה'** נדה ממקומה, שהיא המלכה, והיא יצר הטוב. ונכנסה במקומה **שפחה**, יצר הרע.

פסקה רמו

ורזא דמלה כנגע וגו': וסוד הדבר. כנגע נראה לי בבית. היינו דם טמא של הנדה. ומה שם בנגע, והסגירו הכהן שבעת ימים. אף כך, שבעת ימים תהיה בנדתה. אשרי הם האברים המתקדשים בשעת תשמיש, שהם נקראים **עצי העולה**. שאחוזים בהם אשים קדושות משם הויה, שהוא ז"א, שנאחז באש שלהם, (כנ"ל אות ר"ה) ומשום זה, באורים כבדו ה'. ע"כ כבשי דרחמנא, הם את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים.

פסקה רמז

שלימו דקרא ועשירית וגו': הסוף והשלמות של הכתוב, **ועשירית האיפה סלת**. דהיינו, אשרי הוא מי שממשיך ממוחו טפת **סולת** נקיה בלא פסולת, בעת הזווג, והיא רמוזה באות **י'** מן אדנ **י'**, וע"כ כתוב ועשירית, שהוא כלולה בעשר ספירות. והיא **בלולה בשמן כתית רביעית ההין**, היינו שהיא בלולה מארבעה, שהם מקרא משנה תלמוד קבלה. שהצדיקים **מכתתים** עצמם עליהם, ומעלים מ"ן לזווגה.

פסקה רמח

יחזקאל כד חכא וכו': יחזקאל, כשראה השכינה מתוך הקליפות, כלומר מתוך מלבושים, ראה עמה עשר ספירות בלי פרוד כלל. ואלו הן המוח שבתוך כולן. ראה אותן מתוך נהר **כבר** שלמטה דהיינו רכב שלמטה במטטרון, כי כבר הוא אותיות רכב. שהיא **רכב** אלקים רבותים אלפי שנאן, כל רבוא הוא עשרת אלפים, רבותים הם כ' אלף הוצא

מזה שנים שאינם, כי שנאן, הוא אותיות שאינן. אלפי, הם ב' אלפים שאינן. נשארים י"ח אלפים, כחשבון ח"י עולמות. דהיינו יסוד הנקרא **חי**, הכולל עשר ספירות, שנתלבש ב **ט"ט** מן מטטרון. והוא **ט"ט** מן טטפות, שנאמר בו והיו לטטפת בין עיניך. מי הן העינים. אלו הם שלמעלה, שנאמר בהם, נפתחו השמים וארא **מראות** אלקים. מי הן מראות. אלו הן עשר מראות של מטטרון, שיחזקאל ראה, כנר בתוך עששית, תשע מראות בגלוי, ואחת סתומה.

פירוש. אע"פ שיחזקאל ראה את השכינה מלובשת בלבושים דביי"ע כמ"ש ביחזקאל, עכ"ז ראה סוד היחוד דעשר ספירות, שהם ז"א ומלכות. כלומר שראה את השכינה מיוחדת עם ז"א. וז"ש, **יחזקאל כד חמא שכינתא מגו קליפין**, קליפין פירושו מלבושים. **חזא עמה עשר ספיראן**, **בלא פרודא כלל**, שז"א שה"ס ט' ספירות ראשונות היה מחובר עם המלכות בלי פרוד כלל. ואלו עשר ספירות הן המוח המלובש בפנים, אבל הוא ראה אותן כשהן מלובשות במטטרון. כי בזמן הגלות מלובש זווג ז"א ומלכות במטטרון. וז"ש, **ואלין אינון מוחא מלגאו**, **כלהו חזא לון מגו נהר כבר דלתתא**, דהיינו שלא ראה אותן אלא מתוך התלבשות בנהר כבר, שהוא מטטרון, כי מטטרון נקרא נהר כבר (כמ"ש בהקדמת תקוני זהר דף ד.) כבר הוא אותיות רכב, וע"כ נאמר במטטרון, **רכב אלקים רבותים וכו' בחושבן ח"י עלמין**. כי ז"א ומלכות כשהם בזווג ע"י היסוד, נקרא אז היסוד ח"י עלמין. והוא מטעם כי אז יורדים עשר ספירות דאו"י מן היסוד אל המלכות, ועולים עשר ספירות דאור חוזר מן המלכות אל ז"א. ומתוך שהזווג הוא בסוד החכמה שספירותיה הן בסוד אלפים, ע"כ נבחנות לב' רבוא, עשרה אלפים דאו"י, ועשרה אלפים דאו"ח. שהן נכללות במטטרון כנ"ל. וע"כ נאמר אז **רכב אלקים רבותים**, שמטטרון שהוא המרכבה של אלקים יש בו ב' רבוא אורות. אמנם אע"פ שהזווג הוא עם המלכות, הרי עצם המלכות חסרה גם במלכות, כי המלכות שה"ס מנעולא נגנזה, ובמקומה משמשת יסוד דמלכות שה"ס מפתחא, (כנ"ל בהקסה"ז דף מ"ה ד"ה ההיא) וע"כ אם אנו מדייקים בזה חסרים שתי ספירות מן העשרים, כי חסרה המלכות מע"ס דאו"י, והמלכות דע"ס דאו"ח. ואין שם אלא ח"י ספירות. וזה שמרמז הכתוב, אלפי שנאן, שב' ספירות שהן ב' אלפים אינן. כי נגנזו. וז"ש, **אפיק תרי שאינן אשתארו תמני סר**, **בחושבן ח"י עלמין**, דהיינו היסוד בזמן הזווג, שנקרא מטעם הזה **ח"י עלמין**. והוא מלובש במטטרון. וז"ש דאתלבש ב **ט"ט** מן ומטטרון. הרומזים על ט' דאו"י ועל ט' דאו"ח. וה"ס **ט"ט מן טטפות**, **ואתמר ביה והיו לטטפת בין עיניך**, שה"ס הארות החכמה שבמלכות המכונות עינים. וז"ש, **מאן עייניו** וכו' **מראות אלקים**. כי מראות

ה"ס הארות החכמה הנקראות עינים. **מאן מראות. אלין אינון עשרה מראות דמטטרון**. כלומר שע"ס המלכות המלובשות במטטרון הן נקראות מראות. כי אין מראה וראיה רק במלכות בלבד. מטעם, שאין גילוי הארת החכמה בשום ספירה רק במלכות (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה). אמנם הוא לא קבל מראות המלכות מן המלכות עצמה, אלא מתוך ההתלבשות במטטרון. וז"ש, **דחזא כשרגא בגו עשישיתא**. דהיינו כנר העומד בתוך מנורה שדפנותיה מזכוכית, ורואה הארת הנר מתוך דפנות הזכוכית, כך ראה יחזקאל מראות השכינה שה"ס הנר, מתוך הכלים של מטטרון, שה"ס העששית. אמנם אע"פ שאנו אומרים שראה עשר מראות המלכות, כשמדייקים, אינן אלא תשע מראות, כי המלכות דמלכות נגנזה, ובמקומה משמש הארה מן היסוד הנקראת מפתחא, כנ"ל. וז"ש, **תשע באתגליא, וחד סתים**. כי לא ראה אלא ט' מראות, דט"ס ראשונות דמלכות, אבל המראה של מלכות דמלכות לא ראה, כי היא סתומה. וגנוזה.

פסקה רמט

מראה חדא דאיהו וכו': מראה אחת שהוא ראה בראשונה מאלו עשר מראות, זו היא שנאמר בה, וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא. ואע"פ שכבר נתבאר כתוב הזה למעלה, צריך לחדש עליו דברי חידוש.

פסקה רנ

אמר קב"ה למשריין וכו': אמר הקב"ה למחנות של מעלה. כל מי שיתפלל, בין שיהיה גבור, בין שיהיה חכם, בין שיהיה עשיר. גבור הוא בזכיות, שמתגבר על יצרו. חכם הוא בתורה. ועשיר הוא במצות, לא יכנס תפלתו בהיכל הזה עד שתראו בו סימנים אלו, שנתן בעצמו את התקונים שלי. ומשום זה, העמידו בעלי המשנה, אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, תורה יבקשו מפיהו שפירושו, מי שיהיה רשום בסימנים אלו בלבושו, תקבלו תפלתו. סימן אחד הוא שיהיה רשום בתפלתו בתכלת שבד' כנפי הציצית, שהתכלת דומה לרקיע שהוא מטטרון, ונמצא שהוא דומה למלאך ה' צבאות, שהצורה שלו הוא תכלת שבציצית.

פסקה רנא

דבגין דא שיעור וכו': ומשום זה, שיעור הציצית העמידו רבנן, טלית שהקטן מתכסה בו ראשו ורובו, שזה הוא אותו שנאמר בו, ונער קטן נוהג בם. שהוא מטטרון, הנקרא נער קטן. והוא נוהג בד' חיות, שהם **ד'**, והוא כולל שש מעלות לכסא, דהיינו חג"ת נה"י שהם **ו'**, ומשום שהוא כלול מעשר, מתלבשים בו עשר ספירות דז"א ומלכות דאצילות, שהם **י'**, ובו נראה הקב"ה בשכינתו אל הנביאים, שהוא כלול מעשר ספירות. ומצד השכינה

המלובשת במטטרון, שהיא ספירה עשירית, והיא תכלת שבציצית, נמצא גם מטטרון שהוא תכלת של כל הצבעים. כלומר שכל הצבעים נכללו בתכלת.

פסקה רנב

דאיהי תכלית די' וכו': שהיא, המלכות הנקראת תכלת, היא התכלית של יוד ספירות. ובו, ותכל כל עבודת אוהל מועד. להיותה תכלית הכל. ותכלת היא לשון כלה. ז"ש ויהי ביום כלת משה להקים את המשכן. והעמידו חכמים, כי כלת כתוב, מלשון כלה. וע"כ נקראת השכינה תכלת. והיא אור התכלת אשר בנר, האוכל חלבים ועולות (כנ"ל ב"ב אות רנ"ד).

פירוש. אור קו השמאל שמלכות שה"ס הארת החכמה מכונה תכלת. והטעם שנקרא תכלת אומר, א) משום, **דאיהי תכלית די' ספיראן**, דהיינו מלשון ולכל **תכלית** הוא חוקר (איוב כ"ח ג') וכן **תכלית** חכמה תשובה ומעשים טובים (ברכות יז.) שפירושו תוצאה ומטרה. כי הארת החכמה שבמלכות היא תוצאה מכל ט' ספירות הראשונות. ב) מלשון **ותכל כל עבודת אהל מועד**. שתכלת הוא לשון גמר, כי הארתה גומרת כל הספירות. ג) שתכלת היא, **לשון כלה**, כי המלכות היא כלה לז"א. ד) שע"כ נקרא תכלת משום שהיא מלשון כליה, **ואיהי תכלת דשרגא דאכיל תרבין ועלוון**. כי הדינים הבאים עם הארת החכמה שבה מכלים ושורפים את הכל. כמ"ש (ב"ב אות רנ"ד) וה"ס **תכלת שבציצית**, כי חוטים הלבנים ה"ס אורות החסדים, ופתיל תכלת ה"ס הארת החכמה שבמלכות.

פסקה רנג

ועליה אמר יחזקאל וכו': ועליה, דהיינו על אור החכמה שבה הנקרא תכלת, אמר יחזקאל, דמות כמראה **אבן ספיר** דמות כסא. הסגולה של אבן הזאת היא, שמי שיורש אותה, אין אור הגיהנם שולט עליו. ואין אש בעולם שיוכל לקלקל אותה, ולא כל מיני מתכות. שאם מכים על אבן ספיר בפטיש ישבר הפטיש עליה והיא אינה נזוקת, כמו שאמרו חז"ל (שבת פח. בתוספות ד"ה מה) כל שכן מים שאין מזיקים אותה. ע"כ מי שיורש אותה, מתקיים בו הכתוב, כי תעבור במים אתך אני וגו'. וכל עליונים ותחתונים דס"א, יראים מפניו. תכלת של הים בשבילו נאמר, כי תעבור במים אתך אני וגו'. כי בסגולה זו, של אור התכלת שבמלכות, הנקרא אבן ספיר, סוס ורוכבו רמה בים, שהוא הממונה של מצרים, שנטבע בים בכח אור התכלת הזה.

פסקה רנד

מגוון דא דחלין וכו': מצבע תכלת זא יראים העליונים והתחתונים. המחנות של הים יראים מפניה, והמחנות של הרקיע שהוא תכלת, יראים מפניה. המחנות של תכלת

של אש הגיהנם, דהיינו תכלת דסטרא אחרא, יראים מפניה. פירוש. כי בעת שמגלה אור התכלת שבמלכות שה"ס הארת החכמה, מתגלים עמה דינים קשים מאד המפילים אימה ורעד על כל החיצונים, (כנ"ל באדרא רבא רי"ט ע"ש).

פסקה רנה

והאי תכלת איהו וכו': ותכלת זו היא דין. כי שם המלכות הוא **אדני**, שהוא אותיות **דינא**. שה"ס דינא דמלכותא דינא. וב' צבעים רשומים בטלית, אחד לבן ואחד תכלת. ועל ב' צבעים אלו, נאמר ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר. **לבנת** היא לבן של הספיר, כי הספיר כלול מב' גוונים, שהם רחמים ודין, דהיינו לבן שהוא רחמים ושחור, שהוא שחרות של תכלת, ועל ב' צבעים אלו רמזו חכמים, מאימתי קורים את שמע בשחרית, משיכיר בין תכלת ללבן. כי בת מלך שהיא מלכות שה"ס קריאת שמע, שהיא יחוד הקב"ה, היא כלולה מב' צבעים אלו, לבן ותכלת, שהם הויה אדני, הויה ה"ס לבן, ואדני ה"ס תכלת. כדי להיות רחמים ודין. כמו הקב"ה, שהוא ז"א, כלול מב' צבעים, שה"ס הויה אדני, להיות רחמים ודין, דהיינו כסא דין וכסא רחמים.

פסקה רנו

כמראה אבן ספיר דמות כסא: שואל אם אבן ספיר היא תכלת שבציצית, מהו דמות כסא. ומשיב, אלא כנגד הכסא שיש לה ע"ב גשרים, דהיינו ע"ב אורות מן השם ע"ב, כן יהיה האדם רשום בע"ב קשרים וחוליות של ציצית, כנגד ע"ב גשרים של הכסא. שהם ח"י קשרים וחוליות לכל צד מד' כנפות בגדו דהיינו ה' קשרים וי"ג חוליות, וד' פעמים ח"י הם ע"ב, כי הכסא שהוא **ה'**, דהיינו המלכות, היא לכל צד בד' חיות הכסא, שהם ד', כנגד ד' כנפות כסותו.

פסקה רנז

ושית דדגין דכרסייא וכו': ושש מדרגות של הכסא שהן ו', שהיא מטטרון, כולל ד' חיות. ז"ש ונער קטן נוהג בם, והם מיכאל גבריאל נוריאל רפאל. ומטטרון הוא שש מעלות לכסא, שהם חג"ת נה"י. שכל אחת כלולה ממאה, העולים שש מאות, **ציצית** מלאה בשתי יודין כך עולה. שש מאות. ואם חסר **י'** אחת מציצית משלמת החירק במקומה שהיא כמו **י'**. ובכל צד בד' כנפות בגדו, יש ציצית העולה שש מאות, ועם י"ג חוליות של הציצית, הם תרי"ג.

פסקה רנח

ועוד. שש מעלות וכו': ועוד. שש מעלות לכסא הוא **ו'** ובסוד מילואה, היא **ואו**, שעולה לחשבון י"ג, שואו זו נרמזת בג' תיבות מצירופי ע"ב תיבות שעט בג' פסוקים, ויסע ויבא

ויט, (כנ"ל בשלח דף נ"א אות קע"ג) שהן ג' תיבות **והו אני והו**, שראשי תיבות שלהן הם, **ו' א'** ו', כזה, **ו הו א ני ו הו**. ויש חמשה קשרים בציצית, שהם **ה'**, לכל צד וצד, מד' כנפות הבגד, והמילוי של **ה'** שהוא **א'**, הוא הבגד עצמו, הוא אחד לכולם. ובאות **ה'** המתחברת עם **ואו** שהוא בגי' י"ג, נשלם ח"י. שהם **ט"ט** מן מטטרון. וח"י רומזת על חיה, ותהיה חיה לכל צד מארבע כנפות, ויהיה כלול מארבע חיות. כי הד' כנפות נכללות זו מזו. ולכל חיה ארבע פנים וארבע כנפים שהם ביחד ל"ב פנים וכנפים. והם תלויות מחיה הרביעית שבד' חיות שהיא פני אדם. דהיינו אדם המלובש בציצית.

פסקה רנט

ואינון ל"ב כחושבן: והן, הציציות, הן ל"ב כנ"ל, כחשבון **יוד הא הא**, השלימות שלהם היא **ואו** דהיינו י"ג חוליות שבכל ד' כנפות, (כנ"ל אות רנ"ז). וה **ואו** מתיחדת עם כל ארבע חיות שבד' כנפות, ומשלים השם יוד הא ואו הא למעלה, בז"א ומלכות דאצילות ומשלים למטה בחיות. כי עמוד האמצעי שהוא מטטרון הוא להשלים למעלה כמו התפארת, דאצילות, כי שמו דמטטרון הוא כשם רבו ת"ת, ונברא בצלמו כדמותו, שהוא, מטטרון כולל כל המדרגות ממעלה למטה, כי ת"ת ומלכות דאצילות מלובשים בו, כנ"ל, וממטה למעלה, דהיינו שכולל כל ד' חיות הקדש מיכאל גבריאל וכו'. והוא אחוז באמצע. ז"ש, והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה.

פסקה רס

ואיהו כליל ד' וכו': והוא, מטטרון, כלול מד' פנים וד' כנפים של כל חיה וחיה שלמעלה בזו"ן, שהם **יאהדונהי** דהיינו הצירוף של הויה אדני, שהם ז"א ומלכות. אז ישיר משה. כי ז"א שה"ס משה, יש בכל חיה שלו ארבעה פנים וארבע כנפים, שהם בגי' **אז**, דהיינו שמונה. כעין זה, **אז** באריה, **אז** בשור, **אז** בנשר, **אז** באדם, שהם ל"ב פנים וכנפים. שבגי' ד"פ **אז**.

פסקה רסא

ואינון ד' אנפין וכו': ואלו ד' פנים, הם ד' אותיות **הויה**, וארבע כנפים הן ד' אותיות **אדני**, שהם כנגד ד' בגדי זהב, שה"ס אדני, וד' בגדי לבן, שה"ס הויה. שלבש הכהן כדי לכפר על ישראל. שהם כנגד, **אדני** שפתי תפתח, שאומרים בפתיחת תפלת העמידה, והתפלה עצמה, כי בתפלה, יש, בה **הויה**, בכל חתימה של ח"י ברכות התפלה. וח"י פעמים הוי"ה, יש בהם ע"ב אותיות כחשבון **ויכלו**, שה"ס יסוד הנקרא כל, כי ח"י הויות כלולות בצדיק **חי** העולמים. שה"ס ויכלו.

פסקה רסב

ובארבע חיון וכו': ובארבע חיות, שבכל חיה יש הויה אדני, דהיינו שמונה אותיות לכל צד. הם ל"ב אותיות. וי"ג אותיות הנמצאות מן ראשי תיבות שבג' תיבות **ו'** הו **א** ני **ו'** הו, שהם וא"ו שבגי' י"ג. הרי י"ג, שהעליונים ותחתונים כלולים ב **ואו** הזו, כנ"ל, בהם נשלם אדם, שהוא בגי' מ"ה שהוא עמוד האמצעי. כי **ל"ב** אותיות של הויה אדני, שיש בכל צד, עם י"ג אותיות שבואו, הן בחשבון מ"ה, כמספר אדם.

פסקה רסג

לעילא באילנא דחיי וכו': למעלה בעץ החיים שהוא ז"א, אין קליפות. כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק. למטה במטטרון, יש קליפות, שהוא מטטרון, הוא בצורה של עמוד האמצעי, שהוא ז"א, כי בזמן שהקב"ה הוא לחוץ מן המלכות שלו, דהיינו בעת שהמלכות היא בגלות, הוא מתכסה בפנים וכנפים של העבד שלו, שהוא מטטרון, ז"ש וירכב על כרוב ויעף. שהוא מטטרון הנקרא כרוב, ונקרא רכב כנ"ל.

פסקה רסד

ואינין קליפין דסחרין וכו': ואלו הקליפות המסבבות את ד' חיות דמטטרון, הם, א) **תהו**. ועליה כתוב, והנה **רוח גדולה וחזק** מפרק הרים ומשבר סלעים לא ברוח ה'. ב) **בהו**, ועליה כתוב, ואחר הרוח **רעש**. לא ברעש ה'. הרי ב' קליפות, שה"ס קליפה ירוקה וקליפה לבנה שבקליפות של האגוז, האחת, שהיא **תהו**, היא קו ירוק, השניה, שהיא **בהו** היא אבנים מפולמות (עי' לעיל בא דף ל"ד ד"ה ועל) שהיא קליפה קשה כאבן מפולם. כנגד ב' קליפות אלו, יש **מוץ ותבן** של החטה.

פסקה רסה

קליפה תליתאה וכו': קליפה השלישית, המסבבת את ד' חיות דמטטרון, היא דקה. והיא כנגד סובין של החטה, כי כאן היא מתדבקת בחטה, ואין יכולים להפרישה משם, עד שטוחנים אותה ברחים, שהם כנגד שנים הטוחנות שבפה האדם, שצריך לטחון בהם דברי תורה, עד שיהיו כקמח כסולת נקיה. ובכברה, שהיא שפתותים, מתברר הפסולת, שהיא סובין של התורה, עד שתמצא ההלכה סולת נקיה, בעת ההיא הלב והמוח וכל אברי הגוף שהנשמה מתפשטת בהם, לוקחים אותה ההלכה שהיא כסולת נקיה, והנשמה מתפרנסת בה כמו שהגוף מתפרנס בדברי העולם הגשמי. כי זה לעומת זה עשה אלקים, שיש לחם הגוף, ויש לחם הנשמה. ז"ש, לכו לחמו בלחמי.

פסקה רסו

והאי קליפה איהי וכו': וקליפה זו היא כקליפה המתדבקת במוח האגוז, שבמזן שהאגוז היא רכה, נפרדת קליפה ההיא מן מוח האגוז בלי כבדות, ובזמן שהאגוז הוא יבש, קשה לאדם להעבירה משם, כי עוד הקושיא במקומה עומדת, ומשום זה צוה הקב"ה לאדם לחזור בתשובה בימי נעוריו קודם שיזקין בו יצר הרע. ז"ש מפני שיבה תקום, שפירושו, קודם השיבה שלך תקום בתשובה. וקליפה זו היא **אש**, ועליה נאמר, ואחר הרעש **אש** לא באש ה'. קליפה רביעית המסבבת את ד' חיות דמטטרון, היא **תהום**, דהיינו וחשך על פני תהום. שה"ס החלל שבאגוז, שעליה נאמר **קול דממה דקה**, ששם בא המלך. ועליה כתוב, ומתוכה כעין החשמל מתוך האש.

פסקה רסז

ואינון קליפין אינון וכו': ואלו ד' קליפות הן רשומות בד' אברי הגוף: בריאה, ששם לחות, שממנה נמצאות סרכות הריאה, המדביקות כנפי הריאה זו לזו, ומחלישות אותה. ועליה כתוב רגליה יורדות מות שאול צעדיה יתמוכו. ושם רוח חזק מפרק הרים, הדופק בכנפי הריאה של האדם וזה הוא רוח המסעיר גופו של אדם. שהוא הקליפה הראשונה שנקראת ביחזקאל **רוח סערה**, והוא הרוח שאליהו כפף אותו תחתיו, ועלה בו למעלה. ז"ש, ויעל אליהו **בסערה** השמימה. ורוח זה דופק על הריאה השותה כל מיני משקים. ובהם, ורוח אלקים מרחפת על פני המים, זה הוא קליפה לרוח הקודש. לשמאל, רוח סערה עליהם נאמר, לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו.

ביאור המאמר. הנה הכתוב אומר. וארא והנה **רוח סערה** באה מן הצפון, **ענן גדול**, **ואש מתלקחת**, **ונגה** לו סביב ומתוכה כעין **החשמל**, מתוך האש, ומתוכה דמות ארבע חיות וגו'. הרי שהכתוב מונה כאן ד' קליפות. שהם, רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת, ונגה וגו'. ואח"כ אומר שבתוך ד' קליפות אלו, יש ארבע חיות, אריה שור נשר אדם. והוקשה לו למה נמצאות ד' חיות הקדש בתוך ד' הקליפות, וז"ש (באות רס"ג) **לעילא באילנא דחיי** שהוא ז"א דאצילות, **לית קליפין** וכו', אין קליפות על ד' חיות שלו. **לתתא אית קליפין במטטרון** וכו'. כי ד' חיות דמטטרון נמצאים בתוך ד' קליפות הנ"ל.

וכדי להסביר לנו ענין ד' קליפות הללו, הוא משוה אותן לד' קלי': תוהו, ובהו, וחושך, ורוח אלקים, שבמעשה בראשית, ולד' דאליהו, שהם: רוח גדולה וחזק מפרק הרים, רעש, אש, קול דממה דקה. ולד' קליפות דחטה, מוץ תבן סובין מורסן. ולד' קליפות דאגוז שבתוכם ד' מוחין דאגוז. כי המוח שבאגוז מפוצל לד' חלקים. ומביא כל אלו ההשואות, כדי שיבא זה וילמד על זה.

והנה אלו הד' שבמעשה בראשית, והד' דיחזקאל, והד' דאליהו, כבר בארנו אותם מה ענינם, והשואתם זה לזה, לעיל (בראשית א' מאות י"ז עד אות כ"ח באורך) וע"ש היטב, כי אין להכפיל כאן האריכות הזאת. ותמצית הדברים, כי כמו בתחילת אצילות העולמות יצאו ד' בחינות שהם: צמצום א', והמסך דצמצום א', וצמצום ב', והמסך דצמצום ב'. כן בכל פרט ופרט הנבררים מז' מלכים דנקודים, יוצאים בהם אלו ד' בחינות. והם הד' דמעשה בראשית, והד' דיחזקאל, והד' דאליהו. כי צמצום א', נקרא במעשה בראשית, **תוהו**, וביחזקאל נקרא **רוח סערה**. ובאליהו נקרא **רוח גדולה וחזק מפרק הרים**, ובחטה, נקרא **מוץ**. ובאגוז, נקרא **ירוק**. והמסך דצמצום א', נקרא במע"ב, **בהו**. וביחזקאל, **ענן גדול**. ובאליהו, **רעש**. ובחטה, נקרא **תבן**. ובאגוז נקרא קליפה **לבנה**. וצמצום ב', נקרא במע"ב **חשך**. וביחזקאל, **אש מתלקחת**. ובאליהו, **אש**. ובחטה, **סובין**. ובאגוז, קליפה **המתדבקת במוח**. והמסך דצמצום ב', נקרא במע"ב **תהום**, **ורוח אלקים** מרחפת על פני המים. וביחזקאל, נקרא **נוגה וחשמל**. ובחטה, נקרא **מורסן**, דהיינו פסולת הקמח הדקה מאד, (חלה ב') ובאגוז, נקרא **חלל האגוז**. ובאליהו, נקרא **קול דממה דקה** דתמן אתי מלכא.

ונבאר רק אותם הדברים מה שאינם מבוארים שם (בב"א מאות י"ז עד כ"ח). וז"ש (באות רס"ד) **לקבל תרין קליפין אלין**, שהם תהו ובהו, הם **מוץ ותבן דחטה**. כי הם קליפות דצמצום א' ומסך דצמצום א', שאין להם שום מגע בט"ס ראשונות, וע"ב אין למוץ ותבן שום מגע עם המוח שהוא החטה. וז"ש (באות רס"ה) **קליפה תליתאה**, שהיא בחינת צמצום ב', שכבר המלכות עלתה לבינה, ונמתקה במדת הרחמים, ע"כ היא **דקיקא**, להיותה ממותקת, **לקבל סובין דחטה**, **דהכא איהו מתדבק בחטה** כי כאן עלתה המלכות לבינה, ונחקקה משום זה בכל ט"ס ראשונות. שהם מוח החטה, ונבחן שהדינין שלה נתדבקו בעצם החטה, וז"ש, **ולא יכיל לאתפרשא מתמן עד דטחנין** וכו' **אתברר פסולת דאיהו סובין עד דישתכח הלכה סולת נקיה**, דהיינו שצריכים להעלות מ"ן להמשיך הארת ע"ב ס"ג דא"ק, להוריד את המלכות מן הבינה למקומה, שאז מתגלים הג"ר דבינה, שה"ס סולת נקיה. וז"ש, **ובזמנא דאגוזא איהי רכיכא**, דהיינו שאור החסדים מאירים בה המכונים מים. **אתפרש ההוא קליפה ממוחא דאגוזא בלי קשיא**. אבל אם אין לה חסדים קשה להוריד המלכות מן הבינה, וז"ש **ובזמנא דאגוזא איהי יבשה**, דהיינו בלי חסדים, **קשה לב"נ** וכו'. אמנם המשכת החסדים אינה נעשית אלא בסוד המסך דצמצום ב', שהיא קליפה רביעית. וז"ש, **רביעאה**, **תהום**, **חלל דאגוזא ביה קול דממה דקה תמן קא אתי מלכא**, כי רביעאה שה"ס המסך דצמצום ב', ששם כבר נמשכים חסדים, אז

אפשר להוריד המלכות מבינה, שיתגלו הג"ר, שה"ס המלך. וז"ש, **תמן קא אתי מלכא**, ששם ראוי שתתגלינה הג"ר. שה"ס, ארבע חיות הקודש, המכונים ארבע מוחין דאגוזא. והנך מוצא שד' קליפות, הם ד' מדרגות המכונים גילוי הג"ר. כי בצמצום א' נעלמו כל האורות, והמסך הנקרא בהו, המשיך חסדים על צמצום א'. ושם עד אין התחלה לקיום העולמות (כמ"ש בב"א דף ז' ד"ה וכבר) עד שבאה קליפה הג' שהיא מסוד עלית המלכות לבינה, ובזה נעשה התחלה ואפשרות ליציאת ג"ר (כמ"ש שם) ואח"כ כשיצא המסך דצמצום ב' בחסדים, שנקרא קול דממה דקה, אז אפשר להוריד המלכות מבינה ולגלות הג"ר. שז"ס **תמן קא אתי מלכא**. ואז אחר שיורדת המלכות מבינה, מתגלות הג"ר, בסוד ג' קוין ומלכות המקבלת אותם, המכונים ארבע חיות. הרי שד' הקליפות אינן אלא ד' מדרגות בזו אחר זו, עד שמתגלות החיות. וע"כ הן נבחנות שד' הקליפות מלובשות זו בזו עד שבפנימיותן מתגלות ועומדות ארבע חיות.

וז"ש (באות רס"ז) **ואינון קליפין אינון רשימין בד' אברים דגופא, שהם ריאה, לב, כבד וטחול**. שריאה, היא קליפה עליונה שה"ס המסך דצמצום ב'. וה"ס הסרכות שבריאה, כי הלחות שבריאה, ששותה כל מיני משקין ה"ס בינה, אשר רוח סערה דצמצום א' דופק עליהם, ומתערבת המלכות דרוח סערה, בבינה, ונעשה בבינה סרכות, שה"ס מסכים דצמצום ב'. וז"ש **בריאה תמן ליחא דמינה אשתכחו סרכות דריאה**, שרגליה יורדת מות וגו'. כלומר מבסיום שלה יש מלכות דמנעולא שממנה המות, אבל הסרכות עצמן הן ממותקות במדת הבינה. ומפרש, כיצד נעשות הסרכות, וז"ש **ותמן רוח חזק מפרק** וכו' **והאי איהו רוחא דאסעיר** וכו', דהיינו רוח סערה, שה"ס המלכות דצמצום א', **והאי דפיק על ריאה דשותה כל משקין** ומתערב רוח סערה במים דבינה ונעשו סרכות. וז"ש, **ובהון ורוח אלקים מרחפת על פני המים**, שה"ס המסך דצמצום ב' (כמ"ש בב"א מאות י"ז עד אות כ"ח) **הא' איהו קליפה לרוחא דקדושא**, כלומר, אחר שהוסרה קליפה זו, מתגלה רוח הקדש, שה"ס הג"ר. ומקום הקליפה דמלכות דצמצום א' שנקראת רוח סערה, הוא בלב, וז"ש, **לשמאלא**, דהיינו הלב שהוא לשמאלה של הריאה, **רוח סערה**, שוכן בה רוח סערה דצמצום א'. **עלייהו אתמר, לב חכם לימינו**, שמקבל בחינת מסך דצמצום ב', שה"ס ורוח אלקים מרחפת, מן הריאה שהיא לימין הלב. **ולב כסיל לשמאלו**, שיש בה רוח סערה. שאינו ראוי לקבל אור.

פסקה רסח

דוד אעבר ליה וכו': דוד הסיר אותו, רוח סערה, מלבו והרגו. ז"ש ולבי חלל בקרבי כי הסיר את רוח הסערה ונשאר בלב חלל במקומו. ומשום זה, זכה שינשב רוח צפונית,

דהיינו הארת חכמה שמשמאל, בכנור שלו, שהוא המלכות, ונאמר בו, כה אמר ה'. מארבע רוחות באי הרוח, והיה מנגן בו בכנור בד' מיני נגונים, בשיר פשוט, שה"ס **י**', ובשיר כפול, שה"ס **י"ה** ובשיר משולש שה"ס **יה"ו**, ובשיר מרובע שה"ס ארבע אותיות **י"ה ו"ה**. הרי הם ביחד עשר אותיות. שדוד עשה כנגדן עשרה מיני תהלים, שהם אשרי ומשכיל ומזמור ומכתם וכו'. ועולים לע"ב פנים, דהיינו ע"ב אורות, כחשבון יוד אותיות אלו של הויה בריבוע הנ"ל.

פסקה רסט

ומתי סליקו בע"ב וכו': ומתי עולים לע"ב מיני ניגון, שה"ס ג"ר מן השם ע"ב, היינו כשעוברת שליטתם של עון משחית אף וחמה, שבהם דופק רוח סערה, שה"ס המלכות דצמצום א' כנ"ל, בארבעה צדדים, העולים **י**' כתרים, כנ"ל **ב ד**' אותיות הויה, שבשיר כפול משולש ומרובע הם **י**' אותיות, ועולים בחשבון **ע"ב**, ואז הם מכניעים ע"ב אומות, שהם ע' אומות, ואדום וישמעאל, זשה ובאבוד רשעים רנה. כי כשנאבדים ד' הקליפות עון משחית אף וחמה, מתגלות הג"ר, שה"ס רנה, דהיינו ע"ב מיני ניגון.

פסקה רע

דמיכאל גבריאל וכו': כי מיכאל גבריאל נוריאל רפאל, שהם ד' חיות המרכבה, שולטים על ד' יסודות טובים של האדם, שהם מים אש רוח עפר שה"ס ח "ג תו"מ, וכל אחד מהם יש לו ד' פנים, אריה שור נשר אדם. ועון ומשחית אף וחימה תלוים על מרה לבנה, שהיא הריאה שעושים בה סרכה, ועל מרה אדומה שבכבד שמתאדם במאדים. ובמרה ירוקה הנאחזת בכבד, שהיא חרבו של מלאך המות, שנאמר בה ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות. ובמרה שחורה, שהיא ליליית, שהיא כוכב לכת שבתי, שהיא שליטת הטחול, שהוא עצבות, שאול תחתית, עניות וחושך בכי והספד ורעבון.

פירוש, ד' יסודות טובים של האדם מים אש רוח עפר, הם בחינת ד' החיות. מיכאל גבריאל נוריאל רפאל, שהם בפנימיות ד' קליפות רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת, ונוגה. וכמו שד' החיות מלובשות בפנימיות ד' קליפות אלו, כך ד' יסודות שבאדם מלובשים בד' קליפות עון משחית אף וחימה. אשר עון, הוא כנגד נגה, משחית הוא כנגד אש מתלקחת, אף, כנגד רוח סערה. חימה, כנגד ענן גדול.

וז"ש, **דמיכאל גבריאל נוריאל רפאל שלטין על ד' יסודין טבין דבר נש**, **דאינון מיא ואשא ורוחא ועפרא**. כלומר שד' יסודות ארמ"ע, הם בחינות ד' חיות באדם כמו ד' מלאכים אלו. **וכל חד איתליה ד' אנפין**. דהיינו כמו ד' החיות שלמעלה, שיש לכל אחת מהן ד' פנים. וכמו שהחיות של מעלה, מלובשות בד' קליפות, שהן, רוח סערה, ענן

גדול, אש מתלקחת, ונוגה. כך ד' חיות שבאדם שהן ארמ"ע, מלובשים בד' קליפות, **עון, משחית, אף, וחימה**. וז"ש, **תליין על מרה לבנה דריאה דעביד סרכא**. כי בריאה שוכנת קליפת נגה שה"ס המסך דצמצום ב' (כנ"ל באות רס"ז) אשר באדם נקראת עון. שממנו הסרכות שבריאה. **ובמרה סומקא דכבד דאתאדם במאדים**, שהוא כנגד הקליפה **דאש מתלקחת**, שהוא מצמצום ב' שאין הדינים שבה מחמת עצמה, אלא מחמת התערבותה במלכות, וע"כ נקראת אש מתלקחת, שמתלקחת מאש אחרת, וע"כ אומר, **דאתאדם במאדים**, שהאדמימות באה לה מחמת אודם אחר. ובאדם נקראת קליפה זו **משחית**. **ובמרה ירוקה דאחידא בכבדא דאיהו חרבא דמלאך המות**. שהוא כנגד הקליפה **דרוח סערה**, הנמשכת ממלכות דצמצום א', שממנה באה המיתה (כנ"ל ויצא י"ג ד"ה סתרא) וז"ש, **דאיהו חרבא דמלאך המות**. ובאדם נקראת קליפה זו בשם **אף**. **ובטחול, דאיהו עציבו שאול תחתית עניותא** וכו', ה"ס הקליפה דענן גדול, שהיא נמשכת ממסך דצמצום א'. שבאדם היא נקראת **חימה**. ובתוך ד' קליפות אלו, עון, משחית, אף, וחימה, מלובשים ארבעה יסודות ארמ"ע, שהם בחינת ד' חיות שבאדם.

פסקה רעא

מיד דמתעברין אינון וכו': מיד, כשעוברים אלו ד' הקליפות מן האדם שולט עליו עץ החיים בע"ב פנים מהארת המלכות שהם, הויה בריבוע כזה. **י', י"ה, יה"ו, י"ה ו"ה**, שבגי' ע"ב, הנמצאות עשר אותיות, התלויות מד' רוחות, שהם ד' אותיות הויה, שנאמר בהם, כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח. זה הוא רוחו של משיח, שנאמר בו ונחה עליו רוח ה'. שהוא רוח המלכות. כשהוא, הויה, שהוא ז"א, מנשב באזן ימנית של הלב, ששם חכמה מצד החסד, שבו הרוצה להחכים ידרים בחכמה. וחסד נושב בבינה, ואח"כ בז"א, ואח"כ במלכות. כי כשנושב בחכמה הוא **י'**. בבינה, הוא **ה'**. בת"ת הוא **ו'**. במלכות הוא **ה'**. והויה, שהוא ז"א, דופק בכל ארבע ספירות אלו, ונעשה ד' צרופין. כשדופק בחכמה הוא **י'** וכשדופק בבינה הוא **י"ה**. ובת"ת הוא **יה"ו**. ובמלכות הוא **י"ה ו"ה** שהן עולות עשר אותיות, כנגד ע"ס. וחשבון שלהן הוא ע"ב, שהיא חכמה, דהיינו מחשבה של הלב.

פסקה רעב

דא יוד הא ואו הא וכו': יוד הא ואו הא זה, שהוא בגימטריא מ"ה, שהוא ז"א. הימין שלו, הוא **מים**, והוא יד הגדולה. דהיינו חסד, וקו ימין. השמאל שלו הוא **אש**, והוא יד החזקה, דהיינו גבורה וקו שמאל. בעמוד האמצעי שביניהם, הוא יד רמה, דהיינו ת"ת, שהוא קו האמצעי. שהוא **רוח** הקודש. וכולו הוא **בן י"ה**. שיש לו מוחין דג"ר מן **י"ה**.

פסקה רעג
כי רוח החיה וגו': כי רוח החיה באופנים אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ילכו. בו ברוח, מתנהגים מים ואש. כי הרוח אוחז בשניהם, ודופק בעורקי המוח, שהוא מים, והוא חכמה. ובעורקי הלב, שהוא אש, והוא בינה. ומקום הרוח הוא בכנפי ריאה. כנ"ל.

פסקה רעד
בכל אבר ואבר וכו': בכל אבר ואבר מן הגוף, נמצאים בו אלו הד', שהם, גלגלי ים של התורה, שהיא **מים**, וגלגלי רקיע, שהוא **אש** כולם עולים ויורדים בו, בהאבר. שהמים שהם ימין וחסד יורדים. והאש שהוא שמאל וגבורה עולה. כי השמאל, אינו מאיר רק ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) והוא, ה **רוח** שהיא ת"ת וקו האמצעי, מקומו באמצע בין הרקיע והים, שהם שמאל וימין. הכלי שלו של הרוח, שהוא ת"ת, הוא הארץ שהיא **עפר**, שהיא השכינה.

פסקה רעה
וכגוונא דעופין פתיחו וכו': וכמו העופות, שכנפיהם פתוחות לקבל רוח כדי לעוף בו, כך כל אברי הגוף פתוחים בכמה מקורות, בכמה פרקים, בכמה עורקים, בכמה חדרי הלב וחדרי המוח, לקבל את הרוח, שהוא קו האמצעי. כי אם לא היה נושב בחדרי הלב, היתה האש שבלב, שה"ס קו השמאל, שורף כל הגוף. כלומר כי לולא קו האמצעי שנקרא רוח, היה מיחד הימין והשמאל זה בזה, היו הדינים דצד שמאל שה"ס האש שבלב, שורפים הגוף. כי הארת השמאל בלי ימין, היא דינים קשים ומרים. וכמה סולמות דהיינו מדרגות וחדרים מעורקים של קנה הלב והריאה מתתקנים כולם אצלו. אצל הרוח שהוא קו אמצעי.

פסקה רעו
כד סליק דבורא וכו': כשעולה הדבור, כלומר בתחילת התהוות הדיבור באדם, על כנפי הריאה, הוא נעשה שם **קול**. בעת ההיא, נאמר כי עוף השמים יוליד את **הקול**. קול ה' על המים. משום שהוא עולה מצד המים, שהם ימין. שהוא מוח, ששם עולה בכנפי הריאה. **קול** ה' חוצב להבות אש הוא מצד הלב, שהוא שמאל, שהוא אש. כשהקול יוצא מן הפה, שה"ס מלכות, הוא מקרא דבור.

פסקה רעז
ולקביל תרין כנפי וכו': וכנגד ב' כנפי הריאה, דהיינו ב' חצאי הריאה. שפותחות כנפיה לקבל את הקול, שזהו שכתיב, ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה, שכנפי הריאה פרודות זו מזו, כך השפתים הן שתים, שלוקחות את הדבור, ומעיפות אותו למעלה.

פסקה רעח

וכגוונא דאינון חמשה וכו': וכעין שהן חמש כנפי ריאה, דהיינו חמשה פיצולים, שבב' החצאים שבה, כולן פתוחות בלי סרכא, כדי לקבל קול הזה, כך צריך להיות חמשה תקונים שבפה, כולם פתוחים בלי סרכא, שהם חמשה תקונים: האותיות **אחה"ע** יוצאות בגרון. האותיות **בומ"ף** יוצאות בשפתים. **גיכ"ק** בחיך. **דטלנ"ת** בלשון. **זססר"ץ** בשיניים.

פסקה רעט

ודבור דיהא בהון וכו': והדבור יהיה בהם, בה' מוצאות הפה, בלי סרכא ועכוב כלל. ז"ש, ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת, אשר רבקה, היא התפלה שהיא דבור. ומשום זה למדנו, אם שגורה תפלתי בפי יודע אני שמקובלת. ואם יש סרכא, ויוצאת בעיכוב, יודע אני שתפלתי מטורפת, משום שיש סרכא בריאה, שהיא טרפה.

פסקה רפ

וקול דא שמע וכו': וקול, זה שמע ישראל, דהיינו היחוד דשש תיבות של שמע ישראל שהוא יחוד ז"א, הנקרא קול. שבו ואשמע את קול כנפיהם, **והויה** זה, דהיינו ז"א, שהוא **קול**, כשיוצא לקבל השכינה בתפלה בלחש, שהיא **דבור**, דהיינו המלכות הנקראת דבור. שבו נאמר **אדני** שפתי תפתח, כל האברים, דהיינו כל רמ"ח אורות דחסד דז"א הנק' רמ"ח אברים, כנפיהם, דהיינו המלכות שבכל אבר, פתוחות כולן ברמ"ח תיבות, שהן בד' פרשות דק"ש. שבהם יורד הקול. פירוש. כי פרשה ראשונה, היא שמע ישראל עם בשכמל"ו, שיש בהן י"ב תיבות. ופרשה שניה היא ואהבת, ש"ש בה מ"ב תיבות. ופרשה ג' היא והיה אם שמוע, שיש בה קכ"ב תיבות. ופרשה ד' היא פרשת ציצית, שיש בה ס"ט תבות. שהן ביחד רמ"ה תיבות, ועם ג' תיבות ה' אלקיכם אמת, שאומר החזן בקול רם, הן רמ"ח תיבות. והיחיד, צריך משום כך להוסיף ג' תיבות, אל מלך נאמן, כדי להשלים רמ"ח. (ועי' זהר חדש רות דף צ' ע"א).

פסקה רפא

וכד נחית כמה וכו': וכשהקול יורד לקבל השכינה בתפלת העמידה, כמה צפרים מצפצפות אליו, שהם רמ"ח אורות של השכינה שה"ס הדבור, וע"כ מצפצפות, כולן, בכמה מיני נגון, על אברי הגוף, שהם רמ"ח אורות דז"א, שהם ענפי האילן, ועל כל הכנפים שבכל אבר, דהיינו על המלכות שבכל אבר הנק' כנף. ששם משכן הצפור שהוא **אדני**, דהיינו המלכות. כי רמ"ח אורות דמלכות שוכנים על בחינת הכנף שיש בכל אור ברמ"ח אורות דז"א. כי כל בחינה מקבלת מבחינה שכנגדה בעליון. כי בכל ענף וענף דז"א, נמצאת המלכות פתוחה לבעלה. שה"ס אדני שפתי תפתח. שהוא פתח

לז"א, בתפלת העמידה. שאין אבר מרמ"ח האברים של השכינה, שאינו פתוח לקבל את ז"א. ומשום זה נקראת השכינה שיחת מלאכי השרת, משום שהיא בחינת דבור, והיא צפצוף עופות, שהם הנשמות השורות באברים של השכינה. הנקראת עופות. והיא שיחת דקלים, שהם ענפי האילן, שהם אברי ז"א, והיינו בבחינת גדפין שבכל ענף, ששם שורה אדני, שהוא דבור.

פירוש כל פרצוף מחולק על ימין ושמאל, שה"ס רמ"ח אברים שהם כלים דחסדים, בימין, ושס"ה גידים, שהם כלים דאורות דשמאל, שה"ס הארת חכמה, שהם בשמאל. וז"א, נקרא **קול** ועיקרו הוא הארת **החסדים**, וע"כ היחוד שלו בק"ש הוא ברמ"ח תיבות להשפעת החסדים. ואח"כ בתפלת העמידה הוא מתיחד עם המלכות הנקראת **דבור**, שעיקרה היא הארת החכמה. וכשהמלכות מקבלת החסדים מז"א בתפלת העמידה, היא מקבלת בכלים של חסדים שלה הנקראים רמ"ח אברים דשכינתא וסוד היחוד דקול ודבור, ה"ס היחוד דחסדים וחכמה, הדומים לקול ודבור, כי כמו שאין דבור בלי קול. כן אין מציאות הארת החכמה בלי חסדים. כי החכמה אינה יכולה להאיר בלי התלבשות החסדים (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק) וע"כ השכינה צמאה לקבל החסדים מז"א כדי שיתגלה הדבור שלה, שה"ס חכמה.

וז"ש **וקול, דא שמע ישראל** וכו', כי היחוד דשמע ישראל, הוא בשביל ז"א, שימשיך החסדים ברמ"ח אברים שלו, שהם הכלים דחסדים, כדי להשפיע אל השכינה אח"כ, **כד נפיק לקבלא שכינתא בצלותא בחשאי**, דהיינו בתפלת העמידה. ששם הוא מקבל אותה ומשפיע לה החסדים. ואומר שכל בחינה שבעליון משפעת לבחינה שכנגדה בתחתון. כי אע"פ שאנו אומרים שרמ"ח אברים דז"א מקבלים ומשפיעים החסדים. הכונה היא לבחינת מלכות שבכל אבר דז"א, שיש לה יחס עם המלכות הכוללת. וז"ש, **כל אברין פתיהן כלהו גדפייהו ברמ"ח תיבין**, גדפייהו היינו המלכויות שבכל אבר דז"א הן המקבלות החסדים ומשפיעות אל רמ"ח אברי המלכות. וז"ש, **וכד נחית**, דהיינו בתפלת העמידה, **כמה צפרין מצפצפין לגביה** וכו', שהם רמ"ח אברי המלכות הנקראת צפור. **ובכל גדפין דכל אבר דתמן דיורא דצפורא** וכו'. דהיינו שרמ"ח אברי הצפור הנקראים רמ"ח צפורים שוכנים על רמ"ח גדפין שברמ"ח אברי דז"א ומקבלים מהם החסדים. באפן, שכל אבר מן המלכות, מקבל מהבחינה שכנגדו במלכות שבכל אבר דז"א.

פסקה רפב

ובההוא זמנא דנחית וכו': ובעת ההיא שיורד הויה אל אדני, בכל אבר ואבר, שכל אבר מהויה שהוא ז"א, משפיע אל אבר שכנגדו בהמלכות שהיא אדני, נאמר בהם, **בעמדם**

תרפינה כנפיהם. בעמדם, מרמז על היחוד דתפלת העמידה. שאז הכנפים שהן אברי המלכות, שקטות. וזה סוד של **חשמל**, שהוא אותיות חיות אש חשות ממללות. שהוא חיות אש, עתים חשות, עתים ממללות. ואמרו בעלי המשנה, במשנה למדנו, כשהדבור יוצא מפי הקב"ה, **חשות**, וכשאין הדבור יוצא מפי הקב"ה **ממללות**. שפירושו, בעת ההיא שמתיחדים קול ודבור יחד, שהם ז"א ומלכות, שהם הצירוף **יאהדונה"י**, שהוא בתפלת העמידה, הן **חשות**. אבל בזמן שפניהם שה"ס ז"א, וכנפיהם, שה"ס מלכות פרודות, אשר הויה, הוא בפרוד מן אדני, הוא, הוי"ה, נמצא בארבע פנים של החיות שכולם פתוחים. וכנגדו, כנפי החיות שהן בחינת אדני, ובחינת דבור, ממללות, לבקש מזון מז"א, משום דמזון לכלא ביה. אדנ"י שהיא מלכות, נמצאת בכנפי החיות. וכולם פתוחים לקבל מן החיות.

פירוש. כשז"א ומלכות שהם קול ודבור, הם בסוד הזווג, דהיינו בתפלת העמידה, אז עיקר השליטה הוא לז"א שהוא בחינת חסדים, והדבור, שה"ס הארת חכמה, ואדני, אע"פ שמאירה גם כן, עכ"ז נבחנת לדבור בחשאי, כלומר בלי שליטה. ובעת שאין זווג, אז ניכרת שליטת המלכות שה"ס דבור, והארת החכמה.

וז"ש, **בההוא זמנא דמתייחדין קול ודבור כחדא, דאינון יאהדונה"י, חשות**. כי אז השליטה היא לחסדים דז"א. **אבל בזמנא דפניהם וכנפיהם פרודות** וכו' **לקבליה ממללות** וכו' כי אז ניכרת שליטת המלכות. שה"ס הדבור.

פסקה רפג

שאגין בקול דאיהו וכו': החיות שהן ביצירה, שואגות ב **קול** שהוא ז"א הנקרא **הוי"ה**. והן כולן בימין, דהיינו בחסדים. **אופנים** שהם בעשיה, מצפצפין ב **דבור**, שהוא ממלכות הנקראת אדני, והם בשמאל. **בשרפים** שהם בבריאה, מתחברים קול ודבור, שהם ז"א ומלכות, והם באמצע, וב' השמות הויה אדני, הם מתלבשים בהם ביחוד אחד, ומשולבים זה בזה, **יאהדונהי**. בהם נאמר, ועוף יעופף, וכן, ז"ש ויעף אלי אחד מן השרפים, שהוא מטטרון. ונאמר בהם ועוף השמים יוליך את **הקול**, שהוא מצד **הויה** שמלובש במטטרון. ובעל כנפים יגיד **דבר**, שהוא מצד **אדני** המלובש במטטרון. והשרפים שש כנפים לאחד. והיינו מצד אות **ו'** המלובשת בהם שהיא קו אמצעי, כולל ימין ושמאל, שבו שש ספירות חג"ת נה"י. והוא כולל שש תבות, של היחוד דשמע ישראל. והסימן, בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף.

פסקה רפד

תקונא תניינא וכו': מן וארא עד כמראה אדם חושב לתקון אחד, ששם הם ד' הקליפות, שבתוכן ד' החיות. וסוד מטטרון, שכלפי החיות, ה"ס רקיע שעל ראשי החיות והמנהיג אותם. וכלפי המלכות ה"ס כסא. וכל אלו הם תקון א'. ותקון השני הוא, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. שאדם, פירושו רשימו של ספר התורה, דהיינו המלכות, שהיא רשימו דז"א הנקרא ספר התורה. והיא, כתפארת אדם לשבת בית. כלומר שהמלכות. היא כתפארת **אדם** עם כף הדמיון, ולא תפארת עצמו. אף כאן שנאמר, כמראה אדם עם כ' הדמיון, סובב על המלכות. אשר מטטרון הוא כסא אליה.

פסקה רפה

ואוקמוה רבנן כל וכו': והעמידו חכמים, כל הקורא קריאת שמע שחרית וערבית, כאלו מקיים והגית בו יומם ולילה. שפירושו משום שקריאת שמע כוללת בתוכה ימין ושמאל שה"ס יומם ולילה. כמו שמסיק לפנינו (באות ר"צ) ומפרש, כי טלית לבנה, כלומר הטלית בציצית מבחינת הלבן שבה, ולא מבחינת התכלת שבה, הוא לימין מצד החסד. ונאמר עליו, אל מלך יושב על כסא רחמים ומתנהג בחסידות. וכן, והוכן בחסד כסא. חסד עולה ע"ב, הרומז על ע"ב חוליות וקשרים שבטלית, דהיינו ד' פעמים ח"י (כנ"ל אות רנ"ו).

פסקה רפו

ואית טלית מסטרא וכו': ויש טלית מצד מטטרון, שהוא **טט** דמטטרון הכולל ח"י שיש בין הקשרים והחוליות שבכל צד מן הטלית, דהיינו ה' קשרים, כנגד ה' חומשי תורה, וי"ג חוליות, דהיינו י"ג הכריכות שכורכים על הציצית, הן כנגד י"ג מדות הרחמים שבתורה, ונאמר בהן בי"ג מדות התורה נדרשת. שה"ס י"ג מדות הרחמים הנמשכים מי"ג תי"ד דא"א.

פסקה רפז

ובגינה אתמר כבראה וכו': עליה על המלכות, נאמר, כמראה אדם עליו מלמעלה. דהיינו שהמלכות היא בצורת הת"ת, שהוא תפארת אדם עליו מלמעלה, והיא נקראת בשמו של הת"ת, שהוא, **יו"ד ה"א וא"ו ה"א**. שזסו"ה, כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. ולפיכך, כמראה אדם מלמעלה, זו השכינה, שהיא כצורת עמוד האמצעי, שהוא ת"ת, בד' פנים ובעשר ספירות, שהן אדם, דהיינו עשר אותיות, יו"ד ה"א וא"ו ה"א שבגי' אדם. וד' פנים דאדם, שהם ארבע אותיות הויה הפשוטות. שהם ביחד **י"ד** אותיות, ובהם נאמר, וב **יד** הנביאים אדמה.

פסקה רפח

ועוד אתקרי ח"י וכו': ועוד הציצית נקראת **ח"י**, שהם י"ג חוליות וה' קשרים, מצד הצדיק, שהוא יסוד, שבו, דהיינו ע"י יחודו, נקראים הקב"ה ושכינתו בשם אדם, דהיינו בהויה במילוי אלפין שבגי' אדם, שהוא, העמוד האמצעי, דהיינו ז"א, הוא, יוד הא וא"ו, שבגימטריא ט"ל, ושכינתו **הא**, ובה"א נשלם השם אדם. משום דט"ל כך שלה בחשבון **יו"ד ה"א וא"ו**, וזה, הצדיק שנקרא **ח"י**, מוריד הטל, שהוא, **יו"ד ה"א וא"ו** אל **ה"א** שהיא השכינה, שהיסוד הוא קשר הטלית שהוא ח"י עולמות בכל צד, דהיינו ה' קשרים וי"ג חוליות, שמקשר ומיחד קב"ה ושכינתו בכל הצדדים, בארבע כנפות של הטלית. שהם חו"ג תו"מ.

פסקה רפט

תפלין משמאלא הה"ד וכו': תפלין הם בחינת קו שמאל, ז"ש נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו. **בימינו** זו תורה, **ובזרוע עוזו**, זו תפלין. ד' פרשיות שבתפלין הן ד' אותיות **הויה**. **אדנ"י**, הוא היכל לד' אותיות, שהם ד' פרשיות, בארבעה בתים של התפלין. הקשר של תפלה של יד, הוא צדיק ח"י העולמים שהוא יסוד, שהוא הקשר של שניהם, של הויה אדני, בזרוע שמאלית. הקשר של תפלה של ראש, הוא עמוד האמצעי, דהיינו ת"ת, שמתיחדים בו למעלה **הויה אהיה** שהם חכמה ובינה. כי ז"א עולה ומיחד **חכמה בינה**, הנקראות הויה אהיה, ונעשה שם **דעת**.

פסקה רצ

ק"ש דאיהו יחודא וכו': קריאת שמע היא היחוד שבאמצע. דהיינו היחוד שבחג"ת. והוא אחוז בין ציצית לתפלין, שציציות מבחינת הלבן שבהן הן לימינו, ותפלין הם משמאלו. כי כל הפרשות של ציצית ותפלין, הן כלולות ביחוד קריאת שמע. ומצד עמוד האמצעי, הוא טלית ותפלין, שנאמר בהם, והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך. ונאמר, ועשו להם ציצית.

פירוש ג' יחודים הם, היחוד שבחב"ד, הוא **הויה אהיה**, חו"ב, המיוחדים ע"י הדעת, שהוא קשר של תפלין דראש. היחוד שבנה"י, הוא **הויה אדני**, המיוחדים ע"י היסוד, שהוא קשר תפלין של יד. והיחוד שבחג"ת, הוא **הויה אלקים**, המיוחדים ע"י ת"ת. וז"ש **ק"ש**, שה"ס תפארת, **דאיהו יחודא באמצעיתא**, דהיינו בין יחוד העליון הויה אהיה ובין יחוד התחתון הויה אדני, כי הוא באמצעם בחג"ת. ות"ת ה"ס קו אמצעי, שכולל ימין ושמאל, ע"כ ק"ש היא סוד טלית ותפלין, שטלית בימין ותפלין בשמאל.

פסקה רצא

ש' של תפלין וכו': ה **ש'** של תפלין, היא הלכה למשה מסיני. שכתוב, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, והעמידו, מהו שם הויה. הוא תפלין של ראש, והיינו **ש' ש'** של התפלין הנראות עליהם מב' הצדדים מבחוץ. ב' שינין הן שש מאות. **ש' ש'** הן שש מדרגות חג"ת נה"י, שבז"א, ששין הימנית היא חג"ת, ושין השמאלית היא נה"י. ועם שבעה ענפים שבב' שינין. כי שין הימנית יש לה ג' ראשים, והשמאלית יש לה ד' ראשים, וביחד הם ז' ראשים, ז' ענפים הרי שלש עשרה, וביחד הם תרי"ג. כי ז' ענפים ושש מדרגות הם י"ג, והגימטריא של ב' שינין הוא שש מאות. ואין לך מצוה שלא תהיה שקולה כנגד כל התורה. וע"כ נאמר עליה, וראו כל עמי הארץ כי שם הויה נקרא עליך וגו'.

פסקה רצב

כגוונא דא כל וכו': כעין זה, כמו שבתפלין נרמזו תרי"ג, כך כל מצוה, היא **הוי"ה**, שנבחנת, אשר **י"ה** שבה עם **שמי** עולה שס"ה, מצות לא תעשה. **ו"ה** שבה עם **זכרי**, עולה רמ"ח מצות עשה (כנ"ל אות קע"ה), שביחד הן תרי"ג. ומשום זה כל מצוה היא שקולה לתרי"ג. והרי העמידוהו, אשר, **שמע ישראל** דהיינו ק"ש, הכוללת תפלין וציצית (כנ"ל אות ר"צ) היא כוללת תרי"ג מצד הציצית, כי ציצית בגי' שש מאות, ועם י"ג חוליות שבהן הן תרי"ג. ותרי"ג מצד התפלין, דהיינו בב' שינין שבהם, כנ"ל בסמוך, וכן הוא בכל מקום.

פסקה רצג

והיו לטוטפות: טטפת, היא אותיות טט פת, **טט** הוא בגי' ח"י עולמות שהוא צדיק, דהיינו יסוד. כנגדו הוא מטטרון, כי יסוד מתלבש במטטרון. **פת**, היא תפארת, שהוא אותיות תאר **פת**. מטטרון הוא הסוס של תפארת, כלומר שהת"ת רוכב עליו. כי במטטרון מתלבשות כל הספירות. שפעם מתלבש בו ת"ת, ופעם יסוד, ופעם מלכות. ופעם שלשתם מתלבשים בו. וכך הוא להם כמו גוף לנשמה. וכשהקב"ה מסתלק ממנו, נשאר מטטרון אלם, שאין לו, לא קול ולא דבור. נמצא שהקב"ה ושכינתו הם קול ודבור של כל מלאך ומלאך, והם בכל קול ודבור של תורה, ובכל קול של התפלה, ובכל מצוה ומצוה. ובכל מקומות ממשלתו בעליונים ותחתונים. הוא חיים של הכל. הוא סובל את הכל.

פסקה רצד

ולית אדני בלי וכו': ואין אדני בלא הויה, כמו שאין דבור בלא קול, ואין קול בלי דבור. וזה הוא אמת בעולם האצילות, ששם אין פירוד בין ז"א למלכות שהם קול ודבור. אבל

בעולם הפרוד, דהיינו בג' עולמות בי"ע, יש קול בלי דבור. אבל באצילות הם מיוחדים, וקשר של תפלין שהוא שדי, שהוא יסוד, אחוז בהם למעלה ולמטה. וזה הוא צדיק חי העולמים שהוא אחוז בין קול ודבור. ומיחדם.

פסקה רצה

אדהכי הא רעיא מהימנא וכו': בתוך כך הנה נזדמן רעיא מהימנא אל הזקן, ואמר, זקן זקן, תפלין וציצית ופרשת מזוזה הן ג' מצות הכלולות בק"ש, וקריאת שמע, היא מצוה רביעית. שהם כנגד חו"ג תו"מ, כי ציצית ותפלין הם חסד וגבורה (כנ"ל אות ר"צ) וק"ש היא ת"ת המיחדם, ומזוזה היא מלכות. וציצית נזכרת ג' פעמים, כנגד ג' קוין. ובתפלין נזכר ב' פעמים אות, שהוא יסוד. כנגד ב' קשרים, קשר תפלה של יד וקשר תפלה של ראת. ובציצית צריכים להדגיש היטב ה ז' של תזכרו. כי ז' זו, רומזת למלכות, שהיא ספירה הז', וה"ס התכלת שבציצית, שבה תלויה הזכירה (כנ"ל אות רנ"ב) ובמזוזה, שהיא מלכות, השם שדי הוא מבחוץ והשם הויה, הוא בפנים מפני שיש בה ב' זווגים, זווג החיצון הוא עם יסוד, והפנימי הוא עם ת"ת. כל זה העיר רעיא מהימנא אל הזקן שיבין מעצמו.

פסקה רצו

ופרשיין סתימין ופתיחן וכו': על שאלות אלו שלפנינו משיב רע"מ, ופרשות סתומות ופתוחות למה. (מיושב להלן באות ש"י) ולמה שיעור האורך של הציצית ורחבה, שתקנו אורך כל הציצית י"ב אצבעות בגודל, דהיינו י"ב גודלין. (מיושב להלן אות רצ"ז) ולמה מצות תכלת, שליש גדיל ושני שליש ענף. (מיושב להלן באות רצ"ז) ולמה בין קשר לקשר שבציצית צריך ריוח כמלא גודל. (מיושב להלן אות ש"א) ולמה כל חוליא וחוליא תהיה משולשת, דהיינו שלש כריכות, (מיושב להלן אות רצ"ח). וכך, תפלין למה הם במוח, ולמה הם כנגד הלב, ושיעור הרצועות למה הן עד הלב בשמאל ועד הטבור לימין (מיושב להלן באות תנ"ו ועי' בת"ז דף ט:) ורצועה של יד למה יכרוך וישלש ג' פעמים באצבע האמצעית הנקראת אמה (מיושב להלן באות רצ"ט).

פסקה רצז

אלא ודאי בגד וכו': ומשיב, אלא ודאי בגד חשוב אינו אלא אם כן יש לו שלש על שלש לכל צד, מד' צדדים, שהם י"ב. והם כנגד ד' בגדי לבן שהם כנגד ז"א, שה"ס ד' אותיות הוי"ה. וד' בגדי זהב, שהם כנגד המלכות שה"ס ד' אותיות אדנ"י. וד' בגדי כהן הדיוט, שה"ס מטטרון. שמצד ברכת כהן הדיוט רומזים, אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך. ולפיכך התכלת היא שליש גדיל, דהיינו מקולע, שמכורך על הציצית י"ג חוליות. להיותו

כנגד ד' בגדי לבן שה"ס ז"א, שהוא השורש. ושני שלישים ענף, שצריך להיות נתלה כמו ענפים באילן. פירוש. מיושב בזה, למה אורך הציצית י"ב אגודלין, כי הוא כנגד י"ב מיני בגדים: בגדי לבן שהם ד' דז"א, ובגדי זהב שהם ד' דמלכות, ובגדי כהן הדיוט שהם ד' מטטרון. גם מיושב למה התכלת שליש גדיל וב' שלישים ענף. כי שליש הגדיל, הוא כנגד בגדי לבן שהוא ד' דז"א, שהוא השורש. וב' שלישים ענף, הם כנגד ח' בגדים דמלכות ודמטטרון. שהם ענפיו של ז"א. ולמה המדידה היא בגודלין, ולא בשאר אצבעות מפרש לפנינו (באות ש"א).

פסקה רצח

וכל חוליא משולשת וכו': וכל חוליא צריכה להיות משולשת מג', דהיינו מג' כריכות, הוא מטעם, כי כל משולש הוא מצד הקדושה, שה"ס ג' קוין. ז"ש, קדושה לך **ישלשו**. וישראל הוא שלישיה. דהיינו כהנים לוים ישראלים. כדי להכניע את השלישים דסטרא אחרא, שנאמר בהם ושלישים על כולו. כי ציצית היא מצד עמוד האמצעי, שהוא ת"ת, שהוא שלישי לאבות, כי האבות הם חג"ת. וכל דבר משולש, שורשו הוא שם ע"ב תבות, המתחיל **וה"ו יל"י** (כנ"ל בשלח דף נ"א) שכל תיבה משולשת בו מג' אותיות. מצדו, החוליא כלולה מג' כריכות משולשות. והחוליא היא השכינה, שה"ס קדושה לך ישלשו, והיא משולשת בעמוד האמצעי, כי מקבלת מעמוד האמצעי ג' קוין שבו, וע"כ היא כלולה מג' ענפי האבות, דהיינו מנה"י, שהם ענפי חג"ת הנקראים אבות. והם **ש'** מן שבת, שעם בה שלשה ראשים, שה"ס נה"י, **בת** מן שבת, רומזת על השכינה שהיא **בת** יחידה. וה"ס חוליא. וה"ס תכלת שבציצית.

פסקה רצט

זכאה גופא דהכי וכו': אשרי הגוף, שכך הוא רשום בהשכינה והקב"ה על כנפי מצוה, דהיינו בי"ג חוליות שבמצות ציצית. ורשום ברצועה של תפלה של יד על אצבע האמצעית בג' כריכות, שהיא כמו החוליא, כרוכה בג' כריכות על האצבע. שהוא ג"כ כנגד ג' קוין, כמו בחוליא דציצית. והם י"ד חוליות. ורשום בקשר של תפלין הכולל ב' קשרים, קשר דתפלה של יד וקשר דתפלה של ראש, שהם ג"כ משולש. ועולים חמשה עשר משולשים. כי שני קשרים בקשר אחד, נחשב למשולש, וע"כ הם י"ה משולשים. פירוש. י"ג חוליות שבציצית, הם י"ג משולשים, ועם משולש אחד של רצועה של יד על אצבע האמצעית, הם י"ד משולשים, ועם המשולש שבקשר דתפלין הכולל ב' קשרים בתוכו. שהוא כמו קו האמצעי הנחשב למשולש, משום שכולל בתוכו ב' קוין, הם ט"ו משולשים.

פסקה ש

שלשה עשר חוליין וכו': י"ג חוליות משולשות יש בהם ל"ט כריכות, כחשבון טל. ועם עצם י"ג חוליות, שהם כחשבון אח"ד, שהוא י"ג, הם עולים ב"ן. וזה הוא רמז על בן י"ה, שהוא קו האמצעי. ז"א.

פסקה שא

כל קשר בדיוקנא וכו': כל קשר הוא בצורת כף ימין. כל חוליא היא בצורה של אצבע, שיש בה ג' פרקים, כנגד ג' כריכות. וכך הוא בכל אצבע ג' פרקים חוץ מאצבע אגודל, שאין בה אלא ב' פרקים. שהוא השיעור בין קשר לקשר שבציצית שצריך להיות ריוח כמלא אגודל היא המדה של החוטם, והמדה של עין ימין ושמאל, והיא המדה שבין עין לעין, והמדה של האזן ימין ושמאל, והמדה של כל שפה ושפה, והמדה של הלשון, מדה אחת לכל היריעות.

פירוש, אחר שקו האמצעי יחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה והחכמה שבשמאל נכללה בחסדים שבימין, והחסדים שבימין נכללו בחכמה שבשמאל, נבחנים בקו אמצעי עצמו ג' קוין. ב' קוין ימין ושמאל שירש אותם מחמת שגרם להארתם, ופעולת יחודם זב"ז, שהוא צורת קו האמצעי. אמנם במקום, שלא יוכל לגלות פעולת יחודם זה בזה, כגון בראש, שהוא מחמת שהג"ר דחכמה נתמעטו ע"י קו אמצעי ואינם, ואין פעולת יחוד ב' הקוין ניכרת שם כלל, רק כלפי ו"ק דחכמה, שהם בגוף ולא בראש, נמצא שבראש אין לקו אמצעי אלא ב' קוין שירש אותם מעליון. אבל פעולתו עצמו שהיא קו אמצעי חסרה שם, ואינו כולל אלא ב' קוין. וע"כ יש ב' בחינות באצבעות, א) בחינה אצבע אגודל, שאין בה אלא ב' פרקים, שהוא כנגד קו האמצעי שבראש, שאין בו אלא ב' קוין. ב) שאר האצבעות שיש בהן ג' פרקין, שהם כנגד קו האמצעי שבגוף, שיש בו ג' קוין.

וזה אמרו, **כל קשר בדיוקנא דכף ימינא**, דהיינו שיש בו רק חסדים שהם ימין. **כל חוליא בדיוקנא דאצבע דאית ביה תלת פרקין**, דהיינו שמאירה בו גם החכמה, וניכרת פעולת קו האמצעי, ויש בו ג' קוין, שה"ס ג' פרקין, וג' כריכות. **והכי בכל אצבעא ג' פרקין לבר מגודל**, כי באגודל אין בו אלא ב' פרקין, שמורה, שפעולתו עצמו אינו ניכרת במקום הזה, **דאיהו שיעור בין קשר לקשר דציצית כמלא גודל**, כי כמו שקשר דציצית הוא בדיוקנא דכף ימינא כך בין קשר לקשר הוא בדיוקנא דכף ימינא, ואין פעולת קו האמצעי ניכרת שם, וע"כ מדידתו באגודל שאין בו אלא ב' פרקין. ובזה ביאר השאלה (שבאות רצ"ו). ואומר שמדידת אגודל ניהגת בכל ספירות דראש, משום שאין פעולת קו האמצעי ניכרת בהן. וז"ש **איהי מדה דחוטמא** וכו' דהיינו של כל הספירות שהן עינים

ואזן חוטם פה ולשון. שז"ס, **מדה אחת לכל היריעות**, כי מדה אחת מורה על מדת קו ימין שה"ס חסדים, שמדה זו נוהגת בכל הספירות של ראש. ודע, שבאדרא רבא פירש ר' שמעון באפן אחר. כי מחלק בין בחינת או"א שבראש, ובין ישסו"ת שבראש. ואומר שרק בבחינת או"א שבראש יש בקו האמצעי רק ב' קוין, אבל בבחינת ישסו"ת שבראש יש בקו האמצעי ג' קוין. וכן ביאר ברוב המקומות. (עי' באדרא רבה נשא אות קפ"ט).

פסקה שב

אמה שיעור דגופא וכו': אמה, היא שיעור של הגוף לארבע צדדים ומעלה ומטה, שהם שש אמות. ובכל אמה ואמה ג' פרקים, דהיינו בחינת ג' קוין, (כמ"ש, בדבור הסמוך) ויש ח"י פרקים בשש אמות, והם סוד ח"י נענועים שבלולב שאנו מנענעים אותו לשש צדדים, ג' נענועים לכל צד. ועליהם נאמר, זאת קומתך דמתה לתמר. שתמר עולה בע' שנים, שה"ס ז"ס תחתונות שבגוף ששם מתגלה החכמה שה"ס הקומה. ולא בראש כנ"ל. וע"כ נדמה הקומה, שה"ס ג"ר אל התמר, וזהו שיעור קומה, שהוא רק בגוף, שמקוה ישראל שהוא ז"א, משפיע אל השכינה. כי מקוה הוא אותיות קומה. כלומר שקומה זו דגוף משפיע ז"א אל המלכות. ואנו מנענעים הלולב ד' פעמים באמירת הלל, שהם ד' פעמים ח"י. ואלו ארבע פעמים עולים ע"ב. שהשם ע"ב הוא שורש ג' הקוין. שהסו"ה, ויסע ויבא ויט. (כנ"ל בשלח דף נ').

פסקה שג

ורזא דחיון קומה וכו': וסוד החיות, הקומה שלהן, הסו"ה, וגביהם וגובה להם ויראה להם וגבותם וגו'. **וגביהם**, הם ארבע חיות של מרכבה התחתונה, שהם ממללות, **וגובה להם**, היינו ד' חיות שבמרכבה האמצעית, שה"ס ז"א. **וגבותם**, הם ארבע חיות דמרכבה השלישית, מבינה, וכולם יחד הם י"ב. וד' חיות של מרכבה הג' הם מלאות עינים סביב לארבעתם. דהיינו מסביב ארבע חיות של מרכבה הג' העליונה. וה"ס הוי"ה הוי"ה הוי"ה. כלומר שה"ס ג' הויות שבה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד. שבהם י"ב אותיות. הויה מלך בסגול, ה"ס מרכבה האמצעית. הויה מלך בפתח, ה"ס מרכבה הג' העליונה. הויה ימלוך. ה"ס מרכבה התחתונה.

פסקה שד

ומארי דקומה רשימין וכו': ובעלי הקומה רשומים באלו ג' מרכבות בתפילה. באיזה מקום. ומשיב, אלא כל הכורע כורע בברוך, וכל הזוקף זוקף בשם. ויש ארבע זקיפות וארבע כריעות, דהיינו ב' זקיפות וכריעות בברכת אבות תחילה וסוף וב' זקיפות וכריעות במודים תחילה וסוף. והנה רומז כאן באלו זקיפות וכריעות שמוליך ומביא למי שד'

רוחות העולם שלו ומעלה ומוריד למי שהשמים וארץ שלו, דהיינו כמו בלולב, והם ששה קצות, שמים וארץ וד' רוחות, שהם כנגד ג' ברכות ראשונות שהם חג"ת, וג' ברכות אחרונות שהם נה"י. שבהם ח' כריעות וזקיפות, ובעושה שלום במרומיו יש ד', שהם כריעה וזקיפה לשמאל, וכריעה וזקיפה לימין, שזהו דומה, לעומד כנגד רבו שהימין שלו הוא כנגד שמאל דרבו, והשמאל שלו כנגד ימין דרבו, וע"כ הוא נותן שלום לשמאלו וימינו, שימינו נגד שמאל רבו, ושמאלו כנגד ימין רבו.

פסקה שה

הא אינון תריסר וכו': הרי חם י"ב, בין כריעות וזקיפות. דהיינו, ד' כריעות וזקיפות בברכת אבות תחילה וסוף. ד' כריעות וזקיפות במודים תחילה וסוף. ד' כריעות וזקיפות בעושה שלום, לימין ושמאל. ובהם **ע"ב עינים**, שבהיותם שש קצות, דהיינו למי שד' רוחות ושמים וארץ הם שלו כנ"ל, הנה שש פעמים י"ב עולה **ע"ב**. ובהיותם ממשיכים חכמה בסוד הזקיפות, ע"כ נקראים **עינים**. שש כריעות יש בהם ח"י נענועים, ג' נענועים בכל כריעה כי צריך לכרוע בראש וגוף וזנב עד שיתפקקו ח"י חוליות שבשדרה, הרומז כנגד יסוד הנקרא ח"י, והרמז שצריכים לכלול בשש כריעות אלו את היסוד. וי"ב כריעות וזקיפות עולים ע"ב, כנ"ל, באלו ע"ב עינים של הקב"ה המושפעות אל המלכות, מאירים ע"ב כנפים של השכינה, והיא קמה עליהם, ונקראת עמידה, שה"ס תפלת העמידה, כי בתחילה היתה המלכות בנפילה שה"ס הכריעה, וצריך להקים אותה בשם הויה, דהיינו לזקפה בשם, בח"י עלמין, שהוא ע"י יסוד, הנקרא ח"י, ובד' זקיפות שבשש ברכות, שהוא תפארת, הכולל ג' ברכות ראשונות וג' ברכות אחרונות.

פסקה שו

ולמכרע בח"י עלמין וכו': וצריך לכרוע בח"י עולמות, דהיינו במדת היסוד שנקרא ח"י. וזה הוא ו"ו ו', כי כל הכורע כורע בברוך, שהוא יסוד הנקרא ברוך, וכל הזוקף זוקף בשם הויה, שהוא עמוד האמצעי שהוא ת"ת הנקרא הויה, וצדיק הנקרא ברוך, שהם ו"ו ו', שת"ת ה"ס וו במילוי, ויסוד ה"ס ו' בלי מילוי. ואלו ג' ווין רמוזות בר"ת ג' הפסוקים ו' יסע ו' יבא ו' יט. שה"ס ג' קוין דשם ע"ב (כנ"ל וישלח דף נ"א) ו"ו עליונה שהיא ת"ת, אחוזה בזקיפה וכריעה, וע"כ יש בו ב' ווין. אבל היסוד האחוז רק בכריעה, יש בו ו' אחת. וכולם, כל ג' ווין, עולות ח"י כנגד ח"י ברכות התפלה.

פסקה שז

ד' כריעות באדני וכו': ד' כריעות הן באדני, ד' זקיפות הן בהוי"ה. שהוא עמוד האמצעי הנקרא הויה, והשכינה שנקראת אדני. חי עולמים, שהוא יסוד, מיחד אותם, הויה אדני

זה בזה, וזהו **יאהדונה"י**, שהן אותיות, הויה אדני בשילוב. שהם בגי' אמן, שהוא צ"א בכל סיום ברכה מח"י ברכות התפלה, יש הויה, והם ח"י פעמים ד' אותיות הויה, וח"י פעמים ד' הם ע"ב, שהם ע"ב עינים המאירות בע"ב גדפין, שהם ח"י פעמים ד' אותיות אדני.

פירוש. אע"פ שאומר בדבור הסמוך, שכריעות הן ביסוד. היינו מבחינת היחוד כי יסוד דבוק תמיד במלכות, אמנם כריעה, פירושה נפילת המלכות, דהיינו שחסרה ג"ר כדרך הכורע שמרכין ראשו, וצריכים להקימה, לזקוף ראשה שה"ס ג"ר. בהשפעת ז"א שנקרא הויה, וע"כ אומר, **ד' כריעות באדני**, שבה הנפילה, **ד' זקיפות בהויה**, שבו נמצא כח הזקיפה של המלכות, **ח"י עלמין קשיר לון**, היסוד הוא המיחדם זב"ז וכו'.

פסקה שח

ורזא דמלה וגביהן וכו': וסוד הדבר, וגביהם, וגובה להם, וגבותם, הכתוב בחיות (כנ"ל באות ש"ג) **וגביהן** פירושו גדפין, שהן מלכות, **וגובה** להם פירושו אנפין, שהם ז"א. **וגבותם**, שהם עליהם, שהם בחינת בינה מלאות עינים סביב לארבעתן, שכולן מרובעות בד' אותיות. ולכאורה קשה על מה שאמר שע"ב עינים הוא בז"א. וע"כ אומר, והכל אמת, כלומר, שכל ג' בחינות, שהם גדפין פנים עינים כולן כלולות בז"א, שנקרא **אמת**, והראיה, כי אומרים **עין פנים** לתורה, הרי שהתורה שהיא ז"א יש בה **עינים** ויש בה **פנים**. אלא בפרטות נבחנות הכנפים, שהם אדני שהיא מלכות. הפנים, הם הויה, שהוא ז"א. העינים, הם אהיה, שהיא בינה. ואלו ג' שמות אדני הויה אהיה, עולים בחשבון יב"ק. שהם ר"ת יחוד ברכה קדושה. השם אדני רומז לבחינת המעשה. והויה לבחינת הדבור. ואהיה לבחינת המחשבה.

פסקה שט

בכל עין ועין וכו': בכל עין ועין, הוא שיעור אגודל, וזהו **ו'** בינוני. דהיינו בחינת קו אמצעי שאין בו אלא ב' פרקים, וחסר פרק העליון. כי באגודל אין שם אלא ב' פרקים שה"ס **י' י'**, כנגד החוטם נקרא האגודל **ו'**, דהיינו ו' בינונית, וכנגד ב' נקבי החוטם שבו, שהם ימין ושמאל שאינם כאחד (כנ"ל אות ש"א בהסולם) הם נקראים **י' י'**. וה **ו'** עם ב' יודין, עולות **יוד הא**. דהיינו כ"ו. וזהו **ויי** צר, שיש בתחילת המלה ו' עם ב' יודין, שמורה על שיעור אגודל, שה"ס שליטת החסדים (כנ"ל אות ש"א) שהוא מדת האגודל הוא שיעור של כל מדה ומדה של **יוד הא**, שהוא ג"ר, בכל מקום שליטתו של הג"ר, בכל אבר ואבר. כלומר בכל אבר יש ראש וגוף, ובמדת הראש שיש באבר שולטת מדת אגודל שהוא חסדים. כל אבר, דהיינו אבר שלם, כגון יפרוש **כנפיו** יקחהו ישאהו על

אברתו, שיש שם **כנפים**, שהם בחינה התחתונה של האבר ששם בחינת אצבע של ג' פרקים, ויש **אבר**, ששם בחינת אגודל של ב' פרקים. משום שהוא בחינה עליונה שה"ס י"ה שבו.

פסקה שי

לית אבר בכל וכו': אין אבר בכל מרכבתו, שאינו **כל** אבר, כלומר אבר שלם, בצורותו, דהיינו בחינת ראש וגוף, כנ"ל בסמוך, ובכל מקום נמצא ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה, דהיינו בבחינת הג"ר, של האבר, ששם שולטת מדת אגודל שהימין ושמאל שבקו האמצעי פרודות כנ"ל. והוא כנגד פרשות הפתוחות שבתפלין, שהם כנגד בחינת הג"ר שהן פרודות. לקבל תורה, שהיא ז"א, שהוא ג"ר, דהיינו עיינין ואנפין כנ"ל. וכשהם למטה, בבחי' ו"ק, אז יש זווג בין ימין ושמאל דקו אמצעי, וכן בין ז"א ומלכות שהם ימין ושמאל, ואז הפרשות שבתפלין סתומות, כנגד יאהדונה"י שעליהן. בפנים שלהם ובכנפיהם, שהם ז"א ומלכות שהם כאן מיוחדים זב"ז וע"כ הפרשות סתומות. וכאן ופניהם וכנפיהם אינן פרודות, משום שהוא מלמטה שהוא ו"ק. (ומיושבת השאלה דלעיל אות רצ"ו).

פסקה שיא

וקב"ה רשים בישראל: והקב"ה רושם בישראל כנגדם, כנגד אנפין וגדפין דחיות, בתפלה, שישראל יהיו חברים עמהם עם החיות, לכרוע בכל הגוף בח"י ברכות התפלה, כדי להמליך עליהם בכל אבר ואבר שלהם, **אמן**, שה"ס **יאהדונה"י**, שבגי' אמן, כי בכריעה ממשיך אדני, ובזקיפה ממשיך הויה, ואח"כ ע"י ח"י העולמים מתיחדים ומשתלבים שניהם בסוד יאהדונה"י (כנ"ל אות ש"ז). ואמר הקב"ה אל המלאכים, שהם ד' החיות, מי שאינו רשום לפניכם להיות כורע בברוך, וזוקף בהויה בקומה דגוף, לא תכנס תפלתו בהיכל שלי שהוא **אדני**. שלא תקבלו דיבורים שלו על כנפיכם ופניכם. שכל מי שמתפלל באדני ומצרף עמו הויה, שהוא פניהם של המלאכים, דהיינו של ד' החיות, אז נאמר בחיות, ופניהם וכנפיהם פרודות למעלה, בבחינת ג"ר שלהם, כדי לקבל אח"כ יחוד יאהדונה"י, בו"ק שלהם, בדברי התפלה היוצאים מפיו של האדם.

פסקה שיב

וגדול העונה אמן וכו': וגדול העונה אמן יותר מן המברך. כי על אדני הויה הנאמרים בסתם תפלת האדם נאמר. ופניהם וכנפיהם פרודות, שכנגד הויה הם בפנים, וכנגד אדני הם בכנפים. שה"ס כרוב אחד מקצה מזה, שהוא הויה, וכרוב אחד מקצה מזה, שהוא אדני, שהם פרודות. כי היחוד של הויה אדני בשילוב, לא נעשה בברכות התפלה

אלא בתפלת העמידה. אבל כשהשליח צבור חוזר התפלה, ועונה **אמן**, שהוא מיחד ומשלב הויה אדני זה בזה שהם בגי' אמן, וע"כ הוא גדול מן המברך, כי הוא במחברת השנית, דהיינו בחיבור התחתון דו"ק, שבמחברת השנית מתחברים ב' השמות הויה אדני. מתחילה בחבור הראשון שכנגד ג"ר, היו מקבילות הלולאות אחת אל אחת, על הקרשים, שהם קשר האצבעות, כי קרשים הם אותיות קשרים. הרי שאז אין המשכן אחד. בסוד יאהדונה"י אבל בחזרת הש"ץ, שה"ס תפלת העמידה, ועונה אמן, שהוא היחוד יאהדונהי שבגי' אמן, אז, והיה המשכן אחד, כי בו חוברות אשה אל אחותה. הרומזות על הויה אדני. הרי שגדול העונה אמן בתפילת העמידה, יותר מהמברך בשאר ברכות התפלה.

פסקה שיג

תקונא תליתאה וכו': תקון השלישי הוא, סדר דבור התפלה, שבה חיות אש ממללות. וזה הוא, וארא כעין חשמל כמראה אש בית לה סביב. זה הוא סוד החשמל, שהם חיות אש, עתים חשות עתים ממללות (כנ"ל אות רפ"ב) והם סוד הקהל השומע קריאת ספר תורה, שהם חשים לספר תורה, בזמן שהדבור יוצא מפי הקורא, שחשוב אליהם כאלו מקבלים התורה על הר סיני. ובזמן שהקב"ה אמר אנכי, לא נשמע לא קול ולא דבור אחר של החיות אלא שלו. ולפיכך כיון שהקורא בתורה הוא במקום הקב"ה בסיני, צריך להיות אז חשות.

פסקה שיד

כגוונא דא כד וכו': כעין זה, שאמרנו באנכי, כן הוא תמיד כשהדבור יוצא מפי הקב"ה חיות אש חשות. כי אז זמן היחוד דקול ודבור, ונפסקת החכמה ומתחילה שליטת החסדים, שז"ס חשות. ובזמן ששתק, דהיינו שעוד אין יחוד בין קול ודבור, אז, חיות אש ממללות. (כנ"ל אות רפ"ב). ז"ש וכל העם רואים את **הקולות**, היינו קול החיות שהיו שואגות, **ואת הלפידים**, שהיו יוצאים בדבור החיות בכמה מיני ניגון מפני המלך. שזה היה קודם שהתחיל הקב"ה לדבר. וכשאמר אנכי, היו החיות שותקות ולא נשמע אלא שלו כנ"ל. ואלו שהם חשות בזמן קריאת ס"ת הם בצורית אלו החיות, שהן שותקות בזמן דבורו של הקב"ה כנ"ל. וצוה הקב"ה להכניס את החיות בחדר דמראה אש בית לה. שה"ס דינים הקשים המתגלים בעת גילוי החכמה (כנ"ל באד"ר אות ריט) ודינים אלו תקן הקב"ה שיהיו מסבבים אותם כמו בית להם לשמרם מפני החצונים שלא ינקו מהם.

פסקה שטו

ועוד אינון דחשות: ועוד. אינון דחשות בתפלה בח"י ברכות, מפני ששם הוא היחוד, יכנסו בחדר של מראה זה. דהיינו כמראה אש בית לה. דהיינו שזה יהיה שלהם. לעתיד לבא. ועוד. אינון דחשות להלכה. דהיינו ששותקים כדי לשמוע ולהבין ההלכה מפי רבם. שאמרו בה, שהשכר של ההלכה הוא ההבנה. יכנסו בחדר, שהוא היכל המראה הזה, של התורה שהוא אש, שעליה נאמר הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע. וזהו סלע שנאמר בו ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו, שהוא המלכות. כי אלו העוסקים בתורה לשמה יוצאים להם מי התורה מתוקנים, ונאמר בהם ותשת העדה ובעירם. ואלו שאין עוסקים בה לשמה יוצאים להם מים מרים, שנאמר בהם וימררו את חייהם בעבודה קשה, זהו קושיא. בחומר, זה קל וחומר. ובלבנים, זהו לבון הלכה.

פסקה שטז

תקונא רביעאה וחמשאה וכו': תקון הרביעי והחמישי הוא, ממראה מתניו ולמעלה וממראה מתניו ולמטה. שעליהם נאמר שוקי החיות כנגד כולן (כנ"ל בשלח אות רס"ט) והם בספירות נצח והוד. כי נו"ה נקראים מתנים, וממראה מתניו ולמעלה, הוא נצח. וממראה מתניו ולמטה הוא הוד. מטטרון אות הוא בצבא שלו, שהוא צורת צדיק, שהוא יסוד, כי צדיק שהוא יסוד דז"א, הוא אות בצבא שלמעלה, באצילות, ומטטרון הוא אות בצבא שלמטה, בבריאה, מטטרון בו שדי, שהוא בגי' שדי, בו נאמר, והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק.

פסקה שיז

ורגליהם רגל ישרה: כי הרגלים של המזיקים כולן עקלתון. ורגליהם, דהיינו הרגלים של החיות הקדושות נאמר בהן ורגליהם רגל ישרה, שהוא מצד חיה, שהוא ישראל, ישראל כולל ג' חיות שנאמר בהם האבות הן הן המרכבה.

פירוש. כי סוד היושר נמשך מקו אמצעי, שהוא ישר שאינו נוטה לא לימין ולא לשמאל, אלא ישר באמצעם. משא"כ הס"א והמזיקים הם נוטים לצד שמאל, וע"כ הם בעקלתון. וז"ש, **ורגליהם רגל ישרה מצד חיה דאיהו ישראל**, דהיינו מצד קו האמצעי שנקרא ישראל, **ישראל כליל ג' חיון**, שהם חג"ת להיותו קו האמצעי. משא"כ הס"א והמזיקים. שאינם חפצים בקו אמצעי, רגליהם עקומות. לצד שמאל. וז"ש, **דרגלין ומזיקין כלהו עקלתון**.

פסקה שיח

וכף רגליהם ככף רגל עגל: משום שהם מצד החיה שנקראת שור. שה"ס קו השמאל, ע"כ כף רגל עגל להם. **ונוצצים כעין נחשת קלל**, היינו מצד נחש בריח שבים. העולה אליו ביבשה. דהיינו שעולה להלחם עם הנחש שביבשה, ונחש ונחשת הם זכר ונקבה, שבנגה, וע"כ נאמר ונוצצים כעין **נחשת** קלל. דהיינו מצד הנחש המאיר בהם. **רצוא** הנאמר בחיות, הוא מצד נוריאל, שהוא בגי' רצוא. **ושוב** הנאמר בחיות, הוא מצד שדי, כי ושוב בגי' שדי. והוא בגי' מטטרון. כבר נתבאר זה לעיל (ויצא אות ע"א בהסולם ע"ש).

פסקה שיט

וכד הוו ישראל וכו': וכשהיו ישראל שומעים קול תורה ותפלה ממזרח היו רצים למזרח, ולמערב כך, וכן לדרום ולצפון. אמר הקב"ה למלאכי השרת, אלו הרצים לתפלה דמצוה, ורצים לשמוע השיעור בשבת, ורצים לעשות רצוני וחוזרים בתשובה, קבלו אותם בהיכל של מראה הזו, דהיינו בהיכל נצח והוד. כי בסימנים אלו, שהם **רצים** לתורה ומצות, **ושבים** בתשובה, דהיינו רצוא ושוב, הם חברים עמכם. כי הם רצים ושבים בתורה, כמו החית שהם רצוא ושוב, בדבור הלכה, והם רשומים עמכם, הכניסו אותם בהיכל הזה.

פסקה שכ

הכי כד מצלין וכו': כך כשישראל מתפללים, מיכאל מעופף העולם בעפיפה אחת, וגבריאל מעופף בב' עפיפות, וכשהדבור יוצא מישראל בהלכה, בתפלה, ובכל מצוה, שהשכינה שם, הם **רצים** אליה אל השכינה, **ושבים** עמה עם השכינה, בשליחות אדונם. ליחדה עם הויה. ובכל מקום ששומעים קול תורה שהקב"ה שם, הם **רצים** אל קול ההוא, **ושבים** בו בשליחות אדונם. ובכל קול שאין שם הוי"ה, ודבור שאין שם אדני, אין מיכאל וגבריאל רצים ושבים שם. ומשום זה ורגליהם רגל ישרה. כי ישרים דרכי הוי"ה. במקום שיש שם הוי"ה, שה"ס קו האמצעי, שם הוא דרך ישרה (כנ"ל אות שי"ז) ואם אין שם הוי"ה, אינו דרך ישרה.

פסקה שכא

ועוד. רגליהם רגל וגו': ועוד. רגליהם רגל ישרה. אמרו בעלי המשנה, שמי שמתפלל צריך לתקן את רגליו בתפלתו כמלאכי השרת. דהיינו שרגליו תהיינה ישרות. **ככף רגל עגל**, היינו להיות רשום עמהם כך. ומשום זה העמידו חכמים, המתפלל צריך לכוון את רגליו. שנאמר וכף רגליהם ככף רגל עגל. ואמר הקב"ה למלאכי השרת, אלו שהם רשומים בתפלתם כך, שיכוונו רגליהם כמותכם, פתחו להם שערי ההיכל לכנס במראה זו. של נצח והוד.

פסקה שכב

תקונא שתיתאה: תקון הששי. ראיתי כמראה אש. מה שאומר כאן ראיתי, שלא נאמר זה עד עתה, הוא משום שכאן ראיה ממש, אמר הקב"ה מי שיכנס במראה הזו, ויהיה בתפלתו, לבו למעלה לשם **הוי"ה**, ועיניו למטה בשם **אדנ"י** תכניסוהו בהיכל הזה. שהוא כעין המלאכים, שכתוב בהם, **וגביהם** למעלה, בהוי"ה, **ויראה להם**, למטה, שהיא כנגד השכינה, שהיא יראת הוי"ה.

פסקה שכג

ובראיה ושמיעה וריחא וכו': ובראיה שמיעה ריח ודבור שורה **הוי"ה**, כי ראיה שמיעה הן י"ה, ריח ודבור הן ו"ה. בעשיה, במשוש, שמוש, והליכה, שורה **אדני**. **וראיה** זו, היא ראיה שבאור ושבנר, שנאמר בה ותורה אור. **ריח**, הוא הריח של הקרבנות, שהם תפלות. **דבור** הוא בתורה, דבור הוא בתפלה. ו **עשיה** הוא של מצוה. ו **שמוש** של מצוה. ומשוש שלה. והליכה שלה. **וראיה ושמיעה**, שאין שם תורה ומצוה, הקב"ה ושכינתו אינם שורים שם. כי הקב"ה שורה בראיה, שה"ס חכמה, וכן שכינתו. כי התורה היא ותורה אור, וראיה שלו היא השכינה, כי אין החכמה נגלית אלא במלכות (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד), כי הויה, שהוא ז"א, אמר, **במראה** אליו אתודע, שהיא השכינה, שהיא **מראה** שלו.

פסקה שכד

במחשבה מלגאו בינה וכו': ה **מחשבה**, שהיא בפנים החושים רשר"ד, היא בינה, שהיא אותיות בן י"ה, משום שישראל שה"ס ז"א, שנקרא **בן**, עלה במחשבה, שה"ס **י"ה**. **הרהור**, הוא חכמה. כי לחכם די הרמז, דהיינו הרהור מטרם שבא למחשבה מתוקנת. חכמה עלתה, במחשבה, שהיא בינה. כי מחשבה והרהור הכל אחד, משום שהחכמה אינה נודעת אלא בבינה, ובינה בלב. ומשום זה מחשבה היא בלב והרהור הוא בלב. פירוש. החכמה שבימין ה"ס או"א, שאין החכמה נודעת שם ואין שם אלא חסדים בלבד. כי החכמה שבימין היא רק חסד (כנ"ל אות ר"ו) ולפיכך נבחנת כבלתי נודעת. כי באו"א אין ה **י'** יוצאת מאויר. (כנ"ל ב"א דף נ"א ד"ה נחית) משא"כ הבינה, ה"ס ישסו"ת, שבהם ה **י'** יוצאת מאויר, והחכמה נגלית בה בקו שמאל שלה. וה"ס לב (כנ"ל אות ר"ו) וע"כ היא נודעת, ונבחן, שהחכמה במקומה היא נעלמת, שאינה שם אלא חסד, אלא היא נמשכת לבינה ושם היא נודעת. וז"ש, **הרהור חכמה**, **לחכימא ברמיזא** כי החכמה במקומה היא כמו הרהור בלתי מושג, שעוד לא בא לידי גילוי מחשבה. **חכמה עלה במחשבה דאיהו בינה**, כי במקום בינה החכמה נודעת ולא במקומה עצמה, וז"ש,

ובגין דא מחשבה בלב, הרהור בלב, כלומר, שאפילו ההרהור אינו במקום החכמה, אלא במקום הבינה הנקראת לב. ששם יש ימין ושמאל חכמה ובינה, שהחכמה הרהור והבינה היא מחשבה.

פסקה שכה

וכן אורייתא ס"ת וכו': וכן יש **שמיעה** בתורה, כי מצוה לשמוע קריאת ספר התורה. וכן בחוטם, יש **ריח** ניחוח להוי"ה. השכינה היא קרבן של הויה, העולה שלו. והתפלה היא כקרבן. שע"י הקרבן או התפלה עולה השכינה אל הוי"ה כריח ניחוח אליו. ונקרבת אליו בתפלה. וכך ב **דבור** כתות, הלא כה דברי כאש נאם הוי"ה. **ה'** אחרונה דהויה, שהיא השכינה היא ה **דבור** שלו.

פסקה שכו

כגוונא דשכינתא איהי וכו': כמו שהשכינה היא מראה של, שמיעה שלו, ריח ניחוח שלו, דבור שלו, ב **ראש**, כך היא ב **ידים**, היא עשית מצוה שלו, ב **גוף** היא כריעה שלו, **בתפלה** היא זקיפה שלו, וכן בתפלה היא עמידה שלו. שקבלת ג"ר נקראת זקיפה ועמידה. כנ"ל כי היא עומדת לפניו בכל מקום, וכורעת אליו, ומתנפלת לרגליו בנפילת אפים לבקש ממנו רחמים על בניה. היא ענוה אליו, ויש לה בשת פנים ממנו.

פסקה שכז

ולא כשפחה בישא וכו': ולא כשפחה הרעה שנקראת לילית שהיא חצופה, שאין לה ענוה, ואין לה בשת פנים, היא האם של ערב רב. ומשום זה אמר שלמה, אשת חיל עטרת בעלה, שהיא השכינה. וכרקב בעצמותיו מבישה, היא השפחה לילית. כי השכינה היא המלכה, השפחה שלה היא לילית, שאין לה ענוה, ולא בשת פנים מן הקב"ה, וכך הם בניה, שהם ערב רב, והקב"ה עתיד להעביר אותה ואת בניה מן העולם, שהם ממזרים מבני ט' מדות אסנ"ת משגח"ת. שהן ראשי תיבות, אנוסה שנואה נדה תמורה מורדת שכורה גרושה חצופה תערובת. שהם ממזרים מדרבנן.

פסקה שכח

וכן שכינה איהי שמוש וכו': וכן השכינה היא שמוש של הקב"ה, היחוד שלו בצדיק ח"י עולמים, שהוא יסוד. והשכינה היא **הליכה** שלו. צדק לפניו **יהלך**, לעשות רצונו. והשכינה נקראת צדק. וכן ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה **יוצאת**, דהיינו השכינה הנקראת רבקה, שיוצאת אליו לעשות רצונו. וכן בראיה, בשמיעה, בריח, בדבור, בעשיה, בגוף, בשמוש, בהלוך, ובכל אבר, היא מצוה לשמש אותו ולעשות רצונו.

פסקה שכט

ובנהא הכי אינון וכו': ובניה של השכינה, שהם ישראל, הם גם כן בצורתה, שהם בני ענוה, בני בשת פנים כולם כמו מדות שלה. ומשום זה, צוה הקב"ה למשה, ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שונאי בצע. אנשי חיל מצד ימין, שהוא אברהם שהוא חסד שנעשה חכמה. כי בעת גדלות דז"א, עולים חג"ת ונעשים חב"ד, כנודע. ששם ה **ראיה** של התורה, מימינו אש דת למו. יראי אלקים הוא מצד יצחק, שהוא גבורה שנעשתה בינה, ששם שמיעה. שאמר חבקוק הנביא ה' שמעתי שמעך יראתי. אנשי אמת, מצד יעקב, שהוא ת"ת שנעשה דעת, ששם ריח ניחוח להוי"ה, בחוטם. שונאי בצע, מצד הדבור, שהוא מלכות, עמוד הרביעי, שהוא בחינת אדם הראשון שנתחבר באבות, ונחשב להם למלכות (כנ"ל ויחי אות תת"ג) והמלכות נקראת **אדם**, כי ג' חיות, הם **אריה שור ונשר**, שהם חג"ת, בראיה שמיעה וריח, כנ"ל, ועמוד הרביעי אליהם, הוא פני **אדם** בדבור. דהיינו **אדם** הראשון.

פסקה של

ושמת עליהם שרי אלפים: היינו מצד אות **אלף**, דאדני. **ושרי מאות**, היינו מצד אות **ד'** דאדני, שה"ס ד' **מאות** שנה שנשתעבדו ישראל במצרים. **שרי חמשים**, היינו **נ'** דאדני, **ושרי עשרות**, היינו **י'** דאדני.

פסקה שלא

ישראל באינון מדות וכו': ישראל ניכרים באלו המדות שהם בניו של הקב"ה ושכינתו, שיהיה בהם **אנשי חיל**, דהיינו כמו אשת **חיל** עטרת בעלה, שהם בעלי חסד. כנגד חסד דז"א. **יראי אלקים**, כנגד גבורה דז"א. **אנשי אמת**, כנגד ת"ת דז"א, ולא אנשי שקר. כי בני ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית. **ושונאי בצע**, כנגד מלכות, כאדם השמח בחלקו. ולא כערב רב בניה של שפחה הרעה, לילית, שהם כנחש שכל הארץ לפניו, כ"ש. ונחש עפר לחמו, ועכ"ז הוא ירא לאכול העפר לשובע, כי ירא אולי תחסר לו. וכך הם אנשי בצע שאין להם שובע מכל הכסף שבעולם.

פסקה שלב

ובג"ד אוקמוה מארי וכו': ומשום זה העמידו בעלי המשנה, לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה. כי הקב"ה הוא סתום בסתרי תורה, במה הוא נודע. במצות, שהן השכינה, שהיא צורתו. כמו שהקב"ה הוא ענו, כן שכינתו ענוה. הוא חסיד, והיא חסידה. הוא גבור, והיא גבורה על כל אומות העולם. הוא אמת, והיא אמונה. הוא נביא, והיא נביאה. הוא צדיק, והיא צדקת. הוא מלך, והיא מלכות. הוא חכם, והיא חכמה. הוא מבין, והיא

תבונה שלו. הוא כתר, והיא עטרה שלו, עטרת תפארת. ומשום זה העמידו חכמים, כל מי שאין תוכו כברו, אל יכנס לבית המדרש. דהיינו כצורתו של כקב"ה, שהוא **תוכו** ושכינתו ברו, הוא תוכו בפנים, והשכינה ברו מבחוץ, ולא נשתנתה היא שמבחוץ, מאותו שבפנים, שתהיה נודעת שהיא אצילות שלו, ואין פירוד שם כלל, שז"ס מבית ומבחוץ תצפנו.

פסקה שלג

ובגין דאיהו הוי"ה וכו': ומשום, שהוא הוי"ה סתום מבפנים, אינו נקרא אלא בשכינתו, אדנ"י. ומשום זה אמרו רבנן, לא כשאני נכתב אני נקרא, בעולם הזה, נכתב אני בהוי"ה, ואני נקרא באדנ"י. אבל בעולם הבא אני נכתב בהוי"ה ונקרא בהוי"ה, כדי שיהיו רחמים מכל צד. ומשום זה צוה הקב"ה למלאכי השרת, מי שלא יהיה תוכו כברו בכל האברים הפנימים והחצונים, לא יכנס בהיכל הזה. ומשום זה אמר הכתוב, הצור **תמים** פעלו. **תמים** תהיה עם ה' אלקיך, דהיינו שתוכו וברו שוים.

פסקה שלד

תקונא שביעאה וכו': תקון השביעי, הוא כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם. אמרו חכמים, מן וארא והנה רוח סערה וגו' עד כמראה הקשת, הן הן מעשה מרכבה. ואמרו חכמים, כשהיה רבי עקיבא דורש במעשה מרכבה, ירדה אש מן השמים, וסבבה האילנות, והיו מתקבצים מלאכי השרת כבתענוגי חתן וכלה. כי המרכבה ה"ס יחוד הויה אדני, שה"ס חתן וכלה. וע"כ נשלם מעשה מרכבה בפסוק כמראה ה **קשת**. משום שאין יחוד וקשר ומרכבה לשם הוי"ה באדנ"י, אלא על ידי צדיק, שהוא יסוד הנקרא **קשת**. שבו המרכבה שלמעלה, שהיא **יאהדונה"י**, שלמה.

פסקה שלה

שכינתא איהי מעשה וכו': השכינה היא מעשה בראשית. והעמידו, אין דורשין במעשה בראשית בשנים (חגיגה יא:) משום שענפי האילן, שהם החיות, הם פרודות מלמעלה בכנפי החיות, (כנ"ל אות שי"ב) הויה לימין, ואדני לשמאל. כי ז"א ה"ס חסדים שבימין והמלכות ה"ס שמאל, בלי יחוד זב"ז, ונמצא שהחתן הוא לימין, והכלה היא בשמאל. וכשמביאים אותה לחופה (עי' תרומה אות קכ"ו) בכמה מיני נגון, צריכים ישראל לעורר אותם מלמטה, אל היחוד, בשירות ותשבחות בכל מיני נגון בתפלה, כי הנה הם באים לחופה. דהיינו אל היחוד (כמ"ש שם).

פסקה שלו

וצריכין ישראל למיהב וכו': וישראל צריכים לתת טבעת קדושין מן החתן אל הכלה, בקשר של תפלה של יד, שתהיה השכינה קשורה לז"א. ולעטרם בתפלה של ראש, שה"ס להמשיך להם מוחין דג"ר. שהוא פאר. שנאמר פארך חבוש עליך. וג' כריכות של הרצועה על האצבע האמצעית, שהיא כנגד ג' קדושות, שהם קדוש קדוש קדוש, קדושה לך ישלשו (כנ"ל אות רצ"ח). וצריך לברך אותם בשבע ברכות, שהם שבע ברכות דקריאת שמע, בשחרית, שתים לפניה ואחת לאחריה. ובערב, שתים לפניה ושתים לאחריה.

פסקה שלז

וכלה בחופה דאיהי וכו': והכלה בחופה, דהיינו ביחוד ק"ש שנקרא חופה (כנ"ל תרומה אות קכ"ו) היא בצורת כנפי מצוה, שהם בציצית מוזהבות, כלומר שכרוכות עם תכלת, שה"ס הארת חכמה הנמשכת מן צד שמאל דבינה, הנקרא זהב. וע"כ הציצית כמו מוזהבות בתכלת. ותכלת ולבן שבציצית, הם כסא דין וכסא רחמים כלולים זה בזה. כי תכלת היא דין ולבן הוא רחמים. וכמה קשרים וחוליות סביב הציצית, בכמה מרגליות ואבנים יקרות דהיינו אורות חכמה וחסדים, מלאות סגולות מסבבים אותו כצורת פעמונים ורמונים (כנ"ל בלק אות תל"ה) של לבושי המלך והמלכה, שהם ד' בגדי לבן דז"א, וד' בגדי זהב, דמלכות, שהן מצד ב' השמות הוי"ה אדנ"י. כשמו כן כסאו, כן חופתו, כן לבושו. שמו רשום בכל, שהוא יסוד הנקרא **כל**, כאשר רוצה לכנס בהיכלו להיות שם החתן בכלה שלו, בח"י ברכות התפלה, שח"י רומז על היסוד, שהוא כמראה הקשת. דהיינו היסוד, כנ"ל.

פסקה שלח

אין דורשין במרכבה וכו': ועל תפלת י"ח, אמרו, אין דורשין במרכבה ביחיד. משום שהדורש ליחיד, הנה היחיד עמו, הם שנים בהדרוש, ואינו צריך להשמיע שם קול בתפלתו, אלא רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע. ובזה, הוא סוד, והזר הקרב יומת. וכך הוא בתפלה, כל אחד מתפלל בחשאי שתפלתו אינה נשמעת לחבירו. שע"ז אמרו אין דורשין וכו', כמו הדורש לחבירו, והוא רוצה להשתיק הדבור אליו, שלא ישמע, אינו צריך לעשות אלא דבור בחשאי, ואז לא ישמע חבירו. ומשום זה העמידו חכמים כל המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה.

פסקה שלט

ובג"כ חיוון אשא וכו': ומשום זה, חיות אש למעלה, ממללות כענפי האילן, שהם מלאכי השרת, שהיו מתקבצים שם בתענוגי חתן וכלה (כנ"ל אות של"ד) באיזה מקום. הוא

ביחוד קריאת שמע, שה"ס חופה (כנ"ל תרומה אות קכ"ו) ששם נאמר, ואשמע את קול כנפיהם, כי עוד אין שם יחוד התחתון יאהדונה"י וע"כ הם ממללות, (כנ"ל אות ש"י) שהם ס"ד לד' כנפים. כלומר, ד' חיות שכל אחת כלולה מד', הם ט"ז חיות, ולכל חיה ד' כנפים, ד' פעמים ט"ז הם ס"ד. וגם הכנפים כלולות זו מזו, ויש בכל כנף ד' כנפים. וא"כ יש להכפיל ד' פעמים ס"ד, העולים רנ"ו. וזה הוא, **רנ"ו** ליעקב שמחה. מתי. אחר שיקח נקמה משונאיו וישרף האלילים שלהם. ז"ש ובאבוד רשעים **רנ"ח**. בגי' רנ"ו עם הכולל.

פסקה שמ

ותליין ס"ד מן וכו': וס"ד תלוים מן שמונה פעמים אז. כי אז, מורה על שמונה אותיות היחוד יאהדונה"י (כמ"ש לעיל באות ר"ס. ובת"ז תקון ל"ח דף ע"ח ע"ב) וכך ס"ד העולים משמונה פעמים **אז**, אם תכפילם לד' צדדים, עולים רנ"ו. וכשמגיע לל"ב, שהוא אז אז אז, שהם ח' ח' ח', העולים ל"ב. מתחברת עמהם **י'** לכל צד, להיות **חי הוי"ה**, דהיינו שיסוד הנקרא ח"י, מתחבר בהוי"ה, בח"י ברכות התפלה, שיש בהם ח"י פעמים הוי"ה, שעולים ע"ב אותיות, בעת ההיא שמתחבר הוי"ה באדנ"י בח"י עלמין, דהיינו יאהדונה"י, ע"י היסוד הנקרא חי עולמים, מיד חיות אש חשות. כי בזמן היחוד הם חשות (כנ"ל אות שי"ד) מה כתוב בהם, בעמדם תרפינה כנפיהם. שפירושו, בעמדם ישראל בתפלה, שאז זמן היחוד, תרפינה כנפיהם, שלא יהיו נודעים עד שעה ההיא. כלומר שתהיינה חשות.

פסקה שמא

והאי איהו רק וכו': וזה הוא, רק שפתיה נעות, שהם כנפי החיות, וקולה לא ישמע. למה שהחשמל היה מקודם לכן חיות אש ממללות הם עתה חשות. ומשום זה תקנו התפלה בלחש. וכך מעשה מרכבה בלחש. לדבר שם בלחש בינו לבין עצמה. ג' תפילות תקנו, ובכל אחת ח"י פעמים הויה, שהם ע"ב אותיות בכל תפלה בי"ח החתימות שבי"ח ברכות, וג"פ ע"ב הם רי"ו אותיות, וכלולות בחסד, שהוא ג"פ ע"ב עם ל"ב נתיבות החכמה, שהם ר"נ חסר שנים, דהיינו שעולים רמ"ח, שהוא חסד. שהם כלולים בעמוד האמצעי, שהוא חסד.

פסקה שמב

דמקרבנא אשתמע צלותא וכו': מן קרבן נלמד על התפלה, ותפלה נלמד מקרבן. כמו שנאמר בתפלה, ואשמע את קול כנפיהם, כנ"ל, כך בכרובים, שה"ס קרבן, דהיינו יחוד הויה אדני הנעשה בקרבן, נאמר וישמע את הקול מדבר אליו. ואנו לומדים תפלה מקרבן, שכתוב בו **הקול מדבר**, שרומז על קול ודבור, שהם הוי"ה אדני, אף בתפלה,

אע"פ שנאמר רק ואשמע את **קול** כנפיהם, ולא נזכר בו דבור, גם שם הדבור בכלל. וכמו בכבש המזבח שעולים ויורדים בו קרבנות ועולות, כך בתפלה עולים שני מלאכים ויורדים שנים. וכמו בסיני שבו עלו משה ואהרן וירדו, ונמצא שהיו עולים שנים וירדו שנים. ובמצוה זו של התפלה, נרמזו כל המצות שבתורה.

פירוש נודע שקו האמצעי מתקן את הקוין, שהחסד יאיר ממעלה למטה. והארת החכמה תאיר ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת). וע"כ הארת החסד מכונה ירידה. והארת החכמה עליה. וז"ש, **כגוונא** וכו' **ואשמע אות קול כנפיהם**, **הכי בכרובים וישמע את הקול מדבר** וגו'. קול ה"ס הארת חסדים דז"א. דבור ה"ס הארת חכמה. ולמדים זה מזה אשר בואשמע את קול כנפיהם הנאמר בתפלה גם הדבור בכלל כמו בכרובים. דהיינו שיש בתפלה הן הארת החסדים והן הארת החכמה. וז"ש, **כגוונא דכבש**, **סלקין ונחתין** וכו' שהיתה בו הארת החכמה שה"ס סלקין, והארת החסדים שה"ס נחתין. **הכי בצלותא מלאכין סלקין תרי ונחתי תרי**. שגם כאן יש ב' מיני הארות דרך ירידה ודרך עליה שהם חכמה וחסדים. וז"ש, **ובפקודא דא אתרמיזו כל פקודין דאורייתא**. כי כל מצות התורה נכללו בב' אורות אלו, כי **רמ"ח** מצות עשה ה"ס חסדים, ו **שס"ה** מצות לא תעשה ה"ס תקוני הארת החכמה.

פסקה שמג

והכי כד הוה וכו': וכך כשפתח ר' עקיבא במעשה מרכבה, פיו, היה סיני, וקולו, היה סולם, שבו המלאכים עולים ויורדים. בכל דבור ודבור שלו היה רוכב עליו המלאך מטטרון. הוא רכב אל השכינה, כי כלולים בו ספירות עמוד האמצעי שהוא ז"א, שהוא **יו"ד ה"א וא"ו ה"א**, הם בפנים, והשכינה הכלולה מיוד ספירות, היא בחוץ עליו. והקב"ה ושכינתו הם רכב ומרכבה. עמוד האמצעי הוא **רכב** לעלת העלות, שהוא א"ס, ושכינתו היא **רכב** לעמוד האמצעי, ועלת העלות, שהוא א"ס, הוא המיחד הכל, ומסדר הכל, ומאיר בכל. אורו עובר בנשמה וגוף ולבוש, ואיו בו שינוי ושותפות וחשבון ותמונה ודמיון, מכל מרכבה ומראה ודמיון הנראים בעיני השכל. המדרגות העליונות והתחתונות הן רכב ומרכבה אליו, ועליו אין מי שרוכב.

פסקה שמד

קש"ת סימן תקיעה וכו': קש"ת, הוא סימן תקיעה שברים תרועה. והם סימן המרכבה של האבות, תקיעה היא אברהם. שברים היא יצחק. תרועה היא יעקב, שנאמר בו ותרועת מלך בו. וג' צבעים נראים בו, בקשת, לבן אדום וירוק. ומצד הגבורה נקרא היסוד, קשת גבורים חתים. ומצד הימין שהוא חסד נקרא, כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם.

כשנראה ביום הגשם נראה רחמים, וכשנראה בלא גשם נראה דין. ואם מעורב בין גשם ושמש, מראה שדין ורחמים כלולים. וזה הוא **ש'** של **שדי**, המורה על ג' ענפי אבות, שהם הויה אלקינו הויה, שהם ג' שמות כנגד ג' ענפי האבות, שהם חג"ת. ובהם בג' שמות אלו, י"ד אותיות, בחשבון **ד"י** מן **שדי**. שדי הוא יסוד דז"א, והלבוש דשדי, היא מטטרון שהוא בגימטריא שדי. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה שמה

אר"ש מאן דפתח וכו': א"ר שמעון, מי שפתח פתח יאמר. (זהו המשך אחר דברי ר' אלעזר לעיל אות רל"ז) א"ר אלעזר, למדנו, כל מי שאומר תהלה לדוד בכל יום ג"פ הוא בן עולם הבא. וכבר למדנו הטעם, שהוא משום שכתוב בה פותח את ידיך שהוא תפלה על מזון. ושואל, אם הטעם הוא משום פרנסה ומזון של כל העולמות, היה צריך לומר ב' פעמים, כי ב' פעמים הם בכל יום, בבוקר ובערב. שכתוב, בתת ה' לכם בערב בשר וגו'. למה צריך לומר ג' פעמים בכל יום. ומשיב, אלא ב' פעמים בשביל מזון בני אדם, ושל כל העולם, ופעם אחת הוא, לתת תוקף למקום ההוא שידיו פתוחות.

פסקה שמו

ותרין מזוני אלין וכו': וב' מזונות אלו של בני אדם, הם משונים זה מזה. כי אחד הוא לעשירים ואחד לעניים. וכל ג' מזונות כתובים כאן בתהלה לדוד. א' ואתה נותן להם את אכלם בעתו. זהו מזון של עשירים, שנותן להם מזון הרבה בעתו. הרי א'. ב', שכתוב, ומשביע לכל חי רצון. זהו מזון של עניים, שהם שבעים מרצון, ולא ממאכל מרובה. ג' שכתוב, פותח את ידיך, זהו תוקף למקום ההוא, שבפתיחת ידיו יוצא רצון ושובע לכל. פירוש. הידים, ה"ס ב' קוין ימין ושמאל. ונודע שמטרם שיחד אותם קו האמצעי היתה הארתם סתומה מאד. כי קו ימין היה חסר ג"ר וקו שמאל, היה בחכמה בלי חסדים שהיא חשך ולא אור (כנ"ל ב"א דף מ"ז ד"ה נפק). וזה נבחן שהידים סתומות, שלא נמשך מהם אלא הארה סתומה ומצומצמת, אשר מתתקנת אחר פתיחת הידים. ואז ה"ס **מאכל עניים**. ואח"כ כשעורר קו האמצעי את המסך דחירק, ומיעט הקו שמאל שעי"ז יחד אותו עם הימין (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) אז מתיחדת החכמה שבשמאל עם החסדים שבימין, והאור מאיר בכל שלמותו. וזה נבחן לפתיחת הידים מסתימתן. ומעתה נמשך לעולם **מאכל עשירים**. ויש כאן ג' דברים. א) **מזון עניים**, הנמשך מעת שהידים סתומות, ונתתקן אחר פתיחת הידים. ב) מזון עשירים, הנמשך אחר שנפתחו הידים. ג) הוא כח קו האמצעי, שפתח את הידים ע"י מסך דחירק שבו. וז"ש, **ואתה נותן להם את אכלם בעתו**, **דא מזונא דעתירי**, כי מקבלים אחר פתיחת הידים שהוא בעתו. **ומשביע לכל**

חי רצון, דא מזוני דמסכני דאינון שבעין מרצון. דהיינו הארה הסתומה ממה שקבלו מטרם פתיחת הידים, ועתה ע"י פתיחת ידים, נתלבש המזון שלהם בחסדים, ועכ"ז, הם עתה רק שבעים מרצון. ולא ממאכל מרובה. כיון שקבלוהו מטרם פתיחת הידים. **פותח את ידיך, דא תוקפא להאי אתר דבפתיחא דידוי נפקא רצון ושבעא לכלא**. שהוא מקום מסך דחירק שבקו האמצעי, שעל ידו נפתחו הידים.

פסקה שמז

תו הכי אוליפנא וכו': עוד. כך למדתי, שאינו צריך לומר אלא ב' פעמים תהלה לדוד, בשביל מזון ופרנסה שבכל יום. ואלו ב' פעמים הן חובה על האדם. ואם אמר יותר, אינו בשביל חוב, אלא בשביל שבח בתוך התשבחות של הזמירות דדוד המלך. מהו הטעם. הוא משום, שאינו ראוי לבקש על פרנסה, אלא אחר התפלה, כי התפלה היא פרנסת אדונו, והמלך יאכל תחילה ואח"כ יאכלו עבדיו.

פסקה שמח

הה"ד באתי לגני וגו': ז"ש, באתי לגני אחותי כלה אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי. ואח"כ אכלו רעים. **אכלתי יערי**, היא תפלה דמיושב. דהיינו מיוצר אור עד ק"ש. **עם דבשי**, הוא קריאת שמע. ומפרש. אכלתי יערי הוא תפלה דמיושב, משום בי **יער** הלבנון ההוא, שהוא עולם הבריאה, כולל יוצר אור, והאופנים וחיות הקודש, כל אלו נקראים יער אילנות, ונטיעות שבו. **עם דבשי**, הוא קריאת שמע, שהיא מתוקה מכל, בכמה צופים ומתיקות.

פסקה שמט

שתיתי ייני: הוא תפלה דמעומד, שהיא המשכה של **יין** העליון המשומר, שהוא הארת החכמה שבבינה. וע"כ נאמר עליה שתיתי ייני. וזהו בג' ברכות ראשונות שבתפלת העמידה שהן כנגד חב"ד. **עם חלבי**, אלו הם שלש ברכות אחרונות, שהן כנגד נה"י. והארת החסדים מכונים חלב. ונכללו אלו באלו, דהיינו הארת החכמה והחסדים נכללים זה בזה, עד כאן הוא מאכל המלך. ואחר שאכל המלך, אכלו רעים למעלה, דהיינו המלאכים. שתו ושכרו דודים למטה, דהיינו הנשמות.

פסקה שנ

וע"ד לית חיובא וכו': וע"כ אין חיוב לשבח על המזונות אלא לאחר התפלה. דהיינו לאחר שאכל המלך כנ"ל ומהו הטעם שבתפלת המנחה, אומרים תהלה לדוד לפני התפלה, הוא משום שתפלת המנחה היא כנגד יצחק שהוא דין, וע"כ מטרם שנמצא דין הקשה, דהיינו קודם התפלה, בעוד שפני המלך מאירים בחסד, יאמר תהלה לדוד בסדר ההוא

של מזונות בג' בחינות (כנ"ל באות שמ"ו) כי אחר התפלה שהדין שורה ותלוי על העולם, אין הזמן לזה. בא ר' פנחס ונשקו.

פסקה שנא

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, לר"ש, יאמר נא אדוני דברים יפים של ראש השנה. פתח ר' שמעון ואמר, **ויהי היום**, בכל מקום שכתוב, **ויהי**, הוא לשון צער. ויהי בימי הוא צער ודאי. ויהי היום, הוא יום שיש בו צער, וזה הוא ראש השנה, יום שיש בו דין קשה על העולם. וכן, ויהי היום ויעבר אלישע אל שונם, היה ביום של ראש השנה. ובכל מקום, ויהי היום, זה ראש השנה. ולפיכך, ויהי היום ויבאו בני האלקים היה יום ראש השנה.

פסקה שנב

בכל זמנא תרין וכו': ראש השנה הוא תמיד שני ימים, מהו הטעם. הוא, שיצחק שהוא קו שמאל, שהוא בחינת ראש השנה, יהיה כלול מדין ורחמים, שהם שני ימים, ולא יהיה יצחק אחד, כי אם היה נמצא אחד, שלא היה כלול מרחמים, היה מחריב העולם. ועל כן כתוב באיוב, ב' פעמים, ויהי היום, ויהי היום.

פסקה שנג

ויבאו בני האלקים: אלו הם בית דין הגדול, בני האלקים ודאי, אשר בניו של המלך שהם ישראל, קרבים לפניהם. והם ע' ממונים המסבבים תמיד את המלך, והם הגוזרים דין על העולם. **להתיצב על ה'**, שואל, וכי על ה' עומדים. ומשיב, אלא בשעה שהם עומדים לדון העולם, דין הראשון של הכל הוא, מי הוא שאינו מכבד את השם הקדוש, ואינו מכבד את התורה ועבדיו. אף כך, מי הוא שאינו דואג על כבוד השם הקדוש, שהוא השכינה, שלא יתחלל בארץ. ומי הוא שאינו דואג על כבוד הקב"ה, שהוא ז"א, מי היא שאינו נותן כבוד לשם הזה. ויבא גם השטן בתוכם. גם, בא לרבות, הנוקבא של השטן, שהיא לילית. אף כך, להתיצב על ה', היינו, שגם השטן דאג לכבוד שם הזה. כלומר שבא לקטרג על זה.

פסקה שנד

הכא אפליגו עמודין וכו': כאן נחלקו עמודי עולם הראשונים. אחד אמר, איוב היה מחסידי אומות העולם. ואחד אמר, שהיה מחסידי ישראל, והוא נלקה כדי לכפר על העולם. כי יום אחד מצא רב המנונא את אליהו. א"ל, ודאי למדנו, שיש צדיק ורע לו, רשע וטוב לו. אמר רב המנונא, שהפירוש הוא, צדיק היינו כל שממועטים לו עונותיו, נפרעים ממנו בעולם הזה בשביל עונותיו. ועל כן צדיק ורע לו. וכל שמרובים עונותיו וממועטים זכיותיו, נותנים לו שכרו בעולם הזה, ועל כן רשע וטוב לו. אמר לו, דיניו של

רבון העולם עמוקים, אבל בשעה שרוצה הקב"ה לכפר עונות הדור מכה בזרוע שלהם ונרפאים כולם. משל לרופא שמכה, דהיינו שמקיז דם, בזרוע כדי להציל כל האברים. כמ"ש והוא מחולל מפשעינו וגו'.

פסקה שנה

כמה דאתמר בבהוא וכו': כמו שלמדנו, ביום ההוא של ראש השנה, שעומדים ע' כסאות לדון דין העולם, כמה הם בעלי הגנה ומקטריגים העומדים למעלה, אלו מיימינים לזכות, ואלו משמאילים לחוב להזכיר חובות העולם וחובות של כל אחד ואחד. וע"כ צריך האדם להתודות ולפרט חטאיו, כל אחד ואחד כמו שהוא. משום שמי שמפרש חטאיו לפני הקב"ה, לא נמסר דינו אלא בידי המלך הקדוש ברוך הוא בלבדו. ומי שדן אותו הקב"ה, הוא לטוב. וע"כ בקש דוד המלך, **שפטני אלקים**, אתה ולא אחר. וכן שלמה אמר, לעשות משפט עבדו. הוא ולא אחר. והבית דין שלמעלה נבדלים ממנו.

פסקה שנו

וע"ד אצטריך לון וכו': וע"כ צריכים לפרש החטאים של כל אבר ואבר וכל מה שעשה בפרט. ז"ש, חטאתי אודיעך וגו', ואח"כ, ואתה נשאת עון חטאתי סלה. מאין לנו ממשה. שכתוב, אנא חטא העם הזה וגו'. ובישראל כתוב, חטאנו כי עזבנו את ה'. כי אם תאמר המקרא של משה הוא ביחיד, אבל בצבור אינם צריכים לפרט חטאיהם, הרי כתוב מקרא זה. חטאנו כי עזבנו את ה'. שהוא בצבור. ואם תאמר זהו בצבור, אבל השליח שלהם, אינו צריך לפרש החטאים. הרי כתוב, וישב משה אל ה' וגו' וכתוב, ויעשו להם וגו'. מהו הטעם. הוא משום שכל מי שמפרש חטאיו, הבית דין של מעלה נבדלים ממנו, ואינם מחייבים אותו. משום שאדם קרוב אצל עצמו וקרוב פסול לעדות הוא, וע"כ אינו נדון על פי עצמו.

פסקה שנז

ותו לא שביק וכו': ועוד. כי אינו עוזב את המקטרג שילמד עליו חוב ומום, משום שהאדם הקדים ואמר, ואינו נותן מקום לאחר לומר, אז הקב"ה מוחל לו. ז"ש, ומודה ועוזב ירוחם.

פסקה שנח

ביומי דר"ה מתקנין וכו': בימים של ראש השנה, הבית דין מתקנים כסא אל המלך לדון כל העולם, וישראל נכנסים תחילה לדון לפניו, כדי שיתרבה הרחמים. דהיינו מטרם שנתעורר הרוגז על רשעי העולם. תנן ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו. מה הוא יום

ביומו. ומשיב, אלא אלו הם ב' ימים של ראש השנה. ולמה הם ב' ימים. משום שהם ב' בתי דין המתחברים יחד. דין עליון שהוא קשה בדין תחתון שהוא רפה. ושניהם נמצאים. פירוש. כי סוד תקיעת שופר הוא לעורר הדינים דמסך דחירק דקו האמצעי כדי ליחד ב' קוין ימין ושמאל זה בזה (כנ"ל אמור אות קצ"ג בהסולם) ויש ב' פעולות במסך דחירק הזה כלפי קו השמאל, פעולה א' מסוד המנעולא שהוא דין קשה. ופעולה ב' הוא מסוד המפתחא שהוא דין רפה (כמ"ש לעיל לך לך י"ג אות כ"ב ד"ה ונתבאר, ע"ש) והנה המנעולא גנוזה בג"ר דכל מדרגה, והמפתחא בו"ק דכל מדרגה. וע"כ נקרא המנעולא **בי דינא עלאה**, והמפתחא **בי דינא תתאה**. והם תמיד מאירים זב"ז, כי צריכים זה לזה, כי המפתחא מקבל כח הדין ממנעולא. והמנעולא מקבלת הארת מיתוק ממפתחא. וז"ש **דאינון תרי בי דינא דמתחברין כחדא, דינא עלאה דאיהו קשיא**, שה"ס המנעולא הגנוזה בג"ר. **בדינא תתאה דאיהו רפיא**, שה"ס המפתחא שמקומה בו"ק. **ותרווייהו משתכחי**, כי מאירים זה בזה כנ"ל. ולפיכך יום א' דרה"ש הוא בחינת ג"ר, והמנעולא שולט שם. שהוא דין קשה. ויום ב' דרה"ש הוא בחי' ו"ק, שהמפתחא שולט שם.

פסקה שנט

ועל דא לא ידעי וכו': ועל זה לא ידעו הבבלים סוד השברים והתקיעה, שלא ידעו ששניהם צריכים, התרועה היא דין קשה. שלשה שברים הם דין רפה. וע"כ דומה למי שגונח מלבו, שהוא רפה. הם הבבלים לא ידעו איזה משניהם צריכים, וע"כ עשו שניהם. ואנו יודעים את שניהם, ששניהם צריכים ועושים את שניהם. (עי' ביאורם לעיל אמור אות קצ"ה בהסולם) והכל יוצא לדרך האמת.

פסקה שס

פתח ואמר תקעו בחדש וגו': פו"א, תקעו בחדש שופר בכסה וגו'. תקעו ב **חדש** שופר, מהו בחדש. ומשיב, זה הוא דין הרפה, שנקרא חדש. **בכסה** זהו דין קשה המכונה פחד יצחק. דין שהוא מכוסה תמיד דהיינו מנעולא, שאינו דין בגלוי. כי הוא גנוז בג"ר כנ"ל. **כי חק**, הוא דין רפה שה"ס מפתחא. שהיא בגלוי. ומשפט, הוא דין כלול ברחמים. ושניהם הם יחד, כנ"ל בדבור הסמוך, ומשום זה יש ב' ימים בראש השנה, ושניהם בסוד אחד (כנ"ל בדבור הסמוך).

פסקה שסא

אשרי העם יודעי תרועה וגו': לא כתוב שומעי, או תוקעי תרועה, אלא יודעי תרועה. הוא משום שרק החכמים היושבים באויר ארץ הקדושה הם יודעי תרועה. סוד התרועה, הוא כמו שכתוב, תרועם בשבט ברזל. (וזה מתבאר במ"ש לעיל אמור אות קצ"ה בהסולם

ע"ש) מי עם כישראל שיודעים סודות עליונים של רבונם, ליכנס לפניו ולהתקשר בו. וכל אלו היודעים סוד התרועה, יתקרבו ללכת באור פניו של הקב"ה. שזה הוא אור הראשון שגנז הקב"ה לצדיקים. וע"כ צריכים לדעת אותה. את התרועה.

פסקה שסב

כתיב היותרת מן וגו', כתוב, היותרת מן הכבד, וכתוב, ואת היותרת על הכבד. **יותרת מן הכבד** פירושו, אשת זנונים, שהיא לילית, ההולכת ויוצאת מן הכבד, שהוא סמאל, להטעות העולם ולהשטין עליהם. ומניחה את הזכר לעשות זנונים. ומשום זה כתוב, היותרת **מן** הכבד, יותרת **על** הכבד, שהוא משום שאחר שהיא עושית ניאוף היא מתעלה עליו (וכמ"ש להלן אות שע"ח). היא, מצח אשה זונה המתגברת על בעלה שהוא סמאל הנקרא כבד, בכעס של המרה, שהיא אשת מדנים וכעס שהיא שולטת על הזכר שלה. דהיינו, מצח אשה זונה השולטת **על** הכבד, שהוא סמאל, כי היא אשת מדנים וכעס. וע"כ נקראת יותרת **על** הכבד.

פסקה שסג

יותרת מן הכבד: היינו משום שיוצאת **מן** הכבד, שהוא סמאל בעלה כנ"ל, להזיק לכל העולם ולעשות ניאופים עם הכל, ואח"כ היא עולה אל הזכר, במצח אשה זונה, בעזות פנים, ואז היא **על** הכבד. ועוד. היא נקראת יותרת מן הכבד, מצד אחר, כי אחר שיוצאת לזנות עם הכל, נותנת שירים לבעלה, וזה הוא יותרת מן הכבד. כי יותרת הוא מלשון שירים. פירוש, כי יותרת הכבד היא מבחינת סמאל, שהוא דינים דדכורא, אלא מתוך שהיא מזנה עם אחרים מעורבים בה גם דינים דנוקבא.

פסקה שסד

מגו כבד ויותרת וכו': מן הכבד ויותרת, שהם סמאל ולילית, יוצאת מרה, שהיא חרבו של מלאך המות, שיוצאות ממנה טפות מרות, להרוג בני אדם. ז"ש ואחריתה מרה כלענה. והמרה תלויה על הכבד, כל המחלות והמות תלוים בה, בקליפה שנקראת מרה. וביום ההוא של ראש השנה משוטטת בעולם לאסוף כל חטאים שבעולם. ואז כל האברים, שהם ישראל, הם בצרה, כי ישראל הם אברי השכינה, שנאמר נר ה' נשמת אדם, שפירושו, שנשמת אדם הוא מנר ה', שהיא השכינה הקדושה. ואז, בראש השנה, כל ישראל בצרה, ולוקחים שופר, לעורר בו תקיעה שברים ותרועה ההם.

פסקה שסה

אמר רעיא מהימנא וכו': אמר רע"מ, ודאי, אחר שהאברים ועורקי הלב, המשולים לישראל, הם בצרה, צריכים לעורר בקנה, שה"ס השופר, וזהו הקנה של הריאה. כי אחר

שכנפי הריאה לא תוכלנה להשקיט הכעס של המרה המתגברת על עורקי הלב ועל כל העורקים של אברי הגוף. אותו הרוח, שה"ס החסדים, שנושב בהם, עולה בתוך הקנה, שהוא שופר, דהיינו עולם הבא. כי שופר ה"ס בינה הנקראת עולם הבא. שכן העמידו, הושט דומה לעולם הזה, שה"ס מלכות, שבו אכילה ושתיה. דהיינו המוחין דחסדים וחכמה, המכונים אכילה ושתיה. הקנה, דומה לעולם הבא, שהוא בינה, שאין בו אכילה ושתיה. שמוחין ההם, אין מתגלים שמה בבינה, אלא במלכות.

פסקה שסו

ולבתר דשט ו' וכו': ואחר ששט ה ו' מן ושט, ברבוי אכילה שגזל, נתארך ונעשה מן ה ו, ן', ומן ושט נעשה שטן. ומי גרם זה, היינו שטו העם ולקטו, שטו, הוא לשון שטות, כי זה גרם השטות שלהם שנתערבו בערב רב השוטים, שתאותם אכילה ושתיה וגזל וחמס, משוד עניים ואנקת אביונים. בנ' כפופה סטו, שאכלו בלי טחינה. מה כתוב בהם הבשר עודנו בין שיניהם טרם יכרת ואף ה' חרה בעם. כי נתפשטה ה ו' דשטו, ונעשה ן' שהוא שטן. והוא שרוחו כפוף, הוא **נ'** כפופה, כלומר שהקדושה נעשתה **נ'** כפופה. והס"א ן' פשוטה. וזה גרם שנתפשט השטן באכילה ושתיה, ונתגבר על כל האברים ועורקים בשס"ה לא תעשה בשס"ה ימות החמה. כחשבון **השטן**, שהוא בגי' שס"ה חסר אחד. וזהו היום, של יום הכפורים שחסר לו, כי אין בו אכילה ושתיה. וע"כ השטן אינו שולט ביום הכפורים, וחסר לו יום לשס"ה ימים.

פירוש. התכללות החכמה בחסדים זה בזה בנצח והוד, נקראים טחינה. בסוד שחקים שטוחנות מן לצדיקים. והערב רב מגבירים השמאל וממשיכים אכילה ושתיה שלהם משמאל בלי ימין, שזה נבחן בלי טחינה. וז"ש **בנ' כפופה שטיין, דאכלין בלא טחינה**. כי משום שאכלו בלא טחינה, נתדבק בהם השטן והקדושה שבהם נעשתה נ' כפופה כי רוח הקדוש פרח מהם.

פסקה שסז

ואיהו כגוונא דקנה וכו': ויום הכפורים הוא כעין הקנה של הריאה, שהוא בינה ועולם הבא כנ"ל. והוא **ו'** בן י"ה מן בינה. ובשבילו העמידו בעלי המשנה, הרואה קנה בחלום זוכה לחכמה. ז"ש קנה חכמה קנה בינה. שאין קנה פחות משניהם, שהם י' חכמה, ה' בינה. כי אין בינה בלא חכמה, ואין חכמה בלא בינה. ומשום זה צריכים לעורר בשופר, שהוא קנה, כנ"ל, שהוא עולם הבא, עולם ארוך המקבלת מאריך אנפין, שנמצאים ממנו י"ג מדות הרחמים, שבגימטריא **וא"ו**, ה **א'**, ה"ס **ארך**. ב' הווין, ה"ס **אפים**.

פסקה שסח

ואימא עלאה איהי וכו': ואמא עלאה היא תקיעה מצד אברהם שהוא חסד. שברים מצד יצחק שהוא גבורה. תרועה מצד יעקב, שהוא ת"ת. שכינה התחתונה, שהיא מלכות, היא **קשר** של כולם. כי היא מקבלת את כולם. קש"ר הוא ראשי תיבות, תקיעה שברים תרועה. כי **ק**' תקיעה, **ש**' שברים, **ר**' תרועה. וכולם משולשים בשכינה, ז"ש, קדושה לך ישלשו. כי אין קול יכול לצאת מן הגוף לחוץ אלא מן הפה, אף כך, אין להפריש השכינה מן הקב"ה. כי הקב"ה נאמר בו, קול ה' חוצב להבות אש. והשכינה היא תפלת כל פה. ואלו הם הסימנים קשר"ק קש"ק קר"ק. (ע"כ רע"מ) וביאור התקיעות תמצא לעיל (אמור אות קצ"ה).

פסקה שסט

נטלין שופר לאתערא וכו': לוקחים שופר לעורר בו תרועה ותקיעה, שהם דין קשה ברחמים. כי תרועה היא דין קשה, ותקיעה היא רחמים. ושברים, תקיעה, היא דין רפה ברחמים. כי שברים הוא דין רפה (כנ"ל אות ש"ס) ותקיעה היא רחמים. ואז מתעוררים כך למעלה להתערב זה בזה. דין ברחמים ורחמים בדין.

פסקה שע

ובחבורא קדמאה אמר וכו': ובחבור הראשון אמר רעיא מהימנא, בזה נתבשם השטן ונקמטה ה **ן**' מן ושט וחזרה להיות **ו**', ומה שהושט נעשה שטן, (כנ"ל אות שס"ח) חזר עתה לאחור, ונעשה ושט, כבתחילה. משום שהקול קול יעקב, כי ישראל אין כוחם באכילה ושתיה, כשאר העמים שיורשים עולם הזה, שכוחם באכילה ושתיה. אלא ישראל, כוחם בקול זה, שהוא עולם הבא. עולם ארוך שנברא באות **י**', ומשום שקול שופר שה"ס המוחין דז"א הנקראים קול, שמקבלים משופר, שהוא בינה, יוצא ממנו מן ה **י**' שהיא חכמה. אמרו רבנן, אין פוחתין מעשרה שופרות, דהיינו כנגד אות **י**'. כי באות **י**' נעשה ודאי עולם ארוך שהוא **ו**' עולם הבא. דהיינו שמקבל מוחין דעולם הבא כנ"ל. ובאות **ה**' ברא עולם הזה שהיא **ה**' קטנה, דהיינו מלכות, שבה אכילה ושתיה של תורה. דהיינו המוחין דחכמה וחסדים הנקראים אכילה ושתיה.

פסקה שעא

ועוד רזא אחרא וכו': ועוד יש סוד אחר. כי אחר שנגזרה הגזרה בב' אותיות **ה**', **ה**'. שהם ב' בתי דינים, דבינה ודמלכות, מי יכול לבטל הגזרה של שניהם, רק **י**"**ו** דהויה, כי אות **ה**' דהויה היא אמא עלאה, בינה, **י**' היא אבא, חכמה, ומה כתוב, כל נדר וכל שבועת אסר לענות נפש, שהיא **ה**' שנקראת נפש, אישה יקימנו ואישה יפרנו. אשר ה **י**' היא איש של

ה' ראשונה שהיא בינה, וה **ו'** היא איש של **ה'** אחרונה שהיא מלכות. ע"כ הם יכולים להפיר הגזרה של ב' ההין. ומשום זה צריך לעורר הקול שהוא **ו'**, ז"א, בעשרה שופרות שהם **י'**. כדי שיבטלו הדינים שבב' ההין, שהם בינה ומלכות. והעיקר שלהם, שכל סימן וסימן מקשר"ק קש"ק קר"ק, יהיה בנשימה אחת, בפה, שהוא חלק **י'** מעשרה.

פסקה שעב

מיד דשמעו מלין וכו': מיד שר"ש והחברים שמעו הדברים, אמרו, ברוך אלקים שזכינו לשמוע דברים. מאותו הנקרא רבן של כל הנביאים, רבן של כל החכמים, רבן של מלאכי השרת, שהקב"ה ושכינתו מדברים על פיו. וכתב על ידיו סודות אלו, שלא נשמעו כמוהם ממתן תורה עד עתה.

פסקה שעג

א"ל בוצינא קדישא וכו': א"ל רע"מ, לר"ש, מאור הקדוש, השלם דברי הסודות של חבור הראשון, לפרש אותם, כי כל ראשי ישיבות שלמעלה, וראשי הישיבות שלמטה, כולם מוכנים לשמוע דברים אלו מפיך ואת הביאורים שלך. כי שמחה וגאולה תתעוררנה על ידיהם למעלה ולמטה. אל תתנו דמי לא אתה ולא כל החברים שלך. (ע"כ רע"מ)

פסקה שעד

בתרועה ותקיעה ושברים וכו': בתרועה ותקיעה ושברים, מתבסם הכל זה בזה, שמתמתקים כל הדינים. וכל מה שהכבד אוחז הוא מקריב אל הלב, שהוא המלך לזון אותו. ולב ההוא אין דרכו ואין תאותו בעכירות המעשים של עמו, אלא לוקח כל הברור, וכל הצח, שהם כל הזכיות, וכל מעשים טובים וכל אותה העכירות והטנוף והלכלוך, שהם מעשים רעים, מניח בשביל הכבד, שהוא סמא"ל, שנאמר בו עשו איש שעיר. וכל העורקים שלו, שהם שאר עמים עכו"ם. ז"ש ונשא השעיר עליו את כל עונותם. מהו עונותם. הוא אותיות **עונות תם**, אותו שנאמר בו ויעקב איש **תם**. והעונות של עמו, הם בעורקים וגידים הדופקים שבלב (עי' להלן במראות הסולם אות י"ג).

פסקה שעה

ובג"ד שחין וצרעות וכו': ומשום זה שחין וצרעת וספחת שבכל האברים נמצאים בכבד, מן הלכלוכים שנשארו בו. מן הלב באה הבריאות לכל האברים, כי כך הוא, כיון שהלב לקח כל הזך והברור והצח, לוקח הכבד מה שנמצא ונשאר מן הלכלוך ומן הטיפוף, וזורק לכל שאר האברים, שהם שאר עמים האחרים עכו"ם, בעל כרחם. ומן פסולת הפסולת של הכבד, לוקח הטחול, שהוא לילית, שנאמר בו יהי מארת חסר, מחמת

שנבראה לילית, שמארת הוא לשון קללה, כמ"ש מארה ה' בבית רשע. (כנ"ל ב"א אות שצ"ג).

פסקה שעו

עוד אמר בחבורא וכו': עוד אמר בחבור הראשון. אמר רעיא מהימנא, והרי העמידו עליו חכמים, הטחול שוחק. והוא שחוק הכסיל. ומשום זה העמידו חכמי המשנה, אוי לו למי שהשעה משחקת לו. כי מקבל עולמו בחייו. וקהלת אמר, טוב כעס משחוק. שפירושו, הכעס של הכבד, שהוא מרה, הרצועה של הקב"ה, רצועה להכות בה את הצדיקים בעולם הזה במחלות רעות בנגעים, היא טובה יותר משחוק שצוחק לנו הטחול, שהיא לילית, בלכלוך של עולם הזה, שהשעה שוחקת להם בעושר. כי אלו מקבלים בעולם הזה השכר של מעשים טובים שעשו כדי להאבידם מעולם הבא. והצדיקים מקבלים עונש על חטאיהם בעולם הזה, כדי שירשו עולם הבא. ועוד. ארס של הטחול, הוא זוחל עפר, שהוא חזק יותר מן הארס של המרה.

פסקה שעז

ובגין דערב רב וכו': ומשום שהערב רב הם שאור שבעיסה, דהיינו שנתערבו בישראל כמו שאור בעיסה. ואומות העולם דומות למוץ, הערב רב מעכבים את ישראל בגלות יותר מן האומות עכו"ם. כמו שהעמידו חכמים, מי מעכב, שאור שבעסה מעכב (ברכות יז.) כי הערב רב דבקים בישראל כשאור בעיסה. אבל אומות העולם אינם אלא כמוץ אשר תדפנו רוח.

פסקה שעח

ועוד. ונשא השעיר וגו': ועוד. ונשא השעיר עליו. כשרצונו של השטן להלשין על ישראל לפני הקב"ה. והוא נושא כל החטאים שיכול לסובלם עד שנעשה כבד, כמשא כבד יכבדו ממנו העונות שנושא על כנפיו. מה הוא עושה, עולה להר עליון, כחמור הרוצה לעלות על הר גבוה, וכמשא כבד יכבדו עליו העונות. כשהוא למעלה, ורוצה לעלות עוד אותו מעט הדרך שנשאר לו, נכבד עליו המשא ונופל, ומפיל עצמו למטה, ובכובד המשא שלוחץ עליו נעשו כל אברים שלו חתיכות, עד שלא נשאר בו אבר שלם. אף כך קרה לו לסמאל ונחש, שהם כבד ויותרת הכבד, יצר הרע ובת זוגו זונה. שמשם נקרא כל בת אל נכר, זונה.

הסוד של השעיר לעזאזל כבר נתבאר היטב לעיל (אחרי אות קט"ז בהסולם ועש"ה) וכאן מוסיף רע"מ סוד אחר. כי שורש כל הסטרא אחרא הם סמאל ונחש, שהם זכר ונקבה, שהפירוש הוא, שסמאל נמשך מדינין דדכורא, כלומר שכל העונשים הבאים על

החטאים הנמשכים מדינין דדכורא נמסרו בידי סמאל. והנחש, דהיינו הנוקבא שלו היא מדינין דנוקבא, שכל העונשים הבאים על החטאים הנמשכים מדינין דנוקבא נמסרו על ידיה. ונודע שאלו ב' מיני דינים הם שורשים לכל מיני החטאים שבעולם, וסוד העזאזל למעלה, אומר רע"מ, שהוא כל כמות הקטרוגים שסמאל ונחש נושאים עליהם להביאם לפני הקב"ה כדי שיתן להם רשות לענוש את ישראל. מב' בחינות הדינים שלהם. ונמשל העזאזל שלמעלה, כמו חמור נושא משא, כך השעיר לעזאזל הוא הנושא עליו כל המלשינות של סמאל ונחש, ששורשם ב' מיני דינים הנ"ל הם.

ונתבאר שם (אחרי אות קט"ז) שאם ב' מינים דינים אלו מתחברים יכולים להחריב כל העולם. והתקון להם הוא ע"י קו האמצעי, שעל ידו מבטלים הדינין דנוקבא את הדינין דדכורא, ע"י המסך דחירק שלו המבטל את ג"ר דהארת השמאל. עש"ה. **כד רעותיה למעבד קורציא** וכו' דהיינו כשסמאל ונחש שולחים העזאזל העליון להלשין על ישראל. **קורציא**, פירושו מלשינות (כמ"ש גיטין נ"ו.) איכול בהו קורצא בי מלכא (ע"ש פירש"י), **דאיהו נשא כל חובין וכו' עד דאתעביד כבד** וכו', דהיינו הן דינין דדכורא והן דינין דנוקבא שהם כבדים מנשוא. **מה עביד סליק לטורא עלאה** לעורר דינים דדכורא, שהוא עולה לקו שמאל, שנקרא הר עליון, כי ג' הקוין נקראים הרים. **כד איהו לעילא**, כשכבר הוא בקו שמאל, דהיינו בבחינת ו"ק דשמאל, **ובעי לסלקא לפי מיעוט דאשתאר ליה**, דהיינו שרוצה לעלות לג"ר דשמאל, ששם אין יחוד הימין וכל דינים דדכורא נמשכים משם. **אתיקר עליה מטולא ונפיל**, כלומר שהדינים דנוקבא שבמשא שלו, מכבידים עליו במקום ג"ר דשמאל, כדי לבטלם, מכח קו האמצעי, המתקן זה מכח שליחת עזאזל המדברה ששולחים ישראל למטה. ואז, **ואפיל גרמיה לתתא** שמפיל עצמו למטה מכל קו השמאל, כלומר, שגם הו"ק דשמאל שקו אמצעי משאיר לא ירצה לקבל. כי הס"א בורחת מפני קו האמצעי ותקוניו. **אוף הכי אירע לסמאל ונחש**, שהם השלוחים של העזאזל, והם **יצה"ר ובת זוגיה זונה**, כי סמאל הוא יצר הרע, והנחש בת זוגו הוא זונה. כי זכר ונקבה צריכים להיות מין במינו, וכיון שסמאל הוא מדינים דדכורא היתה בת זוגו צריכה גם כן להיות מדינים ההם. אמנם היא מדינים דנוקבא כנ"ל. ומאין לה אלו הדינים, כי בעלה סמאל אינו נותן לה, אלא שהיא מזנה עם כחות עליונים אחרים ומקבלת מהם דינים דנוקבא. וע"כ נק' סמאל ובת זוגו יצר הרע **וזונה**. וז"ש, **מתמן כל בת אל נכר זונה**. כי הנוקבא דסמאל היא מקור לכל הזונות שבעולם. ובת אל נכר מקבלת ממנה. וז"ס (שאומר לעיל אות שס"ב) **יותרת על הכבד**, **בתר דעבדת ניאופא** וכו' **אתגברת על בעלה**,

כי אחר שהיא מזנה עם כחות אחרים ומקבלת מהם דינים דנוקבא, היא מתגברת אח"כ על בעלה סמאל, כי דינים דנוקבא קשים יותר מדינים דדכורא. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה שעט

אמר ר' פנחס וכו': אר"פ, לר"ש, דרך הזה היה מתוקן לי, לשמוע דברים אלו מעתיק יומין. אשרי העולם שאתה שורה בתוכו, אוי לעולם שישארו יתומים ולא ידעו דברי תורה כראוי. ודאי כך הוא, שהכבד שהוא סמאל, לוקח הכל טוב ורע, ואע"פ שמשוטט ולוקט כל עונותיהם של ישראל כך לוקט את הזכיות שלהם, כדי לקיים מלשינותו. כי השקרן צריך לדבר אמת בתחילתו כדי שיאמינוהו. והכל זה וזה, הזכיות והחובות, הוא מקריב אל הלב, ודרכו של הלב שאינו לוקח אלא הזך והברור והצח מכל, דהיינו הזכיות, כמו שאמרת, ושאר טנוף ולכלוך, שהם העונות, מחזיר אל הכבד, והוא לוקח הכל בעל כרחו שכתוב, ונשא השעיר עליו וגו'. (כנ"ל בדבור הסמוך) ואני חוזר על דבר זה, אחר שכבר אמרת אותם, כדי שימתקו לפי כמתיקות של דבש. אשרי חלקי שזכיתי לזה, לראות זה בעיני.

פסקה שפ

אוף הוא פתח וכו': אף הוא פתח ואמר, ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני וגו'. מקרא זה אמר דוד, בשעה שהיה הולך על חוף הנהר, ואמר רבונו של עולם כלום היה אדם בעולם שיודה וישבח לאדונו כמוני. נזדמנה לו צפרדע. אמרה לו דוד, אל תתגאה, שאני עשיתי יותר ממך שמסרתי גופי על ציווי אדוני, שכתוב ושרץ היאור צפרדעים, והעמידוהו. (וארא אות קנ"ג) ועוד. שאני משבחת ומזמרת לילה ויום בלי הפסק. באותה שעה אמר דוד ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני. ה' לא גבה לבי (חסר ההמשך).

פסקה שפא

דא הוא קרבנא וכו': (חסר התחלת המאמר) זה הוא קרבן, שבכל יום ובכל זמן וזמן, אל הקב"ה. שהשכינה נכללה בו בין כל שאר ההמונים שלה שהם ישראל. וכל אלו העבודות מוציאות אותה מבין הקוצים, דהיינו מבין שאר העמים. כך ישראל, כל זמן שהם אטומי הלב ואינם פותחים בתשובה, אינם מעלים ריח, ואין מוציא אותם מבין הקוצים. אבל כשפותחים בתשובה, מיד מעלים ריח, ויוציאם מבין הקוצים, וכנסת ישראל, שהיא המלכות, תהנה בהם. שכתוב, **פתחי** לי אחותי רעיתי, כי כל זמן שהשושנה **אטומה** אין לה ריח, ואינה עולה מתוך הקוצים ויושבת ביניהם, כמו שאמרו. והקב"ה לא שלח אותנו ללכת בדרך זה, אלא ללמוד דברים אלו.

פסקה שפב

עד דהוו יתבי וכו': בעוד שהיו יושבים, בא נשר והשפיל לעוף ולקח שושנה אחת מביניהם, והלך. אמרו מכאן והלאה נלך לדרכנו. קמו והלכו. ועד כאן הלכו כולם בדרך ר' פנחס, שר' שמעון הלך, הוא ור' אלעזר ושאר החברים, ור' פנחס עם שאר החברים.

פסקה שפג

פתח ואמר ר' פנחס וכו': פו"א ר"פ על זה. על הנשר שלקח השושנה. למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד. מהו **ללמד**. היינו ללמד לבני העולם חכמה. וכבר העמידוהו. **שושן עדות**, אלו סנהדרי גדולה. שהיא המלכות המלבשת את הבינה, שהמוחין דבינה נקראים עדות. **מכתם לדוד**, היינו סימן שהראו לדוד בשושן עדות, שינצח המלחמה. כששלח יואב לארם נהרים וארם צובא לעשות עמהם מלחמה. א"ר פנחס זה הוא **שושן עדות**, שנמצא כאן, כשהככבים שבשמים והשכינה עלינו, ועמה מדרגות העליונות, דהיינו המוחין דבינה הנקראים עדות, והיא עזרה קדושה לשבח בתשבחות. היא **שושן**, בשלמות כראוי. קמו והלכו. אלו לכאן ואלו לכאן. ר' פנחס הלך לו, ולן בכפר עקימין, ור' יצחק ור' חייא עמו.

פסקה שפד

עד דאקדימו למיזל וכו': בתוך כך שהשכימו ללכת, ישבו וחיכו לאור הבוקר. נשא עיניו ר' חייא, וראה אלו הכוכבים דשרביטא, היינו הכוכבים, שנמשך מאחריהם שרביט של אור, שרצים והולכים. אמר, ודאי, כמה פעמים שאלתי על אלו הכוכבים. על מה הם מרמזים.

פסקה שפה

א"ר מנחס אלין וכו': אר"פ, אלו כוכבי השרביט ידועים בתבונת החברים, כי הקב"ה ברא כל אלו כוכבי רקיע גדולים וקטנים, וכולם מודים ומשבחים להקב"ה. וכשמגיע זמנם לשבח, קורא אותם הקב"ה בשם. שכתוב, לכולם בשם יקרא. ואז רצים ומושיטים שרביט של אור ללכת לשבח לאדונם באותו המקום שנספרו. ז"ש שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. בתוך כך בא האור. קמו והלכו.

פירוש כל המדרגות הנמצאות בג"ר נקראות כוכבים, או כוכבי שמים. ואי אפשר להמשיך הארת חכמה מהם, המכונה מספר וחשבון (כנ"ל פקודי אות כ"ח), ממעלה למטה. וז"ס, הבט נא השמימה וספור את הככבים אם תוכל לספור אותם. אמנם הקב"ה בעצמו מגלה בהם במקומם בחינת מספר וחשבון, שהוא הארת החכמה אלא שמאירים ממטה למעלה. וזסו"ה מונה מספר לככבים. כי הקב"ה בעצמו מונה מספר, לכולם **בשם**

יקרא. **שם** ה"ס השגה. כי מה שאין אנו משיגים אין אנו קוראים בשם. ובעת ההיא שהקב"ה מקבץ אותם לגלות בהם המספר, בסוד מונה מספר לכוכבים, הנה אז מרוב האור הם מחזירים אור חוזר ממטה למעלה, הנבחן כמו שרביט. ועליהם מרמזים בארץ סוד כוכבא דשרביט. וז"ש, **ואושיטו שרביטא דנהורא** וכו', **בההוא אתר דאתפקדן**.

פסקה שפו

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים בא נשר גדול, וסבב על ראשם, ועמד עליהם. א"ר פנחס, ודאי עת רצון היא, עתה, בה בשעה, נפתחים שערי רחמים לכל אלו שהם על ערש דוי, והוא הזמן לרפא אותם. ואע"פ שהם אסורי המלך שהם אסורים על משכבם, כי נשר זה, הוא סימן של רחמים. כי פני נשר ה"ס קו האמצעי, שהוא רחמים.

פסקה שפז

פתח ואמר כנשר וגו': פו"א, כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף וגו'. אין בעולם מי שירחם על בניו כמו הנשר. וכבר העמידוהו, שכתוב, ויאכלוה בני נשר. כי הוא רחמן על בניו. ומתוך שעתה הוא עת רחמים, בא נשר הזה וסבב אותנו. בשעה זו היא רחמים לכל אלו החולים שבבית משכבם. וזה הוא שכתוב, ה' בקר תשמע קולי. זה הוא בקר של אברהם, שה"ס החסד, והתעוררותו של החסד.

פסקה שפח

אדהכי אסחר נשרא וכו': בתוך כך סבב הנשר ועבר לפניהם. א"ר פנחס נשר, נשר, מה אתה עושה אצלנו, אם בשליחות אדונך באת, הרי אנו כאן. אם משום דבר אחר באת, הרי אנו כאן מוכנים. התרומם הנשר למעלה, ונעלם מהם. והם ישבו.

פסקה שפט

א"ר חייא הא וכו': אר"ח, זה של שלמה המלך הוא פליאה, שלמדנו, נשר גדול היה בא לשלמה המלך בכל יום ויום, והיה שלמה המלך רוכב על הכנפים, והוליכו ד' מאות פרסאות בשעה אחת. אנה היה מוליכו. הוא, לתרמוד במדבר בהרים. הוא מקום אחד אצל הרי חושך, שנקרא תרמוד במדבר. ואין זה המקום, שתרמודאים יושבים שמה, אלא תרמוד שהוא במדבר בהרים, ששם מתקבצים כל הרוחות והכחות דסטרא אחרא. ונשר ההוא היה עף שמה בשעה אחת.

פסקה שצ

כיון דקאים על וכו': כיון שהנשר עמד על מקום הזה, בתרמוד, הגביה עצמו הנשר, ושלמה כתב כתב והשליכו שמה, וע"ז, ניצל מאלו הרוחות. והנשר היה מסתכל בתוך

החושך של ההרים, למקום שעוזא ועזאל הם שמה אסורים בכבלי ברזל התקועים תוך התהומות. ואין יכולת לבן אדם בעולם לכנס שמה, ואפילו עוף השמים, חוץ מבלעם.

פסקה שצא

וכיון דנשרא מסתכל וכו': וכיון שהנשר היה מסתכל לתוך החושך הגדול, השפיל לעוף למטה, ולקח את שלמה המלך תחת כנפו השמאלית וכיסה אותו. והנשר עמד על אלו הכבלים של עוזא ועזאל, והלך וקרב אליהם. אז הוציא שלמה טבעת, שחקק עליה השם הקדוש, ושם בפי הנשר. ומיד הם, עוזא ועזאל, היו אומרים כל מה שרצה שלמה המלך. ומשם היה יודע שלמה חכמה. ז"ש, ויבן וגו' את תרמוד במדבר בארץ. שואל, וכי בנין היה עושה בארץ. אלא מהו ויבן. הוא לשון הבנה, שנסתכל בתבונה וידע אותו מקום תרמוד, לדעת בו חכמה. ביאור המאמר תמצא לעיל (פרשת משפטים אות שמ"ה בהסולם).

פסקה שצב

עד דהוו יתבי וכו': בעוד שהיו יושבים, הנה הנשר בא אליהם ושושנה אחת בפיו, והשליכה לפניהם, והלך לו. ראו ושמחו. א"ר פנחס, וכי לא אמרתי לכם שנשר הזה הולך ובא בשליחותו של אדונו. שושנה זו, היא רמז לשושן עדות שאמרתי. והקב"ה שלח אותה אלינו.

פסקה שצג

פתח כמלקדמין ואמר וכו': פתח כבתחילה ואמר, למנצח על שושן עדות מסתם לדוד ללמד. שואל, וכי שושן הוא עדות, מהי העדות שמעיד. ומשיב, אלא שושן זה הוא עדות למעשה בראשית, והוא עדות לכנסת ישראל, והוא עדות ליחוד העליון. והוא זה. כי בשושנה יש בה י"ג עלים וכלם עומדים על שורש אחד. ויש בה ה' עלים חזקים מבחוץ, המכסים את השושנה הזו ומגינים עליה.

פסקה שצד

וכלא ברזא דחכמתא וכו': והכל הוא בסוד החכמה. כי י"ג עלים רומזים על י"ג מדות הרחמים, שיורשת כנסת ישראל שהיא המלכות, מלמעלה, מי"ג מדות דא"א. וכולם אחוזים בשורש אחד, שהוא ברית אחד, דהיינו יסוד דז"א שעל ידו מקבלת המלכות י"ג מדות הרחמים דא"א. וע"כ השורש של י"ג עלים דשושנה שמתחתיהם הוא דוגמא של הברית שהוא יסוד הכל. ה' עלים חזקים המסבבים אותה, הם חמשים שערים, דהיינו חג"ת נ"ה דבינה, שכל אחת כלולה מעשר. והם חמש מאה שנה, שעץ החיים, שהוא

ז"א הולך בהם. כי הוא מקבלם במקום בינה, שספירותיה הן בסוד מאות, והן חמש מאות שנה.

פסקה שצה

סהדותא לעובדא דבראשית וכו': השושנה היא עדות למעשה בראשית (כנ"ל אות שצ"ג), כי כל מעשה בראשית כולם הם מלים ידועות בתבונה, העומדים בחשבון אלקים דמעשה בראשית, שהוא בינה. ומראה למעלה ומראה למטה. מראה למעלה, היינו בסוד עולם הבא, שהוא בינה. ומראה למטה בסוד כנסת ישראל, שהיא מלכות.

פסקה שצו

שושנה סהדותא וכו': השושנה היא עדות למעשה בראשית, העומד בכל אלו סימנים, דהיינו י"ג מדות הרחמים וה' ספירות חג"ת נ"ה. שכתוב בראשית ברא אלקים זהו השושנה, שהיא בינה והיא מלכות, כי מראה למעלה ומראה למטה כנ"ל בדבור הסמוך. י"ג עלים הם י"ג תבות שמן בראשית ברא **אלקים** עד ורוח **אלקים**, והם את השמים ואת הארץ והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח. הנה הם י"ג עלים של השושנה, הרומזים על י"ג מדות, חמש עלים החזקים המסבבים אלו הי"ג, הם מרחפת על פני המים ויאמר. דהיינו מן אלקים של ורוח אלקים עד אלקים של ויאמר אלקים. שהם חמש אחרים הרומזים על ה' ספירות חג"ת נ"ה כנ"ל. ואח"כ יהי אור, הנה זה עיקר ושורש השושנה שכל המדרגות כלולות ואחוזות בה. (ועי' בהקדסה"ז בתחלתו).

פסקה שצז

סהדותא ליחודא וכו': השושנה היא עדות ליחוד (כנ"ל אות שצ"ג) כי חמשה עלים חזקים הם השרשים והיחוד שאחוזים בהם י"ג עלים אלו. **שמע ישראל ה' אלקינו ה'**, הם כנגד ה' עלים של השושנה. **אחד** הוא העיקר והשורש שכולם אחוזים בו, כי **אחד** הוא סוד, שהוא בגימטריא י"ג. שהוא טבעת המלך.

ביאור המאמר. הגידול של השושנה, היא י"ג עלים פנימים וה' עלים עליהם מבחוץ. ואומר (באות שצ"ג) ששושן זה בב' בחינות שבו, י"ג וה', הוא עדות למעשה בראשית, שה"ס בינה. ועדות לכנסת ישראל, שה"ס המלכות. ועדות ליחוד העליון, שה"ס ז"א ומלכות. ומפרש (באות שצ"ד) שהוא עדות לכנסת ישראל שהוא המלכות, כי במלכות יש ב' בחינות אלו ה' ספירות חג"ת נ"ה שמקבלת מבינה, ובתוכם המוחין דגדלות הנמשכים מי"ג מדות הרחמים. הרי שגידול השושנה היא עדות למדרגות המלכות. (ובאות שצ"ה) מבאר איך השושנה עדות על מעשה בראשית, כי במעשה בראשית נרמזים ג"כ ב' בחינות אלו. כי יש שם ג"פ אלקים, דהיינו ברא אלקים, ורוח אלקים,

ויאמר אלקים, והנה מן ברא אלקים עד ורוח אלקים הם י"ג תבות, הרומזים על מוחין דגדלות. ומן ורוח אלקים עד ויאמר אלקים יש ה' תיבות הרומזים על ה' ספירות חג"ת נ"ה. הרי שב' צורות הגידול שבשושנה הם עדות למעשה בראשית. (ובאות שצ"ז) מבאר איך ב' בחינות של השושנה היא עדות על היחוד ז"א ומלכות. כי כנגד ה' עלים דשושנה הם ה' תיבות, שמע ישראל ה' אלקינו ה', שהם ה"ס חג"ת נ"ה. כי שמע ישראל, הם נצח והוד, ה' אלקינו ה' הם חג"ת. **אחד** ה"ס המלכות המתחברת עם חג"ת נ"ה דז"א שע"י יחודם זב"ז מתגלים י"ג מדות הרחמים. שה"ס המוחין דגדלות. וע"כ **אחד** בגי' י"ג. וז"ש, **שמע ישראל** וכו' **הא חמש עלין דששנה**, שהם כנגד ה' עלים התקיפים הגדלים בשושנה. והם עצמם הם חג"ת נ"ה שבז"א. **אחד**, **דא דיא עיקרא ושרשא דכילו אחידן ביה**, דהיינו, המלכות שכל ה' ספירות דז"א מתיחדים עמה. **רזא דתליסר בחושבנא**, כי עם יחוד המלכות עם ז"א מתגלים י"ג מדות הרחמים. **גושפנקא דמלכא**, שע"כ נקראת המלכות טבעת המלך, דהיינו החותם שלו, להיות ששלימות הארותיו תלויה בה.

פסקה שצח

ת"ח כגוונא דשושנה וכו': בוא וראה, כעין שושנה בין החוחים, כך הם ישראל בין עמים עכו"ם, וכך בכנסת ישראל, שהיא המלכות בין שאר המוני השרים הממונים על האומות, כך זמן שהשושנה עומדת סתומה, שאינה פתוחה, אין בה ריח ואין מעלים אותה, ואין מוציאים אותה מתוך הקוצים. בשעה שהשושנה פתוחה והיא מעלית ריח, אז מוציאים אותה מתוך הקוצים, וכנסת ישראל תהנה מהם. שנאמר **פתחי** לי אחותי רעיתי. והקב"ה לא שלחה לנו, דהיינו הנשר שהביא להם שושנה (כנ"ל באות שצ"ב) אלא כדי ללכת בדרכנו. עם השכינה.

פירוש. בשעה שהמלכות מקבלת מקו שמאל היא סתומה ואין בה ריח, שהיא הארת חכמה, משום שהחכמה שבה מחוסרת חסדים ואינה יכולה להאיר בלי חסדים (כנ"ל ב"א דף מ"ז ד"ה ימא דקאפו ע"ש) אלא אחר שמקבלת כח מז"א שהוא קו האמצעי, אז נפתחת מסתימתה, ונותנת ריח טוב, שה"ס הארת החכמה המלובשת בחסדים דז"א, וזסו"ה **פתחי לי אחותי** וגו'. (ע"כ רע"מ)

פסקה שצט

א"ר אלעזר לאבוהי וכו': אר"א לאביו, כבר שמעתי פירושם של אברים הסתומים, דהיינו אברים החצונים, בסוד הקרבן. אבל אברים האחרים הפנימיה, מהו הסוד שלהם. א"ל ר' שמעון לר' אלעזר, אלעזר בני, כל שאר האברים שמבפנים, סוד עליון הוא.

פסקה ת

ת"ח לבא הא וכו': בוא וראה, הלב, כבר למדנו. אבל לב, זה הוא אש שורף, ואם לא היה מזמין לו מלך העליון, כנפי ריאה, המביאים לפניו רוח מרוח הנושב מבשמים העליונים מג"ר דז"א, היה הלב שורף את העולם ברגע אחד. פירוש. כי בלב שולט קו שמאל דבינה, שמחוסר חסדים יכול לשרוף העולם. והריאה, ה"ס קו ימין שה"ס חסד, וע"כ הרוח, שה"ס החסד של הימין הנמשך מג"ר דז"א ממתיק אותו. (ועי' להלן במראות הסולם אות ד').

פסקה תא

פתח ואמר וה' וגו': פתח ואמר, וה' המטיר על סדום ועמורה גפרית ואש. למה שרף אותם. הוא משום, שכנפי הריאה לא נשבו רוח בשעה ההיא על הארת השמאל שבלב. וע"כ שרפה אותם הארת השמאל. והסוד של כנפי ריאה אלו. ז"ס כנפי יונה נחפה בכסף. שיונה שה"ס המלכות, שעקרה משמאל דבינה, מבחינת הלב, צריכה להיות נחפה בכסף, שה"ס חסדים. וכשנחפה בכסף, ה"ס המלאכים רפאל וצדקיאל הנמשכים ממנה לרפאות ולהושיע לעולם. ועליהם נאמר עושה מלאכיו רוחות. לנשוב תמיד לפני הלב. דהיינו להאיר בחסדים.

פסקה תב

ומחבורא קדמאה אמר וכו': ובחבור הראשון, אמר רעיא מהימנא לר"ש, מאור קדוש, כל מה שאמרת טוב הוא. אבל המוח הוא מים, דהיינו חכמה שבימין שה"ס חסדים, (כנ"ל אות ר"ד ע"ש) הלב הוא אש, שה"ס החכמה שבקו שמאל דבינה, שה"ס דינים, ושניהם הם רחמים ודינים. זה, המוח, הוא כסא רחמים. זה, הלב, הוא כסא דין. והקב"ה, הוא מלך העומד מכסא דין שהוא הלב ויושב על כסא רחמים שהוא המוח.

פסקה תג

וכד חובין מתרבין וכו': וכשהעונות מתרבים על האברים, ועל עורקי הלב, שהוא כסא דין, נאמר בלב, והמלך קם בחמתו ממשתה היין, שהוא יין של תורה. ובזמן שכנפי ריאה נושבים על הלב, נאמר, וחמת המלך שככה. כי שתי כנפי ריאה, ה"ס והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפרת. זו היא כפרת הלב.

פירוש הלב ה"ס ל"ב נתיבות החכמה, דהיינו חכמה דשמאל דבינה, והוא אש שורף בנ"ל, מחמת שבעת גילוי החכמה מתלוים עמה דינים קשים לשרוף את הרשעים והחיצונים וכל הרוצים לקרב להמשיך החכמה ממעלה למטה (כנ"ל אדרא רבא אות רי"ט) והדינים אינם נשקטים עד שמתחילה שליטת החסדים, דהיינו סוד הרוח שב'

כנפי ריאה נושבות כנ"ל. וזסו"ה **והמלך קם**, כי הארת החכמה נקראת קימה. ואומר שהמלך קם **בחמתו**, דהיינו בעת שמתגלים דינים הקשים שעם הארת החכמה. **מבית משתה היין**, שקימה זו היא מבחינת **משתה היין**, שהוא חכמה שבשמאל. (כנ"ל ב"ב דף ל"ז במראות הסולם בד"ה ובהאמור ע"ש) וז"ש, **ועל ערקין דלבא דאיהו כורסיא דדינא**, **אתמר בלבא**, **והמלך קם בחמתו**, כי הארת חכמה שבלב, שה"ס הארת חכמה שבשמאל הבינה, אינה מאירה אלא בזמן הופעת דינים קשים. שז"ס והמלך קם, בהארת חכמה, **בחמתו**. בדינים קשים. **ממשתה היין**, **דאיהו יינא דאורייתא**, יורה, שהמדובר הוא בהארת חכמה, שז"א, שנקרא תורה, ממשיך אותה. שהוא חכמה דשמאל של הבינה. והדינים אינם נשקטים אלא בזמן שמתחלת שליטת החסדים כנ"ל. וז"ש, **ובזמנא דכנפי ריאה נשבין על לבא**, **וחמת המלך שככה**. דהיינו בזמן שליטת הרוח דכנפי ריאה שהוא חסד.

פסקה תד

ובמאי וחמת המלך וכו': ובמה וחמת המלך שככה, משום וישמע את **הקול**, זה קול תורה, קול דקריאת שמע, שהוא קו האמצעי, שהוא חסדים, המיחד ימין ושמאל זה בזה, תחת שליטת החסדים. ואז נשקטים הדינים כנ"ל בדבור הסמוך. **וידבר אליו**, שה"ס גילוי חכמה שבמלכות, הנקראת **דבור**, הוא בתפלה שבפה, שהוא **אדני** שפתי תפתח, ופי יגיד תהלתך. שהיא המלכות.

פסקה תה

וההוא רוח דנשיב וכו': ורוח ההוא הנושב בכנפי ריאה, דהיינו החסדים המתגלים ע"י חכמה שבימין, כנ"ל בסמוך, הוא מוציא הקול דרך הקנה, שהוא קנה חכמה קנה בינה. כי הקול, שהוא ז"א, דהיינו ו', הוא בן י"ה שהם חכמה ובינה. ונאמר בו כה אמר הויה, מארבע רוחות באי הרוח, שהם ארבע אותיות הוי"ה דז"א. וזה הוא רוח הדופק בכל עורקי הלב. שנאמר בהם, אל אשר יהיה הרוח ללכת ילכו.

פסקה תו

אמר בוצינא קדישא וכו': אמר המאור הקדוש לרעיא מהימנא, ודאי רעיא מהימנא, המדרגה שלך היא, שבה, וחמת המלך שככה. כי מדרגת רע"מ, הוא קו האמצעי שהוא ז"א הנקרא קול, שעל ידו נשקטו הדינים כנ"ל. אשרי העם **שככה**, בגימטריא **משה**. אמר לו רע"מ, ברוך אתה מאור הקדוש, כי אתה נר הדולק לפני המלך ומטרוניתא, **נר ה'**, היא הנשמה שלך.

פסקה תז

א"ל הא אמרת וכו': אמר לו, ר"ש לרע"מ, הרי אמרת פירוש המוח והלב וכנפי ריאה, ב' כליות מה הם. אמר רעיא מהימנא, הרי העמדנו בכנפי ריאה, עושה מלאכיו רוחות, שה"ס חסדים הנקראים רוחות, הכליות, הן, משרתיו אש לוהט. דהיינו דינים. ואלו ב' כנפי ריאה וב' כליות הם כנגד ד' חיות הכסא, שכנפי ריאה ה"ס אריה ונשר שהם חסדים, וב' כליות הם שור אדם, שהם גבורות. והכסא, הוא הלב שבאמצע, שהוא כסא הדין.

פסקה תח

וכן מוחא איתוכו': וכן המוח, יש לו ארבע חיות, שהמוח הוא כסא רחמים. ומי הן. הן, ראיה שמיעה ריח דבור. ראיה, היא אריה, דהיינו חכמה. שמיעה היא שור, דהיינו בינה. ריח, הוא נשר, דהיינו ז"א, וד' פנים וד' כנפים יש לכל אחת. דבור הוא אדם, דהיינו מלכות. הוא אחוז למעלה דהיינו בפה דראש, ולמטה בגוף. כי הזרועות שבגוף, בהם נאמר, וידינו פרושות כנשרי שמים. גוף הוא אדם (כצ"ל ול"ג אריה) כלומר, שהוא בחינת מלכות, הדבוקה בקו האמצעי שהוא גוף. ושוקים, נאמר עליהם וכף רגליהם ככף רגל עגל. שנוטים לפני שור שהוא גבורה. ועל הגוף שהוא אדם, נאמר מרכבת המשנה. דהיינו מרכבת המלכות הנקראת משנה. משנה כתוב, כלומר שאפשר לקרותו בנ' קמוצה. שהוא לשון מתניתין. דהיינו משנה, שהוא המלכות.

פירוש. שמבאר לפנינו ג' מרכבות. א) מרכבת המוח, שהוא כסא רחמים. שד' חיות חו"ב תו"מ שלו, הם ראיה שמיעה ריח דבור. ב) מרכבת הלב, שהוא כסא דין, שד' חיות שלו חו"ג תו"מ הן ב' כנפי ריאה, ששתיהן חסדים, אלא ימין ושמאל דחסדים. וב' כליות, ששתיהן גבורות, אלא ימין ושמאל דגבורה. ג) מרכבת הגוף, שיש לו ב' פיצולים בסוד הזרועות, ששתיהן הן רחמים, וע"כ נקראים שתיהן נשרי שמים. והם דומים לכנפי ריאה הנ"ל. ויש לו ב' שוקים ששתיהן גבורות, בדומה לב' כליות, וע"כ נאמר על שתיהן וכף רגליהם ככף רגל עגל. שהוא שור, גבורה. והגוף הכולל את כולם ה"ס המלכות שהיא פני אדם הרוכבת על הזרועות ועל השוקים. ואומר, שע"כ נקרא הגוף מרכבת המשנה אע"פ שהוא מרכבה ג', מפני שהשם משנה, סובב על המלכות שנקראת משנה. ואין פירושו מרכבה שניה. ומה שאינו חושב מרכבת ז"א. הוא משום שאין בו חידוש. כי חושב כסא א' שהוא המוח שהוא כסא רחמים. וגם ז"א הוא בחינתו. כסא ב' הוא כסא דין, שהיא הבינה. שבה שורש קו שמאל. כסא ג' הוא כסא המלכות. שבה קו השמאל מתוקן בקו האמצעי. ובזה כבר נתבארו כל הבחינות, ואינו צריך לחשוב יותר. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה תט

טחול. פתח בוצינא וכו': טחול מהו. פתח בוצינא קדישא דהיינו ר"ש, ואמר, וארא את כל העשוקים שנעשו תחת השמש והנה דמות העשוקים. מי הם אלו העשוקים. אלו הם ילדים שהם עוד צריכים לאמם, שהולכים מן העולם ע"י מלאך המות. שואל, וכי מלאך המות הורג אותם, שהוא עושק אותם. ומשיב, אלא חזר ואמר ומיד עושקיהם **כח** ואין מהם מנחם. מי הוא אותן הכח שהורגם. ז"ש, יהי **מארת** ברקיע השמים, וזה הוא **מארת** חסר ו', וזו היא לילית, שהיא הממונה על עושק ההוא. כי מארת חסר ו' משמעותו קללה.

פסקה תי

ואיהי אקרי טחול וכו': ולילית נקראת טחול. והיא הולכת וצוחקת עם הילדים, ואחר כך הורגת אותם, ועושה בהם רוגז ודמעה לבכות עליהם. טחול הוא למינו של הכבד הולך, שהוא סמאל, שהוא מלאך המות, זה, הכבד, נברא ביום שני דמעשה בראשית. וזה, הטחול, נברא ביום רביעי של מעשה בראשית. ומשום זה אין סימן טוב להתחיל דבר בשני וברביעי. כבד, הוא מות לגדולים. טחול, הוא מות לקטנים.

ביאור הדברים. יום ב' דמעשה בראשית הוא גבורה, דהיינו קו שמאל, שנאמר עליו לפתח חטאת רובץ. שבסוף קו שמאל יצא סמאל, שהוא מלאך המות, והוא נקרא כבד, ועם המרה שבכבד לוקח נשמות בני אדם וממיתם. כי המרה היא חרבו של מלאך המות (כנ"ל אות שס"ד) כי הכבד, הוא דינים דדכורא והמרה היא בחינת דינים דמנעולא, שממנה המיתה (כנ"ל ויצא דף ט"ז ד"ה וזהו) וזה יצא בסופו של קו שמאל, שהוא יום שני דמעשה בראשית. ויום רביעי של מעשה בראשית בו נאצלה המלכות, ותחילה יצאה בבחינת קו שמאל, בסוד ב' מאורות הגדולים. והיתה כמו יום ב', שה"ס מצב הא' של המלכות. ואחר זה, נתמעטה עד לנקודה תחת יסוד, וחזרה ונבנתה מבחינת מחזה ולמטה דז"א, כמ"ש לעיל (ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו). וממיעוט הירח שנעשה יצאה הקליפה הנקראת לילית. שהיא תחת המלכות, כמו סמאל שמתחת קו שמאל.

ואלו הילדים הצריכים לאמם, הם סוד אותם שקבלו מוחין ממצב הא' של המלכות, שה"ס מוחין דיניקה, ששלטו בה אז ג"ר דקו שמאל, שה"ס ג"ר דחכמה, אשר בעת מיעוט הירח, מתגברת עליהם אותה לילית, והורגתם ונוטלת נשמותיהם. והם נבחנים לעשוקים, שהם ילדים שאין בהם שום פגם. ולילית מושלת עליהם מטעם מיעוט הירח בלבד. משא"כ אותם שמלאך המות שולט עליהם, הוא מחמת פגם שבהם ממנעולא.

כמ"ש לעיל (ויצא דף ט"ז ד"ה וזהו) ולפיכך קורא עליהם והנה דמעת עשוקים וגו'. והיא נקראת **טחול**.

ונמצא שטחול וכבד הם מין אחד, כי שניהם הם מזוהמא שבקו שמאל, אלא הכבד שהוא סמאל ומלאך המות, הוא מיום ב' שהוא מקו שמאל בעצמו. אבל הטחול שהיא לילית, היא מזוהמא של המלכות הנבנית מקו שמאל, שהיא בחינת יום רביעי. וז"ש, **טחול לזינא דכבד אזלא**, כי שניהם מזוהמא דקו שמאל, **דא אברי בשני**, היינו מקו שמאל עצמו, **ודא ברביעי**, היינו ממלכות הנבנית משמאל. **ובג"ד לית סימנא טבא בשני וברביעי**, כי בשניהם יצאו מלאכי המות, **כבד** שהוא מלאך המות, סמאל, **מותא דרברבי**, שממית כל אנשים הגדולים. כנ"ל. **טחול**, שהיא לילית, **מותא דזוטרי**, שהיא ממיתה רק הקטנים שהם בבחינת מוחין דיניקה, כנ"ל.

פסקה תיא

ובחבורא קדמאה אמר וכו': ובחיבור הראשון, אמר רעיא מהימנא, ודאי כך הוא, שכבד הוא מדרגת עשו, עשו הוא אדום, דהיינו שכולו דם, הוא מקבץ כל הדמים בין צלולים ובין עכורים, ואינו מבחין בין טוב לרע, בין דם טמא לדם טהור כי אינו עושה הבדל ביניהם. הלב, שהוא ישראל, שמבחין בין טוב לרע בין דם טמא לדם טהור, אינו לוקח אלא הברור והנקי שבדם ההוא, כמו הבורר אוכל מתוך הפסולת (ועי' במרה"ס אות י"ב).

פסקה תיב

ולבתר דנטיל לבא וכו': ואחר שהלב, שהוא יעקב, דהיינו ז"א, לוקח הברור שבדם שהוא למעלה, ונשאר הכבד, שהוא עשו, דהיינו סמאל, בפסולת הדם, הוא כועס עליו במרה, שהיא הגיהנם שנברא ביום ב' דמעשה בראשית, שהוא, מות של הגדולים (כנ"ל באות ת"י) והיא, המרה, היא נוקבא רעה של סמאל, וקוראים לה אש זרה, עבודה קשה, עבודה זרה. (ועי' במראות הסולם אות י"ד).

פסקה תיג

ובגין דמינה אתער וכו': ומשום שממנה, ממרה, מתעורר הכעס אל הכבד, העמידו חכמים במשנה, כל הכעס כאלו עובד עבודה זרה. ולא עוד, אלא שאין שריפה וחמימות בכל המחלות של אברי הגוף, אלא ממרה, שבשעת מחלה, היא מדלקת בלהבות על עורקי הכבד, ורוצה לשרוף כל הגוף. והיא כמו הים כשהוא זועף, שגלי הים עולים עד ורקיע ורוצים לצאת מגבולם להחריב העולם. אם לא השכינה שהיא לחולה, כמו החול המסבב את הים שלא יצא מפיו, אף השכינה כך, שמסבבת את הגוף וסועדת אותו, כש"א, ה' יסעדנו על ערש דוי. (ועי' במרה"ס אות י"ד).

פסקה תיד

ובג"ד אוקמוה מארי וכו': ומשום זה העמידו בעלי המשנה, המבקר את החולה לא ישב למראשותיו, משום שמשכינה על ראשו. ולא לרגליו משום שמלאך המות הוא לרגליו. וזה אינו לכל אדם אלא לבינוני, אבל לצדיק גמור, ה' יסעדנו על ערש דוי, על ראשו, והשכינה מסבבת גופו עד רגליו. ומשום זה נאמר ביעקב, ויאסף **רגליו** אל המטה, שזו היא השכינה, שנאמר בה, והארץ הדום **רגלי**. וכן השכינה נקראת מטה. ולרשע גמור, מלאך המות מסבב אותו מכל צד, וזה הוא יצר הרע. כי מלאך המות הוא היצר הרע. שמלאך המות מסבב אותו מכל צד, והחרב שלו, שהיא מרה (כנ"ל אות שס"ד) שפניו מוריקות בטפה אחת מאלו ג' טפות שהמרה זורקת בו, (כנ"ל פקודי אות תתקט"ז) ז"ש ואחריתה מרה כלענה. כבד הוא זכר. שהוא סמאל. ויותרת הכבד היא נקבה שלו. (ע"כ רעיא מהימנא) (ועי' במרה"ס אות י"ד).

פסקה תטו

קיבה איהו דרגא וכו': הקיבה היא מדרגה אחת מששים שבמות, והיא נקראת תרדמה. כי הקיבה ישנה (ברכות סא:) והיא עסירטא שהיא מדרגה ששית של מלאך המות (כנ"ל פקודי אות תתקי"ט) ומשום שבאה מרחוק היא מצד המות, אבל לא מות ממש. והרמז, אחד מששים במות. (עי' במראות הסולם אות י"א) (ע"כ זהר.)

פסקה תטז

אמר רעיא מהימנא וכו': אמר רע"מ, מאחר שהגוף הוא מעץ הדעת טוב ורע, אין אבר בגוף שלא יהיו בו יצר הרע ויצר הטוב וזה לבינונים. ולצדיקים גמורים יש ג"כ בכל אבר ב' יצרים, שהם זכר ונקבה, אלא ששניהם טובים, שהם כמו חתן וכלה, ולרשעים גמורים יש בכל אבר ואבר ב' יצרים רעים זכר ונקבה מצד סמאל ונחש.

פסקה תיז

ובג"ד מסטרא דאילנא וכו': ומשום זה מצד עץ הדעת טוב ורע, שהם לבינונים, יש בקיבה ב' מדרגות טוב ורע. כי כך העמידו חכמים קיבה ישנה. ויש שינה שהיא אחת מששים במות. ויש שינה שהיא אחת מששים בנבואה. ומשום זה העמידו ראשי הישיבה, שכתוב, החלומות שוא ידברו. והרי כתוב, בחלום אדבר בו. לא קשיא, כאן על ידי שד, דהיינו הסטרא אחרא שהוא מצד הרע שבשינת האדם. וכאן על ידי מלאך, שהוא מצד הטוב שבשינת האדם. חלום על ידי מלאך הוא אחד מששים בנבואה. חלום ע"י שד, הוא שוא, מצד המות, והוא תבן. שכך העמידו, כשם שאי אפשר לבר בלא תבן, כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים.

פסקה תיח

אצטומכא דא קרקבן וכו': ההמסס זה הוא קרקבן נקלף, כלומר, שהוא דומה לקרקבן הנקלף שבעוף (כמ"ש ברש"י ברכות ס"א:) והעמידו חכמים (שם) קורקבן טוחן, שהוא לוקח הכל, ושוחק ושולח המאכל לכל האברים. אם האברים הם בלי עונות. כמו שהעמידו חכמים, שיש דברים המעכבים את הקרבן, ואותו ששולח הקב"ה לקבל המתנה שלו, שהיא הקרבן, אינו יורד לקבלו. כי יש מתנה שהקב"ה מקבל אותה ע"י **אריה**. שנאמר בו ופני **אריה** אל הימין לארבעתן, והקב"ה רוכב עליו, ויורד בו לקבל אותה מתנה. ויש מתנה שמקבלה ע"י **שור**, שנאמר בו ופני **שור** מהשמאל לארבעתן. **אצטומכא** פירושו המסס, והיינו לפי פירש"י (ברכות ס"א:) אמנם בויקרא רבא פ"ג כתוב, מוושטא לאיסטימכא מאיסטומכא להמסיסא וכו' משמע שאיסטומכא הוא פי הכרס ואינו המסס. עי' במראות הסולם אות יוד.

פסקה תיט

ואית דורונא דמקבל וכו': ויש מתנה שמקבלה על ידי **נשר**, שנאמר בו ופני נשר לארבעתן. שהם ב' תורים או ב' בני יונה. ויש מתנה שמקבלה ע"י **אדם**, שכתוב בו **אדם** כי יקריב מכם קרבן לה', בצורת אותו שכתוב בו, ודמות פניהם פני **אדם**. שד' חיות אלו ה"ס ד' אותיות הויה. כי אריה שור, הם **י"ה**, ונשר אדם הם **ו"ה**. כי הויה יורד עליהם לקבל הקרבן. שה"ס ד' חיות.

פסקה תכ

ואית חיון טבעיות וכו': ויש חיות טבעיות, דהיינו מלאכים הממונים על גופים שהם מארבעה יסודות, ארמ"ע, והם טהורים. וכנגדם ארבע חיות דורסות, דהיינו מלאכי חבלה, טמאות הממונים על ד' מרות, שהם, מרה לבנה, מרה אדומה, מרה ירוקה, מרה שחורה, שהם מזיקי עולם, (כנ"ל אות תי"ג) שכל החום בכל המחלות באות ממרה.

פסקה תכא

ואית חיון שכליות וכו': ויש חיות שכליות, שהם ד' מלאכים מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, המסבבים את הכסא שהוא המלכות. ויש למעלה מהם וגבוהים עליהם, והם חיות אלקיות מצד הקדושה, דהיינו חו"ג תו"מ דז"א, ויש חיות דסטרא אחרא ונקראות אלהים אחרים, ואלקיות דקדושה נקרא אלקים חיים. ואלו אלקיות דקדושה, נקראים אלקי האלקיות, ועלת על הכל, אל אדון על כל המעשים. וכל מין הולך למינו. ומשום שיש אלהים אחרים, נאמר עליהם זובח לאלהים יחרם בלתי להוי"ה לבדו. כדי שלא יתערב אלקים חיים עם אלהים אחרים. (ע"כ רע"מ).

פסקה תכב

אצטומכא דא נטיל וכו': אסטומכא הזה לוקח ושוחק ומשלח לכל הצדדים שלמטה, דהיינו האברים של הגוף, וממנו נזונים התחתונים. מאלו השמרים שותים למטה כל אלו הרוחות וצדדים אחרים הניזונים בלילה, מאלו אברים ופדרים הנשרפים על המזבח בלילה. והשאר, לוקחים שאר האברים, והכבד לוקח הכל ומקריב אל הלב, כמו שלמדנו (כנ"ל אות שע"ד) וזה הוא שכתוב, ופני אריה אל הימין. וע"כ נראה על המזבח כעין אריה האוכל קרבנות. מכאן ולהלאה כך שאר האברים הם בסוד הגוף כעין שלמעלה.

פסקה תכג

אמר רעיא מהימנא וכו': ארע"מ לר' שמעון, מאור קדוש, ודאי האסטומכא לוקח הכל עד שש שעות ואופה. כי הקרקבן, שהיא האסטומכא (כנ"ל אות תי"ח) הוא אופה. וריאה היא משקה. הלב הוא המלך, ואלו השנים, הקרקבן והריאה, הם ודאי אופה ומשקה לתת למלך, ממבחר של כל המאכלים והמשקים, שהוא ראש כולם ומבחר מכולם. והיינו שכתוב, אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי. ולאחר כך, אכלו רעים. שהם שאר האברים, שהם הצבאות והמחנות של המלך המחלק להם מזון ע"י שר האופים, שהוא הקורקבן. שתו ושכרו דודים ע"י שר המשקים שהוא הריאה. ועי' במרה"ס אות י'.

פסקה תכד

וכבד איהו לימינא וכו': והכבד, הוא לימינו של אדם. ומשום זה, ופני אריה אל הימין לארבעתן, דהיינו לימינו של המלך שהוא הלב. הטחול הוא לשמאל. ואלו הם מסטרא אחרא, כי הכבד הוא סמאל שרו של עשו, והטחול היא לילית כנ"ל. ופני שור מהשמאל, היינו שמשקה יין ממוזג במים אל המלך. כי יין הוא משמאל. ואריה אכיל קרבנין זהו כבד, שמקבץ המזון דהיינו התפלות שבמקום קרבנות, לפני המלך שהוא הלב. וע"כ הוא מימין, כי האכילה באה מימין והיין משמאל. וכ"ז הוא בזמן הגלות, כמ"ש להלן. (ועי' במראות הסולם אות י"ב).

פסקה תכה

ואית לאקשויי על האי וכו': ויש להקשות על זה. אם כבד הוא עשו. איך הוא מתקן מזון ללב. שהוא יעקב (כנ"ל אות תי"א) ומשיב, אלא ודאי הלב הוא כמו יצחק, דהיינו קו שמאל, הכבד הוא עשו, שהוא הצד ציד. ואומר לו, יקום אבי ויאכל מציד בנו. אלו הם התפלות מן העניים ההולכות ומתגרשות, ואינן מתקבלות למעלה. ויצחק הוא בצער וביגון מחמת שאינם יודעים לכוון בתפלה. ומשום זה לא אמר עשו ויאכל מצידי, אלא

ויאכל מציד בנו, דהיינו ישראל, שנאמר, בני בכורי ישראל. כמו זה, אין מזונות לישראל בגלות אלא ע"י אומות העולם. (ועי' מרה"ס אות י"ג).

פסקה תכו

אבל כד אינון וכו': אבל כשהם בארץ ישראל, מזונם הוא ע"י השכינה. ויהיו שתי כנפי ריאה משקים את האומה ישראל, שהן שר המשקים כנ"ל. ושתי כליות, הן שר האופים, שמבשלים הזרע היורד מן המוח, ומבשלים המים שמקבלים מכנפי ריאה. ואחר שיאכל המלך, שהוא הלב, נאמר בב' כליות שלה, אכלו רעים, ולב' כנפי ריאה, שתו ושכרו דודים, (ועי' במראות הסולם כאן באות כ"א).

פסקה תכז

דלבא איהו כסא וכו': כי הלב הוא כסא דין, ארבע חיות שהן שליחים שלו, הן ב' כנפי ריאה וב' כליות, שהם חו"ג ונו"ה, שכנפי ריאה ה"ס ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה, כדי לקבל עליהם המלך, שהוא רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'. (כנ"ל אות ש"י) שהוא היושב על הכסא, שהוא הלב, שהוא כסא דין, שכל אלו הדפיקות מתנהגות אחריו כחיילים אחר מלכם. (ועי' במרה"ס אות כ"ב).

פסקה תכח

ורוחא דנשיב מכנפי וכו': והרוח הנושב מכנפי ריאה נושב על ב' נקבי החוטם (ועי' לעיל אות ר"ו) והוא קר וצונן משמאל וחם בימין. ומצד המוח שהוא כסא רחמים, רוח הקר הוא לימין שהוא חסד, והחם משמאל שהוא גבורה, ששם הלב. והמוח ממוזג באמצעם של שניהם, של ימין ושמאל. ואף הלב כך ממוזג מקור וחום, דהיינו ע"י הרוח דכנפי ריאה הנושב עליו, והמוח ג"כ ממוזג מקור וחום, כי המוח והלב מקבלים זה מזה.

פסקה תכט

ושמרים דכלא נטיל וכו': והשמרים של כולם לוקח הטחול, והמחנות שלו, שהם עבדים ושפחות. שעליהם אמר שלמה, קניתי לי עבדים ושפחות. ב' הכליות נקראות אשים. על שם אשים שלמעלה, שנאמר בהם אשי ה' ונחלתו יאכלון.

פסקה תל

ובקנה שית עזקאן וכו': ובקנה שש טבעות, שעליהם נאמר, הבו לה' בני אלים, כי בהם עולה הקול הנחלק לששה קולות של השכינה. והשביעי, עולה לפה, שהוא הכסא ושש טבעות הקנה הן כעין שש מדרגות של כסא המלך שהוא הפה. והקנה, הוא סולם, שבו **מלאכי אלקים עולים ויורדים בו**, שמלאכי אלקים, הם ההבלים העולים מן הלב, ורוחות של אויר, יורדים בלב לקרר את חומו, שלא ישרף את הגוף.

פסקה תלא

וכד רוחא נחית וכו': וכשהרוח יורד, יורד בכמה רוחות, כמו מלך עם חיליו. וכנפי ריאה מקבלות הרוח, שהוא כמלך עליהן. כמו שאמרתי, ופניהם וכנפיהם פרודות, הוא לקבל עליהם את המלך, (כנ"ל אות תכ"ז) וכן והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה.

פסקה תלב

אי זכאן אברין וכו': אם זוכים האברים של האדם במצות המלך העליון, שהוא רוח הקדוש יורד בסולם, שהוא גרון, בכמה רוחות קדושים, שנאמר עליהם עושה מלאכיו רוחות. ועולים, לקבל ההבלים שבלב, שנאמר עליהם, משרתיו אש לוהט. ועליהם נאמר, קול ה' חוצב להבות אש. משום שהלב הוא **אדני**, שממנו עולים להבות אש בפה. שהוא **הויה**. שיורדים עמו כמה רוחות דקדושה, היינו מד' אותיות **הויה**, שנאמר עליהם, כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח. (עי' מרה"ס אות י"ז).

פסקה תלג

קנה, איהו קנה וכו': קנה, הוא קנה חכמה קנה בינה, שהם לימין הקנה שהוא חסד, שה"ס קנה חכמה, ולשמאל הקנה שהוא גבורה, ה"ס קנה בינה. תפארת, הוא באמצע הקנה, והוא סלם. וה"ס דעת. בגוף, כלול ו"ק שהם, ב' זרועות, שהם חסד וגבורה. וגוף וברית שהם ת"ת ויסוד. וב' שוקים, שהם נצח והוד. וו"ק הגוף, הם כנגד שש טבעות שבקנה. (עי' מרה"ס אות י"ח).

פסקה תלד

וכד נחית הוי"ה וכו': וכש **הוי"ה** יורד אל הלב, אל **אדני**, מתחבר הדין ברחמים בתוך הלב. שהוא **יאהדונה"י**. וכש **אדני** עולה לפה, באדני שפתי תפתח, לקבל את השם הוי"ה בפה, מתחברים שם ב' השמות בחבור אחד, שהוא יאהדונה"י, כעין שנתחברו בלב, ומשום זה העמידו בעלי המשנה, מי שאינו תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש, דהיינו אם אין להם פה ולב שוים. שכמו שיש יחוד הויה אדני בלב, יהיה ג"כ יחוד הויה אדני בפה. (ע"כ רע"מ) (עי' מרה"ס אות י"ז).

פסקה תלה

קנה, שית עזקאן וכו': הקנה, הנה שש טבעות שבקנה כלולות יחד, והם נקראות בני אלים. מוציאות רוח לנשב על העולם, ובאות מצד הגבורה, וכשמתחברות יחד, הן כעין השופר. שה"ס בינה, ואלו נקראים שופר, שה"ס שופר של **איל** של יצחק. והם **אלים** בני בשן. כמ"ש, הבו לה' בני **אלים**. שהם אלים של יצחק המוציאים רוח וקול. ואותו הקול יוצא ופוגש בענני מטר, ונשמע אל הבריות שבחוץ. וע"כ כתוב ורעם גבורותיו מי

יתבונן. כי ודאי מצד הגבורה הם באים. ומשום זה אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים. אל הכבוד רועם לא כתוב, אלא אל הכבוד הרעים, שמשמעותו שמפעיל אחרים, והיינו שהוא מרעים על ידי בני אלים. ואין מי שיודע בשבח קול הזה. ז"ש מי יתבונן. (עי' מרה"ס אות י"ח).

פסקה תלו

ובחבורא קדמאה פתח וכו': ובחבור הראשון. פתח רע"מ ואמר, אוי להם לבני אדם, שהם אטומי הלב סתומי עינים, שאינם יודעים את אברי הגוף שלהם, על מה הם מתתקנים. כי הקנה, ג' כחות כלולים בו, א) **הבל**, שהוא **להב** אש היוצא מן הלב, ונחלק לז' הבלים שאמר קהלת. ב) **אויר**, שנכנס אליו מבחוץ. ג) **מים**, של כנפי ריאה שהם דבוקים בקנה. ומג' אלו נעשה **קול**, דהיינו ממים ורוח ואש. וכל אחד נחלק לז', והם ז' להבות, ז' אוירים, ז' נחלים. (עי' במרה"ס אות י"ט).

פסקה תלז

וכד אערעו להבים וכו': וכשנפגשו להבות הלב, בעניני מטר, שהם כנפי ריאה, דרך קנה הריאה. זהו ורעם גבורותיו מי יתבונן. שבו לב מבין בבינה, שהוא בלב לשמאל, שהוא גבורה. וחסד הוא לימין שהוא מים דכנפי ריאה, ושם חכמה שהיא מוח. כלומר, שחסד וגבורה עולים ונעשים חכמה ובינה, וממנו, מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון. שהוא לבנונית המוח שנוזלים על קנה הריאה, אחר שעלו עננים דבינה אל המוח. (עי' במרה"ס אות י"ט).

פסקה תלח

ורזא דמלה מי וגו': וסוד הדבר, מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן, שזה עשן המערכה העולה מן הלב אל המוח, שכל רוחות שבעולם אין מזיזים אותו ממקומו. חכמה היא אותיות, **כח מה**, משום שהיא **כח** בלב, **מה** במוח. הקנה, הוא תפארת, הוא כולל שש ספירות חג"ת נה"י, שהם שש מדרגות אל הכסא, שהוא אמא, שתרד חכמה אליה מן המוח אל הלב. כי בה הלב מבין. ומשום זה כתוב, קנה חכמה קנה בינה, שבו יורד אבא שהוא חכמה, ובו עולה אבא. וזה הוא סולם, שבו עולים שנים ויורדים שנים. כי אבא נאמא כלולים זה בזה, ויורדים או"א ממוח אל הלב, ועולים או"א מן הלב אל המוח. (ע"כ רע"מ) (עי' מרה"ס אות י"ט כ').

פסקה תלט

ושט דבלע מיכלא וכו': הושט שהוא בולע האוכל, ומשם נכנס לכל האברים, שהוא במדרגת אשים. **אשים** הם קרבים מיד, ובולעים ולוקחים הכל מאש העליון, הכולל

האשים. וזה סוד **אשי** ה' ונחלתו יאכלון. אלו האשים אוכלים ובולעים, ושאר לא אוכלים כך. (עי' במראות הסולם אות ז').

פסקה תמ

וכל בני עלמא וכו': וכל בני העולם שמבחוץ, אינם יודעים איך אוכלים ואינם יודעים הסוד שלהם. אלא המדרגות שבפנים יודעים ולוקחים מהם. כי ושט אין לו בדיקה מבחוץ, כי אינם יודעים, אלא מבפנים יודעים ולוקחים עד שנכנס לבית הטחינה ונשחק ונתבשל. והכבד לוקח הכל כמו שלמדנו, ומאלו האשים יוצאות מדרגות שלוקחות קודם הכבד. ומי הם. אלו הם הטוחנות, דהיינו השינים, שאוכלים הקרבנות וטוחנות. וע"כ משנחרב בית המקדש כתוב, ובטלו הטוחנות כי מעטו. אלו הם הטוחנות תחילה. (ועי' במראות הסולם אות ו' ז').

פסקה תמא

כיון דאתטחנן, אינון וכו': כיון שנטחן, אלו השולטים עליהם בולעים ולוקחים, ונקראים **ושט**. למה נקרא ושט. אלא משום שושט, הצורה של ה ו' דושט, הוא כמו ושט כפוף, ולאחר כך שט לאכול ולשתות יין ומים, שכתוב שטו העם ולקטו מאכל לאכול ולשתות יין ומים, שהם נסוך היין ונסוך המים. (ועי' במראות הסולם אות ו' ח').

פסקה תמב

בהאי ושט עאל וכו': בושט הזה נכנסים ונשאבים בריאה אלו השרפים, בלהבות שלהם לוקחים משקה, ונקראים ריאה בחבור אחד עם הריאה, והכל נשאב בהם. וכל אלו לוקחים כל אחד ואחד כראוי לו. ומשחרב בית המקדש ובטלו הטוחנות כי מעטו, כולם. (ועי' במראות הסולם אות ח') שמיעטו צורתם ומזונם, ואין יום שאין בו קללה. הרים ר"ש קולו ואמר, אוי ירושלים עיר הקדושה, אוי לעם שכל טוב הזה אבדו, ושרים גבורים ממונים מיעטו דמותם. על זה בכו החברים. אמרו, אוי רבי, כשתסתלק מן העולם, מי יגלה סודות סתומים עמוקים כאלו, שלא נשמעו מימי שלמה המלך עד עתה. אשרי הדור השומע דברים אלו, אשרי הדור שאתה בתוכו. אוי לדור שישאר יתום ממך.

פסקה תמג

פתח רעיא מהימנא וכו': פרע"מ ואמר, והרי כתוב ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע. והם שבע רקיעים, וילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות. ונקרא שחקים, משום שבהם ריחים הטוחנים מן לצדיקים, שהם יסוד ומלכות הנקראים צדיק וצדק, לעתיד לבא, דהיינו משפע הבינה הנקראת לעתיד לבא. והם נקראים שחקים על שם **ושחקת** ממנו

הדק, והם נצח והוד, עליהם נאמר ושחקים יזלו צדק, שהיא שכינה התחתונה, דהיינו מלכות הנקראת צדק, שנוזל אליה השפע מן שחקים.

פסקה תמד

וילון דביה מכניס וכו': רקיע הראשון שהוא מלכות, נקרא וילון, משום שבו מכניס השפע בערב, ומוציא, דהיינו שמשפיע, בשחרית שאז זמן ההשפעה. והשני שנקרא רקיע הוא יסוד, שבו מאירים השמש והלבנה, שהם עמוד האמצעי, דהיינו ת"ת, ושכינה התחתונה, שהיא מלכות. כלומר שיסוד מיחד ז"א ומלכות זה בזה ומאירים שניהם על ידו. ז"ש, ויתן אותם אלקים ברקיע השמים להאיר על הארץ. וצדיק, שהוא יסוד, נקרא **אות** כשהוא מיחד נצח והוד. ונקרא **עדות**, כשהוא מיחד תפארת ומלכות.

פסקה תמה

נצח והוד טרין וכו': נו"ה הם ב' חצאים של גוף אחד, כעין ב' תאומים, ומשום זה נקראים שחקים. שניהם יחד, הם ו"ו מן ושט מבחינת השמאל. והם ב' טוחנות מצד הימין.

פירוש, כי באמת קו ימין וקו שמאל סותרים זה את זה, כי קו ימין נמשך מבחינת החולם שה"ס עלית המלכות לבינה, והסתלקות הג"ר. וקו שמאל נמשך מנקודת השורק, שה"ס שהמלכות חזרה וירדה מן הבינה ויצאו שוב הג"ר (כנ"ל ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא) וא"כ נתבטל הקו הימני כמו שלא היה, שהרי המלכות חזרה וירדה מן הבינה. אמנם מחזה ולמעלה דז"א, יונק מבחינה שכנגדו מבחזה ולמעלה דא"א, ששם מלבישים או"א, שבהם אין הי' יוצאת מאויר (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית) שפירושו שאין המלכות יורדת מבינה, ואינם מקבלים פעולת קו השמאל לעולם, וע"כ מחזה ולמעלה דז"א, אע"פ שיצא קו השמאל לא ביטל את קו הימין, כי הוא יונק מאו"א עלאין. משא"כ מחזה ולמטה דז"א, שב' הקוין ימין ושמאל נקראים נצח והוד, שהם יונקים מבחינה שכנגדם מן החזה ולמטה דא"א, ששם ישסו"ת, שבהם מתגלה הקו שמאל, שהי' יוצאת מאויר, לפיכך כשנגלה קו שמאל שהוא הוד, תיכף נתבטל הנצח, כי כשחזרה הגדלות ודאי שאין עוד שם קטנות. אמנם גם בשיסו"ת יש פנים ואחורים, אשר בבחינת הפנים דישסו"ת שולט ג"כ קו ימין ואין הי' יוצאת מאויר, כמו באו"א. ולפיכך כשנו"ה דז"א מקבלים מפנים דישסו"ת, יש עמידה לקו ימין גם אחר יציאת קו שמאל. כי הקו הימני מקבל כח מן קו ימין דפנים דישסו"ת.

ולפיכך יש בנצח והוד דז"א ב' בחינות, אם הם בבחינת אחורים, דהיינו שמקבלים מאחורים דישסו"ת, אז מתבטל הנצח ע"י יציאת ההוד, כמו הגדלות המבטלת את

הקטנות. ואם מקבלים מן הפנים דישסו"ת, אז נשאר קו ימין בתוקפו גם אחר יציאת קו השמאל.

וזה אמרו, **נצח והוד תרין פלגי גופא אינון, כגוונא דתרין תאומים** , שנצח והוד הם ב' חצאים של גוף אחד, כי קו ימין הוא יציאת הקטנות, וקו שמאל הוא יציאת הגדלות של אותו הגוף, דהיינו של אותה המדרגה, ומבחינה זו היתה צריכה הגדלות לבטל את הקטנות, ועכ"ז נשארות שתיהן בשליטתן כמו ב' תאומים. והיינו רק מבחינת הפנים דנו"ה, שקו ימין יונק כחו מן הפנים דישסו"ת כנ"ל, **ובגין דא אתקריאו שחקים**, כיון ששניהם שולטים כל אחד לפי עצמו נלחמים זה בזה ושוחקים זה את זה, כנ"ל **תרווייהו כחדא ו"ו אינון מן ושט, מסטרא דשמאלא**, שמבחינת אחורים דישסו"ת שהוא צד שמאל, נחשבים שניהם מדרגה אחת, כי השמאל מבטל הימין. וה ו' של ושט רומזת עליהם. והיינו ה ו' דושט שנתארכה ונעשה שטן, מחמת שהיה בלי טחינה (כנ"ל אות שס"ו) **ואינון תרין טוחנות, מסטרא דימינא**, שמבחינת הפנים דישסו"ת שהוא צד הימין, יש תוקף ג"כ לצד ימין שהוא הנצח, ואז הם ב' מדרגות נפרדות שנלחמות זו בזו, והם ב' טוחנות שטוחנים מן לצדיקים.

פסקה תמו

ויקח משה את וגו': ויקח משה את עצמות יוסף עמו. דהיינו, עצמות צדיק יסוד עולם, שהוא המדרגה של יוסף הצדיק. ועליהם, על נצח והוד, נאמר, את קרבני **לחמי** לאשי, ואין **לחם** אלא התורה, דהיינו נצח והוד **שנלחמים** זה בזה, בסוד הטחינה הנ"ל. ועליהם נאמר, לכו לחמו בלחמי. והם, נצח והוד, הם האשכולות ענבים המושפעים ע"י צדיק, שהוא יסוד. והצדיק, שהוא יסוד נקרא עץ פרי. ובשבילו נאמר, ושאוהו במוט בשנים. ולמה במוט, ולא נאמר, וישאוהו בעץ. הוא משום שלא היה שם צדיק הנקרא עץ. כי היסוד שהוא קו האמצעי, לא יחד ב' האשכולות, שהם נצח והוד, שיוכללו זה בזה. וע"כ נשאו במוט בשנים, בלי התכללות בצדיק.

פסקה תמז

ובגינייהו אתמר ביה וכו': ובשביל נצח והוד, שלא יתפרדו, נאמר בו בצדיק, שהוא יסוד, לא יתן לעולם **מוט** לצדיק, דהיינו שהיסוד **לא ימוט** מליחד הנצח והוד, שהוא **עץ**, שנאמר בו, היש בה **עץ** אם אין. ואלו שהוציאו שם רע על הארץ עקרו **עץ** הזה שהוא צדיק, דהיינו יסוד, וגרמו, אל, וישאוהו ב **מוט** בשנים, שנצח והוד היו בבחינות **ו'** בלי יחוד היסוד. כי הצדיק **מוט**, מחמת שהוציאו שם רע על הארץ.

פסקה תמח

עלייהו אתמר סחטה וכו': עליהם, על נו"ה, אמרו, בחטא עץ הדעת שחוה סחטה ענבים ונתנה לו (ב"ר פי"ט) כי נצח והוד נקראים אשכולות ענבים (כנ"ל אות תמ"ו) וענבים הם סוד הארת החכמה שבשמאל, שאסור להמשיכה ממעלה למטה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) והמשכתה ממעלה למטה נבחנת לסחיטת הענבים, שז"ס החטא דעצה"ד. צדיק שהוא **יסוד**, בו **סוד**, כי ביסוד יש אותיות סוד, שהוא יין המשומר בענביו ששת ימי בראשית, שהיסוד שומר את הענבים שה"ס הארת חכמה, שלא יסחטו אותם, דהיינו שלא ימשכו אותה ממעלה למטה, אלא רק ממטה למעלה. וששת ימי בראשית הם שש מדרגות חג"ת נה"י של אות **ו'**, שהיא ת"ת, קו האמצעי, כלומר, שממנו מקבל היסוד כח השמירה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת). והם נקראים שרפים כשהם **ו' ו'** בלי יחוד, כמ"ש **שש** כנפים **שש** כנפים לאחד. דהיינו ב"פ **ו'**. ונקראים שרפים מבחינת השמאל שבהם, והם מוציאים מים מבחינת הימין שבהם. והם צמאים מחמת השלהבת שבהם מצד הגבורה, דהיינו מצד השמאל, ושואבים מים מצד החסד.

פסקה תמט

ועלייהו אתמר עושה וגו': ועליהם, על נו"ה, נאמר עושה מלאכיו רוחות, מצד עמוד האמצעי, שהוא ז"א, כלומר, שהם הרוחות הנמשכים מז"א לתוך כנפי ריאה (כנ"ל במראות הסולם אות ג') הנושבות על הלב, שהוא מדרגה עשירית ברוח הקודש, דהיינו מלכות, שהיא ביניהם בין נו"ה. והוא היסוד. הוא **ו'**, הוא אות בצבא שלו, הכולל ששה פרקים של ב' השוקים שהם נצח והוד, שכל אחת יש לה ג' פרקים, משום שהוא קו האמצעי. שכתוב בהם שוקיו עמודי שש, וזהו צדיק שהוא אות ברית הכולל שש דנו"ה. ודורש כאן את השם צבאות שנקרא היסוד, שהוא אותיות אות בצבא שלו. משום שכולל ששה פרקים של נו"ה. שהם חג"ת נה"י.

פסקה תנ

ו' עלאה תפארת וכו': ו' העליונה, שבשתי וין של ו"ו במילוי, היא תפארת משום שהוא קו האמצעי בין ששה פרקים שבשתי זרועות, ומשום זה גוף וברית, שהם ת"ת ויסוד נקראים **ו' ו'**. דהיינו ב' וין של ו"ו במילוי. ואנו חושבים אותם לאחד. והם, נו"ה, **פורשי כנפים למעלה**, כנגד ו' עליונה שעליהם, שהיא ת"ת, ומצדו נקראים נו"ה נביאי האמת. כי ת"ת נקרא אמת. **סוככים בכנפיהם** על ברית, דהיינו יסוד, שהוא **ו'** השניה, שהיא צדיק יסוד עולם. ומשום זה נצח והוד טוחנים מן לצדיקים שהם מצד צדיק יסוד עולם,

שהוא ביניהם, כי צדיק, שהוא יסוד, הוא קו האמצעי בין נצח והוד, ומקבל מהם המן שהם טוחנים, ומשום זה נקראים נצח והוד. טוחנות.

פסקה תנא

ומסטרא דושט שטו וגו': ומצד הושט, שיש לו מקודם טחינה בשינים, נאמר **שטו** העם ולקטו, שהוא הלקט של פסקי דין שבמשנה, דהיינו המ"ן שמעלים ישראל ע"י העסק בתורה ובמשנה, ועולה לסוד ושט העליון (כנ"ל במראות הסולם אות ז' ע"ש) כי שטו הוא אותיות ושט. **וטחנו בריחים**. מכאן מי שמוציא דברי תורה מפיו צריך לטחון אותם בשינים, דהיינו לברר אותם היטב, ולהוציא מלים שלמות, ואלו המלים נקראות שלמות, ומלים אחרות, שהם מבזים אותן כי אוכלים המלים בהלעטה, שאינם טוחנים אותן בטוחנות שלהם, ובשיניהם, כלומר, שאינם מבררים היטב דברי התורה שהם מוציאים מפיהם, מה כתוב בהם, הבשר עודנו בין שיניהם ואף ה' חרה בעם. כי הם באים משורש אותו שאמר הלעיטני נא, דהיינו מעשו הרשע. ונו"ה נקראים כרובים. וע"כ הכתוב, פורשי כנפים למעלה וגו', סובב על נו"ה, כבדבור הסמוך. **שטיין** פירושו מבזים וממאסים. כי תרגום בזה ונקלה הוא שיט. (ש"א ט"ו ט) וכן מלשון שטה מעליו (משלי ד' ט"ו).

פסקה תנב

ותמניא אינון חכמה וכו': ושמונה ספירות הן, חכמה, בינה, גדולה, גבורה, ת"ת, מלכות, נצח, הוד. צדיק, שהוא יסוד, עטרה על ראשו כי אין לו בת זוג. ומהי עטרה שלו. היא כתר עליון. ובשבילה העמידו בעלי המשנה שעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם. והיינו שהעמידו, אמרה שבת לפני הקב"ה לכל הימים נתת בן זוג, ולי לא נתת בן זוג. (ב"ר פי"א ח')

פירוש. כי נתבאר שב' מלכיות יש, שהן מפתחא ומנעולא, **מפתחא** פירושו, מלכות הממותקת בבינה, ונקראת עטרת יסוד, להיותה חלק מט"ס ראשונות ולא ממלכות עצמה, (כנ"ל בהקסה"ז דף נ"ה ד"ה וטעם, ובדף דף נ"ה ד"ה וטעם) והשניה היא **מנעולא**, שהוא עצם המלכות. והיא נגנזה בראש עתיק. ואין ממנה באצילות רק בחינת הארה בעלמא, וזה ג"כ רק בג"ר של הפרצופין, דהיינו מחזה ולמעלה, ובמחזה ולמטה אין שום זכר ממנה (כנ"ל בהקסה"ז דף דף נ"ה ד"ה וטעם עש"ה). לפיכך נבחן שיש בחינת מלכות רק מחזה ולמעלה, שה"ס פני אדם. אבל מחזה ולמטה אחר היסוד, אין שם אלא מפתחא, דהיינו עטרת יסוד, שהיא בחינת מלכות הממותקת בבינה, ומבחינת המנעולא, שהיא מלכות האמיתית, אין שם כלום. גם נודע שהמלכות דמנעולא אינה

כלולה בשום ספירה, כי מקומה תחת היסוד, ולא למעלה ממנו. אבל מלכות דמפתחא, שהיא המלכות שעלתה לבינה נעשתה נוקבא בקו שמאל שבכל הספירות, דהיינו בבינה ובגבורה ובהוד. כי כיון שעלתה המלכות לבינה, נעשתה בינה נוקבא לחכמה. וכן הגבורה נעשתה נוקבא לחסד. וכן ההוד נעשה נוקבא לנצח.

וז"ש, **ותמניא אינון**, דהיינו ד' זוגות, **חכמה**, **בינה**, הן זוג א'. **גדולה וגבורה**, הן זוג ב'. **תפארת מלכות**, הן זוג ג', דהיינו המלכות שלמעלה מחזה שיש בה הארה ממנעולא כנ"ל. **נצח הוד**, הן זוג ד'. אבל **צדיק**, שהוא יסוד, **עטרה על רישיה**, **דאיהו לית ליה זוג**, כי הבת זוג של היסוד צריכה להיות מלכות דמנעולא, שמקומה בסיום ט' ספירות, והיא נגנזה ואינה שם כנ"ל. אלא עטרת יסוד משמשת במקומה, אבל **ומאי עטרה דיליה**, **כתר עליון**, כי היא מפתחא, שהיא בחינת בינה, שנקראת כתר עליון. והיא אינה בת זוגו של היסוד, כי רק המלכות דמנעולא היא בת זוגו. **ובגיניה** וכו' **העולם הבא** וכו', שהוא בינה, **צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם**. כי בזמן שז"א עולה לבינה, שהיא עולם הבא, נעשתה המלכות דמפתחא לעטרה על ראשו, בסו"ה, אשת חיל עטרת בעלה. הרי שמלכות דמפתחא אינה בת זוגו של היסוד, אלא כתר עליון שלו. **והיינו דאוקמוה אמרה שבת** שהיא יסוד, **קמי קב"ה**, **לכלהו יומי**, דהיינו לכל הספירות מחכמה עד הוד **נתת בן זוג** כנ"ל, ולי, ליסוד, לא נתת בן זוג. כי הבן זוג שלה היא מלכות דמנעולא שנגנזה כנ"ל. (ע"כ רע"מ).

פסקה תנג

פתח ר"ש ואמר וכו': פר"ש ואמר, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. כתוב בשמע **ע**' גדולה, ה **ד**' דאחד גדולה גם כן. וזהו סימן **עד**. היינו שכתוב, **עד** ה' בכם. נשארים אותיות ש"מ מן שמע, עם **מ**' פתוחה. מהו הטעם שאינה **ם**' סתומה. כלומר מהו ההפרש מן מ' פתוחה למ' סתומה. הוא משום ש **ם**' סתומה היא מלך העליון, דהיינו בינה ו **מ**' פתוחה רומזת על מלך התחתון, דהיינו מלכות. **וש"מ** דשמע, רומזות על המלכות. ואותיות האחרות מן אחד נשארו **א"ח**. כבוד אלקים הסתר דבר. כתוב

פירוש. נודע שיש ב' מצבים במלכות, א) כשהיא גדולה כמו ז"א, שמלבשת קו שמאל דבינה, ואז היא **ם**' סתומה כמו הבינה, דהיינו שנסתמו אורותיה (כנ"ל ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו) ובמצב הזה נקראים ז"א ומלכות **אח ואחות**, כי אז שניהם בני הבינה, כי ז"א מלביש לקו ימין דבינה, והמלכות לקו שמאל דבינה. ומצב הב' הוא אחר שנתמעטה לבחינת מחזה ולמטה דז"א, וירדה תחת מדרגת ז"א, ונעשית בבחינת אשת ז"א, כלומר שנעשית למקבלת מז"א, אבל נפתחו אורותיה ומאירה לתחתונים בכל השלמות (כמ"ש

לעיל ב"א מאות ק"י עד אות קט"ז ע"ש) ואז נקראת מ' פתוחה כי נפתחה מסתימתה. ובב' תבות, **שמע אחד**, יש ג' צירופים, **שמ**, **עד**, **אח**. ש"מ היא המלכות הנקראת שם. עד, הוא ז"א כמ"ש עד הויה. אח, הוא ג"כ ז"א, כמ"ש פתחי לי אחותי. וההפרש בין עד אל אח, הוא, כי **עד** הוא, כשז"א משפיע למלכות מוחין מגולים מעדן העליון. **ו אח** הוא, כשז"א הוא בבחינת אחורים עם המלכות דהיינו במצב הא' שאז נבחנים ז"א ומלכות לאח ואחות. וז"ש **שמע** וכו' **ע' רברבא ד' אוף הכי**, שיורה על מוחין מגולים דז"א, שאז נקרא ז"א עד הויה, היינו דכתיב **עד הויה** בכם. **אשתארון אתוון ש"מ**, **מ' פתוחה**, שזה יורה על המלכות כשהיא במצב הב' שכבר נפתחו אורותיה, להיותה מקבלת מוחין דז"א הגדולים הנקרא עד. באפן שב' צירופים **ש"מ ע"ד**, מורים על זווג ז"א ומלכות במצב הב' שהמלכות היא **מ'** פתוחה וז"ש **מ"ט לא סתימא**, כלומר למה המלכות אינה סתומה. ומשיב, **מ' סתימא מלכא עלאה**, כלומר המלכות נקראת **ם** סתומה בשעה שמלבשת את מלכא עלאה, שהוא בינה, דהיינו במצב הא'. **מ' פתיחא מלכא תתאה**, כלומר כשהמלכות היא בבחינת עצמה, שהיא תחת ז"א נקראת **מ** פתוחה. וכיון שכאן היא מקבלת משפע ז"א בבחינת **עד**, ודאי שהיא **מ'** פתוחה. והצירוף **אח**, יורה על מדרגת ז"א שבמצב הא' דמלכות שעתה במצב הב' הוא נשאר בלי פעולה. וז"ש **אתוון אחרנין אשתארו א"ח**, כלומר, שנשארו בלי פעולה, כי עתה כבר נתמעטה המלכות, ונסתרה מלהיות בחינת אחות אל ז"א, שז"ס **כבוד אלקים הסתר דבר**, כי אע"פ שבמצב הא' היו ז"א ומלכות בבחינת ב' מאורות הגדולים, אח ואחות, מ"מ לא היה זה לכבוד המלכות, כי אורותיה היו סתומים, אבל עתה במצב הב' אע"פ שנתמעטה ונסתרה ממדרגתה הגדולה, הנה משום זה נפתחו אורותיה בסוד הזווג ש"מ ע"ד, ומשפעת לכל העולמות, שזהו **כבוד אלקים**. וכל זה יצא משום הסתר דבר.

פסקה תנד

אשכחנא בספרא דרב וכו': מצאתי בספרו של רב המנונא סבא, כל מי שמיחד יחוד הזה בכל יום, מוכנה לו שמחה מלמעלה מסוד אותיות אלו, **ש"מ** דשמע מצד זה, בתחילת הכתוב, א"ח דאחד מצד זה, מסוף הכתוב, ומחבר האותיות, ומתחיל לחבר למפרע. דהיינו ה **א'** מן **אח** שבסוף הכתוב לפני ה **ש'** של **שם** שבתחילת הכתוב. ומסיים ביושר, בתחילה ה **מ'** דשמע ואח"כ ה **ח'** דאחד. והמימן, **אשמח**, שמתחבר הצירוף אשמח. שכתוב אנכי **אשמח** בה', ממש. שזהו ביחוד הקדוש, המרומז באותיות **עד**. כי בשמע אחד, יש הצירוף, **אשמ"ח ע"ד**, ויפה הוא. וכך הוא בספרו של חנוך, שאמר כעין זה, שמי שמיחד יחוד הזה בכל יום שמחה מוכנה לו מלמעלה.

פסקה תנה

תו, איה ביה ש"מ וכו': עוד. יש לכוון בהמלה שמע. שיש בה **שם** שנכללות מן **ע'** גדולה. אלו הם ע' שמות שבסוד האבות הקדושים, דהיינו ע"ב שמות שבחג"ת הנקראים אבות (כנ"ל בשלח אות קע"ג) שעקרם ע' שמות, בסוד ע' סנהדרין וב' עדים (שם באות קס"ג) וזה הוא סוד שמע, **שם ע'**. שם הוא מלכות, הנכללת מן ע' שמות. **ישראל הויה אלקינו הויה**, אלו הם ארבעה בתים שבתפלין, שהם ד' מוחין, חכמה, בינה, ימין דדעת, ושמאל שבדעת, שאוחז בהם **אח** דאחד, אותו שאמר, פתחי לי אחותי רעיתי, שהוא ז"א. **ד'**, דאחד, זהו קשר של תפלין של ראש שהוא בצורת **ד'** שהמלכות אוחזת בהם. והסוד נמסר לחכמים שלא לגלותו. שתק ר"ש. בכה וצחק, אמר, אומר הסוד, כי ודאי הרצון העליון נמצא, כי אין כדור הזה עד שיבא מלך המשיח, שתהיה להם רשות לגלות.

פסקה תנו

תרין רצועין נפקין וכו': שתי רצועות יוצאות מצד זה ומצד זה, דהיינו בימין ובשמאל, שהוא סוד ב' ירכים שמחזה ולמטה של אותו אח, שהוא ז"א דהיינו נצח והוד דז"א שנביאי האמת נאחזים בהם. כי מלמעלה, על הראש, יוצאות שתי רצועות, שהם סוד ב' זרועות המקיפות הראש מימין ומשמאל, שה"ס חסד וגבורה, וה **ד'** שהיא מלכות נאחזת בהם, בחו"ג אלו, בסוד קשר של תפלין של ראש. ואח"כ יורדת המלכות, ונתפשטו הרצועות שה"ס ירכין למטה. כי כיון שהיא נאחזת למעלה בד' דקשר של תפלין, כראוי, היא יורדת למטה לנה"י, להתאחז בצבאותיה, דהיינו להשפיע לדרי בי"ע, וכשהיא נאחזת שם בנה"י, נאחזת בסוף הירכים, ורושם ה **י'** שהוא ברית הקדוש, דהיינו יסוד, נמצא עליה מלמעלה, אז היא מתיחדת ביחוד אחד עם ז"א.

פירוש אע"פ שבמצב הא' נמצאת המלכות סתומה וקפואה כנ"ל ואינה יכולה להאיר רק אחר שתמצא במצב הב' (כנ"ל אות תנ"ג) עכ"ז הכלים דמצב הב' אינם ראוים לקבל אלא חסדים בלבד ולא חכמה. וע"כ כדי שתוכל לקבל גם חכמה צריכים לעורר תחילה בנין המלכות מבחינת מצב הא', כדי לקבל משם כלים לקבלת החכמה, ואח"כ כדי שתוכל לקבל האורות ולהשפיע מורידים אותה למצב הב'. וז"ש, **דהא מלעילא נפקין תרין רצועין** וכו' שה"ס חסד וגבורה שלמעלה מחזה דז"א, **ו ד' אתאחידת בהו**. שז"ס התעוררות מצב הא' של המלכות, שקומתה שוה עם חג"ת דז"א, אשר חג"ת דז"א מלבישים קו ימין דבינה, והמלכות קו שמאל דבינה, ואז המלכות נקראת **דלת**, מלשון דלה ועניה, כי האורות שלה קפואים ואינה יכולה להשפיע לבי"ע. אמנם ממצב הזה ממשיכים לה הכלים השלמים הראוים לקבלת החכמה. ובכדי שתוכל להשפיע

לבי"ע כראוי צריכים להמשיכה למצב הב', דהיינו למעט אותה לבחינת מחזה ולמטה דז"א, ושתהיה מדרגה תחתונה תחת יסוד דז"א. ואז תוכל להשפיע (כנ"ל באות תנ"ג וז"ש, **כיון דהיא אתאחידת לעילא כדקא יאות נחתא לתתא**. כי אחר שנעשה היחוד למעלה מחזה כראוי, בסוד **ד'** דקשר של תפלין, להמשיך לה כלים השלמים, ממשיכים המלכות למטה מחזה דז"א, כדי **לאתאחדא באכלוסהא**, שתוכל להשפיע לדרי בי"ע. כי במצב הא' היתה סתומה ולא היתה יכולה להשפיע כלום. ומצב הב' הזה היא עיקר שלמותה. וז"ש, **וכד איהי אתאחדת אחידא בשפולי ירכין ורשימו דיוד ברית קדישא עלה מלעילא**, דהיינו אחר שנתמעטה להיות למדרגה שמתחת נה"י דז"א, שהוא סוד מצב הב', **כדין איהי אתאחדת ביחודא חד**, אז היא מתיחדת עם ז"א ביחוד אחד. משא"כ למעלה בסוד היחוד **ד ד'** דקשר של תפלין, הרומז על מצב הא', לא היו ז"א ומלכות ביחוד אחד, אלא שהיו בבחינת אחורים זה לזה.

פסקה תנז

יוד דא איהי וכו': ה **י'** היא סוד הברית, דהיינו יסוד, שכל מי השומר ברית הזה, הוא ניצל למעלה וניצל למטה. פנחס משום שקנא לברית הזה, ניצל מדין שלמעלה ומדין שלמטה, ומשום זה נרשמה **י'** זו בתוכו, דהיינו בשמו, זה שכתיב, פינחס וגו'.

פסקה תנח

יוד דא אצטריך וכו': יוד זו צריכה, שלא תסור כלל מתפלה של יד, דהיינו הקשר של תפלה של יד שהוא בצורת **י'**, הרומזת על יסוד, כנ"ל. שלא יעשה פרוד בין יסוד שהוא הי', לתפלה של יד, שהיא מלכות. וכל השמחה של מלכות היא ב **י'** זו. שהיא יסוד, **י'** זו היא בזכר ולא בנוקבא, הוא, יסוד, נקרא צדיק, היא, המלכות, נקראת צדק, בלי **י'**, כי ה **י'** היא בזכר ולא בנוקבא. ומשום זה ה **י'** סמוכה אליה בתפלה של יד. ומי שמרחיק ה **י'**, שהיא יסוד. ממקום זה, ממלכות שהיא תפלה של יד, הוא רחוק ממעדני עולם הבא. דהיינו שלא יזכה אל השפע הבא מזווג יסוד ומלכות הנמשך מעדן העליון, הנקרא עולם הבא.

פסקה תנט

בדכורא איהו צדיק וכו': בזכר הוא צדיק, והנוקבא היא צדק בלי **י'**, הוא איש עם **י'**, והיא אשה בלי **י'**. ומשום זה השמחה שלה, היא להתקרב אל ה **י'** ולהתעדן עמה בזווג, מי שמרחיק עדון הזה מרחיקים אותו מעדן של מעלה. וע"כ כתוב, כי מכבדי אכבד וגו'.

פסקה תס

ת"ח פנחס קאים וכו': בוא וראה, פנחס עמד לפני דין החזק של יצחק וסתם הפרצה, דהיינו שעצר המגפה, שבאה מדינים הקשים דשמאל שנקרא יצחק, משום זה השלים **י'** אל פנחס שה"ס יצחק, שיהיה בגי' יצחק. עמד לפני הפרצה, שכתוב ויעמוד פנחס ויפלל וגו'. שכתוב פינחס עם **י'**. עמד בפרצה לפני הדין של יצחק, כדי להגן על ישראל וע"כ כלולים זה בזה בחשבון, כלומר שפינחס בגימטריא יצחק.

פסקה תסא

ואי תימא דא וכו': ואם תאמר, הרי החשבון שה"ס חכמה (כנ"ל פקודי אות כ"ח) אינו תלוי אלא בעינים שלה, דהיינו בהארת חכמה שבמלכות. כי עינים הן חכמה. ואין החכמה מגולה אלא במלכות, ולא בספירה אחרת (כנ"ל ב"א אות ש"מ ד"ה ועוד כמה) וכאן אתה תולה החשבון למעלה ביצחק, שהוא קו שמאל דז"א. ומשיב, אלא ודאי כך הוא, שהחשבון שה"ס חכמה תלוי ביצחק, משום שיצחק תלוי ונמשך במקום ההוא שנקרא עינים, דהיינו שנמשך אל החכמה שבמלכות, ששם דנים דינים של כל העולם, כי כל הדינים שבעולם, שרשם בדינים דחכמה, כי **העינים** שלה הן **עין** כסאות של דין שהם המקום של הדינים שבעולם, ונקראים עין סנהדרין. שהמספר עין הוא, משום שנמשכים מעינים שלה. וע"כ הכל אחד, משום שיצחק והעינים דמלכות הולכים כאחד. כי המלכות נבנית מיצחק וממנו הן העינים שלה שהוא קו שמאל, וע"כ שניהם אחד. והכל יפה.

פסקה תסב

פנחס דא יצחק וכו': פנחס זה יצחק, שפנחס עמד ודן דין של זמרי וכזבי, ונתלבש בגבורה החזקה שהיא שמאל הנקרא יצחק. ומשום מעשה הזה זכה פנחס לימין, דהיינו שזכה לכהונה שהיא חסד, כאן נכלל שמאל בימין. השיב את חמתי, מהו השיב את המתי. ומשיב, אלו הם ג' ממונים שבגיהנם, הנקראים משחית אף וחימה. כי פנחס ראה אותה החימה מתפשטת ונמשכת מצד יצחק, מה עשה, התלבש הוא במדרגת יצחק, שהוא השורש של חימה, ואז אחז באותה חימה, כמי שאוחז בחבירו ומשיבו לאחור. פירוש. חימה, היא דינין דדכורא, שה"ס הדינין הנמשכים מקו שמאל שהוא יצחק. וכיון שישראל חטאו בעבודה זרה שה"ס המשכת השמאל ממעלה למטה, נתפשטה עליהם החימה, ואז נתלבש פנחס בשמאל שהיא יצחק, שהוא שורש החימה, ע"כ אחז בה כמו אדם האוחז בחבירו ודחף אותה לאחור. כמ"ש לפנינו.

פסקה תסג

וכדין דן דינא וכו': ואז דן דין ועשה דין. דן דין, שכל בועל ארמית קנאים פוגעים בו. ומותר לפגוע בזמרי. ועשה דין, שכתוב, וידקור את שניהם. וע"כ כתוב כאן, השיב את חמתי, וכתוב שם השיב אחור ימינו וגו' מה השיב הנאמר שם הוא לאחור אף השיב את חמתי הנאמר כאן הוא לאחור. וע"כ הי' שנתוספה כאן בפינחס היא הי' שביצחק. שרומזת ליסוד (כנ"ל אות תנ"ז) והכל הוא מעל בני ישראל, כי כשראה אותה חימה, ראה אותה שהיתה יורדת על ראשיהם של ישראל. וע"כ כתוב, השיב את חמתי מעל בני ישראל.

פירוש. כי לא נאמר הסיר את חמתי, אלא השיב את חמתי, שזה יורה שלא ביטל החימה לגמרי, אלא שסילק אותה מבחינת הפנים בלבד, אבל הניחה בבחינת האחורים. כי ה"ס הדינים הקשים הנמשכים עם החכמה כדי לגרש החצונים והרשעים הרוצים להמשיך ממנה ממעלה למטה (כנ"ל באדרא רבא אות רי"ט) וע"ז מביא ראיה מהכתוב השיב אחור ימינו, שאין הפירוש ח"ו שביטל הימין אלא שהשיבה אז לאחור. אף השיב את חמתי שבכאן, אין הפירוש שביטל החימה, אלא שהשיבה לאחורים, ושם היא נמצאת כדי לגרש החצונים והרשעים. וע"כ נאמר, מעל בני ישראל, כי רק מעל בני ישראל הדבוקים בבחינת הפנים, מהם השיב את החימה, ולא מהרשעים הדבוקים באחורים.

פסקה תסד

מאי חמא. חמא וכו': שואל, שכתוב, וירא פנחס וגו' ויקח רומח וגו', מה ראה. ומשיב ראה **מ**', שאות הזו היתה עפה ברקיע. ואות זו היא סימן של מלאך המות, אשר ה **מ**' רוצה להבנות עם אות **ו**' ואות **ת**' ותהיה הצירוף **מות**. מה עשה פנחס שהיה מתלבש ביצחק, אז לקח אותה אות **מ**' וחטף אותה ממלאך המות, וחברה עמו. כיון שראה מלאך המות שפנחס חטף אותה ה **מ**' עמו, מיד חזר לאחור.

פסקה תסה

מ"ט בגין דכד וכו': שאול, מהו הטעם של הדברים. ומשיב, משום כשפנחס קנא בלבו, נתלבש ביצחק, ונתעלה להיות בחשבון **ר"ח**, שכך עולה שמו, **ר"ח**, וכך עולה יצחק (כנ"ל אות ת"ס) כיון שראה אות **מ**' מעופפת ברקיע, חטף אותה וחברה עמו ונעשה מיד **רמח**, כי המ' נתחברה עם הגירטריא ר"ח שבשמו ונעשה הצירוף רמח. ז"ש, ויקח רמח בידו.

פסקה תסו

בגין דאות מ' וכו': משום שאות **מ'** היתה סימן הראשון לאדם הראשון לבנות מות על העולם, משום שאות זו עפה על ראשו של אדם בשעה שכתוב ותקח מפריו, מפריו, הוא אותיות, מי כרע, והמ' היתה מצפה אל האותיות **ו' ת'** בזמן שכתוב, **ות** אכל **ות** תן **ות** פקחנה, אז נבנה המות על העולם.

פסקה תסז

פנחס הוה חמי וכו': וכן פנחס היה רואה עתה אותה אות **מ'**, שהיתה עפה על ראשיהם של ישראל. ואיך ראה אותה. ראה צורת **מ'** פתוחה מלאה דם. כיון שראה אותה, אמר, הרי ודאי היא סימן של מלאך המות, מיד חטפה, והזכיר עליה שם המפורש, והוריד אותה האות אצלו, ומה שהיה פינחס בגימטריא **ר"ח**, נתחברו עתה האותיות **ר"ח** עם ה **מ'**, ונעשה הצירוף **רמח**. אז ויקח **רמח** בידו. וע"ז כתוב, מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי, כי קנא להשם הקדוש שהיו מחברים אותו ברשות אחרת. **בתוכם**, מהו בתוכם. ומשיב, משום שהיה הולך ונכנס בתוך כמה המונים בתוך כמה גדולים, ומסר עצמו למיתה בשבילם, כדי להצילם, ע"כ כתוב **בתוכם**. אבל סוד הדבר, בתוכם. הוא אותיות בתוך **מ'**, כי בתוך **מ'** היתה אותה הקנאה שקנא.

ביאור המאמר. ענין אותיות **מ' ו' ת'** כבר נתבארו היטב לעיל (בהקדמת ספר הזהר אות רי"ב רי"ג ע"ש) אשר ה **מ'** היא בחינת הזכר דס"א, דהיינו דינים דדכורא המתגלים עם החכמה, וה **ת'** היא דינין דנוקבא, דהיינו דינין דמנעולא. שממנה באה המיתה. וה **ו'** היא יסוד המחבר את ה **מ'** עם ה **ת'**. ולא נגזר ה **מות** על העולם מטרם שנזדווגו ב' אותיות אלו **מ' ת'** ע"י ה **ו'**. כי אז המנעולא קבל כח להמית את החי.

וז"ש (באות תס"ו) **בגין דאות מ'** וכו' **הוה טאס על רישיה דאדם בשעתא דכתיב ותקח מפריו, מ' פריו**, כי עצה"ד, ה"ס מלכות מבחינת השמאל, וסוד החטא היה שהמשיך החכמה שבה ממעלה למטה כרצונם של סמאל ונחש שפתוהו. וכיון שהתחילה להמשיך, מיד נגלו הדינין דדכורא של הס"א שה"ס **מ'** שעפה על ראשו של אדה"ר, דהיינו על הג"ר שלו שנקראים ראש. וז"ש, **בשעתא דכתיב ותקח מפריו מ' פריו**. דהיינו בשעה שהתחיל להמשיך החכמה, שה"ס הפרי, בעצת הנחש נתגלה ה **מ'**, אמנם הזכר דקליפה, עוד אין בכחו להמית, כי המות בא מצד ה **ת'**, שהיא המנעולא. וז"ש, **והוה מחכא ו' ת'**, שה **מ'** היתה מחכה לאותיות **ו"ת**, שהן הנוקבא דס"א, שממנה באה המות אחר שמזדווגת עם ה **מ'**. וז"ש, **בזמנא דכתיב ותאכל ותתן** וכו' **אתבני מות על עלמא**,

כי בסוף האכילה, דהיינו בסוף ההמשכה, נגלות ה ו"ת, בסו"ה לפתח חטאת רובץ. ואז נזדווגה ה **מ**' עם ה ו"ת, ובאה המיתה לעולם.

וז"ש (באות תס"ז) **פנחס** וכו' **חמא דיוקנא דמ**' **פתוחה מלייא דמא** וכו' דהיינו מלאה דם טמא, שה"ס ההמשכה ממעלה למטה הנקראת דם טמא, דהיינו מחמת העון של פעור, ושם היה רואה צורת ה **מ**', שהיא הדינין דזכר דס"א, המחכים להזדווג עם הנוקבא דס"א שהיא ו"ת, ולהביא המיתה, **מיד חטף לה**, דהיינו שחטפה מסטרא אחרא וחיבר אותה לקדושה. כי כשה **מ**' עם הדם טמא שבה עומדים בבחינת פנים, דהיינו שהרצון הוא להמשיכה ממעלה למטה, אע"פ שהיא מלאה דינים, אז היא ברשות הס"א, שהס"א מושך ממנה המות כנ"ל. אמנם אם מעמידים המ' ודם טמא שבה, בבחינת אחורים, דהיינו שדוחים המשכה זו, מחמת הדינים שבה, הרי היא חוזרת לקדושה, כי נעשית שומרת על הקדושה שלא ימשכו הרשעים ממנה ממעלה למטה (כנ"ל באד"ר אות רי"ט). וז"ש, **אדכר עלה שמא מפרש ונחית להאי את לגביה**, קו האמצעי, שהוא ז"א, ה"ס שם המפורש, דהיינו שם בן ד'. ונודע שקו אמצעי ממעט את הג"ר דשמאל, שבהם אחוזים הס"א והרשעים, ולפיכך כדי שאות מ' תתתקן להיות שומרת על הקדושה, היה צריך מקודם להזכיר עליה את שם המפורש של ז"א, כדי למעט הג"ר דשמאל, ואז, **ונחית להאי את לגביה**, דהיינו שירדה ונעשתה לחלק מן הקדושה. וז"ש, **ומה דהוה ר"ח**, דהיינו מה שפנחס נתלבש בחכמה דשמאל דקדושה, שה"ס יצחק שבגי' **ר"ח**, כדי לשלוט על ה **מ**' (כנ"ל אות תס"ד) **אתצריף רמ"ח**, נעשה עתה לבחינת **רמ"ח** שעם הדינים שבו, הרג את זמרי וכזבי. שזה נעשה ע"י הרמח, שמיעט הג"ר דשמאל, ועצר המגפה. וז"ש, **דקני לשמא קדישא דהוו מחברין ליה ברשו אחרא**, כי ה **מ**' שהיתה בידי הס"א, היתה שייכת באמת לשם הקדוש, להיות לשמירה על החכמה מיניקת הרשעים. כנ"ל. וז"ש, **בתוך מ**' **הוה ההוא קנאה דקני**, שהיה מקנא על מה שה **מ**' היא בידי הס"א כמבואר.

וז"ש (באות תס"ד) **כיון דחמא מלאך המות**, **דפנחס חטף ליה להוא מ**' **בהדיה**, **מיד תב לאחורא**, כלומר, כיון שפנחס דחה את ה **מ**' לאחור, דהיינו שביטה אותה מלהיות פנים, דהיינו שביטל ההמשכה שלה, והעמידה באחור, דהיינו שדחה ההמשכה שלה (כנ"ל בד"ה וז"ש באות תס"ז) וכיון שה **מ**' הזו היא כל כחו של מלאך המות הרי נדחה עמה גם מלאך המות לאחור, דהיינו שלא היה יכול לפעול עוד את המות, וז"ש, **מיד תב לאחורא**, וע"כ ותעצר המגפה.

פסקה תסח

מ"ט מ' בגין וכו': שואל, מהו הטעם שקנא את ה **מ'**, ומשיב, משום שהיא סימן המות, סימן מ' מלקות, היא סימן של ד' מיתות בית דין. ומשם עולה ויורדת, יורדת ועולה. כשעולה במספר, היא **מ'** וכשיורדת היא ד'. יורדת ל **ד'**, היינו ד' רוחות המתפרשים מזכר ונקבה דטומאה. ובשבילם הם ד' מיתות בית דין. ומשם עולים ל **מ'**. והיינו שה **מ'** היא סינן וכלים של מלאך המות. וזה לקח פנחס וקם בתוך **מ'** וע"כ ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי.

פירוש. ה **מ** ה"ס דינין דדכורא הנמשכים עם גילוי חכמה ממעלה למטה, כנ"ל, ודינים אלו עוד אינם בחינת מות, אלא רק מכות ויסורים, אמנם בסופם של דינים ההם מתעורר המנעולא שה"ס המות, בסו"ה לפתח חטאת רובץ. כנ"ל בדבור הסמוך. וז"ש **מ' בגין דאיהי סימנא דמות**, כי ממנה יורד ומשתלשל המות, בסו"ה לפתח חטאת רובץ. **איהי סימנא דמ' מלקיות. איהי סימנא דד' מיתות ב"ד**, כלומר, שיש ב **מ'** ב' בחינות אלו, בחינת מלקות, ובחינת ד' מיתות, כנ"ל, כי **ומתמן**, מן ה **מ'**, **סליק ונחית, נחית וסליק, סליק למ' ונחית לד'**. כלומר, למעלה במקום גילוי ה **מ'** היא מלקות בלבד ואין בה מיתה, וז"ש, **סליק למ'**, דהיינו, כשעולה במקומה, היא רק, מ' מלקות, ולא למיתה. אלא, **ונחית לד'**, כי כשיורדת דהיינו בסופה למטה נגלות ד' מיתות ב"ד הבאים ממנעולא, בסו"ה לפתח חטאת רובץ. וע"כ, **והיינו מ' סימנא ומאנין דמלאך המות**, כלומר, כיון שה **מ'** יורדת בסופה להיות בבחינת ד' מיתות, ע"כ משמש עמה המלאך המות לפעול עמה את המות. **ודא נטיל פנחס**, ה **מ'** הזו מבחינתה למעלה, בעוד שהיתה שם בס"א בבחי' מ' מלקות בלבד, בחינה זו לקח פנחס, והעמידה וחיברה בקדושה, כנ"ל בדבור הסמוך. וז"ש **וקם בתוך מ'**, דהיינו שחיברה בקדושה, בבחינת החכמה דקדושה שתהיה לשמירה מפני החיצונים כנ"ל בדבור הסמוך. והארת החכמה נקראת קימה, וז"ש, **וקם**, היינו שקבל הארת חכמה, **בתוך מ'**, שהמ' היתה משמרת לו החכמה מסביב מפני החיצונים. כי באפן זה קבעה בקדושה.

פסקה תסט

וכי האיך השיב וכו': שואל, ואיך השיב פנחס חמתו של הקב"ה, והרי כתוב, ויהיו המתים במגפה וגו', אם לא היה מת אחד מהם, הייתי אומר, השיב את חמתי, אבל כיון שכל אלו מתו, מהו הטעם לומר, השיב את חמתי ולא כליתי את בני ישראל. ומשיב, אלא ודאי בירורו של הדבר, הוא אוי לו לאדם שפוגם זרעו, אוי לו למי שאינו שומר זרעו כראוי, שכל אלו מתו במגפה, אבל חס ושלום, שאפילו אחד מישראל מת,

אלא שבט שמעון, כשבאו הערב רב, נתערבו בנשים של שבט שמעון אחר שנתגיירו, והולידו בנים, מהם מתו בעגל, ומהם מתו במגפה, והאחרים שנשארו מתו כאן, ז"ש ויהיו המתים במגפה, אשר מתו לא כתוב, אלא המתים, שיורה שהיו מתים מכבר, כי הרשעים נקראים מתים.

פסקה תע

ובגין דאסתמרו ישראל וכו': ומשום שנשמרו ישראל, וכל אלו זרע הקדוש, נמנו כולם, ולא היה חסר אפילו אחד מהם. וע"כ כתוב, ולא כליתי את **בני ישראל**, משמע שאחרים, שאינם מבני ישראל, כלה. וכן השיב את חמתי מעל בני ישראל, מעל בני ישראל השיב, אבל מעל אחרים, שהיו ערב רב, לא השיב. וע"כ מציין הכתוב ואומר, מעל בני ישראל. ומשום זה נמנו בני ישראל כבתחילה, וחיבר אותם הקב"ה עמו. כעין זה במעשה העגל שכתוב, ויפול מן העם וגו'. כל אלו מערב רב היו. ולהראות שלא היו מבני ישראל, מה כתוב אח"כ, ויקהל משה את **כל** עדת בני ישראל. ללמד שהיו כולם בשלמות.

פסקה תעא

קחו מאתכם תרומה: בוא וראה, בתחילה כתוב מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. דהיינו הכל בכלל, אפילו הערב רב, כיון שהערב רב עשו את העגל ומתו מהם אותם שמתו, רצה הקב"ה להתרצות עם ישראל, אמר להם התחברו כלכם לצד אחד, ז"ש, ויקהל משה את כל עדת בני ישראל בפני עצמם, אמר להם בני, אני רוצה לשרות בכם, משכני יהיה עמכם. וע"כ כתוב, קחו **מאתכם** תרומה, מאתכם, ולא מאחר, איני רוצה שיהיה לאחרים חבור עמי, ולא עמכם. ומשום זה כל הערב רב נשמדו. אף כאן, הרי הם מאלו גזע הרע היו, מ"ש עליהם, **ויהיו המתים** וגו'. שהם היו מערב רב שהתחתנו בשבט שמעון, כנ"ל, המתים מכבר ודאי מתים, שהם הערב רב הנקראים מתים אפילו בחייהם כנ"ל, ולא מישראל. ומשום זה מנה אותם, שכתוב, **שאו את ראש** בני ישראל. שפירושו, הרימו את ראשם.

פסקה תעב

א"ר אלעזר אבא וכו': אר"א, אבי, כמה יפים היו דבריך, אם לא היתה נמצאת עליהם סתירה. אמר לו, בני, אמור. אמר לו, והרי כתוב, ויצמד **ישראל** לבעל פעור. ולמדנו שנתחברו ישראל בבעל פעור, כצמיד הזה המחובר באדם בתכשיטיו, כך נתחברו ישראל בבעל פעור. הרי שגם ישראל חטאו ולא הערב רב בלבדם. אמר לו אלעזר, כך הוא, ויצמד ישראל לבעל פעור, אבל אני לא אמרתי, שישראל היו טהורים מחטא ההוא, אלא אמרתי שנטהרו ממות, שלא שרה עליהם המות.

פסקה תעג

א"ל והא כתיב וכו': אמר לו, והרי כתוב, קח את כל ראשי העם והוקע אותם. משמע שהיו ישראל. א"ל, ראשי העם ודאי, דהיינו הערב רב שנקראים עם סתם, ולא כתוב, ראשי בני ישראל. ומן **העם**, יש לנו ללמוד שכל מקום שכתוב העם הם הערב רב. כתוב כאן העם, וכתוב שם וירא העם כי בושש משה ויקהל העם. ויפול מן העם. שכל אלו העם הם הערב רב. אבל בוא וראה, ויצמד ישראל לבעל פעור, כתוב, אבל לא עבדו לבעל פעור, שזה משמע מן סוף הכתוב, שכתוב ויאכל **העם** וישתחוו, ולא כתוב, ויאכל וישתחוו ישראל, אלא העם כתוב, וכיון שכתוב ויצמד ישראל מהו ויאכל העם, היה צריך לומר ויאכל ישראל, אלא אותו זרע הרע, דהיינו הערב רב שנשאו נשי ישראל, כנ"ל, היו החטא של ישראל.

פסקה תעד

מהו דכתיב ויצמד וכו': פירוש אחר. מה שכתוב ויצמד ישראל לבעל פעור. בוא וראה, ויצמד ישראל בבעל פעור לא כתוב, אלא לבעל פעור. הוא, כי רק קשוט וכח נתנו לבעל פעור, בלא דעת, משום שהעבודה של פעור היתה, לפרוע את עצמו ולהוציא לפניו צואה רותחת, ועבודה הזו היתה מהנה אותו ונתחזק ממנו. וישראל, כיון שראו זה, חשבו שמבזים אותו בזה ומקלקלים אותו, כי בעבודה זרה כתוב, **צא** תאמר לו, שהוא לשון צואה, והם, ישראל, בשביל בזיון העבודה זרה פרעו עצמם, בלא ידיעה. ועל אלו כפר פנחס, ובטל המגפה מהם, שכתוב ויכפר על בני ישראל.

פסקה תעה

אמר רעיא מהימנא וכו': אר"מ, כתוב, השיב את חמתי, מהו השיב את חמתי. ומשיב, אלא ג' ממונים הם של גיהנם אחד על שפיכות דמים, ואחד על גילוי עריות ואחד על עבודה זרה, והם נקראים, משחית, אף, וחימה. והיא, חימה, שהיתה מעופפת בעולם, ועלה נאמר השיב את חמתי. אמר, השיב את חמתי מעל בני ישראל, ולא אמר מעל העם, שיהיה פירושו הערב רב. כי נאמר ויפול מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש, שפירושו מן הערב רב, וכאן לא כתוב, השיב את חמתי מעל העם. אלא מעל בני ישראל. הוא ללמד שמערב רב לא השיב את החימה. כי כך העמדנו. ושאלנו למאור הקדוש. שהוא ר' שמעון.

פסקה תעו

ומה כתיב קחו וגו': ומה כתוב, קחו מאתכם תרומה לה', מאתכם, ולא מערב רב, כי לא נקראו ישראל קהלה וחבור עד שנעבר מהם הערב רב, בזמן שהערב רב מתערבים

ביניהם, כביכול, כאילו לא היו גוי אחד. ומשום זה, קחו מאתכם תרומה, ולא משותפות אחרת, דהיינו הערב רב, כי איני רוצה לשתף אחרים ביני וביניכם.

פסקה תעז

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד אלא כהשערב רב מעורבים בישראל, מה כתוב, היו צריה לראש, וישראל אחר שנעברו מהם הערב רב, מה כתוב, שאו את ראש כל עדת בני ישראל. ולא עוד אלא שאמר הקב"ה, אני רוצה לשכון עמכם, זהו שכתוב, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. וידקור את שניהם, בב' אותיות **מ**"**ו**. והיינו שכתוב, בקנאו את קנאתי בתוכם.

פסקה תעח

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד אלא כשבני ישראל בגלות, נאמר עליהם מי מעכב שאור שבעסה. והרי העמידו בעלי המשנה, בזמן שהערב רב הם ראשים על ישראל, כביכול, כאלו העבירו הממשלה של הקב"ה, ובאו במשפטי הככבים ומזלות. ומשום זה צועקים ואומרים ה' אלקינו בעלונו אדונים זולתך.

פסקה תעט

ד"**א פנחס וגו**': פירוש אחר. פנחס וגו'. קום מאור הקדוש. ופתח דברים לפני השכינה. קם המאור הקדוש, שהוא ר"ש, ואמר בחבור הראשון נאמר כך. בוא וראה, פנחס קם לפני דין החזק של יצחק, ועמד לפני פרצה, דהיינו שפרץ מגפה, שכתוב, ויעמוד פינחס ויפלל ותעצר המגפה. שעשה זה כדי להגן על ישראל. ומשום זה שוים זה וזה בחשבון, כי פינחס הוא בחשבון יצחק. וכאן צריכים לחדש דברים.

פסקה תפ

פתח ואמר, **אליהו וכו**': פתח ואמר, אליהו, אהובו של מלך העליון, דהיינו פנחס, כי אליהו זה פנחס, ראה **מם** מן מות מעופפת באויר, חטפה וחבר אותה עם **ר**"**ח**, שהוא יצחק והוא בחשבון פינחס, ונשלם עם ה **מ**' הצירוף **רמ**"**ח**. אח"כ ראה ה **ו**' מן מות מעופפת ברקיע, וחטף אותה ושם אותה ב **רמח**, ונשלם הצירוף **רומ**"**ח**, ז"ש, ויקח רומח בידו. (כבר נתבאר זה לעיל באות תס"ז ע"ש).

פסקה תפא

ואיהו במה יכיל וכו': והוא במה יכול לחטוף אלו ב' אותיות **מ**"**ו**. היינו בב' רוחות שנשתמרו לו למעלה, שנשתתפו בפנחס, שהם **פני חס**, בב' פנים אלו חס על ישראל שלא נאבדו בכח של שניהם זמרי וכזבי.

פסקה תפב

ואמאי אשתתף ביצחק וכו': ולמה נשתתף פנחס ביצחק. הוא משום שיצחק מסר עצמו למיתה, ומשום זה נתחבר עם יצחק שיהיה לו עזר. כי מצד ב' עופרי האילות נשתתפו בו אברהם ויעקב, שאברהם שמדרגתו היא חסד נשתתף ב **ח"ס** דפינחס, יעקב הוא **פני** דפינחס, משום שנאמר בו, כאשר עבר את **פני** אל, שהוא אותיות **פני אל**. כי בשעה שהעולם הוא בצרה, ויש צדיק בעולם המקנא על ברית, מתחברים בו האבות. ובשבילם אמר משה, בצרת ישראל, זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדין. ובג' אותיות יה"ו מן אליהו, שה"ס אברהם יצחק יעקב, זכה ל **ה'** מן **ה** נביא, שהיא מלכות, וזה הוא אליהו **ה'** נביא, ונשלם בו י"ה ו"ה.

פירוש הדברים. כבר ידעת שה **מ'** מן מות היא דינין דדכורא הבאים עם החכמה. וה **ו'** דמות, ה"ס יסוד המחבר המנעולא אל המ' ונעשה צירוף מות. כי המיתה באה ממנעולא. אמנם **ו'** דמות, היא ג"כ בחינת מנעולא, אלא שהיא בחינת דינין דנוקבא סתם, ואין המנעולא ניכר בה אלא ב **ת'**. אמנם כח ה **ו'** יפה לעורר את ה **ת'** שהיא מנעולא וע"כ היא בחינת יסוד לחבר ה **מ'** עם ה **ת'**. והנה ה **ת'** דמות אי אפשר לצרפה לקדושה, כי ה"ס המלכות שנגנזה. אמנם ה **מ"ו** שייכים לתקוני הקדושה, כי המ' שהיא דינים דדכורא, צריכים לשמירה על החכמה (כנ"ל אות תס"ז) וה **ו'**, שהיא דינים דנוקבא, צריכים למעט בה הג"ר דשמאל שמהם כל החיות של הסטרא אחרא.

וז"ש (באות ת"פ) **חזא מ' מן מות** וכו' **ושתף לה עם ר"ח דאיהו יצחק** וכו'. כי ר"ח הוא חשבון יצחק, שיורה על החכמה שבקו שמאל, ששתף עמה ה **מ'** כדי לשמור את ר"ח שהיא החכמה מן החצונים והרשעים כנ"ל. **ואשתלים בה רמ"ח**, כי ר"ח עם מ' הם רמ"ח. **לבתר חזא ו' מן מות** וכו', שהוא דינין דנוקבא הממעטים הג"ר דחכמה דשמאל, שהיא כל חיות החיצונים כנ"ל, **ואשתלים רומח**, שברומח הזה דקר את זמרי וכזבי, שלקח כל חיותם שהיא ג"ר דשמאל, שבו מתדבקים הסטרא אחרא וממנו הם חיים. וז"ש (באות תפ"א) **במה יכיל לחטוף תרין אתוון אלין**, ששואל באיזה כח עקרם מן הס"א, דהיינו מן הצירוף מות שפעלו את המגפה, והחזירם אל הקדושה. ומשיב **בב' רוחין** וכו' **פני חס**, אשר **פני**, ה"ס הרוח דקו האמצעי, שהוא חטף ה **מ'** והחזירה לאחור, עי"ז שהמשיך מוחין ד **פנים**, שה"ס **פני**, וה **ו'** נחטפה ע"י **חס** שה"ס קו ימין, ששם נכללה דינין דנוקבא שב **ו'** זו, כדי להגביר כח הימין על השמאל, כי **ו'** זו ממעטת ג"ר דשמאל. וז"ש, **בתרין פנים אלין חס על ישראל דלא אתאבידו**, דהיינו בכח ב' הקוין ימין

ואמצעי, שהמשיכו וחברו המ"ו בר"ח. וז"ש **בחילא דתרוויהו**. כי שני הכחות צריכים, את ה **מ** צריכים לשמירה. ואת ה **ו'** צריכים למיעוט הג"ר דשמאל שלא יתגברו עוד.
וז"ש (באות תפ"ב) **ואמאי אשתתף ביצחק**, ומשיב, **בגין דיצחק מסר גרמיה למיתה**, פירוש, שנעקד על המזבח, ששם נתמעט הג"ר דשמאל שלו (כנ"ל ויקרא אות ש"ד) והשיג הו"ק דחכמה, שה"ס מוחין דפנים, **ובגין דא אשתתף ליה ליצחק למהוי ליה עזר**. כי היה צריך להתלבש בו"ק דחכמה, שה"ס ר"ח דרומח. **דמסטרא דתרין עיזלי דאיילתא**, שה"ס דינין דדכורא ודינין דנוקבא השולטים באיילתא שה"ס המלכות (כנ"ל מצורע אות ס"א ס"ב) **אשתתפי ביה אברהם ויעקב**, שה"ס קו ימין וקו אמצעי, כנ"ל, **דאברהם דדרגיה חסד אשתתף בח"ס דפנחס**, והוא שחטף את ה **ו'** דמות, כנ"ל, **יעקב איהו פני דפנחס**, והוא שחטף את ה **מ'** דמות, כנ"ל. ונמצא בזה שכל ג' הקוין נתלבשו בפינחס, כי **פני חס**, הם אברהם ויעקב, והחשבון **ר"ח** שבשמו הוא יצחק. וז"ש, **בגין** וכו' **ואין צדיק בעלמא מקני על ברית אבהן אשתתפו ביה** דהיינו ג' אבות. שה"ס ג' קוין כמו שנתלבשו בפנחס שקנא על ברית. ואלו ג' קוין ה"ס ג' אותיות יה"ו דהויה, המשפיעים אל ה' אחרונה דהויה, שבה נשלם שם הויה. וז"ש, **ובתלת אתוון יה"ו מן אליהו**, משום שאליהו שהוא פנחס זכה בג' קוין שה"ס יה"ו שנתחבר לשמו אליהו, **זכה לה' מן הנביא**, זכה ג"כ ל **ה'** אחרונה דהויה, שהיא מלכות ומצרפים ה **ה'** של הנביא אל אליהו, **ודא איהו אליהו ה', נביא. ואשתלים ביה הויה**, ונשלם בשמו י"ה ו"ה.

פסקה תפג

י' דזכה פנחס וכו': ה **י'** שזכה בה פנחס, שנכתב פינחס מלא, ב **י'**, הוא, משום שקנא על ברית, זכה לברית. כי **י'** הנוספת לו יורה על ברית. וב' יודין הן, **י'** עליונה, מן הויה, דכרת בה לאברהם ברית בין **י'** אצבעות הידים. ו **י'** קטנה, היא מן אדני, שכרת בה ברית בין **י'** אצבעות הרגלים, והיא אות קדושה המתעטרת ברשימו העליונה.
פירוש אות ברית כולל ב' דברים מילה ופריעה, שפירושם הסרת הערלה והמשכת המוחין. וז"ס ה **י'** שזכה בה פינחס. ומפרש, **ותרין יודין אינון**, כי כמו שיש אות ברית למטה בעטרת יסוד, שה"ס קו אמצעי, כן יש אות ברית למעלה בג"ר בסוד הדעת שהוא קו האמצעי. דהיינו במסך דחירק שבו, הממעט את הג"ר דשמאל, שהיא בחינת מילה, ומיחד השמאל עם הימין ומתגלים המוחין דחב"ד שהם י"ה. שזו היא פריעה, שהוא אותיות פרע י"ה. וז"ס, **י' עלאה מן הויה, דכרת בה לאברהם בין י' אצבעות דידין**. שה"ס ברית הלשון, שהוא דעת. כי הידים הם חכמה ובינה, בסוד שאו ידיכם קדש, והלשון ה"ס הדעת, דהיינו קו האמצעי, שבו המסך דחירק, שה"ס אות ברית. וה"ס **י'**

דהויה, שה"ס חכמה עליונה. **י' זעירא איהי מן אדני, דכרת בה בין י' אצבען דרגלין**, דהיינו עטרת יסוד, שה"ס קו האמצעי דרגלין, שהם נו"ה. שע"י מילה ופריעה מתגלה בו חכמה תתאה אל המלכות. **ואיהי את קדישא דמתעטרא ברשימו עלאה**, שה"ס העטרה המתעטרת על יסוד העליון, דהיינו על יסוד דז"א.

פסקה תפד

ודא אתרשים תמיד וכו': ו **י'** קטנה זו, מתרשמת תמיד לעולם, כלומר שהיא נרשמת בכל המדרגות של המוחין, שזולתה אין מתגלה שום מדרגה. היא אות שבת, אות תפלין, אות ימים טובים, אות דשדי הנרשמת על מזוזות ביתך ובשעריך, שה"ס ה **י'** דשדי, ויהיו ישראל רשומים בה ברצועות שלהם, דהיינו בקשר תפלה של יד, שהוא בצורת **י'**. ובברית שלהם, דהיינו במילה, ויהיו רשומים בה, שהם בני המלכות, בני היכל המלך הקדוש, שהיא המלכות הנקראת היכל. דהיינו שיקבלו המוחין דחכמה תתאה, שהם נמשכים מן המלכות. וזה זוכים ע"י שמירת הברית. ובעסק התורה, הם רשומים באות **י'** העליונה דהוי"ה. דהיינו שזוכים לחכמה עלאה. שהם בני מלך העליון. כמו שהעמדנו. והנה נאמר, בנים אתם לה' אלקיכם. דהיינו בסוד שהם מקבלים מ **י'** דהויה, שהיא מז"א, הנקרא הוי"ה.

פסקה תפה

ואות י' דשדי וכו': ואות **י'** של שדי, שהיא אות ברית, היא טבעת משלשלת על צואר השד, שהוא יצר הרע. כי שדי, הוא אותיות שד **י'**, שלא יזיק לאדם. שעליו אמר דוד, הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי, כי היצר הרע, הוא נחש, הוא כלב הוא אריה, שעליו אמר דוד, יארב במסתר כאריה בסכה. והנביא קרא דוב, ז"ש, דוב אורב הוא לי ארי במסתרים. והוא נמשל כבהמות, דהיינו שנמשל לכל חיות הדורסות, שהן דורסות. ונמשל לכל אדם כפי עונותיו. שכפי העון, כך הוא נקרא, אריה או דוב וכו'. וכבר נתבאר.

פסקה תפו

והאי איהו כלב וכו': וזה, היצר הרע, הוא כלב ונחש וחמור נוער, שמרכיבים עליו הנפש, ומיד שנודע שאותו הרוכב עליו הוא רשע, כתוב עליו, ויפול רוכבו אחור. וסוד הדבר, כי יפול הנופל ממנו. ומשום זה אמר איוב לא נופל אנכי מכם. והצדיק שרוכב עליו, קושרו בקשר של רצועות התפלין. אות תפלין, שהוא אות **י'** דשדי, היא טבעת על צוארו. ה **ש'** דתפלין היא שלשלת על צוארו.

פסקה תפז

וביה רכיב אליהו וכו': ובו רכב אליהו ועלה לשמים, ז"ש ויעל אליהו בסערה השמים. ובו, ויען ה' את איוב מן הסערה, ומשום זה העמידו חכמי המשנה עליו, איזה גבור הכובש את יצרו. ויש למי שנעשה לו חמור, שאינו מצער את רוכבו. ואלו הם המשתדלים בקל וחומר. ומשום זה נאמר באברהם, ויחבש את חמורו. ומשום זה נאמר על משיח, עני ורוכב על חמור.

ביאור הדברים. כי היצר הרע מקבל כחו להזיק ולהסית את האדם מקו שמאל. והרשע ע"י עונותיו מגביר כח השמאל על הימין, שנופל בזה לרשות היצה"ר המכונה בהרבה שמות לפי חומר החטא של האדם וז"ש (באות חפ"ה) **איהו נחש איהו כלב איהו אריה** וכו' **אתמתיל לכל בר נש כפום חובוי** כי לפי המין של העון שמחטיא לאדם, כך הוא נקרא. וז"ש, **ואות י' דשדי איהו חוליא דשלשלת על קודלא דשד יצר הרע**. כי ה י' דשדי, ה"ס אות ברית, שה"ס קו האמצעי, שבו המסך דחירק הממעט את ג"ר דשמאל, שהן כל כחו של יצה"ר, וצדיק השומר ברית קושר אותו שלא יוכל להחטיאו. ודומה כמו שמפיל טבעת משלשלת על צוארו, ומושל עליו. **ש דתפלין שלשלת** וכו' שמורה על ג' קוין.

וז"ש (באות תפ"ו) **והאי איהו כלב** וכו' **דמרכיבין עליה נפשא**, כי ניתן יצר הרע לכל אדם, שיכבשו תחתיו וירכב עליו. וכל השלמות באה על ידי יצה"ר אם כובש אותו, כמ"ש חז"ל בכל לבבך, בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע. ונמצא שאם זוכה ורוכב על יצר הרע הוא זוכה לכל וז"ש (באות תפ"ז) **וביה רכיב אליהו וסליק לשמיא** וכו', כי הסערה היא יצה"ר, שכבשו ורכב עליו וזכה לעלות לשמים. וכן **ויען ה' את איוב מן הסערה**, משום שזכה לכבוש את הסערה. **ובגין דא אוקמוה רבנן דמתניתא עליה איזהו גבור הכובש את יצרו**. כי אם כובש אותו זוכה לכל השלמות הנ"ל. **ואית למאן דמתהדר ליה חמור דלאו איהו מצטער רוכבו**, דהיינו מי שזוכה לכבשו בשיעור מסוים, נעשה לו היצה"ר חמור לרכוב עליו, והיצה"ר אינו מצערו עוד לעולם. **ואלין אינון דמשתדלין בקל וחומר** שעושים את מצות הקלות כמו החמורות. ואז נעשה להם היצר הרע חמור, כי **וחומר**, הוא אותיות **חמור**. **ובגין דא אתמר באברהם ויחבוש את חמורו** וכו' **עני ורוכב על חמור**. כי זכו לכבוש את היצה"ר עד שנעשה להם חמור לרכוב עליו, להביאם אל השלמות.

פסקה תפח

ובגין דא יוד וכו': ומשום זה, **י'** מן שדי, דהיינו אות ברית, שהוא טבעת משלשלת, שה"ס המסך שבקו האמצעי (כנ"ל בסמוך) ממנה מפחדים כל השדים והמזיקים, משום שהוא ממעט הג"ר דשמאל שהוא כל חיותם, ומיד שרואים את ה **י'** דשדי, במזוזות השערים הם בורחים, כי בה, בי' דשדי, נאמר, לאסור מלכיהם בזיקים ונכבדיהם בכבלי ברזל. כי שכן שהם בורחים, כשרואים אותה באות תפלין שעל הזרועות, דהיינו בקשר של תפלה של יד. והרשומים בה באות ברית בבשרם, נאמר עליהם, והזר הקרב יומת. דהיינו היצר הרע שנקרא זר, יומת, שאין זר אלא היצר הרע, הדומה לכל החיות והעופות הדורסים. כנ"ל.

פסקה תפט

ובגין דא זכור וכו': ומשום זה, זכור נא מי הוא נקי אבד, זה הוא פנחס, שקנא על ברית, כי נקי הוא אותיות קני, ונרשם בו, שהוא בן המלך והמלכה. כי כשקנא במחשבה, זכה לאות **י'** דהוי"ה, שה"ס חכמה עלאה, ונעשה בן המלך. וכשקנא במעשה זכה לאות **י'** מן אדני, שהיא חכמה תתאה, ונעשה בן המלכה. וזה הוא, חכמה בראש הצירוף יאהדונה"י שהיא **י'** דהויה, וחכמה בסוף הצירוף יאהדונה"י, שהיא **י'** דאדני. ומשום שאדם הראשון היה רשום בב' יודין אלו, העמידו עליו החכמים, שהוא ראשון למחשבה ואחרון למעשה. כי הוי"ה ה"ס מחשבה, ואדנ"י ה"ס מעשה. בתוך כך שאמר דברים אלו נעלם מהם. אמר ר' אלעזר, אשרי חלקנו שזכינו לשמוע דברים מבני עולם הבא.

פסקה תצ

ובחבורא קדמאה, לכן וכו': ובחבור הראשון. אמר **לכן אמר**, היינו שאמר הקב"ה למשה, בשבועה עליך, אם הוא ברצונך לומר לו הנני נותן לו את בריתי שלום, ואם אינו ברצונך לומר לו, אמור. כך אמר ר' פנחס בן יאיר. כי לכן הוא לשון ושבועה. בא אותו הצל והכה בעיניו של ר' אבא, ואמר לו, וכי לא היה יודע הקב"ה אם ברצונו לומר לו או לא, עד שהיה צריך לומר לו על הספק, אם כך ואם כך, אמור. אמר לו אם להקב"ה גלוי מי יאמר, שגלוי לאחרים. וע"כ אמר לו כך, **לכן אמור**, כלפי האחרים.

פסקה תצא

ותו אתמר בחבורא וכו': ועוד נאמר בחבור הראשון, למנצח על שושן עדות מכתם לדוד, סימן הראו לדוד בשושנה, שינצח המלחמה, כששלח את יואב לארם נהרים ולארם צובה לעשות עמהם מלחמה (כנ"ל אות שפ"ג). אמר רעיא מהימנא, שושן עדות, זה הוא עדות השכינה, שהיא נקראת שושן עדות, מפני שהיא עדות, שעומדת עלינו, ומעידה עלינו לפני המלך, ומדרגות עליונות הקדושות עמה, והיא עזרה קדושה לנו לשבח בתשבחות.

ע"כ נקראת שושן עדות. אמר רעיא מהימנא. היא נקראת שושן עדות, בשביל שהשכינה היא עדות על ישראל, שהם אברים שלה והיא נשמה עליהם. היא עזרה מן השמים, שכתוב בה ואתה תשמע השמים. היא סיוע קדוש, שנאמר עליה, **תניא** דמסייע לך. כי השכינה נקראת תניא.

פסקה תצב

איתן מושבך וגו': איתן מושבך ושים בסלע קנך. איתן הוא אותיות תניא, דהיינו משנה ובריית‍א, כי שם במשנה ובברייתא, הוא הקן של נשר העליון, שהוא השכינה, ועליה נאמר, כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף, שהם שוני הלכות ומשניות הנקראים גוזליה. וכל דבור ודבור שיוצא מפיו של **תניא** ההוא, דהיינו מן שוני המשניות, שהוציא, בין לשם הוי"ה, בין בתורה, בין בתפלה, בין בברכה, בין בכל מצוה ומצוה, מה כתוב בה יפרוש כנפיו, אותו הנשר, שהיו דבור, דהיינו השכינה הנקראת דבור, דביה הויה, דהיינו ז"א שהוא קול. אותו הנשר יפרוש כנפיו.

פסקה תצג

יקחהו ישאהו על אברתו: שואל, מהו על אברתו. ומשיב, היינו על אותו אבר של האדם שעשה בו מצוה של הוי"ה, נקרא אבר השכינה. ומשום זה, ישאהו על אברתו. ישאהו פירושו, כמו **ישא** ה' פניו אליך.

פסקה תצד

ומאי ושים בסלע וגו': ומהו ושים בסלע קנך. אלא אמר דוד על השכינה, ה' סלעי ומצודתי, אף כך התנא, דהיינו הלומד משנה, שיש בו הלכה חזקה כסלע, שאין פטיש יכול לפוצצה בכל הקושיות שבעולם, בזה מקנן הנשר, שהוא השכינה. וכל התנאים נקראים קנים של השכינה, ומשום זה, כי יקרא קן צפור לפניך, שהיא השכינה הנקראת צפור, דהיינו בדרך מקרה, פעם אחת, כאורח, וכבא למלון, שמזדמן לפי שעה במלון.

פסקה תצה

ואית דאינון במתניתא וכו': ויש תנאים דהיינו לומדי משנה, שהם במשנה שלהם דירה קבועה אל השכינה, ז"ש ושמרו בני ישראל את השבת וגו' לדורותם. לדרתם חסר, הוא לשון דירה. וש בעלי משנה, שתורתם אומנותם שאין השכינה זזה מהם כל ימיהם. אבל אלו שהכתוב מדבר מהם, כי **יקרא** קן צפור לפניך, בהם השכינה בדרך מקרה, פעם שורה עליהם ונמצאת עמהם, ופעם אינה נמצאת עמהם.

פסקה תצו

ורזא דמלה זמנין וכו': וסוד הדבר, פעמים שנמצאת עמהם השכינה, נאמר לא תקח האם על הבנים אבל אינו משלח האם, שהיא השכינה. ופעמים שאינה נמצאת עמהם, נאמר, שלח תשלח את האם, כי אינו ראוי להמצא עמה. **אפרוחים**, אלו בעלי משנה **או ביצים**, אלו בעלי מקרא, באלו שאינם לומדים בקביעות, נאמר, שלח תשלח את האם, אבל באלו שלומדים בקביעות, נאמר לא תקח האם על הבנים. אבל אינו משלחה. ויש בעלי הלכות הדומים לככבים. ז"ש ומצדיקי הרבים כככבים לעולם ועד. ואינם כככבים שנאמר בהם, וכל צבאם יבול, אלא כאלו הככבים של עולם הבא, שהם עומדים תמיד לעולם ועד. וע"כ נאמר, כככבים לעולם ועד.

פסקה תצז

ויאמר אלקים נעשה אדם: אחר שהשלימו כל אומן ואומן את עבודתם, אמר להם הקב"ה אומנות אחת יש לי לעשות, שתהיה בה שותפות לכולנו. התחברו כלכם יחד, לעשות בו כל אחד ואחד מחלקו, ואני אשתתף עמכם לתת לו מחלק שלי. והיינו שכתוב, נעשה אדם בצלמנו כדמותינו, והעמידו חכמים, שאין אדם אלא ישראל. ז"ש ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם, אתם אדם ולא עכו"ם. ומשום זה, ישמח ישראל בעושיו.

פסקה תצח

אמר בוצינא קדישא וכו': אמר המאור הקדוש, שהוא ר' שמעון, ודאי אותו תנא שנסתתר בסלע של הנחש, אמר זה. שכתוב בו איתן מושבך ושים בסלע קנך. כי ג' אבות נקראים איתנים, והרביעי שהוא משה, איתן מושבך, שבו מתישבת הלכה, שהיא השכינה, שנאמר בה, הלכה למשה מסיני. שהוא מתפשט על ששים רבוא ישראל, ומאיר להם בתורה כשמש המתכסה בלילה ומאיר לכל הככבים והמזלות. כן משה לולא היה מסתתר באותו סלע, לא היה יכול להאיר לישראל, ואין לילה אלא גלות. וזהו שומר מה מלילה שומר מה מליל. שסובב על הגלות. שאז משה מסתתר בסלע, ומתגלה ביום, בזמן הגאולה, שנאמר בו, הבקר אור, שהוא בקר דאברהם, שנאמר בו, ובקר וראיתם את כבוד ה'. חי ה' שכבי עד הבקר.

פסקה תצט

אדהכי הא רעיא מהימנא וכו': בתוך כך, הנה יצא רעיא מהימנא מאותו הסלע. ונתגלה לר' שמעון. ואמר, מאור הקדוש, מה יצא לי מזה להסתתר מפניך, שהרי לא עזבתי מקום שלא נכנסתי בו להסתתר ממך, ולא מצאתי, שאוכל להסתתר בו ממך, אם כן, אין לי עוד להסתר ממך.

פסקה תק

א"ל בוצינא קדישא וכו': א"ל המאור הקדוש לרעיא מהימנא, אחר שנאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, מהו שאומר אחר כך, ויברא אלקים את האדם בצלמו. אמר לו מה שהעמידו על זה בעלי המשנה, ששאל למלאכים על בריאת האדם, ומהם שהיו אומרים יברא, ומהם אמרו לא יברא, והקב"ה ברא אותו, שכתוב, ויברא אלקים את האדם בצלמו, אמר לו אם כן הוא, לא נתן בו חלק אחד ממלאכים, ולא נעשה בצורה שלהם, אלא בצורה של המלך בצלמו כדמותו, שהוא צלם דמות תבניתו, בלבד. אמר, כך משמע מדבריך.

פסקה תקא

אמר ח"ו אלא וכו': אמר רעיא מהימנא. חס ושלום, לא אמרתי שאינו כלול מכל המלאכים והבריות, אלא אני אמרתי לך שנברא מכל המלאכים והבריות, והשליטו על כל הבריות. אלא אם היה נותן כל אחד ואחד חלקו אל האדם, היה נמצא שבזמן שהיה כועס עליו, היה כל אחד חוזר ולוקח חלקו ממנו. כי במה נחשב הוא.

פסקה תקב

אלא קב"ה ברא וכו': אלא הקב"ה ברא אותו בדמותו, שזו מלכות הקדושה הנקראת דמות, שהיא תמונת כל, שכל דרי בי"ע כלולים בה, ובה נסתכל הקב"ה וברא את העולם, ואת כל הבריות שברא בעולם, וכלל בה העליונים והתחתונים בלא פרוד כלל, וכלל בה עשר ספירות, וכל השמות, וכנוים, והויות. ועלת על כלא, שהוא אדון על הכל, ואין אלקים זולתו, אינו נמצא בעליונים ותחתונים פחות ממנה, משום שהיא קשר של כולם, ושלמות כולם, לקיים בו ומלכותו בכל משלה. ומשום שלא נמצאת עלה על הכל בעליונים ותחתונים אפילו באחד מהם, פחות ממנה. אם היא אינה נכללת בו. ונקראת אמונת ישראל, ומצד העלת על הכל נאמר בה, כי לא ראיתם כל תמונה. אבל מצד שהיא כוללת שאר הבריות, נאמר בה, ותמונת ה' יביט.

פסקה תקג

אתא בוצינא קדישא וכו': בא המאור הקדוש, ושאר החברים והשתטחו לפניו, ואמרו, ודאי, עתה אין מי שיוכל לקחת ממנו. מן האדם, חלקו כי אפילו אחד בעולם לא נתן בו חלק, אלא בורא העולם, עלת על הכל בלבד, ובו תלוי עונשו או שכרו, ולא במלאך ושרף ולא בשום בריה שבעולם. ומשום זה העמידו חכמי המשנה, המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם. מיד ששמע דברים אלו שאמר ר"ש מאור הקדוש, שמח רעיא מהימנא. וכן כל החברים ברכו אותו, את רע"מ, ואמרו, רעיא מהימנא, אם לא בא אדם לעולם אלא לשמוע זה, די לו.

פסקה תקד

זכאה איהו מאן וכו': אשרי הוא, מי שמשתדל בגלות האחרונה לדעת את השכינה, להוקיר אותה בכל המצוות, ולסבול בשבילה כמה דחקות, כמו שאמרו, שכר הכלה היא הדחק והצער (ברכות ו' ע"ב) כלומר, לפום צערא אגרא (אבות ה') וישכב במקום ההוא. וישכב, הוא אותיות, ויש כ"ב, שפירושו, אם **יש כ"ב** אותיות התורה, דהיינו שהוא שלם בתורה, השכינה שוכבת עמו.

פסקה תקה

מאן יש, חכמה וכו': שואל, מהו **יש**. ומשיב, הוא חכמה, שהיא יש מאין. כלומר שנמשכת מכתר שנקרא אין. שבמקום שיש שם שכינה העליונה שהיא בינה, יש שם חכמה. כי החכמה אינה נגלית אלא בבינה, ובשבילה נאמר להנחיל אוהבי **יש**, כי החכמה שבבינה, אינה מאירה אלא בחסד, והדבקים בחסד נקראים אוהבי ה', ורק המה יוכלו לנחול **יש**, שהיא חכמה, משום שיש להם חסד. והיינו, ועשה חסד לאלפים לאוהבי, מצד אהבת חסד. כי אלפים ה"ס חכמה, ועושה חסד להלביש את החכמה בחסדים. ו **יש** שהוא חכמה הוא לימין, שאינה מאירה אלא בהתלבשות החסד שבימין, כי כך העמידו, הרוצה להחכים ידרים. ומשום זה כתוב, להנחיל אוהבי **יש**. מפני שיש להם חסד, שהוא ימין.

פסקה תקו

תא חזי ברזין וכו': בוא וראה בסודות סתומים, במדות של הקב"ה שבאותה מדה שמשתדלים בה, ומזכירים אותה, נאמר עליה, במדה שאדם מודד מודדין לו, שמשפיעים לו באותה המדה שהזכיר. וע' פנים לתורה. בסוד ע' מדות, כי ז' מדות חג"ת נהי"מ כל אחת כלולה מעשר והן ע'. שז"ס ע' פנים לתורה. וזהו בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך. והיה צריך לומר תזכיר את שמי. אלא הפירוש הוא באותה מדה שאני מזכיר את שמי, באותה מדה אבא אליך וברכתיך. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה תקז

על פי הגורל תחלק וגו': ר' יהודה פתח ואמר, ידעתי כי כל אשר יעשה האלקים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע וגו'. שלמה המלך שחכמתו יתירה על כל בני העולם, איני יודע בעצמי כי כל אשר יעשה האלקים הוא יהיה לעולם, עד שהוא אמר ידעתי כי כל וגו' דהיינו שידע מה שאיש אחר אינו יודע.

פסקה תקח

אלא ודאי שלמה וכו': ומשיב, אלא ודאי שלמה המלך, חכמתו עלתה על כל בני העולם, ומה שהוא ידע, לא ידע אדם אחר. בוא וראה, שאר האומנים שבעולם כשהוא עושה מלאכה מביט ומסתכל בה פעם ושתי פעמים ועושה אותה, ואח"כ מוסיף עליה או גורע ממנה. והקב"ה אינו כן, הוא מוציא המלאכה לאמיתה מן תהו, שאין בו ממשות כלל, והיא מתתקנת כראוי ממש, שאינו צריך להוסיף ולגרוע ממנה. משום זה כתוב, וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. ועל זה אמר שלמה ידעתי וגו' עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע.

פסקה תקט

תו. כל אשר וגו': עוד. כל אשר יעשה האלקים, היינו מה שיעשה לתקון העולם, ודאי הוא יהיה לעולם. אבל המזיקים והס"א יתבטלו בגמר התקון ואינם נצחיים. ר' יצחק אמר אם כן, מהו הפירוש, והאלקים עשה שיראו מלפניו. שמשמע שסובב על הס"א המפילים אימה על העולם. אלא מקרא זה למדנו כך, והוא סוד עליון בין החברים. מקרא זה כך היה צריך לומר, כי כל אשר עשה האלקים הוא יהיה לעולם, מהו כל אשר יעשה. והרי כתוב, מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה, ואתה אומר, כל אשר יעשה.

פסקה תקי

אלא מקרא אחרא וכו': ומשיב, אלא ממקרא אחר נבין זה. כתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו. אומר יעשה, עשית היה צריך לומר. אומר, למחכה לו, למחכה לך היה צריך לומר. ומשיב, אלא מקום עליון הוא הנמשך ויוצא ומדליק כל הנרות דהיינו כל הספירות דז"א ומלכות, לכל צד, הן לימין והן לשמאל. ונקרא עולם הבא, דהיינו בינה. וממנו יוצא אילן אחד, שהוא ז"א, להשקות ולהתתקן. ואילן הזה עליון ויקר הוא על כל שאר אילנות, וכבר העמידוהו. ואותו עולם הבא, שהוא בינה, הנמשך ויוצא, מתקן אילן הזה תמיד, ומשקה אותו, דהיינו שמשפעת לו מוחין, ומתקן אותו במלאכתו, דהיינו שהבינה מתקנת את הכלים דז"א עם הכלים שלה כדי שיהיה ראוי לקבל ממנה המוחין (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) ומעטר אותו בעטרות שה"ס ג"ר, והמבועים אינם נפסקים ממנו לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה תקיא

בההוא אילנא תליא וכו': באילן הזה, שהוא ז"א, תלויה האמונה, שהיא מלכות הנקראת אמונה. (כנ"ל ויקרא אות רע"ג) היא שורה בו מכל שאר האילנות, בסו"ה כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים. קיום הכל נמצא בו, להיותו קו האמצעי המקיים את הכל. וע"כ

כתוב, **כל אשר יעשה האלקים הוא יהיה לעולם**. ודאי, הוא היה והוא הוה והוא יהיה. **עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע**. וע"כ כתוב בתורה, לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו. כי אילן זה הוא התורה. כי ז"א נקרא תורה. ומקום זה מתקן האלקים, שהוא בינה, תמיד. האלקים סתם הוא גבורה מאין סוף ואין חקר, דהיינו בינה שנקראת גבורה, בסו"ה, אני בינה לי גבורה. כמש"א, אין חקר לתבונתו, דהיינו להבינה שלו. וע"כ כתוב האלקים, ולא אלקים. כי אלקים בלי ה' הידיעה יורה על מלכות, וע"כ עשה **יעשה** תמיד, כמבוע שמימיו אינם פוסקים לדורי דורות.

פסקה תקיב

בגין כך כתיב וכו': משום זה כתוב, והאלקים עשה שייראו מלפניו. שפירושו, שהתקין לאותו אילן, שהוא ז"א, בתיקון שלם עד שהוא אחוז לכל צד, לימין ולשמאל, למעלה ולמטה, דהיינו בבינה ובמלכות, כדי שייראו מלפניו ולא יחלפוהו בחלוף אחד לדורי דורות.

פסקה תקיג

א"ר אבא ודאי וכו': אר"א ודאי יפה אמרת. אבל יש עוד להסתכל, שבתחילה אומר **יעשה**, ואח"כ אומר, והאלקים **עשה**, מה בין זה לזה. ומשיב, אלא ודאי **יעשה** ויתקן לאילן הזה, ז"א, שלא יפסקו מימיו לדורי דורות. משום שמימי הבינה אינם פוסקים לדורי דורות. להיותם נמשכים מאו"א עלאין, שזווגם לא פסיק לעלמין. ואח"כ שכתוב **עשה**, מהו עשה. אלא עשה האלקים, שהוא בינה, אילן אחר שהוא המלכות, למטה ממנו, ולא **יעשה** אותו כזה כמו ז"א. כלומר שהבינה לא תשפיע לו שפע דלא פסיק לעלמין שהוא חסדים מאו"א עלאין, כמו שמשפעת לז"א. וע"כ כתוב בו **עשה** ולא יעשה. כי אילן התחתון הזה שהוא מלכות, **עשה** אותו ותקן אותו בבחינת שמאל, שהוא דין, כדי שמי שיכנס לאילן העליון, שהוא ז"א, יכנס ברשות של אילן התחתון שהוא מלכות, וימצא את אילן התחתון ויפחד לכנס לאילן העליון אלא כראוי.

פסקה תקיד

ת"ח דהאי נטיר וכו': בוא וראה שזה, האילן התחתון שהוא מלכות, שומר הפתח הוא, דז"א, וע"כ נקראת, המלכות, שומר ישראל. ששומרת את ז"א הנקרא ישראל. וזה אילן התחתון **עשה** האלקים שהוא בינה, שיהיה נשקה וניזון מאילן העליון, שהוא ז"א. וע"כ לא כתוב **יעשה** אלא **עשה**, שעשה אותו לשומר, ושיהיה ניזון מז"א. מה הטעם עשהו לשומר. כדי שייראו מלפניו בני העולם ולא יקרבו אליו, אלא אלו שהם ראוים לקרב

ולא אחרים, וישמרו בני אדם דרכי התורה ולא יטו ימין ושמאל אלא יהיו דבוקים בקו האמצעי.

פסקה תקטו

ת"ח על האי וכו': בוא וראה, על אילן הזה, מלכות, שכל הצבאות דבי"ע שורים בו, אמר דוד אתה תומיך **גורלי**. מהו גורלי. זהו הגורל שאחוז בו דוד. שהוא מלכות. וע"כ על **פי** הגורל כתוב. הרומז על מלכות שנקראת פה, וכן הוא, על **פי** ה'. שנאמר וימת שם על **פי** ה'. שהוא מלכות. וע"כ הגורל כתוב, עם ה' הידיעה, לרמז על מלכות. אשרי חלקיהם של אלו העוסקים בתורה יום ולילה ויודעים דרכיו. והם אוכלים בכל יום מזון עליון משפע החכמה, כש"א החכמה תחיה בעליה. כי התורה שלמעלה, שהיא ז"א, ניזונה ממקום זה, מחכמה. והנה נאמר עליהם, הנה עבדי יאכלו.

פסקה תקטז

רבי אבא פתח וכו': רא"פ ואמר, ויהי **קול** מעל לרקיע, זהו קול, שהוא ז"א, שאחוז ברקיע הזה, שהוא יסוד דז"א, ומשתתף עמו. וזהו זכר עשה לנפלאותיו. שהוא הרקיע שהוא יסוד, הנקרא זכר. ורקיע הזה עומד עליהם על אלו החיות, שנאמר עליהם, ויהי קול מעל לרקיע אשר על ראשם. וזה הוא הרקיע שנברא בשני דמעשה בראשית שנאמר בו, להבדיל בין מים למים. בין מים עליונים למים תחתונים, פירוש, החיות הם בבריאה, והרקיע ה"ס יסוד דז"א המסיים האצילות, שהוא על ראשי החיות שהוא הרקיע המבדיל בין אצילות, שהוא מים עליונים, ובין בריאה שהיא מים תחתונים. והמלכות דאצילות עומדת על רקיע הזה, שהוא יסוד דז"א, שה"ס וממעל לרקיע אשר על ראשם דמות כסא. וז"א הוא היושב על הכסא, שז"ס, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. כי הויה, שהוא ז"א, במילוי אלפין, הוא בגימטריא אדם.

פסקה תקיז

והא אוקמוה דשבעה וכו': והעמידו, ששבעה רקיעים הם למעלה למעלה. כנגד חג"ת נהי"מ, שביסוד, ודאי וילון, שהוא כנגד המלכות שבו, אינו משמש כלום, כי המלכות אין לה משלה כלום אלא מה שז"א נותן לה. ועניים נאחזים בה, וזה הוא סוד, שכתוב, **ובענייי** הכינותי לבית אלקי. משום שדוד היה אחוז במלכות, שהיא עני כנ"ל, ע"כ אמר ובעניי. ורקיע הזה, וילון שהוא מלכות, מכניס שחרית ומוציא ערבית כי בלילה מוציאה המלכות צבאיה לכל הצדדים, לימין ולשמאל, ושולטת על אלו הצבאות והגדודים. כי אז היא ממשלת המלכות. ובשחרית היא אוספת לכל הצבאות שלה ומכניסתם לנקב

שלהם, כלומר לבחינת נוקביות שלהם, ואינם שולטים. כי הבקר כולל כולם. כש"א, להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות. וכבר העמידוהו.
פירוש. המלכות נבנית מקו שמאל דבינה, שה"ס חכמה שבשמאל, וז"א ה"ס הימין דבינה שה"ס חסדים. וע"כ יש ב' ממשלות, כי בשעת שליטת השמאל בלי ימין, הוא חשך, כי אין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק) ולפיכך בשעת ממשלת המלכות שה"ס ממשלת השמאל הוא חשך ונקרא לילה. אבל אז הוא בכל תוקף ממשלתה, בסו"ה ותקם בעוד לילה, ושולטת על צבאותיה, דהיינו על המדרגות המתפשטות משמאל. וכנגד זה יש ממשלת היום, שהיא ז"א, שהוא ממשלת אור החסדים. אמנם ז"א כלול ג"כ מהארת החכמה שבמלכות, וז"ש, **ובשחרית כניש לכלהו**, כי אז מתבטל כח ממשלת המלכות והארת החכמה שלה, וע"כ **ואעיל לנקבייהו ולא שלטין**, כלומר שחוזרים לבחינת נוקביות, כי הארת החכמה מסתלקת מהם. **דהא בקר כליל כלהו**, כי הארת החכמה כלולה אז ביסוד דז"א הנקרא בקר, אבל אין אז שליטה אלא לחסדים.

פסקה תקיח

וקול איתּ על וכו': וקול, שהוא ז"א, יש על רקיע הזה, שממנו ניזון רקיע הזה, כי היסוד מקבל מז"א. בשעה שקול הזה מתעורר, כל הצבאות אינם נוסעים, ואין בהם רשות אלא לעמוד במקומם. שזסו"ה ויהי קול מעל לרקיע אשר על ראשם בעמדם תרפנה כנפיהם, דהיינו שבעת שהקול מתעורר על ראשם אז הם עומדים במקומם, והצבאות מתקרבים ומחכים לאותו החסד הנמשך מן הקול, שהוא ז"א, אל אותו הרקיע, שהוא יסוד, ומתברכים בשבילו, דהיינו שמקבלים מן הרקיע. וע"כ הוא, ז"א, מעל לרקיע אשר על ראשם. והם אינם יכולים לקבל אלא מן הרקיע, שהוא יסוד.

פסקה תקיט

ת"ח וממעל לרקיע וכו': בוא וראה. וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא. **כמראה אבן ספיר**, זהו אבן ישראל. שהיא המלכות. וזה הוא סוד שכתוב, וגללו את האבן וגו'. אבן אחת ירדה מלמעלה, שהיא מלכות, כשרצו ישראל לרשת את הארץ, וכתוב בו גורל. דהיינו על פי הגורל (כנ"ל אות תקט"ו) והגורל היה אומר, חלק זה הוא לפלוני וזה לפלוני. ואבן הזאת ירדה מתחת כסא המלך. דהיינו מלכות שה"ס כסא דז"א. ודאי משם רועה אבן ישראל כתוב, שהיא אבן דז"א הנקרא ישראל. ומשום זה על פי הגורל שהוא מלכות ודאי תחלק נחלתו.

פסקה תקכ

רבי יצחק ורבי וכו': ר"י ור' יהודה היו הולכים מאושא ללוד. פגע בהם ר' אלעזר. רצו אחריו. אמרו ודאי נרוץ אחרי השכינה. כיון שהגיעו אליו, אמרו, ודאי נתחבר עמך ונשמע דבר חדש.

פסקה תקכא

פתח ואמר שמעו וגו': פתח ואמר, שמעו אלי רודפי צדק מבקשי וגו'. **שמעו אלי רודפי צדק**, היינו אלו ההולכים ורודפים אחר האמונה, שהיא מלכות הנקראת צדק, שהם רודפי צדק ודאי, המה מבקשי ה' ודאי. אם אתם רוצים לדעת את האמונה, ולהתאחז בצדק הזה, לא תסתכלו בה בפני עצמה, בלי ז"א, כשאר בני העולם, שמתדבקים במלכות בלי ז"א, שה"ס שמאל בלי ימין, וגרמו בשביל זה מיתה לעצמם, אבל הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם. דהיינו ליחד אותה עם ז"א, ואו"א.

פסקה תקכב

צו את בני ישראל וגו': כתוב, החפץ לה' בעולות וזבחים כשמוע בקול ה' וגו'. אין רצונו של הקב"ה שאדם יחטא ויקריב קרבן על חטאו, אלא קרבן שהוא בלי עון, זה הוא קרבן שלם. ונקרא שלמים, וגם כן קרבן תמיד הוא שלם, ואע"פ שהתמיד מכפר על עונות, מ"מ הוא קרבן שלם.

פסקה תקכג

ר' אבא פתח וכו': רא"פ, זבחי אלקים רוח נשברה וגו'. מקרא זה העמידו שרצון הקב"ה הוא, שאינו רוצה שאדם יביא קרבן על חטאו אלא רוצה רוח נשברה. ובני אדם אינם יודעים מד שאומרים. וכך שמעתי מן המאור הקדוש, כשאדם בא להטמא בעונותיו, הוא ממשיך עליו רוח מצד הטומאה, והרוח מתנאה על האדם, ושולט עליו לכל רצונו. וצד הטומאה ההוא, שהרוח נמשך ממנו, מתגבר בכחו ומתחזק ושולט עליו לרצונו. בא אדם ושולט עליו להטהר, מטהרין אותו מלמעלה.

פסקה תקכד

בזמנא דהוה בי וכו': בזמן שהיה בית המקדש קיים, החוטא מקריב קרבנו. כל כפרה שלו תלויה עליו, עד שמתחרט ומשבר לאותו רוח מצד הטומאה שמשך עליו בחטאו, מגאותו, ומשפילו. וזה הוא שבירה לאותה מדרגת הטומאה, שהרוח נמשך ממנה, וכשנשבר אותו רוח הטומאה, ומקריב קרבנו, זה הוא קרבן המקובל ברצון כראוי.

פסקה תקכה

ואי לא אתבר וכו': ואם אותו רוח הטומאה, אינו נשבר, אין קרבנו כלום, והוא נמסר לכלבים. כי קרבן זה אינו של הקב"ה אלא של הכלבים. ומשום זה **זבחי אלקים** כראוי, הוא **רוח נשברה**, שישבר אותו רוח הטומאה, ולא ישלוט. וע"כ, מי שמשברו כראוי, עליו כתוב, רוח הולך ולא ישוב. אותו איש יהיה בטוח שלא ישוב אליו לעולם. ז"ש **ולא ישוב. לב נשבר ונדכה**, אדם זה שאינו מתגאה ואינו מתענג בתענוגי העולם, **אלקים לא תבזה**, כי הוא בכבוד אצלו.

פסקה תקכו

צו את בני ישראל: מהו **צו**. זהו עבודה זרה (סנהדרין נ"ו:) דהיינו שלא יכניס עצמו להטמא ברוח הטומאה, שהוא עבודה זרה ממש.

פסקה תקכז

ר' אלעזר פתח וכו': רא"פ, באתי לגני אחותי כלה וגו'. מקרא זה העמידו. אבל יש כאן סודות בקרבן. והכל למדנו. אמר לו ר' שמעון, יפה הוא שהתחלת הדברים, אבל סתמת אותם, שאמר וכלא אתמר. אמור, מה שידעת בקרבן. אמר, ר"א, משום שראיתי דבר בספרו של חנוך. ולמדתי. ע"כ אמרתי וכלא אתמר. אמר ר"ש, אמור אותו הדבר שראית ושמעת.

פסקה תקכח

אמר כלא חד וכו': אמר הכל דבר אחד הוא. הקב"ה אמר זה, באתי לגני, משום שכל הקרבנות שבעולם כשעולים למ"ן, כולם נכנסים בתחילה לגן עדן, שהוא סוד כנסת ישראל, שהוא המלכות. ואיך הוא בתחילה, והתחלת הקרבן, שאמרתי שנכנסים בתחילה לגן עדן. היינו בשעה שאדם מתודה חטאיו על הקרבן ובשעת שחיטה וזריקת הדם על המזבח, אז עולה הקרבן למ"ן לג"ע. ואז אמר קב"ה, שהוא ז"א, באתי לגני, שהוא ג"ע מלכות. כי המ"ן של הקרבן מעוררים הזווג.

פסקה תקכט

השתא אית לאסתכלא וכו': עתה יש להסתכל איך אלו רוחות הקדושים נהנים מזה, מעליית מ"ן של הקרבן. ומהו הטעם שהקרבן הוא מבהמה, והרי היה חשוב יותר שישבור אדם אותו הרוח שהמשיך ע"י חטאו, ולשוב בתשובה, מהו הטעם, של השחיטה של הבהמה ושריפתה באש המזבח.

פסקה תקל

אלא רזא הוא וכו': ומשיב, אלא סוד הוא. משום שיש בהמה הרובצת על אלף הרים, שה"ס המלכות, שהיא בחינת הויה במילוי ההין שבגי' בהמה. ואלף הרים היא אוכלת בכל יום, וכולם, כל אלף ההרים, שה"ס מדרגות החכמה הנמשכות משמאל, כי החכמה מכונה אלף בסוד ואאלפך חכמה. נקראים, בהמות בהררי אלף. ועל זה למדנו, שיש בהמה שאוכלת בהמות. וממה הם הבהמות. הם מאש. וכולן לוחכת אותם בהמה הזו, שהיא המלכות בלחיכה אחת. ז"ש, כי ה' אלקיך אש אכלה הוא אל קנא. וכל המים של הירדן, שהוא יסוד דז"א, שנתמלא בשש שנים. שהוא מקבל מחג"ת נה"י דז"א, הנקראים שש שנים, היא, המלכות, עושה אותם גמיעה אחת, דהיינו בליעה אחת. ז"ש, יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו.

פסקה תקלא

סתרא דמלה חמירא וכו': סוד הדבר, כי משאור של כל אלו הבהמות בהררי אלף, שה"ס הארת חכמה שבשמאל, הוא עיקר ויסוד לאלו הבהמות שלמטה, משום שרוח מתפשט מהם למטה, ורוח הזה מצטייר למטה בבהמות, כלומר שנעשה לרוח הבהמה למטה. וכשאדם חוטא מביא בהמה לקרבן, ואותו הרוח של הבהמה עולה וחוזר למקומו, לבהמה העליונה, שהיא המלכות, ומתפשט רוח הזה בכל הבהמות שבהררי אלף הנ"ל. וכל אלו שהם ממין הזה, דהיינו הס"א הנמשכת משמאל, מתקרבים ובאים ונהנים מחלב ודם ההוא שהם הלבוש של רוח הזה (כמ"ש לעיל אות י"ג במראות הסולם עש"ה) כי מן הצד שלהם הוא רוח הזה, דהיינו מצד שמאל, וכולם נהנים ונזונים ונעשים מליצי יושר על אותו האדם. כי הקטגור נעשה סנגור (כנ"ל וירא אות שפ"ה) והמ"ן של הקרבן נכנס דרך ושט, כמו שלמדנו (כנ"ל במראות הסולם אות ז') ומשום זה בא הקרבן מן הבהמה.

פסקה תקלב

אר"ש בריך ברי וכו': א"ר שמעון ברוך בני להקב"ה, עליך נאמר ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך. ישמח אביך שלמעלה, שהוא ז"א, ואמך, היא כנסת ישראל שהיא המלכות. ותגל יולדתך, זו בתו של החסיד ר' פנחס בן יאיר, אמו של ר' אלעזר. אלעזר בני אמור, זה נכון בקרבן של בהמה, אבל קרבן העופות מה הטעם. שכתוב ואם מן העוף עולה קרבנו. אמר לו, לא ראיתי, אבל אני מסתכל מדבר שנאמר בבהמה לדברי העופות, ואיני אומר, משום שלא ראיתי ועד עתה לא שמעתי.

פסקה תקלג

א"ל אלעזר, יאות וכו': א"ל, אלעזר, יפה אמרת. אבל סוד הקרבנות הרבה סודות יש שם, ולא נמסרו לגלות חוץ מלצדיקי אמת, שסוד אדונם אינו נעלם מהם. הסוד של הקרבנות זהו הסוד של אלו חיות הקדושות ד' צורות חקוקות בכסא, וזה הוא הכסא של המלך הקדוש, דהיינו המלכות שהיא כסא לז"א, שהם, פני שור פני נשר פני אריה פני אדם. פני אדם כולל כולם. כי אריה שור נשר ה"ס ג' קוין, ופני אדם היא המלכות המקבלת אותם, וע"כ כוללת את כולם. וכל ד' פנים מסתכלים אלו לאלו, ונכללים אלו באלו, ומהם מתפשטים לכמה צדדים, ורבבות, למעלה ולמטה, שאין להם שיעור ומנין וחשבון.

פסקה תקלד

פני שור אתפשט וכו': פני שור, שה"ס השמאל, מתפשט ממנו רוח לבהמות לארבעה מינים, שנכללים כאחד, ואלו הם, פרים וכבשים ועתודים ועזים. ואלו עומדים לקרבן. ומשום שהקרבן הוא מהם, אלו צבאות הקדושים המתפשטים מפני שור ההוא, מתקרבים ע"י הקרבן, אל היסוד שלהם, שהוא פני שור, ונהנים מאותו היסוד והלבוש שלהם. ואם לא שהיה בהם היסוד של עולם הזה, שהוא הקרבן העולה אליהם, לא היו מתקרבים שם, ליסוד שלהם, שהוא פני שור.

פסקה תקלה

כגוונא דהוי נייחא וכו': כמו שיש נחת אל השכינה הקדושה מן רוחות הצדיקים, העולים אליה למ"ן, והיא קרבה לקבל הרוח של הצדיק ונהנית ממנו, משום שאותו הרוח הוא נמשך ממנה. כך אלו הצבאות המתפשטים מפני שור, נהנים מצד היסוד שלהם שהוא פני שור, ונהנים מאותו הלבוש הנקרב ליסודם, שהוא הקרבן, כי הרוח של הקרבן הוא מן לבוש של הרוח שלהם. ומשום זה נהנים מהם.

פסקה תקלו

פני נשר אתפשט וכו': פני נשר מתפשט ממנו רוח לעופות, שהרוח שבעופות נמשך מפני נשר. ונשר הוא בב' צדדים הוא בימין ובשמאל, כי נשר הוא ת"ת, קו האמצעי הכולל ימין ושמאל. וז"ס ועוף יעופף, המורה על ב' רוחות. ומשום כך מתפשט ויורד קרבן העוף מימן ומשמאל. כי קרבן בהמה אינו אלא מפני שור, שהוא שמאל כנ"ל. וקרבן העוף הוא מפני נשר הכולל ב' הקוין.

פסקה תקלז

מכל סטר דכיא וכו': מכל צד הטהור שבעוף, לא נקרב אלא יונה ותורים, משום שהם באמת לבני זווגם יותר מכל שאר העופות. והם נרדפים ואינם רודפים, ונאמנים זה לזה,

הנקבה לבן זוגה, וע"כ הקרבן מהם. ויורדים ומתקרבים אלו רוחות הקדושות, ונהנים מיסוד ועיקר שלהם. כנ"ל.

פסקה תקלח

ואי תימא היך וכו': ואם תאמר, איך נתפשט המעט העולה מן היונה או מן התור, לכמה צדדים וצבאות של מעלה שאין להם שיעור. או העולה מבהמה אחת, גם כן יש לשאול כן. ומשיב, בוא וראה. נר אחד דק דולק, כל העולם מתמלא אור ממנו. ועוד. עץ דק מדליק עץ הגדול. וכבר נתבאר ענין זה, איך העלאת מ"ן של האדם מזין כל העולמות עליונים, לעיל (במראות הסולם אות א' ולעיל בפלחה"ק אות קס"א).

פסקה תקלט

עד הכא קרבנא וכו': עד כאן נתבאר הקרבן, מב' צדדים החקוקים בכסא, דהיינו מפני שור, לבהמה. ומפני נשר לעוף. עתה יש לשאול, הרי ד' צורות הן, החקוקות בכסא, מהו הטעם שאין קרבן מצורות האחרות. ומשיב. אלא ודאי שיש קרבן מכולם. כי האריה החקוק בכסא, בשעה שהקרבן שלם, יורד האריה ונכנס באש, ואוכל ונהנה משם. והאדם החקוק בכסא, הנה אדם הוא עיקר הכל, ומקריב שם לפני אדם, שהוא מלכות, את רוחו ונשמתו, ואדם העליון נהנה מאדם התחתון. וכל מין קרב למינו, ונהנה ממנו משלו ממש, ומן היסוד שלו.

פסקה תקמ

ואי תימא דא וכו': ואם תאמר, הרי אריה אין לו יסוד למטה באותו קרבן. כי פני שור יש לו יסוד למטה, בבהמות. פני נשר יש לו יסוד למטה, בעופות. פני אדם יש לו יסוד למטה, ברוח ונפש של אדם המקריב. אבל אריה אין לו שום יסוד למטה. ומשיב. אריה כלול בכולם, כי הוא לימין שהוא חסד, וחסד כולל את כולם. ומשום זה הוא אוכל בכולם שהם למטה ממנו, וכל השאר שור נשר אדם אינם אוכלים ממינו, משום שהוא ימין והוא גבוה מהם. הרי שכל ד' צורות החקוקות בכסא מתקרבות אל הקרבן. ומשום זה הוא קרבן שלם. וכשהם נהנים מעיקר ומיסוד שלהם, אז יורד רוח להדליק נרות העליונים. דהיינו, שנעשה זווג ז"א ומלכות.

פסקה תקמא

כהני וליואי וישראלי וכו': כהנים לוים וישראלים נותנים יסוד ועיקר למדרגות עליונות שהם נמשכים מהן, וכל מדרגה נותנת ליסודה של מעלה. בתחילה, ד' צורות הכסא, כמו שאמרנו בדבור הסמוך, שכל מין הוא כנגד מינו, והם מתקרבים תחילה מין למינו. פני שור, כל הפנים, דהיינו הצבאות והמחנות, המתפשטים לאלו המינים שאמרנו, כולם

מתקרבים לעיקר ויסוד שלהם, פני שור. וכן, פני נשר כמו שאמרנו, וכן פני אריה כמו שאמרנו, וכן פני אדם המקריב, שרוחו ונשמתו נקרבים לאדם העליון, שהוא מלכות.

פסקה תקמב

כהנא דמיחד שמא וכו': הכהן המיחד על הקרבן את השם הקדוש, נקרב לכהן העליון, שהוא חסד דז"א, אותו הנכנס לבית קדש הקדשים, שהוא יסוד המלכות, וזה מתקרב לה, ומדליק נרות המלכות, בתקונו בהארת הפנים, כנגד הכהן שלמטה המקריב הקרבן. **הלוים**. המנגנים בשמחה, בהקרבת הקרבן, אותו הצד שלהם, שהוא גבורה דז"א, שמח, ומאיר פנים. **ישראל**, המקריבים, העומדים על הקרבן בתפלה, כי התפלה היתה על כל הקרבנות, מתעורר אליהם ישראל סבא הסתום הקדוש, ומאיר פנים.

פסקה תקמג

כל זינא לזיניה וכו': כל מין נקרב אצל מינו, וכל דבר הולך אחר יסוד שלו שלמעלה, המדרגות התחתונות מעוררות למדרגות העליונות, ואע"פ שכולם מתעוררים, והמדרגות החקוקות בכסא, שהם ד' חיות, מתעוררות להמדרגות שבארץ, שהן היסוד שלהם, דהיינו פני שור לבהמות פני נשר לעופות כנ"ל, וכן אלו מדרגות עליונות הנסתרות שכולן מתעוררות ומתקרבות לסעודה של הקרבן, ומתעדנים, אבל אין רשות לאחד מהם לאכול, לא למדרגות עליונות ולא למדרגות תחתונות, ולהנות שום הנאה, ולא להושיט יד אל הקרבן, עד שמלך העליון, שהוא ז"א, אכל ונהנה, ונותן להם רשות.

פסקה תקמד

לבתר דיהב לון וכו': אחר שנתן להם רשות כל אחד ואחד נהנה ואוכל. והיינו שכתוב, **אריתי מורי עם בשמי**, אלו הם מדרגות עליונות, דז"א, מורי עם בשמי אוכלים ונהנים כראוי, וזה יחוד זרוע הימין שהוא חסד, בירך שמאל, שהוא הוד. **אכלתי יערי עם דבשי**, זה יעקב ברחל, דהיינו היחוד דת"ת עם מלכות. זהו אכילה כראוי. כי רק כאן כתוב אכילה. **שתיתי ייני עם חלבי**, זהו יחוד זרוע שמאל בירך הימין דהיינו גבורה בנצח. הרי כל המדרגות עליונות שנהנה מהם המלך הקדוש בתחילה. וזהו האכילה שלו והנאה שלו. עד כאן, מאכל מלך העליון תחילה.

פירוש. כי ג' מיני יחודים של חכמה וחסדים, חושב הכתוב. שהם יחוד הריח, ויחוד האכילה, ויחוד השתיה. וכבר ידעת ההפרש בין ראש לגוף (כנ"ל במראות הסולם אות ג'). והנה יחוד הריח הוא בראש בחוטם ועיקרו חכמה, אמנם כיון שהוא הארת החכמה שבשמאל, אינו מקובל אלא ממטה למעלה, שה"ס נה"י דראש. וע"כ הריח, שה"ס שמאל שבו, ה"ס **הוד**, ומתלבש באור **החסד** דגוף. וז"ש, **מורי עם בשמי** וכו' **דא דרועא ימינא**

בירכא שמאלא. דהיינו חסד דגוף עם הוד דראש. ויחוד האכילה הוא עיקרו חסדים, והוא בגוף. וה"ס יחוד הכולל של ז"א ומלכות, וז"ש, **אכלתי יערי עם דבשי דא יעקב ברחל**, דהיינו ז"א עם מלכות. **דא אכילה כדקא יאות**, כלומר שזהו זווג העיקרי של ז"א ומלכות. ויחוד השתיה הוא ג"כ בגוף, כמו האכילה, אלא שעיקרו חכמה דשמאל, והיינו דוקא שתיית היין, אבל שתית החלב הוא חסד. וכן המים. וז"ש, **שתיתי ייני עם חלבי דא דרועא שמאלא בירכא ימינא**. כי היין הוא שמאל דגוף, שהוא גבורה. והחלב הוא נצח של הגוף. ואל תתמה למה החסדים הם במדרגה נמוכה מן החכמה. כי בריח, החכמה בראש והחסדים בחסד דגוף. וכן בשתייה, החכמה בגבורה, והחסדים בנצח. הוא, משום שהחכמה לא תוכל להיות עיקרית על החסד המלביש אותה, אלא אם כן, שהחסד הוא ממדרגה תחתונה ממנה. ולפיכך היחוד הוא, חכמה דהוד דראש עם חסד דגוף. וחכמה דגבורה דגוף עם החסד שבנצח דגוף. כי הימין שהוא החסד שהוא במדרגה אחת עם השמאל שהוא החכמה, הוא תמיד עליון וחשוב ממנו. כי החסד ה"ס כו"ח של המדרגה, והחכמה ה"ס בינה ותו"מ שחזרו להמדרגה. (כנ"ל ויקהל אות ק"ל בהסולם).

פסקה תקמה

מכאן ולהלאה יהיב וכו': מכאן ולהלאה נותן המלך שהוא ז"א, רשות לד' צורות החקוקות בכסא, ולכל אלו המתפשטים מהן, להנות ולאכול. ז"ש אכלו רעים שתו ושכרו דודים. **אכלו רעים**, אלו הם ארבע צורות שאמרנו, אריה שור נשר אדם, **שתו ושכרו דודים**, היינו כל אלו המתפשטים מהם. וכולם אוכלים ומתפשטים ונהנים כראוי ופניהם מאירים. וכל העולמות הם בשמחה, וכל אחד ואחד, בין במדרגות עליונות ובין במדרגות תחתונות מתקרב אל יסוד שלו, דהיינו כל אחד אל הבחינה. שכנגדו, חסד לפני אריה, וגבורה לפני שור וכו', ונהנים. זה הוא סוד וסתר של הקרבן כראוי.

פסקה תקמו

אתו ר' אלעזר וכו': באו ר"א ור' אבא ושאר החברים ונשתטחו לפניו, לפני ר"ש, אמר ר' אבא, אם לא היתה נמסרת התורה בהר סיני, אלא שאמר הקב"ה, הנה בן יוחאי, שימסור לכם התורה וסודות שלי, היה די לעולם. אוי כאשר תסתלק מן העולם, מי יאיר אז נרות התורה, הכל יהיה נחשך מיום ההוא. כי עד שיבא מלך המשיח לא יהיה דור, כדור הזה שר"ש שרוי בתוכו.

פסקה תקמז

אמר ר"ש על וכו': אמר ר' שמעון, על סוד הזה הנ"ל (שבאות תקמ"ד) אסור לו לאדם לטעום כלום עד שיאכל מלך העליון. ומה היא אכילתו. היא תפלה. שהיא במקום קרבן.

תפלתו של האדם היא כעין זה שאמרנו למעלה בקרבן (מאות תקל"ג והלאה) בתחילה מזמינים לד' צורות החקוקות בכסא שהן ישרו על אלו הבריות, על העופות והבהמות, שרוחות של ד' החיות מתפשטים עליהם שיהיו לקרבן, שהם בריות שיסוד הרוח שלהם בעולם הזה הוא מהן, מד' החיות (כנ"ל אות תקל"ד ותקל"ט) והיינו מה רבו מעשיך ה'. כי הבריות שהרוח שלהם ראוי לקרבן, מתפשט עליהם ד' צורות שבכסא, המזומנים על קרבנות אלו. והיינו שאנו אומרים, והאופנים וחיות הקודש, שה"ס ד' חיות שבכסא, וכל אלו צבאות אחרים המתפשטים מהן. שמקשרים בהן הרוח של בהמות ועופות הראוים להקרבה.

פסקה תקמח

ולבתר כהנא רבא וכו': ואח"כ **הכהן** הגדול המיחד שם הקדוש (כנ"ל בקרבן אות תקל"ב) והיינו, אהבת עולם אהבתנו וכו', שאהבה, ה"ס החסד מדתו של הכהן. היחוד שהכהן מיחד, היינו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. ואח"כ **הלוים** (כנ"ל אות תקל"ב) שהם מתעוררים לנגן, והיינו והיה אם שמוע וגו' השמרו לכם פן יפתה וגו', שפרשה זו היא כנגד השמאל שהוא גבורה, שזה זמר הלוים, כלומר שזמירות הלוים הן משמאל, כדי לעורר צד הזה, צד השמאל, בקרבן הזה, כלומר בהתפלה שהיא במקום קרבן. ואח"כ **ישראל** (כנ"ל אות תקל"ב) והיינו אמת ויציב ונכון, הרומז על ישראל סבא העומד על הקרבן. שהוא עשר מדרגות עליונות פנימיות הכל דהיינו ע"ס הנמצא על השלחן. שהם, אמת ויציב ונכון וקים.

פסקה תקמט

אבל לית רשו וכו': אבל אין רשות לאחד מהם לאכול ולהושיט יד אל הקרבן, דהיינו התפלה, עד שמלך העליון, שהוא ז"א, אוכל, והיינו ג' ראשונות וג' אחרונות שבשמונה עשרה, ששם הוא זווג ז"א ומלכות. שה"ס אכילת המלך. כיון שהוא אכל, נותן רשות, לד' צורות, דהיינו ד' חיות שבכסא, ולכל אלו הצדדים המתפשטים מהן, שיאכלו.

פסקה תקנ

כדין אדם דאיהו וכו': אז אדם, שהוא צורה הכולל כל שאר הצורות, משפיל ונופל על פניו ומוסר עצמו ורוחו אל אדם שלמעלה, (כנ"ל בקרבן אות תקל"ט) העומד על אלו הצורות, הכולל כל הצורות, שיתעורר אליו כראוי. והיינו לומר, אליך ה' נפשי אשא. לעורר צורות אחרות וכל המתפשטים מהן. והיינו שאומרים בתהלה לדוד, יביעו יררנו יאמרו ידברו. שסובב על הצורות המתפשטות מהן. וכולם אוכלים ונהנים מן התפלה

כל אחד כראוי לו. (ועי' במראות הסולם לעיל שנתבאר באורך כל ענין עלית התפלה למ"ן ואיך מתקבלת למעלה וכו' ואין צורך להאריך כאן).

פסקה תקנא

מכאן ולהלאה לימא וכו': מכאן ולהלאה יאמר אדם צרות לבו. ז"ש יענך ה' ביום צרה, כמו מעוברת היושבת בחבליה, כדי שכולם יתהפכו להיות מליצי יושר על האדם. וע"כ כתוב, אשרי העם שככה לו.

פסקה תקנב

ר"ש הוה אזיל וכו': ר' שמעון היה הולך. לטבריא, פגש בו אליהו. א"ל, שלום לאדוני. אמר לו ר"ש, במה עוסק הקב"ה ברקיע. אמר לו, בקרבנות הוא עוסק, ואומר דברים חדשים משמך, אשרי אתה. ובאתי להקדים לך שלום. ודבר אחד רציתי לשאול ממך שתיישב לי. בישיבה של הרקיע שאלו שאלה. עולם הבא אין בו אכילה ושתיה, והרי כתוב, באתי לגני אחותי כלה וגו' אכלתי יערי עם דבשי וגו'. מי שאין בו אכילה ושתיה הוא יאמר אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי.

פסקה תקנג

אר"ש וקב"ה מאי וכו': א"ר שמעון, והקב"ה מה השיב להם. אמר לו, הקב"ה אמר, הרי בן יוחאי יש, יאמר. ובאתי לשאול ממך. א"ר שמעון, כמה חביבות חיבב הקב"ה את כנסת ישראל ומרוב האהבה שאהב אותה, שינה מעשיו ממה שדרכו לעשות, כי אע"פ שאין דרכו באכילה ושתיה, עכ"ז בשביל אהבתה, אכל ושתה. כי כיון שבא אליה עשה רצונה. כלה הנכנסת לחופה, ורוצה לאכול, אינו דין שיאכל החתן שלה עמה, אע"פ שאין דרכו לעשות כך. ז"ש, באתי לגני אחותי כלה. כיון שבאתי אצלה ללכת עמה לחופה, אכלתי יערי עם דבשי וגו'.

פסקה תקנד

וילפינן מדוד דזמין וכו': ואנו למדים מדוד, שהזמין את הקב"ה, ושינה מעשיו ממה שהיה דרכו של הקב"ה, והקב"ה קיבל ועשה רצונו. כי הזמין המלך והמלכה עמו. ז"ש קומה ה' למנוחתיך אתה וארון עוזך. דהיינו המלך ומלכה יחד, וכדי שלא להפריד ביניהם שינה הכלים ושינה המעשים של המלך.

פסקה תקנה

הה"ד כהניך ילבשו וגו': זה שכתוב, כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו בעבור דוד וגו'. **כהניך** ילבשו צדק, לוייך ילבשו צדק היה צריך לומר כי צדק הוא מצד הלוים. דהיינו מלכות מבחינת השמאל נקראת צדק. ושמאל הוא בחינת הלוים. **וחסידיך** ירננו, לוייך

ירננו היה צריך לומר, כי רינה וזמרה הן מצד הלוים, דהיינו מצד שמאל, והוא שינה ואמר כהניך וחסידיך, שהם מצד ימין.

פסקה תקנו

א"ל קב"ה דוד וכו': אמר לו הקב"ה, דוד, אין דרכי כך. אמר דוד, בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך. התקון שאני תקנתי, לא תשנה אותו. אמר לו הקב"ה, דוד, כיון שהזמנת אותי יש לי לעשות רצונך, ולא רצוני. ולמדים מזה, דרך העולם, שמי שמזמן אחר, ההוא שבא אליו יש לו לעשות רצונו אע"פ שאין דרכו בכך.

פסקה תקנז

כך ויקח מאבני המקום וגו': כיון שבא החתן אל הכלה, כי יעקב ה"ס ת"ת, ומקום ה"ס מלכות, שת"ת ומלכות ה"ס חתן וכלה, אע"פ שאין דרכו לשכב אלא בכרים וכסתות, והיא נתנה לו אבנים לשכב עליהם, יקבל הכל ברצון הלב. ז"ש וישכב במקום ההוא, על אלו האבנים, אע"פ שאין דרכו בכך.

פסקה תקנח

אוף נמי הכא וכו': אף כאן גם כן, אכלתי יערי עם דבשי, אע"פ שאין דרכו בכך, עשה זה בשביל אהבת הכלה. ועם כל זה רק בבית של הכלה ולא במקום אחר. במקומו אינו אוכל ואינו שותה במקום שלה אוכל ושותה. ז"ש, באתי לגני. דהיינו גן עדן שהוא מקום של המלכות. וכן המלאכים ששלח הקב"ה אל אברהם לא אכלו ולא שתו במקומם, ובשביל אברהם אכלו ושתו. א"ל אליהו, רבי, חייך, דבר זה רצה הקב"ה לומר, וכדי שלא להחזיק טובה לעצמו לפני כנסת ישראל, העלה הדבר אליך. אשרי אתה בעולם, שרבונך משתבח בך למעלה. ועליך כתוב, צדיק מושל יראת אלקים.

פירוש המאמר. ז"א דבוק תמיד למעלה בבינה שה"ס עולם הבא, שאין בו אכילה ושתיה, כי אכילה ושתיה, ה"ס מוחין דחכמה מלובשים בחסדים (כנ"ל אות תקמ"ד) ונודע שאין החכמה מתגלה אלא במלכות ולא בשום ספירה אחרת שלמעלה ממנה (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) נמצא, שאין אכילה ושתיה אלא במלכות. וז"ש (באות תקנ"ג) **דאע"ג דלא אורחוי במיכלא ומשתייא**, כי אין מוחין דחכמה נגלים בז"א, אלא חסדים בלבד, **הואיל ואתי לגבה עביד רעותה**, כיון שבא ומתיחד עם המלכות הרי נכלל גם ז"א במוחין דאכילה ושתיה כמו המלכות. וז"ש, (באות תקנ"ח) **ועכ"ד בביתא דכלה ולא באתר אחרא**. כי אין גילוי החכמה במקום אחר חוץ ממקומה. וז"ש **באתריה לא אכיל ולא שתי** וכו' שבמקום ז"א, אין המוחין דאכילה ושתיה נגלים.

פסקה תקנט

את קרבני לחמי לאשי וגו': ר' יודאי אמר, בקרבן יש עשן, ויש ריח, ויש ניחח. עשן הם בעלי הרוגז, שכתוב, כי אז יעשן אף ה', והם בעלי הרוגז, נהנים מעשן. ועשן פירושו רוגז בחוטם (עי' לעיל אות ר"ג). ריח הם אותם הנקראים תפוחים א"ר אבא כתפוחים, ז"ש וריח אפך כתפוחים. (עי' באד"ר אות קע"א).

פסקה תקס

את הכבש אחד תעשה בבקר: מהו בבקר. זה הוא בקר של אברהם. דהיינו אור החסד. שכתוב, וישכם אברהם בבקר. מאין לנו שבקר הזה הוא של אברהם. א"ר אלעזר, מכאן, כי כתוב, הבקר אור. בקר אור לא כתוב, אלא הבקר אור עם ה' הידיעה, כי זה הוא אור הראשון שברא הקב"ה במעשה בראשית. וע"כ כתוב, תעשה בבקר, דהיינו בבקר הידוע, כי כנגד בקר דאברהם נקרב קרבן הזה. קרבן של בין הערבים, הוא כנגד יצחק, ונקרב כנגד ערב דיצחק שהוא אור הגבורה שהיא דין, מאין לנו זה. שכתוב, ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות **ערב**, שהוא ערב דיצחק. וכבר העמדנו.

פסקה תקסא

פקודא דא להקריב וכו': מצוה זו היא להקריב מנחה בכל יום, ולהקריב קרבן מוסף שבת. ואחריו, לסדר לחם הפנים, ולבונה, וקרבן מוסף בראש חדש. מאור קדוש. בכל יום צריכים לשלוח מתנה אל המלך, ז"א, בידי המלכה. ואם היא ברשות בעלה, דהיינו בזווג דגדלות עם ז"א, צריכים לתת תוספת, דהיינו המוסף בשבת, ובראש חדש והמוסף של כל הימים טובים.

פסקה תקסב

דאיהי רשות היחיד וכו': כי היא, המלכות, היא רשות היחיד שלו, של ז"א, ועמוד האמצעי, ז"א, הוא בעלה של רשות הזאת. ויעקב שתקן תפלת ערבית, המדרגה שלו היא של עמוד האמצעי, שהוא ז"א. משום זה העמידו בעלי המשנה, תפלת ערבית רשות, שהתפלה שהיא מלכות היא ברשות בעלה, שאע"פ שבגלות הדומה ללילה, שהוא זמן תפלת ערבית, ששולטים שם סמאל ונחש וכל הממונים של הגדודים שלו, והשכינה יורדת לגלות עם ישראל, עכ"ז היא נמצאת ברשות בעלה. ז"ש, אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן.

פסקה תקסג

ובגין דא ויפגע וכו': ומשום זה כתוב, ויפגע במקום. שאין פגיעה אלא פיוס והתרצות, כמו אל תפגעי בי. כנסת ישראל פייסה את ז"א שלא יזוז ממנה. כי הקב"ה, ז"א, הוא

מקומו של עולם. מהו עולם. זו היא השכינה, כי תרגום עולם הוא עלמא, שהוא לשון עולמא, כש"א העלמה. דהיינו מלכות שהיא עלמה. ומה כתוב בו, וילן שם, שז"א נתפייס עמה ללון שם בגלות עם השכינה. ואם תאמר אשר ויפגע במקום פירושו שיעקב פייס את המלכות (כנ"ל אות תקנ"ז) יפה הוא. אבל יש לפרש ג"כ, שהמלכות פייסא את יעקב, שהוא ז"א, שלא יזוז ממנה בגלות כנ"ל. ומשום שהיא בכל לילה, שהיא בחינת גלות, ברשות בעלה, כנ"ל, העמידו תפלת ערבית רשות. שתפלה היא מלכות, ערבית היא גלות, שגם אז, המלכות ברשות בעלה. ופירוש אחר על תפלת ערבית רשות, דהיינו המפרש כפשוטו, שאין חובה להתפלל. הוא תבן למאכל בהמות חומריים, בקל וחומר. דהיינו קל להבין למי שהוא חומר גשמי. ולא לבעל שכל. ירדו בעלי המשנה ונשתטחו לפניו ושמחו בדבר הזה, וקשרו אותו בכמה קשרים של סודות סתומים. דהיינו שפרשו הדבר בכמה אפנים בסתרי תורה. והעטירו אותו, והעלוהו לשאר החברים שנשארו שם.

פסקה תקסד

אמר רעיא מהימנא וכו': ארע"מ, לר"ש, מאור קדוש, משום זה בשאר התפלות הוא חוב, כי שטר חוב הוא עליהם, לסמוך את המלכות בצדיק חי העולמים, שהוא יסוד. שבו אמרו, כל הסומך גאולה לתפלה אינו ניזוק בכל אותו היום. אשר גאולה היא יסוד ותפלה היא מלכות. ובמה היא נסמכת על יסוד, היינו בזרוע ימין. שהוא חסד, ז"ש חי ה' שכבי עד הבקר. דהיינו עד שיאיר החסד הנקרא בקר (כנ"ל אות תק"ס).

פסקה תקסה

כד מטי זמן וכו': כשמגיע זמן תפלת המנחה, שה"ס ב **ערב** היא באה, דהיינו היחוד לפנות ערב. ז"ש, ותבא אליו היונה לעת **ערב**. כי היונה היא המלכות. משום **שמנחה שלוחה לאדוני** בגלות **עשו**. כי ערב ה"ס גלות. והנה גם הוא אחרינו. דהיינו שז"א בא אחרינו לגאול אותה מן הגלות. ועוד **לאדוני**, זהו, אדון כל הארץ, שזה צדיק, דהיינו יסוד. כי משם, מבחינת הזווג המנחה שלעת ערב, נאמר על יוסף הצדיק בכר שורו הדר לו. כי יחוד המנחה הוא משליטת השמאל שנקרא ערב, וכיון שמנחה היא שלוחה לאדוני, ליסוד, שהוא יוסף, ע"כ נעשה גם יוסף בחינת בכור שור, שהוא קו שמאל. שעתיד לצאת ממנו משיח בן אפרים. כי משיח בן דוד הוא בחינת ימין, ומשיח בן אפרים הוא בחינת שמאל, ובשבילו, בשביל משיח בן אפרים, נאמר, והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסובנה אלמותיכם ותשתחוינה לאלמתי. כי משיח בן אפרים נקרא אלם בגלות. ובצדיק אמרו, כל הכורע כורע בברוך. וע"כ נאמר מצדו, ותשתחוינה לאלמתי. שהיא משיח.

פסקה תקסו

אמר בוצינא קדישא וכו': אמר המאור הקדוש, שהוא ר"ש, רעיא מהימנא, בך נאמר, ויקח משה את עצמות יוסף. משום שמשה הוא ת"ת, הנקרא גוף, ויוסף הוא יסוד, הנקרא ברית, וגוף וברית אנו חושבים לאחד. ומשום זה נאמר עליך, **והנה קמה אלמתי וגם נצבה** דהיינו המלכות הנקראת אל בגלות. כי כך היא התפלה מעומד. שהתפלה ה"ס מלכות. וכן כל הזוקף זוקף בשם, שהוא ת"ת דהיינו משה, וע"כ נאמר בו **קמה אלומתי**. ובצדיק כל הכורע כורע בברוך (כנ"ל אות ש"ו ע"ש) והיינו ותשתחוינה לאלמתי. שמצד ת"ת, הקימה למלכות, ומצד היסוד, ההשתחואה למלכות. כי אתה אחוז בימין ובשמאל, בגוף וברית, שהם ת"ת ויסוד והת"ת נוטה לימין, והיסוד נוטה לשמאל, ואח"כ, תעלה עליהם אל הבינה, לפתוח בה חמשים שערי חרות לישראל. דהיינו להמשיך מוחין הגדולים דחירות, לקיים כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. ומשום זה, תפלת שחרית היא חובה, ותפלת ערבית היא רשות.

פירוש. דהיינו כמו שביאר לעיל (אות תקס"ג) שתפלת ערבית רשות פירושו. שהתפלה שהיא מלכות, בערבית שהיא בחינת גלות, היא ב **רשות** בעלה. אבל **אין חוב** להמשיך לה חסדים, כי בגלות אי אפשר להמשיך חסדים, כי אין אור החסדים נמשך רק ביום, שהוא בחינת גאולה. אבל תפלת שחרית שהיא ביום חוב הוא להמשיך לה חסדים ע"י היסוד (כנ"ל אות תקס"ד). כי אז הוא זמן החסדים.

פסקה תקסז

בערבית איהו השכיבנו וכו': בתפלת ערבית המלכות היא, השכיבנו. דהיינו ששוכבת בין זרועות המלך בגלות. שאין לה קימה אלא שוכבת. כי הלילה הוא בחינת גלות. כשבא הבקר, שהוא בחינת גאולה, חג הפסח שה"ס ימין דהיינו חסד דז"א, אוחז בה בימין, דהיינו שמשפיע לה חסדים. אבל בזרוע שמאל דז"א, שנקרא יצחק. שהוא בחינת תשרי, נאמר בו, ויהי הוא טרם כלה לדבר, והנה רבקה יוצאת מן גלותא. כי הגאולה באה מתקון צד השמאל, שהוא יצחק, וכדי שהמלכות לא תצא מן הגלות מצד הדין, כי השמאל הוא דין, ע"כ יעקב, שהוא ז"א, שכל את ידיו, ונתן שור, שהוא שמאל, בימין, שהוא חסד. ואריה, שהוא ימין, נתן בשמאל, שהוא דין. ומשום זה נאם ה' לאדוני שב לימיני, זהו צדיק שהוא יסוד, שהוא כנגד משיח בן יוסף, שהוא דין (כנ"ל אות תקס"ה) ואמר לו שב לימיני, שהוא זרוע של אברהם שהוא חסד בזמן גלות ישמעאל, דהיינו מטעם שיעקב שכל את ידיו אמר לאדוני, שהוא השמאל של היסוד, שהוא משיח בן אפרים שהוא דין, שישב בימין, שהוא חסד, עד אשית אויביך הדום לרגליך.

פסקה תקסח

בההוא זמנא יתער וכו': בזמן ההוא יעורר רוח יתירה, שהוא תוספת רוח, על ישראל. ז"ש אשפוך את רוחי על כל בשר. ותהיה מנוחה לישראל מאומות העולם, ונוח מאויביהם. שיהיה כמו בשבת, שמתוספת לאדם נפש יתירה בשבת, ויש לו בה מנוחה. ואם בנפש יתירה יש לנו מנוחה, שהיא נקבה, כל שכן ברוח, שיהיה לנו מנוחה, שהוא זכר.

פסקה תקסט

ותנאים ואמוראים נפש וכו': ותנאים ואמוראים, שמעו, נפש יתירה בשבת, שהיא לכל ישראל ביחד, היא אחת, שהיא סוד כתר, אבל לכל אדם היא כפי מעשיו, דהיינו לכל אחד ואחד לפי מדרגתו, ולמדנו זה בקל וחומר מתשובה, כי כל ישראל יחד, בכל זמן מתי שחוזרים בתשובה מתקבלים כולם. ז"ש, כה' אלקינו בכל קראנו אליו. שזה מטעם כי על כל ישראל יחד, שם הויה מוכתר עליהם בכתר שלו שהוא כתר עליון. וזה, כתר עליון, היא נשמה יתירה של כל ישראל יחד ביום השבת וימים טובים. ומשום זה התקינו בכל יום למחתם, דהיינו לסיים הברכה, בשם הויה, שהוא חותם כל ברכות התפלה, אבל אין אומרים מוסף בלי הארת הכתר, כי הכתר דשם הויה אינו מאיר בכל יום, וע"כ חותמים בהויה שהוא ז"א, ואין אומרים מוסף, שהוא הכתר דז"א. ובשבת התקינו לומר במוסף כתר יתנו לך ה' אלקינו. כי בשבת מאיר הכתר דז"א, וע"כ אומרים מוסף. וכתר זה דז"א, ה"ס הנשמה היתירה שמאירה לכלל ישראל ביחד. כנ"ל.

פסקה תקע

אבל לכל חד וכו': אבל לכל אחד מישראל, כך יורדת לו נפש היתירה, לפי מדרגתו. אם הוא חסיד נותנין לו נפש יתירה ממדת חסד כפי המדרגה שלו. אם הוא גבור ירא חטא נותנים לו נפש יתירה ממדת גבורה. ואם הוא איש תם, נותנים לו נפש יתירה ממדת אמת. כי נפש יתירה היא מלכות, והיא כלולה מעשר ספירות, וע"כ כפי המדה של האדם כך מקבל מן ספירה שבמלכות, דהיינו, אם הוא נשיא בישראל, או חכם, או מבין בחכמה, או בתורה שנאמר בה, להבין משל ומליצה. או בנביאים, או בכתובים. כך נותנים לו נפש יתירה, הנקראת כתר מלכות, אם הוא נשיא בישראל.

פסקה תקעא

ואי חכם וכו': וממשיך לפרש דבריו. ואם הוא חכם, כמו שהעמדנו, איזהו חכם המחכים לכל אדם. שנאמר כולם בחכמה עשית, נותנים לו משם נפש יתירה. ואם הוא מבין דבר מתוך דבר בתורה, נותנים לו נפש יתירה מבינה. ואם הוא חכם בנביאים וכתובים, נותנים לו נפש יתירה מנצח והוד. ואם הוא צדיק גמור, השומר אות ברית אות שבת אות

ימים טובים, אות תפלין, נותנים לו נפש יתירה מצדיק. שהוא יסוד. ובכל מקום נפש יתירה שהיחיד מקבל היא ממלכות. ואם אומרים שהוא יסוד, היינו יסוד שבמלכות, וכן בשאר ספירות.

פסקה תקעב

ואי איהו ב"נ וכו': ואם הוא אדם שיש בו כל מדות אלו הנ"ל, הוא שקול ודומה לכל ישראל יחד (באות תקס"ט) נותנים לו כתר בשם הויה. בסו"ה, **כ** הויה אלקינו בכל קראינו אליו, אין קדוש **כ** הויה. שה **כ**' הקודמת להויה ה"ס כתר דז"א. שהוא נשמה יתירה מעולם הזכר, שהוא תפארת, ולא כנפש יתירה דיחיד, שהיא רק מספירות דמלכות. שהוא מלך מוכתר בכתר עליון מבינה, שבה ימלוך בשכינתו, שהיא נפש יתירה. וכתר הוא נשמה יתירה, המקובל מן הוי"ה, שהוא רוח, שנאמר בו, אשפוך את **רוחי** על כל בשר. ורוח הזה שהוא הויה כלול עשר ספירות ממעלה למטה, כעין זה, **י**' היא חכמה, **ה**' בינה. **ו**' כוללת שש ספירות מחסד עד יסוד. **ה**' היא מלכות. וה **כ**' מן **כהויה** אלקינו, היא כתר על ראש הויה. וזה הוא נשמה שנתוספת ביום שבת לכלל ישראל יחד או ליחיד שיש בו כל עשר מדות שבמלכות.

פסקה תקעג

ובגין דעלת העלות וכו': ומשום שעלת העלות מופלא ומכוסה בכתר הזה, ובשבתות וימים טובים הכתר מתפשט בשם הויה, ע"כ, אין ממשלה אז, לסמאל ונחש ולכל הממונים שלו, ואין ממשלה לגיהנם, שהוא נקבה רעה של סמאל, ולא למחנות שלו, כי כולם מתחבאים מלפני המחנות של המלך, כמו שיתחבאו אומות העולם עכו"ם, כשיתגלה המשיח, ז"ש, ובאו במערות צורים. ובנקיקי הסלעים.

פסקה תקעד

קמו תנאים ואמוראים וכו': קמו התנאים והאמוראים, ואמרו, רועה נאמן, אתה הוא שקול כנגד כל ישראל ממולא מכל מדות טובות (הנ"ל באות תקע"ב) ודאי שבך שורה אותו שנאמר בו, אין קדוש **כ** הויה אלקינו, דהיינו ה **כ**' הקודמת להויה הרומזת על כתר הויה (כבאות תקע"ב) אתה הוא כתר על כל אחד ואחד מישראל, כי אין בלתך אדם שיהיה כתר עליך, לא נשיא, לא חכם, לא מבין, לא חסיד, לא גבור, לא תם, לא נביא, לא צדיק, ולא מלך, שהם ע"ס דמלכות, שמהם לוקחים כל אחד ואחד מישראל (כנ"ל אות תקע"א) אתה הוא בצורת הקב"ה, דהיינו ז"א שה"ס עולם הזכר כנ"ל, הבן הוא בצורת אביו. כי משה בן דז"א, כמו ישראל בכללם, שנאמר בהם בנים אתם לה' אלקיכם. השלם

מצות אדונך, שאין מצוה מאלו המצות שלך, שלא יתעטרו בה הקב"ה ושכינתו למעלה ולמטה בכתר עליון, בכל מדה ומדה.

פסקה תקעה

פתח ואמר תנאין וכו': פתח רעיא מהימנא ואמר תנאים ואמוראים שמעו. מפרש הזהר, שבכל פעם, שהיה רעיא מהימנא קורא לכל החברים ור' שמעון בכלל עמהם, בשם תנאים ואמוראים, אמר להם, אני משבח אתכם כפי הנדיבות שלכם, כי אתם בני נדיבים, שהם אברהם יצחק ויעקב. אין מי שיוכל לשבח אתכם אלא רבון העולם, כי אפילו התורה כולה עד אין סוף, תלויה בכם. כעין שנאמר בתורה, ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, כך הוא השבח שלכם. אבל יתקיים בכם מה שנתקיים בי, ששמחתי בכבוד אהרן אחי, כמו שהעמדנו, אצל אהרן הלב ששמח בגדולת אחיו ילבש אורים ותומים.

פסקה תקעו

ותנאין ואמוראין כל וכו': ותנאים ואמוראים, שמעו, כל המוספים של שבתות וימים טובים, כל מוסף שאומרים בו כתר, מכאן הם נודעים, דהיינו מכתר דז"א, שנאמר בו אין קדוש כהויה (כנ"ל אות תקע"ב) וכל תפלות ישראל, הריח שלהם הוא, כריח של מר ולבונה וכל אבקת רוכל. וזהו בשאר הימים. אבל בשבתות וימים טובים, שאז מאיר הכתר דז"א כנ"ל, התפלה חשובה על הקב"ה מכל מיני בשמים. פירוש. כל מיני בשמים וריח ה"ס הארת חכמה דשמאל, והכתר המאיר בשבתות ויו"ט, ה"ס אור החסדים, אבל חשוב הרבה יותר מהבשמים המאירים בשאר הימים, שהם הארת חכמה.

פסקה תקעז

בגין דביומין טבין וכו': משום שבימים טובים התפלות נעלות וחשובות מכל **אבקת** רוכל, שנאמר בו באבקת רוכל **ויאבק** איש עמו. כי התפלה שהיא פגומה מתאבק עמה סמאל ללחום ולקטרג עמה באותו הפגם של עבירה שבתפלה, דהיינו באבק ההוא של התפלה הוא עולה ומקטרג, וזה עולה עד השמים.

פסקה תקעח

אבק דיעקב לאולפא וכו': ויש ב' מיני אבק. כי האבק של יעקב, דהיינו המלחמה שלו, הוא ללמד זכות על התפלות בכמה מחנות של זכיות, שהם גדודים ומחנות שמתקבצים עמו ללמד זכות על התפלה. והאבק ממדרגת סמאל, עולה בכמה מחנות של חוב, ללמד חוב על התפלה. ותפלה זו של ערבית שנקראת סולם של יעקב שבה, והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, אלו התפלות עולות כשהן חובות, ויורדות זכיות תחתיהן. כי מחנות מלמדי זכות של יעקב נתגברו על מחנות מלמדי חוב דסמאל, ואלו עולות כשהן זכיות

ויורדות חובות תחתיהן. כי מחנות מלמדי חוב דסמאל נתגברו עליהן, שמחנות אלו, משפילים אותן בכמה מלחמות.

פסקה תקעט

דאינון מארי תריסין וכו': שהם המלמדים זכות, בעלי מגינים במלחמתה של תורה, עד שהמלחמה תהיה נשמעת להרים גדולים, שהם, אברהם יצחק ויעקב. ז"ש, שמעו הרים את ריב ה'. ריב של תפלה, ריב של תורה, דהיינו הריב של מלמדי זכות ושל מלמדי חוב, על התורה ותפלה של האדם. ומלחמה זו של תפלת ערבית היא עד עלות השחר. כי רבן גמליאל העמידה עד עלות השחר, כי תפלת ערבית זמנה כל הלילה, אלא שהחכמים עשו גדר, וקבעוה עד חצות.

פסקה תקפ

ובג"ד ויאבק איש וכו': ומשום זה, שתפלת ערבית זמנה עד עלות השחר. נאמר, ויאבק איש עמו עד עלות השחר. מהו שחר. זו היא תפלת ערבית דהיינו השכינה, ששיעורה עד בקר של אברהם, שזמנו הוא ד' שעות (ברכות כה) וישכם אברהם בבוקר, היינו בתחילת שעה ראשונה שבסוף השחר, שהוא נצח של יעקב, ששם למנצח על אילת השחר לקחת נקמה מסמאל שנגע בירך שמאל דיעקב שהוא הוד, שבו נאמר נתנני שוממה כל היום **דוה** שהוא אותיות **הוד**. מצד ההוד, שהוא אלף החמישי, נשאר בית המקדש חרב ויבש. פירוש. המלכות מלבשת את ז"א מחזה ולמטה, ותופשת ד' ספירות נהי"מ דז"א. שהקו ימין של המלכות שהוא חכמה חסד נצח נעשה מנצח דז"א. והקו שמאל שלה שהוא, בינה גבורה והוד, נעשה מן הוד דז"א, וקו האמצעי שלה דעת ת"ת יסוד נעשה מיסוד ומלכות דז"א. וז"ש, **מאן שחר**. **צלותא דערבית**. דהיינו המלכות הנקראת תפלת ערבית היא נקראת שחר. שהוא מורה על דינים הבאים מגוון שחור. **דשיעורה עד בקר דאברהם**, **דאיהי ארבע שעות**, ששיעור המלכות הוא לקבל חסדים דז"א הנקרא אברהם, הוא ארבע ספירות דז"א נהי"מ, שמשם מקבלת השפע דז"א. **וישכם אברהם בבקר**, היינו **בריש שעתא קדמאה בסוף השחר דאיהו נצח דיעקב**, כי ארבע שעות הבוקר הם נהי"מ, ונמצאת שעה ראשונה היא נצח דז"א הנקרא יעקב.

ויש לדעת שעיקר אחיזה של סמאל הוא בהוד, כי שם מקומו במלכות, כי חג"ת נ"ה הם כנגד כח"ב תו"מ, ונמצא המלכות היא הוד. אמנם בנצח שהוא ז"א, אין לו אחיזה כלל, רק בסוד בהדי הוצא לקי כרבא. כי ע"י עלית המלכות בבינה נתעלה אחיזתו של סמאל גם בנצח. אבל עליה זו של סמאל לאחוז גם בנצח אינה לטובתו ואדרבה, משם כל מפלתו, כי לעת גדלות שהמלכות חוזרת ויורדת מבינה, יוצאים הג"ר, המשפילים

ומכניעים כל הסטרא אחרא (כנ"ל וארא אות ק"ט ק"י בהסולם) וז"ש, **דאיהו נצח דיעקב דתמן למנצח על אילת השחר, לנטלא נוקמא מסמאל דנגע בירך שמאלא דיעקב דאיהו הוד**. כי בנצח דז"א, שם הוא מקום הנצחון על הס"א, אחר שהיא עולה ונאחזת שמה. כנ"ל, אבל בירך שמאל שהוא הוד, שם נגע סמאל וכו', כי שם יש לו אחיזה באמת. וז"ש, **דביה אתמר נתנני שוממה כל היום דוה**, **הוד**, כי שם בהוד היא עצמותה של המלכות, שתקונה הוא באלף הז'. וע"כ תופש החורבן מקצת מן אלף הרביעי, שהוא נצח, ומקצת מאלף הששי שהיא יסוד, משא"כ באלף החמישי שהוא הוד, **כל היום דוה**, שמראשו עד סופו הוא הרב ושמם. וז"ש, **מסטרא דהוד אלף חמישאה** וכו'. כי מצד הוד אין שום תקון כלל לפני גמר התקון. משא"כ בנצח ויסוד יש מקצת תקון כנ"ל.

פסקה תקפא

אמר ר"ש דא וכו': א"ר שמעון, רעיא מהימנא, זה ההוד שלך, שבו אתה חרב מנבואה שלך בשמאל, ומשום שאתה, מוליך לימין משה, שהוא נצח, שהוא ראש השחרין, כי נצח והוד נקראים ב' שחרין, מחמת שהס"א נאחזת בשניהם, כנ"ל בסמוך, ונצח הוא ראש השחרין, ומצדו, נקראת המלכות אילת אהבים. וע"כ פתח דוד למנצח על אילת השחר, כי בו, בנצח, יבאו אותם המנצחים מלחמות. כי אי אפשר לנצח מלחמה עם הס"א, זולת בספירת הנצח כנ"ל בדבור הסמוך. ומשום שנצח והוד הם ב' שחרין, העמידו במשנה, מאימתי קורין את שמע בשחרין. ולא אמר בשחר, אלא בשחרין, תרין. שהכונה היא על נו"ה המאירים אל הנוקבא בב' שעות ראשונות של הבוקר, כנ"ל בדבור הסמוך. שהם נקראים שחרין.

פסקה תקפב

ותרין משיחין יתערון וכו': וב' משיחים, שהם באים מב' מלכיות, יתעוררו להם, לנצח והוד, משיח בן דוד הוא כנגד נצח, ונקשר בבוקר של אברהם שהוא חסד. כי מנצח דז"א, נמשך החסד למלכות (כבאות תק"ד) זהו שכתוב נעימות בימינך נצח. הוד נקשר בגבורה, שבו, בהוד, אחוז משיח בן אפרים, כי מהוד דז"א נמשכת הגבורה למלכות כנ"ל. אתה, משה רעיא מהימנא, באמצע, כי המדרגה שלך היא ת"ת, כי עמוד האמצעי שהוא ת"ת נקשר בך, ויסוד חי עולמים הוא במדרגה שלך, וע"כ הוא קו האמצעי בין ב' משיחים, שהם כנגד נצח והוד. כי היסוד הוא קו אמצעי דנו"ה. וחכמה בימין הרוצה להחכים ידרים. ובינה היא לשמאל הרוצה להעשיר יצפין. ונמצא שחכמה חסד נצח שהם בימין, מקבל משיח בן דוד מנצח דז"א. ובינה גבורה והוד, מקבל משיח בן אפרים

מהוד דז"א. ומשה רבינו באמצעם מאיר להם דעת ת"ת יסוד המיחד ב' משיחים זב"ז (כנ"ל אות תק"פ).

פסקה תקפג

איהי הקשת גבך וכו': היא, המלכות, קשת אצלך, כי המלכות מקבלת ממנו ג' גווני הקשת, שה"ס ג' קוין. וזו, הקשת, היא לבוש השכינה, ולבוש הצדיק, שהוא יסוד, הנקרא ברית הקשת. והוא, אות שבת ואות יו"ט ואות תפלין ואות ברית מילה. ואמר הקב"ה, מי שאינו רשום באות הזה, לא יכנס במראה זו בחדר זה שהיא המלכות. וזו, המלכות, היא מטה, שעמוד האמצעי, שהוא ז"א, מטה בה כלפי חסד שה"ס קו ימין, לצדיקים גמורים, לתת להם זכיות בח"י ברכות התפלה. ומטה כלפי חוב שה"ס קו השמאל, לרשעים, לדון אותם בגבורה, לדין, כפי מעשיהם. ובקו האמצעי מאריך על בינונים. וזה הוא **ש'** שיש בה ג' ראשים כנגד ג' קוים אלו.

פסקה תקפד

תלת גווני דקשת וכו': שלשה צבעי הקשת, לבן אדום ירוק, שה"ס ג' קוין, הם אות ברית, דהיינו יסוד. עצם הקשת, היא בת יחידה שבת המלכה, שהיא המלכות המקבלת ג' צבעי הקשת מן היסוד. ויש לה, למלכות, שש מדרגות חג"ת נה"י דמטטרון, תחת ממשלתה, שהם ששת ימי המעשה הכלולים במטטרון, שעליהם נאמר, ששת ימים תעשה מעשיך. אבל בת יחידה, שהיא המלכות דז"א, שבת להוי"ה, העושה בה מלאכה יומת.

פסקה תקפה

הויה אתקרי באות וכו': הויה נקרא באות **ה'**, כלומר שאות **ה'** משלמת השם הויה. כי ז"א הוא יה"ו, וה' אחרונה היא. מלכות. ומצד זה לימין, **יה"ו**, ש **ה'** היא השלמות שלו. וכך בכל צד משה קצוות של ז"א. נמצא ה **ה'** שלמות שלו. כי יש ששה צירופים של **יה"ו** בששה קצוות של ז"א, שהם **יה"ו**, **הו"י**, **וי"ה**. **יו"ה הי"ו וה"י**, שהם ח"י אותיות הכלולות בצדיק ח"י עולמים שהוא יסוד, והיא, המלכות, רביעית ההין בכל צד. כלומר שהמלכות היא אות רביעית, שהיא ה' אחרונה בכל צירוף וצירוף מששה צירופים הנ"ל. וע"כ נקראת רביעית ההין, רביעית, משום שהיא אות רביעית. ההין, משום שהיא **ה'**.

פסקה תקפו

ואיהי הא מסטרא וכו': והיא, המלכות, היא **הא** במילוי אלף, מצד השם המפורש שהוא, **יוד הא ואו**. **יוד** היא בחסד, **הא** היא בגבורה, **ואו** בתפארת. ו **הא** אחרנה היא במלכות. כששולט ט"ל הזה, שהוא יוד הא ואו שהוא בגי' ט"ל, אסרו חכמים ארבעים מלאכות חסר אחת. ונקראים אבות מלאכות, על שם שהם כנגד האבות השולטים עליהם. דהיינו

חג"ת הנקראים אבות, כי **יוד הא ואו** הם חג"ת, כנ"ל. שהם בגי' טל, שהוא ארבעים חסר אחת.

פסקה תקפז

ובאלין ארבעים מלאכות וכו': ובאלו ארבעים מלאכות חסר אחת, הנוהגות בימות החול, לקו, עשר מלקות לאדם, ועשר לחוה, ועשר לנחש ותשע לארץ. (מדרש תדשא פי"ח) שהם ל"ט קללות. ומשום ששולטים ט"ל, שהם יוד הא ואו, בשבת, שהיא הא, אין לוקין בשבת. כי ט"ל הזה אינו כט"ל מלאכות דחול, שהם מצד עבד מטטרון. וארבעים מלאכות חסר אחת, הם, הזורע והחורש וכו'. (שבת עג.)

פסקה תקפח

סבא סבא שכינתא וכו': אמר רע"מ לר"ש, זקן זקן, השכינה נקראת ארץ של הקב"ה. ז"ש והארץ הדום רגלי, מצד החסד נקראת השכינה מים. ומצד הגבורה נקראת אש. ומצד עמוד האמצעי שהוא ת"ת, נקראת אויר. והיא עצמה נקראת ארץ, שהיא ארץ לכולם, דהיינו שמקבלת כולם.

פסקה תקפט

ובגין דנשמתא יתירה וכו': ומשום שהנשמה יתירה מתפשטת בהשכינה, שהיא שבת המלכה, שנאמר בה, ומלכותו בכל משלה, משם היא מלכות, שממשלתה על הארץ, ועל אילנות וזרעים. ומשום שעץ החיים שהוא ז"א שהוא הנשמה יתירה שבשבת (כנ"ל אות תקע"ב) בו הוא התולדות שלה, יש מנוחה לארץ שהיא השכינה. פירוש. כיון שבשבת מזדווגת המלכות עם עץ החיים, שהוא ז"א, ע"כ יש לה מנוחה, כי כל הקליפות נכנעות מחמת הארת הזווג הזה, ואין ממשלה בכל העולמות, חוץ מממשלתה.

פסקה תקצ

ובגין דשכינתא עלאה וכו': ומשום ששכינה העליונה, שהיא בינה, מתפשטת בארץ, שהיא המלכות, שנאמר בה, במלכות, פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר **לא עלה עליה עול**. אסור לחרוש בשבת חרישה בשור. שנאמר, על גבי חרשו חורשים דהיינו הדינים דשמאל, כי ע"כ נאמר על המלכות אשר לא עלה עליה עול. ושכינה התחתונה שהיא מלכות, היא **פרה אדומה** מצד וגבורה. **תמימה**, מצד החסד, שהוא מדרגת אברהם, שנאמר בו, התהלך לפני והיה **תמים**. הרי שהחסד, הוא תמים. **אשר אין בה מום** הוא מצד עמוד האמצעי, שהוא ת"ת. **אשר לא עלה עליה עול**, היא מצד שכינה העליונה, שהיא בינה, שהיא חירות, כי במקום שהיא שולטת, והזר הקרב יומת, שאין רשות לסטרא אחרא לשלוט, לא השטן, ולא משחית ולא מלאך המות, שהם מצד גיהנם.

פסקה תקצא

ובגין דא ביומין וכו': ומשום זה בימות החול, אומרים ישראל, והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו וגו'. משום שבימות החול השכינה התחתונה מתלבשת באלו הקליפות של מיתה ושל דין, ובשבת היא מתפשטת מהם משום שעץ החיים שהוא בן י"ה, דהיינו שיש לו המוחין די"ה שהם חו"ב, הוא **יהו**, כי ז"א הוא **ו'** ויש לו מוחין ד **י"ה**. והוא מתחבר בשבת עם **ה'**, שהיא המלכות, בזמן ההוא נמצאת מנוחה אל ה **ה'** וכל מה שהוא מתחתיה, וע"כ אין צריך לומר בה והוא רחום. ומי המה מתחתיה, הוא ישראל. ובכל מקום שישראל נמצאים, נמצאות שמירה ומנוחה.

פסקה תקצב

ובג"ד אסור למחרש וכו': ומשום זה אסור לחרוש בארץ ולעשות בה חפירות, כי הארץ רומזת על המלכות, ודומה כמו שעושה פגם בארץ הקדושה, שהיא השכינה. ואסור להשתמש בכלים של הארץ בשבת, ואפילו לטלטל אבן, ולא כלי בעלמא, שיהיו להם מנוחה בזכות השכינה הנקראת אבן, שכתוב בה, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה, בתפלה. ונקראת מצבה, משום שהיא עמידה לישראל, שבשבילה יש לישראל קיום בעולם. ועליה נאמר משם רועה **אבן** ישראל. על **אבן** אחת שבעה עינים. **אבן** מאסו הבונים.

פסקה תקצג

ובג"ד ושמרו בני וכו': ומשום זה, ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת **לדרתם** ברית עולם. שצריכים לשמרה בדירתם, כי לדרתם היא לשון דירתם, שלא יצאו מרשות היחיד לרשות הרבים. וזהו שהעמידו בעלי המשנה, יציאות השבת שתים שהן ארבע דהיינו הוצאה מרשות לרשות. וגם הכנסה קורא יציאה. (שבת א.) ואלו סמאל ונחש, צריכים ישראל לשמור אותם שלא יכנסו לדירה של השכינה, שהיא רשות היחיד. מי הוא רשות הרבים. היא, חללה שפחה זונה נדה גויה, שהם רשות של סמאל ונחש וע' ממונים של העמים.

פסקה תקצד

פתח ואמר וכו': פו"א באתי וכו': עי' בחל"ג. ובחיבור הראשון. אומר, אריתי מורי עם בשמי, היינו זרוע ימין בירך שמאל. אכלתי יערי עם דבשי, היינו יעקב ברחל. שתיתי ייני עם חלבי, היינו זרוע שמאל בירך ימין. ומפרש. זרוע ימין בירך שמאל, הם חסד עם הוד. יעקב ברחל, הם עמוד האמצעי שהוא ת"ת, עם מלכות. זרע שמאל בירך ימין, היינו גבורה בנצח. ביאור הדברים הוא לעיל (באות תקמ"ד בהסולם).

פסקה תקצה

ואמאי שני מדות וכו': שואל, ולמה שינה המדות שלו כך. ומשיב, אלא הסוד שנאמר כאן, הוא, כי דוד אמר כאן, כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו. ולמדנו שם, ולוייך היה צריך לומר (לעיל אות תקנ"ה) אמר הקב"ה אין דרכי לשנות מדותי אלא אחר שהזמנת אותי, יש לי לעשות רצונך. ומכאן למדנו, שאפילו בעל הבית מזמין את המלך יש לו לעשות רצונו. ומשום זה העמידו כל מה שאומר לך בעל הבית עשה חוץ מצא. ועם כל זה, שסוד הזה יפה הוא, הרי כתוב, אני הויה לא שניתי. ובכל הקרבנות לא כתוב בהם אלא להויה, שאין בו שינוי, ואיך יכול להיות שישנה המדרגות של שמו בקרבן.

פסקה תקצו

אלא אריתי מורי וגו': ומשיב, אלא **אריתי מורי** זהו ברכת יוצר אור. **עם בשמי**, זהו אהבת עולם. **אכלתי יערי**, זהו שמע ישראל. **עם דבשי**, זהו, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. **שתיתי ייני**, זהו והיה אם שמוע עד ויאמר. **עם חלבי** מן ויאמר עד אמת. אכלו רעים זהו ג' ברכות ראשונות וג' ברכות אחרונות של שמונה עשרה. **שתו ושכרו דודים**, שאר ברכות התפלה.

פסקה תקצז

ובחבורא קדמאה סתרא וכו': ובחבור הראשון אמר, סתר של הקרבן הוא, פרים וכבשים ועתודים ועזים, אלו הם ד' פנים של פני שור. פני נשר וגו', אלו הם שתי תורים או שני בני יונה (כנ"ל אות תקלג) וצריכים לבאר. אריה, שהוא חסד, יורד אל שור, שהוא שמאל, שהוא גבורה, כדי שיתקשר חסד בגבורה. דהיינו שיכללו זה מזה. אדם שהוא מלכות, יורד אל נשר, שהוא ת"ת, שהוא מדרגת יעקב, כדי שיזדווגו ת"ת ומלכות זב"ז. ומשום זה העמידו בעלי המשנה, יפיו של יעקב היה יפיו של אדם הראשון. ומי גרם להתעלות שיקרא ישראל. היינו הקב"ה, שכתוב לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל יהיה שמך, שפירושו, שיהיה ישראל עיקר להתפשט ביניהם.

פירוש. כי ז"א עיקרו חסדים, ומלכות עיקרה חכמה. וכשז"א מזדווג עם מלכות נכלל גם ז"א מחכמה. והארת החכמה נקראת יופי. וז"ש, **שופריה דיעקב שופריה דאדם קדמאה הוה**. שהחכמה של יעקב שהוא ז"א, באה ממלכות, שה"ס אדם הראשון. וה"ס פני אדם. אמנם כשהזווג הוא בבחינת זו"ן הגדולים, שאז נקרא ז"א ישראל, אין גילוי אז לחכמה דמלכות אלא החסדים של ז"א שולטים בשניהם, הן בו והן במלכות. וז"ש, **כי אם ישראל יהיה שמך דיהוי ישראל עקר לאפרשא בינייהו**, שבזווג ישראל עם מלכות שה"ס ז"א

הגדול, אז ישראל, שהוא חסדים, עיקר השולט להתפשט ביניהם. ואין גילוי לחכמה דמלכות. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה תקצח

ועשירית האיפה: שואל למה עשירית האיפה. ומשיב, אלא עשירית האיפה היא כנגד כנסת ישראל, שהיא מדרגה עשירית, דהיינו מלכות, וצריכה שתנתן בין ב' זרועות, שהם חסד וגבורה דז"א, שתהיה נכללת מחכמה דשמאל וחסדים דימין. ואז היא סולת לחם, והיא לחם. ומשום שהמלכות ה"ס לחם, לא נתמנה ממונה בעולם על לחם של חמשת המינים, שהם חטה שעורה ושיפון וכו', ולא שם ממונה עליהם, אלא הקב"ה בלבדו.

פסקה תקצט

ובג"ד מאן דמזלזל וכו': ומשום זה, מי שמיקל בלחם, וזורקו לארץ, רודפת אחריו עניות. וממונה אחד נתמנה על זה, והוא רודף אחריו לתת לו עניות. ולא יצא מן העולם עד שיהיה נצרך לבריות. ועליו כתוב, נודד הוא ללחם איה. שפירושו, הוא נודד, וילך מטולטל וגולה ממקום למקום לחפש לחם, איה הוא, ואין מי שיביט עליו. ז"ש, **איה**. איה מי שירחם עליו, כי לא ימצא. (ע"כ זהר).

פסקה תר

ובחבורא קדמאה אמר וכו': ובחבור הראשון, אמר רעיא מהימנא. מי שמיקל בפרורים של לחם, וזורקם במקום שאינו צריך. וכל שכן זה, מי שמיקל בפרורי המוח, שהם טפות זרע שזורקם על הארץ, שנאמר בהם, כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ. או שזורקם בנדה, או בבת אל נכר, או בשפחה, או בזונה. וכל שכן וכל שכן, מי שמיקל בפרורי לחמה של תורה, שהם הסודות שבקוצי האותיות, וכתרי האותיות, שנאמר עליהם כל המשמש בתגא חלף (אבות פ"א מי"ד).

פסקה תרא

כ"ש מאן דמסר וכו': כל שכן, מי שמוסר סודות התורה, וסתרי קבלה, וסתרי מעשה בראשית, או סתרי אותיות של שם המפורש, לאנשים שאינם הגונים, ששולט עליהם יצר הרע, אשה זונה, שנאמר עליה, כי בעד אשה זונה עד ככר לחם. ואין **לחם** אלא כ"ב אותיות התורה. ואין **ככר**, אלא אפילו הלכה אחת.

פסקה תרב

ובחבורא קדמאה לא וכו': ובחבור הראשון, לא גילה סוד אלו הפרורים, אלא בדרך פשט, ולא נתן בהם שיעור. אבל העמידו בעלי המשנה, שהשיעור של הפרורים הוא לא קטן

מכזית. וכל שכן אם הם כביצה. כי בעלי המשנה החמירו עליהם, עד כזית עד כביצה, לברך עליהם ברכת המזון.

פסקה תרג

וארח רזא א"ח וכו': ובדרך סוד. **א"ח** דאחד, הוא ט' פרורים, שלשה לכל צד. ועם שלשה מן **ד'** דאחד, הם י"ב פרורים. הרביעית מן **ד'** דאחד, היא שלמות להשלים בו עשרה, ולהשלים ד', שהם ד' אותיות **הויה**. מהו עשר. הם עשר אותיות שיש ביוד הא ואו הא. הקוץ של אות **ד'** מן אחד שיעורו כזית. ה **י'** מן הויה, השיעור שלו היא כביצה (עי' פירושו להלן אות תרי"א).

פירוש. מבאר כאן, שאין שלמות אלא עם המלכות, וזולתה נחשב הכל רק לפרורים. ונודע שעצם המלכות אינה מקבלת תקונה אלא לאחר גמר התקון, ובשתא אלפי שני אין עצם המלכות מתגלה כלל. שז"ס של המספר י"ב, האמור בכל מקום, שמורה על ג' קוין ומלכות המקבלתם, וכשהם כלולים זה מזה, נמצא שכל אחד מאלו הד' כלולים מג' קוין, והם במספר י"ב. ובאמת היו צריכים להיות ד' פעם ד' אלא משום שעצם המלכות המקבלת ג' הקוין גנוזה, ואינה באה בחשבון אלא הג' קוין שהיא מקבלת, וע"כ אין בכל אחד מאלו הארבע, שהם ג' קוין ומלכות, אלא ג' קוין בכל אחד מהם, ובחינת מלכות חסרה בכל אחד מהם, ואפילו במלכות עצמה אינה נגלית. וע"כ הם י"ב. אמנם יש כאן הארה כוללת מבחינת מלכות הממותקת בבינה, שנקראת מפתחא, אשר הארה זו משלמת אותם, כל זמן שלא נתתקנה עצם המלכות. אבל שלמות גמורה של המלכות תתגלה בגמר התקון.

וז"ש **א"ח הוא ט' פרורין שלש לכל סטר**, כי אחד בגי' י"ג, והם כנגד י"ג הנ"ל, ו **א"ח** דאחד המורה על חג"ת דז"א שהם ג' קוין, וכשכלולים זמ"ז יש בכל אחד מהם ג' קוין, והם ט' קוין. והם נבחנים **לפרורים**, כי אין שלמות אלא על ידי חבורם עם המלכות. הרי ש **א"ח** הוא ט' פרורים, ג' לכל קו. **תלת מן ד' תרין עשר**, כי גם המלכות שהיא **ד'** דאחד כלולה ג"כ מאותם ג' קוין, כנ"ל נמצא שהם ביחד י"ב. שה"ס מספר י"ב האמורים בכל מקום. **רביעית איהו שלימו לאשלמא ביה עשר**, כי ספירה רביעית שבאחד היא עצם המלכות שאינה מתגלה ממנה לפני גמר התקון רק הארה כוללת שנקראת **מפתחא** והיא המשלמת את ט' פירורים שבסוד **א"ח** דאחד שיהיו שלמים. וז"ש, **ולאשלמא ד' דאינון הויה** שהיא משלמת השם בן ד' שהוא ז"א. **מאי עשר. אינון יוד הא ואו הא**. שהויה במילוי אלפין רומזת לעשר ספירות שלמות הנשלמות עם המלכות כנ"ל. שזולתה ה"ס ט' פירורים. (וסוד כזית וכביצה יתבאר להלן אות וזרי"א).

פסקה תרד

איהי ד' שלימו וכו': היא חיה הד' שה"ס פני אדם שהיא שלימות מרכבת אדם, שהוא ז"א, הנקרא אדם בסוד הויה דמילוי אלפין שבגי' אדם, והיא שלימות של ד' פנים שבפני אדם, כי פני אדם שהם מלכות יש לה ד' פנים אריה שור נשר אדם, והיא פנים הד' שה"ס מלכות שבמלכות. ומשום זה כתוב, ישא ד' פנים אליך. והעמידו בעלי המשנה, והרי כתוב אשר לא ישא פנים, אלא אמר הקב"ה, ולא אמרתי להם ואכלת ושבעת וברכת וגו' והם החמירו עליהם לברך, עד כזית ועד כביצה, ואיך לא אשא להם פנים. וחכמי המשנה והאמוראים כל התלמוד שלהם על סודות התורה סדרוהו.

פסקה תרה

קם רעיא מהימנא וכו': קם רע"מ, ונשא את ידיו לפני הקב"ה ושכינתו, ואמר כך. קב"ה, יהי הרצון שלך לתת לנו מזון שלם לתקן אליך, ואל המלכה העליונה שהיא עולם הבא, דהיינו בינה. שנאמר עליה, כי לה' **המלוכה** ומושל בגוים, ואצל מלכה השניה, שהיא מלכות, נאמר בה פעם שנית, והיתה לה' **המלוכה**. ונתקן שלחן שלם מכל מעדנים ומכל מאכלות.

פסקה תרו

ואלא מזמן עמך וכו': ואני מזמין עמך לכל בעלי המשנה, ולבעלי מקרא, ולבעלי תלמוד, וכל שכן לבעלי סתרי תורה שלך, וכלה שלך שהיא המלכה הקדושה שלך, העליונה, שהיא בינה, והתחתונה שהיא מלכות. והכל ברשות העלה שעל כל העליונים, האדון כל האדונים, המלך על כל המלכים שלמעלה ושלמטה. שהוא יחיד בלא שני, ואין אות ונקודה שתתחבר עמו, ולא שינוי גוונים הנוהג באיש. שהוא רבון של כל מפתחות הסודות של הויות ושמות וכנוים וכל סודות הגנוזים של החכמה, שתפתח אותם כולם אלינו, בשביל כבודך עלת על כל העלות. אני מתחנן לפניך שתפתח לנו לכבודך, כי הכבוד שלך, הוא מאבי ואמי דשמים, דהיינו חכמה ובינה, שהס אבא ואמא של ז"א הנקרא שמים, ואב של כל ישראל, שהוא ז"א, והאם שלהם, שהיא המלכות, שנאמר בה, ואל תטוש תורת אמך. ועמך, אין חיבור של איזה אם בעולם.

פסקה תרז

קם זמנא תניינא וכו': קם פעם שנית ואמר, בעלי משנה, הנשמות והרוחות והנפשות שלכם התעוררו עתה כולכם, והעבירו השינה מכם, שהיא משנה ודאי דרך הפשט של עולם הזה, ואני לא עוררתי אתכם אלא בסודות עליונים של עולם הבא, שאתם בהם. ושם, הנה לא ינום ולא יישן.

פירוש. השינה באה מקו שמאל דבינה, המאיר בלי חסדים (כנ"ל אמור אות ע"ד) אבל שם בבינה אין השינה פועלת כלום ואינה משנה דבר, אלא כשהארת קו השמאל הזה נמשכת למלכות שם פועלת השינה ומשנה הכל, כלומר שמסתלקים הארת המוחין. וז"ש, **דאיהי ודאי משנה ארח פשט דהאי עלמא**, שהשינה הנמשכת מקו שמאל לעולם הזה, שהוא מלכות הנקראת עולם הזה, היא משנה הפשט, כלומר שמעלים הארת המוחין **דאנא לא אתערנא בכו אלא ברזין עלאין דעלמא דאתי דאתון בהון**, שרע"מ עורר אותם להתעלות לעולם הבא ע"י סודות התורה שאמר, ושם בעולם הבא, שהוא בינה, נאמר הנה לא ינום ולא יישן. כי שם אין נוהגת שינה. כנ"ל.

פסקה תרח

פתח ואמר הא וכו': פו"א, הרי העמידו בעלי המשנה, בעל הבית בוצע וארח מברך. ועוד העמידו, שצריך לדקדק ב **ה'** של המוציא. **ובי ההין** של שם הויה, שהן בינה ומלכות, הן כנגד שני הלחם, שתי חלות של שבת. **י'** דהויה, היא פרוסת לחם כביצה שנותנים לכל אחד ואחד. ומי הוא הבעל הבית שבוצע. זהו **ו'** דהויה. ונרמזו כאן כל ד' אותיות הוי"ה.

פסקה תרט

אדהכי הא סבא וכו': בתוך כך הנה סבא דסבין שהוא חכמה עלאה ירד אצלו ואמר, רעיא מהימנא חזור בך. כי לחם הוא **ו'**. שתי ככרות שלו, הוא כמו שאמרת, שהם **ה' ה'**. ומפרש, ודאי **ו'** היא כנגד יעקב שהוא ז"א, **ה' ה'** הן כנגד לאה ורחל, וע"כ הלחם בכלל ה"ס **ו'** שהיא ז"א, שיש לו ב' זווגים, זווג אחד עם לאה, שהיא הנוקבא שלו מחזה ולמעלה, וזווג ב' עם רחל, שהיא הנוקבא שלו מחזה ולמטה, וע"כ הלחם מתחלק לב' ככרות. **י'** של הויה, ה"ס הפרוסה שנותנים לכל אחד ואחד, שהוא כביצה לכל אחד. כי ביצה ה"ס **י'** דהויה, שהיא חכמה, שהיא השפע הנמשך ע"י **ה ו'** וב' ההין דהויה.

פסקה תרי

א"ל סבא סבא וכו': אמר לו, סבא סבא, והרי בכמה מקומות העמידו שיעקב הוא בעל הבית, שהוא ז"א, ויוסף, הוא אורח, שמדרגתו יסוד חי העולמים, הכולל ח"י ברכות של התפלה, שמשום זה העמידו עליו, וברכות לראש צדיק. וע"כ אמרו בעל הבית שהוא ז"א בוצע, ואורח, שהוא יסוד מברך. ואתה אומר, שז"א ה"ס לחם ולא בעל הבית. א"ל, הסבא, כך הוא, והכל אמת. כל סוד הוא במקומו, הן מה שאני אמרתי, והן מה שאתה אמרת. אבל לדברי, שז"א הוא לחם, א"כ הבוצע ומחלק הלחם מי הוא.

פסקה תריא

א"ל, סבא, אנת וכו': א"ל רעיא מהימנא, סבא, אתה הוא בצורתו, דהיינו שהסבא עצמו שה"ס חכמה, הוא צורת בעל הבית הבוצע, שזהו יוד הא ואו הא, שבגי' מ"ה, שה"ס חכמה, שהיא אותיות **כ"ח מ"ה**, שזה אדם, שבגי' **מ"ה** הוא של המרכבה העליונה, שהפנים שלו, דהיינו החכמה הוא הוי"ה במילוי אלפין שבגי' מ"ה. ומשום זה, **ו'** היא לחם שהן ב' ככרות **ה'** ה', והשיעור של השפע, שהעמידו כזית וכביצה, הנה למדנו, באיזה שם משערים כזית, דהיינו ב **י'**, אלא העמידו חכמים, שאין עושים מצות חבילות, אלא כל מצוה בפני עצמה, אף כך, אין אנו נותנים ב' שיעורים באות **י'**, שכזית וכביצה יהיו שניהם **י'**, אלא ב' אלפא ביתות הם, שאלף בית גדול הוא בבינה, ואלף בית קטן הוא במלכות. וע"כ יש **י'** עליונה ויש **י'** קטנה. **י'** שהיא **י'** דהויה, היא **י'** עליונה, שה"ס חכמה עלאה, ו **י'** מן אדני, היא **י'** קטנה, שה"ס חכמה דשמאל. ואלו שתי יודין, אחת היא בכזית, דהיינו **י'** קטנה דאדני, ואחת היא בכביצה, דהיינו **י'** עליונה דהויה. שהן בסוד זה, **י'** אהדונה **י'**, דהיינו השילוב של הויה אדני, ש **י'** ראשונה ה"ס כביצה ו **י'** אחרונה ה"ס כזית. בא הסבא ונשקו.

פירוש בכל מדרגה נבחנים בה כח"ב תו"מ, וכן בז"א נבחנים כח"ב תו"מ. שסוד הויה פשוטה בן ד' אותיות היא כתר, וסוד הויה במילוי אלפין, ה"ס חכמה, והויה במילוי המילוי דאלפין ה"ס בינה. והויה במילוי אלפין ה"ס ת"ת. כי חכמה ות"ת שניהם שוים. והחשבון של הויה דמילוי אלפין ה"ס מלכות. (עי' בפנים מסבירות דף רצ"ט ד"ה אך) וז"ש, **ודא יוד הא ואו הא**, דהיינו מדרגת חכמה שבז"א. ולא מדרגת ת"ת שבו, וז"ש, **ודא אדם דמרכבתא עלאה**, שהוא ז"א, **דאנפין דיליה הויה**, שהפנים של אדם זה, דהיינו החכמה שנקראת פנים הוא הויה במילוי אלפין. ולאפוקי הת"ת שבו, שגם הוא באותו המילוי.

פסקה תריב

אדהכי קם בוצינא וכו': בתוך כך קם מאור הקדוש, שהוא ר"ש, פתח ואמר, עתה מתחברים **מ"ה** שמו ו **מ"ה** שם בנו. כי חכמה ה"ס הויה במילוי אלפין שהוא **מ"ה**, ובנו דחכמה, שהוא ת"ת הוא ג"כ הויה במילוי **מ"ה**. כנ"ל בדבור הסמוך. ונמצא **מ"ה** שמו דחכמה, ו **מ"ה** שם בנו, שהוא ת"ת. והסבא שהוא חכמה, נתחבר עם רעיא מהימנא, שהוא ת"ת. שמחו החברים ואמרו, אשרי הוא מי שזכה לאכול מלחם הזה, שהוא **ו'** דהויה, שנאמר בו, לכו לחמו בלחמי. ואשרי הנפש שנאמר בה, מלחם אביה תאכל. וכל

זר לא יאכל בו, כי הקב"ה נאמר בו, הלא אב אחד לכלנו. ונפש שעסקה בתורה מלחם אביה תאכל.

פסקה תריג

ומאן גרים לה וכו': ומי גרם לנפש שתאכל מלחם אביה. הוא משום שחזרה בתשובה ונתאחדה בהקב"ה כנעוריה. ז"ש **ושבה** אל בית אביה כנעוריה. שפירושו. כמו **וישוב** לימי עלומיו. כעין אילן שכרתו אותו ונתחדש בשרשיו. וזה הוא סוד למי שמת בלא בנים. שע"י יבום הוא מתגלגל, וחוזר ומתחדש.

פסקה תריד

ועוד אית רזא וכו': ועוד יש סוד אחר. כי המת בלא בנים יבא אח"כ בגלגול ומתחדש כבתחילה. והיינו **אלמנה וגרושה**, כי נפשו נתגרשה מגן עדן, ומשום זה נקראת גרושה, כמו, ויגרש את האדם. ומי גרם לה זה, משום **שזרע אין לה**, שמת בלא בנים. **ושבה אל בית אביה כנעוריה**, שחוזרת לעולם הזה, ומתגלגלת בנער ההוא בן היבם, והיינו, ושבה אל בית אביה כנעוריה. ואחר שזכתה לזרע, מלחם אביה תאכל. וכל **זר** לא יאכל בו וגו'. והיינו שכתוב, לא תהיה אשת המת החוצה לאיש **זר**. שאם לא תתיבם, תפול לאיש זר, שהוא הס"א.

פסקה תרטו

אמר ר"מ הלל וכו': אמר רעיא מהימנא, הלל ושמאי, שאתם, אחד מצד הרחמים, דהיינו הלל, ואחד מצד הדין דהיינו שמאי, שהם חסד וגבורה, כהמדרגות של אברהם ויצחק, ואתם מגזע שלהם, הקבצו כאן אתם ושמונים תלמידים שהיו להלל, וגם כן תלמידי בית שמאי, הקבצו לסעודת המלך.

פסקה תרטז

הא אוקמתון אתון וכו': הרי העמדתם, אתם והחברים שעמכם בעלי הוראות, שהעמדתם, אין הבוצע יכול לאכול עד שיענו אמן בעלי הסעודה, ואין בעלי הסעודה מותרים לאכול, עד שיאכל הבוצע. ודיא כשבעל הבית בצע, ובצע לבעלי הסעודה, אינו משער שיעור אחד לכולם, כי אין דרכם של הבוצעים לבצוע בשוה, כי לפעמים נותן לזה כביצה ולזה כזית. וכשעונים אמן על בציעה זו קודם שיאכל בעל הבית, מחברים ב' שיעורים כזית וכביצה ביחד, אשר שיעור כביצה נמשך מ **י'** דהויה ושיעור כזית נמשך מ **י'** דאדני, כנ"ל, וע"כ חבור כזית וכביצה הוא סוד **יאהדונהי**, שה"ס אמן, כי אמן בגי' צ"א כנגד היחוד יאהדונ"הי ויחוד הזה אינו על האכילה אלא על הבציעה. וע"כ, אחר שאלו השיעורים כזית וכביצה מצטרפים ליחוד יאהדונה"י באמירת אמן, אז יאכל בעל

הבית. והיינו אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי וגו', ואח"כ, אכלו רעים שתו ושכרו דודים. **אכלו רעים**, היינו בעלי הסעודה, שיהיו הבנים שהם בעלי הסעודה בצורת אביהם, שהוא בעל הבית הבוצע, שה"ס חכמה עלאה שנקרא אבא (כנ"ל תרי"א).

פסקה תריז

הא הכא לחם וכו': הרי כאן לחם בשתי ככרות, שלחם הוא ו' ב' ככרות ה' ה' ושיעורו של האכילה, היא כזית וכביצה, שה"ס יחוד יאהדונה"י כנ"ל. ושואל מה הוא לחם הפנים שעל שלחן המלך. דהיינו י"ב החלות הנערכות על שלחן בית המקדש. ומשיב. אלא הנה למדנו, שיש לו, ללחם שהוא ז"א, י"ב פנים, ומה הם. אלא הם, ד' פני אריה, ד' פני שור, ד' פני נשר. כי אריה שור נשר ה"ס ג' קוין, שבכל אחד חו"ג תו"מ, וד"פ ג' הם י"ב. וה"ס ג' הויות, שהם יברכך הויה, יאר הויה, ישא הויה. שבכל הויה ד' אותיות, וג"פ ד', הם י"ב אותיות.

פסקה תריח

ומנלן דלחם הפנים וכו': ומאין לנו שלחם הפנים הוא משלחן המלך. כי כתוב, **זה**, השלחן אשר לפני הויה. זה בגימטריא י"ב פנים. ואף כך, מי שיש לו, צריך לתקן ולסדר על שלחנו ד' ככרות בכל סעודה של שבת, אשר לג' סעודות הם י"ב ככרות, שהם י"ב פנים.

פסקה תריט

ואי תימא לאו וכו': ואם תאמר, שאינם אלא שש חלות מן התורה, משום לחם משנה שצריכים בכל סעודה מג' סעודות, והן שש, ולא י"ב. ומשיב, אלא אין אנו יכולים להזכיר ו' בלי ו' חברתה, דהיינו ו"ו הנשמע במבטא, שזה יורה על שש ספירות חג"ת נה"י דאור ישר שממעלה למטה. ושש ספירות חג"ת נה"י דאור חוזר שממטה למעלה. והן כנגד שש מדרגות שבכסא העליון שמחזה ולמעלה דז"א, שהן חג"ת נה"י הכלולות בחג"ת, ושש מדרגות של כסא התחתון, שמחזה ולמטה דז"א, שהן חג"ת נה"י הכלולות בנה"י. שש של כסא העליון הן במכוסה, כי מחזה ולמעלה אין גילוי לחכמה. ושש שמחזה ולמטה הן בגלוי, כי מחזה ולמטה יש גילוי לחכמה. שז"ס, **הנסתרות** לה' אלקינו **והנגלות** לנו ולבנינו עד עולם. שמחזה דז"א ולמעלה הן נסתרות. ומחזה דז"א ולמטה הן נגלות.

פסקה תרכ

ולחמי תודה אינון וכו': ולחמי תודה הם מ' חלות, יוד רקיקים, יוד רבוכים, יוד של חמץ, יוד של מצה (מנחות ע"ז:) הרי הם מ', כנגד ד' יודין שבד' הויות שבד' פנים, דהיינו כנגד **י'** דהויה דד' פני אדם, וכנגד **י'** דהויה דד' פני אריה, וכנגד **י'** דהויה דד' פני שור, וכנגד **י'**

דהויה דד' פני נשר. וזה הוא תקון ראשון של שלחן המלך. כי הם עשרה דברים שצריך האדם לנהוג בשלחן של שבת.

פסקה תרכא

חד לתקנא פתורא וכו': תקון ראשון שבשלחן של שבת, הוא לתקן את השלחן כמי שאוכל לפני המלך. ז"ש, זה השלחן אשר לפני ה'. תקון השני, הוא נטילת ידים עד השיעור שגזרו חכמים, שהם חמשה קשרים, דהיינו ה' אצבעות שביד ימין, שבהן י"ד פרקים. שבכל אצבע ג' פרקים, ובאצבע אגודל ב' פרקים, הם י"ד. ואף כך הם י"ד פרקים ביד שמאל. וביחד הם כ"ח פרקים. ואלו כ"ח פרקים, כנגדם ה"ס **כח** הויה. שהם כ"ח אותיות של הכתוב הראשון שבמעשה בראשית, דהיינו בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, שיש בו **כ"ח** אותיות. שנאמר בהם ועתה יגדל נא **כח** הויה.

פסקה תרכב

ועשר אצבען רמיזי וכו': ועשר אצבעות רומזות לעשרה מאמרות שבמעשה בראשית. ומשום זה העמידו בעלי המשנה. מי שמיקל בנטילת ידים נעקר מן העולם. למה. הוא משום שיש בהם סוד עשרה מאמרות וכ"ח אותיות, שבהם נברא העולם.

פסקה תרכג

תליתאה כוס דברכה וכו': תקון השלישי הוא, כוס של ברכה, שהתקינו בו עשרה דברים, הדחה, שטיפה, עטור, עטוף, חי, מלא, מקבלו בב' ידיו, ונותנו בימין, ונותן עיניו בו, ומגביהו מן הקרקע טפח, ומשגרו במתנה לאנשי ביתו.

פסקה תרכד

וארח רזא כוס וכו': ובדרך סוד, ה"ס כוס מלא ברכת ה'. כוס בגי' אלקים, שהוא בינה, והיינו מלכות המלבשת את הבינה (כלהלן אות תרל"ב) ומשם היא הנשמה הנקרא על שמו, כוס. ז"ש, כוס ישועות אשא. מהו ישועות. היינו ה' אצבעות, המחזיקות את הכוס, שהן כנגד ה' ספירות, חג"ת נה"י שבכוס, שהיא אלקים חיים, שהוא בינה, המתפשטת בה' ספירות לחמשים שערים, שהם ה' פעמים עשרה. דהיינו באות **י'** שהיא **י'** דברים שהתקינו חכמים בכוס, שהיא אלקים חיים, וה' אותיות אלקים, שהן בחשבון ה', י' פעמים ה' הם חמשים שערים.

פסקה תרכה

ואוקמוה בכוס שצריך וכו': והעמידו בכוס, שצריך הדחה ושטיפה, הדחה מבחוץ, ושטיפה מבפנים. וסוד הדבר שיהיה תוכו כברו, שהפנימיות וחיצוניות שבכוס תהיינה שוות, מי שזכה לנשמה מכוס הזו, שהיא בינה, צריכה הנשמה להיות נשמה טהורה

מפנים ומבחוץ. וסוד הדבר, וטהרו וקדשו, טהרה מבפנים וקדושה מבחוץ. ופירושו של קדושה וטהרה הוא לעיל (תזריע דף מ"ה ד"ה אמנם) ומה כוס, אין טהרתה וקדושתה מבפנים ומבחוץ בלא מים, אף כך הנשמה אין טהרתה וקדושתה מבפנים ומבחוץ בלי תורה. ומשום זה אמר רבן גמליאל, מי שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש. משום שהוא אינו מצד עץ החיים, אלא מעץ הדעת טוב ורע. כי מי שחסר קדושה מבחוץ, או חסר טהרה מבפנים, הוא מעורב טוב ורע.

פסקה תרכו

עטור, אוקמוה מעטרו וכו': עטור, הנאמר בכוס, העמידוהו, מעטרו בתלמידים. (ברכות נא.) ובדרך סוד, **ה'** היא הכוס, דהיינו בינה, מעטרו בתלמידים, באות **י'** שהיא עטרה על **ה'** (עי' עקב אות נ"ט) כי תלמידים מרבים וממשיכים חכמה. עטוף, הנאמר בכוס, הוא שצריך לעטוף הראש, דהיינו לכסותו, בשביל שהשכינה היא על ראשו. כי כך העמידו בעלי המשנה, אסור לתלמיד חכם ללכת ד' אמות בגלוי הראש. משום שמלא כל הארץ כבודו. כל שכן בברכה ובהזכרת שם הקדוש, שאסור להיות בגלוי הראש.

פסקה תרכז

דאת י' מן וכו': והטעם שאסור ללכת בגלוי הראש, הוא, כי אות **י'** מן הויה, שהיא חכמה, היא נתעטפה באור ונעשתה אויר. משום שאות **י'** שהיא חכמה היא באויר. והיינו האור שנתעטף בו כשברא העולם, ז"ש, עוטה אור כשלמה. וזה הוא, יהי אור יהי אויר. והעמידו בעלי סתרי תורה, בטרם נתהווה כל דבר נתהוו ההויות. ומשום זה, יהי אור ויהי אור. הוא אור שהיה מקודם לכן.

פירוש ה **י'** דהויה, ה"ס חכמה, וה"ס או"א עלאין. וה' דהויה ה"ס בינה וישסו"ת ונודע שטרם כל התקון, נעשה התקון של מיתוק המלכות בבינה, שה"ס נקודת החולם. שעי"ז נתמעטה הבינה מאור הג"ר שלה ונעשתה לו"ק. וז"ס ה **י'** שנכנסה אל ה **אור** ונעשה ל **אויר**. (כנ"ל ב"א דף מ"ד ד"ה בקע ע"ש) ואח"כ בגדלות חוזרת ויורדת ה **י'** מן ה **אויר**, דהיינו שהמלכות יורדת מן הבינה וה **אור** חוזר למקומו (כנ"ל ב"א דף מ"ה ד"ה כד ע"ש) וזהו רק ב **ה'** דהויה, שהיא ישסו"ת, אבל ב **י'** דהויה, שהיא או"א עלאין אין ה **י'** יוצאת מ **אויר** לעולם (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית).

וז"ש, **דאת י' מן הויה איהי אתעטף באור ואתעביד אויר**, כי ה **י'** דהויה, שהיא או"א עלאין, עלתה המלכות בבינה שלהם. שה"ס עלית **י'** ב **אור** ונעשה **אויר**, שהיא ו"ק הנקרא אויר ורוח. וזה נבחן כמו אור הג"ר דאו"א נתעטף, כלומר שנתכסה ונעלם. וז"ש **הה"ד עוטה אור כשלמה**, כמו שהאור היה מתכסה בשמלה. וז"ש, **והאי איהו יהי אור**

יהי אויר, כי תקון זה דעלית **י**' לאור, הוא תקון זו"ן ובי"ע, שיהיו ראוים לקבל אור. כי אם לא נמתקה המלכות בבינה, לא היו ראוים העולמות לקבל שום אור (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) ולפיכך תקון הא' כשנאמר **יהי אור**, היינו **יהי אויר**, דהיינו שה **י**' תכנס לאור ויהיה נעשה אויר, שאם לא כן אי אפשר שיהיה אור בעולמות. וז"ש, **בטרם נתהוה כל דבר נתהוו ההויות**. שה"ס ה **י**' דהויה, ששם נשאר תקון זה דעלית ה **י**' באויר. וז"ש, **ובג"ד יהי אור ויהי אור**, **דהוה מקדמת דנא**, כלומר אח"כ בגדלות שנאמר ויהי אור, אינו אור חדש, אלא אותו אור שנתמעט תחילה ל **אויר**, הנה אח"כ ירדה ה **י**' מאויר, ועי"ז חזר ונתגלה האור שמקודם לכן. (עי' כל זה ב"א אות ל"ג)

פסקה תרכח

חי אוקמוה חי וכו': חי, הנאמר בכוס של ברכה, העמידוהו, חי, פירושו, חי מן החבית. דהיינו שלא יהיה מזוג במים שם. ובדרך סוד, השכינה העליונה, שהיא בינה, היא ספירה שמינית שבעשר ספירות, כשמתחילים לספור ממטה למעלה, ומשום זה נקראת **ח**'. ונאמר בה, בחכמה יבנה **בית**, והיינו חבית, שהיא אותיות **ח**' **בי**"**ת**. שזה מורה, שהיין, שה"ס גבורה דז"א, יהיה נמשך מן הבינה, שנקראת חבית, ח' בי"ת. ומשום שהבינה היא **חיים** שכתוב עץ חיים היא למחזיקים בה, ע"כ היין הנמשך משם, מן הבינה, הוא **חי**. וזהו יינה של תורה, שמי שעוסק בה נקרא **חי**. ועוד, צדיק, שהוא יסוד, נקרא **חי**, והוא חי מן החבית, שאורותיו נמשכים. מן הבינה הנקראת חבית, כנ"ל.

פסקה תרכט

יין איתי מניה וכו': ביין יש בו ב' צבעים לבן ואדום. יין בגי' ע', שהוא ע' פנים, הרי ע"ב. שזה רומז שאורות השם ע"ב מאירים ביין, וכנגד ב' צבעים שביין, הוא זכור ושמור של שבת, שעם ע' תיבות שבויכלו שבקידוש, הם ע"ב.

פסקה תרל

מלא, **הה"ד כוס וכו**': מלא, הנאמר בכוס של ברכה, ז"ש כוס **מלא** ברכת ה'. ואף הוא צריך להיות מלא מיינה של תורה. והאדם כך צריך להיות שלם, כמש"א איש תם, שפירושו איש שלם, כמו ויבא יעקב **שלם**, הרי שיעקב נקרא שלם. כך צריכה הנשמה להיות שלמה, ולא יהיה בה שום פגם, כי כל אשר בו מום לא יקרב. אף כך **אלם** עם **יה**, הוא אותיות אלקים. והוא כחשבון כוס, דהיינו פ"ו. וע"כ, הכוס צריך להיות **מלא**, כי הפוך המלה **אלם** ותמצא **מלא**. שהכוס בגי' מלא י"ה. כי מתי הוא **מלא**, הוא כשיש שם **י**"**ה**. והיינו כי יד על כס **יה**, שאין השם מלא, שהוא חסר ו"ה. אדני במספר קטן, הוא

בחשבון ו"ה. עמוד האמצעי מלא מן שניהם, מן י"ה ומן ו"ה, ומשום זה שורה עליו השם אדם, שהוא שם המפורש, יוד הא ואו הא, שהוא בגי' אדם.

פסקה תרלא

מקבלו בשתי ידיו וכו': מקבלו בשתי ידיו הנאמר בכוס של ברכה, היינו כמו התורה שהיתה בב' לוחות, חמשה דברות בלוח אחד כנגד ה' אצבעות שביד ימין. וה' דברות בלוח השני, כנגד ה' אצבעות דיד שמאל שנתנו בימין דהיינו ביד ימין, כלומר שה' דשמאל נכללו בה' דימין. ומשום זה, שני לוחות אבנים הוריד **בידו** כתוב, ולא בידיו. דהיינו רק ביד אחת שהיא ימין, וזה הוא שהעיד הכתוב, מימינו אש דת למו.

פסקה תרלב

ונותן עיניו בו וכו': ונותן עיניו בו הנאמר בכוס של ברכה, הוא משום שכוס הזה, הוא כנגד ארץ ישראל, שהיא מלכות המלבשת את הבינה, שנאמר בה, תמיד **עיני** ה' אלקיך בה. והעינים של מעלה הן עין סנהדרין ומשה ואהרן עליהם, שהם ב' עינים העליונים, שהן חכמה ובינה, אחת עין ימנית ואחת עין שמאלית, והם ע"ב כמנין **ביין**, כי ע' סנהדרין הם כנגד חג"ת נהי"מ שכל אחת כלולה מעשר. וחכמה ובינה עליהם שהם משה ואהרן. וזה הוא סוד ונותן עיניו בו, שימשיך חו"ב אל הכוס, שהיא מלכות. וז"ס, נותן בכוס עינו.

פסקה תרלג

ומגביהו מן הקרקע וכו': ומגביהו מן הקרקע טפח, הנאמר בכוס של ברכה, היינו כי אות **ה'** דהויה, היא כוס, וצריכים להעלותה לאות **י'** דהויה, שהיא נקראת טפח, שבו נפתחת ה **ה'** בה' אצבעות, שה"ס חמשים שערי בינה (כנ"ל אות תרכ"ד). ומשגרו לאנשי ביתו במתנה הנאמר בכוס של ברכה. היינו כדי שתתברך אשתו, שהיא סוד הנפש, שנאמר בה נפשינו יבשה אין כל ומתברכת ועושה פירות. ז"ש תדשא הארץ דשא.

פסקה תרלד

רביעאה, למהוי על וכו': תקון הרביעי שבשלחן, הוא, שיהיה על שלחנו דברי תורה, שלא יתקיים בה כמו בעמי הארץ, שנאמר עליהם, כי כל שלחנות מלאו קיא צואה. אבל בסתרי תורה העמידוהו, הרוצה להעשיר יצפין, שיתן השלחן לצד צפון, הרי שהשלחן הוא לשמאל, שהוא דין, ע"כ צריך לקשר בו ימין, שהוא התורה שניתנה מחסד, שהוא רחמים, שהוא ימין ה'.

פסקה תרלה

חמישאה, אוקמוה מארי וכו': תקון החמישי שבשלחן, העמידוהו בעלי המשנה, שצריכים להאריך על שלחנו, בשביל העניים, שיהנה אותם משלחנו. וסוד הדבר, כדי

שהצדקה תאריך ימיו, שלא ימות בקוצר ימים, כעין התורה, שהיא אריכות ימים בשביל הנשמה בב' עולמות, בעולם הזה ובעולם הבא. אף כך צדקה היא אריכות ימים לגוף בב' עולמות. ז"ש, כי הוא חייך ואורך ימיך. **כי הוא חייך**, בעולם הזה, **ואורך ימיך** בעולם הבא, שעולם הבא אל הגוף פירושו בתחיית המתים, שאחר שיקום לתחיית המתים לא ימות. וכמו שיתקיים בעולם הבא, כן יהיה קיים בעולם הזה.

פסקה תרלו

שתיתיאה, שלא יהא וכו': תקון הששי שלא יהיה זולל וסובא על שלחן המלך, כמו עשו שאמר, הלעיטני, בדרך הלעטה, אלא בדרך טחינה, שיהיה טוחן המאכל בשינים. אף כך מי שמוציא דברי תפלה או דברי תורה מפיו, צריך להוציאם בטחינה שלמים, דהיינו שיעיין וישא ויתן בהם, הדומה לטחינה, ולא בהלעטה, שיהיו חסרים משלמותם. ולא עוד, אלא משום סכנה שלא יקדים קנה לושט. צריך לאכול בדרך טחינה, ולא בהלעטה.

פסקה תרלז

שביעאה, מים אחרונים וכו': תקון השביעי, הוא, מים אחרונים. והעמידוהו מים ראשונים מצוה, ואחרונים חובה, ומים אמצעים רשות. במים ראשונים צריך להגביה אצבעותיו, כדי שלא יחזרו המשקים לרדת, ויטמאו את הידים. ויש מן החכמים שאמרו שמים אחרונים הוא משום מלח סדומית שלא תסמא את העינים, ואם כן הוציאו אותנו בזה מחוב, כי אין מים אחרונים אלא עצה טובה, שלא לסמא את העינים, ולא חובה. ויש סתרי דברים, באלו שאמרו על מים אחרונים חובה, ואין דרך העולם לסתור דברי גאונים, אלא שנקרא עליהם, על פי התורה אשר יורוך. (מן ואית מרבנן עד כאן, נראה שהוא גליון).

פסקה תרלח

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד, אלא שאמרו עליהם, ג' קדושות. ז"ש והתקדשתם והייתם קדושים. **והתקדשתם**, אלו מים ראשונים. **והייתם קדושים**, אלו מים אחרונים. **כי קדוש**, זהו שמן ערב, להעביר הזוהמא מהאצבעות, **אני ה'**, זו ברכה. ומים אמצעים היינו בין גבינה לבשר. ומשום זה, והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה'. אשרי העם שאדונם ישום אותם אצלו. שמדבק אותם בקדושתו.

פסקה תרלט

אוף הכי והתקדשתם וגו': אף כך יש לומר, והתקדשתם, היינו בעת תשמיש. מים ראשונים שזורע הגבר הם מצוה. שמקיים מצות פריה ורביה. אחרונים, שהיא זרע הנקבה, היא חוב, כלומר, שזרע הזכר מחייב אותה להזריע. ומים אמצעיים, הרמז,

וכגבינה תקפיאני, דהיינו הקב"ה, שמקפיא הזרע לבנין ולד, ז"ש, הלא כחלב תתיכני וכגבינה תקפיאני. וזה הוא הרמז על מים אמצעים שבין גבינה לבשר. שנאמר בו, בהקב"ה, עור ו **בשר** תלבישני. פירוש. גבינה, הוא לשון בנין. בשר, היינו שהקב"ה מהפך הזרע לבשר. שז"ס מים אמצעים. כלומר, שמים של הקב"ה הם אמצעים למיין דוכורין של הזכר ולמיין נוקבין של הנוקבא.

פסקה תרמ

תמינאה, לשלשה צריך וכו': תקון השמיני, הוא שלשלשה צריך כוס. למה. הוא משום שהכוס רומז על בינה, ובינה היא ספירה שלישית מעשר ספירות, כשמתחילים לספור ממעלה למטה, דהיינו כתר חכמה בינה. ומשום זה פחות משלשה, לא צריך כוס. פירוש אחר. לשלשה צריך כוס, מרמז, על קדושה לך ישלשו. ולא עוד אלא שהתורה לא ירדה פחות מג', שהם, כהנים לוים וישראלים, תורה נביאים וכתובים, וניתנה בחודש השלישי וביום השלישי. ובינה זו יה"ו דהויה, שה"ס ג' קוין. ובשבילה אמרו שלש משמרות הוי הלילה. מלכות היא **ה'** רביעית, שהיא מקבלת כל ג' הקוין, ועליה אמרו ארבע משמרות הוי הלילה. כנגד ג' קוין ומלכות המקבלתם ו **ש'** עם ג' ענפים היא כנגד ג' משמרות. ו **ש'** עם ארבע ענפים היא כנגד ארבע משמרות.

פסקה תרמא

תשיעאה כוס של וכו': תקון התשיעי, הוא כוס של ברכה, שהוא רביעית לוג, שהשיעור שלו הוא כנגד **ה'**, שהיא אות רביעית של שם הויה. תקון העשירי, הוא שבעשרה, אומר המברך נברך לאלקינו. והטעם, כי שכינה תחתונה שהיא המלכות, היא רביעית ועשירית, רביעית בשם הויה, ועשירית בעשר ספירות, שהן סוד עשר אותיות, יוד הא ואו הא. וע"כ צריכים עשרה להזכיר השם אלקינו. וכמה צריך האדם לשמור עצמו, שלא לזרוק דברים אלו במקום שאינו צריך כמו מי שזורק לחם, וכל שכן מי שזורק לחמה של תורה לחוץ משלחנו, שהוא השכינה, שנאמר בה זה השלחן אשר לפני ה'. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה תרמב

ובחבורא קדמאה תלת וכו': ובחבור הראשון, אומר שלשה הם הגורמים רעה לעצמם. שנים הם בעולם הזה, ואחד בעולם האחר. ואלו הם מי שמקלל את עצמו. שלמדנו, ממונה אחד נתמנה לפני האדם, ובשעה שהאדם מקלל את עצמו, ממונה הזה ושבעים אחרים הממונים תחתיו, לוקחים מלה ההיא ואומרים אמן, ומעלים אותה למעלה ודנים אותו. וממונה ההוא רודף אחריו עד שעושה ומשלים לו הקללה של מלה ההיא שאמר.

פסקה תרמג

מאן לן רב וכו': מי גדול לנו ממשה, שאמר, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת, שאמר זה לצורך ישראל, ואע"פ שהקב"ה עשה רצונו ומחל לישראל, עכ"ז, לא ניצל מעונש. והרי אמרו, שלא נזכר שמו בפרשת ואתה תצוה, ונמחה משם. וכבר העמידוהו. ומי לנו גדול מדוד המלך, שאמר, אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי. מהו בעוד רשע לנגדי. היינו אותו ממונה שנתמנה על זה שמקלל עצמו, ולוקח מלה ההיא להזיק לאדם. כנ"ל.

פסקה תרמד

וחד מאן דזריק וכו': ואחד, שעושה רעה לעצמו, הוא, מי שזורק לחם, או פירורי לחם, בארץ ועושה בו בזיון. כמו שלמדנו. (לעיל בהקסה"ז אות רנ"ד) אלו השנים מקבלים עונשם בעולם הזה. ואחד, עושה רעה לעצמו בעולם האחר, והוא מי שמדליק נר במוצאי שבת בטרם שמגיעים ישראל לקדושא דסדרא, דהיינו בואתה קדוש וכו' שאומרים במוצ"ש. והוא שנחשב למחלל שבת, כי גורם שאש של גיהנם יהיו נדלק קודם זמנו.

פסקה תרמה

חד דוכתא אית וכו': מקום אחד יש בגיהנם לאלו שמחללים שבת. כיון שהוא הדליק נר קודם זמנו, ממונה אחד יש בגיהנם במוצאי שבת ומדליק תחילה אותו מקום, ואומר מקום זה הוא של פלוני. וכל הרשעים שבגיהנם עוזרים לו להדליק אותו מקום. אותו הממונה קורא ואומר, הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר ועטך עטה. הרשעים שבגיהנם אומרים, כדור אל ארץ רחבת ידים שמה תמות וגו'. משום שהוא גרם להם להדלק לפני זמנו. הרי לך ג' שגורמים רעה לעצמם. כמו שלמדנו.

פסקה תרמו

ד"א ויחלום והנה וכו': פירוש אחר, ויחלום והנה סולם. רעיא מהימנא, מה אות ל' עולה למעלה מכל האותיות, כי ה **ל'** רומזת על בינה, כך אתה עתיד להתעלות על כל הבריות. משום שעלית לשם, **יוד הי ואו הי**, שבגי' ס"ג, שהוא בינה, שבו ג' יודין, **י' י' י'** שבגי' ל'. כי תחילה היית בשם **יוד הא ואו הא** שבגי' מ"ה, שהוא ז"א, שבו **י' א' א'**, שבגי' י"ג, שהוא י"ג מדות הרחמים, שהוא בגי' **אחד**, ועתה עלית ב **אל** שהוא ייא"י, שבמילוי ס"ג. ששני שמות אלו עדים, הלא **אל אחד** בראנו. כי ייא"י שבמילוי הויה דס"ג הוא בגי' **אל**, **ו' י' אי א'** שבמילוי הויה דמ"ה הוא בגי' **אחד**. ז"ש הלא אב **אחד** לכלנו הלא **אל אחד** בראנו.

פסקה תרמז

ובג' יודין אלין וכו': ובג' יודין אלו, בשם ס"ג, יתקיים בך, ירום ונשא וגבה **מאד**. וגבה מאד, היינו בהויה שבמילוי מ"ה, כי כך עולה **מאד** לחשבון אדם, שהוא מ"ה, ובהפוך אותיות **מאד**, הוא אדם. **ירום** הוא בד' פנים של אריה, שהוא חסד המתעלה לחכמה, שה"ס **יברכך הויה**. שה"ס הויה במילוי ע"ב, כזה, **יוד הי ויו הי** שהוא בגי' חסד. והוא חכמה דימין, **ונשא**, היינו בד' פנים דשור, שהוא גבורה המתעלה לבינה, שהם **ישא הויה** והוא בינה בשמאל. **וגבה מאד**, היינו **יאר הויה** שהוא ז"א, שהוא באמצע, והוא הויה שבמילוי מ"ה. ויוד הי ואו הי זה, שהוא הויה דס"ג, היינו, ישא הויה פניו אליך וישם לך שלום. הויה רביעית שהוא הויה במילוי ההין שבגי' נ"ב, שהוא מלכות, היינו, ושמו את **שמי** על בני ישראל ואני אברכם. כי המלכות נקראת **שם**.

פסקה תרמח

מסטרא דימינא אתקריאת וכו': מצד ימין נקראת המלכות **אבן**. וכמה אבנים מפולמין יקרים, דהיינו אבנים הנובעות מים (כנ"ל ב"א אות כ"ב) נמצאים ממנה. שמהן יוצאים מים של תורה. ובשבילן למדנו, אמר ר"ע לתלמידיו, כשתגיעו לאבני שיש טהור, אל תאמרו מים מים, שמא תסתכנו בנפשכם. שפירושו, אל תאמרו שאלו מים של המלכות הם מים ממש, דהיינו חסדים לבד, משום, דובר שקרים לא יכון לנגד עיני, כי אלו מים שבמלכות הם תורה, כלומר שנמשכים מז"א הנקרא תורה, שהוא כלול מחכמה וחסדים יחדיו, וע"כ ה"ס אור, ולא מים המורים על חסדים בלי חכמה, כי נאמר בה, **ותורה אור**. ומשום שאור הזה נובע במבוע מים אשר לא יכזבו מימיו, כי ז"א מקבל אור זה מאו"א עלאין אשר זווגם לא פסיק לעלמין, ושם באו"א הוא חסדים, ע"כ נקרא מים, שהוא חסדים. אמנם כשהחסדים באים בז"א, נכללים גם מחכמה, ונקראים **אור**. שז"ס ותורה אור.

פסקה תרמט

ומסטרא דשמאלא האי וכו': ומצד שמאל נקראת אבן הזו, שהיא **י'** דהיינו מלכנת, בשם **גחלת**. דהיינו מכח הדינים שבשמאל השורפים בה, ומשם נקראות עשר הספירות כשלהבת הקשורה בגחלת, ויש לה ד' גוונין, והם עשרה, **יוד הא ואו הא**. **הויה**. דהיינו ד' אותיות הויה פשוטה, ועשר אותיות של הויה במילוי שביחד הם **יד** אותיות. והיא **יד** הגדולה מבחינת הימין שהוא חסד. **יד** החזקה מבחינת השמאל שהיא גבורה. ומבחינת עמוד האמצעי, משם היא **יד** רמה. ונמצאת כלולה ממ"ב גוונים. כי ג' פעמים **יד** הם מ"ב.

פסקה תרנ

ובגין דאיהי מסטרא וכו': ומשום שמבחינת הימין היא **אבן**, ומבחינת השמאל היא **גחלת**, לוקח עמה הקב"ה נקמה מישמעאל ואדום, הנמשכים מפסולת ימין ושמאל. שהם אשים נכריות של הס"א, ומים הזדונים. כי ישמעאל הוא מים זדונים ואדום הוא אשים נכריות. והממונים שלהם הם סמאל ונחש. סמאל שהוא אש של הגיהנם הוא ממונה על האומה עשו. והנחש הוא ממונה על האומה ישמעאל, והוא המלאך **רהב**, הממונה על המים.

פסקה תרנא

בימינא דאברהם דדרגיה וכו': בימינו של אברהם שמדרגתו חסד, לוקח נקמה מישמעאל ומהממונה שלו. ובשמאלו של יצחק, שמדרגתו פחד, דהיינו גבורה, לוקח נקמה מעשו והממונה שלו. על ידי ב' משיחים, שהם אחד מימין, שהוא משיח בן דוד, ואחד משמאל, שהוא משיח בן יוסף. ובמדרגת יעקב, שהוא ת"ת, קו האמצעי, שהוא כנגדם, בסוד ששכל את ידיו, האריה, לשמאל שהוא כנגד עשו, והשור, לימין, שהוא כנגד ישמעאל, נמצא משום שיהודה גלה בעשו, נמצא הימין דקדושה עם השמאל של עשו. וכן בגלות ישמעאל, נמצא השמאל דקדושה עם הימין הטמא של ישמעאל. ולפי"ז נמצא משיח בן דוד שהוא ימין יקח נקמה מעשו. ומשיח בן יוסף שהוא שמאל יקח נקמה מישמעאל. **עד כי יבא שילה** שהוא רעיא מהימנא, דהיינו משה, כי שילה, הוא בגי' משה, שמדרגתו תפארת ישראל, שהוא קו האמצעי, הוא יקח נקמה מערב רב. כי הערב רב כלולים מימין ושמאל דטומאה, וע"כ הקו האמצעי הכלול מימין ושמאל דקדושה ינקום בהם.
והטעם שיעקב שהוא קס האמצעי שכל את ידיו, תמצא לעיל (וארא אות ל"ד) כי קודם הכרעת קו האמצעי היה האש בימין, והמים בשמאל. ואחר הכרעת קו האמצעי באה האש בשמאל והמים בימין כמו שנתבאר שם.

פסקה תרנב

בתלת דרגין אינון וכו': בשלש מדרגות אלו, ימין ושמאל ואמצע הנ"ל. יפקוד כהנים לוים וישראלים מן הגלות. שהם נמשכים מג' קוים אלו. ובהם, בג' קוין, לוקח נקמה מעשו וישמעאל וערב רב. כי כמו שהערב רב מעורבים בעשו וישמעאל, דהיינו שיש בהם מימין ומשמאל דטומאה, כך יעקב, שהוא קו האמצעי, מעורב באברהם ויצחק, שהם ימין ושמאל. כי הוא ערוב של שניהם. וכך שילה, שהוא משה שהוא ג"כ קו האמצעי, כנ"ל, מתערב עם משיח בן דוד שהוא ימין, ועם משיח בן יוסף שהוא שמאל, והוא יהיה

שלשלת הכולל וקושר את שניהם. כבאותו הזמן שראה בלעם בנבואה שלו. דהיינו עד כי יבא שילה כנ"ל, כי כך מתקשרים ב' המשיחים ברעיא מהימנא, שה"ס ג' אבות דהיינו ג' קוין כנ"ל, בגלות האחרון. וע"כ יהיו בכחם לנצח ולהשמיד כל הקליפות, שהם כנגד ג' קוין דקדושה. כנ"ל.

פירוש. הגם שהגאולה תהיה על ידי ב' המשיחים מב"ד ומב"י, עם כל זה אי אפשר שהגאולה תהיה שלמה עד שתתגלה נשמת משה, שה"ס גילוי כל סודות התורה. ואז יוכלו ב' המשיחים לנצח כל הקליפות שבעולם. וז"ס שמשה כולל את ב' המשיחים, דהיינו גילוי נשמת משה, כולל הכל. וז"ס עד כי יבא **שילה**. כי אי אפשר להיות גאולה השלמה עד שיתגלה משה על ב' המשיחים.

פסקה תרנג

פחח ואמר לא וגו': פו"א, לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו. וכל זה הוא לקיים הכתוב, וברחמים גדולים אקבצך. בזמן ההוא ישתברו הקליפות שהן מסבבות השכינה, מיד תתגלה אבן אחת, מג' אבנים, שהן סגולתא שה"ס המלכות שהיא נקודה עליונה דסגולתא (כמ"ש לקמן אות תרע"א ע"ש) שעל ג' נקודות אלו נאמר ויהי **בשלשים** שנה. וה"ס ג' יודין **י' י' י'**, שכל נקודה היא **י'** וג' יודין בגי' שלשים. **ברביעי**, הוא אבן רביעי, שהיא נצח. **מחמשה לחדש**, הוא אבן חמישי, שהיא הוד. כנגדם, ויקח דוד חמשה חלוקי אבנים מן הנחל, שה"ס חג"ת נ"ה הנלקחים מן היסוד הכוללם יחד, הנקרא נחל. וכנגדם הם חמש תיבות, שהן, שמע ישראל ה' אלקינו ה'.

פירוש. כשהמלכות עולה לבינה ומקבלת שם מקו שמאל דבינה, היא נמצאת למעלה מחסד וגבורה דז"א. ואז היא נקודה עליונה דסגולתא, כזה. שהמלכות היא נקודה עליונה וב' נקודות חסד וגבורה דז"א הן מתחתיה. וכשהמלכות מקבלת מג' קוין דז"א, אז היא רביעית לחג"ת דז"א, דהיינו בבחינת נצח. וכשהמלכות היא מתחת ז"א, אז היא חמישית, דהיינו בחינת הוד ששם הסיום, בסוד אמא עד הוד אתפשטותה.

פסקה תרנד

ואני בתוך הגולה: זו היא השכינה, הנקראת **אני**. בה הקב"ה **אחד**. משום שז"א הוא א"ח דאחד, והשכינה היא **ד'** דאחד. ה **ו'** הנוספת על **אני**, כי כתוב ואני. היא הנהר, שהוא צדיק חי העולמים, דהיינו יסוד. ומפרש דבריו. **ונהר** יוצא מעדן להשקות את הגן. מהו עדן. זה הוא בינה. הנהר היוצא מבינה שהיא עדן, הוא **ו'** בן **י"ה**, דהיינו ז"א, שהוא מדרגת רעיא מהימנא. ורעיא מהימנא, שהוא ז"א, יוצא מאמא עליונה, שה"ס עדן,

ומתפשט בשש ספירות חג"ת נה"י, עד הצדיק, שהוא יסוד, וממנו, מן היסוד, משקה להגן, שהוא השכינה. וע"כ ה ו' של אני רומזת אל היסוד המשקה אותה.

פסקה תרנה

מאי כב"ר דא וכו': כתוב על נהר כבר, מהו **כבר**. ומשיב ה **כ'**, רומזת על הכתר. ה **ב'**, על הבינה. ה **ר'** על ראשית חכמה. הכתר הוא בימין, החכמה היא בשמאל, הבינה היא באמצע. והם רכב למעלה לעלת העלות, שהוא א"ס. כי כבר היא אותיות רכב. כל עשר הספירות נכללו בנהר, שהוא ז"א, שהוא מתפשט עד הצדיק, שהוא יסוד, שנקרא **כל**, משום שכולל כל בתוכו כל הספירות. ובשבילו נאמר, אילנא רבא ותקיף ומזון לכלא ביה. ממנו תלוי הכל. כשראה יחזקאל והשכינה מתוך הקליפות, ראה עמה עשר ספירות.

פסקה תרנו

סלת למנחה וגו': כתוב סלת למנחה, היינו להביא את הסלת הזו, שהיא המלכות, לפני מלך העליון, למנחה בין ב' זרועות. כלומר שתהיה נכללת מב' זרועות, שהן חסד וגבורה, ימין ושמאל.

פסקה תרנז

ובחבורא קדמאה אמר וכו': אר"מ, מזה, ממה שאמר הזהר, סלת וכו' בין ב' דרועין, יש להבין, אלו הדברים שהם סתומים, וצריכים לפתוח אותם לפני החברים. אברהם ויצחק, שהתקינו שחרית ומנחה, נאמר עליהם, אף ידי יסדה ארץ. זהו יצחק, שהוא יד שמאל דז"א, וימיני טפחה שמים, זה אברהם, שהוא ימין דז"א, שהמדרגות שלהם הן חסד ופחד, שנאמר עליהם **נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו**, שהם ב' זרועות המלך, שהוא הויה, דהיינו ז"א, עמוד האמצעי. הסלת שלו, זו היא שכינה התחתונה, דהיינו מלכות, שהיא האור שלו, דז"א, והיא סלת נקיה מצדדיו, דהיינו כשהיא דבוקה בימין ושמאל שבו, בלא פגם של חשך, ובלא תערובת של חשך כלל. כי כך הוא אור כלפי חשך, כמו תבואה נקיה כלפי מוץ ותבן. וע"כ מכונה המלכות סלת, כשהיא נקיה מחושך.

פסקה תרנח

ובחוביהון דישראל מתערבין וכו': ובעונותיהם של ישראל מתערבים חשכים באורות. וכמו האדם הדש תבואה, ואה"כ הוא בורר לה, את החטים מן מוץ ותבן כמי שבורר אוכל מתוך פסולת, כך ישראל, כשנתערב בהם חשכים, צריכים לעשות ולתקן את הרוח שלהם. וסוד הדבר, זבחי אלקים רוח נשברה וגו'. כי בזה נשבר החושך, שהוא יצר

הרע המכסה על הרוח, כמוץ המכסה על חטה, או כענן המכסה על השמש ואינו מניח לו להאיר.

פסקה תרנט

ובזמנין דחשך דאיהו וכו': ובזמן שהחושך, שהוא יצר הרע מכסה על יצר הטוב, שהוא אור, הוא כמי שאסור בבית האסורים של יצר הרע. ואף כך, כשיצר הטוב הוא אסור ברשות יצר הרע, כך הצבאות של יצר הטוב, אסורים ברשות הצבאות של יצר הרע. ובזמן שאדם משבר את רוחו בכל האברים שלו לפני הוי"ה, מה כתוב, לאמור לאסורים צאו ולאשר בחשך הגלו.

פסקה תרס

אבל שכינתא איהי וכו': אבל השכינה היא סלת נקיה, שאין חשך ואפלה יכולים להתערב בה. והיא כגפן שאינו מקבל הרכבה ממין אחר, שאינו מינה. וסלת הזה, יושבת בין זרועות המלך, שהם חו"ג, בלולה בשמן כתית. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה תרסא

בלולה בשמן כתית: בשמן, היינו באותו שמן הנמשך ויוצא מלמעלה, מחכמה דימין. א"ר שמעון, יפה אמרת, אבל מהו כתית. ומשיב, אלא הוא סוד עליון, כי כיון שהוא שמן מהו כתית, אלא רמז הוא מרמז להזדווג בנוקבא, דהיינו במלכות, להמשיך אליה שמן כתית כראוי לה, מחכמה עליונה, שהוא אינו אלא כתית, כדי להוציא שמן מן הזיתים, שהם האברים של הגוף, דהיינו הספירות של ז"א המכונה גוף, ולהמשיך המשכה ההיא מלמעלה, מחכמה עלאה, בכל אבר ואבר.

פסקה תרסב

וצדיק איהו דכתיש וכו': וצדיק, שהוא יסוד, הוא הכותש כתישים, ומוציא מכל אלו אברים העליונים, מספירות דז"א, שהם זיתים קדושים, שמן המשחה, בתשוקה שלמה אל הנוקבא שהיא המלכות. ואם אינו כותש, לא יצא שמן ההוא אלא בלי תשוקת האברים, ומאותו המשכה לא תהנה הנוקבא, והשמן, שהוא אור החכמה, אינו כראוי עד שיהיה **בלול** מכל האברים. וע"כ כתוב בלולה בשמן כתית, כדי להנות ממנו ולהיות ניזון ממנו.

פירוש השמן, שהוא אור חכמה עליונה שבימין, אינו כראוי אלא עד שיהיה נכלל מכל הקוין, דהיינו ג' הקוין שמחזה ולמעלה דז"א וג' הקוין שמחזה ולמטה דז"א, ואין יחוד הקוין נעשה אלא ע"י מסך דחירק שבקו אמצעי (כנ"ל לך וף י"ג ד"ה ונתבאר) שז"ס **כתית**, כי הדינים דמסך דחירק כותשים את קו השמאל עד שיתחבר עם הימין, ויתיחדו

ג' קוין זה בזה (כמ"ש שם). ועיקר נושא המסך דחירק דקו האמצעי, הוא היסוד, שהוא סיומו. וז"ש, **וצדיק איהו דכתיש כתישין**, דהיינו המעורר את המסך דחירק לכתוש בו את קו השמאל, **ואפיק מכל אינון שייפין עלאין דאינון זיתין קדישין** וכו', כי ע"י הכתישה דיסוד, מתיחדים כל האברים שלמעלה מחזה דז"א, שה"ס ג' קוין חג"ת, וכל האברים שלמטה מחזה דז"א, שה"ס ג' קוין נה"י, ונעשים כולם אחד, ונמשך מכולם יחד, **משח רבו בתיאובתא שלים לגבי נוקביה**, שאז הם ממשיכים שמן המשחה, שה"ס אור חכמה העליונה בתשוקה גדולה אל המלכות. וז"ש, **ואי לא כתיש לא יפוק ההוא משחא**. כי אם לא יעורר המסך דחירק לכתוש בו את קו השמאל, אז לא היה השמאל מתיחד עם הימין לעולם, ולא היה יוצא שמן השלם ע"י ג' קוין, אל המלכות. (כמ"ש שם)

פסקה תרסג

אמר רעיא מהימנא וכו': אר"מ, לר"ש, מאור קדוש, כמה הם מתוקים דבריך. ודאי נאמר כאן, **בלולה** בשמן כתית, ונאמר שם בתורה שבעל פה, שהיא **בלולה** במקרא במשנה ובתלמוד. ועוד יש סוד שני, בלולה בשמן כתית. ודאי שאין התורה בלולה במקרא במשנה ובתלמוד, אלא למי שסובל כמה יסורים בשבילה, כמו שהעמידו בעלי המשנה, שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. ועוד אמרו, בזמן שאתה מכתת רגליך ממדינה למדינה ללמוד תורה, תזכה לראות פני השכינה.

פסקה תרסד

ועוד. בלולה בשמן וכו': ועוד. בלולה בשמן כתית, זה הוא המקיים פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה. ועוד. בלולה בשמן כתית, ז"ש והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו. ועוד. בלולה בשמן כתית, זה צדיק חי העולמים, שהוא יסוד, הממשיך טפות קדושות, שהן פירורים כזיתים, ממוח העליון, שהוא חכמה העליונה, שהם עשרון אחד כנגד **י'**. ושני עשרונים הם **י' י'**. ושלשה עשרונים לפר הם **י' י' י'**. והם עשרון לכבש, וב' עשרונים לאיל, ושלשה עשרונים לפר.

פסקה תרסה

ורזא דמלה אמרו וכו': וסוד הדבר. אמרו בתעניות, אין טפה יורדת מלמעלה שאין עולים כנגדה טפיים מלמטה והם בסוד זה. והרמז שלהם הוא כנגד שלשה מוחין, אחד, מוח הזכרון, השני, מוח המחשבה, השלישי מוח הדמיון. הדמיון והזכרון עולים מן הלב, המחשבות יורדות עליהם ללב, והדמיון והזכרון מקבלים אותן, כמלך. משום שאדם הזה שהוא מחשבה, הרוכבת ושולטת על חיה הג'. ויורדת עליה אל ב' חיות, הפותחות

כנפיהן לקבל אותה. כמו חולם על צרי, שנעשה סגולתא. וזהו כתר עליון על חכמה ובינה. (מן ורזא דמלה עד כאן, נראה שגליון היה והמעתיקים הכניסוהו אל הספר).

פסקה תרסו

עשרון ושני עשרונים וכו': **עשרון ושני עשרונים** רומזים לג' חיות של מרכבה העליונה, שהן גדולה, שהיא חסד, גבורה ות"ת. **שלשה עשרונים** רומזים לנצח הוד יסוד. שבהם מרכבה השניה התחתונה. **רביעית ההין**, זו היא מלכות הקדושה, שהיא **ה'**, אות רביעית משם הוי"ה, שבה ד' פנים של אדם. כי בחסד יש ד' פנים של אריה, ובגבורה ד' פנים של שור, ובת"ת ד' פנים של נשר, ובמלכות ד' פנים של אדם. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה תרסז

רביעית ההין: היינו רגל הרביעי אל כסא העליון, שהיא בינה, שיש לה ד' רגלים שהם חג"ת דז"א, ומלכות. והמלכות היא עולת תמיד אליו בכל יום ויום, שהיא עולה עד המחשבה העליונה שאין לה סוף. וע"כ קרבן עולה בא על הרהור הלב. דהיינו על המחשבה.

פסקה תרסח

ובחבורא קדמאה אמר וכו': ובחבור הראשון, אמר רעיא מהימנא, עטרה ההיא שנקראת זרקא, היא **י'**, שהיא ספירה רביעית לחג"ת, דהיינו מלכות. ונקראת זרקא, משום שנזרקת עד מחשבה העליונה שאין לה סוף, כנ"ל בדבור הסמוך. אף כך החיה ששמה אדם, שהיא מלכות, הארבעה פנים שלה, שהם ד' אותיות הויה, הם מקף שופר הולך סגולתא, שהיא ג' חיות שהם י"ב שבטים.

פירוש המלכות מבחינת עצמותה אינה ראויה לקבל אור העליון, אלא אחר שהיא עולה ונכללת בבינה, נעשית ראויה לקבל מוחין העליונים (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) וז"ש, **אוף הכי בחיה דשמה אדם** וכו', שהיא המלכות, **מקף שופר הולך סגולתא** שזה יורה הסוד, שאחר שהמלכות **מקפת** את הבינה הנקראת **שופר** אז **הולכת** המלכות לקבל **סגולתא**, שה"ס **ג' חיון דאינון תריסר שבטין**. כי ג' חיות ה"ס ג' קוין, שבכל אחד מהם, יש חו"ג תו"מ, שהם י"ב. ולולא **מקף שופר**, דהיינו אם לא היתה משתוית אל הבינה הנקראת שופר, לא היתה **הולך סגולתא**, שלא היתה יכולה לקבל אלו המוחין הנקראים סגולתא. **מקף** פירושו כמו, אין מקיפין בבועי (חולין מ"ו:) שפירושו סמיכה והשואה.

פסקה תרסט

עולת תמיד איהי וכו': עולת תמיד היא רגל הרביעי לכסא העליון, דהיינו המלכות. זו עולה תמיד בכל יום מאלו ששת ימי בראשית, שהם חג"ת נה"י דז"א. ובשבת, היא עולה כפלים, כדי שיתוסף בה אור ושלמות כראוי. וכבר למדנו.

פירוש. בימות החול המלכות עולה עם ז"א עד ישסו"ת, דהיינו מדרגה אחת, וע"כ יש בימות החול עולת תמיד. ובשבת, עולה המלכות עם ז"א עד לאו"א עלאין, שהוא שתי מדרגות, שהוא כפלים מימות החול. וע"כ נתוסף קרבן מוסף על עולת תמיד.

פסקה תרע

אמר רעיא מהימנא וכו': אר"מ, המלכות, בשש ספירות היא עולה תמיד אל ה ו', שהיא ז"א, שאחוז בהן. בן י"ה, שהוא ז"א, שיש לו מוחין די"ה, הגנוז בבינה, ובאיזה ספירה מאלו שש ספירות שבמלכות, דהיינו ת"ת דמלכות הכוללת כל שש הספירות שלה, עולה אליו, לז"א. הוא, ביום השלישי, דהיינו בספירה שלישית שלו, הנקרא תפארת, הכלולה ג"כ מכל שש הספירות שלו. אבל חסר ג"ר. כי אע"פ שבשעת הקרבת הקרבן יש לו ו"ק דבינה שהם ישסו"ת, עכ"ז אינם נחשבים למוחין דג"ר ממש, כי ישסו"ת הוא ג"כ ו"ק דבינה. אבל ביום השבת נתוסף עמו נפש יתירה שהיא בינה דהיינו **ה'** עליונה דהויה, דהיינו שעולה עד או"א עלאין, שהם ג"ר דבינה, ואז יש לו ג"כ **י'** שהיא אות שבת, דהיינו חכמה עלאה, וגם המלך, שהוא ז"א, מעוטר בכתר, דהיינו כח"ב דבינה. ומשום זה בתפלת מוסף אומרים כתר יתנו לך.

פסקה תרעא

ובראשי חדשיכם: שואל, וכי כמה ראשים יש לה ללבנה. שאתה אומר ובראשי חדשיכם. ומשיב, אלא הם ב' נקודות כעין זה, סגול שנקודה התחתונה היא הלבנה, דהיינו המלכות, ב' ראשים שלה, הם ב' נקודות שעליה מלמעלה ונקראות ביחד סגול. מתחילה היתה כתר על שני מלכים, שהם נצח והוד דז"א, כעין זה והיתה סגולתא שבטעמים, ואח"כ שאמרה אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד, וא"ל הקב"ה לכי ומעטי את עצמך, ירדה לרגליהם של אלו ב' מלכים, דהיינו למטה מנצח והוד, כעין זה והיינו סגול. ומה שהיתה סגולתא, נחזרת להיות סגול.

פירוש תחילה היתה המלכות למעלה מחזה דז"א, והיתה מלבשת קו שמאל דבינה, וחג"ת דז"א היו מלבישים קו ימין דבינה. ואז היתה בסוד ב' מאורות הגדולים, שהיתה גדולה כמו ז"א. וכיון שהיתה אז למעלה מחזה דז"א, נבחנה שהיא למעלה מנצח והוד דז"א. וע"כ נבחנים אז המלכות עם נצח והוד כמו סגולתא דטעמים, שנקודה אחת שהיא

המלכות היא למעלה וב' נקודות נצח והוד דז"א הן מלמטה. שהמלכות היא כתר אליהם. אמנם לא היתה יכולה לעמוד במצב הזה משום חוסר חסדים, וע"כ קטרגה ואמרה אי אפשר לב' מלכים, דהיינו ז"א ומלכות, להשתמש בכתר אחד. אז נאמר לה לכי ומעטי את עצמך שירדה אל מחזה ולמטה דז"א תחת נצח והוד. וזהו סוד סגול, שב' נקודות שהן נצח והוד הם מלמעלה, והמלכות היא הנקודה שמתחתיהם. כמ"ש כל זה היטב לעיל (ב"א מאות ק"י עד קט"ו) וז"ש, **בקדמיתא הוה כתר עלי תרי מלכין** וכו', דהיינו קודם המיעוט, שהיתה למעלה מחזה דז"א, ונמצאת שהיא כתר על נצח והוד דז"א, **ולבתר דאמרת אי אפשר** וכו' **ונחיתת לרגלוי דתרין מלכים**, דהיינו שירדה למטה מחזה תחת נצח והוד, **מה דהות סגולתא אתהדרת סגול**. שב' נקודות נו"ה הם מלמעלה והמלכות למטה תחתיהם.

פסקה תרעב

ורזא דמלה לקבל וכו': וסוד הדבר, כנגד ב' נקודות שהן ב' מלכים, דהיינו נצח והוד דז"א, רמז פרים בני בקר שנים, וכנגד הנקודה שהיא עטרה על ראשם של שני הנקודות, אמר ואיל אחד, כמו כתר שהוא אחד. וזהו לפי הצורה דסגולתא, שהמלכות היא כתר על נו"ה, ואחר שאמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, ומיעטה את עצמה, נתמעט גם כן, ושעיר עזים אחד לחטאת, כי האיל של יצחק, שהוא הקו השמאלי דבינה, שהמלכות היתה מלבשת אותו במצב הא', נתמעט ונעשה שעיר. שנתהפך בה מרחמים לדין ונתמעט. כי המקום שלמעלה מחזה דז"א היא רחמים, והמקום שלמטה מחזה דז"א הוא דין, וע"כ נתמעט מאיל לשעיר, המורה על דין.

פסקה תרעג

ובג"ד שעיר עזים וגו': ומשום זה נאמר, ושעיר עזים אחד **לחטאת**, ולא אמר **לעולה** שפירושה שעולה להיות כתר על נו"ה. ומאין לנו שיש ירידה בחטאת, שנאמר **וירד** מעשות החטאת. ולמה שתף העולה עם החטאת בירידה, אלא ללמד שהיתה מתחילה עולה, שהוא מדת הרחמים, כלומר מחזה ולמעלה דז"א ששם מקום הרחמים, ואח"כ נתהפכה לדין בירידה למטה מחזה דז"א, ששם מקום דין, ונקראת חטאת. והכל אחד. שהן עולה והן חטאת ה"ס המלכות.

פסקה תרעד

ובגין דא הביאו וכו': ומשום זה, אמר הקב"ה, שהוא ז"א, הביאו **עלי** כפרה. כי עלי היתה הלבנה לכתר ודאי, טרם המיעוט, דהיינו כתר ממעל לנצח והוד דז"א, כעין זה, ואח"כ נתמעטה וירדה לרגליו שלו, דהיינו למטה מנו"ה הנקראים רגלים, כעין זה. ובזמן זה

של הביאו עלי כפרה, דהיינו בעת שמקריבים שעיר ראש חדש לכפר על מיעוט הלבנה, נאמר בה היא העולה, שהיא עולה מרגליו, שנאמר אז בה, והארץ, שהיא המלכות, הדום רגלי, ועתה היא עולה להיות כסא לבינה, ביחד עם ז"א שנקרא שמים, שיאמר בה, השמים כסאי. כי השמים שהוא ז"א עם המלכות נעשים כסא לבינה. וזה הוא סוד צדיק מושל יראת אלקים, שמהפך הדין לרחמים. כי ע"י שעיר ר"ח ממשיכים לה חכמה וחסדים כדי שתוכל לחזור למחזה ולמעלה דז"א ששם מקום הרחמים. אמנם זה מועיל רק בשעת ההקרבה, ולא לאחר זה, כי אין תקון זה נשלם עד גמר התקון. וסוד הדבר, אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. וכעין זה יש צירוף ה"ו ה"י, שיורה על מדת הדין, ויש צירוף י"ה ו"ה, שמורה על מדת הרחמים. וההפרש הגדול בין מחזה ולמעלה למחזה ולמטה, עי' לעיל (ויגש דף י"א ד"ה ביאור).

פסקה תרעה

ועוד כבש אחד וכו': ועוד. כבש אחד ושני כבשים בני שנה תמימים, הם כנגד ג' ספירות ראשונות. שבעה כבשים בני שנה, הם כנגד שבע ספירות תחתונות. שבעה כבשים הם ז' ימים, דהיינו ז' ספירות, של הלבנה שהיא המלכות. כי **בני שנה**, היינו בניה של הלבנה הנקראת שנה. שהיא אחת מאלו שנים קדמוניות. פירוש. שהיא אחת מעשר ספירות הכוללות, שעתיק ואו"א, ה"ס כתר, ואו"א וישסו"ת ה"ס חכמה ובינה, וז"א ה"ס תפארת הכולל שש ספירות חג"ת נה"י, והאחרונה ה"ס המלכות. הרי שהמלכות היא אחת מע"ס הכוללות, שה"ס שנים קדמוניות.

פסקה תרעו

ובראשי חדשיכם וגו': שואל, וכי כמה ראשים יש ללבנה, והרי אין ראש ללבנה אלא השמש, דהיינו ז"א. שהוא ראש אליה. ומשיב, אלא יש ב' ראשים בכל חדש וחדש, והם יעקב ויוסף, שהם ז"א ויסוד, שמתחדשים להאיר ללבנה, שהיא מלכות. וע"כ צריכים לחדש אותה. דהיינו בקרבנות.

פסקה תרעז

פרים בני בקר שנים: אלו הם שאמרה הלבנה איך ישתמשו ב' מלכים בכתר אחד, דהיינו שהם ז"א ומלכות מבחינת ב' מאורות הגדולים, שאחר כך מיעטה עצמה תחתיהם, דהיינו שירדה למטה מחזה דז"א. **ואיל אחד**, זהו איל של יצחק, שהוא גבורה. שואל, וכי אברהם לאן הלך, כלומר למה לא נזכר כאן מדת אברהם שהוא חסד. ומשיב, אלא משום שנתעורר שם עשו, ומי הוא, הוא שעיר ר"ח, שיש בו חלק לס"א ונקרא שעיר כמו עשו איש שעיר, ע"כ נאסף אברהם שהוא אור החסד, כדי שלא יראו אותו. כלומר שלא

תהיה יניקה לס"א מאור החסד. אבל יצחק, שהוא קו שמאל, נמצא שם, משום שאהבתו היתה אליו כמו יין על שמריו. כי עשו הוא פסולת קו השמאל, ואור השמאל נקרא יין, והפסולת שמרים. יעקב, שהוא ז"א, קו האמצעי, נמצא שם כדי לשבר פניו של עשו, כי קו האמצעי ממעט ג"ר דשמאל, שהוא פנים של עשו (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) יוסף, דהיינו יסוד, שהוא השור של ז"א, כלומר הנמשך מקו שמאל דז"א הנקרא שור, נמצא אל רחל. דהיינו להשפיע אל המלכות שנקראת רחל.

פסקה תרעח

אמר רעיא מהימנא וכו': אמר רע"מ, ודאי נקראים הכבשים בני שנה, על שם השמש, שהיא אמא קדישא, דהיינו בינה, שנאמר בה, פני משה כפני חמה, דהיינו שיש לו ג"ר שה"ס פנים, מבינה הנקראת שמש. שנה יש בו שס"ה ימים, דהיינו עם עשרה ימים שמראש השנה עד יום הכפורים הם שס"ה. שהם כחשבון שס"ה לא תעשה, והוא **עד** לשמאל, והוא אמא עלאה. הלבנה שהיא המלכות, היא בימין, כי הבת קשורה באבא, שהוא חסד לימין. והיא, המלכות, כלולה מרמ"ח מצות עשה. נמצאת ה ו', שהיא ז"א, היא עם אמא לשמאל, בסוד שס"ה מצות ל"ת, והבת היא עם אבא לימין, שהוא חסד. וסוד הדבר, בחכמה יסד ארץ. **בחכמה**, היא אבא, דהיינו חכמה דימין שהוא חסד, (כנ"ל אות ר"ד) **ארץ היא הבת**, דהיינו מלכות. הרי שהבת קשורה באבא. כונן שמים בתבונה, **כונן שמים**, שהוא הבן, דהיינו ז"א, עם אמא שהיא **תבונה**. וזה הוא הצירוף של השם יהה"ו. שה"ס הויות באמצע.

פירוש. כאן מפרש פירוש אחר על שבעה כבשים ממה שפירש לעיל (באות תרע"ה) ששם אומר שהם שבע ספירות של הלבנה וכאן אומר שהם כנגד שבע ספירות של החמה, שהיא ז"א. וז"ש **בני שנה אתקריאו על שם חמה**, **אימא קדישא**, דהיינו על שם ז"א שנקרא אור החמה המקבל מאמא קדישא, שמבחינת אור השמאל שז"א מקבל מאמא קדישא, הוא נקרא **חמה**. וז"ש **דאתמר בה**, **פני משה**, שהוא ז"א **כפני חמה**, שאז כשמקבל מאמא נבחן פניו, כאור השמש בגבורתו. **שנה**, דהיינו שנת החמה **איתּ בה שס"ה יומין**, **כחושבן שס"ה לא תעשה**. כי שס"ה ל"ת ה"ס המוחין דשמאל. וז"ש **ואיהו ע"ד לשמאלא**. המוחין מכונים עדן ומכונים **עד**, ואומר, שמוחין דשס"ה ימות החמה, הם **עד לשמאלא**, דהיינו הארת חכמה שבשמאל, **אמא עלאה**, שהם נמשכים מאמא עלאה. ואלו שבעה כבשים בני שנה שמקריב הם כנגד ז' ספירות דז"א, שהם ממשיכים לו הארת החכמה שבשמאל דאמא. שה"ס בני שנה, משס"ה ימות החמה. שהם מוחין דשמאל דאמא. אבל **סיהרא**, שהיא מלכות, **אסורה ברתא לאבא דאיהו לימינא חסד**,

שהמלכות קשורה במוחין דאבא, שהוא החכמה דימין, שהוא אור החסדים, כי החכמה עצמה שבה נגנזה ונסתמה ומאירה רק באור החסד כנ"ל (אות ר"ד. ע"ש) **ואיהי כלילא מרמ"ח פקודין**, שהם חסד. ונמצא שע"י הקרבן דר"ח מקבל כל אחד החסר לו. כי ז"א ממקורו הוא חסדים בלי חכמה, וע"כ מקבל עתה ע"י הקרבן חכמה דשמאל שהיא מאמא. והמלכות ממקורה היא חכמה דשמאל, וחסר לה רק חסדים, והיא מקבלת חסדים מאבא עלאה. וז"ש **אשתכח ו'**, שהיא ז"א, **עם אימא לשמאלא** שמקבל מאמא החכמה דשמאל, החסר לו. **ברתא עם אבא לימינא דחסד**, והבת נמצאת עם אבא, שהוא חכמה דימין, שהוא חסד, החסר לה. וז"ש, **והאי איהו יהה"ו** שה' תתאה שהיא מלכות היא אחר ה **י'** שהיא אבא, וה' עליונה שהיא אמא היא קודם ה **ו'** שהיא ז"א. **הויות באמצע**, זהו נאמר בסוד ד' פרשיות התפלין, שה"ס הויה כסדרה, **י'** היא קדש **ה'** עליונה, היא והיה כי יביאך, **ו'** היא שמע **ה'** תחתונה היא והיה אם שמוע. כמ"ש לעיל (בהקדמת ספר הזהר מאות רל"ח עד אות רמ"ב) אמנם מבחינת סדר הנ"ל דאבא יסד ברתא, נמצאות ב' פרשיות המתחילות **בהויות** דהיינו בוהיה, שהם **והיה כי יביאך והיה** אם שמוע שהם **באמצע**, כי ה"ס ב' ההין, וקדש שה"ס **י'** היא מתחילה. ושמע שה"ס **ו'** היא בסוף, דהיינו בסדר **יהה"ו**.

פסקה תרעט

ועוד ושעיר עזים וכו': ועוד. ושעיר עזים אחד, כי ב' שעירים הם, שנאמר עליהם, ולקח את שני השעירים וגו' גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. השעיר שהוא לה' הוא כפרה על מיעוט הלבנה (כנ"ל אות תרע"ד) והוא שעיר **אחד** לה' לחטאת, וע"כ כתוב בו **אחד** משום שהוא מצד היחוד. אבל שעיר של עזאזל לא כתוב בו אחד, ולא קרבן, ולא אשה, ולא עולה. אלא ושלח ביד איש עתי המדברה. **ושלח**, הוא כמו שאמר יעקב, מנחה היא **שלוחה** לאדני לעשו. אף כך, השעיר לעזאזל הוא שוחד, כדי לשבר הכעס של סמאל שלא יקרב למקדש, לקטרג עליו. (כנ"ל פרשת נח אות ק"ד ק"ה)

פסקה תרפ

לכלבא דאיהו רעב וכו': בדומה לכלב שהוא רעב, ומי שרוצה שלא ישך אותו, נותן לו בשר או לחם לאכול ומשקהו מים. וסוד הדבר, אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו'. ובזה הוא נעשה אוהב אל האדם, שלא די שאינו נושך אותו, בכמה יסורים, אלא נתהפך להיות עליו מליץ יושר, ונעשה אוהבו (כנ"ל פרשת נח אות ק"ד ק"ה).

פסקה תרפא

ואמאי הוו שלחין וכו': שואל, ולמה שולחים את העזאזל ביד איש עתי בעל מום. ומשיב, משום שהסטרא אחרא כולו הם בעלי מומים, ונקראים שעירים. שכתוב, ושעירים ירקדו שם. ונאמר בהם, ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים, ועליהם נאמר, יזבחו לשדים לא אלוה. ובשעיר הזה לעזאזל הוא סמאל, נפרד מכל, ונושא כל העבירות שבישראל עליו, כמש"א, ונשא השעיר עליו את כל עונותם. ועוד. אחר שלקח עזאזל את העונות. ונשא, היינו שהקב"ה נושא וסולח. הקב"ה נקרא **נושא** עון, ובשעיר לעזאזל כתוב **ונשא** השאיר עליו את כל עונותם, מהו ההפרש בין נושא לנשא. ומשיב, נשא היינו שנשא משא, נושא פירושו הסתלקות המשא. דהיינו שמכפר העונות. כמ"ש כל זה לעיל (אחרי מות דף מ' ד"ה אמנם ע"ש) (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה תרפב

ושלשה עשרונים: היינו ג' מדרגות הראשונות שלה שהם כח"ב, שכל אחת מהן כלולה מעשר כעין שלמעלה, בז"א, ועשרונים פירושו, אחד מעשרה. כי המלכות היא אחת מע"ס של ז"א, וכל ספירה שלה בפרטות, היא אחת מעשר שכנגדה בז"א. וע"כ נקראות עשרונים. ושעיר חטאת אחד. שואל למה נקרא חטאת. ומשיב, משום שהוא חטאת, והוא מצד החטאת. כלומר, שיש בו חלק לסטרא אחרא, וע"כ הוא מצד החטא. א"ר אלעזר, והרי כתוב לה'. ואיך תאמר, שהוא מצד החטא. ומשיב. אלא שנקרב לה' ודאי, שהרי כתוב לכפר. דהיינו לשבור פני הסטרא אחרא והכל יהיה נקרב למקדש, אלא שגם נותנים חלק אחד לסמאל ואוכל אותו, ומשום זה אינו נאחז בשאר הקרבנות, וקרבן זה בלבדו אוכל בו ולא נתחבר קרבן אחר עמו לאכול בו.

פסקה תרפג

איהו אתהני בגו וכו': הוא סמאל, נהנה מסעודת המלך בחלק זה שלוקח מן השעיר לחטאת, וע"כ הוא שמח ונפרד מישראל, ואינו מקטרג עליהם. ואם לא שהיה מיעוט הירח דהיינו המלכות (המבואר לעיל ב"א מאות ק"י עד קט"ו) לא היו נותנים לסמאל מסעודת המלך כלום. שואל, וכי מה הוא עושה במיעוט הירח. ומשיב, אלא משום שקרב ויונק ממקום החסרון שבמלכות ולוקח כח לעמו מצד השמאל של הלבנה, שהיא המלכות, ומתחזק בו, ובשעיר הזה, שנותנים לו ממנו חלק, הוא נפרד מכל ונהנה בזה. ומשום שהקב"ה מיעט את הלבנה, שאמר לה לכי ומעטי את עצמך (כמ"ש שם) לפיכך מקריבים שעיר הזה, כדי שסמאל יפרוש ממנה ולא יקרב אל המקדש, שהוא המלכות. וע"כ למדנו שהקב"ה אמר, הביאו **עלי** כפרה שמיעטתי את הירח, **עלי**, היינו בשבילי,

שאני מיעטתי אותה, ומשום הסבה שלי, שמיעטתי אותה, אתם צריכים לזה. להקריב שעיר כדי להפרידו ממקום המיעוט של המלכות. (וביאור הדברים הוא לעיל פרשת נח אות ק"ג ק"ד)

פסקה תרפד

ובראשי חדשיכם אינון וכו': ובראשי חדשיכם, שכתוב לשון רבים, ובראשי, הם יעקב ויוסף, דהיינו ז"א ויסוד, שנאמר, אלה תולדות יעקב יוסף, המחדשים את הלבנה, שהיא המלכות, מצאתי בספרו של חנוך, שאמר, כמו שבראש חדש שנטהרה הלבנה, שהיא המלכות, לקרב לבעלה, ז"א (כמ"ש נח אות ק"ג ק"ד) צריכים לתת חלק אחד לסטרא אחרא (כמ"ש שם) מאותו המין של הסטרא אחרא, דהיינו שעיר, אף האשה בשעה שנטהרת לבעלה, צריכה גם כן לתת חלק אחד לסטרא אחרא, מאותו מין שלו.

פסקה תרפה

ומאן איהו ההוא וכו': ומה הוא אותו חלק, שהאשה צריכה לתת לס"א. הוא הצפרנים בטנופת שלהן, ומעט מראשי השערות, כי צריכה לסרוק את ראשה ולכרוך אותן זו בזו, לתת אותן לס"א, ולא ילך אחריה אותו צד הרע להזיק לה, ויהיה נפרד ממנה מכל הצדדים. ומה תעשה מאותן השערות והצפרנים. הוא, כי לאחר שכרכה אותן יחד. צריכה להניחן במקום שבני אדם אינם עוברים שם, או בתוך חורים תחתונים שבחצר, ותצניע אותן שם.

פסקה תרפו

ועוד. ובראשי חדשיכם וכו': ועוד. ובראשי חדשיכם, אמרו חכמי המשנה, כשהיו מקדשים החדש על פי בית דין, היו משיאים משואות בראשי ההרים, (רה"ש כב:) והיו אומרים כזה ראה וקדש (רה"ש כ.) לפעמים היתה הלבנה כעין זה U, שהיתה מסתכלת למעלה בקרניה. ולפעמים היתה מסתכלת למטה, כעין זה n ולפעמים היתה מסתכלת למזרח כעין זה C ולפעמים למערב, כעין זה **כ** ולפעמים לדרום ולפעמים לצפון. וזוהי הסתכלות שלה לששה צדדים שתפארת כולל אותם, שהוא ו' גדולה, שהם, גדולה גבורה תפארת נצח הוד יסוד. שגדולה שהיא חסד היא הסתכלותה לדרום. והסתכלותה לצפון הוא גבורה. ולמזרח היא תפארת, ולמערב היא יסוד.

פסקה תרפז

נקודה דנגיד עליה וכו': הנקודה שנמשכת בלבנה שהיא המלכות, מבפנים, היא חכמה. ואותו חוט המקיף את הלבנה, הוא כתר. ואותה הנקודה, בכללה, שהיא מלכות,

לפעמים היא עטרה, לז"א, בסוד אשת חיל עטרת בעלה. ולפעמים היא כסא, לז"א, לשבת עליו, ולפעמים היא שרפרף להדום רגליו דז"א.

פסקה תרפח

ואמאי אתקריאת לבנה וכו': שואל, ולמה נקראת המלכות לבנה. ומשיב, שהוא על שם לבון ההלכה, דהיינו על שם החכמה דימין המלבנת את ההלכה, שהיא המלכות הנקראת הלכה. שהחכמה היא מבפנים המלכות, בסוד, כל כבודה בת מלך פנימה. ובאש הבינה היורדת עליה היא מתלבנת. וסוד הדבר, אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. ומה שהיתה נקראת **אדני**, שהוא אותיות **דינא**, שהוא אדומה בגבורה, דהיינו בקו שמאל ששם בינה, היא מתלבנת מצד החסד ששם חכמה, וחוזרת לשם **הויה**, שהוא רחמים. פירוש מבינה מקבלת החכמה דשמאל, ומחכמה דימין מקבלת חסדים, ובכח שניהם היא מתלבנת, בסו"ה בשלג ילבינו.

פסקה תרפט

ומה גרים לאתהפכא וכו': ומה גרם למלכות שתתהפך מדין לרחמים. היינו צדיקים הגמורים. כי הלבנה שהיא המלכות שהיא מצד עץ הדעת טוב ורע. הקליפה שלה היא חושך. בסוד, אם בהרת שחורה היא, שהוא היצר הרע, שהוא שפחה, שנאמר עליה, ושפלה איננה, כי היא כהה. והמלכות אין לה משלה, אלא אותו החוט שמאיר בה, שה"ס חוט של חכמה דשמאל בלי חסדים, שהוא עיקר בנינה, אבל אורו דק כחוט, מחמת שאינו יכול להאיר בלי חסדים. שהוא מתלוה אליה בלילה, שהוא הגלות בסו"ה ותקם בעוד לילה, ונעבר ממנה ביום. כי ביום הוא ממשלת החסדים דז"א, ואין החכמה דשמאל יכולה לשלוט ביום. שביום הוא אור החסד של עולם הבא, שהוא בינה, שבו, וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה.

פסקה תרצ

אבל סיהרא דעץ החיים וכו': אבל הלבנה, שהיא המלכות, שמצד עץ החיים, שהוא ז"א, אותה נקודה הפנימיות שבה, שה"ס חכמה דימין, שהוא חסד, היא כמבוע שאין לו הפסק, משום שנמשך מאו"א עלאין דרך ז"א, שהזווג שלהם לא פסיק לעלמין, שכתוב בה, וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו, והיא נקראת אילת אהבים, מצד החסד שהוא אהבה, דהיינו שכתוב, **אהבת** עולם אהבתיך על כן משכתיך **חסד**. הרי שאהבה ה"ס חסד. ושתי קרנים יש לה מן האור, כעין זה U ולפעמים האחת גבוהה מן השנית כעין זה U. ולפעמים הן שוות. (ע"כ רעיא מהימנא)

פירוש. הקרנים הם הארת נצח והוד דז"א וע"כ קרן הימין שהוא נצח, גבוהה מקרן השמאל שהוא הוד. וזסו"ה, **האחת גבוה מן השנית**. ונודע, שז"א ומלכות ה"ס נצח והוד, מחמת שמלבישים נצח והוד דא"א. ולפיכך, בעת שז"א ומלכות הם פנים בפנים בקומה שוה, גם נצח והוד דז"א הם בקומה שוה, ואין הנצח גבוה מן ההוד. ואז גם הקרנים של המלכות הן בקומה שוה, וז"ש **לזמנין, קרנים אינון שוין**. דהיינו בזמן שזו"ן בקומה שוה.

פסקה תרצא

ובחדש הראשון וגו': ר' אבא פתח, כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלקים. מקרא זה העמידוהו. ואע"פ שיש בו לשון זכר ולשון נקבה, הכל אחד, כי איל זה נקרא בלשון זכר, והוא נקרא בלשון נקבה. ז"ש כאיל תערוג אשר תערוג הוא לשון נקבה, ולא כתוב יערוג בלשון זכר, כי הכל אחד הוא. דהיינו המלכות, אלא במצב הא' כשהיא עם ז"א, בסוד ב' מאורות הגדולים היא נקראת איל ובמצב הב' אחר שנתמעטה נקראת אילה.

פסקה תרצב

אילת השחר מאי וכו': כתוב, אילת השחר, מהו אילת השחר. ומשיב, אלא זו היא חיה אחת רחמנית שהיא המלכות, שאין בכל חיות העולם רחמנית כמוה, כי בשעה שהשעה דוחקת אותה, והיא צריכה למזון בעדה, ובעד כל החיות, שהן כל צבאות בי"ע. היא הולכת למרחוק, לדרך רחוק, ובאה ומוליכה מזון. ואינה רוצית לאכול עד שבאה וחוזרת למקומה. למה. כדי שתתקבצנה אצלה שאר החיות, ותחלק להם מאותו המזון. וכשבאה, מתקבצים אליה כל שאר החיות, והיא עומדת באמצע, ומחלקת וכל אחת ואחת. והסימן הוא, ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו'. וממה שהיא מחלקת להן, היא שבעה, כאלו אכלה יותר מאכל מכולן.

פסקה תרצג

וכד ייתי צפרא וכו': וכשיבא הבקר, הנקרא **שחר**. יבואו לה חבלי הגלות. ומשום זה היא נקראת **אילת השחר**. על שם שחרות שבבקר, שאז חבלים לה כילדה. ז"ש, כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה וגו'.

פסקה תרצד

אימתי פלגת להון וכו': מתי היא מחלקת להן. הוא כשהבקר צריך לבא, בעוד שהוא לילה, והשחרות מסתלקת להאיר. כש"א ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו'. כיון שהאיר הבקר, כבר כולן שבעות במזון שלה.

פסקה תרצה

כדין קלא חדא וכו': אז נתעורר קול אחד באמצע הרקיע, וקורא בכח ואומר, קרובים, הכנסו למקומכם. רחוקים, צאו. כל אחד ואחד יתאסף למקומו הראוי לו. כיון שהאיר השמש כל אחד ואחד נאסף למקומו. ז"ש, תזרח השמש, **יאספון** וגו'. והיא הולכת ביום ומתגלה בלילה, ומחלקת מזון בבוקר. ומשום זה נקראת **אילת השחר**.

פסקה תרצו

לבתר אתתקפת כגיבר וכו': לאחר זה, היא מתגברת כגבור והולכת. ונקראת איל. דהיינו בשם זכר. לאיזה מקום היא הולכת. ומשיב, היא הולכת ששים פרסאות מאותו המקום שיצאה משם, ונכנסת לתוך הר החושך. והולכת בתוך הר החושך, נחש אחד עקלתון מריח אחר רגליה, והולך לרגליה, והיא עולה משם אל הר האור. כיון שהגיעה שם, מזמין לה הקב"ה נחש אחר, ויוצא, ונלחמים זה בזה, והיא נצלת. ומשם, לוקחת מזון, וחוזרת למקומה בחצות לילה. ומחצות לילה והלאה מתחלת לחלק עד שעולה שחרות הבוקר. כיון שהאיר הבוקר הולכת לה ואינה נראית. כמו שלמדנו.

פסקה תרצז

ובשעתא דעלמא וכו': ובשעה שהעולם צריך לגשמים, מתאספים אליה כל שאר החיות, והיא עולה לראש הר גבוה, ועוטפת ראשה בין ברכיה, וצועקת צעקה אחר צעקה, והקב"ה שומע קולה, ומתמלא רחמים וחס על העולם. והיא יורדת מראש ההר, ורצה, ומסתרת את עצמה. וכל שאר החיות רצות אחריה, ואינן מוצאות אותה. ז"ש כאיל תערוג על אפיקי מים. מהו על אפיקי מים. היינו מאלו אפיקי מים שנתיבשו, והעולם צמא למים, אז תערוג.

פסקה תרצח

בשעתא דאתעברת אסתימת וכו': בשעה שהיא מתעברה היא נסתמת, וכשמגיעה שעתה ללדת, צועקת ומרימה קולות, קול אחר קול, עד ע' קולות, כחשבון התיבות של יענך ה' ביום צרה, שהוא שיר של מעוברת הזו. והקב"ה שומע אותה, ומזמין לה ישועתה. אז יוצא נחש אחד גדול מתוך הרי חושך, ובא בין ההרים, פיו מלחך בעפר, ומגיע עד איל הזה, ובא ונושך אותה באותו מקום ב' פעמים.

פסקה תרצט

זמנא קדמאה נפיק וכו': בפעם הראשונה יוצא דם ממנה והנחש לוחך. בפעם השניה, יוצאים מים, ושותים כל אלו הבהמות שבהרים, והיא נפתחת ומולידה. והסימן שלך. ויך את הסלע במטהו פעמים, וכתוב, ותשת העדה ובעירם.

פסקה תש

בההוא זמנא הקב"ה וכו': באותו זמן שהקב"ה חס עליה על מעשה הנחש הזה, מה כתוב, קול ה' יחולל אילות ויחשוף יערות וגו'. **קול ה' יחולל אילות**, הם החבלים והכאבים לעורר אלו ע' הקולות, הנ"ל, מיד, ויחשוף יערות, היינו לעורר נחש ההוא, ולגלות אותה חיה ללכת ביניהם. **ובהיכלו**, מהו ובהיכלו. היינו בהיכלו של הקב"ה, שהוא המלכות, כל אלו ההמומים שבבי"ע פותחים ואומרים, **כבוד**. מהו כבוד. היינו ברוך כבוד ה' ממקומו. שהיא המלכות הנקראת כבוד ה'.

ביאור המאמר. הזהר מבאר לנו כאן ענין אחד עמוק של המלכות, ומבארו בד' בחינות. א) איך היא מחלקת מזונות מבחינת הארת חכמה לכל צבאיה. בסו"ה ותתן טרף לביתה וגו'. (והוא מאות תרצ"ב עד אות תרצ"ז.) ב) סוד הזווג דחצות לילה וסדר התקונים שמקבלת. (והוא מאות תרצ"ב עד אות תרצ"ז.) ג) ענין פתיחת שפע המים שבמלכות שהוא חסדים. (מאות תרצ"ז עד אות תרצ"ח). ד) ענין לידת נשמות וסוד הכאת הסלע. (הוא מאות תרצ"ח עד אות תש"א) וכבר ידעת שז"א ה"ס ממשלת היום, וה"ס ימין, שהוא ממשלת החסדים. והמלכות ה"ס ממשלת הלילה, שה"ס שמאל, שהוא ממשלת החכמה שבשמאל. כמ"ש בכ"מ. ולפיכך המלכות ביום, שאין החכמה יכולה לשלוט, השעה דוחקתה ואין לה המזון שלה, שה"ס אור החכמה שבשמאל. וז"ש (באות תרצ"ב) **בגין דבשעתא, דדחיקת לה שעתא**, דהיינו בהמשך היום, שאין אז גילוי לאור החכמה שהיא המזון שלה ושל צבאותיה הנמשכים ממנו. **ואצטריכת למזונא לה ולכל חיון**, כי צריכה להמשיך מזון שלה, **איהו אזלת למרחיק לארח רחיקא**, כי אין החכמה מושפעת אלא עם דינין, וכל זמן שאינה מתלבשת בחסדים בסוד הזווג דקו אמצעי, נמשכים ממנה דינים קשים, כמ"ש בכ"מ, ודינים אלו המתגלים ע"י הופעתה נבחנים לרחוק ולדרך רחוקה. שזסו"ה ותתצב אחותו **מרחוק**, שאחותו רומזת על חכמה. וכן אמרתי אחכמה והיא **רחוקה** ממני. וזה היא נעשית תכף בתחילת הלילה, וע"כ מתפשט אז החשך על הארץ. כי הארת החכמה שבשמאל בלי ימין, הוא חושך (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק) אבל אז נמשך המזון שלה, שהוא הארת חכמה. וז"ש, **ואתיאת ואובילת מזונא**, שאז היא מביאה ומוליכה המזון, שה"ס החכמה דשמאל. אבל אז בעת שממשיכה החכמה, היא נקפאת מרוב הדינים שבחכמה בלי חסדים, שפירושו שאינה יכולה להשפיע כלום, כמ"ש לעיל (ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו) וז"ש, **ולא בעאת למיכל עד דתיתי ותתהדר לאתרהא**, שאין המלכות רוצה להיות בבחינת שמאל בלי ימין במקום יציאת החכמה שה"ס דרך רחוקה כנ"ל, עד שתחזור למקומה, שהוא בקו

אמצעי דז"א, ששם יחוד השמאל עם הימין. שזהו מקומה התמידי, בין ב' דרועין דמלכא. שואל **אמאי**, למה היא צריכה לשוב למקומה, ומשיב, **בגין דיתכנשון לגבה שאר חיון ותחלק לון מההוא מזונא**, כי מטרם שבאה למקומה בקו האמצעי, אורותיה קפואים בה ואינה יכולה להשפיע כלום לשאר החיות, דהיינו לצבאותיה הנמשכים ממנה. אבל כשבאה למקומה, מתקבצים אליה כל החיות ומשפעת להם מאור החכמה. וז"ש, **וכד אתת וכו' והיא קיימא באמצעיתא**, דהיינו שעומדת בזווג עם קו האמצעי, **ופלגת לכל חד וחד**, כי אז כשהיא בקו אמצעי אורותיה נפתחים ויכולה לחלק לכל אחד ואחד. וקבלת הארת החכמה מכונה קימה, וז"ש, **וסימן, ותקם בעוד לילה**, דהיינו שמקבלת אז חכמה המכונה קימה, **ותתן טרף לביתה** וגו', דהיינו שמשפעת לכל צבאיה. ונודע שבעת שהחכמה מאירה בשמאל בלי ימין, היא מאירה בג"ר דחכמה. אבל אחר שקו אמצעי מיחד השמאל עם הימין נתמעטו הג"ר דחכמה דשמאל ואין החכמה דשמאל מאירה אלא בבחינת ממטה למעלה שה"ס ו"ק דחכמה. כנ"ל (ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת). ונמצא שמטרם שבאה המלכות למקומה, שהוא קו האמצעי היתה מאירה בג"ר דחכמה דשמאל. ועתה כשבאה ממקומה לקו האמצעי, נתמעטה לו"ק דחכמה. וז"ש, **וממה דפליגת לון איהי שבעה, כאלו אכלה יתיר מיכלא מכלא**, כלומר, אע"פ שנתמעטה עתה לקו אמצעי, בבחינת ו"ק דחכמה, ואינה יכולה לאכול, דהיינו לקבל ג"ר דחכמה, אין לה צער מזה, אלא להיפך כי ממה שיכולה עתה לחלק שפע החכמה לכל צבאותיה, היא שבעה יותר משאכלה **יתיר מיכלא מכלא**, דהיינו משאכלה הג"ר דחכמה. שהוא מאכל חשוב וגדול, והוא משום כי מקודם לכן, היו אורותיה קפואים ולא היתה יכולה להשפיע כלום, כנ"ל. משא"כ עתה, היא משפעת לכל צבאותיה.

וז"ש (באות תרצ"ג) **וכד ייתי צפרא דאקרי שחר**. דהיינו כשצריך לבא השחר, שה"ס חצות לילה (כמ"ש לפנינו באות תרצ"ו) **ייתי לה חבלים דגלותא**, דהיינו הדינים של השמאל בלי ימין, שהם חבלי הגלות, ומשום זה היא באה למקומה לקו אמצעי בחצות לילה. כי אינה רוצה לעמוד בדינים האלו. **ובג"ר אתקריאת אילת השחר**, על שם השחרות של הבקר, כנ"ל, שיש לה חבלים כיולדה. כי סוד חבלי לידה הם ג"כ מדינים אלו דשליטת השמאל (כמ"ש להלן).

וז"ש (באות תרצ"ד) **אימתי** וכו' **כד צפרא בעי למיתי בעוד דאיהי ליליא וקדרותא סליקת לאנהרא**, דהיינו מחצות לילה עד הבוקר שאז הזמן שמשפעת חכמה לצבאות שלה (כמ"ש להלן באות תרצ"ו) אמנם אין הארת החכמה נשלמת אלא ע"י התלבשות בחסדים, שזמנם בממשלת היום, שהוא אור הבקר. וז"ש, **כיון דאנהיר צפרא**, דהיינו

שמאיר אור החסד, הנקרא אור הבקר, **כלהו שבעין במזונא דילה** כי אז מתלבשת החכמה בחסדים, ונשלמת.

וז"ש (באות תרצ"ה) **כדין קלא חדא אתער באמצעיתא דרקיע**, דהיינו קול מן קו האמצע, שהוא ז"א, ששליטתו מתחילה עתה, שהוא ממשלת היום, דהיינו חסדים. **קארי בחיל ואמר, קריבין עולו לדוכתייכו**. אותם שנמשכים מימין, שהוא חסד נקראים **קרובים**. ע"כ אומר להם שיכנסו למקומם לקבל חסד. שעתה מתחילה השפעת החסד. **רחיקין פוקו**, אותם הנמשכים מקו שמאל, ששם השפעת החכמה, נקראים **רחוקים**, על שם החכמה שהיא רחוקה (כנ"ל בביאור אות תרצ"ב) ולהם אומר צאו, כי אין עתה השפעת החכמה שהרחוקים צריכים, כי ממשלת היום הוא. **כל חד וחד ליכנש לאתריה דאיתחזי ליה**. כל אחד יקבל לפי שורשו שבג' קוין. **כיון דאנהיר שמשא**, אחר שיצא השמש המושל בוים, **כל חד וחד אתכניש לאתריה**, כל אחד מתדבק בשורשו לקבל שפעו. **ואיהי אזלת ביממא**, כי המלכות הולכת לה ביום, שאין זמן השפעה שלה, **ואתגליא בלילי**א, ששפע שלה שהוא חכמה דשמאל מתגלה רק בלילה. כנ"ל. **ופלגא בצפרא**, כלומר בזמן הכנת אור הבוקר, דהיינו מחצות עד **השחר**. **ובג"כ אקרי אילת השחר**, משום שזמן הארתה הוא בשחר, המתחיל מחצות. (כמ"ש להלן) אבל אחר שזרח השמש, הולכת לה. ואינה משפעת כלום כל היום מבחינת החכמה דשמאל המיוחדת לה. ואע"פ שמשפעת חסדים, אין זה נחשב לשפעה, אלא לשפע ז"א.

וז"ש (באות תרצ"ו) **לבתר**, דהיינו אחר שממשלת היום מסתיימת, **אתתקפת כגיבר ואזלת**, דהיינו שחוזרת ומתדבקת בקו שמאל שנקרא גבורה, והולכת. **לאן אתר אזלת. אזלת שתין פרסי מההוא אתר דנפקא**. דהיינו שעולה ממקומה שהוא בחינת מחזה ולמטה דז"א, אל מקום שמחזה ולמעלה דז"א, ששם מאיר קו שמאל מאמא, ויכולה להדבק בקו שמאל ולקבל חכמה. כי קו שמאל דאמא אינו מאיר בז"א, אלא עד נקודת החזה. ומחזה ולמטה דז"א, שהם נה"י כלולים ג"כ מחג"ת, ויש שם שש ספירות חג"ת נה"י, ומכונות שש פרסאות. וז"ש, **אזלת שתין פרסי מההוא אתר דנפקא**, דהיינו שהולכת ונפרדת מכל ששים פרסאות שמחזה ולמטה דז"א שהם חג"ת נה"י שכל אחת כלולה מעשר ספירות. ובאה למעלה מחזה דז"א ומתדבקת שם בהארת החכמה שבשמאל דאמא, וכיון שנתדבקה בשמאל לבד בלי ימין, הרי נתדבקה בחשך, כי שמאל בלי ימין הוא חשך (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק) וז"ש, **ועאלת לגו טורא דחשוכא**, כי קו שמאל בלי ימין, הוא הר החשך. **אזלת בגו ההוא טורא דחשוכא, ארח לרגלה חויא חדא עקימא ואזיל לרגלה**, בעוד שהיא הולכת בהר, החשך מריח אחריה נחש עקלתון

והולך לרגלה שה"ס הדינים דנוקבא הנוספים על דינים דשמאל, עד שהמלכות אינה יכולה לסבול והיא חוזרת למקומה לקו האמצעי (כנ"ל בביאור אות תרצ"ג) וז"ש, **ואיהי סלקא מתמן לגבי טורא דנהורא** שע"כ היא עולה משם להר האור, שהוא ז"א. שהוא קו האמצעי. ונודע, שדינין דשמאל ודינין דנוקבא נוספים זע"ז ואין מי שיעמוד לפניהם. אמנם ע"י תקון קו האמצעי, הם מבטלים זה את זה להיותם ב' הפכים (כמ"ש באחרי מות דף ל"ט ד"ה וכבר, ובוירא דף י"ט ד"ה פירוש, ובתזריע אות קנ"ג) וז"ש, **כיון דמטת תמן**, כיון שהמלכות הגיעה להר האור, שהוא קו האמצעי, **זמין לה קב"ה חויא אחרא**, דהיינו מדינים דשמאל, **ונפיק ומקטרנא דא בדא**, ונלחמים הדינים דשמאל עם הדינים דנוקבא להיותם הפכים זה לזה, וע"כ מבטלים זה את זה, **ואיהי אשתזיבת**. והמלכות נצולת מכל הדינים, הן מדינים דנוקבא והן מדינים דשמאל. ותקונים אלו נעשים לה בחצות לילה.

וז"ש **ומתמן**, מהר החשך, ששם הארת החכמה, **נטלת מזונא**, **ותבת לאתרה**, לקו האמצעי, כנ"ל, **בפלגות ליליא**. שאז הוא הזמן של כל התקונים הנ"ל. **ומפלגו ליליא שריא לפלגא**, כי אז מתדבקת בקו אמצעי, ואז האורות שלה נפתחים מקפיאתם, כנ"ל, וע"כ יכולה להשפיע ולחלק לכל צבאותיה. **עד דסליקת קדרותא דצפרא**, עד שמסתלקת שחרות הבוקר. **כיון דאנהיר יממא אזלת ולא אתחזיאת**, כי כשהאיר היום, מתחילה ממשלת ז"א שהוא חסדים, וממשלת המלכות שהיא חכמה הולכת לה ואינה נראית כל היום.

וז"ש (באות תרצ"ז) **ובשעתא דעלמא אצטריך למטרא**, היינו בשעה שהתחתונים בעונותיהם גורמים פרוד בין ז"א ומלכות, והמלכות אינה דבוקה בקו האמצעי, אז חוזרים האורות, שלה להיות נקפאים, ואין טל ומטר נמשך ממנה למטה. **מתכנשין לגבה כל שאר חיון**, דהיינו שתובעים שפע ממנה. **והיא סליקת לריש טורא רמאה**, דהיינו להר החשך הנ"ל שהוא קו שמאל בלי ימין, **ואתעטפת רישהא בין ברכהא**, דהיינו הג"ר שלה שנקראים **ראש**, ירדו להיות בחינת **ברכים**, שהוא אחורים ודינים. **וגעת גועה בתר גועה**, דהיינו מחמת החבלים, והדינים השורים שם. **וקב"ה שמע קלה** וכו', דהיינו שפותח הארת החסדים הנקראים מים. **והיא נחתת מריש טורא**, דהיינו שיורדת מקו השמאל, **ורהטת וטמירת גרמהא**, דהיינו מחמת שהקב"ה פתח שליטת החסדים, שה"ס **המים**, מסתתרת המלכות מבחינת הארת השמאל שבה, כמו שמסתתרת ביום. **וכל שאר חיותא אבתרהא רהטין לא משבחין לה**, כי מחמת שנפתחה ממשלת החסדים לתת מים לעולם. ע"כ הארת החכמה שבמלכות אינה נמצאת. **הח"ד כאיל תערוג** וכו' **על אפיקי מים**

מהנהו דאתיבשו, דהיינו בעת שנדבקה בשמאל, ואפיקי מים שלה נתייבשו, **ועלמא צהו על מייא**, **כדין תערוג**, כי אז היא תערוג אחר שפע המים, שהם החסדים, כמבואר. וז"ש (באות תרצ"ח) **בשעתא דאתעברת אסתימת**. כי כשהמלכות מתעברת בנשמות הצדיקים, היא מקבלת ממנו מיין דוכרין, והיא מעלה מיין נוקבין, שמשניהם מתהוה הנשמה, ואז המלכות מעוררת הארת החכמה דשמאל לצורך הנשמה. וכיון שעוררה שליטת השמאל, הנה אורותיה חוזרים ונקפאים, כנ"ל. והיא נסתמת. ואין יוצא ממנה לתחתונים כלום. וז"ש, **בשעתא דאתעברת אסתימת**, דהיינו שאורותיה נקפאים בתוכה. **כיון דמטא זמנא למילד געאת ורמאת קלין**, וכו' מחמת שאינה יכולה ללדת כי הכל קפוא בה. וסוד **עין** קולות, רומזים על הדינים. שנמשכים מחכמה דשמאל, כי החכמה נקראת **עין**. **כדין אפיק חד חויא רברבא מגו טורי חשוך** וכו', היינו שהקב"ה מעורר עליה דינין דנוקבא מבחינת מסך דחירק, הממעט את הג"ר דשמאל, שזה נבחן כמו נשיכה, וז"ש, **מטי עד האי איל**, **ואתי ונשיך לה בההוא אתר תרי זמני**. כי ב' מינים דינים דנוקבא יש במסך דחירק, שה"ס מנעולא ומפתחא כדי למעט קו השמאל ליחדו עם הימין, שעיקר הכח הממעט הוא המנעולא, שהוא מסך דחירק מבחי' מלכות דצמצום א'. אמנם כדי שתהיה ראויה לקבל עכ"פ ו"ק דחכמה צריכים לעורר עליה כח המסך דחירק מבחינת מפתחא שהיא דינים ממותקים בבינה (כמ"ש כל זה באורך לעיל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) וז"ש **ונשיך לה וכו' תרי זמני**. מתחילה מדינים דמנעולא, ואח"כ מדינים דמפתחא.

וז"ש (באות תקצ"ט) **זמנא קדמאה** שהוא מבחינת מסך דמנעולא, **נפיק דמא ואיהי לחיך**, דהיינו שמוציא ממנה האורות ולוחך אותם, כלומר שאין בזה רק מיעוט הג"ר אבל אינה ראויה לקבל ולהשפיע אורות התקון שה"ס מים. כי המנעולא מסלק כל האורות במגעו (כמ"ש שם) ובכדי לתקנה שתהיה ראויה להשפעת המים היא צריכה לדינין דנוקבא מבחינת מפתחא, וז"ש. **זמנא תנינא**, שהיא נשיכת הדינים מבחי' דינים דמפתחא, **נפיק מייא ושתו** וכו', כי ע"י הנשיכה השניה דמפתחא קבלה תקונה להשפעת המים, שה"ס החסדים, וכן קבלה תקונה, שתוכל ללדת. כי נפתחה מסתימתה, וז"ש, **ואתפתחת ואולידת**. וז"ש, **וסימניך**, **ויך את הסלע במטהו פעמים**, שהוא ג"כ ע"י ב' מיני דינים הנ"ל דמנעולא ודמפתחא, **וכתוב**, **ותשת העדה ובעירם**. והיה צריך פעמים מטעם הנ"ל כי המנעולא פועל למיעוט הג"ר דשמאל, אבל אינה ראויה עוד לשום אור מחמתו. וע"כ צריך למפתחא, שממנה נעשית לה בית קבול לאורות התקון (כמ"ש בפ' לך הנ"ל) שה"ס מים. וע"כ היה צריך להכאת הסלע פעמים. ותבין, כי הסלע ה"ס מלכות, והצמאון למים

נעשה מחמת עוונות התחתונים שחטו את המלכות להתדבק בשמאל. וכדי להחזירה לקו אמצעי ותחזור ותתן מים, היה צריך משה, שה"ס קו האמצעי להכות במטהו פעמים, דהיינו במנעולא ובמפתחא, ואז **ותשת העדה ובעירם**.

וז"ש (באות ת"ש) **קול ה' יחולל אילות, אינון חבלין וצירין** וכו' שה"ס הדינים מחמת הדבקות בשמאל. **מיד ויחשוף יערות, לאתערא ההוא נחש**, היינו לעורר הדינים דנוקבא ממסך דחירק, **ולאתגליא ההיא היה בינייהו למיהך** שעי"ז מתגלה כח השפעה של המלכות לתחתונים, כנ"ל. ואז אומרים כל הצבאות **ברוך כבוד ה' ממקומו**.

פסקה תשא

ואי תימא דלע' וכו': (חסר תחילת המאמר) ואי תימא דלע' שנה תחיל חבלי לידה, ולב' שנים תוליד הגאולה, אחר אלף ומאתים לחורבן בית המקדש, כלומר, אחר אלף החמשי, שכולו חרבן, ועוד **מאתים** לאלף הששי, ועוד **ע'** שנה לחבלי לידה ו **ב'** שנים ללידה. שהוא כחשבון רע"ב לאלף הששי. הרי כתוב, **בטרם** תחיל ילדה. וסוד הדבר והיה **טרם** יקראו ואני אענה עוד וגו' ומהו בטרם. ומשיב, אלא בטרם שישלמו ע' וב' שנה אחר אלף ומאתן, כנ"ל, שאלו ע"ב שנה הן חבלי לידה, יתגלו ב' משיחין בעולם. ובעת ההיא, ובהיכלו כולו אומר כבוד, והרי העמידו, כבוד חכמים ינחלו. כלומר שבהיכלו כולו אומר **כבוד**, פירושו **כבוד** החכמים יהיה בהיכלו כולו.

פסקה תשב

בההיא שעתא אלין וכו': בעת ההיא, אלו בעלי תורה יהיו נכבדים, אלו שסבלו כמה חבלים וצירים כיולדה, והיו מבוזים בין עמי הארץ, יהיו נכבדים. ומיד, ה' למבול ישב, בשביל הרשעים, אין מבול אלא דינים דמבול, דהיינו, כעין שנפתחו מעיינות תהום, וארובות השמים נפתחו בימי המבול, אף כך יתעוררו אז דינים עליהם, על הרשעים, למעלה ולמטה, עד שאין סוף ותכלית אל הדינים שלהם, וכל בזיון וקלון שעשו אומות העולם עכו"ם לשם הויה ולעמו, וכמה חרפות שסבלו ישראל מהם על שם ה', מכולם יטול הקב"ה נקמה. וע"כ נקרא נוקם ה' ונוטר ובעל חימה, אליהם.

פסקה תשג

ובחדש הראשון: שואל, מהו ראשון. ומשיב, זהו ניסן, ששם הולידה אותה החיה את אורות הגאולה, לקיים את שהעמידו בעלי המשנה, בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל. וב **י"ד** שלו, שבסו"ה, ויאמר כי **י"ד** על כס יה, שם נשבע להעביר מן העולם את זרעו של עשו העמלקים, בעת ההיא משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם ושחטו הפסח. **משכו**, פירושו כמו משך ידו את לוצצים.

פסקה תשד

בההוא זמנא כה וגו': בעת ההיא, כה אמר ה' לרועים הפושעים בי. ואומר, ואל אדמת ישראל לא יבאו, ואלו הם רועי הצאן פרנסי הדור. ומשום זה נאמר עליהם, הנה אנכי מפתיה והולכתיה המדברה. ונשפטתי אתכם וגו' כאשר נשפטתי את אבותיכם, היינו שהרגם במכת חשך. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה תשה

ובחדש הראשון: שואל, מהו חדש הראשון. ומשיב, זהו חדש שחיה הזו שהיא המלכות, מתגלית בו ומתחזקת בו, ויוצאת לעולם דהיינו שיוצאת מסתימתה, בסו"ה, ויחשוף יערות (כנ"ל באות ת"ש) בי"ד יום. בי"ד יום, אלו הם שאר החיות, דהיינו חו"ג תו"מ דז"א, המאירים בתוך המלכות, שהם עשרה עשרה לכל צד, שחו"ג תו"מ הם ד' צדדים, בד' רוחות העולם, צפון, דרום, מזרח, ומערב, שכל אחד כלול מעשר ספירות, ואמרו בספרים הראשונים, שהיא המלכות היא י', וספירה אחת מחו"ג תו"מ הם לכל צד מד' צדדי העולם, והן ארבע עשר. כיון שאלו ארבע חו"ג תו"מ, מתחברים ומתתקנים עם אלו העשר שבמלכות מצד ימין, אז הוא י"ד בחודש, להתקין חיה הזו שהיא המלכות בתקוניה, בשמחה.

פסקה תשו

ר' אלעזר אמר וכו': רא"א, ודאי כך הוא. ובוא וראה, כתוב, משכו וקחו לכם צאן וגו'. משכו, מהו משכו. ומשיב, שפירושו הוא, כמי שמושך ממקום אחר למקום זה. דהיינו, משכו ימים עליונים, שהם ספירות דז"א, לימים תחתונים, לספירות דמלכות. ימים עליונים דז"א הם שס"ו כחשבון **משכו**. דהיינו שנה דימות החמה, שהוא ז"א. ימים התחתונים של המלכות, פעמים הם שנ"ה ימים בשנה, ובזמן שהלבנה, שהיא המלכות, מאירה במילואה, עולים הימים שלה להיות שס"ה ימים, כשנת החמה שהיא ז"א, שהוא כחשבון משכו, חסר אחד.

פסקה תשז

משכו יומין עלאין וכו': משכו ימים עליונים, דז"א, לימים תחתונים דמלכות, שיהיו כולם אחד, בחבור אחד. ומי מושך אותם, היינו אלו העשר, של המלכות כשהיא בצד ימין, דהיינו בחסד. שכתוב בעשור. דהיינו המלכות כשהיא בצד ימין. שואל, כתוב בעשור בעשרה היה צריך לומר, מהו בעשור. ומשיב, אלא תשע הם לכל צד, ונקודה אחת שהולכת באמצע כעין זה, ונקודה ההיא משלמת לעשר ספירות. וע"כ כתוב **בעשור**, כמו שכתוב, זכור שמור, דהיינו לשון מקור, כי בעשור פירושו, להשתמש בעשר באופן כזה

שאלו תשעה ימים ישמשו בנקודה ההיא. **לחדש הזה** שהוא ניסן, הרומז לחסד להורות שאלו הימים שממשיכים יהיו לצד ימין שהוא חסד. כדי לחבר **זאת**, שהיא המלכות **בזה** שהוא ז"א, שיהיה הכל אחד.

פסקה תשח

ובזמנא דאינון ד' וכו: ובזמן שאלו ד' ימים שלאחר עשרה בחדש, מתקשרים לד' צדדים דרום צפון מזרח מערב, שה"ס חו"ג תו"מ, ומתחברים עמהם, עם העשרה ימים, אז מולידה חיה ההיא, שהיא המלכות את אורות הגאולה (כנ"ל תש"ו) והנחש הולך לו. ובעת ההיא מקדשים למעלה אותה החיה, וקוראים אותה **כבוד**, ואז מתקדש החג. מה שלא היה עד עתה, כי עתה, בחג, קוראים אותה כבוד. ז"ש ובהיכלו כולו אומר כבוד (כנ"ל אות ת"ש).

פסקה תשט

אמר רעיא מהימנא וכו': אמר רע"מ, דברים אלו הנ"ל בדבור הסמוך, הם סתומים, וצריכים לפתוח אותם בשביל החברים, שמי שסותם להם סודות התורה הוא מצער אותם. שלרשעים, האורות של הסודות נעשו להם חושך. והוא דומה לכסף שהוא גנוז, מי שהוא חופר עד שמגלה אותו, ואינו שלו, הוא מתהפך בשכלו לחשך ואפלה. ולמי שהוא שלו, הוא מאיר לו. ומשום זה, יש לו לאדם לגלות, סודות התורה הסתומים, לחברים.

פסקה תשי

בעשור, ט' אינון וכו': בעשור, היינו, כי ט' ספירות הן לכל צד, כנגד ט' חדשי הריון של היולדת. כחשבון **אח** מן אחד. מי היא היולדת. היא **ד'** מן אחד. **אח** הוא ט' ספירות לד' צדדים דאות **ד'**, והם ארבעים, **אח** הוא כנגד זכור, שהוא ז"א. **ד'** היא כנגד שמור, שהיא המלכות. ועמהם הם ארבעים ושנים.

פסקה תשיא

אשתאר כבוד דאתמר וכו': נשאר כבוד, שנאמר בו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. והוא כבוד ול"ב, שהם בגימ' ס"ד, ד' פעמים לכל צד, של ה **ד'**, הרי ס"ד לד' צדדים, שהם בגי' רנ"ו. (כנ"ל אות של"ט) והעמידו, כבוד למעלה ו **לב** למטה. ומשום זה מיחדים בכל יום ב' פעמים שמע ישראל, שאנו אומרים בהם ב' פעמים כבוד, שהם ס"ד. ועם ב' פעמים **ד' ד'** מן אחד, הרי ע"ב. הרי ד' דאחד שלימות של מ"ב שמות, ושלימות של ע"ב שמות. ומשום זה אומרים במזמור לדוד, מי זה מלך הכבוד ה' עזוז וגבור וגו'. ובפעם השניה מי הוא זה מלך הכבוד. ה' צבאות וגו'.

ביאור המאמר. יש ב' יחודים, יחודא עלאה ויחודא תתאה כמ"ש לעיל (בהקסה"ז מאות ר"ד עד אות ר"ח ע"ש ובהסולם) שיחוד העליון הוא, **יקוו המים אל מקום אחד** ותראה היבשה, שתרגומו יתכנשון דרגין דתחות שמיא לאתאחדון ביה למהוי בשלימו בשית סטרין, שה"ס **א"ח** דאחד. **ותראה היבשה**, היינו לקשר במדרגות אלו דז"א שנתגלו, גם בחי' **ד'** דאחד הנק' **יבשה**, כשהיא מחזה ולמעלה, ששם היא סתומה וכל אורותיה קפואים. ויחוד הזה ה"ס יחוד דשש תיבות שמע ישראל וגו', שהוא מגלה החסדים לז"א. אבל ה **ד'** דאחד עוד לא קבלה תקונה, שהחכמה שבה תוכל להאיר, עד שנעשה יחוד התחתון, שה"ס תדשא הארץ דשא, שיחוד הזה נעשה בברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ואז **מה דחוות יבשה** מחזה ולמעלה דז"א, ביחוד העליון, **עתה**, כשירדה מחזה ולמטה בבשכמל"ו, אתעבידת ארץ למעבד פירין ואיבין. כי מחזה ולמטה מתגלה החכמה שבד' דאחד, וכל הספירות דז"א שהם **אח** דאחד, מאירים בכל הצדדים ד **ד'** דאחד במילואם. (ע"ש, ועי' במראות הסולם שם מאות ה' עד אות ט').

וז"ש, **ט' אינון לכל סטר לקבל ט' ירחין דיולדה כחושבן א"ח**, דהיינו ביחוד העליון של שמע ישראל, ה **ד'** דאחד מקבלת מט' ספירות דז"א שה"ס **אח**, בבחינת עבור, שה"ס ט' ירחים, ט"ס. **מאן יולדת ד' מן אחד**, כלומר אח"כ כשנעשה יחוד התחתון שמחזה ולמטה, בבשכמל"ו, אז היא יולדת הט"ס, כלומר שמתגלים בה. אבל ביחוד העליון עוד ט"ס דז"א שהם **אח** דאחד מכוסים וסתומים בה כמו מעוברת. כי אז היא בבחינת יבשה כנ"ל. וז"ש, **אח איהו** וכו' **הא ארבעין ותרין**, שזה מרמז לשם מ"ב, כי מחזה ולמעלה דז"א ששם יחוד העליון, שולט שם מ"ב, שאורות החכמה מכוסים בשם הזה. ואחר שנעשה יחוד הזה העליון, בסוד השם מ"ב, נשאר ליחד יחוד התחתון שמחזה ולמטה דז"א, בסוד בשכמל"ו. וז"ש (באות תשי"א) **אשתאר כבוד דאתמר ביה בשכמל"ו**, דהיינו שנשאר לנו עתה ליחד יחוד התחתון הזה, כדי שה **ד'** דאחד תלד ותגלה הט"ס שקבלה לכל צד שלה ביחוד העליון. וז"ש, **ואיהי כבוד לב** שהיא נקראת כבוד, ומתגלים בה **ל"ב** נתיבות החכמה, **ד' זמנין** וכו' **רנ"ו**, שרומז לסוד רנ"ו כנפי החיות, ואוקמוה **כבוד לעילא ל"ב לתתא** שלמעלה מחזה נקראת המלכות כבוד, אמנם גילוי הכבוד, שהוא **ל"ב** נתיבות החכמה המתגלים ע"י המלכות, זה הוא רק מחזה ולמטה דז"א. בהיחוד דבשכמל"ו. וז"ש, **ובג"ד מייחדין וכו' הרי ע"ב**. שביחוד התחתון מרומז שם ע"ב, שה"ס השם, שהחכמה מתגלה בו. **הרי ד' דאחד שלימו דמ"ב שמהן ושלימו דע"ב שמהן**, דהיינו השלימות של זווג העליון שמחזה ולמעלה לשליטת החסדים, שה"ס השם מ"ב, והשלימות של הארת החכמה שמחזה ולמטה שה"ס השם ע"ב. שהוא יוצא מג' פסוקים

ויסע ויבא ויט (כנ"ל בשלח אות קע"ג) וז"ש, **מי זה מלך הכבוד ה' עזוז וגבור** וכו' דהיינו כבוד לעילא ל"ב לתתא כנ"ל, שמלך הכבוד הא' הוא למעלה מחזה ששם המלכות נקראת כבוד בסוד השם מ"ב שאין שם גילוי ל"ב נתיבות החכמה, ומלך הכבוד הב' שכתוב בו ה' צבאות הוא מלך הכבוד, היינו הכבוד שלמטה מחזה שה"ס השם ע"ב, שיש בו גילוי חכמה. (ע"כ רע"מ).

פסקה תשיב

מאן היכלו דא וכו': כתוב, ובהיכלו כולו אומר כבוד. שואל, מי הוא היכלו. ומשיב, זה היכל עליון הפנימי, ששם מתקדש הכל דהיינו בינה, שם מקדשים למי שראוי להתקדש. איך מקדשים אותו ההיכל. ומשיב, בתחילה נפתחים השערים ע"י הדעת, שהיא ז"א, שבעת שליטת השמאל בבינה הוא עולה לבינה, ונעשה קו האמצעי שה"ס דעת המיחדת ימין ושמאל, שהם חכמה ובינה, זה בזה, ופותח שערי בינה, דהיינו שפותח הבינה מסתימת השמאל. ועי"ז מקבל ממנה גם ז"א ג' קוין, כי כיון דתלת מחד נפקי, חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) ומפרש דבריו, מפתח סתום אחד, דהיינו דעת, התקין ופתח שער אחד לצד דרום, שה"ס קו ימין, אז נכנס כהן גדול, שהוא חסד, בפתח ההוא, ומזדרז באבנט שלו, שה"ס המלכות, ותקוניו, דהיינו ד' בגדי כהן הדיוט, שהם מצנפת וכתונת ואבנט ומכנסים. שהם כנגד ד' אותיות אדני שהיא המלכות. ואח"כ מתעטר בעטרה של הקדושה, ולובש חשן ואפוד, ומעיל של ע' פעמונים ורמונים, שהם פעמון זהב ורמון. שה"ס המוחין דהארת החכמה הנמשכים מה' ראשונה דהויה, כנ"ל. וציץ, נזר הקודש על מצחו, שנקרא ציץ נזר הקדש, דהיינו י' דהויה. ונתקשט בד' בגדי זהב, וד' בגדי לבן שהם כנגד ח' אותיות, שבשמות הוי"ה אדני. ועל אותו הציץ מלהטות מ"ב אותיות, דהיינו השם מ"ב (כנ"ל תשי"א) ומתנוצצות עליו. וכל אותו ההיכל מאיר באורות עליונים.

פסקה תשיג

אסתחר ההוא מפתחא וכו': הסתובב מפתח ההוא, שה"ס הדעת כנ"ל, ופתח צד אחר של הבינה, שבצד צפון, אז נכנס לוי, שה"ס גבורה וקו שמאל, שהוא המעשר של יעקב שהפריש מבניו להקב"ה. ועמו כנור של עשרה נימין, שה"ס עשר ספירות דקו שמאל. ומתעטר בעטרותיו, דהיינו המוחין דג"ר שנקראים עטרות. ואז הסתובב שוב המפתח, ופתח שער אחד באותו ההיכל, אותו השער העומד באמצע, דהיינו העמוד שלצד מזרח, שהוא תפארת, קו האמצעי, הוא נכנס, דהיינו הת"ת, ונתעטר, באותו השער, בע' עטרות, שה"ס השם ע"ב. ונתעטר בארבע אותיות שהן י"ב. דהיינו בי"ב צירופים של ד' אותיות

הויה, שה"ס חו"ג תו"מ שבכל אחד ג' קוין. ונתעטר בחקיקות של ר"ע אלף עולמות, דהיינו מקום הגילוי של הארת החכמה, שהוא מחזה ולמטה, והארת החכמה מכונה אלף, ושם ב' שלישי ת"ת שהם ע' ונצח והוד, שבכל אחת עשר ספירות, והם ר"ע ספירות, ונתעטר בעטרות המאירות מסוף העולם עד סופו. דהיינו במלכות הנקראת עולם. ובכמה לבושי יקר, ובכמה עטרות קדושות.

פסקה תשיד

אסתחר ההוא מפתחא וכו': שוב הסתובב אותו המפתח, שהוא הדעת כנ"ל, ופתח כל שערים הגנוזים, וכל שערים הקדושים הנסתרים, ומתקדש בהם, ז"א, ועומד שם כמלך. והיינו בבחינת המלכות שבקו אמצעי דבינה. מתברך שם בכמה ברכות, ומתעטר בכמה עטרות. אז יוצאים כולם מן הבינה למקומם בז"א, דהיינו החכמה ובינה דז"א מב' השערים שבדרום וצפון דבינה, וחצי הימני דדעת, משער האמצעי דבינה, וחצי השמאלי דדעת מן המלכות שבשער האמצעי, ויוצאים כולם בחיבור אחד, מתעטרים בעטרותיהם כראוי. כיון שיצאו מן הבינה למקום ז"א, הם מעוררים את הז"א שיתקשט בקשוטיו, דהיינו בד' מוחין הנ"ל.

פסקה תשטו

והאי חיה, אתערא וכו': וחיה זו דהיינו המלכות, שהיא במצב הא', ועודנה דבוקה בשמאל, מתעוררת וממעטת את עצמה מתוך אהבת השירה, דהיינו מחמת תשוקת החסדים, כי להיותה בשמאל בלי ימין יש לה חכמה בלי חסדים, שזה מסבב לה צער גדול, ומשתוקקת מאד אחר חסדים ומשום זה מיעטה את עצמה לבחינת למטה מחזה, כדי שתוכל לקבל ממנו חסדים (כנ"ל ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו) ואיך היא ממעטת את עצמה. היינו כי מתוך אהבת השירה, ממעטת עצמה לאט לאט עד שנעשית נקודה אחת, תחת היסוד מבחינת האורות, ומבחינת הכלים היא נקודה תחת החזה, כיון שהיא המעיטה את עצמה, אז כתוב וילך איש מבית לוי, שה"ס הקב"ה, ויקח את בת לוי, שהיא המלכות. בת לוי היא נקראת ודאי, כשהיא מצד שמאל. איך הוא אוחז אותה. הוא מושיט יד שמאל תחת ראשה מתוך אהבה. דהיינו שיד שמאל דז"א, נעשית לה לג"ר הנקרא ראש, שזסו"ה שמאלו תחת לראשי וגו'.

פסקה תשטז

ואי תימא כיון וכו': ואם תאמר כיון שהיא נקודה קטנה, עתה, איך יכול ז"א להתאחד בנקודה קטנה. ומשיב, אלא כלפי מעלה כל מה שהדבר הוא קטן זה הוא שבח וזו היא מעלה, והיא גדולה בגדלות העליון, כי כשהיא קטנה, מיד מתעורר לה הכהן הגדול,

שהוא חסד דז"א, ואוחזה ומחבקה, ואלו היתה גדולה לא היו יכולים ז"א ומלכות להתאחד כלל, אבל כיון שהמעיטה את עצמה, והיא נקודה קטנה, אז אוחזים בה הספירות דז"א, ומעלים אותה למעלה, בין ב' זרועות דז"א שהם חו"ג, כיון שהעלוה ויושבת בין ב' הצדדים אלו, שהם חסד וגבורה, אז ההוא עמוד העומד באמצע, דהיינו ת"ת שהוא קו אמצעי, מתחבר עמה באהבת הנשיקין, באהבה של חיבור אחד. אז, וישק יעקב, שהוא ז"א, לרחל, שהיא המלכות, כי באהבה של הנשיקות, מתדבקים זה בזה בלי פרוד, עד שמקבלת נפש של תענוגים כראוי.

פירוש, כל זמן שהמלכות היא במצב הא', דהיינו בסוד ב' מאורות הגדולים, שאז שניהם מקבלים מן הבינה, שז"א מלביש קו ימין דבינה, שהוא חסדים והמלכות מלבשת קו שמאל דבינה, שהוא חכמה, הנה אז אין המלכות חפצה להתיחד עם ז"א ולקבל ממנו החסדים, והיא רחקה ממנו כרחוק השמאל מן הימין. וכדי לקבל מז"א חסדים היתה צריכה למעט את עצמה לנקודה תחת יסוד דז"א, דהיינו למדרגה תחתונה מתחת ז"א, ואינה יכולה עוד לקבל מבינה, אלא מז"א, שהוא עליון שלה. וע"כ אז כשהיא נקודה תחתיו, מתיחדת עמו לאחד ומקבלת ממנו כל המוחין דגדלות. (כמ"ש כ"ז ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו ע"ש) וז"ש, **כל מה דהוא מלה זעירא דא תושבחתא** וכו' **דאלו הוות רברבא לא יכלין לאחדא כלל**, כי כל זמן שהמלכות היתה גדולה כז"א לא יכלו להתאחד, כי המלכות היתה עמו במחלוקת כמו קו ימין וקו שמאל מטרם שמיחדם קו האמצעי (כנ"ל באדרא רבא אות רי"ד) **אבל כיון דאזעירת גרמה** וכו', שאז מתיחדת עם ז"א בנשיקין וזווג ומקבלת ממנו כל הגדלות.

פסקה תשיז

בשעתא דנקטא נפשא וכו': בשעה שלוקחת נפש של תענוגים כראוי, והיא רוצה לפקוד צבאותיה, מתאספים כולם וקוראים לה כבוד כבוד כבוד מן ההיכל הקדוש דאו"א. ובהיכל הקדוש, אבא ואמא, דהיינו חכמה ובינה, פותחים ואומרים מקודש מקודש. כלומר שמשפיעים להמלכות מאורותיהם הנקראים קדש. אז החדש שהוא המלכות, מתקדש כראוי. ואז כתוב, ובחדש הראשון. כי הוא ראשון ודאי. כי מטרם זה, דהיינו כשהיתה דבוקה בשמאל בלי ימין, לא נחשב לה זה למציאות, מחמת שאורותיה קפואים ואינה יכולה להשפיע, אלא עתה, אחר שנתמעטה לנקודה וחזרה ונבנית ע"י או"א באורות דקדש, שתהיה מתחת למדרגת ז"א, נחשב זה למציאותה הראשונה. וע"כ כתוב עליה אז. ובחדש הראשון. ועל זה אוה"כ, משכו וקחו וגו', שפירושו שתמשיכו ימים עליונים דז"א אל המלכות, (כנ"ל אות חש"ו) וע"ז, כתוב, בעשור לחדש הזה, שפירושו,

שנתחברה הלבנה, שהיא המלכות, בשמש, שהוא ז"א, דהיינו שתשע ספירות דז"א ישמשו ויאירו בהמלכות, (כנ"ל אות תש"ז) ומה שהיתה נקודה אחת, אחר המיעוט, כשיורדת מהיכל או"א, מתפשטת מעט מעט ומתמלאת ונעשית ה' אחרונה של הויה, שמלאה שפע מכל ד' הצדדים ומתקדשת כראוי.

פסקה תשיח

אסתחר ההוא היכלא וכו': חסר תחילת המאמר, הסתובב היכל ההוא, ופתח שער אחר שבצד דרום, דהיינו בקו ימין, בע"ב עטרות, שה"ס השם ע"ב המאיר בקו ימין. ואח"כ פותח שער ג' לצד מזרח, שהוא קו האמצעי, בחמשים אורות, של חמשים שערי בינה. לאחר כך פותח שער אחר של צד מערב, שהוא סוד המלכות בע"ב עטרות של השם ע"ב. ובכל הרמ"ח חסדים, שבחשבון התיבות שבפרשות דקריאת שמע, ומה שהחיה הזו, שהיא המלכות, היתה בתחילה קטנה, בעת ההיא, אחר שמקבלת ע"ב עטרות ורמ"ח חסדים, היא מתגדלת, ז"ש, מלא כל הארץ כבודו. שהיא כבוד עליון וכבוד תחתון, שכל זה המלכות מקבלת ביחוד דקריאת שמע (כנ"ל אות תשי"א ע"ש).

פסקה תשיט

כד מטי לח"י וכו': כשמגיע לח"י עולמות, שבו ח"י ברכות התפלה, דהיינו תפלת העמידה, שפותח אותה באדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך, אז עמוד האמצעי, שהוא ז"א, מתחבר עמה בחביבות נשיקות **שפתים**, שהם נצח והוד, וה **לשון** הוא צדיק, דהיינו יסוד, ביניהם, שה"ס לשון למודים. בעת ההיא וישק יעקב שהוא ז"א, לרחל, שהיא מלכות. אז קוראים לאותה החיה, מלכות, כבוד כבוד. ואבא ואמא אומרים מקודש מקודש. דהיינו שאו"א משפיעים לה אורותיהם הנקראים קדש. (כנ"ל אות תש"ז) ואז החדש, שהוא המלכות מתקדש כראוי. ואז נקראת ובחדש הראשון, ראשון ודאי. (כמ"ש שם)

פסקה תשכ

וכדין משכו, וע"ד וכו': ואז משכו, ימים עליונים דז"א אל המלכות (כנ"ל אות תש"ו) וע"כ כתוב בעשור לחדש הזה, שפירושו, שט' ימים דז"א יאירו אל המלכות (כנ"ל אות תש"ז) דהיינו שנתחברה הלבנה הקדושה, שהיא מלכות, בשמש, שהוא ז"א, שנאמר בו, כי שמש ומגן ה' אלקים וגו'. ומה שהיתה המלכות נקודה קטנה, היא נתמלאה כלבנה במילואה. ואז הוא החדש מלא, דהיינו שהלבנה שהיא המלכות נתמלאה, והיא מלא כל הארץ כבודו. מתחילה היתה חסרה, ועתה היא בשלימות במילואה. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה תשכא

ר' חייא פתח וכו': רח"פ, בארבעה עשר יום לחדש פסח וגו'. שואל, שה לקרבן פסח למה. ומשיב, אלא, היראה של המצרים ואלהים שלהם היה שה, משום שהמצרים עובדים למזל טלה. ומשום זה עובדים לשה. בוא וראה, כתוב, הן נזבח את תועבת מצרים. מהו תועבת מצרים, וכי על ששונאים אותו, כתוב תועבת מצרים. אלא יראת המצרים ואלוה שלהם נקרא תועבת מצרים. כמ"ש, כתועבות הגוים, שפירושו היראה של הגוים.

פסקה תשכב

ת"ח חכמתא דיוסף וכו': בוא וראה חכמתו של יוסף, שכתוב, ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים, ולמד אותם לומר, אנשי מקנה היו עבדיך. וכי מלך שהיה שולט על הארץ, והוא אב אל המלך יעשה כזאת, שיעשה לאחיו שישנאו אותם המצרים ולא יחשבו אותם, אם אתה אומר, שתועבת מצרים כל רועה צאן, פירושו שנאת המצרים. אלא ודאי, תועבת מצרים, היראה והאלוה שלהם נקרא כך, וע"כ כתוב, הן נזבח את תועבת מצרים. דהיינו האלוה שלהם.

פסקה תשכג

אמר יוסף, כל וכו': אמר יוסף כל מיטב מצרים היא ארץ רעמסס, ואותה הארץ, הפרישו בשביל האלוה שלהם, דהיינו הצאן, שירעה וילך שם בכל תענוגי העולם. וכל המצרים החשיבו אלו שרועים את אלהיהם כמו אלהיהם, אמר, אעשה לאחי שירשו אותה ארץ, וישתחוו להם המצרים, ויחשבו אותם כראוי. והיינו שכתוב, כי תועבת מצרים כל רועה צאן. דהיינו שיחשבו אותם, משום זה, כאלהיהם.

פסקה תשכד

אמר רבי יוסי וכו': אר"י, והרי למדנו, כמו שהקב"ה נפרע מאלו העובדים עבודה זרה, כך הוא נפרע מעבודה זרה עצמה. ואם כן, איך עשה יוסף את אחיו עבודה זרה, שהמצרים ישתחוו להם כמו לאלהיהם כנ"ל. אמר לו, לא עשה יוסף את אחיו עבודה זרה, אלא עשה אותם שישלטו על עבודה זרה של המצרים, ולהכניע הע"ז שלהם תחת ידי אחיו, ושיכוהו במקל. אמר יוסף, אם ישלטו אחי על ע"ז שלהם, כל שכן שישלטו עליהם עצמם, ומשום זה הושיבם במיטב הארץ, והשליטם על כל הארץ.

פסקה תשכה

וע"ד אמרא דאיהו וכו': וע"כ השה לפסח למה. (ששאל לעיל אות תשכ"א) אלא משום שהיראה של המצרים ואלוה שלהם, היה שה. אמר הקב"ה מבעשור לחדש קחו האלוה

של המצרים, ותפשו אותו ויהיה אסור ותפוש בתפישה שלכם יום אחד ושנים ושלשה, וביום הרביעי הוציאוהו לדין, והתקבצו עליו.

פסקה תשכו

ובשעתא דמצראי הוו וכו': ובשעה שהמצרים היו שומעים קול יראתם, שהוא תפוש בתפישה של ישראל, ולא יכלו להצילו, היו בוכים, והיה קשה עליהם, כאילו הם עצמם נתעקדו להרג. אמר הקב"ה יהיה תפוש ברשותכם יום אחר יום ארבעה ימים, כדי שיראו המצרים אותו כשהוא אסור, וביום הרביעי הוציאוהו להרגו, ויראו המצרים איך אתם עושים בו דין. וזה, דהיינו אלו הדינים שהיו עושים ביראתם, היו קשים להם יותר מכל המכות שהביא עליהם הקב"ה.

פסקה תשכז

לבתר דיינין ליה וכו': אחר כך דנים אותו באש, שכתוב, פסילי אלהיהם תשרפון באש. אמר הקב"ה אל תאכלו ממנו נא. שלא יאמרו המצרים, שברצון ותשוקה אל אלוה שלנו אוכלים אותו כך, בלתי נצלה כל צרכו, אלא התקינו אותו צלי. ולא מבושל, כי אלו יהיה מבושל, יהיה מכוסה בסיר תחת המים ולא יראו אותו, אלא התקון שלו הוא שיראו אותו כך כשהוא נשרף באש, משום שריחו מתפשט למרחוק.

פסקה תשכח

ותו רישיה עליה וכו': ועוד. ראשו כפוף עליו על כרעיו, שלא יאמרו, שחיה או דבר אחר הוא, אלא שיכירו אותו שהוא האלוה שלהם. ועוד. שלא יאכלו אותו בתאוה, אלא על השובע, בדרך קלון ובזיון. ועוד. עצם לא תשברו בו, אלא שיראו עצמותיו מוטלות בשוק, ולא יוכלו להצילו. וע"כ כתוב, ובאלהיהם עשה ה' שפטים, דהיינו דינים רבים. ועוד. ומקלכם בידכם, ולא חרב ורומח ושאר כלי מלחמה. להראות, שאינכם יראים מפניהם.

פסקה תשכט

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, הרי העמידו, שהמצרים היו עובדים למזל טלה, ומשום זה עבדו לשה. א"ר יוסי אם כן, לטלה היו צריכים לעבוד, דהיינו טלה קטן, ולא לשה. אמר לו, לכל היו עובדים אלא מזל טלה יורד ועולה, פעם נראה כטלה, ופעם כשה גדול, ומשום זה היו עובדים לכל. אמר לו כך שמעתי שכל בהמה גדולה היתה אלוה שלהם, וע"כ הרג הקב"ה כל בכור בהמה. וכבר למדנו, שאלו היו מדרגות שלמעלה, דהיינו כחות רוחניים עליונים של הטומאה, שנקראים כך, בכור בהמה, וע"כ היו עובדים להם.

פסקה תשל

א"ר אלעזר כתיב וכו': אר"א כתוב כל **מחמצת** לא תאכלו. וכתוב לא יאכל **חמץ**. מהו השינוי בין מחמצת לחמץ. אלא זה, חמץ, הוא זכר, וזה, מחמצת היא נקבה. א"ר שמעון, אלעזר בני, בזה כתוב לא תאכלו ובזה כתוב, לא יאכל, למה לא כתוב גם בחמץ לא תאכלו. ומשיב, אלא הנקבה שהיא מקלקלת דרכיה ביותר, ודאי נאמר באזהרה, לא תאכלו, אבל הדכר דקליפות, שהוא נאחז בחוט של טהרה יותר מן הנקבה נאמר בבקשה, לא יאכל, ולא לשון אזהרה וצווי. וע"כ כתוב כאן לא יאכל וכאן לא תאכלו.

פסקה תשלא

א"ל, אבא והא וכו': אמר לו, אבי, הרי כתוב לא תאכל עליו חמץ. הרי שגם בחמץ שהוא זכר דקליפה נאמר ג"כ לשון אזהרה. אמר לו, הרבה הכתוב מלים יתרות לכבוד הקרבן, ע"כ אמר לא תאכל. אבל בתחילה נאמר בחמץ. לשון בקשה, לא יאכל. אבל לאח"כ במחמצת, נאמר באזהרה, לא תאכלו, כי הנקבה דקליפות היא הקשה שבשניהם, שבדכר ונוקבא דקליפה. מהו הטעם שנקראת מחמצת. הוא משום שריח מות יש שם. חמץ רומז על דכר, וע"כ לא נרמז בו מות. מחמצת היא נקבה. וכתוב רגליה יורדות מות, ע"כ בראש המלה וסופה תמצא אותיות **מת**, כי ראש המלה היא **מ**' וסוף המלה **ת**'. ומשום זה מי שאוכל חמץ בפסח, היא הנקבה, מקדמת לו המות, וידע, שהוא מת בעולם הזה ובעולם הבא. שכתוב, ונכרתה הנפש ההיא.

פסקה תשלב

מצה אמאי אתקריאת וכו': למה נקראת מצה. אלא כך למדנו, שדי, פירושו, מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די. דהיינו שמבריח הדינים והצרות ממנו. אף מצה כך, משום שהיא מכריע ומכניע, דהיינו שמברחת לכל צדדים הרעים, ועושה מריבה בהם, כעין השם שדי של המזוזה, שמבריח לשדים ומזיקים שבשער. אף כך מצה היא מבריחה אותם מכל משכנות הקדושה, ועושה מריבה וקטטה בהם, כמש"א **מסה** ומריבה. ע"כ כתוב השם **מצה**. שואל, והרי מסה היא עם סמך, ולא עם צ'. ומשיב, אלא תרגומו של מסה, היא מצותא. ע"כ נקרא מצה, עם צ'.

פסקה תשלג

אמר רעיא מהימנא וכו': אר"מ, כמו הלשון שהיא מקל לכל אנשי הבית (סובב על מה שאמר באות תשכ"ד ולרדאה לון במקל) כי מיסר אותם בלשונו, ודומה עליהם כאלו מיסר אותם עם מקל. והלשון ה"ס אות **ו**', שהיא ז"א שנקרא הויה. והוא מטה שבו עשר אותיות, כי הויה במילוי היא עשר אותיות, **יוד הא ואו הא**. ובו הכה הקב"ה על ידו עשר

מכות. ומשום שכל המכות היו מצד ה' ה' של השם הויה, ע"כ, ר' עקיבא אומר, מנין שכל מכה ומכה שהביא הקב"ה על המצרים במצרים היתה של חמש מכות וכו'. אמור מעתה וכו'. ואות **ה'** עולה באות **י'** לחמשים מכות. וה' פעמים חמשים. הן ר"נ, ומשום זה ועל הים לקו ר"נ מכות.

פסקה תשלד

אמר יוסף כל וכו': אמר יוסף, כל מיטב ארץ מצרים הוא רעמסס. ואותה ארץ הפרישו לאלוה שלהם, לרעות וללכת בכל תענוגי העולם. וכל המצרים החשיבו את אלו שרועים את אלהיהם כמו אלהיהם. וזהו שבקש יוסף מפרעה את ארץ רעמסס לרעות צאנם, כדי להשליט אחיו על אלהי מצרים, שיהיו נכנעים תחת ידיהם כעבדים תחת מלכם, שיהיו כולם נכנעים תחת שם הויה מצדם, ולא ישלוט בעולם אלא שם הויה. ונכנעו כל השרים הממונים תחת ידו.

פסקה תשלה

ולאחזאה לון דאיהו וכו': ולהראותם, שהוא עתיד להפרע מהם, ז"ש, ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה'. משום שהם מטעים את הבריות ועושים עצמם אלהות. ומשום שהטלה, הממונה שלו גדול על כל הממונים של אלהים אחרים, צוה הקב"ה לישראל ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית, והשליטם עליו, ותפשו אותו תפוש בתפישה שלהם יום ושנים ושלשה, ולאחר זה הוציאוהו לדין לעיני כל מצרים, להראות, שאלוה שלהם הוא ברשות ישראל לעשות בו דין.

פסקה תשלו

בג"ד אל תאכלו וכו': משום זה אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו, כדי שיהיה נדון באש צלי. וצוה להשליך עצמותיו בשוק בבזיון, משום זה, ועצם לא תשברו בו. וצוה על יום הרביעי, שלאחר שיהיה ג' ימים קשור, לעשות בו דין. וזה היה קשה להם מכל המכות שהכה אותם הקב"ה על ידי רועה הנאמן. ולא עוד, אלא שצוה שלא לאכלו בחשק, אלא על השובע. ומיד שרואים עצמותיו בשוק ואינם יכולים להצילו, קשה להם זה מכל. ולא עוד, אלא שנאמר בהם ומקלכם בידכם, להכניע כל אלהי מצרים תחת ידיהם. ומשום שאלהיהם הם בכורות ממונים, כתוב, וה' הכה כל בכור.

פסקה תשלז

בתר כל דא וכו': אחר כל זה כתוב, יא יאכל חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות להם עוני. וכתוב, כל מחמצת לא תאכלו. אמר רעיא מהימנא, למה צוה שלא לאכול חמץ

שבעת ימים ולאכול בהם מצה. ולמה פעם כתוב לא יאכל ופעם לא תאכלו. ומשיב, אלא ז' כוכבי לכת הם, והם שבתי צדק מאדים חמה נגה ככב לבנה, שהם ז"ס חג"ת נהי"מ. שבכלים דאחורים דמלכות, והם מצד טוב ורע, שהאור שבפנים הוא **מצה**, והקליפה שמבחוץ היא **חמץ**. והם, חמץ זכר, ומחמצת היא נקבה. שהם זו"נ של אותו הקליפה שמבחוץ. ועל הדכר דקליפה שאינו כל כך חמור נאמר לא יאכל. ועל הנקבה דקליפה שהיא חמורה, נאמר לא תאכלו (כנ"ל אות תש"ל).

פסקה תשלח

מצה דלגו שמורה וכו': המצה שמבפנים ז' ככבי לכת הנ"ל, היא שמורה מן הקליפות, והן שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך, דהיינו הכלים דאחורים של המלכות דאצילות, שהחכמה מתלבשת בהם בעת גדלות המלכות, (כמ"ש לעיל ויקהל אות נ"ג עש"ה) ונאמר עליהם ושמרתם את המצות. **מצה** היא שמורה, מן הקליפות, לבעלה, שהוא **ו**' דהיינו ז"א שה"ס ו' דהויה. ובו, עם ה **ו**', ה **מצה** נעשית **מצוה**.

פסקה תשלט

ומאן דנטיר לה וכו': ומי ששומר אותה אל **י"ה** הגנוזים במ"צ מן מצה, כי בחילוף הא"ב של א"ת ב"ש, הם **י"מ ה"צ**, שה **מ**' של מצה מתחלפת ב **י**' וה **צ**' דמצה מתחלפת על **ה**'. שז"ס י"ה הגנוזים במ"צ דמצה. וצוה הקב"ה לברך אותה את המלכות בשבע ברכות בליל פסח, שהן שבע הנערות שלה, דהיינו ז' כליס חג"ת נה"י דמלכות דאצילות מבחינת האחורים, כנ"ל, הנקראים, שבתי, צדק מאדים, חמה, נגה, ככב, לבנה, וצוה להעביר מהם הקליפות, שהם חמץ ומחמצת, שהם עננים חשכים המכסים על האורות של ז' ככבי לכת, שנאמר בהם ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנה ומראיהן רע, חושך כאשר בתחילה. כי כל כך חזק החושך של עננים שלהם, עד שהאורות שבז' ככבי לכת, אינם יכולים להאיר להם, ומשום זה, לא נודע כי באו אל קרבנה. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה תשמ

רבי שמעון פתח וכו': רש"פ ואמר, גער חית קנה עדת אבירים בעגלי עמים. **גער חית**, זו היא החיה שנתאחז בה עשו. **קנה**, היינו שלמדנו, שביום שלקח שלמה את בת פרעה, בא גבריאל ונעץ **קנה** בים, ועליו נבנתה עיר רומי. מהו **קנה**, זה הוא הזכר של אותה חיה רעה שנאחז בה עשו, שיש לו צד קטן באחדות הקדושה, וזה הוא הקנה שתקע גבריאל בים הגדול. ומשום זה היא שולטת על העולם ועל ממשלה זו כתוב, קנה וסוף קמלו.

קנה הוא ממשלה וראש לכל המלוכות. עוד. משום זה נקראת קנה, כי עתיד הקב"ה לשבר אותה, כמו קנה הזה.
פירוש. לילית וסמאל נקראים חית קנה. שהם זכר ונקבה דקליפה, ובהם נאחז עשו. וז"ש, **דא חיה דאתאחד בה עשו**. והזכר דקליפה הוא כמו אמצעי בין הקדושה ובין הקליפה, כי הזכר שנקרא קנה נאחז במלכות הקדושה, ובו נאחזת הנוקבא הטמאה שנקראת חיה. שהיא חכמה דקליפה. וז"ש **קנה**, **דא דכורא דהאי חיה בישא דאית ליה סטרא זעירא באחדותא דקדושה**, כי הזכר נאחז במלכות דקדושה. **ודא איהו קנה דנעיץ בימא רבא**, ימא רבא היא המלכות, ובה נעוץ קנה, שהוא הזכר דקליפה.

פסקה תשמא

ת"ח במצרים איהי וכו': בוא וראה, במצרים שולטת אותה חית קנה, וממנה יוצאים כמה ממשלות למיניהן, וכולם הם בסוד **חמץ**, כיון ששיבר אותה הקב"ה, הוציא חמץ והכניס מצה. במה שיבר. היינו בחוט דק וקטן מכל שיבר את ה **ח**' דחמץ, ונעשו אותיות מצה. והיינו ששיבר אות **ח**' של חיה הזו הנקראת **חמץ**. וע"כ נקראת חית קנה, מפני שקל לשבור אותה כמו קנה זה. במה נשבר. היינו בחוט קטן כשערה שיבר את ה **ח**' והעבירה מאיתנה ונעשית **מצה**. וע"כ כתוב, **גער חית קנה**, כי גער בה הקב"ה ונשברה ה **ח**' של חמץ ונעשית **ה**'.

פסקה תשמב

וזמין קב"ה לתברא וכו': ועתיד הקב"ה לשבור את קנה ההוא, כעין זה, דהיינו שישבור רגל ה **ק**' מן **קנה**, וישאר **הנה**. שז"ש, הנה ה' אלקים בחזק יבא וזרועו מושלה לו **הנה** שכרו אתו ופעולתו לפניו. מהו ופעולתו. היינו הפעולה שב **ק**' ההיא, שישבור רגלה, והיא פעולה לפניו, כי הוא יעביר רגלו של ה **ק**' דקנה, ויהיה, **הנה**, ראשון לציון **הנה** הנם וגו'.
פירוש. חית קנה ה"ס זכר ונקבה דקליפה הנאחזים בשמאל בלי ימין, וממשיכים החכמה דשמאל ממעלה למטה, ובזה נסתמים צנורות המלכות. כי הקנה שה"ס הזכר דקליפה נאחז במלכות, בסוד **נעץ קנה בימא רבא** כנ"ל. **וחמץ** ה"ס **חיה**, דהיינו נוקבא דקליפה. וכדי לפתוח צנורות השפע שבמלכות צריכים לשבור הקנה והחיה דקליפה, המכסים אורות המלכות, דהיינו למעט הג"ר דשמאל, ולא תהיה לחית קנה יניקה מהם, ויהיו נפרדים מן המלכות, ואז נפתחים צנורות השפע שבמלכות. וזה נבחן ששיבר רגל ה **ח**' דחמץ, שהיא חיה דקליפה כי שבירת נה"י דכלים גורמים העלם ג"ר דאורות, והחמץ חזר להיות מצה שמורה לבעלה, דהיינו ששפע החכמה לא יאיר בה, אלא בבחינת ו"ק

דחכמה, דהיינו ממטה למעלה, שאז אין יניקה לחית קנה ושמורה לז"א בעלה. וכן נבחן שנשבר הרגל מן ק' דקנה, שהוא הזכר דקליפה הנעוץ במלכות. ומן **קנה** נעשה **הנה**. שהסו"ה **הנה שכרו** אתו, כי אחר שנשברה רגל ה ק' מתגלה **שכר** הצדיקים.

וזה אמרו, **אלא דתבר ח' דהאי חיה דאקרי חמץ**, דהיינו שמיעט הג"ר דשמאל, שבזה נשברה רגל ה ח' דחמץ. אמנם מיעוט הזה אפשר לעשות או ע"י גילוי מנעולא שהיא המלכות דמדת הדין, שהיא כח גדול הממעטה גם מו"ק דחכמה, דהיינו אפילו מהמשכת החכמה ממטה למעלה, ואפשר למעטה ע"י גילוי מפתחא, שאז מתמעטת החכמה רק מג"ר ונשארת בו"ק, כמ"ש לעיל (לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) וז"ש, **בחוטא זעירא מכלא תבר ח' חמץ**, דהיינו במפתחא שהיא מיעוט קטן, בה שבר ה ח' דחמץ, וע"כ **ואתעביד מצה אינון אתוון**, שאותיות **חמץ** נתהפכו ל **מצה**, כלומר, שנשאר בה ו"ק דחכמה הנקראת מצה. כיון שלא היה מיעוטו קשה מבחינת מנעולא. ויחד עם שבירת רגל של הח' דחמץ שהיא נקבה דקליפה, נשברה ג"כ הרגל ד ק' דקנה, שהוא הזכר דקליפה. וז"ש, **כגוונא דא יתבר רגליה דק' מקנה וישתאר הנה**, דהיינו שיפרד הקנה ממלכות והמלכות תשאר שמורה לבדה, כי המלכות נקראת **הנה**. וז"ש **הנה ה' אלקים בחזק יבא** וגו' **הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו**. כי אחר שנשבר הקנה, ונפרד ממלכות אז נפתחו צנורות השפע שבמלכות ומתגלה שכר הצדיקים. שז"ס הנה **שכרו** אתו ופעולתו לפניו. ושואל **מאי ופעולתו**, ומשיב, **דא פעל דההיא ק' דיתבר לה**, כי שבירת רגלה של הק' ה"ס **ופעולתו לפניו**. כי השכר ופעולת המיעוט דג"ר באים יחד. **ואיהי פעולה לפניו**, כלומר כי הג"ר נקרא פנים, ופעולת המיעוט הנעשה בג"ר נבחן לפעולה בפניו, וע"כ אומר הכתוב ופעולתו לפניו. ואז יקוים **ראשון** לציון וגו'.

פסקה תשמג

רבי שמעון פתח וכו': רש"פ ואמר, גער חית קנה עדת אבירים בעגלי עמים. **גער חית קנה**, זהו קנה שנאחז בה עשו, שהוא עיר רומי הגדולה, שנעץ גבריאל קנה בים הגדול, שהוא סוד, שהקנה נאחז במלכות הנקראת ים הגדול, ובנו עליה עיר גדולה רומי. שה"ס ממשלת עשו. והוא קנה הנקרא חמץ. וכשתבא הגאולה לישראל ישבר אותו הקנה. ז"ש גער חית קנה עדת. והחמץ שנמשך מקנה נעבר מיד מן העולם, עם המחמצת שלו דהיינו הנוקבא שלו, שהיא עיר רומי. ויתגלה המצה בעולם, שהיא בית המקדש, דבית ראשון ובית שני, שהם בינה ומלכות.

פסקה תשמד

אמר ר"מ דאיניון וכו': אמר רעיא מהימנא, שהם, בית ראשון ובית שני, כנגד בת עין ימין ובת עין שמאל, והם כנגד רומי הגדולה ורומי הקטנה, כנגד ב' עננים המכסים על בת עין, שבעין ימין ובעין שמאל, והם כנגד שאור וחמץ. וכל עוד שאלו לא יעברו מן העולם, בל יראה ובל ימצא אחד מהם, הבית ראשון והבית שני לא יוכלו להתגלות בעולם.

פסקה תשמה

ואסוותא דעננא עינא וכו': והרפואה לעננ העין המחשיכים לבת עין של ימין ושמאל, מה יהיה הרפואה שלהם. היא מרה של עגל. והיינו, שם ירעה עגל ושם ירבץ. **שם ירעה עגל**, זהו משיח בן יוסף, שנאמר בו, בכור שורו הדר לו, שה"ס פני שור מהשמאל. ושם ירבץ, זהו משיח בן דוד. אחד מעביר רומי הגדולה שהוא משיח בן דוד. ואחד מעביר רומי הקטנה שהוא משיח בן יוסף. ומיכאל וגבריאל הם כנגדם. מיכאל כנגד משיח בן דוד וגבריאל כנגד משיח בן יוסף.

פירוש רומי הגדולה ורומי הקטנה הן ב' קליפות כנגד בינה ומלכות דקדושה, והן ב' עננים, ימין ושמאל, שהם זכר ונקבה, המחשיכים על אור החכמה הנמשך מבת עין. והם סוד חית קנה המובא לעיל בזהר (אות תשמ"א) שהם ממשיכים החכמה ממעלה למטה, וע"כ מכסים האורות של המלכות, והרפואה לזה היא למעט הג"ר דשמאל, כמ"ש שם. וז"ש, **מה יהא אסוותא דלהון מרה דעגלא** כי המרה ה"ס דינין דנוקבא הממעטים הג"ר דשמאל, (כנ"ל אות תי"ג ע"ש).

פסקה תשמו

ובגין דא ח' וכו': ומשום זה **ח'**, שהיא חוט דק משבר אותה ומביא **ה'** במקומה, ומתהפך החמץ להיות מצה (כנ"ל אות תשמ"א) שבתחילה קנה וסוף קמלו. **קנה** הוא ממשלת רומי, שהוא **סוף** לכל המלכים, שעתיד הקב"ה לשבור אותו. גער חית קנה, היינו גער חיה רעה, שהיא **ח'** של חמץ, ונשברה רגלה מן ה **ח'** דמחמצת, שנאמר בה ורגליה יורדת מות. ועוד. גער חית קנה, שישבר רגל ה **ק'** מן קנה וישאר **הנה**. מיד, הנה ה' אלקים בחזק יבא, וגו', ראשון לציון הנה הנם ולירושלים מבשר אתן. **הנה** בגימטריא ששים, דהיינו ששים אחר אלף ומאתים, יתקיימו הכתובים הנ"ל, כמ"ש לפנינו. (ביאור הדברים לעיל אות תשמ"ב ולהלן אות תשמ"ט).

פסקה תשמז

ואמר בוצינא קדישא וכו': ואמר המאור הקדוש. כל הנפש לבית יעקב ששים ושש. **ששים** הוא להתעוררות של משיח ראשון, ושש הוא להתעוררות משיח שני שנארו

שש שנים למספר ע"ב, שאז תהיה הגאולה, דהיינו אלף שנה, שהוא כל אלף החמישי, שכולו חרב, ורע"ב שנה לאלף הששי. (כנ"ל אות תש"א) לקיים בהם **שש** שנים תזרע שדך, ו **שש** שנים תזכור כרמך, דהיינו ב' פעמים שש אחר אלף וששים, ואז ואספת את תבואתה, שיהיה קבוץ גלויות, כי ישראל נקראים תבואה, שנאמר, קדש ישראל לה' ראשית **תבואתה**.

פסקה תשמח

אם כן מה כתיב וכו': שואל, אם כן שהגאולה תהיה לאלף רע"ב שנה, מה כתוב למעלה, רנ"ו ליעקב שמחה, שמשמע שבשנת אלף רנ"ו תהיה הגאולה. ומשיב, אלא ארבע גאולות עתידים להיות כנגד ארבע כוסות של פסח, שה"ס חו"ב תו"מ, משום שישראל מפוזרים בארבע רוחות העולם, שה"ס חו"ב תו"מ, ואלו שיהיו מאומות הרחוקות, מקדימים להגאל לאלף רנ"ו. והשניים לאלף ומאתים וששים, והשלישיים לאלף ומאתים וששים ושש. והרביעיים לאלף ומאתים וע"ב.

פסקה תשמט

ופורקנין אלין יהון וכו': וגאולות אלו תהיינה, בד' חיות המרכבה, אריה שור נשר אדם, בשם הוי"ה הרוכב עליהן. ז"ש, כי תרכב על סוסיך מרכבותיך ישועה. שכנגדם יתעורר למטה ד' דגלים וי"ב שבטים בסוד ג' הויות, הויה מלך, הויה מלך, הויה ימלוך לעולם ועד, שבהם י"ב אותיות, כנגד י"ב שבטים, וי"ב פנים שבג' אבות, דהיינו ג' קוין חג"ת, שנאמר עליהם האבות הן הן המרכבה. כי ד' חיות הן במרכבה, פני אריה, ושור ונשר ואדם. ובכל אחד ג' קוין חג"ת, הם י"ב פנים. ואלו עשרת השבטים, רומזים לאלף שנים. וב' שבטים רומזים למאתים שנה. ומי"ב אותיות שבג' הויות, תלוים ע"ב שמות. כי אלו י"ב אותיות יש בכל ספירה מחג"ת נה"י דז"א, ונמצא שהם שש פעמים י"ב, שהם ע"ב. שהם ע"ב שנים אחר אלף ומאתים ומכאן הרמז, שאחר אלף ומאתים וע"ב שנה תהיה הגאולה כנ"ל. ודע שכל הקצין המובאים בזוהר, רומזים, שאז עת רצון לקבל תשובתם של ישראל. ואם ישובו יגאלו.

פסקה תשנ

ואינון כ"ד לכל וכו': והם, הע"ב שמות, כ"ד לכל חיה מג' חיות, חג"ת, כלומר אם תחלק הע"ב בשש ספירות חג"ת נה"י יש י"ב בכל ספירה כנ"ל, ואם תחלק השם ע"ב רק בג' ספירות חג"ת, הרי יש כ"ד בכל ספירה, שג' פעמים כ"ד הם ע"ב. כ"ד, הסוד שלו הוא, וקרא זה אל זה ואמר, שהם ג' כתות מלאכים שלכל אחת כ"ד צורות, שכתה אחת אומרת קדוש וכתה שניה אומרת קדוש, וכתה ג' אומרת קדוש. שכל זה היא בהארת השם

ע"ב, כי ג' כתות ביחד הם ע"ב. מיד מתעורר השמאל במ"ב אותיות דהיינו בהשם מ"ב, העושים דין בעמלק.

פסקה תשנא

כי יקרא קן וכו': כי יקרא קן צפור לפניך **בדרך**. היינו בעלי מקרא. **בכל עץ**, היינו בעלי משנה, שהם כאפרוחים המקננים בענפי האילן. ויש אומרים **בכל עץ**, אלו הם ישראל, שנאמר בהם כימי העץ ימי עמי. או **על הארץ**, הם בעלי תורה, שנאמר בהם על הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל (אבות פ"ו) **אפרוחים**, אלו הם פרחי כהונה. או **ביצים**, אלו הם שמזין הקב"ה מקרני ראמים עד ביצי כנים, כלומר שכולל הכל מקטן ועד גדול, **והאם רובצת על האפרוחים**, היינו בזמן שהיו מקריבים קרבנות, אז מה כתוב, לא תקח האם על הבנים. כלומר, שלא תפריד חיבור האם שהיא השכינה, עם הבנים, שהם ישראל.

פסקה תשנב

חרב בי מקדשא וכו': חרב בית המקדש, ונתבטלו הקרבנות, מה כתוב, שלח תשלח את האם, שהיא השכינה, וגלו הבנים, והיינו ואת **הבנים** תקח לך. כי בעלי קבלה נקראים **בנים**, שהם מצד הא' שבמילוי אות ואו דשם הוי"ה, שהוא עולם ארוך, כי א' זו דמילוי ואו, נמשכת מבינה, שה"ס עולם הבא, שהוא עולם שכולו ארוך. שנאמר בו, למען ייטב לך והארכת ימים, לעולם שכולו ארוך.

פסקה תשנג

ובאתר דקרבנין תקינו וכו': ובגלות, התקינו תפלה במקום הקרבנות, וישראל מצפצפים בקול השירים, בקול קריאת שמע, העולה אל עמוד האמצעי שהוא למעלה, דהיינו ז"א, כי האם והבת, שהם בינה ומלכות, הן בגלות, כי משום שהמלכות כלולה בבינה, נמצא בשיעור הזה גם הבינה בגלות, ומיד שיורד, ז"א, מקשרים אותו עם הבת, שהיא המלכות, שנקראת יד כהה, כדי לקשר ה ו' שהיא ז"א, עם **ה'**, שהיא המלכות, בשש ספירות. כי בק"ש הוא המשכת ו"ק דגדלות לז"א ומלכות. מיד מלחשים אל החכמה, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. שה"ס יחוד המלכות, שנמשך לה אז שפע מן החכמה.

פסקה תשנד

אחד כבוד גי' וכו': **אחד**, שבשמע ישראל, ו **כבוד**, שבבשכמל"ו, בגי' מ"ה מן חכמה. כי מוריד החכמה אל אמא, ומיד שיורדת החכמה לאמא, קושרים אותה העם בקשר תפלין של ראש. כי קשר תפלין של ראש ה"ס לאה, שה"ס יבשה, (כנ"ל בהקדסה"ז אות ר"ה ר"ו) שהיא המקבלת החכמה היורדת, בסו"ה וראית את אחורי. הסובב על קשר של

תפלין דראש. ומשום זה, הארבע פרשיות של התפלין הן, קדש לי, היא חכמה. והיה כי יביאך, היא בינה. שמע ישראל, היא תפארת, שכולל שש ספירות בשש מלות של שמע ישראל. והיה אם שמוע, היא מלכות, הנקראת יד כהה. התפלה, היא כתר, דהיינו כתר על ראשו של ז"א, בסוד, אין קדוש **כ** הויה, שה **כ**' רומזת על כתר (כנ"ל אות תקע"ב) כי סנדלפון קושר כל התפלות ועושה אותן כתר.

פסקה תשנה

שההוא זמנא צריך וכו': בזמן ההוא צריכים לערוך השלחן לסעודת המלך, ולסדר משכן ומנורה וארון ומזבח וכל מיני שימוש של בית המלך. ואין כונתינו לסתם שלחן שאינו מעשיו של הקב"ה, כי אין כונתינו אלא אחר שלחן שהוא מעשיו של הקב"ה, שהוא השכינה שלו. והשכינה היא משכן שלו, של ז"א, שלחן שלו, מנורה שלו, ארון שלו, מזבח שלו, כי היא, השכינה, כלולה מכל כלי תשמישו של מלך העליון. שהוא ז"א.

פסקה תשנו

אינהו אינון דמתקני וכו': אלו שנקראים בנים, המכוונים כנ"ל, הם המתקנים יין ולחם של מלך העליון, ז"א, שנאמר בהם, את קרבני לחמי לאשי. כי אין להקריב אליו, אלא אלו הנקראים אשי ה' (שנתבאר לעיל אות תל"ט ע"ש) ומשום זה כתוב, את קרבני לחמי לאשי שעליו נאמר, לכו לחמו בלחמי. ונקראים לחם הפנים, שהם י"ב פנים, המרומזים בג' הויות, של יברכך הויה, יאר הויה, ישא הויה, שבהם י"ב אותיות כנגד י"ב פנים של ג' חיות, פירוש. כי ד' חיות הן, פני אריה, פני שור, פני אדם, וכשנכללות זו מזו, אין בכל חיה מד' החיות, אלא ג' חיות אריה שור נשר, שהם י"ב פנים, אבל פני אדם חסר מכל אחת מד' החיות, ואפילו בפני אדם עצמו, אין שם אלא אריה שור נשר, ופני אדם, שהוא בחינת עצמו אין שם. והטעם היא כי פני אדם ממש, שהם מלכות מבחינתה עצמה, שה"ס מנעולא, חסרה בהן, ואין בהן אלא מלכות דמפתחא, הממותקת בבינה, שהיא בחינת עטרת יסוד דז"א, ולא מלכות ממש (כנ"ל בהקסה"ז דף מ"ה ד"ה ההיא, ובדף מ"ז ד"ה גו) וע"כ היא בכלל נשר, שהוא ז"א, ופני אדם ממש, שהוא מלכות מבחינת עצמותה חסרה שמה. (עי' לעיל ב"ב דף קנ"ח ד"ה בארבעין)

פסקה תשנז

מאי לחם דאלין וכו': מהו הלחם של אלו י"ב פנים. זהו לחם של אדם, שה"ס הויה במילוי אלפין כזה, יוד הא ואו הא, שהיא בגימטריא מ"ה, כחשבון אדם. והם י"ב בסוד ג' הויות, שפירושן ג' קוין שבכל קו הויה אחת, שהם י"ב אותיות כנ"ל. ויש לו לחם שהם בארבעה פנים, שהם ארבע אותיות הויה, הכוללות י"ב פנים, כנ"ל. לחם הזה של שלחן

המלך הוא סלת נקיה. שאין שם משהו ממוץ ותבן שה"ס דינים. פירוש. הלחם הוא י"ב פנים דז"א. והוא נערך על השלחן, שהוא המלכות, הנקראת שלחן המלך.

פסקה תשנח

כבשן דיליה דאופה וכו': הכבשן שלו שאופה שם הלחם, הוא השכינה ששם מתבשל ונגמר הלחם. ומשום זה, אין מתחילים לחתוך הלחם אלא ממקום שנגמר בישולו, דהיינו בדומה לשלמות הפרי שהוא בגמר בישולו. וזה הוא אדני, שהיא המלכות, שהיא גמר ושלמות של הויה, שהוא ז"א, שהוא לחם הפנים, דהיינו י"ב פנים הנ"ל, שהם בז"א. אדני, הוא הכבשן שלו, וז"א, המשלמת אותו. ונקראת כבשן, משום שהיא כבושה תחת בעלה. ובשבילה נאמר, והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן. ואין פירושו ככבשן האש של הדיוט, אלא ככבשן האש פירושו, שבו **כובש** רחמיו לעמו, כשמתפללים ומבקשים בקשות. כמו שאומרים כן יכבשו רחמיך את כעסך (ברכות ז') ובו אמרו, כבשי דרחמנא למה לך. שסודות הקב"ה, נקראים כבשי דרחמנא.

פסקה תשנט

ובנהמא דאורייתא אית וכו': ובלחמה של תורה יש סלת נקיה, שנותן אותו המלך לאלו שנאמר עליהם כל ישראל **בני** מלכים, דהוינו לאותם שנקראים בנים, שהוא מאכל צדיקים. ויש לחמה של תורה שהוא פסולת, שנותנים לעבדים ושפחות של בית המלך, המשמשים לסוסים ופרשים של בית המלך, (כלהלן אות תשס"ב) ומשום זה נאמר בהמלכה, ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. שהם בעלי משנה. ומשום זה נאמר במאכל המלך, **ועשירית האיפה סלת**, סולת ודאי ועשירית האיפה היינו **י'** מן אדני, שהיא עשירית ודאי, וזו הסולת, נמצאת המאכל של המלך. כנ"ל.

פסקה תשס

קום בוצינא קדישא וכו': אמר רע"מ, קום מאור הקדוש, אתה ור' אלעזר בנך, ור' אבא, ור' יהודה, ור' יוסי, ור' חייא, ור' יודא. לתקן מתנה אל המלך, הקב"ה, ולהקריב כל האברים, שהם ישראל, שיהיו קרבנות אל הקב"ה. והיינו אותן הנקראות נשמות ישראל, הן נקרבות אל האברים של שכינה הקדושה, דהיינו לספירות המלכות, שהיא נקראה, אש של גבוה. ואש הזו נאחזת בעצים הנקראים **עצי העולה**, שהם עץ החיים. שהוא ז"א, ועץ הדעת טוב ורע, שהוא המלכות. **עצי הקדש** נקראים, בעלי התורה, שהתורה נאחזת בהם, שנאמר בה הלא כה דברי כאש נאם ה'.

פסקה תשסא

ואתמר בה עולה וכו': ונאמר בה בהמלכות, עולה לה'. קרבן לה', אשה לה'. ונאמר, את קרבני לחמי לאשי, והרי כבר כתוב, שאין להקריב קרבן אלא לה', ומה היא, את קרבני לאשי. ומשיב. הדרך הוא, שמי שמקריב מתנה, מקריבה אל המלך, ואח"כ, המלך מחלק למי שרוצה. אף ישראל מקריבים התורה שהיא המלכות, אל הקב"ה, שהיא לחמו, והיא יינו והיא בשר שלו. ונאמר בה בהתורה, שהיא מלכות, עצם מעצמי ובשר מבשרי. והיא בשר קדש, שבעלי הישיבה העמידו עליה, בבשר היורד משמים אנו מדברים. פירוש. שע"י הקרבן שישראל מקריבים, נקרבים הנשמות אל המלכות, בסוד מ"ן, והמלכות מתקרבת אל המלך, דהיינו שנעשה היחוד של ז"א ומלכות, ומהארת הזווג מחלק המלך לכל העולמות.

פסקה תשסב

קב"ה מאי עביד וכו': מה עושה הקב"ה ממתנה הזו, דהיינו מהארת הזווג שנעשה ע"י הקרבן כנ"ל הוא דומה למלך האוכל על שלחנו. שמקריבים על שלחנו מכל מין ומין סלת, קמח בינוני, ופסולת. והוא מחלק משלחנו לכל היושבים בסעודה, ע"י הממונים שלו, לכל אחד כראוי לו. ולחם ההוא שהוא סלת, שהמלך אוכל, הוא מצוה לתת לאוהביו שהם אצלו. ז"ש, את קרבני לחמי לאשי ריח נחוח, דהיינו אשי ה' ונחלתו יאכלון. ומאכל זה הוא מצד עץ החיים. וע"כ הוא סלת נקיה בלי פסולת כלל. אבל מצד עץ הדעת טוב ורע, שיש בו פסולת, צוה לתת הבינוני אל המלאכים. והפסולת, נותן לשדים ומזיקים, שהם משמשים לסוסים ולפרשים של המלך.

פסקה תשסג

ואוף הכי דפרשין וכו': ואף כך, ניתן קמח בינוני הנ"ל, לפרשי המלך הם בעלי משנה, שהם כמלאכים. והמשמשים שלהם, הם שדים יהודים, שהם רשומים באות שדי דהיינו באותיות ש"ד מן שדי. ויש שדים ומזיקים מצד הטומאה, הנקראים שדים עכו"ם. כי זה לעומת זה עשה האלקים.

פסקה תשסד

ובגין דא אמרו וכו': ומשום זה אמרו בעלי המשנה, שאלו ג' מינים שמהם שמן השדים דיהודים מין אחד שלהם, הם כמלאכי השרת. ומין שני הוא כבני אדם. ומין שלישי הוא כבהמות. ויש מהם חכמים בתורה שבכתב ושבעל פה. ואותו הנקרא יוסף השד, הוא על שם שהולידו שד. ולא לחנם אמרו בעלי משנה, אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו. כי בעלי משנה דומים למלאכים (כנ"ל אות תשסג). ואשמדאי, מלך

השדים, הוא וכל משפחתו, הרי העמדנו, שהם שדים יהודים, שנכנעו בתורה ובשמות התורה.

פסקה תשסה

ובני אהרן בגין וכו': ובני אהרן, משום שערכו הם את קרבנותיהם, משום זה נענשו, כי כל הקרבנות, אע"פ שנקרבים אל המלך, המלך מחלק אותם לכל אחד כראוי לו, ולוקח לחלקו מה שראוי לו.

פירוש המאמר. לג' חלקים נחלקת שפע הקרבן. א) **סולת נקיה**, שה"ס שפע חסדים הנמשכים מז"א, שבחסדים אין שום אחיזה לקליפה וע"כ נקרא סולת הרומזת שאין בה שום פסולת. ב) **קמח בינוני**, והוא הארת ו"ק דחכמה, הנמשכת ממלכות, שה"ס הארת החכמה ממטה למעלה. ג) **פסולת**, היינו הארת החכמה הנמשכת ממעלה למטה, שזה היה חטא עצה"ד.

וז"ש, **ואיהו פליג מפתוריה** וכו'. כי ישראל מקריבים הקרבן המזווג ז"א ומלכות, שמהארת הזווג יוצאים ג' מיני שפע הנ"ל, וז"א בעצמו מחלק אותם, **ומההוא נהמא דאיהו כלת דמלכא אכיל**. כי ז"א הוא בסוד כי חפץ חסד הוא, וע"י אוכל הסולת שה"ס אור חסדים. **איהו מני למיהב לאינון דרחימין גביה**, שהוא מאכל האוהבים הדבוקים בחסד כמו ז"א, וז"ש, **האי איהו מסטרא דאילנא דחיי**, דהיינו מצד ז"א שנקרא עץ החיים. שממנו נמשכים שפע החסדים. **אבל מסטלא דעץ הדעת טוב ורע**, שהוא המלכות, שממנה נמשכת שפע החכמה, **מני למיהב בינוני למלאכין**, דהיינו קמח בינוני, שה"ס ו"ק דחכמה, דהיינו המאירה ממטה למעלה. **ואוף הכי דפרשין דמלכא, הוו מארי משנה**, מן בעלי המשנה, הדבוקים במלכות הנקראת משנה, מקבלים ג"כ קמח הבינוני. **ופסולת לשדין ומזיקין** וכו', והפסולת שה"ס המשכת החכמה ממעלה למטה, שהארה זו אסורה, ונבחנת לדם טמא, כנ"ל (אות שע"ט, במראות הסולם אות י"ב ע"ש) היא ניתנה לשדים ומזיקין. ואע"פ שגם הארה זו נמשכת ע"י ישראל המקריבים, אין זה נחשב להם לחטא. כי הארה זו יוצאת בהכרח (כנ"ל ב"א דף פ' ד"ה אמנם) והם אינם ממשיכים ואינם מחלקים אותה לצד הטומאה, שהם השדים ומזיקים, אלא ז"א הוא מחלק כך את השפע. אמנם בני אהרן, סדרו כל ג' המשכות הנ"ל בעצמם, ואפילו המשכה הג' האסורה, המשיכו ונתנו לשדים ומזיקין, וז"ש, **ובני אהרן בגין דעריכו קרבנהון**, משום שהם עצמם המשיכו וסדרו כל ג' המשכות הנ"ל וחלקו אותן, **בגין דא אתענשו**, משום זה נענשו, כי המשכה הג' שהמשיכו ממעלה למטה היא אסורה לישראל. כנ"ל. ואע"פ שבכל הקרבנות יוצאות הארות אלו לשדים ומזיקים אמנם הוא

ע"י ז"א מלמעלה שהוא מחלקם כרצונו. וז"ש, **דכלהו קרבנין אע"ג דאתקריבו לגבי מלכא**, יוצאים אז כל ג' מיני הארות, סלת, קמח בינוני, ופסולת, אין בכאן איסור, משום **איהו פליג לון לכל חד כדקא חזי**, וכו'. כי ז"א מחלק ומסדר ג' מיני שפע ונותן מין הג' לשדים ומזיקים כרצונו. אבל ישראל מקריבי הקרבן אינם עושים בזה כלום. משא"כ בני אהרן הם בעצמם סדרו ג' מיני השפע, והם בעצמם חלקו אותם, ע"כ נענשו, משום ההמשכה דמין הג'. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה תשסו

וביום הבכורים בהקריבכם וגו': אמר רבי אבא, יום הבכורים, מי הוא יום. ומשיב, זהו נהר היוצא מעדן, דהיינו ז"א, שהוא יום מאלו בכורים העליונים שהם י"ה, או"א, הנקראים בכורים. וזה הוא שהתורה תלויה בו, דהיינו ז"א, והוא מוציא כל סודות התורה. ומשום שהוא עץ החיים, צריכים להביא פירות האילן.

פסקה תשסז

וביום הבכורים בהקריבכם וגו': ר' אבא אמר, יום הבכורים, הם בכורים עליונים של התורה, שהם או"א, ז"ש ראשית בכורי אדמתך תביא וגו'. אמר רעיא מהימנא, כמו בכורים לאמם, כן נקראים פירות בכורים של פירות אילנות, **כבכורה** בתאנה. כך ישראל שהם ראשונים ובכורים להקב"ה, מכל אומות העולם. ז"ש קדש ישראל לה' וגו'. ומשום זה נאמר בהם, בפירות בכורים הרומזים לישראל, תביא בית ה' אלקיך. דהיינו שיזכו לגאולה שלמה. ומשום זה אומות עכו"ם שנאמר בהם, ויאכלו את ישראל בכל פה, נאמר עליהם, כל אוכליו יאשמו רעה תבא אליהם.

פסקה תשסח

אוף הכי ו' וכו': אף כך ו', שהיא ז"א, הכולל שש ספירות, והוא בן י"ה, שהם או"א הנקראים בכורים, נקרא בכ"ר. וכל הענפים היוצאים ממנו שבהם ראשים, דהיינו המדרגות שיש בהן ג"ר המכונים ראש, נקראים בכורים. ו', היא נהר מאלו בכורים עליונים, שהוא ז"א, והיינו הנהר היוצא מעדן, שהוא י"ה, וזה הוא שהתורה תלויה בו. וכשיוצא ומתגלה, יוצאים כל סודות התורה. ומשום שהוא עץ החיים, והוא התורה, זהו שכתוב, עץ חיים היא למחזיקים בה. והמצות של ז"א שהוא התורה, דומות לאבי פירות האילן, שצריכים להביא בית ה'.

פסקה תשסט

אמר רעיא מהימנא וכו': אר"מ, ואם תאמר, למה הבכורים, שקוראים אותם מנחה חדשה, הם נמצאים באילן, ששה חדשים לששה חדשים, דהיינו בששה חדשי החורף

והסתיו, שהם באילן כמו עובר במעי אמו, ומשעה שצומחים עד גמר בישולם הם ג"כ ששה חדשים. מהו הטעם שהם בששה חדשים. ואדם שנאמר בו כי האדם **עץ** השדה. מהו הטעם, שהוא בעיבור תשעה חדשים או שבעה. והבהמה נאמר בה ג"כ, שבעת ימים יהיה תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה', דהיינו להקריב קרבן לפני ה'. ומהו המעם שצריכים שבעת ימים. ועוד. הספירות, שבהן שם הויה וכל הכנוים שלו, למה נקראות בשם חיות. דהיינו בשם אריה, שור, נשר, אדם.

פסקה תשע

אלא מנחה חדשה וכו': ומשיב, אלא מנחה חדשה בדרך סוד, פירושה השכינה. משש חדשים לשש חדשים, שהפירות בעבור האילן, הם שש ספירות חג"ת נה"י, הנקראים שנים קדמוניות לבריאת העולם, וה"ס שיתא אלפי שני שעומד העולם, ונקראים שנים מצד אמא עליונה, שהיא בינה, ומצד אמא תחתונה, שהיא המלכות, נקראים חדשים. ומשום ששש ספירות קדמו לעולם ולכל הבריות, הן נקראות בכורים. וז"ס שפירות האילן הם בכורים בששה חדשים, דהיינו מזמן הצמיחה עד גמר בישולן. דהיינו כנגד חג"ת נה"י שמצד המלכות.

פסקה תשעא

ושכינתא מנחה חדשה וכו': והשכינה שהיא מנחה חדשה, מצד החיה שנאמר בה, ודמות פניהם פני **אדם**. הוא תשעה חדשי עיבור, כי אדם בגימטריא תשעה בחשבון קטן דחנוך, כי בסוד מספר קטן, שהוא במטטרון, הנקרא חנוך, חושבים כל האותיות רק במספר יחידות, וה **מ**' יהיה רק ד' וכן ה **ת**' רק ד', וכו' כך, שלפי זה אדם בגי' תשעה, כי א"ד הם חמשה, ועם ה **ם**' שהוא ד', הם ט'. והוא סוד האדם שנולד לתשעה חדשי עבור, והאדם הנולד הוא עשירי להם. ובזה הוא כלול בכל עשר ספירות. והאדם נקרא בן בכור, על שם אות ברית, שהוא יסוד, שהוא **י**' על שם טפה ראשונה שנמשך ממנו זרע יורה כחץ, שהאדם נולד ממנה, וכל טפה נקראת **י**' מפני שכוללת **י**' ספירות. שהוא, היסוד, הוא **ו**', והיא הטפה, היא **י**' העולה על ה **ו**', שהוא יסוד, כמו פרי העולה על ענף האילן. וכיון שב **י**' ספירות יש ג"ר, שה"ס בכורים. ע"כ נקרא האדם בן בכור.

פסקה תשעב

ואע"ג דכמה ענפין וכו': ואע"פ שכמה ענפים יש באילן, וכמה תאנים עליהם, אלו שהקדימו להתבשל בתחילה נקראים בכורים. אלו הם **הראשים** של כולם. וכמו הם נאמר, שאו שערים **ראשיכם**. שפירושו כמו, שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה. וכן שאו את **ראש** כל עדת בני ישראל.

פירוש. כי אומר הטעם שהאדם נקרא בן בכור, משום שבא מטפת יסוד שה"ס **י'** שכלולה מעשר ספירות. שבכללן יש ג' ראשונות כח"ב, שהם נקראים בכורים. ולפי"ז צריכים כל בני אדם להיות בכורים, ולמה נקרא בכור רק בן ראשון, וכדי שלא יקשה לך זה, הוא אומר, **ואע"ג** וכו' **אינון דאקדימו בקדמיתא אתקריאו בכורים**. כי גלוי הג"ר, שנקראים בכורים, הוא רק על פרי ראשונה, ועל בן הראשון, ועל שאר בנים אין הג"ר נגלים אע"פ שהם נמשכים מן **י'**. וז"ש, **אלין אינון רישין דכלהו**, שהבן הראשון הוא הראש לכל הבאים אחריו, כלומר שעליו נגלו ג"ר הנקראים ראש, וממנו מאיר הראש לשאר בנים. ומביא ראיה שראש פירושו ג"ר, מהכתוב, שאו שערים **ראשיכם**, ששאו שבכאן פירושו ג"ר, כמו שאו מרום עיניכם וגו' שפירושו ג"ר, כי עיניכם ה"ס חכמה. וכן שאו את **ראש** כל עדת בני ישראל פירושו ג"ר. ועד"ז נקראים הבכורים ראשים, ע"ש הג"ר.

פסקה תשעג

שאו שערים ראשיכם: שערים, אלו הם חמשים שערי בינה, שהם ישיבה של מעלה. **ושאו פתחי עולם**, היינו דישיבה התחתונה, שהיא המלכות. שכל מי שעוסק בתורה לסוף מתנשא. ז"ש אם נבלת בהתנשא. והעמידו בעלי המשנה, כל המנבל עצמו על דברי תורה לסוף הוא מתנשא. והיינו **ויבא מלך הכבוד**, שאין כבוד אלא תורה.

פסקה תשעד

מהכא מאן דיליף וכו': מכאן, מי שלומד תורה הנקראת כבוד, הוא נקרא מלך. כי כתוב, ויבא מלך הכבוד. ואל תאמר שהוא בעולם הבא ההוא ולא יותר, אלא הוא מלך בב' עולמות בצורת אדונו. ומשום זה נכפל הפסוק ב' פעמים, פעם אחת, מי זה מלך הכבוד, והשניה, מי הוא זה מלך הכבוד. שיורה על שני עולמות, בעולם הזה ובעולם הבא. **שאו שערים ראשיכם**, מהו ראשיכם ב' פעמים. ומשיב, אלו הם החיות דמרכבה עליונה, שלמעלה מחזה דז"א. והחיות דמרכבה התחתונה, שבמלכות. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה תשעה

רבי שמעון פתח וכו': רש"פ המקרא, ואמר, שאו שערים ראשיכם וגו'. מקרא הזה העמידו, ולמדנו. אבל, **שאו שערים ראשיכם**, אלו הם שערים עליונים, שערי התבונה העליונה, והם חמשים שערים. **ראשיכם**, אלו ראשים מי הם. ומשיב, אלא כל אחד ואחד דהיינו כל שער ושער יש לו ראש להתפשט ולהכנס זה בזה, ולהכלל זה בזה.

פסקה תשעו

אשכחנא בספרא דחנוך וכו': מצאתי בספרו של חנוך, **שאו שערים**, אלו הם השערים שלמטה מן האבות, דהיינו שלמטה מחג"ת הנקראים אבות, והם שלש ספירות אחרונות,

שהן נצח הוד יסוד. **ראשיכם**, אלו הם ראשי אלפי ישראל, והם האבות העליונים שהם חג"ת הנעשים בגדלות חב"ד, והם הראשים של אלו השערים. ובשביל אלו נה"י שהם האופנים, המסבבים ונושאים אותם על כתפיהם, אומרים **שאו שערים ראשיכם**, שאו. את מי. את ראשיכם, שהם, החג"ת, ראשים עליכם ושולטים עליכם. **והנשאו פתחי עולם**, אלו הם האמהות, והן ארבע שלמטה, דהיינו חו"ג תו"מ שבמלכות. ששרה היא חסד, רבקה גבורה, לאה ת"ת, רחל מלכות.

פירוש. מחזה ולמעלה דז"א, שה"ס חג"ת, הם בחסדים מכוסים מחכמה. ומחזה ולמטה דז"א, שם מקום גילוי של החכמה, אבל חסרים מחסדים. ואין החכמה יכולה להאיר בלי חסדים, וכדי שז"א יזדווג עם המלכות צריכים מקודם הנה"י והחג"ת להכלל אלו מאלו, ואז יש בנה"י חכמה וחסדים יחדיו, ויכולים להאיר, ואז הם יכולים להשפיע אל המלכות. וכן החג"ת שהם חסדים נשלמים על ידי גילוי החכמה שבנה"י. ואז נבחן, שנה"י הם **שערים** לחג"ת, שאי אפשר לקבל הארת החסדים השלמה מן חג"ת דז"א מטרם שתתגלה החכמה בנה"י דז"א, כי זולתם נבחנים החסדים שבחג"ת בבחינת ו"ק בלי ראש. אבל אחר שנגלה החכמה בנה"י, וחג"ת ונה"י נכללו זה מזה, נבחנים החג"ת **לראשים**, כי נעשו על ידיהם לבחינת ג"ר הנקראים ראשים. באפן שנה"י הם **שערים** להעלות את החג"ת לבחינת ראשים.

וז"ש, **ובגין אלין, דאינון אופנים דסחרן ונטלין לון על כתפייהו**, כי נה"י דז"א נקראים אופנים, והם הנושאים על כתפיהם את החג"ת דז"א, כלומר שהם המנשאים אותם לבחינת **ראשים**. ומה שאומר **על כתפייהו**, רומז כמו הכתפים של אדם הנושאים את ראשו של אדם, כן נה"י מנשאים החג"ת לבחינת ראש. וז"ש, **אמרי שאו שערים ראשיכם** וכו', **דאינון ראשין עלייכו ושלטנין עלייכו**, שע"כ אנו אומרים אל נה"י, שאו שערים ראשיכם, שינשאו את החג"ת להיות ראשים. **ועלייכו** פירושו כמו בשבילכם, וז"ש, **דאינון עלייכו ושלטנין עלייכו**, כי בשבילכם הם ראשים ושליטים. דהיינו שמתגלה בהם הג"ר על ידכם, שהן מכונות ראש ושליט, ואז, **והנשאו פתחי עולם**, וכו', דהיינו שישפיע וינשא גם את המלכות.

פסקה תשעז

ויבא מלך הכבוד: זה הוא מלך העליון של כולם, דהיינו ז"א הכולל את חג"ת נה"י האלו, שהוא מלך מאותו הכבוד, כי מאיר ללבנה, שהיא המלכות, הנקראת כבוד. **ומאן איהו. הויה צבאות**, דהיינו ז"א, שנקרא כן. **ויבא**, שואל, לאיזה מקום יבא. ומשיב, להביא את התורה שהיא ז"א, בארון, שהוא מלכות, בחבור אחד כראוי. כי כיון שזה

נכנס למקומו, דהיינו אחר שנזדווג ז"א במלכות, שהיא מקומו, אז נבחן, שהתורה שהיא בחינת ז"א, נכנסה בארון שהוא בחינת המלכות. ונתחברו חיבור אחד, התורה העליונה, שהיא בחינת ז"א, בתורה שבעל פה שהיא בחינת המלכות. כי מתחברים לפרש דברים סתומים. דהיינו לגלות סודות התורה לצדיקים.

פסקה תשעח

אימתי. בשבועותיכם וכו': שואל, מתי נעשה היחוד הזה. ומשיב, שעל זה כתוב. וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' **בשבועותיכם**, שפירושו, למספר שאתם סופרים. כי בכל זמן שישראל עושים חשבונות לחדשים וימים טובים, הקב"ה מתקן תיבה בתוך הרקיעים, דהיינו כמו התיבה לשליח צבור, ומעביר כרוז, הרי בני למטה קדשו החדש, קדשו היום טוב, התקדשו כלכם למעלה. ועושה שכל צבאות השמים יתקדשו כאחד עם עם הקדוש, וכלם שומרים שמירה אחת, באותו יום שקבעו ישראל למטה, ועל כן כתוב, בשבועותיכם, דהיינו למספר שאתם סופרים את אלו שבע שבתות.

פסקה תשעט

וכדין משיך קב"ה וכו': ואז ממשיך הקב"ה המשכת שבע מדרגות למטה במדרגה ההיא, דהיינו במלכות, שמתאחדת בהם באלו שבע שבתות שה"ס חג"ת נהי"מ. ואם תאמר, הרי שש מדרגות הן ולא יותר, דהיינו חג"ת נה"י, שהרי המלכות היא המקבלת אותן, ואינה בחשבון. ומשיב, אלא אז אמא, דהיינו בינה, יושבת על האפרוחים, שהם חג"ת נהי"מ, ונמצאת רובצת עליהם, מפריחים את הבינה מהם ולוקחים אלו ששה בנים, שהם חג"ת נה"י, עם המדרגה שלמטה, שהיא מלכות, לקיים מה שכתוב, שלח תשלח את האם, שהיא בינה, ואת הבנים, שהם חג"ת נהי"מ, תקח לך. וע"כ אנו ממשיכים שבע שבתות, דהיינו גם המלכות. ואחר שהמשכנו גם את המלכות, אנו ממשיכים את חג"ת נה"י לכלול אותם בהמלכות.

פסקה תשפ

רב המנונא סבא וכו': רה"ס אמר, ביום ההוא אין ישראל לוקחים אלא חמשה בנים, והם חמשה חומשי תורה, דהיינו חג"ת נ"ה דז"א, שהם חמשה חומשי דז"א שנקרא תורה. ואם תאמר הרי שש ספירות הן, כי יש גם יסוד. ומשיב, אלא באמת שבע הן, עם צפור אחת שהיא מלכות הנמצאת בין כנפי אמא, שהיא בינה. ומה שחשב תחילה רק ה' מדרגות שהן חג"ת נ"ה, הוא משום שעיקרם אינן אלא ה' מדרגות, ויסוד ומלכות, הם ב' כוללים של אותן ה' מדרגות, ואין בהם חידוש יותר. וישראל יודעים לצוד ציד טוב גדול

ויקר. מה עושים. הם מוציאים מתחת כנפי אמא אותה הצפור, שהיא מלכות, בלחש הפה שהם מלחשים לה, לחש אחר לחש, דהיינו ע"י הרבה תפלות.

פסקה תשפא

וההוא צפורא דחייש וכו': וצפור ההיא המרגשת אלו הלחשים, ואלו הקולות שמלחשים אליה, אע"פ שהיא תחת כנפי אמא, זוקפת ראשה, ומסתכלת אל לחש הקול, ופורחת אליהם, והיא יוצאת מתחת כנפי אמא. כיון שישראל לוקחים אותה, הם מחזיקים בה, ולוחשים לה, ומקשרים אותה בקשר שלא תפרח ותלך. מיד לוקחים אותה ישראל בקשר הזה, והצפור רוצה לפרוח וללכת מהם, ואינה יכולה ללכת.

פסקה תשפב

ובעוד דהיא קשירא וכו': ובעוד שהיא קשורה בידיהם, של ישראל, הם מלחשים בקולם, והיא מצפצפת עמהם, ופורחת למעלה, ויורדת. וכל אלו הבנים שהם תחת כנפי אמם, שהם חג"ת נה"י דז"א, כיון ששומעים צפצוף ההוא של אחותם, המלכות, והלחש של קול ההוא של ישראל, מיד יוצאים מתחת כנפי אמם, ופורחים אל צפור ההיא, שהיא המלכות, וישראל לוקחים אותם ומתאחדים בהם. ולולא אותה הצפור שנאחזו בה תחילה, הם, החג"ת נה"י, לא היו פורחים אליהם לעולם, ולא יכלו להתאחד בהם.

פסקה תשפג

היך צדין צידה וכו': איך צודים ציד של צפור הקדושה הזו. הוא, שמתקנים לפניה מאכל יקר בשמחה, וכל מיני תענוגים, ובאים לבית הכנסת ולבית המדרש, ומצפצפים אליה בקול לחשים כראוי. והיא, הצפור, שמסתתרת תחת כנפי אמא, זוקפת ראשה, ורואה שלחנות ערוכים, והצפצופים שאליה, דהיינו התפלות, כראוי, היא יוצאת, מתחת כנפי אמא, ופורחת אליהם, כמו שלמדנו, ובה נאחזים כל אלו הבנים, שהם חג"ת נה"י דז"א.

פסקה תשפד

ומשלחין להההוא דרביעא וכו': ומשלחים אותה שרובצת עליהם, דהיינו אמא, שהיא בינה, הרובצת על חג"ת נהי"מ, והולכת לה. משום שמרקיע השביעי, שהוא חסד, ולמעלה, דהיינו בג"ר, במכוסה ממך אל תדרוש. על כן שלח אותה, את האם, שהיא בינה, שהיא מג"ר, כי לא תוכל להשיגה. וע"כ כתוב, שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך. שפירושו, שתשלח את הבינה מלעיין בה, כי אין בה השגה, ואת הבנים, שהם חג"ת נהי"מ, תקח לך, כי בהם יש השגה.

פסקה תשפה

מקרא קדש דא וכו': מקרא קודש, זה הוא, הקריאה וצפצוף דהיינו התפלות, שינו עושים לצפור הקדושה ההיא, שהיא מלכות, בתחילה, ואח"כ כיון שנאחזים בה שאר הימים, חג"ת נה"י, הם נקראים מקראי קדש, לשון רבים. כי צפור הזה נקרא קדש, שכתוב, כי קדש היא לכם, שסובב על מלכות, ע"כ אומר היא, ומשום שהיא קדש, היא קוראת לכולם, לחג"ת נה"י, ובאים אליה, ומשום זה הם נקראים מקראי קדש.

פסקה תשפו

איהי קראה וישראל וכו': היא קראה, לחג"ת נה"י, וישראל מצפצפים עמה, ואף הם קוראים, וע"כ המה באים אליהם ומתאחדים בהם. משום זה כתוב, אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר **תקראו אותם**. **מקראי קדש**, היינו על שם הצפצוף שלהם, ועל שם אותה הצפור הקדושה, שהיא קדש, הקורא אותם.

ביאור המאמר. כי סו"ה והאם רובצת על הבנים, ה"ס הקטנות שאמא משפעת אל הבנים. כי תקון ראשון שהבינה מתקנת את זו"ן שהם חג"ת נהי"מ, הוא העלאת המלכות אליה. שה"ס הבאת ה' ב **אור** הבינה ונעשה **אויר**, שאז מתמעטת הבינה מכח המלכות לו"ק חסר ג"ר, ואחריה מתמעטות כן כל המדרגות וכולן מקבלות ו"ק חסר ג"ר, מחמת עלית המלכות לבינה של כל המדרגות. והשפעה זו נק' האם רובצת על הבנים. כי אם לא היו זו"ן מקבלים הקטנות הזו מן הבינה לא היו ראוים לקבל שום מוחין. (כמ"ש ב"א דף ז' ד"ה וכבר). וע"כ נבחן זה, שחג"ת נה"י דז"א, וכן המלכות עלו תחת כנפי הבינה, ומקבלים כך את הקטנות שלהם. אמנם בזמנים ומועדים צריכים ישראל בכח תפלותיהם ותענוג יו"ט, להוריד המלכות והו"ק דז"א מן כנפי הבינה, ולהמשיך להם מוחין דגדלות מן הבינה.

וז"ש (באות תש"פ) **בחד צפרא דאשכחת בין גדפהא דאימא**, דהיינו המלכות המקבלת הקטנות מאמא, המכונה גדפהא דאמא, בסוד המלכות שעלתה לבינה, דהיינו ה' שנכנסה באור הבינה. ונעשה אויר. (כנ"ל ויצא אות י"ז) והמשכת הג"ר מן הבינה למלכות, מכונה ציד. ויש ציד רע, שז"ס **יודע ציד**, שכתוב בעשו הרשע, משום שהיה ממשיך הג"ר דשמאל, שאסור להמשיכם. אבל ישראל **יודעים** לצוד **ציד טוב**. שה"ס להמשיך ו"ק דחכמה המיוחדים בימין בחסדים ע"י קו האמצעי. וז"ש, **וישראל ידעי למיצד צידא טבא רבא ויקירא**, כי הציד של ישראל ה"ס **צידה טבא**, ולא ציד רע מלא דינים כעשו, והוא **רבא ויקירא**, דהיינו שהוא מוחין דגדלות היקרים. והוא ע"י יחוד שמאל וימין בקו אמצעי, וע"י זווג ז"א ומלכות. וז"ש, **מה עבדי** וכו' **מלחשו לגבה לחישו**

בתר לחישו, דהיינו שמעלים מיין נוקבין ע"י תפלותיהם להמשיך הארה עליונה להוציא הי' מאויר הבינה, ולהחזיר הג"ר לבינה, שתשפיע אותם אל המלכות, שתחילה יוצא הקו שמאל של הבינה בסוד נקודת השורק (כנ"ל ב"א ט"ו ד"ה ההיא) והמלכות מקבלת ממנו הארת החכמה דשמאל שנקראת ראש, וז"ש (באות תשפ"א) **וההוא צפורא דחייש לאינון לחישין** וכו' **זקיף רישא**, דהיינו שיוצאת מקטנות אמא, ומקבלת ג"ר דשמאל הנקרא ראש. וז"ש, **ופרחת לגבייהו, ונפקת מתחות, גדפהא דאימא**, שיצאה מקטנות אמא, אבל לגדלות ממש עוד לא באה, להיותה בג"ר דשמאל, שהן מוחין דאחורים. וז"ש, **כיון דישראל נטלי לה, אתקיפו בה, ולחשין לה, וקשרין לה בקשורא דלא תפרח ותזיל**, כלומר שהם מעלים מ"ן ע"י תפלותיהם, בכדי למעט אותה מג"ר דשמאל, ע"י הגילוי דמסך דחירק. וז"ש **אתקיפו בה**, שהמסך דחירק הוא קשר שהמלכות תתקשר תחת היסוד דז"א, שז"ש **וקשרין לה בקשורא דלא תפרח ותזיל**, שלא תוכל לפרוח מלשוב לבחינת ג"ר דשמאל, שישראל אין להם חלק שם. וז"ש **מיד נטלי לה ישראל בההוא קשורא, ואיהי בעאת למפרח ולמיזל ולא יכילת למיזל לה**, כי המסך דחירק ממעט הג"ר דשמאל, באפן שאינה יכולה עוד לשוב אליהם (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) וז"ש **ולא יכילת למיזל לה**.

ואחר זה שהמלכות נתמעטה עד לנקודה תחת היסוד, צריכים להעלותה להיכל או"א, שתבנה שם בנין חדש, שתהיה ראויה להזדווג עם ז"א פנים בפנים, שזסו"ה, ויבן ה' אלקים את הצלע וגו'. וז"ש (באות תשפ"ב) **ובעוד דחיא קשירא בידייהו**, דהיינו בעוד שהיא במיעוטה, **אינון מלחשין בקליהון** וכו' דהיינו שמעלים מ"ן ע"י תפלותיהם, **ופרחת לעילא** דהיינו שעולה להיכל או"א להבנות מחדש, **ונחתת**, ויורדת, כשהוא בנויה ומתוקנת להתחבר עם ז"א פנים בפנים. וז"ש, **וכל אינון בנין דתחות גדפי אמהון**, דהיינו ו"ק דז"א, שהם חג"ת נה"י, שהיו מקבלים קטנות הבינה, הנקראת גדפי אמהון, כנ"ל, **כיון דשמעי ההוא צפצפא דאחתהון ולחישו דההוא קלא**, דהיינו קול תפלות ישראל, והשירה של המלכות, שה"ס המ"ן שהם מעלים לז"א, **נפקי מתחות גדפהא דאמהון**, יוצאים גם הם מקטנות דאמא, **ופרחי לגבי ההוא צפורא**, והם פורחים ומתחברים עם המלכות פנים בפנים. **וישראל נטלי לון**, שמקבלים המוחין דז"א ומלכות, **ואחדי בהו**, ומתאחדים בהם. **ואלמלא ההוא צפורא דקא אחדי בקדמיתא אינון לא פרחי לגבייהו לעלמין**. כי החסדים מקובלים מז"א. והחכמה מקובלת מן המלכות ביחוד (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) וכל זמן שאין לישראל חכמה, נבחנים החסדים שמקבלים רק לבחינת ו"ק בלי ראש. ולפיכך מחויבים לקבל תחילה החכמה

מן המלכות, ואח"כ יכולים לקבל החסדים דז"א שהם בחינת ג"ר. ונמצא **שאלמלא ההוא צפורא דקא אחדי בקדמיתא**, שאם לא היו מקבלים חכמה תחילה מצפור ההיא שהיא המלכות, **אינון לא פרחי לגבייהו לעלמין**, לא היו החג"ת נה"י דז"א פורחים לישראל לעולם. כי היו כך ו"ק בלי ראש.

ולא עוד, אלא מטרם שחג"ת נה"י דז"א מתיחדים עם המלכות, אין אפילו בהם עצמם בחינת חכמה, כי ז"א דבוק תמיד בג"ר דבינה, שהם חסדים מכוסים. ולפיכך אין הם נקראים מקראי קדש, אשר קדש פירושו ג"ר, אלא אחר שז"א מתיחד עם המלכות. וז"ש (באות תשפ"ה) **ובגין דאיהי קדש, איהי קראה לכולהו ואתיין לגבה**, דהיינו שחג"ת נה"י דז"א מתיחדין עמה, **ובגין כך אקרון מקראי קדש**, שמשום שמתיחדים עם המלכות הם נקראים מקראי קדש, דהיינו שיש בהם ג"ר כנ"ל.

פסקה תשפז

אמר רעיא מהימנא וכו': דברים אלו, כמה סתומים הם למי שאינו יודע, והם גלוים למי שיודע אותם. ודאי **צפור** ההיא זו היא השכינה. הקן שלה היא בית המקדש, ששם שרתה השכינה. וישראל הם **האפרוחים** שהאם, שהיא השכינה, יושבת עליהם. ז"ש, והאם רובצת על האפרוחים, והם בעלי משנה, שפורחים במצותיה. **או ביצים**, הם בעלי מקרא.

פסקה תשפח

ובזמנא דחבו ישראל וכו': ובזמן שחטאו ישראל. ונחרב בית המקדש, מה כתוב, שלח תשלח את האם. שהיא השכינה. ז"ש ובפשעכם שלחה **אמכם**. ובאלו בעלי ששה סדרי משנה, כתוב בהם, ואת הבנים תקח לך. שהם ששה סדרים, מצד ששה הבנים, חג"ת נה"י, שהם תחת אמא עלאה, שהיא בינה, שהם מרומזים בשש מלות של קריאת שמע, או בששה סדרי משנה. אחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכוין לבו לשמים. דהיינו ליחד את המלכות עם ז"א שנקרא שמים. וקושרים אותה בקשר של תפלין על הראש ועל הזרוע. (כמ"ש להלן באות תשפ"ט).

פירוש. **ביצים**, הם מארי מקרא, שה"ס אור הנפש. **אפרוחים**, הם מארי משנה, שה"ס אור הרוח. ועדיין הם בקטנות שחסרים ג"ר הנקראים גדלות. ובעלי קבלה ה"ס אור הגדלות ונקראים **בנים**. אמנם יש בחינת ו"ק דגדלות, שהוא כעין היחוד שבשש מלות דק"ש (כנ"ל תרומה אות קכ"ו ובהעלותך אות ג') ואלו יצאו מכלל אפרוחים, שהוא ו"ק בלי ראש, ולבחינת בנים ממש עוד לא באו, שהרי אין להם רק ו"ק דגדלות, וחסרים להם ג"ר דגדלות וגם הם נקראים בנים. וז"ש, **ואינון מארי שיתא סדרי משנה**, כתוב בהם ואת **הבנים** תקח לך, **דאינון שית מסטרא דשית בנין דתחות אמא עלאה**, דהיינו ו"ק דגדלות,

שכבר אמא עלאה שורה עליהם, אלא רק מבחינת ו"ק. וז"ש, **דתחות אמא עלאה. דאינון בשית תיבין דקריאת שמע**, שו"ק דגדלות אלו נמשכים לז"א, בשש מלות של קריאת שמע. וכן **בשית סדרי משנה**. ונמצא שיש ב' בחינות במארי משנה, או בחינת רוח בלבד, שהיא קטנות, או בחינת ו"ק דגדלות. ועליהם אומר, **אחד המרבה**, שהוא ו"ק דגדלות, **ואחד הממעיט**, שהוא אור הרוח סחם, **ובלבד שיכוין לבו לשמים**. ליחוד המלכות עם ז"א שנקרא שמים.

פסקה תשפט

ובמאי נטלין בנין וכו': ובמה לוקחים הבנים. דהיינו הו"ק דגדלות הנ"ל. היינו בכמה צפצופין של קולות קריאת שמע. שביחוד ק"ש ממשיכים ו"ק דגדלות כנ"ל. ולאחר כך מלחשים בלחש התפלה בחשאי, דהיינו בתפלת העמידה, אל האם, שהיא בינה, להמשיך הג"ר דגדלות, ואל הבת, שהיא מלכות. והן **ה' ה'**, כי אמא היא ה' ראשונה דהויה, וברתא היא ה' אחרונה. והן יורדות אל **ה ו'**, שהיא ז"א, בקשר שלו שהוא **י'** דהויה, דהיינו חכמה. ו **ה'** עליונה, שהיא בינה, שורה על **ו'** שהיא ז"א, שהוא סוד תפלין על ראשו, דהיינו המוחין דג"ר. ו **ה'** קטנה, שהיא מלכות, יורדת אל **ה י'** דהויה, שהיא הקשר של ה' עליונה שעל ראש **ה ו'**. שז"ס אבא שהוא **י'** דהויה, יסד ברתא, שהיא המלכות. והוא **ה ו'**, שהוא ז"א, קשור עמה ב **ה'**, דיד כהה, דהיינו הקשר דתפלין של יד. באפן שה **י'** דהויה ה"ס הקשר דתפילין של ראש, שה"ס אמא על ראש **ה ו'**, והיא הקשר של תפילין של יד, שהיא המלכות, ביד כהה דז"א.

פסקה תשצ

ובג"ד אפרוחים מסטרא וכו': ומשום זה **אפרוחים** הם מצד אות **ו'**, דהיינו אור הרוח, הכולל ששה סדרי משנה, שהם חג"ת נה"י. **או ביצים**, אלו הם בעלי מקרא, שהם בבחינת אור הנפש, שהיא מלכות, **ה'** אחרונה דהויה. שנאמר עליהם בן **ה'** שנים למקרא, וזה הוא המלכות שהיא **ה'**. **בנים**, הם מצד בן י"ה, דהיינו ז"א שיש לו ג"ר מן י"ה, ואלו הם בעלי קבלה. עליהם נאמר, לא תקח האם על הבנים.

פסקה תשצא

ומארי קבלה אינון וכו': ובעלי קבלה הם בעלי תלמוד, ונאמר עליהם, ושננתם, והעמידו בעלי המשנה, אל תקרי ושננתם, אלא ושלשתם, שהם שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בתלמוד. וסוד הדבר, כי יקרא קן צפור לפניך **בדרך** היינו בעלי מקרא, **בכל עץ** היינו בעלי משנה, **או על הארץ**, אלו הם בעלי תלמוד. (כנ"ל אות חשנ"א) דהיינו שליש במקרא שליש במשנה ושליש בתלמוד. ואין לתמוה על מה שמשנים המלה ושננתם

לושלשתם כי על הכתוב, ועשית מנורת זהב טהור, הנה העמידו, ועשית מנורת, הוא כלל זהב, הוא פרט, מקשה, הוא כלל. (עי' קדושין ל.) וכן כמה מקראות שבעלי המשנה מרבים וממעטים, כגון מה שאומרים ריבה ומיעט, וכן מרבים אות, ואומרים אל תקרי מה אלא מאה. כך כאן אנו אומרים, אל תקרי ושננתם אלא ושלשתם, ודרשינן ממנו, שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד, כמ"ש בקדושין (דף ל' ע"א).

פסקה תשצב

אוף הכי ביום וכו': אף כך, ביום כלות משה שאנו דורשים בו כלה של משה (לעיל אות רנ"ב) אם תאמר שאנו דורשים זה מהם, דהיינו מאותיות אלפא ביתא שבהמלה, אשר כלת היא אותיות כלה, ולא הוסיפו מעצמם, שהם אין להם רשות להוסיף או לגרוע אות ממנו, ולא להחליף אות זה באות אחר. אם כן, הרי כתוב בתורה כלות, מלא ב ו', מי נתן להם רשות לגרוע אות ממנו, שהיא **ו**' ולדרוש לשון כלת. שהרי אין כאן מלה להחליף בחלופי אלפא ביתות, כגון בא"ת ב"ש, אלא שגרעו ה **ו**' מן המלה, ודרשו כמו שהיה כתוב כלת בלי **ו**'. אלא שעל אלו מלות חסרות שדורשים כאלו היו מלאות, ומלות מלאות כאלו היו חסרות ועל כל מיני פרושים שיכולים לעשות. לקשט הכלה, שהיא התורה, בתכשיטין שלה, צוה לנו הקב"ה לעשות כמו שיאמרו, ולהאמין אותם. ז"ש על פי התורה אשר יורוך.

פסקה תשצג

לאומן דחתך מאני וכו': ודומה, לחייט שחתך לעשות לבושי מלכות, ועשה מהם חתיכות רבות, אלו שיודעים המקומות שחסרים אותן החתיכות ויודעים אותן החתיכות הנשארות, הם יכולים לעשות את הלבושים, כי משימים החתיכות שנתוספו, במקום שהן חסרות, וחתיכות שהן מועטות מוסיפים עליהם. וזה הוא, על פי התורה אשר יורוך.

פסקה תשצד

ואי תימא אי וכו': ואם תאמר, אם כך הוא, מה הוא שלפעמים טועה אחד מהם, ואומר אני מתחרט. ומשיב. אלא מטרם שפוסק הוראה באותו דבר שחולקים בו, יכול אותו שמקשה עליו, לומר אני מתחרט. כי לא כל המפרקים לעשות תכשיטי כלה יודעים לאן הולכות החתיכות, מטרם שהפסק הוא על מכונו, ומטרם שהתירוצים של ההלכות הם על מכונם.

פסקה תשצה

מנורה, שבע בוצינין וכו': המנורה, שבעת הנרות שלה, ה"ס את שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך, (שנתבארו לעיל ויקהל אות נ"ג) שהן כנגד שין של ג' ראשים

ש, ושין של ארבע ראשים שבתפילין. דהיינו כנגד ז' ראשים שבב' שינין. והם כנגד ז' ברכות דקריאת שמע, שהם בשחרית, מברך שתים לפניה ואחת לאחריה, ובערב מברך שתים לפניה ושתים לאחריה. לאח"כ כתוב המצוה, שכהן גדול בעבודה משמש בכנפי מצוה, שהם פעמונים ורמונים, שהם כמו הקשרים והחוליות שבציצית. והציץ, שהוא כמו תפילין. משם ואילך כתוב, ועשית מזבח מקטר קטרת.

פסקה תשצו

פתח רעיא מהימנא וכו': פרע"מ ואמר, כתוב בפרשה זו, והקרבתם אשה עולה לה'. והעמידו אשר עולה היא לאשים, שכולה נשרפת באש, ומשום זה סמך עולה לאשה. ועוד העמידו שאין עולה באה אלא על הרהור הלב.

פסקה תשצז

ודאי כל קרבנין וכו': ודאי כל הקרבנות אינם באים אלא לכפרה, כל קרבן וקרבן מכפר על כל אבר ואבר של האדם כפי החטא שחטא באותו אבר. על טפות המוח, דהיינו החטא של מוציא זרע לבטלה, מביא, עוגות מצות כי לא חמץ. דהיינו אם זרק טפות ראשונות, מטרם שהחמיצו במקום שאינו שלו, דהיינו בלי נקבה אסורה, שבה מחמיצים הטפות. ועל אלו שהחמיצו, שזרק אותם במקום שאינו צריך, דהיינו בנקבה האסורה לו, ששם מחמיצים הטפות. הוא צריך להביא עליהם לחם חמץ. ואלו לחמי תודה כך היו, מהם חמץ ומהם מצה.

פסקה תשצח

פרים מסטרא דדינא וכו': פרים הם מצד הדין. וכן כבשים ואילים ועתודים ועזים כולם הם מצד הדין, משום שהם פני שור, שנאמר ופני שור מהשמאל, שהוא דין. כולם הם שחיטתם בצפון וקבול דמם בכלי שרת בצפון. שחיטה קבלה וזריקה כולם הם בצפון שהוא צד שמאל, כדי לבשם ולהמתיק מדת הדין, הבא לבית דין מצד הגבורה. בית דין הגדול, הוא מצד הגבורה ששם בינה, בית דין הקטן הוא מצד המלכות. וכל אלו שופכי דמים למצוה, הם מצד הגבורה.

פסקה תשצט

ומה דאוקמוה עולת וגו': ומה שהעמידו, עולת שבת בשבתו, לא בשבת אחר הוא משום שעבר יומו בטל קרבנו, ואין להשלימו בשבת אחר. הקרבן דוחה שבת. ומדליק אש בשבת, הוא משום שהוא אש קדושה. שכל אש הקרבנות קדושה, היא קדושה, ושבת קדושה אחוזות הן זו בזו.

פסקה תת

אבל אש דחול וכו': אבל אש של חול אסור לאחדו בקדש, דהיינו בשבת. ומשום זה צוה לישראל, לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. כי זה הוא כלאים של טוב ורע, כי בשבת, שולט בו עץ החיים, שאין בו תערובת של טוב ורע. וחולין של טהרה אסור לערב באש דקדושה, כל שכן חולין של טומאה שאסור לערב אותם בקדושה. אף כך כל הקרבנות נקראים בשר קדש, וכל הקרבנות של כל מין, יש בהם חולין דטהרה, ויש בהם קדש, וקדש הקדשים.

פסקה תתא

ורזא דאית הפרש וכו': והסוד הוא, כי יש הפרש בין קדש לקדש, ז"ש, והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים. אף כאן, אשים של הקרבנות אינן שוות כי אש של גבוה יותר מקודש מאש הקדש שלמטה, שנקרא, אש עצי הקדש, או אש בשר הקדש. ואש הקדש יש בו הפרש לבין אש של הדיוט המובא על המזבח, אע"פ שהעמידו עליה, שמצוה להביא אש מן ההדיוט, אע"פ שיש אש קדוש על המזבח. כי כל אחד צריך למקומו.

פסקה תתב

ישראל אמתילו להאי וכו': ישראל נמשלו לזה. כי ישראל בכלל נקראים מלכים, כמו שהעמידו, כל ישראל בני מלכים. אבל כשנכנסו לבית המקדש, כל אחד שרה במקומו כראוי לו הכהנים לבדם, ולוים לבדם, וישראל לבדם, אף כאן כל הקרבנות אינם שוין, אע"פ שכתוב בכולם קרבן לה'. כי הוא הקב"ה מחלק הכל כל אחד ואחד כראוי לו. וסוד זה נודע בפרי החג שהיו ישראל מקריבים לפני ה'. שהיה מחלק אותם לקיום ע' האומות.

פסקה תתג

אמר בוצינא קדישא וכו': אמר המאור הקדוש, שהוא ר' שמעון, קום רעיא מהימנא משנתך, כי אתה והאבות נקראים ישיני עפר, כי עד עתה הייתם עוסקים בתורה באלו ישנים במשנה, שנאמר בהם ועל הארץ תישן (אבות פ"ו). וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה'. אתם הם בכורים של השכינה, ובמעשים שלכם השכינה מתחדשת בתפלות האבות בכל יום. שהעמידו בעלי המשנה, תפלות כנגד אבות תקנום. ובקריאת שמע. שאמר רעיא מהימנא, דהיינו משה רבינו, שמע ישראל, והעמידו, כל הקורא קריאת שמע בכל יום, כאלו הוא מקיים והגית בו יומם ולילה.

פסקה תתד

ודאי בצלותא דלכון וכו': ודאי בתפלה שלכם, ובקריאת שמע שלכם, השכינה מתחדשת לפני הקב"ה. ומשום זה נאמר, והקרבתם מנחה חדשה לה', דהיינו בתפלות שהן במקום קרבנות. ובאיזה קרבנות, שהם תפלות, היא מתחדשת. היינו **בשבועותיכם**, דהיינו שבועות, שבו מתן תורה, ונקרא חמשים יום לעומר, ובו שבעה שבועות, מצד אותו שנאמר בו שבע ביום הללתיך, שהיא מלכות שנקראת כלה, שהיא כלולה בשבע ספירות חג"ת נהי"מ, וכלולה בבינה, והיא מתפשטת בה' ספירות, חג"ת נ"ה, לחמשים.

פסקה תתה

יסוד כל כלול וכו': יסוד שנקרא **כל**, שבגי' חמשים, כלול גם כן מאלו החמשים, שהם חג"ת נ"ה שכל אחת כלולה מעשר, והמלכות נקראת **כלה**, שהוא אותיות **כל ה'** דהיינו **ה'** ספירות הכלולות מחמשים. כולן נבלעות בתוך חמשים, חכמה שהיא **י'** עליונה, מובלעת תוך חמשים, כי **ה'** פעמים **י'** היא חמשים, כי **ה'** היא בינה, **י'** חכמה, ויש י"ה בחכמה, שמכפילים זו על זו והם חמשים, ויש י"ה בבינה, שמכפילים **י'** פעמים **ה'** והם חמשים. והיא בחשבון **כל**, כנ"ל, ובחשבון **ים**, כי הבינה נקראת **ים**, שהוא בחשבון חמשים, והוא ים התורה, שמבינה הנקראת ים, תצא התורה, שהיא ז"א. המקור שלה, היא כתר, שאין לו סוף. שאר ספירות שהם חג"ת נהי"מ, נקראים על שמה שבעת ימים. וים הוא בחשבון חמשים נמצא שבכל אחת יש חמשים. ומלכות נקראת ים סוף, על שם שהיא הסוף של כל הימים.

פסקה תתו

ובג"ד דאינון חמשין וכו': ומשום זה שכל אחת משבע שבועות היא חמשים, כנ"ל, מנחתם שלשה עשרונים ושני עשרונים, שהם חמשה עשרונים שהם חמש פעמים עשר, כי כל עשרון הוא עשר וה' עשרונים הם חמשים. ז"ש, ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרונים לפר האחד ושני עשרונים לאיל האחד עשרון עשרון לכבש האחד לשבעת הכבשים. ושבעת הכבשים הם כנגד שבע שבתות תמימות תהיינה. שהן שבע מלכיות, כי מלכות נקראת שבת, וכל אחת עם ששה ימים שלו, שהם חג"ת נה"י, שהם בגי' חמשים עם יום השבועות.

פסקה תתז

ובעשור לחדש השביעי: שהוא תשרי, מקרא קדש יהיה לכם, זהו יום הכפורים, שהוא עשירי, שהוא **י'**, שהוא כלול מעשרת ימי תשובה, והתקינו בו **ה'** תפלות, כדי לחבר ה **י'**

עם ה ה', דהיינו החכמה עם הבינה, מהו **מקרא קדש**. היינו להבדיל אותו משאר הימים שיש בהם עבודה של חול, ומשום זה **כל מלאכת עבודה לא תעשו**.

פסקה תתח

דיומין דאית בהון וכו': כי הימים שיש בהם מלאכת חול, הם מצד עץ הדעת טוב ורע, שנתהפך ממטה לנחש ומנחש למטה לכל אחד לפי מעשיו, ומטטרון זה הוא מטה, וסמאל, הוא נחש. אבל ביום הזה שהוא יום הכפורים הנקרא קדש, שולט בו עץ החיים, שאינו מתחבר עמו השטן ופגע רע, ומצדו לא יגורך **רע**, אלא כולו טוב. ומשום זה בו בעץ החיים ינוחו העבדים, ובו הם יוצאים לחירות, בו יוצאים מכבליהם.

פירוש. ימות החול הם חג"ת נה"י דמטטרון, הנמשך מצד עץ הדעת טוב ורע שהוא המלכות וע"כ נוהג בימות החול טוב ורע, אם זכה, הוא דבוק במטטרון, הנקרא מטה. אם לא זכה, הוא דבוק בסמאל שהוא רע הנקרא נחש. וכן מתהפכת השליטה על האדם לפי מעשיו. שז"ס מטה המתהפך לנחש. כי המעשים מהפכים לו השליטה של טוב או רע. אבל ביוה"כ הנקרא קדש, שולט עץ החיים, שהוא ז"א, שכולו טוב ואין בו אחיזה לשטן וסמאל, והזוכה להתדבק ביוה"כ שה"ס עץ החיים, כבר יצא מכלל התהפכות ממטה לנחש, וזוכה להיות דבוק בו לנצחיות, ואין עוד לשום רע שליטה עליו. וזסו"ה, לא יגורך **רע**. הנאמר על הזוכה להדבק בעץ החיים. וז"ש **וביה נפקן לחירות ביה נפקי משלשליהון**. כי אז נעשים בני חורין ממלחמת הטוב ורע, ויוצאים מכבלי הסטרא אחרא לנצחיות.

פסקה תתט

אינון דאית עלייהו וכו': אותם שיש עליהם גזר דין, בנדר ושבועה שלא לשנות הגזר דין, התקינו לומר משום זה, כל נדרי ואיסרי וכו' כולהון יהון שביתין ושביקין לא שרירין ולא קיימין, אלא שיתבטל גזר הדין מעליהם. ומשום זה, הנדר, הוא בשם הויה, שהוא תפארת, והשבועה היא בשם אדני, שהיא מלכות, שהם גרמו בעונותיהם על הגלות שלהם. הנה על ידי חכמה ובינה יהיו נעזבים ומושבתים, לא יהיו חזקים ולא יתקיימו, ונסלח לכל עדת בני ישראל. החסד הוא מים, הגבורה היא אש, התפארת הוא **אויר**, וכיון שהנדרים הם בתפארת, שהוא אויר, ע"כ העמידו בעלי המשנה, התר נדרים פורחים באויר, שההתר מן חכמה ובינה פורח **באויר** שהוא תפארת ומבטל משם את הנדר.

פסקה תתי

ובגין דשבועה ממלכות וכו': ומשום שהשבועה היא ממלכות, שהיא למטה מנדר שהוא בתפארת, העמידו שנדרים עולים על השבועות, ועוד העמידו, כל הנשבע כאלו נשבע

במלך עצמו, וכל הנודר כאלו נודר בחיי המלך. המלך עצמו, הוא **אדנ"י** שהיא מלכות. חיי המלך, הם **הויה**, שהוא ז"א, שממנו החיים אל המלך שהיא המלכות. ומשום זה כתוב, כי ידור נדר להויה. שהוא ז"א.

פסקה תתיא

ואוף הכי איתי וכו': ואף כך, יש סוד אחר, חיי המלך הם חכמה, ז"ש החכמה תחיה בעליה. לפיכך, כל הנודר בהויה, שהוא תפארת, הוא כאלו נדר בחכמה דז"א, שהוא הויה במילוי אלפין כזה, יוד הא ואו הא, שהוא חיי המלך, שהוא חיי ז"א. וכל הנשבע באדני, היא כאלו נשבע במלך עצמו. היינו, כי **עצמו**, היא אמא עליונה, דהיינו בינה, שדומה כאלו נשבע בה, שהיא **עצם** השמים לטהר. שהם המוחין של המלכות. כי מצד החסד נקראת המלכות **עצם** מעצמי. ומצד הגבורה נקראת המלכות ו **בשר** מבשרי. ובחכמה שהיא חיי התפארת, דהיינו המוחין שלו, הוא, תפארת, עולה להקרא **אדם**, שהוא בגימטריא **מ"ה** כהויה במילוי אלפין הנ"ל, ז"ש, כתפארת אדם. כי תפארת נקרא אדם בזמן שיש לו המוחין דחכמה. שה"ס, שנקרא בהויה דאלפין שבגי' מ"ה.

פסקה תתיב

ואתמר ביום הכפורים וכו': ונאמר ביום הכפורים, ועניתם את נפשותיכם. וכן ובעשור לחדש השביעי הזה תענו את נפשותיכם. והתקינו בה, **ה'** עינוים, כדי שתתלבן **ה'** הקטנה, שהיא מלכות, ב **ה'** עליונה שהיא בינה, שממנה נמשכים העינוים, דהיינו מקו שמאל שלה, שהם ה' תפלות, לקיים בישראל, אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג **ילבינו**. וזה הוא סוד של לשון של זהורית, שהיו קושרים על פתח האולם מבפנים, וכיון שהגיע השעיר למדבר היה **מלבין**. (יומא סז.) משום שכל עונות בית ישראל מגיעים למלכות, והתשובה, שהיא בינה, **מלבנת** אותם. משום שכתוב בה, במלכות אני ה' השוכן אתם בתוך טומאותם. וד' בגדי לבן וד' בגדי זהב, ללבוש, ה"ס **יאהדונהי**. שהוא שילוב הוי"ה אדני, כי ד' בגדי לבן ה"ס ד' אותיות הוי"ה. וד' בגדי זהב ה"ס ד' אותיות אדנ"י.

פסקה תתיג

ותקינו לתקוע שופר וכו': והתקינו לתקוע שופר ביום הכפורים, להעלות קול, שהוא **ו'** דהויה, דהיינו ז"א, לחרות, שהוא בינה. שנאמר בה, בכל צרתם לו צר. אשר לו הוא ב **א'** ובו' דהיינו קרי וכתיב, כי כתיב ב **א'** וקרי ב **ו'**. כי **בכל צרתם** רומז על ה' עינוים, והדינים שמקורם הוא בבינה בקו שמאל שלה. ובסוד תקיעת שופר מעלים ז"א ג"כ שם לבינה, וע"כ יש כתיב וקרי ב **א'** וב **ו'**. אשר ה **א'** רומזת על הבינה, בסוד אלף בינה.

וה **ו'** רומזת על ז"א שעלה לבינה. ועבודת יום הכפורים היא באריכות, והיא כלולה מג' מדרגות, מחשבה, דבור, ומעשה.

פסקה תתיד

בחמשה עשר יום וגו': בחמשה עשר יום לחדש השביעי וגו' שהוא תשרי, מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים וגו'. **בחמשה עשר**, היינו מצד י"ה, שהם חכמה ובינה, **וחגותם אותו**, הוא אותיות **אות ו'**, שהוא עמוד האמצעי דהיינו ז"א. **שבעת ימים**, היינו מצד בת שבע שהיא מלכות, שהיא **ה'** אחרונה. האבות שהם חג"ת, ורעיא מהימנא, שהוא נצח, ואהרן, שהוא הוד, ודוד שהוא מלכות, ושלמה, שהוא יסוד הנקרא שלום. הרי הם שבע כנגד שבע ספירות. אני רוצה לתקן לכם סוכה, שהיא אמא עליונה, שתסכך עליהם על שבע הספירות, כאם על הבנים.

פסקה תתטו

ובגין ז' ספיראן וכו': ומשום ז' הספירות, אמר הכתוב, כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים, דהיינו בז' ענני כבוד. שה"ס ז' ספירות. **סוכה** עם אות **ו'** היא בסוד ב' בנים, שבינה מסככת עליהם, שהם הויה אדני, דהיינו ז"א ומלכות, שכך עולה סוכה בחשבון **יאהדונה"י**, כי סוכה היא אותיות **כ"ו** שהיא בגי' הוי"ה, ו **ס"ה** שהיא בגי' אדני. והם סוד ב' כרובים שהם סוככים בכנפיהם על הכפורת, ופניהם איש אל אחיו. שה"ס ז"א ומלכות.

פסקה תתטז

ואית עשרה טפחים וכו': ויש עשרה טפחים בכרובים, שהם זו"ן, ממטה למעלה, דהיינו ע"ס דאור חוזר, מרגליהם עד ראשיהם, וע"ס דאור ישר מראשיהם עד רגליהם, ושורים על טפח, שה"ס **י'**. ועשרה עשרה שבהם שממעלה למטה וממטה למעלה, דהיינו ע"ס דאור ישר וע"ס דאור חוזר, היינו **יוד**, שהיא בגי' עשרים. ומשום זה אמרו חכמים, ששיעור סוכה לא פחות מעשרה ולא למעלה מעשרים. סוכה העשויה ככבשן היא מצד אמא, שהיא דין, עליה נאמר, והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן. והכל אחד.

פסקה תתיז

וסכה תהיה לצל יומם: היינו שצריכים לסכך. וסכך נעשה לצל, שנאמר בה, בצל שדי יתלונן, ולא בצל סוכת הדיוט המגין על הגוף משמש, אלא צל להגין על הנשמה. בסו"ה, בצלו חמדתי וישבתי. אשר אמרנו בצלו נחיה בגוים. **צל** עם **ם'** הוא **צלם**, שצל ה"ס

הסכך, וה **ם**' ה"ס ארבע דפנות הסוכה. שנאמר בו אך בצלם יתהלך איש. **ם**' סתומה יש לה ארבעה דפנות. שה"ס ד' דפנות הסוכה.

פסקה תתיח

ומה דאוקמוה שתים וכו': ומה שהעמידו שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח. וכן למי שאומר שלשה כהלכתן ורביעית אפילו טפח, הם משום זה ג' שיעורים, שתים שלש ארבע, שהם ביחד תשע, ששתים, הם חו"ב. שלש, הם חג"ת. ארבע, הם נהי"מ, והטפח שאמרו בשתים ובשלש הוא העשירי, שהיא מלכות, המשלמת כל חסרון. ומשום זה שיעור סוכה לא פחות מעשר שהיא מלכות, שהיא העשירית של כל הספירות, ולא למעלה מעשרים, שהיא **כ**', הרומזת על כתר עליון שאין העין שולטת בו. שאין שם השגה. כבוד עליון, עליו אמר משה, הראני נא את כבודך. והשיב לו הקב"ה, לא תוכל לראות את פני. ואין כבוד בלא **כ**'.

פסקה תתיט

ובגין דא שערו וכו': ומשום זה שערו בעלי המשנה כנגדם, סוכה העשויה כמבוי, שהיא מצד אות **ב**'. וכמין גאם, שהיא מצד אות **ג**'. וכמין צריף שהיא מצד אות **ד**'. ושבע אותיות הן **בג"ד כפר"ת**, שהן הכפולות בדגש, הרומזות על ז"ס חג"ת נהי"מ על בחינת הדין שבהם, והם ראשי תיבות הרומזים על ז' סוכות הפסולות, מחמת הדין שבהם, ה **כ**' רומזת על סוכה העשויה ככבשן, ה **ב**', על סוכת בורגנין, ושאר האותיות על שאר סוכות הפסולות שכולן רמוזות אצל בעלי המשנה. כגון סכת שומרי **פ** ירות סוכת **ר** ועים, סוכת כו **ת** ים. וכו' (סוכה ח' ע"ב) ואין להאריך בהם.

פסקה תתכ

ואינון לקבלייהו שבעה וכו': והם כנגדם, דבג"ד כפר"ת, שבעה ככבי לכת. והם דכר ונוקבא. שבג"ד כפר"ת הרפויות הן בדכר, והדגושות הן בנוקבא. ומשום זה נקראים ז' כפולות, וכמו שבעה נרות המנורה, שה"ס ז"ס חג"ת נהי"מ. שנאמר בה, שבע ביום הללתיך. וכך נאמר שבעה ושבעה מוצקות, שה"ס ז' כפולות, שהם שבע אותיות רפויות, ושבע אותיות דגושות, וכך שבע ספירות הן כפולות, שיש בהם ז' של דין וז' של רחמים. וכך שבעת ימי בראשית למטה, דהיינו ז' ספירות דמלכות, שהן דגושות בדינים, ושבע למעלה, דהיינו ז"ס דז"א, שהן רפויות מדינים. שעל ז"ס שלמטה, נאמר, אין כל חדש תחת השמש. כי כל החידושים באים משמש, שהוא ז"ס דז"א. ולא מתחת השמש, שהוא ז"ס דמלכות.

פסקה תתכא

לולב דא צדיק וכו': לולב זה צדיק, שהוא יסוד, כי הלולב דומה לחוט השדרה, שיש בו ח"י טבעות, כנגד ח"י נענועים שבלולב. והם כנגד ח"י ברכות של תפלת העמידה, והם כנגד ח"י אזכרות, דהיינו שמות הויה, שבהבו לה' בני אלים. וכנגד ח"י אזכרות שבקריאת שמע. והנענוע של הלולב, הוא לששה צדדים, דרום, צפון, מזרח, מעלה, מטה, ומערב. שהוא בחשבון ששה, וג' נענועים לכל צד, הם בחשבון ח"י.

פסקה תתכב

לולב בימין כליל וכו': הלולב נלקח ביד, ימין, וכלול ששה, שהם, ג' הדסים, כנגד גדולה גבורה תפארת, והם דומים לג' צבעים שבעין, שהם לבן אדום ירוק. ב' בדי ערבות הם, נצח והוד, ודומים לב' שפתיים. הלולב, הוא יסוד, ודומה לשדרה, שבו קיום כל העצמות, ועליו אמר דוד, כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. האתרוג הוא מלכות, ודומה ללב, שבו הרהורים.

פסקה תתכג

ונענועין דהלל אינון וכו': והנענועים של הלל הם משותפים בנענועים של נטילת לולב, והם ח"י נענועים באנא ה' הושיעה נא, ח"י ח"י בהודו הראשון והאחרון, ח"י שבנטילת לולב, הרי ע"ב נענועים. ומשום זה לולב בחשבון ס"ח, ועם ד' מינים דלולב הוא בחשבון ע"ב, והוא בחשבון חסד, שהוא זרוע הימין. ומשום זה, התקינו, שהלולב יהיה בימין, לצד החסד, והאתרוג לצד הגבורה לשמאל, כנגד הלב. ומשום זה אתרוג הדומה ללב, התקינו שיהיה ביד שמאל. כמו שהעמידו, לולב בימין ואתרוג בשמאלו, והם כנגד זכור ושמור. ומי הוא הנוטל את שניהם, הלולב והאתרוג, הוא עמוד האמצעי, דהיינו ז"א, הלולב הוא בימינו ואתרוג בשמאלו.

פסקה תתכד

אתו אבהן וכו': באו האבות, ורעיא מהימנא, ואהרן דוד ושלמה (עי' לעיל אות תתי"ד) וברכו אותו, את ר"ש, ואמרו אליו, אתה מאור קדוש, והחברים שלך שהם ששה, כנגד אלו ז' ספירות, ואתה מאור הקדוש נר מערבי באמצע של כל ששה נרות שהם מאירים ממך. ובכל אחד נאמר בו, נר ה' נשמת אדם. ורעיא מהימנא מאיר בך, ואתה בהחברים שלך וכולכם אחד בלא פרוד כלל. ומשם ואילך מתפשטים ענפים, דהיינו הארות, לכל בעלי החכמה. השלם הדברים, של חבור הראשון שלך, לעטר אותם.

פסקה תתכה

פתח בוצינא קדישא וכו': פתח המאור הקדוש ואמר, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגו' **בוז** יבוזו לו, מהו **בוז**. הוא יום השני ויום הששי, ויום השביעי של סוכות, שבהם היו מנסכים יין ומים.

פסקה תתכו

דשבע יומין דסוכות וכו': כי שבעת ימים של סוכות, בהם היו מקריבים ישראל ע' פרים, לכפר על ע' שרים של ע' האומות, כדי שלא ישאר העולם חרוב מהם. ז"ש ובחמשה עשר יום והקרבתם עולה אשה לריח ניחוח לה' פרים בני בקר שלשה עשר תמימים. וביום השני פרים י"ב, וביום השלישי י"א, וביום הרביעי יוד, וביום החמישי פרים תשעה, וביום הששי פרים שמונה, וביום השביעי שבעה. וכולם יחד הם שבעים פרים, ובכל יום היו מתמעטים. שואל, למה מתמעטים.

פסקה תתכז

אלא הכא קא רמיז וכו': ומשיב, אלא כאן מרמז הכתוב, ותנח התיבה בחדש השביעי, שהוא תשרי, ומה שם בימי המבול, והמים הלכו הלוך וחסור, אף כאן בתשרי שהוא חדש השביעי, שבו כמה מצות ראש השנה ויום הכפורים, סוכה לולב ואתרוג, ומינין של הלולב ושופר, הנה השכינה העליונה שורה על ישראל, שהיא תשובה, דהיינו בינה הנקראת תשובה, שה"ס סוכה. ואתרוג שהוא מלכות, ולולב, שהוא הקב"ה, דהיינו ז"א. מיד והמים היו הלוך וחסור, שמתמעטים עונות ישראל, אף כך מתמעטים הממונים שהם מלאכי חבלה שממונים עליהם, על העונות, הדומים למי המבול. כמו שהעמידו, עשה עבירה אחת קנה לו קטיגור אחד. ובעת ההיא שמתמעטים העונות, מתמעטים הפרים שלהם, ומתמעטים הממונים של ע' אומות, ומתמעטים ע' אומות, ומתמעט הטוב שלהם.

פסקה תתכח

תיבת נח מני וכו': בתיבת נח, צוה הקב"ה, להכניס עמו **שנים שנים שבעה שבעה** זכר ונקבה, להיות לקרבן להגין על נח ועל כל אלו שנכנסו עמו לתיבה. אף כך, אלו השומרים חגים וזמנים, שהם ימים טובים, הם **שנים שנים שבעה שבעה**, שנים שנים הם ב' ימים דראש השנה וב' ימים דשבועות, ומשום שאלו השנים דשבועות הם מחמת ספק, הרי יש שני ימי הפורים במקומם. **שבעה שבעה**, הם, שבעת ימי הפסח, ושבעת ימי סוכות. נח הוא כנגד יום השבת. וזה הוא שכתוב **מכל החי**. כי שנים שנים ושבעה שבעה הם ביחד בחשבון **ח"י**.

פסקה תתכט

סכה קא אגינת וכו': הסוכה מגינה על ישראל, ז"ש, וסכה תהיה לצל יומם מחרב וגו'. הרי שהסוכה מגינה. מה תיבת נח היא להגין אף סוכה היא להגין. ועוד, **מכל החי**. היינו ח"י ברכות התפלה. מהן מתחלקות לתשע תשע ברכות, ועם ברכת המינים נשלמות יוד ספירות, שהיא משלמת ל **י**', לט' הראשונות ולט' האחרונות. והם כנגד עשר ספירות דאור ישר שממעלה למטה, וע"ס דאור חוזר, שממטה למעלה. והוא כנגד נח. כלומר שח"י ברכות התפלה הם כנגד **ח"י** דנח, שהם שנים שנים שבעה שבעה שבגימטריא **ח"י**.

פסקה תתל

ועוד מכל החי וכו': ועוד. מכל החי, היינו שהשכינה מגינה על אלו השומרים את ה **י**' שהיא אות שבת. ובגבול שלו, שהוא ח' אלפים אמה, דהיינו ב' אלפים לכל צד. וה **י**' דאות שבת וח' של הגבול, הם **ח"י**, ועוד. מכל החי. היינו אלו השומרים אות ברית שהוא **י**' שהוא לשמונת ימים שנאמר עליהם, וביום השמיני ימול בשר ערלתו. ה **י**' דאות ברית וה **ח**' של ח' ימים הם **ח"י**, ועוד. מכל החי. אלו השומרים אות תפלין שהוא **י**', שבהם שמונה פרשיות, הרי הם **ח"י**.

פסקה תתלא

שכינתא דאיהי סוכה וכו': השכינה שהיא הסוכה, מגינה עליהם ופורשת כנפיה עליהם כמו אם על הבנים. ומשום זה התקינו לברך הפורס סוכת שלום עלינו. ומשום זה, בחדש השביעי, שבו כל אלו המצות, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה של ישראל באביהם שבשמים. ואין מים רבים, אלא כל האומות והשרים שלהם. אם יתן איש, שזה סמאל, כל מה שיש לו בעולם הזה, כדי שישתתף באלו המצות עם ישראל, בוז יבוזו לו.

פסקה תתלב

וביום השמיני עצרת וגו': וביום השמיני עצרת וגו'. פר אחד איל אחד. הרי העמידו בעלי המשנה, למלך שהזמין אורחים ולאחר ששלח אותם, אמר לבני ביתו, אני ואתם נעשה סעודה קטנה. ומהו עצרת. הוא כש"א, זה יעצור בעמי שאין עצר אלא מלכות. כי מצד שכינה עליונה, שהיא בינה עשה סעודה גדולה, ומצד המלכות עשה סעודה קטנה. ונוהגים ישראל לעשות עמה שמחה, ונקראת שמחת תורה. ומעטרים הספרי תורות בכתר שלהם. והרמז, שהספר תורה הוא תפארת, השכינה היא הכתר שלו דהיינו עטרת תפארת.

פסקה תתלג

אמר רבי אלעזר וכו': אר"א, אבי, למה מצד אמא עליונה, שהיא בינה, הזמין לכל הממונים של כל האומות, דהיינו בע' פרים כנ"ל, ומצד השכינה התחתונה לא הזמין אלא אומה יחידה, כנגד פר אחד. שהיה צריך להיות בהיפך, שישראל יקבלו מאמא עלאה ושרי האומות מן המלכות.

פסקה תתלד

אמר ליה ברי וכו': אמר לו בני יפה שאלת. והוא. משום שמלכות רומזת לבת, שהיא צנועה בבית אביה ואמה, והיא ארוסה ולא נשואה, לכן אין דרך העולם, שתאכל עם אורחים. אבל אמא שהיא נשואה, הנה דרך העולם הוא, שאחר שבעלה הזמין אורחים, שהיא תאכל עם האורחים, על השלחן עם בעלה. ואם הם אורחים זרים, אין אוכלים עמהם, לא אבא ולא אמא וכל שכן הבת, שהיא מלכות. ומשום זה בסעודה של שבעים השרים לא נשתתף לאכול עמהם אף אחד מן בני ביתו של המלך, משום שהם נכרים. אמר לו. ודאי עתה נתישב הדבר על לבי על מכונו.

פירוש שיש כאן בסוכות ב' בחינות אורחים. כי יש אושפיזין של הסוכה שה"ס ז' מדות דקדושה, ויש ע' שרים המקבלים מע' פרים. ושניהם מקבלים מצד אמא עלאה, שהיא בינה ולא ממלכות. והוא מטעם, כי בינה היא נשואה לאבא שהוא חכמה. והיא בתכלית השלמות וע"כ דרכה לאכול עם האורחים שהם אושפיזין של הסוכה. אבל המלכות, היא ארוסה ולא נשואה. כי אע"פ שיש לה זווגים עם ז"א אינם מבחינת עצמותה, אלא מבחינת מה ששואלת מאנין דאמא (כמ"ש בהקדמת ספר הזהר במאמר, אמא אוזיפת לברתא מאנהא דף כ' ד"ה ואמא) ומבחינת עצמותה אינה נשואה כלל עד גמר התקון, שאז תתגלה בחינת עצמותה ותזדווג עם ז"א. וע"כ אינה יכולה להשפיע לאורחים הקדושים ומכ"ש לאורחים הנכרים שהם ע' שרים. וז"ש **בגין דמלכות איהי רמיזא לברתא**, **דאיהי צנועה בבית אביה ואמה**, כי כל הכלים שלה הם מאבא ואמא, ובחינתה עצמה היא גנוזה וצנועה בפנימיות הכלים דאבא ואמא, דהיינו בבית או"א. **ואיהי ארוסה ולא נשואה**, כי אין לה זווג מבחינתה עצמה קודם גמר התקון. **לאו אורח ארעא למיכל עם אושפיזין**, כי היא צריכה להיות גנוזה ומכוסה בכלים דאמא, ולא להגלות. **אבל אמא** וכו', היא בתכלית השלמות, וכל השפע שיש בעולמות בשתא אלפי שני ממנה באים. וע"כ היא מתגלית להאורחים. אמנם לע' שרים, אין אמא מתגלית להם, אלא נותנת להם קיומם בבחינת מה שהם מתמעטים והולכים. משום שהמה זרים ונכרים לקדושה. ורוצים להמשיך החכמה ממעלה למטה. וע"כ הם נדחים אחר ז' ימי

סוכות, ואז עושה סעודה קטנה לבני ביתו מבחינת המלכות. ואע"פ שגם אז היא צנועה בכלים דאמא, עם כל זה כיון שמזווג הזה מקבלת גם עצמותה של המלכות את תקונה, ע"כ היא נקראת על שמה. ותוכן הדברים תבין ממה שנתבאר לעיל (צו דף מ"ג ד"ה פירוש עש"ה).

פסקה תתלה

עולת תמיד דא וכו': עולת תמיד היא השכינה, שהיא עולה תמיד במדרגה ההיא שנאמר בה ערב ובקר בכל יום **תמיד**, ואומרים פעמים שמע ישראל. והיא עולה בעמוד האמצעי, שהוא ז"א, שהוא תמיד עמה בלי פרוד כלל.

פסקה תתלו

ולאן סליקת, לאתר וכו': ואיפה היא עולה. היינו אל המקום שנגזרה משם, שהוא אין סוף. ואז היא גבוהה מכל הספירות. ומשום זה העמידו עולה כולה לגבוה סלקא. וכשהיא עולה, נאחזות בה כל הספירות והן עולות עמה. ומהי העליה שלה לאין סוף. היינו לריח ניחח לתת ריח טוב לפני ה'. ואח"כ נאמר בה, וירד מעשות החטאת והעולה, דהיינו שיורדת מא"ס, מלאה כפרה על כל עונות ישראל.

פסקה תתלז

והא סליקו דילה וכו': והעליה שלה היא עם עמוד האמצעי, שהוא ז"א, אף כך הירידה שלה, ושל כל צבאיה, היא בו. ומשום זה נקראת סולם, כי בה כל הכינוים דהיינו כל המדרגות, עולים וירדים, שהם תלוים מן השם **הוי"ה** שהוא ז"א. ומשום זה כל הקרבנות והעולות הם ל **הוי"ה**. והיא נקראת קרבן, על שם שכל הכינוים מתקרבים בה אל **הויה**. שהוא ז"א.

פסקה תתלח

ובגין דא אתמר וכו': ומשום זה נאמר עליה, קרבנו קערת כסף אחת. שהיא המלכות. כי אין מדרגה שתתקרב להויה, בלי המלכות. ואין תפלה ומצוה מכל מצות שבתורה, ומכל הקרבנות ועולות, שיהיו מחוץ למלכות. ובכל המדרגות שבספירות, אינן מתקבלות לפני הויה מחוץ ממנה. ומשום זה נאמר עליה, ב **זאת**, שהיא המלכות, הנקראת, זאת, **יבא אהרן אל הקדש**. ומשום זה אמר הנביא, כי אם ב **זאת** יתהלל המתהלל.

פסקה תתלט

איהי שלמים שלימו וכו': היא, המלכות, נקראת שלמים, משום שהיא השלמות של שם הויה בכל מדרגה ומדרגה. היא ה' דהויה, היא אדני, היא **י'** דהויה, היא ה' של אלקים. היא **ה'** מן אהיה, היא **י'** מן שדי. היא סוף של כל הויה וכינוי. ומשום זה נאמר בה, **סוף**

דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור. היא סוף מעשר ספירות, שנקראת ים סוף (כנ"ל אות תת"ה) היא שלמות העליונים ותחתונים, היא שער לכנס לכל חכמה, לכל כנוי והויה, ולכנס בכל ספירה וספירה, היא ידיעת הכל, וזולת ע"י המלכות אין רשות לשום בריה להסתכל בשום ידיעה שבעולם, עליה נאמר, זה השער לה' צדיקים יבואו בו.

פסקה תתמ

איהו שם מ"ב וכו': היא, המלכות, שם של מ"ב אותיות, דהיינו ד' אותיות הויה, ועשר אותיות המלוי, וכ"ח אותיות דמילוי המילוי, הס מ"ב אותיות. והמלכות ה"ס ההין אחרונות שבשם מ"ב, שבהם נבראו העליונים והתחתונים. היא נקראת עין מצד ימין, שהיא חכמה שבה, שכתוב, הנה עין ה' אל יראיו. ונקראת אזן מצד שמאל, שהיא בינה שבה, שכתוב, הטה אלהי אזנך ושמע. ונקראת ריח מצד עמוד האמצעי, שהוא ת"ת שבה, ונקראת פה מבחינת עצמה, שהיא מלכות. ז"ש פה אל פה אדבר בו.

פסקה תתמא

אתקריאת פקודא קיימא וכו': היא נקראת מצוה ראשונה, **אנכי**, דהיינו תחילת גילוי אלקית, מצד הכתר שבה, שהוא **אין** מן **א** לה **ינ** ו, כי הכתר נקרא אין, מטעם אפיסת ההשגה. **אנכי**, בו **כ'**, שהיא כתר ובו אותיות **אין**, וכתר נקראת מצד אמא עלאה, שנזכר לה חמשים פעמים יציאת מצרים בתורה. שהם כנגד חמשים שערי בינה. (כנ"ל יתרו אות שפט) וכתר של מלכות הוא בבינה. והיא בת מן **ב** ראשי **ת** הכולל כל עשרה המאמרות דמעשה בראשית. ומצד החכמה היא, בת **י'**, כמ"ש בחכמה יסד ארץ, דהיינו המלכות שנקראת ארץ. כי אבא, שהוא חכמה, יסד הבת, שהיא המלכות, והיא **הנתיב** שלא ידעו עיט, הכולל ל"ב נתיבות, שהם ל"ב שמות אלקים מצד אמא עלאה הנקראת כבוד. וכשנכללים בבת, שהיא המלכות נקראת המלכות **לב**. ומשום זה כבוד למעלה, **לב** למטה. (כנ"ל אות תשי"א).

פסקה תתמב

ויוד דברן אתייהיבו וכו': ועשרת הדברות ניתנו חמש בלוח אחד, וחמש בלוח השני, והמלכות כוללת אותן, שהן חמש ספירות מכתר עד גבורה, וחמש ספירות מעמוד האמצעי שהוא ת"ת עד הבת שהיא מלכות. והן ב"פ ה' ה'. שואל, אם עשרת הדברות הם מעשר ספירות, וכי אפשר לדבר בעשרה פיות, שכל ספירה תדבר בפה מיוחד שלה. ומשיב, אלא שכלל כל עשרת הדברות בבת יחידה, שהיא המלכות, ונעשו כולן אחת. הרי שעשרת הדברות נכללו במלכות. ואף כך הוא ו' שהיא ת"ת, הנקראת קול, שאין

להשיג בו עד שמתחבר עם דבור, שהוא מלכות. ומשום זה כתוב, **קול דברים** אתם שומעים, אשר קול רומז לז"א, ודברים למלכות.

פסקה תתמג

איהי פקודא תניינא וכו': היא, המלכות, היא מצוה שניה שמצד הגבורה, שהיא בחשבון **יראה**. כי גבורה בגי' רי"ו כמו יראה. והיא רמוזה במלה **בראשית**, שהיא אותיות **ירא בשת**. והעמידו, מי שאין לו בשת פנים, ודאי שלא עמדו אבותיו על הר סיני.

פסקה תתמד

איהי פקודא תליתאה וכו': היא מצוה השלישית, הנקראת **אהבת חסד**. ז"ש, אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד. אהבה, שהיא המלכות, כלולה מהאבות, שנקרא בהם, **בכל**, **מכל**, **כל**, שהם המלכות הנקראת **כל**. שבאברהם נאמר, וה' ברך את אברהם **בכל**. וביצחק כתוב ואכל **מכל**. וביעקב כתוב, יש לי **כל**. וסוד הדבר, זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך. שזה נאמר על המלכות.

פסקה תתמה

ואיהי פקודא רביעאה וכו': והיא מצוה הרביעית, שהיא **יחוד** מצד עמוד האמצעי, דהיינו היחוד דשמע ישראל. והיא **כ"ה כ"ה** אותיות עמו, עם ז"א, דהיינו כ"ה בשמע ישראל שהוא בז"א, וכ"ה בבשכמל"ו שהיא במלכות, בשש מלות של שמע ישראל שהוא שש ספירות דז"א. ובשבילה אמר אברהם נלכה עד **כ"ה** ונשתחוה. וכן **כ"ה** תאמר לבית יעקב.

פסקה תתמו

איהו אח עמודא וכו': הוא, ז"א, **אח** דאחד, שהוא עמוד האמצעי, והיא, המלכות, **ד'** דאחד, היא ההשלמה של היחוד שלו, להשלים בו סוד **אחד**. **א"ח** דאחד, כולל ט' ספירות שהן, א' היא אין סוף דהיינו כתר. ושמונה ספירות מחכמה עד היסוד. **ד'** דאחד, היא מלכות, עם הקוץ של ה **ד'** הרומז ליסוד. בה, במלכות, נשלמו לעשר ספירות שהן עשר אותיות, יוד הא ואו הא. ה **ד'** דאחד, כלולה מד' אותיות הוי"ה.

פסקה תתמז

פקודא חמישאה והגית וכו': מצוה החמשית, היא, והגית בו יומם ולילה. היא, המלכות, תורה שבכתב מצד החסד, ותורה שבעל פה מצד הגבורה. שבהם חכמה ובינה. כי בגדלות עולה החסד ונעשה חכמה, והגבורה עולה ונעשית בינה. כמו שהעמידו בעלי המשנה, הרוצה להחכים ידרים, להעשיר יצפין. ואין עשיר אלא בדעת, ובבינה. ועמוד

האמצעי, שהוא ת"ת כולל את שניהם, הימין והשמאל, ומשום זה נקרא שמים, שהוא כולל אש ומים, אש היא גבורה, מים הם חסד.

פסקה תתמח

ובגין דא כתר וכו': ומשום זה, כתר שהוא כף. שה"ס עשרה עשרה ה **כף** בשקל הקדש. דהיינו עשר ספירות ממעלה למטה ועשר ספירות ממטה למעלה, שהוא **יה"ה** ג' אותיות, שנעשו כף, דהיינו כתר, על ו' שהיא ז"א, והיינו כנגד כתר תורה, כי **ו'** היא ספר תורה, וה **כף** שהיא יה"ה, היא עטרה על ראשו. והכל דהיינו **יה"ה עם ו'**, הוא הויה. שבחשבון כ"ו. אשר ה **כ'** ה"ס כתר על ה **ו'**.

פירוש. כשהמלכות נעשית כתר על ז"א, בסו"ה אשת חיל עטרת בעלה. אז היא עולית לבינה, שה"ס **י"ה**, ועמה עצמה שהיא **ה'**, ה"ס יה"ה. ונמצאות אלו ג' אותיות **יה"ה** כתר על ראש **ה ו'** שהיא ז"א. וז"ש, **ובגין דא כתר** וכו' **דאינון יה"ה תלת אתוון** דהיינו **י"ח** שבבינה, והמלכות עצמה שהיא **ה' אתעבידו, כף**, דהיינו כתר, על **ו'** שהיא ז"א. בסו"ה אשת חיל עטרת בעלה.

פסקה תתמט

פקודא שתיתאה איהי וכו': מצוה ששית של המלכות, היא תפלה של יד להניח בזרוע שמאל, שהיא גבורה, ומצד הגבורה היא **ה ה'** של יד כהה, שהיא המלכות. וע"כ צריכים להניח התפלה של יד שהיא המלכות בזרוע שמאל, שהיא גבורה דז"א. ומכתר עד ספירת הגבורה הם ה' ספירות, והם בחינת תפלין של ראש דעמוד האמצעי, שהוא ז"א. כי מכתר עד גבורה היא בחינת תפלין של ראש, שהם ז"א. ומגבורה ולמטה הם תפלין של יד, שהם המלכות. והיא, המלכות, היא קשר של ג' רצועות, שהן נצח הוד יסוד. דהיינו שהיא הקשר של ב' רצועות של ראש שהן נצח והוד, והיא הקשר של רצועה האחת של תפלין של יד שהיא יסוד. ונמצא שהיא קשר של ג' רצועות.

פסקה תתנ

ואיהי פקודא שביעאה וכו': והיא מצוק השביעית, שהיא מצות ציצית הכלולה תכלת ולבן, שהם דין ורחמים. באש של הנר, אש לבן אינו אוכל מה שתחתיו, כי הוא נאחז רק באש תכלא שמתחתיו. אבל אשא תכלא שבנר היא דבוקה בפתילה ובשמן והיא אוכלת ומכלה מה שתחתיו (כנ"ל ב"ב מאות רמ"ט עד אות רס"ח) כי אש לבנה היא חסד, ואש תכלת היא דין. ועל אש התכלת שהיא דין, נאמר ותאכל את העולה. כי הלבן הוא מימין והתכלת משמאל, עמוד האמצעי, הוא היחוד בין שניהם, בין ימין ושמאל, והוא ירוק. משום זה העמידו חכמים, מאימתי קוראים את שמע בשחרית. משיכיר בין תכלת

ללבן. דהיינו משיבחין בין חסד לדין, כי הוא צריך ליחדם בקו אמצעי, שה"ס קריאת שמע. ומשום זה התקינו פרשת ציצית, לקראה ביחוד קריאת שמע משום שמצותה בלבן ותכלת, שצריכים ליחדם בק"ש.

פסקה תתנא

ואיהי פקודא תמינאה וכו': והיא מצוה שמינית, שהיא מזוזה, השכינה נקראת מזוזה מצד עמוד האמצעי דהיינו ז"א, שהוא אותיות **הויה**, ומצד הצדיק דהיינו יסוד, שהוא סוד ברית שנקרא **שדי**. שדי הוא חותם המלך שהוא הויה. וע"כ במזוזה יש **הויה** בפנים המזוזה, כנגד עמוד האמצעי, ו **שדי** בחוץ למזוזה כנגד היסוד.

פסקה תתנב

פקודא תשיעאה שכינתא וכו': מצוה התשיעית היא, השכינה הנקראת אות ברית מצד צדיק יסוד עולם, שהוא יסוד, שכתוב, זאת אות הברית. **זאת** היא השכינה, והיא **אות הברית**. וכתוב, ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי וגו'. **ביני**, היינו בין עמוד האמצעי שהוא ז"א. **ובין בני ישראל**, היינו בין נצח והוד, המכונים בני ישראל. **אות**, זה צדיק, דהיינו יסוד. **היא**, זו השכינה. **כי ששת ימים עשה ה' את השמים**, היינו מכתר עד עמוד האמצעי, שהוא ת"ת, הוא שש ספירות כח"ב חג"ת. שאין שש בכל מקום אלא מצד אות **ו'** שהיא ת"ת. אף כאן ששת ימים פירושו ת"ת, עם חמש ספירות שלפניו, שהוא כולל אותם. אבל מת"ת ולמטה כבר אינו בחינת ז"א, אלא בחינת המלכות. ואין שביעי אלא מצד אות **י'** שהיא המלכות שהיא עטרה על ראש ז"א בסוד אשת חיל עטרת בעלה. ואז היא בבחינת חכמה עלאה, ונקראת, **אות הוא** לשון זכר. וכשהמלכות היא חכמה תתאה, נקראת אות היא, לשון נקבה. ולפיכך אות **הוא**, מנוקד עם חירק שהיא לשון נקבה, והכתיב הוא עם **ו'** שהוא לשון זכר.

פסקה תתנג

ותקינו למגזר לתמניא וכו': והתקינו למול לשמונה, שהם שמונה ספירות מן חכמה עד יסוד, לקבל בהם **י'** הקטנה, שהיא המלכות, להעלותה עד כתר, שתהיה עטרה על ראשם של שמונה ספירות. והתקינו לשום הערלה בכלי עם עפר, לקיים, ונחש עפר לחמו.

פסקה תתנד

פקודא עשיראה ושמרו וגו': מצוה העשירית שבמלכות, היא, ושמרו בני ישראל את השבת. השכינה נקראת שבת, מצד ג' מדרגות עליונות שהן **ש'**, הרומזת על ג' ספירות, כתר חכמה בינה. והמלכות, היא בת, ורביעית להם. ששת ימים, שהם שש ספירות

מחסד עד היסוד, דהיינו חג"ת נה"י, תעשה בהם מלאכה, משום שבנין העולם מתחיל מחסד, ז"ש, עולם חסד יבנה. אבל מבינה ולמעלה, דהיינו בג"ר, היא מנוחה וענג ושביתה מכל מלאכה.

פסקה תתנה

פקודא חד סר וכו': מצוה הי"א שבמלכות, היא נקראת תפלת שחרית מנחה וערבית, מצד ג' אבות, שהם חג"ת. והיא **תפלת כל פה**, דהיינו המלכות הדבוקה ביסוד, כי **תפלת**, היא מלכות, **כל פה**, הוא יסוד. כי אין **כל** אלא צדיק, שהוא יסוד, שכתוב כי **כל** בשמים ובארץ, ותרגם יונתן בן עוזיאל, דאחיד בשמיא וארעא. דהיינו יסוד הנאחז בשמים וארץ, שהם ז"א ומלכות. **פה** היא כחשבון מילה. ומה ברית, בו מתיחדים דכר ונוקבא שלמטה, אף ביסוד מתיחד חתן וכלה שלמעלה, שהם ז"א ומלכות. היסוד, הוא **ח"י** עולמים, כי כולל ח"י ברכות שבתפלת העמידה, ז"ש ברכות לראש צדיק.

פסקה תתנו

ובג"ד כל הכורע וכו': ומשום זה כל הכורע כורע בברוך, שה"ס יסוד, וכל הזוקף זוקף בשם. זו היא השכינה בשם הויה, שבו צריכים לזקוף השכינה, אותה שנאמר בה, נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל, מעצמה, אלא על ידי מדרגה אחרת שהיא הויה, דהיינו ז"א, ומשום זה, ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת. אותו שנאמר בו הויה זוקף כפופים. וע"כ כל הזוקף זוקף בשם.

פסקה תתנז

פקודא תריסר איהי וכו': מצוה שתים עשרה שבמלכות, היא נקראת חג המצות חג השבועות וחג הסוכות, מצד ג' אבות, שהם חג"ת, וראש השנה הוא מבחינתה עצמה של המלכות, שה"ס דינא דמלכותא דינא. ויש מי שאומר, שחג הפסח הוא זרוע ימין, דהיינו חסד. שבועות שהוא זמן מתן תורה שניתנה במדבר, שהממונה על המדבר הוא שור מצד הגבורה, ע"כ שבועות הוא גבורה. סוכות היא תפארת, שנאמר, ויעקב נסע סכותה. ויעקב הוא ת"ת. ובכל המקומות אומר, שפסח הוא חסד, וסוכות הוא גבורה, ושבועות הוא תפארת. מצוה י"ג שבמלכות, היא קריאת שמע.

פסקה תתנח

ואית למנדע דאיהו וכו': ויש לדעת, שהאין סוף נקרא חכם בכל מיני חכמות, ומבין בכל מיני תבונות, וחסיד בכל מיני חסדים, וגבור בכל מיני גבורות, ויועץ בכל מיני עצות, וצדיק בכל מיני צדקות, ומלך בכל מיני מלכות, עד אין סוף ועד אין חקר. ובכל אלו המדרגות, באחד נקרא רחמן, ובאחד נקרא דיין, וכך בכמה מדרגות עד אין סוף. שואל,

א"כ יש בו שינוי בין רחמן ובין דיין. ומשיב. אלא קודם שברא העולם הוא נקרא בכל אלו המדרגות, על שם הבריות שהיו עתידות להבראות, ואם לא על שם בריות העולם, למה נקרא רחום דיין, של מי ירחם. אלא שנקרא כן על שם הבריות העתידות. אבל בו עצמו אין חס ושלום שינוי.

פסקה תתנט

ובג"ד כל שמהן וכו': ומשום זה, כל השמות הם כינוים שלו על שם מעשיו. כעין זה ברא נשמה בצורה שלו הנקראת על שם פעולותיה שבכל אבר ואבר של הגוף, הנקרא עולם קטן. כמו שרבון העולם נוהג בכל בריה ובכל דור כפי מעשיו, כך הנשמה היא כפי מעשיו של כל אבר ואבר. אבר ההוא שעושה בו מצוה, נקרא נשמה לחמלה וחסד וחן ורחמים הנפעלים בגופו. ובאבר ההוא שעושה בו עבירה. נקרא נשמה לדין וחימה וכעס. הנפעלים בגופו. אבל לחוץ מן הגוף, למי יהיה חמלה או אכזריות. מחמת מעשי הגוף.

פסקה תתס

אוף הכי מארי וכו': אף כך, רבון העולם, מקודם שברא העולם וברא הבריות שלו, למי נקרא רחום וחנון או דיין. אלא כל שמותיו הם כינוים, ולא נקרא בהם אלא על שם בריות העולם. ומשום זה כשבני הדור הם טובים הוא נקרא אליהם **הוי"ה** במדת רחמים. וכשבני הדור הם רשעים, הוא נקרא אליהם **אדנ"י** במדת הדין. כי לכל דור ולכל אדם נקרא לפי המדה שלו, אבל לא שיש לו מדה ידועה, ולא שם ידוע.

פסקה תתסא

כגוונא דספיראן דכל וכו': כעין הספירות, שכל ספירה יש לה שם ידוע, ומדה וגבול ותחום. ובאלו השמות מתפשט רבון העולם ומלך בהם, ונקרא בהם ומתכסה בהם ודר בהם כנשמה באברי הגוף. ומה רבון העולמים אין לו שם ידוע ולא מקום ידוע, אלא ממשלתו בכל צד שבעולם, אף כך אין לנשמה שם ידוע, ולא מקום ידוע בכל הגוף, אלא ממשלתה היא בכל צד, ואין אבר פנוי ממנה.

פסקה תתסב

ובג"ד לית לרשמא וכו': ומשום זה אין לציין את הנשמה במקום אחד שבגוף, שאם לא כן, אלא שתציין אותה במקום אחד, נמצא שחסר ממשלתה בשאר האברים. ואין לקראה בשם אחד או בשנים או בג', לומר שהיא חכמה ומבינה, ויש לה דעת, ולא יותר, שאם עושה כך נמצא שחסר לה שאר המדרגות.

פסקה תתסג

כ"ש למארי עלמא וכו': כל שכן לרבון העולם, שאין לציין אותו במקום ידוע, או לקראו בשם ידוע, או להכפיל, אותו בהם, או לשלש אותו בהם, דהיינו, המדרגה של המרכבה, שנאמר בה קדושה לך **ישלשו**. כי כל המדרגות של כל המרכבות שלו, הם משולשים, כמו, האבות הן הן המרכבה, שהם דמות אריה שור נשר. שהם מרכבה לאדם, שנאמר עליהם, ודמות פניהם פני אדם. ומצד הנוקבא, הם, אריה שור נשר, שולטים על אדם, שהוא שם הנוקבא, והנוקבא היא מרכבה. אל אריה שור נשר. ומשום זה נאמר עליה קדושה לך ישלשו.

פסקה תתסד

ואוף הכי אתוון וכו': ואף כך האותיות יה"ו שהן רומזות על פני החיות, אריה שור נשר, הן משולשים, כעין זה, יה"ו הו"י וה"י. **ה'** היא רביעית אליהם, וה"ס קדושה לך ישלשו כנ"ל, היא שלמים של כולם. שמשלמת בכולם את שם הויה. אבל לרבון הכל, אין לשלש בו בשמות, ולא באותיות, אלא הוא נקרא בכל השמות ואין לו שם ידוע, וכל שם ושם מעיד עליו, שהוא אדון כל עולמים, והשם אדנ"י מעיד עליו.

פסקה תתסה

דאית ב"נ דירית וכו': ויש אדם שיורש ש"י עולמות. ז"ש להנחיל אוהבי **יש**, שהוא בגי' ש"י. שהוא לפי מדרגת החכמה שנקראת **יש** מאין. כי כתר נקרא **אין**, והחכמה **יש**, הנמשך מן ה **אין**. וזו היא חכמה עליונה. ויש אדם שאינו יורש אלא עולם אחד כפי המדרגה שלו, כמו שהעמידו, כל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו. וכך כל אדם מישראל יורש עולמות לפי המדרגה שלו למעלה. אבל לרבון העולם, אין לרשום לו עולמות בחשבון, אלא הוא, אדון כל העולמות, והשם אדנ"י מעיד עליו.

פסקה תתסו

אוף הכי הויה וכו': אף כך השם **הויה**, ממנו תלוים כל הויות, והוא וכל הויות שלו. מעידים על רבון העולם, שהוא היה קודם כל הויות, והוא בתוך כל הויות, והוא לאחר כל הויות. וז"ס, שהויות מעידים עליו, שהוא **היה הוה ויהיה**.

פסקה תתסז

דינא בהפוך אתוון וכו': דינא בהפוך האותיות הוא **אדני**. ומשום זה אמרו רבותינו ז"ל דינא דמלכותא דינא. השם **אל**, מעיד על רבון הכל, שאין יכולת לכל שם והויה ומדרגה, וכל שכן לשאר הבריות, חוץ ממנו. ז"ש, כלא חשיבין וכמצבייה עביד בחיל שמייא וגו'. **אלקים**, מעיד על אלקות שלו, שהוא האלקים ואלקי האלקים, והוא אלוה על הכל ואין

אלוה עליו. **צבאות** מעיד עליו, כמ"ש **וכמצבייה** עביד בחיל שמייא. **שדי**, מעיד עליו, כשהוא אמר לעתם **די**, עמד העולם בגבולו ולא נתפשט יותר. ואף כך, למים ורוח ואש, אמר די.

פסקה תתסח

ואוף הכי כל וכו': ואף כך כל הויה וכל שם מעידים עליו. כי כשהיה יחיד קודם שברא העולם למה היה צריך להקרא בשמות אלו, או בשאר כינוים, כמו רחום וחנון ארך אפים וגו', דיין אמיץ חזק. ורבים הם בכל אלו השמות וכינוים, שנקראים על שם כל העולמות והבריות שבהם, להראות שממשלתו עליהם.

פסקה תתסט

עוף הכי נשמתא וכו': אף הנשמה כך, אשר מבחינת ממשלתה על כל אברי הגוף המשילה אליו, שכמו שהוא שולט על כל העולמות כך הנשמה שולטת על כל אברי הגוף, אבל לא שהנשמה דומה לו בעצמותה, שהרי הוא ברא אותה, והוא אין לו אלוה עליו שברא אותו. ועוד שהנשמה יש לה כמה שינוים ומקרים וסבות הקורים אותה, מה שאין כן לרבון הכל. ומשום זה, הנשמה דומה לו רק בממשלתה על כל אברי הגוף, אבל לא בדבר אחר.

פסקה תתע

ועוד. שמע ישראל וכו': ועוד. שמע ישראל, הוא אותיות **שם**, **ע'** גדולה, ועם **ד'** גדולה דאח **ד**, היינו **עד**. בין **ש"ם** מן שמע, שהוא המלכות הנקראת **שם**. **וא"ח** מן אחד, שהוא ז"א נמצאות אותיות **ע"ד** הגדולות, שה"ס **עד** ה' בכם. וכן הוא **עד**. על כל אחד ואחד המיחד אותו בעולם. וע"כ אמר דוד אנכי **אשמח** בה', כי **שם** מן שמע, שהוא המלכות, ו **א"ח** מן אחד שהוא ז"א הרי **אשמח**. שה"ס היחוד דז"א ומלכות, מבחינת הגדלות. כי המלכות מבחינת הגדלות נקראת **שם**.

פסקה תתעא

ועוד. ד' רבתי וכו': ועוד. **ד'** הגדולה דאחד, רומזת על ד' בתים דתפלין שמניח אותם **א"ח**, דאחד, שהוא ז"א, ונתעטר בהם, והם פאר על ראשו. והם סוד הצירוף **יה"הו**. ה **י'**, שהיא חכמה, היא עטרה על **ה'** שהיא הבת, דהיינו מלכות. והיינו ה' בחכמה יסד ארץ, שאבא שה"ס חכמה, יסד הבת, שהיא מלכות, הנקראת ארץ **ה'** שניה של הצירוף יה"הו, היא אמא עלאה, שהיא עטרה על **ו'** שהוא הבן, דהיינו ז"א, והיינו כונן שמים בתבונה. שז"א הנקרא שמים, מקבל המוחין מתבונה, דהיינו אמא עלאה. כי אמא כוננה

הבן. וזהו שעולם הבא, שהיא בינה, אין בו לא אכילה ולא שתיה אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם. דהיינו ז"א שיש לו עטרה בראשו מן הבינה הנקראת עולם הבא.

פסקה תתעב

וברתא איהי תפלה וכו': והבת, דהיינו מלכות, היא תפלה של יד כה"ה. **י'** היא קשר שלו. **ה'** עליונה, דהיינו אמא, היא תפלין של ראש על ראש התפארת. התפילין שלו דהיינו המוחין שלו, הוא כסדר י"ה ו"ה, שהוא קדש לי, **י'**, והיה כי יביאך היא **ה'**, שמע היא **ו'**, והיה אם שמוע, היא **ה'** אחרונה. וסדר זה הוא לתפלין של ראש ז"א. אבל בעולם הבא, שהיא בינה, התפלין, שהם המוחין שמקבלת, הסדר הוא, הויות באמצע, שהם ה' ה', דהיינו **י'** בתחילה שהוא קדש, ו **ו'** בסוף דהיינו שמע, והויות, דהיינו ו **היה** כי יביאך, **והיה** אם שמוע, **ה' ה'**, באמצע. ועל זה אמר הנביא, בזאת **י'** תהלל **ה** מתהל **ה** שכל **ו** ידוע אותי כי אני ה'. שהם כסדר הצירוף **יה"הו** (ועי' בהקדמת תקוני זהר דף ט' ע"ב) ומשום זה העמידו בעלי המשנה, שיש מקום בראש להניח ב' זוגות תפלין. וזה זוכה לב' מצות. שהעמידו עליהם, לא כל אדם זוכה לב' שלחנות.

פסקה תתעג

י' חכמה ה' בינה ו' וכו': הד' פרשיות דתפלין של ראש, ה **י'** שהיא קדש, היא חכמה. **ה'** שהיא והיה כי יביאך, היא בינה. **ו'**, שהיא שמע, היא עמוד האמצעי, **ה'** שהיא והיה אם שמוע, היא מלכות הקדושה. הראש הנעטר בד' אותיות אלו, הוא כתר, שהוא ההקף של הראש, המקיף את התפלין שהם המוחין, ומכסה אותם. **קריאת שמע**, היא אהבה, חסד, השקולה לתורה שניתנה מימין. ה **תפלין**, נקראים **עז**, והם משמאל שהוא גבורה. עמוד האמצעי, שהוא תפארת, כולל הכל, שכולל חסד וגבורה. כנפי מצוה, שהם **ציצית**, שבהם תכלת ולבן, הם נצח והוד. **מזוזה**, שבה רשום השם **שדי**, הוא צדיק, דהיינו יסוד. והשכינה היא ה **שער** שבו המזוזה. שעליה כתוב, זה השער לה'.

פסקה תתעד

ועוד. ש' תלת וכו': ועוד **ש'** של ג' ראשים, היא ג' רצועות, ב' רצועות שבתפלין של ראש, ואחת של תפלין של יד. **ד'** היא הקשר של תפילין של ראש שמאחוריו. **י'** היא הקשר של תפלין של יד. שהם אותיות **שדי**. ומשום זה **שדי**, הוא מבחוץ על התפלין, **והויה**, היא מבפנים התפלין, שהיא ד' פרשיות שבהם. **ש** של ד' ראשים רומזת לארבעה בתים של התפלין. **שדי**, הוא אות שלו. של ז"א, ועולה בגי' מטטרון.

פסקה תתעה

ועוד. י' חכמה וכו': ועוד. **י'** חכמה, היא קדש לי. **ה'** בינה, היא והיה כי יביאך. **ו'**, היא שמע, שבו שש מלות, שמע ישראל ה' אלקים ה' אחד, הרומזת לשש ספירות, שהם ששה ענפים של האילן, שתפארת כולל אותם. **ה'** אחרונה, היא והיה אם שמוע, שהיא מלכות. אלו הם המוחין של הראש, שהראש, הוא כתר, שה"ס **כ'**, בסו"ה אין קדוש **כ** הויה וגו'. שה **כ'** של **כ** הויה, הוא כתר דז"א.

פסקה תתעו

שדי רמיז רצועי וכו': שדי, רומז לרצועות ובתים וקשרי התפלין מבחוץ. כי **ש'** דשדי רומזת לג' רצועות ב' של ראש וא' של יד. **ד'** דשדי רומזת לד' בתים דתפלין של ראש, וכן לקשר של **ד'** שבאחורי הראש. **י'** דשדי רומזת לקשר תפלין של יד. אף כך המזוזה, הויה מבפנים והשם שדי מבחוץ.

ש של ארבעה ראשים, עם ה **ד'** דשדי, רומזים לד' בתים ולקשר של תפלין דראש מאחוריו, שהוא בצורת **ד'** כפולה. ואף כך **ש'** כפולה. א' בצד ימין הבית, וא' בצד שמאל הבית. **י'** דשדי היא הקשר של תפלין דיד כהה, שהוא בית חמישי. כלומר שד' בתים בתפלין של ראש, ובית חמישי בתפלין של יד. **ד'** דשדי הוא המוח שהעמידו עליו, במקום שמוחו של תינוק רופס בו, דהיינו שמתנענע. וזהו תינוק יונק מ **שדי** אמו דהיינו מן שדי. כי **ד'** רומזת על מוחין דג"ר דיניקה.

פסקה תתעז

תפלין דמאתי עלמא וכו': התפלין של רבון העלם הוא כתר. ומה הוא כתר של רבון העולם, הוא **הויה**. שהוא, **י'** דהויה היא חכמה, **ה'** בינה, **ו'** היא תפארת הכולל שש ספירות חג"ת נה"י, **ה'** אחרונה היא מלכות. דהיינו עשר ספירות. ומשום זה, ומי **כ** עמך **כ** ישראל, **כ** י מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, **כ** הויה אלקינו בכל קראינו אליו. וכן הכתוב אין קדוש **כ** הויה כנ"ל (אות תקע"ב) ארבעה פסוקים אלו כולם רשומים ב **כ'**, והסוד של אות **כ'** היא **י' י'**, שהוא **י' י'** מן השילוב **י** אהדונה **י**, שבתחילה ושבסוף. שהסו"ה, עשרה עשרה הכף בשקל הקדש. דהיינו **כף** מן כתר, הכלולה מעשר ספירות, כנ"ל, הכלולות מעשר ספירות דאור ישר, שהן ממעלה למטה. ומעשר ספירות דאור חוזר, שהן ממטה למעלה.

פסקה תתעח

ואלין אינון והמים וגו': ואלו כ' ספירות דאור ישר ואור חוזר, הם סוד, והמים אשר מעל השמים, שהם מים עליונים זכרים, דהיינו הע"ס דאו"י, המים אשר מתחת לרקיע,

הם מים תחתונים נקבות, דהיינו העשר ספירות דאור חוזר. ועליהם אמר ר' עקיבא לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש טהור, אל תאמרו, מים מים. שמא תסתכנו בנפשכם. שאין הם מים כמשמעם, דהיינו חסדים, אלא הוא אור נובע, דהיינו שהוא כלול ג"כ מחכמה הנקרא **אור**, ומבחינת החסדים הוא **נובע**, ומשום זה נמשלו למים נובעים. ואור הזה אין לו הפסק, ואין לו קצוץ. ולא פרוד. (ועי' לעיל אות תתס"ח) ומשום שהוא מכתר, הם נקראים מים שאין להם סוף, כי הכתר נקרא אין סוף. (ע"כ רעיא מהימנא)

פסקה תתעט

והקרבתם עולה לריח וגו': והקרבתם עולה לריח ניחח לה'. בוא וראה, בפסח כתוב, והקרבתם אשה עולה לה'. וכאן לא כתוב אשה, אלא והקרבתם עולה. מהו הטעם. ומשיב, יום הזה, של חג השבועות, הוא יום שהכלה נכנסה לחופה. דהיינו המלכות נכנסה לחופה עם ז"א. וישראל באו מן ספירת ימי טהרה, ימים ושבועות, ונכללו ונכנסו בימי טהרה אלו, שה"ס ז' ימים חג"ת נהי"מ, שבכל אחת חג"ת נהי"מ. דהיינו מ"ט יום. והיא, המלכות יצאה מכל הצד הרע, דהיינו שאין להם עוד אחיזה בה, ושמרה ימי טהרה כראוי, דהיינו מ"ט ימי הספירה, וז"ס מלכא טעם בתולה טעים. כלומר, שה"ס, בתולה ואיש לא ידעה, שסודו, שאגלאי מלתא, שלא היתה אחיזה בה לשום איש מסטרא אחרא. משום זה לא כתוב בו **אשה**, כי אחר לא קרב אל המשכן, שהוא המלכות, וכבר נתרחק צד האחר משם. וע"כ אין כאן אשים, ולא נצרכו כאן, כי ישראל נתרחקו מן צד הרע. אמר ר' אבא, עדיין אנו צריכים לפתוח הפתח כאן. פירוש. האשים, הם דינין (כנ"ל במראות הסולם אות ו' ז', ע"ש) וכיון שכאן כבר יצאה המלכות מכל הדינים שבה, על כן לא כתוב והקרבתם **אשה** עולה, אלא והקרבתם עולה סתם.

פסקה תתפ

אר"ש ארימית ידי וכו': א"ר שמעון הרימותי ידי בתפלה למי שברא העולם. וסוד זה מצאתי בספרים ראשונים. **אשים**, הם באמצע הטוב והרע, ובאים בצד זה ובצד זה, כי נדבקו בעץ הדעת טוב ורע, ע"כ נדבקו ברע ונדבקו בטוב, ומשום זה, בשאר ימים כתוב בהם אשה עולה, משום שיש בהם דינים ואחיזה בעץ הדעת טו"ר. אבל באלו הימים שעץ החיים נמצא ולא אחר, דהיינו בשבועות, אין אנו צריכים ל **אשה** ואינו צריך להיות שם. כי יום זה, דשבועות, הוא של עץ החיים ולא של עץ הדעת טוב ורע. ומשום זה כתוב, והקרבתם עולה לריח ניחח לה', ולא אשה לה' עולה. ועולה פירושו לשון עולה, שהוא עולה לגבוה, כמו שלמדנו. וכבר הערנו הדברים בפירוש של פרים בני בקר, וכל קרבן ההוא.

פסקה תתפא

ובחדש השביעי כמה וכו': ובחדש השביעי באחד לחדש. היינו כמו שלמדנו כי יום של ראש השנה, הוא דינם של כל העולם, דין קשה ביום א'. ודין רפה, ביום ב'. שואל כתוב, ועשיתם עולה, והקרבתם היה צריך לומר כשאר כל הימים, מהו ועשיתם. ומשיב, אלא ביום זה, דראש השנה, כתוב, ועשה לי מטעמים. שיצחק אמר לעשו, שהוא המקטרג, כמה מטעמים ותבשילים עושים ישראל באלו הימים, דהיינו במצות ובתפלה, בעוד שהמקטרג הולך לחפש בעונות העולם. לעשות מהם מטעמים לקטרוג. וע"כ לא כתוב, והקרבתם, אלא **ועשיתם** עולה. דהיינו לעשות ולתקן מטעמים. ולא כתוב אשה עולה, וכן בכל שאר הימים שאין לסטרא אחרא חלק באלו הימים, לא כתוב אשה, כגון בשבועות כנ"ל בדבור הסמוך. וכן ביום הכפורים. כל שכן ביום הזה, שאנו עושים מטעמים ותבשילים בלי דעת הסטרא אחרא. שהרי יצחק שלח אותו, לצוד צידה של עונות בני העולם ולהביא אצלו.

פירוש. בכל הקרבנות נותנים חלק לסטרא אחרא (כנ"ל במראות הסולם אות יג/ב ע"ש) אבל ביום זה דראש השנה הוא להיפך, שעל ידי תקיעת שופר מבלבלים דעתו של השטן, שפירושו, שע"י תקיעת שופר מתבטלים ג"ר דשמאל שמשם חיות הסטרא אחרא. כי ברה"ש שולט מצב הא' של המלכות, וה"ס מה שיצחק, שהוא קו שמאל אמר לעשו וצידה לה ציד, שנתן לו רשות להמשיך הג"ר דשמאל, ולעורר כל הדינים הבאים עמו, שה"ס ויחרד יצחק חרדה גדולה. ודינים הללו מתחילים להתעורר בראש השנה, אמנם בתוך כך, **אזיל ישראל נטלי עיטא ברבקה** וכו' **מזמני שופר ותקעין**, כמ"ש להלן בדבור הסמוך. דהיינו שע"י תקיעת שופר מתמעטים הג"ר דשמאל שהם כל המוחין דס"א, וע"כ הס"א מתבלבלת. ונמצא שלא עוד שאין לה חלק מקרבנות דראש השנה, כמו בשאר הקרבנות, אלא עוד שמפסיד כל אחיזתו ומתבלבל דעתו (עי' לעיל אמור מאות קפ"ז עד אות רכ"ד).

וז"ש, **כל שכן בהאי יומא דאנן עבדין מטעמים ותבשילין בלא דעתא דסטרא אחרא**, דהיינו לא לבד שאין נותנים לו חיות מן הקרבנות אלא עוד שמבלבלים דעתו, **דהא יצחק משדר ליה לצוד צידה דחובין** וכו', דהיינו מחמת שהוא מצב הא' דמלכות, שיצחק, שה"ס קו השמאל, יושב על כסא דין, ורוצה להגביר שליטתו, שולח את עשו לצוד ציד, שהוא שימשיך ג"ר משמאל, וכיון שנתן לו רשות, תיכף מתעוררים הדינים, שהם דנים כל העולם לכף חוב. וכמ"ש בדבור הסמוך **ובעוד דאיהו אזיל**, דהיינו מטרם שמספיק לגלות הדינים מג"ר דשמאל, **מזמני שופר ותקעין ליה בגין לאתערא רחמי**, כי ע"י תקיעת

שופר מתבטלים הג"ר דשמאל והס"א אינו יכול להמשיכם, ומתבלבל דעתו, ובמקומם נמשכים מטעמים דיעקב, שהם רחמים.

פסקה תתפב

ובעוד דאיהו אזיל וכו': ובעוד שהוא הולך, ישראל לוקחים עצה מרבקה, ועושים כל אלו עבודות, וכל אלו התפלות, מזמינים שופר ותוקעים, כדי לעורר הרחמים. כמ"ש ברבור הסמוך. וכבר העמדנו, ויבא לו יין וישת, שבא מרחוק, מבינה, מאותו מקום שהיין ישן, שה"ס הארת חכמה דו"ק דשמאל אחר הביטול של ג"ר דשמאל, שזה מכונה יין ישן. ושתה. והוטעם לו, ושמח. ואחר כך מברך אותו יצחק, שהוא קו השמאל, בכמה ברכות, ומעביר עונותיו. כי הארת החכמה מכפרת העונות. מה כתוב, ויהי אך יצוא יצא יעקב ועשו אחיו בא מצדו. דהיינו שנושא עמו כמה משאות של עונות, כמו שלמדנו. וכבר העמדנו הדברים (לעיל אמור אות רי"ח רי"ט).

פסקה תתפג

ובג"כ איהו יומא וכו': ומשום זה הוא יום תרועה. והקרבן הוא עולה. איל אחד, היינו כמו שלמדנו שהוא משום אילו של יצחק. ושעיר עזים אחד לחטאת, שהוא שוחד לסמאל, כי מקרבן זה בלבד הוא מקבל איזה יניקה מבחינת ו"ק דחכמה. כדי לכפר פניו, על אותו הבכיה שבכה באותו יום, אחר שראה שלא נעשה רצונו, והוא צד ציד בחנם. כי נתבטלו הג"ר דשמאל שלו, שהם כל כחו כנ"ל. ומיעוט הג"ר נקרא בכייה. כמו שלמדנו. וכעין זה הוא ביום הכפורים. והרי זה כתוב בפרשת אמור (מאות רכ"ז עד אות רנ"ז).

פסקה תתפד

ובחמשה עשר יום וגו': ר' אבא פתח, ותנח התיבה בחדש השביעי וגו'. בוא וראה, כל אלו הימים מיום הכפורים עד סוכות, הולכת האם, שהיא השכינה, על הבנים, שהם ישראל, כדי שלא ישלוט הסטרא אחרא על ישראל, וכדי להצילם. כיון שנצלו הבנים ויושבים בסוכות הם נשמרים בשמירה של אמא, שהיא השכינה. ביום הראשון ויום השני של חג הסוכות, ציותה לישראל לעשות סעודה לממונים של שאר העמים. שהם ע' פרים, לע' שרים, והיא אינה שורית שם עמהם. ביום השלישי, שהוא י"ז לחדש, השכינה מתחלת לשרות עליהם. ז"ש ותנח התיבה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט. אשר תיבה ה"ס השכינה, הרי אררט, היינו הרים שכל הקללות וכל העונשים שורים בתוכם, שהם הממונים של האומות.

פסקה תתפה

אמר רבי אלעזר וכו': אר"א, יום הראשון של חג אין המלכות שורה עליהם, על הממונים דע' אומות, ולא ביום השני, אלא ביום השלישי, שמוסיף וגורע, היא שורה עליהם, מוסיף אותיות וגורע קרבנות, שכתוב, עשתי עשר וגו', שזה ראוי לרע עין. כי ביום הראשון ויום השני הוא שמחה של הבנים, וישראל מחלקים להם, לממוני האומות, שלל. מיום השלישי והלאה, שהמלכות שורה עליהם, מה כתוב, והמים היו הלוך וחסור עד החדש העשירי בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים. **והמים היו הלוך וחסור**, אלו הם הקרבנות שהולכים ומתמעטים. וכמו שהם מתמעטים כך מתמעט הטוב שלהם. **ומרדין** פירושו עונשים, מלשון מכות מרדות. **עדאן** פירושו שלל ומתנות, מלשון בבוקר יאכל **עד**.

פירוש. עיקר בנין המלכות הוא מקו שמאל שהוא הארת החכמה דשמאל, אמנם כשהיא שורה על ישראל היא בזווג עם ז"א, שה"ס קו האמצעי, שאז אין החכמה שבמלכות מאירה אלא ממטה למעלה. ועיקר הארתה היא מבחינת החסדים שמקבלת מז"א. אבל כשהמלכות שורה על אומות העולם והס"א, הוא להיפך, שאינה שורה עליהם, אלא כשהיא בפרוד מז"א, כי האומות והס"א אינם חפצים לקבל מקו אמצעי, שהוא ז"א, אלא מבחינת השמאל שבמלכות בלבד.

וז"ש, **כל הני יומין אזלת אמא על בנייא** וכו', דהיינו המלכות כשהיא בזווג עם ז"א, שהוא קו אמצעי, **בגין דלא ישלוט סטרא אחרא עלייהו**, דהיינו שהס"א לא יעוררו אותם להמשיך החכמה ממעלה למטה מן המלכות, כדרך הסרא אחרא. **כיון דאשתזיבו בנהא והא יתבין בסכות**, **מתנטרין** וכו' כיון שזכו לסוכה המה משומרים בשמירה עליונה שהס"א לא יוכל עוד לשלוט עליהם להסיתם למשוך השמאל ממעלה למטה. וע"כ **פקדת לון לישראל למעבד סעודתא לממנן דשאר עמין**, דהיינו שיקריבו ע' פרים, שה"ס המשכת הארת השמאל לשרי האומות ולסטרא אחרא בשיעור חיותם וקיומם בלבד, כי אין חיות וקיום לאומות ולסטרא אחרא, אלא מהארת השמאל בלבד. **ואיהי לא שרייא תמן**, כי אין המלכות שורה עליהם אלא אם כן כשהיא בפרוד מן ז"א, שאז היא מגבירה כח חיותם של הס"א. ולפיכך כדי שלא לתת להם תוספת חיות, אינה שורית עליהם. אלא ישראל בלבד ממשיכים להם חלקם מן הקרבנות, וישראל אין ממשיכים אלא הארת ממטה למעלה בלבד, שהוא כתקון קו האמצעי. שהארה זו באה בדרך ג' קוין, המאירים אל המלכות, שה"ס חו"ג תו"מ, ואחר שנכללים זה מזה, יש ג' קוין בכל אחד מחו"ג תו"מ, שהם י"ב, שה"ס י"ב פרים. ועם הכולל הם י"ג פרים. וז"ס י"ג פרים

שהקריבו ביום א', וי"ב פרים שהקריבו ביום ב', שהם היו בבחינת המשכת החכמה בסוד ג' קוין ומלכות המקבלתם, שבהתכללם זה מזה הם סוד י"ב, ועם הכולל הם י"ג. וז"ש, **בגין דיומא קדמאה ויומא תנינא חדוה דבנהא, ואינון מפלגי עדאן לון**, כי ישראל הם המחלקים הארת השמאל לממוני האומות, וע"כ הם מחלקים להם בסוד המספר י"ג פרים ביום א' וי"ב פרים ביום ב'. שה"ס התכללות ג' קוין והמלכות זה בזה. כדרך הארת קו האמצעי.

וז"ש **ביומא תליתאה** וכו' **שריאת למשרי עלייהו** וכו'. כי אחר שכבר קבלו מישראל כל מה שיכלו להאיר להם, שה"ס י"ב פרים. אז מתחלת המלכות לשרות על הממונים של האומות, כלומר שמכח ההארה שקבלו מי"ב פרים שבקדושה, שהיתה מקו האמצעי, הם מתגברים וממשיכים ממלכות בלבד, דהיינו מבחינתה עצמה שהיא שמאל בלי ימין, כדי שיוכלו להמשיך ממעלה למטה כחפצם. וז"ס שנצטוו אז ישראל להקריב **עשתי עשר** פרים, וז"ש, **אלא יומא תליתאה דאוסיף וגרע, שריא עלייהו, אוסיף אתוון וגרע קרבנין דכתיב עשתי עשר** וגו'. כי ביום א' וב' השפיעו ישראל עליהם מקדושה, בסוד **שתי עשר**, שהם סוד התכללות ג' קוין כנ"ל. אבל כשהתגברו למשוך מבחינת שמאל בלי ימין דהיינו ממלכות כשהיא בפרוד, אז הוסיפו **עין** רע על הארת שתי עשר פרים שקבלו ביום א' וב', ונעשה **ע** שתי עשר, כי כשמוסיפים **ע'** על שתי עשר נעשה **ע** שתי עשר. ונמצא **דאוסיף אתוון**, שהוסיף **ע'**, **וגרע קרבנין**, שכבר אין להם **שתי עשר** פרים אלא **עשתי עשר** פרים. וכל היו הולכים ומתמעטים עד שנפסקו לגמרי. וז"ש, **מה כתיב, והמים היו הלוך וחסור** וגו' **אלין קרבנין דאזלין ומתמעטין** וכו'.

פסקה תתפו

אר"ש, אלעזר וכו': א"ר שמעון אלעזר, בוא וראה. מיום השני התחילו המים להראות, דהיינו שהתחיל ניסוך המים על המזבח. שהיה ג"כ בשביל להמשיך חיות וקיום לס"א (כמ"ש להלאה באות תת"צ) ואם צמא השקהו מים אלין מים דרשימין הכא ביומי דחג. כיון שהתחילו המים, והס"א וע' אומות קבלו השפע, אז נתגברו, כנ"ל בדבור הסמוך, ומיום השלישי המלכות שרתה עליהם, שהמשיכו אותה בפרוד מז"א, כנ"ל. ואלו המים, לא היו יודעים הבבלים, למה הם רשומים כאן בחג, כלומר שלא היו יודעים, שהם לתת קיום לאומות העולם, שהרי הטוב של ישראל אינו במקום המיעוט, דהיינו בפרי החג המתמעטים, אלא במקום הריבוי, ומשום שאלו מים הרשומים כאן, מתמעטים, ביחד עם פרי החג, בא הכתוב להשמיענו, שכתוב, **והמים** דהיינו המים הידועים של ימי החג, אלו הרשומים בתוך הקרבנות, כי ביום השני כתוב בקרבנות ונסכיה **מ עם מ'**, ובששי,

נאמר ונסכיה עם **י**', ובשביעי כתוב כמשפט **ם** עם **ם**', הרי כאן מים, שמכאן רמז לניסוך המים מן התורה, (כמ"ש תענית ב:) שהם, הקרבנות, הרי קללות, היו הלוך וחסור, (כנ"ל אות תתפ"ד) והטוב שלהם, והשפע הנמשך עליהם **היו הלוך וחסור**. ומשום שאלו המים הם שלהם, של האומות וס"א, לא נתחברו האותיות **מים** שיהיו כתובים בתורה בפירוש. אלא הם מפוזרות, כי **ם**' היא בנסכיה **ם**, וה **י**' בונסכ **י** ה, וה **ם**' הסופית בכמשפט **ם** כנ"ל. שהוא כדי שלא יתחבר הטוב שלהם, אלא יהיה מעט מעט.

פסקה תתפז

אבל לישראל דאינון וכו': אבל לישראל, שהם מהקב"ה, שהוא קו האמצעי, מה כתוב, ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב. התחלת הכתוב הוא, **כפירים רשו ורעבו**, אלו הם הממונים של שאר העמים. **ודורשי ה**', אלו הם ישראל, **לא יחסרו כל טוב**, אלו הולכים ומתעלים למעלה למעלה. כי מעלין בקודש ואין מורידין. ומשום זה הטוב שלהם של האומות והס"א, שהם מים, היו הלוך וחסור עד חדש העשירי, שזה טבת, כי אז הם ימי הרעה. כי חדשי טבת שבט הם ימי דין ונקראים ימי הרעה (כמ"ש בזוהר חדש יתרו ל"ו ע"ב.) ורעה הזו מתעוררת ומתחזקת והכלה הקדושה, שהיא המלכות אינה מאירה מתוך השמש, דהיינו שהיא נפרדת מן השמש, שהוא ז"א, אז נראו ראשי ההרים אלו, שהם הדינים דשמאל הנמשכים עם פרי החג, שהם אלו הרי חשך והרי קללות, הנראים ומתחזקים ועושים רעות בעולם.

פסקה תתפח

ביומין אלין אשה וכו': בימים אלו, דחג הסוכות, כתוב אשה, בעולה הזו שבהם, דהיינו שכתוב, והקרבתם עולה **אשה** וגו'. כי אז אלו אשים שהם הדינים (כנ"ל אות תתע"ט) אוכלים חלקיהם, ע' פרים אלו הם כנגד ע' ממונים השולטים על ע' אומות. ומספרם עולה ביום הראשון, ויורדים ומתמעטים בכל יום ויום. ונקראים פרים מנגחים בימים שלהם. אילים (יש כאן חסר, וצ"ל) שנים. כבשים בני שנה ארביסר. אילים שנים בכל יום הם **י"ד** הויה. כי ז' פעמים ב' הוא י"ד. והוא יד השולטת עליהם תמיד בכל יום ויום. כבשים בני שנה, המספר שלהם ח"צ. דהיינו ז' פעמים י"ד הם צ"ח.

פסקה תתפט

ואי תימא אי וכו': ואם תאמר אם כן, שאנו מקריבים י"ד אילים שתשלוט יד ה', **וח"ץ** כבשים, שזה סימן רע. שהיא כנגד צ"ח קללות שבתוכחה, וכן יפלח כ **חץ** כבדם. הנה רע עין אם אליהם, שאכול ושתה יאמר לו ולבו בל עמו. ומשיב כן. כי כתוב, אם רעב שונאך וגו', כי גחלים אתה חותה על ראשו. אבל אנו איננו נותנים אלא בשמחה, כי

אין בימי השנה, שמחה, כמו בימים אלו דסוכות, ומשום שאנחנו נותנים בטוב לב ובשמחה ורצון, מתהפך מתנותינו אליהם לגחלים על ראשם, גחלים בוערות, שהשמחה שלנו עושה להם רע, דהיינו י"ד אילים, ע' פרים, ח"ץ כבשים, שכך עולה החשבון של הקרבנות שלהם. כי הי"ד אילים יורה על י"ד הויה השולטת בהם. וע' פרים, שהולכים ומתמעטים, יורה שהטוב שלהם ילך ויתמעט. וח"ץ כבשים יורה על מספר צ"ח קללות להשרות בהם. או יפלח כ **חץ** כבדם.

פסקה תתצ

וכל דא איתימא וכו': וכל זה, אם תאמר, מי נותן אותנו להקריב עליהם, על הממונים של ע' אומות, אולי אינם רוצים כל זה. אלא אין שמחה לכל אלו הממונים, כמו בכל אלו הפרים ואילים וכבשים, בשעה שישראל נותנים להם סעודות אלו. ועם כל זה אין הכל נקרב אלא אל הקב"ה בלבד, והם, הממונים, מתקרבים שם, והקב"ה מחלק להם. ועל זה כתוב, אם רעב שונאך האכילהו לחם, אלו הם קרבנות החג. ואם צמא השקהו מים, אלו הם המים הרשומים כאן לנסכם בימי החג, ביום השני, וביום ששי וביום השביעי. והסימן **בוז** יבוזו לו. שהוא ראשי תיבות **ב**' **ו**' **ז**'.

פסקה תתצא

מים רבים וגו': מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, אלו הם המים שישראל מנסכים בשמחה ובאהבת הקב"ה, שכתוב, ושאבתם מים בששון. ונהרות לא ישטפוה, אלו הם נהרות אפרסמון הטהור, דהיינו י"ח נהרות השפע הנמשכים מיסוד הבינה (כנ"ל שמות רנ"ז). שכולם דבקים ומתקשרים באהבה זו, **אם יתן איש את כל הון ביתו** וגו', זה סמאל, **באהבה**, של ישראל, דהיינו שיהיה לו חלק עמהם באלו המים הכתובים כאן בפרשה, דהיינו, מה שכתוב אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה **בוז** וגו', שהוא סימן של אלו המים שמנסכים אותו בימי **בו**"ז, דהיינו ביום ב' וביום ו' וביום ז'. **יבוזו לו** ודאי. כי כל ההון של סמאל נחשב לנו כמו **חרש** הנשבר, שאין לו תקנה לעולם.

פסקה תתצב

מים דלהון אתפליגו וכו': ומפרש דבריו, מים שלהם, של סמא"ל והס"א והאומות, נתחלקו בימים **בו**"ז, נשארו שאר ימים, שהם שלישי רביעי חמישי, שאין בהם ניסוך המים, והסימן הוא **חרש** את חרשי האדמה, אשר **חרש** הוא ראשי תיבות **ח** מישי **ר** ביעי **ש** לישי, שבאותם הימים אין ניסוך המים. ואין להם תקון עמנו, ולא לעולם. כי כמו שאין להם תקון בימים חר"ש, כן לא יהיה להם תקון לעולם. ואם תאמר, **בוז** יבוזו לו כתוב, ולפי הנ"ל היה צריך לומר **בוז** לא יבוזו לו, דהיינו שאינם רוצים בבו"ז, שהוא הון

של סמאל. ומשיב, שכתוב שם כי לא **בזה** וגו'. פי', שזהו רמז שישראל אינם רוצים לותר על אהבה בשביל הארת ניסוך המים שב **בו**"ז, שהוא הון הס"א, דהיינו שיש לסטרא אחרא חלק בהם. ויבוזו לו, אינו סובב על האור שב **בוז**, אלא כפשוטו שהם מבזים לו. ופירוש הכתוב הוא. **מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה**, היינו מימי החכמה שעליהם כתוב ושאבתם מים בששון ממעייני הישועה. ואע"פ שהם חכמה אינם מכבים את החסדים הנקראים **אהבה**. וכמו כן, **ונהרות לא ישטפוה**, היינו נחלי אפרסמון, אע"פ שיש בהם הארת חכמה, עכ"ז אינם שוטפים את האהבה, דהיינו שאין ממעטים את החסדים. אבל אם יתן איש, שזה סמאל, **את כל הון ביתו** דהיינו כל האורות שיש לו **באהבה**, שתמורת ביטול האהבה, יתן לנו אורות ניסוך המים שבימים **בוז**, כי הארת המים שבבו"ז מתמעטת והולכת, וזה יורה שממעט האהבה, דהיינו החסדים, כי החכמה שיש בה חלק לסטרא אחרא, ממעטת תמיד החסדים, נמצא שהארת חכמה שלו מכבה את האהבה, עד שהחכמה תשאר בלי חסדים. ואז גם הארת החכמה נכבית כי אינה יכולה להאיר בלי חסדים (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק) וע"כ **יבוזו לו**. משא"כ הארת החכמה שישראל מקבלים, אין מכבים את החסדים שה"ס אהבה.

פסקה תתצג

יומא קדמאה מאי וכו': שואל, יום הראשון של החג, מה הוא עושה. כי חושב ימי **בו**"ז דחג לניסוך המים, וימי **חר**"**ש** דחג לימים פנוים מניסוך המים, ויום הראשון של החג אינו מזכיר כלום, ומשיב, שיום הראשון לא נקרא ראשון, ולא נקרא אחד, אלא שנקרא חמשה עשר סתם. בלי ציון מיוחד כלל, כי אין בו דבר מיוחד לציון. אבל התחלת הציון של ניסוך המים הוא ביום שני, וכך ראוי להיות, כיון שנותנים בו חלק לסטרא אחרא, ראוי להיות ביום שני, שלא נאמר בו כי טוב בשני. ומשום זה אינו מציין כלל יום ראשון, ולא אחד, והוא חמשה עשר סתם, ותחילת הציון והחידוש של הימים מתחיל ביום שני. ומחלקים המים בימים **בו**"ז, ונשארו פנוים בימים **חר**"**ש**, כמו שלמדנו, והכל כראוי.

פסקה תתצד

זכאה חולקהון דישראל וכו': אשרי חלקם של ישראל, שיודעים לכנוס לתוך מוח האגוז, כלומר שהקדושה היא כמו מוח האגוז שקליפות מסבבים אותו, ובכדי לכנוס לתוך המוח, הם משברים הקליפות האלו שמסבבים אותו, ונכנסים. מה כתוב, לאחר כל זה. ביום השמיני עצרת תהיה לכם. כי אחר ששברו כל אלו הקליפות, ושברו כמה כחות, והרגו כמה נחשים וכמה עקרבים שהיו להם באלו הרי חשך, עד שמצאו מקום ישוב ועיר קדוש, שהיא המלכות הקדושה, מוקפת חומות סביב סביב, אז נכנסו אליה בשמיני

עצרת, לעשות נחת לה שמה, ולשמוח בה. וכבר העמדו הדבר (עי' לעיל אות ל"ג). כחות כמו תברא ר"ע לגזיזיה (סנהדרין ז').

פסקה תתצה

ודא איהו עצרת וכו': וזה הוא **עצרת**, שפירושו אסיפה, דהיינו המלכות, שהיא מקום שמתאסף הכל אצלה, כי היא בית קבול לכל האורות העליונים. **תהיה לכם**, היינו ולא לאחר, שאין לס"א חלק בו, אלא שאתם תשמחו באדונכם והוא עמכם. וע"ז כתוב, שמחו בה' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב.

מטות

פסקה א

וכל הטף בנשים וגו': שם למדנו, א"ר יהודה, אין העולם מתנהג אלא בב' גוונים, שהם לבן ואדום, דהיינו חסדים וחכמה דשמאל, הבאים מצד האשה הנמצאת חכמת לב, ז"ש, וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן. ומה מביאים. אומר הכתוב, את התכלת ואת הארגמן, שהם גוונים הכלולים בתוך גוונים. כלומר, שעיקר הגוונים הם שנים, דהיינו לבן ואדום. וגווני תכלת וארגמן הם כלולים באלו ב' גוונים.

פסקה ב

ההא הוא דכתיב וכו': זהו שכתוב, דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה, שצמר היא ימין ורחמים, ופשתים הוא שמאל ודין. וכתוב בידיה טוו. מהו טוו. אמר ר' יהודה טוו בדינא טוו ברחמי. כלומר, שמשלבים הימין והשמאל זה בזה, והדינים שבשמאל נמתקים ברחמים שבימין. א"ר יצחק, למה נקראת אשה, שהוא לשון אש. אמר לו הוא משום שכלולה בדין וכלולה ברחמים. ע"כ נקראת אשה שהיא אותיות **אש ה'**, **אש** היא דין, ו **ה'** היא רחמים.

פסקה ג

ת"ח דא"ר אליעזר וכו': בוא וראה שאמר ר"א, כל אשה נקראת דין כי שורשם מקו שמאל הוא, עד שהיא טועמת טעם הרחמים, דהיינו שנשאת לאיש, וזכר שורשו מקו ימין. שהוא חסד ורחמים. שלמדנו מצד הגבר בא הלבן שבולד, כגון העצמות וכו'. שהוא רחמים. ומצד האשה בא האדום שבולד כגון הבשר והגידין האדומים וכו' שהוא דין. וכשהאשה טועמת מלבן, דהיינו שנשאת לאיש, הלבן חשוב לה יותר, אע"פ ששורשה הוא אדום.

פסקה ד

ות"ח אמאי אסירן וכו': ובוא וראה. למה אסורות נשים של שאר העמים היודעים משכב זכר. הוא משום שלמדנו, יש ימין, שהוא חסד, ויש שמאל, שהוא דין. שהם ישראל ושאר העמים, וכן גן עדן בימין וגיהנם בשמאל, עולם הזה בשמאל ועולם הבא בימין. ישראל הם כנגד הרחמים שבימין, ושאר העמים הם כנגד הדין שבשמאל. ולמדנו, אשה שטעמה טעם הרחמים, דהיינו כשנשאת לישראל, הרחמים נוצחים את הדין, ונעשית רחמים. אשה שטעמה טעם הדין, דהיינו שנשאת לנכרי, שהוא דין כנ"ל, דין בדין נתדבק, הדין שבאשה נתדבק בדין שבנכרי. ועליהם נאמר, והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה.

פסקה ה

ועל דא תנינן וכו': ועל זה למדנו, הנבעלת לנכרי קשורה בו ככלב. מה כלב חזק ברוחו המחוצף, אף כך, הנשאת לנכרי, כשנתדבק דין בדין, היא חצופה מכל וכל. והנבעלת לישראל, למדנו, שכתוב עליה, ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום. מהו הטעם. הוא משום שהנשמה של ישראל בא מרוח אלקים חיים. שכתוב, כי רוח **מלפני** יעטוף, וזה משמע משכתוב **מלפני**. שפירושו, מקודם השכינה, דהיינו מז"א, שנקרא אלקים חיים. (כנ"ל תרומה אות תתכ"ב) ומשום זה אשה שהיא בתולה, ולא נתדבקה בדין קשה של שאר העמים, כנ"ל, ונתדבקה בישראל, שהוא רחמים, הרחמים נוצחים, ונתתקנת מן הדין שבה.

פסקה ו

ות"ח כתיב אמרתי וגו': ובוא וראה, כתוב, אמרתי עולם חסד יבנה. מהו חסד. ומשיב, הוא אחד מספירות עליונות של המלך, דהיינו ספירה עליונה מז"ס תחתונות. כי הקב"ה קרא לנשמת ישראל חסד, על תנאי שיבנה החסד, ולא יכלה החסד לעולם. זה משמע, משכתוב יבנה, שסובב על החסד שיבנה. משום זה למדנו, מי שמכלה חסד מן העולם יכלה הוא מעולם הבא. וע"כ כתוב, לא תהיה אשת המת החוצה. כדי לעשות חסד עם המת, והוא נעשה בנין. שכתוב, עולם חסד יבנה.

ואתחנן

פסקה א

ואתחנן אל ה' וגו': ר' יוסי פתח, ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'. בוא וראה כמה חזק כח התורה, וכמה היא עליונה על הכל. כי כל מי שעוסק בתורה אינו ירא

מעליונים ותחתונים, ואינו ירא מהמקרים הרעים שבעולם, משום שהוא אחוז בעץ החיים, שהוא התורה, ואוכל ממנו בכל יום.

פסקה ב

דהא אורייתא אוליף וכו': כי התורה מלמדת את האדם ללכת בדרך האמת, מלמדת לו עצה איך לשוב לפני אדונו, ואפילו מות נגזר עליו, הכל מתבטל ומסתלק ממנו, ואינו שורה עליו. וע"כ צריך לעסוק בתורה יומם ולילה, ולא יסור ממנה. ז"ש והגית בו יומם ולילה. ואם מסיר ממנו התורה, או שנפרד ממנה, הוא כאלו נפרד מן החיים.

פסקה ג

ת"ח עיטא דב"נ וכו': בוא וראה, עצה לאדם. כשהוא עולה על מטתו בלילה, צריך לקבל עליו עול מלכות שמים בלב שלם, ולהקדים למסור אליו פקדון הנפש. והעמידוהו,משום שכל אדם טועם בלילה טעם המות, כי אילן המות שורה בעולם, שהוא המלכות, וכל רוחות בני אדם יוצאים ועולים ומסתתרים אצלו. אצל המלכות. ומשום שהם נתנים בפקדון, כולם חוזרים אח"כ למקומם.

פסקה ד

ת"ח כד אתער וכו': בוא וראה, כשמתעורר רוח צפון בחצות לילה, והכרוז יוצא. והקב"ה בא לגן עדן להשתעשע ברוחות הצדיקים, אז מתעוררים כל בני המלכה וכל בני ההיכל לשבח את המלך הקדוש, ז"א, ואז כל אלו הפקדונות של הרוחות שנמסרו בידה של המלכות, כולם מחזרת לבעליהם. ורוב בני העולם נעורים משינתם בשעה ההיא. ופקדונות של כולם מוחזרים להם.

פסקה ה

אינון דבני היכלא וכו': אלו שהם מבני ההיכל העליון, דהיינו עובדי השי"ת, עומדים בקיומם, ומתעוררים ועוסקים בתשבחות התורה, ומתחברים עם כנסת ישראל, שהיא המלכות, עד שמאיר היום, כשבא הבוקר, הוא, וכל בני היכל המלך כולם באים אל המלך הקדוש, ז"א. והם נקראים, בני המלך והמלכה. וכבר העמידוהו[1, 2].

פסקה ו

כד אתי צפרא וכו': כשבא הבוקר צריך לנקות את עצמו בכל. הן נקיות הגוף והן נקיות הנפש, ולהזדיין בזיון שלו. דהיינו בציצית ותפלין, להשתדל עם מלך הקדוש, ז"א, כי בלילה השתדל בהמלכה, עתה בבוקר, בא עם המלכה לחבר אותה עם המלך.

פסקה ז

אתי לבי כנישתא וכו': בא לבית הכנסת, מטהר את עצמו באמירת הקרבנות, משבח בתשבחותיו של דוד המלך. אחוז תפילין בראשו, ציצית בכנפי בגדו, אומר תהלה לדוד. והרי העמידו, המתפלל תפלה לפני אדונו, צריך לעמוד בתפלה כמו מלאכים העליונים,להתחבר עמהם, שהם נקראים העומדים. כמש"א, ונתתי לך מהלכים בין העומדים. וצריך לכוון רצונו לפני אדונו, ויבקש בקשתו.

פסקה ח

ת"ח בשעתא דב"נ וכו': בוא וראה, בשעה שהאדם קם בחצות לילה ממטתו, לעסוק בתורה. כרוז קורא עליו ואומר, הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות. עתה בבוקר, כשהוא עומד בתפלה לפני אדונו, הכרוז ההוא קורא עליו ואומר, ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה.

פסקה ט

בתר דמסיים צלותא וכו': אחר שגומר תפלתו ברצון לפני אדונו, הרי העמידו, שצריך למסור נפשו ברצון הלב, לאותו מקים שצריך, דהיינו למלכות. וכמה עצות יש לאדם בכל דבר. ובשעה שהוא נמצא בתפלה, כל אלו המלים שהאדם מוציא מפיו בתפלה ההיא, כולם עולים למעלה ובוקעים אוירים ורקיעים, עד שמגיעים למקום שמגיעים, (כמ"ש לעיל ויקהל אות ק"ל בהסולם) ומתעטרות בראש המלך. ועושה מהם עטרה. והרי העמידו החברים, התפלה שמבקש האדם להקב"ה צריך לכוון שתהיה תפלת תחנונים. מאין לנו זה. ממשה, שכתוב, ואתחנן אל ה'. זו היא תפילה טובה.

פסקה י

ת"ח מאן דקאים וכו': בוא וראה מי שעומד בתפלה, צריך ליישר רגליו, וכבר העמידו, וצריך לכסות ראשו כמי שעומד לפני המלך, וצריך לכסות עיניו, כדי שלא יסתכל בהשכינה. ובספרו של רב המנונא סבא, אמר, מי שפותח עיניו בשעת התפלה, או שאינו משפיל עיניו לארץ, מקדים עליו מלאך המות. וכשנפשו יוצאת, דהיינו בשעת פטירתו מן העולם, לא יסתכל באור השכינה, ולא ימות בנשיקה. מי שמזלזל בשכינה, הוא מזדלזל בשעה שנצרך לה, ז"ש, כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו.

פסקה יא

האי מאן דאסתכל וכו': אתה אומר, מי שמסתכל בשכינה בשעה שהוא מתפלל. ואיך יכול להסתכל בשכינה. ומשיב, אלא לדעת אשר ודאי השכינה עומדת לפניו בשעת

תפלתו, וע"כ אסור לו לפתוח עיניו. ז"ש ויסב חזקיהו פניו אל הקיר, כי שם שרתה השכינה. משום זה צריך שלא יהיה דבר חוצץ בינו ובין הקיר בשעת תפלתו. והעמידוהו.

פסקה יב

מאן דקאים בצלותא וכו': מי שעומד בתפלה, צריך תחילה לסדר שבחו של אדונו ואח"כ להתפלל תפלתו. כי משה כך אמר בתחילה, אתה החילות וגו', ולבסוף אמר תפלתו, אעברה נא וגו'. ר' יהודה אמר, מהו השינוי כאן שכתוב תחילה אדני, באלף דלת נון יוד, ולבסוף הויה שאנו קוראים אלקים. דהיינו אדני הויה אתה החילות וגו'. ומשיב, אלא הסדר כך הוא ממטה למעלה, כי אדני הוא מלכות, הוי"ה הוא ז"א, ואמר כך כדי לכלול מדת יום בלילה ומדת לילה ביום ולחבר הכל יחד כראוי. מדת יום הוא ז"א. ומדה לילה הוא מלכות.

פסקה יג

אתה החלות להראות וגו': שואל איזו התחלה היא כאן, שאמר אתה החלות. ומשיב, אלא ודאי משה היה התחלה בעולם, להיות שלם לגמרי. ואם תאמר יעקב היה שלם תחילה למשה שהאילן שהוא ז"א, נשלם בו למטה כעין של מעלה. כי היו לו י"ב בנים, כנגד י"ב גבולים דז"א, וע' נפש, כנגד ע' ענפין שבאילן העליון, שהוא ז"א, כך הוא ודאי, אבל מה שהיה למשה, לא היה לאדם אחר, כי נתעטר ביתר שלמות, בכמה אלפים ורבבות מישראל, בתורה, במשכן, בכהנים ובלוים, בי"ב שבטים, בי"ב נשיאים הממונים עליהם, בע' סנהדרין. והוא נשלם בגוף שלם, שה"ס תפארת הכולל ימין ושמאל, כי אהרן היה לימינו, נחשון לשמאלו, והוא ביניהם.

פסקה יד

בגין כך את וכו': משום זה, כתוב, אתה החלות להראות **את גדלך**, היינו מימין שזהו אהרן. **ואת ידך החזקה** היינו משמאל, שזהו נחשון. וכבר למדנו. וע"כ משה היה התחלה בעולם, ולא יעקב. ואם תאמר מי הוא הסיום. ומשיב, מלך המשיח הוא הסיום, כי אז תמצא שלמות בעולם, מה שלא היה כן לדורי דורות. בעת ההיא תמצא שלמות למעלה ולמטה, ויהיו כל העולמות בזווג אחד. אז כתוב, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

פסקה טו

ויאמר ה' אלי רב לך וגו': א"ר חייא, אמר לו הקב"ה למשה, משה, **רב לך** שנתחברת בשכינה, מכאן ולהלאה, **אל תוסף**. רבי יצחק אמר, **רב לך** באור השמש שהיה אצלך, **אל תוסף** כי הגיע זמן הלבנה, שהיא יהושע, והלבנה אינה יכולה להאיר עד שיאסף

השמש. אבל, וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו. אתה, שהוא השמש, צריך להאיר אל הלבנה. וכבר למדנו.

פסקה טז

ואתם הדבקים בה' וגו': ר' יוסי אמר, אשרי העם שככה לו וגו'. אשרי העם שהקב"ה בחר בהם מכל העמים עכו"ם, והעלה אותם לגורלו, וברך אותם בברכתו בברכת שמו, ז"ש כי הם זרע ברך ה'. ברך ה' ממש. דהיינו ברכת שמו.

פסקה יז

תא חזי כל וכו': בוא וראה, כל שאר העמים שבעולם מסר אותם הקב"ה לשרים ממונים השולטים עליהם. וישראל אחז אותם הקב"ה לגורלו ולחלקו להתאחד בהם ממש, ונתן להם התורה הקדושה, כדי להתאחד בשמו, וע"כ, ואתם הדבקים בה', ולא בממונה אחר כשאר העמים, וכבר העמידוהו בכמה מקומות.

פסקה יח

וידבר ה' אליכם מתוך האש וגו': א"ר אלעזר, מקרא הזה יש להסתכל בו. אומר **קול דברים**, מהו קול דברים. ומשיב. אלא שפירושו, **קול** הנקרא דבור, שכל הדבור תלוי בו. קול הוא ז"א, ודבור היינו המלכות, אלא כיון שהדבור תלוי בקול, ע"כ נקראת המלכות קול דברים. וע"כ כתוב, וידבר ה' אליכם מתוך האש, כי דבור תלוי במקום זה, במלכות הנקראת אש, וזו המלכות, נקראת קול דברים.

פסקה יט

אתם שומעים: כי שמיעה אינה תלויה אלא בזו, במלכות, משום ששמיעה תלויה בדבור, ומשום זה כתוב, אתם שומעים. וכבר העמידוהו, ורצע אדוניו את אזנו במרצע, שהוא משום שפגם המקום שנקרא שמיעה, והיינו דבור והיינו שמיעה.

פסקה כ

קול דברים אתם וגו': קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים. שואל, מהו ותמונה. ומשיב, הוא כש"א ותמונת ה' יביט, שהיא המלכות, שזה נאמר רק בשבחו של משה, שהיה מסתכל באספקלריא המאירה, שהוא ז"א, וע"כ ותמונת ה' יביט, שהיא המלכות, המגלה את הויה. פירוש אחר. **ותמונה**, זה הוא קול פנימי, דהיינו בינה, שלא היתה נראית כלל אפילו למשה, **זולתי קול**, זה קול אחר, חיצון, שאמרנו, דהיינו המלכות הנקראת קול דברים. **ותמונה**, למה נקראת הבינה תמונה. ומשיב, משום שכל תקון הגוף, שהוא ז"א, המכונה גוף, דהיינו ציור ו"ק וי"ב גבולים, וע' ענפין וכו'. יוצא ממנה מן הבינה.

פסקה כא

ואי תימא אחרא וכו': ואם תאמר, אחר, דהיינו המלכות, נקרא גם כן תמונה, ולמה נקראת היא תמונה. ומשיב, כן. כי האחר הזה, נקרא ג"כ תמונה, משום שהתקונים שלמטה, דהיינו תקוני בי"ע, ממנו יוצאים. ומשום זה נקראות הבינה והמלכות **ה'** עלאה **ו ה'** תתאה, משום ששוין זו לזו. **ה'** עליונה, הסו"ה, קול גדול ולא יסף, כי המבועים שלה אינם פוסקים לעולם. כי היא עם אבא, שהוא חכמה, בזווג דלא פסיק לעלמין. וכל אלו הקולות נמצאו שמה בעת שניתנה התורה לישראל שה"ס ז' קולות דז"א, כולם יצאו מהקול ההוא הפנימי, של הכל, שהוא בינה, משום שבו תלוי הדבר. כי הם נאצלו מן הבינה.

פסקה כב

האי דאקרי משנה תורה וכו': זו שנקראת משנה תורה. משה מפי עצמו אמרם. וכבר העמידו הדבר. ושואל, למה הוא כך. ומשיב, אלא חכמה עלאה נקראת כלל התורה, וממנה יוצא הכל אל הקול הפנימי ההוא, שהוא הבינה. אח"כ מתישב הכל ונאחז במקום שנקרא עץ החיים, שהוא ז"א, שנקרא משה, ובו תלוי כלל ופרט, דהיינו תורה שבכתב, שהוא ז"א שנקרא כלל, ותורה שבעל פה, שהיא המלכות שנקראת פרט. וכן הם נקראים תורה ומשנה תורה. שז"א נקרא תורה, והמלכות נקראת משנה תורה. וע"כ אמרו שמשנה תורה, שהיא מלכות משה שהוא ז"א, מפי עצמו אמרם, דהיינו שנאצלה ע"י משה שהוא ז"א. בתחילה, עשרת הדברות הראשונות, הם יצאו מגבורה דלא פסיק, דהיינו מבינה, שעליה נאמר קול גדול ולא יסף כנ"ל. ועתה, דהיינו עשרת הדברות שבמשנה תורה, יצאו הכל ביחד, דהיינו מז"א ומלכות, בסוד שמשה שהוא ז"א מפי עצמו אמרם, משום זה כאן בעשרת הדברות אלו, רשומים כולם ב ו', ולא תנאף, ולא תגנוב, ולא תענה, ולא תחמוד, ולא תתאוה, שה ו' רומזת על ז"א.

פסקה כג

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, מהו ולא תתאוה, כיון שכתוב. ולא תחמוד הרי די בזה. אמר לו אשרי הם צדיקי אמת, החמדה היא מדרגה אחת, התאוה היא מדרגה אחרת. חמדה פירושו, שאם יוכל, ילך לקחת אותה, כי משום אותה החמדה שאחזה אותו, ילך לעשות מעשה. תאוה אינו כך, אלא אפילו שלא יקח דרך ללכת אחריה, נחשב גם כן לתאוה. וכבר העמידו החברים.

פסקה כד

א"ל רבי יוסי וכו': א"ל ר"י, למה לא כתוב ולא תרצח עם **ו'** תחילה, כמו אלו האחרים. אמר לו, משום שהמדרגה של רציחה היא דין, ותלויה בגבורה, בקו שמאל, ולא במקום הרחמים, שהוא ז"א שנקרא **ו'**, וע"כ בלא תרצח לא כתובה בו **ו'**. ומשום שצריכים ה' ווין, כנגד חג"ת נ"ה, נתוסף **ו'** אצל **ו** לא תתאוה, כי בלא תרצח לא צריכה ה **ו'** לשרות בו, משום שהוא בגבורה, כנ"ל ע"כ נתוספה ה **ו'** כאן.

פסקה כה

שמע רבי פנחס וכו': שמע ר"פ שישב אחרי ר' אלעזר, ונשקו. בכה וצחק. אמר על ר' אלעזר, גור אריה, אין מי שיעמוד לפניהם, מי יוכל לעמוד לפניו ולפני אביו, בעולם. אשרי חלקם של הצדיקים ואשרי חלקי בעולם הזה ובעולם הבא, שזכיתי לזה. על זה כתוב, יראו צדיקים וישמחו.

פסקה כו

ר' אלעזר פתח וכו': ראי"פ ואמר, קרב אתה ושמע וגו'. בוא וראה בשעה שנתנה התורה לישראל, כל הקולות נמצאו, דהיינו מבינה ומז"א וממלכות, שבינה נקראת קול פנימי, וז"א קול חיצוני, והמלכות קול דברים. והקב"ה ישב על הכסא, שהוא מלכות, וזה מתוך זה נראה, שהז"א נראה מתוך המלכות, והדיבור של זה, של המלכות, יצא מתוך העליון שעליו, שהוא ז"א, וזהו סוד שכתוב, פנים בפנים דבר ה' עמכם מתוך האש. שז"א ומלכות היו פב"פ, והדבור יוצא ודיבר מתוך האש והשלהבת, שהוא קו שמאל, שדחה הדבור לחוץ, מז"א, על ידי הדפיקה של רוח ומים, שהם קו אמצעי, וקו ימין, הנותנים כח אל השמאל, ונמצא הדבור שהיא המלכות יוצא מכל ג' הקוין דז"א. כי אש רוח ומים, שהם ג' קוין דז"א יצאו מן השופר, שהוא בינה, שהוא הבינה, כולל את כולם. וישראל נתרחקו מתוך היראה הזו.

פסקה כז

ובג"כ ואת תדבר וכו': ומשום זה, משום היראה כנ"ל, אמרו ישראל למשה ואת תדבר אלנו. שאמרו, אין אנו רוצים בתוקף העליון שלמעלה, דהיינו מז"א, אלא ממקום הנוקבא, שהיא המלכות, ולא יותר. וז"ש, ו **את** תדבר אלינו וגו'. אשר **את** רומז על הנוקבא. אמר להם משה, ודאי החלשתם הכח שלי, והחלשתם כח אחר, של המלכות. כי לולא לא נתרחקו ישראל, והיו שומעים כל אלו הדברים מז"א, כבתחילה, לא היה העולם יכול אחר כך להחרב, וישראל היו חיים לדורי דורות.

פסקה כח

דהא בשעתא קדמיתא וכו': כי בשעה הראשונה, אחר ששמעו דבור הראשון, מתו. מהו הטעם, משום שכך צריך, כי אילן המות, שהיא המלכות, גרם להם. ואח"כ חזרו לתחיה, וקמו ונתגדלו, דהיינו שהשיגו המוחין דגדלות. ורצה הקב"ה להכניסם. לעץ החיים שהוא ז"א, העומד למעלה מאילן המות ההוא, כדי שיהיו חיים לעולם, הם נתרחקו ולא רצו, כנ"ל, אז נחלש כחו של משה שעליהם, ונחלש כח אחד, של המלכות. אמר הקב"ה, אני רוצה לקיים אתכם במקום עליון, שתתדבקו בחיים, ואתם רוצים את המקום שהנוקבא שורה בו. ומשום זה, לך אמור להם שובו לכם לאהליכם. כל אחד ילך לנוקביה, ויתיחד בה. כיון שירדו לעלמא דנוקבא.

פסקה כט

ועם כל דא וכו': ועם כל זה, כיון שישראל לא עשו זה אלא מחמת יראה עליונה שהיתה עליהם, לא נאמר עליהם, אלא, מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי וגו' מכאן למדנו, שכל מי שעושה דבר ואינו משים לבו ורצונו לצד הרע, אע"פ שהדבר הוא רע, כיון שלא עשה ברצון, אין עונש שורה עליו, ואינו כאדם אחר העושה ברצון, והקב"ה אינו דן אותו לרע.

פסקה ל

ואתה פה עמוד עמדי: מכאן נשמע שנפרד מכל וכל מאשתו, ונתדבק ונתעלה במקום אחר של עולם הזכר, ולא בנוקבא. אשרי חלקו של משה הנביא הנאמן שזכה למדרגות עליונות מה שלא זכה אדם אחר לעולם. על זה כתוב, טוב לפני האלקים ימלט ממנה. מהו טוב. זהו משה, שכתוב בו, כי טוב הוא. ומשום שהיה טוב, עלה למדרגה אחרת עליונה, שהיא מדרגת ז"א, וע"כ כתוב, כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא. **עומד עליו**, הוא בדיוק, ומה הטעם כתוב בו עמידה, משום, כי טוב הוא, וטוב הוא זכר, שהוא יסוד ז"א, ובזכר נוהג עמידה.

פסקה לא

ואי תימא דהא וכו': ואם תאמר, הרי אמר ר' יהודה, שדוד כתוב בו טוב, כמש"א וטוב רואי. וא"כ למה לא עלה יותר, דהיינו למדרגת ז"א, כמו משה, אמר לו, וטוב רואי כתוב, טוב רואי היינו, אשר המראה להסתכל שה"ס המלכות, שנקראת מראה, היתה טוב, כך היה דוד טוב רואי, שהמראה שלו היה טוב. ובמשה כתוב, **טוב הוא**, דהיינו הוא ממש. וכאן נאמר רק וטוב רואי. ועם כל זה היה אחוז דוד בשניהם, דהיינו ביסוד שנקרא טוב, ובמלכות שנקראת מראה, כי זה אחוז בזה, כי יסוד ומלכות הם תמיד אחוזים זה בזה.

אלא שעיקרו היה בבחינת מלכות, ובה נשאר. ומשה, אחר שהיה טוב, שהוא יסוד דז"א, עלה להיות בבחינת גוף, שהוא ז"א עצמו, הנקרא איש. שכתוב, איש האלקים. והאיש משה ענו מאד.

פסקה לב

אמר ר' יהודה וכו': אר"י, בכל מעשיו צריך האדם לשום כנגדו את הקב"ה. וכבר העמדנו הדבר. ר' יהודה הולך לטעמו, שאמר ר' יהודה, כל מי שהולך בדרך, שמתירא מפני לסטים, יכוין לג' דברים, לדורון ולתפלה ולמלחמה, כמו יעקב, בשעה שהיה מתירא מפני עשו (כמ"ש [מקץ ר"ס] ל הלן אות קע"א) והחשוב מהם, היא תפלה. ואע"פ שהתפלה חשובה יותר. שני חברים או שלשה שעוסקים בדברי תורה, הוא עוד יותר חשוב מכל. כי אינם מתיראים מפני לסטים, משום שהשכינה מחוברת עמהם מחמת שעוסקים בתורה.

פסקה לג

ר' אלעזר ור' חייא וכו': ר"א ור"ח היו הולכים בדרך. א"ר אלעזר, כתוב, ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור. וכי עד עתה היו מופשטים מעור ההוא. ומשיב, כן, שעד עתה לא היו להם אלו כתנות עור, כי כלי לבושי יקר היו. אמר לו ר' חייא אם כן, לא היה ראוי להם, אפילו כתנות עור, מאחר שחטאו בעץ הדעת. ואם תאמר שמטרם שחטאו הלביש אותם כתנות עור, אינו כן, אלא לאחר שחטאו כתוב, ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור ולבישם.

פסקה לד

א"ל הכי הוא וכו': אמר לו, כך הוא ודאי שלאחר החטא היה. אלא בתחילה היו מלובשים כעין של מעלה דהיינו בזהר העליון של ז"א, והיו מופשטים מן הגוונים שלמטה, של עולם הזה, והיה אור העליון מסבב אותם, ואחר שחטאו, החזיר אותם בגוונים של עולם הזה, והעביר מהם הגוונים של מעלה, שהיה להם מז"א, מה כתוב, ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור ולבישם, כעין עולם הזה. כתוב, ואת אהרן ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות. שם היה כעין של מעלה, דהיינו מבחינת אור ז"א, וכאן, בכתנות עור של אדם הראשון, היו כעין שלמטה, לפיכך שם נקראים כתנות שש, הרומז על ז"א, שהוא נקרא שש. ע"ש ו"ק, וכאן כתנות עור. שהם מבחינת המלכות הנקראת עור, שהיא בחינת עולם הזה. ואע"פ שהוא כך, היופי של אלו הלבושים, היה עולה על הכל.

פסקה לה

ותפקחנה עיני שניהם: היינו שנפקחו עיניהם בטופס של עולם הזה, דהיינו בציור הרגיל בעולם הזה. מה שלא היה מקודם, שהיו משגיחים ופקחים למעלה. בעולם העליון. לעתיד לבא, כתוב והולכתי עורים בדרך לא ידעו וגו'. כי עתיד הקב"ה לפקוח עינים שלא היו חכמות, שיסתכלו בחכמה עליונה, ולהשיג מה שלא השיגו בעולם הזה, כדי שיכירו את רבונם. אשריהם הצדיקים שיזכו לחכמה ההיא, שאין חכמה כאותה החכמה, ואין ידיעה כאותה הידיעה, ואין דבקות כאותה הדבקות.

פסקה לו

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, ראו אשר לסטים הולכים אחריהם לשדוד אותם. הסתכל בהם ר' אלעזר. באו ב' חיות השדה והרגו אותם. אמר ר' אלעזר ברוך הרחמן שהצילנו. קרא עליהם, בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל. וכתוב, כי מלאכיו יצוה לך וגו'. וכתוב, כי בי חשק ואפלטהו.

פסקה לז

תאנא ברזא עלאה וכו': למדנו בסוד העליון, בספרא דצניעותא, (אות כ"ז) ג' חללים של אותיות רשומות, שהם יה"ו דהויה, מתגלים בגלגלתא דז"א. ולמדנו ג' מוחין הם, שהם חכמה בינה דעת, הסתומים באלו החללים, החללים הם כלים, והמוחין הם האורות המתלבשים בהם. ומתחילת מוח העליון הסתום דעתיקא קדישא, כלומר, מהתפשטות הראשון של מוחא סתימאה דא"א, שהתפשטות זו נקראת אבא ואמא עלאין (כנ"ל בראשית א' דף ח' אות ג' ד"ה וכדין ע"ש) שנמשך במוחין של ז"א ההוא, נמצאים ד' מוחין, שהם חכמה בינה, וימין דעת, שה"ס ת"ת, ושמאל דעת שה"ס מלכות (כנ"ל באדרא רבא אות קפ"ט ע"ש) ואלו ד' מוחין נמצאים בראש ז"א, ומתפשטים בכל הגוף. והם ד' פרשות שבד' בתים של התפלין, שהקב"ה מניחם. **ריהטי** פירושו פרשות לפי הענין.

פסקה לח

ובג"כ בעי ב"נ וכו': ומשום זה צריך האדם להניח תפלין בכל יום, משום שהם השם הקדוש העליון, באותיות רשומות, שהן י"ה ו"ה, דהיינו ד' מוחין הנ"ל בסמוך. שכתוב, וראו כל עמי הארץ כי שם הוי"ה נקרא עליך. ולמדנו, שם הויה ממש, ואלו הם התפלין שבראש.

פסקה לט

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, היינו שכתוב, קדש לי כל בכור, זו היא ספירה, הכוללת וסותמת כל אלו האחרות. דהיינו ספירת החכמה, שכוללת בתוכה כל הספירות, המשכת אור שלמעלה, סתומה בה. וזו נקראת פטר כל רחם, שהיא פתיחת כל המשכת הרחמים ואור העליון.

פסקה מ

אמר ר"ש וסתים וכו': אר"ש, וספירת החכמה הזו, סתומה בה **י'** של שם הקדוש הוי"ה, וזו היא בית אחד של התפלין, שהוא קדש לי כל בכור, בכור סתם, הוא מוח העליון, חכמה.

פסקה מא

ביתא תניינא והיה וגו': הבית השני של התפלין, הוא, והיה כי יביאך ה'. א"ר יהודה, הוא מוח, ששעריו יוצאים לחמשים שערים, דהיינו בינה, המתפשטת לחמשים שערי בינה. אלו שערים הרבים הם כנגד הרבה פעמים שכתוב אשר הוצאתיך מארץ מצרים, הוציאך ה' ממצרים. והרבה פעמים נזכר זכר יציאת מצרים, והם חמשים פעמים, כנגד חמשים שערי בינה. כי יציאת מצרים היתה בהארת הבינה, וע"כ הם חמשים, כנגד חמשים שעריה.

פסקה מב

ותנינן בספרא דרב וכו': ולמדנו בספרו של רב המנונא סבא, שאמר, שערים רבים שלמעלה ושלמטה, שהיו סתומים וקשורים בשלשלאות, שיבר הקב"ה כדי להוציא את ישראל ממצרים, כי מאלו שערים של מוח בינה ההוא, נפתחו והותרו כל שאר השערים, הסתומים הנ"ל. ולולא שנתעוררו ונפתחו השערים של מוח בינה הזה, לא היו נפתחים שערים האחרים הסתומים לעשות דין במצרים, ולהוציא את ישראל מן העבדות. שמשום זה נזכרו חמשים פעמים יציאת מצרים, שהיו ע"י חמשים שערי בינה.

פסקה מג

וכלא סתים בהאי וכו': והכל סתום במוח בינה הזה, הנקרא אמא עלאה, שממנה נתעורר כח לאמא תתאה, שהיא מלכות. ומה היא. היינו שכתוב בה, ולאמי אלי האזינו. אל תקרי לאומי אלא לאמי, כי לא זז הקב"ה מחבבה לכנסת ישראל, שהיא המלכות עד שקראה אמי. דהיינו עד שהמלכות קיבלה אורות דאמא עליונה. כי אורות אלו יוצאים מאמא עליונה, שהוא הבית השני של התפלין, שנקרא **ה'** של השם הקדוש הויה, שנפתחה

לחמשים שערים. וממוח הזה יוצא רוח לנקב אחד של חלון החוטם דז"א (עי' לעיל באדרא רבא אות רל"ד בהסולם).

פסקה מד

ותנינן יובלא דנפקין וכו': ולמדנו יובל, שבו יוצאים העבדים לחירות, מתאחד במוח בינה הזה. וחמשים שערי בינה, הם חמשים שנה של יובל, ואלו חמשים ימים של ספירת העומר, מתאחדים במוח בינה הזה, שבו נחים הרוחות של העבדים, ורוחם יוצא לחירות למנוחה. כמו שכתוב, ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך ומן העבודה וגו'. ומשום זה, **ה'** ראשונה דהויה שהיא בינה, היא מנוחת הרוח ומוציא הרוח לחירות. והבית השני הזה של התפלין תלויה בו יציאת מצרים, ובאות **ה'** ראשונה של השם הקדוש, כמו שלמדנו. עד כאן, דהיינו בב' בתים הראשונים דתפלין, הם כלל **י"ה** של השם הקדוש.

פסקה מה

תא חזי מסטרא וכו': בוא וראה מצד אבא, שהוא חכמה, יוצא חסד, ומצד אמא, שהיא בינה, יוצאת גבורה, והכל אוחז הקב"ה, שהוא ז"א, ומתעטר בהם, שהוא אות **ו'**. כי ז"א, הוא קו האמצעי הכולל לימין ושמאל, שהם אבא וחסד שבימין, ואמא וגבורה שבשמאל.

פסקה מו

ביתא תליתאה שמע וגו': הבית השלישי של התפלין הוא שמע ישראל, שהוא ישראל סבא, עם ואהבת את ה' אלקיך. תאנא ר' שמעון, זה הוא סוד עליון, שישראל העליון, שהוא ז"א, נתעטר מצד אבא, ומה הוא. הוא אברהם. ונתעטר מצד אמא, ומה הוא. הוא יצחק.

פירוש. הקו האמצעי המכריע ומיחד את אבא ואמא, ה"ס ז"א שעלה ונעשה לדעת בין או"א. וז"ש **שמע ישראל ישראל סבא**. שפירושו, ישראל העליון שעלה להיות דעת, לאבא ואמא. וכיון שהוא מיחד או"א, ע"כ הוא כלול משניהם. והתכללותו מאבא ה"ס הימין דדעת, ונקרא חסד, שהוא אברהם. והתכללותו מצד אמא, נקראת גבורה, שהוא יצחק. וז"ש, **אתעטר בסטרא דאבא**, היינו מה שהדעת נכללת מצד אבא, **ומאי איהו אברהם**. שהוא חסד דדעת. וה"ס פרשת שמע עם ואהבת. **אתעטר בסטרא דאמא**, דהיינו מה שהדעת כלולה מאמא, **ומאי איהו יצחק**, שהוא גבורה שבדעת. וה"ס פרשת והיה אם שמוע, כמ"ש להלאה.

פסקה מז

תנינן ואהבת, מאן וכו': למדנו, ואהבת, מי שאוהב את המלך עושה חסד ביותר, שעושה חסד עם הכל. וחסד יותר ההוא נקרא חסד של אמת, שאינו רוצה שכר בעד מעשיו,

אלא עושה משום אהבת המלך שאוהב אותו ביותר. וע"כ באהבת המלך תלוי חסד. וע"כ נקרא אברהם אוהבי, שמשום שאהב אותו ביותר הרבה חסד בעולם. וע"כ כתוב כאן, בבית הג' דתפלין שהוא חסד, ואהבת, משום שבאהבה תלוי חסד. וזה הוא בית השלישי שבתפלין.

פסקה מח

ביתא רביעאה, והיה וגו': הבית הרביעי של התפלין הוא והיה אם שמוע וגו'. השמרו לכם וגו' וחרה אף ה' וגו' שכל זה מורה על דין חזק, ודין קשה הוא, שיוצא מצד אמא עלאה, כלומר שהיא בחינת השמאל שבדעת, הכלולה מאמא עלאה שהיא גבורה (כנ"ל אות מ"ו) ולמדנו, אע"פ שאמא אינה דין, הדין יוצא מצדה, שהיא גבורה עלאה, כלומר קו השמאל שבבינה, שהוא שורש כל הדינין דשמאל. ואם תאמר. והיה אם שמוע אינו דין, שהרי כתוב בו גם כן ונתתי מטר ארצכם בעתו וגו' ואכלת ושבעת. ומשיב, אין ספירה בכל ספירות המלך שלא תהיה כלולה מדין ורחמים, כל שכן גבורה שנכללים בה טוב ורע. וע"כ כתוב בוהיה אם שמוע, גם טוב, אבל בכלל היא דין קשה.

פסקה מט

ואלין ארבעה נטיל וכו': ואלו ארבע פרשיות, שהן, חכמה, בינה, ימין דדעת, ושמאל דדעת, לוקח אותם ה ו', שהיא ז"א, ומתעטר בהם, דהיינו שנעשו לו מוחין. ואלו הם התפלין שמניח הקב"ה. למדנו ו' זו שהיא ז"א עולה אל הבינה, ומתעטרת בעטרותיו ואוחז לזה ולזה. דהיינו לקו ימין שהוא חכמה שלה, ולקו שמאל שהוא בינה שלה. ומתעטרת בכולם, שמשום שיחד קו ימין ושמאל שבבינה ויצא שם ג' קוין שהם חכמה בינה דעת, זכה גם ז"א באותם ג' מוחין חב"ד ומתעטר בהם, כמ"ש לעיל (ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת, ובאד"ר אות קפ"א) כיון דתלת מחד נפקי חד בתלת קיימא ע"ש. וע"כ ה ו' שהיא ז"א, היא אמצע הכל, למעלה ולמטה, שהוא קו אמצעי למעלה בין ימין ושמאל דבינה, והוא קו אמצעי למטה בימין ושמאל של המוחין שלו עצמו, להראות שלמות החכמה מכל צדדיה. כי הכרעת קו האמצעי משלים החכמה מכל צדדיה.

פסקה נ

תאני ר' אבא וכו': למד ר' אבא. כתוב רק באבותיך חשק ה'. מכאן אמר ר"ש, האבות הן המרכבה הקדושה העליונה. וכתוב חשק ה'. בוא וראה, כמו שיש מרכבה קדושה למטה, במלכות שהיא מחזה ולמטה דז"א, כך יש מרכבה קדושה למעלה, דהיינו מחזה ולמעלה דז"א, ומי הם, היינו זה שאמרנו, שהם האבות הנקראים חג"ת. והכל נקרא המרכבה הקדושה, כי הכל נקשר זה בזה ונעשו הכל אחד.

פסקה נא

רק באבותיך תלתא וכו': שואל רק באבותיך חשק ה', שאמרת שהם המרכבה, אינם אלא שלשה, והמרכבה היא ארבעה, ומאין לנו הרביעי. ומשיב, שכתוב, ויבחר בזרעם אחריהם. שואל, מה זה משמע, ומשיב, שהכתוב הזה בא לכלול בהאבות את דוד המלך, שהוא הרביעי להתתקן במרכבה הקדושה. כי למדנו, האבות, הם תקון ושלמות הכל, והם גוף, דהיינו חג"ת דז"א הנקרא גוף, ובהם נשתכלל הגוף ונבנה, ובהם נתאחד. כלומר, שעיקר הגוף שהוא ז"א, הוא רק החג"ת שבו, שהם למעלה מחזה, הנקראים אבות. בא דוד המלך ושכלל הכל, והתקין הגוף, והשלימו בהם. כי נעשה להם רביעי, שה"ס המלכות, המשלמת את ז"א, שנקרא גוף. ואמר ר' יצחק, כמו שזכו האבות להתעטר בהמרכבה הקדושה, כך זכה דוד להתתקן בעמוד הרביעי של המרכבה.

פסקה נב

א"ר יהודה כתיב וכו': אר"י, כתוב בו בדוד, והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי. מהו הטעם שנקרא אדמוני. הוא משום שחלק גורלו גרם לו, כי להיותו מרכבה למלכות היה בבחינת דין כמו המלכות. **אדמוני** הוא ודאי דין. **עם יפה עינים**, היינו שהדין היה כלול ברחמים. כמ"ש חסדי דוד הנאמנים.

פסקה נג

א"ר יצחק חסדי וכו': אר"י, חסדי דוד הנאמנים ביארנו במקומו, ואינם רומזים על התכללות הדין בחסד. אלא והוא אדמוני, פירושו כמו שאמרנו, שהוא דין, **עם יפה עינים** הם האבות. שהם חג"ת, שמאירים בג' גוונים שבעין. בוא וראה, ירושלים וציון הם דין ורחמים, ואע"פ כן כתוב עיר דוד היא ציון. ללמד שהדין כלול ברחמים. וכתוב בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר. שאמרו, שזה רומז, שנשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיכנסו ישראל לירושלים של מטה, שואל, מתי יהיה זה. א"ר יהודה כשתחזור מלכות בית דוד למקומה למטה. אז יכנס הקב"ה בירושלים של מעלה.

פסקה נד

רבי יצחק אמר וכו': ר"א, **ש'** הרשומה בג' קשרים, דהיינו בג' ראשים, ו **ש'** של ארבעה קשרים. דהיינו בד' ראשים. רומזת לג' ורומזת לארבעה. ג' הוא זה שאמרנו, דהיינו ג' אבות חג"ת, ארבעה, כוללת גם המלכות, שיהיו מרכבה קדושה ביחד. כי המלכות היא כלל של התקון העליון. כי מלכות משלמת את ז"א. ומכאן מתפרשים ונמשכים המדרגות התחתונות בדרכיהן ברצועותיהן. כלומר שב' שינין הרשומים בצדי התפלין הם **ש'** דשדי. שאחת מורה על חג"ת לבד, ואחת מורה חג"ת ומלכות. ו **ד' י'** דשדי

נמשכים ברצועות התפלין, שקשר של ראש הוא **ד'** וקשר של יד, הוא **י'**. והן תלויות בשערות הראש, שתלויות בהן ונמשכות מהן כל אלו מדרגות האחרות, שהן **ד' י'** דשדי, עד שנקשרים במקומם. כי אחר שהן מקבלות שפע משערות ראש הם נקשרים בש' דשדי ונשלם השם **שדי**. וענין שערות ראש עי' לעיל (באדרא רבא דף קי"ח ד"ה וכדי).

פסקה נה

תנינן ו' נטיל וכו': למדנו ה **ו'** שהיא ז"א, לוקח אלו המוחין העליונים חב"ד שאמרנו, והם התפלין שמניח הקב"ה. משום זה, צריך האדם להתפאר בהם, כי התפלין נקראים פאר, עליהם כתוב, וראו כל עמי הארץ כי שם הויה נקרא עליך. שם הויה ממש, שהם המוחין חכמה ובינה שהם **י"ה** וימין ושמאל דדעת, שהם **ו"ה**. ואלו הם תפלין של ראש. תפלין של הזרוע היא שמאל, הנקרא **עז**, בסו"ה נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו, שימינו זה תורה וזרוע עזו הוא תפלין (ויחי בחילופי גרסאות אות ו') והמלכות יורשת מן **עז** שה"ס קו השמאל. ז"ש, והיה לאות על ידכה עם **ה'** יתרה. והיא **ה' ה'** שהעמדנו, דהיינו המלכות. אשרי חלקם של ישראל. וע"כ **ה'** אחרונה, שהיא המלכות, לוקחת התפלין, שהיא שמאל. כי המלכות נבנית מקו שמאל. ע"כ לוקחת התפלין שבזרוע השמאלית.

פסקה נו

למאן אינון אלין וכו': שואל, למי הם אלו ארבע הפרשיות שהן גוף אחד, שע"כ כלולים בבית אחד, ומי הם. ומשיב. הם תפארת נצח הוד יסוד, דהיינו ד' הספירות שמחזה ולמטה דז"א, והם **ה'** של ידכה, שהיא המלכות, שכולם, כל ד' הספירות תנה"י שמחזה ולמטה אחוזים במלכות, כדי שתתברך מהם, וע"כ היא כלולה מכל ד' הספירות שמחזה ולמטה דז"א.

פסקה נז

א"ר חייא אי וכו': אר"ח, אם כן הרי כתוב, וראית את אחורי, ולמדנו שזה קשר של תפלין, וכיון שכתוב בה ראיה, משמע שהיא מלכות (כנ"ל ב"א אות ס"ט). ואתה אומר שתפלין של יד הם מלכות. אמר לו, הרי כבר העמדנו (לעיל בא אות רמ"ה רמ"ו) שתפלין של יד ה"ס המלכות המתקשרת ב **י'** שהוא יסוד דז"א. והקשר של **ד'** היא המלכות דאחורים, שמבחינת מחזה ולמעלה דז"א, מטרם שקבלה החסדים דיסוד דז"א שאז היתה דלה וריקה מאור, מחמת שהחכמה שבה אינה מאירה בלי חסדים. כמ"ש בסולם. ופירוש הזה יפה היא וכולו בירורו של הדבר. וע"כ מזו, מתפלין של יד, תלויה רצועה אחת למטה, שזה מורה, שממנה תלוים התחתונים ונזונים ממנה. וע"כ נקראת אות, ע"ש שהיא דבוקה ביסוד, כש"א זאת אות הברית. וכתוב, והיה לאות על ידכה ב **ה'** יתרה.

וכבר העמידוהו. משא"כ ממלכות דאחורים שהיא קשר של **ד**', אין התחתונים יכולים לקבל ממנה. להיותה חכמה בלי חסדים. וע"כ היא נקראת ג"כ יבשה, בסוד **ד**' ואחד (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר אות כ"ה).

פסקה נח

שמע ישראל אמר וכו': שמע ישראל, אמר ר' ייסא שהוא ישראל סבא כלומר, שכל היחוד של ה' אלקינו ה', הוא בישסו"ת, ר' יצחק אמר, **ע**' גדולה שבשם **ע**, היא כוללת **ע**' שמות שה"ס השם ע"ב, שעקרו הוא ע' שמות, וב' סהדי. (כנ"ל בשלח אות קס"ג) שהוא עדות הכל. דהיינו המשכת הארת החכמה מ **עדן** העליון, הנקראת **עדות**. שמע ישראל, כמו שכתוב, שמעו שמים. וכתוב, האזינו השמים. שפירושם שיהיו עדים, אף כאן **שמע ישראל**, מורה על מוחין דעדות. והכל הוא ענין אחד.

פסקה נט

הויה. רישא דכלא וכו': אחר שביאר שמע ישראל, הוא ממשיך ומבאר כל המלים שבשמע ישראל. **הויה**, היינו ראש הכל שבהארת עתיקא קדישא, שהוא **חכמה**, וזה הוא שנקרא **אב**. דהיינו אבא. **אלקינו**, הוא עמקות הנחלים והמבועים שמשם יוצאים ונמשכים לכל, דהיינו **בינה** שזו"ן וכל התחתונים מקבלים ממנה, שנקראת אמא. **הויה** הב', הוא גוף האילן, דהיינו ז"**א**, שהוא שלמות השרשים, משום שהוא קו האמצעי הכולל חכמה ובינה, שהם הויה אלקינו. **אחד**, הוא כנסת ישראל, דהיינו **המלכות**. והכל, כל הספירות הנ"ל, הם שלמות אחת, ונקשרים זה בזה, ולא נמצא ביניהם פרוד, אלא הכל אחד.

פסקה ס

תני ר' יצחק וכו': ר"י למד, מרכבה הקדושה העליונה, שהם חו"ב תו"מ, הם ארבע בתים של התפלין שמניח ו', שהיא ז"א. כמו שלמדנו. מרכבה קדושה אחרת, שהם ת"ת נצח הוד יסוד, הם ארבע פרשות אחרות הכלולות בבית אחד, שהם התפלין שמנחת **ה**' אחרונה דהויה, שהיא מלכות. כמו שהעמדנו (לעיל אות נ"ו).

פסקה סא

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד: מצוה זו היא ליחד שמו של הקב"ה בכל יום. כי כמו שמיחדים שמו של הקב"ה למטה, כך מתיחד שמו למעלה, ונמצא הקב"ה יחיד למעלה ולמטה. מי שמיחד שמו של הקב"ה, ישום לבו ורצונו ביחוד ההוא שאמרנו. דהיינו שייחד שמו למטה. ויחבר כל אבריו, דהיינו הספירות, באותו היחוד, שיהיו כולם אחד.

כי כמו שמשים כל אבריו, של השם, בסוד אחד למטה, כך למעלה מחבר כל אברים העליונים באותו היחוד, שיהיו כולם אחד.

פסקה סב

בשעתא דאתי ב"נ וכו': בשעה שהאדם בא ליחד שם הקב"ה. כל צבאות השמים, כולם עומדים שורות שורות כדי להתתקן ושיתכללו כולם באותו היחוד, לעמוד בסוד אחד ביחוד אחד. כולם מתתקנים בתקונם, ע"י יחוד הזה, כראוי. בשעה זו עומד ממונה ושמש אחד, העומד תחת רמ"ח עולמות, שכולם נקראים אברי הגוף. ושמש הזה נקרא הלנ"ו (הלני"ו ל"ג) והוא עומד ומחכה ליחוד ההוא. וזה הוא מלקט שושנים. כש"א, וללקוט שושנים, שהם אברי הגוף.

פסקה סג

שייפין עלאין לקיט וכו': אברים העליונים לוקט אותם השם העליון, בסוד היחוד שמתיחד בסוד מ"ב שמות. והוא לוקט כל אלו שושנים העליונים. ושמש זה לוקט כל אלו התחתונים, שכולם ממונים, בכלל ע"ב שמות, ונלקטים כולם ע"י יחוד ההוא, ונעשו כולם גוף אחד, בסוד אחד. ויחוד ההוא עולה ומיחד הכל בב' צדדים ביחוד אחד. בשעה ההיא מתלקטים כל האברים, ומתחברים בחבור אחד, שיהיו כולם בסוד אחד למעלה ולמטה, בסוד הויה אחד ושמו אחד.

פסקה סד

וע"ד מאריכין באחד וכו': ועל כן מאריכים באחד בב' אותיות, ב **ח**' וב **ד**', ללקוט שושנים להתיחד בסוד אחד ביחוד השלם. כיון שנתיחדו כל האברים בסוד אחד דיחוד אחד, אז נקרא הכל, קרבן שלם. ועל סוד זה הכניס הקב"ה את אדם הראשון בגן עדן, כמ"ש, **לעבדה ולשמרה**, ולמדנו שאלו הם ב' קרבנות, בסוד הויה אחד ושמו אחד. שעל אלו הקרבנות כתוב, וללקוט שושנים. אלו הם האברים של ב' צדדים שהם אחד.

פסקה סה

שושנים רזא איהו וכו': שושנים, הוא סוד. כאשר מתחברים כל אלו האברים יחד, שיהיו כולם ביחוד אחד, בסוד הקרבן, אז מתעטר הקב"ה בראשו בעטרה דכתם פז, שיהיה מתעטר ביקרו. וזה הוא הסוד, שכתוב שושנים, שהם סוד כל אלו האברים שלמעלה ושלמטה, וסוד פז ההוא, שהוא עטרה המתעטרת ועולה מביניהם. והכל הוא בהם. בשושנים.

פסקה סו

בהני שושנים אית וכו': בשושנים אלו, יש בהם תרי"ג מצות, שהם האברים של ב' הצדדים, בסוד הויה אחד ושמו אחד, ויש בהם העליה של הפז ההוא העולה מביניהם. ובכל מקום שהם נמצאים, דהיינו יחוד האברים של ב' הצדדים, עליה ההיא העליונה, דעטרת פז, נמצאת עולה מביניהם. וזה סוד תפוח בעצי היער, ושושנה בין החוחים, שזה וזה צריך לעלות כאחד ביחוד השלם. אשרי הוא מי שמקריב אלו הקרבנות, דהיינו שמיחד אלו היחודים, שהוא ודאי לרצון לו בעולם הזה ובעולם הבא.

ביאור המאמר. כי יש בשמע ישראל, שש מלים הרומזות על שש ספירות חג"ת נה"י דז"א, שצריכים ליחד אותן שיהיו אחד. וכיון שז"א נחלק על החזה, שמחזה ולמעלה נחשב לבחינתו עצמו, ומחזה ולמטה נחשב לבחינת המלכות, ע"כ יש ליחד ב' יחודים, יחוד אחד לחג"ת דז"א שמחזה ולמעלה, שהם ז"א עצמו, ויחוד אחד לנה"י דז"א שמחזה ולמטה שהם בחינת המלכות. והטעם שמחזה ולמטה שייך למלכות, הוא, כי ז"א ה"ס קו האמצעי אשר במסך דחירק שבו ממעט ג"ר דשמאל, ומיחדו עם הימין. ומסך הזה הוא כח הדין (כמ"ש לעיל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) והוא עומד בנקודת החזה של ז"א. ולפיכך מחזה ולמטה שכבר שולט שם הדין כבר נסתיים בחינת ז"א, ונחשב למלכות, ולפיכך נחלק ז"א על החזה.

וסוד היחוד, הוא בעיקר. לקשר וליחד ימין ושמאל שיהיו אחד, שעי"ז נקשרים כל שש הספירות להיות אחד. כי אע"פ שהמסך דחירק עומד בקביעות בחזה דז"א, כנ"ל, עכ"ז אין יחוד ימין ושמאל אצלו בקביעות, מב' טעמים שהם אחד, א) מפני שעונות התחתונים הולכים ומגבירים כח השמאל ומפרידים אותו מן הימין, שעי"ז נמצא מתבטל קשר הכרעת קו אמצעי שבמסך דחירק. ב) שאין המסך דחירק מיחד ימין ושמאל אלא אם כן, שנעשה עליו זווג אור עליון על המסך שממשיך קומת החסדים. ואז אברהם מהאי סטרא דהיינו החסדים דקו ימין, ויעקב מהאי סטרא דהיינו החסדים דקו האמצעי מכניעים הדינים דיצחק, שה"ס קו שמאל ומתיחד עם הימין, (כנ"ל אמור אות ר' ע"ש). אמנם בסבת עונות התחתונים, דהיינו בזמן הגלות, נפסק הזווג דחסדים מן המסך דחירק, ואינו נוהג אלא בזמן העלאת מ"ן ע"י התפלה ומע"ט, ואח"כ נפסק. וכיון שנפסק אור החסדים חוזר ומתגבר השמאל ונפרד מן הימין. ולפיכך צריכים בכל יום לחזור ולהעלות מ"ן לעורר המסך דחירק שיהיה ראוי להכניע השמאל וליחדו עם הימין. וזה שאנו עושים בקריאת שמע. שמעוררים המסך דחירק שבקו אמצעי, וממשיכים עליו הארת החסדים, אשר אז הוא מיחד קו ימין וקו שמאל שיכללו זה בזה ויהיו כמו קו אחד. שבזה נקשרים

כל ג' הקוין ומתלכדים להיות אור אחד, שאינו מאיר אלא ביחודם ביחד, כי קו ימין בלי שמאל, נחשב כחסר ג"ר מטעם כי יציאת ה' מן האויר נעשה רק בקו שמאל (עי' בראשית א' דף ט"ו ד"ה ההוא). וע"כ אין הימין יכול להאיר בשלמותו אלא ע"י התכללותו לאחד עם קו השמאל. וקו השמאל בלי ימין אינו יכול להאיר כלום, כי אין החכמה יכולה להאיר משהו אלא בהתכללות בחסדים דימין. הרי שאין קו השמאל יכול להאיר אלא אחר שנעשה אחד עם הימין. אמנם אין השמאל ראוי להתחבר עם הימין רק בכח מסך דחירק שבקו אמצעי, נמצא שהן קו ימין והן קו שמאל, אינם יכולים להאיר זולת כשמתחברים עם קו האמצעי להיות אחד. הרי שהקשר דימין ושמאל הנעשה ע"י מסך דחירק מקשר ועושה כל ג' הקוין לאור אחד ממש. שבהתחלש אחד מהם מתבטלים כולם. ולפיכך נקרא זה בשם **יחוד**.

אמנם יש ביחוד הזה ב' אפנים, אפן א) הוא, שכל ג' הקוין מתיחדים לאחד תחת שליטת אור החסדים, והארת החכמה מתכסה באור החסדים. ויחוד הזה נוהג בז"א, דהיינו יחוד ג' קוין שמחזה ולמעלה הנקראים חג"ת, עד החזה, ששם מסתיים ז"א כנ"ל. אפן ב) הוא, שכל ג' הקוין מתיחדים לאחד תחת הארת החכמה בחסדים, ויחוד הזה נוהג במלכות, דהיינו בג' קוין שמחזה דז"א ולמטה, הנקראים נצח הוד יסוד, שהם נחשבים לבחינת המלכות להיותם מתחת המסך דחזה, כנ"ל. ונמצא שיש לעורר את המסך דקו אמצעי שיעשה ב' יחודים, שהם יחוד העליון דז"א, שהוא יחוד דחג"ת, ויחוד התחתון דנה"י. שהוא דמלכות. וגם אלו ב' יהודים מתקשרים זה בזה, כי יחוד העליון ממשיך חסדים בשביל יחוד התחתון. ויחוד התחתון ממשיך הארת חכמה בשביל יחוד העליון, ולפיכך מתקשרים ג"כ חג"ת עם נה"י להיות לאור אחד. וז"ס יחוד של קריאת שמע שיש בו שש מלים כנגד ב' יחודים האלו, חג"ת, נה"י, שצריכים ליחד מקודם ב' יחודים אלו כל אחד במקומו, ואח"כ לקשר החג"ת עם הנה"י כנ"ל, עד שנעשו כולם אור אחד ממש. וזה נבחן שמיחדים שש ספירות דז"א, ועושים אותן לגוף אחד. ונמצא שעיקר היחוד אינו אלא קשר ימין ושמאל שיהיו אחד, אלא כיון שקו האמצעי הוא הפועל, הוא מתחבר ג"כ עמהם, ויש ע"כ ימין ושמאל אמצע, וכיון שיש הפרש בין ג' קוין שלמעלה מחזה לג' קוין שלמטה מחזה, צריכים ליחד את הימין והשמאל בב' מקומות, נמצא שהיחוד הוא לבסוף בשש ספירות.

וזה אמרו (באות סא) **דהא כמה דמייחדי שמא דקב"ה לתתא**, דהיינו למטה מחזה בג' קוין נה"י, **הכי אתייחד שמיה לעילא**, דהיינו למעלה מחזה בג' קוין חג"ת, **אשתכח קב"ה יחידאי עילא ותתא**, שקב"ה שה"ס ז"א, נמצא שהוא אור אחד, למעלה בחג"ת,

ולמטה בנה"י. כלומר שכל שש הספירות חג"ת נה"י הן אחד, כמו שבארנו, שז"ס יחוד שש המלים שבקריאת שמע, שה"ס שש הספירות דז"א, שיהיו אחד, ע"י העלאת מ"ן לעורר המסך דקו האמצעי, כמו שבארנו. וז"ש **מאן דמייחד** וכו' **בההוא יחודא דקאמרן**, דהיינו בב' מקומות מחזה ולמעלה ומחזה ולמטה, **ויחבר כל שייפוי**, דהיינו כל שש הספירות, **בההוא יחודא, למהוי כלהו אחד**. דהיינו שיאירו כולם כאור אחד, כנ"ל שכל קו צריך לחבירו וג' קוין שלמעלה מחזה צריכים לג' קוין שלמטה מחזה, באפן שהם כולם שלמות אחת, ובהתחלש אחד מהם מתבטל כל האור. **כמה דשוי כל שייפוי ברזא דחד**, כמו שאדם התחתון מעלה מ"ן ומיחד כל הספירות בסוד אחד ע"ד שבארנו, **הכי לעילא מחבר כל שייפין עלאין בההוא יחודא למהוי כלהו חד**, כך נעשה למעלה ביחוד הזה, שמתקשרים כל שש הספירות להיות אור אחד.

וזה אמרו (באות סב) **בשעתא דאתי ב"נ ליחדא שמא דקב"ה**, דהיינו בקריאת שמע, **כל חילי שמיא כלהו קיימין שורין שורין**, דהיינו שהמלאכים מסתדרים תחת ג' קוין, כל אחד בקו שלו, **בגין לאתתקנא ולאתכללא כלהו בההוא יחודא**, כדי שיקבלו הקשר דמסך דקו האמצעי מיחוד העליון, שנעשה בחג"ת נה"י דז"א, בקריאת שמע, **למיקם ברזא דחד**, שגם הימין והשמאל שבהם, וחג"ת נה"י שבהם, יתקשרו להיות אור אחד, כמו בז"א, **כלהו מתתקנן בתקוניהון כדקא יאות** וכולם מתתקנים כמו שביארנו בחג"ת נה"י דז"א. כי כל מה שנעשה למעלה בז"א, נמשך לכל העולמות.

ויש לדעת שכל המסכים והדינים שמתבארים באצילות, אין פעולתם ניכרת כלל בעולם אצילות עצמו, אלא כל מה שנרשם שם, הוא להפעיל כך בעולמות התחתונים. וגם אותו המסך דחירק העומד בחזה דז"א. מראה פעולתו רק למטה בעולם היצירה, שהוא בבחינת ז"א, ששם עומדים המלאכים, שעל כל בחינה ובחינה שאנו מבחינים בז"א דאצילות, יש שם מלאך ממונה מיוחד. ואותו מסך דקו אמצעי העומד בחזה דאצילות, נמשך כחו בחזה דעולם דיצירה, והממונה עליו שם, נקרא **הלנ**"ו, וטעם השם הזה, כי אותו מסך דחירק שהוא נושא, כמו שבשעת היחוד, כל התקונים וכל האורות יוצאים ע"י פעולתו שמיחד ימין ושמאל זה בזה, הנה שלא בשעת היחוד, כל הדינים נמשכים ממנו והוא הממעט כל המדרגות לו"ק בלי ראש, ובמקומות החסרון שנעשה מחמת המיעוט שלו נאחזים הקליפות. ואין הפירוש שהוא משתנה, אלא בשעה שנעשה גורם ליציאת כל האורות דקדושה, הרי הרע שבו נהפך לטוב, ובשעה שאינו גורם ליציאות האורות דקדושה, ניכר הרע והדינים שבו. ולפיכך, כל הרואה אותו ממונה הנושא את מסך דחירק שבחזה דיצירה, שואל, **הלנו** אתה או לצרינו. כי מטעם שעומד במקום

הקדושה, מסתבר שאלינו הוא דהיינו שעוזר אל הקדושה. אבל מתוך הדינים והמיעוטים שממעט כל מדרגות הקדושה מג"ר, מסתבר שהוא לצרינו, שהוא אויב הקדושה ועוזר לסטרא אחרא. אמנם בשעת יחוד העליון, שעל ידו מתיחד הימין ושמאל. וחג"ת נה"י, וכל המוחין מתגלים יודעים הכל שהוא לנו, ולא לצרינו. וע"כ נקרא המלאך בשם **הלנו**. וז"ש (באות ס"ב) **בהאיי שעתא**, דהיינו קודם היחוד דקריאת שמע, **קיימא חד ממנא שמשא**, דהיינו הממונה על מסך דקו אמצעי שבמקום החזה דיצירה, **דקיימא תחות רמ"ח עלמין**, **וכלהו אקרון שייפין דגופא** דהיינו שנקראים רמ"ח אברי הגוף, שהם מתחלקים לפי ג' קוין, שאותו הממונה מקשר כל אלו אברים בכח המסך דחירק, ועושה אותם לגוף אחד, ע"ד שנתבאר בחג"ת נה"י דז"א. **ודא אקרי הלנו** (כצ"ל) שממונה הזה נקרא **הלנו**, מטעם שמטיל ספק, אם הוא **הלנו** או לצרינו כנ"ל. והוא, **קיימא מחכה להוא יחודא**, דהיינו ליחוד בקריאת שמע, שיתיחדו חג"ת נה"י דז"א כנ"ל, שמשם מקבל גם הוא כח ליחד כל האברים לגוף אחד. **ודא איהו מלקט שושנים**, שהמסך דחירק מלקט כל האברים המפולגים לימין ושמאל כמו מלקט שושנים ועושה אותם לגוף אחד. **כד"א וללקוט שושנים**, **דאינון שייפין דגופא**, שלוקט אברי הגוף ומיחד אותם, כמבואר.

ונודע שיש ב' שמות, שם מ"ב, ושם ע"ב. והם כנגד ב' יחודים הנ"ל, כי שם **מ"ב** מורה על יחוד העליון שמחזה ולמעלה, שמבחי' התכללות חג"ת נה"י אלו באלו, נבחן שיש חג"ת נה"י בחג"ת למעלה מחזה, ויש חג"ת נה"י בנה"י למטה מחזה. וכיון שיחוד העליון הוא בחסדים מכוסים מחכמה, ע"כ הוא נבחן שאין בכל ספירה שבו"ק שלמעלה מחזה רק שבע ספירות. ושש פעמים שבע הם בגי' מ"ב. ושם **ע"ב**, מורה על יחוד התחתון שמחזה ולמטה, שהם נה"י, ומטעם התכללות יש גם שם חג"ת נה"י. וכיון שיחוד התחתון מגלה הארת חכמה, ע"כ יש בו סוד י"ב פנים בכל ספירה, שהם חו"ב תו"מ שבכל אחד ג' קוין' וששׁ פעמים י"ב הם ע"ב. ומחזה ולמעלה דעולם היצירה מקבל מהארת השם מ"ב, שהוא חסדים מכוסים. ומחזה ולמטה דעולם היצירה מקבל מהארת השם ע"ב, שיש בו הארת חכמה, ואין הפירוש שהשמות בעצמם מאירים שם, כי הם מאירים רק בעולם אצילות, אלא כל עולם ועולם מקבל מהם כפי יכלתו. וז"ש, (באות ס"ג) **שייפין עלאין**, שהם האברים שלמעלה מחזה דיצירה, **לקיט לון שמא עלאה ברזא דיחודא דקא אתייחד ברזא דמ"ב**, שעל אברים העליונים, שולט השם מ"ב שהוא שליטת החסדים. **ולקיט כל אינון שושנים עלאין**, דהיינו אברים שלמעלה מחזה דיצירה. **ושמשא דא לקיט כל אינון תתאין**, ושמש הזה, לוקט כל אלו האברים התחתונים דהיינו אותם שמחזה ולמטה, **די**

כלהו ממנן, שכולם הם ממונים, שכל אבר הוא ממונה מיוחד כנ"ל, **בכללא דע"ב שמהן**, כי מחזה ולמטה מקבל מהארת ע"ב. כנ"ל. **ואתלקיטו כלהו בההוא יחודא**, ונלקטו כולם, הן אותם שלמעלה מחזה, והן אותם שלמטה מחזה, **ואתעבידו כלהו גופא חדא**, **ברזא חדא**. כמבואר.

וז"ש **וההוא יחודא סלקא**, היינו היחוד של שמע ישראל. **וקא מייחד כלא בתרין סטרין ביחודא חדא**, שהוא מיחד בכל העולמות ב' הצדדים שבהם, שהם קו ימין וקו שמאל ביחוד אחד. שזהו עיקר היחוד (כנ"ל דף כ"א ד"ה אמנם יש) **בההיא שעתא**, שנעשה היחוד דימין ושמאל ע"י מסד דחזה, מתלקטים כל האברים, הן למעלה מחזה והן למטה מהזה, **ומתחברן בחבורא חדא למהוי כלהו ברזא דחד** שחג"ת נה"י מתיחדים ג"כ להיות בסוד אחד, כמו שביארנו (שם) **עילא ותתא**, למעלה מחזה ולמטה מחזה, **ברזא דהויה אחד ושמו אחד**. כי למעלה מחזה דז"א ה"ס **הויה אחד**, כי ז"א נקרא הויה. ומחזה דז"א ולמטה, כבר שייך למלכות, כנ"ל, הנקראת **שם**, וה"ס **ושמו אחד**.

וז"ש (באות ס"ד) **וע"ד מאריכין באחד בתרי אתוון**, דהיינו ב **ח**' וב **ד**', שמאריכים ב **ד**', ובלבד שלא יחטוף ב **ח**' (ברכות י"ג:) כי **ח**' רומזת על ז"א שה"ס הויה אחד. וה **ד**' רומזת על המלכות שה"ס ושמו אחד. וז"ש, **למלקט** וכו' **ביחודא שלים**, שזהו יחוד השלם, **כיון דאתייחדן שייפין כלהו ברזא חדא** וכו' **אתקרי כלא קרבן שלים**. קרבן פירושו יחוד, דהיינו יחוד השלם. וז"ש, **ועל רזא דא** וכו' **לעבדה ולשמרה**, **ותנינן דאלין אינון קרבנין תרין**, **רזא דהויה אחד ושמו אחד**, כי לעבדה ה"ס יחוד העליון, ולשמרה ה"ס יחוד התחתון, שב' יחודים אלו, ה"ס הויה אחד ושמו אחד. **דאינון קרבנין כתיב וללקוט שושנים**, שעל ב' הקרבנות האלו, נאמר וללקוט שושנים. **אלין שייפין דב' סטרין**, **דאינון חד** שהם אברים של ב' בחינות, כי האברים שמחזה ולמעלה הם בחינת חסדים, והאברים שמחזה ולמטה הם בחינת הארת חכמה, וב' בחינות אלו מתיחדות להיות אור אחד. (כנ"ל דף כ"א ד"ה אמנם יש).

וזה אמרו (באות ס"ה) **שושנים**, **רזא איהו**, **דכד מתחברן כל אינון שייפין** וכו' **כדין מתעטר קב"ה בעטרה ברישא**, **דכתם פז**. מתי נקראים האברים שושנים, היינו בשעה שמתחברים האברים שלמעלה מחזה עם האברים שלמטה מחזה, שאז נכלל ז"א, מחכמה שבמלכות, ומקבל מזה עטרה דכתם פז, שה"ס הארת החכמה. ואז נקראים האברים כולם שושנים. פירוש. כי השם שושנה הוא שם המלכות, שיחוד שלה הוא למטה מחזה. אלא אחר שז"א שלמעלה מחזה, נכלל עם למטה מחזה ביחד, נקראים גם האברים שלמעלה מחזה על שם המלכות דהיינו שושנים. וז"ש **ורזא דא** וכו'. כמבואר.

וז"ש, **בהני שושנים איתּ בה תרי"ג פקודין, דאינון שייפין דתרין סטרין**, כי בתרי"ג מצות יש ימין ושמאל, שהם רמ"ח לימין ושס"ה לשמאל. והם **רזא דהויה אחד ושמו אחד**, שרמ"ח מצות עשה ה"ס הויה אחד, ושס"ה ל"ת ה"ס ושמו אחד. וז"ש, **ובכל אתר דאינון משתכחין**, דהיינו שנמצאים חג"ת נה"י נכללים זה בזה, **ההוא סליקו עלאה אשתכח מבינייהו לאסתלקא**, דהיינו העליה דכתם פז, שעטרה זו ז"א מקבל מחמת היחוד דחג"ת נה"י זה בזה.

וז"ש, **ורזא דא תפוח בעצי היער**, שה"ס יחוד העליון, הויה אחד, **ושושנה בין החוחים**, שה"ס יחוד התחתון של מטה מחזה, שהיא המלכות הנקראת שושנה כנ"ל. **ודא ודא אצטריך לאסתלקא כחדא ביחודא שלים**, שיחוד התחתון צריך לכלול כאחד ביחוד העליון ויחוד העליון בתחתון, אז הוא יחוד השלם.

פסקה סז

פקודא ליראה בארח וכו': מצוה, ליראה את הקב"ה בדרך כלל ובדרך פרט. ומפרש, והרי יראה, העמדנו, שפירושו, משום שיש לאדם להתירא מפני הקב"ה תמיד. כש"א, ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את ה' אלקיך. ומשום יראה זו ישמור את דרכיו. ויראה, היא מקום שנקרא יראה, דהיינו מלכות, משום ששם שורה יראת הקב"ה, היא נקראת יראת הויה, שצריכים לירא מפניו, וזה הוא סוד שכתוב וממקדשי תיראו. כי ביראה זו, שהיא המלכות, שורה שבט של אש להכות את הרשעים שאינם שומרים מצות התורה, כי העונשים באים ממלכות, וע"כ יש לפחד **בדרך כלל**. דהיינו יראת העונש.

פסקה סח

ובתר בארח פרט וכו': ואחר כך יש לפחד מפניו **בדרך פרט**, דהיינו כשאדם יודע מה היא יראת ה', דהיינו כשמשיג מדת המלכות עצמה, שזו היא יראה מחמת אהבה, שהיא העיקר והיסוד לאהוב את הקב"ה. יראה זו עושה שישמור כל מצות התורה, שהאדם יהיה עבד נאמן להקב"ה, כראוי.

פסקה סט

פקודא לאהבה וכו': מצוה, לאהבה. והרי העמדנו, שאהבת הקב"ה פירושו, שהאדם צריך לאהוב אותו אהבה רבה כאברהם, שאהב את הקב"ה באהבה רבה, ומסר גופו ונפשו אליו. מכאן למדנו, מי שאוהב את הקב"ה הוא מקיים עשרה מאמרות דהיינו עשר ספירות, למעלה ולמטה. וע"כ כל אלו עשרה נסיונות שנתנסה בהם אברהם, ועמד בכולם, הם כנגד עשרה מאמרות, כי כל נסיון הוא מאמר אחד, דהיינו ספירה אחת, שנתנסה במאמר ההוא ועמד בו.

פסקה ע

וע"ד אינון עשר וכו': וע"כ הם עשרה נסיונות, כנגד ע"ס, ובכולם עמד אברהם, משום שנקשר ונתדבק בימינו של הקב"ה שנקרא **אהבה רבה**, דהיינו חסד דז"א. מה הטעם שנקרא אהבה רבה. הוא, משום שמי שעומד באהבה זו נקשר בעולם העליון, שהוא ז"א. **אהבת עולם** הוא סוד עולם התחתון, דהיינו מלכות. שאהבת הקב"ה נקשרת בה. והכל, אהבה רבה ואהבת עולם, הוא סוד אחד בלי פרוד ביניהם. והנה למדנו, סוד האהבה, שהאהבה עולה על כל עבודות שבעולם, באהבה, מתייקר שמו של הקב"ה יותר מכל, ומתברך. ברוך הוא לעולם ולעולמי עולמים. ונתבאר סוד האהבה.

פסקה עא

פקודא למקרי קריאת וכו': מצוה, לקרוא קריאת שמע ב' פעמים בכל יום, אחת, כנגד מדרגת היום, שהוא ז"א. ואחת, כנגד מדרגת הלילה, שהיא המלכות. לכלול ביום מדרגת לילה. ולכלול בלילה מדרגת יום. וכבר למדנו. וע"כ צריכים ב' פעמים בכל יום, א' ביום וא' בלילה.

פסקה עב

פקודא למקבע ב"נ וכו': מצוה, שהאדם יקבע מזוזה לפתחו, שיהיה כל אדם נשמר ע"י הקב"ה כשיוצא מן הבית וכשיבא אל הבית. וזה סוד, ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם. כי סוד המזוזה הוא נמצא תמיד על הפתח. וזה הוא הפתח של מעלה, שהוא המלכות, שהיא פתח לז"א, בסוד, זה השער לה'. וזה הוא מדרגה שנקרא שומר, להמצא בשמירה.

פסקה עג

דב"נ לאו איהו וכו': כי האדם אינו שומר, חוץ משמירה של הקב"ה, שהוא שומר תמיד, ונמצא בפתח הבית, והאדם בפנים הבית. ועוד, טעם למזוזה, כדי שלא ישכח האדם זכרון הקב"ה לעולם. וטעם זה הוא, כמו ציצית, כש"א, וראיתם אותו וזכרתם את וגו'. כיון שהאדם רואה זכרון ההוא, נזכר בעצמו לעשות מצות אדונו. וסוד האמונה, היא שמזוזה כוללת דכר ונוקבא יחד.

פסקה עד

בספרא דשלמה וכו': בספרו של שלמה כתוב, סמוך לפתח, כנגד ב' מדרגות, מזדמן שד אחד, שיש לו רשות להזיק. והוא עומד בצד שמאל של הפתח. נושא אדם את עיניו ורואה סוד השם של אדונו, שבמזוזה, שבימין הפתח ונזכר בו, אין השד יכול להזיק. ואם תאמר, אם כן, זה נכון כשהאדם בא אל הבית, אבל כשיוצא מן פתח הבית לחוץ,

הרי השד, שנמצא בצד שמאל של הפתח, עומד אז לימינו של האדם, והמזוזה בשמאלו, ואיך נשמר האדם אם המזוזה שורה לשמאלו.

פסקה עה

אלא כל מה וכו': ומשיב, אלא כל מה שעשה הקב"ה כל דבר ודבר הולך אחר מינו. באדם נמצאים ב' מדרגות, אחת מימינו ואחת משמאלו, אותה שבימין נקראת יצר הטוב, ואותה שבשמאל נקראת יצר הרע. כיון שיוצא האדם מפתח ביתו, אותו השד נושא עיניו, ורואה את יצר הרע כשהוא שורה לשמאל, הוא נמשך לאותו הצד שהיצר הרע נמצא, דהיינו לשמאל, והוסר מימין, ואז באותו צד שמאל עומד אז השם של אדונו, דהיינו המזוזה. ואינו יכול לקרב אליו להזיק לו. והאדם יוצא וניצל ממנו. וכשנכנס אל הבית, נמצא השם הקדוש שבמזוזה, עומד לימינו, ועי"ז שולט הימין על השמאל. ואינו יכול לקטרג עליו.

פסקה עו

וע"ד אצטריך ב"נ וכו': וע"כ צריך האדם להזהר, שלא יעשה טנוף ולכלוך בשער ביתו ולא ישפוך שם מים עכורים, מב' טעמים, א'. שלא יעשה בזיון אצל שם אדונו, שבמזוזה. וא'. שאז יש רשות לאותו המחבל, דהיינו השד, לחבל. ומשום זה יזהר האדם בזה, ויזהר האדם, שלא ידחה מפתח ביתו את השם של אדונו.

פסקה עז

וכד בר נש וכו': וכשהאדם מתקן מזוזה לפתחו, כשאותו האדם נכנס לביתו, יצר הרע ההוא והשד ההוא שומרים אותו בעל כרחם, ואומרים זה השער לה' צדיקים יבואו בו. וכשלא נמצאת מזוזה לפתחו של אדם, היצר הרע ואותו השד, מתחזקים ומתתקנים יחד, ומניחים ידיהם על ראשו בזמן שנכנס, ופותחים ואומרים, אוי לו לפלוני שיצא מרשות אדונו. מאותו זמן והלאה, הוא נמצא בלי שמירה, שאין מי שישמור עליו. הרחמן יצילנו. ביאור המאמר. היסוד הוא קו האמצעי שמבחינת למטה מחזה, שהוא המיחד ב' הקוין ימין ושמאל שלמטה מחזה. ונודע שהמלכות נבנית מקו שמאל. ומטרם שקו האמצעי ייחד הימין עם השמאל, שהמלכות קבלה משמאל בלי ימין, נעשתה המלכות בבחינת ימא דקאפו, שנקפאה בתוכו אורותיה ונסתמת (כמ"ש לעיל ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו) אלא אחר שבא קו האמצעי, ובכח המסך דחירק שבו ממעט השמאל ומיחדו עם הימין (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) אז נפתחת המלכות מהקפאון והסתימה שבה, והחכמה שבה מתלבשת בחסדים שבימין, והיא מאירה בכל שלימותה.

ונתבאר לעיל (אות ס"ו ד"ה וסוד היחוד) כי מלבד כחות הדין שבמסך דחירק דקו האמצעי הממעט את הג"ר דשמאל (כמ"ש לך י"ג ד"ה ונתבאר) צריכים עוד לקומת חסדים שיצא על זווג אור העליון במסך דחירק, וזולת החסדים האלו אין השמאל נכנע להתיחד עם הימין, ע"ש. באפן, שאין היסוד יכול ליחד הימין והשמאל זב"ז, לפתוח המלכות מקפאונה, אלא א"כ, שיש בו כחות הדין למעט הג"ר דשמאל, ויש בו קומת חסדים המתחברים עם חסדים דימין ואז מכניע השמאל ומיחדו עם הימין. ותדע, שכחות הדין של המסך דחירק שביסוד, ה"ס **ש"ד** דשדי. ואור החסדים שבו, ה"ס **י'** דשדי, שבב' אלה מגביל השמאל שלא יאיר אלא ממטה למעלה, ומיחדו עם הימין. והנה המלכות בכללה נקראת בשם **בית**, להיותה בית קבול לכל האורות העליונים, בדומה לבית גשמי, שהוא בית קבול לכל רכושו וצרכיו של האדם. ואותם הדינים והחסדים שהיסוד משפיע אל המלכות מן השם **שדי** נבחן **לפתח** הבית, כי זולת הדינים והחסדים האלו, היתה המלכות שה"ס הבית, נשארת קפואה וסתומה, ועל ידיהם, היא נפתחת, ואפשר לבא אל הבית לקבל משם כל האורות. והמזוזה, ה"ס שם **שדי** הזה הפותח את המלכות. שע"כ רשום עליה השם **שד"י**.

וזה אמרו (באות ע"ב) **בגין דרזא דמזוזה איהו קאים תדיר לפתחא**, שסוד המזוזה עומד תמיד לבחינת הפתח, **ודא איהו פתחא דלעילא**, שהמזוזה היא הפתח של מעלה, דהיינו של המלכות (כמ"ש להלן אות ק"ט) כי מאלו הדינים והחסדים שבשם שדי, נעשה **הפתח** במלכות, שיהיה אפשר לבא אל הבית לקבל כל האורות שיש שם. וזולת הפתח הזה, היתה המלכות הנקראת בית, קפואה וסתומה מכל צד. כנ"ל. **ודא איהו דרגא דאקרי שומר**, כי הדינים שבשם שדי, שומרים האדם שלא יכשל למשוך החכמה בדרך האסור, דהיינו, ממעלה למטה, כי אז תיכף ירבצו עליו הדינים האלו. (וז"ש באות ע"ג) **ותו, דלא ינשי בר נש דוכרנא דקב"ה לעלמין**, כי המוחין שהאדם זוכה לקבל אחר פתיחת המלכות ע"י שם שד"י, נקראים **זכרון**. ומטרם הפתיחה, בעוד שהיתה המלכות תחת קו שמאל בלי ימין, היתה נמשכת ממנה ה **שכחה**. ונמצא שע"ז שרואה את השם שדי בפתח המלכות, ניצל משכחה, וזוכה לזכרון, שה"ס המוחין. וז"ש **כיון דחמי** וכו' **אדכר בגרמיה למעבד פקודא דמאריה**. שכיון שזוכה למוחין דזכרון, הוא זוכר לקיים כל מצות הש"י. שהסו"ה אצל הציצית, וראיתם אותו וגו'. וז"ש, **מזוזה, כללא דכר ונוקבא כחדא**, כי ה"ס השם **שדי**, שהוא שם של היסוד שהוא דכר. וה"ס פתח הבית, דהיינו הפתח של המלכות שהיא נוקבא.

והנה השם שדי, אינו מקובל אל המלכות בבת אחת, אלא מתחילה מקבלת המלכות את הדינים שבמסך, שה"ס **ש"ד** דשדי, ואח"כ מקבלת ה **י'** דשדי, שה"ס החסדים. ונמצא שבעת שמקבלת הדינים, עוד אינם נעשים פתח אל המלכות, כי הדינים בלבד אינם יכולים ליחד הימין והשמאל מטרם ביאת החסדים, וע"כ נבחן אז שנתוסף עוד דינים על המלכות. כי מתחילה לא היו לה אלא דינים דשמאל, שה"ס הקפאון, ועתה נתוספו עליה דינין דנוקבא, הממעטים הג"ר דשמאל, ונמצא, שנגרעה עוד יותר מחמתם, כי נכפלו דיניה, ע"כ נבחן זה לבחינת מיעוט וחלל בלבד. ולא לפתח, ובכל מקום שיש מיעוט וחסרון. יש שם מקום לאחיזת הסטרא אחרא והקליפות. אמנם כיון שהיא עומדת לקבל גם ה **י'** דשדי, שאז נפתחים אורותיה על ידי הדינים והחסדים יחד, ונעשים לה פתח, ע"כ אין הקליפות נאחזות בה, גם בבחינת החלל והחסרון מטרם שנעשו לפתח, אע"פ שיש להם רשות.

וז"ש (באות ע"ד) **סמיך לפתחא**, דהיינו בעת שהמלכות עוד מקבלת ש"ד דשדי, שה"ס הדינים דמסך, שאז עוד אינם פתח, אלא חלל וחסרון, אבל הם **סמיך לפתחא**, כלומר שקרובה לקבל את ה **י'** דשדי, שאז נהפכים הדינים להיות פתח. **לקבל תרין דרגין, אזדמן חד שידא**, כי אז יש ב' מדרגות דינים בהמלכות, כי מלבד הדינים דשמאל שהיו לה מכבר נתוספו לה עוד דינים דמסך שהם דינין דנוקבא, כנ"ל, שכנגד ב' מדרגות דינים הללו, מוכנה הקליפה להאחז בהם, שקליפה ההיא נקראת **שד**, משום שהיא נאחזת בדינים דש"ד, של שדי בטרם שבאה ה **י'** דשדי, כנ"ל. **ואית ליה רשו לחבלא**, שיש לו רשות להזיק מכח מקום החסרון שנעשה במלכות, אבל מתוך שהוא סמוך לפתח, כלומר, שהיא קרובה להמשיך ה **י'** דשדי, שאז נעשים הדינים לפתח, ע"כ אינו מזיק אע"פ שיש לו רשות. כנ"ל.

ויש להבין, למה קובעים המזוזה לימין הנכנס אל הבית, ולשמאל היוצא מן הבית. והענין הוא, כי הארת הבית, ה"ס חכמה שבשמאל, בסוד בחכמה יבנה בית. וע"כ הנכנס, שפירושו שעוד לא קבל המוחין שבבית, נמצא השם שדי שבמזוזה, שה"ס הפתח, בימין. כי עודו הוא במוחין דימין, שהם חסדים. אבל היוצא מן הבית, שכבר קבל המוחין דו"ק דחכמה שבבית, ויוצא לו משם למדרגה אחרת, הרי המוחין שלו הם ו"ק דחכמה שבשמאל, וע"כ השם שדי שבמזוזה הוא בשמאל. וז"ש (באות ע"ב) **למהוי כל בר נש נטיר מעם קב"ה כד נפיק וכד עייל** וכו'. כי היוצא מן הפתח מקבל עמו המוחין שקבל בבית, וצריך שמירה שלא ימשוך אותם ממעלה למטה, וע"כ צריך להסתכל בסוד השם שדי שבמזוזה השומר אותו ומזכיר אותו שלא יכשל בעצת השד, שהוא מסית בני

אדם למשוך המוחין ממעלה למטה. שהוא בחינת החטא דעץ הדעת, וכל שכן הנכנס אל הבית שצריך שמירה שלא ינזק בעצת השד. וז"ש (באות ע"ד) **ואיהו קאים לסטר שמאלא**, כי השד נמצא בצד שמאל של הפתח, ומוכן להסיתו להגביר השמאל על הימין, דהיינו שימשיך החכמה ממעלה למטה. ואז יוכל להזיק לו בין בדינין דדכורא שהם הדינים דשמאל, ובין בדינין דנוקבא שבמסך, להיות השד כלול מב' המדרגות כנ"ל.

ונודע שהדינין שבמסך דחירק דקו האמצעי, כלולים ממנעולא ומפתחא (כמ"ש לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) ונמצא שגם השד כלול משניהם. והמוחין דבחינת השמאל אינם מהפכים הדינים להעשות פתח, רק את הדינים דמפתחא שבמסך, אבל הדינים שבמנעולא, אינם מהפכים אלא שנגנזים (כמ"ש שם) וא"כ הם נשארים עוד בהשד, והוא יכול להזיק עמהם למוחין דשמאל. וזהו שמקשה הרעיא מהימנא, **אי הכי כי נפיק בר נש מתרעיה לבר הא ההוא שידא קאים לימיניה**, כלומר שאע"פ שהאדם כבר קבל המוחין שבבית, שהם ו"ק דשמאל, עוד השד נשאר בימינו, דהיינו מדינים דנוקבא דמנעולא, שהם מבחינת ימין, ומזוזה, דהיינו בחינת הפתח שנעשה ע"י גילוי המוחין שבבית, הוא בשמאל, שאין להם פעולה כלל על הדינים דימין האלו, וא"כ, **והיאך אתנטיר בר נש אי איהו שארי לשמאליה**, שהרי אין להם פעולה זה על זה. ומשיב, **כיון דנפק בר נש מתרעא דביתיה**, כלומר אחר שכבר קבל הארת השמאל שבבית ויוצא משם, **ההוא שידא זקיף עינוי, וחמי ליצר הרע** וכו' כלומר, שגם השד נהנה מאלו המוחין דשמאל, שז"ס **וזקיף עינוי**, וע"כ הוא נמשך ליצר הרע של אדם שהוא בשמאל, שגם היצר הרע נכנע ממוחין האלו, וע"כ **אתמשך להההוא סטרא** שהשד נמשך לגמרי לצד שמאל, דהיינו להנות מהם, **ואתעדי מימינא**, והוסר לגמרי מדינים דימין, ואין לו עוד שום אחיזה בהם, שיוכל להזיק עמהם, אמנם עוד הוא יכול להזיקו עי"ז שיטה אותו למשוך האור ממעלה למטה כנ"ל, דהיינו בדינים דשמאל, אמנם **ובההוא סטרא קאים שמא דמאריה**, ששם שורה השם **שדי**, שהוא שומר שלא יבוא האדם להמשיך ממעלה למטה כנ"ל. **ולא יכיל לקרבא ולאבאשא ליה, ונפיק ב"נ ואשתזיב מניח**. וע"כ הוא יוצא וניצל ממנו.

וז"ש (באות ע"ו) **וע"ד אצטריך ב"נ דלא יעביד טנופא ולכלוכא בתרעא** וכו', היינו שלא ימשיך האור ממעלה למטה, שבזה ממשיך טנוף ולכלוך ומים עכורים, וז"ש, **חד דלא יעביד קלנא לגבי שמא דמאריה**, כי במעשה זה הוא מבזה השם שדי, שהוא נותן הגבול שלא ימשוך ממעלה למטה, כנ"ל. **וחד, דאית ליה רשו להההוא מחבלא לחבלא**, כי אז מתבטל הפתח, שנעשה בסוד השם שדי, וחוזרים הדינים דש"ד למקומם, שבהם נאחז השד ומזיק לו. כנ"ל.

וז"ש (באות ע"ז) **וכד בר נש אתקין מזוזה לפתחיה** וכו' **ההוא יצר הרע וההוא שידא בעל כרחייהו נטרי ליה** וכו', כי אותם הדינים דנוקבא והדינים דדכורא, שהשד כלול מהם, הם עצמם מתהפכים לפתח, לפתוח כל אוצרות הבית, על ידי השלמת ה **י**' דשדי, ושומרים אותו, שלא יתקלקל הפתח הזה, **ואמרי, זה השער לה' צדיקים יבואו בו**. כי הדינים שבידיהם נהפכו ונעשו לשער אל הויה, שיוכלו לקבל כל הארותיו כנ"ל. **וכד לא קאים מזוזה לפתחיה**, דהיינו שאינו ממשיך ה **י**' דשדי המהפכת הדינים ד **ש"ד** לפתח. **יצר הרע וההוא שידא מתתקנין כחדא**, כלומר, שפועלים ביחד **שוו ידייהו על רישיה**, שמשימים ידיהם, דהיינו הכוחות שלהם, שהם הדינים דדכורא ודנוקבא יחד הכלולים בהשד, על ראשו, דהיינו על הנשמה שלו, **מהאי זמנא קאים בלא נטירו** וכו', והקליפות עושים בו מה שרוצים.

פסקה עח

שמע ישראל ה' אלקינו וגו': שמע ישראל וגו' זה הוא יחוד אחד. ברוך **שם** כבוד מלכותו לעולם ועד, זהו יחוד אחר, שיהיה **שמו**, שהוא המלכות הנקראת **שם**, בסוד אחד. וזה סוד, **הויה הוא האלקים**, **ש הויה**, שהוא ז"א הוא המלכות הנק' **אלקים**. שזה כתוב, כשז"א ומלכות הם ביחוד אחד. וע"כ שמע ישראל ה"ס **הויה**, ובשכמל"ו ה"ס הוא **האלקים**.

פסקה עט

ואי תימא אי וכו': ואם תאמר, א"כ, הרי היחוד דשמע ובשכמל"ו, הם כעין שכתוב, הויה אחד ושמו אחד, שאינו שוה אל ה' הוא האלקים, שאם היה כתוב הויה ושמו הוא אחד, היינו אומרים כך, ששוה אל הויה הוא האלקים, אבל לא כתוב, אלא הויה אחד ושמו אחד, וא"כ היה צריך לומר כעין זה, הויה הוא, האלקים הוא, והיה שוה אל הויה אחד, ושמו אחד. וכיון שלא כתוב כן, אלא הויה הוא האלקים, הרי אינו דומה להויה אחד ושמו אחד. ואיך נאמר שיחוד שמע ובשכמל"ו, שהם ב' יחודים, בדומה להויה אחד, ושמו אחד, שהוא שוה להויה הוא האלקים.

פסקה פ

אלא כלא חד וכו': ומשיב, אלא הכל הוא אחד שיחוד שמע ובשכמל"ו, שה"ס הויה אחד בשמע, ושמו אחד בבשכמל"ו, הם אחד עם ה' הוא האלקים. כי כשמתיחדים ב' שמות אלו, הויה, שהוא ז"א עם אלקים שהוא מלכות, זה ביחוד אחד, דהיינו ביחוד שמע ישראל וגו', וזה ביחוד אחד, דהיינו ביחוד בשכמל"ו, אז נעשים ב' שמות אלו אחד, ונכללים זה בזה, ונעשה הכל שם אחד שלם, ביחוד אחד, ואז כתוב, הויה הוא האלקים.

כי אז נכלל הכל זה בזה להיות אחד. אבל מטרם שנתיחדו כל אחד זה בפני עצמו, וזה בפני עצמו, אינם נכללים זה בזה להיות הכל אחד. באפן, שהויה אחד ושמו אחד, ודאי אינו שוה אל הויה הוא האלקים, אלא שהויה הוא האלקים הוא תוצאה מן הויה אחד ושמו אחד, כמבואר.

פסקה פא

כללא דכל אורייתא וכו': הכלל של כל התורה, דהיינו תושב"כ ותושב"פ יחד, כך הוא ודאי. כי התורה, היא תורה שבכתב, והיא תורה שבעל פה. תורה שבכתב, זה הוא שכתוב, **הויה**, דהיינו ז"א. תורה שבעל פה, הוא שכתוב **האלקים**, שהוא המלכות. ומשום שהתורה ה"ס השם הקדוש, ע"כ נקראת כך, זה נקרא הויה, וזה האלקים.

פסקה פב

תורה שבכתב ותורה וכו': תורה שבכתב ותורה שבעל פה, זו כלל, וזו פרט, התושב"כ היא כלל, דהיינו ז"א, ותושב"פ פרט, דהיינו המלכות. הכלל צריך לפרט, והפרט צריך לכלל, שאין שלימות לזה בלי זה עד שיתחברו שניהם, ומתיחדים זה בזה ונעשה הכל אחד. וע"כ כלל כל התורה, היא כלל שלמעלה, ז"א, ושלמטה, המלכות. משום ששם הזה הוא למעלה, ושם הזה הוא למטה. זה תושב"כ, סוד עולם העליון, ז"א, וזה תושב"פ, הוא סוד עולם התחתון, מלכות. וע"כ כתוב, אתה הראת לדעת כי **הויה הוא האלקים**, ששניהם אחד, וזה כלל הכל, של כל העולמות. וכל זה שאמרנו צריך האדם לדעת בעולם הזה.

פסקה פג

ואי תימא פקודי וכו': ואם תאמר, מצוות התורה איפה הם בכלל הזה, אם הויה הוא האלקים, הוא כלל הכל. ומשיב, אלא זה, הויה, הוא זכור, וזה האלקים, הוא שמור, וכל מצוות התורה באלו כלולות בסוד זכור ובסוד שמור. שזכור כולל רמ"ח מ"ע ושמור כולל שס"ה ל"ת. והכל הוא אחד.

פסקה פד

פתח ר' יוסי וכו': פר"י ואמר, זה שלמדנו שתפלת ערבית היא חובה, הוא ודאי משום, שקריאת שמע של ערבית היא חובה, כי הקב"ה מתיחד בלילה בסוד ק"ש, כמו שמתיחד ביום. ומדת לילה נכללת ביום ומדת יום נכללת בלילה, ונעשה היחוד. ומי שאומר רשות, הוא מטעם התפלה שנתקנת כנגד אימורים ופדרים הנעכלים ונשרפים בלילה שהם אינם חוב. כי תפלת שחרית ומנחה הם כנגד ב' תמידים, שהם חוב, ותפלת ערבית כנגד אימורים וכו', שהם רשות. וכבר העמדנו.

פסקה פה

דכתיב ואהבת את וגו': כתוב, ואהבת את ה' אלקיך. מקרא זה העמדנו. והעמידוהו החברים. אבל יש לשאול, אם ביחוד הזה דשמע ישראל נכלל הכל, ימין ושמאל. כנ"ל, למה כתוב אח"כ ואהבת שהוא ימין, והיה אם שמוע, שהוא שמאל, הרי ביחוד קריאת שמע כבר נכללו. ומשיב, אלא שם בקריאת שמע הוא בכלל, שימין ושמאל דדעת נכללו בכלל אחד, בהויה (כנ"ל אות ל"ז) וכאן בפרט, שתחלה כתוב, ואהבת בפני עצמו, שהוא חסד, ואח"כ כתוב, והיה אם שמוע בפני עצמו, שהוא גבורה. וכך צריך להיות.

פסקה פו

וברזא דיחודא דהא וכו': ובסוד היחוד אשר הערנו בו, היחוד דקריאת שמע הוא. כמו היחוד דתפלין של ראש ותפלין של יד. בתפלין של ראש יש ד' פרשיות, וכבר למדנו אותן, וכאן בקריאת שמע יש ג' שמות, הויה אלקינו הויה. שם ארבע פרשיות שכל אחת ואחת היא בפני עצמה, וכאן רק ג' שמות, מה ההפרש בין זה לזה.

פסקה פז

אלא אינון ארבע וכו': ומשיב, אלא אלו ארבע פרשיות הרי העירו בהן, שאחת, דהיינו קדש, היא הנקודה הראשונה דהיינו **י'** דהויה, שהיא חכמה. ואחת, דהיינו והיה כי יביאך, היא סוד עולם הבא, שהוא בינה. ואחת, דהיינו שמע, היא ימין דדעת. ואחת, שהיא והיה אם שמוע, היא שמאל דדעת. אלו הם סוד תפלין של ראש. וכאן בסוד זה דקריאת שמע, היחוד הזה של ג' שמות העליונים, הויה אלקינו הויה, הם כעין אלו ארבע פרשיות דתפלין. **הויה** הראשונה, היא נקודה עליונה ראשית הכל, דהיינו חכמה. **אלקינו**, ה"ס עולם הבא, דהיינו בינה. **הויה** האחרונה היא כלל ימין ושמאל דדעת, ביחד בכלל אחד. ואלו הם סדר תפלין של ראש, וזה הוא יחוד הראשון שבק"ש.

פסקה פח

תפלין דדרועא כללא וכו': תפלין של יד, הן כלל של כל אלו ד' פרשיות ביחד, דהיינו בבית אחד, וזה הוא סוד יחוד הב' שבק"ש, שהוא, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כאן, ביחוד הב', הוא הכלל של ד' פרשיות התפלין של ראש הנכללים תוך התפלין של יד בבית אחד. כלומר שיחוד בשכמל"ו דומה ליחוד ד' פרשיות דתפלה של יד.

פסקה פט

ורזא דא, ברוך וכו': וסוד זה הוא, **ברוך**, זה סוד נקודה עליונה, שהיא חכמה, שהיא ברוך, משום שכל הברכות נובעות משם. ואם תאמר, שעולם הבא נקרא ברוך, שהיא בינה. אינו כן, כי נקודה עליונה, חכמה, היא זכר, ועולם הבא, בינה, היא נקבה, לפיכך

הוא, הזכר, נקרא ברוך, והיא, הנקבה, נקראת ברכה. ברוך הוא זכר, וברכה היא נקבה וע"כ, ברוך, הוא נקודה עליונה, דהיינו חכמה. **שם**, זהו עולם הבא, דהיינו בינה, שהיא שם גדול, כמש"א, ומה תעשה לשמך הגדול. **כבוד**, זהו כבוד עליון, דהיינו דעת, שהוא ימין ושמאל דדעת, וכולם כלולים בתפלה של יד ההיא, דהיינו במלכות, שהיא סוד המלה **מלכותו**. והמלכות לוקחת הכל בתוכה, ובזה נכללו במלכות זו כל **העולמות** לזון אותם ולכלכל אותם במה שצריכים, שזהו **לעולם ועד**. כי **ועד**, לשון מזון כמן בבוקר יאכל **עד**. ולעולם ועד, פירושו, שהמלכות מזינה העולם כולו.

פסקה צ

ודא איהו יחודא וכו': וזה הוא גם כן היחוד של תפלין של ראש ותפלין של יד, כי כעין סוד היחוד של התפלין כן הוא יחוד הכל. וזה הוא בירורו של הדבר. וכך סדרתי היחוד הזה לפני המאור הקדוש, שהוא ר"ש, ואמר לי, כי בד' אפנים מסתדר היחוד דקריאת שמע, וסדר הזה, הוא הברור מכולם. וכך הוא ודאי. ובכולם הם סוד היחוד, דהיינו בק"ש ושאר דברים, אבל הסדר של התפלין, זה הוא יחוד עליון כראוי.

פסקה צא

ומגו דאכלילו ימינא וכו': ומשום שנכלל ימין ושמאל דדעת, בסוד שם אחד, בקריאת שמע, דהיינו בהויה אחרונה (כנ"ל אות פ"ז) בדרך כלל, הוא צריך אח"כ להוציאם בדרך פרט, דהיינו ואהבת בפני עצמו, והיה אם שמוע בפני עצמו, אבל לא בדרך היחוד, כי היחוד כבר נעשה בפסוקים הראשונים, בשמע ובבשכמל"ו, שיהיה הויה אחד בתפלין של ראש, שהוא היחוד דשמע ישראל, ושיהיה שמו אחד בתפלין של יד, שהוא היחוד דבשכמל"ו, ונעשה הכל אחד. כיון שהיחוד נסתדר הכל בכלל, מראש נקודה העליונה, צריכים אח"כ לעטר מראש של אור הראשון שהוא ראש הכל. דהיינו כתר.

פסקה צב

גליף ואתקין משה וכו': חקק ותקן משה כ"ה אותיות בסוד יחוד הפסוק, שכתוב שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. והן כ"ה אותיות חקוקות, החקוקות בסוד של מעלה. דהיינו בסוד ז"א. כי כ"ה רומז על כ"ב אותיות התורה, ותנ"כ שה"ס ג' קוין. כמ"ש לפנינו. יעקב רצה לתקן למטה, במלכות, בסוד היחוד, ותקן בכ"ד אותיות, והם ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שיעקב תקן אותו, שיש בו כ"ד אותיות, ולא השלים לכ"ה אותיות, והוא משום שעוד לא נתתקן בזמנו המשכן, שהוא כנגד מלכות, כיון שנתתקן המשכן ונשלם הדבר שהמשכן נמשך ממנו, לא דיבר עמו אחר שנשלם, אלא בכ"ה אותיות, להראות שזו, המלכות, נשלמה כעין שלמעלה, כמו ז"א שיש לו כ"ה אותיות, שכתוב

וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, הרי יש בו כ"ה אותיות. וביאור הדברים עי' לעיל (תרומה אות רמ"ג).

פסקה צג

וע"ד כ"ה זינין וכו': וע"כ יש כ"ה מינים להשלים תקון המשכן, שהם י"ג מינים, זהב וכסף וגו'. וי"ב אבנים שבחשן. וכל אלו האותיות למדנו, באלו אותיות חקוקות שלמדנו מאדוני. ומשום שהמשכן נשלם בסודות אלו כ"ה אותיות, ע"כ נקרא המשכן, דהיינו המלכות, בשם **כה**, שמורה על יחוד השלמות שבמשכן, שהוא המלכות, וע"כ כתוב, וחסידיך יברכוכה. שהוא אותיות **יברכו כה**. שה"ס שלימות כל המשכן והתקון שלו.

פסקה צד

כ"ה לקבל כ"ב וכו': כ"ה הוא כנגד כ"ב אותיות ותורה נביאים וכתובים, שג' וכ"ב הם כ"ה, שהם כלל אחד, וסוד אחד. בשעה שישראל מיחדים היחוד בסוד כ"ה אותיות שבמקרא הזה, שהם שמע ישראל הוי"ה אלקינו הוי"ה אחד. והיחוד של ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שהם כ"ד אותיות. ומכוין בכל אחד מהם, כל האותיות מתחברות יחד ועולות לחבור אחד, שהם מ"ט אותיות כנגד מ"ט שערים שבסוד היובל, שהוא בינה, ואז צריך להעלות היחוד עד המלה **ועד**, ולא יותר, כי במלה ועד, נגמר החשבון מ"ט, ואז נפתחים מ"ט שערי בינה. ומחשיב הקב"ה אותו האדם, כאלו קיים התורה כולה, הבאה בכולה במ"ט פנים.

פסקה צה

וע"ד אצטריך לכוונא וכו': וע"כ צריך לכוין הרצון בכ"ה אותיות דשמע, ובכ"ד של ברוך שם, להעלותם ברצון הלב במ"ט שערי בינה, שאמרנו. אחר שנתכוין בזה, יכוון באותו היחוד שאמר אדוני, אשר שמע ישראל וגו' וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, הם כלל של כל התורה כולה. אשרי חלקו מי שיתכוון בהם, ודאי הוא כלל של כל התורה, שלמעלה, שהוא ז"א, ושלמטה, שהיא מלכות. וזה הוא סוד אדם, שהוא שלמות דכר ונוקבא. דהיינו השלמות של ז"א ומלכות. ויחוד הזה הוא סוד כל האמונה. (ע"כ רעיא מהימנא).

פסקה צו

ר' אבא שלח וכו': ר"א שלח לר' שמעון, ואמר לו, זה שהעמיד אדוני, בתפלין דרבון העולם, ד' פרשיות, שהם קדש קדשים, דהיינו חו"ב ותו"מ דדעת, יפה הוא. העור שעל התפלין והרצועות שנקראים קדושה, סמך על זה מאין לנו. שלח לו, ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וגו' עור הוא בדיוק, דהיינו מלכות הנקראת עור. וכך העמיד

רב המנונא סבא. ואלו הם של ראש. שד' פרשיות הם ד' מוחין דז"א והעור הוא מלכות דז"א. ותפלין שעל הזרוע כתוב **ידכה** עם **ה**' ללמד שד' פרשיות, הן המוחין ד **ה**' שהיא מלכות. וכבר העמידוהו.

פסקה צז

אר"ש מאן וכו': א"ר שמעון, יש מי שלומד, באפן זה, אשר **והיה** אם שמוע, הוא זרוע שמאל של הקב"ה, ונקרא ספירת הגבורה. אם כן הרי לא נשאר בראש, דהיינו במוחין, אלא ג' פרשיות: קדש, והיה כי יביאך, שמע, שהם חכמה ובינה וימין דחסד וחסר מוח הד' שהוא שמאל דדעת. שאתה אומר, אשר והיה אם שמע הוא בספירת הגבורה שהוא בגוף, והרי הם בראש ארבעה מוחין. אלא ב' מרכבות קדושות הם, של חו"ב תו"מ, זה, דתפלין של יד, נקשר בלב, שהוא מלכות. וזה, דתפלין של ראש, נקשר במוח, שהוא ז"א. ונמצא שגם פרשה ד' דתפלין של ראש היא ג"כ במוח, דהיינו שמאל דדעת, ולא בגוף, והלב ומוח, שהם ז"א ומלכות, נקשרים זה בזה, וזווג אחד להם. ויפה אמרו החברים, והיה **לאות** על ידכה, סובב על המלכות, כמו שלמדנו, שלא נקראת המלכות אלא **אות**. כי תפלין של יד הם מוחין דמלכות.

פסקה צח

אמר ר"ש בשעתא וכו': אר"ש, בשעה שאדם מקדים עצמו בחצות לילה, וקם ועוסק בתורה עד שמאיר הבוקר. ובבוקר מניח תפלין בראש ותפלין ברושם הקדוש, דהיינו תפלין של המלכות, בזרוע. ונתעטף בעטוף של מצוה. ובא לצאת מפתח ביתו הוא פוגש במזוזה, שהיא רושם של השם הקדוש, שהוא מלכות, בשער ביתו. הנה אז, ארבעה מלאכים קדושים מתחברים עמו, ויוצאים עמו מפתח ביתו ומלוים אותו לבית הכנסת, ומכריזים לפניו, תנו כבוד לצורת המלך הקדוש, תנו כבוד לבן המלך, לצורת הפנים של המלך. ורוח קדוש שורה עליו, מכריז ואומר, ישראל אשר בך אתפאר.

פסקה צט

כדין ההוא רוחא וכו': אז, אותו רוח הקדוש, עולה למעלה ומעיד עליו לפני המלך הקדוש. אז מצוה המלך העליון לכתוב לפניו כל אלו בני היכלו, כל אלו הנודעים לפניו. ז"ש, ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו. מהו ולחושבי שמו. הוא כש"א וחושבי מחשבות, שהם מחשבות אומנות, אף כאן, אלו שעושים לשמו, אומנות בכל דבר, אומנות התפלין, בהבתים שלהם ברצועותיהם ובכתיבה שלהם. אומנות הציצית, בחוטים שלהם, בחוט התכלת. אומנות המזוזה. ואלו הם חושבי שמו, כמ"ש וחושבי מחשבות.

פסקה ק

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד, אלא, שהקב"ה משתבח בו ומכריז עליו בכל העולמות, ראו מה בני עובד בעולמי. ומי שנכנס לפניו לבית הכנסת, וכשיוצא מפתחו, בלא תפלין בראשו וציצית בלבושו, ואומר אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך. אומר הקב"ה, איפה הוא מוראי, הרי מעיד עדות שקר.

פסקה קא

א"ר יוסי זכאה וכו': אר"י, אשרי חלקו של משה שאמר כאן בשמע ישראל, אלקינו. כי אמר ר"ש, משה נאחז במדרגה עליונה יותר על שאר נביאים הנאמנים. וא"ר שמעון, אם היו יודעים בני אדם דברי תורה, היו יודעים שאין מלה בתורה או אות בתורה, שאין בה סודות עליונים ויקרים.

פסקה קב

ת"ח כתיב משה וכו': בוא וראה, כתוב, משה ידבר והאלקים יעננו בקול. ולמדנו מהו בקול. היינו בקולו של משה. ויפה הוא, בקולו של משה הוא בדיוק, דהיינו באותו קול שהוא אוחז בו, שהוא ז"א, שהוא עולה בו על כל שאר הנביאים, שאינם נאחזים אלא במלכות ולא בז"א. ומשום שהוא נאחז בקול הזה, שהוא ז"א, יותר מכולם, הנה בקול הזה שהוא מדרגה העליונה, היה אמר לישראל ה' אלקיך, שהיא המדרגה שנקראת שכינה, השורה בתוך ישראל. שהיא למטה ממדרגת ז"א, שנאחז בו משה. אשרי חלקו.

פסקה קג

ואר"ש תנינן קללות וכו': וא"ר שמעון, למדנו, קללות שבתורת כהנים, שבחומש ויקרא, משה אמרם מפי הגבורה. וקללות שבמשנה תורה, שבדברים, משה מפי עצמו אמרם. מהו מפי עצמו, וכי יעלה על דעתך שאפילו אות קטנה בתורה, היה משה אומר מעצמו.

פסקה קד

אלא שפיר הוא וכו': ומשיב, אלא יפה הוא, והרי הערנו, מעצמו, לא למדנו, אלא **מפי** עצמו, ומה הוא. הוא אותו הקול שמשה אחוז בו, דהיינו ז"א, וע"כ הללו שבתורת כהנים, מפי הגבורה, שהיא בינה, הנקראת גבורה עליונה. והללו שבמשנה תורה, מפי עצמו, דהיינו מפי מדרגה ההיא שנאחז בה משה יותר מכל נביאים הנאמנים, שהיא מדרגת ז"א. ועל כן בכל מקום נאמר אלקיך, משום שרומז על מלכות, שהיא למטה מז"א, וכאן, בשמע ישראל נאמר אלקינו, משום שרומז על בינה. שהיא למעלה מז"א, שמשה נאחז בו.

פסקה קה

ת"ח כמה אית וכו': בוא וראה, כמה יש לבני אדם לשמור דרכיהם כדי שיעסקו בעבודת רבונם ויזכו לחיי עולם. תחת הכסא של המלך הקדוש, שהוא המלכות, יש מדורים עליונים. ובמקום ההוא של הכסא, שהוא המלכות, נקשרת המזוזה, להציל האדם מכמה מיני דינים, המוכנים לעורר בהם בני אדם בעולם ההוא. כעין זה עשה הקב"ה לישראל ונתן להם מצוות התורה, כדי שיעסקו בהן ויהיו נצולים בעולם הזה מכמה בעלי הדין, מכמה מקטרגים, הפוגשים בבני אדם בכל יום.

פסקה קו

ר' חייא אמר וכו': רח"א, כל מי שרוצה להשמר בדרכיו, לא יעבור על מים ששופכים לפני הפתח. משום ששם שורה שד אחד, והוא בין ב' דלתות הפתח, ופניו כנגד הפתח, ורואה כל מה שעושים בבית. וע"כ אין אדם צריך לשפוך מים בין ב' שערי הפתח. ר' יצחק אמר, מים צלולים, אין איסור בהם. אלא שלא ישפוך אותם דרך בזיון. מהו הטעם. הוא משום שיש לו, לשד, רשות להזיק. ולא עוד, אלא שמחזיר ראשו. כנגד הבית. ובכל מה שמסתכל נעשה מקולל. (ועי' לעיל אות ע"ז בהסולם).

פסקה קז

תלת מאה ושתין וחמש וכו': שס"ה כחשבון ימות השנה, יש לו, לשד, משמשים, שהוא שולט עליהם, וכולם יוצאים עם האדם כשיוצא מפתח ביתו. א"ר אלעזר, כל זה, כי רצה הקב"ה לשמור את ישראל, והתקין שמו הקדוש למעלה, שהוא התורה, וכל התורה היא שם קדוש אחד, ומי שעוסק בתורה, עוסק בשמו.

פסקה קח

ת"ח בעי ב"נ וכו': בוא וראה, אדם צריך לרשום בפתח ביתו את השם הקדוש, שהוא אמונת כל. כי בכל מקום שהשם הקדוש נמצא, מינים רעים אינם נמצאים שם, ואינם יכולים לקטרג על האדם, כמ"ש לא תאונה אליך רעה וגו'.

פסקה קט

אתר דפתחא דביתא וכו': המקום שפתח הבית שורה שם הוא כעין שלמעלה. המקום שפתח הבית העליון שורה, נקרא **מזוזה**, (כמ"ש לעיל אות ע"ז בהסולם ד"ה וזה אמרו באות ע"ב) שהוא תקון הבית, ופתח הבית. ממזוזה ההיא בורחים בעלי חוק, ובעלי הדין אינם נמצאים לפניו. וכנגד זה למטה, כשהאדם מתקן מזוזה לפתח ביתו, וזה השם הקדוש שדי, רשום באותיותיו, הרי אותו האדם מעוטר בעטרותיו של אדונו, ומינים הרעים אינם קרבים לפתח ביתו, ואינם נמצאים שם. (כמ"ש שם כ"ז היטב ע"ש).

פסקה קי

ר' אבא הוה אתי וכו': ר"א היה בא מלראות את ר' שמעון. פגש בו ר' יצחק, אמר לו, מאין אתה בא בעל האור. איש המתדבק באש אוכלה כל יום, הרי האור שורה עמו. ואינו צריך לבקש ממי. אמר לו, למדנו, שחוב מוטל על אדם לקבל פני השכינה בכל ראש חודש ושבת. ומי הוא. זה הוא רבו. וכל שכן מאור עליון קדוש, שהוא ר"ש, שכל העולם צריכים לקבל פניו. אמר ר' יצחק, אחזור עמך לר"ש, ואקבל פני השכינה. ואטעם מאלו דברים העליונים, שטעמת לפניו.

פסקה קיא

פתח ר' אבא וכו': פר"א, ואמר, שיר המעלות אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים. שיר זה לא כתוב מי אמרו. אלא בכל מקום שהוא סתום ולא נזכר מי אמרו, רוח הקדש, שהוא מלכות, אמרו על ישראל בגלות. **היושבי בשמים**, היה צריך לומר היושב, מהו היושבי.

פסקה קיב

אלא אוקימנא מאן וכו': ומשיב, אלא העמדנו, מי שרוצה להתפלל תפלתו לפני המלך הקדוש צריך לבקש מן העמוקה מכל, דהיינו מבינה, שתשפיע ברכות למטה. כמ"ש שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'. ואותה **י'** היתרה, בהיושבי בשמים, היא העמוקה מכל, בינה, ומזו צריך לבקש בקשתו להריק ברכות למקום ההוא שנקרא שמים, שהוא ז"א, שיזונו ממנו הכל. וע"כ כתוב, **היושבי בשמים**, בשמים ממש, דהיינו בז"א שנקרא שמים, כי כשהברכות נוזלות ונמשכות מאותו המקום העמוק מכל, שהוא בינה, ומתישבות במקום שנקרא שמים, דהיינו בז"א, נמצאות אז הברכות בעליונים ותחתונים.

פסקה קיג

כעיני עבדים אל וגו': כעיני עבדים אל יד אדוניהם. שואל, מהו כעיני עבדים. ומשיב, אלו הם שאר שרי העמים, שהם ע' שרים העליונים, שאינם נזונים אלא משיורי נוף האילן, שהוא ז"א, שישראל מתדבקים בו. וכשישראל לוקחים ברכות ממקום ההוא, כולם מתברכים מישראל.

פסקה קיד

כעיני שפחה אל יד גבירתה: זו היא השפחה שהעמדנו, שהרג הקב"ה הכח שלה במצרים, דהיינו שכתוב עד בכור השפחה. כי אין הכח שלה נמצא אלא כשנמשך מתמצית השפע של ארץ ישראל, שהיא המלכות, וארץ ישראל נקראת גברתה של השפחה. ועל זה כתוב, תחת שלש רגזה ארץ. מי היא ארץ, זו ארץ ישראל, שהיא המלכות, כמו שלמדנו. תחת עבד כי ימלוך אלו הם העבדים שאמרנו, שהם ע' שרי

האומות, שזה נאמר בעת שניתנה ממשלה לאחד מהם. וזה הוא שכתוב, אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. דהיינו משעבוד השרים של האומות. שפחה כי תירש גבירתה, זו היא השפחה שאמרנו. שנאמר עליה עד בכור השפחה.

פסקה קטו

ת"ח מסטרא דהאי וכו': בוא וראה מצד שפחה זו יצאו כמה רוחות חוקרי דין שמקטרגים כנגד ישראל, ובאים לקטרג עליהם. והקב"ה עשה שמירה לישראל כמו אב הרוצה לשמור את בנו מכל מקרה. אמר הקב"ה לישראל, כמה מקטרגים מוכנים כנגדכם, עסקו בעבודתי, ואני אהיה שומר אתכם מבחוץ. אתם תהיו נתונים בבתיכם מבפנים ותהיו ישנים במטתכם, ואני אהיה שומר עליכם מבחוץ. ומסביב מטותיכם.

פסקה קטז

ות"ח בשעתא דאינון וכו': ובוא וראה, בשעה שאלו מינים הרעים קרבים לפתחו של אדם, נושאים ראשם ומסתכלים בהשם הקדוש הנראה מבחוץ, שהוא **שדי**, המתעטר בעטרותיו, דהיינו הממשיך כל המוחין אל המלכות (כנ"ל אות ע"ו בהסולם). שם הזה שולט על כולם, ממנו יראים ובורחים, ואינם קרבים לפתחו של האדם.

פסקה קיז

א"ל ר' יצחק וכו': א"ל ר"י, אם כן, ירשום האדם שם הזה, **שדי**, בפתח הבית, ולא יותר, למה צריכים כל הפרשה שבמזוזה. אמר לו, יפה הוא, כי שם הזה, שדי, שהוא יסוד, אינו מתעטר, אלא באלו האותיות כולם הרשומים ברשימת המלך, דהיינו הנכתבים במזוזה, שה"ס המוחין הנמשכים ע"י אותו השם, וכשנכתבת כל הפרשה, אז מתעטר שם הזה בעטרותיו. והמלך, ז"א, יוצא בכל צבאותיו, כולם רשומים ברשימת המלך, שהיא המלכות, אז מפחדים מפניו, ובורחים מפניו. כי אחר שמתגלה ע"י שם שד"י כל המוחין אל המלכות, אז מתהפך החלל להיות מזוזה. (כנ"ל אות ע"ז בהסולם).

פסקה קיח

ת"ח והיה שמא וכו': בוא וראה **והיה**, של והיה אם שמוע, הוא שם קדוש, הויה, ממטה למעלה. כי כתוב תחילה ו"ה ואח"כ **י"ה**. שזה מורה על החכמה שבקו שמאל שאינה מאירה אלא ממטה למעלה. ועל כן, נרשם השם **שדי** מבחוץ כנגד השם הזה. השם **והי"ה** מבפנים, **ושדי** מבחוץ. כי השם שדי הוא המגביל את החכמה שבהשם והי"ה, שלא תאיר אלא ממטה למעלה (כנ"ל אות ע"ז בהסולם ד"ה ונתבאר) כדי שיהיה האדם נשמר מכל הצדדים מבפנים ומבחוץ. א"ר אבא, כמה צבאות קדושים מוכנים בשעה ההיא שאדם מניח מזוזה לפתחו. כולם מכריזים ואומרים זה השער לה' וגו'. (כמ"ש שם).

פסקה קיט

זכאה חולקיהון דישראל וכו': אשרי חלקם של ישראל, כי אז ניכרים ישראל, שהם בני המלך הקדוש, כי כולם רשומים ממנו, רשומים בגופם, ברושם הקדוש של ברית מילה. רשומים בלבושם, בעטוף של מצוה. רשומים בראשם בבתים של התפלין, שהם שם של אדונם. רשומים בידיהם, ברצועות של קדושה. רשומים בנעליהם בנעל של מצוה, דהיינו בקרבן פסח שנאמר נעליכם ברגליכם רשומים בבתיהם, במזוזה בפתח. בכל דבר הם רשומים שהם בני מלך העליון, אשרי חלקם.

פסקה קכ

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, א"ר אבא, מה שכתוב, אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות וגו'. **אותי עזבו**. זה הוא שמשקר באות רושם הקדוש. ובמה משקר בו. היינו שמכניסו ברשות אחר. כש"א, ובעל בת אל נכר, שנקראים בורות נשברים. כי העמים עובדי עבודה זרה נקראים בורות נשברים.

פסקה קכא

ודישראל אקרי באר וכו': ושל ישראל, שהיא המלכות, נקראת, באר מקור מים חיים. זהו רשות הקדוש של האמונה הקדושה, שהיא המלכות ונקראת באר מבועים שמים צלולים יוצאים ונוזלים ממנה, כש"א, **ונוזלים** מן לבנון. וכן, **ונוזלים** מתוך בארך וכתוב, מעין גנים באר מים חיים. הסטרא אחרא נקרא, בורות נשברים אשר לא יכילו המים.

פסקה קכב

ת"ח נהרא דנגיד וכו': בוא וראה, נהר הנמשך ויוצא, שהוא יסוד, משקה לכל הגן, שהוא מלכות, ומרוה לכל מקום ומקום, כמו שהעמדנו, עד שממלא לאותו מקום של הגן, הנקרא באר מים חיים, שהוא יסוד המלכות, שמשם נזונים העליונים ותחתונים. כמש"א, ומשם יפרד וגו'.

פסקה קכג

וכל אינון סטרין וכו': וכל אלו הצדדים של צד שמאל, אינם נשקים, מאותו מבוע מים נובעים, משום שהם מצד שאר העמים, ונקראים בורות נשברים. ומי שמשקר ברושם הקדוש בצד ההוא, מתדבק בבורות נשברים אשר לא יכילו המים, שאינם נכנסים שם. ואותו שזכה לשמרו זוכה להישקות מאותו מבוע הנחל, בעולם הבא. וזוכה שתתמלא הבאר ההיא העליונה שתמשכנה ברכות למעלה ולמטה. אשרי הוא בעולם הזה ובעולם הבא. על זה כתוב, והיית כגן רוה וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו.

פסקה קכד

ווי למאן דמשקר וכו': אוי למי שמשקר ברושם הקדוש, כי משקר בשם העליון, ולא עוד אלא שגורם לאותה הבאר, שהיא מלכות, שלא תתברך, וקוראים עליו, כי הוציא שם רע על בתולת ישראל. בתולת ישראל הוא בדיוק, דהיינו המלכות שנקראת בתולת ישראל. בסוד שחוזרת תמיד להיות בתולה. והעמיד ר"ש במקומו, שמי שמשים עלילת דברים על אשתו הראשונה ומוציא עליה שם רע, הוא דומה כמו שמוציא שם רע למעלה, במלכות, שכתוב, כי הוציא שם רע על בתולת ישראל, סתם. שרומז על המלכות.

פסקה קכה

ואזלא הא כי וכו': וזה הולך על דרך שאמר ר' חייא, בשם ר' יוסי, שבתולה יורשת שבע ברכות, כי מתברכת בשבע ספירות, משום שבתולת ישראל, שהיא המלכות, יורשת שבע ברכות שה"ס שבע ספירות, ועל כן נקראת בת שבע.

פסקה קכו

ואנתתא אחרא מאן וכו': שואל, ואשה אחרת, דהיינו אשה אלמנה או גרושה, שנשאת לאיש, מאין הן הברכות שלה. ומשיב, מן הברכות של בעז ורות. כש"א, ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים יתן ה' את וגו'. כי ודאי רק בתולה מתברכת בשבע ברכות, ואין אשה אתרת בסוד זה. כיון שהגיעו לשדה אחד ראו אילנות. ישבו תחתיהם. אמר ר' אבא הרי צחות לדברי תורה כאן. נשב.

פסקה קכז

פתח ואמר והיה וגו': פתח ואמר, והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים וגו'. **והיה ביום ההוא**, מי הוא ביום ההוא. ומשיב, אלא יום ההוא הנודע אל הקב"ה, כש"א והיה יום אחד הוא יודע לה'. עוד. ביום ההוא, הוא כש"א ביום בא גוג על אדמת ישראל.

פסקה קכח

יתקע בשופר גדול: שואל, מה לנו בו, אם הוא שופר גדול או קטן. ומשיב, אלא הוא שופר עליון, שבו יוצאים תמיד עבדים לחירות, וזה הוא יובל, דהיינו בינה, שיובל עליון וגדול הוא, וכשזה מתעורר להשפיע, כל חירות העולמות מתעוררים בו, וההוא, נקרא שופר גדול.

פסקה קכט

ובאו האובדים בארץ אשור: שואל, האבודים היה צריך לומר, או הנאבדים, מהו האובדים. ומשיב, האובדים ממש, משום שהם בארץ אחרת, ומי ששורה בארץ אחרת

יונק מרשות אחרת וכאלו אינו שורה באמונה, משום זה הם נקראים אובדים שאבדו האמונה, אובדים הם בכל הצדדים, למעלה ולמטה. כי כשישראל שורים בארץ הקדושה, הם צדיקים וזוכים תמיד בכל, למעלה, בשפע ז"א. ולמטה, בשפע המלכות. וכשהם בחוץ לארץ אובדים כל זה.

פסקה קל

ד"א ובאו האובדים וכו': פירוש אחר. ובאו האובדים, מי הם. אלו הם צדיק, שהוא יסוד, וכנסת ישראל, שהיא מלכות, הנקראים אובדים. מאין לנו. בכנסת ישראל כתוב, על מה אבדה הארץ, דהיינו המלכות הנקראת ארץ. אבודה או נאבדת לא כתוב, אלא אבדה הארץ שהיא כנסת ישראל. **בצדיק** כתוב, הצדיק אבד, אבוד או נאבד לא כתוב, אלא אבד. הרי שצדיק וכנסת ישראל נקראים אובדים. כמו שהעמדנו. (וישב אות ס"ז).

פסקה קלא

ואי תימא ובאו וכו': ואם תאמר, **ובאו**, מאיזה מקום באים אלו אובדים, הצדיק וכנסת ישראל שהם יסוד ומלכות. ומשיב, אלא כנסת ישראל באה מן הגלות. צדיק, כמו שהעמידו שכתוב בשוב ה' את שיבת ציון, שהוא יסוד הנקרא ציון, כדי שישוב למקומו, ויבא להתחבר עם כנסת ישראל. ועל כן ובאו האובדים מארץ אשור. שואל, והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים. מה פירושו, אם האובדים הם יסוד ומלכות. ומשיב, אלא דבר זה, והשתחוו לה' וגו', סובב על הנדחים בארץ מצרים, שהם ישתחוו לה', כי ישראל אינם יוצאים מן הגלות אלא כביכול עם השכינה, כמו שהעמדנו, ואלו נדחים השתחוו לה'. שהוא השכינה.

פסקה קלב

תו אמר ר' אבא וכו': עוד אמר ר"א, כתוב, ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם. שואל, **ישמר צאתך**, נכון. אבל **ובואך**, מה פירושו, הרי מי שנכנס לביתו אינו מפחד, שיהיה צריך לשמירה. ומשיב, אלא אדם הזה המשים רושם קדוש לביתו בדברי שם העליון, דהיינו המזוזה, הוא משומר מכל. כשיוצא אותו אדם ממדורו לשער הבית, נושא עיניו ורואה הרושם הקדוש, ומעיין בפתחו. כשיוצא האדם הוא מלוה אותו ושומרו. כשנכנס האדם הוא מכריז לפניו, הזהרו בכבוד צורת המלך הקדוש. וכל זה הוא, משום אותו הרושם של השם הקדוש שנרשם בפתחו.

פסקה קלג

ולאו די ליה וכו': ולא די לו לאדם שנשמר בביתו, אלא שהקב"ה שומר אותו כשנכנס וכשיוצא, שכתוב, ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם. אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.

פסקה קלד

ת"ח האי רוחא וכו': בוא וראה, רוח רע הזה, השורה בין הפתחים, אוי לו לאדם שאינו יודע להזהר ממנו, ואינו רושם פתח ביתו בשם עליון קדוש, דהיינו המזוזה, שימצא עמו. כי יש לו, לאותו רוח רע, שס"ה משמשים רעים מקטרגים בשס"ה ימות השנה, כל אחד משמש ביומו, וכולם נמצאים עמו, עם האדם, בכל ימי השנה, ומקטרגים עליו למעלה ולמטה. וכולם נמצאים עמו ביום ובלילה. ביום הם מקטרגים עליו, ובלילה מצערים אותו בחלומו.

פסקה קלה

כד נפיק לקטרגא וכו': כשיוצא לקטרג עליו, כשהוא נכנס לביתו, משימים ידיהם על כתפיו, ואומרים לו, אוי לו לפלוני שיצא מרשות אדונו. אוי לו לפלוני בעולם הזה ובעולם הבא. משום זה צריכים בני האמונה להיות רשומים בכל, להיות רשומים ברושם אדונם, דהיינו במצוות, שיראו מהם כל צדדי מינים הרעים, ויהיו שמורים בעולם הזה ובעולם הבא. אשרי חלקם של ישראל, עליהם כתוב, ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ וגו'.

פסקה קלו

ואהבת את ה' אלקיך: רבי יוסי פתח, ועתה מה לי פה נאם ה' כי לקח עמי חנם וגו'. בוא וראה אהבת הקב"ה לישראל, אע"פ שהעונות גרמו שיסתלק מביניהם, ונתפזרו בין האומות, הוא תובע עלבון שלהם. ובוא וראה, בשעה שישראל שורים בארצם, הקב"ה משתעשע בגנתו, שהיא המלכות, וקרב אל ישראל, ושומע קולם, ומשתבח בהם.

פסקה קלז

כיון דגרמו חובייהו וכו': כיון שגרמו עונותיהן, וישראל גלו מארץ הקדושה, הקב"ה לא נכנס בגנתו, שהיא המלכות, ואינו משתעשע בו. ולא עוד, אלא שהוא צוח ואמר, ועתה מה לי **פה** נאם ה'. וכתוב שם, **פה** אשב כי אויתיה, מה **פה** הנאמר שם הוא השכינה אף **פה** הנאמר כאן הוא השכינה. **כי לקח עמי חנם**, הוא כש"א, חנם נמכרתם.

פסקה קלח

ומההוא יומא דאתגליאו וכו': ומיום ההוא שגלו ישראל מארצם לא נמצאת שמחה לפני הקב"ה. ז"ש אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם. וכל זה, בשביל אהבתם שאהב

אותם הקב"ה, כש"א אהבתי אתכם אמר ה'. ועל כן, ואהבת את ה' אלקיך. **ואהבת**, פירושו, שצריך האדם להתקשר בו באהבה עליונה, שכל עבודה שצריך האדם לעבוד להקב"ה, יעבוד באהבה. שאין לך עבודה כמו אהבת הקב"ה. ר' אבא אמר, דברים אלו, דהיינו אהבה, הם כלל התורה, משום שעשרת הדברות שבתורה נכללו כאן. וכבר העמידו החברים.

פסקה קלט

ת"ח לית לך וכו': בוא וראה, אין לך דבר שחביב לפני הקב"ה, כמי שאוהב אותו כראוי, ומה הוא. הוא כמו שכתוב, **בכל לבבך**, בכל, מהו פירושו, בלבבך היה צריך לומר. וכן, בנפשך, במאדך, מהו בכל לבבך, ומשיב, אלא בא לכלול ב' לבבות, אחד טוב ואחד רע. **בכל נפשך**, בב' נפשות, אחת טובה ואחת רעה. **בכל מאדך**, זה הוא כפשוטו, ואינו בא לדרש. א"ר אלעזר, אפילו זה בא לדרש, מהו הטעם. הוא, בין שנופל לו כסף בירושה, או מצד אחר, או בין שהוא הרויח אותו, עליהם כתוב בכל מאדך.

פסקה קמ

א"ר אבא אהדרנא וכו': אר"א נחזור אל הכתוב, ואהבת. מי שאוהב את הקב"ה, מתעטר בחסד מכל הצדדים, ועושה חסד עם כל, ואינו דואג על גופו ועל כספו. מאין לנו זה, מאברהם, כמו שלמדנו, שמשום אהבת רבונו, לא חמל על לבו, על נפשו, ועל כספו.

פסקה קמא

על לביה לא וכו': ומפרש הדברים. **על לבו**, היינו, שאברהם לא השגיח על רצונו מחמת אהבת אדונו. **על נפשו**, היינו, שלא חמל על בנו ועל אשתו מחמת אהבת אדונו. **על כספו**, היינו שהיה עומד בפרשת דרכים, ותקן מזונות לכל העולם. משום זה נתעטר בעטרה של חסד, דהיינו בספירת חסד. כמו שכתוב, חסד לאברהם. ומי שנקשר באהבת אדונו זוכה לזה. ולא עוד אלא שכל העולמות מתברכים בשבילו. ז"ש וחסידיך יברכוכה. אל תקרא יברכוכה, אלא יברכו **כה**. דהיינו שהחסידים, שהם אותם שזכו לספירת חסד, יברכו השכינה, הנקראת **כה**. הרי שאפילו השכינה מתברכת בשבילם.

פסקה קמב

יומא חד הוה וכו': יום אחד היה חולה ר' יוסי, נכנסו אליו ר' אבא ור' יהודה ור' יצחק. ראו אותו שהיה נופל על פניו וישן. ישבו. כשהקיץ משנתו, ראו את פניו שהיו שוחקות. אמר להם ר' אבא, דבר חדש ראיתי. אמר להם, ודאי כי עתה עלתה נפשי וראתה כבוד אלו שמסרו עצמם על קדושת אדונם, שהיו נכנסים בי"ג נהרות אפרסמון הטהור. והקב"ה משתעשע בהם. וראיתי מה שלא נתנו לי רשות לומר. ושאלתי להם ואמרתי,

כבוד זה של מי הוא. אמרו לי, שהוא של אלו שאהבו את אדונם בעולם ההוא, דהיינו בעולם הזה. וממה שנפשי ראתה הואר לבי, ועל כן פני שוחקות.

פסקה קמג

א"ל ר' אבא וכו': א"ל ר"א אשרי חלקך, אבל התורה מעידה בהם, שכתוב, עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו. א"ל ר' יהודה, הרי שאלו החברים, זה שכתוב, יעשה, תעשה היה צריך לומר. ע"ד שכתוב זולתך לשון נוכח.

פסקה קמד

א"ל הא אתמר וכו': א"ל הרי למדנו. אבל סוד הדבר הוא, היינו שכתוב, לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. והעמדנו, **נעם ה'**, היינו השפע הבא מעתיקא קדישא, שהוא הכתר, שהקב"ה משתעשע בו. כי נועם ההוא יוצא מעתיקא. **ולבקר בהיכלו**, היינו היכל העליון על כל, שהוא בינה. אף כאן עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה, מי יעשה, היינו אותו עתיקא הסתום מכל, כי בו תלוי שפע זה. וע"כ כתוב יעשה לשון נסתר. אמר לו, ודאי כך הוא. אשרי חלקם של אלו שאהבת אדונם נתדבקה בהם. לאלו, אין שיעור לחלקם בעולם ההוא.

פסקה קמה

אמר ר' יצחק וכו': אר"י, כמה מדורים על מדודים יש לצדיקים בעולם ההוא, ומדור העליון מכולם, הוא לאותם שאהבת אדונם נקשרת בהם, כי המדור שלהם נקשר בהיכל העולה על הכל. מה הטעם. הוא משום שהקב"ה מתעטר בזה. באהבה.

פסקה קמו

ת"ח היכלא דא וכו': בוא וראה היכל זה העליון על הכל, נקרא אהבה, ועל אהבה עומד הכל. כמ"ש מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. והכל עומד באהבה. כי השם הקדוש הויה, נמצא כך. כי העמדנו, ה **י'** דהויה, שהיא חכמה, אין נפרד ממנה הקוץ שלה של מעלה, שהוא כתר, לעולם, כי באהבה שורה עליה הכתר, ואינו נפרד ממנה לעולם. **ה'** של הויה, שהיא בינה, הרי העמידו, שה **י'** שהיא חכמה, אינה נפרדת ממנה, ונמצאים יחד באהבה, ואינם נפרדים זה מזה, וכמו זה היא **ה'** דהויה. שלמדנו, שהיא כמו שכתוב, ונהר יוצא מעדן, שנהר היא בינה, ועדן הוא חכמה, והבינה יוצאת תמיד מן החכמה, ומתדבקים לעולם באהבה.

פסקה קמז

ו"ה כד אתדבקן וכו': ו"ה, שהם ז"א ומלכות, כשהם מתדבקים זה בזה, מתדבקים באהבה יחד, חתן בכלה, שדרכם תמיד נמצא באהבה. נמצא, אשר **י' ב ה'**, **ה'** עם **ו'**, **ו'** עם **ה'**

אחרונה, מתקשרים זה בזה באהבה. והכל נקרא אהבה. וע"כ מי שאוהב את המלך, נקשר באהבה ההיא, ומשום זה. ואהבת את ה' אלקיך.

פסקה קמח

והיו הדברים האלה וגו': רבי יצחק פתח, כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגוזלו. מקרא זה אמרו דוד ברוח הקדש. שואל, כל עצמותי תאמרנה, ומי ראה, שעצמות תאמרנה שירה. ומשיב, אלא מקרא זה נאמר, בזמן שהקב"ה עתיד להחיות מתים. ועתיד הקב"ה לתקן העצמות ולקרב כל אחת ואחת למקומה. שכתוב, ותקרבו עצמות עצם אל עצמו. וכתוב, ועצמותיך יחליץ. אז עתידים ישראל לומר שירה.

פסקה קמט

מאי שירתא אמרי וכו': שואל, איזו שירה אומרים. ומשיב, ה' מי כמוך. וזו שירה יותר חשובה ממה שאמרו ישראל על הים, כי הם לא הזכירו את השם הקדוש, אלא אחר ג' מלים, שכתוב, מי כמוכה באלים ה', וכאן הם מקדימים את השם הקדוש, שכתוב, ה' מי כמוך. **מציל עני מחזק ממנו** זהו יצר הטוב שמצילו מיצר הרע. משום שיצר הרע הוא חזק כאבן. כמ"ש, והסירותי את לב האבן. ויצר הטוב הוא בשר, שכתוב, ונתתי לכם לב בשר.

פסקה קנ

ת"ח יצר הרע למה וכו': בוא וראה, יצר הרע למה הוא דומה. בשעה שבא להתחבר עם האדם, הוא כברזל מטרם שמביאים אותו באש. אחר שנתחמם חזר כולו כמו אש.

פסקה קנא

רבי חייא אמר וכו': רח"א, יצר הרע, בשעה שבא להתחבר עם האדם, הוא דומה לאדם הקרב לפתח ורואה שאין מי בבית שיעכב בידו. נכנס לבית ונעשה שמה ארח, ורואה שאין מי שיעכב בידו שיצא משם לדרכו. כיון שנכנס לבית ואין מי שיעכב בידו, הוא נתמנה על הבית, ונעשה בעל הבית, עד שנמצא שכל הבית עומד ברשותו.

פסקה קנב

מאן אוליפנא מפרשתא וכו': מאין אני לומד זה, אני לומד מפרשה של דוד. מה כתוב, ויבא הלך לאיש העשיר, **הלך**, היינו שקרב אל הפתח ואינו רוצה להתעכב שמה אלא ללכת לדרכו. כך הוא היצר הרע בתחילה, אשר כמי שמתקרב אל בית, הוא מתקרב אל האדם ומעוררו לחטוא מעט, וזהו רק בדרך מקרה. רואה שאין מי שיעכב בידו, מה כתוב, לעשות ל **אורח** הבא אליו, כאן הוא נעשה ארח מתארח בבית. דהיינו שמעוררו

לחטוא יותר, יום אחד או יומים, כאותו אורח שמחזיקים אותו בבית יום אחד או יומים. כיון שרואה שאין מי שיעכב בידו, מה כתוב, ויעש ל **איש** הבא אליו, כי נעשה בעל הבית, כש"א ה **איש**. אדוני הארץ. **איש** נעמי. כך הוא יצר הרע, שנעשה **איש**, בעל הבית על האדם, כי נקשר האדם לעבודתו. והיצר הרע עושה בו כרצונו.

פסקה קנג

וע"ד בעי ב"נ וכו': ועל כן צריך האדם לשום תמיד דברי תורה עליו, כדי שאותו יצר הרע יהיה נשבר על ידיהם, שאין לו ליצר הרע צורר, כמו דברי תורה. וע"כ כתוב, והיו הדברים האלה על לבבך וגו'. **על לבבך**, היינו על ב' יצריך, כי יצר הטוב מתעטר עמהם, ויצר הרע נכנע בהם. א"ר יהודה, למה צריך יצר הטוב דברי תורה. אמר לו, יצר הטוב מתעטר בהם. ויצר הרע, כיון שרואה שהאדם אינו שב, ואינו רוצה לעסוק בתורה, אז הוא עולה למעלה ומלמד עליו חוב. ז"ש וכסילים מרים קלון.

פסקה קנד

כד אתא ר"ש וכו': כשבא ר"ש אמר, הנה ודאי פרשת קריאת שמע רמוזים בה עשרת הדברות, כמו שהעמידוהו. וכך הוא ודאי. והיו הדברים האלה, הם כלל של עשרת הדברות. וע"כ יש כאן עשר מצוות כנגד עשר מצוות שבתורה, דהיינו שבעשרת הדברות. ומי הם. ושננתם לבניך, א'. ודברת בם, ב'. בשבתך בביתך, ג'. ובלכתך בדרך, ד'. ובשכבך, ה'. ובקומך, ו'. וקשרתם לאות על ידיך, ז'. והיו לטוטפות בין עיניך, ח'. וכתבתם על מזוזות ביתך ט'. ובשעריך, יוד. הרי עשר כנגד עשרת הדברות. וע"כ פרשות אלו הן כלל רב בתורה. אשרי חלקו של מי שמשלים אותן בכל יום ב' פעמים, כי השם הקדוש נתקדש בפיו כראוי.

פסקה קנה

ר' אחא הוה וכו': ר' אחא היה נמצא לילה אחד עם ר' אלעזר, לאחר חצות לילה. והיו עוסקים בתורה. פתח ר' אלעזר ואמר, כי הוא חייך ואורך ימיך וגו'. למעלה מכל המצוות שגזר הקב"ה כשנכנסו לארץ ישראל, היתה גזרת לימוד התורה. מהו הטעם. הוא משום שהשכינה אינה מתישבת בארץ אלא בתורה, ואינה מתישבת למעלה, אלא בתורה שהוא ז"א.

פסקה קנו

דהכי אמר אבא וכו': כי כך אמר אבי, דהיינו ר"ש, תורה שבעל פה, שהיא השכינה, אינה נודעת, אלא בשביל תורה שבכתב. שהיא ז"א. והשכינה אינה מתישבת למעלה, אלא על ידי התורה שלומדים למטה. שכל זמן שהתורה נמצאת עמה, יכולה השכינה

להמצא בעולם. ז"ש, כי הוא חייך ואורך ימיך לשבת על האדמה. **על האדמה** סתם, שהיא המלכות. ואם לא, אלא שמבטלים למוד התורה, אינה יכולה להתקיים. שכתוב, על מה אבדה הארץ, וכתוב, ויאמר ה', על עזבם את תורתי.

פסקה קנז

עד דהוו יתבי וכו': בעוד שהיו יושבים השפיל ר"ש ראשו, אמר, ודאי כך הוא. וזהו סוד שמצאתי בספרו של רב המנונא סבא, שהעמיד מקרא זה, בסוד כנסת ישראל, שהיא המלכות, שכתוב, שארה כסותה ועונתה לא יגרע. דהיינו ע"י שלומדים בתורה, לא יגרעו הזווג והשפע מן המלכות. ואם מונעים ממנה, מה כתוב, ויצאה חנם אין כסף. כש"א, אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה. וכתוב, חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו. ומי שמונע התורה מן המלכות, הוא כמי שלוקח את הבעל מן האשה, ומונע אותה ממנו, כי גורם להסתלקות תורה של מעלה, שהיא ז"א בעלה, שהיא נשארת כאלמנה, ולא אלמנה ממש. ז"ש, היתה כאלמנה, ולא אלמנה.

פסקה קנח

יתבו אתעסקו באורייתא וכו': ישבו ועסקו בתורה, עד שהאיר היום. אחר שהאיר היום, קמו והלכו. בעוד שהיו הולכים ראו איש אחד שהיה הולך בדרך וראשו עטוף. קרבו אליו, והיה דובב בשפתיו, ולא השיב להם כלום. אמר ר' אלעזר, ודאי שזה נמלך באדונו, דהיינו שמתפלל תפלת הדרך. ישבו ר' אלעזר ור' אחא והתפללו התפלה. ואותו האיש עמד על מעמדו במקום אחר. אחר שגמרו תפלתם הלכו בדרך. ואותו האיש נשמט מהם. אמר ר' אלעזר, איש הזה או הוא כסיל, או דרכיו אינם ישרים. אמר, נעסוק בתורה. כי הזמן הוא, לעסוק בתורה.

פסקה קנט

פתח ר' אלעזר וכו': פר"א ואמר, כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון. **כבוד חכמים ינחלו**, אשרי הם העוסקים בתורה. עד שלא הספיק לפתוח הדברים, קרב אותו איש אליהם. אמר ר' אלעזר, אין לנו להפסיק דברי תורה, כי כל מי שעוסק בתורה, זוכה לרשת ירושת הנחלה שלמעלה בכבוד מלך העליון הקדוש, ז"א, וזוכה לרשת ירושת נחלה בעולם הזה, ומה הוא. הוא אותו שנקרא כבוד ה'. דהיינו המלכות הנקראת עולם הזה. שאינו פוסק מהם לעולם, ז"ש **כבוד** חכמים ינחלו. דהיינו שינחלו המלכות, אותה הנקראת כבוד ה'.

פסקה קס

וכסילים מרים קלון: שואל, וכסילים מרים קלון מה הוא. ומשיב, ת"ח, כשאדם הולך בדרך הישר לפני הקב"ה, ועוסק בתורה, הנה הוא יורש לעצמו אותו כבוד ה'. וכמה מגינים ומליצי יושר נמצאים למעלה על האדם, וכולם מלמדים עליו זכות לפני המלך הקדוש. ואם האדם אינו עוסק בתורה, ואינו הולך בדרך אדונו הוא עושה קטרוג עליו, ואותו הקטגור משוטט באויר ואינו עולה עוד למעלה, שחושב, אולי ישוב האדם בתשובה, לאחר שרואה שהאדם אינו שב, ואינו רוצה לעסוק בתורה, אז הוא עולה למעלה ומלמד עליו חוב. ז"ש, וכסילים מרים קלון. כי עולה למעלה ועושה קטרוג.

פסקה קסא

פתח ואמר ואם וגו': פו"א, ואם משפחת מצרים לא תעלה ולא באה עליהם תהיה המגפה וגו'. שואל, מה השינוי של מצרים כאן מכל שאר העמים, שבכולם כתוב, ולא עליהם יהיה הגשם, וכאן לא כתוב כן. ומשיב, אלא הרי העמידו החברים, אשר ארץ מצרים אינה צריכה לגשם, כי שותה ממימי הנילוס, וע"כ אין היא בכלל של אותם הצריכים גשם, אבל הם, יבא עליהם דין אחר. ויפה אמרו.

פסקה קסב

ת"ח כתיב כי וגו': בוא וראה, כתוב, כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא היא כארץ מצרים אשר יצאתם משם וגו' שהנהר עולה ומשקה הארץ, אבל כאן למטר השמים תשתה מים, כי ארץ הקדושה שותה משמים תמיד. וכשישראל היו עוסקים בתורה, היתה שותה כראוי. ומי שמונע התורה ממנה, כאלו מונע הטוב מכל העולם. נכנסו למערה אחת שהיתה בדרך. נכנס עמהם אותו האיש, וישבו.

פסקה קסג

פתח ההוא גברא וכו': פתח אותו איש ואמר. ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר וגו'. מקרא זה אין ראשו סופו ואין סופו ראשו. ולא מלה זו כמלה זו. כי בתחילה אמר, ודבר ה' אל משה פנים אל פנים, טוב הוא. ואח"כ אומר ושב אל המחנה, שאין לו קשר אל ודבר ה', ואח"כ ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש וגו', מהו, הרי אין לו קשר אל ושב אל המחנה. א"ר אלעזר, ודאי, הקב"ה רוצה ביקר שלנו, כי עתה חיבורינו היא בהשכינה, והשכינה לא תסור ממנו. מי שפתח הפתח יאמר הדבר.

פסקה קסד

פתח ואמר ודבר וגו': פו"א ודבר ה' אל משה פנים אל פנים. בכמה מדרגות עליונות ויקרות נבדל משה נביא הנאמן מכל שאר נביאי העולם. שכולם היו לפניו, כקוף בפני

אדם. שאר הנביאים היו מסתכלים במראה שאינה מאירה, ועם כל זה לא היו נושאים פניהם למעלה להסתכל, אלא כמ"ש, ואני הייתי נרדם על פני ופני ארצה. ולא עוד, אלא שהדברים לא היו אצלם בגלוי.

פסקה קסה

ומשה נביאה מהימנא וכו': ומשה נביא הנאמן, לא היה כן, שהוא היה מסתכל במראה המאירה, ועמד במעמדו, ולא עוד אלא שהיה נושא ראשו להסתכל, כמי שאומר לחבירו נשא את ראשך ויסתכלו פניך בפני, כדי שתדע דברי. כך משה פנים אל פנים נשא ראשו בלא פחד, פניו היו נשואים למעלה ומסתכל בזיו יקר העליון, ולא נשתנה דעתו ופניו כשאר הנביאים, כי שאר הנביאים, כי היו מתנבאים להסתכל, יצאו מרשותם ודעתם, ונשתנה זיו פניהם, ולא היו יודעים מעולם זה כלום.

פסקה קסו

ומשה לאו הכי וכו': ומשה לא היה כן, כי משה באותה מדרגה עליונה ממש היה מסתכל, שהוא ז"א, ולא יצא מרשותו ומדעתו, כי בשעה שהיה מסתכל בזיו יקר העליון, מיד ושב אל המחנה, שדבר עמהם בכל מה שצריכים, ודעתו היתה מיושבת עליו כבתחילה, ועוד יותר. וע"כ אחר ודבר ה' אל משה פנים בפנים, נאמר ושב אל המחנה. ואח"כ נאמר, ומשרתו יהושע בן נון נער, ודאי שהיה יונק מתוך האהל, שהיה לומד להסתכל ברוח הקדש, כש"א והנער שמואל משרת את ה'.

פסקה קסז

ת"ח כל זמנא וכו': בוא וראה, כל זמן שהיה יהושע אצל משה, היה לומד ויונק מתוך האהל, שהוא מלכות, ולא היה מתירא. אחר שנפרד ממשה והיה לבדו, מה כתוב, ויפול יהושע אל פניו ארצה וישתחו. שלא היה יכול להסתכל. וזה היה מפני שליח אחד, ומכל שכן ממקום אחר.

פסקה קסח

לבר נש דאפקיד וכו': וזה דומה, לאדם שהמלך הפקיד אצלו כלי זהב ואבני יקר. כל זמן שנמצא אצלו, היה גם המשמש של הבית אוחז בהם ומסתכל בהם, כיון שנפטר אותו אדם מן העולם, לא עזב המלך אצל המשמש כלום ולקח הפקדון שלו. אמר אותו המשמש, אוי לי שאבדתי, כל אלו דברים היקרים, בימיו של אדוני, כל אלו היו בידי.

פסקה קסט

כך יהושע ביומוי וכו': כך יהושע. בימיו של משה היה יונק בכל יום מתוך האהל, שהוא המלכות, ולא היה מתירא, אחר שמת משה, ויפול יהושע על פניו. ואני, בשביל שאני

נמצא בתוככם אסתכל בדברי תורה ולא אהיה מתירא. אחר שאפרד מכם, לא אוכל להסתכל לבדי.

פסקה קע

תו פתח ואמר וכו': עוד פו"א, ושננתם לבניך ודברת בם וגו'. ושננתם, פירושו כש"א חציך **שנונים**. כי אדם צריך לשנן דברי תורה לבנו, כחרב שהיא שנונה בב' צדדיה, כדי שיכניס בו חדוד ושמחה של תורה, ולא יהיה נמצא לבו בסכלות. **ודברת בם**, היינו שכל הדברים שבתורה יש לו לכל דבר ודבר דרך בפני עצמו. **ודברת בם**, שואל, ותדבר בם היה צריך לומר. ומשיב, אלא האדם צריך לנהוג עצמו בהם, ולהתנהג עצמו, שלא יטה לימין ולשמאל.

פסקה קעא

בשבתך בביתך: היינו לנהוג עצמו בביתו בדרך הישר, ובדרך תקון, שילמדו ממנו בני ביתו. וינהוג עמהם בנחת ובשמחה. ולא יטיל אימה יתרה בתוך ביתו. וכל מעשיו בבית יהיו בדרך תקון. **ובלכתך בדרך**, להתנהג בדברי תורה, ויתקן עצמו בהם כמו שצריך, ולהנהיג עצמו בדרך התורה. ומה הוא. הוא כמו שהתנהג יעקב בדרך, בג' דברים, לדורון, ולתפלה ולמלחמה. ותפלה צריך להתפלל לאדונו, אבל דברי תורה, הם חשובים מתפלה.

פסקה קעב

ובשכבך, **לדברא גרמיה וכו'**: **ובשכבך**, פירושו, לנהוג עצמו ביראת אדונו, בקדושה, בענוה, שלא יהיה עז פנים לפני אדונו. **ובקומך**, היינו לתת תשבחות לאדונו, שהשיב נשמתו. כי בכמה עונות הוא נמצא לפני אדונו, והקב"ה עשה עמו חסד והשיב נשמתו לגופו. **וקשרתם לאות על ידכה**, הרי העמידו על יד כהה, שזו היא יד שמאל, שהיא כהה וחלושה מיד ימין. ובספר אגדה אמר, ידכה, היינו על **יד כה**. שהיא המלכות הנקראת **כה**. כש"א, **כה** יהיה זרעך.

פסקה קעג

וחבריא יתבי דרומא וכו': והחברים יושבי הדרום העמידו בסודות שלהם, ארבעה בתים של התפלין באפן זה. **קדש לי כל בכור**, בכור סתם הוא כנגד כתר עליון על הכל. שהוא נקרא בכור. **והיה כי יביאך**, הוא כנגד חכמה. **שמע ישראל ואהבת**, הוא כנגד בינה. **והיה אם שמוע**, הוא כנגד חסד. אח"כ כלולים כולם בתפלין אשר בזרוע שמאל, הנקרא **עז**, שכתוב, ובזרוע עזו. ואין עז אלא תורה. ואין עז אלא תפלין.

פסקה קעד

ומלין לא מתיישבן וכו': והדברים אינם מיושבים אצלנו. מה הטעם. הוא משום שהכתר העליון כולל הכל, והוא אינו בחשבון, של ד' הפרשיות. ועוד. והיה כי יביאך, תלויה ביציאת מצרים, שהוא אותו מקום שנמצא בו חירות לעבדים, דהיינו בינה, ועל כן אין דרכם של חברינו יושבי הדרום מתוקן. אלא אנו מתחילים מחכמה, שקדש לי כל בכור הוא חכמה, ולא כתר, וכך הוא. והקב"ה, שהוא ז"א, מניח אותם התפלין. ארבעה פרשיות הם למעלה, וארבעה למטה. ומפרש, ארבעה הם במקום המוח. דהיינו שהם ארבעה מוחין דז"א. ארבעה הם במקום שהלב שורה, שהוא המלכות. משום שזה נקשר בזה. שז"א נקשר במלכות.

פסקה קעה

ובעי ב"נ לאתעטרא וכו': וצריך האדם להתעטר בהם. משום שהם שם הקדוש העליון, דהיינו הוי"ה, שכתוב, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וגו'. וכל מי שמתעטר בעטרה הקדושה העליונה הזו, נקרא מלך בארץ. והקב"ה מלך ברקיע. ז"ש מלך אסור ברהטים. כמו שהקב"ה הוא מלך למעלה, הוא גם כן מלך למטה, **וכתבתם על מזוזות ביתך**, היינו כדי שהאדם יהיה שלם בכל, ויהיה שלם במצות אדונו, רשום למעלה רשום למטה. אשרי חלקם של ישראל.

פסקה קעו

פתח ר' אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר, ב' כתובים מצאתי, ואע"פ שהכל במדרגה אחת תלוי, עכ"ז אינם ממדרגה אחת. מקרא אחד כתוב, כה אמר הויה צבאות. ומקרא אחד כתוב כה אמר הויה אלקים. מה בין זה לזה. ומשיב, אלא בזמן שכתוב, כה אמר הויה צבאות, אז הדבר בא ברחמים. ובזמן שכתוב, כה אמר הויה אלקים, אז הדבר בא בדין.

פסקה קעז

כה אמר ה' וגו': ומפרש הדברים. בכתוב, **כה** אמר הויה צבאות, הוא משום ש **כה** הזה, שהוא מלכות, מתברכת מן צדיק, שהוא יסוד, ומנצח והוד הנקראים ה' צבאות. ואז הדבר בא בהמתקה, כי ממקום זה בא, מיסוד. והכתוב, **כה** אמר ה' אלקים, אז **כה** הזו שהיא מלכות, יונקת מצד הדין, ממקום גבורה עליונה, דהיינו גבורה דז"א, ולמדתי מאבי, שהדין הוא ברחמים, משום שכתוב, הויה אלקים. שהויה הוא רחמים ואלקים הוא דין.

פסקה קעח
דהא אלקים גבורה וכו': כי **אלקים** הוא בכל מקום גבורה. **אדני**, הוא בכל מקום גבורה תחתונה. ועל כן ניכרים הדברים מפי הנביא על פי השם שהזכיר, מאיזו מדרגה הוא מתנבא, שהוא היה מתכוין לומר דבר ממקומו. ואז היו יודעים בני האמונה, מאיזה מקום תלוי הדבר.

פסקה קעט
פתח ר' אחא וכו': פר"א ואמר, אורו מרוז אמר מלאך ה' וגו'. בוא וראה מקרא זה סוד הוא בסודות עליונים. בשעה שהמלך הקדוש מסר ביתו ליד המלכה, כל כלי זיין ורמחים ומרגמות שלו, הפקיד בידיה. וכל אלו עושי מלחמה שלו הפקיד עמה. ז"ש, הנה מטתו שלשלמה, שה"ס המלכות, ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל. וכבר העמידוהו. שה"ס חג"ת נה"י מצד הגבורה, שכל אחד כלול מעשר וכשעושה הקב"ה מלחמה עושה באלו הגבורים עושי מלחמה שאמרנו. והם נקראים מלומדי מלחמה.

פסקה קפ
כתיב מן שמים וגו': כתוב מן שמים נלחמו הכוכבים ממסלותם וגו'. ולמדנו באותה שעה שהתנדבו ישראל לגלות רושם הקדוש של מילה בבשרם, אז אותה החרב הנוקמת נקם ברית, שהיא המלכות, אספה כל הצבאות שלה וכל כלי זיין וכל אלו עושי מלחמה, לעשות מלחמה עם סיסרא. והכוכבים היו שופכים אש מלמעלה. ואמר ר' שמעון כל כוכב וכוכב יש לו שם בפני עצמו. כמ"ש וכולם בשמות יקרא.

פסקה קפא
אמר לון קב"ה וכו': אמר להם הקב"ה אל הכוכבים, הכינו עצמכם לנקום מסיסרא נקמת בני. ב' נקמות אני עתיד להפרע מהם, נקמה א', על שש מאות רכב שהשאיל לשרי מצרים, כדי שיעשו מלחמה בישראל. שכתוב, ויקח שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים. ועוד נקמה של בני, על שהצירו להם עד עתה. ומשום זה נדונו בב' דינים א' במים וא' באש. במים, כי כתוב, נחל קישון גרפם. באש, שכתוב הככבים ממסלותם.

פסקה קפב
ובאינון כוכביא אית וכו': ובאלו הכוכבים היה כוכב אחד שלא בא לאותה הנקמה, ונתקלל לעולם, אשר כשמתחיל להאיר באים שאר הכוכבים ובולעים אותו ואת כל המחנה שלו ונאבדים כולם כאחד. כש"א אורו מרוז אמר מלאך ה'. שואל, וכי יש לו רשות למלאך בזה. שיקלל למי. ומשיב, אלא זהו מלאך שכתוב בו, ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה ישראל. וזה הוא שכל המלחמות הן שלו. דהיינו המלכות.

פסקה קפג

כי לא באו וגו': כי לא באו לעזרת ה'. היינו כשיצאו ישראל ממצרים, **לעזרת ה' בגבורים**, היינו באלו ששים גבורים שנזדמנו להלחם עם סיסרא. דהיינו ששים גבורים שסביב מטתו שלשלמה (כנ"ל אות קע"ט) ומלאך זה הוא סוד שכל הדינין וכל המלחמות של המלך הם ברשותו. ועל זה אמר מלאך ה'. וזה הוא שכתוב, המלאך הגואל אותי וגו' דהיינו המלכות. וכבר העמידו החברים. ומלאך זה עתיד להיות עליון ויקר לעתיד לבא. ובזה יתגדל השם הקדוש. ובמלאך זה עתיד הקב"ה להפרע מעמים עכו"ם. ועל זה כתוב, והתגדלתי והתקדשתי וגו'. הלכו עד שהגיעו לר"ש. כיון שראה אותם, א"ר שמעון השכינה היא כאן. ודאי צריכים אנו להחזיק טובה לפני השכינה.

פסקה קפד

פתח ואמר הן וגו': פו"א, הן עוד היום גדול וגו'. מקרא זה העמידו, כשישראל יתעוררו בתשובה לפני הקב"ה, בזכות התורה ישובו לארץ הקדושה, ויתקבצו מן הגלות. כי ודאי יום אחד תהיה גלות לישראל ולא יותר, דהיינו יומו של הקב"ה שהוא אלף שנים, והיינו אלף החמישי, ז"ש נתנני שוממה כל היום דוה. ואם לא ישובו אז יאמר הקב"ה, **הן עוד היום גדול**, **לא עת האסף המקנה**, בלא זכות ובלי מעשים טובים. אבל רפואה אחת יש לכם, **השקו הצאן**, עסקו בתורה, שתהיינה נשקות ממימי התורה, **ולכו רעו**, ותלכו, למקום המנוחה, למקום טוב וחמדה של נחלתכם.

פסקה קפה

ד"א הן עוד וגו': פירוש אחר. הן עוד היום גדול, זה היום שנקרא יום מהומה ומבוסה ומבוכה, אשר ביום ההוא נחרב בית המקדש וישראל נפלו בגלות. ומשום המעשים הרעים שעושים ישראל, יום ההוא נמשך ומתגדל. ז"ש, **הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה**, משום שהם מאריכים ליום ההוא של הגלות. **השקו הצאן**, הוא כמו שלמדנו, דהיינו בדברי תורה, כי בזכות התורה יצאו ישראל מן הגלות.

פסקה קפו

ישראל מה קא אמרי וכו': ישראל מה הם אומרים. היינו, **ויאמרו**, **לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים**, היינו עד אשר יאספו כל שאר הימים העליונים, דהיינו הספירות הקדושות, **וגללו את האבן**, וגללו דין קשה ההוא שבאותו יום השולט על פי הבאר, שמשום זה, נמצאת הבאר, שהיא המלכות, עמנו בגלות. וכשתתגלה הבאר ההיא ואותה אבן, שהיא דין הקשה, לא תשלוט עליה, מיד **והשקינו הצאן**.

פסקה קפז

וזמין קב"ה בסוף וכו': ועתיד הקב"ה באחרית הימים להחזיר את ישראל לארץ הקדושה, ולקבצם מן הגלות. ומה הוא סוף הימים. היינו אותה שהיא אחרית הימים, דהיינו מלכות, שהיא סוף כל הספירות, הנק' ימים. באחרית הימים הזה סובלים ישראל גלות. ז"ש, בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים. וכתוב, וקראת אתכם הרעה באחרית הימים. באחרית הימים הוא בדיוק, כי זו היא כנסת ישראל, שהיא המלכות, שהיא בגלות. ועם אחרית הימים זו, מקבלים עונש בגלות. ובזו, יעשה הקדוש ברוך הוא נקמות לישראל תמיד, ז"ש, אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים. ובכל מקום שכתוב אחרית הימים, זו היא, דהיינו המלכות. והקב"ה עתיד להשיבה למקומה, וז"ש, והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' וגו'. וזו היא שנקראת יום. דהיינו יום האחרון. כי כל ספירה נקראת יום.

פסקה קפח

ומדשארי צל למעבד וכו': ומשהתחיל הצל להעשות בתחילת יום האחר אחר אלף החמישי, כמו שבזמן שנחרב בית המקדש שהיה נוטה הצל להאסף, כמש"א אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב, כלומר כמו שהחורבן היה בזמן שהתחיל הצל להאסף, כך תהיה הגאולה בזמן שיתחיל הצל לצאת. שבזמן שיהיה, יום וצל, הוא סוף הגלות. ושיעור של צל הזה, הוא שש קמצין, וחצי, קמצין היא מדה שנקראת קמצא, שהוא מדת גדלו של אדם, איש בין אנשים, כלומר של אדם בינוני. וזכרון של סוד זה בין החברים, הוא בכתוב, כי תמול אנחנו ולא נדע כי צל ימינו עלי ארץ. **כי תמול אנחנו**, היינו בגלות. ולא היינו יודעים, כי **צל ימינו** עלי ארץ, דהיינו שהקב"ה רוצה להשרות אותם צל **ויום**, עלי ארץ.

פירוש. כבר נתבאר במקומות הרבה, שכל השלמות באה מכח היחוד של קו ימין עם קו שמאל, שאז גם המלכות הנמשכת מקו שמאל, מזדווגת עם ז"א, שהוא ימין. ומקבלת ממנו בשביל ישראל כל טוב. וכן כל החורבן בא, מצד פרוד קו השמאל מן קו הימין, שאז גם המלכות נפרדת מן ז"א, שהפרוד הזה נבחן לשכינתא בגלותא. גם נודע שאין קו האמצעי יכול ליחד הימין ושמאל אלא ע"י שממעט הג"ר דשמאל בכח המסך דחירק שבו (כמ"ש לעיל לך י"ג ד"ה ונתבאר) ולפי"ז נמצא, כשהשמאל מתגבר ונפרד מימין, אז יש בו גם הג"ר. וזה נבחן לבחינת יום, שאין בו צל, כי אין בו מיעוט. וכשהוא מיוחד עם הימין, שולט בו המסך דקו אמצעי הממעטו מג"ר ואין בו אלא ו"ק. ואז נבחן קו שמאל לבחינת יום וצל. כי בחינת ו"ק דחכמה המאירים עם החסדים שבימין ביחד, נבחן ל

יום. ובחינת מיעוט הג"ר שבו נבחן ל **צל**, שפירושו העלם האור. ולפיכך בעת שעונות ישראל גרמו שיתגבר קו השמאל על הימין ויאיר בנפרד מימין, אז נחרב בית המקדש, שה"ס המלכות, כי מכח פרוד קו השמאל גם המלכות נפרדה מן ז"א שהוא ימין. ונבחן שאז נטה הצל להאסף ולעבור מן העולם. מטעם שאין צל בשמאל, אלא בשעה שמחובר עם הימין. ובשעה שהתחתונים ישובו בתשובה ויעלו מ"ן לקו אמצעי שיחזור וייחד קו ימין עם קו השמאל, אז תהיה הגאולה, דהיינו שהשכינה תצא מן הגלות, ותחזור להזדווג עם ז"א. אבל אז יתעלמו ג"ר דקו שמאל, מכח המסך דחירק שבקו האמצעי. ונמצא **שיום וצל** יהיו משמשים בקו השמאל. וזה שמשמיענו הזהר, שכמו שהחורבן היה מחמת ביטול הצל, שהיה יום בלי צל, כנ"ל. כך הגאולה לא תהיה אלא אם כן הצל יחזור ויתחדש, וישמשו יחד, יום וצל.

וז"ש **ומדשארי צל למעבד בשרותא דיומא אחרא**, דהיינו שיחזור ויתחדש הצל, באותו הזמן, **כמה בזמנא דאתחריב מקדשא**, **הוה**, **ונטה צל למיעל**, דהיינו כמו שנטה הצל לעבור מן העולם בשעת חורבן בית המקדש, כן יחזור ויתחדש הצל בתחילת יום האחר שהוא אלף הששי, ויהיה **יום וצל**, שישמשו **אור** מצד הו"ק דחכמה בחסדים, **וצל** מצד הג"ר דחכמה הנעלמים, **הוא סוף גלותא**, אז תלך ותסתיים הגלות, ותתחיל הגאולה, שהיא יחוד ז"א ומלכות.

ונודע שמיעוט הג"ר בא מכח מסך דחירק הממותק בבינה, הנקרא מפתחא, כי אז אפשר שיאירו הו"ק דחכמה בחסדים (כמ"ש לעיל לך י"ג ד"ה ונתבאר, ע"ש) גם נודע שמסך הזה דמלכות הממותקת בבינה, אינו מאיר בכל ז' ספירות חג"ת נהי"מ של המלכות, אלא בשש ספירות וחצי ספירה, כי במלכות של מלכות דמלכות אינה מאירה אלא חצי ספירה עד החזה, ומחזה ולמטה חסרה. כי המפתחא היא בחינת ט"ר, ולא עצם המלכות ע"כ נפסקת בחזה דמלכות דמלכות כמ"ש זה באורך (לעיל בראשית ב' דף קנ"ח ד"ה בארבעין).

וז"ש, **ושיעורא דהאי צל**, **שית קמצין ופלגא**, כי הצל הזה להיותו בא ממלכות דמפתחא אינו מתפשט בכל הפרצוף דמלכות, אלא עד החצי של מלכות דמלכות, ונמצא שאין בה אלא שש ספירות וחצי ספירה. **ובגודל דמשחא דבר נש** וכו', שזהו מדת גדלו של אדם בינוני. כלומר שהאדם נמשך מן הצל הזה שבמלכות דמפתחא, ע"כ גם בו אין יותר משש ספירות וחצי, כמו במלכות העליונה. וז"ש **כי תמול אנחנו**, **בגלותא**, **ולא הוינא ידעי כי צל ימינו עלי ארץ לאשראה לון קב"ה עלי ארץ**. כי תמול אנחנו, דהיינו, כשהיינו בגלות לא ידענו, שכל המשך הגלות הוא, משום שהקב"ה רוצה להשרות, **צל**, **ימינו**,

עלי ארץ, דהיינו שישמשו יחד. צל, על הג"ר דחכמה, **וימינו**, על ו"ק דחכמה שבחסדים. ואם היינו יודעים זה היינו יכולים למהר הגאולה. כי **יום וצל**, **הוא סוף גלותא**, כנ"ל.

פסקה קפט

זכאה חולקיה מאן וכו': אשרי חלקו מי שרואה אותו, את המשיח, ואשרי חלקו מי שלא ראה אותו. אוי למי שיזדמן בעת שיתבע אריה הגדול להתחבר בנוקביה. כל שכן בשעה שיזדווגו יחד, דהיינו ז"א ומלכות בעת הגאולה. על שעה ההיא כתוב, אריה שאג מי לא ייירא וגו'.

פסקה קצ

ת"ח בקדמיתא כתיב וכו': בוא וראה בתחילה כתוב שאג ישאג על נוהו, שזהו בגלות, ובאותו זמן כשיצא, ז"א, לקבל בת זוגו, מלכות, אז נאמר, אריה שאג מי לא ייירא ה' אלקים דבר מי לא ינבא. בשעה ההיא כתוב, ושב ה' אלקיך את שבותך וגו'. מהו **ושב**. ומשיב, אלא הקב"ה שב את כנסת ישראל, מן הגלות, ושב צדיק להתחבר במקומו. אז כתוב, אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך.

פסקה קצא

מתניתין. לכן בני וכו': משנה. לכם בני אדם, בעלי החכמה בעלי התבונה. קול קורא. מי מכם שהחכים ויודע, בשעה שראש הלבן שהוא כתר, התקין ראש ב', שהוא חכמה, הרשום ממעלה למטה וממטה למעלה, התקין צד צפון, דהיינו קו שמאל שבבינה, בעטרה של חפירת מים, בה רשם העומק של תהום העליון, דהיינו עומק הבינה הנקראת תהום העליון, העולה ויורד בתוכו. מדרגה אחת נעלמת ירדה באלף ות"ק רשימות, ובאלף ות"ק עולמות. **קונאריתא** הוא מלשון אריתא, שפירושו, אגם מים. כי על אגם מים מתרגם אריתא (תהלים ק"ז ל"ה).

ביאור הדברים. המשנה מבארת לנו כאן ביאור מקיף כולל מראש האצילות עד תחיית המתים בקיצור נמרץ. ותחילה מבאר, כתר חכמה בינה וז"א ומלכות דאצילות. וז"ש, **בשעתא דרישא חוורא** שהוא הכתר דאצילות, **אתקין רישא רשימא מעילא לתתא ומתתא לעילא**, היינו החכמה דאצילות. **אתקין סטר צפון** וכו' היינו הבינה דאצילות, ובה מאריך מעט לבאר ג' הקוין שבה. **אתקין**, פירושו קו האמצעי דבינה, שהוא המתקן את הקוין ימין ושמאל ומיחדם זה בזה והחכמה שבשמאל מתלבשת בחסדים שבימין, וז"ש **אתקין סטר צפון**, שקו האמצעי התקין קו השמאל, **בעטורא דקונאריתא** שיתעטר באגם מים דהיינו ברוב החסדים שבקו ימין, **ביה**, היינו בתקון זה דקו האמצעי, **רשים עומקא דתהומא עלאה**, שרשם שיעור ההעלם, המכונה עומק, אשר בבינה, הנקראת

תהומא עלאה, והוא תקן, **דסליק** שאור קו השמאל יאיר ממטה למעלה. **ונחית**, ואור קו הימין יאיר ממעלה למטה. (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת). **בגויה**, היינו בתוך הבינה. ואחר שביאר הבינה בג' קוין שבה, מתחיל לבאר את ז"א. וז"ש **נחית חד דרגא טמירא**, שירד מאור הבינה מדרגה אחת נסתרת, שהיא ז"א שהחכמה שבו נסתרת ונעלמת. **באלף וחמש מאה רשימין**, היינו חכמה וחסד דדעת שהם רשומים בז"א. **דאלף וחמש מאה עלמין**, היינו בינה וגבורה דדעת שהם נעלמים בו ואינם מאירים, להיותם בחינת השמאל דראש, ששם הארת החכמה הנעלמת בז"א, שהוא מאיר בחסדים בלבד, שה"ס חכמה וחסד שבימין הראש, ונמצא שהימין שהוא חכמה וחסד שבדעת רשומים בו ומאירים, והשמאל, שהוא בינה וגבורה דדעת הם בבחינת עלמין, דהיינו שנעלמים. ומה שמכנה אותם במספר אלף וחמש מאות, הוא שזה מורה על קו וחצי שבראש. כי ג' קוין שבראש הנקראים חב"ד הם במספר ג' אלפים. כי הספירות שבמוחין הם במספר אלף. ונמצא שקו וחצי הם אלף ות"ק. וקן הימין וחצי הימין של קו אמצעי, שהם חכמה וחסד דדעת, הם במספר אלף ות"ק. וכן קו שמאל וחצי השמאל דקו אמצעי, הם אלף ות"ק.

פסקה קצב

תחותיה תטלל חד וכו': תחתיו, דהיינו תחת ז"א, תטייל חית השדה אחת, דהיינו מלכות, ועשר קרנים לה, דהיינו עשרה אורות. כי קרן היא.לשון זיו ואור, ויש עינים אל החיה כעיני אדם. החכמה נקראת עינים. והמלכות ה"ס פני אדם, שאין החכמה מאירה רק בה, (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) וע"כ מיחס בה העינים, לעיני אדם. ופה מדבר גדולות. היינו שמשפעת מוחין דגדלות. כי דבור ה"ס השפעה. כשהיא עולה, הולכת ביום ונסתרת בלילה. כשהיא יורדת, היא נסתרת ביום והולכת בלילה. וכשהיא נוסעת, מזדעזעים ד' מגרופים שאוחזת בידיה, ונוסעים עמה ששים שבטים של אש, כל אחד חרב שנונה על ירכו.

פירוש. כי נתבאר, שהחכמה נעלמת בז"א שהיא בו בסוד אלף ות"ק עלמין כנ"ל בדבור הסמוך. ומקום גילוי החכמה היא במלכות. כנ"ל, בסוד וארו עיינין כעייני אנשא לחיותא, ומשום זה יש במלכות ג' מדרגות, א) **כד סלקא**, כשהמלכות עולה ומזדווגת עם ז"א, והיא נכללת בו, שאז **אזלא ביממא טמירא בליליא**, שמבחינה זו היא הולכת ומשפעת ביום, ובלילה היא נסתרת, שאינה משפעת. ב) **כד נחתא**, כשהיא יורדת לרשות עצמה, **טמירא ביממא ואתגליא בליליא** (כצ"ל) כי בחינתה עצמה היא חכמה, שביום היא נכללת בזווג ז"א, ומשפעת רק חסדים שהיא מדרגת ז"א, ובחינתה עצמה שהיא חכמה מתגלה בלילה. בס"ה ותקם בעוד לילה וגו'. ג) **כד נטלא**, כשהמלכות נוסעת,

בסוד ג' קוין שמקבלת מז"א בזה אחר זה בג' דוכתי, המכונים נסיעה, שאז מתגלה החכמה עם דינים קשים (כנ"ל בשלח ל"ט ד"ה וג' ע"ש) ומסבת הדינים שמתגלים עם החכמה, **מזדעזען ארבע מגרופי דאחידן בידהא**, שה"ס חו"ג תו"מ שבה. המזדעזעים מחמת הדינים. **ונטלין עמה שתין פולסין דנורא**, שה"ס חג"ת נה"י הכלולים בקו שמאל שמקבלת, שכל אחד מהם כלול מעשרה והם ששים. וה"ס הנה מטתו שלשלמה **ששים גבורים** סביב לה איש **חרבו על ירכו** מפחד בלילות. וז"ש, **כל חד חרבא שננא על ירכיה**. כי שתין פולסין דנורא ה"ס ששים גבורים. שהם שומרים מטת שלמה, שה"ס המלכות הנקראת מטה, ושומרים אותה בעת הארת החכמה, שהחיצונים לא יוכלו לינק ממנה. **וחרב שנון**, ה"ס הדינים הקשים. **על ירכו**, ה"ס היסוד, שמשם יוצאים ומתגלים.

פסקה קצג

סליק ברעותא לאפקא וכו': עלה ברצונו, להוציא אדם שליט למטה. והתקין בחיה האחת הזו, הנ"ל שהיא המלכות, עפר דק, כלול מכל הספירות, נשב בו, ונתפשט בארבע רוחות העולם, דהיינו שנתפשט לגוף, לארבע רוחות העולם. וד' חתיכות מן הגוף, נתגלגלו, אחד למעלה, שהוא נצח. ואחד למטה, שהוא הוד. שה"ס הרגלים המכונים נו"ה. ואחד לצפון, שהוא יד שמאל, שה"ס גבורה. ואחד לדרום, שהוא יד ימין, שה"ס חסד.

עפר דקיק, ה"ס מלכות הנמתקת כל כך בבינה, עד שהמלכות הנקראת עפר, אינה נתפסת, ונחשבת כולה לבינה, ונקראת משום זה, עפר דקיק. שז"ס וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה וגו'. **אדמה** ה"ס הבינה המכונית אדום, **עפר** ה"ס המלכות, וה' צר את האדם בעפר הנלקח מן האדמה, שכולו בצורת אדמה, שהיא בינה. אלא שכלול מכל עשר ספירות. כנ"ל.

פסקה קצד

אילנא חד רברבא וכו': אילן אחד גדול וחזק, שהוא עץ החיים, דהיינו ז"א, נתחבר ונזדווג בענף יפה אחד, שהוא המלכות, שמראהו היא שמחת הכל, כש"א, יפה נוף משוש כל הארץ. בו נזדווג, והוציאו רוח אחד נסתר, ומילא לאותה עיסת העפר, והאדם קם על רגליו. והמליכו על כל העולם והשליטו על כל. ז"ש, תמשילהו במעשי ידיך וגו'. נצטוה על אותו האילן, שהוא עץ הדעת, שלא לאכול ממנו. ולא שמר המצוה. השיב המלך את רוחו של אדם אליו, ואותה החיה, שהיא המלכות, לקחה את הרוח. מן האדם. **גבילו** פירושו עסה, מלשון גביל וספי ליה לתורא, (שבת קנ"ו).

פסקה קצה

כדין זמינין מנא וכו': אז הכינו ז"א ומלכות, כלי אחרת, דהיינו גוף אחר, והאדם קם ביניהם בקשר של נפש רוח החקוקים בין מלאכים קדושים שנתאחדו בציור העטרות של המלאכים. פירוש, שמקודם החטא היה לו נר"ן מאצילות. וגוף מבחינת בריאה. ואחר שחטא ניתן לו גוף אחר, מעולם הזה. ונר"ן מבחינת המלאכים הקדושים.

פסקה קצו

דרין בתראין תפיסין וכו': הדורות שלאחריהם נתפשו בחטא שלהם דעצה"ד, ונגזרה עליהם מיתה, שלבסוף הרוח שלהם נשלף מכלי ולבוש ההוא שלהם, דהיינו הגוף, והגוף מת. ואח"כ נגנז בעפר בין רגבי נחל, שהוא הקבר, מלשון מתקו לו רגבי נחל (איוב כ"א ל"ג). וכל המתים נסתרו ונגנזו בעצם אחת חזקה שנשארה מהכלי ההוא, דהיינו עצם לוז שאינה נרקבת בקבר. ונקראת ג"כ בתואל הארמי. (כנ"ל תולדות אות נ"א בהסולם שנתבאר היטב) שיהיו נבנים ממנו בתחילה, ויקומו מחנות מחנות. ויתערו שנית בארץ ישראל. דהיינו ע"י גלגול מחילות יבואו כולם לארץ ישראל. ושם תגמר שלמות תחיתם.

פסקה קצז

וזמין קב"ה למגבל וכו': ועתיד הקב"ה ללוש אותו העפר הקודם, של אותו הכלי, דהיינו הגוף הקודם לחטא עצה"ד, ממש. ולהכניס בו עיסה דקה מן הדקה, כשאור הזה שבעיסה, ומאותה העיסה, שהיא צחות שלמעלה, יתתקן ויתישר הכלי השלם, כעין שאמר הכתוב, ומעיין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים. משום שהנחל ההוא מרבה אהבה בעולם, וכשאותו המעיין הקדוש יצא ויכנס בו, בנחל השטים, אז יתתקן ויתישר, ולא יהא בקלקולו כבתחילה.

פירוש. מתחילה נברא גופו של אדם מבחינת עולם הבריאה, שהוא בחינת בינה, ואע"פ שנאמר וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, ועפר הוא מלכות, אמנם מן האדמה כתוב, ואדמה, ה"ס בינה שנקראת אדום. דהיינו מלכות דבריאה, אשר מלכות זו היא כמו בינה, והעפר אשר שם אינו נתפש ואינו ניכר, וז"ש **אתקין בהאי חיותא חד**, שהתקין מבחינת מלכות, **עפרא דקיקא**, דהיינו כנ"ל שהיתה דקה מן הדקה עד שלא היתה נתפסת כלל. ולפיכר היה הגוף נצחי. שלא היתה בו שום אחיזה לקליפות. אבל אחר שחטא בעץ הדעת טוב ורע, נפל ממדרגתו ונבנה גופו מעולם הזה, שהוא נמשך מבחינת המלכות הנקראת ג"כ עץ הדעת טוב ורע. מטעם שיש בה **ב' נקודות**, מנעולא, ומפתחא, **שמנעולא** הוא בחינת מלכות דמדת הדין, הבלתי נמתקת בבינה, שעליה רובץ

צמצום א' והמסך, שלא לקבל מאור העליון. ובחינת **מפתחא**, היא המלכות המעורבת וממותקת בבינה, שהיא ראויה לקבל כל האורות העליונים כמו הבינה. ומאלו ב' נקודות נבנית המלכות, וכן גופו של אדם. ואם אדם זוכה נגנזת נקודה דמנעולא ונקודה דמפתחא שולטת במלכות, ואז האדם ראוי לקבל כל האורות העליונים לפי מדרגתו. ואם האדם אינו זוכה, אז מתגלה בחינת המנעולא, ונגלה שהיא מלכות המצומצת ואז פורחים כל האורות מן האדם. כמ"ש כל זה לעיל (בהקסה"ז אות קכ"ז) שע"כ נקראת המלכות עץ הדעת טוב, מטעם **זכי הא טוב, לא זכי הא רע**, כמו שבארנו. עש"ה.

ומשום זה עם אכילת עצה"ד נפלו למדרגת עץ הדעת טו"ר, ונגזרה המיתה על האדם והבאים אחריו. כי הגוף ירד לבחינת המלכות מבחינת עץ הדעת טוב ורע, שהם הכלים דנקודת המפתחא שהוא מקבל מן המלכות, והם נמשכים מז' ספירות שלה שכל אחת כלולה מעשר, והם ע' ספירות, שמהם נמשכים שבעים שנה לאדם. ובסופה של המלכות מתעוררת נקודת המנעולא, ולפיכך כשנקודה זו מתעוררת על האדם, תיכף פורחים ממנו אורות החיים והוא מת. ולפיכך אחר שבעים שנה מוכרח האדם למות, דהיינו בהגעת זמן גילוי המנעולא. אמנם אם לא זכה האדם, מתגלה עליו המנעולא גם מקודם שהשלים ע' שנותיו, שז"ס כרת ומיתה בידי שמים.

וז"ש, **לא נטר פקודא אתיב מלכא רוחא לגביה**, וכו', שאותו הרוח דאצילות, לקח ממנו הקב"ה, **כדין זמינין מנא אחרא**, דהיינו הגוף מבחינת עץ הדעת טוב ורע. שיש בו אחיזה לקליפה, וע"כ אם זכי הא טוב לא זכי הא רע. והוא מוכרח למות אחר ע' שנה כנ"ל. **וקאים בינייהו בקוטרא דגליפין** וכו', שתחת הרוח דאצילות, נתנו לו רוח ממקום המלאכים שבעולם היצירה. **דרין בתראין תפיסין בחובייהו**, שכל הדורות אחריו שיצאו ממנו נתפסו בעונם של אדם וחוה, שלהיותם צאצאיו, גם הם קבלו גוף מבחינת עץ הדעת טו"ר, ונגזרה המיתה גם עליהם. וז"ש, **אשתליף רוחיהון מההוא מאנא, דלבושא**, דהיינו שהרוח יוצא מהם לבסוף ומתים, **לבתר אגניז בעפרא בין רגבי נחלא**, דהיינו שנקבר בקבר.

ונודע, שכל העצמות נרקבות בקבר חוץ מעצם קשה אחת, שנקראת לוז, או בתואל הארמי. והוא מטעם המבואר לעיל (תולדות אות נ"א) **דלית סביל טעמא דמזונא**, שפירושו, כי העצם הזו היא מבחינת מנעולא, ששורשה גנוז במלכות כל ע' שנות חיים, ולפיכך אינה יכולה לקבל מזונות. וגם אינה ראויה לקבל מזונות, להיותה מבחינת מלכות המצומצמת שלא לקבל אור עליון כנ"ל. ולפיכך כל העצמות שהם מבחינת מפתחא וקבלו מזונות מן המלכות, הנה בשעת מיתה, שנגלה שלא היו ראויות לקבל

מזונות, יש בהן אחיזה לקליפות וצריכות להרקב. משא"כ אותה העצם שהיתה תמיד בבחינת מנעולא ולא קבלה שום מזונות ממלכות, אין לקליפות במה לאחוז בה. וע"כ אינה נרקבת בקבר (כמ"ש שם).

וז"ש **אתטמרו ואתגניזו**, דהיינו שנגנזים בקבר. **בחד גרמא תקיף דההוא מאנא**, דהיינו בעצם לוז, **יתבנון בקדמיתא ויקומון חילין חילין** שזה יהיה בגמר התקון אחר שתתוקן מלכות דצמצום א' והמלכות תהיה ראויה לקבל אור מבחינתה עצמה, דהיינו מבחינת מנעולא. הנה אז כל הגופים שמתו מחמת גילוי מנעולא, יקומו עתה לתחיה, כי עתה גם המנעולא ראויה לקבל אור. ומתחילה בעת שיקומו לתחיה, יבנה כל הגוף מכלים דמנעולא בלבד, להיותו ראוי אז לקבלת אור העליון, כמו הכלים דבינה. וז"ש **בחד גרמא תקיף דההוא מאנא יתבנון בקדמיתא**. אמנם עכ"ז, צריכים להמשכת קדושה מבינה. וע"כ כל המתים שיעמדו לתחיה, בכל מקום שהם, צריכים לבא לארץ ישראל, ושם מקבלים השלמה מן הבינה. וז"ש, **תניינות**, **בארעא קדישא מתערין**. כי שם הם מקבלים קדושתם האחרונה.

ומפרש סוד התחיה, ואומר **וזמין קב"ה למגבל ההוא עפרא קדמיתא**, **דההוא מאנא ממש**, שחוזר הקב"ה ללוש עפר הראשון של האדם, של אותו הגוף ממש שמת, דהיינו מבנין הנמשך מעצם המנעולא שנשאר מאותו הגוף. **ולאעלא ביה גבילו דקיק כהאי חמירא דעיסה**, דהיינו שיכניס בו המסך דבינה עליונה, שישמש בבנין הגוף לחזקו ולהשלימו כמו שאור בעיסה. שזה נעשה בארץ ישראל כנ"ל. **ומההוא גבילו**, **דאיהו צחותא דלעילא**, ומעיסה זו של הבינה שהיא צחות הבינה שלמעלה, **יתתקן ויתישר מאנא דכשרא**, דהיינו שיקבל גמר תקונו.

וז"ש לעיל (פרשת אמור אות נ"א) שעתידים המתים לעמוד במומם ואח"כ יתרפאו, ויהיו שלמים בכל, ואז ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. שפירושו, שאע"פ שאחר גמר התקון מקבלת המנעולא כל תקונה, עכ"ז כיון שהמנעולא, ה"ס הרצון לקבל הגדול שהיתה במלכות דצמצום א', ע"כ אחר תקונו יש בו ג"כ מרצון לקבל ההוא, שמשם היו כל המומים שבגוף. כמ"ש הטעם לעיל בהקדמה שלי בחלק א' דף ל"ז אות כ"ח, ע"ש ואין להאריך כאן. וז"ש, כאן, **וזמין קב"ה למגבל ההוא עפרא קדמיתא דההוא מאנא ממש**, דהיינו עם כל המומים שהיה לו בגוף הראשון, מטעם שליטת הרצון לקבל. כי המנעולא הוא שורש השרשים לרצון לקבל הזה. ואח"כ **ולאעלא ביה גבילו דקיק** וכו' שה"ס הבינה, כנ"ל, **ומההוא גבילו** וכו' **יתתקן ויתישר מאנא דכשרא**, שאז יתרפא מכל המומים.

וז"ש **בגוונא דאמר קרא ומעיין מבית ה' יצא**, שה"ס הבינה, **והשקה את נחל השטים**, שה"ס הגופים שעמדו לתחיה, עם כל המומים שבהם. ולמה לא ריפא אותם מקודם התחיה, הוא, **בגין דההוא נחל אסגי חביבותא בעלמא**, כי הרצון לקבל הזה מרבה החביבות והתענוג, כי מדת התענוג היא לפי מדת הרצון לקבל. אלא שצריכים לישר אותו שיהיה מוגבל לקבל על מנת להשפיע, וזה נעשה ע"י הארות הבינה, דהיינו אותו **גבילו דקיק** הנ"ל. וז"ש **וכד ההוא מעיינא קדישא יפוק וייעול לגביה**, דהיינו הארות הבינה, כדין **יתתקן ויתיישר ולא יהא בסורחניה כקדמיתא**, כי הרצון לקבל יתתקן ויתישר שתהיה קבלה על מנת להשפיע ואז לא יהיה הרצון לקבל מקולקל כמו בתחילה. שבזה הוא מתרפא מכל המומים שהיו בו. ולהבין היטב ענין הרצון לקבל, צריך שתעיין בהקדמה שלי הנ"ל (מאות א' עד כ"ט).

פסקה קצח

ואינון דלא זכאן וכו': ואלו שאינם זוכים, יקומו להיות נדונים בדין מלך העליון. ז"ש ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם. ואז כתוב, כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאם ה' כן יעמוד זרעכם ושמכם. בילא"ו יילא"ו.

עקב

פסקה א

והיה עקב תשמעון וגו': ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך וגו'. מצוה זו היא לברך את הקב"ה על כל מה שאכל ושתה ונהנה בעולם הזה, ואם אינו מברך נקרא גזלן להקב"ה. שכתוב, גוזל אביו ואמו, והעמידו החברים שסובב על הקב"ה. משום שהברכות שהאדם מברך את הקב"ה באים להמשיך חיים ממקור החיים, שהוא בינה, לשמו הקדוש של הקב"ה, ולהריק עליו מאותו שמן העליון, שהוא שפע החכמה, ומשם בא להמשך בכל העולם.

פסקה ב

וכתיב ואכלת וגו': וכתוב, ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך. ובאלו הברכות מריק האדם במלים אלו, שפע מאותו מקור העליון, שהוא בינה, ומתברכים כל המדרגות והמקורות של ז"א ומלכות, ומתמלאים בשפע, להריק לכל העולמות ומתברכים כולם יחד.

פסקה ג
וע"ד אצטריך ב"נ וכו': וע"כ צריך האדם לשום רצונו בסוד הברכות, בשביל שיתברכו האבות, שהם חג"ת דז"א, והבנים, שהם נה"י דז"א, כולם ביחד. ומי שמברך להקב"ה, מתברך, ולוקח חלקו מאלו הברכות, בתחילה לכל העולם למטה. כיון ששמו של הקב"ה נתברך משם, חלק הראשון מאלו הברכות, יורד ושורה על ראשו של המברך. וכבר העמדנו, שכתוב, בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך. ואחר שאותה הברכה באה ושורה על ראשו של המברך, מתפשט משם לכל העולם.

פסקה ד
בשעתא דאינון ברכאן וכו': בשעה שאלו הברכות יורדות, הן מתעטרות בתוך שדה תפוחים הקדושים, שהוא המלכות. ופוגשים בהן כמה מדרגות של ממוני העולם, ויורדים עמהם, ואומרים ומכריזים, זו היא המתנה שפלוני שלח להקב"ה. שואל, מאיזה מקום הברכות יורדות. ומשיב, אח"כ שהברכות יורדות, הוא ממקום ראש אחד של צדיק, שהוא יסוד דז"א, שם עולות הברכות תחילה ומעוררות שתרדנה ברכות אחרות מלמעלה, והוא מתמלא מהיורדות מלמעלה ומהעולות מלמטה. ז"ש ברכות לראש צדיק. כיון שהמדרגה ההיא מתמלאה היא מריקה לכלה ההיא, שהיא המלכות. ומשם נוזלות ונמשכות למטה.

פסקה ה
כד סלקין אינון וכו': כשעולות אלו הברכות מלמטה, אין פתח ופתח מלמעלה, ואין ממונה מלמעלה, שאינו פותח כל אלו הפתחים. ומכריזים ואומרים בכל אלו הרקיעים זו היא מתנה למלך שפלוני שלח. זו היא מתנה במילואה כראוי. ומי היא ברכה במילואה. היא ברכה שענו עליה אמן. כי כל ברכה שענו עליה אמן, זו היא ברכה במילואה כראוי. (ועי' במראות הסולם אות י"ב)

פסקה ו
וכיון דהאי ברכתא וכו': וכיון שברכה הזו עולה כל המדרגות שלמעלה כולם מזומנים לאותו האור שאינו מאיר, דהיינו למלכות, כדי להאיר בה. ומכל שכן, אם היא ברכה שרבים ברכו אותה, ומעטרים אותה בעטרות קדושות בסוד עניית אמן. אמן הוא סוד הקשרים שבכל יחוד וקדושה בסוד אדונו, ומעטר ברכה ההיא בעטרות עליונות כראוי.

פסקה ז
וקב"ה אתרעי בהו וכו': והקב"ה רוצה בהם, באלו שמברכים אותו, ותשוקתו הוא אל הברכה שלמטה, כי הברכה ההיא עולה ומאירה אל הנר שאינו מאיר, שהוא המלכות,

ומחזק אותה בכח חזק לעלות למעלה, לזווג אל ז"א. ועל סוד זה כתוב, **כי מכבדי אכבד**, שהם אלו המברכים להקב"ה, **ובוזי יקלו**, הם אלו שאינם מברכים להקב"ה, ומונעים הברכה מפיהם.

פסקה ח

רזא דרזין לאינון וכו': סוד הסודות לאלו היודעים החכמה של אדונם, לדעת סוד הברכות על מצוות התורה, ועל כל הנאות וחמודות של העולם הזה הוא להריק ברכות מלמעלה למטה (ועי' במה"ס אות כ"ג).

פסקה ט

בר ברכאן דצלותא וכו': ומפרש. חוץ מן ברכות התפלה שהם תקון אדונם, הן עולות ממטה למעלה ומלמעלה למטה. (כמו שכתוב במה"ס אות כ"ג) וכשהברכות אינן של תפלה, הן עולות ממטה למעלה עד שמגיעות לתוך האור שאינו מאיר, שהוא המלכות, ומעוררות בתוקף לאותו אור שאינו מאיר, בברכה ההיא, ועולה ההתעוררות למעלה, עד שמגיעה לכסא העליון, שהוא בינה. שהוא המקור של כל חיים. דהיינו שכל האורות באים ממנה. אז יוצאות מאותו מקור העליון ברכות אחרות, ופוגשות אלו באלו, ונושקות אלו באלו, ובאות ושורות על ראש צדיק, שהוא יסוד דז"א, להריק למטה, וכשיורדות מתברכים האבות שהם חג"ת דז"א, והבנים, שהם נה"י דז"א, וכל הנרות שלהם, שהם ספירות המלכות. (ועי' במה"ס אות י"ג).

פסקה י

ורזא דאלין בדכאן וכו': וסוד אלו הברכות לעורר ממעלה למטה, הן בסוד זה. **ברוך**, הוא סוד המקור העליון מכל, שהוא או"א עלאין, הנקראים חכמה, וצריכים לכוין, להריק ולהמשיך ולהאיר משם כל הנרות, דהיינו מדרגות התחתונות. והוא **ברוך**, תמיד, כי מימיו אינם נפסקים. כלומר שהם בזווג דלא פסיק לעלמין, ושפעם לתחתונים אינו נפסק. ומשם מקבל ההתחלה שנקראת עולם הבא, דהיינו בינה, והיא נקראת קצה השמים, שקצה ההוא הוא קצה העליון של ז"א הנקרא שמים. משום שיש קצה כעין זה למטה, שהוא עולם התחתון מלכות, והיא נקראת ג"כ **ברוך**, כנגד התחתונים, דהיינו להריק הברכות למטה, ולהתעורר ממטה למעלה בברכות התפלה (כמ"ש להלן באות ט"ז) וכאן בשאר הברכות, נקרא **ברוך** זה בסוד החכמה העליונה שהיא או"א עלאין, הממלאה למקום ההוא, דהיינו לבינה, הנקראת עולם הבא, כנ"ל, בשביל אחד דק, דהיינו יסוד החכמה, שמכניס בו. (ועי' במה"ס אות י"ד).

פסקה יא

אתה, לבתר שארי וכו': המלה **אתה**, שבברכה, היא המתחלת אח"כ להתגלות, כי **ברוך** זה, הוא סתום, שהם חכמה ובינה שאינם מושגים לתחתונים, ומשום זה נקרא בדרך סתום **ברוך**, להיותו מקור עליון שאינו מתגלה, אבל המלה **אתה**, היא ההתחלה להתגלות לחוץ, ומשום זה נקרא **אתה**, שהוא לשון נוכח, המגולה. ומי הוא. זה סוד הימין, שהוא חסד של ז"א, ונקרא כהן לאותו מקום, לבינה, וזה סוד, **אתה כהן לעולם**, שפירושו, מי הוא **כהן לעולם** ההוא, שהוא בינה, היינו **אתה**. וזה הוא ימין העליון, חסד דז"א, שהרי הוא נמצא להתגלות. (ועי' במה"ס אות ט"ז).

פסקה יב

הויה דא רזא וכו': המלה **הויה**, שבברכות, היא סוד קו האמצעי שבז"א, סוד האמונה בכל הצדדים. המלה **אלקינו**, שבברכות, הוא צד השמאל דז"א, הכלול בימין שלו והימין כלול בו, ונכלל זה בזה להיות אחד. ועד כאן דהיינו עד חג"ת דז"א, נקשרו הברכות, בז"א. וכיון שאלו חג"ת דז"א, נתברכו, כולם שלמטה מתברכים. (ועי' במה"ס אות י"ז).

פסקה יג

לבתר דאינון אתברכאן וכו': ואחר שהם הוזג"ת דז"א, מתברכים, ולוקחים ברכות לעצמם, חוזרים כולם כלולים כאחד לאותו המקור שהוא בינה. כי הם אינם יכולים לחזור לאותו מקום מטרם שנתברכו. כיון שנתברכו מקודם, חוזרים ונכנסים לאותו מקום, שהוא בינה, לקחת ברכות יתרות אחרות להשפיע למטה. ומטרם שהם מתברכים אינם נכנסים ואינם חוזרים אליו, לבינה. וז"ס ולא יראו פני ריקם. (ועי' במה"ס אות י"ח).

פסקה יד

וכד תבין לגבי וכו': וכשחוזרים לאותו מקום, לבינה, ונכנסים שם, אז נקרא אותו מקום **מלך**, שה"ס המלה, מלך שבברכה, כי הבינה לא נקראת מלך, זולת כשאלו חג"ת דז"א, מתקרבים אליו ומתברכים. והמלך מתי נקרא מלך, הוא כשהשרים שלו באים אליו כשהם עשירים, ויש להם כל מה שצריכים בלי חסרון, אז הוא **מלך**. מלך למטה שהוא המלכות, היינו בעת כשאלו, הספירות דז"א מעטרים אותה די ספוקה בעטרות קדושות. וכאן, בברכה שנקראת מלך, מי הוא המלך. הוא **העולם אשר קדשנו וצונו**, שהוא הבינה. ומשום שהוא עולם שאינו מגולה לחוץ, והוא סתום, קורא לו כך בדרך סתום, דהיינו לשון נסתר, קדשנו, וצונו, ולא בלשון נוכח, דהיינו קדשתנו וצויתנו. (ועי' במה"ס אות י"ט) וע"כ לא נקרא אלא בדרך סתום.

פסקה טו

ולעולם ימינא אתה וכו': ולעולם, הימין שהוא חסד נקרא **אתה**. כמו שלמדנו. וע"כ כהן כפוף ראשו למקום ההוא, **אתה**, בכל ברכה וברכה של תפלת שמונה עשרה, שמשתחוה בתחילת הברכה ובסוף הברכה. (ברכות ל"ד:) ועולם התחתון, שהוא מלכות, כשנקשר לימין, שהוא חסד, ומתדבק בו, הוא נקרא ממטה למעלה **ברוך** (כנ"ל אות י) ואינו נקרא ברוך זולת בסוד המקור שנתדבק בו, שנכנס בתוכו, ומילא אותו. דהיינו החסד, שאז נקראת המלכות ברוך. **אתה**, שבברכה, הוא סוד של כהן הזה, דהיינו חסד, להדבק בו. וע"כ בתפלה אדם כורע בברוך, שהוא מלכות, משום שהוא עולם כפוף למעלה, וזה הוא השינוי בין **ברוך** שבתפלה בין **ברוך** שבשאר ברכות, ש **ברוך** שבשאר ברכות הוא בחכמה ובינה, **וברוך** שבתפלה הוא במלכות (ועי' במה"ס אות כ"א ובאות כ"ג) והכל הוא בסוד עליון להריק ברכות לכל העולמות.

פסקה טז

ברוך דצלותא ב"נ וכו': במלה **ברוך** שבברכת התפלה, דשמונה עשרה, אדם כורע בו בברכיו, וכופף ראשו ב **אתה**, משום שאתה נקרא ראש. וע"כ כהן נוטל חלק בראש (יומא י"ד.) והוא ראש תמיד, ומשום זה הכריעה היא ב **ברוך**, וכפיפת הראש היא ב **אתה**. והכהן, בכל מקום שקורא **אתה**, הוא משתחוה בתפלה. והמלך אחר שכופף ראשו בתחילת תפלת שמונה עשרה, אינו זוקף עוד עד שמסיים התפלה. (ברכות ל"ד:) מהו הטעם. הוא משום שהקב"ה אמר אל הלבנה, לכי ומעטי את עצמך, ועוד לא נזדקפה הלבנה, שהיא המלכות, ממיעוט הזה. והמלך הוא בבחינת מלכות, ע"כ כופף ראשו ואינו מזדקף. ומשום זה, הברכה שאדם מברך להקב"ה מתעורר להריק ברכות מלמעלה לכל העולמות, כמו שלמדנו. אשרי הם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא. (וע"י במה"ס אות כ"ד).

פסקה יז

כתיב כי אתה וגו': כתוב, כי אתה אבינו כי אברהם וגו'. למדנו לעתיד לבא אומרים לו ליצחק, וכו' כי אתה אבינו (שבת פ"ט:) הרי שיצחק, שהוא קו שמאל, נקרא אב, והוא משום שהשמאל נכלל בימין, אבל מטרם שנכלל בימין לא נקרא אב, משום שאז נמשכים ממנו דינים קשים. אבל ימין מאין לנו שגם הוא נקרא אב. ומשיב, שכתוב, וישמהו לו לאב ולכהן, משמע שהכהן, שהוא ימין וחסד, נקרא אב, ואע"פ שלמעלה נקרא אב, אפילו האור שאינו מאיר, שהוא מלכות, הנה בשעה שמתדבק בימין נקרא אתה, כש"א, אתה ה' אבינו גואלנו וגו'.

פסקה יח

אדהכי סבא אזדמן וכו': בתוך כך נזדמן זקן אליו ואמר, רועה הנאמן, התקן שלחן לאדונך, לו ולהמלכה, מכל מיני מעדנים, לקיים בו, זה השלחן אשר לפני ה'. והרי עד עתה, כולם מתענגים משלחן המלך, ז"ש לכו לחמו בלחמי. ולחם זהו תורה שבכתב, דהיינו ז"א. ויין של תורה זהו תורה שבעל פה, שהיא המלכות. ושם, בהמלכות, כמה מטעמים ממיני טעמי תורה המתוקים, ומכל המאכלים ומעדני עולם, ושל המלך.

פסקה יט

קם רעיא מהימנא וכו': קם רעיא מהימנא, פתח ואמר, אהרן הכהן קום משנתך, לשחוט פרים וצאן וטלאים ועופות וכל המינים הצריכים לסעודת המלך. ולחם הפנים, שהם י"ב כנגד ב' לוחות התורה שם **זה** ומ **זה** הם כתובים, **זה** בגימטריא י"ב פנים, שהם י"ב אותיות שבג' הויות של הכתובים, יברכך **הויה**, יאר **הויה**, ישא **הויה**. **זה** השני, הוא כנגד ג"פ, **אדני אדני אדני**, שיש בהן י"ב אותיות, שהן י"ב חיות שנאמר בהם, ופני **אריה** אל הימין לארבעתן ופני **שור** מהשמאל לארבעתן ופני **נשר** לארבעתן שהם ג' חיות אריה שור נשר, ונאמר עליהם, ארבעה פנים לאחת, שבכל חיה מן הג' יש ד' פנים אריה שור נשר אדם. וג' פעמים ד' הם י"ב חיות. וזהו וקרא **זה** אל **זה** ואמר, שהם י"ב פנים של הויה, לי"ב חיות של אדני. וכנגד עשרים וארבעה ספרי תורה, כלומר כנגד כ"ד ספרים שבתנ"ך. וזהו, **זה** השלחן אשר לפני הויה, כי **שלחן** הוא מלכות. **זה** הוא י"ב חיות אשר באדני, שהוא מלכות. **אשר לפני הויה** היינו כנגד י"ב פנים שבהויה. הכלים של שלחן המלך, הם בעלי המשנה, בעלי התפלה, שהתקינו אותם חכמים כנגד הקרבנות.

פסקה כ

פתח ואמר ועשית וגו': פו"א, ועשית שלחן עצי שטים. בוא וראה, מנהגים טובים ויפים היו נוהגים בעלי סעודת המלך, להראות שהם מבני שלחן המלך. אחד הגדול מבני הסעודה, נוטל ידיו תחילה. בזמן שנכנסים לסעודה להסב, גדול מסב בראש, השני תחתיו, השלישי תחת השני. ואלו נקראים ג' מטות, כי היה דרכם, להסב כל אחד על מטה, שהם כנגד ג' אבות, וכנגד כהנים לוים ישראלים, שהם חג"ת. מכאן ולהלאה אין להם סדר, אלא כל הקודם זכה.

פסקה כא

תניינא, **בעל הבית וכו'**: מנהג שני. בעל הבית בוצע, כדי שיבצע בעין יפה, ומשלים ברכת המוציא, ואח"כ בוצע. והעמידו חכמי המשנה, שאין המסובים מותרים לטעום עד שיטעום המברך. ואין הבוצע מותר לטעום עד שיכלה אמן מפי המסובים. ואם רצונו

לחלק כבוד אחר בבציעה, הרשות בידו. ועוד העמידו, שהארח מברך ברכת המזון, כדי שיברך את בעל הבית.

פסקה כב

וארח רזא בעל וכו': ובדרך סוד. בעל הבית בוצע, זהו עמוד האמצעי, שהוא קו האמצעי. שהוא ז"א. ובשבת צריך לבצוע מב' חלות, שהן **ה'** דהויה, ובעל הבית זהו **ו'** דהויה שבאמצע ב' ההין. ובכדי שלא יהיה נראה כמו זוללות, יכול לבצוע בה לכל אחד ואחד כביצה. מהו כביצה. הוא **י'** דהויה ו **י'** דאדני, שהן נקודות של שם הקדוש, ונקראים פרורים בכזית. כלומר ש **י'** דהויה היא כביצה, ו **י'** דאדני הוא כזית (כמ"ש לעיל פנחס אות תר"ח תר"ט ע"ש) והם הפירורים, כנגד טפות זרע. לפיכך מי שמזלזל בפרורים וזורק אותם במקום שלא צריך, עניות רודפת אחריו, והולך נע ונד. ז"ש, נודד הוא ללחם איה. ואין לחם אלא תורה. והוא צועק, איה מי שירחם עליו, ולא ימצא מי שירחם עליו.

פסקה כג

ופרורים בכזית אינון וכו': ופרורים שהם כזית, הם בצדיק, שהוא יסוד, שהוא כותש כתישות מאלו הזיתים, שהם הספירות, שמוציא מהן השמן, שה"ס השפע. וארח מברך, היינו צדיק, כמ"ש **וארח צדיקים** כאור נגה. וכן **ברכות** לראש **צדיק** חי עולמים, ומשום זה אורח, שהוא צדיק דהיינו יסוד, מברך. (כמ"ש לעיל פנחס אות תר"י).

פסקה כד

אדהכי הא בוצינא וכו': בתוך כך, הנה המאור הקדוש, בא אליו, לרעיא מהימנא, ואמר: רעיא מהימנא, יום אחד הלכתי אני והחברים למלון אחד, והיה שם ילד אחד, קם וערך לנו, הוא מעצמו, מנורה ושלחן, כאלו היה בן עשרים שנה, ולא היה אלא כבן חמש שנה. וערך השלחן מכל מיני מאכל ומשתה. ואמר, הרי העמידו חכמים, שבעל הבית בוצע, וארח מברך. אבל, צעיר אני לימים ואתם ישישים על כן זחלתי ואירא מחוות דעי אתכם, עד שאקח מכם רשות. אמרו לו, אמור בני, מלאך ה'.

פסקה כה

אמר לן אתון וכו': אמר לנו, אתם רוצים לחם מעדנים בלי מלחמה, או לחם במלחמה. כי כך העמידו חכמי המשנה, שעת אכילה הוא שעת מלחמה. ואם רצונכם שתהיה מלחמה עליה, לא יאכל אף אחד, אלא מי שינצח המלחמה, הוא יאכל ויבצע לכולם. אמרו לו החברים, אתה קטן, בני, ועוד לא תדע, איך שרים גבורים עורכים מלחמה, בחרב, ובנענוע החרב, ברומח, בקשת, בחצי הקשת, בקלע, באבני הקלע[במדבר בלק אות ס"ח].

פסקה כו

א"ל אל יתהלל וגו': אמר לנו, אל יתהלל חוגר כמפתח. כי ודאי בקריאת שמע העמידו, כל הקורא קריאת שמע על מטתו כאלו אוחז **חרב** פיפיות. שכתוב, רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. **ונענוע החרב**, צריך לנענע אותה לששה קצוות, שהם חג"ת נה"י, כמו שהעמידו כדי שתמליכהו על השמים ועל הארץ ועל ד' רוחות העולם, שהם ששה קצוות. **ו ו'** זו דהויה שהוא ז"א, הוא גוף החרב. **י'** דהויה היא ראש החרב. **ה' ה'** שבהויה, הן שני פיות של החרב. נרתק של החרב, הוא השם אדני, דהיינו המלכות.

פסקה כז

רומחא רמ"ח בק"ש וכו': רומח, היינו רמ"ח מלות שבקריאת שמע, ועם ששה מלות שביחוד שמע ישראל, הרי הם **רומח**. דהיינו רמ"ח עם **ו'**. **מגן**, עם החרב, היינו ג' מלאכים **מ** יכאל **ג** בריאל **נ** וריאל, שהם ראשי תיבות, מגן. שהם משמשים של ג' אבות, שהם חג"ת, כי מיכאל הוא חסד, גבריאל גבורה, נוריאל ת"ת. **קשת**, הוא הזורק חצים, וכל זרע שאינו יורה כחץ אינו מוליד. שרומזת על יסוד. **קלע**, זה קריאת שמע. ה' אבני הקלע, הן ה' מלים, שמע ישראל ה' אלקינו ה'. שה"ס חג"ת נ"ה. כנגדן, ויקח דוד חמשה חלוקי אבנים מן הנחל, וכששם אותן בכלי הקלע, שהיא השפה, שקורא קריאת שמע, והיא השכינה, נעשו כל החמש אבן אחת, והרג את הפלשתי.

פסקה כח

ועד כען זריקנא וכו': ועד עתה, זרקתי אבן הזו לסמאל, שהוא אבן מצור, והרסתי המצור שלו והשפלתי אותו למטה. ומשום זה אמרתי לכם, אל יתהלל חוגר כמפתח. עתה יתברר לכם שאני יודע, איך שרים גבורים עורכים מלחמה בחרבות, ברומח, בקשת, בקלע. היינו תמהים ולא יכולנו לדבר לפניו. אמר לנו, חכמים, עתה נראה, מי ירויח לחם, שהוא לחם המוציא.

פסקה כט

פתח ואמר, והיה וגו': פו"א, והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'. שואל, במה מתרוממת השכינה, שהיא **ה'** של **ה** מוציא, שהעמידו עליה בעלי המשנה, כל הבוצע צריך לדייק **ב ה'**. ומשיב, אלא ודאי הרי העמידו הכמי המשנה, מוץ ותבן פטורין מן המעשר. כי כשהמלכות היא במוץ ותבן, דהיינו שהקליפות יונקות ממנה, היא בבית האסורים, ואין רשות אל **ה ה'**, שהיא השכינה, להתרומם אל **ה מ'** שהיא ז"א, להעשות עמה **מ"ה**, דהיינו הויה דאלפין שהיא בגי' **מ"ה**. וזה הוא **תרומה**, שהוא אותיות תורה מ', שהיא **ה'**, דה' חומשי תורה, שבה מ', שכתוב, ויהי משה בהר **מ'** יום וגו'.

פסקה ל

ובמוץ ותבן דחטה וכו': ובמוץ ותבן של חטה, העמידו חכמים עליה, אילן שאכל אדם הראשון, חטה היה. כי ע"י אכילת עצה"ד הקריב **ח' ט'** שהן הקליפות מוץ ותבן, לאות **ה'** שהיא המלכות, ונסתלק ממנה ה **י'**, שהוא יסוד, שהוא עשור שלה, ומשום זה, כשהיא במוץ ותבן, שהם כנגד ערלה ופריעה, כלומר שהם כנגד ב' עורות המילה, שהאחד חותכים והשני פורעים. פטור מן המעשר. דהיינו ה **י'**, שאין רשות לאות **י'** להתחבר עם אות **ה'**, שהם איש ואשה, כלומר שהם סוד ה **י'** שבאיש, וה **ה'** שבאשה. ומשום זה, כל הבוצע צריך לדייק בה ב **ה'**, וצריך למבצע ממקום שבשולו יפה. כי בישול הוא גמר פרי. וזהו ה **ו'** דהיינו ז"א, שהוא גומר את ה **ה'**, שהיא המלכות.

פסקה לא

ועשרה דברים צריך וכו': ועשרה דברים צריך אדם לעשות בסעודה. א) נטילת ידים. ב) לערוך ב' חלות לשבת. ג) לאכול שלש סעודות. ולהוסיף מחול על הקודש. ד) להאיר נר על השלחן, כמו שהעמידוהו, שלחן בצפון ומנורה בדרום. וצריך הסבה, כמו שהעמידו, הסבו אחד מברך לכולם.

פסקה לב

ובשבת בכל מלוי וכו': ובשבת בכל דבריו צריך להוסיף מחול על הקודש בין במאכליו ומשתיו, בין בלבושיו, בין בהסבותיו, שצריך לתקן לו מסבה יפה, בכמה כרים וכסתות מרוקמים, מכל מה שיש בביתו, כמו שמתקנים חופה לכלה. כי שבת, היא מלכה והיא כלה. ומשום זה היו יוצאים בעלי המשנה בערב שבת, ומקדימים לקראתה בדרך, והיו אומרים, באי כלה, באי כלה. וצריכים לעורר על השלחן שירה ושמחה אליה.

פסקה לג

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד, אלא שיש סוד אחר. שצריכים לקבל השבת, כמו שצריכים לקבל גבירה, שידליק כמה אורות נרות בשבת, ובהרבה תענוגים, ולבושים יפים, ובית ערוך בכמה כלי תקון, בהסבה יפה לכל אחד ואחד. כי בשמחה ותקון הזה, גורמים לשפחה הרעה, שהיא הקליפה, להשאר בחשך, ברעב, בבכיה, בהספד, בלבושים שחורים כאלמנה. כי כשמלאה זו, חרבה זו. כי אין הקליפה מתמלאת אלא מחורבן הקדושה, וכן הקדושה מתמלאת מחורבן הקליפה.

פסקה לד

יצר טוב מטרוניתא וכו': יצר הטוב, הוא המלכה הקדושה, מלכות הקדש שירדה בשבת, הכלולה מעשר ספירות, מעוטרת בשבע שמות שאינם נמחקים, (שבועות ל"ה.) בכמה

מרכבות של החיות, ובכמה חיילות ומחנות מלאכים, והמלך יוצא כנגדה בכמה מחנות, והיצר הרע, שהוא שפחה רעה, נשארת בחשך, כאלמנה בלי בעלה, בלי מרכבות.

פסקה לה

ואלין דאתמר עלייהו וכו': ואלו שנאמר עליהם, למזבחין ולמקטרין למלכת השמים ומזלות אשר לא צויתי, שהיא העבודה שהם עובדים אל השפחה הרעה השולטת בערבי שבתות, וערבי לילי רביעיות, אלו מה הם עושים. בשבת. ומשיב, שהם לוקחים בגדים שחורים, ונחשכים האורות שלהם, ועושים הספד בליל שבת, כדי להשתתף עם השפחה הרעה, להיות בעצבות בצרה ובחשך כמו שהיא שורה. כי גם זה לעומת זה עשה האלקים.

פסקה לו

בתר דחאבו ישראל וכו': אחר שחטאו ישראל, ונחרב בית המקדש, נאמר בהשכינה באמא הקדושה, איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה. וע"כ, מכבים בליל תשעה באב האורות והנרות, ועושים הספד ויושבים כאבלים, להשתתף בצער השכינה. משום שהם בעונותיהם, גרמו לה כל השבר ההוא.

פסקה לז

חמשאה כוס דויכלו וכו': דבר החמישי שצריכים לעשות בשבת, הוא, כוס יין של ויכלו, דהיינו קדוש. ו) שדברי תורה יהיו על שלחנו. ז) להאריך על שלחנו כדי שיבואו עניים לשלחנו. ח) נטילת ידים במים אחרונים. ט) ברכת המזון. י) כוס של ברכת המזון. וצריך לחזור על עשרה דברים הנ"ל לתקן אותם בסוד קדוש, שהיא, המלכות, כלולה מעשר ספירות. והיא, המלכות, היא נבחנת לשלחנו של הקב"ה מבחינת הגבורה. ומשום זה העמידו חכמים שלחן בצפון, שהוא צד הגבורה.

פסקה לח

חד, נטילת ידים וכו': ועתה הם דברי רעיא מהימנא, שמפרש עשרת הדברים הנ"ל, (ועי' לעיל פנחס אות תר"כ) שאדם צריך לעשות בסעודת שבת. הראשון שהוא נטילת ידים, פירושו הוא, כי כך העמידו חכמי המשנה, ידים מזוהמות פסולות לברכה, משום שהן שניות לטומאה (ידים פ"ג מ"ב) כי כשהידים טמאות הן אב הטומאה, שהוא ראשון לטומאה, וכשהן טהורות הן שניות, וראויות לברכה, כי הברכה אינה שורה אלא על טהרה. כי הכהן שהוא איש טהור, איש חסד, שורה עליו הברכה. ז"ש, כשמן הטוב על הראש וגו'. ומשום זה, דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל וגו'. והעמידו, כל כהן המברך מתברך, ושאינו מברך אינו מתברך. והעמידו בעלי המשנה, כל

ברכה שאין בה אזכרה, דהיינו שם הוי"ה, ומלכות, דהיינו מלך העולם, אין שמה ברכה. מלכות, היא השם אדני. וע"כ צריך להיות בכל ברכה אזכרה שהוא הוי"ה, ומלכות שהיא אדני.

פסקה לט

ועוד נטילת ידים וכו': ועוד נטילת ידים צריך ליטול אותן עד הפרק, שבו חמשה אצבעות, שגזרו עליו ליטול **י"ד** פרקים, שבחמשה אצבעות, שבכל אצבע יש ג' פרקים ובאגודל ב' פרקים. בשעה ההיא שורה **י"ד** ה' עליו. והוא **י"ד של הברכה** מצד החסד, שבו חכמה ביד ימין, כי בגדלות דז"א עולה החסד להיות חכמה. והיא **י"ד דקדושה** מצד הגבורה, ששורה בדין. והיא **י"ד דיחודא** מצד התפארת, המיחד ימין ושמאל לאחד, שהוא שורה ב **י"ד** פרקים של הגוף, שי"ב פרקים הם, בב' זרועות, שבכל זרוע ג' פרקין, והם ששה, ובב' שוקים שבכל שוק ג' פרקין, שהם ששה, וביחד הם י"ב. ועם ב' שבגוף וברית, הם **י"ד** ונתבאר ג"פ י"ד, בג' ספירות חג"ת.

פסקה מ

ותלת זמנין י"ד וכו': וג' פעמים י"ד הם מ"ב, ו **י' י' י'** אשר ב **י"ד י"ד י"ד**, רמוזים ביברכך יאר ישא, מן הויה, הויה, הויה, שבהם, דהיינו ג' יודין שבג' הויות, יברכך הויה, יאר הויה, ישא הויה. ו **ד' ד' ד'** מן **יד יד יד**, הן רמוזות באדני, אדני, אדני. ואמר הנביא עליהם, על ג"פ הויה ועל ג"פ אדני, היכל הויה, היכל הויה, היכל הויה המה. שהיכל ה"ס המלכות הנקראת אדני, וע"כ אמר ג"פ היכל הויה, שה"ס ג"פ אדני וג"פ הויה הנ"ל. וזהו שנתקן נטילה ביד. לרמז על סוד י"ד פרקים וג' י"ד שבחג"ת, שה"ס ג' הויות, וג' אדני כנ"ל.

פסקה מא

וכל סטר מג' וכו': וכל צד, מג' קוין חג"ת שהם ימין שמאל אמצע, שהם ג"פ י"ד כנ"ל, הוא מג' פנים שבחיות אריה שור נשר, שהם **הויה הויה הויה**. ומג' כנפים שבחיות, שהם **ד' ד' ד'** דהיינו ג"פ אדני כנ"ל. כולם צריכים להיות מן **כ"ח אדם**, דהיינו הויה במילוא אלפין, שהוא יוד הא ואו הא, שבג' **אדם**. **כ"ח** שלו, דהיינו המילוי דמילוי של הויה דאלפין, הוא יוד ואו דלת, הא אלף, ואו אלף ואו, הא אלף. שהם **כ"ח** אותיות, כנגד כ"ח פרקים שבעשר אצבעות הידים. והמלכה אינה שורה ב **כ"ח** שלו, ב **כ"ח** פרקי האצבעות, עד שנעבר מהם הזוהמא של השפחה הרעה ה **פסולה**, אשת הפסול. ומשום זה העמידו בעלי המשנה ידים מזוהמות **פסולות** לברכה, כי שפחה הפסולה שורה עליהם.

פסקה מב

ואינון מים לדכאה וכו': ואלו המים הם לטהר היד, ששורה שם יד הויה. כנ"ל בסמוך. יד הויה, הוא מים של תורה, שעמי הארץ שהם שרץ, שאין להם תורה להוציאם מטומאתם, מה מועיל להם טבילה, בעת שהשרץ, שהוא שפחה הרעה, היא בידיהם, בגזל שבידיהם, בגזל של ברכות שגוזלים מן הקב"ה (כנ"ל אות א') שאינם יודעים לברך, ואינם יודעים מה היא ברכה, ומה היא זוהמא.

פסקה מג

מיד כששמעו מלין וכו': מיד כששמעו דברים אלו. החברים ואני עמהם, לא יכולנו לסבול עד שישלים עשרה דברים של הברכה, והשתטחנו לפניו. ואמרנו לו, שבודאי אין אדם שיוכל לומר דברים אלו אלא אתה, כי אתה הוא כעין ד' מחיצות שבגן עדן, אשר אם אדם נכנס שם, במחיצת הילדים נעשה ילד, ובמחיצת הנערים נעשה נער, ובמחיצת בחורים נעשה בחור, ובמחיצת זקנים נעשה זקן. ומשום זה נאמר עליך, **מ** מכון **ש** בתו **ה** שגיח אל כל יושבי הארץ. שמרמז על משה. ואתה הוא שנאמר עליך **בשגם** הוא בשר. אשר בשגם הוא אותיות משה, שיש שם מ"ש, וב"ג שהם ה'. בדור של דור הפלגה היית, ובכל דור ודור אתה בא בגלגול, כמו גלגל המתהפך לכמה אפנים, ולא נגלית אלא בדור שנתנה התורה על ידך.

פסקה מד

מיד דאתכנישת מעלמא וכו': מיד שנפטרת מן העולם, אתה הוא כשמש המאיר בכל דור ודור. כי כשנאסף השמש בלילה הוא מאיר אז אל הלבנה, ובששים רבוא כוכבים. כך הוא אתה, שאתה מאיר בששים רבוא בכל דור ודור. וזה הוא שרמז קהלת, דור הולך ודור בא. והעמידו חכמים אין דור פחות מששים רבוא. ועוד העמידו, המקרא הזה, הדור שהולך הוא שבא, דהיינו שהנשמות שבדור העבר, מתגלגלות ובאות לדור שלאחריו. לקיים הכתוב, מה שהיה הוא שיהיה. מכאן ולהלאה השלם עשרת הדברים של השלחן של שבת בגלוי. אמר רעיא מהימנא לר"ש, מאור קדוש, אשרי חלקך, שהקב"ה גילה לך מה שלא גילה לכל נביא וחוזה, ולא למי ולמי.

פסקה מה

תניינא למבצע על וכו': תקון השני שעל שלחן של שבת הוא למבצע על שני לחם בשבת, שהם רמוזים בשני לוחות התורה שניתנו בשבת, זוגות. שביום השלישי, שהוא ת"ת, ירדו מן השמים, שבו ב' פעמים טוב, להיותו כולל ימין ושמאל, ובשבת, שהיא מלכות, ניתנה התורה, שבה במלכות, ב' נוקבין, שמחזה דז"א ולמעלה נוקבא א', ומחזה דז"א

ולמטה נוקבא ב', שהן ב' נוקבין לקבל ב' פעמים טוב, שנאמר ביום ג', שהוא ת"ת. ואע"פ שהעמידו שהשדים ממונים להזיק על זוגות, כמו שהעמידו שלא לאכול ב' בצים, ב' אגוזים, וא"כ למה לוקחים בשבת ב' לחם. הרי הם זוגות. ומשיב, הלכה למשה מסיני, ששלוחי מצוה אינם נזוקים. וע"כ אין לירא בדבר מצוה משום זוגות.

פסקה מו

ואי תימא והא וכו': ואם תאמר הרי למדנו, אין מתחילים בשני ואין מסיימים ביום ד'. דהיינו בב' ד' שהם זוגות, (כמ"ש להלן תצא אות קיב) שזה נאמר אפילו בדבר מצוה, והרי שלוחי מצוה אינם נזוקים. ומשיב, היינו עם ערב רב, כלומר, כשישראל מעורבים עם ערב רב, שהם אינם שלוחי מצוה לעולם, כי לא נתגיירו לשם שמים. ואז אסור להתחיל בב' ד'. אבל לצדיקים שאין להם חיבור עם ערב רב מותר להתחיל בב' ד' לשם מצוה. כי שלוחי מצוה אינם נזוקים. וע"כ אחרי שנעברו מן העולם, אחר מעשה העגל, צוה הקב"ה לקחת שני לוחות אבנים כראשונים, ואמר וכתבתי על הלוחות וגו'. ולא חשש לזוגות.

פסקה מז

ותרין ככרות בשבת וכו': ושני לחם בשבת, רמוזים לשתי יודין של שילוב הויה אדני שהוא **י** אהדונ"ה **י**. כי **אדני**, שהיא מלכות, היא יחידה מבעלה, שהוא **הויה**, בששת ימי החול, שאין להם אז זווג שלם, ובשבת הוי"ה יורד לאדנ"י, ונעשה השילוב **יאהדונה"י**, וע"כ לוקחים ב' לחם שירמזו על ב' יודין תחילה וסוף של השילוב יאהדונה"י. ומשום זה בשבת, כל הנשמות והרוחות והנפשות יוצאים ויורדים זוגות זוגות, ואין שטן ואין מזיק שולט ביום השבת. ואפילו הגיהנם אינו שולט ואינו שורף בשבת, ומשום זה לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת. וזהו אש זרה, אבל אש של הקרבן הוא אש דקדושה, שמותרת בבית המקדש בשבת. ולפיכך אנו צריכים לקחת ב' ככרות בשבת, ולא לפחד משום זוגות. ואין להאריך בענין הבציעה שלהם, דהיינו בשיעור כזית וכביצה, כי כבר נתבאר למעלה (באות כ"ב).

פסקה מח

תליתאה למיכל שלשה וכו': תקון השלישי שעל שלחן של שבת, הוא, לאכול שלש סעודות בשבת, כמו שהעמידו חכמי המשנה, שאמר אחד מהם יהי חלקי עם גומרי שלש סעודות בשבת, שהם שלימות שבע ברכות התפלה, שמשלימים עמהם לעשר. וסוד הענג הוא סוד הכתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. כי **עדן** פירושו ענג. **וגן** היא המלכות, שה"ס שבת. גם ענג הוא ר"ת. עדן נהר גן. ומי שאינו מקיים אותן, ויש

לו רשות לקיימן מתהפך לו **ענג לנגע** צרעת. כי אותיותיהם שוות. ובכדי שלא יבא לזה, אמר הקב"ה, לוו עלי ואני פורע (ביצה ט"ו:) וכתוב, אז תתענג על ה'.

פסקה מט

רביעאה, לאנהרא פתורא וכו': תקון הרביעי הוא, להאיר במנורה על השלחן, כמו שהעמידו הראשונים, שלחן בצפון ומנורה בדרום. כי שלחנו של הקב"ה, שהוא המלכות, צריכה להיות כך (כנ"ל אות ל"ז). תקון החמישי הוא, הכוס של ויכלו, דהיינו כוס של קדוש. כוס, הוא בחשבון אלקים, דהיינו פ"ו. ויכלו הוא בחשבון ע"ב, שהכלה הקדושה, שהיא המלכות, כוללת אותם, דהיינו השם אלקים ושם ע"ב. וכוס הזה, שהיא מלכות, מלא יינה, דהיינו שפע הארת חכמה, של תורה, שהוא ז"א הנקרא תורה. צריך **להעיד** על מעשה **בראשית**, שה"ס בינה. כי שפע הארת חכמה נקרא **עדות**. בסוד עדן, והבינה היא המקור המשפיע אותה. וז"ס שצריך להעיד על מעשה בראשית.

פסקה נ

שתיתאה למהוי על וכו': תקון הששי, הוא, שיהיו על שלחנו דברי תורה, כי כך העמידו בעלי המשנה, ג' שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה וכו' (אבות פ"ג מ"ג). וסוד הדבר, משום שהעמידו, שהשלחן הוא בצפון, והתורה נתנה בימין, וע"כ צריך לומר על השלחן דברי תורה, כדי לחבר הימין שהוא רחמים בשמאל שהוא דין. כי התורה הוא הויה, שהוא ז"א שהיא ניתנה מימין, והשלחן הוא אדני, שהיא המלכות, שהיא משמאל, שהיא בצפון. וע"כ צריכים לחבר אותם. כי שמאל בלי ימין משפיע דינים קשים. ומשום שהשלחן הוא בשמאל, העמידו חכמי המשנה, כי קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף (פסחים קי"ח.) ומשום זה, צריך להזמין עמו תלמיד חכם, למי שיעסוק בדברי תורה.

פסקה נא

שביעאה לארכאה וכו': תקון השביעי היא, להאריך על שלחנו, כדי שיבואו עניים. ומשום זה כל המאריך על שלחנו מאריכים לו ימיו ושנותיו. ומשום זה, וצדקה תציל ממות. כי עני חשוב כמת. והוא מחיה אותו עם הצדקה, אף הקב"ה מחיה אותו.

פסקה נב

ועוד בארח רזא וכו': ועוד. בדרך סוד, כי כל העניים הם מצד אות **ד'**, שנאמר בה דלותי ולי יהושיע. ואות **ד'** דאחד צריכים להאריך בה, ז"ש **להאריך** ימים על ממלכתו, ומשים זה צריך להאריך על השלחן, שהוא **ד'**, שכלול מן **ד'** רגלי השלחן. ומשום כבוד אות **ד'** צריכים להאריך על השלחן בשביל העניים.

פירוש. כשהמלכות מקבלת משמאל בלי ימין, שה"ס חכמה בלי חסדים, היא בחשך ובדלות (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק) משום שהחכמה אינה יכולה להאיר בה בלי התלבשות בחסדים. ונקראת אז המלכות, **ד'**, מלשון דלות. והשלחן שהוא בצפון יורה על בחינת **ד'** הזו של המלכות. וז"ש, **דכלהו עניים מסטרא דאת ד'**, וכו' , **וד' דאחד צריך לארכאה בה**. כי **א"ח** דאחד יורה על ט' ספירות דז"א שמשפיעים חסדים אל ה **ד'**, שאז מתלבשת החכמה של ה **ד'** בחסדים של **אח**, והחכמה מתגלית במלכות. וגילוי חכמה מכונה אורך. וז"ס שצריך להאריך ב **ד'**, דהיינו להמשיך לה חסדים כדי שתתגלה החכמה. וז"ש, **להאריך ימים על ממלכתו**. כי המלכות שה"ס **ד'** דאחד היא קצרת ימים שהחכמה שבה היא כבויה ואינה מאירה. וע"י החסדים היא משגת אריכת ימים. שה"ס גילוי הארת החכמה. וז"ש, **צריך לארכאה** וכו' **בגין עניים**, דהיינו אותם ששרשם מאות **ד'**, שהם עניים כמו המלכות, יקבלו שפע החסדים, ויחיו. וז"ש (באות נ"א) דעני חשוב כמת, כי להיותו נמשך מן **ד'** זו, הרי כל אורותיו כבוים, והוא דומה למת, וע"י הצדקה, שה"ס המשכת החסדים, מתלבשת החכמה בחסדים, ומאירה. ואור החכמה נקרא אור החיים. וז"ש **ואיהו מחיה ליה**.

פסקה נג

ובגינה אוקמוה רבנן וכו': ובשבילה העמידו חכמים שבקש הקב"ה מדה יפה לישראל ולא מצא אלא מדת הדלות. והקשו עליה, שהרי העמידו הראשונים, שחשבון מיני מיתות הם כחשבון תוצאו"ת(ברכות ח.), וחסרון כיס קשה מכולן ואיך הם אומרים, שלא מצא מדה יפה לישראל כעניות.

פסקה נד

אלא בגין דכל וכו': ומשיב, אלא משום שכל עם ולשון, נאמר עליהם, והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה. אבל ישראל הם בברית הקב"ה במדה זו ואינם מכחישים בו. ומשום זה במדה זו יגאלו. ז"ש, ואת עם עני תושיע. ועני, הוא לשון ענוי, שאפילו יש לאדם עושר והוא במחלות ויסורים, נקרא עני. או שמצירים אותו בשביל העושר שלו, ומצערים אותו בכל יום. וכל שכן מי שהוא רש ממנו, דהיינו שהוא חסר מלמלאות צרכיו, והוא הולך ממקום למקום ודאי שנקרא עני.

פסקה נה

ועוד איתּ עני וכו': ועוד יש עני, שנסתלק ממנו הדעת. כמו איוב, שנאמר בו, איוב לא בדעת ידבר. אף כך הוא **ד'**, שהיא השכינה, כשנסתלק ממנו **א"ח** דאחד, שהוא עמוד האמצעי שנקרא דעת, היא עניה. וזה שאין לו דעת, אין לו עון, במה שמדבר שלא כהוגן.

ועוד, **א"ח** הוא תורה, כלולה מתרי"ג מצות, ז"ש זה **שמי** לעולם וזה **זכרי** לדר דר, שמי עם י"ה בגי' שס"ה. זכרי עם ו"ה, בגי' רמ"ח. ומשום זה העמידו אין עני אלא מן התורה ומן המצות, כי שאר עניים אינם אלא ענוי, ולא עני. ואות **ד'** מן **אדני**, שהיא המלכות היא ג"כ עני בלי **הויה**. וכן ה **ד'** דאחד, שהיא מלכות, היא דלה בלי **א"ח** דאחד, שהוא תרי"ג מצות התורה, שהם חסדים.

פסקה נו

תמינאה מים אחרונים וכו': תקון השמיני הוא, מים אחרונים, שתקנו אותם משום מלח סדומית המעוור את העינים. ולמה נקראים חובה. ומשיב, אלא בדרך סוד הוא, כי סם המות שורה על ידים מזוהמים, שעושים עליהם ברכה, ועל כוס, שמברכים עליו בלי טהרה, ונקרא טמא. ומה כוס ששותים בו הוא טמא לברכה עד שהם מטהרים אותו ברחיצה בפנים ומבחוץ, כל שכן הידים. ומשום זה מים אחרונים חובה. וסוד הדבר **והתקדשתם**, אלו מים ראשונים, **והייתם קדושים**, אלו מים אחרונים. **כי קדוש**, זהו שמן ערב. שהיו מושחים את הידים לאחר מים אחרונים (עי' ברכות נג:) ואלו ג' דברים, הם כנגד, קדוש, קדוש, וגו'. ומשום זה, והתקדשתם וגו' שיהיה ניכר שאתם בנים להקב"ה. ז"ש בנים אתם לה' אלקיכם.

פסקה נז

תשיעאה כוס דברכה וכו': תקון התשיעי, הוא כוס של ברכה, והעמידו בעלי המשנה עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה, ואלו הם, עטור, עטוף, הדחה, שטיפה, חי, מלא, ומקבלו בשתי ידיו, ונותנו בימין, ומסלקו מן הקרקע טפח, ונותן עיניו בו, ומשגרו במתנה לאנשי ביתו. ועתה אין לנו מהם אלא ארבעה, שהם הדחה, ושטיפה, חי, מלא (ברכות נ"א.). ויש אומרים חי מן החבית, אבל בכוס אפשר לתת אותו מזוג במים, ויש אומרים, חי, פירושו שיהיה הכוס שלם, ואין פירושו, שלא יהיה מזוג במים. כי שבירתו זו היא מיתתו, וע"כ כשהוא שלם נקרא חי. ופירושו של שאר הדברים, מפרש לפנינו.

פסקה נח

כוס על דרך וכו': ומפרש, מהו כוס שלם, **כוס**, על דרך החכמה הוא, מלכות שנקראת, אלקים, שהוא מלא **ב י"ה**, כי בקטנות נקראת המלכות **אלם** בלי י"ה. והם שלם. כלומר, שב' השמות, כוס ואלקים, הם באפן זה שלם. אבל כוס בלא **ו'**, הוא כמו כס במקום כסא, שהוא פגום וחסר בלי **א'**, כך כס במקום כוס, הוא חסר בלי **ה ו'**, והוא פגום. הכסא כן עולה בגי' כוס. כי גם הכסא, היא שם מלכות כמו כוס.

פסקה נט

כוס היא ה' וכו': כוס, הוא המלכות, שה"ס **ה'** דהויה, וצריך עשרה דברים כנגד **י'** כדי להכפיל י"פ ה' ולהמשיך נ' שערי בינה, (כנ"ל פנחס אות תרכ"ד ע"ש) והם, א) עטור, הרומז על סוד העטרה, דהיינו עטרת תפארת שהיא מלכות דיסוד. וז"ס עטור שאמרו ז"ל, שמעטרו בתלמידים, והיא עטרת הברית, דהיינו לחבר עמה מלכות דיסוד. שיורה על זווג יסוד ומלכות, להולדת נשמות שה"ס תלמידים. ב) **עטוף**, רומז על תפלה לעני כי **יעטוף**, שכל הברכות והתפלות מתעטפים, דהיינו שמתאחרים מלהתקבל, עד שתעלה תפלת העני. ותפלת העני, הוא תקון המלכות מצד **ד'** דאחד, הנקראת עני. ועל תקון זה, רומז עטוף.

פסקה ס

הדחה ושטיפה כמו וכו': ג) ד) הם הדחה ושטיפה שהם כמו וטהרו וקדשו. הטהרה הוא מימין שהוא חסד, והקדושה היא משמאל שהיא גבורה. כוס של ברכה נקרא מלכות, מצד הבינה שנקראת אלקים. ונקראת עטרה, מצד הכתר. ה) **ח"י** היא נקראת מצד היסוד, הנקרא שלום, שנאמר, וברית שלומי לא תמוט וגו'. אלא יהיה **חי** לעולם. וע"כ נקראת המלכות מצדו, חי. ו) **מלא**, מצד תפארת. דהיינו כשמקבלת מת"ת שלמעלה מחזה, אז היא שלמה ומלאה. ז) **ומקבלו בשתי ידיו**, הרומזים על ב' ההין דהויה. שה' עליונה שהיא בינה, היא חסד, וה' תחתונה שהיא מלכות, היא גבורה.

פסקה סא

ונותנו בימין כי וכו': ונותנו בימין, כי ה' עליונה היא חסד, וה' שניה היא גבורה. וע"כ יתנו בימין, בה' ראשונה. ח) **ומסלקו מן הקרקע טפח**, טפח, יורה על סוד אות **י'**, כי העלאת ה **ה'** הוא ב **י'**. כלומר שמגביהים ה' ספירות המלכות ממקומה, שה"ס קרקע, ומכפילים אותה עם **י'**, ולכוין שתקבל חמשים שערי בינה, (כנ"ל פנחס אות תר"מ) ט) **ונותן עיניו בו**, שהם בסוד היחוד יאהדונה"י, דהיינו השילוב של הויה אדני, שיכוין שהויה, שהוא ז"א, מאיר בבת עין שהיא אדנ"י. הוי"ה מאיר בג' צבעי העין, לבן, אדום, ירוק, שהם חג"ת דז"א, אדני, מאירה בב' עפעפי עין, דהיינו הכסוים שעל העינים, ובב' אישונים שבעינים, ובשערות של עפעפי העין. י) **ומשלחו במתנה לאנשי ביתו**, ביתו היא בינה, שנאמר בה ישמח משה במתנת חלקו, כי משה זכה לבינה. וצריכים להדביק הכוס, שהוא המלכות, באורות הבינה.

פסקה סב

עשיראה ברכת מזונא וכו': תקון העשירי שעל השלחן של שבת. ברכת המזון הרי העמידו חכמים, בשלשה שאכלו כאחד שצריכים כוס, וסוד הדבר, הוא משום ששלשה, הוא בחינת אהבת **כלולותיך**, שפירושו אהבה של ג' **כל**', שהם האבות, שכתוב בהם, **בכל מכל כל**. כי כלולותיך היא מלשון כל, באברהם נאמר, וה' ברך את אברהם **בכל**. וביצחק נאמר, ואכל **מכל**. וביעקב נאמר, יש לי **כל**. ואין להאריך בזה יותר, להיותו סוד נסתר.

פסקה סג

ברכת המזון וכו': ברכת המזון מן התורה, מאין לנו, כי נאמר ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. ולמדנו בברייתא, **וברכת**, זו ברכת הזן את הכל. **את ה' אלקיך**, זו ברכת על הארץ ועל המזון, אשר, את ה' אלקיך, זה ברכת המזון. **על הארץ** זו ברכת בונה ירושלים. וכן הוא אומר ההר ה **טוב** הזה והלבנון. אין לי אלא הברכות שלאחר המזון, הברכה שלפני המזון מנין. הוא שנאמר, **אשר נתן לך**, שפירושו, משעה שנתן לך, עוד מטרם האכילה, חייב אתה לברכו.

פסקה סד

ודרשו חכמים וכו': ודרשו חכמים זכרונם לברכה, משה תקן להם לישראל ברכת הזן, בשעה שירד להם המן. יהושע תקן להם ברכת הארץ בשעה שהכניסם לארץ. דוד שלמה תקנו בונה ירושלים. עוד נמצא בפרשת המן, רמז לברכת המזון במן עצמו. שנאמר ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני ה' אלקיכם.

פסקה סה

אר"ש רזא דאינון וכו': אמר ר"ש הסוד של אלו שבע זיינין, דהיינו ג' זיינין שבש' של ג' ראשים, וד' זיינין שבשין של ד' ראשים, הרשומות בתפלין, שהוא זיינין שבשינין, הרשומות משני צדי התפלין, הן רומזות לז' אונות שבריאה של האדם, שבהם שואב רוח, ומוציא ממנו ניצוץ אש דולק מפיו. כי הרוח כלול מאש מים רוח. ועוד, שהן רמז לז' ימי השבת, ולז' שבועות שמפסח עד עצרת. ועוד, שהן רמוזות בז' קני המנורה, שיש עליהם שבעה נרות קדושים. ועוד, שהן רמוזות לז' ככבי לכת המאירים ברקיע. ועוד, שהן רומזות לשבע מדרגות, חג"ת נהי"מ, שהעולם עומד עליהם, שהם יסוד ושורש ועיקר הכל. ועל שבע זיינין אלו, אמרו החברים, כל מי שרוצה להניח תפלין של ראש, צריך להסתכל באלו ב' שינין שהם רמוזים באלו ז' זיינין, שיש בהן רמז לסודות סתומים, ורמזים עמוקים. (ע"כ רע"מ).

פסקה סו
כי ה' אלקיכם וגו': (כל המאמר הזה עד סוף הפרשה, מובא לעיל ב"א מאות פ"א עד אות צ"ב, ונתבאר שס בהסולם, ומשם תדרוש הביאור). למדנו. ודמות פניהם פני אדם. אלו אינם ככרובים, הם פנים גדולים, כרובים הם פנים קטנים כפני ילד. **פני אדם**, כל הצורות כלולות בהם, משום שהם פנים גדולים. ומצטיירין בהם צורות חקוקות בחקיקת שם המפורש בארבע רוחות העולם, מזרח מערב צפון דרום.

פסקה סז
מיכאל רשים ברשימו וכו': מיכאל רשם רשימה לצד דרום, וכל ג' הפנים, פני אריה פני שור פני נשר, מסתכלים אל פני אדם. אדם הוא זכר ונקבה, ולא נקרא בשם אדם זולתם. וממנו, מפני אדם, נצטיירו הציורים שבסוד הכתוב, רכב אלקים רבותים אלפי שנאן.

פסקה סח
שנאן כללא דכלהו וכו': שנאן, שבהכתוב, כולל כל הציורים, שהוא ראשי תיבות, **ש** ור, **נ** שר, **א** ריה, **ן** היא אדם. שהוא התפשטות של סוד זכר ונקבה הנכללים כאחד. וכל האלפים ורבבות כולם יוצאים מאלו החיות שבסוד שנאן, ומאלו הצורות מתחלקים כל אחד ואחד בבחינתו כמו שראוי לו.

פסקה סט
אלין אינון דקא וכו': אלו הן המשולבות אחת באחת, וכלולות זו מזו, שתהיה כל אחת כלולה בחברתה, שהן שור נשר אריה אדם, מתנהגות בסוד ארבעה שמות חקוקים, שהם אל הגדול הגבור והנורא, שעולים להתנהג ולהסתכל.

פסקה ע
סליק לאתנהגא ולאסתכלא וכו': עלה להתנהג ולהסתכל, שור אל פני אדם, עולה שם אחר מתעטר ונחקק בסוד שני צבעים, והוא השם **אל**. אז חוזר לאחור והכסא חוקק ומפתח אותו, ונרשם על ידו להתנהג בסוד השם הזה.

פסקה עא
וסליק לאתנהגא ולאסתכלא וכו': ועלה להתנהג ולהסתכל, נשר אל פני אדם, ועולה שם אחד מתעטר ומתנהג בסוד ב' פנים וצבעים, להתנהג ולהסתכל בדרך עליה בעטרה והוא השם **גדול**. אז חוזר לאחור, והכסא חוקק ומפתח, אותו, ונרשם להתנהג בסוד שם הזה.

פסקה עב
סליק לאתנהגא ולאסתכלא וכו': עלה להתנהג ולהסתכל אריה אל פני אדם. ועולה שם אחד מתעטר ונחקק בסוד ב' פנים וצבעים להתאזר ולהתקשר בגבורה, והוא השם **גבור**. אז חוזר לאחור, והכסא חוקק ומפתח אותו, ונרשם להתנהג בסוד שם הזה.

פסקה עג
אדם אסתכל בכלהו וכו': פני אדם מסתכל בכל החיות וכולן עולות ומסתכלות בו. אז נצטיירו כולן בחקיקותיהן בציור זה, בסוד שם אחד הנקרא **הנורא**. ואז כתוב עליהם ודמות פניהם פני אדם. כולן כלולות בצורה זו, וצורה זו כוללת אותם.

פסקה עד
ועל רזא דא וכו': ועל סוד הזה, נקרא הקב"ה האל הגדול הגבור והנורא. כי שמות אלו תקונים הם למעלה, בסוד המרכבה העליונה, כלול בד' אותיות הויה, שהוא שם הכולל כל הצורות. צורות אלו חקוקות ומפותחות בהכסא, והכסא נחקק ונרקם בהם. אחד לימין ואחד לשמאל ואחד לפנים ואחד לאחור. רשומות לארבע רוחות העולם.

פסקה עה
כרסיא כד סלקא וכו': כשהכסא עולה הוא רשום בארבע צורות אלו. אלו ארבע שמות עליונים, נושאים כסא הזה, והכסא נכלל בהם, עד שהכסא מקבל ולוקט אלו התענוגים והחמודות, אח"כ, יורד הכסא מלא כמו אילן המלא ענפים לכל צד ומלא עם פירות. אחר שירד הכסא, יוצאות אלו ד' צורות של החיות, מצוירות בציוריהן, חקוקות מאירות נוצצות ולוהטות, והן זורעות זרע על העולם. ביאור מאמר הזה תמצא לעיל (בראשית א' מאות פ"א עד אות צ"ב).

שופטים

פסקה א
שופטים ושוטרים תתן וגו': במצוה זו צוה על שופטים ושוטרים. ועוד. כי אלקים שופט כי' **ם**', מניה **י** ו"ד דחושבניה **כ**' לאחר מכאן, אלקים שופט, זה ישפיל **ה"ה** דהויה וזה ירום **ו"ו** דהויה.

פירוש. סוד המשפט הוא בג' קוין, בסוד במותב בי תלתא כחדא הוינא. הרומזים על ג' קוין המשמשים כאחד. אשר קו הימין נוטה לחסד, ושופט העולם בחסד. וקו שמאל נוטה לדינים ושופט העולם בדין וקו האמצעי מכריע ביניהם, ומקיים הארת שניהם, אלא שמשפיל את הארת השמאל שלא יאיר אלא ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' אות

נ' ד"ה מחלוקת) ואז אין בו דינים, ומרים הארת הימין שיאיר ממעלה למטה, שה"ס אור ג"ר. כמ"ש שם.
וזה אמרו, **ועוד**. דהיינו בדרך סוד, **כי אלקים שופט**, **כי**, **מ'**, שהמלה **כי** בגי' **מ'**, כי **מניה יוד דחושבניה כ'**, כי ה **י'** של המלה כי, במילואה, דהיינו **יוד**, הוא בגי' עשרים. ועם ה **כ'** עצמה של המלה כי, הרי הוא בגי' **מ'**. ומ' יורה על קו ימין שהוא חסד. **בתר הכא**, לאחר מכאן שהקו ימין, המרומז בהמלה כי, שפט, **אלקים שופט**, שהוא הקו שמאל, שהקו ימין שה"ס **כי**, שופט העולם בחסד, והקו שמאל שה"ס **אלקים** שופט העולם בדין. ואחריהם בא קו האמצעי שנקרא **זה**, וז"ש, **זה ישפיל ה"ח**, שקו אמצעי הנקרא **זה**, משפיל את **ה"ה** שה"ס השמאל, והמלכות, שמשפיל שלא יאיר השמאל בה, אלא ממטה למעלה, דהיינו רק בו"ק. **וזה ירום ו"ו**, שמרים את קו ימין המאיר בז"א בחסדים, שהוא יאיר ממעלה למטה באורות דג"ר. (כמ"ש לעיל ב"א דף ס' אות נ' ד"ה מחלוקת).

פסקה ב

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זו, הוא לדון בחרב, לדון בחנק, לדון בדין סקילה, לדון בדין שריפה. **לדון בחרב**, למי. ומשיב, לסמאל. ז"ש, כי רותה בשמים חרבי הנה על אדום תרד. דהיינו על סמאל, שהוא שרו של אדום.

פסקה ג

חרב דקב"ה י' וכו': החרב של הקב"ה **י'** של הויה, היא ראש החרב. ה **ו'** של הויה היא גוף החרב, **ה'** של הויה, הן ב' פיות של החרב, שהם סוד צדק צדק תרדוף, שחותכים שני דינים, דין מפי בית דין שלמעלה, ודין מפי בית דין שלמטה. ומכאן נודע, שאין אדם נוקף אצבעו מלמטה עד שניתן לו רשות מלמעלה.
פירוש. המוחין דז"א המתגלים ביחוד קריאת שמע, מכונים חרב שעל ידיה נשמדת הסטרא אחרא. כלהלן. ועיקר גילוי המוחין ההם, הוא ע"י התחברות המלכות בבינה, שאז מקבלת המלכות כלים דבינה בסוד אמא אוזיפת לברתא מאנהא (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר אות י"ז) ולולא זה לא היו ז"א ומלכות ראוים למוחין כלל (כנ"ל ב"א דף ז' אות ג' ד"ה וכבר). וע"כ יש לבינה ומלכות אותה צורת אות. דהיינו **ה'** כי הן אותם המוחין. ולפיכך הן בצורה אחת בפי החרב, אלא שנבחנות לב' פיות, כמו בשם שהן ב' ההין.
וז"ש, **י' רישא דחרבא**, שה"ס החכמה והיא **י'** דהויה שהיא ראש הכל, המשפיע המוחין אל **ה'** עליונה, שהיא בינה. אמנם כשהמוחין בי"ה, אינם יכולים להשמיד הס"א, כי הס"א אינו נאחז בהם, אלא בו"ה, וע"כ רק ו"ה יכולים להשמיד הס"א. וז"ש **ו' גופא דחרבא**, כי ז"א שה"ס **ו'** דהויה הוא עיקר החרב המשמיד הס"א. **ה' תרין פיפיות**

דילה, שע"י השואת הצורה שלהן באים המוחין לכלל גילוי כנ"ל, ולפיכך אינו מספיק פה אחד, אלא צריכים דוקא לב' פיות, שסוד הפה שבבינה ישפיע לפה של המלכות באפן אשר ה **י**' שהיא ראש הכל משפיעה אל **ה**' ראשונה, ומהן מקבלת ה **ו**' שהיא גוף ועיקר החרב, משפיעה ל **ה**' אחרונה, ואז נשלמת המציאות של החרב. וז"ש, **צדק צדק תרדוף** שב' פיות החרב נקראים צדק צדק, וב' פיות החרב האלו, **חתכין תרין דינין**, **בבת אחת**, **דינא מפי ב"ד דלעילא**, דהיינו בינה. **ודינא מפי ב"ד דלתתא**, דהיינו מלכות. וז"ש **ומהכא אשתמודע אין אדם נוקף אצבעו מלמטה**, דהיינו על פי דין של ב"ד של מטה, **עד שנתן לו רשות מלמעלה**, דהיינו ע"י ב"ד של מעלה, שהוא בינה. כי כל המוחין שבמלכות, מקובלים מן הבינה, ואין למלכות מבחינת עצמה כלום.

פסקה ד

נרתקא דחרבא אדני וכו': הנרתק של החרב, דהיינו הכלי שטומנים בו החרב, הוא השם **אדני**. שם, באדני, נמצאות אותיות דין. כי באדני יש אותיות א' דין. בקריאת שמע, ה"ס **הויה**, שהוא חרבו של הקב"ה, כנ"ל בדבור הסמוך. עליה נאמר רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם, כמ"ש לעיל. בצדיק ח"י העולמים כלולות שמונה עשרה ברכות, כלומר שע"י הצדיק, שהוא יסוד דז"א נעשה זווג ז"א ומלכות דגדלות, שה"ס שמונה עשרה ברכות, שבתפלת העמידה. דביה אדני שפתי תפתח, **ופי**, שהיסוד פותח את המלכות שנקראת אדני. ובו, ביסוד, נכנסת החרב בנרתיקה, שה"ס זווג הויה, באדני, שנעשה ע"י היסוד וחמת המלך שככה. כי כבר נתבערו הקליפות ביחוד דקריאת שמע, ועתה בתפלת העמידה אין עוד אחיזה להן ונשקט הכעס, ומתחברים ב' השמות **יאהדונה"י**, שהוא שילוב ב' שמות, הויה אדנ"י.

פסקה ה

לדון בחנק זרקא וכו': המצוה לדון בחנק. בהטעם זרקא, יש שם קו, ו **י**' כרוכה עליו, וקו, הוא **ו**' שנתפשטה מן ה **י**'. בו ב **ו**', תופש את סמאל. בסו"ה, וישאוהו במוט בשנים. מהו מוט של אותו רשע סמאל. ומשיב, אדם שהוא יוד הא ואו הא שבגי' מ"ה, ועם ד' אותיות הויה, הרי מ"ט, כחשבון מ"ט אותיות שהן ב **ו**' מלים של יחוד העליון, שהוא שמע ישראל, וב **ו**' מלים של יחוד התחתון, שהוא בשכמל"ו. שהן **ו**' **ו**'. וזה הוא וישאוהו במוט בשנים, בפרוד מהן, בלא **א**' שבאמצע **ו**"ו, כי אין יחוד לסטרא אחרא, אלא וישאוהו במוט בשנים, סמאל ובת זוגו עולם הנפרדים.

פסקה ו
בחבל דיחנק בה וכו': בחבל שיחנק בו את סמאל, אחוזות הא הא, דהיינו ב **ה'** אצבעות דיד ימין, וב **ה'** אצבעות דיד שמאל. ה **ו'** היא חבל. ה **י'** החניקה שלהם של סמאל ונחש. השם הויה, הוא מיתה לסמאל ונחש, וחיים לישראל. ומשום זה כתוב, ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלקים עמדי **אני אמית** לאלהים אחרים בשמי, ולכל שאינם מאמינים בי. **ואחיה** לאלו המאמינים בי ושומרים מצוותי.

פסקה ז
לדון בסקילה לסמאל וכו': לדון בסקילה לסמאל, הוא באבן שהיא **י'**, וזורק אותה אליו בחמש אצבעות שהן **ה'**, ובקנה הזרוע, שהוא **ו'**, ובכתף, ששם **ה'**, והמחשבה זורקת את האבן אליו, שהיא שם המפורש, יוד הא ואו הא.

פסקה ח
לדון בשרפה לסמאל וכו': לדון בשרפה לסמאל, על ידי עצים להדליק בהם אש. אשרי הוא הגוף שהוא עץ, והאברים שלו הם עצים, שישרוף בהם אש, שהוא נר מצוה, בכל אבר, לשרוף את סמאל על ידי השכינה העליונה, שהיא בינה, בעץ שהוא תפארת, ובכל עצים, דהיינו הספירות, האחוזים בת"ת. כי בעת שאש של גבוה יורדת על העצים של הקרבן, והזר הקרב יומת, כי נשרף בה, באש. ז"ש והאש על המזבח תוקד בו. אשרי הוא מי שאחוז בעץ החיים, שהוא ז"א, בגופו, ובאברים שלו. שהוא נר, כל ענף וענף הוא נר מצוה ברמ"ח מצות שלו. שהם כנגד רמ"ח אברים, דהיינו נר מצורן על כל אבר.

פסקה ט
כד אחידן ביה וכו': כששניהם דהיינו עץ החיים ונר מצוה, שהם ז"א ומלכות, אחוזים בו, באותו האדם, יתקיים, וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל דהיינו האדם, וסמאל ונחש וכל הממונים שלו האחוזים בגוף האדם, שהם קוצים, יהיו נשרפים, והענפים של הסנה, והפירות שלו, והעלים שלו, אינם נשרפים. זה הראה הקב"ה למשה.

פסקה י
אמר בוצינא קדישא וכו': אמר המאור הקדוש שהוא ר"ש. לרעיא מהימנא, ודאי ישראל הם עצים יבשים בתורה כי משום שאחוזים באש של הדיוט אינם ראוים שיעשה להם נס. ומיד שאתה יורד עליהם בתורה, בשבילך יורד עליהם עץ החיים, שהוא ז"א, ומצוה, שהיא מלכות, שהיא נר ה', ואוחזת בהם והם יחיו. ואומות העולם עכו"ם, יהיו נשרפים בנר ההוא. וזה שאמר הנביא, אל תירא עבדי יעקב אל תחת ישראל כי אתך אני וגו'.

ביאור המאמר. כבר ידעת שזו"ן מצד אצילותם אינם ראוים למוחין, משום שמלכות דצמצום א' רובצת עליהם שאינה ראויה לקבלת אור, ובאפן זה, לא היה קיום לזו"ן ולכל העולמות הנמשכים מהם ע"כ בכדי שהעולם יוכל להתקיים, העלה המאציל את המלכות לבינה. ונעשית אחת עם הבינה, ואז נעשו זו"ן ראוים למוחין, (כמ"ש לעיל ב"א דף ז' ד"ה וכבר ע"ש). וכל זה, אם התחתונים הולכים בדרך הישר. אבל אם התחתונים חוטאים, יש רשות לסטרא אחרא להתדבק בזו"ן ולגלות בחינת המלכות דצמצום א' שיש בכלים דזו"ן, ואז מסתלקים כל האורות. וכל זמן שהס"א דבוקה במלכות זו ויונקת ממקום החסרון הזה שבזו"ן, אז אין תקוה שזו"ן יוכלו לקבל מוחין להשפיע אל העולמות. ולפיכך אין שום עצה אלא להמית את הסטרא אחרא זו שנתדבקה בזו"ן. ואז אפשר לזו"ן להשפיע שוב חיים אל העולמות. ושני אלה באים כאחד כי עם תקון זו"ן שימשיכו החיים, מתים הס"א (כמ"ש באות ו') **שמא דהויה**, **מיתה לסמאל**. שבהתתקן שם הויה, דהיינו המוחין דזו"ן, מתים הס"א שהיו אחוזים במקום החסרון שלהם.

אמנם להמית הס"א ולהמשיך החיים אל זו"ן והעולמות, אי אפשר עד שימיתו אותו, בד' מיתות, סקילה, שרפה, הרג, וחנק. כי אינו מתבטל לגמרי עד שיעברו עליו ד' מיתות אלו. והענין הוא, כי כדי להחזיר המוחין לקדמותם בשלמות, צריכים ד' מיני תקונים. **תקון הא**' הוא להפרידו מדבקות המלכות דצמצום א', כי כל זמן שהס"א דבוק שם אין לחשוב אפילו מבחינת תקון. וזה עושים בסוד מוקש שמשימים לו (כנ"ל וארא אות ק"ט) כי מעלים את המלכות לבינה, ומקבלת הבינה דינים דמלכות ואז נמשך גם הס"א לינק מן החסרון שבבינה, ועוזב את החסרון שבמלכות והוא נפרד ממנה. כי כל תקות הס"א הוא להאחז במדרגות עליונות. וכיון שהס"א נתדבקה בחסרון הבינה, אז מורידים המלכות מן הבינה, והבינה חוזרת לשלמותה, והס"א נפרדת גם מאחיזת הבינה. ותקון זה נקרא זרקא, כי זורקים המלכות למעלה שתתדבק בבינה. וכן נבחן **למיתת סקילה**. כי המלכות מכונה אבן, וזריקתה למעלה להדבק בבינה, נופל כוחה על ראש הס"א, כי עי"ז הוא נפרד מן המלכות דצמצום א'. שלולא זה אין מציאות לשום תקון.

תקון הב' הוא, כי אחר ירידת המלכות מן הבינה, יוצא בה קו השמאל, ושוב נאחז הס"א בהארה זו דשמאל למשוך אותה ממעלה למטה שבזה שוב סותם את האורות, והשמאל אינו יכול להדבק עם הימין. ונעשית מחלוקת ביניהם (כנ"ל אד"ר אות רי"ד) ובזה הוא מחטיא את התחתונים, בסו"ה יעלו שמים ירדו תהומות. כמ"ש שם. וכדי לגרשו משם יורד מקו שמאל דבינה אש שורפת, שלא יוכל הס"א לקרב לינק משם, בסוד והזר הקרב יומת. ותקון זה נקרא **מיתת שרפה** לס"א. אמנם עוד אינו מספיק, שהשמאל יתיחד עם

הימין, ויפתחו האורות. אלא שמספיק להפריד הס"א שלא יוכל לינק משמאל, מחמת שהוא אש שורפת.

תיקון ג', וכדי לפתוח האורות, צריכים לתקון דקו אמצעי, שהוא ימעט את הג"ר דשמאל, שאז נכנע השמאל ומתיחד עם הימין, וכיון שקו אמצעי ממעט את ג"ר דשמאל נהרגת הס"א, שכל חיותה היא מדביקות בשמאל. שז"ס **רותה בשמים חרבי**, כי המסך דחירק, שה"ס החרב הממעטת ג"ר דשמאל, הנה עיקר פעולתה היא בשמים, שה"ס קו אמצעי, למעלה, אבל לבסוף **על אדום תרד**, שבחרב הזו נהרגת הס"א כי נחרבה יניקתה. ותקון זה נקרא **מיתת הרג**, שהס"א נהרגת בחרב, שהוא ע"י קו האמצעי. אמנם עוד לא נשלם בזה ביטול הס"א לגמרי, כי אין הס"א מתבטלת לגמרי אלא בהארת חכמה, וכיון שמדרך קו האמצעי, שהוא ז"א, להמשיך רק חסדים, ע"כ עוד נשאר איזה כח לס"א, כי יש לו עוד מקום חסרון להתאחז בו.

תקון ד', וכדי להחניק את הס"א לגמרי צריכים ליחוד ז"א ומלכות, כי מקום גילוי החכמה הוא במלכות, ומקום גילוי החסדים הוא בז"א, וכשמתיחדים שניהם נעשו ז"א ומלכות לאחד, וכן הארת החכמה והארת החסדים נעשו לאחד, ואז נחנקת הס"א לגמרי, שלא נשאר לה מקום ריקן וחסרון בקדושה להאחז בו. ותקון זה נקרא **מיתת חניקה**, כי הס"א נחנקת מחוסר נשימה מן הקדושה, ועוברת מן העולם, אלא אם התחתונים יחזרו לסורם יחיו שוב את הס"א ע"י עונותיהם. והנה נתבארו סוד ד' מיתות, סקילה שריפה הרג וחנק, שאין הס"א עובר מן העולם, טרם שיעברו עליו ד' מיתות אלו.

וז"ש (באות ז') **לדון בסקילה לסמאל באבן דאיהי י'**, שהסקילה ה"ס **י'** דהוי"ה, והאבן היא מלכות שנקראת אבן, וע"י שזורקים את האבן, עד מקום ה **י'** דהויה, ה **י'** דהוי"ה סוקלת את הס"א, והוא נפרד מן הקדושה כנ"ל. וגם המלכות שעלתה לבינה בסוד ה **י'**, נקראת ג"כ, **י'** שנכנסה באור הבינה ונעשה האור לאויר (כנ"ל ב"א דף מ"ד ד"ה בקע). וסוד ה **י'** דהויה היא א"א ואו"א, כי המלכות עולה עד הבינה שבראש דא"א, ובינה ותו"מ דראש א"א יוצאים מחמת זה מראש דא"א לבחינת חג"ת דא"א, שנקראים ידים, ואח"כ שמורידים המלכות מן הבינה, ובינה ותו"מ דראש א"א חוזרים לראש, מעלים גם כן, התחתון שלהם, שהוא החג"ת דא"א אל מדרגת ראש דא"א, ונעשו חב"ד דא"א. שז"ס שאו ידיכם קדש. כי בזה נושאים הידים מבחינת גוף לבחינת ראש. ולולא עלית המלכות לראש א"א, לא היו חג"ת דא"א ראוים לאור להיותם בחינת ז"א דא"א, שהוא התכללות מז"א דאצילות. ולפיכך נבחן שידים אלו זורקות האבן לראש הס"א, וסוקלות

אותו. כי ע"י המוחין שמקבלים נסקל הס"א (כנ"ל באות ו') **שמא דהויה מיתה לסמאל ונחש וחיים לישראל**.

וז"ש (באות ז') **זריק לה לגביה בחמש אצבען דאינון ה', ובקנה דדרועא דאיהו ו', ובכתף דתמן ה'**. כי כשעולות הידים לראש א"א, נעשה בכל יד ע"ס, חב"ד חג"ת נהי"מ שהאצבעות, נעשו חב"ד, וה"ס ה' דהויה, וקנה הזרוע, נעשה חג"ת, שה"ס **ו'** דהויה, והקבורת המחוברת לכתף, נעשית נהי"מ שבהם המלכות, שה"ס **ה'** אחרונה דהויה. וכל ע"ס אלו יצאו בסבת עלית המלכות לבינה דא"א וירידתה, ע"כ נבחן שהם זורקים האבן על ראש הס"א וסוקלים אותו. וז"ש, **ש ה' ו' ה'** שביד, הם הזורקים את האבן. ונודע, שידים דא"א, נעשו מוחין לז"א, וז"ש, **וזריק לה לגביה מחשבה, דאיהו שמא מפרש, יוד הא ואו הא**, כי הידים דא"א נעשו מחשבה, לז"א, שה"ס המוחין המרומזים בהויה במילוי אלפין, הנקרא שם המפורש. שהם הסוקלים את הס"א, בסוד, **שמא דהויה מיתה לסמאל**. כנ"ל. והנה נתבאר תקון הא' שהוא **מיתת סקילה** לס"א. שבאה מן ה **י'** דהויה, מכח עלית המלכות לבינה של **י'** הזו, וירידתה משם. ועתה מבאר ענין מיתת השרפה הבאה מן **ה'** דהויה.

וז"ש (באות ח') **לדון בשרפה לסמאל** וכו' **לאוקדא לסמאל בשכינתא עלאה בעץ דאיהו תפארת** וכו'. כי אחר שירדה המלכות מן הבינה דא"א, היא יורדת מבינה שבכל המדרגות, ואז יוצא בבינה, שה"ס ישסו"ת, קו שמאל שהוא לוהט עם רוב הדינים שבו, שהוא אש שורפת, כדי להפריד הס"א, שלא תמשיך החכמה ממנו ממעלה למטה. ועיקר פעולתו לשרוף את הס"א נעשה כשהקו האמצעי ממשיך הדינים ההם למקומו (כנ"ל פקודי אות שע"ו) וז"ש, **לאוקדא לסמאל בשכינתא עלאה**, שהיא בינה, שבקו שמאל שלה אש שורפת, **בעץ דאיהו תפארת** וכו', שפעולת השריפה היא בעת שהאש נאחז בקו האמצעי שנקרא תפארת, ואז הוא שורף הס"א. וז"ש, **דבזמנא דאש של גבוה**, דהיינו האש דקו שמאל דבינה, **נחית ע"ג עצים דקרבנא**, ששם מקום גילוי של הדינים ההם, אז והזר הקרב יומת, שהס"א הקרב לינק מקו שמאל תיכף ישרף ויומת. והנה נתבאר ענין תקון הב', שהוא **מיתת שרפה** הבאה מן **ה'** דהויה, דהיינו מקו שמאל דישסו"ת. ועתה מבאר ענין מיתת ההרג, הבאה מן **ו'** דהויה, שהיא קו האמצעי.

וז"ש (באות ב') **לדון בסייף למאן לסמאל, הה"ד, כי רותה בשמים חרבי הנה על אדום תרד**. שהוא בעת שקו האמצעי מיחד ימין ושמאל, שלא יוכל ליחדם זולת ע"י שממעט הג"ר דקו שמאל (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) שמיעוט הזה נעשה בשמים. אמנם הס"א נהרגת מחמתו מחמת שכל חיותו הוא מג"ר דשמאל אלו, ונחשב כמו שנחתך

ראשו דס"א, כי הג"ר נקראות ראש. וזסו"ה **רותה בשמים חרבי**, כי המסך דחירק מעביר הג"ר דשמאל בשמים, ושם השמאל מתגדל על ידי זה, כי נתחבר בחסדים דימין, ומאיר בהארה גדולה, אבל הראש דס"א, נכרת מחמת מיעוט הג"ר הללו, וז"ש, **הנה על אדום תרד**. שהוא סמאל שרו של אדום. וז"ש, (באות ג') **חרב דקב"ה, י' רישא דחרבא, ו' גופא דחרבא, הא הא תרין פיפיות דילה**, ה **י'** היא שורש החרב, כי ה **י'** היא שורש הכל. אבל גוף החרב הוא ה **ו'**, שהיא ז"א, קו האמצעי, שהוא הפועל וממעט את ג"ר דשמאל כדי ליחדו עם הימין. אמנם הוא ממעט בכח המסך דחירק, בב' פעולות, מתחילה בכח המלכות, ואח"כ בכח המלכות הממותקת בבינה (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) וז"ס ב' פיות החרב, שבהם כורת וממעט את הג"ר דשמאל, שהם **ה'** עלאה, דהיינו, מלכות הממותקת ב **ה'** עלאה, וה' תתאה, דהיינו המלכות עצמה. וז"ש **צדק צדק תרדוף, חתכין תרין דינין** דהיינו ב' כחות המיעוט, **דינא מפי ב"ד דלעילא**, שה"ס בינה, **ודינא מפי ב"ד דלתתא**, שה"ס מלכות. **ומהכא אשתמודע אין אדם נוקף** וכו', כלומר, שהמלכות אינה ממעטת הג"ר מכחה עצמה אלא מכח הבינה. כי אחר שנמתקה בבינה, אינה פועלת עוד כלום מכחה עצמה. כי בחינתה עצמה נגנזת.

וז"ש (באות ד') **נרתקא דחרבא אדני תמן אשתכח דינא**, שאע"פ שאמרנו ה' ה' ב' פיות שלה, אין הפירוש בזווג הויה אדני אלא בבחינת הויה, מטרם שנזדווג עם אדני, כי אז נמצאים הדינים בבחינת מלחמה עם הס"א והדינים שבב' ההין הם חותכים הראש דס"א כנ"ל. אבל בשם **אדני תמן אשתכח דינא**, דהיינו שהדין שבמלכות נתעלה ונמתק כל כך עד שנעשה שם קדוש אדני, כי השם אדני הוא אותיות **א' דין**. ולפיכך נבחן שהוא נרתק להויה, כלומר שהזווג הויה אדני הוא אחר שכלו כל המלחמות, והחרב המרומזת בהויה נכנסת לנדנה, כי אין עוד קליפות ללחום עמהם. וז"ש, **בק"ש הויה חרבא דקב"ה**, שהיחוד שבקריאת שמע הוא בבחינת חרבו של הקב"ה לכרות ראש הס"א, כי בק"ש אין עוד היחוד בשלמות בבחינת ג"ר, מחמת שיש עוד מלחמות עם הס"א לכרות ראשו בחרב, וכן לחנוק אותו עם יחוד התחתון שבבשכמל"ו, כלהלן, אבל ביחוד הוי"ה אדני שבתפילה, כבר כלו כל המלחמות, והחרב, שה"ס הויה, **ש י'** ראש החרב, **ו ו'** גוף החרב, **ו ה' ה'** ב' פיפיות שלה, כנ"ל, אותה החרב נכנסת לנרתיקה שהוא השם אדנ"י. שז"ס היחוד הויה אדני שבתפלת שמונה עשרה, שאין צריכים יותר לכלי מלחמה. וז"ש **בצדיק ח"י עלמין**, שהוא יסוד דז"א, **כליל ח"י ברכאן**, שהוא בזווג דתפלת שמונה עשרה ברכות, **דביה, אדני שפתי תפתח. ופי, ביה יאל הרבא בנרתיקה**, כי כמו שהחרב יש לה ב' פיות מטעם הדין של בינה ומלכות, כן בדין המתוק של אדני יש כנגדם ב' פיות

דבינה ומלכות, להכניס בהם ב' פיות החרב. שז"ס אדני **שפתי** תפתח, שהוא פה אחד **ופי** יגיד היא פה השני, ואז **וחמת המלך שככה**. כי כלו כל המלחמות. **ומתחברין תרין שמהן יאהדונהי**. והנה נתבאר **מיתת הרג**, בחרב. ועתה מבאר מיתת חנק.

וז"ש (באות ה') **זרקא תמן קו י' כריכא ביה**, זרקא ה"ס זריקת המלכות לבינה, כנ"ל במיתת סקילה, ואומר **תמן קו**, שקו האמצעי המייחד ימין ושמאל משמש ג"כ בזרקא הזה, כי המסך דחירק שבו הוא ג"כ מכח המלכות דמפתחא, (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) שה"ס זריקת המלכות לבינה. וז"ש, **י' כריכא ביה**, שסוד ה **י'** הנכנסת לאור ונעשה אויר, כרוכה בקו האמצעי. **וקו, ו' דאתפשטא מניה**, הקו ה"ס **ו'** דהיינו קו האמצעי, המתפשט מכח **י'** זו וממעט השמאל, ואח"כ מיחד ימין ושמאל, (כמ"ש שם) **ביה תפיס לסמאל**, בה, ב **י'** הכרוכה על הקו, תופס את סמאל, כי **י'** זו ה"ס המוקש שמשימים לס"א, כנ"ל במיתת סקילה, שע"י המוקש הזה תופש אה הס"א, ואה"כ מביא עליו ד' מיתות. ועתה מבאר ענין החנק. **וישאוהו במוט בשנים**. שמקרא זה רומז על סמאל, שהיה אחוז בעצת מרגלים, והם נשאו את סמאל, במוט בשנים. שואל, **מאי מוט דההוא רשע**, כלומר, מהו המוט, שאותו רשע סמאל נאחז בו, שעליו כתוב **וישאוהו במוט**. ומשיב, **אדם** שה"ס מ"ה, **דאיהו יוד הא ואו הא** שהוא בגי' **מ"ה**, המרמז על המוחין דז"א, **וד' אתוון הויה**, פשוטה בלי מלוי, הרומזת על המלכות, שהם ביחד **מ"ט**, **בחושבן מ"ט אתוון דאינון בשית תיבין דיחודא עלאה**, שבק"ש, שהוא יחוד ז"א, **ובשית תיבין דיחודא תתאה**, שבבשכמל"ו, שהוא יחוד המלכות, **דאינון ו' ו'**, הרומזות על חג"ת נה"י דז"א, ועל חג"ת נה"י דמלכות. **והאי הוא וישאוהו במוט**, שסמאל היה נאחז אז במ"ט אותיות שביחוד ז"א ויחוד המלכות. **בשנים**, **בפרודא מנייהו**, בשנים, פירושו בב' ווין שבז"א ושבמלכות, שהם היו אז בפרוד מן המוחין האלו, מחמת אחיזת סמאל. וז"ש, **בלא א' באמצע ו"ו**, כי ה **א'** שבאמצע **ואו** יורה על המוחין ועל היחוד של **ו'** מלים דק"ש, עם **ו'** מלים דבשכמל"ו, וכיון שסמאל נאחז במוט, שהם המוחין דז"א ומלכות, ע"כ היו אלו ב' ווין בפרוד, כי **סמאל ובת זוגיה עולם הנפרדים**, כי הם, בכל מקום אחיזתם, עושים פירוד בין ז"א ומלכות. ועל זה רומז **בשנים**, שז"א ומלכות היו שנים בלי יחוד, מחמת אחיזת ס"א. אבל **ואו** עם **א'**, יורה על המוחין דז"א שמקבל מבינה, אשר אז הוא מיחד ימין ושמאל, ועושה יחוד עליון בק"ש ויחוד תחתון בבשכמל"ו, כמ"ש לעיל (ואתחנן אות ס"ו) ואז הואו, היא חבל לחנוק בו את סמאל. וז"ש (באות ו') **בחבל דיחנק בה אחידן ה"א ה"א, בה' אצבען דיד ימינא ובה' דיד שמאלא**. כי הואו, מיחדת ב' ההין דהויה, שהן בינה ומלכות שיאירו זו בזו, ע"י זה שמיחד ב' הידים שהם ימין ושמאל,

ואז נעשה ב' יחודין דק"ש, שבהם נחנק הס"א. וז"ש **ו' חבל, י' חניקה דלהון**, שהו' ה"ס החבל הפועל החניקה ע"י ב' היחודין, והחניקה עצמה ה"ס **י'** הכרוכה על ה **ו'** דזרקא. כי זולתה לא היו נמשכים המוחין, כנ"ל.

וז"ש (באות ו') **שמא דהויה מיתה לסמאל ונחש, וחיים לישראל**, דהיינו המוחין הנמשכים בסוד ד' אותיות הויה ובהויה במילוי אלפין הנ"ל, הוא מיתה לסמאל, כי בזה נפסק כל חיותו. וחיים לישראל. כי החיים של ישראל ממיתים הס"א. וכן להיפך. **ובג"ד ראו עתה** וכו'.

פסקה יא

לא יקום עד וגו': לא יקום עד אחד וגו': מצוה זו היא להעיד עדות בב"ד, שלא יפסיד חברו כסף בשביל שאינו מעיד, אם הוא יודע עדות בשבילו. ואין עדות פחות משנים, ז"ש על פי שנים עדים וגו' יקום דבר, לא יקום על פי עד אחד. ומשום זה העמידו בעלי המשנה מי מעיד על האדם, קירות ביתו. ולא עוד אלא אנשי ביתו מעידים עליו. מהו קירות ביתו. אלו הם קירות לבו. שכתוב, ויסב חזקיהו פניו אל **הקיר**, והעמידו בעלי המשנה, מלמד שחזקיהו התפלל **מקירות** לבו.

פסקה יב

אנשי ביתו: אלו הם רמ"ח אברים שלו. כי הגוף מכונה בית. שכך העמידו בעלי המשנה, רשע עונותיו חקוקים על עצמותיו. וכך צדיק, זכיותיו חקוקות על עצמותיו. ומשום זה אמר דוד, כל עצמותי תאמרנה. ובשביל זה למדנו ומי מעידים על האדם קורות ביתו. קורות ביתו הן העצמות הגלגלת הבנוים על המוח שהוא מים. ועליהם רומז, המקרה במים עליותיו. המקרה, הוא לשון קורות.

פסקה יג

ואמאי בגרמין יתיר וכו': ולמה העונות חקוקים בעצמות יותר מבבשר גידים ועור. הוא משום שהעצמות הם לבנים, וכתב שחור אינו ניכר אלא מתוך לבן. כמו התורה, שהיא לבן מבפנים, דהיינו הגויל, ושחור מבחוץ, דהיינו הדיו. שחור ולבן הם חושך ואור. ויש חשך שהוא תכלת, שהיא המלכות, שנאמר בה גם חשך לא יחשיך ממך. ותכלת הוא שחור, והיא נקבה אל הלבן, שהוא ז"א. כי המלכות אין לה אור מעצמה. אלא מה שנותן בה ז"א. ולא עוד אלא שהגוף עתיד לקום על עצמותיו, ומשום זה הזכיות והחובות חקוקים על עצמותיו ואם יזכה יקום הגוף על העצמות שלו. ואם לא יזכה, לא יקום ולא יהיה לו תחיית המתים.

פסקה יד

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד אלא ב' עדים הם על האדם עין רואה, ואזן שומעת. והבית דין, סופר ודן עונותיו. ולא עוד, אלא השמש והלבנה מעידים על האדם. כמו שהעמדנו, תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. מהו בכסה. הוא ביום שהלבנה שהיא המלכות, מתכסה בו. ולמה היא מתכסה. הוא משום כשמגיע ראש השנה, יבא סמאל לבקש דין על בניה, דהיינו ישראל שהם בני המלכות, לפני הקב"ה. והוא יאמר לו שיביא עדים. והוא מביא עמו את השמש. הלך להביא את הלבנה, והיא מתכסה. באיזה מקום היא מתכסה. ומשיב, אלא שהיא עולה לאותו מקום שנאמר בו, **במכוסה** ממך אל תחקור, כדי לפייס את הקב"ה על בניה.

פסקה טו

והאי הוא דאמר וכו': וזה הוא שאמר הכתוב, תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו. היינו למקום שבו עלתה השכינה, שנאמר בו **ובמכוסה** ממך אל תחקור. והעונות שהם **בסתר**, צריכים להיות נדונים שמה בינו לבין קונו. והעונות שחטא בגלוי, נאמר, מכסה פשעיו לא יצליח. והשכינה מצד הכתר, היא עולם הנסתר. והעמידו בעלי המשנה שאדם צריך לחבר עונותיו למקום ההוא, שהוא כתר, בזמן ההוא מגיע זמן הרחמים והדין עובר. ומשום זה אמר לחבר עונותיו בכתר, לזכותו מן העדות של המלכות. אבל לרשע אין מזכין לו.

פירוש. כי ברה"ש חוזר העולם לקדמותו, והמלכות חוזרת למצב הא' שבו היתה ביום ד' דמעשה בראשית, דהיינו בבחינת ב' מאורות הגדולים, שז"א ונוקבא הלבישו את הבינה, ז"א הקו ימין דבינה, והמלכות קו השמאל. ונודע שהארת השמאל בלי ימין הוא חשך (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות לד ד"ה נפק) וכן ימין בלי שמאל הוא ו"ק בלי מוחין. ולפיכך היה אז ז"א בדורמיטא, דהיינו כמו ישן בלי מוחין. והנוקבא היתה בחשך. ואז בא סמאל לתבוע דין, ונאמר לו להביא ב' עדים. דהיינו ז"א ומלכות, שהשמים שהוא ז"א לא יתן מטר, דהיינו שלא ישפיע אל המלכות. והארץ, שהיא המלכות לא תתן את יבולה לתחתונים. אמנם סמאל לא הביא עמו אלא עד אחד שהוא השמים דהיינו ז"א שהיה בדורמיטא ולא השפיע למלכות. וכיון שהלך להביא את המלכות, שלא תתן יבולה לתחתונים, אז נתכסתה המלכות, דהיינו שנתמעטה מכל ט"ס תחתוניות שבה, ונשארה בנקודת כתר שבה. שמיעוט הזה נעשה על ידי תקיעת שופר, שע"י הקול היוצא משופר מעוררים כח המסך דחירק בז"א שה"ס קו האמצעי, וע"י מסך דחירק הוא ממעט קו השמאל דבינה, ומיחד שם ימין ושמאל דבינה זה בזה, ונתעוררו הרחמים בעולם מכח

יחוד הזה דימין ושמאל (כנ"ל ויקרא דף ק' ד"ה אות ש"ד פירוש. ע"ש). וכיון שנתמעט קו השמאל דבינה, נסתלקו אז כל ט"ס תחתונות מן המלכות, שכל בנינה היה אז מקו השמאל הזה, ונשארה בנקודת הכתר. וז"ס **תקעו בחדש שופר**, שעי"ז **בכסה** ליום חגנו. שהלבנה, שה"ס המלכות מתכסה בסוד נקודת הכתר שבה. שעי"ז נעלם הדין ומתגלה הרחמים בדין.

וז"ש (באות י"ד) **ואמאי מתכסת** וכו' **והוא ייתי לשמשא עמיה**, דהיינו מה שז"א אין לו מוחין ואינו משפיע. **אזל למייתי סיהרא**, וכו' דהיינו להראות על החשך שבה, **סליקת להוא אתר** וכו' **במכוסה ממך אל תחקור**, דהיינו שנתמעטה מכל הספירות שבה ולא נשאר בה אלא הכתר, שעליו נאמר, במכוסה ממך אל תחקור, ואז יצא הרחמים בעולם כנ"ל. וז"ש **וחובין באתכסיא תמן צריך למידן בינו לבין קונו**, כי לאחר שהקו שמאל נתמעט ויצאה מדת הרחמים כבר אין לסמאל אחיזה בהמלכות, ודינים של אדם הם בינו לבין קונו, בלי קטרוגו של סמאל, וע"כ ה' מרחם עליו. אבל בעוד ששלט קו שמאל, **וחובין באתגליא** וכו' שעונותיו של אדם היו נאחזים בעלמא דאתגליא, שהוא המלכות. אתמר מכסה פשעיו לא יצליח, שלא יוכל לכסות הפשעים באפן שסמאל לא יהיה נאחז במלכות. **דשכינתא מסטרא דכתר איהי עלמא דאתכסיא**, שבעת שהשכינה היא בבחינת כתר שבה, אז היא עלמא דאתכסיא, כי הכתר נקרא במכוסה ממך. ואין אחיזה לסמאל. וז"ש **דצריך ב"נ לחברא להו להוא אתרא, בההוא זמנא מטי זמנא דרחמי** דהיינו כנ"ל, שאז נעשה יחוד ימין ושמאל ע"י קו אמצעי והרחמים מתגלים. **ובג"ד, לחברא אמר לזכאה ליה בעדותיה** ומשום זה, הרשע שהוא **מכסה פשעיו**, דהיינו שהרשע אומר לחבר עונותיו לבחינת הכתר לזכותו מן העדות שלה, דהיינו שלא תוכל להעיד ששם המלכות במכוסה, **אבל לרשע אין מזכין לו**. וע"כ נאמר **לא יצליח**. אבל לאחר שז"א ממעט השמאל, ומסבה זו עלתה המלכות עד הכתר שנשאר בה, מתגלה מדת הרחמים.

פסקה טז

ועוד קב"ה ושכינתיה וכו': ועוד. הקב"ה ושכינתו מעידים על האדם, תמיד. ולא ברה"ש לבד כנ"ל, ז"ש, העידותי בכם היום את השמים ואת הארץ. **את השמים** הוא אותו שנאמר בו, ואתה תשמע השמים, שהוא ז"א. ואת הארץ, הוא אותו שנאמר בו, והארץ הדום רגלי, שהיא המלכות. ועוד. ב' עדות, הם, עמוד האמצעי, שהוא ז"א, וצדיק, שהוא יסוד. והם **ע"ד** מן שם **ע** אח **ד**, דהיינו **ע'** מן שמע, ו **ד'** מן אחד. וזהו **עד** מבחינת ז"א. ועוד

ע"ד מן ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ו **עד**, דהיינו **עד** מהמלה ועד. שהוא **עד** מבחינת יסוד דז"א הכלול במלכות.

פסקה יז

על פי שנים וגו': על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת. זהו סמאל, שהוא מת מעקרו. וישאהו במוט בשנים. לא יומת על פי עד אחד. היינו שלא יהיה לו חלק באל אחד.

פירוש. כי נתבאר שבראש השנה, נמצאת המלכות בבחינת שמאל בלי ימין, ואז נאחז בה סמאל, עד תקיעת שופר, שה"ס ז"א הממעט את הג"ר דקו שמאל למעלה בבינה, ע"י הדינים דמסך דחירק, שעל ידו נתמעטה המלכות עד לנקודת הכתר, ואז נפרד סמאל מן המלכות. ויש כאן ב' עדים להרחקת סמאל מן קו שמאל שבמלכות. א', החשך שבה, כי בעת שנתדבקה בשמאל בלי ימין נקפאו אורותיה והיתה לחשך, ועכ"ז לא נפרד ממנה סמאל והיה יונק ממנה, ולא יכלה להתחבר עם ז"א בגללו. וז"ס, **לא יומת על פי עד אחד**. אלא אח"כ שע"י תקיעת שופר שנתעוררו בז"א הדינין דמסך דחירק, ומיעט הג"ר בשמאל עם הדינים ההם, וט"ת דמלכות נסתלקו ונשארה בכתר, אז נפרד סמאל מן המלכות, ויכלה להבנות מחדש ולהתחבר עם ז"א ולהזדווג עמו פב"פ. כי עתה שנתוסף הדין דמסך דחירק על הדין דחשך, **אז על פי שנים עדים יקום דבר**, וסמאל נפרד מן המלכות. וז"ש, **על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת. דא סמאל**, כי היה צריך לומר, יומת החי, ולמה אמר, המת, אלא לרמוז על סמאל שהוא **מת מעקרו**. ואי אפשר להמיתו בעד אחד דהיינו בדין דחשך, אלא בב' עדים שהם הדין דחושך והדין דמסך דחירק. וזסו"ה **וישאוהו במוט בשנים**, דהיינו בב' עדים. **לא יומת על פי עד אחד**, שהוא הדין דחשך בלבד, והוא מטעם, **דלא יהא ליה חולקא באל אחד**. כי הדינים דחשך שבמלכות הם קדושים מאד, וה"ס **ד'** דאחד, והם נחוצים לסוד היחוד של **א"ח** דאחד, עם **ד'** דאחד. וע"כ אין מורידים אותם לבחינת מלחמה עם סמאל, אלא שמחכים לעד השני שהוא הדין דמסך דחירק. ומה שאומר הכתוב, **או שלשה עדים**. הוא משום שבמסך דחירק יש ב' מיני דינים דמנעולא ודמפתחא (עי' לך לך י"ג אות כ"ב ד"ה ונתבאר) ולפיכך הם שלשה דינים שהם חשך, ומנעולא, ומפתחא. ועקרם מספיק בשני עדים, שהם, חשך ומפתחא. אלא תחילה צריך לצאת המנעולא (כמ"ש שם) ואח"כ נגנזה. ולפיכך אנו חושבים רק ב' עדים. אע"פ שע"פ סדר הפעולות יצאו ג' עדים. וע"כ אוה"כ ע"פ שנים עדים או שלשה וגו'. דהיינו שרמז, שמספיק שנים, אבל יש ג' עדים, שלפני עדותם אינו מתבטל מן המלכות.

פסקה יח

כי יקום עד וגו' **כאשר זמם** וגו': מצוה זו היא לדרוש ולחקור העדים בשבע חקירות, מקודם שדנים אותו בעונש מות. בשבע חקירות, הם שבע כנגד שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ. שה"ס חג"ת נהי"מ, בהם נאמר, ויסרתי אתכם אף אני שבע וגו'.

פסקה יט

פקודא בתר דא וכו': מצוה שלאחר זו, היא, לעשות לעד זומם כאשר זמם לעשות לאחיו. ב' עדי שקר, שהם סמאל ונחש, אם יבואו להעיד עדות שקר על ישראל, שטעו בין **ו'** ל **ז'**, דהיינו בין ז"א, שהוא חג"ת נה"י, למלכות שהיא **ז'**, דהיינו שחטאו והרחיקו בחטאם את ה **ו'** שהיא ז"א, מן ה **ז'**, שהיא מלכות. שהם אותיות **זו**. וזהו, עם **זו** יצרתי לי תהלתי יספרו. דהיינו, שרומז על העם, שמיחד ה **ז'** עם ה **ו'**.

פסקה כ

ולא יתייחד ו' וכו': ולא תתיחד ה **ו'** עם ה **ז'**, אלא בשריפת חמץ, דהיינו לשרוף הקליפות הנאחזות בין **ו'** ל **ז'**, דהיינו בין ז"א למלכות. ואע"פ שמדאורייתא מותר לאכול עד סוף **שש**, גזרו חכמים אוכלים כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין בתחלת **שש**. ולמדו חכמי המשנה מן העדות של שעות החמץ, ששורפים מדאורייתא לאחר **שש** דהיינו בשעה **שבע**, אל העדות של בדיקות העדות שעל אותו שהרג את הנפש, שצריכים ג"כ **שבע** חקירות כנ"ל. והכל מפורש במשנה. ויקוים בהם, בסמאל ונחש, כי בדבר אשר זדו עליהם וגו'. שפירושו, בדבר שחשבו המצרים לדון את ישראל בו נדונו הם. וזהו, ועשיתם לו כאשר זמם.

פסקה כא

פקודא בתר דא וכו': מצוה שלאחר זו, היא לקבל בית דין הגדול עליהם, היא בינה, שמצד החסד נקראת אלקים שהיא בינה, בית דין הגדול. כי גדול הוא חסד, גדול בדיניו שהוא שמאל, וגדול בזכיותיו שהוא ימין. כלומר, כשהשמאל דבינה כלולה בימין שהוא חסד, נקראים שניהם גדול. כמו שלמדנו במצוה, **שום תשים** עליך מלך, אשר **שום**, הוא למעלה בבינה, **תשים**, הוא למטה במלכות. כך צריך לקבל עליו ב"ד הגדול שמצד הבינה, אע"פ שקבל עליו ב"ד הקטן שמצד המלכות. ב"ד הקטן, הוא ב"ד של שלשה, שהוא מצד שכינה התחתונה, שהיא מלכות. בית דין הגדול מאלו, הוא סנהדרי גדולה, של ע"ב. שהם שבעים סנהדרין וב' סופרים.

פסקה כב

אמר בוצינא קדישא וכו': אמר המאור הקדוש, שהוא ר"ש, אל רעיא מהימנא, שבעים היו סנהדרי גדולה, ואתה הגדול על כולם. שכתוב, והיה כל דבר **הגדול** יביאו אליך וכל הדבר **הקטן** ישפטו הם, אלו הם סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה. שעליהם נאמר הדבר הגדול הדבר הקטן. סנהדרי גדולה הם מצד שכינה עליונה, שהיא בינה. סנהדרי קטנה הם מצד שכינה התחתונה, שהיא מלכות.

פסקה כג

משה שושבינא דמלכא וכו': משה הוא השושבין של המלך, ז"א, אהרן, הוא שושבין של המלכה. ועמהם, הם ע"ב סנהדרין, דהיינו ע' סנהדרין שעליהם משה ואהרן. שהם כמנין **חסד**, שהוא בגי' ע"ב. ומכאן הם נקראים סנהדרי גדולה. כי חסד נק' גדול כנ"ל. סנהדרי קטנה, הם מצד שמאל, שהיא מלכות הנבנית משמאל, שעליה כתוב, את המאור הקטן לממשלת הלילה.

פסקה כד

ובג"ד תפארת את וגו': ומשום זה, תפארת שנקרא, את המאור **הגדול** לממשלת היום, הוא משום שנאמר בו, יומם יצוה ה' **חסדו**. וכיון שהוא חסד ע"כ נקרא המאור הגדול. את המאור הקטן לממשלת **הלילה**, היינו **ובלילה** שירה עמי היינו שיר דלוים שזה יסוד שבמלכות בסו"ה בן ישי **חי** על האדמה, אשר **ח"י** הוא יסוד, האדמה היא מלכות, שהוא תקן עשר מיני שירה בתהלים. דהיינו אשרי שיר מכתם וכו'. (כנ"ל פנחס אות רס"ח). והוא צדיק שבשמאל, דהיינו יסוד שבמלכות, ושמאל **את המאור הקטן**, זו היא השכינה שנלקחה משמאל. כי השכינה נבנתה מקו שמאל דבינה במצב הא' (כנ"ל ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו) וכן היא תמיד מבחינת שמאל.

כי תצא

פסקה א

וענשו אותו מאה כסף וגו': מצוה זו, היא, לדון בדין מוציא שם רע. ז"ש, וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל. אמר רעיא מהימנא, חכמים, זהו הוא אחר הנשואין, שהרי אמר, לא מצאתי לבתך בתולים. ואין כל שם רע שוה, כי המרגלים שהוציאו שם רע על הארץ, נענשו בשבילה, ומתו ולא זכו לה. ואשה היא **קרקע** בארץ, לפיכך נחשבו המרגלים כמו מוציא שם רע על אשה. כמו שהעמידו אסתר **קרקע** עולם היתה.

פסקה ב

ואי תימרון שום וכו': ואם תאמרו שם רע על אסתר, שתאמרו שהיא נטמאה באחשורוש, ועם זה זכתה שיתלבש בה רוח הקדש, שהיא מלכות. ז"ש ותלבש אסתר מלכות, וא"כ הרי אתם מוציאים שם רע על המלכות, והרי אמר הקב"ה, אני הויה הוא **שמי וכבודי** לאחר לא אתן **ותהלתי** לפסילים. שזו היא השכינה, שנקראת שם, וכבוד, ותהלה, ורוח הקדש הוא השכינה והוא שם שנתלבשה באסתר. ואיך תאמרו שנמטאה באחשורוש.

פסקה ג

אבל רבנן ווי וכו': אבל חכמים, אוי לאלו שאוכלים תבן ושבלים של התורה, כלומר שתורתם מעורבת מטוב ורע כמו תבן ושבלים המעורבים מאכל וקליפות, ואינו יודע בסתרי תורה, אלא קלים וחמורים של תורה, קלים הם תבן דאורייתא, דהיינו פסולת, וחומר של תורה הוא חטה, שיש בה מאכל ופסולת. כי חטה היא אותיות **ח"ט ה'**, אשר **חט** הוא פסולת **ה'** היא הטוב. שה"ס עץ הדעת טוב ורע. דהיינו כמו שאמרו ז"ל עץ הדעת חטה היתה (ברכות מ.). **תבל** פירושו שבלים, כי על שבלים, תרגם יונתן תובלי, (בראשית מ"א ו').

פסקה ד

לית דרכא דמלכא וכו': אין דרך המלך והמטרוניתא לרכוב על חמור, דהיינו חומר של תורה, שה"ס חטה, ועצה"ד טו"ר, כנ"ל, אלא על סוסים, שה"ס סתרי תורה. ז"ש כי תרכב על סוסיך מרכבותיך ישועה, כי אין מקילים במלכות שתרכב המלכה על חמור, וכל שכן המלך, שאין זה מקום הדיוט, ועבד שהוא מטטרון שנקרא הדיוט ועבד, שדרכו לרכוב על חמור. ומשום זה כתוב במשיח, בשעה שלא יזכו ישראל, עני ורוכב על החמור, עני הוא שם, שהוא סימן **ע** ירובין **נ** דה **י** במות, שהם ר"ת ענ"י. ושאר המשנות הם בכלל אלו. שזה רומז, שכל זמן שאינו יודע סתרי תורה אלא בתורה הנגלית, הוא **עני** בדעת, ורוכב על חמור, שהוא בחי' עצה"ד טו"ר. ואין הקב"ה נקרא מלך עד שרוכב על הסוס שלו, שהוא כנסת ישראל, דהיינו, המלכות. בסו"ה, לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. שהיא כולה טוב, בלי רע כלל.

פסקה ה

קב"ה כד איהו וכו': הקב"ה כשהוא מחוץ למקומו, אינו מלך. וכשחוזר למקומו, והיה ה' למלך. וכך ישראל נאמר בהם, כל ישראל בני מלכים. וכמו האב, כן הבנים אינם בני מלכים עד שיחזרו לארץ ישראל. ואם תאמר, שזה הרוכב על החמור הוא הדיוט. ומשיב, אע"פ שהוא הדיוט כלפי אדונו, למדנו עליו, אל תהיה ברכת הדיוט קלה בעיניך. כי

הדיוט זה הוא העבד מטטרון. והוא הרוכב על חמור הזה. ואדם הראשון שלא שמר על הכבוד שנתנו לו, שאכל מעצה"ד, הורידו אותו, שיאכל יחד עם חמורו שהוא בחי' עצה"ד טוב ורע כנ"ל. ואמר להקב"ה אני וחמורי נאכל באבוס אחד (פסחים קיח.) וישששכר זכה בחמור הזה, להקראות, יששכר חמור גרם. דהיינו משום שהכניע תחתיו את חמור הזה, נקרא חמור גרם שהורידו מן **גרם** המעלות. (כנ"ל ויחי אות תרפ"ה).

פסקה ו

ורבנן מארי ממניתין וכו': והחכמים בעלי המשנה, אמרו, שהמטרוניתא, שהיא מלכות, נאמר בה, ומלכותו בכל משלה, שהיא מושלת גם על הקליפות, וע"כ אחר שנתלבשה אסתר במלכות, בסו"ה ותלבש אסתר מלכות, שלטה אסתר על אחשורוש ואומתו. ונאמר בהם והרוג בשונאיהם. ואם תאמר שנתיחד עמה אחשורוש. חס ושלום, אע"פ שהיו בבית אחד לא נתיחדה עמו, אלא כמו יוסף, שנאמר בו ותנח **בגדו** אצלה. שאינו נאמר לבושו, אלא בגדו, שהוא לשון בוגדים בגדו. שהיא בחינת חיצי חיצוניות שלו, שיש בה אחיזה לקליפה.

פסקה ז

והכא סתרא רברבא וכו': וכאן סתר גדול. ומשום זה אסתר הוא לשון סתר ככתוב, אתה סתר לי. כי השכינה הסתירה מאחשורוש, ונתנה לו שדה במקומה, והיא חזרה לזרועו של מרדכי. ומרדכי שהיה יודע שם המפורש, וע' לשון, עשה כל זה בחכמה. ומשום זה העמידו בעלי המשנה, שאפילו בלי זה, יש לאדם לדבר עם אשתו קודם שמתיחד עמה, משום, אולי נתחלפה אשתו בשדה.

פסקה ח

ודא באתתא מאילנא וכו': וזה הוא באשה, שהיא מצד עץ הדעת טוב ורע, נוהג בה חלוף לשדה, אבל אם היא מן השכינה, אין לה שנוי. ז"ש, **אני** הויה לא שניתי. **אני** זו השכינה, שאין לה פחד מכל הצדדים האחרים, דהיינו הקליפות, ז"ש, כל הגוים כאין נגדו.

פסקה ט

ובאתרא דשכינתא תמן וכו': ובמקום שהשכינה שם, כמה סגולות שם, וע"כ משום שהשכינה נתלבשה באסתר, היתה ראויה להעשות עמה כמה סגולות. כמו שרה, שהקב"ה שמר אותה, ומשום שהשכינה היתה עמה שמר אותה מפרעה, ואפילו לבושה ותכשיטיה, כולם עשה הקב"ה סגולות, בשביל השכינה שהיתה עמה, ומשום זה כשבא פרעה לגעת בסנדל שלה, הכה אותו המלאך עם הסנדל, וכן בכל התכשיטים שלה, בכל

תכשיט ותכשיט שהיה נוגע בה היה התכשיט מכה אותו, עד שנפרד ממנה אותו הטמא, והחזירה לבעלה.

פסקה י

ואי בתכשיטין דילה וכו': ואם בתכשיטים שלה היה כך, כל שכן מי שנגע בגופה, ואפילו באצבעה, לשם צד היחוד, שאז, והזר הקרב יומת. כי הקב"ה לא נתן לו רשות לקרב אליה. ז"ש, אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן.

פסקה יא

ובגין דא לא וכו': ומשום זה, לא כל הוצאת שם רע שוה. המרגלים שהוציאו שם רע על ארץ ישראל מתו. מי שמוציא שם רע על השכינה, כל שכן שהם מוכים בנשמותיהם, כי אלו שהוציאו שם רע על הארץ לקו בגופיהם, ומיתת עצמם מתו. אבל מי שמוציא שם רע על השכינה, הנשמה שלו מוכה. וזה הוא למי שיודע סוד הזה, של מוציא שם רע על השכינה, ועיניו פתוחות, אבל מי שעיניו סתומות, אין לו עונש כל כך.

פסקה יב

ומה דרבנן דמתניתין וכו': ומה שחכמי המשנה שמו לפניהם, שאשה אנוסה מותרת לבעלה. ודאי שאיסור והיתר שבמשנה אינו מדבר אלא בדברי האדם, ואשה, שהיא מאילן עצה"ד טוב ורע. אבל אשה. שהיא מעץ החיים אין דין שלה כמו אלו, שמעצה"ד טו"ר, כי אותו שהוא מעץ החיים, הוא צדיק וטוב לו. ועליו נאמר, לא יאונה לצדיק כל און, ולא לבת זוגו הצדקת. ולמדנו זה משרה בבית פרעה, שלא היתה לו רשות לקרב אליה.

פסקה יג

ומאן דאיהו צדיק וכו': ומי שהוא **צדיק ורע לו**, דהיינו זה שהוא מעץ הדעת טוב ורע, כיון שרע נמצא עמו, אין צדיק אשר לא יחטא ברע הזה, מאחר שנמצא עמו. **רשע וטוב לו**, הוא שנתגבר היצר הרע על יצר הטוב שלו, וע"ז אמרו **טוב**, לו, שה **טוב** הוא תחת רשותו של הרשע. ומשום שהרע שולט על הטוב הוא רשע, כי מי שנתגבר לוקח השם. אם מתגבר הטוב על הרע נקרא צדיק **ורע** לו שהרע היא תחת רשותו, ואם הרע מתגבר על הטוב נקרא רשע, **וטוב** לו, שהטוב תחת רשותו. **רשע ורע לו** הוא אל אחר, שהוא סמאל, ו **רע** לו, היינו סם המות שלו, שהוא עבודת כו"ם. שכתוב עליו, תמותת רשע רעה. ומשום זה, אשה אנוסה, אינה, אלא אם כן יש בנשמה ההיא עירוב של טוב ורע.

פסקה יד

ואורייתא דאתייהיבת וכו': והתורה שנתנה, נשברו הלוחות שלה שהם משולים לבתולים. שכמו שהבתולים עדות על ישרה של הבתולה, כך הלוחות שנתנו לעיני כל ישראל היו עדות על כל התורה. והקב"ה חזר ונתנה לישראל לשמרה, והתורה שבעל פה נקראת הלכה למשה מסיני. וע"כ נקרא משה חתן של התורה. והחתן של התורה שיבר הבתולים שלה, שהם לוחות הראשונות, ומי שמוציא שם רע עליה, ויאמר שהתורה ההיא אינה כראשונה, שהרי הלוחות שלה נשברו, הקב"ה יאמר לו, שהוא אבי הנערה, דהיינו של הבת שהיא מרומזת במלה **ב** ראשי **ת**, כי בראשית הוא אותיות בת ראשי, לרמז שהתורה היא בת המלך. ואז אמר הקב"ה ופרשו את השמלה, ונפתחת יריעה מן ספר התורה, ויראו שנאמר בה, פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת.

פסקה טו

מיד קם אליהו וכל וכו': מיד קם אליהו וכל ראשי הישיבה וברכו אותו, ואמר אליהו לרעיא מהימנא, סיני סיני, כך היה ראוי לנו לשמוע דבריך ולשתוק, אבל ברשותו של הקב"ה ושכינתו, אני רוצה לדבר דבר אליך, לכבודך. אמר לו אמור.

פסקה טז

פתח ואמר רעיא וכו': פתח ואמר אליהו, רעיא מהימנא, כלה זו שלך, דהיינו המלכות, נתן אותה הקב"ה לאברהם, לגדל אותה בשבילך, ומשום שהוא שמר אותה, היא נקראת בתו, זהו שאמרו, בת היתה לו לאברהם ו **בכל** שמה (כנ"ל ויחי אות רע"ז) ובה קיים כל התורה כולה, ואפילו עירובי תבשילין. ז"ש וישמור משמרתי וגו' והוא היה אליה. **אומן**. כמו ויהי **אומן** את הדסה. והקב"ה ברכו בשבילה. ז"ש וה' ברך את אברהם **בכל**. וגידל אותה בכל מדות טובות וגמל לה חסד, והעלה אותה בגדולה, במדת החסד של אברהם. והיה ביתו, בשבילה, פתוח להרוחה, לגמול חסד עם כל באי עולם.

פסקה יז

ובגין דאיהו גמיל וכו': ומשום שהוא גמל חסד עמה, כשבניו של אברהם היו בערבון, בכמה עונות שלהם במצרים, אמר לך הקב"ה, רעיא מהימנא לך והיה גומל חסד, למי שגמל חסד עמך, כי הכלה שלך, שהיא המלכות, נתתי אותה לו, שיגדל אותה במדות טובות, והוא גדל אותה, שהמשיך לה י"ג מדות הרחמים, הרמוזים בג' מלים, **ו** ה"**א** נ"**י** **ו** ה"ו, שהם ראשי תיבות **ואו**, שכלול בהם ע"ב שמות, כי בתחילת שם ע"ב הוא השם **וה"ו**, ובאמצעם הוא **אנ"י**, וסמוך לסופם הוא **וה"ו** השני. עי' לעיל (בשלח אות קע"ג)

וע"ב הוא כחשבון חסד, שבהם היה מתגבר אברהם על ע"ב אומות, שהם ע' אומות ועשו וישמעאל. ובכלה שלך, דהיינו במלכות, היתה לו סגולה בע"ב שמות, דהיינו לאחר שהמלכות קבלה אותם, והיה מנצח לכל אומה ולשון.

פסקה יח

ובגין דא מוליך וכו': ומשום זה, כתוב, **מוליך לימין משה זרוע תפארתו**, שהיא המלכות, **ובוקע מים**. שקרעת הים בשביל בניו בי"ב קרעים, כחשבון **וו**, ובזכות ה **א**' שבמילוי **ו**"ו, הרומזת על הארת הבינה, עשית את הים ליבשה. ובה טבעו המצרים, שאינם מאמינים ב **ואו**, שהיא ז"א, שהיא בני' **אחד**. ולעתיד לבא יתקיים בישראל זרע אברהם כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, ובך יתקיים, **מוליך לימין משה זרוע תפארתו ובוקע מים**, של תורה **מפניהם לעשות** לך **שם עולם**. ושם תרויח הכלה שלך.

פסקה יט

ובגין דבת דא וכו': ומשום שבת זו, דהיינו המלכות, נתנה לישראל, שהיא הלכה שלך, מצד השמאל, דהיינו הלכה למשה מסיני, כי הלכה היא אותיות הכלה, כי מצד ימין, הלכה שלך היא אות **ה**' דהיינו **ה**' שמצד השם אבר **ה** ם, והיא **י**' מצד השם **י** צחק. והכל היא **ה"י** מן השם אל **ה** ים. כלומר שהם המוחין דאלקים שהם רק ו"ק. אמנם בלעדי **ה"י** אלו, המלכות נקראת **אלם**. להיותה לגמרי בלי מוחין. ואתה ואו, כי משה הוא בחינת ז"א שהוא ואו. שזהו המילוי של המלכות ושלמות שלה, דהיינו שהוא"ו משלימה במוחין דג"ר. ונקראת כוס מלא. כי בתחלה היתה **כס יה**, אשר **כס** חסר ו' והשם **י"ה**, חסר ו"ה. ולבסוף, היא **כוס** מלא ברכת י"ה ו"ה. שהכוס נתמלא והשם נתמלא.

פסקה כ

ובגין דאתייהיבת לישראל וכו': ומשום שהמלכות ניתנה על ידך לישראל, שהם מצד עמוד האמצעי, הכולל ימין ושמאל, יש לגלות למה ניתנה להם. כי ודאי אברהם, הרי למדנו למה ניתנה לו, דהיינו משום שהמשיך לה מדת החסד, כנ"ל, ואתה גמלת חסד עם בניו כמו שהוא גמל חסד עמך (כנ"ל אות י"ז) ונתן אותה הקב"ה ליצחק לו ולזרעו, לשמרה מעץ הדעת טוב ורע, ועשו לה כמה גדרים וחתכו בשבילה כמה לבושים, שהם לבושי זהב, בכמה פסקי דין. והיו חולקים ומקשים על אלו פסקי דין, לתקן אותם בכמה תירוצים, לקשט אותה בכמה קשוטים לשבת ויום טוב, כדי שתהיה מקושטת אליך בשעה שתבא לגאול אותה בגאולה האחרונה. שנאמר בה, **מ ה ש** היה **ה** וא. (חסר ההמשך).

פסקה כא
ובגין דאינון גרמו וכו': ומשום שהם, גרמו לך, ועשו לך טובות, אתה סבלת בשבילם כמה צרות, כדי שלא יהרג משיח בן יוסף, שנאמר בו ופני שור מהשמאל, שהוא מזרע יוסף, שנאמר בו בכור שורו הדר לו. וכדי שלא יתחלל הוא וזרעו בין העכו"ם, שמחמת חטאו של ירבעם שעבד עבודה זרה, היה לו להתחלל בעכו"ם הוא וזרעו, משום שירבעם בן נבט מזרעו של יוסף הוא. ובשבילו נאמר בך, והוא מחולל מפשעינו וגו'. ובחבורתו נרפא לנו.

פסקה כב
וישראל בגין דאינון וכו': וישראל משום שהם כלולים ימין ושמאל, להיותם מקו אמצעי, שם **ה' י'** שלך, שהם ימין ושמאל של המוחין דמלכות (כנ"ל אות י"ט) הן בשלמות, יש לך להתיחד עמה, עם המלכות ביניהם. ומשום שנאמר בך, כי הוציא שם רע על בתולת ישראל, נאמר בך, ולו תהיה לאשה, לא יוכל לשלחה כל ימיו, דהיינו כשהיא בגלות אינו יכול לפרוש ממנה כל ימיו.

פסקה כג
ואיך הוא שם רע וכו': ואיפה הוא השם רע שהוצאת עליה. אלא אחר שהמלכות ניתנה לישראל, כל מי שמוציא שם רע על ישראל הוא כמוציא שם רע על המלכות והשם רע היה, במה שאמרת להקב"ה, למה ה' יחרה אפך בעמך, דהיינו ישראל. והקב"ה אמר, וכי אתה הוצאת שם רע על ישראל שעשו את העגל, לך רד כי שחת עמך, דהיינו העם שלך, שהם הערב רב ודאי, שאתה גיירת אותם, הם עשו את העגל. ומשום זה, כי הוציא שם רע על בתולת ישראל. וע"כ, ולו תהיה לאשה. כנ"ל.

פסקה כד
קם רעיא מהימנא וכו': קם רע"מ ונשק לו, לאליהו, בפניו ועל עיניו. וברך אותו, ואמר לו, תהיה מבורך מפי הקב"ה ושכינתו, בכל מדה ומדה שלו, ובעשר ספירות שלו, ובכל השמות שלו, ובכל ראשי הישיבות. ובכל המלאכים. וענו כולם ואמרו אמן. והקב"ה ושכינתו הודו בברכתו. אליהו, קום פתח פיך במצוות עמי, כי אתה הוא עוזר שלי מכל צד, כי עליך נאמר בתחילה, פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, כי פנחס הוא אליהו, בן אהרן ודאי, בן אח שלי, הוא שנאמר, ואח לצרה יולד.

פסקה כה
כי ימצא איש נערה וגו': מצוה זו היא, לדון במפתה, חמשים כסף. ז"ש, כי ימצא איש נערה בתולה אשר לא אורשה, אלו הם ישראל, שמצד השכינה הם נקראים בת. ותפשה

ושכב עמה ונמצאו ונתן לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה, לא יוכל לשלחה כל ימיו. רבנן וכל בעלי הישיבה אמרו, **איש**, אלו הם ישראל מצד הקב"ה שנקרא איש. **ותפשה**, בקשר של תפלין, **ותפשה**, בכנפי מצוה. **אשר לא אורשה**, היינו בת יחידה שהיא הנשמה, שע"י קשר של תפלין וציצית תופסים ישראל את הנשמה שלהם. **ושכב עמה**, היינו בתפלת השכיבה, דהיינו בהשכיבנו. **ונתן לאבי הנערה חמשים כסף** היינו כ"ה אותיות שביחוד דשמע, וכ"ה אותיות שביחוד בשכמל"ו.

פסקה כו

קום רעיא מהימנא וכו': קום רע"מ, כי ודאי מי שעוסק בהלכה, שהיא המלכות, שלא לשמה, והרויח ההלכה. ודאי בתפישה היא אצלו, דהיינו שלא לרצון. ועם כל זה העמידו, לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. והלכה זו, היא מצד הנער הטוב, שהוא מטטרון, שנפרש מאילן טוב ורע, שהוא איסור והיתר, טומאה וטהרה, כשר ופסול. ועל שם הנער מטטרון, נקראת המלכות נערה, שעתיד להתקיים בה **וינערו** רשעים ממנה, שהם איסור טמא ופסול, סמאל והמחנות שלו.

פסקה כז

ד"א כי ימצא וגו': פירוש אחר. כי ימצא **איש נערה** בתולה, אלו הם ישראל, שכתוב כי **נער** ישראל ואוהבהו. והם נקראים נער מצד מטטרון דהיינו שנשמותיהם מבריאה, ששם מטטרון. ואין **איש** אלא הקב"ה. שנאמר ה' איש מלחמה. כי ימצא איש נערה **בתולה**, היינו **בתולת** ישראל, שנאמר בה נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל. ואיש, היינו הקב"ה שפיתה אותה, שכתוב, הנה אנכי **מפתיה** והולכתיה המדבר. ואח"כ פתח להם, **חמשים** שערי חירות, שהם חמשים שערי רחמים מצד אברהם אביהם, שהוא חסד. וזה הוא ונתן לאבי הנערה **חמשים** כסף. וכסף הוא ממדרגת חסד, שהוא מדרגת אברהם.

פסקה כח

דבמפקנו דמצרים וכו': כי ביציאת מצרים, נפתח להם חמשים שערי חירות מצד הדין, שהוא שמאל, שהוא אדני, דהיינו המלכות מצד השמאל, ששם **דן** אנכי, כי באדני יש אותיות דין, שמקודם דן אנכי דין, ואח"כ יצאו. אבל בגאולה האחרונה, נאמר, וברחמים **גדולים** אקבצך שהוא מצד אברהם, וגדולה, שהיא חסד, היא מדרגת אברהם, כי בינה, שם היא נקרא יד הגדולה, ושם הוא חמשים כסף, דהיינו חמשים שערי בינה. ואח"כ **לא יוכל לשלחה**, בגלות **כל ימיו**, משום כי **לו תהיה לאשה**. כמו שנאמר, וארשתיך לי

לעולם. ומקרא אחר, כי **בועליך** עושיך ה' צבאות שמו. לא יאמר לך עוד עזובה. כי אע"פ שהשכינה היא בגלות, הקב"ה אינו זז ממנה.

פסקה כט

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זו, היא לישא אנוסתו. כי ודאי יש אנוסה מב' צדדים, כי יש שהיא אנוסה מחמת אהבתו אליה, אבל היא אינה אוהבת אותו. ויש אנוסה, שהיא אוהבת אותו, אבל היא יראה להתחבר עמו בלי קדושין וברכה, והיא אינה רוצה אם הוא הדיוט. אליו נאמר, ולו תהיה לאשה.

פסקה ל

בסתרי תורה אית וכו': בסתרי תורה, יש לנו להמשיל משל. יש נשמה שהיא מטרוניתא, דהיינו שנמשכת ממלכות דאצילות. ויש נשמה שהיא אמה, דהיינו שנמשכת מעולם הבריאה. כמו, וכי ימכור איש את בתו ל **אמה**. ויש נשמה שהיא שפחה הדיוטה. דהיינו שהיא מעולם עשיה. וגם האדם הוא כן. יש אדם שהוא עבד שפחה אל הנשמה. ולפעמים הוא שהנשמה הולכת בסוד הגלגול, מחמת שהאדם חטא עמה בגלגול הקודם, אז, ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה, שהנשמה אינה מוצאת בו מנוח, מחמת העונות שבגלגול הקודם, והיצר הרע רודף אחריה ליכנס בגוף הזה, שהוא שפחה אל יצר הרע. כלומר כח העונות שמגלגול הראשון שיש בגוף הזה נבחן שהוא שפחה אל יצה"ר. והוא **שד** יהודי, הכפוף ליצר הרע, והנשמה היא **י'** הנקראת אמה העבריה, להיותה מעולם הבריאה, ובה **שד** הזה, דהיינו כח העונות של גלגול ראשון, מתהפך להיות **שדי**, מחמת ששמר הנשמה וחזר על ידה בתשובה, ומברך עמה להקב"ה בכל יום, בברוך. ומקדש עמה להקב"ה, בקדוש קדוש קדוש. ומיחד עמה להקב"ה, בקריאת שמע.

פסקה לא

מה דהוה איהו וכו': ואחר שעושה כל זה, מה שהוא היה **שד**, שהוא מזיק, דהיינו כח העונות שבגוף, חזר להיות מלאך שלו, מבחינת מטטרון, וחזר להיות **שדי** כי כך עולה מטטרון בחשבון שדי. ומיד יתקיים בו על הנשמה, ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו. ואם אינו חוזר בתשובה, הנשמה משועבדת אצלו בעונות שעשה, ויתקיים בו, האשה וילדיה תהיה לאדוניה, דהיינו שהנשמה תצא ממנו לשורשה, ונאמר באותו שד שהוא בעל חובו, דהיינו כח העונות שבגוף מגלגול הקודם, והוא יצא בגפו. דהיינו שיצא בלי תקון. ושד הזה הוא כמטה משה שנתהפך ממטה לנחש ומנחש למטה. כך שד הזה מתהפך משד למלאך וממלאך לשד, כפי מעשיו של האדם.

פסקה לב

וע"ש שדים דאתו וכו': ועל שם השדים הבאים מזה, דהיינו משד הנהפך למלאך כנ"ל, העמידו בעלי המשנה, שיש מהם כמלאכי השרת, שהם תלמידי חכמים היודעים מה שהיה ומה שעתיד להיות. והם בצורתם בארץ למטה, שהם בעלי הפילוסופיא, אצטגניני ישראל, היודעים מה שהיה ומה שעתיד להיות, על פי האותות של החמה והלבנה והליקוי שלהם, וכל ככב ומזל, יודעים, מה שמראה בעולם.

פסקה לג

ואית מנהון כבהמה וכו': ויש מהם משדים, כבהמה, שהם פרים ורבים כבהמה, הצורה שלהם למטה בארץ, הם עמי הארץ, והעמידו בעלי המשנה שהם שקץ ובנותיהם שרץ, ועל בנותיהם נאמר ארור שוכב עם כל בהמה, והם שונאים תלמידי חכמים בעלי משנה, שהם מלאכי השרת ממש. ומשום זה העמידו בעלי המשנה על האדם, אם יהיה כמלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו, ואם לא, לא יבקשו תורה מפיהו. כי ת"ח הם כמלאכי השרת ממש.

פסקה לד

ואית אחרנין מארי וכו': ויש אחרים בעלי סתרי תורה, בעלי מדות, שהם יורשים נשמות מצד המלכות הקדושה דאצילות, שהיא כלולה מעשר ספירות, ומי שיורש אותה, וזוכה אליה, זוכה לעשר ספירות בלי פרוד, עשר ולא תשע, כי אם היו יורשים המלכות בלבדה היו נמצאים ט' הספירות בפרוד ממנה, ומשום שאין שם, באצילות, פרוד, אמר בעל ספר יצירה, עשר ולא תשע, דהיינו, שלעולם אינן נמצאות ט"ס עליונות בפרוד ממנה.

פסקה לה

ואי תימא דסליקת וכו': ואם תאמר, שהמלכות עולה למעלה מעשר ושם היא לבדה. ומשיב, השם המפורש יוד הא ואו הא, שיש בו עשר אותיות, הוא עשר ספירות דז"א, והיוד, ספירות, שהן ז"א מתייחד בה, במלכות, ואינה עולה למעלה מעשר דז"א, שאינה נפרדת ממנו. ומשום זה אומר ספר היצירה, יוד ולא י"א. אבל מי שמחבר י' שהוא אות ברית, שהוא יסוד, בשפחה, או שמחבר המטרוניתא, שהיא מלכות, הכלולה מיוד, בשד דעבודה זרה שהוא סמאל, נידון בגיהנם.

פסקה לו

דמאן דירית ברתא וכו': כי מי שיורש את בת המלך, שהיא מלכות, אינו זוכה בה אלא אם כן שהוא בן מלך, שנקרא בני בכורי ישראל, שמצד זה, נקראים ישראל בנים אל הקב"ה. ז"ש, בנים אתם לה' אלקיכם. וזו היא מלכות דאצילות.

פסקה לז

ואית לקבלה מלכות וכו': ויש כנגדה, מלכות דבריאה, והיא מלכות למלאכים שבבריאה, והיא נערה של המלכות דאצילות, ומשמשה שלה, והיא בצורת גבירתה דאצילות כלולה מיוד ספירות, מלכות זו, דבריאה, מחמת עונות ישראל יכולה להתחלל ביו אומות העולם. אבל מלכות דאצילות, של הקב"ה, נאמר עליה, אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים, שאינו נותן אותה למי שמחלל שבתות וימים טובים, אלא למי שהוא בן מלך, ושומר תורה ומצות באהבה ויראת אדונו, ולא על מנת לקבל שכר, אלא כבן שהוא מחויב לעשות ציוויו של אביו, שעליו נאמר, כבד את אביך ואת אמך. את אביך, זה הקב"ה, ואת אמך זו היא השכינה. ועם כל זה, מי שמחלל הנערה של המלך, שהיא מלכות דבריאה, נחשב לו כאלו היה מחלל המלכה שלו.

פסקה לח

ורבנן, כל שדין וכו': ורבנן, שמעו. אין כל השדים שוים, ולא כל עבדי השכינה שוים. כי כתוב בה בהשכינה, ומלכותו בכל משלה. יש לה כמה נערות עבריות, שהן מלכיות דבריאה, ושפחות עבריות שהן מלכיות דעשיה, ויש לה עבדים ושפחות נכריות של הסטרא אחרא, שמשמשים אותה, כדי שלא תמצא מלכות אחרת בעולם, בזמן שהיא שולטת, וע"כ גם הס"א כפוף לה אז ועושה רצונה.

פסקה לט

ואלין שפחות נכריות וכו': ואלו שפחות נכריות מצד סם המות, שהן כנגד השכינה, שהן נוקבא של סמאל, אשר השפחה היתה למטרוניתא, דהיינו שפחה יורשת את גבירתה, וסמאל והנוקבא שלו שהוא אל אחר, עבדים היו אל הקב"ה ולאחר כך, עשו עצמם אלהות. והקב"ה עתיד להעביר אותם מן העולם ולמחות אותם.

פסקה מ

ואי תמרון אי בני וכו': ואם תאמרו, אם בני אדם עושים אותם אלהות, ולא מרצון עצמם, למה נענשו, להעבירם מן העולם. ומשיב, אלא כשהיו דור המבול ודור הפלגה יודעים בהם, והיו מקטירים להם ומשתחוים להם, ובכח ההוא שהיו מקטירים להם ומשתחוים להם, היו יורדים אליהם ועשו רצונם, והיו מדברים באלו הצורות, שעשו, הרי נעשו אלהות ועבודת כו"מ, ומשום זה עמד הקב"ה להעביר אותם ולמחות אותם מן העולם, דהיינו הצלמים שלהם שהיו עבדו אליהם, וקלטו מהם רוחות וצלמים.

פסקה מא

וכד אית בעלמא וכו': וכשיש ערב רב בעולם, יורדים סמאל ונוקבא באלו הצלמים להתגשם בהם. וע"כ הקב"ה יעבירם מן העולם. ז"ש, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. ואם תאמרו, שבזמן גלות האחרון אין עבודה זרה, משום שבני אדם אינם יודעים בהם. ומשיב, שאלו היודעים שם בערב רב, נמצאים מכעיסים הקב"ה ושכינתו, וישראל שביניהם. והערב רב מצליחים בהם, לקיים מה שכתוב, ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו.

פסקה מב

קמו כלהו תנאין וכו': קמו כל התנאים והאמוראים וברכו את רעיא מהימנא, ואמרו לו, סיני סיני, מי יכול לדבר לפניך, שאתה בצורת אדונך, שבזמן שדבר בהר סיני, כל החיות שבמלאכים, וכל החיות שבכסא, והעליונים והתחתונים שתקו, ולא נמצא דבור אחר אלא שלו. ומשום שאתה בנו בצורה שלו, צריכים כל בעלי הישיבה לשמוע דברים ממך. אל תתן שתיקה לדבריך.

פסקה מג

כי יקח איש אשה חדשה וגו': מצוה זו היא, שהחתן ישמח עם אשתו שנה אחת, שכתוב, נקי יהיה לביתו שנה אחת, שאלו י"ב חדשים הם שלה. כי השנה היא כלה, דהיינו המלכות שנקראת שנה, ואין כלה זולת בי"ב חדשים, שכתוב ויעש את הים וגו'. עומד על שנים עשר בקר. כי הים היא המלכות, י"ב בקר, ה"ס ד' ספירות חו"ב תו"מ שבכל אחת ג' קוין. שה"ס י"ב בכל מקום. ומתוך שאין תקון הכלה, חוץ מי"ב, ע"כ צריך החתן לשמח אותה ואת ביתה, אותה ותקוניה, כעין של מעלה. וע"כ יעקב, כתוב בו, ויקח מאבני המקום. אשר המקום הוא מלכות, אבני המקום הן י"ב, ומי שמשמח את הכלה משמח את העלמות שלה, שהן ספירותיה שבבריאה, ועלמות הן י"ב. מטעם הנ"ל. והכל הוא סוד השנה. ומשום זה צריך החתן לשמוח באשתו שנה אחת.

פסקה מד

והא אוקימנא דחדוה וכו': והרי העמדנו, ששמחה זו אינה שלו אלא שלה, שכתוב, ושמח את אשתו, וישמח את אשתו לא כתוב, אלא ושמח, דהיינו שישמח את הכלה. כעין זה, אין שמחה לכלה זולת בגוף ותקוניה, ומי משמח אותם צדיק. ועל כן נקי יהיה לביתו. **נקי**, שלא יעמול בדברי העולם, כדי שיהיה לו רצון לשמח אותה. **נקי**, מכל. **נקי**, ממסים וארנוניות וממס גלגלת. **נקי**, שלא יצא לצבא לעשות מלחמה. כדי שתמצא

שמחה למעלה ולמטה, ולעורר שמחה למעלה, אשרי העם הקדוש, שאדונם שמח בהם. אשרי הם בעולם הזה ואשרי הם בעולם הבא.

פסקה מה

ביומו תתן שכרו וגו': פתח רעיא מהימנא ואמר, המצוה שלאחר זו, היא, לתת שכר שכיר בזמנו. ז"ש ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש. ראשי ישיבות העליונים והתחתונים שמעו. מטטרון הוא שכר שכיר, שליח מן ח"י עולמות, שהוא יסוד דאצילות שנקרא ח"י. לקבל ח"י ברכות התפלה, בשביל המלכות, בכל יום, ג' פעמים. ומשום זה, **ביומו תתן שכרו**, זהו תפלת שחרית. **ולא תבא עליו השמש**, זהו תפלת המנחה, שאם עבר יומו בטל קרבנו. **כי עני הוא**, ודאי עני הוא בגלות, שאין לו משלו אלא מה שנותנים לו בתפלה. משום זה התפלה שלו, היא תפלה לעני כי יעטוף, דהיינו בעטיפה של ציצית. ותפלה של יד היא. כלומר, תפלה לעני היא תפלה של יד, שהיא המלכות.

פסקה מו

ואליו הוא נושא וגו': ואליו הוא נושא את נפשו זהו **תפלת ערבית**. שהוא כנגד אמורים ופדרים הנותר מקרבנות היום. והם כמו פרט הכרם, ופאת שדך, שעליהם למדנו, שירי מצוה מעכבים את הפורענות. לעני ולגר תעזוב אותם, דהיינו לעמוד האמצעי שהוא ז"א, כי עמוד האמצעי כשהוא חוץ ממקומו, דהיינו בגלות, נקרא גר. ומשום זה, אמר רע"מ, אני, שהמדרגה שלי היא עמוד האמצעי, קראתי את עצמי גר בגלות הראשון. ז"ש, כי גר הייתי בארץ נכריה שהוא, ז"א, רובץ בגלות בשביל ישראל.

פסקה מז

שאילו ליה מארי וכו': שאלו אותו בעלי המשנה, רעיא מהימנא, הרי מצוה זו, לקט ופאה היו מקיימים ישראל בארץ ישראל, שאז היה הקב"ה במקומו ולא גר, ולמה כתוב לעני ולגר וגו'. אמר להם הוא כדי לעורר רחמים על אלו הנשמות שנגרשו ממקומן, כי אדם שהוא חוץ ממקומו נקרא גר, כל שכן הנשמות שהולכות ערומות מעולם ההוא ובאות לעולם הזה. בשבילן, זה הוא שאמר הכתוב, **כצפור נודדת מן קנה**, זו היא הנשמה, שהשכינה אינה זזה ממנה, **כן איש**, זה הקב"ה, שנאמר בו ה' איש מלחמה, **נודד ממקומו**, שהוא נע ונד ממקומו, שהוא עולם הבא, דהיינו בינה. ונודד אחריה אחר השכינה שהיא עם הנשמה בעולם הזה, עד שנשלמו הימים שנתחייבה הנשמה ללכת לחוץ ממקומה. והוא שומר אותה, עד שיחזיר אותה למקומה. ונשבע שהוא לא יחזור למקומו עד שיחזיר אותה למקומה. וע"כ מי שחוזר בתשובה, ומחזיר נשמתו למקומה, הוא כמי שמחזיר הקב"ה ושכינתו למקומו. וזהו סוד הגאולה שאמר היום אם בקולו

תשמעו. פירוש, ולפיכך, גם כשישראל בארץ ישראל נקרא הקב"ה **גר** בשביל נשמות ערטילאין אלו, שלא נעשו להן לבוש מתורה ומצות, שיוכלו לבוא למקומן בעולם ההוא. ותפלת ערבית מעוררת רחמים עליהן שישובו למקומן. ואז גם הקב"ה חוזר למקומו, לבינה.

פסקה מח

אמרו מארי מתניתין וכו': אמרו בעלי המשנה של ישיבה עליונה, דקב"ה, ושל ישיבה תחתונה, דמטטרון. רעיא מהימנא, אנו שליחים של רבון העולם אליך, אשרי חלקך שאתה בעל תשובה, ושקול כנגד ששים רבוא מישראל, ואתה החזרת להקב"ה ושכינתו למקומם למעלה ולמטה. ובשבילך יגאלו ישראל ויחזרו למקומם. ואין כח לב' משיחין, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, לגאול את ישראל חוץ ממך, ובשבילך הם נעכבים לגאול את ישראל. השלם דברים יקרים אלו, שעליהם נאמר, הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים.

פסקה מט

אמר לון, מארי וכו': אמר להם, ראשי ישיבות, בשביל שכיר הזה, שהוא עבד מטטרון (כנ"ל אות מ"ה) הבא לקבל ג' תפלות, התקינו בעלי המשנה שלכם, שהאדם יהיה בג' ברכות הראשונות של תפלת העמידה, כמו עבד המסדר שבחים לפני אדונו, ובברכות אמצעיות, כעבד המקבל שכר מאדונו. ובברכות אחרונות, כעבד שלקח שכרו מאדונו והלך לו.

פסקה נ

ובגין דא עבד וכו': ומשום זה עבד אברהם, ורבקה, נמשלו לזה, כאשר הקב"ה ישלח למטטרון, שהוא העבד שלו, בשביל לקבל התפלה, שה"ס המלכות, הוא יאמר לו, אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי. כלומר, אולי התפלה לא תרצה ללכת אחרי. אמר לו הקב"ה, ונקית משבועתי זאת. ומפרש כי חכמה היא אבא, כלומר, אברהם הנקרא אב, שהוא חסד, הוא עולה ונעשה חכמה בגדלות, והוא יורד בצדיק, שהוא יסוד, לשמור השכינה בגלות, ומשם, מיסוד, שלח העבד, שהוא מטטרון שבגי' שדי, להיותו כנגד היסוד, אחריה, אחר התפלה, שבה השכינה.

פסקה נא

אמר ליה ההוא וכו': אמר לו אותו השליח, מטטרון, תן לי סמנים להכיר בתפלה, ששם נמצאת הבת, דהיינו השכינה, אמר הקב"ה, והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה, דהיינו אם התפלה תהיה להשקות אותי, שתהיה לעשות לי נחת

רוח. אז תדע שהשכינה שמה. ואם לא, אלא שמוצא כל אברי הגוף מלאים עונות שכל כונותיו בתפלה הז רק לעצמו, ולא לעשות לי נחת רוח, ולא נמצא בו אבר שלם שישרה שם תורה שהיא אור הרוח, שהוא בצורת עמוד האמצעי, ולא מצוה שהיא אור הנפש, שהיא בצורת רבקה, דהיינו השכינה, שהיתה שושנה בין החוחים, שהם רשעים גמורים, צוה לעבדו למטטרון, השמר לך פן תשיב את בני שמה, שהוא רוח דקדושה, כי מצוה היא נפש, רוח הוא תורה. כלומר שרוח נמשך מז"א, הנקרא תורה. ואינו זוכה לרוח ונפש דקדושה.

פסקה נב

ובג"ד אוקמוה מארי וכו': ומשום זה העמידו בעלי המשנה, לא המדרש הוא עיקר אלא המעשה. ובמקום אחר אמרו, כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכו'. **יראת חטאו**, היא אמא עלאה, בינה הנקראת תשובה. **חכמה** היא אבא עלאה, וכשמקדים **ה'** הקטנה דהיינו מלכות, שהיא מצוה, שורה עליו תורה שהיא ז"א, שהוא **ו'**. וכשמקדים יראה, שהיא **ה'** עליונה, לחכמה, שורה עליו חכמה שהיא **י'**, ונקרא בן. דהיינו בן י"ה, ומכאן, בנים אתם לה' אלקיכם.

פסקה נג

והאי איהו זה וגו': וזהו, זה שמי, **י"ה**, לעולם. וזה זכרי, **ו"ה**. שמי עם **י"ה** בגי' שס"ה. זכרי עם **ו"ה** בגי' רמ"ח. וכולם בגי' תרי"ג. דהיינו תרי"ג מצות שנתנו לבנים קדושים שיהיה להם חלק בשמו. ז"ש, כי חלק ה' עמו.

פסקה נד

וכד אקדים תורה וכו': וכשמקדים תורה למצוה, או חכמה ליראה מתהפך השם עליו לבחינת נוקבא למדת הדין, כעין זה הוה"י. כי כשהשם ביושר יורה למדת הרחמים, וכשהוא למפרע, יורה על מדת הדין. שמתהפך לו הכל לדין, וקשים מזונותיו שבתורה כקריעת ים סוף. וכעין זה יהיה הגאולה, אם זכו יצאו ברחמים, ז"ש, בטרם יבא חבל לה והמליטה זכר. ויצאו ברחמים. ואם לא מקדים רחמים, יצאו בצער, וטוב שיקדים צער ודין להמשיך הרחמים. ומשום זה העמידו חכמים בעלי המשנה, לפום צערא אגרא.

פסקה נה

ומפקנו דנפשא וכו': והיציאה של הנפש, דהיינו כשנולדת לעולם, מקודם שיצאה יש לה צער, דהיינו חבלי לידה, ואחר שיצאה היא ברחמים. וסוד הדבר, בבכי יבואו ואח"כ ובתחנונים אובילם, ומשום זה, ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע. ויצאו ברחמים, וכמו ששלח הקב"ה ליונה, כי נח הוא בחינת יסוד ולא מצאה מקום לנוח. כמ"ש, ולא מצאה

היונה מנוח, כך שלח לך רעיא מהימנא, בתחילה, ששלח **לו**, שמשום שלא מצא מקום להסתר ממנו, ע"כ נגלה לו (כנ"ל פנחס אות תצ"ט ע"ש).
פירוש. יונה זו הנשמה, שעליה הרמז, **וישלח את היונה מאתו** וגו'. דהיינו שהקב"ה שלחה לעולם הזה. **ולא מצאה היונה מנוח לכף רגלה**, דהיינו שהיתה נע ונד ביסורין בעולם הזה, משום זה, **ותשב אליו**, שזכתה לתשובה, וזכתה לשוב לשורשה. ועד"ז, אמר רעיא מהימנא לר"ש, שלפיכך נגלה אליו, משום שכבר הסתיר עצמו ממנו בכל המקומות שהיה אפשר להסתר שמה, וכיון שאין לו עוד מקום להסתיר את עצמו ממנו, על כן נגלה אליו. שמכל זה אנו למדים, שצריכים להקדים מלחמות וצער ודין ויסורים מטרם שזוכים לרחמים. כי לפום צערא אגרא.

פסקה נו

ומה כתיב בהון וכו': ומה כתוב בהם. ויפן כה וכה וירא כי אין איש, דהיינו שראה שכולם חייבים ולא נמצא בהם איש שיהיה זוכה לצאת מן הגלות. ומשום זה מיאנת ללכת שם, ואמרת שלח נא ביד תשלח. והרי אתה עתה כמו בזמן ההוא של יציאת מצרים. בך, עם ישראל יתקיים כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. ובגלות האחרון ישלח עמך ב' משיחין, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, שהם כנגד ב' כנפים של היונה, שהיא השכינה, כי אתה בגלות הד' כגוף, ואין לך כנפים. ולא עוד אלא בתחלה היו ישראל כגוף, ואתה ואהרן כב' כנפים של היונה, ובהם פרחו ישראל מן הגלות.

פסקה נז

לית פקודא דלא וכו': אין מצוה שלא נכללו שם עשר ספירות. בתיבה כתוב, תחתיים שניים ושלישים תעשיה, לכלול בה כהנים לוים ישראלים, שהם חג"ת. והתיבה בכללה, שהיא השכינה, עמהם. תורת ה', שהיא השכינה, היא רביעית ההין, דהיינו רביעית לחג"ת, ד' אות רביעית בשם הויה. ומשולשת שמקובלת שלש אותיות יה"ו, להשלים אותה לשם בן ד', הויה. ועשר מדרגות הנכללות בה, דהיינו שמקבלת אותן בשביל ישראל, שהם יו"ד ה"א וא"ו ה"א, עשר אותיות, שיתקיים על ידיהם בישראל ואתם הדבקים בה' אלקיכם וגו' בנים אתם לה' אלקיכם. כי שם הזה, הויה במילוי אלפין הנ"ל, ממשלתו על צלם האדם, ועל כל אבר ואבר שלו.

פסקה נח

פקודא בתר דא וכו': המצוה שלאחר זו, לדון בדיני חגבים. שלמדנו דגים וחגבים אינם צריכים שחיטה, אלא אסיפתם היא המתרת אותם. כך בעלי המשנה אינם צריכים שחיטה, ממלאך המות, אלא שנאמר בהם, ויגוע ויאסף אל עמיו. מה דגי הים חיותם

בים, אף תלמידי חכמים בעלי המשנה, חיותם בתורה, ואם נפרדים מן התורה, מיד מתים, שהם התנינים שבמשנה, שבה גדלים תניני הים. ואם אלו שביבשה, כלומר שאין בהם תורה, יפלו למים, דהיינו לתורה, ואינם יכולים לשוט, דהיינו תלמיד שלא הגיע להוראה, ומורה, הם מתים. אבל אדם שהם בעלי הקבלה, הם למעלה מכולם, בהם נאמר, וירדו בדגת הים ובעוף השמים, שהם בעלי המשנה התנינים. **התנין הגדול**, זהו נחש בריח, שהוא כנגד והבריח התיכון בתוך הקרשים, שהוא קו אמצעי תפארת.

פסקה נט

בזמנא דתנינין מארי וכו': בזמן שהתנינים בעלי המשנה, יש בהם מחלוקת, ומקשים זה לזה, נמצא אחד בולע את חבירו, כדגי הים, שהגדול בולע את הקטן, וזה הוא תלמיד קטן שלא הגיע להוראה, ומורה, שחייב מיתה. ואם הם שוים זה לזה, ששניהם גדולים, ויש בהם מחלוקת וקושיא, נאמר בהם לסוף, ואת והב בסופה. והעמידו שפירושו, אהבה בסופה. כי והב פירושו אהבה.

פסקה ס

אדהכי הא נונא וכו': בתוך כך הנה דג גדול נזדמן אליו, שהוא רב המנונא סבא, ואמר, רעיא מהימנא, איתן מושבך ושים בסלע קנך. תניא, שהם התנאים, העוזר לך בגלות, להקים את השכינה, כי הדגים, שהם התנאים, הקן שלהם הוא בסלע, שהיא המלכות, **איתן** בהפוך האותיות הוא **תניא**, איתנים בהפוך האותיות הוא **תנאים**. השמר מפניהם, כי אתה כבד פה וכבד לשון, ומי שרוצה להתקיף דגי הים שבסלע, שהם בעלי המשנה, שהם התנאים, צריך להיות חזק, ובלשון חדה ומלוטשת, הנוקבת ומגיעה עד תהום הגדול אשר שם.

פסקה סא

כי עוד חזון וגו': כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר. והעמידו, שפסוק זה נוקב ויורד עד תהום רבה. מי הוא שירד לתהום רבה, למצוא זמן הזה, של הקץ, אלא אתה, שנאמר בך, צדקתך כהררי אל משפטך **תהום רבה**. כמה בעלי המשנה שרצו לרדת לעומק ההלכה, שהיא המלכות הנקראת הלכה, למצוא שם זמן זה, דהיינו את הקץ של הגאולה, וירדו שמה ולא עלו. ואע"פ שלשונם היתה כפטיש יפוצץ סלע, כי הפטיש שלהם חלש מדי ולא יוכל לנקוב בסלע ההוא. דהיינו לנקוב לדעת את הקץ. ומי שנקיבתו באותו סלע היא בלא רשות, יבא נחש לנשוך אותו, ויש אחרים שמנקבים אותה עד שמגיעים לתהום הגדול, ואינם עולים משם.

פסקה סב

ובזמנא דנוקבא פתיחא וכו': ובזמן שהנקב פתוח, כל מי שנופל שמה אינו עולה. ומשיח בן דוד, נפל שם, עם משיח בן יוסף. שאחד הוא עני ורוכב על ה **חמור**, ואחד הוא בכור **שורו** שזהו משיח בן יוסף. וזה הוא כי יכרה איש בור ולא יכסנו ונפל שמה **שור** או **חמור**. ומשום זה נקרא משיח, בר נפלי. והיא, דהיינו השכינה, נפלה עמהם, ונאמר עליה, נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. ואתה רעיא מהימנא, הוא בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעליו. והמת יהיה לו, זהו משיח בן יוסף שעתיד להרג.

פסקה סג

נחת בגיניה דודאי וכו': (חסר ההתחלה) ירד בשבילו. כי ודאי ד' גליות היו, ג' כנגד ג' קליפות של האגוז שהן, הא', **תהו**, שהוא קו ירוק, דהיינו קליפה ירוקה של האגוז. הב', **בהו**, שהיא אבנים מפולמים, שהם סלעים חזקים, שבעלי המשנה פסקו מהם כמה פסקים, ואוחזים בהם, להוציא מים של תורה. ומשום זה נקראים אבנים מפולמות, משום שמהן יוצאים מים. קליפה הג', היא קליפה דקה של האגוז, שהיא גלות הג' שהיתה קטנה. וזהו **וחשך**. גלות הד' היא **תהום** רבה, שהוא חלל של האגוז. וזהו וחושך על פני **תהום**. וביאור אלו ד' קליפות (עי' לעיל ב"א מאות י"ז עד אוח כ"ח).

פסקה סד

ואתקרי בור דנפל וכו': וקליפה ד' תהום, נקראת בור שנפל שמה שור, זה, שכתוב ביוסף בכור **שורו** הדר לו. שנאמר בו וישליכו אותו **הבורה**, שהיא נוקבא רעה של הקליפה, והבור רק, הוא דכר של הקליפה. שהוא רק בלי תורה, הנקראת מים, אבל נחשים ועקרבים, יש בו. וזהו גלות רביעית, שהיא רק בלי תורה, שהוא דור של רשעים מלא נחשים ועקרבים שהם רמאים כנחשים, ועקרבין, משום שעקרו דברי חכמים ודנים דין שקר, עליהם נאמר, היו צריה לראש.

פסקה סה

ויפן כה וכה וגו': ויפן כה וכה וירא כי אין איש, מישראל, באלו הרשעים שבאותו דור הנ"ל, אלא שהם ערב רב. וזה יהיה בסוף הגלות. ומשום זה הקץ של הגאולה נוקב עד תהום רבה, שהוא גלות רביעית הנקראת תהום רבה. ורעיא מהימנא, אתה ירדת שמה, **תהום** הוא **המות** בהפוך האותיות, ואין מות, אלא עניות, דהיינו עניות מדעת. והרי נברר זה למעלה לפני התנאים והאמוראים, שכולם ירדו בשבילך בתהום, דהיינו בגלות הד' לעזור לך.

פסקה סו

ואנת תניא דמסייע וכו': ואתה תניא דמסייע לך, כלומר שאתה עוזר את עצמך, יותר מכולם, משום שאתה הלויתן של ימה של תורה, כי אדונם של כל הדגים נקרא לויתן, שהוא על שם התורה שנאמר בה, כי **לוית** חן הם לראשך. ובך אדם ובהמה תושיע ה'. **אדם** היינו ת"ח, שנאמר בו אדם כי ימות באוהל, והעמידו בעלי המשנה, אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. ואין מיתה אלא עניות. **ובהמה**, אלו עמי הארץ, שהם נכנעים כסוס כפרד, תחת בעלי המשנה.

פסקה סז

אדהכי הא בוצינא וכו': בתוך כך בא המאור הקדוש, שהוא ר"ש, פתח רעיא מהימנא ואמר, בעלי המשנה, מי הוא לויתן. אמר לו המאור הקדוש, זה הוא שמדרגתו עמוד האמצעי וצדיק, שנאמר בו, גוף שהוא ת"ת, וברית, שהוא יסוד, אנו חושבים אותם כאחד. והוא גדל בים הזה, שהיא אמא עלאה, דהיינו בינה שהיא ים, שבה מיחדים אל הקב"ה כ"ה כ"ה אותיות, שבשמע ישראל ושבבשכמל"ו, שהן בחשבון **ים**, דהיינו חמשים והוא בה. שהוא נמצא באותו הים, שהוא בינה. אמר רעיא מהימנא, ודאי לויתן הוא העומד על שפת הים, והעולם עומד על סנפיריו, שלויתן זהו צדיק יסוד עולם, שכל העולם עומד עליו. אמר המאור הקדוש, אשרי חלקך רעיא מהימנא.

פסקה סח

בת קול בגלותא וכו': (חסר ההתחלה) הבת קול שהיא המלכות היא בגלות, עד שאתה תבא אליה, כי אתה הוא הקול שלה, כי המלכות ה"ס דבור, ומשה שהוא ז"א, הוא הקול של הדבור, והדבור היא בת של הקול. ונקראת בת משום שכל אשה בת בעלה היא. כמש"א, ותהי לו לבת. ע"כ נקראת בת קול. והיא מאורשה לך כי עדיין לא נכנסת עמה לחופה. שהיא הגאולה.

פסקה סט

אתמר צעקה הנערה וכו': למדנו, צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה. וכך היא השכינה האם העליונה, צועקת על בניה, שהם ישראל, ואין מושיע לה, להוציאם לגאולה, עד שיבא עמוד האמצעי, שהוא ז"א, בשבילה, שהוא המושיע, שבשבילה נאמר, הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע. הוא מושיע למעלה, ואתה למטה. ומשום שאתה בצורתו, של ז"א, נאמר בך, ואתה פה עמוד עמדי, וכל ישראל חזרו לאהליהם ואתה לא, עד הגאולה האחרונה. ומי גרם זה, הם הערב רב. שבשבילם, וישלך מידו את הלוחות.

ומשעה ההיא נפלה השכינה, ולא נגאלה מערב רב, שנאמר בהם, וגם ערב רב עלה אתם. ובכל זה אינם נפרדים מישראל, והשפחה אינה נפרדת מן גברתה, עד הגאולה האחרונה.

פסקה ע

אנת ברא דמלכא וכו': אתה בן מלך, כדוגמא שלך, למדנו בעמוד האמצעי, בכל דבר. השמחה שלך תהיה כשמחתו כשיבא לגאול את השכינה, והוא כחתן יוצא מחופתו וגו'. כי הלבושים שלה בגלות חשכים, ובזמן שהיא מתלבשת בהם, היא אומרת, אל תראוני שאני שחרחרת, ואלו הקליפות הן, משחית אף וחמה, שהם חג"ת דקליפות דהיינו הדכר לקליפה שכולל אותן. והנוקבא הרעה שלו, שפחה הרעה, היא **שבתאי**, שעליה נאמר, ושפחה כי תירש גבירתה, שהיא **שבת** המלכה. משחית אף וחמה, שהם חג"ת דקליפה, מסובבים לג' אבות, שהם חג"ת דקדושה.

פסקה עא

ולא עוד אלא וכו': ולא עוד, אלא מה שהיתה הבת מלך, שהיא השכינה, **י'** על **הו"ה**, הכלולות באבות, **ה'** ראשונה באברהם, שהוא חסד. **ה'** שניה ביצחק שהוא גבורה. **ו'** היתה כלולה ביעקב שהוא תפארת. וה **י'** היתה ראש עליהם, נאמר, נפלה עטרת ראשינו. והמשילו חכמים משל למלך שהיתה לו עטרה על ראשו, ואילן נאה לפניו. באה אליו שמועה רעה הוא משליך העטרה מעל ראשו. ומה שהיתה השכינה **י'** על הו"ה, שהיתה ה **י'** למעלה, חזר להעשות הצירוף הוה"י, שה **י'** היא למטה. ומשום זה אמר דוד, אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה מאת ה' היתה זאת.

פירוש. כשז"א ומלכות הם בגדלות נמצא ז"א באור החסדים. והמלכות באור החכמה. וכשמתיחדים שניהם נכלל גם ז"א מחכמה שבמלכות, והיא עולה ומגלה החכמה שב **י'** דהויה שלו, ונעשית לו עטרה על ראשו, ונבחן שהמלכות היא **י'** דהויה וגוף הז"א הוא **הו"ה** דהויה. וז"ש, **מתלא למלכא דהוה ליה עטרה על רישיה**, שה"ס המלכות המאירה ב **י'** דהויה דז"א, **ואילן יאה קדמיה**, היינו **הו"ה**, שהן ג' קוין דז"א, אמנם בעת הגלות נתמעט ז"א לו"ק בלי ראש, והמלכות לנקודת הסיום שלו. וז"ש **אתיא ליה שמועה בישא** וכו' **מה דהות י' על הו"ה, אתהדר הוה"י**, כי נפלה ונעשית נקודת הסיום תחתיו.

פסקה עב

קום ר"מ טול כו': קום רעיא מהימנא, קח אבן זה בידך, שהיא המלכות, שנאמר בה, על אבן אחת שבעה עינים, כדי לשבר הקליפות של האגוז (כנ"ל אות ס"ג) כי כמה רועים פרנסי הדור נתאספו על אותה האבן, שהיא הסלע שלך, להוציא מים משם, כי הכלה

שלך, מלכות, היא מעין החכמה בסלע הזה שהוא נובע בתורה בסודות סתומים לאין סוף. ועליה נאמר, והחכמה מאין תמצא.

פסקה עג

וכל תוקפא דלהון וכו': וכל הכח שלהם הוא להעביר הקליפה העליונה, וכשמגיעים לקליפה השניה, שהיא חזקה, הוא קשה להם, ומכים בה כל ימיהם כולם, בלשוניהם, שהן חזקות כפטישים, ואין להם רשות להוציא ממנה מים. אלא אלו הטפות שיצאו על ידך, בזמן שנאמר בה, ויך את הסלע במטהו פעמים, ובהכאה השניה יצאו אלו טפות. והם הרמזים של חכמה הרמזים של חכמת הקבלה, שהם במסכת חגיגה ושאר משניות. ואותו אבן אין מי שיוציא ממנה חכמה שהיא בפנים, שאין לה סוף, חוץ ממך, שנאמר בך, הלכה למשה מסיני.

פירוש המלכות נקראת אבן. ונודע שיש ב' מיני מלכות, א' עצם המלכות מטרם שנמתקה בבינה, הנקראת מנעולא. ומלכות השניה אחר שנמתקה בבינה הנקראת מפתחא. וכל המוחין המתגלים בז"א ומלכות, הם מבחינת המלכות דמפתחא. אבל מבחינת מנעולא אין מתגלה כלום, כי אינה ראויה למוחין כלל, עד גמר התקון. (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר). וז"ש **וכל תוקפא דלהון לאעברא קליפה דלעילא**, דהיינו שמעברים הדינים והקליפות מן המלכות דמפתחא, ומגלים המוחין ממנה. **וכד מטן לקליפה תניינא דאיהי תקיפא**, דהיינו לדינין דמלכות דמנעולא, **ולית לון רשו לאפקא מינה מיא**. כי ממנעולא אינם יכולים לגלות המוחין מטרם גמר התקון. **אלא אלין טפין** וכו' **ויך את הסלע במטהו פעמים**, שה"ס המיעוט דקו אמצעי הממעט את השמאל, בכח מסך דחירק שבקו אמצעי,שהוא משה. והוא מכה פעמים מתחילה מכה במסך דמנעולא, ואח"כ במסך דמפתחא. כי גונז את המנעולא כדי שלא תעכב גילוי המוחין. כמ"ש כל זה באורך לעיל (לד דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש) וז"ש **ובמחאה תניינא נפקי אלין טפין**, דהיינו במיעוט דמפתחא דוקא, וכן משם ולהלאה כל החכמים מוציאים ומגלים המוחין שה"ס טפות מים רק ממפתחא בלבד. ולפיכך בקשו מרעיא מהימנא שיקרב את גמר התקון, ויקח את אבן הזה, שה"ס מלכות דמנעולא, ויתקן אותה. וז"ש (באות ע"ב) **קום רעיא מהימנא טול אבנא דא בידך** וכו'. דהיינו האבן דמנעולא.

פסקה עד

פתח רעיא מהימנא וכו': פתח רע"מ ואמר, זקן זקן יש סלע ויש סלע, יש אבן ויש אבן. יש אבן של שם הויה, דהיינו שעולה ל **י'** דהויה ונעשית עטרה על הו"ה דהויה כנ"ל. שעליה נאמר, ואבנא די מחת לצלמא **הות לטור רב**, כי ה **י'** דהויה ה"ס הר גדול. ויש

אבן שהוא **אבן משכית**, דהיינו בחינת שמאל בלי ימין, שעליה נאמר ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה וגו'. כי עבודה זו להמשיך שמאל בלי ימין הוא עבודה זרה. שאין שם נביעה של מי החכמה, כי חכמה בלי חסדים אינה יכולה להאיר. ולא דבור. שה"ס גילוי מוחין לחוץ.

פסקה עה

אלא אבן דאיהי וכו': אלא אבן שהיא סלע של משה, עליה נאמר, ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו. כי סלע הזה היא בת קול דהיינו מלכות לאצילות, ואין נוהג בה אלא דבור ופיוס. אבל השפחה למלכות דאצילות, שהוא סלע אחר שנקרא משנה, שהיא נוקבא של העבד הנער, שהוא מטטרון, עליה נאמר, בדברים לא יוסר עבד, אלא שמכים בה, ושוברים ממנה כמה פסקי דין, דהיינו בירורים, ולוקטים אותן והן נקראות לקוטות. ועל מה שלוקטים אותן הן נקראות לקוטות, בלי נביע של חכמה וקבלה.

פירוש. המלכות דאצילות, נבנית תחילה מקו שמאל, בסוד ב' מאורות הגדולים, ואח"כ נתמעטה עד לנקודה, ועולה לאו"א, ואו"א חוזרים ובונים אותה מבחינת הימין, בסוד אבא יסד ברתא. ואז היא נקראת בת מלך או בת קול. כי ז"א נק' קול והמלכות בת קול. ובעת שנתמעטה ממצב הא' נפלו ט"ס תחתונות שלה לעולם הבריאה, ונעשו שמה ראש לשועלים, כי נעשו פנימיות עולם הבריאה, אמנם הן נבחנות לבחינת אחורים שאינן מאירות, להיותן ממצב הא' שהמלכות היתה שם חכמה בלי חסדים. וכבר ידעת סוד הכאת הסלע, שהוא התעוררות המסך דחירק שבקו האמצעי להכות ולמעט הג"ר דשמאל כדי שיתיחד עם הימין, שמיעוט זה נבחן להכאה במלכות הנבנית משמאל. וכיון שהמלכות דאצילות נבנית מצד ימין מבנין או"א, אין אותה הכאה דקו שמאל נוגע לה כלום, אלא רק לאחורים של המלכות שנפלו ונעשו לפנימיות עולם הבריאה, ושהיא מלובשת במלכות דמטטרון, היא סובלת מאותה הכאה דקו שמאל, להיותה כולה בחינת שמאל.

וז"ש, **סלע דמשה** וכו' **ולא תליא בה אלא דבור ופיוסא**, כי מלכות דאצילות נבנית מאו"א מימין, וז"א צריך להמשיך לה חכמה בסוד היחוד של דבור ופיוס, בסו"ה שמאלו תחת לראשי. ואין שייך בה שום הכאה, כי הכאה אינו נוהג רק בקו שמאל, וכל שבא מקו שמאל. **אבל שפחה סלע אחר** וכו'. שהיא מלכות דמטטרון, שמטטרון נקרא עבד והמלכות שלו שפחה. אשר אחורים דמלכות דאצילות ממצב הא', נתלבשו בפנימיותה, שנמצאת כולה שמאל, בה נוהג הכאה, ולא במלכות דאצילות, שהיא ימין.

פסקה עו

אבל סלע דילי, וכו': אבל הסלע שלי, היא בת מלך, דהיינו המלכות דאצילות, בשבילה נאמר ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו, דהיינו בדבור ופיוס כראוי לבת מלך. ומשום שהכיתי בה, הוכיתי עליה, ונגזר עלינו מות, כי מי שממאן אל המלכה חייב מיתה, כל שכן מי שמכה לבת מלך. ומשום זה נגזר עלי שלא אכנס לארץ ישראל. כי ארץ ישראל היא כנגד הבת מלך, ואני קבור בארץ נכריה, והמלכות שהיא ארץ ישראל, נתעברה ממני. ונאמר, וירד אליו בשבט. ושבט הזה הוא אחד משבטים שלי, כי אני עתיד לרדת שם להיות עם ישראל בגלות. והכל נרמז, ובמקום אחר העמידו בעלי המשנה.

פירוש. שהכתוב ובניהו בן יהוידע וגו' רומז על משה, **וירד** אליו בשבט, היינו באחד מן הדינים שלו, שהוא דינים דמפתחא כנ"ל, ומקרא זה רומז על הגלות, ע"כ כתוב **וירד**, וז"ש, דאנא עתיד **לנחתא** תמן, למהוי עם ישראל בגלותא. ואע"פ שהכתוב מדבר בזמן שהיו בארץ ישראל, **וכלא אתרמיז**, שהכל נרמז בכתוב. **ובאתר אוחרא אקמוה מארי מתניתין** היינו בהקדסה"ז אות ק"ב ובכל ההמשך שם.

פסקה עז

דבי מקדשא ושמא וכו': (חסר תחילת המאמר ואינם דברי רע"מ) כי בית המקדש ושמו של משיח נקראים בשם הויה, וד' אותיות הויה הן ארבעה פני אדם והם של שבט לוי, שהם יצאו מחיות של שאר השבטים שהן, פני אריה, פני שור, פני נשר, ונכנסו בחלק של פני אדם. שהם ארבעה פנים שלו, כי פני אדם כולל כל ד' פנים. ומשה הוא אדם בצורתו של אדם הראשון למעלה. **מה שמו**, הוא אדם הראשון, **ומה שם בנו**, הוא משה. ומשום זה, כהנים ולוים, מזונותיהם הם על ידי המלך, שאוכל על שלחנו. ושאר צבאות המלך, כל אחד, נותנים לו לאכול בבית מושב שלו. ורעיא מהימנא, הוא כבן המלך שהוא קרוב אל המלך יותר מאלו האוכלים על שלחנו כי אין קרוב אל המלך בכל בני מלכותו, יותר מבנו.

פסקה עח

קם בוצינא קדישא וכו': קם המאור הקדוש. שהוא ר"ש, ואמר, אל בעל המאמר זקן זקן בדברים שלך נודע מי אתה, אתה הוא אדם הראשון, **מה שמו**, נאמר עליך. **מה שם בנו** נאמר על רעיא מהימנא. ומשום שרעיא מהימנא חידש כמה חידושים בתורה, יש שמחה אצלך כי בן חכם ישמח אב.

פסקה עט

רעיא מהימנא בפרשתא וכו': רעיא מהימנא. בפרשה זו נזכרת האסיפה שלך לעולם ההוא. שכתוב, עלה אל הר העברים הזה הר נבו וגו'. וראית אותה ונאספת אל עמך וגו', כאשר נאסף אהרן אחיך וגו'. ובפרשה זו יש לך לחזור לעולם ולחיות, ולכנס לארץ ישראל, ולהתחבר בפרשה זו בכלה שלך, שהיא ארץ ישראל, דהיינו מלכות, שכתוב בה, הנני נותן לו את בריתי שלום. שהיתה שלו, ונתנה לפנחס (כנ"ל פנחס אות קל"ג) והוא אינו חסר. ומשום זה לא אמר לך כאן הקב"ה **רד**, אלא **עלה** אל הר העברים. כי מן הר הזה תכנס לארץ ישראל.

פסקה פ

ומה דאמר בך וכו': ומה שאמר בך, ולא ידע איש את קבורתו וגו'. אוי לאלו אטומי הלב, סתומי העינים שאינם יודעים קבורה שלך כי היית מבקש רחמים לפני הקב"ה שלא יכניסו לך באותה קבורה שבו אתה נקרא מת. ז"ש, משה עבדי מת. ואלו הטפשים היו אומרים, וכי משה היה מפחד ממיתה כשאר הבריות, לצאת מעולם הזה לעולם הבא, והם אינם יודעים איך היה הקבורה שלך והמות שלך.

פסקה פא

דהכי אוקמוה מארי וכו': כי כך העמידו בעלי המשנה, שמתי חוצה לארץ אינם חיים. אינם אומרים שאינם עתידים להחיות, שאם היו אומרים כך היו כופרים בתחיית המתים. אלא כאן סוד גדול. כי הקבורה שלו של משה, היתה בצלם שאינו הגון לו, שהוא ארץ ציה ועיף בלי מים, דהיינו במדבר, ואין מים אלא תורה, כלומר שהמדבר הוא מקום הקליפות, ובה לא תואר לו ולא הדר, ומי שראה אותו בצלם ההוא, נאמר, ונראהו ולא מראה ונחמדהו. ומשום זה, נבואת ישעיה המתחלת הנה ישכיל עבדי רומזת עליו.

פסקה פב

ובגין ההוא קבורה וכו': ומשום קבורה הזו, היה מבקש רחמים שלא ימות שם בחוץ לארץ מפני מה שהיתה בארץ ציה ועייף בלי מים, שהם התורה. ומשום זה נאמר עליו, עלה אל הר העברים הזה, משפלותו הראה לו מעלתו, דהיינו אע"פ שאתה קבור במקום שאינו הגון לך, בלי הלבושים שלך, שהם עור ובשר, נע ונד ממקום שלך, ומטולטל, וגולה. הרי פנחס, שעשית חסד עמו, שנאמר עליך, הנני נותן לו את בריתי שלום, הרי הוא יעשה חסד עמך, ובו תתעלה בפרשה שלו, דהיינו בהפרשה הנני נותן לו את בריתי שלום. כי פנחס, הוא אליהו מלאך הברית, שהוא יעזור למשה להתחבר עם ב' משיחין

להוציא את ישראל מן הגלות כמ"ש בכ"מ ברעיא מהימנא. שבה כלה שלך, דהיינו המלכות, שם תתיחד עמה, כחתן עם כלתו.

פסקה פג

דהא אנת אי וכו': כי אתה, אם לא היית קבור לחוץ מארץ הקדושה, לחוץ מן הכלה שלך, לא היו ישראל יוצאים מן הגלות. ובשבילך נאמר, והוא מחולל מפשעינו, כי נהיית חול בקבורה שלך, בשביל עון ופשע של ישראל, שנאמר בך, ויקבור אותו בגיא. ומה כתוב בקבורה שלך כל גיא ינשא, דהיינו, כל שפל ונמוך ינשא בשבילך, שהם ישראל שהם שפלים מכל אומה ולשון. וכל הר וגבעה ישפלו. הם הרשעים ועזי הרוח.

פסקה פד

והאי איהו ובחבורתו וכו': וזה הוא, ובחבורתו נרפא לנו, דהיינו **בהחבור** שנתחבר עמנו בגלות, **נרפא לנו**. כי אתה הוא כשמש המאיר, שאע"פ שהשמש שוקע בלילה, מאיר הוא בהלבנה ובכל הכוכבים והמזלות. כך אתה מאיר בכל בעלי הלכות וקבלות. ולך הם נשקים בסתר, כמו מבוע המשקה האילנות תחת שורשיהם בסתר, עד שמתבקע מימיו בגלוי. ז"ש, יפוצו מעיינותיך חוצה.

פסקה פה

דאנת הוא אוף וכו': כי אתה הוא גם כן כמו השמש ההולך בימי החורף תחת המבועים בסתר, ומחמם אותם. וכשתגיע הגאולה, תהיה כשמש ההולך בקיץ למעלה מהמבועים, ויהיו צוננים בלי דין, אלא ברחמים. כי כשאתה תחתיהם, הם חמים בדין. בא רעיא מהימנא וברך את המאור הקדוש, ואמר, ודאי אתה הוא המאיר לי בזמן שנאמר עלי **כי בא** השמש, שהוא אותיות כבה השמש, שמחשיך אורו. יהי רצון ששם הויה יאיר שמו עליך.

פסקה פו

ועוד אמר בוצינא וכו': ועוד אמר המאור הקדוש, ודאי אתה הוא הכל, שנאמר, אם יהיה נביאכם וגו'. ומשום זה כשנתגלה לך, אמא עלאה, שהיא בינה, אמרת, אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה. כי משום שהבינה היא רחמים, נאמר בה לא יבער הסנה. דהיינו שלא יבער הדין המכונה סנה.

פסקה פז

וחמש נהורין איתי וכו': וחמשה אורות יש בה בבינה הנקראים קרני החמה, כי הבינה נקראת חמה, שהם מחסד עד הוד, ומשם, מן הבינה, עד הוד היו מאירים בך רעיא מהימנא. וזה הוא שנתן ההוד למשה, להודיע, שכל חמש הספירות חג"ת נ"ה נתנו לך

כי אפילו הוד ניתן לך. ומשום זה פני משה כפני חמה, דהיינו כבינה שנקראת חמה. ואלו חמש ספירות עולים לחמשים שערי בינה. כי כל ספירה כלולה מעשר ספירות. פירוש כאן המדובר מבחינת הכלים, אשר העליונים ניתנו בתחילה ולבסוף התחתונים (כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"ד) ולפיכך כיון שזכה להוד, בהכרח שכבר קבל כל הספירות שקדמו להוד.

פסקה פח

ובאלין חמש דאתמר וכו': ובאלו חמש שאמרנו, שהם חמש פעמים אור הנאמרים ביום ראשון של מעשה בראשית, שהוא חסד, שהם כנגד חמש אצבעות דיד ימין, שהוא חסד, הם שנראו לך בסנה, משום שאתה עתיד להוציא זרעו של אברהם מגלות, שהוא מדרגת ימין שהוא חסד. ומשם הבינה היא רחמים גמורים, בסוד **יד הגדולה**, שהיא חסד. אבל מצד הגבורה, הנקראת **יד החזקה**, חמש ספירות שלה ה"ס חמש פעם רקיע שנאמר ביום שני דמעשה בראשית, שהם כנגד ה' אצבעות דיד שמאל. אבל מצד המדרגה שלך, שהוא קו האמצעי, נאמר ובני ישראל יוצאים **ביד רמה**. שהוא כנגד הגוף שהוא קו האמצעי. שהוא כולל גוף וב' זרועות וב' שוקים, שהם ה' בחינות כנגד ה' אצבעות שביד, ונמצא שג' ידים אלו, הן **ה' ה' ה'**, דהיינו, **ה'** אצבעות דיד ימין, ו **ה'** אצבעות דיד שמאל, וב' זרועות וב' שוקים וגוף שהם **ה'**. והם ביחד עולים י"ה. אמר לו רעיא מהימנא ברוך אתה לאמא עלאה, שהיא בינה. אבל י"ה אלו שהם ג' ידים, חג"ת, הנ"ל, עושים לי **ה'** אחרונה בשביל מטה האלקים, שהוא **ו'**. דהיינו ז"א. כלומר, שי"ה שהם חג"ת, בונים המלכות בשביל ז"א. אמר, ודאי כך הוא.

פסקה פט

אמר ליה רעיא מהימנא וכו': א"ל רע"מ, מאור קדוש, הנני להתקיף הדברים שלך, שאמרת שמראה היא בינה (לעיל באות פ"ו) והרי **מראה** היא לימין כי תחשוב הגימטריא של במראה, שנאמר בי במראה אליו אתודע, ותמצא שהוא בגימטריא רמ"ח, העולה בגימטריא. אברהם, שהוא חסד. שזה ראיה שבמראה הוא חסד דז"א, ולא של בינה. אמר לו המאור הקדוש. מתחילה נראה לך מראה ההוא שנאמר בו, במראה אליו אתודע. שהיא בינה, ואחר כך אמרת, אסורה וארא את המראה הגדול הזה דהיינו בינה, שנזכר בו חמש פעמים הסנה, דהיינו כנגד ה' אורות הימין שבבינה המאירים ה"פ סנה, שהם ה' דינים שבה, והם מתהפכים לרחמים כמו בינה. וע"כ לא יבער הסנה כנ"ל. ועתה נגלה לך שוב מראה הזו ברמ"ח מצות עשה שהם בה' חומשי תורה, דהיינו ה' אורות דחסד

דז"א שנקרא תורה. קם רע"מ, ונשק אותו וברכו. וצריכים לדעת שיש ב' מראות, מראה המאירה היא ז"א, וכן בינה, כמו שאומר כאן. ומראה שאינה מאירה היא מלכות.

פסקה צ

אמר ליה, בוצינא וכו': א"ל רע"מ, מאור קדוש, מראה זו, פעמים היא באות **ה'** **ה** מראה **ה** גדול. ופעמים היא באות **ב'** **ב** מראה אליו אתודע. ולפעמים ב **מ'**, **מ** מראה מתניו ולמטה. ולפעמים ב **כ'** **כ** מראה אדם עליו. ולפעמים ב **ו'** **ו** מראה כבוד ה'. ולפעמים למראה. ולא היה צריך תוספת אות כלל חוץ מן **ב'** **ב** מראה. אלא ודאי מראה הזו כלולה מעשר ספירות, וכל אות מראה על ספירה שלה, דהיינו **כ** מראה באות **כ'** מראה על ספירת הכתר, וכך שאר אותיות כל אחת מראה על ספירה שלה. ואין צריך להאריך כאן. ולחכם ברמז.

פסקה צא

וכמה חזיונות איתֵי וכו': וכמה חזיונות יש לה, וכן כמה דמיונות ומראות יש לה, והכל נודע בעין השכל שבלב שהוא המלכות, שנאמר בה, הלב יודע הלב מבין. ומה שאמר הכתוב, וביד הנביאים אדמה. הנה הדמיון אינו אלא בשכל הלב שהוא המלכות, ואינו כדמיון שבעין. ז"ש, ואל מי תדמיוני ואשוה. ואל מי תדמיון אל. ויש חזיונות כמו החוזים בכוכבים, שהם מסטרא אחרא, אבל חזיון של נבואה היא כחזיון לילה, שהיא מלכות הנקראת לילה. ולא בספירות העליונות ממנה.

פסקה צב

דמיונות וחזיונות וכו': דמיונות וחזיונות הם כמו המבין דבר מתוך דבר, והמדמה דבר לדבר, אבל מראה, שהיא בעין השכל, היא כאור המאיר בבת עין, שהיא המלכות, כי הבת עין היא שחורה. כמ"ש **שחורה אני**, היינו הבת עין, **ונאוה**, באור הלבן שבפנים העין, המאיר לבת עין, ובת עין הזו, היא שנקראת **נר מצוה**. והאור שמאיר בה מבפנים, דהיינו הלבן, הוא **ותורה אור**. דהיינו ז"א שנקרא תורה.

פסקה צג

אמר בוצינא קדישא וכו': אמר מאור הקדוש, היינו מה שאמרתי, שעתה בהתורה, נגלה לך הקב"ה ושכינתו. וזה הוא שכתוב, הויה במראה אליו אתודע. **במראה**, היינו אמא עלאה, אתודע, היינו שהיא נודעה לך בדעת. שהוא בן י"ה, דהיינו ז"א, שהוא **ו'** דהויה. בחלום אדבר בו, היינו **ה'** אחרונה, שהיא השכינה.

פסקה צד

חלמא בסתימו דעייניו וכו': החלום הוא בסתימת העינים, דהיינו מלכות, ומשום זה נקראת מראה שאינה מאירה. נבואה, היא מראה בפתיחת העינים, כי ג' גוונין בעין, כנגד ג' אבות שהם חג"ת, שבהם מאירה בת יחידה, שהיא מלכות, דהיינו בת עין, ב' כנפי העין הם נצח והוד, והמראה של הנבואה אינה נראית אלא בהם, בנצח והוד, כשהם פתוחים היא מראה בהקיץ. וכשהם סגורים, היא מראה בחלום.

פסקה צה

א"ל רעיא מהימנא וכו': א"ל, רע"מ ברוך אתה להקב"ה, קום השלם המצות להאיר מראה עליונה, שהיא בינה, בהם, בהמצות, אל הקב"ה. אמר לו' מאור קדוש, ה **י'** היא בת עין דהיינו המלכות, עליה נאמר, כי נר מצוה ותורה אור, כי נר מצוה היא המלכות, ותורה אור, היא ה"**ו**, שה **ו'** מאיר בה, בבת עין, ה **ה'** ספירות, שהם, ג' גוונים שבעין חג"ת, וב' כנפי העין, נצח והוד, וחמש פעמים אור, מאירים בה בבת עין, מבפנים, שהם מן ה **ה'** עליונה, שהיא בינה, שהיא אור ה **ה** מראה.

פסקה צו

ארבעים יכנו לא יוסיף וגו': מצוה זו להכות לרשע, שהוא סמאל, שעתיד הקב"ה להכותו חמשים מכות משום שעשה עצמו אלוה. יבוא היחוד, דקריאת שמע ובשכמל"ו שישראל מיחדים בכל יום בכ"ה כ"ה אותיות שבהם, ויכה בהם למי שעושה עצמו אלוה, והוא אינו אלא עבד מטונף. ואלו שחטאו ב **ה'** אחרונה, שהיא מלכות תקן להם הקב"ה להכותם ביוד הא ואו, שהם בגימטריא ארבעים חסר אחת. ובשם הזה הכה הקב"ה עשרה מכות לאדם, ועשרה לחוה, ועשרה לנחש, ותשעה לארץ, שהם ביחד ל"ט מכות, משום שכולם חטאו באות **ה'** שהיא המלכות. ומשום זה כתוב, כי עשית **זאת**, אשר **זאת** היא שם המלכות.

פסקה צז

כי ישבו וגו' **ויבמה וגו'**: מצוה זו היא ליבם אשת אח, כי אשת אח היא **ד'** לאחד, ועם **א"ח** דאחד הוא אחד. כלומר, שהמיבם צריך לכוין אל היחוד הזה. ואם ח"ו אין לבו של היבם שלם לכוין להביא את **א"ח** על **ד'** שהד' היא אשתו בת זוגו של **א"ח** אלא מכוין להנאתו עצמו, הוא עושה פרוד ומביא סמאל אל אחר באמצע. ונאמר בו, ושחת ארצה לבלתי וגו'. שאז, נסתלק הקוץ מן אות **ד'** דאחד, ונעשה ר' ומתהפכת המלה **אחד** אל **אחר**. ומשום זה, והיה אם בא וגו', והשחתת זרע מונע ממנו כמה ברכות, וגורם פרוד אל היחוד. ומשום זה, ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' וימיתהו ה'.

פסקה צח

ויחודא דאח עם ד' וכו': והיחוד של **אח** עם **ד'** הוא ע"י צדיק, ובועז, משום שהתגבר על יצרו, ליבם לשם מצוה נקרא צדיק, וזה הוא שנקרא **בועז**, שהוא אותיות **בו עז**, דהיינו חזק ביצרו. הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. וזהו **יה"ו**, הכוללים **שלש** אותיות בצדיק, שהוא יסוד, שנקרא **גבר**, כדי ליבם את **ה'** אחרונה, שהיא מלכות.

פסקה צט

ובינה בן י"ה וכו': ובינה בן י"ה, בשבילה נאמר, וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר ושלף איש נעלו ונתן לרעהו. כאן רומז שינוי השם, שזהו מצפ"ץ כאן. וזאת לפנים בישראל, זהו שינוי מקום. אהיה, **איה** מקום כבודו להעריצו, יה"ו הוא אהיה, וזהו שינוי מקום, שינוי מעשה אדני, **א'** דאדני היא אהיה, **י'** דאדני היא הויה, ושניהם משתנים באדני.

פסקה ק

וזאת התעודה בישראל: התעודה, היא אמא עליונה, שהיא בינה, שכתוב, צור תעודה חתום תורה בלמודי. וצור, היא בינה, וכיון שכתוב צור תעודה, נשמע שתעודה היא בינה. שהיא חותם של העולם, דהיינו חותם שמים וארץ. שהם ז"א ומלכות. **על התמורה**, זו היא שכינה התחתונה, דהיינו מלכות. באיזה מקום הסתירה המלכות את עצמה. היינו בהעלם שלה, שהוא המלאך מטטרון, והוא שינה אותה. שמה המלכות נקראת משנה. ואדם, שנאמר בו כתפארת אדם לשבת בית, כתוב בו משנה פניו ותשלחהו.

פסקה קא

ובג"ד אוקמוה מארי וכו': ומשום זה העמידו בעלי המשנה, לא כשאני נכתב אני נקרא בעולם הזה, נכתב הויה, ונקרא אדני. ושואל, הרי כתוב, אני הויה לא שניתי. ומשיב, בכתיבה לא נשתנה אבל בקריאה נשתנה, כי כתיבה יורה שהוא במקומו לא נשתנה, בקריאה, שהיא מדרגת המלכות הנק' דבור, שהוא מחוץ למקומו, נשתנה, ונקרא אדני. השמר מפניו ושמע בקול אל תמר בו וגו' כי שמי בקרבו, משום שהשפחה שלו, שמה אדני, כשמה של המלכה. והקב"ה נשתנה בו, במטטרון, משום שהוא נער. בו הסוד, ישוב לימי עלומיו.

פסקה קב

אבל שכינתא אצל וכו': אבל השכינה אצל הקב"ה אינה משתנית, והקב"ה אינו משתנה אצלה. ז"ש **אני הויה** לא שניתי, **אני**, זו היא השכינה. **הויה**, זה הוא עמוד האמצעי, דהיינו ז"א. שלף איש נעלו, זהו סנדלפון, שהוא **סנדל** אצל הקב"ה, **ונעל** אצל השכינה.

אבל תפארת הכולל שש ספירות, הוא גוף לשם הויה. והמלכות היא גוף אל השכינה שהיא אדנ"י.

ביאור המאמר. תחלה נבאר את סוד השם **מצפ"ץ**. וכבר ידעת, שתקון הראשון דכל האצילות היה, עלית המלכות למקום בינה, שלולא זה לא היו זו"ן ובי"ע ראוים לקבל אור העליון (כנ"ל ב"א דף ז ד"ה וכבר) ותקון זה מתחיל בס"ג דא"ק, בסוד פרצוף ע"ס דשערות שלו, שהמלכות שבשערות, עלתה לבינה שבשערות, ונחלקו ע"ס דשערות לב' מדרגות, שכח"ב שלמעלה ממלכות נעשו שערות ראש, ובינה ותו"מ דשערות יצאו לבר מראש, ונעשו סוד שערות דיקנא. ואותה המלכות, שעלתה לבינה דשערות וחלקה השערות לב' מדרגות, היא נקראת פאת הראש. דהיינו סיום שערות ראש. ולעת גדלות חוזרת פאת הראש, ויורדת למקומה תחת שערות דיקנא, ואז עולים בינה ותו"מ דשערות, שהם הדיקנא ונעשו שוב למדרגת ראש, ומקבלים שם סוד י"ג מדות הרחמים (כמבואר בתלמוד ע"ס שיעור י"ג) ונמצא שפאת הראש, עושה הקטנות, כי מוציא בינה ותו"מ דשערות לחוץ מראש, וכן עושה גדלות המוחין שהוא י"ג מדות הרחמים, עי"ז שהיא יורדת ממקום בינה דשערות וחוזרת למקום מלכות דשערות דהיינו תחת הדיקנא ונעשית שורש לי"ג מדות הרחמים. ויש כאן בפאת הראש תמורה גדולה, ולפיכך נבחן שבזמן הקטנות נקראים פאתי הראש בשם **מצפ"ץ**, שהוא חילוף אותיות הויה בחילוף אלפא ביתא דא"ת ב"ש. ובזמן הגדלות הם נקראים **הויה**, שב' פאתי הראש, ה"ס ב' הויות שקדמו לי"ג מדות הרחמים, דהיינו **הויה הויה** אל רחום וחנון וגו'. אמנם כל הנ"ל אינו נבחן בס"ג דא"ק אלא לבחינת שורש. ועיקר תקון הקטנות והגדלות הנ"ל הם בפרצופי אבי"ע המקבלים משם, ותקון זה דשערות נבחן בראשונה בא"א דאצילות. שב' פאתי הראש שלו, נקראים בקטנות מצפ"ץ מצפ"ץ, ובגדלות הויה הויה.

וז"ש (באות צ"ט) **הכא קא רמיז שינוי השם**, **ודא מצפ"ץ הכא**, כי שינוי השם זה של הויה למצפ"ץ ומצפ"ץ להויה, מרומז כאן במקרא הזה, של וזאת לפנים בישראל וגו'. ויש לדעת, שבעת שהמלכות דכל מדרגה עלתה לבינה שלה, דהיינו בעת קטנות, נבחן שבינה ותו"מ דכל פרצוף, שה"ס רגלין דכל פרצוף, מלובשים במלכות של פרצוף התחתון ממנו. למשל, בינה ותו"מ דבינה, שהם רגלי הבינה נפלו בז"א, ומתלבשים בחג"ת שלו עד החזה, אשר המלכות דז"א כבר עלתה לבינה שלו, שהיא במקום החזה, ומסיימת שם הפרצוף, ונמצאת מסיימת ג"כ רגלין דבינה המלובשים בפנימיות חג"ת אלו המסתיימין בחזה, הרי שרגלין דעליון, דבינה, מתלבשים במלכות העומדת בחזה דתחתון, שהוא ז"א. וכן רגלי זו"ן דהיינו בינה ותו"מ שלהם נפלו לעולם הבריאה,

ומתלבשים במטטרון עד החזה שלו, אשר המלכות דמטטרון, הנקראת סנדלפון, כבר עלתה למקום החזה, ומסיימת פרצוף מטטרון, אשר יחד עם זה נמצאת מסיימת ג"כ את רגלין דזו"ן המלובשים בחג"ת דמטטרון עד החזה. וכן בכל פרצוף. נמצאים רגלין דעליון מלובשים בעת קטנות במלכות דתחתון. והמלכות נקראת **נעל**, על שם שמסיימת ונועלת האורות. לפיכך נבחן, שבקטנות הפרצופין, מלובשים **הרגלין** דכל פרצוף עליון **בנעל** דתחתון שלו. ולעת גדלות שהמלכות חוזרת ויורדת מבינה דכל פרצוף למקומה, ובינה ותו"מ דכל פרצוף שנפלו לתחתון שלו, חוזרים ועולים למדרגתם לעליון, נבחן, שכל עליון שלף רגליו מנעל התחתון, והגביה אותם למקום מדרגתו. והחזיר הנעל אל התחתון. למשל, בינה ותו"מ דבינה, שהם רגלי הבינה, שהיו מלובשים בנעל דז"א, שהיא מלכות שלו שבמקום החזה, הנה עתה לעת גדלות, שלפה הבינה רגליה מנעל דז"א והחזירה לו הנעל, כי הבינה החזירה רגליה למקום בינה. וכן בינה ותו"מ דזו"ן שהיו מלובשים בנעל דמטטרון, שלפו רגליהם מנעל שלו כי החזירו רגליהם לאצילות, והשיבו הנעל למטטרון. וכן כל עליון **שלף נעלו**, שהיא נקודת החזה דתחתון, **ונתן** אותו בחזרה **אל רעהו** התחתון, כי העלה רגליו למקום מדרגתו עצמו.

וזהו סוד הכתוב, **וזאת לפנים בישראל**, ז"א נקרא ישראל, ואומר, שזאת היתה בז"א לפנים, דהיינו בעת שיצא מקטנות לקבל מוחין דגדלות. **על הגאולה**, דהיינו לקבל המוחין שלו הנקראים גאולה. **ועל התמורה**, דהיינו לתקן שינוי השם, שהעליון אבד כשהיה במקום התחתון. מה עשה כל עליון. **ושלף איש נעלו ונתן לרעהו**, שכל עליון שלף רגלו מנעל שהיה לו במקום התחתון. ונתן את הנעל לרעהו, דהיינו לתחתון, כי העלה את רגליו משם למקומו עצמו. שעי"ז קבל מוחין חדשים **וכלים חדשים**, שהמוחין החדשים נקראים גאולה, והכלים החדשים נקראים **תמורה** ו"ש, **וזאת התעודה בישראל** ששליפת הנעל היתה להמשיך התעודה, שהיא מוחין חדשים מן הבינה, לישראל שהוא ז"א. וכיון ששליפת הנעל ברוחניות היתה מביאה קנין של מוחין וכלים, ע"כ עשו דוגמתו בעולם הזה לכל קבלת קנין חדש אחד מחברו, שהמקנה שלף נעלו ונתן לקונה, שעי"ז מוסר לו קנין חדש, כדרך הרוחניים, כי בשעה שהעליון שלף רגליו מן הנעל, ונתן אותו לתחתון, והעלה רגליו למקומו עצמו, הנה בעת ההיא, מעלה עמו גם התחתון, ונותן לו קנין מוחין חדשים (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף כ' ד"ה ואמאי).

ויש בזה, בענין שליפת הנעל, **שינוי השם**, **ושינוי מקום**, **ושינוי מעשה**. כי בעת קטנות, שבינה ותו"מ דעליון נפלו לחג"ת דתחתון, הנה נשתנו הכלים דעליון וקבלו השם של התחתון, למשל, בינה ותו"מ דבינה שנפלו לחג"ת דז"א, נקראים בשם ז"א. וכן בינה

ותו"מ דזו"ן שנפלו לחג"ת דמטטרון, נשתנו שמם למטטרון, וזהו שינוי **השם**. ואחר שליפת הנעל, שהעליון מעלה אליו את בינה ותו"מ שלו, ביחד עם התחתון, שנמצא כל תחתון במקום העליון, נקרא זה, **שינוי מקום**. שכל תחתון שינה מקומו ובא למקום העליון. ואחר שהתחתון קבל המוחין שלו מן העליון וירד למקומו עם המוחין ההם, נקרא זה **שינוי מעשה**. כי נעשה מעשה ותקון, שמוחין דעליון נשתנו, להיות מוחין דתחתון. שזהו שינוי מעשה גדול.

וז"ש (באות צ"ט) **הכא קא רמיז שינוי השם**, **ודא מצפ"ץ הכא**, שכאן בהכתוב נרמז שינוי השם, שהיא ירידת בינה ותו"מ דבינה למקום ז"א, ונשתנו שמם לז"א, וכן ירידת בינה ותו"מ דז"א למלכות, ונשתנו שמם למלכות. שז"ס **וזאת לפנים בישראל**. ששינוי השם הזה היה בישראל לפנים בעת קטנות. **על הגאולה ועל התמורה**, דהיינו לעת גדלות כנ"ל, **ודא שינוי מקום**, **אהיה**, שהיא בינה שעליה נאמר, **איה מקום כבודו להעריצו**, הנה **יה"ו**, שהוא חג"ת דז"א **איהו אהיה**, הוא עלה לבינה ונעשה בחינת **אהיה**. כי התחתון העולה לעליון נעשה כמוהו. **ודא שינוי מקום**. שזה נבחן לשינוי מקום. **שנוי מעשה**, **אדני**, **א' אהיה**, **י' הויה**, **תרווייהו משתנים באדני**, דהיינו אחר שאדני, חזרה למקומה עם המוחין דאהיה, ועם המוחין דהויה, שקבלה ע"י עליתה לז"א, נמצאים ב' המוחין דאהיה ודהויה נשתנו, והיו למוחין דאדני, ע"כ נקרא זה, **שנוי מעשה**. כנ"ל. שע"כ הם רמוזים בשם אדני, אשר **א'** דאדני רומזת לאהיה. ו **י'** דאדני רומזת להויה. וז"ש (באות ק') **וזאת התעודה בישראל**, **התעודה**, היא **אמא עלאה**, המוחין דאמא עלאה נקראים **תעודה**, שהיא מלשון עדן ועדות. **בישראל** הוא ז"א. ושיעור הכתוב, **וזאת**, דהיינו שליפת הנעל, המשיכה **התעודה**, שהיא מוחין דאמא עלאה, **לישראל**, שהוא ז"א. ומביא ראיה מהכתוב, **צור תעודה חתום תורה בלמודי**, אשר **צור** היא בינה, כנודע שבינה נקראת צור העליון, וע"כ **תעודה** הוא ג"כ בינה, שהיא חותמת התורה, שהוא ז"א הנקרא תורה, בלמודי, דהיינו בהמוחין. כי המוחין מקובלים בבחינת חותם ונחתם. וז"ש, **איהו חותם דעלמא**, **חותם דשמיא וארעא**, שהיא חותם השמים שהוא ז"א, והיא חותם הארץ, שהיא מלכות.

וז"ש, **על התמורה**, היא **שכינתא תתאה**, שט"ת שלה, ירדו לבריאה, ונתחלפו שמה במלכות דבריאה. ושואל, **באן אתר אתטמרת**. ששואל, באיזה מקום נסתתרה כשנפלה לבריאה. ומשיב **בעולימא דילה מטטרון וישנה**, דהיינו שנתלבשה בחג"ת דמטטרון, ומטטרון שינה אותה לבחינתו, כי כשהעליון יורד לתחתון, נעשה כבחינת התחתון. וע"כ **תמן איהי משנה**, ששם נקראת המלכות בשם משנה, שהיא לשון שנוי. וכמו

המלכות, כן **ואדם**, **דאתמר ביה**, **כתפארת אדם לשבת בית**, שהוא ז"א, נאמר בו, בעת שבינה ותו"מ נפלו ונתלבשו במטטרון, **משנה פניו ותשלחהו**, כי בינה ותו"מ שלו נשתנו לבחינת מטטרון. וז"א נקרא תורה שבכתב, והמלכות נקראת תורה שבעל פה, וז"ש **בכתיבה**, דהיינו בכתיבת שם הויה, **לא אשתני**, כי הוא במקומו, **אבל בקריאה**, כשהוא מלובש בדבור וקריאה, דהיינו בהמלכות **אשתני**, כמו שמפרש, **דכתיבה דאיהו אתריה לא אשתני**, אבל **בקריאה דאיהי לבר מאתריה אשתני**, כי העליון הבא למקום התחתון נעשה כתחתון.

וז"ש, **השמר מפניו ושמע בקולו אל תמר בו**, וגו' כי שמי בקרבו. הוא, **בגין דשפחה דיליה אדני** שהשפחה של מלכות דאצילות, דהיינו מלכות דבריאה, נקראת ג"כ בשם אדני, מחמת שבינה ותו"מ דמלכות דאצילות מלובשים בה. וכן, **וקב"ה**, שהוא ז"א, **ביה אשתני**, דהיינו שבינה ותו"מ דז"א המתלבשים במטטרון, משתנים, **בגין דאיהו נער**, כי מטטרון נקרא נער, וע"כ גם בינה ותו"מ דז"א נשתנו ונעשו לבחינת נער, ז"ש, **ישוב לימי עלומיו**, שז"א ישוב לבחינת העלם והנער, מחמת שנתלבשו בו. (וז"ש באות ק"ב) **אבל שכינתא אצל קב"ה**, כלומר, כשהשכינה במקומה באצילות, אצל הקב"ה, **לא משתנית**, אין בה שנוי. **וקב"ה לגבה**, כשז"א הוא במקומו באצילות אצל המלכות, **לא אשתני**, אין לו שינוי, ז"ש, **אני הוי"ה לא שניתי**. **אני**, הוא השכינה. **הוי"ה**, הוא עמוד האמצעי, דהיינו ז"א.

וז"ש (שם) **שלף איש נעלו דא סנדלפון** שהוא מלכות דבריאה, אשר בקטנות, היא עולה למקום החזה דמטטרון, ומלביש רגלין דזו"ן, דהיינו בינה ותו"מ שלהם, ויש במלכות זו דבריאה, ב' מיני דינים, בחינת דינים דדכורא הנמשכים מקו שמאל. ומבחינה זו נקראת **סנדל**, שהוא אותיות שנאה, דלות, וכ"ז נמשך משמאל. ויש בו בחינת דינים דנוקבא הנמשכים ממסך דסיום שבה, ומבחינה זו נקרא **נעל**. להיותו נועל האורות במסך שלו, שלא יתפשטו ממנו והלאה. וז"ש, **סנדל איהו לגבי קב"ה**, דהיינו מבחינת דינין דדכורא. **ונעל לגבי שכינתא**, דהיינו מבחינת דינין דנוקבא. אבל המלכות דאצילות אינה נחשבת לנעל לז"א. וז"ש, **אבל תפארת דכליל שית ספירן**, שהוא ז"א, איהו גופא להויה, כלומר ששש ספירות חג"ת נה"י הם הכלים, והוי"ה, הוא האור שבהם. **ומלכות גופא לשכינתא דאיהו אדני**, שספירת המלכות היא הכלי, והשכינה שהיא אדני, היא האור המלובש במלכות. כלומר, שז"א ומלכות הם ב' פרצופים נפרדים, שיש כלים ואורות לזה, ויש כלים ואורות לזה, ואין המלכות בחינת נעל אל ז"א. וזה נאמר בעת גדלות, אבל בעת

קטנות נמצאת כתר מלכות שנשאר בה אז, היא דבוקה בחזה דז"א, ואינה בבחינת גוף ואורות.

פסקה קג

ונגשה וגו' **וחלצה נעלו וגו**': מצוה זו היא לחלוץ. וזהו חליצת רוח מאותו הגוף שצריך לנהוג עמו כאח, וליבם את אשתו, וקשר ההוא של אחוה עם אחוה התיר ממנו, ואין היבמה נזקקת לו עוד. ואותו הרוח של המת, שנפרד מן אחיו ע"י החליצה, הולך נע ונד עד שמוצא גאולה, ז"ש, או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו וגו' ואם לא מצא, והשיגה ידו ונגאל. שצריך לחכות עד שישיג בעצמו די גאולתו. ורוח המת, הוא כאורח ההולך ממקום למקום, או כעבד ההולך בשלשלת על צוארו, עד שמוצא פדות מאדון שלו על עונותיו. דהיינו ע"י גלגול. אוי למי שלא הניח בן לגאול אותו.

פסקה קד

ואליהו ורבנן ומארי וכו': ואליהו ורבנן וראשי הישיבות שמעו. כאן רמוז, אין חבוש מתיר את עצמו מבית האסורים, שהוא, ז"א, קשור בקשר תפלה של יד, ואסור בתפלה של ראש, בשעה שאין לו בן, דהיינו איש שיעבוד להקב"ה שלא ע"מ לקבל פרס שנקרא בן להקב"ה, שיגאול אותו מצד בן י"ה. כלומר אם המניח תפלין אינו מרכבה לבן י"ה, שהוא ז"א, דהיינו שאינו מכוין לעשות נחת רוח ליוצרו כמו בן העובד אצל אביו שלא ע"מ לקבל פרס, נמצא שבאותו קשר של תפלין, הקב"ה הוא אח חבוש ואסור, שאין לו רשות לפדות את עצמו, שהוא **ד**' דאחד, שהוא עצמו של **אח** דאחד, שהוא ז"א. **עצם מעצמי** קורא אותה ז"א בקרקפתא דתפלין של ראש. ובשר מבשרי קרא אותה מצד הלב. פירוש כי הע"ס כח"ב תו"מ מכונים מוח עצמות גידין בשר עור, ונמצא עצם רומז על חכמה, ובשר רומז על ת"ת. וז"ש **עצם מעצמי קרא לה לגביה** מצד קרקפתא **דתפלין**, של ראש, שהוא חכמה. **דאיהי ד**', **עצמו דאח**. כי המלכות נקראת **ד**' דאחד, בשעה שהיא מבחינת השמאל, שהיא חכמה בלי חסדים. ואע"פ שהיא דלה וריקה, כי החכמה אינה מאירה בלי חסדים, עכ"ז היא **עצמו דאח**, שהיא בחינת עצם שהיא חכמה. **ובשר מבשרי קרא לה מסטרא דלבא**, דהיינו מבחינת הת"ת, ששם הלב, כי בשר היא ת"ת כנ"ל.

פסקה קה

ולא למגנא אמר וכו': ולא לחנם אמר הקב"ה כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור, מעלה אני עליו כאלו פדה אותי ואת בני מבין העכו"ם. שואל. והרי כמה בני אדם שעוסקים בתורה ובגמילות חסדים ומתפללים עם הצבור, והקב"ה ושכינתו וישראל אינם נגאלים. ומשיב, אלא הפירוש הוא, שיעסוק בתורה כדי לחבר

השכינה עם הקב"ה, ולא לשום כוונה אחרת. וגמילות חסד, הרי העמידו, כי אין חסיד אלא המתחסד עם קונו, שפירושו, כל המצות שהוא עושה תהיינה כדי לגאול בזכותם את השכינה מן הגלות, ולא לשום כוונה אחרת. בזה הוא עושה חסד עם הקב"ה. והוא נקרא חסיד.

פסקה קו

מאן דגמיל חסד וכו': מי שגומל חסד עם השכינה, דהיינו להעלותה מן הגלות, גומל חסד עם הקב"ה, משום, כשחטאו ישראל, והקב"ה רצה ליסר אותם היתה אמא, דהיינו השכינה, רובצת עליהם, ועכבה את הקב"ה מליסרם. עד שיצאו לתרבות רעה. מה עשה הקב"ה הגלה בני המלך, דהיינו ישראל, עם המלכה, שהיא השכינה. ונשבע שלא יחזור למקומו עד שהמלכה תחזור למקומה, נמצא שמי שגומל חסד עם השכינה, וחוזר בתשובה, ובכל התורה והמצות שלה, אינו מכוון אלא רק לפדות השכינה מן הגלות. זה הוא שעושה חסד עם קונו, והוא כאלו גאל אותו ושכינתו ולבניו מן הגלות.

פסקה קז

אמר אליהו וכל וכו': אמר אליהו וכל ראשי הישיבות, רעיא מהימנא, אתה הוא אותו האדם, אתה הוא הבן של המלך והמלכה, אשר העבודה שלך אל הקב"ה, אינו אפילו כמי שעושה חסד עם קונו, אלא כבן שמחויב לאזור עצמו וכחו לגאול את אביו ואמו, ומוסר עצמו למיתה עליהם כי מי שאינו בן המלך ועושה חסד עם המלך ועם המלכה, ודאי שנחשב זה, שעושה חסד עם קונו. אבל אתה שאתה בן מלך הרי זה חוב עליך ולא חסד.

פסקה קח

קם רעיא מהימנא וכו': קם רע"מ ונשתטח לפני הקב"ה, ובכה ואמר, כן יהי רצון שלו שיחשוב אותי כבן, שהמעשים שלי אל הקב"ה ושכינתו יהיו אצלם, כבן המשתדל בהם אחר אביו ואמו, שאוהב אותם יותר משאוהב את עצמו ונפשו ורוחו ונשמתו. וכל מה שיש לו הוא מחשיב לאפס ואין, כדי לעשות בהם רצון אביו ואמו ולפדותם בהם. ואע"פ שאני יודע שהכל הוא ברשותו ואין לי מה לתת לו, עכ"ז הרחמן רוצה את לבו של האדם. שיהיה מוכן אל הכל. באותה שעה בא הקב"ה ונשקו, ואמר, רעיא מהימנא ודאי אתה הבן שלי ושל השכינה, חכמים ומלאכים נשקו את הבן. קמו כולם ונשקוהו, וקבלוהו לרב ומלך עליהם.

פסקה קט

והיה וגו' **תמחה את זכר עמלק** וגו': מצוה זו היא להכרית זרעו של עמלק. כי נשבע הקב"ה, שלא יחזור לכסאו עד שיטול נקמה ממנו. פתח רעיא מהימנא ואמר, ודאי משום זה היו הולכים במדבר ועל הים, ולא נכנסו לארץ ישראל עד שיטול נקמה בעמלק.

פסקה קי

עמלק מאן הוא לעילא וכו': שואל, מי הוא שורשו של עמלק למעלה ברוחניות, שהרי אנו רואים שבלעם ובלק משם, מעמלק של מעלה, היו הנשמות שלהם, ומשום זה, היו שונאים את ישראל יותר מכל אומה ולשון, ומשום זה, רשום בשמותיהם, עמלק, דהיינו **ע"מ** של בלעם **לק** של בלק, והעמלקים הם דכר ונוקבא. ועליהם נאמר לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל. אשר **עמל** הוא דכר של עמלק, **ואון** הוא נוקבא שלו.

פסקה קיא

כגוונא דאית בישראל וכו': כמו שיש בישראל ארבעה פנים, יעקב, ישראל, רחל, לאה, אשר ישראל ולאה הם דכר ונוקבא, ויעקב עם רחל הם דכר ונוקבא. ואלו הד', הם כנגד ופני נשר לארבעתם, דהיינו כנגד ד' פנים שבנשר, כי יעקב וישראל הם בחינת נשר שהוא קו האמצעי. כך יש ד' פנים לעמלק, שהם, קסם ונחש, עמל ואון. אותיות עמל רשום ב **עמל** ק, והמן, שהיה מצד עמלק נאמר עליו ישוב **עמלו** בראשו. וכל אלופי עשו היו מעמלק. ועמלק למעלה הוא סמאל. שיש גם בו ד' פנים שהם, עמל, נחש, און, מרמה. המסיתים את האדם לחטוא אל הקב"ה. **קסם**, הוא ק' מן עמלק, **סם** מן **סמ** אל, נחש, אל מסמאל (חסר הסיום).

פסקה קיב

עליה אתמר לאברהם וכו': עליו נאמר לאברהם, לך לך מארצך וממולדתך ו **מבית** אביך, דהיינו מבית מולד שלך, דהיינו מאצטגנינות בכוכבים ומזלות, מאלו בתי הלבנה, או בתי שבתאי, או בתי מאדים. כי בתי מאדים ובתי שבתאי ולבנה, עליהם נאמר אין מתחילים בב"ד, דהיינו ביום ב' וביום ד'. כי מאדים יש בו אדמימות החמה, שיורה על גיהנם, שהוא אמו של עשו, שנולדה ביום ב' דמע"ב, וע"כ אין מתחילים ביום ב'. והלבנה היא טוב ורע, טוב, כשמאירה במלואה. ורע, כשהיא בימי חסרונה.

פסקה קיג

ובגין דאיהי כלילא וכו': ומשום שהלבנה כלולה מטוב ורע, מחשבים בה ישראל ומחשבים בה בני ישמעאל, שישראל אחוזים בטוב שבה, ובני ישמעאל ברע שבה. וכשהיא נלקה בימי מילואה, שהיא הטוב שבה, סימן רע לישראל. וכשהיא נלקה

בימי חסרונה, סימן רע לישמעאלים. ובזה כתוב, ואבדה חכמת חכמיו, דהיינו חכמה דישמעאלים, ובינת נבונים תסתתר, כי הם אינם יודעים בבריאתם של הככבים אלא בשמושם, כפי השינויים בעולם בהליכתם ושמושם. והלבנה נבראה ביום ד' במעשה בראשית, ובמיעוטה של הלבנה שהוא עניות, נבראה לילית, שהיא **שבתאי**, שהוא רעב וצמאון וליקוי המאורות, שעליה נאמר יהי מארת חסד ו', שמשמעותו קללה, שכתוב, מארת ה' בבית רשע. וכן וחוטא ילכד בה. בבית האסורים שלה, וצדיק ימלט ממנה. וע"כ אין מתחילים ביום ד'.

פסקה קיד

ואית ככבא אחרא וכו': ויש ככב אחר, שהיא נקודה קטנה נקוד על הלבנה, שהיא מארת, וזו היא נקודת החלם, שנקראת בת מלך, שבת המלכה. וממשלת שניהם, של שבתאי ושל שבת המלכה, היא ביום השביעי, שנאמר בה למען ינוח עבדך ואמתך, כי סדר בריאתם אינו כסדר שמושם, ומשום זה, חמה ומאדים, שהם אדומים ובחינת גיהנם, נבראו ביום ב' דמעשה בראשית. ולבנה ושבתאי נבראו ביום ד' דמע"ב, ששבתאי יורה על רעב וחשך, ומשום זה אין מתחילים בב"ד. משום שהגיהנם נברא ביום ב', וליקוי המאורות ביום ד'.

פסקה קטו

ככב עליה אתמר וכו': ככב, עליו נאמר דרך ככב מיעקב. שהוא קו אמצעי, ומדרגתו ביום ג' דמעשה בראשית, ובו נאמר, ויהי ביום השלישי בהיות הבקר, שבו ירד הקב"ה לתת התורה לישראל שהתורה היא בת יחידה, דהיינו מלכות, שתהיה עמו, עם יום השלישי, שהוא ת"ת, שבת המלכה. כי יום השלישי הוא כלול ג' ענפי האבות, דהיינו ג' ענפים של ה **ש**' שהם חג"ת, ובת יחידה, שהיא המלכות, שממשלתה היא בליל שבת נעשית בו, ביום הג' שבת, כי שבת הוא אותיות **ש**' **בת** אשר ה **ש**, רומזת על ג' ספירות חג"ת, שהם דבוקים ב **בת** שהיא המלכות.

פסקה קטז

ובג"ד חולקין מארי וכו': ומשום זה חולקים בעלי המשנה, על מתן תורה, שהיא בת יחידה, זה אמר בשלישי ניתנה התורה, וזה אמר בשביעי ניתנה התורה, כי היא בת יחידה הנאחזת בעמוד האמצעי, שהוא שלישי לאבות, דהיינו ת"ת, שלפי זה ניתנה התורה ביום השלישי. והמלכות נאחזת בצדיק, שהוא יסוד, דהיינו יום הששי, והבת יחידה, שהיא מלכות, היא שביעית אליו. וכשהיא עטרה על ראשו, היא נקראת בו שביעי, שהוא היסוד הוא ששי, והככב שלו הוא צדק, ובת יחידה שבת המלכה נקראת

צדק ומשום זה התורה, שהיא המלכות נאחזת בין יום ג' ליום ז', וע"כ יש אומרים שבג' ניתנה התורה, ויש אומרים שבשביעי ניתנה התורה.

פסקה קיז

ואיהי כ"ב מן וכו': והיא, המלכות, **כ"ב** מן כוכב. **כ"ו** מן כוכב, הוא בגימטריא **הויה**, בסו"ה, כי שמש ומגן **הויה** צבאות. השכינה, שהיא מלכות הקדש, עליה נאמר, **בך** יברך ישראל שהיא כ"ב מכוכב. וה"ס כ"ב אותיות התורה. **כוכב** כלול מג' מדרגות, **כ'** דכוכב הוא **כ** תר, **ב'** הוא **ב** ינה, כ"ו דכוכב שהוא הויה, כולל את שניהם, והוא חכמה. וכוכב כולל הכל, שכולל גם מדרגת עמוד האמצעי, שהוא כ"ו דכוכב, שבגימטריא הוי"ה. וכולל השכינה, שהיא כ"ב דכוכב. כנ"ל.

פסקה קיח

איהי לבנה לבון וכו': היא, השכינה, נקראת לבנה, דהיינו לבון ההלכה שהיא רחמים, והיינו מצד החסד. והיא נקראת חמה, ברה כחמה, מצד הגבורה. פני משה כפני חמה. ומיעוט הלבנה, שהיא לבנה אפלה, שהיא השפחה שלה של המלכות שהיא הגיהנם, וחמה רעה. וכן השפחה שלה היא שבתאי, שהיא לקוי המאורות, והיא חלול שבת. והיא שפחה המחזרת ערפה אל הגבירה שהיא מלכות בכל יום ויום, ומתגברת עליה, מחמת עונות ישראל בניה. ז"ש, ושפחה כי תירש גבירתה. ועיקר ממשלת השפחה, אינה, אלא ביום שני שנבראו בו הגיהנם, וביום רביעי שלקו בו המאורות, ומהם חזרה לשלוט בכל יום ויום.

פסקה קיט

ובת מלך אסירא וכו': ובת מלך, שהיא המלכות, אסורה בסרכות, כלומר כמו סרכות הריאה המעכבת הרוח מן הריאה, כן עונות ישראל מעכבים האור מן המלכות, בבית האסורים בגלות שלה. והיא קן של סמאל בין הככבים, כלומר שסמאל נאחז בה, ונשבע הקב"ה, אם תגביה כנשר ואם בין ככבים שים קנך משם אורידך נאם ה', והשכינה נקראת נוגה, וכתוב, ונגה לאש, ומכאן קוראים לבית הכנסת אש נגה בלע"ז.

פסקה קכ

אש מאדים לישנא וכו': אש של **מאדים** היא אדומה, כי מאדים הוא לשון אודם. בסו"ה טור אודם פטדה. **ונוגה** הוא אש לבן. ושניהם הם פני חמה פני לבנה (כנ"ל אות קי"ח). נצח והוד, הם לוקחים לבן מחסד, ואדום מגבורה. אהרן ודוד היו משם, אחד לקח רחמים ואחד לקח דין. דוד, היה מצד השמאל, שכתוב, והוא אדמוני. אהרן, הוא איש חסד.

ושניהם נביאי האמת. דהיינו נצח והוד, הם משם. פני משה היו מאירים בנבואה מבינה, שהיא חמה העליונה, משם היתה נבואה שלו.

פסקה קכא

בהון עשו חייבא וכו': בהם, עשו הרשע העבד, הוא נקרא אדום, והנוקבא שלו נקראת מאדים, שהיא שפיכות הדמים בישראל, וגרמה, שנתקיים בהמלכה, נתנני ה' בידי לא אוכל קום. נתנני שוממה כל היום **דוה**. הוד, נתהפך אל דוה. שהם כנגד נצח והוד. לא אוכל קום הוא כנגד נצח, כל היום **דוה**, הוא כנגד הוד. שהם יכין ובועז, שנצח הוא יכין והוד הוא בועז, שתיהן אשר ה **בית**, שהוא המלכות, נשען עליהם. כי **בית** הכנסת שהיא כנגד מלכות, נקרא על שמם אש נגה, כמו שאמרנו (באות קי"ט).

פסקה קכב

ושפחה רעה איהי וכו': ושפחה רעה היא בחינת קבורה, ובה אסורה גבירתה. והשפחה רעה היא **שבתאי**, שהיא קרה ויבשה בקבורה בעפר, והיא המות של עניות בתורה, שאמרו עליה, עני חשוב כמת. והיא קבורת עני, המכוסה בה בשבע מיני מדורים, כי היא כלולה משבע ככבים, כמו גבירתה, שבת המלכה, כלולה משבע ספירות, ואלו שבע ככבים, מצד הגבירה, הם שבע שני השבע, מצד השפחה הם שבע שני הרעב. שעליהם אמר הנביא, לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'.

פסקה קכג

גבירתה גן שפחה וכו': גבירתה, היא גן. השפחה, היא אשפה מטונפת מצד ערב רב. האשפה מעורבת בגן, כדי לגדל זרעים, מצד עץ הדעת טוב ורע. מצד עבודה זרה נקראת השפחה, שבתאי, לילית, אשפה מטונפת, משום שהיא צואה מעורבת בכל מיני טינוף ושרצים, שזורקים בה כלבים מתים. וחמורים מתים. בני עשו וישמעאל קבורים בה. עכו"ם, שהם כלבים מתים קבורים בה. והיא קבר של עבודה זרה, שקוברים בה ערלים, שהם כלבים מתים, שקץ, וריח רע, מטונף, ונסרח משפחה הרעה היא הסרכה האחוזה בערב רב המעורבים בישראל ואחוזה בעצם ובשר, שהם בני עשו וישמעאל, שהם עצם מת, ובשר טמא, בשר בשדה טרפה, שנאמר עליו לכלב תשליכון אותו.

פסקה קכד

וכגוונא דאית תריסר וכו': וכמו שיש י"ב מזלות מצד הטוב, כך יש י"ב מזלות מצד הרע. ז"ש שנים עשר נשיאים לאמותם. כי זה לעומת זה עשה האלהים. והרשעים הם אבי אבות הטומאה, שהם טמא מת ושרץ, המטמא את האדם מאוירו, מתוכו, ומגבו, ואפילו

תוך תוכו, שהכהן נטמא בהם. ומשום זה על כל נפשות מת לא יבא. כי רשע נקרא מת. והמאור הקדוש, אפילו לאביו ולאמו לא יטמא.

פסקה קכה

הכא אשכחנא אסוותא וכו': כאן מצאתי רפואה, למה שנאמר בו, ויתן את רשעים קברו. מאחר שקבורה זו היא בשביל אבא ואמא, שהם ז"א ומלכות, שהם בגלות עם ישראל, נתקיים בי הכתוב, ולא יטמא. אליהו, לא תתעכב מלרדת, כי אע"פ שאתה כהן, כי פנחס הוא אליהו, לאביו ולאמו יטמא, כי הקב"ה ושכינתו בגלות, שהם אבא ואמא, שהגלות היא קבורה שלהם, ואני קבור ביניהם. בשבועה עליך, בשם ה' חי וקיים, אל תתעכב מלרדת. מלאכים הקדושים בעלי כנפים, בשבועה עליכם. קחו שבועה זו, שה"ס המלכות הנקראת שבועה, והעלו אותה, את המלכה, על כנפיכם, בהכבוד שלה, אל הקב"ה.

פסקה קכו

מלאכין עלאין שליחן וכו': מלאכים עליונים השלוחים של הקב"ה שמימין, ומלאכים השליחים שלו שמשמאל, ומלאכים דאבא ואמא, שהם ז"א ומלכות, שהם קו אמצעי, יהיו מסתירים אותה, את המלכות, למעלה ולמטה ויכסו אותה באות ו', שהיא ז"א, בשש כנפים שלו, שנאמר בו שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים וגו' בשתים יכסה פניו של השבועה שלו, שהיא ה', אות רביעית דהויה, דהיינו מלכות. ובשתים יכסה רגליו, של המלכות. ובשתים מעופפים אותה. אל ז"א.

פסקה קכז

ואנת אליהו דסליקת וכו': ואתה אליהו, שעלית למעלה לעילת העילות, והוא עמס עליך מכל טוב, רד אליה, אל המלכות, ותהיה תחתיה כרוב, להוריד אותה מלאה כל טוב. והמלאכים של אבא ואמא, שהם י"ה, יהיו מכתירים אותה בירידה שלך. והמלאכים של בעלה, של המלכות, שהוא ו', בן של אבא ואמא, יהיו מכסים אותה, ומעופפים אותה משש כנפים שהן מן שש אותיות **אב"ג ית"ץ**, וב **ל"ו** אותיות שבשש שמות התלוים מאב"ג ית"ץ, שהן קרע שטן, נגד יכש, בטר צתג, חקב טנע, יגל פזק, שקו ציח. שהן כחשבון **לו**, ודאי הוא, שרפים עומדים ממעל **לו**. דהיינו בל"ו אותיות הנ"ל. ויורדת **ה'** שלו, דהיינו המלכות, נסתרת ומכוסה בהם. והמלאכים שהם מצדיק ח"י העולמים תסמיכו אותה עליכם כמו חיות הסומכות את הכסא.

פסקה קכח

דאע"ג דה"א דאצילות וכו': כי אע"פ שה **ה**' של אצילות, של שם הויה, שהיא המלכות, היא סומכת את הכל, אין לכם לעוף למעלה, ולרדת למטה, זולת עמה, עם המלכות. כמו האברים של הגוף שאין להם תנועה זולת בנשמה, כן האברים שיש לה, דהיינו ספירותיה, מתפשטים עליכם לסמוך אתכם בהם. כי כך היא ה **ה**', כמו הים, אם יש לה כלים למלאותם, הם מתמלאים ממנה ומתפשטת בהם כמו נחלים המתפשטים מן הים על הארץ. ואם אין לה כלים, היא **ה**' בלבדה, יחידה, בלי התפשטות של הנחלים.

פסקה קכט

הכי מאנין דשכינתא וכו': כך הכלים של השכינה, שלמעלה הם מלאכים קדושים, ולמטה הם ישראל, אם יש בהם בעלי מדות, בעלי חסד, חסידים גבורים, בעלי תורה נביאים וכתובים, צדיקים. אנשי מלכות, שנאמר בהם, ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך, דהיינו בעמידה של התפלה בהיכל המלך, שהוא אדני המלך שלה הוא, הויה. והם חכמים ונבונים ראשי ישראל, ולא ראשי ערב רב, שנאמר בהם היו צריה לראש, היא, המלכות, מתפשטת עליהם בעשר ספירות שלה, בעת ההיא יורד עליה עלת העלות, ביוד הא ואו הא, לרדת עליהם, להקים עליהם השכינה.

פסקה קל

ובזמנא דויפן כה וגו': ובזמן של ויפן כה וכה וירא כי אין איש, היא אומרת, שלמה אהיה כעוטיה, דהיינו מעוטפת בעצמה, שאינה מתפשטת עליהם, והקב"ה צוח עליה ואמר, איכה ישבה בדד.

פסקה קלא

אדהכי קם בוצינא וכו': בתוך כך קם המאור הקדוש, שהוא ר"ש, ואמר, רבון העולם הרי כאן רעיא מהימנא, שנאמר בו, והאיש משה ענו מאד. עד כאן וירא כי אין איש. הרי כאן, והאיש משה, ששקול כנגד ששים רבוא מישראל. ובו **מ** מכון **ש** בתו **ה** שגיח, שהוא ר"ת משה. שבו נאמר על הדור של גלות האחרון, וה' הפגיע בו את עון כלנו. והוא כלול בעשר מדות, שבשבילם אמרת, לא אשחית בעבור העשרה. רד עליו, להשגיח על העולם, וקיים דבריך, שאתה אמת, וכל דבריך אמת.

פסקה קלב

דאיהו גמל חסד וכו': שהוא גמל חסד עם השכינה. וקשר השפחה שלה בגבורה, שתהיה השפחה אסורה תחת גבירתה, בקשר של תפלין, והשתדל בשבילה בתורת אמת, כ"ש, תורת אמת היתה בפיהו. והשתדל בה בנביאים וכתובים, בנביאים שהם נו"ה, בכמה

נחמות, בכתובים שהם מלכות, בעשרה מיני תהלים שהם ע"ס שלה. בצדיק, שהוא יסוד, בח"י ברכות שבתפלת העמידה.

פסקה קלג

ומארי מתניתין לא וכו': ובעלי המשנה אינם מכירים את רעיא מהימנא, אליהו בשבועה עליך, בשם הויה, ובשם המפורש, גלה אותו לכל ראשי בעלי המשנה, שיכירוהו, ולא יתחלל יותר, שנאמר בו, והוא מחולל מפשעינו, אין לך צורך לקבל רשות מהקב"ה, כי אני שליח של רבון העולם, ואני יודע שאם אתה עושה זה, יודה לך עליו הקב"ה, ויתעלו בניך בשבילו, למעלה ולמטה. ולא תתעכב מלעשות לא שבוע ולא חדש ולא שנה. אלא מיד.

פסקה קלד

רעיא מהימנא מאני וכו': רע"מ, כלים של חג הפסח, בזמן ששולט עליהם ליל שמורים שהוא השכינה. כולם צריכים להיות שמורים, שיהיו שמורים מחמץ בשאור בכל שהוא, וכל המאכלים והמשקים צריכים להיות שמורים. ומי ששומר אותם מחמץ ושאור, גופו, הוא שמור מיצר הרע למטה, ונשמתו שמורה למעלה, ונאמר בה לא יגורך רע. משום שגופו נעשה קדש, ונשמתו קדש קדשים. ונאמר ביצר הרע, וכל זר לא יאכל קדש. והזר הקרב יומת.

פסקה קלה

פסח דרועא ימינא וכו': פסח הוא זרוע ימין, שהוא אברהם, דהיינו חסד, כסף מזוקק, מי שמערב בו עופרת משקר בו, כך מי שמערב חמץ או שאור, כל שהוא, במצה, הוא כאלו משקר במטבע של המלך, שהוא המלכות, שנקראת מצה. וכך מי שמערב בטפה שלו שום תערובת, מביאה אסורה, או שמחשב באחרת, כאלו משקר בחותם המלך, שהוא יסוד. כי זה בזה תלוי. שהעשיה למטה, גורם פגם למעלה.

פסקה קלו

ראש השנה דרועא וכו': ראש השנה הוא זרוע שמאל, שהוא יצחק, ששם דנין דיני נפשות, מי יחיה ומי ימות. ועקדת יצחק היתה שם, שעקד אותו אברהם. הקשר של תפלין של יד הוא דומה לעקדת יצחק, שזה וזה הם לקשר הגבורות בחסדים. אשרי הוא הבן הנעקד באביו, ונקשר בו לעשות מעשהו בתורה ובמצות. ואשרי העבד הנקשר תחת רבו לעשות רצונו, שהוא במקום בן מלך.

פסקה קלז

מטטרון זכאה אנת וכו': מטטרון, אשריך ואשרי בניך, דהיינו אותם הנמשכים ממטטרון, שעוד לא זכו להיות בנים לזו"ן דאצילות, שהם קשורים ועקודים בתפלין תחת רשות אדונך. ומשום זה, אע"פ שאתה עבד לאדונך, מלך אתה על כל הממונים של שאר העמים, מלך על כל המלאכים, מלך, שהשדים וכל המחנות שלהם כולם מפחדים ממך. מי גרם זה. הוא משום שאתה הדום רגליו של אדונך, ואתה משמש לאדונך **שדי** של מזוזה מבחוץ, שומר הפתח. הוי"ה, שהוא אדונך הוא בפנים. ושדי מבחינת מטטרון הוא מבחוץ.

פסקה קלח

והכי איהו כד וכו': וכך הוא, שמטטרון הוא שדי, בעת כשהקב"ה יורד לבריאה לשלוט על עץ הדעת טוב ורע, שטוב, הוא מטטרון, רע, הוא סמאל, שהוא **שד**, מלך השדים. מטטרון, הוא **מלאך**, מלך המלאכים. אבל מצד עץ החיים, השם שדי הוא יסוד דאצילות. ומשום זה למטה בבריאה הם שנים, עבד ורבו. שהעבד הוא שדי מבחוץ, ורבו הוא הויה מבפנים, שהם אינם יחוד אחד. ולמעלה באצילות, תפארת ויסוד הם אחד, כי גוף וברית אנו חושבים אחד. שהם עמוד האמצעי וצדיק, דהיינו תפארת ויסוד.

פסקה קלט

כגוונא דתפלין דראש וכו': כמו שתפלין של ראש, הם מוחין דבינה על תפארת, שהוא עץ החיים, שבאצילות, ומלכות היא תפלין של יד. כך למטה, בעץ החיים דבריאה, מצד כסא העליון, שהוא בינה דבריאה הוא תפלין של ראש של מטטרון. ותפלין של יד שלו הם כסא תחתון, דהיינו מלכות דבריאה. וזהו שאמר עליו הנביא, כסא כבוד מרום מראשון.

פסקה קמ

אבל מסטרא דעץ וכו': אבל מצד עץ הדעת טוב ורע, בקשר של תפלין נקשר יצר הרע תחת יצר הטוב, כעבד תחת אדונו, בקול תורה, ובקול תפלה, ובקול שופר, כי קול של מצוה, הוא רומח אליו, שדוקר וממית את יצר הרע. וזהו קול השופר, שהוא קול עמוד האמצעי, דהיינו ז"א, שהוא כלול אש מים ורוח, שהם ג' אבות, גבורה חסד ת"ת. שבהם **הי"ו**. **ה'** באברהם, **י'** ביצחק, כלומר ה' שבשם אברהם, שה' זו רומזת על דין. וה **י'** שבשם יצחק, שרומזת על חסד שבדין. ובכל מקום שה **ה'** שולטת על **י'**, דהיינו שכתובה לפני ה **י'**, הוא דין. וזהו **ה"י** מן אלקים, דהיינו המוחין שבשם אלקים. ו **ה"י** אלו ה"ס אש ומים שבשופר, ומשום זה עלה אלהים בתרועה. **ו'** מן **ו** אלקי יעקב, זה הוא רוח השופר,

דהיינו תפארת. השכינה, היא הכלי המקבל כל הג', אש מים רוח דשופר. והיא **ה'** של **ה** שופר.

פסקה קמא

דאינון י' שופרות וכו': שהם יוד שופרות, שהם קשר"ק קש"ק קר"ק, שבהם מתלבשים הא יוד ואו הא, שכל אותיות אלו הם לצדדים אחרים ולרשעים, ככבלים ורמחים וחרבות. תרועה היא שלשלת. וב' תרועות הן בעשרה שופרות. והן אחד (חסר ההמשך).

פסקה קמב

דאתמר והאם וגו': שנאמר בה, והאם רובצת על האפרוחים. ישראל מצפצפים אליה בכמה צפצופים של התפלות, והיא אינה רוצה לרדת אליהם דהיינו להאיר ממעלה למטה. כלומר, שאינה רוצה לשנות מבחינת הקטנות שה"ס רובצת, המאירה רק ממטה למעלה. מה עושים ישראל, לוקחים עמהם האם, שהיא השכינה, וקושרים אותה בקשר של תפלין וכשמגיעים לקריאת שמע, קוראים בניה בשש מלים היחוד, שהם שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, שה"ס חג"ת נה"י דז"א, מבחינת הגדלות, והנה הם יורדים אל אמם, שהיא השכינה, וקושרים אותם עמה. בסוד היחוד דבשכמל"ו. וזהו אשר תקראו אותם. דהיינו שתקראו הו"ק דגדלות דז"א שיאירו בהשכינה. שאז תאיר את החסדים ממעלה למטה. שהוא עונתה, כלומר זמן הזווג שלה, כמו שכתוב מועדי. דהיינו אשר תקראו אותם **במועדי**. שפירושו בעונה שלי.

פסקה קמג

הכי בגוונא דא וכו': כך כעין זה, אנו קוראים המוחין מז"א שיאירו בעונתם בהשכינה, במצה, שמזמינים אותה לשבעת ימי הפסח. וכן מזמינים לשבעת ימים של סוכות, שבעה מינים, שהם, לולב, אתרוג, ג' הדסים. וב' בדי ערבה. שבועות, קוראים אותם את המוחין דז"א, בהתורה. ראש השנה, הוא יום הדין. כל אחד במינו.

פסקה קמד

כל מאן דקרא וכו': כל מי שקרא, דהיינו שהמשיך מוחין מז"א למלכות, כל מדרגה במינה, כנ"ל, יתקיים בו **אז** תקרא וה' יענה. **אז**, הוא **ז'** ימי סוכות, ויום **א'** של שמיני עצרת. **אז**, מצה וז' ימי הפסח. **אז**, סוכה היא **א'** ו **ז'** מינים דלולב, שהם ג' הדסים וב' ערבות, לולב ואתרוג. וכלולים בד' מינים דהיינו, הדסים, ערבות, לולב ואתרוג. הרי הם עם ז' הפרטים, י"א, כחשבון **ה"ו**, וצריך לומר הלל עליהם ששם הללו **יה**. דהיינו **י"ה**, כדי להשלים שם י"ה ו"ה.

פסקה קמה

וצריך לסלקא לה וכו': וצריכים להעלות המלכות בארבע מינים עד המחשבה, שהיא חכמה. ז"ש, אמרתי **אעלה** בתמר. **אעל"ה** הוא סימן, דהיינו ראשי תיבות. **א** תרוג **ע** רבה **ל** ולב **ה** דס. ומחשבה היא שם המפורש, דהיינו הויה במילוי אלפין, שהוא חכמה דז"א, שיש בה עשר אותיות **יוד הא ואו הא**, שעם ד' מינים, נשלם בה חשבון **י"ד** כעין י"ד פרקים שב **יד** ימין דז"א, שהוא חסד, שבו צריך ליטול את הלולב. והרי מתן תורה, דהיינו שבועות. שהוא שבעה בשבעה, דהיינו ז' ימים ב **ז**' שבועות, שהם בחשבון י"ד, וזהו י"ד רמה, שה"ס קו אמצעי, כמ"ש לפנינו. בראש השנה הם ג"כ **י"ד**, קול השופר, עם ג' פרטים שבו, שהם, אש רוח מים, הם **ד**', ועם עשרה שופרות, כמו שהעמדנו למעלה, הם **י"ד**.

פסקה קמו

בפסח איהי שכינתא וכו': בפסח, השכינה היא **יד** הגדולה, שהוא מצד החסד. בראש השנה, היא **יד** החזקה, מצד הגבורה. במתן תורה, היא **יד** רמה מצד עמוד האמצעי. שהוא ת"ת. וג' פעמים **י"ד** הם מ"ב, ועם ג' האבות חג"ת, שהם תלוים מהם, עולים מ"ה. כחשבון יוד הא ואו הא. בילא"ו יילא"ו.

וילך

פסקה א

וילך משה וידבר וגו': ר' חזקיה פתח, מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם וגו'. אשריהם ישראל, שהקב"ה רצה בהם. ומשום שרצה בהם, קרא אותם בנים בכורים קדושים, אחים. כביכול, ירד לדור עמהם. ז"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ורצה לתקנם כעין של מעלה, והשכין עליהם שבעה ענני כבוד, ושכינתו הולכת לפניהם. ז"ש, וה' הולך לפניהם יומם.

פסקה ב

תלת אחין קדישין וכו': ג' אחים קדושים הלכו ביניהם, ומי הם. משה אהרן ומרים. ובזכותם נתן להם הקב"ה מתנות עליונות. כל ימיו של אהרן לא סרו ענני כבוד מישראל. והרי העמדנו שאהרן הוא זרוע ימין של ישראל, והיינו שכתוב, וישמע הכנעני מלך ערד וגו', כי בא ישראל דרך האתרים. וגו'. דרך אתרים פירושו, שישראל היו כאדם ההולך בלי זרוע, וסומך עצמו בכל מקום ומקום. כי אתרים פירושו מקומות. ואז, וילחם בישראל וישב ממנו שבי. שזה היה, משום שהיו בלי זרוע ימין. בוא וראה, אהרן היה

זרוע ימין של הגוף, שהוא ת"ת, ועל כן כתוב מוליך לימין משה זרוע תפארתו, ומי הוא, הוא אהרן. שהוא זרוע הימין של תפארת.

פסקה ג

וילך משה מאי וכו': שואל, וילך משה, מהו וילך, אנה הוא הלך, ומשיב, אלא וילך, פירושו שהלך כגוף בלי זרוע. כש"א, וילכו בלי כח לפני רודף. כי מת אהרן, שהוא זרוע ימין, והגוף, שהוא משה, רצה להסתלק מחמת זה.

פסקה ד

כל יומוי דמשה וכו': כל ימיו של משה, אכלו ישראל לחם מן השמים. כיון שבא יהושע, מה כתוב, וישבות המן ממחרת וגו', ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח. מה בין זה לזה, בין מן, ובין לחם מן הארץ. אלא המן הוא מלמעלה, מן השמים, שהוא ז"א, וזה, לחם מן הארץ, הוא מלמטה, מן המלכות הנקראת ארץ. כל זמן שהיה נמצא משה, היה שולט גוף השמש, שהוא ז"א, ומאיר לעולם. כיון שנסתלק משה, נסתלק גוף השמש, ויצא גוף הלבנה, שהוא המלכות שהיא בחינת יהושע. וע"כ נפסק לחם מן השמים ויאכלו מעבור הארץ, שהוא מלכות. זה המן הוא מלמעלה, מן השמים, שהוא ז"א, וזה, לחם מן הארץ, הוא מלמטה, מן המלכות הנקראת ארץ. כל זמן שהיה נמצא משה, היה שולט גוף השמש, שהוא ז"א, ומאיר לעולם. כיון שנסתלק משה, נסתלק גוף השמש, ויצא גוף הלבנה, שהוא המלכות שהיא בחינת יהושע. וע"כ נפסק לחם מן השמים ויאכלו מעבור הארץ, שהוא מלכות.

פסקה ה

כתיב אם אין וגו': כתוב, אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ובמה יודע איפוא וגו'. כך למדנו, כיון שאמר הקב"ה למשה, הנה מלאכי ילך לפניך. אמר משה, ומה זה, שהנהגת השמש תאסוף שהיא הנהגת ז"א, והלבנה תנהג, איני רוצה. בגוף הלבנה, בהנהגת המלכות. שנקראת מלאך. ואמר לז"א, אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה. גוף השמש אני רוצה, שהוא ז"א, ולא הלבנה, שהיא מלכות, אז האיר גוף השמש, ונעשה משה כעין גוף השמש לפני ישראל כיון שנאסף משה, נאסף השמש, והאירה הלבנה, והיה יהושע משתמש לאור הלבנה. אוי לאותה בושה.

פסקה ו

ויאמר וגו' מאה ועשרים שנה וגו': היינו שא"ר אלעזר ארבעים שנה האיר השמש לישראל ונאסף לסוף ארבעים שנה, והאירה הלבנה, ע"כ אמר לא אוכל עוד לצאת ולבא וגו'. כי הגיע זמן שליטת הלבנה, שהיא בחינת יהושע. א"ר שמעון, ודאי כך הוא, היינו

שכתוב, ויש נספה בלא משפט, וכבר העירו החברים, ואנחנו נעמיד הכתוב, אבל על מה שהעירו החברים, הכל הוא צריך לעולם לתועלת האדם, שיסתלק מטרם שיבא זמנו. דהיינו שנספה בלא משפט. כמ"ש לפנינו.

פסקה ז

ת"ח והא אתמר וכו': בוא וראה. הנה למדנו, שכל רוחות היוצאים מלמעלה יוצאים זכר ונקבה, ונפרדים בבואם לעולם הזה להתלבש בגופים. ולפעמים תצא לעולם נשמה של הנקבה מטרם שיצאה הנשמה של הזכר שהוא בן זוגה, ובכל פעם, שהזכר עוד לא הגיע זמנו להתחבר עם הנקבה שלו, ובא אחר, שאינו בן זוגה, ונשא אותה, כיון שהגיע זמנו של זה, שהוא בן זוגה, להתחבר, הנה כשנתעורר צדק, שהוא מדת הדין, בעולם, לפקוד על עונות העולם, הוא אוסף אותו האדם שנשא אותה, דהיינו שנוטל נשמתו ונפטר מן העולם, ובא האחר, שהוא בן זוגה, ונושא אותה. וע"כ קשים זווגין לפני הקב"ה כקריעת ים סוף.

פסקה ח

וכל דא בגין וכו': וכל זה הוא, אם קלקל הזכר שאינו בן זוגה, את מעשיו, אז נוטלים אותו מן העולם, בשעה שהגיע זמן של בן זוגה לקחתה. ואע"פ שלא קלקל מעשיו כל כך בעונותיו, שיהיה מחויב למות במשפט, מכל מקום, הוא נפטר באותו זמן מטרם שמגיע זמנו למות ולא נעשה כך, על פי משפט. ועליו כתוב ויש נספה בלא משפט. ופוגשים בו דינים דצדק, שהוא מלכות של מדת הדין, בעונותיו. משום שהגיע זמנו של האחר, שהוא בן זוגה לישא אותה, כי שלו היא. ואע"פ שע"פ משפט, אינו מחויב למות.

פסקה ט

א"ל ר"א ואמאי וכו': א"ל ר' אלעזר, ולמה הוא מת, יפריד אותם הקב"ה זה מזה, ויבא אותו שהוא בן זוגה וישא אותה. אמר לו, זה הוא לתועלת האדם, וחסד הוא עושה עמו, כדי שלא יראה אשתו ברשות אחר. ובוא וראה, אם זה שהוא בן זוגה, אין מעשיו כשרים, אז אע"פ שאשה זו שלו היא, מכל מקום אינו נדחה האחר, שאינו בן זוגה, מפניו.

פסקה י

ת"ח שאול מלכא וכו': בוא וראה, שאול המלך לקח המלוכה, משום שעוד לא הגיע זמנו של דוד לזה. כי המלוכה היתה ודאי של דוד. וע"כ בא שאול ולקח אותה. כיון שהגיע זמנו של דוד לרשת את שלו, אז נתעורר צדק ואסף את שאול בעונותיו, ונדחה מפני דוד, ובא דוד ולקח את שלו.

פסקה יא

ואמאי לא אעדי וכו': ולמה לא הסיר הקב"ה את שאול מן המלוכה, לתת אותה לדוד, ולא היה צריך למות. ומשיב, אלא חסד עשה הקב"ה עמו, שאסף נשמתו בעודו במלכותו, שלא יראה את עבדו ששולט עליו, ולוקח מה שהיה שלו מתחילה. כך זה שנשא בת זוגו של חבירו, והגיע זמנו של חבירו לישא אותה, אוסף את נשמתו ואח"כ נותן אשתו לבן זוגה, כדי שלא יראה אשתו ברשות אחר. משום זה צריך האדם לבקש רחמים מהקב"ה כשהוא נושא אשה, שלא ידחה מפני אחר.

פסקה יב

כתיב ויאמר ה' וגו': כתוב, ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי וגו'. והעמדנו, אמר הקב"ה למשה, משה אתה רוצה שישתנה העולם, ראית מימיך שהשמש יעבוד אל הלבנה, ראית מימיך שהלבנה תשלוט בעוד שהשמש נמצא. אלא, הן קרבו ימיך למות קרא את יהושע. יאסוף השמש ותשלוט הלבנה. ולא עוד, אם אתה תכנס לארץ תאסוף הלבנה בשבילך, ולא תוכל לשלוט. ודאי שליטת הלבנה הגיעה, שהוא יהושע, ואינה יכולה לשלוט כל עוד שאתה נמצא בעולם.

פסקה יג

קרא את יהושע וגו': קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצונו וגו'. ומה אמר, הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וגו' ולא מצאנו שיצוה הקב"ה ליהושע, אלא למשה, כי כל זה אמר למשה, שכתוב, ועזבני והפר את בריתי, וחרה אפי בו ביום ההוא, ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם. שכל זה נאמר למשה, ואם כן מהו, ואצונו. שהרי לא צוה אותו כלום.

פסקה יד

אלא קרא אמר וכו': ומשיב, אלא הכתוב אמר, הנך שוכב עם אבותיך. אמר הקב"ה למשה, אע"פ שאתה תשכב עם אבותיך, הרי אתה עומד תמיד להאיר אל הלבנה, דהיינו יהושע, שהוא בחינת לבנה, שהיא מלכות, כמו השמש אע"פ ששקע לא שקע אלא להאיר אל הלבנה, כי אז אחר ששקע הוא מאיר ללבנה, ועל כן **הנך שוכב** להאיר, וזהו **ואצונו**. כי עם הסתלקות משה, הוא מאיר דברי ה' אל יהושע. כמו השמש אחר הסתלקותו שמאיר ללבנה. ונמצא שאז נתבשר יהושע להאיר, וע"כ כתוב, הנך שוכב עם אבותיך, דהיינו להאיר ליהושע. וזהו וצו את יהושע וחזקהו. וצו את יהושע, הכל הוא, להאיר אליו.

פסקה טו
כי אתה תבא: ואח"כ כתוב כי אתה תביא, מה בין זה לזה. ומשיב, אלא **תבא** אחד הוא לבשרהו שיכנס לארץ ויתקיים בה. **ותביא** אחד הוא לבשרהו את הממשלה על ישראל. ונמצא שנתבשר על ב' דברים, נתבשר על קיום עצמו בארץ ישראל, ונתבשר על הממשלה על ישראל.

פסקה טז
ר' שמעון פתח וכו': ר' שמעון פתח. מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק ואמר רזי לי רזי לי אוי לי בגדים בגדו וגו'. אוי להם לבני אדם שהם אינם משגיחים ואינם עוסקים בכבוד אדונם, ואינם מסתכלים בקדושה העליונה, להתקדש בעולם הזה, להיות קדושים בעולם הבא. **מכנף הארץ**, זהו כסות עליונה הקדושה, דהיינו המלכות. **זמירות שמענו**, כמ"ש נותן זמירות בלילה, דהיינו הזמירות והתשבחות של כנסת ישראל, שהיא המלכות, לפני הקב"ה, שהוא ז"א, בלילה. **בלילה**, פירושו, בזמן שהיא מוכנת ונמצאת לשבח את הקב"ה, ומשתעשעת עם הצדיקים בגן עדן.

פסקה יז
ואימתי מפלגות ליליא וכו': ומתי, היא מוכנת לשבח את הקב"ה. הוא מחצות לילה והלאה. ואז **זמירות שמענו**. דהיינו תשבחות. **וזמירות**, פירושו, כש"א, לא תזמור. וכן כתוב, זמיר עריצים יענה. שפירושו, עקירת כל אלו העריצים ממקומם. כי כשהלילה נכנס כמה עריצים חוקרי דין שכיחים בעולם, הולכים ומשוטטים בעולם לקטרג. מחצות לילה והלאה, נתעורר רוח אחד ועוקר את כולם ממקומם ומעבירם שלא ישלטו. **זמירות שמענו**, היינו תשבחות של כנסת ישראל להקב"ה בלילה. וכל זה למה, **צבי לצדיק**, דהיינו שהמלכות רוצה להזדווג בזווג אחד עם הקב"ה, ולהתקדש עמו בקדושה אחת. **צבי** הוא לשון רצון. **לצדיק** הוא יסוד.

פסקה יח
ואומר רזי לי רזי לי: רזי לי זה הוא סוד עליון, כי רז פירושו סוד. רזי לי הב', זהו להמשיך רוח קדוש. כלומר שזווג הקב"ה ושכינתו בחצות לילה הוא סוד עליון. ואם האנשים למטה מתקדשים אז בזווגם, ומכוונים בזה, הם ממשיכים רוח קדוש. אבל **אוי לי** על הדור ועל העולם **בוגדים בגדו**. שכולם משקרים בו דהיינו שמכחישים השגחה העליונה משקרים בעצמם, שאינם מתקדשים בשעת הזווג, ולא די שמשקרים בעצמם, אלא הבנים שמולידים יהיו משקרים מחמת השקר שלהם שבעת הזווג, שהיה בלי קדושה עליונה, ונמצאים פגומים למעלה ולמטה.

פסקה יט
כיון דאסתכל ישעיהו וכו': כיון שנסתכל ישעיהו בזה, קבץ כל יראי חטא, ולימד אותם דרך הקדוש איך להתקדש בקדושת המלך, בשעת הזווג, כדי שבניהם יהיו קדושים. כיון שאלו נתקדשו, נקראו הבנים שהולידו על שמו. ז"ש, הנה אנכי והילדים אשר נתן לי ה' לאותות ולמופתים בישראל. דהיינו שנבדלים משאר העמים.

פסקה כ
ד"א מכנף הארץ וכו': פירוש אחר מכנף הארץ זמירות שמענו, בשעה שנכנסו ישראל לארץ וארון הברית הקדוש לפניהם, שמעו ישראל, מצד אחד שבארץ, תשבחות ושמחה וקול מזמרים עליונים שמזמרים בארץ. אז **צבי לצדיק**, שהתשבחות היו בשעה ההיא אל משה כי צבי הוא לשון פאר ושבח, לצדיק, הוא משה. שבכל מקום שהארון היה שורה בארץ, היו שומעים קול שאומר, וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. אבל **אוי לי בגדים בגדו**, שעתידים ישראל לבגוד בהקב"ה, ולעקרם מן הארץ פעם אחת. ומשום שהשקר נתאחז ביניהם יתעקרו פעם שנית מן הארץ עד שישתלמו עונותיהם בארץ אחרת.

פסקה כא
לקוח את ספר וגו': לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' **אלקיכם** וגו'. הוקשה לו, למה אמר ה' אלקיכם ולא אמר ה' אלקינו. ומשיב כבר העמדנו הדברים בכמה מקומות, את הטעם של השמות אלקיכם, אלקיך, אל, אלקינו. כנ"ל.

פסקה כב
דאמר ר' אבא וכו': דאר"א אמר ר' יהודה, מ"ש כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא. **אדמת קדש** ודאי, דהיינו ארץ החיים. שהיא המלכות. **אשר אתה עומד עליו**, עליו ודאי. והיינו בתחילה ומכל שכן אחר כך. למדנו אמר ר' יוסי כתוב, והיה שם בך לעד. לעד ודאי, שיעיד עדות.

פסקה כג
תלתא אינון דקיימו וכו': ג' הם הנמצאים בעדות להעיד, ואלו הם, באר של יצחק, הגורל, והאבן אשר שם יהושע. ושירה זו יותר מהכל. שנאמר למען תהיה לי השירה הזאת לעד וגו'. א"ר יצחק אם כן ארבעה הם. אמר לו, ודאי כן הוא, אבל בגורל לא כתוב בו עדות.

פסקה כד
באר דיצחק מנלן וכו': באר של יצחק מאין לנו. כי כתוב, בעבור תהיה לי **לעדה** וגו'. גורל, שכתוב על **פי** הגורל תחלק נחלתו, שהיה אומר זה ליהודה וזה לבנימין, וכן לכולם.

וע"כ אומר **על פי** הגורל. דהיינו שהגורל דבר. האבן של יהושע, שכתוב, הנה האבן הזאת תהיה בנו לעדה. וכאן, כתוב, והיה שם בך לעד. וכתוב וענתה השירה הזאת לפניו לעד. היא ודאי העידה בישראל.

פסקה כה

תאנא א"ר אלעזר וכו': למדנו א"ר אלעזר, מה שכתוב וידבר משה וגו' את דברי השירה הזאת עד תומם, כאן יש להסתכל, מהו, את דברי, את השירה הזאת, היה צריך לומר. ומהו, עד תומם. ומשיב, אלא כך למדנו בסוד המשנה, כל אלו הדברים שאמר משה, כולם היו נחקקים בשם הקב"ה. וכל אלו הדברים היו באים, ועולים ויורדים ונחקקים שם בשם הקב"ה, וכל דבר ודבר היה בא לפני משה להתחקק על ידו, ועמד לפניו. והיינו שכתוב את **דברי** השירה, כי כל דבר ודבר בא לפניו להתחקק. והיינו שכתוב **עד תומם**, דהיינו עד שנגמרו להתחקק בשם ה'.

פסקה כו

ר' אבא אמר וכו': רא"א, את דברי השירה הזאת. שואל, שירה הזאת היה צריך לומר, ולא השירה, ומה רומזת הה'. ומשיב, אלא שירת הקב"ה אמר, כש"א שיר השירים אשר לשלמה, שהוא למלך שהשלום כולו שלו, שהוא הקב"ה. וכבר העמדנו הדברים. מזמור שיר ליום השבת, ליום השבת ממש, שהוא המלכות. שיר שהקב"ה אמר, ליום השבת, שהוא המלכות.

פסקה כז

אלא הכא איתי וכו': אלא כאן יש להסתכל. שם אמר שיר. וכאן שירה, ששיר הוא זכר, ז"א, ושירה היא נוקבא, דהיינו מלכות. והרי למדנו, כל הנביאים כולם כלפי משה הם כקוף בעיני בני אדם. והם אמרו **שיר**, דהיינו **שיר** השירים, מזמור **שיר** ליום השבת, ומשה אמר **שירה**. משה היה לו לומר שיר, והם שירה. ומשיב, אלא זה הוא סוד הדבר, משה לא אמר זה לעצמו אלא בשביל ישראל.

פסקה כח

א"ל ר"ש לאו וכו': א"ל ר"ש אינו כן. אלא משה נודע מכאן ודאי שהיה במדרגה עליונה יתרה מכולם. משה עלה ממטה למעלה והם ירדו ממעלה למטה. הוא, משה, עלה ממטה למעלה, כמו שלמדנו, מעלים בקודש ואין מורידים. משה עלה ממטה למעלה, שאמר **שירה** שהיא תשבחה של המלכה, שהיא משבחת אל המלך. והתחיל במלכות. ומשה עצמו נתאחד בהמלך ונמצא ששירה, שלו עלתה ממטה למעלה. והם ירדו ממעלה למטה, שאמרו **שיר**, שהוא בחינת דכר, שהוא השבח שהמלך משבח את המלכה, והם

נתאחדו במלכה. ונמצא השיר שלהם ממעלה למטה מז"א אל המלכות. וע"כ נודע בזה שבחו של משה שהוא יותר מכולם והיינו שכתוב, אז ישיר משה ובני ישראל את **השירה** הזאת לה'. דהיינו, שירת המלכה. למי. לה'. ומשום זה, כתוב, ויכתוב משה את דברי **השירה** הזאת. וכן ועתה **השירה** הזאת.

פסקה כט

ועתה השירה הזאת: שואל, ועתה הדברים האלה, היה צריך לומר. ומשיב, אלא סוד הדבר כמו שהעמדנו. שכתוב, וארץ מתקוממה לו, שפירושו שהארץ שהיא המלכות מתקוממה לעשות דין באדם (כנ"ל יתרו אות שצ"ד) ומשה הסתכל בכל. וע"כ אמר שירה, שהיא בחינת המלכות כנ"ל כדי לתת לדברים אחיזה במקום זה, במלכות, שממנה יהיה עליהם הדין. שכתוב, ועתה השירה הזאת לפניו. ולמה. הוא שכתוב, כי אני ידעתי את יצרו. וכתוב, כי ידעתי אחר מותי וגו'. וכאשר תעשו את זה, מיד, ועתה השירה הזאת לפניו לעד. דהיינו שהמלכות תעניש אתכם.

פסקה ל

ת"ח כתיב יגלו וגו': בוא וראה, כתוב, יגלו שמים עונו, שהוא ז"א שנקרא שמים, ולא יותר, אלא שמגלה העון בלבד. אבל וארץ מתקוממה לו, בזו, בארץ שהיא המלכות, נעשה הדין למי שנעשה.

פסקה לא

כתיב וידבר דוד וגו': כתוב, וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת. עתה התשבחה היא של דוד משום שאמר שירה ממטה למעלה, ממלכות לז"א, כמו משה. וזכה למדרגה ההיא לומר שירה ממטה למעלה. ולא אמר שירה זה אלא בסוף ימיו, שהיה בשלמות יתרה, משירה הזו. כמו שלמדנו, אל תאמן בעצמך עד יום מותך. וכאן למה זכה דוד לומר שירה ממטה למעלה בסוף ימיו. הוא משום שאז היה במנוחה מכל צדדיו. שכתוב, ביום הציל ה' אותו מכף כל אויביו.

פסקה לב

אר"ש שירתא מעלייא וכו': א"ר שמעון, שירה החשובה מהכל, מה היא. ומשיב, הוא כמו שלמדנו בסוד המשנה, שהעבודה צריכה להיות בדיבורים ובמעשה. בב' יחודין, ממטה למעלה וממעלה למטה (כנ"ל עקב אות ח'). כן כאן הוא ממטה למעלה, וממעלה למטה, ואחר כך לכוין בלב ולקשר הכל בקשר אחד.

פסקה לג

מנלן ממשה בקדמיתא וכו': מאין לנו זה ממשה, מתחילה אמר, ממטה למעלה, שאמר, כי שם ה' אקרא, מהו **אקרא**, הוא כמ"ש **ויקרא** אל משה, שזו היא השכינה ואח"כ אמר, הבו גדל לאלקינו. זהו מלך העליון, דהיינו ז"א. ואח"כ ירד במדרגותיו ממעלה למטה, מז"א עד המלכות. שכתוב, צדיק וישר, שהם יסוד שנקרא צדיק, וישר, שהוא המלכות. ולאח"כ קשר קשר של אמונה ואמר, **הוא**, דהיינו צדיק וישר **הוא**, וזהו קשר לכל. כי **הוא** הוא לשון נסתר, הרומז על א"ס ב"ה, המקשר את הכל.

פסקה לד

בג"כ בעי בר נש וכו': משום זה צריך האדם לסדר שבח אדונו באותו הדרך, מתחילה, ממטה למעלה, להעלות כבוד אדונו, שהוא המלכות, למקום ששקיו של עמקות הבאר, נמשך ויוצא, דהיינו למקום בינה. ואח"כ להמשיך ממעלה למטה משקיו של נחל ההוא שהוא בינה, לכל מדרגה ומדרגה של ז"ס תחתונות, עד מדרגה האחרונה, שהיא מלכות. כדי להמשיך ברכות לכל ממעלה למטה. אח"כ צריכים לקשר קשר בכל, קשר של האמונה, דהיינו לקשר הכל בא"ס ב"ה. כנ"ל. וזהו אדם המכבד שם אדונו, ליחד השם הקדוש. וע"כ כתוב, כי מכבדי אכבד. כי מכבדי בעולם הזה אכבד בעולם הבא.

פסקה לה

ובוזי יקלו: שואל, מהו ובוזי יקלו. ומשיב, זה הוא מי שאינו יודע ליחד השם הקדוש ולקשר קשר האמונה, ולהמשיך ברכות למקום שצריך. ולכבד שם אדונו. וכל מי שאינו יודע לכבד שם אדונו, טוב לו שלא נברא.

פסקה לו

א"ר יהודה ובוזי וגו': אר"י, ובוזי יקלו, היינו מי שאינו יודע לכבד את אדונו, ולא נתכוין באמן, שלמדנו, גדול העונה אמן יותר מן המברך. והנה העמדנו לפני ר' שמעון שאמר, שהעונה אמן, מושך ברכות ממבוע, שהוא בינה, אל המלך, שהוא ז"א, וממלך אל המלכה. ובאותיות חקוקות של ר' אלעזר, אומר, מן **אלף**, דאמן, שהיא בינה, אל ה **מ**' דאמן שהיא ז"א. ומ **מ**' דאמן ל **ן**', שהיא המלכות. כיון שמגיעות הברכות ל **ן**' שהיא המלכות, נמשכות ויוצאות משם ברכות לעליונים ותחתונים, ומתפשטות בכל. והקול יוצא, שתו משקוי הברכות שהוציא פלוני, עבד מלך הקדוש.

פסקה לז

וכד ישראל לתתא וכו': וכשישראל למטה שומרים עצמם לענות אמן ולכוין לבם כמו שצריך, כמה פתחי ברכות פתוחים למעלה, כמה טוב נמצא בכל העולמות, כמה שמחה

היא בכל. ומהו שכרם של ישראל שגרמו לזה. שכרם הוא בעולם הזה ובעולם הבא. בעולם הזה בשעה שמצירים להם, ומתפללים תפלתם לפני אדונם, הקול מכריז בכל העולמות, פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים. אל תקרי אמונים אלא אמנים. דהיינו ששומרים לענות אמן. **פתחו שערים**, כמו שישראל פתחו להם שערי הברכות, כך עתה פתחו שערים, ותתקבל תפלתם על אלו שמצירים להם.

פסקה לח

האי בעלמא דין וכו': זה שכרם בעולם הזה. בעולם הבא מהו שכרם. ומשיב, כי כשיצא האדם מעולם הזה, שהיה שומר לענות אמן. מהו שומר, כלומר, ששומר אותה הברכה שאומר המברך ומחכה לו לענות אחריה אמן, כמו שצריך. אז נשמתו עולה ומכרזת לפניו פתחו שערים לפניו, כמו שהוא היה פותח שערים כל יום, כשהיה שומר אמונים, דהיינו אמנים.

פסקה לט

א"ר יוסי א"י וכו': א"ר יוסי א"ר יהודה, מהו אמן. א"ר אבא, הרי העמידו הכל. אמן נקרא, המבוע של נחל ההוא הנמשך, שהוא בינה, ונקרא אמן, כי כתוב, ואהיה אצלו אמון, אל תקרי אמון אלא אמן. קיום כל המדרגות, דהיינו אותו נחל הנמשך ויוצא שהוא בינה, נקרא אמן. שלמדנו, מן העולם עד העולם פירושו מעולם שלמעלה שהוא בינה, לעולם שלמטה, שהוא מלכות, אף כאן, אמן ואמן, אמן של מעלה שהיא בינה, אמן של מטה שהיא מלכות. אמן, פירושו קיום של כולם. וכבר העמדנו אמן באלו האותיות שבו (כנ"ל אות לו).

פסקה מ

ר"ש אמר אלף וכו': רש"א, **אלף** דאמן היא עמקות הבאר, שכל הברכות נובעות ויוצאות משם ונמצאות. **מ'** פתוחה, היא נהר הנמשך ויוצא, שהוא יסוד, ונקרא **מ'**, וז"ס שלמדנו, **מ'** פתוחה היא יסוד, **ם'** סתומה, היא בינה. כמו שהעמדנו, בהכתוב ל **ם** רבה המשרה.

פסקה מא

נון פשוטה כללא וכו': **ן'** פשוטה היא כלל של ב' נונין, **ן'** פשוטה **נ'** כפופה. כלומר שכוללת בתוכה גם את הנוקבא דז"א הנקראת **נ'** כפופה. **ן'** פשוטה, כללא דאת **ו'**, שכוללת בתוכה גם את הזכר שהוא אות **ו'** שהוא ז"א. כי **ן'** פשוטה היא פשיטו דאתכליל כחדא דכר ונוקבא, שהם ז"א שהוא **ו'**, ומלכות שהיא **נ'** (כנ"ל ב"א אות פ"ג) משום זה הכל ביחד נקרא **נ' ו' ן'**. ובסוד המשנה, כך למדנו. **ו'** היא דכר. **ן'** פשוטה היא כלל דכר ונוקבא. **נ'** כפופה, היא בכלל **ן'** פשוטה. ובספרו של רב המנונא סבא ה **מ'** שבכאן,

שבאמן, היא ר"ת **מ** לך. והיינו, **אמן**, אמן, הוא ראשי תיבות **א** ל **מ** לך **נ** אמן. שהוא כלל הכל. ויפה הוא, וכבר למדנו.

פסקה מב

תאנא כל מאן וכו': למדנו, כל מי ששמע ברכה מאותו שמברך, ולא כיוון לבו באמן, עליו נאמר ובוזי יקלו. כש"א לכם הכהנים בוזי שמי. מה ענשו. הוא, כמו שלא פתח ברכות למעלה כך אין פותחים לו ברכות. ולא עוד, אלא כשיוצא מעולם הזה, מכריזים לפניו ואומרים, סגרו הפתחים לפני פלוני, ולא יכנס, ולא תקבלו אותו. אוי לו, אוי לנשמתו.

פסקה מג

תאנא חייבי דגיהנם וכו': למדנו רשעים שבגיהנם, כולם עולים במדורים ידועים. וכמה פתחים יש בגיהנם, וכל הפתחים הם כנגד הפתחים שבגן עדן. ובשעה שמוציאים משם את הרשעים שקבלו ענשם, הם פותחים הפתחים ומשימים אותם לחוץ. וכל הפתחים נקראים בשמות כנגד הפתחים שבגן עדן, וכל פתח ופתח שבגן עדן נקרא בשם, כנגד אותו הפתח מהבחינה שכנגדו בגיהנם, ואלו הפתחים שבגן עדן, נודעים, פתחים כנגד פתחים. כלומר, כשרואים בחינת הפתח שבגיהנם, יודעים על ידו את הפתח שכנגדו בגן עדן, מאיזה בחינה הוא.

פסקה מד

בגיהנם אית מדורא וכו': בגיהנם יש מדור אחרון, התחתון של כולם. ומדור ההוא הוא כפול, מדור על מדור, ונקרא ארץ עיפתה, מהו עיפתה. הוא כש"א רבוע יהיה **כפול**, ומתרגמינן מרובע יהיה **עיף**. אף כאן עיפתה, כלומר כפולה. ומדור ההוא נקרא שאול תחתית, **שאול** הוא מדור אחד העליון. **תחתית** הוא מדור התחתון, ומשום זה נקרא, ארץ עיפתה תחתית, ונקרא ג"כ אבדון. וע"כ כתוב, שאול ואבדון. שהם, מדורים הכפולים זה על זה. כל המדורים לא נכפלו, וכולם אינם עייפים, כלומר, שאינם נקראים ארץ עיפתה, חוץ מזה.

פסקה מה

ותאנא מאן דנחית וכו': ולמדנו, מי שיורד לאבדון, שנקרא תחתית, אינו עולה לעולם, ואדם ההוא נקרא איש שכלה ונאבד מכל העולמות. ולמדנו, למקום ההוא מורידים לאותם האנשים המבזים לענות אמן. ודנים אותו בגיהנם על אמנים רבים שנאבדו ממנו שלא החשיב אותם, ומורידים אותו באותו מדור התחתון שאין בו פתח, ונאבד ואינו עולה משם לעולם. וע"כ כתוב, כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה. ושואל, ולא. והרי כתוב מבטן שאול שועתי שמעת וגו', והוא עלה משם. וכתוב, מוריד שאול ויעל. ומשיב

אלא כאן **שאול**. שממנו עולים, ושם **תחתית**. שמשם אינו עולה. והעמדנו, כאן שחזר בו שעשה תשובה. שם שלא חזר בו.

פסקה מו

א"ר יוסי מאי וכו': אר"י, מה שכתוב, כי שתים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות וגו'. **אותי עזבו מקור מים חיים** זה הוא שלא רצו לקדש השם של הקב"ה, באמן. מהו עונשו. הוא שכתוב, לחצוב להם בארות בארות נשברים, שיורדים לגיהנם מדרגה אחר מדרגה עד שיורדים לאבדון, שנקרא **תחתית**. ואם הוא מקדש השם של הקב"ה לכוון באמן כראוי, עולה מדרגה אחר מדרגה להתעדן מעולם הבא ההוא, שנמשך תמיד ואינו נפסק. ז"ש אמונים נוצר ה' ומשלם על יתר עושה גאוה.

פסקה מז

תאנא שירה משיך וכו': למדנו שירה, מושכת ברכות ממעלה למטה עד שתמצאנה ברכות בכל העולמות. אר"א, עתידים הם ישראל לומר שירה ממטה למעלה וממעלה למטה, ולקשר קשר של אמונה (כנ"ל אות ל"ג ע"ש) שכתוב, אז ישיר ישראל את השירה הזאת. אז שר, לא נאמר, אלא אז ישיר, דהיינו לעתיד. וכן כולם על דרך זה, שנאמרו בלשון עתיד. **את השירה הזאת**, הוא ממטה למעלה, כי השירה היא במלכות שמשוררת למעלה לז"א (כמ"ש שם) **עלי באר ענו לה**, עלי באר, כלומר, שאמרו למלכות הנקראת באר, עלי למקומך להתאחד בבעלך, בז"א. זה הוא ממטה למעלה. שמעלים המלכות לז"א.

פסקה מח

ולבתר מעילא לתתא וכו': ואח"כ ממשיכים ממעלה למטה, **באר** חפרוה שרים, באר, היא מלכות, **חפרוה שרים**, שהולידו אותה אבא ואמא. כי או"א תקנו את המלכות בסו"ה ויבן ה' אלקים את הצלע וגו'. **כרוה נדיבי עם**, אלו הם האבות, דהיינו חג"ת דז"א, שנקראים נדיבי עמים. **כרוה**, היינו שהם כרו מקום שיזדווג בה המלך בברכות. ובמה. הוא ע"י זווג. **במחוקק** זה יסוד. **במשענותם** זה נצח והוד. עד כאן ממעלה למטה. ממדבר, שהוא המלכות הנקראת דבור, מתנה, עולה ליסוד הנקרא מתנה. וממתנה עולה נחליאל, שהוא ת"ת. ומנחליאל במות, שהוא או"א. זה הוא קשר השלם קשר של אמונה, קשר שקיום הכל בו.

פסקה מט

א"ר יוסי זמינין וכו': אר"י עתידים ישראל לומר שירה שלמה, שירה הכוללת כל שאר שירים. ז"ש, ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו. בעת

ההיא כתוב, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. וכתוב אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה אז יאמרו וגו'. ביל"או יילא"ו.

האזינו

פסקה א

האזינו השמים ואדברה וגו': ר' יהודה פתח, פתחתי אני לדודי, ודודי חמק עבר וגו'. בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני. מה כתוב למעלה אני ישנה ולבי ער וגו'. **אני ישנה**, אמרה כנסת ישראל **אני ישנה**, ממצות התורה בזמן שהלכתי במדבר. **ולבי ער**, וגו', להביאם לארץ לעשות להם חוקים, כי כל מצות התורה נמצאות בארץ. **קול דודי דופק**, זה משה, שהוכיח את ישראל בכמה ויכוחים בכמה מריבות. שכתוב אלה הדברים וגו', ממרים הייתם וגו'. ובחרב הקצפתם וגו'. ז"ש. דופק.

פסקה ב

ועכ"ד דמשה אוכח וכו': ועם כל זה, שמשה הוכיח לישראל, כל דבריו באהבה היו, שכתוב, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' אלקיך להיות לו לעם וגו'. בנים אתם לה' אלקיכם. ואתם הדבקים בה'. ועל כן, ושמעת בקול ה' אלקיך. כי מאהבת ה' אתכם. ז"ש, פתחי לי אחותי רעיתי, בלשון חיבה.

פסקה ג

מה כתיב קמתי וגו': מה כתוב, קמתי אני לפתוח לדודי. אמרו ישראל, בעוד שהיינו מוכנים ליכנס לארץ ולקבל מצות התורה על ידי משה, מה כתוב, ודודי חמק עבר, שכתוב, וימת שם משה עבד ה'. בקשתיהו ולא מצאתיהו, שכתוב, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. קראתיו ולא ענני, שלא היה דור כדורו של משה, שהקב"ה שמע לקולם, ועשה להם נסים וחוקים, כמו שעשה על ידיו.

פסקה ד

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, קמתי אני לפתוח לדודי זה הקב"ה בימיו של משה, שכל ימיו לא רצה שמלאך ושליח ינהג עמו. שכתוב, אם אין פניך הולכים וגו'. אשרי חלקו של משה, שהקב"ה הסכים לרצונו. ודודי חמק עבר. היינו בימיו של יהושע, שכתוב, לא כי אני שר צבא ה'.

פסקה ה

ת"ח משה הוה וכו': בוא וראה, משה היה שומע את קול הקדוש של מלך העליון ולא נזדעזע, וכל שכן מלאך, שלא רצה לקבלו. אחר שמת מה כתוב, ויאמר לא כי אני שר

צבא ה'. וכתוב ויפול יהושע אל פניו ארצה. **עתה באתי**, בימיו של משה רבך באתי, ולא קבלו אותי. בה בשעה, ידעו ישראל שבחו של משה. בעת ההיא בקשו ישראל את הקב"ה ולא נזדמן להם כך, כבימיו של משה. ז"ש, בקשתיהו ולא מצאתיהו וגו'.

פסקה ו

האזינו השמים ואדברה: ר' חייא אמר, אשרי חלקו של משה יותר מכל נביאי העולם. בוא וראה, כתוב, שמעו שמים והאזיני ארץ כי ה' דבר. **שמעו שמים**, הנה ישעיה שהיה יותר רחוק מן המלך, כתוב, שמעו שמים. משה שהיה יותר קרוב למלך, כתוב **האזינו השמים**.

פסקה ז

תאנא בהאי זמנא וכו': למדנו באותה שעה שאמר ישעיהו, **שמעו שמים והאזיני ארץ**, כמה בעלי דין נזדמנו לשבור ראשו, יצא קול ואמר, מי הוא זה שרוצה להרעיש עולמות. עד שפתח ואמר לא אני ולא שלי אלא **כי ה' דבר**, ולא אני. במשה מה כתוב, האזינו השמים ואדברה, אני ולא אחר. **ואדברה**, בלא פחד. ותשמע הארץ אמרי פי, ולא מאחר. אשרי חלקו. א"ר אבא באותיות חקוקות דר' אלעזר, אמר, האז י נו ה שמים ו אדברה ותשמע ה ארץ כאן נרמז שם הקדוש העליון. דהיינו ה' שבהאזינו, ה' שבהשמים, ו' של ואדברה. ה' שבהארץ.

פסקה ח

ר' יוסי אמר וכו': ריי"א. עוד מה בין משה לישעיהו, משה אמר **האזינו השמים** עם ה' הידיעה, השמים, היינו השמים העליונים אלו הנודעים, הנקראים שמו של הקב"ה. **ותשמע הארץ**, היינו ארץ העליונה, אותה שנודעת, שהיא ארץ החיים, דהיינו מלכות. בישעיהו כתוב, שמעו שמים ולא השמים. האזיני ארץ, ולא הארץ. כי הם שמים וארץ תחתונים. ועם כל זה, רצו להענישו, עד שאמר, כי ה' דבר, ולא אני. ומשה אמר כל כך, שכתוב האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי, שהם ז"א ומלכות כנ"ל, ולא פחד, ולא רצו להענישו.

פסקה ט

ר' יצחק פתח כתפוח וגו': ריי"פ, כתפוח בעצי היער וגו'. אשרי חלקם של ישראל מכל העמים עכו"ם, כי כל שאר העמים ניתנו לשרים ממונים שישלטו עליהם. וישראל הקדושים, אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא, שלא נתן אותם הקב"ה לא למלאך ולא לשליט אחר, אלא הוא אחז אותם לחלקו. ז"ש, כי חלק ה' עמו. וכתוב, כי יעקב בחר לו יה. **כתפוח בעצי היער**, מה תפוח נבדל בצבעיו מכל שאר אילנות השדה, כך הקב"ה

נבדל ונרשם על כל הצבאות העליונים והתחתונים. משום זה ה' צבאות שמו. שפירושו, אות הוא בכל הצבא שלמעלה.

פסקה י

ת"ח קב"ה כתפוח וכו': בוא וראה, הקב"ה הוא כמו תפוח, שיש בו ג' צבעים לבן אדום ירוק. הרומזים על חסד גבורה ת"ת. כנסת ישראל, שהיא המלכות, היא כשושנה. מהי שושנה. א"ר אבא שושנה סתם, שושנה שנכללת ששה עלים, שושנה זו צבעיה לבן ואדום. וכולו הוא ב' צבעים אדום ולבן המורים על דין וחסד. כך היא כנסת ישראל. שהיא המלכות.

פסקה יא

קב"ה כתפוח כ"י וכו': הקב"ה הוא כתפוח. כנסת ישראל היא כשושנה. כי כך אמרה כנסת ישראל, תחת התפוח עוררתיך. שואל תחת התפוח, באיזה מקום הוא. ומשיב, אלא אלו הם האבות שאמרנו, שהם חג"ת הנקראים אבות. ר' יוסי אומר זה יובל. דהיינו בינה, שנקראת תפוח. ר' אבא אמר הכל יפה, כי אלו האבות שאמרנו, הם ג' צבעים שמתחברים בתפוח. פירוש, שהם בחינת ג' קוין שבבינה, והם בחינת חג"ת שבז"א. וע"כ אפשר לומר שתפוח הוא ז"א. ואפשר לומר שהוא בינה.

פסקה יב

ר' יצחק אמר וכו': רי"א באיזה מקום נכללה כנסת ישראל בשושנה. היינו באלו נשיקין של אהבה שהמלכות נתדבקה במלך העליון, ז"א, אז לקחה מב' שפתותיו, ב' שושנים, כש"א שפתותיו שושנים. ומשום זה אמרה כנסת ישראל, ישקני מנשיקות פיהו. כי אז נכללת בשושנים בב' שפות שלו. הנק' שושנים.

פסקה יג

ר' יהודה אמר וכו': רי"א, הקב"ה שהוא ז"א, נקרא שמים, ומשום שנקרא שמים, כל אלו הרקיעים, הנכללים בשם הזה, כשמתחברים יחד נקראים שמים. ונקראים שם הקב"ה. מה הם אלו הרקיעים הנכללים בשמים, ומשיב, שבעה הם כמו שלמדנו, וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות. ובאגדתא דרב המנונא סבא למדנו כך. בלשון הזה. ר' יצחק אמר אלו הברייתות של ר' המנונא סבא כך הם, דהיינו שמדברים מדברים תחתונים ורומזים עליונים. דהיינו כמו כאן שמדברים מז' רקיעים ורומזים על ז"א. שיש לו ז' ספירות. ורבות המה הברייתות המדברות בכל אלו הדרכים.

פסקה יד

כמה דתנינן אר"ש וכו': כמו שלמדנו, א"ר שמעין, למדנו באלו הברייתות, אשר כלפי כל אלו שבעים ספירות של המלך, משימים כנגדם ז' רקיעים, וז' ככבי לכת הרצים והולכים, וקוראים אותם שמות בשמות הגשמיים, ואע"פ שהם משימים הרקיעים כולם בכיסוי, דהיינו שקוראים בשמות המרמזים על הפנימיות בהעלם. ושבעת הככבים, שבתאי, צדק, מאדים, חמה, נוגה, כוכב, לבנה, עושים אלו ז' ספירות העליונים, כנגד אלו שמות הכוכבים, ברצונם לכסות הדברים דהיינו כנגד אלו שכתוב בהם יעמדו נא ויושיעך הוברי שמים החוזים בככבים. ומכסים כל הדברים בשמות ההם, אע"פ שאינם בדרכי התורה, אלא לשון החוזים בככבים, ואנו, אחר דרכי התורה אנו הולכים, דהיינו לרמז על כל דבר ולכסות, בלשון התורה, כמ"ש ויקרא להם שמות כשמות אשר קרא להן אביו. דהיינו כמו שהקב"ה מדבר אנו הולכים, דהיינו בלשון התורה, ועמו אנו הולכים, כמ"ש, והלכת בדרכיו. פירוש. ר"ש היו מתרעם על אותם הברייתות, המבארים סדרי חכמת הקבלה ע"פ שמות מחכמות חיצוניות. ולא ע"פ שמות שבתורה, ושבשיר השירים, כדרכו של ר' שמעון.

פסקה טו

א"ר יוסי פשיטין וכו': אר"י דברים אלו דהיינו השמות החיצונים הנ"ל, פשוטים אצל החברים, והדברים מובנים להם, אע"פ שנתכסו בשמות זרים. א"ל, וכך למדנו, כמו שא"ר יהודה א"ר חייא לפנינו. וכך למדנו מאלו הברייתות, שלמדנו, בימיו של שלמה המלך עמדה הלבנה במילואה, דהיינו שהמלכות היתה במלואה פנים בפנים עם ז"א, וע"כ התרבתה אז החכמה, ובמקומות רבים הבינו הדברים של אלו הברייתות.

פסקה טז

אר"ש ארימית ידי וכו': א"ר שמעון, הרימותי ידי בתפלה, להקדוש העליון, שדברים אלו, דהיינו חכמת הקבלה, נתגלו על ידי בעולם ההוא, כמו שהיו מכוסים בלבי. ואין אנו משתמשים באלו הדרכים של אותם הברייתות, אלא דרכי התורה אנו מחזיקים לבאר החכמה, כנ"ל.

פסקה יז

תאנא א"ר יהודה וכו': למדנו א"ר יהודה, מי לך גדול בחכמה כדוד המלך ושלמה המלך בנו, בהשגת אותה הספירה הנודעת בברייתות אלו, דהיינו ספירת המלכות. והלבנה, שהיא מלכות, קראה דוד המלך **צדק**, כי שלו היא, שהיה מרכבה למלכות, שכתוב פתחו לי שערי **צדק** אבא בם אודה יה. שלמה המלך ג"כ קראה צדק. והיא נקראת צדק,

והשמש, שנקרא בברייתות, ברית, דהיינו יסוד, הוא נקרא משפט. והם כסא הכבוד של המלך, ז"א, שכתוב צדק ומשפט מכון כסאך, כי צדיק וצדק, שהם יסוד ומלכות, הם ג"כ במדרגה אחת. וע"כ כוללם ואמר, צדק ומשפט מכון כסאך. למדנו ז' ספירות, חג"ת נהי"מ הן תשע דהיינו עם חכמה ובינה. ואפילו באלו הברייתות, שבעה רקיעים הם תשעה.

פסקה יח

אר"ש עד אימתי וכו': א"ר שמעון עד מתי יקראו החברים בדברים אלו, דהיינו בברייתות, הרי אנו הולכים אחר הקב"ה. ואנו יודעים הדברים, שבחכמת הקבלה, ודבר זה נתגלה על ידנו מה שלא נתגלו לראשונים. מכאן ולהלאה, כל אלו הדברים וכל אלו הברייתות הניחו אותם לאלו שלא נכנסו ויצאו, דהיינו שנכנסו בחכמה, ולא יצאו ממנה, כי לא הבינו אותה. ובניהם יבואו לשאול בחכמה, וכשישאלו יאמרו להם החברים. אוי לאותו הדור שר"ש בן יוחאי נסתלק ממנו. אבל בוא וראה, מכאן ולהלאה לא יהיה דור כדור הזה, והתורה לא תתגלה ע"י החברים.

פסקה יט

ת"ח דרא בתראה וכו': בוא וראה, דור האחרון שיצא ממצרים ידע הכל, כי משה גילה להם כל אלו מ' שנה שהיו במדבר, כמו שאמרתי. למדנו, א"ר יצחק, ואף משה לא גילה זה, אלא ביום ההוא שנסתלק מן העולם. שכתוב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. ביום ההוא, שנסתלק מן העולם, ממש. ועכ"ז לא אמר עד שנתנו לו רשות. שכתוב, ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. וכשגילה, לא אמר האזינו ישראל, אלא האזינו השמים.

פסקה כ

א"ר יוסי כתיב וכו': אר"י כתוב, את השירה, דהיינו כתבו לכם את השירה הזאת. וכי שירה נקראת, היה צריך לומר את התורה. א"ר יצחק, שירה ודאי היא. מה שירה נמשכה ברוח הקודש ממעלה למטה, אף דברים אלו כך שנמשכו ברוח הקודש ממעלה למטה. ומשום זה אמר משה שירה.

פסקה כא

ת"ח כולי האי וכו': בוא וראה, כל כמה אמר משה וקרא לעליונים, מטרם שהתחיל לומר מלה. שכתוב, האזינו השמים. יערוף כמטר לקחי וגו'. וכל כך למה. משום כי שם ה' אקרא. ומטרם שאמר דבר זה, הרעיש כל העולמות.

פסקה כב

תאנא בההוא שעתא וכו': למדנו, בשעה ההיא שאמר משה האזינו השמים ואדברה, נזדעזעו העולמות. יצא קול ואמר, משה משה, למה אתה מרעיש כל העולם. אתה, בן אדם, ובשילך ירעש העולם. פתח ואמר, כי שם ה' אקרא. באותה שעה נשתתקו והקשיבו לדבריו.

פסקה רב

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, כמה אהובים ישראל לפני הקב"ה. כי בתחילה קרא אותם גוי קדוש. שכתוב כי עם קדוש אתה וגו'. לאח"כ קרא אותם, קדש, שכתוב, קדש ישראל לה' ראשית תבואתה. מה בין זה לזה, בין קדוש לקדש. א"ר אבא, קדש הוא עליון מכל, שהוא חכמה, כי כך למדנו, כשמתחברים כל הקדושות יחד, שהן ג' קוין חג"ת, נקראים קדש, כי אז כולם עולים ומתאספים למקום העליון הנקרא קדש, דהיינו לחכמה העליונה.

פסקה רג

ובג"כ ק' ק' ק' וכו': ומשום זה קדוש קדוש קדוש, שהם חג"ת, שה"ס כהנים לוים ישראלים, קדש ישראל נעשה מהם. ומשום שישראל מתעטרים באלו ג' מדרגות, כשמתחברות יחד, נקראים **קדש ישראל לה'** (כמ"ש לעיל פקודי אות קס"ה) שהוא **ראשית**, שאז מקבלים מחכמה עליונה שנקראת ראשית. הנה העמדנו **תבואתה** היא עם **ה'** יתרה, שיורה על המלכות שנקראת קדש בעת שמקבלת מחכמה העליונה, **כל אוכליו יאשמו**, מהו כל אוכליו יאשמו. א"ר אבא, הנה למדנו, שכתוב, ואיש כי יאכל קדש בשגגה, וכתוב, וכל זר לא יאכל קדש, וישראל נקראים קדש, משום זה כל אוכליו יאשמו.

פסקה רד

אר"א שירותא וסיומא וכו': אמר ר' אלעזר, ההתחלה, שהיא חכמה עלאה, והסוף של הכל, שהוא המלכות, נכללו בקדש. וחכמה העליונה נקראת קדש, וכשמאירה חכמה עליונה זו, מאירה גם חכמה של שלמה, שהיא המלכות, כמו שכתוב, ותרב חכמת שלמה, שהלבנה, שהיא המלכות, עמדה במילואה. וכבר העמדנו. וכשהמלכות מתברכת מן היסוד קוראים לה כך, קדש. שהיא מאירה במילואה. וכשהמלכות אינה מאירה ומתעטרת כשלימות, קוראים אותה רוח הקדש. ואינה נקראת קדש כמו החכמה של מעלה.

פסקה רה

וכד מתברכא מהאי וכו': וכשהמלכות מתברכת מיסוד הזה ומניקה לכל אלו שלמטה היא נקראת אם כמו אותה של מעלה, דהיינו כמו הבינה שנקראת אם. וקוראים אז את המלכות, קדשים. ואז קוראים את היסוד קדש הקדשים, כי בו היא הכלה, כלומר שהיסוד הוא קדש ועם הכלה שהיא המלכות הנקראת קדשים הוא קדש הקדשים. שכתוב, אתי מלבנון כלה. מהו לבנון. הוא עדן, דהיינו חכמה עליונה, ונקראת לבנון, משום שנתלבנה מכל הצדדים. כלומר, שמאירה בחסד שהוא גוון לבן, הן בצד ימין והן בצד שמאל. כי היא סוד או"א עלאין שהם תמיד בסוד כי חפץ חסד הוא. אלא שמשפיעים חכמה למלכות ע"י הנהר היוצא מעדן, שהיא בינה. ועדן כבר ידוע אצל החברים.

פסקה רו

תאנא כתיב כי וגו': למדנו כתוב, כי שם ה' אקרא. מהו כי שם ה' אקרא. א"ר שמעון, הרי כתוב, הבו גודל לאלקינו. א"ר אבא, לפרש דברי ר"ש, **הבו גודל**, זהו גדולה, דהיינו חסד. **הצור תמים פעלו**, זהו גבורה. **כי כל דרכיו משפט**, זהו תפארת. **אל אמונה**, זהו נצח. **ואין עול**, זהו הוד. **צדיק**, זהו יסוד. **וישר**, זהו צדק, דהיינו המלכות. הרי הכל הוא שם הקדוש של הקב"ה, דהיינו ז' הספירות חג"ת נהי"מ. ומשום זה אמר, כי שם הויה אקרא.

פסקה רז

אמר ר' יוסי וכו': אר"י, הוא שם הויה ממש, שגילה להם משה באותה שעה לישראל. שכתוב, בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וגו', ועתה כתבו לכם את השירה וגו'. מכאן למדנו, שאותו צדיק שחכמה עליונה בו, כשהגיע זמנו להסתלק מן העולם, צריך לגלות חכמה ההיא, לאותם שרוח הקדש ביניהם. מאין לנו זה. ממשה, שכתוב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. וכתוב, ועתה כתבו לכם את השירה הזאת וגו'. דהיינו שגילה להם מה שלא גילה להם עד אז.

פסקה רח

ואם לאו עליה וכו': ואם אינו מגלה להם החכמה, עליו כתוב, אל תמנע טוב מבעליו, שהוא תורה הנקראת טוב, כמ"ש כי לקח טוב נתתי לכם וגו'. בהיות לאל ידך לעשות, מטרם שתסתלק מן העולם, מטרם שלא יהיה לך רשות לגלות.

פסקה רט

א"ר חייא האי וכו': אר"ח מקרא זה, הנ"ל, כי שם ה' אקרא, למדתי ממנו חכמה העליונה, וכך הוא. אבל סופו של המקרא מקשר קשר האמונה, במה שכתוב, **הוא**, כמ"ש, כי צדיק וישר **הוא**. כלומר הוא הכל. הוא אחד בלי פרוד, שאם תאמר, כל אלו השמות

שבמקרא, רבים המה, חזר ואמר **הוא**, שכולם עולים ומתקשרים ומחאחדים באחד. והוא הכל. הוא היה והוא הוה והוא יהיה, והוא אחד. ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים. ע"כ מתקשרים הדברים, ומתאחדים הדברים הקדושים של שם הקב"ה.

פסקה רי

זכאה חולקיה מאן וכו': אשרי חלקו מי שקורא אל המלך, ויודע לקראו כראוי, ואם הוא קורא ואינו יודע למי קרא, הקב"ה מתרחק ממנו, שכתוב, קרוב ה' לכל קוראיו וגו'. למי הוא קרוב. חזר ואמר, לכל אשר יקראוהו באמת. וכי יש מי שיקראוהו בשקר, א"ר אבא כן. זהו מי שקורא ואינו יודע למי קורא. מאין לנו. כי כתוב, לכל אשר יקראוהו באמת. מהו באמת. היינו בחותם טבעת המלך, שה"ס קו האמצעי החותם המוחין עם המלכות הנקראת טבעת המלך, שהיא שלמות הכל. ז"ש תתן אמת ליעקב חסד לאברהם, דהיינו ז"א, שהוא קו האמצע הנקרא יעקב, שהאמת ניתנה לקו האמצעי. ומשום זה, לכל אשר יקראוהו באמת, כתוב. ומי שאינו יודע לקראו במדת קו האמצעי, אלא שנוטה לקו שמאל או לקו ימין, הרי הקב"ה מתרחק ממנו. כנ"ל. אשרי חלקו של מי שנכנס בחכמה, ויצא בשלמות, לדעת דרכיו של הקב"ה, וע"כ כתוב, וארח צדיקים כאור נגה וגו'. וכתוב, ועמך כולם צדיקים וגו'.

פסקה ריא

תניא א"ר יצחק וכו': למדנו, אר"י, כל אלו התקונים וכל אלו הדברים לקוצרי השדה נמסרו. כלומר לאלו שכבר גמרו עבודת הקדושה והטהרה, וכבר זכו לראות פרי עבודתם. ולמדנו, הרשעים עושים כביכול פגם למעלה. מהו הפגם. הוא כמו שכתוב, שחת לו לא בניו מומם. שהפגם הוא רק כלפי הבנים, שלא יוכלו לקבל שפעם, משום שכל אלו התקונים שנתקנו כדי להשפיע לתחתונים, אינם נמצאים כראוי, מחמת מעשיהם של הרשעים. וז"ש, בניו מומם. כתוב אחד אומר, וילבש צדקה כשרין. וכתוב אחד אומר, וילבש בגדי נקם תלבושת. אלא א"ר יצחק, וילבש צדקה, בזמן שישראל כשרים. לא זכו, וילבש בגדי נקם וגו'. וזהו הפגם שהרשעים עושים בתקונים העליונים, שכביכול פושט את לבוש הצדקה, ולובש את בגדי נקם.

פסקה ריב

א"ר יוסי מאי וכו': אר"י מהו הפגם, שהרשעים עושים במעשיהם למעלה. הוא כמו שלמדנו, שהאבות שהם חג"ת אינם מקבלים הספקה להתברך מאותו שיקוי של הנחל, שהוא שפע הבינה. וכל שכן הבנים. כי כיון שהם אינם מקבלים השפע בשביל התחתונים, נעשה מום ופגם למטה. כש"א שחת לו לא בניו מומם, מהו לו לא ב' פעמים,

היה מספיק שיאמר שחת לו בניו מומם. אלא אחד למעלה שנעשה פגם למעלה שאינם מקבלים הברכות. שע"ז נאמר שחת לו. ואחד למטה, שהם חסרים מכל. וע"ז נאמר לא בניו מומם. כלומר שאין זה נחשב למום כלפי מעלה אלא כלפי הבנים, שהם ישראל.

פסקה ריג

והיינו דאר"ש כל וכו': והיינו שא"ר שמעון, כל זמן שהרשעים מרובים בעולם, כביכול השם הקדוש אינו מתברך בעולם. וכל זמן שהרשעים אינם מרובים בעולם, השם הקדוש מתברך בעולם. ז"ש, יתמו חטאים וגו' ברכי נפשי את ה' הללויה. א"ר אבא, מקרא זה ממש הוא, שכתוב, שחת לו לא בניו מומם. מי גרם למום הזה, דור עקש ופתלתול, משום שאלו הרשעים והדור נמצאים כך.

פסקה ריד

בג"כ בתר דאמר וכו': משום זה, אחר שאמר משה כל אלו הדברים, והזכיר השם הקדוש כראוי, אמר, ודאי צדיק וישר הוא, שהדבר הוא בתקונו, אבל שחת לו לא בניו מומם, מהו הטעם שהוא כך, משום שהם דור עקש ופתלתול. א"ר יהודה, **לו לא**, כלומר, אלא לעצמם עושים הרשעים את זה, שגורמים שיסתלקו הברכות מן העולם. אר"א, **לו לא**, הרי העמדנו. וכך הוא. מה כתוב אחריו, הלהויה תגמלו זאת. היינו, אתם משלמים גמול זה להקב"ה, על כל הטובות שגרם לכם ועשה לפניכם.

פסקה רטו

ר"א פתח ואף וגו': רא"פ, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'. אשרי הם ישראל על כל העמים עכו"ם, שאע"פ שהכעיסו לפני אדונם, הקב"ה אינו רוצה לעזוב אותם, שבכל מקום שגלו בין העמים הקב"ה נמצא עמהם בגלות. ז"ש, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם וגו'.

פסקה רטז

ר' אבא אמר וכו': רא"א, ואף גם זאת בהיותם. בוא וראה, כמה היא אהבת הקב"ה לישראל, שאע"פ שגרמו להיות בגלות בין העמים, השכינה אינה סרה מהם לעולם. ואל תאמר, שהם בלבדם נמצאים בגלות, אלא, ואף גם **זאת**, שהיא השכינה הנקראת זאת, נמצאת עמהם. ז"ש, אף גם **זאת** בהיותם בארץ אויביהם וגו'.

פסקה ריז

למלכא דארגיז על וכו': למלך שכעס על בנו, וגזר עליו עונש שיתרחק ממנו וילך לארץ רחוקה, שמעה המלכה ואמרה, כיון שבני הולך לארץ רחוקה, והמלך השליכו מהיכלו, אני לא אעזבנו, או שנינו יחד נחזור להיכל המלך, או שנינו יחד נשב בארץ אחרת.

לימים, פקד המלך את המלכה, ולא מצאה, כי הלכה עם בנו. אמר, כיון שהמלכה שם, שניהם ישובו.

פסקה ריח

ובזמנא דפקיד וכו': כך הוא בזמן שיפקוד הקב"ה את השכינה, יפקוד אותה תחילה, ובשבילה יפקוד לבניו. ז"ש, וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו'. מי גרם שאני שמעתי נאקתם, כביכול השכינה גרמה, שזכרתי אותה. ז"ש ואזכור את בריתי. דהיינו השכינה הנקראת ברית. וכתוב, ויזכור אלקים את בריתו. וכשהקב"ה יחזיר את ישראל מן הגלות, מה כתוב, ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך, זו היא השכינה, שעליה נאמר, **ושב** וגו' את שבותך. ועוד כתוב, רצית ה' **ארצך** שבת שבות יעקב. דהיינו השכינה הנקראת ארץ.

פסקה ריט

א"ר יהודה הלה' וכו': אר"י, הלהויה תגמלו **זאת**, הרי אתם, דור עקש ופתלתול, אתם גרמתם להגלות את **זאת** בגלות, הלהויה תגמלו **זאת**, זה הוא הגמול על מה שעשה עמכם, בכל אלו המעשים שבמצרים, בכל אלו האותות שעשה לכם, זה הוא הגמול שאתם משלמים ל **זאת** הזו. מי גרם לכם את זה, הוא משום שאתם, עם נבל ולא חכם, שאינכם מסתכלים בכל הטוב שעשה לכם עד עתה.

פסקה רכ

הלהויה תגמלו זאת: זאת היא השכינה. והנה העמדנו הדברים, שלמדנו, **ה'** דהבראם היא קטנה, הרומזת למלכות. **ה'** דבהלהויה, היא גדולה, שרומזת לבינה. והנה אמרו, שלמדנו, א"ר יהודה **ה'** בכל מקום רומזת על הקב"ה, ונקראת אם. אלא ששני עולמות הם, שהם בינה ומלכות, שכתוב עליהם, מן העולם ועד העולם. דהיינו מבינה למלכות, וזה למדנו, בסוד הכתוב, בשמן כתית רביעית ההין, שפירושו, אשר יסוד דז"א ממשיך השמן מעולם העליון אל עולם התחתון שהוא מלכות וז"ש הלהויה תגמלו זאת, שזה כולל ג' מדרגות יחד, שהן, עולם העליון, שהוא **ה'** גדולה של הלהויה, והויה עצמה, שהוא ז"א הממשיך ממנה השפע אל **זאת** שהיא השכינה.

פסקה רכא

תניא ר' יהודה וכו': למדנו רי"א, בכמה מקומות הסתכלתי, שהקב"ה לא הסיר אהבתו מישראל. שבכל מקום שהם היו, היה הקב"ה ביניהם. שכתוב, לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי אתם. **אתם** הוא בדיוק, דהיינו שהקב"ה הוא ביניהם, עמהם. ולא נסתלק מהם לעולם.

פסקה רכב

ר' יצחק הוה וכו': ר"י היה הולך בדרך. ופגע בו ר' חייא. א"ל אני רואה בפניך שבמשכן השכינה משכנך. מה כתוב, וארד להצילו מיד מצרים. כתוב, וארד, ארד היה צריך לומר, הרי ה' מיותרת. ומשיב. **וארד** פירושו, מתחילה. כי ה' מהפכת העתיד לעבר. מתי. הוא כשירד יעקב למצרים, ירד עמו הקב"ה, ולמה ירד כדי **להצילו מיד מצרים**. שאם לא היה ביניהם, לא היו יכלו לסבול הגלות. כש"א, עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו.

פסקה רכג

א"ל ודאי בכל וכו': א"ל, ודאי בכל מקום שישראל שורים, הקב"ה ביניהם. ובכל מקום שחכמי הדור הולכים, הקב"ה הולך עמהם. שכתוב, כי מלאכיו יצוה לך וגו'. מאין לנו. שכתוב, ויעקב הלך לדרכו וגו' ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלקים זה. עתה נתחבר יחד ונלך בדרך שאני יודע שאנו הולכים למקום אחד, לקבל פני השכינה, דהיינו לרשב"י. א"ל ודאי הוא כך. א"ר יצחק למדנו שליחי מצוה אינם נזוקים לא בהליכתם ולא בחזרתם, ואנו הולכים להתראות לפני הקב"ה, ואין אנו יראים.

פסקה רכד

עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, אמר ר' חייא, כתוב, אלה תולדות השמים והארץ. השמים הוא לכלול את הקב"ה, דהיינו ז"א שנקרא שמים. והארץ היא לכלול את הקב"ה, שהוא המלכות שנקראת ארץ, וכל מה שלמטה מן אצילות דהיינו ג' עולמות בי"ע, הם נקראים תולדות השמים והארץ שמהם נולדו. דהיינו מז"א ומלכות.

פסקה רכה

א"ל אי הכי וכו': א"ל, אם כן, מהו בהבראם, ולמדנו ב **ה'** בראם, דהיינו במלכות. ואתה אומר שהם תולדות השמים וארץ דהיינו גם מז"א. א"ל, הכל דבר אחד הוא. כי כשהשמים, שהוא ז"א, נתחברו עם המלכות, אז **ה'** זו, שהיא המלכות, הוציאה תולדות, ואלו נקראים תולדות השמים והארץ. א"ל, א"כ, במה העמדנו ש **בה'בראם**, היינו באברהם, שאותיותיהם שוות. ומה ענין אברהם לכאן. א"ל, הכל דבר אחד הוא, באברהם, הוא חסד דז"א שנקרא אברהם, והיינו הוא השמים, שהוא ז"א. כי משם, מן ספירת החסד, מתחיל ז"א להתפשט. כלומר שספירה ראשונה של ז"א הוא חסד, ונמצא שהשם אברהם רומז ג"כ על ז"א כמו השם שמים. ומה שאמרו ב **ה'** בראם, היינו והארץ, שהיא מלכות. ונמצא ששמים וארץ נרמזים באותיות בהבראם. והכל דבר אחד הוא.

פסקה רכו

א"ל ודאי הכי וכו': א"ל, ודאי כך הוא, והנה למדתי, שכתוב, אלה תולדות השמים והארץ, ולמדנו עולם הזה נברא ב **ה'** שהיא המלכות, שכתוב, בהבראם, דהיינו ב **ה'** בראם. כנ"ל. ועולם הבא, שהיא בינה נברא ב **י'** שהיא חכמה. שכתוב **ונהר יוצא מעדן** להשקות את הגן. שנהר הוא בינה, יוצא מעדן הוא חכמה, להשקות את הגן, היינו ז"א ואומר, שנהר יוצא מעדן, הוא כולל את השמים, שהוא ז"א, שנקרא ג"כ נהר. **את הגן** כולל ואת הארץ שהיא מלכות. דהיינו שבכלל הפירוש הנ"ל הוא ג"כ שז"א יוצא מחכמה ובינה, שנקראים שניהם עדן, ומשקה את המלכות שה"ס הגן.

פסקה רכז

והא אוקימנא דכתיב וכו': והרי העמדנו, שכתוב, **מעין גנים**, זה הוא השמים, שהוא ז"א, הנקרא נהר כנ"ל. שהוא באר מים חיים. שכתוב, ויכרו שם עבדי יצחק באר. שכתוב, ויעתק משם ויחפור באר אחרת וגו'. **ונוזלים מן לבנון**, דהיינו מן החכמה שנקראת לבנון, שהנוזלים מתעטרים למעלה, בחכמה, ועולים בראש המלך, דהיינו בג"ר דז"א, שכתוב, כי גדול מעל השמים חסדך. להיותם נמשכים מן החכמה, שהוא ממעל ז"א, שנק' שמים.

פסקה רכח

מן לבנון מתמן וכו': ומפרש דבריו. **מן לבנון**, שהוא חכמה, משם יוצאים הנוזלים דהיינו השפע אל הבינה, ונוזל ונמשך לכל הזויות, דהיינו לד' רוחות, חו"ג תו"מ דז"א. עד שאלו המבועים נוזלים ויורדים להתקבץ אל המקום שנקרא ים הגדול, דהיינו המלכות. שכתוב, כל הנחלים הולכים אל הים. שפירושו, שנחלי חו"ג תו"מ דז"א הולכים אל המלכות שנקראת ים. וכתוב, הביטו אל צור חוצבתם וגו' שהוא אברהם, דהיינו חסד דז"א, ואח"כ אחר ונוזלים מן לבנון, כתוב גן נעול אחותי כלה וגו'. שהיא המלכות המקבלת הנוזלים מן ז"א. ומכאן, מן המלכות, יצאו תולדות לכל העולמות. שכתוב בהבראם, ב **ה'** בראם, שהיא מלכות, והיינו ממש באברהם שהוא חסד דז"א שה"ס הנוזלים שנמשכים מחכמה עלאה שנקראת לבנון אל ז"א, ומז"א אל המלכות שמהם כל התולדות שבבי"ע. א"ר יצחק ואפילו ביעקב ממש. שהוא תפארת דז"א. כי תפארת כולל בתוכו החסד והגבורה. והכל הוא דבר אחד.

פסקה רכט

א"ר יצחק כד וכו': אר"י, כשאנו יושבים לפני ר"ש נאמר הכל לפניו בגלוי ואין אנו צריכים לכל זה. דהיינו שאינם צריכים שם לכסות הדברים בשמות וכנוים. א"ל, אין ר"ש כשאר בני אדם, שכולם לפניו כמו שאר הנביאים כלפי משה. בעוד שהיו הולכים

אמר ר' חייא, כתוב, התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה וגו'. מקרא זה העמידו. וכאן, בפנימיות, מה פירושו. אמר לו, אם באגודת החברים לא נתמכנו בתמיכה, בביאור המקרא הזה, אנו מה נאמר.

פסקה רל

א"ל דהא קלא וכו': א"ל, הנה שמעתי קול אחד שרמז לי ביאור המקרא, ביום אחד כשהייתי הולך בדרך. ולא ידעתי, מי אמר, ואיני יודע הדבר. ובוא וראה, ז' ימים היו שהייתי חולה על זה, ולא טעמתי משהו. ועתה אני הולך אל המאור הקדוש, שיאמר לי, אולי אזכור. אמר לו ר' יצחק, אולי היה זה באותו יום שהיה הולך ר' אלעזר אל חמיו, ואותו יום הלכתי עמו והנה נזכרתי בדבר.

פסקה רלא

ת"ח הכי אמר וכו': בוא וראה, כך אמר ר' אלעזר משמו של אביו. אמרו ישראל לפני הקב"ה, מיום שנפלנו בגלות, הקב"ה עזב אותנו בגלות, ושכח אותנו. ז"ש, ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני. אמרה השכינה, **התשכח אשה עולה**, וכי ישראל הנקראים בנים, כש"א בנים אתם לה' אלקיכם, וכי אפשר לשכוח אותם. **מרחם בן בטנה**, הוא כש"א, ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת. **גם אל"ה תשכחנה**, שכתוב, **אלה** תולדות השמים והארץ. ואנכי לא אשכחך. מכאן שהקב"ה אינו עוזב את ישראל לעולם.

פסקה רלב

תו אמר התשכח וכו': עוד אמר התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה. זה הוא סוד עליון, שאמר הקב"ה, הנה דברים אלו אחוזים בשמי, כמו שהקב"ה אינו שוכח שמו, כי הוא הכל, כך הקב"ה אינו שוכח את ישראל, כי הם אחוזים בשמו ממש. נתרגש ר' חייא, אמר, ודאי זה הוא הדבר ששמעתי ושכחתי. ברוך יהיה הקב"ה שפגשתי אותך וידעתי הדבר, גם ידעתי מי הוא ששמעתי ממנו.

פסקה רלג

ות"ח דההוא יומא וכו': ובוא וראה, באותו יום ששמעתי הקול שרמז לי הביאור הזה, רצתי ארבעה מילין ולא מצאתי, מי הוא שאמר זה. א"ל ר' יצחק, שהוא משום שנכנסנו במערה אחת, ור' אלעזר נח שם שעה אחת. קרא עליו ר' חייא אלו המקראות דהיינו על הזמן שזכה להיות עם ר"א במערה, אז יבקע כשחר אורך וגו'. אז תקרא וה' יענה וגו'. אז תתענג על ה' וגו'.

פסקה רלד

זכור ימות עולם בינו וגו': זכור ימות עולם, ר' אבא אמר מי הם ימות עולם. הם ששת הימים שעשה הקב"ה בהם את העולם. שכתוב כי ששת ימים עשה ה' וגו'. כתוב, ששת ימים ולא בששת ימים, משום שהם שש ספירות חג"ת נה"י דז"א שהן עשו את העולם, וכבר העמדנו. בינו **שנות דור ודור** כלומר, אלו ימות עולם, חג"ת נה"י, ידעו ויכירו כל אלו השנים והימים, וכל דור ודור, עד דור הזה שאתם נמצאים בו.

פסקה רלה

שאל אביך ויגדך: זהו הקב"ה. ז"ש, הלא הוא אביך קנך. **ויגדך**, היינו שהוא יגלה לך עומק החכמה. ומה היא. אלא כשאלו ששת ימים, חג"ת נה"י, שכללו העולם לא שכללו אותו, אלא בשבילך, שאתה תבא ותעסוק בתורה. שלמדנו כל מה שעשה הקב"ה עשה על תנאי, כשיבואו ישראל, אם יקבלו את התורה, טוב. ואם לא, יחזור העולם לתהו ובהו. ומשום זה אלו ימות עולם ידעו ויכירו הכל.

פסקה רלו

והא תנינן הנהו וכו': והרי למדנו, אלו ענפי האילן, דהיינו ע' שרים של האומות, איך הם מתאחזים בתוך האילן, שהוא ז"א. והנה העמדנו, שאז הקב"ה פזר אותם את ע' השרים לממונים ומגינים על שאר האומות, ואתם, ישראל, מה כתוב **כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו**, שלא נתן אותם לשר, ולא למלאך, ולא לממונה אחר, כי עם הזה של הקב"ה, לקח לחלקו.

פסקה רלז

באן אתר אשכח וכו': באיזה מקום מצא אותם. כתוב, ימצאהו בארץ מדבר ובתהו יליל ישימון וגו'. שכתוב, תרח אבי אברהם וגו'. ואקח את אביכם את אברהם וגו'. ומכאן הנהיג את ישראל בכל דור ודור, ולא נפרד מהם. והנהיגם ברחמים. ז"ש כנשר יעיר קנו וגו'.

פסקה רלח

כנשר יעיר קנו: א"ר יוסי, לא מצאנו מי שירחם על בניו כנשר הזה. וע"כ למדנו, כתוב, ופני אריה אל הימין ופני שור מהשמאל. נשר איפה הוא מקומו. היינו במקום שיעקב עומד. דהיינו בקו האמצעי הכולל ימין ושמאל. ז"ש, דרך הנשר בשמים. במקום ההוא ממש, דהיינו בז"א הנקרא שמים, שהוא קו האמצעי. מהו הטעם. הוא משום שהוא רחמן על בניו, ודין כלפי אחרים, כך הקב"ה, הכולל ימין ושמאל, שהוא חסד ודין, מנהיג את בניו, כנשר הזה.

פסקה רלט

מה כתיב ה' וגו': מה כתוב, ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר, הוא בלבדו, שכתוב וה' הולך לפניהם וגו'. ואין עמו אל נכר דהיינו שאין מנהיג את ישראל, לא מלאך ולא ממונה אחר, שהם נקראים אל נכר. וזהו שאמר משה, אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה. ז"ש, ה' בדד ינחנו. הוא בלבדו, ואין עמו אל נכר.

פסקה רמ

זכאה חולקהון דישראל וכו': אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה מנהיג אותם, שכך כתוב עליהם כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו, וכתוב, כי לא יטוש ה' את עמו וגו'. מהו הטעם, לא יטוש ה' את עמו, היינו בעבור שמו הגדול, משום שזה בזה נתדבקו כי ישראל נתדבקו בשמו הגדול, וע"כ לא יעזוב אותם הקב"ה, שבכל מקום שהם שורים נמצא הקב"ה עמהם. כמו שהעמדנו.

פסקה רמא

לו חכמו ישכילו זאת: א"ר יוסי כל אלו המקראות שבכאן הם תוכחות שהוכיח משה את ישראל, חוץ משם הקדוש ההוא שגילה בתחלת דבריו, דהיינו, כי שם ה' אקרא וגו' שה"ס חג"ת נהי"מ (כנ"ל אות ר"ו) א"ר אבא, ואפילו המקראות שהוכיח בהם את ישראל הם בכלל השם הקדוש כי אין דבר בתורה שיוצא מכלל השם הקדוש. כי התורה כולה שמו של הקב"ה הם.

פסקה רמב

והני קראי ידיעאן וכו': ואלו המקראות שביארנו עד הנה, המה ידועים לכל, אבל משום ששמו של הקב"ה רשום בפרשה זו, נצרכנו לבארם עד עתה. וכאן, הרי כתוב, **לו חכמו ישכילו זאת**. **זאת** ודאי, שהיא המלכות. והנה בכמה מקומות העמדנו זה, שאם ישראל ידעו את זה, איך, **זאת**, נאחזת בדיניה, להפרע מן הרשעים, **יבינו לאחריתם**, וישמרו עצמם להיות בה, דהיינו לקיים מצותיה. כמו שכתוב, וארץ, שהיא המלכות, מתקוממה לו.

פסקה רמג

ד"א לו חכמו וגו': פירוש אחר. לו חכמו ישכילו זאת. כש **זאת**, מתקשרת בישראל דהיינו בעת ששומרים מצות התורה, ויושבים עמה בשלמות, ידעו שעזרת **זאת** הזו עמהם להפרע משונאיהם. וישראל שהם המעט בין העמים, ידעו, איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה. ומי גרם להם. היינו זאת זו שהיתה בהם בשלמות בעת שעשו מצות התורה, ולעולם לא תסור מהם, מלעשות להם נקמות בשונאיהם.

פסקה רמד

אם לא כי וכו': אם לא כי צורם מכרם וה' הסגירם. מהו הטעם כי צורם מכרם, משום, צור ילדך תשי, שהתקונים אינם שורים כראוי במקומם. אם לא כי צורם מכרם. א"ר יהודה זהו אברהם, כמו שהעמדנו, שאמר אברהם יתחייבו ישראל בגלות ואל יכנסו בגיהנם, כי שנים אלו גלות וגיהנם לא יוכלו ישראל לסבול (כנ"ל יתרו אות שנ"ב) והקב"ה הסכים על ידו, שכל זמן שיחטאו ישראל יפלו בגלות, ויעבדו בהם שונאיהם. ומשום זה, **כי צורם מכרם**, ודאי, דהיינו אברהם, שמסר אותם לגלות, **וה' הסגירם**. שהסכים עמו.

פסקה רמה

תניא א"ר יהודה וכו': למדנו, אר"י, מהו הטעם שכך הוכיח אותם משה בשירה זו. הוא משום שהיו עתידים ליכנס לארץ ושישרה ביניהם השכינה, ומשום זה הוכיח להם על זה.

פסקה רמו

ר' יצחק אמר וכו': רי"א, בב' מקומות עתיד הקב"ה להוכיח את ישראל, ואומות העולם שמחים. אחד, שכתוב, וריב לה' עם יהודה ולפקוד על יעקב כדרכיו וגו'. שומעים אומות העולם ושמחים, אומרים עתה יכלו מן העולם. כשראה הקב"ה שהם שמחים, מה כתוב אחריו, בבטן עקב את אחיו וגו'. כאשר שמעו זה, אומרים זה הוא תשובה, על עונות ישראל. פירוש. שתמהו כי תחילה אמר, שבא לפקוד על יעקב כדרכיו, והיה צריך להשיב על זה את העונות הרבים שעשו ישראל ולבסוף הזכיר, רק מה שיעקב חטא בהיותו בבטן. שאין עונשים על חטא כזה כלל.

פסקה רמז

לאתתא דהוה לה וכו': שזה דומה, לאשה שהיה לה ריב עם בנה. הלכה לצעוק ולתבוע עליו דין. ראתה את הדיין שדן דיני נפשות, מהם להלקות, מהם לתליה, לשריפה, אמרה, אוי מה אעשה עם בני. כלומר, שנפל עליה פחד, פן ידון גם את בנה באחד מעונשים האלו. כשהדיין גמר את הדין, אמר לאותו אשה אמרי מה עשה לך בנך. אמרה אני קובלת עליו (חסר הסיום) ולפי הענין נראה, שאמרה שהיא קובלת עליו, על שהצר אותה בבטנה, בעת שעיברה אותו. וכמובן, שהדיין לא עשה לו כלום בעד זה.

פסקה רמח

ימצאהו בארץ מדבר ובתהו: ודאי שאח"כ עשה לכל אלו הקליפות, שבמדבר ושבישימון, שיהיו כולם משועבדים לישראל המקראות שעד כאן היו כתובים באותו ספר של הרופא, הנקרא קרטנא. ולאח"כ היה רושם במקרא הזה כל השמירה, שרופא

חכם צריך לעשות לחולה בבית משכבו. כלומר שמדרך הרופא לרשום לפניו תחילה את המצב, שמצא בו את החולה ואח"כ רושם הרפואות. וכן היו מסודרים כאן באותו ספר, אלו המקראות, שמתחילה הזכיר הספר את המקראות, ימצאהו בארץ מדבר וגו', דהיינו המצב שבו נמצא החולה, ולאחר כך, היה רושם במקרא הזה שלאח"כ, שכתוב בו, כל השמירה שרופא חכם צריך לעשות לחולה השוכב בבית חוליו, בבית אסירי המלך, דהיינו שהם חולים מבחינת מה שאינם יכולים לעבוד את אדון העולם. **קרטנא** מפרש הזהר (דפוס ישן) להלן בהשמטות דף ש"ה: ששמו היה יודאן דקסרי. וקראו את שמו אסיא קרטינאה. משום שהיה גדול על כל הרופאים ויקר בחכמה. כי קרטינאה בלשון פרסי, פירושו יקר. עכ"ל.

פסקה רמט

דכד אזיל אסיא: וכך היה כתוב שם בספר. כשהולך רופא חכם אל חולה, ימצאהו בארץ מדבר ובתהו יליל ישימון היינו, כי המחלות השורים עליו, מושיבים אותו בבית האסורים של המלך, במדבר בישימון, ואם תאמר, כיון שהקב"ה צוה לתפשו בבית האסורים, לא ישתדל אדם אחריו להחזירו בתשובה. אינו כן, שהרי דוד אמר אשרי משכיל אל דל וגו'. אותו חולה השוכב בבית חוליו הוא דל. ואם חבירו רופא חכם הוא, הקב"ה נותן ברכות לכל מי שישתדל בו.

פסקה רנ

וההוא אסיא ימצאהו וגו': ומפרש דבריו. ורופא ההוא, **ימצאהו בארץ מדבר**, דהיינו ששוכב בבית חליו. **ובתהו יליל ישימון**, שהמחלות מצירים אותו. מה הוא צריך לעשות. היינו, **יסובבנהו**, יסובב סבות ויביא עלות וסבות, כדי שימנע ממנו אלו הדברים שמזיקים אותו, ויקיז ליה דם, ויוציא ממנו הדם הרע. **יבוננהו**, יסתכל ויבין המחלה ממה היתה, ויסתכל שלא תתרבה המחלה, וימעט אותה. ואחר כך **יצרנהו כאישון עינו**, כדי שיהיה נשמר כראוי באלו המשקים, ובאלו הרפואות הצריכות לו, שלא יטעה בהן. שאם יטעה אפילו בדבר אחד, וימות, הקב"ה חושב לאותו הרופא, כאלו שפך דם והרגו.

פסקה רנא

בגין דקב"ה בעי וכו': משום שהקב"ה רוצה, שאע"פ שאותו האדם הוא בבית האסורים של המלך, והוא אסור בבית האסורים, שאינו יכול להתיר את עצמו, ישתדל עליו אדם, ויעזור לו לצאת מבית האסורים. והוי אומר כך. הקב"ה דן דינים של בני העולם למעלה הן למות, הן לעקור אותו מן השורש, אותו ואת בניו, הן לעקור אותו שלא יהיה לו בנים, הן להענישו ברכושו, ולתת אותו בבית האסורים. מי שנגזר עליו לעונש רכוש, נופל

בבית חוליו, ואינו נרפא, עד שיתן כל מה שנגזר עליו. אחר שנענש בכספו, ונתן כל מה שנגזר עליו אז הוא נרפא ויוצא מבית האסורים. וע"כ צריכים להשתדל עליו שיתן עונשו ויצא מבית האסורים. **לשרושי** פירושו לעקור אותו מן השורש אותו ואת בניו (עזרא ז).

פסקה רנב

מאן דיתחזי לשרושי כו': מי שנגזר עליו לעקרו מן השורש. תופסים אותו ונותנים אותו בבית האסורים עד שנעקר מכל. דהיינו עד שימות הוא ובניו. ולפעמים נעקר מאבריו או מאחד מהם, ובזה מתכפר לו, וא"כ מוציאים אותו מבית האסורים. מי שנגזר עליו למות. כך הוא. שמת. ואלו יתן כל כפר וכל כסף שבעולם, אינו ניצול.

פסקה רנג

ועל דא אצטריך וכו': וע"כ צריך לרופא חכם, שישתדל עליו, אם יכול לתת לו רפואת הגוף, טוב. ואם לא, יתן לו רפואה לנשמתו, וישתדל על רפואת הנשמה. וזה הוא הרופא, שהקב"ה ישתדל עליו לברכו בעולם הזה ובעולם הבא. (ע"כ היה כתוב בספרו של הרופא קרטנא הנ"ל).

פסקה רנד

א"ר אלעזר עד וכו': אר"א, עד עתה לא שמעתי מרופא הזה, קרטנא, ומספר הזה. חוץ מפעם אחת, שאמר לי סוחר אחד, ששמע מאביו, שרופא אחד היה בימיו, שבשעה שהיה מסתכל באדם כשהוא בבית חוליו, היה אומר, זה חי וזה מת. והיו אומרים עליו שהוא צדיק אמת ירא חטא. וכל מה שהחולה לא היה יכול להשיג מה שצריך, היה הוא קונה ונותן משלו. והיו אומרים שאין חכם בעולם כמוהו. ובתפלתו היה עושה יותר, ממה שהיה עושה בידיו. וכנראה לנו, שזה היה אותו הרופא, קרטנא.

פסקה רנה

אמר ההוא טייעא וכו': אמר אותו סוחר, ודאי שהספר שלו, של אותו הרופא, הוא בידי, שירשתי אותו מאבי אבא, וכל דבריו של אותו ספר, כולם נתיסדו על סודות התורה, וסודות סתומים מצאתי בו. ודברי רפואה הרבה, שהוא אמר עליהם שאינו ראוי לפעול עמהם חוץ אם הוא ירא חטא.

פסקה רנו

ואינון ממה דהוה וכו': והם, הרפואות הכתובים שם, הם ממה שהיה עושה בלעם, שהיה לוחש לחשים על המחלה, והיה אומר בפיו, ומיד נתרפא. וכולם מבוררים באותו ספר, ואומר זה אסור להשתמש בו, וזה מותר להשתמש בו למי שהוא ירא חטא. כי מחלות הרבה, אמר, שהרפואה שלהן תלויה בלחש הפה. והן מצד **נחש** (הנון והח' פתוחות)

ומהן מצד **קסם** וכל אלו שאסור לומר בפה, ואסור לעשות מעשה, היה אומר שם. עד שמצאתי על מחלות ידועות שצריך לומר כך, ולנדות בנדוי וחרם, על אותה מחלה. והוא פליאה גדולה לנו.

פסקה רנז

חדי ר' אלעזר וכו': שמח ר' אלעזר ושמחו החברים. א"ר אלעזר, אם יהיה אצלנו אותו ספר נראה מה הוא אומר. ואני אמסור במסירה, כלומר שימסור לו הבטחה, על מנת להראות למאור הקדוש. לאביו רשב"י. ולמדנו, א"ר אלעזר, אותו ספר היה בידי י"ב חודש, ומצאתי בו אורות עליונים ויקרים, כשהגעתי לאלו הסודות שהיו מבלעם נפלאתי.

פסקה רנח

יומא חד לחישנא וכו': יום אחד לחשתי במקום אחד, והיו האותיות עולות ויורדות. עד שראיתי בחלום, ואמר לי, מה לך להכנס בגבול שאינו שלך. ואינו צריך לך. והקיצותי. והיה רע לפני, להפרד מן הספר, משום סודות הסתומים שהיו בו. שלחתי אל אותו יהודי, ור' יוסי בר' יהודה שמו, ונתתי לו את הספר.

פסקה רנט

וברזין דבלעם אשכחנא וכו': ובסודות של בלעם מצאתי מאלו שמות המלאכים, ששלח אליו בלק, ולא היו מסודרים על תקונם כראוי. אבל כמה מיני רפואה מצאתי בו, בספר הנ"ל, שהם מתוקנים על תקוני התורה, ועל הסודות הסתומים שבה וראיתי שהם בחסידות, ותפלות ובקשות להקב"ה. **ואם תאמר שהיה עושה רפואה בדברי תורה, או בסודות התורה, חס ושלום, כי אסור לעשות כן**, אלא היה אומר סודות התורה, ועל פי סוד ההוא היה ממציא סודות של רפואה כאלו, שמעולם לא ראיתי כמוהם. אמרתי ברוך הרחמן, שהחכים את בני אדם, מן החכמה שלמעלה.

פסקה רס

ומאינון מלין דבלעם וכו': ומאלו הדברים של בלעם לקחתי, וראיתי בהם, שלא היה בעולם חכם בכשפים כמוהו. אמרתי, ברוך הרחמן שביטל הכשפים מן העולם, שלא יטעו ויסירו בני אדם מאחר יראתו של הקב"ה, יתעלה ויתברך שמו, אמן. ברוך ה' לעולם אמן ואמן. ימלוך ה' לעולם אמן ואמן.

האדרא זוטא

פסקה א

תאנא בההוא יומא וכו': למדנו, באותו יום שר"ש רצה להסתלק מן העולם, והיה מסדר דבריו נתאספו החברים אצל ר"ש, והיו לפניו ר' אלעזר בנו ור' אבא ושאר החברים, והיה הבית מלא. נשא ר"ש עיניו וראה שנתמלא הבית. בכה ר"ש ואמר, בזמן אחר כשהייתי חולה, היה לפני, ר' פנחס בן יאיר, ועד שבררתי מקומי בגן עדן, חיכו לי עד עתה. וכשחזרתי, היתה אש מסובבת לפני, ומעולם לא נפסק, ולא נכנס אדם אלי אלא ברשות. ועתה אני רואה שנפסק האש, והנה נתמלא הבית.

פסקה ב

עד דהוו יתבי וכו': בעוד שהיו יושבים, פתח עיניו ר"ש, וראה מה שראה. ואש סובבה את הבית. יצאו כולם, ונשארו ר' אלעזר בנו, ור' אבא, ושאר החברים ישבו מבחוץ. אר"ש, לר' אלעזר בנו, צא וראה אם ר' יצחק ישנו כאן, כי אני ערבתי לו (כנ"ל ויחי אות קנט) אמור לו, שיסדר דבריו, וישב אצלי. אשרי חלקו.

פסקה ג

קם ר"ש ויתיב וכו': קם ר' שמעון, וישב, וצחק, ושמח. אמר, איפוא הם החברים. קם ר' אלעזר, והכניסם. ישבו לפניו. נשא ידיו ר' שמעון, והתפלל תפלה, והיה שמח, ואמר אלו החברים שהיו נמצאים בבית האדרא, דהיינו באדרא רבא, יזדמנו כאן. יצאו כולם. ונשארו רבי אלעזר בנו, ור' אבא, ור' יהודה, ור' יוסי, ור' חייא. בתוך כך נכנס ר' יצחק. אמר לו ר"ש, כמה יפה חלקך, כמה שמחה צריכה להתוסף לך ביום הזה. ישב ר' אבא אחורי כתפיו, ור' אלעזר לפניו.

פסקה ד

אר"ש הא השתא וכו': א"ר שמעון, הנה עתה שעת רצון היא. ואני רוצה לבא בלי בושה לעולם הבא. והנה דברים קדושים שלא גליתי עד עתה, אני רוצה לגלות לפני השכינה, שלא יאמרו, שבחסרון נסתלקתי מן העולם. ועד עתה היו נסתרים בלבי, כדי ליכנס בהם לעולם הבא.

פסקה ה

וכך אסדרנא לכו וכו': וכך אני מסדר אתכם, רבי אבא יכתוב, ור' אלעזר ילמוד בפה, ושאר החברים ידובבו בלבם. קם ר' אבא מאחורי כתפיו. והיה ר' אלעזר בנו יושב לפניו, א"ל ר"ש, קום בני, כי אחר ישב במקום זה. קם ר' אלעזר.

פסקה ו

אתעטף ד"ש ויתיב וכו': נתעטף ר"ש בלבושו, וישב. פתח ואמר. לא המתים יהללו יה ולא כל יורדי דומה. **לא המתים יהללו יה**, כך הוא ודאי, שהם נקראים מתים, כי הקב"ה נקרא חי, והוא שורה בין אלו הנקראים חיים, דהיינו הצדיקים, ולא עם אלו הנקראים מתים, דהיינו הרשעים. וסוף הכתוב מוכיח שכתוב, ולא כל יורדי דומה, דהיינו כל אלו היורדים למלאך דומה, שישארו בגיהנם. אבל לא כן אלו הנקראים חיים. שהם הצדיקים, אשר הקב"ה רוצה ביקרם.

פסקה ז

אר"ש כמה שניא וכו': א"ר שמעון כמה משונה שעה זו, מאדרא רבא שבפרשת נשא, כי באדרא נזדמן הקב"ה ומרכבותיו. ועתה הרי הקב"ה כאן, שבא עם הצדיקים שבגן עדן, מה שלא קרה באדרא. והקב"ה רוצה בכבודם של הצדיקים יותר מכבוד של עצמו, כמ"ש בירבעם שהיה מקטר ועובד לעבודה זרה. והקב"ה המתין לו, ולא הענישו, וכיון שהושיט ידו כנגד עדו הנביא, נתיבשה ידו. שכתוב ותיבש ידו וגו'. ועל שעבד עבודה זרה לא כתוב, אלא על מה שהושיט ידו לעדו הנביא. ועתה הקב"ה רוצה בכבוד שלנו, שהצדיקים כולם שבגן עדן באו עמו.

פסקה ח

אמר הא רב וכו': אמר, ר"ש, הרי רב המנונא סבא כאן, וסביב לו ע' צדיקים חקוקים בעטרות, ומאירים כל אחד ואחד מזהר זיו עתיקא קדישא, הסתום מכל סתומים, והוא בא בשמחה לשמוע אלו הדברים שאני אומר. בעוד שהיה יושב, אמר, הרי ר' פנחס בן יאיר כאן, התקינו מקומו. נזדעזעו החברים שהיו שמה, וקמו וישבו בירכתי הבית. ור' אלעזר ור' אבא נשארו לפני ר' שמעון. א"ר שמעון, באדרא רבא, נמצאנו, שכל החברים היו אומרים, ואני עמהם. עתה אני אומר בלבדי וכולם יקשיבו לדברי, עליונים ותחתונים. אשרי חלקי ביום הזה.

פסקה ט

פתח ר"ש ואמר וכו': פר"ש ואמר, **אני לדודי ועלי תשוקתו**. כל הימים שהייתי קשור בעולם הזה, בקשר אחד נקשרתי בהקב"ה, ומשום זה עתה, **ועלי תשוקתו**. שהוא וכל המחנה שלו באו לשמוע בשמחה דברים סתומים ושבח עתיקא קדישא, הסתום מכל הסתומים הפרוש ונבדל מכל, ואינו נבדל, שהרי הכל מתדבק בו, והוא מתדבק בכל, הוא הכל.

פסקה י

עתיקא דכל עתיקין וכו': העתיק שבכל עתיקים, שהוא הנקרא רישא דלא אתיידע, הסתום מכל סתומים, התתקן ולא התתקן. התתקן כדי לקיים הכל, כי הוא פרצוף הראשון דאצילות, וע"י תקוניו, נתקיים הכל. אבל מבחינת עצמו לא נתתקן, כי התקונים שלו אינם מגלים כלום מבחינתו, והוא לא שכיח. כלומר, בלתי מושג.

פסקה יא

כד אתתקן אפיק וכו': כשנתתקן הוציא ט' אורות, שהם ט' ספירות כח"ב חג"ת נה"י דאריך אנפין, אשר לבושיו הם או"א וזו"ן. והם לוהטים ממנו, מרישא דלא אתיידע, מתקוניו, ואלו ט' אורות מאירים ממנו, בחסדים, ולוהטים ממנו בגבורות, והולכים ומתפשטים לכל עבר, הן לחכמה והן לחסדים. כמו נר שמתפשטים ממנו אורות לכל עבר, וכשיקרבו לדעת אותם האורות המתפשטים, לא נמצא אלא הנר בלבדו. כלומר שאין הנר והאורות המתפשטים מן הנר ב' דברים, שהרי לאור המתפשט מן הנר אין לו שום מציאות ושליטה בפני עצמו, אלא כל מציאותו הוא תוך הנר, ואם תקח הנר למקום אחר יהיו האורות המתפשטים במקום אחר. ולא ישאירו משהו מהם במקום הא'. כך הוא עתיקא קדישא, הוא נר עליון סתום מכל סתומים, ואינו מושג זולת האורות המתפשטים ממנו, שמהם מתגלים ומהם נסתרים, והם הנקראים שם הקדוש. אבל האורות המתפשטים מן עתיקא קדישא אין להם שום מציאות ח"ו בפני עצמם, אלא כל מציאותם היא בתוך עתיקא קדישא, אע"פ שהם מושגים ועתיקא קדישא אינו מושג, דהיינו כדמיון האורות המתפשטים מן הנר. ומשום זה הכל אחד.

פירוש. תחילת כל הספירות הוא הכתר, ונקרא עתיקא מלשון ויעתק משם, כי הוא נשגב ומרומם ואין בו שום השגה, כי בו מתלבש אין סוף ב"ה. ויש ב' פרצופין בסוד הכתר, הא' נקרא רישא דלא אתיידע. והב' נקרא אריך אנפין. ורדל"א הוא בחינת הנסתר לגמרי, ומאריך אנפין מתחיל הגילוי. ולפי שיש שינוי בין ב' פרצופין האלו, הוא מזהיר על היחוד והאחדות, וממשיל אותם כמו הנר והאורות המתפשטים ממנו, כן התפשטו ט' ספירות דא"א מן רישא דלא אתיידע, ואינם ח"ו שום תוספות במציאות, כי כל מציאות הט"ס דא"א הם בתוך רישא דלא אתיידע כמו שכל מציאות האורות המתפשטים מן הנר אין להם מציאות חוץ מן הנר, אלא שהם נתנים, להנות בני אדם מאור הנר. כך ט' אורות דא"א יש בהם תקונים כלפי בני אדם שיכלו להשיגם. באפן שההבדל בין המדרגות הוא הבדל בערך בני אדם והשגתם. ולא כלום מבחינת המציאות, כי הכל הוא אין סוף.

כמו הנר והאורות המתפשטים. וזהו ענין עמוק מאד. ולעיל, במבוא לספר הזהר, בארנו הדברים. ומשם תבין הענין.

ומה שחושב רק ט' ספירות בא"א ואינו אומר עשר ספירות. הוא מטעם כי מיתוק המלכות בבינה נעשה בראשונה בפרצוף א"א, כי המלכות עלתה לבינה דרדל"א, והוציאה א"א, שהוא בחינת בינה ותו"מ דרדל"א לחוץ, והוא נתתקן לפרצוף בט' ספירות, והמלכות שלו היא עטרת יסוד, ומלכות העקרית שלו היא בבינה דרדל"א. וע"כ אין בו אלא ט"ס. ועי' לעיל (בזהר בראשית א', אות ב' בהסולם) שם בארנו אלו ב' הפרצופין באורך. ולפי שעלתה המלכות לבינה דרדל"א נעשה זכר ונקבה ברדל"א, המכונים עתיק ונוקביה. וכן בא"א יש זכר ונקבה כמ"ש שם. גם צריך שתדע, שאלו ט"ס דא"א כוללים כל הפרצופין שבאצילות. כי כח"ב ה"ס ג' רישין שלו. וחג"ת ה"ס ג' רישין לאו"א. ונה"י, ה"ס ג' רישין לזו"ן. כי אי אפשר לומר שהכונה היא לט' ספירות דא"א בלבד, כי גם הם אינם מושגים לתחתונים, ואיך אומר עליהם, **נהורין דמתפשטן דמתגליין** וכו' אלא הכונה היא על התפשטותם לאו"א וישסו"ת וזו"ן. וזכור הקדמת ר"ש לאדרא רבא בהמשל של הבוצינא ונהורין דמתפשטין מניה, אשר אין שום שינוי מציאות בכל המדרגות והשינוים שאנו דורשים באצילות, אלא אין כאן אלא א"ס ב"ה בלבדו יחיד ומיוחד, והמדרגות המתפשטות יש להן ערך כאורות המתפשטים מן הנר. ולא תכשל ח"ו בזמן ומקום וריבוי מחמת הבחנות המדרגות שתמצא להלן. וטוב לעיין היטב לעיל במבוא לספר הזהר, כי אין כאן המקום להאריך בזה.

פסקה יב

ומה דאמרי חברנא וכו': ומה שאמרו החברים, בספרים הראשונים שאלו השינוים המתפשטים ממנו ית' הם מדרגות שנבראו, כלומר שהם מתהוים מחמת תקונים שנבראו, ועתיקא קדישא נתגלה בהם בכל אחד ואחד, משום שהם תקונים של עתיקא קדישא. כלומר שהם מיני כיסוים על הארת א"ס ב"ה, שע"י כיסוים הללו יש יכולת בתחתונים להשיגו. וזה הוא שנברא ודאי כלפי האדם. אבל באור עצמו ח"ו אין שינוי. כי בדומה לאדם המתכסה כלפי חביריו, שאין האדם עצמו מתפעל כלום מחמת הכסוים, אלא האחרים מתפעלים. אין עתה הזמן לאלו הדברים, כי כבר אמרתי אותם באדרא קדישא. ועתה אני רואה מה שלא ידעתי כך, ועד עתה היה סתום בלבי הדבר. ועתה אני בלבדי מעיד לפני המלך הקדוש, ולפני כל אלו צדיקי אמת שבאו לשמוע דברים האלו.

פסקה יג

גולגלתא דרישא חוורא וכו': הגלגלת, דהיינו כתר, של ראש הלבן, דהיינו דראש א"א, שכולו לבן, שה"ס שליטת החסד. אין בו התחלה וסיום לגילוי החכמה, שה"ס חכמה עלאה וחכמה תתאה, להיות השפעת החכמה והשפעת החסדים מאוחדים בו, לאור אחד של חסדים. איחוד השפעותיו, מתפשט ומאיר ממנו. וממנו יורשים הצדיקים ארבע מאות עולמות חמודים לעולם הבא. מן איחוד ההשפעות, שהוא ראש הלבן, נוטף טל, דהיינו שפע, כל יום, לזעיר אנפין, שהוא המקום שנקרא שמים. ובו, בטל הזה, עתידים המתים להחיות לעתיד לבא. שכתוב ויתן לך האלקים **מטל השמים** דהיינו טל ז"א, הנקרא שמים, ונתמלא ראשו. ומזעיר אנפין זה נוטף לחקל תפוחין, שהוא המלכות. וכל חקל תפוחין מאיר מטל הזה. **קולטרא** פירושו חיבור ואיחוד, כמו קלוט (חולין סט:) **דקוטפוי**, היינו דהשפעותיו, שהוא מלשון קטפא דגווזא (ע"ז עב:) שהיא לשון נטיפות. פירוש. בראש א"א, שנקרא ראש הלבן, יש י"ג חוורתי דהייני י"ג מיני חסדים, שה"ס ג' קוין שבכל אחד חו"ב תו"מ, עם הכולל אותם. וה"ס ג' הויות, ב' הויות מימין ושמאל דראש, והויה אחת באמצעם לאחורי הראש. והטל שנוטף מראש א"א לז"א, הוא מד' אותיות הויה שבאמצע, שהוא הבחינה שכנגד ז"א, שהוא קו אמצעי, ואלו ארבע אותיות הויה, הן חו"ב תו"מ, כנ"ל, שמבחינת בינה שספירותיה בסוד מאות, הן ארבע מאות. וכיון שהצדיקים מקבלים טל זה לא מבחינת גלגלתא דא"א עצמו, אלא מבחינת עולם הבא, שהוא בינה, ע"כ הם נבחנים אצלם לארבע מאות עולמות. וז"ש, **ומניה ירתון צדיקיא ד' מאה עלמין דכסופין לעלמא דאתי**, דהיינו מבינה הנקראת עלמא דאתי. אבל בגלגלתא דא"א עצמו, כל ספירה היא במספר אלף רבוא (כנ"ל אד"ר אות ט"ז). [עי' 1]

פסקה יד

האי עתיקא קדישא וכו': עתיקא קדישא זה, שהוא א"א, הוא נסתר וגנוז. וחכמה עליונה הסתומה דא"א, נמצאת בגולגלתא ההוא, שהוא כתר דא"א. ודאי שבעתיקא הזה לא נגלה אלא הראש בלבדו, שהוא ג"ר דא"א, המכונות ראש, אבל ז"ס תחתונות דא"א מלובשות באו"א וזו"ן דאצילות והן אינן מגולות, משום שהוא הראש לכל הראשים כי כל פרצופי האצילות מתקשרים בו, שאו"א מלבישים חג"ת שלו, וזו"ן נה"י שלו. אבל שאר הפרצופין דאצילות אינם מלובשים בתחתון שלהם, אלא ג"ס תחתונות לבד, שהן נה"י, אבל כח"ב חג"ת שלהם מגולים. חכמה עליונה, שהוא ראש, כמ"ש לפנינו, סתום בו, בראש א"א, ונקרא מוח העליון, מוח הסתום, מוח שוכך ושוקט. ואין מי שישיג אותו חוץ ממנו עצמו.

פסקה טו

תלת רישין אתגלפן וכו': ג' ראשים נחקקו, זה לפנים מזה, דהיינו חכמה סתימאה בפנים הגלגלתא. וזה למעלה מזה, דהיינו רישא דלא אתיידע, למעלה מגלגלתא. ומפרש, ראש אחד הוא, חכמה סתימאה, שנתכסה ואינה נפתחת. וחכמה זו הסתומה, היא ראש לכל ראש של שאר חכמות. וזהו ראש הראשון ממטה למעלה. ראש הב', הוא ראש העליון, עתיקא קדישא הסתום מכל סתום, שהוא גלגלתא דא"א. ראש הג' העליון על הכל, הוא ראש דכל ראש, ראש שאינו ראש, כלומר כי ראש יורה שהוא התחלה להתפשטות ולהשגה, וראש הזה אין ממנו שום השגה. כי לא ידע ולא נודע מה שיש בראש הזה, כי לא נתדבק לא בחכמה ולא בתבונה. וע"ז נקרא ברח לך לך אל מקומך. והחיות רצוא ושוב. דהיינו משום שאין שם השגה. [1א, 1ב ; 2 - מאות ו' ואילך]

פירוש. אחר שבירת הכלים כשהתחיל התקון והבירור לתקן פרצופי אצילות, הנה כל הזך ביותר, דהיינו שלא יצוייר בו אחיזה לקליפות, הוא נברר תחילה. וז"ס התקון של ג' רישין, **דא לגו מן דא**, **ודא לעילא מן דא**, כי תחילה נברר רישא דלא אתיידע שהוא פרצוף עתיק, והוא בחינת **לעילא מן דא**, כלומר, שאין לו שום חיבור עם ספירת החכמה, שכלפי הכתר נקראת החכמה כורסיא דשביבין (לעיל באד"ר אות י"ד) משום שממנה מתפשטות חכמה עלאה וחכמה תתאה שבאצילות שבחכמה תתאה יש בה אחיזה לקליפות. ונמצא משום זה שברדל"א אין שום גילוי לחכמה. וז"ש **רישא דלאו רישא** וכו' **דלא אתדבק בחכמתא ולא בסוכלתנו**, שאין בו שום גילוי לחכמה ובינה, אלא הוא כולו בשליטת החסדים. ואחר שנתקן ראש העליון הזה, הזך מכולם, נתקנו ב' ראשים, **דא לגו מן דא** היינו חכמה סתימאה, לפנים מן הגלגלתא, כי תחלה נתתקנה הגלגלתא, שהיא ג"כ בחינת כתר, וג"כ כולו בשליטת החסדים, כמו רישא דלא אתיידע אלא שהוא הכתר שיש לו חיבור עם החכמה בשיעור דא לגו מן דא. שפירושו, שהחכמה מסובבת ומתקיימת מאותו הכתר. וע"כ ראש הזה אינו זך, כמו רדל"א. ואחר שני ראשים אלו שיצאו בבחינת חסדים, יצאה חכמה סתימאה, שהיא ראש להתפשטות אור החכמה, על הדרכים שיתבארו לפנינו. ולפיכך צריכים לג' ראשים, שלכל ראש פעולה מיוחדת, וכל עליון מגין על התחתון שלו.

פסקה טז

ובגין כך עתיקא וכו': ומשום זה נקרא עתיקא קדישא, שהוא גלגלתא דא"א, בשם **אין**. משום שבו, ברישא דלא אתיידע, תלוי אין, כלומר כיון שראש הזה גלגלתא קרוב לרדל"א, שהוא אפס ההשגה, אין השגה גם בו, וע"כ נקרא **אין**. שיורה שאין בו השגה

כלל. ומשום זה כל אלו השערות והנימין שעל הגלגלתא, אינם מגלגלתא, כיון שאין בו שום אחיזה לדינים, אלא שיוצאים מן מוחא סתימאה, שלהיותו ראש להתפשטות החכמה, כי ממנו מתפשטת חכמה עלאה, שבסוף מתגלה החכמה בהמלכות, כבר יש שם מקום לדינים, והשערות הם שורש הדינים. מלשון, בשערה ישופני. וע"כ יוצאים ממוחא סתימאה שערות ראש ושערות דיקנא. אמנם כאן אין שום דינים בהשערות, אלא שורשים בלבד, וע"כ כולם חלקים, כלומר רכים בלי דין. והן שוות זו לזו במשקל שוה. מפני שכאן הכל הוא אור אחד של רחמים. והעורף אינו נראה. כי עורף מרמז על דין ואחורים, בסו"ה כי פנו אלי עורף ולא פנים.

פסקה יז

כלא הוא בגין וכו': הכל הוא, משום שעתיקא זה, הוא באור אחד, דהיינו בשליטת החסדים, ע"כ, אין שם שום מקום לגילוי דין, וכולו הוא בשמחה, ואינו משתנה מהארת הרחמים לעולם. כלומר אע"פ שאנו מבחינים בו ג' קוין ימין שמאל אמצע, אינו משתנה כלל מבחינת קו ימין, והוא בבחינת רחמים וחסדים לעולם. והוא נמצא בי"ג מדות הרחמים, משום שחכמה סתומה זו שבו, מתחלקת ג' פעמים לארבע ארבע שהן י"ב. והוא, עתיקא עצמו, כולל אותם ושולט על הכל. וע"כ ביחד עמו הן י"ג מדות.

פירוש. כי חכמה סתימאה יש בה ג' קוין, שבכל קו יש בו ד' ספירות חו"ב תו"מ, שהן י"ב בחינות. ועם כללות עתיקא קדישא השולט עליהם הן י"ג בחינות, שמי"ג בחינות אלו יצאו י"ג תקונים בדיקנא דא"א, הנקראים י"ג מדות הרחמים (כמ"ש להלן אות נ"ט) וכן י"ג בחינות בשערות ראש דא"א, שמונה בחינות מהם, שהם ד' בחינות דקו ימין וד' בחינות דקו שמאל, הם על הגלגלתא לצד פנים. וד' בחינות דקו האמצעי, הם על הגלגלתא מצד אחורי הראש.

פסקה יח

חד ארחא דנהיר וכו': דרך אחד מאיר באמצע התחלקות השערות, היוצאים ממוח הסתום, שהוא חכמה סתימאה, דהיינו בין ד' בחינות השערות שבקו ימין דראש, לבין ד' בחינות השערות שבקו שמאל דראש, כנ"ל בדבור הסמוך, והוא דרך שמאירים בו הצדיקים לעולם הבא. שכתוב וארח צדיקים כאור נגה וגו'. וע"כ כתוב, אז תתענג על ה'. ומארח הזה מאירים כל שאר הדרכים התלוים בז"א. שהם תרי"ג ארחין.

פירוש. כל התקונים הנאמרים כאן בא"א אינם פועלים אלא בז"א, כי ז"א מתתקן על ידיהם. ובין ב' הקוין ימין ושמאל שבא"א, יש דרך לבן הפנוי משערות, כלומר שמצד אחד, אין בו אחיזה לשום דינים שבעולם, שזה יורה היותו פנוי משערות. ומצד הב', הוא

כולל ימין ושמאל בבת אחת, שהרי הוא מתוקן בין ב' הקוין ימין ושמאל. ולפיכך דרך הזה משפיע לדרך שבין ימין ושמאל דז"א, אשר השמאל שבשערות ראשו הם בחינת דינים, ועכ"ז, יש מציאות קו אמצעי, הכולל ימין ושמאל דשערות ראש דז"א, שאין בו דינים כלל, מחמת התכללות קו האמצעי, והוא מטעם היותו מקבל מאורחא דפלגותא דשערי דא"א, אשר בו גם הקו שמאל אין בו דין כנ"ל. ומדרך הזה דפלגותא דשערי דז"א מקבלים הצדיקים לעולם הבא, אשר ע"כ הם עולים תמיד במדרגות הקדושות עד שזוכים לגמר התקון. שזסו"ה **וארח** צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. (ועי' באד"ר אות ל"ג).

פסקה יט

האי עתיקא סבא וכו': עתיקא זה, שהוא א"א, זקן הזקנים, שממנו נמשכים או"א עלאין, הנקראים זקנים. שהוא כתר עליון למעלה, דהיינו כתר דא"א, שמתעטרים בו כל העטרות, דהיינו כל המוחין, כי המוחין מכונים עטרות, שהם ז' תקוני הראש שיתבארו לפנינו, וי"ג תקוני דיקנא, והכתרים מאירים ממנו, שהם או"א, וכל שאר הנרות, דהיינו ז' תחתונות שיש בהן דינים, מתלהטים ממנו ומאירים, ועם כל זה, הוא עצמו, הוא נר עליון נסתר שאינו נודע.

פסקה כ

האי עתיקא אשתכח וכו': עתיקא זה, דהיינו א"א, נמצא בג' ראשים, שהם גלגלתא, אוירא, וחכמה סתימאה (כנ"ל באד"ר אות כ"ג בהסולם) וכלולים בראש אחד, שהם בכללם, ראש אחד של א"א, וראש עליון ההוא, דהיינו הרישא דלא אתיידע שהוא ראש עתיק, הוא למעלה למעלה, דהיינו למעלה מג' ראשים דא"א. ומשום שעתיקא קדישא נרשם בג' ראשים, שהם סוד ג' קוין, שכתרא הוא ימין ומו"ס הוא שמאל, ואוירא הוא קו אמצעי, אף כך כל שאר הנרות המאירים ממנו, דהיינו הספירות, נרשמו בג', כי יש ג' קוין בראש שנקראים חב"ד, וג' קוין בתוך, שנקראים חג"ת, וג' קוין בסוף, שנקראים נה"י. עוד, נרשם עתיקא קדישא בשנים, כי כללו של עתיק הוא בשנים, א) הוא כתר עליון של כל העליונים, שהוא הראש של כל הראשים, שהוא גלגלתא דא"א הכולל בתוכו גם חכמה סתימאה. ב) ואותו הראש שהוא למעלה מן זה, דהיינו הראש דלא אתיידע כך כל שאר הנרות סתומים בשנים. שה"ס קו האמצעי, שבו חסד וגבורה, שאינם מתיחדים להכריע בין ימין ושמאל, ע"ד שנתבאר באו"א עלאין לעיל (באדרא רבא אות קפ"א) שהם נמשכים מב' ראשים רדל"א וגולגלתא דא"א. עוד עתיקא קדישא נרשם ונסתם באחד,

דהיינו שכל האורות שבו נכללים בשליטת אור החסדים בלבד. והוא אחד והכל הוא אחד. כך כל שאר הנרות, מתקדשים ומתקשרים ונחזרים באחד, והם אחד.
ויש פירוש אחר כאן. אשר עתיקא הוא שם כולל לג' רישין רדל"א, גלגלתא, וח"ס, אשר א"ס מתלבש בהם. ואומר, כמו שעתיקא כלול בג' רישין, רדל"א, וגלגלתא, וחכמה סתימאה, כך שאר בוצינין אשתכחו בתלת, שהם חב"ד חג"ת נה"י. ולפי שדעת כלולה מחכמה ובינה וכן ת"ת כלול מחסד וגבורה, וכן יסוד מנצח והוד, שכל אחד מהם נמצאו שנים שנים ע"כ אמר, עתיקא קדישא אתרשים בתרין, שהם רדל"א וראש א"א, כך כל שאר בוצינין כליל בתרין. (עי' מאמרי רשב"י בספד"צ דף י"ד).
ויש עוד פירוש אחר. כי סוד ג' רישין דא"א ה"ס תקון **ם**' **ל**' **צ**' דצלם. ופירושם. כי לעת גדלות בעת שה **י**' יוצאת מאויר וחזר להיות אור החכמה (כנ"ל ב"א דף מ"ה ד"ה כד ע"ש) יש בזה ג' מדרגות, מדרגה א' היא בחינת ג"ר דבינה, שהוא חפץ חסד ולא חכמה, וע"כ אין ה **י**' יוצאת מאויר שלה לעולם. והיא סוד **ם**' דצלם. מדרגה ב', היא ז"ת דבינה, שהיא צריכה חכמה כדי להשפיע לזו"ן, וע"כ יוצאת ה **י**' מאויר שלה, וחוזר בה אור החכמה, אבל לא לעצמה, אלא להשפיע לזו"ן, מפני שכל הבינה הן הג"ר והן ז"ת הם בחינת אור החסדים. ומדרגה זו נק' **ל**' דצלם. ויש מדרגה ג', **צ**' דצלם, שהוא בחינת זו"ן, שבהם מתגלה החכמה מחזה ולמטה, כי שם מקום גילוי של החכמה. וז"ס התקון של ג' רישין דא"א. כי כתר וחכמה דראש א"א אין עסק בהם, ותחילת העסק בבינה דראש א"א, אשר ג"ר דבינה מכונים גלגלתא, שבהם אין ה **י**' יוצאת מאויר והם בבחינת חסדים, וה"ס **ם**' דצלם. וז"ת דבינה דראש א"א מכונים מוח דאוירא, שבו יוצאת ה **י**' מאויר, ומגלה החכמה, אבל לא לצרכו, כי הוא מאיר רק בחסדים כדרך הבינה. וה"ס **ל**' דצלם. וזו"ן דראש א"א ה"ס ראש הג' הנקרא חכמה סתימאה דא"א, ששם מקום גילוי החכמה ממש. וה"ס **צ**' דצלם. ולפי שבראש דא"א הוא שליטת החסדים, ע"כ נסתמה החכמה בו ואינה מתגלה כלל. וע"כ נק' חכמה סתימאה.
וזה אמרו, **ובגין דעתיקא קדישא אתרשים בתלת**, דהיינו בג' בחי' **ם**' **ל**' **צ**' דצלם **אוף הכי כל שאר בוצינין דנהרין מניה כלילן בתלת**, כי בכל פרצוף ופרצוף נבחנים אלו ג' בחינות **ם**' **ל**' **צ**' כמו בג' רישין דא"א. ומלבד זה, יש עוד הבחן גדול בב' הפרצופין עתיק וא"א. כי באמת הם עשר ספירות דפרצוף אחד שהוא פרצוף הכתר, אלא מתוך התקון של עלית המלכות לבינה, שנעשה בכל הפרצופין, עלתה המלכות דכתר לבינה דכתר, וסיימה שם פרצוף הכתר, ונשאר כו"ח וחצי בינה בפרצוף הכתר, וחצי בינה ותו"מ יצאו ממדרגת כתר וכתר חכמה וחצי בינה שנשארו בכתר, נקרא פרצוף עתיק, או

רדל"א, ואלו בינה ותו"מ דכתר, שיצאו לחוץ מן הכתר, נתתקנו לפרצוף א"א. והמלכות הזו שעלתה לבינה דכתר, שמחמתה נעשו ב' פרצופין בכתר, נשארת תמיד ברדל"א, שהוא ג"ר דכתר, ואינה יוצאת משם לעולם. ורק בחצי כתר התחתון, שהוא א"א שהוא ו"ק דכתר, בו יוצאת ה' מאויר, במוחא דאוירא שבו, כנ"ל. ולפיכך נמשך מכאן לכל הפרצופין דאצילות, שנחלקים כמוהם לג"ר וו"ק, אשר בג"ר דכל פרצוף, אין ה' יוצאת מאויר, אלא רק בו"ק דכל פרצוף (כנ"ל בהקדמת ספר הזהר דף מ"ד ד"ה וטעם ע"ש). וזה אמרו, **עתיקא קדישא אתרשים בתרין** וכו' שהוא ראש דלא אתיידע שהוא ג"ר דכתר וראש א"א בכללו, שהוא ו"ק דכתר, שאין החכמה מתגלה בג"ר אלא בו"ק, כנ"ל, **כך כל שאר בוצינין סתימין בתרין**, שכל פרצוף ופרצוף מתחלק כך לג"ר וו"ק, אשר בג"ר, החסדים מכוסים מחכמה, ובו"ק החכמה מתגלה, כנ"ל ושאר הדברים הם כמו שנתבארו לעיל.

פסקה כא

מצחא דאתגלי בעתיקא וכו': המצח שנתגלה בעתיקא קדישא, דהיינו בא"א, נקרא רצון. כי ראש העליון הזה, הסתום למעלה, שאינו נודע, פשט שליטה אחת מתוקה ונאה, שנכלל במצח. ומשום שהוא רצון כל הרצונות נתתקן במצח, ונתגלה בהכרעה. וע"כ נקרא מצח הזה רצון. **טורנא** פירושו שליטה, כי על סרני פלשתים, מתרגמינן **טורני**. וכן אין הקב"ה בא **בטרוניא**, שפירושו בשליטת זרוע וכח (ע"ז ג).

פירוש. כי עיקר ההבחן שבסוד המצח הוא, משום שהוא מתגלה. כמ"ש **מצחא דאתגלי בעתיקא קדישא**. והפירוש הוא, שמתגלה משערות ראש שכיסו אותו בעת קטנות, וצריך שתדע, ששורש השערות באות מקרומא דאוירא שבתוך ראש דא"א, שה"ס הפרסה שנעשתה בע"ס דראש א"א, מחמת עלית המלכות לבינה. שהוציאה בינה ותו"מ דראש לחוץ, והניחה את הראש בכתר וחכמה דכלים, ונפש רוח דאורות. שה"ס ה' שנכנסה ב **אור** ועשתה אותו ל **אויר**. כנ"ל בדבור הסמוך. וממיעוט הזה של **אור** החכמה, שנתמעט לבחינת **אויר** שהוא חסדים, יצאו השערות, שה"ס דינים. ואע"פ שאמרנו לעיל ששערות באות מחכמה סתימאה (כנ"ל אות ל"ח) הנה זה אמור רק לחלק בין הארת החסדים לבין אור החכמה, להורות שאין דינים נמשכים כלל מאור החסדים, אלא מאור החכמה, שהוא חכמה סתימאה דא"א. אמנם ודאי שאין השערות באות משלימות החכמה, אלא ממיעוט החכמה, והיינו מן הפרסא שבראש, שה"ס ה' שנכנסה באור, ומיעטה הראש מן אור החכמה, שנעשה לאויר. וממיעוט הזה יצאו השערות על הגלגלתא, סביב סביב, אלא שנפסקו מלצמוח על המצח. ויש להבין זה, למה נפסקו.

והענין הוא, כי כמו שנתבאר סוד ג' רישין דא"א, שה"ס ג' בחינות הנקראים **מ' ל' צ'** דצלם, שהם בחינות פנימיות הראש, כן יש אלו ג' בחינות בחיצוניות הראש. אשר עצם הגלגלת ה"ס **ם'** דצלם, שבו אין ה **י'** יוצאת מאויר לעולם, וסוד המצח והפנים ה"ס **ל'** דצלם, שבו יוצאת ה **י'** מאויר לעת גדלות וחזר אור החכמה אל הפרצוף. ולפיכך כיון שהשערות באות מן ה **י'** שנכנסה לאור, ע"כ נקבע מקומם על הגלגלתא, שה"ס **ם'** דצלם שמשם אין ה **י'** יוצאת מאויר אפילו בשעת גדלות, מה שאין כן המצח, שה"ס **ל'** דצלם, אשר בעת גדלות יוצאת ה **י'** מאויר שבו ואור החכמה חוזר למקומו, א"כ אי אפשר שיהיו בו שערות בקביעות, כי בגדלות נתבטל בו שורש השערות, שה"ס ה **י'** שנכנסה לאויר וע"כ אין שערות צומחות במקום המצח. ועכ"ז יש הפרש בין עת קטנות לגדלות. כי בעת קטנות נמשכות השערות מגלגלתא, ומכסות את המצח. שהוא מטעם ה **י'** שיש באויר המצח. ובגדלות מתפנות השערות מן המצח, והמצח נתגלה מן השערות. וז"ש, **מצחא דאתגלי**, דהיינו שנפנו ממנו השערות, **ונתגלה**. שזה יורה שיצאה ה **י'** מאויר שלו, כנ"ל.

ונתבאר בדבור הסמוך, שאע"פ שב **ל'** דצלם יוצאת ה **י'** מ **אויר** וחזר **אור** החכמה להפרצוף, עכ"ז אין ה **ל'** דצלם לוקחת החכמה לצורך עצמה, מחמת היותה ז"ת דבינה, וכל ספירת הבינה אפילו ז"ת שלה ג"כ הן בבחינת כי חפץ חסד הוא, אלא שמוציאה ה **י'** מן האויר ומתגלית החכמה בשביל ז"א, להיותה שורש לז"א. כנ"ל ע"ש. ונמצא, שאע"פ שמתגלה החכמה ב **ל'** דצלם, עכ"ז היא בוחרת יותר בחסדים ואינה מקבלת החכמה לעצמה. ונמצא שגם בעת גדלות אחר שכבר יצאה ה **י'** מאויר דראש א"א, והמצח נתפנה משערות ונתגלה, עם כל זה אין במצח אלא הארת החסדים בלבד, כי אין מקבל חכמה לצרכו, כמבואר. וכל ההפרש בו בין קטנות לגדלות הוא, כי בקטנות, נמצאים החסדים בו שלא ברצונו, אלא בהכרח בשליטה, מחמת מיעוט ה **י'** שנכנסה באור ועשתה אותו אויר. אבל בגדלות אחר שיצאה ה **י'** מאויר, וחזר אור החכמה להפרצוף, והמצח דוחה אור החכמה ובוחר באור החסדים, הרי החסדים נמצאים בו ברצון. באפן, שבשעה שהמצח מכוסה בשערות, נמצאים שם החסדים שלא ברצון. וכשנתגלה המצח מן השערות נמצאים שם אור החסדים ברצון.

והנה תחילת עלית המלכות אל הבינה, מתחיל בפרצוף הכתר דאצילות, שמחמתה נעשו ב' פרצופין, רדל"א וא"א, כנ"ל בדבור הסמוך ע"ש. שעי"ז נתמעט גם פרצוף א"א, וגם בו עלתה ה **י'** לאויר שלו וכן בכל המדרגות. וזה אמרו, **מצחא דאתגלי בעתיקא קדישא, רצון אקרי**. ומפרש הטעם, למה נקרא רצון. ואומר, **דהא רישא עלאה דא סתים לעילא**

דלא אתידע, דהיינו חצי פרצוף הכתר העליון, הנקרא רישא דלא אתיידע, **פשיט חד טורנא בסימא יאה דאתכליל במצחא**. היינו שהוריד שליטת המלכות שנכנסה בבינה, אל ראש א"א. שמחמת זה יצא אור החכמה דא"א ונעשה לאויר, שבזה השליט רדל"א אור החסדים במצח דא"א, וע"כ נקרא זה בשם **טורנא**, שהוא לשון שליטה, שזה יורה שהחסדים הם שלא מחמת בחירה וחפץ, אלא בהכרח בשליטה. ונקרא בשם **בסימא**, שהוא לשון המתקה, כי על ידי עלית המלכות לבינה, נמתקת המלכות מן הדינים שבה, ברחמי הבינה. ונקרא בשם **יאה** כי שם גנוז יסוד דעתיק, שה"ס ויהי יוסף יפה תואר וגו' ולולא המתקה זו דמלכות שעלתה לבינה, לא היתה המלכות ראויה לקבל יופי הזה (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר). והטעם שאנו מיחסים תקון זה של עלית המלכות לבינה, דהיינו **י'** שנכנסה באור, דוקא במצח, ולא במקום אחר, לזה אומר, שהוא, **בגין דההוא רעוא דכל רעוין אתתקן במצחא**, כי מיעוט הזה נעשה שם בכונה, כדי לגלות הארת החסדים מן המצח בבחינת רצון של כל הרצונות, שהוא המקום שבו יוצאת ה **י'** מן האויר, והחכמה חוזרת אל הראש, ואשר גם אז, המצח דוחה הארת החכמה ובוחר בחסדים, לפיכך, הוא המקום שבו נגלה לכל, שהארת החסדים שבו, הוא ברעוא דרעוין, ולא מחמת שליטה, כבקטנות. וז"ש **ואתגליא בבוסיטא**, שאז נתגלה הרעוא דרעוין של החסדים בכח ההכרעה שבמצח, שהכריע והחשיב החסדים על החכמה, שזה גילה לכל, הרעוא דרעוין הנמצא בחסדים, ולפיכך האי **מצחא אקרי רצון**. כי בו מתגלה הרעוא דרעיון, כמובאר. וזהו שיסד האריז"ל, בזמר של שלש סעודות, שאז מתגלה המצח, אומר, **חדו השתא בהאי שעתא**, דהיינו בשעה זו שנתגלה המצח, שאז יתגלה, **דביה רעוא**, שהארת החסדים שבו, היא מחמת תשוקה ורצון, **ולית זעפין**, ולא משום כח ושליטה מחמת עלית המלכות לבינה. שהרי עתה כבר יצאה מבינה, ועם כל זה, הוא דוחה חכמה, שהוא מחמת תשוקת החסדים הגדולים. ואלו החסדים חשובים הרבה יותר מחכמה, כי יש בהם מעלת שניהם, כי להיותם משפיעים החכמה לז"א, נחשבים בעצמם כמו חכמה, וכחם יפה להכניע החצונים כמו חכמה. ולהיותם רק חסדים, אין שום אחיזה להשפעתם, כי אור החסדים אינו מתעבה כלל ברדתו לתחתונים. כי לא היה הצמצום רק על אור החכמה בלבד, ולא על אור החסדים.

פסקה כב

וכד רצון וכו': וכשנגלה הרצון הזה בהמצח, רצון הרצונות נמצא בכל העולמות, דהיינו שהארה השלמה הזו מגיע לכל העולמות, וכל התפלות שלמטה מתקבלות. ומאירים

פניו של ז"א. והכל נמצא ברחמים, וכל הדינים מסתתרים ונכנעים. משום שיש בו ב' המעלות של חכמה ושל חסדים, כמ"ש בדבור הסמוך ע"ש.

פסקה כג

בשבתא בשעתא דצלותא וכו': בשבת, בשעת תפלת המנחה, שבחול הוא הזמן, שכל הדינים מתעוררים, משום שאז מתגלה החכמה שבקו שמאל, הנה בשבת, מתגלה המצח הזה דא"א, בבחינת הרצון להארת החסדים, ונכנעים כל הדינים, ונמצאים רחמים בכל העולמות, משום שיש בו מעלת שניהם (כנ"ל באות מ"ג) ומשום זה נמצא שבת בלי דין לא למעלה ולא למטה. ואפילו אש של גיהנם נשקע במקומו, והרשעים נחים. וע"כ מתוספת נשמה של שמחה בשבת.

פירוש. כי היום נחלק, משהאיר היום עד חצות הוא שליטת הרחמים, ומחצות היום והלאה הוא שליטת הדין, שאז זמן תפלת המנחה. ומן הדין הזה, יוצאים כל הדינים שבלילה. ולפיכך גם בחצי יום הראשון אין בחינת הארת רחמים גמורים. כי יש אחיזה לחיצונים גם בימין מפני חסרון הגדלות שבהם. כי הגדלות אינה יוצאת בשלמות מחמת אחיזת הדינים של שעת המנחה. משא"כ ביום השבת שאפילו בשעת המנחה אין שם דין, מחמת הארת מצח הרצון, שיש בו מעלות שניהם, מעלת חכמה מפני שהוא המשפיע חכמה אל ז"א, ובהיותו אור החסדים אין שום יניקה ממנו לקליפות. ונמצא שכל הקליפות נכנעים ממנו ומסתתרים, להיותו אור החכמה. ואין שום דין נוהג שם כי בהארת החסדים השלמים, אין הדינים נאחזים. וז"ש, **ובג"כ אשתכח שבת בלא דינא** וכו', כיון שבשעת שליטת הדין, דהיינו במנחת שבת, מאיר אז מצח הרצון, כבר נתבטל הדין מכל יום השבת, ואין שליטה אלא לחסדים, וז"ש, **ואפילו אשא דגיהנם אשתקע**, כי כיון שנתבטל שורש הדין אין עוד לדינים ולעונשים במה להאחז. כי בחסדים השלמים אין להם אחיזה.

פסקה כד

ובעי בר נש וכו': וצריך האדם לשמוח בשלש סעודות בשבת. כי כל האמונה, וכל כלל האמונה נמצא בו. וצריך האדם לסדר שלחנו, ולאכול ג' סעודות האמונה, ולשמוח בהן.

פסקה כה

אמר רבי שמעון וכו': אר"ש, אני מעיד עלי את כל אלו שבכאן, שמימי לא בטלתי ג' סעודות אלו. ובשבילם לא הייתי צריך לתענית בשבת. ואפילו בימים אחרים של חול לא הייתי צריך להתענות, כל שכן בשבת. כי מי שזוכה בהם, זוכה לאמונה שלמה. ואלו הם. אחת היא סעודתה של המלכה, דהיינו בליל שבת, כי בלילה הוא ממשלת המלכות.

ואחת היא סעודתו של המלך הקדוש, שהוא ז"א, והיינו בסעודת המנחה. שאז עולה ז"א, לעתיקא קדישא. ואחת היא סעודתו של עתיקא קדישא הסתום מכל סתומים, שהוא בסעודת הבקר. שבשבת מאיר אז עתיקא קדישא, באמצעית או"א עלאין, וז"א מקבל הארת עתיקא קדישא מאו"א עלאין. אבל במנחת שבת ז"א עצמו עולה לעתיקא קדישא ומקבל הארתו. וע"כ נקראת הסעודה על שם הז"א. ובבוקר על שם עתיקא קדישא. ובעולם ההוא, יזכה האדם לאלו המדרגות. רצון הזה שבמצח, כאשר נגלה, נכנעים כל הדינים בכבליהם. פירוש. שאינם מתבטלים לגמרי, אלא כמו שנקשרים בכבלים במשך יום השבת, ואחר השבת חוזרים לתפקידם.

פסקה כו

תקונא דעתיקא קדישא וכו': התקון של עתיקא קדישא, הוא, שנתתקן בתקון אחד שהוא כלל כל התקונים. והוא, חכמה עליונה הסתומה, דהיינו ראש הג' דא"א, שהוא הכלל של כל השאר, והוא נקרא **עדן** העליון הסתום, והוא מוח של עתיקא קדישא. ומוח הזה מתפשט לכל צד, וממנו מתפשט **עדן** אחר, שהוא או"א עלאין, שהם עדן תחתון, ומעדן ההוא נגלפת החכמה, ובאה להתגלות בישסו"ת, ובז"א, ובמלכות, שה"ס חכמה תתאה, שבה החכמה מתגלית.

פירוש הזהר חוזר לבאר כאן ענין מצח הרצון, ביתר הרחבה. ומבאר תחילה שאור החכמה הוא כלל כל התקונים והמוחין, כי כל מוחין דג"ר שבפרצופין באים מחכמה, וחסדים בלי חכמה הם ו"ק בלי ראש. וז"ש, **תקונא דעתיקא** וכו' **כללא דכל תקונין, והיא חכמה עלאה סתימאה, כללא דכל שאר**. כי החכמה היא כלל כל המוחין. ואח"כ מבאר, שחכמה זו דא"א נסתמה, ורק בינה שחזרה לחכמה, היא המאירה לתחתונים, שה"ס או"א וישסו"ת. וז"ש, **והאי אקרי עדן עלאה סתימא**. שאינו מתפשט לתחתונים **והוא מוחא דעתיקא קדישא**, כלומר, שאינו מאיר אלא לעצמו. **והאי מוחא אתפשט לכל עיבר**, שהארתו מתפשטת בראש א"א עצמו לכל צד, דהיינו למצח דא"א ולשערות רישא ודיקנא. אבל כדי להאיר לתחתונים, **מניה אתפשט עדן אחרא**, דהיינו בינה החוזרת לחכמה, שהיא סוד או"א, הנקראים חכמה עלאה, ונק' ג"כ חכמה דל"ב נתיבות, **ומהאי עדן אתגלף**, ומן או"א נחקקה החכמה ונתגלתה בישסו"ת וז"א ומלכות. כי עדן התחתון שהוא או"א, הוא בחינת אמצעי בין חכמה סתימאה לתחתונים, שאו"א בלבדם מקבלים מדיקנא, שהדיקנא מקבל ממו"ס, ומשפיעים לתחתונים. (ועי' להלן אות ס"ב). ואחר שביאר אשר החכמה סתימאה מאירה ומתפשטת בראש א"א לכל עבר, הולך ומבאר

להלן איך המצח מקבל ממנו החכמה לעת גדלות כדי להשפיע לזו"ן, ולא לעצמו, כי לעצמו הוא בוחר בחסדים, וע"כ נקרא מצח הרצון.

פסקה כז

והוא רישא סתימא וכו': ואותו ראש הסתום שבראש עתיקא דלא אתיידע. דהיינו ראש הא' כשפשט שליטה אחת שהיא מתוקנת להאיר, בטש על ידה במוח ההוא דהיינו בחכמה סתימאה דא"א, ונחקק, דהיינו שנתמעט לבחי' הקטנות. ואח"כ קבל גם הגדלות על ידי אותו הטורנא, והאיר בכמה אורות, דהיינו הן בחסדים והן בחכמה, והחכמה סתימאה הוציאה הארתו ורשמה כמו הכרעה הזו במצח הזה. ואז נרשם במצח אור אחד שנקרא רצון. ורצון הזה נתפשט למטה, בי"ג תקוני דיקנא דא"א, עד המקום שנתישב בדיקנא שנקרא חסד עליון, וזה הוא התקון שנקרא נוצר חסד, דהיינו תקנן הח' די"ג ת"ד, וכשנתגלה רצון הזה ע"י תקון הזה נוצר חסד, מסתכלים בעלי הדין ונכנעים.

פירוש, כמו שנתבאר לעיל (באות מ"ג) שרישא דלא אתיידע מעלה המלכות לבינה דא"א, וממעטו מג"ר כדי להמתיק המלכות בבינה בסוד נקודת המפתחא, כדי שעי"ז תוכל המלכות לקבל חכמה בעת גדלות, ע"ש. וז"ש **והוא רישא** וכו' **דלא אתיידע**, **כד פשיט חד טורנא**, דהיינו שהעלה המלכות לבינה, שעי"ז נתמעט הראש דא"א מחכמה ובא לחסדים, ואומר **דהוה מתתקן לאתנהרא**, שרדל"א תקן שליטה זו דקטנות כדי להאיר אח"כ את הגדלות ויהיו זו"ן ראוים למוחין (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) ולפיכך ע"י הטורנא זו שתקן, **בטש בהאי מוחא ואתגלף**, דהיינו שמיעט אותו וחקק אותו כי המיעוט נקרא בשם חקיקה. אבל ע"י חקיקה זו באה אח"כ הגדלות ע"י הורדת המלכות מן הבינה, ואז, **ואתנהיר בכמה נהירין**, שחזר אליו אור החכמה, והאיר הן בחכמה והן בחסדים. ואז הוציאה חכמה סתימאה הארת החכמה והארת החסדים אל המצח דא"א, והמצח הכריע חשיבות אור החסדים, ואור החכמה דחה בשביל זו"ן, (כמ"ש לעיל אות מ"ג ע"ש) וז"ש **ואפיק**, שהוציא האורות דחכמה וחסדים, **וארשים כבוסיטא דא בהאי מצחא**, שע"י זה שהמצח הכריע לקבל החסדים ולדחות החכמה, נרשמה הכרעה זו בהמצח, **ואתרשים ביה חד נהורא דאקרי רצון**, שהכרעה זו שעשה להעדיף את החסדים על החכמה אע"פ שיש לו חכמה, היא נקראת בשם רצון. כלומר אותה קבלת החסדים שהיו מתחילה ע"י שליטה של עלית המלכות לבינה, נעשה עתה לרצון (כמ"ש לעיל באות מ"ג באורך ע"ש), **בוסיטא** פירושו הכרעה לפי הענין. והוא מלשון הסט, כמו המסיט (זבין ה').

פסקה כח

עינוי דרישא דעתיקא וכו': העינים של ראש עתיקא קדישא, שהוא א"א, שתי העינים שקולות כאחד. והן משגיחות תמיד ואינן ישנות, שכתוב, לא ינום ולא ישן שומר ישראל. דהיינו ישראל הקדוש, שהוא ז"א, משום זה אין לו גבות עינים, ואין לו כסות על העינית. פירוש. כי נתבאר לעיל, שגלגלתא ופנים, ה"ס **ם' ל' צ'** דצלם. שגלגלתא הוא **ם'**, והפנים הוא **ל'**. אמנם הם נכללים זב"ז, וכל אחד מהם כולל **מל"צ**, שיש **מל"צ ד ם'** ויש **מל"צ ד ל'**, וכן ד **צ'**. ונמצא, שאע"פ שהפנים הוא **ל'** דצלם, יש בו **מל"צ**, אשר ב' אזנים ומצחא ה"ס **ם' ד ל'** וה"ס ג"ר. וב' עינים וחוטמא, ה"ס **ל' ד ל'**, וה"ס חג"ת. וכיון שה **ל'** ה"ס גילוי חכמה, ולא ה **ם'** ע"כ מכונים עינים, כי אור הראיה, ה"ס חכמה. אלא כיון שב **ם' ד ל'** שה"ס ג"ר דפנים, אין החכמה מתגלה שם כנ"ל, אלא ב **ל'** שה"ס חג"ת, ע"כ העינים נבחנות לו"ק דחכמה, דהיינו לחסד וגבורה, והחוטם לת"ת.

וכבר ידעת שכל הדינים נאחזים באור החכמה, וכל תאות הקליפות והס"א היא לינק ממנו (כנ"ל נח דף מ"ח ד"ה ת"ח). וע"כ הם צריכים שמירה מפני הסטרא אחרא, שלא יינקו מהם, ושמירה זו ה"ס הכסות שעל העין, שבזמן שליטת שמאל בלי ימין, **הכסות מכסה** ומעלמת אור החכמה שבשמאל, שה"ס **העינים**. וכן נודע, שמשום תוקף השמירה, מופיעים דינים בעת הארת החכמה, המענישים לכל הנוגע בהם (כנ"ל אדרא רבא אות רי"ט) וז"ס השערות שבגבות העינים, שהם הדינים להבריח הס"א. אמנם כל זה נוהג בעינים דז"א, שיש שם הארת החכמה דשמאל, משא"כ בעיני א"א, שאין בהן רק שליטת החסדים, וכיון שבחסדים אין אחיזה לס"א, אין העינים שלו צריכות שמירה שה"ס הכסות שעל העינים ואינן צריכות שערות שבגבות עינים.

וז"ש **עינוי דרישא דעתיקא קדישא**, **תרין בחד שקילן**, כי בז"א עין ימין הוא חסד, ועין שמאל ה"ס הארת החכמה, וע"כ הן שתים, משא"כ בא"א שאין שם שליטה אלא לחסדים נמצא שאין שום הפרש בין עין ימין לעין שמאל שתהיינה נבחנות משום זה לשתים, וז"ש **תרין בחד שקילן**, שהן כמו עין אחת, כי החכמה שבעין שמאל נכללת בחסד שבעין ימין, ואין שם אלא אור החסדים. **דאשגחין תדירא ולא נאים**, כי בז"א בזמן שהארת חכמה שבשמאל שולטת בלי ימין, מסתלקים ממנו המוחין, שה"ס שינה. (כנ"ל באד"ר אות ר"ז) מה שאין זה בעינים דא"א, כי שם לא יארע לעולם שהשמאל ישלוט בלי ימין, כנ"ל, **בגין כך לא אית ליה גבינין על עינא ולא כסותא**. כי בשליטת החסדים אין אחיזה לס"א ואינם צריכים לשמרם מפניהם. כנ"ל.

פסקה כט

ההוא מוחא אתגליף וכו': מוח הזה דהיינו חכמה סתימאה דא"א, נחקק, בעת קטנות, ומאיר לעת גדלות, בג' מיני לבן שבעין, (כמ"ש באדרא רבא נשא אות מ"ב ע"ש) שהם ג' מיני חסד, שבג' קוין שבהן בלבן אחד שבהן, רוחצות עינים דזעיר אנפין, שכתוב רוחצות בחלב, שה"ס החסד, שנקרא חלב. והוא מלבן הראשון שבג' מיני לבן דעינים דא"א, דהיינו בחינת קו ימין שבהן. ושאר מיני לבן, מרחיצים ומאירים בשאר הנרות, דהיינו בשאר המדרגות.

פסקה ל

מוחא אקרי נביעא וכו': המוח, שהוא חכמה סתימאה, נקרא מבוע הברכות, שהוא המבוע שכל הברכות יוצאות ממנו. ומשום שמוח הזה לוהט בג' מיני לבן שבעין, ע"כ תלויה הברכה בעין, שכתוב, טוב עין הוא יבורך, כי הלבן שבעין תלוי במוח. עין ההיא כשמשגיחה בז"א, מאירים כולם בשמחה. עין זו, אע"פ שיש בה ג' קוין ימין שמאל ואמצע, עכ"ז, היא כולה ימין ואין בה שמאל (כמ"ש לעיל באד"ר אות מ"ב) אבל עייינין שלמטה, דהיינו דז"א, הן ימין ושמאל, שתים, בשתי בחינות, שהימין הוא חסד, והשמאל הוא גבורה בהארת חכמה.

פסקה לא

בצניעותא דספרא אוליפנא וכו': למדנו בספרא דצניעותא, כי יש **י'** עליונה **י'** תחתונה, **ה'** עליונה ו **ה'** תחתונה, **ו'** עליונה **ו'** תחתונה. כל אלו העליונות תלויות בעתיקא, והתחתונות הן בז"א. ואינן תלויות בו, אלא שהן בו ממש. כי ז"א נקרא הויה, ובו נוהג סוד האותיות. ובעתיקא קדישא הן רק תלויות, דהיינו ששורשי ד' אותיות הויה הם בו, ולא אותיות הויה ממש. כי השם של עתיקא מתכסה מן הכל, ואינו מושג. אבל אלו אותיות הוי"ה, תלויות בעתיקא, כדי שיקיימו אלו האותיות שלמטה, שאם לא כן, לא היו מתקיימות אלו שלמטה.

פסקה לב

ובגין כך שמא וכו': ומשום זה השם הקדוש, הוא סתום וגלוי, (כנ"ל שלח אות מ"ד) אותו הסתום, הוא כנגד עתיקא קדישא הסתום מכל. ואותו הגלוי הוא בזעיר אנפין. ומשום זה כל הברכות צריכות להיות בסתום ובגלוי. כלומר שצריכות להיות בלשון נוכח, כמו ברוך אתה. וצריכות להיות בלשון נסתר, אשר קדשנו וצונו. שהיא סתומה, כנגד אלו האותיות הסתומות התלויות בעתיקא קדישא, והיא גלויה, כנגד האותיות שבז"א.

פסקה לג

חוטמא, בהאי חוטמא וכו': החוטם, של א"א. בחוטם הזה, בנקב החלון שבו, נושב רוח החיים לז"א. ובחוטם הזה, בנקב החלון תלויה **ה'** לקיים **ה'** אחרת למטה. ורוח הזה יוצא ממוח הסתום, ונקרא רוח החיים. וברוח הזה עתידים לדעת חכמה בזמן מלך המשיח. שכתוב, ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה וגו'. חוטם הזה הוא חיים מכל הצדדים, שמחה שלמה, נחת רוח, ורפואה. בחוטם דז"א כתוב, עלה עשן באפו וגו'. וכאן כתוב, ותהלתי אחטם לך.

פירוש. כבר נתבאר שב' עינים וחוטמא ה"ס חג"ת, דהיינו ג' קוין, ונמצא החוטם שהוא ת"ת, המיחד ב' הקוין חסד וגבורה, שה"ס ב' עינים. ונודע, שההשפעה אינה באה מב' הקוין שבקצוות, אלא מקו האמצעי המיחדם וכולל את קו הימין וקו השמאל. נמצא שבחינת הארת החכמה שבעינים מתגלה בימין ושמאל שבחוטם. גם נודע שימין ושמאל דקו האמצעי הם ז"א ומלכות, שהימין שבו הוא חג"ת נה"י, והשמאל שבו הוא מלכות, וכמו שאנו אומרים בדעת, כן הוא בת"ת. וז"ס ב' הנקבים שבחוטם שהוא קו האמצעי, שנקב הימין שבו ה"ס ז"א, ונקב השמאל שבו ה"ס המלכות.

וז"ש, **בהאי חוטמא, בנוקבא דפרדשקא דביה**, דהיינו בנקב ימין דחוטם, **נשיב רוחא דחיי לז"א**, משפיע רוח החכמה הנקרא רוח החיים, כי אור החכמה נקרא אור החיה. אל ז"א, כי כל בחינה מקבלת מבחינה שכנגדה בעליון, וע"כ ז"א למטה, מקבל מבחינת ז"א שבחוטם, וז"ש, **ובהאי חוטמא בנוקבא דפרדשקא**, דהיינו נקב שמאל שבחוטם, **תליא ה'**, שהיא מלכות, כי בחינת השמאל שבחוטם היא מלכות. **לקיימא ה' אחרא דלתתא**, דהיינו המלכות שלמטה מקבלת הארת החכמה ממלכות זו הכלולה בחוטם. שה"ס התכללות העין השמאלית בחוטם, כנ"ל. ומפרש למה נקרא רוח החיים. ואומר, **ודא רוחא נפיק ממוחא סתימאה**, כי העינים ה"ס הארת החכמה המקובלת מחכמה סתימאה, והחוטם הוא התכללות העינים, כנ"ל. וע"כ, **ואקרי רוחא דחיי**, כי אור החכמה, נקרא אור החיה. בסו"ה **והחכמה תחיה** בעליה. **האי חוטמא חיין מכל סטרין** וכו', כי אפילו הימין שבו, הוא ג"כ אור החכמה, משום שהימין ושמאל כלולים זה מזה. **בחוטמא דז"א כתיב עלה עשן באפו**, ששם מתקבצים כל הדינים (כנ"ל באדרא רבא נשא אות רפ"ג ע"ש) **והכא כתיב, ותהלתי אחטם לך**. אחטם, הוא לשון חוטם דהיינו שיסתום החרון שבחוטם, ויאריך אפו. ותהלה, היינו אור המלכות, שהוא מתקשר בנקב השמאל דחוטם. ומעכב הדינים מלהתגלות.

פסקה לד

ובספרא דאגדתא וכו': ובספר האגדה שבבית מדרשו של רב ייבא סבא, העמיד את ה **ה**' שהיא המלכות, שמקבלת מפה דא"א. אבל כאן בענייננו, אינו מתקיים כך, ואין המלכות מתחברת לפה דא"א אלא לנקב שמאלי דחוטם. ואע"פ שעולה באחד, הנה ב **ה**' תלוים דינים, להיותה בחינת חכמה תתאה, המאירה עם דינים (כנ"ל באד"ר אות רי"ט) ודין תלוי בחוטם, דהיינו בחכמה המושפעת מחוטם. שכתוב עלה עשן באפו. ואם תאמר, הרי כתוב, ואש מפיו תאכל, הרי שגם בפה יש דינים. ומשיב, אלא עיקר הרוגז תלוי בחוטם. משום שמשם מושפע החכמה.

פסקה לה

כל תקונין דעתיקא וכו': כל התקונים של עתיקא קדישא, במוח שוקט וסתום מתתקנים, דהיינו בחכמה סתימאה. וכל התקונים שבזעיר אנפין, בחכמה תחתונה מתתקנים, דהיינו בבינה שחזרה להיות חכמה, בעת שובה לראש א"א, ולא בחכמה ממש שכתוב, כולם בחכמה עשית. ו **ה**', שהיא המלכות, היא כלל הכל ודאי, מפני שמקום גילוי חכמה התחתונה הזו הוא במלכות. מה בין **ה**', שהיא מלכות התחתונה ל **ה**' שבכאן, שבנקב שמאל שבחוטם עתיקא, כי **ה**' שבכאן במלכות שלמטה, מתעוררים ממנה דינים. ו **ה**' שבכאן שבחוטם, היא רחמים תוך רחמים. כמו עין השמאל דא"א, שהיא **חוור גו חוור** (כמ"ש באד"ר אות מ"ב ע"ש) וכן השערות דא"א, אע"פ שנמשכו מחכמה סתימאה הן לבנות, משום שחכמה סתימאה נתקנה **דא לגו מן דא** (כנ"ל אות ל"ז).

פירוש. ב' מיני חכמות הם באצילות, א', היא חכמה דעשר ספירות, ב', היא חכמה דקו שמאל, הנקראת חכמה דל"ב שבילים, שממנו נבנית חכמה תתאה שהיא מלכות. וההפרש ביניהם רב הוא, כי החכמה דע"ס היא עצם החכמה, משא"כ החכמה דקו שמאל, היא בינה, שלאחר שנתמעטה מחכמה בקו ימין, חזרה החכמה להתגלות בקו שמאל שלה, שחכמה זו אינה עצמות חכמה, אלא המשכת הארה מחכמה סתימאה.

פסקה לו

בדיקנא דעתיקא קדישא וכו': בהדיקנא של עתיקא קדישא, שהוא א"א, תלוי כל היקר של הכל. ונקרא מזל הכל. מדיקנא הזה שנקרא מזל, שהוא יקר מכל יקר, נעשו מוצלחים העליונים והתחתונים. כולם משגיחים לקבל שפעם ממזל ההוא. במזל הזה תלוים חיי הכל, מזון הכל. במזל הזה תלוים שמים וארץ, שהם ז"א ומלכות, וגשמי רצון. במזל הזה שנקרא מזל, שהוא יקר מכל יקר, נעשו הצבאות העליונים והתחתונים. **מזלא**, פירושו לשון הצלחה. כי על הכתוב הון מוסיף, מתרגם מזלא מוסיף (משלי י"ט ד').

פירוש. כבר ידעת שורש השערות שהוא מקרומא דאוירא, דהיינו מהמיעוט שנעשה ע"י עלית המלכות לבינה. אמנם זה אמור לבחינת שורש, כי הן כוללות כל הדינים המתפשטים בסבת עליה זו דמלכות לבינה, דהיינו כל הדינים הנכללים בג' זריעות דחלם שורק חירק (לעיל ב"א דף ט"ו ד"ה ההוא) וכן הדינים הנגלים מכח המחלוקת דימין ושמאל בסו"ה יעלו שמים ירדו תהומות (כמ"ש באד"ר נשא אות רי"ד ע"ש) כל אלו הדינים כלולים בהדיקנא. והטעם הוא, כי משום שמקור כל הדינים האלו הוא עלית המלכות לבינה, בסוד נקודת החולם, שהיא תחת החכמה דעשר ספירות, שה"ס חכמה סתימאה כנ"ל, אין הדינים האלו יכולים לפעול משהו למעלה ממקור יציאתם, דהיינו בחכמה וכתר דע"ס, אלא מבינה ולמטה. וז"ס שחכמה סתימאה נקראת מוחא דשקיט וסתים לעיל בדבור הסמוך, ללמד שאע"פ שהמלכות עלתה לראש א"א והוציאה הבינה לחוץ, לא נצמחו משום זה שום דינים בחכמה סתימאה עצמה, כי אין הדינים יכולים לפעול למעלה ממקום יציאתם. אמנם כבר ידעת שכל המוחין וכל המדרגות דאבי"ע יוצאים בסוד ג' זריעות אלו דחולם חירק שורק (כנ"ל ב"א דף נ"ב ד"ה דהא). ולפיכך היו צריכים להתתקן בא"א, שממנו מתקיימים כל אבי"ע, וכיון שבו עצמו לא יכלו להתאחז, ע"כ נתקנו בו בסוד שערות הדיקנא, שהוא הכולל כל מיני דינים אלו, דג' זריעות חולם שורק חירק, וכל המחלוקת הגדול דימין ושמאל בסו"ה יעלו שמים ירדו תהומות. ודיקנא זה הוא המשפיע אותם אל התחתונים, אשר על ידי דינים אלו הולכים ומתגלים כל המוחין באבי"ע, מדרגה אחר מדרגה עד גמר התקון. וההפרש בין שערות ראש לשערות דיקנא עי' באד"ר (אות צ').

וז"ש, **בדיקנא דעתיקא קדישא תלייא כל יקירו דכלא**, **מזלא דכלא אקרי** וכו', כי לולא דינים הללו המכונים שערות דיקנא, מלשון סערות, לא היו מתגלים באבי"ע כל המוחין הגדולים. וע"כ נקרא הדיקנא מזל הכל. דהיינו ההצלחה של הכל, שאין מי שיזכה להצלחה, אם לא קבל מקודם אותם הדינים שבשערות דיקנא דא"א. וז"ש בני חיי ומזוני לאו בזכותא תלייא מילתא אלא במזלא (כנ"ל ב"ב אות ק"י) וז"ש, **בהאי מזלא תליא חיי דכלא**, שה"ס המוחין דהארת חכמה, **מזוני דכלא**, שה"ס חסדים, ולולא תקון הדיקנא לא היה מציאות כלל לז"א ומלכות. כי עיקר מציאותם הוא מתוך מיתוק המלכות בבינה, המושפע ממזלא ההוא. (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) וז"ש **בהאי מזלא תליין שמיא וארעא** וכו'. (ועי' באד"ר אות צ"ה בהסולם).

פסקה לז

תלת עשר נביעין וכו': י"ג מבועים של שמן חשוב וטוב, דהיינו י"ג מדות הרחמים, תלוים בדיקנא שהוא מזל היקר הזה, וכולם יוצאים לזעיר אנפין. ואל תאמר כולם אלא ט' מהם נמצאים בז"א, שהם ט' מדות הנזכרות בפרשת שלח להכניע הדינים.

פסקה לח

האי מזלא תלייא וכו': מזל הזה תלוי במשקל שוה עד הטבור. כל קדושות קדשי הקדשים, דהיינו המוחין דאו"א הנקראים קדשים, ובעת עליתם לא"א נקראים קדשי הקדשים, תלויים במזל הזה. במזל הזה התיר התרת הסבך של קשר העליון, מאותו הראש של כל הראשים שלא נודע ואינו מושג ואין יודעים בו עליונים ותחתונים. משום זה הכל תלוי במזל הזה. **קוטרא**, פירושו סבך מלשון תרי קטרי עבדי (יבמות קז:) **פשט** היינו התרה כמו בתר דאבעיא הדר פשטה. (קדושין ט:).

פירוש. כבר נתבאר שאין השערות נקבעות, אלא במקום **ם'** דצלם, (לעיל אות מ"ג) ונודע שגם הגוף מתחלק ל **סל"ן**, אשר מפה עד החזה ה"ס **ם'**, ומחזה עד הטבור ה"ס **ל**, ומטבור ולמטה ה"ס **ן'**. ולפיכך יכולות השערות להתפשט בגוף רק עד מקום החזה, ולא יותר מזה כי משם ולהלאה הוא **ל'** דצלם שבה יוצאת ה **י'** מאויר בשעת גדלות, ואינן יכולות משום זה לקבוע מקום ב **ל** דצלם. כנ"ל ע"ש. וז"ש **האי מזלא תלייא בשקולא עד טבורא**, והכונה עד החזה, שנקרא טבורא דלבא. ונודע שכל המוחין המתגלים בבי"ע עד גמר התקון מתגלים ממזלא (כנ"ל אות נ"ח) וז"ש, **בהאי מזלא פשיט פשיטותא דקוטרא עלאה** וכו'. דהיינו שתתקן המלכות דצמצום א'. הגנוזה ברדל"א. וע"כ נקראת **קוטרא עלאה**. **ההוא רישא** וכו', דהיינו הסבך העליון מאותו הראש דלא אתיידע, כי ע"י גילוי כל המוחין שבדיקנא, מתתקן לבסוף אותו הסבך, שהיא המלכות דצמצום א', שנסתבכה ונגנזה שמה ברישא דלא אתיידע.

פסקה לט

בדיקנא דא ג' וכו': בדיקנא זו, ג' ראשים שאמרתי, שהם רדל"א וכתרא וח"ס, מתפשטים, וכולם מתחברים במזל הזה ונמצאים בו, ומשום זה כל היקר שביקר תלוי במזל הזה, כל אלו האותיות דשם הוי"ה, התלויות בעתיקא הזה (כנ"ל אות נ"ג) כולן הן תלויות רק בדיקנא זה, ומתחברות במזל הזה ותלויות בו לקיים אותיות האחרות הנמצאות בז"א (כנ"ל אות נ"ג) כי האותיות הן כלים, ובחינות דינים, ובעתיקא עצמו אין אחיזה לדינים כלל, אלא כדי להתתקן בהם לקיים התחתונים, נתתקן פרצוף שערות מיוחד התלוי בו (כמ"ש באורך לעיל אות נ"ח ע"ש) ואם אלו האותיות לא היו עולות לעתיק, דהיינו

לדיקנא שלו, לא היו מתקיימות אלו האחרות שבז"א. ומשום זה אמר משה כשהיה צריך, **הויה הויה**, ב' פעמים, שהראשון הוא התלוי בא"א, והשני בז"א. וטעם מפסיק ביניהם. ובמזלא תלוי הכל. ולא בא"א עצמו, כנ"ל. ממזל הזה מתביישים העליונים והתחתונים ונכנעים לפניו. כמ"ש לעיל (באד"ר אות צ"ט ע"ש) אשרי חלקו מי שזכה לזה.

פסקה מ

האי עתיקא קדישא וכו': עתיקא קדישא הזה, הסתום מכל סתומים, לא נזכר בתורה, ואינו נמצא, כי משום שהוא ראש עליון לכל העליונים אינו נזכר בתורה רק ראש אחד בלי גוף, דהיינו ושער **רישיה** כעמר נקי, ולא נזכר גוף וזרועות ושוקים, כמו בז"א כמו שכתוב בשיר השירים. והיינו כדי לקיים את הכל.

פסקה מא

והאי טמיר וסתים וכו': הנסתר והסתום והגנוז מכל, הזה, שהוא כתרא דא"א, תקוניו נתתקנו באותו המוח הסתום מכל, שהוא חכמה סתימאה. ואחר שנתפשט ונתתקן כולו, יצא חסד עליון מכתרא דא"א. וחסד עליון הזה נתפשט ונתקן, ונכלל הכל במוח הסתום הזה. שהוא חכמה דא"א. כשנתתקן לבן הזה באור הזה, דהיינו בעת שהחסד עליון דכתרא, נכלל בחכמה סתימא דא"א, בטש מי שבטש דהיינו רדל"א, באותו המוח, שהוא ח"ס, והאיר, והוציא ממזל היקר מוח אחר, שמוח הזה נתפשט ומאיר לל"ב שבילים, שהם או"א (כמ"ש לעיל אות מ"ח) וכשמוח הזה מאיר, הוא מאיר מן המזל היקר. כי הדיקנא הוא השורש למוח דל"ב שבילין. והאירו בו, במוח הזה, ג' רישין עלאין, שהם תרין רישין וחד דכליל לון. שהם חכמה ובינה, ואחד הכולל אותם, שהוא מוח הדעת. ואלו חב"ד, תלוים במזלא, ונכללים בו. ונמצא שכל אור החכמה שהתחתונים מקבלים, אינם מקבלים מחכמה שבראש א"א, אלא מחכמה המתפשטת בדיקנא דא"א. (עי' היטב לעיל אות מח).

פסקה מב

מכאן שארי לאתגליא וכו': מכאן ממוח דל"ב שבילים, מתחיל להתגלות היקר של הדיקנא, שהוא מזל הסתום. כי ממנו בא ונמשך בכל מדרגה ומדרגה, וכשהם מתתקנים, בכל המדרגות, הם מתתקנים, כמו שעתיקא קדישא, ג' רישין מתעטרים בו, כך כל המדרגות הן בג' רישין, וכשהן מאירות תלויות כל המדרגות זו בזו בג' רישין, שהם, ב' מב' הצדדים ימין ושמאל, ואחד הכולל אותם באמצעם, דהיינו ג' קוין ימין שמאל ואמצע, הנוהגים בכל מדרגה, ושדרכם, משפיע כל מדרגה אל התחתונה ממנה.

ביאור הדברים. בא לפרש כאן, איך כל המוחין יוצאים ממזלא. ומבאר, שתחלה נכללה חכמה סתימאה דא"א מג' רישין, שהם רדל"א וכתרא ומו"ס, ונתקנה מהם בסוד ג' קוין ימין שמאל ואמצע הכולל אותם. ואח"כ מוציאה חכמה סתימאה ג' קוין שבה בזה אחר זה במזלא, שה"ס הדיקנא, שבו מתתקנים כל הדינים הבאים מתקון ג' קוין, בסוד ג' זריעות דחולם שורק חירק, ובסוד גילוי הדינים בסבת המחלוקת דימין ושמאל זה בזה, בסוד יעלו שמים ירדו תהומות (כנ"ל באות נ"ח ע"ש) שהם מכונים שערות, ומג' קוין אלו שבדיקנא מתפשט ויוצא המוח של ל"ב שבילים, אשר החכמה שבו היא בחינת הארת חכמה דשמאל (כנ"ל אות נ"ז). שה"ס, חב"ד דאו"א וישסו"ת, המשפיעים לזו"ן. וז"ש (באות ס"ג) **והאי טמיר וסתים וגניז מכלא**, שזה רומז על רדל"א המאיר האי טורנא בסימא יאה בראש א"א, שהיא הקטנות של עלית המלכות בבינה דרדל"א, שמתקון זה נתמעט לו"ק (כנ"ל באות מ"ט עש"ה) שה"ס נקודת החולם שממנה נתתקן קו ימין, כנודע. **תקונוי אתתקנן בההוא מוחא סתימאה דכלא**, דהיינו שע"י תקון זה דרדל"א נתמעטה חכמה סתימאה לו"ק. שה"ס קו ימין שנתתקן במוחא סתימאה. **דאתפשט ואתתקן כלא**, היינו לאחר המיעוט שבקו ימין חזרה ונתפשטה בסוד ה **י**' שיצאה מאויר וחזר להיות אור החכמה, ונתתקן כל המיעוט שמקודם, הנעשה בקו הימין. ותקון הזה ה"ס נקודת השורק, שה"ס תקון **קו השמאל**. ואחר זה ע"י התעוררות מרדל"א, נכללו ימין ושמאל שבמוחא סתימאה זה בזה וז"ש, **ונפיק חסד עלאה**, שה"ס קו ימין, דהיינו חסד שיצא מגלגלתא **וחסד עלאה אתפשט ואתקן ואתכליל כלא במוחא סתימאה דא**. וחסד עליון הזה נכלל במוחא סתימאה בסוד **קו אמצעי** הכולל בתוכו ימין ושמאל. ואז נשלמת הארת מוחא סתימאה בג' קוין, ימין ושמאל ואמצע. **כד אתתקן חוורא דא בנהירו דא**, דהיינו אחר שנתקן חסד זה באור חכמה סתימאה זה, כלומר אחר שנשלם בג' קוין, **בטש מאן דבטש בהאי מוחא** דהיינו רדל"א, שחזר והאיר הארת הגדלות במוחא סתימאה, **ואתנהיר**, **ותליא ממזלא יקירא מוחא אחרא דאתפשט ונהיר לל"ב שבילין**. פירוש. בעת שיצאו ג' קוין במוחא סתימאה האירו את כחם בשערות דיקנא בזה אחר זה, אשר כל הדינים שדרכם לבא עם תקון ג' קוין יצאו אז בשערות דיקנא, כי שערות פירושן שערות ודינים, עד שנתקנו בהן ג' קוין על שלמותם, שז"ס מה שאומר לעיל (באות ל"ט) **בי"ג מכילן דרחמי אשתכח**, דהיינו שהדיקנא נמצא בי"ג מדות הרחמים, **בגין דהאי חכמה סתימאה**, **דביה מתפרש תלת זמנין לארבע לארבע**, דהיינו, שהארת מוחא סתימאה נתפשט בדיקנא, בג' קוין, שבכל קו חו"ב תו"מ, ואז **ותלייא ממזלא יקירא מוחא אחרא** שיוצא ממנו מוח אחר שהוא או"א, **דאתפשט ונהיר לל"ב שבילין**,

דהיינו בחינת החכמה של מין הב' שהיא חכמה דקו שמאל, הנק' חכמה דל"ב שבילים, שהיא המתחדשת ויוצאת מדיקנא.
וסוד ל"ב שבילים מפרש להלן (אות ע"ג) שהוא עשרה אמירן וכ"ב אתוון. דהיינו עשר ספירות דבינה, וכ"ב אותיות שבז"א שעלו למ"ן והתחברו בבינה. ותדע שבעלית ז"א לבינה נעשה הפרש חדש בין מוחא סתימאה, לחכמה דשמאל, כי במוחא סתימאה נמצא קו האמצעי הכולל יחד ימין ושמאל בא מלמעלה, כי רדל"א, ה"ס קו האמצעי הכולל כתרא ומוחא סתימאה, אבל בבינה, ז"א שעלה אליה למ"ן, הוא קו האמצעי הכולל ומיחד ימין ושמאל שבבינה, ונמצא בה הקו האמצעי שהוא למטה מימין ושמאל.

פסקה מג

ואי תימא מאן וכו': ואם תאמר מי הוא עתיקא קדישא. כלומר, מי הוא הנכלל תחת השם עתיקא קדישא. ומשיב, בוא וראה, למעלה למעלה יש אינו נודע ואינו מושג ואינו נרשם, שהוא רדל"א, והוא כולל הכל, וב' הראשים התחתונים, שהם גלגלתא ומוחא סתימאה, שהם ימין ושמאל, כלולים בו, כלומר שהוא מיחד אותם. ואז הכל נתתקן כך, דהיינו בדרך ב' רישין לימין ושמאל, ואחד, הכוללם ומיחדם זה בזה. וההוא, דהיינו רדל"א הכולל ב' רישין, אינו במנין הספירות, ולא בכללם, דהיינו שאינו אפילו בבחינת כתר אליהם. ולא בחשבון, שאינו בבחינת חכמה, הנקראת חשבון (כנ"ל פקודי אות כ"ח) אלא ברצון הלב. ע"ז נאמר, אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני.

פסקה מד

אתר דשירותא אשתכח וכו': המקום שנמצא בו התחלה, הוא מהארת עתיקא קדישא המאיר ממזלא, שהוא הארת החכמה המתפשטת לשלשים ושנים צדדים, דהיינו חכמה דל"ב שבילים, שהיא יוצאת מאותו מוחא סתימאה, מהארתו, בהדיקנא, כנ"ל בסמוך, ומה שעתיקא קדישא מאיר בתחילה, הוא זה המוח דל"ב צדדים, שהוא ההתחלה ממה שנתגלה, ונעשה לג' רישין, דהיינו ב' רישין, חכמה ובינה, וראש אחד כולל אותם, שהוא מוח הדעת. ואלו שלשה חב"ד, מתפשטים לז"א, ומאלו מאירים כל המדרגות, כמו שמבאר לפנינו.

פסקה מה

אתגליף האי חכמתא וכו': עתה מבאר, איך ב' רישין חו"ב ואחד הכוללם שהוא הדעת מתפשטים ממוח דל"ב שבילים, לז"א, ולשאר המדרגות. ואומר, נחקקה אותה החכמה, דל"ב שבילים, והוציאה נהר אחד, שהוא בינה, שיצאה לחוץ מחכמה, בסבת עלית המלכות לבינה, שעי"ז נמשך ויוצא להשקות הגן שהוא המלכות, שלולא יציאתה

מחכמה לא היו מוחין למלכות (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) עליה זו דמלכות לבינה ה"ס קו ימין (כנ"ל אות ס"ד), ונכנס בראש דז"א, ונעשה מוח אחד. שהוא מוח החכמה שבימין דראש ז"א. ומשם נמשך ויוצא בכל הגוף דז"א, ומשקה כל אלו הנטיעות. ז"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. ונתבאר סדר יציאת הימין דראש דז"א, שהוא חכמה דימין. הנעשה בעקרו ע"י עלית המלכות לבינה ויציאת הבינה, משום זה, לחוץ מהחכמה.

פסקה מו

תו אתגליף האי וכו': עוד נחקקה חכמה זו דל"ב שבילים, ונמשכה ונכנסה בראש דז"א, דהיינו ע"י ירידת המלכות מן הבינה, בסוד נקודת השורק. ונעשה מוח אחר, דהיינו מוח הבינה, שהוא קו השמאל דראש דז"א. אחר כך, אור ההוא, דהיינו קו האמצעי דראש דז"א, שנמשך ממנו אלו ב' ההמשכות, כלומר שמיחד קו ימין וקו שמאל, שהם חו"ב, זה בזה, ומושכם וכוללם יחד בתוכו, נחקקו ונתחברו בראש אחד של עמקות הבור, שהוא מוח הדעת, שכתוב **בדעתו** תהומות נבקעו. ונכנס בראש דז"א ונעשה מוח אחר. דהיינו מוח הדעת. ומשם נמשך ונכנס לתוך הגוף דז"א, וממלא כל אלו החדרים ואכסדרות שבגוף. ז"ש ובדעת חדרים ימלאו.

פסקה מז

ואלין נהרין מנהירו וכו': ואלו חב"ד דז"א, מאירים מאור של אותו מוחא סתימאה העליון, המאיר במזלא, ומזלא מאיר במוח דל"ב שבילים, שהוא או"א (כנ"ל אות ס"ד) ומאו"א נמשך לחב"ד דז"א, והכל תלוי זה בזה, ונקשר זה בזה, וזה בזה, עד שיהיה נודע שהכל אחד, והכל הוא עתיקא, ולא נפרד ממנו כלום. אלו ג' אורות, חב"ד דז"א, מאירים לג' אחרים הנקראים אבות, שהם חג"ת דז"א. ואלו מאירים לבנים, שהם נה"י דז"א. והכל מאיר ממקום אחד, ממוחא סתימאה, שהוא עתיקא. כשנתגלה עתיקא הזה, הוא רצון הרצונות, והכל מאיר, והכל נמצא בשמחה שלמה.

פסקה מח

האי חכמתא אקרי וכו': חכמה זו, דל"ב שבילים, נקראת עדן, ועדן הזה נמשך מעדן העליון הסתום מכל סתום, שהוא מוחא סתימאה. ומעדן הזה, שהוא חכמה דל"ב שבילים, נקרא התחלה, דהיינו התחלה להאיר לתחתונים, כי בעתיקא, דהיינו במוחא סתימאה, לא נקרא ולא היה התחלה וסוף, שהם חכמה עלאה וחכמה תתאה, כי מוחא סתימאה אינו מאיר בתחתונים מעצמותו, אלא מהארתו דרך מזלא במוח דל"ב שבילים, והמוח דל"ב שבילים יש בו התחלה, להיות בו החכמה דקו שמאל, ויש בו סוף, דהיינו המלכות שנקראת חכמה תתאה שבה מקום גילוי חכמה הזו. ומשום שבעתיקא אין בו

התחלה וסוף, אינו נקרא **אתה**, לשון נוכח וגלוי, כי הוא מכוסה ואינו מגולה, וע"כ נקרא **הוא**, שהוא לשון נסתר. וממקום שנמצא בו התחלה, דהיינו החכמה דל"ב שבילים, נקרא **אתה**, ונקרא **אב**. שכתוב, כי **אתה אבינו**.

פסקה מט

באגדתא דבי רב ייבא וכו': באגדה של רב ייבא סבא אומר, כלל הכל הוא, שז"א נקרא **אתה**, משום שהוא מגולה. עתיקא קדישא, שהוא מכוסה נקרא **הוא**. והוא יפה. ועתה אנו קוראים מקום הזה שנמצא בו התחלה, שהוא המוח דל"ב שבילים, בשם **אתה**, כי אע"פ שהוא עוד מכוסה, עכ"ז ממנו הוא ההתחלה לגלוי, וע"כ נקרא גם הוא אתה. ונקרא **אב**, והוא אב, לאבות, שהם חג"ת דז"א, ואב הזה, יוצא מעתיקא קדישא, שכתוב, והחכמה **מאין** תמצא, דהיינו מעתיקא קדישא שנקרא **אין**, וע"כ אינה נודעת.

פסקה נ

ת"ח כתיב אלקים וגו': בוא וראה, כתוב, אלקים הבין דרכה, דרכה ממש, כי אלקים, שהוא ז"א יודע דרך התפשטות החכמה דל"ב שבילים, לחכמה תתאה, אבל **והוא**, דהיינו עתיקא קדישא, ידע את מקומה, מקומה ממש, דהיינו עצם חכמה עלאה, שה"ס או"א. וכ"ש חכמה ההיא הסתומה בו בעתיקא קדישא. כי היא המוח של עצמו.

פסקה נא

האי חכמה שירותא וכו': חכמה זו דל"ב שבילים, היא התחלת הכל. ממנה מתפשטים ל"ב שבילים. שפירושו, שהתורה, שהיא ז"א, נכללת בהם בכ"ב אותיות, ועשרה מאמרות, היינו עשר ספירות דאו"א עצמם, שהן ע"ס דבינה. שכ"ב ועשרה הם ל"ב. כלומר של"ב שבילים פירושו, שז"א שה"ס כ"ב אותיות עולה למ"ן לבינה ומתחבר בה בסוד קו האמצעי המיחד ימין ושמאל (כנ"ל אות ס"ד) חכמה זו היא אב, לאבות, שהם חג"ת דז"א, ובחכמה זו נמצא התחלה וסוף ונקראים משום זה, חכמה עליונה, חכמה תחתונה, שחכמה עלאה היא התחלה, וחכמה תתאה היא הסוף. כשנתפשטה החכמה לז"א, הוא נקרא אב לאבות, הכל לא נכלל אלא בזו החכמה. שכתוב, כולם בחכמה עשית.

פסקה נב

זקף ר"ש ידוי וכו': נשא ר"ש את ידיו, ושמח, אמר ודאי שהזמן הוא לגלות. והכל צריך בשעה זו. למדנו, בשעה שעתיקא קדישא. הסתום מכל סתומים רצה לתקן, תקן הכל כעין דכר ונוקבא. דהיינו שהעלה המלכות לבינה, ונעשתה המלכות לבחינת נוקבא בכל הספירות, שכל ספירה נכללה מדכר ונוקבא. אבל במקום שנכללו דכר ונוקבא בכל

ספירה לא נתקיימו, אלא בקיום אחר של דכר ונוקבא, וחכמה זו שהיא כלל הכל, דהיינו חכמה דל"ב שבילים, כשיצאה והאירה מעתיקא קדישא, לא האירה אלא בדכר ונוקבא, שהחכמה נתפשטה והוציאה ממנה בינה, ונמצאו שהוא דכר ונוקבא, חכמה הוא אב. בינה היא אם, חכמה ובינה במשקל אחד נשקלו, דכר ונוקבא, כלומר ששניהם שוים. ובשבילם נתקיים הכל בדכר ונוקבא, שלולא זה לא היו מתקיימים.

פירוש. בעולם הנקודים, כשעלתה המלכות במקומה של בינה, היא נעשתה נוק' לכו"ח שנשארו במדרגה, וכח הדין שבה סיים את החכמה שה"ס הפרסא שנתקנה למטה מכתר וחכמה והוציאה בינה ותו"מ מחוץ למדרגה, ונודע שכח העליון שולט על התחתונים ממנו, ולפיכך כח הדין שקבלו מן המלכות העומדת למעלה מהן, נעשה נוקבא בכל ספירה וספירה. אמנם לא נתקיימו כן, כי בעת גדלות חזרה וירדה המלכות ממקום בינה למקומה, ובינה ותו"מ שנפלו ממדרגתם, חזרו אל המדרגה, ונתבטלה הפרסא וכל ההתכללות של דכר ונוקבא שנעשו מסבת עלית המלכות לבינה, שמשום זה נתפשט האור מלמעלה למטה שזו היתה סבת שבירת הכלים.

וז"ש **תאנא** וכו' **כלא אתקין כעין דכר ונוקבא**, כי ע"י עלית מלכות למקום בינה, נכללה כל ספירה בבחינת נוקבא. אבל, **באתר דאתכלילו דכר ונוקבא לא אתקיימו**, כי בגדלות כשירדה המלכות ממקום בינה למקומה, ובינה ותו"מ חזרו למדרגתם כמקודם לכן, הנה אז נתבטלו התכללות דכר ונוקבא שהיתה בכל הספירות. **אלא בקיומא אחרא דדכר ונוקבא** דהיינו בעולם התקון, שאז נעשה נוקבא באפן אחר, כי אז נתתקן שאפילו אחר ירידת המלכות למקומה נשארת הפרסא קבועה, והבינה ותפארת ומלכות שחזרו למדרגתם, אינם מתחברים במדרגתם כשהם למטה מפרסא, אלא צריכים לעלות למעלה מפרסא, ונעשים שמה קו שמאל לכו"ח. ומתוך שכבר סבלו מהדינים של המלכות, לא יוכלו להתאחד לגמרי עם כתר וחכמה שבראש להיות לאחד, אלא שנעשו לצד שמאל של המדרגה. והכתר וחכמה שלא נפלו ממדרגה לעולם, נבחנים לצד ימין של המדרגה, ולבחינת זכר, כי הימין הוא זכר. ובינה ותו"מ שנפלו וחזרו למדרגה, נבחנים לשמאל של המדרגה ולבחינת נקבה, כי השמאל הוא נקבה. ונמצא שאחר, שנתבטלה צורת התכללות דכר ונוקבא מחמת עלית המלכות למקום בינה יצאה ונתקנה דכר ונוקבא בדרך חדש (ועי' כל זה לעיל ויקהל אות ק"ל).

וז"ש, **והאי חכמה כללא דכלא**, **כד נפקא ואתנהיר מעתיקא קדישא** כלומר אחר שקבלה הארת הגדלות מעתיקא דרך הדיקנא, שאז ירדה המלכות ממקום בינה, ובינה ותו"מ חזרו למדרגתם, **לא אתנהיר אלא בדכר ונוקבא**, דהיינו שבינה ותו"מ שעלו למדרגתם,

לא נעשו למדרגה אחת ממש עם החכמה, אלא שנבדלו להיות בחינת שמאל אל החכמה, שהיא נקבה. ונמצא, שחכמה ובינה האירו בזכר ונקבה. וז"ש, **דהאי חכמה אתפשט ואפיק מניה בינה**, שמשום שחכמה זו התפשטה והוציאה מכבר את הבינה לחוץ, ע"כ, אע"פ שעתה חזרה הבינה אל החכמה, היא נעשתה לשמאל אל החכמה, דהיינו לנוקבא דחכמה, שלא נפלה ממדרגתה מעולם. **ואשתכח דכר ונוקבא הוא**. ונמצאו מתוקנים לדכר ונוקבא, שהחכמה שמעולם לא יצאה ממדרגתה, היא דכר. והבינה, שנפלה, ואח"כ חזרה למדרגתה, היא נוקבא.

אמנם כל עיקר העלאת המלכות לבינה, שמשום זה נשארה הבינה בבחינת נקבה לחכמה, היתה כדי שיתקיימו זו"ן והעולמות (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר) ע"כ נשתנו שמם של חכמה ובינה לאב ואם, לזו"ן, משום שכל טרחתם ומיעוטם אינם אלא לקיים מוחין וקיום לז"א ומלכות בניהם, בדומה לאב ואם, שכל יגיעתם אינו אלא לצורך בניהם. וז"ש, **חכמה אב**, **בינה אם**. כלומר שמשום הנ"ל נשתנה שם החכמה ל **אב**, ושם הבינה, ל **אם**. וכיון שחכמה ובינה הם מדרגה אחת כי כו"ח שנשתיירו ממדרגת בינה דא"א נקראים חכמה, וזכר, ואב. ובינה ותו"מ שחזרו למדרגה, נקראים בינה ונקבה ואם, ע"כ, **חכמה ובינה בחד מתקלא אתקלו דכר ונוקבא**, ששניהם שוים כי הם ממדרגה אחת. ולא כז"א ומלכות, שהם ב' מדרגות, עליון ותחתון. **ובגינייהו כלא אתקיים בדכר ונוקבא**, דהיינו שז"א ומלכות וכל מדרגות שבבי"ע נתקיימו במוחין שבדרך דכר ונוקבא כי בכל מדרגה יש ע"ס, וכו"ח שבה הם זכר. ובינה ותו"מ הם נקבה. **דאלמלא האי לא מתקיימין**, שלולא קיום דכר ונוקבא של חכמה ובינה, שסיבתם הוא, מחמת עלית המלכות לבינה לא היו מתקיימים זו"ן ובי"ע (כמ"ש ב"א ד ז' ד"ה וכבר).

פסקה נג

שירותא דא אב וכו': התחלה זו, דהיינו החכמה דל"ב נתיבות, שהם אבא ואמא כנ"ל, הוא אב לכל, אב לכל האבות, שהם חג"ת דז"א, וחכמה ובינה שהם אבא ואמא, נתחברו זה בזה, ומאירים זה בזה. כשנתחברו הולידו, את ז"א ומלכות, ונתפשטה האמונה, שהיא המלכות הנקראת אמונה (כנ"ל ויקרא אות רע"ג) באגדתא דרב ייבא סבא למדנו כך, מהו בינה. אלא כשנתחברו זה בזה **י' ב ה'** דהיינו חכמה ובינה, נתעברה הבינה, והוציאה בן והולידה, שהוא ז"א. ומשום זה נקראת **בינה** בשביל שמולידה בן י"ה, כי בינה היא אותיות **בן י"ה**, שזהו שלמות הכל. כי נמצאים שניהם חו"ב, מתחברים והבן, שהוא ז"א, ביניהם. שהוא כלל הכל, בתקונם. ונמצא שלמות הכל, דהיינו שהכל, אב ואם, דהיינו חו"ב, בן ובת, שהם ז"א ומלכות. שה"ס ד' אותיות י"ה ו"ה. שמהן כל המציאות.

פסקה נד

מלין אלין לא וכו': דברים אלו לא נתנו לגלות, חוץ מלקדושים עליונים שנכנסו לחכמה ויצאו ממנה בשלום ויודעים דרכי הקב"ה, שאינם סרים מהם לימין ולשמאל, שכתוב, כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם וגו'. אשרי חלקו של מי שזכה לדעת דרכיו, ולא יסור, ולא יטעה בהם. כי דברים אלו סתומים הם, וקדושים עליונים מאירים בהם, כמי שמאיר מאור הנר. לא נמסרו דברים אלו אלא למי שנכנס בחכמה ויצא. כי מי שלא נכנס ויצא, טוב לו שלא נברא. שהרי גלוי לפני עתיקא קדישא הסתום מכל סתומים, שדברים אלו מאירים בלבי בשלמות האהבה והיראה לפני הקב"ה. ואלו בני שבכאן, יודע אני בהם, כי נכנסו בחכמה ויצאו ממנה בשלום, והאירו באלו הדברים, ולא בכולם. ועתה הנה מאירים בשלמות, כמו שצריך. אשרי חלקי עמהם בעולם ההוא.

פסקה נה

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, כל מה שאמרתי בעתיקא קדישא, וכל מה שאמרתי בז"א, הכל אחד, הכל הוא דבר אחד, אין תלוי בו פרוד. ברוך הוא וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה נו

ת"ח שירותא דא וכו': בוא וראה, התחלה זו שנקראת **אב**, נכללת ב **י'**, התלויה ומאירה ממזל הקדוש, שהוא הדיקנא ומשום זה ה **י'** כוללת אותיות אחרות, דהיינו ו"ד כי במילואה היא **יוד** שזה יורה שבאבא כלולים פרצופים אחרים, שהם אמא וז"א ומלכות הרמוזים בו"ד, כי **ה'**, שהיא אמא, היא בצורת ו"ד וכן **ו'** היא ז"א וה **ד'** היא המלכות. כמו שמבאר לפנינו. **י'** היא התכללות של כל אותיות האחרות, כי התחלת כל אות היא עם נקודה שהיא **י'**, שזה יורה שכל המדרגות כלולות באבא. **י'** הוא ראש וסוף של הכל. כי חכמה עליונה שהיא ראשית הכל, נקראת **י'**, וכן חכמה תתאה שהיא סוף הכל, דהיינו המלכות, נקראת **י'**.

פסקה נז

וההוא נהר דנגיד וכו': ואותו הנהר הנמשך ויוצא, דהיינו בינה היוצאת מן חכמה, כנ"ל, נקרא עולם **הבא**, משום, ש **בא** תמיד ואינו נפסק. וזה הוא **עדן** הצדיקים, שיזכו לחיי עולם הבא זה, שהיא בינה החוזרת לחכמה הנק' עדן התחתון (כנ"ל אות ע') המשקה תמיד את הגן, דהיינו זו"ן, ואינו נפסק. עליו כתוב, וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. ועולם הבא הזה, נברא ב **י'**, דהיינו ע"י חכמה שנקראת **י'**, ז"ש, ונהר יוצא מעדן, דהיינו

הבינה היוצאת מחכמה הנקראת **עדן**, העליון. להשקות את הגן, דהיינו להשקות את זו"ן הנקראים **ו"ד**, כי **י'** במילואה כלולה ב' אותיות **ו"ד**. דהיינו יוד. כמו שמבאר לפנינו.

פסקה נח

באגדתא דבי רב ייבא וכו': בספר האגדה של רב ייבא סבא למדנו, למה **ו"ד** כלולות ביוד. ומשיב, אלא הנטיעה הזו של הגן, שהוא ז"א, נקראת **ו'**. ויש גן אחר שנקראת **ד'**, ומ **ו'** הזו שהיא ז"א, נשקה ה **ד'** שהיא המלכות. והיינו הסוד שכתוב, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. מי הוא עדן. זה הוא חכמה עליונה, וזהו **י'**. **להשקות את הגן**, זה הוא **ו'** שהוא ז"א. **ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים**, זה הוא **ד'** דהיינו המלכות. והכל כלול ב **יוד**.

פסקה נט

ובגין כך אקרי וכו': ומשום זה, שהכל כלול ביוד, שהיא חכמה, נקראת החכמה **אב** לכל, אב אל האבות, שהם חג"ת דז"א, התחלת הכל, בית הכל, שכתוב, בחכמה יבנה בית. וכתוב, כולם בחכמה עשית. החכמה במקומה, לא נתגלתה ולא נודעה, משנתחברה באמא, שהיא בינה, היא נרמזת באמא, ומשום זה נעשה אמא כלל הכל, שבה נודעת ובה נרמזה, ההתחלה והסוף של הכל, דהיינו חכמה עליונה, וחכמה תתאה, שהיא המלכות. כי בה נסתם הכל.

פסקה ס

כללא דכלא שמא וכו': כלל הכל הוא, השם הקדוש. עד עתה רמזתי, ולא אמרתי זה בפירוש כל אלו הימים. ועתה נחקקים הבחינות, **י'** דהויה, כוללת חכמה הזו, דהיינו חכמה דל"ב שבילים שהיא אבא. **ה'**, זו אמא וקוראים אותה. בינה. **ו"ה** אלו הם ב' בנים, ז"א ומלכות, המתעטרים מן אמא. והנה למדנו שהבינה כוללת כולם, כי ה **י'** שהיא חכמה מתחברת ב **ה'** שהיא אמא, ומולידים **בן**, שהוא ז"א, והיינו אותיות **בינה**, אב ואם שהם **י"ה**, ו **בן** ביניהם. כי בינה אותיות בן י"ה.

פסקה סא

השתא אית לאסתכלא וכו': עתה יש להסתכל, היא בינה, ונקראת תבונה, למה נקראת תבונה ולא בינה. ומשיב, אלא אמא נקראת **תבונה** בשעה שהיא יונקת לב' בנים שהם בן ובת, שנקראים **ו"ה**, דהיינו ז"א ומלכות, באותה שעה נקראת **תבונה**, כי הכל כלול באלו האותיות, **בן ובת** שהם **ו"ה**. כלומר, כי **תבונה** יש בה אותיות **ב"ן ב"ת ו"ה**. והכל הוא כלל אחד, והיינו תבונה.

פסקה סב

בספרא דרב המנונא וכו': בספרו של רב המנונא סבא אמר, אשר שלמה המלך, תקון הראשון שגלה ואמר, הנך יפה רעיתי, מזה הוא. כלומר, המדובר הוא מאמא, שאבא קורא אותה רעיתי. ותקון השני, שאמר, אתי מלבנון כלה, נק' כלה, שהיא הנוקבא שלמטה. דהיינו המלכות. ואלו האומרים ששניהם הם בנוקבא ההיא שלמטה, במלכות, אינו כן, כי **ה'** ראשונה דהויה אינה נקראת כלה, אלא רעיתי, כי אבא ואמא נקראים רעים. ו **ה'** אחרונה נקראת כלה, לזמנים ידועים, כי הרבה זמנים יש, שדכר, שהוא ז"א, אינו מתחבר עמה ונסתלק ממנה, בזמן ההוא כתוב, ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. בשעה שהנוקבא נטהרת, והדכר רוצה להתחבר עמה, אז נקראת כלה. כי באה ככלה ממש. כלומר, שלכל זווג המלכות נבנית בע"ס מחדש ונחשבת ככלה. משא"כ אבא ואמא זווגם תמידי ואינו נפסק. כמ"ש לפנינו.

פסקה סג

אבל האי אמא וכו': אבל אמא זו, רצון שניהם, של אבא ואמא, אינו נפסק לעולם, כאחד יוצאים וכאחד הם שורים. לא נפסק זה מזה, ואינו מסתלק זה מזה. ומשום זה כתוב, ונהר **יוצא** מעדן, יוצא, פירושו, תמיד, ואינו נפסק. ז"ש, וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. ומשום זה כתוב, רעיתי, על אמא, כי שורים ברצון של אחוה, ורעות, באחדות שלמה. אבל כאן בהמלכות, נקראת כלה, כי כשבא הדכר, שהוא ז"א, להתחבר עמה, היא **כלה**, כלומר שעשר ספירות שלה נבנות מחדש, במוחין ונה"י, לכל זווג, כי ככלה ממש היא באה.

פסקה סד

ובג"כ תרי תקונין וכו': ומשום זה, ב' תקונים של נוקבין מפרש שלמה, דהיינו באמא, ובמלכות. תקון של הראשונה, שהיא אמא, היא סתומה, משום שאמא היא סתומה ומכוסה. ותקון השני, שהיא במלכות מפרש יותר, ואינו סתום כל כך. ואח"כ, תולה כל השבח של המלכות, באותה שלמעלה, שהיא אמא, שכתוב, אחת היא **לאמה** ברה היא ליולדתה, ומשום שאמא היא מתעטרת בעטרה של הכלה, שהוא, מחמת שהמלכות, שהיא הכלה, עלתה ונכללה באמא, כנודע, ורצון ה **י'**, שהיא חכמה, אינו נפסק ממנה לעולם, ונמצאת אחוזה בעליונים ובתחתונים כאחד ע"כ ניתנה ברשותה כל חירות העבדים, כל חירות של הכל, כל חירות של הרשעים לטהר הכל. שכתוב, כי ביום הזה יכפר עליכם. וכתוב, וקדשתם את שנת החמשים שנה יובל היא. מהו יובל. הוא כש"א,

ועל **יובל** ישלח שרשיו, כי יובל פירושו נהר. משום אותו **הנהר**, שהוא אמא, הבא ונמשך ויוצא ובא תמיד בלי הפסק. אל הגן, שהוא המלכות.

פסקה סה

כתיב, כי אם וגו': כתוב, כי **אם** לבינה תקרא לתבונה תתן קולך. שואל, כיון שאמר, כי אם **לבינה** תקרא, למה כתוב אח"כ ל **תבונה** תתן קולך. ומשיב, אלא הכל הוא כמו שאמרתי, אשר בזמן שבינה מנקת לבן ובת נקראת תבונה (כנ"ל אות פ"ג) שואל, איזה מהן היא עליונה. ומשיב, בינה, היא עליונה מתבונה. **בינה**, היא אב ואם ובן, כי **י"ה** הן אב ואם, ובן ביניהם, שהוא **ו'**, כלומר, שבינה היא אותיות בן י"ה. **תבונה**, היא כולה כלל של הבנים, שתבונה היא אותיות **בן ובת ו"ה**. וי"ה אינן נזכרות בה, מזה נשמע, שבינה היא עליונה מתבונה, כי לא נמצא אב ואם, שהם **י"ה** אלא בב **י** נ **ה**, ובתבונה, לא נזכרו י"ה, כי תבונה היא ו"ק דבינה. ודאי אמא רובצת על הבנים, שהם ו"ה, ואמא עצמה אינה מגולה שמה. ע"כ אין באותיות תבונה, אלא בן בת ו"ה בלבד, ולא י"ה. נמצא שכלל ב' בנים, שהם ז"א ומלכות, נקרא **תבונה**. והכלל של אב ואם ובן, שהם חכמה בינה וז"א, נקרא **בינה** וכשרוצה לכלול הכל דהיינו גם י"ה, נכללו בה, בבינה. ונמצא מזה, כשז"א מלביש לישראל סבא ותבונה, אין לו אלא ו"ק, וכשמלביש לאו"א, יש לו י"ה שהוא ג"ר.

פסקה סו

והאי אב ואם וכו': ואבא ואמא ובן אלו, נקראים חכמה בינה דעת. משום שבן הזה, שהוא ז"א, כשלוקח הסימנים של אביו ואמו, כלומר, כשלוקח וכולל בתוכו חכמה ובינה של אבא ואמא, הוא נקרא **דעת**. שהיא לשון עדות, משום שהוא עדות על שניהם, שכולל בתוכו מוחין דאבא ומוחין דאמא. כי הדעת הוא מכריע וכולל חו"ב. ובן הזה, שהוא דעת, נקרא בן בכור, שכתוב בני בכורי ישראל. כי ז"א שהוא דעת, נקרא ישראל, ונאמר עליו בני בכורי ישראל, ומשום שנקרא בכור לוקח ב' חלקים, חלק מאבא שהוא חכמה, וחלק מאמא שהוא בינה. וכשהוא מתגדל בעטרותיו לוקח ג' חלקים, שהם חכמה בינה דעת, בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) ובין כך ובין כך ב' חלקים וג' חלקים הכל הוא דבר אחד. כי הדעת אין בו יותר אלא מהתכללות חכמה ובינה, באפן, שאפילו בחב"ד אינם יותר משנים, שהם חכמה ובינה. וזה וזה אחד הוא, משום שהדעת יורש ירושת אביו ואמו. וע"כ יש בו רק חכמה ובינה כמו אביו ואמו, ולא יותר.

פסקה סז

מאי ירותא דא וכו': שואל, מהו הירושה הזו, שז"א יורש את אבא ואמא. ומשיב שהיא ירושת אביו ואמו, שהיא חכמה ובינה שלהם, וב' עטרות שהיו גנוזים בתוכם, והורישו לבן הזה. דהיינו ב' חלקים של הדעת המיחד את אבא ואמא. כי ז"א יורש כל ג' חלקים חב"ד מאו"א. בסוד, תלת בחד קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז דיה תלת) כי מצד אביו היתה גנוזה בתוכו, בדעת, עטרה אחת שנקראת **חסד**. ומצד אמא עטרה אחת שנקראת **גבורה**. וכולם מתעטרים בראש ז"א, ואוחז אותם, כי נעשו לחב"ד שלו. וכשמאירים אלו אבא ואמא עליו בסוד אחסנתיה דחו"ב וב' עטרות דדעת, נקראים כולם תפלין של ראש, שה"ס ד' פרשיות, כי האחסנתא שהיא חו"ב, הם קדש, והיה כי יביאך. ב' עטרות דדעת, הן שמע, והיה אם שמוע. והכל לוקח בן הזה ויורש הכל ומתפשט בו, מן החב"ד שבראש, אל כל הגוף. ובן הזה, שהוא ז"א, נותן לבת שהיא מלכות, והבת נזונת ממנו. ועל כל פנים נשמע מכאן, שהבן יורש ולא הבת, הבן יורש את אביו ואמו, ולא הבת, וממנו ניזונת הבת. כמ"ש על האילן הרומז לז"א, ומזון לכלא ביה.

פירוש. אין הזו"ן ראוים למוחין מצד עצמותם, להיותם מבחינת המלכות דמדת הדין שאינם ראוים לקבל אור, אלא מכח עלית המלכות דמדת הדין אל הבינה, שנמתקה שם, נעשים זו"ן ראוים לקבל מוחין וכלים מבינה. ובזה נשתנו זו"ן מכל הפרצופין, כי כל הפרצופים הכלים מצד עצמם, ורק האורות מקבלים מעליון. משא"כ זו"ן, גם הכלים מוכרחים לקבל מעליון, כמ"ש לעיל (הקדמת ספר הזוהר דף כו' ד"ה ואמא אוזיפת לברתא מאנהא ע"ש) ולולא זה לא היו ראוים זו"ן למוחין. (כמ"ש ב"א דף ז' ד"ה וכבר) וכבר ידעת שמסבת עליה זו דמלכות לבינה נשתנו שמותם של חכמה ובינה לאבא ואמא (כנ"ל אות ע"ד) וכן זו"ן נקראים מחמת זה בשם בנים, בסוד ברא כרעא דאבוה, מטעם שגם הכלים שלהם נמשכים מאבא ואמא. ואלו המוחין שז"א מקבל מאו"א, הוא בסוד עליה למ"ן ויחוד או"א, שעי"ז כיון דתלת דאו"א מחד נפקי, חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) וע"כ נחשב זה כמו ירושה, בדומה לבן שיורש נכסי אביו, אע"פ שלא עמל עליהם, כן ז"א מקבל חב"ד דאו"א מחמת עליתו למ"ן והכרעתו. אע"פ שאינם נמשכים לו מצד השתלשלות המדרגות. אמנם הבת, שהיא מלכות, אינה יורשת חלקה, שהוא העטרה של שמאל הדעת שנקראת גבורה, ישר מן אבא ואמא, אלא ע"י ז"א בעלה. להיותה מדרגה השניה לז"א. ואין מדרגה מקבלת אלא ממדרגה עליונה הקרובה אליה. וב' עטרין דאו"א אינן נחשבות כל כך לירושה, משום שהן באמת בחינות ז"א עצמו

שעלה למ"ן לאו"א ויחד ב' הקוין שלהם, ונעשה להם לדעת, שזה נחשב למעשה ידיו דז"א ולא לירושה.

פסקה סח

הני אב ואב וכו': אלו אב ואם, כלולים ומתחברים זה בזה. ואבא נעלם יותר מאמא. והכל אחוז מן עתיקא קדישא, דהיינו ממוחא סתימאה, ותלוי ממזל היקר שהוא היקר מכל יקר שאינם מקבלים ישר מעתיקא קדישא, אלא דרך הדיקנא שנקראת מזלא. (כנ"ל באות ס"ד) ואלו אב ואם מתקנים הבית, כמו שאמרתי בסו"ה, ב **חכמה** יבנה בית, וב **תבונה** יתכונן וב **דעת** חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים. שהם חב"ד דז"א. וכתוב, כי נעים כי תשמרם בבטנך.

פסקה סט

אר"ש באדרא לא וכו': א"ר שמעון באדרא רבא נשא, לא גליתי הכל, וכל אלו הדברים היו נסתרים בלבי עד עתה, ורציתי להסתירם לעולם הבא, משום ששם, בעוה"ב, שאלה שואלים לנו בחכמה, כמ"ש והיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמת ודעת וגו', כי חכמה ירצו ממנו. וע"כ הסתיר דברים לעולם הבא. ועתה אני רואה, שרצון הקב"ה הוא בזה, דהיינו לגלותם, כדי שאכנס בלי בושה לפני ארמונותיו.

פסקה ע

כתיב כי אל וכו': כתוב, כי אל דעות ה'. דעות ודאי, שהוא לשון רבים, כי יש בז"א ג' דעות, א) הוא מוח הדעת, כי בדעת כל הארמונות מתמלאים, שכתוב, ובדעת חדרים ימלאו. ב) וכנגד זה, דעת אחר, שהוא אינו מתגלה אלא הולך בו בסתר ונכלל בו. ג) דעת המאיר במוחין, ומתפשט בכל המוח. אבל לא לגוף.

פירוש. כי יש בראש ז"א ב' מיני חב"ד, חב"ד מאו"א עלאין וחב"ד מישסו"ת. וע"כ יש בו ב' מיני דעת, כי דעת מאו"א עלאין, הוא **דעת הנעלם**, משום שאו"א נעלמים, שאין ה' יוצאת מאויר שלהם לעולם (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית) והדעת מישסו"ת הוא **דעת הגלוי**, כי בישסו"ת יוצאת ה' מאויר, והחכמה מתגלה בו. אמנם גם דעת זה אינו מתגלה אלא בראש דז"א בלבד, ואינו מתפשט לגוף. אלא שדעת הזה דישסו"ת כלול מג' קוין חב"ד בפני עצמו, אשר ב' קוין העליונים שהם חו"ב שלו נשארים בראש והקו האמצעי שבהם, דהיינו דעת דדעת הגלוי, הוא **דעת המתפשט** לגוף, בסו"ה ובדעת חדרים ימלאו. באפן, שיש בראש ז"א ג' דעות, א) הוא **דעת הנעלם**, ב) הוא **דעת הגלוי** בראש ז"א ואינו מתפשט לגוף. ג) הוא **דעת המתפשט** לגוף.

וז"ש, **כי אל דעות ה'**. **דעות ודאי**, דהיינו שיש בז"א הרבה בחינות דעת, א) **הוא הדעת** וכו' **ובדעת חדרים ימלאו**, דהיינו דעת המתפשט. ב) **דעת אחרא לא אתגליא** וכו', שזהו דעת הנעלם. ג) **דעת נהיר במוחין** וכו', שזהו דעת הגלוי, **ואתפשט במוחא כלא**, ולא לגוף.

פסקה עא

בספרא דאגדתא וכו': בספר אגדה למדנו, כי אל דעות ה', אל תקרא דעות אלא עדות. כי הוא עדות הכל, עדות של ב' חלקים, דהיינו שכולל בתוכו חכמה ובינה, שהם ב' חלקים (כנ"ל אות פ"ח) כש"א ויקם עדות ביעקב, כי ז"א הנקרא יעקב ה"ס הדעת הכולל חכמה ובינה. ואע"פ שבספרא דצניעותא העמיד זה באפן אחר. שהמילה נקרא עדות (כנ"ל אמור אות נ"ז) אין זה בספד"צ שלפנינו, אלא היו להם ספרי קבלה שקראו ספד"צ. שם במקומו הפירוש הוא שלם, וגם כאן הכל יפה. והכל יש לדרוש בכתוב כשהוא סותם דבר ברמז.

פסקה עב

האי אב ואם וכו': אבא ואמא אלו, כולם בהם כלולים, דהיינו ישסו"ת וז"א ומלכות. והכל סתום בהם, דהיינו בעת שכלולים באו"א הם סתומים ונעלמים כמו או"א. והם סתומים ונכללים במזל הקדוש, דהיינו בדיקנא דעתיקא דכל עתיקין, שהוא א"א. בו הם סתומים, דהיינו שמלבישים את א"א מפה עד החזה, בו הם נכללים, דהיינו שנכללים בדיקנא שלו כנ"ל. הכל הוא עתיקא, ועתיקא הוא הכל. כי כל הפרצופין או"א וישסו"ת וזו"ן הם לבושיו בלבד. ברוך הוא, ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים.

פסקה עג

כל מלין דאדרא וכו': כל הדברים שבאדרא רבא יפים הם, וכולם דברים קדושים דברים שאינם סרים לימין ולשמאל, כולם דברים סתומים, ומתגלים לאלו שנכנסו בחכמה ויצאו ממנה בשלמות. וכל הסודות כך הם שאינם נגלים אלא לאלו שנכנסו ויצאו. ועד עתה היו מתכסים אלו הדברים שגליתי כאן, כי הייתי ירא לגלותם, ועתה נתגלו. וגלוי לפני עתיקא קדישא, כי לא לכבודי ולא לכבוד בית אבי עשיתי זה, אלא כדי שלא אכנס בבושה לפני היכלו עשיתי זה. ועוד. כי ראיתי כי הקב"ה וכל אלו צדיקי אמת הנמצאים כאן, כולם הסכימו על ידי לגלותם. כי ראיתי שכולם שמחים בשמחה זו שלי. וכולם מוזמנים בעולם ההוא אל השמחה שלי, אשרי חלקי.

פסקה עד

א"ר אבא כד וכו': אר"א, כשהמאור הקדוש סיים מלה זו, המאור העליון הרים ידיו ובכה וצחק. כי רצה לגלות דבר אחד. אמר, כל ימי נצטערתי בדבר זה לגלותו, ועתה אינם נותנים לי רשות. נתחזק וישב. ושפתיו דובבות. והשתחוה ג' פעמים, ולא היה אדם יכול להסתכל במקומו, כל שכן בו. אמר, פה פה, שזכית לכל זה, ולא יבשו מבועך, מבועך יוצא ואינו נפסק. עליך אנו קוראים, ונהר יוצא מעדן. וכתוב, וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו.

פסקה עה

האידנא אסהדנא וכו': עתה אני מעיד עלי, שכל הימים שעמדתי בעולם הייתי משתוקק לראות את יום הזה, שתהיה לי בו רשות לגלות הסודות. ולא עלה בידי, חוץ מעתה, כי בעטרה זו, של גילוי סודות, מתעטר יום הזה. ועתה אני רוצה לגלות דברים לפני הקב"ה, כי כולם, דהיינו כל הסודות שאני מגלה, מתעטרים בראשי. ויום הזה לא יתרחק מלבא למקומו לעולם ההוא, כיום אחר. כי כל היום הזה נמצא ברשותי. ולא יותר. ועתה אני מתחיל לגלות דברים, כדי שלא אכנס בבושה לעולם הבא. והנה אני מתחיל לומר.

פסקה עו

כתיב, צדק ומשפט וגו': כתוב, צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך. מי חכם יסתכל בזה לראות דרכיו של הקדוש העליון, שהם דינים של אמת, דינים המתעטרים בספירות העליונות. שאני רואה שכל המאורות מאירים ממאור העליון, הנסתר מכל נסתר, שהוא עתיקא, כולם, כל המדרגות, הן מדרגות להאיר בהם, שלכל אחת הארה מיוחדת, ובאור הזה שבכל מדרגה ומדרגה מתגלה בה מה שמתגלה, כלומר שבכל אחת יש גילוי מיוחד אליה. וכל האורות, אחוזים אור זה באור זה, ואור זה באור זה, ומאירים זה בזה. ואינם נפרדים זה מזה.

פסקה עז

נהורא דכל בוצינא וכו': האור, שבכל מאור ומאור הנקראים תקוני המלך, ספירות המלך, כל אחד ואחד, דהיינו כל אור ואור, מאיר ואחוז באותו האור שלפני ולפנים, שהוא אור א"ס, שאינו מפורש לחוץ. כלומר שאין בו תפיסה כלל. ומשום זה הכל עולה במדרגה אחת, והכל מתעטר בדבר אחד, ואינו נפרד זה מזה, הוא ושמו אחד. הוא, דהיינו האור שמתגלה, נקרא לבושו של המלך. האור שלפני ולפנים, שבכל האורות, הוא אור סתום, ובו שורה אותו שאינו מפורש ואינו מתגלה, שהוא א"ס ב"ה.

פסקה עח

וכלהו בוציני וכלהו וכו': וכל האורות, וכל האורות מאירים מעתיקא קדישא הסתום מכל סתומים, שהוא מאור העליון. וכשמסתכלים, הנה כל האורות המתפשטים מעתיקא, אינו נמצא בהם, רק מאור העליון הנסתר ואינו מתגלה (כמ"ש באורך לעיל אות ל"ג).

פסקה עט

באינון לבושין דיקר וכו': באלו לבושי כבוד לבושי אמת, תקוני אמת, ומאורי אמת, נמצאים ב' מאורות, שהם תקון, כסא המלך, שהוא בינה, ונקראים צדק ומשפט. שהם ז"א הנקרא משפט, והמלכות הנקראת צדק. והם התחלה, ושלמות, בכל האמונה. כי צדק היא בהתחלה, וגילוי השלמות שבצדק, נקרא משפט, ובאלו מתעטרים כל הדינים שלמעלה ושלמטה. והכל סתום במשפט, שהוא ז"א, וצדק, שהוא מלכות, ניזון ממשפט הזה, שהוא ז"א. ולפעמים קוראים אותה, את המלכות, ומלכי צדק מלך שלם.

פסקה פ

כד מתערין דינין וכו': כשמתעוררים דינים ממשפט, כולם הם רחמים, כולם הם בשלמות. כי זה, משפט, מבשם את צדק הזה, שהוא דינים והדינים מתתקנים, וכולם יורדים לעולם בשלמות ברחמים, ואז היא השעה, שמתחברים דכר ונוקבא, וכל העולמות כולם הם ברחמים ובשמחה.

פסקה פא

וכד אסגיאו חובי וכו': וכשמתרבים עונות העולם, והמקדש, שהיא המלכות, נטמא, ע"י עונותיהם, והדכר, שהוא ז"א, מתרחק מן הנוקבא, שהיא המלכות, ונחש החזק מתחיל להתעורר, אוי לעולם שניזון בזמן ההוא מן צדק הזה, שהוא מלכות בפרוד מן ז"א שהוא משפט, כמה גדודי מלאכי חבלה מתעוררים בעולם. כמה צדיקים מסתלקים מן העולם. וכל כך למה. הוא משום שנתרחק הדכר מן הנוקבא, והמשפט אינו קרב אל צדק הזה. ועל זה כתוב, ויש נספה בלא משפט. שפירושו, משום שהמשפט, שהוא ז"א נתרחק מן צדק זה, ולא נתבשמה המלכות, והצדק יונק ממקום אחר, דהיינו משמאל בלי ימין, שהוא דינים קשים.

פסקה פב

וע"ד אמר שלמה וכו': ועל זה אמר שלמה המלך, את הכל ראיתי בימי **הבלי** יש צדיק אובד בצדקו וגו'. הבל זה, הוא הבל אחד מז' הבלים של מעלה הנקראים פני המלך, דהיינו מז' ספירות חג"ת נהי"מ. וזה הוא מלכות הקדושה. שהיא הבל האחרון מז'

הבלים. כשהיא מתעוררת בדיניה, כתוב, יש צדיק אובד **בצדקו**, דהיינו בצדק שלו, מהו הטעם, משום שמשפט נתרחק מצדק. והמלכות היא שמאל בלי ימין, ומשום זה נקרא, ויש נספה בלא משפט.

פסקה פג

ת"ח כד אשתכח וכו': בוא וראה, כשנמצא צדיק עליון בעולם, אוהבו של הקב"ה, אפילו כשנתעורר צדק בלבד, בלי משפט, יכול העולם להנצל בשבילו. שהקב"ה רוצה בכבודו, ואינו ירא מן הדין. וכשהצדיק הזה אינו נמצא בקיומו, יראים אפילו ממשפט ואינם יכולים לעמוד בו, כל שכן בצדק.

פסקה פד

דוד מלכא בקדמיתא וכו': דוד המלך, בתחילה אמר, בחנני ה' ונסני. כי אני איני מפחד מכל הדינים, אפילו מ **צדק** הזה. וכל שכן שאני אחוז בו, כי דוד היה מרכבה למלכות. מה כתוב, אני ב **צדק** אחזה פניך. בצדק ודאי. איני מתירא לקום בדיניו. אחר שחטא היה מתירא אפילו ממשפט, שכתוב, ואל תבא במשפט את עבדך. בוא וראה כשצדק הזה מתבסם ממשפט הוא נקרא צדקה. לשון נקבה, כי נעשה נקבה לז"א שנקרא משפט, ומקבלת ממנו חסדים. והעולם מתבשם בחסד, ומתמלא ממנו, שכתוב אוהב **צדקה ומשפט** חסד ה' מלאה הארץ.

פסקה פה

אסהדנא עלי דכל וכו': אני מעיד עלי, שכל ימי הייתי מצטער על העולם, שלא יקרה בדיניו של צדק, והעולם לא ישרף בלהביו, כמ"ש אכלה ומחתה פיה. מכאן ולהלאה, כלומר אחר פטירתי, העולם יתנהג כפי מעשה כל אחד. כפי הבור כך הוא עמקו, כלומר שמשלמים מדה כנגד מדה לפי המעשים. והנה בדור הזה יש צדיקים אבל קטנים הם שיקומו להגין על הדור ועל הצאן מארבע רוחות העולם.

פסקה פו

ע"כ אחידן מלי וכו': עד כאן אחודים דברי זה בזה, ונתבארו דברים הסתומים שבעתיקא קדישא הסתום מכל סתומים. ואיך אחוזים אלו באלו, דהיינו איך ג' רישין דעתיקא נאחזים זה בזה. ואיך הדיקנא נאחזת בעתיקא, ואיך או"א נאחזים בהדיקנא. מכאן ולהלאה הם דברים שבז"א, שלא נתגלו באדרא רבא, אלו שהיו סתומים בלבי, ושם לא נתתקנו. עתה נתתקנו ונתגלו, וכולם דברים סתומים וברורים הם כולם. אשרי חלקי ושל אלו היורשים ירושה זו, שכתוב, אשרי העם שככה לו וגו'.

פסקה פז

האי דאוקימנא אב וכו': זה שהעמדנו, שאבא ואמא, אחוזים בעתיקא, בתיקוניו, דהיינו בדיקנא שנתתקנה, כך הוא. כי תלוים ממוח הסתום מכל סתומים ומתאחזים בו. וכאשר יסתכלו בדברי, יראו שהכל הוא עתיקא בלבד, הוא היה, והוא יהיה, וכל אלו, תקונים הם בו. אבא ואמא יוצאים ממוח הסתום הזה ונכללו במזלא, ובו תלוים ובו נאחזים. זעיר אנפין, תלוי בעתיקא קדישא ואחוז. וכבר העמדנו הדברים באדרא רבא. אשרי חלקו מי שנכנס בחכמה ויצא ממנה בשלמות, ויודע הדרכים שלא יסור לימין ולשמאל, אלא בקו האמצעי, ומי שלא נכנס ויצא בשלמות, טוב לו שלא נברא. וכתוב, כי ישרים דרכי ה'.

פסקה פח

אמר ר' שמעון וכו': אר"ש, מסתכל הייתי כל ימי במקרא הזה, שכתוב, בה' תתהלל נפשי ישמעו ענוים וישמחו. ועתה נתקיים כל הכתוב. **בה' תתהלל נפשי**, ודאי, כי נשמתי אחוזה בו, בו לוהטת, בו מתדבקת ומשתדלת, ובהשתדלות הזו תעלה למקומה. **ישמעו ענוים וישמחו**, היינו כל אלו הצדיקים, וכל בני הישיבה הקדושה, והצדיקים שבאו עתה עם השכינה (כנ"ל אות כ"ט) כולם שומעים דברי ושמחים. משום זה, גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו.

פסקה פט

פתח ואמר כתיב וכו': פו"א, כתוב, ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום. ז"ש כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו. **נועדו**, באיזה מקום, הוא בארץ אדום. במקום שהדינים מתאחזים שם. **עברו יחדיו**, היינו שכתוב, וימת, וימלוך תחתיו. **המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו**, משום שלא נתקיימו במקומם, אלא נשברו ומתו, משום שעוד לא נתתקנו התקונים של המלך, והעיר הקדושה, דהיינו המלכות, וחומותיה לא נזדמנו. כמ"ש כל זה לעיל (באדרא רבא נשא, אות י"ב ע"ש).

פסקה צ

הה"ד כאשר שמענו וגו': ז"ש, כאשר שמענו כן ראינו וגו'. כי כולם לא נתקיימו, והיא המלכות, נתקיימת עתה, בבחינת הזכר ששרה עמה, ז"ש וימלוך תחתיו הדר ושם עירו פעו, ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב. מי זהב ודאי, כמו שהעמדנו באדרא. פירוש כי שבירת הכלים היתה, מחמת שז"ס תחתונות עוד לא נתקנו בתקון ג' קוין, דהיינו בעיקר בתקון קו אמצעי המיחד ימין ושמאל ומקיים הארת שניהם, באפן שהימין, שה"ס הארת החסד יאיר ממעלה למטה, והשמאל, שה"ס הארת החכמה, יאיר ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) וכיון שלא היה עוד תקון זה דקו האמצעי,

נתמשכה הארת החכמה שבשמאל, ממעלה למטה מאצילות לבי"ע וע"כ לא נתקיימו אלא שנשברו ומתו. וז"ש, בדבור הסמוך, **דלא אתקיימו באתרייהו בגין דתקונין דמלכא לא אתקנו**, דהיינו תקון ז"א שהוא קו האמצעי עוד לא נתתקן, ונמשכה החכמה דשמאל ממעלה לבי"ע וע"כ מתו. ולפיכך אח"כ בעולם התקון כשנעשה התקון דקו האמצעי, שהשמאל לא יאיר רק ממטה למעלה, נבחן, שנתקיימה הארת החכמה, רק בבחינת אור נקבה, שהיא ממטה למעלה, ולא באור זכר שהוא ממעלה למטה. ונמצא שכל אלו המלכים של עולם הנקודים שנשברו ומתו, לא נתקנו עוד כמו שהיו מולכים מקודם, כי אור זכר לא נתקן ע"י קו אמצעי אלא רק אור נקבה. וז"ש, **דהא כלהו לא אתקיימו**, שכל המלכים דנקודים, ששמשו בהארת חכמה בבחינת אור זכר, דהיינו ממעלה למטה, לא נתקיימו בעולם התקון, **והיא אתקיימת השתא** וכו'. והמלכות נתקיימה בעולם התקון, שתאיר בהארת חכמה כדרכה באור נקבה ממטה למעלה, וז"ש **בסטרא דדכורא דשריא עמה**, דהיינו בכח קו האמצעי שתקן אור השמאל שיאיר כן ממטה למעלה באור נקבה.

פסקה צא

בספרא דאגדתא וכו': בספר האגדה של רב המנונא סבא, למדנו, וימלוך תחתיו הדר, **הדר** ודאי, דהיינו יסוד שנקרא עץ הדר, כש"א, פרי עץ הדר, שהמלכות נקראת פרי, והיסוד עץ הדר. ושם אשתו מהיטבאל, כמש"א כפות תמרים. שהוא היסוד, ונקרא בלשון רבים, תמרים, מטעם שכתוב, צדיק כתמר יפרח, שפירושו, שאינו פורח בלי נוקבא כי תמר הוא דכר ונוקבא, וע"כ כתוב בו ושם אשתו מהיטבאל. זו, המלכות, נקראת **בת מטרד**, שפירושו, שהיא בת מאותו מקום שהכל טרודים להשיג, שנקרא אב, דהיינו חכמה. וכתוב, לא ידע אנוש ערכה ולא תמצא בארץ החיים. הרי שהכל טרודים להשיגה. פירוש אחר. בת אל אמא, שהיא בינה, שמצדה מתעוררים דינים המטרידים הכל. וע"כ נקראת בת מטרד. **בת מי זהב**, הוא משום שיונקת מב' צדדים המאירים בב' אפנים בחסד ודין. דהיינו מימין ומשמאל, שהימין ה"ס חסד, ונקרא **מי**, והשמאל ה"ס חכמה, שנקרא **זהב**. והיינו **מי זהב**.

פסקה צב

עד לא אברי וכו': מטרם שנברא העולם לא היו משגיחים פנים בפנים (כמו שנתבאר לעיל בספרא דצניעותא תרומה אות ג' ע"ש) ומשום זה עולמות הראשונים, דהיינו ז' מלכים דנקודים, נחרבו, שנשברו ומתו. ועולמות הראשונים נעשו בלי תקון. ואותו מלך שלא היה בתקון, נקרא זיקים ניצוצים, כלומר, שמלכותו ושליטתו היה כמו הארת ניצוץ, שדועך מיד ואינו. כאותו אומן, כשמכה בפטיש בכלי ברזל, מוציא ניצוצין לכל צד.

ואלו הניצוצים היוצאים, יוצאים להטים ומאירים, ומתכבים מיד. ואלו נקראים עולמות הראשונים, ומשום זה נחרבו ולא נתקיימו. עד שנתתקן עתיקא קדישא, ויצא האומן לאומנותו. כמו שנתבאר זה (בספרא דצניעותא אות ד' ע"ש) **מרזפתא** פירושו פטיש. מלשון מחינן ליה במרזבתא (מגילה כ"ה).

פסקה צג

ועל האי תנינא וכו': ועל זה למדנו בברייתא שלנו, שהמאור הוציא זיקים וניצוצים לשלש מאות ועשרים צדדים. ואלו הניצוצים נקראים עולמות עליונים, ומתו מיד. ואח"כ יצא האומן, דהיינו עתיקא קדישא, לאומנותו, ונתתקן בדכר ונוקבא, ואלו הניצוצים שנתכבו ומתו הנה עתה נתקיים הכל. כי מהנר הקשה יצא ניצוץ, שהוא הפטיש החזק שהכה והוציא ניצוצים שנתכבו בעולמות הראשונים, ומתערב באויר הטהור ומתבשמים זה בזה.

פירוש. שמונה מלכים מלכו בנקודים, שהם, דעת חג"ת נהי"מ. וכל מלך היה כולל עשר ספירות אשר בכל ספירה ד' בחינות חו"ב תו"מ, דהיינו שכל מלך כלול מארבעים בחינות. ושמונה פעמים מ' הרי ש"כ בחינות שעם מיתת המלכים נשברו כל אלו ש"כ ניצוצות שבהם ונתפזרו לכל צד. וז"ש, **דבוצינא אפיק זיקין ניצוצין לתלת מאה ועשרין עיבר** דהיינו שנתחלקו ונתפזרו מהם אלו ש"כ בחינות הנ"ל. **לבתר נפיק אומנא לאומנותיה ואתתקן בדכר ונוקבא**, דהיינו כמ"ש לעיל (אות ע"ד ע"ש) שהשמאל נעשה נוקבא להימין, שהוא דכר, ודינים שבשמאל נמתקו בהחסד שבימין. וז"ש, **מבוצינא דקרדינותא נפק ניצוצא**, שהוא **פטישא תקיפא דבטש ואפיק זיקין עלמין קדמאי**, שמן הנר הקשה, דהיינו דינין דשמאל שבנוקבא, שהיא אמא, יצא אותו הניצוץ, שהוא הפטיש החזק שהכה והוציא ניצוצין של עולמות הראשונים, דהיינו הדינים דחכמה דשמאל, שגרמו לשבירת הכלים, מחמת שנמשכו ממעלה למטה. **ומתערבי באוירא דכיא**, והניצוץ שיצא מאמא מתערב בחסדים דאבא, הנקרא אוירא דכיא, שה"ס הדכר, ונתבשמו זה בזה. כי אחר שהחכמה דשמאל שה"ס נוקבא נכללת ומתערבת בחסדים דימין שה"ס הדכר, הרי היא נמצאת בכל השלמות כי אז החסדים מאירים ממעלה למטה, והחכמה מאירה ממטה למעלה. שזהו כל המבוקש.

פסקה צד

כד אתחבר אבא וכו': עתה מבאר יציאת ז"א מאו"א. ואומר כשנתחבר אבא באמא, דהיינו דכר בנוקבא, כנ"ל, ואבא הזה, הוא, שמרוח הגנוז בעתיק יומין נגנז בו אותו אויר הטהור, שה"ס חסדים, וכלל את הניצוץ היוצא מן הנר הקשה הגנוז בבטן אמא,

דהיינו הדינים דחכמה דשמאל שבאמא, וכשנתחברו שניהם ונכללו זה בזה, שחכמה דאמא נכללה בחסדים דאבא, וכן להיפך, יצאה גלגלת אחת חזקה, דהיינו הראש של ז"א, ונתפשט בצדדיו, זה בצד זה וזה בצד זה. כמו עתיקא קדישא, ששלש רישין נמצאו באחד, שהם רדל"א, כתרא, וחכמה **סתימאה**, כך הכל נזדמן בג' רישין, כמו שאמרתי. (לעיל באות ס"ד).

פירוש אחר שביאר סוד התקון בדבור הסמוך, שהוא התכללות הדינים דשמאל בחסדים דימין, ביאר כאן שמזווג הזה יצאה גלגלת ז"א בג' מוחין חב"ד. וז"ש, **כד אתחבר אבא ואמא**, וכו'. ונודע, שחיבור או"א הוא, ע"י המ"ן דמסך דחירק שמעלה ז"א, שלולא הגורם הזה אין השמאל מתחבר עם הימין, וז"ש, **וכד אתחברו תרווייהו ואתכלילו דא בדא**, ע"י ז"א, שנעשה לקו אמצעי ביניהם, שאז יצאו מכתר ג' קוין חב"ד באבא ואמא, אז, **נפיק גולגלתא חד תקיפא**, כי אז נאצל חב"ד דז"א, שהוא ראש ז"א, מטעם, שכיון שז"א גרם ג' מוחין חב"ד באו"א, זכה גם הוא באותם ג' מוחין חב"ד, וז"ש, **ואתפשט בסטרוי, דא בסטרא דא ודא בסטרא דא**, דהיינו שנתפשט לג' צדדים, ימין שמאל ואמצע, שה"ס חב"ד שבראש דז"א. וכבר ביארתי זה באורך באדרא רבא (אות קפ"א ע"ש) וז"ש, **כמה דעתיקא קדישא** וכו' **כך כלא אזדמן בתלת רישין** שהם חכמה בינה דעת. ויש הפרש בין ג' רישין דעתיקא ששם קו אמצעי למעלה, שהוא רדל"א, וכאן קו אמצעי מלמטה, שהוא ז"א. הטעם הוא, כי בג' רישין דעתיקא שהם, גלגלתא מימין, וח"ס משמאל, ורדל"א עליהם באמצע, אין דינים אלא כל שנתקן שם, היה, כדי להאיר שיצא כך למטה, ולפיכך נעשית התכללות ימין ושמאל שם, על ידי העליון, שהוא רדל"א, שז"ס שכתר נחשב לקו אמצעי, וחכמה ובינה שמתחתיו הם ימין ושמאל. משא"כ בשערות רישא ודיקנא, ששם כבר יצאו הדינין, לא יכלו ימין ושמאל להתאחד ולהתכלל זה בזה אלא ע"י כח המסך דחירק שבקו האמצעי העולה מלמטה, שעל ידו נכנע השמאל ונתיחד עם הימין, כמ"ש לעיל (לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) וכח העליון אינו מספיק, להתכללות ימין ושמאל, ומטעם זה זכה ז"א לכל ג' מוחין דאו"א, משום שהוא היה הגורם ליציאתם, שלולא המ"ן שלו ממסך דחירק לא נכללו ימין ושמאל באו"א. ומשום שתלת מחד נפקי, תלת בחד קיימא (כנ"ל ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת).

פסקה צה

בהאי גולגלתא דז"א וכו': בגלגלתא זו דז"א, נוטף טל מראש הלבן, שהוא גלגלתא דא"א, וטל הזה נראה בב' צבעים, כי אע"פ שהוא חסדים שנבחנים לגוון **לבן**, עכ"ז נראה בו גוון **אדמומית** הרומזת להתכללות מחכמה. דהיינו כעין הבדלח. ומן ז"א ניזון שדה תפוחים

הקדושים, שהוא המלכות. ומן הטל שבגלגלתא זו טוחנים מן לצדיקים לעולם הבא. ובו עתידים המתים להחיות. ולא נזדמן שיפול מן מטל הזה חוץ מאותו זמן, בעת שהלכו ישראל במדבר, וזן אותם העתיק מכל, מאותו מקום, מהטל שעל הגלגלתא, מה שאינו נמצא לאחר כך. ז"ש הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. כש"א ויתן לך האלקים מטל השמים וגו'. כי מטל הגלגלתא דא"א, נוטף על גלגלתא דז"א, שנקרא שמים. זה היה בזמן ההוא, שהיו ניזונים מטל השמים, ולזמן אחר, למדנו, קשים מזונותיו של אדם לפני הקב"ה, כי בזמן הזה תלוים המזונות במזלא, במזל ודאי, שיש שם דינים, ולא מטל הגלגלתא דא"א, שכולו רחמים. וע"כ בנים חיים ומזון, לא בזכות תלוי הדבר, אלא במזל תלוי הדבר. והכל תלוים במזל ההוא, כמו שהעמדנו. שהוא הדיקנא דא"א הנקרא מזלא (כנ"ל אות נ"ח).

ביאור הדברים. כמו שהמזון שהוא אור החיים של האדם, תלוי בטל ומטר, הגשמיים, כן המזון הרוחני, שממנו אור החיים הרוחני, תלוי בטל ומטר הרוחניים. וטל ומטר הם ענין אחד, אלא החסדים שבו נקראים טל, והגבורות שבו, נקראים מטר, שז"ס שנקראים גבורות גשמים. וזמן הטל הוא בקיץ שהוא חסדים, וזמן המטר הוא בחורף שהוא גבורות. וע"כ בחג הפסח שהוא בחינת קו ימין, מזכירים הטל, ובחג הסוכות שהוא בחינת קו שמאל מזכירים הגשם. ולפיכך רישא חוורא. שה"ס עתיקא, שאין בו שמאלא וכולו ימין (כנ"ל באד"ר אות ל"א) מטעם כי השמאל כפוף ומכוסה בימין בסוד חוור בגו חוור, כנ"ל (באד"ר אות מ"ב בהסולם) הנה הימין והשמאל שבו, הנקראים גלגלתא וחכמה סתימאה (כנ"ל אות קט"ו) הם שניהם בחינת טל, שהוא חסדים, אלא ההפרש בין ימין לשמאל הוא, שהימין שה"ס גלגלתא הוא טל שכולו לבן, אבל השמאל שהוא חכמה סתימאה, אע"פ שהוא ג"כ טל שהוא לבן בעצם, הנה מבהיקים ממנו ניצוצי אדמומית מעט, כעין הבדלח, לפיכך הוא נקרא **טלא דבדולחא**. וז"ש **וההוא טלא אתחזי בתרי גווני ומניה מתזן חקלא דתפוחין קדישין**, כלומר אע"פ שממקורו בגלגלתא הוא גוון אחד, שהוא כולו לבן ואין בו אדמומית כלל, עכ"ז כשז"א מקבל הטל הזה כדי להשפיע אל המלכות הנקראת חקל תפוחין, הוא נראה אצל המלכות בב' גוונים שהם לבן אדום כעין הבדלח. אבל בז"א שהוא ימין הוא כולו לבן. כי אין הטל מקבל תרי גווני אלא בהמלכות שהיא בחינת שמאל. ולפיכך מזכיר **ומניה אתזן חקלא דתפוחין קדישין**, ללמד, שרק לצורך השפעה להמלכות מקבל הטל תרי גוונין.

ולפיכך אין מזון התחתונים מקובל מטל השמים, שה"ס חסדים מז"א, אלא מלחם מן הארץ, הבא ע"י גבורות גשמים, ומן המלכות שנקראת ארץ. כי אין אור החיים אלא

באורות שיש להם ג"ר, ואור החסדים אע"פ שהוא ג"ר אצל הבינה, וכן אצל ז"א בעת שמלביש הבינה, שהוא מטעם כי חפץ הוא, והם דוחים קבלת החכמה, וע"כ אין חסרון חכמה נחשב להם לחסרון, והחסדים מספיקים להם לג"ר, אבל התחתונים המקבלים חכמה אם מושפעים להם חסדים בלי חכמה, הרי נחשב אליהם כמחוסר ראש, ואין אור החיים מושפע מהם. וע"כ מוכרחים התחתונים לקבל לחם מן הארץ, דהיינו מן המלכות שנקראת ארץ, שה"ס חכמה תתאה, שיש שם ב' גוונים חכמה וחסדים יחדיו, שאז נחשב להם לאור החיים. אבל טל השמים, שהוא חסדים בלי חכמה נחשב להם לו"ק בלי ראש. ואינו מספיק להם למזון שיש בו אור החיים.

אמנם דור המדבר, שהוא דור היחיד שהתנהג בבחינת ז"א, דהיינו ע"י משה, שפניו כפני חמה, דהיינו ז"א, הוא הגביה מעלת ישראל שיכלו לקבל מטל השמים בלבד, ועכ"ז יהיה הטל בכל השלמות ולא יהיה מחוסר ג"ר, ויהיה מספיק למזון שבו אור החיים. וז"ש, **ולא אזדמן מנא דנפל מהאי טלא** וכו' **בזמנא דאזלי ישראל במדברא**. דהיינו בזכותו של משה, שהגביה אותם למדרגתו, והספיק להם לבחינת ג"ר, כנ"ל. אבל **לזמנא אחרא תנינן קשים מזונותיו של אדם**. וכו'. כי הם מחויבים לקבל מזונותיהם מן המלכות, שה"ס לחם מן הארץ, המושפע ע"י גבורות מקו שמאל, הנמשכות משערות דיקנא דא"א, הנקרא מזל. וז"ש, **לאו בזכותא תלייא מילתא, אלא במזלא תלייא מילתא**. כי לחם מן הארץ אינו מושפע רק בדינים ממזלא, משום שהמלכות ה"ס קו שמאל כנ"ל.

ונודע, שהעליון כלול מכל אורות התחתונים, ואינו מקובל להתחתון, אלא אחר שכבר קיבל כל האורות התחתונים ממנו. ולפיכך אע"פ שהתחתונים מקבלים מטל הזה של הגלגלתא דרך ז"א והמלכות כנ"ל, אינו אלא טפות טפות, אבל בגמר התקון, דהיינו אחר שיקבלו התחתונים כל המוחין שהם מגלגלתא דעתיקא ולמטה, ויגיעו לקבלת הטל הזה שעל הגלגלתא דעתיקא, אז יגמר כל התקון, דהיינו שתתוקן המלכות דצמצום א', שהמיתה נמשכת ממנה, ואז יבולע המות לנצח. כי אין המלכות דצמצום א' מתוקנת עד שהתחתונים יקבלו כל המוחין מגלגלתא דאצילות ולמטה, דרך ז"א. וז"ש, **וביה זמינין מתייא לאחייא** שע"י טל הזה שעל הגלגלתא דעתיקא הנוטף טפין טפין לגלגלתא דז"א, כשהתחתונים יהיו ראוים לקבל ממנו, אז ישפיע ז"א להתחתונים כל הטל, שקבל מגלגלתא דעתיקא, בבת אחת, ויקומו המתים לתחיה. ויבולע המות לנצח. וז"ש לעיל (באד"ר אות י"ז) **ומההוא טלא דאנער מרישיה, ההוא דאיהו לבר**, דהיינו ז"א, **יתערון מתייא לעלמא דאתי**, דהיינו שאז ינער ז"א כל הטל מראשו בבת אחת, כנ"ל, ואז יחיו המתים.

ואין להקשות, כיון שהתחתונים כבר קבלו כל המדרגות שהם מגלגלתא דעתיקא ולמטה, א"כ הם יכולים לקבל הטל ישר מגלגלתא דעתיקא, ולמה הם מקבלים אותו דרך גלגלתא דז"א. הענין הוא, כי התחתונים, אפילו בגמר התקון אינם יכולים לקבל משהו מלמעלה מז"א, כי נשמות התחתונים הן תולדה מז"א ומלכות, וכל מדרגה אינה יכולה לקבל משהו אלא ממדרגה העליונה הסמוכה לה, שהיא שורשה. אלא בגמר התקון נמצא ז"א עולה לגלגלתא דעתיקא, ונעשה שוה כמו עתיקא, ונמצאים התחתונים יכולים לקבל כל הטל דעתיקא דרך ז"א, דהיינו שז"א ינער אותו מראשו בבת אחת. כמבואר.

פסקה צו

תשעה אלפין רבוא וכו': ט' אלפים רבוא עולמות נוסעים וסומכים על גלגלתא הזו. ואויר הטהור הזה דאבא (כנ"ל אות קט"ז) נכלל בכל המדרגות דז"א הן בימין והן בשמאל, כיון שהוא כלול מכל, וכל המדרגות נכללות בו, דהיינו שכלול מימין ושמאל, וע"כ נתפשטו פניו של ז"א לב' צדדים, דהיינו לימין ושמאל, בב' אורות מחסדים וחכמה, כלול מכל. וכשמסתכלים פניו דז"א בפנים דעתיקא קדישא, נקרא הכל, בין הפנים דא"א ובין הפנים דז"א בשם **ארך אפים**. מהו ארך אפים. אלא כך למדנו, משום שמאריך אפו לרשעים. אבל ארך אפים פירושו, רפואה מן הפנים, כי ארך פירושו רפואה, מלשון, כי העלה ארוכה לך (ירמיה ל') כי לא נמצאת רפואה בעולם, אלא בזמן שמשגיחים ז"א ועתיקא קדישא, פנים בפנים.

פירוש. בגלגלתא דא"א, יש י"ג אלף רבוא עולמות, שה"ס ג' הויות א' מימין וא' משמאל וא' באחורי הראש באמצע, שהם בחינות ג' קוין שבכל אחד ד' ספירות חו"ב תו"מ, והם י"ב ועם המלכות המקבלת אותם הם י"ג. והטעם שכל אחד מהם הוא אלף רבוא כבר נתבאר לעיל (באדרא רבא אות ט"ז ע"ש) וז"א לוקח מהם רק ט' אלף רבוא עלמין, שהם בחינת ימין ושמאל הכלולים בהויה דאחורי הראש דא"א, שהם ט' אלף רבוא עלמין עם מלכות הכוללת אותם. כי קו האמצעי כולל ב' הקוין ימין ושמאל. אבל ב' הויות שמב' צדדי הראש דא"א, שייכים לאו"א. כי או"א ה"ס ימין ושמאל. וז"א ה"ס קו האמצעי, וע"כ כל אחד לוקח מהבחינה שכנגדו בא"א.

פסקה צז

בחללא דגולגלתא נהירין וכו': בחלל הגלגלת מאירים ג' אורות. דהיינו חב"ד. ואם תאמר, אתה אומר שלשה, הרי ארבעה הם, כמו שאמרתי, שהם ירושת אביו ואמו, דהיינו חו"ב, שהם בחינת או"א שירש, וב' חלקי הדעת הנגוז בהם, שמתעטרים כולם בראשו של ז"א והם תפלין ש"ר. ומשיב, בתחילה הם ארבעה אורות, ואח"כ מתחברים

בצדדיו, כלומר שב' חלקי הדעת מתחברים בו לאחד, להכריע על חכמה ובינה וליחדם זה בזה, ונעשו ג' אורות, ומאירים ונכנסים בג' חללים שבגולגלתא, ויוצאים כל אחד בהצד שלו, זה בימין וזה בשמאל וזה באמצע, ומתפשטים בכל הגוף.

פסקה צח

ואלין מתחברן בתרי וכו': ואלו ד' אורות מתחברים בב' מוחין, שהם חכמה ובינה, ובמוח הג' הכולל אותם ב' מוחין, ואחוז בצד זה ובצד זה, דהיינו בימין שהוא חכמה, ובשמאל שהוא בינה, ומתפשט בכל הגוף, ונעשה ממנו ב' גוונים כלולים כאחד, דהיינו הימין שבו שהוא חסדים, והשמאל שבו שהוא חכמה, כלולים בו יחד, שמזה מאיר פניו, גווני הפנים שלו מעידים על אבא ואמא, כלומר שמאירים בגוון אבא שהוא חסדים ובגוון אמא שהוא חכמה, והוא נקרא **דעת**. בדעת כתוב, כי אל **דעות** ה' וגו'. דהיינו לשון רבים, שהוא, משום שהוא בב' גוונים, בחסדים ובחכמה, וע"כ, לו נתכנו עלילות. להאיר בחכמה ובחסדים, אבל לעתיקא קדישא סתימאה לא נתכנו. מהו הטעם שנתכנו לזה, לז"א. הוא משום שירש מן או"א ב' חלקים, דהיינו חכמה וחסדים, וע"כ כתוב, עם **חסיד** תתחסד, שמאיר לו בחסדים, עם **גבור** תמים תתמם. שמאיר לו בגבורות, דהיינו בהארת חכמה שבשמאל, שהוא השלמות, כי תמים, פירושו שלם. כלהלן באות קכ"ב.

פסקה צט

והא בקשוט אוקימו וכו': והרי באמת העמידו החברים, שכתוב, ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא. **ויגד**, הרי העמידו שהכל סוד החכמה הוא. כלומר שהמשכת החכמה נקראת הגדה. וכי בן רבקה הוא. **בן רבקה**, ולא כתוב בן יצחק, שזהו רמז, והכל רמוז בחכמה. פירוש, שיש בחכמה אור זכר דהיינו המאיר ממעלה למטה, ואור נקבה, המאירה ממטה למעלה בלבד, וע"כ רמז שבן רבקה הוא שיש בו אור נקבה, ולא בן יצחק, כי אין בו אור זכר. כי יעקב ה"ס קו האמצעי המתקן את השמאל שלא יאיר אלא ממטה למעלה בלבד (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) ואין הכוונה שיצחק היה מאיר החכמה ממעלה למטה ח"ו, אלא שמדרגתו היתה כך, להאיר ממעלה למטה, אלא שנתקן בסוד העקדה שיאיר בבחינת קו אמצעי, שהוא ממטה למעלה. והרמז, ולא בן יצחק, הוא על מדרגתו המקורית, שהוא אור זכר.

פסקה ק

ועל האי אקרי וכו': ועל זה נקרא יעקב תמים בכל. ובו נראית האמונה, כלומר שהשפיע חכמה למלכות שנקראת רחל ונקראת אמונה. והשפעת החכמה מכונה הגדה. וע"כ כתוב **ויגד** יעקב לרחל. שהוא יורה על השפעת החכמה, ולא כתוב, **ויאמר**.

פסקה קא

הני גווני כמה וכו': אלו הגוונים, של ימין ושמאל שבדעת, כמו שמאירים בעטרה של הראש, בבחינות אורות מקיפים, ונכנסים בחללי הגלגלתא, ומאירים בבחינות אורות פנימיים, כך מתפשטים בכל הגוף, שהוא חג"ת נה"י, והגוף מתאחז בהם, אבל לעתיקא קדישא הסתום **לא** נתכנו עלילות שאין בו חכמה, ואינן יפות לו, כי זה עתיקא קדישא נמצא לגמרי באחד, דהיינו באור החסדים בלבד, ואין הארת החכמה שולטת בו, וע"כ נמצא בו שמחה לכל, חיים לכל, ולא תלוי בו שום דין. אבל בזה, בז"א, **לו** נתכנו עלילות, ודאי. כנ"ל בסמוך. וע"כ יש כאן קרי וכתיב, שהכתיב הוא **לו** עם **ו'**, והקרי הוא **לא** עם **א'**. (שמואל א' ב') שזה בעתיקא, וזה בז"א.

פסקה קב

בגולגלתא דרישא תליין וכו': בגלגלתא של הראש, שהוא כתר, תלויות כל אלו הרבבות והאלפים קווצות השער, שהן שחורות ומסתבכות זו בזו, ואחוזות זו בזו, שאחוזות באור העליון המעטר ראשו מאבא, וממוחו שהאיר מאבא, ואח"כ יוצאים נימין, על נימין מן האור המתעטר בראשו מן אמא, ומשאר מוחי, דהיינו ממוח הפנימי דאמא וממוח הדעת. וכולן אחוזות ומסתבכות באלו השערות האחוזות מאבא. משום שהן מתערבות זו בזו' ומסתבכות זו בזו.

פירוש. כבר ידעת סוד השערות שהן מלשון סערות, דהיינו דינים הבאים מג' זריעות חולם שורק חירק (המבוארים לעיל ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא ע"ש) שהם שורשים לג' קוין ימין שמאל ואמצע. וכן מבחינת המחלוקת דימין ושמאל בסו"ה יעלו שמים ירדו תהומות (המבואר באד"ר נשא אות רי"ד) גם ידעת שיש ב' מיני מוחין דחב"ד בראש ז"א, א) ג' קוין בגלגלתא, שה"ס ד' מוחין דאו"א, חכמה בינה ימין דדעת ושמאל דדעת המבואר לעיל (באדרא רבא אות קפ"א). ב) ג' קוין בסוד ג' חללי גלגלתא, שה"ס ג' מוחין חב"ד מישסו"ת המבוארים לעיל (באד"ר אות ק"צ.) ולפיכך גם בשערות רישא יצאו דינים וסערות מבחינת ג' קוין דאו"א שבגלגלתא דז"א, ודינים וסערות מבחינת ג' קוין דישסו"ת שבמוחין שבג' חללים דראש ז"א. והדינים והסערות היוצאים מבחינת קו ימין, דאו"א ודישסו"ת, שנקרא **חכמה**, הן נקראות **שערות**. והסערות היוצאים מקו שמאל דאו"א וישסו"ת, שנקרא **בינה** הן נקראות נימין. והסערות היוצאות מקו אמצעי דאו"א וישסו"ת הנקרא **דעת**, הן נקראות קוצין. וההפרש בין שערות רישא לשערות דיקנא ע"י באד"ר אות צ'.

וז"ש, **בגולגלתא דרישא** וכו' **קוצי דשערי דאינון אוכמין**. שהם הדינים דג' נקודות הנ"ל, שמצד הדעת שהן הדינים דמסך דחירק הן נקראות קוצין, ומצד החכמה שהיא קו ימין, ששם עלית המלכות לבינה, הן נקראות שערין. ומצד המסך דחירק שכולל בתוכו גם דינים דמנעולא, שה"ס מלכות הבלתי נמתקת בבינה (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) הן שחורות. כי המלכות, היא גוון שחור. וזסו"ה קוצותיו תלתלים שחורות כעורב. ואע"פ שיש בהן הרבה בחינות דינין מג' זריעות וממחלוקת דשמאל וימין, כנ"ל, מ"מ כולן כלולות זו בזו. וז"ש **ומסתבכין דא בדא**, כלומר שנכללות זו מזו. **אחידן דא בדא**, שהן נאחזות לינק זו מזו. **דאחידן בנהירו עלאה**, שהדינים הללו אחוזים בהארה העליונה, כלומר, שהם גורמים לסדר ג' קוין המאיר במוחין עליונים, שלולא הקדם דינים האלו, לא היו יוצאים המוחין דג' קוין (כנ"ל אות נ"ח) **דמעטר ברישיה מאבא**, היינו **השערות** הנמשכות מקו ימין שנקרא אבא, והיינו מקו ימין דד' מוחין שבגלגלתא דז"א, כי ע"כ אומר **דמעטר ברישיה**, שהוא מעטר אותו בגלגלתא שלו. **וממוחא דאתנהיר מאבא**, היינו מקו ימין שבג' מוחין דג' חללי גלגלתא שהוא מקבל מקו ימין דמוחין עליונים שבגלגלתא. וע"כ אומר **דאתנהיר מאבא**. וז"ש **לבתר נפקין נימין על נימין מנהירו דמתעטר ברישיה, מאמא**. דהיינו **הנימין** היוצאות מקו שמאל שנקרא אמא והיינו מקו שמאל דד' מוחין דגלגלתא דז"א, וע"כ אומר, **דמתעטר ברישיה**, דהיינו בגלגלתא. **ומשאר מוחי**, היינו מקו שמאל דג' קוין דישסו"ת שבמוחין הפנימים דז"א, ומקו אמצעי שלמעלה בגלגלתא דז"א, שהוא דעת דאו"א, ומקו אמצעי שבפנימיות המוחין שהוא דעת דישסו"ת מכל אלו נמשכות שערות, נימין, וקוצין, על הגלגלתא. והטעם שנקבעו להיות על גלגלתא, כבר נתבאר לעיל, שהוא מטעם היותה מתוקנת ב **ם'** דצלם (כנ"ל באד"ר אות ל"ד) ועיקר התכללות כל הדינים הוא בדינים דקו ימין, שה"ס שורש כל הדינים, שהם בחינת אבא. וז"ש **וכלהו אחידן ומסתבכי באינון שערי דאחידן מאבא**, דהיינו בדינים של זריעת החולם שה"ס כניסת ה **י'** לאויר שהוא שורש השערות ועי' באד"ר אות קצ"ו. והכל הולך למקום אחד.

פסקה קג

וכלהו מוחי אחידן וכו': וכל המוחין שבפנימיות חללי הראש שהם חב"ד דישסו"ת אחוזים בגלגלתא, שהם חב"ד דאו"א, שהוא מוח העליון. וכל המשכות השערות נמשכות מג' חללי המוח, האחוזים במוחין העליונים, ומתערבות זו בזו, בטהרה בטומאה. כלומר, שהן טעמי הטהרה, וטעמי האזהרות על הטומאה. בכל אלו הטעמים, והסודות, הסתומים והמתגלים. משום זה כל המוחין מרומזים באנכי ה' אלקיך. וגו'.

שה"ס רמ"ח מצות עשה ושס"ה לא תעשה הכלולות באנכי ה' אלקיך וגו'. שהם מסודרים, כמו שמאירים בעטרת הראש, דהיינו בד' מוחין דגלגלתא, והארתם נכנסת בג' חללי הגלגלתא בפנימיות הראש.

פסקה קד

כל אינון קוצין וכו': כל אלו קווצות השערות השחורות תלויות ומכסות לצד האזנים, והנה למדנו, שמשום זה כתוב, הטה ה' אזנך ושמע. מכאן העמדנו, שמי שרוצה שהמלך יטה אזנו אליו, יסלסל השערות בראש המלך. כלומר שיכוון לתקן הדינים התלויים בשערות ראש דז"א, ויפנה השערות מעל אזניו, שלא יכסו על שמיעת התפלה, ואז ישמע לו המלך בכל מה שצריך.

פירוש. מקור השערות, הוא מקו ימין מסוד זריעת נקודת החולם, שה"ס עלית המלכות לבינה. ואינן דבוקות אלא על הגלגלתא שהוא בחינת **ם'** דצלם שממנה אין המלכות יורדת לעולם. משא"כ בסוד הפנים המתחילים מב' אזנים ומצח, אין שם מקום קביעות לשערות להיותן סוד ל' דצלם, שמשם יוצאת ה **י'** מאויר בעת גדלות, וע"כ מתבטל שורש השערות משם. אלא כל עוד שהוא בקטנות, השערות שעל הגלגלתא נמשכות ומכסות גם על האזנים והמצח, שזה יורה שיש גם בפנים כניסת ה **י'** לאויר שהוא שורש הדינים והשערות. ואז אין תפלות התחתונים נשמעות, כי הדינים דשערות מכסות האזנים. אלא כשהאדם מסלסל בשערות המלך, דהיינו כשמוציא ה **י'** מאויר, ומתגלים הג"ר דז"א, אז חוזרות השערות למקום קביעתן, דהיינו לגלגלתא בלבד והאזנים והמצח מתגלים, וכיון שיש לו ג"ר לז"א, התפלות נשמעות, וז"ש, **מאן דבעי** וכו', **יסלסל ברישיה דמלכא** דהיינו שיעלה מ"ן להוציא ה **י'** מאויר, ויתגלה אור הג"ר בראש המלך, שהוא ז"א. **ויפנה שערי מעל אודנוי**, כי כשמתגלה הג"ר מתפנים האזנים והמצח משערות, ואז, **וישמע ליה מלכא בכל מה דבעי**. כי אין התפלות מתקבלות מטרם שמאירים הג"ר בז"א.

פסקה קה

בפלגותא דשערי מתאחדא וכו': בהתחלקות השערות דז"א, מתאחז דרך אחד, בדרך התחלקות השערות דעתיק יומין, כלומר שמקבל שפעו ממנו, ומתחלקים ממנו, כל הדרכים של מצות התורה. כל בעלי יבבה ויללה תלוים בכל קוץ וקוץ שבשערות, והם פורשים רשת לרשעים שאינם יודעים אלו הדרכים. ז"ש דרך רשעים כאפלה, וכל אלו תלוים בקוצין הקשים. ומשום זה כולם קשים. והעמדנו, שבאלו קוצין החלקים מתאחזים בעלי המתקלא, שכתוב, כל אורחות ה' חסד ואמת. וכל כך הוא, משום שממשיכים ממוחין סתומים של השמאל, הנקראים רהיטי מוחא.

פירוש. השערות, הם כל מיני דינים הנמשכים מתקוני ג' קוין שבמוחין כנ"ל. והלבן שבין השערות, רומז על חסד שאין בו דינים. כי מתוך שהצדיקים רואים הדינים המתפשטים לנוטים לימין ולנוטים לשמאל, הם יודעים דרך קו האמצעי החלק שאין בו שום שערות ודינים, שמקור הדרך הזה הוא בגלגלתא דא"א כנ"ל (באד"ר אות ל"ג) שעליו נאמר וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. ומאיר לאורחא דפלגותא דשערי שבגלגלתא דז"א. וז"ש, **בפלגותא דשערי מתאחדא חד אורחא בארחא דעתיק יומין**, שהצדיקים ההולכים בקו אמצעי הם יונקים מאורחא דגלגלתא דא"א, המאיר באורחא דז"א. וכל תרי"ג מצות באים לעזור לאדם שילך בדרך אמצעי הזה, שאין בו משערות דקו ימין ואין בו משערות דקו שמאל. כי רמ"ח מצות עשה מצילים אותו משערות דימין, ושס"ה מצות ל"ת מצילים אותו משערות דשמאל. וז"ש **ומתפרשן מניה כל אורחוי דפקודי אורייתא**. שכל מצוה מטלת אורה בדרך הלבן הזה. ואין לשאול, הרי גם מקו אמצעי יש שערות ודינים. הענין הוא שהדינים שבו הם ג"כ מבחינת הנטיה לקו ימין או לקו שמאל, שהם מענישים אותם, כדי שילכו בקו האמצעי ממש, וכשמקבלים הדינים ההם, נשמעים לו ללכת בקו אמצעי, אבל להולכים בקו אמצעי אין דינים כלל.

ולפיכך אחר שביאר בחינת הלבן שבקו האמצעי הנקרא אורחא דפלגותא דשערי, מבאר הדינים הנוהגים בקו האמצעי, שהם דעת, הנקראים **קוצין**, שהם מענישים את הנוטים לימין או לשמאל (כנ"ל אות קכ"ד). וז"ש **כל מאריהון דיבבא ויללה תליין בכל קוצא וקוצא**, דהיינו בעלי הדין המענישים ומביאים יבבה ויללה לעולם הם תלוים בדינים דקו אמצעי, דהיינו הנמשכים מדעת, המכונים קוצין. **ואינון מפרשין רשתא** וכו' שמפילים אותם ברשת שלהם. כי **דרך רשעים כאפלה** לא ידעו במה יכשלו. והם נופלים לרשת הדינים שבקוצי השערות. אמנם הצדיקים ההולכים בקו אמצעי הם הולכים באורחא דפלגותא דשערי, שהוא לבן ואין בו שערות כלל, שעליו נאמר, (שם) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. וכבר ידעת שיש בקו אמצעי ב' בחינת דינין דמנעולא ודמפתחא, שבעת שגלוים בו הדינים דמנעולא אין המוחין יכולים להתפשט בו, אלא אחר שממתיק המלכות לבחינת מפתחא אז מתגלים בו המוחין (כנ"ל לך דף י"ג ד"ה ונתבאר) וז"ש, **וכל אלין תליין בקוצין תקיפין**, שכל זה אמור בקוצין היוצאים מבחינת מנעולא, שהם דינים קשים, **ואוקימנא באינון שעיען**, דהיינו אותן הבאות מדינים דמפתחא, שהן חלקות, **אתאחדן מאריהון דמתקלא**, בהן מתאחזים בעלי המתקלא, שה"ס המסך דחירק המתוקן בבחינת מפתחא, (כנ"ל בספרא דצניעותא אות ג' בהסולם) שהוא גורם ליציאת המוחין דפנים בפנים. וז"ש שעליהם כתוב, **כל אורחות ה' חסד**

ואמת, כדי שיתגלו המוחין דגדלות הכלולים מחסד וחכמה. הנקראים חסד ואמת. **וכל כך**, למה הם גורמים כל זה. הוא **בגין דמשכין ממוחין סתימין דרהיטי דמוחא**. שלהיות המסך דחירק מתוקן בסוד המתקלא שפירושו, שהחסדים יאירו ממעלה למטה, והחכמה ממטה למעלה, אז יכולים להמשיך ולגלות מוחין הסתומים שבשמאל, כי אז הם נכללים בחסדים דימין ולא זולת. כמ"ש בספד"צ הנ"ל.

פסקה קו

ובג"כ משתכחי כל וכו': עתה מבאר הדברים ביתר ביאור. ומשום זה נמצא כל אחד מן הקוצין כפי דרכו, כלומר שיש בחינת קוצין בכל מוח ומוח מחב"ד, כי כלולים זה מזה, ויש בכ"א מהם שערות ונימין וקוצין. אבל ממוח אחד מהם, דהיינו מוח האמצעי, שהוא דעת, נמשכים מאלו הקוצין החלקים שבו, בעלי המתקלא. שכתוב עליהם כל אורחות ה' חסד ואמת.

פירוש. אע"פ שהקוצין שה"ס דינין דקו אמצעי נמצאים בכל ג' המוחין, חב"ד, עכ"ז, מה שאמר, שמקוצין החלקים נמשכים בעלי המתקלא לגלות המוחין דפב"פ כנ"ל, זה נאמר רק על מוח הימין, שהוא בחינת קו ימין בכללו, אלא לא בבחינת שערות ונימין הנכללים בו אלא בקוצין החלקים שבו, שהם בחינת קו אמצעי. שה"ס המסך דחירק שעל ידו מכריח קו השמאל להתכלל בימין. שהוא המכונה מתקלא. והטעם שהוא מקוצין דימין, הוא, כי בחינת המפתחא כשנקשרת בימין, היא בשליטת החסדים, ואז הם בסוד אספקלריא המאירה.

פסקה קז

ממוחא תנינא באינון וכו': ממוח השני, שהוא מוח השמאל שהוא בינה. באלו קוצין הקשים שבו נמשכים ותלוים בעלי יבבה ויללה הנ"ל, שכתוב בהם, דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו. מה פירושו. ומשיב, אלא לא ידעו, כלומר, אינם יודעים ואינם רוצים לדעת במה יכשלו. אל תקרי **במה** יכשלו, אלא באמא יכשלו. דהיינו באלו הנאחזים במוח הב' שהוא בצד אמא. מהו צד אמא, היינו גבורה קשה שבשמאל, שממנה מתאחדים בעלי יבבה ויללה הנ"ל.

פירוש. מלמדנו בזה, שאע"פ שאמר לעיל, שבעלי יבבה ויללה יוצאים מקוצין הקשים, אין הפירוש מקוצין הקשים שבקו האמצעי, אלא מקוצין הקשים הכלולים בקו שמאל, כי שם מתכפלים הדינים שבהם, מחמת התכללותם בדינים דשמאל.

פסקה קח

ממוחא תליתאה באינון וכו': ממוח הג', באלו קוצין שהם באמצע, כי כלול בו ימין שמאל אמצע, שהם שערות נימין קוצין, וע"כ אמר קוצין דבאמצע, נמשכים ותלוים בעלי מדין, שה"ס היושבים על כסא מדין, דהיינו המקבלים מבחינת החכמה שבמלכות, הממותקת בחסדים, שאז נקראת כסא מדין. וקיומם תלוי בקוצין דמוח הדעת, שה"ס המסך דחירק הנ"ל. ונקראים פנים מאירים ואינם מאירים. שלהיותם במלכות, הם פנים שאינם מאירים, ולהיותם מתוקנים מקו אמצעי דדעת, הם מאירים. ובאלו כתוב פלס מעגל רגלך. דהיינו שיהיו דבוקים בקו האמצעי שהוא פלס ומתקלא, ואז יהיו פנים מאירים. והכל נמצא באלו הקוצין דשערות הראש.

ונתבאר, אשר בחינת המתקלא שבמסך דחירק שבקו האמצעי הממשיכה המוחין הגדולים דפנים המאירים, היא נמשכת מן הקוצין שבקו ימין. ובחינת דינים הקשים הנמשכים ממסך דחירק שבקו האמצעי, מבחינת המנעולא שבו, הם מן הקוצין שבקו שמאל שהוא אמא. ובחינת מארי מדין, דהיינו המקבלים הארת החכמה ממלכות שנקראת חכמה תתאה, הם נמשכים מקוצין דקו אמצעי, שהוא השוקל את החכמה שלא תאיר ממעלה למטה, בסו"ה פלס מעגל רגלך. ואלו, לפעמים הם בפנים מאירים, כשהם בשליטת קו האמצעי ולפעמים הם בפנים שאינם מאירים, כשהם בשליטת המלכות.

פסקה קט

מצחא דגולגלתא מצחא וכו': המצח של הגלגלת הוא מצח לפקוד הרשעים על מעשיהם. וכשמצח הזה מתגלה, מתעוררים בעלי הדין, לאלו שאינם בושים במעשיהם. מצח הזה הוא אדום כשושנה. ובשעה שמתגלה מצח של עתיקא, במצח הזה, הוא חוזר להיות לבן כשלג. ואותה שעה נקראת שעת רצון לכל.

פירוש. כבר נתבאר, שאע"פ שלא נקבעו שערות, במצח ופנים דז"א, משום ששורש השערות הוא מהדינים דנקודת החולם, שהוא עלית ה **י'** לאור ונעשה אויר, וקביעות הזו ד **י'** באויר, הוא רק בגלגלתא (כנ"ל אות מ"ג) עכ"ז בקטנות, מטרם שיוצאת ה **י'** מאויר, נמצאות השערות מכסות האזנים והמצח מפני שהאור הוא ו"ק בלי ראש, ובגדלות כשיוצאת ה **י'** מאויר מתפנים השערות ונגלה המצח. שאז חוזרת ומתגלה החכמה, שנעלמה מכח כניסת ה **י'** לאויר כנודע. והנה בא"א בעת ההיא מתגלה מצח הרצון, שפירושו, שהמצח שלו דוחה החכמה ובוחר בחסדים: ואז נמצאים החסדים ההם בבחינת רעוא דרעוין (כנ"ל אות מ"ג) משא"כ בז"א, שבעת שנתגלה המצח מן השערות, דהיינו בעת שה **י'** יוצאת מאויר, ובינה ותו"מ דתחתון חוזרים להמדרגה, הרי

יוצא ונעשה מהם בחינת קו שמאל, ומתעוררת אז מחלוקת בין ימין לשמאל, בסו"ה יעלו שמים ירדו תהומות (כנ"ל אות נ"ח).

וז"ש, **מצחא לאתפקדא חייביא על עובדיהון**, דהיינו בשעה שהמצח מתגלה, כמו שממשיך, **וכד האי מצחא אתגלייא**, דהיינו כשיוצאת ה' מאויר, והשערות מתפנות מן המצח, **מתערין מאריהון דדינין לאינון דלא מתכספין בעובדיהון**, דהיינו שנתעורר אז המחלוקת דימין ושמאל, ומתגלים דינים דימין וכן דינים דשמאל, על כל אותם הרשעים שאינם רוצים לקבל עליהם שליטת קו האמצעי. וז"ש **האי מצחא סומקא כוורדא**, דהיינו סוד דינים דשמאל, המכונה אדום, המענישים קשה את הרשעים הרוצים לינק משמאל בלי ימין. אבל **ובשעתא דאתגליא מצחא דעתיקא בהאי מצחא**, שבו שליטת החסדים החשובים יותר מחכמה, להיותם בו ברצון (כנ"ל אות מ"ג) אז, **אתהדרת חוורא כתלגא**, כי שליטת החסד דמצח הרצון דעתיקא, שה"ס גוון לבן מתגברת על הארת השמאל שבמצח ומחזירו ללבן. **וההיא שעתא עת רצון אקרי לכלא**. מפני שחסדים דמצח דעתיקא מאירים ברצון, ולא מחמת מסך וחסרון, וע"כ לא פג מהם מעלת החכמה, ויש בהם מעלת שניהם. ע"כ הם לרצון לכל. (כנ"ל אות מ"ג) (ועי' באד"ר אות קצ"ט).

פסקה קי

בספרא דאגדתא דבי וכו': בספר האגדה של רב ייבא סבא. אמר, **מצח**. אם זכו מצח, שהוא מצח של עתיק. דהיינו מצח הרצון. ואם לא זכו, מטילים ה **ח**' בין ב' אותיות **מ"צ**, ונעשה הצירוף מחץ. כש"א, **ומחץ** פאתי מואב. דהיינו שהרשעים משיגים ממנו עונשים כנ"ל.

פסקה קיא

ואוקימנא דאקרי נצח וכו': והעמדנו, שמצח, נקרא נצח באותיות הרצופים, בחילוף אות באות הסמוכה מתחלפת ה **מ**' דמצח ב **נ**', ונעשה הצירוף נצח. שזה יורה שמאיר במצח אור הנצח דעליון, כי נה"י דעליון מתלבשים בתחתון. ואע"פ שנצח, במקום אחר הוא עולה, כי נצח דעליון מתלבש במקום חסד דתחתון, אין זה קושיא, כי יש נצחים אחרים המתפשטים בכל הגוף. כלומר שנצח דעליון מתלבש בכל הצד ימין בתחתון, בימין בראש, ובימין דחג"ת דגוף, שהוא חסד דתחתון, בימין דנה"י דגוף שהוא נצח דתחתון. וע"כ יש ג' נצחים דעליון, המתלבשים בתחתון, ונצח שבימין בראש מאיר במצח של התחתון. והטעם שהמצח נקרא נצח, הוא משום שנוצח הדינים, משום שבשבת בשעת תפלת המנחה, כדי שלא יתעוררו דינים, מגלה עתיקא קדישא את המצח שלו וכל הדינים נכנעים ונשקטים ואינם נעשים (כמ"ש זה לעיל אות מ"ה).

פסקה קיב

בהאי מצחא תליין וכו': במצח הזה תלוים כ"ד בתי דינים לכל אלו המחוצפים במעשיהם, כמ"ש, ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון. שואל, והרי כ' בתי דינים הם, וד' למה נוסף עליהם. ומשיב שד' הוא כנגד ארבע מיתות בית דין התחתון התלויות למעלה. ונשארו רק עשרים בתי דין למעלה. ומשום זה בית דין של מעלה אינם מענישים עד שישלים ועולה לכ' שנים, שהם כנגדם של כ' בתי דין. בברייתא הסתומה שלנו למדנו, שהם כנגד כ"ד ספרים הכלולים בתורה.

פירוש. ב' אודנין ומצחא הם חב"ד (כנ"ל אות קכ"ו) ונמצא המצח, שהוא דעת. והדעת ה"ס קו האמצעי, הכולל ה' חסדים חג"ת נ"ה מימין, וה' גבורות חג"ת נ"ה משמאל. ואלו ה' גבורות שמשמאל, יש בכל אחת מהם ד' בחינות חו"ב תו"מ, והן עשרים גבורות, המכונות עשרים בתי דין. וז"ש, **והא עשרים אינון, ד' למה**. ששואל למה אמר שיש כ"ד בתי דין במצח הרי אין יותר מעשרים, שהן ה' גבורות דשמאל, שבכל אחת ד' בחינות חו"ב תו"מ. ומשיב, **לקבליהון דד' מיתות בית דינא לתתא, דתליין מלעילא**, כלומר, שמשיב, שגם המלכות, שנקראת ב"ד של מטה מצד הדין שבה אשר ד' בחינות חו"ב תו"מ שבה, ה"ס ד' מיתות ב"ד, גם הם כלולות ונמשכות מה' גבורות שבדעת, וע"כ יש עמהן כ"ד בתי דינים.

ונודע שסוד כ"ד ספרים, אשר בתורה נביאים וכתובים ה"ס ז"א ומלכות. כי התורה ה"ס חג"ת דז"א, ונביאים ה"ס נה"י דז"א. וכתובים. ה"ס מלכות. גם ידעת שבז"א יש י"ב צירופים שהם ג' קוין, שבכל אחד חו"ג תו"מ. ועד"ז י"ב בחינות במלכות שהן ג' קוין, שבכל אחד חו"ג תו"מ. והן כלולות זה מזה, ויש, כ"ד בחינות בז"א, וכ"ד בחינות במלכות. וז"ש, **במתניתא** וכו' **לקבליהון דכ"ד ספרים דאתכלילן באורייתא**, דהיינו כנגד כ"ד ספרים שהם בז"א ומלכות, שה"ס י"ב דז"א וי"ב דמלכות הכלולים בתורה, שה"ס ז"א. שאלו כ"ד בחינות יוצאות מקו האמצעי שנק' תורה, שהוא שופט, אשר הימין יאיר ממעלה למטה, והשמאל ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) והוא מעניש בסוד הדינים דמסך דחירק, לכל הרשעים הרוצים להמשיך חכמה משמאל ממעלה למטה, ולפיכך נבחנות כ"ד הבחינות היוצאות מג' קוין בז"א ובמלכות, בשם כ"ד בתי דינים. וז"ש **בהאי מצחא תליין כ"ד בתי דינין לכל אינון דחציפין בעובדיהון**, שהמצח, שה"ס הדעת, שהוא ז"א, מענישם כנ"ל. וז"ש, **כמה דכתיב ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון**, כי הרשעים המחוצפים אינם חפצים להדבק בדרכי קו האמצעי שה"ס **דעת**

שבמצח, ואומרים איכה **ידע** אל ויש **דעה** בעליון, ולפי שהם מחציפים פניהם לחלוק על הכרעת הדעת, ע"כ נענשים קשה מכ"ד בתי דינין שבדעת. (ועי' באד"ר אות ר"נ).

פסקה קיג

עייניו דרישא אינון וכו': העינים שבראש ז"א, הן עינים שהרשעים אינם נשמרים מהם. הן עינים שישנות ואינן ישנות. כלומר לפעמים ישנות ולפעמים אינן ישנות. ומשום זה נקראות, עיניו כיונים. מהו יונים. הוא כמו שאתה אומר, ולא **תונו** איש את עמיתו. דהיינו מלשון אונאה. כי לרשעים נדמה, שהן ישנות, כלומר שאינן משגיחות על העולם. וע"כ כתוב, ויאמרו לא יראה יה ולא יבין וגו' וכתוב, הנוטע אזן הלא ישמע וגו'.

פירוש, העינים דז"א ה"ס השגחה בשכר ועונש. ופעם הוא נגלה ופעם הוא נסתר, כי בעת שהתחתונים מטיבים מעשיהם זוכים להשיג השגחתו והוא ער לא ינום ולא יישן. ואם מריעים מעשיהם, ההשגחה נסתרת ואומרים לא יראה יה וגו'. שזה נבחן כשינה. בסוד אלהיהם ישן הוא. וז"ש, **עייניו דלא מסתמרין מנייהו חייביא**, כי בעת שמריעים מעשיהם, נמצאים מגבירים קו שמאל על הימין, כמ"ש לפנינו, ואז כבר העינים נסתרות מהם, ואומרים לא יראה יה, וע"כ אינם שומרים את עצמם מהם, שאינם מפחדים לחטוא. וז"ש, **ובג"כ אקרו עיניו כיונים** וכו' כי הרשעים מתאנים ע"י העינים שלו, כי מחמת חטאם הן נבחנות אליהם, שהם ישנות, ואינן משגיחות על העולם. שזהו אונאה, כי רק מעשיהם גרמו להם זאת, וע"כ נקראות עיניו כיונים. וז"ש, **דניימין ולא ניימין**, שלרשעים הם ניימין, כמ"ש ויאמרו לא יראה יה, ולצדיקים לא ניימין. כמ"ש הנוטע אזן הלא ישמע היוצר עין הלא יביט.

פסקה קיד

תקונא דעל עינא וכו': התקון שעל העין, הוא השערות המשוערות, שבסוף המצח מעל העינים, בשיעור שלם. מאלו השערות תלויות אלף ושבע מאה בעלי השגחה לעשות מלחמה, ואז עומדות כולן משלשול שלהן דהיינו שמפסיקות את ההשתלשלות שלהן שעל העינים לכסותן שהשערות נגבהות מעל העינים והעינים נפקחות.

פירוש, כבר נתבאר לעיל, אשר מקום השערות הוא על הגלגלתא להיותה בחינת **ם**' דצלם שאין ה **י**' יוצאת מאויר אשר שם, אבל המצח, ששם מתחיל **ל**' דצלם, ששם יוצאת ה **י**' מאויר בעת גדלות, הוא חלק משערות עכ"ז, נשארו בו שערות ממעל לעינים, והוא מטעם, כי שערות אלו הן מן הדינים דמסך דחירק דקו אמצעי שבכחם הוא מיחד הימין והשמאל לפתוח הארת החכמה ע"י התכללותה בימין. ולפיכך הן. מוכרחות להשאר. וז"ש **תקונא דעל עינא** שהן השערות שנשארו בסיום המצח, **שערי דמתשערן בשעורא**

שלים, כן הן פועלות בעת **השלמות** בעת שכבר יצאה ה **י** מעינים, ונגלתה החכמה, אז הן פועלות ליחד החכמה עם החסדים, שאז **ומתפקחין עייניו**, שיכולות להאיר. אבל מטרם שקו האמצעי מיחד עם שערות אלו את החכמה והחסדים זה בזה, אינן יכולות להאיר, ונבחנות אז לישנות, וסגורות. כי חכמה בלי חסדים הוא חשך ולא אור (כנ"ל ב"א דף מ"ז ד"ה נפק) וז"ש, **תליין אלף וז' מאה** וכו' **לאגחא קרבא**. כלומר, שהשערות אלו עושות מלחמה לקיים אלף וז' מאה בעלי השגחה. כי ע"י מסך דחירק מתקיימים הארת ב' הקוין, אלא הימין מאיר ממעלה למטה, מפני שיש בו ג"ר, ונבחן **לאלף** שכל ספירה כלולה ממאה. וקו השמאל חסר ג"ר, כי אינו מאיר אלא ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף ס' ד"ה מחלוקת) וע"כ אינו אלא **ז' מאה**, דהיינו ז"ס, שכל אחת כלולה ממאה.

פסקה קטו

כסותא דעל עייניו וכו': הכסות שעל העינים מתאחזות בהם גבות, דהיינו שערות קטנות, ונקראים שניהם עפעפים, או כסות העין. ואלף וד' מאה רבבות בעלי מגן מתאחזים בהם, והם נקראים כסות העינים. וכל אלו הנקראים עיני ה', שהם הארת החכמה המכונה עינים, כי כח"ב תו"מ דראש נקראים, גלגלתא, עינים, אזן, חוטם, פה אינם נפקחים ואינם מתעוררים, חוץ בזמן שאלו כסותים דגבינות שעל העינים מתחלקים התחתונים מן העליונים, כלומר, שחלק התחתון נחלק מן חלק העליון, ובשעה שנחלקו גבות התחתונות מן העליונות, ונותנות מקום להשגיח, נפקחות העינים, ונראות כמי שנעור משנתו, מסבבות העינים ורואות לעין הפקוח דא"א, ומתרחצות בהלבן שלו. וכשמתרחצות בהלבן נכנעים כל בעלי הדין של ישראל, ומשום זה כתוב, עורה למה תישן ה' וגו'.

פירוש בעת שה **י** יוצאת מאויר, ובינה ותו"מ שנפלו מהמדרגה חוזרים להמדרגה, יוצא אז קו שמאל בהמדרגה מע"ס כח"ב תו"מ. (כנ"ל ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא) שה"ס נקודת השורק. ואז אין השמאל רוצה להתיחד עם הימין, ומחמת זה נמשך כסות המעלים את החכמה שבשמאל שלא תוכל להאיר. וה"ס כסות העינים. שמטרם שאור החכמה, המכונה עינים, מתיחד עם החסדים, עולה כסות על כל ע"ס שבעינים, ומכסים הארתו. אלא אח"כ אחר ביאת קו האמצעי, שעם המסך דחירק שבו כופה את קו השמאל שיתיחד עם החסדים דימין, עי"ז שממעט השמאל מג"ר שלו (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) אז מתיחדת החכמה עם החסדים והעינים נפקחות. ומיעוט הג"ר דשמאל שנעשה ע"י קו האמצעי, בקע גם את הכסות המכסה את השמאל, שהג"ר דכסות שנתרוממו למעלה

מורים על הסתלקות ג"ר דחכמה דשמאל. והו"ק דכסות שנשארו למטה מורים על ו"ק דחכמה שנשארו בעינים. שז"ס פתיחת העינים.

וז"ש **כסותא דעל עייניו גבינין מתאחדן בהו**, שהשערות המתאחזים בכסות העינים, מורות על דינין דמסך דחירק של קו האמצעי, הפועלים שם לבקוע הכסות ולפקוח העינים. וז"ש, **ואלף וד' מאה רבוון מארי תריסין אתאחדן בהו**, כי ג' קוין ה"ס ג' אלפי רבוא, וכיון שהשמאל שולט בלי ימין אין שם אלא קו שמאל, וגם חצי השמאל, דקו האמצעי, שהם אלף ות"ק רבוא. אלא מטעם חסרון המלכות משם שעלתה ונכללה בבינה, נבחנים לאלף וד' מאה רבוא. **ואינון אקרון כסותא דעייניו**, ששליטה זו של צד השמאל בלי ימין הנבחן לאלף וד' מאה רבוא, הוא הנעשה **כסות על העינים**, להעלים אז החכמה. כנ"ל. וז"ש, **וכל אינון דאקרון עיני ה'**, **לא פקחין ולא אתערון**, **בר בזמנא דאלין כסותי דגבינין מתפרשן אינון תתאי מעלאי**. דהיינו שהכסות סוגר את העינים עד שבא קו האמצעי, וממעט את הג"ר דשמאל בכח המסך דחירק שה"ס השערות שבכסות, ועם הסתלקות ג"ר דחכמה דשמאל נבקעת הכסות, והג"ר שבו עולים למעלה, והו"ק שבו יורדים למטה כנ"ל. וז"ש **ובשעתא דאתפרשן גבינין תתאי מעלאי**, **ויהבין אתר לאשגחא** כי בזה שנתמעטו הג"ר דשמאל וגבות העליונות נסתלקו למעלה ונפרשו מתחתונות, נמצאת החכמה מתיחדת בחסדים, ואז הארת החכמה המכונה עינים משגיחה בהנהגה. **מתפקחין עייניו ואתחזי כמאן דאתער משינתיה**, כי מטרם שבא קו אמצעי היה הכסות מכסה העינים, ונבחן זה לשינה, ועתה כשנפקחו נבחן זה כמו שמקיץ משנתו. וכשהן נפקחות מקבלות אז חסדים מעינא פקיחא דעתיקא. וז"ש, **וחמא לעינא פקיחא** וכו'.

פסקה קטז

ארבע גוונין אתחזיין וכו': ארבעה צבעים נראים באלו העינים דז"א. שהם לבן אדום ירוק שחור, כנגד חו"ב תו"מ, מאלו מאירים ד' בתים של התפלין המאירים בחללי המוח כלומר, הפרשות הן המוחין, והבתים, בחינת חללי המוחין. והבתים הם בחי' ו"ק, והפרשות הן ג"ר. והארות עינים הן ו"ק, ע"כ משפיעים לבתים. ז' הם שנקראים עיני ה', שהם ז"ס חג"ת נה"י שבעין, שלבן הוא חסד, ואדום הוא גבורה, וירוק הוא ת"ת הכולל נה"י, ושחור הוא מלכות. והראיה יוצאת מצבע השחור שבעין, שהוא המלכות, כמו שהעמדנו באדרא רבא (אות ר"ט) שכתוב, על אבן אחת שבעה עינים, והם גוונים הלוהטים מבחינתם. כלומר ששבע בחינות חג"ת נהי"מ היוצאות מן השחור שבעין, עליהן נאמר, על אבן אחת, שהוא מלכות, שבעה עינים. ז' בחינות המלכות.

פסקה קיז

מסומקא נפקין אוחרנין וכו': מגוון אדום, שבעינים יוצאות שבע עינים אחרות, שהם בעלי השגחה לדין. כי גוון אדום הוא קו השמאל שהוא דין. והן נקראות עיני ה' משוטטות בכל הארץ. משוטטות כתוב בלשון נקבה, ולא משוטטים בלשון זכר, שהוא מפני שהן כולם דין. מגוון ירוק שבעין, יוצאות שבע עינים אחרות, העומדים לגלות המעשים של האדם, בין טוב ובין רע, שכתוב, כי עיניו על דרכי איש. ואלו נקראים עיני ה' משוטטים. משוטטים בלשון זכר, ולא משוטטות בלשון נקבה, משום שהם לב' צדדים לטוב ולרע. כי גוון ירוק הוא קו האמצעי, הכולל ימין ושמאל, שהם חסד ודין. וע"כ הוא בלשון זכר. כי חסד מאיר באור הזכר. מגוון לבן שבעין, יוצאים כל אלו הרחמים, וכל הטוב הנמצא בעולם להטיב לישראל, שאז מתרחצים כל אלו שלשה גוונים, אדום ירוק ושחור, בגוון הלבן, שהוא רחמים, כדי לרחם עליהם.

פסקה קיח

אלין גוונין מתערבין וכו': אלו ד' גוונים הנ"ל, מתערבים זה בזה, ומתדבקים זה בזה, כל אחד משאיל לחברו מן הגוון שלו, חוץ מגוון לבן שהכל כלולים בו, כשצריכים אליו, והוא מכסה על הכל. כל הצבעים שלמטה הגשמיים כל בני העולם אינם יכולים להחזיר את השחור והאדום והירוק למראה לבן, וכאן בהשגחה אחת כל ג' הגוונים שחור אדום ירוק מתאחדים ומתרחצים בגוון לבן. דהיינו שחוזרים להיות לבן שהוא חסד.

פירוש. ד' הגוונים שבעין ה"ס ג' קוין המכונים לבן אדום ירוק. ומלכות המקבלת ג' הקוין, שהיא מראה שחור. וג' קוין, צריכים זה לזה, שאין שלמות לאחד בלי חבור עם חברו, כי קו ימין בלי התכללות משמאל הוא ו"ק חסר ג"ר. וקו שמאל בלי ימין הוא חשך ואינו יכול להאיר כלל. ושניהם ימין ושמאל אינם יכולים להתכלל זה בזה בלי התכללות מקו אמצעי, הממעט ג"ר דשמאל ומיחדו עם הימין, וקו אמצעי אין לו אלא האור של ימין ושמאל מה שמקבל ע"י שמיחד אותם, בסוד תלת מחד נפקי חד בתלת קיימא (כנ"ל ב"א רפ"ז ד"ה תלת) הרי שכל קו שואל אור מחברו להתכלל בו הלבן מן האדום והאדום מן הלבן ושניהם מן הירוק. וז"ש. **אלין גוונין מתערבין דא בדא ואתדבקן דא בדא, כל חד אוזיף לחבריה**. כי אין שלמות לאחד, זולת ע"י התכללותו עם חברו. ונבחן ששואל אור ממנו כדי לקיים שליטתו. אמנם מראה לבן, שהוא קו ימין, הוא עיקר האור, שהוא יכול להאיר בלי קוין האחרים עכ"פ בבחינת ו"ק, משא"כ קוין האחרים בלי קו ימין שהוא חסד הם חשכים לגמרי. וז"ש, **בר מחוורא דכלהו כלילן ביה**. שכולם

צריכים אליו, והוא אינו צריך אליהם, כי יכול עכ"פ להאיר בבחי' ו"ק. בלי התכללות עם אחרים.

פסקה קיט

גבינוי לא משתככין וכו': הגבות אינן שקטות, חוץ כשגווני הלבן רוצים להשגיח, משום שהגבות נותנות מקום לכל הגוונים להשגיח. ואם הן אינן נותנות מקום, אין שום גוון יכול להשגיח ולהסתכל. הגבות אינן עומדות במקום אחד, ואינן שקטות שעה אחת שלמה, אלא פוקחות וסוגרות סוגרות ופותחות, משום העין המפקחת העומדת עליהן. וע"כ כתוב, והחיות רצוא ושוב. וכבר העמדתי.

פירוש. כבר נתבאר לעיל (באות קל"ז) שעם יציאת קו השמאל יוצאות הגבות, דהיינו הכסותים, ומכסות את העינים, מטעם שאין השמאל יכול להאיר בלי חסדים שמימין. גם נתבאר שם, שעם יציאת קו האמצעי, הוא ממעט הג"ר דשמאל, שעם זה בוקע הכסות, ומחציתה העליון עולה למעלה ואז נפקחות העינים. ע"ש. וז"ש, **ואי אינון לא יהבין אתר, לא יכלין לאשגחא ולאסתכלא** כי אם הגבות אינן נפקחות ע"י קו האמצעי הרי הגבות מכסות העינים ואינן יכולות להשגיח. גם ידעת, שאין החכמה מאירה אלא בשעת נסיעת ג' קוין כלומר בשעת יציאתם לשלוט בזה אחר זה, תחלה קו הימין ואח"כ קו השמאל, ואח"כ קו האמצעי, וכן חוזר חלילה. אבל אם הם נחים, נפסקת החכמה ואינם משפיעים רק חסדים (כנ"ל בשלח דף ל"ט ד"ה וג') וז"ש, **גבינין לא קיימין ולא משתככין**, **שעתא חדא שלימותא**, כי הארת החכמה מכונה ראיית העינים, אשר אינה מאירה רק בשעת נסיעת ג' קוין, ולפיכך כשמתחילה יציאת קו השמאל נמשכת הכסות ומכסה העינים, וכשיוצא קו האמצעי הוא בוקע הכסות ומרים מחציתה למעלה, ואח"כ חוזר חלילה, כשמגיע זמן יציאת קו השמאל מתכסות העינים ונסגרות, ואח"כ כשמגיע זמן יציאת קו האמצעי חוזרות ונפקחות, וכן כל משך הזמן של הארת החכמה נוסעים ג' הקוין בזה אחר זה וחוזרים חלילה. ואם הם נחים נפסקת החכמה שנקראת ראיית העינים, ומתחיל אור החסדים. וז"ש **אלא פקחין וסתמין סתמין ופקחין**, **משום עינא פקיחא דקאי עלייהו**, כלומר כל זמן שעינא פקיחא עומדת עליהן להשפיע בהם סוד הראיה הן נפקחות ונסגרות נסגרות ונפקחות בכח נסיעת ג' הקוין שאינה נפסקת, בעת הארת החכמה. וז"ש, **גבינוי לא משתככין**, **בר כד בעיין גוונא דחוורא לאשגחא**, כי כל משך זמן הארת החכמה אין נסיעת ג' קוין נפסקת חוץ מכשרוצה להשפיע גוון לבן, שהוא חסדים, אז נפסקה הנסיעה. ומ"ש, **ולא משתככין שעתא חדא שלימותא**, פירושו,

שאינן נשקטות לעמוד בקו אחד, בשמאל לבדו, או בימין לבדו. כי ג' קוין מכונים ג' שעות (כמ"ש לעיל פרשת נח אות ס"ח, ובפרשת שלח אות קסז. ד"י).

פסקה קכ

כתיב עיניך תראנה וכו': כתוב, עיניך תראנה ירושלים נוה שאנן. וכתוב תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה וגו'. כי ירושלים צריכה כן, כלומר שירושלים שהיא המלכות צריכה שתהיינה עיני ה'. שה"ס חכמה, בה. כי מקום גילוי החכמה היא במלכות, שנקראת חכמה תתאה. (כנ"ל ב"א דף רע"ו ד"ה ועוד כמה) שכתוב, צדק ילין בה, וצדק, ה"ס הדינים הנמשכים מהארת החכמה דשמאל המאירה במלכות. ומשום זה, כתוב ירושלים ולא ציון. כי ציון ה"ס פנימיות של המלכות, שה"ס הארת החסדים. שכתוב, ציון במשפט תפדה וגו' שהכל הוא רחמים, כי צדק הוא דין דשמאל ונוהג בירושלים, ומשפט הוא רחמים דז"א ונוהג בציון.

פסקה קכא

עיניך עינך כתיב וכו': עיניך תראנה ירושלים, כתוב עינך לשון יחיד, שמורה על עין של עתיקא קדישא הסתום מכל, שב' עינים שלו חוזרות לאחת, משום שהן חוור גו חוור (כנ"ל באד"ר אות מ"ב) וזה יהיה לעתיד לבא, אבל עתה, כתוב, עיני ה' אלקיך בה, דהיינו ב' עינים, שהן, לטוב ולרע, כמו שראוי להיות. משום זה אינן מתקיימות כך בקיום תמיד, אלא לעתיד תחזורנה להיות עין אחת. כי שם עינך תראנה ירושלים, דהיינו עין אחת, שהיא כולה לטוב כולה ברחמים. דהיינו עינא דעתיקא כנ"ל. שכתוב, וברחמים גדולים אקבצך.

פסקה קכב

תמיד עיני ה' וגו': תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה, מרשית, חסר א' כתוב, ולא כתוב ראשית בא'. מי היא שנקראת רשית חסר א', היא **ה'** של מטה. דהיינו המלכות. כי רשית הוא לשון רש ודל. ולמעלה כתוב, השליך משמים ארץ תפארת ישראל. מהו הטעם, שהשליך משמים ארץ, כלומר מהו הטעם שהמלכות הנקראת ארץ, נשלכה מז"א שנקרא שמים. ומשיב, הוא משום שכתוב, אלביש שמים קדרות, שפירושו, שהעינים הן בקדרות, דהיינו שנתכסו בגוון שחור. אשר אז נפרדת המלכות מז"א, שאין לה מה לקבל ממנו.

פסקה קכג

מרשית השנה מאן וכו': מרשית השנה. היינו, מאיזה מקום מסתכלות אלו עיני ה' בירושלים. חזר ופירש, **מרשית השנה** שהיא בינה, שנקראת ראשית, בלי אלף, משום

שהיא דין, כי הדין מתאחז מצדה, דהיינו מצד שמאל שלה, אע"פ שאינה דין ממש. **ועד אחרית שנה**, אחרית שנה, ודאי נמצא שם, שהרי כתוב, צדק ילין בה, שהוא אחרית שנה. דהיינו המלכות.

פסקה קכד

ת"ח א' בלחודוי וכו': בוא וראה ה **א'** בלבדה נקראת ראשון, שהוא זכר. כי באלף סתום וגנוז מה שלא נודע. כשמתחברת **א'** זו במקום אחר, נקרא המקום ראשית. ואם תאמר שנתחברה. לא. אלא שנתגלית בו ומאירה בו, ואז נקרא ראשית. ואפילו בראשית ההוא אינו משגיח בירושלים, כי אם היתה מקבלת מראשית הזו, היתה מאירה תמיד, ולא היה זווגה נפסק. אבל, מרשית כתוב, בלי **א'**, וע"כ זווגה נפסק. ולעולם הבא כתוב, ראשון לציון הנה הנם, אשר ה **א'** שנקראת ראשון, תאיר לציון שהיא מלכות.

פירוש. ג' מיני חכמה נמצאות באצילות. א) היא חכמה סתימאה דא"א, שנסתמה ואינה מאירה לתחתונים מעצמותה. וזו נקראת **א'**. ב) היא חכמה דימין, שה"ס או"א עלאין, שהם מקבלים מחכמה סתימאה ונקראים ראשית. להורות שה **א'** מאירה בהם. וחכמה סתימאה נקראת **ראשון**, שהוא זכר, ואבא ואמא נקראים **ראשית**, שהיא נקבה המקבלת ממנו. כי ראשון וראשית הם דכר ונוקבא. ונודע שאו"א ג"כ נסתמים ואינם מאירים לתחתונים. ג) היא בינה שחזרה לחכמה, בסוד בינה ותו"מ שיצאה מראש, שהוא חכמה, וחזרה לראש, אשר אז בחינת קו שמאל שלה נעשה לחכמה. וה"ס החכמה המאירה לז"א ומלכות, אבל ב' חכמות הראשונות, שנקראות **ראשון וראשית**, אינן מאירות. ומתוך שחכמה זו היא דשמאל, ויש בה דינים ע"כ נקראת **רשית** בלי א'. להורות שחסר בה הארת חכמה סתימאה, שנקראת **א'**.

וז"ש, **א' בלחודוי אקרי ראשון, דכר**. שהוא חכמה סתימאה דא"א, כי **באלף סתים וגניז מה דלא אתיידע**. כי חכמה סתימאה סתומה וגנוזה ולא אתידע. **כד אתחבר האי א' באתר אחרא**, דהיינו בחכמה דימין, שהיא או"א עלאין, **אקרי ראשית**. שעליהם נאמר, ראשית חכמה וגו'. אמנם אין הפירוש, שחכמה סתימאה מזדווגת עם או"א ומשפיעה בה חכמה שלה, וז"ש, **ואי תימא דאתחברא**. שח"ס מזדווגת עם או"א. **לא, אלא אתגליא ביה ונהיר ליה**, כי אין כאן זווג ממש, כי חכמה סתימאה נסתמה, אלא רק הארתה יוצאת ומתגלה באו"א, כדי שאו"א ישפיעו לישסו"ת שה"ס בינה. וז"ש (באות קמ"ה) **מרשית השנה** וכו' **ודינא אתאחד מסטרהא, אע"ג דלאו הוא דינא ממש**. כי רשית בלי א', היא בינה, דהיינו ישסו"ת, שבקו שמאל שלה נגלית החכמה, והדינים שעם החכמה, אמנם כיון שבינה זו אינה מקבלת החכמה לצרכה עצמה, אלא בשביל ז"א ומלכות, ע"כ היא

עצמה אינה דין, כי אינה מקבלת לצרכה, אבל **דינא אתאחד מסטרהא**, כי החכמה עם הדינים מתפשטים ממנה לז"א ומלכות. וע"כ נקראת רשית בלא א'. וז"א מקבל מרשית הזה, שהיא בינה, ומשפיע למלכות. וז"ש, **ואפילו בהאי ראשית**, שהוא או"א, **לא אשגח בירושלם**, אלא ברשית בלי א' שהוא ישסו"ת. **דאלמלא הות בהאי, אתקיימת תדירא** שאם ז"א היה משפיע בה מראשית עם א' שהוא או"א עלאין, היתה המלכות נמצאת תמיד בזווג עם ז"א. כי כמו שזווג או"א עלאין לא פסיק לעלמין היה גם זווג ז"א ומלכות לא פסיק לעלמין, מחמת שמקבלים מאו"א עלאין. **אבל מרשית כתיב**, שהוא ישסו"ת, ע"כ זווג ז"א ומלכות נפסק, כמו זווג ישסו"ת. **ולעלמא דאתי כתיב ראשון לציון** וגו'. דהיינו שיאיר אז למלכות, מבחינת חכמה סתימאה, הנקראת ראשון כנ"ל.

פסקה קכה

חוטמא דזעיר אנפין וכו': החוטם דז"א, הוא תקון הפרצוף, שכל הפרצוף ניכר בו. חוטם זה אינו כחוטם עתיקא קדישא הסתום מכל סתומים, כי חוטם דעתיקא הוא חיים דחיים, כי מב' נקבי החוטם יוצאים רוחות החיים לכל. בז"א הזה כתוב, עלה עשן באפו וגו'. בעשן הזה, כל הצבעים אחוזים בו, ובכל צבע וצבע אחוזים בו כמה בעלי דין הקשה. פירוש. כבר נתבאר שב' עינים וחוטמא ה"ס ג' קוין של הארת החכמה. ונודע שאין הארה מתפשטת ממדרגה למדרגה אלא דרך קו האמצעי, ונמצא, שכל החכמה המתגלה בעינים, אינה נמשכת אלא דרך החוטם, שהוא קו האמצעי. וז"ש **חוטמא** וכו' **כל פרצופא ביה אשתמודע**. שכל הארת הפנים, בסוד חכמת אדם תאיר פניו, כל זה ניכר בחוטם. כי הוא המשפיע הארת החכמה לתחתונים. וההפרש בין חוטם דעתיקא לחוטם דז"א הוא, כי בעתיקא אין שמאל, כי השמאל נכלל בימין, בסוד חוור גו חוור, ושתי עינים חוזרות לאחת, (כמ"ש באדרא רבא אות מ"ב) ולפיכך ב' נקבי החוטם, הם חיים וחיים דחיים, בלי שום דין כלל אבל בז"א, יש בחינת דין בחוטם. וז"ש, **דחוטמא דעתיקא חיים דחיים** וכו'. שנקב ימין הוא חיים, ונקב שמאל הוא חיי דחיי (כנ"ל באד"ר אות ס"ג) **בהאי** ז"א כתיב, עלה עשן באפו וגו'. כי בז"א יש דינים המכונים עשן.

פסקה קכו

[א] **בהאי תננא כל וכו'**: בעשן הזה שבחוטמא, כל הבחינות אחוזים בו, ובכל בחינה ובחינה אחוזים כמה בעלי דין קשה, האחוזים בעשן ההוא. וכולם אינם מתבשמים אלא בעשן המזבח שלמטה. וע"כ כתוב, וירח ה' את ריח הניחח. מהו הניחח. הוא התבשמות של בעלי הדין. דהיינו נחת רוח.

פירוש. הדינים דשמאל בלי ימין בהתכללות הדינים דמסך דחירק נקראים עשן, ואש היא בחינת דינין דמפתחא בלבד, וגחלים הם דינים דמנעולא. וג' מיני דינים אלו כלולים בכל ספירה מה' ספירות חג"ת נ"ה שבחוטם, וז"ש, **בהאי תננא כל גווני אחידן ביה**, דהיינו ה' גווני חג"ת נ"ה כלולים בעשן הזה. **בכל גוונא וגוונא אחידן כמה מאריהון דדינא קשיא** כי בכל בחינה יש ג' מיני דינים שהם גחלים אש ועשן. וכל אלו כלולים בחוטם שהוא קו האמצעי, המיחד ב' עינים ימין ושמאל זה בזה, כי כל כח יחודו הוא במסך דחירק, ובעשן המחלישים כח השמאל, וע"כ הוא מיחדו עם הימין. אמנם כח המסך דחירק צריכים להעלות ממטה למעלה, ע"י הקרבת קרבן, או תפלה, כי האש והעצים והעשן היוצא מהם המסודרים על המזבח, ה"ס הדינים המתחברים בשמאל בלי ימין, שעל ידיהם נכנע קו השמאל, והחוטם שהוא קו האמצעי יכול ליחד אותו עם הימין. וז"ש, **ולא מתבסמין כלהו אלא בתננא דמדבחא דלתתא**, שעשן המזבח שבו כלולים אש ועצים, ממעטים את קו השמאל, ואז החוטם יכול ליחד הימין והשמאל, שע"י יחוד הזה כל הדינים מתבשמים. ונעשים לריח ניחח. ז"ש, **וע"ד כתיב וירח ה' את ריח הניחח** וכו'. ועי' לעיל (באד"ר אות רכ"ג ואות רל"ד) שבארנו באפן אחר, אשר אש ה"ס סומקא, דהיינו דינין דשמאל. ועשן ה"ס ה,כללות דסומקא ואוכמא. וגחלים ה"ס מלכות דמדת הדין ויש פנים לכאן לכאן.

[ב] **וירח ה' את ריח הניחח**: את ריח הקרבן אינו כתוב, אלא את ריח הניחח. הוא משום שכל הגבורות אחוזות בהחוטם, כנ"ל בסמוך, וכל הדינים שמתאחזים בחוטם כולם מתבסמים, וכמה גבורות מתאחדות יחד, כנ"ל בסמוך, שכתוב, מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו. ובחוטם הזה, מנקב אחד יוצא אש אוכלה כל שאר אשים, שהיא דינין דמנעולא שבמסך דחירק, ובנקב אחד יוצא עשן, שהוא דינין דשמאל בלי ימין, שנאחזים בהם הדינים שבמסך, וזה וזה נמצא ממותק באש ועשן של המזבח. כנ"ל בדבור הסמוך. ומתגלה עתיקא קדישא הזה, בחסדים שלו, ונשקטו כל הדינים. כי אחר שהשמאל נכלל בחסדים מתבטלים כל הדינים ממנו. זהו שנאמר, ותהלתי אחטם לך, שנאמר על חוטם דעתיקא (כנ"ל באד"ר אות ע') (ועי' באד"ר אות רל"ד בהסולם).

פסקה קכז

חוטמא דעתיקא קדישא וכו': החוטם דעתיקא קדישא הוא ארוך ומתפשט. ונקרא ארך אפים. וחוטם זה דז"א, הוא קצר. וכשהעשן מתחיל לצאת בחפזון, נעשה הדין, ומי מעכב זה. הוא החוטם דעתיקא. דהיינו החסדים שלו כנ"ל. והכל הוא כמו שאמרתי באדרא רבא, והעירו שם החברים.

פירוש. הארת החכמה מכונה ארוך. וז"ש **חוטמא דעתיקא קדישא אריך ומתפשט**. כי החסדים שלו, כלולים מחכמה הנקראת ארוך. אבל החוטם דז"א כל זמן שלא נעשה היחוד דשמאל עם הימין, הוא קצר, כלומר שאין החכמה מאירה בו להיותו מחוסר חסדים, אלא בזמן שמקבל חסדים מעתיקא אז מתפשטת בו החכמה ומאירה (עי' לעיל באד"ר אות ר"ל שהארכנו בזה).

פסקה קכח

ובספרא דרב המנונא וכו': ובספרו של רב המנונא סבא מעמיד אלו ב' נקבי החוטם, שמאחד עשן ואש. ומאחד נחת ורוח טוב. כי יש בו ימין ושמאל. ומשמאל עשן ואש כנ"ל. ומימין נחת ורוח טוב, שהוא חסדים הכלולים מחכמה. וכתוב, וריח לו כלבנון. ובנוקבא כתוב, וריח אפך כתפוחים. שזה יורה על הארת החכמה המכונה ריח. ואם בנוקבא כך, כל שכן בו בז"א. שהוא המשפיע אל הנוקבא. ויפה אמר.

פסקה קכט

ומה דאמר וירח וגו': ומה שאמר, וירח ה' את ריח הניחח. הניחח יורה על נחת כפול מב' צדדים, מימין ומשמאל, האחד שמימין, הוא נחת המתגלה מעתיקא קדישא הסתום מכל סתומים, שזה הוא נחת והתבסמות לכל. בין לחכמה ובין לחסדים. והאחד, שמשמאל, הוא ההתבסמות הבאה מלמטה, דהיינו ממסך דחירק שמעלים התחתונים בעשן הזה והאש שעל המזבח (כנ"ל אות קמ"ח/א) ומשום שהוא מתבסס מב' הצדדים, מעתיקא ומלמטה, ע"כ כתוב ניחח. שהוא לשון כפול של נחת. והכל נאמר בזעיר אנפין.

פסקה קל

תרי אודנין למשמע וכו': ב' אזנים לשמוע טוב ורע. ושתיהן נחשבות לאחת. שכתוב הטה ה' אזנך ושמע. האזן, לפני ולפנים שלה, תלויה ברשימות עקומות, כדי שיתעכב הקול מליכנס במוחין, ויוכל המוח להבחין בו, ולא יכנס במהירות, שכל דבר שהוא במהירות, אינו בחכמה שלמה.

פירוש האזנים, ה"ס בינה דחיצוניות הראש, כי יש ע"ס דפנימיות הראש, שה"ס ג' מוחין, ויש ע"ס דחיצוניות הראש, הנקראות גלגלתא, עינים אזן חוטם פה. שהם כח"ב תו"מ. אמנם יש כאן שינוי מבע"ס דפנימיות הראש, שבפנימיות, החכמה קודמת לבינה. וכאן, האזנים, שהן בינה, הן גבוהות מן העינים, שהן חכמה. כי ב' אזנים ומצחא, נחשבים לחב"ד, וב' עינים וחוטמא, נחשבים לחג"ת. והטעם הוא, כי הע"ס דפנימיות הראש הן לעצם הפרצוף, ואין נגלה ממנו לאחרים. והע"ס דחיצוניות הראש הן להשפיע לזולתו. ונודע שחכמה דע"ס נסתמה בא"א ואינה נגלית כלל, וכל מה שנגלה הוא חכמה דל"ב

נתיבות, דהיינו הבינה דע"ס שחזרה לחכמה (כנ"ל אות נ"ז) ולפיכך בחיצוניות הראש, שהוא לגלות לחוץ, נבחנת הבינה לבחינת חכמה, ולא כל ע"ס הבינה, אלא רק הו"ק דבינה, כי ג"ר דבינה, אינן מגלות חכמה, משום שג"ר דחכמה אינן מאירות, רק ו"ק דחכמה, ואם הג"ר דבינה היו משפיעות חכמה, היו מגולות הג"ר דחכמה. ולפיכך ב' אודנין ומצחא, שהם בחינת חב"ד אינן מאירות חכמה לחוץ, אלא רק לב' עיינין ומצחא, שהם חג"ת, וכל היוצא מחג"ת הוא ו"ק, ונמצא שאינו מגולה רק ו"ק דחכמה. באפן, שב' עינים וחוטמא הם המגלים החכמה לחוץ מהפרצוף. ונמצא ששיעור החכמה המגולה בפרצוף הוא רק ב' עינים, וע"כ נקראות העינים חכמה. אבל באזנים אין גילוי חכמה לחוץ, רק חסדים דג"ר דבינה. ועכ"ז, האזנים הן המקור, המגלה החכמה אל העינים. כי אין גילוי לחוץ, אלא מכח"ב תו"מ דחיצוניות, ומאחר שהחכמה דע"ס נסתמה, נמצאת הבינה היא ראשית הגילוי, והמקור השורשי שמשם מקבלים התחתונים, והיינו רק הג"ר דבינה, דחיצוניות הראש, שהן האזנים, שבהן מתחילה כניסת ה **י'** באויר לבחינת קו ימין, ויציאת ה **י'** מאויר לבחינת קו שמאל, ובה נוהג ענין עלית ז"א למ"ן, כדי ליחד הימיו והשמאל זה בזה להשלים החכמה בחסדים. אלא שהאזנים אינן משפיעות החכמה לחוץ, כי אין תקון באזנים רק לקבל, ולא להשפיע לחוץ, אלא שהן משפיעות בפנימיות אל העינים והחוטם המתוקנים להשפיע לחוץ.

וז"ש **תרי אודנין למשמע טב וביש**, שהן עשויות רק לקבל, והן שומעות טוב היינו שמקבלות מ"ן מתחחונים, לגלות הטוב אל ב' עייניו וחוטמא. והן שומעות רע, שבשעה שהתחתונים חוטאים ופוגמים בקו אמצעי, מקבלות האזנים אותו הפגם, ומשפיעות דינים לעינים וחוטמא, **ותרווייהו סלקין לחד**, ששתיהן עולות לספירה אחת בינה. וכן אין הבדל בהן בין ימין לשמאל כלפי חוץ, כי גם השמאל אינו משפיע חכמה אלא חסדים. ומתוך שמקור כל התקונים להתגלות לחוץ, מתחיל בעינים, נבחן, ששם נתקן הפרסא באלכסונא, הנקראת עקימא דאודנין. כי חו"ב תו"מ ה"ס מרובע, ד' צלעות לד' רוחות העולם, דרום צפון מזרח ומערב. וכשעלתה המלכות אל הבינה, נמצא שהמערב שה"ס מלכות עלה ונתחבר לצלע אחד עם הצפון שהוא בינה, ונעשו החו"ב תו"מ למשולש בעל ג' צלעות, כי המערב והצפון נחחברו ונעשו לצלע אחת באלכסון (כנ"ל לך דף ח' ד"ה ומכח) וע"כ נקראת הפרסא שנעשתה על ידי עלית המלכות לבינה דאודנין, בשם, עקימא דאודנין, כי עקימא, פירושו אלכסון. ועליה זו דמלכות לבינה גרמה ליציאות ג' קוין, וז"ש, **לגו בגו דיליה תלייא ברשימין עקימין**, שפנימיות האזן נתתקנה ברשומות עקומות, שה"ס ג' קוין שיצאו מן עקימא דאודנין (כמ"ש לעיל בד"ה

פירוש). **בגין דיתעכב קלא לאעלא במוחא, ויבחין ביה מוחא**, כי המוח צריך להבחין בקול העולה אם טוב ואם רע, שזה מתברר בביאת הקול בסדר ג' קוין בזה אחר זה. כי אם התחתון רוצה להמשיך החכמה ממעלה למטה שהוא שמאל בלי ימין אז הוא רע. ואם התחתון נזהר לקבלו בבחינת ממטה למעלה כיחוד קו האמצעי הוא טוב. וע"כ נתקנו ג' קוין, שהקול עולה ומתעכב בהם לקבל בזה אחר זה, כדי שבתוך כך יתגלו הדינים דשמאל, ואז יהיה נשמר שלא לקבל משמאל, שהוא ממעלה למטה, רק ממטה למעלה בדרך קו האמצעי, שהוא טוב. אבל אם לא היה בו ג' קוין, אלא כמו החכמה דע"ס דאור ישר, המאירה בלי ג' קוין, אז היה התחתון ממשיך החכמה ממעלה למטה. וז"ש, **ויבחין ביה מוחא ולא בבהילו**, כי המושפע בקו אחד, הוא בבהילו, **דכל מלה דהוה בבהילו לא הוה בחכמתא שלימתא**, משום שאין שמירה שהתחתון לא ימשוך החכמה ממעלה למטה.

פסקה קלא

מאודנין אלין תליין וכו': מאזנים האלו תלוים כל בעלי הכנפים, המקבלים הקול מן העולם. וכולם נקראים כך, אזני ה', שכתוב בהם כי עוף השמים יוליך את הקול וגו'. שואל, כי עוף השמים יוליך את הקול, מקרא זה קשה, כי עתה איזה קול יש כאן, כי תחלת המקרא כתוב, גם במדעך מלך אל תקלל. הרי כתוב במדעך, ובחדרי משכבך וגו'. א"כ מהו הטעם, כי עוף השמים יוליך את הקול, הרי אין כאן קול. אלא מחשבה.

פסקה קלב

אלא ודאי כל וכו': ומשיב, אלא ודאי כל מה שחושב האדם, וכל מה שיסתכל בלבו, אינו עושה בזה דבר, עד שמוציא בשפתיו. והוא לא נתכוון בו. ואותה המלה שהוציא מתבקעת באויר והולכת ועולה ועפה בעולם, ונעשה ממנה קול. ואותו הקול לוקחים אותו בעלי הכנפים ומעלים אותו אל המלך ונכנס באזניו. ז"ש, וישמע ה' את קול דבריכם. וישמע ה' ויחר אפו.

פסקה קלג

ובג"כ כל צלותא וכו': ומשום זה, כל תפלה ובקשה שמבקש האדם לפני הקב"ה, צריך להוציא המלים בשפתיו, שאם אינו מוציא אותן בשפתיו, אין תפלתו תפלה, ואין בקשתו בקשה. וכיון שהמלים יוצאות, מתבקעות באויר, ועולות ועפות ונעשו קול, ולוקח אותן מי שלוקח, ומאחד אותן למקום קדוש בראש המלך.

פירוש. כמו בפרצופין העליונים אין המוחין משפיעים לחוץ אלא דרך הספירות החיצונית שהם עיינין חוטמא פומא, אף באדם התחתון כל זמן שהדבר במחשבה דהיינו

במוחין שלו, הן טוב והן רע, אינו מתגלה לחוץ. ובאדם אין גילוי לחוץ, אלא דרך הפה. וז"ש, **ודאי כל מה דחשיב ב"נ** וכו' **לא עביד מלה עד דאפיק ליה בשפוותיה, והוא לא אתכוון ביה**, ואפילו שאינו מתכוין להוציא בפה, מכל מקום כיון שהוציאו בפה כבר נתגלה לחוץ. שבזה תירץ, מ"ש במדעך מלך אל תקלל, שמשמע אפילו במחשבה, אומר שאין זה, אלא מחשש אם לא יקפיד על המחשבה, יכול גם להוציאו מפיו בלי כונה ואז מתגלה לחוץ. אבל במחשבה בלבד, אינו עושה דבר, **ומלך** היינו הקב"ה. ואומר הכתוב, שהוא מטעם **כי עוף השמים יוליך את הקול** וגו'. ומפרש, **וההיא מלה דאפיק מתבקעא באוירא, ואזלא וסלקא וטסא בעלמא ואתעביד מניה קלא**. שזה נוהג הן בטוב דהיינו בשעה שהאדם מתפלל ומעלה מ"ן למעלה על דרך שכתוב כאן, **ובג"כ כל צלותא** וכו'. והן ברע (כמ"ש באות קנ"ד) בביאור על במדעך מלך אל תקלל. וענין עלית דבורי תפלה הבוקעים האוירים כבר בארתי לעיל (בפרשת ויקהל אות ק"ל) ועד"ז אם אדם מוציא דבור רע מפיו יש מלאכים שמקבלים הדבור ומעלים אותו דרך האוירים מן האוירים דעולם עשיה ולמעלה עד שמגיע לאזן המלך, שה"ס בינה דז"א, שאז כתוב וישמע ה' ויחר אפו. וז"ש, **וההוא קלא נטלין ליה מארי דגדפין וסלקין ליה למלכא**, דהיינו דרך בקיעת האוירים **ועייל באודנוי** וכו'. ועד"ז מבאר גם כן בדבורי תפלה, **ובג"כ כל צלותא** וכו'.

פסקה קלד

מתלת חללי דמוחי וכו': מג' חללי המוח, שהם חב"ד, נוטפת נטיפה לאזנים. ונטיפה ההיא נקראת נחל כרית. כש"א נחל כרית. כלומר כריתה של האזנים. והקול נכנס במקום ההוא שבאזן, ונקלט באותו הנהר של נטיפה ההיא. ואז מתעכב שם ונבחן, אם הוא טוב או רע. ז"ש, כי אזן מלין תבחן. ומהו הטעם, שאזן מלין תבחן. הוא משום, שהקול מתעכב באותו הנהר של הנטיפה, בהעקום שבאזנים, ואינו נכנס במהירות. וע"כ נבחן אם הוא טוב, אם הוא רע. כמו, וחיך יטעם לאכול, מהו הטעם שחיך יטעם לאכול, הוא משום שנעכב בהחיך, ואינו נכנס במהירות לגוף, וע"כ יטעום ויבחן בין מתוק למר.

פירוש. כי נתבאר שהאזנים הן בחינת חב"ד דבינה דחיצוניות הראש, שהוא ראשית לגילוי האורות שבפנימיות הראש. (כנ"ל באות קנ"ב) ולפיכך כשיוצאים ג' קוין חב"ד באזנים, הם מקבלים זה מג' מוחין חכמה בינה דעת הפנימים שבג' חללי גלגלתא. באפן שעם יציאת קו ימין באזנים נוטף שם מוח הימין הפנימי, שהוא חכמה. וביציאת קו שמאל, נוטף שם מוח השמאל הפנימי, שהוא בינה. וביציאת קו האמצעי נוטף שם מוח הדעת הפנימי. ותחילת הנטיפה היא עם יציאת קו ימין באזן ע"י עלית המלכות לבינה משם, שאז נתתקן ממנה העקימא דאודנין, והחסדים היוצאים על המסך דעקימא

דאודנין, הם נוטפים ממוח הימין הפנימי. והם נקראים נטיפה. וז"ש **מתלת חללי דמוחי נטיף נטיפא לאודנין**, דהיינו כמו שנתבאר, שעם תקון העקימא דאודנין תכף מתחילים המוחין הפנימים לנטוף, אלא מקו ימין בלבד, ואח"כ כשיוצא קו השמאל באודנין ע"י ירידת המלכות מבינה, מתיבשת הנטיפה דאודנין, משום שהארת שמאל בלי ימין מיבשת האורות כדי שלא יהיו נמשכים ממעלה למטה. (כנ"ל ב"א דף רמ"ז ד"ה ימא דקאפו) וז"ש **וההוא אקרי נחל כרית כד"א נחל כרית, כלומר כרותא דאודנין**. כי נחל הזה נכרת מן האזנים בעת יציאת קו שמאל, כי אז הוא מתיבש.

ומרמז על הכתוב אצל אליהו, שאמר לו הקב"ה, **ונסתרת בנחל כרית** וגו'. כי זה רומז על עלית המלכות לבינה, כי **אליהו** ה"ס המלכות, והבינה נקראת **נחל**. שז"ס יציאת קו הימין כנ"ל. ואח"כ, כשיצא קו השמאל בבינה, אשר אז נקפאים ומתיבשים האורות, נתיבש הנחל. וז"ש **ויהי מקץ ימים וייבש הנחל** וגו'. כי השמאל נקרא מקץ ימים. ולפיכך נקרא הנחל בשם נחל כרית, ע"ש שסופו להכרת ולהתייבש כי בעת יציאת השמאל מתיבש ונכרת הנחל מן האזנים, ואינו חוזר אלא ע"י מ"ן מתפלות התחתונים וז"ש, **כלומר כרותא דאודנין** והנה זה נמשך עד שהתחתונים מעלים מ"ן דמסך דחירק, אשר אז עולה ז"א לבינה עם המסך דחירק, ומיחד ב' הקוין דימין ושמאל דבינה, ואז נשלמים בה ג' האורות חב"ד. שז"ס, קול התפלה הנכנס בנחל כרות הזה, בסוד מ"ן, ליחד ימין ושמאל, ולהחזיר הנחל למקומו.

וז"ש, **וקלא עייל בההוא עקימא** שהקול נכנס דרך הפרסא הנקראת עקימא דאודנין, כנ"ל, כי הפרסא ה"ס הפתח לעלית תחתון לעליון. (כנ"ל ויקהל אות ק"ל) **ואשתאב בההוא נהרא דההוא נטיפא**, דהיינו שהקול עולה למ"ן לאותו **נחל כרית**, שנתיבש מחמת יציאת קו השמאל, כדי ליחדו עם קו הימין. **וכדין אתעכב תמן**, דהיינו שנתעכב כדי להתדבק בקו האמצעי, **ואתבחין בין טב לביש**, שאם הוא **טוב** הוא עוזר לקו האמצעי ליחד ב' הקוין זה בזה. ואם הוא רע נמצא מתדבק בקו שמאל ולא בקו אמצעי, ואז הקול מביא עליו דינים. וז"ש **ומ"ט, אזן מלין תבחן, משום דאתעכב קלא** וכו' היינו שנתעכב ע"י קו האמצעי, שאינו מאיר אלא בצירוף ג' קוין ביחד, **ולא עייל בבהילו**, שאינו נכנס ומתדבק בקו השמאל בלבד, בלי חבור הקוין, שאז היתה נמשכת החכמה ממעלה למטה בבחינת ג"ר, כמו החכמה דע"ס דאור ישר שנגנזה, והיו מתבטלים כל תקוני הקדושה. אבל כיון שנתדבק בקו אמצעי, הרי הוא מתעכב עד שקו אמצעי מבחין בין טוב לרע, דהיינו עד שהוא מגלה שהארת חכמה בבחי' ממעלה למטה היא רע, ובבחינת ממטה למעלה היא טוב. כי כך הוא סדר ההארה של ג' קוין (כנ"ל ב"א דף

ס' ד"ה מחלוקת ע"ש) ובדרך זה מתגלה כל השלמות שבהארת חכמה. אבל אינו יוצא לחוץ, כי אין באזן רק כלי קבלה מבחוץ, אלא שמשפיע בדרך פנימיות לעיינין ולחוטמא ולפומא. כמ"ש לפנינו.

פסקה קלה

בהאי נוקבא דאודנין וכו': בנקב הזה שבאזנים, תלוים נקבים אחרים, שהם, נקב העין, נקב הפה, נקב החוטם. כי מקול ההוא שנכנס בנקב האזנים, אם צריך, נכנס מן האזן, לנקבי העינים והעינים מוציאות דמעות (כנ"ל אד"ר אות רכ"ב) מקול ההוא אם צריך, נכנס לנקב החלון שבחוטמא, ומוציאים עשן ואש (כנ"ל אות קמ"ח) מקול ההוא. ז"ש, וישמע ה' ויחר אפו ותבער בם אש ה'. ואם צריך, נכנס הקול לנקב הפה, ומדבר וגוזר דיבורים מקול ההוא. הכל הוא מקול ההוא שנכנס לאזנים, הוא נכנס לכל הגוף, והכל נרגשים על ידו. כמה תלוי באזן הזו. אשרי מי ששומר דבריו. ע"כ כתוב, נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה.

פסקה קלו

האי אודנא קרי וכו': אזן זו קרא בה שמיעה, כלומר שהיא בינה הנקראת שמיעה, ובשמיעה נכללים אלו המוחין חכמה בינה דעת, כי אין חכמה מתגלית אלא מבינה (כנ"ל באות קנ"ב). חכמה נכללת בה, שכתוב, ונתת לעבדך **לב** שומע, **ול"ב** ה"ס ל"ב נתיבות החכמה. בינה נכללת בה, כמש"א דבר כי שומע עבדך. וכן כי שומעים אנחנו, שפירושו שמבינים אנחנו. דעת נכלל בה, כמש"א, שמע בני וקח אמרי. ומצותי תצפון אתך. אשר שמע פירושו דע. הרי שהכל תלוי באזן. וכבר נתבאר הטעם שהוא משום שהאזנים הוא ראשית הגילוי מבחינת החיצוניות של הראש, וע"כ בה כלול הכל (כנ"ל אות קנ"ו) באזן זו תלוי קבלת התפלות ובקשות, ופקיחת העינים. ז"ש הטה ה' **אזנך** ושמע, **פקח עיניך** וראה. הרי כי תקון האזן בסוד הטיה, שפירושו עלית המלכות לבינה, גורם לפקיחת עינים, שה"ס המוחין דחכמה (כנ"ל ב"א דף ז' ד"ה וכבר). הרי שהכל תלוי באזן.

פסקה קלז

בהאי אודנא תליין וכו': באזן זו תלויים סודות העליונים דהיינו חכמה שאינם יוצאים לחוץ. כי האזן אינו משפיע כלום לחוץ. להיותה בחינת ג"ר (כנ"ל בסולם בסוף אות קנ"ו) ומשום זה היא עקומה מבפנים, דהיינו הפרסא שבה המעכבת על החכמה שלא תשפיע לחוץ. וסוד הסודות, דהיינו ג"ר דחכמה, סתומים בה, אוי לאותו שמגלה סודות. דהיינו שרוצה להמשיך הג"ר ממעלה למטה. ומשום שאזן זו אוספת בתוכה הסודות והעקום

שמבפנים שהוא הפרסא, לוקח אותם, כלומר שמעכב עליהם, שלא יהיו נשפעים ממנה ולחוץ, לפיכך אינה מגלה סודות לאותם שהולכים בדרך עקלקלות, אלא לאלו שהולכים בדרך הישר שאינו עקום. דהיינו לאותם הדבקים בקו האמצעי, שהוא דרך ישר, שאינו נוטה לא לימין ולא לשמאל. ז"ש, סוד ה' ליראיו וגו', שלוקחים דרכיו, וע"כ לוקחים דבריו.

פסקה קלח

ואינון דעקימין בארחייהו וכו': ואלו שדרכם הוא עקום, הם לוקחים דברים ומכניסים אותם במהירות, דהיינו שדבקים בקו השמאל, שאין בהם מקום להתעכב. כי קו האמצעי המשפיע בקבוץ ג' הקוין, נמצא מתעכב בכל קו וקו. אבל קו השמאל השולט לבדו בלי חיבור עם שום קו, נבחן שהשפעתו הוא במהירות (כנ"ל אות קנ"ו) וכל הנקבים האחרים, דהיינו של עיינין וחוטמא, נפתחים בה. עד שיוצאים הדברים בנקב הפה. שממשיכים ממעלה למטה, ואלו הם רשעי הדור שנואי הקב"ה. כמ"ש לעיל. בברייתא שלנו למדנו, שהמגלה סוד, הוא כאלו הרג אנשים, וכאלו עבד עבודה זרה. והכל נשמע בפסוק אחד, שכתוב, לא תלך רכיל בעמך לא תעמוד על דם רעך, שהוא רציחה, אני ה', שלא תעבוד ע"ז. מי שעבר על ראש הכתוב שהולך רכיל ומגלה סוד, הוא כאלו עבר על הכל. על רציחה ועל ע"ז.

פסקה קלט

זכאה חולקהון דצדיקיא וכו': אשרי חלקם של הצדיקים שעליהם כתוב, ונאמן רוח מכסה דבר. נאמן רוח ודאי, כי הרוח שלהם נשלף ממקום עליון קדוש, דהיינו מקו האמצעי, ומשום זה נקראים, נאמן רוח. והעמדנו סימן זה. מי שמגלה סודות, ידוע, שנשמתו אינה מגוף המלך הקדוש, שהוא ז"א, דהיינו קו האמצעי. ומשום זה אין בו סוד, ואינו ממקום הסוד. וכנשמתו יוצאת מגופו, אינה מתדבקת בגוף המלך כי אינו מקומה. אוי לאותו האדם, אוי לנשמתו. אשרי חלקם של הצדיקים המכסים הסודות. כל שכן סודות העליונים של הקב"ה, עליהם כתוב, ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ.

פסקה קמ

אנפוי כתרין תקרובין וכו': ב' תפוחי הפנים דז"א, הוא כשתי מנחות של בשמים. דהיינו שנותנים ריח טוב, שה"ס הארת החכמה ממטה למעלה המכונה ריח. והסו"ה חכמת אדם תאיר פניו. שהם עדות על מה שאמרתי דהיינו על אבא ואמא (כנ"ל אות ק"כ) כי גם כל העדות להכרת פרצוף תלויה בהם, בהפנים, אלא שבכל צורת הפנים תלויה העדות הזאת, דהיינו במצחא ובחוטמא, כמו שאמרו, אין מעידין אלא על פרצוף פנים

עם החוטם, אבל אלו ב' מנחות הבשמים, שהן לבן ואדום, הן עדות לאבא ואמא, כלומר, שבהן מאירים המוחין דחכמה ובינה שבאו"א המאירים בפנים דז"א. שנקראים עדות, מלשון עדן, שהוא חכמה. הם עדות על הירושה שירש מאו"א ואוחז בהם. (ועי' משפטים אות תקכ"ו) כי ב' מוחין חו"ב, נקראים אחסנתא דאבא ואמא, (כנ"ל אות פ"ט ע"ש). והנה בברייתא שלנו העמדנו כמה מרחקים בין לבן לאדום, ועם כל זה, הם נכללים בז"א כאחד בצד הלבן. כלומר בשליטת הלבן, שהוא חסד. **פרסי**, פירושו מרחקים והבדלים. מלשון פרסאות.

פירוש. שנאמר באור פני מלך חיים. וכן יאר ה' פניו אליך. וזה יורה על הארת חכמה ובינה שז"א מקבל מאו"א, שמאיר לישראל. וזהו עדות לישראל, שהקב"ה קרוב עליהם, או ח"ו להיפך. כי אם הארת החכמה ובינה היא בשליטת הימין, שה"ס לבן, חסד, אז הוא קרוב אליהם. ואם האדום שולט שה"ס השמאל, אז הוא מסתיר פניו מהם. כמ"ש לפנינו. ונקראים אחסנתא דאו"א מטעם שנתבאר לעיל (אות פ"ט ע"ש).

פסקה קמא

כד אתנהיר בנהירו וכו': כשהפנים דז"א מאיר בלבן, דהיינו בחסד, מעתיקא, אז מכסה הלבן שבו, שהוא חסד, על האדום שבו, שה"ס חכמה דשמאל, והכל נמצא בהארה. ואז כתוב, יאר ה' פניו אליך. וכשהרשעים מרובים, ודינים תלוים בעולם נמצא סגירה בכל, דהיינו שהאורות כולם נסגרים ואינם מאירים. והאדום מתפשט בפנים, שהוא דין, ומכסה על הלבן שהוא רחמים, ואז הכל נמצא בדין. ואז כתוב, פני ה' בעושי רע. והכל תלוי בזה. ומשום זה הפנים הוא עדות בכל.

פסקה קמב

כמה וכמה מארי וכו': כמה וכמה מלאכים בעלי מגינים מחכים לאלו גווני הפנים, לבן ואדום, ומצפים לאלו גוונים. כשהגוונים מאירים נמצאים כל העולמות בשמחה, בזמן שמאיר הלבן, הכל נראים בגוון הזה, שהוא חסד. וכשנראה באדום, נראים הכל בגוון ההוא, שהוא דין.

פסקה קמג

באלין תקרובין דבוסמין וכו': באלו מנחות הבשמים, דהיינו בב' תפוחי הפנים, מתחיל הזקן להראות מתחילת האזנים, ויורד ועולה במנחת הבשמים, דהיינו בהפנים. שערות שחורות של הדיקנא, בתקון נאה ויפה, כגבור אמיץ ונאה. השמן החשוב של דיקנא העליונה דעתיקא, נראה ומאיר בדיקנא זו דז"א.

פירוש. כבר נתבאר סוד השערות (לעיל באד"ר באות צ' ובאות ר"נ) שהן פרצוף שלם שנחלק מסבת עלית המלכות לבינה, לכו"ח, שהם שערות ראש, ולבינה ותו"מ, שהם שערות דיקנא. ופרסא זו המחלקת אותן, ה"ס עקימא דאודנין (כנ"ל אות קנ"ב) וז"ש, **שארי דיקנא לאתחזאה מרישא דאודנין** ששם הפרסא מחמת עלית המלכות לבינה, שהוציאה בינה ותו"מ דשערות לחוץ מראש, לבחינת שערות דיקנא. והן שחורות, מטעם שכלולה בהן המלכות דמדת הדין שנקראת גוון שחור (כנ"ל באד"ר אות רי"ד) וז"ש, **שערין אוכמין** וכו'. **כגיבר תקיף** וכו' כי להיותו קו אמצעי, שכל גבורתו ליחד הימין ושמאל הוא בכח המסך דחירק הכלול ממלכות דמדת הדין, שהיא גוון שחור, (כנ"ל לך י"ג ד"ה ונתבאר) וע"כ שערותיו שחורות.

פסקה קמד

שפירו דהאי דיקנא וכו': היופי של דיקנא הזה, נמצא בתשעה תקונים. וכששמן החשוב של י"ג מבועי הדיקנא דעתיקא קדישא, מאיר בדיקנא זה, דז"א, נמצאים ביחד, כ"ב תקונים. ואז כולם מתברכים. למעלה ולמטה. וישראל סבא, שהוא ז"א, מתברך בזה, והסימן, **בך** יברך ישראל, דהיינו עם כ"ב תקונים יברך ז"א, שנקרא ישראל. כל התקונים של דיקנא זו העמדנו באדרא קדישא, שכולם נתקנו מהתקונים דעתיקא קדישא. וכאן אני רוצה לגלות מה שלא נגלה שם, כדי ליכנס בלי בושה לעולם הבא.

פסקה קמה

שיתא אינון ט' וכו': ששה תקונים הם ונקראים תשעה. תקון הראשון הוא, שניצוץ הזה, הנר הקשה, יצא ובטש תחת שערות ראש מתחת הקווצות שעל האזנים, ויורד מלפני הפתח שבאזנים עד ראש הפה. הנה תקון זה אינו נמצא מעתיקא קדישא, אלא כשנמשך המזל דעתיקא קדישא, שממנו תלוי מבוע החכמה ההוא. כשאמא נמשכת ונכללת באוירא דכיא, לוקחת אמא אותו הלבן. והניצוץ דהיינו בוצינא דקרדינותא נכנס באוירא דכיא ונכלל בה, ואח"כ יצא, ונתאחדו זה בזה, דהיינו שבטש בקוצי דשערי שעל אודנין, כנ"ל, וב' הדינין נתאחדו זה בזה, ונעשו תקון א'.

פירוש. ז"א הוא תמיד בבחינת ו"ק שהם חג"ת נה"י. ואפילו בגדלות שקונה חב"ד, אין זה חב"ד ממש, אלא חג"ת שנתעלו ונעשו חב"ד ועניין הדיקנא יוצא רק בעת גדלות, שכבר יש לו חב"ד, וע"כ יש גם בדיקנא ט' תקונים, כנגד חב"ד חג"ת נה"י. וכשאנו מדייקים אין שם חב"ד, אלא חג"ת נה"י לבד, כי החג"ת נעשו לו חב"ד ויוצאים נה"י חדשים. וז"ש **שתא אינון**, דהיינו חג"ת נה"י. **ט' אקרון**, מטעם שחג"ת נעשים בגדלות לחב"ד. אבל עקרו אינו אלא שתא. (ועי' באד"ר אות ר"ס, ובסד"צ אות ל"ה).

ואין להקשות כיון ששערות רישא ודיקנא הן פרצוף אחד שנחלק מסבת עלית המלכות לבינה, שכו"ח דשערות נעשו לשערות ראש, ובינה ותו"מ דשערות יצאו מן הראש ונעשו לשערות דיקנא, כנ"ל בסמוך, א"כ, למה אינן יוצאות שתיהן יחד בעת הקטנות. אלא שערות ראש יוצאות בקטנות, ושערות דיקנא בגדלות. והענין הוא כי בקטנות שאין בז"א אלא כתר וחכמה, באורות דרוח נפש בכללו, מחמת שבינה ותו"מ דכללות ירדו לבריאה, הנה אותו הדבר נעשה בכל ספירה ומדרגה פרטית דז"א. כי כל מדרגה פרטית דז"א כלולה מע"ס, ואין בה בקטנות רק כו"ח, ובינה ותו"מ נפלו משם. ולפיכך במדרגת ע"ס דשערות, אין בקטנותן אלא כתר וחכמה דשערות, שהם שערות ראש, אבל בינה ותו"מ דשערות אין שם. אלא בגדלות, כשנשלמה בינה ותו"מ דכללות ז"א, נשלמו עמהם בינה ותו"מ דכל מדרגה פרטית, ולפיכך נשלמו ויצאו אז גם בינה ותו"מ דשערות לבחינת דיקנא דז"א. ועי' בספד"צ אות ל"ה, והפירוש שבכאן הוא עיקר.

והנה תקון ראשון דדיקנא, שהוא שערות הקצרות שמתחת פאתי הראש עד השפה העליונה הוא דין קשה ההולך ומתמתק ביתר התקונים (כנ"ל באד"ר אות רס"ב) וז"ש, **תקונא קדמאה נפק ההוא ניצוצא בוצינא דקרדינותא ובטש בתחות שערא** וכו' דהיינו להיותו בחינת דין קשה (כמ"ש שם באות רס"ב) והוקשה לו, כיון שצמיחת שערות היא לעת גדלות, שכבר יש כל המוחין בפרצוף מיוחדים זה בזה בבחינת הרחמים, ואיך אפשר שיתחיל אז לצמוח לו שערות דיקנא, שהן דינין, עוד הוקשה לו כיון שאמר לעיל בדבור הסמוך, שכל תקונים דדיקנא דז"א נמשכים מדיקנא דעתיקא קדישא. א"כ איך יוצא משם תקון הא' שהוא דין. וז"ש, **תקונא דא מעתיקא לא אשתכח**, כי עתיקא הוא כולו רחמים, ותקון זה הא' הוא דין, **אלא כד נגיד מזלא דעתיקא קדישא**, **ותלייא מניה ההוא מבועא דחכמתא**, שהוא אבא עלאה הנקרא חכמה ואוירא דכיא, שהוא נמשך ממזלא דע"ק, כי או"א עלאין תליין במזלא (כנ"ל אות ס') וכשאמא, שה"ס בינה שחזרה לחכמה, שבה ניצוצא דבוצינא קרדינותא, נמשכת ונכללת באוירא דכיא דאבא עלאה, שהוא חכמה דימין שהוא חסדים, אז, **ההוא חוורא נקיט אמא וניצוצא עאלת** שאז לוקחת אמא החסד מאבא, והניצוץ דבוצד"ק שבה נכנס בתוך החסד. והם המאירים במוחין דז"א כשהדין דאמא נכלל כולו בחסד דאבא באוירא דכיא שלו. ואח"כ כדי להוציא הדיקנא, **ונפקת**, יצא הניצוץ דבוצד"ק דאמא מתוך האוירא דכיא דאבא, ונחלק ממנו, **ואתאחד דא בדא** והניצוצא דאמא נתאחד בקוצין דעל אודנין שהם פאתי הראש, ששם המלכות דמדת הדין שעלתה לבינה, ונכפלו הדינים, שהדינים דשמאל דאמא שה"ס ניצוצא דבוצד"ק, נתחברו עם הדינים דמלכות שבפאתי הראש דז"א, **ואתעבידת**

חד תקונא, ומשתי בחינות הדינים נעשו תקון הא'. ובזה מיושב, שאע"פ שהמוחין כבר מתוקנים, מ"מ יצא הדין ונפרד מהם, לתקן הדיקנא. וע"כ הוא דין קשה.
וז"ש (לעיל באד"ר אות רנ"א) **תקונא קדמאה**, **אתתקן שערא מלעילא**, דהיינו מתחילת הדיקנא, **ונפיק ההוא ניצוצא בוצינא דקרדינותא** שהיא הדינין דאמא כנ"ל, **ונפיק מכללא דאוירא דכיא**, דהיינו שיצא מן התכללות באוירא דכיא דאבא כנ"ל, **ובטש בתחות שערא דרישא**, **מתחות קוצין דעל אודנין**, דהיינו תחת קווצות השער דפאתי הראש, ששם מלכות דמדת הדין כנ"ל, **ונחית מקמי פתחא דאודנין נימי על נימי עד רישא דפומא**, כמ"ש שם בהסולם.

פסקה קמו

וכד אצטריך סלקא וכו': וכשצריך להשפיע חסד, או להשפיע דינים, עולה זה על זה, ומתכסה אחד מלפני חבירו. כלומר, כשצריך להשפיע דינים מתכסה החסד שבדיקנא ושולט הדין. וכשצריך להשפיע חסד, מתכסה הדין שבדיקנא ושולט החסד. (כמ"ש להלן אות קע"ב) ומשום זה הכל צריך. הן הנהגת החסד והן הנהגת הדין, אחד לעשות נקמות בשונאי ישראל. ואחד לרחם על ישראל. ועל זה חשק דוד המלך לדיקנא זה, כמו שהעמדנו. (באד"ר אות רנ"ט) שט' תקונין אמר דוד במן המצר קראתי יה. ע"ש.

פסקה קמז

בהאי דיקנא ט' וכו': בדיקנא זו נמצא ט' תקונים, שהם שש רבוא שערות, כנגד חג"ת נה"י, התלויות בהם ומתפשטים בהארתם בכל הגוף. כלומר בו"ק, הנקראים גוף. ואלו ששה תקונים התלוים, תלוים בשערות שמתחת מנחת הבשמים, דהיינו מתחת הפנים, הנקראים תקרובתא דבוסמא (לעיל אות קס"ב) שלשה תקונים מצד זה של הפנים, ושלשה תקונים מצד זה של הפנים. דהיינו חכמה חסד נצח בימין, ובינה גבורה הוד בשמאל. וביקרו של הדיקנא, כלומר בחלק הדיקנא הנראה ביותר, ומיפה את הפנים, תלוים ג' אחרים, אחד, למעלה בשערות שעל השפתים, ושנים, באלו השערות התלויות עד הטבור, כלומר, הב' הוא בשטח העליון של כל הדיקנא הנראה לעינים, והג' הוא בשטח התחתון של הדיקנא הסמוך לגוף, ואלו שלשה תקונים הם כנגד ג' ספירות דקו האמצעי, שהם, דעת, ת"ת יסוד. וקו האמצעי דת"י, הוא עיקר הדיקנא, מטעם שכלול בתוכו ב' הקוין ימין ושמאל, שהם חח"ן בג"ה. וכל אלו הששה, שהם ג' מכאן וג' מכאן, כולם נמשכים ותלוים בשערות האלו התלויות, ומתפשטים בכל הגוף.

פסקה קמח

ובגין דהני תלתא וכו': ומשום שאלו השלשה, דהיינו דעת ת"ת יסוד, הם ביקרו של הדיקנא יותר מכולם, כי המה המקשטים ומיפים את הפנים, כתוב בהם השם הקדוש. שכתוב מן המצר קראתי **יה**, ענני במרחב **יה**, **הויה** לי לא אירא. ומה שהעמדנו באדרא רבא (אות רס"ו) מן המצר קראתי יה, שהוא תקון הא', דהיינו ממקום שהדיקנא מתחיל להתפשט, ששם מקום **צר** כלומר שהשערות תופשות מקום צר ולא מקום רחב, מלפני האזנים, ויפה הוא. שע"כ נקרא מן המצר, מפני שהוא מקום צר. וכאן אומר שהוא השערות שעל השפתים.

פסקה קמט

ובספרא דאגדתא דבי וכו': ומחזק עוד יותר את קושיתו, שבספר האגדה של רב ייבא סבא, כך אמר והעמיד. שתחילת הדיקנא מתחילה מחסד עליון, שכתוב, לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וגו'. וכמו שהספירות מתחילות בחסד הנקרא גדולה, כך הדיקנא מתחיל בחסד. וכאן אנו אומרים שמתחיל בחכמה, וכן שהם בדרך ג' קוין חח"ן בג"ה דת"י. אבל והכל הוא בדיקנא כי כך הדיקנא מתחיל לצאת, כמו שאמר רב ייבא סבא, וט' תקונים נמשכים ותלוים בדיקנא ומלפני האזנים, כמו שאמר באדרא רבא, שכך הדיקנא מתחיל לצאת, ע"ד שנתבארו באדרא רבא, אבל הקיום שלהם אינו מתקיים כך, אלא במקום אחר, דהיינו בג' קוין, כנ"ל, כמו שהעמדתי.

פסקה קנ

וכד אצטריך עלמא וכו': וכשהעולם צריך לרחמים, מתגלה המזל הקדוש, שהוא הדיקנא דא"א, ואז, כל אלו התקונים שבדיקנא היקר דז"א, כולם נמצאים ברחמים. וכשצריך לדין, אז נראה הדין, ואז עושים נקמות בשונאי ישראל, באותם שמצערים לישראל. כל יקר הדיקנא הוא באותם השערות התלויות, דהיינו בשטחי הדיקנא הנראים לעין, משום שהכל תלוי בהם, כי ה"ס קו האמצעי דת"י, שכולל כל הדיקנא, כנ"ל.

פסקה קנא

כל הני שערי וכו': כל אלו השערות של הדיקנא דז"א, כולן קשות וחזקות משום שכולן כופות את הדינים, בשעה שנגלה המזל הקדוש. וכשרוצה לעשות מלחמה, נראה ע"י דיקנא זה, כגבור אמיץ בעל נוצח מלחמה. ואז מורט מי שמורט, ומגבח מי שמגבח. פירוש. השערות רומזות על דינים, והעברת הדינים הוא העברת השערות כמו שנתבאר באורך (תזריע אות קכ"א ע"ש) והעברת השער מאחור נקרא מריט והעברת השער כלפי פניו נקרא מגבח. (עי' לעיל ויחי אות קכ"ג) וז"ש, כשנוצח המלחמות, ומעביר הדינים

מריט מאן דמדיט ואגליש מאן דאגליש. שמעביר הדינים מבחינת פנים ומבחי' אחור **בגבחת** מתרגם גלישותא, **ובקרחת** מתרגם מריטה. וקרחת היא מלאחריו וגבחת היא מלפניו (ספ"י דנגעים).

פסקה קנב

הני תשעה תקונין וכו': אלו ט' תקונים אמרם משה פעם שניה (בפרשת שלח). בשעה שהיה צריך להחזיר אותם כולם לרחמים. כי אע"פ שלא אמר עתה י"ג תקונים (כמו בפרשת תשא) הנה בכוונה תלוי הדבר, כי לא יכנוס להזכיר באלו התקונים דז"א, שאינם רחמים גמורים, אלא היה מתכוון במזלא, דהיינו בי"ג תקוני דיקנא דא"א, והזכירו, כמו שכתוב, ועתה יגדל נא כח ה'. מי הוא כח ה'. זהו אותו שנקרא מזל הקדוש, הסתום מכל סתום. דהיינו הדיקנא דא"א. יראה זו, ואור הזה, שיש בדיקנא דז"א, תלוי ממזל. וכיון שאמר משה זה הט' הקונים דז"א, והזכיר זה, דהיינו המזל, שנקרא כח ה', ונתכוון בו, להמשיך מי"ג ת"ד דא"א לט' דז"א, אמר אז אלו ט' תקונים התלוים בז"א, כדי שיאירו כולם ע"י המשכת י"ג דא"א, ולא ימצא שום דין, כי י"ג דא"א הם רחמים גמורים. וע"כ הכל תלוי במזל. שהוא הדיקנא דא"א.

ובפעם הראשונה, אחר מעשה העגל, הזכיר י"ג מדות, שהן נמשכות מא"א לז"א. כי כשז"א עולה לד' תקוני דיקנא דא"א התחתונים, אז יש לו י"ג ת"ד ואלו י"ג תקונים דז"א, הזכיר שם (כנ"ל באד"ר אות צ"ו וצ"ז) אלא כאן שלא הזכיר אלא ט' מדות הרגילות, היה צריך להזכיר **כח ה'**, לכוון במזלא. ושם שהזכיר י"ג לא היה צריך להזכיר, כח ה'. כי מספר י"ג אינו אלא בא"א.

פסקה קנג

האי דיקנא כד וכו': דיקנא זו כשהשערות מתחילות להתעורר נראה כגבור אמיץ, כגבור בעל נוצח מלחמות דהיינו לנקום באויבי ישראל (כנ"ל אות קע"ב) בדיקנא זו נמשך שמן משחת קדש מעתיקא קדישא הסתום. כש"א כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן. שה"ס הדיקנא דז"א.

פסקה קנד

אלין שערי לא וכו': שערות אלו דדיקנא, אינן מכסות על השפתים. והשפתים כולן אדומות כשושנה. שכתוב, שפתותיו שושנים. השפתים דובבות גבורה, ודובבות חכמה. בשפתים אלו תלוים טוב ורע, חיים ומות. משפתים אלו תלוים בעלי התעוררות, כי כאשר שפתים אלו דובבות, מתעוררים כולם לגזור דין בכל בתי הדין הנקראים, עירין. שכתוב בגזירת **עירין** פתגמא ובמאמר קדישין וגו'.

פסקה קנה

מאי עיר בספרא וכו': שואל, מהו **עיר**. ומשיב, בספר אגדה פירש, שהוא כמו שאתה אומר, ויהי **ערך**. שערך, פירושו שונא. כי הדינים מתעוררים לאלו שאינם אהובים למעלה, שמשום זה אלו המתעוררים לעשות דין הם אויבים שלהם, וע"כ נקראים, **עירין**. ועם כל זה, נעשה הגזירה בב' אפנים, ברחמים ובדין. וע"כ נקראים **עיר וקדיש**. דין ורחמים. דהיינו בגזירת **עירין** פתגמא ובמאמר **קדישין** וגו'. כי **עיר** יורה על דין **וקדיש**, על רחמים.

פסקה קנו

ובאלין שפוון אתחזי וכו': ובשפתיים אלו כשנפתחות, נראה הפה. הרוח היוצא מן הפה, מתלבשים בו כמה אלף ורבבות. וכשהרוח מתפשט, מתלבשים בו נביאים הנאמנים. וכולם נקראים פה ה'. כשהדיבורים יוצאים מן הפה, ומדוברבות בשפתים, המה מאירים לכל ח"י אלף עולמות, עד שנקשרים כולם יחד בח"י דרכים ושבילים. הנודעים.

ביאור המאמר, כבר ידעת שהפנים מתחלקים למל"צ דצלם, שב' אודנין ומצחא הם בחינת חב"ד דפנים והם **ם**' דפנים. (כנ"ל אות מ"ג) וב' עיינין וחוטמא הם חג"ת דפנים, והם **ל**' דפנים (כנ"ל אות נ') וב' שפתים ולשון הם נה"י, והפה הוא מלכות והם **צ**' דצלם דפנים. גם ידעת ההפרש שביניהם, כי ב **ם**' דצלם אין החכמה מתגלה שם אלא הם חסדים בלבד (כנ"ל אות מ"ב) וב **ל**' דצלם כבר החכמה מתגלה, אבל לא לצורך עצמו אלא להשפיע אל ה **צ**' דצלם, שב **צ**' דצלם הוא מקום גילוי החכמה. וכן נתבאר שבמקום יציאת ה **י**' מאויר וגילוי החכמה, אין שם מקום לשערות (כנ"ל אות מ"ג) וז"ש (באות קע"ו) **אלין שערי לא חפיין על שפוון**, כיון שהם נצח והוד, ובחינת המקום של גילוי החכמה, ע"כ אין השערות מכסות עליהן. **ושפוון כלהו סומקין כוורדא**. כי החכמה המתגלה שם, הוא בחינת חכמה דקו השמאל, שנבחן לגוון אדום. **שפוון מרחשן גבורה, מרחשין חכמתא**, כלומר, שהחכמה המתגלה על השפתים, הוא גבורה, דהיינו מקו שמאל הנקרא גבורה. **באינון שפוון תליין טב וביש, חיי ומותא**, כי בעת שהחכמה נכללת עם חסדים נמשך ממנה הטוב והחיים, ובשעה שאינה נכללת עם חסדים נמשך ממנה הרע והמות. **מאלין שפוון תליין מאריהון דאתערותא** וכו' **בתרי גווני ברחמי ובדינא, וע"ד אקרי עיר וקדיש**. דהיינו אם מקבלים החכמה בבחינת ממטה למעלה אז דנים הבתי דין לרחמים ונקראים, קדיש. ואם רוצים להמשיך החכמה ממעלה למטה, דנים אותם בתי הדין, לדין בלי רחמים.

ובקטנות, או בשליטת קו השמאל לבד, נחשבים נו"ה לבחינה אחת, והפה, שמשם השפעת החכמה הנקראת דבור, הוא סגור ואין שם דבור. אלא בגדלות כשקו האמצעי מקיים הארת שניהם אז הנצח והוד שהם השפתים נפתחות והדבור מתגלה. וז"ש (באות קע"ח) **ובאלין שפוון אתחזי פומא**, **כד אתפתח**. דהיינו בגדלות כשנפתחות השפתים שה"ס נצח והוד לב' בחינות, אז נראה הפה, דהיינו השפעת פה ה', שה"ס הארת החכמה. וז"ש, **רוחא דנפיק מן פומא ביה מתלבשין כמה אלף ורבבן**. המספר אלף מורה על המדרגות הנמשכות מחכמה. בסו"ה ואאלפך חכמה, והמספר רבבות יורה על המדרגות הנמשכות מחסדים, ואומר שכל אלו מתלבשים ברוח החכמה היוצא מפה ה'. **וכד אתפשט**, דהיינו כשנתפשט הרוח לנצח והוד דגוף ז"א, **מתלבשין ביה נביאן מהימנא**, שמשם מקבלים נבואתם. **כד מלין נפקין מן פומא** וכו' **מתנהרין לכלהו תמני סרי אלפין עלמין**, ה"ס היסוד המשפיע חכמה, שה"ס **חי** ע"ש אור החכמה שנקראת חיה. וה"ס אלפין שהוא מספר החכמה כנ"ל. וה"ס עלמין, ע"ש העלם החכמה, כי עולם הוא מלשון העלם. כי הוא משפיע החכמה למלכות ובמלכות היא מתגלה. וז"ש, **עד דמתקטרין כלהו כחדא בי"ח אורחין ושבילין**, דהיינו עד שמתקשרים ביסוד דמלכות, שגם הוא נקרא חי, בסוד דוד מלך ישראל **חי** וקים. והכלי קבלה שלה מכונים אורחות ושבילים. כי בה מקום הגילוי.

פסקה קנז

וכלא מחכאן לפומא וכו': והכל מחכים לפה הזה, בלשון מדברת גדולות, כי הלשון היא קו האמצעי, המיחד ב' הקוין, שהם ב' שפתים, בקשר הצחות בהעוטר, כלומר בקשר ויחוד האורות בקו האמצעי, שהוא עוטר אותם ומצחצח אותם, כי הלשון שהוא קו אמצעי, מצחצח האורות שבב' קוין שבשפתים, ומשלימם. ועל זה כתוב, חכו ממתקים. הם ממתקים ודאי, אחר שקו האמצעי כלל אותם זה בזה. מהו חכו. הוא כש"א, וחיך יטעם לאכול. כי אחר שנעשה התכללות ימין ושמאל, נעשו טוב ומלאי טעם. וכולו מחמדים. דהיינו ב' הקוין שמאל וימין הנקראים אש ומים. כי האש והמים, מתתקנים ויפים ונחמדים בציורם, כלומר שהם נחמדים למראה, כי הגוונים אדום ולבן, שהם שמאל וימין, מתחברים יחד. כלומר, שכל היופי בא, רק מכח התמזגות לבן ואודם יחד **טיהרא** פירושו צחות. כי תרגום צח הוא טיהרא (ירמיה ד' י"א) **קיטרא**, פירושו קשר. כי תרגום ותקשור הוא וקטרת. (בראשית ל"ח יז) **בעוטרא**, הוא מלשון עוטר ישראל בתפארה.

פסקה קנח

חכו באתוון רשימין וכו': חכו ממתקים, הוא מחמת האותיות הרשומות שהן נחקקות בו בעטרותיהן. כלומר, שהמתיקות של החיך באה מחמת שנחקקות בו אותיות בסדר ג' קוין ומלכות המקבלתם, שסדר הזה מעטר אותן בעטרות. האותיות **אחה"ע** נחקקות בגרון, כל אחת בג' קוין, ג' קוין שב **א'**, קו הימין שבה, מגרש מלכים. קו השמאל, מסיר מלכים ממלכותם. קו האמצעי, מקים מלכים. ג', קוין שב **ח'**, קו הימין שבה, מגרש ויורד. קו השמאל עולה ועוטר. קו האמצעי, כובש באש ומחוקק ברוח. ג' קוין שב **ה'**, היא יניקה מאמא, כלומר, ממה שהנוקבא מקבלת מאמא, קו הימין דאמא, מכה לנוקבא. מקו השמאל דאמא, הנוקבא מתפשטת לנוקבא גדולה. כלומר שמקבלת ממנו הגדלות לקו שמאל. קו האמצעי דאמא, הוא, כי בתאות העיר הקדושה לחסדים היא מתחברת בקו אמצעי, והמקומות דימין ושמאל נקשרים זה בזה. כש"א, הר המור גבעת הלבונה. ג' קוין של ה **ע'**, קו ימין שבה הוא, הצחות שבצורת המדרגה. קו השמאל שבה הוא החקיקה שבצורת המדרגה. קו האמצעי הוא, שהענפים הרצים מתאחדים בצדם לרוחות חקוקים. **טריד**, פירושו מגרש. כי, כים נגרש, מתרגם כימא דטריד (ישעיה נ"ז כ') **סטיר**, פירושו מכה, מלשון וסטרו על פיו (נדה ל:) **טיהרא** הוא צחות כנ"ל. **טיפסא**, פירושו טופס ודפוס, כמו טפוס של תפלה (כלים ט"ז) **רהיטין** פירושו רצים. תרגום וירץ הוא ורהט (בראשית מ"ח ב').

ביאור הדברים. המאמר הזה בא לבאר בעיקר החיוב והמעלה שבג' קוין, ואיך כל השלמות תלויה בקו האמצעי. וז"ש (באות קע"ט) **וכלא מחכאן לפומא דא**, **בלישן ממלל רברבן** וכו', שהוא קו האמצעי, **וע"ד כתיב חכו ממתקים** וכו'. שכל המתיקות וכל היופי הוא ע"י קו האמצעי, שזולתו שולטים הדינים דקו שמאל. והולך ומבאר אשר האותיות הנחקקות ויוצאות מחיך וגרון, מתרשמים בכל אחת מהן, ג' קוין. והשלמות שבכל אחת מהן היא בקו האמצעי. ועצמותן של האותיות אחה"ע גיכ"ך, אינו מבאר כאן, כי סומך עצמו על מה שביאר אותן באדרא דמשכנא (לעיל משפטים אות תקל"א) וכאן אין לו ענין לבאר, רק ענין ג' קוין שבכל אות, וסגולת קו האמצעי. ונתבאר שם, אשר ה **א'** היא הארת הכתר. וה **ח'** היא הארת החכמה. וה **ה'** היא הארת אמא למלכות. וה **ע'** היא הארת ע' ענפים שבז"א. ומכל אות ואות שב **אחה"ע** שבגרון, מאיר האות שכנגדו באותיות **גיכ"ק** שבחיך. ע"ש.

וזה אמרו, **גליפין אחה"ע בגרון**, שאותיות אחה"ע, נחקקות בג' קוין בגרון. ונודע שקו ימין מתהוה ע"י עלית מלכות לבינה, שמסיימת המדרגה תחת כתר וחכמה, ובינה ותו"מ

של המדרגה מורידה לחוץ מהמדרגה. וז"ש **א'**, הקו ימין שבה, **טריד מלכין**, דהיינו שמגרש ג' ספירות בינה ותו"מ מן המדרגה, ומורידם למדרגה שמתחתיה. והקו שמאל שבה, **ומהעדא מלכין**, שביציאת הקו שמאל נעשה חשך בהמדרגה (כנ"ל ב"א דף מ"ז אות ל"ד ד"ה נפק) שבזה הוסר מלכותם כליל. וכיון שה **א'** היא הארה הכתר, שהוא חסדים, ע"כ אינו מדבר כלל ממעלת הארת החכמה שבשמאל, כי החכמה אינה מאירה כאן, אלא שמדבר רק מגרעון של קו השמאל. והקו האמצעי שבה, **ומהקם מלכין**, כי כשבא קו האמצעי וכולל קו שמאל וימין זה בזה אז חוזר האור להמדרגה, וגם ג' מלכים בינה ותו"מ שנגרשו וחזרו, מתתקנים, ונמצא שהמלכים הוחזרו והוקמו על כנם.

ואחר שביאר ג' קוין שב **א'**, שהיא הארת הכתר. הוא מבאר ג' קוין שב **ח'**, שהיא הארת החכמה. וז"ש, **ח'** הקו ימין שבה, **דטריד ונחית**, שהוא **מגרש** הכלים דבינה וחו"מ, כנ"ל. ונשאר בהארת כתר וחכמה בקומת חסדים. והארתה **יורדת**, דהיינו שמאירה ממעלה למטה כדרך אור החסד. והקו שמאל שבה, **וסליק ועטיר**, שהארת השמאל שהוא חכמה **עולה** ממטה למעלה **ומעטר** המדרגה בג"ר. והקו האמצעי שבה, **כביש באשא גליף ברוחא**, כי קו האמצעי **כובש** ומכניע את ה **אש** שבקו שמאל ע"י מסך דחירק שבו, **וחוקק הרוח** חכמה שלא יאיר אלא בו"ק ולא בג"ר.

ועתה מבאר ג' הקוין שב **ה'**, שהיא הארת אמא למלכות. וז"ש. **ה'**, היא **יניקה דאמא**, כלומר יניקת אמא לנוקבא שהיא מלכות. הקו ימין שבה, **סטיר לנוקבא**, דהיינו שממעט הנוקבא לבחינת קטנות. מכח עלית המלכות לבינה. והקו שמאל שבה, הוא **אתפשט לנוקבא רבא**, דהיינו שמחזירה לבחינת גדלות, ע"י הוצאת המלכות מבינה. והקו אמצעי שבה, הוא, כי **בתיאובתא דקרתא קדישא**, בהשתוקקות המלכות לחסדים, כי הנוקבא נקראת עיר הקדושה, **מתקטרי אתרין דא בדא**, נקשרים המקומות של ימין ושמאל על ידי קו האמצעי זה בזה. כד"א הר המור גבעת הלבונה. אשר **הר המור**, שהוא אדום, הוא החכמה שבקו שמאל שלה. **וגבעת הלבונה**, שהיא לבנה, הוא החסדים שבימין שלה, שהם נכללים ומיוחדים זה בזה ע"י קו האמצעי (ועי' משפטים אות תקל"א).

ועתה מבאר ג' הקוין שבאות **ע'**, שהיא הארת ע' ענפים שבז"א. וז"ש, **ע'**, הקו ימין שבה, הוא **טוהרא דטופסא**, כל הצחות שבמדרגתו, כי ז"א הוא בעיקר בחינת ימין. והקו שמאל שבה, הוא **גלופא דטיפסא**, דהיינו החקיקה שבמדרגה, שעם יציאת השמאל נחשך המדרגה. והקו האמצע שבה, הוא **רהיטין דענפין מתאחדן לסטרוי, לרוחין גליפין**, שהענפים הרצים, דהיינו הארת השמאל שב **ע'** ענפים, הנקראים **רצים**, בסו"ה והחיות

רצוא ושוב. הם **מתאחדים** ע"י קו האמצעי **לצדדיו**, דהיינו בהענפים שמצד ימין, **לרוחות חקוקות**, דהיינו שנחקקו על ידי זה להאיר רק בו"ק דחכמה שנק' רוח חכמה.

פסקה קנט

והא ברזי דאתוון וכו': והנה בסוד האותיות של שלמה המלך, אומר, שאלו ד' אותיות אחה"ע, נתעטרו בד' אותיות גיכ"ך שבחיך (כמ"ש לעיל משפטים אות תקל"ב ע"ש) ולפיכך, נרמזו גם בחיך ג' קוין. כש"א וחיך יטעם לאכול, ה"ס קו ימין. היאכל תפל מבלי מלח, הוא קו שמאל. שמטרם שמתיחד עם הימין, אין להנות ממנו כלום, כמו בתפל בלי מלח. וכתוב, והיה מעשה הצדקה שלום, הוא קו האמצעי, המיחד ועושה שלום בין ב' הקוין ימין ושמאל. הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים וגו', נאמר על המלכות שמקבלת שפע ג' הקוים האלו. שהם מתוקים ודאי.

פסקה קס

דוד מלכא אמר וכו': דוד המלך, אחר הכתוב הנחמדים מזהב וגו' הרומז על שפע המתוק והיקר של ג' קוין, מסיים, גם עבדך נזהר בהם וגו'. דהיינו שנזהר בהם שלא לקבל מקו שמאל בלי ימין. ומסיים על זה ר' שמעון, אני מעיד על עצמי שכל ימי נזהרתי בהם, בג' קוין, שלא לטעות, דהיינו שלא לטעות ולקבל מקו שמאל לבדו. חוץ מיום אחד שהעטרתי עטרות המלך בהמערה של מרוניא, ולא נזהר שהשמאל יהיה מיוחד עם הימין, וראיתי נר של אש לוהטת ברחב המערה. דהיינו שראה הדינין של קו שמאל בלי ימין שהוא אש לוהטת, ונזדעזעתי. מיום ההוא נזהר אני מהם בדעתי, שלא לקבל אלא משלשת הקוין ביחד, ולא עזבתי אותם כל ימי. אשרי חלקו, מי שנזהר בממתקים של המלך, וטועם בהם כראוי. על זה כתוב, טעמו וראו כי טוב ה' וכתוב, לכו לחמו בלחמי. וגו'.

פסקה קסא

אתפשט דכורא בדעת וכו': הדכר, שהוא ז"א נתפשט במוח הדעת שלו, ונתמלאו מסדרונות וחדרים, דהיינו נה"י וחג"ת. הדעת מתחיל מתחילת הראש ומתפשט בכל הגוף בחזה שלו וזרועותיו ובכולו. מאחוריו נתדבק ניצוץ מנר הקשה שהוא הארת קו שמאל דבינה, ולוהט והוציא ראש אחד סתום מכל צדדיו, והארת ב' מוחין חכמה ובינה חקוקים בו. ומתדבק בצד הזכר, מאחוריו, משום זה נקראת יונתי תמתי. אל תקרי תמתי אלא תאומתי ודאי.

פירוש. כבר ידעת שיש ב' מצבים במלכות. מצב הא', הוא בבחינת שני מאורות הגדולים, שהמלכות היא גדולה כמו ז"א, דהיינו שהם שניהם במדרגה אחת שלאחר מדרגת

הבינה, שז"א מקבל מימין, המוחין דחב"ד דבינה, שהוא חכמה וצד חסד שבדעת, והמלכות מקבלת משמאל המוחין דחב"ד דבינה, שהוא בינה וצד הגבורה שבדעת. ואז שניהם דבוקים זה בזה, כדרך צד ימין ושמאל של מדרגה אחת, וכמו החב"ד דבינה, שהם מדרגה אחת שבבינה ששניהם יונקים ומקבלים משם. אמנם אין המלכות נבחנת לדבוקה בשמאל דז"א, אלא מאחוריו (כמ"ש לעיל באדרא רבא אות שכ"ד ע"ש) ובמצב הזה לא יכלה להתקיים, כי שמאל בלי ימין אינו יכול להאיר, ע"כ קטרגה הלבנה, ונאמר לה לכי ומעטי את עצמך שתהיה תחת יסוד דז"א, כלומר שתהיה נחלקת מז"א, למדרגה אחרת שמתחת מדרגת ז"א, ואז נבנית מחדש, בסו"ה ויבן ה' אלקים את הצלע וגו'. ואז חזרה להיות עמו פנים בפנים (כנ"ל ב"א מאות ק"י עד אות קט"ו עש"ה) ואלו ב' מצבים, מבאר ר"ש לפנינו בקצור נמרץ.

וז"ש, **אתפשט דכורא בדעת ואתמליין** וכו' **מחדוי ודרועוי ובכלא**, אחר שז"א נתפשט במוח הדעת שלו בג' בחינות חב"ד חג"ת נה"י. דהיינו אחר שנשלם מדרגתו בראש תוך סוף. **מאחורוי אתדבק ניצוצא דבוצינא דקרדינותא**, שהארת השמאל דבינה, הנקראת בוצינא דקרדינותא, יצאה לבדה, בלי ימין, והאירה מאחוריו של ז"א, **ולהטא ואפיק גלגלתא חדא**, דהיינו שהאצילה שם את המלכות, והאצילה הראש של המלכות, בב' מוחין חו"ב תחת שליטת השמאל דדעת.

וז"ש, **ונהירו דתרי מוחי גליפן בה**. שאין בה הארת ג' מוחין דבינה אלא רק שנים, כי משום שהדעת נתחלק לשנים, אינו מתתבר ליחד חכמה ובינה, ונשארים הארת חו"ב בראש בלי מוח הדעת. כי אז אין מוח הדעת מלובש בראש, אלא שיורד לגוף. וטעם הדבר הוא, כי שורשו של הדעת הוא מגוף, דהיינו מת"ת שעלה ליחד בין ב' קוין ימין ושמאל דבינה (כמ"ש ב"א דף רפ"ז ד"ה תלת) אלא משום שמשמש ליחוד חו"ב, ע"כ נשאר שם קבוע בראש, אע"פ שהוא בחינה גוף. מה שאין כן במקום שאינו מיחד חו"ב, נמצא חוזר לבחינת גוף, כי אין לו עוד שום תפקיד בראש. ולפיכך כאן שנחלק הדעת לימין ושמאל שהימין לקח ז"א והשמאל לקחה המלכות, א"כ אינו יכול עוד ליחד חו"ב דראש, ואין לו משום זה עוד מקום בראש ויורד לגוף. וז"ש, **ונהירו דתרי מוחי גליפן בה**, כי אפילו חלק השמאל דדעת שיש לה, ירד לגוף שלה, ולא נשאר בראשה אלא ב' מוחין חו"ב. ואין לשאול, א"כ לא היה צריך להיות בראש אלא בינה בלבדה. כיון שהמלכות לא לקחה מימין כלום. הטעם הוא, כי אין בינה בלי חכמה ואין חכמה בלי בינה כי מקושרים הם תמיד זה בזה אלא ההפרש הוא בשליטה, אם השמאל דהיינו הבינה, שולט נקראים שניהם בינה, ואם הימין שהוא החכמה שולט, נקראים שניהם

חכמה. אמנם ז"א ומלכות נמצאים שניהם במצב הזה, במדרגה אחת אחר הבינה. שז"א מקבל הימין שלה, ומלכות מקבלת השמאל שלה. וז"ש, **בגין כך אתקרי יונתי תמתי, אל תקרי תמתי אלא תאומתי** כי אז הם שניהם כאח ואחות תאומים שהם מדרגה אחת. ואינם משתלשלים זה מזה כב' מדרגות נפרדות.

פסקה קסב

שערי דנוקבא כלילן וכו': השערות של הנוקבא שהיא המלכות כלולים בה הגוונים, לבן אדום ירוק, הנקרא ארגמן. כמ"ש, ודלת ראשך כארגמן. הגבורה, דהיינו חלק השמאל של הדעת שנפל לגוף שלה, כנ"ל בדבור הסמוך, נקשרה בחמש גבורות, דהיינו שנתפשטה בכל ע"ס של הגוף שלה שהן כח"ב תו"מ, אשר בגוף נקראים חג"ת נ"ה. ומצדה, דהיינו מצד הגבורה, נתפשטת המלכות ונתדבקה בצד הדכר. שהוא ז"א, דהיינו שנתדבקה בו מאחוריו (כנ"ל באדרא רבא באות ש"ה ע"ש).

פסקה קסג

עד דאתפרשא מסטרוי וכו': עד שנפרדה המלכות מצלעותיו של ז"א, שה"ס הנסירה (שנתבאר באד"ר אות שכ"ד) ובאה להתחבר עמו פנים בפנים. וכשמתחברים נראים גוף אחד ממש. מטעם שממקורם הם ימין ושמאל של מדרגה אחת, וע"כ אע"פ שנחלקו ונבנו לשתי מדרגות חוזרים ומתחברים כגוף אחד, כמדרגה אחת ימין ושמאל. מכאן למדנו, בנשמות אנשים, אשר הזכר כשהוא לעצמו נראה כחצי גוף, דהיינו חלק הימין של הנשמה, וכולה חסד. וכך הנקבה של הנשמה, הוא חלק השמאל, וכולה גבורה. וכשמתחברים יחד נראה הכל גוף אחד ממש. כי ב' חצאים נתחברו לאחד. וכך הוא באמת. אף כאן כשהזכר, שהוא ז"א נתחבר בהמלכות, הכל הוא גוף אחד. ואז העולמות כולם הם בשמחה, כי כולם מגוף שלם מתברכים כולם. וזהו מצב הב' של המלכות. שנתבאר לעיל.

פסקה קסד

והיינו רזא על וגו': והיינו סוד הכתוב על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו. כי אז נמצא הכל תחת השפעת גוף אחד שלם, כי המלכות נתדבקה בהמלך בשבת, ונמצאים גוף אחד. וע"כ נמצאות ברכות ביום הזה. ומכאן למדנו, שמי שאינו נמצא בזכר ונקבה, נקרא חצי גיף, ואין ברכה שורה בדבר פגום וחסר, אלא במקום שלם, בדבר שלם, ולא בחצי דבר, וחצי דבר אינו מתקיים לעולם, ואינו מתברך לעולם.

פסקה קסה

נוי דנוקבא כלא וכו': היופי של הנקבה כולה הוא מיופי של הזכר. וכבר העמדנו הדברים והם נודעים בין החברים. מנוקבא זו, דהיינו ממלכות, מתאחדים כל אלו של מטה, בג' העולמות בי"ע. ממנה יונקים ואליה חוזרים. כי המלכות היא השורש לכל ג' העולמות התחתונים מאצילות. (כמ"ש באד"ר אות שכ"ד). והיא נקראת אם לכולם. כמו שהאחרת דהיינו בינה, היא אם לגוף, שהוא ז"א המכונה גוף, וכל הגוף יונק ממנו, מבינה. כך זו, המלכות, היא אם לכל האחרים שלמטה, בבי"ע.

פסקה קסו

כתיב אמור לחכמה אחותי את: יש חכמה, ויש חכמה. דהיינו חכמה עלאה, שהיא או"א, וחכמה תתאה, שהיא מלכות. ונוקבא זו, דהיינו מלכות, נקראת חכמה קטנה כלפי האחרת, שהיא חכמה עליונה. וע"כ כתוב, אחות לנו קטנה, ושדים אין לה וגו'. כי חכמה זו נמשכה בגלות, וע"כ אין לה שדים, להשפיע לישראל. אחות לנו קטנה, ודאי שהיא נראית קטנה, בגלות, אבל גדולה היא ורבה היא, כי היא שלמות המקבלת מכל הספירות. והיינו כשישראל בארצם, כמו שכתוב, אני חומה ושדי כמגדלות, ושדי, היינו שהם מלאים להניק לכל. כמגדלות שהם נהרות גדולים היוצאים מאמא עלאה הנקראים מגדלות.

פסקה קסז

תו אתפשט דכורא וכו': עוד נתפשט הדכר, שהוא ז"א, בימין ושמאל בהירושה של הנחלה, דהיינו בחכמה ובינה, הנקראים אחסנתא דאו"א (כנ"ל אות פ"ט) שהחכמה נתפשטה לחסד, והבינה לגבורה. וכשהגוונים, לבן שמימין, ואדום שמשמאל מתחברים בקו האמצעי, נקרא תפארת. ונתתקן כל הגוף, ונעשה אילן גדול וחזק יפה ונאה. תחתיו יטיילו חיות השדה, שהן צבאות הבריאה, ובענפיו ידורו עוף השמים שהם צבאות היצירה, ובו מזון לכל. זרועותיו הן ימין ושמאל, שהם חסד וגבורה. בימין נמשכים חיים וחסד, בשמאל נמשכים מיתה וגבורה. מעיו, דהיינו פנימיותו, נתתקן בדעת וממלא כל המסדרונות, וכל החדרים, שהם נה"י וחג"ת. כמו שאמרתי. (לעיל אות קפ"ג) שכתוב, ובדעת חדרים ימלאו. והתפשטות זאת ה"ס ג"ר דאור החיה דז"א.

פסקה קסח

תו אתפשט גופא וכו': עוד נתפשט הגוף בשני שוקים, שהם נצח והוד. ומתאחדים ביניהם שתי כליות ושתי ביעים, דדכורא, שהם נצח והוד הפנימים. מכליות, נמשכת פסולת המים לחיצונים, ומביעים, נמשך הזרע לנשמות. שכל השמן, וגדלות, וכח כל

הגוף מתקבץ בהם, בב' ביעים, שכל הצבאות היוצאים לבי"ע, יוצאים מהם. וכולם שורים בפי היסוד. ומשום זה, נקראים צבאות, והם נצח והוד. תפארת נקרא הויה. ונצח והוד נקראים צבאות, ומשום זה נקראים בכתוב ביחד הויה צבאות. והתפשטות זאת היא בחינת נצח והוד דכלים לאור החיה דז"א.

פסקה קסט

אמה דדכורא סיומא וכו': היסוד של הדכר, הוא סיום כל הגוף, ונקרא יסוד. וזה הוא מדרגה המבשמת את המלכות. ובו כל תאות הדכר, שהוא ז"א, אל המלכות. ביסוד הזה נכנס להמלכות, להמקום שנקרא ציון, כי שם הוא מקום הכסות של המלכות כבית רחם לאשה. ומשום זה נקרא היסוד הויה צבאות, והתפשטות זאת ה"ס יסוד דכלים לאור החיה דז"א, הראוי להולדות נשמות.

פסקה קע

כתיב כי בחר וגו': אחר שביאר, בנין ג"ר דאורות ונה"י דכלים דז"א, שבזה נעשה ראוי להולדת נשמות, מבאר זווג זו"ן פב"פ. ואומר, כתוב, כי בחר ה' בציון אוה למושב לו. היינו, אחר שהמלכה נפרדה מדבקות האחורים, ונתחברה בהמלך פנים בפנים (כנ"ל אות קפ"ה) בליל שבת. (כנ"ל קפ"ו) נעשה הכל גוף אחד (כמ"ש שם) ואז יושב הקב"ה בכסאו. והכל נקרא שם שלם, שם קדוש. ברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים. כל אלו הדברים העליתי ליום הזה, שיתעטר בהם לעולם הבא. ועתה הם נתגלו כאן. אשרי חלקי עמהם.

פסקה קעא

האי מטרוניתא כד וכו': מלכה זו כשמתחברת עם המלך, כל העולמות מתברכים, ונמצאים בשמחה גמורה. כמו שהדכר כלול מג' קוין וההתחלה היא מג'. דהיינו חב"ד. כך, הכל כן, שגם בגוף הוא מג', חג"ת. וסיום כל הגוף גם הוא כך, שהוא נצח הוד יסוד. והמלכה אינה מתברכת אלא בכלל של ג' אלו, שהם נצח הוד יסוד, משום ששורשה בז"א מתחיל במקום החזה, וע"כ אין לה אלא מחזה ולמטה דז"א. ומתבשמת ומתברכת ממקום שנקרא קדש הקדשים שלמטה. שהוא יסוד. כי א"א ואו"א נק' קדש הקדשים שלמעלה. ויסוד דמלכות נק' קדש הקדשים שלמטה. שכתוב, כי שם צוה ה' את הברכה. דהיינו בציון, שנקראת קדש הקדשים, כי ב' מדרגות הן למעלה ולמטה, שהן ציון וירושלים. שיסוד דמלכות נקרא ציון, ומלכות דמלכות נקראת ירושלים. וציון נקרא קדש הקדשים.

פסקה קעב

ובג " כ לית רשותא וכו': ומשום זה, אין רשות ליכנס בקדש הקדשים שבעוה"ז, רק אל כהן הגדול הבא מצד החסד. משום שאינו נכנס למקום ההוא של מעלה, דהיינו ביסוד המלכות הנק' ציון, אלא אותו שנקרא חסד דז"א, שהוא בחינת כהן הגדול, שנכנס בקדש הקדשים, והמלכות מתבשמת. וקדש הקדשים הזה מתברכת לפני ולפנים, שהוא המקום הנקרא ציון. ציון וירושלים הם ב' מדרגות, אחד הוא רחמים ואחד הוא דין, ציון היא רחמים, שכתוב, ציון במשפט תפדה. ומשפט הוא רחמים. ירושלים היא דין, שכתוב, צדק ילין בה, וצדק הוא דין כמו שהעמדנו.

פסקה קעג

וכל תיאובתא דדכורא וכו': וכל תשוקת הדכר שהוא ז"א, אל המלכות הוא כאן בציון, וקוראים אותו ברכה, משום שמשם יוצאים ברכות לכל העולמות, וכולם מתברכים. מקום הזה, ציון, נקרא קדש. וכל הקדשים, דהיינו האורות הקדושים של הדכר, שהוא ז"א, נכנסים שם במדרגה זו שאמרתי, דהיינו בציון. וכולם באים מראש העליון דגלגלתא דכורא, דהיינו מג"ר דחיה דז"א, מצד המוחין העליונים השורים בו, וברכה ההיא נמשכת מן המוחין לכל אברי הגוף, שהם חג"ת, עד אלו הנקראים צבאות, שהם נצח והוד, שכל אותו השפע הנמשך מכל הגוף מתקבצים שם, בנו"ה. וע"כ הם נקראים צבאות, משום שכל צבאות העליונים והתחתונים שבג' עולמות בי"ע, יוצאים מהם, מנו"ה, ושפע ההוא אחר שמתקבץ שם בנו"ה, המה משרים אותו ביסוד הקדוש, שהוא כולו לבן, שע"כ נקרא חסד. ואותו חסד נכנס לקדש הקדשים, שכתוב, כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם.

פסקה קעד

א"ר אבא לא וכו': אר"א, לא גמר המאור הקדוש לומר חיים, עד שנשתככו דבריו. ואני כתבתי, וחשבתי לכתוב עוד, ולא שמעתי. ולא הרימותי ראשי, כי האור היה גדול, ולא הייתי יכול להסתכל. בתוך כך נזדעזעתי, שמעתי קל הקורא ואומר, אורך ימים ושנות חיים וגו'. אח"כ, שמעתי קול אחר, חיים שאל ממך וגו'.

פסקה קעה

כל ההוא יומא וכו': כל אותו היום, לא נפסק האש מן הבית, ולא היה מי שיגיע אליו, כי לא יכלו, מחמת שהאור והאש היו מסבבים אותו. כל אותו היום נפלתי על הארץ וגעיתי. אחר שהלכה האש, ראיתי את המאור הקדוש, קדש הקדשים, שנסתלק מן העולם, שנתעטף ושוכב על ימינו, ופניו צוחקות.

פסקה קעו

קם ר' אלעזר וכו': קם ר"א בנו ולקח ידיו ונשק אותן. ואני לחכתי העפר שתחת רגליו. רצו החברים לבכות, ולא יכלו לדבר. התחילו החברים בבכיה, ור' אלעזר בנו, נפל ג' פעמים, ולא יכול לפתוח פיו. אח"כ, פתח ואמר, אבי אבי, ג' היו וחזרו להשאר אחד. דהיינו, ג' גדולים היו בארץ, שהם, ר' אלעזר, ואביו רשב"י, וזקנו ר' פנחס בן יאיר. ועתה נשאר ר"א יתום מזקנו, ומרשב"י אביו, ונשאר אחד בעולם. עתה, אחר שנסתלק האילן הגדול הזה, שתחתיו היו מטיילים חית השדה, ובענפיו ידורו עוף השמים, ומזון לכל בו (כנ"ל אות קפ"ט) נמצא עתה, שהחיות תנודדנה, ועוף השמים, שישבו בענפיו, ישתקעו בנוקבי ים הגדול. והחברים, במקום המזון שקבלו ממנו, ישתו דם.

פסקה קעז

קם ר' חייא וכו': קם ר"ח על רגליו ואמר, עד עתה היה המאור הקדוש משגיח עלינו, עתה אין הזמן, אלא להשתדל ביקרו. קם ר' אלעזר ור' אבא לקחו אותו ממקומו, על מטה העשויה כסולם. כדי להעלותו על מטתו. מי ראה את בלבול הדעת של החברים. וכל הבית היה מעלה ריחות טובים. העלוהו על מטתו. ולא נשתמשו בו אלא ר' אלעזר ור' אבא. **טיקרא דסילקא** פירושו, מטה העשויה כסולם. כי **סקלא** פירושו סולם, מלשון עשה סקלא לירד בו (תוספתא שבת פי"ד).

פסקה קעח

אתו טריקין ומארי וכו': באו מכים ובעלי מגינים מכפר צפורי, שרצו שיקברו אותו במקומם. ובאו ללקחו בכח ובמלחמה. וגירשו אותם בני מירון, וצעקו עליהם בהמוניהם, שרצו שלא יקבר שם, אלא שיקבר אצלם. אחר שיצאה המטה מן הבית, היתה עולה באויר, ואש היתה לוהטת לפניה. שמעו קול. הכנסו ובואו והתקבצו להילולא של ר' שמעון, יבא שלום ינוחו על משכבותם.

פסקה קעט

כד עאל למערתא וכו': כשנכנס אל המערה, שמעו קול בתוך המערה. זה האיש מרעיש הארץ, מרגיז ממלכות, כמה מקטריגים ברקיע נשקטים ביום הזה בשבילך, זהו ר"ש בן יוחאי, שאדונו משתבח בו בכל יום. אשרי חלקו למעלה ולמטה. כמה אוצרות עליונים שמורים לו, עליו נאמר ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין.